BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XII
G
40
NAPOLI

Digitized by Google

XII

Digitized by Google

THEOLOGIA MORALIS

Antehac ex probatis Authoribus breviter concinnata

A R. P. HERM. BUSEMBAUM

Societatis JESU SS. Theologiæ Licentiato;

Nunc pluribus partibus aucta

A R. P. CLAUDIO LA CROIX

EJUSDEM SOCIETATIS JESU

SS. Theologiæ in Univerſitate Colonienſi Docto-re, & Profeſſore publico.

EDITIO NOVISSIMA, CUI ADDITUR LIBER OCTAVUS

DE SANCTÆ CRUCIATÆ BULLA.

Cum Indice locupletiſſimo à P. LEONARDO COLENDALL *elaborato.*

TOMUS SECUNDUS.

VENETIIS, MDCCXXVII.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

I N D E X

Tractatuum, Capitum, Dubiorum, Quæſtionum, quæ ſunt in Libro V.

Numeri hic deſignant paginam.

L I B E R V.

De ratione cognoſcendi, & diſcernendi peccata.

CAP. I. *De peccato in genere.*
DUB. I. *Quid ſit peccatum.* Pag. 1
Quæſtio 1. Quænam ſint præcipuæ diviſiones peccati. 1
Q. 2. Quomodo aliter definiri poſſit, & dividi peccatum. 2
Q. 3. An omnis actio hominis non amantis Deum, aut adhuc in infidelitate conſtituti debeat dici peccatum. 2
Q. 4. Qualis libertas requiratur ad peccatum internum. 2
Q. 5. An ad peccatum requiratur advertentia ad legem Dei, & ad malitiam objecti. 2
Q. 6. An cognitio legis divinæ, vel malitiæ, prout Deo diſplicentis ita prærequiratur ad peccatum, ut ſi daretur ignorantia invincibilis Dei, hæc excuſaret à peccato formali contra Deum. 4
Q. 7. Per quid peccatũ internũ dicatur compleri in ratione peccati externi. 4
Q. 8. An effectus mali ex peccato ſequentes dicendi ſint eſſe peccata. 5
Q. 9. An effectus mali ex peccato ſequentes ſint ſaltem moraliter, vel ad culpam imputabiles. 6
Q. 10. An illa, quę inadvertẽter fiunt ex cõſuet. peccaminoſa, ſint peccata. 7
Q. 11. Quænam etiam indeliberatè facta, cenſeantur retinere malitiam objectivam, & quænam objecta cenſeantur intrinſecè mala. 7
Q. 12. Quid dicendum ſit de peccato Philoſophico. 8
Q. 13. Quis poſſit peccare. 9
Q. 14. Per quas potentias committi poſſit peccatum. 9
Q. 15. An peccari poſſit in ſomno. 10
DUB. II. *An, & quando deſideria, & delectationes ſint peccata.* 10
ART. I. *Quale peccatum ſit deſiderium malum.* 10
Q. 16. An concupiſcentia ſit peccatum, vel cauſa peccati. 11
ART. II. *An delectatio moroſa ſemper ſit peccatum.* 13
Q. 17. Quid præterea notandum ſit circa delectationem moroſam. 14
Q. 18. Quid ſpecialiter addendum ſit circa delectationem turpem. 16
Q. 19. An delectatio turpis poſſit ex parvitate materiæ eſſe peccatum veniale tantùm. 16
Q. 20. An omnis cogitatio voluntaria de objecto turpi ſit illicita. 17
Q. 21. Quid addendum ſit circa illum, qui ſe habet negativè circa delectationem moroſam, maximè veneream, itaut nec conſentiat nec poſitivè reſiſtat, ſed quaſi permittat. 17
DUB. III. *De diſtinctione peccatorum.* 18
ART. I. *Qua peccata diſtinguantur ſpecie.* 18
Q. 22. An omnia peccata ſint æqualia. 18
Q. 23. Unde deſumatur inæqualitas peccatorum. 18
Q. 24. Quid præterea circa diſtinctionẽ ſpecificã peccatorũ ſit addendũ. 19
Q. 25. Quandonam leges cenſeantur ita diverſæ, ut aliam ſpecie malitiam in actum refundant. 21
Q. 26. Quid hic præterea ſit notandum circa diſtinctionem ſpecificam peccatorum commiſſionis, & omiſſionis. 21
ART. II. *Qua peccata diſtinguantur numero.* 22
Q. 27. Quandonam actus phyſicè unus ſit unum, vel multiplex numero peccatum. 23
Q. 28. Quandonam actus phyſicè plures ſint unum, vel multiplex numero peccatum. 25
Q. 29. Quid addendum ſit circa multiplicationem numericam peccati propter interruptionem, & repetitionem actuum. 26
Q. 30. Quandonam peccatum omiſſionis numero multiplicetur. 27
CAP. II. *De peccatis in ſpecie, mortali, & veniali.* 27
DUB. I. *Quid ſit peccatum mortale, & veniale.* 27
Q. 31. An dentur peccata aliqua de ſe mortalia, alia de ſe venialia. 27
Q. 32. Quænam peccata de ſe ſint mortalia, & quænam venialia. 30
Q. 33. Per quid differant peccatum mortale, & veniale. 31
Q. 34. An & quale peccatũ ſit non referre omnes ſuas actiones ad Deum. 31
Q. 35. An & quale ſit peccatum non obſequi inſpirationibus divinis, aut contra illas admittere imperfectiones. 32
Q. 36. An, & quale ſit peccatum, ſi Religioſus Regulas ſui Ordinis non obſervet. 32
DUB. II. *Quibus ex cauſis peccatum ex genere ſuo mortale fiat per accidens veniale.*
Q. 37. Quid præterea notandum ſit circa defectum perfectæ advertentiæ, vel perfecti conſenſus. 33
Q. 38. Quid judicari debeat in dubio de plena advertentia, vel de pleno conſenſu. 34
Q. 39. Quomodo peccet, advertens actionem ſuam eſſe peccatum, ſed non cogitans, an ſit mortale, an veniale. 34
Q. 40. Quomodo peccet, advertens actionem ſuam eſſe mortale, ſed abſtrahens quale, & cujus ſpeciei ſit. 34
Q. 41. Quomodo peccet, qui deliberat, an velit in mortale conſentire. 34
Q. 42. Quandonam mortale fiat veniale defectu materiæ. 34
Q. 43. An ex aliis etiam cauſis poſſit peccatum mortale fieri veniale. 34
DUB. III. *Quibus modis peccatum ex genere ſuo veniale, aut actus indifferens tranſeat per accidens in mortale.* 35
Q. 44. Quid præterea notandum ſit circa contemptum. 35
Q. 45. Quid addendum ſit circa obligationem vitandi pericula, & occaſiones peccandi. 36
Q. 46. An veniale aliquando fiat mortale ratione numeri. 39
Q. 47. Quomodo veniale poſſit præterea fieri mortale. 41
CAP. III. *De peccatis Capitalibus in ſpecie.* 41
DUB. I. *Quid ſit ſuperbia.* 41
Q. 48. Quid præterea ſit hic notandum. 41
DUB. II. *Quid avaritia.* 41. DUB. III. *Quid luxuria.* 42
Q. 49. Quid ſit præterea notandum circa luxuriam. 42
DUB. IV. *Quid invidia.* 42
Q. 50. Quid circa invidiam ſit præterea notandum. 43
DUB. V. *De gula.* 43. ART. I. *Quid ſit gula.* 43
Q. 51. Quid præterea notandum ſit circa gulam. 43
Q. 52. An comedere ſine neceſſitate pertineat ad vitium gulæ. 43
Q. 53. An ſit licitum intendere delectationem, quæ capitur ex cibo, & potu moderato. 45
ART. II. *Quid ſit ebrietas.* 44
Q. 54. Quid circa ebrietatem, & potationes ſit præterea addendum. 45
DUB. VI. *Quid ſit ira.* 46
DUB. VII. *Quid ſit acedia.* 47

L I B R I VI. P A R S I.

De Sacramentis in genere: & in ſpecie de Baptiſmo, Confirmatione, & Euchariſtia.

T R A C T A T U S I.

De Sacramentis in genere.

CAP. I. *De natura Sacramenti novæ legis.* 48
DUB. I. *Quid ſit Sacramentum.* 48
Q. 1. Quot ſint, & quomodo dividantur Sacramenta novæ legis. 48
DUB. II. *Quid circa materiam, & formam Sacramentorum ſervandum.*
Q. 2. Quænam ſint materiæ remotę, & proximę omnium Sacramentorũ. 49
Q. 3. Quid præterea ſit notandum circa conjunctionem formæ cum materia Sacramenti. 49
Q. 4. Quomodo materiæ, & formæ Sacramentorum ſint determinatæ. 49
Q. 5. An materiæ, & formæ Sacramentorum poſſint mutari ab Eccleſia. 50
Q. 6. Quænam mutatio materiæ, vel formæ invalidet Sacramentum. 51
Q. 7. Quandonam mutatio materiæ ſit ſubſtantialis Theologicè. 51
Q. 8. Quandonam mutatio formæ ſit Theologicè ſubſtantialis. 51
Q. 9. Quomodo peccet, qui facit mutationem materiæ vel formæ in conficiendo Sacramento. 53
CAP. II. *De Miniſtro Sacramentorum.* 54
DUB. I. *Quid requiratur, ut Miniſter det validè Sacramentum.* 54
Q. 10. Quinam conſtituti ſint Miniſtri Sacramentorum. 55
Q. 11. Quid addendum ſit circa intentionem in Miniſtro requiſitam. 55
Q. 12. An in Miniſtro Sacramentorum ſufficiat intentio coacta. 57
Q. 13. An intentio Miniſtri debeat eſſe determinata ad certam materiam, & perſonam. 57
Q. 14. Quid addendũ ſit circa errorẽ & erroneam intentionem Miniſtri. 57
Q. 15. Quid dicendum ſit, ſi conficiens Sacramentum habeat intentiones reipſa implicitè, vel indirectè contrarias. 58
Q. 16. Quid ſi duo Miniſtri conficiant idem Sacramentum, & intentiones eorum ſe mutuò reſpicientes, ſibi contrarientur. 59
Q. 17. Quid fieret, ſi baptizans cum baptizando replicaretur Coloniæ, & Leodii: Coloniæ autem baptizaret cum debita intentione, ſed Leodii cum nulla intentione, vel cum inſufficiente. 59
Q. 18. Quid præterea ſit addendum circa intentionem conditionatam. 59
Q. 19. Quid addendum ſit circa attentionem in Miniſtro requiſitam. 60
DUB. II. *Quid requiratur in Miniſtro, ut licitè miniſtret.* 60
Q. 20. An omnes qui poſſũt validè, etiã poſſint licitè miniſtr. Sacramẽta. 61
Q. 21. Quandonam Miniſter Sacramenti teneatur eſſe in gratia. 61
Q. 22. An excommunicatus, vel hæreticus aliquando licitè miniſtret Sacramentum. 62
Q. 23. An per Sacramentum cauſetur major gratia, ſi Miniſter ſit dignior, ſeu in majore gratia. 61
Q. 24. Quomodo peccet, qui Sacramentũ cõficit, vel miniſtrat in mortali. 61
Q. 25. An in adminiſtratione Sacramentorum licitus ſit uſus ſententiæ tantùm probabilis. 61
Q. 26. An Miniſter licitè utatur materia, vel forma dubia. 63
Q. 27. An & quomodo Miniſter reiterare debeat Sacramentum. 65
Q. 28. An & quando miniſter teneatur Sacramenta miniſtrare. 66
Q. 29. An Sacramentum licitè miniſtretur indigno. 67
Q. 30. An miniſter ob metũ gravem licitè ſimulet adminiſtr. Sacramenti. 68
CAP. III. *De ſuſcipiente Sacramentum.* 70
DUB. I. *Qua diſpoſitio requiratur ad valorem Sacramenti in ſuſcipiente.* 70
Q. 31. An ſolus homo viator ſit ſubjectum capax Sacramentorum. 70
Q. 32. An ad validam ſuſceptionem reliquorum Sacramentorum prærequiratur ſuſceptio Baptiſmi. 70
Q. 33. Quid præterea notandum ſit circa intentionem ſive conſenſum ſuſcipientis, requiſitum ad valorem Sacramenti. 70
Q. 34. An fides vel probitas ſuſcipientis requiratur ad valorẽ Sacramẽti. 72
DUB. II. *Quid requiratur, ut Sacramẽtum licitè, & cũ fructu ſuſcipiatur.* 72
Q. 35. Quid præterea notandum ſit circa diſpoſitiones prærequiſitas ad hoc, ut adultus licitè, & cùm fructu ſuſcipiat Sacramentum. 72
Q. 36. Quid dicendum ſit de caſu, quo quis Sacramentum ſuſcipit cum obice vel cum peccato mortali. 72
Q. 37. An & quomodo peccet, qui Sacramentum ſuſcipit cum peccato veniali. 74. Q. 38. Quid dicendum ſit de illo, qui Sacramentum petit ſibi conferri ab indigno miniſtro. 74
Q. 39. An peccet, qui in ſuſceptione Sacramenti ſequitur ſententiam tantùm probabilem. 74
CAP. IV. *Quid ſint Sacramentalia, & quid efficiant.* 75
Q. 40. Quid præterea notandum ſit circa Sacramentalia. 75
Q. 41. Quid circa Agnos Dei, & alias res benedictas. 75

T R A C T A T U S II.

De Baptiſmo, & Confirmatione.

CAP. I. *De Baptiſmo.* 76
Q. 42. Quid notandum ſit circa Baptiſmum Sanguinis ſive martyrium. 76
Q. 43. Quid circa Baptiſmum Flaminis. 77
Q. 44. Quænam hæreſes ſint in Eccleſia exortæ circa Baptiſmum fluminis ſeu aquæ. 77
DUB. I. *Quæ materia Baptiſmi.* 77
Q. 45. Quid præterea circa materiam Baptiſmi ſit notandum. 78
DUB. II. *Quæ ſit forma Baptiſmi.* 78
Q. 46. Quid præterea circa formam Baptiſmi ſit notandum. 79
DUB. III. *De Miniſtro Baptiſmi.* 79
ART. I. *Quis ſit Miniſter Baptiſmi.* 79
Q. 47. Quid circa miniſtrum ſit præterea notandum. 79
Q. 48. An licitum ſit deferre vel mittere infantem, ut baptizetur à prædicante hæretico. 80

Digitized by Google

ART. II. *An duo poſſint ſimul unum baptizare.* 80
DUB. IV. *Quod ſit ſubjectum Baptiſmi.* 80
Q. 49. Quid notandum ſit circa obligationem ſuſcipiendi Baptiſmum. 81
Q. 50. Qualis conſenſus ſeu voluntas requiratur in adulto. 81
Q. 51. Quid addẽdũ ſit circa Baptiſ. infantis adhuc in utero matris clauſi. 81
Q. 52. Quid circa abortus, prodigioſos infantes & monſtra. 82
Q. 53. Quid circa conſenſum parentum ſit notandum. 82
Q. 54. Si hæreticus petat infantem ſuum baptizari à Sacerdote catholico, an hic licitè baptizet. 83
Q. 55. Si infidelis petat ſe vel infantem ſuum baptizari, an id licitè fiat. 83
Q. 56. Quid prætereà notandum ſit in variis dubiis circa valorem. 83
Q. 57. Quid dicendum ſit de infantibus expoſititiis. 83
Q. 58. Quid de baptizatis ab obſtetrice vel laico. 83
Q. 59. Quid de baptizatis ab hæretico Prædicante. 83
Q. 60. Quid obſervandum ſit, ſi repetatur Baptiſmus. 84
Q. 61. An ille qui moritur dubiè baptizatus, ſit ſepeliendus loco ſacro. 84
DUB. V. *De cæremoniis Baptiſmi.* 84
ART. I. *Quæ ſervanda circa cæremonias Baptiſmi.* 84
Q. 62. Quid agendum ſit, ſi nolit vel obſtetrix aſſiſtere vel Parochus baptizare infantem, niſi mater manifeſtet patrem. 84
Q. 63. Quid addendum circa nomen, quod in Baptiſmo imponitur. 84
Q. 64. Quid circa Baptiſmum ſolemnem, & privatum ſit addendum. 84
Q. 65. Quid circa Chriſma ſit addendum. 85
Q. 66. Quæ ſit ſignificatio cæremoniarum Baptiſmi, & quæ authoritas libri Baptiſmalis. 85
ART. II. *Quid Patrini, & quod eorum officium.* 85
Q. 67. Quid circa Patrinos, & cognationẽ ſpiritualẽ ſit prætereà notandũ. 86
Q. 68. An Catholicus poſſit eſſe Patrinus infantis hæretici à Prædicante baptizandi. 87
Q. 69. Quid addendum ſit circa admiſſionem Patrini hæretici. 87
CAP. II. *De Confirmatione.* 87
DUB. I. *Quid ſit, & quæ ejus materia, & forma.* 87
Q. 70. Quid prætereà ſit notandum circa materiam & formam Confirmationis. 88
DUB. II. *Quis Miniſter, & quod ſubjectum.* 88
Q. 71. Quid prætereà notandum ſit circa miniſtrum & ſubjectum Confirmationis. 89
DUB. III. *Quæ confirmationis neceſſitas, & cæremonia.* 89
Q. 72. Quid prætereà notandum ſit circa neceſſitatem & cæremonias Confirmationis. 90

TRACTATUS III.
De Euchariſtia.

CAP. I. *De Eſſentia Euchariſtiæ.* 90
DUB. I. *Quid ſit Euchariſtia.* 90
Q. 73. Quid notandum ſit circa nomina Euchariſtiæ. 90
Q. 74. Quænã in Eccleſia exortę ſint hęreſes circa Sacramẽtũ Euchariſtię. 90
Q. 75. Quid prætereà notandum ſit circa ſumptionem. 91
DUB. II. *Quæ materia Euchariſtiæ.* 91
Q. 76. An conveniens fuerit materiam Euchariſtiæ eſſe panem, & vinum. 92
Q. 77. Quandonam materia Euchariſtiæ cenſeri debeat ſubſtantialiter vel tantùm accidentaliter mutata. 92
DUB. III. *Qualis debeat eſſe panis in materia Euchariſtiæ.* 92
Q. 78. Quid circa panem, qui conſecratur, ſit prætereà notandum. 92
DUB. IV. *Quale vinum ſit materia Euchariſtiæ.* 94
Q. 79. Quid circa vinum, quod conſecratur, ſit prætereà notandum. 94
Q. 80. Quid notandum ſit circa aquam vino admiſcendam. 94
Q. 81. Quid agendum ſit, ſi dubitetur, an in calice ſit acetum. 95
DUB. V. *Quæ conditiones ad materiam conſecrationis requirantur.* 95
Q. 82. Quid prætereà ſit notandum circa præſentiam, & determinationem materiæ conſecrandæ. 95
Q. 83. Quid prætereà circa determinationem intentionis in conſecrante ſit notandum. 96
Q. 84. An materia conſecranda admitti poſſit ſub Canone. 96
DUB. VI. *Quæ forma Conſecrationis Euchariſtiæ.* 96
Q. 85. Quid prætereà ſit notandum circa verba Conſecrationis. 96
Q. 86. Quid agendum ſit in variis dubiis circa prolationem formæ. 96
Q. 87. Quid facere debeat Sacerdos, qui in Miſſa ſit dubius vel perplexus. 96
Q. 88. Quid ſpecialiter ſit addendum de ſcrupulis in hac materia. 96
DUB. VII. *Quamdiu Chriſtus maneat in Euchariſtia.* 97
Q. 89. Quid prætereà notandũ ſit circa permanẽtiã Chriſti in Euchariſtia. 97
CAP. II. *De Cauſis, & ſubjecto Euchariſtiæ.* 98
DUB. I. *De Cauſis.* 98
ART. I. *Ad quem ſpectet diſpenſatio Euchariſtiæ.* 98
Q. 90. Quid prætereà notandum ſit circa diſpenſatorem Euchariſtię. 98
Q. 91. An ſit obligatio miniſtrandi Euchariſtiam peſtiferis. 99
ART. II. *Quid requiratur in Miniſtro ad licitã adminiſtrationẽ Euchariſtiæ.*
Q. 92. Quid prætereà notandũ ſit circa debitam diſpoſitionem Miniſtri. 100
Q. 93. Quid addendum circa ritus, qui obſervandi ſunt in diſtributione Euchariſtiæ. 100
Q. 94. Quid faciendum ſit, ſi hoſtia vel particula decidat, dum quis Communionem diſtribuit. 100
Q. 95. Quid faciendũ cum particulis hoſtiarum, quæ fortè repetiuntur. 100
Q. 96. Quid ſit obſervandum circa renovationem ciborii. 101
Q. 97. Quid facere debeat diſtribuens, ſi videat, quòd communicans hoſtiam ex ore deponat in ſtrophiolum. 101
Q. 98. Quid ſit agendum, ſi beſtia ſacras ſpecies abſumpſerit. 101
Q. 99. Quid addendum ſit circa indignum vel notum peccatorem, qui Communionem petit. 101
Q. 100. Quid addendum ſit circa Miniſtrationem Euchariſtię pro ægris. 101
Q. 101. Quandonã liceat Sacerdoti dare laico partẽ majorem ſuę hoſtiæ. 101
Q. 102. An laicus in Eccleſia latina ſumere poſſit ſpecies vini conſecrati. 101
DUB. II. *De ſubjecto, ſeu ſuſcipiente Euchariſtiam.* 101
ART. I. *Quæ requiratur in eo diſpoſitio animæ.* 101
Q. 103. Quot modis ſumi poſſit Euchariſtia. 102
Q. 104. Quid addendum ſit circa diſpoſitionem animæ ad Euchariſtiam ſacramentaliter recipiendam. 102
Q. 105. Quid prætereà notandum ſit circa præceptum confitendi mortalia ante Communionem. 104
Q. 106. Quid addendum ſit circa Sacerdotem, qui neceſſitate urgente abſque prævia confeſſione celebravit. 104
ART. II. *Quæ requiratur diſpoſitio corporis.* 105
Q. 107. Quid prætereà notandum ſit circa diſpoſitiones ex parte corporis requiſitas. 106
Q. 108. Quid prætereà ſit addendum circa jejunium naturale ad Communionem prærequiſitum. 107
Q. 109. Quid faciendum ſit, in dubio, an ſis jejunus. 108
Q. 110. Quid hic intelligatur per mediã noctẽ, à qua debet eſſe jejuniũ. 108
Q. 111. Quandonam prætereà poſſit aliquis non jejunus communicare. 108
Q. 112. Quis hic cenſeatur conſtitutus in periculo mortis, ita ut non jejunus poſſit communicare. 108
ART. III. *Quæ & quanta ſit obligatio ſumendi Euchariſtiam.* 109
Q. 113. Quid prætereà notandum ſit circa neceſſitatem Euchariſtiæ. 109
Q. 114. Quid addendum ſit circa ſumptionem Viatici. 110
Q. 115. Quandonam cenſeatur eſſe periculum vel articulus mortis. 112
Q. 116. Quid faciendum, ſi adſit periculum, ne cõmunicaturus revomat. 112
Q. 117. Quid circa Communionem paſchalem ſit addendum. 112
Q. 118. An & quando Communio danda ſit pueris. 114
Q. 119. Quomodo ſit inſtruendus, qui prima vice vult communicare. 114
Q. 120. An, & quando Communio danda ſit amentibus, ſemifatuis, phreneticis, energumenis, ſurdis, & mutis. 115
Q. 121. Quid notandum ſit circa Communionem quotidianam. 115
Q. 122. An licitum ſit ſæpiùs una die communicare. 117
Q. 123. An licitum ſit dare communionem ad explorandam, aut ſuſcipere ad probandam innocentiam. 117
Q. 124. An communio peti poſſit vel recipi à Miniſtro indigno. 117
Q. 125. Quinam ſint effectus Communionis. 117

LIBRI VI. PARS II.
De Sacrificio Miſſæ, & Sacramento Pœnitentiæ.
TRACTATUS III.
De Euchariſtia.

CAP. III. *De Euchariſtia ut eſt Sacrificium.* 119
DUB. I. *Quid ſit Miſſa, & quæ obligatio Sacerdotis circa illam.* 119
Q. 1. Quid prætereà notandum ſit circa Miſſam, & rationem Sacrificii. 120
Q. 2. In qua actione conſiſtat eſſentia Sacrificii Miſſæ. 121
Q. 3. A quo offeratur Sacrificium Miſſæ. 122
Q. 4. Pro quibus offerri poſſit Sacrificium Miſſæ. 122
Q. 5. Quid addendum ſit circa effectus Sacrificii Miſſæ. 124
Q. 6. Quæ conditiones, & diſpoſitiones requirantur, ut quis per Sacrificium obtineat fructum ſatisfactorium vel impetratorium. 126
Q. 7. In quo conveniant, & diſconveniant Sacramentum Euchariſtiæ, & Sacrificium Miſſæ. 126
Q. 8. Quid Pontifices, & S. Congr. ſtatuerint circa celebrationẽ Miſſarũ. 127
Q. 9. Quid addendum ſit circa reductionem Miſſarum. 131
Q. 10. An poſſit præſcribi circa onera Miſſarum. 131
Q. 11. A quo, & quomodo taxandum ſit ſtipendium pro Miſſa. 131
Q. 12. Quid prætereà notandum ſit circa Miſſam pro ſtipendio. 132
Q. 13. An ſit mortale unicam Miſſam omittere, quam quis promiſit vel pro qua accepit parvum ſtipendium. 133
Q. 14. Quiſnam cenſeatur diu differre Miſſam, ad quam obligatur, ideoque peccare mortaliter. 133
Q. 15. Quid faciet, qui obligatus eſt ad plurimas Miſſas: quas omnes legere non poteſt. 134
Q. 16. An Sacerdos poſſit pro libitu diſponere de pecuniis, quas accipit pro ſtipendiis Miſſarum. 134
Q. 17. Quid dicendum ſit de illo, qui accepto ſtipendio non legit Miſſam talem, qualis petita eſt, aut non eo tempore. 134
Q. 18. Quid notandũ ſit circa Sacerdotẽ, qui ex voto tenetur ad Miſſam. 134
Q. 19. Quanta ſit obligatio ad Miſſas, quas Epiſcopus in Ordinatione injungit Presbyteris; & quando hi primam Miſſam legere teneantur. 134
Q. 20. Quanta ſit obligatio Sacerdotum Societatis JESU ad Miſſas, quæ ipſis quandoque præſcribuntur legendæ. 134
Q. 21. Quid prætereà notandum ſit circa alias obligationes Sacerdotum circa Miſſas. 134
Q. 22. An Sacerdos laborans morbo caduco, vel lepra licitè celebret. 135
Q. 23. An liceat legere Miſſam ſiccam, & Gregorianas. 135
Q. 24. Quid dicendum ſit de Sacerdote, qui circa conſecrationem vel Miſſam eſt ſcrupuloſus. 135
DUB. II. *Cujus ſit applicare fructum Sacrificii.* 136
Q. 25. Quid prætereà notandum ſit circa illum, à quo & pro quo applicari poteſt Miſſa. 136
Q. 26. Quid addendum ſit circa intentionem pro applicanda Miſſa. 136
Q. 27. Quid prætereà notandum ſit circa applicationem Miſſæ. 137
Q. 28. An ſatisfaciat, qui celebrat pro illo, quem Deus novit primò daturum ſtipendium. 137
DUB. III. *Quando, & quoties liceat celebrare.* 137
Q. 29. Quid prætereà notandum ſit circa horam pro legenda Miſſa. 138
Q. 30. Quid addendum ſit circa obligationem orandi matutinum, & Laudes ante celebrationem Miſſæ. 139
Q. 31. Quid addendũ ſit circa Miſſã tribus ultimis diebus quadrageſimę. 139
Q. 32. Quid addendũ ſit circa Miſſam eodem die ſæpiùs ab eodẽ legendã. 139
Q. 33. Quid addendũ ſit circa illũ, qui abrumpit vel interrumpit Miſſã. 140
DUB. IV. *Quo loco celebrandum ſit.* 140
Q. 34. Quid prætereà ſit notandum circa celebrationem extra Eccleſiam vel locum ſuæ juriſdictionis. 141
Q. 35. Quid addendum ſit circa celebrationem in navi. 142
Q. 36. Quid circa celebrationem Miſſæ in privatis oratoriis. 142
Q. 37. Quid circa benedictionem, conſecrationẽ, pollutionem Eccleſiæ. 143
Q. 38. Si deſtruatur Eccleſia, quid fieri debeat de lignis, lapidibus, fundo. 144
Q. 39. Quid addendum ſit circa execrationem altarium. 144
Q. 40. Si frangatur ſigillum vel removeatur ſepulchrum cum Reliquiis, an altare per hoc amittat conſecrationem. 145
DUB. V. *Quæ ſint requiſita ad Miſſam.* 145
Q. 41. Quid circa altaria ſit prætereà notandum. 147
Q. 42. Quid addendum ſit circa Crucem pro Miſſa. 147
Q. 43. Quid circa mappas, & antipendium. 147
Q. 44. Quid circa veſtes ſacras, corporalia, purificatoria & alia paramẽta. 147
Q. 45. Quid dicendum ſit de caſu, in quo mors intendatur Sacerdoti, niſi conſecret extra Miſſam, ſine ſacris veſtibus, ſine altari, calice &c. 148
Q. 46. Quid circa colorem paramentorum ſit notandum. 148

Digitized by Google

Q.47. Quid circa calicē, patenā, ciboriū, hierothecam ſive monſtrantia. 148
Q.48. Quid hic præterea ſit notandum circa benedictionem veſtium, conſecrationem vaſorum, & locorum ſacrorum. 149
Q.49. Quid notandum ſit circa contactum ſacrorum vaſorum. 149
Q.50. Qualis debeat eſſe figura hoſtiæ conſecrandæ. 149
Q.51. Quid circa Miſſale, & ritum celebrandi ſit notandum. 149
Q.52. Quænam quotidie Miſſa legenda ſit. 150
Q.53. De quo legi poſſit Miſſa; & ſpeciatim an legi poſſit de Sancto, de quo habentur Reliquiæ. 150
Q.54. Quid circa Miniſtrum ſit addendum. 151
Q.55. Quid circa lumen. 151
Q.56. An licitum ſit celebrare ſine calceis, cum pileolo, ficto capillitio, baculo, annulo. 151
Q.57. Quid circa campanulā in Miſſa, & campanas templi ſit notandū. 152
Q.58. Quid univerſim notandum ſit circa Rubricas. 152
Q.59. Quid circa lotionem manuum, orationes ante & poſt Miſſam, vel inter induendum dicendas. 152
Q.60. Quid addendum ſit circa omiſſionem partium in Miſſa. 152
Q.61. Quid dicendum ſit de illo, qui addit, commutat vel invertit aliquid in Miſſa. 153
Q.62. Quid notandum ſit circa expreſſionem verborum in Miſſa. 153
Q.63. Quid circa diſtractiones in legenda Miſſa. 154
Q.64. Quid circa orationes, collectas ſive commemorationes in Miſſa ſit obſervandum. 154
Q.65. Quando dici vel omitti debeat *Gloria* aut *Credo*. 155
Q.66. Quandonam dicatur, *Ite Miſſa eſt*, & Evangelium S. Joannis. 155
Q.67. Quid ſpecialiter notandum ſit in Miſſis Vigiliarum, & quorumdam Feriarum. 155
Q.68. Quid obſervandum ſit, ſi concio habeatur tempore Miſſæ. 155
Q.69. Quid notandum ſit circa inclinationes in Miſſa. 155
Q.70. Quid circa benedictiones & ritus manuum. 156
Q.71. Quid circa ritus oculorum. 156
Q.72. Quid obſervandum ſit circa Miſſas votivas. 156
Q.73. Quid circa Miſſas de *Requiem*. 157
Q.74. An licitum ſit pro vivo legere Miſſam de *Requiem*: 157
Q.75. Quid ſit notandum circa Miſſas ad altare privilegiatum. 157
Q.76. Quid ſpecialiter notādū ſit circa Miſſas in feſto nativitatis Chriſti. 158
Q.77. Quomodo defectus in Miſſa ſint corrigendi. 158
Q.78. Quid facere debeat Sacerdos, ſi ſumens calicem advertat ſe pro vino habuiſſe aquam; aut dubitet, an non ſit acetum. 159
Q.79. Quomodo Miſſa aliquando ſit per alium complenda. 159
Q.80. Quid agendū ſit, ſi vinū vel Sanguis congeletur, aut ne congeletur. 160
Q.81. Quid adhuc circa celebrationem Miſſæ ſit obſervandum. 160
Q.81. Quomodo poſſit aliquis diſcere accuratè legere Miſſam. 161

T R A C T A T U S IV.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAP. I. *De eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ.* 161
DUB. I. *Quæ ſit ejus materia, & forma.* 161
Q.83. Quid hic prænotandum. 161
Q.84. Quid prętcrea ſit notandū circa materiā Sacramenti Penitentię. 162
Q.85. An peccata dubia ſint materia neceſſaria Confeſſionis. 163
Q.86. An peccatum dubium ſe ſolo ſit materia ſufficiens Confeſſionis. 166
Q.87. Ad quid teneatur, qui confeſſus eſt mortale certum tanquam dubium, vel dubium tanquam certum. 166
Q.88. An peccatum in communi ſit materia ſufficiens vel neceſſaria Confeſſionis. 167
Q.89. Quid addendum ſit circa formam Sacramenti Pœnitentiæ. 167
Q.90. Quis ſit ſenſus illorum verborum, *abſolvo te à peccatis*. 169
Q.91. Quid præterea ſit notandum circa abſolutionem Sacramentalem 170
DUB. II. *Qualis contritio requiratur.* 170
Q.92. Quid generatim notandum ſit circa contritionem, & dolorem ad Sacramentum Pœnitentiæ requiſitum. 171
Q.93. Qualis actus debeat eſſe dolor, qui requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ. 172
Q.94. An Sacramentum Pœnitentiæ poſſit eſſe validum, & informe ratione doloris ſe non extendentis ad omnia mortalia. 174
Q.95. An aliter poſſit Sacramentum Pœnitentiæ eſſe validum & informe ratione doloris aut ob aliam cauſam: & quid tum ſit dicendum. 174
Q.96. Quid addendū ſit circa dolorem, ſi quis confiteatur ſola venialia. 175
Q.97. Quomodo dolor debeat ſe habere ad confeſſionē & abſolutionē. 176
Q.98. Quandonam dolor cenſeatur revocari per peccatum ſubſequens. 178
Q.99. Ex quibus motivis concipi poſſit dolor de peccatis. 178
Q.100. Quid notandum ſit circa metum, ex quo concipi poteſt dolor de peccatis. 179
Q.101. Quæ ſit natura & vis contritionis perfectæ ſufficientis ad juſtificationem ſine Sacramento. 179
Q.102. An dari poſſit aliqua contritio, quæ non juſtificet. 183
Q.103. An ad contritionem, quæ juſtificat ſine Sacramento, requiratur aliqua certa intenſio vel extenſio, ſeu duratio quoad tempus. 183
Q.104. An contritio, quæ juſtificat ſine Sacramento, ſecum patiatur ſpem, & timorem. 184
Q.105. An omnis contritio, quæ eſt actus charitatis Theologicæ, juſtificet ſine Sacramento. 185
Q.106. An in caſu neceſſitatis juſtificet ſine Sacramento aliqua contritio, quæ extra neceſſitatem non juſtificaret. 186
Q.107. An cōtritio perfecta vel amor Dei abſolutè prędominans requiratur tanquam pars ad juſtificationem in Sacramento Pęnitentię cauſandā. 186
Q.108. Quale motivū habeat attritio, & quomodo illud attingere debeat. 186
Q.109. An attritio ex ſpe, & metu poſſit eſſe honeſta, & ſupernaturalis. 187
Q.110. An attritio ex ſpe præmii, vel etiam ex ſolo metu pœnæ concepta poſſit eſſe abſolutè efficax, & poſitivè excludere omnem voluntatem peccandi. 189
Q.111. An attritio ſe ſola juſtificet ſine aliquo Sacramento. 191
Q.112. An attritio concepta ex inferiore motivo quàm charitatis, ſufficiat cum Sacramento ad juſtificationem. 192
Q.113. Quomodo ex Conciliis, & præſertim ex Tridentino probetur, quod attritio ſufficiat cum Sacramento. 192
Q.114. Ubi doceant SS. PP. & ſpeciatim S. Auguſt. quòd attritio ſufficiat cum Sacramento. 193
Q.115. Ubi doceat S. Thomas, quòd attritio ſufficiat cum Sacramento. 193
Q.116. An verum ſit, quòd ex Authoribus & Theologis plurimi doceant attritionem ſufficere cum Sacramento: oppoſitum autem teneant reſpectivè pauci. 194
Q.117. Quomodo ex praxi & ſenſu communi Eccleſiæ ac fidelium probetur, quod attritio ſufficiat cum Sacramento. 195
Q.118. Quibus rationibus probetur, quòd attritio ſufficiat cū Sacramēto. 195
Q.119. An argumenta Adverſariorum contra ſufficientiam attritionis ita ſolvi poſſint, ut plenè ſatisfiat. 195
Q.120. An ſententia tenens attritionem ſufficere cum Sacramento, ſit practicè certa. 196
Q.121. An hactenus dicta valeant etiam de attritione ex metu pœnarum temporalium. 198
Q.122. In quo ſenſu verum ſit, quòd peccator per Sacramentum fiat ex attrito contritus. 198
Q.123. An ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, præter dolorem requiratur aliquod propoſitum. 199
Q.124. Quale propoſitū requiratur ad valorem Sacramenti Pęnitentiæ. 199
Q.125. Quale propoſitum requiratur in Confeſſione venialium. 200
Q.126. An & quomodo in praxi elici poſſit propoſitum cavendi omnia venialia. 200
DUB. III. *Qualis confeſſio requiratur.* 201
ART. I. *An debeat eſſe integra materialiter.* 201
Q.127. Quid ſit confeſſio, & quæ ſit ejus materia. 202
Q.128. Quid præterea ſit notandū circa obligationē confitendi integrè. 202
Q.129. Quid addendum ſit circa modum practicè confitendi integrè quoad numerum. 202
Q.130. Si quis neſciens numerum determinatum dixerit, feci hoc toties, plus minus, vel toties circiter, & poſteà certò ſciat, quoties determinatè, vel ſe ſæpiùs feciſſe, an obligetur iterùm confiteri hunc determinatum vel majorem numerum certò agnitum. 203
Q.131. An non tantùm actus externus ſed etiam effectus peccati ſit cum actu interno confitendus. 203
Q.132. Quænam peccata dicantur eſſe ſpecie diſtincta in ordine ad confeſſionem, & unde deſumatur illa diverſitas ſpecifica. 204
Q.133. Quænam generatim obſervanda ſint circa hanc explicationem ſpeciei in confeſſione. 204
Q.134. Quid addendum ſit circa circūſtantias in confeſſione explicādas. 205
Q.135. An circumſtantia conſuetudinis ſit aperienda in confeſſione. 206
Q.136. An illa, quæ ex conſuetudine moraliter mala poſteà inadvertenter fiunt, ſint confitenda. 207
Q.137. An confitendæ ſint circumſtantiæ notabiliter aggravantes intra eandem ſpeciem. 207
Q.138. An opinio negans circumſtantias aggravantes eſſe confitendas, ſit nunc damnata pro praxi. 208
Q.139. Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis contra fidem, ſpem, charitatem. 208
Q.140. Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis contra 1. præceptum Decalogi. 209
Q.141. Quomodo in peccatis contra 2. præceptum Decalogi. 209
Q.142. Quomodo in peccatis contra 3. præceptum. 210
Q.143. Quomodo in peccatis contra 4. præceptum. 210
Q.144. Quomodo in peccatis contra 5. præceptum. 210
Q.145. Quomodo in peccatis contra 6. & 9. præceptum. 211
Q.146. Quomodo in peccatis contra 7. & 10. præceptum. 215
Q.147. Quomodo in peccatis contra 8. præceptum. 216
Q.148. Quomodo in peccatis contra præcepta Eccleſiæ. 216
Q.149. Quomodo in peccatis circa Sacramēta & perſonas Eccleſiaſticas. 216
Q.150. Quomodo in peccatis capitalibus. 217
Q.151. Quomodo in peccatis alienis. 217
Q.152. An in confeſſione explicari poſſit una ſpecies diviſim ab altera, ſi plures ejuſmodi ſpecies unico actu ſint contractæ. 218
Q.153. An dentur peccata diſtincta ſpecie inadæquata tantùm, & quid de illis ſit dicendum. 218
Q.154. Si quis non poſſit, vel excuſetur ab aperiendo peccato in ſpecie, an teneatur ſaltem in genere ſe accuſare de illo, & circa illud elicere contritionem. 218
ART. II. *Quando ſufficiat confeſſio formaliter integra.* 218
Q.155. Quid prętcrea ſit notandum circa confeſſionē formaliter integrā. 219
Q.156. Quid addendum ſit circa cauſas & modos dimidiandi confeſſionem vel abſolutionem. 220
Q.157. Quid dicendum ſit de illo, qui Confeſſario ignoto confitetur mortalia, & poſteà ordinario ſuo Confeſſario ſola venialia. 220
Q.158. Quid addendum ſit circa abſolutionem moribundi, qui jam dare non poteſt ulla ſigna pœnitentiæ. 220
ART. III. *Quæ ſint reliquæ conditiones confeſſionis.* 221
Q.159. Quænam univerſim ſint conditiones bonæ confeſſionis. 222
Q.160. Quid notandū ſit circa finē malum ex quo fieri poteſt confeſſio. 222
Q.161. Quid addendum ſit circa fidelitatem & ſinceritatem in confeſſione obſervandam. 223
Q.162. Quid addendū ſit circa conditionē illam, ut confeſſio ſit ſecreta. 224
Q.153. Quid addendum ſit circa conditionem confeſſionis, ut fiat vocaliter apud Sacerdotem præſentem. 225
Q.164. An inter conditiones confeſſionis etiam ſit, ut ſit ſacramentalis. 226
ART. IV. *Quando confeſſio ſit invalida, & quomodo iteranda.* 226
Q.165. An ille, qui cum Confeſſario peccavit, eidem validè confiteatur illud peccatum. 226
Q.166. An confeſſiones quæ fiunt Religioſis, communiter cenſeri debeant invalidæ. 227
Q.167. Quid præterea ſit notandum circa obligationem repetendi confeſſionem. 227
Q.168. Si confeſſiones repeti debeant, an omnia mortalia in illis confeſſionibus dicta, iterùm diſtinctè & ſingulatim debeant recenſeri. 228
Q.169. Quomodo Confeſſarius practicè procedet cū pęnitente, qui timet, vel putat ſe per longum tempus ſacrilegè aut invalidè eſſe confeſſum. 228
DUB. IV. *De Satisfactione.* 229
ART. I. *Quæ ejus neceſſitas & quantitas.* 229
Q.170. An ſatisfactio ſacramentalis vel probata vitæ emendatio ſit præmittenda abſolutioni. 230
Q.171. Quid præterea ſit notandum circa ſatisfactionem ſive pœnitentiam, quæ in confeſſione injungitur. 230

Q.172. Quan-

Q. 172. Quantæ pœnitentiæ ſint injungendæ. 232
Q. 173. An pœnitentiæ debeant ideò eſſe ſuſpectæ, quòd à Religioſis mendicantibus imponantur. 234
Q. 174. An aliquando debeat, aut ſaltē poſſit imponi pęnitentia publica. 234
Q. 175. Quænam pœnitentiæ ſint utiliores. 234
Q. 176. Quid add. ſit circa obligationē pęnitētis in implenda pęnitētia. 234
Q. 177. Quid addendum ſit circa commutationem pœnitentiarum in confeſſione injunctarum. 236
ART. II. *De Satisfactione per Indulgentias.* 237
§. I. *Quid ſit Indulgentia, & quid ad eam requiratur.* 237
Q. 178. Quid notandum ſit in genere circa ſatisfactiones in hac vita pro peccatis. 238. Q. 179. Quid notandum ſit circa remiſſionem pœnarum in altera vita ſive in Purgatorio. 238
Q. 180. Quomodo Indulgentia dividatur ratione ſubjecti. 239
Q. 181. An, & quomodo & à quo concedi poſſit Indulgentia. 239
Q. 182. Qualis intentio requiratur ad lucrandas Indulgentias. 239
Q. 183. Quid præterea notandum ſit circa applicationem ſatisfactionum vel Indulgentiarum pro alio. 240
Q. 184. Quid ſpecialiter adhuc notandum ſit circa ſatisfactiones vel Indulgentias pro defunctis. 240
Q. 185. An preces Eccleſiæ & Indulgentiæ poſſint prodeſſe catechumenis vel excommunicatis, ſaltem defunctis. 241
Q. 186. Quid notandum circa Indulgentiam, quæ conceditur ingredientibus Religionem. 241
Q. 187. Quas Indulgentias ſpeciales habeat Societas JESU. 241
Q. 188. Quid notandum circa Indulgentias, quæ in Templis Societatis JESU eſſe ſolent in Dominica Agoniæ Chriſti & in Dominica Communionis generalis ſive Animarum. 242
Q. 189. An prudenter credi poſſit, quòd omnes illæ Indulgentiæ ſint veræ & authenticæ, quæ paſſim inveniuntur in variis libellis. 242
Q. 190. An per idem opus obtineri poſſint plures Indulgentiæ. 243
Q. 191. An Indulgentia pro certo tempore conceſſa, poſſit intra illud tempus ſæpiùs obtineri, ſi repetantur opera injuncta. 243
Q. 192. Si feſtum transferatur, an ſimul transferantur Indulgentiæ. 243
Q. 193. Quid notandum ſit circa Brevia vel Bullas, quibus Romæ conceduntur Indulgentiæ. 244
Q. 194. Quandonam ceſſent Indulgentiæ. 244
Q. 195. An Indulgentiæ Regulariū revocatæ à Paulo V. ſint revalidatæ. 244
Q. 196. An Indulgentiæ vivæ vocis oraculo conceſſæ ſint revocatæ. 244
§. II. *Quotuplex Indulgentia, & quomodo differat à Jubilæo.* 245
Q. 197. Quid præterea in genere notandum ſit circa Jubilæum & Bullas, quibus conceditur. 245
Q. 198. Quid notandum ſit circa Jubilæum anni ſancti. 245
Q. 199. An per Indulg. plenarias, quę ordinariè vel in Jubilęo cōcedūtur, remittantur abſolutè omnes pœnæ temporales peccatis remiſſis debitę. 246
Q. 200. Quid præterea ſit notandum circa requiſita pro lucrandis Indulgentiis vel Jubilæo. 246
Q. 201. Quid notandū ſit circa confeſſionem & Communionē requiſitā. 246
Q. 202. Quid circa orationem requiſitam. 247
Q. 203. Quid circa jejunium & eleemoſynam requiſitam. 247
Q. 204. Quid circa Proceſſionem & viſitationem Templorum. 247
Q. 205. Quid notandum ſit circa itinerantes, peregrinos, impeditos. 248
Q. 206. Quid circa commutationem operum & prorogationē temporis. 248
Q. 207. Si quis ponat hoc, quod opinio probabilis dicit ſufficere, & Papa fortè plus requirat, an obtineatur Indulgentia. 248
Q. 208. Quid præterea notandum ſit circa facultates, quæ in Jubilæo conceduntur, abſolvendi à reſervatis & cenſuris. 248
Q. 209. Quid circa commutationem votorum. 249
Q. 210. Quid circa poteſtatem eligendi quemcunque Confeſſarium. 250
Q. 211. Quid fieri poſſit poſt tempus Jubilæi. 250
CAP. II. *De Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ.* 251
DUB. I. *Quis ſit Miniſter.* 251
Reſp. Eſt Sacerdos &c. Buſemb. 251

ADDENDA.

Q. 212. Quid univerſim notandū ſit circa Miniſtrū Sacramēti Pęnitētię. 251
DUB. II. *Quid ſit approbatio & à quo petenda.* 252
Q. 213. Quid præterea generatim notandum ſit circa approbationem. 252
Q. 214. Quid addendum ſit circa poteſtatem approbandi. 253
Q. 215. An approbatus in una Diœceſi cēſeri debeat ubiq; approbatus. 253
Q. 216. Quid præterea notandum ſit circa approbationem Regularium. 255
Q. 217. Cui confiteri debeant aut poſſint Regulares itinerantes. 256
Q. 218. Quid præterea notandum ſit circa approbationem & Confeſſarium pro Monialibus. 256
Q. 219. Quid circa approbationem quoad Parochos. 257
Q. 220. Quid notandum ſit circa definitionem vel revocationem approbationis aut ſimilium facultatum. 257
DUB. III. *Quid & quotuplex juriſdictio Confeſſarii, & unde eam habeat.* 258
Q. 221. Quid præterea notandum ſit circa juriſdictionem. 259
Q. 222. An quivis Sacerdos non tantùm pro articulo, ſed etiam pro periculo mortis habeat juriſdictionem. 259
Q. 223. Quandonam juriſdictio Confeſſarii amittatur aut impediatur ratione cenſurarum vel aliter. 260
Q. 224. Quid dicēdū ſit in caſu, quo Cōfeſſarius dubitat vel tantùm probabiliter putat ſe habere juriſdictionē in pęnitentē vel in ejus peccatum. 260
Q. 225. Quid cenſendum ſit de facultatibus, quæ dicuntur à Sede Apoſtolica conceſſæ Confeſſariis Societatis JESU. 260
Q. 226. Quid dicendum ſit de facultatibus, quas Sedes Apoſtolica concedit Epiſcopis, cum poteſtate communicandi. 262
DUB. IV. *Quid ſit reſervatio caſuum, & quis habeat poteſtatem reſervandi & abſolvendi.* 262
Q. 227. Quid præterea ſit notandū circa poteſtatem reſervandi peccata. 263
Q. 228. Quotuplex ſit, & quomodo fieri poſſit reſervatio. 263
Q. 229. Quænam peccata reſervari poſſint, vel de facto reſerventur. 264
Q. 230. An incurrat reſervationem, qui ignorat illam eſſe peccato ſuo annexam. 264. Q. 231. Quid addendum ſit circa caſus reſervatos Papæ, præſertim per Bullam Cœnæ. 264
Q. 232. Quid addendum ſit circa caſus Epiſcopis reſervatos. 266
Q. 233. Quinam caſus ſint ab Epiſcopo reſervati in Colonienſi & aliis vicinis Diœceſibus. 266
Q. 234. An Regulares ſubjaceant caſibus ab Epiſcopo reſervatis. 267
Q. 235. Quęnā notāda ſint circa ejuſmodi caſus ab Epiſcopis reſervatos. 267
Q. 236. Quandonā peccatū internū dicatur prodire in actum externum. 268
Q. 237. Quandonam peccatum dicatur publicum, notorium, deductum ad forum contentioſum. 268
Q. 238. Quid addendum ſit circa caſus reſervatos apud Regulares. 269
Q. 239. Quid notandum ſit circa caſus in Societate JESU reſervatos. 269
Q. 240. Quid præterea notandum ſit circa reſervationem & abſolutionem à reſervatis. 271
DUB. V. *Quod ſit officium & quæ obligatio Confeſſarii.* 272
Q. 241. Quid præterea notandum ſit circa obligationes Confeſſarii. 273
Q. 242. An Religioſi cenſeri debeant apti confeſſionibus audiendis: & quis abſolutè cenſeri debeat bonus Confeſſarius. 274
Q. 243. Quinam Confeſſarii mereantur nomen Janſeniſtarum, Rigoriſtarum, Laxorum, Benignorum. 274
Q. 244. Quænam generatim obſervare debeat Confeſſarius in audiendis confeſſionibus. 274
Q. 245. Qui modus & ordo ſit ſervandus à Confeſſario, ut pœnitentem rectè diſponat ad validam abſolutionem. 275
Q. 246. Quomodo pęnitēs practicè diſponi poſſit ad dolorē de peccatis. 275
Q. 247. An communiter debeat judicari diſpoſitus, qui confitetur aliquod mortale prima vice commiſſum. 276
Q. 248. An frequēs relapſus ſēper ſit ſignū, quòd anteà defuerit dolor vel firmū propoſitū: & quęnā univerſim ſint ſigna veri doloris & propoſiti. 276
Q. 249. Quas ſententias ſequi debeat Confeſſarius: Et univerſim, an debeat potiùs eſſe benignus quàm rigidus cum pœnitentibus. 277
Q. 250. Quid notandū circa obligationē & modū interrogādi pęnitentē. 279
Q. 251. An Confeſſarius aliquando teneatur docere vel de rebus aliquibus admonere pœnitentem. 280
Q. 252. An Confeſſarius ſemper teneatur, aut poſſit credere pęnitenti. 281
Q. 253. An abſolutio Sacramentalis aliquando poſſit vel debeat differri. 281
Q. 254. An & quando poſſit aut debeat Confeſſarius pœnitentem abſolvere ſub conditione. 282
Q. 255. Quid dicendum ſit de illis Confeſſariis, qui cogunt pœnitentes, ut ſibi tantùm confiteantur. 283
Q. 256. An & quomodo Confeſſarius teneatur corrigere errores & ſupplere defectus in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ commiſſos. 283
DUB. VI. *Quæ ſcientia & prudentia requiratur in Confeſſario.* 284
Q. 257. Quid præterea notandum ſit circa ſcientiam & alias virtutes in Confeſſario requiſitas. 284
Q. 258. Quid obſervare debeat Confeſſarius puerorum. 285
Q. 259. Quid Confeſſarius adoleſcentum & juvenum. 286
Q. 260. Quid Confeſſarius Ruſticorum aliorumque rudium. 286
Q. 261. Quid Confeſſarius Eccleſiaſticorum, Judicum &c. Patrum filiorum-familias &c. 287
Q. 262. Quid Confeſſarius Medicorū &c. mercatorū, opificum, militum. 287
Q. 263. Quid Confeſſarius hominis ſcandaloſi. 287
Q. 264. Quid Confeſſarius conſuetudinarii ſeu recidivi. 287
Q. 265. Quid Confeſſario ſit agendum ſpecialiter cum illo, qui frequenter relabitur in pollutiones & peccata mollitiei. 289
Q. 266. Quid Confeſſarius alicujus conſtituti in occaſione proxima peccandi. 290. Q. 267. Confeſſarius hominis pudibundi, puſillanimis, deſperantis de emendatione. 290
Q. 268. Quomodo aget Confeſſarius cum homine, quem advertit ſeram pœnitentiam differre in alia tempora, fortè etiam uſque ad mortem. 291
Q. 269. Quid aget Confeſſarius hominis nolentis condonare, indurati, deſperantis de ſalute ob peccatorum multitudinem. 291
Q. 270. Quid Confeſſarius captivi vel condemnati ad mortem. 292
Q. 271. Quid agendum ſit Confeſſario hominis ebrioſi, vel habentis ebrioſam uxorem. 292
Q. 272. Quid obſervandum ſit circa hominem convertendum & converſum ad fidem. 292
Q. 273. Quid obſervare debeat Confeſſarius ægri vel moribundi. 293
Q. 274. Quid notandum ſit circa Confeſſarium illius, qui tenetur ad reſtitutionem famæ vel aliorum bonorum. 297
Q. 275. Quid obſervare debeat Confeſſarius fatui, ſurdi, muti, hominis linguæ peregrinæ. 297
Q. 276. Quid obſervare debeat Confeſſarius pœnitentis generaliter confitentis, vel antehac malè confeſſi. 298
Q. 277. Quid obſervare debeat Confeſſarius ſi pœnitens confiteatur ſola dubia, venialia vel imperfectiones. 301
Q. 278. Quid obſervare debeat Confeſſarius mulierum. 301
Q. 279. Quid obſervare debeat Confeſſarius eorum, qui ſpecialiter profitentur devotionem aut perfectionem. 302
Q. 280. Quid obſervare debeat Confeſſarius, ſi advertat pœnitenti ſuo immitti à Deo varias conſolationes vel deſolationes internas. 303
Q. 281. Quid obſervare debeat Confeſſarius hominis tentationibus variis agitati vel tribulati. 304
Q. 282. Quid obſervandum debeat Confeſſarius hominis ſcrupuloſi vel meticuloſi. 305. Q. 283. Quid obſervandum ſit Confeſſario illius, qui deliberat de re aliqua, & præcipuè de ſtatu vitæ eligendo. 305
Q. 284. Quid demq; adhuc notandum ſit circa prudentiam Confeſſarii. 307
CAP. III. *De adjunctis Pœnitentiæ.* 307
DUB. I. *Quid ſit ſigillum Confeſſionis & qui ad illud teneantur.* 307
Q. 285. Quid præterea notandum ſit circa obligationem ſigilli. 309
Q. 286. Ex qua confeſſione oriatur ea obligatio ſigilli. 309
Q. 287. Quas ſententias expediat ſequi circa hanc materiam de ſigillo. 310
Q. 288. Quid addendum ſit circa illa, quæ dicuntur materia ſigilli ſeu cadere ſub ſigillum. 310
Q. 289. Quid addendum ſit circa illos, qui obligantur ſigillo. 312
Q. 290. Quid præterea notandum ſit circa licentiam loquendi, quam pœnitens dare poteſt Confeſſario. 312
Q. 291. Quid præterea ſit notandum circa fractionem ſigilli. 312
Q. 292. An & quomodo liceat aliquando Confeſſario uti ſcientia confeſſionis ad avertenda mala vel evitanda peccata. 312
Q. 293. An Confeſſarius poſt datam abſolutionē vel in alia confeſſione poſſit non petita venia loqui cum pœnitente de auditis in confeſſione. 313
Q. 294. Quomodo ille, qui obligatur ſigillo, debeat reſpondere, ſi interrogetur circa materiam ſigilli. 313
Q. 295. Quomodo pro foro externo ſit agendum circa materiam ſigilli. 314
Q. 296. Qua præterea circumſpectione hic meritò ſit utendum. 314

Q. 297. Quæ

Q. 297. Quæ ſint pœnæ eorum, qui violant ſigillum, & quomodo poſſit in judicio contra eos procedi. 314
Q. 298. An expediat conſulere Confeſſarios, quando agitur de aliquo promovendo. 315
DUB. II. *Quale præceptum & quæ obligatio confeſſionis.* 315
Q. 299. Quid in genere notan. ſit circa præceptũ & neceſſitaté pœnitendi. 315
Q. 300. Quid in genere not. ſit circa præceptũ & neceſſitaté confeſſionis. 318
Q. 301. Quis teneatur præcepto confeſſionis annuæ. 319
Q. 302. Cui facienda ſit confeſſio annua. 319
Q. 303. Qualis debeat eſſe confeſſio, ut ſatisfiat huic præcepto. 320
Q. 304. Quorũ peccatorũ confeſſio ſit materia neceſſaria hujus præcepti. 320
Q. 305. Quando, & an etiam ſæpiùs in anno fieri debeat confeſſio mortalium, ut ſatisfiat huic præcepto. 320
Q. 306. Quid excuſet ab hoc præcepto confeſſionis annuæ. 321
Q. 307. Quas pœnas incurrat non confitens ſemel in anno. 321
Q. 308. Quis ſit tenor Bullæ Cœnæ. 321
Q. 309. Quænam Decreta circa materias hactenus tractatas emanarint à S. Congregatione Rituum. 324
Q. 310. Quid notandum ſit circa iſta 361. Decreta. 331

TRACTATUS V.
De Extrema Unctione & Ordine.

CAP. I. *Quid ſit extrema Unctio, & quæ circa eam obſervanda.* 332
Q. 311. Quinam hic ſint hæreticorum errores vel opiniones aliquorum: & quænam doctrina Scripturæ ac Conciliorum. 333
Q. 312. Quid notandum ſit circa varias ſententias, quæ concernunt materiam, formam, Miniſtrum & ſubjectum Sacramenti Unctionis. 334
Q. 313. Quid præterea ſit notandum circa Sacramentum Unctionis. 335
CAP. II. *De Sacramento Ordinis.* 336
DUB. I. *Quid Ordo, quotuplex, & quæ ejus materia.* 336
Q. 314. Quinam hic ſint hæreticorum errores, & quæ doctrina Scripturæ ac Conciliorum. 336
Q. 315. Cùm unica ſit Eccleſia, quæ habere debet utique eadem Sacramenta, quomodo fiet, quod Eccleſia Græca & Latina non utantur eiſdem materiis Ordinum. 337
Q. 316. An Preſbyterium apud Latinos ſine prima manuum impoſitione collatum ſit certò validum. 338
Q. 317. Quid præterea ſit notandũ circa varias ſententias in hac materia. 339
Q. 318. Quid addendum ſit circa caſtitatem ſacris Ordinibus annexam. 340
Q. 319. Quid addendũ ſit circa obligationé non ordinãdi alienũ ſubditũ. 340
Q. 320. A quo Epiſcopo ordinari poſſint vel debeant Religioſi. 343
Q. 321. A quo ordinari poſſint Novitii Ordinum Religioſorum. 344
Q. 322. Quid notandum ſit circa ſuppletionem Ordinum vel rituum in Ordinatione omiſſorum. 345
Q. 323. Quid præterea notandum ſit circa Ordinationem & Ordines. 345
DUB. II. *Quæ requirantur in Ordinando.* 346
Q. 324. Quid præterea ſit notandum circa requiſita in ordinando. 346
Q. 325. Quid add. ſit circa intentioné requiſitã in ordinãdo & Ordinãte. 347
Q. 326. Quid addendum ſit circa litteras dimiſſoriales. 347
Q. 327. An, ut quis ordinari poſſit, etiam neceſſariæ ſint litteræ teſtimoniales ſeu commendatitiæ. 349
Q. 328. Quid Sede vacante fieri poſſit circa Ordinationem, dimiſſoriales & teſtimoniales. 350
Q. 329. Quid ſpecialiter notand. ſit circa jam dicta tempore Sedis vacantis in Epiſcopatu, in quo alternãt Epiſc. catholicus & Princeps acatholicus. 351
Q. 330. Quid addendum ſit circa titulum Ordinationis. 351
Q. 331. Quid addendũ ſit circa Tẽpora, interſtitia & locũ Ordinationis. 353
Q. 332. Quid addendum ſit circa ætatem ordinandi. 355
Q. 333. Quid notandum ſit circa proclamationes, tonſuram & habitum ordinandi; item circa adſcriptionem Eccleſiæ. 356
Q. 334. Quid ſit dicendum circa preces vel Miſſas, quæ in Ordinatione injunguntur ab Epiſcopo. 356
Q. 335. Quod notare debeat Neopreſbyter conſecrans cum Epiſcopo. 356
Q. 336. Quandonam legi debeat ejus prima Miſſa. 356
Q. 337. Quid denique circa Ordinantes & ordinatos ſit notandum. 356

LIBRI VI. PARS III.
TRACTATUS VI.
De Matrimonio. 357

Q. 1. Quæ ſit genuina ſignificatio aliquorum terminorum, quorum erit frequens uſus in his materiis. 357
Q. 2. Quinam ſint præcipui hæreticorum errores, & quænam doctrina Scripturæ, ac Conciliorum circa Sacramentum Matrimonii. 357
Q. 3. Quis ſit Judex competens in cauſis Matrimonialibus. 358
Q. 4. Quis ſit accuſator, vel teſtis competens in cauſis matrimonialibus. 359
Q. 5. Quid notandum ſit in materia de Matrimonio circa propoſitionem 1. damnatam ab Innoc. XI. 360
CAP. I. *De Sponſalibus.* DUB. I. *Quid ſint Sponſalia.* 360
Q. 6. Quid circa naturam, & modum ſponſalium ſit præterea notãdum. 361
DUB. II. *Quæ, & quanta obligatio ſponſalium.* 362
Q. 7. Quid præterea ſit notandum circa obligationem ſponſalium, & tempus ineundi Matrimonii. 363
Q. 8. Quid addendum ſit circa illum, qui fictè promiſit vel non cogitans de obligatione. 363
Q. 9. Ad quid teneatur, qui facta ſpe, vel ſub ficta promiſſione Matrimonii puellam induxit ad copulam. 363
Q. 10. Quid dicendũ ſit de ſponſalibus poſteriùs initis cõtra fidé priorũ. 364
Q. 11. Quid addendum ſit circa ſponſalia conditionata. 364
Q. 12. Quid præterea notandum ſit circa promiſſionem Matrimonii inter conſanguineos vel aliter impeditos. 365
Q. 13. Quid notandum ſit circa promiſſionem Matrimonii disjunctivam, vel incertam. 365
Q. 14. Quid dicen. ſit de ſpõſalib. quæ ineũtur inſciis vel invitis parẽtib. 366
Q. 15. Ad quid teneatur, qui juravit ſe ducturum Titiam, & nullã aliam. 366
Q. 16. An ſponſalia ex metu injuſtè incuſſo contracta ſint valida, vel ſaltem obligent ex religione, ſi accedat juramentum. 366
Q. 17. Quid addendum ſit circa ſponſalia impuberum. 366
Q. 18. Quid dicendum ſit in variis dubiis circa valorem, & obligationem ſponſalium. 367
Q. 19. Quid not. ſit circa arrhas, ſponſalitiã largitaté, donum matutinũ. 368
Q. 20. An ſponſalibus addi poſſint pacta. 368
Q. 21. An & quomodo pacta pœnalia ſponſalibus adjecta obligent. 369
Q. 22. Quid liceat ſponſis. 369
DUB. III. *Quomodo diſſolvantur ſponſalia.* 370
Q. 23. Quid præterea ſit notandũ circa diſſolutioné ex mutuo cõſenſu. 371
Q. 24. Quid addendum ſit circa diſſolutionem ob crimen. 372
Q. 25. Quid notandũ ſit circa varias mutationes, quæ fortè ſuperveniunt. 372
Q. 26. Quid notandum ſit circa cauſas vel defectus ignoratos. 373
Q. 27. Quid addendum ſit circa diſſolutionem ob ingreſſum Religionis, votum, Ordines ſacros vel aliud impedimentum ſuperveniens. 374
Q. 28. An & quomodo peccet, qui needum diſſolutis ſponſalibus, & invita ſpõſa, ex ſincero animo Deo meliùs ſerviendi ſuſcipit ſacros Ordines. 375
Q. 29. Quid notandum ſit circa diſſolutionem ſponſalium per Matrimonium contractum cum alia. 375
Q. 30. Quid addendum ſit circa diſſolutionem ob abſentiam ſponſi vel nimiam dilationem. 375
Q. 31. Quid addendum ſit circa alias cauſas diſſolvendi ſponſalia. 376
Q. 32. Ad quid teneatur, qui cum, vel ſine juſta cauſa reſilit à ſpõſalibus. 376
CAP. II. *De Matrimonio ſecundùm ſe.* 377
DUB. I. *Quid ſit, quæ ejus materia, forma, Miniſter.* 377
Q. 33. Quid præterea ſit notandum circa eſſentiam, conſenſum, & finem, quo initur Matrimonium. 377
Q. 34. Quid addendũ ſit circa conſenſum, & Matrimoniũ conditionatũ. 379
Q. 35. Quid dicendum ſit de Matrimonio, quod acatholicus contrahit ſub conditione, ſi conjux maneat fidelis. 381
Q. 36. Quid notandum ſit circa illum, qui fictè tantùm conſentit. 382
Q. 37. Quid notand. ſit circa Matrimoniũ, quod inter abſẽtes cõtrahitur. 383
Q. 38. An tale Matrimonium inter abſentes contractum, nunc poſt Tridentinum habeat rationem Sacramenti. 383
Q. 39. An Matrimonium ſemel ritè initum, & non diſſolutum, poſſit inter eoſdem ſæpiùs iniri. 383
Q. 40. Quandonam præſumatur, aut quomodo probetur, quòd Matrimonium ſit initum. 384
Q. 41. An Matrimonium pro foro interno invalidum, poſſit pro foro externo cenſeri validum, & quid tum ſit agendum. 384
Q. 42. An ratio Sacramenti ſit ſeparabilis à ratione indiſſolubilis contractus matrimonialis inter fideles, ſive baptizatos. 384
Q. 43. An Matrimoniũ inter baptizatũ, & non baptizatũ ſit Sacramentũ. 385
Q. 44. Quid notandum ſit circa conſummationem Matrimonii. 385
Q. 45. Quid addendum ſit circa Miniſtrum in Sacramento Matrimonii. 385
Q. 46. Quinam ſint ſpeciales effectus Matrimonii. 386
DUB. II. *De uſu Matrimonii.* 386
ART. I. *An uſus Matrimonii, ſive actus conjugalis ſit licitus.* 386
Q. 47. Ex quo fine uſus Matrimonii ſit licitus. 386
Q. 48. Quid agendum ſit, ſi poſt contractum Matrimonium ſuboriatur dubium de illius valore. 387
Q. 49. Quid liceat conjugi, ſi poſt initum ſecundum Matrimonium incipiat dubitare de vita prioris conjugis. 388
Q. 50. An uſus Matrimonii cum metu graviſſimæ infamiæ, vel mortis ſit licitus conjugi, qui ſcienter, vel ſaltem ignoranter contraxit Matrimonium cum impedimento dirimente, quod tam citò removeri non poteſt. 389
Q. 51. An ſteriles, item illi, qui poſt Matrimonium facti ſunt eunuchi aut impotentes, licitè tentent uſum Matrimonii, tangant ſe &c. 389
Q. 52. An ſint aliqua tẽpora, quib. actus cõjugalis ſpecialiter ſit illicitus. 389
Q. 53. Quid præterea ſit addendum circa peccata conjugum. 390
Q. 54. Quid addendum ſit circa peccata viduarum. 391
ART. II. *An actus conjugalis ſit præceptus & debitus.* 392
Q. 55. Quandonam debitum licitè reddatur conjugi illicitè petenti. 392
Q. 56. Quid ſpecialiter ſit notandũ circa illũ, qui ante vel in Matrimonio vovit caſtitatem, virginitatem, cœlibatum, Religionem, ſacros Ordines. 393
Q. 57. An conjux adulter vel inceſtuoſus habeat jus ad copulam. 394
Q. 58. Quid dicendũ ſit, ſi Matrimonio ſuperveniat cognatio ſpiritualis. 395
Q. 59. Quid præterea addẽdum ſit circa petitionem & redditioné debiti. 395
Q. 60. Quid ad hunc caſum ſit dicendum. 396
DUB. III. *An & quibus ex cauſis poſſit fieri divortium.* 396
Q. 61. Quid præterea ſit notandum circa vinculum & indiſſolubilitatem Matrimonii. 397
Q. 62. Quid notandũ ſit circa tẽpus bimeſtris, quod cõceditur cõjugatis. 399
Q. 63. Quid præterea ſit addendum circa divortium. 401
CAP. III. *De impedimentis Matrimonii.* 402
DUB. I. *Quæ ſint impedimenta impedientia tantùm.* 402
Q. 64. Quid præterea ſit notan. circa impedimenta tantùm impedientia. 403
Q. 65. Quid circa proclamationes ſit addendum. 404
Q. 66. Quid notandum ſit circa pœnas ſtatutas contra eos, qui contrahunt vel aſſiſtunt Matrimonio neglectis proclamationibus. 406
Q. 67. Quid circa benedictionem Matrimonii ſit addendum. 406
Q. 68. An licitum ſit interroganti dicere, quòd Matrimonium cum impedimento tantùm impediente contractum ſit validum. 407
DUB. II. *Quæ ſint impedimenta dirimentia.* 407
Q. 69. Quis poſſit inducere impedimenta dirimentia. 410
Q. 70. An per conſuetudinem poſſit induci novum, vel abrogari antiquum impedimentum Matrimonii. 410
Q. 71. Quid dicendum ſit de illo, qui Matrimonium contrahit invincibiliter ignorans impedimentum, quod habet. 410
Q. 72. An leges humanæ conſtituentes impedimenta dirimentia, abſolutè obligent in omni caſu. 411
Q. 73. An valeat Matrimonium initum cum impedimento, quod probabilis opinio dicit non eſſe impedimentum. 411
Q. 74. Quid dicendum ſit de illo, qui contrahit ſciens vel dubitans de impedimento dirimente. 411
Q. 75. Quomodo practicè ſit procedendum, quando advertitur impedimentum, vel oritur prudens de eo ſuſpicio. 412
Q. 76. Quid addendum ſit circa impedimentum erroris. 413
Q. 77. Quid addendum ſit circa impedimentum conditionis ſervi. 414
Q. 78. An conditio filii dirimat: & quid dicendum ſit, ſi Matrimonium ineatur inſciis vel invitis parentibus. 414
Q. 79. Quid addendum ſit circa impedimentum voti. 415
Q. 80. Quid addendum ſit circa cognationem legalem. 416
Q. 81. Quid addendum ſit circa cognationem ſpiritualem. 417
Q. 82. Quid circa cognationé carnalé ſeu conſanguinitaté ſit addẽdum. 417
Q. 83. Quomodo practicè ſit agendum, quando dicitur, quòd cognatio intercedat inter ſponſos. 419

Digitized by Google

Q.84. Quid præterea ſit notandum circa impedimentum conſanguinitatis. 419
Q.85. Si Titius & Berta ſint conſanguinei in gradu mixto ex quarto & quinto, an ſint impediti. 419
Q.86. Quid addendum ſit circa impedimentum criminis. 419
Q.87. Quid ſpecialiter circa crimen raptus ſit addendum. 420
Q.88. An iſta impedimenta criminis incurrantur ab ignorante illa eſſe tali crimini annexa. 421
Q.89. Quid addendum ſit circa impedimentum diſparis cultus. 421
Q.90. Quandonam dirimat vis & metus. 422
Q.91. An Matrimonium ex metu gravi injuſtè incuſſo initum, ſit de Jure naturæ, an tantùm de Jure poſitivo nullum. 423
Q.92. Quid addendum ſit circa impedimentum ligaminis. 424
Q.93. Quid dicendum ſit ad hunc caſum quaſi duplicis Matrimonii. 425
Q.94. Quid addendum ſit circa impedimentum publicæ honeſtatis. 425
Q.95. An publica honeſtas, vel affinitas contracta inter infideles dirimat Matrimonium ſuſcepto Baptiſmo priùs contrahendum. 426
Q.96. Quid notandum ſit circa impedimentum ætatis. 426
Q.97. Quid addendum ſit circa impedimentum affinitatis. 426
Q.98. Quomodo practicè ſit procedendum, quando quæritur de impedimento affinitatis, v.g. inter Titium & Bertam. 427
Q.99. Quomodo Jus civile diſcrepet à Jure canonico in computatione graduum cognationis & affinitatis. 427
Q.100. Quid addendum ſit circa impedimentum clandeſtinitatis. 427
Q.101. Quid cenſendum ſit de Matrimoniis, quæ in locis acatholicis contrahuntur ſine Parocho catholico, vel cum impedimento conſanguinitatis aut affinitatis in 3. & 4. gradu. 434
Q.102. An ergo unquam valeant Matrimonia in locis, ubi *Trid.* fuit promulgatum, contracta ſine Parocho. 436
Q.103. Quid addendum ſit circa impedimentum impotentiæ. 437
Q.104. Quam pœnam incurrat, qui contrahit ſciens ſe habere impedimentum dirimens. 439
DUB.III. *Quomodo Matrimonium invalidum ſit revalidandum.* 439
Q.105. Quid circa hanc revalidationem ſit præterea notandum. 439
Q.106. An Confeſſarius advertens Matrimonium eſſe nullum, teneatur ſtatim admonere, ut abſtineant ab ejus uſu. 440
DUB.IV. *A quo & ob quam cauſam poſſit diſpenſari in impedimentis Matrimonii.* 440
Q.107. Quid in genere notandum ſit circa diſpenſationes, & præcipuè matrimoniales. 441. Q.108. Quid præterea ſit notandum circa poteſtatem Papæ in diſpenſando quoad impedimenta Matrimonii. 441
Q.109. Quid notandum ſit circa facultates, quas habere ſolent Nuntii Apoſtolici, etiam circa impedimenta Matrimonii. 442
Q.110. Quid addendum ſit circa facultates ordinarias, quas habent Epiſcopi vel alii ad diſpenſandum in impedimentis Matrimonii. 443
Q.111. Quaſnam extraordinarias facultates, præſertim in impedimentis Matrimonii, habere ſoleant à Sede Apoſtolica Epiſcopi in Germania. 444
Q.112. Quis Epiſcopus poſſit diſpenſare cum ſponſis habentibus impedimentum. 445. Q.113. Quis dicatur pauper in ordine ad diſpenſationem matrimonialem. 446. Q.114. An Nuntii Apoſtolici vel Epiſcopi in his partibus diſpenſare poſſint cum quibusvis pauperibus pro contrahendis Matrimoniis, ſi attingatur gradus ſecundus. 447
Q.115. Quid dicendum ſit, ſi unus ſponſorum, pro quibus petitur diſpenſatio à Nuntio vel Epiſcopo, ſit acatholicus. 448
Q.116. Quandonam impedimentum, aut aliquid aliud, circa quod diſpenſandum eſſet, cenſeatur publicum, notorium, occultum, deductum ad forum contentioſum. 448. Q.117. Quid notandum ſit circa illos, quibus committitur poteſtas diſpenſandi, vel diſpenſatio ipſa. 449
Q.118. An Vicarius Epiſcopi poſſit idem, quod Epiſcopus, ac ſubdelegare facultates, quas habet ab Epiſcopo. 449
Q.119. An Vicarius generalis poſſit ſine ſpeciali mandato diſpenſare in illis, in quibus poteſt Epiſcopus, vel exequi illa, quæ committuntur Epiſcopo, aut contra. 450
Q.120. Quid poſſint, quoad matrimonialia Archi-diaconi. 450
Q.121. Quid Capitulum Sede vacante poſſit quoad matrimonialia. 451
Q.122. Quid notandum ſit circa poteſtatem Regularium in ordine diſpenſandi circa conjuges vel Matrimonia. 451
Q.123. An aliquis diſpenſans ſine poteſtate diſpenſandi aliquando diſpenſet validè: & quando ſciens facit, an incurrat aliquam pœnam Eccleſiaſticam. 451. Q.124. Quid univerſim notandum ſit circa cauſas diſpenſandi. 451. Q.125. An aliquando ſit obligatio petendi aut concedendi diſpenſationem. 452. Q.126. Quid notandum ſit circa cauſas diſpenſandi in Subdiaconatu, propter periculum incontinentiæ. 452. Q.127. Quomodo petenda Romæ diſpenſatio, & quid in ſupplica ſit exprimendum. 453
Q.128. Quæ ordinariè ſolvenda ſint Romæ vel in Nuntiatura. 455
Q.129. Quid notandum ſit circa errores ſupplicæ vel Reſcripti. 457
Q.130. Quomodo intelligenda ſint verba Reſcriptorum. 457
Q.131. Quid addendum ſit, ſi in facultate diſpenſandi addatur, gratis ubique ſub pœna invaliditatis, ſine ulla mercede, ſine præmio, ſine munere, gratis ſub excommunicatione. 458. Q.132. Quid præterea ſpecialiter notandum ſit circa diſpenſationes, quæ petuntur à S. Pœnitentiaria. 458. Q.133. An diſpenſatio impedimenti proſit ignoranti vel invito. 460. Q.134. Quid addendum ſit de dubio circa poteſtatem diſpenſandi vel diſpenſationem ipſam. 460. Q.135. Quomodo practicè ſit applicanda doctrina hactenus tradita. 461. Q.136. Quid præterea ſit notandum circa executionem diſpenſationum matrimonialium. 461
Q.137. Quid præterea obſervare debeat Parochus circa Matrimonia coram ipſo contrahenda. 462
Q.138. Quid denique notandum ſit circa purificationem puerperarum. 462

L I B E R VII.

De Cenſuris Eccleſiaſticis, & irregularitatibus.

CAP.I. *De cenſuris in genere.*
DUB.I. *Quid ſit cenſura Eccleſiaſtica.* 463
Q.1. Quinam circa cenſuras ſint errores hæreticorum & quæ doctrina catholica. 463. DUB.II. *Quotuplex ſit cenſura.* 463
Q.2. Quæ ſit ſignificatio variorum terminorum, qui in hac materia de cenſuris ſæpè recurrent. 464
DUB.III. *Qui poſſint ferre cenſuram, & in quos.* 464
Q.3. Quid præterea notandum ſit circa poteſtatem ferendi cenſuras. 464
Q.4. Quid addendum ſit circa illos, in quos fertur cēſura. 465. Q.5. An impuberes incurrant cenſuras. 466. Q.6. An ille incurrat cenſuram, qui eſt extra territorium vel diœceſin Superioris ſui ſtatuentis cenſuram. 466
DUB.IV. *Ob quam cauſam poſſit ferri cenſura.* 466
Q.7. Quid addēdum ſit circa actū, quo incurritur cenſura. 467. Q.8. Quid dicendum ſit de mandante, conſulente, cooperante. 467. Q.9. Quid notandum ſit circa modum, quo feruntur cenſuræ. 468. Q.10. Quid notandum ſit circa prærequiſita antequam feratur vel incurratur cenſura. 468
Q.11. Quid notandum ſit circa denunciationem cenſuræ. 469. Q.12. Quid notandum ſit de cenſura injuſta. 469. Q.13. An aliquis poſſit ſæpiùs incurrere eandem cenſuram. 470. Q.14. Quid notandum ſit circa cauſas excuſantes ab incurrenda cenſura. 470. Q.15. Quid notandum ſit circa appellationem à cenſura. 471. Q.16. Quid dicendum ſit ad varias dubitationes, quæ hic poſſunt occurrere. 473
DUB.V. *Quis poſſit abſolvere à cenſuris.* 475
Q.17. Quid præterea ſit notandum circa poteſtatem abſolvendi & abſolutionem à cenſuris. 475
DUB.VI. *Quomodo danda ſit abſolutio à cenſura.* 475
Q.18. Quid præterea ſit notandum circa praxin & modum abſolvendi à cenſuris. 475. Q.19. Quænam ſint præmittenda abſolutioni à cenſuris. 476. Q.20. Quid notandum ſit circa hanc ſatisfactionem, quę præmitti debet. 476. Q.21. An mortuus poſſit vel debeat abſolvi à cēſura 477
CAP.II. *De excommunicatione.* 477. DUB.I. *Quid ſit & quotuplex.* 477
Q.22. Quænam excommunicatio intelligatur, ſi ſimpliciter dicatur, ſub excommunicatione: & quid, ſi dicatur anathema. 477. Q.23. Quid notandū ſit circa eos, qui dicuntur notoriè excommunicati, denunciati, vitādi. 477
DUB.II. *Ob quam cauſam incurratur, & quem effectum habeat excommunicatio minor.* 478
Q.24. Quid præterea ſit hic notandum. 478
DUB.III. *Quos effectus habeat excommunicatio major.* 478
Q.25. Quid præterea ſit notandum circa effectus excōmunicationis majoris, & ſpeciatim circa uſum paſſivum & activū Sacramentorū, quo privatur excommunicatus. 479. Q.26. Quid addendum ſit circa ſuffragia Eccleſiæ & divina officia, quibus privatur excommunicatus. 480. Q.27. Quid circa communicationē forenſem & uſum juriſdictionis. 481. Q.28. Quid circa collationem Beneficii, privationem fructuum, & Reſcripta, reſpectu excōmunicatorū excōmunicatione majore. 481. Q.29. Quid notādum ſit circa negationem ſepulturæ Eccleſiaſticę. 482. Q.30. Quid addendum ſit circa privationē civilis communicationis. 485. Q.31. Quid notandum ſit de participante cum excommunicato. 486. Q.32. Quid addendum ſit circa cauſas, ob quas aliquādo licita eſt communicatio cum excommunicato. 486
Q.33. Quid notandū ſit circa illum, qui dicitur inſordeſcere in cenſura. 486
DUB.IV. *Ob quas cauſas incurratur excommunicatio major.* 487
ART.I. *Quæ ſint excommunicationes non reſervatæ.* 487
Q.34. Quid circa hæc præterea ſit notandum. 487
ART.II. *Quæ ſint excommunicationes reſervatæ Epiſcopis.* 487
Q.35. Quid præterea ſit hic notandum. 487
ART.III. *Quæ ſint Papæ reſervatæ extra Bullam Cœnæ.* 487
Q.36. Quid præterea ſit hic notandum. 487
ART.IV. *Quomodo intelligenda excommunicatio percuſſoris Clericorum.* 487
Q.37. Quid circa hanc excommunicationem ſit præterea notandum. 488
ART.V. *Quæ ſint excommunicationes Papæ reſervatæ per Bullam Cœnæ.* 489
Q.38. Quid præterea ſit hic notandum. 490. Q.39. Quid addendum ſit circa libros hæreticorum. 490. Q.40. Quid addendum ſit circa libros alios prohibitos. 493. Q.41. Quid notandum ſit circa impreſſionem & lectionem S. Scripturæ. 493. Q.42. Quid addendum ſit circa impreſſionē & lectionē aliorum librorum, & ſpeciatim controverſiarum fidei. 495. Q.43. Quas pœnas incurrant legentes aut retinentes libros hæreticos vel alios prohibitos. 495. Q.44. Quis poſſit dare facultatem legendi vel corrigendi libros hæreticos & prohibitos. 495. Q.45. An Epiſcopi poſſint pro ſua Diœceſi prohibere certos libros, vel aliquas propoſitiones cenſurare. 496
CAP.III. *De ſuſpenſione & degradatione.* 496
DUB.I. *Quid ſit ſuſpenſio, quotuplex, & unde dignoſcendum qualis & quanta ſit.* 496
Q.46. Quid circa hæc præterea ſit notandum. 497
DUB.II. *Quæ ſint ſuſpēſiones in particulari, & quis ab eis poſſit abſolvere.* 497
Q.47. Quid circa hæc præterea ſit notandum. 497
DUB.III. *Quid ſit depoſitio & degradatio, à quo & ob quam cauſam fieri poſſit.* 498
Q.48. Quid præterea circa iſta ſit notandum. 498
CAP.IV. *De interdicto.* DUB.I. *Quid ſit & quotuplex.* 498
Q.49. Quid hic ſit præterea notandum. 498
DUB.II. *Qui ſint effectus interdicti.* 499
Q.50. Quid hic ſit præterea notandum. 499
DUB.III. *Quis cenſuram interdicti ferre, & quis tollere poſſit.* 499
Q.51. Quid hic ſit præterea notandum. 500
CAP.V. *De irregularitate.* DUB.I. *Quid & quotuplex ſit irregularitas.* 500
Q.52. An certum ſit nullam irregularitatem, etiam ex delicto, eſſe cenſuram. 500. Q.53. Si aliquid præcipiatur vel prohibeatur ſub pœna irregularitatis, quale ſit peccatum contravenire. 500
DUB.II. *Qui ſint effectus irregularitatis.* 500
Q.54. Quid præterea ſit notandū circa hos effectus. 500. Q.55. Quid addendum circa irregularitatē in Beneficiatis. 500. Q.56. An irregularitas ſemper ſit ſignum, quòd quis vocatus non ſit ad ſtatum Eccleſiaſticum. 500
DUB.III. *Quomodo incurratur & tollatur irregularitas.* 501
Q.57. A quo incurratur irregularitas. 501. Q.58. Quid addendum ſit circa varia dubia, quæ in hac materia poſſunt occurrere. 501. Q.59. Quid addendum ſit circa ſublationem irregularitatis. 502. Q.60. Quid addendum circa poteſtatem Epiſcopi in diſpenſanda irregularitate. 502
DUB.IV. *Quæ ſint irregularitates ex delicto.* 503
Q.61. An irregularitas ex delicto incurratur ab illo, qui committit delictum, ſed invincibiliter ignorat irregularitatem eſſe annexam tali delicto. 504. Q.62. Quid præterea addendum ſit circa irregularitates ex delicto. 504. Q.63. Quid ad hunc caſum ſit dicendum. 504
DUB.V. *Quæ irregularitates ex defectu.* 505
Q.64. Quid præterea ſit notandum circa defectus animæ. 506. Q.65. Quid addendum ſit circa defectus corporis. 506. Q.66. Quid addendum ſit circa defectum natalium. 506. Q.67. Quid addendum circa defectum ætatis. 507. Q.68. Quid addendum circa defectum ratione infamiæ. 507
Q.69. Quid addendum circa defectum libertatis. 507
Q.70. Quid addendum circa defectum lenitatis. 508

LIBER

Digitized by Google

LIBER QUINTUS.

De ratione cognoſcendi, & diſcernendi Peccata.

CAPUT PRIMUM.

De peccato in genere.

DUBIUM I.

Quid ſit peccatum?

1 Reſpondeo, Eſt tranſgreſſio legis, ſive, ut ait Tolet. eſt voluntarius receſſus à regula divina: per quam regulam intelligitur præceptum, tam naturale & humanum, quàm divinum: per receſſum, intelligitur actus, (vel ejus omiſſio) qui ſit non tantùm voluntarius, ſed etiam liber, cum aliqua actuali advertentia malitiæ: Quod addo, quia ut docet Sanch. 1. *mor. c.* 16. cum Vaſq. Bon. *d.* 2. *q.* 2. *p.* 3. *n.* 3. *&* 12. *&c.* non ſufficit ad actum peccaminoſum libertas, & advertentia quævis virtualis, vel interpretativa, qua ſcilicet quis advertere poterat, & debebat; nec quæcunque actualis, qua ſcilicet intellectus ratione commodi, & incommodi in objecto attendat: ſed requiritur, ut advertat moralem malitiam objecti, aut ſaltem de ea dubium, vel ſcrupulum concipiat. Ratio eſt, tum quia ſine iſta advertentia, non eſt voluntarium, cùm non ſit cognitum; tum quia, quamdiu talis cogitatio intellectui non occurrit, non eſt ſufficiens principium deliberandi de malitia, ideoque nec libertas, ac proinde nec culpa; & cenſetur illa inadvertentia naturalis & invincibilis oblivio. Addit tamen *Tann. d.* 4. *de pec. d.* 5. *qu.* 5. *d.* 5. *n.* 106. non eſſe neceſſe, ut conſideratio illa maneat actu, dum peccatum durat: ſed ſatis eſſe ut vel actu, vel virtute maneat, ita ut cum ea, vel actus peccati fuerit inchoatus, vel ſaltem cauſa data, ut fit in ebrio, qui peccat, non vi præſentis, ſed præteritæ deliberationis. *V. Bald. l.* 1. *d.* 36. Verùm Recentiores communiter docent, talem *v.g.* ebrium non peccare formaliter, quando uſu rationis caret, ſed malitiam eorum, quæ tunc fiunt contraxiſſe ante, dum prævidens malum, quod commiſſurus erat, ejus cauſam dedit; ajuntque dum quis actu peccat, ſemper eſſe ac manere advertentiam aliquam malitiæ tenuem, vel confuſam, ut v. apud Schol. nam in ordine ad praxim, parum refert, utrolibet modo loquaris.

Reſp. II. Ad peccatum requiruntur tres conditiones, ut patet ex prima reſponſione, 1. Ut ſit voluntarium, id eſt, ut fiat à voluntate conſentiente. 2. Ut ſit liberum, id eſt, ut ſit in poteſtate voluntatis facere, vel non. 3. Ut advertatur malitia. *Ex quibus reſolves:*

I. Defectu primæ conditionis, nullus actus, qui neque eſt in, neque à voluntate, eſt peccatum, niſi voluntas eum acceptet: ideoque nec impedit communionem, ſive is ſit internus, ut cogitationes contrà fidem, blaſphemæ, obſcænæ: motus carnis, etiam uſque ad effuſionem ſeminis: ſive externus ac violentus, v.g. ſtuprum virgini per vim illatum.

II. Defectu ſecundæ conditionis, ſubinde à peccato excuſantur vehementiſſimi motus iræ aut concupiſcentiæ, quibus uſus rationis perturbatur, & libertas tollitur.

III. Defectu tertiæ non peccat, qui die jejunii de præcepto nihil cogitans cœnat, vel carnes comedit, etſi advertat eas ſibi delectabiles. Item qui lapidem projicit per feneſtram, non advertens periculum læſionis; vel qui contractum uſurarium celebrat, non advertens eſſe talem. Sanch. *n.* 21. *Regin. l.* 15. *n.* 75.

IV. Damna & eventus (licèt aliqui frequentes) ex ebrietate ſecuti, & nullo modo prævisi, inculpabiles ſunt; quia nec in ſe, nec in cauſis ſunt liberi. Sunt verò culpabiles, ſi ſint prævisi, nec diligentia ſufficiens ex præſcripto prudentiæ ſit adhibita, ne ſequerentur: ea verò adhibita, etſi poſteà eveniant, culpa vacant. Uti etiam quando juxta loci & temporis circumſtantias non apparet periculum mali, ideoque nulla cautela eſt adhibita, Vaſq. 1. 2. *d.* 124. *cap.* 2. Quibus conformiter Leſſ. *l.* 4. *cap.* 3. docet, ſi negligentia, ebrietatem aut eventus ex ea ſequi ſolitos præcavendi, fuerit tantùm venialis, etiam mala, quæ prævideri poterant, tantùm venialia fore, quia cùm non in ſe, ſed tantùm in cauſa ſint libera, non poſſunt habere majorem culpam, quàm ipſa cauſa.

ADDENDA.

Quæſtio 1. Quænam ſint præcipuæ diviſiones peccati?

2 R. §. 1. Peccatum variè ſumitur, nam 1. aliquid dicitur peccatum, vel naturæ, uti claudicatio; vel artis, uti locutio contrà regulas Grammaticæ; vel moris, quod propriè dicitur culpa. 2. Peccatum moris aliquando ſumitur pro cauſa vel effectu peccati, uti ad Rom. 7. v. 17. *Quod habitat in me peccatum*, id eſt, fomes peccati ſeu concupiſcentia. Aliquando pro materia, circa quam verſatur peccatum, uti Deut. 9. v. 21. *Peccatum autem veſtrum, quod feceratis*, id eſt, vitulum, *arripiens igne conſumpſi*. Aliquando pro hoſtia in expiationem peccati, uti 2. ad Corinth. 5. v. 21. dicitur, quod Chriſtus factus ſit *pro nobis peccatum*, id eſt, hoſtia pro peccato. Hic agimus de peccato moris ſive morali ſtrictè ſumpto.

3 §. 2. Variæ ſunt diviſiones peccati; *prima* eſt, in *ſpirituale & carnale:* Spirituale eſt, quod immediatè ad animam pertinet, uti ſuperbia, odium; carnale, quod tendit ad inordinatas delectationes corporis, uti luxuria, ebrietas.

4 2. Contrà *Deum, proximum, ſeipſum*, intellige ſpecialiter & immediatè, quamvis enim omne peccatum ſit contra Deum & contra ſeipſum, aliqua tamen ſunt ſpecialiter contra Deum, uti hæreſis, blaſphemia, perjurium; alia contra proximum, uti homicidium, furtum, detractio; alia contra ſeipſum, uti illa, quæ ſunt contra temperantiam & fortitudinem.

5 3. *Oris, operis, cordis:* Poſſetque diviſio aliter fieri hoc modo: peccatum aliud eſt merè internum, & dicitur cordis; alius ſimul externum: ſimul externum, aliud eſt oris, aliud operis.

Digitized by Google

6 4. *Per exceſſum & per defectum*, qualia propriè ſunt, quæ opponuntur virtutibus in medio conſiſtentibus, ſic liberalitati per exceſſum opponitur prodigalitas, per defectum avaritia, fortitudini, temeritas & puſillanimitas: contrà aliquas tamen virtutes, v. g. contrà charitatem, propriè loquendo, peccari non poteſt per exceſſum, quia non poſſumus nimium amare Deum: poteſt tamen ea diviſio impropriè accommodari etiam reliquis virtutibus, ſi per exceſſum intelligatur commiſſio, per defectum omiſſio, & ſic odium Dei erit contrà charitatem per exceſſum; omiſſio amoris præcepti, per defectum.

7 5. *Commiſſionis & omiſſionis*; peccatum commiſſionis eſt tranſgreſſio præcepti negativi; omiſſionis, eſt tranſgreſſio poſitivi: porrò illud præceptum dicitur negativum, quod directè & primariò prohibet aliquid, ideoque finis illius ultimatus eſt omiſſio aliqua; affirmativum eſt, quod directè & primariò imperat aliquid, ideoque finis illius eſt poſitio alicujus, Dixi, directè & primariò, nam præceptum negativum, quale eſt, *non furtum facies*, quamvis directè, primariò & ultimatè tendat in omiſſionem actionis, quà alterius fortunæ lędantur, tamen etiam indirectè & ſecundario imperat aliquid, nempe reſtitutionem alieni, ſi habeas, ſine qua continuaretur furtum, & ſic indirectè & ſecundariò dici poteſt affirmativum; è contrà præceptum affirmativum, *audies Miſſam die feſtivo*, quamvis directè & primariò tendat in poſitivam auditionem Miſſæ, tamen etiam indirectè, & ſecundariò prohibet nolitionem audiendi Miſſam, & omne illud propter quòd omitteretur Miſſa, v.g. ſtudium, & ſic quoque dici poteſt indirectè ac ſecundariò negativum: Itaque peccatum commiſſionis eſt, liberè ponere aliquid, quod eſt prohibitum, peccatum omiſſionis, liberè omittere aliquid, quod eſt imperatum, ſecundùm illud S.Aug. de perfect. juſt. c.3. *Duobus modis conſtat eſſe peccatum, ſi aut fiant illa, quæ prohibentur; aut illa non fiant, quæ jubentur*. Ut autem ſciri poſſit, an præceptum ſit affirmativum, aut negativum, & conſequenter an tranſgreſſio illius ſit commiſſio, an omiſſio, non eſt attendendum præcisè ad voces affirmativas vel negativas, ſed ad hoc, quod ſignificant & ad finem præcepti; ſic præceptum illud, *certis diebus jejunabis*, eſt negativum, quia prohibet comeſtionem repetitam, & carnium pro tali die &c. Eſtque etiam hoc diſcrimen inter præceptum affirmativum, & negativum, quòd negativum obliget ſemper pro ſemper, affirmativum autem obliget ſemper, ſed non pro ſemper; ſic præceptum jejunandi pridie Paſchæ obligat ad abſtinendum à ſecunda refectione & carnibus pro tota die, ſed præceptum audiendi Miſſam die Paſchæ non obligat ad audiendam tota die ſed certa diei parte. Denique notandum eſt, quòd peccatum omiſſionis reducatur ad peccatum commiſſionis, ſecundùm illud S. Th. de veritate qu. 15. art. 4. ad 10. *Agere & non agere, cùm quis agere debet, ad idem genus actus reducuntur, ſecundùm quod peccatum omiſſionis ad peccatum actus reducitur*.

8 6. In peccatum *ex paſſione, ex ignorantia, ex malitia*, & ſic ſumitur peccatum, prout eſt à cauſis homini intrinſecis; ſi enim attendamus cauſas extrinſecas, poteſt homo peccare ex ſuggeſtione dœmonis vel alterius hominis. Tum eſt ex paſſione, quando fit ex applicatione appetitus ad bonum ſenſibile, unde fit, ut ratio minùs conſideret malum, & ideò abripiatur voluntas: diciturque peccatum fragilitatis: Tum eſt ex ignorantia, quando fit defectu rationis culpabiliter neſcientis vel non conſiderantis ea, quæ facilè conſiderari poterant & à peccato retraxiſſent: Quamvis autem peccatum omne ſit ex malitia, ſpecialiter tamen tum dicitur eſſe ex malitia, quando committitur cum clara advertentia rationis & plena libertate voluntatis. Peccatum ex paſſione ſeu fragilitate vocatur à S. Bonav. apud *Herincx d.5. num.66.* peccatum in Patrem, quia Patri præcipuè attribuitur potentia, qua homo ſic peccans uti non vult; peccatum ex ignorantia, contrà Filium, quia Filio attribuitur Sapientia, peccatum ex malitia, contrà Spiritum Sanctum, quia Spiritui Sancto attribuitur bonitas, contrà quam directè agit, qui ex malitia peccat.

9 7. In *proprium*, quod quis ipſemet committit; & *alienum*, quod ab alio quidem fit, ſed mihi imputatur propter juſſionem, conſilium &c. In rigore tamen hoc, per quod pecco, non eſt peccatum alienum, ſed meum, quo jubeo, conſulo &c.

10 8. In *mortale & veniale*, de quibus dicemus à n.183. Item in *Originale & perſonale: actuale & habituale*, de quibus diviſionibus plura Scolaſtici, aliqui etiam dividunt in *remiſſibile & irremiſſibile*, ſed probabilius eſt non poſſe dari peccatum irremiſſibile, quia videtur repugnare infinitæ miſericordiæ Dei, uti peccatum inodibile repugnaret infinitæ perfectioni bonitatis & Sapientiæ ipſius.

11 *Q.2. Quomodo aliter definiri poſſit, & dividi peccatum?* R. Definiri poteſt hoc modo: exercitium libertatis contrà regulam obligantem ad honeſtè operandum: Et ſic ſumptum dividi poteſt in *Philoſophicum & Theologicum*; Philoſophicum eſt exercitium libertatis contra dictamen naturæ rationalis quà talis præſcindendo an etiam ſit contra legem Dei; Theologicum, eſt exercitium libertatis contrà legem Dei, ſive eſt *dictum vel factum vel concupitum contra legem æternam*, ut ex *S. Aug. l.22.* contrà Fauſtum c.27. habet *S. Th. 2.2. q.71. art.6.* Atque de hoc jam loquemur poſtea à n.49. De Philoſophico.

Q.3. An omnis actio hominis non amantis Deum aut adhuc 12
in infidelitate conſtituti debeat dici peccatum? R. Negativè, ita *S. Th. in 2. diſt.40. q.1. a.5. & diſt.41. q.1. a.2. ad 2. & 3.* Item 2.2. *q.10. a.4. ad 3.* in quibus locis docet infideles, & non habentes gratiam poſſe elicere actus bonos. Probatur, nam Alex. VIII. damnavit has propoſ. 7. *Omnis humana actio deliberata eſt Dei, dilectio vel mundi; ſi Dei, Charitas Patris eſt: ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt.* 8. *Neceſſe eſt infidelem in omni opere peccare.* 11. *Omne, quòd non eſt ex fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operetur, peccatum eſt.* Vide dicta l.2. n.132. & dicenda hic à n.67. & à n. 184.

Q.4. Qualis libertas requiratur ad peccatum internum? 13
Reſp. §.1. Non ſufficit libertas à coactione, ſed requiritur libertas à neceſſitate, id eſt, potentia indifferens tum ad ponendum tum ad omittendum actum, hinc damnata eſt hæc prop. 3. *Janſenii, Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione.*

§.2. Etiam non ſufficit qualiſcunque libertas in cauſa, ſive 14
mediata, ſed peccatum debet dependere à propria libertate operantis, hinc Alex. VIII. damnavit hanc 1. prop. *In ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum mortale, & demeritum ſufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in cauſa, peccato Originali, & voluntate Adami peccantis.* Et quamvis damnatio dicat, *ad peccatum mortale*, tamen eadem ratio eſt etiam de peccato veniali: hinc additur, *& demeritum*, quod etiam veniali convenit. Vide dicta l.1. n.743. & dicenda hic n.74.

Q.5. An ad peccatum requiratur advertentia ad legem Dei 15
& ad malitiam objecti? R. Hæc quæſtio videri poteſt otioſa, quia tamen anno 1699. 24. Aug. prodiit ſcriptum hoc titulo, *Eccleſia Leodienſis Summo Pontifici Inn. XII. & c. doctrinam Patrii Collegii Anglicani Societatis JESU Leodii denuncians, &c.* ideo autem denuncietur doctrina, quia ad malitiam peccati contrahendam requirat advertentiam ad legem Dei & ad malitiam objecti, neceſſe erit veritatem illam pluribus ſtabilire.

§.1. Supponenda ſunt hæc duo. 1. In omni peccato, quod committitur contra legem alterius, reperitur offenſa: poteſt autem offenſa eſſe vel materialis vel etiam formalis; tum eſt tantùm materialis, ſi operans per ſuum actum det alteri motivum rationabile alicujus diſplicentiæ, attamen neſciverit vel nō cogitaverit hoc ipſi diſpliciturum, uti ſi quis de honore alterius detrahat, neſciens vel non cogitans eſſe contra honorem, illa imminutio honoris juſtè diſplicet illi, qui inhonoratur, quamvis imminuens honorem non ſciat vel non cogitet ſe detrahere. Offenſa formalis tum eſt, ſi operans per ſuum actum det alteri motivum rationabile diſplicentiæ, ſciens & cogitans ad jus, quod alter habet, ne hoc fiat, & hinc meritò dicitur illum formaliter offendere. Quòd ſi operans illam alterius diſplicentiam directè intenderet, eſſet offenſa quæſita & formaliſſima. 2. Certum eſt, quòd à peccato formali excuſet ignorantia invincibilis, etiam juris naturæ, uti conſtat ex dictis l.1. à num.735. An autem dari poſſit ejuſmodi ignorantia invincibilis juris naturæ, examinatum eſt ibidem à nu.720. & ſatis demonſtratum dari poſſe ſaltem quoad leges ſecundarias juris naturæ: quandonam autem ignorantia vel error cenſeatur invincibilis, explicatum eſt ibidem à n.748. His ſuppoſitis.

§.2. Certum eſt ad peccatum prærequiri aliquam adverten- 16
tiam ad legem Dei, & ad malitiam objecti; ita docent omnes communiſſimè, S. Aug. locis l.1. n.736. & 738. relatis: ſufficit hic ex lib.22. contrà *Fauſtum* Manichæum c.44. ubi loquens de inceſtu, quem in ebrietate commiſit Loth, ait, *quapropter culpandus eſt quidem, non tamen quantum ille inceſtus, ſed quantum illa meretur ebrietas.* S. Thom. etiam locis l.1. n.740. relatis: item 1.2. q.74. a.6. toto. Item 2.2. q.89. art.3. *Ille, qui ex lapſu linguæ falſum jurat, ſiquidè advertat ſe jurare & falſum eſſe, quod jurat, non excuſatur à mortali, ſicut nec à Dei contemptu: ſi autem hoc non advertat, non videtur habere intentionem jurandi, & ideò à crimine perjurii excuſatur.* Item de veritate qu.15. a.4. ad 10. *dicendum, quòd antequàm ratio delectationem perpendat vel nocumentum ipſius, non habet interpretativum conſenſum, etiam ſi non reſiſtat.* Sequuntur S. Ant. Alb. M. Henr. Gerſ. Cord. Alenſ. Angel. Sylv. Armil. Conrad. Almain. Angeſt. Nider, Sot. Palud. Gabr. Cajet. cum Terillo *in Reg. qu.63. à nu.6.* Sequuntur etiam *Iſambert. 1.2. q.74. d.5. art.1.* Gamach. 1.2. *q.74. c.3. col.2.* Boneſp. *T.4. t.2. d.1. dub.7. n.*108. Jo. à S. Th. *p.3. qu.84. a.6.* Suarez, Vaſq. Sanch. cùm Carden. *in 1. criſi d.78. cap* 2. qui ſubdit, cùm hi tres DD. in eandem ſententiam conſpirant, mihi ſunt adinſtar plurium Univerſitatum. Accedunt Azor. *l.1. c.16. qu.* 5. Gran. *de peccat. controv.6. t.5. d.3. ſ.1.* Anton. Azor. *de peccat. d.2. c.5. à num.*15. Merat. *de pecc. d.7. ſ.*15. Laym. *l.1. t.3. c.5. n.13.* Jo. Sanch. *d.* 19. Gob. *in Quint. t.5. c.9. nu.*83. aliique innumeri ex omni ſtatu,

& ſpe-

& ſpeciatim omnes num.216. referendi, qui cùm ad mortale requirant advertentiam plenam & perfectam, ad omne peccatum requirunt ſaltem imperfectam: Nihilominus oppoſitæ opinioni, ſaltem favent Eliz. & Camargo, qui poſterior *p.1.l.2. contr. 4. à num.527.* lamentabiliter deplorat eorum cæcitatem, qui ad formale peccatum requirunt actualem aliquam cognitionem malitiæ. Rationes noſtræ ſunt, 1. quia nihil eſt volitum niſi præcognitum, ergo voluntas non poteſt ferri in malitiam moralem, niſi intellectus aliquo modo præcognoſcat. Neque præcognitio illa eſt in poteſtate voluntatis, alioquin ad volitionem illius prærequireretur alia præcognitio, quæ etiam deberet eſſe in poteſtate voluntatis; & conſequenter iterum per aliam præcognitionem, ſicq; in infinitum. 2. Nemo peccat, qui non poſſit vitare peccatum, ob hâc ipſam rationem, quia peccatum, & quia malum eſt, ſed ob eam rationem vitare non poteſt, niſi præcognoſcat eſſe peccatum, ſive contra legem, & eſſe malum, ergo. *Conf.* nam ſi ego pecco, quamvis hic & nunc non habeam ullam cognitionem legis prohibentis vel malitiæ objecti, ergo pecco, quando mihi impoſſibile eſt vitare peccatum, nihil enim habeo, quo movear ad conatum reſiſtendi vel ad voluntatem omittendi peccatum, ergo *homini juſtificato volenti & conanti ſecundùm præſentes, quas habet, vires aliquod Dei præceptum eſt impoſſibile; deeſt quoque gratia, qua poſſibile fiat,* quæ eſt prop.1. Janſenii, damnata: & quæ ad hæc reſpondet Eliz. *in doctr. mor. l.5. q.12. §.2.* planè non ſatisfaciunt. 3. Si non prærequireretur cognitio legis, & malitiæ objectivæ, ignorantia invincibilis non excuſaret à peccato, ſed excuſat, uti n. 15. dictum eſt; Unde à contrario ſic argumentor; ſecundùm Adverſarios, ignorantia legis & malitiæ poteſt dici vincibilis & eſſe culpabilis, quamvis nulla adfuerit cognitio legis vel malitiæ, ſed quando nulla adfuit cognitio legis vel malitiæ, ignorantia eſt invincibilis, ergo quando ignorantia eſt invincibilis, ignorantia poteſt dici vincibilis & eſſe culpabilis, quod apertè repugnat. *Conf.* nam Adverſarii, ut fatetur Eliz. §.9. non poſſunt oſtendere, quid plùs adſit, quando talis ignorantia eſt vincibilis, quàm quando eſt invincibilis, ſi ad vincibilem nulla prærequiratur cognitio: quamvis enim dicant nobis dari à Deo ſatis multos impulſus bonos & à conſcientia remorſus, tamen non dantur nec ſervire poſſunt ad vitandum hoc peccatum, niſi à nobis aliquo modo cognoſcatur hæc malitia vitanda. Videri poteſt Teril. *à n.15.*

17 *Objic.* 1. Multi peccatunt non advertentes malitiam, ſic enim dicitur Sap.14. v.16 *convaleſcente iniqua conſuetudine hic error tanquam lex cuſtoditus eſt*; Prov.14. v.12. *eſt via, quæ videtur homini juſta, noviſſima autem ejus deducunt ad mortem.* Danielis 13. v.9. *Senes everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum juſtorum.* Joan.16. v.2. *venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo. Paulus* Act.26. v.9. *exiſtimaveram me adverſus nomen JESU Nazareni debere multa contraria agere. Qui neſciens peccavit,* inquit S. Auguſt. *retract. l.1. c.15. quia voluit, fecit, etiamſi non quia voluit, peccavit, neſciens peccatum eſſe, quod fecit; ita nec tale peccatum ſine voluntate eſſe potuit, ſed voluntate facti non voluntate peccati, quod tamen factum fuit, hoc enim factum eſt, quod fieri non debuit.* Item Epiſt.47. *Si quis bonum putaverit eſſe, quod malum eſt, & fecerit, hoc putando utique peccat.* S. Bern. Epiſt.77. ad Hug. de S. Vict. ait, *ſi peccatum ignorantiæ nullum eſt, non ergo peccavit Saulus, qui perſecutus eſt Eccleſiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit, manens in incredulitate &c.* Addit, *ſed & fruſtra Salvator in Cruce pro ſuis orabat crucifixoribus, quippe neſcientibus, ipſo teſte, quid facerent, & ita nequaquam peccantibus, ſi enim cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent &c.* Subdit, *numquid non ex his ſatis apparet, in quantis jaceat ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari poſſe interdum per ignorantiam?* R. N. aſſ. In adductis locis ſermo eſt de errore vel ignorantia vincibili; item de conſcientia vincibiliter erronea, quæ à peccato non excuſant, ſed prærequirunt vel adjunctam habent aliquam cognitionem legis & malitiæ. Vide dicta l.1 n.744. & dicenda hic à n.222.

Inſt. Zelus Sauli probat, quòd peccarit cum omnimoda ignorantia actuali, ſive ſine remorſu & ſcrupulo, quando perſequebatur Eccleſiam, ita Eliz. *q.11. §.9.* R. n. aſſ. nam zelus ille erat cum paſſione & pertinacia conjunctus, qualem etiam ſæpè habent hæretici formales, aut homines invidi perſequentes hoſtes ſuos; neque ignorare poterat Saulus ſigna credibilitatis pro Chriſto, de quibus erant publici ſermones.

18 *Objic.* 2. Synodus Palæſtina hunc Pelagii & Cœleſtii errorem damnavit, *Oblivio & ignorantia non ſubjacent peccato, quoniam non eveniunt ſecundùm voluntatem ſed ſecundùm neceſſitatem.* R. Solutionem datam eſſe l.1. n.737.

19 *Objic.* 3. S. Anſelm. ſuper illud ad Rom.1. *propter quod tradidit illos,* ait, *qui igitur cognoſcentes Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, ex eo peccato & cauſa peccati ad hoc quoque perducti ſunt, ut ad cultum ſerpentium & volucrum raperentur, ſed quia per hanc cæcitatem uſque ad immunditiam carnis & contumelias ceciderunt, ipſa infidelitatis eorum cæcitas præcedenti intellectui, & peccatum eſt, & pœna peccati, prioris namque peccati merito ſubſequentium peccatorum fovea legitur, ut qui malum ſciens perpetrat, deinceps juſtè in aliis neſciens cadat.* Et infra, *ſicut ex ſua culpa hoc putaverunt, ſic ex eadem culpa factum eſt, quod tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut putarent omnia reprobanda eſſe facienda, & cùm jam turpia operarentur, neſcirent ſe malum operari.* S. Iſid. apud Eliz. *§.7.* ait, *ignorantia, quid ſit dignum culpa, non ſentit; ignorantia, nec quando delinquit, cognoſcit, hinc Auguſtinus dicebat, eò inſanabilius peccabam, quò me peccare neſciebam.* Reſp. *S. Auſ.* per Tò tradidit, ſignificat Deum in pœnam ſubtraxiſſe gratias majores, & permiſiſſe labi in errores, ita ut poſteà vincibiliter errantes aut neſcientes, gravius laberentur. *S. Iſid. & S. Aug.* loquuntur de ignorantia culpabili, ex qua pergens peccare redditur ab aſſuetis quaſi inſenſibilis, nec efficaciter cogitat de malis, quæ peccando ſibi acceſſit.

Objic. 4. S. Thom. quod lib.8 art.13. ait, *illud, quod agitur contra legem, ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc, quòd eſt ſecundùm conſcientiam:* Et 1.2. qu.19. art.6. ad 2. *voluntas concordans rationi humanæ non ſemper eſt recta, nec ſemper eſt concordans rationi æternæ:* Rationem dat ad 1. *quia ad hoc, ut dicatur malum, in quod fertur voluntas, ſufficit, ſive quòd ſecundùm ſuam naturam ſit malum, ſive quòd apprehendatur ut malum, ſed ad hoc, quòd ſit bonum, requiritur, quòd utroque modo ſit bonum.* Reſp. Quod eſt contra legem, ſemper eſt materialiter malum, ne tamen ſit formaliter malum, excuſatur per conſcientiam invincibiliter erroneam: ſimiliter quod ſecundùm ſuam naturam eſt malum, ſemper eſt materialiter malum, quamvis non apprehendatur, ſed non ideò refunditur formalis malitia in actum, alioquin ignorantia vel error invincibilis non excuſaret. Vide dicta l.1. num.740. 20

Objic. 5. Si ad peccatum requiritur advertentia malitiæ, ergo quantò peccator eſt magis corruptus, vel excæcatus, vel ſuis paſſionibus abreptus, tantò minùs peccat, quia minùs advertit malitiam. Reſp. Tantò minùs peccat ſimpliciter, n. ſecundùm quid, aut illa ſpeciali malitia, quam habet objectum ſecundùm ſe, c. corrupti, excæcati, paſſionati communiter habent actus intenſiores, item adjunctum quendam contemptum Dei aut legis, & hinc aggravatur culpa, & inde cum inadvertentia malitiæ in illis ſit vincibilis & culpabilis, ſimpliciter non excuſat; & quoad excæcatos, hi directè excludunt inſpirationes divinas, ac poſitivè reſiſtunt Spiritui Sancto cum duritia cordis, & hinc quoque ſunt minùs excuſabiles: in quantùm tamen illa inadvertentia minuit libertatem, in tantùm ſecundùm quid minuit culpam. Quòd ſi ſupponas adeſſe abſolutam inadvertentiam, ita ut nullo modo cogiterur de malitia hujus objecti, quamvis ignorantia vel incogitantia ſit culpabilis, opus ex ea ſequens non habebit malitiam ſpecialem, niſi præcisè illius negligentiæ vel neglectus ſciendi & advertendi, nec erit imputabile ratione ſui, ſed tantum ratione cauſæ, v.g. ſi quis hic & nunc abſolutè, attamen vincibiliter ignoret malitiam mendacii, peccat quidem mentiendo, non tamen contrahit malitiam ſpecialem mendacii, ſed tantùm negligentiæ vel neglectus in cognoſcenda vel advertenda illa malitia, ignorantia enim abſoluta, ſive ſit vincibilis ſive invincibilis, facit æqualiter non cognoſci malitiam, ergo etiam non contrahi, cùm non ſit volibilis ideoque nec contrahibilis per voluntatem, niſi cognita ſit per intellectum: fatendum tamen eſt corruptos, excæcatos & paſſionatos, ordinariè ſaltem, retinere cognitionem etiam ſpecialis malitiæ ſufficientem ad mortale. Videri poteſt Teril. *conſ. quæſt.17. à num.32.* 21

Inſt. 1. Eſt peccatum ejuſdem ſpeciei, ſive quis ſciens, ſive ex ignorantia vincibili mentiatur, ſed ſi mentiatur ſciens, contrahit malitiam ſpecialem mendacii, ergo etiam ſi mentiatur ex ignorantia vincibili. R. Eſt ejuſdem ſpeciei peccatum: nulla ſuppoſita cognitione malitiæ mendacii, n. ſuppoſita aliqua tali cognitione, c. Et confirmantur hæc ex communi doctrina de conſcientia, nam ſuppoſito, quòd quis aliquid faciat cogitans eſſe quidem graviter malum, ſed in genere tantùm, ita ut nullo modo cognoſcat, an ſit malum hujus an illius ſpeciei, quamvis peccet mortaliter, tamen non contrahit ſpecialem malitiam alicujus determinatæ ſpeciei, non enim eſt ratio, cur potiùs contraheret hujus quàm illius ſpeciei, cùm æqualiter de omnibus non cogitet: contraheret tamen malitiam quaſi communem omnibus malitiis, quia procedit cum aliqua comparatione animi, & cum æquali periculo ad omnes, quæ hoc tantùm ſenſu dici poteſt ſpecialis, quòd ſit ſpecie diſtincta à malitiis ſingularum ſpecierum, quarum tamen ſpecialem malitiam non habet, unde in confeſſione explicari debet hoc vel ſimili modo: feci aliquid cum apprehenſione, quòd in genere peccarem graviter. *Dixi,* ſi ſuppoonas, & ex

ſuppoſito, quòd nullo modo cognoſcat malitiam ſpecialem, nam ordinariè ſufficienter cognoſcitur malitia intrinſeca illi objecto, circa quod quis occupatur. Vide dicta l.1. num.77. & dicenda hic num.228.

*Inſt.*2. Conſcientia etiam vincibiliter errans obligat, ſecundùm dicta l.5.n.43.ſed ſi mentiens ex ignorantia vincibili haberet cognitionem aliquam malitiæ mendacii, nô teneretur mentiri, ſed poſset ſuſpendere actum ad magis examinandum, ergo. *Conf.* nam ſecundùm omnes, conſcientia alia eſt recta, alia erronea, alia dubia, alia ſcrupuloſa; ergo erronea, nec eſt dubia, nec ſcrupuloſa, ergo cum conſcientia erronea nec eſt dubium, nec ſcrupulus, ergo nec cognitio ulla malitiæ. *Si dicas* eſse, ſaltem apprehenſiones malitiæ, *Contrà*, cum his operari non eſt peccatum, quando enim credimus Trinitatem, ſunt apprehenſiones contrariæ, quæ nec impediunt fidem nec ſunt peccatum, ita Eliz.§.1.& 2. Reſp. Si haberet aliquam cognitionem malitiæ mendacii, quę ſufficeret ad deponendam priorem conſcientiam, quæ dictat eſse mentiendum, non teneretur mentiri, c.ſi haberet cognitionem ad hoc non ſufficientem, n.min. & conſeq. *Ad Conf.* Ergo cum conſcientia erronea nec eſt dubium nec ſcupulus de ſe ſufficiens ad conſcientiam erroneam deponendam, c.de ſe ad hoc inſufficiens, attamen ſufficiens ad contrahendam malitiam ob antecedentem errorem vincibilem, n. iſtam ſeq. & ultimam.

22 *Objic.6.* Ignorantia & error contra fidem, item actus externi, v.gr. adulterii, ſunt in ſe formaliſſimè peccata, quamvis nulla adſit cognitio malitię eorum, quia puniuntur à Deo, nihil autem punitur, niſi in ſe ſit formaliter peccatum, ergo. Ita Eliz. *fusè q.3.§.3.item q.4.& q.7.§.1.& 2.item q.13 §.3.* R.N.aſs.ſecundùm dicenda n.64.puniuntur autem, non ratione ſui, ſed ratione actus interni, à quo cauſantur vel imperantur.

23 *Objic.7.* Sacerdos peccat peccato Sacrilegii, ſi deſideret fornicari, quamvis expreſsè non cogitet ſe eſse Sacerdotem, ergo inadvertentia non excuſat. R.N.conſeq. quamvis enim id expreſsè non cogitet, tamen ſufficienter & quaſi experimentaliter atque exercitè id ſemper de ſe ſcit, quia ſcit, qualis ſit, ſaltem obſcurè & implicitè, cognoſcit enim ſe eſse, & non alium, qui talia agit, ignorare autem non poteſt ſe eſse Sacerdotem, & ideo magis quaſi horret illa peccata ac magis timet, quia eſt Sacerdos, ergo non habet ignorantiam invincibilem ſui ſtatus, nec inadvertentiam ſufficientem ad excuſandum à peccato. Quòd ſi ſupponas eum nullam omninò cognitionem habere ſui ſtatus, nego contrahi ſpecialem malitiam ſacrilegii.

24 *Objic.8.* Quando peccatum conſequens eſt pœna peccati antecedentis, peccatur per peccatum conſequens, licèt ab hoc abſit formalis libertas, ergo etiam licèt abſit actualis cognitio, *prob.antec.* nam S.Th.1.2.*q.19.a.6.ad 3.* docet poſse aliquem ex ſuppoſitione erroris voluntarii eſse neceſſitatum ad peccandum: Idem docent S.Bonav. Gabr.& alii, & Ratio eſt, quia cùm ſuppoſitio & neceſſitas illa ſit ſequens ex voluntate ipſa, non obeſt libertati actuum ex ea ſequentium. *Conf.* nam ideo interna voluntas adulterii eſt mala, quia externum adulterium eſt malum, & non contrà, ergo malè dicitur ſolos actus voluntatis eſse propriè peccata, ita Eliz.*qu.*12.§.4. R.N.ant. cujus prob.diſt. S.Th. docet poſse aliquem eſse neceſſitatum ad peccandum, ita ut formaliter peccet per hoc, quòd neceſsariò ſit, n.ita ut formaliter peccet per ſolam illius neceſſitatis cauſam, à qua actus neceſsarius conſequens, tantum extrinſecè & denominativè dicitur peccatum, c.quidquid enim ſine propria, & formali libertate ſequitur, non eſt in ſe formaliter peccatum, ſed ad ſummum denominativè & in cauſa, uti ſæpè dictum eſt. *Ad Conf.* diſtinguo. ideo voluntas adulterii eſt mala, quia externum adulterium eſt malum objectivè, c. quia eſt malum formaliter, n. ant. & conſeq.

25 *Q.6. An cognitio legis divinæ, vel malitiæ prout Deo diſplicentis ita prærequiratur ad peccatum, ut ſi daretur ignorantia invincibilis Dei, hæc excuſaret à peccato formali contra Deum?*

Reſp. Affirmativè: ita communiſſimè Authores cum S.Th.1.2. *qu.71. art.6.ad 2.quod in cap.7.ad Rom.lect.*2.iterum innuit his verbis: *Dicendum eſt, quod ſine lege poterat quidem peccatum cognoſci, ſecundùm quod habet rationem inhoneſti, id eſt, contra rationem exiſtens, non autem ſecundùm quod importat offenſam Dei.* Idem tenent S.Bonav. Alb.M. Alenſ. Bellov. Rich. Altiſiod. cum Card.de Lugo *de Incarn.d.5.& 6.nu.74.* Item Card. Palav. *l.7.cap.10 Remanente Deo penitus ignoto ∴ non cognoſcitur ulla obligatio præferendi bonum alienum bono proprio, aut præferendi bonum proprium majus bono proprio minori, ex quarum obligationum violatione oritur inhoneſtas.* Card. Aguirre *T.1.tr.1.d.5.ſ.5. Impoſſibile eſt peccatum grave ſeu lethale, quòd non ſit offenſa Dei, negari autem eſſe offenſa Dei invincibiliter ignorati, quis enim offendere dicatur, quem prorſus ignorat?* Card Sfondratus in nodo prædeſt. editionis Romanæ pag.152. Colonienſis 270. *Cùm peccatum ſit eſſentialiter offenſio & injuria Dei, ſublata Dei cognitione neceſſariò ſequitur nec injuriam nec peccatum nec æternam pœnam eſſe.* Hcrincx *de peccat. d.5. q.1.nu.9. Admiſſo caſu talis ignorantiæ: (qui rarus aut brevis aut nullus eſt;) admitti poſſet abfuturam à peccatis ejuſmodi ſtrictè offenſam formalem Dei.* Maſtrius *in 2.d.6.de pecc.a.3.n. 93. In eo caſu;* (ignorantiæ invincibilis Dei) *omnis actus eſſet indifferens & ut talis apprehenderetur à ratione, ideoq; in genere moris nullum eſſet peccatum.* Naverrete *t.2.contr.Chinenſ.tr. 3.contr.15.pag.180.n.7. Sentio admiſſa ignorantia Dei invincibili, qui eſt prima lex & primus legiſlator, nullum prorſus committi ab eo peccatum, qui ejuſmodi laborat ignorantia, quia in iſto caſu neque eſt averſio à Deo, neque ad creaturam converſio,* (intellige imputabilis:) *licèt opus materialiter ipſi legi repugnet; & in hoc mihi quidem, ut videtur, conſonat M.F.Greg. Martinez,1.2.q.17.ar.6.concl.3. Ferre de Deo to.1.tr.2.qu.1.§.10. nu.262. Peccatum cum ignorantia invincibili veri Dei & inculpabili, non erit offenſa veri Dei, neque enim offendi poteſt is, qui invincibiliter ignoratur, neque hominem à vero Deo avertet.* Gonet. *de Deo d.1.art.3. Si homo invincibiliter ignoraret Deum, nullum ejus peccatum eſſet mortale ∴ malitia peccati mortalis petitur ex injuria Dei, ſed Deus non poteſt injuria affici, niſi agnoſcatur, ergo.* Similia habet *Contenſonus de act.hum.* Curiel. *1.2.qu.71.art.6.dub.3.* ad quæſtionem hanc, *ſi quando contingeret aliquem ſcire, v.g. furtum eſſe contrà rectam rationem, & ignorare invincibiliter eſſe contra Deum aut ejus voluntatem vel legem, quia ignorat invincibiliter Deum eſſe aut offendi illa acta:* Reſpondet, *non intelligo, qua ratione poſſit aliquis violare legem, quam ignorat invincibiliter, cùm ita ſe habeat talis lex reſpectu ſuæ voluntatis, ac ſi non eſſet ∴ idem planè habet* Zumel.*1.2.q.71.art.6.pag.176.* Bonæſp.*de incarn. d.1. dub.5.R. 3. Peccatum ab eo, qui Deum invincibiliter ignorat commiſſum, non eſſet formaliter offenſa Dei defectu advertentiæ, & voluntarii circa Deum.* N.148. dicit Atheum recenter ad fidem converſum prudenter interrogandum, an cognoverit ſuum ſcelus eſſe Dei offenſam. Idem tenent alii innumeri, ita ut Lugo nu. 73. dicat oppoſitum eſſe authoritate deſtitutum, nec niſi duos aut tres reperiri, qui defendant.

Rationes jam ab AA. inſinuatæ ſunt, nam 1. ſi lex invincibiliter ignoretur, non peccatur contrà legem, uti certum eſt ex dictis l.1.à nu.272. ergo ſimiliter ſi Deus invincibiliter ignoretur, non peccatur contra Deum. 2. Sine cognitione Dei non poteſt eſſe inobedientia contra Deum, nec contemptus Dei, quia prædicata includuntur in omni peccato formali contra Deum. 26

Reſpondent, virtualiter, & interpretativè agi contra Deum, quia agitur contra rectam rationem regulatam à lege æterna, quæ eſt Deus. *Contra* eſt, ſi omninò ignoretur Deus, nulla eſt cognitio illius regulationis æternæ, aut connexionis, quam recta ratio habeat cum illa lege æterna ergo non eſt nequidem virtualis averſio formalis à lege æterna: ſed nec interpretativa, uti conſtat ex S.Th. relato n.16.& ratio eſt; quia operans poſſet ſic eſſe comparatus, ut nollet hoc facere, ſi noſſet legem æternam id prohibentem, ergo. *Conf.* nam qui nollet potionem de ſe quidem utilem ad ſanitatem, ſed quam invincibiliter putaret non eſſe utilem, non poſſet dici virtualiter aut interpretativè nolle ſanitatem, ergo ſimiliter hîc.

Alia, quæ opponi poſſent, intelligentur ex dicendis de peccato Philoſophico à n.49. Quænam autem dicantur peccata ignorantiæ aut inadvertentiæ, dicetur n.222. & 224.

Q. 7. Per quid peccatum internum dicatur compleri in ratione peccati externi? 27

Reſp.§.1. Hoc, quod complet peccatum internum in ratione externi, debet dependere ab actu interno actualiter exiſtente, quia quod externè complet, hoc ſumptum cum peccato interno eſt peccatum actuale, atqui nihil poteſt dici vel denominari peccatum actuale, niſi dependeat ab actu interno actualiter exiſtente, uti probabitur nu.33. Conſequenter dicendum eſt, quod voluntas occidendi compleatur per transfoſſionem, voluntas comburendi domum per applicationem ignis, voluntas ſe inebriandi per potationem, voluntas turpiloquii per locutionem turpem, & ita de cæteris; mors autem, conſumptio domus, privatio rationis, turpes motus, qui ſequuntur ad iſta peccata, nec complent, nec conſtituunt illa, ſed ſunt effectus ad iſta conſequentes.

§.2. Peccatum internum non completur in ratione peccati externi per ullos actus vel omiſſiones neceſſarias, uti declarabitur eodem nu.33. hinc volitio occidendi non completur per læſionem, quam ſagitta emiſſa infligit corpori, ſed per ejaculationem ſagittæ, quæ eſt cauſa læſionis; item volitio omittendi Horas non completur per omiſſionem Horarum ſequentem poſt abjectum Breviarium, ſed per abjectionem Breviarii, aut per omiſſionem tum poſitam, quando adhuc erat poteſtas orandi: ſimiliter ſi quis ſciens hora octava eſſe unicam Miſſam, & hora ſeptima volens omittere, indormiſcat uſque ad nonam, hoc peccatum omiſſionis non completur per omiſſionem, quæ hora octava contingit tempore ſomni, ſed per actualem compoſitionem ad ſomnum, quæ eſt cauſa illius omiſſionis, ita Amic. *d.22. à n.47.* 28

Objic. Tunc completur peccatum occiſionis, quando ja- 29
culans

Digitized by Google

culans reipſa occidit, ſed non occidit, niſi alter occidatur, alter autem non occiditur, niſi lædatur & moriatur, ergo ante læſionem & mortem non completur peccatum occiſionis. Similiter ſi ille, qui voluit dormiendo omittere Miſſam, expergiſceretur hora octava, & mutata voluntate audiret Miſſam, non poſſet dici omiſiſſe Miſſam; ergo ſublata hac ſola omiſſione peccatum omiſſionis non eſt completum: & hæc videtur eſſe eſpreſſa mens S.Th.2.2.*q.79.art.3.ad 3.* ubi dicit, *Si quis ob ebrietatem omiſerit ſurgere ad Matutinas, hoc peccatum imputari ad culpam, non quando ſe inebriavit vel dedit cauſam iſti omiſſioni, ſed quando reipſa dormit, eo tempore, quo deberet eſſe in Matutinis.* Reſp. Cum Compt. *d.*102.*ſ.*7. & Dicaſt.*de Pœnit.d.9.n.39.diſt.antec.* uterque ille non poſſet dici occidiſſe vel omiſiſſe Miſſam, moraliter & in ſenſu Theologico, id eſt, poſuiſſe cauſam efficacem occiſionis & omiſſionis, ideoque totam illius malitiam contraxiſſe, n. non poſſet dici occidiſſe & omiſiſſe, phyſicè & in ſenſu vulgari, c. & hoc tantùm eſt, quod vult S.Th. nempe non omiſiſſe in communi, & vulgari modo loquendi; nos autem aſſignamus, per quid moraliter, Theologicè, ſeu in ratione peccati externi compleatur talis occiſio vel omiſſio, & quando dicatur incurri tota ejus malitia, dicimuſque tum eſſe, quando liberè fit occiſio vel omiſſio, aut quando liberè ponitur cauſa mortis vel omiſſionis alterius poſteà ſine libertate ſecuturæ.

Inſt. Qui habuit voluntatem audiendi Miſſam, ſi reipſa non audiit, non poteſt dici nequidem moraliter audiiſſe, ergo nec dicitur moraliter omiſiſſe, ſi reipſa non omiſit. Reſp. Si habuit voluntatem efficacem & poſt adhibita media audire non potuit, rectè dicitur audiſſe moraliter, quantùm ſufficit ad hoc, ut dicatur non peccaſſe ſed ſatisfeciſſe præcepto, quantùm hic & nunc tenebatur, ita Compt. *ſ.*8.*num.*4.

Alia, quæ hìc opponi poſſent, ſolventur ad quæſtionem ſequentem. An autem illa quæ fuerunt cauſa peccati, vel ſe habuerunt concomitanter ad peccatum, ſint peccata, & in Confeſſione addi debeant, dicetur l.6.p.2. quando de integritate Confeſſionis.

30 *Q. 8. An effectus mali ex peccato ſequentes dicendi ſint eſſe peccata?*

Reſp. §.1. Probabilius videtur effectus malos ex peccato ſequentes non eſſe dicendos peccata, ſi nullo modo fuerint prævisi, ita Vaſq. Leſſ. Arr. Baldel. Dicaſt. Tann. *d.4.q.3.num.*55. Gob. in Quint. *t.5.c.9.n.24.* aliique contra multos antiquos, & recentiores apud Tann. *num.*50. Ratio eſt, quia ſi effectus non eſt præviſus, nequidem indirectè eſt voluntarius, ergo nec eſt peccatum: hinc ſi vulneraſti Titium, nullo modo prævidens mortem; ſi per diem turpia locutus es, nullo modo prævidens pollutionem nocturnam: ſi plenè te inebriaſti, nullo modo prævidens blaſphemias, quamvis hæc omnia ſequantur, nequidem denominativè ſunt peccata.

31 *Objic.* 1. S.Th.1.2.*qu.20.art.5.O & qu.73.art.8.* expreſsè dicit effectum malum, aut nocumentum, quod per ſe, & ut plurimùm ſequitur ex cauſa mala, addere malitiam, quamvis non fuerit ejus præviſio: ratio autem eſt: quia cùm cauſa ſit per ſe, & communiter connexa cum effectu illo, eſt ſufficienter volitus in cauſa. Reſp. Tann. *n.*47. putat S.Th. tantùm velle, quòd accedat malitia objectiva, quia illud, quod ita per ſe ſequitur, reipſa eſt objectivè malum. Si autem quis putet S.Thom. loqui etiam de malitia formali, explicari debet de caſu, quo culpabiliter excluſa eſt expreſſior cogitatio de effectu ſecuturo; & ita communiter eſt, tum enim homines per experientiam ſuam norunt talia ſequi, & nihilominùs liberè ponunt cauſas, non curantes, quid inde ſequatur, animo ita comparati, ut adhuc ponerent, quamvis expreſſius de illis ſecuturis cogitarent.

Inſt. Effectus, qui per ſe, & ut plurimùm ſequitur, potuit, & debuit previderi, ergo ſemper eſt culpa non fuiſſe previſum. Reſp. Sæpe ita eſſe, ſed ſi nec ſuſpicio, vel ſcrupulus de hoc inciderit, nego in illis circumſtantiis potuiſſe, aut debuiſſe prævideri, quia prima cogitatio de re aliqua non eſt in noſtra poteſtate, uti optimè Ariſtoteles apud Ovied. *controv.*1.*p.*4. & diximus n.16. ergo ſi nulla incidit cogitatio de obligatione attendendi, vel cavendi, malitia non contrahetur, neque hic ſufficit, quòd phyſicè potuerit, aut debuerit attendi, uti rectè docent S.Bonav. S.Ant. Alb. M. Alenſ. Caj. Suar. Vaſq. Laym. Lug. Reding. Steph. Gob. *n.*39.*&*83. Ovid. ſuprà, J.Sanch. *d.*10. ubi pro hac ſententia, præter jam relatos citat alios 20. Authores.

32 *Objic.* 2. Quod fit ex ignorantia culpabili eſt peccatum, ſed pollutio ſecuta ex turpiloquio, quamvis præviſa non ſit, fit ex ignorantia, uti patet, & illa ignorantia eſt culpabilis, cùm ſit peccatum turpiloquii, ex quo illa ſupponitur ſequi, ergo. Ita Gonet. *de pec.d.*3.*nu.*141. Reſp. Diſt. min. & illa ignorantia eſt culpabilis, in ſe, c. reſpectu effectus ſecuturi, n. ut enim reſpectu effectus dici poſſet culpabilis, debuiſſet connexio cauſæ cum effectu fuiſſe aliquo modo cognita. Vide Ovied. ſuprà.

33 §.2. Nullus effectus ideo poteſt dici propriè peccatum, quia ſequitur ex peccato, quamvis in peccato velut cauſa fuerit previſus vel etiam intentus. Ita Bonac. *de Leg.d.2.qu.4.p.4.num.*8. Lugo *de pœnit.d.16.à num.*440. Amic. *de gratia d.*28.*ſ.4.à n.*72. Dicaſt. *de pœnit.d.9.à num.*19. Herincx *hic d.5.num.72. & alii*, contra Caj. Sot. Tann. *d.4.qu.4.n.*33. Gonet. *de prædeſt.d.5.art.*5. & alios. *Probatur*, nam imprimis ſi voluntas tum ſit retractata, quando effectus ſequitur, patet hunc non poſſe dici peccatum, alioquin de facto peccaret Adamus, vel ſaltem nos peccaremus, quoties orirentur in nobis pravi motus concupiſcentiæ, ſunt enim effectus mali, conſequentes ex peccato Adami, quod moraliter fuit noſtrum; imò adhuc poſſet peccare actu beatus; ſi enim Titius lethaliter vulneraſſet Cajum, qui moreretur, poſtquam Titius de peccato ſuo contritus, eſſet mortuus, mors Caii eſſe peccatum reſpectu Titii, quod nemo dicet. Deinde quamvis voluntas non ſit retractata, tamen non ideo dici poteſt peccatum, quòd ſequitur ex peccato, nam omne peccatum eſt actio libera completa internè vel externè; ſi internè, patet non compleri per effectum externum ex peccato ſecutum, ideoque hunc non poſſe dici peccatum, ſed purè effectum peccati; ſi externè, etiam non completur per effectum ſecutum ex peccato, ſed immediatè per ſolam actionem externam, ſecundùm dicta à num.27. cujus *Ratio* à priori hæc eſt, quia omne actuale peccatum debet eſſe ſaltem denominativè actu voluntarium, & liberum, quando fit, ſed effectus talis ſequens ex peccato, nequidem denominativè eſt actu voluntarius, & liber, quando fit, ergo. *Prob.min.* talis effectus ſæpè ſequitur, quando deſiit actus internus voluntatis, v.gr. mors ſequitur, quando ille, qui læſit, poſteà dormit nec amplius cogitat de illa morte, ſed ſatis effectus non poteſt tum denominari actu voluntarius & liber, ergo. *Prob.min.* quod denominatur actu voluntarium, & liberum, debet denominari actu liberè procedens à principio intrinſeco cum cognitione finis, ſic enim definitur voluntarium liberum: ſed nihil poteſt ita denominari, ſi volitio interna libera non exiſtat vel formaliter vel ſaltem virtualiter in aliquo actu tenui, à quo procedat & imperetur ille effectus ſequens, non enim poteſt dici procedere vel imperari ab actuali libertate, ſi hæc non exiſtat actu, ergo. *Reſpondent*, poſſe moraliter procedere ab eo, quod non eſt actu, quia cauſa moralis poteſt actu cauſare, licèt actu non exiſtat. *Contra eſt*, licèt hoc poſſit cauſa moralis, quæ cauſat per virtutem intentionaliter exiſtentem, uti eſt cauſa meritoria, quam ſatis eſt fuiſſe vel prævideri ut abſolutè poſitam pro certo tempore, eò quòd tum ſufficienter movere poſſit ad dandum præmium, tamen id non tenet in illa cauſa morali, quæ cauſat informando potentiam, & ſic determinando ad influendum, uti hìc fit: hinc nec cognitio poteſt moraliter cauſare volitionem, nec actus imperans imperatum, niſi cognitio & actus imperans actu exiſtant. Ratio autem ulterior, cur libertas non poſſit actualiter denominare actum externum, ſi non exiſtat internus, hæc eſt, quia internus primariò denominatur liber, & dependenter ab hoc denominatur externus ſecundariò liber, ita ut tota libertas actus externi ſit libertas actus interni, ergo ſi libertas non denominet actum internum liberum: (quod non poteſt facere, ſi actus internus non exiſtat:) etiam non denominat actum externum actualiter liberum; ſicuti ſi viſio non denominet actu videntem, etiam non denominat actu viſum, quia eſſe viſum dicitur dependenter à vidente.

Objic. 1. Mors denominatur actu volita per volitionem præ- 34
teritam, ergo etiam poteſt per illam denominari actu voluntaria. Reſp. N. conſeq. quia eſſe actu volitum, eſt prædicatum commune tempori præſenti & præterito, nam quod actu volo & quod aliquando actu volui dicitur pro iſto tempore actu volitum, è contrà actu voluntarium eſt prædicatum tantùm de præſenti & quidem phyſico, ergo non habetur niſi à forma actu exiſtente.

Inſtab. 1. Eſſe actu ſenem vel actu famulum ſunt denominationes de præſenti, & tamen ſunt ab annis vel conductione præterita, ergo & ſic poterit mors denominari actu voluntaria à volitione præterita. Reſp. N. conſeq. Copula, *Eſt*, ſæpe mutat ſtatum, ampliatur vel alienatur, unde ut ſciri poſſit, an ſignificet de præſenti aut requirat formam actu exiſtentem, attendi debet, non tam ad vocem ipſam, quàm ad ſignificationem, & exigentiam prædicati, v.g. domus nunc eſt combuſta, reipſa, non eſt de præſenti, nec quoad ſubjectum, quod eſt domus, nec quoad formam denominantem, quæ eſt combuſtio, quia facit hunc ſenſum, domus fuit & eſſe deſiit per combuſtionem, quæ combuſtio etiam non eſt, ſed fuit: ſimiliter illa, Cajus eſt ſenex, eſt de præſenti quoad ſubjectum, ſed quoad formam eſt de præterito, quia facit hunc ſenſum, Cajus exiſtit, & multi ejus anni præterierunt: iſta autem, Cajus eſt famulus, eſt de præſenti quoad ſubjectum, & ſi ſignificet Cajum jam conduci, erit etiam quoad formam de præſenti, ſi autem ſignificet manere conductum, importat formam ſive conductionem phyſicè præteritam ſed moraliter perſeverantem: jam verò cùm dico, mors eſt actu voluntaria, ſenſus debet eſſe, mors eſt actu dependens à volitione, à qua denominatur voluntaria, quod falſum eſt, ſi actu non exiſtat volitio.

*Inſt.*2. Saltem ſi volitio mortis actu exiſtat, & mors tum ſequatur denominabitur voluntaria, poteritque dici peccatum. R.N.aſs. nam mors tum non ſit dependenter à volitione, quia hac abſente adhuc æqualiter cauſaretur à læſione impacta: deinde ſaltem dici non poteſt peccatum, quia nequidem externè complet peccatum, ſecundùm dicta n.33.

*Inſt.*3. Mors ſecuta ex actu libero etiam præterito, dicitur effectus liber, ergo falſum eſt, quòd liberum dicatur à libertate actu exiſtente. R. Dicitur effectus liber objectivè, c. liber formaliter vel etiam denominativè, n. tantùm enim dicitur fuiſſe objectum & eſſe effectum actus liberi: quòd ſi aliquando vocetur effectus liber, eſt impropria locutio, uti etiam hæc, cœlum eſt objectum liberum amoris, mundus eſt effectus liber Dei, tantùm enim ſignificatur, quòd cœlum ſit objectum actus liberi, & quòd mundus ſit effectus actionis liberæ.

*Inſt.*4. Talis mors eſt mala, ergo eſt peccatum. Reſp. eſt mala in ratione objecti & in ſe, uti infernus & nocumentum proximi, c. eſt mala in ratione actus humani formaliter vel denominativè, n. an. & conſeq.

35 *Objic.*2. Homicidium eſt peccatum, ſed mors ſequens conſtituit homicidium in eſſe homicidii, ergo etiam conſtituit peccatum in eſſe peccati. *Prob. min.* non habita ſola morte non eſt homicidium, alioquin, necdum ſecuta morte, qui lethaliter vulneraſſet, eſſet homicida, ideoque irregularis, quod nemo dicet. Reſp. Homicidium, ſecundùm omnia, quæ includit, tam ex parte agentis quàm patientis, ſic eſt peccatum, n. ſecundùm ea, quæ includit ex parte agentis, c. homicidium ex parte agentis dicit actionem illativam mortis, quæ ab ea eſſentialiter reſpicitur tanquam apta ſequi, ſed cùm contingens ſit, quod actu ſequatur, & tamen ea ſola non habita non ſit homicidium, hinc mors eſt de eſſentia homicidii adæquatè ſumpti, non ut peccatum eſt, præcisè; ſed ut eſt forma denominans homicidam phyſicè talem, quamvis moraliter & Theologicè homicida ſit, qui poſuit actionem illativam mortis.

*Inſt.*1. Irregularitas ex delicto & excõmunicatio non incurruntur niſi propter peccatum, ſed irregularitas & excommunicatio lata in homicidas incurritur propter mortem ſecutam, ergo mors ſecuta eſt peccatum. R.N. min. nam mors eſt tantùm conditio prærequiſita, qua poſita Eccleſia voluit, ut tum priùs contrahatur irregularitas vel excommunicatio, propter peccatum præteritum, quod fuit cauſa illius mortis.

*Inſt.*2. Qui ſe inebriat prævidens homicidium, incurrit talem pœnam, ſed non incurrit propter ebrietatem, huic enim non eſt annexa talis pœna, ergo propter homicidium, ergo tale homicidium eſt voluntarium, & peccaminoſum. Item nemo extrà Matrimonium perdit virginitatem niſi per peccatum, uti habet S.Th.2.2.*q.*252.*art.*3. ſed puella ſe inebrians ut defloretur, deflorata perdit virginitatem, ergo defloratio in ebrietate admiſſa eſt peccatum. Item, nemo tenetur voto externo, niſi ſit actus humanus, & voluntarius, ſed ſi quis vellet vovere per verba, quæ intendit proferre in ebrietate, ſi in hac proferat, tenetur voto, uti docet Suarez *de Relig. tr.*2.*l.*1.*c.*10. ergo verba in ebrietate prolata ſunt humana, ergo actio ſic prævisa vel intentio poterit eſſe humana & peccaminoſa, ita Gonet, n.141. Reſp. *Ad* 1. Si talis homo incurrit excommunicationem, eſt propter volitionem homicidii, homicidium autem ſecutum erit tantùm conditio. *Ad* 2. Perdit per deflorationem, quæ fuit volita in cauſa. *Ad* 3. Si tenetur, eſt propter voluntatem antecedentem, qua voluit obligationem ſub conditione prolationis ſecuturæ.

36 *Objic.*3. Ebrietas plena eſt peccatum, ſed quando plena ebrietas contingit, non eſt libertas, eodem enim inſtanti tollitur uſus rationis, ergo peccatum ſit, etiamſi non ſit actu libertas. *Reſpondent* 1. Compt.*ſ.*6.*num.*7. & Herincx num.74. ebrietatem ideo dici peccatum, quia proximè conjuncta fuit libertati, ſed hoc tantùm dicitur in ſenſu vulgi; unde Reſp. 2. N. maj. quam Arr. *d.*45. *num.*13. malè dicit admitti ab omnibus: ſi vis, diſtingue: ſi per ebrietatem intelligas ebrietatem cauſalem ſive inebriationem & potationem, quæ ebrietatem inducit, illam c. eſſe peccatum; ſi intelligas ebrietatem formalem ſeu ipſam privationem rationis ſecuta ex illa potatione, n. maj.

37 *Objic.*4. Æger, qui petivit abſolvi, & privatur ratione, ſi abſolvatur, recipit gratiam. Chriſtianus, qui cum deſiderio Martyrii indormiit, ſi in odium fidei occidatur dormiens, meretur corollam Martyrii, ergo etiam poterit aliquis non habens uſum rationis gratiam amittere, & demereri ac peccare. Ita Gonet.*n.*142.& 152. Reſp. Talis æger recipit gratiam vi Sacramenti, ad quod diſpoſitus erat per antecedentem ſuum actum. Chriſtianus non meretur Martyrium, niſi fortè ante ſomnum per actum formaliter liberum; accipit autem corollam vi realis Martyrii poſt actum illum ſecuti, Amic.*d.*22.*n.*46.

38 *Objic.*5. Lectio Horarum ſæpè ſit ita diſtractè & inadvertenter, ut nulla adſit actualis libertas, & tamen cenſetur actio humana, quia incepta eſt cum libertate, quæ præteriit, ergo etiam effectus ex antecedente libertate ſecutus poterit eſſe humanus & dici peccatum. Ita Gonet. *num.*142. Reſp. N. ant. quia quamdiu continuantur actiones externæ, quæ ſpectant ad opus inceptum, manet intentio virtualis, quod inde colligitur, nam ſi mens planè abſtrahatur aliò, ſtatim ceſſat actio exterior, nec aliquis poteſt proſequi opus inceptum, niſi reſumat intentionem, ergo quamdiu non ceſſat actio exterior, ſignum eſt adhuc dirigi & imperari à priore intentione ſaltem virtualiter, id eſt, in actu tenui ac imperceptibili adhuc exiſtente, ita Vaſq. Con. Compt.*ſ.*8.*n.*3.

*Objic.*6. Si omiſſio Miſſæ ſecuta in ſomno non ſit peccatum, 39
ergo licitum eſt optare, ut eveniat, vel de ea gaudere, quia licitum eſt optare effectum peccati & de eo gaudere, adultera enim licitè optat partum & gaudet de filio nato; item, qui die Veneris comedit carnes, licitè optat nutritionem vel de ea gaudet. Ita Gonet.*n.*143. Reſp. N. ſeq. nam nocumentum cauſale proximi, v. gr. everſio domus alienæ per motum terræ, non eſt peccatum, imò nec effectus peccati, & tamen non eſt licitum illud optare proximo vel de eo gaudere; ratio autem eſt, quia quamvis talia non ſint per modum actus humani, ſunt tamen mala in ratione objecti, habentque ſuam malitiam objectivam, ſi ſint contra aliquod præceptum naturale vel poſitivum, ideoque illicitum eſt in illam malitiam ferri per deſiderium vel cõplacentiam, quia voluntas tum ferretur in hoc, quod reipſa prohibitum eſt, & oppoſitum præcepto. Partus adulteræ ſuppoſito adulterio nulli præcepto opponitur, nec habet malitiam objectivam, hinc poteſt illum optare adultera: è contrà corroboratio corporis è carnibus die Veneris ſumptis habet malitiam objectivam, uti dicetur n.48. hinc non eſt licitũ eam optare vel de ea gaudere. Vide etiam dicenda n.90.& 91.

Dixi num.33. tales effectus *non ideò* poſſe dici peccata, quòd 40
ex peccato ſequantur; nam ejuſmodi effectus externus poteſt aliunde eſſe peccatum, ſi nempe ſequatur, quando adhuc eſt ſtatus libertatis, & compleat actionem internam malam in ratione peccati externi, ſic homicidium ſecutum ex ebrietate non plena, pollutio extra ſomnum ex turpiloquio, ſunt utique peccata, in quantùm ſubſunt actuali libertati, & complent volitionem actualem occidendi aut ſe delectandi venereè.

*Q.*9. *An effectus mali ex peccato ſequentes, ſint ſaltem* 41
moraliter, vel ad culpam imputabiles?

Reſp. §.1. Si prævisi non fuerint, non ſunt imputabiles ad culpam, quia nullo modo ſunt voluntarii, uti dictum eſt à n.30. E contrà ſi ſint prævisi & intenti, hoc ſenſu ſunt moraliter imputabiles, quòd culpabiliter ſit poſita cauſa, ex qua reipſa ſequantur, & ideo in æſtimatione prudentum illi cauſæ attribuantur: ſi tamen voluntas ſit retractata, aut ſi fuerunt quidem prævisi, attamen non fuerit poteſtas vel obligatio illos impediendi, non eſt nunc culpa, quòd ſequantur, & hoc ſenſu non erunt nunc moraliter imputabiles, ſed tantùm phyſicè. Vide dicta l.1. à n.757.

§.2. Effectus malus intentus vel prævisus ex cauſa illicitè po- 42
ſita, eſt ſuo modo æqualiter imputabilis, ſive ſequatur poſt, ſive ante voluntatem retractatam, aut quando non eſt amplius poteſtas illum impediendi, ita Arr. Lugo *de pœnit. d.*16. *à num.* 443. Dicaſt. *de pœnit. d.*9 *à nu.*27. Rhod. *hic d.*1.*q.*2.*ſ.*2.*§.*2. Herincx *d.*5.*n.*72. aliique contra Henriq. Averſ. & alios multos, *Probatur*, 1. effectum poſſe alicui imputari, eſt poſſe alicui attribui tanquam cauſæ liberæ, quòd ſequatur, ſed ſive cauſa ſit retractata ſive non, ſive nunc ſit ſive non ſit poteſtas impediendi, verum eſt, quòd effectus ſequatur ex illa cauſa, quæ poni non debuit, & tamen liberè poſita eſt cum intentione vel prævisione talis effectus, ideoque attribui poteſt & in eam cauſam referri, quòd ſequatur, ergo. 2. Multi effectus & miſeriæ, quas patimur, imò peccatum originale, quod contrahimus, imputatur peccato Adami, quamvis hoc peccatum ſit retractatum, nec ſit nunc in poteſtate Adami vel noſtra hos effectus impedire, ergo idem eſt in aliis effectibus malis à cauſa mala ſequentibus. 3. Si effectus malus non imputatur quando cauſa eſt retractata, ergo qui Titium lethaliter vulneravit volens occidere, ſi ſtatim poſt pœniteat eum facti, & mors poſteà ſequatur, non incurret irregularitatem, atqui incurrit, nec eum juvat retractatio, uti dicetur l.7. quando de irregularitate, ergo. *Conf.* nam ſi mors ſequatur poſt retractationem, qui vulneravit, punitur tanquam homicida, alioqui non ita puniendus, ſi mors non ſequeretur, ergo mors illi imputatur. Ratio à priori eſt, quia illa retractatio aut ſuccedens impoſſibilitas impediendi, neque facit, ut reipſa liberè poſita non ſit illicita cauſa talis effectus intenti vel prævisi, neque facit, ut illa cauſa careat influxu in talem effectum, ergo nec impedit dependentiam à tali cauſa, ergo nec imputab[illegible]tatem.

Objic. Per retractationem tollitur ratio voluntarii à pecca- 43
to præterito, poſita enim retractatione non manet habitualiter, ergo nec effectus poſteà ſecutus erit voluntarius, ergo nullo modo imputabilis. Reſp. 1. Si peccatum retractetur ab homine, ſed à Deo necdum ſit remiſſum, manet peccatum habituale in ratione offenſæ, & ad culpam ac pœnam imputabile, ergo ſaltem tum imputabitur effectus. Reſp. 2.

Per

Per retractationem tollitur ratio voluntarii à peccato, quoad tempus ſecuturum, c. quoad tempus præteritum, n. id eſt, retractatio facit, quidem, ut peccatum non amplius ſit actu volitum, ideoque pro nunc dicatur non voluntarium, attamen retractatio non facit, ut pro præterito non fuerit voluntarium, jam verò effectus ſequitur ex peccato ut præterito, & planè per accidens ſe habet retractatio, æqualiter enim ſequitur, ſive accedat retractatio ſive non, & ſive pro futuro maneat volitum ſive non, quia effectus non reſpicit hanc continuationem ſed cauſam liberè poſitam, cùm inciperet peccatum, ergo retractatio nihil ad rem facit.

Inſt. Si talis effectus adhuc imputetur, vel ergo ad culpam, vel ad pœnam; non ad culpam, uti n. 41. dictum eſt, quia non eſt nunc culpa, quòd ſequatur; nec ad pœnam, quia hæc antecedenter fuit debita, nec debetur nova, niſi acceſſerit nova culpa. *Reſp.* Imputatur præteritæ culpæ, non quòd nunc ſit aut dici poſſit culpa, ſed quia referri debet in culpam præteritam veluti cauſam, eique attribui velut effectus, ſicuti combuſtioni attribuitur damnum proximi, fomes peccati attribuitur peccato Adami, quamvis nec damnum illud, neque hic fomes ſit peccatum vel culpa.

44 §. 3. Si cauſa talis effectus mali fuerit hic & nunc licita, & rationabilis cauſa adfuerit ponendi illam, quamvis prævideatur effectus malus ex illa ſecuturus, hic non erit imputabilis ad culpam, dummodò nec intendatur, nec ſit periculum conſenſus in illum vel illius delectabilitatem, uti cum communi Tann. *d.* 4. *q.* 8. *n.* 115. Poteſtque videri Buſemb. relatus *l.* 3. *p.* 1. *n.* 920. Item illa, quæ ibidem addidimus à n. 928.

45 §. 4. Si cogitatio incidit de effectu malo fortè ſecuturo ex cauſa mala, ſed adhibita fuit præcautio, qualem viri prudentes judicant ſufficientem eſſe, ne ſequatur vel ne imputetur, licet ſequatur effectus, non imputabitur ad culpam; uò nec tum, ſi timor incidit, ſed hunc correxit, prudenter ſibi perſuadendo timorem eſſe inanem, uti rectè Vaſq. Tann. *num.* 63. Gob. *n.* 39. Si autem levis tantùm cogitatio occurrerit de periculo, vel per negligentiam venialem major deliberatio ſit prætermiſſa, effectus ſequens non poteſt niſi ad culpam venialem imputari. Quòd ſiquis per experientiam ſciat tales timores vel cogitationes incidentes ordinariè eſſe vanas, habet ſufficientem cauſam contemnendi, licèt fortè per accidens aliquid mali ex operatione ſequatur.

46 §. 5. Si cauſa effectus mortaliter mali fuerit tantùm venialis, quamvis hic effectus fuerit prævifus, non poſſe niſi ad veniale imputari docent Sanc. *de Matr. l.* 9. *d.* 45. *n.* 19. Leſſ. Dicaſt. Gob. aliique cum Dian. *p.* 1. *tr.* 7. *R.* 65. & Burgh. *cent.* 3. *caſ.* 4. quamvis alii apud Tann. *à n.* 118. diſſentiant, putentque imputandum etiam ad mortale, ſaltem ſi effectus malus ſequatur ex cauſa veniali ſpectante ad eandem materiam, cujus eſt effectus, ut ſi pollutio ſequatur ex turpi joco venialiter tantùm malo; ſed ratio priorum eſt, quia talis effectus non eſt in ſe volitus nec in ſe liber vel moralis, ſed tantùm in cauſa, ergo non videtur habere majorem malitiam, quàm ſua cauſa.

An effectus mali ſequentes ad peccatum ſint confitendi, dicetur *l.* 6. *p.* 2. quando de integritate Confeſſionis. Quomodo autem effectus ignorantiæ vel erroris vincibilis ſint imputabiles, dictum eſt *l.* 1. *à n.* 755.

47 *Q.* 10. *An illa, quæ inadvertenter fiunt ex conſuetudine peccaminoſa, ſint peccata?* Reſp. Non eſſe, uti ſatis conſtat ex dictis, cùm hic & nunc non ſint voluntaria. Tenet tamen communis ſententia cum Lugo *de Pœnit. d.* 16. *n.* 206. eſſe obligationem emendandi talem conſuetudinem, ex qua ſequuntur effectus de ſe mali, & retinentes malitiam objectivam, quando fiunt, licèt indeliberatè ſequantur: an autem confitendi ſint, ſi talis conſuetudo culpabiliter maneat, dicetur *l.* 6. *p.* 2. quando de Confeſſione.

48 *Q.* 11. *Quænam, etiam indeliberatè facta, cenſeantur retinere malitiam objectivam, & quænam objecta cenſeantur intrinſecè mala?*

Reſp. *Ad* 1. Illa retinent malitiam objectivam, quæ hoc retinent, propter quod aliàs prohibentur, ita ut ſi ad illa accederet ſola advertentia, & libertas, hoc ipſo eſſent formalia peccata: è contrà, ſi præter advertentiam vel libertatem etiam aliquid aliud ipſis deſit ad illud eſſe, propter quod prohibentur, non retinent malitiam objectivam; v. g. homicidium manet violatio juris alieni, pollutio innaturalis manet damnoſa proli ac generi humano, eſus carnium die Veneris facta ab homine uſum rationis habente eſt huic prohibita, & manet roboratio corporis, etiamſi fiant in ebrietate; & ipſamet ebrietas manet temeraria privatio rationis, quamvis inculpatè fiat; hæ autem ſunt rationes, ob quas illa omnia prohibentur, ergo etiamſi fiant ſine advertentia, & libertate, retinent malitiam objectivam, & ſunt veluti materia peccati, ad quam non eſt licitum incitare aliquem, ſed eſt obligatio vitandi vel emendandi cauſas per ſe, & proximas illorum: è contrà verba hæretica, mendacia, perjuria, ſi proferantur in ebrietate vel ſomno, non retinent malitiam objectivam, ſed ſunt, ac ſi à pſittaco proferentur, quia non habent hoc, propter quod prohibentur, nam verba talia nequidem materialiter ſunt hæretica, cùm ad hæreſim requiratur actualis cognitio objecti credendi, & error pertinax circa illud; ſimiliter ad mendacium requiritur actualis cognitio falſi & aſſertio illius tanquam veri; ad perjurium autem accedere debet advertentia ad interpoſitionem teſtimonii divini ſecundum dicta *lib.* 3. *p.* 1. *nu.* 272. ergo ejuſmodi verba prolata ſine tali actuali cognitione non retinent malitiam objectivam, ideoque, niſi fortè eſſet ratione ſcandali, nulla eſt obligatio vitandi, v. g. ebrietatem ex hoc, quòd hæc ſit cauſa proxima talium verborum. Addit J. Sanch. *d.* 21. *n.* 13. ſomnia impudica nullam habere malitiam objectivam, hinc comedentem calid., ut habeat ſomnia turpia, non peccare; ſed contra eſt, quia hoc ipſo ſimul intendit motus venereos, qui habent malitiam objectivam. Addunt multi, imprecationes & blaſphemias, ſi fiant ſine animo malevolendi proximo, vel inhonorandi Deum, etiam non habere malitiam objectivam, hinc docet Tann. hic *d.* 4. *q.* 6. *n.* 143. non eſſe ſaltem mortale incitare ſtultum ad efferenda verba blaſphema, non intendendo inhonorationem Dei, quia reipſa non ſunt blaſphema; addit Bernal. *de Sacramen. d.* 17. *nu.* 75. ſi amens tibi minetur mortem, niſi Chriſtum abneges, te poſſe oretenus abnegare, nam hoc non eſt Chriſtum negare, cùm non ſit loqui, eò quòd locutio non ſit niſi ad rationis compotem: Sed Delb. *de Immun. Eccleſ. cap.* 13. *d.* 1. & Lugo *de Pœnit. d.* 16. *n.* 210. rectè notant, ſi hæc fiant ab habente uſum rationis, retinere aliquam turpitudinem, & moraliter tribui cauſanti, nam habet advertentiam ad ſubſtantiam actus, quæ eſt operatio mali, inhonoratio vel abnegatio Dei, ideoque videtur eſſe materialis imprecatio, blaſphemia vel abnegatio. Si autem ſic proferens nequidem advertèrit ad ſubſtantiam actus, quia invincibiliter ignoravit talibus verbis ſignificari iſta, in hoc caſu quamvis propriè non habeant objectivam vel materialem malitiam, tamen ſecundùm ſe adhuc videtur habere aliquam indecentiam, quia apud audientes ingenerant malum ſenſum; hinc dicit Oviedo hic *controv.* 7. *n.* 60. blaſphemias in ſomno prolatas, aut quas aliquis edoceret pſittacum, habere malitiam aliquam objectivam ſive indecentiam, ideoque Deum non poſſe eſſe eorum cauſam. Videri poteſt Gob. *in Quint. t.* 5. *c.* 9. *à n.* 60. iterumque toto *cap.* 19. ubi de hac quæſtione fusè diſcurrit, & affert valdè diverſas ſententias.

Reſp. *Ad* 2. Ad dignoſcendum, an aliquod objectum ſit intrinſecè bonum aut malum, ideoque jure naturæ licitum an illicitum, dant hanc regulam, *Lugo, Palav. Haun.* & alii Recentiores: ut conſideremus, quid homines pro priori ad hanc communitatem humanam, aut ſaltem pro ſtatu, quo incerti fuiſſent, an umquam futuri fuiſſent partes hujus communitatis humanæ, quid, inquam, tum voluiſſent, aut judicaſſent ad bonum commune hujus communitatis humanæ eſſe, ut liceret vel non liceret: quod enim propter bonum commune judicaſſent debere eſſe licitum, hoc cenſetur intrinſecè bonum; quod judicaſſent non debere eſſe licitum, cenſetur intrinſecè malum. *Si dicas*, ad commune bonum fuiſſet melius, fieri, v. gr. unum mendacium, quàm ſine illo damnari totum mundum, ergo tale mendacium non erit intrinſecè malum. *Reſp.* Dato antec. negando conſeq. quamvis enim ad commune bonum melius fuiſſet fieri tale mendacium tamen non fuiſſet melius licere, quia ex licentia mendacii in unico etiam caſu, graviſſimũ malum imminebat generi humano, eò quòd homines ſibi perſuaſiſſent eſſe licitum mentiri, ubi ſimile bonum inde poſſet naſci, quod ſibi quiſque pro ſua paſſione perſuaſiſſet eſſe hic & nunc, ſicque fuiſſent frequentata mendacia, atque ſi eſſent licita, & everſum commercium humanum. Et ideo inferunt cit. Authores, in aliquibus legibus naturæ nullam eſſe exceptionem, nempè in iis, in quibus ſi admitteretur aliqua exceptio, tota lex eſſet inutilis, propter circumſtantiam periculi, vel propter abuſum ex privato cujuſque arbitrio, cujus rei exemplum dedi *l.* 3. *p.* 1. *à n.* 910. in materia venerea, quod declarabitur hic *à n.* 98. Et aliud exemplum eſt, ſi liceret privata authoritate occidere perſonam noxiam Reip. nam ex odio, invidia aliove ſimili pravo affectu facillimè conciperetur judicium, jam eſſe circumſtantiam, in qua hoc liceat. Atque etiam ideò humanæ leges obligant illos, quibus probabile eſt leges illas non eſſe utiles Reip. quia ſi quis per hoc privatum judicium poſſet eximi, plurimi de legibus perversè præſumerent eaſque eluderent; hinc melius fuit omnes ligari lege, etiam tum, quando ex privata ratione poſſet prætendi exceptio. E contrà tamen rectè notat Maurus *de juſt. q.* 150. aliquas leges naturales eſſe in cordibus noſtris ſcriptas etiam cum ſuis exceptionibus, v. g. *Vota obligant, niſi remittantur; ſecretum non eſt revelandum, niſi noceat Reipub. &c.* Ratio enim dictat has exceptiones cadere in illas leges, neque ideò ſequitur aliquid contra commune bonum: quia tamen in aliquibus objectis ſæpè dubium eſt, an commune bonum poſtulet hoc vel illud, hinc in multis diſceptant Theologi, ſitne hoc jure naturæ malum necne, aliis affirmantibus, aliis negantibus.

Digitized by Google

49 *Q.12. Quid dicendum ſit de peccato Philoſophico?* Reſp. De hoc orti ſunt magni motus ratione cujuſdam theſis ab uno è Societate JESU defenſæ Divione, quæ ſic habebat, *Peccatum Philoſophicum ſeu morale eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali & rectæ rationi; Theologicum verò & mortale eſt tranſgreſſio libera divinæ legis. Philoſophicum quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat vel de Deo actu non cogitat, eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.* Hanc propoſitionem damnavit 24. Auguſti 1690. *Alex.VIII.* velut ſcandaloſam, temerariam, piarum aurium offenſivam & erroneam, de qua etiam ſub excommunicatione Papæ reſervata, ipſo facto incurrenda, prohibet tractare, niſi forſan impugnando; ut itaq; ex fundamento impugnari, & natura peccati Philoſophici intelligi poſſit, quædam addemus.

50 §.1. Quamvis ſecludamus omnem cognitionem Dei, tamen adhuc poſſet homo moraliter benè vel malè agere, ſi nempè pro libertate ſui arbitrii eligeret operari juxta vel cõtra prima principia rectæ rationis nobis indita à natura, qualia ſunt, *bonum eſt faciendum, malum eſt fugiendum, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, colendi ſunt benefactores &c.* Hæc enim nobis ſunt evidentiſſima, quamvis ſupponatur ignorantia vel incogitantia invincibilis de Deo: Ratio eſt, quia operans juxta vel contra illa principia merebitur laudem vel vituperium, quia dicetur agere juxtà vel contrà dignitatem naturæ ſuæ rationalis: Et hæc eſt mens S.Th.& aliorum, quos retulimus nu.25, contrà Palav. Maſtrium, & paucos alios: favetque damnatio facta ab *Alex.VIII.* hujus prop 9. *Reverà peccat, qui odio habet peccatum, merè ob ejus turpitudinem & diſconvenientiam cum natura, ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu.* Si enim actus ille non ſit peccatum, cùm ſit moralis, erit bonus, ſecundùm dicta *l.*1.*n.*15. Et è contrà actus præciſè diſconveniens naturæ rationali erit ſimiliter malus.

Reſpondent 1. Diſconvenientiam actus cum natura rationali fore tantùm malum phyſicum, quale etiam eſt diſconvenientia magni calcei cum parvo pede. *Contrà* eſt 1. Malum phyſicum poteſt à natura rationali, imò & à Deo directè intendi, non autem id, quod eſt diſconveniens naturæ rationali quà tali, ſic enim nec à natura rationali, ſi operetur ſecundùm dignitatem ſuam, nec à Deo intendi poteſt mendacium, injuſtitia &c. ergo diſconvenientia cum natura rationali quà tali non eſt malum purè phyſicum. 2. Si diſconvenientia illa foret malum tantùm phyſicum, ergo interfectio Patris non eſſet in eo caſu magis diſconveniens naturæ rationali & rectæ rationi quàm interfectio bovis.

Reſpondet Palav. concedendo ſeq. quia negatio Dei eſt abſurdorum omnium abſurdiſſimum, ergo non eſt mirum, quòd ex eo ſequantur alia abſurda. *Contrà* eſt 1. quia hic non ſupponimus negationem Dei, ſed tantùm ignorantiam aut incogitantiam invincibilem de Deo, hanc autem ſupponere non eſt abſurdiſſimum. 2. Quamvis etiam hoc ſupponere foret abſurdum, tamen cum hoc etiam ſupponimus manere naturam rationalem: nec valent hæ conſequentiæ, Deus ignoratur, vel non cogitatur de Deo, ergo non poteſt dari ulla regula rectæ rationis humanæ, ergo nihil eſt diſconveniens rectæ rationi humanæ, &c. quamvis enim ſupponas Deum deſinere, tamen ratio noſtra manebit recta, & regula, prout eam Deus fecit.

51 §.2. Peccatum factum ex ignorantia Dei vincibili, id eſt, tali quam operans poſſet & omnibus conſideratis hic & nunc deberet tollere, habet malitiam formalem, quia hæc ignorantia non excuſat, ſed effectus ex ea ſecutus ſufficienter eſt voluntarius & imputabilis ratione cauſæ: hinc SS. PP. non excuſarunt antiquos ethnicos, & multò minùs jam, per ſe loquendo, excuſari poſſunt, quia ſufficienter Deum, ſaltem confusè cognoſcunt, in primis ab extrinſeco ex naturæ totius ordine, ex religione populorum, aris, focis, ſacrificiis, ſermonibus parentum, inſtitutione majorum, imò ex rebus omnibus clamantibus, non à ſe ſed ab alio ſe eſſe; deinde etiam veluti ab intrinſeco, ex innata omnibus idea Numinis alicujus ſive Supremi Principis vel gubernantis omnia; item ex remorſu conſcientiæ, timore pœnæ, inquietudine animi, ſi quid commiſerint contrà rectam rationem. Quibus habitis ſufficienter cognoſcunt ſe teneri ſaltem inquirere in Deum; & hæc obligatio illis proponitur, v.g. ſub hac conditione, ſi Deus eſt, de quo mihi incidit cogitatio, ille vult ut inquiram in ſe.

52 §.3. An aliquando detur vel dari poſſit ignorantia aut incogitantia invincibilis Dei, nihil attinet hic dicere; ſunt, qui abſolutè negent; ſunt, qui affirment, ſaltem ab breve tempus, hoc tantùm dicimus, ſi in aliquo daretur, & talis homo aliquid ageret contrà dictamen rectæ rationis, hunc ejus actum non habiturum malitiam formalem Theologicam, uti ſatis conſtat ex dictis n.25. attamen habiturum malitiam aliquam moralem, in quantùm eſſet diſconveniens à natura rationali, uti etiam cõſtat ex dictis n.50. & hanc malitiam poſſumus vocare philoſophicam, quia eſt contra rectam rationem, qua ſe regunt Philoſophi: an autem talis malitia etiam dici debeat peccatum, non poteſt eſſe quæſtio niſi de nomine; aliqui negant quia non eſſet formaliter contra legem Dei, & conſequenter dicunt, ſi Deus per impoſſibile mentiretur, non fore peccatum ſed tantùm malum morale; è contrà alii affirmant, putantes ad denominationem peccati ſatis eſſe, quòd ſit actus diſconveniens cum aliqua regula objectiva morum, qualis etiam eſt natura rationalis vel recta ratio, quæ ſuo modo etiam dici poteſt lex, non quidem imperans ſed indicans, quid agendum ſit vel omittendum: & cum his nunc loquemur, ac cum communi talem actionem vocabimus peccatum philoſophicum, prout illud definivimus num.11. & à S.Thom.1.2. *quæſt.*71. *art.*6. *ad* 5. ſignificatur his verbis: *dicendum, quòd à Theologis conſideratur peccatum, præcipuè ſecundùm quod eſt offenſa contra Deum; à Philoſopho autem morali, ſecundùm quod contrariatur rationi.*

Objicies. Si peccatum philoſophicum non ſit formalis offenſa Dei, ergo qui vellet ſolum peccatum philoſophicum & non offenſam formalem Dei, non peccaret formaliter contra Deum, conſequenter qui ſic eſſet comparatus, ut vellet occidere patrem, ſi hoc non eſſet à Deo prohibitum, non peccaret formaliter contra Deum. Reſp.1. Si ſupponas conſcientiam invincibiliter putantem ita ſeparari poſſe malitias; tranſeat totum. Reſp.2. N.ſeq. quia Deus prohibuit etiam ejuſmodi deſideria conditionata, tum quia affectus ad peccatum aut ſaltem periculum conſentiendi in malitiam Deo oppoſitam non aberit, tum maximè, quia talis conditio appoſita non removet malitiam objectivam, quæ ſatis ſcitur non poſſe non eſſe contrà Deum, uti dicetur n.55. 53

*Inſt.*1. Ponamus, quòd aliquis invincibiliter putet Deum non exiſtere, & nihilominus habeat hunc actum, volo occidere patrem, quòd quidem ſcio eſſe diſconveniens naturæ rationali, certus tamen ſum non eſſe contra ullum Deum, quia certus ſum nullum dari; ſi tamen daretur aliquis Deus, quamvis ille hoc prohiberet, adhuc occiderem patrem: talis homo etiam peccaret formaliter contra Deum: ergo cum ignorantia invincibili Dei poteſt formaliter peccari contra Deum. Reſp. Diſt. conſeq. ergo cum ignorantia invincibili, & ſine cognitione aliqua Dei, poteſt peccari formaliter contra Deum, n. cum ignorantia invincibili, cum aliqua tamen cognitione Dei, poteſt peccari formaliter contra Deum, ſubdiſtinguo, per ſe & ratione actus abſoluti, n. per accidens ratione actus conditionati, c. Quamvis enim Deus invincibiliter putetur non exiſtere, tamen quiſque ſcit, quòd per illam opinionem ſuam non tollatur Deus, qui ſi præter opinionem illam ſuam exiſtat, talem actum conditionatum prohibuit, ac neceſſariò illi diſplicere debet talis comparatio animi, ergo cùm Deus ſemper exiſtat neceſſariò, non obſtante illa opinione ipſius, ſemper peccat contra Deum: nihil tale eſt in illo, qui omninò invincibiliter nihil ſcit vel cogitat de Deo, neque habet ejuſmodi malam comparationem animi.

*Inſt.*2. Non poteſt dici velle formaliter agere contra illum, quem invincibiliter putat non eſſe; ſed invincibiliter putat Deum non eſſe, ergo. Reſp. Non poteſt dici velle formaliter per actum abſolutum agere contra eum, quem invincibiliter putat non eſſe, c. per actum conditionatum, n. & patet ex dictis.

§.4. Peccatum philoſophicum eſt offenſa materialis Dei, uti colligitur ex dictis n.15. quia reipſa dat Deo rationabile motivum diſplicentiæ, ſicuti è contrà qui bene facit ignorans aut nihil cogitans de Deo, reipſa per hoc dat Deo motivum rationabilis complacentiæ, uterque enim ponit à parte rei aliquid ſecundùm ſe Deo gratum vel ingratum. *Conf.* quia non ſolùm hoc diſplicet Deo, quod fit formaliter contra Deum, ſed quidquid eſt malum morale, quamvis fiat contra alium, ſicuti alicui parenti diſplicet, non tantùm hoc, quod filius facit contra ipſum parentem, ſed etiam quod facit contra alios: conſequenter nullum datur aut dari poteſt malum morale, quod non ſit offenſa Dei ſaltem materialis. 54

§.5. Moraliter loquendo, fieri non poteſt, ut homo, ſaltem qui aliquando Deum cognovit, committat pecccatum habens ſolam malitiam philoſophicam; eſt communis & probatur, 1. quia nemo peccat, quin ſciat ſe peccare, ergo ſcit, vel ſe offendere Deum, vel ſe agere contra rectam rationem; ſi contra Deum, patet, quomodo peccet Theologicè, ſi contra rectam rationem, adhuc priùs vel ſaltem ſimul cognoſcit, ad minimùm tenuiter & remiſsè, ſe facere contra Deum: faciliùs enim, ideoque priùs excitantur ſpecies Dei, à quo participatur & in ordine ad quem ſolet concipi illa rectitudo rationis, ſicuti, inquit Lugo *de Incarn. d.*5.*ſ.*6.*n.*103. non potes tibi primò imaginari Petrum, quin imagineris veſtitum, quia non ſoles ſenſu percipere, niſi veſtitum. 2. Quia omnis peccans ſentit ſaltem in confuſo ſe ligari, quominus agat omne, quod ipſi libet, ergo cùm faciliùs ei occurrat memoria Dei quàm cognitio propriæ naturæ rationalis, ſemper ei occurret Deus, ſaltem confusè, ſub ratione ligantis libertatem 55

ejus:

ejus: conſequenter in tali homine eſt actualis, quamvis fortè non ita perceptibilis cogitatio de Deo, qualem de regulis artis ſuæ habent cytharizantes, qui ex uſu, & tamen reipſa ex directione artis ludunt; aut qualem habent peregrinantes Romam, qui nullum ponunt greſſum, niſi ex intentione attingendi Romam, quamvis ſæpè neſciant ſe habere tales actus: unde quamvis ſæpè eveniat, ut faciens aliquid nullo modo peccet, quia nullam advertit malitiam, ut ſi fiat in motu primò primo, vel quando abeſt omnis planè cogitatio de malitia objecti, tamen non fit, ut quis advertat malitiam philoſophicam, quin ſimul ſufficienter advertat Theologicam: hinc etiam quamvis aliquando, maximè apud rudes, debeat Confeſſarius interrogare, an adverterit ad malitiam ſui actus, quando nimirum prudens eſt ſuſpicio, quòd de ea non ſciverit vel non cogitarit, tamen quando ſcitur pœnitentem advertiſſe ad malitiam aliquam mortalem, quod communiter præſumi debet, quando ſe de altero peccato accuſat, non eſt opus interrogare, an adverterit ad malitiam, quæ eſt contra Deum, hæc enim faciliùs & primò illi occurret; neque tum credendum eſt illi, inquit *Lugo*, ſi dicat ſe non advertiſſe ad malitiam Theologicam. Atque ob ſimilem rationem diximus *num*.23. ſi Sacerdos vel Religioſus confiteatur ſe, v.g. per deſiderium peccaſſe contra caſtitatem, communiter non eſt opus interrogare, an cogitarit de ſuo voto caſtitatis, peccans enim ſcit exercitè & experimentaliter ſe eſſe eum, qui peccat, & quando ſcit ſe eum eſſe, etiam ſcit ſe Sacerdotem & Religioſum eſſe, cùm ſoleat ſemper ut talem ſe cognoſcere.

56 §.6. Malitia philoſophica, ſi daretur, poſſet eſſe quandoque gravis quandoque levis, quia ſi peccatum tale graviter adverſetur naturæ rationali, cenſebitur grave; ſi leviter, leve: ſic homicidium, etiam abſtrahendo à lege æterna Dei, eſt aliquid in ſe graviter diſconveniens naturæ rationali, cùm notabiliter perturbet communitatem humanam, publicam quietem & concordiam; è contrà mendacium officioſum non eſt niſi leviter diſſonans à natura rationali, quia dedecet quidem, attamen nihil infert graviter læſivum communis pacis vel boni publici, ergo abſtrahendo à malitia Theologica, haberet peccatum philoſophicum in ſe malitiam, quandoque gravem quandoque levem.

57 §.7. Si peccatum purè philoſophicum, quantumcunque grave committeretur, probabile eſt, quòd non mereretur pœnam æternam, ſed tantùm aliquam temporalem, ita abſolutè S.Thom.2.2.*qu*.20.*art*.3. O. ubi ait, *Si poſſet eſſe converſio ad bonum commutabile ſine averſione à Deo, quamvis eſſet inordinata, non eſſet peccatum mortale*, id eſt, non eſſet ad mortem animæ, ergo nec ad damnationem æternam. Sequuntur Gerſon, Navarrete, Curiel, Gonet, Herincx, Bonæſp. locis relatis *num*.25. Item Suar. hic *d*.2.*ſ*.1. Leſſ. Arr. aliique plurimi, eſtque hæc ſententia Lugoni *de Incarn. d*.5. *num*.73. viſa ita communis, ut dixerit vix inveniri, qui oppoſitum doceant; Unde audiendus non eſt Averſa hic *q*.88.*ſ*.1. dicens ſuam ſententiam noſtræ oppoſitam videri communem; multò minùs Sala *t*.13. *d*.16.*ſ*.22. qui noſtram ſententiam vocat improbabilem, parùm tutam, periculoſiſſimam in fide ac pernicioſiſſimam, ſed patet has cenſuras eſſe exorbitantes: Ratio eſt, quia peccatum philoſophicum nullam in ſe haberet formalem malitiam, etiam ſecundùm quid tantùm, infinitam, nam converteret aut averteret à bono tantùm finito, nempe à natura rationali & creato bono, quod tantùm intendere poſſet; hinc eadem natura rationalis, ſi ad ipſam ſpectaret tale peccatum punire, pœnam non niſi finitam in illud decerneret. *Dixi, probabile eſt*, nam non nego oppoſitam ſententiam etiam eſſe probabilem. Ex dictis,

Inferes, Si ſupponamus infidelem decedere in ſolis peccatis philoſophicis, eum propter hæc non damnandum; ſed nec futurum beatum, quia propter originale careret gratia, ideoque poſt toleratam pœnam temporalem peccatis philoſophicis proportionatam, futurum in eo ſtatu, in quo ſunt infantes ſine baptiſmo in originali decedentes.

Objicies. Deus gratis evexit naturam rationalem ad finem ſupernaturalem, ea conditione, ut vivat conformiter dictamini rationis veluti regulæ proximæ, ne aliter agendo turbet rerum ordinem &c. ergo ſi homo hunc violet, poteſt Deus illum perpetuò excludere à ſuo conſpectu, ergo punire pœna æterna damni. R. N. ult. ſeq. quamvis enim Deus non eſſet illi daturus beatitudinem, tamen illa privatio non haberet rationem pœnæ ob peccatum philoſophicum, alioquin pœna infinita reſponderet culpæ finitæ, in quo eſſet improportio: & cùm illud peccatum non eſſet averſio à Deo, privatio Dei ei reſpondere non poſſet.

Inſt. Ergo nec poſſet Deus tali homini infligere pœnam temporalem, quia ad Deum non ſpectaret illa offenſa. R. N. ſeq. quia cùm Deus ſit author & cuſtos naturæ rationalis, quod ſit contra hanc, præjudicat Deo, hinc ad ipſam ſpectat pro ratione culpæ contra naturam rationalem commiſſæ, pœnam talem infligere, qualem infligeret natura rationalis, ſi injuriam ſibi factam poſſet vindicare, ſicuti Princeps punire poteſt injuriam à ſubdito ſuo factam alteri, quamvis hæc non eſſet formalis injuria vel offenſa ipſiuſmet Principis.

§.8. Propoſitio relata n.49. juſtè damnata eſt, 1. quia non 58
diſtinguit inter ignorantiam & advertentiam vincibilem aut invincibilem Dei, & de utraque æqualiter intelligi poteſt; eſt autem certum, quòd ignorantia vel incogitantia vincibilis de Deo non excuſet à peccato contra Deum, uti num.51. dictum eſt. 2. Quia abſolutè dicit peccatum grave philoſophicum non eſſe offenſam Dei, cum ſemper ſit offenſa Dei ſaltem materialis, ſecundùm dicta num.54. & moraliter loquendo etiam ſemper ſit formalis, ſecundùm dicta num.55. Unde ſi propoſitio ſic limitaretur, philoſophicum, quamtumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat invincibiliter, vel de Deo actu non cogitat *inculpabiliter, nequidem tenuiter & remiſsè*, eſt grave peccatum *philoſophicum*, ſed non eſt formalis offenſa Dei, neque peccatum mortale *Theologicè*, diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum, ſi, inquam, ſic limitaretur, eſſet longè alia propoſitio, nec mereretur cenſuram, uti conſtat ex dictis.

§.9. Propoſitio num.49. relata non eſt diviſivè damnata 59
quoad ſingulas partes, ſed complexivè, id eſt, ſecundùm ſe totam, quia eſt unica propoſitio indiviſibiliter tendens in totam rem affirmatam veluti objectum adæquatum, quod non ita ſe habet quamvis pars prior ſeorſim foret vera, ſi ſeorſim affirmaret ſuum objectum; ſicut hæc propoſitio, *Deus poteſt cognoſci ab homine, ſed non poteſt nec debet amari*, quoad ſe totam eſt falſa & damnabilis, non tamen quoad ſingulas partes, nam pars prior, *Deus poteſt cognoſci ab homine*, eſt vera, ſi ſeorſim affirmet ſuum objectum. Poſthac per peccatum, intelligemus Theologicum.

Q.13. *Quis poſſit peccare?* Reſp. §.1. Peccare non poſ- 60
ſunt. 1. Deus, quia impeccabilitas eſt perfectio ſine imperfectione, quæ neceſſariò convenit Deo: imò nec Deus poteſt eſſe cauſa peccati, quia nec poteſt determinare ad illud, nec cum intentione ut fiat, influere in illud, cùm repugnet infinito bono propriè velle malum, quamvis illud permittere poſſit ob certos fines. 2. Nec Chriſtus, quia Deus eſt; nec ejus humanitas, quamdiù manet unita Verbo, tum quia perpetua Dei viſione gaudet, tum quia infinitè Sancta eſt per Verbum unitum, cui repugnat, quidquid repugnat ſanctitati. 3. Nec Beati in ſenſu compoſito viſionis Dei, tum quia non habent cognitionem indifferentem circa Deum, in quo ſolam bonitatem & quidem infinitam cognoſcunt, tum etiam quia neceſſariò ſemper amant Deum ſuper omnia. 4. Nec creaturæ non cognoſcitivæ aut irrationales, cùm ad peccandum requiratur cognitio malitiæ, & libertas indifferentiæ circa illam, uti certum eſt ex dictis n.13. & 14.

§.2. Per ſe & abſolutè loquendo poteſt omnis pura creatura 61
rationalis de facto exiſtens aliquo modo peccare, quia nulla talis creatura datur præter angelum & hominem; Angeli autem aliqui peccarunt, & alii peccare potuerunt; ſimiliter homines peccarunt & peccant, ergo. *Nec obſtat* quod Trid. *ſeſſ*.6. *Can*.23. definiat B. Virginem nequidem venialiter unquam peccaſſe, *nam* hoc non fuit inde, quòd natura ejus eſſet impeccabilis, ſed ex ſpeciali Dei privilegio, qui eam ſemper prævenit ſpecialibus auxiliis: imò probabilius eſt dari non poſſe creaturam, quæ ex perfectione ſuæ naturæ non ſit capax peccati, quia ex perfectione ſua non poſse peccare eſt perfectio ſoli Deo propria, uti docent SS.PP. apud Maurum *l*.3. *q*.178. Aldrete *de Incarn. d*.37.*ſ*.3. Recup. *de Deo t*.2. *l*.2. *q*.14.

Q.14. *Per quas potentias committi poſſit peccatum?*

R. §.1. In homine ponuntur duæ partes, ſuperior & inferior; 62
pars ſuperior eſt pars rationalis includens intellectum & voluntatem; inferior eſt pars ſenſitiva, in qua ſunt 5. ſenſus externi, item ſenſus internus ſeu phantaſia & appetitus ſenſitivus. Pars ſuperior dividitur in Rationem ſuperiorem & inferiorem: Ratio ſuperior eſt, quæ dirigitur per regulas æternas & divinas; inferior, quæ per regulas temporales & humanas, v.g. per commoditatem temporalem, honeſtatem naturalem, &c. de quibus plura videri poſſunt apud Suar. *d*.5.*ſ*.3. & Averſ. *q*.74.*ſ*.4. qui rectè docent omne peccatum eſse aliquo modo in Ratione ſuperiore, in quantùm ad omne peccatum prærequiritur cognitio Dei & legis æternæ, ſecundùm dicta à num.15. itemque eſse in inferiore, in quantùm omnis peccans movetur aliquo bono creato.

§.2. Actus ſenſus externi, & interni aut appetitus ſenſitivi, 63
item actus intellectus poſſunt eſse denominativè peccata, ideoque hæ potentiæ ſunt ſubjecta peccati ſaltem denominativè ſumpti, ſic enim viſio, imaginatio, appetitio carnalis, cogitatio rei turpis, hæreſis, judicium temerarium dicuntur eſse peccata, ſi voluntas eos actus imperet vel illos conſentiat.

§.3. Nullius potentiæ, præterquàm voluntatis, actus eſt 64
in ſe formaliter peccatum, hinc ſola voluntas poteſt formaliter peccare, uti habet ita communis ſententia, ut Suar. num.2. dicat oppoſitam eſse improbabilem: Probatur ex S. Auguſt. *lib. de*

vera

vera relig. cap. 14. *Uſque adeò peccatum voluntarium eſt malum, ut nullo modo ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium; & hoc quidem manifeſtum eſt, ut nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba diſſentiat; quare aut negandum eſt peccatum committi, aut fatendum eſt voluntate committi.* Idem alibi ſæpè dicit, uti refert Tann. *d.* 4. *qu.* 8. *dub.* 3. Ratio autem eſt, quia libertas eſt de eſſentia peccati, uti conſtat ex dictis num. 11. 13. 14. ſed ſoli actus voluntatis habent in ſe formaliter libertatem, quia ſolius voluntatis eſt poſt propoſita ab intellectu motiva boni & mali, unum præ altero eligere; intellectus autem, ſi hæc motiva indifferenter proponat, dicitur radicaliter liber; in quantum autem actus intellectus & aliarum potentiarum etiam accipere poſſunt ab actu voluntatis denominationem liberi, etiam hæ potentiæ dicuntur participativè liberæ, non autem formaliter: & ſpecialiter appetitum ſenſitivum internum non eſſe formaliter liberum, nec actum ejus dici poſſe formaliter peccatum, dicetur poſteà à n. 67. ubi oſtendemus concupiſcentiam non eſſe formaliter peccatum. *Conf.* nam ſi appetitus ſenſitivus haberet propriam libertatem, ergo per eum peccari poſſet renuente voluntate, quod eſt apertè contra Trid. *ſeſſ.* 5. *in decreto de pecc. orig.* uti referemus num. 73.

Objicies, S. Tho. 1. 2. *quæſt.* 74. *art.* 3. *&* 4. dicit per appetitum peccari, non quidem mortaliter ſed venialiter, eò quòd habeat libertatem imperfectam. R. Mens S. Thom. nobis conſtat ſatis ea *art.* 2. *ad* 1. ubi ait, *non peccatur niſi ſola voluntate ſicut primo movente, aliis autem potentiis peccatur ſicut ab ea motis*: idem docet pluribus aliis locis apud Gonet *d.* 5. *art.* 2. §. 2. Itaque omne peccatum, quod S. Thom. tribuit appetitui ſenſitivo, intelligi debet eſſe tale denominativè ab actu voluntatis imperante vel conſentiente in illud. Ad hoc, quod addit, per appetitum peccari venialiter, non autem mortaliter, varias explicationes referunt Averſa & Tann. *dub.* 2. ſenſus eſſe poteſt, quòd per actus appetitus, id eſt, non plenè deliberatos, ſed factos abripiente appetitu, qui ideò dicantur eſſe actus appetitus potiùs quàm voluntatis, peccari poſſit venialiter, non tamen mortaliter, quia nempè deeſt plena deliberatio. Quando in ſenſualitate admittit imperfectam libertatem, intelligit paſſivam ſive indifferentiam ad plura objecta, uti rectè explicat Platel. hic nu. 227. non autem activam ad rationem peccati requiſitam, nam S. Thom. *art.* 4. *ad* 1. expreſſè dicit etiam in ſenſualitate poſſe eſſe mortale, ideoque & libertatem perfectam, quando nempè actus ſenſualitatis attribuitur rationi ſeu voluntati, ergo neutro loco intelligit appetitui ſenſuali convenire libertatem activam. Quando autem idem S. Thom. *art.* 2. *ad* 3. dicit in potentiis externis non inveniri peccata, putat Averſ. *ſ.* 5. tantum velle, quod actus potentiarum externarum, quando ſunt peccata, nunquam attribuantur potentiis externis, ſed ſoli voluntati, ſine qua applicante nihil malum agunt potentiæ externæ, cùm è contrà internæ ſæpè agant prius, quàm à voluntate applicentur, & in hoc videtur ponere differentiam, cur in potentiis internis dicatur eſſe peccatum, non autem in externis.

65 *Q.* 15. *An peccari poſſit in ſomno?* R. Certum videtur, quòd tam intellectus quàm voluntas in ſomno agant, cùm omnia ad agendum requiſita habeant, non aliter ac in infantibus, ſtultis, furioſis, ebriis, quos nemo dicet per ſolam phantaſiam & appetitum ſenſitivum operari: De intellectu quidem probat experientia, quia, quidquid contradicat Ant. Perez *de vitiis d.* 2. *cap.* 6. in ſomno componuntur novi verſus, formantur boni diſcurſus, fiunt actus comparativi unius objecti cum altero, item perfectè reflexivi ſuper hoc ipſo, v. g. quòd quis non dormiat, quòd nunc cogitet hoc vel illud: Similiter voluntas fertur in objecta merè ſpiritualia, quæ à ſolo intellectu proponi poſſunt & à ſola voluntate appeti: deinde cognoſcitur etiam bonitas vel malitia moralis, non tantùm in communi, ut vult Palav. ſed etiam in particulari, ideoque etiam voluntas in hanc aut illam ſæpè fertur amando vel fugiendo, uti eadem experientia probat, atque ex hoc colligunt aſcetæ aliquem multum profeciſſe in victoria alicujus vitii, ſi etiam in ſomno ejus turpitudinem averſetur. His tamen non obſtantibus dicendum eſt cum communi, nullo modo peccari in ſomno: Ratio eſt, quia ob vim phantaſiæ, quæ ligatis ſenſibus maximè dominatur, deeſt dormientibus ex parte intellectus conſultatio in utramque partem prærequiſita ad libertatem, imò & judicium aliquod certum, quia ratio tum nimium fluctuat, nec ſat fermè conſiſtere poteſt in aliquo objecto dijudicando; & hoc eſt, quod dicit S. Auguſt. quem citat S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 154. *art.* 5. *ubi ad* 2. ait: *Secundum quod vires ſenſitivæ magis vel minùs opprimuntur à ſomno propter vaporis turbulentiam vel puritatem, ſecundum hoc uſus rationis magis vel minùs impeditur in dormiendo, ſemper tamen, quantùm ad aliquid, impeditur, ut non poſſit omninò liberè judicium habere.* Ex parte voluntatis autem, ob vehementiam appetitus ſenſitivi, qui tum potentiſſimè trahit, deeſt expedita facultas hoc vel illud præeligendi. Et utrumque colligimus à poſteriori, nam poſt ſomnum, in primis advertimus intellectum plerumq; in diſcurſibus ſuis ex aliqua parte erraſſe, ergo ſignum eſt, ſi aliquando non erret, id potiùs caſu fieri, quàm ex potentia firma ſic rectè operandi: & ſic quoque fit in infantibus, ſtultis, furioſis, ebriis, qui aliquando prudenter loquuntur, quos tamen nemo dicit in tali ſtatu ſufficienter dijudicare poſſe bonum à malo. Deinde experimur nos vigiles nunquam ſolere in talia conſentire, hinc illa ſtatim poſt ſomnum deteſtamur, ergo ſignum eſt non adeſſe in ſomno libertatem requiſitam ad agendum humano modo, idque probat etiam conſenſus omnium hominum, qui aliquid in ſomno factum non imputant ad culpam vel pœnam, meritum vel demeritum, niſi fortè propter cauſam ante poſitam. Quòd ſi aliquando fuerit in ſomno plena & conſtans ratio vel libertas, uti aliqui dicunt de Salomone & B. Virgine, hæc ſunt facta per extraordinarium concurſum Dei & ſpeciales diſpoſitiones in ſenſibus, & organis à Deo cauſatas.

DUBIUM II.

An & quando deſideria & delectationes ſint peccata?

PEr deſiderium intelligitur voluntas, intentio, vel propoſitum efficax rei malæ: per delectationem verò, ſimplex amor & complacentia objecti cogitati, fruendo ejus dulcedine, abſque deſiderio executionis: ſoletque dici moroſa, non à mora temporis, cùm momento poſſit perfici; ſed quòd voluntas, poſt plenam advertentiam rationis ei immoretur. 66

ARTICULUS I.

Quale peccatum ſit deſiderium malum?

REſp. I. Deſiderium abſolutum, ſive cogitatio cum voluntate conſentiente abſolutè in peccatum aliquando perpetrandum, aut in perpetrato complacente, habet eandem ſpeciem ac malitiam peccati mortalem, vel venialem, quam habet actus exterior, in quem fertur. Eſt communis, & conſtat ex *Matth.* 5. *Qui viderit, &c.* Ratio eſt, quia actus interior habet ſuam bonitatem & malitiam ab actu externo, tanquam objecto. *Ita commun.*

Reſp. II. Deſiderium cum conſenſu conditionali, quo quis aliquid concupiſcit, ſub tali conditione, quæ omnem malitiam objecti auferat, non eſt peccatum, ſaltem mortale: v. gr. vellem prædari, ſi à Deo mihi permitteretur, ſi Judex eſſem, malefactorem iſtum occiderem. Valent. *T.* 2. *d.* 6. *q.* 4. *p.* 4. Sayrus, Salas *in* 1. 2. *tr.* 13. *d.* 16 *ſ.* 27. Vaſq. 1. 2. *d.* 116. *c.* 2. Si verò conditio malitiam non auferat, eſt peccatum: ut v. gr. ſi cogites, ſi non eſſet infernus, mœcharer; ſi non eſſem Religioſus, fornicarer; ſi non haberem rationem mei ſtatus, ulciſcerer, occiderem te. Item, ſi id mihi feciſſes in adoleſcentia, vel antequam Religionem ingrederer, vindicaſſem, (intellige, ſi dum hæc dicit, habeat affectum vindictæ ſumendæ, ſi eſſet in tali ſtatu, ſecus enim eſt, ſi tantùm oſtendat, quid futurus fuiſſet in alio ſtatu) Bon. *de Matr. q.* 4. *p.* 8. *n.* 9. Ratio reſponſionis eſt, quia etſi conſenſus conditionatus nihil ponat in rerum natura ex parte objecti voliti, in voluntate tamen ponit effectum committendi illud peccatum, præciſa conditione non auferente malitiam; ac proinde talis erit culpa; qualis eſſet illud amare abſque conditione, Caj. Sanch. 1. *mor. cap.* 2. Vaſq. Laym. *l.* 1. *t.* 3. *c.* 6. *num.* 10. *Ex quibus reſolvunt hi caſus:*

I. In omnibus, ſolo jure poſitivo prohibitis, licitum eſt deſiderium cum conditione hac; *ſi prohibitum non eſſet*, v. gr. ederem carnes die Veneris, ſi Eccleſia non vetuiſſet. Ratio, quia conditio omnem malitiam, quæ à ſola prohibitione eſt, aufert. Azor. *lib.* 4. *cap.* 6. *qu.* 10. Sanch. *lib.* 2. *c.* 2. Vaſq. *cap.* 2.

II. Idem valet in prohibitis quidem jure naturali, licitis tamen in aliquo caſu aut ſtatu, ſi is pro conditione apponatur, v. gr. occiderem Petrum, ſi Deus mandaret: ſuſpenderem furem, ſi eſſem Judex; ducerem uxorem, ſi liceret, ſi non eſſem Sacerdos, ſi eſſem liber à voto. Ratio, quia hæc ſub illo ſtatu ſunt licita. Rectè tamen monet Sà *v. Peccatum*, hujuſmodi deſideria eſſe periculoſa, & vitanda, atque ut ait Cajet. *ibidem*, eſſe fatuas & diabolicas tentationes, Laym. *ſuprà*.

III. Etſi idem quidam, ut Cajet. Sal. & Vaſq. univerſim affirment de omnibus jure naturæ, & ſimpliciter prohibitis, ſi conditio impoſſibilis appoſita tollat rationem peccati ab objecto, ut ſi dicas: ſi non eſſet peccatum, fornicarer, eò quod tunc conſenſus non videatur ferri in malum; probabilius tamen videtur, quod docet Azor. Sanch. & Laym. eſſe peccatum: eò quòd ſit intrinſecè malum; nec malitia ſua

(quæ

Digitized by Google

,, (quæ in conſenſum circà tale objectum trahetet, niſi Dei
,, lex arceret) exui poſſit; ideoque voluntas feratut in ma-
,, lum. Quod tamen intellige, ſi efficaciter fetatur, quia ſi
,, tantùm ſit ſignificatio propenſionis naturalis in illud obje-
,, ctum, non eſt peccatum, Sancb. *lib. 1. mor. c. 2. n. 25.* Laym.
,, *n. 11.* v. Lugn *de pœn. d. 16. à n. 376.*
,, IV. Gaudere, & delectari de opere malo, ſub conditione,
,, *ſi liceret*, v. g. in prædictis deſideriis efficacibus illicitis, quan-
,, do conditio eſt poſſibilis, etſi poſſit excuſari à peccato, ſe-
,, cundùm quoſdam Doctores, ſi fiat tantùm ſecundùm appe-
,, titum rationalem ſive voluntatem, ſecluſo omni alio peri-
,, culo conſenſus illiciti, & turpis motus: (qui tamen quia
,, communiter, & connaturaliter ſequitur, vix totum vide-
,, tut in praxi) non poteſt tamen excuſati, ſi ſit delectatio vo-
,, luntaria appetitus ſenſitivi, quæ propriè delectatio dicitur,
,, ſique communiter cum aliqua alteratione corporis. Ratio
,, diſcriminis eſt, quia voluntas poteſt ferri in objectum ab-
,, ſtractum à malitia, cùm ſequatur intellectum, cujus eſt
,, abſtrahere; appetitus verò, quia ſequitur imaginationem,
,, non fertut in objectum ſub aliqua certa conditione ſtatus
,, vel temporis apprehenſum, ſed ut eſt in ſe; ideòque talis
,, delectatio eſt de objecto abſolutè malo. V. Laym. & Bonac,
,, *de Matr. q. 4. punct. 8.*

A D D E N D A.

67 Q*Uæſt, 16. An concupiſcentia ſit peccatum vel cauſa peccati?* R. Hæc quæſtio accuratius tractanda eſt contra *Bajum & Janſenium*, qui dixerunt omne, quod eſt à concupiſcentia, eſſe peccatum: & inprimis ſupponenda ſunt aliqua, deinde explicandum, quid reipſa & phyſicè ſit concupiſcentia, ac tunc facilè erit reſpondere ad quæſtionem propoſitam.

§. 1. *Concupiſcentia*, habet multas ſignificationes, nam aliquando ſignificat. 1. Actualem appetitum boni, ſic *Sapient. 6.* laudatur concupiſcentia ſapientiæ, utique tanquam bona & honeſta. 2. Potentiam appetitivam bonorum ſenſibilium, & ſic etiam non eſt mala, cùm ſit futura in beatis, quos etiam delectabunt bona ſenſuum. 3. Id, per quod ferimur in bonum ſenſibile contra rectam rationem, & de concupiſcentia in hoc ſenſu procedit quæſtio: ſic autem ſumpta quandoque ſignificat potentiam, quandoque actum; ſumpta pro potentia alio nomine dicitur fomes peccati, & eſt inclinatio radicalis ad bonum delectabile contra rationem: ſumpta pro actu, eſt motus aliquis ſeu inclinatio actualis illius potentiæ, tendens in bonum delectabile contra rationem; ad vitandam autem confuſionem, per concupiſcentiam plerumque intelligimus potentiam, niſi aliud colligatur ex adjunctis.

68 § 2. Suppono hominem potuiſſe à Deo creari in pura natura, id eſt, ſine ullo dono gratuito, cum ſolis perfectionibus naturalibus, natura enim de ſe eſt bona, ergo ſecundùm ſe creabilis à Deo, & cùm dona gratuita ſint gratia, non ſunt debita, ergo ſine eis creari potuit natura. Et ideò S. Pius V. Greg. XIII. & Urb. VIII. damnarunt ſequentes Baii propoſitiones, *26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio ſed naturalis conditio. 55. Deus non potuiſſet ab initio talem hominem creare, qualis nunc naſcitur.* Homo autem ſic in puris naturalibus conſtitutus &c. habuiſſet animam cum ſuis potentiis ſpiritualibus, item corpus cum facultatibus ſenſitivis & naturalibus earum inclinationibus, uti fusè oſtendit Suar. *in prolog. 4. de gratia c. 2 & de peccat. d. 9. ſ. 5. n. 5.* cùm enim in ea ſuppoſitione fuiſſet futura eadem natura, quæ nunc eſt, habuiſſet eaſdem potentias & facultates naturales, hinc puta natura includeret pugnam appetitus contra rationem, nam cùm delectabilia naturaliter plus trahant, & è contra omnis operatio virtutis ſit difficilis, naturale eſt, ut appetitus ſenſitivus, qui tendit in ſolum objectum delectabile, pugnet cum ratione, quæ abducit à delectabilibus ſenſuum ad honeſtatem virtutis.

69 §. 3. Præterea ſupponendum eſt cum Suar. *de oper. 6. dier. l. 3. c. 17. n. 9.* Adamum, antequàm peccaret, habuiſſe gratiam, imò primo inſtanti ſuæ creationis fuiſſe ſanctificatum per gratiam & habitus ſupernaturales, deinde accepiſſe à Deo cætera dona quæ ſimul cum gratia & donis ſupernaturalibus conſtituebant ſtatum innocentiæ & juſtitiæ originalis, quæ dona præcipuè erant immunitas ab errore, à veniali, à morte, à miſeriis vitæ & paſſionibus ſupponentibus malum, uti refert Suar. *in prolog. 4. de gratia cap. 3.* quamdiu autem fuit hic ſtatus innocentiæ, tamdiu pars hominis ſuperior perfectè ſubjecta erat Deo, & tum quoque pars inferior per ſpeciales Dei gratias & dona perfectè ſubjiciebatut ſuperiori, ita ut nullus pravus motus concupiſcentiæ poſſet libertatem voluntatis prævenire, uti probat Suar. *in oper. 6. dierum l. 3. cap. 12.* ſed ſupetveniente peccato originali, per quod pars ſuperior ſe oppoſuit Deo, factum eſt conſequenter, ut ſubtractis illis Dei gratiis & donis pars inferior ſibi relicta pugnet contrà ſuperiorem, quod ſatis experimur, & notat Apoſtolus *ad Rom. 7. Ego ipſe mente ſervio legi Dei, carne autem legi peccati: & ad Gal. 5. verſ. 7. Caro enim concupiſcit adversùs ſpiritum, ſpiritus autem adversùs carnem, hæc enim ſibi invicem adverſantur*: hinc S. Aug. *lib. 1. de peccat. remiſſ.* ait, *quando ergo peccavit Adam, tunc ejus corpus gratiam perdidit, qua ejus animæ omni ex parte obediebat.*

§. 4. Concupiſcentia non eſt nec includit morbidam aliquam qualitatem, per quam homo inclinetur ad ſolum bonum inhoneſtum, ita Bellarm. *de amiſſ. gratiæ l. 5. c. 15.* Suar. *prolog. 4. de grat. cap. 8. à n. 11.* Requeſenius *in ſelect. qq. num. 214.* Maurus *l. 5. qu. 37. num. 26.* aliique communiter. *Prob. 1.* quia talis nunc ſecundùm naturam naſcitur homo, qualis fuiſſet in ſtatu puræ naturæ, in quo habuiſſet concupiſcentiam & non habuiſſet illam morbidam qualitatem, ergo concupiſcentia non eſt nec includit illam morbidam qualitatem. *Min.* conſtat ex nu. 68. & magis firmabitur num. 71. & aſſeritur ab adverſariis morbidam qualitatem ſuperveniſſe per peccatum originale. *Maj.* autem etiam probatur, tum ea damnatione propoſ. 55. Bajanæ, *Deus non potuiſſet talem ab initio creare hominem, qualis nunc naſcitur*, tum ea Trid. *ſeſſ. 5. in decreto de peccat. orig.* ubi loquens de mutatione per peccatum facta in homine, meminit tantùm de amiſſione juſtitiæ & ſtatus originalis, ac perfectionum ex ea provenientium: & idem dicunt SS. PP. *Erubuerunt primi parentes poſt peccatum*, inquit S. Aug. *lib. 2. de nupt. & concupiſc. Quando poſt inobedientiam ſuam inobedientia membra ſenſerunt, quia amiſerunt donum integritatis.* Ibid. c. 6. *Homo inobedientiæ ſuæ malum ſenſit, quando ſibi retributam digniſſimè inobedientiam ſuæ carnis invenit.* Et lib. 5. contra Julian. cap. 3. *Concupiſcentia pœna peccati eſt, quia reddita eſt meritis inobedientis*, ergo ex mente Eccleſiæ & PP. talis nunc quoad naturam naſcitur homo, qualis fuiſſet in ſtatu puræ naturæ. 2. Hæc qualitas non eſt acquiſita per actus proprios, uti patet, cum infantes ante omnes ſuos actus habeant concupiſcentiam; nec eſt impreſſa nobis & cauſata demeritoriè per peccatum Adami, quia poſteri per inobedientiam Adami tantùm incurrerunt privationem donorum gratuitorum, ſicuti per illius obedientiam illis collata fuiſſent ſola dona gratuita, hinc S. Hier. apud Suar. *de pecc. d. 9. ſ. 5. n. 3.* ait, nos hoc perdidiſſe in Adamo, quod recepimus in Chriſto, in quo recepimus ſola dona gratuita. Et ratio eſt, quia pactum cum Adamo fuit tantùm de transfuſione bonorum indebitorum, ergo peccatum Adami non merebatur impreſſionem talis qualitatis. 3. Si per originale contraheretur talis qualitas, ergo pueri decedentes in ſolo originali haberent eam, & per eam poſteà actus inordinatos in reſumpto corpore, uti alii homines. Conſequens eſt contra S. Th. *q. 5. de malo art. 3. in corp.* ubi docet eos non eſſe habituros actum inordinatum, *& in 2. diſt. 33. quæſt. 2. in corp. & ad 5.* dicit eos non fore ſeparatos à Deo, quantùm ad ſeparationem naturalium bonorum, ſed de Deo gaviſuros naturali cognitione ac dilectione. 4. Talis ſuperaddita qualitas eſt fruſtranea, quia ſine ea habetur concupiſcentia, uti jam dicetur.

§. 5. Concupiſcentia, phyſicè loquendo, eſt entitas appetitus ſenſitivi, cum negatione perfectæ ſubordinationis ad rectam rationem. Hæc videtur eſſe mens S. Thom. *q. 4. de malo art. 2 ad 4. Concupiſcentia eſt ipſa pronitas vel habilitas ad concupiſcendum, quæ eſt ex hoc, quòd vis concupiſcibilis non perfectè ſubditur rationi, ſublato fræno originalis juſtitiæ: Et probatur*, nam includit entitatem appetitus ſenſitivi, qui ſufficienter eſt radix inclinationis ad bonum delectabile, excluſa qualitate ſuperaddita; non eſt tamen ſola entitas appetitus, cùm hæc ſine concupiſcentia fuerit in Chriſto & in Adamo pro ſtatu innocentiæ, ac etiam futura ſit in cœlo, ergo præter illam debet aliquid includere, habita autem ſimul negatione perfectæ ſubordinationis ad rectam rationem, quam ſubordinationem in ſtatu innocentiæ dabant gratiæ & ſpecialia Dei dona, jam habetur radicalis inclinatio ad bonum delectabile contra rationem, & ſecundùm dicta num. 68. & 69. ergo in his duobus phyſicè conſiſtit concupiſcentia. 71

Objic. 1. SS. PP. dicunt Angelos non eſſe vulneratos in naturalibus ſed ſolos homines. Similiter Trid. ſuprà dicit hominem in deterius eſſe commutatum, ergo cùm homini nulla potentia naturalis ſit ſublata, debet aliquid defectuoſum eſſe impreſſum. *Conf.* nam S. Auguſt. & S. Thom. apud Maurum num. 31. clarè admittunt talem morbidam qualitatem naturæ ſuperinductam. R. Tantùm volunt perdita eſſe dona gratuita, per quæ pars inferior non poterat reluctari ſuperiori, uti rectè Suar. *prolog. 4. de grat. c. 8.* quod vulnus non eſt in Angelis, in quibus defectu appetitus non poterat eſſe rebellio partis inferioris contra ſuperiorem. *Ad Conf.* vocari à S. Aug. morbidam qualitatem vel affectum, reipſa autem eſſe ipſam naturalem inclinationem ſenſualitatis vitiatam, non per poſitivam tabem, ſed ex carentia juſtitiæ originalis: & eodem modo S. Thom. 1. 2. *q. 82. a. 1.* vocat peccatum originale habitum corruptum, in quo ſit aliquid poſitivum, ipſæ videlicet potentiæ animæ

non

Digitized by Google

non benè diſpoſitæ, & aliquid privativum, nimirum deordinatio ex carentia juſtitiæ Originalis.

*Objic.*2. Eſt nunc pœna peccati habere talem concupiſcentiam, ergo debet eſſe aliquid plus quàm appetitus & negatio donorum gratuitorum. R. Eſt pœna ratione ſui, n. ratione denudationis à donis gratuitis, c. ant. & neg. conſeq. Quòd ratione ſui non ſit pœna, patet, nam fuiſſet in ſtatu puræ naturæ, uti n.68. dictum eſt, nec tamen in illo fuiſſet pęna peccati, quod tum potuiſſet abeſſe, & ideo S. Aug. *lib.3. de lib. arbitr. c.*20. ait hanc ſpoliationem doni gratuiti eſſe pœnam, non quia homo factus eſt malus, ſed quia in pœnam peccati deſiit eſſe melior: unde rectè infert Suar. *de pecc. d.9. ſ.5. n.7.* hominem in puris naturalibus & hominem nunc, quoad hoc punctum, non aliter differre, quàm ſicuti homo nudus differt à denudato: quòd autem conſequentia non teneat, patet in ſimili, nam mors eſt nunc pœna peccati, & tamen eadem naturaliter obvenisſet in ſtatu puræ naturæ, nec fuiſſet pœna peccati.

72 §.6. Certum eſt concupiſcentiam eſſe cauſam peccati, nam Jacob. 1. v.14. dicitur, *unuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus*; & probat experientia, quia ex concupiſcentiæ motibus ſæpè fiunt peccata, quæ non fierent, ſi illi abeſſent, quamvis enim concupiſcentia directè non agat in voluntatem, tamen variè eam ad peccatum trahit, in primis obnubilando intellectum, qui, dum ſentitur vehemens delectatio, rapitur ad conſiderationem illius boni ſenſibilis, & impeditur à conſideratione honeſtatis oppoſitæ. Deinde diſſipando vires animæ, quæ vehementiore motu ſenſibili diſtracta, infirmior eſt ad formandum vel audiendum rectæ rationis judicium: Denique propter ſympathicam quandam inclinationem partis ſuperioris ad inferiorem, cùm enim intellectus omnia cognoſcat dependenter ab imaginatione, ſicuti quò præit imaginatio, naturaliter ſequitur intellectus, ita quò præit appetitio, naturaliter amat ſequi voluntas.

73 §.7. Concupiſcentia non eſt formaliter peccatum. Patet, quia concupiſcentia remanet poſt Baptiſmum, qui tamen tollit omne hoc, quod eſt peccatum, uti definit Trid. ſuprà his verbis, *manere autem in baptizatis concupiſcentiam vel fomitem, hæc S. Synodus fatetur & ſentit, quæ cùm ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus ſed viriliter per Chriſti Jeſu gratiam repugnantibus non valet: hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, S. Synodus declarat Eccleſiam Catholicam nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat: Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit.* Idem conſtat ex damnatione propoſitionis 24. Bajanæ, *Concupiſcentia carnis in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum eſt.* Idem tenet expreſſè S. Auguſt. *lib. de nupt. & concupiſc. cap.*13. *Concupiſcentia vocatur peccatum, quia peccato facta eſt, ſicuti vocatur lingua, locutio, quam facit lingua.* Idem habet pluribus locis apud Bonæſpei *de peccat. d.*10. *d.*2. Eandem veritatem probat Bellarm. *ſuprà cap.7. & ſeqq.* Ratio autem jam eſt inſinuata, quia concupiſcentia non eſt de ſe mala, imò poſſet eſſe à Deo, qui ſecundùm dicta num.68. potuiſſet creare hominem in pura natura, qui à Deo habuiſſet concupiſcentiam.

Reſpondet Noris, apud Requeſ. num.221. Deum potuiſſe creare hominem cum concupiſcentia, ſed non cum prædominio contra rationem, nec cum inclinatione appetitus ad inhoneſta, præponderante contra inclinationem voluntatis ad honeſta, uti nunc fit. *Contra eſt*, quòd malè ſupponatur concupiſcentiam ratione Originalis præciſè ita vehementer inclinare, ſi enim in quibuſdam hominibus fortiùs inclinet, præſertim ad peccata carnis, eſt, vel ratione peccatorum perſonalium, quæ commiſerunt, vel ratione malorum habituum, quandoque etiam ſine formali peccato acquiſitorum, ſic enim innocentes pueri, perpetuò amentes, invincibiliter ignorantes malitiam, inducti per alios, aut qui aliter aſſueſecerunt naturam ad talia, vehementer inclinantur ad iſta peccata: Eſt quoq; non rarò major in uno quàm in alio inclinatio ad quædam vitia, ob diverſitatem organorum vel temperamenti. De cætero concupiſcentia, quantum eſt ratione Originalis, licèt naturaliter plus inclinet ad objectum delectabile, quod eſt affinius inhoneſto quàm honeſto, tamen manet ſub poteſtate rationis, ut coerceatur, & ſæpè ſine magna difficultate, uti patet in plurimis hominibus, qui innocenter educati, etiam poſteà, quando natura eſt apta generationi, vix ſentiunt ullos ſtimulos, uſquedum infeliciter de his audiant aliquid vel caſu experiantur.

*Objic.*1. Quod eſt contra rectam rationem eſt peccatum, ſed concupiſcentia eſt contra rectam rationem, ergo. *Reſp.* N. min. nam tantùm eſt radix actuum, qui ſunt contra rectam rationem; unde ſicuti homo incitans, aut habitus inclinans ad peccatum, non ideò ſunt peccatum, ita nec concupiſcentia.

Inſt. S. Auguſt. contra Julian. *lib.5. cap.3.* ait, *Concupiſcentia carnis, adverſus quam concupiſcit bonus ſpiritus, & peccatum eſt, quia ineſt illi inobedientia contra dominatum mentis, & pœna peccati.* R. Intelligit eſſe radicaliter peccatum, propter actus, quos cauſat, & ſunt peccatum, ſi voluntas conſentiat.

*Objic.*2. Concupiſcentia eſt formaliter mala, quia contradicit rectitudini naturæ rationalis, ergo eſt peccatum. R. Formaliter contradicit illi rectitudini N. radicaliter C. ſed non ideò eſt formaliter peccatum, ſed tantùm cauſa peccati, ſecundùm dicta n.72.

*Inſt.*1. Concupiſcentia eſt materia pudoris, uti habet S. Auguſt. *de nupt. & concupiſc. lib.2. c.5.* ergo eſt formaliter mala. R. Concupiſcentia ſumpta pro potentia, eſt materia pudoris, N. ſumpta pro actu, C. ſic pudet nos peccati, non potentiæ peccandi.

*Inſt.*2. Malum eſt, quod expugnatur, uti habet S. Auguſt. contra Julian. *l.3. c.3.* ſed homo debet expugnare concupiſcentiam per continentiam, ergo. R. Homo debet expugnare actus inordinatos concupiſcentiæ, non autem potentiam concupiſcendi: & eodem ſenſu ratio expugnat voluntatem, faciendo ne conſentiat in actus malos.

*Inſt.*3. Concupiſcentia ob nullum finem bonum expeti poteſt, ergo eſt culpa, ſi enim eſſet tantùm pœna, omnis pęna poteſt ob bonum finem expeti. R. Concupiſcentia expeti poſſet ad pugnam, victoriam & majus meritum. Sed etiam falſum eſt omnem pœnam poſſe expeti, nam ignorantia eorum, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, eſt pęna, nec tamen poteſt expeti: & idem eſt de damnatione æterna.

*Inſt.*4. Conſcientia & concupiſcentia pugnant inter ſe, ſed duo bona inter ſe non pugnant, uti habet S. Auguſt. *lib 4. contra Julian. c.13. & lib.5. cap.7.* ait, *Nulla pugna eſt ſine malo, ſed quando pugnatur, aut bonum pugnant & malum, aut malum & malum, aut ſi duo bona pugnant, ipſa pugna eſt magnum malum*, ſed conſcientia eſt bona, & pugna conſcientiæ contra concupiſcentiam non eſt mala, ergo concupiſcentia eſt mala. *Reſp.* N. min. nam bonum virginitatis & conjugii, bonum paupertatis & proprietatis pugnant; Similiter pugnant potentia amandi & potentia odiendi Deum, & tamen nihil horum eſt malum: ſi vis, diſtingue, pugna inter duo bona eſt mala, pugna actualis contra præſcriptum potentiæ, cui debet obedire, c. pugna radicalis ſeu potentia pugnandi, data cum ſubordinatione, ut inferior potentia obediat ſuperiori, n.

*Inſt.*5. Omnis potentia ideò eſt bona, quia habet ſaltem aliquos actus bonos, ſed concupiſcentia nullos habet actus bonos, quia S. Aug. *ſupra l.4. c.2.* docet concupiſcentiam in Sanctis nullos actus bonos exercere, ergo. R.1. N. maj. quia per hoc potentia eſt bona, quòd poſſit habere actus bonos; ſic voluntas dæmonum in ſe bona eſt, licèt nullos actus bonos habeat: ſicuti autem voluntas dęmonum potuit habere actus bonos in ſtatu viæ, ita concupiſcentia ſaltem in ſtatu puræ naturæ. R.2. N. min. nam concupiſcentia inclinat ad delectabile, honeſtum vel inhoneſtum; ſi enim obediat rationi inclinat ad delectabile honeſtum, ſi non obediat, ad inhoneſtum, quamvis ex natura ſua magis inclinet ad inhoneſtum, quia delectabile plùs habet de inhoneſto.

*Objic.*3. Quod eſt prohibitum & tamen datur, eſt peccatum, ſed concupiſcentia prohibetur & tamen datur, ergo. *Prob. min.* eſt prohibita, quia cauſa mali eadem lege prohibetur, qua malum ipſum. R.1. Si argumentum valet, ergo voluntas eſt peccatum & prohibita, quia eſt cauſa peccati, quod eſt prohibitum. R.2. Motus concupiſcentiæ ſunt prohibiti, ita ut non liceat in eos conſentire, c. ita ut non liceat eos pati, n. ergo pariter cauſa eorum eſt prohibita, ita ut non liceat eam ordinare ad illos motus, c. ita ut non liceat eam cauſam pati vel habere, n.

*Objic.*4. Chriſtus aſſumpſit omnes humanæ naturæ miſerias, ſed abſque peccato, *ad Hebr.*4. atqui concupiſcentiam non aſſumpſit, ergo hæc non eſt miſeria naturæ ſed peccatum. R. Chriſtus duas miſerias non aſſumpſit, nempe ignorantiam & concupiſcentiam, uti notat S. Aug. *ſupra l.5. c.9.* cujus rationem dat S. Thom. 3. *p. q.15. ar.2. & 3.* Tum quia iſtæ duæ miſeriæ non proderant ad finem ejus, qui erat redemptio humana, tum quia oportebat Chriſtum eſſe plenum veritate & ſanctitate, quibus duobus donis repugnabat ignorantia & concupiſcentia. Similiter quando dicitur voluiſſe per omnia tentari, Intellige accommodè, per omnia illa, quæ non dedecebant perſonam Redemptoris.

§.8. Nequidem actus, quos cauſat concupiſcentia, ſunt 74
peccatum, niſi voluntas conſentiat: eſt contra plurimos hæreticos, quibus favet *Janſenius t.2. l.2. c.14.* hinc in indice hujus loci ponitur, *Concupiſcentiæ motus indeliberati ſunt peccata*; & loco cit. dicitur, *Deſideria peccatorum non tantùm deliberata, ſed etiam talia, quæ rationem antevertunt, ſunt mala, turpia, illicita &c.* Alii apud Tann. *de peccat. d.4. qu.8.*

Digitized by Google

qu.8.dub.3. dicunt tunc ſaltem eſſe peccata; quando ab imaginatione cauſantur: ſed contra illos omnes eſt *Trident.* relatum *num.73.* Item damnatio harum propoſitionum *Baji* 50. *Prava deſideria, quibus ratio non conſentit, & quæ homo invitus patitur, ſunt prohibita præcepto, non concupiſces.* 51. *Concupiſcentia ſive lex membrorum, & prava ejus deſideria, quæ inviti ſentiunt homines, ſunt vera legis inobedientia.* 75. *Motus pravi concupiſcentiæ ſunt pro ſtatu hominis viciati, prohibiti præcepto, non concupiſces, unde homo conſentiens & non conſentiens tranſgreditur præceptum, non concupiſces, quamvis tranſgreſſio in peccatum non deputetur.* Idem conſtat ex damnatione propoſ.7. ab Alexand.VIII. *Omnis humana actio deliberata eſt Dei dilectio vel mundi; ſi Dei, Charitas Patris eſt; ſi mundi, concupiſcentia carnis,* hoc eſt, *mala eſt.* Idem docet S. Auguſt. contra Julian. *l.6.c.5. Parens eſt concupiſcentia, partus peccatum, ſed concupiſcentia non parit, niſi conceperit, non concipit, niſi intellexerit, hoc eſt, ad malum perpetrandum obtinuerit voluntatis conſenſum.* Et de civit. *lib.1. cap.25. Quantò magis concupiſcentialis inobedientia abſque culpa eſt in corpore non conſentientis, ſi abſque culpa eſt in corpore dormientis?* Idem repetit *Epiſt.*100. Et S. Bern. *de intern. domo, cap.8. Non nocet ſenſus, ubi non eſt conſenſus.* Similiter S.Gregor. *Homil.16. in Evang.* dicit per tria deveniri ad peccatum, ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. Ratio data eſt *à num.62.* quia ſola voluntate peccatur, nec voluntas habet deſpoticum imperium in omnes potentias, nam impedire nequit actus phantaſiæ, quam etiam dæmon movere poteſt; nec ſemper actus intellectus, quia ſaltem primæ cogitationes non ſunt in poteſtate noſtra; ad imaginationes autem & cognitiones ſequuntur neceſſitate naturali appetitiones ſenſitivæ, & conſequenter commotiones aliique effectus, etiam renitente voluntate, uti docet Apoſtolus *num.69.* relatus, & experientia probat, ergo talia non poſſunt eſſe peccata.

75 *Objic.*1. Cujus cauſa eſt voluntaria, hoc eſt voluotarium, ſed cauſa horum motuum eſt nobis voluntaria, ergo etiam hi motus. *Prob. min.* cauſa horum motuum eſt concupiſcentia, ſed concupiſcentia eſt nobis voluntaria, ergo. *Prob.min.* Concupiſcentia eſt pœna peccati originalis, cui autem peccatum eſt voluntarium, illi etiam voluntaria eſt pœna, ſed peccatum originale fuit nobis voluntarium, ergo. Hic eſt Achilles *Janſenii*, quem ſtravit *Alex.VIII.* damnans hanc 1. propoſ. *In ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum mortale, & demeritum ſufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in cauſa ſua, peccato originali & voluntate Adami peccantis.* Unde, Reſp. 1. Si argumentum valet, ergo mors omnium quoad corpus, utpote pœna peccati Originalis, fuit voluntaria Adamo & nobis, ergo Adam & quiſque noſtrûm eſt quoad corpus homicida ſui ipſius. Reſp.2. Cujus cauſa eſt voluntaria voluntate propria, hoc eſt voluntarium, tranſeat, voluntate aliena, N. intendunt autem adverſarii probare, quod tales motus ſint perſonaliter voluntarii, ideoque ſint in nobis peccata perſonalia actualia, quod implicat, quia repugnat peccato perſonali eſſe voluntarium voluntate aliena, cùm per hoc differat perſonale ab originali, uti ex S.Aug. & S. Thom. obſervat Suar. *de pecc.d.5.ſ.4.n.4. Dixi*, tranſeat, quia quamvis ſit voluntaria, ſi tamen effectus non fuit in ea intentus vel prævisſus, non ideò eſt volontarius, uti dictum eſt *à num.*30. Jam verò patet illos effectus non eſſe à nobis prævisſos, nec forſan ab Adamo, aut ſi ab hoc prævisſi ſint, tamen voluntas Adami non erat moraliter noſtra in ordine ad hoc, ut faceret omoes illos effectus nobis voluntarios.

*Obji.*2. Motus illi ſunt contra præceptum, *Non concupiſces*, hinc S. Aug. *de Sp.& lit.c.ult.* dicit præceptum illud non poſſe in hac vita ſervari. Reſp. N.antec. nam præceptum illud prohibet non concupiſci voluntariè & liberè, cùm debeat eſſe de materia poſſibili. *S. Aug.* tantum vult non poſſe ſervari in hac vita quoad finem à lege intentum, qui eſt perfecta trànquillitas animæ, & liberatio ab omni inordinato motu, hunc autem ſtatum priùs obtinebimus in cœlo.

Inſt. Negari non poteſt, quòd motus illi ſint mali. R. Sunt mali, non formaliter, ſed objectivè, ideſt, non poſſunt eſſe objectum honeſtæ proſecutionis vel complacentiæ, uti nec homicidium ab ebrio factum, quamvis faciens aut patiens non ideò in conſcientia aut coram Deo peccet.

Circa delectationem de objecto à malitia præciſo, aut ſi per conditionem ſeparetur malitia, addentur plura q. ſeq.

ARTICULUS II.

An delectatio moroſa ſemper ſit peccatum?

76 RESP. Si terminetur ad cogitatum opus malum ſecundum ſe, eſt peccatum mortale vel veniale, prout ipſum opus mortale vel veniale eſt. Ita comm. ex D.Thom. *1.2.q.87.art.8.*

Dixi, *ſecundùm ſe*, quia ſi delectatio ſit tantùm de ipſa cogitatione, non autem de opere, non eſt peccatum, quia ſicut cogitatio, v.gr. de rebus obſcænis, in ordine ad doctionem vel concionem &c. bona eſt, cogitatio autem de iiſdem rebus ex curioſitate, eſt mala venialiter, ita conſequenter, delectatio de tali cogitatione tanquam objecto, non eſt mala, ſed quandoque bona, quandoque venialiter mala. Similiter nec peccatum erit, ſi delectatio verſetur circa modo malè operandi, non circa ipſum opus malum, quomodo ſine peccato ſæpè nos delectant fabulæ, comœdiæ, bella, homicidia, fraudes, furta, lapſus hominis, v.g. ex equo &c. non ſecundùm ſe, ſed modus furandi, rapiendi, artificioſus & induſtrius, modus cadendi inopinatus, *Laym.l.1.t.3. c.6.n.2. Ex quibus reſolves:*

I. Licitum eſt gaudere, & delectari moroſè de effectu bono, ſecuto ex opere malo, quia tunc delectatio non eſt de objecto malo.

II. Si talis effectus ſecutus ſit ex opere ſecundùm ſe quidem malo, hic tamen & nunc culpa vacante, ut v.gr. quia factum eſt in ſomno, amentia, ebrietate, inculpabili ignorantia, tunc etiam de ipſo actu licere aliquando delectari, non quidem ſecundùm ſe, ſed ut eſt cauſa talis boni effectus, docent Leſs.*l.4.c.3.n* 105.*&* 106. ex Vaſq.*1.2.d.*105.*c.*21.v.g. de ſolutione naturæ facta in ſomno. Ratio, quia objectum delectationis illius non eſt malum. V.Bon. *de Matr.d.4.p.8.n.* 8. Sanch.*l.1.mor.c.2.n.*18. Lug. *de pœn.d.*16.*num.*389. Imò addunt, licere aliquando deſiderare (affectu ſimplici, & inefficaci deſiderio) ut tale quid fiat ſine culpa, v.g. ut in ſomno eveniat naturæ ſolutio, ob finem bonum: dummodò deſiderium non ſit tam intenſum, ut tale quid probabiliter cauſet, neque, ſit periculum conſentiendi in talem voluptatem. Ratio eſt, ajunt, quia objectum hujus deſiderii, aut gaudii, non eſt malum. V. Leſs. & Bon. *l.c.*

III. Non eſt peccatum, ſaltem mortale, ſi conjuges delectentur appetitu tantùm rationali, de actu conjugii præterito, futuro vel poſſibili, reſpectu compartis præſentis vel abſentis. Item ſi ſponſus deſideret copulam futuram, aut de ea delectetur; vel vidua de præterita. Ratio, quia hi actus habent objectum licitum.

Dixi, *appetitu rationali*: quia ſi ſponſus aut vidua, voluntariè conſentiant in delectationem ſenſitivam & carnalem, quæ recordatione copulæ futuræ aut præteritæ naturaliter oritur, moraliter peccant, ut docet Leſs. *n.*120. Bon. Tann. Palaus. V. Dian. *p.3.t.5.miſc.R.*2. contra Medin. &c. Quia verò ad ſupradictam voluntatis oblectationem, ſenſitiva & carnalis ut plurimum, imò etiam periculum conſenſus in fornicationem, conſequitur, oblectationem illam voluntatis in praxi vix locum habere, ſaltem in vidua, & ſponſis: inter conjuges tamen, modò periculum pollutionis abſit, etiam ſenſitivam & veneream delectationem non eſſe mortale docet Fill. Bon. *q.4.* Sanch. Leſs. *l.c.d.*1. & Dian. *par.2.t.3. miſc. R.36.* Tum quia ſtatus Matrimonii hæc excuſat, uti etiam tactus impudicos, ſolius voluptatis cauſa inſtitutos: tum quia hæc tendunt per ſe ad opus conjugale, licèt per accidens opus non exerceatur.

IV. Delectatio moroſa de rebus ſolo jure poſitivo prohibitis non eſt illicita, modò non fiat ſub ratione prohibitionis, v.g. ſi Carthuſianus, vel alius, die jejunii ſe oblectet de cogitato eſu carnium, quia non eſt de opere malo, cùm lex tantùm vetet comeſtionem externam. Laym. *num.*9. Leſs. *num.*111. *&* 113.

V. Qui delectationem moroſam mortalem confitetur, addere debet circumſtantias operis, de quo fuit delectatio, v.g. in materia iræ, an fuerit de occidendo fratre, an alio, uno, an pluribus: In materia carnis, an de conjugata, Moniali, conſanguinea: Quod tamen limitat Az. Sà *v. Luxuria.* Salas *to.2.t.13.d.16.ſ.6.nu.59.&c.* ſi delectatio feratur in objectum apprehenſum ſecundùm totam ſuam malitiam, non autem ſi tantùm ſecundùm partem, v.g. in fœminam apprehenſam ut non ſuam, non tamen ut alteri nuptam, vel ut Monialem; tunc enim probabile eſſe, ait, delectationes tales reduci ad ſpeciem ſimplicis fornicationis: Ita etiam Fill. *Leſſ.* Bon. Dian. Palaus. V. Lugo *n.363.* Aliud eſt de ipſo opere externo, quod ſemper fertur in objectum, ſecundùm totam ſuam malitiam; aut etiam de deſiderio efficaci, quod fertur in opus externum ſecundùm ſe, & ut eſt à parte rei ac proinde eſt ejuſdem cum illo ſpeciei, ideòque ejus circumſtantiæ ſemper fatendæ ſunt. *V. Auth. cit.*

Reſp. II. Si quis ſine cauſa & neceſſitate actionem exerceat, ex qua intelligit delectationem carnis naturaliter orituram (v.g. ex curioſitate legit, vel audit turpia) tamen ſine directa intentione, & ſine periculo conſenſus, peccat venialiter; ſi verò juſtam cauſam habeat, nihil peccat. *Vid. ſupra in 6. pr.l.3.t.4.c.2.d.4.*

Quæres. An voluntas delectationem carnalem poſitivè reprimere teneatur?

Reſp.

„ Reſp. Si voluntas plenè eam advertens negativè & per-
„ miſſivè ſe habeat, ita ut nec approbet, nec repellat, dummo-
„ dò id non permittat ex ipſius delectationis complacentia,
„ nec periculum ſit ulterioris conſenſus, probabile eſt, quod
„ docet Caj. Sanch. 1. *mor. c.* 12. non peccare mortaliter, tum
„ quia non conſentit in delectationem; tum quia moraliter eſt
„ impoſſibile omnes illos motus evitare; tum quia ex juſta cau-
„ ſa illos licet permittere, etiam ſecundùm adverſarios.
„ Reſp. III. In praxi tamen verius videtur, quod docet
„ Vaſq. Az. Leſſ. Bec. 1. 2. c. 5. q. 5. ſine juſta cauſa eis non re-
„ ſiſtere, eſſe mortale, quia ferè ſemper voluntas eſt expoſita
„ periculo conſenſus; & contrarium credere, eſt nimia ſui
„ confidentia & præſumptio. Moderatè Laym. utramque ſen-
„ tentiam probabilem fatetur, & ait, delectationem videri
„ mortalem, niſi ſaltem actum ſimplicis diſplicentiæ circa il-
„ lam elicias; etſi efficaciter animum ad alia divertere negli-
„ gas, cùm facilè poſſis, & ſperes te tali modo poſſe depel-
„ lere. V. Laym. *l.* 1. *t.* 3. *cap.* 6.

ADDENDA.

77 QUæſt. 17. *Quid prætereà notandum ſit circa delectationem moroſam?* R. Seqq.

§. 1. Delectatio moroſa ſecundùm dicta *lib.* 3. *par* 1. *nu.* 889. eſt gaudium quoddam ſeu complacentia, quam quis habet in aliquo objecto, quod facere non vult, nec vult à quoquam fieri, attamen ſibi in illo complacet. Et ſecundùm Oviedo *de pecc. controv.* 4. *n.* 5. dicitur delectatio, quaſi à dilatatione cordis, ſecundùm illud *Iſaiæ* 6. *Videbis, & afflues & mirabitur & dilatabitur cor tuum.* Etiam dicitur lætitia, quia affert quandam quaſi latitudinem cordis, uti notat Alb. M. *de motibus animal. l.* 1. *cap.* 1. Poteſt autem delectatio moroſa eſſe bona vel mala, prout objectum illius eſt bonum vel malum, uſus tamen nunc obtinuit, ut ſumatur pro delectatione mala. Item poteſt eſſe, vel de objecto turpi, quale eſt fornicatio, vel de objecto non turpi attamen malo, vel intrinſecè ratione ſui, uti eſt occiſio inimici, vel tantùm extrinſecè ratione prohibitionis, uti eſt comeſtio carnium die Veneris. Quod autem dicitur de delectatione moroſa circa objectum malum, idem cum proportione intelligi debet de triſtitia moroſa circa objectum bonum, uti ſi quis triſtetur de gloria Dei, de bono proximi, de actu bono poſito à ſe vel alio. Cur autem talis delectatio appelletur moroſa, dictum eſt *l.* 3. *p.* 1. *n.* 889.

78 §. 2. Bene diſtinguenda ſunt hæc 4. delectatio de malo, delectatio de cogitatione mali, delectatio de cogitatione mala, delectatio de modo, quo fit malum. Delectatio de malo vel de cogitatione mala ſemper eſt mala, quia eſt de objecto malo. Delectatio de cogitatione mali poteſt eſſe bona, ſic enim Deus complacet ſibi in cogitationibus peccatorum, & poteſt quis delectari aſpectu artificioſæ picturæ, quamvis res picta diſpliceat. Idem eſt de delectatione circa modum, quo fit malum, uti ſi delecter de modo, quo alius naſo pronus cecidit in lutum, quo ebrius tremulè incedit, quo mulieres rixantes ſe mutuò impetunt; hæ enim delectationes, per ſe loquendo, non ſunt peccata, uti cum communi Suar. *de pecc. d.* 5. *ſ.* 5. *n.* 7. Sanch. *in Decal. l.* 1. *c.* 2. *n.* 4. Ovied. *nu.* 43. quia tendunt in circumſtantiam vel modum ab objecto malo diſtinctum, & de ſe non malum. Quòd ſi circumſtantia vel modus de ſe eſſet malus, idem dicendum foret de delectatione circa hæc, quod dicitur de delectatione circa objectum malum; Signum autem, quòd quis delectetur re cogitata, & non ſola cogitatione rei, vel modo, quo fit, eſt hoc in primis, ſi delectetur, & nihil cogitet de cogitatione ſua vel de modo, quo res fit, ſi enim eſſet de his delectatio, deberet eſſe horum cognitio, cùm voluntas non feratur in incognitum. Deinde ſi non delectetur ſimili cogitatione vel ſimili modo occurrente circa res bonas, v. g. ſi plùs delectetur arguto dicto vel facto, quando pro objecto habent aliquid turpe, quàm quando habent aliquid honeſtum, manifeſtum ſignum eſt delectationem tunc ferri, non in ſolam cogitationem aut modum, ſed etiam verſari circa objectum cogitatum. Prætereà ſi quis libenter loquatur de objectis ejuſmodi, vel libentiùs ſtudeat aut ſpeculetur circa illa, quàm alia; vel illa quæ audit, legit, videt, interpretetur in ordine ad iſta, ſignum eſt, quòd pronus ſit ad delectationes circa talia objecta, unde in dubio, an talis homo delectetur etiam de objecto, an de ſola cogitatione objecti, vel de modo, quo fit, præſumi debet, quòd delectetur etiam de objecto.

79 §. 3. Si delectatio de objecto malo directè tendat in ipſam malitiam, v. g. ſi quis delectetur de damno proximi, quia damnum ipſius eſt; comeſtione carnis, quia eſt prohibita; furto, quia eſt offenſivum Dei, clarum eſt ſemper eſſe peccatum, uti omnes tenent cum Arr. *de pecc. d.* 47. *n.* 2. quia talis virtualiter habet voluntatem efficacem, qua vult malitiam objectivam, non quòd eam intendat propter ſeipſam, nemo enim vult malum ut malum, ſed ſub aliqua ratione boni: attamen fertur in malitiam veluti objectum materiale intentum, ergo in actum refunditur malitia formalis, reſpondens malitiæ objectivæ gravi vel levi, in quam tendit actus; imò cum tali actu aderit odium proximi vel Dei, aut etiam communiter contemptus legis, & ſic erit mortale, ſecundùm dicenda *nu.* 242. quamvis fortè ſit de objecto ſecundùm ſe non graviter malo.

§. 4. Si malitia per cognitionem poſſit ſeparari, & reipſa 80
ſeparetur ab objecto, tuncque delectatio feratur in aliquod bonum phyſicum, quod eſt in objecto, per ſe loquendo, non erit peccatum, uti ſi quis delectetur eſu carnium die Veneris, cognoſcendo veluti non prohibitum; ratio eſt, quia delectatio non fertur in objectum, prout à parte rei eſt, ſed prout apprehenditur, ergo ſi feratur in objectum exercitè & efficaciter præciſum à malitia objectiva, nulla malitia formalis poterit inde refundi in actum, Sanch. *n.* 10. quòd magis declarabitur *n.* 85. nam talis delectatio fertur in objectum, virtualiter ſub conditione, ſi non ſit malum, qualiter concipi poteſt in pleriſque materiis, exceptis illis de quibus *n.* 87.

Objic. Deſiderium objecti mali, v. g. carnium die Veneris, eſt peccatum, quamvis aliquis vellet præſcindere à prohibitione, & optaret abeſſe omnem malitiam objectivam, ergo etiam delectatio ſic erit mala. R. N. conſeq. Deſiderium eſt actus efficax, qui fertur in objectum, prout à parte rei ponitur cum ſua malitia, v. g. qui deſiderat comedere carnes die Veneris, quod cognoſcit eſſe prohibitum, vult comeſtionem à ſe poni, quam ſuppoſita lege prohibente ſcit non poſſe poni ſine tranſgreſſione legis, ergo tendit in aliquid cum oppoſitione ad legem. E contra delectatio eſt actus inefficax, & tantùm fertur in comeſtionem, prout objectum, ſeu prout in cogitatione eſt aliquid, v. g. utile corpori, neque hæc cogitatio infert illa, quæ eſſent à parte rei conjuncta cum illa comeſtione, ergo cùm comeſtio in ratione objecti præſcindat à malitia, non erit peccatum per ſimplicem delectationem ferri in illam.

§. 5. Probabilius eſt, quòd delectatio de objecto, non 81
tantùm intrinſecè malo ſed etiam malo extrinſecè, ſit peccatum mortale aut veniale, prout eſt objectum graviter vel leviter malum, S. Thom. 1. 2. *q.* 74. *art.* 5. & 8 Suar. *num.* 4. Sanch. *num.* 8. aliique communiter. Nec diſſentit Arr. *d.* 47. quamvis enim videatur contradicere *à num.* 5. tamen *nu.* 9. relabitur in hanc ſententiam, dicens voluntatem, ut non peccet, debere ferri in objectum, à quo intellectus abſtrahat malitiam, & prohibitionem. Idem dicit Tann. *d.* 4. *q.* 8. *n.* 134. & 137. videturque colligi ex illo Oſeæ 9. v. 10. *Facti ſunt abominabiles, ſicut ea, quæ dilexerunt.* Ratio autem eſt, quia qui delectatur objecto malo cogitato, approbat illud, uniendo & conformando ſuum affectum illi: nemo enim delectatur, niſi in hoc, quod ei placet, & quod reipſa amat, ergo ſicuti objectum cogitatum eſt malum, ita etiam delectatio, cùm formalis malitia actus deſumatur per ordinem ad objectivam. *Si dicas*, non amari opus in re ſed tantùm in cogitatione; *Contra eſt*, amor delectationis in opere cogitato eſt ejuſdem rationis, cujus eſt amor delectationis in opere reipſa poſito, cùm malitia utriuſque deſumi debeat per ordinem ad objectum, quod idem eſt in re & in cogitatione, ergo ſicut amor delectationis circa opus mortaliter malum poſitum in re eſt mortalis, ita etiam amor delectationis circa opus cogitatum. *Nec obſtat*, quòd talis cogitatio objecti ſit actus efficax, *nam* eſt quidem inefficax reſpectu objecti in re ponendi, attamen reſpectu delectationis circa objectum intentionaliter præſens, eſt omninò efficax.

Objic. Actus inefficax, qualis eſt ſimplex delectatio, non deſumit malitiam ab objecto, ergo delectatio circa objectum mortaliter malum (extrà materiam veneream, de qua eſt alia ratio) poterit eſſe venialis tantùm, ita Vaſq. *d.* 1. 11. *cap.* 3. & 4. Merat. *d.* 8. *ſ.* 1. quorum ſententiam probabilem eſſe dicit Compton. *d.* 105. *ſ.* 5. *num.* 1. & Sporer *in Theol. Moral. p.* 1. *t.* 1. *cap.* 6. *num.* 23. dicit etiam ſe valdè propendere in eam, & Oviedo *num.* 9. citat pro ea plures AA. nec videtur probabilitatem negare S. Thom. *art.* 8. *O.* ubi ait, *Quidam dixerunt, quòd conſenſus in delectationem non eſt peccatum mortale ſed veniale tantùm, alii verò dixerunt, quòd eſt peccatum mortale, & hæc opinio eſt communior & veriſimilior*, ergo S. Thom. agnoſcit probabilitatem oppoſitæ: & conſequenter Suarez ſupra nimiùm dixit aſſerendo oppoſitam eſſe improbabilem, uti & Azor. *T.* 1. *l.* 4. *c.* 6. *q.* 1. vocando temerariam. R. De hoc viderint Suar. & Azor. nos, quod diximus defendimus tanquam probabilius: unde ad object. n. antec. quamvis enim delectatio poſſit eſſe mala licèt ſit de objecto ſecundùm ſe non ſemper malo, ſecundùm dicenda *num.* 90. tamen delectatio tum ſemper eſt mala, ſi ſit de objecto malo, à quo in delectationem refunditur malitia.

Inſt. Diſplicentia inefficax circa rem graviter præceptam non eſt mortale, imò ſæpè nullum eſt peccatum, nam Chriſtus habuit diſplicentiam inefficacem circa mortem ſibi graviter præceptam, ergo ſimiliter complacentia talis efficax circa rem graviter prohibitam non ſemper erit mortale, ita Vaſq. *n.* 11. & iterùm *cap.* 4. item Compt. *num.* 2. R. Diſplicentia inefficax circa rem ut præceptam graviter, id eſt, ut poſitam vel ut ponen-

nendam ſecundùm legem graviter obligantem, non eſt mortale, n. talis enim diſplicentia cenſetur eſſe amor tranſgreſſionis ſeu difformitatis gravis ad legem: diſplicentia inefficax circa rem quæ graviter præcipitur, & pro ſenſu diviſo præcepti, non eſt mortale, c.ant.& neg. conſeq. Chriſtus tantùm oſtendit naturalem diſplicentiam circa mortem ſecundùm ſe, præſcindendo à præcepto, non habuit autem diſplicentiam circa mortem ut præceptam, ſenſu antè dicto.

82 §. 6. Probabilius videtur, quòd delectatio de objecto ſemper intrinſecè malo ſub conditione, ſi liceret, ſi non eſſet malum &c. ſit peccatum grave vel leve, prout objectum in ſe eſt, v.g. ſi quis delectetur in his objectis, blaſphemarem, ſi liceret; pejerarem, ſi Deus permitteret; odiſſem Deum, ſi non eſſet peccatum; mentirer, ſi non eſſet malum, ita Adr.Azor. Laym. Suar. *n.*10. Sanch.*n.*23.Rhodes *d.*1.*q.*3.*ſ.*3.§.3.Loth.*t.*12.*q.*2.*ar.* 5. Buſemb. relatus *n.*65. aliique multi, contra Caj. Salas, Caſtrop. Ovied. Carden. Bonæſp.*d.*10.*n.*47. Henrincx *d.*7.*n.*23. Ratio eſt, quia licèt conſenſus ſit conditionatus reſpectu objecti, eſt tamen abſolutus reſpectu delectationis circa objectum, quod ſemper eſt malum, & nunc per cognitionem eſt præſens, ergo ab eo deſumit malitiam, uti aliæ delectationes moroſæ.

Reſpondet 1. Oviedo *n.* 71. per conditionem, intentionaliter ſeparari malitiam. *Contra eſt*; ratio, v.g. blaſphemiæ eſt ſemper intrinſecè mala, uti ſupponitur, ſed ratio blaſphemiæ non ſeparatur, nequidem intentionaliter, ergo nec ratio malitiæ. *Prob.min.* nam dicit, blaſphemarem, ſi liceret, & in hoc objecto delectatur, ergo delectatio tendit in rationem blaſphemiæ ut ſubſtantem illi conditioni, *ſi liceret*, ergo ratio blaſphemiæ non ſeparatur, nequidem intentionaliter. Quòd ſi dicas delectationem non tendere in rationem blaſphemiæ ſed in aliquid aliud, ceſſat noſtra quæſtio.

Reſpondet 2. Per intellectum fingiens chymericum, quod ſit blaſphemia ſine malitia, & in hoc ens fictum tendit delectatio propter aliquam bonitatem in eo apprehenſam. *Contra eſt*; illud ens fictum eſt blaſphemia ſine malitia, ergo illud ens fictum eſt malitia ſine malitia, quia blaſphemia intrinſecè & ſemper eſt mala, ut ſupponitur, atqui eſt malum delectari in malitia ſine malitia, quia talis reipſa delectatur in malitia, licèt fingat non eſſe malitiam, & conſequenter dici poſſit etiam delectari in non malitia, ſicuti qui cognoſceret hircum, quem fingeret non hircum, reipſa cognoſceret hircum, licèt conſequenter dici poſſet etiam cognoſcere non hircum, ergo adhuc eſt malum delectari in illo ente, quod fingitur eſſe blaſphemia ſine malitia: & ratio à priori eſt, quia conditio illa ſignatè tantùm & inefficaciter præſcindit malitiam ab illa blaſphemia, non autem exercitè & efficaciter, nequidem intentionaliter, cùm ſupponatur eſſe & manere blaſphemiam, quæ hic concipi non poteſt ſine malitia objectiva, ergo cùm intellectus non poſſit effectivè intentionaliter præſcindere à malitia, nec poterit voluntas præſcindere affectivè, id eſt, fieri non poterit, quin affectus reipſa feratur in illam malitiam objectivam ab intellectu propoſitam.

Objic. 1. Mendacium, ſi eſſet licitum, eſt mendacium, quod eſſet, ſi poneretur illa conditio, ſed ſi poneretur illa conditio, mendacium eſſet licitum, ergo licitè delector in eo. ℞. Eſſe licitum & illicitum: licitum fictè & ſignatè, illicitum verè & exercitè, uti jam dictum eſt.

Objic. 2. Ergo viciſſim erit actus inhoneſtus, ſi me delectem in hoc objecto, odiſſem amorem Dei, ſi eſſet illicitus. ℞. Si reipſa à voluntate eliciatur odium, quantumvis inefficax & ſub illa conditione, c.ſeq. eſt enim diſplicentia de objecto ſemper intrinſecè bono & pro nullo caſu odibili aut diſplicentia digno.

83 §. 7. Multò magis eſt peccatum, ſi quis delectetur objecto malo ſub conditione, quæ quamvis poneretur, non auferret malitiam, ut fit in his, ſi non eſſem Religioſus, inebriarem me; ſi non eſſet infernus, furarer; ſi poſſem avolare, raperem hoc, &c. hæ enim conditiones relinquunt totam malitiam, quia quamvis non eſſem Religioſus, adhuc inhoneſta eſſet ebrietas; quamvis non eſſet infernus aut ego volare poſſem, adhuc inhoneſtum eſſet furtum & rapina: ac tales actus videntur habere talem malitiam, qualem haberent, ſi conditio reipſa eſſet purificata vel non adjiceretur. Si tamen quis per talem actum, v.g. per hunc, ſi non eſſem Religioſus inebriarem me, tantùm vellet ſignificare, quòd judicet, niſi jam eſſet in hoc ſtatu, fùturum fuiſſe, ut ob occaſiones aliaque incitamenta ſæpè ſe inebriaret, nec ideò ſignificetur affectus ad inebriationem, nullum erit peccatum, uti nec tum, ſi tantùm ſignificet propenſionem ad peccatum, quam in his circumſtantiis vincat, Sanch. *n.*25.

84 §. 8. Si quis delectetur hoc objecto, ſi me determinare vellem vel ad negandam fidem vel ad mentiendum, vellem mentiri & non negare fidem, hæc delectatio videtur habere malitiam mendacii, quamvis talis homo abſolutè nolit mentiri. Ratio eſt, quia conditio illa non tollit malitiam ab alterutro, ſed relinquit utrumque objectum, ſicuti in ſe eſt, malum, ergo ſi ſub illa conditione placeat mendacium, placet, & conſequenter contrahitur malitia mendacii, uti rectè Caſtrop. *t.* 2. *d.* 2. *p.* 12. ſicuti è contra ſi ſub illa conditione placeat negare fidem, peccabit contra fidem, quamvis eam abſolutè nollet negare. *Nec obſtat*, quòd homo habens conſcientiam perplexam non peccet, ſi eligat hoc, quod videtur eſſe minus peccatum, *nam* diſparitas eſt, quòd in ſtatu perplexitatis neceſſe ſit alterutrum eligere, uti ſuppono, hinc prudenter eligit minus: in noſtro autem caſu neceſſe non eſt alterutrum eligi aut placere, ſed eſt obligatio utrumque fugiendi; Videri poteſt Sanchez *cap.* 10. *n.* 25. qui non videtur contrarius, tantùm enim dicit electionem minoris peccati præ majore non eſſe malam, ſi nempè ſupponatur neceſſitas eligendi alterutrum, quæ hic non eſt. Notandum tamen, ſi abſque affectu & complacentia in alterutro peccato aliquis tantùm enunciativè diceret, in tali concurſu prudentiùs eligendum fore mendacium quàm infidelitatem, nullum eſſe peccatum, uti in ſimili dictum eſt *n.* 83. *in fine*.

§. 9. Delectatio voluntatis de objecto ſecundùm ſe non 85
ſemper malo, ſub conditione, ſi liceret &c. per ſe loquendo, non eſt peccatum, ſaltem ſi excipiatur materia turpis. Ratio eſt, quia delectatio illa poteſt habere honeſtum, aut ſaltem indifferens motivum, cùm objectum ſit illius capax; & tunc cadit delectatio ſuper ſubjectum ut intentionaliter ſeparatum à malitia; à qua ſeparari poteſt. Sic Religioſus licitè dicit, ſi liceret habere, & haberem divitias, darem eleemòſynas, hic enim actus eſt honeſtus, quia habere divitias non eſt de ſe malum, & delectatio circa elargitionem earum procedit ex motivo miſericordiæ. Item, ſi liceret, comederem carnes die Veneris; comeſtio enim illa eſt de ſe capax motivi ſaltem indifferentis, & ſecluſa per conditionem prohibitione objectum illud non eſt de ſe malum. Idem poteſt eſſe, ſi quis ſe delectet hoc objecto, ſi Titius eſſet hoſtis in bello, occiderem eum; ſi eſſet reus, & ergo carnifex, ſuſpenderem; ſi Deus vellet Titium mori, etiam vellem &c. dummodò conditio removeat omnem malitiam, nam ſi non ita purificet objectum, quin maneat affectus & delectatio circa occiſionem Titii etiam ex privata authoritate, aut ſi mea volitio mortis Titii præcedat volitionem Dei, ita ut velim Deum velle, ut Titius moriatur, rectè notat Sanch. *nu.* 30. fore peccatum, & meritò præſumitur eſſe talem affectum, ſi aliunde oderam Titium.

Dixi 1. *Delectatio voluntatis*, nam ſi objectum ſecundùm 86
ſe habeat inhoneſtatem, uti habent vindicta, furtum &c. delectatio appetitus ſenſitivi, quæ fit cum alteratione corporis circa talia objecta, non eſt licita, quamvis ex parte intellectus apponeretur conditio, unde ſi fortè delectatio illa oriatur, peccabit voluntas, ſi in eam conſentiat, aut ſi velit delectationem rationalem, quæ hic & nunc eſſet cauſa naturalis & neceſſaria ſenſitivæ, ita ut hæc ideò cenſeretur eſſe volita: Ratio eſt, quia appetitus ſenſitivus, non ſequitur intellectum ſed phantaſiam, atqui phantaſia non poteſt apponere conditionem, cùm non cognoſcat conditionatè, uti rectè *Sanch.n.* 33. neque poteſt præſcindere rationem malitiæ à tali objecto, ergo delectatio ſenſitiva, in quam conſentiret voluntas, tenderet in tale objectum abſolutè ſecundùm ſe ſumptum, quod eſt illicitum. È contrà tamen, ſi objectum ſecundùm ſe non habeat inhoneſtatem, licita eſſet etiam ſenſitiva delectatio circa illud, ſub conditione propoſita per intellectum, & tale objectum eſt comeſtio carnium, ſub conditione, ſi non eſſet dies Veneris, cùm enim illa comeſtio ſecundùm ſe non ſit inhoneſta, appetitus tendet in illam, prout phantaſia repræſentabit ſub ratione aliqua veluti communi & abſtrahente ab illicito, interim autem conditio appoſita per intellectum excludet malitiam, *Sanch. nu.* 35.

Dixi 2. *Saltem ſi excipiatur materia turpis*, quia in hac 87
eſt ſpecialis ratio, uti rectè *Ovied. n.* 50. & dicetur *à num.* 95. ſi enim voluntas delectaret ſe, v.g. in hoc objecto, haberem copulam, ſi eſſem in Matrimonio, ex delectatione illa rationali naturaliter ſimul orietur delectatio ſenſitiva, quæ uti jam dictum eſt, fertur in copulam abſolutè, & commovebit ſpiritus genitales, magiſque trahet ad conſenſum; imò *Ovied.* dicit hanc delectationem ſenſitivam hoc ipſo fore volitam, ſi volita ſit delectatio rationalis, quæ eſt naturalis, & neceſſaria illius cauſa: unde nec viduis licita eſt, ſaltem ſenſitiva delectatio circa copulam præteritam, nec ſponſis circa copulam futuram, quamvis talis copula ſuo tempore fuerit, aut futura ſit illis licita, uti pluribus dicetur *l.* 6. *p.* 3. quando de Matrimonio, & hic *n.* 90. aliquid inſinuabitur.

Objic. Qui delectatur de comeſtione carnis facta die Vene- 88
ris peccat, ergo etiam qui delectatur de facienda, ſi liceret, quia conditio nihil ponit in re, nec quicquam immutat. R.N. conſ. prior peccat, quia actus ejus fertur in comeſtionem, ſicuti à parte rei poſita eſt cum malitia ſua objectiva; poſterior

actus non fertur in comeſtionem, ut à parte rei ponendam cum malitia, ſed ut ſepatatam intentionaliter à prohibitione, & à malitia: & quamvis conditio nihil ponat in re, nec immutet objectum in ſe, tamen ſi hoc non ſit intrinſecè ſemper malum, intentionaliter ſeparat ab eo malitiam, & tum voluntas fertur in objectum ſub ratione objecti, & ut intentionaliter ſeparatum à malitia.

89 §.10. Delectatio de objecto in ſe malo, ſed ſine culpa facto, v.g. commiſſo ex ignorantia invincibili, in ebrietate, in ſomno, &c. eſt peccatum tale, quale objectum, Suar. *n.*14. Sanch. *n.*15. Tann. *n.*141. Bonæſp. *n.*77. Herincx *n.*30. aliique communiter. Ratio eſt, quia illud objectum eſt in ſe malum, quòd autem non fuerit peccatum, ideò eſt, quia non fuit voluntarium, ergo ſi nunc accedat voluntas talem actum approbans, vel de illo gaudens, quod fit in delectatione, erit peccatum, quod ſpecificatur à malitia objectiva gravi, vel levi. *Nec obſtat*, quòd objectum fortè non ſit intrinſecè malum, uti mala non eſt comeſtio carnis die Veneris facta ex ignorantia, *nam* etiam illa, quando fiebat, erat materialiter mala, & prohibita, uti ſuppono; aliud eſt, ſi fuiſſet licita, v. gr. propter infirmitatem, tum enim licitum eſſet de ea delectari, quia tum nullam habet malitiam objectivam, nequidem materialem.

90 §.11. Quamvis ex parte objecti nulla ſit malitia, tamen delectatio ex parte ſui habet aliquando malitiam, propter oppoſitionem cum aliqua virtute, vel cum natura rationali, uti ſi ſolutus delectetur de copula, quam licitè habent duo conjuges, aut Titius de morte per infortunium illata Cajo: in his enim objectis ſecundùm ſe nulla eſt malitia, attamen eſt in delectatione circa illa, quia delectatio circa copulam opponitur caſtitati propriæ hominis ſoluti, & delectatio de morte proximi opponitur charitati: Hinc univerſaliter infert *Carden.* illam delectationem eſſe malam, quæ eſt contra Deum, proximum, vel ſeipſum: tunc autem delectatio eſt contra Deum, ſi objectum repræſentetur ut irreligioſum, quomodocumque, reſpectu Dei, vel Sanctorum, uti delectatio de conculcatione ſacræ imaginis facta à fatuo: contra proximum, ſi delecteris de objecto, ut noxio ipſi: contra ſeipſum, ſi quis delectetur de peccato, vel objecto, ut ſibi aliqua ſaltem parte malo.

91 §.12. Licita eſt delectatio de bono effectu ex cauſa mala ſecuto, quia hic effectus poteſt in ſe habere bonitatem, & honeſtè amari, non prout eſt à tali cauſa, ſed ſecundùm ſe, ſic poteſt quis gaudere de pace ſecuta ex homicidio, de filio nato ex fornicatione. Putat etiam cum aliis multis Merat. *d.*8. *ſ.*1. licitam eſſe delectationem de peccato, in quantum fuit cauſa, vel occaſio boni effectus, quia peccatum ſub tali reſpectu non eſt malum, & in eo ſenſu videtur canere Eccleſia. *O felix culpa, quæ talem, ac tantum meruit habere Redemptorem*, ſed melius dicitur tantùm eſſe licitum gaudere de ipſo effectu, ſecundùm dicta *l.*2.*n.*187. quia non eſt licitum gaudere de morte alterius ut allativa divitiarum, ergo nec de ullo peccato, ut cauſativo boni: & S. Th. 2.2.*q.*76. *art.*1. innuens oppoſitum, uti & Eccleſia ſupra, explicari debent, quòd velint gaudium poſſe eſſe de ſolo effectu, eò quòd replicatio cadat ſuper formam, quæ hic eſt effectus ipſe. Si tamen effectivè præſcindatur malitia objectiva, id eſt, ſi malitia objectiva non moveat affectum, & delectatio cadat præcisè ſuper prædicatum, prout eſt cauſativum boni, delectatio non erit mala, ſecundùm dicta, dummodò tale prædicatum poſſit, & reipſa præſcindatur ab omni malitia.

92 *Q.*18. *Quid ſpecialiter addendum ſit circa delectationem turpem?* R. Seqq.

§.1. Illa delectatio, in genere, dicitur turpis, quæ eſt circa aliquid ſpecialiter dedecens hominem pudibundum, & ingenuum, poteſt autem eſſe tantùm ſcurrilis, uti ſi quis delectetur ſermone de partibus præpoſteris, flatibus ventris, excrementis, &c. & tum eſt veniale tantùm, per ſe loquendo: quòd ſi aliquo modo ſpectet, vel trahat ad venerea, dicitur abſolutè turpis, & de hac in præſenti agitur: eſt autem vel merè ſpiritualis, quæ ſe continet in ſola voluntate abſque ulla delectatione ſenſitiva; vel ſimul eſt carnalis, ſi nempè accedat aliqua delectatio appetitus ſenſitivi.

93 §.2. Delectatio carnalis, alia eſt venerea, alia ſenſibilis: venerea eſt, quæ ſentitur circa partes genitales per commotionem ſeminis, vel ſpirituum generationi deſervientium, qui ſpiritus re ipſa ſunt ſanguis ſubtilis veluti in aerem attenuatus, ideoque facillimè moventur. Porrò cauſatur talis commotio, vel ab imaginatione, vel à copia ſeminis, & eorum ſpirituum, vel ab ejuſdem ſeminis mordacitate, quæ facit nervos incaleſcere, & agitari illos ſpiritus, uti docet Galenus apud Bonæſpei *d.* 10. *n.*88. & dicitur talis delectatio venerea, quia à natura ordinata eſt ad generationem, cui Venerem tanquam Deam præſidem ſtatuebant Ethnici. Delectatio carnalis ſenſibilis eſt, quę oritur ex applicatione ſenſus ad objectum ſine ulla commotione circa partes genitales, quam tamen commotionem eſt ſaltem remotè aptà cauſare: & delectatio illa ſentitur communiter circa pectus cum aliquo calore, vel quaſi cum emotione ſanguinis, aut ſpirituum animalium circa cor, v. g. dum quis oſculatur mulierem.

§.3. Si delectatio ſenſibilis non ſit apta movere ad delecta- 94
tionem veneream, non dicetur abſolutè carnalis, ſed purè ſenſibilis, qualis eſt delectatio ex viſu picturæ, tactu holoſerici, odoratu floris, auditu muſicæ, guſtu ſaccari, tales enim delectationes oriuntur ex proportione, ſeu connaturalitate, quam res tales habent cum organo talis ſenſus: & hæc delectatio non eſt de ſe mala, eſt tamen veniale eam quærere propter ipſam, ſeu quia placet ſenſui, ſiſtendo in ea, uti dicetur *n.* 310. Quandonam autem cenſeatur fieri conſenſus, vel nullus, vel ſemiplenus, aut plenus in delectationem turpem, explicabitur *num.*226.

§.4. In delectatione venerea, in quam voluntas conſentit, 95
ſic ferè proceditur: 1. Voluntas conſentit, ut intellectus cogitet de objecto turpi, v. gr. de fornicatione. 2. Voluntas merè ſpiritualiter complacet in fornicatione ſic cogitata, ſine ulla commotione venerea. 3. Cum hoc adeſt actus voluntarius phantaſiæ imaginans illam fornicationem. 4. Ex hoc naturaliter ſequitur complacentia in appetitu ſenſitivo. 5. Oritur ſenſatio, quæ ad tactum pertinet, cauſata ex commotione ſeminis, & ſpirituum genitalium; & in hac ſenſatione præcipuè conſiſtit delectatio venerea. 6. Oritur cognitio ſpiritualis delectationis externæ, quæ eſt in illa ſenſatione. 7. Voluntas ſpiritualiter delectatur in hoc 8. Cum hoc adeſt voluntarius actus phantaſiæ imaginans illam ſenſationem. 9. Sequitur delectatio appetitus ſenſitivi in illa ſenſatione: & illa omnia ſunt unus completus actus complacentiæ venereæ. Atque ex his patet diſtingui inter ſe delectationem ſpiritualem voluntatis, & ſenſitivam appetitus; item delectationem de opere externo, & delectationem de motu venereo; item conſenſum in motum venereum, & conſenſum in delectationem circa opus, vel circa motum venereum.

§.5. Delectatio moroſa de objecto venereo eſt peccatum 96
mortale in homine, cui illicita eſt copula, ita *Carden.* & alii communiſſimè: traduntque hanc doctrinam SS. PP. ad illa verba *Matth.*5. *v.*7. *Audiſtis, quia dictum eſt; non mœchaberis, &c. Probatur ex Jobi* 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine, quam enim partem haberet in me Deus deſuper?* id eſt, quomodo Deus mihi per gratiam juſtificantem adeſſet, ſi hoc facerem? Item *Matth.*5. ait, *Qui viderit mulierem, &c.* ubi *S. Gregorius: per Moyſen luxuria perpetrata, per Authorem verò munditiæ luxuria cogitata damnatur.* Ratio eſt, quia talis delectatio eſt cauſa per ſe, & à natura ordinata ad commotionem ſpirituum genitalium, hæc autem commotio eſt mortalis in homine ſoluto, quia ſecundùm *Galenum* eſt inchoatio profuſionis ſeminis, ergo.

Objic. Non tenemur ſub mortali vitare alias cauſas commo- 97
tionis ſpirituum, v. gr. ſtudium circa caſus venereos, comeſtionem calidi cibi, &c. ergo nec ideò ſub mortali tenemur vitare delectationem de objecto venereo, quia eſt cauſa commotionis ſpirituum. R. N. conſ. diſparitas eſt, quod tale ſtudium, vel comeſtio tantùm per accidens, & valdè mediatè ſit cauſa commotionis ſpirituum habeatque finem honeſtum, ſcilicet cognitionem veri, refectionem corporis, &c. è contra delectatio de objecto venereo eſt cauſa per ſe, & à natura ordinata ſolùm ad commovendos ſpiritus genitales in ordine ad generationem, ideò enim ei imaginationi, & delectationi ſenſibili internæ data eſt vis ſympathica reſpectu commotionis ſpirituum, ut ita procedatur ad generationem, ad quam nec homines, nec bruta potuiſſent ita allici, ac velle propagare ſpeciem ſuam, niſi natura addidiſset illas delectationes circa coitum, ideòque tales delectationes ſunt quædam inchoationes generationis, ergo cùm generatio ſit homini ſoluto illicita, etiam debuerunt eſſe illicitæ iſtæ delectationes.

Inſt. Si delectatio interna ſit inchoatio profuſionis ſeminis, ergo ſemper erit mortaliter mala, etiam in conjugato, ſi abſit conjux. R. N. ſeq. non enim ſemper affert periculum proximum illius effuſionis, quæ multis modis adhuc ſubditur poteſtati voluntatis.

*Q.*19. *An delectatio turpis poſſit ex parvitate materiæ* 98
eſſe peccatum veniale tantùm? R.

§.1. Si ſit turpis, & venerea, ſemper eſt mortale, uti probatum eſt *l.*3.*p.*1. *n.*910. poſſuntque etiam videri dicta *nu.*48. *in Reſp. ad* 2.

§.2. Dari non poſſe parvitatem in materia venerea, tenere 99
debent ſpeciatim omnes, in Societate JESU, uti dictum eſt *ibid. num.*911.

§.3. Sententia concedens poſſe peccari tantùm venialiter 100
ratione parvitatis in materia venerea, eſt improbabilis, ut conſtat ex ibid. dictis *n.*910.

*Objic.*1. Plures quàm 20. AA. apud Mendo *diſſ.*5. *num.*1. 101

docent

docent in materia luxuriæ dari pārvitatem materiæ : idipſum docuit Sanch. *de Matr. l.9. d.46. n.9.* Similiter docet Spor. *in Tyr. Sacram. p.4. n.*340. citans multos alios, ſi diſtillatio contingat ſine delectatione, quamvis adſit levis erectio genitalium, non eſſe mortale, ergo ſententia aſſerens dari parvitatem materiæ in re venerea eſt probabilis. Reſp. N. conſ. nam aliqui eorum intelligunt materiam luxuriæ genericè, uti *n.*105. dicemus; alii dicunt dari propter imperfectionem actus, aut loquuntur ſaltem reſpectu conjugatorum, & hæc non negamus: quod ſi intelligant materiam veneream, perfectam deliberationem, ac conſenſum, & in homine ſoluto, non ſunt audiendi, nec ideò faciunt veram probabilitatem, nequidem extrinſecam, cùm obſtet authoritas Pontificum: nec præcisè numerus authorum facit ſententiam abſolutè probabilem, uti dictum eſt *l.1. à nu.* 136. Quod attinet ad *Sanch.* hic ſententiam ſuam revocavit *in Decal. l.5. c.6. n.12. Sporer* & alii ab eo citati ſunt intelligendi in caſu, quo quis patitur, & nudè permittit talem motum, ideoque dicunt nullum tum eſſe peccatum. Docent tamen etiam multi cum J. Sanch. *d.21. n.18.* erectionem genitalium non ſemper eſſe motum inordinatum contra caſtitatem, niſi ſentiatur delectatio ex motione ſpirituum, nam ſæpè oritur, inquit, v. g. ex ſola retentione urinæ; notatque è contra delectationem veneream eſſe poſſe ſine erectione genitalium, imò & quandoque pollutionem, uti in ſenibus valdè debilibus, aut affectis maleficio, de quibus omnibus dicit ſe conſuluiſſe peritos medicos.

102 *Objic.* 2. Poteſt quis velle delectationem levem, cum efficaci propoſito non conſentiendi in gravem, ergo ſi ſuboriatur gravis, erit per accidens, & non voluntaria, ergo non erit mortale. Reſp. N. ant. ſicuti enim, qui vult accendere unum granum pulveris, non poteſt habere efficacem voluntatem non accendendi reliqua grana contigua (idem eſt de aliis exemplis) ita & hic, maximè cùm diſcernere non poſſit quænam ſit futura levis, vel gravis; unde reipſa vult delectationem illam, quæ ſequetur, ſive ſit futura levis, ſive gravis, ergo reipſa vult gravem, ſi eveniat.

103 *Objic.* 3. Delectatio venerea hoc ipſo eſt levis, quòd hìc, & nunc non trahat ſecum periculum pollutionis, vel conſenſus in copulam, aut vehementer non turbet rationem, ita J. Sanch. *n.*21. *&* 22. Reſp. N. aſſ. quamvis enim hæc abſit, adhuc reperitur in omni delectatione venerea gravis lucta, & difficultas, ut vincatur, aut ut non adducat aliam graviorem, quæ adhuc fortius alliciet voluntatem cum certo periculo conſenſus, ergo non debet cenſeri levis: deinde rationes *l.3. p.1. n.*910. allatæ adhuc valent contra omnes alias delectationes, licèt non afferant illa pericula, & turbationem.

104 §.4. Etiam præſcindendo à commotione ſpirituum genitalium, dicendum eſt, quòd delectatio merè ſpiritualis circa materiam veneream ſemper ſit peccatum mortale, uti probatum eſt *l.3. p.1. n.*892.

105 §.5. Si delectatio carnalis, & luxuria ſumatur genericè, prout eſt quid commune delectationi venereæ, & ſenſibili ſecundùm dicta *n.*93. dari poteſt in illa parvitas materiæ, uti dictum eſt *l.3. p.1. à n.*893.

106 *Objic.* Hæc propoſitio eſt 40. damnata ab Alex. VII. *Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantùm veniale, oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis*; ergo ex mente Pontificis tales delectationes etiam tantùm ſenſibiles ſemper ſunt peccata mortalia. R. Difficultati illi ſatisfactum eſſe *l.3. p.1. à n.*893. De cætero notant omnes eſſe etiam hic cautè procedendum. Et ex Leſſio obſervat Bonæſp. *d.* 10. *n.*94. quamvis non adſit directa intentio commotionis venereæ, eſſe tamen mortale quærere delectationem ſenſibilem in oſculis, tactibus, amplexibus, &c. ſi hæc tria concurrant, 1. Si fiant ſine neceſſitate, vel honeſta cauſa: 2. Si intendatur magna delectatio ſenſibilis. 3. Si plenus ſit in hanc delectationem ſenſibilem conſenſus: Ratio eſt, quia tum vel indirectè quæritur etiam delectatio venerea, quæ neceſſitate quadam phyſica ſimul orietur, vel ſaltem erit periculum proximum conſenſus etiam in hanc; & propterea etiam potuit damnari propoſitio relata. Vide dicta *l.3. p.1. n.*894.

107 *Q.20. An omnis cogitatio voluntaria de objecto turpi ſit illicita?* Reſp.

§.1. Cogitatio de objecto turpi poteſt eſſe, vel practica, vel tantùm ſpeculativa, uti dictum eſt *l.3. p.1. à n.*895.

108 §.2. Voluntaria cogitatio ſpeculativa de re turpi non eſt illicita, per ſe loquendo, practica autem eſt illicita, uti pluribus explicatum eſt *l.3. p.1. n.*897.

109 *Q.21. Quid addendum ſit circa illum, qui ſe habet negativè circa delectationem moroſam, maximè veneream; ita ut nec conſentiat, nec poſitivè reſiſtat, ſed quaſi permittat?* Reſp.

§.1. Si hoc fiat ex complacentia objecti, vel delectationis, aut ſi quis per hoc ſe exponat periculo conſenſus in objectum, vel delectationem, certum eſt peccare mortaliter, vel venialiter, prout objectum, aut delectatio erit graviter, vel leviter mala: unde ſi dicatur aliquando licitum eſſe ſic ſe habere, ſemper intelligi debet reſpectu ſubjecti, à quo abeſt complacentia, & tale periculum.

§.2. Si ſit cauſa rationabilis ſe ita permiſſivè habendi, nul- 110
lum eſt peccatum: cauſæ autem rationabiles ſunt hæ, ſi probabiliter timet, ne reſiſtendo magis augeat, quod ſæpè fit in meticuloſis: ſi nimis moleſtum foret continuò poſitivè reſiſtere, quod utique eſſet, quando tentatio diu durat; ſi conatus ſit reſiſtere, & nil profecerit, uti habent Azor. & Sanch. *in Decal. l.1. c.2. n.12.* ſi ideò neceſſe foret omittere actionem aliquam honeſtam, & utilem, v. g. ſtudium, Confeſſionem, Tann. *d.* 4. *q.*8. *n.*73. maximè ſi opus agendum ex natura ſua non ſit excitativum talis concupiſcentiæ, tum enim homo non tenetur illud omittere propter concupiſcentiam ſubor ituram, uti cum communi Suar. *d.5. ſ.7. nu.*20.

§.3. Si abſit cauſa rationabilis, cur poſitivè non reſiſta- 111
tur. AA. dividuntur in tres ſententias, nam imprimis valdè communis ſententia eſt, quòd ſit peccatum, ſi tum non reſiſtatur poſitivè, ſaltem per actum ſimplicis diſplicentiæ, qui quamvis ſit ineſſicax ad impediendam delectationem, ſaltem ſit certò efficax ad cohibendam voluntatem, ne in illam delectationem conſentiat, & quantum eſt de ſe, conatur talem motum reprimere; uti habet *Sanch.* ſupra: Ratio eſt, quia motus tales ſunt deordinatio contra rectam rationem, ſecundùm quam tenetur voluntas gubernare appetitum ſenſitivum, quando facilè poteſt: hinc Vaſq. Amic. *d.17. n.*284. Arr. *d.46. num.*26. Compt. *d.*105. *ſ.5. n.7.* Rhod. *d.1. q.3. ſ.2.* §.4. Platel. *num.*236. Buſemb. *num.*76. relatus, & optimè Oviedo *c.6. controv.*4. *p.*3. dicunt eſſe mortale in hoc caſu poſitivè non reſiſtere, uti mortale foret, ſi virgo permitteret ſe violari: docetque *Suar.* ſupra, quando non eſt juſta cauſa habendi ſe permiſſivè, eſſe præceptum affirmativum poſitivè reſiſtendi, fundatum in illo negativo, *Non concupiſces*, quia aliter cenſetur conſentire, ſicuti in præcepto negativo, *Non occides*, fundatur præceptum affirmativum tollendi cauſas proximè moventes ad occiſionem: & omittere reſiſtentiam, & diſplicentiam circa tales motus, eſſet, inquit *Oviedo*, æquivalenter velle illos, quod utique eſt mortale. Et hic applicatur adagium, quod habetur *Cap. Etſi*, de Judæis, motus, vel delectationes ſic permiſſæ *illam retributionem impendunt, quam mus in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu ſuis conſueverunt hoſpitibus exhibere.* E contra Ardeck. *T.2. par.2. t.5. cap.6. num.*14. dicit probabile eſſe non peccari mortaliter, notatque idem dici à novem probatis AA. an autem peccetur venialiter, tacet. Alii multi cum Caſtrop. *t.2. d.2. punct.*10. §.5. & cum Merat. *d.7. ſ.*8. dicunt eſſe veniale tantùm non reſiſtere poſitivè, quia aliàs multò magis eſſet mortale ponere actionem venialiter malam in materia luxuriæ, quæ eſſet cauſa talium motuum, hanc enim actionem ponere plus eſt, quàm non præcisè reſiſtere poſitivè, & tamen plerique etiam ex adverſariis dicunt hoc eſſe veniale tantùm, uti relatum eſt *lib.3. par.1. num.*923. Et quamvis materia hìc ſit de ſe gravis, tamen non reſiſtere poſitivè habet ſe, uti levis negligentia circa illam, ergo erit veniale tantùm. Denique Caj. J. Sanch. *d.21. num.*3. Tamb. *in Decalog. lib.*10. *cap.*2. aliique multi apud hos & apud Tann. *num.*67. dicunt; per ſe loquendo, nullam eſſe obligationem poſitivè reſiſtendi, quia ſecundùm ſententiam communem, ſi tales motus oriantur ex cauſa de ſe honeſta, non eſt opus abſtinere à poſitione hujus cauſæ, ergo multò minùs eſt opus illis naturaliter ortis poſitivè reſiſtere, ſed in utroque caſu permitti poterunt; unde, inquiunt, gratis fingitur præceptum affirmativum eis poſitivè reſiſtendi, cùm ſatis ſit appetitum ita gubernari à voluntate, ut ipſa in ejus actus inordinatos non conſentiat, quem ſolum conſenſum vetat præceptum, *non concupiſces: Nec obſtat*, quod communiter dicitur, *qui tacet conſentire videtur: nam* hoc valet tantùm in materia contractuum, uti rectè *Caſtrop.* ſupra: neque etiam ſequitur fore conſenſum virtualem, vel interpretativum, quia ut hic eſſet, deberet ſupponi obligatio poſitivè reſiſtendi, quam hi AA. negant. Hæc ultima ſententia, ſpeculativè loquendo, videtur eſſe probabilior, in praxi tamen tenenda non eſt, quia quando quis facilè poteſt reſiſtere poſitivè, (*v.* g. convertendo cogitationes ad aliud objectum, aut magis attendendo ad id, quod agit; qui modus reſiſtendi eſt poſitivus, & ſufficit) qui hoc omittit, convincitur non illubenter habere tales motus, & eſſet præſumptio, inquit *Sanch.* credere tum non adeſſe formale periculum conſentiendi in delectationem; imò talis permiſſio ſæpè eſſet virtualis complacentia: rectè tamen notat Bonæſpei *d.*10. *num.*26. ſi motus ſint leves, melius eſſe contemnere ſine poſitiva reſiſtentia, & facere id, quod aliàs feciſſet, quia tum non eſt facile periculum conſenſus; & communiter magis creſcunt ejuſmodi motus, ſi adhibeatur reflexa reſiſtentia, quia ubi major eſt ſollicitudo, imaginatio magis defigitur in tali objecto; per imaginationem autem maximè augentur.

§.4. Sanch. *num.*14. dicit, ſi habita ſola diſplicentia ſim- 112

plici eſſet periculum pollutionis, fore mortale non reſiſtere magis; rationem dat l.9. de Mair. d. 45. n.25. quia tenetur homo ſub mortali auferre cauſas notabiliter ad pollutionem concurrentes, qualis eſt delectatio venerea; pro quo citat Silveſtrum dicentem eſſe mortale præviſo eo periculo tepidè reſiſtere, ideoque teneri voluntatem ſe habere ferventius, ut cauſam illam pollutionis avertat; ſimiliter Caſtrop. *n.4.* dicit debere abeſſe periculum pollutionis, ſed rectè addit hoc non carere difficultate, eò quòd permittere cauſam pollutionis à natura provenientem non ſit eſſe illius cauſam: loquuntur autem de motibus naturaliter ortis, non item ſi ab extrinſeco, v. gr. à tangente excitarentur, foret enim mortale habere ſe permiſſivè ad tales motus, ſeu tactus.

DUBIUM III.

De diſtinctione peccatorum.

ARTICULUS I.

113 *Quæ peccata diſtinguantur ſpecie?*

„ RESP. Peccata, quoad materiale, ſive entitatem poſiti-
„ vam ſpecie diſtinguuntur ex objectis formalibus, &
„ circumſtantiis ſpeciem variantibus, quatenus ex objecti for-
„ malis rationem habent. Quoad formale autem, proximè di-
„ ſtinguuntur ab oppoſitis formis, ſive rectitudine virtutis,
„ qua privant; remotè autem, & fundamentaliter, ex obje-
„ ctis, Tann. *d.4. de pecc. d.* 1 *q.2.* Ratio primæ partis eſt, quia
„ omnes actus ſpecie diſtinguuntur ex objectis; peccata autem
„ quoad materiale, dicunt ipſos actus. Ratio ſecundæ partis,
„ quia privationes proximè diſtinguuntur ſpecie ex formis,
„ quibus privant; ſed peccata formaliter ſunt privationes re-
„ ctitudinum oppoſitarum. Ratio tertiæ partis, quia rectitudo
„ virtutis ſpecificatur proximè ex objecto, ergo privatio re-
„ ctitudinis ex eodem remotè. *Ex quibus reſolves:*
„ Peccata ſpecie differunt, non tantùm, quæ diverſis vir-
„ tutibus, ſed etiam quæ eidem opponuntur extremè, ut pro-
„ digalitas, & avaritia; vel ratione diverſæ difformitatis, id
„ eſt, quæ adeò diverſa ratione, & malitia ejuſdem virtutis
„ materiam attingunt, ut quantum eſt ex natura ejuſdem pec-
„ cati, non ſit eadem facilitas moraliter loquendo, neque
„ propenſio utrumque peccatum committendi; qualia ſunt
„ homicidium, furtum, adulterium, detractio.

ADDENDA.

114 QUæſt.22. *An omnia peccata ſint æqualia?* Reſp. Negativè: & hoc eſt de fide contra Stoicos, Jovinianum, & quoſdam Novatores. *Probatur* 1. ex Scriptura, nam Deuter. 25. dicitur, *pro menſura peccati erit, & plagarum modus*. Jer. 7. *Peccatum operati ſunt majus, quàm PP. eorum.* Thren. 4. *Major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum.* Joannis 19. dicit Chriſtus Pilato, *qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*, ergo unum peccatum eſt majus altero. 2. Ex SS. PP. quos magno numero adducit Bellarm. *de amiſſ. gratiæ c.5. & ſeqq.* 3. Ratione, quia cuivis evidens eſt majus malum eſſe, v. gr. injuſtè occidere hominem quàm percutere, auferre mille ducatos quàm nummum, blaſphemare Deum quàm officiosè mentiri, &c.

Objic. 1. Peccatum eſt tranſgreſſio legis, ſed tranſgreſſio legis eſt indiviſibilis, quia habet ſe uti tranſgreſſio lineæ, quæ non poteſt magis, & minus pertranſiri. 2. Ratio peccati conſiſtit in hoc, quòd aliquid illicitè fiat, ſed hæc ratio etiam conſiſtit in indiviſibili, & invenitur in omni peccato, ergo. 3. Ita ſe habet malitia reſpectu actuum voluntatis, ſicuti falſitas reſpectu actuum intellectus, ſed unus actus intellectus non eſt falſior altero, ergo nec unus actus voluntatis eſt pejor altero. Reſp. *Ad* 1. N. min. quamvis enim linea ipſa non poſſit magis, & minus pertranſiri, poteſt tamen magis, & minus recedi à linea, quæ pertranſitur; & ſic etiam unum peccatum magis, vel minus recedit à lege. *Ad* 2. Ratio generica peccati conſiſtit in hoc, quòd aliquid illicitè fiat, ſpecifica autem, in qua dicimus eſſe inæqualitatem, plus dicit, uti patebit ex dicendis. *Ad* 3. Si ſermo ſit de propoſitione habente plura objecta, nego min. tum enim poteſt una eſſe falſior quàm altera: de cætero falſa eſt major, & diſparitas eſt, quòd propoſitio ſit per hoc vera, vel falſa, quòd objectum ita ſit, vel non ſit ita, uti enunciatur: objectum autem non poteſt magis eſſe, vel non eſſe, quàm reipſa ſit: tale nihil eſt pro moralitate, quæ in actum refunditur major, aut minor, prout objectum eſt magis, aut minùs in ſe malum, uti conſtabit ex jam dicendis. Vide etiam dicenda à n.184.

115 Q.23. *Unde deſumatur inæqualitas peccatorum?* Reſp. §.1. Ex variis capitibus deſumitur, ut innuit *S. Th.* 1.2. *q.73. art.3. & ſeqq.* 1. Ex materia, quæ major eſt, vel minor; & ita furtum ducati eſt majus quàm nummi. 2. Ex majori, vel minori difformitate cum natura rationali, ſic à recta ratione magis diſcordat occidere patrem ſuum quàm alium hominem. 3. Ex oppoſitione cum virtute digniore. Porrò ordo dignitatis in virtutibus videtur eſſe hic, ut præcedant Theologicæ, & inter has, Charitas; tunc Fides; tunc Spes. Ante morales ſunt religio, & pœnitentia: inter reliquas morales, prudentia, juſtitia, fortitudo, temperantia: & ſimili ordine procedunt virtutes ſub his contentæ. 4. Ex modo, quo peccata opponuntur eidem virtuti, nam oppoſitio contraria hic pejor eſt, quàm oppoſitio privativa: hinc odium Dei eſt gravius peccatum, quàm neglectus amoris præcepti; Item pejus eſt afflictum affligere, quàm non juvare: Similiter quando duo peccata eidem virtuti opponuntur, unum per defectum, alterum per exceſſum, uti avaritia, & prodigalitas opponuntur liberalitati, puſillanimitas, & audacia fortitudini; illud peccatum cenſetur gravius, quod virtuti eſt magis diſſimile, & hominem reddit magis indiſpoſitum ad illam: hinc avaritia, & puſillanimitas ſunt graviora peccata quàm prodigalitas, & audacia, quia priora magis diſtant, & removent à virtutibus. 5. Ex lege magis, vel minùs obligante, ſic comeſtio pomi in Adamo fuit pejor quàm nunc comeſtio carnis die vetito, aut quàm olim comeſtio porcinæ apud Judæos; & univerſaliter, poteſt res etiam de ſe minùs bona ſeverius præcipi tamquàm magis utilis, vel neceſſaria ad certos fines. 6. Ex majori, vel minori oppoſitione ad finem legis, ſic legere totum librum hæreticum, eſt gravius quàm legere paginam, quia legere totum eſt conjunctum cum majori periculo perverſionis. 7. Ex majori, vel minori facilitate vincendi: hinc dicit S. Th. *art.* 5. Peccata ſpiritualia, v. g. ſuperbiam, eſſe graviora quàm carnalia, quamvis hæc magis infament, quia ob innatam concupiſcentiam minùs reſiſtere poſſumus carnalibus; hinc etiam peccata, quæ fiunt ex metu, vel violentia, ſunt minùs gravia. 8. Ex majori vel minori cognitione malitiæ, vel motivi retrahentis, cum qua peccatur: Item ex majori, vel minori intenſione actus voluntatis, quo peccatur. Item ex majori, vel minori duratione peccati; ſic enim invidia ad diem durans eſt gravior quàm durans ad horam, quia ſi malum eſt incipere, pejus eſt continuare. 9. Ex fine peccati, qui magis, vel minùs eſt malus; ſic magis peccat, qui furatur, ut ſe inebriet, quàm ut moderatè bibat. 10. Ex majore, vel minore nocumento, quod infertur: Item ex majore, vel minore bono, quod tollitur, ſic qui tollit famam, graviùs peccat, quàm qui fortunas. 11. Ex conditione perſonæ, contra quam peccatur, ſic gravius eſt odiſſe Deum, quàm hominem. 12. Ex conditione ſubjecti, quod peccat, ſic peccatum in benefactorem commiſſum cenſetur indignius, quia ſubjectum ob acceptas gratias magis obligabatur colere. 13. Ex quibuſcunque aliis circumſtantiis, ob quas in æſtimatione morali cenſetur minui, vel augeri malitia.

§.2. Ut judicari poſſit de majori gravitate hujus, vel illius 116
peccati, propter oppoſitionem cum virtute digniore, vel minùs digna, debent inter ſe comparari peccata commiſſionis, v.g. hereſis cum adulterio, & rectè dicimus hereſim eſſe graviorem, quia opponitur fidei, adulterium autem Juſtitiæ, quæ eſt virtus minùs digna quàm fides: E contra ſi commiſſio comparetur cum omiſſione, v. gr. adulterium cum omiſſione fidei præceptæ hic, & nunc, adulterium erit gravius, quamvis illa omiſſio ſit contra fidem, quæ eſt dignior. Similiter fieri poteſt, ut vitium contra nobiliorem virtutem ſit minùs diſſonum rationi, vel minùs prohibitum, quàm vitium contra virtutem minùs nobilem, ſic mendacium, quod eſt contra veracitatem, eſt minus peccatum, quàm ebrietas, quæ eſt contra temperantiam, quamvis veracitas ſit nobilior quàm temperantia: Item laborare die feſto eſt minus peccatum, quàm occidere hominem, quamvis prius ſit contra religionem, quæ eſt dignior, quàm Juſtitia; & idem eſt de aliis. Hoc tamen univerſaliter verum eſt, quòd ſummum peccatum contra virtutem nobiliorem ſit gravius, quàm ſummum peccatum contra virtutem minùs nobilem, & hoc ſufficit, ut peccatum dicatur deſumere gravitatem majorem ab oppoſitione cum nobiliore virtute, uti rectè notat Averſa *q.73. ſ.2.*

§.3. Quando hic dicimus aliquod peccatum eſſe ex hoc 117
vel illo majus altero, hoc intelligendum eſt, ſi reliqua ſint paria, nam fieri poteſt, ut peccatum ex objecto, & genere ſuo gravius aliunde habeat tantùm æqualem, aut etiam minorem malitiam; ſic blaſphemia eſt gravior quàm homicidium, poteſt tamen fieri ex paſſione, ita ut ſit quidem mortalis, attamen minor Dei offenſa, quàm homicidium plenè deliberatum, ut rectè S. Thom. Suar. Arr. & alii communiùs cum Compt. *d.103. ſ.6.* contra *Duraud. Vaſqu.* & alios: Ratio eſt, quia ſicuti difficillima mortificatio gulę eſt Deo gratior quàm una genuflexio, quamvis hæc, utpotè actus religionis, ſit ex objecto melior, quàm actus temperantiæ, quæ eſt inferior virtus, ita poterit peccatum contra inferiorem virtutem propter alias circumſtantias habere malitiam in ſe graviorem; &

ratio

ratio utrinſque à priori eſt, quia bonitas, vel malitia non tantùm deſumitur ex ratione generica objecti, ſed etiam ex multis aliis, ratione quorum poteſt haberi exceſſus; nec inde ſequitur, quòd ſpecies inferior attingat ſuperiorem, nam manet, quòd blaſphemia ex ſe, & ſecundùm ſpeciem ſit gravior; cum quo ſtat, quòd homicidium poſſit eſſe gravius ratione aliorum, quæ in homicidio malitiam aggravant, & in blaſphemia minuunt. Similia quoque ſunt in phyſicis, nam folium arboris, cùm ſit vivens, eſt ex genere ſuo perfectius aliquid, quàm Sol, qui non vivit, cum quo tamen ſtat, quòd Sol ſit ſimpliciter perfectior folio arboris: Conſequenter dicendum eſt, quòd non poſſit dari regula univerſalis, ex qua ſciamus, an hoc peccatum in individuo ſit gravius altero necne, ſed hoc eſſe definiendum ex complexione omnium eorum, ex quibus aggravari poteſt, vel minui malitia.

118 *Q. 24. Quid prætereà circa diſtinctionem ſpecificam peccatorum ſit addendum?* Reſp. ſeqq.

§. 1. Species, in genere, eſt completa eſſentia rei, ſive eſt hoc, quod res ſecundùm ſe totam eſt: hinc diſtingui ſpecie, eſt diſtingui in aliquo eſſentiali, quod notabiliter differat, ſive ſit diſſimile aliis: ſic homo, & brutum diſtinguuntur ſpecie, quia diſtinguuntur in rationali, & irrationali, quæ notabiliter differunt, & quorum primum eſſentialiter convenit homini, alterum bruto: ubi è contrà Petrus, & Paulus non diſtinguuntur ſpecie, quia in nullo eſſentiali ſic differunt, nam ſunt ſimiles in animali, & rationali, quæ ſunt tota eorum eſſentia; numero tamen diſtinguuntur, quia non ſunt unum, & idem animal rationale, ſed faciunt numerum, & ſunt duo.

119 §. 2. Perinde eſt, ſive quæratur, unde peccata ſpecificentur, ſive quæratur, unde accipiant ſuam diverſitatem ſpecificam, nam ſpecificari eſt accipere ſuam ſpeciem, & ſic diſtingui ab omni alio: ſpecificare autem eſt alteri quaſi dare ſuam ſpeciem, & facere diſtingui ab omni alio, hinc quævis res ſpecificatur intrinſecè per ſua prædicata, per quæ intrinſecè conſtituitur, & diſtinguitur: prædicata autem illa dicuntur intrinſecè ſpecificare rem, quia intrinſecè conſtituunt, & diſtinguunt: Similiter ſpecificari extrinſecè eſt reſpicere, & accipere ſua prædicata per reſpectum ad aliquid, ſpecificare autem extrinſecè, eſt reſpici, & ſic terminando alterius reſpectum, ei quaſi tribuere ſua prædicata; ſic viſio nigri, & viſio albi ſunt duo actus ſpecie diſtincti, qui intrinſecè ſpecificantur per ſua prædicata, quòd ſint actio vitalis, ſenſatio externa, & repræſentatio albi, vel nigri & hæc prædicata intrinſecè ſpecificant, ac diſtinguunt illas viſiones, ſed viſio albi extrinſecè ſpecificatur ab objecto albo, quia per reſpectum ad album habet prædicatum illud, quòd ſit repræſentatio albi, per quod notabiliter differt à viſione nigri, ideoque objectum album extrinſecè ſpecificat illam viſionem albi, quia terminando illum reſpectum facit notabiliter differre à viſione nigri, & ita de aliis.

120 §. 3. Res aliquæ dici poſſunt diſtingui ſpecie Logica, Phyſica, Metaphyſica, Ethica, vel Theologica, ſi nempe notabiliter differant in aliquo, quod ab illis conſideratur: ſic ad *Logicam* ſpectat conſiderare prædicabilia, vel univerſalia, hinc animal, brutum, arbor, non diſtinguuntur hac ſpecie Logica, quia omnia ſpectant ad primum prædicabile, ſeu genus: E contra animal, homo, rationalis, riſibilis, albus differunt ſpecie Logica, quia ſingula ſpectant ad diverſum prædicabile. *Phyſica* conſiderat res ſecundùm entitates, ex quibus à parte rei conſtant: hinc homo ſpecie phyſica differt à bruto, quia homo includit animam rationalem, brutum irrationalem, quæ ſecundùm entitates ſuas notabiliter differunt. *Metaphyſica* conſiderat eſſentias ſecundùm conceptus abſtractos ſupponentes totam eſſentiam phyſicam: hinc homo diſtinguitur ſpecie metaphyſica à bruto, quia homo in ſuo conceptu dicit rationale, brutum irrationale. *Ethica* conſiderat, quid deceat naturam rationalem: hinc quæ notabiliter differunt ſecundùm convenientiam, vel diſconvenientiam cum natura rationali, differunt ſpecie ethica, ſeu, ut alii vocant philoſophica. *Theologia* conſiderat res ſecundùm hoc, quod habent reſpectum ad Deum, vel divina, uti an placeant, vel diſpliceant Deo, quomodo præcipiantur, vel prohibeantur à Deo, an ſint, vel non ſint materia Sacramenti à Deo inſtituti, &c. hinc ſi aliqua notabiliter differant in uno horum, diſtinguentur ſpecie theologica: & hæ duæ ſpecies, ethica ac theologica, uno nomina ab aliquibus vocantur ſpecies moralis: hic autem non inquiritur in ſpeciem logicam, phyſicam, aut metaphyſicam actuum, qui ſunt peccata, ſed in ſpeciem moralem, & præcipuè theologicam, ſeu in malitias notabiliter diverſas, & in ordine ad Confeſſionem ſpecialiter diſtinguendas, ſive hæ malitiæ inſint uni actui, ſive pluribus; quæritur autem præcipuè de ſpecificativo extrinſeco, unde nimirum, & ex quo poſſimus colligere, quòd uni, vel pluribus actibus inſint malitiæ ſpecie diſtinctæ, & ſpecialiter explicandæ in Confeſſione.

121 §. 4. Valde difficile eſt pro hoc invenire unam regulam, quæ ſit adæquata, id eſt, quæ conveniat omni, & ſoli diſtinctioni ſpecificæ, ita ut poſſimus dicere, ubicunque hæc regula invenitur, ibi eſt diſtinctio ſpecifica peccatorum, & ubicunque eſt diſtinctio ſpecifica peccatorum, ibi hæc regula invenitur: hinc AA. in diverſas vias abierunt, nam 1. Aliqui pro regula ponunt, ſi peccata mereantur pœnas notabiliter diverſas, tunc diſtingui ſpecie. 2. Alii cum *Gran.* dicunt conſiderandam eſſe difformitatem, quam actus peccati habet cum recta ratione, & tunc recurrendum eſſe ad judicium prudentum. 3. Alii cum Carden. & Bonæſp. *d. 2. num. 66.* dicunt non poſſe abſolute, & univerſaliter aliunde colligi, quàm ex communi prudentum ſenſu, & apprehenſione. 4. Alii cum Haunol. *c. 1. controv. 6.* dicunt inde eſſe colligendum, ſi in aliquo ſit ſpecialis ratio, cur prohibeatur: quod ut deprehendas, compara duo peccata inter ſe, v. g. furtum 100. ducatorum, & furtum unius ducati, item furtum, & homicidium, & quære ex te, ſi peccatum, quod ex illis duobus eſt gravius eſſet licitum, foretne etiam alterum licitum? nempe, ſi furtum 100. ducatorum foret licitum, foretne etiam licitum furtum unius ducati? ſi homicidium eſſet licitum, foretne etiam furtum licitum? ſi affirmas, non diſtinguentur ſpecie, quia non ſupererit ratio prohibendi: ſi negas, diſtinguentur ſpecie, quia adhuc erit ratio ſpecialis illud prohibendi. 5. Alii cum Palav. *d. 1. q. 2. art. 2. n. 5.* cui ex parte conſentit *Eſparſa*, dicunt colligendum eſſe ex diverſis dictaminibus conſcientiæ, quibus peccata opponuntur. 6. Alii cum Valent. Bec. Bon. Rhod. *d. 1. q. 1. ſ. 2.* ſi opponantur diverſis ſpecie virtutibus, aut ſaltem ſi habeant diverſum modum oppoſitionis ad eandem virturem. 7. Alii cum S. Thom. 1. 2. *q. 72. art. 1.* Thomiſtis, & Amico *d.* 18. dicunt colligendum eſſe ex objecto, fine, circumſtantiis, & modo tendendi. 8. Alii cum *Scoto, Vaſq. Laym. Caſtrop. Platel.* ex diverſitate legum, ſeu præceptorum, quibus peccata opponuntur.

§. 5. Ex hoc, quòd aliqua peccata mereantur etiam apud Deum pœnas notabiliter inæquales, non eſt certum ſignum, quod diſtinguantur ſpecie, quia pœna debita furto centies mille ducatorum eſt notabiliter major, quàm pœna debita furto unius ducati, ſicuti centum millia ſunt notabiliter plus, quam unum, & tamen non eſt certum, quòd iſta duo peccata diſtinguantur ſpecie, imò ſententia oppoſita eſt longè communior. Similiter ex hoc, quòd duo peccata mereantur pœnam æqualem, non ſequitur eſſe ejuſdem ſpeciei, quia poſſunt duo peccata ſpecie diverſa eſſe æqualia in malitia, & conſequenter mereri æqualem pœnam, uti conſtat ex dictis n. 117. Denique ex pœnis malè inquiritur ſpecifica diſtinctio, nam prius eſt ſpecies peccati, quàm reſpectus ad pœnam, neque opus eſt præcognoſci pœnam, ut incurratur malitia, ergo ex reſpectu ad pœnam non rectè colligitur ſpecies. 122

§. 6. Ubi inveniuntur notabiliter diverſæ diſconvenientiæ cum natura rationali, ibi ſunt malitiæ ſpecie diſtinctæ, & conſequenter malitiæ, quæ differunt ſpecie ethica, etiam differuno ſpecie Theologica, hæc tamen regula non eſt adæquata. *Ratio 1. partis* eſt, quia malitia prohibetur à Deo, ſecundùm diſconvenientiam, quam habet cum natura rationali, quæ exigit hoc, vel illo modo prohiberi, prout in ſe major eſt, vel minor: natura enim rationalis eſt participatio quædam rationis divinæ, cui reſpondet lex æterna Dei, ergo ubi ſunt malitiæ ſpecie ethica diſtinctæ, rectè inferimus eſſe malitias ſpecie Theologica diſtinctas. *Pars altera*, quòd regula illa non ſit adæquata, patet, quia non convenit peccatis ideo malis, quia prohibita ſunt, dantur enim peccata ſpecie diſtincta quamvis de ſe non diſconveniant naturæ rationali, uti ſunt labor ſervilis die feſto, comeſtio carnis die Veneris, &c. 123

§. 7. Malè remittimur ad nudum judicium prudentum pro ſcienda diſtinctione ſpecifica, quia prudentes ipſi dubitant, an in hoc, vel illo actu ſit multiplex malitia, nec tamen hi iterum debent remittere ad alios prudentes, ſed dare regulas, ſeu fundamenta, unde debeat judicari, quod inſit vel non inſit alia malitia ſpecifica. *Nec juvat*, quod dicit *Bonæſpei*, quod judicium prudentum habeat ſuum fundamentum in fine legum moralium, *nam* hinc ſequetur, quòd ex fine legum debeat ultimò peti differentia ſpecifica, atque ita hæc ſententia relabetur in illam, de qua dicemus à n. 130. manetque explicandum, quandonam lex, vel finis legis cenſeri debeat notabiliter diverſus. 124

§. 8. Ubi in peccatis reperitur ratio prohibendi notabiliter diverſa, ibi ſunt malitiæ ſpecie diverſæ, & viceverſa, ubi ſunt malitiæ ſpecie diverſæ, ibi etiam reperitur diverſa ratio prohibendi. *Probatur*, quia ubi ſunt tales diverſæ rationes prohibendi, ibi etiam ſunt, vel diverſæ diſconvenientiæ cum natura rationali, vel ſaltem diverſæ leges propter diverſam illam rationem prohibentes actum, ex utroque autem capite rectè infertur diverſa ſpecie malitia, ut conſtat, partim ex dictis num. 123. partim ex dicendis num. 129. Hæc tamen regula, prout eam explicat Haun. relatus *num.* 121. non eſt adæquata; nam multa diſtinguuntur ſpecie, in quibus ſecundùm explicationem ipſius non videtur eſſe talis diverſa ratio prohibendi, 125

Digitized by Google

nam ſi liceret fornicatio cum conſanguinea, ſecundùm principia ipſius, etiam liceret cum non conſanguinea; ſi liceret pollutio, etiam liceret delectatio carnalis; ſi liceret deſiderium turpe, etiam liceret delectatio moroſa; ſi liceret per contumeliam imminuere famam præſentis, etiam liceret per detractionem imminuere famam abſentis; ſi liceret rapere, etiam liceret furari; ſi liceret furtum mortale, etiam liceret veniale, &c, & tamen omnia hæc peccata ſpecie inter ſe diſtinguuntur. Quod ſi aliter velit applicari regulam illam, fingendo nempe unum peccatum eſſe impoſſibile, & tum videndo, an adhuc eſſet ratio prohibendi alterum, jam minus valebit regula, nam ſi furtum duorum ducatorum eſſet impoſſibile, adhuc eſſet prorſus eadem ratio, quæ nunc eſt, prohibendi furtum unius ducati, & tamen, ſecundùm ipſum, furtum duorum, & unius ducati non differunt ſpecie. Licèt autem regula explicetur, prout initio expoſuimus, ſicque videatur eſſe adæquata, tamen per eam necdum ſcimus, quandonam, & unde colligi debeat, quòd in his, vel illis ſit diverſa ratio prohibendi, præſertim quoad illa, quæ ratione ſui non ſunt mala, ſed tantùm ideò, quia prohibita ſunt, unde neceſſarium eſt inquirere in aliam ulteriorem regulam.

126 §.9. Peccata illa differunt ſpecie, quæ ſunt contra dictamina ſpecie diverſa, & viceverſa, quæ peccata ſunt contra dictamina ſpecie diverſa, etiam differunt ſpecie, uti patet, quia illa dictamina proximè participant moralitatem objectivam, & refundunt moralitatem formalem in actus, quos imperant, vel dirigunt: ſed remanet quæſtio, quandonam dictamina debeant dici ſpecie diverſa, hinc ſola hæc regula non ſufficit; ſervit tamen ad hoc, ut ſciamus peccata ſic eſſe confitenda, ſicut fuerunt dictamina, quando committebantur, tum enim eſt contracta talis malitia, qualis cognoſcebatur, nec poſteà reſpectu ejuſdem actus immutari poteſt.

127 §.10. Si actus unus, vel plures habeant oppoſitionem cum diverſis ſpecie virtutibus, rectè arguimus eſſe in actibus, vel actu illo unico diverſas ſpecie malitias, hæc tamen regula non eſt adæquata. *Pars* 1. explicatur, nam furtum rei ſacræ eſt unus actus, qui habet oppoſitionem cum virtute juſtitiæ, in quantum eſt violatio juris alieni; & cum virtute religionis, in quantùm eſt violatio rei ſacræ. Hinc rectè arguimus in eo peccato eſſe duas ſpecie malitias, nempe injuſtitiæ, & ſacrilegii. Ratio autem eſt, quia honeſtas virtutis eſt maximè conformis naturæ rationali, contra quem Deus prohibet agi per actum illi oppoſitum, ergo per talem actum contra eam agere, eſt agere difformiter à natura rationali, & lege Dei, ergo ubi ſic agitur contra diverſam honeſtatem hujus, & illius virtutis, eſt diverſa difformitas à natura rationali, & lege Dei, ideoque diſtincta ſpecie malitia. *Dixi*, per actum oppoſitum, ſive, qui ſit contra honeſtatem virtutis, nam ſi ſit tantùm præter virtutem, uti omiſſio Miſſæ die feriali, quæ tantùm eſt contra conſilium, & non eſt contra, ſed tantùm præter virtutem religionis, quæ non obligat tum, ſed tantùm conſulit, & per omiſſionem præteritur, ex tali neglectu virtutis non refunditur malitia peccati, uti patet. *Pars altera*, quòd hæc regula non ſit adæquata, etiam probatur, quia dantur peccata ſpecie diſtincta, quę opponuntur eidem virtuti, uti avaritia, & prodigalitas liberalitati. *Si dicas*, opponi diverſo modo, avaritiam per defectum, & prodigalitatem per exceſſum, *Contra eſt*, ergo non habetur præciſè ex oppoſitione ad diverſas virtutes, nam illi ipſi duo diverſi modi ſunt circa eandem virtutem: deinde quamvis modus ſit diverſus, hoc tamen eſt impertinens ad virtutem, nam eidem juſtitię eodem modo, quantum ad juſtitiam pertinet, opponitur detractio, & judicium temerarium; item eidem caſtitati per exceſſum opponuntur deſiderium, & moroſa delectatio circa pollutionem, item ſodomia, & beſtialitas; ſimiliter eidem charitati per defectum opponuntur mortale, & veniale, & tamen omnia illa peccata ſpecie diſtinguuntur. Denique ęquè obſcurum manet, quandonam illi modi oppoſitionum debeant dici, vel non dici notabiliter diverſi, ergo.

128 §.11. Si objectum, vel modus tendendi actus peccaminoſi ſit notabiliter diverſus in genere moris, rectè colligimus malitiam ſpecie diverſam ineſſe actui: & viceverſa, ſi malitia ſpecie diverſa inſit actui, hoc erit vel ratione objecti, vel ratione modi tendendi notabiliter diverſi in genere moris, ideoque hęc eſt una adęquata regula ad dignoſcendam diverſitatem ſpecificam malitiarum. *Pars* 1. probatur, quia, Imprimis ſi objectum in genere moris ſit notabiliter diverſum, moralitas objectiva erit notabiliter diverſa, ad hanc autem terminabitur actus, ideoque in actum refundetur moralitas formalis notabiliter diverſa, & diſtinctę ſpeciei: deinde ſi modus tendendi ſit notabiliter diverſus in genere moris, intrinſecè ſpecificabit actum in ratione malitię notabiliter diverſę in genere moris. Ratio utriuſque à priori eſt, quia omnis actus vitalis eſt eſſentialis tendentia in objectum, & modus, quo actus in objectum tendit, etiam eſt eſſentialis actui, uti ex philoſophia ſuppono, ergo ſicuti omnis actus phyſicè ſpectatus ſpecificatur ab objecto, & modo tendendi phyſicè conſiderato, ita omnis actus in genere moris ſpectatus ſpecificabitur ab objecto, & modo tendendi in genere moris conſiderato. *Pars altera* etiam probatur, quia ubicunque in actu uno, vel pluribus ſunt diverſę ſpecie malitię aut objecta ſunt notabiliter diverſa, à quibus diverſę malitię refundantur, aut ſi objecta non ſint notabiliter diverſa, diverſitas ſpecifica non poteſt aliunde haberi, quàm ex modo tendendi, quia quidquid præter modum tendendi ſpecificat actum in genere moris, hoc conſtituit objectum in genere moris, ſive illud ſe teneat ex parte peccantis, ſive ex parte illius, contra quem peccatur, ſive ex parte rei, circa quam peccatur, ſive ſit finis peccantis, aut alia circumſtantia objecti, ſive ſit etiam lex poſitiva vel diverſus modus cognoſcendi, cui ſubſtat objectum, hęc enim omnia faciunt objectum reſpectu operantis eſſe diverſum in genere moris, communis enim, & certa ſententia eſt, inquit Amicus *d.* 14. *num.* 120. quòd ex nulla planè circumſtantia, nequidem ex ipſamet intenſione actus, poſſit refundi moralitas formalis in ratione virtutis, vel vitii, niſi talis circumſtantia præcognoſcatur, quia quod non objicitur intellectui, nec objicitur, vel imputari poteſt voluntati, ideoque objectum prout huic, vel illi cognitioni ſubſtans, erit notabiliter diverſum in genere moris, atque ita convenienter dici poſſet, quòd objectum ſit ſpecificativum extrinſecum adęquatum reſpectu omnium peccatorum ſpecie diſtinctorum, cur autem dicam ſpecificationem partialiter ſumi à modo tendendi, ratio hęc eſt, quia multi docent duo peccata, v. gr. duo deſideria circa idem objectum turpe, eodem modo, & cum iiſdem circumſtantiis repręſentatum dari poſſe, quorum unum ſit mortale, alterum veniale, pręciſè ratione conſenſus pleni, aut ſemipleni ex parte modi diverſi tendendi, quem habet voluntas, quamvis ex parte intellectus ſit eadem prorſus advertentia ad malitiam; quam ſententiam pro nunc admitto, in hac autem aſſignari non poteſt ullum ſpecificativum diverſum ex parte objecti, ergo peti debet ex modo, quo ſe applicat voluntas, vel tendit in objectum.

Objic. Peccatum mortale, & veniale, ſi ſint circa eandem materiam, non diſtinguuntur ſpecie, ergo propter hoc malè recurritur ad modum tendendi, ideoque ſpecificativum adęquatum malitię erit ſolum objectum. Ita Dicaſt. *de Pœnit. d.* 9. *num.* 173. Herincx *d.* 5. *num.* 44. Rada *controv.* 6. & alii. *Reſp.* Non diſtinguuntur ſpecie phyſica, tranſeat; morali, & quidem Theologica N. Ratio eſt, quia in primis differunt notabiliter in ratione offenſę, & diſplicentię reſpectu Dei, nam mortale eſt ſimpliciter offenſa, ita diſplicens Deo, ut tollat amicitiam, & ſit punibile pœna ęterna; veniale autem eſt tantùm ſecundùm quid offenſa, nec ita diſplicet Deo, ut tollat amicitiam, nec ratione ſui puniri poteſt pœna ęterna: Deinde notabiliter differunt in ordine ad Sacramenta, nam mortale eſt materia neceſſaria Pœnitentię, veniale eſt libera; mortale impedit gratiam, quę eſt effectus Sacramenti, veniale non impedit, &c. ergo differunt ſpecie Theologica. 129

§.12. Ubi agitur contra leges formaliter diverſas, ibi ſunt plures ſpecie malitię; & è contra ubi ſunt plures ſpecie malitię ibi agitur contra leges formaliter diverſas, ideoque hęc eſt altera regula adęquata pro dignoſcenda diverſa ſpecie malitiarum. *Pars* 1. probatur, quia malitia actus, ex eſſentia ſua, eſt tendentia in legem, contra quam ponitur, & cui actus malus eſt difformis, ergo ubi ſunt leges formaliter diverſę, erunt difformitates ad legem notabiliter diverſę, adeoque malitię ſpecie diſtinctæ. *Pars altera* etiam probatur, quia diverſę illę ſpecies, vel ſunt malę, quia ſunt prohibitę, vel ex ſe intrinſecè ſunt malę; ſi ſint malæ, quia prohibitę, patet eſſe contra leges formaliter diverſas, ubi enim prohibentur plures ſpecie malitię, ſunt leges formaliter diverſę, uti ſtatim dicetur: ſi ea ſe intrinſecè ſunt malę, adhuc ſunt contra legem naturę, & Dei ęternam, quę lex virtualiter eſt tam multiplex ſpecie, quàm multiplex ſpecie eſt malitia illa intrinſeca; & univerſaliter omnis malitia, ſive gravis, ſive levis, ſive ſit talis intrinſecè, ſive tantùm ratione prohibitionis, ſemper eſt contra legem Dei æternam, quę dat vim obligandi, & quaſi informat ſingulas alias leges, hinc lex ęterna eſt toties virtualiter diverſa, quoties informat leges humanas formaliter diverſas. 130

Objic. Conſenſus plenus, & ſemiplenus in objectum turpe ſunt peccata ſpecie diſtincta, ſecundum dicta n. 129. cùm unum ſit mortale, alterum veniale, ſed ſunt contra eandem formaliter legem, *non mœchaberis*, quę ex eodem motivo caſtitatis prohibet utrumque, ergo poſſunt duo peccata ſpecie diſtincta eſſe contra eandem formaliter legem. *Reſp.* N. min. Lex enim naturę, & lex ęterna Dei, itemque lex illa poſitiva, *non mœchaberis*, eſt virtualiter multiplex, & prout reſpicit conſenſum ſemiplenum, qui intrinſecè venialiter tantùm eſt malus, adeoque exigit tantùm leviter prohiberi: differt ſpecie formali in ratione legis à ſeipſa, prout reſpicit conſenſum plenum, qui intrinſecè mortaliter malus eſt, & exigit prohiberi graviter. 131

Nec

Digitized by Google

Nec obſtat; quòd lex illa ſit una realiter, *Nam* etiam omnipotentia, & ſapientia in Deo, item animal, & rationale in Petro ſunt realiter una res, & tamen loquendo in ſenſu formali diſtinguuntur ſpecie, propter reſpectus ad connotata, vel effectus notabiliter diverſos: unde univerſaliter docere ſolent Philoſophi, quòd ea, quæ differunt notabiliter, differant ſpecie, ideoque ſi realiter diſtinguantur, differant ſpecie reali, ſi realiter ſint idem, differant ſpecie formali tantùm, quod hic ſufficit ad habendam legem formaliter diverſam, ſi reliqua adſint, de quibus dicetur à n. 132. Adde, quòd lex in actu primo proximo obligativa includat promulgationem, promulgatio autem legis naturæ, vel legis æternæ Dei eſt dictamen, quo conſcientia dicit hoc, vel illud diſſonare à natura rationali, vel lege æterna Dei, tale verò dictamen ſemper eſt aliud, quando malitia objectiva eſt alia ſpecie, ergo ubi malitia objectiva eſt ſpecie reali diverſa, etiam lex ut obligativa in actu primo proximo erit ſpecie reali ſaltem inadæquatè diverſa, quod iterum hic ſufficit.

132 *Q.25. Quandonam leges cenſeantur ita diverſæ, ut aliam ſpecie malitiam in actum refundant?* Reſp.

§.1. Leges poſſunt eſſe diverſæ, vel materialiter, vel formaliter: tunc ſunt materialiter diverſæ, quando ſecundùm entitates ſuas ſunt plures, & diſtinctæ, v. g. quia una eſt naturalis, alia poſitiva, una à Deo, alia ab homine; una uno, alia alio tempore lata. Tunc ſunt formaliter, ſeu in ratione legis diverſæ, quando una affert diverſam ab alia vim obligativam, obligatio enim eſt quaſi forma, ſeu anima legis. Tunc autem una cenſetur afferre diverſam ab alia vim obligativam, quando verſantur, vel circa materias notabiliter diverſas, vel circa eandem quidem materiam, ſed ex diverſis motivis formalibus; vel ſi materia, & etiam motivum ſit idem, quando aliunde conſtat, quòd legiſlator velit afferre diverſam vim obligativam, ut jam declarabitur.

133 1. Eccleſia ex motivo temperantiæ præcipit jejunium in quatuor temporibus, item in quadrageſima, item in quibuſdam vigiliis SS. unde ſi vigilia S. Mathiæ incidat in quatuor tempora quadrageſimæ, ſunt tres leges jejunii, ab Eccleſia latæ pro eadem die, & totidem leges Dei, quæ aſſiſtunt, & velut informant illas leges Eccleſiæ, attamen omnes illæ leges ſunt tantùm materialiter diverſæ, & formaliter una, quia eſt una materia, idem motivum temperantiæ, nec ſcimus intendi diverſam vim obligativam: hinc qui tunc comedit carnes, ſatisfacit in Confeſſione dicendo, ſemel comedi carnes die jejunii. Et ſimili modo eſt loquendum de plurimis aliis legibus, quæ idem prohibent ex eodem motivo, ſi enim homicidium prohibeatur lege naturæ, lege æterna, lege poſitiva divina, & humana, eſt tamen homicidium unicum ſpecie peccatum, quamvis contra tot leges, quæ materialiter tantùm ſunt plures.

134 2. Eccleſia in die feſto præcipit beneficiato audire Miſſam, & legere Horas, quarum legum motivum eſt idem Dei cultus, quia tamen illæ materiæ ſunt ita notabiliter diverſæ, rectè colligimus eſſe leges formaliter diverſas: hinc ſi beneficiatus die feſto omittat Miſſam, & Horas, non ſatisfacit dicendo, ſemel neglexi colere diem feſtum, ſed addere debet, neglexi colere, omittendo Miſſam, & Horas. *Si dicas*, committi vitioſum circulum, nam ideò leges præcipientes, v. g. Miſſam, & Horas, dicuntur eſſe formaliter diverſæ, quia materiæ ſunt in genere moris notabiliter diverſæ, & ideò materiæ dicuntur eſſe in genere moris notabiliter diverſæ, quia leges ſunt formaliter diverſæ. Reſp. Vel materiæ ex ſe habent, quòd ſint notabiliter diverſæ in genere moris, ut ſunt materiæ intrinſecè malæ, quæ ex natura ſua habent diverſas inhoneſtates objectivas; vel ſi ex ſe non habeant, ſaltem habent inde, quia legiſlator vult ad illas eſſe diverſam vim obligativam, cujus ſuæ voluntatis aliam rationem priorem habebit, & aliquando poterit eſſe diverſa aptitudo, quam habent iſtæ materiæ ad fines ab eo intentos.

135 3. Si jejunium ab Eccleſia præceptum etiam mihi præcipiatur à ſuperiore ex motivo obedientiæ ſervandum, item à Confeſſario imponatur pro pœnitentia ſacramentali, & ego præterea illud voverem, ſunt 4. quaſi leges formaliter diverſæ. 1. Eccleſiæ ex motivo temperantiæ: 2. Superioris ex motivo obedientiæ: 3. Confeſſarii ex motivo pœnitentiæ: 4. Voti ex motivo religionis: hinc ſi tranſgrediar per actum phyſicè unum, contraho quatuor ſpecie malitias, nec ſatisfacio confitendo: ſemel tranſgreſſus ſum jejunium, ad quod graviter obligabar, ſed addere debeo; ad quod obligabar ex lege Eccleſiæ, ex præcepto Superioris, ex mandato Confeſſarii, & ex voto.

136 4. Si lex eundem laborem ædificandi propugnaculi ex eodem motivo defendendæ patriæ præcipiat viris ſub gravi obligatione, & pœna, mulieribus autem ſub levi obligatione, & pœna, ſunt duæ formaliter leges, loquendo conformiter ad dicta num. 129. non ratione materiæ, vel motivi, quæ ſunt eadem, ſed tantùm quia legiſlator manifeſtat ſe velle afferre aliam his, aliam illis vim obligativam; & univerſaliter verum eſt, quòd leges aliquæ, & maximè præcepta reſpectu perſonarum particularium lata, poſſint eſſe vel non eſſe formaliter diverſa, ſecundùm intentionem, quam præcipiens habet, afferendi hanc, vel illam vim obligativam, ſive materiæ ſint ſimiles ſive diverſæ; ſic ſi parens ſuo filio hodie imperet ſtudium, cras orationem per horam, ſemper ſub gravi præcepto, quamvis materiæ ſint notabiliter diverſæ, tamen neglectus ſtudii non diſtinguetur ſpecie à neglectu orationis: hinc ſatisfaciet dicendo, bis fui graviter inobediens parenti, uti cum communiore tenet Sanch. *in Decal. lib. 4. c.* 11. *n.* 25. Et idem eſt ordinariè in voto, quod eſt quaſi lex particularis, quam quis ſibi imponit, ſi enim quis frangat votum jejunii, & aliud votum orandi roſarium, ſunt duo peccata ſolo numero diſtincta, & ſatisfacit dicendo, bis fregi grave votum.

137 §.2. Motivum legis, aliud dicitur intrinſecum, aliud extrinſecum: Intrinſecum, eſt honeſtas virtutis, vel inhoneſtas vitii, ad quam virtutem, vel vitium ex ſe, aut ex circumſtantiis pertinet hoc, quod præcipitur, vel prohibetur, v. gr. lex una præcipit jejunium, altera prohibet inebriationem, honeſtas temperantiæ, quæ eſt in jejunio præcepto, & inhoneſtas intemperantiæ, quæ eſt in inebriatione prohibita, ſunt motivum intrinſecum utriuſque legis. Motivum extrinſecum eſt, quod advenit à voluntate legiſlatoris, qui poſſet præcipere jejunium, v. gr. ut conſervetur caſtitas. Debet autem motivum illud extrinſecum aliquo modo, vel ex natura ſua, vel ex circumſtantiis eſſe connexum, ſeu poſſe conducere ad alterum ſaltem perfectiùs obtinendum, ita ut unum ſit velut medium, alterum finis, alioquin non erit referibile ad talem virtutem. Porrò quandocunque aliud non conſtat ex verbis, vel circumſtantiis legum, item quando dubium eſt, an aliquid præcipiatur, aut prohibeatur ex alio, præterquàm ex motivo intrinſeco, præſumi debet quòd fiat ex motivo tantùm intrinſeco, quia hoc eſt frequentius, & connaturalius. Si autem legiſlator exprimat ſe ad ferendam legem motum eſſe etiam ex alio motivo extrinſeco, ita tamen, ut non ideò velit rem obſervari ex eo motivo, aut poni intrà ſpeciem talis virtutis, non ideò formaliter multiplicatur lex: hinc quando Eccleſia præcipit jejunium in vigilia S. Mathiæ occurrente in quadrageſima, quamvis fortè moveatur etiam ex motivo religionis, nempè, ut honoretur S. Mathias, tamen rectè judicamus manere unam legem cum lege jejunii quadrageſimalis de jejunio obſervando ex motivo ſolius temperantiæ, quia mens illa alia Eccleſiæ nobis nota non eſt, nec ullibi ſignificavit ſe velle obſervari ex motivo religionis.

138 §.3. Si lex non habeat aliud motivum intrinſecum, rectè colligimus intendi; ut obſervetur ex motivo extrinſeco, & tunc, ſi non obſervetur, refundetur in actum malitia huic motivo extrinſeco oppoſita, v. g. Eccleſia prohibet ſervilem laborem die feſto, ſcimus autem nullum eſſe motivum intrinſecum, propter quod labor de ſe honeſtus prohibeatur, hinc rectè colligimus prohiberi ex fine extrinſeco diem feſtum colendi, qui cultus cùm ſpectet ad virtutem religionis; qui tunc laborat, peccat contra virtutem religionis. E contra ſi lex habeat aliud motivum intrinſecum, & conſtet legiſlatorem ſimul intendere, ut lex impleatur etiam ex alio motivo extrinſeco, v. g. ſi lex obedientiæ prohibeat ſub mortali, ne quis Religioſus per feneſtras in plateam proſpiciat, expreſsè etiam ex eo motivo, ut ſic conſulatur caſtitati Religioſorum, quamvis aliqui dixerint talem rem præceptam vel prohibitam non poni in ſpecie alterius virtutis, ex cujus motivo lex ponitur, ideoque talem aſpectum, ſi fiat, quando ſcitur nullum eſſe periculum caſtitatis, non fore contra caſtitatem, ſed tantùm contra obedientiam, tamen oppoſitum diximus cum communi l. t. à num. 864. ubi plura huc ſpectantia videri poſſunt. Imò docet Ovied. *controv.* 2. *num.* 26. ſi Superior mihi imperaret jejunium ex ſolo motivo temperantiæ, & non obedientiæ obſervandum, ſi obſervarem, etiam ideò, quia præceptum eſt, me quidem fore temperantem, & obedientem, ſi autem non obſervarem, me fore intemperantem, ſed non inobedientem, quia hoc jejunium fit per illud præceptum materia neceſſaria temperantiæ, & fit materia apta obedientiæ, ſed non neceſſaria; aliud enim eſt objectum pertinere ad hanc virtutem, aliud eſſe materiam neceſſariam hujus virtutis, quæ enim ſunt de conſilio, uti eſt jejunium die non præcepto, ſpectant quidem ad virtutem temperantiæ, vel aliam, non tamen ſunt materia neceſſaria, & ita dicit *Oviedo* nullum de facto eſſe præceptum in Eccleſia impoſitum intuitu obedientiæ, ſed ex alio motivo intrinſeco, vel extrinſeco.

139 *Q.26. Quid hic prætereà ſit notandum circà diſtinctionem ſpecificam peccatorum commiſſionis, & omiſſionis?* Reſp. ſeqq. Quid ſit peccatum commiſſionis, & omiſſionis dictum eſt n. 7. ſi autem commiſſio, & omiſſio ſint circa diverſa, uti furtum & omiſſio Miſſæ die feſto, certum eſt diſtingui ſpecie morali. E contra ſi ſit circa eandem virtutem, & objectum, non eſt ita certum, nam negant differre ſpecie, *Caj. Alv.* aliique cum Gonet. *d.* 3. *nu.* 166. ſed plerique docent diſtingui ſpecie, ita ut multi, teſte Oviedo *controv.* 5. *n.* 1. dicant oppoſitum eſſe aper-

tè falſum : neceſſe autem eſt id examinare , ut ſciamus qua ratione ejuſmodi peccata ſecundum ſpeciem ſuam ſint in Confeſſione explicanda.

140 §.1. Aliqua peccata commiſſionis, & omiſſionis, etiamſi ſint circa eandem virtutem, & objectum, diſtinguuntur ſpecie, nam odium, & non amor Dei, item hæreſis, & ignorantia reſpectu ejuſdem articuli, ſunt peccata commiſſionis, & omiſſionis circa eandem virtutem, & objectum, hæc autem diſtinguuntur ſpecie, quia diverſa eſt inhoneſtas, & notabiliter major difformitas à natura rationali, poſitivè odiſſe Deum, volendo ei malum, & purè omittere amorem, illius præceptum. Item poſitivè negare myſterium Trinitatis per hæreſim, & purè non credere, vel non addiſcere, uti rectè probat Dicaſt. *de pæn.d.9.à num.395.* Item longè major eſt inhoneſtas poſitivè jugulare hominem, & permittere emori fame : quod etiam à poſteriori colligitur, nam ſi non differrent ſpecie, non eſſet opus illa ſpeciatim explicate in Confeſſione, quod licèt concedant *Arav. Monteſin. & alii*, tamen *Gonet.* meritò dicit hoc non eſſe tutum, unde ipſe putat ideò debere ſpeciatim explicari, quia quamvis non ſint diſtinctæ ſpecies tamen etiam non ſunt tantùm circumſtantiæ aggravantes, ſed ſunt partes diverſæ integrantes unam ſpeciem, uti innuit S. Thom. 2. 2. *qu.79. art.3. O*, ex odio enim, & amore Dei conſtatur una ſpecies, quæ eſt unum ſpecie eſſentiale peccatum contra charitatem Deo debitam & ſimiliter loquitur in aliis materiis. *Contra eſt*, duæ illæ partes integrantes; ſi comparentur inter ſe, vel diſtinguuntur ſpecie morali, vel non; ſi diſtinguuntur, ſunt ſpeciatim confitendæ; ſi non diſtinguuntur, ergo nec diſtinguentur rapina, & furtum, aut furtum, & detractio, pariter enim dicam eſſe tantùm partes integrantes, quæ conſtent unam ſpeciem eſſentialem injuſtitiæ, & ita de aliis innumeris peccatis in eadem ſpecie ſubalterna, quæ tamen certum eſt diſtingui ſpecie infima, & in Confeſſione eſſe ſpeciatim explicanda.

141 *Objic.* 1. S. Thom. 1. 2. *qu.72. art.6.* expreſsè docet commiſſionem, & omiſſionem non differre formaliter ſpecie. Quod *Conf.* celebri illo effato S. Ambroſii, *ſi non paviſti, occidiſti*, id eſt, ſi non paviſti eſurientem, quando id facere tenebaris, moraliter loquendo eum occidiſti, ergo non paſcere, & occidere ſunt ejuſdem ſpeciei. Reſp. S. Th. 2. 2. *qu.79. art. 2. 3. &* 4. expreſsè docet peccatum tranſgreſſionis, id eſt, commiſſionis, eſſe ſpeciale peccatum, diſtinctum à peccato omiſſionis: ut ergo hæc loca concilientur, dicendum eſt, quòd in priore loco velit non differre ſpecie, quando præceptum affirmativum, & negativum materialiter tantùm differunt, ſecundùm dicenda n. 144. & ideò ibi expreſsè addit, quando procedunt ex eodem motivo, & ad eundem finem, utiturque exemplo avari, qui furatur, & non dat, quæ debet : In poſteriore autem loco vult diſtingui ſpecie, quando nempe præceptum negativum, & affirmativum ſunt formaliter diverſa, qualia ſunt in caſibus nu. 140. relatis, ideoque hic utitur exemplo, ſi quis contra præceptum affirmativum imperans honorari parentes, omittit honorare, eum deberet, & contra præceptum negativum prohibens inhonorare, inferat eis contumeliam, aut injuriam, quæ patet diſtingui ſpecie. *Ad Conf.* diſt. ſi non paviſti, occidiſti, æquivalenter, quantum ad effectum phyſicum, qui eſt mors, C. moraliter, quantum eſt ad eandem ſpecie malitiam, Nego.

142 *Objic.* 2. Si explodam in hoc, quod video, & occidam hominem, eſt peccatum ejuſdem ſpeciei, ſive ſciam, ſive culpabiliter ignorem eſſe hominem, ergo etiam eſt ejuſdem ſpeciei, ſive ſciam, & diſcredam, ſive culpabiliter ignorem, & non credam myſterium fidei. Reſp. N. conſeq. quia utraque occiſio ſemper eſt peccatum commiſſionis, ſive cauſetur ex ſcientia, ſive ex ignorantia culpabili, quia per utramque occiſio talis fit voluntaria, quod ſufficit ad idem homicidium: E contra poſitivè diſcredere eſt peccatum commiſſionis habens longè aliam inhoneſtatem ab illo, quod eſt omittere credere, vel non diſcere myſteria, quod eſt peccatum ſolius omiſſionis, ergo non eſt paritas.

143 *Inſt.* Ergo ſaltem error in fide, qui cauſatur ab ignorantia culpabili, erit ejuſdem ſpeciei cum errore, qui fit ex ſcientia, & eſt propriè dicta hæreſis. Reſp. Tranſeat; quia non facit ad hanc rem, cùm utrobique ſit commiſſio; Sequelam autem concedunt *Sot.* & alii multi; Negant *Vaſq.* & alii cum Dicaſt. *à n.* 400. nam quamvis peccatum, quod cauſatur ex ignorantia, & ex ſcientia, ſit ejuſdem ſpeciei, tamen in caſu allato non cauſatur idem peccatum, quia hæreſis prærequirit ſcientiam, cùm debeat eſſe error cum pertinacia, quicunque autem alius error non prærequirit ſcientiam, ergo non eſt idem peccatum, quòd hìc cauſatur ex ſcientia, & ex ignorantia. Vide *Dicaſt.* ſupra.

144 *§.2.* Aliqua peccata commiſſionis, & omiſſionis nequidem numero diſtinguuntur, uti rectè Suar. *d.3.ſ.1.* nam ſtudium, propter quod omittitur Miſſa die feſto, eſt peccatum commiſſionis contra præceptum negativum prohibens poni impedimentum Miſſæ præceptæ, uti probabitur l.6. p.2. quando de Confeſſione, (ubi etiam dicetur, an id, quod eſt ejuſmodi cauſa peccati, vel ſe concomitanter habet ad illud, etiam ſit neceſſariò confitendum) omiſſio autem illius Miſſæ eſt peccatum omiſſionis contra præceptum affirmativum audiendi Miſſam : Item furtum eſt peccatum commiſſionis contra præceptum negativum non furandi, omiſſio autem reſtitutionis eſt peccatum omiſſionis contra præceptum affirmativum reddendi ablatum, ut ſic reparetur æqualitas jurium, ſed hæc peccata nequidem numero diſtinguuntur, ergo. *Prob. min.* quia tale ſtudium non habet aliam malitiam, niſi quam habet omiſſio Miſſæ; Item omiſſio reſtitutionis etiam habet ſolam malitiam furti, quod continuatur, ergo hæc peccata nequidem numero diſtinguuntur : quod etiam à poſteriori colligitur, nam ſi eſſent duo numero peccata, qui omiſiſſet Miſſam, deberet in Confeſſione dicere, cur & quid feciſſet tempore Miſſæ : Item qui furatus eſſet, & per tres dies retinuiſſet, deberet etiam hanc retentionem ſpecialiter explicare, quorum utrumque eſt contra praxim confitentium.

Objic. Præceptum negativum obligans ſemper pro ſemper 145 eſt formaliter diverſum ab affirmativo non obligante pro ſemper, ergo commiſſio, & omiſſio ſemper ſunt contra præcepta formaliter diverſa, ergo ſemper diſtinguuntur ſpecie. Reſp. N. antec. In caſibus n. 140. relatis præcepta negativa, & affirmativa ſunt formaliter diverſa, quia eſt alius finis prohibendi unum objectum, & imperandi alterum, eſtque etiam longè alia inhoneſtas in tranſgreſſione unius quàm alterius: in caſibus n. 144. allatis præcepta negativa, & affirmativa differunt materialiter tantùm, quia eſt idem finis, & eadem ratio prohibendi unum, & imperandi alterum, ideoque etiam in tranſgreſſione eorum non occurrit diverſa inhoneſtas, propterea etiam prohibetur tale ſtudium, quia intenditur honeſtas Miſſæ, quæ etiam intenditur per præceptum imperans Miſſam, nec eſt alia malitia in ſtudio, niſi quia impedit Miſſam : Similiter ideò imperatur reſtitutio, ne continuetur furtum, nec eſt alia malitia in omiſſione reſtitutionis, niſi quia eſſet continuatum furtum, ergo talia præcepta ſunt tantùm materialiter diverſa.

Inſt. 1. Si tale ſtudium tantùm habet malitiam omiſſionis Miſſæ, ergo dici debet peccatum omiſſionis, quia tale dici debet peccatum, qualis eſt malitia, ſed malitia eſt omiſſionis, ergo & peccatum. Reſp. N. ſeq. & maj. probationis, alioquin peccatum externum deberet dici internum, quia malitia ejus eſt interna : itaque denominatio commiſſionis etiam ſumi poteſt ab oppoſitione immediata cum præcepto negativo, quale eſt, *non pones impedimentum Miſſæ tibi præceptæ.*

Inſt. 2. Talis eſt malitia formalis, qualis eſt objectiva, ſed malitia objectiva eſt omiſſionis, ergo & malitia formalis. Reſp. N. maj. alioquin malitia formalis actus interni, v. g. voluntatis furandi, eſſet externa; quia malitia objectiva eſt externa, uti Rectè Rhodes *d.1.q.2.ſ.2.§.2.*

Inſt. 3. Actus ille, eſt peccatum per omiſſionem ultimò conſtitutum, ergo abſolutè dici debet peccatum omiſſionis, quamvis dici poſſit actus commiſſionis, ita Gonet. *n.* 139. Reſp. N. conſeq. dicitur enim commiſſio, quia habet oppoſitionem cum præcepto negativo.

Inſt. 4. Fruſtra ibi fingitur præceptum negativum diſtinctum, quia poſito ſolo præcepto affirmativo Miſſæ, ſi ponamus non dari illud negativum, adhuc peccabitur contra præceptum affirmativum Miſſæ, ſi ſtudeatur tempore Miſſæ, ergo. Reſp. Si per conceptum excludas præceptum negativum prohibens ſemper pro ſemper non poni impedimentum objecto præcepto, concedo non peccandum contra illud; ſi autem ſupponatur illud eſſe, uti revera eſt, & neceſſariò ſequitur ex præcepto affirmativo, peccatur contra illud : & etiam contra affirmativum : ſunt autem diſtincta præcepta, quia affirmativum eſt poſitivum de re non neceſſaria; negativum eſt naturale de re neceſſariò mala, ſemper enim eſt intrinſecè malum ponere impedimentum actionis præceptæ, tempore illo, quo eſt obligatio illam ponendi. Quod *Conf.* nam omnes fateri debent, quòd in ejuſmodi præceptis affirmativis fundentur negativa, ergo.

Regulas hactenus traditas pro dignoſcenda ſpecifica diſtinctione peccatorum applicabimus ad praxim l.6. p.2. quando de Confeſſione, ubi percurrendo præcepta Decalogi, & Eccleſiæ, item alia genera peccatorum, oſtendemus, quid neceſſariò debeat, vel non debeat in Confeſſione exprimi.

ARTICULUS II.

Quæ peccata diſtinguantur numero? 146

REſp. Numero diſtinguuntur duobus modis, 1. Ex ,,
diverſis objectis numero totalibus, non materiali- ,,
ter, & phyſicè tantùm, ſed etiam formaliter, & morali- ,,
ter diſtinctis. 2. Per interruptionem actuum moralem. Fill. ,,
t.21.c.8.

Dico, *moralem* : quia etſi ad diſtinctionem numericam ,,
phyſicè ſufficiat quævis interruptio, in ordine tamen ad Cõ- ,,
feſſionem, non multiplicatur, niſi moraliter multi ſint, quia ,,
ſicut

Digitized by Google

„ ſicut in Confeſſione actus moralis, ita etiam multiplicatio, & diſtinctio moralis attendi debet.

„ Porrò actus moraliter interrumpuntur, ita ut nec virtualiter, nec interpretativè manere cenſeantur, 1. Per contrariam voluntatem, & propoſitum. 2. Per ceſſationem ab actu voluntariam & liberam. 3. Per ceſſationem involuntariam, & naturalem; ſive ea fiat per ſomnum, ſive per diſtractionem ad alia. Per ſomnum quidem, quia cùm in illo ceſſet uſus rationis, non continuatur actio libera, & moralis: per diſtractionem verò, quia per illam prior cogitatio fit involuntaria, ideòque ſi ad eam redeatur, fit voluntaria, & moraliter multiplicatur. Ita *Vaſq. &c.* Quæ ſententia etſi in peccatis externis tenenda ſit, in internis tamen non habet locum, ſecundùm Fill. *num.*317. Ratio, quia etſi per hanc interruptionem phyſicè actus multiplicetur, non tamen moraliter, quia hoc ipſo, quòd animus involuntariè diſtrahitur, remanet interpretativè prior voluntas, cùm non ſit retractata, aut aliter interrupta V. etiam Baldell. *d.*21. *n.*3. *Ex dictis reſolves,*

„ I. Unum numero peccatum committit, qui uno actu odii, vel detractionis fertur in 10. homines, qui uno ictu duos occidit; qui uno actu vult omittere officium Horarum per menſem, jejunium per quadrageſimam, quia etſi hæc objecta phyſicè ſint plura, ſunt tamen unum moraliter, & formaliter, quatenus in uno actu hic, & nunc conjunguntur. Ita Navar. Fill. Bon. *d.*2.*q.*4.*p.*1. contra Az. Vaſq. &c. qui ſatis probabiliter dicunt eſſe peccata diſtincta: Verùm ſive 10. peccata dicas, odiſſe v. gr. 10. homines, ſive unum, parum refert, cùm unum hoc illis decem æquivaleat, proindeque objecti gravitas in Confeſſione exprimenda ſit, quippe quæ actum in ſuo eſſe individuali conſtituit, ut notat Fill. Bon. Suar. *de Pœn. d.*22.*ſ.*5.

„ II. Actus voluntatis internus ſæpiùs interruptus, & repetitus, licèt phyſicè ſit multiplex, moraliter tamen eſt unum numero peccatum in ordine ad Confeſſionem, ſi conſummetur in opere aliquo externo per eum intento, & cauſato, aut etiam in pluribus actibus externis ſibi invicem ſubordinatis ad eundem finem: hinc v. gr. qui furatur bibliothecam per totam noctem, etſi ſæpius voluntatem furandi renovet, unum furtum; & qui ad occidendum alium pergens, ſæpè voluntatem renovat, unum homicidium committit. Ratio, quia eſt una actio externa ab internis intenta, & cauſata, in qua internæ omnes complentur, & moraliter uniuntur. V. Baldell. *n.*4.

„ III. Actiones externæ, licèt numero diſtinctæ, ad eundem tamen finem, & actum principalem relatæ, modò non habeant diſtinctam ab illo malitiam, non diſtinguuntur ab ipſo fine, & actu principali, moraliter loquendo, & in ordine ad Confeſſionem: hinc oſcula, tactus, verba impudica, &c. copulam carnalem præcedentia, imò etiam comitantia, & ſubſequentia tanquam complementa, & appendices operis, unum numero peccatum ſunt, ut docent Nav. *c.*6.*n.*17. Azor. *l.*4.*c.*4. *qu.*6. Fill. &c. Ratio, quia ſunt vel initia, vel partes, vel complementa, & appendices operis, ejuſdem actus humani, & objecti, in quo omnia prædicta moraliter uniuntur.

„ Dixi, *complementa:* quia ſi ſimiles actus non ſunt initia, vel partes copulæ ſubſecuturæ, aut ex actu præterito ex natura rei non conſequantur, diſtinguuntur numero; ut v. g. ſi quis de fornicatione glorietur; proindeque illi in Confeſſione explicandi ſunt ſeparatim, non autem priores, ut docet Suar. *ſ.*1.

ADDENDA.

147 *QUæſt.*27. *Quandonam actus phyſicè unus ſit unum, vel multiplex numero peccatum?* Reſp. Sicuti poteſt actus phyſicè unus habere plures ſpecie malitias, uti conſtat ex dictis n.127. & 135. ita, & multò magis, poteſt actus phyſicè unus habere plures numero malitias; quandoque tamen etiam habet unicam, uti jam declarabitur.

*§.*1. Actus phyſicè unus non ideò præcisè eſt multiplex numero peccatum, quòd ſit contra plura numero præcepta, uti habet communis cum Oviedo *controv.*5.*p.*7. & Dicaſt. *de pœn. d.*9. *num.*235. contra Nav. Lop. Rodriq. & Arr. Ratio eſt, quia præcepta poſſunt eſſe tantùm materialiter plura, tunc autem non refunditur niſi una malitia, nam 1. Diverſa ſpecies peccati non deſumitur à præceptis tantùm materialiter diverſis, uti conſtat ex dictis num.133. ergo nec diſtinctus numerus, eadem enim eſt utrobique ratio, quia nempe talia præcepta ſunt moraliter unicum. 2. Plures præcipientes aliquid poſſunt intendere ac imponere unam eandemque obligationem ad illud, in hoc autem caſu erunt plura materialiter præcepta nec tamen erit niſi unica obligatio, ideoque ſi non fiat id, quod præcipitur, erit tantùm una moraliter tranſgreſſio, ergo. 3. Ex hoc, quòd furtum ſit contra legem naturæ; Item contra legem poſitivam Dei & hominum, intelligitur tantùm eſſe prohibitum pluribus modis, & nemo ideò apprehendit in illo eſſe plures numero malitias, ergo nec erùnt duæ, ex hoc, quòd actus phyſicè unus ſit contra præceptum patris & matris, aut contra præceptum patris heri & iterum hodie poſitum, non magis, quàm ſi quis frangat votum à ſe pluries renovatum, quod eſt unicum peccatum, uti cum communi Dicaſt. *n.*305. atque idem eſt, ſi quis in vigilia S. Mathiæ incidente in quatuor tempora quadrageſimæ frangat jejunium ſecundùm dicta nu. 133. eſt enim unicum numero peccatum. *Dixi*, non ideò præcisè, nam ſi ſciretur, quòd per unum ex illis præceptis intenderetur alia numero obligatio, v. g. quia eſſet aliud motivum numero diſtinctum præcipiendi aut prohibendi actum, tunc refunderetur duplex numero malitia in tranſgreſſionem, quia tunc eſſent præcepta formaliter diſtincta numero; & id poſſet contingere, ſi poſtquam unus Superior aliquid præcipit ſubdito, alius ſuperior addat novum præceptum, tunc enim præſumetur velle ſuperaddere novam obligationem ex alio ſimili motivo: de cætero ſi præcipientes id non manifeſtent, nec aliunde innoteſcat, præſumuntur unam numero obligationem velle.

*Objic.*1. Talis actus habet plures relationes diſconvenientiæ, unam ad præceptum patris, & alteram ad præceptum matris, ergo habet plures difformitates, ergo plures malitias. 2. Ratio dictat, pejus eſſe, ſi quis ſit inobediens patri & matri, aut ſi det utrique cauſam offenſæ, quàm ſi tantùm alterutri, ſed quando agit contra præceptum patris & matris, eſt utrique inobediens, & utrique dat cauſam juſtæ offenſæ, ergo. 3. Eſt duplex numero injuria vel irreverentia, ſi fiat patri & matri, ergo etiam eſt duplex numero inobedientia, ſi agam contra præceptum patris & matris; & maximè ſi contra præceptum unum Dei, alterum hominis. 4. Si furtum non haberet malitiam ex hoc, quòd ſit contra præceptum naturæ vel humanum, hoc ipſo acquireret malitiam, quòd eſſet contra præceptum Dei, qui poteſt aliqua de ſe non mala facere mala per prohibitionem, ergo quando ad præceptum unum accedit aliud præceptum, inde oritur nova malitia. 5. Quò quis plurium præceptum tranſgreditur, eò plures virtualiter contemnit, ergo eò plures contrahit malitias, ita *Arr.* Reſp. *ad* 1. Sunt duæ quaſi phyſicè diſconvenientiæ, ratione duplicis connotati, eſt tamen una moraliter, quia præceptum patris & matris eſt unum moraliter, ergo etiam eſt una moraliter diſconvenientia & difformitas. *Ad* 2. Putat quidem Gonet *d.*2. *n.*37. eſſe ibi duas inobedientias, ſed rationem non video: hinc diſt. min. quando agit contra præceptum patris & matris, eſt utrique inobediens, inobedientia numero una, fortè pauló pejore, qualis etiam eſſet, ſi præceptum ab eodem patre fuiſſet ſæpius inculcatum, C. inobedientia numero duplici, N. quia nempe ſunt veluti unus præcipiens, cùm unam tantùm velint obligationem, qualem etiam vellent, ſi tantùm ſinguli præciperent. *Ad* 3. Diſparitatem dant aliqui, quia juſtitia, gratitudo, religio &c. ſunt ita ad alterum, ut cenſeantur ordinari ad bonum alterius, obedientia autem eſt ad alterum, ultimò propter bonum ſubditi, ergo diverſitas præceptorum non tam à præcipientibus quàm à bonis ſubdito intentis deſumenda eſt. Hanc reſponſionem multis oppugnat Dicaſt. *à num.*483. maximè ex eo, quòd omnis virtus ſit ad bonum ſubjecti: unde reſpondet ipſe num.486. negando conſeq. diſparitas eſt, quia proxima ratio obediendi non eſt ſuperioritas hæc vel illa; ſed præceptum, unde hoc, cui inobedientia proximè opponitur, non eſt ſuperioritas, ſed præceptum, poteſt autem idem præceptum & eadem numero obligatio cauſari à ſuperioritatibus numero & ſpecie diſtinctis, ergo etiam poteſt eadem numero inobedientia eſſe contra Superiores numero & ſpecie diſtinctos: è contra reverentia, cultus, itemque irreverentia, injuria &c. proximè reſpiciunt excellentiam, dignitatem vel jus perſonæ, ſi autem perſonæ ſint plures, erunt plures excellentiæ, dignitates & jura, ergo ſi perſonæ ſint plures, erunt plures irreverentiæ vel injuriæ. *Ad* 4. Furtum nullam trahit malitiam theologicam per oppoſitionem præcisè cum præcepto naturæ vel humano, ſed hæc præcepta ut informata lege Dei, ſic tantùm refundunt malitiam theologicam, quam eandem refunderet ſolum præceptum Dei, unde furtum à præcepto Dei habet eandem malitiam theologicam, quam nunc habet ex præcepto naturæ vel humano ut informato lege æterna Dei, quia Deus nunc aliter non prohibet, quàm ſicuti natura exigit prohiberi, aut ſicuti prohibent homines, malitia autem, quam furtum habet præcisè prout opponitur legi naturæ vel humanæ, cùm non ſit theologica, etiam non cadit ſub præceptum Confeſſionis, de quo hìc tantùm quæritur. *Ad* 5. n. conſ. quia contemptus virtualis indirectè tantùm & mediatè tendit in perſonas præcipientes, directè autem & immediatè in ſola præcepta, quæ hìc ſunt moraliter unum: ſi eſſet contemptus formalis, tenderet directè & immediatè in perſonas ipſas, hinc à diverſitate præcipientium traheret multiplicem malitiam, quia ſingulæ perſonæ ſunt propria ſua obſervantia dignæ, contra quarum dignitatem directè & immediatè ageretur.

149 §.2. Probabilius videtur, quòd actus malus phyſicè unus tendens in plura numero objecta, ſit moraliter plura numero peccata in Confeſſione explicanda, prout actus directè vel confusè in ea objecta tendebat, ita Vaſq. Tann. Caſtrop. Rhod. Ovied. Haun. Dian. *p.3.t.4.R.*164. Spor. *de Pœnit. à n.*409. contra Suar. Bonac. & alios apud Mendo *d.2. à n.3. Prob.1.* Actus terminatus ad plura ſpecie objecta includit plura ſpecie peccata in Confeſſione explicanda, ergo terminatus ad plura numero objecta includet plura numero peccata. 2. Actus unus, quo quis detrahit de honore trium hominum, in judicio prudentum, etiam in ratione objecti & numeri, æquivalet tribus actibus, per quos detraheret ſingulis, ſed ſi eſſent tales tres actus, eſſent tria numero peccata, ergo. *Conf.* nam actus, quo quis detrahit tribus, comparatus ad Cajum, cui detrahit, eſt peccatum, ergo etiam comparatus ad Titium & Sempronium eſt peccatum, non eſt autem idem peccatum, quia eſt aliud objectum, & violatur jus diſtinctum, ergo eſt peccatum numero diſtinctum, ergo cùm violet tria diſtincta jura, erunt tria numero peccata.

150 *Objic.1.* Quamvis actui, quo detraho tribus, inſint tres numero malitiæ, tamen non ſunt tria peccata, ſed unum, habens tres malitias, ergo cùm nullum detur præceptum confitendi numerum malitiarum, ſed tantùm ſpeciem & numerum peccatorum, non ſunt tria peccata in ordine ad Confeſſionem. *Prob. antec.* Eſt unum numero peccatum, ſi uno actu eidem furer tres ducatos; aut pãnos, frumenta & pecunias, ergo etiam eſt unum numero peccatum, ſi uno actu detraham tribus, ita Fill. Lugo, Tam. *in meth. Conf. l.1.c.1. à n.*59. Gob. *in Quint. t.5.c.9.n.*73. Stoz *l.1.p.3. à n.*571. & alii apud Dian. *p.1.t.7. R.*17. qui ideò dicunt talem ſatisfacere, ſi ſeſſerat in plurali, v.g. ſic, ſemel detraxi graviter de fama plurium. Reſp. 1. Si argumentum valet, ergo nequidem eſt opus dicere, detraxi de fama plurium, ſed ſatis erit dicere, *detraxi*, nam fuiſſe de uno vel de pluribus ſecundùm hos AA. non mutat ſpeciem vel numerum peccati. Reſp. 2. An dicere debeas talem actum eſſe tria numero peccata, an, eſſe unicum peccatum habens tres malitias, eſt quæſtio de nomine: potiùs dicendum eſt eſſe tria numero peccata, quia peccatum nihil eſt niſi malitia, ergo ubi ſunt tres numero malitiæ, ſunt tria numero peccata, ſicuti ubi ſunt tres ſpecie malitiæ, ſunt tria ſpecie peccata. Sed quidquid ſit de hoc; de re dicimus, quòd illæ tres numero malitiæ, ſi ſciantur, debeant cum ſuo numero determinato explicari in Confeſſione, ſicuti ſi eſſent tres ſpecie malitiæ in uno actu, hæ omnes deberent explicari, ſive diceretur eſſe unum ſpecie peccatum habens tres ſpecie malitias, ſive dicerentur eſſe tria ſpecie peccata. Unde in forma, nego antec. ad prob. conceſſo antec. n. conſeq. diſparitas eſt, quia ſinguli ducati; item panni, frumenta & pecuniæ ad eundem ſpectantes, non ſunt plura objecta reſpectu unius actus, quo eripiuntur, ſed conſtituunt unicum numero objectum. *Nec refert*, quòd ſinguli ducati eſſent objecta numero diſtincta, ſi eriperentur per ſingulos actus diſtinctos, *nam* fiunt unum objectum, quando per unum actum uni eripiuntur, non item famæ, quæ tolluntur tribus hominibus. Et pro explicanda illa diſparitate
151 dant hanc regulam Dicaſt. *num.*221. & Haun. *n.*488. Quando ſunt plures res, quarum una eſt capax accipiendi augmentum ab altera, & quæ ex natura ſua vel uſu hominum referuntur ad eundem finem, ideoque communiter ſunt invicem commutabiles & compenſabiles, tunc poſſunt uniri in ratione unius objecti, ſi ſpectent ad eundem hominem, quia tunc ſunt res ejuſdem rationis, quæ facient unam rem majorem, ſi ſimul veluti partes conveniant; & ita ſe habent pecuniæ, panni, frumenta &c. quæ augent divitias ejuſdem hominis, & referuntur ad eandem neceſſitatem vitæ, ſuntque in commercio hominum invicem permutabilia ac compenſabilia, pecuniæ cum pannis, panni cum frumentis &c. & una menſura omnium eſt pecunia, qua iſta omnia acquiri poſſunt; hinc ſi ad eundem pertineant, conſtituunt unicum numero objectum majus, & conſequenter tantùm augent malitiam numericam actus, quo auferuntur. E contrà ſi ſint plures, quarum una non eſt capax accipiendi augmentum ab altera, aut quæ à natura uſuque hominum non referantur ad eundem finem, nec ita ſint permutabiles invicem, ſed in ſe habent ſuas rationes completas & diverſas, tunc non poterunt uniri in ratione unius objecti, ſed manent plura moraliter objecta, quamvis terminent unum actum, & ſic ſe habent famæ trium hominum, nam fama unius non augetur per famam alterius, nec hæ famæ ordinantur ad unam famam, nec inter ſe commutantur vel compenſantur, cùm poſſit uni reddi fama manente infamia alterius, ergo non uniuntur in ratione unius objecti, & conſequenter ſi uno actu detrahatur de fama trium, non eſt detractio unius famæ, nec augetur malitia unius detractionis, ſed ſunt moraliter tres detractiones triplicis famæ, ergo tria numero peccata.

152 *Inſt.* Ergo ſi uno actu furer tres ducatos ſpectantes ad tres diverſos homines, hi tres ducati erunt unum objectum, & ſic erit unum numero furtum. Reſp. *Vaſq.* concedit ſequelam, ſed malè, uti rectè probat Dicaſt. *n.*244. quia nempe læduntur tria diſtincta jura, unde N. ſeq. quamvis enim illi tres ducati ſint apti eſſe unum objectum, dummodo ad unum pertineant, quia tunc eſt unum jus conſtans pluribus partibus ad ſe invicem relatis ratione ejuſdem perſonæ, tamen quamdiu ad diverſos ſpectant, unus non poteſt augere alterum, neque poſſunt facere unam opulentiam, neque jus ad unum poteſt augere jus ſpectans ad alterum, neque etiam illi ducati aut illa jura referuntur ad eundem ſed ad diverſum uſum, nempe ſingulorum hominum, ergo quamdiu pertinent ad diverſos homines, non poſſunt facere unum objectum.

153 *Objic.* 2. Actus unus, quo quis dat eleemoſynam tribus pauperibus, non habet tres numero bonitates, ergo nec actus, quo quis vult occidere tres, habet tres malitias, ita *Suar.* Reſp. 1. cum *Nav.* & aliis N. ant. cùm enim ſubleves tres miſerias illorum trium, ſunt tria objecta, & conſequenter ſunt moraliter tres eleemoſynæ. Reſp. 2. cum Dicaſt. *de Pœnit. num* 249. etiam N. conſeq. diſparitas eſt, quia ut actus bonus habeat bonitatem, debet intendi honeſtas talis virtutis: hinc bonitas actus non multiplicatur, niſi multiplicetur honeſtas, quæ eſt objectum motivum actus, ſed ubi uno actu tribus datur eleemoſyna, videtur eſſe honeſtas unica, quamvis cæteris paribus major, ergo dici poteſt eſſe unum objectum. E contrà ut contrahatur malitia peccati, non eſt opus intendi inhoneſtatem, ſed malitia deſumitur etiam per ordinem ad alia objecta vel effectus, quales ſunt læſio plurium jurium, quæ quia ſpectant ad diverſos, non faciunt unum objectum.

154 *Inſt.* Ergo qui voluiſſet dare eleemoſynas infinitis hominibus, aut è contrà occidere infinitos homines, contraxiſſet bonitates vel malitias ac peccata infinita. Reſp. Dicaſt. *n.*256. negat conſeq. quia talis actus ſemper eſt inefficax, & tunc multa objecta habent ſe per modum unius objecti, cùm enim non intendatur reipſa, & efficaciter damnum ſeu effectus, non cenſentur diſtinctæ injuriæ ſed una contra numerum infinitum veluti unum objectum, habens jus unicum, ut nemo tali actu inefficaci circa ſe verſetur. Hæc reſponſio non placet, unde Reſp. Eo modo, quo cognoſcit infinitos homines, tali modo etiam contrahit infinitum numerum bonitatum aut malitiarum, quia vult, quantum eſt de ſe, efficaciter levare tot miſerias, aut lædere tot jura; unde cùm infinitos numero homines tantùm confusè cognoſcat & modo finito in infinitum, ita contrahit bonitates vel malitias numero confuſo infinitas, id eſt, actu finitas, ita tamen, ut ſingulas enumerando ſint ſemper acceptibiles plures in infinitum.

155 *Objic.* 3. Concretum accidentale non multiplicatur niſi multiplicato ſubjecto ſeu recto, ſed rectus, quem importat tam peccatum quàm malitia, eſt actus liber, ergo non multiplicato actu, non multiplicatur peccatum vel malitia, ita *Bonæſpei d.4. n.*99. Reſp. Ut concretum accidentale multiplicetur moraliter, ſatis eſt rectum multiplicari moraliter, talis autem actus quamvis ſit phyſicè unus, eſt moraliter multiplex, ergo rectus moraliter multiplicatur.

Inſt. Unius actus non datur niſi unum objectum, ergo etiam una tantùm malitia objectiva, ergo & una tantùm malitia formalis, ita *Caramuel.* Reſp. Unius actus phyſicè conſiderati non datur niſi unicum objectum adæquatum, ſed unius actus moraliter conſiderati dantur plura objecta phyſicè inadæquata, ſed in genere moris adæquata, ut patet in uno actu habente plures ſpecie malitias ob reſpectum ad objecta ſpecie diſtincta.

156 §.3. Quamvis regula colligendi multiplicitatem numericam peccatorum in uno actu ex multiplicitate objectorum, videatur eſſe ſatis clara, tamen in particularibus materiis adhuc difficile eſt eam applicare, hinc AA. etiam illi, qui regulam n. 151. datam nobiſcum admittunt, adhuc variant in ſententiis, uti conſtabit ex ſeqq. exemplis.

1. Si quis uno actu dubitet circa tres fidei articulos, aut eos neget, vel culpabiliter ignoret, Creſp. à Borgia *in ſelectis q.6. num.*18. docet eſſe tria peccata, ideoque putat in Confeſſione dicendum, dubitavi circa tres fidei articulos, quia dubitatio eſt ipſum peccatum, diverſi autem articuli ſunt diverſa objecta, cùm veritas objectiva unius non augeat veritatem alterius. Sed contradicunt Oviedo *nu.*116. & Diana *p.3.t.4. R.*156. quia licèt una veritas objectiva non ſit major altera, tamen una falſitas objectiva, quam hic apprehendit peccans, eſt major altera, ideoque unus actus poteſt eſſe falſior altero, ergo articuli vel revelationes plures, de quibus dubitat, faciunt in apprehenſione ipſius unicum objectum magis falſum vel magis dubium, ergo eſt unum objectum, & conſequenter ſatisfaciet dicendo, ſemel dubitavi in fide. Hinc etiam ſi quis de tribus rebus diverſis interrogatus poſtea circa omnes uno actu juret falsò, ob rationem jam inſinuatam committit unum numero peccatum, uti docent Oviedo & Diana *p.1.tr.7.R.*40. & fatetur Borgia ſuprà, quia jurat unicum objectum falſius.

157 2. Si quis uno actu blaſphemet in tribus diverſis materiis,

v. g. dicendo Deum eſſe injuſtum, infidelem, ignorantem, Ovied.& Dian.*p.3.t.4.R.*163. dicunt eſſe unum peccatum, quia videtur eſſe unica major irreverentia: Borgia dicit eſſe tria, quia videntur eſſe tria objecta, contra quæ fit irreverentia, ex eo enim, quòd Deus eſſet injuſtus, non ideò eſſet infidelis vel contrà, nec injuſtitia apta eſt augere infidelitatem, ergo ſunt plura objecta.

158 3. Si quis uno actu oderit tres homines, Dicaſt.n.257.dicit eſſe unum peccatum, ſed alii meliùs dicunt eſſe tria, quia diſplicent tria diverſa bona: imò cùm communiter odio adjunctus ſit affectus mali, & hæc tria mala nunquam poſſint cenſeri unum malum, eò quòd ſingulas afficiant diverſas perſonas, videntur ideo ſaltem eſſe tria peccata: & hoc ipſum videtur docere Dicaſt.n. 229.

159 4. Si quis uno actu optet eidem quatuor diverſa mala, v. g. paupertatem, infamiam, mortem, damnationem æternam, ſunt quatuor peccata, etiam ſpecie diſtincta, uti rectè Mol. Suar. Con.Sylvius & alii, ſi advertat ſpecificam diverſitatem illorum malorum, & nihilominus optet: unde quando Dicaſt.n.498.dicit oppoſitum eſſe probabile, intelligendus eſt, ſi optans non apprehendat illa ut ſpecie diſtincta, ſed tantùm velut diverſa numero: imò poſſet eſſe unum numero peccatum, ſi illa omnia optet, apprehenſa tantùm in genere mali.

160 5. Si quis uno actu eidem perſonæ vellet rapere diverſa Dominia, Principatus, Regna &c. putat Dicaſt.n.234. fore plura peccata, quia licèt omnia videantur ſpectare ad bona fortunæ, tamen non videntur unum objectum conſtituere, cùm ſint jura, obligationes & modi valdè diverſi gubernandi ſingulas communitates, & jus, obligatio vel modus gubernandi unam non poſſit augere jus, obligationem vel modum gubernandi alteram, neque etiam invicem commutari.

161 6. Si quis uno actu uni detrahat vel calumnietur in tribus diverſis materiis, Bonac. Lugo, Dian. ſuprà, Dicaſt.*n.*88.*&* 592.Bonæſpei *d.8.num* 98. dicunt eſſe unum peccatum, quia illa omnia videntur poſſe eidem conflare unam infamiam majorem, ſed Nav.Sylvius *qu.72.a.9.*Borgia *num.*15. probabiliùs dicunt eſſe tria, quia læduntur jura ad tres diverſas famas, nam per hoc, quòd quis ſit laudabilis in virtute juſtitiæ, non ſit laudabilis in virtute caſtitatis, & per hoc, quòd ſciatur eſſe fur, non ideo ſcitur eſſe impudicus, ſed retinet jus ad hanc famam, ergo hæ famæ ſunt diverſa objecta, neque magis videntur poſſe conflare unicam numero famam, quàm tria jejunia unum jejunium, licèt faciant ad majorem macerationem ejuſdem corporis.

162 7. Si quis uno actu eidem in eadem materia detrahat apud tres homines, multi dicunt eſſe unum peccatum ob unitatem perſonæ, cui detrahitur, & materiæ, in qua detrahitur, ſed tenendum eſt oppoſitum, quia famæ illæ, quæ apud ſingulos tolluntur, non poſſunt facere unam famam majorem: nam famæ illæ ſunt bona exiſtimatio, quam ſinguli habent de tali homine, exiſtimatio autem, quam habet unus, non poteſt augere exiſtimationem, quam habet alter, neque ex eo, quòd tollatur vel minuatur exiſtimatio apud unum, tollitur aut minuitur apud alterum, ſed manet jus ad famam apud hunc, ergo hæ famæ & jura ad famas non conſtituunt unum objectum.

163 8. Si quis in mortali conſtitutus uno actu baptizet vel abſolvat tres homines, Tann.Dian.*p.1.t.7.R.*41.*& p.5.t.3. R.*27. Spor.*de pæn.n.*435.Stoz.*l.1.p.3.n.*585.dicunt eſſe unum numero peccatum, ſed Borgia num.22.dicit eſſe tria, quia ſunt tria objecta, nempe tria Sacramenta, quorum ſingulis fit injuria vel irreverentia. E contrà tamen, ſi quis uno actu conſecret multas hoſtias vel ciboria, eſt unum peccatum, quia omnia habent ſe per modum unius hoſtiæ iſtius ſacrificii.

164 9. Si quis uno actu ſtatuat tota ſeptimana omittere Horas, aut non jejunare in tota quadrageſima ſunt totidem peccata, quot dies, quia ſunt totidem objecta, cùm officium vel jejunium unius diei non ordinetur ad officium vel jejunium alterius.

165 10. Si quis una deliberatione omittat omnes vel plures Horas unius diei, Tol.& alii, quos refert ac ſequitur Buſemb.relatus *l.4.n.*1201.dicunt eſſe tot peccata, quot Horæ ſunt omiſſæ, ſed Nav.Lugo & alii probabiliter dicunt eſſe unicum, majus vel minus, prout plus vel minùs omittitur, quia omnes Horæ referuntur ad unum officium conſtituendum, faciuntque unum objectum.

166 11. Si quis intendat per tria Feſta non audire Miſſam, ſunt tria peccata, quia ſunt tria objecta, Borgia n.21.Si autem Feſto incidente in Dominicam non audiat Miſſam, Nav.Con.& alii dicunt eſſe duo peccata, ſed probabilius eſt cum Suar. Vaſq. Sanch.Compt.*d.*103.*ſ.*4 *n.*11.eſſe unicum, quia eſt moraliter unum præceptum, conformiter ad dicta num.137. de jejunio, ideoque eſt unum objectum.

167 Q. 28. *Quandonam actus phyſicè plures ſint unum vel multiplex numero peccatum?* R. Quæ Buſemb. relatus n. 146. de hoc habet, ſunt magis elucidanda. Itaque in genere dicendum eſt, tum actus phyſicè plures, eſſe unum numero peccatum, quando ita uniuntur, ut in æſtimatione prudentum cenſeantur una actio in genere moris, tum autem eſſe plura, quando non ita uniuntur: ſed manet difficultas, quandonam cenſeri debeant ita uniri, nam ſæpè ſunt actus planè diverſæ rationis, qui tamen concurrunt ad unum peccatum, ſæpè ex uno actu fiunt plures, quia fit interruptio; ſæpè idem actus ex eodem impetu reperitur, neque ſatis ſciri poteſt, an actus illi phyſicè plures, cenſeri debeant eſſe moraliter plures an unus. Circa actus plures, qui concurrunt ad unum peccatum, ſerviunt ſeqq. Regulæ.

1. Si multi actus ſpectent ad eandem conſummationem 168
peccati, & intendantur ex eodem fine principali, quamvis ſint valdè diverſi, ſunt unum numero peccatum: v.gr. Titius optat ſæpius mortem Caii, emit arma, aptat ſclopetum, quærit Cajum, etiam per aliquot dies, inquit Dicaſt.*de pænit.d.9. num.*73.tandem inventum traiicit globo & poſtmodum confodit gladio; hic ſunt plures phyſicè actiones, & diverſæ rationis, ſed quia ſunt ſibi ſubordinatæ in ordine ad conſummandum homicidium, & ex eadem immutata voluntate tendunt in eum finem, ſunt unum numero peccatum, ideoque ſatisfacit in Confeſſione Titius dicendo, occidi hominem. Similiter ſi Sempronius ſermones turpes, oſcula, tactus habuerit cum eadem muliere in ordine ad copulam ex eis ſecutam, ſunt unum peccatum cum copula & ſatisfacit dicendo, ſemel habui illicitam copulam, nec opus addere de tactibus, oſculis aut ſermonibus, multò minus de eodem numero, cùm enim illa communiter ſoleant comitari & ea ſe ordinentur ad copulam, hac intellecta ſatis intelliguntur, Dicaſt. nu.101. Quòd ſi ſequantur ſtatim poſt copulam ſine intentione novæ copulæ, Nav.Lorca & alii cum Caſtrop.*s.2.d.3.p.1.num.*5. putant adhuc non fore diſtinctum peccatum, quia erunt veluti complementum prioris copulæ; è contrà Suar. & alii multi dicunt fore diſtinctum, quia ea natura ſua ſunt inchoatio copulæ, ergo poſt copulam erunt inchoatio novæ copulæ; hanc ſententiam Averl.*qu.72.ſ.2.* meritò ſuadet confitentibus velut tutiorem, Dicaſt.autem num.75.agnoſcit utramque in- & extrinſecè probabilem, ſed pro claritate ſic diſtinguit, ſi illa continuè intendantur velut complementum prioris voluptatis, ſentit cum Nav. ſi intendantur ad novam copulam vel cum periculo pollutionis, tenet cum Suar. ſi ex neutro fine intendantur ſed in ipſis ſiſtatur velut aliis voluptatibus, rectè dicit fore diſtinctum ſecundùm ſe peccatum. Quòd autem J.Sanch. apud Caſtrop.dicit adhuc fore unum peccatum, quamvis longa interruptio fuiſſet inter copulam, & iſta conſequentia, admitti non debet, quia non apparet, quomodo cenſeri poſſint complementum præcedentis, niſi ſtatim poſt, quaſi ex eodem impetu contingant.

2. Si plures ejuſmodi actus externi per intentionem ope- 169
rantis ordinentur ad diverſos fines malos, erunt multiplex peccatum, hinc ſi Titius primo voluiſſet tantùm vulnerare, & poſteà ex alia ira vel malitia occideret Cajum, eſsent duo peccata ſpeciatim explicanda: ſi Sempronius faciens oſcula & tactus noluiſset copulam, quamvis hæc ob auctam libidinem poſtea ſequeretur, deberent tactus & oſcula ſpeciatim explicari, & quidem addito eodem numero, uti & tum, ſi facta eſsent, & non eſset ſecuta copula, quamvis fuiſset intenta, quia quando vel animo vel reipſa in illis ſiſtitur, habent ſuam in ſe malitiam diverſam à malitia peccati ulteriùs conſummati, uti habet communis & certa cum Dicaſt.num.76.& *Leſs.in auct.v.Confeſſio, caſ.*10. Idem eſt, ſi mala voluntas fuerit retractata, & poſt eam reaſſumptam ſequatur homicidium vel copula, tum enim ſunt plura peccata, quia ſiſtebatur in illa prima voluntate, nec iſta prævia ampliùs referebantur ad conſummationem peccati, cum quo facerent unum, hinc licèt poſtea ſequatur conſummatio, dicere debet, toties volui occidere aliquem: occidi aliquem: toties habui turpes tactus: habui copulam &c. Caſtrop.*p.2.num.*2.

3. Quamvis peccans ordinet plures actus externos ad 170
unum finem, ſi tamen illi actus de ſe non ſpectent ad conſummationem unius peccati vel operis, ſed in ſe ſint completi, non ideò erit unum numero peccatum ſed multiplex: hinc pollutio ſemper debet ſpeciatim explicari, quamvis facta ſit ex intentione copulæ, quia ex ſe non ordinatur ad copulam, ſed eſt contra finem copulæ, cujus finis eſt generatio. Similiter qui ex una intentione habendi centum ducatos centenis vicibus moraliter interruptis furatur etiam eidem homini ducatum, facit centum numero peccata, quia ſinguli actus ex ſe non ordinantur ad invicem, ideoque ſinguli ſeparati ſunt plena conſummatio externa voluntatis internæ moraliter peccaminoſæ, unde non ſatisfacit dicendo, furatus ſum centum ducatos, ſed addere debet, per centum vices. Similiter Sacerdos, qui die Natalis Chriſti ter legens Miſsam, ter communicat in mortali, ter peccat, quamvis Miſsas ordinaret ad quemcumque unum finem, uti rectè Stoz.*lib.1.p.3.num.*584. quia ſingulæ Miſsæ & Communiones ſunt actus de ſe completi in ratione ſacrificii & convivii ſpiritualis: ubi è contrà ſi ſumpta hoſtia & diſtributa

Digitized by Google

buta per duas horas communione ſumeret reliquas particulas, eſſet unum peccatum, quia ſumptio hoſtiæ & particularum pertinet ad conſummationem unius ſacrificii, non obſtante tanta interruptione phyſica.

171 4. An ille, qui continuo tempore in mortali abſolvit centum pœnitentes, centies peccet, non ita eſt certum; negant aliqui cum Rodriq. apud Eſcob. *lib.* 8. *num.* 230. & Lugo, Dian. Gob. Stoz. Spor. num. 435. dicunt eſſe ſaltem probabile, quod tantùm ſemel peccet, quia videtur eſſe unum miniſterium: hinc putant ſatis eſſe, ſi dicat, ſemel abſolvi plures in mortali; ſed dicendum eſt cum Bonac. Poſſev. Eſcob. Ovied. n. 115. Dicaſt. *à num.* 85. Borgia *qu.* 6. *num.* 23. Platel. *de Sacramen. num.* 74. toties peccare, quoties abſolvit, tum quia adminiſtratio Sacramenti toties eſt completa, neque una ſpectat ad alteram, tum etiam quia ſingulis Sacramentis fit gravis injuria:

172 Et ob eandem rationem videtur probabilius cum Vaſq. Con. *de Sacrament. qu.* 64. *num.* 35. Caſtrop. *p.* 3. *num.* 8. Oviedo *nu.* 14. Dicaſt. *de Sacram. d.* 3. *nu.* 234. quòd ille qui continuo tempore in mortali 100. hominibus dat Communionem, ſuppoſito quòd Communionem diſtribuere in mortali ſit mortale, centies peccet mortaliter, quia ſingulæ Communiones ſunt convivium ſpirituale completum reſpectu ſingulorum, neque una harum actionum ordinatur ad alteram, ſed eſt completa miniſtratio Sacramenti: oppoſitam tamen ſententiam, nempe eſſe unum numero peccatum, docent etiam multi, inter quos Henriq. Fill. Dian. Marchant. Platel. num. 73. Buſemb. *lib.* 6. *par.* 1. *num.* 86. referendus: & probabile eſſe agnoſcit Boſco *de Sacrament. d.* 1. *ſ.* 7. *num.* 175. Hoc verum eſt, fore unum peccatum, ſi Sacerdos eidem communicanti daret plures hoſtias, uti rectè Dicaſt. ſuprà, quia eſt unica Communio.

173 *Q.* 29. *Quid addendum ſit circa multiplicationem numericam peccati propter interruptionem, & repetitionem actuum?* R. Interruptio actus interni poteſt contingere, vel formaliter retractando voluntatem, & poſtea eandem reſumendo, vel non retractando quidem formaliter, attamen convertendo eam ad aliquid aliud: quod fieri poteſt, vel deliberatè, uti ſi quis prius volens furari, de hoc cogitans vadat aliò, ubi non eſt occaſio furandi; vel indeliberatè & ſine advertentia deſiſtendo à priori voluntate, v. gr. per oblivionem, ebrietatem, ſomnum; & hæ interruptiones quandoque multiplicant peccata, quandoque non, uti declarabitur ſequentibus Regulis.

174 1. Si voluntas fuerit retractata formaliter, & iterum reſumatur, probabilius eſt ſemper eſſe ſimul plura peccata, uti tenent Nav. Suar. Bonac. Hurtad. Rhod. Caſtrop. *T.* 2. *d.* 3. *p.* 2. *n.* 2. Dicaſt. *de Pœn. d.* 9. *n.* 104. hinc Arr. & Tann. dicunt hanc ſententiam eſſe communem, Averſ. *quæſt.* 72. *ſ.* 3. dicit eſſe prorſus certam, quamvis contradicant Gran. Haunol. Gob. Stoz. & aliqui Recentiores. Ratio noſtra eſt, quia poſita retractatione prior actus fuit completus & terminatus, ita ut non maneat nec formaliter nec virtualiter nec habitualiter, ideoque ad novum actum requiritur planè alia libertas, deliberatio & determinatio, ergo ſi reſumatur voluntas, non poſſunt cenſeri unus moraliter actus. Duo opponit Lugo, imprimis, quia unum peccatum eſt, ſi quis die jejunii ſurgens à ſecunda refectione cum voluntate non ampliùs comedendi, ſtatim poſt redeat & iterùm comedat. Deinde, quia illa multiplicatio per ſolam retractationem voluntatis non videtur eſſe moraliter diſcernibilis. Sed hæ rationes non urgent, nam ſecunda refectio ideò eſt unum peccatum, quia Eccleſia tale prandium computat per modum unius comeſtionis, uti rectè Herincx *d.* 5. *n.* 56. certum eſt autem talem interruptionem communiter eſſe ſufficienter & per ſe diſcernibilem, ex hoc, quòd deliberatè immutetur voluntas, & quiſque facilè advertat, ſe jam poſitivè nolle & poſtea iterum poſitivè velle: quid enim poteſt eſſe magis diſcernibile, quàm talis immutatio, cum adeo diverſo tendendi modo qui ſemper cadit ſub actualem cognitionem & ſub experimentale exercitium potentiæ? Quòd ſi defectu reflexionis aliquando non advertatur talis interruptio, aut per oblivionem excidat numerus, per accidens eſt, nam hoc ipſum etiam ſæpè fit in diſcernenda ſpecie, item in variis caſibus circa numerum, uti ſi quis ſcandalizarit aliquam multitudinem: unde ſicut tum ſufficit dicere, an fuerit magna vel parva multitudo, ita hic ſufficeret dicere, circiter, aut diuturnitatem temporis, quo continuati ſunt illi actus.

175 2. Si voluntas non fuerit efficaciter retractata, manet unum numero peccatum, v. g. Cajus legit turpem librum; Titius diſſuadet; audiens Cajus hæret ſuſpenſus, quid agat, ſed reſumpta voluntate pergit legere: hic eſt unum numero peccatum, & ſatisfacit dicendo, ſemel legi librum turpem, quia voluntas non fuit abſolutè & efficaciter retractata. E contrà ſi ſeriò voluiſſet abſtinere, & ſtatim poſt iterum legiſſet, deberet dicere, bis legi, ſecundùm dicta n. 174.

176 3. Si voluntas non fuit retractata formaliter, ſed interruptio facta ſit per deliberatam converſionem ad aliquid incompoſſibile cum priore intentione, eſt retractatio interpretativa, quæ etiam multiplicat peccata, hoc ipſo enim, quòd advertenter velit aliquid aliud incompoſſibile, cenſetur non velle, quod priùs volebat, uti rectè Spor. *de Pœn. n.* 437 Similiter dicunt Tan. *d.* 4. *q.* 2. *d.* 4. & Averſ. *q.* 72. *ſ.* 2. quãdo quis ſemel peregit ſuum conatum, quamvis irritum, vel ab eodem conatu quamvis imperfecto deſiſtit ex tædio vel laſſitudine, ſine propoſito ultrà pergendi, ita ut jam videatur conatus ille finitus, ſi poſtea voluntatem renovet, eſt aliud numero peccatum, cùm enim prior cum poſteriore nullam habeat connexionem aut dependentiam moralem, non poſſunt cenſeri unus moraliter actus; hinc, inquit Lugo, qui voluiſset hoc die occidere Cajum, ſi hoc die non occidit, cenſetur voluntas illa cum hoc die finita, quamvis expreſsè non retractet, ideoque ſi cras iterum velit, erit aliud numero peccatum. Idem dicit Dicaſt. *n.* 73. ſi volens occidere, veniat ad locum, ubi putabat eſse hoſtem, & quia audit procul abiiſse ac poſt menſem rediturum, ſi decernat tunc occidere, eſt novum peccatum, quamvis prior voluntas non fuerit retractata. Idem dicit nu. 95. quandocunque per lapſum temporis eſt talis diſpoſitio, ut nunc non commoveretur ad deſiderium occidendi, quamvis ipſi occurreret de eo cogitatio; tunc autem cenſetur eſse talis diſpoſitio, ſi intervenerit aliqua mutatio, v. g. ſi hoſtis interim fecerit ipſi aliquod beneficium, tunc enim virtualiter erit revocata prior voluntas occidendi, unde ſi renovetur, erit aliud numero peccatum: & idem eſt in aliis materiis.

4. Quando interruptio facta eſt per converſionem deliberatam vel indeliberatam ad aliquid aliud adhuc compoſſibile cum executione prioris intenti, tunc tantùm multiplicabuntur peccata, ſi ſinguli actus habeant aliquid, in quo conſummentur, nec invicem ſibi ſubordinentur, quod maximè contingit in peccatis internis, v. g. odiis, delectationibus moroſis, quæ erunt tot numero, quoties voluntas interrupta illos actus repetet, uti rectè Caſtrop. *p.* 3. *n.* 17. & Dicaſt. *num.* 99. contrà alios, tunc enim nihil habent, in quo uniantur. Notat tamen Averſa *ſ.* 3. ſi quis unico iræ impetu ſæpiùs per repetita deſideria interna optaret malum proximo, id cenſeri unum: & idem eſt in aliis materiis. Addit Dicaſt. *nu.* 107. ſi quis aliquid turpe appetens, nec cogitans abſtinere ab eo affectu, caſu per aliquod occurrens diſtrahatur, & ſtatim redeat ad appetitionem priorem, adhuc cenſeri unum actum, quamvis enim illi actus propriè ſibi non ſubordinentur, tamen objectum manſit moraliter præſens. Quòd ſi actus ſibi ſubordinentur, vel ſine notabili interruptione continuentur in aliquo opere exteriore, uti plures actus odii contra inimicum, cujus mors quæritur per aliquod medium externum, hi omnes ſunt unum peccatum ſecundùm dicta num. 168. quia moraliter uniuntur, partim in illa voluntate occidendi, partim in illo uno medio externo, quo intenditur mors, & tunc actus alius, quo renovatur propoſitum, veluti naturaliter ſuboritur ex priori actu facitque moraliter unum cum illo. 177

5. Quamvis actus tales ſint ſibi ſubordinati & continuentur in aliquo medio ſeu opere externo, tamen ſi inter unum & alterum intercedat nimis magna mora temporis, non manebit unus moraliter actus, uti habet communis contra *Tamb. de Confeſſ. l.* 2. *c.* 1. *num.* 32. ubi cum Dicaſt. *num.* 65. & aliis docet, quantumcunque ſit magna interruptio, non multiplicari peccata, niſi ſimul adfuerit retractatio prioris voluntatis; ſed hoc communiter & meritò rejicitur ab aliis. Quanta autem hæc mora eſse debeat, ut cenſeantur plura peccata, non poteſt una regula definiri. Aliqui nimis laxè extendunt ad ſeptimanas, menſes & annos; alii nimis rigidè contrahunt ad diem & horas: verùm relinquendum eſt judicio prudentis, habita reflexione ad intenſionem actus antecedentis, qui imperabat executionem; item ad naturam occupationis, quæ animum aliò abſtrahit; denique ad alias circumſtantias, quæ dici poſsent priorem actum quaſi abolere: optimum erit, quod ſuadet Averſa cum aliis communiter, ut pœnitens explicet moram temporis & conſuetudinem ſæpè vel non ſæpè repetendi tales actus per diem aut ſeptimanam. 178

6. Qui ex eodem impetu & deliberatione ſtatim repetit actum, v. g. qui ſæpiùs alterum percutit, convitiatur, blaſphemat, pejerat, detrahit, ſi in eadem manet materia, ſecundùm Caſtrop. *nu.* 5. Dicaſt. *n.* 77. alioſque multos & graves AA. committit unum numero peccatum, quia cenſetur idem actus repeti: idem eſt, ſi quis continuè pluries oſculetur eandem puellam, uti habet Averſa: item ſi quis, poſtquàm dixit contumelias & ob aliquid occurrens intermiſcuit aliqua alia verba, ſi in eodem congreſſu repetat eaſdem contumelias, uti habet Dicaſt. *nu.* 107. Item ſi quis ex uno gulæ impetu die vetito per tempus unius prandii plures carnes etiam diverſas comedat ut notant Lugo, Gob. Stoz. *l.* 1. *p.* 3. *nu.* 574. Similiter quando quis ſtatuit furari plures pannos ex una officina, quos omnes quaſi una vice apprehendit, hoc ipſo quòd invadat officinam, & poſſit tollere, quos volet, quamvis tota nocte efferat per repetitos actus, quia nempe una vice tollere non poteſt, eſt unum 179

pec-

Digitized by Google

peccatum, quia eſt una apprehenſio, cui ſubordinantur & deſerviunt plures actiones intrà breve tempus repetitæ. E contrà ſi quis ex eodem impetu per repetitas actiones inferat diverſa vulnera, dicat diverſa convitia aut blaſphemias, aut in diverſis materiis pejeret aut detrahat, communis ſententia eſt, inquit Caſtrop.*num.6.* eſſe plura peccata, probabile tamen putat ipſe cum Bonac. eſſe unicum; quid autem probabilius dicatur, colligi poteſt ex ſententiis relatis à num.156. Dicendum verò eſt abſolutè contra aliquos apud Mendo *diſſ.2.n.*2. fore duo peccata, ſi quis ex eodem impetu & deliberatione haberet duas cum eadem copulas ſibi ſuccedentes, quia talia, ſi ſemel ſint facta, ob ſpecialem ſuam conditionem non cenſentur unquam eadem repeti, nec ſimul facere unum.

180 *Q.30. Quandonam peccatum omiſſionis numero multiplicetur?* R. Docebunt exempla, unum de omiſſione Miſſæ, alterum de omiſſione reſtitutionis, quæ facilè applicabuntur ad alias materias.

§.1. Qui pridie Feſti decrevit non audire Miſſam in Feſto, toties peccat, quoties cum morali interruptione repetit hoc propoſitum ante Feſtum, quia ante hunc diem nihil eſt, in quo volitiones illę poſſent continuari aut dici moraliter unum, necdum enim eſt omiſſio Miſſę, quę tunc necdum pręcepta eſt, & tantùm ponitur cauſa remota illius omiſſionis, uti habet S. Th. 2.2.*q.79.a.3. ad* 3. Si autem ipſo die Feſto primo mane decernat non audire Miſſam, quam per totum mane audire poſſet, & ſæpè ad meridiem uſque repetat hanc volitionem, Oviedo *controv.5.à nu.*110. dicit fore unum peccatum, qualiſcumque fuerit interruptio volitionum, dummodò interim non retractarit voluntatem, quia à primo mane incępit exterius peccare per omiſſionem Miſſæ tunc debitæ, ut habet S.Th. ſuprà, & hæc una omiſſio quaſi continuè producitur uſque ad ultimum tempus, non enim ideò præcisè peccat, quia eam non audit ultimo tempore, ſed quia eam toto mane non audit. E contrà Vaſq. & Caſtrop.*t.2.d.3.p.3.n.*17. probabilius putant tunc tantùm fore unum peccatum, ſi omiſſio fuerit decreta ex intentione unius operis incompoſſibilis cum Miſſa, & toto mane continuati, quale poſſet eſſe ſtudium, tunc enim omnes volitiones, quæ renovantur, ſufficienter uniuntur in uno illo opere, tanquàm medio, per quod excluditur Miſſa: ſi autem non fuerit intentum vel continuatum tale unum opus, toties peccatur, quoties cum interruptione morali renovantur illæ volitiones, quia hæ non ſunt unum, neque inter ſe, uti patet, neque in omiſſione Miſſæ, quæ toties deſinit eſſe voluntaria, quoties intercedit interruptio prioris voluntatis omittendi; & de hac eſt loquendum; uti ſuprà locuti ſumus de multiplicatione numerica peccati commiſſionis, unde inquit *Comp.d.*102.*ſ.*8.*n.*4. ſi priùs volens omittere indormiiſſet, & experrectus iterum vellet omittere, eſſent duo peccata.

181 §.2. Qui rem ablatam pergit injuſtè retinere, multiplicat numerum peccati, imprimis ſi priùs voluit reſtituere, & poſtea iterum non velit, aut data opportunitate non reſtituat. Deinde quoties renovat voluntatem non reſtituendi, cum tali deliberatione animi, ut quamvis antehac noluiſſet non reſtituere, jam nollet, uti notant Ovied.*nu.*112. & Diana *p.2.tr.16. R.*25. Addit Caſtrop.*nu.*2. ſi priùs non potens reſtituere, & poſtea iterum potens non reſtituat, quia per impotentiam diſcontinuata fuit prior voluntas, cùm retentio tunc non eſſet peccaminoſa, ut anteà; quod etiam affirmat, ſi non ampliùs cogitarit de retentione, & diu poſt recordans pergat retinere, intermedio enim tempore retentio non erat actualiter voluntaria, neque prior voluntas continuabatur in aliquo effectu, qui eſſet cauſa illius retentionis, ergo cùm de novo fiat voluntaria, de novo fit peccatum. Putant etiam Suar. Mol. Dicaſt. *de juſt. l.2.t.2.d.*1.*n.*67. peccatum non reſtitutionis multiplicari numero per interruptionem ſomni, aut etiam omnimodæ diſtractionis, quia tunc nihil manet exteriùs, in quo continuetur, cùm omiſſio nihil ſit, verùm contradicunt alii cum Lugo *de Pœn.d.*16.*n.*548. docentes poſse eſse, per ſe loquendo, unicum peccatum, quamvis per plures annos reſtituat; ſi tamen ſit obligatio confitendi circumſtantias notabiliter aggravantes, poterit ratione longæ durationis eſsę obligatio addendi tempus injuſtæ retentionis. Et idem dicendum eſt in aliis materiis, quandocunque negligitur impletio alicujus, ad quod eſt obligatio, ſive ex præcepto, uti ad Confeſſionem vel Communionem annuam, ſive ex voto.

182 Pro praxi circa Confeſſionem peccatorum quoad numerum, plura addentur *l.6.p.*2. quando de Confeſſione, nam ex hactenus dictis de diſtinctione ſpecifica & numerica, ſatis apparet in his plùs eſse tribuendum judicio naturali, item uſui fidelium ac ſenſui communi prudentum, quàm ſcrupuloſę conſiderationi ſcolaſticorum, uti etiam advertit Haunold. *num.* 419.

CAPUT II.

De peccatis in ſpecie, mortali & veniali. 183

DUBIUM I.

Quid ſit peccatum mortale & veniale?

RESP. I. Mortale eſt, quod ob ſui gravitatem, gratiam „ 183
& amicitiam cum Deo ſolvit, pœnamque æternam „
meretur. Dicitur, *mortale*, quia ſpiritualis vitæ princi- „
pium, gratiam ſcilicet habitualem tollit, & mortem ani- „
mæ affert. „

Veniale eſt, quod ob ſuam levitatem gratiam & amicitiam „
non tollit, etſi fervorem charitatis minuat, & temporalem „
pœnam meratur. Dicitur *veniale*; quia ſalvo vitæ ſpiri- „
tualis principio, ſcilicet gratia, languorem animæ facilè cu- „
rabilem infert, veniamque facilè conſequitur. „

Reſp. II. Mortale peccatum duplex eſt, aliud eſt mortale „
ex genere ſuo; aliud ex accidente. Mortale ex genere ſuo eſt, „
quod per ſe lædit charitatem Dei vel proximi, quoad perſo- „
nam, res aut jura, vel nos ipſos corrumpit graviter. Ita Az. „
*l.4.c.9.*Sanch.1.*mor, cap.3. Unde reſſolves:* „

I. Peccata contra bonum proprium commiſsa ut pluri- „
mùm ſunt venialia ex genere, ut v.g. inutilis & vana concu- „
piſcentia, vana oblectatio, prodigalitas, curioſitas, ſuper- „
fluitas cultus & veſtitus, nugæ, otium, exceſsus in cibo, „
potu, ſomno, riſu, uſu conjugii, timore, triſtitia, ap- „
petitu pecuniæ, laudis, &c. „

II. Peccata contra virtutes Theologicas, ſunt mortalia ex „
genere ſuo, quia nocent bono alicui interno Dei, v.g. vera- „
citati, miſericordiæ, charitati. Item ferè omnia, quæ fiunt „
contra Decalogum, quia quæ committuntur contra tria pri- „
ma præcepta, nocent ſimiliter Deitati, ſcientiæ, omnipo- „
tentiæ divinæ, ejuſque honori externo vel interno: quæ ve- „
rò contra reliqua præcepta fiunt, nocent perſonæ, bono, „
aut juri proximi. „

III. Peccata illa ſeptem, quæ dicuntur Capitalia, non „
omnia ſunt mortalia ex genere ſuo, quia non omnia „
graviter Deum aut proximum lædunt, vel nos ipſos cor- „
rumpunt. „

Reſp. III. Mortale ex accidente, dicitur, cùm actus ali- „
quis venialis aut indifferens, fit per accidens mortalis, de „
quo *infrà*. „

ADDENDA.

184 QUæſt.31. *An dentur peccata aliqua de ſe mortalia, alia de ſe venialia?* R. Non omnia peccata eſse æqualia, conſtat ex dictis num.114. Circa quæſtionem autem hìc propoſitam, refert varios errores Bellarm. *de amiſſ.gratiæ l.1.c.4.* nam 1. Jovinianus & Pelagius dixerunt abſolutè omnia peccata in omnibus hominibus eſse mortalia. 2. VVicleff. & Calvinus dixerunt omnia quidem eſsę in ſe mortalia, ſed ſolis reprobatis reputari tanquàm mortalia, prædeſtinatis autem tanquam venialia, 3. Lutherus, Melanchton, Kemnitius aliique dixerunt fidelibus ſolam infidelitatem imputari ad mortale, in infidelibus autem omnia eſse de ſe mortalia, quamvis aliqua ex Dei miſericordia imputentur ad pœnam tantùm temporalem. 4. Quidam Lutherani concedunt etiam in fidelibus plura mortalia præter infidelitatem, ſed dicunt omnia in his imputari tantùm ut venialia. 5. Ex Catholicis DD. aliqui, ſaltem in ſpeciem, favent his erroribus, nam Bajus, Gerſon, Almaius & Roffenſis etiam dixerunt mortale & veniale non differre ex natura rei, ſed omnia eſse mortalia, quædam verò ex Dei miſericordia & bonitate eſse venialia; Tannerus tamen *d.4.qu.5.dub.*1. rectè oſtendit eos, quoad rem, diſsenſiſse ab hæreticis, & Arr. *d.*48.*ſ.*2. dicit Catholicos illos tantùm voluiſse, quòd aliqua ſint venialia ex Dei ordinatione, quia aliqua antecedenter prohibuit tanquam venialia tantùm, quæ prohibere potuiſset tanquam mortalia, hinc J. Poncius *d.22.num.*23. defendit ſententiam horum DD. dicens in terminis, *Nulla peccata venialia ſunt ita talia ex natura ſua, quin poſſint prohiberi ſub pena peccati mortalis & reddi mortalia; unde quòd ſic non prohibeantur, oritur ex bonitate & miſericordia Dei:* an autem hæc fuerit mens illorum DD. parùm refert, ſaltem non ideò fuerunt hæretici, quia errorem ſuum non defenderunt cum pertinacia. Pro confutandis erroribus reliquis, tenenda ſunt ſequentia:

§.1. Dantur peccata, alia mortalia, alia venialia, nam 185
*Matth.*5. dicitur. *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio, qui dixerit raca, reus erit concilio, qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis*, quæ SS. PP. apud Bellarm. *cap.9.* applicant veniali & mortali. Item Matth.23. dicitur de Phariſæis, *Excolantes culicem, camelum autem glutientes*, id eſt,

in le-

in levibus ſcrupuloſi, & graviora non curantes: Lucæ *6*, reprehenditur videns feſtucam in oculo alieno & non curans trabem in ſuo. Item de mortalibus dicitur ad Rom.6.*Stipendium peccati mors*. Ad Gal.5. *Manifeſta ſunt opera carnis &c. Qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur*. De venialibus dicitur Proverb.24. *Septies enim cadet juſtus & reſurget*, quæ verba licèt S.Auguſt.*de civit.l.*11.*c.*31. explicet de tribulationibus, tamen S.Hier. *in comment.* & alii communiter intelligunt de venialibus. Eadem venialia comparat Apoſt. 1. ad Corinth.3.cum fœno & ſtipulis: Jacobi 3.dicitur, *In multis offendimus omnes*: 1. Joan.2. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus & veritas in nobis non eſt*; circa quæ verba S.Aug.*de Civit.lib.*14.*cap.*9. ait: *Non eſt qualiumcumque hominum hæc vox, ſed vel maximè piorum & multùm juſtorum & Sanctorum*. Idipſum docet Trid. *ſeſſ.*14.*c.*5. ubi dicit mortalia eſſe neceſſariò confitenda, non item venialia: & hoc ipſum manifeſtè aſſerunt SS. PP. apud Bellarm. *c.*5. *& ſeqq.*

186 §.2. Fideles & prædeſtinati poſſunt peccare mortaliter; è contrà infideles & reprobati venialiter, vel nullo modo per actiones ſuas. *Pars* 1. patet, quia David, in quantum homicida & adulter, item Magdalena, in quantum dicitur fuiſſe in civitate peccatrix, peccarunt mortaliter, ſed hi erant fideles & prædeſtinati, ergo. *Pars* 2.*prob.* quia infidelis & reprobatus poteſt jocosè mentiri, hoc autem eſt veniale tantum, ergo. *Pars* eadem, uti & *tertia* definitur in Trid.*ſeſſ.*6.*Can.*7.*Si quis dixerit opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, verè eſſe peccata vel odium Dei mereri &c. anathema ſit*. Ratio eſt, quia infidelis poteſt dare eleemoſynam ex commiſeratione in pauperem extremè egentem, hoc autem non eſt peccatum, nam Deus hortatur ad talem miſericordiam, & punit, ſi negligatur, uti habetur Matth. 25. ergo. Idem evincitur ex propoſ. ab Alex. VIII. damnatis, quas *n.* 12. retulimus.

*Objic.*1. Ad Rom.8.dicitur, *Nihil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto*, ergo apud fideles & prædeſtinatos nihil eſt mortale. 2.*Ibid.c.*14.dicitur, *Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, ſed nullum opus infidelis eſt ex fide, ergo omne opus infidelis eſt peccatum. R. *Ad* 1. Apoſtolus, tantùm vult, quòd in illis, qui ſunt juſtificati per Chriſtum, nihil ſit damnabile, id eſt, in illis nihil ſit dignum damnatione, cùm per gratiam ſint amici Dei, quamdiu manent in Chriſto ſeu in gratia per Chriſtum illis data. *Ad* 2. Non eſſe ex fide, ſignificat, eſſe contra dictamen conſcientiæ, uti patet legenti antecedentia, falſum autem eſt, quòd omne opus infidelis ſit contra dictamen conſcientiæ.

187 §.3. Fideles poſſunt aliter peccare mortaliter, quàm per infidelitatem, uti definit Trid. *ſeſſ.*6.*cap.*15. *& Can.*27. Ratio eſt, quia fideles poſſunt fornicari, adulterare, furari &c. ſed hæc non ſunt infidelitas, & tamen ſunt mortalia, quia de illis dicitur 1. ad Corinth.6. *Regnum Dei non poſſidebunt*, ergo.

188 §.4. Non eſt ab imputatione Dei quòd aliquid ſit peccatum mortale vel veniale, quod mereatur pœnam æternam vel temporalem. Probatur, in primis quoad opera hominis juſti ex Trid.*ſeſſ.*6.*c.*15. *Si quis in quolibet bono opere juſtum ſaltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius eſt, mortaliter, atque ideò pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, anathema ſit*. Deinde probatur univerſaliter, 1. Quia mortale quamdiu eſt, ex natura ſua habet, quod exigat odium abominationis & inimicitiæ Dei, cùm enim mortaliter peccans perfectè & vi ſui actus perpetuò ſe avertat à Deo, tollendo à ſe gratiam, per quam ſolam redeundum eſſet ad Deum, hoc ipſo meretur, ut Deus perpetuò avertatur ab eo & æternùm puniat: hoc non habet ex natura ſua veniale, alioquin Deus non poſſet non odiſſe odio abominationis & inimicitiæ, hoc autem falſum eſt, quia veniale ſtat cum gratia, uti docet Trid.*ſeſſ.*6.*c.*11. *Quantumvis Sancti & juſti in levia ſaltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea deſinunt eſſe juſti*, ergo veniale ex natura ſua & præſcindendo à Dei imputatione habet, quòd non ſit mortale, & conſequenter quòd non mereatur pœnam æternam. 2. Deus juſtè imputat peccatum, ſicuti unumquodque eſt malum & intrinſecè imputabile, ergo antecedenter ad Dei imputationem habet eſſe tale, uti exigat imputari vel graviter vel leviter, ſi enim ſit prudens imputatio, debet haberi ejus fundamentum, alioquin verbum otioſum aut etiam actus indifferens poſſet ad mortale imputari. 3. Si ex imputatione ſit peccatum, ergo ultimum, in quod reſolvetur peccatum, erit imputatio Dei, & poterit homo dicere Deo: ideò offenderis, quia tu vis.

*Objic.*1. Pſal.31. dicitur, *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*, ergo ex imputatione Dei eſt peccatum. 2. Eccleſia pro animabus in ſolo veniali defunctis orat Deum, ne abſorbeat eas tartarus, ut pœnas inferni non ſuſtineant, &c. ergo agnoſcit poſſe ideò adhuc damnari, & petit miſericordiam Dei, ne id fiat. 3. Omne peccatum eſt grave vel leve Theologicè per reſpectum ad legem Dei graviter vel leviter obligantem, ergo omne peccatum eſt grave vel leve per reſpectum ad volitionem Dei, ergo eſt tale, quia Deus vult eſſe tale, & imputat ut tale. Reſp. *Ad* 1. neg. conſeq. quia etiam ille eſt beatus, cui Deus remiſit actuale peccatum, nec tamen inde ſequitur, ergo ex non remiſſione eſt actuale peccatum, ſed potiùs ſequitur oppoſitum, quòd non remiſſio ſupponat actuale peccatum: Deinde imputari hìc ſignificat tam perfectè remitti, ut nihil de pœna etiam maneat, ſed homo redeat ad primam & æquè perfectam cum Deo amicitiam, uti rectè explicat Le Blanc in hunc locum: David enim immediatè antè erat locutus de remiſſione culpæ, ergo hìc tantùm intelligit perfectam remiſſionem pœnæ. *Ad* 2. Eccleſia ſic orans conſiderat animas veluti è corpore migrantes aut jam emigraturas, & orat pro eis veluti necdum judicatis, uti rectè Herinex *d.*7. *num.*9. *Ad* 3. Pendet à volitione Dei, quòd aliqua ſaltem objecta, quæ nimirum non ſunt intrinſecè mala, prohibeantur graviter vel leviter, aut etiam nullo modo, ſed ſuppoſito quòd ſint graviter vel leviter prohibita, & quis talem legem tranſgrediatur, non pendet à Dei volitione, quòd hæc tranſgreſſio ſit gravis vel levis: ſicuti ſi nullo modo ſint prohibita, non pendet à Dei volitione, ut talis actio ſit vel non ſit peccatum: hinc diſtinguo primum conſequens, ergo omne peccatum eſt grave vel leve per reſpectum ad volitionem Dei, quæ conſtituit legem antecedenter ad peccatum, tranſeat, quæ poſt peccatum factum imputaret illud graviter vel leviter, n. conſ. 1. & 2.

Inſt. Deus poſſet condonare totum mortale, ergo poterit eouſque condonare, ut maneat tantùm veniale. R. Si ſermo ſit de pœna, C. ſi de culpa, N. eſt enim una malitia, ergo ſicuti non poteſt Deus eouſque minuere eſſentiam hominis, ut maneat brutum, ſic nec poterit ita minuere eſſentiam mortalis, ut maneat veniale.

§.5. Peccatum mortale & veniale differunt ex natura ſua, 189
uti manifeſtè ſequitur ex dictis, & ulteriùs probatur ex Conciliis, ac definitione Pontificum, nam Conc. Milev. cui interfuit S.Aug. & ejus Canones compoſuit, docet Can.*6.* 7. 8. Sanctos & juſtos habere quædam peccata, quæ licèt Sanctitati & Juſtitiæ non repugnent, tamen verè peccata ſint, & remiſſione indigeant. Deinde S.Pius V. Greg. XIII. & Urb. VIII. damnarunt hanc 21. propoſ. Baii. *Nullum peccatum eſt ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam*. Idem habetur ex traditione Eccleſiæ aliiſque Concil. & SS. PP. apud Bellarm.*c.*10. Ratio eſt, 1. quia irrationabile videtur, quòd Deus propter offenſiunculas, quas omnes nobis moraliter impoſſibile eſt vitare, poſſet amicitiam ſuam reſcindere, gratiam tollere & æternùm punire; ſic enim non cenſeretur ſincerè & conſtanter velle nos habere ſibi amicos, imò amicitia & gratia Dei redderetur contemptibilis, ſicuti inter homines cenſemus eſſe irrationabile, ut quis, ſive Superior ſive æqualis, propter quidvis leviſſimum moraliter indeclinabile graviter offendatur & puniat, qui autem ita ad quidvis graviter offenderetur, ejus amicitia meritò eſſet contemptibilis tanquam aliquid omni momento amiſſibile & obnoxium nimiis periculis, ergo tales offenſiunculæ non ſunt ex natura ſua dignæ inimicitia Dei ſed veniales. 2. Furtum nummi leviſſimi ex natura ſua non graviter repugnat naturæ rationali aut fini illius, & etiam ſecluſa revelatione Dei, ſecundùm lumen naturæ cognoſcimus eſſe quid tantùm leve, ergo ex natura ſua non eſt peccatum grave.

*Objic.*1. Matth.5. dicitur, *qui ſolverit unum de his man-* 190
datis minimis, minimus, id eſt, nullus *vocabitur in regno cœlorum*; Item Joan.13. dicitur, *ſi non lavero te, non habebis partem mecum*: hæc autem lotio ſignificabat remiſſionem venialium, ergo venialia excludunt à cœlo. Reſp. *Ad* 1. dicitur, *qui ſolverit & docuerit ſic homines*, prava interpretatione corrumpendo verbum Dei, uti explicat S. Hier. & dicendo ibi non eſſe peccatum, ubi tamen eſt, ille nullus erit in regno cœlorum, quia hoc faciendo peccat mortaliter. *Ad* 2. S. Baſil. explicat, ſi lavari nolueris, non habebis partem mecum, quia hæc inobedientia fuiſſet peccatum mortale: SS. Aug. & Bernard. explicant, non habebis partem mecum, priuſquam fueris lotus à venialibus, quia venialia impediunt beatitudinem.

*Objic.*2. S.Baſil.*in qq. brevibus qu.*293. expreſsè dicit diffe- 191
rentiam majorum & minorum peccatorum nuſquam in novo teſtamento reperiri, S.Aug.*de vera & falſa pœnit.* c.8. dicit ex miſericordia Dei eſſe, quòd venialia ſint levia. Præterea multi PP. appellant venialia, quæ de ſe ſunt mortalia, ergo apud ipſos in re idem eſt, eſſe mortale & veniale. R. *Ad* 1. plures apud Bellam. *cap.*13. dicunt eum librum falsò adſcribi S. Baſilio: alii dicunt tantùm velle, quòd à Monacis, cum quibus ibi agit, omnia ſine diſcrimine ſint cavenda, non quærendo an ſint mortalia an venialia, & ita Evangelium ſine diſtin-

ctione etiam dicit omnia cavenda: & hæc reſponſio videtur bona, nam titulum quæſtionis eſt, *quomodo ergo agi par eſt cum his, qui cùm majora peccata declinant, minora perinde, ac ſi nihil referrent, committunt?* *Ad* 2. S. Aug. ſe ipſe explicat, nempe ex Dei miſericordia eſſe, quòd ob venialia non negentur gratiæ actuales, ſine quibus conſentiretur in mortalia. *Ad* 3. notat S.Th. 1.2.*qu.*88.*a.*2. peccatum apud PP. tripliciter dici veniale, imprimis à cauſa, ſi nempe fiat ex ignorantia vel fragilitate, tum enim dicitur veniale, quia eſt dignius gratia, quàm ſi fieret ex malitia. Deinde ab eventu, quia per pœnitentiam obtinetur ejus venia, & eſt quaſi veniabile ſeu remiſſibile: atque in his duabus acceptionibus ſæpè à PP. confunditur cum mortali. Quando autem ſignificat veniale in ſe, id eſt, tale, ut de ſe ſtet cum amicitia Dei, ſemper in natura ſua diſtinguitur à mortali, nec PP. illud cum mortali confundunt.

192 *Objic.*3. Omnis offenſa Dei eſt pejor quàm offenſæ infinitę creaturarum, ſed hæ eſſent malitiæ infinitæ, ergo etiam omnis offenſa Dei eſt malitiæ infinitæ, ergo eſt mortale. Deinde, omne veniale eſt plus odibile, quàm infinitum bonum ſit amabile: potiùs enim eſſet carendum infinito bono, quàm committendum veniale, ſed infinitum bonum eſt infinitè amabile, ergo veniale eſt infinitè odibile, ergo malitiæ infinitæ, ergo mortale. Pręterea pœna æterna damni & ſenſus eſt minus malum, quàm unicum veniale, ergo qui committit veniale, meretur utramque pœnam æternam, ergo meretur mortem æternam, ergo eſt moraliter mortale. R. *Ad* 1. Offenſæ infinitæ creaturarum nullam haberent malitiam Theologicam, hanc habet veniale, & ideò ſuperioritate ordinis illas ſuperat. *Ad* 2. Veniale eſt infinitè odibile, abſolutè, n. reſpectivè ad electionem ejus præ bono, id eſt, potiùs debet in infinitum odio haberi, quàm eligi propter quodvis bonum etiam infinitum, c. ex quo tantùm ſequitur nullam eſſe eligibilitatem in veniali, non autem aſſe malitiam infinitam, nam nec poſſum eligere unicum veniale, ut impediam omnia mortalia aliorum hominum, nec tamen inde ſequitur veniale eſſe pejus quàm mortalia. *Ad* 3. N. conſ. veniale habet in ſe malitiam moralem, quia eſt volitio libera malitiæ objectivæ, pœna non habet, quia conſiſtit in perpeſſione mali extrinſecus illati, ex quo plus non ſequitur, quàm quod veniale nullo modo ſit eligibile, pœna autem poſſit eligi, uti vitetur veniale; ſed non ſequitur, quòd veniale non poſſit ſatis puniri per quamvis pœnam, quia pœna in ratione pœnæ ſeu correptionis poteſt eſſe major, quàm veniale ſit malum in ratione culpæ: & faltem eſt certum, quod veniale non mereatur privationem amicitiæ Dei.

*Inſt.*1. Minimum opus bonum meretur præmium æternum, ergo minimum opus malum meretur pœnam æternam. R. N. conſ. quando opus bonum meretur præmium æternum, hoc habet à ſupernaturalitate, & quia operans eſt per gratiam, vel ſit filius Dei, cui ſic operanti appromiſſa eſt gloria & hæreditas æterna, nihil tale eſt, quod reddat veniale dignum pęna æterna.

*Inſt.*2. Saltem veniale, quod committitur ab illo, qui eſt in mortali, merebitur pęnam æternam, ſicut actus, qui fit à juſto, meretur præmium æternum. R. N. ſeq. quia opera bona dignificantur à perſonæ dignitate, objectum enim complacentiæ divinæ eſt opus etiam prout eſt à tali perſona per gratiam dignificata: opera mala de ſe ſunt indigna & ingrata Deo, neque ſemper indignificantur ratione operantis aliunde accidentaliter indigni, nam ſi fiant ab hoſte cenſentur minùs mala, cùm indignius ſit aliquod malum inferri ab amico vel filio, ſecundùm illud Pſalm. 54. *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique; tu verò homo unanimis &c. qui dulces mecum capiebas cibos &c.* ergo objectum hujus diſplicentiæ non tam eſt perſona operans quàm opus ipſum, quod exigit puniri, non ſecundùm indignitatem accidentalem operantis, ſed ſecundùm malitiam ſuam: cum hoc tamen ſtat, quod ob naturalem quaſi vilitatem perſonæ offendentis quandoq; cenſeatur offenſa major, uti ſi ruſticus percutiat nobilem cenſetur gravius, quàm ſi nobilis nobilem, quia talis vilitas naturalis ſubjecti in æſtimatione prudentum plus auget indignitatem operis, quàm vilitas tantùm accidentalis per peccatum.

*Inſt.*3. Veniale eſt contra legem minantem gravem pœnam, ſcilicet mortis temporalis vel Purgatorii, quam veniale meretur, ergo eſt mortale, gravis enim obligatio legis civilis ex eo colligitur, quòd minetur pęnam mortis. R. Mors temporalis vel Purgatorium reſpectivè ad Deum & vitam ęternam eſt quid leve: reſpectu legum humanarum eſt quid grave, quia eſt ſummum, quod poſſunt inferre homines.

193 *Objic.*4. Quòd veniale remittatur, eſt ex gratia Dei, ergo poſſet non remitti, ergo poſſet ſemper puniri, & quòd non ſemper puniatur, eſt Dei miſericordia, ergo de ſe eſt mortale. R. Eſt ex gratia Dei, ſed ſuo modo debita, quia gratia Dei, quam veniale non tollit, exigit ejus aliquando remiſſionem fieri, poteſtque homo condignè pro illo ſatisfacere aut ſaltem ſatiſpati. Quòd ſi fortè non remittatur aut etiam æternùm puniatur in inferno, quia conjunctum eſt cum mortali, id non eſt ex natura peccati venialis, ſed per accidens ob ſtatum damnari propter mortale.

Inſt. Deus poſſet non acceptare ſatisfactionem pro veniali, tum autem homo propter veniale privaretur æterna beatitudine, ergo tale veniale eſſet mortale. R. Deum tum acturum ut abſolutum Dominum, & præter naturam ac exigentiam gratiæ: de cætero veniale ex ſe non mereretur æternam privationem gloriæ, aliàs etiam mereretur privationem æternam gratiæ, quæ confert jus ad gloriam æternam.

*Objic.*5. Peccans venialiter, *v.g.* diſputans ob vanam glo- 194
riam, ponit finem ultimum in creatura, ſibi enim quærit illud bonum gloriæ, & in illo ſiſtit, ergo peccat mortaliter, nam mortale eſt habere alium finem ultimum quàm Deum: *Nec refert*: quod hic alius finis ſit aliquid leve, *nam* tantò indignius eſt, ut in eo ponatur finis ultimus. R. N. antec. tum enim tantùm poneretur finis ultimus in creatura per veniale amata, ſi quis ex affectu ad hanc paratus eſſet tranſgredi alia graviora pręcepta, ut rectè Suar. *d.*2.*ſ.*6.*à n.*12. De cętero, ſi hoc non fiat, & maximè ſi venialiter peccans ſit in gratia, quaſi habitu refert illud bonum creatum in Deum, uti habet S.Th. *ſuprà a.*1.*ad* 3. vel quia habet habitum charitatis, qui eſt ordinatio ad Deum, vel quia veniale refertur ad bonum peccantis, peccans autem per habitum charitatis refertur ad Deum, quod ſufficit, ut veniale impropriè dicatur habitualiter referri ad Deum, uti notat Gonet. *d.*9.*n.*72.

*Inſt.*1. Ergo ſi peccans venialiter ſit in mortali, tum habet creaturam pro fine ultimo, non enim habet habitum charitatis, quo ordinetur ad Deum. R. N. ſeq. quia illud veniale, quantum eſt de ſe, non excludit habitualem ordinationem actus humani ad Deum, cùm non excludat charitatem, quæ ad Deum ordinat: per accidens autem eſt, quòd illa ordinatio excludatur per mortale adjunctum.

*Inſt.*2. Diſputans ob vanam gloriam non refert actu vanam gloriam ad Deum, quia diſputat ob ſuam & non ob Dei gloriam: imò ſi ſuum peccatum refert ad Dei gloriam, vellet Deum honorari per peccatum, in quo eſſet gravis irreverentia & hæreſia, ergo talis actus ſiſtit in illo ſuo bono creato, ergo actu habet illum ſuum bonum creatum pro fine ultimo. *Reſpondet* 1. Suar. *ſ.*4.*n.*13. habere bonum creatum pro fine ultimo, negativè tantùm, id eſt, non referre in Deum tanquam finem ultimum, attamen non ideò velle, ut Deus non ſit ultimus finis, ſicuti ſi quis ſagittam emittat in liberum aerem, ſagitta non tendit in metam, ſed non ideò habet aliam metam: neque eſt de ratione ultimi finis, ut etiam mala ad illum referantur, ſed tantùm ut bona; & ut per mala ſimpliciter non deſeratur. *Reſpondet* 2. Gonet. *num.*82. talem habere bonum creatum pro fine ultimo, non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, id eſt, excludere tantùm relationem actualem iſtius actus ad Deum, non tamen habitualem, uti ante dictum eſt, & utraque reſponſio in idem recidit. An & qualis ſit obligatio omnia referendi ad Deum, dicetur à num. 208. & intelligi poteſt ex jam dictis.

*Objic.*6. Veniale contemnit Deum, ergo eſt mortale. *Prob.* 195
ant. ideò mortale contemnit Deum, quia immediatè eſt contra amicitiam Dei & mediatè contra Deum, ſed veniale eſt immediatè contra familiaritatem Dei & mediatè contra Deum, ergo veniale contemnit Deum. R. N. ant. ad prob. diſparitas eſt, quòd nolle amicitiam ſit ſimpliciter deſerere Deum, nolle autem familiaritatem, non ſit ſimpliciter deſerere Deum, ſed tantùm modus perfectiùs habendi Deum; ſicuti non videre Deum eſt ſeparari à Deo, & damnari; ſed videre remiſſiùs eſt tantùm ſeparari à modo clariùs videndi.

*Inſt.*1. Veniale minuit amicitiam Dei, ergo eſt contra amicitiam Dei, ideoque mortale. R. Minuit amicitiam Dei præhabitam, minuendo gratiam, per quam ſumus amici Deo, n. nullus enim gradus amicitiæ præhabitæ tollitur per veniale: minuit amicitiam Dei habendam, impediendo actus perfectiores, quibus augeretur gratia, aut etiam diſponendo ad perdendam Dei amicitiam, c. per hoc autem non peccatur graviter, quia non eſt obligatio ſaltem gravis ad illos actus perfectiores, aut ad augendam gratiam, aut ad cavendas omnes occaſiones remotas perdendæ Dei amicitiæ.

*Inſt.*2. Si humanitas Chriſti committeret veniale, perderet unionem cum Deo, ergo ſignum eſt eſſe mortale, quia tollit gratiam & dividit à Deo. R. N. conſ. hoc tantùm eſt mortale, quod tollit amicitiam Dei, veniale tolleret unionem phyſicam cum Deo, non ex oppoſitione cum amicitia Dei, ſed ob perfectiſſimam ſanctitatem, quæ convenit perſonæ divinæ, qualis eſt Chriſtus, cum qua ſanctitate ſtare non poteſt veniale.

*Objic.*7. Si daretur veniale, eſſet v. gr. detractio famæ 196
in materia levi, hoc autem peccatum non eſt veniale, quia eſt ablatio majoris boni, quàm ſit ducatus, ſed ablatio ducati eſt mortale, ergo. R. Detractio levis eſt ablatio boni ex genere ſuo & politicè majoris, attamen ſimpliciter & Theo-

logicè

Digitized by Google

logicè parvi in illo ſuo genere, datur enim in omni genere boni creati aliquid ſimpliciter Theologicè parvum, ratione cujus peccatum dicitur leve, quamvis illud bonum ſecundùm comparationem cum bono inferioris ordinis cenſeatur politicè majus.

197 *Objic.*8. Incredibile eſt, quòd duo furta, quæ non diſtant ad invicem niſi unico nummo, ex natura ſua ita differant, ut unum tollat amicitiam Dei, & ſit punibile pœna æterna; alterum autem non, ſed hoc dicendum eſt, ſi detur mortale & veniale ex natura ſua, nam ponamus materiam gravis furti eſſe determinatè aureum: qui hunc furatur, peccat mortaliter, qui furatur minùs unico nummo, peccat venialiter, ergo. R. Hanc difficultatem eſſe ſolutam, *lib. 3. part.* 1. *num.* 1001.

198 *Q.*32. *Quænam peccata de ſe ſint mortalia, & quænam venialia?* R. Dari mortalia & venialia ex ſe talia, conſtat ex dictis à num. 175. ſed determinatè, quænam illa ſint, eſt periculoſiſſimum & difficillimum, inquit S. Auguſt. *de Civit. Dei l.*21. *c. ult.* & S. Th. *quodl.*9. *art.*15. ait, *Omnis quæſtio, in qua de peccato mortali quæritur, niſi expreſſè veritas habeatur, periculoſè determinatur*. Univerſaliter dici poteſt ibi eſſe mortale, ubi eſt materia gravis & quantitas notabilis, in quam tenditur cum plena advertentia & pleno conſenſu; è contrà ibi eſſe veniale, ubi ſaltem unum horum deeſt, ut intelligetur ex ſequentibus; & ut à primo, quod eſt gravis materia, inchoemus, ſupponendum eſt mortale aliud eſſe tale per ſe ſive ex genere & objecto, aliud per accidens; mortale per ſe eſt, intrà cujus objectum eſt aliquid ſecundùm ſe grave, id eſt, graviter repugnans naturæ rationali, ut furtum; vel oppoſitum legi graviter obliganti, uti omiſſio Miſſæ die feſto; nam intrà objectum furti eſt aliquid, quod graviter repugnat juri naturæ, v.g. ablatio ducati, & intrà objectum omiſſionis Miſſæ eſt aliquid, quod graviter opponitur præcepto Miſſæ, v.g. omiſſio medietatis. Mortale per accidens eſt, cujus objectum non eſt aliquid de ſe grave, tamen ob circumſtantiam, quæ accedit, ſit objectum illius grave, v.g. verbum jocoſum in circumſtantia gravis ſcandali, quod datur innocentibus, mendacium in circumſtantia conſcientiæ erroneæ, qua judicatur eſſe mortale, vel in circumſtantia gravis damni, quod per illud cauſatur proximo. Hìc dubitatur, quænam peccata ſint per ſe mortalia, quænam per ſe venialia.

199 §.1. Mortale per ſe eſt duplex, aliud ex toto genere, aliud tantùm ex genere ſuo. Mortale ex toto genere eſt, quod ſemper eſt mortale, ita ut intrà idem genus non poſſit dari veniale, per ſe loquendo, id eſt, ſpectata materia ipſius peccati, præſcindendo ab erronea conſcientia, ſemiplena advertentia vel indeliberato conſenſu. Mortale ex genere ſuo tantùm eſt, quod per ſe eſt mortale, ita tamen, ut intrà idem genus dari poſſit veniale.

200 §.2. Mortalia ex toto genere ſunt, quæ vel directè ſunt contra Deum aut aliquam ejus perfectionem, vel quæ in graviſſimum generis humani præjudicium cederent, ſi haberent parvitatem materiæ, vel quæ ſunt circa rem abſolutè gravem, quæ non eſt capax ullius latitudinis, ſed quaſi in indiviſibili conſiſtit.

201 *Ad* 1. *genus* ſpectat 1. Infidelitas, per quam, ſi res etiam minima diſcredatur, derogatur, vel infinitæ veracitati Dei, quæ ſe interponit pro veritate talis rei revelatæ, vel ejus fidelitati, qua promiſit ita aſſiſtere Eccleſiæ, ut non permittat errare in proponendis fidei rebus. 2. Blaſphemia, per quam aliquid imperfectionis attribuitur Deo, vel aliquid perfectionis adimitur, quod ipſius excellentiæ derogat: ſi tamen Blaſphemia ſiſtat in ſancto, uti ſi per jocum dicas S. Criſpinum fuiſſe ſutorem, poterit eſſe veniale, uti habent Sanch. Ovied. *Contr.* 3 *p.*4. *n.*47. aliique apud Dianam *p.*5. *tr.*5. *R.*3. contra Lorcam 3. Odium, quo quis vult aliquid, quia Deo malum eſt, etiamſi ſit leviſſimum, quia hoc derogat infinitæ ejus amabilitati. 4. Perjurium, quo infinita Dei veritas vocatur in teſtimonium falſi, uti conſtat etiam ex hac prop. 24. ab Innoc. XI. damnata, *vocare Deum in teſtem mendacii levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit aut poſſit damnare hominem*. 5. Deſperatio, quæ derogat, vel fidelitati vel miſericordiæ, vel omnipotentiæ Dei. 6. Præſumptio, quæ derogat juſtitiæ Dei, quaſi hoc punitura non eſſet, vel juſtò languidiùs proceſſura, hinc audiendus non eſt Bonæſpei *de Spe d.*4. *num.* 48. putans eum peccare venialiter, qui ex præſumptione bonitatis Dei peccat venialiter, aut ex eadem differt pœnitentiam ad breve tempus. 7. Simonia ſaltem juris naturalis, uti dictum eſt *l.*3. *p.*1. *n.* 198. De Simonia juris Eccleſiaſtici, vide dicta *l.*4. *n.* 632. 8. Huc etiam ſpectat ſuperſtitio, divinatio, ſortilegia, magia, ſi per illa directè tribuatur creaturæ, quod ſoli Deo eſt proprium, v.g. ſcientia futuri liberi, potentia ad aliquid ſupernaturale, Diana *R.*29. 9. Huc reducit Rhodes *d.*1. *q.*3. *ſ.*2. *§.*2. irritationem Sacramentorum, quia ſit gravis irreverentia inſtitutioni Chriſti, ſi per quidvis, etiam leviſſimum, fruſtrentur fine. Cur autem hæc omnia ſint mortalia, quantumcunque parva ſit materia, eſt hæc ratio, quia ſemper invenitur in his integra ratio irreverentiæ, nec propter materiam magnam vel parvam variatur judicium morale.

202 *Ad* 2. *genus* ſpectant. 1. Homicidium, ſi enim unquam liceret, graviſſimæ perturbationes inveherentur in Remp. humanam. *Nec obſtat*, quòd homo non fuiſſet fortè niſi unico quadrante ſupervicturus, quia adhuc vita illa nullo pretio eſt ſatis æſtimabilis, tam ratione ſui, quàm bonorum actuum, qui ea durante fieri poſſunt. 2. Peccata, quæ extra Matrimonium fiunt in materia venerea, uti dictum eſt à nu. 98. ſi enim vel minima voluptas venerea eſſet tantùm venialis, tunc ex vehementia propenſionis ad illam, & exigua averſione à peccato veniali ſequeretur immenſa corruptio naturæ, in graviſſimum præjudicium generis & propagationis humànæ, uti rectè notat Haun. *de pecc. num.* 412. & latè probat Sanch. *in Decal. l.*5. *cap.*6.

203 *Ad* 3. *genus* reducunt aliqui cum Diana *R.* 12. materiam jejunii naturalis prærequiſiti ante communionem, hoc enim graviter præcipitur in reverentiam Euchariſtiæ, & frangitur per quidvis etiam minimum ſumptum per modum cibi vel potus. Idem dicunt de ſtatu gratiæ prærequiſito ante Sacramenta vivorum, qui ſtatus, quamvis ſit capax latitudinis, cùm gratia poſſit eſſe major vel minor, tamen abſolutè requiritur ſtatus alicujus gratiæ, ut tale Sacramentum, per ſe loquendo, ſuſcipiatur. Aliqui eò reducunt materiam fractionis ſigilli, quia quantumcunque leve aliquid ad ſigillum ſpectans reveletur, ſemper abſolutè ſolvitur ſigillum, & peccatur mortaliter, Diana *R.* 8. ubi *R.* 9. ſimili modo loquitur de ſollicitatione ad turpia, quæ fit in Confeſſione. Item huc ſpectat materia mixtionis aquæ & vini pro conſecratione, quia quantumcunque partùm aquæ addatur, ſatis eſt, ſi nihil addatur, eſt mortale. Alia ſimilia adducit Bonæſpei *de pecc. d.*9. *num.*61 ſed rectè notat in pleriſque ſaltem requiri parvitatem materiæ. An autem talia peccata, quæ de ſe non admittunt parvitatem materiæ, dici poſſint eam admittere, prout ſubſtant præciſioni formali peccantis, quæſtio eſt parùm utilis, pro qua videri poteſt Bonæſpei *à num.*25. Ratio omnium antedictorum eſt, quia per ſingula illa peccatur mortaliter, & manendo in materiis illorum peccatorum non poteſt peccari venialiter, ergo ſunt mortalia ex toto genere.

204 §.3. Mortalia ex genere ſuo tantùm, ſunt, quæ repugnant, 1. Charitati erga ſe ipſum & proximum, ſic enim graviter vel leviter peccatur nocendo bonis ſpiritualibus, & corporalibus tam propriis quàm alienis. Item per odium, invidiam, crudelitatem, immiſericordiam &c. 2. Religioni, nam ſubtrahi poteſt de cultu debito Deo, v.g. de oratione, multùm vel parùm; poteſt furto ſubduci res ſacra, magna vel parva, reliquiæ parvæ vel magnæ, & ſic peccatur graviter vel leviter, Diana *R.*35. Idem eſt in materia juramenti promiſſorii, ſecundùm dicta *l.*3. *p.*1. *nu.*305. ſi enim non ſervetur, peccatur contra fidelitatem Deo debitam, graviter vel leviter, prout materia erit. Et idem eſt de tranſgreſſione voti. 3. Pietati, obedientiæ & obſervantiæ debitæ Superioribus, S. Thom. 2.2. *qu.*105. *a.*1. 4. Humilitati, quæ reſpicit ſubjectionem hominis ad Deum, contra quam graviter peccatur per ſuperbiam, ſi quis exiſtimet ſe habere aliquid à ſe, aut habere quidem à Deo, ſed ex ſuis meritis, aut in aliquo non indigere auxilio Dei, S. Thom. *qu.*162. *a.*5. Communiter tamen peccatur tantùm venialiter, v.g. per elationem quandam animi, vanam complacentiam, inanem gloriam aut jactantiam. 5. Juſtitiæ, per vulnerationem, furtum, detractionem, judicium temerarium, quæ, prout res eſt gravis vel levis, ſunt mortalia aut venialia. De ſuſpicione temeraria vide dicta *l.*3. *p.* 2. *num* 1177. Item de uſura dictum eſt *ibidem num.* 848. Difficilius eſt determinare, an detur in electione minùs digni præ digniore, v.g. ad pinguem parochiam, in caſu, quo eſt parva inæqualitas dignitatis: affirmant Sot. Ban. Valentia, Rodriq. Leſſ. Fill. Lugo *de juſt. d.*35. *num.*21. quia parum pro nihilo reputatur: negat Turr. quia talis peccat venialiter, ſecundùm AA. cit. ergo hoc non reputatur pro nihilo: deinde ſuppoſita dignitate majore eſt abſolutè gravis materia, ſicuti ſuppoſita indigentia extrema æquali eſt abſolutè gravis obligatio, ut priùs ſubvenias conſanguineo quàm extraneo, inquit Diana *R.*13. qui tamen utramque ſententiam fatetur eſſe probabilem: Et *R.*14. rectè docet cum communi dari parvitatem materiæ in negatione debiti conjugalis, v.g. ad medium diem. 6. Temperantiæ, ad quam ſpectant peccata, quibus exceditur in delectationibus, præcipuè tactus & guſtus. Ad tactum ſpectant delectationes ſenſibiles, quibus peccari poteſt mortaliter & venialiter, ſecundùm dicta *l.*3. *p.*1. *à num.*893. Ad guſtum, comeſſatio, per quam grave vel leve damnum infertur valetudini: Item ebrietas, in qua ob voluptatem cauſatur plena vel ſemiplena privatio rationis: quamvis hæc duo peccata potiùs aliunde, quàm præciſè per oppoſitionem cum temperantia, habeant malitiam gravem, nam licèt ſemper ſit peccatum quærere voluptatem in cibo & potu, ſi voluptas illa non referatur ad ullum honeſtum finem, uti dicetur *à nu.*310.

*à n.*310. non videtur tamen unquam peccari mortaliter, ſi nihil aliud accedat: in comeſſatione autem accedit notabilis corruptio valetudinis, per quam graviter peccatur contra charitatem propriam, & contra jus, quod ſolus Deus habet in corpus & vitam noſtram. In ebrietate accedit ſpecialis diſtonantia à natura rationali, quia ratio violentè & temerè caturbatur, abſque poteſtate brevi redeundi ad ejus uſum, per quod homo fit veluti pecus. Vide dicenda *à n.* 319. Similiter peccari poſſe graviter vel leviter in plurimis aliis caſibus docet Diana *l. c.* & ſpeciatim id docet de mendacio in Confeſſione, *R.*27. De verbis conſecrationis, *R.*39. *&* 41. De conjunctione materiæ & formæ Sacramentorum, *R.*40. De omiſſione partium Canonis, *R.*45. De titulo Ordinationis, *R.*20. De dilatione pœnitentię Sacramentalis, *R.*15. De alienatione rerum Eccleſiaſticarum, *R.*57. De celebranda Miſſa poſt meridiem, *R.*58. De dimiſſione habitus Religioſi, *R.*61. De geſtatione tonſuræ clericalis, *R.* 60. De percuſſione Clerici, *R.*65. De communicatione cum eacommunicato, *R.*21. De violatione interdicti, *R.*59. De ingreſſu vel egreſſu clauſuræ religioſæ, *R.*22. De lectione & retentione librorum hæreticorum, *R.*42. *&* 43. Ratio autem omnium ante dictorum eſt, quia per ſingula illa peccari poteſt mortaliter, & manendo in materiis illorum peccatorum poteſt peccari etiam venialiter; tum nempe peccatur mortaliter, quando importatur multum materiæ; tum venialiter, quando importatur parum materiæ, ergo illa ea genere ſuo tantùm, & non ex toto genere ſunt mortalia.

205 §. 4. Venialia ex genere ſuo ſunt, quæ opponuntur. 1. Liberalitati, uti prodigalitas, & tenacitas; item avaritia, quæ prout immoderatè inclinat ad opes, etiam cum injuria proximi, ſic opponitur juſtitiæ, & eſt ea genere ſuo mortale; prout autem inclinat ad immoderatos affectus circa opes, citrà injuriam proximi, ſic opponitur liberalitati, & eſt ea genere ſuo veniale, S. Thom. 2. 2. *q.* 118. *a.* 3. *&* 4. 2. Magnificentiæ, uti parſimonia & profuſio ſumptuũ, ſcilicet nimis parva aut magna, reſpectivè ad opus faciendum, S. Thom. *qu.* 134. *&* 135. 3. Veracitati, uti mendacium, de quo S. Thom. *q.* 110. *a.* 4. ad quod ſpectat ſimulatio, qua quis ſe exhibet alium exteriùs, quàm eſt interius: Item hypocriſis, qua quis ſimulat ſanctitatem, eſtque veniale de ſe, poteſt tamen aliunde eſſe mortale, uti ſi contemnat ſanctitatem, quam ſimulat, vel ſi per hoc intendat grave nocumentum ſuum aut proximi, S. Th. *q.* 111. *a.* 4. 4. Modeſtiæ, ut nimia cura vel neglectus veſtium, inconditi geſtus & joci, ſcurrilitates. 5. Eutrapeliæ, quæ moderatur luſus, nempe ne nimiùm admittantur vel rejiciantur, S. Th. *q.* 168. *a.* 3. *&* 4. 6. Gratitudini, S. Th. *q.* 107. *a.* 3. 7. Studioſitati, ut otium & nimia aviditas ſciendi. 8. Etiam plerumque ex objecto venialia ſunt, adulatio, pertinacia, inconſtantia, impatientia, ira, *quæ in paſſione eſt, & in modico vindictam expetit*, ut ait S. Th. *q.* 158. *a.* 3. 9. Inter illa, quæ ideò mala ſunt, quia prohibita, omnia ſunt ex genere ſuo venialia, quæ ſatis fuit prohiberi leviter, in ordine ad hoc, ut impedirentur, & ſpectata conditione fragilitatis humanæ fuiſſet pernicioſiſſimum graviter prohiberi. Ratio horum omnium eſt, quia per ſingula illa peccatur tantùm venialiter, & manendo in materiis illorum peccatorum, quantùm eſt ratione objecti, non poteſt peccari mortaliter, ergo ex genere ſuo ſunt venialia. *Dico*, quantùm eſt ratione objecti, nam ſi quis mentiatur ex formali contemptu honeſtatis, quæ eſt in veracitate, aut ex comparatione animi, quod vellet mentiri, quamvis foret mortale, peccat mortaliter, etiam contra virtutem veracitatis, ratione ſubjecti ſic diſpoſiti per actum de ſe graviter indecentem, & idem eſt reſpectu aliarum virtutum. Denique notandum ea Jacobo Alvarez *T.* 2. *l.* 1. *p.* 1. *c.* 15. illa venialia eſſe graviſſima, quæ ex genere ſuo ſunt mortalia, ſed ob defectum plenæ libertatis vel materiæ fiunt venialia. Poſt hæc, illa venialia ſunt graviora, quæ ex genere ſuo ſunt venialia, ſed plenè deliberatè committuntur. Leviſſima ſunt, quæ ex genere ſuo ſunt venialia & adhuc ea ſubreptione committuntur.

206 *Q.* 33. *Per quid differant peccatum mortale, & veniale?* R. §. 1. Varii ſunt de hoc modi loquendi, nam 1. Scot. Gabr. Rub. & alii dicunt per hoc differre, quòd mortale ſit contra præceptum, veniale contra conſilium: ſed contra eſt, quia omne peccatum debet eſſe contra legem aliquam, nam *Apoſt. ad Rom.* 4. dicit, *ubi non eſt lex, non eſt prævaricatio*. Deinde conſilium non obligat, alioquin virgo peccaret non vovens caſtitatem, quod eſt contra *Apoſtolum* 1. *Ad Corinth.* 7. *Si nupſerit virgo, non peccat*, ergo non ideò aliquid eſt peccatum, quòd ſit contra conſilium. 2. S. Bonav. Alenſ. & alii apud Amicum *d.* 23. *num.* 41. dicunt per hoc differre, quòd mortale ſit contra legem, veniale præter legem. Contra eſt, quia hæc ſententia incidit in eadem inconvenientia, in quæ prior. Deinde actus indifferens etiam eſt præter legem, nec tamen eſt peccatum. 3. Caj. Conr. & alii apud Amicum *nu.* 40. dicunt mortale eſſe circa Deum, veniale circa media. Contra eſt, odium Dei ſemideliberatum eſt veniale circa Deum; ebrietas autem non eſt circa Deum, ſed circa media, & tamen eſt mortale. 4. Hurt. & alii cum Averſ. *q.* 88. *ſ.* 6. quos defendit Ovied. *controv.* 3. *p.* 3. *num.* 21. dicunt differre, quòd mortale ſit grave malum, veniale autem ſit leve malum: ſed hæc differentia nihil adfert claritatis, quæſtio enim eſt, cur unum dicatur grave, alterum leve, & unde habeat mortale, quod ſit grave malum, veniale autem, quòd ſit leve. 5. Mlodz. *T.* 2. *d.* 2. *qu.* 1. rejectis adhuc pluribus ſententiis dicit per hoc differre, quod mortale importet gravem diſtonantiam à natura rationali, veniale levem. In re conſentit Eliz. *l.* 8. *qu.* 13. §. 9. explicans per magnam vel modicam diſſonantiam à recta ratione per fidem & authoritatem inſtituta. Contra eſt, quia ſic tantùm explicatur differentia peccati philoſophicè gravis & levis. Deinde reſtat explicandum, cur, v. g. comeſtio carnium die jejunii graviter diſſonet à natura rationali, & non comeſtio buccellæ panis extrà refectiones. 6. Alii dicunt differre per hoc, quòd mortale ſit ſimpliciter peccatum, id eſt, perfecta tranſgreſſio divinæ legis ſimpliciter dictæ: veniale autem ſit peccatum tantùm ſecundùm quid, quia nempe, vel non eſt perfecta tranſgreſſio divinæ legis, vel non eſt tranſgreſſio legis ſimpliciter dictæ, nam ſi ſit veniale ea ſubreptione, non eſt actus perfectè liber, ergo nec eſt perfecta tranſgreſſio, hæc enim ſignificat perfectam, & plenam moralitatem. Si autem ſit veniale ex levitate materiæ, non eſt ſimpliciter contra legem, quia lex, v. g. *non furtum facies*, prohibet furtum ſimpliciter tale, furtum autem ſimpliciter tale, eſt ex genere ſuo furtum grave. Denique ſi ſit veniale ea genere ſuo, quamvis poſſit etiam eſſe actus perfectè liber, & etiam contra legem, quæ directè illud prohibeat, tamen talis lex non eſt ſimpliciter lex, quia nomine legis ſimpliciter venit ſola lex graviter obligans, uti fatentur AA. communiſſimè cum S. Bonav. Scot. Suar. *d.* 2. *ſ.* 5. *d.* 1. Amic. *num.* 45. Ovied. *num.* 38. ideoque S. Thom 1. 2. *qu.* 88. *art.* 1. *ad* 1. dicit, *non enim veniale eſt contra legem*, intellige, graviter obligantem. Rationem dat Bellarm. quia finis omnis legis ſimpliciter talis eſt charitas, uti conſtat ex Matth. 22. *v.* 40. & ex 1. *ad Timoth.* 1. *verſ.* 5. ergo quod non eſt contra charitatem, non eſt contra legem ſimpliciter, quod autem eſt contra charitatem, eſt ea genere ſuo grave, ergo quod eſt contra legem ſimpliciter, eſt aliquid grave. Hæc ſententia fortè eſt vera, attamen indigeret longa explicatione, hinc

207 §. 2. Mortale, & veniale differunt ſaltem ſecundariò per ſequentia. 1. Quòd mortale ſit ſimpliciter averſio à Deo, quia facit Deum ſimpliciter deſeri; veniale autem tantùm impediat perfectiorem converſionem ad Deum. 2. Quòd mortale ponat finem ultimum in creatura, hoc ſenſu, imprimis quod volendo creaturam deſerat ultimum ſuum finem, & referendo creaturam ad ſe ipſum, interpretativè habeat ſe veluti finem ultimum: Deinde etiam illo ſenſu, quòd amet creaturam loco ultimi finis amandi, & creaturam præferat ultimo fini, nempè Deo; veniale autem relinquat converſionem ſaltem habitualem ad Deum tanquam finem ultimum. 3. Quòd mortale ſit contemptus ſaltem virtualis Dei, quia ſimpliciter deſerit Deum, ut adhæreat creaturæ, hoc autem contemnitur, quod ſimpliciter deſeritur, ut aliquid aliud quæratur. Veniale non contemnit Deum, quia licèt creaturam in actu exercito præferat voluntati Dei, tamen non ideò deſeritur Deus, nec tollitur habitualis adhæſio ad Deum. 4. Quòd mortale avertat à mediis poni debitis & ad ſalutem neceſſariis; veniale autem à mediis tantùm utilibus ad ſalutem. 5. Quòd mortale ſit dignum Dei odio, & inimicitia, veniale ſtet cum amicitia. 6. Quòd mortale ſit mors animæ, quia tollit gratiam, quæ eſt vita animæ; veniale autem ſit tantùm veluti morbus diſponens ad mortem. 7. Quòd mortale cum gratia tollat habitum charitatis cæterarumque virtutum moralium: veniale autem relinquat. 8. Quòd mortale ſit irreparabile operanti, quia tollit principium reparationis, quæ eſt gratia; veniale autem ſit reparabile, quia relinquit gratiam, per quam veniale tolli poteſt. 9. Quòd mortale mereatur pœnam æternam damni, & ſenſus: veniale temporalem tantùm. Quòd autem mortale non ſtet cum actu charitatis, probabitur *lib.* 6. *p.* 2. quando de Pœnitentia, & Contritione.

208 *Q.* 34. *An & quale peccatum ſit non referre omnes ſuas actiones ad Deum?* R. Quæſtio tantùm eſt de actionibus humano modo, & deliberatè factis, de quibus tenenda ſunt ſequentia. §. 1. Nulla eſt obligatio omnia actu, & formaliter ſemper referendi ad Deum, quia ſecundùm S. Thom. *de Charit. art.* 11. *ad* 2. *omnia actu referre in Deum non eſt poſſibile in hac vita, ſicut non eſt poſſibile, quòd ſemper de Deo cogitetur, hoc enim pertinet ad perfectionem primam (patriæ ſcilicet) ſed quod omnia virtute referantur in Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis, ad quam omnes tenentur.* Itaque ad perfectionem ſaltem ſpectat omnia virtualiter referre ad Deum, hanc autem relationem virtualem explicat S. Th. ibid exemplo Medici, qui colligit herbas, & inde potionem conficit, quamvis actu non cogitet de ſanitate, ob quam colligit & conficit: Item 1. 2. *qu.* 1. *art.* 6. *ad* 3. explicat exemplo itinerantis, qui totum iter refert ad locum, ad quem tendit,

Google

dii, licèt de hoc non cogitet actu ſemper. Quid autem re-ipſa ſit illa intentio virtualis, colligi poteſt ex dictis *Lib. 4. num. 1324.*

209 §. 2. Eſt aliqua obligatio omnes actiones noſtras aliquo modo referendi ad Deum, uti evincitur, 1. Ex Scriptura, ad *Coloſſ. 3. v. 17. omne, quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini JESU Chriſti:* 1. ad Corinth. 10. v. 31. *Sive manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite:* Et id eſſe præcepti, docet S. Thom. *in Epiſt. ad Coloſſ. cap. 3. lect. 3. quidam dicunt, quod hoc eſt conſilium, ſed hoc non eſt verum:* hinc 2. 2. *qu. 44. ar. 5.* ait, *præcipitur nobis, ut tota noſtra intentio feratur in Deum.* Similiter S. Bern. *ſerm. 2. de diverſis, Quidquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei;* Similiter S. Ambr. ſuprà Malachiam; S. Hier. *in Epiſt. ad Cteſiph.* Theodoretus *in Epiſt. 1. ad Corinth. cap. 10.* S. Greg. *l. 25. moral. cap. 7.* Diſertè S. Aug. *in Pſalm. 65. Si ideo facis, ut glorificeris tu, hoc prohibui: ſi ideo, ut glorificetur Deus, hoc juſſi:* Item *cap. 3. de corrept. & grat. præcipit Apoſtolus dicens, omnia in charitate fiant.* Et ſimiliter loquuntur alii SS. PP. ac viri aſcetici. Ratio autem eſt, quia Deo debemus noſtras actiones, imprimis titulo ſupremi dominii, ex quo omnia magis debentur Deo, quàm cuivis domino temporali opera ſervi; deinde etiam titulo creatoris, redemptoris, ſummi benefactoris, finis noſtri ultimi &c.

210 §. 3. Tenemur omnia referre ad Deum, imprimis hoc ſenſu, quòd non liceat nobis ſiſtere in ulla creatura tanquam fine ultimo, volendo ea frui, deſerto vel non deſiderato Deo, idque ſub mortali, id enim cederet in gravem contemptum Dei, à quo, quantùm in nobis eſt, tolleremus rationem finis ultimi, quæ tamen ei eſſentialiter competit: deinde etiam tenemus omnia referre ad Deum ſaltem habitu, ut explicatum eſt n. 194. ubi etiam oſtendimus, quòd peccando venialiter, v. g. agendo aliquid propter vanam gloriam, non ideò cenſeamur creaturam habere poſitivè pro fine ultimo: prætereà tenemur etiam referre virtualiter actiones humanas ad Deum, ſecundùm dicenda *à nu. 312.* ubi admittemus omnes actus humanos debere referri ad aliquem honeſtum finem, attamen *l. 3. p. 1. n. 1.* diximus non ideò teneri nos omnia agere ex motivo perfectæ charitatis in Deum. De obligatione præfigendi bonam intentionem ſuis operibus, dicetur n. 317.

211 *Q. 35. An & quale ſit peccatum non obſequi inſpirationibus divinis, aut contra illas admittere imperfectiones?* R. §. 1. Si divinæ inſpirationes tendant ad opera conſilii, nequidem eſt veniale eas non ſequi, alioquin eſſet peccatum non eligere ſtatum religioſum, paupertatem, caſtitatem, &c. & talia non eſſent conſilii ſed præcepti: ſi tamen contemneretur inſpiratio, patet fore peccatum, quandonam autem cenſeatur contemni, intelligetur ex dicendis à n. 237. Similiter ſi inſpirationes tendant ad opus præcepti, peccatum erit eas non ſequi, uti peccatum eſt non implere præceptum. Vide Mendo *diſſ. 13 qu. 4.*

212 § 2. Quod attinet ad imperfectiones, ſupponendum eſt, quòd imperfectio ſit actio vel omiſſio repugnans conſilio in re ad mores ſpectante, quæ ex ſe nec prohibita eſt nec imperata, unde imperfectio, eſt vel contra inſpirationem divinam, vel contra voluntatem Superiorum, quæ tamen non obliget ſub peccato, vel eſt contra dictamen rectæ rationis impellens ad honeſtiora, & decentiora, uti per exempla fusè declarat Lancicius *T. 1. opuſc. 3.* & ex eo Gob. *in Exp. 1. 7. n. 509.* Hoc ſuppoſito, dicendum eſt, quòd quando deliberatè committitur imperfectio, communiter ſubſit peccatum, puta ſenſualitatis, curioſitatis, impatientiæ, acediæ vel negligentiæ alicujus culpabilis, maximè in ſententia eorum, qui dicunt non dari actus morales indifferentes in individuo, uti notant Lugo *de Pœnit. d. 16. n. 102.* & Gob. *n. 510.*

213 §. 3. Judicarunt viri docti, non tantùm eſſe imperfectionem, ſed eſſe peccatum veniale, ſi ſine cauſa omittatur oratio mane & veſperi, item ante & poſt menſam, quia recta ratio videtur dictare, quòd mane actiones noſtræ dirigendæ ſint ad Deum, poſt accepta autem beneficia ſint agendæ gratiæ, & ideò homines pii ſe accuſant, ſi ita neglexerint, ergo ſignum eſt in tali negligentia ineſſe aliquid peccati. Sed ex hoc, quòd ſe aliqui accuſent, nihil concluditur, nam multi ſe accuſant de meris imperfectionibus: deinde non poteſt oſtendi lex iſta imperans, à pari enim dicam eſſe peccatum non orare ante, & poſt ſcholas, luſum, ambulationem & quodvis aliud à Deo acceptum donum vel beneficium.

214 *Q. 36. An & quale ſit peccatum, ſi Religioſus Regulas ſui Ordinis non obſervet?* R. Quamvis nulla ejuſmodi Regula obligaret ſub culpa, tamen propoſitum nullam ejuſmodi Regulam obſervandi eſſe peccatum mortale, docet *Elix.* ſed negat Suar. quorum rationes utrimque retuli *l. 4. à n. 58.* Quòd autem Religioſus per tale propoſitum peccet ſaltem venialiter, videtur certum, quia cùm teneatur tendere ad perfectionem ſecundùm ſtatum ſuum, quem maxima ex parte conſtituit obſervantia Regularum tali ſtatui propriarum, ſi has negligat, negligit media optima ad perfectionem ſibi præſtitutam, nec ullum dari poteſt prudens motivum habendi tale propoſitum: imo docet Dicaſt. *de Pœn. d. 9. num. 298.* & doctè probat Leſſ. *in auct. v. Societas JESU caſ. 1.* ſingulas Regulas cujuſcunque Ordinis vix poſſe violari ſine peccato, quia in eo eſt ſaltem deordinatio, inquit Suar. *de Relig. T. 4. l. 1. c. 3. n. 11.* quòd membrum communitatis non conformet ſe toti: & qui ita tranſgreditur, ordinariè nimiùm ſervit ſuæ ſenſualitati, vel impatiens eſt circa diſciplinam, aut acedioſus, aut nimium tenax proprii judicii, aut intercurrit alia imperfectio, à recta ratione, & conſequenter à lege æterna Dei difformis.

DUBIUM II.

Quibus ex cauſis peccatum ex genere ſuo mortale per accidens fiat veniale.

RESP. I. Tria requiruntur ad peccatum mortale, quorum ſi unum deſit, fit veniale, quòd aliàs ex ſe eſt mortale: 1. Ex parte intellectus, plena advertentia & deliberatio. 2. Ex parte voluntatis perfectus conſenſus. 3. Gravitas materiæ, ſaltem ut plurimum. Ratio primæ & ſecundæ partis eſt, quia ſpectata fragilitate humana, non videtur decere Divinam bonitatem, æternis ſuppliciis punire hominem, abſque plena conſideratione & conſenſu. Ratio tertiæ partis, quia ubi materia parvi eſt momenti, ibi moraliter modica offenſio eſſe reputatur, ut plurimùm. 215

Reſp. II. Peccatum ex genere ſuo mortale, tribus ex cauſis fieri poteſt veniale, ut patet ex dictis. Prima eſt, ſi ex parte intellectus non ſit perfecta advertentia malitiæ, ſeu deliberatio. Signa autem imperfectæ deliberationis ſunt. 1. Si tenuiter, & quaſi ſemidormiens apprehendiſti eſſe malum. 2. Si poſt, ubi melius conſideras, judicas te non fuiſſe facturum, ſi ita apprehendiſſes. 3. Si vehementiſſima paſſione, apprehenſione, vel diſtractione laboraſti, vel turbatus fuiſti, ita ut ferè neſciveris, quid ageres.

Secunda cauſa eſt ex parte voluntatis, ſi non ſit perfectus conſenſus: Signa autem imperfecti conſenſus ſunt. 1. Si ita diſpoſitus fueris, ut licèt facilè potueris exequi peccatum, non tamen ſis executus. 2. Si quis dubitet, num conſenſerit, præſertim ſi ſit vir timoratus. 3. Si quis ſoleat ita eſſe affectus, ut malit mori, quàm expreſsè mortaliter peccare, quia talis non facilè conſentit. 4. Si quis valdè timidè & ſuſpensè proceſſiſſe ſe meminit. 5. Si ſemiſomnis fuit, non plenè ſui compos &c. judicetque ſe id non fuiſſe facturum, ſi plenè vigilaſſet. V. Sanch. 1. *mor. cap.* 10. Baldel. *l.* 10. *d.* 8.

Tertia cauſa ex parte materiæ, ſi hæc ſit parvi momenti: Quando autem talis ſit, diſcernendum eſt morali judicio prudentis: cui ſequentes regulæ ſervient: 1. Ut de materia judicetur, non tantùm ipſa ſecundùm ſe abſolutè eſt conſideranda, ſed etiam reſpectivè ad finem intentum, ad quem ſi parùm facit, levis eſt, gravis autem, ſi multùm, ut docet Vaſq. 1. 2. *d.* 158. 2. Attendendæ ſunt circumſtantiæ, quia ſæpè fit, ut res ex ſe levis, attentis circumſtantiis boni communis, vitandi ſcandali, &c. fiat gravis. 3. An pars aliqua rei præceptæ ſit gravis, ea ſpectanda eſt tum abſolutè & ſecundùm ſe, tum etiam in ordine ad totum. 4. In tranſgreſſionibus repetitis, ſi plures materiæ parvæ, vel ſecundùm ſe, vel ſecundùm affectus à ſe productos, moraliter conjungantur, fit materia gravis, quia tunc omnes moraliter reputantur pro una. Contra verò non cenſetur materia gravis, ſi parvæ materiæ, nec ſecundùm ſe, nec ſecundùm effectus relictos, inter ſe uniantur. *Ex dictis reſolves:*

I. Peccas mortaliter, ita ut fiat materia gravis, ſi ſæpè modicum furaris, & non reſtituis, juxta dicta *l. 5. t. 5. c. 1. d. 3. caſu* 1. item ſi interruptim pſalmos aliquot ex eodem officio omittas; ſi eodem die jejunii ſæpiùs parùm comedas, eodem feſto ſæpiùs parùm labores.

II. Non peccas graviter, ſi diverſis feſtis modicum labores; ſi quotidie in Quadrageſima parùm comedas. Quod verum eſt, etiamſi ſimul haberes propoſitum id faciendi quia cùm iſta moraliter inter ſe non uniantur, ſingula ſunt parva. V. Sanch. *l. c.*

III. Non peccat mortaliter, qui diverſis diebus violat votum quotidie aut ſingulis diebus modicum quid orandi, vel parvam eleemoſynam dandi, ſi ſit onus affixum diei, quia cùm quotidie cujuſcunque diei obligatio extinguatur, materiæ illæ non continuantur. Quod verum eſt, etſi proponat ſemper omittere, quia illud propoſitum non fertur in rem gravem, imò contra Sanch. id quidam verum putant, etſi qui 100. vota diverſæ ſpeciei, in materiis valdè levibus, uno die implenda haberet, quia materiæ illæ, cùm ſint independentes à ſe, non uniuntur. Si tamen ſimilia vota non ſint onus affixum diei, ſed tantùm dies præfigatur, ut terminus, ultrà quem executio non differatur, erit peccatum mor-

Digitized by Google

„ mortale, poſtquam ad materiam notabilem perventum „ fuerit.

„ IV. Probabile eſt eum, qui ter & quater 1000. aureos in „ cauſas pias voviſſet, non peccaturum mortaliter, ſi tres non „ ſolveret, quia etſi talis pars, abſolutè in ſe ſpectata, ſit nota- „ bilis, comparatione tamen totius, morali judicio non val- „ de videtur æſtimanda. V. Laym. *l.* 1. *t.* 3. *c.* 5.

ADDENDA.

216 QUæſt. 37. *Quid præterea notandum ſit circa defectum perfectæ advertentiæ vel perfecti conſenſus?* R. Seqq.

§. 1. Ad peccatum requiri advertentiam ad legem Dei & ad malitiam objectivam, dictum eſt à n. 15. Hic addimus ad peccatum mortale requiri plenam, & perfectam advertentiam ad malitiam gravem objecti, quam ſententiam docet S. Th. 1. 2. *qu.* 88. *ar.* 2. O. *Ex parte agentis contingit, quòd aliquod peccatum, quod ex ſuo genere eſt mortale, ſit veniale, propter hoc ſcilicet, quòd actus eſt imperfectus, id eſt, non deliberatus ratione:* certum autem eſt S. Thomam per *deliberationem rationis* intelligere plenam advertentiam, uti patebit legenti *q.* 74. *a.* 3. *ad* 3. item *a.* 6. *&* *a.* 10. O. Hinc de verit. *q.* 15. *a.* 4. *ad* 10. ſe explicat his verbis, *cùm percipit homo totaliter:* Similiter *lib.* 3. ad Annib. *diſt.* 39. *q.* 1. *a.* 1. *ad* 1. *&* 2. requirit ad perjurium, ut fiat *cum plena deliberatione.* Sequuntur expreſsè Ger. *in comp. Theol. tit. de elect.* §. *Ut inadvertens* S. Bonav. *in* 3. *l.* 3. *d.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 3. Alenſ. *p.* 2. *q.* 125. *memb.* 11. Silv. *v. Delectatio num.* 2. Scotus *in* 3. *diſt.* 39. *qu. un. num.* 3. *&* 4. P. Sot. *l.* 9. *De pecc. delect.* Tapia. *In Caten. T.* 1. *l.* 3. *q.* 17. *a.* 4. *nu.* 4. *&* 6. Alv. 1. 2. *d.* 144. *num.* 3. Loth. *t.* 16. *q.* 2. *a.* 4. Bellarm. *De amiſſ. grat. l.* 1. *cap.* 3. Curiel. 1. 2. *qu.* 74. *ar.* 8. *d.* 1. §. 2. Caſpenſ. *De pecc. d.* 3. *ſ.* 3. *num.* 21. Cordub. *l.* 1. *quæſt.* 23. *d.* 9. *opin.* 5. Sylv. 1. 2. *quæſt.* 74. *art.* 8. *concl.* 2. Abell. *De pecc. ſ.* 3. *num.* 4. Cruz. 6. *præcep. ar.* 9. Vvig. 1. 2. *quæſt.* 88. *nu.* 42. Mald. 1. 2. *quæſt.* 74. *a.* 10. Serra 1. 2. *quæſt.* 74. *art.* 8. *ad* 3. Bon. *de pecc. quæſt.* 2. *p.* 3. *nu.* 3. Duvall. *De pecc. qu.* 5. *art.* 4. Iſamb. *De pecc. quæſt.* 74. *d.* 5. *ar.* 3. Victor. *Relect.* 13. *p.* 1. *n.* 6. Sayr. *l.* 8. *c.* 7. *d.* 1. Petr. à S. Joſ. *Th. mor. l.* 2. *cap.* 5. *R.* 5. Maſtr. *In mor. d.* 15. *q.* 1. *ar.* 2. *num.* 12. Urb. ab Aſcenſ. *In mor. t.* 1. *c.* 16. Ovied. 1. 2. *t.* 4. *Contr.* 1. Bonæſp. *De act. hum. d.* 9. *d.* 3. *&* *d.* 10. *d.* 4. Boſſ. *p.* 3. *t.* 1. §. 56. *nu.* 2151. Trull. *In Decal. l.* 6. *c.* 1. *d.* 13. Zecch. *In mor. cap.* 4. *num.* 4. Roſſel. *c.* 44. *n.* 19. Baſſ. *v. peccatum* 1. *nu.* 6. *&* *v. delectatio nu.* 6. De Cocq. *de pecc. ſ.* 10. Martin. *T.* 2. *d.* 18. *n.* 38. Merat. *De pecc. d.* 7. *ſ.* 8. Herincx *p.* 2. *d.* 7. *q.* 5. Philip. *T.* 2. *tr.* 2. *d.* 8. *d.* 4. Steph. *t.* 1. *d.* 1. *d.* 4. *n.* 27. *&* *d.* 2. *n.* 7. *&* *d.* 7. *n.* 49. Spor. *in mor. p.* 1. *t.* 1. *c.* 5. *ſ.* 2. *n.* 12. Tabern. *p.* 1. *t.* 3. *c.* 1. *q.* 2. *&* *c.* 6. *q.* 5. aliique innumeri: verba autem Authorum citatorum videri poſſunt etiam apud Vindicem Tabernę. *in Collect. ad prop.* 3. Ratio autem eſt. 1. Quia ſicuti ſi gravitas malitiæ objectivæ nullo modo ſit cognita, etiam nullo modo eſt volita, quia nihil eſt volitum niſi cognitum, ita ſi non ſit plenè cognita, etiam non eſt plenè volita, cùm volitio ſequatur modum cognitionis, ergo nec poterit in actum refundere malitiam formalem gravem. 2. In negotiis & contractibus magni momenti inter homines requiritur plena advertentia ad obligationes, & onera ex eis ſequentia, alioquin ſi homo non præcognoverit, non cenſetur his ſubjacere, ergo multò magis in negotio ſalutis, ubi agitur de perdenda vel retinenda Dei amicitia, de incurrendis vel declinandis pœnis æternis, requiretur plena advertentia: hinc rectè cum aliis docet Ovied. ſuprà *num.* 30. Deum non poſſe velle, ut tranſgreſſio alicujus præcepti, ſi fiat cum ſemiplena tantùm advertentia, ſit mortale, quia nullum præceptum ſtrictiùs obligat, quàm de non odiendo Deo, & tamen eſt tantùm veniale ſemiplenè advertenter odiſſe Deum. Ratio à priori eſt, quia Deus non poteſt facere, ut notabilis defectus advertentiæ non minuat notabiliter libertatem, ideoque & malitiam, ergo nec poteſt facere, & conſequenter etiam non poteſt velle, ut mortale defectu plenæ advertentiæ non fiat veniale.

217 §. 2. Ex eadem ratione dicendum eſt ad mortale requiri conſenſum plenum & plenè deliberatum: ſi enim non adſit plena libertas, nimis durum foret hominem ideò fieri hoſtem Dei & ſubjacere pœnis æternis.

Objic. Poteſt quis per actum bonum ſemideliberatum mereri cœlum, ergo etiam per actum malum ſemideliberatum mereri infernum, ideoque peccare mortaliter. R. Dato ant. N. conſ. quia Deus pronior eſt ad præmiandum ex liberalitate, quàm ad puniendum ex vindicta; & quamvis ipſi ſit liberum præmiare etiam ultrà condignitatem operis, tamen non eſt liberum punire ſuprà demeritum peccati.

218 §. 3. Si quid fiat cum ſemiplena tantùm advertentia ad malitiam gravem, vel cum ſemipleno tantùm conſenſu in illam, eſt veniale, uti habet communis & certa ſententia contra aliquos, quibus favet J. Sanch. *in ſelect. d.* 18. qui dicunt actionem cum ſemiplena tantùm advertentia malitiæ gravis factam, vel nullum eſſe peccatum, vel eſſe mortale; ſed contra eſt, quia ſic operans reipſa advertit & vult malitiam, ergo peccat, non mortaliter, uti dictum eſt num. 216. ergo tantùm venialiter.

Objic. 1. Sic peccans eſt moraliter veluti ſemihomo tantùm, Deus autem non ponit præcepta ſemihomini, ſed integro, & habenti dominium ſuorum actuum. 2. Si ſemiadvertentia ad malitiam gravem excuſet à mortali, ergo ſemiadvertentia ad malitiam levem planè excuſabit etiam à veniali. 3. Semiadvertens poteſt & debet habere advertentiam, ergo ſi non habet, peccat graviter, ita J. Sanch. R. *Ad* 1. Deus homini integro ponit præcepta graviter obligantia, ſemihomini leviter obligantia, ſive homini ſimpliciter ponit præcepta, qui ſi ſit plenè advertens obligatur graviter, ſi ſemiadvertens, obligatur leviter. *Ad* 2. n. ſeq. Semiadvertentia ad mortale non relinquit totam advertentiam, ideoque nec totam libertatem ad mortale, ergo nec relinquit culpam moralem; ſemiadvertentia ad veniale relinquit aliquam culpam, hoc ipſo tamen reddit eam adhuc minorem, quàm fuiſſet cum pleniore advertentia. *Ad* 3. Cum ſemiplena advertentia ad malitiam gravem etiam eſt tantùm ſemiplena advertentia ad obligationem pleniùs advertendi, neque in illis circumſtantiis eſt potentia proxima ad pleniorem advertentiam, uti rectè Amicus *d.* 17. *n.* 173.

Inſt. Talis homo poteſt abſtinere à peccato ſecundùm ſe gravi, ergo peccat graviter, quòd non abſtineat. R. Poteſt abſtinere à peccato ſecundùm ſe gravi, & plenè cognito tanquam gravi, n. & ſemiplenè tantùm cognito tanquam gravi, c. ant. & n. conſ. ubi enim eſt tantùm talis cognitio, non ſatis vivo modo repræſentans gravitatem objecti, ſed cum quadam confuſione, & veluti in ſemiſomno, vel cum diſtractione nimia ad alia objecta, vel cum quadam ſtupiditate mentis, uti eſt in rudibus, & ſemifatuis, nunquam adeſt perfectio libertatis ad mortale requiſita. Ex dictis,

§. 4. Inferuntur ſeq. 1. Si quis etiam per totum diem ſen- 219
tiat in corpore inordinatam delectationem, ſed non advertat ad ejus malitiam, vel ſi advertat malitiam, ſi eam delectationem invitus habeat, nullo modo peccat, quia ſi non advertat, eſt ac ſi invincibiliter ignoraret: ignorantia autem invincibilis excuſat, uti conſtat ex dictis l. 1. à num. 734. Quòd ſi invitus ſentiat delectationem, non eſt volita nec voluntaria, ergo nec imputabilis ad culpam, uti dictum eſt hìc à *n.* 13.

2. Motus primò primi prævenientes omnem adverten- 220
tiam, & libertatem, nullo modo ſunt peccatum; & tales motus ſunt, qui ſubitò incogitanter obveniunt homini, v. g. dum videt hoſtem ſuum vel mulierem aliquam. Motus ſecundò primi prævenientes perfectam deliberationem, non poſſunt eſſe niſi veniale. Motus ſecundò ſecundi ſeu abſolutè ſecundi, qui fiunt cum plena advertentia, & deliberatione, ſunt mortale vel veniale, prout eſt objectum; rectè autem notat S. Th. 1. 2. *q.* 74. *art.* 7. *ad* 4. & Suar. *d.* 5. *ſ.* 7. *n.* 16. ad deliberationem perfectam ſaltem in nobis, requiri aliquod tempus, quamvis poſtmodum conſenſus fieri poſſit veluti in inſtanti.

3. In pueris, ſemiebris, & ſemiſopitis communiter eſt 221
tantùm ſemiplena advertentia, vel ſaltem non eſt conſenſus plenè deliberatus, ideoque communiter eſt tantùm veniale; quod maximè valet, dum quis primùm evigilat à ſomno, quia ordinariè non tam citò eſt plenus uſus rationis. An peccetur in ſomno, dictum eſt *n.* 65.

4. Mortalia etiam fieri poſſunt cum ignorantia aliqua ma- 222
litiæ gravis, ſi nempe ignorantia ſit affectata vel craſſa, aut ſi quis operetur cum dubio, an malitia ſit gravis an levis, ſemper enim in his eſt aliqua ignorantia, & tamen peccatur mortaliter, quia ſic operans vult, ſaltem interpretativè, vel ſe exponit periculo proximo contrahendæ malitiæ gravis, ergo peccat mortaliter.

5. Ad peccatum, etiam mortale, non requiritur reflexa 223
advertentia, id eſt, non requiritur, ut advertam me advertere, uti rectè Averſa *q.* 74. *ſ.* 3. ſed ſufficit cognitio directa, qua reipſa cognoſcam malitiam, & poſteà eam velim. Neque requiritur cognitio malitiæ formalis ipſius actus, ſed ſufficit cognitio malitiæ objectivæ, quam quis vult, uti rectè Oviedo *p.* 5. vide tamen dicta l. 1. à n. 34. Hęc autem malitia objectiva tunc ſufficienter cognoſcitur eſſe gravis, quando advertitur eſſe inductiva odii vel inimicitiæ Dei aut pœnæ æternæ. Item quando operans quaſi horret & apprehendit, ad eum modum, quo ſolet alias materias graves, quando ſe ad eas reflectit.

6. Peccata inadvertentiæ dicuntur, quando neglecta eſt ad- 224
vertentia debita, *ſive* quando cognoſcebatur periculum peccandi & obligatio magis advertendi, & tamen hæc advertentia major eſt neglecta, qualis cognitio & negligentia ſæpè adeſt, licèt homo poſteà non recordetur eam adfuiſſe; quod inde fit, quia ubi non adeſt expreſſa cognitio volitionis habitæ, non relinquuntur ſpecies rememorativæ illius, cùm ſpecies rememorativæ ſint ſpecies cognitionum habitarum circa objecta, uti probabiliùs docetur in Animaſtica, hinc ab hominibus ſæpè committuntur talia peccata inadvertentiæ, etiam mortalia, quamvis poſteà non recordentur, & per accidens nō poſſint ſe de illis accuſare in ſpecie, & ob hoc dicit Apoſt. 1. ad Corinth. 4.

Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum: Et David *Pſ.18. v 13.* Petit mudari ab occultis, Oviedo *num.55.* Compt. *d.104.ſ.4.n.6.*

225 7. Etiam multa mortalia fiunt cum paſſione, ut patet in peccatis iræ & luxuriȩ, quæ intantùm ſunt minus gravia, inquãtùm paſſio minuit libertatem. Similiter poteſt peccari mortaliter ex metu gravi, quamvis enim tunc adſit aliquid involuntarii, tamen actio eſt ſimpliciter voluntaria, & aliqui dicunt illam involuntarietatem eſſe in alio actu concomitante, quo vellet abeſſe metum, & conſequenter omittere actionem, ad quam urget metus.

226 *Q.38. Quid judicari debeat in dubio de plena advertentia vel de pleno conſenſu?* R. Qui timoratæ eſt conſcientiæ, nec ſolet plenè advertens conſentire, poteſt in dubio credere ſe non plenè conſenſiſſe, quia ex communiter contingentibus eſt prudens præſumptio, uti communiter notant Authores, quos retuli l.1.num.546. nullam addentes prætereà conjecturam; qua licèt opus non ſit, tamen, quod dictum eſt, maximè valet, ſi prætereà accedat una ex conjecturis, quas ibidem dedimus à num.547. Etiam utile erit conſiderare doctrinam, quam tradit Chriſtoph. Scorrer Theol. Aſcet. p.3.ſ.6.c.6.num.6. his verbis: 1. *Objecti peccaminoſi repræſentatio facta ſenſibus externis, internis, rationi &c. peccatum non eſt.* 2. *Motus ſenſualitatis repræſentationem conſequens, & rationem præveniens nec ipſe peccatum eſt, cùm ſit naturalis & ex fomite contra voluntatem, vel ſine ea producatur.* 3. *Delectatio deinde motui naturaliter conjuncta, ſecumque ex conſenſu ante omnem deliberationem trahens partem inferiorem rationis ac voluntatis, nec ipſa peccatum eſt. Quod ſi ſuperior ratio primum motum occupet, meritum magnum acquiritur; ſi non potuerit, & advertens ſuggeſtionem motumque, ſtatim reſiſtat, actibus contrariis ſaltem virtualiter elicitis, adhuc merito locus eſt. Si verò ratio ſuperior hæreat nonnihil, primiſque ſuggeſtionibus non reſiſtat, cùm tamen poſſit, tum in peccati territorium intratur: & ſiquidem ratio attentione alterius rei occupata impediatur, dicitur delectatio ſubreptitia, nec defectu advertentiæ levem culpam excedere poteſt: ſed hæc diu durare non ſolet, cùm rationem excitet ſuo objecto. Si verò advertat ſuggeſtionem, neque etiam contra eam ſtatim inſurgat, ſed pigritia & torpore ſinat motum illum aliqua temporis mora extendi, licèt nondum deliberationem aut conſenſum elicuerit, tum peccatum veniale delectationis committitur, majus minuſve, pro modo delectationis & negligentiæ. Quod ſi poſt ejuſmodi delectationem non reſiſtatur, ſequitur conſenſus ſive peccatum: qui ſi adhuc ex vehementi impulſione deliberationem plenam præcedat, hacque ſuperveniente ratio reſiſtat rejiciatque motum, tum quidem cenſendum eſt necdum peccari mortaliter, etſi proximè accedatur. Cùm vero plena deliberatione, actu vel virtute, habita, conſenſus jungitur, jam non dubitari amplius poteſt de peccata mortali, ſi gravis ſit, ſive deinde in ipſum opus tendat; ſive in illicitam delectationem tantùm cogitatione ſumptam, ſive in neutrum expreſsè tendendo, ſenſui oblectationem, quam advertit, ſine alia deliberatione etiam & reſiſtentia permittat, hoc enim caſu poteſt & debet reſiſtere, & non facit, adeoque virtualiter conſentit. Præterea id etiam advertendum eſt, dæmonem atque ſenſum tentationes injicere ſub enunciatione ſignificante conſenſum,* volo hoc facere &c. *cùm tamen longiſſimè abſit voluntas conſenſus, qui neutiquam ex incidentibus verbis, ſed verò ſuo proprio actu dijudicandus eſt.*

227 *Q.39. Quomodo peccet, advertens actionem ſuam eſſe peccatum, ſed non cogitans, an ſit mortale an veniale?* R. Hoc reſolutum eſt l.1. à n.1.

228 *Q.40. Quomodo peccet, advertens actionem ſuam eſſe mortale, ſed abſtrahens, quale & cujus ſpeciei ſit?* R. S. Thom. *1.2.q.19.art.5.ad 3.* dicit nunquam ita abſtrahi, ſed ſemper cognoſci malum in certa ſpecie: Idem dicunt Vaſq. & alii cum Merat. *d.7.ſ.7.* ſed dato ſuppoſito, dicendum eſt peccare mortaliter, peccato ſpeciei innominatæ, quæ opponitur honeſtati actus, quo quis vellet non peccare mortaliter, Oviedo *in 1.2. t.4.contr.1.p.3.* Vide dicta hic n.21. inſt.1. & 2.

229 *Q.41. Quomodo peccet, qui deliberat, an velit in mortale conſentire?* R. Si faciat plenè advertenter peccat mortaliter, quia voluntas ſic hærens, reipſa appretiat peccatum cum Deo, ſicuti enim dubitans in fide, ideo peccat mortaliter, quia hæret, velitne tribuere authoritati Dei revelantis, an judicio ſuo vel apparentiæ rationis in oppoſitum, ita multò magis hic, quando hæret, an præferre velit Deum an peccatum. 2. Saltem per hoc ſe exponit periculo proximo conſenſus in tale peccatum, ergo peccat, & quidem peccato ejus ſpeciei, cujus eſt illud, de quo deliberat, ideoque tenetur in Confeſſione dicere, ſe ita deliberaſſe circa tale peccatum, quamvis poſteà non conſenſerit in illud, Sanch. *in Decal. l.1.c.1.n.16.* Herincx *d.7.n.42.* & *alii.*

230 *Q.42. Quandonam mortale fiat veniale defectu materiæ?* R. Quæſtio reſolvi non poteſt, niſi prius ſciatur, quænam materia cenſeri debeat gravis vel levis; Deinde, unde in praxi colligamus, an materia ſit gravis vel levis; prætereà an materia levis poſſit ſubſtare gravi obligationi: his intellectis facilè erit concludere, quomodo mortale fiat veniale defectu materiæ.

§.1. Pro regula generali, ex qua ſciatur, quænam materia dici debeat gravis vel levis, valdè laborant AA. hinc 1. aliqui apud Ovied. *hic contr.3.nu.141.* putant hoc eſſe deſumendum ex reſpectu partis ad totum, dicuntque materiam illam eſſe gravem, quæ eſt tertia pars illius totius, quod à lege imperatur, quod autem eſt minus, eſſe levem. Hæc regula tenet in aliquibus, ſed fallit in plurimis, nam tertium Nocturnum non eſt tertia pars Matutini dominicalis, labor ſervilis per 7. horas die feſto non eſt tertia pars diei naturalis, & tamen utrumq; eſt materia gravis. E contrà duo pſalmi ſunt plùs quàm tertia pars Nonæ, & tamen ſunt materia levis. 2. *Caramuel* dicit octavam partem totius eſſe materiam notabilem, & quod eſt minus, eſſe materiam levem, quia, inquit, omne totum tam phyſicum quàm morale ſecundùm intentionem cenſetur cõſtare octo partibus, hinc quando ſignificamus aliquid ſummum, dicimus, ut octo, v.gr. ignis eſt calidus ut octo, homo eſt probus ut octo, ergo quod eſt pars octava totius, eſt aliquid notabile in toto, & quod non eſt pars octava, non eſt aliquid notabile, quia non eſt ſimpliciter pars, ſed tantùm pars partis. Hanc regulam optimè confutat Carden. *in 1. criſ. d.31.* nam ſi vera eſt, ergo qui tenetur ad 7. pſalmos pœnitentiales, ſi omittat unicum, peccat mortaliter, quia omittit plus, quàm octavam partem: E contrà qui legit 10. folia libri hæretici, ſi liber conſtet 100. foliis, non peccat mortaliter, quia legit minus, quàm octavam partem: Item qui debet 100. ducatos, & ſubducit 10. non peccat mortaliter, quia ſubducit minùs, quàm octavam partem. Similia certò falſa deduci poſſunt in plurimis aliis materiis.

§.2. Ut ſciatur, an materia ſit gravis vel levis, debet hæc 231
ſpectari etiam abſolutè, & non præcisè ex reſpectu ad totum, ac conſiderari, an in ſe, etiam ſpectatis omnibus circumſtantiis, ſit aliquid notabile necne, uti notant AA. communiter cum Ovied. *num.143.* ſic quamvis communis ſententia habeat, quòd ad peccandum mortaliter in materia Miſſæ die feſto, requiratur omiſſio tertiæ partis circiter, tamen in hoc attendi debet etiam ad partes ſecundùm ſe, quò enim partes ſunt nobiliores, eò minùs debent omitti, hinc qui tempore tantùm utriuſq; Conſecrationis abeſſet à Miſſâ, non audiret Miſſam, uti dictum eſt l.3.p.1.n *667.* quamvis utraq; Conſecratio, quoad durationem, nequidem ſit pars vigeſima Miſſȩ; & idem eſt de ſimilibus.

§.3. Aliquid eſſe vel non eſſe in ſe notabile, & conſequenter 232
eſſe materiam gravem vel levem colligimus ex uno horum, 1. Ex repugnantia, quam habet cum natura rationali, quæ repugnantia, an ſit gravis an levis, communi prudentum judicio eſt determinandum. 2. Ex repugnantia gravi vel levi cum charitate in Deum, proximum vel ſeipſum. 3. Ex Scriptura, quæ materiam gravem ſæpè denotat, addendo illi comminationem mortis, & damnationis æternæ: Item væ illi, qui facit. 4. Ex verbis legis, quæ ſæpè exprimit obligationem gravem. 5. Ex authoritate Eccleſiæ vel SS. PP. qui dicunt eſſe vel nõ eſſe obligationem gravem, ſpectat enim ad Dei providentiam, ut in talibus ad ſalutem pertinentibus non permittat errare Eccleſiam & communes ejus DD. 6. Ex communi ſenſu Theologorum, cui temerarium eſt ſe opponere, niſi ratio evidens cogat. 7. Ex ſenſu communi hominum timoratorum, etiam ſimplicium, inquit Herincx *num.46.* præcipuè quando agitur de jure naturæ, quod hi cordibus ſuis inſcriptum habent, & ſpiritu Dei aguntur, ut ſecundùm illud judicent & agant. 8. Ex fine legis vel legiſlatoris, ſi enim hic ſit magni momenti, & materia aliqua multum conducat ad illum, erit materia gravis, ſi leviter conducat, aut ſi finis ipſe legis non ſit magni momenti, materia erit levis. Vide Caſtrop. *t.2.d.2.p.7.n.4.*

§.4 Materia abſolutè levis non ſubſtat obligationi gravi, 233
poteſt tamen materia de ſe gravis ſubſtare obligationi levi. Vide hoc utrumque probatum l.1.n.*267.* & *268.*

§.5. Mortale fit veniale defectu materiæ, ſi materia peccati 234
ſit quidem ex objecto gravis, id eſt, ſecundùm ſe capax obligationis ſub mortali, quando adeſt notabilis quantitas illius, quia autem hic, & nunc non eſt niſi parva quantitas illius materiæ, hinc eſt veniale. Ratio patet, ſi enim materia levis non ſubſtet obligationi gravi, ut num.233. notatum eſt, hoc ipſo, quòd materia ſit levis ob defectum quantitatis requiſitæ ad mortale, jam fiet veniale. Pro exemplis autem ſerviunt dicta n.204. ubi egimus de peccatis ex genere ſuo mortalibus, quæ præter materiam ex objecto gravem requirunt quantitatem notabilem. Vide etiam dicta l.1. à n.*669.*

Q.43. An ex aliis etiam cauſis poſſit peccatum mortale 235
fieri veniale? R. Affirmativè: 1. Si lex, quæ prius obligabat graviter, poſteà obliget tantùm leviter, vel ex voluntate legiſlatoris, vel ex mutatione legis per conſuetudinem aut interpretationem ſecundùm diverſitatem circumſtantiarum. 2. Ob diverſum dictamen conſcientiæ ſecundùm quod aliquid prius cenſebatur graviter obligare, poſteà autem prudenter cenſetur obli-

Digitized by Google

obligare tantùm leviter; de quo ſatis dictum eſt l. 1. De conſcientia. An autem idem phyſicè actus, qui nunc eſt peccatum mortale, poſſit fieri peccatum veniale, Item an mortale poſſit à Deo remitti quoad jus ad gravem indignationem, reſervato jure ad indignationem levem, ſunt quæſtiones ſpeculativæ.

Unicum hoc dubium reſtat decidendum, an aliqua tranſgreſſio de ſe mortalis fiat venialis, eò quòd committatur ſubitò vel tranſeunter, quamvis cum plena advertentia, & plenè libero conſenſu. Videtur affirmare author libelli in Gallia impreſſi Anno 1700. ſub titulo, *Theologia moralis S. Auguſtini*, nam docet habitum charitatis prædominantem, & conſequenter gratiam manere, quamdiu nullum peccatum mortale habitualiter, fixè & permanenter in anima prædominatur, licèt aliquis ex metu, cum renitentia, ex violenta tentatione vel paſſione per modum tranſeuntis conſentiat in opus de ſe graviter malum, ſi ſtatim poſt illi ſummè diſpliceat; eò quòd tum cenſeatur in fundo animæ habitualiter permanere idem ſtatus charitatis prædominantis. Sed doctrina illa eſt falſiſſima, alioquin ſic excuſabuntur ſæpiſſimè deliberata dubia in fide, blaſphemiæ, detractiones, delectationes & deſideria turpiſſima, poſſunt enim hæc peccata mortalia committi ab homine juſto, vel ex metu, uti fecit *S. Petrus*; vel cum renitentia, uti faciunt, quos remordet conſcientia; vel ex ardore concupiſcentiæ &c. & licèt ſtatim poſt ſummè diſpliceant, certum tamen eſt fuiſſe mortalia, cùm peccatum mortale poſſit in momento admitti, nec dubium eſt, quin ſtatim immoriens tali peccato, eſſet æternùm damnandus.

DUBIUM III.

236 *Quibus modis peccatum ex genere ſuo veniale, aut actus indifferens, tranſeat per accidens in mortale?*

QUinque modis id fieri communiter, docet Sanch. &c. 1. Ratione finis adjuncti. 2. Ratione finis ultimi. 3. Ratione contemptus. 4. Ratione ſcandali. 5. Ratione periculi. De ſingulis dicam breviter.

Reſp. I. Peccatum veniale tranſit in mortale, ratione finis adjuncti; ut ſi quis leviter mentiatur ad copulam carnalem extorquendam: quia cùm finis mortalis ametur, mortale eſt: Non tamen neceſſarium eſt in Confeſſione exprimere illud mendacium, ſed ſolum deſiderium fornicationis, quia ſeclusâ malitia mortali finis, manet veniale.

Reſp. II. Tranſit item in mortale ratione nimii affectus in rem aliquam, uti ſi v.g. ultimum finem in ea conſtituas. Ad quod non ſufficit valdè intensè & vehementer ferri in objectum; ſed requiritur, ut appretiativè illud ita æſtimet, ſaltem virtualiter, ut paratus ſit ejus cauſa tranſgredi præceptum obligans ſub mortali: ut ſi quis ita inordinatè afficiatur ad fabulas, luſum, perſonam, ut malit feſto omittere Sacrum, &c. quàm illis privari. Notat autem Bonac. hunc affectum, non tantùm habitualem, ſed actualem eſſe debere, ut peccatum contrahatur, quia non imputatur ad culpam id, ad quod committendum, habitu tantùm es paratus.

Reſp. III. Peccatum veniale fit mortale, ratione contemptus abſoluti formalis.

Dico autem, *contemptum abſolutum, & formalem*, quando nimirum ideò formaliter, & abſolutè præceptum violatur, quia ipſi, aut Superiori ſubiici renuis, quod eſt peccatum ſuperbiæ conſummatæ; vel quando ideò non vis obedire præcepto, quia præceptum eſt, & eſt peccatum inobedientiæ formalis, quorum utrumque graviter pugnat cum charitate debita Superiori. *Ex quibus reſolves:*

I. Non eſt mortale, ſi velis quidem obedire, & ſubiici abſolutè, nolis tamen hîc & nunc in re modica; aut ſi authoritatem legis, vel præcipientis admittas, executionem tamen hîc & nunc contemnas. Ratio, quia non eſt contemptus abſolutus, & ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid.

II. Si præcisè ex indignatione, malitia, prava conſuetudine, aliave cauſa, præceptum violetur, & non ex contemptu poteſtatis Superioris; non eſt mortale, quia non eſt contemptus formalis, ſed tantùm interpretativus.

III. Eſt mortale, facere vel omittere aliquid ex contemptu juſtæ legis humanæ; Item ex contemptu Dei præcipientis, vel etiam conſulentis (quod præterea tacitam blaſphemiam continet, quaſi Deus inutilia præciperet aut conſuleret;) & denique facere aliquid ex contemptu Prælati ut ſic, & ut à Deo authoritatem habentis; non tamen ut talis hominis, indocti, imprudentis, imperfecti: quia hoc poſterius, non eſt contemnere abſolutè & ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid. V. Sanch. 1. *mor. c.* 5. Bon. *de pecc. d.* 2. *q.* 3. *p.* 5.

Reſp. IV. Peccatum, vel opus indifferens, habens mali ſpeciem, tranſit per accidens in mortale, ſi ruina per illud proximo cauſanda ſit mortalis. Ratio, quia tali operi ſuperadditur aliquid graviter repugnans charitati. *V. dicta de ſcandalo* & Fill. *t.* 21. *n.* 252.

Reſp. V. Veniale, vel opus indifferens, tranſit in mortale, ratione periculi incidendi in mortale, quando quis ſine ſufficienti cautela aut neceſſitate aliquid facit, per quod veniat in mortale, ac proximum periculum peccandi mortaliter: quia talis ſalutem animæ contemnit, cùm tam probabili ejus periculo temerè ſe exponat. Undè in Confeſſione explicanda eſt ſpecies peccati, cujus periculo ſe objecit, quia eodem genere peccati peccavit. Proximum autem periculum cenſetur, quod frequenter homines ſimilis conditionis in peccatum mortale inducit.

ADDENDA.

QUæſt. 44. *Quid præterea notandum circa contemptum?* 237
R. Seqq.

§. 1. Contemptus, in genere, eſt vilis æſtimatio rei, quam ſi res mereatur, contemptus non erit reprehenſibilis, ſic enim rectè contemnimus divitias in comparatione cum virtute; ſi verò res non mereatur vilem ſui æſtimationem, erit contemptus imprudens, & de illo hic agitur. Poteſt autem eſſe duplex, vel materialis, quem alii vocant virtualem, vel formalis. Tunc eſt materialis, ſi quid reipſa vilipendatur, v.g. ſi poſtponatur alteri, cui deberet præferri, ita tamen, ut directè non intendatur illa vilipenſio ſeu poſtpoſitio; & talis contemptus Dei reperitur in omni peccato mortali. Tunc eſt formalis, ſi vilipendatur, directè intendendo illam vilipenſionem.

§. 2. Poteſt aliquid fieri ex contemptu, vel negativè vel po- 238
ſitivè, tunc negativè agitur ex contemptu, ſi voluntariè negligatur juſta æſtimatio, quæ ſi adeſſet, non fieret aliquid, & tunc propriè non agitur ex contemptu, ſed potiùs cum aliquo contemptu, quia contemptus non influit poſitivè in actionem, ſed habet ſe tantùm negativè, tanquam removens prohibens, id eſt, removet debitam æſtimationem, quæ ſi adeſſet, prohiberetur actio, ergo contemptus formandæ debitæ æſtimationis habet ſe tantùm negativè ad talem actionem. Tunc agitur poſitivè ex contemptu, ſi contemptus exiſtat & moveat ad actionem, ita ut actio aſſumatur velut medium ad contemptum exercendum vel oſtendendum, & tunc propriè dicitur agi ex contemptu.

§. 3. Contemptus formalis poteſt eſſe vel internus tantùm 239
vel ſimul externus: Internus tantùm, eſt judicium, quo quis reputat alterum vilem, directè & exercitè ſaltem intendendo habere pro tali, totaque libertas, & moralitas hujus judicii habetur ab actu voluntatis, qui illum imperat vel in eum conſentit, uti libertas & moralitas hæreſeos habetur ab actu voluntatis illam imperante vel in eam conſentiente; atque ex illo judicio, & iſta volitione fit unum, quod eſt contemptus internus, in genere moris completus, & internè conſummatus. Poteſt autem eſſe etiam alia volitio ponendi externam actionem, qua oſtendatur contemptus, & hæc ſecunda volitio dicitur contemptus affectivus; ex cujus imperio ſi ponatur actio talis externa, hic contemptus affectivus per hanc actionem completur in ratione contemptus externi. Quòd ſi poneretur actio externa de ſe apta contemnere, v.g. riſus, attamen ſine hoc imperio voluntatis, ſive non eo fine, ut contemptus internus, qui tunc adeſt, exerceatur, hæc actio externa non denominaretur contemptus externus, quia non fieret ex contemptu formali, ſed tantùm cum illo.

§. 4. Contemptus formalis Dei legiſlatoris aut legis divi- 240
næ etiam minimæ, eſt mortale ex toto genere, quia derogat ſupremæ poteſtati, & authoritati Dei, quæ reſpectu omnium legum eſt eadem, & ſemper infinitè digna æſtimari: putatque Oviedo *controv.* 3. *p.* 5. *num.* 68. ſemper ſimul adeſſe errorem in fide & blaſphemiam, quia ſic contemnens judicat, vel Deum æſtimatione, vel legem Dei obſervatione eſſe indignam, quod eſt erroneum in fide, & blaſphemum: alii tamen apud Herincx *d.* 7. *nu.* 63. putant poſſe aliquem practicè velle aliquid agere in deſpectum Dei, quamvis talem internum errorem non habeat, ſicuti aliquis ſine errore interno poteſt velle exercere actum externum idololatriæ.

Objic. Si mendacium ex contemptu Dei ſit mortale, ergo 241
idem peccatum eſt veniale, & mortale, hoc autem implicat, quia veniale & mortale habent proprietates oppoſitas. R. Oviedo *p.* 7. *n.* 95. vult dici mortale tantùm, quia malitia actus deſumitur ex omnibus circumſtantiis in, & extrinſecis tâquam uno objecto adæquato, intra quod ſi ſit aliquid grave, ratione illius actus dici debet abſolutè mortalis. Etiam dici poteſt cum Tann. eſſe veniale & mortale poſitivè, id eſt, eſſe difforme legi uni leviter & alteri graviter obliganti, ideòque eſſe veniale reſpectu unius legis, & mortale reſpectu alterius; ſed non eſt veniale aut mortale negativè, id eſt, non eſt difforme legi vel tantùm leviter vel tantùm graviter obliganti, hinc proprietates, quæ videntur oppoſitæ, debent explicari præciſivè per reſpectum ad legem unam leviter, & ad alteram graviter obligantem.

Inſt. Implicat idem eſſe phyſicè leve & grave, parvum & magnum, ergo etiam implicat idem eſſe tale moraliter. R. 1. Quam-

Quamvis idem non poſſit eſſe phyſicè leve & grave, &c. abſolutè aut reſpectivè ad eandem rem, poteſt tamen eſſe tale reſpectivè ad diverſa, nam tripondium eſt leve reſpectu centipondii, & eſt grave reſpectu ſemipondii; homo eſt parvus reſpectu turris, & eſt magnus reſpectu formicæ, tamen R. 2. N. conſ. Diſparitas eſt, quòd eſſe phyſicè leve inferat negationem gravitatis, eſſe phyſicè parvum includat negationem majoris extenſionis: eò quòd ſit figura: nihil tale eſt in illo, quod dicitur leve vel grave, parvum vel magnum moraliter, quia tantùm ſignificat eſſe contra legem leviter obligantem, cum quo ſtat eſſe poſſe ſimul etiam contra aliam legem graviter obligantem, ſicuti idem furtum rei ſacræ eſt contra legem juſtitiæ & religionis.

242 §. 5. Contemptus formalis humani legiſlatoris ut talis, id eſt, ut habentis poteſtatem leges ferendi; item contemptus formalis legis ut procedentis à tali poteſtate, eſt mortale ex toto genere, quia contemnitur homo ut vices Dei gerens, aut contemnitur lex hominis ut informata lege Dei, ergo hoc ipſo contemnitur ſapientia, & authoritas Dei, à quo eſt omnis poteſtas legem ferendi, & obligatio legis, quique ideò dicit Lucæ 10. v. 16. *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*: ſic autem contemnere ſapientiam vel authoritatem Dei, ſemper eſt graviſſima irreverentia, uti patet.

243 §. 6. Contemptus formalis humani legiſlatoris, in quantùm hic eſt perſona privata, quæ judicatur eſſe vilis, v. g. imprudens, malitioſa, paſſionata &c. poteſt eſſe vel nullum, vel veniale, vel etiam mortale peccatum, prout motiva ſic judicandi erunt, vel abſolutè gravia, vel minùs gravia, vel nulla. Ratio eſt, quia poteſt in homine legiſlatore eſſe tale aliquid contemptu dignum, unde ſicuti judicium circa malum proximi poteſt eſſe vel prudens, vel leviter aut etiam graviter temerarium, ita etiam hic; & putant Leſſius *de Juſt. l. 2. c. 46. num. 45.* & Spor. *in Th. mor. p. 1. t. 1. c. 7. num. 58.* plerumque fore mortale. Quod ſi hoc judicium, quod de legiſlatore humano habetur, manifeſtetur, quamvis fortè ſit prudens & verum, adhuc facilliùs poterit peccari graviter, ſicuti peccatur per detractionem, ſi judicium de occulto adulterio alicujus manifeſtetur aliis; quod magis valet in noſtro caſu, quia eſt ſpecialis obligatio cuique ſecundùm ſtatum, & dignitatem ſuam præſtandi reverentiam, contra quam ſpecialiter peccat, qui exteriùs contemnit Superiorem.

Objic. Si homo contemnatur ferens legem imprudentem, contemnitur ut legiſlator, ergo vel hoc eſt ſemper mortale, vel dicendum eſt, non ſemper eſſe mortale, ſi contemnatur homo ut Legiſlator, ita Arriaga. R. Homo ut legiſlator poteſt intelligi ſtrictè, ſi nempe reduplicatio cadat ſuper formam, quæ eſt poteſtas legiſlativa, ideoque faciat unum ex his ſenſibus, *poteſtas legiſlativa hominis, homo, & poteſtas legiſlativa, homo ratione poteſtatis legiſlativæ* contemnitur. Poteſt enim intelligi latè, & potiùs ſpecificativè, ſi reduplicatio cadat ſuper ſolum hominem, & non ſuper poteſtatem legiſlativam, ideòque non faciat unum ex dictis ſenſibus, ſed hunc, *homo contemnitur, qui ideò eſt legiſlator, quia habet poteſtatem legiſlativam*, & tum contemptus cadit ſuper ſolum hominem, qui contemnitur propter imprudentiam vel aliam malitiam, non autem propter poteſtatem legiſlativam: ſi contemneretur ut legiſlator in primis ſenſibus, eſſet ſemper mortale, non autem in poſteriore ſenſu.

244 §. 7. Contemptus formalis legis humanæ, ſecundùm hoc, quod lex eſt ab homine, poteſt eſſe, vel nullum, vel veniale, aut mortale peccatum, quia cùm legiſlator humanus errare poſſit, judicium de hoc, quòd lex ſit imprudens, malitioſa, vel injuſta, poterit eſſe, vel prudens vel venialiter aut mortaliter temerarium, prout erunt motiva, ex quibus formatur; & hic valent eadem, quæ dicta ſunt n. 243.

245 §. 8. Contemptus formalis materiæ quantumvis leviſſimè præceptæ à Deo, poteſt eſſe peccatum mortale vel veniale, nam ſi quis contemnat talem materiam veluti inutilem, & vanam, eſt mortale ex toto genere, imò eſt error in fide, & blaſphemia, ſi judicetur aut dicatur, Deum poſſe inutilia aut vana præcipere. Quod etiam valet de materiis conſiliorum divinorum, uti rectè Oviedo *num. 72.* hoc ipſo enim, quod ſint con-

246 ſilia divina, ſunt de meliori, & majori bono. Si autem aliquis contemnat materiam levem, & ideò peccet, quia levis eſt, videtur peccare tantum venialiter, quia reipſa eſt levis, & vilis reſpectivè ad materiam gravem, & cum illo contemptu ſtat judicium, quòd ſit utilis ad ſalutem, & meritò obſervari deberet; item voluntas non contemnendi eam, ſi eſſet gravis, ideòque non apparet, unde refunderetur malitia gravis in talem contemptum.

247 §. 9. Contemptus formalis materiæ præceptæ ab homine poteſt eſſe peccatum, vel leve, vel nullum, vel etiam mortale, quia erit leve, ſi ideò contemnam & peccem, quia eſt levis, ut dictum eſt n. 246. Item, ſi temerè judicem eſſe vanam, & inutilem, non videtur eſſe pluſquàm veniale, cùm hæc imprudentia, de qua Superiorem arguo, ſit in re levi. Nullum erit peccatum, ſi habeam prudens motivum hoc judicandi, quod tamen rariſſimè præſumi poteſt, cum poſſeſſio ſemper ſit pro legiſlatore, qui cauſas aliunde juſtas imperandi habere poteſt. Denique ſi materiam quantumvis levem contemnam, quia eſt materia hujus vel illius virtutis, v. g. ſi fabulas mihi à Superiore prohibitas exerceam ex formali contemptu honeſtatis, quæ eſt in virtute taciturnitatis, eſt mortale ex toto genere, quia graviter diſſonat à natura rationali, ut contemnatur honeſtas in ſe ſupernaturalis, quæ in ſe eſt participatio aliqua naturæ divinæ: atque hoc tenet in materia cujuſcumque virtutis. Ex dictis.

§. 10. Inferuntur ſeqq. 1. Peccatum formalis contemptus 248
malè ab aliquibus confunditur cum peccato ex malitia vel ex conſuetudine, nam ex malitia, & conſuetudine peccari poteſt tantùm venialiter, etiam contra Deum: E contrà poteſt eſſe formalis contemptus, quando peccatur ex paſſione, & ſine conſuetudine.

2. Peccatum contemptus etiam malè confunditur cum ino- 249
bedientia formali, nam poteſt dari peccatum contemptus contra ſola conſilia, aut contra honeſtatem virtutis hic & nunc nõ obligantis, uti dictum eſt n. 245. & 247. Illa tamen inobedientia, qua quis legem tranſgreditur ex motivo non obediendi, ſive, quia non vult ſubiici poteſtati imperantis, vix erit ſine contemptu, hinc poſt *S. Th.* docet *Caj.* quòd peccare ex contemptu duo importet, nempe actum peccati, & cauſam peccati, actum quidem, uti frangere ſilentium; cauſam, ſcilicet actum voluntatis renuentis ſubiici regulæ: Rectè tamen notat Eliz. *l. 8. q. 14. §. 2.* nolle ſubiici legi vel regulæ, eſſe reipſa nolle eam ſervare: poteſt autem quis, etiam frequenter, eam violare, & ideò non peccare ex contemptu, quia nempe retinet voluntatem abſolutè, & univerſim eam obſervandi; ſed ſi eam integram, & univerſim ſervare nollet, etiam nollet ſubiici, & peccaret ex contemptu, ſaltem negativè, quod Eliz. putat ſufficere ad peccatum contemptus. Docet autem Rhod. *d. 1. q. 3. ſ. 4. §. 3.* etiam talem inobedientiam formalem ſemper eſſe mortalem, quia nolle agnoſcere poteſtatem à Deo conſtitutam, eſt ſe Dei authoritati directè opponere, quod ſemper eſt mortale: Si tamen fieret tantùm ex motivo non obediendi hic & nunc, ſive nolendo ſe in hac re ſubiicere, de cætero agnoſcendo poteſtatem imperantis, eſſet peccatum inobedientiæ formalis, mortale vel veniale, prout materia præcepti eſſet gravis vel levis.

3. Si tranſgrediar legem ex quadam amaritudine, v. g. ex 250
hoc affectu, quia non volo imperantem afficere ſolatio, quod haberet, ſi lex obſervaretur, etiam non eſt propriè contemptus formalis, raro tamen aberit, ac ſemper eſt peccatum, & quidem erit mortale, ſi affectus ille ſit circa Deum imperantem, nam vel eſt odium Dei, vel eſt odio propinquum, & de ſe graviter diſconvenit naturæ rationali, uti rectè Ovied. *num.* 77. Si autem affectus ille ſit circa hominem imperantem, poterit eſſe veniale ex parvitate materiæ, quia odium & diſplicentia circa hominem ſæpè eſt venialis tantùm. Quòd ſi animus eſſet talis, ut diceret: Jam nolo facere, quia ipſe vult, ut faciam, omnino videtur adeſſe formalis contemptus Superioris, hinc erit mortale.

4. Si contemptus ſit circa Deum vel ejus præcepta, eſt pec- 251
catum contra religionem, quia religio Dei debita obligat exhibere honorem, & non deſpicere poteſtatem ejus legiſlativam. Si ſit circa parentes, eſt contra pietatem: Si ſit circa Superiores, eſt contra obſervantiam; non tamen eſt ſemper formaliter contra obedientiam quia poteſt deſpici Superior, licèt ejus præcepta non deſpiciantur: Si ſit circa perſonas alias, eſt contra juſtitiam, quia ex juſtitia debetur cuilibet honor, reverentia & æſtimatio juxta ſuum meritum, & ideò contemptus perſonæ non Superioris poteſt eſſe mortale vel veniale vel nullum peccatum, ſecundùm dicta n. 243.

Q. 45. Quid addendum ſit circa obligationem vitandi 252
pericula & occaſiones peccandi? R. Seqq.

§. 1. Periculum peccati, eſt aliquid inclinans ſeu diſponens ad peccatum. Hoc periculum poteſt eſſe proximum vel remotum. Proximum dicitur, quod habet frequentem conjunctionem cum peccato: Remotum, quod non habet frequentem conjunctionem cum peccato. Similiter occaſio proxima dicitur, quæ homines ſimilis conditionis frequenter inducit ad tale peccatum, vel de qua per experientiam conſtat, quod in peccatum communiter inducat: Remota eſt, quæ quamvis aliquo modo inducat, tamen non habet frequentem conjunctionem cum peccato, uti AA. communiter cum Gob. *in Exp. t. 7. num. 525.* Notat autem rectè Lugo *de Pœn. d. 14. num. 162.* periculum vel occaſionem non ideò dici proximam, quòd inter ipſam, & peccatum nihil mediet, plerumque enim mediat aliquid, v. g. tentatio, aſpectus, alloquium &c. ſed ideò dicitur proxima, quia inter ipſam & peccatum communiter nihil interveniat, quod impediat peccatum.

§. 2. Periculum aliud eſt abſolutè proximum, aliud reſ- 253
pectivè tantùm. Abſolutè proximum eſt, cui ex natura ſua convenit habere frequentem conjunctionem cum peccato, &

ideò

Digitized by Google

ideò dicitur intrinſecè periculum, quia apud quemcumque hominem ſolet eſſe conjunctum cum peccato, ſic deliberatus tactus pudendorum alienorum, cum mora aliqua, & ſine neceſſitate factus, cenſetur omni homini non conjugato eſſe periculum proximum peccati, ſaltem per delectationem turpem. Reſpectivè proximum eſt, cui ex varia conditione hominum convenit quandoque habere, & quandoque non habere frequentem conjunctionem cum peccato, ideoque dicitur extrinſecè periculum. Hoc periculum reſpectivum iterum eſt duplex, aliud, quod reſpectu plerorumque hominum eſt proximum, ſæpè tamen eſt remotum reſpectu pauciorum, v.g. reſpectu hominum valde piorum aut valde cautorum; & tale periculum eſt fixus aſpectus rei turpis. Aliud, quod reſpectu pauciorum hominum eſt proximum, & reſpectu plerorumque eſt tantùm remotum, & tale quid eſt colloquium cum muliere. In dubio autem, an aliquid huic vel illi homini ſit periculum reſpectivè proximum, ſi conſiderata natura objecti & conditione perſonæ nihil certò determinari poſſit, dicendum eſt eſſe huic tale periculum, quale eſt pleriſque, unde ſi pleriſque eſt periculum proximum, cenſeri debet etiam huic eſſe, donec conſtet de ipſius firmitate per experientiam, in qua communiùs vincat. E contrà ſi pleriſque eſt remotum, debet etiam huic cenſeri eſſe tale, donec de ejus fragilitate conſtet etiam per experientiam, in qua, non una vel altera tantùm vice, ſed communiùs vincatur, ubi enim non conſtat de exceptione; ſtandum eſt communi regula præſumptionis, quæ eſt ex communiter contingentibus, Ovied. *controv.* 3. *n.* 148.

254 §. 3. Periculum proximum, aliud eſt materiale, aliud formale; Materiale eſt, quod de ſe, ſecundùm circumſtantias ſuas extrinſecas, ſolet eſſe conjunctum cum peccato, quamvis non conjungatur ob ſpecialem conditionem ſubjecti. Formale eſt, quod hic & nunc conſideratis omnibus circumſtantiis extrinſecis, & intrinſecis ſolet eſſe conjunctum cum peccato; unde materiale periculum, eſt occaſio externa, quæ ſecundùm ſe ſolet eſſe conjuncta cum peccato; Formale, præter occaſionem externam includit tales circumſtantias, ut his omnibus conſideratis exiſtimetur hìc, & nunc fore conjunctum cum peccato: conſequenter ut aliquid ſit Titio occaſio proxima peccandi, non eſt ſatis, quòd de ſe ſit tale quid, ut alii in eadem conſtituti frequenter peccent, ſed præter occaſionem talem externam requiritur, ut ſimul reſpectu Titii adſit formale periculum peccandi, nam fieri poteſt, ut duo in eadem domo habitent, & converſentur cum eadem perſona, quorum unus, qui ad ejuſmodi peccatum pronus eſt, ſit in occaſione proxima, alter autem non, qui vix ad talia movetur, aut qui novit ſe contra tentationes munire.

255 §. 4. Periculum formale poteſt eſſe, vel certum, vel probabile, vel leve. Tunc eſt certum, quando quis firmiter ſibi perſuadet ſe in tali occaſione peccaturum. Probabile, eſt quando non quidem ita firmiter, attamen ob prudens motivum meritò credit & valde timet, ne cadat, v.g. quia occaſio eſt valde alliciens, & ipſe novit ſuam fragilitatem. Leve eſt, quando non putat quidem ſe peccaturum, timet tamen aliquo modo, ſeu ſuſpicatur, & fieri poſſet, ut caderet. Practicè loquendo putat Gob. *n.* 527. eum, qui ſcit, ſi decies accedat tale conſortium, ſe octies vel ſepties cadere, periculum illi eſſe moraliter certum; ſi autem ter aut quater ſolùm cadat, eſſe periculum tantùm probabile, (quod etiam dicit *Caram.* quamvis quinquies cadat, ſi etiam quinquies non cadat:) ſi autem nunquam cadat, aut fortè ſemel, ſed rarò, & potiùs veluti caſu, erit periculum leve.

256 §. 5. Peccat graviter vel leviter, prout materia peccati fuerit gravis vel levis, qui ſe exponit periculo formali, & certo peccandi formaliter, ſive hoc periculum ſit abſolutè, ſive reſpectivè proximum, uti tenent omnes, nec contrarium eſſe Gob. *in Quint. tr.* 5. *cap.* 45. *num.* 49. perſuadere conatur *vindex* illius, p. 2. ad prop. 25. Sed quidquid ſenſerit Gob. parum refert. Quod dixi, colligitur ex Scriptura, Eccli. 3. v. 27. *Qui amat periculum, peribit in illo*: Item ex his propoſitionibus ab Inn. XI. damnatis, 62. *Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis aut honeſta non fugiendi occurrit.* 63. *Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali vel temporali, noſtro vel proximi.* Ratio eſt, quia qui vult tale periculum, cenſetur velle peccatum, quod cum illo periculo eſt conjunctum, ergo contrahit malitiam illius peccati. Deinde quia præceptum prohibens peccatum, etiam prohibet velle hoc, quod proximè & moraliter eſt conjunctum cum peccato, ſicuti præceptum prohibens finem, etiam prohibet media ad talem finem ducentia, ergo qui exponit ſe periculo formali & certo peccati, peccat contra præceptum prohibens illud peccatum, & conſequenter admittit malitiam talem, qualis eſt in ipſo peccato:

Objic. Si quis teneatur vitare periculum proximum, etiam tenebitur vitare remotum, nam pono Titium per experientiam ſcire, ſi ſemel aſpiciat virginem, ſe magis, & magis trahi ad aſpiciendum, & concupiſcendum eam; item per experientiam ſcire: ſi octies aſpiciat, ſe ſolere concupiſcere: hoc ſuppoſito ſic argumentor; aſpicere octies eſt peccatum, ergo etiam aſpicere ſepties, ergo etiam aſpicere ſexies, &c. *Prob. conſeq.* Ideò aſpicere octies eſt peccatum, quia eſt periculum proximum peccati, ſed aſpicere ſepties etiam erit periculum proximum peccati, quia aſpicere ſepties eſt exponere ſe periculo proximo periculi proximi: atqui exponere ſe periculo proximo periculi proximi eſt peccatum, quia ſicuti exponere ſe periculo proximo peccati eſt peccatum, quia periculum proximum peccati eſt mortaliter peccatum, ideoque qui vult illud, cenſetur velle peccatum, ſic exponere ſe periculo proximo periculi proximi erit moraliter velle periculum proximum, quod moraliter eſt peccatum, ergo. Quòd aſpectus ſeptimus ſit periculum proximum aſpectus octavi, probatur inde, quia nullus gradus mediat, & quò ſæpiùs aſpicit, ſemper magis trahitur: vel determina quemcumque gradum periculi, qui erit ultimus in ratione periculi remoti aſcendendo, dicam eſſe abſolutè gradum periculi proximi, quia eſt periculum proximum periculo proximo. R. Aſpectus ſeptimus eſt ad ſummum materialiter tantùm proximum periculum, vel per ſe, quia Titius per experientiam ſcit ſe per aſpectum ſeptimum non ſolere induci in octavum, vel per accidens, quia non advertit aſpectum ſeptimum eſſe periculum proximum reſpectu octavi: ſicuti qui per experientiam ſcit octavam vicem ſibi eſſe periculum proximum ebrietatis, quamvis ſeptima ſit proxima ad octavam, tamen bibendo ſeptimam, non peccat peccato ebrietatis, vel per ſe, quia per experientiam habet, quòd ſeptima non inebriet, vel per accidens, quia ſi inebriet, ipſe invincibiliter ignorat ſe per ſeptimam inebriari, ſed prudenter putat tantùm fieri per octavam. *Nec obſtat*, quòd nullus gradus mediet inter ſeptimum & octavum, *nam* ratio periculi proximi non deſumitur ab eo, quòd nihil mediet, uti diximus num. 252. ſed quòd communiter nihil interveniat, quod impediat conjunctionem, hic autem communiter aliquid intervenit, uti ſupponi debet.

§. 6. Similiter peccat graviter vel leviter, qui ſe exponit formali, quamvis tantùm probabili periculo peccandi formaliter, 257
uti rectè Eliz. *l.* 8. *quæſt.* 15. *§.* 3. *& ſeqq.* Cardenas *in* 1. *Criſi d.* 18. *& in* 2. *Criſi diſſ.* 40. & alii contra Caram. Murc. Lumb. Hozes, Sporer, *de Pœnit. num.* 324. Gobat *num.* 256. videtur autem colligi ex damnatione propoſitionum num. 256. relatarum, quia talis directè quærit, aut ſaltem non fugit occaſionem proximam peccati, & quidem conjunctam cum periculo formali peccandi formaliter. Ratio eſt, quia ille peccat, qui ſe exponit formali periculo, & certo peccandi formaliter, uti dictum eſt num. 256. Ergo etiam, qui ſe exponit periculo probabili. *Prob. Conſeq.* applicando rationes ibi allatas: quibus adde hanc, quia ideò, inter cætera, peccat ille, qui ſe exponit periculo certo, quia vult præſens malum animæ, quod nemo poteſt prudenter velle, ſed idem eſt de periculo probabili; ergo. *Prob. min.* Periculum probabile animæ, etiam eſt præſens malum animæ, ſicut periculum probabile damni corporei, quale eſſet deſilire ex alta feneſtra, aut velle cum armis occurrere leoni, cenſetur præſens malum corporis, hinc qui illud temerè vult, peccat, ergo multò magis periculum probabile damni animæ etiam eſt præſens malum animæ, & qui illud vult, peccat: hoc autem inter utrumque eſt diſcrimen, quod poſſit eſſe rationabilis cauſa volendi tale præſens malum corporis, v.g. ad ſalvandam vitam, quæ aliunde tolleretur, è contrà non poſſit eſſe rationabilis cauſa volendi ſibi præſens malum animæ, uti ratio ipſa dictat, & ſatis convincitur ex propoſitionibus damnatis, nam in illis dicitur, quòd nec cauſa utilis aut honeſta, nec bonum ſpirituale vel temporale, noſtrum aut proximi ſufficiat, ut licitè quis quærere poſſit, aut non fugere occaſionem proximam peccati, ſaltem ſi ſit conjuncta cum periculo formali peccandi formaliter: & huc facit: quod dicitur Matth. 16. Marci 8. Lucæ 9. *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* ergo.

Objic. Ubi periculum eſt tantùm probabile, ibi probabile eſt non eſſe periculum, ergo ſicuti in aliis materiis licitum eſt ſequi unam ſententiam probabilem relicta alia, ita & hìc. Reſp. Neg. antec. aut ſi vis, diſtinguo, ubi periculum eſt tantùm probabile, ibi probabile eſt non eſſe periculum, in ſe & in exiſtendo, n. ibi probabile eſt non eſſe periculum quoad effectum ſive peccatum ſecuturum, c. ant. & n. conſ. Ubi periculum eſt probabile; ibi non eſt probabile, quòd non detur tale periculum, ſed certum eſt, & ſupponitur ibi eſſe periculum, illud autem periculum dicitur probabile ſolummodò ratione effectus, quia non eſt certum, ſed tantùm eſt probabile, quòd illud periculum ſit futurum conjunctum cum peccato: ſicuti ſi quis ſumat venenum, & ſimul antidotum contra venenum, certum eſt ibi eſſe periculum probabile mortis, quamvis hoc ſenſu dicatur periculum probabile, quia non eſt certum, ſed tantùm probabile, quòd mors ſit ſecutura, eò quòd probabile ſit vim veneni vincendam per vim antidoti:

quòd ſi alicui eſſet probabile, quòd hic & nunc eſſet periculum probabile lapſus, poſſet deponere dubium, & ſibi formare conſcientiam practicam, quod liceret ipſi hoc operari: nam formando ſibi conſcientiam practicam per judicium prudens, & reflexum, tollit omne periculum formaliter peccandi, & tantùm ſe exponit periculo peccandi materialiter, quod non tenetur vitare, ſecundùm dicta l. 1. num. 339. E contrà ubi ſupponitur eſſe periculum probabile peccandi formaliter, qualecumque mihi formem judicium, illud periculum peccandi formaliter manebit, neque probabile eſt mihi, quòd non peccem me exponendo illi periculo formaliter peccandi, ergo nunquam potero me illi exponere. *Dixi*, non eſſe probabile mihi, nam qui judicaret ſententiam *Caram.* & aliorum noſtræ oppoſitam, probabilem eſſe, non peccaret formando ſibi conſcientiam practicam ſecundùm illam; ſed hoc per accidens eſſet.

258 §. 7. Simili modo peccat, qui ſe exponit formali periculo peccandi aliquo peccato indeterminatè prævifo, v. g. ſcio me ſolere peccare, vel per luxuriam, vel per detractionem, vel alio modo, quoties familiariter ago cum Titio, æquè teneor hoc formale periculum vitare, atque ſi illa familiaritas eſſet formale periculum determinatè ſolius luxuriæ, uti rectè Lugo *num.* 162. Averſa *de Pœn. qu.* 11. *ſ.* 3. Herincx *de pecc d.* 7. *num.* 66. Boſco *de Pœnit. d.* 7. *ſ.* 4. *num.* 282. & alii communiùs contra Suar. Fill. Palav. *l.* 7. *num.* 292. Ratio eſt, quia velle peccatum aliquod, in communi cognoſcendo plura, æquè aut magis malum eſt, quàm velle aliquod in particulari, prior enim voluntas eſt indifferens & parata ad plura, ergo potiùs magis peccat. Limitat hoc Boſco *num.* 283. ad tales circumſtantias, in quibus periculum peccati indeterminati æquè facilè declinabitur, ac periculum peccati determinati, v. g. ſi ſciam intrando domum A. erit periculum detractionis, intrando domum B. erit periculum vel detractionis vel etiam fornicationis, in hoc caſu admittit eum peccare graviùs, qui intrat domum B. quia exponit ſe periculo peccatorum plurium, & poſſet æquè facilè declinare utrumque periculum, in aliis autem circumſtantiis putat hoc non eſſe verum, alioquin, inquit, quivis teneretur Religionem ingredi, quia moraliter certus eſt, ſi maneat in mundo, ſe aliquando peccaturum hoc vel illo peccato indeterminatè, & ſaltem ſæpiùs, quàm in Religione: ſed hanc limitationem reiiciunt alii, quia etiam in Religione peccare poſſet contra vota, contra quæ non peccat in mundo, & quòd prævideat ſe peccaturum ſæpiùs in mundo, ſaltem hoc non eſt ratione alicujus determinatè occaſionis proximæ, quam declinare poſſit aut debeat; quando autem occaſio eſt tantùm communis, rectè probat Lugo *d.* 15. *ſ.* 4. non eſſe obligationem vitandi illam, nec propriè dici proximam.

259 §. 8. Si periculum, etiam de ſe abſolutè proximum, deſinat eſſe formale, & fiat materiale tantùm, ac reipſa remotum reſpectivè ad circumſtantias vel perſonam, licitum eſt, ſaltem in neceſſitate, ſe illi exponere, uti colligitur ex Cap. *Conſultationi*, & Cap. *Laudabilem*, De frigidis, ubi Papa declarat duos, qui propter impotentiam contraxerunt Matrimonium invalidum, poſſe manere ſimul tanquam fratrem & ſororem, & tamen ibi fuit materiale periculum peccandi, quod ab illis fieri poterit remotum, ſicut fit remotum in illis conjugibus, qui poſt votum continentiæ manent cohabitantes, uti notat Herincx *num.* 70. dicens in caſibus juris non fuiſſe periculum ſcandali vel infamiæ, ex eo, quòd fuiſsent ſeparati, cùm cauſa illa eſſet publicè examinata, ſed potiùs erat ſcandalum vel infamia, ſi non ſepararentur. Et valet, quod dictum eſt, non tantùm quando occaſio illius periculi eſt aliquid de ſe indifferens, ut admittit Boſco *num.* 257. ſed etiam quando eſt aliquid communiter malum, uti cenſetur eſſe aſpectus puellæ nudæ. Ratio eſt, quia tunc non cenſetur eſſe occaſio abſolutè proxima peccandi, ſed ob circumſtantias fit hic & nunc remota, talis autem occaſio non eſt intrinſecè mala, cùm in ſe non ſit peccatum, uti fatentur omnes, & quamvis intrinſecè ſit periculum, tamen hic & nunc fit remotum, quod non cenſetur præſens malum animæ, ergo poteſt ſaltem ex neceſſitate audiri; quod etiam inde convincitur, quia aliàs non liceret Medicis vel Chirurgis medendi cauſa tangere aliena pudenda, hoc autem licere docent omnes, in iis nempe circumſtantiis, quibus poſſunt periculum de ſe proximum facere remotum, quod faciunt, ſi tunc, quando neceſſitas proximi & ipſorum officium poſtulat, arment ſe bonis cogitationibus, firmiterque ſtatuant non conſentire in delectationem turpem; experientia enim docet, quòd tunc gratia Dei adjuventur, ne conſentiant, ideoque tale periculum deſinit eſſe proximum reſpectivè ad illos.

260 *Objic.* Quamvis in caſu particulari ceſſet finis legis, non ideò ceſſat obligatio legis, ſecundùm dicta *l.* 1. *num.* 868. ergo quamvis ratio periculi abſolutè proximi ceſſet reſpectu hujus perſonæ, non ideò ceſſat obligatio vitandi periculum abſolutè proximum, ita Ovied. *num.* 51. Bonæſpei *d.* 9. *num.* 123. Boſco ſuprà & alii. R. 1. N. ſuppoſitum ant. nempe quòd finis legis ceſſet in aliquo particulari, ſi pergat obligare reliquos, ſecundùm dicta *lib.* 1. *num.* 868. R. 2. N. conſ. leges aliæ obligant abſolutè omnes ob communem præſumptionem, quòd ratio legis reperiatur in omnibus, hinc licèt finis legis videatur ceſſare in aliquo particulari, reipſa non ceſſat, quia finis ejus erat hoc obtinere, quod præcipitur, quia communiter apud omnes obtinetur per obſervationem legis, uti loco cit. explicatum eſt: E contrà lex vitandi periculum peccati non eſt lata ex præſumptione, ſed eſt lex naturalis, tunc tantùm obligans, quando ratio dictat eſſe & manere periculum proximum reſpectivè ad operantem. Nego autem eſſe legem obligantem ad vitandum abſolutè periculum de ſe proximum, ſi nempe hic & nunc fiat remotum, & non ſit conjunctum cum peccato.

Inſt. Ergo lex naturalis etiam non prohibebit ſimplicem fornicationem, ſi hæc non ſit præjudicioſa proli, ſed huic antecedenter provideatur de alimentis, & caveantur omnia damna, quæ inde naſci poſſent, ita Oviedo. R. Non poſſe omnia caveri, uti fatetur ipſe Oviedo *num.* 150. nam inter cætera unum præjudicium & damnum eſt, naſci extra Matrimonium, & à parentibus lege alicujus Matrimonii non obligatis ad curandam prolem. Quòd ſi quis fingat ceſſare omne illud, propter quod fornicatio habet oppoſitionem cum lege naturali, adhuc manet prohibita per legem Dei poſitivam, *non mœchaberis*, aliaſque humanas, idque ob præjudicia & damna, quæ communiter ex illa ſequuntur, quamvis hic & nunc per accidens non ſequerentur: de vitando autem periculo materiali peccati nulla talis lex poteſt oſtendi.

§. 9. Si quis nullo modo poſſit facere, ut cum occaſione 261
externa non ſit conjunctum periculum formale peccandi, dubium eſt, an ſit obligatio eam occaſionem externam deſerendi, etiam cum quocunque incommodo, quamvis deberet ſubire jacturam omnium bonorum fortunæ, famæ & vitæ: negant eum ad hoc teneri AA. graviſſimi, quos recenſent & ſequuntur Lugo *de Pœnit. d.* 14. *n.* 152. J. Sanch. *d.* 10. *à num.* 8. Caſtrop. *t.* 2. *d.* 2. *p.* 9. §. 3. Tamb. *de Confeſſ. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 10. Honorat. Fabri *in Apologia*, *Dialogo Anonymi ad Anonymum*, Gob. *in Quint. t.* 5. *cap.* 33. *num.* 80. *& in Exp. t.* 7. *num.* 529. Burgh. *Cent.* 2. *caſ.* 66. Stoz. *lib.* 2. *num.* 106. Palav. *ſuprà*, Vind. Gob. *p.* 2. *prop.* 23. dicuntque non peccare eum, qui ex tali neceſſitate graviſſima manet in occaſione proxima, dummodò conetur cavere peccatum adhibeatque nova media, & ſit ſpes, quamvis incerta vincendi: imò extendunt hoc aliqui ad caſum, quo quis ex revelatione ſciret ſe peccaturum, ſi in ea occaſione maneret, ſed hi audiendi non ſunt. Rationem dant priores, quia talis occaſio non eſt peccatum, neque moraliter poſſibile eſt eam vitare, ergo eſt involuntaria, quam quis dicitur potiùs pati aut permittere, quàm ponere aut velle. Addit Palav. obligationem fugiendi talem occaſionem allaturam plura peccata, quàm impedituram, quia ordinariè violaretur, ergo non eſt credibile eſſe talem obligationem. *Conf.* Quia ſi eſſet obligatio cum tam grandi incommodo vitandi occaſionem peccati mortalis, etiam eſſet obligatio vitandi occaſionem peccati venialis, quod videtur nimis durum. Atque ex hac doctrina inferunt multa corollaria J. Sanch. *à num.* 9. & Oviedo *à num.* 158.

E contrà Caj. Lop. Corr. Graff. Lorc. Tan. Carden. aliique apud J. Sanch. & apud Stoz. ſuprà dicunt non curanda eſſe talia incommoda, ſed moralem impoſſibilitatem vincendam, ac fugienda talia pericula formalia, etiam cum jactura omnium bonorum fortunæ, famæ, & vitæ, ſi aliter excludi non poſſit, quia homo tenetur etiam cum jactura vitæ evitare omne peccatum, ſive, tenetur potiùs mori, quàm peccare, etiam tantùm venialiter, ergo etiam ſic tenetur vitare periculum formale peccati: velle enim manere in illo eſt moraliter velle peccatum, quia tale periculum formale & peccatum ſunt moraliter idem, ſed nullo caſu licitum eſt velle peccatum, ergo nec tale periculum. *Conf.* Quia imprudenter agis & peccas contra charitatem propriam, ſi velis occurrere Leoni, cum periculo mortis corporalis, multò magis, ſi ſic te exponas periculo animæ. *Nec dici poteſt*, quòd ſit tantùm permiſſio peccati, *nam* licèt peccatum alienum permitti poſſit, tamen concipi non poteſt, quomodo quis dicatur permittere internum & formale peccatum proprium, ſi enim permittit, admittit, ergo peccat, unde ſicuti qui ex metu mortis mentitur, peccat, quamvis non mentiretur, ſi abeſſet metus mortis, ita peccat, qui ex metu mortis manet in periculo formali, cum quo moraliter eſt conjunctum peccatum. *Si dicas*, permitti tantùm periculum proprii peccati, *contra eſt*, quia N. hoc licitè permitti, uti licitè non permittitur proprium peccatum, aut periculum propriæ mortis corporeæ occurrendo Leoni: do itaque, quòd aliquando permitti poſſit occaſio externa, removendo periculum formale peccati, ſed

nego

nego permitti poſſe periculum formale, quia hoc eſſet illud cum peccato admittere. *Nec iterum refert*, quòd ſit moraliter impoſſibile fugere tale periculum, eò quòd hoc videtur ſuperare humanam infirmitatem; *quia* cum illa morali impoſſibilitate adhuc manet libertas ſufficiens ad peccandum, ut in illo qui ex graviſſimo metu mortis certò incurrendæ mentitur; quamvis ſit moralis impoſſibilitas non mentiendi, tamen certum eſt, quòd peccat mentiendo, ergo.

Hæc 2. ſententia admodùm rigida eſt, attamen videtur vera, cujus probabilitatem agnoſcit Boſco *n.*279. Et quamvis pro oppoſita ſtent AA. plurimi; plerique ſcripſerunt ante damnationes variarum propoſitionum, quæ huic materiæ magnam lucem attulerunt, unde hæc ſecunda ſententia poteſt confirmari ex damnatione propoſitionis 41. ab Alex. VII. facta, *Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgò Regalo, dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.* Ex qua damnatione fit tale argumentum: Retentio concubinæ non eſt peccatum, ſed tantùm occaſio proxima peccandi, & tamen eſt obligatio illam removendi, quamvis eſſet nimis utilis, quamvis poſteà tædium magnum naſceretur, quamvis vita ideò nimis ægrè ageretur, quamvis nimis difficilè repeteretur altera: hæ autem videntur eſſe graviſſima incommoda, nam tædio magno affici, valde ægrè vitam agere, ex judicio Medicorum ſunt morbi graves, ex quibus multi contabuerunt, ergo. Qui primam benigniorem ſententiam volet defendere, legat *Vind. Gob.* ſuprà.

262 §. 10. Non eſt obligatio fugiendi periculum leve peccandi, quia, *alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe*, inquit *Apoſtolus* 1. *ad Cor.* 5. nam ubique ferè eſt hoc periculum: Et ratio ulterior eſt, quia periculum leve propriè non eſt periculum, qui enim judicaret verè ibi eſſe periculum, temerè & imprudenter judicaret, ergo non eſt obligatio vitandi tale periculum. Ex dictis,

263 *Infertur*, opus venialiter malum, imò & indifferens fieri peccatum mortale, ſi per illud aliquis ſe exponat periculo formali certo aut probabili peccandi mortaliter, non tamen ſi ſe exponat periculo tantùm levi.

264 §. 11. Circa hæc notanda ſunt prætereà ſeqq. 1. Per periculum peccati hic intelligitur periculum liberi conſenſus in peccatum, non autem periculum ſolius tentationis ad peccatum, nec periculum alterius effectus mali; licitum eſt enim, quando abeſt periculum conſenſus, ſe exponere periculis tentationum, item aliquando turpium motuum & ſimilium effectuum; uti ſæpè dictum eſt; hìc tantùm dicimus, quòd ubi advertitur eſſe formale periculum conſenſus in peccatum, tale periculum vitari debeat.

265 2. Nec debet paſſim abſque ratione apprehendi periculum peccati, ſtultum enim foret nolle loqui cum hominibus, ne quid mali audias, nolle ſalutare mulierem, ne te ſeducat &c. imò per hoc temerè judicas vel ſuſpicaris de proximo, quaſi eſſet malus, quod eſt contra Charitatem & Juſtitiam, cùm quiſque debeat præſumi bonus, donec probetur eſſe malus. Et quamvis per accidens audiretur, aut ab alio fieret aliquid mali, non ideò tu es cauſa, nec ideò ſtatim conſentis. Si autem quis à ſeipſo timeat periculum, ſæpiſſimè auget illud per illos ſuos timores, unde expedit, ut ſine timore ita agat in omnibus, ſicut videt ſine timore agere alios, qui communiter habentur prudentes & probi; ſi quid mali præter intentionem ſequatur, permittat ac contemnat, & ſic faciliùs vincet pericula.

266 3. Ipſa mercatura non eſt, per ſe, occaſio proxima peccati: hinc poteſt quis eam exercere, uti rectè Boſco *n.*251. quia poteſt quis, ſi tantùm mediocriter ſit timoratus, ea peccata vitare, & periculum, quod hìc maximè oritur ab intrinſeca cupiditate ſubjecti aut ab aliis circumſtantiis, quæ per accidens ſe habent ad mercaturam, reddere remotum aut leve.

267 4. Si militia alicui ſit occaſio proxima peccandi, uti eſſe poteſt illi, qui militiam ſequitur, ut gaudeat libertate, aut impunè agat, quidquid volet, talis tenetur militiam deſerere; de cætero militia, per ſe, licita eſt, nec cenſeri debet abſolutè occaſio proxima peccandi, uti rectè *Boſco*, ſuprà.

268 5. Qui non poteſt vitare occaſionem externam, tenetur periculum formale peccandi cavere per actus internos vel per alia media: hinc filius, qui à patre nequit diſcedere, nec converſationem cum domeſtica ancilla cavere, cum qua frequenter peccat, neque facere, ut è domo paterna expellatur, tenetur extenuare periculum formale relabendi per actus ſuos proprios, ſcilicet per magnam deteſtationem peccati, conſiderationem extremorum, intenſionem propoſitorum, preces ad Deum, pœnitentias voluntarias, aliaque, quæ ipſi Confeſſarius ſuggeret. Quòd ſi nihilominùs maneat periculum proximum, tenetur cùm quocumque incommodo, etiam cum diſpendio vitæ, abire.

269 6. Quando occaſio externa eſt conjuncta cum paſſione vehementi, vel cum habitu vitioſo, vel cum forti tentatione, peccat, qui non deſerit; quod maximè valet in materia luxuriæ, & quoad aliquos homines, in materia iracundiæ & furti: nec ſatis eſt, quòd velit per actus internos tollere periculum formale, quia manet in occaſione proxima, nec poteſt excludere formale periculum, rariſſimè enim poterit ſe ita armare, quin in occaſione cadat, uti experientia docet.

270 7. Qualiſcumque ſit neceſſitas ſe exponendi periculo peccati, ſemper ſimul eſt obligatio avertendi periculum formale peccandi, hinc qui per experientiam ſcit ſe communiter non poſſe avertere hoc periculum, ſed ſolere peccare mortaliter, ſaltem cogitatione, quando converſatur cum tali ſocio, loquitur cum illa puella, intemperanter bibit, accedit ad iſtam domum, &c. abſolvi non poteſt, ſi hæc nolit efficaciter vitare. Similiter abſolvi non poteſt, ſi quis antehac monitus, reipſa non removerit occaſionem externam, v. g. puellam ex domo; nec ſatis eſt, quòd nunc proponat, ſed debet actu removiſſe, niſi nunc eſſet nova & certa ratio judicandi, quod ſtatim poſt remoturus eſſet, quod rariſſimè credi debet, cùm experientia doceat, nimis facilè iterùm mutari voluntatem, & ita docent DD. univerſi, inquit J. Sanch. *ſuprà n.*6. Ratio autem eſt manifeſta, quia ſi ante abſolutionem non removeat, cùm per experientiam ſciat ſe ſolere talia propoſita mutare, exponit ſe periculo proximo poſteà iterum non removendi, aut ſaltem non ſtatim removendi, ad quod tamen tenetur ſub mortali, ergo exponit ſe periculo mortalis, & hoc ipſo peccat mortaliter, ergo non eſt capax abſolutionis.

271 8. Quamvis Gob. *in Quint. t.* 5. *cap.*32. *n.*20. putet abſolvi poſſe quaſdam puellas, *quæ non habent propoſitum nunquam amplius admittendi procum ſecum in lectum*, eamque propoſitionem pro plebeis ruſticanis in Germania conetur defendere Vind. Gob. *prop.* 12. tamen hoc prorſus rejiciendum eſt, licèt enim dicant inter ſex aut ſeptem vices, quibus admiſerint, non ſolere vel ſemel aliquid mali agere, ideoque occaſionem illam debere reſpectu illorum cenſeri remotam, tamen id credi non poteſt nec debet, cùm plerumque interveniant oſcula, tactus, aſpectus aut ſaltem cogitationes moroſæ, vel deſideria, vel commotiones turpes, quæ ruſticani tales fortè non apprehendunt eſſe peccata, ſunt autem, & debent, per ſe loquendo, obligari ad ea cavenda.

272 9. Inter occaſiones proximas peccandi ſunt etiam choreæ, præſertim nocturnæ; quas puellæ cum adoleſcentibus concurrentes agitant, nam interveniunt oſcula, amplexus, geſticulationes turpes, petulantes tactus, ſermones impudici &c. à quibus, moraliter loquendo, impoſſibile eſt abeſſe pravas commotiones, imaginationes, delectationes, deſideria: hinc S. Anton. *p.* 2. *tit.* 6. *cap.* 6. *§.* 2. vocat choreas iter diaboli; *S. Ephrem* pompam diaboli; *S. Chryſ.* tripudia, quibus ſaltat diabolus. Similiter popinarum frequentatio ordinariè habet adjuncta multa pericula peccandi per rixas, detractiones, turpiloquia, inebriationes ſui & aliorum: non putem tamen hæc popinarum pericula reſpectu plerorumque eſſe proxima, qualia ſi ſint reſpectu alicujus, ſi vitare non velit, non eſt capax abſolutionis.

273 10. Quod dictum eſt de periculis mortalium, applicari debet periculis venialium, unde quamvis *Con. de Pœnit. d.*2. *n.* 130. Laym. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 4. *n.*20. Tamb. *in meth. Conf. l.* 1. *c.* 3. *n.* 14. Palav. *de Pœnit. n.* 292. Semery. *de Pœn. qu.* 7. *p.* 3. *qu.* 6. dicant ad pœnitentiam & remiſſionem venialium non requiri propoſitum vitandi occaſiones illorum proximas, tamen oppoſitum eſt tenendum, quia qui occaſiones illas non vult vitare, non vult vitare illa peccata, ergo de illis non habet ſincerum & efficacem dolorem aut propoſitum, uti rectè Arr. *de Pœn. d.*38. *n.*38. Boſco *n.*248.

274 *Q. 46. An veniale aliquando fiat mortale ratione numeri?* R.

§. 1. Aliqua ſunt venialia, quorum materiæ & effectus inter ſe nunquam uniuntur in ordine ad conſtituendum aliquid unum, & talia ſunt otioſa verba, mendacia, delectationes ſenſuum. Item omnia illa, quæ ſunt circa res præceptas diverſis determinatè temporibus, ita ut cum tempore obligatio finiatur, uti ſunt venialia circa Miſſas, jejunia, Horas canonicas plurium dierum, obligatio enim ad illa finitur cum ſingulis diebus, quibus præcipiuntur. E contrà alia ſunt, quorum materiæ vel effectus uniri poſſunt in ordine ad conſtituendum aliquid unum, ſic furta levia eidem facta uniuntur ad conſtituendum unum damnum grave; multæ leves detractiones de fama ejuſdem apud eundem uniuntur in ordine ad tollendam bonam de eo exiſtimationem, multæ leves percuſſiones ejuſdem novum vulnus infligentes uniuntur ad effectum inferendæ mortis; multæ comeſtiones rerum noxiarum, vel immodicæ potationes repetitæ uniuntur ad effectum notabiliter affligendæ valetudinis, multæ comeſtiones parvæ in die jejunii uniuntur ad effectum nutritionis; multæ fabulationes parvæ in Miſſa, multæ omiſſiones parvæ in Horis unius

dici uniuntur ad conſtituendam omiſſionem partis notabilis &c.

275 §. 2. Peccata venialia, in quibus materiæ vel effectus non uniuntur, quantumcunque numero multiplicentur, non fiunt mortale, uti rectè S. Th. 1. 2. *qu.88. art.4. in corp. omnia peccata venialia de mundo non poſſunt habere tantùm reatum quantum unum mortale*. Sequuntur omnes communiſſimè, hinc *Caſtrop. & Ovied.* dicunt id certum eſſe apud omnes Catholicos. Rhodes *d.1. qu.3. ſ.2.* dicta cenſeri communiter eſſe de fide; hinc Gloſſa *in Can. tres ſunt de pœnit. diſt. 1.* quæ dicebat ex venialibus fieri poſſe mortale, juſſu Pontificis eſt deleta, uti refert Herincx *d.7. n.56.* Ratio autem eſt. 1. Quia per venialia, in quæ frequentius labimur, non excludimur à gratia Dei, ut docet Trid. *ſ.14. can.5.* ergo talia venialia, etiam frequentia, non fiunt mortale, ſi enim unum veniale nullam habeat oppoſitionem cum gratia, nec multa habebunt. 2. Mortale eſt in ſuperiore ſpecie, & in ſupremo ordine peccati, ergo nulla multiplicatio venialium poteſt illud attingere, ſicuti nulla multiplicatio brutorum poteſt attingere perfectionem ſpeciei, quæ eſt homo. Et ratio utriuſque à priori eſt, quia quantumcunque multa addantur individua, ſingula ſunt & manent in ſpecie inferiore ac imperfectiore, habentque differentiam eſſentialem aliam, quàm ſpecies ſuperior, neque invicem faciunt intenſionem aut quid perfectius, ſed tantùm extenſionem, ergo ob multiplicationem individuorum in inferiore ſpecie, nunquam poteſt attingi ſpecies ſuperior. 3. Sententia illa dicens per multiplicationem venialium fieri mortale, eſt expoſita infinitis ſcrupulis, ſemper enim timere poterit homo, ne forſan per primum veniale, quod committet impleatur numerus ad mortale requiſitus, & ſic per omne veniale peccabit mortaliter, quia ſe exponet periculo peccati mortalis, neque tamen unquam hoc ſcire poterit, in ordine ad Confeſſionem.

276 *Objic.* 1. Ex duobus non hominibus, nempe ex corpore & anima, fit homo ſpecie diſtinctus à ſingulis partibus: Item ex duobus binariis fit quaternarium in ratione numeri ſpecie diſtinctum à binariis, ergo ex pluribus venialibus fieri poterit unum mortale. *Conf.* quia ex multis parvis guttis fit unum magnum mare, ergo ex multis parvis peccatis poterit fieri unum magnum. R. N. conſ. priora illa habent de ſe incompletionem phyſicam ad invicem, & aptitudinem, ut uniantur, hinc unita faciunt unum: Venialia non habent incompletionem ad invicem, nec in quo uniantur in ordine ad faciendum unum mortale. *Ad Conf.* etiam n. Conſ. mare non eſt niſi collectio guttarum unitarum, ſicuti continuum non eſt niſi collectio partium unitarum, & in utroque tam partes quàm totum ſunt ejuſdem naturæ & ſpeciei, non item veniale & mortale: Vide dicenda n.291.

277 *Objic.*2. SS.PP. apud Bellarm. *de amiſſ. gratiæ lib.1. cap.13.* clarè dicunt ex multis peccatis levibus fieri unum grave, ſic S. Aug. *t.13. in Joan. minuta plura peccata, ſi negligantur, occidunt; minutæ ſunt guttæ aquæ, flumina implent; minuta ſunt grana arenæ, ſed ſi multa arena imponatur, premit atque opprimit.* Et ſerm. 3. in Pſalm. 98. *Etſi non ſingulis ſuis molibus corruunt, omnia tamen acervo nos obruunt.* Item utuntur hoc ſimili, quod morbus curabilis, fiat quandoque incurabilis. R. SS. PP. tantùm volunt, quòd multa venialia diſponant ad mortale, uti eos rectè explicat S. Th. ad 1. hinc etiam Eccli. 19. dicitur. *Qui ſpernit modica, paulatim decidet;* & S. Greg. *l.10. mor. cap.9. Ex vanitate ad iniquitatem ducimur.* Et illa quidem venialia, quæ fiunt ex indeliberatione vel parvitate materiæ, cùm verſentur circa idem objectum, circa quod etiam eſt mortale, directè diſponunt ad mortale, cauſando habitus, qui faciliant ad idem objectum: Reliqua autem, quæ ex genere ſuo ſunt venialia, indirectè tantùm diſponunt, in quantum tollunt fervorem charitatis, minuunt timorem Dei, cauſant majorem audaciam in peccando, demerentur gratias actuales, per quas reſiſteretur mortalibus. Ad ſimilitudinem, diſparitas eſt, quòd morbus curabilis ſit diſpoſitio permanens, quæ poteſt in ſe augeri uſque ad illationem mortis, veniale eſt actus tranſiens; & quamvis eſſet quid permanens, tamen augeri non poteſt vel intendi per alium actum. Ex his,

278 *Infertur*, velle committere omnia ejuſmodi venialia, per ſe & ſpeculativè loquendo, non eſt mortale, eſt tamen magna diſpoſitio ad mortale, & in praxi, tali voluntati ſæpè conjungitur mortale. *Primam partem* tenent Gran. Salas, Caſtrop. *t.2. d.2. p.9.* §.3. *n.5.* Ovied. *controv.3. n.81.* Moya *T.1. tr.6. d.2. qu.1.* contra Sanch. Bonac. Rhod. *ſ.4.* §.1. & alios. Ratio autem eſt, quia committere omnia illa venialia non eſt mortale, ergo nec velle committere: plus enim eſt reipſa committere, quàm tantùm velle, & volitio committendi non poteſt majorem trahere malitiam, quàm habeat objectum ipſius commiſſionis. *Dixi*, per ſe, nam ſi aliquod veniale vel aliqua venialium collectio eſſet alicui periculum proximum peccandi mortaliter, hoc ipſo quòd vellet tale veniale aut talem collectionem, peccaret mortaliter, uti conſtat ex dictis à n.256. *Ratio ſecundæ partis* inſinuata eſt n.287. quia ſic diſpoſitus non habet fervorem charitatis, nec magnum Dei timorem, ſine quibus non diu perſeveratur abſque mortali. Deinde talis vult quaſcumque occaſiones remotas tentationum vehementium, & pericula remota peccatorum mortalium, quæ moraliter non evadet abſque ſpecialibus gratiis actualibus, quibus ſe volens reddit indignum, vel reipſa rejicit, peccando venialiter: hinc in praxi non diu erit ſine mortali.

Objic. Religioſus paratus tranſgredi omnes Regulas ſui Ordinis, quamvis non obligantes ſub peccato, peccat mortaliter, ergo multò magis paratus tranſgredi omnes leges obligantes ſub peccato veniali. R. Peccat mortaliter, per ſe & ratione Regularum violandarum, n. per accidens ratione contemptus vel ſcandali vel damni, quod cauſat ſibi aut Religioni, c. ant. & idem dico ad conſequens. Vide dicta *l.4. à n.58.* Item dicta hic n.214.

279 §. 3. Si materiæ vel effectus multorum venialium uniantur, fieri poteſt, ut illud, quod de ſe tantùm fuiſſet veniale, ſit mortale, uti habet communis; nam ſuppoſito, quòd alicui, etiam per vices, furari 20. ſolidos ſit materia gravis, ſi per vices abſtuleris 19. ſemper peccaſti tantùm venialiter, ſi eripias vigeſimum hoc furtum ſecundùm ſe fuiſſet leve, jam tamen hic ultimus ſolidus ſimul ſumptus cum prioribus facit materiam gravem, quam totam cenſeris velle per ultimum illud furtum, quo volens injuſtè retinere priores, adhuc accipis illum unum, ſicque fereris in illos omnes ſimul ſumptos, adeoque in damnum grave alterius, ergo hoc ipſo peccas mortaliter. Et idem eſt in ſimilibus materiis, de quibus dictum eſt n. 284.

280 *Objic.*1. Ultima acceptio tantùm leviter concurrit ad materiam gravem, non enim addit niſi aliquid leve, ergo non erit magis mortale, quàm priores acceptiones, quæ etiam concurrebant ad totam materiam gravem conſtituendam. R. Huic difficultati ſatisfactum eſſe *l.3. p.1. n.1005.*

281 *Objic.*2. Si multæ materiæ leves uniantur ad conſtituendam unam gravem, ergo poterunt etiam multa venialia ratione talis materiæ moraliter uniri ad conſtituendum unum mortale. Ita Bonæſpei *d.9. à n.93.* R. N. conſ. materiæ uniri poſſunt, quia una auget alteram. Veniale unum non poteſt augere alterum: & cur ex omnibus venialibus ſimul ſumptis non poſſit fieri mortale, ſatis dictum eſt n. 275.

Inſt. Si quis per 20. actus ſimul habitos vellet eidem furari 20. ſolidos, ſinguli actus eſſent veniale, & tamen talis homo peccaret mortaliter, ergo ex illis 20. venialibus fieret mortale. R. N. 1. partem ant. nam ſi tales 20. actus poſſent eſſe ſimul, de quo dubitat Arr. *d.48. n.24.* per ſingulos peccavit mortaliter, quia cognoſcit per illos accipi 20. ſolidos, & ſinguli actus ſunt à voluntate ſimul tendente in damnum grave, ad quod nihil refert, quòd intendatur per unum vel plures actus, ergo hoc ipſo ſinguli actus ſunt mortale; & præterea ideò, quia objectum ſingulorum actuum eſt complementum damni gravis, ex ſuppoſitione aliorum concomitantium.

282 §. 4. Ex principiis poſitis colliguntur ſeqq. 1. Qui per 20. vices aufert eidem 20. ſolidos, peccat gravius ſecunda vice quàm prima, & tertia, quàm ſecunda, ſicque deinceps, uti dictum eſt *l.3. p.1. n.1005.*

283 2. Si fur accipiens vigeſimum ſolidum nihil cogitaret de prioribus ablatis, aut ſi reſtituiſſet uſque ad materiam cum hoc levem, aut ſi haberet voluntatem reſtituendi præcedentes, aut ſi nunc non obligaretur ad illos reſtituendos, quia vel non poſſet vel rationabiliter præſumeret Dominum remittere, furtum vigeſimi ſolidi non eſſet niſi veniale, quia moraliter non uniretur cum prioribus, Rebell. Leſſ. Ovied. *n.109.* Merat. *n.5.*

284 3. Qui ſemel complevit materiam gravem, & iterum furatur aliquid, etiam leve, quod cum priore materia ablata faciat unum, iterùm peccat mortaliter, uti dictum eſt *l.3. p.1. n.1007.* ubi *à n.1006.* videri poſſunt plura etiam huc ſpectantia.

285 4. Si ſartor ſingulis Feſtis toto anno laboret per horam, non peccat mortaliter, quia labores illi non uniuntur in ordine ad inhonorandum unum Feſtum: ſi autem uno Feſto manè laboret per horam, iterumque ſub meridiem, & iterum veſperi, peccat mortaliter: quia labores illi trium horarum: (quos ſuppono eſſe materiam gravem, ſecundùm dicta *l.3. p.1. n.594.*) uniuntur in ordine ad inhonorationem unius Feſti. Quid dicendum ſit, ſi habeat tres famulos, & ſingulis imperet, ut ſucceſſivè vel ſimul laborent una hora, dictum eſt *l.3. p.1. à n.580.*

286 5. Si ſupponamus, quòd ſingulæ Horæ breviarii ſeorſim præcipiantur, ideoque toties peccetur mortaliter, quot Horæ omittuntur, uti dicunt Leſſ. & alii, in hac ſententia putant aliique cum Gob. *in Exp.1.5. n.309.* probabile eſſe non fore mortale, ſi quis in ſingulis Horis omitteret duos pſalmos cum hymno, quamvis eodem die omittat ſaltem 14. pſalmos & 8. hymnos, quia ſecundùm hos AA. illæ partes omiſſæ pertinerent ad diverſas horas, ergo non unirentur in ordine ad unam materiam conſtituendam: è contrà tamen in ſententia

Nav.

Digitized by Google

Nav. Sylv. Lug. Stoz. Tamb. *de Confeſſ. l.2.c.2.n.12.* quod omnes Horæ præcipiantur tanquam partes unius integri officii, quod probabilius dicunt, qui per totum officium tam multum vel paulò plus omittit, quàm eſt integra parva Hora, peccat mortaliter, quia partes illæ ſpectantes ad unum ejuſdem diei officium coaleſcunt in unam materiam ejuſdem præcepti, & faciunt quantitatem notabilem. Vide dicta *l.2. n.*1203.

Quid dicendum ſit, ſi quis diverſis votis voverit pro eadem die diverſas materias leves: item ſi voverit pro omni die aliquid leve, & omittat multis diebus, dictum eſt *l.3. p.1.n.449. &* 450.

287 *Q.47. Quomodo veniale poſſit præterea fieri mortale?* R. Fieri poteſt, 1. Ex mutatione legis, quæ priùs obligabat leviter ſi poſteà obliget graviter. 2. Ex mutatione conſcientiæ, quæ priùs dictabat aliquid eſſe veniale, jam autem dictat eſſe mortale, uti de utroque à contrario dictum eſt *n.*235. 3. Si peccans venialiter actu eſſet comparatus propter illud veniale etiam committere mortale, uti ſæpiùs inſinuatum eſt. 4. Si per oppoſitionem ad aliam virtutem vel legem accedat malitia mortalis, uti dictum eſt *à n.*127. & exemplum habes *n.*241. Quomodo autem veniale fiat mortale ratione ſcandali, colligi poteſt ex dictis *l.2. à n.*221.

CAPUT III.

De peccatis capitalibus in ſpecie.

DUBIUM I.

Quid ſit ſuperbia, & quale peccatum.

288 RESp. I. Superbia eſt appetitus inordinatus propriæ excellentiæ: mortalis ex genere ſuo, ſi ſit conſummata & perfecta, id eſt, ſi quis ita excellere appetat, ut Deo, Superioribus, eorumque legibus ſubjici nolit. Imperfecta tamen, qua quis ſubjici non renuens iis, quibus debet, & in ſuo tantùm affectu ſeſe magnificat, eſt tantùm veniale, ut docet Caj. *v. Superbia*, quia ſine Dei & aliorum deſpectu plus juſto ſe efferre, non eſt gravis inordinatio: eſſet tamen gravis, ſi fieret cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum abjectione.

Reſp. II. Filiæ ſuperbiæ ſunt tres, 1. Eſt præſumptio, quæ eſt appetitus aggrediendi aliquid ſupra vires. Eſt communiter veniale tantùm: fit tamen mortale, ſi damnum Deo aut proximo afferat; v.g. præſumas juriſdictionem Eccleſiaſticam, poteſtatem Ordinis ſacri; item officium Medici, Advocati, Confeſſarii, &c. ſine debita peritia. Leſſ. *l.3.c.2.d.3.n.*18. & ſupra *l.4.t.3.d.9.*

2. Eſt ambitio, quæ eſt inordinatus appetitus dignitatis, & honoris non debiti, vel debito majoris; ut ſi ambias beneficium, vel officium, quo es indignus; vel illicitò modo & medio, v.g. per ſimoniam. Eſt per ſe peccatum veniale, fit autem mortale, vel ratione materiæ, ex qua, vel ratione medii, per quod honor quæritur, vel ratione damni, quod proximo infertur. Denique ſi moderatè honor appetatur ob honeſtum finem, erit actus magnanimitatis, ut docet *Laym.*

3. Eſt vana gloria, ſcilicet cupiditas inanis gloriæ; cujus finis eſt manifeſtatio inordinata propriæ excellentiæ, ſive veræ, ſive fictæ. Dicitur, *vana*, quando quæritur ex re mala, falſa aut ficta, aut quæ non eſt digna gloria, vel non tanta, ut ex opibus, nugis, &c. aut apud eos, qui non bene de re judicant, aut ſine debito fine. Eſt peccatum per ſe veniale, mortale ſæpè per accidens, ut dictum de ambitione. Imò, ut contra *Angelum* rectè docent Sylv. Nav. *c.*17. &c. eſt tantùm veniale res etiam ſacras principaliter facere ob gloriam vanam, v.g. concionari.

Porrò per vanam gloriam dupliciter peccatur, juxta D. Th. 1. 2. *qu.*13.

I. Directè; idque vel per verba, eſtque jactantia, quæ eſt venialis per ſe, ſi ſit de rebus bonis, v. gr. jejunio, oratione, &c. etſi per accidens ſępè ratione damni, ſi ſit falſa, fiat mortalis; uti etiam 1. ſi quid dicas contra gloriam Dei; ut Ezech. 28. *Deus ego ſum.* 2. Si prorumpas in contumelias, v.g. non ſum ſicut cæteri hominum, adulter, &c. ut & hic. 3. Ex fine malo. 4. Si cum notabili damno proximi fiat. 5. Si de re mortaliter mala; quia approbatio operis eandem cum illo ſpeciem habet; (quæ proinde in Confeſſione debet exprimi, ſaltem quando cum jactantia de peccato, conjuncta fuit complacentia ejuſdem; quod addo, quia ſi abſque ea fuit, Nav. Palaus, & Dian. *p.3. t.4. R.*161. docent contra *Sanch. Lop. Rodriq. &c.* non neceſſariò explicari. V. Lug. *de Pœnit. d.16. n.267.*) vel per facta, quæ ſi vera ſunt, & aliquid admirationis habent, dicitur inventio novitatum; hæc enim ſolet vulgus admirari, ut peregrinas veſtes, opiniones, &c. mortale, ſi notabiliter corrumpat juventutem, vel mores. Si verò facta falſa ſint, eſt hypocriſis; v.g. ſi quis boni aliquid faciat, ut videatur bonus, etſi non ſit; quæ ex ſe venialis eſt, niſi cum injuria, vel contemptu Dei & próximi.

II. Indirectè, in quantùm quis altero non vult eſſe minor. Quod fit quadrupliciter, 1. Per intellectum; & eſt pertinacia, qua quis nimis tenaciter adhæret ſuæ ſententiæ; quæ eſt mortalis, ſi oppugnetur veritas magni momenti; vel ſi ſit conjuncta cum periculo tertii, v.g. ſi Medicus cum periculo ægroti maneat in ſententia. 2. Per voluntatem; & eſt diſcordia; qua peccatur mortaliter, quando eſt circa bonum Dei vel proximi, in quo deberent eſſe concordes. 3. Per verba; & eſt contentio; quæ eſt mortalis, quando animo contradicendi altercaris circa veritatem pertinentem ad fidem, vel ſalutem animæ aut corporis. 4. Per facta; dum quis non vult exequi, quod debet: & eſt inobedientia. *V. Baldell.*

III. His tribus ſuperbię filiabus reſpondet puſillanimitas; qua quis nimiùm ſibi diffidens detrectat honores, gloriam, vel officium, quo dignus eſt: veniale eſt ex genere ſuo, fit mortale, ſi detrectes, ad quod teneris ſub mortali. V. Leſſ. *n.*28. Laym. *l.3.ſ.5. Ex dictis reſolvuntur ſequentes Caſus:*

I. Audiens laudem alterius, vel ſuam, de re mortaliter mala, peccat mortaliter, ſi approbet, ſuſcipiat, admiretur ut laude dignum. Sanch. Bald. *d.29.l.3.*

II. Vituperans alium ob vindictam non ſumptam, aliudve grave malum vel peccatum omiſſum, v.g. fornicationem, peccat mortaliter, quia eſt ſpecies jactantiæ, & eſt cum approbatione peccati, & occaſio committendi. *Ibid.*

III. Inducens in civitatem novos habitus, & prævidens, quòd ſuo exemplo moralem neceſſitatem imponat aliis, ut ſumptus faciant ſupra vires, & poſteà non poſſint alere, quos debent, vel creditoribus non ſatisfacere, peccat graviter, Baldell. *l.c.*

IV. Exornare ſe nimiùm ex animi levitate, vel ex vanitate, per ſe tantùm eſt veniale. *Ibid.*

V. Simulare ſanctitatem cum voluntate non habendi, mortale eſſe dicit Baldell. *l.c.*

VI. Simulare improbitatem, eſt peccatum, quia eſt mendacium, & quidem ſcandaloſum, poteſtque eſſe mortale. Neque id fecerunt Sancti, niſi faciendo id, quod ex ſe indifferens, & permittendo ab aliis accipi, ut ſignum improbitatis, cùm tamen nec ex natura ſua, nec ex eorum intentione eſſet tale.

ADDENDA.

QUæſt. 48. *Quid prætereà ſit hic notandum?* R. Hæc 289
pauca: 1. Quomodo prætereà peccetur per ſuperbiam, videri poteſt *n.*204. *ad* 4. 2. Ut jactantia de peccato mortali ſit mortalis, debet eſſe de opere, quatenus fundat malitiam, nam qui ſe jactat tantùm, non de opere ipſo, ſed de ſua fortitudine, ingenio, artificio, dexteritate in opere ipſo demonſtratis, non peccat mortaliter, uti rectè Sanch. *in Dec. l.1. c.3. n.*12. & Spor. *Theol. mor. p.1.t.1.c.6.n.*45. 3. Si opus tuum mortaliter malum laudetur, & ideò tibi complaceas, peccas mortaliter, quia approbas & complacentiam habes in objecto mortaliter malo: ſi autem tantùm taceas, non ideò peccas, ſaltem mortaliter. 4. Non eſt turpior ſuperbia, quàm affectata humilitas, quæ tum eſt, quando ex humiliatione quæritur æſtimatio vel honor. Humilitas eſt virtus ſincera, nolens videri, ſed eſſe & tegi.

DUBIUM II.

Quid Avaritia.

RESp. I. Eſt inordinatus appetitus temporalium. 290
Unde ex hoc, & regula ſupra tradita de peccato mortali, *reſolves ſequentes Caſus:*

I. Eſt ipſa ex genere ſuo venialis.

II. Cùm verò eò excreſcit, ut ejus cauſa divinas leges prævaricari non dubites, fit mortalis.

III. Prodigalitas, quę opponitur avaritię, & conſiſtit in defectu conſervandi, & exceſſu erogandi, eſt ex genere ſuo venialis: levior quàm avaritia, quia minùs abit à virtute liberalitatis. Interim mortalis fit, ſi liberis & uxori pauperiē crees; ſi impotentem te reddas ad ſolvenda debita; ſi profundas bona Eccleſiaſtica piis cauſis obnoxia, V. Leſſ. *l.2. c.47. d.*8.

Reſp. II. Filiæ Avaritiæ ſunt ſequentes:

I. Obduratio cordis, (contra miſericordiam) egenis & pauperibus nō compatiendo, eos objurgando, debita durè nimis exigēdo, quando creditor nō eſt ſolvendo, &c. Hac aliquando peccari poteſt mortaliter, quando præceptum eleemoſynæ vel charitatis urget, & tamen ex tali duritia non ſubvenitur. Nav. *c.*27. Tol. *l.8.c.26. V. dicta de charitate proximi.*

II. Inquietudo cordis, hoc eſt, vehemens & inordinata applicatio mentis ad acquirendas, vel conſervandas, divitias, cum inani & vano timore, ne nō acquirantur, vel perdantur. Eſt mortalis, quādo retrahit à ſpiritualibus, vel aliis, ad quę, ex præcepto gravi obligamur, (v.g. auditione Miſſæ) vel inducit ſuperfluum timorem, & ex hoc diffidētiam erga Deū.

Ve-

Venialis eſt, ſi ſit de re bona, ſed tempore vel loco indebito; v.g. de familia, meſſe, vindemia quãdo quis eſt in templo, vel vacandũ eſt Deo. S.Th.2.2.*q.55.a.6.*Reg.*l.23.c.2.q.3.* Eſcob.

III. Violentia mortalis eſt, quando eſt injuſta, & circa materiam gravem.

IV. Fallacia, ſive dolus in verbis, poteſt eſſe mortalis, ratione finis vel mediorum.

V. Fraus, ſive dolus in facto. Eſt mortalis ex genere ſuo, contingitque multipliciter in contractibus, tam ratione materiæ (v.g. ſi ea vitium habet, vel non ſit qualis exiſtimatur) quàm ratione pretii. Nav.*man.c.23.* Tol.*c.47.* Eſcob.

VI. Proditio, quæ eſt deceptio proximi contra fidem datam aut debitam, in damnum illius, mortalis eſt ex genere ſuo. Contingit ferè tripliciter, 1. Circa perſonas; quomodo Judas Chriſtum, Dalila Samſonem prodidit. 2. Circa res, vel immobiles, (ut ſi miles manifeſtet hoſti modum capiendi arcem) vel mobiles, ut ſi pecuniam, veſtem &c. cujuſpiam abſconditam, prædoni oſtendas. 3. Circa ſecretum, vel ſibi commiſſum revelando, quod eſt contra fidelitatem & juſtitiam, ſi quidem promiſſum fuit; quia eſt pactum oneroſum, ut docet Lugo *d.14.n.139.* & quidem mortale, ſi prævidere poſſis inde ſecuturum notabile aliorum damnum: vel diſcordiam: (aliàs veniale) vel alienas litteras aperiendo, & legendo. Quod poſtremum, ſi fiat ideò, ut ſciat ſecreta alterius, eſt curioſitas; & ſi ſit in re gravi, per ſe eſt mortale. Quod quia communiter ante apertionem neſcitur, communiter eſſe mortale docet Tol.*c.45.* Baldell.*l.3.d.11.* Nav.*c.penult.d.6.de Pœn.* Mol. Laym.*l.3.t.3.p.1.c.4.* (qui addit, eum qui doloſè alienas litteras aperit & legit, cum alterius injuria vel damno, crimen falſi committere.) Dixi, *per ſe eſſe mortale;* quia per accidens poteſt eſſe veniale, vel nullum, ſi legitima auctoritate, juſta ex cauſa fiat. *Unde reſolvuntur Caſus ſeqq.*

I. Literas alienas aperire & legere, ſæpè non eſt peccatum, ſi probabiliter ſcias, ſcriptas eſſe in tuum injuſtum damnum, vel in injuriam tuam cedere, quam intendas avertere, quia potes tibi conſulere. Sic Princeps poteſt aperire litteras, non tantùm hoſtium, ſed etiam aliorum, quæ tempore belli, ex locis finitimis hoſtium veniunt. Item miniſtri publici, quoties bono publico neceſſarium eſſe judicant. Nav.*man.c.18.* Reg.*l.24.n.60.* Eſcob. Lug.*n.148.*

II. Communiter etiam peccatum non eſt, ſi conſenſus expreſſus habeatur ejus, à quo vel ad quem mittuntur, (neque lex ſpecialis vetet, Lug. *l.c.*) vel tacitus ſaltem; ut ſi facias ſub ratihabitione, confidens rationabiliter, habitum iri ratum. Ita *Eſcob.* ex *Nav. Regin. &c. l.c.*

III. Superior Religioſus litteras ſuorum ſubditorum, dummodò non mittantur ad Superiorem majorem, vel talem quem ſtatuta eximant, nec ab eo veniant:) licitè aperit, & legit; ſive ex Religionis ſtatuto aut conſuetudine; ſive ex ſuſpicione probabili, quòd mali aliquid contineant. V. Eſcob. Peyrinum *de Relig. to.1.q.2.c.1.* Dian.*p.3.t.6.R.55.*

IV. Nec eſt peccatum, ſi neceſſe ſit vel expediat ad injuriam alteri imminentem avertendam, dummodò non plùs legatur, quàm ad eum finem neceſſe eſt. Lug.*l.c.*

V. Qui aperit & legit, exiſtimans non contineri res magni momenti, venialiter tantùm peccat. Lug. *l.c.*

VI. Si litteras ab alio dilaceratas, & in publicum à domino abjectas, recolligas, & junctis partibus legas ex ſola curioſitate, peccatum veniale eſt: nullum autem, (per ſe) ſi, ut ex illa notitia tibi provideas, quia quod pro derelicto habetur in uſum ſuum convertere licet. Baldell. ex S. Anton. & Roſel. Sylv. *v. emptio q.17.* Laym. *n.4.* Dian.*p.3.t.6. miſc. R.55.* Rectè tamen notat Laym.*l.c.* talem ex charitate teneri non manifeſtare ſecretum iis contentum, ſi damnum inde cujuſpiam provenire poſſit: imò (addit) revelans ejuſmodi ſecretum (cujus notitiam etiam juſtè acquiſivit) contra juſtitiam peccabit, ſi intelligat audientes ea notitia uſuros ad damnum injuſtè inferendum. V. Laym.*l.c.*

Dixi I. *à domino projectas:* quia ſi vel ab alio projectæ (domino inſcio) vel ab ipſomet caſu perditæ fuerint, non licet legere.

Dixi II. *In locum publicum:* quia ſi in ignem, vel fornacem, v.g. projectæ ſint, ut comburantur, peccas, ſi extrahas & legas. V. Lug. *d.15.n.150.*

Dixi III. *Per ſe:* quia fieri poteſt, ut ea contineantur, quorum lectio ſit pernicioſa.

VII. Qui furtivè ſcripta alterius ſecreta, ipſo invito legit, peccat. Et 1. quidem peccato curioſitatis; etſi faciat animo diſcendi, & ſine ſuſpicione damni. 2. Injuſtitiæ, quia quiſque habet jus ſecreti in ſuis ſcriptis, quæ aliis non vult eſſe communia. Nav.*c.15.* Molin. *t.5.d.36.n.2.* Reg. *l.24.c.6.n.19.* Poteſtque aliquando eſſe mortale, ſi nimirum fiat cum notabili damno, vel alter valdè cupiat eſſe ſecreta, graviſſimèque ſit laturus. Baldell.*d.11.* V. etiam Lug.*l.c.*

VIII. Quicumque ſecretum violat abſque juſta cauſa, cum alterius damno, vel qui litteras alterius injuſtè aperit, ex quo damnum alteri ſequitur, tenetur ad reſtitutionem. Bon.*d.2.de reſt.q.1.p.1.* Trull.*l.7.c.10.d.32.*

Nihil occurrit hic addendum: ſed circa apertionem litterarum vel proditionem ſecreti, videri poſſunt etiam dicta *l.3.par.2.n.1236.*

DUBIUM III.

Quid Luxuria.

Reſp. I. Eſt appetitus inordinatus venereorum, 291
quorum uſus cùm ex natura ſua inſtitutus ſit ad conſervationem generis humani, quod eſt magnum bonum hominum, & externum Dei, proinde qui abutitur, lædit Deum & homines. Eſt mortalis ex genere ſuo. *V. ſupra l.3.t.4.c.2. & l.5.c.1.d.2.*

Reſp. II. Filiæ luxuriæ, quæ eam plerumque ſequuntur, ſunt octo: quatuor ex parte intellectus; & quatuor ex parte voluntatis.

1. Cæcitas mentis; cùm quis adeò eſt addictus turpitudini, ut de cœleſtibus non cogitet.

2. Præcipitatio; qua quis ex eadem cauſa, ſine conſilio operatur.

3. Inconſideratio; quando in modo delinquit, inconſideratè agens, quæ ſtatum vel perſonam dedecent.

4. Inconſtantia; quando quis ex eodem affectu voluptatum, à piis propoſitis mox deficit.

5. Amor ſui; talis enim homo ob voluptates, ſeipſum finem ſuarum actionum facit, non Deum.

6. Odium Dei: laſcivus enim ſolet à rebus divinis abhorrere, imò ab ipſo Deo tanquam peccatorum vindice.

7. Affectus præſentis ſæculi: amor enim voluptatum carnalium ita animum afficit, ut ſubinde etiam beatitudini æternæ paratus eſſet renunciare, ſi præſentibus frui ſemper permitteretur.

8. Horror futuri ſæculi; quando voluptatibus immerſus, mortem inordinatè timet, & de ea nolens cogitare, vitam illicitis mediis propagare ſtudet &c.

Priores quatuor ſunt mortales, quando finis ultimus in creatura ponitur, vel præceptum aliquod Dei graviter obligans, prætermittitur: poſteriores quatuor, ſi plenus ſit voluntatis conſenſus, per ſe ſunt mortales; ex indeliberatione, vel alia actuum imperfectione, ſæpè veniales. *Vid. Eſcob. & Baldell. ll.cc.*

ADDENDA.

Quæſt. 49. Quid ſit prætereà notandum circa luxu- 292
riam? Reſp. Quæ hic addi poterant, jam dicta ſunt, partim *l.3.p.1. à n.888.* partim hic *à n.77.*

DUBIUM IV.

Quid Invidia.

Reſp. Eſt triſtitia de alterius bono, prout illud 293
eſt diminutivum propriæ excellentiæ, ita ut hæc directè ſit contra charitatem; hæc enim gaudet de bono proximi, quod invidia deſtructum optat, vel non deſtructum dolet. *Unde reſolves:*

I. Eſt ex genere ſuo mortalis; & graviſſima quidem, atque in Spiritum ſanctum, ſi ſit de ipſa gratia, vel auxilio Dei.

II. Filiæ ſimiliter ex genere ſuo mortales ſunt, ac numerantur hæ: 1. Odium, de quo *ſuprà.* 2. Detractio, de qua in *præc.8.* 3. Gaudium in malis proximi. 4. Suſurratio, quæ eſt oblocutio mala de proximo, ad tollendam amicitiam ipſius cum aliis; quam proinde ſuſurro reſtituere tenetur, & iterùm reconciliare, non ſecus ac detractor famam. *V. in præc.8.*

III. Si triſtitia ſit de bono alterius, in quantùm ex eo tibi vel aliis times nocumentum (v. gr. inimicus tuus eſt evectus ad officium, ut tibi faciliùs poſſit nocere,) non eſt invidia, ſed timor, qui per ſe non eſt peccatum, niſi ſit inordinatus. Laym. *l.3.t.3.c.10.*

IV. Si triſtitia ſit ex eo, quòd nobis deſit bonum, quod alter habet, ita tamen, ut illud alteri non diſcupiamus, non eſt invidia, ſed æmulatio ſeu zelus: qui, ſi eſt circa bonum honeſtum, eſt laudabilis; ſi autem circa temporalia, interdùm eſt veniale; ut ſi bonum dolenti ſit improportionatum, quale eſſet, ſi ruſticus doleret ſe non eſſe Regem. Laym.*n.2.*

V. Si triſtitia eſt ex bono alterius, in quantùm ille eſt indignus, non eſt invidia, ſed indignatio; quæ non eſt peccatum: erit tamen, & quidem mortale, ſi vel Dei providentiam arguat, (eſtque blaſphemia) vel ſi ita afficiat, ut ducat homines ad malum imitandum. Caj. Laym. *l.c.*

VI. Si doleas quòd alter tibi æqualis; vel non multùm inæqualis, in excellentia creſcat, ita ut te fiat ſuperior, & ipſum incrementum excellentiæ apprehendas, ut tibi malũ, eſt pro-

priè

priè dicta invidia: invidus enim dicitur, quòd non ſit videns, quia bona alterius ſine triſtitia videre non poteſt. Baldel. *nu.* 29. *l.* 3. Et ſic peccare ſolent, 1. Ambitioſi, & qui ex re aliqua quærunt gloriam, quam cùm in eo ponant, ùt in illa re ſint ſoli ac ſingulares, dolent & triſtantur, ſi alii accedant. 2. Puſillanimes, quibus cùm omnia videantur magna, quovis bono alterius putant minui ſuum; ſic mulieres v.g. facilè apprehendunt, ac dolent, ſe ſuperari bono alterius, v. g. formoſitate. 3. Senes reſpectu juvenum, & quicumque aliquid difficulter obtinuerunt, quod alii facilè conſequuntur. Baldel. *l. c.*

VII. Qui in adverſis ſuis, vel ob aliorum proſperitatem, optat ſe non fuiſſe natum, vel ſe brutum animal factum fuiſſe, vel diem eſſe maledictum, quo natus eſt, vel alterum primò vidit, aut conjugem accepit; ſi tantùm intendat maledicere irrationali creaturæ, v. g. diei (ſive ſit nativitatis, ſive conjugii) qui tot mala culpæ vel pœnæ protulit, videtur eſſe tantùm veniale, aliquando etiam nullum, ut Jobi; ſi autem deliberatè intendat optare malum homini, ſive ſibi, ſive alteri, illo die natis, vel conjugatis, mortale eſt. Eſcob. & Marchant. *manc. c.* 3.

ADDENDA.

294 QUæſt. 50. *Quid circà invidiam ſit prætereà notandum?* Reſp. Seqq.

§. 1. Tamb. *in Dec. l.* 5. *c.* 1. §. 3. *n.* 37. dicit non eſſe invidiam nec peccatum, ſi quis triſtetur de bono alterius, in quantum verè eſt imminutivum propriæ excellentiæ, quia poteſt de hac imminutione triſtari, ergo & de ejus cauſa, ſic enim triſtatur de bono proximi, non per ſe, ſed tantùm per accidens, prout eſt malum ſuum. Doctrina illa in praxi eſt difficilis, niſi ſupponatur motivum doloris & objectum diſplicentiæ eſſe ſolum ſuum malum: unde ſicuti non licet triſtari de vita alterius ob emolumentum temporale, nec gaudere de morte parentis propter hæreditatem, uti conſtat ex damnatione prop. 13. & 15. facta ab *Inn. XI.* quamvis licitè deſideres emolumentum tuum & hæreditatem, ita & hic.

295 §. 2. Burgh. *cap.* 1. *c.* 88. rectè dicit, ſi mercator doleat homines non emere potiùs apud ſe quàm apud alium, eſſe æmulationem licitam, ſi autem doleat, quia hoc eſt bonum alteri, & ipſe ideò negligitur, eſt invidia; ſed putant *Lorca & Burgh.* eſſe tantùm veniale, quia non abſolutè dolet de bono proximi, nec hoc videtur ita graviter opponi charitati, niſi ex illo affectu moveatur ad removendum illud bonum proximi.

296 §. 3. Naturalis partus invidiæ eſt detractio, de qua dictum eſt *l.* 3. *p.* 2. *à n.* 1190. Committitur autem etiam his aut ſimilibus verbis, *nolo detrahere, nihil mali ipſi, volo &c. hoc doleo, quòd ſit talis vel talis &c. quàm dolendum eſt, quòd ille homo hoc faciat! &c.* Hæc omnia proficiſcuntur ex corde invido vel inimico, & reipſa lædunt alienam famam: & licèt fortè nihil in particulari dicatur, tamen ſi oſtendatur ejuſmodi diſplicentia circa alterum, ſemper hæret animo auditoris aliquid malæ exiſtimationis infixum.

De odio, videri poſſunt dicta *l.* 2. *à num.* 182.

DUBIUM V.

De Gula.

ARTICULUS I.

Quid ſit Gula.

297 REſp. Ea eſt inordinatus appetitus cibi & potus: opponiturque abſtinentiæ, & committitur. 5. modis, 1. Si edas ante tempus. 2. Si nimis exquiſita. 3. Si plùs juſto. 4. Si voraciter. 5. Si nimis exquiſitè præparata. Laym. *l.* 3. *ſ.* 4. *n.* 2. *Unde reſolves:*

I. Gula ex genere ſuo eſt peccatum tantùm veniale: quia nullum horum modorum repugnat præcisè charitati Dei vel proximi.

II. Hinc probabile eſt, quod docet *Nav. Tol. &c.* & non repugnat *Laym.* ſecluſo ſcandalo & aliis, veniale tantùm eſſe uſque ad vomitum ſe cibo & potu implere; idq; etiam, ſi quis vomat, ut iteratò poſſit bibere: quod tamen Sa. *v. Comedere, aliique multi*, putant mortale. V. Bald. Eſcob. *t.* 2. *E.* 2. *c.* 5.

III. Vix dubium eſt, licere eſu aut potu, aliterve creare vomitum, ſi is ſalubris eſſe judicetur.

IV. Mortalis interim cenſetur crapula ex accidente, & nimia inordinatione, in his caſibus, 1. Si quis gulæ cauſa violet jejunia Eccleſiæ. 2. Si quis ex gula notabiliter ineptus fiat ad functiones, ad quas ſub mortali tenetur. 3. Si quis valdè graviter valetudini noceat, id advertens: ſecus, ſi leviter tantùm; ut v. g. ſi febricitans hauſtu aquæ morbum augeat. 4. Si continuè fiant comeſſationes & compotationes, ita ut venter pro Deo habeatur. 5. Si quis bibat ad perfectam ebrietatē, de qua *infrà*. 6. Si quis ex mera gula veſcatur carnibus aut ſanguine humano; tum quia id repugnat pietati defunctis debitæ; tum quia eſt contra inſtinctum naturæ abhorrentis. Excuſandum autem erit, ſi fiat cauſa medicinæ, aliave juſta cauſa, v.g. extremæ famis in obſidione; in qua tamē ſic vitam conſervare non teneris. Sanch. 1. *mor. c.* 18. Leſs. Laym. *n.* 3. Sa. Bon. Baldell. *l.* 3. *c.* 29. Sic etiam excuſant quidam lictores illos, qui ut officium ſuum melius adminiſtrent, hauſtu ſanguinis humani ſe animare dicuntur, præſertim cùm ſanguis ſecundùm multos, animatus non fuerit. *V. Auth. cit.*

V. Ex genere quoque ſuo venialia ſunt, quæ filiæ Gulæ dicuntur; nimirum ex parte animæ, 1. Hebetudo mentis ſeu ſtupiditas nata ex crapula, v.g. ut non poſſit orare, &c, quæ fit mortalis, quando quis inordinatè bibendo vel comedendo voluntariè, fit ineptus ad intelligenda vel præſtanda ea, quæ ad ſalutem illi ſunt neceſſaria: vel ad quæ ex officio, aut aliàs ſub gravi peccato tenetur. *Baldell. n.* 15.

2. Inepta lætitia, per quam intelligitur non quævis inordinata, quæ omne peccatum ſequitur, ſed quæ movet ad cautiones obſcœnas, actus turpes, ſaltus, vel choreas inhoneſtas, &c. fitq; mortalis quando eſt inductiva alterius ad conſenſum, vel delectationem mortalem, vel ad eam ordinatur. *Ibid.*

3. Multiloquium.

4. Scurrilitas, quæ ab inepta lætitia, & multiloquio differt, quòd illa ſit in appetitu, iſtud in verbis: hæc in verbis & geſtibus; dicitque ſemper aliquam inhoneſtatem, licèt (per ſe, & ſecluſo ſcandalo) venialem; v. g. ſcurrilia dicere, vel canere, ventum emittere, &c. ex levitate ad riſum excitandum: mortale tamen eſſe, ſi fieret cauſa delectationis venereæ, Baldell. *l. c.* Eſcob. *t.* 2. *E.* 2. *c.* 4.

Ex parte corporis, Immunditia, Vomitus, & Seminis effuſio: quæ ultima, ſi voluntaria ſit, mortale eſt. V. Laym. *l.* 3. *ſ.* 4. Leſs. *l.* 3. *c.* 3. Baldell *l.* 3. *c.* 29.

ADDENDA.

QUæſt. 51. *Quid prætereà notandum ſit circa gulam?* 298
R. Præter dicta *n.* 204. videri poteſt Gob. *in Quint. t.* 5. *c.* 23. *ubi ſ.* 2. comprehendit ſpecies gulæ hoc verſu, *præproperè, lautè, nimis ardenter, ſtudiosè*, & de eis fusè diſcurrit. *S.* 3. *ſubſ.* 2. 3. *&* 4. examinat, an liceat vel ſit obligatio comedendi carnes humanas in extrema neceſſitate, vel pro medicina. *Subſ.* 4. etiam agit de potu ſanguinis humani. *Subſ.* 5. *&* 6. agit de comeſtione carnium crudarum, ceræ, cretæ &c. *Cap.* 29. *ſ.* 3. examinat, an liceat bibere ſanguinem pecudum, vel lixivium.

Q. 52. *An comedere ſine neceſſitate pertineat ad vitium gulæ?* 299
R. Negant *Maj. & J. Sanch.* ſed dicendum eſt eſſe, uti cum *S. Aug.* docet S. Th. 1. 2. *q.* 248. *art.* 1. *ad* 2. quia eſt inordinatio plus cibi ſumere, quàm conveniat ſuſtentationi naturæ & bonæ habitudini corporis: eſt tamen tantùm veniale, per ſe loquendo.

Q. 53. *An ſit licitum intendere delectationem, quę capitur ex* 300
cibo & potu moderato? R. §. 1. *Maj. J. Sanch. Baſſ. & alii* cum Moya *T.* 1. *tr.* 6. *d.* 2. *q.* 3. affirmant velut probabile, quia talis delectatio, ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 1. *n.* 894. non eſt de ſe mala, unde ſi abſit immoderatio, non videtur tali actui plùs malitiæ ineſſe, quàm ſi quis ſe recreet audiendo muſicam, ſpectando florem, odorando roſam, in quibus nihil videtur eſſe malitiæ, ergo licitum erit talem delectationem directè intendere: ſupponunt autem hi authores cum *S. Bonav. Scoto* & ejus ſchola, Vaſq. Arr. Ovid. Averſ. Gob. in Quint. *t.* 5. *c.* 1. *à n.* 106. aliiſque plurimis, poſſe dari actus humanos in individuo indifferentes; quos alii plures admittunt ſaltem per accidens dari poſſe ratione ignorantię invincibilis vel inadvertentiæ, cùm major pars hominū ignoret, aut, quando operandum eſt, non cogitet de obligatione referendi omnes actiones ſuas ad finem honeſtum. Ex eodē fundamento docent multi, quos refert Moya *à n.* 17. conjugi licitum eſſe intendere copulam propter delectationem. E contrà damnatio hujus 8. prop. facta ab *Inn. XI.* reddit opinionem illam difficilem, *comedere & bibere uſq; ad ſatietatem ob ſolā voluptatem non eſt peccatum, modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.* Pro explicatione ſit,

§. 2. Satietas poteſt duo ſignificare, vel comeſtionem talem, 301
qua ſatisfit fami; vel talem, quę fiat in majore quantitate, quàm requirat ſuſtentatio naturæ: ſi ſumatur primo modo, comedere ad ſatietatem nullum eſt peccatum; ſi ſecundo, eſt peccatum uti ex *SS. Aug. Greg. Iſid. & Th.* probat Card. *in* 2. *criſi d.* 7. *n.* 26. quia in hoc eſt aliqua immoderatio.

§. 3. Si quis voluptatem de ſe indifferentem, quæ capitur 302
ex cibo vel potu, referat ad honeſtū finem, nullo modo peccat, uti cum *S. Aug.* tenent Palav. & Gob. *n.* 97. unde ſi quis comedat cibum neceſſarium propter voluptatem, referendo hanc voluptatem ad comeſtionem & utilem digeſtionem, ſicuti revera à natura refertur ad eā, ideò enim voluit Deus eſſe voluptatem in cibo, ut eum comedamus & nutriamur, ſicque referamus ad ſuſtentationem vitæ; in hoc nihil eſt peccati, ſed omnino ordinatè agimus, ſecundùm finem à natura & Deo intentum: neque verum eſt, quòd tum comedamus propter ſolā voluptatem aut propter voluptatem tanquam finem ultimū, ſed

com-

comedimus propter voluptatem ſubordinatam alteri fini honeſto, nempè ſuſtentationi vitæ, Carden. *n.* 12.

303 §.4. Qui comedit vel bibit propter ſolam voluptatem ſaltem venialiter peccat, quia agit contra finem & ordinem à natura & Deo intentum in eſu ac potu, qui eſt ſuſtentatio vitæ; ille autem tantùm cenſetur comedere vel bibere propter ſolam voluptatem, qui bibit vel comedit, quia in hoc eſt voluptas ſeu delectatio guſtus, ibi ſiſtendo; quod potiſſimùm facit ille, qui comedit vel bibit aliquid ſuperfluum, non neceſſarium, nec utile ad ſuſtentationem vitæ, nam ſi ſit utile ad ſuſtentationem, tum ſaltem virtualiter aſſumitur, non propter ſolam voluptatem, ſed etiam propter ſuſtentationem vitæ, niſi ſumens expreſsè aliter intenderet, Carden. *n.* 29.

304 §.5. Audire muſicam, videre flores, olfacere roſam aut alia ſenſuum oblectamenta quærere propter ſolam voluptatem, eſt veniale, quia regula omnium delectabilium in hac vita, ſecundùm S.Th. 2.2. *q.* 141. *art.* 6. eſt neceſſitas aliqua hujus vitæ, vel utilis, vel convenientia, ergo ſi tales actus delectationis quærantur vel habeantur ſiſtendo in tali delectatione, agitur contra ordinem rectæ rationis & naturæ: tum autem non ſiſto in delectatione, ſi bibam, ut reficiam naturam; ſi audiam muſicam ad pellendam triſtitiam; ſi olfaciam aromata ad confortandum caput; ſi inſpiciam colores ad habendam ſcientiam experimentalem rerum coloratarum, aut ſi ſimilia delectabilia aſſumam ad honeſtam recreationem naturæ feſtæ laboribus &c. tum enim nihil peccatur, quia ordinantur ad conveniens eſſe vitæ, ſicque non aſſumuntur ob ſolam voluptatem.

305 §.6. Quando dicitur, quòd appetitus naturalis licitè poſſit actibus ſuis frui, ſenſus eſt, quòd licitè poſſit gaudere de delectatione procedente ex ſuis actibus tanquam de fine obtento, ideoque quòd poſſit gaudere propter ſolam voluptatem ſeu ſiſtendo in delectatione, nam Tò *frui* dicitur reſpectu finis obtenti; è contra *uti* re, dicitur reſpectu mediorum aſſumptorum ad finem, ideoque Seneca *l. de vita beata c.* 10. agens cum quodam Epicuri diſcipulo ait, *tu voluptate frueris, ego utor*: ſimili modo loquitur S.Th. 1.2. *q.* 88. *a.* 1. *ad* 3. ubi explicans *S. Aug.* eadem locutione utentem ait, *qui peccat venialiter, inhæret bono temporali, non ut fruens, quia non conſtituit in eo finem, ſed ut utens, referens in Deum, non actu, ſed habitu*: Ex quo ſequitur, quòd appetitus naturalis non poſſit licitè *frui* ſuis actibus, poſſe tamen eis *uti*, id eſt, poſſe moderatam delectationem de ſe indifferentem percipere, dummodò referat ad alium finem honeſtum.

306 §.7. Hactenus dicta valent etiam de actu copulæ inter conjuges, hinc *Inn. XI.* damnavit hanc prop. 9. *Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali*: de qua propoſitione plura dicentur *l.* 6. *p.* 3. quando de Matrimonio. Ex hic dictis,

307 *Colligitur*, ſententiam S.Th. 1.2. *q.* 18. *a.* 9. *Suar. Bellar. Fill. Laym. Rayn. Palav. Haun.* & aliorum ferè innumerorũ, quòd non dentur actus humani in individuo indifferentes, videri cõformiorem damnationi propoſitionum, ideoq; ſi actus aliquis fiat modo humano, id eſt, cum advertentia & reflexione ad fines honeſtos vel inhoneſtos, eſſe obligationem illum referendi ad aliquem finem honeſtum: & ſic ſaltem mediatè ad finem ultimum & Deum ipſum, qui eſt prima regula omnis honeſti. *Conf.* nam ſi aliquid faciat intendendo laudem ſuam & ſiſtendo in illa, peccat venialiter per vanam gloriam vel ſuperbiam, quamvis laus ſit bonum honeſtius quàm delectatio cibi vel ſenſuum, ergo multò magis ſi intendat aliquam delectationem ſenſuum, ſiſtendo in illa. Atque ex his meliùs intelliguntur illa, quæ diximus *à n.* 208. de obligatione referendi omnes actiones in Deum. Vide etiam dicta *l.* 2. *n.* 132. Ex hic dictis,

Inferes, non tantùm utile, ſed neceſſarium eſſe, ſuis operibus præfigere intentionem bonam, præſertim manè: eſt tamen renovanda per diem, alioqui deſinet, nec influet in actiones diſparatas, maximè ſi per culpas aut negligentias etiam tantùm veniales diſſipetur: poteſtque formari hoc vel ſimili modo pro cujuſque devotione, & affectu;

Formula Intentionis Matutinæ.

DEus, primum principium & finis ultimus rerum omnium, ecce opera hujus diei, & quidquid unquam aliàs facturus ſum vel paſſurus, in unione omnium actionum & paſſionum Chriſti filii tui, Beatiſſimæ Virginis Mariæ & omnium SS. tuorum, in unione omnis beneplaciti tui, ac præcipuè illius, quod in te de teipſo habes, offero Divinæ Majeſtati tuæ, imprimis,

In agnitionem ſupremi tui in omnes creaturas dominii & poteſtatis in ſuppletionem omnis laudis & gloriæ, quæ tibi negatur à dæmonibus, damnatis & peccatoribus: ex ſinceriſſimo deſiderio, ut agnoſcaris ab omnibus, ſicuti es in te Deus infinitè perfectus; ut ameris, ſicuti es propter infinitam bonitatem tuam amabiliſſimus; ut colaris & honoreris, ſicuti es propter infinitam tuam excellentiam omni cultu & honore digniſſimus.

Offero etiam in gratiarum actionem pro omnibus in me, in creaturas omnes, ac præcipuè in electos, collatis beneficiis; quia nos creaſti ex nihilo, acerbiſſimâ paſſione redemiſti, ſanctificaſti per gratiam, adduxiſti ad veram fidem & hucuſque conſervas; hiſque omnibus vis æternam gloriam ſuperaddere.

Etiam offero in ſatisfactionem pro omnibus peccatis & negligentiis meis: in refrigerium animarum in purgatorio, præſertim illius (*deſigna aliquam:*) ut in cœlum admiſſa te citiùs videat, amet, laudet & pro me intercedat.

Denique offero ad impetrandum propinquis, amicis, benefactoribus, uti & malefactoribus, incolumitatem; peccatoribus veniam & emendationem; mihi virtutes maximè neceſſarias, robur ad ſuperanda vitia & tentationes mihi maximè periculoſas, gratiam in fine vitæ & beatam mortem.

Quodcumque facio aut faciam, mi Deus, ideò eſſe volo, quia tibi placet à me fieri, qui propter te digniſſimus es, cujus volũtas ſemper fiat: volo, ut ex hac intentione & puriſſimo tui amore omnes totius vitæ meæ actiones procedant ſecundum tuum Săctiſſimum beneplacitum; tu dirige & diſpone de me, per me, circa me, ſicuti ſcis & vis, pro tempore & æternitate. Amen.

Vitiatur hæc intentio, 1. Si ſimul intendas ſenſualitatem & commoditatem tuam. 2. Si quæras per tuum opus placere hominibus; gaudeas te ideò æſtimari, amari, laudari, ideòque optes illud referri vel videri. 3. Si ſciens Dei gloriam magis vel æquè promoveri per opus occultum aut vilius, tamen malis facere publicum aut honoratius. 4. Si cũ perturbatione, anxietate aut impatientia quæras aliquid agere, conquerendo & turbindo te ipſum vel alios, ſi differatur vel non permittatur. 5. Si turberis, quando aliquid non ſuccedit tibi glorioſè. 6. Si ideò facias, ut te nõ redarguat conſciẽtia; ut quietus ſis & interiore pace fruaris; ut tibi ipſi ſatisfacias, ut tibi ipſi vel aliis non videaris malus. 7. Nec ipſum gaudium & conſolatio in actione bona eſt certum ſignum puræ intentionis, ſæpe enim illa interna ſolatia amantur propter ſe & non propter Deum, quod tum eſt, ſi tamdiu durat dilectio, quamdiu durat dulcedo. *Ricardus in Cant. c.* 6.

ARTICULUS II.

Quid ſit Ebrietas.

REſp. Malitia ebrietatis plenæ & perfectæ, in eo conſiſtit, quòd quis ſine juſta & gravi cauſa, tantum ob voluptatem, aut ingluviem, ſciens, volens privet ſe uſu rationis; non ſimpliciter, id quod fit in ſomno, modo naturali inſtituto ab authore naturæ, ad virium & imaginis Dei conſervationem; ſed violenter, & modo innaturali, & rationem perturbando, & Dei imaginem deturpando, in modum amentis, bruti, ac ſimul inſuper privando ſe proxima poteſtate utendi ratione ad omnem ſubitam neceſſitatem. Ita docent commun. Doct. *Unde reſolves*; 308

I. Perfecta ebrietas, qua prædicto modo ratio planè ſopitur, eſt ex genere ſuo mortale, quia cenſetur Deo injurium, ejus imaginem ſic deturpare. Eſt commonis Doct.

II. Non eſt peccatum, inebriare ſe ex præſcripto Medicorum, ſi aliter ſanitas recuperari non poſſit. *Syl. Caj. Laym.*

III. Non item eſt peccatum, ſi quis cogatur intento enſe. *V. Leſſ. l.* 4. *c.* 3. *d.* 4. *n.* 37. *Az. Regin. Baldell.*

IV. Mortale eſt, alium inebriare velle, vel provocare ad æquales hauſtus, cum intentione inebriandi, aut advertentia ſecuturæ ebrietatis in ſe aliove. *Leſſ. l. c.*

V. Si juſta cauſa eſt, ut v. gr. ſi grande malum non poſſit aliter impediri, niſi author inebrietur, licet eum inducere ad ebrietatem, quæ ſaltem ipſi non ſit voluntaria, ut ſcilicet præter intentionem, ideoque inculpabiliter inebrietur, v. g. vinum fortiſſimum, aut medicatum propinando, cujus vi ignorata decipiatur. Unde ſic poſſes inebriare eos, qui alioqui eſſent proditurì urbem, vel te abducturi. *Leſſ. l. c.* & Sanch. *l.* 2. *de Matr. d.* 11. An verò hoc caſu liceat inducere ad ebrietatem ipſi voluntariam, dubium eſt, Leſſ. *n.* 32. affirmat, quia, inquit, licet ſuadere & inducere ad minus malum, ut impediatur majus. Laym. *l.* 3. *ſ.* 4. *n.* 6. rectiùs negat, quia nullo caſu licet inducere ad peccatum.

VI. Si quis non prævidit periculum ebrietatis, & ſic vino captus eſt, aut in auram exiens, vento turbatus eſt, nec hoc prævidit, vacat culpa: Unde multi excuſantur, qui prudenter ſæpè judicant, adhuc ſe hauſtulum facere poſſe ſine noxa: deſinent tamen prudenter id judicare, ſi contrariam de ſe experientiam habeant.

VII. Si quis poſt potum diſcernere adhuc poſſit inter bonum & malum, licèt nonnihil phantaſia turbata ſit, aut ſequatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus gyrari videatur, nondum plena eſt ebrietas, ideoque tantùm peccatum veniale, quamvis ex gravioribus, ſi deliberatè ſit commiſſum. *V. Laym. l. c.*

VIII. Plena ebrietas notatur ex his ſignis, quæ dat Leſſ. *num.* 30. *&* *Regin.* 1. Si quis non meminerit dictorum, factorum, quomodo vel quando domum deductus. 2. Si commiſit ea, quæ nunquam aliàs ſana mente ſolet, v. g. ſi præter mo-

Digitized by Google

„ morem turpia ſit locutus, turbarit domum, uxorem verbe-
„ rarit, &c.
„ IX. Mala in ebrietate commiſſa, ſi prævisa non ſunt, aut
„ ſi adhibita cautio, culpa vacant.

ADDENDA.

309 Q*Uæſt. 54. Quid circa ebrietatem & potationes ſit præterea addendum?* R. Seqq.

§. 1. Ebrietas quandoque ſumitur latè & quaſi materialiter, tumque definitur, *exceſſus in potu, ſine juſta cauſa factus, uſque ad privationem rationis:* quandoque ſtrictè & formaliter, prout opponitur ſobrietati, ſicque definitur, *exceſſus in potu, voluptatis cauſa factus uſq; ad privationem rationis:* hinc AA. communiſſimè in deſcriptione ebrietatis meminerunt *concupiſcentiæ, delectationis, voluptatis è potu*, uti habent *S. Th.* 1. 2. *qu.* 88. *art.* 5. *ad* 5. & 2. 2. *q.* 150. *art.* 1. & 2. O. Caj. *ibid.* Alenſis *p.* 2. *q.* 160. *meb.* 3. Bann. 2. 2. *q.* 64. *ar.* 7. *d.* 5. Salmer. *t.* 12. *tr.* 12. *ſub med.* Az. *p.* 1. *l.* 7. *c.* 22. *q.* 5. Valent. *t.* 3. *d.* 9. *q.* 3. *p.* 1. Leſſ. *l.* 4. *c.* 3. *n.* 13. & 37. Laym. *l.* 3. *ſ.* 4. *n.* 5. Mauig. *p.* 2. *cap.* 7. Paſq. *in moral. q.* 386. Villal. *t.* 2. *tr.* 40. *diff.* 6. Fagund. *de præc.* 4. *Eccl lib.* 1. *c.* 1. *n.* 11. Fill. *tr.* 30. *n.* 12. Dicaſt. *de juſt. l.* 1. *d.* 3. *n.* 104. Caſtrop. *t.* 7. *d.* 3. *p.* 5. Maſtrius *mor. d.* 15. *n.* 147. Stoz. *l.* 1. *p.* 3. *n.* 519. Boſco *de Pœn. d.* 7. *ſ.* 10. *n.* 344. Baſſ. *v. Gula, n.* 5. Saugall. *t.* 5. *tr.* 5. *ſ.* 3. *q.* 2. Spor. *in Dec. t.* 1. *c.* 7. *ſ.* 2. *n.* 69. Tamb. *p.* 2. *t.* 1. *c.* 3. Gob. *in Quin. t.* 5. *c.* 5. *ſ.* 2. *n.* 9. Buſemb. *ſuprà*, Reiff. *t.* 3. *d.* 3. *q.* 6. *n.* 45. Neuſſ. *d.* 24. *n.* 101. Ratio autem eſt, quia ſicuti ad ſobrietatem ſpectat moderari concupiſcentiam potus & delectationem ex illo, ita ad ebrietatem ſobrietati oppoſitam moveri concupiſcentia nimia & delectatione potus. Cum hoc tamen ſtat, quòd ebrietas etiam illa, quæ fit non ex cauſa voluptatis ſed ex alia cauſa nō juſta, v. g. ad alios recreandos, ad vincendum per æquales hauſtus &c. etiam ſit mortalis. Et rationes, quibus probatur ebrietatem etiam unicam eſſe peccatum mortale, videri poſſunt apud Gob. *c.* 6. *à n.* 18. In quo autem præcisè ejus malitia conſiſtat, examinat fusè *à n.* 26. & 36.

310 §. 2. Inebriare ſe formaliter, id eſt, voluptatis cauſa, ita eſt malum, ut nunquam ſit licitum; nullus enim poteſt eſſe caſus, in quo voluptas illa tanti fiat, ut propter illam fas ſit exturbare rationem, *Gob. c.* 18. *n.* 2. dicens etiam *c.* 6. *n.* 52. ſi quis ex ſola voluptate ſibi conciliaret violentum lethargum ſeu talem ſomnum, qui non poſſet citius depelli quàm ebrietas, eum ſimiliter peccaturum mortaliter. Vide tamen dicenda *n.* 326.

311 §. 3. Licere ſe inebriare ex præſcripto Medici ad recuperandam ſanitatem, ſi deſit aliud medium, docent AA. *n.* 319. citati; item *Sylv. v. Ebrietas q.* 3. P. Ledeſm. *t.* 23. *c.* 3. Nav. *c.* 23. *nn.* 119. Tol. *l.* 8. *c.* 61. Sà *v. Ebrietas n.* 4. Armill. *v. Ebrietas n.* 5. Tann. 2. 2. *d.* 3. *q.* 4. *d.* 3. *n.* 53. Dia. *p.* 6. *t.* 7. *R.* 44. Bonac. *t.* 2. *d. ult. q.* 1. *p.* 1. *prop.* 1. *n.* 3. Naldus *v. Ebrietas n.* 2. Jac. March. *in Paſtor. p.* 2. *c.* 4. *q.* 5. Alv. *s.* 2. *d.* 147. *n.* 4. Reg. *l.* 22. *c. ult. n.* 55. Rayn. *de virt. & vitiis l.* 6. *ſ.* 2. *c.* 6. *n.* 113. Baldell. *l.* 3. *d.* 30. *n.* 23. Steph. *t.* 1. *d.* 5. *n.* 76. Loch. *tr.* 18. *ar.* 8. Jo. Pontius *d.* 22. *q.* 12. *n.* 103. Illſ. *tr.* 4. *d.* 1. *nn.* 54. aliique plurimi cum *Vind. Gob. ad* 14. *prop. n.* 27. Rationem dant, quia ſicuti licitum eſt ſe in perpetuum privare brachio vel pede, ut ſervetur totum corpus, ita multò magis ad breve tempus uſu rationis; non enim eſt inebriatio formalis, ſed materialis & ex juſta cauſa: ac reipſa talis potus eſt neceſſarius ad conſervationem vitæ, temperantia autem permittit hoc ſumere, quod ad illum finem eſt neceſſarium, uti habet *S. Th.* 2. 2. *q.* 141. *a.* 6. Atque ex his inferunt multi licitum eſſe ſe inebriare, ſi quis mortem intentet, niſi te inebries; ſed huic, & etiam priori doctrinæ repugnant alii cum *Mendo d.* 13. *q.* 14. putantes ebrietatem eſſe intrinſecè malam, non aliter ac eſt pollutio, maximè cùm ebrietas ſit per ſe cauſativa iræ, rixarum, cædium, blaſphemiarum, impudicitiæ &c. Et huic ſententiæ quoad ultimam partem favet *S. Aug. ſerm.* 232. *de tempore, Etiamſi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: aut bibas aut morieris, melius erat, ut caro tua ſobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur.* Putat quidem *Vind. Gob. à n.* 38. rationes allatas facilè ſolvi: quod autem *S. Aug.* attinet, dicunt *Leſſ. Dicaſt. & Ill.* illum loqui de caſu, quo in contemptum religionis vel virtutis bibendum eſſet; verùm *S. Aug.* id non inſinuat; hinc *Gob. n.* 12. ſuſpicatur *S. Aug.* ob probabilitatem contrariæ ſententiæ ſuadere, potiùs mortem eſſe oppetendam quàm cauſandam privationem rationis.

312 §. 4. Nunquam eſt obligatio ſe inebriandi, etiam pro conſervanda vita, tum quia contraria opinio, quòd id non liceat, eſt probabilis, tum quia nemo tenetur per media extraordinaria conſervare vitam, *Gob. à n.* 43. Quòd ſi ebrietas præſcriberetur tanquam medicina, & vita tua eſſet neceſſaria Reip. aut ſi in peccato mortali eſſes, & ſemipotus non poſſes contritionem elicere, adhuc probabile eſt te non teneri, quia probabile eſt etiam in illis caſibus non licere: Et ſuppoſita veritate hujus ſententiæ, ſi quis moreretur, ne inebriaretur, putant aliqui fore Martyrē, quia moreretur pro honeſtate & defenſione virtutis, ſed cum cauſa Martyrii credi debeat fide divina; ſententia autem illa, quòd tum non liceat ſe inebriare, ſit incerta, difficile eſt defendere fore Martyrium: nihilominus *Gob. ſ.* 5. & 6. ex eo probabiliter putat fore Martyrium, quòd actus virtutis etiam non præceptus poſſit eſſe cauſa Martyrii, nemo autem negabit talem agere ex virtute ſobrietatis: & hujus ſententiæ videtur eſſe *S. Aug. ſuprà*, ubi ait, *qui ebrietati reſiſtit, ſi cum Dei adjutorio perſeverare voluerit, & pro ipſo ille aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad Martirii gloriam reputabit.*

ſ. 5. Ad morbum gravem, etiam non lethalem, curandum 313
aut cavendum, licitam eſſe inebriationem docent multi cum *Gob. à n.* 15. ſi aliter curari aut caveri nequeat, quia licitum eſt tantum cibi & potus ſumere, quantum neceſſitas vitæ & valetudinis poſtulat: & hanc ſentētiam poſt *Caj. Tol.* & alios defendunt Boudery. *p.* 1. *q.* 6. & alii apud *Mendo q.* 14. ſed hic multò magis contradicunt *S. Aug. Angel. Tabien. Mendo* & alii.

§. 6. Si alicui pes eſſet abſcindendus, non liceret inebriatio 314
ad avertendum ſenſum doloris, quia potus eſt inſtitutus ad vitam & valetudinem tantùm; hinc etiam non liceret inebriatio, ut alium vel meipſum liberem triſtitia aut melancolia, *Gob. à n.* 18. Licitū tamen eſt ob has cauſas bibere uſq; ad hilaritatem, *Gob. n.* 26. contra *Dicaſt.* Quòd ſi quis etiam recreationis cauſa ita comedat aut bibat, ut intrà duas horas commodè ſtudere nequeat, putat *Gob n.* 29. eum peccare, quia regula temperantiæ plus nō permittit, quàm quantum ſatis eſt ad vitæ & officiorum neceſſitatem, attamen non eſt niſi veniale. Addunt *Eſcob.* & alii cum *Gob. n.* 34. ſi caſus eſſet, ut ſitis valdè vehemens non poſſit extingui, niſi ſumpto potu uſq; ad privationem rationis, id fore licitū, quia finis potus eſt ſitim reſtinguere, ergo licitum eſt hanc potu reſtinguere, quamvis per accidens ſequatur ebrietas: ſed puto caſum illum non eſſe moralem, cùm ſitis poſſit aliter reſtingui: & reipſa potiùs aliquo tempore ferenda eſſet ſitis & paulatim reſtinguenda, quàm tali violento medio pellenda.

§. 7. Nec licita eſt inebriatio ſui ad conſervandum hono- 315
rem, cùm enim honor non ſit propriè honorati, neque ſit ita neceſſarius ad vitam, meritò cenſetur eſſe quid minus, quàm bonum uſus rationis, *Gob. n.* 7. Neque licita eſt ad evitandam gravem inimicitiam; ad vitanda tamen verbera valdè atrocia putat *Gob. num.* 10. probabile eſſe, quòd liceat, ſed alii meritò dubitant. Vide *Vind. Gob. ad propoſ.* 15.

§. 8. *Leſſ.* excuſat Indos à mortali, qui tabaco ſe inebriant, 316
inducendo ſomnum in ſe, eò quòd privare ſe ratione per ſomnum non ſit peccatum: *Dicaſt. & Gob. c.* 31. dicunt peccare mortaliter, quia etiam potus vini eſſet mortaliter malus, quamvis in ſolo ſomno privaret ratione. Idem dicunt *Cajet. & Valent.* eò quòd utraq; ebrietas ſit ob voluptatem quæſita: & non tantùm privet uſu rationis, ſicuti ſomnus, ſed etiam potentia proxima ad uſum rationis, quod non facit ſomnus; nam homo à ſomno excitatus poteſt ſtatim uti ratione: è contra ſic ebrius, quamvis excitaretur à ſomno, non poſſet ratione uti. Quod ſi ſomnus facilè depelli poſſet, tumque adeſſet potentia utendi ratione, *Gob.* excuſat à mortali; hinc etiam omni culpa vacant, qui ex conſilio Medicorum hauriunt fumum, licèt per breve tempus vertigine acti, neſciant, ubi ſtent. Etiam docent *Leſſ. Dicaſt. & Gob.* eos peccare graviter, qui cubant ſuper lupulum, & ejus odore ſe privant ratione, Illſ. autem *t.* 4. *d.* 1. *num.* 53. putat talem inebriationem non eſſe graviter prohibitam, quia caret magno voluptatis illicio, ſed ratio iſta non videtur firma, nam præcipua malitia inebrietatis deſumitur ex hoc, quòd exturbetur ratio ſine potentia proxima eam reducendi: & *Conf.* nam nemo eſt Dominus ſed tantùm adminiſtrator ſuæ rationis, ergo qui ſine ſufficiente cauſa ſe privat uſu & potentia ad illam, graviter agit contra naturam & Deum, ſicuti graviter ageret contra jus alterius, qui eum privaret uſu & potentia ſuæ domus. Tales tamen aliter quàm potu ſe privantes ratione non debent confiteri ſe ebrios fuiſſe, nam non eſt peccatum per exceſſum circa voluptatem guſtus, ſed addere debent modum, quo id factum eſt, nam eſt inebriatio diſtinctæ ſpeciei: hinc etiam docet *Dicaſt.* ſi quis ſe pane ex malignis granis vel herbis confecto ſine cauſa inebriet, quod fieri poteſt, eſſe aliam ſpecie ebrietatem, quàm quæ ad potum pertinet.

§. 9. *Ang. Tann. Fagund. Gob. c.* 6. *n.* 37. univerſaliter docent 317
ebrietatem nullam eſſe mortalem, niſi diu privet uſu, & potentia rationis: hinc nemo damnat eum mortalis, qui ſubita ira, vel girando ſe redditur rationis impos per *Pater & Ave*; longum tamen tempus videtur eſſe una hora. *Si dicas*, uſu rationis eſt in ſupremo genere bonorum, ergo pejus eſt per quadrantem carere potentia utendi, quàm per menſem centum aureis. R. Etiam Miſſa eſt in ſupremo genere bonorum ſpiritualium, & tamen qui non perſolveret eam, ad quam ſe liberaliter obligaſſet, non peccaret graviter, uti tenent multi relati *l.* 3. *p.* 2. *n.* 775. ſunt enim multa in tali ſuperiore genere, quæ tamen in certis circumſtantiis cenſentur abſolutè exigua; Vide Gob. *in Exp. t.* 3. *n.* 489. Nec valere ſemper tales comparationes, oſtendit *Lugo de Juſt. d.* 14. *n.* 24. Vide etiam *Vind. Gob. ad prop.* 16.

ſ. 10. Qui per experientiam ſcit ſe communiter inebriari, 318
quando adit hæc, aut illa conſortia, hoc vel illo modo bibit, tenetur ſub mortali cavere, nec abſolvi poteſt, niſi hoc proponat,

uti

uti conſtat ex dictis *à n.*252. Similiter peccat mortaliter, qui bibit, ſciens adeſſe periculum ebrietatis; ille autem ſcit adeſſe periculum, inquit Gob. *in Quint. t.*5.*c.*8.*n.*20. citans alios, qui bibit, probabiliter putans ſecuturam ebrietatem, vel timens, & dubitans, vel ſuſpicans ſecuturam; unde antequàm pergat, debet ex prudente motivo deponere ejuſmodi opinionem, dubium, aut ſuſpicionem, alioquin non poteſt dici habuiſſe ignorantiam, vel inadvertentiam ſecuturæ ebrietatis. Quod ſi quis ſciat ſe multum bibendo fore ebrium, ſi poſtea in aerem eat, aut vehatur, non autem fore, ſi domi quietus maneat, hic bibendo non peccat graviter, ſi proponat non exire, & ſoleat ſervare tale propoſitum; quòd ſi ſervare non ſoleat, peccat graviter exponendo ſe periculo proximo ebrietatis, Gob. *n.*34.

319 §.11. Si quis ſe inebriet, non advertens ebrietatis periculum, non peccat graviter, uti dictum eſt *à n.*16. Rectè tamen docent *S. Th. Nav. Val.* aliique communiter eum, qui ſæpè fuit ebrius, ſemper ſufficienter advertere, vel poſſe, & debere advertere, ideóq; ſemper peccare mortaliter: unde qui confitetur ſe intra menſem ſemel vel iterum fuiſſe ebrium, ſi ſit vir intelligens, meritò interrogatur, an præviderit; ſi autem dicat intra mēſem decies factū, ſupponi debet ſemper peccaſſe mortaliter, *Go. n.*27.

320 §.12. Qui nimio potu cauſat in ſe podagram, gravem capitis dolorem, nauſeam ſtomachi ad octo vel plures dies, peccat graviter contra charitatem propriam, uti vult *Gob. c.*10.*nu.*15. *&* 20. imò contra jus Dei, abutens corpore, & valetudine, cujus dominus non eſt ſed tantùm adminiſtrator, & cuſtos: & hoc à fortiori tenent *Caj. Leſſ. Bald.* & alii, qui dicunt nocentem ſibi in naturalibus ſic peccare, ſicut peccaret nocens alteri, ſi quis autem alteri tales moleſtias cauſaret, utique peccaret mortaliter, ergo.

321. §.13. Rectè docent cum communi Dicaſt. Gob. *c.*13. *à n.*19. Burgh. *c.*13. *cent.*99. eum graviter peccare, qui, quamvis non intendat, tamen ex amicitia, & urbanitate, etiam ſecundum morem patriæ, alium invitat ad hauſtus, quibus probabiliter prævidet inebriandum, quia invitat ad aliquid intrinſecè malum, & mortale, quod ab altero abſq; mortali fieri non poteſt. Hinc etiam graviter peccat, qui ſine rationabili cauſa amicum ad prandium invitat, quem ſcit communiter redire ebrium, quia exponit illum periculo proximo ebrietatis, Gob. *n.*50. Conqueritur de ejuſmodi incitantibus ad potum *S. Aug.* ſerm. 231. de tempore, ubi inter cætera hæc habet; *Certa bibendi lege contenditur, qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine.* ∴ *ò infelicitas generis humani! quàm multi inveniuntur, qui ebrioſos, & luxurioſos ampliùs, quàm oportet, cogunt bibere, & ante oſtium pauperibus petentibus vel unum calicem diſſimulant dare!* ∴ *Quando animalia ducuntur ad aquam, ubi ſaturaverunt ſitim ſuam, etiamſi ſupra aquam ipſam diutius teneantur, repleta ſiti bibere nolunt omnino nec poſſunt; conſiderent ebrioſi, ſi non pejores animalibus judicandi ſint* ∴ *Et quod pejus eſt, aliqui clerici, qui hoc deberent prohibere, ipſi cogunt aliquos plus bibere, quàm expedit.* ∴ *Si & te, & alium inebriaveris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum.*

322 §.14. Qui alium ad potationes adducit, ſicque cauſa eſt, ut negligat labores ad ſuſtentationem ſuorum neceſſarios, aut ut non poſſit ſolvere debita, aut ut furetur, peccat, & tenetur reſtituere illis, qui talem injuriam patiuntur, quia eſt cauſa talium damnorum, quæ ex potatione ſequuntur, ad quam inducit, Gob. *c.*12.

323 §.15. Qui exemplo alium inducit ad ebrietatem, poteſt peccare graviter ratione ſcandali; ſæpè tamen, qui ſolent imitari alios bibentes, ſunt tales, ut licet non haberent exemplum, ſe inebriarent; & tum, qui præit exemplo, non peccat peccato ſcandali, Nav. Laym. Gob. *n.*45.

324 §.16. Qui, quando poteſt ſine incommodo, non impedit alienam ebrietatem, peccat graviter contra Charitatem; per vim tamen non eſt aliquis impediendus, niſi immineat extremum malum, quia vim facere ſpectat ad ſolam poteſtatem publicam. *Luga.* Quòd ſi aliter negato vino prævideretur, v. gr. blaſphematurus, permitti deberet ebrietas, utpotè minus peccatum quàm blaſphemia, Gob. *n.*54.

325 §.17. Qui ſtultum, vel puerum needum ratione utentem inebriat, per ſe loquendo non peccat graviter, quia jam antecedenter caret uſu, & potentia proxima rationis: qui tamen puerum ſæpius inebriaret, videtur peccare, tum quia certò nocet ejus valetudini, tum quia cauſat in eo habitum malum bibendi, qui utentem ratione ad ſimiles potationes inclinabit, Caram. Gob. *c.*13. *à n.*39.

326 §.18. Non eſt licitum alicui per pharmacum tollere appetentiam vini, ſi inde immineat illi grave incommodum; alioquin videtur licere, quia ordinariè plura bona obveniunt abſtinenti quàm appetenti, Gob. *c.*30. An autem licitum ſit dare, vel ſumere præſervativa ebrietatis, tractat Boudew. *pag.* 109. *& ſeqq.* Quid verò conſilii dandum ſit marito, qui conqueritur uxorem ſuam eſſe bibulam, ſuggerit Gob. *c.*43. *n.*48. Et remedia phyſica contra ebrietatem, affert idem Gob. *c.*51. *ſ.*2. Moralia autem *ſ.*3. *&* 4.

§.19. Propinare in ſanitatem alicujus, reipſa apprecando 327
ſanitatem, per ſe loquendo, eſt laudabile, ſed velle illo potu inducere Deum ad ſanitatem alteri dandam, foret ſuperſtitio, quia eſſet per actum de ſe indifferentem, & non ſpectantem ad Dei gloriam, velle movere Deum ad aliquid faciendum: quod eſt ſuperſtitioſum, For. Gob. *c.*13. *à n.*67. bibere autem in fine hauſtum, quem vocant benedictionem S. Joannis, eſt etiam, per ſe loquendo, laudabile, quia fit, vel ad ſignificandum, quòd continuanda ſit mutua Charitas, quam S. Evangeliſta ſemper commendabat, vel ad precandum, ut intercedens faciat non obeſſe cibum, & potum ſumptum, ſicuti ipſe creditur ſine damno venenum bibiſſe: ſæpè tamen eſt per accidens peccatum, ut ſi propinetur illi, qui advertitur eſſe in proximo periculo ebrietatis, Gob. *ſ.*1.

§.20. Judex, qui inebriat reum, ut ſic inducat ad fatendum 328
crimen, multipliciter peccat, 1. Quòd inducat ad ebrietatem. 2. Quòd crimen eliciat non ſervata juris forma: hinc ex illa ſcientia, utpotè illegitima, nec juridica, illicitè procederet ad ſententiam, vel torturam, Leſſ. Laym. Gob. *n.*37.

§.21. Si quis ex gravi cauſa faciat inebriari alterum ad eli- 329
cienda ſecreta, quæ alter tenetur manifeſtare, multi dicunt non peccare, ſi ad materialem tantùm ebrietatem inducat; ſi autem vult cognoſcere talia, quæ alter non tenetur, poſſet tamen bona conſcientia manifeſtare, videtur peccare, quamvis ad materialem tantùm ebrietatem inducat, quia alter eſt rationabiliter invitus ad talem ebriationem, & modum eliciendi ſecreta: ſi vult cognoſcere ea, quæ alter bona conſcientia revelare non poteſt, multò magis peccat, Gob. *n.*35.

§.22. Quamvis ebriis non plus credendum ſit quàm fatuis 330
vel ſomniantibus, Gob. *c.*19. *n.*61. Ideoque non poſſit Judex in eum, qui in ebrietate crimen de ſe edicit, nequidem ſpecialiter inquirere, Gob. *à n.*65. tamen qui expertus eſt ſe in ebrietate ſpontè ſolere vera ſecreta prodere, admittit duplex peccatum, ſi ſe inebriet, quia hìc exponit ſe etiam iſti periculo revelandi ſecreta, Gob. *n.*55. Idem eſt de illo, qui dum interrogatur, prodit, ſi prævideat periculum, ne inebrietur, & ſufficienter non præcaveat, Gob. *n.*57.

§.23. Qui reum ad mortem damnatum, & ritè diſpoſitum 331
inebriaret, eo fine, ut cruciatus, & mortem non ſentiret, peccaret graviter, quia hic non eſt finis potus, neque eſt ratio ſufficiens tollendi rationem tum maximè neceſſariam, Tann. Dicaſt. Gob. *c.*13. *n.*38.

§.24. Injuſtè in cuſtodia detentus, non peccat inducendo 332
cuſtodes ad materialem ebrietatem, peccat tamen, ſi inducat ad formalem, etiamſi adeſſet periculum mortis, quia eſt intrinſecè malum inducere aliquem directè ad peccatum, quidquid contradicere videantur *Leſſ. & Baldel.* Si autem juſtè detinetur, peccat, licèt ad materialem tantùm ebrietatem inducat, partim quia inducit ad aliquid de ſe malum, ſecundùm dicta *n.*48. partim quia eſt cauſa injuſta gravium malorum, quæ patientur cuſtodes, Gob. *n.*30.

§.25. Licere inebriare eum, qui decrevit malum ingens pa- 333
trare, ſi nequeat alia via impediri, docent etiam plures, uti relatum eſt *l.*2. *n.*224. Oppoſitum tamen velut probabilius tenent iidem; item Arſdek. *in qq. ſingul. q.*11. & Burgh. *cent.*3. *caſ.*68.

§.26. Qui in ebrietate ſolet percutere uxorem, & liberos, 334
aut damna inferre aliis, peccat etiam contra pietatem, aut juſtitiam, ſi ſe inebriet, teneturque compenſare damna, ſi in ebrietate inferat, cùm ſint ſatis præviſa in cauſa, neque adhibeatur ſufficiens præcautio, ut ſuppono, Gob. *c.*19. *ſ.*1.

§.27. Qui caſtitatem amant, fugere debent potationes 335
immoderatas: S. Paulus *ad Epheſ.*5. *v.*18. ait, *nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria:* Et Ariſtoph apud Athen. *l.*10. *c.*15. rectè dixit, *vinum, veneris lac.* Similiter S. Hier. *ad c.*1. *Epiſt. ad Titum, v. non vinolentum,* ait: *nunquam ego caſtum ebrium putabo; & Epiſt.*22. *c.*4. *vinum, & adoleſcentia duplex incendium eſt voluptatis.*

De Signis ebrietatis, optimè Gob. *cap.*21. ex Juriſtis & Theologis.

De pœnis jure Canonico, & civili in ebrioſos ipſos ſtatutis, vide eundem Gob. *cap.*22. An autem is, qui in ebrietate aliquem occidit, plecti debeat pœna ordinaria, aut extraordinaria, an nulla; vide eundem *c.*20. *ſ.*2.

DUBIUM VI.

Quid ſit Ira.

Reſp. Eſt inordinatus appetitus vindictæ: quæ inor- 336
dinatio, ſecundùm *D. Thom.* dupliciter fieri poteſt, 1. Ex parte modi iraſcendi, ut v. g. ſi nimiùm interiùs exardeſcas, vel exteriùs per ſigna nimis patefacias. 2. Ex parte objecti, ut ſi vindictam appetas, planè injuſtam ob cauſam: vel ſi juſto majorem, v. g. optando inimico mortem, quam non eſt meritus, vel exequendam propria authoritate; vel denique licèt vindicta juſta ſit, non tamen eam appetas, ut ju-

Digitized by Google

ut juſtam, ſed ut ſatiativam animi tui malevoli. *Unde reſolves*:

I. Si ordinatè appetatur vindicta, nòn eſt peccatum iræ, ut cùm Superiores iraſcuntur culpis ſubditorum, eoſque puniunt, ſeu vindicant.

II. Ira inordinata primo modo ante dicto, eſt ex genere ſuo veniale, poteſt tamen fieri mortale ex accidente, ut ſi addatur blaſphemia, maledictio, ſcandalum.

III. Ira inordinata, ſecundo modo, eſt ex genere ſuo mortale, quia eſt directè contra charitatem. Baldel. *l.3.d.*21.

IV. De filiabus iræ, quæ partim ſunt in corde, ut indignatio, & tumor mentis; partim in ore, ut clamor, blaſphemia, contumelia, maledictio; partim in opere, ut rixæ, pugnæ, ſeditiones, vulnera, diverſimodè loquendum eſt, ſecundùm regulam ſupra datam. Nam 1. Indignatio, quæ eſt inordinatus affectus ex eo, quòd quis reputet ſe indignè à tali tractari, communiter eſt veniale: imò ſi ex juſto rationis judicio procedat, nullum eſt. Poſſet tamen eſſe mortale, ſi creſceret uſque ad deliberatum odium, & contemptum perſonæ gravem. 2. Tumor mentis, quo quis moroſè excogitat diverſas vias vindictæ, iiſque cogitationibus animum tumefacit, quale peccatum ſit, judicandum eſt ex qualitate vindictæ quæ excogitatur. V. Tol. *l.8.c.*58. 3. Clamor, cùm iratus extollit vocem, multa inordinatè, & confusè effundens, eſt veniale communiter, niſi aliud addatur. 4. Blaſphemia eſt mortale, de qua ſupra *l.3.t.2.c.*1. 5. Contumelia, qua quis proximo malum aliquod objicit, cum intentione illum inhonorandi, eſt ex genere ſuo mortale.

Dixi, ***animo inhonorandi***, quia animo corrigendi, humiliandi, aliave ratione, poteſt Superior verbum aliquod aliàs contumelioſum objicere; quomodò Chriſtus vocavit Apoſtolos ſtultos; & Apoſtolus Galatas inſenſatos. In quo tamen peccari poteſt, ſi modus debitæ correctionis excedatur, vel ſubditus graviùs dehonoretur, quàm per delictum meruit. V. Bald. *diſp.* 34. *num.* 16. Item, ut docet *Caj.* poteſt contumelia eſſe venialis tantùm, ſi ſit parva tantùm; vel ſi ſit tantùm materialis, ſine intentione dehonorandi, modo non ſequatur læſio notabilis honoris proximi. Et ſic excuſantur, ſaltem à mortali, multi parentes, dum filios vocant aſinos, &c. Item mulieres, pueri, & infimæ ſortis homines, conviciis ſe onerantes; quia cùm fides iis non habeatur, non læditur graviter honor. V. Bon. *t.3.q.2.p.*5. Denique ſi joci cauſa, & per convenientem recreationem, leves defectus objiciantur, urbanitas eſt, ſecundùm S. Th. 2. 2. *q.*72. *a.*2. dummodò alter non contriſtetur, nec ad iram moveatur.

V. Contumelia etiam fit facto, tum indirectè, ut ſi imaginem, vel litteras alterius conculces, comburas; tum directè, ut ſi virum honeſtum fuſte cædas, ad januam ejus cornua, &c. apponas; vel repræſentes aliquid, quod honorem alterius lædat. Huc ſpectat ſubſannatio, illuſio, & deriſio, quando fit ſignis, ut naſo rugato, labiis extenſis, &c. intendendo proximi confuſionem; quæ ſi ſit gravis, vel ſaltem proximus de ea graviter contriſtetur, mortalia ſunt, Bon. Mol. Bald. *l.3.d.3.&c.* ex *S. Th.* Circa quæ nota; Quòd qui per contumeliam læſit alterius honorem, teneatur hunc reſtituere, etiamſi fama non ſit læſa: Hoc autem fieri poteſt, vel per honorificam, & amicam ſalutationem vel invitationem ad menſam, vel petitionem veniæ (etiam ſubinde flexis genibus, & coram teſtibus) prout læſio fuit gravis. Lug. *de Pœn.d.*15.*n.*53. Adde, quòd contumeliæ mortalis qualitatem in Confeſſione explicare, non ſit neceſſarium, ut contra *Fill. &c.* docet Az. Sà, Molin. Lug. *d.*16.*n.*269.

VI. Maledictio, qua quis optat, vel imprecatur alteri malum, ſub ratione mali, eſt ex genere ſuo mortale.

VII. Rixæ, ſi modum non excedant, uti & leviculæ pugnæ, veniales ſunt: ſecus, ſi progrediantur ad ſeditiones, vulnera, cædes: Suntque hæc communiter peccata ex parte incipientis rixam, alter enim poteſt ſe defendere, cum moderamine inculpatæ tutelæ.

DUBIUM VII.

Quid ſit Acedia.

RESp. Acedia, ſive animi tædium, poteſt ex D. Th. 2.2.*q.*35.*a.*2. dupliciter uſurpari, 1. Generaliter, pro omni animi remiſſione in exercitio virtutum, eò quòd labor aliquis ſit adjunctus. 2. Particulariter, pro triſtitia, & tædio de divina amicitia, eò quòd per virtutum exercitia laborioſa ſervari debeat, & ſic amicitiam illam non curet. *Unde reſolvuntur*:

I. Acedia accepta primo modo, tum demum eſt peccatum mortale, cùm ideò committitur opus vetitum ſub mortali.

II. Acedia accepta ſecundo modo, ex ſe eſt mortale, quia repugnat charitati Dei.

Ex quo de filiabus Acediæ quoque facilè judicari poteſt, quæ ſunt ſequentes.

I. Malitia, qua quis odio habet bona ſpiritualia, & vellet ea non eſſe; aut qua ipſum pœnitet benefeciſſe, vel impleviſſe id, quod tenebatur, aut qua contemnit Dei beneficium, v.g. deſiderando non fuiſſe natum, aut agnoviſſe Chriſtum, &c. Eſt autem ex genere ſuo mortale.

II. Puſillanimitas, & deſperatio de ſalute, quæ mortale quoque eſt.

III. Rancor, quo ii ſunt faſtidio, qui ad ſpiritualia inducunt.

IV. Torpor, cùm bona fiunt non cum debito fervore.

V. Evagatio mentis, qua quis in exercitio ſpiritualium evagatur circa illicita; ſive per cogitationem, & dicitur curioſitas; ſive per locutionem, & dicitur verboſitas; ſive per inquietudinem, & dicitur inquietudo; quæ communiter ſunt venialia. V. D.Th. *q.*35. *Laym. l.2.t.3.cap.*9. Tol. *l.8.cap.*70.

Culpabilis autem evagatio mortalis erit, quando notabilis eſt, & attentio requiritur ad implendum præceptum obligans ſub mortali, v. g. in recitandis Horis canonicis, celebranda, vel audienda Miſſa, Regin. Palaus *t.6.d.1.p.*3. Trull. *l.1.c.6.d.*1. contra Tambur. *de exped. ſacrif. l.2. cap.*3. ubi docet, diſtractum eſſe voluntariè, & per notabile tempus inter ſacrificandum extra Canonem, eſſe tantùm veniale, licèt concedat, ſub Canone, præſertim circa conſecrationem, eſſe mortale, propter gravem irreverentiam, & periculum erroris.

Dixi, ***ad implendum præceptum***: nam in oratione, vel non præcepta, vel ſub obligatione tantùm veniali, eſt peccatum veniale tantùm, S. Thom. Nav. *Leſſ. l.2.c.37.d.*11. Imò nullum, ſi non tam intendat orare, quàm verba precum recitando, pio exercitio ſe occupare, quia non formaliter, ſed materialiter tantùm orat; v. gr. cùm quis manibus laborans, pſalmos, aliaſve preces recitat aut cantat, non animo orandi, ſed cavendi cogitationes vanas, vel recreandi ſe, Sanch. Conſp. *p.2.l.7.c.2.d.*31. Trull. *c.7.d.*10. V. ſuprà *l.*4. *cap.2.dub.*2.

LIBER SEXTUS.

De Sacramentis.

1 HAbebit hic Liber Tractatus ſex : 1. Agetur de Sacramentis in genere. 2. De Baptiſmo, & Confirmatione. 3. De Euchariſtia. 4. De Pœnitentia. 5. De Extrema Unctione, & Ordine. 6. De Matrimonio.

PARS PRIMA,

De Sacramentis in Genere; & in ſpecie de Baptiſmo, Confirmatione, Euchariſtia.

TRACTATUS PRIMUS,

De Sacramentis in genere.

CAPUT PRIMUM,

De natura Sacramenti novæ legis.

DUBIUM I.

Quid ſit Sacramentum.

2 REſp. Eſt res ſenſibilis, quæ ex ſtabili inſtitutione Chriſti, vim habet ſanctitatis, ſive gratiæ juſtificantis efficiendæ, & per conſequens ſignificandæ. *Unde reſolves:*

I. Ad eſſentiam Sacramenti requiri tria. 1. Ut ſit ſignum ſtabile. 2. Ut ſignificet veram ſanctitatem. 3. Ut eandem efficiat ex opere operato, id eſt, uſu ſuo, & applieatione per propriam efficaciam, & non ex opere operantis, ſive per actum aut diſpoſitionem miniſtrantis, vel ſuſeipientis, quæ etſi ad effectum Saeramenti requiratur, non tamen ut cauſa, ſed ut conditio, ſine qua non.

II. A definitione talis Sacramenti exeludi. 1. Sacrifieia tam novæ quàm veteris legis: quia hæc non ſunt inſtituta ad gratiam ex opere operato conferendam, (etſi nihilominus Sacrificium novæ legis ſie eam impetret ei, pro quo offertur, non ut Sacramentum, uſu ſuo, & applicatione, ſed per modum impetrationis) ſed ad eultum Deo præſtandum. *Kon. d.60.a.22.* 2. Figuras, & Sacramenta veteris legis, v. g. Circumciſionem, tranſitum maris rubri, agnum paſehalem; varias item purifieationes, & conſecrationes Sacerdotum; tum quia à Chriſto non ſunt inſtituta; tum quia veram ſanctitatem non effieiebant. Ae lieèt circumeiſio aliquãdo ſuſtulerit peccatum originale per veram gratiam, id fecit vel ex opere operantis in adúltis, vel non ex opere operato ſimplieiter, & rigoroſè, tum quia non continuit gratiam, ut cauſa phyſica, vel ut cauſa moralis, quia nondum erat exhibita Paſſio Chriſti, & meritum, ex quo gratia pendebat, ſed tantùm ex ſpeciali privilegio: tum quia non contulit gratiam formaliter quà Circumciſio, & ex ſua inſtitutione, ſed quatenus erat profeſſio fidei; neque vi applieationis, & uſus ſui, alioquin enim omni non ponenti obicem, & quidem præter omne meritum contuliſſet, quod eſt falſum, V. Fill. *t.1.c.1.& 5.q.8. & cap.8.* 3. Ea, quæ dieuntur ſacramentalia, v. gr. Benedictio Abbatis, conſecratio virginis: quia præciſè ex uſu ſuo, & opere operato, gratiam non conferunt, uti nec actus virtutum, præterquam quòd hi ſenſibiles non ſint. 4. Lotionem pedum Apoſtolicorum, inſufflationem Chriſti in Apoſtolos, per quam Spiritum Sanctum illis dedit. Item verba Chriſti ad Magdalenam, & Paralytieum, *Remittuntur tibi peccata*, quia non fuerunt ſigna inſtituta ſtabiliter ad gratiam conferendam. 5. Martyrium, ob eandem cauſam: eſtò enim ex opere operato gratiam conferat, non tamen eſt ſpecialiter ad hoc inſtitutum: *V. Scholaſt.*

ADDENDA.

3 QUæſt. 1. *Quot ſint, & quomodo dividantur Sacramenta novæ legis?* Reſp. §. 1. Eſſe ſeptem docet fides.

Dices, Scriptura nullibi dicit eſſe ſeptem determinatè. Reſp. 1. Etiam nullibi dicit eſſe quatuor, tria, duo vel unicum determinatè. Reſp. 2. Nullibi hoc dieit, expreſsè, c. æquivalenter, n. nam de ſingulis ſeptem, & non de pluribus dicit eſſe Sacramenta; neque aliter dicit eſſe tres determinatè Perſonas in Deo, quod tamen fide divina credimus. *Baptiſmi* inſtitutio habetur Matth. *ult. v.19.* & Joan. 3. *v.5.* Vis autem ſanctificandi, ad Epheſ. 5. *v.26.* & ad Tit. 3. *v.5.* *Confirmatio* colligitur ex Act. 8. *v.17. & cap.19. v.6.* ubi dieitur Spiritus Sanctus datus per impoſitionem manuum Apoſtolorum. *Euchariſtiæ* inſtitutio deſcribitur 1. ad Corinth. 11. Vis ſanctificandi, Joan. 6. *v.55.* Ritus, Matth. 26. *Pœnitentiæ* inſtitutio, & vis ſanctificandi aſſeritur Joan. 20. *v.23. &* 2. ad Corinth. 5. *v.19.* *Extremæ Unctionis* ritus, & effectus habetur Marci 6. *v.13.* uti probabiliter tenent multi. Ritus, Jacobi 5. *v.14.* Vis ſanctificandi, *v.15.* *Ordinis* inſtitutio, ad Epheſ. 4. *v.11.* Ritus, 1. ad Timoth. 4. *v.14.* & 2. ad Timoth. 1. *v.6.* *Matrimonii* inſtitutio, Matth. 19. *à v.3.* Imò verba illa ad Epheſ. 5. *v.32.* *Sacramentum hoc magnum eſt*, multi PP. cum Bellarm. *hic l.2. cap.24.* explicant de Matrimonio novæ legis. Quòd autem illa loca ſcripturæ debeant intelligi de ſeptem Saeramentis, declarat nobis vera Chriſti Ecclesia in Conc. Florent. *poſt ſeſſ. ult. in Decreto Eugenii IV.* ad Armenos, item in Trid. *ſeſſ.7.* Can. 1. Atque ita tenuerunt etiam SS. PP. quos pro ſingulis Sacramentis refert Bellarm. *c.4.*

Inſt. Lotio pedum, quæ Joan. 13. deſcribitur à Chriſto facta in ultima cœna, etiam erat Sacramentum, nam *S. Ambr. l.3. de Sacram. c.1.* vocat myſterium ſanctificationis: *S. Cypr. in ſerm. de ablut. pedum*, dicit eſſe myſterium & Sacramentum. *S. Bern. in ſerm. de cœna Dom.* dieit pro Sacramento eſſe & non pro ſolo exemplo. R. n. aſſ. quia non fuit à Chriſto inſtituta ad cauſandam gratiam: relati autem PP. vocant myſterium, quia erat ſumma humiliatio ſummi Dei; item vocant Sacramentum, latè, quia erat ſignum ſaerum, quod, quando ponebatur, habebat occultam ſignificationem, quia ſignificabat gratiam præexiſtentem in Apoſtolis, & prærequiſitam ad Euchariſtiam. Quòd autem *S. Ambr.* lotionem illam habuerit tantùm veluti aliquid ſaeramentale, patet inde, quia quamvis illam obſervaret in Eeeleſia ſua Mediolanenſi, tamen addit, ſe non reprehendere Romanam, quæ non obſervabat; ergo non agnovit eſſe Sacramentum, quod ex inſtitutione Chriſti debuiſſet obſervari in tota Eeeleſia.

§. 2. Conveniens fuit eſſe ſeptẽ determinatè Sacramenta, uti rectè oſtendit *S. Th. 3. p. q.65. a.1.* à cõparatione vitę ſpiritualis cum corporali: nam ſicuti ad vitam corporalem & finem naturalem hominis ſeptem concurrunt, quorum quinque ſe tenent ex parte ſingulorum, reliqua duo ex parte Reip. nempè homo debet; 1. generari & naſci; 2. corroborari; 3. nutriri & creſcere; 4. cùm homo, utpotè paſſibilis, ſæpè ægrotet, debet curari, ſi in morbum ineidat; 5. quia habet hoſtes, debet armari ad defenſionem, ſi impetatur; 6. regi debet à Magiſtratibus; 7. debet in Rep. eſſe propagatió naturæ & educatio prolium: ſimili modo ad vitam ſpiritualem & finem ſupernaturalem hominis concurrunt ſeptem Saeramenta, quorum quinque prima ad ſpiritualem uniuſcujuſq; hominis in ſeipſo perfectionem; duo ultima, ad totius Eccleſię bonum ordinata ſunt; nam 1. per Baptiſmum ſpiritualiter renaſcimur; 2. per Confirmationem roboramur in fide & gratia; 3. per Euchariſtiam nutrimur & excreſcimus in viros perfectos; 4. per Pęnitentiam ſpiritualiter ſanamur, ſi in ægritudinem peccati inciderimus; 5. per extremam Unctionem armamur ad ultimam luctam cum diabolo; 6. per Ordinẽ fit poteſtas adminiſtrandi res ſacras, & quoad has, regendi populos; 7. per Matrimonium datur gratia ad multiplicandam Eccleſiam per honeſtam generationem, & educationem prolium. 4

§. 3. Sa-

5 §. 3. Sacramentā variè dividuntur; nam 1. alia dicuntur *vivorum*, quæ per ſe cauſant ſecundam tantùm gratiam, ideoque ſupponunt ſuſcipientem habere vitam, ideſt, eſſe in gratia, uti Confirmatio, Ordo, Matrimonium: Alia *mortuorum*, quæ de ſe cauſant primam gratiam, ideoque ſuſcipi poſſunt à peccatore, uti Baptiſmus & Pœnitentia. Quod Euchariſtia & extrema Unctio imò & reliqua Sacramenta vivorum, aliquando per accidens cauſent primam gratiam, docent plurimi cum Caſtrop. *t.*18.*p.*13.*num.*6. Gonet *d.*3.*num.*155. Boſco *d.*1. *ſ.*5. *concl.*5. Gob.*t.*4.*n.*460. Illſ.*num.*512. Alia ſunt formata, alia informia: *Formata* dicuntur, quæ in ſuſcipiente habent ſuum effectum, nempe cauſant gratiam, ad quam cauſandam ſuſcipiuntur, quæ gratia dicitur forma, quia eſt decor & pulchritudo animæ. *Informia* ſunt, quæ quamvis valida ſint, tamen non habent effectum ſuum, eo quòd ponatur obex gratiæ alioqui per tale Sacramentum cauſandæ, uti ſi quis adultus ſuſcipiat Baptiſmum vel Matrimonium ſine ullo dolore de actualibus mortalibus, quæ commiſit. 3. Aliud eſt *permanens*; uti Euchariſtia, & ſecundùm aliquos cum *Sporer* hic *p.*4.*n.*351. etiam Matrimonium: Aliud eſt *tranſiens*, qualia ſunt, quæ præcipuè conſiſtunt in actione, quæ phyſicè tranſit, uti ablutio, unctio &c. quare probabilius eſt eſſe etiam Matrimonium. 4. Aliud eſt *caracteriſticum*, ſive imprimens caracterem, nempe Baptiſmus, Confirmatio, Ordo, quæ ideò reiterari non poſſunt, uti docent Florent. ſuprà & *Trid.ſ.*7. Can.8. v. *Dicaſt.d.*1. *d.n.*159. Lugo *d.*6.*ſ.*1. Aliud *non caracteriſticum*, uti Euchariſtia, Pœnitentia, Unctio, Matrimonium, quæ ideo ab eodem homine iterari, ſive ſæpius ſuſcipi poſſunt.

DUBIUM II.

Quid circa materiam & formam Sacramentorum ſervandum.

6 SUppono, Sacramentum dupliciter ſumi, 1. Per modum compoſiti phyſici, in quo res ſenſibilis & actio, (v. gr. in Baptiſmo aqua & ablutio; in Unctione oleum & Unctio) dicitur materia. Et quidem oleum & aqua, materia remota: actio verò illa, materia proxima; verba autem, aut quod eorum loco ponitur (ut in Matrimonio, ſignum conſenſus) dicuntur forma. 2. Per modum compoſiti artificialis, & tunc dicta materia & forma, id eſt, res & verba, ſimul habent ſe inſtar materiæ: ſignificatio verò eorum, inſtar formæ. Hinc quæritur de materia & forma priore ſenſu.

Reſp. 1. Ut Sacramentum ſit validum, debet inter materiam & formam, verbi gratia: inter affuſionem aquæ, & pronuntiationem verborum, tanta eſſe conjunctio, ut ſecundùm moralem hominum æſtimationem, ſpectata natura cujuſcunque Sacramenti, una alteram afficiat; hoc eſt, ut verba cenſeantur cadere in talem rem, & cum ea unum totale ſignum conſtituere. *V. Bon.t.*1.*d.*1. *q.*2.*p.*2. *Suar. Kon. &c. Unde reſolves:*

I. In Baptiſmo, Confirmatione, Unctione, & Ordine requiritur talis conjunctio, ut dum Miniſter, verba pronuntiat, moraliter cenſeatur, etiam lavare, &c.

II. In Pœnitentia, abſolutio ſatis diu poteſt differri; ſicuti in judiciis, ſententia poſt examen cauſæ.

III. In Matrimonio, unius conſenſus poteſt alterius conſenſum tamdiu ſequi, quamdiu hic moraliter permanere cenſetur; ſicut in aliis contractibus. *V. Kon.* hic *a.*6.

Reſp. 2. Ut valeat Sacramentum, non debet fieri ſubſtantialis ſeu eſſentialis mutatio materiæ vel formæ, accidentalis verò mutatio, etſi ſæpè illicita ſit, non tamen invalidum facit Sacramentum. Porrò ſubſtantialis mutatio materiæ dicitur, quando ſecundùm communem uſum & æſtimationem hominum, differt nomine & re, ab ea, quam Chriſtus præſcripſit. Accidentalis dicitur, quando cum ea eundem retinet uſum & nomen. Formæ mutatio eſſentialis eſt, quando non manet idem ſenſus: accidentalis, quando manet. *Laym.l.*5.*t.*1.*c.*4.*ex commun. Unde reſolves:*

I. Nullum eſt Sacramentum, ſi materia cruda conſecretur, ſive hæc differat ſpecie ſubſtantiali à pane, ſive non; quia communiter non cenſetur aut dicitur panis. Item ſi aquæ artificiales adhibeantur in Baptiſmo; quia non habent communem uſum, & nomen aquæ elementaris; etſi phyſicè ſpecie non diſcrepent. *V. infrà de Baptiſmo.*

II. Valet Sacramentum, etſi aqua Baptiſmi ſit calida, &c. Item ſi panis Euchariſticus ſit ater, fermentatus &c.

III. Defectu formæ, Sacramentum eſt nullum. 1. Si litteræ aliquæ mutentur, variantes ſenſum; quod facilè fit in initialibus, v. g. *in nomine matris, milii*, &c. 2. Si magna fiat interruptio verborum, itaut moraliter non videantur cohærere. 3. Si forma diviſim pronuntietur, v. g. unus dicat, *Ego te baptizo*, alter *in nomine Patris*, &c. quia erunt duæ formæ imperfectæ, & ſenſus falſus, Fill.*t.*1. *c.*4. *qu.*5. Bon. *l. c. q.*2. *p.*1.

IV. Forma valet, etſi non liceat. 1. Si omittas voces non eſſentiales, v. g. *Ego* & *Amen*, in Baptiſmo: *Enim*, in forma Euchariſtiæ, Bon.*d.*4.*q.*3.*p.*1.*n.*9.& 10. ex *Suar.* &c. 2. Si quid addas, v. g. *In nomine Patris, qui te creavit, &c.* 3. Si ſubſtituas ſynonima, v. g. *abluo*, pro *baptizo*. 4. Si tantùm tranſponas, ut, *hoc meum eſt corpus; Te ego baptizo*. 5. Si verba corrumpas ob præcipitantiam & balbutiem: v. gr. *hoc eſt corpus meus*, vel *hic eſt enim calix meus*. 6. Si interruptio fiat parva, v. g. *Ego te baptizo*, & interponat, illa aqua eſt nimis frigida, vel, Cuſtos, verte folium, *In nomine Patris*, &c. Fill. *l. c.* V. Bon. *l. c.*

ADDENDA.

7 QUæſt. 2. *Quænam ſint materiæ remotæ & proximæ omnium Sacramentorum?* R. *In Baptiſmo*, remota eſt aqua: proxima, ablutio. *In Confirmatione*, remota eſt Chriſma benedictum, proxima, unctio per manum Epiſcopi. *In Euchariſtia*, remota eſt panis & vinum: proxima, Corpus & Sanguis Chriſti cum ſpeciebus. *In Pœnitentia*, remota ſunt peccata poſt Baptiſmum commiſſa: proxima eſt dolor, propoſitum, confeſſio & ſatisfactio. *In Extrema Unctione*, remota eſt oleum benedictum: proxima, unctio infirmi. *In Ordine*, remota ſunt inſtrumenta: proxima, eſt eorum traditio: vel in quibuſdam Ordinibus, remota ſunt manus Epiſcopi: proxima, eſt illarum manuum impoſitio. *In Matrimonio*, remota ſunt corpora contrahentium, proxima, eſt eorum mutua traditio.

8 *Q.* 3. *Quid præterea ſit notandum circa conjunctionem formæ cum materia Sacramenti?* R. Hoc unum: Si quis confeſſum abſolvat poſt horam, facit validè, quia Pœnitentia, quæ fit ad modum Judicii, patitur illam diſtantiam formæ à materia: è contra ſi quis cœperit ungere infirmum, & quia, inter ungendum, putat eſſe mortuum, deſiſtat, poſt horam autem videns vivere, reliquas unctiones addat, & totam formam proferat, facit invalidè, quia in hoc Sacramento, quod inſtitutum eſt ad modum deprecationis, ut conjunctæ cum unctione, debet forma magis conjungi cum tota materia, *Tamb.* hic *c.*1. §.1. *n.*6. & 8. Similiter cum proportione loquendum eſt de aliis Sacramentis.

9 *Q.* 4. *Quomodo materiæ, & formæ Sacramentorum ſint determinatæ?* Reſp.

§. 1. Sunt ita determinatæ, ut ſi hæ res, & verba non adhiberentur, ſed vel nulla vel ſimpliciter alia, non fierent Sacramenta. S. Th. 3. *p.q.*60.*a.*5. & omnes Catholici contra varios hæreticos apud Bellarm.*l.*1.*c.*19. & apud Bernal. *d.*3.*ſ.*3. Eſtque hoc abſolutè de fide, inquit Suar.*d.*2.*ſ.*3. & probat ex perpetuo uſu in Eccleſia, ideòque habetur traditio Apoſtolica, ſecundum regulam S. Auguſt. de Baptiſmo. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec à Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi authoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.* Idem docent SS. PP. apud *Suar.* ſuprà. Idem ſignificat Trid *ſ.*21. *c.*2. docens in Eccleſia ſemper fuiſſe poteſtatem mutandi aliqua circa adminiſtrationem Sacramentorum, *ſalva eorum ſubſtantia*; ergo manifeſtè innuit ex certis rebus, & verbis conſtare ſubſtantiam Sacramentorum, quæ nequidem ab Eccleſia mutari poſſit: has autem res, & verba declaravit Conc. Florent. ſs. ult. in decreto Eugenii IV. ad Armenos.

10 §. 2. Materiæ Sacramentorum ſunt determinatæ ad certa prædicata ſimulq; ad aptitudinem pro certis uſibus, *S. Th.* ſuprà, & quoad rem omnes. Ratio eſt, quia ad hoc ſunt inſtitutæ, ut in uſu ſui ſignificent gratias, & effectus, quos cauſant, ergo quando non habent prædicata requiſita, & aptitudinem ad tales effectus ſignificandos, non ſunt materiæ talis Sacramenti: Sic 1. materia Baptiſmi determinata eſt, non tantùm ad prædicatum aquæ naturalis, ut docent *Florent. & Trid.* ſed etiam aquæ habentis aptitudinem ad abluendum, uti pluribus explicat Dicaſt. *de Bapt. d.*1. *dub.*3. Materia Confirmationis, ad prædicatum phyſicum Chriſmatis apti ad ungendum, & ad prædicatum morale benedicti ab Epiſcopo, &c. uti ſuis locis dicetur, quando de Sacramentis in particulari.

11 §. 3. Formæ Sacramentorum determinatæ ſunt ad certam ſignificationem, & ſenſum, quem Chriſtus intendit, *S. Th. a.*7. & patet, quia verba non ſunt aſſumpta propter materialem ſonum, ſed propter ſignificationem; hinc diverſæ omninò voces, etiam in diverſo idiomate, faciunt idem Sacramentum, dummodò faciant illum ſenſum, quem Chriſtus intendit, uti dicetur n. 30.

12 §. 4. Chriſtus cenſetur per verba formarum Sacramentalium intendiſſe illum ſenſum, imprimis quo ſignificatur proprius effectus Sacramenti: deinde quem traditio, Concilia, SS. PP. vel Doctores communiter deſignant tanquam à Chriſto intentum, uti ſuis locis declarabitur, quando de formis ſingulorum Sacramentorum.

13 §. 5. Materiæ, & formæ non ſunt uniformiter in omnibus Sacramentis determinatæ à Chriſto, ſed in uno eſt determinatio ſecundùm individuum, in aliis ſecundùm ſpeciem,

in aliis tantùm ſecundùm genus: Sic pro materia partiali in Euchariſtia determinatum eſt hoc individuum Corporis, & Sanguinis Chriſti; in Baptiſmo determinata eſt ſpecies infima aquæ naturalis; in Pœnitentia dolor in genere, communis contritioni, & attritioni; peccatum in genere, commune gravi, & levi, &c. Pro Ordine, aliquid in genere ſignificativum poteſtatis, quæ confertur: in Matrimonio, contractus in genere legitimus, quo tradatur mutuum jus ad uſum corporum. In aliquibus Sacramentis dubium eſt, an materia ſit unius ſpeciei infimæ, an unius generis, nam materia pro Confirmatione eſt Chriſma, quod fortè confici poteſt ex oleis, & balſamis ſpecie diſtinctis. Pro conſecratione, eſt panis ex tritico, fortè etiam ex ſpelta, vel ſiligine; item vinum rubrum, & album, quæ fortè ſpecie phyſica diſtinguuntur. Quòd ad formas attinet, hæ in ſex primis ſacramentis ſunt determinatæ ad ſignificationem ſtrictè verbalem; in quinque primis Sacramentis, ſunt quoad ſignificationem determinatæ ad ſpeciem infimam; in Ordine, ad genus tantùm; In Matrimonio, tantùm ad genus ſigni externi, nam forma poſſunt eſſe verba vel formalia, vel tantùm æquivalentia, uti ſunt ſcriptio, nutus, quæ inter ſe ſpecie diſtinguuntur. Ratio horum omnium à priori eſt voluntas Chriſti inſtituentis, quam reſcimus, partim ex doctrina Conciliorum, Patrùm & Theologorum, partim ex praxi totius Eccleſiæ.

14 *Q.5. An materiæ, & formæ Sacramentorum poſſint mutari ab Eccleſia?* R.

§.1. Secundùm quod determinatæ ſunt à Chriſto, non poſſunt mutari in Eccleſia proximè, & formaliter, ut ſignificat *Trid.ſ.21.c.2.* dicens Eccleſiam poſſe mutare aliqua circa adminiſtrationem, attamen *ſalva Sacramentorum ſubſtantia*, exceptio enim firmat argumentum in contrarium. Et quamvis Chriſtus potuiſſet Eccleſiæ relinquere poteſtatem immutandi materias, & formas, tamen hoc non fuit congruum, 1. quia decebat iſta immediatè à Chriſti voluntate pendere, qui ſolus erat author Sacramentorum, & gratiæ. 2. Hoc conferebat ad majorem dignitatem Sacramentorum, 3. Aliter non fuiſſet illa perpetua uniformitas, ſed per frequentes variationes faciliùs contingere potuiſſent errores in applicatione mediorum ita neceſſariorum ad ſalutem: *Dixi*, proximè, & formaliter, id eſt, directè tollendo, ſeu non retinendo prædicatum illud in materia, vel illam ſignificationem in forma, quam Chriſtus in illis eſſe voluit; de cætero poteſt Eccleſia mutare remotè, & materialiter ſubſtantias Sacramentorum, dummodò illa, quæ ab Eccleſia ſubſtituuntur, retineant prædicatum illud, & illam ſignificationem, quæ Chriſtus tali Sacramento ineſſe voluit, uti jam declarabitur.

15 *§.2. Objicitur* 1. Peccata poſt Baptiſmum commiſſa ſunt ex determinatione Chriſti materia Sacramenti Pœnitentiæ, ſed hoc mutat Eccleſia, quando peccata reſervat, nam facit, ut non maneant materia abſolutionis, ergo. Reſp.n. min. nam ſecundùm ſe manent materia abſolutionis, ſed Eccleſia tantùm aufert quibuſdam Confeſſariis juriſdictionem, per quod fit, ut talis Pœnitens reſpectu talium peccatorum non ſit ſubditus Confeſſario, & conſequenter ut talia peccata non ſint *peccata ſubditi*; quod tamen Chriſtus requiſivit ad materiam Penitentiæ, ergo ſicut ille, qui facit aquam conglaciari, non ideò mutat materiam Baptiſmi, quamvis reddat hic & nunc ineptam ad Baptiſmum, eò quòd ab ea tollat prædicatum fluibilitatis, quod Chriſtus requiſivit ad materiam Baptiſmi, ita & hic.

16 *Objі.* 2. Presbyterium, & Diaconatus conferebantur olim, & nunc adhuc conferuntur validè apud græcos Catholicos per ſolam manuum impoſitionem, apud latinos autem jam præter manuum impoſitionem requiritur, ad Presbyterium traditio patenæ cum pane, & calicis cum vino; ad Diaconatum autem traditio libri Evangeliorum, ergo vel materia Ordinis non eſt determinata à Chriſto, vel proximè, & formaliter mutata eſt ab Eccleſia. Reſp.n.conſeq. nam Chriſtus tantùm in genere determinavit materiam, & formam Ordinum, volendo fieri per ſigna, & verba repræſentativa poteſtatis conferendæ, & ulteriorem determinationem reliquit Eccleſiæ, tanquam habenti publicam authoritatem circa res ſacras, quæ pro græcis Præsbyteris determinavit impoſitionem manuum, pro latinis, ſaltem hoc tempore, traditionem patenæ cum pane, &c. Videri poſſunt Lugo *d.2.ſ.5.* Arriaga *d.6.ſ.2.* Amic. *d.2.ſ.4.* Dicaſt. *d.1.à n.363.*

*Inſt.*1. Si Eccleſia pro græcis determinavit impoſitionem manuum, & pro latinis traditionem patenæ, &c. ergo ſi græci ordinarentur per traditionem patenæ, & latini per impoſitionem manuum, ordinarentur invalidè. Reſp. Suar. *d.2.ſ.6.* Vaſq. *d.129.num.*74. Rhod. *d.1.q.2.ſ.2.§.3.* Dicaſt. *num.*182. Eſcob. *l.8.n.125.&* 152. Eſp. *q.6.ad* 4. aliique negant ſeq. putant enim materiam vel formam, quæ alicubi in Eccleſia valet, valere ubique, quia cùm ſit una Eccleſia, debent eſſe uniformia Sacramenta; imò Amic. *num.*59. dicit Eccleſiam non poſſe pro diverſis locis requirere ad valorem diverſas materias, vel formas, quia non poteſt facere, ut non maneat una religio in Eccleſia. Et Suar. *de Euch. d.44. ſ.3.* dicit erroneum eſſe dicere Sacramenta habere alias eſſentias in una parte Eccleſiæ, ac in alia. Alii cum Arr. *nu.*10. & Todtf. *q.89.n.*4. probabiliùs concedunt ſeq. quia iſta ſigna per legem, & conſuetudinem contrariam, reſpectivè ad diverſam particularem Eccleſiam, amiſerunt vim ſignificandi poteſtatem, quæ confertur, eò quòd jam in illis uſurpari non debeant, & tamdiu uſurpata non ſint. Neque ideò ſunt diverſæ religiones, aut diverſa moraliter Sacramenta, nam licèt phyſicè diſconveniant, tamen ſunt ad eundem effectum, & ex eadem inſtitutione Chriſti, qui materiam in genere tantùm determinavit. Quòd ſi univerſalis Eccleſia decerneret, ut ubique promiſcuè uſurparetur hoc vel illud ſignum, aut etiam aliquod aliud tertium, putant Amic. *à nu.*58. & Dicaſt. *n.370.&* 378. fore materiam ſufficientem. Alii cum *Durando* apud Vaſq. *d.135.n.*18. dicunt Eccleſiam nunc adultam non amplius poſſe mutare, quod non eſt improbabile; eſt tamen utrumque incertum; & quod poſſit, videtur probabilius, quia fundamentum non eſt dicendi, quòd Eccleſiæ poteſtas ſit reſtricta ad unam tantùm deſignationem unius materiæ.

*Inſt.*2. Latinus validè ordinatur per formam græcè prolatam, ergo etiam per materiam græcam, quæ eſt ſola manuum impoſitio. R. n. conſeq. diſparitas eſt, quòd omnia idiomata apud omnes habeant eandem vim ſignificandi, unde à quocunque proferantur cum intentione ſignificandi, ſignificabunt rem eandem: è contrà unum ſignum, quod in hac patria eſt ſignificativum hujus rei, non ideò eſt ſignificativum in aliis, ſic apertio capitis apud Europæos eſt ſignum honoris, apud alios barbaros eſt ſignum contemptus, & è contrà ſignum honoris eſt alloqui cooperto capite: ſimiliter apud græcos nunc ſaltem ratione uſus ſignum poteſtatis Ordinis eſt ſola manuum impoſitio, non item apud latinos.

*Obji.*3. Eccleſia fecit, ut contractus clandeſtinus, qui ante 17
Trident. ſufficiebat ad valorem Matrimonii, nunc non ſufficiat, ergo mutavit materiam illius Sacramenti. R. Ergo mutavit, formaliter & proximè, n. materialiter & remotè, c. ſeq. Chriſtus pro materia Matrimonii inſtituit contractum legitimum, quem, & non alium, etiamnum requirit Eccleſia, quia tamen ipſa tanquam legitimus Magiſtratus circa ejuſmodi ſacrum contractum poteſt certas conditiones requirere ad valorem, & nunc requirit, ut fiat coram proprio Parocho & teſtibus, quod olim non requirebat, hinc dicitur materialiter tantùm & remotè mutaſſe materiam à Chriſto determinatam, quam formaliter & proximè mutaſſet, ſi feciſſet, ut contractus validus non ampliùs eſſet materia illius Sacramenti, hoc autem non fecit nec facere potuit & ideò, ubi *Trid.* non eſt receptum, valet adhuc contractus clandeſtinus, quia ibi manet contractus validus. Simile eſt, ſi quis ex vino faciat acetum, ille non mutat proximè & formaliter materiam Euchariſtiæ, ſed tantùm remotè & materialiter, faciendo ut hoc, quod erat & manere poterat apta materia, deſinat eſſe vinum, ideòque etiam deſinat eſſe apta materia. Simile quid poſſent homines facere in formis omnium Sacramentorum, uti rectè notant Amic. *num.*63. Lugo *num.*84. Palav. *num.*70. nam ſi accedente authoritate publica in hoc conſpirarent omnes, ut v.g. *Tò ego te amo*, impoſterum ſignificaret, *ego te baptizo*, & vice verſa, utique mutaretur forma Baptiſmi, quam Chriſtus inſtituit, non proximè ſed tantùm remotè nimirum tollendo à voce, *baptizo*, ſignificationem, quam nunc habet, & dando voci, *amo*, unde poſtmodùm eſſet eadem formaliter forma, quia vox, *amo*, quoad ſignificationem æquivaleret voci, *baptizo*, non tamen maneret eadem materialiter, quia non manerent eædem voces: ſimiliter fecit Eccleſia, tollendo valorem contractui clandeſtino, & illum attribuendo ſoli contractui publico.

*Inſt.*1. Ergo Eccleſia poterit etiam aliorum Sacramentorum materias remotè & materialiter mutare. R. De Ordine, jam dictum eſt *num.*16. Quoad reliqua, non poteſt æqualiter, quia Chriſtus eorum materias magis in ſpecie vel individuo determinavit.

*Inſt.*2. Saltem quivis Magiſtratus, aut ad minimum quivis Epiſcopus ita poterit mutare materiam Matrimonii, requirendo certas conditiones ad ejus valorem pro ſua Diœceſi. R. n. ſeq. nam hoc ipſo quòd contractus Matrimonii ſit elevatus ad rationem Sacramenti, eſt ſubductus poteſtati civili, uti ex *S. Th.* & ratione probat Palav. *num.*73. eſtque ſubjectus poteſtati ſolius Papæ, uti cum communi oſtendit Sanch. *de Matr. l.7. d.1. num.*9. hinc etiam communis ſententia eſt cum eodem Sanch. & Haun. *l.4. num.*525. nullum Epiſcopum poſſe inducere vel tollere aliquod impedimentum dirimens. Unde fruſtra egit Archi-Epiſcopus, qui ſtatuit aſſiſtentiam Parochi fore invalidam, ſi fieret ſine præviis proclamationibus, uti rectè Lugo *in Reſp. Mor. l.1.d.*45. nam juriſdictio ſufficiens ad aſſiſtendum ſuo parochiano eſt inſeparabilis ab officio Parochi, & non tollitur, nequidem per ſuſpenſionem vel excommunicationem Papæ, uti cum communi Sanch. *l.3.d.21.num.*4. Potuiſſet tamen indirectè impedire valorem ejuſmodi Matrimonio-

niorum, faciendo, ut Parochus attentans ſic aſſiſtere, hoc ipſo privatus eſſet parochia, tum enim aſſiſtens non fuiſſet Parochus, ergo contractus fuiſſet initus ſine Parocho, ergo clandeſtinus.

18 *Q.6. Quanam mutatio materiæ vel formæ invalidet Sacramentum?* Reſp. Pro hac valent hæ duæ regulæ: I. *Si mutatio materiæ vel formæ ſit ſubſtantialis, non ſit Sacramentum.* II. *Si mutatio materiæ vel formæ ſit tantùm accidentalis, ſit Sacramentum.* Hæ regulæ ponuntur ab omnibus, ſuntque certæ, uti oſtendit Suar. *d.2.ſ.4.* circa quas notanda ſunt ſeqq.

19 *§.1.* Regulæ datæ intelliguntur de mutatione Theologicè ſubſtantiali vel accidentali, id eſt, quam Theologus conſiderata authoritate, ratione, & ſenſu communi prudentum, dicere debet eſſe ſubſtantialem vel accidentalem in ordine ad valorem Sacramenti tollendum vel relinquendum, nam ſi in Baptiſmo, pro aqua fluida utaris nive; in Confirmatione, pro Chriſmate benedicto utaris non benedicto: item, ſi in Baptiſmo dicas, *ego te baptizor:* in Pœnitentia, *ergo te abſolve*, mutas materias & formas phyſicè accidentaliter, ſed Theologicè ſubſtantialiter, neque fiunt Sacramenta.

20 §.2. Mutatio quandoque dicitur accidentalis, non tantùm reſpectivè ad inſtitutionem Chriſti, ſed etiam ad præceptum vel conſuetudinem Eccleſiæ; ſic Chriſtus non inſtituit, ut Baptiſmus fieret in aqua benedicta; nec ut Euchariſtia fieret in pane azymo, attamen baptizans in aqua non benedicta; aut latinus conſecrans in fermentato diceretur accidentaliter mutare materias illorum Sacramentorum, quia utitur alia, quàm præceperit Eccleſia.

21 *Q.7. Quandonam mutatio materiæ ſit Theologicè ſubſtantialis?* Reſp. Quando materia juxta communem uſum, & exiſtimationem hominum non eſt re & nomine eadem cum illa, quam Chriſtus inſtituit; Si autem juxta communem uſum & exiſtimationem ſit eadem, non erit mutatio ſubſtantialis ſed ad ſummum accidentalis, uti jam declarabitur.

22 §.1. Aqua converſa in ſalem, glaciem, nivem, grandinem, pruinam, nebulam craſſam &c. eſt mutata ſubſtantialiter Theologicè in ordine ad Baptiſmum, quia quamvis hęc in re & phyſicè ſint eadem aqua, tamen non manet aptitudo ad uſum abluendi, quæ eſt de eſſentia materiæ Baptiſmi. E contrà aqua converſa in rorem eſt mutata tantùm accidentaliter, hinc ros collectus eſt materia valida Baptiſmi, quia ad uſum abluendi eſt & dicitur aqua; idem eſt de aqua collecta ex vaporibus denſatis, v. gr. ad operculum ollæ bullientis ſuper ignem, Diana *p.3. t. 4. R.5.* Quòd ſi aqua naturalis per nutritionem plantæ converſa in ſuccum roſaceum, poſteà per diſtillationem iterum convertatur in aquam roſaceam, eſt mutata ſubſtantialiter, quia licèt habeat nomen aquæ, tamen non habet rem, cùm non ſit ſimpliciter aqua naturalis: Vide tamen dicenda n.231. Et idem eſt de vino naturali, ſi ex illo fiat vinum aduſtum; deſinet enim eſſe materia conſecrationis.

23 *§.2.* Mutatio Chriſmatis benedicti in non benedictum, (uti ſi tam multum non benedicti una vice addatur, ut ideò cenſeatur deſinere benedictio:) erit mutatio ſubſtantialis & invalidabit Confirmationem, quia tollitur prædicatum *ſacri*, quod Chriſtus requiſivit ad illam materiam.

24 §.3. Communior ſententia eſt contra *Alanum*, *Henriq. Ledeſm. Arm. Vaſq. Peſant. Molan.* quòd vinum congelatum ſit tantùm accidentaliter mutatum reſpectivè ad Euchariſtiam, ideòque maneat conſecrabile, ſicuti aqua vel oleum congelatum manet aptum benedici, & panis ita durus, ut comedi non poſſit niſi contuſus vel maceratus, manet aptus conſecrari: putatque Suar. *d.45.ſ.1.* ſententiam illam de vino congelato eſſe ferè certam, quamvis Platel. *n.333.* vocet dubiam, & Dicaſt. *de Euch.d.2.num.85.* dicat non eſſe certam; attamen puto veram, & omnino probabilior eſt. *Nec obſtant* dicta *n.* 22. de aqua Baptiſmi, *nam* eſt alia hic ratio, cùm enim Baptiſmus conſiſtat in uſu, ſive in actuali ablutione, requirit actualem aquæ aptitudinem ad abluendum; è contrà Euchariſtia eſt ante uſum, nec requirit materiam actu potabilem ſed tantùm aptam ſignificare potum ſpiritualem, quando erit in uſu, ſive quando ſumetur, aut ſaltem quando veniet in ſtomacum ſumentis, nam etiam probabile eſt, quòd tum prius cauſetur gratia: aptitudinem autem illam ſignificandi habet vinum, quamvis ſit congelatum; hinc Lugo, Art. *d.30.num.* 10. Haun. *l.4.num.793.* dicunt, ſi quis glaciem per bolos ſumeret, non fracturum jejunium & judicandum potiùs bibiſſe quàm comediſſe. Similiter vinum fugiens, id eſt, quod incipit aceſcere, eſt tantùm accidentaliter mutatum, hinc eſt materia valida conſecrationis, quamvis illicita, ut habent S.Th. *quæſt.74.art.3.& art.5. ad 2.* aliique communiter cum *Dicaſt.* ſuprà.

25 §.4. Peccatum per contritionem vel etiam per priorem abſolutionem remiſſum non eſt mutatum ſubſtantialiter, hinc manet materia valida Pœnitentiæ, è contrà peccatum reſervatum eſt mutatum ſubſtantialiter, quia non manet *peccatum ſubditi*, uti n.15. eſt dictum.

§.5. Mutatio olei benedicti in non benedictum eſt ſubſtantialis reſpectu Extremæ Unctionis, uti in ſimili de Confirmatione dictum eſt *n.23.* E contrà uſurpatio antiqui olei pro novo eſt mutatio tantum accidentalis, quia renovatio illa eſt tantùm ex præcepto Eccleſiæ. 26

§.6. Probabilius eſt mutationem calicis integri in notabiliter fractum, vel in infernè perforatum, eſſe mutationem tantùm accidentalem reſpectu ſuſcipiendi presbyterii, dummodò obturato foramine, vel rima contineré poſſit vinum, quia quamvis deſinat conſecratio, probabilius eſt hanc non requiri eſſentialiter, ſed ſatis eſſe, quòd forma artificialis tanta, & talis maneat, ut dicatur ſimpliciter calix, uti dicetur de Ordine *n.2150.* 27

§.7. Mutatio corporis ex apto in perpetuò ineptum ad copulam, eſt mutatio ſubſtantialis materiæ reſpectu Matrimonii contrahendi; è contrà ſi ex fœcundo fiat ſterile, eſt accidentalis tantùm, valebitque Matrimonium. 28

Q.8. Quandonam mutatio formæ ſit Theologicè ſubſtantialis? Reſp. Tunc eſſe, ſi non maneat ſenſus per verba intentus à Chriſto: ſi autem hic ſenſus maneat, erit tantùm accidentalis. Ita tenent omnes. Et notat Suar. *d.2. ſ.4.* mutationem formæ fieri poſſe octo modis. 1. Per diverſum idioma. 2. Per verba ſynonima. 3. Per tranſpoſitionem. 4. Per interruptionem. 5. Per additionem. 6. Per ſubtractionem. 7. Per corruptionem. 8. Per ſubſtitutionem aliorum verborum, uti jam per ſingula declarabitur. 29

§.1. Mutatio ratione *idiomatis* eſt tantùm accidentalis, quamvis plura idiomata in eandem formam conflarentur, uti habent Cai. Suar. Con. *q.68.n.68.* Lugo *d.2.num.107.* Dicaſt. *d.1. num.179.* Dubitat quidem initio Art. *d 7. n.2.* ſi miſcerentur in ſingulis vocibus diverſæ linguæ, uti ſi quis panem conſecraret hac forma, *Tò iſt mon corpus*, quia non videtur eſſe propoſitio moraliter ſignificativa apud homines, ſed poſtmodùm rectè concludit oppoſitum, nam non requiritur, ut audiens, imò nec ut proferens intelligat, dummodò voces ſint ſignificativæ, & ipſe velit hoc ſignificari, quod Chriſtus voluit. Et videtur eſſe etiam tantùm accidentalis mutatio ſi dicatur, *ich Kerſche dich*, pro, *ich tauffe dich*, quamvis enim *Kerſchen* ex radice videatur ſignificare idem, quod facere Chriſtianum, ſumpta derivatione à *Tò Kerſ.* quod vernaculè idem ſignificat quod Chriſtus, hinc dicitur *Kerſ-Feſt*, pro, *Chriſt-Feſt*, tamen nunc propter uſum ſumitur pro *baptizare*, uti à peritia utriuſq; linguæ didicit Lugo *in Reſp. Mor.l.1.d.3.* ex quo refert Haun. *n.543.* Notant autem rectè Victor. Regin. Sà, Trull. *c.2. d.3.* Gob. *in Exp.t.2.n.88.* Dicaſt. *d.117.* & de Bapt. *d.1.num.131.* melius eſſe, ut mulieres cæterique rudes, ſi baptizent, utantur lingua materna, quia neſciunt perfectè proferre latinam. 30

§.2. Mutatio *ſynonima*, id eſt, in verba quoad ſignificationem æquivalentia eſt tantùm accidentalis, hinc ſecundùm *Florent.* valet, ſi dicas, *baptizetur ſervus Chriſti in nomine Patris, &c.* quia eſt tantùm mutatio activi in paſſivum, & Chriſto fuit ſatis, ſi perſona baptizantis ſignificaretur ſaltem implicitè, & indirectè, quod hic fit per illa verba, ut conjuncta cum ablutione, quam ponit proferens verba, nam ſic exprimitur actus exercitus per Miniſtrum, inquit S.Th. *q.66. a.6.ad 1.* Similiter valeret in Euchariſtia, *hic eſt Sanguis meus, hic eſt calix Cruoris mei:* item in Pœnitentia, *ego remitto*, vel, *condono tibi peccata*, *ego te ſolvo*, *te libero peccatis*, item, *ſis à me abſolutus à peccatis*, ut habet Bernal. *d.6. nu.36.* Notant tamen rectè Suar. & Dicaſt. *d.1. n.179.* ut verba ſubſtituta dicantur ſynonima, debere ex communi inſtitutione & uſu æquè clarè ſignificare, atque alia, alioquin non æquivalerent, cùm enim voces ſignificent non tantùm res, ſed etiam conceptus, ad hoc ut ſint ſynonimæ, non eſt ſatis ſignificare eaſdem res: niſi ſignificent eodem modo; ſive cum ſimili conceptu; hinc *baptizo te in nomine SS. Trinitatis*; non eſt ſynonimum cum illo, *baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* quia hæc verba expreſsè, & longè clariùs exprimunt tres perſonas: unde etiam non videtur valere, *in nomine primæ, & ſecundæ, & tertiæ perſonæ*; fortè nec *in nomine Creatoris & Redemptoris, & Sanctificatoris*; imò Dicaſt. *de Bapt.d.1.num.123.* dicit etiam non valere, *In nomine Ingeniti, Geniti, & Procedentis*, quia iſta non exprimunt totam rationem, quam ſignificant *Tò Patris, & Filii, & Spiritus S.* ideoque etiam Lugo *n.107.* & alii dicunt contra Suar. Con. *n.68.* Compt. *d.63.ſ.2.nu.7.* Rhod. *d.1.q.2.ſ.2.§.4.* & alios, formam illam, *in nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis*, vel *Spirati* eſſe dubiam; *S. Bonav. Vaſq.* aliique cum Amic. *d.2.num.86.* abſolutè dicunt eſſe invalidam, quia perſonæ divinę exprimuntur tantùm per actus notionales, cùm Chriſtus expreſſerit per proprietates perſonales; unde infert *Amic.* etiam non valere hanc, *in nomine Paternitatis, & Filiationis, & Spirationis paſſivæ*, quia non ſignificantur ſuppoſita, ſed tantùm ſubſiſtentiæ, adeoq; non ſunt verba ſynonima. Quòd ſi aliqua natio non haberet verbũ planè ſynonimum verbis à Chriſto inſtitutis, deberet, vel uſurpare verbũ in alia lingua, vel in ſua adhibere illud, 31

quod proximè accederet ad ſignificationem à Chriſto intentam, cùm enim Chriſtus inſtituerit Sacramenta pro omnibus, voluit, inquit Palav. *n.*78. & poſt eum Haun. *à n.*539. ut confici poſſent in omni idiomate, ergo relinquere debuit tantam latitudinem in ſignificatione, quanta ſufficit, ut omnes linguę poſſint ſuppeditare voces ad valorem Sacramentorum ſufficientes: atque ex hoc inferunt Baptiſmum in lingua Tunchinenſi valere, quamvis in hac non ſit vox ſtrictè reſpondens ſignificationi vocis, *in nomine*, neque determinatè exprimens ſingularem numerum.

32 §.3. *Nomina, & verba tranſpoſita idem ſignificant*, inquit *S.Th.hic q.*68.*a.*8.*ad* 3.ex *Ariſt.l.*2.Periherm. *c.*1. parum ante finem; hinc tranſpoſitio, ſecundùm ſe, facit mutationem tantùm accidentalem, uti ſi dicam, *te baptizo ego in nomine Filii, & Patris, & Spiritus S.* uti habet *Tol.* & alii cum Dicaſt. *hic d.*1.*num.*129. & Averſa *q.*66.*ſ.*5. §. *Octavò*. *Nec obſtat*, ſi præponendo Tò *Filii*, vellet ſignificare hunc eſſe principium Patris, *nam* verba ſonant oppoſitum, inquit Lugo *n.*117. contra *Sotum*. Putant quidem Scotus *in* 4.*d.*3.*q.*2.*Trull.* & alii cum Sporer *n.*88. hanc mutationem fore ſubſtantialem, *Ego Patris baptizo te in nomine, Filii, & Spiritus S.* E contrà Lugo *num.*112. Arr. *num* 23. dicunt eſſe tantùm accidentalem, quia talis tranſpoſitio ſaltem apud Poetas non tolleret ſenſum, ergo nec in ſoluta oratione: ſed Herincx *d.*2.*n.*27. rectè diſtinguit, ſi enim Tò *Patris* afficiat pronomen, *ego*, & ſenſus ſit, *ego pertinens ad Patrem*, mutatio erit ſubſtantialis, ſi autem efficiat, Tò *in nomine*, erit tantùm accidentalis. Subſtantialis tamen eſt illa, *Baptizo in te nomine Patris*, uti rectè Lug. Rhod. Con. *n.*69. Hæc autem, *quidquid per iſtam S. Unctionem deliquiſti, dimittat tibi Deus per viſum*, non eſt tantùm ſubſtantialis, ſed etiam blaſphema, uti rectè Bernal. *n.*37. Hinc videndum eſt, ne nexus verbi unius cum alio verbo evertat priorem ſenſum: Similiter iſta, *meum eſt hoc corpus*, ſecundùm *Spor.* eſt ſubſtantialis, quia non ſignificat hoc eſſe corpus meum, ſed hoc corpus pertinere ad me, qui eſt ſenſus longè alius: Similiter illa, inquit Herincx *q.*21. *hoc corpus eſt meum*; ſed dicendum eſt has aliaſque ſimiles formas ad ſummum eſſe æquivocas, ideòque ſenſum determinari debere ex intentione loquentis, uti dicetur *n.*38.

33 §.4. Si vox interrumpatur, v.g. ſi quis dicat, *ego te bap*, & tum tuſſiat, vel reſpiret, vel interloquatur, & poſtmodum addat, *tizo, &c. Leand.* dicit fore mutationem accidentalem; *Bonac.* ſubſtantialem, Tamb. *hic c.*1. *§.*1. *n.*15. ſtat pro *Leandro*, ſi fuerit tuſſis, vel reſpiratio brevis, quia cenſebitur adhuc manere una oratio: ſi autem ſiſtat, vel interloquatur, ſentit cum *Bonac.* In utroque tamen caſu pro praxi rectè ſuadet totum verbum repeti. Notant etiam rectè Tamb. & Spor. *nu.*93. ſi conſecrans poſt verba, *hoc eſt corpus*, inciperet concuti tuſſi per medium quadrantem, & poſteà adderet Tò *meum*, Sacramentum fore invalidum, quia Tò *meum* non faceret unam orationem cum antecedentibus; hinc deberet tota forma repeti: è contrà ſi baptizans ſic interrumpat, *Ego te baptizo*: (heus pueri ſilete; tuque æditue abi, & trahe campanas:) *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus* S. Bernal. *n.*70. dicit non eſſe dubitandum, quin ſit mutatio tantùm accidentalis, & idem tenent *S.Th. Scot. Marchant.* quos citat, & ſequitur Gob. *n.*97. Si autem dicat, *Ego te baptizo*: (mulier, tene infantem meliùs:) & quia interrumpit, repetat, *ego te*, ſed metuens, ne peccet repetendo, addat, *in nomine Patris, &c.* volens conjungere hæc ultima verba cùm aliis priùs prolatis, non habita ratione intermediorum Sylv. *in Reſp. var. p.*1.*V. Baptiſm. caſ.*2. rectè dicit Baptiſmum fore dubium, quia per illa intermedia, *ego te*, videntur quaſi revocari priora, & ita dividi moraliter, ut non faciant unum cum ultimis, ergo debuiſſet, vel nihil repetere vel repetitis addere, Tò *baptizo*. Huc reducitur, ſi forma dimidiatè ab uno, & dimidiatè ab altero proferatur, uti ſi duo Sacerdotes audierint eumdem Confitentem, & unus dicat, *ego te*, alter addat, *abſolvo à peccatis*, ſenſus enim formæ eſt falſus, cùm neuter faciat, quod dicit ſe facere, eò quòd uterque omittat partem eſſentialem formæ, uti rectè Dicaſtill. *n.*185. & Bernal. *n.*79. In Euchariſtia tamen poteſt unus validè conſecrare panem, & alter vinum: Item in Ordine, poteſt unus Epiſcopus conferre poteſtatem conſecrandi, alter abſolvendi, quia ſenſus, & veritas harum partialium formarum non dependent ab invicem. Similiter in extrema Unctione poteſt unus ungere oculos, & proferre formam huic Unctioni reſpondentem, alter nares, & addere alteram formam, tertius pedes, &c. quia forma profertur per modum orationis, unus autem poteſt continuare orationem ab altero inceptam. E contrà ſi unus apponat materiam proximam, & alter formam, uti ſi unus affundat aquam, vel ungat, & alter dicat formam Baptiſmi, vel Unctionis, Sacramentum non fit, quia forma eſt falſa, cùm hoc dicens verè non abluat vel ungat, unde oppoſitam ſententiam, quam *Fernandez de Heredia* dixit eſſe probabilem, meritò dicunt eſſe improbabilem Dian. & Dicaſt. *de Bapt. d.*1.*n.*181.

§.5. *Hæ additiones, Ego te baptizo in nomine Dei Patris*, 34
qui te creavit &c. item, *Hoc eſt materiale corpus meum*, ſunt mutationes tantùm accidentales: è contrà, *ego te abſolvor*; *hoc eſt aerium corpus meum*, ſunt ſubſtantiales: uti & rum, ſi Arrianus baptizet, *in nomine Patris majoris, Filii minoris, Patris increati, Filii creati*, uti omnes docent, quia tollitur ſenſus à Chriſto intentus, qui eſt ſignificare Unitatem eſſentiæ in Trinitate perſonarum. Idem dicit Bernal. *num.*38. ſi dicat, *in nomine Patris Omnipotentis, Filii Sapientis &c.* ſi hæc epiteta ſumat ut propria perſonarum, quibus adjunguntur, ſed oppoſitum eſt probabilius, ſecundùm dicenda *n.*64. Putat tamen Con. *num.*71. valiturum, ſi diceret, *baptizo te in nomine Patris, quem puto majorem, & Filii, quem puto minorem &c.* quia ipſius putare, quod per ſeparatam propoſitionem adjungitur, nihil facit ad rem, & reliqua verba propoſitionis adhuc ſatis continent vim ſignificandi hoc, quod Chriſtus intendit: Addit *Rhodes* adhuc valiturum, quamvis diceret, *In nomine Patris majoris &c.* ſi non intenderet ut partem formæ, ſed tantùm ut explicationem ſui erroris, & quaſi in parentheſi; ſed niſi addatur velut parentheſis in loquendo, aut aliunde ſignificetur eſſe velut explicationem, dicendum eſt formam abſolutè non valituram: quia prout externè jacet, clarè ſignificat inæqualitatem perſonarum. Quòd ſi diceret, *ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritus Sancti*, multi docent cum *Bonac.* fore mutationem ſubſtantialem, quia non videtur ſignificari unitas naturæ divinę; oppoſitum tenent *Henriq. Suar. Con. Diana* & alii cum Dicaſt. *de Bapt. d.*1.*n.*96. ſicuti enim adhuc ſignificatur una Deitas, quamvis dicatur, *in nomine Dei Patris, Dei Filii, Dei Spiritus Sancti*, quia quamvis ter dicatur, *Dei*, tamen dicitur in ſingulari, ita quamvis ter dicatur, *in nomine*, dummodò dicatur in ſingulari. Palav. *n.*81. rectè dicit talem repetitionem fore æquivocam, ideòque determinationem ſenſus pendere ab intentione loquẽtis, uti dicetur *n.*38. hinc concludit Gob. *n.*98. talem Baptiſmum eſſe ſub conditione repetendum. Major difficultas eſt, ſi tãtùm in fine aliquid addatur deſtructivum ſenſus à Chriſto intenti, uti ſi dicat, *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, & B. Virginis* tãquàm quartę perſonæ in Deo; Item. *Hoc eſt Corpus meum, quod eſt immateriale &c.* Sed videtur dicendum, ſi proferens velit ultima verba tanquàm determinativa priorum, eſſe mutationem ſubſtantialem, quia ſenſus priorum reſtringitur & deſtruitur per poſteriora, cùm ſignificatio non abſolvatur, niſi ſecundùm intentionem loquentis: è contrà ſi addat tanquam continẽtia virtualiter aliam propoſitionem, eſt mutatio tantùm accidentalis, quia advenit tanquam impertinens: hinc Sacramentum fit completis præciſè verbis neceſſariis, per quæ, uti ſuppono, intendit facere, quod per illa fieri poteſt, ita Con. *num.*70. Rhod. ſuprà, Lugo *n.*127. Dicaſt. *hic d.*1.*n.*135. *&* 171. Quando autem aliquid additur tanquàm pars prædicati, uti ſi dicatur, *hoc eſt corpus meum aerium*, præſumitur ſemper addi tanquam determinativum prædicati, & *Tò corpus aerium* erit veluti unus terminus ſimplex ſignificatione, & voce tantùm complexus, ideoq; reſtringitur & deſtruitur ſenſus formæ. Hinc Vaſq. & Dicaſt. *n.*169. hanc formam, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & B. Virginis*, putant potiùs ſemper eſſe invalidam, quia non annumerat B. Virginem modo deprecatorio, ſed, eodem, quo reliquas Perſonas: è contrà Bernal. *n.*39. putat communiter fore validam, nam ſi proferens ſit doctus, non habebit talem errorem; ſi autem ſit rudis, abſolutè intendet facere, quod facit Eccleſia, ideòque ſignificatio erit ſaltem ambigua & æquivoca, ergo determinabitur per intentionem loquentis vel per circumſtantias, uti *n.*38. dicetur.

§.6. *Subtractio*, qua omittitur *Tò ego* in latina forma Ba- 35
ptiſmi & Pœnitentiæ: item *Tò in* in latina forma Baptiſmi; *Tò enim* in forma Euchariſtiæ, ſunt mutationes tantùm accidentales, quia *Tò ego* ſatis continetur in *Tò baptizo*, *& abſolvo*: quamvis autem omiſſo *enim* tollatur ſenſus cauſalis, tamen hic non fuit à Chriſto intentus pro valore, quia illo non habito adhuc ſignificatur totus effectus Sacramenti, uti rectè cum communi Suar. *d.*2.*ſ.*5. Idem eſt, ſi quis in forma Pęnitentiæ omittat, *in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*: ſi tamen in hac omittat *Tò te* & omne æquivalens, erit mutatio ſubſtantialis, quamvis Confeſſarius dicens, *abſolvo*, digito monſtraret pęnitentem. Idem eſt, ſi in forma Baptiſmi vel Confirmationis omitteret, *in nomine Patris & Filii & Spiritus Sãcti*; item ſi in forma Baptiſmi Germanica vel Gallica omitteret vocem, quæ ſignificat *Tò ego*, deſineret enim ſenſus, quia per verba in iſtis linguis non ſignificatur perſona; & idem eſt, ſi in eiſdem aliiſque linguis omitteret vocem, quæ ſignificat *Tò in*, nam ſimiliter deſineret ſenſus: docet tamen cum aliis Gob. *tr.*2. *num.*71. ſi omiſſo, *&*, dicatur, *Baptizo te in nomine Patris, Filii, Spiritus Sancti*, valere, quia ſæpiſſimè omittitur conjunctio, *&*, permanente ſenſu: contradicunt *Conrad. Vivald. Regin.* & alii negantes ſignificari diſtinctionem perſonarum; ſed Averſa *quæſt.*66.*ſ.*5. §. *Septimò*, rectè concludit

ſatis

ſatis eſſe præponi tertiæ perſonæ, dicendo, *in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti*. Addit Bernal *n.*40. non fore mutationem ſubſtantialem, ſi quis diceret, *accipite & manducate, hoc enim Corpus meum*, quia *Tò eſt* ſæpè omittitur in ſermone latino, ſed alii communiter contradicunt, quando enim *Tò eſt* ſalvo ſenſu omittitur, clariùs ſubintelligitur ex aliis adjunctis; de cætero non videtur manſura propoſitio, ſed mera apprehenſio complexa & veluti ſolum ſubjectum propoſitionis formandæ, ſi quis dicat, *hoc Corpus meum*.

36 §.7. Circa *corruptionem*, notat *S.Th.q.60. a.7. ad 3.* faciliùs induci mutationem ſubſtantialem, ſi corruptio fiat initio vocis, uti ſi pro *Patris* dicatur *matris*, talia enim dant alium ſenſum per ſe obvium: E contra non ita facilè, ſi corruptio fiat circa finem, quia apud Latinos plurimæ ſunt inflexiones in fine, quæ non variant ſignificationes vocis, & verus ſenſus per illa, quæ antecedunt, quaſi præoccupatur; hinc corruptio, quæ advenit, non ita facilè immutat ſenſum in audiente. Corruptiones accidentales ſunt, ſi erretur in quantitate vel in genere, uti ſi quis dicat, *baptizo*, ſecunda brevi; vel, *hoc eſt corpus meus*, aut etiam, *hic eſt Corpus meum*, dummodo *Tò hic* non ſumatur adverbialiter ſed adjectivè, uti rectè Arriaga *n.6.* Quòd ſi caſu vel ex ignorantia ponatur una littera vel ſyllaba pro alia, *v. gr. bartizo* pro baptizo, *es* pro eſt, *Fili* pro Filii, *Calis*, pro Calix, eſt mutatio tantùm accidentalis, nam, uti ex *Suar.* ſuprà notant Lugo *num.*108.& Gob.*n.*87. neceſſarium non eſt, ut verba corrupta habeant per ſe ſumpta in rigore ſignificationem à Chriſto intentam, ſed ſatis eſt, quòd ex modo & in circumſtantiis, quibus hìc & nunc proferuntur, audientibus ingerant ſenſum à Chriſto intentum: unde qui per ſyncopen aliquam ſyllabam abſorbet, conficit Sacramentum, inquit Scot.*in 4.diſt.3.q.2.* §. *De ſecunda variat:* Item qui balbutit, & loco baptizo, dicit, *bababtizo*: item qui non poteſt exprimere H & R, ideòque dicit, *oc eſt copus*, vel etiam, *colpus meum:* item qui pro more loquendi, loco, Spiritus, dicit, *Eſpiritus*; & ita Chinenſes pro baptizo, dicunt *bapetizo*, teſte Illſ. *hic n.*8. per quæ in illis circumſtantiis, ex modo loquendi ſufficienter exprimitur ſenſus à Chriſto intentus, uti etiam notant Marchant. Compt.*d.63. n.9.* Gob.*num.*95. Et ratio horum à priori eſt, quia voces inſtitutæ ſunt ſaltem ſecundariò ad hoc, ut ſi cum tali vitio proferrentur, adhuc eſſent ſignificativæ earundem rerum, alioquin cùm tale vitium facillimè in ſermonem incurrat, inſtitutio fuiſſet minùs utilis, & obligatio utendi cum ejuſmodi perfectiſſima expreſſione foret nimis rigida, uti innuit *Scot.* ſuprà, & clariùs Palav. *n.*82. Poteſtque hic etiam iſta regula ſervire, quòd quando voces corruptę ita conjunctę, non ſunt aptę ingenerare alium ſenſum prę ter intentum à Chriſto, non ſit mutatio ſubſtantialis: è contra ſi etiam prout ita conjunctæ, ſint aptæ ingenerare alium ſenſum, tum mutatio fit ſubſtantialis vel ſaltem dubia aut ſignificatio æquivoca: hinc ſi quis ſciens linguam latinam diceret; *ego te baptizo in nomine patria, filia, & Spiritua Sancta*, aut etiam ſic, *in nomine Patris, & Filiæ, & Spiritus Sancti*, ſenſus eſſet omnino ęquivocus, uti notant *Lugo, & Palav.* imò videtur abſolutè eſſe mutatio ſubſtantialis, quia verba in illis circumſtantiis ſignificant ſecundam Perſonam tanquam muliebrem: è contra Zacharias Papa Cap. *Retulerunt de conſecr. diſt.*4. rectè declaravit Baptiſmum ab ignaro linguæ latinæ ſub hac forma confectum, *ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*, fuiſſe validum, quia licèt *Tò patria & Tò filia*, ſecundùm ſe habeant aliam ſignificationem, tamen ut conjuncta cum reliquis & ut prolata in illis circumſtantiis non erant apta ingenerare alium ſenſum, præter intentum à Chriſto, ſimul cum indicio, quod in iſto homine eſſet imperitia linguæ. Et idem eſt, ut innuit Gob.89. ſi quis parùm gnarus linguæ germanicæ ſic baptizet *ich tauffe dir in namen der Vatter undt die Sohn undt das heilig Geiſt.*

37 §.8. *Subſtitutio* ſcriptionis, nutuum, aliorumve ſignorum pro verbis, facit mutationem ſubſtantialem formæ in omnibus Sacramentis, excepto Matrimonio. Subſtitutio etiam unius litteræ pro alia aliquando facit mutationem ſubſtantialem, uti, *baptizo te in nomine Matris; Confirma te; Abſolve te &c.* aliquando tantum accidentalem, uti *bapteſo te, abſalvo te &c.* quia nempè priora ex communi hominum cōceptione faciunt aliquem ſenſum, non autem poſteriora prolata in illis circumſtantiis. Si quis loco, *te*, diceret, baptizo *Petrum*, aut ſi Papa loco, *ego*, diceret *nos* baptizamus, eſſet mutatio tantùm accidentalis, quia in illis circumſtantiis non eſſet alius ſenſus, Lugo *num.*107. Si autem diceret, *Hoc eſt Corpus Chriſti*, Suar. *d.59.ſect.*2. & Boſco *d.4. ſ.3. num.*152. dicunt fore mutationem ſubſtantialem, quia non cenſetur loqui in perſona Chriſti: Arriaga *num.*3. dicit fore tantùm accidentalem, quia ſenſus eſt: *Hoc eſt Corpus meum Chriſti*, ſed videtur tenendum cum *Suar.* quia quamvis poſſet ſic intelligi, tamen verba, prout jacent, hoc non ſignificant, nequidem ambiguè, niſi aliquid aliud accedat. E contra ſi diceret, *Ecce Corpus meum*, putat *Suar.* probabile eſſe mutationem fore tantùm accidentalem, ſed Arr. *n.7.* probabiliùs dicit fore ſubſtantialem, quia Tò *Ecce* non videtur ſignificare converſionem panis in Corpus Chriſti, vel ſaltem non ſignificat materiam approximatam, cùm à longè videns verè dicat, *ecce turrim*, ergo non ſignificatur materia præſens, quod tamen Chriſtus requiſivit.

§.9. Ad ſubſtitutionem revocatur, ſi aliqua vox ſumatur 38
æquivocè, aut mutetur in æquivocam, aut ſi addatur aliquid faciens ſenſum æquivocum: tum autem valet regula, quam dant Suar. Vaſq. Con. Dicaſt. *n.*137. & 180. Bernal *n.*35. quòd determinatio ad hunc vel illum ſenſum peti debeat ab intentione proferentis vel à circumſtantiis, quia ejuſmodi voces ſunt de ſe indifferentes ad utrumque ſenſum, & conſequenter debent aliunde determinari, ergo per intentionem loquentis, vel hac deficientę per circumſtantias. Et inde eſt, quòd proferens verba æquivoca & intendens verum ſenſum, non mentiatur, quamvis prævideat alios accepturos in falſo ſenſu; mentiatur autem, ſi intendat falſum ſenſum. Conſequenter dicendum eſt, ſi quis dicens, *hic eſt Calix Sanguinis mei*, ſumeret Tò *hic* adverbialiter, & tantùm vellet ſignificare; *hoc loco*, eſſet mutatio ſubſtantialis, quia non retineretur ſenſus à Chriſto intentus, qui eſt, ut ſignificetur tranſitus ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam Sanguinis, qui tranſitus non ſignificatur, ſi Tò *hic* ſumatur adverbialiter. Similiter ſi quis dicens, *hoc eſt Corpus meum*, per Tò *meum* vellet tantùm ſignificare meum Sacerdotis, eſſet mutatio ſubſtantialis, nam forma debet proferri in perſona Chriſti & ſignificare, *Corpus meum Chriſti*. Notant tamen Amic. *n.*97. & Lug. *n.*122. ſi proferens ejuſmodi verba æquivoca habeat intentionem ſignificandi hoc, vel quod Chriſtus ſignificari voluit, vel quod Eccleſia ſignificat, quam intentionem habere præſumitur quivis volens ponere Sacramentum, quamvis per errorem putaret Chriſtum voluiſſe ſignificari alterum ſenſum, qui falſus eſt, Sacramentum fore validum, quia intentio generalis ſignificandi hoc, quod Chriſtus ſignificari voluit, prævalet alteri privatæ intentioni: ſic enim exercitè diſpoſitus eſt per illam generalem intentionem, ut velit ſignificari, quod ſignificari debet, unde ſi doceretur veritatem, & interrogaretur, quem ſenſum vellet, diceret ſe velle hunc verum & non illum alterum erroneum, ergo cùm determinatio verbi æquivoci pendeat ab intentione loquentis, hæc verba æquivoca, per intentionem prævalentem determinabuntur ad verum ſenſum. Admittit doctrinam illam Arr. *num.*13. dummodò ſimul habeat expreſſam voluntatem conditionatam ſignificandi verum ſenſum, ſi ſenſus ſuus ſit fortè falſus, alioquin, inquit, per intentionem illam generalem non ſatis determinabitur vox æquivoca ad verum ſenſum, quem ille nequidem ſuſpicatur ſubeſſe, idcòque nec confusè cognoſcet. Neque juvat, inquit, quòd intendat Sacramentum, nam non intendit per medium aptum, quod eſſet ſignificatio veri ſenſus, quem ſenſum nullo modo videtur cognoſcere, & conſequenter nec intendere: & videtur idem ſentire Gob. *tr.1. à n.*200. ſed reſpondetur, cognoſcere confusè ſenſum illum, hoc ipſo quòd intendat Sacramentum, cujus pars eſt ſignificatio veri ſenſus; neque enim opus eſt, ut Miniſter ſciat, quid voces ſignificent, nam ſi quis planè ignorans hebraicum, proferat formam hebraicè, volens facere & ſignificare, quod Chriſtus voluit, fiet Sacramentum, uti cum communi Bernal. *nu.*32. quamvis nec ſuſpicaretur quidem, quid verba ſignificent. Unde etiam Dicaſt. *d.3. num.*195. tandem conſentit cum *Lugone*, dummodò proferens ſaltem habuerit voluntatem non retractatam faciendi, quod Chriſtus inſtituit, vel quod facit vera Eccleſia.

§.10. Si pauci homines, v. gr. unus Epiſcopus cum ſuis 39
Diœceſanis conſpirarent, ut vox *amo* impoſterùm idem ſignificaret, quod vox *baptizo*, & baptizarent hac forma, *Ego te amo in nomine Patris, &c.* hæc ſubſtitutio faceret mutationem ſubſtantialem, uſquedùm per uſum communiter notum vox *amo* obtinuiſſet illam ſignificationem, quia ſignificatio verborum in Sacramentis debet eſſe ex inſtitutione & uſu communiter recepto, & non per privatam ejuſmodi voluntatem intruſo, uti notant communiter omnes cum Dicaſt. *d.1.n.*179. & Amic. *n.*85.

Qui plura volet circa mutationem formarum, legat Dicaſt. *de Bapt.d.1.dub.5.& 6.* Tambur. *de Sacram.l.1.c.1.§.2.* Gob. *tr.2.caſu* 2. ubi etiam in variis linguis plures formas Baptiſmi examinant, ex quibus à paritate poterit facilè diſcurri de formis aliorum Sacramentorum.

Q.9. Quomodo peccet, qui facit mutationem materiæ vel 40
formæ in conficiendo Sacramento? R.

§.1. Qui facit mutationem ſubſtantialem, peccat mortaliter, per ſe loquendo, quia eſt gravis irreverentia contra Authorem Sacramentorum ponere partes præcipuas Sacramenti, & tamen contra mentem ipſius illud ſine juſta cauſa reddere invalidum, eſt enim abuti inſtitutione Chriſti. *Nec obſtat*, quòd Confeſſarii ſæpè non abſolvant, etiamſi pœnitentes poſuerint dolorem, & Confeſſionem, ſicuti etiamſi volentes con-

contrahere Matrimonium ſæpè poſuerunt conſenſum, ſed ſub conditione, quam poſtea impediunt, neque tamen ideò ſemper peccant: *nam* iſta non ſunt contra mentem Chriſti inſtituentis, qui dedit Confeſſariis poteſtatem ex cauſa juſta differendi aut etiam negandi abſolutionem. Matrimonium autem fundatur in contractu merè humann, & quidem abſoluto, cui tantùm integrè poſito voluit Chriſtus advenire rationem Sacramenti; non eſt autem irreverentia in Chriſtum, ſi impediatur contractus abſolutus, qualis irreverentia eſſet, ſi poſito utrimque contractu abſoluto aliquis vellet impedire, ne eſſet Sacramentum, verbi gratia: ſi intenderet contrahere politicè tantùm & cum poteſtate diſſolvendi, quando vellet. *Si inſtes*, ſicuti Chriſtus noluit conſurgere Sacramentum Matrimonii, niſi integrè poſito abſoluto contractu, & ideò non eſt irreverentia in Chriſtum, ſi impediatur illius completio, ita etiam noluit conſurgere alia Sacramenta, niſi integrè poſitis eorum partibus, ergo ſimiliter non erit irreverentia, ſi impediatur completio. R. n. conſeq. partes contractus matrimonialis ſecundùm ſe nihil habent ſpecialiter ſacrum, antequàm ſimul poſitæ ſubſtent inſtitutioni Chriſti tanquàm formæ totali: in aliis Sacramentis, partes, quæ antecedunt, habent aliquid ſpecialiter ſacrum, vel ſecundùm ſe, vel ſaltem ex præcepto Eccleſiæ, quæ propter honeſtatem religionis tales partes ordinat ad totum Sacramentum complendum, uti patebit conſideranti ſingula Sacramenta, ergo ſine juſta cauſa impedire hanc completionem erit contra virtutem Religionis.

41 §. 2. Qui facit mutationem accidentalem, ſi hæc ſit notabilis, peccat mortaliter: ſi autem non ſit notabilis, eſt ad ſummum veniale: quia mutatio accidentalis eſt deordinatio ab uniformitate Eccleſiæ, ergo cùm Eccleſia in adminiſtratione Sacramentorum juſtiſſimè præcipiat uniformitatem, ſi materia hujus deordinationis ſit gravis, ſive in re notabili, erit peccatum grave; ſi levis, leve. Quòd ſi mutatio accidentalis non ſit contra præceptum, ſed tantùm præter uſum communiorem Eccleſiæ, uti ſi in hyeme pro Baptiſmo tepefacias aquam ſaltem in manu tua, ne frigus noceat infanti; ſi pro Confirmatione ſignes chriſmate valde magnam crucem in fronte, aut è contra valdè parvam: ſi pro Euchariſtia ſemper utaris pane recente & vino tantùm antiquo vel rubro; ſi in his partibus tecto capite abſolvas pœnitentem &c. poterit nullum eſſe peccatum.

42 §. 3. Mutationes accidentales & notabiles ſunt, in forma Baptiſmi omittere *Tò Et*: Dicaſt. *d. 1. nu.* 117. contra *Con.* Item in Eccleſia latina pro conſecratione uti pane fermentato vel forma græca, Gob. *tr. 2. num.* 72. & Spor. *hic num.* 88. Item in forma conſecrationis omittere, *Novi & æterni teſtamenti*, Con. *num.* 84. Item formam conſecrationis dicere in lingua vulgari, Bernal. *d. 6. ſ. 5. n.* 93. Item in extrema Unctione uti oleo antiquo loco novi; aut omittere *Tò Sanctam & piiſſimam miſericordiam*, aut nomen ſenſus illius, qui inungitur, *Suar. Bonac.* & alii cum Dicaſt. *de extr. Unct. n.* 68. Item formam Baptiſmi ſic proferre *in nomine Filii, & Patris, & Spiritus Sancti*, Averſa *q. 65. ſ. 5. §. Octavò*. Item *in nomine Patris omnipotentis, & Filii ſapientis, & Spiritus Sancti conſolatoris*, uti innuit Bernal. *num.* 51. quia ſit dubium, an hæc apponantur ut propria an ut appropriata tantùm. Item in Baptiſmo omittere magnam partem cæremoniarum, Bernal. *n.* 93.

43 §. 4. Mutationes non notabiles ſunt, ſi quis, etiam latinè ſciens, vulgari lingua baptizet, Dicaſt. *de Bapt. d. 1. nu.* 131. Item in forma Baptiſmi aut Pœnitentiæ omittere *To Ego*, vel in forma Baptiſmi, & Confirmationis *Tò Amen*, Sot. Vaſq. Con. Dicaſtill. *nu.* 130. Item in forma conſecrationis omittere *Tò Enim*, Suar. Henriq. Bonac. Dicaſt. *de Euchar. d. 3. num.* 63. contra Gabr. Nugn. Vaſq. Gorm. *n.* 67. qui putant eſſe notabilem. Etiam notabilis non eſt, pro extrema Unctione admiſcere parum antiqui olei cum novo: neque notabilis eſt, venialis tamen eſt, inquit Bernal. *num.* 70. ſi baptizans, abſque neceſſitate ſufficiente formam interrumpat aliis verbis: item veniale eſt ſine rationabili cauſa repetere ſeu bis dicere unum verbum vel unam ſyllabam formæ, Gob. *n.* 41. Spor. *n.* 95. totam autem repetere, quamvis ſub conditione, eſſet mortale, Gob. *n.* 378. Spor. *n.* 98. cum communi.

44 §. 5. Si quis ſine neceſſitate baptizet, confirmet vel abſolvat plures, dicendo in plurali, *ego vos baptizo &c. Scot. Gab. & Con.* dicunt eſſe notabilem mutationem, ideòque mortalem, quia videtur eſſe in re gravi: *Henriq. Valent. Regin.* & alii dicunt non eſſe notabilem, ideòque venialem tantùm, quæ utraque ſententia probabilis eſt, ſed poſtrema probabilior, Dicaſt. *de Bapt. d.* 1. *n.* 138.

45 §. 6. Facere abſque neceſſitate mutationem, de qua dubitas, an ſit ſubſtantialis an accidentalis, eſt mortale contra religionem, Bernal. *n.* 95. quia eſt ſine juſta cauſa exponere ſe formali periculo gravis irreverentiæ contra Authorem Sacramentorū.

46 §. 7. Facere, aut exponere ſe periculo faciendi ejuſmodi mutationes ſubſtantiales poteſt etiam eſſe mortale contra charitatem, ſi nempe proximus privetur vel exponatur periculo privationis magni boni, ſecundùm communem æſtimationem; quandoque etiam poteſt eſſe contra juſtitiam, ſi adminiſtrans Sacramentum etiam ex juſtitia ad hoc teneatur, uti Parochus. *Dixi*, magni boni ſecundùm communem æſtimationem, nam licèt minimum gratiæ augmentum ſit magnum ſimpliciter bonum, tamen inter plurima augmenta, quæ fieri poſſunt per Sacramenta aliaque bona opera, communi æſtimatione non reputatur grave damnum vel gravis injuria, ſi quis per invalidationem Sacramenti facilè iterabilis neque hic & nunc neceſſarii proximum impediat à conſecutione alicujus gratiæ, Bernal *num.* 99.

CAPUT II.

De Miniſtro Sacramentorum.

DUBIUM I.

Quid requiratur, ut Miniſter det validè Sacramentum.

RESp. Ad valorem Sacramenti in Miniſtro, non fides vel probitas ſed (præter poteſtatem & juriſdictionem in quibuſdam) requiritur intentio, ſeu voluntas, ſaltem virtualis & abſoluta, vel huic æquivalens, faciendi, non tantùm externum illum actum, ſed Sacramentum, vel ſaltem id, quod facit Eccleſia, vel quod Chriſtus inſtituit. Eſt communis ex *Trid. ſeſſ. 7. can.* 11. Ratio prioris partis eſt, quia Sacramenta operantur, non ex diſpoſitione Miniſtri, ſed virtute divina, ſecundùm inſtitutionem & meritum Chriſti. Ratio poſterioris, quia ad confectionem Sacramenti requiritur talis intentio, quæ actionem determinet ad eſſe Sacramentale tollatq; indifferentiam verborum & actionum: talis autem non eſt intentio ſolius actionis externæ, quæ ad alios fines, v. g. ad ludum poteſt referri.

Dixi I. *Saltem virtualis*: tum quia non ſufficit interpretativa, vel habitualis (qualis etiam poteſt eſſe in ebrio & dormiente) cùm actus ab ea procedens non ſit humanus & deliberatus, ſeu liber in ſe; tum quia actualis, qua ſcilicet actu intendis, & vis hoc facere, etſi melior ſit & conſulta, non tamen requiritur: cùm enim ea non ſit in noſtra poteſtate, & homo facilè diſtrahatur, nimis durum & plenum ſcrupulis fuiſſet, ſi hanc Chriſtus requiſiviſſet. Virtualis autem dicitur, quæ ex actuali præcedente relicta, durat in aliqua actione, vi illius incepta, & continuata; ut ſi ex intentione baptizandi, vel celebrandi, vadas ad Eccleſiam, ſacras veſtes induas, Altare vel baptiſterium accedas, etſi interim omnia alia cogites. Ratio, quia hoc ſufficit, ut actio illa ſit humana, & moralis, Laym. *lib. 5. t. 1. c. 5. Unde reſolves:*

I. Si Sacerdos habens fortè ante ſe panem, recitet factum & verba Chriſti, non ideò conſecrat.

II. Impotens rationis, ebrius, vel ſomnians, non conficit Sacramentum, etiamſi ante ebrietatem, vel ſomnum id intenderit, quia non agit humano modo. *Laym. l. c.*

III. S. Athanaſius in luſu puerili verè baptizavit, quia intendit facere, quod viderat in templo fieri ab Epiſcopo.

IV. Hæreticus validè baptizat, & contrahit Matrimonium etſi non credat hoc eſſe Sacramentum, rideat, & contemnat: imò etſi nolit facere, quod facit Eccleſia Romana, ſed quod ſua, falsò putans, non Romanam, ſed ſuam eſſe veram; etſi etiam per hoc nolit conferri gratiam. Ratio, quia intentio generalis, qua vult, quod Chriſtus inſtituit, prævalet intentioni prævenienti ex errore privato. Bonac. *t. 1. d. 1. q. 3. p. 2. n.* 9. Suar. Fill. &c.

V. Non debet repetere ſub conditione conſecrationem, qui in ipſa fuit diſtractus; vel qui minores hoſtias ad altare detulit, de quibus, majorem conſecrans, non explicitè cogitavit, nec detexit.

Dixi II. *Abſoluta*, quia conditionata ſuſpendit effectum, quod, præterquàm in matrimonio, fieri non poteſt. *Unde reſolves:*

I. Validum eſt Sacramentum collatum ſub conditione præterita, aut præſenti neceſſaria, vel contingente, ſi conditio verè ſit impleta, v. g. abſolvo te, ſi vis dimittere concubinam, ſi capax es, baptizo te, ſi non es baptizatus. Bon. *l. c. n.* 18.

II. Nullum eſt Sacramentum datum ſub conditione futura, ſive ſit hæc contingens, ut abſolvo te, ſi reſtitues, ſi dimiſeris concubinam, &c. ſive neceſſaria, adjecta animo ſuſpendendi Sacramentum, ut abſolvo, ſi cras ſol orietur. Bon. *ibid.* Suar. Kon. &c.

III. Dubium eſt Sacramentum collatum ſub conditione occulta, humano modo incognoſcibili, v. g. Baptizo, ſi es prædeſtinatus, ſi Deus videt te hoc anno moriturum.

IV. Gra-

Digitized by Google

„ IV. Graviter peccat; qui adminiſtrat Sacramentum (ex-
„ cepto Matrimonio) ſub conditione, non ſolùm futura (quod
„ ſemper eſt mortale) ſed etiam præſenti; aut præterita; ſive
„ in ſe ſit prorſus occulta, quod etiam eſt mortale; ſive huma-
„ no modo cognoſcibilis; quod tamen nullum eſt, ſi fiat ex
„ cauſa rationabili; raro veniale (ſæpiùs mortale) ſi abſque
„ ulla cauſa. Ratio, quia aut nullum facit Sacramentum,
„ aut dubium, aut validum quidem, ſed non ſine nugatione
„ in re gravi. V. Bonac. *l. c. n.* 20. Suar. Kon *&c.* Regin. *l.* 8. *n.* 7.
„ Nugnum *in* 3. *p. q.* 60. *art.* 8. *diffic.* 2. *Scholaſt.*

ADDENDA.

48 **Q***Uæſt.* 10. *Quinam conſtituti ſint Miniſtri Sacramento-rum?* R.

§. 1. De Miniſtris Sacramentorum antiquæ legis agunt Scholaſtici: ſufficit breviter inſinuare, quod Miniſter Remedii naturæ & Circumciſionis potuerit eſſe quivis fidelis, uti habet communior cum Eſcob. *l.* 8. *n.* 109. Miniſter Agni paſchalis erat in quavis domo Pater-familias, qui cenſebatur Sacerdos hujus ritus. Miniſtri reliquorum Sacramentorum erant Sacerdotes & Levitæ: utrique autem aſſumebantur è tribu Levi, quam Deus ad ejuſmodi miniſteria deputarat, uti cum communi Bernal. *d.* 17. *n.* 1.

49 *§.* 2. Per Miniſtrum Sacramenti novæ legis (de quo ſolo impoſterùm loquemur) intelligitur ille, qui nomine Chriſti operans Sacramentum conficit: hinc in Euchariſtia Miniſter non eſt, qui pinſit panem vel exprimit vinum, imò nec in rigore, qui Euchariſtiam tantùm diſtribuit, quamvis ſæpè dicatur miniſtrare, latiùs ſumendo. Similiter pœnitens non eſt Miniſter Pœnitentiæ, quamvis ponat dolorem & confeſſionem, quæ ſunt partes Pœnitentiæ eſſentiales, quia non ponit eas tanquam operans nomine Chriſti, ſed ille nomine Chriſti operatur, qui validè ponit formam Sacramenti.

50 *§.* 3. Miniſter Sacramentorum, de lege ordinaria & ex vi modernæ inſtitutionis, eſt ſolus homo, & quidem viator, uti tenent communiter AA. cum S. Thom. *q.* 64. *art.* 7. & Lugo *d.* 8. *ſ.* 1. *Nec obſtat*, quòd *S. Thom. ad* 2. dicat Beatos habere, cur poſſint potiùs eſſe Miniſtri quàm Angelos, *nam* non ideò dicit reipſa eſſe Miniſtros, ſed hoc pertranſit, cùm nihil faceret ad ſolutionem argumenti. Si tamen quis à Beato extraordinariè, v. g. abſolveretur à peccatis, eſſet quidem abſolutus, attamen maneret obligatus ad confitenda mortalia homini viatori & ad ſubjicienda directè clavibus Eccleſiæ militantis, ſicuti nunc juſtificatus per contritionem ad hoc ipſum obligatur, Lugo *in Reſp. Moral. l.* 1. *dub.* 16.

51 §. 4. Non quivis homo eſt cujuſvis Sacramenti Miniſter, uti fides docet contra Luterum apud Bellar. *hic l.* 1. *c.* 24. nam ita aſſeritur ad Eph. 4. *v.* 11. *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos* &c. *Alios autem Paſtores* Ad Hebr. 5. *v.* 4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Definit hoc expreſsè *Trident. ſ.* 7. *De Sacramentis in genere Can.* 10. *De Confirmatione, Can.* 3. *de Euchariſtia, ſ.* 22. *Can.* 2. *de Pœnitentia, ſ.* 14. *Can.* 10. *De extrema Unctione, Can.* 4. *De Confirmatione & Ordine, ſ.* 27. *Can.* 7. V. Bellarm. ſuprà, qui c. 25. accuratè diſſolvit ea, quæ opponunt hæretici.

52 *§.* 5. Miniſter, 1. Baptiſmi, poteſt eſſe omnis homo, etiam fœmina. 2. Confirmationis & Ordinis, de jure eſt ſolus Epiſcopus; ex commiſſione Papæ poteſt eſſe etiam ſimplex Sacerdos, Lugo *in Reſp. Mor. l.* 1. *v.* 6. Dicaſt. *t.* 6. *d.* 17. & alii. 3. Euchariſtiæ conficiendæ, Pœnitentiæ & extremæ Unctionis, ſolus Sacerdos: Euchariſtiæ diſtribuendæ, etiam Diaconus ex commiſſione Sacerdotis, & in neceſſitate, Dicaſt. *de Euch. d.* 11. *dub.* 5. Abſolutè autem poſſet eam quivis, etiam non ordinatus, imò ægrotus ſibi ipſi pro Viatico dare, ſi alius ordinatus abeſſet, uti à n. 481. dicetur. 4. Matrimonii miniſtri ſunt baptizati contrahentes, etiam fœmina: quæ omnia pluribus explicabuntur ſuis locis. Ex dictis,

53 §. 6. *Inferuntur* ſeqq. 1. Simpliciter loquendo, Chriſtus dici debet cauſa efficiens principalis Sacramentorum, homo autem miniſterialis. 2. Sicuti humanitas Chriſti inſtituit Sacramenta principaliter miniſterialiter, ſecundùm *S. Th. q.* 64. *a.* 3. ita eadem humanitas operatur in Sacramentis principaliter miniſterialiter, homines autem inſtrumentaliter, & ſubordinatè ad Chriſtum. 3. Divinitas Chriſti ſive omnipotentia Dei producit principaliter phyſicè Sacramenta, humanitas autem nullo modo phyſicè producit, ſed verba & intentio in omnibus Sacramentis producuntur phyſicè & immediatè à ſolo homine Miniſtro, qui etiam in omnibus Sacramentis phyſicè immediatè producit res, excepta Euchariſtia & Pœnitentia: nam in Euchariſtia Corpus Chriſti & unio cum ſpeciebus phyſicè à ſolo Deo producuntur: in Pœnitentia autem, dolor, propoſitum & confeſſio, quæ ſunt res illius Sacramenti, producuntur phyſicè ab ipſo pœnitente. 4. Humanitas Chriſti efficit principaliter moraliter omnia Sacramenta, non tantùm hoc ſenſu, quòd ſit cauſa principalis ſuo merito & impetratione movens Deum ad phyſicè efficiendum Sacramentum, ſed etiam quia nomine Chriſti omnia efficiuntur ab hominibus tanquam illius Miniſtris, hinc *Joan.* 1. *v.* 33. de Chriſto dicitur, *Ille eſt qui baptizat*, & *Joan.* 4. *v.* 1. dicitur Chriſtus eſſe baptizans, non per ſe ſed diſcipulos, quod idem dicit S. Aug. *tr.* 6. *in Joan. Petrus baptizat, hic eſt, qui baptizat* &c. hinc *Apoſtolus* 2. *ad Corinth.* 2. *v.* 10. etiam de aliis Sacramentis ait, *Ego, quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti*, & idem expreſsè aſſeritur Cap *Virum* 72. *de Conſecr. diſt.* 2. patetque de Euchariſtia, nam verba proferuntur in perſona Chriſti, qui etiam ideo dicitur Sacerdos in æternum: hinc *Trid. ſ.* 22. *c.* 2. ait, Una *eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens, Sacerdotum miniſterio.* Similiter abſolvens dimittit peccata nomine Chriſti, nam *quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Marci 2. *v.* 7. Imò etiam contrahentes Matrimonium, efficiunt illud Sacramentum Chriſti nomine, non hoc ſenſu, quaſi Chriſtus ſit principaliter contrahens, ſed iſto, quòd Chriſtus ſit cauſa, cur ponatur ratio Sacramenti, quam non efficerent contrahentes, niſi operarentur in nomine & ſecundùm inſtitutionem Chriſti, qui per actionem contrahentium immediatè cauſare voluit gratiam in illis. 5. Miniſtri Sacramentorum, meliùs dicuntur Miniſtri Chriſti, quàm Eccleſiæ, neque enim intendunt operari nomine Eccleſiæ, ſed Chriſti: attamen ſunt Miniſtri Eccleſiæ, quia ab Eccleſia conſtituuntur & pro ea miniſtrant.

Q. 11. *Quid addendum ſit circa intentionem in Miniſtro requiſitam?* Reſp. Quid ſit intentio, & quæ dicatur formalis, virtualis, habitualis, interpretativa; explicita aut implicita; directa vel indirecta, dixi l. 4. nu. 1324. debentque hic recoli: quibus ſuppoſitis, adde ſeqq. 54

§. 1. Ad valorem Sacramenti non ſufficit in Miniſtro intentio ponendi res, & verba ex joco, neque etiam intentio ponendi ea ſeriò & purè materialiter, ſed requiritur intentio ponendi ea ut ſacramentalia. *Pars* 1. eſt contra Luth. Calv. & alios apud Bellarm. *hic l.* 1. *c.* 17. qui dicunt ſufficere, ſi res & verba quomodocunque ponantur, dummodò adſit fides in ſuſcipiente, ſed oppoſitum eſt de fide, partim ex Florent. in decreto *Eugenii IV.* ad Armenos, & Trident. *ſ.* 7. *Can.* 11. quæ requirunt intentionem ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia; partim ex decreto *Leonis X.* damnantis hunc 12. art. *Lutheri*, *Si confeſſus non eſſet contritus, aut Sacerdos non ſeriò ſed joco abſolveret, ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſſime eſt abſolutus:* quem articulum etiam expreſsè damnat *Trid. ſ.* 14. *de Pœn. Can.* 9. Quod autem dicitur de abſolvente, valet de conficiente quodvis aliud Sacramentum. *Pars* 2. eſt contra *Catharinum*, *Scribonium* & alios, qui putarunt ſufficere intentionem ponendi actiones purè materialiter, ſed opinionem illam vocat Bernal. *d.* 17. *n.* 55. omnino falſam, Henricx *d.* 3. *n.* 16. improbabilem, Arriaga *d.* 19. *n.* 13. non tantùm improbabilem ſed forſan etiam planè erroneam, Lugo *d.* 8. *n.* 15. dicit parum diſtare ab errore hæreticorum, Vaſq. *d.* 138. *n.* 33. putat eſſe expreſsè damnatam, ideoque num. 29. dixerat oppoſitum eſſe ab Eccleſia definitum, & eſt ſaltem certiſſimum, poſtquàm *Alex. VIII.* die 7. Dec. 1690. damnavit hanc 28. propoſ. *Valet Baptiſmus collatus à Miniſtro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi obſervat, intus verò in corde ſuo apud ſe reſolvit; non intendo, quod facit Eccleſia:* & ideò etiam *Trid. ſ.* 14. *de Pœn. c.* 6. requirit in Sacerdote animum, non tantùm ſeriò agendi, ſed verè abſolvendi: quod autem dicitur de hoc Sacramento, idem eſt de aliis. Ratio verò pro omnibus à priori, eſt voluntas Chriſti, qui ſecundùm *Apoſtolum* 1. *ad Corinth.* 4. *v.* 1. voluit Miniſtros eſſe, non purè nuntios, ſed *diſpenſatores myſteriorum Dei*, ad quos ſpectat humano modo agere, hic & nunc quidem ſecundùm arbitrium ſuum, attamen accommodatè ad voluntatem Principalis, cujus vices agunt. Rationes à poſteriori dat *Bellarm.* ſuprà ex abſurdis, quæ ſequerentur, nam ſi Sacerdos ad menſam legeret verba, *Hoc eſt Corpus meum*, conſecraret totum panem præſentem; ſi quis in theatro ageret perſonam Conſtantini & modo agendi externo baptizaretur, reipſa rebaptizaretur &c.

Objic. 1. Varias authoritates & exempla. Reſp. Iſta omnia videri poſſunt explicata apud Bellar. *c.* 28. & Moyam *tr.* 4. *q.* 3. *§.* 3.

Objic. 2. Vis ſignificativa ſigni ad placitum non pendet ab intentione utentis ſed ſolius inſtituentis, ſed Sacramentum eſt ſignum ad placitum Chriſti, ergo non pendet ab intentione Miniſtri utentis. *Reſp.* Non pendet ab intentione utentis, ſi inſtituens voluerit ab hac pendere, uti Chriſtus voluit, n. ſi noluerit, tranſeat: *dico*, tranſeat, nam *vox* eſt ſonus ab ore animalis productus cum intentione ſignificandi, ergo ad vim ſignificativam alicujus ſigni requiritur aliqua intentio.

Objic. 3. Contractus externè tantùm factus inter homines valet, quamvis abſit interna intentio contrahendi, ergo etiam Sacramentum. Reſp. 1. n. antec. ſecundùm dicta l. 3. p. 2. à n. 608. Reſp. 2. Dato ant. n. conſeq. homines non poſſunt cognoſcere intentiones internas, Dominus autem intuetur cor, 1. Reg. 16. *v.* 7. ergo quamvis ad contractum inter homines non requireretur in-

intentio interna, requiretur ad quaſi contractum Dei cum Miniſtro Sacramenti, quia Deus noluit ſe obligare ad cauſandam gratiam, niſi videret in Miniſtro intentionem internam. V. Eſparſam *q.13.*

Objic.4. Ut Dominus validè donet per famulum, ad hoc non requiritur intentio famuli, ergo neque ad hoc, ut Chriſtus per Miniſtrum conficiat Sacramentum. R. Ad hoc non requiritur intentio famuli, ſi famulus ſit tantùm internuntius donationis, c. ſi ſit tanquam Procurator vel agens vices Domini, n. tum enim hujus voluntati committitur valor vel nullitas donationis, & ſic ſe habet Miniſter in Sacramentis. V. Lugo *d.8. num.29.*

Objic.5. Eccleſia præcipit orationem Horarum, & tamen qui recitaret tantùm externè, internè nolens ſatisfacere ſed irridere Eccleſiam, adhuc ſatisfaceret, ergo ſimiliter in Sacramentis. R.1. Dato ant. n. conſ. Eccleſia cùm non cognoſcat, etiam non judicat de internis, hinc fortè præcipit ſolam recitationem externè attentam: è contra Deus, author Sacramentorum cognoſcit & judicat interna, ergo non eſt ratio, cur non præceperit intentionem & attentionem internam pro conficiendis Sacramentis. R.2. Ut ſatisfiat, etiam pro Horis, debet adeſſe intentio orandi, ut dictum eſt *l.4.n.1325.* ergo intentio aliqua interna requiritur.

Objic.6. Repugnat divinæ bonitati, ut damnetur infans vel homo tantùm attritus propter malitiam Miniſtri, qui externè tantùm fingit ſe baptizare aut abſolvere. Reſp. *Alenſ. Dur. Gabr.* & alii apud Averſ. *q.64.ſ.3.* putarunt Chriſtum in ejuſmodi caſibus ſupplere effectum gratiæ, quam ſententiam non improbat *S. Thom.* favetque *Valent.* apud Eſcob.*l.8.n.254.* Similiter *S. Bonav. Sylv.* & alii apud Dicaſt. *de Baptiſ.d.1.dub.13.* putarunt Deum ſupplere in Baptiſmo collato pueris necdum abſoluta forma mortuis: imò *Cajet.* putavit tales pueros, qui baptizari non poſſunt, ſalvari per fidem parentum: *Gerſon* docuit Deum ſaltem quandoque ſupplere extraordinariè: ſed rectè dicit Suar. *in Comment.ad q.64. ar.8.* omnes ſuppletiones illas non fundari in ulla lege vel promiſſione Dei, imò carere omni ratione probabili: hinc *Henriq.* opinionem primam vocat imperitam; *Cabrera*, temerariam & erroneam, *Eſcob.* improbabilem, eamque rectè confutant Gonet. *d.6. à num.42.* Herincx *d.6.à numer.21.* Dicaſt. *ſuprà.* Itaque dicendum eſt tales damnari propter peccata ſua originalia vel actualia, quæ contraxerant & remiſſa non ſunt, quòd autem remiſſa non ſint, non eſt defectus bonitatis in Deo, qui dederat media, ſed eſt occaſionaliter per malitiam Miniſtri, quam Deus impedire non tenebatur, imò nec poterat, ſalva lege ordinariæ providentiæ.

Alia argumenta Setibonii ſolvit fusè Lugo *à nu.37.* breviùs Platel. *hic à n.85.* & Arriaga *n.9.*

55 §.2. Intentio indirecta, ſive tantùm in cauſa, non ſufficit ad conficiendum Sacramentum. Eſt communis & extra controverſiam, inquit Vaſq. *d.138 n.68.* contra *Cabreram*, qui dicit probabile eſſe, quòd Baptiſmus in ebrietate vel ſomno collatus à Miniſtro, qui anteà voluit ita conferre, ſit validus; ſed oppoſitum tenent Suar. Vaſq. Cone *Laym.* Tann. Dicaſt. *d.3.n.117.* Eſcob. *l.8.n.36.* Averſ. *q.64.ſ.3.* & unanimiter Theologi, inquit Herincx *d.3.n.30.* Ratio eſt 1. quia talis confectio Sacramenti non eſt actio humana, cùm non ſit facta liberè vel ex deliberatione rationis. 2. Prolatio verborum in tali ſtatu facta non eſt locutio humana, quia non manifeſtat mentem præſentem, nec quod tum judicat, cùm in tali ſtatu non ſit uſus humanus mentis aut rationis. 3. Talis actus non ſufficit ad contractum vel commercium humanum, ergo multò minus ad actum Miniſtri, quem Chriſtus voluit eſſe diſpenſatorem fidelem myſteriorum Dei, qui attendere debet, ut ponatur debita materia & bene exprimatur forma.

Objic.1. Si ideò ſe inebriavit, ut baptizaret, Baptiſmus denominabitur voluntarius, etiam in ſe, quia ex priore volitione debet manſiſſe aliquid tamquam virtus dirigens iſtam actionem in ebrietate, ergo ſufficit ad Sacramentum. R. n.ant. nam ſpecies phantaſiæ, quæ manſerunt, movent appetitum ſenſitivum ad talem actionem, quæ non eſt voluntaria reſpectu volitionis humanæ liberæ anteà habitæ, ſed tantùm eſt effectus potentiarum in ebrietate operantium.

Inſt.1. Actus præteritus denominatur voluntarius à volitione præterita non retractata, ergo etiam actus futurus. R.n.ſeq. actus præteritus, dum exiſtebat, pendebat à volitione, à qua denominabatur actualiter voluntarius, quod autem fuit actualiter voluntarium, manet habitualiter tale, quamdiu non retractatur: è contrà actus futurus numquam fuit nec fit voluntarius, ſed tantùm fuit volitus per modum objecti, omne enim voluntarium liberum debet eſſe à principio intrinſeco libero cum cognitione finis.

Inſt.2. Prior intentio, quamvis eſſet ſimpliciter indirecta, tamen erat directa reſpectu Sacramenti, quia intendebat Sacramentum in ſe tamquam finem ebrietatis, intentio autem directa Sacramenti ſufficit, ergo. R. Intentio directa ſufficit: ſi exiſtat formaliter vel virtualiter, c. ſi exiſtat tantùm habitualiter, n. Tempore ebrietatis autem exiſtit tantùm habitualiter, quod non ſufficit, ſecundùm dicenda *n.56.*

Inſt.3. Intentio manet virtualiter in Miniſtro diſtracto, ergo etiam in ebrio. R. n. conſ. Quamvis diſtractus magis perceptibiliter attendat ad objectum diſtrahens, tamen communiter ſimul attendit tenuiter & imperceptibiliter ad alterum prius objectum, manetque immediatè liber ad volendum oppoſitum, ergo non eſt mirum, quòd talis actio ſufficiat ad Sacramentum, ſecundùm dicenda *n.58.* *Dixi*, communiter, nam ſi diſtractio eſſet omnimoda & veluti raptus extaticus, actio in hoc non videtur facta humano modo, prout requiritur ad Miniſtrum Sacramenti, deſiiſſet enim omnis actualis, etiam tenuis attentio.

Inſt.4. Voces ſcriptæ retinent vim ſignificandi humano modo, quamvis poſteà dormiat ille, qui ſcripſit, ergo etiam voces prolatæ in ſomno. R. n.conſ. nam imprimis, quando voces ſcribebantur, pendebant ab humana intentione ſignificandi, quæ poſteà moraliter perſeverat: deinde voces ſcriptæ retinent, ſaltem ex uſu & pacto vim ſignificandi modo humano, uti rectè Palav. *n.102.* neutrum convenit vocibus in ſomno vel ebrietate prolatis.

Objic.2. Si quis prævideat ſe propter fidem occidendum in ſomno, & ideò dormiat; ſi occidatur, eſt Martyr; ſicuti è contra, ſi quis prævideat ſe occiſurum in ebrietate, & ideò ſe inebriet ac occidat, eſt homicida, & ſecundùm Lugo *n.110.* incurrit reſervationem homicidio annexam, ergo ſimiliter ille eſt Miniſter Sacramenti, ſi ideò ſe inebriet, & in ebrietate conficiat Sacramentum. R. n.conſ. ad martyrium vel homicidium ſatis eſt illa intendi ut objecta, quia hoc ipſo, quòd poſteà fiant, erunt volita & ſuo modo interpretativè voluntaria, quod ſufficiet, nam talis occiſio paſſiva erit verè mors obita propter fidem, ergo erit martyrium, & talis occiſio activa erit deſtructio vitæ alienæ contra jus ipſius, ergo homicidium injuſtum: è contrà ad confectionem Sacramenti requiritur intentio, quæ habet ſe tamquam cauſa ad effectum, alioquin non erit actio humana, talis autem non eſt in ebrietate: atque ideò à ſimili infert Lugo *num.102.* ſi quis prævideat ſe in ebrietate dicturum verba perjura, & ideò ſe inebriet, quamvis verba illa dicat in ebrietate, non fore perjurum, quia verba perjura, quando fiunt, debent eſſe verba humana, qualia non ſunt in ebrietate. Vide dicta *l.5.n.48.*

§.3. Intentio habitualis non ſufficit in Miniſtro conficien- 56
te Sacramentum, uti patet ex dictis, quia debet eſſe cauſa actionis, qua ponitur Sacramentum, ex vi enim illius intentionis debet poſitio Sacramenti eſſe actio humana Miniſtri agentis nomine Chriſti, & prudenter diſpenſantis ejus myſteria, ergo.

Objic.1. S. Th.*q.64.art.4.* dicit habitualem ſufficere. R. Per habitualem intelligit virtualem, uti patet ex contextu: & omnes ita eum explicant. Probabiliter etiam dicitur eum Gonet. *d.6. num.51.* per errorem deſcribentium eſſe poſitum To *habitualem* pro *virtualem*, quia modus abbreviandi apud *S. Tho.* erat fere ſimilis: & in aliis antiquis exemplaribus, habetur, *virtualem*.

Objs.2. Habitualis ſufficit in ſuſcipiente, ergo etiam in conficiente. R. n. conſ. Conficiens debet vi intentionis ſuæ agere humano modo, nomine Chriſti, tamquam fidelis diſpenſator &c. quod non fiet, niſi intentio actu dirigat actionem: ſuſcipiens eſt tantum patiens, ergo in hoc ſufficiet talis intentio, per quam cenſeatur volens pati ſeu recipere Sacramentum, ad quod ſufficit intentio habitualis, quandoque etiam interpretativa, uti dicetur *à n.168.*

Objic.3. Intentio habitualis ſufficit pro applicatione Miſſæ eras legendæ, ergo etiam pro Sacramento eras conficiendo. R. N. conſ. quia ut Miſſa ſit, & maneat applicata, ſatis eſt applicationem eſſe ſemel poſitam & non revocatam, tum quia eſt veluti donatio in diem, ſive ex nunc pro tunc, quæ tenet, cùm advenit tempus, quamvis non accedat nova donatio: tum maximè, quia Deus ex tunc conſtituitur velut executor, & acceptat Miſſam in talem finem, & poſita poſteà Miſſa, ad ſolum Deum pertinet dare aliquid propter illam: è contrà intentio conficiendi Sacramentum debet eſſe operativa ipſius Sacramenti, debet Miniſtrum facere operantem humano modo, nomine Chriſti, prudenter, fideliter, &c.

Objic.4. Si Titius ex alto loco effundens aquam, moriatur inſtanti A. poſt prolatam formam, & aqua inſtanti B. tangat puerum, Baptiſmus valebit, licèt tum nequidem virtualiter ampliùs exiſtat intentio Titii, ergo etiam valebit primo inſtanti ſomni, quamvis intentio tum non exiſtat niſi habitualiter. R. N. conſ. Effuſio aquæ, quæ eſt activa ablutio, eſt humano modo poſita à Titio, & cenſetur manere talis, quando accedit ablutio paſſiva, ſeu motus aquæ ſuper corpus pueri, quem motum non erat opus humano modo immediatè pendere à Titio, cùm ſit motus neceſſarius aquæ priùs humano modo motæ à Titio, qui poſuerat, quidquid ad ipſum ſpectabat po-

Digitized by Google

ponere, ut puer diceretur ab eo ablutus. Hinc docet Dicaſt. *d.3. nu.126.* quamvis Titius retractaret intentionem ſuam poſt effuſam aquam, non ideo impediendum valorem Sacramenti; pro quo Lugo *nu.109.* dat plura alia exempla circa Sacramentum Matrimonii. E contrà ablutio activa dormientis nunquam fuiſſet poſita humano modo, uti ſupponitur. Quòd ſi ſupponas immediatè ante ſomnum eſſe poſitam homano modo, valeret Baptiſmus, quamvis dormiret, quando corpus pueri paſſivè ablueretur.

Objic.5. Valet Matrimonium per Procuratorem contractum, quamvis Principalis tum dormiat aut in amentiam perpetuam inciderit, uti docent Sanch. Henriq. Bonac. Arr. *d.19. à nu.34.* contra B.Pontium & Lugo *num.*108. ergo in Miniſtro ſufficit intentio tantùm habitualis. R. Diſſimulato ant. diſt. conſ. ergo in Miniſtro, qui per ſe ipſum miniſtrat, valet intentio tantùm habitualis, n. ſi miniſtret per alium, tranſeat: jam verò hoc eſt ſpeciale in Matrimonio, quòd poſſit miniſtrari per mandatarium, quia nempè eſt contractus, qui per mandatarium fieri poteſt & obligare mandantem: hoc tamen manet, quòd mandans habere debuerit intentionem ſaltem virtualem humano modo poſitam, quando mandavit; neque opus eſt, ut partes, hujus præſertim Sacramenti, phyſicè coexiſtant. *Dixi*, tranſeat, nam aliqui dicunt, quòd intentio mandatarii tanquam animati inſtrumenti ſit moraliter intentio mandantis, intentio autem mandatarii eſt tum actu; ſed de hoc vide dicenda n. 174.

57 §.4. Multò minus ſufficit intentio interpretativa in Miniſtro conficiente Sacramentum, cùm hæc nec ſit nec fuerit intentio reipſa exiſtens, ſed tantùm quæ exiſteret, ſi occurreret cogitatio de illa elicienda: quòd autem non eſt, non poteſt dirigere confectionem Sacramenti, ut nomine Chriſti & humano modo fiat, ergo.

58 §.5. Attamen non requiritur intentio actualis formalis, ſed ſufficit virtualis, uti communiſſimè omnes inquit Arr. *nu.30.* imò omnes, ſecundùm Suar. *d.13.ſ.3.* Lugo *d.8.n.90.* Herincx *d.3.n.32.* tum quia hæc ſufficit ad orationem, vota, contractus, ergo ſimiliter ad conficiendum Sacramentum: tum etiam, quia ſi non ſufficeret, confectio Sacramentorum eſſet expoſita perpetuis dubiis & ſcrupulis, quia eſt ſupra moralem poteſtatem hominis ſemper habere intentionem actualem formalem, cùm nobis invitis ſe ingerant diſtractiones illam impedientes, unde meritò poſſemus ſemper dubitare de valore Sacramenti, de quo cùm non dubitent Eccleſia & Doctores, dummodò Sacramentum ſit poſitum cum intentione virtuali, moraliter certum eſt hanc ſufficere: & ratio à priori eſt, quia intentio virtualis eſt ſufficienter cauſa actionis, qua ponitur Sacramentum, eſt enim quædam virtus prioris intentionis, imperans & dirigens executionem ejuſdem objecti. Pro praxi tamen expedit præmittere formalem, ſi quis ſe reflectat, quia melior eſt & certior, ſi fortè virtualis deſiiſſet.

Objic. Intentio virtualis non ſufficit ad meritum, ergo nec ad confectionem Sacramenti. *Prob. ant.* Quod fit ex intentione virtuali, non eſt liberum, quia motiva in utramque partem tum non ita proponuntur, ut voluntas poſſit dici proximè expedita etiam ad oppoſitum, ergo. R.N.ant. nam imprimis probabile eſt ad meritum ſufficere libertatem imperfectam, imò & aliquam mediatam, uti tenent Suar. & alii contra Ovied. *de merito contr.2.p.1.* & Lauren. *d.2.ſ.6.* Deinde ſaltem eſt ſatis habere virtualem libertatem, & remanere actus tenues proponentes utraque motiva, vi quorum actuum poſſet voluntas directè velle oppoſitum, quamvis reflexè non experiatur in ſe potentiam ſibi imperandi oppoſitum. Ex dictis,

59 *Colliges*, eum, qui de more ponit actiones requiſitas ad Sacramentum, prudenter non poſſe dubitare de intentione requiſita, niſi hanc poſitivè excludat, quia vult facere, quod aliàs ſolet & quod faciunt ſimiles Miniſtri, quod ſufficit, uti rectè Gammach. & Abelly *p.2.t.1.c.1.ſ.8.* Item exercitè cognoſcit illas actiones eſſe ſacras, & poni non fruſtra, ſed ad fines certos, ergo exercitè intendet ut tales & ad iſtos fines, quod ſufficit, ut rectè *Vaſq.* Hinc infert etiam Maurus *qu.78. nu.5.* Miniſtros Sacramentorum, niſi ſtudioſè omiſerint intentionem faciendi Sacramentum, vel habuerint intentionem oppoſitam, ineptè dubitare, an habuerint intentionem ſufficientem ad valorem Sacramenti. Addit rectè *Bellarm.* opus non eſſe dicere ore aut corde, *intendo hoc facere, &c.* (hæ enim ſcrupuloſæ reflexiones potiùs devotionem impediunt, inquit Herincx *d.3.n.28.* hominemque perturbant:) ſed tantùm requiri, ut homo ſit præſens animo, & attentè faciat, quod facit: iſta enim dicuntur intentio in actu exercito, uti loquuntur Caj. & Leſſ. hic *qu.64.a.8.dub.2.* Sed de ſcrupulis circa intentionem, & ſpeciatim circa conſecrationem, plura addemus, quando de Sacrificio.

60 *Q.12. An in Miniſtro Sacramentorum ſufficiat intentio coacta?* R. Sufficere, ſi Matrimonium excipias, nam intentio coacta hîc dicitur, quam Miniſter nollet quidem habere, nunc tamen habet, quia ab extrinſeco cogitur ad illam, v.g. per metum, ſed talis intentio ſufficit ad ſex prima Sacramenta, eſt enim actio humana, ſimpliciter libera, capax meriti & demeriti, tantùm ſecundùm quid involuntaria: Eccleſia autem ſpecialiter voluit, ut Matrimonium haberet perfectiorem libertatem, uti ſuo loco dicetur.

Q.13. An intentio Miniſtri debeat eſſe determinata ad 61
certam materiam, & perſonam? R. Affirmativè, cum Lugo *d.8.n.111.* & Eſcob. *l.8.nu.265.* quia intendere debet præſens Sacramentum, quod conſtat ſua v.g. ablutione; actio enim procedens ex intentione debet cadere ſuper hoc, in quod fertur intentio, hinc etiam debet intendere conferre perſonæ præſenti, cui applicat: ideòque ſi Cajum ablueres, & dirigeres formam Baptiſmi ad Titium, intrà te dicendo, abluo Cajum, ſed Titium baptizare volo, mentireris & invalidus eſſet Baptiſmus. Item ſi Sacerdos haberet ante ſe duas hoſtias, & vellet conſecrare tantùm unam, neque determinaret quam, neutra conſecraretur, quia intentio non eſſet determinata quoad materiam, Lugo *num.26.* Idem eſt, ſi audiviſſet duorum Confeſſiones, velletque abſolvere tantùm unum, & non determinaret quem è duobus, *Averſ.qu.64.ſ.3.* Non eſt tamen neceſſe, imò malè fieret, ſi quis ſuam intentionem reſtringeret ad iſtam in individuo perſonam, vel ad hanc unicam hoſtiam, quam ipſe appoſuiſſet, ſed debet intentionem formare ad perſonam præſentem aut ad materiam appoſitam, & ſibi moraliter approximatam, uti dicetur *num.67. & 68.* An autem error circa materiam vel perſonam aliquando invalidet Sacramentum, dicetur qu. ſeqq.

Q.14. Quid addendum ſit circa errorem, & erroneam 62
intentionem Miniſtri? R. ſeqq.

§.1. Error Miniſtri, itemque intentio inducendi novum ritum, per ſe loquendo, non invalidant Sacramentum, Suar. *d.2. ſ.5.* Lugo *d.2. à n.113.* Compt. *d.63.ſ.3.nu.6.* Eſcob. *l.8.num.136.* Bernal. *d.6.ſ.3.ſ.2.* Dicaſt. *d.1.d.9.* & 10. Gonet. *d.1.nu.134.* Gob. *in Exp.tr.1.n.193. Probatur*, quia Græci putant hæc omnia, *Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur*, eſſe de eſſentia conſecrationis panis; & licèt hoc addant, ac fortè etiam habeant intentionem inducendi illum ritum, tamen validè conſecrant, quia volunt facere, quod Chriſtus inſtituit, & ponunt, quidquid ad eſſentiam Sacramenti requiritur: per accidens autem ſe habent talis error, & altera concomitans intentio, quæ non pugnat cum intentione generali conficiendi Sacramentum, prout hic & nunc confici poteſt, uti pluribus firmat *Arriaga d.7.n.10.*

Objic. Zacharias Papa *n.36.* relatus dixit Baptiſmum *in nomine Patria, Filia & Spiritu Sancta*, ideo eſſe validum, quia ſic baptizans nolebat inducere errorem, aut hæreſim, ſed procedebat ex ignoratione linguæ latinæ, ergo non fuiſſet validus, ſi voluiſſet inducere errorem. Similiter S.Th. *q.60.art.8.O* ait, *ſi quis intendat per hujuſmodi additionem, vel diminutionem alium ritum inducere, qui non ſit ab Eccleſia receptus, non videtur perfici Sacramentum.* R. Uterque vult, quòd poſſemus dubitare de valore, ſi talis miniſter voluiſſet inducere errorem, non quia hoc ipſo defuiſſet aliquid ex parte materiæ, vel formæ, ſed quia tum non poſſemus judicare adfuiſſe intentionem debitam: & ideo *S.Th.* ſubdit hæc formalia, *non videtur perfici Sacramentum, quia non videtur, quòd intendat facere id, quod facit Eccleſia:* & hoc ipſum dixerat *art.7. ad 3.* ergo à contrario valeret, ſi intenderet facere, quod facit Eccleſia, uti ſatis apertè docet S.Th. *q.64.art.9.* Notant tamen rectè Suar. Lugo *nu.118.* & alii, ſi diceret, *in nomine Patris, & Filia, & Spiritus Sancti*, tantùm intendens inducere hunc errorem, quòd in divinis non eſſet Filius, ſed filia, vitiari Sacramentum, quia cùm Tò *filia* in illis circumſtantiis ſit æquivocum, ex intentione ſolius falſi ſenſus determinaretur ad ſenſum oppoſitum veræ formæ; & hoc ordinariè fiet in tali homine, inquit Con. *q.60.n.65.* quia intenderet hoc abſolutè, quod ſi ſimul haberet primariam intentionem faciendi, quod Chriſtus inſtituit, vel quod facit vera Eccleſia, non vitiaretur Sacramentum, quia hæc intentio prævaleret.

§.2. Si Arrianus proferat rectam formam Baptiſmi, quam- 63
vis ſimul putet non debere ſignificari æqualitatem perſonarum, ſed Patrem eſſe reverâ majorem Filio, dummodò hoc non exprimat, & habeat intentionem faciendi, quod Chriſtus inſtituit, validè baptizat, uti expreſsè docet S.Auguſt. *l.3. de Bapt. c.15.* & Conc. Arelat. *Can.8.* uti refertur etiam *Cap. de Arrianis, 109. de Conſecr. diſt.4.* Et ratio eſt eadem, quia ponit totam materiam, & formam, ac per accidens ſe habet error internus, & intentio generalis prævalet.

Objicies. Ad valorem formæ non ſufficit externa prolatio, ſed requiritur, ut ſit locutio humana, ergo forma debet eſſe manifeſtatio conceptus interni, ſed hæc verba, *In nomine Patris, & Filii*, prolata ab Arriano, non ſunt vera manifeſtatio conceptus interni, quia Arrianus non habet niſi hunc conceptum Patris majoris, & Filii minoris, ergo. R.N.min. nam licèt habeat conceptum clarum Patris majoris, & Filii minoris tamen ſimul etiam habet conceptum confuſum, & implicitum

Patris,

Digitized by Google

Patris,& Filii æqualis,quia per intentionem prævalentem vult intelligere hoc,quod Chriſtus intelligi voluit: Chriſtus autem voluit intelligi Patrem, & Filium æqualem, ergo.

Inſt. Arriatus in mente non habet pro objecto Perſonas veras ſed chymeticas, nam in Deo, Pater major & Filius minor, ſunt chymeræ, ergo etiam voces illæ, *In nomine Patris & Filii*, non ſunt repræſentativæ veri objecti. R. Non habet pro objecto claré & explicité cognito perſonas veras, c. non habet pro objecto confusè & implicité cognito, n.ant.& conſ. nam voces illæ per intentionem prævalentem determinantur ad ſignificandum objectum confusè & implicité cognitum, uti *n.*38. dictum eſt de vocibus æquivocis.

64 §.3. Si etiam in forma exprimatur error, non deſtruens ſenſum formæ, ſed tantùm contrarius alteri veritati fidei, uti ſi dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris, qui te redemit &c.* non ideo invalidatur Sacramentum, dummodò intendat facere, quod Chriſtus inſtituit, ita Palud. Durand. Sot. Suar. Vaſq. Lug. Dicaſt. *n.* 138. Et ratio eſt eadem, quia manet ſenſus à Chriſto intentus.

Objicies. Quamvis error non ſit contrarius ſenſui à Chriſto intento, tamen tota propoſitio fit falſa, ergo vitiatur Sacramentum, quod requirit veram formam. *Reſp.* Tota propoſitio interna fit falſa, transeat, externa, n. Hæc propoſitio interna, *Hoc eſt corpus meum capite plexum*, eſt indiviſibilis & indiviſibiliter tendit in totum ſuum objectum, hine ſi ſit difformis uni parti objecti, dicitur ſimpliciter difformis objecto: eadem tamen propoſitio eſt virtualiter duplex, & ut repræſentativa hujus partis objecti ſic ſe habentis, dici poteſt vera præciſivè, id eſt, non falſa, quàmvis ſit falſa poſitivè reſpectu alterius partis, & conſequenter reſpectu objecti ſui adæquati. Propoſitio autem externa, quæ realiter eſt diviſibilis, diviſibiliter tendit in ea objecta & diviſibiliter manifeſtat propoſitionem internam, ergo poteſt quoad primam partem eſſe ſuo modo vera denominativè, prout eſt ſignificativa judicii inadæquatè ſumpti, quamvis quoad partem poſteriorem ſit falſa; hæc autem pars eſt impertinens ad formam à Chriſto inſtitutam, neque deſtruit ſenſum à Chriſto intentum per formam, ergo non obſtat valori Sacramenti, uti ſine dubio validus foret Baptiſmus, ſi quis diceret, *ego te baptizo hac aqua frigida &c.* quamvis aqua eſſet calida. *Conf.* nam Symbolum Apoſtolorum habet omnes ferè partes connexas, & facit quodammodò unam propoſitionem, neque tamen ideò ab hæretico dicitur falſum, quia ipſe putat hanc partem, *Communionem Sanctorum*, eſſe falſam; ſimile autem eſt de alia ejuſmodi propoſitione.

Inſt. Ergo nec obſtaret ſi diceret, *Hoc eſt corpus meum aerium*. R. N. ſeq. nam ibi non ſignificatur, nec in mente intelligitur corpus verum, ſed tantùm apparens, ergo propoſitio illa externa, etiam reſpectivè ad illam partem, quæ eſt forma à Chriſto inſtituta, non manet vera, cùm non maneat repræſentativa objecti, quod Chriſtus voluit ſignificari & intelligi.

65 §.4. Si quis volens dicere, *Si es baptizatus, ego te non baptizo, ſi non es baptizatus, ego te baptizo, &c.* per errorem dicat, *Si es baptizatus, ego te baptizo, ſi non es baptizatus, ego te non baptizo*, videtur invalidari Sacramentum, cùm verba faciant ſenſum impoſſibilem, & directè excludant veritatem ac ſenſum formæ à Chriſto intentum: Neque juvat intentio, quando illi contradicunt verba externa excludentia ſenſum requiſitum.

66 §.5. Si quis omittat aliquid non eſſentiale, putans eſſe eſſentiale, non conficit Sacramentum, non ratione erroris, ſed defectu intentionis, quia voluntas conficiendi Sacramentum non ſtat cum voluntate omittendi aliquid, quod putat eſſe eſſentiale. Si tamen haberet intentionem generalem & quaſi conditionatam faciendi per verba, quidquid per illa fieri poſſet, hæc prævaleret & ſufficeret, uti rectè Amic. *num.* 80. & Arr. *num.* 25.

67 §.6. Errores alii Miniſtri circa ipſum Sacramentum, raró illud invalidant, uti rectè Lug. *d.*8. *à n.*118. quia nihilominùs aderit intentio ſufficiens & prævalebit, uti ſi putaveris eſſe aquam benedictam & erat profana; ſi loco vini gallici putabas eſſe rhenanum; ſi loco unius hoſtiæ appoſueris duas ſibi cohærentes, &c. Quòd ſi quis putet de eſſentia abſolutionis eſſe omnia hæc verba, *abſolvo te à peccatis tuis in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*, ideoque habeat intentionem cauſandi gratiam in fine omnium illorum verborum, gratia cauſabitur in fine verborum eſſentialium, uti habet communis cum Lugo & Boſco *de Pœnit. d.*7. *ſ.*3. *concl.*2. contra Vaſq. & Dicaſt. *de Pœn. d.*5. *à num.*51. quia non eſt in poteſtate hominis facere aliquid eſſentiale, quod tale non eſt, aut ſuſpendere effectum gratiæ, poſita completè ejus cauſa neceſſaria.

68 §.7. Error Miniſtri circa perſonam, quæ Sacramentum ſuſcipit, per ſe loquendo, non obſtat valori, niſi tantùm in Matrimonio. Ita communiter omnes cum Vaſq. *d.*138. *cap.*7. ubi varias circa hæc refert ſententias; & certiſſimum eſſe dicit Bernal. *d.*17. *num.*83. quia natura ſex primorum Sacramentorum eſt, ut Miniſter ordinariè non debeat intentionem reſtringere ad hunc vel illum, ſed debeat intendere conferre Sacramentum petenti, cum non referat ad finem Sacramenti, ſive ſit Cajus ſive Titius, inquit Sanch. *de Matr. d.*18. *num.*12. hinc validè baptizas puerum, licèt putes eſſe puellam: validè abſolvis mulierem, licèt putes eſſe virum, quia nempe intendis baptizare vel abſolvere eum, qui tibi eſt præſens. E contrà contrahens Matrimonium determinatè intendit hanc perſonam, quia natura Matrimonii eſt, ut inducat obligationem ad ſemper vivendum cum hac perſona & ad ſimul educandas hujus perſonæ proles, ergo error circa perſonam eſt circa ſubſtantiam & invalidat contractum, ſecundùm dicta *l.*3. *p.*2. *à num.*612. *Dixi* 1. per ſe loquendo, nam ſi Miniſter nollet conferre Sacramentum, niſi eſſet hic, quem eſſe putat, ſi reipſa non eſſet, Sacramentum foret nullum: è contrà ſi contrahens Matrimonium vellet contrahere cum præſente puella, ſive eſſet Caja ſive Titia, validè contraheret, quamvis erraret in perſona, ſed hæc eſſent per accidens & præter naturam talium Sacramentorum. *Dixi* 2. quod Miniſter in ſex primis Sacramentis ordinariè non debeat reſtringere intentionem ad hunc vel illum, hoc enim facere ſine juſta cauſa, ſecundùm Vaſq. Sor. Fill. & Eſcob. *num.*265. foret grave ſacrilegium, quia Sacramentum exponeretur periculo nullitatis: poſſet tamen eſſe juſta cauſa, verb. gr. ſi Confeſſarius ſciret Titium non eſſe diſpoſitum, & prudenter timeret, ne clàm irrepſiſſet in confeſſionale, voce & habitu ſimulans alium, deberet abſolvere ſub conditione, *ſi non es Titius*: & idem eſt in ſimilibus caſibus, de quibus videri poteſt Bernal. *num.* 82.

Objicies. Saltem natura Sacramenti Ordinis poſtulat, ut Epiſcopus habeat intentionem reſtrictam ad hanc numero perſonam, graviſſima enim incommoda naſcerentur, ſi poſſet ignotus pro noto validè ordinari. R. N. aſſumptum, nam graviora adhuc incommoda naſcerentur, ſi talis, qui per fraudem ſe ingeſſiſſet, non ordinaretur validè, quia publicè haberetur velut ordinatus, & tamen non eſſet, ideòque invalidè adminiſtraret Sacramenta illa, quorum valor pendet ab Ordine. *Nec obſtat*, quòd Epiſcopi aliqui ante Ordinationem proteſtentur per ſuum Archi-Diaconum, ſuæ intentionis non eſſe ordinare eum, qui per fraudem ſe ingeſſerit, verb. gr. ſine titulo, ſine ætate &c. *nam* proteſtationem illam non approbat Lugo *d.*8. *num.* 119. & quamvis fiat, plus non debet ſignificare, quàm Epiſcopum optare, ut emaneat, qui talis eſt; *vel*, uti vult Rhodes *d.*1. *qu.*4. *ſ.*3. §.5. tantùm ſignificat ſe repulſurum, ſi ſciret ejuſmodi intruſum adeſſe: putantque Nav. Gob. *t.*8. *nu.*316. & alii apud Eſcob. *l.*23. *n.*199. Epiſcopum mortaliter peccaturum, ſi ita reſtringeret intentionem, & nollet ordinare illum, cui aliquid deeſſet: è contrà Arr. *num.*44. non audet conſuetudinem illam reprobare, putat tamen certum eſſe, quòd hoc non obſtante. Epiſcopus intendat ordinare illos, qui bona fide accedunt etiam cum tali defectu, nam poſteà ex præſcripto Pontificalis abſolvit omnes ab occultis impedimentis, ad effectum talis ordinationis, ergo talis proteſtatio fit, ut qui ſcit ſibi deeſſe aliquid, hac proteſtatione territus abſcedat; quem defectum cùm neſciat ille, qui bona fide accedit, fruſtra ad illum fieret illa proteſtatio: quidquid ſit de hoc, tenent Authores communiter cum Sporer *n.*138. talem, etiam mala fide accedentem, ordinariè loquendo, cenſeri debere validè ordinatum; addit Dicaſt. *d.*3. *n.*187. ſi eſſet rationabile dubium de intentione Epiſcopi, hunc interrogandum, & interim abſtinendum à miniſterio talis Ordinis, vi cujus conferendum eſſet aliquod Sacramentum: quod ſi interrogari non poſſet, Tamb. *l.*7. *c.*6. *num.*13. meritò dicit presbyterium ſub conditione reiterandum fore, propter periculum gravium damnorum, ſi ordinatio fuiſſet invalida.

*Q.*15. *Quid dicendum ſit, ſi conficiens Sacramentum ha-* 69
beat intentiones reipſa implicitè vel indirectè contrarias? R. Judicandum eſt de valore vel nullitate Sacramenti, ſecundum intentionem, quæ prævalet: illa autem prævalet, quæ magis appretiat & ſecundùm præſentem comparationem animi ſimpliciter præfert ſuum objectum; illa autem cenſetur magis appretiare, & ſimpliciter præferre ſuum objectum, quæ eſt abſoluta ſeu univerſalior & ſaltem virtualiter reflexiva ſupra alteram, cui quaſi derogat, uti optimè explicat Lugo *d.*8. *ſ.*8. quidquid in contrarium obmoveat Bernal. *d.*17. *à n.*76. Nec à Lugone diſſentit Dicaſt. *d.* 3. *dub.*8. tantùm volens majorem appretiationem illam fieri per duos actus, quod Lugo & Boſco *d.*1. *ſ.*7. *num.* 79. probabiliùs putant fieri poſſe per unum. Quòd ſi utraque intentio æqualiter appretiaret ſuum objectum, nec judicari poſſet utra prævaleat, dicendum eſſet Sacramentum non fieri, quia cùm utraque exiſtat & velint fieri oppoſita, intenderetur aliquid impoſſibile, ergo intentio erit irrita, uti rectè Lugo *num.* 124. Dicaſt. *num.* 173. Eſp. *qu.*17. *art.* 2. Bernal. *nu.*79. Palav. *nu.*135. Si tamen una intentionum contrariarum & æqualium, habitualiter tantùm exiſteret, altera

actu

Digitized by Google

actu exiſtens imperaret confectionem Sacramenti, hæc præva-
leret, utpote efficacior, faciens actu operantem nomine Chri-
ſti, ideoque valeret Sacramentum, uti rectè Lug. Dicaſt.
Con. *quaſt.64. num. 92,* contra Bernal. *num.* 82. quod tenent
Eſp. *art.* 3. & Haun. *l.4. num.*715. quamvis prior habitualiter
exiſtens fuiſſet appretiativè major. Neque eſt paritas in appli-
catione Sacrificii, & aliis ſimilibus, quia pro illis ſufficit in-
tentio habitualis, non autem pro conficiendis Sacramentis;
ſecundùm dicta *num.*56. Vide Palav. *à n.*173. & Boſco *num.*84.
Ex dictis,

70 *Inferuntur* ſeqq. 1. Volens Baptizare, ſed non volens cau-
ſare gratiam, validè baptizat, quia eſt ita diſpoſitus, ut vellet
baptizare, ſi ſciret per Baptiſmum cauſari gratiam, ergo in-
tentio baptizandi prævalet.

71 2. Si Titius hactenus noluerit Matrimonium cum Caja, &
tamen liberè contrahat cum præſente, qualiſcumque illa ſit; ſi
ſit Caja, & ipſe actu ſit ita comparatus, ut nollet contrahere,
ſi ſciret eſſe Cajam, Matrimonium eſt invalidum; ſi autem
ſciens eſſe Cajam vellet contrahere, erit validum. Si animo ita
comparatus ſit, ut ſi ſciret eſſe Cajam, neſciat ipſe, quid eſ-
ſet voliturus, neutra intentio prævalebit, ideoque non fiet
Matrimonium. Putat tamen Boſco *nu.*81. in hoc ultimo caſu
potiùs conſiderandum eſſe, quid alii ſimiles homines in tali
circumſtantia fuiſſent facturi, quod enim alii feciſſent, præ-
ſumitur & ipſe facturus, quia ex communiter contingentibus
eſt prudens præſumptio.

72 3. Si contrahentes intendant Matrimonium, ſed velint eſſe
ſolubile, ita ut non contraherent, ſi ſcirent eſſe indiſſolubile,
Matrimonium eſt nullum, quia de jure ſaltem divino eſt indiſ-
ſolubile, ut cum communi Sanch. *de Matr.l.2.d.*13. Peretz *de
Matr.d.*20.*ſ.*1.*&* 2. Con. *d.26.dub.*6. Stalen. *p.2.c.*8. Imò Vaſq.
Bellarm. Bonac. & alii multi cum Dicaſt. *de Matr. d.2. dub.* 28.
dicunt hoc eſſe de jure naturali, etiam in Matrimoniis infide-
lium, ergo qui per intentionem prævalentem abſolutè inten-
dit eſſe ſolubile, reipſa non intendit Matrimonium. V. Lugo
*à n.*125. & Dicaſt. *dub* 4.

73 4. Si baptizati intendant Matrimonium indiſſolubile, ſed ex-
preſſe nolint Sacramentum, ſi faciant ideò, quia putant Matri-
monium non eſſe Sacramentum, non oberit hic error, quia præ-
valebit intentio abſoluta Matrimonii, Peretz *d.*19. *ſ.* 10. Eſp.
*de Matr. q.*114. *ad* 3. Gob. *t.9.nu.*234. Si ſciant Matrimonium
ſecundùm ſe debere eſſe Sacramentum, attamen nolint niſi ſe-
paratum à ratione Sacramenti, Vaſq. Rebel. B. Pontius, Bonac.
*de Matr. q.2.p.5.nu.*4. Arr. *d* 19.*n.*8. Dian. *p.3. t.4. R.*255. Dicaſt.
*n.*204. Hurt. *de Matr. d.*3 *diff.*19. Stalen. *c.*7. Gob. *n.*229. Peretz
ſuprà docent fore verum & indiſſolubile Matrimonium, ſed
ſine ratione Sacramenti, quia licèt graviter peccetur, attamen
videtur ratio contractus validi poſſe ſeparari à ratione Sacra-
menti, uti fit in non baptizatis. E contrà Valent. Sanch. *de
Matrim.l.2.d.*10. Con. *d.24.nu.*22. Tann. *tom.4.d.*8. *qu.4. nu.*85.
Lugo *de Pæn.d.14.nu.*42. Laym. *l.5.t.*10. *p.2.c.2.n.*2. Bonæſp. *de
Matrim. d.4.dub.*1. Haun. *l.4.num.*716. Eſparſ. *ſuprà*, Carden.
*in 2. criſi diſſ.20.num.*77. Gorm. *d.5.num.*345. dicunt non fore
verum Matrimonium ex defectu intentionis Sacramenti, quia
putant rationem veri Matrimonii inter baptizatos, ex volun-
tate Chriſti non poſſe ſeparari à ratione Sacramenti, eò quòd
Chriſtus verum Matrimonium fidelium immediatè elevarit ad
rationem Sacramenti: Nam Concilia dicunt abſolutè, quòd
Matrimonia fidelium ſint Sacramenta; & favet Inn. III. *Cap.
Quanto, De divortiis, Etſi Matrimonium verum inter infi-
deles exiſtat, non tamen eſt ratum: inter fideles autem ve-
rum & ratum exiſtit, quia Sacramentum fidei, quod ſemel
eſt admiſſum, nunquam amittitur, ſed ratum efficit conjugii
Sacramentum.* Utraque ſententia eſt probabilis, uti Authores
utrimque citati fatentur.

74 *Q.16. Quid dicendum ſit, ſi duo Miniſtri conficiant idem
Sacramentum, & intentiones eorum ſe mutuò reſpicientes,
ſibi contrarientur?* v. gr. Si Titius ſit confeſſus Cajo & Sem-
pronio, petatque ab utroque abſolvi, hi autem putent non
debere abſolutè dari duas abſolutiones, ideoque Cajus ſic
formet intentionem, *intendo abſolvere, ſi Sempronius non ab-
ſolvat:* è contrà Sempronius ſic formet, *intendo abſolvere, ſi
Cajus non abſolvat.* R. Neutrum conficere Sacramentum,
nam vel uterque conficit vel neuter, uti rectè Suar. *d.*23. *ſ.*3.
ad 3. quia eſt eadem de utroque ratio, atqui uterque non con-
ficit, ergo. *Prob. min.* Si uterque conficit, ergo conditio
utriuſque purificatur, quia uterque non vult conficere, niſi
ſub conditione purificanda; ſed ſi conditio utriuſque purifice-
tur, neuter conficit, quia conditio utriuſque eſt, ut alter non
conficiat, ergo ſi uterque conficit, uterque non conficit: &
è contrà, ſi neuter conficit, ergo conditio utriuſque purifica-
tur, quia conditio erat, ſi alter non conficeret, ſed ſi condi-
tio utriuſque purificetur, uterque conficit, quia tum intentio
utriuſque eſt abſoluta, ideòque ſufficiens, ergo ſi neuter con-
ficit, uterque conficit: Item ſi Cajus, conficit, Sempronius
non conficit, quia tum tantùm intendit conficere Cajus, ſi
Sempronius non conficiat, ſed ſi Sempronius non conficit,
Cajus etiam non conficit, cùm ſit eadem de utroque ratio, er-
go ſi Cajus conficit, Cajus non conficit; & idem eſt de Sem-
pronio. Itaque quidquid dicas, ſequitur utraque pars contradi-
ctionis, ergo uterque habet intentionem nullam, utpote tra-
hentem contradictoria. Similiter ſi Cajus diceret, *intendo, ſi* 75
Sempronius intendat; & Sempronius diceret, *intendo, ſi Ca-
jus non intendat,* utriuſque intentio eſſet nulla, quia utriuſque
intentio etiam eſt mediatè reflexiva ſupra ſeipſam, & ſe ponen-
do ſe deſtruit, quia habet mediatè pro conditione negationem
ſui, nam intentio Caii habet pro conditione intentionem Sem-
pronii, quę pro conditione habet negationem intentionis Caii,
ergo intentio Caii habet mediatè pro conditione negationem
ſui: è contrà intentio Sempronii habet pro conditione negatio-
nem intentionis Caii, quæ tamen intentio Caii valet, ſi valeat
intentio Sempronii, ergo ſi intentio Sempronii valeat, inten-
tio Sempronii non valet, quia pro conditione habet, ſi non
valeat intentio Caii. Denique ſi Cajus diceret, *intendo, ſi* 76
Sempronius intendit; & Sempronius viciſſim, *intendo ſi Cajus
intendit,* ſi ſint ſtrictè conditionales, neutra valet, quia reipſa
dicunt, *intendo, ſi intendo,* quod non eſt ſimpliciter intende-
re; ergo ut valeant, Tò *ſi*, non debet ſignificare conditionem
ſtrictè dictam; cujus ratio ulterior eſt, quia conditio debet eſſe
natura prior conditionato, non poteſt autem neque res eadem
ſeipſa, neque duæ res pro eodem ſigno eſſe mutuò natura prio-
res. Itaque ut valeat utraque intentio & ab utroque conficiatur
Sacramentum, debet uterque intendere conficere Sacramen-
tum, vel abſolutè, ſine reſpectu ad invicem; vel quaſi condi-
tionatè, veluti dicendo, *volo conficere, quia tu etiam conficis;*
vel ſub conditione, ſi alter priùs non confecerit, & hoc po-
ſteriore modo debent formare intentionem Neo-presbyteri
conſecrantes eamdem hoſtiam cum Epiſcopo, Suar. Dicaſt.
*de Bapt. d.*1. *n.*157.

Q.17. Quid fieret, ſi baptizans cum baptizando replica- 77
*retur Coloniæ & Leodii, Coloniæ autem baptizaret cum de-
bita intentione, ſed Leodii cum nulla intentione vel cum in-
ſufficiente?* R. Suppoſito caſu, Baptiſmus Coloniæ factus eſ-
ſet validus, Leodii autem factus eſſet invalidus; unde homo
ille abſolutè eſſet baptizatus, & acciperet gratiam, ut rectè
Bernal. *num.*80.

Q.18. Quid prætereà ſit addendum circa intentionem condi- 78
tionatam? R. Seqq.

§.1. Conditiones poſſunt eſſe intrinſecæ vel extrinſecæ Sa-
cramento: tum ſunt intrinſecæ, ſi ex natura rei inſint: ſuntque
illa omnia, quæ requirit valor Sacramenti, tam ex parte ſuſci-
pientis quàm conficientis, & hæ conditiones imbibuntur in in-
tentione: qui enim alicui confert Sacramentum, intendit con-
ferre, ſi alter ſit capax, ſi ipſe poteſtatem habeat &c. hinc fo-
ret otioſum & peccatum veniale tales conditiones ſine juſta
cauſa addere: ſi tamen eſſet prudens dubium, v.g. an moribun-
dus ſincerè doleat, addi deberet, abſolvo te, ſi capax es, ſi
doles, &c. Conditiones extrinſecæ ſunt, ſine quibus Sacra-
mentum poſſet confici; & de his maximè valent, quæ habet
Buſemb. *n.*47. relatus, & quæ jam addemus.

§.2. Valet intentio ſub conditione præſente vel præterita, 79
dummodò purificata, quamvis Miniſter hoc ignoret, uti ha-
bet communis cum Averſa *de pæn.q.12.ſ.*4. contra Eſparſ. *q.16.
a.*5. Palav. *num.*125. Maurus *q.79.n.*5. Ratio eſt 1. quia talis in-
tentio eſt reipſa abſoluta, cùm conditio poſita eam abſolvat.
2. Aliàs non valeret conſecratio, ſi Sacerdos latinus conſecra-
ret ſub conditione, ſi panis non eſt fermentatus, hoc enim
ignorat: aut ſi baptizares adultum, ſub conditione, ſi eſt attri-
tus &c. quia hoc neſcis; poſſetque fallere aut falli, licèt dicat.

§. 3. Quamvis contractui Matrimonii apponi poſſint 80
conditiones de futuro, tamen talis contractus non habet ra-
tionem Sacramenti ante purificationem omnium conditio-
num, ſed potiùs habet ſe per modum ſponſaliorum, uti cum
aliis plurimis tenent Arriag *de Pæn.d.*50. *à nu.*1. & Dicaſt. *hic
d.3. num.*155.

§.4. Si conditio adjecta intentioni cujuſcumque Sacramen- 81
ti, ſit de futuro neceſſario, v.g. *te abſolvo, ſi Sol cras orietur,*
putant multi cum Dicaſt. *n.*144. cenſeri eſſe de præſenti, quia
ſecundùm ſenſum vulgarem ſignificat, *ſi nunc ſit neceſſariò ve-
rum dicere, quod Sol cras orietur.* Idem tenet Eſp. *art.*6. &
Palav. *n.*119. ſi diceret, *abſolvo te, ſi Anti-Chriſtus ſeducet mul-
tos,* quia putant ſenſum eſſe, *ſi nunc certum ſit, quòd Anti-
Chriſtus ſeducet multos,* quæ de præſenti vera & certa ſunt ſit-
que hic ſenſus aſſertionis, tam certò te abſolvo, quàm certum
eſt Solem cras orituru. & Anti Chriſtum ſeducturum multos.
Similiter ſi diceret, *abſolvo te, ſi Deus cognoſcit, quod cras re-
ſtituet,* docent valdè probabiliter Compt. *d.63.ſ.4.nu.*4. Bernal.
*n.*71. Herincx *d.3.n.38.& alii*, contra Con. Averſ. *hic q.64.ſ.*3.
Dicaſt. *n.166.& alios*, conditionem eſſe de præſenti, ideoque
Arr. *n.*37. dicit ſe non dubitare de valore, quamvis Suar. *d.*13.
*ſ.*3. ſubdubitet: Ratio illorum eſt, quia quamvis objectum illius
ſcientiæ ſit futurum, ipſa tamen ſcientia, quæ eſt conditio,
eſt

Digitized by Google

eſt omninò præſens, ergo ſicuti hæc conditio, ſi Deus videt re reſtituiſſe, eſt de præſenti, quamvis objectum ſit præteritum, ita illa erit conditio de præſenti quamvis objectum ſit futurum: Imò Art. Herincx, Bernal. z. 100. Haun. *l.* 4. *n.* 700. dicunt valiturum ſub conditione, *ſi reſtituet*, ſi non habeat ſenſum ſuſpenſivum, ſed intendat conficere ſub conditione præſentis veritatis, quòd reſtituet, ſi enim reverà futurum eſt, ut reſtituat, jam datur ſuo modo veritas illius propoſitionis, *ipſe reſtituet*, ergo conditio eſt impleta: eſſet tamen graviter illicitum conferre ſub ejuſmodi conditionibus, quia opiniones oppoſitæ non carent probabilitate.

82 §. 5. Si abſque gravi cauſa intentioni Sacramenti addatur conditio extrinſeca, Soar. Henriq. Eſcob. *nu.* 262. Averſ. *ſ.* 3. & alii communiter cum *Buſemb.* dicunt eſſe mortale; quod Eſp. *art.* 7. dicit eſſe certum, ſed Dicaſt. *n.* 160. putat, ſi opponatur conditio, quæ certò exiſtat, v. g. *abſolvo te, ſi Chriſtus mortuus eſt pro nobis*, fore tantum veniale, quod probabile eſt.

83 §. 6. Quando conditio apponi debet, *Caram.* putat ore exprimendam eſſe, & omninò conſultius eſt: hinc Haun. *n.* 711. dicit, regulariter loquendo, fore peccatum, ſi mente retineatur: è contrà J. Sanch. Caſtrop. Art. *de Pœn. d.* 31. *n.* 39. Gorm. *n.* 220. Gob. *tr.* 7. *n.* 271. abſolutè dicunt non eſſe opus ore exprimere, quod Eſcob. *l.* 15. *n.* 130. dicit eſſe certum, & in eo convenire Doctores dicit Moya *T.* 1. *t.* 3. *d.* 6. *q.* 4. *n.* 42. Addit Gob. *n.* 272. nequidem opus eſſe habere explicitè & formaliter in mẽte, ſed ſufficere, ſi implicitè & virtualiter, qualiter habet, qui voluit audire Cõfeſſiones ſecundùm inſtitutionem Chriſti vel intentionem Eccleſiæ; hinc notat Boſco *d.* 7. *ſ.* 3. *n.* 135. aliquos putare, quod ſatis ſit anteà ſic formare intentionem, *volo omnes, & ſolos abſolvere, qui erunt legitimè diſpoſiti*: hinc *Moya* etiam dicit ſe non damnaturum de mortali illum, qui nequidem mente expreſsè conciperet conditionem, quia certum eſt ſemper adeſſe conditionem implicitam, cùm nemo intendat cõferre Sacramentum, niſi prout poteſt & debet. Quidquid ſit de hoc, Con. Leſſ. Bardi, Dicaſt. *de Bapt. d.* 1. *n.* 183. Schild. *de Conſc. t.* 6. *c.* 1. *n.* 4. Bernal. *nu.* 71. aliique communiter, abſolutè dicunt non eſſe de valore, ut conditio ore exprimatur; ſed per conditionem in mente retentam ſufficienter reſtringi verba, cùm operari non poſſint ultrà intentionem loquentis: unde ſi v. g. prævideretur offenſio ſuſcipientis Sacramentum, ſi conditio ore exprimeretur, ſatis eſſet mente retinere.

Objici poteſt, 1. Si conditio non exprimatur, verba erunt abſoluta, ergo diſcordabunt à mente, quæ eſt conditionata, ergo ſic loquens mentietur. 2. Si conditio exprimatur, verba illa erunt pars formæ, ergo forma à Chriſto inſtituta ſubſtantialiter mutabitur. R. *Ad* 1. Verba eſſe abſoluta reſpectu intentionis ſignificandæ, quia abſolutè ſignificant intentionem, præſcindendo an hæc ſit abſoluta an conditionata; paterque hoc, nam ſemper conſignificant conditiones intrinſecè imbibitas; nec ideò diſcordant à mente aut ſunt mendacium, quia qui præſcindit, non mentitur, probatque rectè Haun. *à n.* 780. in communi modo loquendi etiam divino ſolere ſæpè omitti conditiones, etiam extraneas, quamvis in mente retineantur, ſic enim Deus dixit, *ſubvertetur Ninive* & pater ſæpè dicit filio *puniam te*, ſubintelligendo, *ſi non oſtenderis pœnitentiam vel emendationem*. *Ad* 2. Verba illa, quibus ſignificatur conditio, non ſunt pars formæ, ſed forma adæquata ſunt verba, ſecundùm ſe abſoluta, à Chriſto inſtituta ſeu ab Eccleſia determinata, quorum ſenſum à Chriſto intentum non immutat conditio ſignificans intentionem Sacramento hic, & nunc neceſſariam ſecundùm voluntatem Chriſti.

84 *Q.* 15. *Quid addendum ſit circa attentionem in Miniſtro requiſitam?* R. Quid & quotuplex ſit attentio, dixi *lib.* 4. *à nu.* 1332. quæ recolenda ſunt. Hic adde ſeqq.

§. 1. Ad valorem Sacramenti requiritur attentio interna Miniſtri, ſive advertentia, & applicatio aliqua animi ad hoc, quod facit; alioquin confectio Sacramenti non eſſet actio humana, nec poſſet dici facta in nomine aut perſona Chriſti, quod tamen requiritur, ſecundùm dicta n. 54. Et ad hoc ſufficit attentio virtualis, uti colligitur ex dictis n. 58.

Objicies. Ad valorem contractus requiritur plena deliberatio, ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 2. *nn.* 650. quia nempe contractus eſt actus humanus; & cùm ſit res majoris momenti, fieri debet à toto homine, ergo multò magis requiritur ad valorem Sacramenti, quia Miniſter operatur in nomine aut perſona Chriſti, & quidem circa rem maximi momenti, neceſſariam ad ſalutem, ergo ubi eſt diſtractio, & ſemiplena tantùm advertentia, qualem patitur attentio tantùm virtualis, Sacramentum eſt invalidum. R. Sicuti ad contractum ſufficit præceſſiſſe plenam advertentiam formalem, quæ maneat virtualiter, quando fit contractus, ita etiam ad Sacramentum: cum quo ſtat, quòd quando actu ponitur contractus vel Sacramentum poſſit eſſe diſtractio, quia adhuc manent plenè deliberata, ratione plenæ deliberationis virtualiter remanentis. Hinc

85 §. 2. *Infertur* 1. Vix fieri poſſe, ut Sacramentum per diſtractionem reddatur invalidum, niſi eſſet diſtractio omnimoda vel planè extaſis aut raptus. 2. Eſſe peccatum veniale irreverentiæ, ſi quis in conficiendis Sacramentis diſtrahatur voluntariè, uti cum commun. Gob. *in Exper. t.* 2. *n.* 202. Quòd ſi eſſet periculum errandi in formis præſertim longioribus, aut applicatione debitæ materiæ, poſſet eſſe mortale, ut idem notat *tract.* 1. *num.* 97. Imò Tamb. *hic lib.* 1. *cap.* 2. *§.* 1. *num.* 4. dicit eum peccaturum mortaliter, qui voluntariè diſtraheretur in conſecratione Euchariſtiæ, quia putant eſſe gravem irreverentiam, ſi quis in Sacrificio, quo profitetur Deum eſſe ſummè venerandum, cum illo ita irreverenter ſe gerat, uti clariùs ſe explicat *de Sacrif. l.* 2. *c.* 3. *n.* 9.

DUBIUM I.

Quid requiratur in Miniſtro, ut licitè miniſtret.

RESP. I. Præter ea, quæ ad valorem requiruntur, requiritur probitas, ſive ut ſit in gratia, tum quia Chriſto, cujus eſt Miniſter, debet ſe conformare, tum quia ſancta ſanctè ſunt tractanda; tum quia ad hoc quidam ſingulariter ordinantur, & gratia peculiari donantur, ac proinde hoc curare præ aliis ſunt obligati. Ita *Laym. l. c. & com.* *Unde reſolves*. 86

I. Peccat graviter, qui conficit Sacramenta, non habens ſufficientem juriſdictionem, vel de ea rationabiliter dubitans, vel qui cenſura eſt prohibitus.

II. Non licet Sacerdoti adminiſtrare Sacramenta, cum attritione cognita, quia adhuc eſt extrà ſtatum gratiæ. Bon. *t.* 1. *de Sacrif. q.* 3. *p.* 2. §. 1.

III. Non tamen neceſſariò præmittit confeſſionem, (niſi velit celebrare) etſi ſit conſultius, quia de hoc nullum eſt præceptum: & ad delendum mortale ſufficit contritio. Vaſq. *d.* 136. *c.* 1. Card. de Lug. *d.* 8. *ſ.* 9.

IV. Miniſter Sacramenti ad id ordinatus, ſi conficiat, & miniſtret ſolemniter in mortali, v. g. ſi baptizet vel celebret, peccat mortaliter toties quoties: (quod etiam verum eſſe volunt Sayr. Ledeſm. & Bon. Gran. *cont.* 3. *t.* 5. *d.* 5. de Diacono, ex ſpeciali commiſſione baptizante) niſi fortè periculum ſit in mora, nec poſſit tam citò confiteri, aut conteri: eo enim caſu baptizare, vel etiam abſolvere moribundum, in ſtatu peccati, non eſſe irreverentiam docet Lug. *n.* 151.

Dixi I. *ad id ordinatus*: etſi enim laicus in neceſſitate baptizet cum conſcientia peccati mortalis, non peccare mortaliter docet Kon. *l. c.* Fill. *tom.* 1. *t.* 5. *c.* 5. *q.* 10. ex Suar. *& 6.*

Dixi II. *ſolemniter*: nam ſi ſine ſolemnitate baptizet, excuſat à mortali, Suar. Kon. Fill. *l. c.*

V. Alii, qui conficiunt & miniſtrant, non peccant mortaliter, v. g. cùm laici in neceſſitate baptizant, vel miniſtrant ſibi invicem Matrimonium in mortali. Ita contra *Sylv. Vaſq.* & alios, docet *Suar.* cum aliis; qui tamen vult eos peccare mortaliter, quatenus hoc in mortali ſuſcipiunt. Ita etiam Fill. Fero. Sanch. Kon. *q.* 64. *a.* 6. *dub.* 1.

VI. Qui miniſtrat, etſi non conficiat Euchariſtiam, in mortali, peccat mortaliter, ut habet communis, *Suar. Fill. Laym. Bon.* & aliorum, contra *Vaſq.* cujus ſententiam *Diana* rectè notat eſſe probabilem, ſive ſit Sacerdos ſive Diaconus, ut *v. p.* 3. *t.* 4. *R.* 195. Idem docet Lug. *n.* 155. Et quidem aliqui putant, tot mortalia committi, quot communicantur; quod minus videtur probabile, cùm moraliter non ſit niſi una diſtributio & una indigna adminiſtratio. Ita Tann. 2. 2. Henr. Fill. *n.* 87 *&c.* contra *Kon. & Bon.*

VII. Etſi probabile ſit, quod docet Sylv. Caj. Fill. *c.* 6. *n.* 87. *Nav. & Sa V. Ordo*, Diaconum, & Subdiaconum, ſi cum mortali in ordine ſuo miniſtret; Item Sacerdotem, & Epiſcopum, ſi ſacramentalia exerceat: nuptias, aquam benedicat, altaria, templa, vaſa conſecret, concionetur; Euchariſtiam de loco ad locum transferat, peccare mortaliter: Contrarium tamen videtur verius, ut docet Suar. Vaſq. Lay. Kon. *dub.* 1. Lug. *l. c.* Ratio, quia hæ actiones non tendunt proximè ad ſanctificationem animæ ex opere operato, ſicut actiones ſacramentales.

VIII. Non videtur vera eſſe ſententia, quæ docet eſſe mortale tangere in mortali corporalia, calices, reliquias, &c. Sayr. Suar. Bon. *d.* 1. *quæſt.* 3. *p.* 2. Quòd ſi quis in mortali, (etiam laicus in neceſſitate) elevet de terra Euchariſtiam, non videtur aliud agere, quàm ſi Chriſtum in hac vita lapſum elevaſſet; ſecus tamen, ſi quis id extrà neceſſitatem temerè præſumat, exemplo Ozæ. Bonac. *n.* 12.

Reſp. II. Requiritur prætereà, ut exhibeat ac curet, non tantùm, quæ ad ſubſtantiam Sacramenti ſunt neceſſaria, ſed etiam quæ ad decorem, ſive ex natura rei ſive ex præcepto Eccleſiæ, ſpectant. Ratio prioris, quia alioqui Sacramenta dehoneſtat, & tractat indignè. Ratio poſterioris, quia Sacramenta ſanctè ſunt tractanda; & præcepta Eccleſiæ obligant in conſcientia. *Unde reſolves*.

„ I. Pec-

Digitized by Google

,, I. Peccat miniſtrans mortaliter, ſi utatur materia, vel
,, forma falſa, vel (extrà neceſſitatem) dubia. Bon.*q.2.p.*
,, *1.n.32.* 2. Si omittat intentionem requiſitam. Quòd ſi verò
,, dubium oriatur, & non tantùm inanis ſcrupulus, (is enim
,, reiici debet) an forma fuerit legitima; vel an legitimè &
,, integrè prolata; tunc etſi ſpeculativè probabile ſit formam
,, eſſe legitimam; in praxi tamen iteranda erit ſub conditione;
,, quia tutius hic eligendum eſt.
,, II. Peccat quoque (graviter vel leviter, pro gravitate ma-
,, teriæ) 1. qui verba formæ corruptè, inarticulatè, indevotè
,, pronunciat. 2. qui materiam, vel formam, vel cæremonias
,, contra Eccleſiæ morem, quamvis accidentaliter, ſine cauſa
,, mutat, vel omittit. Quòd ſi fiat ex contemptu, eſt mortale;
,, ſi ex negligentia, ſæpè eſt mortale, quando ea magna eſt,
,, & in re gravi. V. *infrà c.4.d.5.*
,, III. Peccat graviter, qui miniſtrat Sacramentum publico
,, peccatori vel aliter indigno, niſi indignitas ſciatur ex Con-
,, feſſione, vel ſit occulta indignitas, & ex negatione ſeque-
,, retur infamia; ut patet ex praxi Eccleſiæ, & Chriſti, qui Ju-
,, dæ Euchariſtiam dedit. Graviùs peccaret, qui, ne daret in-
,, digno, porrigeret ei hoſtiam non conſecratam, etſi ſic cum
,, eo conveniſſet: aut qui non audens indignè celebrare, ſi-
,, mularet Miſſam, elevans hoſtiam non conſecratam: quia,
,, quantum eſt ex ſe, dat occaſionem idololatriæ. V. Bonac.
,, *q.6.p.4. Suar. Kon. &c. Scholaſt.*

A D D E N D A.

87 Q*Uæſt.20. An omnes, qui poſſunt validè, etiam poſſint licitè miniſtrare Sacramenta?* R. Negativè, quia aliud poſtulabat rectum regimen Eccleſiæ, & ideò etiam à Chriſto inſtituti ſunt diverſi Ordines Miniſtrorum. Itaque univerſim, 1. Soli Sacerdotes licitè miniſtrant Sacramenta, excepto Matrimonio: ſi autem abſit Sacerdos, licitè Baptiſmum in neceſſitate miniſtrat quivis, ſervato tamen ordine inter præſentes, uti *n.271. & 277.* dicetur. 2. Nō omnes Sacerdotes licitè miniſtrant Sacramenta quibuſcumque, ſed tantùm illis, in quos juriſdictionem aliquam habent, vel ordinariam vel delegatam; uti etiam ſuis locis dicetur, poteſtque Averſa *q.64.ſ.2. & 6.* videri. 3. Ut Miniſter licitè agat, debet obſervare cæremonias aliaque ab Eccleſia præſcripta pro adminiſtratione Sacramentorum. 4. Conficiens Sacramentum debet carere cenſura, & impedimento Canonico. Item debet eſſe in gratia.

88 *Q.21. Quandonam Miniſter Sacramenti teneatur eſſe in gratia?* R. Probabiliùs cum Marchant. & Gob. *in Exper. t.2. n.* 150. ad vitandum mortale ſufficere, ſi ſit in gratia ante conſummatum actum eſſentialem Sacramenti, uti declarabitur n.97. & 102. prius enim non eſt Sacramentum, nec cauſatur gratia.

89 *Q.22. An excommunicatus vel hæreticus aliquando licitè miniſtret Sacramenta?* R. De hoc dicetur à n.209.

90 *Q.23. An per Sacramentum cauſetur major gratia, ſi Miniſter ſit dignior ſeu in majore gratia?* R. Negativè, quantum eſt ex vi Sacramenti, ſive ex opere operato. Rectè tamen docet *Caj.* contra Mendo *diſ.9. n.10.* quòd poſſit Miniſter dignior opere vel oratione ſua mereri aut impetrare ſuſcipienti majores gratias; ſed hoc per accidens ſe habet ad Sacramentum.

91 *Q.24. Quomodo peccet, qui Sacramentum conficit vel miniſtrat in mortali?* R.

§.1. Probabiliùs videtur omnem illum, per ſe loquendo, peccare mortaliter, qui Sacramentum conficit in mortali. Ita S. Thom. *q.64.a.6.* O Catech. Romanus *de Sacram. cap.5. num.2.* Nav. Carthag. Dur. Angel. Hurt. B. Pontius, Vaſq. *d.136. cap.3.* Lugo *d.8. à n.146.* Arr. *d.20. num.4.* Amic. *d.9. num.5.* J. Pontius *d.4. q.9. concl.1.* Caſtrop. *t.18. d.1. p.5. num.11.* Rhod. *d.1. quæſt.4. ſ.4. §.2.* Bernal. *d.17. ſ.6. §.2.* Gob. *in Exper. t.1. num.55.* Boſco *d.1. ſ.7. concl.11.* Gorm. *à n.141.* Sed hanc ſententiam non omnes eodem modo admittunt: nam *Crous*, *Vidal.* & alii apud Moyam *tom.1. t.4. q.1. §.1.* dicunt probabile eſſe, quod non ſit mortale, à quocumque conficiatur; ſed hanc opinionem improbabilem cenſent Ledeſm. Turr. Leand. Diana *p.10. t.16. R.28.* Eſſe autem mortale in illo, qui ad conficiendum tale Sacramentum ſpecialiter ordinatus eſt; in alio verò, qui ad hoc ordinatus non eſt, eſſe veniale tantùm, docent Cajet. Suarez Valent. Con. Bonacina, Præpoſ. Sanch. Tann. Averſ. *q.64. ſ.4. & q.67. ſ.2. §. Septimò*, Eſcob. *l.8. num.223.237.* Diana *p.3. t.4. R.10.* Herincx *d.3. n.47.* Gonet *d.6. art.4.* Maurus *q.81.* Platel. *nu.72.* Illſ. *n.39.* Sporer *num.171.* ad quos poſt multa tandem relabitur Dicaſt. *d.3. n.228.* & favet Eſparſa *quæſt.18. art.4.* Alii addunt, quamvis ordinatus ſit ad hoc, ſi tamen non faciat ſolemniter, fore veniale tantùm. Denique aliqui Scotiſtæ, & Canoniſtæ, teſte Gorm. *num.141. & 151.* putant nequidem fore veniale, ſi Miniſter non ſit ad hoc ordinatus nec faciat ſolemniter. Sed concluſio noſtra *Probatur* 1. univerſaliter authoritate SS. PP. apud Suarez *d.16. ſ.3.* Vaſq. *cap.1.* Dicaſt. *nu.249.* qui abſolutè id aſſerunt de Miniſtro indigno, nec diſtinguunt inter ordinatum, & non ordinatum, ſolemniter & non ſolemniter miniſtrantem. Et quamvis tantùm in genere dicant peccari, ſatis innuunt eſſe mortale, cùm materia ſit graviſſima: Haberturque ſaltem de Miniſtro ordinato ſatis expreſsè *Cap. ult. De tempore Ordin. & cap. ult. De cohab. Cleric.* Et ratio generalis eſt, quia talis Miniſter agit nomine Chriſti; ponitque actionem, quæ principaliter eſt Chriſti, ponitque eam velut in perſona Chriſti, uti *num.53.* dictum eſt: item phyſicè, & immediatè per ſuam actionem influit in Sacramentum, & per hoc cooperatur Deo in ſanctificatione animarum ac productione gratiæ; hæc autem facere in ſtatu ſummæ impuritatis, & inimicitiæ divinæ videtur importare gravem irreverentiam erga res ſacras, & Deum ipſum, cùm ſe peſſimè difformet à dignitate rei peragendæ, & à Sanctitate illius, cui cooperatur, ergo. *Conf.* nam ad miniſteria ſacra antiquæ legis ſub interminatione mortis requirebatur ſpecialis munditia, uti conſtat ex Levit.22. & Exodi 19. ergo multò magis ad ſacratiſſima myſteria novæ legis. *Probatur* 2. ſpecialiter contrà *Cajet.* & alios, quia ſi ab Ordinatione vel à gratiis ſpecialiter datis ad hoc, ut ea munia bene obeantur, deberet peti obligatio non obeundi illa in mortali, ſequitur graviter peccaturum Sacerdotem, quoties in mortali tangeret ſacram hoſtiam; item Diaconum, qui ſolemniter caneret Evangelium; item Oſtiarium, qui ex officio aperiret valvas Eccleſiæ; imò & Confirmatum, qui coram tyranno profiteretur fidem, aut etiam conjugatum, qui in mortali haberet actum conjugalem, nam per Sacramenta ſpecialiter ſunt ſuo modo deputati ad ea peragenda, & gratias acceperunt ad ea ritè obeunda; hæc autem non admittuntur à pleriſque Adverſariis. *Si dicas* cum *Suar.* præterea requiri, ut opus peragendum ſit ſecundùm ſe valdè dignum. *Contra* eſt, quia opus illud eſt æquè dignum, ſive fiat ab ordinato ad illud ſive à non ordinato, imò eſt ſecundùm ſe quid indignius, ſi fiat à non ordinato, utpote ſecundùm ſe minus digno. Hinc Bernal. *num.101.* rectè notat, ſi Sacerdos & laicus in mortali, extrà neceſſitatem eſſet baptizaturus, minus indecens fore, ſi Sacerdos baptizaret, quia cùm conſecratus ſit, diſpoſitione excedit laicum, ergo ex majori dignitate perſonæ ordinatæ colligi non debet gravitas irreverentiæ.

Dixi, per ſe loquendo, nam ſi adſit neceſſitas, v.g. abſolvendi moribundum, nullum eſt peccatum, uti habet S. Th. ad 3. cum communi, teſte Dicaſt. *n.214.* quam omnes meritò admittunt, inquit *Eſparſa* ſuprà, imò peccaret, ſi non abſolveret, jus enim divinum, & charitas magis obligat ad procurandam ſalutem proximi, quàm ad attendendam reverentiam Sacramenti, contrà quam non agitur in ea neceſſitate; ſicut, inquit *Dicaſt.* irreverentia eſt, per ſe loquendo, ſi famulus tecto capite tranſeat Dominum, attamen ſi videat filium Domini ſubmergendum, niſi tecto capite procurrat ad eripiendum à naufragio filium Domini, nullam in hunc committit irreverentiam, ſed culpandus eſſet, ſi non ita faceret. Addit Moja *n.* 2. ſi Confeſſarius non poſſit, ſe tam citò diſponere ad contritionem, & differendo abſolutionem incurreret gravem notam vel infamiam, etiam poſſe in mortali abſolvere, eò quòd hæc neceſſitas etiam videatur eum excuſare. Ex dictis *n.91.* 92

Colliges, mortaliter peccare, 1. baptizantem in mortali, quamvis laicus ſit. 93

2. Sacerdotem, ſi conſecret in mortali: quòd ſi inſuper in mortali communicet, eſt aliud ſpecie peccatum, quod evitaſſet, ſi ante communionem elicuiſſet contritionem: tumque pro Confeſſione ſatisfeciſſet, dicendo, conſecravi in mortali, nunc autem dicere debet, conſecravi & communicavi, vel uno verbo, celebravi in mortali. Quòd ſi poſt conſecrationem incidiſſet in mortale, & in eo ſibi ipſi dediſſet Communionem, contraxiſſet peccatum ſpecie diverſum à peccato illius, cui ab altero daretur Communio, eſt enim diverſa malitia indignè miniſtrare, & indignè ſuſcipere Euchariſtiam, uti rectè Lugo *à n.202.* Averſ. *ſ.10.* Dicaſt. *de Euch. d.9. n.136.* Unde conſecrans & poſteà ſeipſum communicans in mortali, quadruplicem ſpecie malitiam contrahit, nempè quia Euchariſtiam in mortali, 1. conficit. 2. miniſtrat. 3. miniſtrat indigno. 4. ſuſcipit indignus: quæ omnes malitiæ intelliguntur, ſi dicat celebravi Miſſam in peccato mortali. An autem ſecunda malitia, quia indignus miniſtrat, ſit mortalis, dicetur *n.94.*

3. Confeſſarium, ſi abſolvat in mortali: & ſecundùm dicta *l.5. n.171.* quamvis continuatè Confeſſiones audiat, toties peccat, quoties aliquem abſolvit.

4. Epiſcopum, ſi in mortali conſecret alium Epiſcopum vel conferat Ordines minores, ſuppoſito, quòd Epiſcopatus & Minores ſint Sacramentum, quod de Epiſcopatu docent plurimi cum Dicaſt. *de Ord. dub.3. & 6.* putatque Bernal. *d.46. nu.* 32. eſſe vel de fide vel Theologicè certiſſimum: de Minoribus autem, eſt etiam omninò communis ſententia cum Dicaſt. *dub.* 8. & Bernal. *num.38.*

5. Contrahentem Matrimonium in mortali, non tantùm prout eſt ſuſcipiens, ſecundùm dicenda *n.196.* ſed etiam prout eſt miniſtrans, quidquid repugnent multi cum Rhodes, & Dia-

Diana *p.3.t.4. R.199.* Eſtque hoc verum, quamvis per Procuratorem contrahat: utrumque tamen peccatum ſufficienter explicat, dicendo, ſe in mortali contraxiſſe Matrimonium, quia ſuſcipiendo miniſtrat & miniſtrando ſuſcipit.

6. Nec ſatis eſt ad vitandum mortale, ſi tales Miniſtri eliciant pium motum cordis, quo deponant voluntatem peccandi, ſed tenentur prius ſaltem conteri perfectè, uti certum videtur contra Marchant. *in Trib. T.1.t.5. qu.2.* nam aliàs conficiunt Sacramentum in mortali: & ſiquidem communicare debeant, præmitti debet Confeſſio, uti dicetur *n. 511.*

94 §.2. Probabile eſt non eſſe mortale Euchariſtiam jam confectam diſtribuere, aut alia ſimilia peragere in mortali. Ita docent tanquam probabilius Vaſq. *d.136.num.39.* Lugo *d.8.n.155.* Amic. *d.9.n.8.* Bernal. *d.17.§.3.* Sporer *num.172.* Illſ. *nu.43.* aliique multi cum Diana *p.2.t.14.R.23.* & Averſ. *de Euch.q.10.ſ.5.* §. *Quintò.* Et probabile eſſe fatentur Dicaſt. *d.3.nu.232.* Boſco *n.171.* Valdè probabile eſſe dicit Arr. *d.20.nu.5.* Oppoſitum tamen etiam probabiliter tenent Suar. Valent. Con. Bonac. Fill. Sayr. Villa. Regin. Gonet. *num.109.* Herinex *d.3.num.50.* Platel. *nu.37.* & alii quorum multi dicunt toties peccari mortaliter, quot homines etiam continuatè communicantur; idque videntur dicere conſequenter, uti inſinuavi *l.5.n.172.* Sed ratio noſtra eſt, quia diſtribuens non conficit Sacramentum, nec aliquid agit nomine aut in perſona Chriſti, nec immediatè cooperatur Deo in cauſanda gratia, ſed tantùm quodammodò applicat activa paſſivis, & operatur aliquid remotè ſe habens ad productionem gratiæ, ergo non apparet, unde reſundatur gravis irreverentia. *Conf.* nam Chriſtus non requiſivit, ut diſtribuens ſit perſona ſacra, quia olim in Eccleſia laici dabant Communionem ſibi & aliis, ferebantque domum ad eum finem: & quamvis requiratur, ut ordinarius Miniſter ſit perſona ſacra, hoc non eſt ratione diſtributionis, ſed quia ordinarius Miniſter diſtributionis, eſt ille idem, qui conficit, nempe Sacerdos. Deinde, ſicuti qui in mortali Euchariſtiam loco movet vel geſtat, vel cum ea benedicit populo, ſecundum pleroſque Adverſarios non ideò peccat mortaliter, ita nec ſi admoveat ori communicantis.

95 *Dixi*; non eſſe mortale, nam eſt veniale, uti notant *Dicaſt.* & alii paſſim, ac ſatis conſtat ex *cap. ult. cauſa 1. q.8.* ubi Nicolaus Papa expreſsè dicit talem *ſe lædere, & ſibi nocere*: ſimiliter S. Aug. *T.7.l.2. contra Epiſt. Paramen. c.10.* dicit omnia Sacramenta obeſſe indignè tractantibus, ergo peccant ſaltem venialiter. Ex dicti

96 *Infertur* 1. cum Rhod. Averſ. Bernal. *ſ.7.* Herinex *à num.50.* aliiſque multis Miniſtrum Eccleſiæ non peccare mortaliter, quamvis in mortali obeat quaſcumque alias functiones ſacras, quibus non conficitur Sacramentum: unde non peccat mortaliter, 1. Epiſcopus in mortali conſecrans chriſma, quidquid contradicant Lugo *num.156.* & Gonet. *num.111.* Multò minus conſecrans calices, &c. uti fatetur Gonet: imò nec conferens primam Tonſuram, cùm hæc non ſit Sacramentum, uti habet communiſſima cum Dicaſt. *de Ordine num. 18.* ubi probat nequidem eſſe propriè Ordinem. Neque mortaliter peccat Epiſcopus aſſiſtens Epiſcopo conſecranti alium Epiſcopum, cùm aſſiſtendo non conficiat Sacramentum. 2. Nec
97 Sacerdos ſolemniter benedicens nuptias, ſalem, aquam, &c. imò nec legens Miſſam, etiam per Canonem, dummodò ante conſecrationem conteratur, uti habet communior contra *Sylv. Med.* & alios apud Averſam *hic q.64.ſ.4.* 3. Nec Diaco-
98 nus aut Subdiaconus ſolemniter miniſtrantes, quamvis etiam ex conſuetudine id ſæpiùs faciant, uti rectè Vaſq. Con. & Dicaſt. *n.218.* contra *Fill.* & alios: nam dato, quòd ſinguli actus ſint aliqua irreverentia, tamen cùm moraliter ſint omninò diviſi, non coaleſcunt in ordine ad conſtituendam unam irreverentiam gravem.

99 *Infertur* 2. cum Lugo *n.152.* Bernal. §.3. Arr. *num.14.* contra Vaſq. *cap.4.* eos peccare venialiter, qui in mortali obeunt munia ſoli ſacro Ordini annexa, quia videtur eſſe aliqua irreverentia, ſi abſque ſanctitate obeant illa, quæ Ordinem ſacrum ſpecialiter requirunt, uti ſi Epiſcopus ſolemniter benedicat populo, ſi Sacerdos ſolemniter benedicat nuptias, ſi Subdiaconus vel Diaconus ſolemniter miniſtret in Miſſa, &c. Quòd ſi functiones annexæ non ſint Ordini ſacro, uti ſi Parochus, aut cum ejus licentia Sacerdos alius aſſiſtat Matrimonio, ſi Acolythus in Miſſa ſolemni miniſtret ampullas, ſi Subdiaconus in Miſſa non ſolemni ſine Manipulo canat Epiſtolam &c. docent *Bernal.* & alii contra *Suar.* & alios nequidem fore veniale; uti nec ſi Sacerdos vel Epiſcopus concionetur in mortali, quamvis *Caj.* & alii, quos refert Diana *p.2.t.4.R.197.* dicant eſſe mortale, ſed Vaſq. *c.5.* rectè confutat eos: Averſa tamen *ſuprà* dicit eſſe veniale, & favet Herinex *n.53.* Nunc ſolvenda ſunt, quæ opponuntur dictis n.94.

100 *Objiciunt* 1. Eccleſia poteſt ſub mortali prohibere, ne quis in mortali diſtribuat Communionem, ergo ſignum eſt eſſe materiam de ſe gravem, quia res de ſe levis non poteſt prohiberi ſub mortali, ergo ſi ſit peccatum ſic diſtribuere Communionem, erit mortale. R. cum Arr. *n.15.* n. utramque ſeq. nam etiam poteſt Eccleſia ſub mortali prohibere conjugibus, ne eo die communicent, quo habuerunt actum conjugalem, & tamen ſi nunc poſt actum illum communicent, eſt ad ſummum veniale; itaque ſicuti poteſt res de ſe nullo modo mala propter cauſas, & circumſtantias graves prohiberi ſub mortali, ita etiam res de ſe tantùm leviter mala.

Objic. 2. Major requiritur dignitas ad tangendum Chriſtum, quàm ad contrahendum Matrimonium, quod inde colligitur, quia Ordinatio prærequiritur ad tangendum Chriſtum, ſed in mortali contrahere Matrimonium eſt mortale, ergo etiam in mortali tangere Chriſtum. R. n. maj. per ſe loquendo, nam etiam Adverſarii, inter quos Con. Bonac. Dicaſt. *nu.217.* rectè docent eum non peccaturum mortaliter, qui in mortali conſtitutus hoſtiam conſecratam in terra jacentem elevaret: & quis dicet fuiſſe mortale, ſi Magdalena vel mulier fluxu ſanguinis laborans Chriſtum attigerint in mortali? Quòd autem nunc peccet mortaliter, qui non ordinatus Chriſtum extra neceſſitatem tangit; eſt propter gravem prohibitionem Eccleſiæ, attamen Ordo non eſt præcisè ratione Chriſti tangendi, ſed ut aliæ actiones à tali homine decenter obeantur. 101

Inſt. Oza graviter peccavit tangendo Arcam, uti colligitur ex pœna mortis, ergo multò magis graviter peccat, qui in mortali tangit Chriſtum. R. Ant. negari à graviſſimis DD. teſte Eſcob. *in 2. Reg. c.6. v.6.* potuit enim mors corporis ad exemplum infligi etiam propter veniale: ſed dato ant. n. conſ. quia erat poſitum præceptum ſub pœna mortis, ne tangeretur arca ab aliis, quàm Aarone & Sacerdotibus, uti cum aliis tenet Corn. à Lapide *ad v. 7.* & ſatis clarè habetur *Numerorum 4. v. 15.* tale autem præceptum non eſt, ut à Sacerdote in mortali conſtituto non tangatur Chriſtua.

Objic. 3. Benedictio Chriſmatis eſt de eſſentia Sacramenti Confirmationis, ergo Epiſcopus in mortali benedicens Chriſma peccat mortaliter. R. n. conſ. nam etiam Confeſſio eſt de eſſentia Pœnitentiæ, & tamen qui confitetur in mortali, non ideò peccat mortaliter: & ratio omnium eſt, quia benedicere Chriſma &c. non eſt confirmare aut conficere Sacramentum, nec eſt per actionem nomine Chriſti poſitam cauſare gratiam, ſed tantùm aliquid prævium. 102

Inſt. 1. Saltem in mortali audire Confeſſiones erit mortale, quia hæc actio eſt verè ſacramentalis, & ponitur à Miniſtro, R. Suar. Arr. *à num.* 10. Gonet. *num.* 108. aliique apud Eſcob. *l. 8. num.* 224. concedunt ſeq. ſed probabiliùs negant Henriq. Marchant. Rhod. Lugo *n.158.* Dian. *p.1.t.7.R.47.* Gob. *in Exp. tom.2.n.150.* Bernal. *d.17.à n.147.* Dicaſt. *num.243.* Herinex *nu. 49.* Averſ. *de Pæn.q.16.ſ.10.* Boſco *n.169.* Spor. *n.173.* non ideò, quia Miniſter audiendo non tam agit, quàm patiatur, uti vult Lugo *n.159.* nam audiens debet in ſe producere intellectionem, ergo agit, uti etiam agit imponendo pœnitentiam ante abſolutionem, neque tamen ideò peccat mortaliter, uti poſt alios fatetur Lugo *n.160.* ſed ideò non peccat mortaliter, quia necdum operatur nomine vel in perſona Chriſti, neque adhuc cauſat gratiam, ſed hoc priùs fit, quando datur abſolutio; quam rationem Moya *t.4.q.1. num.34.* vocat probabiliſſimam: hinc conſequenter dicendum eſt, quod *n.88.* diximus, nempe eum non peccare mortaliter, qui in mortali formam Sacramenti inhoat, dummodò ante expreſſionem ultimæ partis eſſentialis ſit in ſtatu gratiæ, quidquid in contrarium dicant *Averſa* & alii.

Inſt. 2. Ergo qui conſecrat Euchariſtiam, non peccat mortaliter, quia nō cooperatur Chriſto in cauſanda gratia, quia priùs in ſumptione cauſatur. R. n. ſeq. quia conſecrans conficit Sacramētum, & propriiſſimè agit nomine Chriſti, in cujus perſona etiam loquitur. Deinde concurrit immediatè ad ponendum Chriſtum, qui eſt ſubſtantialis gratia, & omnis gratiæ accidentalis author: hinc conficiens Euchariſtiam in mortali graviùs peccat, quàm conficiens ullum aliud Sacramentum.

Objic. 4. Gregorius IX. *Cap. Quæſitum, ult. de Temp. Ordin.* dicit Clericos criminoſos, ſi eos non pœnituerit, ſub interminatione divini judicii obteſtandos eſſe, ut in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis Ordinibus non miniſtrent. Et *Cap. Quæſitum, ult. De cohab. Cleric. & mulier.* dicit Clericum concubinarium occultum, eſſe pro mortali quoad ſeipſum ſuſpenſum ab officio. Similiter S. Th. *in 4. diſt.24.a.3.q.5.* ait, *Quicumque, quod ſibi competit ex ordine, facit indignè, per hoc mortaliter peccat*, Item ad 4. *quandocumque exiſtens in mortali exhibet ſe in aliquo actu ut Miniſtrum Eccleſiæ, toties mortaliter peccat.* Addit, *quando* ejuſmodi indigni Miniſtri *tangunt res ſacras, quaſi ex officio utentes, peccant mortaliter.* R. Hæ authoritates reddunt ſententiam oppoſitam valde probabilem: quia tamen videntur nimium probare, dici poteſt Gregorium loqui de univerſo genere actionum clericalium, & ſenſum eſſe, peccari poſſe mortaliter, ſi obeantur indignè, non ſi ſingulæ, alioqui Oſtiarius in mortali aperiens januam templi peccaret mortaliter, ſed ſi aliquæ, 103

nempe

Digitized by Google

nempe ſi conficiantur Sacramenta. Alii putant *Gregorium* loqui de Miniſtris altaris, qui olim communicabant in Miſſa ſolemni, ut probant Suar. *d.69.ſ.3.* & Lugo *n.146.* & fortè ideò ſignificavit Clericos peccare mortaliter, ſi nempe officia ſua completè obeant, id eſt, ſi ſimul communicent in mortali. Alii cum Dicaſt. *num.242. & 249.* dicunt *Gregorium* tantùm velle, quòd talis peccet, ſed non determinare, quomodo peccet, Bernal. *n.100.* dicit *Gregorium* in hoc eſſe locutum velut privatum Doctorem, & non ut Pontificem, eò quòd de illo puncto non eſſet interrogatus. Quod *S. Thomam* attinet, ſi hic ſimilem explicationem non patiatur, conſequenter dicendum eſſet etiam peccare mortaliter Sacerdotem, ſi in mortali tangeret ciborium; Item Subdiaconum, ſi ſolemniter miniſtrans explicet corporale in altari; Item Acolythum, ſi deferat ampullas vel lumen ad altare &c. hæc enim competunt ipſis ex ſuo Ordine & velut Miniſtris, hæc autem negantur etiam ab Adverſariis, ut videri poteſt apud Dicaſt. *n.217.* ubi ejuſmodi rigidam aliquorum ſententiam vocat ſatis falſam & ſcrupuloſam: Itaque dici poteſt cum Illſ. *n.44. S. Thomam* velle, quod actus illi ſint mortale, quando ſimul includunt actum principalem, qui eſt confectio vel ſuſceptio Sacramenti, & in eum ſenſum dicebatur primis Parentibus Geneſ. 3. v. 3. ne tangerent arborem, id eſt, ſimul ex ea comedendo.

104 *Q.25. An in adminiſtratione Sacramentorum licitus ſit uſus ſententiæ tantùm probabilis?* R. Recolendum eſt hic ex dictis *l.1. à n.103. 134. 472.* quænam opiniones dicantur probabiles, probabiliores, tutæ, tutiores: quibus ſuppoſitis, adde ſeqq.

§. 1. Peccat mortaliter, qui in adminiſtratione Sacramentorum ſequitur ſententiam tantùm probabilem de valore, relinquens tutiorem, nam Innoc. XI. damnavit hanc 1. prop. *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi, hinc ſententia probabili tantùm utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis ſacerdotalis & Epiſcopalis.* Ratio autem eſt, quia opinio probabilis nihil immutat, addit vel ſubſtituit pro illo, quod fortè ad valorem requiritur, ergo ſecundum hanc operando, Sacramentum exponitur periculo nullitatis, ergo eodem modo peccatur, quo peccaretur, ſi Sacramentum reipſa fruſtraretur ſeu fieret irritum, quia, in mortalibus, facere & exponere ſe periculo faciendi cenſentur idem: fruſtrare autem Sacramentum eſt mortale, imprimis contra virtutem religionis, quia eſt gravis irreverentia in Chriſtum, qui Sacramenta inſtituit eo fine, ut dum ponerentur præcipuæ eorum partes, fierent completè valida, & cauſarent gratiam, quo fine fruſtratur Chriſtus. Ideoq; audiendi non ſunt Vaſq. Sanch. *in Decal. lib. 1. c.9. n.33.* J. Sanch. *d.44.* Rhod. *d.1. qu.4. §.4.* Dicaſt. *de Pœnit. d.10. num.223.* aliique dicentes hoc non eſſe contra religionem, nam ſaltem id nunc eſt certum & fatetur Dicaſt. *à num.222. 226.* ſi adſit præceptum Eccleſiæ, uti nunc eſt præceptum Innoc. XI. qui ex motivo reverentiæ erga Sacramenta prohibet praxim opinionis oppoſitæ, ideòque per præceptum ſuum facit materiam prohibitam pertinere ad virtutem religionis, ſecundùm dicta *l.1. n.626.* Deinde poteſt eſſe mortale etiam contra charitatem; quia ſic conferens exponit ſuſcipientem periculo carendi fructu Sacramenti. Præterea poteſt eſſe mortale contra juſtitiam, ſi nempe Miniſter teneatur, aut ſe ingerat pro illo, qui tenetur ex officio vel contractu Sacramentum miniſtrare, tum enim in ſe ſuſcipit obligationem illius, uti notant Dicaſt. *de Bapt. d.1. num.219.* & Boſco *d.1. ſ.7. num.265.* Imò J. Sanch. *à num.15. Rhod.* & alii putant contra *Dicaſt.* quemcumque Miniſtrum, qui omiſſis certis utitur tantùm probabilibus, peccare contra juſtitiam, quia hoc ipſo quòd miniſtrare velit, tacitè ſe obligat ad ita miniſtrandum, ſicuti res exigit & pro jure ſuo vult ſibi miniſtrari ſuſcipiens, qui omnino vult ſibi adhiberi certa, petiturus Sacramentum ab alio, ſi ſciret hunc operari velle ſecundùm probabilia tantùm.

§. 2. Valent jam dicta, etiamſi Sacramentum adminiſtrandum non ſit neceſſarium ad ſalutem, uti tenent nunc omnes communiſſimè contra Dianam *p.1. t.13. R.2.* Moyam *t.1. quæſt.9.* & alios, quia eſſet ſaltem grave contra reverentiam Sacramenti. Et quæ Adverſarii opponunt, benè confutat Boſco *ſuprà concl.16.* nec ſunt magni momenti.

105 §. 3. Peccat graviter, qui etiam in ſuſceptione Sacramenti ſequitur opinionem minus probabilem de valore Sacramenti, pendente etiam ab ipſo ſuſcipiente, relinquendo tutiorem, quia quamvis Decretum Inn. XI. expreſſe loquatur de ſolo conferente, tamen idem eſt de ſuſcipiente, Carden. *in 2. Criſ diſſer.2. n.38.* Gormaz *d.5. num.308.* aliique nunc communiter contra Vaſq. *d.146. nu.29. Dian.* ſuprà & *Hozes*: Ratio autem eſt, quia etiam ſuſcipiens, ſi relinquat tutiorem, exponit Sacramentum periculo nullitatis: ergo etiam committit irreverentiam in Authorem Sacramenti. Deinde, ſi Sacramentum ſit de neceſſitate ſalutis, repugnat rationi naturali, quod ex charitate teneat providere ſecuritatem alteri & non mihi, inquit rectè Dicaſt. *n.211.*

Objices. Damnatum non eſt, quòd ſuſcipiens licitè ſequatur talem opinionem probabilem, ergo cùm graves Authores aſſerant id licitè fieri, ſequi poſſumus. *Conf.* 1. nam damnatio propoſitionum eſt odioſa, ergo cùm loquatur de ſolo conferente non debet extendi ad ſuſcipientem. *Conf.* 2. quia cùm conferens operetur nomine Chriſti, & activè debeat concurrere ad gratiam, potuit Eccleſia per damnationem propoſitionis velle hunc magis reverentem & ſollicitum reddere, non item ſuſcipientem, maximè cum poſſit velle carere fructu Sacramenti, ergo ex damnatione circa conferentem non debet inferri damnatio circa ſuſcipientem. R. 1. Damnatum non eſt formaliter, c. virtualiter, n. illa autem propoſitio dicitur damnata formaliter, quæ damnatur expreſſe in ſuis terminis; illa damnatur virtualiter, cujus falſitas legitimè infertur ex damnata formaliter: & talis eſt propoſitio de ſuſcipiente. *Ad Conf.* 1. n. ant. quia eſt declaratio falſitatis conducens ad utilitatem particularem omnium, & ſingulorum fidelium, ergo materia ejus eſt conveniens & velut beneficium omnibus, ad quos damnatio dirigitur, ergo non eſt odioſa ſed favorabilis, ſecundùm dicta *l.1. nu.620. Ad Conf.* 2. n. conſ. quia cùm præcipua ratio damnandi fuerit cavere irreverentiam in Chriſtum, quæ etiam committeretur à ſuſcipiente cum periculo nullitatis, ex falſitate propoſitionis circa conferentem: legitimè infertur falſitas propoſitionis circa ſuſcipientem. R. 2. Licèt permitteremus damnationem eſſe odioſam, & propoſitionem de ſuſcipiente nullo modo eſſe damnatam, attamen nunc ſcimus eſſe falſam: quia ſecundùm illa certò committeretur irreverentia in Chriſtum, uti ſæpiùs dictum eſt. Nec verum eſt, quòd volens ſuſcipere Sacramentum, poſſit velle carere fructu Sacramenti, id enim eſt injurioſum inſtitutioni Chriſti, qui voluit per Sacramentum cauſari, & conferri fructum Sacramenti.

§. 4. Peccat graviter, qui in Sacramentis conferendis vel 106
ſuſcipiendis ſequitur opinionem probabiliorem, aut etiam probabiliſſimam de valore, relicta tutiore, uti de probabiliore docent expreſſè cum communi Sanch. *n.34.* Carden. *num.13.* Gorm. *nu.299.* eadem autem eſt ratio de probabiliſſima, nam opinio etiam probabiliſſima manet intrà terminos ſolius probabilitatis, ut ſuppono, & reipſa eſt tantum probabilis, prout *probabile* opponitur *tutiori*; & ex eo, quòd ſit probabiliſſima, non ideò eliditur probabilitas oppoſitæ, ergo ſequendo illam, adhuc exponitur Sacramentum periculo nullitatis.

§. 5. Ex hactenus dictis ſequitur peccari mortaliter, quoties 107
Sacramentum confertur vel ſuſcipitur adhibendo materiam vel formam, non certò, ſed dubiè vel probabiliter tantum validam. Quales autem materiæ Sacramentorum ſint non certò validæ, colligitur ex dictis à *n.21.* Quales formæ ſint non certò validæ, etiam colligitur ex dictis à *n.29.*

§. 6. Si opinio probabilis, & minus tuta, ſit moraliter certa, 108
tam conferens quàm ſuſcipiens Sacramentum licitè eam ſequitur relicta tutiore, ſaltem ſi ex rationabili cauſa id faciat. Ratio eſt, quia ubi eſt certitudo moralis non relinquitur imprudens timor periculi nullitatis. Quandonam autem aliqua ſententia dicatur eſſe moraliter certa, dixi *l.1. à n.178.* Addunt aliqui, ſi opinio ſit certò probabilior & paſſim cenſeatur practicè tuta, non peccare ſuſcipientem, ſi eam ſequatur: quod aliqui extendunt etiam ad conferentem, ſaltem ſi ex rationabili cauſa id faciat, nam operatur ſecundùm dictamen, quod judicat eſſe longè verius, & reſpectivè ad ipſum cenſetur æquivalere moraliter certo; & ſæpiſſimè in praxi judicamus nos eſſe moraliter certos, hoc ipſo, quòd non occurrat poſitiva ratio judicandi operationem noſtram eſſe illicitam: & rectè dicit S. Th. 2. 2. *qu. 47. a.9. ad 2. Certitudo non eſt ſimiliter quærenda in omnibus, ſed in unaquaque materia ſecundùm proprium modum: quia verò materia prudentiæ ſunt ſingularia contingentia, circa quæ ſunt operationes humanæ, non poteſt certitudo prudentiæ tanta eſſe, quod omninò ſollicitudo tollatur.*

Dixi, ſaltem ſi ex rationabili cauſa id faciat, nam non ope- 109
ratur prudenter, ſi abſque cauſa omittat tutiora, uti rectè Nunnus, Salas, Fill. J. Sanch. *d.44. n.10.* Sporer *de Pœn. n.757.* Lohn. *de Confeſſ. p.1. c.3. §.1.* hinc licèt, ſpeculativè loquendo, moraliter certum ſit, quòd tenuiſſima cereviſia ſufficiat pro Baptiſmo, cùm ſit & maneat aqua naturalis cocta, parum & accidentaliter immutata per injectum hordeum, eſt tamen illicitum in ea baptizare, ſi haberi poſſit aqua fontana; & idem eſt in ſimilibus; inter cauſas verò rationabiles numerari poteſt magna utilitas proximi, aut nimia moleſtia Miniſtri, ſi teneretur ſemper exquirere tutiora, uti inſinuabitur *n.110. & 119.*

§. 7. In neceſſitate, id eſt, quando conferri vel ſuſcipi de- 110
bet Sacramentum, nec poteſt practicari tutior opinio, oportet procedere ſecundùm probabilem, quia, inquit S. Th. 1. 2. *q.19. a.3. ad 3. non oportet, quod omnis menſura ſit omnino infallibilis, & certa, ſed ſecundùm quod eſt poſſibile in genere ſuo* & rationem dat *q.96. a.6. O*, quia *neceſſitas non ſubditur legi:*

ſic ſi

Digitized by Google

ſic ſi Judæus moribundus petat baptizari, & non habeas niſi cereviſiam, aut etiam tantùm aquam roſaceam, debes in hac baptizare, nam eſſe materiam dubiam tenent aliqui n.260. referendi. Et in tali caſu ſententia tutior non relinquitur, ſed non habetur; & neceſſitas illa ac periculum, ne homo alioqui damnetur, facit, ut non ſit irreverentia, quamvis Sacramentum, quod pro hominibus inſtitutum eſt, exponatur periculo nullitatis, Carden. *n.*5.& alii omnes cum Gorm. *num.* 300. Addit Schild. *de Conſ. s.*6.*n.*2. quando adeſt magna cauſa conferendi Sacramentum, v.g. quando agitur de peccatore juſtificando, qui alia vice non facilè redibit ad quenquam, nec ſinet ſe adduci ad renovandam præparationem, quamvis tum non poſſit abſolvi niſi cum dubio de valore, poſſe ſic abſolvi ſub conditione, ſi eſt diſpoſitus, quia talis ſpes gratiæ per Sacramentum cauſandæ videtur prævalere obligationi non conferendi cum periculo nullitatis: Et hoc etiam innuit Arriaga *d.*20.*n.*1. dicens fortaſſe ea cuſare etiam utilitatem, cui in ejuſmodi caſu videtur conjuncta eſſe etiam quædam neceſſitas. Vide dicenda *num.* 122.

111 §.8. Etiam licitum eſt operari ſecundùm ſententiam probabilem, licèt agatur de valore Sacramenti, quando aliunde adveniat practica certitudo, qualis advenit, ſi Eccleſia ſuppleat vel diſpenſet in aliquo ad valorem requiſito: quod contingit præcipuè in materia Sacramentorum Penitentiæ & Matrimonii, uti jam declarabimus.

112 §.9. Quando datur prudens, & communis perſuaſio pro juriſdictione vel poteſtate alicujus, ſive ordinaria ſive delegata ad aliquid faciendum; quamvis ea perſuaſio coram Deo ſit falſa, tamen certum eſt, quòd Eccleſia, ſi poſſit, ſuppleat vel diſpenſet, quando cum tali errore communi adeſt titulus vel coloratus, ſive putativus, v.g. ſi ad hoc deſtinatus ſit à legitimo Superiore, quamvis ob latens aliquod vitium reipſa juriſdictio aut poteſtas talis non adfuiſſet. Patet ex *Cap. Infamis. Cauſa* 3.*q.*7.*& l. Barbarius*, *ff. de Off. Prætoris*, & alibi apud Averſam *q.*64.*ſ.*5.*§. in quibuſdam:* docentque AA. communiſſimè cum Sanch. *de Matr. l.*3.*d.*22.& Carden. *in* 2. *Criſi d.*2.*à n.*149. eſtque nunc certa omnium Theologorum ſententia, inquit Spor. *de Pœn. num.* 714. quia ita poſtulat officium ſupremi Principis & utilitas communis, ne graviſſimæ oriantur deordinationes, & incommoda. Hinc, inquit Bonac. *de Matrim. q.*2.*p.*8.*n.*33. valet Matrimonium, cui aſſiſtit laicus, ſi errore communi puteтur Sacerdos, & à vero Parocho ſit delegatus ad aſſiſtendum: quod enim talis delegatus debeat eſſe Sacerdos, id ſola Eccleſia ſtatuit, ergo etiam in illo poteſt, & tum vult diſpenſare.

113 *Objici poteſt* 1. Error communis non facit ſuppleri defectum poteſtatis privatæ, v.g. ſi quis non ſit reipſa tutor, licèt publicè credatur eſſe, tamen non dat valorem actui pupilli, uti cum communi oſtendit Schildere *de Conſ. s.*2.*n.*52. ergo error communis etiam non facit, ut ſuppleatur defectus poteſtatis publicæ. R. n. conſ. nam Jura non meminerunt talis ſupplетionis reſpectu poteſtatis privatæ, meminerunt autem reſpectu publicæ, idque ob bonum publicum communitatis, quod meritò pluris ſit, quàm bonum privati.

*Objic.*2. Quotidie moventur lites circa competentiam Judicis, qui ſententiam tulit ſecundùm exiſtimatam Juriſdictionem, ergo ſignum eſt non eſſe certum, quòd Eccleſia vel Reſp. tum ſuppleat. R. Lites moveri, quia prætenditur defuiſſe, vel error communis, vel titulus coloratus, qui ſi liquidò probentur adfuiſſe, ceſſant lites.

Inſt. Salutem communis error juris non juvabit, quia leges non favent ignorantiis juris, ſed reprobant R. Schild. *num.* 36. docet hic juvare ſolum errorem facti: Si tamen in communitate & populo etiam eſſet invincibilis error juris, & ea illo procederetur, credo actum valiturum, quia manet ratio boni communis ita poſtulantis, neque leges hic diſtinguunt inter errorem juris aut facti.

114 §.10. Ad hoc, ut in errore communi cum titulo, ſuppleat vel diſpenſet Eccleſia, non requiritur bona fides aut error in illo, qui actum ponit, Schild. *n.*37. cum communi. Imò nec requiritur in illo, circa quem actus ponitur, uti docet Sanch. *n.*42.*&* 61. Bonac. *de Matr. q.*2.*p.*8.*n.*38. Caſtrop. *tr.*28.*d.*2.*p.*13. *§.*10.*num.*10. contra *Bald. Tiraq. Lop. Zabarel. Averſ. §. Sextò*, Schild. *n.*38. & alios, quia jura ex motivo utilitatis publicæ ita diſponunt in errore communitatis, & non ob errorem hujus aut illius hominis. Peccat tamen ſecundùm omnes, qui ita uſurpat juriſdictionem, quam ſcit ſe antecedenter non habere, tum quia ſcit hoc eſſe prohibitum ab Eccleſia; tum etiam, quia invitum quaſi cogit ad dandam actualem juriſdictionem pro his caſibus, Con. Sanch. Leſſ. Diana *p.*8.*t.*1.*R.*93. Dicaſt. *de Pœn. d.*10.*n.*187. Schild. *n.*51.

115 §.11. Si adſit quidem error communis, ſed deſit titulus coloratus, ut ſi quis communiter putetur eſſe verus Parochus, ſed in Parochiam ingreſſus ſit ſine titulo, & authoritate legitimi Superioris, dummodò ſit in poſſeſſione ſui officii vel putatæ juriſdictionis, docent Jo: Sanch. Pontius, Schild. *num.* 42. aliique duodecim cum Diana *p.*2.*t.*16.*R.*43.*p.*8.*t.*1.*R.*94.*p.*11.*t.*2.*R.*69. Eccleſiam adhuc ſupplere, quia hic æquè militat ratio boni communis; & præſcriptione poteſt acquiri juriſdictio. E contrà Suar. Fagund. Leſſ. Regin. Con. Sanch. *num.* 49. Bonac. *n.*28. Averſa §. *Secundo*, Gob. *t.*7.*n.*108. Carden. *num.* 151. Leur. *p.*1.*q.*434.*n.*5. dicunt Eccleſiam non ſupplere, quia quando jura id ſtatuunt, ſemper faciunt mentionem authoritatis Superioris, quæ intervenire debuerit Caſtrop. *n.* 9. aliique plurimi cum Tamb. *de Pœn. l.*5.*c.*4.*§.*7. dicunt utramque ſententiam eſſe probabilem: ſecunda tamen, uti eſt communior, ita etiam videtur eſſe probabilior, unde prima non videtur eſſe ſatis tuta in praxi, niſi juvet conſuetudo, ſecundùm dicenda *nu.* 117. Rectè tamen notant Gutier. Sanc. Bonac. *n.*36. Averſ. §. *Nonò*, contra *Ledeſm. Ceval. Medin.* ſi Superior non feriò ſed ſolùm fictè dediſſet juriſdictionem vel poteſtatem, hoc ſufficere, quia publicè & rationabiliter cenſendum eſſet collatum eſſe titulum, ergo juſtum eſt, ut ſubintret ſuppletio vel diſpenſatio Eccleſiæ.

§.12. Si Miniſter ab initio habuerit veram juriſdictionem 116
aut poteſtatem, ſed poſteà ſublata ſit, vel per revocationem Superioris; vel in pœnam delicti, quamdiù communi errore alicubi putatur adhuc habere, actus illius manent iſto loco validi, uti rectè Inn. Abb. Cardin. Sanch. Bonac. *n.*27. Schild. *n.*45. *&* 47. Averſa §. *Septimo*, & ſequitur ex dictis *num.*112. Quando autem jura videntur oppoſitum dicere, loquuntur de caſu & loco, quo talis omiſſio vel privatio poteſtatis notificatur. Quòd ſi per legem revocata eſſet, ſive deſineret poteſtas, Schild. *nu.*46. putat non juvare ampliùs errorem communem, quia ignorantia legis non toleratur à jure; ſed contra eſt, quòd ignorantia legis toleretur, ſi ſit invincibilis; & ideò AA. communiter dicunt quocumque modo deſierit juriſdictio, ſi hoc ſit occultum & perduret titulus coloratus, ratione erroris communis fieri, ut ſuppleatur juriſdictio. Addunt Henriq. Pontius, Schild. *num.* 50. quando v.g. ad annum tantùm data eſt juriſdictio, hoc elapſo Miniſtrum validè operari, ſi errore communi adhuc putetur habere juriſdictionem, & idem dicit cum aliis Schild. *num.*48. ſi Superior dederit juriſdictionem uſque ad mortem ſuam, nempe illam permanere, quamdiu mors publicè ignoratur: ſed quoad primum caſum contradicunt Maſcard. Bonac. *n.*32. Averſ. §. *Octavò*, quia pro tempore ultrà annum: (& idem eſt in ſecundo caſu de tempore ultrà mortem:) non videtur unquam habuiſſe titulum coloratum, quem ſi non habuerit, valent dicta *n.*115. Denique ſi revocatio vel amiſſio juriſdictionis non omninò quidem ſciatur publicè, attamen populus incipiat de ea dubitare, Silv. Abb. Henr. Roſell. Leſſ. Sanch. Diana *p.*8.*t.*1.*R.*93. Bonac. *nu.*29. rectè dicunt manere juriſdictionem, quia pro hac eſt poſſeſſio: & eſſet periculum faciendi injuriam Miniſtro, ſi ob ſolum dubium ſuperveniens rejiceretur.

§.13. Præſcindendo ab errore communi, & titulo putati- 117
vo, quandocunque datur opinio probabilis, v.g. pro juriſdictione vel abſentia impedimenti, communiſſima ſententia eſt cum Suar. Con. Fill. Regin. Leſſ. Bonac. *de Pœn. q.*7.*p.*5.*§.*4.*n.*4. *& de Matr. q.*2.*p.*8.*num.*29. Diana *p.*2.*t.*13.*R.*2. Averſa *de Pœn. qu.*16.*ſ.*5. quòd etiam tum ſuppleat vel diſpenſet Eccleſia, quando poteſt, ſi fortè abſit juriſdictio, aut adſit impedimentum. Et hoc in praxi tutum aut moraliter certum eſſe dicunt Sanch. *in Decal. l.*1.*c.*9.*n.*35. Verric. *tom.*2. *Moral. q.*25. Dicaſt. *nu.*196. Tamb. *de Confeſſ. l.*3.*c.*3. *num.*1. Carden. *à num.* 160. Illſ. *t.*1.*d.*1. *num.*77. Arckd. *de abſol. Sacr. num.*12. Sporer *num.*714. Gorm. *d.*5.*a n.*331. Stoz. *l.*2.*num.*53. Laurent. *diſp.*4.*num.*48. faterurque Gob. *tom.*7.*num.*114. hanc ſententiam eſſe probabiliſſimam. Ratio eſt, quia certum eſt, quòd quando eſt conſuetudo hoc vel illo modo operandi, tum detur juriſdictio ad ita operandum validè, ſi fortè hæc deſit, ſed etiam certum eſt eſſe conſuetudinem apud viros Sapientes, ut quando habent opinionem probabilem, v.g. circa juriſdictionem pro Confeſſionibus audiendis vel circa abſentiam impedimenti inter volentes contrahere Matrimonium, tum operentur, idque ſcit Eccleſia, & non improbat, cum facilè poſſet, ideoque deberet, ergo certum eſt tum dari juriſdictionem, ſi fortè deſit, vel tolli impedimentum, ſi adſit. *Major* patet ex *Cap. Cum contingat*, 13. *De foro compet. Cap. Romana*, 5. *De ſent. excomm. in* 6. *Cap. Duo ſimul*, *De Offic. Ordin.* & ex Trid. *ſ.*22.*cap.* 3. *de Refor. Minor* autem eſt communis Doctorum, inquit Cardenas *nu.* 166. citans pro ea verba *Suar. Lugonis*, *Bonac. Dian. Arr.* opinio autem communis in quæſtione facti facit certitudinem moralem: Et ita opinio tantùm probabilis eſt, quod Epiſcopus poſſit diſpenſare in cauſa neceſſitatis in impedimento dirimente Matrimonium, attamen id certum eſt ſpectata ſimul conſuetudine, de qua teſtantur *Suar. Vaſq. Sanch. Rebel. Caſtr. B. Pontius*, *G. Hurt. Salas*, quos refert, & ſequitur Gorm. *d.*5. *nu.*335. ac conſentit Pyrrh. Corradus *in praxi diſpen. l.*8. *cap.*4. dicens ita declaraſſe *Sixtum V.* Similiter ex probabili juriſdictione valuiſſe Matrimonium, decidit Congregatio Trid. anno 1648. teſte Lugo *in Reſp. Mor. l.*1. *d.*46.

Dixi,

Digitized by Google

Dixi, præſcindendo ab errore communi, &c. nam quando eſt opinio probabilis, hæc æquivalet errori communi, quia ſi ſapientes ita judicant, non diſſentiunt inſipientes, inquit Carden. *n.*153. ideòque omnes communiter ita cenſent, ergo ſi erretur, reipſa eſt error communis: deinde ſimul aderit titulus putativus, non operans ſecundùm talem opinionem, v.g. volens abſolvere pœnitentem, vel aſſiſtere contrahentibus Matrimonium, habebit ad hoc faciendum titulum approbationis vel parochiæ aut licentiæ à Parocho, ergo.

Objic. 1. Multi & graviſſimi AA. quos referunt, & ſequuntur J. Sanch. *d.*44. Schild. *num.*34. Diana *p.*9.*t.*59.*R.* Gob. ſuprà, expreſsè dicunt ſententiam illam non eſſe certam: & Garcias pro oppoſita, quam etiam tenet, refert deciſiones Cardinalium, ergo non eſt licitum ſecundùm eam operari. R. Authores illi & deciſiones negant ſententiæ illi certitudinem, præſcindendo à conſuetudine operandi ſecundùm hanc vel illam probabilem: nos autem dicimus tales ſententias reddi certas accedente circumſtantia conſuetudinis.

Objic. 2. Bonifacius VIII. Cap. *Si Epiſcopus*, 2. De Pœnit. & remiſſ. in 6. ait, ***nulla quoque poteſt conſuetudine introduci, quòd aliquis præter ſui Superioris licentiam, Confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſolvere vel ligare.*** R. Loquitur de mera conſuetudine: nos diximus de conſuetudine, ad quam accedit ſaltem tacitus conſenſus Superioris ſive Eccleſiæ. Unde,

118 §.14. Ad hoc, ut prudenter judicari poſſit Eccleſiam ſupplere aut diſpenſare, quando eſt ejuſmodi opinio probabilis, præter poteſtatem ſupplendi aut diſpenſandi, videntur requiri ſequentes conditiones.

1. Ut opinio dicens adeſſe poteſtatem vel abeſſe impedimentum ſit certò, & abſolutè probabilis, & velut talis communiter admittatur à viris ſapientibus, uti notat Card. *num.*153. & 154. quia aliàs prudenter præſumi poterit, quòd Eccleſia ſciat illius praxin vel conſuetudinem, ideòque velit ſupplere aut diſpenſare, ſi fortè ſit falſa. Undè ſi opinio ſit tantùm tenuiter probabilis, Eccleſia non ſupplet, quia opinio tenuiter probabilis non eſt prudens nec abſolutè probabilis, uti conſtat ex dictis l.1.*n.*366. Et idem eſt, ſi ſit tantùm dubiè probabilis, uti inſinuatum eſt ibidem num.367. Si autem ſit tantùm probabiliter probabilis, non eſt certum, quòd Eccleſia ſuppleat, ergo eſt illicitum ſecundùm eam operari, quia Sacramentum exponeretur periculo nullitatis.

2. Ut praxis operandi ſecundùm talem opinionem probabilem non ſit contra ſtylum Curiæ Romanæ, Carden. *num.*530. Gorm. *num.*388. quia cùm certitudo hìc petatur à tacito conſenſu vel approbatione Eccleſiæ, ſi aliundè ſciamus, quòd Eccleſia ejuſmodi praxin ſoleat improbare aut per ſententias Rotæ rejicere, ſatis reſcimus non ſupplere vel diſpenſare, maximè quia ***rerum ſimiliter judicatarum authoritas vim legis obtinere debet, L. Non imperatur.*** ff. De Legibus.

3. Ut opinio probabilis ſit circa communem quæſtionem juris, & non purè facti privati, uti notant Averſa *de Pœn. q.*16. *ſ.*5. §. ***Tum demum.*** Gorm. *hic d.*5. *num.*320. & 335. aliique. Conſequenter dicendum Eccleſiam non ſupplere, ſi tantùm probabile ſit, v.gr. quòd juriſdictio huic Confeſſario conceſſa needum expirarit ratione temporis: item ſi tantùm probabile ſit, quòd in hoc vel illo caſu ob privatam circumſtantiam non ſit contractum impedimentum affinitatis, &c. Oppoſitum tamen tenent ***Bonac. Terric. Tamb.*** & alii, quorum ſententiam probabilem eſſe dicit Gob. *t.*7.*n.*118. quamvis nihil velit reſolvere: poteſtque legi etiam Card. *à n.*525. ubi videtur etiam hanc poſteriorem ſententiam tenere.

4. Ut ſit rationabilis cauſa operandi ſecundùm talem opinionem, ſecundùm dicta n.109.

119 §.15. Quamvis agatur de valore Sacramenti, neque ſit caſus abſolutæ neceſſitatis, neque etiam Eccleſia poſſit ſupplere aut diſpenſare, nihilominus licitum eſt operari ſecundùm ſententiam probabilem, ſi alioquin adminiſtratio aut ſuſceptio Sacramentorum fieret obnoxia nimiis ſcrupulis aut difficultatibus: ita multi moderni Doctores cum Illſ. *t.*1.*d.*1. *num.*77. & idem, imò plus dicit *Camargo*, quamvis ſit rigidæ ſententiæ, uti conſtat ex dictis l.1. num.340. Ratio autem à priori eſt, quia certum eſt Chriſtum ita inſtituiſſe Sacramenta, ut noluerit eorum adminiſtrationem aut ſuſceptionem eſſe moraliter impoſſibilem, & odioſam fidelibus miniſtraturis aut ſuſcepturis, ergo certum eſt, quòd adminiſtratio aut ſuſceptio obnoxia nimiis ſcrupulis aut difficultatibus non ſit ſecundùm inſtitutionem Chriſti, ergo ſi non ſit alius modus vitandi talem adminiſtrationem aut ſuſceptionem, niſi quis operetur ſecundùm ſententiam tantùm probabilem, licitum eſt ſecundùm hanc operari. Ratio à poſteriori eſt, quia aliàs infans baptizari non poſſet, quem parentes dicunt non eſſe baptizatum, nam hoc teſtimonium eſt tantùm probabile & fallere poteſt: item abſolvi non poſſet, qui probabiliter putatur diſpoſitus, imò vix ullus unquam abſolvi poſſet extra articulum mortis, uti rectè notat Carden. *diſſ.*2. *num.*25. quia vix unquam habere poſſumus certitudinem de diſpoſitione pœnitentis, quamvis enim det ſigna doloris, dicatque ſe integrè confeſſum & ſe habere ſerium propoſitum emendationis, tamen cum poſſit falsò iſta dicere, aſſentiri non poſſumus niſi probabiliter, & tamen negari non poteſt, quin tum abſolvi poſſit, imò debeat, cùm ſuppoſita Confeſſione, & diſpoſitione tali, jus habeat ad abſolutionem. Similiter ſæpè conficimus Euchariſtiam probabiliter tantùm cognoſcentes nos habere panem triticeum &c. *Confirmantur* hæc ex decreto Alex. VIII. relato ante librum 1. n.20. quo damnat triginta & unam propoſitionem, pleraſque rigoriſtarum, inter quas ſunt, quòd non liceat ſequi opinionem inter probabiles probabiliſſimam, quòd attritio ex metu gehennæ non ſit ſupernaturalis, quòd ſatisfactio debeat præmitti abſolutioni, quòd praxis mox abſolvendi pœnitentes ſit abuſus, quòd pleræque Confeſſiones apud Religioſos factę ſint ſacrilegæ vel invalidæ, quòd Communio prærequirat ſatisfactionē, & amorem puriſſimum, &c. quæ ideò damnari debuerunt, quia deterrebant tam Miniſtros quàm ſuſcipientes à Sacramentis, eò quod redderent eorum uſum difficillimum, & maximè odioſum, ergo Sacramenta poſſunt miniſtrari, & ſuſcipi ſecundùm opiniones probabiles, ſi alioqui adminiſtratio aut ſuſceptio Sacramentorum fieret obnoxia nimiis ſcrupulis, & difficultatibus, ſicuti reipſa fiebat per illas rigoriſtarum ſententias.

§.16. Qui ſcit ſe habuiſſe aliquando juriſdictionem vel 120 poteſtatem in ordine ad Sacramentum miniſtrandum, dubitat autem, an adhuc habeat, ſecundùm Sporer *num.*718. poteſt miniſtrare, quia ipſe eſt in certa poſſeſſione, quam non elidit merum dubium ſuperveniens, neque mutatio præſumitur, ſed probanda eſt, cùm ſit aliquid facti. Si autem quis dubitet, an ſimpliciter habeat, & an unquam habuerit talem juriſdictionem, miniſtrat illicitè, uti cum communi Lugo *de pœn d.*19. *num.*28. Si verò bona fide cœpiſti poſſidere, v.g. parochiam, & ſuperveniat dubium, an eam validè obtinueris, docent cum aliis Con. Dicaſt. *à nu.*203. Gob. *t.*7.*n.*21. te poſſe pergere in adminiſtratione Sacramentorum, quia melior eſt tua poſſidentis conditio. Additque *Dicaſt.* nullam ad ſic operandum neceſſitatem requiri, ſed meliùs contradicit *Con.* propter illa, quæ dixi n.109.

§.17. Si non agatur de valore Sacramenti ſed tantùm de 121 modo adminiſtrandi, poteſt Miniſter ſequi opinionem practicè probabilem relicta tutiore: ita cum Communi Card. *n.*4. & Gorm. *num.*301. Sic practicè probabile eſt laicum, qui propter neceſſitatem baptizat in mortali, non peccare mortaliter: tutius tamen eſt, id eſt, talis baptizans magis removetur à periculo etiam materialis peccati, ſi prius ſaltem côteratur, quo non obſtante ſi ſe accomodet priori ſententiæ & in mortali baptizet, non peccabit mortaliter, quia opinio, ſecundùm quam operatur, non exponit Baptiſmum periculo nullitatis, nam certum eſt non ideò fore invalidum, ſed tantùm verſatur circa modum debitè adminiſtrandi illum: atque idem eſt de aliis ſimilibus ſententiis circa reliqua Sacramenta.

Plura circa hæc addentur de Pœnitentia, quando de juriſdictione & approbatione Confeſſarii: item de Matrimonio quando de impedimentis dirimentibus.

*Q.*26. ***An miniſter licitè utatur materia, vel forma dubia?*** 122 R. Per ſe loquendo eſſe illicitum, quando poteſt haberi certa, uti conſtat ex dictis à n.104.

Dixi 1. per ſe loquendo, nam ſi Miniſtro intentaretur mors, niſi materiam vel formam dubiam adhiberet, non in contemptum religionis vel fidei, ſed quia minans putaret materiam vel formam talem eſſe ſufficientem vel ſatis certam, Henriq. A. Perez. Bonac *d.*1.*q.*2.*p.*1.*n.*33. Eſc. *l.*8.*n.*155. Con. *qu.*60. *nu.*82. Diana *p.*1.*t.*13.*R.*2. & *p.*3.*t.*6.*R.*48.*n.*8. J. Sanch. *d.*44. *num.*12. Rhod. *d.*1.*q.*4.*ſ.*4.§.4. Dicaſt. *de Bapt. d.*1.*n.*190. dicunt non fore illicitum conferre Sacramentum ſub conditione, ſi talis materia vel forma ſit ſufficiens, imò Bernal. *d.*6. *num.*109. innuit, ſi etiam in contemptum Eccleſiæ impedireris, quominus baptizares puerum morti proximum, niſi cum materia dubia, v.g. cum tenui cerevisia, te debere baptizare concepta intentione recta, ne puer æternum periret: ad removendum tamen ſcandalum teneris proteſtari te hoc facere, non in contemptum Eccleſiæ, ſed ob extremam neceſſitatem pueri.

Dixi 2. quando poteſt haberi certa, nam in neceſſitate utendum eſt dubia, uti dictum eſt n.110. & inter dubias illa adhibenda eſt, quæ videtur probabilior, uti notant omnes communiter cum Gob. *t.*2.*n.*37. Quid autem facere debeat Sacerdos in variis dubiis circa materiam conſecrandam, dicetur, quando de Sacrificio.

*Q.*27. ***Quandonam & quomodo Miniſter reiterare debeat Sacramentum?*** 123 R. Quando prudens dubium eſt de valore Sacramenti collati, debet iterari ſaltem ſub conditione, ita S. Thom. *q.*66. *art.*9. Aliique communiter cum Moya *t.*1. *qu.*9. *num.*16. & Dicaſt. *hic d.*1. *num.*119. Eſtque perinde, ſive ſit dubium facti ſive juris, uti rectè explicant Dicaſt. *de Bapt. d.*1. *num.*165. & Gob. *t.*2.*n.*373. Item, quamvis aliquid, quod omiſſum eſt, etiam probabiliùs dicatur non requiri ad valorem,

rem, dummodò etiam ſit probabile requiri, uti habent uterque Lugo, Tamb. *hic lib.1.c.1.ſ.1.num.*12. Gob. *nn.*363.371.376.& ſeq. quod intellige, ſi Sacramentum poſſit adhuc compleri, aut ſuſcipiens aliàs pateretur grave incommodum, quia neceſſitas vel utilitas ſuſcipientis eſt juſta cauſa ſic iterandi, reverentiæ autem ſatis conſulitur per conditionem appoſitam, hinc Cap. *Si nulla* 113. De conſecr. diſt.4. dicit *Leo Papa: non intervenit temeritas præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis*. Et Cap. ult. *De Presbyt. non baptiz.* dicit Inn. III. *non intelligitur iteratum, quod ambigitur eſſe factum*. Valentque hæc potiſſimùm, quando dubitatur de valore Baptiſmi, Confirmationis & Ordinis, quæ iterabilia non ſunt, uti rectè Eſcob. *l.8.num.*145. Ratio autem pro omnibus eſt, quia ſi poſſit compleri, & non compleatur, relinquitur in certo periculo nullitatis, quod eſt gravis irreverentia; & ſuſcipiens fortè privatur Sacramento, & ejus effectu, quod eſt contra charitatem. Non debere autem Sacramentum tum repeti abſolutè ſed ſub conditione, quando nempe hìc & nunc non eſt ſecundùm ſe iterabile, probat rectè Dicaſt. *à num.*168. quia hoc iteratum Sacramentum abſolutè collatum exponeretur periculo nullitatis, ſi nempe Sacramentum priùs collatum fuiſſet validum, ergo committeretur irreverentia. Ex dictis.

124 *Colliguntur ſeqq.* 1. Sacramentum debet iterari; ſi prudenter dubitetur de recta pronunciatione formę, Gob. *t.1.n.*41. Sporer *n.*95. Putat quidem Paſq. *de Sacrificio q.*319. verba, de quibus Eccleſia permittit [illegible]ias, quarum una dicit, altera negat eſſe de valore, ſi o[illegible]int, non eſſe repetenda, quia Eccleſia talia verba non aſſumit velut eſſentialia: Sed oppoſitum tenendum eſt, quia Eccleſia non poteſt facere: ut ſi ſint eſſentialia, talia non ſint: ex hoc autem, quòd permittat doceri ſententiam negantem, non ideò declarat non eſſe eſſentialia, ergo manet periculum invaliditatis, niſi repetantur.

125 2. Quando non habentur certiſſimi teſtes de Baptiſmo infantis à Barbaris erepti, hic baptizandus eſt ſaltem ſub conditione, uti ex Carthaginenſi aliiſque Conciliis decidit Greg. III. cap. *placuit*. De conſecr. & docent communiter omnes cum Dicaſt. *de Bapt. l.1.n.*172.

3. Quando teſtis unus oculatus ac fide dignus, de quo nempe non eſt ſuſpicio erroris aut mendacii, deponit juramentum de Sacramento alicui collato, non relinquitur prudens dubium, ſed habetur certitudo moralis, uti notant plurimi cum Dicaſt. *n.*182. & Gob. *t.2.n.*396.

4. Si impius Parochus fateatur ſe aliquos baptizaſſe invalidè, nec poſſit reſciri quoſnam, debent omnes ſub conditione rebaptizari, quia de omnibus eſt prudens dubium, & æquale de ſingulis. Vide dicenda n.311.

126 5. Si ſit opinio probabilis de hoc, quòd invalidè ſis baptizatus aut ordinatus Presbyter vel Epiſcopus, tum maximè debes ſub conditione rebaptizari, & reordinari, Con. Dicaſt. *n.* 211. Eſcob. *num.*149. quia à Baptiſmo pendet ſalus, & valor omnium Sacramentorum etiam ſuſcipiendorum, ab Ordine autem pendet valor plurium Sacramentorum conficiendorum, hinc etiam cauſaretur graviſſimum damnum proximo, ſi invalidè ordinatus velles conſecrare, abſolvere, ordinare alios. Putant tamen Suar. Valent. Gran. Eſcob. *num.*76. tum non eſſe gravem obligationem iterandi alia Sacramenta, v.g. Confirmationem, & Ordines antecedentes Presbyterium; quod verum eſt, ſi prior adminiſtratio tamdiù præterierit, ut Sacramentum aliud non cenſeatur ampliùs compleri poſſe, nam Confirmatio non eſt ita neceſſaria, reliqui autem Ordines continentur quoad poteſtatem ſaltem virtualiter vel æquivalenter in Presbyterio. Vide dicenda n.315.

127 6. Si ſæpiùs occurrat nova cauſa prudenter dubitandi de valore Sacramenti jam ſæpiùs collati, poteſt, & ſecundùm ſupradicta debet ſucceſſivè ſæpiùs iterari ſub conditione, Steph. & Gob. *n.*252.

128 7. Quando moraliter certum eſt Sacramentum fuiſſe invalidum, debet conferri abſolutè & ſine conditione: quid autem facere debeat Sacerdos in fine Miſſæ advertens vel dubitans de eo, an unam vel utramque ſpeciem invalidè conſecrarit, dicetur, quando de Sacrificio.

129 8. Quando nulla eſt prudens cauſa dubitandi de valore Sacramenti, ſed oriuntur tantùm leves ſcrupuli, nequidem conditionatè eſt iterandum, uti tenent omnes ex Catechiſmo Romano cum Dicaſt. *n.*174.

9. Si unum verbum vel una ſyllaba formæ Sacramentalis repetatur ſine rationabili cauſa, eſt ſaltem veniale: in dubio tamen, ubi Miniſter non eſt ſcrupuloſus, docent Vaſq. Gob. *n.* 381. Sporer *ſuprà* potiùs inclinandum eſſe ad repetitionem faciendam quàm omittendam, quia ſic conſulitur valori Sacramenti, & utilitati ſuſcipientium, propter quos inſtituta ſunt Sacramenta.

10. Qui judicare debet ſe rectè confeciſſe Sacramentum, v.g. ſe rectè pronunciaſſe formam, peccat, per ſe loquendo, mortaliter, ſi repetat, quia judicare debet ſe repetendo nihil effecturum, ergo repetere, ac ſi velit repetendo aliquid efficere, erit illudere inſtitutioni divinæ. *Nec refert*, quòd repetat ſub conditione, *nam* ubi eſt inane tantùm dubium, non poteſt ſeriò addere conditionem, ſed exercitè ſic dicit, *volo conficere Sacramentum, ſive antea confecerim ſive non*, in quo eſt gravis indecentia.

11. Ille debet judicare ſe rectè confeciſſe Sacramentum, qui ſolùm leviter dubitat, vel inaniter ſuſpicatur aut timet, & neſcit ipſe, cur timeat, eò quòd non occurrat motivum prudens, ſed ſolummodò hoc aut ſimile, *fortè malè pronuntiavi, poſſum malè pronuntiaſſe, non ſcio reflexè me bene pronuntiaſſe &c.* His enim contemptis pergere debet, ut monent Sot. Suar. Vaſq. Gob. *n.*378. Sporer *à n.*96. Eſcob. *l.8.n.*143.

12. Si quis, ut ſe liberet moleſto ſcrupulo, repetat ita for- 130
mam ſub conditione, putant Leand. Tamb. Gob. *t.7.n.*173. Sporer *n.*99. peccaturum tantùm venialiter, quia quando ſic agit anxiè, ex metu ne offendat Deum, non videtur gravem irreverentiam inferre Sacramento, ſed tantùm levem ex imprudentia: poſſuntque multi ſic repetentes excuſari ab omni peccato, inquit Gob. *n.*172. tum quia ſæpè non apprehendunt inanitatem ſui ſcrupuli, tum quia ſunt perplexi, timentque adhuc magis peccare, ſi non repetant; & quia non habent tempus examinandi abſque ſuo rubore vel aliorum tædio, putant potiùs faciendam repetitionem, minus quippe malum eſt repetere, quando eſt repetendum, uti rectè Gorm. *de pœn. p.2.n.*219. & ſecundùm dicta n.123. *non intervenit temeritas præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis*. Tenentur tamen antecedenter ſibi formare judicium, quòd opus non ſit repetere, & illo ſtandum eſt poſteà contempto omni timore.

13. In dubio, an protuleris formam Sacramenti, v.g. an 131
reipſa conſecraveris, ſi hoc dubium oriatur ex eo, quia cùm jam proceſſeris longiùs, non recordaris te protuliſſe, aut quia non habes ſpeciale poſitivum fundamentum judicandi te protuliſſe, non ideò poteris repetere, ſed debes pergere ſupponendo te benè feciſse omnia, ſi aliàs errare non ſoles, uti rectè Paſq. *qu.*317. quia non eſt opus, nec poſſumus recordari omnium, inquit S.Th. *q.*83. *a.*6. *ad* 5. quem communiter ſequuntur omnes cum Suar. *d.*85. *ſ.*1. & quia communiter benè pronuntias, ex communiter contingentibus eſt prudens præſūptio.

14. Si diſtractus protuleris formam, & neſcias, an non 132
fortè erraris, non ideò poteris repetere, ſi in forma proferenda non ſoleas errare, uti conſtat ex jam dictis; & ratio ulterior eſt, quia intentio & attentio virtualis ſufficienter adfuit, cùm continuaveris actiones ex priore intentione formali inchoatas, Gob. *t.*2. *n.*422.

*Q.*28. *An & quando Miniſter teneatur Sacramenta mi-* 133
niſtrare? R. §.1. Qui ex officio eſt Paſtor, tenetur ex juſtitia ſuis ſubditis, etiam extra neceſſitatem gravem rationabiliter petentibus miniſtrare ſacramenta, eſt communis cum Suar. Lugo, Dicaſt. *de Euchariſt. d.*11. *n.*119. Averſa *hic q.*64. *ſ.*7. *& de pœn. q.*16. *ſ.*11. contra *Rich. Sylv.* & alios. Ratio eſt, quia ad hoc ſe obligavit aſſumendo officium Paſtoris: præterea intercedit contractus, vi cujus accipit ſtipendium vel ſuſtentationem vel ſaltem honorem à ſubditis, ſub onere præſtandi ea, quæ ſunt Paſtoris, inter quæ præcipuum eſt miniſtrare Sacramenta: nomine autem Paſtoris veniunt reſpectu ſæcularium Epiſcopi, Parochi, & cum ipſis curam ſubſidiariam ex obligatione habentes; reſpectu Religioſorum Superiores, uti rectè cum aliis Gob. *in Exp.t.1.ſ.4.ſubſ.*3.

Objic. Ergo ſi ſubditi vellent quotidie confiteri, Parochus teneretur quotidie audire, quod videtur intolerabile. R. Imprimis id non eſſe timendum de omnibus. Deinde ſi pauci id vellent v.g. capellani aut perſonæ devotiores, c. ſeq. attamen non tenebitur quotidie tempus terere cum ſcrupuloſo, cùm nec huic expediat toties confiteri. Deniq; ſatisfacit Parochus, per ſe loquendo, ſi ſubſtituat alium aptum, qui pro ſe audiat toties volentes confiteri, Lugo, Arriaga *de Pœn. d.*43. *n.*6.

§.2. Peccat Paſtor, qui exhibendo ſe moroſum, & dif- 134
ficilem, ſubditos abſterret, quominus petant Sacramenta, illo enim modo agendi tantumdem facit, ac ſi negaret, Gob. *ſubſ.* 1. Non erit tamen mortale, ſi ſemel aut iterum abſque extraordinaria ratione extra neceſſitatem petenti deneget, quia in communi æſtimatione ſubditus non cenſetur eſſe graviter invitus, quia damnum illud facilè aliàs ſuppletur, Suar. Arr. *à n.*4. Qualis autem ſit obligatio Parochi ad miniſtranda Sacramenta tempore morborum, & belli, dictum eſt, *l.3.p.1.à n.*754. Et ſpecialiter qualis ſit Parochi obligatio miniſtrandi Euchariſtiam vel Extremam Unctionem tempore peſtis, dicetur, quando de illis Sacramentis.

§.3. Miniſter, qui ex officio non eſt Paſtor, non tenetur 135
ex juſtitia miniſtrare Sacramenta, tenetur tamen ex charitate, etiam cum vitæ ſuæ periculo, Sacramenta neceſſaria miniſtrare in extrema neceſſitate, ſi poſſit abſque ſuo gravi incommodo, uti conſtat ex dictis *l.2. à n.*174. poſſuntque videri etiam Eſcob. *l.8. à n.*251. & Gob. *ſubſ.*4.

§.4. Parochus tenetur Euchariſtiam pro Communione 136
deferre ad ægros, ſi petant etiam extra periculum mortis: maxi-

maximè autem in Feſtis ſolemnioribus, Quintanadv. Gob. *t.4. num.426.*

137 *Q.29. An Sacramentum licitè miniſtretur indigno?* R. Conſtabit ex ſeqq. §. 1. Miniſter peccat, per ſe loquendo, mortaliter, ſi Sacramentum miniſtret indigno, id eſt, illi, qui validè quidem ſuſcipiet, ſed ſine effectu gratiæ; Eſt communis cum S. Thom. *qu.*80. *art.6.* Suar. *d.67.* ubi licèt loquatur præcipuè de Euchariſtia, tamen doctrina facilè applicatur reliquis Sacramentis. Eandem doctrinam bene explicat Lugo *d.*8.*ſ.*10. & *Probatur* ex illo Matth.7. *v.6. Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos.* Ratio autem eſt, 1. Quia lex naturæ dictat, ut qui ex officio diſpenſator eſt bonorum Domini, de eis non diſponat niſi fideliter, & ſecundùm voluntatem Domini, quæ hæc eſt, ut indignis non communicentur. 2. Ad hoc obligat virtus religionis, poſtulans caveri irreverentiam, quam indignè ſuſcipiens infert auctori Sacramenti, & Sacramento. 3. Lex charitatis etiam prohibet cooperationem ad peccatum proximi: ſuntque hæ obligationes in materia gravi, uti per ſe patet. Tenetur itaque Miniſter providere, ut ſuſcipiens habeat diſpoſitionem ad Sacramentum etiam licitè ſuſcipiendum: neque ſatis eſt, quòd non ſcias eſſe indignum, ſed debes poſſe prudenter præſumere, quòd ſit dignus, alioquin non es fidelis, & prudens Diſpenſator, Suar. Eſcob. *lib.*8. *n.*240. Averſ. *qu.64.ſ.*10. Lugo *n.*195. Dicaſt. *d.*3. *n.*271. & alioquin exponeres te periculo miniſtrandi indigno. Non requiritur tamen eadem in omnibus diligentia ſeu præcautio, ſed attendendum eſt ad naturam cujuſque Sacramenti & commune judicium prudentum, v.g. in Sacramento Pœnitentiæ requiritur exactior notitia diſpoſitionis, tum quia Confeſſarius eſt Judex, tum quia diſpoſitio pœnitentis requiritur ad valorem hujus Sacramenti: ſimiliter in Sacramento Ordinis, quia non dirigitur ad bonum privatum ſed commune, cui procurando ſpecialiter obligantur Epiſcopi. In Matrimonio debet quoque Parochus aſſiſtens magis inquirere in impedimenta, quia ad hoc conſtitutus eſt ab Eccleſia: in Baptiſmo adulti inquirendum eſt in conſenſum baptizandi, qui ad valorem requiritur; præterea in ejus fidem, ſpem & attritionem &c. In reliquis communiter præſumitur quiſque diſpoſitus, qui illud petit, niſi conſtet de oppoſito, inquit Dicaſt. & Herincx *d.*3. *n.*57.

Dixi, per ſe loquendo, nam quandoque excuſant, damnum miniſtrantis, infamia ſuſcipientis, aliorum ſcandalum, ſigillum confeſſionis. Et hactenus dicta jam declarabuntur paulò fuſius.

138 §. 2. Peccatori publico ordinariè negandum eſt Sacramentum, non tantùm privatim ſed etiam publicè petenti, uti cum SS. PP. apud Suar. *ſ.*2. docet S. Th. *ſuprà*, eſtque doctrina certa, inquit Herincx *n.*58. & rationes patent ex dictis. Neque excuſat infamia, quæ jam eſt publica: & accederet ſcadalum populi, ſi non negaretur. *Dixi*, ordinariè, nam licèt *Ledeſma* & alii dicant negandum eſſe, quamvis minaretur mortem, eò quòd videatur eſſe intrinſecè malum ſic quaſi directè cooperari ſacrilegio, tamen Suar. Bonac. Gob. *t.*1. *n.*273. Dicaſt. *n.*292. Sporer *n.*188. aliique cum Eſcob. *n.*357. contradicunt, ſi enim talem miniſtrationem excuſet notabilis infamia occulti peccatoris publicè petentis, uti *n.*144. dicetur, cur non mors vel ſimilis infamia miniſtrantis, dummodò non petatur in odium fidei vel in contemptum religionis? tum enim abſolutè nunquam liceret, niſi circumſtantiæ ſignificent ex alio fine fieri, uti dictum eſt *n.*122. Atque ideò notant citati AA. præceptum non miniſtrandi Sacramentum indigno non eſſe purè negativum, obligans ſemper pro ſemper, ſed reſolvi in affirmativum, prudenter & fideliter diſpenſandi. Hoc unum hic addendum, per peccatorem *publicum* intelligi illum, cujus crimen notorium eſt, vel jure vel facto vel fama, uti explicatum eſt *l.* 3. *p.*2. *n.*1219.

139 §. 3. Si Peccatum non ſit ſimpliciter publicum, attamen ſciatur à præſentibus, cenſetur publicum reſpectivè ad hos, ideòque negari debet Sacramentum, Suar. *ſ.*5. Arr. *d.*21. *n.*24. Dicaſt. *n.*288. quia tum negari poteſt ſine infamia ſuſcipientis & ſine alio incommodo gravi. Si autem ſit ſimpliciter publicum, ſed adhuc ignotum aliquibus præſentibus, adhuc negari debet Sacramentum, uti *n.*138. dictum eſt. Quòd ſi non ſit ſimpliciter publicum, ſit tamen notum pleriſque præſentibus, ſed non omnibus, *Suar. & Bonac.* dicunt Sacramentum negandum non eſſe, quia petens retinet jus ad famam reſpectivè ad illos, quibus non eſt notum; & ſcandalum aliorum, ſi oriatur, erit paſſivum tantùm. E contrà Con. *qu.*80. *n.*29. dicit eſſe negandum, quia eſt ſimpliciter publicum reſpectivè ad hos: Dicaſt. *n.*289. probabiliter dicit, ſi tantùm unus aut alter ignoret, qui ſit homo prudens & timoratæ conſcientia puteturque non evulgaturus, debere negari, quia videtur præponderare, partim ſcandalum aliorum, quibus notum eſt, partim reverentia Sacramenti: & ſicuti ad impediendum peccatum alicujus poſſum malam ejus voluntatem manifeſtare uni vel alteri, qui poteſt impedire aut corrigere, ita hic; maximè ſi ſit ſpes, fore ut non tam grave ſacrilegium committat.

§. 4. Si crimen ſit ſimpliciter publicum, v. g. Leodii 140 tantum & ipſe hic Coloniæ petat Sacramentum, *Sot. Henriq. Con. Vaſq. Fagund.* aliique apud Dicaſt. *n.*286. dicunt non eſſe negandum, niſi probabiliter credatur ejus crimen ſtatim eſſe hic revelandum, quia videtur hic retinere jus ad famam: ſed probabilius eſt cum Caj. Suar. Bonac. Caſtrop. *t.*21. *p.*20. *n.*11. Tamb. *de Communione cap.6. à n.*12. Dicaſt. *n.*287. Arr. *n.*26. negari poſſe etiam ſine læſione charitatis; excipiunt tamen cum Eſcob. *n.*351. niſi prudenter præſumeretur emendatus; quamvis credatur crimen hic non evulgandum: tamen in hac rationabili cauſa vitandi & impediendi ſacrilegium, non obligat, nequidem charitas, ut tuear famam illius, qui ſimpliciter ad illam jus amiſit, & volens temerè exponit ſeipſum periculo diffamationis.

§. 5. Ut illi, qui fuit publicè peccator, publicè poſſit 141 miniſtrari Euchariſtia, *Nav. Laym.* & alii requirunt, præter Confeſſionem, aliquod tempus bonæ converſationis, quo ſcandalum tollatur; Poſſev. & J. Sanch. *d.*34. *à n.*2. dicunt ſufficere Confeſſionem factam pluribus videntibus: Bernal. *d.*48. *n.*40. requirit factam eſſe coram pluribus, ita ut Pœnitentia ſit, aut ſperetur brevi futura tam publica quàm publicum fuit peccatum: Eſcob. *n.*354. & alii melius diſtinguunt, ſi enim habet adhuc proximam peccandi occaſionem, ſentit cum *Nav.* vultque ut hanc occaſionem priùs deſerat, alioquin non ceſſaret ſcandalum: Si non habet proximam peccandi occaſionem, ſentit cum *Poſſev.* quia qui publicè confeſſus eſt, publicè cenſetur pœnitere, & emendandus eſſe. Addit rectè *Bernal.* ſi ſæpius dediſſet talia ſigna pœnitentiæ, & ſæpius fuiſſet relapſus, deberet expectari tempus, quo judicaretur ſatis probata ejus emendatio. Notat tamen etiam Dicaſt. *n.*282. poſſe illi miniſtrari, ſi præſentibus conſtet de ejus pœnitentia: ſi autem occultè petat, ſufficit occultè egiſſe pœnitentiam, uti rectè *Suar. & Tamb.*

§. 6. Si dubitetur de pœnitentia publici peccatoris, ne- 142 gari debet Sacramentum, quia poſſidet certitudo de crimine: ſi autem dubitetur de crimine, non eſt negandum, quia poſſidet bona fama; ſi tamen eſſet publica ſuſpicio de crimine, negandum eſſet, etiam publicè, donec conſtaret de innocentia: debet tamen eſſe ſuſpicio, non tantum probabilis vel violenta, quæ probabili ratione deponi non poſſit, ideòque æquivaleat morali certitudini, uti rectè Suar. Gob. *n.*269. Arr. *n.*29. Eſcob. *n.*378. Sporer *n.*185. nam in dubio melior eſt conditio poſſidentis famam. Quòd ſi ſuſpicio eſſet violenta ſed non publica, negari deberet privatim tantùm. Si dubitaretur, an peccator eſſet publicus an occultus, negari non deberet publicè, quia adhuc eſſet poſſeſſio pro ipſo, Schild. *de conſc. tr.6. n.*28. Quænam autem ſuſpicio dicatur violenta, colligi poteſt ex dictis *l.4. à n.*1438.

§. 7. Peccatori publico in articulo mortis petenti non 143 eſt negandum Sacramentum, uti cum communi Suar. quia quiſque præſumitur ſe tum velle diſponere, & neceſſitas levat ſcandalum, vel illud tollet Miniſter publicando pœnitentiam occultam moribundi, quod fieri debere putat Tamb. *n.*24. ſi ad ipſum publicè deferenda eſſet Euchariſtia.

§. 8. Peccatori occulto publicè petenti non eſt negan- 144 dum Sacramentum, ſi per hoc notabiliter infamaretur, nam ſic ſtatuitur in *Conc. Carthag. VII.* ex *Africano*, quæ referuntur *Cap. Placuit cauſa 6. qu.*2. Idem habetur *Cap. Si Sacerdos, de off. jud. ord.* ubi Eugenius Papa id confirmat exemplo Chriſti non removentis Judam à Communione, quem occultè noverat indignum: docentque idem *S. Thom.* ſuprà. aliique communiſſimè teſte Dicaſt. *n.*275. imò omnes, teſte Rhod. *d.*1. *qu.*4. *ſ.*4. *§.*3. & Mauro *qu.*82. *n.*3. Rationem dat Arr. *n.*14. quia reliquis daretur ſcandalum, ſive occaſio temerè judicandi, vel de peccatore, cujus crimen eſſet ignotum, vel de Miniſtro, qui quaſi ſine cauſa repelleret dignum. Alii communiùs dant hanc rationem; quia peccator occultus videtur retinere jus ad famam. *Nec obſtat* jus oppoſitum, quod habet Chriſtus ad negationem ſuæ inhonorationis, *nam* huic cenſetur Chriſtus cedere propter cauſas graviſſimas, ideoque nolle, ut in illis circumſtantiis infametur peccator; ſicuti illi cedit, & potiùs permittit ſuam inhonorationem, quàm velit frangi ſigillum Confeſſionis. Cauſæ autem hic ſunt, quia alioquin darentur occaſiones graviſſimarum inordinationum, offenſarum, inimicitiarum, vel Miniſtro imponeretur onus intolerabile, nam vel teneretur probare crimen occultum, vel non; ſi non teneretur, poſſet pro ſua paſſione aut levitate hos vel illos rejicere tanquam crimino ſos, ſicque meritò deterrerentur omnes fideles à Sacramentis tanquam odioſiſſimis propter metum talis infamiæ. E contrà ſi teneretur probare, ſæpè non poſſet, ſicque incurreret graviſſima incommoda. Atque ex his conſtat, dari præceptum vel naturale non infamandi talem hominem, uti plerique putant; vel ſaltem poſitivum

Chriſti, uti volunt Con. *art.6.* & Arr. *n.*23. Monet tamen Eugenius ſuprà, talem peccatorem privatim eſſe monendum, ne ſe ingerat.

Objic. 1. Miniſter tenetur potiùs conſulere reverentiæ Sacramenti, quàm famæ proximi. Deinde magis tenetur cavere animæ proximi mortem, quàm damnum famæ. Præterea dando, v.g. Euchariſtiam indigno tradit Chriſtum innocentem iniquo aggreſſori. Denique projicit Chriſtum in ſterquilinium impuræ conſcientiæ, ergo peccat. R. *Ad* 1. Chriſtum noluiſſe hic conſuli reverentiæ Sacramenti, uti nos docuit ſuo exemplo cum Juda, ob rationes antè datas. *Ad* 2. Debet in iſto caſu ob inconvenientia relata permittere mortem animæ, quam ſuſcipiens ſibi ipſe infert liberè, poſſet enim ſuſcipere dignè, ſi vellet: onde ſicuti non poſſum proximum mutilare aut ejus domum comburere, ut ſic ejus peccatum impediam, ità nec ideo lædere famam, ad quam jua retinet ob cauſas allatas. *Ad* 3. Miniſter ex rationabili cauſa ponit actionem de ſe indifferentem, quæ non eſt moralis traditio vel inhonoratio Chriſti, ſed honoratio Sacramenti, ne reddatur odioſum, ideòque tantùm materialiter cooperatur malitiæ ſuſcipientis. *Ad* 4. Non miniſter ſed ſuſcipiens actione Miniſtri abutens inhonorat Chriſtum & quaſi proiicit in ſterquilinium ſuæ impiæ conſcientiæ; uti pluribus explicat Lugo *à n.*180. Putant quidem Lugo, Arr. & Boſco *n.*210. quòd ſuſcipiens tantùm negativè inhonoret Chriſtum, nempè negando partem cultus debiti, ſed verius dicit Bernal. *n.*43. quod etiam poſitivè inhonoret, attamen, quia directè non intendit hanc inhonorationem, ſed v.g. vult ſalvare ſuum honorem, poteſt Miniſter ob juſtas cauſas hoc permittere.

Inſt. Si ſcirem ab aliquo peti Euchariſtiam eo animo, ut projiceret in ſterquilinium, deberem illam etiam publicè negare, ergo etiam ſic negare debeo, ſaltem ſi ſciam ideò petere, ut indignè ſuſcipiendo poſitivè inhonoret Chriſtum. R. J. Pontius *d.*41. *n.*77. & Bernal. *n.*47. negant. ant. & dicunt, ſi occultè tantùm vellet projicere in ſterquilinium, hoc permitti poſſe, ac Chriſtum adhuc tum velle jure ſuo cedere ob rationes datas, favetque Arr. *n.* 16. dicens oppoſitum non eſſe adeò certum: è contrà Gob. *tr.* 1. *n.*276. & Sporer *n.* 189. quamvis admittant permitti poſſe, ut hoſtiam rapiat, tamen dicunt non licere dare, vel poſitivè cooperari, quamvis petens minaretur mortem, quia non licet facere hoc, quod petitur in contemptum Dei vel religionis; hinc Lugo *n.* 179. & Dicaſt. *n.*280. dicunt etiam conſequentiam potiùs concedendam eſſe, uterque enim hic petens eſt veluti injuſtus & violentus aggreſſor Chriſti, qui repelli debet; quòd ſi tum infametur, ſibi imputet. Aliud eſt, ſi non peteret directè in eum finem, uti dictum eſt. Sed quamvis peteret directè in eum finem, tamen Arr. *n.*17. agnoſcit adhuc diſparitatem, quia prior vult inferre Chriſto inhonorationem externam, fortè etiam publicam, poſterior autem tantùm internam & occultam, major autem eſt obligatio impediendi externã Dei injuriam, præſertim publicam, ſed videtur ſtandum reſponſione Lugonis.

Objic. 2. Pecco, ſi Petro petenti reddam ſuum gladium, quando ſcio illum velle eo accepto ſe vel alium occidere, ergo ſimiliter, ſi miniſtrem Sacramentum mortaliter peccaturo, qui hoc ipſo quaſi occidet ſe ipſum imò & Deum, quantùm in ſe eſt. R. Dato ant. n. conſ. In priori caſu non tenet ratio, quam dedimus, quia non infamo Petrum, ſed ad ſummum revelo, quòd habuerit voluntatem occidendi, hoc ipſum autem magis erupiſſet, ſi reddidiſſem gladium, quia ſecuta fuiſſet occiſio, deinde in priori caſu non ſequuntur incommoda alia, ſed potiùs cavebuntur, ergo ſaltem charitas obligat, ut gladium non reddam: oppoſita omnia ſunt in poſteriore caſu. *Dixi*, dato ant. nam ſi non poſſem negare, ſine graviſſimo meo incommodo, poſſem reddere, uti colligitur ex dictis *l.*2. *n.*255.

Objic. 3. Præceptum non miniſtrandi Sacramentum indigno eſt naturale & negativum, ergo obligat ſemper pro ſemper. R. Dictum eſt *n.*138. non eſſe purè negativum: ſed hoc dato, diſt. conſ. cum Vaſq. & Eſcob. *n.*341. ergo obligat ſemper pro ſemper, in omnibus circumſtantiis, n. poſitis ſimul circumſtantiis neceſſariis, c. inter illas autem eſt, ut abſit periculum ſcandali & damnum famæ proximi, ſicuti præceptum, *non occides*, eſt naturale & negativum, attamen non obligat in circumſtantiis, quibus id neceſſe foret ad cunſervandam ſuam vitam, quam alter invaderet injuſtè.

Inſt. Poſſet caveri ſcandalum, & ſalvari non tantùm fama proximi, ſed etiam reverentia Sacramenti, ſi nempe ſimularetur adminiſtratio Sacramenti, v.g. ſi publico peccatori petenti Communionem daretur hoſtia non conſecrata; ergo hoc faciendum eſt. R. Hoc ipſum eſſe illicitum, uti oſtendetur à *n.*149.

145 §. 9. Peccatori occulto petenti occultè negari debet Sacramentum, quia cùm per hoc non lædatur ejus fama, manet obligatio legis naturæ, item religionis & charitatis. Excipe ſemper: niſi Miniſter noviſſet crimen ex ſola Confeſſione, tum enim conſtat, inquit Herincx *n.*59. & ſecundùm Gob. *n.*271. eſt ſententia veriſſima, quòd nequidem poſſet occultè admonere, ſed deberet pergere ac ſi nihil ſciret, ob reverentiam ſigilli, & quia illam ſcientiam habet, non ut homo, ſed ut Miniſter nomine Dei agens. Hinc Arr. *d.*21. *à n.* 10. Sanch. *de Matr. l.*3. *d.*36. Valent. Laym. Dian. aliique cum Eſcob. *n.*365. & Lugo *de pœn. d.*23. *n.*126. rectè docent contra Suar. Vaſq. Dicaſt. *de Euch. d.*9. *n.* 229. Caſtrop. *ſuprà n.* 20. non poſſe negari nequidem prætenſis aliis cauſis, quia peccator ſatis adverteret negari propter indignitatem ſuam, atque ità frangeretur ſigillum, quia illi exercitè exprobraretur peccatum ſuum: quod ipſum poſteà affirmat Caſtrop. *tr.* 23. *p.* 19. §. 3. *n.*20. tacitè ſe ipſum corrigens: imò notat rectè Arr. *n.* 13. quamvis etiam aliunde, præterquàm ex Confeſſione, ſciret, niſi hæc altera notitia ſit moraliter certa, debet potiùs ſtare pro favore pœnitentis, uti in dubio pro eo ſtare teneretur, frangeretque ſigillum, ſi ideò animoſiùs, vel cum minore metu externè procederet ad repellendum talem indignum.

§. 10. Si quis occultè indignus peteret ſacros Ordines, ſi 146
indignus eſt tantùm propter ſtatum peccati mortalis, Herincx *d.*3. *n.*70. meritò dubitat, an publicè poſſit reiici, ideoque multi cum Lugo *hic d.*8. *n.*104. dicunt non debere reiici, ſi prætendat jus ratione Beneficii vel dignitatis obtentæ, nam *Cap. Ex tenore, de Temp. Ordin.* ità deciditur circa talem: *Veruntamen quia peccatum occultum eſt, non debes aliqua ratione prohibere.* E contrà ſi ex alio capite ſit indignus, *v.g.* quia eſt irregularis, debet etiam publicè reiici, ſi aliter removeri non poſſit, tum quia non omnes habent jus ad Sacramentum Ordinis, ſed Trid. *ſeſſ.*23. *de Ref. cap.*5. *& 7.* demandat Epiſcopis, ut prius inquirant in natales, titulum, ætatem, mores, & tum promoveant, quos judicant dignos; tum etiam, quia communiter non ideò incurretur infamia, cùm plerumque reiiciantur ob defectum phyſicum, v.g. ætatis, tituli, ſubjectionis &c. Et quamvis aliqua infamia inde redundaret, tamen præponderat majus bonum Eccleſiæ, quod præferre tenetur Epiſcopus, utpote ad hoc habens poteſtatem gubernativam in Eccleſia; qui tamen teneretur, quantùm poſſet, conſulere famæ petentis, v.g. publicè dicendo in genere, ſe non poſſe ordinare ob cauſam poſteà ipſi manifeſtandam.

§. 11. Si unus ſponſorum, etiam publicè ſit indignus, 147
v.g. quia eſt hæretica, probabilius videtur alterum, ſi abſque gravi ſuo incommodo non poſſit omittere contractum vel procurare ipſi ſtatum gratiæ, poſſe licitè contrahere cum illo, ipſique miniſtrare Sacramentum Matrimonii, ſi adſint conditiones requiſitæ ad contrahendum cum tali hæretico, de quibus dictum *lib.*2. *n.*95. ita cum communiore Sanch. Lugo *d.*8. *ſ.*14. Arr. *n.*42. Dicaſt. *de Matr. d.*7. *n.* 707. Perez *d.*36. *ſ.*2. Platel. *n.*82. tum quia quiſque habet jus, ut concurrente gravi cauſa petat hoc, quod alter poteſt ſine peccato præſtare, ſi velit, uti dictum eſt *lib.*2. *à n.*255. tum etiam quia contrahentes tantùm indirectè conficiunt hoc Sacramentum, faciendo contractum de ſe non ſacrum; qui, cùm exiſtit, à Chriſto elevatur ad rationem Sacramenti. Conſequenter Parochus teneretur aſſiſtere tali Matrimonio, attamen deberet priùs conari diſponere ad dignè contrahendum, ſi foret ſpes fructus, & inquirere in impedimenta, qualia ſi probabiliter adverteret ſubeſſe, Eccleſia *Cap. Cùm inhibitio, 3. De clandeſt. deſponſ.* præcipit, ut non aſſiſtat, ſed expreſsè interdicat contractum, donec per Ordinarium certò conſtiterit, quid fieri debeat: cujus ratio eſt, quia quamvis non ſit Miniſter hujus Sacramenti, tamen ab Eccleſia conſtitutus eſt veluti teſtis publicus apud ſuos ſubditos in ordine ad hunc contractum, cum auctoritate exigendi illum ſecundùm leges Eccleſiæ, aut denegandi ſuam aſſiſtentiam, præſertim cùm ex hoc non cenſeatur infamia redundare in contrahentes, ſed attribui poſſit inculpabili impedimento, quale facilè occurrit. Quòd ſi contrahentes publicè peterent & eſſent indigni ratione peccati vel cenſuræ occultæ, rectè docent Lugo *ſ.* 13. & Arr. *à n.* 32. cum communi Parochum teneri aſſiſtere, & colligitur ex dictis *n.*144.

§. 12. Qui in mortali conſtitutus confert Sacramentum 148
indigno, committit duplex ſpecie ſacrilegium diſtinctè explicandum in Confeſſione, uti rectè Dicaſt. *de Euchar. d.*9. *dub.* 13. unum, quia ipſe in mortali conficit; alterum, quia cooperatur indignè ſuſcipienti, nam in mortali agere nomine & in perſona Chriſti videtur notabiliter diverſa malitia ab illa, quæ eſt, Sacramentum à Chriſto inſtitutum fruſtrare ſuo effectu.

Q. 30. *An Miniſter ob metum gravem licitè ſimulet ad-* 149
miniſtrationem Sacramenti? R. Negativè, nam Inn. XI. damnavit hanc 29 prop. *Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.* Pro qua damnatione explicanda, notanda ſunt ſeqq.

§. 1. Simulatio latiſſimè ſumpta eſt poſitio ſigni de ſe in- 150
differentis ad plura, cum prævíſione, quòd aliquis per illud ſit decipiendus, eò quòd accepturus ſit illud in ſenſu, qui non eſt verus. Per hoc autem diſtinguitur à diſſimulatione, quòd diſſimulatio ſit prætermiſſio omnis ſigni, quando meri-

Digitized by Google

meritò poni deberet, uti innuit S. Thom. 2.2. *qu.* 111. *art.* 1. *ad* 4. v.g. ſi quis interrogatus, an habeat pecuniam, incipiat quaſi inadvertenter loqui de alia re, atque diſtrahat interrogantem, talis homo diſſimulat dicere, an habeat pecuniam, & talis diſſimulatio, per ſe loquendo, eſt licita, ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 1. *n.* 300. Si autem oſtendat crumenam vacuam, prævidens alterum putaturum, quòd omnem pecuniam expoſuerit, cum tamen ſciat ſe adhuc aliquam habere in ſacco, ſimulat ſe non habere pecuniam.

151 §. 2. Simulatio adminiſtrationis Sacramenti poteſt eſſe formalis vel materialis, ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 1. *n.* 297. Ille diceretur formaliter ſimulare, qui v.g. affunderet aquam infanti dicens, *ego te baptizo*, & intenderet, ut præſentes putarent rectè baptizare, cùm tamen ipſe non haberet intentionem baptizandi. Et certum eſt talem ſimulationem formalem eſſe illicitam, cùm ſit reale mendacium, quod committitur; ſive verbo ſive facto loquaris, uti habet S. Th. *ſupra in O.* Et ratio eſt, quia ſignum æquivocum determinatur ad unam ſignificationem per intentionem ponentis illud, ergo cùm ponens illud intendat, ut ſit ſignum illius, quod non eſt, reipſa eſt ſignum falſum & diſcordans à mente, ergo mendacium.

152 §. 3. Si affundens aquam & addens formam non intenderet quidem baptizare, attamen etiam non intenderet, ut præſentes putarent eum velle baptizare, ſed faceret ex alio motivo, ille materialiter tantum ſimularet adminiſtrationem Sacramenti. Et certum eſt hanc ſimulationem etiam fore illicitam, ſi adſit circumſtantia aliqua vitioſa, v.g. ſi adminiſtratio Sacramenti exigatur in contemptum religionis, vel ſi fiat cum ſcandalo, vel cum adjuncta irreverentia erga res ſacras, hæc enim ſemper ſunt intrinſecè mala.

153 §. 4. Propoſitio relata fuit juſtè damnabilis, hoc ipſo, quòd diceret ſimulationem adminiſtrationis Sacramenti eſſe licitam, loquendo indefinitè de ſimulatione, & abſtrahendo à formali vel materiali, etiam ex circumſtantiis vitioſa, unde nunc per damnationem nobis certum eſt, non licere ſimulationem adminiſtrationis Sacramenti formalem & propriè dictam. An autem damnatio extendi debeat etiam ad ſimulationem materialem colligi non poteſt ex verbis decreti, hinc dividuntur auctores, nam non debere ad eam extendi, tenent aliqui, è contrà debere extendi, fusè contendit Gorm. *d.* 5. *à n.* 347. quia talis ſimulatio videtur eſſe quædam illuſio Dei, propter quam Dei illuſionem & irreverentiam præcipuè damnata videtur eſſe iſta propoſitio, ſecundùm doctrinã Inn. III. uti referetur *n.* 161.

154 §. 5. Si quis etiam ex metu gravi proferret verba ſacramentalia ſuper materiam Sacramenti ſine intentione conficiendi Sacramentum, peccaret mortaliter, quamvis materialiter tantùm ſimularet, quia eſt ſimulatio adminiſtrationis Sacramenti, quæ ſimul eſt ex circumſtantiis vitioſa, partim quia eſt contra reverentiam ita abuti verbis ſacris à Chriſto inſtitutis, & reipſa eſt illudere Deo, partim quia eſt reale mendacium in re graviſſima, exercite enim & ſuo facto dicit ſe nomine Chriſti v.g. baptizare, abſolvere, Corpus Chriſti fieri præſens, cum tamen ſciat hæc omnia non fieri, ita Carden. *in* 2. *criſi d.* 20. *à n.* 37. Neque jam audiendi ſunt Auctores multi qui cum Moya *t.* 1. *tr.* 4. *qu.* 2. §. 3. oppoſitum antehac tenuerunt tanquam probabile.

155 §. 6. Quamvis damnatio non loquatur de quocunque metu, neque determinatè de metu mortis, ſed indefinitè dicat non ſufficere urgentem metum gravem, abſtrahendo an ſit urgentiſſimus, & graviſſimus, & etiam mortis, ideoque ad falſitatem propoſitionis damnatæ ſufficiat, non licere ſimulare adminiſtrationem Sacramenti ex urgente metu gravi perdendi, v.g. honorem vel opes, tamen dicendum eſt cum Carden. *à n.* 38. & Gorm. *à n.* 350. non licere ſimulare adminiſtrationem Sacramenti ex quocumque metu, etiam graviſſimo mortis: quia ſicuti propoſitio damnata procedit indefinitè, ità etiam indefinitè procedit damnatio, ergo cùm propoſitio damnata poſſit intelligi, vel univerſaliter vel particulariter, damnatio illi contradicens meritò intelligitur & univerſaliter & particulariter, ita ut verum ſit, quòd nullus metus gravis ſit cauſa ſufficiens ſimulandi adminiſtrationem Sacramenti: & ratio jam data eſt *n.* 151.

156 §. 7. Si mors intentetur alicui, niſi panes extra Miſſam conſecret, aut niſi abſolvat aliquem indiſpoſitum, peccat mortaliter, ſi formam proferat, cum intentione non conſecrandi vel non abſolvendi, Gorm. *à n.* 359. Et oppoſitam ſententiam J. Sanch. *d.* 35. dicunt redolere audaciam & temeritatem Caſtr. *t.* 2. *d.* 1. *p.* 13. *n.* 8. & Averſa *qu.* 64. *ſ.* 3. Ratio autem eſt, quia ſimulat adminiſtrationem Sacramenti cum circumſtantia vitioſa, uti jam dictum eſt: Et idem applicari debet ſimilibus caſibus.

157 §. 8. Quamvis damnatio expreſsè tantùm loquatur de ſimulatione adminiſtrationis Sacramenti, tamen virtualiter damnatur etiam ſimulatio ſuſceptionis Sacramenti, ſaltem tranſeuntis, eſt enim par ratio, nam intentio ſuſcipiendi eſt æquè de eſſentia Sacramenti tranſeuntis ac intentio conficiendi, ergo æquè eſt contra reverentiam Sacramenti, illuſio Dei & reipſa mendacium, ſimulare ſuſceptionem ac confectionem talis Sacramenti. Carden. *à n.* 65. Gorm. *à n.* 354.

§. 9. Simulatio materialis circa rem planè indifferenter 158
ſe habentem ad Sacramentum, per ſe loquendo, non eſt illicita, quia non eſt ſimulatio adminiſtrationis Sacramenti, neque adeſt alia vitioſa circumſtantia, ut ſuppono, hinc ſi tuus pœnitens non ſit diſpoſitus ad abſolutionem, poteris poſt Confeſſionem aliquid orare ſuper ipſum & dare crucem, quamvis putaris abſolvere. Item nolens confiteri, poteris ingredi confeſſionale, & genuflexus loqui Confeſſario de aliquo negotio, quamvis circumſtantes putent te confiteri, quia tum non ſimulas adminiſtrationem aut ſuſceptionem Sacramenti, ſed benedicis pœnitenti, vel loqueris Confeſſario, quæ ſunt indifferentia ad Sacramentum, & licita independenter à Confeſſione vel ſuſceptione Sacramenti, Carden. Dicaſt. Gorm. *à n.* 360. Boſco *n.* 232. Similiter ille, cui mors intentaretur, niſi conſecraret panes extra Miſſam, vel niſi abſolveret indiſpoſitum, poſſet ſubmiſsè recitare orationem aliquam ſuper panem aut ſuper pœnitentem, vel dicere, *hoc non eſt corpus, ego te non abſolvo* &c. quamvis circumſtantes putaturi eſſent eum conſecrare vel abſolvere, per iſta enim non ſimularet circa adminiſtrationem Sacramenti, cujus nullam partem ponit, ſed ſimularet circa orationem vel verba omninò ſe indifferenter habentia ad Sacramentum, Carden. *n.* 44. 52. 73. Similiter, inquit Gob. *t.* 1. *n.* 156. ſi metu adactus baptizes baptizatum vino affuſo cum his verbis, *pax tecum* &c. quamvis fortè pecces ratione ſcandali, tamen non es ſacrilegus, quia non adhibes materiam vel formam Baptiſmi, neque ullam actionem ſacramentalem, & omnia, etiam prout in circumſtantiis, manent indifferentia.

§. 10. Si pro viatico deeſſet hoſtia conſecrata, aut ſi quis 159
in Paſchate non poſſet ſe diſponere ad Communionem, neque eam omittere ſine infamia, graves Auctores apud Moyam *ſupra* §. 1. & Averſam *de Euchariſt. qu.* 10. *ſ.* 5. §. 6. putant ad vitandum ſcandalum vel infamiam poſſe conveniri cum Paroco, ut hic eis miniſtret hoſtiam non conſecratam, ſed rectè contradicunt S. Th. Alenſ. Sot. Palud. Suar. Vaſq. Henriq. Valent. J. Sanch. Eſcob. *l.* 8. *n.* 375. Lugo *d.* 8. *à n.* 187. Rhod. *d.* 1. *qu.* 3. *ſ.* 5. §. 3. Arr. *d.* 21. *n.* 20. Dicaſt. *d.* 3. *n.* 293. & ex profeſſo *de Euch. d.* 9. *dub.* 21. Herincx *d.* 3. *n.* 66. Carden. *à n.* 24. Gorm. *n.* 358. aliique communiter cum *Averſa* ſuprà, quia, quamvis non ſit ſimulatio circa adminiſtrationem Sacramenti, quod ibi non eſt, & cujus nulla pars ibi ponitur, tamen accedit circumſtantia vitioſa, eò quòd hoſtia non conſecrata exponatur adorationi, tum adſtantium, qui committent idololatriam materialem, tum præcipuè illius, qui cum externa reverentia illam hoſtiam ſuſciperet, ideòque ſcienter committet idololatriam ſaltem externam, quorum utrumque eſt intrinſecè malum, uti intrinſecè malum eſt, ſi quis etiam metu mortis à tyranno adactus adoleat thus coram idolo, quamvis internè tantùm intendat ſe paſcere illius odore, quia nempe volens exhibet illi idolo cultum externum. Itaque in caſu morituri ſine Communione permittendum erit ſcandalum paſſivum, communicaturus autem in Paſchate debet, vel ſe diſponere vel omnino abſtinere, etiam cum infamia ſua, ſi aliter hanc vitare non poſſit, nam ſic ſumendo hoſtiam non conſecratam peccaret graviùs, quàm peccaſſet communicando ſacrilegè, uti notat Carden. *n.* 33. & colligetur ex dicendis paulò poſt.

§. 11. Si ſcandalum populi vel infamia hominis non po- 160
tentis ſe diſponere ad Communionem poſſet caveri per hoc, quòd Sacerdos ex conventione diceret tantùm verba illa, *Corpus Domini noſtri JESU Chriſti cuſtodiat &c.* & tranſiret hominem, hoſtiamque occulte reponeret in ciborium, hoc non videtur fore illicitum, uti notant *Henriq. Rhod. Diana. Leand. & Moya* §. 2. & pro certis caſibus concedit etiam J. Sanch. *ſupra n.* 9. Ratio autem eſt, quia per ſe licitum eſt etiam peccatori benedicere cum ſacra Hoſtia, & talis bona apprecatio habet ſe planè indifferenter ad adminiſtrationem Sacramenti.

§. 12. Si quis in mortali conſtitutus, nec potens confiteri 161
vel conteri, Miſſam celebret ſine intentione conſecrandi, peccat mortaliter, quia abutitur actionibus ſacris & cæremoniis directè ordinatis ad confectionem Sacramenti; deinde illudit Chriſto, cujus perſonam ſe agere exteriùs fingit, peccatque graviùs, quàm ſi conſecraret & communicaret in mortali, uti rectè Carden. *n.* 32. quia præter irreverentiam gravem, quæ in utroque caſu committitur abutendo ſacris actionibus, in poſteriore caſu ſimul eſt cauſa idololatriæ, quam committit populus, adorando hoſtiam non conſecratam, & ipſemet ſcienter committit idololatriam ſaltem externam, dum cultu externo ſoli Deo debito honorat illum panem, atque ita expreſsè docet Innoc. III. Papa *Cap. de homine* 7. *De celebr. Miſſ.* his verbis: *Licèt is, qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccet graviter, ſi ſe ingerat irreverenter ad illud, graviùs tamen videtur offendere, qui ſic fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare, cùm ille in ſolius miſericordis Dei* ma-

manum incidat, iſte verò non ſolùm Deo, cui non veretur illudere, ſed populo, quem decipit, ſe adſtringat.

162 §. 13. Si quis ex metu graviſſimi incommodi ſibi injuſtè incuſſo materialiter ſimulet ſe contrahere Matrimonium, per ſe loquendo, non peccat, uti habet communis cum Henriq. Con. Caſtrop. Sanch. *de Matr. l.* 1. *d.* 11. *n.* 2. Arr. *d.* 21. *n.* 42. Gob. *t.* 9. *a n.* 256. Boſc. *à n.* 232. Gorm. *n.* 262. quia non ſimulat adminiſtrationem Sacramenti, ſed tantùm ſimulat contractum, qui ſecundum ſe non includit actionem ſacram, priuſquam ſit completus, cùm ratio Sacramenti vel rei ſacræ tantùm ſuperveniat toti contractui abſolutè poſito, uti fusè explicat Carden. *à n.* 75. Ex ſimili fundamento docent Sanch. Hurt. Dicaſt. Gob. *n.* 60. eum non peccare peccato ſacrilegii, qui contrahit Matrimonium, ſciens ſe habere impedimentum dirimens, quia ibi nihil ponitur ſacrum, cui fiat irreverentia, neque inſtitutio Chriſti videtur eſſe de tali contractu. Quidquid ſit de hoc, in primo caſu metus graviſſimi injuſtè incuſſi, verba illa, *Accipio te in meam*, excuſantur à mendacio per hoc, quòd ſubintelligatur, quantum in me eſt, uti notat Scotus *in* 4. *diſt.* 29. *q. un.* nam quòd contractus ille ſit invalidus, non eſt ea defectu conſenſus, qui ſimpliciter liber eſſe potuit, ſed ea lege Chriſti vel Eccleſiæ, quæ talem contractum irritat propter injuſtam coactionem.

CAPUT III.

De ſuſcipiente Sacramentum.

DUBIUM I.

163 *Quæ diſpoſitio requiratur ad valorem Sacramenti in ſuſcipiente.*

,, RESP. Ad valorem Sacramenti in adultis ratione utentibus intentio percipiendi Sacramentum, interpretativa ſaltem requiritur, & ſufficit: (excipe Pœnitentiam, de qua *infrà*) Ita commun. *Theologi omnes* cum *D. Thom.* contra *Cajet.* qui putat in ſuſcipiente nullam intentionem requiri, modò contrariam non habeat. Ratio reſponſionis eſt, quia ſicut adultus non juſtificatur ſine proprio conſenſu, ita nec per Sacramentum initiatur & conſecratur Deo, ſine eodem conſenſu, ſi ejus ſit capax, Bonac. *tom.* 1. *de Sacram. d.* 1. *qu.* 6. *p.* 2.

,, Dixi; *adultis, &c.* quia cùm tantùm requirantur conditiones juxta ſubjecti capacitatem, parvuli autem, & perpetuò amentes non ſint capaces propriæ intentionis, ſufficit illis intentio Chriſti, & Eccleſiæ, Fill. *lib.* 1. *cap.* 8. *Unde reſolves:*

,, I. Parvuli, uti & perpetuò amentes, validè baptizantur, confirmantur, communicantur, ordinantur, (quod ultimum nefas eſſet; priora autem olim permittebantur.) Bon. *loc. cit.*

,, II. Ægris ratione jam privatis, rectè datur Unctio, non tantùm ſi ante petierint, ſed etiam ſi fuerint Catholici, neque conſtet eſſe in mortali, nam hoc ipſo cenſentur interpretativè voluiſſe & petiiſſe, quod alii Chriſtiani, etiamſi de ea nunquam audierint.

,, III. Invalidum eſt Sacramentum, 1. Quod quis ſuſcipit cum intentione neutrali, habens ſe negativè. 2. Quod ſuſcipit fictè, id eſt, ſimulatè, non tamen quod ficte, id eſt, indiſpoſitè. 3. Quod per meram vim, animo omnino repugnante, ſuſcipitur. Bon. *l. c.*

,, IV. Validum eſt Sacramentum, 1. Quod qui accipit, vult quod Chriſtiani accipiunt; etſi non credat, aut non velit Sacramentum. 2. Quod quis per metum coactus ſuſcipit, cùm metus non tollat voluntarium. Matrimonium tamen gravi metu, v. g. injuſtæ mortis, initum cenſetur irritum, ut docet Sanch. *l.* 4. *de Matrim. d.* 12. *&* 14. Lugo *n.* 133. Et qui Ordines gravi metu coactus ſuſcepit, etſi Characterem habeat, non tamen tenetur ad continentiam, poteſtque ſecluſo ſcandalo, nubere, ut ſuo loco dicam.

ADDENDA.

164 QUæſt. 31. *An ſolus homo viator ſit ſubjectum capax Sacramentorum?* R. Affirmativè: & hanc ſententiam ſuppoſitis principiis fidei dicunt certam eſſe & evidentem, Suar. *d.* 14. *ſ.* 1. *Vaſq. Gran.* licèt Bernal. *d.* 18. *ſ.* 1. contradicat: quidquid ſit de hoc. Ratio à priori eſt voluntas Chriſti, quam colligimus, tum ex conſtante Eccleſiæ traditione, tum ex conſenſu Theologorum omnium, teſte Eſparſa *q.* 22. Congruentia eſt, quia ſolus homo viator ſecundùm modernam providentiam eſt capax primæ gratiæ vel augmenti ejuſdem, non autem Beati vel Animæ purgantes, quibus jam data aut determinata eſt menſura ſuæ gloriæ, reſpondens gratiæ, quam in vita mortali habuerunt; multò minùs capaces ſunt damnati, utpotè à Deo exterminati, ergo.

Objic. Beata Virgo non erat capax augmenti gratiæ, & tamen ſuſcepit, ſaltem Euchariſtiam. Similiter qui in mortali eſt, non eſt capax augmenti gratiæ, & tamen validè ſuſcipit Sacramenta. R. B. Virginem fuiſſe capacem augmenti gratiæ, per ſe loquendo, & ſpectato ſtatu, in quo erat, licèt aliquando tandem ita facta ſit plena, ut propter extrinſecam Dei legem non eſſet augenda, quod per accidens eſt: & ſaltem erat capax dulcedinis ſpiritualis, quæ etiam eſt effectus Euchariſtiæ, quam etiam ideò Chriſtum Sacramentaliter ſumpſiſſe docet S. Th. *q.* 81. *art.* 1. *ad* 3. Similiter qui in mortali eſt, ei convenit prima gratia, & augmentum priùs habitæ, ſi removeatur obex, eſtque per accidens, quòd hic & nunc impediatur: ſicuti enim homo quamdiu hic ſumit cibum, dicitur comedere, quamvis per accidens, quia æger eſt, non digerat, nec nutriatur; è contrà ſi eſſet in cœlo, non diceretur comedere, quamvis ſumeret cibum, quia non poſſet illo nutriri, ita & hic. *Nec obſtat*, quòd Chriſtus poſt reſurrectionem, Lucæ 24. *v.* 43. dicatur manducaſſe, *nam* ob ſtatum glorioſum non erat capax nutritionis, ſed Deus cibum illum annihilavit in ejus ſtomacho, uti docent *Theophyl. S. Aug. S. Th. apud Corn. a Lapide* ad illum locum.

Q. 32. *An ad validam ſuſceptionem reliquorum Sacramentorum prærequiratur ſuſceptio Baptiſmi?* Ratio dubitandi eſt, quia *Cap. Veniens de Presbyt. non baptiz.* refert Innoc. III. ſententiam aliquorum, qui dicunt non tantùm Sacramentum conjugii & Euchariſtiæ a non baptizatis recipi poſſe, ſed etiam alia, dummodò credant, & ita Chriſtum habeant fundamentum per fidem Sacramenti. Similiter *Cap. Gaudemus*, 8. De divortiis dicitur, *cùm Sacramentum conjugii apud fideles & infideles exiſtat*. Et ibidem *Cap. Quanto*, 7. dicitur, *Etſi Matrimonium verum inter infideles exiſtat*, ubi Gloſſ. *lit. M.* addit, baptiſmo flaminis baptizati, eum illi quoad gratiam baptizati intelligantur, accipere poſſunt Sacramentum Euchariſtiæ. Sed R. cum Lugo *d.* 9. *n.* 1. Averſa *d.* 72. *ſ.* 6. *§. Dixi* aliiſque communiſſimè, Baptiſmum prærequiri ad validam ſuſceptionem reliquorum Sacramentorum, quia Baptiſmus eſt *janua vitæ ſpiritualis, per quem membra Chriſti ac de corpore efficimur Eccleſiæ*, ut definit *Florentinum* in decreto Eugenii IV. ad Armenos, ideoque ſoli baptizati ſunt ſubjecti Eccleſiæ, Sacramenta autem inſtituta ſunt pro ſola Eccleſia Chriſti, ergo. Et ſpeciatim Euchariſtiæ capacem non eſſe eum, qui baptizatus non eſt, docet Averſa *de Euchar. q.* 8. *ſ.* 1. *§. Secundò*, quia non genitus non poteſt nutriri. Unde ſententiam *Marſilii*, qui putabat Cathecumenum contritum poſſe cum fructu communicare, Suar. *d.* 62. *ſ.* 2. vocat ſingularem & alienam a principiis omnium Theologorum. Ad Canones citatos dicendum eſt, imprimis Matrimonium infidelium non eſſe Sacramentum, niſi latè & impropriè, cùm maneat diſſolubile, nam *cit. cap. Quanto*, additur Matrimonium infidelium non eſſe ratum, quia, inquit Gloſſa *lit. H.* poteſt reſolvi; & ita tenent omnes cum Sanch. *de Matr. l.* 2. *d.* 8. unde quando infideles converſi jubentur manere in ſuo conjugio, Gloſſ. *lit. F.* addit, *& videtur eſſe novum Matrimonium*, quia nempe tum renovato conſenſu fit iterùm contractus, qui eſt Sacramentum, uti tenent *Henriq. Bellarm.* & alii apud Sanch. *d.* 9. *n.* 4. Deinde ſi infidelis præmiſſa contritione vel amore Dei perfecto ſuſciperet Euchariſtiam, dicendum eſt cauſandam fortè gratiam, ſed non ex opere operato, quia inſtitutio Chriſti non fuit pro infidelibus. 165

Q. 33. *Quid præterea notandum ſit circa intentionem ſive conſenſum ſuſcipientis, requiſitum ad valorem Sacramenti?* R. Debet etiam hic recoli ex dictis *lib.* 4. *n.* 1324. quid ſit intentio, & quæ dicatur formalis, virtualis, habitualis, interpretativa: explicita, implicita, directa, indirecta: Quibus ſuppoſitis, adde ſeqq. 165

§. 1. Ad validam ſuſceptionem Sacramenti non ſufficit conſenſus purè indirectus ſive in cauſa, uti habet communis cum Valent. Con. Compt. Dicaſt. *d.* 3. *n.* 329. Gob. *t.* 1. *n.* 235. Gorm. *d.* 5. *n.* 255. quia talis conſenſus poteſt conſiſtere cum directa nolitione Sacramenti: ſic poteſt Judæus velle ſomnum, prævidens ſe in eo baptizandum à Chriſtiano: ſi tamen nolit baptizari, Baptiſmus erit invalidus: Et ratio à priori eſt, quia talis ſomnus eſt cauſa vel occaſio planè per accidens talis Baptiſmi, ergo quamvis velit ſomnum, non ideò vult Baptiſmum. Aliud eſt, ſi adfuiſſet ſimul intentio directa Baptiſmi, id eſt, ſi voluiſſet ſomnum, ſimul volens in eo baptizari, hæc enim ſufficeret ad valorem, uti habetur in *Cap. Majores*, De Baptiſmo, & cum communi docent Con. *q.* 64. *n.* 106. Dicaſt. *n.* 329. Vide dicenda *n.* 357.

§. 2. Nec ſufficit intentio ſub conditione de futuro contingente, uti colligitur ex dictis *n.* 81. 167

§. 3. Intentio ad valorem Sacramenti requiſita in adulto ſuſcipiente, non eſt uniformis; nam 168

1. Ad Baptiſmum ſufficit habitualis, uti habet ſententia certiſſima declarata à Conciliis & per uſum Eccleſiæ, inquit Arr. *d.* 22. *n.* 22. Imò ſecundùm Con. Rhod. Compt. *d.* 63.

ſ. 3.

Digitized by Google

ſ.5.n.4. Dicaſt. à n.323. Bernal. d.18. à n.64. Haun. l.4. n.752. Gob. t.1.n.236. Sporer n.151. Boſco d.1.ſ.8.n.30. contra Suar. Averſ. qu.64.ſ.9. Lugonem d.9. n.130. Arr. à n.17. ſufficit implicita tantùm, contenta in contritione vel attritione, hinc ſecundùm illos poſſet Judæus vel etiam Ethnicus in periculo mortis baptizari, ſi probabiliter judicaretur habuiſſe ſaltem attritionem, quia in hac includitur votum ſervandi omnia præcepta, item accipiendi omnia media neceſſaria ad ſalutem, ideoque etiam ſuſcipiendi Baptiſmum. V. dicenda n.358.

169 2. Ad Confirmationem ſufficit habitualis, fortè etiam interpretativa; uti ſentiunt Con. Arr. n.10. Bernal. n.87. contra Eſcob. *lib.8.n.55.* Non ſolet tamen dari ſenſibus deſtituto, ut notat Averſa, quia non eſt ità neceſſaria, & debet cum majore ſolemnitate conferri ab Epiſcopo. Notant etiam Sporer n.156. & Gob. n.239. extra periculum mortis vel amentiam perpetuam non præſumi voluntatem ſuſcipiendi Confirmationem, quia plerique potiùs volunt ſumere cum uſu rationis.

170 3. Ad Euchariſtiam, ſaltem requiritur habitualis. Attamen in moribundo rectè dicunt Suar. Con. Rhod. Lugo, Averſ. Bernal. n.85. Sporer n.154. etiam interpretativam ſufficere, præſertim ſi ante confeſſus eſt, quamvis jam à mente ſit amotus, dummodò abſit periculum irreverentiæ.

171 4. Ad Pœnitentiam requiritur ſaltem habitualis, & ſufficeret implicita vel interpretativa, uti volunt Rhod. & alii cum Sporer ſuprà & Boſco n.27. contra Con. & Dicaſt. *dub.* 15. dummodò dolorem aliquo ſigno externo expreſſiſſet, quod ſignum eſſet loco Confeſſionis ſeu accuſationis ſui, nam probabile eſt, ſecundùm dicta n.168. ad Baptiſmum ſufficere implicitam, *quæ autem baptiſmatis, eadem reconciliationis eſt cauſa*, inquit S. Auguſt. *lib.* 1. *De adulter. nupt. cap.* 28. *Si fortè pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit; nec ipſum ex hac vita ſine arrha ſuæ pacis exire velle debet Mater Eccleſia.* Cur autem requiratur ſignum externum doloris, rationem dat Lugo n.124. quia Sacramentum Pœnitentiæ continet judicium externum circa peccata commiſſa, non poteſt autem Judex ex ſe inchoare judicium, niſi debitè imploratus, ſaltem à reo, à quo non imploratur debitè & proportionatè ad judicium externum, niſi per aliquam accuſationem externè poſitam, per quam ſimul dolorem internum reddat ſenſibilem, uti pluribus explicat idem Lugo n.132.

172 5. Ad Extremam Unctionem ſufficit interpretativa, uti tenent omnes communiter cum Bernal. n.79. hinc dari poterit lapſo in amentiam, quamvis fortè nihil ſciverit de Extrema Unctione. Cur autem intentio interpretativa ſufficiat potiùs ad Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, & Extremam Unctionem, quàm ad alia Sacramenta, hæc etiam eſt ratio, quia dicta Sacramenta minùs incommodi vel oneris afferunt ſecum, ergo faciliùs præſumitur volitio generalis habendi talia bona, alioquin non facilè obtinibilia: & maximè de Extrema Unctione præſumitur hæc voluntas, quia cùm ſit poſtremum Sacramentum, & homines communiter tum non poſſint eam petere, meritò præſumitur omnes eam velle, niſi de contraria voluntate conſtet.

173 6. Ad Ordinem, non ſufficit interpretativa, cùm enim Ordo ſit immutatio totius ſtatus, afferatque gravia onera illi, qui adultus ſuſcipit, neque ſit neceſſarius ad ſalutem, ex eo, quòd aliquis volitione generali velit ſibi media ad ſalutem, non ideò vult Ordinem, uti cum communi Con. Averſ. Dicaſt. n.328. Putat tamen Gob. n.245. contra Con. & Dicaſt. ſufficere implicitam, ideoque validum fore Presbyterium illius, qui admiſiſſet Parochiam volens eam retinere, ſi poſteà in ſomno ordinaretur Presbyter, quia, inquit, in voluntate Parochiæ retinendæ continebatur voluntas intrà annum accipiendi Presbyterium.

174 7. Ad Matrimonium etiam non ſufficit interpretativa, ob rationem jam datam de Ordine. Quandoque tamen ſufficit habitualis, uti rectè Arriaga à n.27. Dicaſt. n.308. Bernal. n.77. Sporer n.118. nam etiam ſufficit conſenſus ſemel poſitus & moraliter perſeverans, uti ſi Titius miſerit procuratorem, qui nomine ſuo contrahat Matrimonium, ſi Caja procuratori repromittat, etiam dormiente Titio, perficitur contractus, cùm tamen intentio contrahendi & conſenſus eo tempore exiſtant tantùm habitualiter. Putant quidem Rhod. Lugo n.139. Boſco n.49. intentionem & conſenſum Titii adhuc exiſtere ſaltem virtualiter, in quantum volitio procuratoris exiſtens eſt moraliter volitio Titii, quæ de facto etiam in Caja cauſat mutuum conſenſum, ſed rectè contradicit Bernal n.78. quia ſi Titius ante expletum contractum revocaret intentionem & conſenſum ſuum, quamvis poneretur volitio procuratoris, non fieret Sacramentum nec contractus, ergo in hac volitione, nequidem habitualiter, multò minùs virtualiter, manet intentio & conſenſus Titii.

175 *Objic.* In conficiente Sacramentum requiritur intentio ſaltem virtualis, ergo etiam in ſuſcipiente. R. Diſparitatem datam eſſe n.56. in Obji. 2. quia nempe conficiens eſt agens, & quidem nomine Chriſti, ſuſcipiens autem eſt potiùs velut patiens.

Inſt. Si ſuſcipiens eſt velut patiens; ergo nequidem habitualis intentio requiretur ad ullum Sacramentum validè ſuſcipiendum. R. n. ſeq. eſt enim velut patiens, non purè phyſicum & mortuo modo, ſed voluntarium, debet enim admittere vel onera vel favores Sacramenti, ergo meritò requiritur aliquis ejus conſenſus.

§. 4. Quando ſufficit conſenſus habitualis, conferri 176
poſſet validè Sacramentum illi, qui, quando erat compos rationis, voluit, aut probabiliter præſumitur voluiſſe illud, quamvis poſteà in amentia vel phreneſi expreſſè dicat ſe nolle, quia hæc revocatio non eſt actus humanus vel liber, ergo prior volitio humana & libera permanet habitualiter, Dian. p.3. t.4. R.12. Averſa *ſuprà*, Gob. n.226. aliique communiter. In dubio autem, an voluerit, dicunt Averſ. & J. Sanch. d.44.n.40. debere conferri ſub conditione. Quid verò faciendum ſit in dubio, an nunc, dum conſenſum revocat, ſit compos rationis, dicetur n.340.

§. 5. Si quis ratione utens ore tantùm renuat, corde 177
autem conſentiat in Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Extremam Unctionem & Ordinem, hæc Sacramenta erunt valida, ſi ipſi conferantur, uti rectè Boſco n.32. in his enim Sacramentis non requiritur ullum ſignum externum interni conſenſus, quale tamen requiritur in Pœnitentia, ſecundùm dicta n.171. & maximè in Matrimonio, quia alioquin acceptari non poſſet conſenſus.

§. 6. Ut Euchariſtia ſuſcipiatur formaliter in ratione 178
Sacramenti, id eſt, cum fructu & affectu gratiæ, requiritur in adulto aliqua intentio, ſecundùm ante dicta, hinc docent S.Th. qu.80. art.3. ad 3. Suar. d.70.ſ.3. Lugo *de Euchar. d.16.* n.22. aliique, ſi quis caſu comederet hoſtiam conſecratam putans eſſe panem alium, non fore Sacramentalem ſumptionem, ideoque nec ſatisfaciet præcepto communicandi in Paſchate, nec ideò accipiet gratiam, nam nullam videtur habere intentionem ſumendi, niſi ſumat more catholico, id eſt, loco, tempore, & modo debito; conſequenter non voluit ſumere tum, quando putaret ſe profanum panem ſumere, ſicut nec tum, quando dormiret, uti rectè Rhodes, Averſa, Lugo n.127. Gob. n.234. contra Arr. à n.13. qui putat valdè probabile eſſe talem etiam cum fructu ſumpturum: Quod n.15. affirmat etiam de illo, cui contra voluntatem intruſa eſſet Euchariſtia: Dicaſt. *de Euchariſt. d.9.* n.183. affirmat etiam de illo, qui poſt uſum rationis in amentia comederet Euchariſtiam, neſciens Euchariſtiam eſſe, quia quamvis fideles non habeant voluntatem abſolutam tali modo ſuſcipiendi Sacramenta, tamen prudenter præſumuntur habere voluntatem, ut, ſi ſuſcipiant, ſit valida, excepto Ordine & Matrimonio; item, ut accipiant illorum fructum, quia hoc cedit, & ad reverentiam Sacramenti, quod alioqui eſſet invalidum, & ad utilitatem ſuam, qua alioqui carerent, quæ ratio probabilis eſt, atque ideò à potiori infert Lugo *de Euch. d.13.* n.28. ſi quis ſemel antehac aut ante amentiam habuiſſet expreſſam voluntatem accipiendi fructum etiam ex caſuali comeſtione Euchariſtiæ, hunc non privandum fructu.

Quid dicendum ſit in caſu, quo ſuſcipiens haberet oppoſitas intentiones, vel erraret circa aliquid ſpectans ad Sacramentum, aut ad perſonam Miniſtri, intelligi poteſt ex dictis à n.62. & 69. Ex hactenus dictis,

Colliguntur ſeqq. 1. Omnis homo, etiam infans & fæ- 179
tuus, eſt capax Baptiſmi. Omnis baptizatus eſt capax Confirmationis, Euchariſtiæ, & ſi maſculus ſit, Ordinis: ſolus baptizatus adultus eſt capax Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii.

2. Quamvis B. Virgo caruerit peccato originali, fuit 180
capax Baptiſmi, quia finis illius erat, tum aggregare Eccleſiæ, tum cauſare characterem & gratiam de ſe deletivam originalis, uti ſit in illo, qui anteà contritus poſtmodum ſuſcipit Baptiſmum.

3. Qui poſt Baptiſmum non peccavit, non eſt capax Pœ- 181
nitentiæ, cujus materia ſunt peccata poſt Baptiſmum commiſſa: Et Arr. d.22.n.2. dicit talem etiam non eſſe capacem Extremæ Unctionis, quia ejus forma videtur ſupponere peccatum, cùm conferatur ad peccati reliquias aut pœnas delendas. Contradicit tamen in hoc Dicaſt. *de Extrema Unct.* dub.10. putans ſatis eſſe, quòd potuerit peccare; hinc etiam Compr. d.63. ſ.5. n.1. dicit ſufficere, quòd quis libertate utatur, & capax ſit ſpiritualis auxilii, ad tentationes diaboli in agone ſuperandas: imò Dic. n.149. refert multos, qui dixerunt B. Virginem ſuſcepiſſe Extremam Unctionem, quamvis Vaſq. & alii multi hoc negent.

4. Infans eſt capax Ordinis, uti docent S.Thom. aliique 182
communiter cum Dicaſt. *de Ordine dub.* 21. ita ut Caſtrop. *de Ord. p.7. n.2.* dicat, hanc ſententiam eſſe certam contra Durandum. Ideòque etiam Vaſq. Fill. Bonac. Dian. Caſtrop. Dicaſt. aliique, quos refert Gob. t.8. n.506. & ſequitur Sporer

rer *n.65.* docent infantem io eunis poſſe validè ordinari Epiſcopum. Probatur autem ex *Cap. de Cler. per ſaltum promoto*, ubi agitur de aliquo ante anoos diſcretionis promoto in Subdiaconum, & poſtmodùm omiſſo Diaconatu promoto in Presbyterum, qui jubetur ordinari Diaconus, ergo ſatis ſignificatur reliquos Ordines fuiſſe validos: quod autem dicitur de his Ordinibus, valet à pari de omnibus: Et congruentiam dat Haun. *l. 4. n. 746.* quia ſic ordinari eſt merus favor, ergo ſicuti poteſt quis legitimari vel nobilitari ante uſum rationis, ita etiam poteſt ordinari.

183 5. Infans non eſt capax Matrimonii, uti nec fatuus, quia non poteſt habere liberum conſenſum, qui eſt materia proxima hujus contractus. *Nec obſtat*, quòd per tutores ineant contractus, quibus etiam obligantur poſt acceptum uſum rationis, *nam* Chriſtus hoc noluit de Matrimonio, quod omnimodam indiſſolubilitatem, & graviſſima onera affert: Et hoc reſcimus ex communi doctrina Eccleſiæ & Doctorum.

184 *Q. 34. An fides vel probitas ſuſcipientis requiratur ad valorem Sacramenti?* R. Negativè (excepto Sacramento Pœnitentiæ) nam ità definiverunt Concilia & Pontifices, de quibus Suar. *d. 14. ſ. 2.* contra varios hæreticos, habetque praxis Eccleſiæ, quæ non reiterat Sacramenta, v. g. Baptiſmum, Ordines &c. quamvis aliquis ea ſuſceperit in peccato mortali etiam contra fidem. *Nec obſtat*, quòd ille, qui in Paſchate ſuſcepit Euchariſtiam in mortali ſcienter, non ſatisfecerit præcepto, ſed teneatur iterùm communicare, *nam* hoc eſt tantùm ob præceptum Eccleſiæ, quæ vult Communionem eſſe dignam & fructuoſam. *Dixi*, excepto Sacramento Pœnitentiæ, nam ad dolorem ſupernaturalem prærequiritur fides, ſecundùm dicta *lib. 2. à n. 14.* & deteſtatio peccatorum ac propoſitum non peccandi de cætero etiam prærequiritur ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, uti ſuo loco dicetur.

DUBIUM II.

185 *Quid requiratur, ut Sacramentum licitè & cum fructu ſuſcipiatur.*

„ RESP. Ad effectum Baptiſmi, & Pœnitentiæ, requi-
„ ritur & ſufficit, præter voluntatem ſumendi Sacra-
„ mentum, diſpoſitio fidei, ſpei & attritionis; non autem
„ requiritur charitas, ſive ut gratiam habeat, quia hæc Sa-
„ cramenta dicuntur mortuorum, quòd ipſa primam gra-
„ tiam, ſeu vitam donent. Ad reliqua verò Sacramenta, quæ
„ dicuntur vivorum, requiritur, ut ſit in gratia, quia illa
„ non primam, ſed ſecundam tantùm gratiam, id eſt, augmen-
„ tum tantùm gratię conferunt. Etſi ſubinde per accidens dent
„ primam, cùm quis putat bona fide ſe carere mortali. Laym.
„ *l. 5. tr. 1. c. 6.* Bon. *to. 1. de Sacram. d. 1. q. 6. p. 2. Unde reſolves:*
„ I. Etſi æqualiter diſpoſiti, æqualem; magis tamen diſpoſi-
„ ti, majorem Sacramenti fructum, præter caracterem, conſe-
„ quuntur, tum quia congruum eſt, Sacramenta ita inſtituta
„ eſſe, ut uberior gratia detur, pro diſpoſitione ſubjecti: tum
„ quia non videtur is, qui vehementem attritionem ad Bap-
„ tiſmum vel Pœnitentiam affert, omni fructu carere.
„ II. Qui ſumit hoſtiam, quam neſcit eſſe conſecratam,
„ cùm inſtar alterius animalis, ſine intentione ſumendi Sacra-
„ mentum ſumat, accipit quidem materialiter rem, quæ eſt Sa-
„ cramentum, non tamen ſacramentaliter & cum fructu.
„ Idem docet Bon. de eo, qui ſumit Sacramentum ex cauſa fa-
„ mis: quod videtur intelligendum, ſi ex ea ſola: neque enim
„ videtur Sacerdos fructu Sacramenti privari, etſi ſumpturus
„ calicem, ſimul etiam levare ſitim intenderet. V. Bon. *l. c. n. 3.*

ADDENDA.

186 QUæſt. 35. *Quid prætereà notandum ſit circa diſpoſitiones prærequiſitas ad hoc, ut adultus licitè & cum fructu ſuſcipiat Sacramentum?* R. Seqq.

§. 1. Caſtr. *t. 4. d. 1. p. 12. n. 2.* Con. *De fide d. 14. n. 217.* aliique dicunt ſuſcipientem Sacramentum, & præſertim Euchariſtiam, debere ſaltem ex præcepto elicere actum fidei: quæ ſententia, quoad Sacramenta mortuorum, vera eſt: è contrà reſpectivè ad Sacramenta vivorum; & ſpeciatim ad Euchariſtiam, Suar. *d. 63. ſ. 3.* poſt concl. 2. rectè negat neceſſariam eſſe fidem actualem hujus Myſterii; hinc ſufficiet, inquit Lugu *de fide d. 13. n. 51.* ſi interveniat aliquis actus fidei implicitus & in confuſo, per quem ſuſcipiens ex memoria notitiæ per fidem comparatæ habeat intentionem ſuſcipiendi Sacramentum veluti aliquid habens ſupernaturalem operationem. Et rectè addit, non eſſe opus anxiari de eliciendo propterea hoc actu fidei, quia ſi habuerit de Sacramentis fidem explicitam, prout habere debuit, volitio ſuſcipiendi tale Sacramentum procedet à fide ſaltem confuſa, quæ recurret intellectui: ideoque etiam Amicus *d. 4. n. 97.* dicit fidem & ſpem ad Sacramenta vivorum prærequiſitam includi in voluntate recipiendi tale Sacramentum: Utiliſſimum tamen eſt in praxi explicitè actus illos præmittere.

§. 2. Ante Baptiſmum requiritur actus fidei & ſpei ſuper- 187
naturalis, ſaltem virtualis, uti omnes docent cum Suar. *de grat. l. 8. cap. 19.* Et quando adeſt mortale perſonale, prærequiritur contritio vel attritio ſupernaturalis, uti docet Trid. *ſeſſ. 14. de Pœn. cap. 1.* his verbis, *fuit quidem pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato coinquinaſſent, quovis tempore ad gratiam & juſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam, qui Baptiſmi Sacramento ablui petiiſſent;* probatque ex variis locis Scripturæ & ſpeciatim ex illo Act. 2. v. 38. *Pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum.* Idem docetur *Cap. Omnis 96.* & Cap. *Agnus 97.* De conſecr. diſt. 4. Ex hoc autem, quòd Trid. prærequirat actum fidei, ſpei & pœnitentiæ; ſicut oportet, & ex motione atque adjutorio Spiritus Sancti rectè infert Amic. *n. 76.* hos actus debere eſſe etiam quoad ſubſtantiam ſupernaturales. Putant quidem aliqui cum Eſcob. *l. 8. n. 280.* poſſe per accidens ad Baptiſmum ſufficere dolorem virtualem, id eſt, implicitum, contentum in ſpe ſalutis ſuæ æternæ, ſi nempe aliquis immemor peccatorum, vel non cogitans de præmittendo actuali dolore cum tali actu ſuſciperet Baptiſmum, ſed Suar. Vaſq. aliique cum Caſtrop. *p. 13. n. 7.* communius contradicunt.

§. 3. Ante Sacramentum Pœnitentiæ requiruntur actus 188
ſaltem virtuales fidei & ſpei ſupernaturalis, uti explicatum eſt l. 2. à num. 14.

§. 4. Ante Sacramenta vivorum requiritur, per ſe lo- 189
quendo, ſtatus gratiæ, cùm enim unuſquiſque de facto ſit vel in gratia vel in peccato mortali, & Sacramenta vivorum, per ſe loquendo, non cauſent primam gratiam, ſi inveniant peccatum mortale, non poterunt cauſare ſuum effectum.

§. 5. Propter ſpecialia præcepta præmitti debet Euchari- 190
ſtiæ jejunium naturale à media nocte & Confeſſio ſeu abſolutio directa ab omni mortali, uti dicetur num. 511. & à n. 533. Pro reliquis Sacramentis vivorum, ſi quis in mortali fuerit, ſufficit ſtatus gratiæ per contritionem, quamvis enim Marſil. & Adrian. putarint Confeſſionem prærequiri, tamen Vaſq. *d. 136. c. 1. n. 3.* Dicaſt. *d. 3. n. 209.* docent oppoſitum eſſe certum, ideoque ſufficere contritionem, tradunt Laym. *l. 4. tr. 1. c. 5. n. 10.* Lugo *d. 8. ſ. 9.* Arr. *d. 20. n. 16.* aliique communiſſimè cum Buſemb. *relato n. 86. Si dicas*, contritionem eſſe nimis difficilem. *Contra eſt*, quia homini ejus motiva ſcienti non eſt adeò difficilis: improbabiliter autem poſtulant aliqui Rigoriſtæ certam intenſionem vel durationem, uti oſtendam de Pœnitentia. Quòd ſi quis ultra attritionem aſſurgere non poſſet, per accidens apud eum prærequireretur Confeſſio.

§. 6. Si aliqua Sacramenta vivorum per accidens cau- 191
ſare poſſint primam gratiam, prærequirent in ſuſcipiente aliquem actum ſupernaturalem, ſaltem poſt ſuſceptum Sacramentum, uti dicetur à n. 197.

§. 7. Suſcipiens Sacramentum debet eſſe liber ab omni 192
excommunicatione, & ab interdicto perſonali: & reſpectu Ordinum aut primæ Tonſuræ, etiam ab omni irregularitate, unde qui etiam per contritionem conſtitutus in gratia ſuſciperet ejuſmodi Sacramentum non remota prius cenſura vel irregularitate committeret grave ſacrilegium, quia ageret contra prohibitionem Eccleſiæ poſitam ex fine reverentiæ erga res divinas & Sacramenta; poſſet tamen excuſare ignorantia aut gravis metus, uti dicetur in materia de cenſuris. Plura, quæ ſpecialiter prærequiruntur ad hoc vel illud Sacramentum, & præſertim ad Ordines, deſignabuntur, quando de illis Sacramentis: Ex dictis.

Colliges cum Lugo *de Euchariſt. d. 14. ſ. 3.* Averſa *hic* 193
q. 64. ſect. 9 Dicaſt. *d. 8. dub. 4.* Tamb. *de Commun. cap. 1. n. 12.* ad principalem fructum Sacramenti, etiam Euchariſtiæ percipiendum non eſt neceſſariò requiri actualem devotionem, uti putarunt aliqui, apud Suar. *d. 63. ſ. 3.* & apud Amic. *d. 4. n. 90.* ſed ſatis eſſe accedere cum aliis diſpoſitionibus. Ad alios tamen abundantiores effectus, maximè autem ad gratias actuales tum accipiendas, multùm confert actualis devotio, uti omnes fatentur cum Averſa *de Euchar. qu. 7. ſect. 5.* ideoque Suar. & Amic. ad has gratias requirunt negationem diſtractionis; imò Rhod. putat ſemper eſſe ſaltem veniale, recipere aliquod Sacramentum ſine aliquo pio motu voluntatis, & conſentiunt Gob. *t. 1. n. 259.* & Sporer *hic n. 157.*

Q. 36. Quid dicendum ſit de caſu, quo quis Sacramen- 194
tum ſuſcipit cum obice, vel cum peccato mortali? R. Seqq.

§. 1. Qui Sacramentum ſuſcipit cum obice, ſive cum impedimento, quominùs in ſuſceptione Sacramenti cauſetur gratia, peccat, per ſe loquendo, mortaliter, quia Chriſtus inſtituit Sacramentum, primariò ideò, ut abſolutè practicè ſignificaret gratiam, quando ſuſciperetur, qui autem ſuſcipit cum obice, facit, ut non poſſit abſolutè practicè ſignificare gratiam, atque ita quaſi illudit Chriſto, & abutitur inſtitutione divina in re maximi momenti. Perinde autem eſt, ſive hic obex ſit poſitivus, uti eſt peccatum mortale

in Sa-

Digitized by Google

in Sacramentis vivorum, ſive negativus, uti eſſet negatio fidei in baptizando. *Conf.* quia ſicut ille eſt graviter irreverens, inquit Lugo *diſp.9.n.3.* qui adducit Deum in teſtem rei falſæ: quamvis enim non faciat, ut Deus reipſa teſtetur falſum, tamen facit, ut hoc appareat; ita qui ſuſcipit Sacramentum cum obice, quia, quamvis non faciat, ut Deus reipſa ſignificet falſum, tamen facit, quantùm eſt de ſe, ut quodammodò videatur ſignificare falſum, ſive potiùs, ut non ſignificet hoc, quod dixit ſe ſignificaturum, ſi poneretur Sacramentum, & ideò etiam talis ſuſceptio cum obice à Theologis vocatur fictio, eſtque ſecundùm ſe gravius peccatum, quàm indigna confectio aut miniſtratio, uti cum aliis multis notat Dicaſt. *d.3. n.340.* *Dixi*, per ſe loquendo, nam licèt *Suar.* loquens *de Euchariſt.d.66.ſ.1.* innuat nullo caſu licitum eſſe ſuſcipere cum obice, eò quòd ſit præceptum naturale eam ſuſcipiendi in gratia, tamen contradicunt communiùs alii, cum Averſa *de Euchar. q.8.ſ.5.* Herincx *d.3.n.96.* & Boſco *d.1.ſ.8.n.54.* ſaltem pro raro caſu, v.g. ſi hoſtia alioqui eſſet profananda ab hæreticis, niſi ſtatim ſumeretur, ſicuti enim tunc poſſet recondi in foramen parietis, ita, inquiunt Dian. *p.31.t.6.R.2.* & Tamb. *de Comm.cap.1.n.75.* poterit ſumi, ex intentione abſcondendi in ſe. De caſu, quo Sacerdos in Miſſa recordaretur mortalis, nec poſſet elicere contritionem, niſi cum certo diſpendio ſui honoris, dicetur, quando de Sacrificio.

Obji. Nullo caſu licitum eſt jurare falſum, ergo nec ſuſcipere Sacramentum cum obice, quia tam intrinſecè malum eſt facere, ut Deus videatur ſignificare falſum, quàm facere, ut videatur teſtari falſum.

Reſp. n. conſeq. & ejus probationem. Jurans falſum mentitur, & quantùm eſt de ſe, vult Deum eſſe teſtem, ſive loqui pro veritate ſui mendacii, ideoque vult, vel Deum neſcire eſſe falſum, vel ſaltem teſtari, hoc eſſe verum, quod tam ipſe quàm Deus ſcit eſſe falſum, utrumque autem non poteſt non directè opponi infinitæ ſapientiæ aut veracitati Dei. E contrà, qui Sacramentum ſuſcipit cum obice, nihil ſimile facit, nam, non mentitur, nec vult Deum eſſe teſtem alicujus falſi, ſed tantùm facit, ut ſignum, quod eſt inſtitutum ad ſignificandam practicè gratiam, hic & nunc eam practicè non ſignificet, per quod tamen ſignum Deus non loquitur, unde reipſa non vult, ut Deus hic & nunc cenſeatur per illud loqui, ſed tantùm facit, ut ſignum illud non ſit efficax, quod Deus volebat eſſe efficax, ergo hic non eſt ejuſmodi directa oppoſitio ad aliquam perfectionem divinam, qualis eſt in perjurio. *Conf.* nam ſignificare hic, eſt cauſare, ſuſcipiens autem indignè, tantùm facit, ut Deus videatur cauſare gratiam, quam tamen non cauſat, per quod directè non peccat contra ullam perfectionem divinam: non contra veracitatem, quia non facit, ut Deus videatur dicere ſe cauſare, ſed tantùm facit, ut videatur cauſare, quod non eſt contra veracitatem: ſed neque peccat contra omnipotentiam, cui non fit injuria, ſi videatur hoc cauſare, quod cauſare poteſt, & quod meritò cauſare deberet, imò potiùs fit honor omnipotentiæ, ergo ſimpliciter non peccatur directè contra ullam perfectionem divinam; & conſequenter non oſtenditur ratio, cur talis ſumptio pro omni caſu ſit intrinſecè mala.

195 §.2. Si quis Baptiſmum vel Pœnitentiam ſuſcipiat in mortali, non peccat, nec impeditur gratia, dummodò habeat attritionem & cæteras diſpoſitiones prærequiſitas, quia hæc duo Sacramenta dicuntur Sacramenta mortuorum, eò quòd ſuſcipi poſſint ab eo, qui non eſt in ſtatu gratiæ, ideoque conferunt primam gratiam. Si autem unum ex reliquis Sacramentis ſuſcipiatur in mortali, impeditur infuſio gratiæ, ideoque peccatur mortaliter, etiam in Matrimonio per procuratorem inito, uti probat Mendo *d.12. q.1.* hoc enim Sacramentum; uti & reliqua, ſunt Sacramenta vivorum, & quæ neceſſariò ſumuntur in ſtatu gratiæ, quia, per ſe loquendo, ſolam ſecundam gratiam cauſant, hinc docet Sanch. *de Matr. l.2.d.11.n.30.* Volentem contrahere Matrimonium per procuratorem, teneri toto eo tempore eſſe in ſtatu gratiæ, quo probabile eſt futurum, ut procurator contrahat.

196 §.3. Sicuti *n.80. 97. 102.* dixi conficientem Sacramentum non peccare mortaliter, dummodò ſit in gratia ante plenè confectum Sacramentum, ità hic videtur dicendum non peccare mortaliter ſuſcipientem, dummodò ſit in gratia ante plenè ſuſceptum Sacramentum, unde ore ſumens hoſtiam in peccato mortali non peccat mortaliter, dummodò voluerit conteri, & reipſa conteratur, antequam deglutiat, ſi prius non potuerit confiteri, uti pluribus explicabitur *n.415.*

197 §.4. Sacramenta omnia, validè ſuſcepta cum obice, poſteà reviviſcunt & cauſant gratiam remoto obice, ita S.Th. *in 4.diſt.17.q.3. art.4. q.1.* ubi cùm dixiſſet Confeſſionem reviviſcere ſublata fictione, addit idem eſſe in aliis Sacramentis. Sequuntur Caj. Arr. Caſtrop. *tract.18.p.9.* aliique multi cum Eſcob. *lib.8.n.182.* contra varios, quorum aliqui cum Med. apud Dicaſt. *de Bapt.d.2.dub.15.* negant ullum Sacramentum reviviſcere ad gratiam. Sot. Bernal, Hort. Boſco *d.1.ſ.6.n.63.* dicunt reviviſcere ſolum Baptiſmum. Dur. Palud. Amic. *d.4. n.158.* ſolum Baptiſmum, & Pœnitentiam: *Silv. Cov.* ſolum Baptiſmum, Confirmationem & Ordinem: Suar. Fill. Lugo, Illſ. *t.6.d.1.n.54.* dicunt omnia reviviſcere præter Euchariſtiam, ſed aſſertio noſtra explicatur & probatur, nam

198 1. Quod ſaltem Baptiſmus reviviſcat, eſt communiſſima cum S. Aug. *de Baptiſ. lib.1. cap.12.* aliiſque locis apud Averſam *q.69.ſ.2.* Dicaſt. *ſuprà.* Idem habet S.Th. *q.69. art. 10.* & ſequuntur alii SS. PP. apud Dicaſt. *n.165.* & Gorm. *de Bapt.d.1.n.25.* Ratio autem à priori eſt voluntas Chriſti, quæ nobis innoteſcit, partim ex SS. PP. partim ex Trid. *ſeſſ.6.cap. 4.* ubi docet nos juſtificari per Baptiſmum in re vel in voto, quod verum non eſſet, ſi ille, qui cum obice ſuſcepit Sacramentum, poſteà per illum non juſtificaretur, nam non poteſt in re ſuſcipere alium Baptiſmum, neque poteſt habere votum Baptiſmi alterius, cùm hic ſit ei illicitus, ergo juſtificatur per Baptiſmum ante in re ſuſceptum.

199 2. Cùm Confirmatio & Ordo non ſint iterabilia, congruum fuit, ut quando ſuſcepta eſſent cum obice, ſi removeretur obex, ex vi Sacramentorum illorum darentur gratiæ, maximè actuales, utiles ad finem vel functiones ejuſmodi Sacramentorum rectè obeundas, ergo congruentius dicitur, quòd etiam tum cauſetur gratia habitualis, nam ejuſmodi auxilia dantur ad exigentiam gratiæ habitualis. Videri poteſt Averſa *q.72.ſ.4.§. Quintò.*

200 3. Euchariſtia, ſaltem ſi removeatur obex, antequàm conſumptæ ſint ſpecies, cauſabit gratiam, uti docent S.Th. *q.79.ar.3.* Scot. Dur. Caſtrop. *ſuprà*, Eſcob. *l.20. n.491.* aliique multi, quos citat & ſequitur Averſa *de Euchar. qu 7.ſ.1.* quia cùm hoc ſubjectum jam ſit diſpoſitum ad gratiam, & cùm, Sacramento permanente, adſit Auctor omnis gratiæ, non videtur negandum, quòd gratiam cauſet. E contrà ſi Chriſtus jam deſierit eſſe præſens, communior ſententia eſt cum Suar. *d.63.ſ.8.* Averſ. & aliis contra Bonac. & Arriagam *d.14. n.19.* quod non reviviſcat ad gratiam, quia alioquin Sacerdos, qui quotidiè ſæpiſſimè communicaſſet ſacrilegè, ſi in fine vitæ pœniteret, acciperet ex opere operato vi Communionum ſacrilegarum plus gratiæ, quàm qui quotidiè dignè communicaſſet, quod videtur incredibile.

201 4. Si poſſit dari Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe, v.g. quia dolor, qui bona fide præmittitur, non extendit ſe ad omnia mortalia, quæ confitens commiſit, ſublato obice reviviſcet ad gratiam, quia congruum eſt, ut ſententia judicialis validè lata, quando poſteà poteſt, detur executioni. *Conf.* nam omne mortale perſonale, ſecundùm modernam Dei providentiam remitti debet, per Sacramentum Pęnitentiæ vel in re vel in voto, uti docet Trid. *ſeſſ.14. c.4.* ſed ſi daretur Sacramentum pęnitentiæ validum & informe, quod ſublato obice non reviviſceret ad gratiam, poſſet aliquod mortale remitti abſque Sacramento vel in re vel in voto, quia peccatum, ad quod non extendiſſet ſe dolor, poſteà poſſet remitti per ſolam contritionem, in qua non includeretur votum Pęnitentiæ, nam nemo, per ſe loquendo, obligatur ad bis validè confitendum idem peccatum, uti habet *S. Th.* ſuprà, ergo.

202 5. Cùm Extrema Unctio non ſit iterabilis in eodem morbo, uti nec Matrimonium cum eodem homine ſuperviventе, & tamen illi, qui hæc Sacramenta ſuſcipiunt cum obice, maximè indigeant gratiis actualibus ad ſuperandas moleſtias morbi & ad ferendas difficultates conjugii, hinc congruum fuit hæc Sacramenta reviviſcere ad gratias cauſandas, dummodò obex removeatur intrà tempus ejuſdem morbi vel conjugii, uti docent Suar. Con. Lugo, Caſtrop. *& alii.*

203 6. Congruentiæ aliæ, cur Sacramenta meritò dicantur reviviſcere ad gratiam, etiam ſunt ſequentes. Imprimis, quia omnia Sacramenta validè ſuſcepta continent infinita Chriſti merita, quæ acceptata ſunt à Deo ad fines à Chriſto intentos, ergo cùm remoto obice apta ſint in actu ſecundo movere Deum ad dandam ex illis meritis gratiam, reipſa ſic movebunt. Deinde, Sacramentum, hoc ipſo, quòd ſit validè poſitum, eſt & manet opus Chriſti, tanquam principaliter operantis, quòd autem gratiam non cauſet, eſt tantùm ex defectu diſpoſitionis in ſuſcipiente, ergo hac poſita reviviſcet, ſicuti alia bona opera mortificata per peccatum, ſublato peccato, reviviſcunt ad præmium. Denique, Sacramentorum inſtitutio interpretanda eſt fuiſſe talis, qualis maximè decebat divinam Bonitatem & Beneficentiam Chriſti erga nos, quæque magis invitaret homines ad reſurgendum à peccatis, hæc autem omnia magis habentur, ſi dicamus omnia Sacramenta ſublato obice reviviſcere etiam ad gratiam, ergo.

204 7. Sacramenta ſublato obice reviviſcunt etiam, quoad remiſſionem venialium, quæ remiſſa fuiſſent, ſi abfuiſſet obex. Suar. Lugo, Dicaſt. *n.173.* contra Vaſq. cui favet Arr. *d.15.n.23.* Ratio eſt, quia ſicuti reviviſcunt ſublato obice remiſſionis mortalium, ita reviviſcent ſublato obice remiſſionis venialium, idem enim eſt de utriſque.

205 8. Quod dictum eſt de reviviſcentia Sacramentorum ad remiſſio-

miſſionem mortalium & venialium, valet etiam ad remiſſionem pœnarum, talibus peccatis debitarum, nam etiam de his eadem eſt ratio; & idem conſequenter dicendum eſt de reviviſcentia, quoad jus proximum ad gratias actuales poſteà dandas ſecundùm exigentiam gratiæ habitualis per Sacramentum reviviſcens cauſatæ.

206 *Dixi*, Sacramenta omnia validè ſuſcepta, quia ſi ſint invalidè ſuſcepta, nunquam extiterunt, ergo non poſſunt reviviſcere.

207 §. 5. Si obex gratiæ fuit tantùm negativus, id eſt, ſi Sacramentum ideò non cauſavit gratiam, quia aliquid defuit ad hoc, ut gratia cauſaretur, Sacramentum reviviſcit, ſi hoc ponatur quod defuit; v. g. ſi adultus in ſolo originali conſtitutus ſuſceperit Baptiſmum ſine actu fidei, poſito hoc actu fidei reviviſcet Baptiſmus, uti habet S.Th. *q.69. art.*10. *in O.* & eſt communis cum Gorm. *de Baptiſm. d.*1. *n.*26. Si tamen talis adultus ſimul haberet mortale perſonale ante Baptiſmum commiſſum, requireretur ſaltem attritio de illo, qua poſita Baptiſmus reviviſceret, uti habet S. Th. *ad* 2. *&* 3. aliique cum Averſa *q.68. ſ.6. §. Tertiò, & q.69. ſ.4. §. In primis*, Caſtrop. *p.*10. contra *Alenſ. Nav. Gabr. Victor. Vaſq.* illa enim ſola ab initio defuerat. Quòd ſi etiam ſupervenisset mortale poſt Baptiſmum commiſſum, ad hunc obicem removendum opus eſſet contritione vel attritione cum Sacramento Pœnitentiæ, uti tenent S.Th. *ad* 3. Con. Lug. Arriag. Elparſa, Averſa *q.69. ſ.*3. aliique communiter contra Palud. Silveſt. Dicaſt. *à n.*199. Gorm. *n.*27. nam peccatum poſt Baptiſmum commiſſum eſt materia neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ, uti declarat Trid. *ſeſſ.* 14. *de Pœnit. c.*2. *in fine*, ergo Baptiſmus non extendit ſe ad peccatum commiſſum poſt Baptiſmum.

208 *Q.* 37. *An & quomodo peccet, qui Sacramentum ſuſcipit cum peccato veniali?* R. Si ſuſcipiat cum veniali tantùm habituali, nullo modo peccat, per ſe loquendo: ſi autem cum veniali actuali, vel cum complacentia ad veniale, non peccat mortaliter, uti rectè Suar. *d.*7. *ſ.*4. quia non ponit obicem effectui primario, qui eſt gratia ſanctificans. *Nec obſtat*, quòd impedit intenſiorem gratiam, & ſaltem majores gratias actuales, *nam* non ideò peccat mortaliter: probabiliter tamen dicit Spor. *n.*195. peccati ſaltem venialiter. Vide dicenda *n.*522.

209 *Q.* 38. *Quid dicendum ſit de illo, qui Sacramentum petit ſibi conferri ab indigno Miniſtro?* R. Seqq.

§. 1. Peccat, qui extra neceſſitatem extremam Sacramentum petit à Miniſtro non tolerato, quia fideles prohibentur communicare cum illo, excepto caſu extremæ neceſſitatis, ſi nempe aliquis eſſet moriturus ſine Baptiſmo aut Pœnitentia, vel ſecundùm Eſcob. *l.*8. *à n.*288. Dicaſt. *d.*3. *dub.* 13. Herincx *d.*3. *n.*110. alioſque multos, ſi in horum Sacramentorum defectu eſſet moriturus ſine Euchariſtia & Extrema Unctione, eò quòd hæc Sacramenta per accidens cauſare poſſint primam gratiam, nec credibile ſit Eccleſiam velle privare illo medio. Et quidem peti poſſe abſolutionem in illa neceſſitate, ſatis conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 14. *de Pœnit. c.*7. ubi docet omnes Sacerdotes tum habere poteſtatem abſolvendi. Addit Suar. *d.*72. *ſ.*4. *ſub finem*, poſſe à quocunque etiam non tolerato peti Viaticum, licèt non defuiſſet abſolutio Sacramentalis; ratio petitur ex *cap. Quod in te, de pœnit. & remiſſ.* ubi ſic habetur: *In illo verbo, per quod Pœnitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ipſum decedentibus denegetur.* De Extrema tamen Unctione oppoſitum dicit *Inn. III.* ibidem.

210 §. 2. Illi dicuntur non tolerati, qui ſunt nominatim excommunicati & publicè denunciati, notorii percuſſores Clerici, publicè in perpetuum degradati, publicè & nominatim ſuſpenſi, publicè irregulares per ſententiam: Herincx *n.* 108. Item in quibuſdam diœceſibus Belgii, publici fornicarii vel concubinarii, Platel. *n.*78. Poteſtque videri etiam Suar. *de cenſuris d.*9. *ſ.*2.

211 §. 3. Ex cauſa rationabili, & quando deeſt alius, licitum eſt ſuſcipere aut etiam petere Sacramentum à Miniſtro tolerato, qui poſſit dignè miniſtrare, quamvis prævideatur indignè miniſtraturus, ita Averſa *q.*64. *ſ.*11. ubi plures refert ſententias. Ratio eſt, quia miniſtratio Sacramenti eſt actio de ſe honeſta, quæ à Miniſtro tolerato etiam poſſet hic & nunc dignè poni, uti ſuppono, ipſe autem jus habet ad tale Sacramentum, ergo impediri non debet per malitiam Miniſtri, nec charitas obligat, ut cum gravi ſuo incommodo caveat peccatum proximi, quod ipſemet, ſi vellet, cavere poſſet, unde petere potero. 1. In gravi neceſſitate ſpirituali mea vel alterius, pro quo peto. 2. Quando urget præceptum, v.g. Confeſſionis, Communionis, Miſſæ audiendæ, uti habet communior contra *VViggers* & alios, hæc enim præcepta ſunt in poſſeſſione, neque certus ſum me in his circumſtantiis deobligari. 3. Quando alioquin privarer magna utilitate, uti ſi aliàs non poſſem lucrari Jubilæum. Et univerſaliter dicit *Dicaſt.* ſuprà, quando receptio Sacramenti ab hoc homine eſt futura mihi utilior vel commodior, quàm ſi ab alio peterem; pro qua ſententia citat multos. Similiter Gob. *t.*1. *n.*264. dicit me poſſe petere, ſi ſine aliquo incommodo non poſſem habere alium; ſed intelligi debet non qualiſcumque utilitas, ſed notabilis, nec qualiſcumque commoditas, ſed talis, quæ me liberet notabili incommodo alioquin ſubeundo, hinc licèt *Suar. & Arr.* quibus favet Eſcob. *n.*316. dicant licere petere ſaltem à parato, vel ab eo, qui ſe offert, hoc ipſo, quòd aliàs deberem carere gratia Sacramenti, quæ eſt magnum bonum, tamen meliùs contradicunt alii, quia bonum illud eſt facilè compenſabile alio tempore: unde etiam præcisè lucrari Indulgentias non videtur cauſa ſufficiens, ſi occaſio lucrandi ſimiles ſæpè recurrat. Quomodo autem liceat petere Matrimonium cum aliquo, qui indignè ſuſcepturus eſt, dixi *n.* 147.

Dixi, quando deeſt alius, nam probabilius eſt cum 212
Con. *q.*64. *n.*49. Eſcob. *n.*313. & aliis contra Valent. Præpoſ. Diana *p.*5. *t.*7. *R.*4. & alios apud Tamb. *in Decal. l.*5. *c.*1. §.4. *à n.*65. non licere, ſi in promptu ſit alius, quamvis prior eſſet proprius Parochus, qui etiam eſſet de ſe paratus, quia charitas ſaltem in Deum, ſuadet, ut peccatum proximi, ſi facilè poſſim, impediam, ne ſaltem conſummetur, aut continuetur, aut fiat majus, unde meritò concludunt Averſa & Eſcob. *n.*316. prudenti judicio diſcernendum eſſe pro varietate rerum, & circumſtantiarum, quanta & qualis neceſſitas ſufficiat, variæ enim ſunt conditiones ſuſcipientium, miniſtrantium, & ipſorummet Sacramentorum, & de his regulis diſcernendis, quandonam licitum ſit cooperari peccato proximi, videri poſſunt dicta *l.*2. *à n.*255.

Objic. Si proximus eſſet caſurus in morbum gravem, 213
niſi omitterem Miſſam die feſto, ex charitate tenerer omittere, ergo multò magis, ſi eſt peccaturus. Reſp. n. conſeq. nam 1. vitatio morbi non eſſet libera proximo, ſed mihi ſoli, ideoque meritò mihi imputaretur morbus & non ipſi; è contrà vitatio peccati maneret ipſi libera, ergo ſi committeret, non imputaretur mihi, ſed ipſi. 2. Proximus non poſſet aliter vitare morbum, ergo charitas ſuaderet, ut ego ipſi ſuccurrerem: è contrà ipſe poſſet aliter vitare peccatum, nempe diſponendo ſe ad dignam adminiſtrationem, ergo ſi non faceret, ipſi tribueretur.

Objic. 2. Si ſcirem Medicum ſanaturum me per artem 214
magicam, quamvis me poſſet ſanare per artem medicam, peccarem petens ſanari ab illo, ergo etiam pecco petens Sacramentum, & ſciens Miniſtrum peccaturum, quamvis miniſtrando poſſet non peccare. R. n. conſeq. pecco in primo caſu, non quia Medicus peccabit, ſed quia ego ſimul communico cum dæmone, à quo admitto beneficium, dicor enim uſurpare medicamenta, quæ prævideo applicanda tanquam inſtrumenta meæ ſanitatis recuperandæ, eſt autem illicitum admittere beneficium à dæmone, aut habere ullum cum eo commercium, uti dictum eſt *l.*3. *p.*1. *à n.*27. Simile nihil eſt, ſi aliquis mihi indignè miniſtret Sacramentum.

§. 4. Quamvis licitum ſit petere Sacramentum à Mi- 215
niſtro excommunicato vel ſuſpenſo tolerato, ipſe tamen non poteſt ſe ingerere, ſed tantùm poterit conferre, ſi requiratur, uti ex Extra-Vagante, *Ad evitanda ſcandala*, colligunt Herincx *à n.* 104. & Boſco *d.*1. *ſ.*8. *n.* 89. An autem ſit obligatio petendi Viaticum à Sacerdote hæretico &c. dicetur *à n.*620.

§. 5. Non eſt obligatio inquirendi in probitatem vel 216
mores Miniſtri, ſed cenſeri debet bonus, quamdiu non probatur eſſe malus, Averſa *ſuprà*, Dicaſt. *n.*301. & alii communiter: qui ideò inferunt cum Suar. Regin. Spor. *n.* 180. quamvis ſcires Miniſtrum non Parochum, & etiam ſe non offerentem, paulò ante mortaliter peccaſſe, te tamen poſſe ab eo petere Sacramentum, quia potes præſumere, quòd ſit ſe diſpoſiturus ſaltem per contritionem. Limitant Herincx *n.*98. & Boſco *n.*60. niſi conſtaret ipſum eſſe conſuetudinarium, aut ſemper eſſe in occaſione proxima peccandi, tum enim prudenter præſumi poſſet ſtatus malus. Addit etiam Gob. *t.*1. *n.*265. ſi facilè poſſis habere alium, ut non requiras talem: ſimiliter ſi quis ſciretur paulò ante peccaſſe, nec fuiſſet tempus pœnitendi, non eſſet licitum ab eo petere Sacramentum jam ſtatim adminiſtrandum, uti nec facilè peti debet Miſſa, quando Confeſſionem præmittere non poteſt, quæ ex præcepto Eccleſiæ præmitti debet ante Communionem: petere enim in circumſtantiis, in quibus moraliter non poteſt ſe diſponere ad dignè miniſtrandum, eſt inducere ac formaliter cooperari ad peccatum, quod nunquam licet. Putat tamen Boſco *n.*95. per ſe loquendo, licitum fore admittere Sacramentum à tali homine ad evadendam mortem, quia tum cenſeret ejus peccatum permittere.

Q. 39. *An peccet, qui in ſuſceptione Sacramenti, ſe-* 217
quitur ſententiam tantùm probabilem? Reſp. Hoc reſolutum eſſe ſuprà *à n.*105.

C A-

C A P U T IV.

218 *Quid ſint Sacramentalia, & quid efficiant.*

,, RESp. I. Cæremoniæ Eccleſiaſticæ, quæ vulgò di-
,, cuntur ſacramentalia, ſunt actus externi religio-
,, nis ad colendum Deum accommodati. Tales autem
,, communiter vocantur, oratio Dominica, aqua benedi-
,, cta, eſus eulogiarum olim in uſu, confeſſio generalis,
,, eleemoſyna, benedictio ab Epiſcopo vel Abbate conſe-
,, crato data, quæ ex antiqua traditione dicuntur remit-
,, tere venialia; & continentur hoc verſu.
,, *Orans, tinctus, edens, confeſſus, dans, benedicens:*
,, ad quæ etiam revocantur, tunſio pectoris, unctio in
,, Regem, & ſimiles: item multæ aliæ cæremoniæ, & res
,, etiam ipſæ ſacræ, quæ in Eccleſia partim ab Apoſtolis tra-
,, ditæ, partim poſteà inſtitutæ ſunt, ut Exorciſmi, inſuf-
,, flationes, prima tonſura, benedictiones & conſecrationes
,, variarum rerum, & perſonarum, ut Eccleſiæ, calicum,
,, &c. ipſæ etiam herbæ, lumina, vinum S. Joannis, cerei
,, agni, ſignum S. Crucis. Quæritur ergo, quam vim habeant,
,, non ex opere operantis, cùm certum ſit, ſicuti per alia pia
,, opera, ſic etiam iis nos mereri, ſed ex opere operato?
,, Reſp. II. Non habent vim ex opere operato conferendi
,, gratiam, aut remittendi peccata vi ſua, & per ſe, ſed tan-
,, tùm, quatenus in nobis pium motum excitant. Ratio prio-
,, ris eſt, tum quia nuſquam promiſſio gratiæ, aut remiſſionis
,, peccatorum, iis facta reperitur; tum quia peccatum etiam
,, veniale non remittitur ſine infuſione gratiæ, quam confe-
,, rendi ea nullam per ſe habent vim. Ratio poſterioris, quia
,, id accommodatum eſt ſacramentalium inſtitutioni & con-
,, ſecrationi, quæ fit per preces Eccleſiæ, quibus ipſa nobis
,, tales motus precatur, Kon. *q.71. ar.3. Unde reſolves:*
,, I. Gratiæ prævenientes, & pii motus, conferuntur per
,, ſacramentalia, per modum impetrationis, quæ non omni-
,, no infallibilem effectum habent.
,, II. Peccat graviter, qui ſacramentalibus falſam mate-
,, riam ſupponit, ut pro aqua luſtrali facienda, urinam.
,, III. Sacramentalia quandoque operantur beneficia cor-
,, poralia, v.g. ſanitatem, per modum impetrationis, ra-
,, tione precum Eccleſiæ. Imò quædam etiam vim habere
,, (v.g. fugandi dęmonem) per modum operis operati, ex
,, ſingulari privilegio, docent Henriq. *l.1. cap.2.* Sotus, &
,, alii, quia, inquiunt, etiam Ethnici, in quibus nec inter-
,, ceſſerunt preces Eccleſiæ, nec meritum operantium, quan-
,, doque ſigno Crucis (quod quidam etiam putant de nomine
,, Jeſu) à dęmone liberati fuiſſe dicuntur: quod tamen alii
,, eorum virtuti objectivæ, quaſi naturali adſcribunt; de
,, quo plura apud Scholaſticos. V. Merat. *d.10. ſ.1.*

A D D E N D A.

219 QVæſt. 40. *Quid præterea notandum ſit circa Sacramentalia?* R. Seqq.

§. 1. Sacramentalia ſtrictè ſumpta, ſunt ritus ſive actiones religioſæ ad decentem ac devotam Sacramentorum adminiſtrationem ab Eccleſia inſtitutæ, quales ſunt trina affuſio aquæ in Baptiſmo, formatio crucis ſuper pęnitentem abſolvendum, benedictio nuptialis in Matrimonio &c. de quibus ita definit Trident. *ſeſſ. 7. de Sacramentis in genere Can. 13. Si quis dixerit receptos, & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à Miniſtris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem poſſe mutari, anathema ſit.* Ratio autem eſt, quia Eccleſia præcipit illos, & quidem graviter, ubi materia eſt gravis, idque ex motivo religionis, ergo contraveniens, per ſe loquendo, peccat graviter contra virtutem religionis, Dicaſtill. *d.3. dub.16.*

220 §. 2. Docet Trid. *ſeſſ.21. cap.2.* hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione ſalva illorum ſubſtantia ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret. Itaque cæremoniæ univerſales, & toti Eccleſiæ communes creduntur eſſe ab Apoſtolis vel Summis Pontificibus, ac proinde non poſſunt, niſi à Summo Pontifice, & quidem ob graviſſimas cauſas mutari, uti rectè Arr. *d.23. n.5.* E contrà cæremoniæ ſpeciales privatarum Eccleſiarum plerumque ſunt ab Epiſcopis, quæ ab illis mutari non debent ſine gravi cauſa; mutari tamen abſolutè poſſunt ab illis, quia ſequentes Epiſcopi habent poteſtatem æqualem prioribus: Si tamen à Papa confirmatæ fuiſſent, Epiſcopi mutare non poſſent, quia inferior derogare non poteſt illi, quod à Superiore conſtitutum eſt.

§. 3. Tenendum eſt cum Suar. *d.15. ſect.4.* Lugo, Eſp. 221
q.36. c.3. Arr. *n 6.* Buſemb. *ſuprà*, nulla Sacramentalia conferre ullum effectum ex opere operato, licèt contradicant *Ledeſm. Sot. Carthag. Vict. Valent.* & alii, qui virtutem illam dicunt ineſſe Sacramentalibus ſtrictè ſumptis, imò Sacramentalibus etiam latè ſumptis ejuſmodi virtutem ineſſe ad aliquos effectus, docet ut probabile Bellarm. *de Baptiſm. lib. 1. c.31. prop.3.* & ita remittere venialia dicit ſatis probabile eſſe Baſſæus *in Floribus v. Pænitentia n.6.* ſed ratio noſtra eſt, quia talia non ſunt inſtituta à Deo vel Chriſto, ſed ab Eccleſia, quæ non habet poteſtatem ejuſmodi actioni dandi vim infallibilem cauſandi talem effectum.

Objic. 1. Eccleſia habet poteſtatem remittendi pœnas temporales ex opere operato per Indulgentias, ergo etiam cauſandi ex opere operato ſimiles effectus per Sacramentalia. Reſp. neg. conſeq. Remiſſio pęnarum per Indulgentias fit propter ſatisfactiones Chriſti & Sanctorum, & Deus dedit poteſtatem Eccleſiæ, ut earum partem applicare poſſit fidelibus, ut dicetur de Pęnit. ſimile nihil voluit vel inſtituit Deus circa Sacramentalia.

Obji. 2. Saltem ejectio dęmonum cauſatur ex opere operato per exorciſmos vel adjurationes ſecundùm illud Matth. 10. *v.1. Dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos;* & Marci 16. *v.17. In nomine meo dæmonia ejicient.* Reſp. Hoc non fieri ex opere operato, cùm non ſemper infallibiliter fiat, ſed quandoque fit, vel ex opere operantis, vel propter impetrationem Eccleſiæ, cujus preces interponuntur, & ad quarum poſitionem Deus injicit fortem timorem dęmonibus, ſicque cogit exire, uti notat Arr. *n.10.* Quod etiam applicari debet exorciſmis fieri ſolitis ante baptiſmum, de quibus quamvis S. Th. *q.71. art.3.* dicat, quòd aliquid efficiant independenter à Sacramento, tamen non dicit, quòd aliquid efficiant ex opere operato, ſed ex opere operantis, maximè ratione Eccleſiæ, inquit Averſ. *q.60. ſ.6.* cujus nomine fiunt, & quæ impetrat, ut dęmon in hominem baptizandum non ampliùs tantam habeat potentiam.

Q.41. Quid circa Agnos Dei, & alias res benedictas 222
ſit notandum? R. Seqq.

§. 1. Agnus Dei eſt cera alba à Papa benedicta; & nominatur Agnus Dei à figura agni, quæ ſuper illa imprimitur.

§. 2. *Greg. XIII.* Prohibet ſub pęna excommunicatio- 223
nis ne Agni Dei inaurentur aut ullo colore pingantur, uti refert Azor. *p.1. l.9. cap.9.* Si tamen ità antecedenter picti ſint, non eſt illicitum eos retinere, Sanch. *in Decal. l.2. c.43. n.28.* dummodò non retineantur ad vendendum, inquit Diana *p.3. tr.6. R.12.*

§. 3. Agnos Dei ideò vendere cariùs, quia benedicti 224
ſunt, eſt irreverentia, & ſimonia, quia pretio temporali æſtimatur ſacra benedictio; vendi tamen poſſunt ſecundùm materiam ſuam, & habita ratione pretii pro deportatione Roma huc, uti rectè Sanch. *n.2.* aliique communiter cum *Diana* ſuprà, quamvis videatur contradicere *Azor.* putans id eſſe illicitum propter poſitivum præceptum *Greg. XIII.*

§. 4. *Azor. Sanch. Lezana* & alii cum Loth. *t.24. art.4.* 225
dicunt non licere, per ſe loquendo, attingere Agnos Dei, niſi Subdiacono, quia non tantùm benedicuntur, ſed etiam oleo ſacro & chriſmate conſecrantur, ſicuti calices, ergo ſicuti nemo audet tangere calices conſecratos, niſi Subdiaconus, ita nec Agnos Dei: ſed ratio illa non adeò urget, calices enim deſtinantur ad continendum Sanguinem Chriſti, hinc calicibus debetur major reverentia; & videtur certum, non eſſe plus, quàm veniale, ſi laicus vel fęmina tangat ceram Agni Dei; imò nullum eſt peccatum, ſi quis tangat ex juſta cauſa, v.g. ut imponat capſulæ, fit enim hoc ex pietate, & cum morali quadam neceſſitate, ita *Loth.* aliique apud Gob. *in Exp. t.3. n.330.* imò Sanch. *n.27.* Dian. ſuprà & alii credunt uſum nunc obtinuiſſe, ut etiam laicis, & fęminis liceat attingere, quamvis *Gob.* teneat oppoſitum tanquam probabilius.

§. 5. Si quis ceram Agni Dei benedictam liquefaciat cum 226
alia cera non benedicta, tota cera fit benedicta, dummodò quantitas benedictæ ſuperet, ad eum modum, quo aqua non benedicta, ſi effundatur benedictæ, fit benedicta, uti pluribus docet Gob. *in Quint. t.5. c.23. à n.261.* id tamen in Agnis Dei illicitè fieri docet Gob. *ſuprà in Exp. n.332.* quamvis licitè fiat in aqua benedicta, quia illa liquefactio ceræ eſt contra mentem Pontificum, qui conſecrationem omnem ejuſmodi ceræ videntur ſibi reſervaſſe.

§. 6. Si quis oſſa Agni, qui in Paſchate benedicitur, det 227
canibus, aut putamina ovorum, quæ etiam tunc benedicuntur, projiciat in fimetum, *Gretſerus* dicit peccare, quia rem benedictam non tractat decenter; hinc vult comburi, & cineres decenter tractari: ſed probabilius eſt in neutro peccari, tum quia illa non cenſentur benedici, ſed acceſſoriè & per accidens habent ſe ad comeſtibilia, ſuper quæ cenſetur cadere benedictio, tum etiam, quia res ejuſmodi non benedicuntur benedictione conſtitutiva ſive conſecrativa, id eſt, per quam

red-

reddantur res in rigore conſecratæ, ſed tantùm benedictione invocativa, per quam ſolùm invocatur ſpecialis aſſiſtentia Dei circa rerum illarum uſus, quæ autem ſic benedicuntur, poſſunt adhiberi ad omnem uſum, ad quem poterant, antequam benedicerentur, nam etiam ſæpiſſimè à Sacerdote benedicuntur omnes cibi ante menſam, & tamen poſteà ex illis cibis datur canibus, Cajet. Laym. *l.5.t.9.c.13.n.4.* Gob. *ſuprà in Quin. n.253.* Similiter eſt licitum candelis vel aqua benedicta uti ad alios uſus profanos & decentes, v.g. ad habendum lumen pro ſtudio, ad miſcendum vinum pro potu, *Tambur.* apud Gob. *n.259. & in Exp. n.334.* quamvis alii contrarium ſuadeant.

228 §.7. Miſſalia vel Biblia ſacra non debent facilè adhiberi ad uſus profanos, Gob. *n.371.* dicens malè fieri, ſi ideò diſſolvantur, ut v. gr. ſerviant compingendis libris, ſicuti enim imagines, quia repræſentant Sanctos, cenſentur res ſacræ, ideòque coli debent, & non adhiberi ad uſus ſordidos: ita libri illi, qui tantùm ſunt ad continendas, & referendas res ſacras, nam etiam litteras à principibus ad nos ſcriptas ſolemus in honore habere. Aliud eſt de cartis aliis, quibus ſacra nomina initio paginæ aut per decurſum incidenter inſcribuntur: hæc enim ſunt tantùm acceſſoriè, neque cartæ ejuſmodi ideò cenſentur ſacræ, ſed ſine ſcrupulo adhiberi poſſunt ad quoſvis uſus. Notatque etiam Gob. *n.374.* non apparere irreverentiam in hoc, quòd folia Bibliorum caſu, aut vetuſtate diſſoluta convertantur in uſum profanum; De cultu imaginum, & reliquiarum videri debent dicta *l.3.p.1. à n.15.*

Qui plura volet de Sacramentalibus, conſulat Raynaudum *Tom.16. à pag.191.* Idem Auctor *Tom.10. tr.3.* agit de Agno cereo; *& tr.4.* de benedictione Roſæ in Dominica 4. Quadrageſimæ, ubique multa eruditione ſcribens.

TRACTATUS II.

De Baptiſmo, & Confirmatione.

CAPUT PRIMUM.

229 *De Baptiſmo.*

„ NOn agitur hic de Baptiſmo ſanguinis, id eſt, „ Martyrio; nec de flaminis, ſeu ſpiritus, id eſt, „ contritione, cum voto Baptiſmi, vel deſiderio; quia „ non ſunt Sacramenta; ſed de Baptiſmo fluminis, qui „ definitur, Ablutio corporis exterior, facta ſub præ„ ſcripta forma verborum.

ADDENDA.

230 QUæſt.42. *Quid notandum ſit circa Baptiſmum ſanguinis ſive Martyrium?* R. De ethymologia & variis nominibus Baptiſmi, videri poteſt Arcudius *in Concordia Eccleſiæ occid. & orient. l. 1. c. 6.* Circa Baptiſmum ſanguinis ſive Martyrium, nota ſeqq.

§. 1. Martyrium ex vi vocis ſignificat teſtimonium: poteſt autem definiri, *perpeſſio mortis vel cruciatus lethalis pro Chriſti fide:* unde ad Martyrium requiritur, 1. Vel mors ipſa, vel ſaltem cruciatus illativus mortis, nam S. Joannes Evangeliſta fuit verè Martyr, licèt è ferventi oleo per miraculum illæſus evaſerit. 2. Perpeſſio ob fidem Chriſti, nam *Martyrem facit non pœna ſed cauſa*, inquiunt *SS. Cyprianus, & Auguſtinus.* 3. Illatio mortis vel cruciatus in odium fidei Chriſti.

231 §. 2. Quamvis Martyrium, prout eſt commune infantibus, non requirat voluntariam acceptationem, hanc tamen requirit in adultis, & quidem talem, quæ ſit ex motivo ſupernaturali, uti cum communi Averſ. *q.70.ſ.6.* §. *Primò* alioquin neque in rigore eſſet confeſſio Chriſti, neque actus virtutis Chriſtianæ: ſufficit tamen voluntas habitualiter perſeverans, Caj. Con. Bon. Gob. *in Exp. t.2. à n.615.* Hinc qui in ſomno occideretur ex odio fidei, eſſet Martyr. Si tamen antecedenter nihil cogitaſſet de morte ob fidem ſubeunda, Suar. Leſſ. Laym. Dicaſt. *de Bapt. d.3. n.7.* negant fore Martyrem.

232 §. 3. Mors cenſetur inferri ob fidem Chriſti, ſi inferatur propter opus vel defenſionem alicujus virtutis Chriſtianæ, quia opera, ſecundùm quod referuntur ad Deum, ſunt quædam proteſtationes fidei, & qui potiùs vult mori, quàm deficere à virtute, facto ipſo proteſtatur Deum eſſe ſummè venerandum, S.Th. 2.2. *q.124. art.5.* Averſ. §. *Secundò* Gob. *à n.604.* Et ita *S. Joannes Baptiſta*, non pro fide, ſed pro reprehenſione adulterii occiſus eſt, uti & alii apud Mendo *d.9. n.26.* qui tamen ſunt verè Martyres.

233 §. 4. Si Sacerdos Catholicus ideò occidatur quia contra prohibitionem venit in regnum acatholicum, eſt Martyr, quamvis enim obtendatur violatio legis civilis, ipſa tamen ſimul influit odium fidei vel religionis, ex quo lata eſt talis lex, Dicaſt. *n.48.*

§. 5. Si quis invincibiliter putet opus, ob quod moritur, eſſe actum virtutis, cùm tamen non ſit, Rayn. *tom.18. de Martyrio per peſtem p.2. cap.3. n.17.* dicit eſſe Martyrem, quia ideò moritur, quòd nolit agere contra conſcientiam invincibiliter errantem, hoc autem eſt mori propter Deum, & virtutem, ergo. 234

§. 6. De fide eſt, illos, qui ſeipſos occidunt, etiam propter peccatum, à ſe perpetratum, non eſſe Martyres, nam Donatiſtæ & Circumcelliones id docentes damnantur *in Concil. Rom.* ſub *Melchiade Papa* anno 313. *& Carthaginenſi* 1. anno 348. Imò milites Catholici, qui pugnando occiduntur ab hoſtibus fidei & in fidei odium, non ſunt propriè Martyres, quia moriuntur tanquam milites non voluntariè, ſed à morte ſe defendendo: Martyrium autem eſt imitatio Paſſionis Chriſti, inquit *S.Th.* qui quaſi agnus coram tondente ſe obmutuit, Iſaiæ 53. *v.7.* Tann. Dicaſt. *n.8.* Si tamen milites tales victi, depoſitis armis occidantur propter fidem, ſunt Martyres, Leſſ. Gob. *n.614.* 235

§. 7. De illis, qui in obſequio peſtiferorum ex charitate moriuntur, dicit *Martyr. Rom.* 28. Febr. *quos velut Martyres religioſa fides venerari conſuevit.* Et reipſa Martyres eſſe, teſte Mendo *d. 1. n.151.* tenuerunt 12. Academiæ, 13. Cardinales, 12. Epiſcopi, 264. Doctores, item alii 53. Scriptores cum Rayn. *ſuprà p.3. & 4.* E contrà illos non eſſe in rigore Martyres, tenent alii plurimi cum Thoma Hurtado & Platelio *p.5. n.151.* quia nec cenſentur mori pro fide Chriſti, nec pro defenſione alicujus virtutis. 236

§. 8. Infantes per ſolum Martyrium ſalvari, docent Catholici communiter, ita ut *Suar.* & alii, oppoſitum cenſeant temerarium aut erroneum, Platel. *n.152.* Putantque Tolet. Henriq. Regin. Vaſq. Bonac. Dicaſt. *n. 11.* etiam infantes in utero matris occiſos eſſe Martyres, cùm eadem ſit ratio de ipſis, quæ de aliis. 237

§. 9. Martyrium in adultis remittit omnem culpam, & pœnam, uti habet communis cum Dicaſt. *n.50.* & ideò *cap. Cùm Marthæ, §. fin. de celebr. Miſſarum*, dicitur, *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* Manet tamen gravis controverſia, an hunc effectum habeat independenter ab actu Charitatis? unde quæritur, ſi aliquis bona fide, & invincibiliter omitteret actum charitatis in Martyrio, an vi Martyrii juſtificaretur? Videntur negare *SS. Auguſtinus & Bernardus*, apud Platel. *n.159.* & clarè S.Th. *3.p. q.66. art.12. ad 2. Effuſio ſanguinis non habet rationem Baptiſmi, ſi ſit ſine charitate; ex quo patet, quòd Baptiſmus ſanguinis includit Baptiſmum flaminis.* Similiter 2. 2. *q.124. art.2. ad 2. Martyrium eſt charitatis ut imperantis, fortitudinis autem ut elicientis.* Et eandem ſententiam tenent *S. Bonav. Alenſ. Scot. Dur. Canus, Ban. Kelliſon. Vaſq. Laym. Ochag.* & ratio eſt, quia 1. *ad Corinth. 13. v.3.* dicitur, *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* E contrà quòd juſtificet, non quidem ſtrictè ex opere operato, ſicuti Sacramenta, attamen quaſi ex opere operato, & ex quodam privilegio, quamvis abſit actus charitatis, docent Cajet. Sot. Præp. Valent. Bellarm. Suar. Con. Tann. Leſſ. Bonac. Caſtrop. Rayn. *p.2. c.6. à n.18.* Platel. *n.154.* Spor. *de Pœnit. n.161.* Illſ. *t.4. d.1. à n.17.* Averſa *q.70. ſ.6.* §. *Quantum*, Dicaſt. *à n.13.* Gob. *n.617.* Gorm. *de Bapt. n.4.* Et videtur idem velle *S.Th.* apud Platel. *n.160.* dicens baptiſmum ſanguinis non habere hoc ex opere operantis, ſed ex imitatione Paſſionis Chriſti. Ratio horum eſt, quia Matth. 10. *v.32. & 39.* Marci 8. *v.35.* Luc. 9. *v.24.* Joan. 12. *v.25.* ſalus æterna promittitur, hoc ipſo quòd quis vitam ſuam ponat propter Chriſtum, quod fit, quando præcisè mors ſuſtinetur pro defenſione fidei. 2. Quia SS. PP. apud Platel. *n.156.* Martyrium æquiparant Baptiſmo aquæ, hic autem juſtificat ſecluſo actu charitatis; uti tenent communiter omnes, ergo. 3. Quia martyrium ita juſtificat infantes, ergo, etiam adultos, ſi nempè hi habeant diſpoſitionem neceſſariam, de qua *§. ſeq.* 4. Quia aliàs Martyrium non aliter deleret peccata, quàm quodvis aliud opus ex charitate poſitum. 5. Quia ſic non dabuntur tres Baptiſmi, fluminis, flaminis & ſanguinis, quod videtur eſſe contra communem ſenſum. 238

Ad rationem oppoſitam dici poteſt vel cum *Platelio*, quòd Tò *charitatem non habuero*, intelligatur, non purè negativè ſed contrariè, id eſt, ſi diſſenſiones, & ſchiſmata fovero, propter quæ Apoſtolus ibi reprehendebat Corinthios: vel cum *Averſa*, ſi propria ſponte vel ex malo fine tradidero corpus meum, ut ardeam; vel cùm *Illſ.* ſi habitualis charitas non accedat ad Martyrium; vel cum *Dicaſt.* licèt alia omnia habuero, ſi non habuero charitatem, nihil mihi prodeſt, ſicuti verum eſt, licèt habuero Baptiſmum aquæ, ſi charitatem non habuero, nihil mihi prodeſt.

§. 10. Ad Martyrium in homine adulto, qui perſonaliter peccavit, prærequiritur pœnitentia, ſaltem virtualis, uti ad 239

Baptiſ.

Baptiſmum, ſecundùm Trid. *ſeſſ.14. de Pœn. c.1. Nec obſtat*, quòd SS.PP. dicant Martyrium habere majorem vim, quàm baptiſmum, *nam* tantùm volunt habere plus meriti, & majorem conferre gratiam, quod etiam docent S.Th. Rayn. *p.2. c.6. n.8.* Illſ. *n.26.* Sicuti autem ad baptiſmum ſufficit attritio, ita etiam ad Martyrium, per ſe loquendo, uti docent AA. §. *præced.* pro ſecunda ſententia citati. Imò putant aliqui cum Dicaſt. *n.40.* ſi Martyr inculpabiliter omitteret attritionem formalem, per accidens ſufficere virtualem, quæ includitur in voluntate ſubeundi mortem pro Chriſto. Aliundè tamen tenetur Martyr elicere contritionem, tum quia omnes ad eam obligantur pro articulo mortis, ſecundùm dicta *l.2. n.130.* tum etiam, quia illo tempore eſt obligatio ſequendi tutiora.

240 §.11. *Vega, Suar.* aliique cum Dicaſt. *n.39.* putant gratiam tum cauſari, quando Martyr eſt ita vicinus morti, ut naturaliter non poſſit diutiùs vivere, quia tum moraliter adeſt Martyrium. E contrà Rayn. *n.25.* Platel. *n.171.* Illſ. *n.24.* videntur velle, quòd conferatur in ultimo inſtanti intrinſeco vitæ, quia SS.PP. dicunt tunc conferri, quando ampliùs peccare non poteſt. Videri poteſt Averſ. *ſ.5.* §. *Ad ult. rationem*.

241 §.12. Illicitum eſt ſe temerè, & abſque juſta cauſa ingerere in Martyrium, S.Th. Nav. Henriq. Sanch. Dicaſt. *n.57.* Ratio eſt 1. Quia homo non eſt Dominus vitæ ſuæ. 2. Quia occidens ita inducitur ad peccatum. 3. Quia hæc eſt quædam tentatio Dei, uti notant SS.PP. apud Gob. *n.624.* Hinc docent *Laym. & Gob.* te peccare mortaliter, ſi die Veneris abſtineas à carnibus, ſicque te manifeſtes eſſe Catholicum, prævidens te ideò occidendum. Per accidens tamen licitum eſt ſe offerre ad Martyrium, ſi nempè fiat ex inſtinctu divino, poſſetque etiam eſſe præceptum, ſi neceſſe foret ad vitandum ſcandalum, quod per diſſimulationem vel fugam cauſaretur.

242 §.13. Martyrio reſpondet in cœlo laureola ſive corolla, id eſt, ſpeciale gaudium proveniens ex tam excellenti victoria & redundans in corpus, cum peculiari decore illius membri, in quo paſſus eſt Martyr, uti probabiliter docent Ray. *p.2. c.6. n.33.* Gob. *n.619.* Dicaſt. *n.51.*

243 *Q.43. Quid notandum ſit circa Baptiſmum flaminis?* R. Seqq.

§.1. De fide eſt poſſe aliquem ſalvari baptiſmo flaminis, ſine baptiſmo fluminis aut ſanguinis, uti dicetur *n.245.*

244 §.2. Baptiſmus flaminis eſt perfecta contritio, vel amor Dei ſuper omnia, de quibus plura dicentur in materia de Pœnitentia. Ad baptiſmum autem flaminis non requiritur expreſſum votum vel deſiderium baptiſmi aquæ, ſed ſufficit implicitum, incluſum in voluntate ſervandi omnia Dei præcepta, Suar. Vaſq. Valent. Gob. *in Exp. t.2. n.637.* contra *Nunnum*. Attritio tamen, etiam cum expreſſo voto baptiſmi non ſufficit, quia non juſtificat ſine Sacramento vel Martyrio.

245 *Q. 44. Quænam hæreſes ſint in Eccleſia exortæ circa Baptiſmum fluminis ſeu aquæ?* R. Seqq.

1. S.Bernardus *Epiſt.77.* refert hæreſin aliquorum, qui dicebant abſolutè neminem abſque baptiſmo aquæ poſſe ſalvari; ſed oppoſitum habet traditio Eccleſiæ, nam baptiſmo ſanguinis aut flaminis poteſt obtineri ſalus, uti conſtat ex dictis, & pro Baptiſmo flaminis eſt expreſſa deciſio *Innocent. III. Cap. Apoſtolicam, de Presbyt. non baptizat.* Et ideò Trid. *ſeſſ.6. c.4.* docet juſtificationem haberi, aut lavacro regenerationis, aut ejus voto.

246 2. Flagellantes docuerunt Baptiſmum aquæ mutatum eſſe in Baptiſmum ſanguinis, ſed damnantur anno 1311. *in Concil. Viennenſi* ſub *Clemente V.*

247 3. *Pelagius, VVicleff. & Armeni* dixerunt Baptiſmum non eſſe neceſſarium ad ſalutem, & infantes eo non egere, eò quòd careant peccato originali, ſed damnantur *in Conc. Milevitano II. & Trid. ſeſſ.5. in Decreto de peccato orig.* item *ſeſſ.7. de Baptiſ. Can.5.*

248 4. *Manes, Meſſaliani, Albanenſes, Albigenſes, Armeni* dixerunt Baptiſmum aquæ nullam habere vim, ſed damnantur *in Conc. Nicæno 1. Florent.* ſub *Eugen. IV.* anno 1439. & *Trid.* ſuprà.

249 5. *Petrus de Bruis, Henricus Toloſanus, & Anabaptiſtæ* anno 1302. dixerunt baptiſmum pueris uſum rationis non habentibus nihil prodeſſe, ſed damnantur *in Conc. Lateran.* ſub *Inn. III.* anno 1215. & in aliis deinceps Conciliis.

250 6. Alii *Anabaptiſtæ* dixerunt Baptiſmum ſolis adultis ætatem Chriſti habentibus eſſe conferendum, ſed damnantur à Trid. *ſuprà Can. 12. & 13.*

251 7. *Donatus Afer, Armeni & alii Anabaptiſtæ* anno 1558. dixerunt rebaptizandos eſſe illos, qui ſunt de Eccleſia Romana; aut in infidelitatem relapſi, aut poſteà adulti non ratificant Baptiſmum in infantia ſuſceptum, ſed damnantur à Florent. ſuprà & Trid. *Can. 8. 11. & 14.*

252 8. *Armeni* aliique docuerunt, nemini conferri poſſe Baptiſmum, niſi eidem conferatur unctio S. Chriſmatis, & Sacramentum Euchariſtiæ: E contrà, *VValdo, VVicleff. & VValdenſes* dixerunt Baptiſmum eſſe recipiendum ſine unctione olei, ſed primi damnantur ex hactenus dictis: poſtremi autem *in Concilio Laodiceno*, anno 364. *& Lateranenſi* ſub *Alex. II.* anno 1179.

9. *Lutherus* docuit nullum peccatum, præter origi- 253
nale, tolli per baptiſmum, ſed damnatur in Trid. *ſeſſ.5. in Decret. de peccat. orig.*

10. *Lutherus, Melanct. Brentius, Kemnit.* dixerunt 254
infantes credere, dum baptizantur, ſed manent damnati ex dictis *à n.249.*

11. Materiam Baptiſmi non eſſe aquam ſed ignem, do- 255
cuerunt *Galatæ*, abutentes illis verbis S. Joannis Baptiſtæ, Matth.3. *v.11. ipſe vos baptizabit in Spiritu S. & igni*, ideòque ferro candenti inurebant frontibus hominum ſignum crucis: ſed damnantur *in Florent. & Trid. ſeſſ. 7. Can. 2.* Verbis autem adductis ſignificat S. Joannes, per ſuum baptiſmum homines diſponi tantùm ad pœnitentiam, ſed per Baptiſmum Chriſti dandum Spiritum Sanctum, gratiam, & charitatem.

12. *Marcus Ægyptius* anno 155. *Montanus* anno 173. 256
Paulus Syrius anno 266. docuerunt formam baptiſmi in Eccleſia uſitatam non eſſe veram formam, ſed damnantur *in Conc. Antiochæno & Nicæno I.* anno 325.

13. *Cataphryges* dixerunt mortuos ſine baptiſmo uti- 257
liter baptizari: *Marcioniſtæ* putarunt aliquem vivum poſſe baptizari pro tali defuncto; ſed damnantur anno 397. *in Concil. Carthaginenſi III. cap.6. & Synodo Trullenſi.* Vide Averſam *qu.68. ſect.1.*

DUBIUM I.

Quæ materia Baptiſmi.

Reſp. Materia remota licita, eſt aqua conſecrata, ſi haberi poteſt; valida, eſt omnis & ſola aqua elementaris, quæ morali hominum æſtimatione ſit naturalis & uſualis, qualis eſt putei, maris, paludis, pluviæ &c. Item reſoluta ex nive, grandine, glacie, licèt accidentaliter quoad colorem, ſaporem & odorem alterata ſit, ut aqua ſulphurea, lixivium, juſculum, aqua ita tenuiter carne decoctum, aut aqua alteri corpori ita modicè admixta, ut uſum communem, & æſtimationem aquæ retineat. Ratio reſponſionis eſt, *ex Joannis 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua.* Quam *S. Thom.* confirmat triplici congruentia. 1. Eſt maxima commoditas aquæ. 2. Ejus faciliimus uſus. 3. Aptitudo ad ſignificandum effectum, qui eſt emundatio à peccato. *Unde reſolves,*

I. Inepta materia Baptiſmi eſt ſaliva, lotium, lacrymæ, ſudor, cereviſia, item aqua ſic permixta, ut non ampliùs ſit apta ablutioni, nec vocetur aqua, v.g. lutum, brodium, vinum lymphatum; item aquæ artificiales, ex roſis, herbis, ſucciſque expreſſæ, denique nix, grando, glacies non reſoluta. Ratio, quia morali hominum æſtimatione non cenſentur aqua naturalis & uſualis, Laym. *l.5. tr.2. c.3.* Bon. *t.1. de Sacr. d.2. q.2. p.3.*

II. Quia in quibuſdam tum ex dictis, tum aliis dubium eſt, v.g. de juſculo & cereviſia valdè tenui, lixivio, & ſecundùm Granad. *in 3. par. cap.4. t.r. d.3. dub.2.* aqua roſacea: hinc in neceſſitate licet illis uti, etſi poſteà baptiſmus ſub conditione ſit repetendus. Vide Eſcob. Laym. Bonac. *locis citatis.*

III. Uti aqua impura, vel non conſecrata, cùm alia haberi poteſt, eſt grave peccatum, ob Sacramenti irreverentiam. Bon. *n.7. & 8.* Dian. *p. 9. t.6. R. 33.* & alii quinque, licèt *Granad. & Quintanad.* putent non eſſe mortale uti non benedicta.

Reſp. II. Proxima materia baptiſmi eſt ablutio; Quæ validè fit tribus modis, ſcilicet immerſione, aſperſione, infuſione, juxta praxim diverſarum Eccleſiarum, quæ ſervanda eſt, ita ut morali hominum judicio cenſeatur eſſe lotus. Ex præcepto tamen caput abluendum eſt, quod praxis Eccleſiæ habet. Ratio, quia quolibet horum modorum fieri poteſt ablutio. Et quidem trinam merſionem non eſſe neceſſariam, conſtat *ex Concilio Toletano:* Ubi tamen trina vel immerſio vel infuſio uſitata eſt, ſine gravi peccato, extra neceſſitatem, non poteſt prætermitti, ut docet *D.Th.* etſi alii, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, dicant eſſe tantùm veniale, Laym. *n.4.* Bon. *l.c. Unde reſolves,*

I. Non verè baptizatur, cujus nulla pars immediatè tangitur, v.g. infans in utero vel ciſta; vel adultus, cujus veſtes tantùm ſunt aſperſæ. Laym. Bon. *ll.cc.*

II. Non requiritur ad valorem, ut qui baptizatur, emergat ex aqua; quod tamen grave peccatum eſt, eſtò nihilominus moriturus eſſet baptizandus, Laym. *n.5.* Uti etiam matrem nihilominus morituram, vel mortis ream, aperire, ut infans baptizetur, Laym. *n.2.* ubi unicum caſum excipit, ſi nimirum mater ſit morte digna, & ſi ſupplicium differatur, infans certò ſit moriturus ante nativitatem. Verùm

,, rùm rectè addit ex *Suar.* caſum hunc, vix moralem
,, & practicum eſſe. V. *l. c.*
,, III. Invalidus eſt Baptiſmus, 1. Si quis labatur in
,, aquam, vel ab alio protrudatur, & tamen formam pronun-
,, tiet. 2. Si formam pronuntians teneat puerum, & alter
,, abluat, aut aquam affundat. 3. Si aqua è fonte proſilien-
,, te, aut ſtillicidio decidente, baptizandus ei ſe ſubmittat.
,, Ratio, quia in his non tu, ſed alter abluit. Bon. *p.* 3.
,, IV. Ob probabilem utrimque ſententiam, dubius eſt
,, Baptiſmus, ideòque ſi in neceſſitate ſit datus, repetendus
,, ſub conditione. 1. Si tantùm una vel altera gutta ſit adhi-
,, bita, v.g. ſi more aquæ luſtralis multitudo ſit aſperſa: Quod
,, ſine neceſſitate non licet, cùm ad ablutionem non videatur
,, ſufficere quicumque aquæ contactus, ſed requiri ſucceſſi-
,, vus cum aliquo motu, Bon. *n.* 13. ex *Suar. Kon. &c.* In ca-
,, ſu tamen neceſſitatis, ſic baptizare concedit Merat. *t.* 3. *p.* 2.
,, *ſect.* 4. Granad. *d.* 4. *n.* 12. 2. Si tantùm ſit abluta pars minùs
,, principalis, v.g. digitus, manus, vel pes: Nam ſi pars prin-
,, cipalis, v.g. ſcapulæ, vel pectus, nemo dubitat. 3. Si tantùm
,, crines ſint tincti, licèt Lug. Reſp. *Mor. l.* 1. *d.* 1. hunc vali-
,, dum eſſe contendat. 4. Si infans tinctus, ſit involutus ad-
,, huc ſecundinæ ſuæ, id eſt, pelliculæ corpori annatæ. In
,, neceſſitate tamen in prædictis caſibus baptiſmus debet con-
,, ferri ſub conditione. Hutt. *de Bapt. d.* 1. *diffic.* 12. V.
,, Laym. *l. c.*
,, V. Cùm terna uſurpatur affuſio aut immerſio, ad no-
,, men Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, juxta praxin Ec-
,, cleſiæ, cavendum, ne ter, ſed ſemel tantùm pronuntietur
,, forma. Quæ rectiùs ita profertur, ut ante tertiam ablutio-
,, nem non finiatur, quia forma cum quacumque prima ablu-
,, tione baptiſmum conſtituit. Regin. *l.* 27. *c.* 3. Laym.

ADDENDA.

259 QUæſt. 45. *Quid præterea circa materiam Baptiſmi ſit notandum?* Reſp. Quandonam materia Baptiſmi dicatur ſubſtantialiter vel tantùm accidentaliter mutata, dictum eſt *n.* 21. *&* 22. Hic adde ſeqq.

§. 1. Quia ſæpè dubitatur, an aliquid reipſa ſit vel non ſit aqua naturalis, hinc oriuntur tot dubia circa materiam remotam pro valore Baptiſmi, certum enim eſt ex Scriptura, *Florent. Trid.* & declarationibus Pontificum apud Auctores paſſim, materiam validam hujus Sacramenti eſſe ſolam aquam naturalem, *ſive ea maris ſit, ſive fluvii, ſive paludis, ſive putei aut fontis, quæ ſine ulla adjunctione aqua dici ſolet*, uti habet *Catech. Rom. tit. de Bapt.*

260 §. 2. Quod ſalivam vel ſudorem attinet, certum videtur non eſſe aquam naturalem, uti habet *Cap. penult. de Bapt.* & pluribus oſtendit Mendo *diſſ.* 9. *qu.* 2. ideòque nunquam licitum eſt in illis baptizare, nequidem ſub conditione. Idem tenet Mendo *q.* 1. de qua roſacea, & ſimilibus ſuccis diſtillatis, quam ſententiam etiam tenui *n.* 22. Oppoſitam tamen tenent multi apud eundem Mendo, & Dian. *in Comp. v. Baptiſmus n.* 2. quam probabilem fatentur Tann. *tom.* 4. *d.* 4. *q.* 1. *d.* 2. *n.* 41. & Dicaſt. *de Pæn. d.* 10. *n.* 209. unde in extrema neceſſitate adhiberi deberet ſub conditione, ſecundùm dicta *n.* 110. *&* 122. *Nec obſtat* quòd Pignatelli *to.* 4. *Conſ.* 212. dicat certum eſſe, tales liquores eſſe materiam invalidam, *nam* hoc dicit ex ſuppoſitione, quòd non ſint aqua naturalis, recentiores autem dicunt per diſtillationem extrahi in ſubſtantia aquam naturalem, licèt qualitates alias ſecum trahat.

261 §. 3. Atramentum craſſum non eſt materia valida, quia non retinet nomen, nec uſum aquæ; ſed atramentum tenue videtur valida, quia reipſa eſt & dici poteſt aqua, nigrore colorata, qua Æthiops diceretur ſe lavare: putant tamen Steph. & Gob. *in Exp. t.* 2. *n.* 33. de atramento tenui eſſe idem, quod de tenui cereviſia, ideoque eſſe materiam dubiam. Ros & vapores denſati in guttas ſunt materia valida, uti dictum eſt *n.* 22. Succus, qui verno tempore fluit è vitibus, betula, aut alia arbore, creditur à multis eſſe aqua naturalis, quia aer & terra tum abundant aqua, quæ atracta per calorem Solis vel vim nativam plantę non poteſt tota concoqui, & ob abundantiam effluit. Aquam ex ſale, ſive marino, ſive montano, reſolutam, eſſe naturalem, dicunt aliqui cum *Henriq.* alii cum *Silv.* negant; Tann. *n.* 38. dicit eſſe materiam dubiam, quia aliqui dicunt eſſe vapores & exhalationes concretas, alii mixtum diverſæ naturæ, quorum utrumque incertum eſt.

262 §. 4. Si nix vel glacies à baptizante ipſo ita applicetur baptizando, ut frictione illa reſolvatur, & fluat, Baptiſmus eſt certò validus, quia reipſa admovet aquam, ſi autem à baptizante injiciatur baptizandi corpori, à cujus calore reſolvatur, *Averſa* putat valere, ſed dicendum cum Tann. *n.* 44. non valere, aut ſaltem eſſe dubium, quia non videtur à Baptizante ablui. Et idem eſt, ſi baptizans in peſte infectum aquam projiceret, quam baptizandus videns ad ſe non pertigiſſe, ex ea aliquid acciperet, & ſe aſpergeret, tum enim non baptizans ſed ipſemet baptizandus diceretur ſe abluere aqua per baptizantem tantùm ſubminiſtrata.

§. 5. In Baptiſmo non ſolemni ſed privato liberè omit- 263
titur aqua benedicta, Paſq. Quintan. Gob. *tr.* 2. *n.* 41. Si tamen omittatur in ſolemni, probabilius videtur ob tranſgreſſionem *Clement. un. de Baptiſ.* eſse mortale.

§. 6. Si quis carens aqua infantem alioquin ſine Baptiſmo 264
moriturum projiceret in puteum, & ſic proferret formam, Baptiſmus eſset validus, quia eſset vera immerſio conjuncta cum forma, Panor. Suar. Con. Regin. Dicaſt. *de Bapt. d.* 1. *n.* 61. Averſ. *q.* 66. *ſ.* 4. *§. Sextò*, Gob. *n.* 50. Delb. *de imm. Eccl. c.* 2. *d.* 4. *ſ.* 20. *n.* 63. Gorm. *n.* 60. An autem hoc ſit licitum diſputatur, aliqui cum Soto, Suar. Vaſq. Caſtrop. Reding. Gob. *n.* 124. dicunt licere, ſi mors non multùm acceleretur, imò etiam ſi acceleratio futura eſset magna, adhuc licere putat Dian. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 8. quod Gob. *n.* 125. non improbat, quia vita corporis cedere debet vitæ animæ. E contrà negant nunquam licere Laym. Dicaſt. *n.* 66. Delb. *n.* 58. *Averſ. Gorm. & Buſembaum* ſuprà, quia projectio illa directè, & per ſe tendit ad occiſionem infantis, & quamvis projiciens dicat ſe eam non intendere, tamen projectio ipſa non eſt moraliter, nec per intentionem efficaciter disjungibilis ab occiſione, ergo manet occiſio directa, mala autem non ſunt facienda, ut eveniant bona. Unde ad rationem allatam reſpondetur, vitam animæ eſse quidem præferendam vitæ corporis, ſed quantùm fieri poteſt per media licita.

§. 7. Quòd corpus baptizandi debeat tangi aqua, certum 265
eſt, uti rectè *Averſ. §. Quartò*, & Mendo *d.* 9. *num.* 22. Quòd ſi aliquem ipſemet adducam & teneam ſub ſtillicidio & proferam formam, rectè baptizo, quia ſufficienter dicor ipſemet eũ abluere, Bon. Gob. *n.* 60. Aliud eſt, ſi aqua non ſponte ſua, ſed alio affundente decideret, tùm enim alter diceretur abluere, Gob. *n.* 146. Quid autem dicendum ſit in caſu, quo quis è feneſtra dejecisset aquam, & pronuntiata forma moreretur, antequam aqua tangeret corpus baptizandi, dictũ eſt *n.* 56. *in obji.* 4.

§. 8. Si contra conſuetudinem dięceſanam Baptiſmus fiat 266
per immerſionem loco affuſionis aquæ, Sot. Valent. Dicaſt. *n.* 43. Gob. *n.* 63. probabiliter dicunt eſse veniale tantùm, quia talis ritus non videtur graviter præcipi, nec cenſetur mutatio notabilis. Græci, infantes totos in calidam aquam mergunt, teſte Arcudio *l.* 1. *c.* 7. & ideò ſtatim ante Baptiſmum benedicunt aquam, & poſt Baptiſmum unius aut plurium, ſtatim eam abjiciunt in locum honeſtum quia non videtur decens, ut eadem aqua jam quaſi polluta aſservetur in longum tempus ad aliorum Baptiſmum. Docent tamen Græci etiam ſufficere infuſionem, & aſperſionem, Arcud. *c.* 20. quamvis adhibeant trinam immerſionem, Arcud. *c.* 9.

§. 9. Si Baptizandus abluatur in alia parte corporis quàm 267
in capite, v.g. in pectore, vel ſcapulis, Platel. *n.* 119. dicit Baptiſmum non eſse certò validum: & idem videntur dicere alii apud Gob. *n.* 33. ſed *Suar. Tann. Averſ. §. Septimò, Merat.* & alii communiſſimè, meritò dicunt, ſaltem ſi ſit pars aliqua principalis, Baptiſmum eſse certò validum, quia verum eſt talem hominem eſse ablutum, uti verum eſt, eſse læſum, ſi lædatur in pectore.

DUBIUM II.

Quæ ſit forma Baptiſmi. 268

REſp. Forma neceſsaria Baptiſmi eſt hæc, *Ego te bapti-* ,,
zo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ,,
Amen. A qua non differt illa Græcorum ſubſtantialiter: ,,
Baptizetur (vel ut *Arcudius* vult, *Baptizatur*) *ſervus Chri-* ,,
ſti in nomine Patris, &c. Porrò quinque ſunt, quæ ſignifi- ,,
cantur in prolatione formæ, juxta quæ valor ejus debet ex- ,,
pendi. 1. Perſona baptizantis, ſaltem implicitè; quod in ,,
forma Græcorum non negligitur, cùm *Tò* baptizetur, ,,
idem valeat, ac baptizetur à me. 2. Actus baptizandi: quia ,,
alioqui forma non haberet connexionem cum materia, ,,
eamque non determinaret, cùm ablutio ad varios fines poſ- ,,
ſit referri. 3. Perſona baptizandi, quia uti ablutio, ita & ,,
forma circa certam perſonam verſari debet. 4. Unitas divi- ,,
næ naturæ quod fit per voces, *in nomine*. 5. Trinitas perſo- ,,
narum: idque explicitè, & diſtinctè vulgaribus vocabulis, ,,
Fill. *t.* 2. *c.* 3. Laym. *l.* 5. *t.* 2. *c.* 4. Bon. *l.* 5. *t.* 2. *p.* 4. *Unde reſolves:* ,,
I. Validè baptizat, etſi venialiter peccet, qui pro bapti- ,,
zo, dicit, abluo, mergo &c. vel pro *Te*, utitur com- ,,
muni nomine, Gręcorum more, vel proprio; vel bapti- ,,
zo Petrum; vel qui honoris cauſa dicit, baptizo domina- ,,
tionem veſtram. Laym. *n.* 6. Bon. *n.* 9. *& ſeq.* ,,
II. Valet forma, etſi omittat; *Ego, & Amen;* quia ,,
omnia ſignificata per formam ſalvantur; ſecus, ſi omittas ,,
Te, quia non ſignificatur perſona baptizanda. *Ibid.* ,,
III. Non valent hæ formæ: Baptizo te in nominibus Pa- ,,
tris, & Filii, &c. quia multiplicatur natura, ſeu eſsentia di- ,,
vina. 2. Baptizo te in Patre & Filio, &c. vel cum Patre, &c. ,,

vel

,, vel per Patrem; vel, in nomine Patris, per Filium, in Spi-
,, ritu ſancto; vel in fide, virtute, majeſtate Patris, &c.
,, (quam tamen alii dubiam eſse volunt.) Ratio, quia ſignifi-
,, catur diverſitas eſsentiæ, aut certè unitas non ſatis exprimi-
,, tur. 3. Baptizo in nomine Dei, vel SS. Trinitatis, vel in
,, nomine Dei unius & trini, vel in nomine trium Perſona-
,, rum, vel Patris & Filii, omiſsa perſona Spiritus ſancti. Ra-
,, tio, quia non exprimuntur diſtinctè tres Perſonæ. 4. In no-
,, mine Domini noſtri Jeſu Chriſti: qua tamen forma olim
,, Apoſtolos uſos, ſed ex ſpeciali privilegio, multi docent,
,, alii negant, dicuntque eos baptizaſse in nomine Chriſti, ad-
,, dendo illud nomini, ſecundę perſonę, non omiſsis nomini-
,, bus aliarum perſonatum: Cum ergo Nicolaus Papa dixit,
,, eam formam valere, vel intellexit, ſi pro nomine Filii pona-
,, tur nomen Chriſti: vel in nomine Chriſti, pro vice Chriſti
,, intellexerit, vel locutus eſt ut doctor privatus. *V. Auth. cit.*
,, IV. Dubiæ ſunt formæ, ob ſententiam utrimque proba-
,, bilem Auctorum. 1. Baptizo te in nomine Patris, in no-
,, mine Filii, in nomine Spiritus ſancti, vel Baptizo te in
,, nomine Patris, baptizo te in nomine Filii, &c. Ratio
,, quia non exprimitur unitas eſsentiæ. 2. Baptizo te in no-
,, mine genitoris, geniti, & ſpirati; vel in nomine omni-
,, potentis, ſapientis, & boni, vel in nomine ingeniti, ge-
,, niti, & doni: Ratio quia trinitas perſonarum non explica-
,, tur vocibus, quibus à fidelibus omnibus debet, & poteſt
,, apprehendi. Baptizo te in nomine Patris, & Filii, Spiri-
,, tus ſancti, & Mariæ Virginis; quia dubium eſt de inten-
,, tione Miniſtri; qui ſi eo ſenſu voluit dicere, Mariæ, quo
,, Patris, Filii, & Spiritus Sancti, non valet; cùm ſit con-
,, tra ſenſum eſsentialem à Chriſto intentum; ſi verò tantùm
,, voluit illam invocare, ut coadjutricem gratiæ impetran-
,, dæ, vel aliter, valet, cùm tantùm ſit mutatio accidenta-
,, lis, Fil. *n.* 50. V. etiam Laym. & Bon. *ll. cc.*

ADDENDA.

269 Q*Væſt. 46. Quid præterea circa formam Baptiſmi ſit notandum?* R. Quandonam forma Baptiſmi ſubſtantialiter vel tantùm accidentaliter mutetur, ſatis declaratum eſt *à n.* 30. 42. 62. Hic adde ſeqq.

§. 1. Si perſona baptizantis aut baptizandi nullo modo ſignificetur, certum eſt non valere Baptiſmum, nam *Alex. VIII.* damnavit hanc 27. propoſ. *Valuit aliquando Baptiſmus ſub hac forma collatus, in nomine Patris, &c. prætermiſſis illis, ego te baptizo.*

270 §. 2. Nugn. Bonac. Dian. *p.* 2. *tr.* 15. *R.* 46. dicunt Sacerdotes tantùm venialiter peccare, ſi formam proferant in lingua patria, & rectè monet Gob. *t.* 2. *n.* 88. conſultius eſse, ut Parochi doceant obſtetrices formulam baptizandi in lingua patria, quamvis enim poſsint latinè retinere, tamen faciliùs in latina turbabuntur, & errorem committent. Addit Gob. *n.* 169. Parochos mortaliter peccare, ſi non examinent obſtetrices, an rectè baptizare ſciant, obſtetrices autem ſub mortali teneri addiſcere modum baptizandi, docent *S. Anton. Henriq. Regin.* aliique multi cum Averſ. *q.* 7. *ſ.* 2. *§. Teneri. Nec obſtat*, quòd fortè alii ſint adfuturi, qui formam ſciant, ideòque obſtetrices videatur excuſare *Suar.* cujus ſententiam probabilem eſse dicunt Dian. & Dicaſt. *d. n.* 18. *nam* ipſæ ex officio tenentur adeſse puerperis, non item alii, & ſæpè occurrit occaſio, qua infans naſcens de vita periclitetur.

De forma Græcorum, *baptizatur* (non, baptizetur) *ſervus vel ſerva Chriſti* in nomine &c. optimè diſcurrit Arcudius *l.* 1. *c.* 8. & oſtendit utramque eſse bonam, quamvis dicerent, *baptizetur.*

271 DUBIUM III.

De Miniſtro Baptiſmi.

ARTICULUS I.

Quis ſit Miniſter Baptiſmi.

,, R Eſp. Validè miniſtrat omnis homo ratione utens,
,, cujuſcumque fidei vel infidelitatis, ſtatus, aut
,, ſexus: licitè, tanquam Miniſter ordinarius & ex offi-
,, cio, Sacerdos habens juriſdictionem, aut commiſsio-
,, nem, vel ex ejus commiſsione, Diaconus: In caſu ta-
,, men extremæ neceſſitatis, omnis, qui poteſt validè,
,, etiam facit licitè, teneturque, ut proximo ſuccurrat.
,, Laym. *lib.* 5. *t.* 2. *cap.* 7. *Unde reſolves:*
,, I. Non tantùm Diaconus, ſed nec Parochus, aut Epiſ-
,, copus, abſque commiſſione extra ſuam Diœceſin, vel
,, Parochiam, (vel intra eam alienos) licitè baptizat:
,, ideòque etiam peccant parentes, qui ſine licentia ſui
,, Prælati alienò deferunt prolem baptizandam, cùm vio-
,, lent jus Parochi, Laym. *loc. cit.*

II. Diaconus non tantùm in extrema neceſſitate, ſed ,,
etiam in alia notabili, baptizare poteſt. Et quidem cum ,,
ſolemnitate, ex commiſſione Epiſcopi vel Parochi: ut ſi v. ,,
g. ob multitudinem baptizandorum, aliudve grave impe- ,,
dimentum, id ipſi facere non poſſint. Laym. *l. c.* ,,
III. Cùm in neceſsitate confertur Baptiſmus, ſervandus ,,
eſt ordo; ita ut ſi adſit, & non detrectet Sacerdos vel Diaco- ,,
nus, is reliquos præcedat: Sic etiam Clericus laicum, vir mu- ,,
lierem, fidelis infidelem, niſi fortè inferior melius noverit ,,
modum, ut ſolent obſtetrices, (quæ proinde examinari, & ,,
approbari debent à Paſtoribus) vel alia juſta cauſa ſit, ut ,,
quia virum ad parientem ingredi non decet. Quòd ſi laicus ,,
baptizet præſente Sacerdote, & ſecundùm quoſdam, etiam ,,
præſente Diacono, cenſent eſſe mortale, quia id laico tan- ,,
tùm competit ob defectum Sacerdotis, qui ſine injuria Ordi- ,,
nis & Sacramenti, talem licentiam dare non poteſt. In reli- ,,
quis, perverſio illius ordinis eſt tantùm veniale, præterquàm ,,
ſi coram fideli hæreticus adhiberetur, quod volunt eſſe mor- ,,
tale, Laym. *num.* 4. *Kon.*

ADDENDA.

Q*Væſt. 47. Quid circa Miniſtrum ſit præterea notandum?* R. Seqq. 272

§. 1. Miniſter ordinarius eſt ſolus homo viator, ſecundùm dicta *n.* 50. Si tamen quis ſciretur eſſe baptizatus à bono Angelo vel Sancto aliquo, putant Angel. Sot. Gob. *tr.* 2. *n.* 158. non fore rebaptizandum, quia præſumendum eſset, tale Sacramentum eſſe juſſu Di collatum, & ideò habendum pro rato, uti etiam notant *S. Th. Lugo* aliique cum eodem Gob. *t.* 1. *num.* 50.

§. 2. Non requiritur certa ætas ad Miniſtrum Baptiſmi, uti 273
habet communis contra *Abb.* qui putavit baptizantem debere eſſe 18. annis adultiorem baptizato, ut ſicut eſt pater ejus ſpiritualis, ita potuerit eſſe carnalis, ſed ratio illa nulla eſt, nam Parochus triginta annorum omninò licitè baptizat Judæum centum annorum, Gob. *t.* 2. *num.* 151.

§. 3. Quamvis baptizare non ſit actus juriſdictionis circa 274
baptizandum, cum baptizandus necdum ſit ſubjectus Eccleſię, tamen eſt actus habentis juriſdictionem circa fideles quibus aggregandus eſt baptizandus, aggregatur enim illi Eccleſiæ in qua baptizatur, hinc ſoli Parocho, per ſe, competit baptizare in ſua Parochia, Dicaſt. *d.* 2. *à num.* 10. Unde quamvis *Paulus III.* ſingulis de Societate JESU facultatem concedat miniſtrandi Pęnitentiam, Euchariſtiam, aliaque Eccleſiaſtica Sacramenta ſine alicujus prę̨judicio, non eſt tamen illis data facultas baptizandi, nequidem in terris infidelium, ubi fundatæ ſunt Eccleſiæ, hoc enim foret in præjudicium Epiſcoporum & Parochorum ibi exiſtentium, Caſtrop. *t.* 19. *p.* 9. Si tamen proprii Parochi frequenter diſsimulent, tum cenſentur tacitè conſentire; imò *Hurt. & Gob. n.* 132. putant ſufficere ratihabitionem de futuro prudenter præſumptam.

§. 4. Peregrini poſſunt ſibi eligere locum Baptiſmi, ubi 275
volunt, *Barboſ. Gob. n.* 133. Quòd ſi mulier pariat in pago alieno, duabus aut tribus horis à domo ſua diſsito, ſi vult, poteſt prolem baptizandam mittere ad Eccleſiam ſuam, poteſt tamen etiam ad alienam, ubi eſt, *Gob.* ſuprà. In hoc tamen alieno pago proles non deberet à proprio, ſed ab hujus pagi Parocho baptizari, *Gob. num.* 135.

§. 5. Abſente Parocho poteſt quivis Sacerdos in neceſsita- 276
te, quamvis non extrema, fungi ejus officio, etiam ſolemniter, *Vaſq. Gob. n.* 136. Ut autem Diacono committi poſsit Baptiſmus, etiam ſolemnis, non requiritur niſi rationabilis cauſa, v. g. ſi Parochus non poſsit ob infirmitatem vel ob aliud juſtum impedimentum, & abſit alius Sacerdos, *Suar. Laym. Con. Dicaſt. Gob. n.* 137. Parochus verò Diaconus, & necdum Sacerdos poteſt jure ordinario etiam ſolemniter baptizare, *Gob. nu.* 139.

§. 6. Parenti prohibitum eſt baptizare propriam prolem le- 277
gitimam, unde huic extra ſummam neceſsitatem præferenda eſt in baptizando mulier, Gob. *t.* 2. *n.* 142. *& t.* 17. *n.* 413. Quòd ſi laicus extra neceſsitatem baptizet, etiam non ſolemniter, videtur eſſe mortale, uti habent Suar. *d.* 31. *ſ.* 4. aliique cum Dicaſt. *d.* 2. *n.* 20. & Averſ. *q.* 67. *ſ.* 2. §. *Quartò* contra *Sot.* & alios, quia in re gravi agit contra prohibitionem Eccleſiæ, imò ſi non adſit, niſi Sacerdos cenſuratus, Sayr. *l.* 2. *c.* 2. *n.* 16. dicit hunc præferendum eſſe laico, quia neceſsitas dat omnibus habilitatem: ſed oppoſitum probabilius dicunt *Suar. Bonac.* & alii, quia cum hic non detur tanta neceſsitas, prohibitio non ceſſat obligare cenſuratum, ut abſtineat. Denique ſi infans necdum totaliter egreſſus ex utero ſit baptizandus, mulier præferenda eſt cuicunque viro, etiam proprio Parocho, ſic enim exigit honeſtas, Platel. *p.* 5. *n.* 143. Et de Baptiſmo talis infantis plura dicentur *à num.* 292.

Gręci aliqui putant ſolum Sacerdotem eſse Miniſtrum Baptiſmi, quo abſente permittunt infantem ſine Baptiſmo emori, ſed hunc errorem rectè confutat Arcud. *l.* 1. *c.* 1. ex ipſis Authoribus Græcis, iterumque *c.* 12. *dub.* 1.

Q. 48. An

278 *Q. 48. An licitum ſit deferre vel mittere infantem, ut baptizetur a Prædicante hæretico?* R. N. per ſe loquendo, quia peccat Miniſter indignus, ſi Sacramentum miniſtret, & peccat laicus, ſi baptizet, uti conſtat ex hactenus dictis, ergo qui mittendo vel deferendo infantem cauſa eſt, cur Prædicans, qui indignus & laicus eſt, baptizet, ſaltem ideò peccat, quia ejus peccato cooperatur, petitque Sacramentum ab eo, qui hic & nunc non poteſt, niſi indignè, miniſtrare.

279 Quæſtio potiſſima eſt, an aliquando poſſit eſſe juſta cauſa, vel circumſtantia excuſans petitionem ejuſmodi Baptiſmi à Prædicante, conferendi, v.g. ſi ſub graviſſima pœna alicubi prohibitum ſit catholicis parentibus, ne proles ſuas aliò ferant baptizandas, quid facere poſſint vel debeant? Circa hunc caſum,

§. 1. Suadent omnes, ſi mater advertat ſe vicinam partui, ut proficiſcatur ad locum catholicum, ibique natam prolem catholicè baptizari faciat, & poſteà domum reverſa, ſi poſſit ſine incommodo, faciat prolem à prædicante inſcribi libro baptizatorum, per hoc enim nullam in eo ſpiritualem poteſtatem agnoſcit, ſed tantùm adhibet cautelam pro habenda ſuo tempore atteſtatione ſuſcepti Baptiſmi.

280 §. 2. Si v.g. mater ſit catholica, & pater acatholicus, qui velit infantem quocumque tandem loco natum poſt aliquod tempus baptizari à ſuo Prædicante, Leſſ. *in auct. v. Baptiſmus, caſ.* 2. dicit matrem poſſe facere, ut infans anteà privatim baptizetur catholicè, etiam à muliere, ſi alius deſit, quia mater habet jus ad talem Baptiſmum prolis ſuæ, maximè ſi eſſet diu expectandus Baptiſmus Prædicantis, cum periculo, ne moreretur infans: Putant tamen Verjuys *t. 6. art. 6.* patrem poſteà eſſe admonendum de Baptiſmo jam collato, ne ſecunda vice baptizari faciat. Quòd ſi eſſet juſta ratio id reticendi, poſſet permitti ſecundus Baptiſmus. Quòd ſi etiam parentes catholici non poſſent ſine graviſſimo incommodo talem prævium Baptiſmum manifeſtare, Arſdck. *in reſol. de hæreticis q.* 30. dicit poſſe ſilere, oſtendendo tamen, quòd ſibi non placeat, ſi à Prædicante baptizetur. Si autem certò prævidérent hoc futurum, Lugo *de fide d.* 14. *ſ.* 5. *n.* 164. dicit melius eſſe, ut infans prius non baptizetur à catholico, quia videtur eſſe minus malum, quòd infans baptizetur ab hæretico, quàm quòd rebaptizetur.

281 §. 3. Si ſupponamus caſum, quòd catholici parentes ſint graviſſimè puniendi, niſi infantem poſitivè faciant vel petant baptizari à Prædicante, Leſſ. *caſu* 1. Verj. *ſuprà*, Pignat. *T. 7. conſ.* 55. *n.* 2. dicunt id petere aut facere non poſſe: Rationem dant 1. quia cùm baptizatio ſit actus religionis, petere baptizationem à Prędicante tanquam Miniſtro publico, eſt tacitè profiteri illum eſſe verum Miniſtrum talis cæremoniæ, & Sacramenti ordinariè conferendi, hoc autem profiteri nullo caſu licitum eſt, etiamſi mors eſſet ſubeunda, inquit *Verj.* 2. Quia Pignat. *Conſul.* 41. refert declaratum eſſe à *Clemente VIII.* non licere extra neceſſitatem extremam, nequidem à ſchiſmaticis, recipere Sacramenta, quia non eſt licitum cum illis communicare in ſacris ritibus, ergo multò minus ab hæreticis.

282 Hæc ſententia eſt quidem abſolutè tenenda tanquam vera, quia tamen certum eſt in multis locis, ubi ſunt talia pœnalia edicta, parentes catholicos facere deferri proles ſuas ad Prædicantes, uti habeo ex litteris, & relatione Miſſionariorum, ſitque durum omnes ejuſmodi catholicos damnare, vel eis negare Sacramenta, ſi id cavere nolint, fortè dici poſſet *ad primam rationem*, quòd petere baptizationem in iſtis circumſtantiis ſit tantùm profiteri, quod Prædicans ſit validus Miniſter Baptiſmi, qualis reverà eſt, & ideò nunc illum requirat, quia cogitur, & aliter evitare non poteſt, injuſtam vexam. Quod *Conf.* nam nullus catholicus aut etiam acatholicus in circumſtantia talis pęnæ injunctæ judicabit talem parentem velle per hoc cognoſcere in Prædicante poteſtatem ſpiritualem, quia circumſtantiæ coactionis ſimul loquuntur, & dicunt tantùm requiri, tanquam validè potentem baptizare. *Ad ſecundam*, conſequenter dicendum eſſet, non peti ab eo cæremonias, ſed tantum permitti, adeòque in eis non communicari; peti autem ſolum Baptiſmum pro tali neceſſitate, uti peti poſſet in neceſſitate extrema infantis, ſi nullus niſi Prædicans eum baptizare poſſet, quamvis prævideretur adjecturus cæremonias ſuas. Et in utroque caſu maneret obligatio petendi à Sacerdote catholico ſuppleri cæremonias Eccleſiæ, uti fatetur Pign. *Conſ.* 55. *n.* 8.

Dices. Ergo etiam potero ob metum mortis cum calviniſtis habentibus ſuam cœnam ſtare, & ore admittere panem à Prædicante. R. *n.* ſeq. tum quia certum mihi eſt, Prædicantem non eſſe, nequidem validum Miniſtrum cœnæ Domini; tum etiam, quia omnes prudenter judicarent, me directè communicare in illa cæremonia cum illis: nec me juvaret contraria interna intentio, uti non juvat illum, qui ante idolum thus injiceret igni, intendens ſe illo odore paſcere.

Hæc dicta pro excuſatione ejuſmodi parentum catholicorum relinquo definienda ſapientiori aliorum judicio.

ARTICULUS II.

An duo poſſint ſimul unum baptizare. 283

RESp. I. Si alter applicet materiam, alter formam, nullus erit Baptiſmus, quia dicens ſe abluere, cùm non abluat, formam habet falſam, etiamſi uſurpet Græcorum, *baptizetur ſervus Chriſti*, vel quæ putatur illi æquivalere, *Baptizet te Chriſtus*, ſubintelligitur enim, *per me*; alioquin ſi excludatur perſona Miniſtri, ut ſenſus ſit, Baptizet te Chriſtus, & non ego, ſive non per me, forma nulla eſt. In caſu tamen neceſsitatis, poſse ſub conditione ita Baptiſmum conferri, ut v.g. mutus formam neſciens ablueret, cæcus autem formam pronuntiaret, docet Hurt. *ar. 2. diſſ. 6.* Additque debere talem elapſo periculo, iterum ſub conditione baptizari. V. Eſcob. Fill. *t. 2. c. 4.* Dian. *p. 5. tr. 3. R. 25.* ex Chapeavil. Marſil. &c. Bonac. *to. 1. de Bapt. d. 2. q. 2. p. 4. n. 23.* Laym. *lib. 5. t. 2. c. 7.*

Reſp. II. Si plures Miniſtri ſinguli abluant, & formam pronuntient, graviter peccant contra ritum Eccleſiæ: De valore ſic ſolet diſtingui, 1. Si quilibet intendit baptizare dependenter ab alio, ut cauſa particularis, invalidè baptizant, ſive ſinguli dicant, Ego te baptizo; ſive, Nos te baptizamus, quia forma, cujus ſenſus cenſetur eſse abſolutè, & independenter baptizare, non cobaptizare, eſt falſa. 2. Si quiſque per ſe intendat baptizare independenter ab alio, validè baptizat, quia omnia requiſita ponit, ut patet à ſimili in Miſsa ordinationis, qua Sacerdotes noviter ordinati ſimul conſecrant cum Epiſcopo, dummodò ſimul eodem inſtanti formam abſolvant: ſi autem non ſimul abſolvant, is tantùm conſecrat vel baptizat, qui prius abſolverit. V. Fill. *n. 72.* Bon. *n. 25.* Laym. *cap. 7.*

Plura circa materiam hujus Art. videri poſsunt apud Averſ. *q. 67. ſ. 1.*

DUBIUM IV.

Quod ſit ſubjectum Baptiſmi. 284

RESp. I. Subjectum capax Baptiſmi, eſt ſolus homo vivus, ab Adamo deſcendens, nondum baptizatus.

Reſp. II. Validè baptizantur infantes, item perpetuò amentes, qui nunquam uſi ſunt ratione, quia cenſentur ejuſdem conditionis cum infantibus. Si autem aliquando ſint uſi ratione, non valet Baptiſmus, niſi ante amentiam petiverint. V. Bon. *d. 2. qu. 2. p. 6.* Laym. *l. 5. t. 2. c. 6.* *Unde reſolves,*

I. Si puer inter baptizandum, nondum finita forma moriatur, Baptiſmus eſt nullus.

II. Non valet Baptiſmus iteratus, ideòque uterque, tum rebaptizans, tum rebaptizatus, peccant mortaliter, fiuntque irregulares, & in jure civili ſubjacent pęnę mortis. Quas tamen pęnas non videtur incurrere is, qui etſi ſine juſta cauſa rebaptizat ſub conditione, quia intelliguntur de Baptiſmo abſolutè dato, quando moraliter conſtat priorem Baptiſmum fuiſse validum. V. Laym. *cap. 5.* Bon. *p. 5.*

III. Nondum perfectè natus eſt baptizandus, ſi ſit periculum, dummodò pars aliqua poſsit ablui, quia eſt homo vivus, nec certò conſtat eſse incapacem.

IV. Si dubium ſit, an infans vivat, baptizandus eſt ſub conditione.

V. Validè baptizatur, quem Miniſter putat eſse alium; aut licèt ſit puella, quam putat eſse puerum, quia intendit baptizare præſentem. Aliud eſt in Matrimonio, quia intendit contrahere cum illa quam putat, Bon. *p. 4. n. 26.*

VI. Validè, etſi extra neceſsitatem illicitè, plures ſimul baptizantur, hac forma, *Ego vos baptizo, &c.* Bon. *p. 4.*

VII. Monſtrum, quod capite, & pectore formam hominis refert, eſt baptizandum, ſecus ſi beſtiam refert. Quòd ſi verò caput tantùm ſit ferinum, putat eſse baptizandum *Comitolus*. *Nav.* tamen & alii volunt differendum, donec certiùs cognoſcatur, niſi periculum mortis immineret, tum ſub conditione baptizandum eſse. Quòd ſi habeat membra hominis geminata, & dubitetur, num ſit unus homo, an duo, duplex Baptiſmus conferendus eſt, unus abſolutè, alter ſub conditione, in ea parte, qua membra apparent imperfectiora. V. Laym. *n.* 12. Bon. *t. 1. de Bapt. diſp. 1. p. 6.* & Ritnale Romanum *tit. de Baptiſmo*.

Reſp. III. Extra mortis periculum validè, non tamen licitè baptizantur ethnicorum infantes, invitis parentibus. Ratio, quia vel auferuntur parentibus, & ſit illis injuria, vel relinquuntur, & ſit injuria Sacramento, quod exponitur irreverentiæ. Quòd ſi tamen poſsint chriſtianè educari (ad quod tunc obligaberis,) licebit in his caſibus: 1. Si

paren-

Digitized by Google

parentes ſint tua mancipia; tum enim tui potiùs ſunt quàm illorum. 2. Si parentes aliquando fuerint baptizati, vel uterque; vel ſaltem alteruter; quia tunc Eccleſia jus in eos habet. 3. Si alter parentum petat; tunc enim juſta ejus voluntas injuſtæ alterius præferenda eſt, in favorem prolis, & fidei. 4. Si infans ſit in periculo mortis. 5. Si rationis jam compos puer petat; quia in negotio religionis, eſt ſui juris. In dubio autem de uſu rationis, ſufficit eſſe 7. annorum. V. *Laym.l.c.* Fill.*t.2.c.6.* Bon.*n.*12.

Quæres. An Baptiſmus aliquando repeti poſſit, & qua forma?

Reſp. I. Cùm temerè rebaptizare ſit mortale ex objecto, quia eſt in genere Sacrilegii, dum conaris miniſtrare Sacramentum incapaci, hinc ad hoc, ut non liceat rebaptizare, non requiritur certitudo de Baptiſmo, ſed ſufficit, ſi pro eo ſint conjecturæ; ut v.g. quòd quis natus & educatus ſit inter fideles, nec pro contraria parte rationes alicujus momẽti occurrant: leve enim, vel metaphyſicum dubium non ſufficit, ſed requiritur grave & morale, vel ſaltem rationabile; in quo inclinandum eſſe in favorem baptizandi, rectè monet Laym.*c.5.n.3.* & 4. ex *Suar.* & aliis, *Unde reſolves:*

I. Sub conditione baptizandi ſunt. 1. Qui cum materia & forma, aut intentione dubia (ſecundum ſupradicta) ſunt baptizati. 2. Infantes expoſiti, & reperti ſine ſcheda teſtante de Baptiſmo; ſecus ſi cum ea. Ita Comm. Quint. tamen *t.1. ſ.14.* & 16. contendit etiam hos eſſe rebaptizandos. 3. Baptizati ab obſtetricibus veneficis; præſertim ſi faſſæ vel convictæ fuerint, aliquando non rectè baptizaſſe. Laym. *n.3.*

II. Infantes ab obſtetricibus, vel parentibus, vel cognatis, &c. ob neceſſitatem baptizatos, promiſcuè omnes ſub conditione rebaptizare, (quando obſtetrices bonæ, & benè inſtructæ cenſentur) non licet, quia de valore Baptiſmi prudenter & rationabiliter dubitari non poteſt. Suar. Lay. *c.5.* Qui tamen contrariam conſuetudinem quorundam Parocorum damnare non audet, eò quòd ipſi experientia didicerint, obſtetrices non rarò fuiſſe deceptas à diabolo ideoque reverà periculum aliquod ſit animæ, ob quod irreverentia ceſſet; additque eam conſuetudinem approbatam fuiſſe à Paſtorali Romano edito Antuerpiæ 1607. eamque ſententiam tenet Sylv. apud Dian. *p.5.t.13. R.86.* & ipſe Dian. *p.9.t.6.R.35.* cum aliis 2. cenſet eam probabilem, habereque locum in omnibus baptizatis ab hæreticis, licèt ſint adulti, quod C. de Lugo *R.mor.l.1.d.2.* rectè limitat ad illas circumſtantias, in quibus prudenter dubitari poſſit de defectu materiæ, formæ, vel intentionis. Denique etiam Quint. *t.1. ſ.6.* docet, infantes ſupradictos ferè omnes rebaptizari poſſe ſub conditione.

III. Peccat graviter Miniſter, qui non rebaptizat eum, de quo rationabile dubium juris vel facti manet, num validè ſit baptizatus, quia tenemur proximum liberare probabili periculo gravis mali, cùm facilè poteſt, Laym.*l.c.* Quintan.*l.c.2.* ſi non diligenter inquirat in talis baptiſmi valorem, niſi de hoc aliunde conſtet. Quintanadv. *ſ.6.* & 7.

IV. Non eſt rebaptizandus, de cujus Baptiſmo habetur teſtimonium unius oculati teſtis, licèt fœminæ; dummodò non ſuſpecta, nec aliud obſtet, Laym. *l.c.*

V. Qui verè & rationabiliter dubitat de ſuo Baptiſmo, tenetur petere Baptiſmum, & Parocus ei conferre. Quint. *ſ.13.* & 19. & intereà abſtinere ab uſu aliorum Sacramentorum.

Reſp. II. Baptiſmus ſub conditione, hac forma conferendus eſt: ***Si baptizatus es: non te baptizo: Si nondum es baptizatus, ego te baptizo in nomine &c.*** Ac licèt ſufficiat ſola mente conditionem apponere, ſi ex omiſſione non timeatur ſcandalum, tutius tamen eſt exprimere verba ſaltem iſta: ***ſi non es baptizatus, &c.*** V. Tol.*l.2.c.19.* Laym.*l.c.* Suar. *d.* 31. Fill.*t.2.c.4.q.9.* Patrinus autem in hoc Baptiſmo neceſſarius non eſt, nec adhibendus, *Quin. ſ.18.*

A D D E N D A.

285 ***QUæſt. 49. Quid notandum ſit circa obligationem ſuſcipiendi Baptiſmum?*** Reſp. Seqq.

§.1. Eſt gravis obligatio, per ſe loquendo, ſtatim ſuſcipiendi Baptiſmum, ideòque mortaliter peccaret adultus, ſi abſque juſta cauſa diu differret; uti rectè probant Mendo *diſſert.9.nu.* 12. Averſa *q.68.ſ.4.* Dicaſt.*d.1.nu.*253. Similiter mortaliter peccant parentes fideles, qui, v.g. ultrà menſem, ſine ſufficienti cauſa differunt Baptiſmum ſui infantis, quamvis non ſit periculum mortis, quia univerſalis conſuetudo, & decreta plurimarum Synodorum, præſcribentia, ut non differatur ultrà triduum, v.g. vel quatriduum, obtinuerunt, aut ſufficienter explicatunt vim legis pro tota Eccleſia, Caſtrop.*tr.19.p.8.n.4.* Platel.*p.5.n.*194. Attamen Sot. apud Laym.*l.5.t.2.c.6.num.*8. extendit ad octavum, decimum aut etiam duodecimum diem, prout moris eſt. Imò docet Laym.*nu.9.* ſi ſolemnis Baptiſmus cum cauſa differatur, v.g. apud Principes, quia expectari debet Patrinus, differri poſſe ad ſeſquimenſem.

§.2. Quæri ſolet, an ſit tanta obligatio Baptiſmi ſuſcipiendi, ut homo adultus poſſit ſe objicere periculo mortis pro eo ſuſcipiendo, & dicendum eſt poſſe, ſi poſteà non eſſet ſpes obtinendi Baptiſmi, quia ſecurior eſt & utilior, etiam pro remiſſione pœnæ. Non tenetur tamen ſe objicere, quia poteſt ſe aliter ſalvare, nempe per amorem Dei vel contritionem, Suar. & Gob. *t.2.num.*122. poteſtque videri Averſa §. *Quartò*. Addunt Ochag. & Caram. apud Gob. *nu.*262. non tantùm licitum, ſed etiam præceptum eſſe; ut qui aliter nequit baptizari, & advertit ſe non poſſe conteri, petat ſe in mare projici, ut baptizetur, quia tenetur vitam animæ anteferre vitæ corporis, & vult immergi optando baptizari, quod autem emergere non poſſit, præter ipſius intentionem eſt: Verùm ſententiam illam alii non admittunt, quia videtur eſſe directa ſui occiſio, quæ numquam eſt licita. V. dicta *n.* 335. 286

Q.50. Qualis conſenſus ſeu voluntas requiratur in adulto? Reſp. 287

§.1. Conſtat ex dictis *num.*163. & iterùm *à nu.* 166. in adulto habente uſum rationis requiri intentionem ſaltem habitualem, adeòque non ſufficere carere contraria intentione, uti multis evincit Mendo *diſ.9.num.*8. Et conſequenter, ſi quis dormiens baptizetur, cùm anteà nunquam voluerit, Baptiſmus eſt invalidus; ſi tamen anteà baptizari voluiſſet, foret validus, ſecundùm dicta *num.*166. niſi fortè voluiſſet in vigilia tantùm baptizari, Gob.*t.2.n.296.* Notatque Meratius *d.6.ſ.4.* intentionem adulti, per ſe loquendo, debere eſſe liberam libertate tali, qualis ad mortale requiritur.

§.2. Probabile eſt ſufficere habitualem implicitam, ſecundùm dicta *num.*168. Unde probabile eſt contra *Suar.* ſufficere intentionem, qua quis generatim deſiderat ſibi adhiberi media ad ſalutem neceſſaria, quia Chriſtus potuit ſic inſtituere Baptiſmum, & concedit *Suar.* ſic inſtitutam eſſe extremam Unctionem, Baptiſmus autem eſt maximè neceſſarius ad ſalutem. Con. Gob. *num.*298. 288

§.3. Si quis haberet voluntatem interpretativam tantùm, *Valent.* & *Ledeſm.* putant ſufficere: *Suar.* & *Vaſq.* probabilius dicunt non ſufficere: *Tann.* dubitat, hinc Gob.*n.*299. dicit Baptiſmum ſic collatum debere repeti ſub conditione. 289

§.4. Si quis compos rationis voluerit baptizari, ſed nunc impos nolit, validè baptizatur, ſecundùm dicta *num.* 176. Si autem dubitetur, an nunc, quando non vult, ſit rationis compos, & ſit periculum in mora, baptizari debet ſub conditione; ſi non adſit periculum, differendus eſt Baptiſmus, donec plenè ſibi reſtituatur, Laym. Tamb. Schild. *t.6.c.2.* Gob. *num.*302. Quid verò faciendum ſit, ſi dubitetur, an puer abſque conſenſu parentum petens Baptiſmum, habeat plenum uſum rationis, dicetur *n.*306. 290

§.5. Lopez *p.1.c.*12. negat hominem à nativitate ſurdum & mutum, ratione utentem, eſſe baptizandum: Idem negant Ochag. Dian. *p.9.t.6.R.6.* Henriquez *de Sacram.d.3.num.94.* Boſco *d.1.ſ.8.num.*18. de ſurdo, cæco, muto, quia tales non videntur poſſe habere fidem, ſpem, attritionem, & voluntatem Baptiſmi. E contrà Conton. Con.*q.68.n.94.* Gob.*in Exp.* *t.2.num.*311. Burgh.*cent.2.caſu* 10. dicunt ſurdum, cæcum & mutum eſſe habendum tanquam perpetuò amentem, eò quòd non videatur poſſe habere notitiam ad peccatum requiſitum; ideòque baptizari poſſe. Si autem tantùm ſit ſurdus & mutus, poterit per ſigna eſſe capax diſpoſitionis, & inſtructionis neceſſariæ. 291

Q.51. Quid addendum ſit circa Baptiſmum infantis adhuc in utero matris clauſi? R. Seqq. 292

§.1. Quamvis aqua per artem, & inſtrumenta pertingeret ad corpus infantis, tamen talem Baptiſmum fore invalidum, docent multi apud Averſam *q.68.ſ.1.* §. *Quod ſi*, & apud Burgh.*cent.2.caſ.7.* quibus conſentit Mendo *d.9.n.*25. E contrà fore validum docent alii communiter cum Ledeſm. Victor. Suar. Con. Averſ. Dicaſt. *d.2.nu.*62. & rectè probat Pignat. *t.1. conſult.*103. quia talis infans eſt homo, cui debitè applicari poteſt materia, & forma; ergo. *Nec obſtat*, quòd Cap. *Qui in maternis*. De conſecr. dicatur, ***Qui natus adhuc ſecundùm Adam non eſt, renaſci ſecundùm Chriſtum non poteſt;*** nam tantùm dicitur baptizari non poſſe cum matre, id eſt, mediante carne matris, de cætero ſicuti infans ille erat mortuus ſpiritualiter per peccatum originale, ita renaſci poteſt ſpiritualiter per gratiam, quamvis non ſit natus corporaliter, uti rectè Mendo *diſp.9.nu.*28. ſic enim factum eſt S. Joanni Baptiſtæ, & fieret infanti propter fidem in utero matris occiſo, uti dictum eſt *num.*237. Exigit tamen honeſtas, ut mulier, ſi inſtrui poſſit, conferat Baptiſmum infanti in utero, ſecundùm dicta *num.*348. Et ſi infans poſteà naſcatur, eſſe rebaptizandum ſub conditione, tenent authores communiter, quia cenſent ſententiam, quæ negat valorem talis Baptiſmi, eſſe probabilem: Raynaudus autem *tom.14. in tr. de ortu infantium per ſectionem, cap.6.num.*14. docet aquam non poſſe ita adduci

ad infantem, ut baptizetur, eò quòd nimis multis involucris & ſecundinis ſit incluſus, ſed alii multi contradicunt; & ſaltem ſecundinæ continuantur cum umbilico infantis.

293 §.2. Praxin adducendi aquam ad talem infantem deſcribunt Schild.*t.6.n.9.*& Gob.*t.2.nu.*57. An autem mater teneatur permittere ſe ſecari, ut infans baptizetur, latè tradunt Boudery. *p.2.q.*20.& Gob.*à num.*254.& omnium optimè Rayn. qui *c.*5. ex judicio & experientia Medicorum probat ſectionem ſine periculo fieri poſſe, ideoque ad eam teneri. Præterea quid faciendum ſit, ſi mater gravida moriatur, videri poteſt apud Boudery.Gob.& Rayn.*ſuprà*; ſufficit hoc monere, quòd os mortuæ debeat manere apertum, ut non ſuffocetur infans, ſi adhuc vivat, poſſitque exſcindi. Denique an à muliere gravida pœna capitis damnata, ſi lethaliter ægrotet, poſſit, antequàm moriatur, violento vulnere proles extrahi, ut baptizetur, doctè examinant idem Rayn.& Mendo *diſ.*4.*q.*5.,& affirmativam partem tenent Suar.Con.Dian.Averſa *§.Eò magis*, Dicaſt.*ſuprà*.

294 *Q.*52. *Quid circa abortus, prodigioſos infantes, & monſtra ſit notandum?* R. Seqq.

§.1. Authores graviſſimi cum Card.*in 1.criſi d.*14.*c.*3. rectè dicunt omnes fœtus abortivos mulierum etiam imperfectiſſimè figuratos eſſe baptizandos, ſi dent aliquod ſignum vitæ per motum, quia putant aliqui Medici, quòd fœtus humani poſt paucos, v.g. tres aut quatuor dies à conceptione, ſtatim animentur anima rationali.

295 §.2. Si infans prodigioſè naſcatur, ut factum eſſe in Belgio anno 1330.authenticè teſtatur Loth.*in reſol.Theol.t.*15. *art.*1. narrans virum, qui ridebat uxorem in partu ejulantem, ex imprecatione uxoris & ultione divina per novem menſes ſenſiſſe dolorem maximum, & tumorem in femore dextro, ex quo exciſus ſit infans; talis infans non contraxiſſet quidem peccatum originale, uti habet communis cum S.Th.apud Dicaſt. *d.*2. *nu.*114. quia non deſcendiſſet ab Adamo per ordinariam, & ſeminalem generationem; & conſequenter ſi ille factus adultus generaſſet filios, neque hi contraxiſſent ob rationem jam datam, ſed manſiſſent in puris naturalibus ſine peccato, & ſine gratia ſupernaturali, unde ſi unus eorum ſtatim ſine Baptiſmo fuiſſet mortuus, probabile eſt poſt reſurrectionem univerſalem gaviſurum fuiſſe beatitudine naturali in hac terra: Nihilominus hi omnes debuiſſent baptizari, tum ut inſignirentur charactere baptiſmali, & adſcriberentur Eccleſiæ Chriſti, tum etiam, ut conſequerentur gratiam ſanctificantem, qua carebant, ſimulque acciperent habitus ſupernaturalium virtutum.

296 §.3. Si monſtrum ſit procreatum ex homine maſculo & bruto fœmella, baptizari debet ſub conditione, quia probabiliter eſt homo, dubium enim eſt, an ſemen feminæ ad fetum activè concurrat, *Poſſev.*aliique communiùs contra *Henriq.* Si autem monſtrum ſit procreatum ex muliere & bruto maſculo, uti teſtatur *Beſoldus* in Theſauro practico v. Schruangerung *pag.* 884. mulierem aliquando fuiſſe, quæ ter conceperit è ſimio, tale monſtrum baptizari non debet, ut rectè Dicaſt.*n.*119.quia certum videtur, quòd non ſit homo, cùm ad generationem hominis omnes requirant ſemen viri. In dubio autem, an ſit ex bruto maſculo, baptizari debet ſub conditione, ſi homo eſt, Bon.Schild.Gob.*in Exp.t.*2.*n.*278. Addunt Laym. & Dicaſt. *nu.*117. ſi abſit periculum mortis, ſemper melius eſſe, ut differatur Baptiſmus, donec certiùs cognoſcatur, an homo ſit, necne. Plura de monſtris, item de natis ex dœmone incubo vel ſuccubo, videri poſſunt apud Boudery. *p.*2. *qu.*21. *&* 22. item apud Gob. *ſuprà caſu* 9.

297 *Q.*53. *Quid circa conſenſum parentum ſit notandum?* R. Seqq.

§.1. Baptiſmus eſt validus, qui confertur proli non utenti ratione parentibus invitis, quia non baptizatur in fide vel voluntate parentum, ſed tantùm Eccleſiæ, S.Th.3.*p.q.*68.*art.*9. & omnes communiter cum Dicaſt. *d.*3.*nu.*71. contra *Durand. Silv. Palud.* & alios, quorum opinio communiter rejicitur tanquàm improbabilis.

298 §.2. Illicitum eſt baptizare prolem parentum infidelium, ſi hi inviti ſint, quamvis eſſent ſubditi Principis volentis baptizari: 1. Quia hoc eſt contra uſum, & prohibitionem Eccleſiæ, nam Julius III. teſte Pignat.*t.*4 *conſ.*192. impoſuit tali baptizanti pœnam ſuſpenſionis & mulctam 1000. ducatorum. 2. Plerumque manet præſens periculum fidei deſerendæ. 3. Pater habet jus in filium, cùm filius ſit aliquid Patris, eique ſubjiciatur, ergo malè ei tali modo ſubtrahitur, S.Th.2.2.*qu.*19.*art.*12. aliique plurimi cum Dicaſt.*n.*81.& Gob.*t.*2.*n.*317. contra *Scot. Gabr. Eſtium*; & ex parte contra Arcudium *l.*1.*c.*12.*dub.*2. qui nihil vult reſolvere, ſed dicit conſulendam Sedem Apoſtolicam. *Dices* 1. Puer debet eripi à morte temporali, etiam invito parente, ergo multò magis à morte æterna. 2. Debet prævalere voluntas Dei, qui precipit Baptiſmum. 3. Legitur 1.*Machab.*2. *v.*46. quòd Mathathias & amici ejus circũciderint pueros incircumciſos, quotquot invenerunt, utique etiam contra voluntem parentum, quorum aras evertebant. 4. Principi licitum eſt impedire hoc peccatum ſubditorum. Reſp. *Ad* 1. diſparitatem eſſe, quòd parens non habeat jus circa vitam prolis, habeat autem jus ad gubernationem. *Ad* 2. Deus non præcipit ſtatim in hac circumſtantia baptizari. *Ad* 3. vel erant filii Judæorum, ſubjecti Legi, vel filii Gentilium ſubacti armis, & veluti ſervi, de quibus dicetur *n.*360. *Ad* 4. Licitum eſt impedire peccatum ſubditorum, ſi obſtet paci & rectæ gubernationi, c.ſecus, n. nam poteſtate civili adigi non poſſunt ad ſervandum jus etiam naturæ, niſi obſervatio ad pacem publicam faciat.

§.3. Non requiritur conſenſus utriuſque parentis, ſed ſuffi- 299
cit alterutrius, quia cùm conſenſus permittentis ſit in favorem religionis, & ad ſalutem prolis, alter autem parens irrationabiliter neget, meritò prævalet conſenſus prioris, Suar. Laym. *l.* 5.*t.*2.*c.*6.*n.*10. Averſ.*q.*68.*ſ.*3.§. *At verò*, Gob.*nu.*320. Dicaſt.*nu.* 85. Gorm. *d.*2.*n.*62. Verj. *art.*12.

§.4. Si Parentes infideles ſint ſtrictè ſervi hominis chri- 300
ſtiani, poteſt illorum proles authoritate domini baptizari parentibus invitis, quia jus in prolem ſpectat ad dominum, qui etiam ſine injuria poteſt abſtrahere à parentibus & liberare à ſubjectione actuali, *Suar. Vaſq. Con. Laym. Averſ. Gorm. Verj.* ſuprà, Dian.*p.*2.*t.*15.*R.*45. Dicaſt.*num.*95. Gob. *nu.*318. contra *Cajet.*

§.5. Si proles in captivitatem abducatur, ut baptizari poſ- 301
ſit, ſufficit alterutrum parentem fuiſſe in Eccleſia, quamvis nunc uterque ſit infidelis, quia cùm Eccleſia habeat jus in parentem ſubjectum Eccleſiæ, etiam in tantum habet jus in prolem, Laym. Dicaſt.*n.*86.105. Pignat. *t.*8.*conſ.*71. Si autem neuter parentum fuit in Eccleſia, proles jure belli captiva, per ſe loquendo, baptizari poſſet, quia jam eſt ſerva chriſtiana, Averſa §. *Quintò*.

§.6. Si parentes infideles ſit mortui, poteſt Princeps chri- 302
ſtianus illorum proles ſibi tantùm politicè ſubjectas & non ſtrictè ſervas curare baptizari invitis tutoribus, quia poteſt derogari juri tutorum, quod per leges civiles inductum eſt, Dicaſt.*n.*90. Gob.*n.*321. contra *Sot. Palud. Vaſq.*

§.7. Infantes illorum, qui invalidè baptizati ſunt (uti, ſi apud 303
Anabaptiſtas vel Calviniſtas moris ſit, ut unus effundat aquam, alter proferat verba) habent ſe ſicuti infantes infidelium, tales enim parentes non ſunt baptizati, ſed reipſa infideles, Dicaſt. *n.*107. è contrà infantes hæreticorum verè baptizatorum licitè baptizantur invitis parentibus, ſi ita velint legitimi Superiores Eccleſiaſtici, quia cùm hæretici ſint ſubditi Eccleſiæ, ab hac ſine injuria compelluntur ferre pueros ad Baptiſmum catholicum, ſi autem recuſant, juſtè abſtrahuntur pueri, & baptizantur, Laym.*n.*11. Dicaſt.*n.*72. Verj. *art.*13. Averſ. §. *Primò. Nec refert*, quòd videatur fieri contra jus, quòd parentes habent in prolem, *nam* jus alendi & inſtruendi prolem relinquitur iis, dummodò fiat in vera fide & Eccleſia, cui parentes ſubſunt; quòd ſi detrectent, habet Eccleſia jus abſtrahendi proles, ne pervertantur. In locis tamen, ubi acatholica religio permiſſa eſt, non ſolet Eccleſia iſto jure uti.

§.8. Poteſt, etiam invitis parentibus, baptizari Infans, ſi 304
juſtè, vel etiam injuſtè, ſit extractus extra poteſtatem patriam, tum enim parentes amiſerunt jus proximum, ſeu actualem uſum juris ſui naturalis, & in jus ſuccedunt illi, quibus nunc ſubſunt & baptizari mandant, Laym.*num.*10. Dicaſt, *num.*84. Verj. *art.*12.

§.9. Puer quicumque morti proximus baptizari debet, 305
etiam invitis parentibus, quia tum urget præceptum charitatis, & puer non ſubtrahitur dominio parentum per baptizantem, ſed per ipſum periculum mortis, ſic autem extracto licitè confertur Baptiſmus maximè illi neceſſarius. Docet quidem Pignat.*t.*5.*conſ.*14. *n.*205. ex Conc. Mediol. ſub S. Carolo Borromæo habito, puerum infidelis tum tantùm baptizari poſſe quando nulla eſt ſpes, quòd poſſit ſupervivere, ſed videtur ſufficere periculum proximum mortis, maximè ſecundùm dicenda *num.* 367.

§.10. Si puer petat Baptiſmum contra voluntatem paren- 306
tum, & dubitetur de pleno uſu rationis in puero, ſi ſimul tum adſit periculum mortis, aut puer ſit egreſſus ſeptennium, aut parentes poſtea eſſent impedituri Baptiſmum, nunc autem videatur ſatis conſultum illius conſtantiæ, poſſet ſtatim baptizari, quia in dubio de duobus præceptis oppoſitis ſervandum eſt majus, divinum autem præceptum de Baptiſmo eſt majus, quàm de non agendo contra jus parentum; Sot. Suar. Vaſq. Laym. Dicaſt, *num.*78. Schild. *t.*6.*cap.*2. Gob.*num.*326. Si autem abſint ejuſmodi circumſtantiæ, *S. Anton. Henriq. Azor.* & alii cum Dicaſt. *nu.* 77. probabiliter dicunt non eſſe licitum baptizare, quia parentes ſunt in poſſeſſione patriæ poteſtatis, maximè, inquit Bonac. *de Sacram. d.*2. *q.*2. *p.*6. ſi puer necdum compleverit ſeptennium, tum enim non poteſt præſumi uſus rationis. E contrà *Sot. Laym.* aliique cum Dian. *p.*7.*t.*11. *R.*40. dicunt licitè poſſe baptizari, quia in dubio favendum eſt potiùs innocenti quàm reo, puer autem eſt innocens, & parentes impiè reſiſtunt, neque univerſaliter verum eſt, quòd

in du-

in dubio ſemper ſit melior conditio poſſidentis, ſed tantùm, ubi eſt par cauſa, ſive ſimile jus, uti probare conatur Lugo *in Reſp. Moral. l.1. dub.4.* fusè diſcutiens hunc caſum; hic autem non eſt par cauſa, nam parentes exponuntur ſoli periculo amittendæ patriæ poteſtatis, quod eſt quid leve, puer autem exponitur periculo æternæ ſalutis, quod eſt graviſſimum: atque ideò concludit *Lugo* ſaltem puerum non debuiſſe reddi parentibus, ſed aſſervari uſque dum accedat plenus uſus rationis, quod etiam ſuadent Suar. *de Sacram. d.25. ſ.3.* *Dicaſt.* ſuprà, & alii.

307 Q.54. *Si hæreticus petat infantem ſuum baptizari à Sacerdote Catholico, an hic licitè baptizet?* Reſp. Negant. Suar. Con. Dicaſt. *d.2. à num.109.* & alii, quia infans ille exponitur evidenti periculo apoſtaſiæ, non aliter ac infans infidelis, quem DD. paſſim dicunt non debere baptizari, ſi ſit reſtituendus parentibus, quia nempe ob periculum perverſionis fit irreverentia Sacramento & religioni. E contrà Laym. *l.5. t.2. cap.6. num.12.* Averſa *q.68. ſ.3. §. Primò*, Arſd. *in reſol. de hæreticis qu.31.* Gob. *t.2. num.324.* dicunt licitè fieri, & eſſe praxim in Germania. Ratio eſt, 1. quia hæreſis apud multos eſt materialis tantùm. 2. Quia multi teſtantur, quòd vix tertia pars infantium perveniat ad annos diſcretionis, ſicque periculum apoſtaſiæ eſt incertum & valdè remotum. 3. Quia multùm confert ad converſionem ejuſmodi puerorum, ſi poſteà audiant ſe catholicè baptizatos eſſe. 4. Hoc etiam tali proli eſt aliunde utile, cui præter certam materiam & formam, adhibentur ſacræ ceremoniæ & preces Eccleſiæ. 5. Denique eadem irreverentia contingit, etiamſi infans baptizetur ab acatholico, nam etiam acatholicus confert verum Baptiſmum à Chriſto pro vera Eccleſia inſtitutum, ergo. Hæc ſententia videtur ſatis probabilis, uti etiam notavit Dian. *p.3. t.4. R.7.*

308 Q.55. *Si infidelis petat ſe vel infantem ſuum baptizari, an id licitè fiat?* Reſp.

§.1. Infidelis adultus volens infidelis manere, baptizari non debet, quia caret diſpoſitione requiſita, nempe fide & attritione, & per hoc fieret gravis injuria Sacramento & religioni, cujus gemma projiceretur ante porcum, ideòque communis omnium ſententia eſt, neminem eſſe baptizandum, qui priùs ad veram fidem non acceſſerit.

309 §.2. *Silv. Nav.* & alii putarunt infantes infidelium, ſi parentes petant, v.g. ut ita liberentur à morbo vel infeſtatione dœmonis, licitè baptizari, quia illis conveniunt aliquæ rationes *num.367.* allatæ pro infantibus hæreticorum, ſed communiter contradicunt alii cum Laym. Pignat. Dicaſt. *d.2. num.111.* Excipit Gob. *num.325.* niſi parens infidelis eſſet mortem illaturus nolenti baptizare, nam ſecundùm dicta *num.144.* poſſunt dari circumſtantiæ excuſantes Miniſtrum, qui etiam indigno Sacramentum confert.

310 Q.56. *Quid prætereà dicendum ſit in variis dubiis circa valorem ſuſcepti Baptiſmi?* Reſp. Præter dicta *à n.123. ad*de ſeqq.

§.1. *De illo, qui natus eſt de Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos eſt fideliter converſatus, tam violenter præſumitur, quòd fuerit baptizatus, ut hæc præſumptio pro certitudine ſit habenda, donec evidentiſſimis forſitan argumentis contrarium probaretur*, inquit Innoc. III. Cap. *Veniens, ult. de Presb. non bapt.* Si tamen alia occurrerent, quę præſumptionem contrariam facerent, aut tollerent certitudinem moralem, uti ſi infeſtaretur à dœmone, nec ſciretur cauſa alia, peteretque inſtanter repeti in ſe Baptiſmum, rebaptizari deberet ſub conditione, Gob. *t.2. à nu.383.* De puero Barbaris erepto, vide dicta *num.125.*

311 §.2. Si certum ſit unum è viginti non eſſe baptizatum, neſciatur autem quis ille ſit, omnes debent ſub conditione rebaptizari, quia poteſt prudenter dubitari de ſingulis, Lug. Dicaſt. Gob. *num.699.*

312 §.3. Si baptizans fuit perturbatus, ideòque dubitet, an aliquid eſſentiale omiſerit, ſi unus adſtantium, reliquis non contradicentibus, teſtetur hoc eſſe appoſitum, de cujus omiſſione dubitatur, nihil debet repeti; ſi teſtes diſcordent, aut unus contra alios teſtetur eſſe omiſſum, aut nullus teſtetur, repeti debet, quia prudenter dubitatur de valore, & unus ille teſtans eſſe omiſſum gignit dubium morale, Gob. *n.424. & 427.*

313 §.4. Qui aliàs non eſt ſcrupuloſus nec hypocondriacus, ſed prudens, & nunc magnis ſcrupulis ac longa inquietudine agitatur circa valorem ſui Baptiſmi, hoc ipſo rebaptizari poteſt ſub conditione, quia videtur gravis cauſa & dubium prudens, ob exempla non baptizatorum, qui ita internè ſunt agitati, Quintanadv. *tract.1. ſing.8.* & alii cum Gob. *à n.446.* ubi refert caſus, in quibus etiam ex infeſtatione ſpectrorum judicatum ſit, cauſam eſſe ſufficientem.

314 §.5. Si quis ſit dubius de valore ſui Baptiſmi dubio juris tantùm, quia nempe DD. aliqui probabiliter affirmant, alii probabiliter negant Baptiſmum fuiſſe validum, Dicaſt. *d.1. nu.217.* Gob. *à num.414.* dicunt talem licitè ſuſcipere reliqua Sacramenta præter Ordinem & Matrimonium, quia eſt in poſſeſſione, quòd ſit Chriſtianus, & reliqua illa Sacramenta ſuſcipiendo non eſt periculum nocendi alicui tertio. Oppoſitum quoad omnia Sacramenta, videtur tenendum propter dicta *à nu.105.* quia non eſt licitum Sacramenta ſuſcipienda exponere periculo nullitatis, cui reipſa exponeret talis ſuſcipiens.

§.6. Sacerdos dubitans de valore ſui Baptiſmi tenetur ſecun- 315
dùm dicta *nu.126.* ex charitate & juſtitia iterum baptizari, & iterùm ſuſcipere ex quadam convenientia omnes Ordines, etiam probabiliter Minores, Quintanad. *ſing.10.* Gob. *à n.432.* Quid autem facere debeat, ſi ille multos confitentes audierit, aut Miſſas pro ſtipendio legerit; item ad quid teneantur pœnitentes ejus, ſi reſciant de illius Baptiſmo dubitari, explicant Quintanadv. *ſing.11.* & Gob. *à nu.439. & 441.* dicemuſque poſteà de Pœnitentia.

§.7. Si dubium fiat de Baptiſmo Religioſi, baptizari de- 316
bet à Paroco loci, iterumque ſub conditione confirmari & ordinari; non eſt tamen opus, ut novitiatum repetat, quia eſt probatus, Sylv. *in reſol. variis p.1. v. Baptiſmus, caſ.3.*

§.8. Si fiat mutatio ſexus, v.g. fœminæ in virum, non de- 317
bet repeti Baptiſmus, ſed tantùm mutari nomen fœmininum in maſculinum, uti dicetur *n.331.*

Alii caſus 24. circa dubium Baptiſmi videri poſſunt apud Gob. *à num.656.* item apud Quint. *ſing.1.* caſus de Paroco vel obſtetrice, quæ dicit ſe per decem annos caruiſſe intentione baptizandi, ubi docet *Quintanad.* omnes & ſingulos eſſe rebaptizandos, non obſtante quòd fortè probabile ſit Deum ſupplere intentionem, uti ipſe docet *ſing.2.*

Q.57. *Quid dicendum ſit de infantibus expoſititiis?* Reſp. 318
Probabilius videtur eſſe rebaptizandos ſub conditione, etiamſi inveniantur cum appoſito ſale vel cum ſcheda teſtante de Baptiſmo, ita multi cum Quintan. *t.1. ſing.9.* Schild. *t.6. c.2.* Gob. *t.2. nu.397.* Burgh. *Centur.1. caſ.94.* Idem ſtatuit Synodus Colonienſis ſub Maximiliano Henrico pag.59. dicens, quamvis ſal adfuerit, rebaptizandos eſſe ſub conditione, niſi certioribus teſtimoniis baptizatos eſſe comprobetur: Ratio eſt, quia Baptiſmus obſtetricum meritò cenſetur dubius, niſi ſciatur eas eſſe probas & bene inſtructas, edicantque modum, quo baptizarint, ergo multò magis hic Baptiſmus cenſeri debet dubius, nam communiter confertur à matre, quæ fortè nunquam vidit baptizari, nunquam didicit, nec præ pudore petere voluit, metuens tamen, ne proles fortè moreretur, baptizavit, uti ſcivit. Deinde poſſet infans à Judæo eſſe expoſitus vel ab alio execrante Baptiſmum, uti rectè notant *Sylv. & Mercerus* apud Platel. *p.5. n.139.*

Q.58. *Quid dicendum ſit de baptizatis ab obſtetrice vel laico?* Reſp. Seqq.

§.1. Baptizatus ab obſtetrice vel laico æquè parum rebapti- 319
zari poteſt, quàm baptizatus à Paroco, ſi poſt examinatam materiam, formam & intentionem, cum qua Baptiſmus eſt collatus, non ſit prudens dubium de Baptiſmi valore, Sylv. *p.1. v. Baptiſmus, caſ.1.* Dicaſt. *d.1. num.178.* Ratio patet, quia non eſt ſatis potuiſſe errari, cùm Parocus etiam errare potuerit, ſed debet error prudenter præſumi poſſe. *Nec refert*, quòd fortè in aliquibus Diœceſibus ſit conſuetudo rebaptizandi, approbantibus multis Authoribus, ut teſtantur Gob. *t.2. à n.171.* & Arſd. *de Baptiſ. c.2. §.3. num.7.* *Nam* conſuetudo illa fundatur in erroribus aliquando animadverſis, de cætero conſuetudo nil poteſt immutare circa jus divinum, à quo pendet permiſſio, prohibitio vel juſſio reiterandi Baptiſmum, Gob. *num.175.*

§.2. Quiſque licitè ſequitur ſtatuta ſuæ Diœceſis circa re- 320
baptizationem illius, qui ab obſtetrice vel à laico eſt baptizatus, March. Gob. *n.171.* Abſtrahendo tamen ab ejuſmodi ſtatutis, plerique ab imperitis, & à mulieribus baptizati, licitè rebaptizantur ſub conditione, quia ſæpè deprehenſi ſunt errores ab iis commiſſi, uti refert Gob. *à n.178.*

§.3. Quando obſtetrix eſt integræ famæ, animoſa, circum- 321
ſpecta, ſæpiùs experta & probata ſemper egiſſe rectè, tunc proles nequidem ſub conditione eſt rebaptizanda, ſi illa aſſeveret eam à ſe eſſe legitimè baptizatam, quia tunc non poteſt eſſe prudens dubium, Quintand. Gob. *nu.183.* rebaptizare autem extra prudens dubium, quamvis adſit ſcrupulus levis, debet ordinariè cenſeri mortale, Hurt. Gob. *n.353.*

§.4. Baptizatus ab obſtetrice venefica rebaptizari debet, quia meritò eſt dubium, putat Gob. *n.402.* & iterùm *à n.683.* In dubio, an fuerit venefica, putat Gob. *n.697.* non eſſe baptizandum, quia in dubio non præſumitur delictum; ſed videtur dicendum rebaptizandum eſſe, ſi dubium ſit prudens, quia tunc etiam prudenter dubitatur de valore Baptiſmi.

Q.59. *Quid dicendum ſit de baptizatis ab hæretico Prædi-* 322
cante? R. Hos omnes rebaptizandos eſſe docet. *Quintanad.* aliique plures cum Dicaſt. *d.1. num.181.* quod Gob. *t.2. nu.392.* dicit ſibi videri certum quoad baptizatos à Prædicantibus Anglis vel Hollandis, eò quòd conſtet nullam ferè religionem jam die fuiſſe in Anglia; in Hollandia autem numerari ad 80. & quis credat, inquit, apud hos non eſſe errores ſubſtantiales

etiam circa Sacramenta? Ideoque Gob. 396. tandem deflectit in ſententiam *Dicaſtilli*. De Anglis idem docet Sylv. *p.1.v.Bapt. caſ.3.* Ratio poteſt eſſe, quia Prædicantes multi putant Baptiſmum non eſſe ad ſalutem neceſſarium, ſed ſufficere fidem parentum, ideoque negligunt aliqua neceſſariò requiſita; aliqui utuntur aquis odoriferis, non curando, an ſit elementaris, dummodò ſit fluida; quandoque unus affundit aquam, dum Prædicans profert formam, vel ex cathedra legit Evangelium. Etiam metuendum eſt, ne careant intentione debita, nam, uti jam accipio per litteras à quodam Miſſionario, petunt quandoque, an parentes velint prolem baptizari Catholicè, an Lutheranè; item, inquit, idem Miſſionarius, quivis baptizat, prout aſſuevit, vel ſibi formulam fabricat, abſque cura, dummodò in ſpeciem verba proferat, quæ Baptiſmi collationem qualitercumque ſignificent, & ita ex rituali ſuo dicunt multis locis, *Ego te baptizo in nomine Patris, Filii, & Spiritus ſancti*, omiſſo, *&*, quam formam licèt *nu.* 35. cum communi dixerim valere, tamen Comitolus *l.1.qu.*7. negat valere, & Catholici malunt pro ſecuritate addi *Patris, & Filii &c.* prout habet forma à Chriſto nobis tradita Matth. 28. v. 19. Ex quibus colligo, ſi in quibuſdam locis ſint ita incurii Prædicantes, nec ſollicitè obſervent ea, quæ Catholica Eccleſia requirit ad valorem Sacramenti, debere à talibus baptizatos ſub conditione rebaptizari.

323 *Q.60. Quid obſervandum ſit, ſi repetatur Baptiſmus?* R.
Præter notata à *Buſembaum* & relata *nu.* 284. obſervanda ſunt
ſeqq. 1. Quando ſub conditione repetitur Baptiſmus, proba-
bile videtur, quòd non ſit obligatio confitendi, quia libertas
eſt in poſſeſſione, certum enim eſt baptizandum non fuiſſe ob-
ligatum confiteri ante Baptiſmum, & ſupervenit dubium de
Baptiſmo, ex quo ſequeretur ea obligatio, poſſeſſionem au-
324 tem certam non expugnat dubium ſuperveniens. 2. Adultus,
qui baptizatur, tenetur præmittere ſaltem attritionem, non
quidem de peccato originali, ſed de actualibus mortalibus, ſi
325 commiſerit, Gob. *t.2.num.*404. 3. Baptiſmus, qui ob du-
bium ſub conditione repetitur, ſecundùm aliquos poteſt licitè
peragi omni loco, & à quocumque, etiam laico, eò quòd Ca-
nones ſtatuentes, ut ſit Parochus vel Sacerdos, videantur tan-
tùm loqui de Baptiſmo abſoluto; quidquid ſit de hoc, melius
eſt etiam in Baptiſmo, qui ſub conditione repetitur, ſe accom-
modare uſui communi, & adhibere ſaltem Sacerdotem, ſi ha-
beri poſſit, Gob. *num.*405. imò Parochum ipſum, ſecundùm
dicta *num.* 376.

326 *Q.61. An ille, qui moritur dubiè baptizatus, ſit ſepeliendus loco ſacro?* Reſp. De hoc aliiſque ad ſepulturam pertinentibus agemus l.7. quando de excommunicatione.

DUBIUM V.

327 *De Ceremoniis Baptiſmi.*

ARTICULUS I.

Quæ ſervanda circa Ceremonias baptizandi.

,, RESp. Ceremoniæ Baptiſmi petendæ ſunt ex Agenda cu-
,, juſque Eccleſiæ. Univerſim tamen circa eas ſervanda
,, ſequentia. 1. Baptiſmum extra neceſſitatem abſque pecca-
,, to non poſſe conferri, niſi in aqua conſecrata, quæ cùm
,, deeſt, habetur formula brevis in quibuſdam Agendis, ex
,, tempore aliam conſecrandi, pro caſu neceſſitatis; Quòd ſi
,, etiam hac formula careas, adhiberi poteſt aqua communis
,, benedicta. 2. Baptiſmum ſolemnem non conferendum, niſi
,, in templo, & loco ad id deputato, niſi filiis Regum & Prin-
,, cipum: quibus adde filios Catholicorum, in locis hæreti-
,, cis: interim quoad hoc, in magnatibus & nobilibus conni-
,, vetur in multis locis. Laym. *l.5.t.2.cap.8.n.*8. 3. Infantes ex
,, conſuetudine deferendos ad Baptiſmum, circa diem octa-
,, vum, niſi priùs ſit neceſſe, vel niſi ſit gravis cauſa dilatio-
,, nis (v.g. quia Patrini ſunt expectandi) in qua tamen non li-
,, cet communiter, extra neceſſitatem, privatim baptizare,
,, & poſteà adhibere ſolemnitates, ſed præſtat expectare ali-
,, quamdiù. Laym. *c.6.n.*8.
,, IV. Baptizanti non licet adhibere ceremonias aliquas,
,, omiſſis aliis: quia vel fiet in Baptiſmo ſolemni, quod pro-
,, hibet Trid. *ſeſſ.7.c.*3. vel privato: ſed in hoc prohibet Cle-
,, mentina unica, illas adhibere, niſi ſit filius Regis aut Prin-
,, cipis. De Patrino tamen uſus habet, ut & tunc adhiberi poſ-
,, ſit, etſi non ſit neceſſe. Et multi putant adhibitum non con-
,, trahere cognationem ſpiritualem, nec verè Patrinum effici,
,, ut *Sanch. Rodriq.* contra *Laym. & Suar.* quorum tamen
,, ſententia videtur probabilior.
,, V. Cùm in neceſſitate, vel aliam ob cauſam (nam ob gra-
,, vem cauſam, v. gr. juſtum timorem infamiæ, aliquando
,, licitè fit) Baptiſmus ſine ceremoniis eſt collatus, ea ceſſante,
,, illæ ſolemniter in templis ſunt ſupplendæ. Quod tamen non
eſt moris in hæreticis converſis, ne plebs putet, nos eorum ,,
Baptiſmum improbare. Laym. *cap.8.num.*10. Imò in aliis ,,
omittere, ſecluſo contemptu, eſſe tantùm veniale, docet ,,
Poſſev. *de off.Cur.c.6.num.*33. Qui autem tenet more Patrini ,,
infantem, dum ceremoniæ ſupplentur, non contrahere cum ,,
eo cognationem ſpiritualem, Dian. *p.3.t.4.R.*260. ex Pon- ,,
tio dicit eſſe probabile. ,,
VI Si Baptiſmus collatus deprehendatur fuiſſe invalidus, ,,
non ideò repetendæ ſunt ceremoniæ. ,,

ADDENDA.

QUæſt.62. *Quid agendum ſit, ſi nolit vel obſtetrix aſſiſtere, vel Parochus baptizare infantem, niſi mater manifeſtet Patrem?* Reſp. Sæpè expedit ad bonum commune, ut reſciatur, quis ſit Pater cujuſque infantis, tum ut provideatur alimentationi & educationi illius, tum ut deterreatur quiſque ab illicito concubitu: hinc in quibuſdam Diœceſibus mandatur, à civili aut etiam eccleſiaſtico Magiſtratu obſtetricibus, ut non aſſiſtant, & Parochis, ut extrà periculum mortis non baptizent prolem, niſi mater manifeſtet Patrem, qui etiam referri debet in librum baptiſmalem. In hoc itaque caſu, ſi ita mandetur, vel alicubi ſit conſuetudo, tenetur mater ſic interrogata manifeſtare Patrem: Alibi non tenetur nec debet, ne Patrem infamet, Gob. *t.2.num.*160. Sed ex illa præcisè nominatione mulierculæ non poteſt certò credi hunc vel illum eſſe Patrem, facilè enim poſſet Mater velle celare verum Patrem, & in alium conjicere tale crimen, unde Parocus communiter inſcribere non debet, v.g. natus Titiò Patre, ſed ſic, uti Mater dicit, Titio Patre. Si tamen alia ſigna credulitatis accedant, cogi poteſt ſic nominatus ad alendam ſuo tempore prolem: quod ſi aliquis ex juſta cauſa permittat ſe dici Parentem & pro tali inſcribi, per ſe loquendo, non peccat, ſed per accidens difficulter effugietur omne mendacium. De hoc tamen videri poteſt Gob. *in annotatione poſt n.*163. 328

Q.63. Quid addendum circa nomen, quod in Baptiſmo imponitur? Reſp. Seqq. 329

§.1. Non eſt quidem præceptum, eſt tamen pium monitum S. Pii V. & Pauli V. ut infantibus non imponantur nomina, niſi Sanctorum; pro quo multas congruentias affert *Rayn.* in libello de pietate erga particulares Sanctos c.11. hinc non peccat, qui imponit nomen hominis etiam non beatificati. Non eſt tamen facile acquieſcendum volenti imponere nomen ethnicum, quia eſt quædam offenſio Chriſtiani nominis, uti habet Catech. Rom. *de Bapt.c.14.n.*3. Imbrobant etiam *Vaſq. & Quintanadv.* nomina antiqui teſtamenti, quia videtur denotari ſanguis hebræus; ſed quoad hæc facienda non eſt difficultas pro his partibus, in quibus paſſim uſurpantur nomina Adami, Danielis, Jeremiæ, Tobiæ, Jacobi, Davidis, Abrahami, &c.

§.2. Si non poſſit ſatis dignoſci, an infans ſit maſculus, an 330
fœmina, & videatur eſſe periculum mortis, omitti poteſt nomen, & dici, *creatura Dei, ego te baptizo &c.* Si autem infans putetur ſupervicturus, *Vivald. & Chapeav.* dicunt illi dandum eſſe nomen viri, quia in dubio præſumitur ſexus maſculinus, cùm natura ſemper ad eum, utpote perfectiorem tendat; alii putant dandum eſſe nomen fœminæ, quia natura deficiens ſolet harum plures procreare: Gob. *tr.2.num.*339. melius dicit imponendum viri & fœminæ, ſicuti de facto multi viri vocantur, Petrus Maria &c. poſteà autem cùm apparuerit, cujus ſexus ſit, nomen oppoſiti ſexus poterit vel dimitti vel etiam retineri: nam conſtat in hac noſtra Germania etiam maſculis in Baptiſmo dari nomina, v.g. Petrus Maria Joſeph.

§.3. Si ſexus mutetur, v.g. ſi quis ex fœmina fiat vir, quod 331
frequenter factum eſſe teſtantur Authores apud Gob. *nu.*338. nomen è fœminino mutandum eſt in maſculinum, vel contra v.gr. vocando pro Petronilla Petrum, pro Joanne Joannam, ad quam mutationem non requiritur authoritas Epiſcopi, uti vult *Sotus*; neque Superioris, ut vult *Sà*, ſed fieri poteſt authoritate privata, uti meliùs docent *Abb. Bonac.* & alii, cùm nulla de hoc ſit lex vel conſuetudo: rectè tamen notat Gob. *n.* 340. ad confuſionem & errorem vitandum monendos eſſe Patrinos vel Parocum. Addit Dicaſt. *d.1.n.*154. nomen in Baptiſmo impoſitum poſſe propria authoritate mutari, eò quòd non videatur ullo jure prohiberi. De cætero, debet ordinariè nomen imponi ſecundùm deſignationem Parentum: Gob. *num.*342.

§.4. Nulla ex nomine capi poteſt præſumptio de natura vel 332
vitio alicujus, unde frivolum eſt dicere, v.g. de aliquo Petro, quòd ſit calidi capitis; de aliquo Juda, quòd ſit furax; per accidens enim eſt ſic vocari, nec nomen impoſitum aliquid confert ad naturam, Gob. 343. contra aliquos Juriſtas.

Q.64. Quid circa Baptiſmum ſolemnem & privatum ſit 333
addendum? Reſp. ſeqq.

§.1. Baptiſmus tum dicitur ſolemnis, quando fit cum ritibus & ceremoniis, etiamſi fiat domi vel alio loco privato, nam licèt locus ſacer ſit inter requiſita ad ſolemnitatem, tamen

reli-

reliqua ſunt potiora, ideoque ab illis deſumenda eſt denominatio, Gob.*t.2.à n.*484. Solemni itaq; non opponitur privatus, ſed tantùm non ſolemnis, id eſt, factus ſine pleriſque & præcipuis ritibus ſeu cœremoniis ab Eccleſia præſcriptis.

334 §.2. Baptizare extra Eccleſiam ſine neceſſitate eſt mortale, Gob. *n.*491. *Nec obſtat* 1. quòd in Eccleſia non ſit fons baptiſmalis, ſed aqua aliter aſſervetur; *nam* preceptum non eſt principaliter propter fontem, vel propter Eccleſiam Sacramentorum adminiſtrationi & divinis peragendis deputatam, maximè pro Baptiſmo, per quē quis in Eccleſiam ingreditur. *Nec obſtat* 2. quòd ſit in urbe hæretica, ſi id ab hæreticis permittatur, nam ideò tantùm Authores cum Buſembaum excipiunt, ubi Catholici inter hereticos degunt, quia infantes ſine damno vel incommodo ad Eccleſiam deferri non poſſent, quo abſente præceptum grave obligat, ut fiat in Eccleſia.

335 §.3. Ut liceat privatim baptizare domi, ſatis eſt eſſe prudens dubium, conjecturam, timorem aut præſumptionem periculi, ne infans moriatur, v.g. ſi obſtetrix dicat eſſe periculum, Quintanadv. Gob. *n.*498. Signa autem periculi ſunt varia, v.g. ſi infans ſine fletu naſcatur, nam tum nō habet ſenſus vividos, alioquin egreſſus in aerem ſentiret frigus; ſi mater difficulter ſit enixa, tum enim violentè preſſus eſt infans; ſi in utero ad quintum, ſextum, aut ante ſeptimum menſem proſiliat, ſignum eſt deficere nutritionem, & quando naſcetur fore debilem; denique ſi naſcatur octavo menſe, naſcitur menſe periculoſiſſimo, hinc tantò magis attendi debet, uti citò baptizetur, ita ex judicio Medicorum Quintanadv. & Gob. *n.*499.

336 §.4. Si infans nequeat deferri ad Eccleſiam ſine periculo infamiæ parentum aliove damno gravi, poteſt domi ſolemniter baptizari, Jordan. Gob. *à n.*500.

337 §.5. Si nobilis petat prolem ſuam domi baptizari, aut in Eccleſia, ſed clàm, cœremoniis & ſolemnitate reſervatis in aliud tempus, quando aderunt amici, neutrum concedi poteſt, niſi pro pueris Regum vel Principum, ut hìc aſſerit Buſembaum, & ex Decreto Clementis V. evincit Sylvius, *v. Baptiſmus caſ.*4. dicens utrumque eſſe mortale, ſi fiat, niſi alicubi prævaluiſſet conſuetudo legitimè præſcripta: *Riccius* tamen & *Quintanad.* nomine Principum, quorum filiis, nepotibus & pronepotibus permittitur Baptiſmus domi, intelligunt etiam Grandes Hiſpaniæ, Comites, Barones, Legatos Regum, *Jordan.* univerſim omnes obtinentes juriſdictionem temporalem; hinc in quibuſdam Diœceſibus, teſte Gob. *num.*402. permittitur omnibus Nobilibus, ut poſſint facere baptizari in ſacello domeſtico. Quod hanc Archidiœceſin Colonienſem attinet, interrogatus Vicarius Generalis anno 1700. reſpondit mihi abſolutè non licere Parochis baptizare in domibus Nobilium; attamen ſemper attendenda eſt conſuetudo locorum, & temporum.

338 §.6. Si licitum ſit baptizare privatim, videntur adhibendæ cœremoniæ, quia abſolutè, extra ſolum caſum neceſſitatis, prohibetur Baptiſmus ſine cœremoniis, Sotus, Telet. Caſtrop. Con. Gob. *n.*476. contra alios.

339 §.7. Mortale eſt negligere cœremonias omnes, aut etiam unam notabilem, v.g. unctionem chriſmatis quia talia tam ſtudioſè & toties præſcribuntur, ut meritò colligatur omiſſionem eorum eſſe grave peccatum, Nugnus, Gob. *n.*469. Negligere autem ritus ſuæ Eccleſiæ, putant magnum veniale eſſe Chapeav. Tann. Gob. *n.*470. niſi ſit locus exemptus, in quo licitum eſt baptizare ritu Romano.

340 §.8. Quando ex cauſa omiſſæ ſunt cœremoniæ, has poſteà eſſe addendas in Eccleſia, & quidem ſub mortali, docet Averſa *n.*71.*ſ.*1. quod videtur tenendum, quamdiu infans eſt parvus: Conſentit Pignat. *t.*7. *Conſult.*59. ſi etiam adultus converſus ad fidem petat eas ſibi fieri. Debent autem addi etiam exorciſmi, quamvis baptizatus non amplius ſit in peccato, Gob. *num.* 507.

341 §.9. Si Baptiſmus cum ſuis cœremoniis ſit invalidè collatus, S. Anton. Regin. Caſtrop. *t.*19.*p.*12.*n.*24. dicunt, quando Baptiſmus publicè repetitur, etiam repetendas eſſe cœremonias, quia acceſſorium ſequitur principale: è contrà probabiliter negant *Suar. Henriq. Con. Bonac. Averſ. & Buſembaum* ſuprà, niſi ſit alia alicubi conſuetudo, quia cœremoniæ valent, etiam ſeparatæ à Baptiſmo.

Quamdiu differri poſſit Baptiſmus infantis, dictum eſt *num.*285.

342 *Q.65. Quid circa chriſma ſit addendum?* R. Seqq.

§.1. Si poſt diem Jovis ſanctum ſit baptizandus infans, & Paſtor necdum acceperit novum chriſma vel oleum, *Marcb.* ſuadet, ut præmittat alia de more & baptizet, poſteà verò ſuppleat unctiones: Gob. *tr.*2.*n.*511. dicit, ſi abſit periculum, ut moriatur infans, poſſe differri totum Baptiſmum; ſi autem eſſet periculum, poterit antiquum chriſma adhibere; imò ſi in ſua Diœceſi ſit talis uſus, poterit antiquo uti, donec novum accipiat.

343 §.2. Si anno necdum finito advertat defecturum chriſma & oleum, affundat guttatim oleum olivarum, ita tamen, ut, quod infunditur, ſit ſemper minùs oleo conſecrato, Gob. *num.* 512.

Q.66. Quæ ſit ſignificatio cęremoniarum Baptiſmi: & quæ authoritas libri baptiſmalis? Reſp. 344

§.1. De ſignificatione cęremoniarum, quæ antecedunt comitantur & ſequuntur Baptiſmum, agunt fusè Bellarm. *hìc à c.*25. & Caſtrop. *tract.*19.*p.*12. breviùs Scouville *in Cathec. de bapt. à q.*93. qui videri poſſunt.

§.2. Liber baptiſmalis facit fidem in quovis tribunali, hinc 345 Parochus circa annotationem in eo libro debet eſſe accuratus, & obſervare ſequentia; 1. Ut notet diem & horam nativitatis, ſi reſciat, nam hoc ſerviet ad ſciendam ætatem neceſſariam pro Ordinibus, jejunio, liberatione à tutela & curatela, pro profeſſione religioſa, &c. 2. Ut diſtinguat Patrinos à teſtibus ſeu aſſiſtentibus pro honore. 3. Ut notet, an Baptiſmus fuerit factus in neceſſitate ſine cęremoniis, an conditionatus tantùm &c. nam ſecundùm dicenda *à num.* 357. debet inde colligi, an cognatio cum hoc vel illo contracta ſit necne. 4. Si baptizetur expoſititius notet, ubi repertus ſit, quot circiter dierum vel menſium, quinam adſtiterint. 5. Si baptizatus erat alienus, moneat Parochum proprium, ut ſuo libro inſcribat omnia. 6. Si conſtet, ſemper addat, quòd legitimè ſit natus ex his vel illis parentibus: ſi neſciantur parentes, notet ignoratos fuiſſe. 7. Sub ſera vel clauſtro cuſtodiat librum, ne à quovis inſpiciatur. De cęremoniis Baptiſmi apud Græcos, videri poteſt Arcudius *l.*1.*c.*17. ubi *c.*16. notat Græcos uti & Latinos adhibere oleum Catechumenorum.

ARTICULUS II.

Qui Patrini, & quod eorum officium. 346

Reſp. I. Patrini ſunt quaſi patres ſpirituales, qui baptizatum de fonte ſuſcipiunt in ſuam curam. Unde eorum officium eſt, baptizatum de rebus fidei inſtruere, orationem Dominicam & Symbolum docere; ad quod obligantur, ſi id ab aliis non fiat. Laym. *l.*5.*t.*2.*c.*9.

Reſp. II. Ut quis validè ſit Patrinus, non certa ætas, ſed requiritur, 1. Uſus rationis. 2. Ut ipſe ſit baptizatus, (quia non poteſt eſſe pater, qui ipſe nondum ſit natus.) Et quidem, ut ejus Baptiſmus fuerit validus, quia acceſſorium ſequitur principale. 3. Ut à parentibus vel Parocho ad hoc deſignatus ſit: ad quod videtur ſufficere, ſi etiam ultrò ſe ingerens ſit admiſſus: deſignatos autem ritè à parentibus, Parochus non validè mutat, Dian. *p.*9.*t.*6.*R.*50. 4. Ut in ipſo Baptiſmo (quia non ſufficit ut in ſolis cęremoniis) per ſe, vel procuratorem tangat, teneat, aut de manu baptizantis ſuſcipiat. 5. Ut id non materialiter tantùm, ſed animo ſuſceptoris, ſive cum intentione id munus gerendi faciat. Laym. *c.*9.*n.*2.

Reſp. III. Validè quidem, ſed illicitè ſunt Patrini. 1. Abbas & Monacus: Quo nomine non veniunt Mendicantes, etſi *Laym.* omnes clauſtrales comprehenſos velit: & quoad Abbates, in multis locis conſuetudo ſit contraria. 2. Conjuges reſpectu conjugum, & parentes reſpectu filiorum, niſi ſit neceſſitas. 3. Moribus infames. 4. Apoſtatæ & hæretici, qui nullo caſu videntur advocandi, quia ea advocatio eſſet proteſtatio quaſi falſæ religionis, cùm nonniſi de falſa fide ſint ſponſuri: etſi Laym. *num.*7. probabiliter dicat, poſſe ſubinde ob gravem cauſam admitti: Catholici verò, ob rationabilem cauſam, infantem hæretici, baptizante Prædicante, ſuſcipere poſſunt ſaltem in Germania, Laym. *n.*6. 5. Plures quàm duo: quia *Trid.* nonniſi unum, aut ſummùm unum & unam permittit, propter cognationem ſpiritualem inde oriri ſolitam. Ideoque mandat Parochis ſub pœna arbitrio Ordinarii infligenda, ut ſi plures ſe offerant, petat ab iis, ad quos ſpectat Patrinos deſignare, ut unum vel duos nominent, eoſque tantùm admittant, qui ſoli cognationem contrahant, eorumque nomina in librum referant, eoſque de contracta ſpirituali cognatione inſtruant, ſcilicet quòd ea impediat dirimatque Matrimonium, non quidem inter ſe, ſed inter ipſos & baptizatum, ejuſque patrem & matrem; ſicut etiam inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem. Excipiunt tamen parentes, quando propriam prolem ſuſcipiunt in neceſſitate. V. Laym. *ll. infrà citandis. Unde reſolves.*

I. In privato Baptiſmo, ob neceſſitatem dato, pater non debet ſuſcipere aut tenere tanquam Patrinus infantem, cùm in hoc caſu nulla ſit patrini neceſſitas, ideoque ſi id vel tunc, vel etiam in Baptiſmo publico temerè faciat, (idem eſt, ſi prolem ſuam ipſe baptizet) graviter peccat, & inſuper contrahit in poſteriore caſu cognationem cum conjuge: atque ut docet Sanch. *de Matr. l.*9.*d.*26. & alii communiter, privatur jure petendi debitum, quod tamen negat Kon. & Dian. *p.*3.*t.*4.*R.*3. V. Bon. *de Matr. q.*3.*p.*5.§.2. Eſcob. *tr.*7.*E.*2. ubi citat *Suar.* negantem.

,, II. Si inter multos patrinos nulli certi à Parentibus aut
,, in eorum defectu, à Parocho deſignentur, qui aliis ſeclu-
,, lis cognationem contrahant, & ſic multi ſimul ea ignoran-
,, tia, vel Parochi negligentia levent, probabile eſt omnes
,, contrahere cognationem; (niſi tamen aſſiſtant tantùm, &
,, non tangant,) V. Laym. *l.5.t.10.p.4.c.8.& t.2.c.9.n.4.* Dian.
,, tamen *p.9.t.7.R.5.* ea *Suar. Merat. & Perez,* dicit, eo caſu
,, nullum contrahere cognationem.
,, III. Parochus graviter peccat. 1. Si ea negligentia fre-
,, quenter omittat nomina baptizatorum referre in librum,
,, tum ob l. gem *Trid.* in re gravi, & ſub pœna gravi; tum
,, ob incommoda, & damna inde ſequentia, *Quintanadv.*
,, *t.2.ſ.11.* 2. Si ejus culpa patrini plures adhibeantur, *Quint.*
,, *l.c.* Ac licèt *Perez & Serra,* apud Dian. *p.9.t.7.R.5.* dicant
,, eſſe probabile, quòd tantùm peccet venialiter, alii tamen
,, mortalis eum damnant.

A D D E N D A.

347 *QUæſt. 67. Quid circa Patrinos & cognationem ſpiritua-
lem ſit præterea notandum?* Reſp. Seqq.
§. 1. Patrini variè appellantur, nam vocantur à jure canonico
fidejuſſores, à Dionyſio Areopagita, ſuſceptores, à Tertull.
ſponſores; à S. Aug. Fidei Doctores: à Thom. Pædagogi in
fide; à Conc. Pariſienſi, Patroni.
348 §. 2. Parochus peccat graviter, ſi baptizet ſolemniter ſine
Patrino, quia adhibitio Patrini eſt una de præcipuis cæremo-
niis, *Tamb. Gob. t.2. num.522.* Platel. *p.5. num. 145.* contra *Poſ-
ſev.* qui dicit, ſi Parentes velint ipſimet inſtruere prolem eſſe
veniale tantùm.
349 §. 3. In Baptiſmo, qui ſub aliqua conditione confertur,
quamvis ſit ſolemnis, *Bon. Quint. Gob. n. 423.* Gorm. *nn. 53.* di-
cunt non eſſe opus Patrino, quia hoc videtur tantùm præcipi
pro Baptiſmo certo, & abſoluto.
350 §. 4. Vel unus tantùm, ſive vir ſive mulier, poteſt eſſe Pa-
trinus aut Matrina, vel ad ſummum unus & una, uti expreſ-
sè *Trid. ſeſſ. 24. de Reform. cap. 2.* & Synodus Colon. ſub Maxim.
Henrico *de Bapt. cap. 8. §. 1. pag. 59.* hinc licitè non poſſunt duo
ejuſdem ſexus ſuſcipere eundem infantem, neque in hoc poteſt
diſpenſare Epiſcopus, quia eſt lex Superioris. Quòd ſi adhi-
beantur, v. g. duo viri, Bonac. & Averſa *qu. 67. ſ. 3. §. Adhuc,*
probabiliter dicunt eſſe mortale, quamvis Sanch. *de Matr. l.7.
d. 57. num. 6.* etiam probabiliter dicat eſſe veniale tantùm: plu-
res tamen poſſunt aſſiſtere veluti teſtes & ad majorem pom-
pam, Gob. *à num. 524.* Hinc ſi plures à parentibus deſignati
ſe ingerant, baptizans poteſt initio diſſimulare, ſed poſteà di-
cat ſatis eſſe, ſi unus, vel unus & una infantem tangat, aut,
ſi permittat omnes tangere, deſignet cum aliquo ligno exter-
no, unum, vel unum & unam, quibus ſolis tradet infantem
baptizatum, non autem aliis, & illos ſolos annotet eſſet Pa-
trinos, reliquos fuiſſe teſtes.
351 §. 5. Si unicus ſit ſuſceptor, *Laym.* vult, ut ſuſceptor ma-
ris ſit mas, & fœminæ fœmina, uti ſtatuit Conc. Nicen. Con-
tradicunt Suar. Fill. Averſa, Gob. *n. 531.* dicentes marem poſſe
ſuſcipere fœminam & contrà, quia jure novo *Trid.* dicitur,
ſive vir, ſive mulier. Et ideò etiam Averſa *ſ.4. §. ult.* & Pignat.
t.7. conſult. 93. nu. 3. docent procuratorem pro viro Patrino ab-
ſente poſſe eſſe mulierem, & contrà. In his tamen quivis de-
bet ſe accommodare conſuetudini ſuæ Diœceſeos: conſuetu-
do autem in his partibus ſtat pro *Laym.*
352 §. 6. Urbanus II. prohibet duos conjuges ſimul levare in-
fantem, ſi tamen alicubi ſit contraria conſuetudo, fieri po-
terit, maximè cùm Nav. Vivald. Sanch. *n. 5.* Tamb. *de Bapt. c.4.
§. 2. nu. 11.* abſolutè putent hodie licere, ideoque Suar. March.
Averſa *ſ.3.* & alii paſſim dicunt, illam conſtitutionem non eſſe
uſu receptam.
353 §. 7. Aliqui negant baptizantem poſſe eſſe Patrinum, quia
videtur requiri diſtinctio baptizantis & Patrini, cùm bapti-
zans aliqua interroget, ad quæ reſpondere debet Patrinus.
Nihilominus poterit hoc probabiliter fieri, ſi baptizans ſub-
ſtituat ſibi alium, qui nomine ſuo levet, hoc enim nullo jure
prohibetur, Gob. *n. 585.*
354 §. 8. *Quintanadv.* putat nunc, per ſe loquendo, licere
omnibus Religioſis & Monialibus eſſe Patrinos & Matrinas,
quamvis olim fuerit prohibitum; quia cauſa hoc prohibendi
olim erat oſculum, quod ſibi dabant Compatres & Comma-
tres, uti colligitur ex Cap. Monaci, De conſecr. diſt. 4. mos
autem ille nunc ceſſavit; Probabiliùs tenent oppoſitum March.
& Gob. *n. 557.* nam etiam inter cauſas fuit cura ſpiritualis, qua
noluerunt onerari Religioſos Monachos, item occaſiones
egreſſuum vel conſabulationum, quas præſcindi voluerunt, hæ
autem cauſæ ſemper manent.
355 §. 9. Mutus ordinariè non debet eſſe Patrinus, quia non
poteſt infantem docere res fidei, Barb. Gob. *n. 555.* Qui autem
ſemel docuit, non tenetur ſæpiùs, ſi inſtructus obliviſcatur,
quia tale onus perpetuum non eſt ſine expreſſo jure imponen-
dum. Quòd ſi puer eſſet filius hæretici, Patrinus ſpecialiter te-
neretur inſtruere in vera fide, quia videt Parentes in illo offi-
cio deficere. Nullus tamen Patrinus tenetur alere puerum,
quem è fonte levavit.
§. 10. Ante ſeptennium admitti non debet aliquis, ut ſit Pa- 356
trinus, etiam ideò, quia ordinariè non poſſet baptizatum do-
cere fidem poſt primam infantiam, unuſquiſque autem tenetur
munus, ad quod obligatur, exercere, Can. *Vos ante omnia.*
De conſecr. diſt. 4. *Opponunt* aliqui apud Pignat. *n. 5.* baptizatos
inter fideles ſatis inſtrui à Parochis, & Parentibus, *ſed* hoc
per accidens eſt, deberet enim ſaltem his deficientibus poſse
inſtruere, & ideò *Synodus Colon.* ſuprà dicit convenire, ut Pa-
trini ſint ſaltem puberes ac ſacro chriſmate confirmati. Poſ-
ſunt tamen impuberes aſſiſtere honoris cauſa. Quòd ſi impu-
bes faciat requiſita velut Patrinus, docent Sanch. *l.7. d.61.* alii-
que cum Pignat. *num. 9.* quòd contrahat cognationem ſpiritua-
lem, quia actus manet validus.
§. 11. Pater poſset eſse Patrinus filii ſui illegitimi; unde, per 357
ſe loquendo, non peccaret, qui id ſuaderet, in ordine ad Ma-
trimonium cum Matre impediendum per cognationem ſpiri-
tualem, Lugo *in Reſp. mor. l.1. dub. 6.* Gob. *n. 568.*
§. 12. Suſceptio vel baptizatio propriæ prolis, etiam extra 358
caſum neceſſitatis, ſecundùm multos non impedit uſum Matri-
monii contracti, quia hoc nullo jure legitur cautum, & quod
fuit olim, videtur revocatum Cap. *Si Vir.* De cognatione ſpi-
rituali: neque verum eſse putant, quidquid dirimit Matrimo-
nium contrahendum, etiam impedire uſum contracti, niſi ubi
jus hoc ordinat: Hanc ſententiam fatetur probabilem Sanch.
l.9. d.26. tenet tamen oppoſitam, quia communem. Addit Gob.
n. 569. ſi mater moriatur in partu, aut pater ante partum, pa-
rentem alterum ſuperſtitem poſse eſse Patrinum vel Matrinam
propriæ prolis.
§. 13. Probabilius eſt, eum non contrahere cognationem, 359
qui à parentibus, vel in horum defectu à Parocho non eſt deſi-
gnatus Patrinus, nam *Trid.* poſtulat eſse deſignatum, ergo de-
ficiente deſignatione non ſequetur cognatio, Sanch. *l.7. d.57.
n.8. & 12.* Averſ. *ſ.3. §. Quarto,* Gob. *à n. 535.* contra *Nav. Hen-
riq. Caſtrop.* & alios.
§. 14. Si plures mares & fœminæ deſignentur, probabilius 360
eſt illum & illam ſolùm contrahere cognationem, non qui pri-
mi fuerunt deſignati, uti vult Tamb. *num. 14.* ſed qui ex deſi-
gnatis primi tangunt infantem baptizatum, reliqui enim non
videntur eſse veri Patrini, cùm primi expleverint totum offi-
cium, Suar. Sanch. *n. 14.* Si autem plures æquè primò tangerent
infantem, cum *Trid.* tantùm prohibeat, & non irritet actum,
hinc videtur probabilius contra *Suar. & Averſam,* omnes con-
trahere cognationem, quia eſt æqualis pro omnibus ratio; &
ita deciſum eſse aſserit Gallemart *ad ſeſſ. 24. cap. 2.* Trid. *de Ref.
Matr.* Similiter docet Pignat. *nu. 6. & 7.* Sacram Congregatio-
nem declaraſse, ſi incertum ſit, quis ex pluribus, qui tetige-
runt fuerit deſignatus, aut quis primus tetigerit, omnes con-
traxiſse.
§. 15. Si Baptiſmus non ſit ſolemnis, & aliquis ſubeat offi- 361
cium Patrini, aliqui affirmant, alii negant, eum contrahere co-
gnationem, uti notant Averſ. *ſ.3. § Secundò,* & Tamb. *c.4. §.3.*
Sanch. verò *l.7. d.62. n.15.* dicit ideò non contrahere, quia mu-
nus Patrini ab Eccleſia inſtitutum eſt tantùm pro ſolemnitate,
ratione cujus tantùm hæc contrahatur cognatio; è contrà ta-
men videtur certum quòd baptizans non ſolemniter contra-
hat cognationem, quia hæc cauſatur ratione Sacramenti, quod
tunc confert: Illi verò non contrahunt, qui aſſiſtunt ſolis cæ-
remoniis, quæ poſteà in Eccleſia ſupplentur. Quintan. *t.1. ſign.*
18 Pignat. *nn. 4.* afferens declarationem S. Congregationis. Et
idem eſt de illo, qui aſſiſtit in Baptiſmo ſub conditione reperi-
to, ſaltem quamdiu non conſtat priorem Baptiſmum fuiſse in-
validum, Averſ. *ſ.4. § Tertiò.*
§. 16. Si Patrini à Parentibus deſignati diù emaneant, & 362
Parochus factus impatiens alium deſignet in Patrinum, ſecun-
dùm Bejam *p.2. caſ.4.* peccat mortaliter, quia facit contra jus
parentum obtrudendo alium fortè non gratum: vel cum quo
nollent habere cognationem, quæ cum hoc videtur contrahi,
quia ſufficit deſignatio parentum vel Parochi, uti habet *Trid.*
& notat Tamb. §. 2. n. 12.
§. 17. Ad cognationem contrahendam neceſſe eſt tangere 363
baptizandum manu; ſaltem mediis veſtibus vel faſciis, nec
ſufficit tangere uno tantùm digito; ſi autem ſuſcipiat ex fonte,
debet ſuſcipere è manibus baptizantis, & non tantùm Patri-
ni vel obſtetricis, ita cum communi Averſ. *ſect. 3. §. Sextò.* Qui
autem ita tenuit vel ſuſcepit infantem, & voluit exercere il-
lum actum velut cœremoniam ab Eccleſia præſcriptam, con-
trahit cognationem, quamvis neſciat illam inde oriri, quia
reſultat ex illo actu exercito per modum cœremoniæ ſacræ,
Averſ. *ſ.4. §. Septimò,* Tamb. §. 4. *num. 4.* Si tamen tenens
haberet animum, quòd nollet eſse Patrinus, non contrahe-
ret, *Averſa, Tamb.* ſuprà. Si autem quis ſuſciperet filium
Caii, putans eſse filium Titii, probabile eſt cum *Sanch. Tamb.
Gob.*

Digitized by Google

Gob. contra *Caſtrop. Pont.* & alios, quòd non contrahat cognationem cum Cajo vel ejus Parentibus, quia reverà non habuit intentionem ſuſcipiendi Cajum: Si tamen voluiſſet ſuſcipere hunc infantem, quicumque demum eſſet, contraxiſſet, uti rectè *Averſa*, & hoc in dubio præſumi debet, inquit Gob. *num.* 537.

364 §.18. Si Cajus levet infantem tanquam Procurator nomine Titii, Cajus non contrahit cognationem, quia non eſt verè Patrinus, nec ipſe deſignatus eſt, nec etiam intentionem habet nomine ſuo levandi, Sanch. Averſ. *ſect.* 4. §. *Octavò*. Gob. *n.* 550. contra *Sot. Tol.* & alios. Putatque Sanch. *l.* 7. *d.* 59. *n.* 4. etiam Titium non contrahere, ſicuti Sacerdos non contraheret, ſi baptizaret per Diaconum ſibi ſubſtitutum, ſed Perez Averſ. Caſtr. *tr.* 19. *p.* 11. Tamb. *n.* 8. Gob. *num.* 546. probabilius dicunt Titium contrahere, ſicque declaratum eſſe à Sacra Congregatione, uti teſtantur Gallemart *ad Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 2. *de Ref. Matr.* & Baſ. Pontius *de Matr. lib.* 7. *cap.* 39. *num.* 10. Ratio autem eſt, quia, ſecundùm jura, poteſt quis medio Procuratore, quod per ſe ipſum, & actio tangendi poteſt alteri committi; & ita Magnates ſemper ſolent per Procuratorem levare infantes, qui tamen judicio omnium ſunt veri Patrini. Quòd autem Sacerdos non contrahat cognationem, quando Diaconus baptizat ex ejus commiſſione; Ratio eſt, quia Diaconus non baptizat nomine Sacerdotis, ſed vel ſuo vel Chriſti nomine.

Objici poteſt adhuc ex *Sanchez* 1. Ad cognationem ſpiritualem contrahendam requiritur actio perſonalis tangentis. 2. Cognatio legalis non oritur niſi ex adoptione perſonali. 3. Similiter cognatio carnalis non oritur niſi ex actione perſonali, ergo nec ſpiritualis. 4. Nullus eſt textus ſignificans cognationem ſpiritualem contrahi ratione Procuratoris, ergo. Reſp. ad 1. Requiritur actio phyſicè perſonalis, n. moraliter & imputativè perſonalis, c. hæc autem ponitur per Procuratorem, qui tangit contactu phyſicè ſuo, ſed moraliter ſui principalis. *Ad* 2. Hoc eſt aliquid ſpeciale, quia lex vetat adoptionem, non verò ſuſceptionem infantis fieri per alium. *Ad* 3. Actio tangendi poteſt alteri committi, non autem actio generandi. *Ad* 4. Hoc ipſo, quòd ſuſceptio per Procuratorem permittatur ab Eccleſia, ſufficienter deciditur cognationem illi annexam poſſe per eundem Procuratorem contrahi.

365 §.19. Si Titius, qui dederat Cajo commiſſionem levandi pro ſe, revocaret hanc ſuam commiſſionem, antequam Cajus etiam revocationis ignarus, levaret, Titius cognationem non contraheret, quia ſicuti in Matrimonio, ita etiam in his actibus requiritur conſenſus perſeverans, Bald. Felin. Sanch. *num.* 8.

366 §.20. Si communitas aliqua, v.g. Capitulum fiat Patrinus infantis, quem levet per Procuratorem, Sanch. *num.* 7. putat nullum è Canonicis contrahere cognationem; ſed contradicit *Abbas*, quia quando actus non poteſt convenire univerſitati, reſolvitur in ſingulos. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed prima videtur probabilior, cùm ſinguli non ſint Patrini, ne ſint plures, quod vetat *Trid.* unde nec ſinguli tenebuntur infantem inſtruere, ſed ad ſummum tenebitur Capitulum uni demandare, qui faciat nomine omnium.

367 §.21. Si Titius abſens & ignorans deſignetur Patrinus, ponaturque Cajus pro Titio ſupplens, Cajus non contrahit cognationem, ſecundùm ante dicta, neque etiam Titius, quia nec intentionem habuit, nec dedit commiſſionem, Sanch. Caſtrop. Gob. *num.* 550.

368 §.22. Si fidelis baptizet prolem hominis infidelis, *S. Anton. Silv. Henriq. Con.* aliique multi cum Averſa *ſ.* 4. §. *Quartò*, docent fidelem contrahere cognationem reſpectu parentum infidelium, hos autem cognationem habituros, ſi baptizentur, quia Eccleſia ſine diſtinctione & limitatione ſtatuit cognationem inter tales perſonas: ſed oppoſitum tenent *Dur. Sot. Led. Reb. Pontius*, *Bon.* aliique cum Sanch. *lib.* 7. *d.* 60. Ratio eſt 1. quia Eccleſia nihil curat de illis, qui ſunt foris extra Eccleſiam. 2. Quia aliàs talis cognatio ſtatim oriretur utrimque, cùm ſit relatio mutua. 3. Et præcipuè quia nulla de hoc invenitur lex, & multò minùs de tali modo, quo poſteà reſultaret cognatio ratione Baptiſmi præteriti; nihil autem tale aſſerendum eſt, ſi non inveniatur ſtatutum poſitivè in jure.

369 §.23. Si infidelis baptizet aut levet infantem hominis fidelis, *Palud. Tolet. Roſel.* aliique cum Averſa *ſ. Quintò*, dicunt, ut ante, contrahi cognationem in actu ſecundo ex parte hominis fidelis, & in actu primo ex parte infidelis: ſed iterum probabiliùs contradicunt *S. Th. Valent. Nav.* aliique §. præced. citati pro ſecunda ſententia, ob rationes ibi datas.

370 *Q.* 68. *An Catholicus poſſit eſſe Patrinus infantis hæretici à Prædicante baptizandi?* Reſp. Laym. Tann. Gob. *t.* 2. *num.* 565. *&* *Buſemb.* ſuprà abſolutè affirmant fieri poſſe ob piam & notabilem utilitatem, quia Patrinus per hoc tantùm profitetur, quòd puerum ſuſcipiat in curam ſuam inſtruendum in vera fide, facitque ſaltem hanc cæremoniam catholicè obſervari: Caſtrop. F. Lugo, Tamb. *c.* 4. §. 2. *num.* 8. id admittunt, ſi fiat ex gravi metu, & proteſtetur ſe omnia velle ſecundùm morem Eccleſiæ Romanæ. E contrà Navar. Azor. Leſſ. *in Auct. v. Baptiſmus caſu* 1. Verjuys *t.* 6. *art.* 8. negant unquam licere, tum quia multæ interrogationes diſſonæ à catholica fide ab ipſis exiguntur, tum etiam quia eſt tacita approbatio ritus ipſorum. Itaque videtur diſtinguendum: nam ſi reverà hæc ita exigantur, aut prudentum judicio cenſeatur approbari ritus acatholicus, patet non licere, cùm hæc ſint intrinſecè mala; ſi autem iſta abſint, uti ordinariè videntur abeſſe in Germania, dicendum eſt licere.

Q. 69. *Quid addendum ſit circa admiſſionem Patrini hæretici?* R. Seqq. 371

§.1. Peccat, qui rogat hæreticum, ut ſit Patrinus catholici infantis, tum quia petit eſſe inſtructorem in fide, qualis hic & nunc eſſe non poteſt, niſi in fide mala; tum etiam quia petit, quod non poteſt ab hæretico fieri ſine peccato, nam talis proxima & propriè dicta communicatio in rebus ſacris eſt interdicta hæretico, Gob. *t.* 2. *n.* 64.

§.2. Quamvis Parentes, ſecundùm dicta *n.* 350. cogerentur infantem mittere, aut permittere baptizari à Prædicante, tamen addere debent patrinum Catholicum, tum quia ſi adhibeatur hæreticus, hic mortuis parentibus petet infantem educandum in ſuis erroribus, quod tenentur præcavere parentes; tum etiam ideò, quia baptizati ritu hæretico & levantibus ſolis patrinis hæreticis exponuntur periculo ſequendi hæreſim, nam per fraudem ipſis imponitur, quaſi in Baptiſmo profeſſi ſint & juraverint fidem illam. 372

§.3. Ubicumque & à quocumque baptizetur infans, Authores apud Gob. *n.* 559. & cum *Verj. art.* 9. communiſſimè docent admitti non poſſe patrinum hæreticum, tum quia hæreticus eſt incapax illius officii, tum quia proles objiceretur periculo perverſionis, uti ante dictum eſt. Putat quidem *Laym* licere in Germania, quando adeſt gravis cauſa vel neceſſitas; conſentit *Caſtrop.* ſi alioquin naſceretur gravis offenſio, aut parentes facerent infantem deferri ad Prædicantem, ſed adhuc contradicunt *Tann.* aliique communiùs, dicentes eſſe intrinſecè malum. Duæ tamen praxes licitæ ſunt: prima eſt Tann. & Gob. *nu.* 560. ut baptizans in tali neceſſitate omittat omnia, quæ patrinum concernunt, & infantem baptizatum reddat obſtetrici. Altera eſt aliorum in quibuſdam urbibus acatholicis uſurpata, ut baptizans, præter hæreticum, deſignet alium Catholicum ex voluntate parentum, qui puerum tangat aſſiſtente hæretico quaſi ad honorem, & tum inſcribat libro baptiſmali verum patrinum Catholicum; notet autem hæreticum fuiſſe tantùm teſtem; Quòd ſi nullum timeatur incommodum, melius eſt omittere omninò patrinum, quàm adhibere hæreticum; quia præceptum adhibendi tum tantùm obligat, quando poteſt haberi idoneus, Tamb. *c.* 4. §. 2. *n.* 6. 373

Denique Parochus baptizans utiliter facit. 1. Si adſtantibus breviter explicet ſignificationem cæremoniarum. 2. Si moneat parentes, imprimis ne infantes faciant ſecum in lecto cubare ante unum vel alterum annum; quia periculum eſt in ſomno opprimendi vel ſuffocandi: deinde ne committat improbis nutricibus, vel poſteà hæreticis Magiſtris: prætereà prolibus adultioribus ſignificent diem Baptiſmi, tum ut ſciant ætatem ſuam, tum etiam ut illum diem piè celebrent, more Majorum. Baptizaturus autem ante omnia formet intentionem faciendi, quod Chriſtus inſtituit, vel quod facit Eccleſia.

CAPUT II.

De Confirmatione. 374

DUBIUM I.

Quid ſit, & quæ ejus materia & forma.

RESP. I. Confirmatio eſt unctio Chriſmatis ſub præſcripta forma verborum, in fronte baptizati, ab Epiſcopo; qua is ex Chriſti inſtitutione, gratiæ augmentum & robur accipit.

Reſp. II. Materia ejus remota eſſentialis eſt Chriſma, confectum ex balſamo & oleo olivarum, benedictum ab Epiſcopo. Ita commun. Doct. *Unde reſolves:*

I. Non ſufficit ſolum balſamum, ut voluit *Canar:* nec ſolum oleum, ut voluit *Cajet. Sotus, Nav.*

II. Etiam benedictio Epiſcopalis eſt de eſſentia, ut habet communis contra *Caj.* ideoque nulla delegatione, ſive Epiſcopi, ſive Papæ, ſimplex Sacerdos poteſt conficere chriſma, Kon. *d.* 72. *a.* 3. *dub.* 1. *c.* 4.

III. Perinde eſt ad ſubſtantiam Sacramenti, ſive chriſma ſit novum, ſive vetus; licèt graviter peccet, qui utitur alio, quàm novo, id eſt, illo anno conſecrato: In quem finem quotannis in die Cœnæ conſecratur, veteri combuſto.

Reſp. III. Materia proxima, eſt unctio in fronte, per manum Epiſcopi, (unde etiam hoc Sacramentum, manus impoſitio dicitur à S. Luca *Act.* 8.) in formam Crucis fa-

Digitized by Google

„ cta: quæ omnia ſunt de neceſſitate Sacramenti, ut habet
„ communis. *Unde reſolves.*
„ I. Etſi ex neceſſitate præcepti, unctio fieri debeat pollice
„ manus dextræ; valida tamen eſſet, ſi fieret digito etiam ſi-
„ niſtræ manus; quia verè fieret per impoſitionem manus Epi-
„ ſcopalis, ita *Prap.* & alii contra *Suar.* Peccabit tamen Epi-
„ ſcopus graviter contra univerſalis Eccleſiæ morem, *V. Laym.*
„ hic *c.* 2. & Eſc. *l.* 7. *Ex.* 3. ubi docet probabile eſſe, non pec-
„ care mortaliter.
„ II. Probabile eſt, requiri ad valorem Sacramenti, ut un-
„ ctio fiat ab Epiſcopo immediatè, nullo inſtrumento median-
„ te, Ita *Fill. & Laym.* contra quoſdam, quia debet fieri per
„ impoſitionem manus. Eſcob. *l.* 7. *E.* 3.
„ Reſp. IV. Forma vera & neceſſaria, in Eccleſia latina
„ eſt: *Signo* (ut habet Trid.) vel *Conſigno* (ut habet S. Thom.
„ *te ſigno Crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine*
„ *Patris, &c.* In qua, utrum de eſſentia ſit ut utraque actio,
„ ſignandi & ungendi, expreſsè ſignificetur, diſputant Scho-
„ laſtici, Laym. & Fill. *t.* 5. *d.* 10. Kon. *l. c. art.* 4. Dian. *R.* 27.

A D D E N D A.

375 QUæſt. 70. *Quid prætereà ſit notandum circa materiam & formam Confirmationis?* Reſp. Seqq.

§. 1. Certum eſt oleum pertinere ad materiam eſſentialem hujus Sacramenti: intelligitur autem oleum olivarum, uti cum *S. Th.* & aliis notat Averſ. *q.* 72. *ſ.* 3. §. *Tertiò.* Et quamvis probabilius ſit, etiam balſamum eſſe partem eſſentialem materiæ, tamen ſententia dicens requiri tantum ex præcepto, probabilis eſt, quam præter *Caj. Sot. Nav.* tenent *Cov. Vivald. Vict. Valent. Zanard.* & alii apud Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *R.* 23. & *Averſa ſupra.* Ratio petitur ex Cap. *Paſtoralis.* De Sacram. non iterand. ubi Inn. III. interrogatus de confirmato in ſulo oleo, dicit nihil eſſe iterandum, ſed caute ſupplendum, quod incautè prætermiſſum fuerat. *Nec obſtat*, quòd Florent. dicat materiam eſſe Chriſma confectum ex oleo & balſamo, nam etiam dicit materiam Euchariſtiæ eſſe vinum aqua mixtum; item materiam Pœnitentiæ etiam eſſe ſatisfactionem, ſatis autem conſtat, quod non ſint materia eſſentialis, hinc concludit *Dicaſt.* hic *n.* 29. balſamum non requiri ad valorem ſed tantùm ex præcepto, non purè Eccleſiaſtico, ſed divino Chriſti, quod colligimus ex antiqua traditione Eccleſiæ, & PP.

376 §. 2. Si haberi non poſſet Chriſma ex oleo & Balſamo, non peccaret, qui in articulo mortis confirmaret aliquem ſolo oleo infirmorum, quia opinio eorum, qui dicunt ſufficere ſolum oleum, ſecundùm dicta, eſt probabilis, ergo in caſu neceſſitatis licitum eſt ſecundùm eam procedere, Gob. *in Exp.* *t.* 2. *n.* 744. & conſtat ex dictis à *n.* 194.

377 §. 3. Sufficit balſamum cujuſcumque regionis, dummodò ſit in ea quantitate, ut det ſui odorem, quamvis in ſingulis partibus olei non ſit aliquid balſami, Con. Bonac. Gob. *num.* 745.

378 §. 4. Quamvis communior & probabilior ſententia ſit cum Platel. *p.* 5. *num.* 253. quòd ſimplex Sacerdos, ne quidem ex commiſſione Papæ, poſſit conſecrare Chriſma pro Confirmatione, tamen *Caj. Valent. Barb. Gob.* ſupra aliique apud Averſ. *ſect.* 2. §. *Adhuc*, probabiliter contradicunt, ſi enim poteſt confirmare, cur non conſecrare Chriſma ad Confirmandum?

579 §. 5. Probabilius videtur, quòd Sacerdotes Epiſcopo neceſſarii ſint ad benedicendum Chriſma, nam in rituali Romano dicitur de illis, quòd ſint & teſtes & cooperatores, jubenturque ipſi poſt Epiſcopum inſufflare, ſignare, oſculari ampullam &c. non item Diaconi & Sub-Diaconi, qui vocantur miniſtri tantùm & aſſiſtentes.

380 §. 6. Opinio *Henriq. Vivald.* & aliorum, qui putarunt unctionem fieri poſſe medio aliquo inſtrumento, non videtur probabilis, quamvis probabilem agnoſcere videatur Dicaſt. *n.* 151. nam partialis materia Confirmationis videtur eſſe impoſitio manus Epiſcopalis, per quam ſolam initio ab Apoſtolis collatam Confirmationem docet S. Th. Scot. Gabr. Sot. Suar. Dicaſt. *num.* 66. aliique apud Averſam *ſ.* 1. §. *Tertiò*, contra *Bellarm.* & alios. *Nec obſtat*, quòd Can. *Si quis ſuadente diabolo*, dicatur eſſe manus injectio, ſi alium fuſte verberem, *nam* reſpectu illius Canonis etiam dicor injicere manum, ſi Clericum petam lapide vel conſpuam; ergo patet ampliore modo ibi ſumi, uti rectè Averſa *ſ.* 3. §. *Ad.* Ubi addit, ſi Epiſcopus laboraret pollice dextræ manus, ungere poſſe alio digito. Addunt Nugn. Dian. Dicaſt. *num.* 149. non ſatis conſtare, quòd mortaliter peccaret Epiſcopus, ſi abſque cauſa uteretur alio digito, quàm pollice dextræ.

38r §. 7. Pro explicandis variis Canonibus Conciliorum & dictis SS. PP. notandum eſt cum Gorm. *hic nu.* 1. varias ab initio Eccleſiæ fuiſſe manuum impoſitiones: 1. Erat curativa, de qua *Marci ult. Super ægros manus imponent, & benè habebunt.* 2. Reconciliativa, cum qua dabatur abſolutio ſacramentalis pœnitentibus, præſertim publicis. 3. Ordinativa, per quam ordinabantur Miniſtri Eccleſiæ. 4. Confirmativa, per quam conferebatur hoc Sacramentum Confirmationis. Similiter variæ fuerunt unctiones 1. erat Altarium, Calicum, & aliorum pro uſu Eccleſiæ. 2. Baptizatorum in vertice. 3. Exorcizandorum, ad expellendum dœmonem. 4. Ordinandorum in vertice & digitis. 5. Moribundorum, quæ eſt extrema unctio. 6. Confirmandorum, de qua hic egimus.

§. 8. Per formam Confirmationis apud Latinos ſignificari debent, ſaltem ex præcepto. 1. Perſona confirmantis, ſaltem implicitè. 2. Actus, tam ſignandi per formam Crucis, quàm ungendi per ſacrum Chriſma. 3. Perſona confirmandi. 4. Unitas divinæ eſſentiæ. 5. Trinitas perſonarum, Dicaſt. *à num.* 74. Averſa *ſ.* 4. §. *Secundò*, & rationem dat S. Th. *qu.* 72. *art.* 4. cur ſignificari debeat unitas eſſentiæ, Trinitas perſonarum & Crucis ſignum, quia cùm Confirmatio ſit ad plenitudinem roboris fidei in Baptiſmo acceptæ, per hanc debuerunt iterùm præcipua illa Myſteria inculcari, itemque præferri Crucis ſignum, in quo Chriſtus triumphavit, velut prima teſſera & inſigne Chriſtianorum, nam baptizati, per caracterem hujus Sacramenti ſpecialiter conſignantur in milites Chriſti, cùm per Baptiſmum ſint tantùm domeſtici, ſive Eccleſiæ filii. Videri poſſunt hæc fuſiùs apud Suar. *d.* 33. *ſ.* 5. & breviter apud Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *R.* 27. 382

§. 9. Forma apud Græcos eſt, *Signaculum donationis Spiritus ſancti*, omiſſo verbo, pro more Græcorum, & ſenſus eſt, hoc ſigno donantur munera Spiritus ſancti, uti latè Arcud. *l.* 2. *cap.* 6. qui *c.* 7. etiam fuſè probat hanc formam eſſe validam, & continere omnia, quæ requiruntur ad eſſentiam; Quod etiam declaravit Urbanus VIII. apud Illſ. *de Sacram. num.* 7. tenentque etiam alii; quos refert Illſ. *de Confirmatione n.* 41. Ibidem oſtendit *Arcudius*, quamvis Græci ungant etiam oculos, nares, os, aures, pectus, manus, pedes, tamen ex eorum mente opus non eſſe ungere niſi frontem. Idem Arcud. *cap.* 1. oſtendit hoc Sacramentum à SS. PP. aliquando vocatum eſſe impoſitionem manuum: Illius autem veritatem probat cap. 3. ex Scriptura; & c. 4. ex SS. PP. *c.* 5. ex eiſdem PP. evincit materiam ejus eſſe ex oleo & balſamo. Quòd autem caracterem imprimat, oſtendit cap. 17. Denique quòd iterabile non ſit, probat cap. 18. & ſeqq. Atque inde rectè infertur, ſi confirmatus moreretur, ac à mortuis ſuſcitaretur, non eſſe denuò confirmandum, uti nec denuò baptizandus vel ordinandus eſſet, quia anima retinuiſſet caracteres illos, aliud tamen eſt de Matrimonio cum uxore ſua, quod iterùm contrahi deberet, quia omnino deſiiſſet, uti dicetur ſuo loco. 383

De mutationibus ſubſtantialibus vel accidentalibus materiæ aut formæ Confirmationis, videri poſſunt dicta à num. 18. 21. 23. 29. 44. Quandonam autem ſit inſtitutum hoc Sacramentum dictum eſt num. 3.

D U B I U M II.

Quis Miniſter, & quod ſubjectum. 384

„ REſp. I. Miniſter ordinarius validæ Confirmationis,
„ eſt ſolus & omnis Epiſcopus, etiam excommunica-
„ tus vel hæreticus: ex commiſſione autem, vel delegatione
„ Pontificia, etiam ſimplex Sacerdos. Eſt communis. *V. Laym.*
„ *l.* 5. *t.* 3. *c.* 6. Bon. *t.* 1. *d.* 3. *p.* 2. *Unde reſolves:*
„ I. Etſi Epiſcopus graviter peccet, ſi vel in aliena diœceſi,
„ vel ſibi non ſubditos confirmet ſine proprii Epiſcopi con-
„ ſenſu, ſaltem tacito, propter defectum juriſdictionis, va-
„ lida tamen eſt Confirmatio, quia iſta non requiritur neceſ-
„ ſitate Sacramenti, ſed præcepti tantùm.
„ II. Excuſatur à peccato Epiſcopus, ſi ex alia diœceſi ac-
„ currentes confirmet, quia præſumitur tacitus conſenſus al-
„ terius Epiſcopi, cui id gratum eſſe cenſetur præſertim ſi
„ conſuetudine ita receptum ſit, vel à proprio ægrè confir-
„ mari poſſint. Ita contra Bon. *d.* 3. *de ſacr.* docet Tann. *in* 3.
„ *p. d.* 4. *dub.* 3. Sà *V. Confirmatio*, & alii.
„ III. Peccat graviter Epiſcopus, ſi longo tempore non
„ confirmet, quia ſubditos ingenti bono privat.
„ Reſp. II. Validè confirmantur omnes, & ſoli baptizati
„ nondum confirmati. Ratio eſt, tum ex illo Act. 2. *Replevit*
„ *totam domum:* tum ex uſu & traditione Eccleſiæ: tum quia
„ omnes indigent ejus effectu, & ſunt capaces. Licitè verò
„ confirmantur iidem, qui validè, dummodò conſtet non
„ ponere obicem, ſive Sacramento, ſive ejus effectui. Ratio
„ patet ex dictis. *Unde reſolves:*
„ I. Etiam infantes, & rationis impotes, validè hoc Sacra-
„ mentum ſuſcipiunt.
„ II. Etſi quoad infantes, conſultius ſit, differre uſque ad
„ rationis uſum; tum ob reverentiam Sacramenti, tum ob pe-
„ riculum iterationis; tum ob Eccleſiæ uſum: nihilominus
„ ob rationabilem cauſam etiam ante iis licitè datur, v. gr. ſi
„ timeatur diuturna abſentia Epiſcopi, vel hic ad iſta loca
„ raro veniat: item ſi infans ſit in periculo mortis, (in quo
qui-

Digitized by Google

quidam dicunt debere dari) denique ſi ſit filius Principis. Laym.*l.c.*Fill.*tr.3.c.2.*

III. Etiam perpetuò amentes (præſertim ſi aliquando uſum rationis habuerint) licitè confirmantur, etſi per accidens nunquam ſint ſpiritualiter pugnaturi. Ita Suar. Fill. *Laym. l.c.*Kon.*q.72.a.8.n.83.*

ADDENDA.

385 Q*Uaſt.71. Quid præterea notandum ſit circa Miniſtrum & ſubjectum Confirmationis?* R. Seqq.

§.1. Quamvis aliquibus Abbatibus fuerit conceſſa poteſtas exercendi omnia Pontificalia excepta tantùm collatione Ordinum, conſecratione Altarium & Eccleſiæ, tamen declaravit Greg.XIII.apud Lug.*in Reſp. mor. l.1.d.7.* non comprehendi facultatem confirmandi, Gob.*tr.2.n.*750. Poteſtque etiam videri Arcudius *l.2. à c.11. uſque ad* 17. ubi contra Photium & aliquos Græcos probat ſolum Epiſcopum eſſe Miniſtrum ordinarium, Presbyterum verò eſſe tantùm extraordinarium.

386 §.2. Dicendum eſt contra *Ledeſ.* quòd ſolus Papa poſſit ſimplici Sacerdoti committere collationem Confirmationis, Aver. *q.72.ſ.5.§.Et ex his*, Caſtrop.*tr.*20.*p.9.2.4.* Eſtque falſum illud principium, quòd Epiſcopus poſſit, etiam in extraordinariis, totum hoc pro ſua Diœceſi, quod poteſt Papa pro tota Eccleſia, præſertim ſi vera eſt ſententia communior, quæ dicit Epiſcopos habere juriſdictionem & poteſtatem ſuam, à Chriſto quidem, ſed mediatè, per Papam.

387 §.3. Epiſcopus venialiter peccat, ſi confirmet necdum ipſe confirmatus; confirmat tamen validè, quia hæc poteſtas non fundatur in Sacramento vel caractere Confirmationis, ſed Ordinis Epiſcopalis, ideòque debet Epiſcopus eſſe conſecratus, Dian. *in Comp. v. Confirmatio n.*13. Gob.*n.*751.

388 §.4. Epiſcopus tenetur ſuis expenſis circumire ad confirmandum, niſi longa & rationabilis conſuetudo fecerit jus exigendi illas expenſas, Gob. *n.* 752. Quòd ſi ad octo, vel decem annos differat circum ire, & miniſtrare hoc Sacramentum, peccat graviter, niſi eacuſet moralis impoſſibilitas; *Nec obſtat*, quòd qui omittit ſuſcipere, non peccet, *nam* etiam fidelis omittens ſæpius confiteri vel communicare per annum non peccat, & tamen mortaliter peccat Parochus nolens ei in his miniſtrare, ergo ſimiliter Epiſcopus. Et ratio utriuſque eſt, quia ad hoc tenetur ex officio & ſtipendio, Dicaſt.*n.*141. Si tamen adſit rationabilis cauſa omittendi, non eſt damnandus, qui ad tres vel plures annos differt, Pax-Jord. Gob. *n.*753.

389 §.5. *Nugnus* putat Epiſcopum peccare mortaliter, ſi confirmet extrà Eccleſiam, ſed meritò à mortali excuſant Palud. Suar. Præpoſ. Bonac. Dian. apud Averſ.*ſ.3. §. Quintò*. Imò Dicaſt.*num.*148. abſolutè dicit Confirmationem conferri poſſe extra Eccleſiam. Nec opus eſt, ut confirmans vel confirmandus ſit jejunus, nam *Cap. ut Jejuni, de Conſecr. diſt.*5. id ſtatuens ſolùm habet vim conſilii, eſtque jam abrogatum, Averſ. Gob.*n.*769. Habetque etiam uſus, ut Confirmatio detur, etiamſi ſit dies ferialis: mos autem dandi à prandio improbatur ab aliquibus, ſed ſi juſta cauſa adſit improbari non debet: ſaltem collatio Confirmationis manè incæpta continuari poteſt in longum tempus poſt prandium, ſi adſit magnus numerus confirmandorum.

390 §.6. Si commodè poſſint, deberent Epiſcopi confirmare etiam in carcere illos, qui educendi ſunt ad ſupplicium, ſi petant; item infantes jam morituros, S.Th. S. Bonav. Dicaſt. *n.* 93. Gob.*n.*760. 765. 768. Imò Bon. & Quintanadv. citans plures apud Gob.*n.*771. dicit mortaliter peccare Epiſcopos, ſi moribundum vel ſuſpendendum petentem non confirment, ſed Eſc. F. Lug. *de Sacr. lib.3. c.3.* & alii probabilius negant eſſe mortale, imò nullum peccatum eſt, tum quia communiter excuſat incommoditas talibus miniſtrandi hoc Sacramentum cum ſolemnitate debita, tum etiam, quia jam non eſt conſuetudo, ut fiat.

391 §.7. Etiam illos perpetuò amentes, qui nunquam uſum rationis habuerunt, poſſe confirmari, docent Suar. Henriq. Lay. Con. Dicaſt.*n.*92. contra *Sotum Valent. Merat.* ſed attendi debet conſuetudo, quam tamen aliqui dicunt, non obligare, ſi alicubi ſit non confirmandi, quia hoc pendet à libera voluntate Epiſcoporum. Pro infantibus, melius eſt eapectare uſum rationis; in locis tamen Miſſionum, & inter hæreticos, quò rariùs veniunt Epiſcopi, convenienter confertur etiam infantibus, Verjuys *tr.*17. nam & Græci, teſte Arcud. *l.1.c.13.* ſtatim poſt Baptiſmum infantibus conferunt Confirmationem.

392 §.8. Si quis afferat dimiſſoriales ex alia diœceſi pro Ordinibus, vel prima tonſura hic ſuſcipienda, Epiſcopus noſter licitè eum confirmat, quia cùm Confirmatio prærequiratur, etiam ad hanc cenſetur conſentire Epiſcopus dimittens, Henriq. Zambr. Laym. Dian.*p.3.t.4.R.*24. Dicaſt.*n.*130. contra Bonac. *de Sacra.d.3.p.2.* Quòd ſi ad accipiendam Confirmationem conveniant ex aliis Diœceſibus ſine ſpeciali licentia, Bonac.*n.*20. Dicaſt. *à num.* 128. dicunt eos non poſſe confirmari ab Epiſcopo alieno, quia non habet juriſdictionem in non ſubditos, ſed rectè contradicunt Henriq. Præpoſ. Laym. Barb. Tann. Caſp. Sà, Averſ.*ſ.5.§.Quinto*, Burgh.*cent.3.caſ.*97. Delo. *de Imm. Eccl. c.* 11.*dub.1.ſ.2.n.*20. idque fieri poſſe ſine ullo ſcrupulo, docent Dian.*p.4.t.4.R.*50. & Steph.*t.5.d.3.n.1.* quia hoc ratum, & gratum eſt aliis Epiſcopis, uti probat praxis.

§.9. Dubitans, an ſit confirmatus, aut an rectè, petere 393
poteſt confirmari ſub conditione, *ſi non eſt confirmatus*; requiritur tamen majus dubium, quàm pro Baptiſmo, quia Confirmatio non eſt ita neceſſaria, Nugn. Bardi, Schild.*t.6. c.3.* Gob. *num.*763.

DUBIUM III.

Quæ Confirmationis neceſſitas, & cæremoniæ.

R*Eſp.* I. Non eſt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii, neque, per ſe, præcepti. Eſt communis S. Th. & aliorum, contra *Scot. & Sylv.* Ratio, tum quia Eccleſia non urget ejus ſuſceptionem ullis pœnis; tum quia nec ex Scriptura, nec traditione, neque fine aut inſtitutione Sacramentale præceptum colligitur: Et Canones qui in contrarium afferuntur, ſatis explicantur de neceſſitate ad melius eſſe.

Dixi, *per ſe*, quia per accidens aliquando poteſt eſſe neceſſaria ad ſalutem, ex præcepto charitatis ſui, vel proximi, vel alio, v. gr. ad cavendum ſcandalum; vel ratione conſcientiæ, qua quis valdè metuit, ne in tormentis deficiat ſine hoc Sacramento. *Unde reſolves:*

I. Negligere hoc Sacramentum, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, non eſt mortale, Suar. Laym. *l.5.t.3.c.*5. Bon. *d.3.q.1.p.2.* ubi ex aliis multis docent, nullum eſſe præceptum illud ſuſcipiendi.

II. Etſi omiſſio ex contemptu, v. g. ſi quis id nihili faciat, aut puerile, aut vile habeat, ſit mortalis, talis tamen non cenſetur eſſe, cùm quis ejus oblatam occaſionem, quam poſteà non facilè habiturus eſt, negligit. Ita commun. contra Syl. *v. Confirm.* & Tol.*l.2.c.4.*

III. Præceptum, quod habetur in Trid.*ſeſſ.23.c.4. de Ref.* non ligat omnes, cùm ſit hypotheticum, ſed tantùm ordinandos, vel initiandos prima tonſura. Cujus omiſſionem non eſſe mortalem, contra Tan. docent Henriq. Valent. Suar.*d.38.ſ.1.* & Nav.*man.c.*22. qui addit, nequidem Epiſcopum peccare mortaliter, ordinando non confirmatum, aut ſi ipſe non confirmatus ordinet. V. Regin.*l.28.c.3.*

Reſp. II. Circa cæremonias Confirmationis, ſcienda ſunt ſequentia.

I. Etſi ſervandi ſint ritus in Pontificali præſcripti, peccetque graviter Epiſcopus, ſi confirmet ſine pluviali, mitra, vel pedo, uti & ſi Ordines ſacros conferat cum ſolis indumentis Miſſæ, Dian. *p.7.t.10.R.*31. non tamen ſemper erit mortalis alicujus omiſſio, v. g. alapæ, aut cerei, poteſt autem conferri loco quovis decenti, etiam extra Eccleſiam; & à prandio non jejunis, omni anni tempore.

II. Sub gravi culpa, ut docet Nav.*man c.22.* ex communi, requiritur Patrinus; iſque unus tantùm (licèt *Tol.* duos admittat) qui ſi confirmatus non ſit, peccat graviter ſecundum communem: (*Eſcob.* tamen ex *Kon.* docet, non eſſe mortale) quod probabile eſſe docet Quitan. *t.2. ſ.7.* imo nullum, ſi fiat in neceſſitate, & non contrahit cognationem, ut docet *Sanch. Suar.* contra *Sylv. Sà*, & alios. Debetque eſſe diverſus à Patrino Baptiſmi, ſaltem extra neceſſitatem (licèt cum *Bon & Hurt.* id neget Quint.*ſ.7. &* 14. & ſecus facientem non peccare mortaliter, dicat Dian. *p.3.t.4. R.*21.) & non Monachus (niſi factus Epiſcopus.) Admitti tamen, & illos, & Moniales poſſe ſine culpa, docet idem Quin. *ſ.*18. niſi in eorum Religione ſit prohibitum, eo autem nomine non excludi Mendicantes notat *Kon.* & alii 5. cum Dian.*p.9.t.6.R.*32. Nec refert, ſecluſa conſuetudine, num vir ſit, aut fœmina. Neque etiam contrahit obligationem inſtruendi confirmatum, ſed tantùm cognationem ſpiritualem cum eo, & ejus parentibus, dummodò tamen eum tangat.

III. *Frons* confirmati obliganda eſt faſcia linea, cruce notata, geſtanda uno, tribus vel ſeptem diebus, pro conſuetudine; illota interim fronte. Poteſt etiam, ſi ratio ſubſit, ſtatim auferri, & frons ablui, ipſa autem comburi, vel honeſtè aſſervari debet, nec ad profanos uſus adhiberi, propter contactum criſmatis; neque ſolvens illam, contrahit cognationem. V. Præp. *in 3.p.q.2.a.*12.

IV. Parochos teneri in librum referre nomina confirmatorum, & Patrinorum ſuæ Parochiæ (eamq; curam ad Epiſcopos etiam pertinere) tum propter ſciendam cognationem ſpiritualem, tum propter Ordines ſuſcipiendos, docet Quint.*ſ.*11. ex Barboſa &c. ac denique licere mutare nomen in Confirmatione, *Ibid.ſ.*10.

A D-

Digitized by Google

ADDENDA.

395 **Q***Uæſt.72. Quid prætereà notandum ſit circa neceſſitatem, & cæremonias Confirmationis?* R. Seqq.

*§.*1. Fuiſſe olim præceptum Eccleſiaſticum, ut ſuſciperetur Confirmatio, colligit Dicaſt. hic *num* 105. ex variis Conciliis, & dictis SS.PP. rectè autem docet *dub.* 10. cum communi, per deſuetudinem nunc deſiiſſe illud præceptum, motivum tamen magnum non negligendi Confirmationem eſt, quòd multùm per illam roboretur fides, & augeatur gratia; ſententia enim communis habet cum S.Th. Dian. *p.4.t.4. R.*50. Averſ.*q.* 72.*ſ.4.§.Tertiò*, Dicaſt.*n.*83. per Confirmationem, ſecundùm ſe, conferri majorem gratiam, quàm per ipſum Baptiſmum, quamvis Baptiſmus præ Confirmatione habeat privilegium remittendi pœnam peccatis debitam.

395 §.2 Ubi facilè non habetur Patrinus, poteſt omitti, ſecundùm Gob. *t.2. n.*780. Alii tamen meliùs ſuadent, ut unus tunc ſit plurium Patrinus, Gob. *num.* 786. poſſe enim unum etiam eadem die eſſe Patrinum plurium, rectè docet Barboſa.

397 *§.3.* Patrinum Confirmationis deſignant Parentes, vel in eorum defectu Epiſcopus, Gob.*num.*788. Poteſtque Clericus in Confirmatione eſſe Patrinus, item Monachus reſpectu alterius Monaci, Barboſ. Caſtrop. Jordan. Quintanad. Gob. *num.* 783. Imò Dicaſt.*num.*145. credit Religioſos mendicantes etiam reſpectu externorum poſſe hic faciliùs eſſe Patrinos, eò quòd non ſit obligatio inſtruendi, uti docent etiam *Suar.*& alii: ſed Synodus Colon. ſub Max. Henr. *de Confirm. cap.3. §.2. pag.*64. prohibet illos eſſe Patrinos, aſſerens eſſe obligationem inſtruendi; in quo conſentit Averſ.*ſ.*5. §. *Denique*, ſi confirmandus non ſit inſtructus, & deſit alius, à quo inſtruatur.

398 §.4. Confirmans poteſt per alium nomine ſuo aſſiſtentem, eſſe Patrinus illius, quem confirmat, uti à pari dictum eſt de Baptiſmo *nu.*353.& ſi aliqua cauſa ſubſit, poteſt idem eſſe in Confirmatione Patrinus, qui fuit in Baptiſmo, aliàs deberet eſſe diverſus, uti habet *Syn.Colon.*§.1. ut ſic cura, & inſtructio confirmati pertineat ad plures.

399 §.5. Hic Patrinus debet ſecundùm uſum Eccleſiæ, & ritum Pontificalis Romani eſſe ejuſdem ſexus cujus eſt confirmandus, *Averſa* §. *In*, & ita etiam ſtatuit *Syn. Colon.* §.3. addens, ut etiam non ſit minor ætate, quia indecorum eſt, ſi minor majorem monendo, vel corripiendo Patris vices obeat: Mandatque eadem Synodus §.5. ut Patrinus, & Confirmandus non accedant induti armis, quod meritò ubique eſt obſervandum.

400 §.6. Quamvis multi probabiliter dicant non contrahi cognationem, ſi aſſiſtat non confirmatus, tamen oppoſitum etiam valdè probabile eſt, ſi enim confirmans non confirmatus contrahat, cur non aſſiſtens? *Nec obſtat*, quòd *Canon* dicat illum, qui confirmatus non eſt, non poſſe alium ſuſcipere, *nam* Tò non poſſe ſæpè denotat tantùm prohibitionem, quod enim illicitum eſt, dicitur moraliter fieri non poſſe, uti cum aliis multis Averſa *ſ.*5. *§. Non*, qui tamen malè addit infidelem, ſi aſſiſtat, poſteà ſuſcepto Baptiſmo habiturum cognationem, hoc enim manet rejectum ex dictis à *num.*368.

§.7. Cæremonia illa, ut confirmati non exeant templo, priuſquam acceperint communem benedictionem ab Epiſcopo, non obſervatur, quando eſt tantus accurſus, ut alii aliis ſuccedere debeant, Layin *l.5.t.3.c.7.* Caſtrop.*t.*20.*p.*10.*nu.*12. Gob.*ſuprà.*

401 *§.*8. Cæremonias, quæ antecedunt, comitantur, & ſequuntur Confirmationem, accuratè referunt, & explicant Bellarm.*de Confirm.c.*13. Caſtro.*p.*10. Scouville *in Cathechiſmo, de Confirm. à q.*35. qui videri poſſunt.

402 Denique etiam hic meritò debent Parochi populum monere, 1. Quòd Confirmatio iterari non poſſit (ſi tamen iteretur, quamvis peccetur mortaliter, tamen non incurritur irregularitas, quia jus hoc ſtatuit tantùm in Baptiſmo.) 2. Quod contrahatur cognatio ſpiritualis; unde ſi Parochus habere non poſſit, & in librum referre nomina confirmatorum, parentum, & Patrinorum, ſaltem dum ineuntur Matrimonia, tenetur inquirere, & attendere, an contrahentes fortaſſe non impediantur cognatione ſpiritnali hic, vel in Baptiſmo contracta.

TRACTATUS III.

De Euchariſtia,

CAPUT PRIMUM.

De eſſentia Euchariſtiæ.

DUBIUM I.

Quid ſit Euchariſtia. 403

REſp. Eſt Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti, ſub ſpeciebus panis, & vini, ad ſpiritualem animæ refectionem divinitus inſtitutum. Ita comm. Schol. *Unde reſolves ſeqq.*

I. Tam ſpecies conſecratæ, quàm Corpus, & Sanguis Chriſti, intrinſecè & eſſentialiter conſtituunt hoc Sacramentum, ideoque falſum eſt, quod docuit Vvaldenſis, Corpus, & Sanguinem Chriſti eſſe totum Sacramentum. Ratio, tum quia Trid. docet Corpus, & Sanguinem contineri hoc Sacramento: tum quia, quatenus continetur, non eſt ſenſibile. Item falſum eſt, quod docet *Marſilius & Sotus*, ſolas ſpecies conſtituere hoc Sacramentum; tum quia Euchariſtia eſt cibus cœleſtis, tum quia adorari debet latria, ut docet Trid.

II. Uſus, ſive ſumptio Euchariſtiæ, non eſt propriè ipſum Sacramentum; neque aliud Sacramentum ab eo diſtinctum, ut vult Gabriel; nec pars illius ſive eſſentialis, vel integralis, ut Aureolus, ſed tantùm applicatio, ſive conditio, ut Sacramentum operetur.

III. Etſi quælibet ſpecies, imò quævis pars ſpeciei, ſit integrum, & eſſentialiter perfectum Sacramentum; ideoq; Sacramentum Euchariſtiæ, ſub ſpeciebus panis, & vini phyſicè, & materialiter ſpecie differat; moraliter tamen, & in ratione Sacramenti, eſt unum ſpecie infima Sacramentum; tum quia eſt unum ſignum rei ſacræ; tum quia ordinatur ad unum ſpecie infima finem. V. S. Th. *q.73.a.*1.

IV. Etſi phyſicè loquendo, tot ſint numero Sacramenta, quot numero ſpecies, vel etiam partes ſpecierum, moraliter tamen unum numero Sacramentum eſt, quod per modum unius proponitur, & ſumitur, quia id ad unum finem, ſcilicet unam refectionem ſpiritualem, refertur.

V. Hoſtiæ in diverſis altaribus, rectè concipiuntur, ut diſtincta Sacramenta; contra verò, ſi Sacerdos unam hoſtiam in plures partes dividat; vel plures hoſtias ſimul ſumat, (eadem eſt ratio plurium ſpecierum, diverſæ rationis) non ideò dicitur accepiſſe plura numero Sacramenta.

ADDENDA.

Q*Uæſt.73. Quid notandum circa nomina Euchariſtiæ?* 404
Reſp. Euchariſtia dicitur à Græco εὔχαρις, gratia, εὐχαριστία gratia optima; vel gratiarum actio. Varia illius nomina recenſet Suar. *hic in Comment. ad q.73. a.4.* omnium autem copioſiſſimè congeſſit Theophylus Rayn.*t.6.tr.1. cui titulus, Candelabrum ſanctum ſeptiluſtre*, ubi tota ſectione quinta *à pag.*191. per alphabeti ordinem inſtituit longum onomaſticon ejuſmodi nominum, & titulorum. Præcipua nomina ſunt, 1. *Synaxis*, ſive *Communio*, quia per ipſam communicamus cum Chriſto, participantes ejus Divinitatem, & humanitatem, 2. *Panis*, quia animam nutrit. 3. *Convivium*, quia animam ſatiat. 4. *Cœna Dominica*, quia Chriſtus veſperè inſtituit. 5. *Venerabile*, quia eſt Sacramentum inter reliqua digniſſimum. 6. *Sacrificium, hoſtia, victima*, quia offertur Deo. 7. *Memoriale paſſionis*, quia fit in commemorationem Chriſti paſſi. 8. *Viaticum*, quia per eam præparamur ad viam ex hac in æternam vitam.

Q.74. Quænam in Eccleſia exortæ ſint hæreſes circa Sacramentum Euchariſtiæ? R. Eſſe propè innumeras, ſed 405
præcipuæ ſunt ſeqq.

1. Aliqui negarunt Euchariſtiam eſſe Sacramentum, volentes vel nullum, vel ſolum Baptiſmum eſſe Sacramentum, uti habet Dicaſt. *d.1. n.*5. Et *Ubiquiſtæ* etiam re ipſa tollebant hoc Sacramentum, dicendo Chriſtum eſſe ubique, uti rectè Bellarm.*lib.3.c.*17. contra quos fuſiſſimè agit Valent.*ſect.3. in Controv. Ubiquitaria*. Damnantur autem illi omnes à variis Conciliis apud Art. *d.*28. *num.*2. noviſſimè à Trid. *ſeſſ. 7. de Sacrament. in genere, Can.*1. & *ſeſſ.*13. per omnia capita, & Canones. Neque Sacramentum eſſe negarunt Lutherus, vel Calvin. imò nec Mahomet, teſte Lugo *d.1. num.*1. qui hoc ſolùm culpat, quòd Chriſtiani, cùm credant Chriſtum eſſe Deum, nihilominus eum devorent; ſed damnatur in ſupradictis

ctis Conciliis, quæ definiunt Chriſtum rectè, & utiliter ſumi à fidelibus.

2. *Sacramentarii* dixerunt in hoc conſiſtere totam rationem Sacramenti, quòd Chriſtus inſtituiſſet panem, & vinum tanquam ſymbola Corporis, & Sanguinis ſui, de cætero Chriſtum nullibi eſſe præſentem niſi in cœlo: ſed damnantur: ut alii *num.*9. referendi, & contra illos fuſiſſimè diſputat Valent.*ſ.*4.

406 3. *Cathariſtæ, Manetis* diſcipuli, docuerunt Euchariſtiam non poſſe ex pane confici; ſed damnantur à Concil. Florent. *pag.*1167. in Decreto unionis ſub Eugenio IV. quod incipit *Lætentur*.

4. *Græci, & Armeni* dixerunt Euchariſtiam non eſſe conficiendam in azymo, ſed in fermentato: Lutherani & Calviniſtæ dixerunt fermentatum eſſe convenientiorem: ſed damnantur à Florent. *ibidem*.

407 5. *Aquarii* docuerunt pro conſecratione Calicis non eſſe apponendum vinum, ſed ſolam aquam: ſed damnantur à Conc. Lateran. & Trid. *ſeſſ.*13.*Cap.*4.*&* *Can.*2.

6. *Græci, & Armeni* putarunt pro conſecratione Calicis non eſſe apponendam aquam: ſed damnantur in Conc. Carthaginenſi III. & Florent. in Decreto unionis Armenorum.

408 7. *Vualdenſes* dixerunt modum conſecrandi Eccleſiæ Romanæ non eſſe verum modum: ſed damnantur à *Florent.* ſuprà.

8. Circa hæc quatuor verba conſecrationis, *Hoc eſt corpus meum*, refert Bellarm.*l.*1.*c.*8. ſuo tempore jam enatas fuiſſe ducentas erroneas expoſitiones, quas tamen reducit ad novem velut capitales; quarum tres fundantur in pronomine, *hoc*; duæ in verbo, *eſt*; tres in nomine, *Corpus*; una in pronomine *Meum*; quæ omnes damnatæ ſunt à variis Conc. ac eſſe Scripturæ contrarias probat Bellarm.*c.*10.

409 9. Armeni, Berengarius, Vvicleff, Calvinus, & alii apud Bellarm.*c.*1. dixerunt Chriſtum non eſſe verè, & realiter præſentem in Euchariſtia, ſed poſt alia Conc. quæ refert Averſ.*q.*3.*ſ.*1.*§.* *Conſtat*, damnantur à Trid.*ſeſſ* 13.*Can.*1.*&* 8.

10. Lutherus, Bucerus, & alii apud Bellarm. *l.*4.*c.*1. dixerunt Chriſtum non eſſe realiter præſentem, niſi in ſolo uſu, ſive ſumptione: ſed damnantur à Trid. *ib.Can.*4.6.*&* 7.

11. *Vvicleff*, Lutherus, & alii apud Averſ. *ſ.*4. dixerunt non fieri tranſubſtantiationem, ſed poſt conſecrationem manere panem, & vinum cum Corpore, & Sanguine Chriſti: ſed damnantur in Conc. Conſtantienſi, & Trid. *Can.*2. itemque in aliis apud Averſam *§. Secundò*.

12. Lutherus, & alii dixerunt, quamvis Chriſtus ſit præſens in Euchariſtia, tamen ibi non eſſe à Trid. *Can.*6. Poteſtq; videri Averſ.*q* 9.*ſ.*3.

410 13. Meſſaliani, & Armeni docuerunt Euchariſtiam nec prodeſſe, nec obeſſe: ſed damnantur à Trid.*c.*2.*&* *Can.*5.

14. Græci putarunt Euchariſtiam habere majorem vim die Jovis Sancto, quàm aliis diebus: ſed repugnat Florent. *in Decr. de unione Græcor.*

411 15. Lutherus, & alii apud Bellarm.*l.*4.*c.*17. tenuerunt Euchariſtiam à peccatore ſumi poſſe ſine Confeſſione, ſola fide prævia; ſed damnantur à Trid.*cap.*7 *&* *Can.*11. Imò ab ipſomet Apoſtolo 1. *ad Corinth.* 11. *v.*28. *Probet autem ſeipſum homo, &c.* V. Bellarm.*c.*18.*&* 19.

16. Quidam apud *Magiſt.l.* 4.*ſentent.diſt.*9. dixerunt à peccatore non recipi Corpus Chriſti; ſed damnantur à Trid.*ſupr.*

17. Græci, Petrus Dreſenſis, Lutherus, & alii dixerunt Euchariſtiam ab omnibus eſſe ſumendam in utraque ſpecie: ſed damnantur à Conc. Conſtant. *ſeſſ.* 13. Baſileenſi *ſeſſ.* 31. Trid. *ſeſſ.*21.*c.*1.*&* 2. V. Averſam *q.*8.*ſ.*4.

412 18. Omnes ferè horum temporum hæretici apud Bellarm. *de Miſſa l.*1.*c.*5. negant Euchariſtiam habere rationem veram Sacrificii; & ſpecialiter non habere rationem Sacrificii propitiatorii, docuerunt alii hæretici, quos refert ibidem Bellarm. *lib.*2.*c.*1. ſed damnantur in multis Conc. apud Averſam *q.*11.*ſ.*1. & Paſqualig. *de Sacrif. q.*22.*n.*2. noviſſimè in Trid. *ſeſſ.*22.*c.*1. *&* *Can.*1.3.& 4.

19. Specialiter Miſſas privatas, aut in quibus ſolus Sacerdos communicat, aut ſi legantur lingua non vulgari, illicitas eſſe, docuerunt varii hæretici: ſed damnantur à Trid. *ſeſſ.* 22. *Can.*8.*&* 9. itemque ab aliis Conc. apud Bellarm. *ſuprà c.*9.

20. Cæremonias Miſſæ eſſe inutiles, & vanas dicunt pleriq; Calviniſtæ: ſed damnantur à Trid. *ſuprà Can.*7. omneſque eas cæremonias, & Orationes Miſſæ eſſe pias, antiquiſſimas, & veriſſimas, demonſtrat Bellarm. *ſuprà c.*14.*&* *ſeqq.*

413 21. Lutherus dicit omnes fideles poſſe conſecrare Euchariſtiam, & omnes hoc modo eſſe Sacerdotes, quamvis fieri non debeat, niſi à deputatis ad hoc, uti refert Bellarm. *l.*4.*cap.*16. ſed damnantur à Concil. Niceno, Arelatenſi, Lateran. Flor. apud Averſam *q.*10.*ſ.*1. & Bernal.*d.*45.*nu.*4. noviſſimè à Trid. *ſeſſ.*23.*cap.*4.

414 *Q.75. Quid præterea notandum ſit circa ſumptionem?* R. ſeqq. §.1. Dicaſt.*d.*1. *à num.*36. docet ſumptionem pertinere ad completam eſſentiam hujus Sacramenti, ſed loquendum eſt cum communi, quòd Sacramentum totum ſit ante ſumptionem, & ſumptio ſit tantùm applicatio, ſive conditio ad hoc, ut Sacramentum cauſet ſuum effectum, nam ita docent S. Th. *q.*78.*art.*1.*ad* 2. Scot. *in* 4. *diſt.*8. *q.*1. aliique communiſſimè: & fundamentum eſt, quia *Con. Florent.* in Decreto Eugen. IV. ad Armenos dicit, quòd Sacerdos verbis conſecrationis conficiat Euchariſtiam, & Trid *ſeſſ.*13 *de Euch. Can.*4.*&* 6. definit Chriſtum eſſe in Euchariſtia ante uſum, ergo etiam ante uſum eſt Euchariſtia: Addit *Can.*7. Euchariſtiam aſſervari in Sacrario, ergo Euchariſtia eſt ſine uſu. *Ibid. Cap.*2. docet Chriſtum voluiſſe hoc Sacramentum ſumi tanquàm ſpiritualem animarum cibum, ergo diſtinguit hoc Sacramentum, tanquam ſpiritualem cibum à ſumptione, & ſicuti cibus eſt ante ſumptionem: ita etiam erit hoc Sacramentum.

Objic. Quamvis Extrema Unctio habeat ſe per modum medicinæ, tamen unctio, quæ eſt applicatio olei, eſt pars illius Sacramenti, ergo ſimiliter quamvis Euchariſtia habeat ſe per modum cibi, tamen ſumptio, quæ eſt applicatio, erit pars illius. R. n. conſ. diſparitas petenda eſt ex inſtitutione Chriſti, qui voluit Sacramentum Unctionis eſſe medicinam tranſeuntem, ideoque aſſumpſit Unctionem tanquam inſtrumentum cauſandæ gratiæ. E contrà voluit Euchariſtiam eſſe cibum permanentem; hinc non fuit opus ſumptionem illius aſſumi tanquam inſtrumentum cauſandæ gratiæ; hoc autem ita voluiſſe Chriſtum, colligimus tum ex authoritate, & communi ſenſu Theologorum, qui paſſim dicunt Unctionem eſſe materiam proximam, & partem illius Sacramenti, ponique nomine Chriſti; tum etiam ex ratione, quia ſola unctione non poſita non eſſet illud Sacramentum, quia forma eſſet falſa. E contra Theologi ſumptionem non vocant materiam, vel partem Euchariſtiæ, neque illa ponitur nomine Chriſti, & illa non poſita manet forma vera, ac poſitum eſt Sacramentum Euchariſtiæ, ergo nulla eſt paritas. Congruentiam aliam inſinuat S.Th. *q.*73. *art.* 1. *ad* 3. quia cùm Chriſtus ipſe ſit in Euchariſtia, voluit hanc prærogativam ſibi tribuere, ut per ſe cauſaret gratiam, ſumptio autem eſſet tantùm conditio; ſed in reliquis Sacramentis, quæ non continent tam nobilem materiam, voluit, ut etiam illorum uſus eſſet inſtrumentum cauſandæ gratiæ.

§.2. Ad ſumptionem, qua poſita cauſatur gratia, non 415
ſufficit Euchariſtiam accipere in os, uti putavit Becan. imò nec trajicere per certam partem faucium, uti putavit Suarez & ſuvet Buſemb. *n.*469. referendus, ſed neceſſarium eſt, ut aliqua pars ſpecierum phyſicè tangat, & ita recipiatur in ſtomaco tanquam inſtrumento primario nutritionis, ut facilè inde revocari non poſſit, uti rectè Lugo *d.*12.*n.*40. Eſcob.*l.*20.*n.*473. Compt.*d.*80.*ſ.*1.*n.*11. Gonet *d.*8.*nu.*32. Averſ.*q.*7.*ſ.*4. tum enim potiùs cenſetur hoc Sacramentum habere rationem ſymbolicam cibi, & potus ſpiritualis; conſequenter ſi quis tamdiu teneret hoſtiam in ore, ut diſſolveretur, aut ſi moreretur, antequam hoſtia deſcendiſſet ad ipſum ſtomacum, reipſa non communicaſſet, nec acciperet gratiam Sacramenti.

§.3. Si Euchariſtia per miraculum ſine ſumptione ponere- 416
tur in ſtomaco, Suar. *d.*63.*ſ.*7. Compt. Rayn. Gon. *num.*24. & alii putant, non cauſandam ex opere operato gratiam, quia deeſſet manducatio, Chriſtus autem inſtituit hoc Sacramentum pro manducantibus. E contrà Lugo *d.*1.*n.*115. Rhod. *d.*1. *q.*2.*ſ.*1.*§.*2.*ad* 3. & alii dicunt cauſandam gratiam, dummodò talis homo conſentiat in illam poſitionem Sacramenti exiſtentis intra ſe, nam debet eſſe illi voluntaria; refertque *Lugo* ex *Salmerone* exemplum de aliquo, qui cùm præ debilitate non poſſet ſumere Euchariſtiam, quam ardentiſſimè deſiderabat, pectore miraculosè aperto eam excepit, utiq; cum effectu gratiæ, & ratio congruentiæ eſt, quia cibus naturalis ita miraculosè poſitus in ſtomaco nutriret, ergo etiam dici poteſt, quòd ſpiritualis ſic poſitus nutriat, & hoc fortè innuit S. Cyprianus *in ſerm. de cæna Dom.* his verbis: *Cibus hic verus, & ſincerus per ſpeciem, & Sacramentum tactu nos ſanctificat. Nec obſtat*, quod Joannis 6. *v.*54. dicat Chriſtus, *Niſi manducaveritis, &c. nam Lugo* probabiliter reſpondet, his verbis tantùm innui præceptum obligans ad ordinariam ſumptionem Euchariſtiæ.

DUBIUM II. 417

Quæ materia Euchariſtiæ.

NOta. Sicut in aliis Sacramentis eſt duplex materia, proxima, & remota, ita etiam hic, ſed ordine inverſo; nam in aliis materia remota eſt res permanens, proxima verò ejus uſus, qui tranſit; hic verò remota tranſit, & proxima manet, ſcilicet ſpecies panis, & vini. Quæritur ergo tantùm de remota, illa ſcilicet, quæ facta conſecratione tranſit in Corpus, & Sanguinem Chriſti.

Reſp. Materia Euchariſtiæ eſt tantùm panis, & vinum. Eſt de fide, & probatur ex inſtitutione Chriſti; Matth. 26. & Luc. 22.

Digitized by Google

Luc.22. Et quidem utraque materia, panis, & vinum, eſt ita neceſsaria ad hoc Sacramentum conficiendum, ut per ſe nunquam licitè poſſit una conſecrari abſque alia, quod patet tum ex facto Chriſti, Luc.22. tum ex Trid. *ſeſſ*,22. *Unde reſolves:*

I. Conſecratio utriuſque ſpeciei, eſt juris divini quia ratio Sacrificii, ſine quo non fit, exigit utramque.

II. Non licet alteram tantùm ſpeciem conſecrare in neceſſitate etiam gravi, v.g. ut moribundo detur Viaticum, Suar. *&c. communis*.

III. Nec Pontifex in eo poteſt diſpenſare ullo caſu. Ita commun. Suar. 3. *p.d.*55.*ſ.* 4.*&c.* contra quoſdam.

Dixi I. *per ſe*, quia per accidens, & præter intentionem quaſi, aliquando unam poſse ſolam conſecrari abſque peccato, docet Tann. *d.*5.*q.*2. *dub.*5.*n.*27. dicitque eſse communem: v.g. in his caſibus: 1. Si quis aquam, vel alium liquorem pro vino conſecraſset, neque defectum intelligeret, niſi diu poſt: aut poſtquàm advertiſset, non poſset haberi aliud vinum; vel quamvis haberet, non poſset tamen illo uti ſine gravi ſcandalo, vel vitæ periculo. 2. Si poſt conſecratam hoſtiam ſubitum mortis periculum ab hoſtibus, vel incendium immineat, ſecluſo tamen ſcandalo, & contemptu fidei. Regin. *l.*29.*c.*4. 3. Si Sacerdos hoſtia conſecrata moriatur, vel animo deficiens, loquelam perdat, vel in amentiam incidat, nec ſit alius, qui poſſit Sacrificium perficere, *Suar. Vaſq. &c.* Si autem alius ſupplere, & Sacerdos infirmus Communionem ſuſcipere poteſt, debet hoſtia dividi, eique pars dari, Tamb. *de exped. Sacrif. l.*2.*c.*8.

Dixi II. *Licitè*, quia validè alterutram tantùm conſecrari, eſt certum: ut patet tum ex facto Chriſti, qui panem ante conſecravit; tum ex praxi Eccleſiæ, quæ Corpus ante Sanguinem proponit adorandum.

A D D E N D A.

418 Q*Uæſt.*76. *An conveniens fuerit materiam Euchariſtiæ eſſe panem, & vinum?* R. Affirmativè cum S.Th. *qu.* 74.*a.*1.& Catech. Rom. *de Euch. c.*3.*num.*2. Congruentiæ ſunt. 1. Sicut aqua eſt aſsumpta ad Baptiſmum, quia illa apertiſſimè ſignificabat ablutionem animę, quam Chriſtus per Baptiſmum intendebat, ita cùm Chriſtus per Euchariſtiam intenderet ſpiritualem refectionem, corroborationem, & exhilarationem animæ, aptiſſimè illam inſtituit in pane, & vino, quibus homines communiùs reficiuntur, corroborantur, & exhilarantur. 2. Cùm Chriſtus in Euchariſtia deberet eſse permanens vita ſpiritualis animæ, rectè ex pane, & vino conficitur, quibus vita humana potiſſimùm permanet. 3. Quia hoc Sacramentum erat ad utilitatem corporis, & animæ, Corpus Chriſti ſub ſpecie panis eſt pro ſalute corporis, Sanguis Chriſti ſub ſpecie vini pro ſalute animæ, ſecundùm illud Levit, 17.*v.*11. anima carnis in ſanguine eſt. 4. Quia hoc Sacramentum debebat eſse ſignum, & cauſa unionis fidelium in Eccleſia, hæc aptiſſimè ſignificabatur per panem, qui conficitur ex multis granis, & per vinum, quod confluit ex multis uvis. 5. Cùm hoc Sacramentum deberet eſse memoriale paſſionis, & mortis Chriſti, paſſio optimè ſignificatur per panem, qui in area, & mola atteri, ac per vinum, quod in torculari calcari, ac premi debet. Similiter mors Chriſti ſignificatur per hoc, quòd Corpus, & Sanguis vi verborum quaſi ſeparentur, & corpus loco panis ſignificetur ſine Sanguine, & Sanguis loco vini ſignificetur ſine Corpore. 6. Sic ſuadetur nobis veritas præſentiæ Corporis, & Sanguinis Chriſti, nam cùm panem, & vinum in carnem, & ſanguinem humanum vi naturæ quotidiè immutari animadvertamus, faciliùs adduci poſsumus hac ſimilitudine, ut credamus panis, & vini ſubſtantiam in Chriſti Carnem, & Sanguinem ſupernaturaliter converti. Hæ congruentiæ deſumptę ſunt ex SS. PP. quos refert Rayn. *in Candel. ſ.*3.*c.*2. *à n.*16. ubi etiam oſtendit Euchariſtiam convenientiſſimè inſtitutam eſse ſub modicis ſpeciebus panis, & vini.

Q.77. Quandonam materia Euchariſtiæ cenſeri debeat ſubſtantialiter, vel tantùm accidentaliter mutata? R. Colligi debet, partim ex dictis *à num.*18. *&* 21. partim ex dicendis in ſeqq. dubiis, & q.q.

D U B I U M III.

419 ### *Qualis debeat eſſe panis in materia Euchariſtiæ.*

RESp. I. Solus panis triticeus, in conviviis communiter uſitatus, qualis morali hominum judicio tantùm cenſetur ille, qui ex farina triticea, & aqua naturali mixtus, & igne toſtus, ſive aſsus, atque in ſua ſpecie incorruptus eſt; quia hic ſolus ſimpliciter dicitur panis, alius verò nonniſi cum addito, v.g. hordeaceus. *Unde reſolves:*

I. Falſum eſt, quod docuit Cajet. Euchariſtiam poſse conſecrari ex quovis pane, cujuſvis ſpeciei, dummodò ſit aptus ad veſcendum.

II. Non eſt apta materia ad validam conſecrationem, 1. Panis ex oriza, avena, milio, piſis, fabis, amygdalis, aliiſque leguminibus, & arborum fructibus, vel etiam ex hordeo confectus; quia hæc omnia communi uſu, & opinione, cenſentur ſpecie diſtingui à tritico, Laym. Bonac. Card. de Lugo *d.*4 *ſ.*12. 2. Maſſa triticea, cruda, vel non cocta per modum panis, ſed frixa, vel elixa, ut ſunt placenta, libum, ſive differat ſpecie, ſive non. 3. Panis ſubactus aquis artificialibus, vel oleo, butyro, lacte, vel ovis, ſaccaro, aliove liquore, qui aqua naturali non ſit mixtus; quia non eſt panis uſualis. Ita Laym. *l.*5.*tr.*4.*c.*9. *Cajet.* tamen, & quidam Recentiores, contrarium docent, quare eſt ſaltem materia dubia. Idque confirmat Miſſale Romanum *t. de def.* & Lug. *num.*4. Unde qui hoſtias emunt, certi ſint, quòd aqua naturali, & non roſacea, confectæ ſint. 4. Similiter hoſtiæ rubræ, quibus ſigillantur litteræ, non ſunt materia valida, vel minimùm dubia, quia per admixtionem cinnabaris notabiliter alterantur, Lug. *ſ.*1. Quod Ant. Perez apud Dian. *p.*7.*t.* 12.*R.*1. limitat, ſi multum cinnabaris ſit mixtum: ſi autem ſit valdè parum, cenſet probabile, quod ſit materia valida, illicita tamen. 5. Panis ſubſtantialiter corruptus. 6. Panis ſubactus aqua marina. Fagund. apud Dianam *par.*9.*tract.*9. *R.*58. ubi ipſe contrarium docet, eò quòd illa ſit naturalis aqua.

III. Panis ex farre, ſive ſpelta, item ex ſiligine, eſt materia dubia, quia alii dicunt, ſolis accidentibus, propter loci ſterilitatem; alii ſpecie diſtingui à tritico; ideoque non licet, ſaltem uti pro Sacramento, quia hoc exponeretur periculo. *V. Auth. cit.*

IV. Valida, ſed illicita eſt materia, 1. ſi aliquot grana, vel guttæ alterius ſpeciei, cum tritico, & aqua miſceantur, ita ut triticum tamen, & aqua plurimùm prædominetur, quia ſi major pars non ſit triticum, & aqua, non erit materia valida: de quo monendi ſunt illi, qui hoſtias coquunt, Bon. *d.*4.*q.*2.*p.*1.*n.*6. Laym. *c.*2. 2. Panis mucidus, qui ad corruptionem diſponitur. Bon. *p.*2. *n.*5.

V. Perinde eſt ad valorem Sacramenti, ſive panis ſit azymus, ſive fermentatus, ut definivit Trid. quia uterque eſt uſualis, & propriè dictus panis. Interim in ſuis Eccleſiis Latini in azymo, & Græci in fermentato conficere tenentur, ſub præcepto gravi, & culpa mortali: à qua non excuſat neceſſitas, v.g. dandi Viaticum. V. Bon. *p.*1. Fill. *t.*4.*c.*3.*q.*8. Lug. *l.c.*

Reſp. II. Ex præcepto Eccleſiæ, panis conſecrandus debet eſſe figura orbiculari (in Eccleſia latina) & integra. Dixi, *Latina*: quia Græci quadratam adhibent, & in particulis triangularem, ut habet Arcudius: Licere etiam in hoſtia minore, qualis datur laicis (quando alia adhiberi non poteſt, & ſcandalum abeſt) celebrare privatim, imò ſi cauſa urgeat, etiam publicè die feſto, docet March. *in Candel. t.*4.*c.*5.*q.*3. Dian. *p.*5.*t.*13.*R.*80. *&* *p.*6.*t.*7.*R.*17. & Tamb. *de exped. Sacrif. l.*2.*c.*8. & Averſ. *q.*11.*ſ.*12. eò quòd nullum ſit præceptum, neque conſtet de conſuetudine obligante ſub præcepto: quo caſu elevare adorandam majorem ab alio præconſecratam, licere vult Tamb. *l.c.* contra March. & Dian. *ll. cc.* Non licet autem parvam ſumere, & majorem relinquere (v.g. ad exponendam in hierotheca) niſi ipſe eadem Miſſa iſtam conſecraverit, quia debet communicare de ſuo Sacrificio, Tamb. *l.c.* Quare malè facit Parocus, qui renovaturus Euchariſtiam, hoſtiam ab alio conſecratam ipſe ſumit, & à ſe conſecratam reponit in Sacrario, vel hierotheca, Tamb. *l. c.* Lugo *d.*19.*ſ.*4.

A D D E N D A.

Q*Uæſt.*78. *Quid circa panem, qui conſecratur, ſit præterea notandum?* R. ſeqq. 420

§.1. Quando Conc. Carthag. relatum *Cap. In Sacramento, de Conſecr. d.*2. dicit in Sacrificio offerri de uvis, & frumentis, per frumentum intelligi triticum, quod inde colligitur, quia hoc frumento abundat Africa, in qua hoc Concilium habitum eſt, ideòque illi populi non niſi tritico ad panem utuntur; ſicque triticum abſolutè ab iis dicitur frumentum, uti & à Gallis aliiſque populis, & hoc ipſum uſitatum eſſe in Scriptura, oſtendit Dicaſt. *d.*2.*n.*11.

§.2. Probabiliſſimum quidem eſt ſiliginem eſſe reipſa triticum, nam ita docent S.Th. *qu.*74.*art.*3. ad 2. *S. Bonav. Cajet. Sot. Silv. Laym. Tann. Santgall.* aliique plurimi, ducti hac ratione, quia ex tritico in malis terris ſeminato quandoque naſcitur ſiligo, item ex ſiligine in bonis terris ſeminata naſcitur triticum, uti teſtatur Arr. *d.*30.*num.*3. Attamen hæc ratio non probat certò, quòd ſiligo ſit reipſa triticum, uti rectè Platel. *n.*301. nam etiam ex tritico quandoq; naſcitur avena, vel aliud frumentum vile, uti teſtantur Suar. *d.*44.*ſ.*2. Dicaſt. *num.*16. 421

Averſ.

Averſ.*q.2.ſ.3.* poteſtq; res unius ſpeciei propter diverſas diſpoſitiones degenerare in rem alterius ſpeciei etiam melioris, ad eum modum, quo aqua ſæpè degenerat in lapidem, ſtannum in argentum, ſemen, probabiliter non vivens, in plantam; unde licèt Haun. *n.*788. dicat non poſſe prudenter dubitari de eo, quod ſiligo ſit materia ſufficiens, & inde inferat Gob. *in Exp.*1. 3.*n.*32. non debere Germanum Sacerdotem ducere ſibi religioni, ſi in caſu neceſſitatis cogentis, v.g. ut muniatur infirmus, vel ut die Feſto habeatur Miſſa, conſecret in ſiligine, tamen non ideò ſententia illa cenſeri debet practicè certa, cùm multi cum Caſtrop.*t.*21. *p.*4. *n.*2. dicant ſiliginem non eſſe materiam validam, & hoc probabilius eſſe dicat Bon.*d.*4. *q.*4. *p.*1. *n.*2. ea alia autem parte *Suar.* ſuprà, doceat non eſſe tantam neceſſitatem hujus Sacramenti, ut unquam videatur poſſe occurrere cauſa ſufficiens ad illud conficiendum, niſi in materia certa. *Nec obſtat* authoritas adducta, nam *S.Th* & plerique alii non dicunt certum eſſe, quòd ſiligo ſit triticum, imò Arr.*n.*2. & Haun. *ſuprà* fatentur antehac apud antiquos per ſiliginem ſignificatum eſſe optimum triticum, hinc Plin. & Galen. apud Dicaſt.*n.*15. ſiliginem vocant delitias tritici, & preſtantiſſimum frumentum: unde colligi videtur, quoſdam ſaltem iſtorum authorum, per ſiliginem intellexiſſe reipſa optimum triticum; quale cerum eſt nunc non eſſe illud frumentum, quod vocamus ſiliginem; hinc Arr.*n.*6. & Amic.*d.*16.*n.*8 tantùm dicunt opinionem ſuam eſſe probabilem, atq; ideo Carden. *in* 2. *criſi diſſ.*2.*n.*46. rectè concludit peccare mortaliter ſi opinio illa deducatur ad praxim, quia ſecundùm dicta *à n.*104. in adminiſtratione Sacramentorum illicitum eſt ſequi opinionem tantùm probabilem relicta tutiore.

422 §.3. Quamvis *Haun. & Gob.* dicant ſpeltam eſſe materiam certò validam, & magis aptam, quàm ſit ſiligo, idemque ſentiat Arr.*n.*5. eò quòd ſpelta ſit frumentum melius ſiligine, & quoad omnia ſimilius tritico, tamen alii cum *S.Th. Caſtrop. & Averſ.* ſuprà dicunt eſſe abſolutè ineptam: *Platel.* autem, & *Sylv.* dubiam, hinc illicitum eſt hoſtias ex ſpelta conſecrare, atque idem eſt, de ſimilibus frumentis apud Suar. *ſuprà*.

423 §.4. Triticum mutatum in amydum (quod eſt quaſi flos farinæ, vel quaſi lac è tritico in aqua diu macerato expreſſum) eſt ſubſtantialiter mutatum, uti habent S. Th. ad 4. Suar. *ſuprà*, Dian. Lug. Averſ. Dicaſt.*n.*25. aliiq; communiùs contrà *Palud. Henriq. Bonac.* & alios, quibus ex parte favet Bernal.*d.*27.*n.*17. Ratio eſt, quia licèt ea amydo aliquid pinſeretur, non haberet rem nec nomen panis uſualis, & ideò dicit Carden *ſuprà* mortaliter peccaturum, qui talem materiam conſecraret.

424 §.5. Si tritico admiſceatur, v.g. hordeum in æquali quantitate, tota materia eſt invalida, quia ſi tunc fiat perfecta mixtio, conſurget panis, qui nec ſit triticeus, nec hordeaceus, ſed tertiæ ſpeciei, ſi autem non fiat perfecta mixtio, erit panis, partim triticeus, partim hordeaceus, ſed quod inerit triticeum, non poterit conſecrari, quia non poterit demonſtrari præ hordeaceo, Bern.*n.*19. contra Dicaſt.*n.*24. E contrà ſi admixtum ſit parum hordei, hoc modicum cenſebitur abſumi à plurimo, inquit S.Th. *ad* 3. hinc inferunt Gob.*d.*3.*n.*42. & alii, ſi ſal per errorem ſit mixtus, poſſe talem hoſtiam licitè conſecrari, ſi alia deſit, etiam extra caſum ſpecialis neceſſitatis, & conſentiunt Platel.*n.*350. & Dicaſt. *ſuprà*, vix enim unquam erit, quin aliquid præter purum triticum ſit immixtum.

425 §.6. In hoc caſu, quo parva quantitas rei alienæ admiſcetur, quæ ſimul efficit panem uſualem, probabile eſt, quod parva illa quantitas materiæ de ſe non aptæ ſeorſim conſecrari, reipſa conſecretur in Corpus Chriſti, uti docent Lug.*n.*17. & Bernal. *n.*21. quamvis etiam probabiliter contra dicant Suar. Amic. G. Hurt. Averſ *q.*2.*ſ.*3. Ratio priorum eſt, quia reipſa eſt pars panis uſualis, ergo ſicuti in Corpus Chriſti immediatè convertuntur partes fermenti, vel ſalis, vel aquei humoris admixti, quamvis ſecundùm ſe ſeorſim non poſſint conſecrari; item furfures, uti habet Lug.*n.*64. contra Boſco *d.*4.*ſ.*2.*n.*102. ita & partes aliarum rerum aptarum componere panem uſualem: unde non eſt ſimile de partibus arenæ, & lapilli, quæ fortè permiſcentur farinæ, nam hæc non cenſentur componere panem uſualem, ut illa priora.

426 §.7. Quamvis *Cajet.* doceat, idque Arr.*d.*30.*n.*7. & Herinca *d.*2. *n.*15. probabile eſſe putent, quod panis lacte ſubactus ſit materia idonea conſecrationis, eò quòd ſæpe pinſatur talis panis, tamen certò eſt illicita, & probabiliùs etiam invalida, uti & ſubactus aqua roſacea, ſecundùm communem cum Dian. *p* 9.*t.*9.*R.*58. & Tann.*d.*5.*q.*2.*n.*110. contrà *Valent. Sà*, & alios, quia non eſt panis uſualis, ſed panis cum addito, dulciarius, vel placenta. Similiter ſi vinum coqueretur cum pane, nec panis, nec vinum eſſet conſecrabile, quia non eſſet ſimpliciter panis aut vinum, ſed aliquod tertium artificiale decoctum, *Diana* ſuprà.

427 §.8. Ut panis ſit uſualis, debet coqui, vel in furno, vel ſupra cineres, vel inter ferri calidi laminas, vel ſaltem in vaſe fictili, ut docent Authores communiſſimè cum Tann. *n.*109. Unde ſi in aqua coqueretur, aut ad ſolem exſiccaretur, aut frigeretur in oleo, non valeret pro conſecratione, Amic.*d.*16.*n.*11. Averſ.*q.*2.*ſ.*3. Bern.*q.*27.*n.*13. Ratio utriuſque partis eſt, quia alioqui non eſt verè, & ſimpliciter panis, qualis in uſu eſt, & qualem Chriſtus creditur adhibuiſſe: moraliter autem non eſt alius, ſive hoc, ſive illo ex prioribus modis coquatur. Quod ſi panis ſemel coctus manu humectetur, & quaſi reducatur in maſſam, manet materia conſecrabilis, quia illa humectatio non tollit rationem panis, quam accepit per coctionem, nec panis reducitur in puram maſſam, Vaſq. Arr.*n.*8. Averſ. ſuprà, Bern. *n.*15. Addit cum aliis Lugo *d.*4. *n.*5. ſi è pane inter digitos compreſſo excludatur vinum, cum quo panis faciebat offam, hunc panem reddi conſecrabilem, quamvis in hoc repugnent *Trull. & Fagund.* apud *Dian.* ſuprà: imò videtur probabilius cum Amic.*n.*36. panem vino imbibitum eſſe materiam aptam, quia eſt verè panis, & habet rationem cibi.

§.9. Quando 1. *ad Corinth.*5.*v.*6. & ad Galat.5.*v.*9. dicitur, 428
quod modicum fermentum totam maſſam corrumpat, ſenſus eſt, quod pervadat, & alteret, ſed non ideò ita corrumpit, ut tollat rationem panis uſualis: rectè tamen notant S. Th. *a* 4. *ad* 4. & Dicaſt. *a n.*46. ſi fermentum nimis diu inhæreat farinæ, poſſe induci tantam corruptionem, ut non maneat aptitudo ad panem uſualem, unde per panem fermentatum, qui dicitur validè conſecrari, intelligimus illum, in quo fermentum eò uſque tantum relinquitur agere, ut elevet quidem farinam, attamen relinquat naturam panis uſualis.

§.10 Quamvis panis azymus apud nos non ſit in uſu, ta- 429
men adhuc eſt panis uſualis, quia fit, uti communiter fiunt panes, ſubigendo farinam aqua naturali, & coquendo per ignem, eratque in uſu, certis ſaltem diebus, tempore Chriſti; quod autem nunc imponatur fermentum, eſt, quia ſic fit ſapidior, magis conducit valetudini, diutiùs ſervatur.

§.11. Sacerdos Græcus, non tantum in Græcia, ſed etiam 430
in templo Græcorum apud Latinos ſtabiliter conſtituto celebrans, tenetur ſub mortali conſecrare in fermentato: E contrà Latinus, non tantùm in Latin, ſed etiam in templo latino apud Græcos conſtituto tenetur in azymo, hoc ipſo enim, quòd eis ibi permittatur templum, habent ſe, ſicuti ſi eſſent in ſua patria, Dian.*p.*10.*t.*16. *R.*40. Dicaſt.*d.*2.*dub.*4. qui addunt conſequenter, Latinum non poſſe Romæ in templo Græcorum conſecrare in fermentato, nec Græcum in templo Latinorum in azymo: ſi autem Græcus aut Latinus ibi domicilium fixerit, ubi non eſt templum ſui ritus, tenetur ſe accommodare huic alteri ritui, quia cenſetur ad hunc jam eſſe translatus, Suar. Con. Dicaſt. Tamb. *de commun.c.*2.§.9.*n.*7. E contrà ſi alicubi ſit peregrinus, ubi non eſt templum ſui ritus, poteſt celebrare in utroque pane, quia peregrinus poteſt ſe accommodare legibus loci, in quo eſt, etiamſi repugnent legibus loci, in quo habet domicilium, Nav. Sanch. Con.*q.*74.*n.*100. contra Vaſq. & Averſ. *qu.*2.*ſ.*4. qui putant quemque ubivis teneri ſervare ritum ſuæ Eccleſiæ: quod conſilii eſt, quamvis per notabile etiam tempus ibi moretur, dummodò hic non fixerit domicilium, Con. Tamb. *num.*9.

§.12. Probabilius eſt, quòd non liceat Sacerdoti latino 431
conſecrare in fermentato, etiam pro neceſſitate Viatici, quia licèt præceptum Viatici ſit divinum, & præceptum non utendi fermentato ſit humanum, tamen prius præceptum eſt affirmativum, quod non obligat niſi quando commodè fieri poteſt, & in debitis circumſtantiis, neque Euchariſtia eſt ita neceſſaria, ut ideò præceptum tam convenientis ritus negligi debeat, Sot. Suar. Henriq. Fill. Laym. Dicaſt. Dian. ſuprà, Caſtrop. *hic p.*4. *n.*5. preter citatos à *Buſembaum*, contra Majorem, cujus ſententiam Tann. & Gob.*t.*3.*n.*42. dicunt ſe non audere damnare, ſecluſo ſcandalo, & perturbatione: notant tamen priores Authores, faciliùs concedendum Græco, ut in tali neceſſitate conſecret in azymo. Addit Diana *ſuprà*, ad evitandam mortem licitum fore etiam Latino conſecrare in fermentato, præcepta enim humana non obligant cum diſpendio vitæ.

§.13. Secluſo ſcandalo eſt tantùm veniale ſine rationabili 432
cauſa conſecrare hoſtiam fractam, vel non integram, vel maculatam, niſi fractura vel macula eſſet enormis, Quarti *in Rubr. Miſſ.p.*3.*d.*10.*n.*19.*dub.*1. Paſqualig. *de Sacrif.q.*220. Si tamen poſt oblationem deprehendat fracturam, aut ipſemet frangat, licitè eam conſecrabit. Quòd ſi timeat ſcandalum, petat aliam hoſtiam, & priorem poſt ablutionem, vel purificationem ſumat, aut etiam reſervet, ut poſt Miſſam, à quocunque reverentur abſumatur, Gob. *num.*832.

§.14. Con.*q.*74.*n.*89. docet cum aliis, quod inſurgente 433
neceſſitate, v.g. dandi Viatici, hoſtia aliquantùm corrupta conſecrari poſſit; ſed alii meliùs negant, quia præceptum Viatici non obligat, niſi quando Euchariſtia decenter, ac reverenter conſecrari, ac ſumi poteſt.

Digitized by Google

DUBIUM IV.

434 *Quale vinum ſit materia Euchariſtiæ.*

RESp. I. Solum vinum vitis, ut docet fides, & definitum eſt *in Florent. Unde reſolves:*

I. Non eſt materia apta ad validam conſecrationem, 1. Sicera, & quicunque liquor ex moris, malogranatis, &c. ſive dicatur vinum, ſive non. 2. Agreſta, ſive omphacium, id eſt, ſuccus de uvis immaturis expreſſus, quia non eſt vinum, ſed in via ad vinum: cujus naturam nondum induit, habetque ſe ſicut maſſa cruda reſpectu panis. Laym.*l.5.tr.4.c.2.n.5.& 6*, Succum tamen ex uvis paſſis expreſſum conſecrabilem eſſe putat Amicus apud Dian.*p.7.t.12.R.8.* eò quòd verum ſit vinum. 3. Acetum, quia eſt vinum ſubſtantialiter corruptum. *Ibid.* Quòd ſi poſt ſumptionem, (imò etiam ante eam, poſt conſecrationem calicis) dubium incidat, fueritne acetum, an vinum, eſſe præſumendum, quòd fuerit vinum, docet Tamb.*l.2.de exped.ſacrif.c.*8. 4. Uvæ, ſeu vinum intrà uvas contentum, vel imbibitum in offa panis; tum quia non tam eſt potus, quàm cibus: tum quia ſuccus ille non dicitur propriè vinum, donec ſit expreſſus; tum quia in eo ſtatu non ſatis ad ſenſum demonſtratur per formam, Lugo *d.4.n.*11.*&* 12.Laym.*&c.*5. Sapa, ſeu defrutum, id eſt, muſtum, ad dimidiam, ſeu tertiam partem decoctum: quia non eſt amplius vinum, nec potus ſed cibus Bonac.*l.c.* 6. Lora, id eſt, aqua expreſſis acinis ſuperfuſa, Fill.*t.4.c.*3. Lugo *num.9.*

II. Valida quidem conſecratio, ſed illicita eſt, 1. In muſto, quia non eſt vinum ſimpliciter, ſed impurum, habens admixtas fæces non conſecrabiles: ideoque obſtat præceptum Eccleſiæ, obligans ſecundùm *Suar.* ſub mortali, ſaltem extra neceſſitatem, qualis eſſet defectus vini veteris; & ſecundùm quoſdam, etiam devotio populi: quo modo multi excuſant contra *Suar.* quòd in quibuſdam locis primitiæ uvarum in calice exprimantur. V. Bonac.*l.c.*2. In vino, liquoribus aliis, vel aromatibus ita modicè permixto; ut naturam vini retineat. Si verò permixtio ſit immodica, erit materia dubia. 3. In vino aceſcente, quia adhuc eſt vinum, ſicut panis mucidus eſt panis. 4. Probabilius eſt etiam in vino congelato, (etſi à quibuſdam propter negantium authoritatem, dicatur eſſe materia dubia) tum quia adhuc retinet ſubſtantiam, & denominationem vini, eſtque natura ſua potabile: tum quia Chriſtus ſub eo ante conſecrato manet, Lugo *l.c.*

Nec refert 1. quòd aqua congelata non ſit materia Baptiſmi, *quia* hic eſſentialiter conſiſtit in ablutione, Euchariſtia verò non in ſumptione. *Nec refert* 2. quòd non ſit proximè potabile, *quia* eſt per accidens; & facilè tolli poteſt; eſtque par ratio in pane indurato. Non eſt autem idem in liquore nondum ex uvis expreſſo; quia cùm non ſit vinum, ſimpliciter & per ſe, natura ſua non eſt potabilis, ſed comeſtibilis: quod vino congelato non convenit, alioqui enim jejunium frangeret. Bon.*l.c.p.*2.*n.*10.

Peccat tamen, qui in congelato conſecrat, ideoque ſi hyeme congelavit calix; calore manuum aut halitus, aliove modo regelandus eſt. Fill.*c.*3.*Laym.c.*2.

II. Valida, & licita eſt conſecratio in vino, ſive albo, ſive rubro, etſi etiam ſpecie phyſica differant, cùm utrumque habeatur, & ſit ſimpliciter vinum de vite, Bon.*num.*2. Lug.*d.*4.

Reſp.II. Vino conſecrando debet, non ex neceſſitate Sacramenti, ſed gravis præcepti, ſub mortali obligantis, ſecundùm Lug.*d.*15.*n.*22. miſceri aqua. Idque cæremonialiter, & in ordine ad Sacrificium. Eſt certum, ut conſtat ex Trid.*ſeſſ.22.c.7.& 9.* an autem aqua iſta immediatè convertatur in Sanguinem, necne: diſputant Schol. V. Kon. vel *Præp.* hic Lug.*d.4.ſ.3. Unde reſolves:*

I. Si mixtio hæc omittatur, valida tamen eſt conſecratio etſi illicita mortaliter. *Ita omnes commun.*

II. Miſcenda eſt aqua naturalis, eaque modiciſſima, ut habet *Florent.* una ſcilicet, vel altera gutta; ita tamen, ut ſit ſenſibilis, & ſaltem non excedat tertiam partem vini, alioqui reddet materiam dubiam. Bon.*q.4.n.4.* ex S.Th.Kon.&c. Qui autem miſceret roſaceam, vel aliam artificialem, etſi in neceſſitate, etſi validè conſecraret, peccaret tamen mortaliter, D. Th. Mol. Dian. *p.6.t.7.R.*18. quia ageret contrà præceptum, & conſuetudinem Eccleſiæ in re gravi. Quam ob cauſam etiam mortale cenſet Fagund.*p.2.l.2.c.4.&c.* miſcere calidam: quod tamen aliis quibuſdam nimis durum videtur apud Dian. *l.c.* ubi addit ipſe, ſi in frigidiſſima regione conſuetudo id habeat, ne fortè vinum congelaſcat, poſſe ſine ullo peccato fieri.

III. Mixtio illa facienda eſt, non in dolio, vel ampulla aliove vaſe, ſed in ipſo calice; neque domi, ſed in ipſo Sacro, ut fit communiter, vel ante offertorium, vel certè immediatè ante Sacrum, ut fit apud quoſdam. Idque vel ab ipſo Sacerdote, ut in Miſſa privata; vel à Subdiacono, ut in ſolemni, neque enim ſufficit; ſi caupo illud diluerit. Bonac. *l.c.*

IV. Si mixtio hæc ſit omiſſa, idque notetur ante conſecrationem calicis, adhuc facienda eſt; ſecus, ſi poſt. Bonac. *num.*5.

V. Præceptum hoc mixtionis non extenditur ad illam, quæ fit poſt communionem; ad ablutionem oris, & digitorum. V. de his Miſſ. Rom. Item Bon.*d.4.q.2.p.4.*Laym.*l.5. tract.4.cap.2.*

ADDENDA.

Q*Veſt.79. Quid circa vinum, quod conſecratur, ſit* 435
præterea notandum? R. ſeqq.

§.1. Per vinum de vite intelligitur tale, quale in vite creſcit, quodque naturaliter haberi non poteſt niſi ex vite, vel ſaltem ex activitate vini de vite, uti *nu.*474. dicetur. Et videtur ſatis certum, quamvis videatur contradicere Bernal.*d.*18.*num.*17. De cætero non eſt abſolutè neceſſarium, ut in vite creverit, nam eſſet materia valida, quamvis ex aqua miraculosè factum eſſet, uti & panis, ſi per miraculum fieret ex lapide, Arr. *d.7.n.5.*Dicaſt.*d.2. n.76.* Itaque tantùm excluduntur alii liquores, qui non ſunt ſimpliciter tale vinum, quale eſt illud de vite.

§.2. Si vinum imbutum in pane erumperet ſupra panem, aut 436
ſi uva matura pungeretur, ita ut erumperet ſuccus quaſi in bullas, probabilius eſt cum *Suar. & Haun.* fore materiam conſecrabilem: Arr. tamen *ſuprà*, & Dicaſt. *à num.89.* putant oppoſitum eſſe probabile: Ratio noſtra eſt, quia hoc, quod erumperet, deſineret eſſe pars talis panis intincti vel uvæ, & eſſet demonſtrabile, ſicuti, ſi videam ſanguinem erumpere è vulnere verè dico, hic eſt ſanguis Petri.

Q.80. *Quid notandum ſit circa aquam vino admiſcen-* 437
dam? R. Seqq.

§.1. Præceptum admiſcendi aquam eſt Eccleſiaſticum tantùm, uti habet communis cum S. Th. Suar. Dicaſt. *d.2.dub.*8. Averſ.*q.2.ſ.6.* contra *Alenſem, Hoſium, Valent. Henriq. nam Florent.* in Decret. Eugenii IV. ad Armenos, dicit eſſe juxta canonum præceptum, & Trid.*ſeſſ.22.c.7.* expreſsè dicit eſſe præceptum Eccleſiæ.

Objic. Florentinum dicit Chriſtum inſtituiſſe hoc Sacramentum in vino aqua permixto. Similiter Conc. Aurelian. IV. dicit id eſſe à Chriſto inſtitutum: item Carthag. III. dicit hanc eſſe Domini traditionem: denique Trid. Catechiſmus Rom. & SS. PP. apud Suar.*d.45.ſ.2.* dicunt Chriſtum reipſa etiam conſecraſſe vinum aqua mixtum, ergo ſicuti colligimus de neceſſitate Sacramenti eſſe vinum de vite, quia Chriſtus inſtituit, & conſecravit in vino de vite, ita debemus dicere de vino aqua mixto. R. n. conſeq. nam tantùm volunt præiviſſe ſuo exemplo, quando Euchariſtiam inſtituit, ſed non ideò inſtituit, ut non aliter fieret, nam etiam inſtituit in pane azymo, id eſt, inſtituens hoc Sacramentum uſus eſt pane azymo; item fortè pro more illorum temporum inſtituit in vino calido, inquit Bernal.*d.28.nu.29.* Denique inſtituit priùs lotis pedibus diſcipulorum, &c. ſed non ideò abſolutè inſtituit aut præcepit, ut eſſet panis azymus, vel vinum calidum, vel ut priùs laventur pedes. Itaque non ex eo præcisè colligimus aliquid eſſe ex inſtitutione, & præcepto Chriſti, quia Chriſtus illud fecit, ſed quia fecit, & aliunde, vel ex verbis Chriſti, vel ex Authoritate Eccleſiæ, aut Patrum, Chriſti voluntatem declarantium, nobis conſtat tale fuiſſe Chriſti, non tantùm conſilium, ſed præceptum.

§.2. Quamvis hoc præceptum ſit Eccleſiaſticum tantùm 438
& conſequenter Eccleſia in eo diſpenſare poſſet, attamen nunquam diſpenſat, ſed potiùs à celebratione abſtinendum eſt, uti habent Suar. ſuprà & Sporer *num.*161. Imò Suar. *diſp.48. ſ.2.* dicit, ſi Sacerdos apud oblationem advertat aquam haberi non poſſe, debere abrumpere Miſſam: è contrà tamen Boneſp. *d.2. num.42.* putat in circumſtantia, qua quis, qui nunquam ſumpſiſſet Euchariſtiam, deberet decedere ſine Viatico, poſſe inchoari Miſſam, & conſecrationem utramque fieri ſine aqua.

§.3. Circa quantitatem aquæ admiſcendæ, notat Lugo 439
*diſp.4.num.*38. ſi quinta vel ſexta pars aquæ admiſceretur, non videri faciendum ſcrupulum, quod admittit Bernal. *n.44.* pro locis calidis, ſed pro frigidis, ſi admiſceatur octava vel decima; attamen Gob.*t.3. nu.62.* dicit etiam pro locis Germaniæ poſſe vino mediocri miſceri quintam partem, quia non eſt credibile vinum eſſe adeò debile, ut jam modica aqua corrumpatur, quod verum eſt, ſi vina ante non ſint nimiùm diluta ab œnopolis; unde tutius eſt parum affundere, inquit S.Th.*ar.7. in O.& ad* 1. addit ſufficere guttulam; dummodò ſit ſenſibilis, quando affunditur.

§.4. Si

440 §.4. Si mixtio aquæ omiſſa ſit, & ſuppleatur ante conſecrationem, repeti debet oblatio calicis, quia nihil conſecratur, niſi oblatum fuerit, aqua autem nullo modo oblata fuit.

441 *Q.81. Quid agendum ſit, ſi dubitetur, an in Calice ſit acetum?* R. De hoc dicetur *l.6.p.2.n.546.*

DUBIUM V.

442 *Quæ conditiones ad materiæ conſecrationem requirantur.*

RESp.I. Ad validam conſecrationem requiruntur duæ conditiones. I. Eſt, ut materia Sacerdoti conſecranti, moraliter, & ſenſibiliter ſit præſens: Ita communiter; & eſt certum. Ratio petitur tum ex inſtitutione Chriſti, & verbis formæ, *Hoc*, & *Hic*, quæ non verificarentur, cum ſint demonſtrativa: tum ex perpetua Eccleſiæ praxi nunquam conſecrantis, vel etiam benedicentis res abſentes: tum etiam ratione Sacrificii, quod requirit hoſtiam præſentem, V. Bon.*d.4.q.2.p.6.*Laym.*l.5.t.4.c.2.* *Unde reſolves:*

I. Validè conſecratur vinum in calice cooperto, vaſe vel cantharo clauſo; panis in caniſtro; hoſtiæ in ciborio, vel in cumulo ſub aliis latentes, aut aliter tectæ, v.g. ſub corporali, vel mappa, aut etiam in Miſſali, ut ex *Suar.Henriq.Kon.* docet *Bonac. contra Laym.* (unde hoc poſtremum dubium videri poteſt; & ſaltem peccaret graviter, qui ſic tectas, aut latentes conſecraret.) Item validè conſecrantur hoſtiæ præſentes, à cœco, vel alio ſacerdote in tenebris. Ratio horum omnium, quia ad præſentiam, & ſenſibilitatem non requiritur, ut materia videatur, vel tangatur, vel feriatur ſono verborum, (unde communiter non probatur praxis eorum, qui os proximè admovent, ut halitum in calicem, & panem inſpirent) dummodò videri poſſit ſive in ſe ſive in alio, v.g. in ſuo toto, vel continente, vel vaſe ad illam continendam deſtinato. V. Bon.*p.5.*

II. Invalidè conſecratur 1. materia poſt parietem, aut poſt tergum poſita, vel clauſa in tabernaculo, ut docet Fill. Bon.*p.6.& alii.* Ratio, quia moraliter cenſetur abeſſe, cum non poſſit demonſtrari per Tò *hoc*, vel *hic*, neque paries habeat ſe ut continens, aut tegens. 2. Materia valdè procul, v.g. 100. paſſibus diſtans, etſi videri poſſit. Ratio eſt eadem. Quanta autem propinquitas ſufficiat, dubium eſt, & ex morali prudentum judicio pendet. Henriq.*l.8.c.34.*docet 20. aut 30. paſſuum, quod Bon. *l.c.* & alii putant non eſſe certum: V.Schol.3. Materia tam modica, ut ſenſu percipi non poſſit: tum quia non poteſt demonſtrari: tum quia Sacramentum debet eſſe ſignum ſenſibile. Ita *Suar.Vaſq.* & alii, contra *Sotum Hering.* Quod intellige, ſi non ſit in toto, ſed extra illud, quia in toto etiam minimæ ejus particulæ conſecrantur, ut conſtat ex Trid. *ſeſſ.23.c.3.& 4.*Bon.*l.c.*

Secunda conditio, ut materia ſit certa, & à conſecrantis intẽtione, & in individuo determinata. Eſt communis apud *Bon.* & alios, tum quia hoc requirunt pronomina *Hoc*, & *Hic*; tum quia actiones ſunt circa ſingularia, quæ debent eſſe certa, & determinata, V. Bon. *p.5.* *Unde reſolves:*

I. Invalidè conſecraret, qui vellet tantùm conſecrare tertiam, vel mediam hoſtiæ partem, eam non determinando, vel ex multis, v.g. viginti præſentibus, tantùm quatuor aut quinque, nullas deſignando, quia non eſt ratio, cur una magis quàm altera conſecraretur. Item, qui ex multis hoſtiis intenderet illas conſecrare, vel illas partes hoſtiarum aut vini, quas Deus elegerit, aut Titius deſignarit; aut partes illas, quæ fractis ſpeciebus ſunt manſuræ in continuo, non quæ excident, quia non eſt materia definita. Bon. *l.c.*

II. Non conſecratur hoſtia, inſcio Sacerdote poſita, ſive in Corporali (ſejuncta tamen à cumulo) ſive intra illud, Kon. *3.p.q.74.a.2.ad 3.& alii*. Ratio, quia non eſt determinata in mente Sacerdotis, cujus voluntas non fertur in incognitum. Similiter non conſecrantur guttæ, quæ exterius calici adhærent, quia non intenduntur. Imò ut probabiliùs docet Suar.Regin.*l.29.c.2.* Laym.*c.9.*Kon.*dub.3.* contra *Tann.& Bon.* nec eæ guttæ, quæ interiùs adhærent, quæ intentio Eccleſiæ eſſe videtur, ideòque & Sacerdotis eſſe debet, conſecrare id, quod per modum unius continui eſt in calice. Unde ne opus ſit de detergendis guttis ſolicitum eſſe, bene faciet Sacerdos, ſi ſemel pro ſemper intendat eas non conſecrare; uti nec micas hoſtiis adhærentes. V. Dian.*p.2.t.3.miſc. R.16.& p.3.t.4.R.32.* Eſcob.*t.7.E.6.* ubi docet, Sacerdotem vi particulæ, *Hic*, tantùm intendere id conſecrare, quod per modum unius continui potabilis eſt in calice; ideoque guttulas illas non conſecrari. Quæ ſententia probabilis eſt ex Regin. Suar. Laym. *n.15.*

III. Valida eſt conſecratio, 1. Si Sacerdos intendat conſecrare ex pluribus hoſtiis præſentibus tantùm quinque, eas determinando; vel omnes præter infimam, & ſupremam cumuli; vel omnes pares, v.g ſecundam, quartam, ſextam, ſi ſint ordine collocatæ, & determinetur, unde numerandi initium ſumendum ſit, quod tamen grave peccatum erit. Quòd ſi autem hoc vel alio caſu, non conſecratæ miſceantur conſecratis, totus cumulus ad altare eſt deferendus, ut Sacerdos intendat conſecrare non conſecratas, vel potiùs totum cumulum conſecret ſub conditione, ſi non ſint conſecratæ: Lugo *d.4.n.36.* 2. Etſi putet unam, vel duas, vel ſex hoſtias conſecrandas adeſſe, cùm ſint plures, ſive à ſe, ſive alio poſitæ, quia error ſpeculativus, & privatus non obſtat intentioni prædictę, & abſolutę conſecrandi omnes præſentes, quam tanquam Eccleſiæ conſuetudini conformem, quiſque cenſetur habere implicitè, ut docet *Sylv.Henr.& Suar.* Unde ſi Sacerdos advertat poſt conſecrationem, eſſe duas ſimul junctas, utramque ut conſecratam ſumet, ut habet Miſſale. Si verò ante conſecrationem, poſtquàm obtulit, advertat, alteram ſeponet, & poſt Miſſam ipſe, vel alius ſumet tanquam panem benedictum. 3. Si quis plures hoſtias ad altare tulerit, aut rationabili modo advertit, ab alio adferri à ſe conſecrandas, vel ante Sacrificium monitus fuerit de conſecrandis in altari jam poſitis. Ratio, omnes enim conſecrantur, etſi dum conſecrat, earum non ita expreſsè meminerit, aut etiam ad oblationem non detogat, modò ſint præſentes in Corporali, vel ſaltem in altari. Ita Regin.*n.39.*Laym.*c.2.*Bon.*q.2.* & alii ab ipſo citati: Eſtque ſententia in praxi tuta; quia intentio præcedens, reſpectu illarum virtualiter perſeverat. 4. Si parvæ hoſtiæ pro communicando populo afferantur Sacerdoti paulò poſt factam oblationem, (addit Averſ. *q.11.ſ.12.* ante cæptam præfationem) licitè eas conſecrari, ſuppleta oblatione mentaliter, ex Gavant. & Poſſev. docent Dian.*p.2.t.14.* *R.71.* & Tamb. *de exped. Sacrif. l.2.c.5.*

Reſp.II. Ad licitam materiæ conſecrationem requiritur, 1. ut non ſit major quantitas, quàm tempore opportuno poſſit abſumi, quia periculum eſſet, ne ſpecies computreſcerent, Bon.*l.c.*2. Ut ab uſu Eccleſiæ, præſertim in Miſſali præſcripto, non recedat. *Ex dictis reſolves:*

Peccat 1. Qui vas, in quo hoſtiæ conſecrandæ ſunt, non aperit. 2. Qui conſecrat materiam poſitam extra Corporale. 3. Qui intendit conſecrare guttas calici adhærentes exteriùs, quod eſſet grave; de interiùs adhærentibus eſt dubium (quia non conſtat ſatis de mente Eccleſiæ) ad quod evitandum, Gavantus *par.2.tit.7.* jubet eas abſtergi, quod conſuetudo probat: Qui tamen id omittit, eum non peccare, docet Tamb.*l.3.c.1.§.3.* imò nec expedire, ſi eas advertas, quando diſcooperto calice, jam jam es conſecraturus, & elevationem populus expectat; Poſt conſecrationem autem nullo modo ſunt abſtergendæ. 4. Qui ante conſecrationem ita ſtatueret: Nolo conſecrare hoſtias appoſitas, niſi tempore conſecrationis, vel ſaltem oblationis fuero memor; ita *Præp.* hic *art.2.ad 3.* Laym.*l.c.* etſi Tamb.*§.3.* eo caſu nullum peccatum agnoſcat.

ADDENDA.

QUæſt.82. *Quid præterea ſit notandum circa præſentiam & determinationem materiæ conſecrandæ?* R. ſeqq. 443

§.1. Materia conſecranda tum dicitur moraliter præſens quando poteſt demonſtrari humano modo ad ſenſum per pronomen, *hoc*, vel *hic*, independenter ab omni alio ſigno ſenſibili, Suar.*d.43.ſ.5.*Bern.*d.29.ſ.1.& 2.*Dicaſt. *d.2.dub.1.* Hinc licèt panem infra pedem poſitum poſſem demonſtrare per Tò, *hoc*, ſimul eò intento digito, aut accedente nutu, tamen non potero conſecrare; uti habet communior cum Dicaſt. *nu.203.* quia abſente alio ſigno non demonſtrerur ad ſenſum per Tò, *hoc*, putat tamen Bernal. *n.12.* contra Lugo, hoſtiam poſitam poſt tergum, & in ſpeculo ante Sacerdotem exiſtenter repręſentatam poſſe conſecrari, quia ipſa eſt, quæ videtur in ſpeculo, per quod ſit moraliter præſens, & ad oculum demonſtrabilis. Idem dicunt Dian.*p.10.t.16.R.41.* Arr. *d.30.nu.17.*Amic. *d.16. num.123.*Dicaſt.*num.192.* contra Sot. & alios, ſi quis hoſtiam tangat, vel in manu teneat poſt tergum, quia ſi manu teneam pomum à tergo, poſſem alicui dare, dicendo, accipe hoc pomum: Imò conſecrationem valere putant *Vaſq. & Bernal.* ſi quis proferens formam, digito oſtendat panem poſt tergum exiſtentem, ſicuti de hominibus ſequentibus à tergo, poſſet dicere, hi ſunt famuli mei; quod etiam videtur approbare *Arr.* ſuprà, ſed in hoc probabiliùs contradicunt *Con.* & alii, quia res ejuſmodi non demonſtrarentur per pronomen, *hoc*, independenter ab omni alio ſigno ſenſibili, ſed ſimul per nutum aliquem.

§.2. Materia poſita à latere validè conſecratur, dummodò 444
cenſeatur adhuc moraliter eſſe ante conſecrantem, quod requiritur; hinc hoſtiæ non conſecrarentur, ſi in ciborio poſitæ eſſent, non in altari, ſed in credentia ad latus, Dicaſt. *n.205.*

§.3. Si quis notaſſet unam hoſtiam, v.g. rubrica, & poſtea 445
miſcuiſſet multis aliis velletque illam ſolam notatam conſecrare, ſi

re, ſi

re, ſi hæc ita lateat ſub aliis, ut jam nullo ſenſu percipiatur, non conſecrabitur, quia non eſt moraliter demonſtrabilis, non in ſe, uti ſupponitur, nec in alio, quia licèt contineatur in ciborio, hoc tamen demonſtrato non magis demonſtratur ipſa, quàm quæcunque alia, ergo pronomen, *hoc*, non cenſebitur determinatè afficere ipſam, Lugo, Bernal. *n.*39. Non eſt autem opus determinationem intentionis circa materiam ullo ſigno externo manifeſtari, quidquid contradicat Platel. *n.*325. quia etiam neceſſe non eſt, ut intentio externè manifeſtetur ſpeciali aliquo ſigno.

456 §.4. Si velles illas ſolas conſecrare, quas Petrus de facto deſignaret præ aliis, probabile eſt, quod conſecrares has deſignatas à Petro, quia poſita Petri deſignatione tanquam præſuppoſita conditione actu exiſtente, pronomen, *hoc*, quod profers, videtur ſe ſolo demonſtrare illas hoſtias: Oppoſitum tamen videtur probabilius, quia conſecrans neſciens iſtam determinationem Petri non cenſebitur ipſemet per pronomen demonſtrare, neque pronomen demonſtrabit independenter à Petro, Dicaſt. *n.*219. Platel. *n.*324.

457 *Q.*83. *Quid prætereà circa determinationem intentionis in conſecrante ſit notandum?* R. Expoſui *à n.*54. qualis in Miniſtro Sacramentum conficiente requiratur intentio. *A n.*62. dixi de errore, & erronea intentione Miniſtri. *A n.*78. de intentione conditionata, &c. quæ etiam huc ſpectant; ſuntque prætereà addenda ſeqq.

458 §.1. Quoad conſecrationem hoſtiæ principalis non eſt difficultas, vix enim poſſibile eſt, ut pro hac abſit intentio ſufficiens ſecundùm dicta *n.*59. E contrà quoad intentionem conſecrandi hoſtias minores appoſitas, major eſt difficultas, nam ſi Sacriſtanus te advertente ciborium conſecrandum poſuerit in Corporali, & intenderis conſecrare, communis ſententia eſt, cum Caſtrop. *p.*6. *n.*3. Dicaſt. *n.*216. *Buſembaum* ſuprà, conſecrandas, licèt poſteà ad illas non ampliùs habueris expreſſam reflexionem. E contrà ſi ciborium te advertente fuiſſet poſitum extrà Corporale, quamvis ſciviſſes debere conſecrari, ſi tamen conſecrans non reflexiſti te ad illas, probabilius videtur cum Suar. Dian. Caſtrop. Gavant. Leſſ. Averſ. *q.*2. *ſ.*2. *§. Quartò*, Tamb. *de Sacrif. l.*2. *c.*1. *§.*3. non fore conſecratas, quia noluiſti conſecrare extrà Corporale, hoc enim velle fuiſſet peccatum mortale, ergo videris tantùm habuiſſe intentionem conſecrandi, ſi aſſumeres in Corporali. Probabile tamen etiam eſt cum *Præp. T ann.* & aliis fore conſecratas, quia quamvis nolueris conſecrare extra Corporale, tamen potuiſti velle abſolutè conſecrare, non cogitando de Corporali, nec de aſſumendo in Corporali: aut quamvis volueris aſſumere, tamen adhuc potuiſti abſolutè velle conſecrare, quamvis per oblivionem non aſſumeres. Itaque cùm res ſit dubia, in praxi tales hoſtiæ erunt de novo in alia Miſſa ſub conditione conſecrandæ. Non licere autem repetere formam ſuper minores hoſtias, ſi oblitus ſis conſecrare cum majore hoſtia, dicetur *l.*6. *p.*2. *n.*243.

459 §.2. Si Sacerdos ſpecialiter nihil intenderit circa conſecrationem guttarum vini, quæ intrà calicem ſunt ſeparatæ à vino, quod eſt in fundo, præter citatos à *Buſemb.* negant conſecrari *Dian. & Hur.* Dicunt conſecrari Præp. Rhod. *ſuprà*, Dicaſt. *n.*223. ſed *Con. Caſtrop.* ſuprà, & alii diſtinguunt, putant enim non conſecrari guttas remotas, attamen conſecrari vicinas, quę levi agitatione Calicis miſceri poſſent, quia hæ cenſentur facere unum moraliter cum vino, quod eſt in fundo: ſententię omnes ſunt probabiles, ſed ſecunda videtur probabilior. Pro praxi ſuadet Platel. *n.*328. ſi quis ſtatim ante conſecrationem advertat tales guttas vicinas, ut levi inclinatione Calicis miſceat cum reliquo vino, ſi autem ſint remotiores, dicit, ut vel abſtergat, vel excludat ab intentione, ſed etiam poſſet includere in intentione, ne in calice ſit vinum, quod non conſecretur: è contrà tamen non debet intendere conſecrare minimas particulas panis in patena, vel Corporali, ſed tantùm quòd contiguum eſt cum majore, aut cum minoribus hoſtiis in patena, vel Corporali depoſitis. Aliud eſt de talibus particulis panis in ciborio contentis, neque enim periculum eſt has perdendi, unde intendere debet eas cùm reliquis hoſtiis conſecrare: nam omnes communiter cenſent omnes particulas in fundo ciborii repertas eſſe conſecratas, quamvis intentio non ſciatur fuiſſe ſpecialiter facta circa illas.

Quomodo ille, qui ordinatur Presbyter, formare debeat intentionem conſecrandi cum Epiſcopo dicetur *l.*6. *p.*2. *n.*2322.

460 *Q.*84. *An materia conſecranda admitti poſſit ſub Canone?* R. Poſſev. Dian. Quart. Tamb. *de Sacrif. l.*2. *c.*5. *§.*2. Gob. *t.*3. *nu.*85. Burgh. *cent.*2. *caſ.*28. dicunt poſſe acceptari ſub canone, etiam uſque ad conſecrationem, ſaltem in eo caſu, quo ſi non conſecrarentur hoſtiæ, plures dimittendi eſſent ſine Communione, oblatio enim mentalis, quæ tum fiet, manebit una moraliter cum priore. Si tamen unus tantùm homo eſſet dimittendus ſine Communione, Gob. *n.*86. potiùs ſuadet dari illi partem ex majori hoſtia; ſed de hoc dicetur *n.*508.

DUBIUM VI.

Quotuplex ſit forma conſecrationis Euchariſtiæ. 461

RESP. Eſt duplex, una panis, & eſt hæc: *Hoc eſt enim Corpus meum.* Ubi omnia ſunt de eſſentia, præter Tò *enim*, cujus omiſſio eſt veniale. Altera vini, & eſt hæc: *Hic eſt enim calix Sanguinis mei, novi & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Ubi etſi verior, & communior ſit ſententia *S. Bonav. Suar. Bellarm.* & aliorum, contrà *S. Thom.* & Thomiſt. quòd eſſentialia ſint tantùm hæc, *Hic eſt calix Sãguinis mei* (vel, *hic*, *eſt Sanguis meus*, aut eis æquivalentia) graviter tamen peccaret, qui aliqua ex reliquis omitteret, vel mutaret. Debent autem formæ proferri in perſona Chriſti formaliter, & ſignificativè, ſive aſſertivè, & non tantùm recitativè, ſive hiſtoricè, licèt ea, quæ in Canone præcedunt, dicantur tantùm recitativè, ſeu hiſtoricè. V. Laym. *c.*3. Bon. *q.*3. *p.*2. Card. de Lugo *d.*11. *ſ.*5. *Unde reſolves:*

I. Valida, ſed illicita eſt conſecratio 1. Si conſecrans dicat: *Hic cibus, hic potus, hic calix, vel hæc res, vel contentum ſub his ſpeciebus, eſt Corpus meum, vel Sanguis meus*, Bon. *p.*1. 2. Si dicat: *Hic calix eſt novum teſtamentum, in Sanguine meo*, ut habet S. Lucas *c.*22. 3. *Hoc eſt Corpus meum, quod de Virgine ſumpſi: hic eſt Sanguis meus infiniti valoris.* 4. *Hoc eſt meum Corpus: hic eſt meus Sanguis*, vel *hoc eſt Sanguis meus*: Ratio horum, quia manet idem ſenſus, nec fit mutatio ſubſtantialis. Bon. *l. c.*

II. Invalida erit conſecratio, 1. ſi dicas: *Hic* (adverbialiter) *eſt Corpus meum*. Si autem Tò *Hic* ponatur maſculinè, pro neutro, valet, etſi non ſecundùm Grammaticam, Eſcob. Granadus 2. *Hoc Corpus eſt meum; hic Sanguis meus*, Fag. *p.*3. *c.*6. *num.*14. & 15. 3. *Ecce Corpus meum: Ecce Sanguis meus* 4. *Hoc ſit* vel *hoc fit Corpus meum*; vel *hic ponitur Corpus meum*. 5. *Illud eſt Corpus meum: Ille eſt Sanguis meus*. 6. *Hæc eſt ſubſtantia mea*, vel *hoc eſt Corpus Chriſti*. Bon. *p.*3.

III. Dubia erit conſecratio, 1. *Illud eſt Corpus meum, iſte eſt Sanguis meus*. 2. *Hæc eſt Caro mea*: quam tamen *Laym.* contra *Kon.* putat valere. 3. Secundùm quoſdam forma ex S. Luca primo caſu allata, Bon. *q.*3. *p.*1. & 2. Regin. *l.*29. *num.*33.

ADDENDA.

QUæſt.85. *Quid prætereà ſit notandum circa verba conſecrationis?* R. Quandonam forma conſecrationis cenſeatur mutari ſubſtantialiter vel accidentaliter tantùm, ſatis intelligitur ex dictis *à n.*18. & 29. Hic adde ſeqq. 462

§.1. Tò *hoc*, & Tò *hic*, explicari poſſunt dupliciter, vel 463 ita, ut faciant hunc ſenſum, hæc res aut hæc ſubſtantia, quæ in fine propoſitionis continetur ſub his accidentibus, *eſt Corpus*, *eſt Sanguis meus*; & ita intelligunt *Suar. T ann.* aliique communiùs: vel pronomina illa poſſunt referri ad prædicatum, ita ut faciant hunc ſenſum: *Hoc Corpus, eſt Corpus meum: hic calix eſt calix Sanguinis mei*, uti quando dicis, hæc eſt mea mater, ſenſus eſt, hæc mater eſt mea mater; & ita intelligunt Maldon. Vaſq. aliique cum Dicaſt. *d.*3. *n.*183. utrique valdè probabiliter, abſolutè autem per Tò *hoc* intelligi non debet, hic panis, quia falſum eſt, quòd panis ſit Corpus Chriſti, aut quòd maneat cum Corpore Chriſti. Similiter per Tò *hic*, intelligi non debet hoc loco.

§.2. Per Tò *Meum* & *Mei*, intelligi debet Corpus & San- 464 guis Chriſti, in cujus perſona loquitur Sacerdos, unde ſi quis per Tò *Meum* vel *Mei* intelligeret tantùm ſuum corpus vel ſuum ſanguinem Sacerdotis, conſecratio eſſet invalida. Gob. *t.*1. *num.*205.

§.3. In forma calicis, verba illa, *Novi & æterni teſtamenti*, 465 poſſunt facere duplicem ſenſum, nempe, vel quòd Sanguis Chriſti ſit confirmatio teſtamenti, id eſt, promiſſionis, qua Chriſtus nobis promiſit vitam æternam per ſuum Sanguinem: vel quòd hoc Sacramentum Sanguinis Chriſti ſit veluti propriè dictum teſtamentum, & quaſi authenticum inſtrumentum, quo continetur ultima voluntas Chriſti, deſtinantis nos ad æternam hæreditatem, Suar. *d.*59. & 60. *ſ.*2. Gob. *t.*3. 77.

*Q.*86. *Quid agendum ſit in variis dubiis circa prolatio-* 466 *nem formæ?* R. videri debent dicta *à n.*123. *uſque ad* 133.

*Q.*87. *Quid facere debeat Sacerdos, qui in Miſſa ſit* 467 *dubius vel perplexus?* R. de hoc dicetur *l.*6. *p.*2. *à n.*533.

*Q.*88. *Quid ſpecialiter ſit addendum de ſcrupulis in hac* 468 *materia?* R. De his dicetur *l.*6. *p.*2. *à n.*190.

DU-

D U B I U M VII.

469 *Quamdiu Chriſtus maneat in Euchariſtia.*

„ RESp. Manet ſub ſpeciebus etiam diviſis, & ſub quavis
„ earum minima parte, donec tanta earum fiat muta-
„ tio, ut conſueta ſubſtantia panis & vini corrumperetur. Ita
„ commun. cum S. Thom. Et eſt certum. *Unde reſolves:*
„ I. Gratia datur in prima manducatione, etiam primæ
„ partis; cùm ſit totum Sacramentum; manducatio autem,
„ dicitur trajectio ex ore verſus ſtomachum, etſi alii dicant
„ gratiam tum primùm dari, cùm pars aliqua eſt in ſtoma-
„ chum recepta. Dian.*p.3.t.6.miſc.R.96.*ex Henr.Sylv.& Fag.
„ Item Lug.*d.12.ſ.9.*
„ II. Species non ſunt retinendæ in ore tamdiu donec pe-
„ nitus pereant: quia tunc non manducaretur Chriſtus, nec
„ gratia Sacramenti conferretur. Uti neque, ſi moriaris, dum
„ hoſtia adhuc eſt in ore. Dian.*l.c.*contra Bec.*cap.*22.v.Bon.*d.*
„ *3.q.5.p.*2.*n.*2.
„ III. Si quis partem vini vel hoſtię ſumpſiſſet indiſpoſitus,
„ & deinde ſe diſponeret, acciperet adhuc gratiam in ſumptio-
„ ne alterius partis. Quod etiam aliqui, ut *Gob. Cajet.* & alii,
„ probabiliter dicunt futurum, ſi ſe diſponat, antequam ſpe-
„ cies conſumantur in ſtomacho, Dian. *R.96.* ex Nugno v.
„ Lugo *n.46.53.& 64.*ubi illud poſterius negat v.Bon.*l.c.*
„ IV. Non videtur reprehendendus laicus, qui deſiderat eſ-
„ ſe Sacerdos, ut poſſit communicare ſub utraque ſpecie, quòd
„ putet plus gratiæ dari ſub utraque, quàm una: quia id fieri
„ non eſt improbabile, ut docet Vaſq.Mer.Lug.*ſ.3.*& alii. Uti
„ nec carpenda devotio illius, qui multum materiæ ſumit ad
„ conſecrationem, ea mente, ne tam citò in ſtomacho ſpecies
„ conſumantur, & ſic diutiùs ſecum Chriſtus maneat, & ſæ-
„ piùs gratiam augeat, quod fieri non eſt improbabile, ſi diſpo-
„ ſitio ſubjecti fiat melior, ut docet Suar. Kon. item Fagund.
„ & Becan. apud Dian.*p.3.tr.6.miſc.R.97.*
„ V. Species per vomitum rejectæ, ſi tales ſint, ut ſub illis
„ panis & vinum poſſit exiſtere, verè ſunt adorandæ; & ſi ite-
„ rum ſumantur, iterum conferre gratiam, docet Lugo *n.*53.
„ VI. Etſi, ſi modicum vini conſecrati miſceatur perfectè
„ cum alio liquore, ita ut non maneret ſubſtantia vini, deſinet
„ ibi eſſe Chriſtus; non tamen deſinit, ſi miſceatur cum vino
„ alio, ſaltem ejuſdem ſpeciei. Lug. *d.10. ſ.3.* Unde ſi gutta
„ conſecrata lapſa ſit in dolium vini ejuſdem ſpeciei, totum il-
„ lud vinum adhibendum tantùm eſt pro Sacrificio; licèt qui-
„ dam dicant bibi poſſe à laicis.
„ VII. Si ſpecies conſecratæ liquorem ſpecie diverſum ſibi
„ permixtum convertant in vinum, ſimilis ſubſtantiæ ei, in
„ quo facta eſt conſecratio, ſpecies priores manent conſecra-
„ tæ; non item poſteriores adjunctæ.

A D D E N D A.

470 QUæſt.89. *Quid prætereà notandum ſit circa permanentiam Chriſti in Euchariſtia?* R. ſeqq.

§.1. Quamvis materia ita minuta, ut nullo ſenſu ſit perceptibilis, conſecrari non poſſit, ut tenet communis cum Averſa *q.2.ſ.2.§.Tertiò,*tamen ſi materia conſecrata poſteà ita divideretur, ut tandem fieret inſenſibilis, adhuc retentura eſſet Corpus & Sanguinem Chriſti, uti habet Communior cum Suar. *d.43.ſ.8.*Arr.*d.30.num.*21.Lugo *d.4.à num.*108. Averſ.§.*Sed &c.* Dicaſt.*d.2.n.*237.Platel.*n.*322.contra Maj. Vaſq. Merat. Amic. *d.16.n.*138.Caſtrop.*p.6.nu.6.* nam ſicuti plus requiritur ad rem primò ponendam quàm ad conſervandam, ita plus requiritur, ad conſecrationem acquirendam, quàm ad conſervandam, unde ſi gutta vini conſecrata infundatur mari, non ideò Chriſtus deſinet eſſe præſens. Poſſetque talis particula adhuc dici Sacramentum, quia maneret ſecundùm ſe ſenſibilis ſaltem per Dei potentiam, vel ut conjuncta aliis; ſicuti tenuiſſimi pulviſculi, quamvis ſoli videri non poſſint, tamen videri poſſunt ut conjuncti aliis. Addit Arr. *n.*25. non eſſe abſolutè neceſſarium, ut Sacramentum etiam in facto eſſe phyſicè permaneat cum ſenſibilitate, ſicuti non eſt neceſſarium, ut phyſicè permaneat in ratione cæremoniæ ſacræ.

471 §.2. Chriſtus manet præſens. 1. Si hoſtia una conſecrata permiſceatur planè indiſcernibiliter aliis non conſecratis, aut cum aliis quibuſcumque rebus, dummodò ſpecies panis non
472 corrumpantur. 2. Si ſpecies vini conſecrati miſceantur cum ſimili vino aut cum alio liquore, qui non haberet vim expellendi formam vini, ſi adeſſet, Suar. *d.57.ſect.*4. Averſa *q.5.ſ.6.* ac manifeſtè colligitur ex cap. *Marthæ. De celebr. Miſſ.* Nec vinum profanum fiet conſecratum per contactum vini conſecrati, uti ex Inn.III. docet S.Thom.*qu.77.art.8. ad* 3. Suar. *concl.*2.& Communis cum Dicaſt.*d.2.num.*188.quia verba non ceciderunt ſuper illud, nec hæ ſpecies habent vim alias conſecrandi. *Nec obſtat* 1. quòd in libro, cui titulus, Ordo

Romanus, ſic dicatur, vinum non conſecratum, ſed Sanguino Domini commiſtum, ſanctificatur per omnem modum, *nam* non eſt ſenſus, quod conſecretur, ſed quod contactu reddatur venerandum, uti rectè Dicaſt.*d.7.num.*138.*Nec obſtat* 2. quod aqua non benedicta affuſa benedictæ tota reddatur benedicta, *nam* diſparitas eſt, quòd benedictio aquæ ſit forma extrinſeca proveniens à voluntate Eccleſiæ extendente benedictionem ad partes etiam poſteà admixtas ſicuti Eccleſia etiam vult benedictionem olei non conſecrati fieri per admixtionem cum conſecrato, uti habetur cap. *Quod in dubiis*. 3. De conſecr. Eccl. vel Altar. quale aliquid non eſt pro conſecratione vini ſpeciebus ſacris infuſi.

§.3. Etiam manet præſens Chriſtus, 1. licèt ſacræ ſpecies 473
incidant in ſordes, aut ſumantur à beſtia, uti habet communiſſima contra S.Bonav. Magiſtrum & alios apud Averſam *ſ.9. §. Secundò,* nam Gregor. XI. cujus Diploma ad longum refert Boſco *ſ.6. n.*78. ſub excommunicatione prohibet opiniones illas publicè doceri, & patet ex praxi Eccleſiæ, quæ ſpecies ſic repertas mundat, exponitque adorationi. 2. Etiam quando ſpecies ſumuntur à peccatore, uti certum videtur contra *Gloſſam*, cujus opinio prohibetur ab eodem Gregorio, & convincitur falſitatis à S.Th.*q.80. art.3.* videtur enim eſſe contra verba Scripturæ dicentis corpus Chriſti manducari etiam indignè. Et confirmatur, quia Eccleſia Cap. *Si per.*28. de Conſec. diſt.2. imponit pœnam illi, qui propter ebrietatem evomuerit Euchariſtiam, ergo ſupponit Euchariſtiam fuiſſe in ſtomacho ebrii. 3. Quamvis hoſtia dentibus comminuatur, uti habet idem Greg. nam non ideò recedet Chriſtus, quaſi patiatur, cùm non tantùm ut habens dotes gloriæ, ſed etiam prout hìc exiſtens ſine extenſione, ſit impaſſibilis.

§.4. Chriſtus deſinit eſſe præſens. 1. Si guttula vini conſe- 474
crati injiciatur alteri liquori, ſuppoſito, quòd hic liquor corrumpat ſpecies vini. 2. Si guttula vini conſecrati injiciatur alteri vino non conſecrato, ſed potentiori, ſuppoſito, quòd hoc potentius vinum ita alteret ſpecies conſecratas, ut ſi adeſſet forma prioris vini conſecrati, hæc converteretur in formam hujus potentioris vini. 3. Si guttula vini conſecrati injiciatur in potentius vinum conſecratum, ſuppoſito, quòd vinum potentius convertat in ſe vinum impotentius, ita Suar. Arr.*d.39. ſ.*2.Dicaſt.*d.7.num.*135.Bernal.*d.*38. *à num.*55. Contra Lugo *d.* 10. *à num.*44. Ratio eſt, quia tum ſpecies vini potentioris ita corrumpent ſpecies vini minus potentis, ut ſubſtantia hujus vini non manſiſſet, ſi adfuiſſet, ergo Chriſtus, qui determinatè huic vino ſucceſſerat, deſinet eſſe ſub his ſpeciebus vini impotentioris, & manebit tantùm ſub ſpeciebus vini potentioris. *Nec obſtat*, quòd ſæpè mutentur accidentia, verbi gratia: frigus aut calor, ſub quibus erat facta conſecratio, & tamen Chriſtus maneat præſens, *nam* hoc non obſtante manſiſſet eadem numero forma vini, quæ per conſecrationem ejecta eſt, ergo etiam manebit Chriſtus. *Dixi* ſemper, ſuppoſito, an enim hoc fiat vel non, pertinet ad phyſicam, in qua aliqui affirmant, alii negant, & perinde eſt, quid quis ſentiat; in praxi tamen, ubi dubium eſt, an ſpecies corrumpantur necne, procedendum eſt, ac ſi non corrumpantur, ne Sacramentum, ſi fortè permaneat, exponatur periculo irreverentiæ: unde dicendum eſt cum Ric. Suar. Con. Tann. Bernal. *n.*61. Dicaſt. *n.* 138. Averſ.*quæſt.5.ſ.6.*in fine, contra *Palud. Sot. Henriq. Sa, Vivald.* ſi particula vini conſecrati immiſſa eſſet in dolium non conſecrati, hoc vinum non eſſe habendum veluti profanum, ſed aſſervandum ad uſus ſacros. Quamvis enim Lugo *n.*52. dicat eſſe hoc durum, ratio tamen eſt, quia hoc videtur exigere reverentia erga ſpecies conſecratas, quæ non eſſent diſcernibiles à non conſecratis.

§.5. Si ſpeciebus conſtanter diſparentibus appareat caro 475
vel puer loco Euchariſtiæ, cenſendum eſt, quòd Chriſtus deſierit ibi eſſe præſens, & hoc, quod apparet, ſit tantùm ſignum vel imago Chriſti, hinc debebit Sacerdos conſecrare novam hoſtiam, ut compleat Sacrificium. E contrà ſi ſpecies tantùm ad tempus occultentur, cenſendum eſt Chriſtum manſiſſe ſub illis præſentem. Videri poſſunt S.Th.*q.78.ar.*8.Suar.*d.*55.Dicaſt. *d.6.dub.6.&* 7.Paſq.*q.*302.*&* 303.

§.6. Valde incertum eſt, quanto tempore Chriſtus ma- 476
neat præſens in ſtomacho noſtro, quia incertum eſt, intra quod tempus ſpecies corrumpantur. Peritiſſimus medicus apud Lugo *n.*54. putavit in laico corrumpi intrà minutum, id eſt, ſexageſimam partem horæ; in Sacerdote autem intrà medium quadrantem, quod utrumque approbat Bernal.*n.63.* Et quamvis Promond. apud Boſco *n.*115. requirat pro Sacerdote mediam horam; tamen *Lugo* dicit eum fore extra omne dubium & periculum, ſi ſpecies in ſtomacho habuerit per quadrantem: imò Arr. *d.39. n.*25. putat in laico corrumpi intrà 5. Pater & Ave, ita ut nullus ſcrupulus ampliùs poſſit reſtare; in Sacerdote autem vix eſſe dubitandum, quin corruptæ ſint, poſtquam abſolvit Miſſam, & veſtes Sacras exuit. Alii cum Plempio medico & Tamb.*de Commun.c.3.§.4.* meliùs dicunt, attendendum eſſe ad varias diſpoſitiones ſtomaci, qui enim calidum habent,

citiùs concoquunt: è contrà, qui frigidum & pituitoſum, tardiùs maximè ſi ægroti ſint; hinc ſuadent omnes, ut intrà horam abſtineatur à vomitu, nam non ſemel docuit experientia, inquit Boſco n.116. ſpecies Sacramentales non immutatas poſt horam à Communione fuiſſe rejectas, ſaltem ab infirmis: immutari autem regulariter in omnibus ſaltem intrà horam, docent omnes cum J.Sanch. d.38. n.2. & credo in quibuſcumque ſanis hominibus immutari ſaltem intrà quadrantem; unde exemplum de B. Roſa, apud quam ſacræ ſpecies in ſtomacho non immutatæ manſerint ad 7. vel 8. horas, adſcribendum eſt miraculo, inquit Gob.t.4.n.162.

477 §.7. Quandonam cenſeatur eſſe ſumptio ſive manducatio, & conſequenter quandonam hoc Sacramentum incipiat cauſare gratiam, dixi n.415. Fatendum tamen eſt ſententiam, quam hìc tenet *Buſemb.* nempe tum eſſe ſumptionem, quando fit trajectio ex ore verſus ſtomachum, etiam eſſe probabilem. Denique ſi Euchariſtia ſuſcepta ſit cum obice, & obex removeatur, antequam Chriſtus deſinat eſſe præſens, dixi n.200. cum probabiliori, quod Euchariſtia reviviſcat ad cauſandam gratiam.

CAPUT II.

478 *De cauſis & ſubjecto Euchariſtiæ.*

DUBIUM I.

De Cauſis.

AGo hìc tantum de efficiente, id eſt, Miniſtro, in quo quid requiratur ad confectionem validam, conſtat tum ex dictis *de Sacram. in genere*, tum ex ſuperioris capitis Dubio V. Quid ad licitam requiratur, patebit ex ſequenti dubio, *de ſubjecto ſuſcipiente Euchariſtiam*: quia omnes diſpoſitiones, quæ ad dignè ſuſcipiendam ſunt neceſſariæ, requiruntur etiam ad licitam confectionem, cùm conficiens neceſſariò ſuſcipere debeat. Hìc ergo tantum quæritur, 1. Cujus ſit diſpenſare Euchariſtiam. 2. Quid ex parte Miniſtri requiratur ad licitam diſpenſationem.

Plura quæ obſervare vel cavere debet conſecrans, commodiùs addentur poſteà, in *l.6.p.2.*

ARTICULUS I.

479 *Ad quem ſpectet diſpenſatio Euchariſtiæ.*

REſp. Euchariſtiam diſpenſare, ex officio poteſt ſolus Sacerdos, habens juriſdictionem ordinariam, delegatam, aut ſaltem rationabiliter præſumptam, vel privilegium. Ratio, quia paſtorum proprium eſt paſcere, quod præcipuè fit per Sacramenta. V. Bon. *d.4.q.1.p.1.* C.de Lug. *d.18.ſ.2. Unde reſolves:*

I. Peccat mortaliter, qui ſine omni juriſdictione Euchariſtiam diſpenſat. Bonac. *p.2.* quia violat alterius juriſdictionem, in re gravi. Inferior autem Sacerdote, incurret inſuper irregularitatem; ut docet *Kon.* hìc. Religioſi etiam ipſo facto incurrunt excommunicationem Papæ reſervatam, ſi (ſcilicet ſine licentia Parochi, & quidem ſpeciali) præſumant Clericis aut laicis dare Extremam Unctionem, vel Euchariſtiam, vel Matrimonia ſolemnizare, niſi habeant privilegium; vel Parochus abſit; aut injuſtè nolit in articulo mortis. A dicta tamen excommunicatione excuſare ignorantiam, etiam craſſam, ex Præpoſ.&c. notat Diana *p.5.t.3. R.51.* idque propter verbum *præſumant*.

II. Licitè miniſtrat Euchariſtiam, qui præſumit rationabiliter Paſtorem factum ſuum approbaturum eſſe, Regin. *l.29.n.91.* Bon. *n.7.*

III. Si infirmus ſacro Viatico muniendus ſit, & proprius Paſtor abſit, vel præſens non poſſit deferre Euchariſtiam, quivis alius Sacerdos, vel regularis, vel ſæcularis, & hoc deficiente, etiam Diaconus, ei conferre poteſt, quia tunc præſumitur voluntas Epiſcopi, aut Papæ. Ita Laym. *l.5.t.4. c.9.* Bonac. *n.10.* ex Suar.

Dixi I. in reſponſione, *ex officio*: quia extraordinariè, in ſtatu neceſſitatis id poteſt Diaconus ex commiſſione Parochi (& ſecundùm Quintanad. ſi abſit, ſine ea) v.g. in magno feſto, quo Sacerdos confeſſionibus, concionibus, &c. eſt occupatus, Dian. *p.9. t.6. R.39.* ex Præpoſ. In extrema verò neceſſitate, v.g. articulo mortis, ſi non eſſet alius, etiam Diacono, imò laico licere (ſecluſo ſcandalo) & alios, & ſe ipſum communicare, probabile eſt, ut contra Henriq. Vaſq & Sa, docent Suar. Kon. Laym. Præp. hìc *d.2.n.11* confirmatque Dian. *p.8. t.1. R.48.* ex *Averſa & Franc. Lug.* Sed Amicus limitat ad caſum, quo moriturus peccati mortalis conſcius aliud Sacramentum ſuſcipere non poſſet. V. Dian. *p.9.t.6.R.39.* In praxi tamen id nō facilè faciendū ob contrariam conſuetudinem. Card. Lug. *ſ.2.* Bon. *p.1. Unde reſolves.*

Probabile eſt, etiam extra mortis articulum, ex gravi cauſa, licere Sacerdoti, præciſo ſcandalo, ſacram hoſtiam ſumere ex ſacrario, vel à Diacono allatam, ſibi ipſi dare, v.g. ſi in longo morbo diu non communicaſſet, ut contra Suar. & Kon. docet Fagund. *p.3.l.3.cap.3.* Præp. Eſcob. *t.7. E. 6.* Bon. *l.c.*

Dixi II. *Vel privilegium*, quale habent religioſi Mendicantes, & nominatim Societatis JESU, ex Pauli III. Bulla, & aliorum, ut ſcilicet in ſuis templis, per ſe, vel per alios Sacerdotes illic celebrantes communicare poſſint quoſcunque Chriſti fideles, præterquàm in mortis articulo, (in quo tamen ſi urgeat neceſſitas, præſumitur ratihabitio Papæ, etiam invito Parocho, ut habet *Bonac.* hìc) & feſto Paſchatis. V. Lugo *num.38. & 49.* Porrò per feſtum Paſchatis, Pontifices hìc videntur intelligere & prohibere Communionem illam, qua ſatis fit præcepto annuæ Communionis, ut docet Sa. Fill. *& com.* Per mortis articulum, intelligitur tempus, quo vel mors proximè inſtat, & moraliter certa & inevitabilis eſt: vel quo eſt mortis periculum, id eſt, probabile dubium de vitæ conſervatione, tali caſu, quo valde frequenter mors ſolet accidere, Suar. *t.4. de rel.l.2.c.3. & 3.p. d.26.ſ.4. & alii.*

Ex dictis *reſolves*: quòd Regulares licitè dent Euchariſtiā in articulo mortis, uti & in Paſchate ſequentibus caſibus.

I. Si extrema ſit neceſſitas; ut ſi periclitetur de ſalute æterna.

II. Si ſit gravis neceſſitas, id eſt, probabile mortis periculum, & Parochus nolit, vel non poſſit dare. Lug. *n.53.*

III. Si à Pontifice vel Epiſcopo habeant privilegium; quale hoc tempore habent Religioſi aliqui, quibuſdam locis ab Epiſcopis, dandi Communionem Paſchalem.

IV. Si quis in Paſchate non poſſit in ſua Parochia communicare, nec petere veniam à Parocho.

V. Si ratione Communionis Paſchalis Parochiæ ſuæ ante ſatisfecerint, aut poſteà ſatisfacturi putentur; quia tunc Parochis nihil decedit, cùm ipſo die Paſchæ abſtinere à Communione poſſint: Sic contra *Henriq. & Nav.* docet *Sa, Fill. & Laym.* qui addit, niſi conſtaret Parochum eſſe invitum, ac rationabiliter id prohibere, v.g. quòd aliàs rationem communicantium habere in ſua Parochia non poſſit; tunc enim ad Parochiam eſſe rejiciendos. Lugo *n.50.* Bon. *l.c.*

VI. Si ægrotus necdum pervenerit ad eum ſtatum, ut ex præcepto teneatur ad Communionem; etſi tunc maneat obligatus ſuſcipere Communionem ex manu Parochi, in articulo mortis.

VII. Si ægrotus ſatisfecerit præcepto de Viatico, cum intentione illud implendi; quia adminiſtratio Euchariſtiæ tantùm eſt vetita Regularibus, quando præceptum Communionis obligat. Nunquam tamen, ſine licentia Epiſcopi vel Parochi, licet Religioſis publicè Euchariſtiam deferre per plateas, cùm id juri Parochorum, conſuetudine obtento, deroget; proinde eo caſu in ægroti oratorio, aliove honeſto domus loco de licentia Ordinarii privatim facto Sacro, Euchariſtia eſt danda, Suar. V. Dian. *p.4.t.4.R.14. & p.9 t.9. R.63.*

VIII. Quibuſdam, qui frequenter communicant apud Religioſos, nec poſſunt adduci, ut communicent in Parochia: idque ex tacito & præſumpto conſenſu, quem Laym. *num.4.* putat faciliùs poſſe præſumi in militibus præſidiariis, item in aulicis, ſtudioſis, aliiſque Academicis, &c. qui frequenter communicantes extra ſuſpicionem eſſe ſolent. V. Laym. *l.c.*

IX. Si in Paſchate ſint vagi, peregrini, & advenæ, ſecundùm ſententiam probabilem multorum, ut Sanch. *de Matr. l.3.d.37.* Fagund. *præc.1.Eccl.l.1.c.8.* Lug. *l.c.* Diana *p.2.t.2.R.12.*

X. Si ſint famuli, vel domeſtici, vel familiares eorum, qui circa tales habent privilegium. *V. Compend. privil. Societatis*, V. *Familiaris*. Dian. *ibid.*

ADDENDA.

QUæſt.90. *Quid prætereà notandum ſit circa diſpenſatorem Euchariſtiæ?* R. ſeqq. 480

§.1. Abſente omni Sacerdote poteſt, imò ſecundùm Bernal. *d.45.n.34.* debet ſub mortali Diaconus deferre Viaticum moribundo, in hoc enim caſu præſumitur voluntas, imò præceptum Epiſcopi. Quòd ſi Sacerdos præſens ſit, & ex malitia nolit hoc committere Diacono, poterit nihilominus Diaconus, & in hoc ferè omnes conveniunt, inquit Lugo *d.18.n.27.* ideóque in praxi tutum eſſe dicit Dicaſt. *d.12.n.91.*

§.2. Sacerdotem poſſe extra Miſſam, non tantùm pro Via- 481
tico, aut in neceſſitate, ſed etiam devotionis cauſa miniſtrare ſibi Communionem, ſi alius Sacerdos & ſcandalum abſit, docent Suarez, Vaſq. Fagund. Silv. Homob. Boſs. Bonac. Vivald. Dian. Lugd *n.28.* Dicaſt. *num.110.* & optimè Boſco *ſ.12.*

concl.

Digitized by Google

*concl.*2. contra Cajet. Armill. Fill. *tom.*2. *nu.*285. Averſ. *q.*10.*ſ.*3. Ratio eſt, quia Conc. Nicæn. 1. concedit hoc Diacono, uti notat Dicaſt. *n.*95. neque ulla lex hoc tempore id prohibet Sacerdoti, & ſicuti Sacerdos ſe communicat die Veneris ſancto, etiam dum non conſecrat nec conſummat Sacrificium præcedentis diei, uti contra Lugo *n.*29. probabilius docet Dicaſt. *n.* 108. ita poteſt alio die extra cæremonias Miſſæ dare ſibi ipſi Communionem. Putat tamen Fagund. debere accipere è manibus Diaconi, ſi adſit. E contra *Suar.* dicit etiam tum poſſe accipere è ſuis manibus; *Fill.* dicit debere. Omnes probabiliter, inquit Tamb. *de Commun.c.*6.*n.*29. ſed *Suar.* probabiliùs, nam Sacerdos non tenetur committere Diacono, nec perdit jus ſuum propter præſentiam Diaconi; debere tamen accipere ab alio Sacerdote, ſi adeſſet, quia Sacerdos à ſumente diſtinctus, eſt Miniſter ordinarius. Et rectè addit *Suar.* non eſſe rem uſitatam, ut quis, ſaltem ex devotione, ſeipſum communicet, hinc non debere facilè fieri, niſi ubi talis Sacerdos eſſet ſolus, qui ſacrificare non poſſet.

482 §.3. Etiam poſſe laicum in articulo mortis accipere vel deferre Ciborium, & ſibi vel alteri miniſtrare Euchariſtiam, docent *Mercerus*, *Chapeav. Hurt. Leand. Lezan.* & alii, quam ſententiam Suar. Con. Laym. Fill. Regin. Caſtrop. Leſſ. Granado. Arr. Rhod. Dian. Dicaſt. Averſa *q.*10.*ſ.*3. Burgh. *cent.*3. *caſ.* 96. Gob. *t.*4. *caſ.*22. Boſco *concl.*5. Lohner *in Inſtruct.*6.*p.*3. *de Euch.a.*3.*q.*5. dicunt eſſe ſatis probabilem, & eorum aliqui addunt tutam. Ratio eſt, quia præceptum humanum Cap. *Pervenit.*29. De conſecr. diſt.2. vetans à laico deferri Euchariſtiam, non loquitur de hoc caſu extremæ neceſſitatis, in quo præceptum humanum videtur cedere divino de ſumendo Viatico, præſertim cùm Euchariſtia poſſit per accidens cauſare primam gratiam, & ſaltem quivis in agone multum indigeat robore ſpirituali per hoc Sacramentum cauſando, ſecundùm dicenda *num.*484. Teſtanturque certæ hiſtoriæ, Euchariſtiam olim ad ædes proprias, vel ad alios infirmos eſſe delatam à laicis, ut in neceſſitate miniſtrarent ſibi vel aliis; quod maximè valet de Diaconis, quos ſub mortali teneri eo tempore ſibi miniſtrare Viaticum, docet Bernal. *num.*35. idemque fieri deberet à laico, ſaltem tum, ſi alioquin ſine omni Sacramento deberet defungi: De cætero, oppoſita ſententia, quòd laicis non liceat ſibi vel aliis miniſtrare, hactenùs fuit communior, quam ut veriorem defendunt Sot. Silv. Bonac. Henriq. Vaſq. Nugn. Sa, Victor. Fagund. Lug. *num.*24. Bernal. *n.*37. Pax Jordan. *l.*3. *tit.*3. *num.*22. Dicaſt. *num.*93. quia eſt contra conſuetudinem & ſenſum communem fidelium, qui putant Euchariſtiæ non ita neceſſariæ ad ſalutem ſemper debere eſſe majorem reverentiam, quàm ut à laicis poſſit adminiſtrari. Videri poteſt Mendo *diſſ.*11.*q.*2. qui in utramque partem bene diſcurrit, ſed concludit pro ſecunda.

483 §.4. Docet Tamb. *de Commun.c.*4.*n.*50. eum, qui non eſt proprius Parochus, non peccaturum mortaliter, ſi Communionem paſchalem ſemel vel iterum daret alienis Parochianis non multis, quia non videtur rationabilis cauſa gravis offenſæ. Et hìc pro habenda ſufficiente juriſdictione ſufficeret conſenſus rationabiliter præſumptus, cùm Euchariſtia ſemper validè miniſtretur. Navar. Rodriq. Averſa *q.*10.*ſ.*4.

484 *Q.*91. *An ſit obligatio miniſtrandi Euchariſtiam peſtiferis?* R.

§.1. De obligatione miniſtrandi Sacramenta, dictum eſt hìc à *num.*133. Deinde *lib.*3.*p.*1. *à num.*754. dictum eſt generatim Parochum teneri miniſtrare Sacramenta etiam tempore morborum & belli, quod tamen Euchariſtiam attinet, docent, Major, Molfeſ. aliique apud Dian. *p.*3. *t.*4. *R.*174. *&* *par.*5. *t.*3. *R.*53. nequidem Parochum tempore peſtis teneri miniſtrare Euchariſtiam, quia cùm ejus vita requiratur ad alia Sacramenta magis neceſſaria etiam aliis conferenda, non videtur eſſe propter aliquos exponenda tanto periculo in adminiſtratione Sacramenti, utilis quidem, ſed minùs neceſſarii. Et idem tenent Lohner *ſuprà* & Gob. *num.*414. E contra Suar. Fagund. Tol. Navar. Sot. Henr. Villal. Fill. Sylv. Nugn. March. Mancin. Tabien. Sa, Caſtrop. Lugo Buſemb. Averſ. *de Sacram. qu.*64.*ſ.*7. §. *Sextò* Carden. *in* 1. *criſi d.*76.*c.*2. Verjuys *t.* 14. *art.*8. dicunt Parochum teneri, per ſe loquendo, tum quia infecti habent jus petendi, tum etiam quia Parochus tenetur etiam cum periculo vitę ſuccurrere ſubdito in gravi neceſſitate ſpirituali conſtituto, uti dictum eſt. *l.*2. *num.*174. ſed moribundus eſt conſtitutus in gravi neceſſitate ſuſcipiendi Euchariſtiam, licèt fortè Sacramentum Pœnitentiæ ſuſceperit; nam nihilominus tum maximè infeſtatur à dœmone, egetque viribus ſpiritualibus, quas hoc Sacramentum cauſat, poſſetque ipſi etiam per accidens cauſare primam gratiam. *Dixi*, per ſe loquendo: nam fatentur omnes, imprimis ſatis eſſe, ſi Parochus faciat per alium, imò Dicaſt. *d.*11. *num.*123. refert declarationem S. Congreg. qua prohibetur Parochus per ſe miniſtrare infectis, ſi alius ſit, qui miniſtret, ne reliqui Parochiani fugiant converſationem illius, quem ſciunt agere cum peſtiferis. Deinde ſi eſſet circumſtantia, in qua Parocho, qui morbo corriperetur, non poſſet ſubſtitui alius, etiam non deberet miniſtrando aliquibus Euchariſtiam exponere ſe periculo deſtituendi totum populum, eumque relinquendi ſine aliis magìs neceſſariis Sacramentis, nam neceſſitas communitatis prævalet neceſſitati privatæ, & inter duo mala minus eſt eligendum.

§.2. Si ſit periculum infectionis plurium in una domo, non 485
eſt licitum Parocho illic relinquere plures hoſtias, quas peſte inficiendi ſumant in neceſſitate, ſed tenetur ipſe pro neceſſitate deportare, uti ante dictum eſt. Verj. *art.*20.

§.3. Putant *Venerus*, *Mancin. Gavant.* licitum eſse tem- 486
pore peſtis medio inſtrumento porrigere Euchariſtiam, & probabile eſse dicit *Marchant.* quia neceſſitas & jus vitæ conſervandæ excuſat indecentiam, ſed contradicunt Dian. Chapeav. Bon. Averſa *hic q.*10.*ſ.*5. §. *Secundò*. Dicaſt. *n.*124. Verj. *ar.*9. & alii cum *Buſ.* dicentes teneri manu in os porrigere: teſtaturque Eſcob. *l.*20. *probl.*98. Conc. Mediolan. à Summo Pontifice approbatum ita declaraſse, & ratio poteſt eſse, quia non eſt tanta neceſſitas illius Sacramenti, ut miniſtrari debeat ſine ritu ordinario, & cum periculo irreverentiæ.

ARTICULUS II. 487

Quid requiratur in Miniſtro ad licitam adminiſtrationem Euchariſtiæ.

RESp.I. Ut miniſter circa Euchariſtiæ diſtributionem non peccet, præter gratiam, etiam reverentiam in eo, tum ratio, tum canones requirunt; itaut præſtet hoc Sacramentum omitti, (cùm ejus ſuſceptio ſæpè non ſit neceſsaria ad ſalutem) quàm admitti poſitivam irreverentiam: *Unde reſolves:*

I. Euchariſtia non eſt deferenda ad infirmum, niſi cum habitu decenti, id eſt, cum ſtola & ſuperpelliceo, ac præcedente lumine (ſecus eſt de Extrema Unctione, cujus materia, cùm non ſit Sacramentum, non requirit tantam venerationem.) Putant tamen quidam, ſi habitus haberi non poſſit, ut ſi tempeſtas aut iter faciendum, non fore irreverentiam, ſi Sacerdos Euchariſtiam in pyxide, vel corporali involutam, in ſinu ſuo clam deferat. Quod certius videtur licere in locis hæreticis, ubi etiam in neceſſitate, & clam, præciſo ſcandalo, poterit porrigere ſine ſtola & ſuperpelliceo; etſi nullo modo celebrandum ſit ſine veſtibus ſacris, ob Viaticum dandum. Bon. *d.*4.*q.*5.*p.*2.

II. Præſtat ægrum incommunicatum mori, quàm Sacerdotem in habitu, cum Sacramento per publicum currere, (etſi feſtinare valde debeat, ut dicit Quint. *t.*4.*ſ.*8.) Secus eſt in Baptiſmo & Pœnitentia, ſi probabiliter timeretur, ne ægrotus decederet in mortali; tunc enim currendum eſset, ut habet Bon. *l.c.* ex *S.Th. Poſſev.* & alii.

III. Ad infirmum longè diſtantem licere Parocho Euchariſtiam deferre in equo manſueto, itaut non ſit periculum lapſus, docent Quint. *t.*4.*ſ.*8. Sed negat *Poſſev. & Barboſa*, niſi loci conſuetudo permittat; adduntque non licere pyxidem dare portandam Laico, quantumvis Paſtor ſit fatigatus, ſed potiùs ex collo ſuſpendendam burſam.

IV. Euchariſtia non eſt deferenda ad ægrum, venerationis tantùm cauſa, ut adoret vel oſculetur, ſi ſumere non poſſit. Quod etiam prohibuit Congregatio Cardinalium; quæ tamen non videtur prohibere, ut venerationis cauſa deferatur ad lectum, ſi in domo celebretur.

V. Non licet dare Euchariſtiam aliis digitis, ſi indice & pollice, ob chiragram dari non poſſit, ut docet Bon. *p.*2. & *Poſſevinus* contra *Tol.* cujus ſententia tuta videtur, ſi aliàs æger ſine Viatico eſset moriturus; præſertim ſi tunc detur duobus indicibus.

VI. Non licet tempore peſtis porrigere Euchariſtiam medio aliquo inſtrumento: (multò minus deponere alicubi in ſcutella, ut ab ipſomet ægro ſumatur) ſed manu danda eſt, ut docet Bon. *p.*2. ex *Suar.* & aliis. Quamvis Poſsev. *c.* 8. non improbabiliter dicat, poſse præciſo ſcandalo, & periculo lapſus in terram, inſtrumento ad id ritè confecto, dari. V. Dian. *p.*4. *t.*4. *R.*114. Bon. *l.c.* quod in praxi pro ægroto, qui non poteſt trajicere hoſtiam, ut ſcilicet ei detur Euchariſtia, impoſita particula hoſtiæ cum vino in cochleari, admittit Præp. *in* 3.*p.q.*80.*art.*5.*ad* 6. & Eſcob. *tr.*7. E.6.*c.*5. Dian. *R.*104.

VII. Sacerdos podagra laborans, poteſt deferri ad altare, ut ibi Euchariſtiam adminiſtret, ſecluſa tamen alia prohibitione. Ita Poſsev. *c.*5.*n.*50. Bon. *l.c.*

Reſp.II. Requiritur prætereà, ut eam diſpenſet ritu Eccleſiæ conſueto, deinde ut eam neget (per ſe loquendo) indiſpoſitis, animo vel corpore: deniq; ſi Paſtor ſit, ut miniſtret eam Ovibus, quoties rationabiliter petunt. Bon. *p.*1.*n.*15.

Dixi I. *Ritu Eccleſiæ*, quia legitimus Eccleſiæ ordo ſub peccato obligat. *Unde reſolves:*

Peccat primò, qui Euchariſtiam dat ſub utraque ſpecie, locis vel perſonis, quibus à Pontifice non eſt conceſſum. Item ſi morituro, qui ob linguæ ariditatem non poteſt hoſtiam trajicere det ſpecies vini; licèt talem à mortali excuſare conetur Amicus apud Dian. *p.8.t.1.R.24.* Bonac. *l.c. Sanch. Poſſev. Barboſ.* contra ipſum Dian. *p.9.t.9. R.64.* 2. Qui diſpenſat ſine veſte ſacra, vel lumine, aut prævia confeſſionis generalis formula. 3. Qui laico dat hoſtiam majorem; in neceſſitate tamen, vel in caſu magnæ devotionis, licet ex majore particulam deſractam dare, vel etiam in defectu minorum, plures majores conſecrare: eaſque deinde in minores partes, (non tamen adeò parvas, ut honeſtè dari non poſſint) diviſas diſtribuere. Ita Sa *V. Euch.* Bon. *p.t.n.14.*

Dixi II. *Per ſe neget*, quia aliàs cooperabitur peccato. Per accidens tamen ſæpè dare poteſt, v.g. ſi ſine ſcandalo aut gravi damno ſuo vel pœnitentis, negare non poſſit. V. Bon. *l.c.* Poſſev. *Unde reſolves:*

I. Peccat 1. qui dat pueris ante annum diſcretionis, (niſi in articulo mortis, ut v. dub. ſeq. a. 3.) qui fortè circa annum decimum incipit, 2. Qui dat amentibus, quando nunquam ſunt uſi ratione. Si verò uſi ſint, poteſt & debet illis dari in articulo mortis, ſi poſſit ſine periculo irreverentiæ, & non conſter incidiſſe in amentiam in ſtatu peccati mortalis. Laym. *hic c.4. num.4.* 3. Qui dat peccatori publico, v.g. hiſtrioni, turpes comœdias cum mortali repræſentanti, uſurario, meretrici, concubinario: de quibus Fill. *t.4.n.166. & ſeqq.*

Dixi *Publico*, quia ſi occultè tantùm ſcias eſſe indiſpoſitum, occultè quidem, non tamen publicè petenti, eſt neganda; niſi indiſpoſitio ex Confeſſione ſit nota, tunc enim extra eam nequidem licet monere, ut docet Sanch. Bonac. Laym. *l.5.t.4.c.6.* Lugo *d.8. de Sac. ſ.*11.*n.*189 uſque ad finem.

II. Peccat item, qui negat reis morte pleçtendis, (quibus etiam poteſt dari aliquot, imò una hora ante mortem, ut habet Sa. Danda verò eſt, ſi fieri poteſt, non in carcere vel alio loco inhoneſto) etiam ob crimen ſagarum captis: dummodò pœnitentiam præſeferant: etiamſi crimen negent, & violenta duret ſuſpicio. Tann. *tom.3.q.5.d.4.*

III. Rectè facit, 1. qui rarò, v.g. in Paſchate, dat Communionem ſemifatuis & qui debilem habent rationis uſum, ſi ſaltem hunc cibum à profano diſtinguere norint, ut habent *Henriq. & Poſſev.* Idem ferè dicendum eſt de ſurdis & mutis à nativitate. V. Laym. hic. 2. Qui dat inſeſſis à dæmone, dummodò ſine irreverentia poſſint ſumere. Ita *Suar. Bon. Regin.*

Dixi III. *Si Paſtor ſit. Unde reſolves:*

I. Talis peccat graviter contra juſtitiam & charitatem, ſi ſubditis in periculo mortis, licèt peſte infectis, non det: Alins verò Sacerdos, qui in tali caſu, abſente vel nolente Parocho, nollet dare, peccaret tantùm contra charitatem: etſi ſecundùm Chapeavillum mortaliter, *q.37. n.2.*

II. Paſtor, ut Euchariſtiam opportune petentibus poſſit miniſtrare, tenetur eam aſſervare, cum lumine in Eccleſia, (nec licet alibi, ne quidem in Sacellis nobilium, vel choro monialium, aut intrà ſepta monaſterii earum, uti habet Trid. *ſeſſ.15. de reform. c.10.* niſi cum facultate in ſolemni feſto) in pyxide: quæ non neceſſariò eſt conſecrata, licèt ſi conſecrata non ſit, debeat interiùs veſtiri vitta linea, ex tela conſecrata, ut docet ex S. Thom. Azor. Vaſq. Regin. *l.29.c.9.*

III. Si ob graviter culpabilem negligentiam Parochi (vel ejus, cui illa cura commiſſa eſt) integro die, vel aliquot integris noctibus, lumen non ardeat ante venerabile Sacramentum, peccare eum mortaliter (ſecus ſi per horam tantùm) docet *Quint. t.4. ſ.1. & 7.* item Dian. *p.9.t.6.R.34.* licèt Marchant. *in reſolut. Paſtor t.4.c.5.q.4.* obligationem & conſuetudinem tam univerſalem neget: uti & de lumine præferendo, quando defertur Sacramentum foras; atque ex cauſa id poſſe omitti, ut cùm defertur ad ægrum longè diſtantem, nec commodè fieri poteſt cum lumine.

ADDENDA.

488 QUæſt. 92. *Quid præterea notandum ſit circa debitam diſpoſitionem Miniſtri?* R. Miniſter, ne incurrat irregularitatem, debet eſſe liber ab omni cenſura prohibente communicationem cum fidelibus, Averſ. *q.10.ſ.5.* §. *Quartò.* Item à peccato mortali: Si tamen in mortali conſtitutus diſtribuat Communionem, dixi *n.94.* probabile eſſe, quòd venialiter tantum peccet; attamen toties peccat, quot hominibus dat Communionem, ſecundùm dicta *l.5.n.172.*

489 *Q. 93. Quid addendum circa ritus, qui obſervandi ſunt in diſtributione Euchariſtiæ?* R. ſeqq.

§. 1. Eſt mortale diſtribuere Communionem ſine ſtola & ſuperpelliceo vel Alba, uti habet communis cum *Quarti*; attamen in neceſſitate pro Viatico, ſi alioquin negligeretur, poſſet deferri & dari ſine ulla ejuſmodi veſte, itemque ſine lumine, uti dicetur *nu.614.* Concedunt etiam communiter omnes cum *Dian. Bordon. Quarti*, fore tantùm veniale abſq; ulla veſte ſacra movere vel deferre Euchariſtiam ab uno ad aliud altare; item omittere, *Confiteor*, ante, & lumen in diſtributione Communionis, uti habent Dian. Tan. Gob. *t.4. n.382.* Omiſſio tamen luminis excuſari non poſſet à gravi culpa veniali, inquit Suar. *d.72. ſ.4.* Quòd ſi Diaconus Communionem diſtribuat, debet eſſe indutus Alba & ſtola tranſverſa, hic enim eſt habitus ipſius, Averſa *q.10.ſ.5.* §. *Secundo.*

§. 2. Probabile eſt Sacerdotem licitè diſtribuere Communionem poſterioribus digitis, ſi nequeat primis ob Chiragram vel aliud impedimentum, uti habet Tolet. Arr. Leand. *n.370.* aliique cum Gob. *n.412.* contra *Vaſq. Bonac. Lugo & Jordan.* quia licèt ſoli primi digiti inunguntur, tamen tota manus videtur conſecrata; hinc infert Gob. *n.381.* Sacerdotem peccaturum tantùm venialiter, qui ſine cauſa digitis ultimis tangeret hoſtiam. 490

§. 3. Celebrans, intrà Miſſam daturus Communionem multis, disjungere poteſt pollicem & indicem ſiniſtræ, prius abluendo vel lambendo, digiti autem poſt diſtributionem abluti ſiccari poſſunt etiam purificatorio, uti & madefacti ſaliva communicantium, quamvis tum decentius ſit abſtergi alio linteo, vel purificatorio alio, quod in Miſſa non adhibeatur, Lohner *de Sacrif. p.2. tit.26.n.3.* 491

§. 4. In paramentis nigris non eſt diſtribuenda Communio S. Congreg. 22. Januar. 1701. Hinc ſi petat quis communicare, quando legitur Miſſa de *Requiem*, Sacerdos ante vel poſt Miſſam debet Communionem dare indutus ſtola alia, non nigra. 492

§. 5. Quamvis conſuetudo ſit in Eccleſia, ut non detur Communio in die Veneris Sancto, niſi pro Viatico, putant tamen eſſe obligationem præcepti, Dur. Suar. Vaſq. Laym. Eſcob. *l.20. probl.99.* Averſa *qu.8.ſ.3.* Dicaſt. *de Sacrif. d.4. num.32.* Sed cùm in Decreto S. Congreg. de Commun. quotidiana, quod referam *num.665.* dicatur, *Curent etiam* (Epiſcopi & Parochi:) *ut circa Communionem in feria VI. Paraſceve, Miſſalis Rubricæ & Eccleſiæ Romanæ uſus ſervetur*, infert Cardenas *in 1. Criſ. d.66. cap.6.* nunc graviter prohibitum eſſe etiam privatim communicare illo die: adhuc tamen contradicit Leander *nu.443.* cùm nec Rubricæ nec uſus Eccleſiæ ſciantur talem prohibitionem ſaltem gravem afferre, ſed meritò remittit ad judicium prudentiorum. Notat etiam Jordanus *l.3.tit.3.n.36.* Communionem omni hora recipi poſſe, non tamen ſine cauſa veſperi vel noctu: *Averſa* dicit tantùm eſſe congruum, ut fiat manè, licere autem etiam veſperi. 493

Q. 94. Quid faciendum ſit, ſi hoſtia vel particula decidat, dum quis Communionem diſtribuit? R. 494

§. 1. Locus, in quem ſacra hoſtia decidit, tegendus eſt re aliqua munda, & poſteà abluendus; attamen ablutio veſtis aut barbæ ordinariè non eſt præcipienda, quia melius eſt vitari turbationem vel offenſionem populi, quàm rubricam illam obſervari, *Tamb. Pelliz. Gob. Lohner.* & alii contra Paſq. *quæſt.315.* qui tamen *q.311.* fatetur rubricas illas præcipientes ablutionem loci, in quem ſacra hoſtia cadit, non obligare ſub mortali; aliud tamen eſt de ſpeciebns vini, quæ imbibuntur. Addit Paſq. *q.312.* non eſſe opus comburi, hoc in quod ſacer Sanguis inciderit, ſed ſatis eſſe ablui. Et de his videri debent etiam Rubricæ Miſſalis.

§. 2. Si hoſtia inter diſtribuendum decidat in ſinum vel intrà veſtes mulieris, permitti poteſt, ut ipſamet vel alia mulier manu ſua extrahat, & reponat in Ciborium, indecens enim foret, & plerumque ſcandaloſum, ſi Sacerdos ipſe eximeret. Quòd ſi ibi commodè non poſſit eximi, poteſt mulier ſeorſim ſecedere etiam ad vicinam domum, ibique eximere & referre; abluendi tamen erunt digiti mulieris, & ablutio mittenda in piſcinam, Gob. Lohner. *p.2.t.26.n.7.* Paſq. *q.315.* 495

Q. 95. Quid faciendum ſit cum particulis hoſtiarum, quæ fortè reperiuntur? R. De his habet Buſemb. *n.550.* in fine referendus, quibus adde ſeqq. 496

§. 1. Particulæ in propria Miſſa conſecratæ ſumi poſſunt etiam cum purificatione, qnamvis celebrans poſt Communionem ſuam, per horam integram diſtribuerit Communionem, uti omnes communiter docent cum Lohn. *num.6.* & aliis apud Gob. *t.3.n.420.* qui idem dicunt, ſi immediatè poſt Miſſam diu Communionem diſtribuerit. Idem dicunt *Gran. Dian.* & alii cum Gob. *nu.422.* ſi ſacris veſtibus adhuc indutus tales particulas advertat in Sacriſtia; imò *Marchinus* dicit Sacerdotem poſſe reliquias etiam alieni Sacrificii ſumere, finita Miſſa poſt multos Communicatos, quod probabile eſſe dicit *Tamb.* quia cùm omnes Sacerdotes ſint Chriſti Miniſtri, Miſſæ omnium cenſentur unum ſpecie Sacrificium, ideòque cenſebitur etiam ex ſuo Sacrificio ſumere. Similiter Caſtrop. Tamb. Burgh. *Centur. 3. caſ.37.* docent contra alios, ſi Sacerdos adhuc indutus ſacris veſtibus hoſtiam ab alio conſecratam in valetudinarium ferat infirmo, poſſe poſteà abſumere particulas in patena repertas, nec poſſe dare infirmo, ſi poſtquàm hic communicavit, prius repererit, alioquin bis communicaret, ſi ta-

Digitized by Google

ſi tamen ſtatim poſt ipſi darentur, cenſerētur una eſſe moraliter communio. *Marchinus, Tamb. Burgh.*

497 §.2. Si particulæ ab alio conſecratæ commodè aſſervari non poſſint, ſumere poteſt Sacerdos etiam poſt exutas ſacras veſtes, *Suar. Lug. Loth. & Gob.* ſuprà. Rectiùs tamen aſſervantur, ſi abſit periculum irreverentiæ, *Suar. Tann.* Id tamen non eſſe neceſſarium, ſed conſultum, dicunt *Bonac. & Caſtrop.*

498 §.3. Si dubites, an particulæ, quæ extra Corporale inveniuntur, ſint conſecratæ, ſumendæ ſunt poſt utramque ſpeciem, vel etiam poſt ablutionem, Henriq. Bon. Gob. *n.* 420. Si autem inveniatur pars hoſtiæ circa Altare, ſumenda eſt ante primam ablutionem. Quòd ſi tum non fiat Miſſa, deponatur loco decenti ſine ſolemnitate, & in proxima Miſſa abſumatur, Paſq. *q.* 316. Idem fieri vult *Quarti p.3.t.10.num.15.* ſi quis referat hoſtiam vel partem hoſtiæ, dicatque eſſe conſecratam, non enim ſemper credi poteſt.

499 §.4. Laico communicanti dari poteſt, præter hoſtiam, nunc conſecratam, etiam particula alieni Sacrificii reperta, hæc enim faciunt unam moraliter Communionem. Gob. *t.4. num.36.*

500 §.5. Poſt ſumptam ablutionem non eſt licitum ſumere integram hoſtiam vel ab alio vel à ſe conſecratam, quia uſus Eccleſiæ extenditur ſolùm ad fragmenta, quæ unam moraliter Communionem conſtituent cum priùs ſumptis. Gob. *n.* 38.

501 *Q.96. Quid ſit obſervandum circa renovationem Ciborii?* R. ſeqq.

§.1. Ciborium meritò renovari deberet ſingulis menſibus, præſertim tempore humido, ne hoſtiæ corrumpantur, *Nec obſtat*, quòd Græci ad annum aſſervent, teſte Arcud. *l.3.c.55.* *nam* conſecrant in fermentato, qui non ita facilè corrumpitur: & nihilominus addit melius fore, ſi aliquoties in anno renovarent. Quando autem renovatur Ciborium, vel hoſtiæ reverenter aſſervari non poſſunt, homo jejunus poteſt ſexaginta aut etiam plures hoſtias ſumere; uti & tum, ſi non poſſint aliò deferri, nam deferre ad diſtantiam quadrantis, eſt nimis incommodum, inquit Gob. *t.3.n.* 421.

502 §.2. Qui purificat Ciborium, poteſt particulas ſumpto ſacro Sanguine in vacuum calicem conjicere, tumque ſuperfuſo vino ſumere; poteſt etiam injicere ſacro Sanguini, uti habet *Con.* aut etiam primæ ablutioni, uti habet Averſa: etiam poteſt ſicco purificatorio ad indicem circumducto colligere, tumque illam purificatorii partem excutere in calicem. Lohner *p.a. tit.25.* dicit, etiam poſſe particulas colligere in patenam vel in fundum Ciborii, tumque ſumere, digito per anhelitum vel levem tactum linguæ madefacto, poſtmodùm ſi advertat Calici vel Ciborio adhuc adhærere particulas, poteſt digito adducere ad labrum, uti habet Rubrica: ſed decentiùs eſſe dicunt *Fagund. & Tamb.* ſi infundat vinum, etiam bis, ter, & quoties opus erit, ut ſolvat, quod tamen infunditur, non eſt ebibendum è Ciborio, ſed refundendum in Calicem, uti volunt *Con. & Quarti*. Quòd ſi Sacerdos ex inadvertentia prius ſumpſiſſet ablutionem, adhuc poſſet poſt eam purificare Ciborium, & ſumere reliquias: reputatur enim moraliter una conſumptio Sacrificii, Fagund. Tambur. *de Commun. cap.2. num.* 34.

503 §.3. Vermis inventus in Ciborio, & natus ex ſpeciebus, item ſordes aliæ ibi contractæ, debent comburi, & cineres projici in ſacram piſcinam, *Quarti*. Paſq. *q.316.n.5.*

504 *Q.97. Quid facere debeat diſtribuens, ſi videat, quòd communicans, hoſtiam deponat in ſtrophiolum?* R. Burgh. *cent.1.cap.* 35. rectè dicit non teneri publicè arguere, vel ſtatim repetere, per hoc enim communiter infamaretur homo iſte, foretque etiam Sacerdoti nimis incommodum & periculoſum, quia fortè deponit, vel quia præſentit vomitum, vel quia recordatur peccati, & putat melius eſſe ſic ex ore deponere quàm deglutire. Debebit tamen Sacerdos obſervare, quis ſit, & quò recedat, ac poſteà ab illo ſacram hoſtiam repetere.

505 *Q.98. Quid ſit agendum, ſi beſtia ſacras ſpecies abſumpſerit?* R. Si necdum credantur conſumptæ, *Sa, Bonac.* & alii volunt beſtiam occidi & ſpecies extrahi. *Azor. Suar. Quarti*, Paſq. *qu.* 315. *n.7.* volunt beſtiam cum ſpeciebus comburi. Puto permitti poſſe, ut ſpecies in ſtomacho beſtiæ conſumantur, maximè ſi eſſet magnum animal, quod non facilè poſſet occidi vel comburi, ſive enim abſumantur per ignem, ſive per calorem ſtomachi animalis, non videtur eſſe major irreverentia.

506 *Q.99. Quid addendum ſit circa indignum vel notum peccatorem, qui Communionem petit?* R. Videri debent dicta à *nu.* 127. & ſpeciatim *n.* 159. dictum eſt hoſtiam non conſecratam dari non poſſe alicui, nequidem ad vitandum ſcandalum: attamen *num.* 160. dixi talem poſſe tacitè præteriri. Denique an & quando illi, qui fuit publicè peccator, poſſit publicè vel privatim dari Euchariſtia, dictum eſt à *n.* 141.

507 *Q.100. Quid addendum ſit circa miniſtrationem Euchariſtiæ pro ægris?* R. De hoc dicetur à *n.* 604. quando de Viatico. Dixi autem *n.* 136. Parochum teneri Communionem deferre ad ægrum, ſi petat, etiam extra periculum mortis. Et de obligatione ac modo dandi Communionem peſtiferis, dixi à *n.* 484.

Q.101. Quandonam liceat Sacerdoti dare laico partem 508
majoris ſuæ hoſtiæ? R. Quando eſt rationabilis cauſa. Putant quidem *Graffiis, Zanard. Zambran.* non licere hoc extra neceſſitatem, ſed meliùs contradicunt S. Anton. Silv. Sà, Angel. J. Sanch. Bon. Barb. Marchant. Poſlev. Diana, Dicaſt. *d.11. d n.111.* Averſa *q.10.ſ.5.* §. *Tertiò*. Tamb. *de Commun. c.6.* §. *6.* Gob. *t.3.n.86. & t.4.n.* 410. Verj. *s.8.a.12.* quia Chriſtus ipſe hoc fecit, nec jam prohibitum eſt, neq; ulla etiam eſt in hoc irreverentia aut indecentia, conſuetudo autem contraria, ſeu non uſus non obligat ſub peccato, ſed inde eſt, quòd ordinariè habeantur etiam minores hoſtiæ, quæ ſi non ſufficiant numero communicandorum, etiam dividi poſſunt in plures particulas, quarum ſingulæ dentur ſingulis. Rationabiles verò cauſas eſſe dicunt Authores citati, ſi quis habeat magnam devotionem ad communicandum, neque ipſi commodum ſit expectare; ſi perſona gravis aut nobilis velit tunc communicare, ut poſteà maturè ſe expediat ad negotia; ſi famuli non facilè poſſint ſine officiorum diſpendio expectare, ſi Sacerdos deberet diu expectare, ut ante oblationem afferretur parva hoſtia &c.

Q.102. An laicus in Eccleſia latina ſumere poſſit ſpecies 509
vini conſecrati? R. Poſſe pro extraordinariis caſibus, uti jam declarabitur.

§.1. Quamvis aliqui dixerint, ſi Sacerdos ante ſumptum ſacrum Calicem deficeret, & deeſſet alius Sacerdos, qui Miſſam compleret, laicum non poſſe ſumere ſpecies vini, ſed potiùs permittendum, ut in acetum convertantur. Item, quamvis alii apud Suar. *d.71.ſ.3.* dicant, ſi ſpecies vini in terram decidant, nec tum licere laico lambere, ſed debere permittere, ut ſiccentur, tumque radendum locum, & partes abraſas eſſe in ſacram piſcinam mittendas. Tamen meritò contradicunt in utroque Suar. Vaſq. Conc. Fagund. Dian. Lugo. *In reſp. mor. l.1. d.10.n.3.* Eſcob. *l.20.n.463.* Dicaſt. *d.10.n.228.* Leand. *num.* 410. Gob. *t.1.n.27.* quia ſi laicus ſumat, plus cōſulitur reverentiæ, ob quam ſumptio Calicis ſolo jure Eccleſiaſtico prohibetur laicis. Hinc etiam licitum eſt laico ebibere ſacrum Calicem, ſi hæretici in templum irruerent, & Sacerdos ab altari abſcurreret, Suar. Gob. *n.26. Dixi*, in Eccleſia latina, nam in Græca adhuc faciunt per conſuetudinem, Arcud. *l.3.c.50.* uti & Rex Galliæ per privilegium Papæ; qui poſſet concedere etiam aliis laicis, ſecundùm dicenda *n.* 602.

§.2. Si quis una die bis celebret, & quia ſecunda vice ce- 510
lebrabit alio loco, ablutionem ex prima Miſſa det laico communicanti, peccat graviter, tam Sacerdos quàm laicus; *Lugo* ſuprà, agunt enim contra conſuetudinem univerſalem Latinæ Eccleſiæ: itaque vel mittat in ſacram piſcinam, vel purificatorio imbibitum faciat ſiccari, vel potiùs aſſervet, aut alia die ipſe, vel alius ſumat in Miſſa. Putat quidem Gob. *n.23.* illos probabiliter excuſari à peccato, quia licèt remaneant guttulæ conſecratæ, has tamen ſumere cum vino, propriè non eſt communicare ſub ſpecie vini: ſed ſtandum eſt in ſententia Lugonis. An licitum ſit ſumere ſpecies vini pro Viatico, ſi deſit hoſtia, dicetur *num.* 611.

DUBIUM II.

De ſubjecto, ſeu ſuſcipiente Euchariſtiam. 511

ARTICULUS I.

Quæ requiratur in eo diſpoſitio animæ.

RESP. Qui eſt in mortali, tenetur ſub mortali ante ,,
ſumptionem Euchariſtiæ confiteri, niſi ſit neceſ- ,,
ſitas celebrandi vel communicandi, & Confeſſarius deſit. ,,
Ita Trid. *ſeſſ.13. c.7. & Can.11.* ubi contrarium docentes ,,
excommunicantur de facto. Fundatur autem in illo ,,
Corinth. *Probet autem ſeipſum homo, &c.* Et parum refert ,,
ad praxim, utrùm tantùm ſit præceptum Eccleſiaſticum an ,,
tantùm Divinum, quod eſt probabiliùs, ut docent *Suar. Fill.* ,,
& alii commun. ,,

Dixi I. *in peccato mortali*: tum quia Euchariſtia delet ve- ,,
nialia, ex opere operato: tum quia venialia, (etſi comiten- ,,
tur, imò reddant venialiter malam ipſam ſumptionem) ,,
non ponunt obicem gratiæ ſanctificanti. Quòd ſi tamen ,,
multa ſint, & intrà genus ſuum gravia, de quibus nulla pœ- ,,
nitentia concipitur, actualem devotionem & fructum ma- ,,
jorem impediunt. *Suar. Laym.* & alii, *Unde reſolves:* ,,

I. Qui dubitat, an peccarit mortaliter, vel an mortale ſit ,,
ritè confeſſus, tenetur ante Communionem confiteri. Ita ,,
Bon. *d.4.q.6.p.1.* ex *Sanch. Regin. Suar.* & aliis. ,,

Dixi II. *Niſi ſit neceſſitas* (non quæcunque, v. g. feſti ,,
celebritas vel magna devotio, ut quidam volunt) ſed gra- ,,
vis ſive urgens, qualis eſſe cenſetur in ſequentibus caſibus ,,
præmiſſa tamen ſemper contritione, ad quam tunc tene- ,,

„ ris, niſi de peccato, quod occurrit, fueris ante contritus,
„ Præp. Card. de Lug. *d.*14.*n.*122.
„ I. Periculum mortis, vel ut conſecretur hoſtia pro mo-
„ rituro, Suar. Kon. Lug. *n.*107.
„ II. Si Sacrificium, vel Communio non poſſit omitti abſ-
„ que gravi infamia vel ſcandalo. *Iidem Auth.*
„ III. Si Parochus debeat celebrare ex officio, ut populus
„ Sacrum audiat. *Ib.* Ob quam cauſam etiam alteri, qui non eſt
„ Parochus, id licere putat *Dian.* cum aliis 11.*p.*9.*t.*3.*R.*9. con-
„ tra Palaum *t.*21.*diſp.un.punct.*12.*n.*7. in fine, Averſam, &c.
„ IV. Si urgeat præceptum de annua Communione, ut docet
„ *Henr.* & probabile putat *Præp.* vel ſi Sacerdos non poſſit au-
„ dire Miſſam, niſi celebret, ut habet Henr. & Sotus, Dian. *R.*
„ 63.*&* 64. nec improbat Lug. *l.c.* Probabilius tamen videntur
„ docere *Kon. Sa., Suar.* & alii ceſſante ſcandalo & infamia,
„ præſtare tunc Sacrum, & Communionem etiam Paſchalem
„ intermittere, eò quòd præcepta non obligent, quando non
„ poſſunt impleri convenienter juri divino,
„ V. Si Sacerdos poſt conſecrationem committat mortale,
„ vel antè commiſſi recordetur, tenetur elicita contritione,
„ Sacrificium proſequi. Si verò id fiat ante conſecrationem,
„ & præſertim ante Canonem, debet confiteri, ſi abſque no-
„ ta infamiæ poteſt, vel recedere, ut docet *Sylv. Navar. Dian.*
„ & alii, contra *Sotum & Henriq.* qui negat teneri, ob ho-
„ norem Sacrificii, putatque practicè eſſe probabile *Laym. &*
„ *Bonac.* eò quòd vix ſine omni nota, Confeſſio decenter fie-
„ ri poſſet: niſi fortè in Miſſa ſolemni, ſub cantu vel con-
„ cione: quo caſu tenebitur confiteri, ut notat *Sylv.* Quòd ſi
„ verò nec contritionem poſſit elicere, ſecundùm commu-
„ nem ſententiam eſſet confitendum, vel deſiſtendum, licèt
„ Vaſq. *in 3.p.to.3.d.*17. *&* Hurt. *de Euchar. d.*8. putent proba-
„ bile eſſe, ſaltem non peccaturum mortaliter, quando non
„ poteſt ſine nota recedere: intellige, ſi conatus ſit elicere,
„ vel fecit, quod potuit. V. Dianam *p.*4.*t.*4.*R.*98. Lugo *d.*9.*n.*
„ 8. ubi idem docet. Notat autem *Dian. ex Præp.* ſatis eſſe, ſi
„ quis bona fide putet ſe eſſe contritum, licèt ſubdubiter.
„ VI. Si in ſcamno communicantium recorderis peccati
„ mortalis, quod oblitus es confiteri, nec ſine nota aut ſcan-
„ dalo gravi poſſis recedere, ut habet Nav. Filliuc. Regin. Lu-
„ go *n.*12. & alii: porrigenti autem Euchariſtiam confiteri
„ non expedit, nec decet, quo caſu etiamſi nequidem poſſis
„ elicere contritionem, excuſat à peccato Hutt. *l. c.* Imò qui-
„ dam DD. apud *Henriq.* excuſant laicum ante confeſſum,
„ etiam præciſa nota & ſcandalo, non recedentem, eò quòd
„ is dicatur juſtificatus, & probatus per Confeſſionem, quam
„ ſententiam probat *Tamb.* de expedita *Commun. c.*1. §.8. po-
„ teſtque ſervire pro ſcrupuloſis. V. Regin. *l.*29 *n.*105. Bonac.
„ *d.*4.*p.*10. Eſcob. *t.*7.*c.*6.
„ Dixi III. *Et deſit Confeſſarius*: deeſſe autem cenſetur, non
„ ut quidam volunt, ſi abſit is, cui ſolet & cuperet confiteri,
„ vel cui devotius aut utilius confiteretur: neque, etſi Reli-
„ gioſus, non poſſit niſi ſæculari confiteri peccata gravia,
„ cum aliqua infamia Religionis, Amicus, Diana *p.*9.*t.*3.*R.*
„ 13. ſed in ſequentibus caſibus:
„ I. Si nullus ſit præſens: ad abſentem verò ſine magna dif-
„ ficultate, (ſpectata tum debilitate, ætate, & negotiis per-
„ ſonæ, tum aliis circumſtantiis, ut aeris, brevitatis temporis)
„ adire non poſſis. Bonac. *n.*30. ex *Suar. Kon. &c.*
„ II. Si non adſit niſi ignarus idiomatis, vel carens juriſ-
„ dictione, vel excommunicatus, vel non approbatus vel cui
„ non poſſis confiteri ſine gravi damno tuo vel alieno, vel ſi
„ habeas peccatum tantùm reſervatum, nec pateat aditus ad
„ Superiorem, vel Superior ſemel iterumque per pium Con-
„ feſſarium rogatus negaverit poteſtatem abſolvendi. Tamb.
„ §.6. ex *Fag.* Limitat autem *Dian. R.*15. ſi abſque gravi nota
„ prætermittere non poſſis. Ita *Sylv.* & alii. Requiritur tamen
„ in his etiam caſibus contritio & propoſitum confitendi; imò
„ ex præcepto Trident. Sacerdos, qui in tali caſu celebravit,
„ tenetur prima occaſione confiteri. Quod præceptum exten-
„ dendum non videtur ad laicos, vel Sacerdotes communi-
„ cantes tantùm, ut contra Navar. & Fagund. docet Sylv. Dian.
„ & Bonac. *q.*6.*p.*1.

ADDENDA.

512 QUæſt.103. *Quot modis ſumi poſſit Euchariſtia?* R.
Præcipuè tribus: 1. Purè materialiter, uti etiam ſume-
re poſſunt beſtiæ: Et ſimili modo ſumerent homines extra ſta-
tum viæ conſtituti, ſecundùm dicta *num.*164. item non ba-
ptizati, uti *num.*165. dictum eſt. 2. Sacramentaliter, ſi ho-
mo viator, & baptizatus ore ſumat & in ſtomachum demittat.
Poteſtque hoc fieri, vel cum fructu, ſi ſumat dignè, & tum
dicetur ſumere etiam ſpiritualiter; vel ſine fructu, ſi ſumat
indignè, & tum ſumet purè Sacramentaliter. 3. Purè ſpiritua-
liter, ſi viva fide excitatus deſideret hoc Sacramentum dignè
ſuſcipere, Trid. *ſeſſ.*13.*cap.*8. S.Thom. *qu.*80. *art.*1. *&* 2. Pu-
tavit autem Ledeſma hanc ſpiritualem Communionem cauſa-
re gratiam majorem, quàm quæ reſpondeat operi operantis,
ſed hanc ſententiam vocat falſam & improbabilem Suar. *d.*
62.*ſ.*1. quia Deus nullibi hoc promiſit, neque ullum Sacramen-
tum habet talem modum operandi, ut propter ſolum deſi-
derium cauſet gratiam ex opere operato. Lugo, *d.*13.*n.*2. Averſ.
*q.*8.*ſ.*1. Videri poteſt etiam Rayn. *in Heterocl. ſpirit. T.*16.*ſ.*1.*p.*
3. *puncto* 6.

Q.104. *Quid addendum ſit circa diſpoſitiones animæ ad* 513
Euchariſtiam Sacramentaliter recipiendam? R. ſeqq.

§.1. Adultus, aut qui aliquando fuit compos rationis, de-
bet habere intentionem ſaltem habitualem, vel interpreta-
tivam ſuſcipiendi hoc Sacramentum, ſecundùm dicta *nu-
mer.* 179.

§.2. Prærequiritur immunitas non tantùm ab omni cen- 514
ſura prohibente uſum paſſivum Sacramentorum, ſed etiam
ab omni peccato mortali, quod poſtremum de fide eſſe do-
cent Suar. *d.*66. *ſ.*1. Lugo *d.*14.*ſ.*1. Dicaſt. *d.*9. *dub.*1. contra
hæreticos *num.*411. relatos: itaque peccat mortaliter, per ſe
loquendo, qui Euchariſtiam in mortali ſuſcipit, S. Th. *q.*80.
*art.*4. & ſequitur ex dictis, *num.*194. ubi addidi, aliquem per
accidens excuſari poſſe, v.g. ſi ſumat Euchariſtiam, ne turpius
profanetur ab hæreticis, & alii caſus excuſantes addentur *nu.*
517. *&* 536. Quòd autem Euchariſtia cum obice ſuſcepta re-
viviſcat, ſaltem ſi removeatur obex, antequam ſpecies ſint
conſumptæ, dixi *n.*200.

§.3. Impietatem indignè communicantis rectè explicat 515
Rayn. *in Candel. ſ.*6.*c.*3. ubi à *num.*13. comparat Judæ, quem
communicaſſe in peccato docet S.Thom. *qu.*81. *art.*2. commu-
niſſimè cum Dicaſt. *dub.*20. contra *Turr.* Docet tamen S. Tho.
*q.*80.*a.*5. & rectè explicat Suar. *ſ.*2. peccatum indignè commu-
nicantis non eſſe omnium graviſſimum, nam graviora ſunt,
quæ directè contra Deum committuntur: poteſtque etiam de
hoc videri Dicaſt. *dub.*2.

§.4. Ad vitandum mortale ſatis eſt, ſi quis ſit in ſtatu gra- 516
tiæ, antequam hoſtia attingat ſtomachum, quia prius non eſt
ſumptio, ſecundùm dicta *n.*415. unde ſi ſumpſerit hoſtiam in
os, & tum advertat ſe non eſſe in ſtatu gratiæ, debet, uſquedum
contritionem elicuerit, retinere hoſtiam in ore, Gob. *tr.*4.*n.*
327. Imò recordans peccati mortalis vel peccans, quamdiu
ſumptæ ſpecies ſunt præſentes, tenetur conteri vel confiteri
Leand. *n.*409.

§.5. Si quis jam accumbens ſcamno communicantium 517
non poſſit ſine infamia vel ſcandalo recedere, & tamen ſimul
agnoſcat ſe non eſſe in gratia, neque etiam, quantumvis cona-
tus ſit, ob perturbationem mentis vel brevitatem temporis
poſſit elicere contritionem, ſi communicet, præter *Hurt.* quem
citat *Buſemb.* excuſant cum ſaltem à mortali Vaſq. Ochag. Dian.
Leand. *n.*380. Lug. *d.*14.*n.*3. quia moralis neceſſitas tollit irre-
verentiam: Dicaſt. *d.*9.*n.*6. putat caſum illum eſſe moraliter
impoſſibilem, quia ſi conetur, gratia Dei non deerit, ſi tamen
caſus contingeret, videtur conſentire.

§.6. Si præmitti non poſſit confeſſio peccati mortalis, præ- 518
requiritur perfecta contritio de illo, ſaltem exiſtimata, neque
ſufficit attritio, & ideò oppoſitam ſententiam eſſe improbabi-
lem, nec poſſe abſque temeritatis nota doceri, putant Suar.
Tur. Averſa *qu.*8.*ſ.*7. §. *In primis.* Sicque docetur ab omnibus
Theologis, inquit Lug. *num.*119. Ratio autem eſt, quia certum
eſt per attritionem ſine Sacramento non reddi gratiam, ergo
talis certus eſſet ſe communicare in mortali, ideoque cum obi-
ce gratiæ, quod eſt mortale, ſecundùm dicta *n.*194.

§.7. Non prærequiritur expletio pœnitentiæ à Confeſſa- 519
rio injunctæ, uti voluerunt quidam Lovanienſes, hinc Ale-
xander VIII. damnavit hanc 22. propoſitionem *c. Sacrilegi ſunt
judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam præten-
dunt, antequam condignam de delictis ſuis pænitentiam ege-
rint.* Idem conſtat à poſteriori, nam ſi ante Communionem
deberet eſſe ſatisfactum pro peccatis, Eccleſia malè prærequi-
reret Communionem ad lucrandas indulgentias loco ſatisfa-
ctionis pro peccatis.

§.8. Nec prærequiritur amor puriſſimus, uti etiam certum 520
eſt contra aliquos *Lovanienſes*, qui dixerunt hominem ante
Communionem debere eſſe liberum etiam ab omni malo ha-
bitu, & habere amorem ſine ulla mixtione amoris imperfecti,
ſed Alex. VIII. etiam damnavit hac 23. propoſ. *Similiter ar-
cendi ſunt à ſacra Communione, quibus nondum ineſt amor
Dei puriſſimus & omnis mixtionis expers.* Eundem errorem
eruditè confutat Rhod. *d.*1. *quæſt.*4.*ſ.*1.§.3. *Nec obſtat* S.Dionyſ.
*de Eccleſ. Hierarch. cap.*3. prærequirens *omnimodam cor-
ruptæ pravitatis expiationem, & quandam Deificationem
hominis* communicaturi, *nam* hæc conſilii ſunt non præcepti.
Libet audire S. Franciſc. Saleſium p.2. Introduct. ad vitam
devotam cap.21. *Si mundani à te petant, cur tam ſæpè com-
munices, dic eis, quòd id facias, ut Deum amare diſcas,
ut te purges à tuis imperfectionibus, ut te liberes à tuis mi-
ſeriis, ... ut confortes in tuis infirmitatibus: Dic eis,*
quòd

quòd duo hominum genera ſæpè communicare debeant : perfecti, quia omnino bene diſpoſiti, injuriam facerent, ſi ad fontem perfectionis non accederent; & imperfecti, ut juſtè ad perfectionem prætendere poſſint : fortes, ut non infirmentur; infirmi, ut fortificentur; ægroti, ut ſanentur : ſani ne morbo corripiantur .·.·. Dic ei, quòd hoc S. Sacramentum accipias, ut dignè ſuſcipere dicas, quia rarò bene fit, in quo ſe rarò quis exercet, in eundem ſenſum Dominica 23. poſt Pentecoſten orat Eccleſia in Poſtcommunione, *ut quidquid in noſtra mente vitioſum eſt, dono medicationis hujus Sacramenti curetur*.

521 §.9. Non eſt opus, ut inter peccatum mortale commiſſum, & Communionem intercedat longa mora temporis, ſi enim ſeriò pœniteat & confeſſus ſit : nihil eſt, cur à Communione arceatur, Suar. *ſ.*8. Averſ. *q.*8.*ſ.*5.§. *ult.* cum communi contra multos antiquos. Conſilii tamen eſt, poſſetque etiam eſſe veniale, ſi accedat paulò poſt peccatum, præſertim carnale externum, quia mens ſolet tunc nimium eſſe perturbata, & affectus malè ordinatus. V. Moyam *t.*1.*tr.*4.*q.*8.& Rayn. in Heterocl. *ſpirit. Tomo* 16.*ſ.*1.*p.*3.*n.*41.49.

522 *§*.10. Communior & probabilior ſententia eſt, cum S. Aug. Suar. Laym. Tann. Rhod. Lugo *d.*4.*ſ.*2. Averſa *qu.*7.*ſ.*5. *§. Præterea*, Gob. *t.*4.*num.*219. contra Ledeſm. Vaſq. Sa, J. Sanch. *d.*22.*nu.*9. Leand. *n.*380. quorum ſententiam Tamb. *de Comm. c.*1.*n.*11.& Dicaſt. *d.*9.*dub.*3. vocant probabilem, quòd is peccet peccato veniali ſpecialis irreverentiæ, qui communicat cum veniali afficiente actum Communionis, v. g. cum actu vanæ gloriæ concomitante, cum voluntaria diſtractione, cum actuali complacentia in peccato veniali, nolens excludere peccatum veniale impediens devotionem &c. quia ratione ipſius Euchariſtiæ redundat ſpecialis indecentia in illud veniale concomitans, aut etiam in ſuſceptionem ipſam Euchariſtiæ, nam ſicuti eſt irreverentia, diſtrahi dum communicas, ita videtur irreverentia, communicare dum diſtraheris. Quòd autem in ſuſceptione Euchariſtiæ poſſit peccari tantùm venialiter, optimè probat Lugo *d.*15.*ſ.*1. contra J. Sanch. Per veniale actuale autem non impediri collationem gratiæ, rectè probat Rayn. *num.*6.

523 §.11. Ad effectum principalem hujus Sacramenti non neceſſariò prærequiritur fides actualis, uti dictum eſt *n.*186. nec actualis devotio, ſecundùm dicta *num.*193. Optima autem & maximè utilis devotio actualis conſiſtit in actibus Fidei, Spei, & Charitatis & aliarum virtutum ſupernaturalium. Eſtque id notandum, quod dixi *l.*2.*n.*6. hoſtiam conſecratam eſſe abſolutè adorandam : ſupponendo pro certo, quòd Chriſtus ſit in ea præſens, cùm non ſit prudens ratio hìc & nunc dubitandi de valida conſecratione : poteſtque de hoc videri etiam Averſ. *q.*9.*ſ.*3.*§.Sextò* Rectè autem notat Arcud. *l.*3. *à cap.*19. uſque ad 24. quamvis Græci panem & vinum benedicant, antequam deferant ad aram, ut conſecretur, tamen malè facere populum adorando hunc panem & vinum : Quomodo autem præterea Chriſtus in Euchariſtia ſit adorandus, & quomodo imago Chriſti ſit magis adoranda quàm talis panis aut vinum benedictum, rectè explicat c.23.

524 §.12. Probabile eſt Euchariſtiam, quamdiù in ſtomacho eſt, cauſare plures gratias, ſi accedant meliores diſpoſitiones, Cajet. Gabr. Richard. Con. Regin. Suar. *d.*63.*ſ.*7. Valent. *d.*6.*q.*7.*p.*1. Amic. *d.*25.*ſ.*2. Lugo *d.*12. *à num.*46. Averſa *q.*7.*ſ.*4. Leand. *n.*409. Rhodr. ſuprà *ſ.*2.§.3. Boſco *ſ.*7.*Concl.*5. Gonet. *d.*8.*nu.*37. contra Sot. Ledeſm. Vaſq. Henriq. Bon. Rayn. *ſ.*4.*c.*4. *nu.*4. Arr. *d.*41.*num.*9. Bernal. *d.*41.*ſ.*1.§.3. Dicaſt. *d.*8.*dub.*3. Eſp. *qu.*69. *ad* 4. Maurum *qu.*103.*num.*3. Caſtrop. *p.*9. *§*.1. *num.*8. Suadetur 1. quia hæc opinio eſt magis pia, & conformior bonitati ac liberalitati Chriſti, qui non vult commorationem ſuam ibi otioſam eſſe, ſi ſubjectum meliùs diſponatur : 2. Eadem opinio magis excitat devotionem, quam fideles intendent etiam ex ſpe majoris fructus. 3. Et præcipuè, quia Euchariſtia, cùm ſit permanens, cauſat ad modum cauſarum naturalium, ſecundùm diſpoſitionem ſubjecti, ergo ſicuti agens naturale, verbi gratia, ignis, pergit ſucceſſivè plus producere caloris, ſi ſubjectum meliùs diſponatur, ita piè ſperare poſſumus de Euchariſtia. *Conf.* nam Con. Florent. in Decreto Eugenii IV. ad Armenos dicit, Euchariſtiam operari quoad vitam ſpiritualem omnem effectum, quem materialis cibus quoad vitam agit corporalem, ſed cibus corporalis ita ſucceſſivè cauſat operationem ſuam ſecundùm applicationem diſpoſitionis, per quam digeritur, ergò. *Si dicas*, inde ſequi, quòd Euchariſtia, licèt nulla melior diſpoſitio accedat, ſemper cauſet gratiam ſucceſſivè, imò etiam quando deſiit, quia cibus corporalis ſemper nutrit ſucceſſivè, & tum tantùm quando deſiit, *contra* eſt, quòd Florent. non aſſerat ſimilitudinem adæquatam, ſed quantum authoritas & recta ratio dicere permittunt; ratio autem diſſimilitudinis hìc eſt, quia nutritio corporalis invenit diſpoſitiones contrarias, & requirit ſucceſſivas applicationes materiæ alimenti ad diverſas partes corporis alendi, hinc reipſa ſemper eſt ſucceſſiva; ideò autem fit, quando cibus deſiit, quia ut cibus nutriat, debet converti in ſubſtantiam aliti, ergo debet deſinere : utrumque oppoſitum eſt in Euchariſtia, quæ apud dignè ſuſcipientem non invenit contrarium, & cùm primum ſtomachum attigit, jam applicata eſt, quantum ſecundùm præſentem diſpoſitionem applicari poteſt; denique ipſa non debet converti, ſed potiùs debet in ſe convertere hominem, ergo ipſa non debet ſemper cauſare ſucceſſivè, multò minùs, quando deſiit.

*Objic.*1. Reliqua Sacramenta cauſant tantùm in uſu, ergo 525 etiam Euchariſtia. R. neg. ſeq. reliqua Sacramenta conſiſtunt in ipſo uſu, Euchariſtia non includit uſum, & quamvis prærequirat tanquam conditionem, ut cauſet, tamen virtus cauſativa manet poſt uſum, & cauſat, non ratione uſus, ſed ratione rei per uſum acceptæ & poſt uſum permanentis.

Inſt. Soli manducationi præſenti promiſit Chriſtus gratiam, Joannis 6.*v.*55. *qui manducat*, &c. R. n. aſſ. nam etiam *v.*52. dicit, *Si quis manducaverit* &c. Itaque ponitur præſens, quamvis conveniat etiam præterito, ſicuti ſumenti medicinam promittitur ſanitas non ideò cauſanda, quando ſumptio præſens eſt, ſed communiter quando eſt præterita.

*Objic.*2. Si ſucceſſivè cauſatur major gratia adveniente diſ- 526 poſitione meliore, ergo continuò ſemper cauſabitur major gratia, quia Sacramentum primo inſtanti cauſat gratiam, ideoque reddit ſubjectum meliùs diſpoſitum, ut ſequente inſtante cauſetur major gratia, & ita conſequenter, R. n. ſeq. quia per diſpoſitionem intelligitur aliquid, quod homo hìc & nunc habet independenter ab hoc Sacramento. Lugo *nu.*50. Amic. 31.

*Objic.*3. Ergo ſacrilegus erit, qui poſt dignam ſumptio- 527 nem, Chriſto adhuc præſente peccabit mortaliter, quia ponet obicem alteri effectui Sacramenti. R.1. *Suar.* concedit ſeq. dicens per hoc fieri ſpecialem injuriam Chriſto, quòd Sacramentum impediatur, quominus poſſit eſſe verum ſignum gratiæ amplioris. Si tamen aliquis ante ſumpſerit indignè, & in malo ſtatu perſeveret, rectè dicit *Suar.* eſſe tantùm aggravationem ejuſdem moraliter ſacrilegii; adhuc tamen tenebitur conteri, ut Sacramentum habere poſſit ſuum effectum gratiæ, antequàm deſinat. R.2. Lugo *num.*59. negat ſeq. quia non ponit obicem primario effectui Sacramenti, ſed tantùm incremento gratiæ, quod non tenebatur procurare, ergo ſicuti non peccat, qui non ponit meliorem diſpoſitionem, ita nec qui tum peccabit.

§.13. Non eſt opus, ut poſteriores actus virtutum, qui 528 dicuntur facere diſpoſitionem meliorem, ſint intenſiores prioribus, hoc ipſo enim, quòd actus etiam remiſſior accedat ad alium actum priorem, hi duo melius diſponunt ſubjectum, quàm unus tantùm eorum; imò rectè notat Lugo *num.*54. longiorem continuationem ejuſdem actus eſſe diſpoſitionem meliorem, ſicuti enim meliùs ad gratiam diſpoſitus eſſet, qui ante Communionem actum charitatis continuaſſet per integrum quadrantem, quàm qui tantùm per medium, ita etiam qui poſt Communionem ſuppoſito, quòd Chriſtus per quadrantem maneat in ſtomacho præſens.

§.14. Si quis in ſuſceptione primarum ſpecierum fuiſſet re- 529 miſsè diſpoſitus, & in ſuſceptione ultimę eſſet perfectiùs diſpoſitus, acciperet novam gratiam, reſpondentem huic poſtremæ diſpoſitioni, uti cum communiore habet Eſcob. *l.*20. *nu.*479. Deinde Caſtrop. *p.*9.§.1.*n.*6. dicit eſse certum, docentque etiam alii communiter cum Eſcob. *nu* 476. ſi quis indignè ſumpſiſset primas partes, & poſteà contritus ſuſciperet ultimam, accepturum eſse gratiam, in ſumptione ultimæ partis, quia tum eſt digna ſumptio. *Nec obſtat* ſumptionem primam & ſecundam eſse unam moraliter, & eſse ſimpliciter indignam, *nam* gratia non cauſatur per ſumptionem ſed per Sacramentum, quando jam deſiit moraliter & retractata eſt indigna ſumptio, & è contrà ſucceſſit digna ſumptio ultimæ partis.

§.15. Si plures partes ejuſdem ſpeciei ſumantur ſucceſſivè 530 & in eadem diſpoſitione, in ſumptione primæ partis cauſatur totus effectus gratiæ, uti tenent S. Th. *q.*79.*a.*7.*ad* 3. Suar. *d.*63.*ſ.*5. Rayn. *ſ.*4.*c.*4.*nu.*15. aliique communiſſimè, quia eſt tantùm unicum Sacramentum, nec eſt ratio dicendi, quòd effectus ſuſpendatur uſque ad adventum alterius ſumptionis contingenter eventuræ; neque etiam cauſa eſt, cur augeatur, cùm ſumptio primæ partis applicarit totam virtutem cauſativam; neque accedat melior diſpoſitio.

Objic. Gratia in extrema Unctione non cauſatur, niſi quan- 531 do completur ultima unctio, uti habet S. Thom. *in ſupplem. q.*30. *art.*1. *ad* 3. ergo etiam in Euchariſtia, quando completur tota ſumptio. R. dato ant. n. conſ. S. Thom. putat ſingulas Unctiones eſse de eſsentia extremæ Unctionis : ideoque non exiſtere ulla ratione hoc Sacramentum, niſi jam poſita ſit ultima unctio : oppoſitum eſt in Euchariſtia, nam nulla ſumptio eſt de eſsentia Euchariſtiæ, quæ tota exiſtit ante & poſt ſumptionem; prima autem ſumptio ſufficienter applicat Euchariſtiam. *Dixi*, dato ant. nam valdè probabile eſt cum Con. Laym. Dian. *p.*3.*tract.*4.*R.*168. quamvis ſingulorum ſenſuum

Digitized by Google

unctiones non ſint integrum & completum Sacramentum extremæ Unctionis, attamen eſſe quaſi incompleta Sacramenta, ad ſimilem modum, quo ſinguli Ordines ſunt Sacramentum inadæquatum Ordinis, vel quo ſpecies panis ſunt ſeorſim Sacramentum Corporis, & ſpecies vini ſeorſim Sacramentum Sanguinis: quæ etiam ſeorſim cauſent ſpeciales gratias ſibi reſpondentes, quidquid in contrarium pugnet *Dicaſt.* de Extrema Unctione *dub.* 3.

532 *Inſt.* Si ſumptioni ultimæ partis non reſpondet cauſatio ullius gratiæ, ergo qui partem primam ſumpſiſſet dignè, & poſtea mortaliter peccaret, ſumeretque reliquas indignè, non peccaret mortaliter, quia non poneret obicem gratiæ, utpotè jam antecedenter cauſatæ. R. cum Lugo *d.* 12. *n.* 62. negando ſeq. nam etiam pars ultima debet eſſe, & ſecundùm ſe eſt, independenter à prima, verum ſignum gratiæ, quamvis hanc actu cauſare non debeat, niſi ſub conditione, quòd prior pars non cauſarit; ſic autem indignè ſumens hanc ultimam partem, falſificaret illud ſignum, quia falſum eſſet illam partem cauſaturam fuiſſe gratiam, ſi pars prior non cauſaſſet, fuiſſet enim impedita per peccatum mortale, quod ſuperveniſſet.

533 *Q.* 105. *Quid prætereà notandum ſit circa præceptum confitendi mortalia ante Communionem?* R. ſeqq.

§. 1. Ut hoc præceptum non obliget, duo debent concurrere, nempe ut deſit copia Confeſſarii, & adſit neceſſitas communicandi; unde ſi adſit Confeſſarius, per ſe loquendo, eſt obligatio confitendi, aut ſi deſit Confeſſarius, & non ſit neceſſitas communicandi, non eſt licitum communicare ſine prævia Confeſſione.

534 §. 2. Satis eſt adeſſe aliquem Confeſſarium, quamvis non adſit, quem velles, vel ſuus ordinarius, uti ſatis certum eſt contra aliquos apud Mendo *diſ.* 11. *q.* 1. *à n.* 8. Dicunt autem Gob. *t.* 3. *n.* 431. *&* *t.* 4. *n.* 242. Marchant. *in Reſp. Paſt. de Sacram. t.* 4. *c.* 2. *q.* 1. tunc deeſſe copiam omnis Confeſſarii, ſi quis deberet ire ad duas horas, & per totidem redire: aliqui cum *Rhodes* ponunt unam integram leucam; Canus putavit abſolutè ſufficere quinque quadrantes: ſed Averſ. *q.* 8. *ſ.* 6. §. *Deinde*, & Dicaſt. *d.* 9. *n.* 104. cum communi melius dicunt, hoc metiendum eſſe ex circumſtantiis, ideoque regulam generalem eſſe, quando diſtantia tanta eſt, ut ob difficultatem itineris vel brevitatem temporis vel neceſſaria negotia vel periculum ſcandali aut infamiæ, judicio prudentis non poſſit adire Confeſſarium ſine magno incommodo, tum non eſſe copiam Confeſſarii.

535 §. 3. Neceſſitas communicandi eſt in caſibus à Buſemb. *n.* 511. recenſitis; quibus addit Gob. *t.* 7. *num.* 382. ſi diu abſtinendum eſſet à Communione & Confeſſione, non tamen ſi tantùm brevi tempore: Item ſi Confeſſio deberet eſſe longa, & non poſſet perfici, nec omitti Communio ſine infamia vel ſcandalo, Averſa §. *Poſſet*. Putatque Gian. pœnitentem poſſe tum dimidiata Confeſſione abſolvi, cum onere poſteà proſequendi totam, quod verum eſt ſaltem de infirmo periclitante de morte; ſi tamen non eſſet periculum mortis, *Zambr.* dicit tum ſolam contritionem præmittendam, & potiùs totam Confeſſionem differendam, quàm dimidiandam; quas omnes ſententias Tamb. *de Commun. c.* 1. *à num.* 36. vocat probabiles. Notant tamen omnes communiter, onus Capellaniæ non eſſe neceſſitatem ſufficientem, quia obligatio celebrandi cenſetur ſuſcepta, quantum fieri poteſt cum debita decentia. Nec ſufficit paupertas egentis Sacerdotis, niſi eſſet valde gravis: Nec obſervatio voti, & probabiliter etiam nullius præcepti humani, quia hæc non obligant, quando eſt moralis impoſſibilitas implendi debitè & legitimè, Lugo *n.* 117. Tamb. *n.* 43.

536 §. 4. Ad neceſſitatem hìc ratione ſcandali vel infamiæ, requiritur prudens metus, non cujuſcunque ſcandali vel infamiæ, ſed ſcandali gravis vel infamiæ notabilis, S. Thom. Suar. Præpoſ. Gob. *t.* 4. *n.* 256. Hinc non ſufficit, quòd ſis habendus minùs devotus quàm alii, aut quòd alii in genere mirabuntur. Putant tamen aliqui apud Dian. *p.* 9. *t.* 3. *R.* 20. ſufficere metum admirationis in populo, eò quòd hæc non ſoleat eſſe ſine ſuſpicione peccati, ſed DD. communiter ſentiunt contrarium, teſte *Dian.* Hinc limitant & dicunt *Suar.* *&* *Gob.* tunc ſufficere, quando timetur, ne ea illa admiratione leves homines accipiant occaſionem temerè judicandi & detrahendi. *Nec obſtat*, quod opponit Lugo *num.* 118. nempe etiam occaſionem dari ſic judicandi, ſi confiteretur, neque tamen excuſari à Confeſſione; *nam* contrà eſt, quòd omnes ſciant Sacerdotem ſæpè confiteri, quamvis mortalia non habeat, ergo ea Confeſſione non ita ſuſpicaretur populus, adeſſe mortale. Addunt Authores communiter, inter cætera etiam hoc conſilium, ut qui eſt in mortali, nec poteſt confiteri vel conteri, comedat aut bibat aliquid coram aliis, quaſi per inadvertentiam, ſicque ſe excuſet ob defectum jejunii & quamvis fortè naſcatur levis ſuſpicio mali ſtatus, hæc non eſt tanti facienda, debetque hoc attribuere ſuæ malitiæ, & impœnitentiæ.

537 §. 5. Peccat, qui in Paſchate indignè cõmunicat, ne infamiam ſubeat, deberet enim ſe diſponere per contritionem & Confeſſionem, aut poſſet aliter declinare infamiam. Gob. poſt *n.* 257.

§. 6. Etiàm excommunicato licitùm eſt in neceſſitate com- 538
municare, uti contra *Sot. Silv. Roſel.* & alios docent Suar. Vaſq. Lugo *à n.* 99. Tamb. *n.* 26. *&* 44. Dicaſt. *n.* 80. & iterùm *à n.* 126. Si enim hoc poſſit peccator, poteſt excommunicatus, cùm hic præcepto tantùm humano, ille divino prohibeatur, neque præcepta humana vel cenſuræ obligant in tanta neceſſitate, & cum tanto damno. Notant autem *Suar.* *&* *Sanch.* contra *Vaſq.* talem excommunicatum, ſi habeat reſervata, poſſe, imò *Lugo* *&* *Dicaſt.* dicunt debere, ſi poteſt, confiteri non reſervata, & abſolvi etiam à reſervatis indirectè, quod etiam valet de ſuſpenſo & irregulari.

§. 7. Qui confeſſus eſt, ſed inculpabiliter omiſit mortale, 539
tenetur hoc confiteri, antequàm communicet, uti habet communiſſima cum Lugo *n.* 126. & Dicaſt. *à n.* 20. *&* 81. neque oppoſita videtur tuta in praxi, quamvis illam aliqui teneant, & alii probabilem judicent cum Honor. Fabri *in Apolog. t.* 1. *pag.* 384. & malè pro hac citatur *Regin.* uti oſtendit Moya *t.* 4. *qu.* 5. Item malè citatur Præpoſ. uti oſtendit Gob. *à n.* 243. Rationes autem communiter afferri ſolitæ pro hac ultima ſententia nihil evincunt, uti oſtendunt Lugo, & Dicaſt. Sylv. *p.* 2. *V. Confeſſio*, *caſ.* 3. ideoque Arr. *d.* 46. *n.* 27. dicit abſolutè defendi non poſſe: Moya *n.* 9. vocat improbabilem; hinc ſententia noſtra probatur, tum quia talis eſt praxis, & ſenſus omnium fidelium, tum etiam quia non tantùm eſt præceptum confitendi mortalia ante Communionem, ſed etiam confitendi omnia mortalia.

§ 8. Si quis confeſſus ſit mortale tanquàm dubium, & ante 540
communionem agnoſcat eſſe certum, probabilius eſt cum Dian. *p.* 9. *t.* 3. *R.* 6. *&* Schild. *de Conf. t.* 6. *num.* 25. debere iterum confiteri tanquam certum, priuſquàm communicet, quia necdum eſt confeſſus, uti illius eſt ſibi conſcius: Alii tamen cum *Henr. Caram.* *&* *Leand.* dicunt non teneri, quod Gob. *nu.* 214. dicit eſſe probabiliter tutum in conſcientia, *Pelliz.* *&* *Tamb.* apud *Dian.* ſuprà dicunt eſſe probabile, quia ab illo peccato ut dubio directè eſt abſolutus, nec apparet neceſſitas petendi ante Communionem abſolutionem alteram directam ab illo tanquam certo, eſtò in proxima Confeſſione ad hoc teneatur, ut dicetur de Pœnitentia.

Objic. Apoſtolus tantùm promulgat præceptum probandi 541
ſe, atqui probare ſe non eſt confiteri, ſed tantùm eſt ſe examinare, ut docent SS. PP. S. Thom. apud Boſco *ſ.* 10. *n.* 15. ergo. R. Apoſtolus vult examen, ſed tale, ut ſi repererit ſe innocentem, ſufficiat examen; ſi autem agnoſcat ſe nocentem, confiteatur, quia nondum probatus eſt ea probatione, quam Eccleſiaſtica conſuetudo declarat eſſe neceſſariam, quæ eſt, ut homo judicet ſe non habere mortale, quod non ſit confeſſus, uti ex Trid. conſtat, cujus verba referam *n.* 543.

§. 9. Si quis non potens recedere à ſcamno communican- 542
tium, recordetur mortalis, non quidem confeſſi, ſed commiſſi ante ultimam contritionem vel abſolutionem, pro qua dolorem univerſalem habuerat, poteſt communicare ſine novo dolore, quia eſt in gratia, & tantùm tenebitur ſuo tempore peccatum illud directè ſubjicere clavibus. Lugo *n.* 122. Dicaſt. *d.* 9. *dub.* 1. Gob. *n.* 255.

Q. 106. *Quid addendum ſit circa Sacerdotem, qui neceſ-* 543
ſitate urgente abſque prævia Confeſſione celebravit? R. ſeqq.

§. 1. Trid. *ſ.* 13. *c.* 7. ſic habet, *Communicare volenti revocandum eſt in memoriam Apoſtoli præceptum: probet autem ſeipſum homo: Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat, quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuò ſervandum eſſe decrevit, modo non deſit illis copia Confeſſarii; quòd ſi neceſſitate urgente Sacerdos abſque prævia Confeſſione celebraverit, quam primùm confiteatur.* His autem verbis non proponi tantùm conſilium, ſed eſſe præceptum declaravit Alex. VII. damnans hanc prop. 38. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum.* Eſt itaque præceptum Eccleſiaſticum, uti habet communis cum Lugo *d.* 14. *ſ.* 7. Dicaſt. *d.* 9. *n.* 154. Obligat tamen ſub mortali, tum quia Confeſſio eſt de ſe materia gravis præcepti, & multùm facit ad reverentiam hujus Sacramenti, tum etiam, quia obligatio levis non ſolet tam seriò & reflexè inculcari: Gob. *t.* 3. *num.* 438. Quia tamen latum eſt à Trid. ubi hoc Concilium non eſt receptum, ibi non obligat illud præceptum.

§. 2. Si Sacerdos non celebrans communicarit in mortali, 544
non tenetur poſteà quamprimùm confiteri, ſed ſatis eſt, ſi confiteatur, quando volet iterum communicare; quia Trid. loquitur de Sacerdote celebrante, & cùm materia ſit odioſa, non debet extendi; ita præter citatos à Buſemb. Marchant. Dicaſt. Averſa *q.* 8. *ſ.* 7. §. *Nonò*.

§. 3. Tò quamprimùm: explicari non debet, quampri- 545
mùm talis Sacerdos volet iterum celebrare, iſta enim obligatio ante-

Digitized by Google

antecedenter erat, & *Trid.* impoſuit novam, quæ non erat: *Nec obſtat*, quòd fortè ſit praxis contraria apud quoſdam Sacerdotes in Germania, uti teſtatur Gob. *t.3.num.*438. *Nam* praxin illam reprobat, partim S. Congreg declarans teneri quamprimùm, id eſt, tertio ſaltem die poſt illam Miſſam ſine Confeſſione peractam, quod etiam plures tenent apud Leandrum *n.*390. partim Alexander VII. damnans hanc prop. 37. *Illa particula, quamprimùm, intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur.* Addit rectè Lugo *n.*162. fieri poſſe, ut eadem die obligetur, ſi nempe prævideat, ſe intrà triduum debere celebrare, & poſt hanc diem non habiturum copiam Confeſſarii; ſed rectè notat Dicaſt. *nu.*173. iſtam obligationem hodie confitendi potiùs naſci ea præcepto divino confitendi omnia mortalia ante Communionem.

546 §.4. Docent Suar. Valq. Say. Marchant. Nugn. Lugo *num.*150. Dian. *p.2.t.14.R.*61. Dicaſt. *num.*155. Averſa §. *Quintò*, Jo: Sanch. *d.*31. *num.*12. Gob. *num.*440. Pelliz. *de Regular. t.6. cap.* 1. *num.*69. Leander *num.*385. & in hoc conveniunt ferè omnes, inquit Moya *t.4.qu.6.§.*1. citans valdè multos, quòd Sacerdos non teneatur hoc præcepto, ſi habens copiam Confeſſarii non ſit confeſſus ex malitia, quia licèt gravius peccet, tamen in præceptis poſitivis non valet argumentum à minori ad majus, vel ad ſimile, uti cum communi Lugo *in Reſp. Mor. l.4. dub.*47. *num.*5. *Trid.* autem tantùm loquitur de eo, qui neceſſitate urgente celebravit ſine Confeſſione prævia, ſed ſi fuerit copia Confeſſarii, non fuit neceſſitas urgens celebrandi abſque Confeſſione prævia, ergo nec tunc tenebitur ad confitendum quamprimùm. Hæc ſententia eſt probabilis, ſed *Sylvius* & alii, etiam probabiliter contradicunt, quia *Trid.* non ſuppoſuit, tantam fore malitiam Sacerdotis; quæ ſi adſit, mens ejus videtur fuiſſe, ut ſaltem ſtatim poſt Miſſam obligationi ſatisfaceret; unde etiam ſecundùm *Gob.* & alios multò magis tenebitur quamprimùm confiteri, qui celebravit carens Confeſſario, & ita diſpoſitus, ut quamvis adfuiſſet Confeſſarius, tamen noluiſſet confiteri, hic enim reipſa in defectu Confeſſarii, urgente neceſſitate celebravit: Item ille tenebitur, qui habens copiam Confeſſarii celebravit etiam omiſſa contritione, uti rectè *Lugo* ſuprà, Amic. *d.*26. *n.*33. quamvis Dicaſt. *num.*156. etiam hic ſubdubitet, ſi non celebrarit ex neceſſitate, ſed pura malitia.

547 §.5. Si Sacerdos confeſſus eſt, ſed oblitus fuit mortale, quod occurrerat memoriæ ante celebrationem, neque tamen potuit iterum confiteri, tenebitur ſtatim poſt confiteri, quia celebravit ſibi conſcius mortalis, ſine prævia illius Confeſſione, Lugo *n.*151. Dicaſt. *à n.*160. Averſa §. *Octavò*, *Pelliz.* ſupr. Leander *num.*389. dicens eſſe certiſſimum. Et idem eſt, ſi omiſerit peccata reſervata, *Pelliz.* E contrà, ſi præmiſſa Confeſſione celebrarit immemor alicujus mortalis, quod tamen commiſerat, probabile eſt cum *Marchant.* non teneri ſtatim poſt confiteri, quia non celebravit abſque prævia Confeſſione, ſibi *conſcius* peccati mortalis; ex quo inferunt Marchant. Gob. Dicaſt. *num.*150. contra *Præpoſ.* quamvis non præmiſiſſet Confeſſionem, ſi tamen celebravit immemor mortalis, etiam non teneri; etiamſi in Miſſa poſt Communionem recordetur mortalis, uti habet Bonac. Averſ. §. *Sextò*, Leander *num.*385. quia *Trid.* priùs dixerat, ut nemo conſcius peccati mortalis accederet, ergo quando addit, *quòd ſi Sacerdos celebraverit*, videtur innuere, ſi celebraverit conſcius peccati mortalis, & abſque prævia Confeſſione, ergo ſi non fuerit conſcius, non tenebitur ſtatim poſt confiteri. Ex quo infert Moya *num.*5. idem eſſe, quamvis Sacerdos ea negligentia graviter culpabili non agnoviſſet ſuum peccatum, quia reipſa tunc adhuc non celebrat, conſcius ſibi peccati mortalis.

548 §.6. Plerique cum *Gob.* ſuprà docent, Sacerdotem teneri ſub præcepto, ſi ante conſecrationem, vel etiam priùs ante Communionem committat aut recordetur peccati mortalis, tum enim eſt urgens neceſſitas celebrandi ſine prævia Confeſſione, neque tum adeſt copia Confeſſarii; ſed contradicunt alii cum Pelliz. *n.*70. quia Rubrica de illo, qui ante Miſſam, dicit, ut conteratur, & ſtatim poſt confiteatur: de illo autem, qui intrà Miſſam, tantùm dicit ut conteratur: Putant etiam *Vaſq. Sayr. Sylv. Moya* ſuprà, Dian. *p.2.t.14.R.*61. & defendi poſſe dicit Averſa §. *Septimò*, ſi Sacerdos ante Miſſam omittat confiteri, non quia deſit copia Confeſſarii, ſed quia timet infamiam vel ſcandalum, non teneri illo præcepto, tum quia non omiſit confiteri propter defectum Confeſſarii, quod *Trid.* videtur requirere, tum præcipuè, quia ibi non omiſit præviam Confeſſionem, cùm præviè ante Miſſam non habuerit conſcientiam peccati; & hanc ſententiam probabilem eſſe dicunt Lugo *n.*140. Dicaſt. *à n.*151.

549 §.7. Dian. Lug. Amic. Pelliz. Leander *n.*385. Jo. Sanch. *d.*31. *n.*13. Averſa §. *Nonò*, dicunt etiam illum teneri præcepto, qui die Veneris ſancto celebrans officium, communicavit ſine Confeſſione peccati mortalis, quia, quamvis non conſecret, tamen communicat ſacerdotaliter. Idem dicunt cū *Suar. Vaſq.* & aliis, ſi poſt conſecrationem compleat Sacrificium alterius Sacerdotis deficientis. Rectè tamen notat Dicaſt. *à n.*157. iſta non eſſe adeò certa, cùm enim hæc materia ſit odioſa, poſſet aliquis dicere *Trid.* intelligi debere in rigore de illo, qui verè ipſemet celebrat Miſſam, id eſt, conſecrat & communicat.

ARTICULUS II.

Quæ requiratur diſpoſitio corporis. 550

RESP. I. Nulla corporis macula per ſe impedit ſuſceptionem Euchariſtiæ, cùm parum faciat ad bonitatem vel malitiam moralem; poteſt tamen aliquando per accidens impedire, propter effectus ſecutos. *Ita commun. Unde reſolves:*

I. Non impedit pollutio involuntaria, imò nec voluntaria per pœnitentiam expiata, niſi effectum malignum, v.g. turpem recordationem ac delectationem, vel diſtractionem, & perturbationem animi relinquat: eo enim caſu, uti & ſemper, poſt culpabilem, præſtat, ac ſecundùm ſententiam communem, ſub veniale debet differri, niſi aliud ſuadeat juſta aliqua cauſa, v.g. magnus fructus feſtivitatis, regula Ordinis: vel ſi à dæmone excitata putetur, ad Communionis frequentiam impediendam, Sanch. *l.9. de Matrim. d.*13. Bonac. *d.4.q.6.p.*2. Lugo *d.15.ſ.*1.

II. Neque actus conjugalis impedit; etſi decens, & conſilii ſit, abſtinuiſſe ſaltem nocte proximè antecedente, ſi rarò communicet. Ita Fill. & Sanc. *l.c.* Eſcob. *t.7.E.6.n.*83. Intellige, ſi debitum petitum ex neceſſitate reddidit, nec ullam inde animi perturbationem aut affectum ad res venereas patitur: ſi verò voluptatis cauſa feciſſet, eo die abſtinendum eſſe, (præſertim ſi malignus effectus ſubſecutus fuiſſet) docet Regin. *l.29.n.*117. Laym. *l.5.t.4.c.6.n.*10. *&* 16. Mart. Perez. *d.49.ſ.3. num.*8. addens eſſe tantùm veniale; imò indecentiam juſta cauſa poſſe reſarciri.

III. Similiter etſi decens & conſilii ſit, ſumpta Communione abſtinere eo die à copula; licita nihilominus eſt ex bono fine, v.g. ex amore prolis, ad vitandum incontinentiæ periculum, vel ad debitum reddendum. Tamb. *c.3.§.6.* ex Sanch. *l.9.d.13. & Marchin.*

Reſp. II. Ex præcepto Eccleſiæ tenetur communicaturus, ſub mortali, regulariter eſſe jejunus, jejunio naturali, id eſt, ut à medio noctis nihil omnino per modum cibi, potus, aut medicinæ ſumpſerit. Ita commun. Et eſt certum ex Conciliis, quæ vide apud Fill. Laym. Bonac. Lugo *loc. cit. Unde reſolves:*

I. Etſi parvitas materiæ non excuſet hic, non obſtat tamen Communioni, *Primò*, Reliquias ciborum inter dentes hærentes trajicere caſu (negat enim *Præp. Vaſq.* & aliis, ſi fiat de induſtria, contra Tann. Kon. *q.80.a.8.n.*47. & Dian. qui contrarium probabile affirmant) licèt eas expuere omninò deceat, Dian. *t.4. de ſacr. reſ.*37. *& p.4.t.4. reſ.*104. V. Eſcob. *tr.7.E.6.* & Lug. *num.*63. ubi notat, ſententiam iſtam *Tann. & Dianæ* ad hoc ſervire, ut ſtudioſè dentes ante expurgare, ne quid fortè caſu decidat, non tenearis. *Secundò*, Sanguinem vel alium humorem ex capite defluentem vel guttulam aquæ aut vini, caſu per ablutionem oris; vel guttulam juſculi, dum ſapor exploratur, per modum ſalivæ, cui mixta eſt, vel culicem inter reſpirandum trajicere. Ratio, tum quia hæc aut non ſumuntur, ſcilicet ab extrinſeco, aut non per modum cibi aut potus. V. Fagund. *præc.3.c.*5. Lug. *n.*23. *Tertiò*. Si aromata vel folium tabaci, ex cauſa ori imponas, maſtices, vel quid aliud guſtes, modò nihil tranſmittas. Præp. *in 3.p.q.80.a.8.d.1.n.*39. Lug. *Reſp. mor. l.1.d.9.* Idem de fumo tabaci, docet Gran. *in 3.p.c.5.t.10.d.8.num.*4. (licèt indecens valdè id videatur, niſi juſta ex cauſa fiat) & Eſcob. *t.7.E.9.* ubi de ejuſdem pulvere per nares attracto idem colligit ex *Suar. & Fagund.* Idem tenet Diana *p.8.t.7.R.*3. & Lugo *ibid.*

II. Probabile eſt non impedire Communionem, ſi fruſtillum ligni, chartæ, unguium, vel lapillum deglutias, quia non habet rationem cibi vel potus. Ita Dian. *R.*38. *& tr. de celeb. R.*52. *ex Ledeſm. & Sanch.* contra *Henriq. Regin. Laym.* & alios, quorum ſententia tutior eſt, *V. Lug. & Eſcob.*

III. Non licet communicare his caſibus:

1. Si ſaccharum, liquorem glycyrrhizæ, ore reſolutum cum ſaliva trajicias: Si verò dubium ſit, numquid deglutiveris, vel an factum ſit poſt duodecimam, probabiliter docet Lay. *l.1.t.1.c.*1. contra *Sanc. Fag.* non impedire Communionem vel Sacrificium. V. Dian. *R.*29. *& ſupra l.1.t.1.c.2.d.*3.

2. Si veſperi incumbens aliquid ori contra raucedinem impoſueris, niſi certus ſis, poſt medium noctis te nihil tranſmiſiſſe. Ita Suar. Fill. Lug. *n.*37. & alii. Licitum autem eſt, inter horologia diſſonantia quodvis ſequi, etiam ultimum, modò non conſtet errare, quia habet ſe ut author bonus, faciens opinionem probabilem, ut habet Sanch. *lib.2.d.1. de Matr.* Fagund. Jo. Sancius, Lugo *num.*45. Dian. *R.*36.

3. Si

3. Si aliquid ſumpſeris, licèt mox rejeceris.

4. Si tabaci fumum in ſtomachum trajeceris, ut docet *Præp.* etſi alii meritò dubitent. Tan.*to* 4.*d*.5.*Gran.* autem *in* 3.*p.c.*6.*tr.*10.*d*.8. negat.

5. Si Sacerdos nocte Nativitatis, in prima Miſſa ablutionem, vel lambendo digitos modicum aquæ aut vini ſumpſerit. V.Bon. *d*.4.*q*.6.*p*.2.

IV. Non eſt peccatum, per ſe loquendo, cibum ſumere (vel expuere Tamb.*c*.1.§.1.) ſtatim à Communione, ut ex *S. Th.* docet Az.Sanch.Bon.*p*.1.*n*.25. unde eum, qui paulò ante medium noctis cœnaſſet in Dominica pridie Nativitatis Domini, poſſet nihilominus ſtatim poſt mediam noctem celebrare, docet, *Dian.* & alii 3.*p.t*.4.*R*.44. etſi ob Sacramenti reverentiam, conſilii ſit abſtinere, donec ſpecies ſint conſumptæ, quod ſaltem intrà dimidium quadrantem in laico (in Sacerdote intrà quadrantem) fieri certum videtur, Lug. *d*.12.*ſ*.3.*num*.54. ex judicio Medicorum à ſe conſultorum, Tamb. autem *c*.3.§.4. ex J.Sanch. *d*.38. notat citiùs à valido quàm debili ſtomacho, regulariter tamen ab omnibus intra horam conſumi, refertque infirmum quendam poſt mediam horam ſpecies integras rejeciſſe.

Dixi in Reſponſione, *regulariter*; quia non jejunus licitè communicat, in ſequentibus caſibus, ſi quidem jejunus non poſſit ſine notabili incommodo, ut monet *Lug.* & *Bon.* apud Dian.*p*.9.*t*.6. *R*.42.

I. In periculo mortis, ſive illud ſit ex morbo, vulnere, veneno, ſive ex ſententia Judicis. Et quidem in eodem morbo, etſi non tenearis, potes tamen poſt aliquot, v.g. ſex, 7. vel etiam, ut putat *Laym.* duos dies, (etſi quoad hoc potiſſimum attendendum eſſe ad conſuetudinem, moneat *Lugo*) repetere Viaticum non jejunus, dummodò nequeas jejunus ſumere, & periculum mortis recurrat, ut docetur *commun.* vel etſi maneat, ut contra *Vaſq. Præpoſ.* & alios docet Nav. Tol. Regin. Suar. Lug.*ſ*.3. *nu*.65. Imò etſi non liceat ægro ex ſola devotione communicare fracto jejunio, ſi tamen morbus eſſet diuturnus, nec poſſet dari Communio, niſi poſt medicinam, probabile eſſe id licere, docet *Armil.Tol. Kon.Regin.Henriq.Suar. Eſcob.* &c. quorum aliqui exigunt longum intervallum, v.gr. 30. dierum, ut *Nav.* & *Villal.* alii 8. vel 10. dies, ut *Suar.Henr.Fag.* alii 7. ut *Syv.* alii 6. ut *Arm.Zambr. Poſſev.* & *Fill.* quos ſequitur Dian. *de celeb. R.* 77. alii permittunt toties, quoties ſano poſſet dari jejuno; ita Eſc.*t*.7. *E*.6. ex *Hurt.* alii denique poſſe ſequenti ſtatim die dari, ob juſtam cauſam, ut ſi propter conſuetudinem & deſiderium aut devotionem difficulter abſtineat, & moraliter videatur inſtare periculum mortis; ſic Laym.*c*.9.*nu*. 20. Verùm ea in re loci conſuetudo ſpectanda eſt, quæ nunc ſaltem videtur permittere, ut quando morbus & periculum diu protrahitur, poſt 7. & 8. dies iterum detur Communio non jejunio. V.Lugo *d*.15.*ſ*.3.

Denique, licèt probabile videatur Fill. *tr*.4.*n*.242. & Lug. id, quod docet Maj. *in* 4.*d*.9.*c*.3. Fern. *de hæred.* &c. (*Laym.* verò *c*.6.*n*.21. limitat ad caſum neceſſitatis, quo moriturus aliud Sacramentum ſuſcipere non poſſet & ſcandalum ceſſaret) poſſe non jejunum celebrare ad dandum alteri Viaticum, eò quòd hoc ſit juris divini, jejunium verò Eccleſiaſtici tantùm; ideoque non tantùm poſſe, ſed etiam teneri dicat Gran. *in* 3.*p.c*.6.*t*.10.*d*.8.*n*.12. id tamen meritò communiter rejicitur, tum quia major eſt habenda ratio Sacramenti, quàm aliqualis neceſſitatis proximi, tum quia præceptum Viatici non obligat quando non poteſt ritè dari. Ita Bon. ex Kon. Hurt. *de Euch.d*.9.*dif*.17. Suar. Vaſq. &c. *commun.* docetque *Lugo* eſſe probabilius. V.Dian. *to*.1 *t*.4.*R*.33. Sacerdos autem morti, (ſive naturali, ſive violentæ) vicinus, celebrare ſine dubio poteſt non jejunus ad dandum ſibi Viaticum, ſi illud aliter habere non poteſt, quia non plus eſt celebrare, quàm communicare ſumpto cibo. Lugo *ſ*.4. Laym. Dian. *p*.5.*t*.3. *R*.36.

II. Si periculum ſit, ne Euchariſtia pereat vel malè tractetur, poteſt ſumi à non jejuno, etiam laico, ſi alius deſit; imò probabiliter poteſt etiam à præſente Sacerdote laicus accipere, ut docet Lugo *n*.87. Suar. & Vaſq. *d*.221.*n*.48.

III. Si grave ſcandalum ſit oriturum ex omiſſione Sacrificii, vel Communionis: Quod tamen quidam putant vix fieri poſſe, eò quòd occurri poſſit ſcandalo, dicendo Sacerdotem caſu aliquid ſumpſiſſe, ideoque impediri.

Dixi, *ſcandalum*: quia turbationem vel incommodum aliquod ſecuturum, v. gr. ſi celebraturus primitias aliquid ſumpſiſſet, non ſufficere, notat *Præp.*

IV. Si perfectio Sacrificii vel Communionis urgeat: quod fieri poteſt quinque modis;

1. Si pro ſpeciebus vini ſumpſit aquam, (quam ſi advertat, dum habet in ore, non eſt expuenda ob periculum ejiciendi fragmẽtum hoſtię, & irreverentiam; ſed deglutienda. Tamb. *de exped. Sac.l*.2.*c*.8. Lug.*d*.15.*ſ*.4.) tunc enim tenetur denuò conſecrare, quod fieri etiam poteſt, conſecrando & offerendo ſtatim, ſine nova hoſtia: V. apud *Suar.* Quòd ſi id poſt Miſſam concluſam advertas in ſacriſtia, omittas: Si autem intra Miſſam poſt ſumptionem, vel etiam ante eam, poſt conſecrationem tamen, dubites, an fuerit vinum, pro vino præſumendum eſſe, & pergendum, ait *Tamb.*

2. Si celebrans poſt conſecrationem deficiat, tum enim tenetur alius, etiam non jejunus, ſi jejunus haberi nequeat, perficere.

3. Si poſt conſecrationem, etiam unius ſpeciei, recordetur ſe non eſſe jejunum; tenetur enim pergere, imò etiam poteſt pergere, ſi ante conſecrationem recordetur, & abſque ſcandalo & nota non poſſit deſiſtere, v.g. in ſolemni Sacro, ut docet *Suar.Kon.* &c. Si tamen privatim celebret, & commodè poſſit abrumpere, tenetur, uti ex S.Th. *q*.83. *art*.6. docet *commun.*

4. Si poſt ablutionem ſumptam, licèt diu Communionem diſtribuerit, ſumendæ ſunt reliquiæ, etiam grandiores, conſecratæ eodem Sacro, (quod addo, quia non licet tunc ſumere particulas alterius Sacrificii, quæ ſunt in Ciborio, ad illud expurgandum, ut docet Suar. Lug. *l.c.cum commun.* licèt contrarium probabile dicat Tamb. *de expedita Com. c*.2. §.8. ex March.*t*.3.*p*.3.*c*.3. uti nec ejuſdem Sacrificii, ſi illud planè ſit abſolutum, & ab Altari receſſeris) ſed debent ſervari, donec ſumantur à jejuno, Eſcob.*t*.7.*E*.6. Fagun. &c. quia convivium jam finitum eſt: Niſi tamen aliud ſuadeat periculum indecentiæ, v.g. ſi plures Miſſæ eodem die iſtic futurę non eſſent & Sacramentum aſſervari non ſoleret, tunc enim minore irreverentia ſumeret, quàm aſſervaret. Imò Lugo *d*.14.*p*.4.*n*.82. & Gran. non damnant Sacerdotem, qui prius, quàm ſacras veſtes exuat, particulam inventam abſumit, eò quòd non ſit Communio nova, ſed complementum præcedentis. V.Bon. Lugo, Eſcob. *ll.cc.*

5. Si pars hoſtiæ poſt ablutionem ſumptam calici aut palato adhæreat; (quę decentiùs nova ablutione, quàm digito attrahatur ad labium calicis, & ſumatur ante ablutionem) quomodo etiam ii excuſantur, qui ex devotione hoſtiam in ore diu retinentes, caſu præmittunt aliquid ablutionis: ſponte tamen id non licet, niſi bona fides & ſancta ſimplicitas excuſet. Ratio horum omnium eſt, quia talis ſumptio, moraliter cenſetur completio unius Sacrificii. Regin. *l.c. n*.123. Bon. *l*.1.*d*.4.*q*.6. *p*.2.

Unus caſus eſt in metu mortis, ad quam evadendam, ſicut ſine altari, vel calice conſecrato aut veſtibus ſacris, ita etiam non jejunum poſſe celebrare docet *Dian.* cum *Sylv.* &c. *p*.3.*t*.6.*R*.48. & *par*.5.*t*.3.*R*.39. dummodò celebratio non exigatur in contemptum Religionis, Eccleſiæ, vel ejus præceptorum.

ADDENDA.

QUæſt.107. *Quid prætereà notandum ſit circa diſpoſitiones ex parte corporis requiſitas?* Reſp. Seqq. 551

§.1. Stomachus communicantis debet ita eſſe diſpoſitus, ut potens ſit retinere & conſumere ſpecies; unde ſi vel continuò revomat, vel ſtatim per ſeceſſum emittat omnes reliquos cibos planè immutatos, gravis irreverentia eſt communicare. Sanch. Quarti, Gob.*t*.4.*num*.165. Si tamen bona fide ſic communicet, & ſtatim revomat, accipit effectum Sacramenti ſive gratiam, Leand. *num*.410.

§.2. In dubio, an ſumens ſit revomiturus, Authores 552
communiùs & probabiliùs negant licitum eſſe communicare: attamen licitum eſſe putant Tann. Reiſs. Gob. *nu*.163. quia videtur melius eſſe, ut Sacramentum exponatur incerto periculo irreverentiæ materialis, quàm hominem, in cujus bonum Sacramenta ſunt inſtituta, privare certo fructu Communionis: & addunt Suar. Tamb. Gob. *n* 164. in hoc & ſimilibus caſibus licitum eſſe dare ægro minimam particulam, etiam in liquore vel julculo, licèt hoc moraliter certò ſit priùs deſcenſurum.

§.3. Qui aliquando, etiam ſæpiùs per diem vomit, non ideò 553
tenetur abſtinere à communione, quia non eſt morale periculum, ut eo præciſè tempore eveniat; neque illa prudenter timentur, quæ raro veniunt, Gob.*n*.170. Si tamen caſu fiat, ut ſpecies rejiciantur, purgari debent & ſumi; ſi autem purgari non poſſint, vel ſi nemo ſit, qui velit ſumere, nefas eſſet comburere, ſed immitti poſſunt aquæ, donec diſſolvantur, tumque aqua injiciatur in ſacram piſcinam, Gob.*n*.166.

§.4. Qui ferè continuò tuſſiunt, non ideò tenentur abſtine- 554
re à Communione, quia quamvis materia, quam ejiciunt, plerumque aſcendat è pectore, tamen non eſt periculum ejiciendi ſacras ſpecies, dummodò ad ſtomachum deſcenderint, quia via, per quam ſputa tuſſiendo excutiuntur, non eſt œſophagus, ſeu via cibi & potus ad ſtomachum, ſed eſt vena aſpera, ſive via reſpirationis ad pulmones. Decens tamen eſt ad vitandum ſcandalum, ut ſputum ſaltem intrà quinque *Pater* & *Ave*, ſi nimium abundet, poſt ſuſceptam Communionem, excipiatur ſtrophiolo, Caſtrop. Gob.*t*.4.*n*.171.

§.5. Si

Digitized by Google

555 §.5. Si quis poſt communionem incidat in morbum gravem, vel cum communione ſumpſerit venenum, ita ut Medicus judicet neceſse eſse, ut ſtatim vomat, ſumere poteſt potionem, *ne Calix vitæ vertatur in mortem*, inquit S.Th.*q*.83. *a*.6.*ad* 3. Et rejectæ ſpecies ſeparatæ à ſordibus erunt detinendæ aut injiciendæ in aquam, donec conſumantur, & poſteà, quod ſupererit, in ſacram piſcinam conjiciendum, ſecundùm dicta *n*.553. Si autem quis paulò poſt ſumptionem revomat, & ſpecies non appareant, *Rubrica Miſſalis de defect.tit*.10.*n*.14. præſcribit, ut vomitus comburatur, & cineres in ſacrarium mittantur.

556 §.6. Sacerdos more laico communicans, debet eſse indutus ſtola, uti ex *Conc.Bracharenſi III.* præcipitur, *Cap.Eccleſiaſt.9. diſt*.23. ſub interminatione excommunicationis. Putat tamen Suar.*d*.68.*ſ*.1. Barb. Henriq. Bon. Gavant. Leand. *num*.371. Gob. *num*.47. nunc non peccare graviter, ſi ſtolam omittat. Imò Az. *l*.10.*c*.28.*q*.12. & Tamb. *de Commun*, *c*.2.*num*.10. abſolutè dicunt non peccare, quia decretum illud videtur abrogatum, & ſolùm ex decentia & convenientia ſervari ſolet, inquit Averſ.*q*.8. *ſ*.8.§.*Duplex*. Si tamen alicubi ſit mos, ut fiat, ſervari debet ſub veniali, uti docet Eſcob.*l*.20.*n*.469.

557 §.7. Secluſo ſcandalo (quod facile non erit grave, inquit Tamb. *num*.11.) licitum eſt communicare etiam gladiatum, Gob. *num*.350. Imò hoc decet Equites S. Joannis & ſimiles, inquit J.Sanch. *d*.45. quia gladius pro fide geſtandus, eſt eorum inſigne.

558 §.8. Si hoſtia palato agglutinetur, paulatim ſolvenda eſt vino vel ſaliva, neque enim decet digito ſolvi, ſi tamen laicus digito ſolveret, putat Gob.*n*.381. non niſi venialiter peccaturum. Ut autem non agglutinetur, expedit aliquanto tempore relinquere immotam in lingua, ſic enim affluet ſaliva, aut humectatio oris ipſius impediet, ne agglutinetur.

559 §.9. Poſt Communionem non ſtatim bibendum aut comedendum, quia reverentia erga ſpiritualem cibum & Chriſtum hoſpitem videtur hoc poſtulare, & ideò etiam *Cap.Tribus gradibus, de Conſecr.diſt*.3. dicitur, ſi manè dominica portio editur, uſque ad ſextam jejunent Miniſtri, qui eam ſumpſerunt. Attamen, præter citatos à *Buſemb*. docent Suar. Averſa §. *Poſtremò*, Quarti *de Miſſa p*.2.*tit*.12.*dub*.5. ſi adſit cauſa aliqua, ne quidem eſse veniale; & decretum illud eſse conſuetudine abrogatum teſtatur *S.Th.* Ad 6. hinc poteſt Religioſus dato ſigno ſtatim poſt Miſsam vel Communionem accumbere menſæ cum aliis, præſertim ſi alioquin moleſtia vel inordinatio aliqua cauſanda eſset, cùm enim in menſa ſervet ſilentium, videtur pro reverentia manere ſatis collectus, Dicaſt.*d*.9.*n*.413.

560 Q.108. *Quid prætereà ſit addendum circa jejunium naturale ad Communionem prærequiſitum?* R. Seqq.

§.1. Ut aliquid frangat jejunium naturale; requiruntur hæc tria, 1. Ut hoc, quod ſumitur, habeat rationem cibi vel potus. 2. Ut ſumatur per modum comeſtionis vel potationis. 3. Ut ſumatur ab extrinſeco. Et de his tribus judicandum eſt, ſecundùm communem æſtimationem Eccleſiæ.

561 §.2. Per cibum aut potum intelligitur id ſolùm & omne, quod à ſtomacho alterari, & ſaltem ex parte digeri poteſt, ſicq; in ſubſtantiam hominis aliquo modo converti, Lugo, Caſtrop. Dian. Dicaſt. Gob.*t*.4.*n*.262. J.Sanc.*d*.42.*n*.23. Tamb.*de Comm. c*.2.*n*.16. contra Nugn. Lay.*l*.5.*t*.4.*c*.6.*n*.18. Bernal.*d*.43.*n*.7. qui non requirunt, ut ſit aliquid digeſtibile; ſed tenendum eſt cum prioribus: unde qui cum aere deglutiret fumum, nebulam, & ſimilia non fregiſset jejunium, quia hæc non cenſentur comeſtibilia vel potabilia, ſed tantùm reſpirabilia, Dicaſt.*d*.9. *n*.280. neque poſsumus ab his expurgare aerem, quem trahimus aut deglutimus, inquit Lugo *d*.15.*n*.35. Quamvis autem aliquid ſecundùm ſe totum digeri non poſſit, ſi tamen ſit aliquid inſtar cibi vel potus, & aliquam partem habeat digeſtibilem, uti probabiliter habent uniones in pulverem redacti, aurum potabile &c. franget jejunium, Tamb. *num*.22.

562 §.3. Probabile eſt cum Ledeſina, Lugo, Jo.Sanch. Dian. Tamb. *num*.18. Averſa *q*.8.*ſ*.8. §. *Septimò*, contra *Caſtrop*. & alios, quòd capilli, oſſicula fructuum, plumbum, aurum, fila ex ſerico vel lana, &c. non frangant jejunium, cùm non habeant rationem cibi, nec ſint digeſtibilia. *Nec obſtat*, quòd S.Thom.*q*.80.*a*.8.*ad* 4. dicat, *Nec refert, utrum aliquid hujuſmodi nutriat vel non nutriat: nam* non ideò negat debere eſse aptum nutrire, ſeu digeſtibile. Addit *Dicaſt*. terram, quam prægnantes extraordinariè appetentes quandoque comedunt, etiam non frangere, ſed probabilius eſt, quòd talis terra frangat; uti & creta, quam domicellæ edunt, ut albeſcant, quia in eis continentur partes mixtæ, quæ à ſtomacho ſunt alterabiles. Putat enim Tamb.*n*.19. per cartam, & filum ex lino frangi jejunium, quia ex herbis fiunt: Item per fœnum, & paleam, quæ in ſubſtantia ſua ſunt herbæ: Item per pulveres medicinales, etiam ex oſſibus, & lapidibus contritos, quia habent ſe tanquàm cibi medicinales corporum. Idem dicit Tamb.*n*.20. de cera, quamvis contradicant *Diana & Bernal*. quia cera ferè ſemper aliquid retinet mixtum de melle. *Paſq*. autem putat veneno non frangi jejunium, eò quòd ex natura ſua non ordinetur in cibum humanum, ſed probabilius eſt in eo contineri partes, quæ ex natura ſua ſint cibus humanus. Aqua verò, licèt non nutriat, tamen nutritionem valdè juvat, & eſt propriè humanus potus, ideoque frangit naturale jejunium.

§.4. Si quis deglutiret parvam nucem cum cortice clauſo, 563
Jo.Sanch. & Leand.*nu*.373. putant frangi jejunium, quia nucleus incluſus eſt materia comeſtibilis, & per accidens non alteratur; ſed meritò dubitat Tamb.*nu*.21. quia prout hic exiſtit, dum trajicitur, ſic non eſt alterabilis nec digeſtibilis.

§.5. Tunc aliquid ſumitur per modum comeſtionis vel pota- 564
tionis, ſi hoc, quod trajicitur, & modus trajiciendi, ſufficiat in morali æſtimatione, ut quis cenſeatur comediſſe aut bibiſſe, Tann. Leand. Gob.*n*.260. Unde ſi muſca involaret in fauces, & ſic ſe ipſam in ſtomachum inferret, non violaret jejunium: è contrà violaret, ſi involaret in fauces, & homo poſtmodùm deglutiret, Lugo, Rhod. Tamb.*n*.24. Gob. *n*.264.

§.6. Quod fuit aliquid quaſi ſpectans ad corpus, & cenſe- 565
tur permanſiſſe in corpore, non dicitur ſumi ab extrinſeco, S. Th. *in 4.diſt.8.q.1.a.4.quæſtiun*.2. Hinc ſi ſanguis è gingiva, aut ſanies è poſtula oris fluens deglutiatur, non frangit jejunium, Suar.*d*.68.*ſ*.4. Tann.*d*.5.*q*.8.*n*.79. Et idem dicit *S.Th. ſupra, de eructationibus:* Notat etiam Quarti *p*.3.*tit*.9.*ſ*.1.*dub*.2. citans *S.Th. Suar. Lugo* & alios, quamvis ſanguis in os defluens ex induſtria deglutiatur, etiam animo ſe nutriendi, non violari jejunium, quia intentio illa non poteſt dare ſanguini rationem cibi ab extrinſeco: ſi tamen quis ſanguinem ſugeret è vulnere digiti & deglutiret, frangeret jejunium, quia cùm ſumatur à membro ita diſtante, cenſetur ſumi ab extrinſeco, Lugo *n*.32. Tamb.*n*.22. Et idem eſt, ſi mulier è ſuis mamillis lac ſugeret, Averſa §. *Tertiò*. Imò puto, ſi id, quod ex oculis vel naribus defluit, in os admittatur & deglutiatur, frangi jejunium, quia venit ab extrinſeco.

§.7. Quidquid ſe habet per modum ſalivæ, etiamſi planè 566
ab extrinſeco ſalivæ advenerit, non cenſetur eſſe ab extrinſeco, nec frangit jejunium. Hoc autem ſe habet per modum ſalivæ, quòd, cùm ſit quid minimum, & à ſaliva inſeparabile, eſtò nondum in iſtam ſit converſum, tamen cum ſaliva trajicitur, uti ſi quis os ablueritaqua, cujus ſtillula mixta ſalivæ poſteà deglutiatur, Suar. Vaſq. Gran. Dic. Gob.*n*.270. Requirunt autem *S.Th. Lugo, Fill. Bonac. Hurt*. ut hoc trajiciatur præter directam intentionem, ſed *Henriq. Con. Tab*. & alii apud Averſ. §. *Quintò:* dicunt non obſtare, etiamſi advertenter trajiciatur.

§.8 Si hoc, quod dentibus inhæret etiam dedita opera deglu- 567
tiatur, putant Suar. Caſtrop. Gob.*n*.268. Leand.*n*.373. non violari jejunium, quod etiam ut probabile defendit Ochagav. Tann. Dian.*p*.4.*t*.4.*R*.104. Si tamen illæ reliquiæ eſſent ita magnæ, ut ſenſibiliter perciperentur in lingua, deberemus expuere, inquit Lugo *n*.36. Et ſi deglutirentur, frangerent jejunium, quia non habent ſe per modum ſalivæ, nec cenſentur ſumptæ heri, ſed hodie ſumuntur, veluti diſtinctæ partes ab heſternis, & veluti ab extrinſeco, cùm non fuerint pars, nec corporis nec ſalivæ humanæ, ergo frangunt jejunium, licèt caſu deglutiantur. *Nugn*. contra *Gob*. & alios.

§.9. Si quis in flumen lapſus, invitus ſumat aquam, aut ſi 568
alicui in ſomno vel violentè ingeratur cibus in fauces, *Boſco* dicit non frangi jejunium, ſed probabiliùs contradicunt Lug. Paſq. Tamb. Dian.*p*.1.*t*.16.*R*.49. Averſ. §. *Sextò*, quia vitaliter ſumitur per potationem vel cibationem, ſic enim etiam bruta cibantur, licèt invitis ingeratur cibus.

§.10. *Lezana* & alii apud Dian.*p*.5.*t*.13.*R*.1. *&* *p*.8.*t*.7.*R*.3. 569
putant tabacum tam maſticatum quam fumatum frangere jejunium, quamvis nihil ſenſibile dimittatur, quia aperit ſtomachum, & inde trahit humores, ergo id facit per qualitates & accidentia, quæ deſcendunt, accidentia autem non deſcendunt ſine ſubjecto, ergo ſimul deſcendunt tenues ſubſtantiæ alterantes ſtomachum: è contrà Dian. & Burgh.*cent*.3.*caſ*.45. citantes alios plures, negant per tabacum ſolvi jejunium, dummodò de folio nihil deglutiatur: ſi autem aliquid fumi deglutiretur adhuc negant *Burgh. & Marchant*. contra Rayn. *in Heter.t.16.ſ.1.p.3.n*.23. tolli jejunium, quia deſcendit per modum aeris, & veluti per actionem reſpirationis, uti *num*.561. dictum eſt. Ad hoc autem ut tabacum attrahat humores, notant Lugo *in Reſp.Mor.l*.1.*d*.9. & Gob.*n*.265. opus non eſſe, ut aliquid deſcendat, quia fieri poteſt vel per vim aliam attractivam, vel ex conſenſu linguæ, & palati cum ſtomacho, cerebro, aliiſque partibus humorem continentibus.

§.11. Sumptio tabaci per nares, ſive in folio ſive in pulvere, 570
ſive in fumo, imò ſecundùm aliquos etiam guttulæ humoris attractæ per nares non ſolvunt jejunium; quia hæc omnia non ſunt comeſtio vel potatio, ſed vel trajectio ſalivæ, vel reſpiratio, vel attractio ſeu afflatio narium, Boudev.*p*.2.*q*.17. Averſ. §. *Tertiò & Sextò*. Præterà non violat odor qualiſcumque, quia nec eſt cibus vel potus, nec ſumitur per comeſtionem vel potationem, ſed velut aer per reſpirationem. Tamb.*n*.23. Gob. *n*.264. Pignat.*tom*.1.*conſult*.155. contra De Leon.

§.12. Si

571 §.12. Si Sacerdos Communionem diſtribuens, particulam repertam ſumat, non poteſt poſtea illa die Miſſam legere, quia ſi conſecrata non eſt, ſolutum eſt jejunium; ſi conſecrata eſt, bis communicaret una die, Lugo hic *d.*15. *n.*27.

572 §.13. In jejunio naturali ad Communionem requiſito non dari parvitatem materiæ, rectè probant Diana *p.*6. *t.*8. *R.*8. & Carden. *in* 1. *criſi d.*12. *c.*3. contra quoſdam apud Mendo *diſſ.*11. *q.*1. *n.*7. Poteſt tamen aliquid modicum, habens ſe per modum ſalivæ, non frangere jejunium, ſecundùm dicta *n.*566.

573 §.14. Quamvis priùs defluat vinum, quàm deglutiatur hoſtia, nihil obſtat jejunio, quia ſumptio illa vini & hoſtiæ manet una moraliter.

574 §.15. Certum eſt non requiri, ut poſt ſumptum cibum intercedat ſomnus vel digeſtio cibi, uti habet communis cum S. Th. *a.*8. *ad* 5. Averſ. §. *Octavò*. *Nec obſtat*, quod *Cap. ſi conſtiterit, de accuſat.* jubeatur puniri Sacerdos, qui nulla dormitione noctu præmiſſa manè celebravit: & *Gloſſa* addit, quia non videbatur jejunus propter indigeſtionem, *nam*, non ideo jubetur puniri, ſed quia totam noctem in taberna exegiſſet.

575 *Q.*109. *Quid faciendum ſit in dubio, an ſit jejunus?* Reſp.

§.1. Si probabiliter judices te jejunum, potes communicare uti ſequitur ex dictis *l.*1. *à nu.*268. & ſignanter hìc notat Averſa *q.*11. *ſ.*8. §. *Nonò*. Si autem merè negativè dubites, *Verjuys* citans alios *t.*8. *a.*3. abſolutè negat te poſſe communicare, quia in dubiis pars tutior eſt eligenda; & quando dicitur, quòd in dubio melior ſit conditio poſſidentis, id habet locum tantùm in materia juſtitiæ; ſed cùm ſententiam illam rejecerim *l.*1. *nu.*502. aliter eſt diſtinguendum,

576 §.2. Si ſcias te poſt medium noctis fuiſſe jejunum, & dubites, an poſtea aliquid deglutiveris, Sanch. Fagund. Rodr. Villal. Lugo, Bonac. Caſtrop. Oviedo, Schild. *t.*6. *c.*4. §.1. dicunt tibi non eſſe licitum communicare, & *Salas* dicit oppoſitum eſſe contra mentem omnium. Rationem dant, quia jejunium prærequiritur velut conditio ad participandum illud Dei beneficium, ergo qui vult illius eſſe compos, debet probare ſe habere conditionem illam; ſicuti in foro externo, qui vult frui Beneficio, quod conceditur nobili, debet probare ſe eſſe nobilem. Nihilominus Card. Lugo, Laym. Caram. Paſq. Bardi, Dicaſt. Carden. Boſſ. Rayn. *in heterocl. ſpirit. T.*16. *ſ.*1. *p.*3. *n.*25. Dian. *p.*3. *t.*4. *R.*29. Bern. *d.*43. *num.*12. probabiliùs dicunt licitè communicare, quia quivis habet jus certum communicandi, niſi ſciat ſe prohiberi; deinde certus eſt, ſe fuiſſe jejunum, v.g. hora ante primam noctis, neque hìc tenetur poſitivè probare ſe eſſe idoneum, ſed ſatis eſt, quòd ſciat ſe fuiſſe idoneum, & non ſciat ſe non eſſe ampliùs, tum enim eſt in poſſeſſione ſui juris & libertatis, ergo non debet dejici de illo jure, & poſſeſſione per incertum impedimentum, præſertim cùm fractio jejunii, quæ eſt res facti, præſumi non debeat in dubio ſed probari, ſicuti ſi ſcias te heri non fuiſſe irregularem, & dubites, an hodie ſis factus, ſupponere poteris te non eſſe, & ſuſcipere Ordines, quia antecedenter eras, & manes in poſſeſſione libertatis ad Ordines ſuſcipiendos, niſi dubitares de homicidio, jus enim tunc ſpecialiter prohibet ſuſceptionem Ordinis.

577 §.3. Si ſcias te aliquid cibi vel potus deglutiviſſe, ſed neſcias an ante vel poſt duodecimam noctis J. Sanch. *d.*42. Dicaſt. *d.*9. *à n.*284. Gob. *t.*4. *n.*280. Boſco *ſ.*11. *concl.*6. adhuc putant te poſſe communicare, idemque defendunt velut probabile Med. Lay. Rhod. Tamb. Burgh. *cent.*3. *caſ.*96. Carden. *in* 1. *criſi d.*26. *nu.*87. Dian. *R.*29. Bardi *diſc.*6. *c.*11. *p.*3. §.1. *&* 2. quia adhuc videtur poſſidere jus communicandi, uſquedùm probetur superveniſſe impedimentum; ſicuti enim ille, qui dubitat, an ſit irregularis, non tenetur probare ſe non eſſe, ita etiam volens communicare, non tenetur probare ſe eſſe jejunum, ſed ſatis eſt, ſi illi non conſtet non eſſe jejunum; qui autem vult illum repellere, illi incumbit probare, quòd jejunus non ſit. Alii tamen cum Thom. Sanch. Boſſio, Lugo, Bernal. ſuprà, Tamb. *de Commun. c.*2. *n.*29. dicunt talem non poſſe communicare, quia cùm ſciat ſe comediſſe, poſſeſſio non videtur eſſe pro libertate, ſed pro præcepto prohibente; quod *Lugo* confirmat à pari, nam qui ſcit ſe voviſſe, & dubitat, an ante vel poſt ſeptennium, tenetur voto, & onus probandi, quòd fuerit ante ſeptennium, incumbit voventi, ergo etiam, qui certus eſt ſe comediſſe, ſed neſcit, an ante vel poſt mediam noctem, ei incumbet onus probandi non fuiſſe poſt. Hæc ratio eſt probabilis; & quod votum attinet; videri poſſunt dicta *lib.*3. *p.*1. *num.*387. Bardi autem dicit eſſe diſparitatem, quòd pro voto ſit poſſeſſio, quia obligatio eſt certa, quæ fundatur in natura voti facti cum uſu rationis: uti ſupponitur, ſive adſit ſeptennium ſive non; exceptio autem ſeptennii, ante quod non ſupponitur eſſe uſus rationis, eſt dubia, ideoque à vovente probanda eſt. E contrà in noſtro caſu, poſſeſſio non eſt pro præcepto prohibente, nam prohibitio tantùm obligat ſuppoſita comeſtione, non qualicumque, ſed pro tali differentia temporis exercita; ergo ſi non probetur facta tali tempore, poſſeſſio non eſt pro præcepto prohibente. Hæc reſponſio eſt probabilis, nihilominùs ſententia oppoſita videtur probabilior.

§.4. Si quis noctu expergefactus bibat, non potens ſcire, quæ 578
ſit hora, ideòque manè ſit omninò dubius, an poſt an ante mediam noctem biberit, Bardi & Tamb. *in Dec. l.*1. *c.*3. §.7. rectè docent contra *Gob.* non poſſe communicare, quia talis prudenter examinare non poteſt, an fuerit ante vel poſt mediam noctem, cùm nequeat judicare de horis in ſomno tranſactis, ergo non eſt potens ad determinandum ſe prudenter pro ſua libertate, hæc enim determinatio fieri debet poſt prudens examen, quale tunc tantùm inſtitui poteſt, quando reſpectu vigiliæ oritur dubium.

Quæ hìc dicta ſunt de volente communicare, valent de Sacerdote volente celebrare Miſſam.

*Q.*101. *Quid hic intelligatur per mediam noctem, à qua* 579
debet eſſe jejunium? Reſp.

§.1. Per mediam noctem in his partibus intelligitur hora duodecima noctis, non præter propter, ſed in momento, non quidem mathematico, attamen Eccleſiaſtico, & attendendo ad horologia, ſecundùm dicta *l.*1. *à n.*582. hinc rejici debet ſententia aliquorum apud Dian. *p.*10. *t.*16. *R.*48. qui dicebant non obſtare huic jejunio, ſi quis ſtatim poſt duodecimam aliquid ſumeret, eò quòd moraliter cenſeretur adhuc eſſe duodecima.

§.2. Tunc eſt duodecima, aut quævis hora, quando auditur 580
primus pulſus horologii, uti dictum eſt *l.*4. *n.*486. Unde ſi quis tum aliquid cibi vel potus habeat in ore, probabiliùs eſt cum Con. J. Sanch. *d.*42. *n.*19. contra Gob. *in Exp. t.*4. *nu.*272. teneri ejicere, ſi velit manere jejunus, ſicuti debere ejicere ſaccarum, quod ante mediam noctem ori impoſuiſſet, uti habet communis & certa contra *Amic.* & alios apud Gob. *n.*279.

§.3. Horologia ordinariè non benè directa attendi non poſ- 581
ſunt, ſed aliunde ferendum eſt judicium, ſecundùm dicta *l.*4. *n.*487. ſi tamen alicubi ſint plura horologia, quæ ordinariè benè diriguntur, & quis aliquid ſumat poſt duodecimam in uno, & necdum in aliis auditam, Rodr. Merol. Sal. Ovied. Schild. *t.*6. *c.*4. §.1. dicunt non eſſe licitum communicare, quia uterque ſonus eſt incertus, & cauſat dubium poſitivum de jejunio, hinc Averſ. *q.*8. *dub.*8. §. *Ubi autem:* ait etiam eum eſſe dubium de jejunio, qui comederet paulò ante ſonum duodecimæ in omnibus horologiis, quia horologia vix umquam attingunt horam naturalem: ſed quidquid ſit de hoc, oppoſita ſententia eſt practicè tuta, uti citatis Authoribus notat hìc *Buſemb.*

*Q.*111. *Quandonam præterea poſſit aliquis non jejunus* 582
communicare? R. Proponi ſolent hi caſus.

§.1. Cajus Parochus ad feſtũ ſuę dedicationis invitarat Titiũ vicinum Parochum, ut pro eo caneret Miſſam: Titius nõ intellexit ſe invitari ad Miſſam canendam, hinc legit manè in ſuo templo, jentat & venit ad Cajum, qui etiam manè legerat: hìc expectat populus Miſſam. *Quæritur*, an Titius in hoc caſu poſſit non jejunus Miſſam legere? Reſp. Nav. & Verj. *t.*8. *art.*3. dicunt ob nullum ſcandalum poſſe Sacerdotem celebrare non jejunum, quia vitari poteſt ſcandalum, dicendo, neutrum eſſe jejunum; nec turbabitur populus, ſi dicatur in eo caſu non obligari ad Miſſam. Alii contrarium tenent cum Tann. *d.*4. *d.*5. *q.*8. *n.*64. quia ſi populus neſciat Titium non eſſe jejunum, minus malum eſt hunc legere non jejunum, quàm cum ſcandalo offendi totum populum, & tali die privari Miſſa: quòd ſi populus ſciret neutrum eſſe jejunum *Tann.* dicit melius eſſe admoneri de errore, & dimitti ſine Miſſa; è contrà Gob. *t.*4. *n.*329. dicit meliùs fore, ſi Cajus celebret, quia ſcandalum cavetur, ſi edoceatur populus, quòd Eccleſia id permittat in ejuſmodi circumſtantiis; ſi autem non fiat, gravius orietur ſcandalum, dicteria contra Sacerdotes, ſarcaſmi, irriſiones, &c.

§.2. Titius diu ſe probavit pro prima Miſſa, quam cogitat 583
hodie hora octava canere, interim hoc manè iterum ſe probat, & uti aliis diebus fecerat incogitanter ſumit hoſtiam non conſecratam. *Quæritur*, an poſſit primitias legere non jejunus? R. per ſe loquendo non poteſt, poſſunt támen adeſſe circumſtantiæ, ob quas liceat, v.g. ſi Titius ſit familiæ perhoneſtæ, ad cujus primitias conveniunt cognati multi, pro quibus etiam fit convivium lautum apparatum; item ſi publicè notum eſt vel proclamatum, eum hodie lecturum primitias: & è contrà error illius ſumpta hoſtia non conſecrata ſit occultus, hoc caſu licitum ei erit celebrare, tum per epiikiam, nam nullus Papa, ſi adeſſet vel interrogaretur, vellet hunc caſum lege incluſum; tum propter publicum ſcandalum aliàs oriturum: Gob. *t.*3. *n.*411.

§.3. Titius Dominica in Albis communicare voluit pro Pa- 584
ſchate, ſed manè caſu deglutivit aquam: *Quæritur*, an communicare poſſit non jejunus, ut præceptum annuæ Communionis impleat? R. Affirmat Tolet. *l.*2. *c.*28. *n.*24. quia videtur prævalere utilitas hujus præcepti, Præp. Dian. *p.*4. *t.*4. *R.*104. & alii probabiliùs negant, quia cùm ſine incommodo poſſit ſequente die utilitatem iſtam percipere, prudenter præſumitur, quòd Eccleſia velit obligationem tantiſper differri.

*Q.*112. *Quis hic intelligatur conſtitutus in periculo mortis,* 585
ita, ut non jejunus poſſit communicare? R. Omnis ille, cui invito mors imminet, uti magis explicabitur *num.*623. nam ſi

ipſe

ipſe ſe conjiciat in mortem, non cenſetur eſſe in illius periculo. Non eſt tamen opus, ut mors certò immineat, ſed ſatis eſt, quòd prudenter timeatur, v.g. ſi Medicus aut alius homo prudens judicet ex illo morbo deceſſurum, Dicaſt. Gob. *t.4. à num.* 308. An autem, ſicuti licitum eſt in tali caſu communicare, etiam liceat celebrare non jejuno, ut talis moribundus communicare poſſit, dicetur *n.*611.

ARTICULUS III.

586 *Quæ & quanta ſit obligatio ſumendi Euchariſtiam.*

RESP. I. Sumptio Euchariſtiæ fidelibus adultis eſt neceſſaria, neceſſitate, non medii, ſed præcepti divini, obligantis tum in articulo mortis per modum Viatici, tum etiam ſæpiùs in vita, ut docet *Suar. Vaſq. Laym. Fagn.* & alii *com.* probantque tum ex Scriptura, tum ex Conc. Nicæno & Trid. *ſeſſ.*13.*c.*6. tum ex praxi Eccleſiæ, tum quia Euchariſtia eſt inſtituta per modum cibi, cujus uſus ſæpiùs eſt neceſſarius, Bon. *d.*4.*q.*7.*p.*1.*n.*8. *Unde reſolves:*

I. Quiſque fidelis in periculo vitæ, quod prævidet vel meritò timet, v.g. in gravi morbo, ante cōflictum vel puerperium præſertim primum, ante navigationem, &c. tenetur ſub mortali communicare Suar. Vaſq. *d.*214. Niſi tamen paucis, v.g. octo diebus ante communicaſſet, talis enim Communio cenſeretur habere rationem Viatici, ut docet *Suar. Reg. Fill.* contra quoſdam, ut Gaſp. Hurt. *d.*10. *dif.*2. *&c.* apud *Eſcob.* qui dicunt, eum, qui manè communicavit, ſi à prandio incurrat periculū vitæ, teneri iterum ſumere Communionem, tanquam Viaticum: imò Sà & Sylv. *v. Euch.* Fumus, &c. & Caj. *v. Communio,* putant non eſſe ſaltem mortale, Communionem omittere, dummodò Paſchate ſumpſeris.

II. Si in ægro eſſet periculum vomitus, docet Sanctius apud Dian. *p.*5. *t.*3. *R.*55. poſſe ei parvam particulam dari, quæ ſtomachum alteratura non putetur, aut ſi de hoc ipſo dubium ſit, ſecuritatis cauſa priùs dari particulam non conſecratam, quam ſi rejiciat, nullo modo dandam conſecratam, ſecus ſi retineat. Si verò independenter à cibo perpetuò evomat, nullo modo dandam, niſi fortè per ſex ſaltem horas liber à vomitu fuiſſet.

III. Pueris doli capacibus, qui ſciunt diſtinguere Euchariſtiam ab alio cibo, probabilius eſt in periculo mortis eam eſſe dandam pro Viatico, ut contra Vaſq. inſinuat Laym. *t.*4. *de Euch. c.*4. & expreſsè docet Suar. *d.*40. *ſ.*1. confirmatque Lug. *d.*13. *ſ.*4. *nu.*38. & addit, contra *Sanch.* ſi de capacitate pueri ſit dubium, poſſe nihilominus dari, etſi non ſit neceſſe.

IV. Qui poſt Viaticum ſumptum peccavit mortaliter, non tenetur denuò communicare. Ita *Regin. Fill. Lug.* & alii.

V. Qui non communicavit in periculo mortis, non tenetur poſteà ſupplere. Ita Bon. *p.*1. ex *Henriq. Reg. &c.*

VI. Judex tenetur, per ſe loquendo, reis concedere tempus communicandi, ut docet Suar. Bon. *l.c. & alii communiter,* contra *Nav.* Quòd ſi reus noluerit, poteſt judex procedere, Fill. *t.*4. *c.*8. *q.*11. *n.*238.

Reſp. II. Etſi Chriſtus tempus Communionis, extrà periculum mortis non præceperit, Eccleſia tamen pro eo determinavit tempus Paſchale, quod communiter numeratur à Dominica Palmarum, uſque ad Dominicam in Albis incluſivè: alicubi tamen totam Quadrageſimam comprehendit; alibi extenditur ex conſuetudine vel indulto; poteſtque Confeſſarius, ex juſta cauſa, extendere, ut docet Sà & alii. V. Bon. *p.*2. *Unde reſolves,*

I. Præceptum hoc impletur etiam per Communionem ſacrilegam, ut habet communis, contra *Durand. & Sylv.* Et patet, quia Eccleſia tantùm præcipit actum externum, nec finis præcepti cadit ſub præceptum. An verò, qui non ſatisfecit, teneatur poſteà implere, utrimque probabiliter defenditur, etſi affirmativa videatur probabilior. Bon. *l.c. Suar. Kon. Lug. &c.*

II. Non tenetur prævenire, qui prævidet tempore Paſchali ſe impediendum, ut contra *Vaſq. Sylv. & Fagund.* probabiliter docent Azor. *tom.*1. *l.*17. *cap.*41. *Suar. &c.* Qui verò ſic prævenisset, & poſteà tolleretur impedimentum, teneretur rurſus communicare, ſecundùm Laym. *l.*5. *t.*4. *c.*5. Lug. *n.*78. quia non ſatisfecit præcepto obliganti ad Communionem, & ad illud tempus. Negat tamen *Dian.* etiam *Fernand. & Suar.*

Reſp. III. Tenetur quis Communionem Paſchalem ſumere in Parochia, à Paſtore ſuo, niſi hujus licentia, privilegio, aut conſuetudine eximatur. Nav. Suar. *d.*72. *ſ.*2. *&c. Unde reſolves:*

I. Sacerdos ubivis celebrando ſatisfacit. Bon. *d.*4. *q.*7. *p.*2.

II. Eximuntur peregrini & vagi, qui Parochiam non habent, aut ab ea abſunt, Bon *l.c.*

III. Non eximuntur laici inſervientes Religioſis, ut habet Sà *V. Euchariſt.* niſi, ut dicit *Bon.* degant in Monaſteriis, aliiſque locis à cura Parochorum exemptis. V. Sanch. *de Matr. l.*3. *d.*23. *n.*12.

IV. Non ſatisfacit huic præcepto, qui in Paſchate extrà Parochiam, ſine conſenſu Paſtoris communicat, ut habet *Nav. Az.* & alii *comm.* niſi tamen communicet in Cathedrali Eccleſia; hunc enim ſatisfacere præcepto, cenſet Bon. *l.c.* ſed negat Lug. *l.*1. *Reſp. mor.* niſi Epiſcopus expreſsè vel tacitè conſentiat, Bon. *l.c. V. ſupra c.*2. *d.*1. *a.*1. *caſu* 7. 8. *&* 9.

Dixi *ſine conſenſu Paſtoris:* quia cum conſenſu ſummi Pontificis, vel Epiſcopi ſive Ordinarii, aut ejus Vicarii generalis, vel Parochi (hi enim omnes intelliguntur nomine Paſtoris) extrà Parochiam communicando ſatisfieri præcepto, Doctores concedunt: Et quidem ſufficere conſenſum interpretativum ſive præſumptum, notat Tamb. *de exp. Com. c.*4. §.4. Imò Baun. *in Theol. mor. p.*1. *t.*5. *q.*19. *Beja* & quidam alii apud Tamb. *l.c.* & Lug. *d.*18. *ſ.*2. *n.*29. item Dian. *p.*2. *t.*14. *R.*73. *& p.*6. *t.*7. *R.*58. putant poſſe ſatisfieri præcepto Communionis Paſchalis (præſertim extrà diem Paſchæ) apud Mendicantes, ex privilegio Nicolai V. S. Pii V. & Pauli IV. certis conceſſo, quod cæteri participent; verùm hoc alii communiter negant. V. Averſ. *q.*10. *ſ.*4.

ADDENDA.

QUæſt. 113. *Quid prætereà notandum ſit circa neceſſitatem Euchariſtiæ?* R. Seqq. 587

§.1. Aliquid poteſt eſſe neceſſarium neceſſitate medii, vel in re, vel ſaltem in voto. Hoc in re dicitur ita eſſe neceſſarium, quod in ſeipſo debet haberi; & hoc modo fides actualis, ſupernaturalis & explicita, ſaltem quòd Deus ſit & remunerator ſit, neceſſaria eſt ad ſalutem homini adulto, ſecundùm dicta *l.*2. *à num.*11. Hoc dicitur in voto ita neceſſarium, quod ſi in re haberi non poſſit, debet optari, ſaltem implicitè, vel quæri per aliquid, quod ex Dei ordinatione hic, & nunc ſuppleat, & ejus loco cauſet effectum, quem illud cauſare deberet: ſic Baptiſmus aquæ (extrà caſum Martyrii) eſt ad ſalutem neceſſarius ſaltem in voto, quia ſi in re haberi non poſſit, homo debet illum optare, non quomodocumque, ſed per actum contritionis, vel amoris perfecti in Deum, qui ſuppleat gratiæ cauſalitatem, quam haberet Baptiſmus aquæ: in tali enim actu cenſetur implicitè contineri votum Baptiſmi aquæ, & Deus ordinavit, ut talis actus eſſet loco Baptiſmi aquæ, quando in re haberi non poſſet. Atque ex his patet, cur v.g. reſtitutio non ſit neceſſaria neceſſitate medii, nequidem in voto, ſed tantùm neceſſitate præcepti, nam quamvis poſt factam injuriam damnoſam neceſſaria ſit pœnitentia, quæ etiam eſt votum implicitum reſtitutionis, hæc tamen pœnitentia non eſt neceſſaria ad ſupplendum effectum, quem haberet reſtitutio, (quæ gratiam non cauſaret) ſed pœnitentia eſt neceſſaria ratione ſui, ita ut quamvis per errorem non eſſet votum reſtitutionis, adhuc eſſet neceſſaria, & reipſa cauſaret gratiam, ac ſalvaret. Ubi vides, quamvis votum reſtitutionis, quod eſt pœnitentia, ſit medium ſalutis, non ideò reſtitutionem in voto eſſe medium ſalutis. Et idem eſt de ſimilibus rebus neceſſitate præcepti tantùm neceſſariis.

§.2. Euchariſtia in re ſuſcepta non eſt neceſſaria neceſſitate medii, uti tenent omnes Catholici cum Arcudio *l.*3. *cap.*42. *& ſeqq.* contra Armenos apud Suar. *d.*40. *ſ.*2. qui dixerunt realem ſuſceptionem Euchariſtiæ eſſe omnibus neceſſarium medium ſalutis, ideoque cum Baptiſmo dabant Euchariſtiam infantibus: ex quorum errore putat Arr. *d.*29. *n.*29. fluxiſſe abuſum dandi Euchariſtiam mortuis, aut etiam cum illis ſepeliendi, uti refert Bernal. *d.*41. *n.*72. quamvis Lugo *d.*3. *n.*34. dicat aliunde potuiſſe eſſe hunc errorem, ſed neceſſariam non eſſe parvulis definit Trid. *ſeſſ.*21. *Can.*4. *Si quis dixerit parvulis, antequam ad annos diſcretionis pervenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ Communionem, anathema ſit:* Quoad omnes autem homines, conſtat ex communi ſenſu omnium fidelium, qui cenſent ſalvari eum adultum, qui credens, ſtatim poſt Baptiſmum moritur, ſecundùm illud *Marci ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit:* quod etiam definit Trid. *ſeſſ.*5. *in Decreto de pecc. Origin. n.*5. dicens ſimpliciter omnem baptizatum eſſe hæredem Dei, cohæredem autem Chriſti, ita ut nihil prorſus eum ab ingreſſu cœli remoretur: Ratio autem eſt, quia Euchariſtia non eſt medium neceſſarium ad juſtificationem, quæ ante ipſam ſupponitur, cùm ipſa ſit Sacramentum vivorum: Neque eſt medium ad moriendùm in juſtificatione obtenta, ut per ſe patet. Denique etiam in rigore non eſt medium neceſſarium ad perſeverandum in gratia, cùm gratia aliter haberi & conſervari poſſit, nempe per alia Sacramenta, per orationem, per opera virtutum, &c. *Suar.* ſuprà, Lugo *à n.*39. contra Eſcob. *l.*20. *n.*393. 588

§.3. Euchariſtia nequidem in voto eſt neceſſaria neceſſitate medii, S.Th. *qu.*65. *art.*4. Arcud. *cap.*46. Bernal. *d.*44. *ſ.*2. Dicaſt. *d.*1. *num.*102. quamvis Gon. *d.*2. *a.*4. videatur contradicere, cui, quoad adultos, in aliquo ſenſu favet Averſa *q.*1. *ſ.*5. Ratio eſt, 589

eſt, quia Euchariſtia non cauſat aliquid ad ſalutem neceſſarium, quod ſuppleri poſſit per ſolum votum Euchariſtiæ, hoc enim votum nec cauſat primam gratiam, nec perſeverantiam in illa, imò Euchariſtia, per ſe loquendo, non cauſat unquam primam gratiam, ergò multò minùs votum Euchariſtiç eſt neceſſarium ad primam gratiam vel ad ſalutem.

590 *Objic.*1.S.Th.*quæſt.*73.*a.*3. expreſsè docet Euchariſtiam in voto eſſe de neceſſitate ſalutis. R. Per Euchariſtiam in voto intelligit Baptiſmum, nam *S.Auguſt.* quem refert *S.Th. ad* 1. dicit, nulli eſt aliquateous ambigendum, tunc unumquemque fidelium Corporis Sanguiniſq; Domini participem fieri, quando in Baptiſmate membrum Corporis Chriſti efficitur. Dicitur autem Baptiſmus ſpecialiter votum implicitum Euchariſtiæ, imprimis quia eſt ingreſsus ad gratiam & ad Sacramenta omnia: Euchariſtia autem, inquit *S.Th.* eſt omnium Sacramentorum finis; unde ſicuò media ordinantur ad finem, ita homo per Baptiſmum ordinatur ad Euchariſtiam. Deinde, quia Baptiſmus dat ſpiritualem vitam, vita autem eſt capacitas & exigentia alimenti ſpiritualis, quod propriè eſt Euchariſtia, quam *S.Thom.* etiam ideò vocat conſummationem ſpiritualis vitæ. Videri poteſt Arcud.*cap.*47. ubi concludit Euchariſtiam eſſe neceſſariam in voto, tanquàm finem, propter quem datur & ſuſcipitur Baptiſmus: hoc tamen non eſt eſſe propriè neceſsarium in voto.

Inſt. S.Th.*q.*80.*a.*11. ait, ſine voto percipiendi hoc Sacramentum non poteſt homini eſse ſalus. R. Ibi tantùm agi de neceſſitate præcepti, & dicit ratione præcepti neceſsarium eſse votum Euchariſtiæ, ſicuti neceſsarium eſt votum reſtituendi.

591 *Objic.*2. Cibus eſt medium neceſsarium vitæ corporis, ſed Euchariſtia habet rationem cibi reſpectu animæ; ergo erit medium neceſsarium animæ. R. Similitudinem inter cibum, & Euchariſtiam non eſse adæquatam, cùm dentur etiam alii cibi ſpirituales præter Euchariſtiam, nempe alia Sacramenta, bona opera, actus virtutum, &c. Itaque tantùm habet rationem cibi, quoad effectus ſimiles illis, quos cibus corporalis præſtat, nempe ſicuti hic ſupponit vitam corporis, quam poſteà nutrit, ſuſtentat, roborat, ita etiam Euchariſtia.

592 *Objic.*3. Baptiſmum & Pœnitentiam eſse neceſsariam neceſſitate medii, colligimus ex his verbis Joan.3.*v.*3. *Niſi quis renatus fuerit.* Et Lucæ 13.*v.*3. *Niſi pœnitentiam habueritis &c.* ſed Chriſtus ſimili modo Joan.6.v.54. dicit. *Niſi manducaveritis Carnem filii Hominis &c. non habebitis vitam in vobis*, ergo Euchariſtia erit ſimiliter neceſsaria neceſſitate medii. R. Neceſſitas illa Baptiſmi, & Pœnitentiæ non poteſt colligi ex illa præcisè voce, *Niſi*, nam ſæpè ſignificat neceſſitatem tantùm præcepti, uti quando dicitur, non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum; nemo ſalvatur, niſi ſervet præcepta Dei & Eccleſiæ, &c. Itaque colligitur partim ex *Tò Niſi*, partim ex ſubjecta materia, quæ ex duobus prioribus locis eſt aliquid, vel in re, vel in voto ex Dei voluntate ordinatum ad cauſandam primam gratiam, uti aliunde reſcimus, quale quid non eſt Euchariſtia.

593 *Objic.*4. Euchariſtia eſt medium ad ſalutem, quia cauſat gratias: deinde eſt neceſsaria ad ſalutem, ſaltem in fine vitæ, ſi enim homo tunc negligat, damnatur, ergo eſt medium neceſsarium ad ſalutem. R. Similiter probabo Extremam Unctionem eſse medium neceſsarium ad ſalutem. Itaque n.conſ. quæ continet fallaciam diverſæ appellationis, uti hæc, Petrus eſt magnus, & Petrus eſt Philoſophus, ergo Petrus eſt magnus Philoſophus. Si vis, diſtingue, Euchariſtia eſt medium ſalutis, utile & valdè conducens, c. neceſsarium, ſubdiſt. neceſſitate medii, n. præcepti, c.

594 §.4. Datur præceptum divinum de Euchariſtia ſumenda. Inn.III.*de Myſt.Miſſ.l.*4.*c.*42.S.Th.*q.*80.*a.*11. Eſcob.*l.*20.*n.*402. Averſ.*q.*8.*ſ.*2. Dicaſt.*d.*10.*n.*4. contra Alenſem S.Bonav.& alios apud Amic.*d.*29.*n.*2. qui putarunt eſse præceptum tantùm Eccleſiaſticum; ſed probatur ex verbis Chriſti Joan.6.v.54. *Niſi manducaveritis Carnem filii Hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Similiter Trid.*ſeſſ.*13. *cap.*2. dicit, quòd Chriſtus præceperit illius ſumptione, quæ omnes concernit, coli ſui memoriam.

595 §.5. Sot.Sanch.*in Decal.l.*1.*cap.*12.*n.*15. Caſtrop.*tr.*21.*p.*15. *n.*11. Leand.*n.*357. *Averſa* ſuprà, Dic.*dub.*5. Tamb.*de Commun.* *c.*4.*n.*2. valdè probabiliter putant ſolos baptizatos obligari hoc præcepto, ſicuti hi ſoli obligantur præcepto jejunii vel Confeſſionis. Oppoſitum tamen videtur probabilius, nam præceptum jejunii videtur Eccleſiaſticum, ergo illo non obligantur cùm non ſubſint Eccleſiæ; præceptum autem Confeſſionis, quamvis ſit divinum, tamen eſt tantùm de peccatis poſt Baptiſmum commiſſis, ergo non eſt mirum, quòd obliget ſolos baptizatos; Chriſtus autem etiam ad non baptizatos Capharnaitas dicit, *niſi manducaveritis*, & deſignatio Eccleſiæ, quæ ex commiſſione Chriſti determinat certa tempora Communionis, eſt tantùm conditio, qua poſita præceptum Chriſti obligat omnes, & conſequenter ſpecialiter peccant non baptizati, ſi non procurent Baptiſmum, ſicque ſe reddant aptos ad communicandum, Suar.Vaſq.Con.Regin.Lugo *diſp.*16.*num.*17. Similiter peccant excommunicati, ſi non procurent abſolutionem ab excommunicatione, ut communicare poſſint, uti dicetur *num.*626.

§.6. Si quis ante Baptiſmum, etiam bona fide communicaſ- 596
ſet, non ſatisfeciſset huic præcepto, quia non fuiſset ſumptio Sacramentalis, nec apta in hoc ſubjecto ſignificare gratiam, quia non baptizatus, etiamſi per contritionem juſtificatus ſit, non eſt capax fructus ex hoc Sacramento, ſecundùm dicta *n.* 165. & docent Vaſq. Lugo *nu.* 20.

§.7. Præcepto hoc obligantur baptizati omnes, etiamſi 597
pueri, ſecundùm dicenda *n.*625. Unde etiam adultus hodie baptizatus, & ſtatim ducendus ad ſupplicium communicare deberet, Tamb.*c.*5.*n.*6. Jo.Sanch.*d.*39. addens teneri etiam pro Paſchate.

§.8. Hoc præceptum obligat ſub tempus adepti plenè uſus 598
rationis, cùm ſit veluti totius vitæ Viaticum, inquit Bernal. *d.*44.*n.*65. Neque ſatisfit ſemel tantùm communicando per vitam, uti habet communis cum Suar. *d.*69.*ſ.*3.

§.9. Quandonam hoc præceptum per ſe obliget, eſt incer- 699
tum, hinc Gabr.Sot.Valent. apud Dicaſt.*n.*59. dixerunt obligare, cùm ingruit gravis tentatio: ſed contrà eſt, quia tentatio aliter ſuperari poteſt, aut ſi aliter ſuperari non poſſit, obligatio illa eſt per accidens, & directè ex præcepto naturali virtutis, contra quam eſt tentatio: unde *Suar.* & alii cum Averſ.*q.*8.*ſ.*3. §. *ult.* dixerunt non obligare, niſi ſingulis triennis vel quadriennis, ſed alii cum Lugo *n.*28. dicunt Chriſtum non determinato ullo tempore, direxiſse præceptum ad Eccleſiam, ut hæc tempora determinaret.

§.10. S.Th.*a.*10.*ad* 5. aliique multi apud Amic.*n.* 22. putant 600
Eccleſiam olim determinaſse quotidianam Communionem fidelibus, ut huic præcepto divino ſatisfieret, ſed contradicunt Suar.Bellarm.Amic.Lugo *à n.*29. Quidquid ſit de hoc, Fabian. Papa aliaque Concilia poſteà determinarunt fieri ter in anno, ſcilicet in Natali Domini, Paſchate, & Pentecoſte. Soter Papa determinavit diem Cœnæ Domini: ſed nunc ſatis eſt ſi ſemel fiat circa Paſcha, ut dicetur *à nu.*625. remiſit enim Eccleſia de hoc onere propter iniquitatis abundantiam refrigeſcente charitate multorum, inquit D.Th. *ſuprà*.

§.11. Hoc præceptum divinum etiam obligat determinatè 601
pro articulo mortis ad ſumendum Viaticum, de quo plura *à num.*604.

§.12. Non datur præceptum ſumendi ſub utraque ſpecie, 602
niſi pro illo, qui ſacrificat. S.Th.*q.*80.*a.*12. Arcud. *l.*3.*c.*51. *& ſeqq.* Eſtque de fide contra hæreticos apud Bellar.*l.*4.*c.*20. Hinc Trid.*ſ.*21. *Can.*1. ſic definit: *Si quis dixerit ex Dei præcepto vel neceſſitate ſalutis omnes, & ſingulos Chriſti fideles utramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumere debere, anathema ſit.* Quòd autem Eccleſia hoc juſtè prohibuerit, definit *Can.*2. *Si quis dixerit ſanctam Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis & rationibus adductam fuiſſe, ut laicos atque etiam Clericos non conficientes ſub panis tantummodò ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe, anathema ſit.* An verò cauſæ poſſint ceſsare, vel concedendus ſit aliquibus laicis uſus Calicis Trid. *ſeſſ.*22. in fine committit judicio Papæ, *qui*, inquit, *pro ſua ſingulari prudentia id efficiat, quod utile Reip. Chriſtianæ, & ſalutare petentibus uſum Calicis, fore judicaverit.*

§.13. Datur præceptum etiam Eccleſiaſticum, ut fideles 603
omnes adepti uſum rationis communicent ſingulis annis circa Paſcha, ut inſinuatum eſt *n.*600. & pluribus declarabitur *à n.* 625. Similiter datur præceptum etiam Eccleſiaſticum in fine vitæ ſumendi Viaticum, ut jam declarabitur.

*Q.*114. *Quid addendum ſit circa ſumptionem Viatici?* 604
R. Seqq.

§.1. Dari præceptum communicandi pro Viatico certum eſt, ex Conc.Nicæn. & refertur *Cap.De his* 9.*Cauſ.*26.*q.*6. his verbis: *De his verò, qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula obſervabitur etiam nunc, ita, ut ſi fortè quis recedit ex corpore, neceſſariò vita ſua Viatico non defraudetur.* Prætereà teſtatur Trid.*ſeſſ.*13.*c.*6. hoc præceptum in multis Conciliis inveniri, & vetuſtiſſimo Eccleſiæ Catholicæ more obſervari.

§.2. Hoc præceptum Viatici obligat ſub mortali, ut habet 605
communiſſima cum Eſc.*l.*20.*n.*405. qui dicit eſse certum, licèt aliqui cõtradicant apud Mendo *diſ.*11.*q.*1. Ratio eſt, quia materia eſt gravis & valdè conducens ad animæ bonum pro articulo periculoſiſſimo. Eſtque duplex mortale, ſi quis in Paſchate moribundus Communionem negligat, quia eſt diverſus finis utriuſque præcepti, in Paſchate enim eſt, ut cùm tota Eccleſia feſtum celebret, & commemorationem faciat ultimæ Cœnæ, paſſionis ac mortis Chriſti; pro Viatico autem, ut ſe præparet pro tranſitu ex hoc in alteram vitam, Dicaſt. *d.*10.*n.*94.

§.3. Excommunicatus tenetur procurare abſolutionem, ut 606
poſſit ſuſcipere Viaticum, uti à fortiori colligitur, ex dicendis *num.*626. An autem dari poſſit infantibus, pueris, fatuis, phreneticis, energumenis, ſurdis, & mutis dicetur *à num.* 645. & 654.

§.4. Præ-

Digitized by Google

607 §.4. Præcipitur expreſsè in Jure Canonico apud Averſ. *q.8.ſ.3.§. Undecimò*, ut afficiendis ultimo ſupplicio detur tempus & commoditas ſummendi Communionem pro Viatico. Eſtque communis ſententia cum Pax. Jord. *l.3. tit.3. n.39.* ab Epiſcopis etiam per excommunicationem cogendos eſſe Judices, ut permittant communicari ſupplicio afficiendos, ita enim etiam ſtatuit S. Pius V. Putatque Dicaſt. *num.29.* etiam jure naturali ad hoc teneri Judices: non tamen tenentur differre executionem mortis, ut reus communicet jejunus: hinc poteſt tum illi non jejuno dari Viaticum. Si autem eſſet periculum, ne reus evaderet, putat adhuc *Bonac.* debere ei dari ſpatium communicandi, quod limitat Tamb. *de Commun. c.5. num.2.* niſi ex fuga illa damnum publicum, vel mors Judici poſſet oriri; è contrà Fagn. Quintan. Dicaſt. *num.* 30. Gob. *t.4. n.203.* dicunt non teneri, quandocumque eſt periculum fugæ. Quòd ſi reus vel noluerit vel non potuerit uti ſpatio conceſſo, aliqui dicunt Judicem non teneri ſpatium aliud concedere: ſed, ſi ſit ſpes fructus, & ſine gravi incommodo fieri poſſit, charitas poſtulat, ut concedat ad unum aut alterum diem, Bonac. Dicaſt. *num.31.* qui rectè addit Judicem non poſſe negare tempus pro Communione, ex hoc, quòd timeat, ne reus ſimul apud Principem agat pro liberatione ſui, nam habet jus implorandi gratiam Superioris, imò dicit *Dicaſt.* nequidem hoc poſſe negare, quamvis prævideat malis artibus impetrandam gratiam, hoc enim per accidens eſt, & ipſe tenetur relinquere ordinarium curſum in tribunalibus.

608 §.5. Viaticum debet dari tali reo, non tantùm ſi una hora poſt ſit occidendus, uti admittunt Sà, Fagn. Dian. Dicaſt. *n.26.* ſed etiam licèt ſtatim poſt ſit occidendus; item vulnerato, quamvis ſtatim ſit moriturus, quia *Cap. Is qui* 8. *Cauſ.26. qu 6.* dicitur, *Si quis continuo creditur moriturus, infundatur ei Euchariſtia, Jord. Dian. Gob Lohner.* Neque inconveniens eſt, quòd ſacræ ſpecies conſumantur in corpore mortuo, excuſat enim neceſſitas & utilitas. Nec etiam refert, quòd forte pridiè communicarit, & hodie etiam jejunus non ſit, Jo. Sanch. Quint. Dicaſt. *d.9. n.341.* Imò ſi per viginti dies quotidie ſuſpendatur executio, poterit toties communicare pro Viatico, Quintan. Con. *n.207.* Dicaſt. *n.342.*

609 §.6. Viaticum non eſt dandum ebrio, ſi conſtet ebrietatem fuiſſe planè voluntariam; de quo ſi dubitetur, dandum eſt, dummodò abſit periculum irreverentiæ, quia poſſeſſio eſt pro ipſo, & præſumitur velle. Quòd ſi ſolitus eſt ſe voluntariè inebriare, idem etiam nunc præſumitur, quia ex communiter contingentibus eſt prudens præſumptio, Gob. 195.

610 §.7. *J. Major* putat in neceſſitate licitum eſſe conſecrare hoſtiam pro Viatico, etiam extra Sacrificium, ſed meritò contradicunt omnes cum Dicaſt. *nu.344.* In ſimili neceſſitate docet *Major* licitum eſſe Sacerdoti latino conſecrare in fermentato, quam ſententiam *Tann.* & alii non audent damnare, faceturque Dicaſt. *d.2. num.67.* ſe amplexurum, niſi obſtaret authoritas DD. abſolute tamen oppoſitam tenet *num 66.* cum communi, quia præceptum Viatici non obligat cum tanta difformitate ritus. In defectu tamen latini Sacerdotis, poſſet moribundus hic ſumere Viaticum à Græco conſecratum in fermentato, Tamb. *c.2.§.9. n.12.* Laicus verò Latinus, ſi ſit in Græcia peregrinus, & ibi nullum ſit latinum Templum, poteſt communicare, in quo ritu vult, & idem eſt de Græco in his locis: ſi autem adſit Templum proprii ritus, putat *Fagnan.* non poſſe niſi ſuo ritu communicare, ſed Tamb. *n.14.* affert multa exempla, ubi Græci in azymo communicant, etiam ubi Templa ſui ritus habent.

611 §.8. Quamvis *Nugn & Ochag.* dicant debere ſumi Viaticum ſub ſpecie vini, ſi nequeat ſumi ſub ſpecie panis, eò quòd præceptum divinum prævaleat humano, idque probabile eſſe dicant Dian. & Eſcob. *n.414.* atque etiam ideò Leand. *num.410.* dicat poſſe ſumi, tamen probabilius videtur non teneri, non quòd præceptum humanum prævaleat divino, ſed quia divinum non obligat, niſi quando obſervari poteſt cum debita reverentia, principalibus ritibus & quaſi ſubſtantialibus cæremoniis ab Eccleſia præſcriptis, Suar. Fagnan. Dian. Amic. Lugo, Tamb. *cap.5. num.3.* Dicaſt. *d.10. dub.11.* Platel. *n.454.* Atque etiam ideò docent S. Antonin. Suar. Azor. Jordan. *num.33.* Verj. *t.8. art.2.* aliique plurimi cum Dicaſt. *d 9. num.345.* Sacerdoti non jejuno licitum non eſſe celebrare pro conſecrando alicui Viatico, quamvis oppoſitum teneant *Maj. Zanard. Zamb. Philiarch,* aliique, quorum ſententiam *Suar. Fill. Lugo, Dicaſt.* meritò vocant probabilem, uti & *Laym.* ſaltem ſi infirmus aliud Sacramentum non poſſit ſuſcipere. Non eſſe autem licitum pro conſecrando Viatico celebrare abſque ſacris veſtibus, vel ſine altari notant Lugn & Dicaſt. *num.* 329. quamvis Jordan. *n.35.* dicat probabiliter licere. Quidquid ſit de hoc, rectè conſuluit *Tamb.* in caſu, quo infirmus non poſſet deglutire ſpecies panis, ſed tantum vini, melius eſſe dare minimam particulam ſpecierum panis, cum vino vel juſculo, quàm ſpecies vini. Plura de ſumptione ſub ſpecie vini dicta ſunt *à num.* 509.

§.9. Ut infirmus non jejunus communicet, facilius per- 612
mittit Eccleſia, quia defectus jejunii nimis ſæpè contingit; hinc notant Tamb. & Dicaſt. *d.9. nu.329.* Sacerdotem non debere hic ſcrupuloſè velle expectare, ſi Medicus judicet ægrotum, non poſſe commodè expectare jejunium ſequentis diei. Addit Averſ. *q.8.ſ.9.§. Sextò* ſatis eſſe, quòd ægroto incommodum eſſet abſque cibo expectare à media nocte uſque manè. Similiter, inquit Gob. *num.323.* ſi æger longè diſtet, v.g. 2. horis, & periculoſè ægrotet, poterit non jejuno dare Viaticum, quamvis probabiliter poſſet poſtridiè jejunus illud ſumere, minus enim periculum requiritur ad Viaticum à non jejuno ſumendum, quàm ad ſuſcipiendam Extremam Unctionem; unde poteſt communicare non jejunus, ſi etiam Paſtor commodè expectare non poteſt ſequentem diem, v.g. quia manè eſt impediendus in Eccleſia, quia ſtatim poſt mediam noctem ſurgere deberet, Lugo Tamb. *à nu.19.* Addunt aliqui, ſi veſperi cum majori reverentia deferret comitantibus laicis, praxis enim docet, inquit *Tamb.* jejunium in occaſione Viatici, non eſſe tam rigoroſè accipiendum. Monet autem Gob. *nu.409.* Sacerdotem ſemper debere ſecum deferre duas hoſtias, ut unam à domo ægri referat in Templum, alioquin quando redibit, obviantes adorabunt pyxidem vacuam.

§.10. Quoties aliquis poſſit in eadem infirmitate non jeju- 613
nus communicare, adducunt plures ſententias Averſa *q.8.ſ.9.§. Septimò,* & Bus. *n.550. relatus.* Quòd omni die poſſit, præter citatos à *Buſemb.* docent etiam Armil. & Dicaſt. *nu.334.* ac probabile vocat Tamb. *nu.24.* quia *Conc. Conſtant.* & Eccleſiæ conſuetudo videtur abſolute à præcepto jejunii eximere periculoſè infirmos, ſi commodè non poſſint manere jejuni.

§.11. Quamvis Jordan. *num.32.* dicat non convenire, ut 614
Parochus currat, ſi ſit periculum, ne æger moriatur ſine Viatico, ideòque eum non teneri currere; tamen etiam probabile eſt cum Gob. *n.506.* eum ſine irreverentia poſſe currere, quia excuſat neceſſitas, adeòque teneri. Et *n.407.* dicit *Gob.* in tali caſu deferri poſſe ſine lumine & campanula. Addit *Marchant.* omitti poſſe lumen, quando fertur ad ægrum longè diſtantem, ita ut lumen commodè conferri nequeat. Deinde Paſq. *q.833.* docet Epiſcopos & ſuperiores regulares cum cauſa diſpenſare poſſe, ut deferens Viaticum utatur pileolo, ſic enim fit in pagis & villis. Addit tamen eſſe mortale, ſi ſine juſta cauſa feratur tecto capite. Præterea notat Gob. *num.323.* ſi vocatus ad ægrum neſciat, an ſit periculum necne, poſſe ſecum conferre Viaticum & oleum, tumque facere, quod ratio & neceſſitas poſtulabit.

§.12. Si æger Euchariſtiam ſumere non poſſit, illicitum eſt 615
ad eum deferre, ut ſaltem pro conſolatione adoret vel oſculetur, id enim prohibuit S. Pius V. teſte Lugo *in Reſp. Mor. l.1. d. 11.* & habetur ad *ſeſſ.13. Trid. poſt Canones, in declarat. n.1.*

§.13. Si quis poſt octo dies à Communione incidat in mor- 616
tis periculum, quamvis probabilius ſit obligari, tamen etiam probabile eſt non obligari denuò communicare pro Viatico, uti præter citatos à *Buſ.* docent Sot. Palud. Henr. Con. Averſa *q.8.ſ.3.§. Octavò,* Lugo *d.16. à n.36.* Illſ. *n.129.* Quod. Eſc. *n.408.* & Amic. *d.29. num.17.* extendunt etiam ad 15. dies. Rationem dant, quia cum habeatur finis præcepti, qui eſt, per Communionem ſe diſponere ad mortem vicinam, videtur eſſe ſatisfactum, quamvis mors non fuerit prævisa, reipſa enim fuit vicina. Si tamen quis menſe poſt Paſcha incideret in tale periculum, non ſatisfeciſset, quia illa Communio non fuiſſet diſpoſitio ad mortem vicinam, *Suar.* & alii cum Tamb. *c.5. n.7.*

§.14. Si ille, qui manè ex devotione communicavit, po- 617
ſtea eodem die incidat in periculum mortis, *Vaſquez, Dian. Turr. Kelliſon. Ochagav. G. Hurt. Quintanadv.* putant teneri iterum communicare pro Viatico, quia præceptum Viatici manè non obligabat, ergo ei tunc non ſatisfecit; & hanc ſententiam vocat probabilem ac tutam Dicaſt. *d. 10. dub. 3.* E contrà Suar. Averſa §. *Quòd ſi*, Con. Lugo *ſ.3.* Bernal, Verj. *tr.8. art.14.* & alii communius dicunt non poſſe iterum communicare, tum quia duplex una die Communio prohibetur, tum etiam, quia communicavit, quando erat vicinia mortis, ergo cenſetur ſatisfeciſſe præcepto Viatici. Aliqui cum *Illſ.* ſuprà dicunt poſſe quidem communicare, quia reipſa non communicavit in periculo mortis, attamen non teneri, quia non eſt uſus bis communicandi eadem die; Caſtrop. *p.14. n.8.* dicit, per ſe loquendo, teneri, ſed excuſari propter præceptum non communicandi bis una die: *Dicaſt.* ita diſtinguit, ſi manè communicavit ſanus, videtur iterum poſſe & debere, quia manè abfuit periculum; ſi autem ita ægrotabat, ut ſi illud periculum, quod erat, fuiſſet animadverſum, potuiſſet ei dari Viaticum, non poterit, quia communicavit, quando reipſa erat periculum mortis, hinc febricitans, qui manè communicavit, non poterit iterum veſperi, niſi Medicus vel alius peritus dicat, quòd periculum mortis, quod veſperi eſt, non fuerit manè, nec ſit à febri ſed ab alio caſu. Omnes illæ ſententiæ ſunt probabiles, uti fatetur Leander *n.* 357. ſed ſententia *Suar.* videtur probabilior.

§.15. Qui

Digitized by Google

618. §.15. Qui prævidet ſe caſurum in mortis periculum, & tum non habiturum occaſionem communicandi, tenetur præveni- re, quia ex illa præviſione dici poteſt jam ei imminere mortem, & per illam Communionem ſatisfeciſſe obligationi ſuperve- niente mox periculo, docet Averſa §. *Nonò*.

619 §.16. Viaticum dari debet die Veneris ſancto, Jordan. *n.*30. Tamb. *c.*6.*n.*4. Item tempore interdicti generalis, Suar. Tamb. *n.*33. quia Eccleſia non prohibet Communionem in ejuſmodi neceſſitatibus. Quæ autem ſit obligatio Parochi ad dandum Viaticum tempore peſtis, dictum eſt *à n.*484.

620 §.17. Probabilius eſt Viaticum peti debere à Sacerdote hære- tico, excommunicato, ſuſpenſo &c. ſi alius deſit, quamvis occaſio eſſet ſuſcipiendi alia Sacramenta præter Euchariſtiam, poteſt enim ab illis peti, uti docent *Suar. Sanch.* & alii cum Tamb. *num.*3. contra *Durand. Palud.* & alios, ergo etiam debet peti, nam talis neceſſitas excuſat à cooperatione peccati illius. *Nec obſtat*, inquit Ver. *t.*8. *ar.*16. *&* 17. quòd fortè ſit denuncia- tus; *nam* credendum non eſt piam matrem Eccleſiam velle pro tali articulo repellere à miniſterio tam utilis Sacramenti: neque de hoc caſu neceſſitatis loquitur *S. Th. q.*82. *art.*9. Qui tamen petere nollet, poſſe ſequi contrariam ſententiam, quæ pro- babilis eſt, inquit *Tamb.*

621 §.18. An huic præcepto de ſumendo Viatico ſatiaſiat per Communionem ſacrilegam, colligi poterit ex dicendis *à n.*628. Dixi autem *num.* 480. Diaconum abſente Sacerdote teneri de- ferre Viaticum moribundo. Et *nu.* 481. Sacerdotem poſſe ſibi ipſi dare. An autem laicus poſſit ſibi vel alteri dare, dictum eſt *num.* 482.

622 §.19. Sive obligatio Viatici ſit ex præcepto divino per ſe immediatè determinante hoc tempus, uti volunt Suar. Vaſq. Amic. *n.*12. Dicaſt. *d.* 10. *à n.* 16. aliique communiter; ſive ſit im- mediatè ex ſola determinatione Eccleſiæ, nihilominus juſtè poteſt Eccleſia, cui horum Myſteriorum diſpenſatio commiſ- ſa eſt, quoſdam in pœnam ſcelerum privare Viatico, uti ali- quando privaſſe teſtatur Lug. *d.*13. *à n.*67. *& d.*16. *num.*33. cum autem non diſpenſat in præcepto divino, ſed tantùm ſubtrahit materiam, & Sacerdotibus ſuis prohibet adminiſtrationem; ſed rectè notat Dicaſt. *à num.* 128. Eccleſiam jam à tempore Inn. III. mandaſſe, ut Viaticum abſolutè nulli pœnitenti negaretur, ut etiam habetur *Cap. Quod in te*, 11. *De pœnit. & remiſſ.* Imò Averſa *q.*8. *ſect.*3. §. *Undecimò*, dicit Innoc. I. id ſtatuiſſe. Et quamvis adhuc abſolutè negari poſſet Viaticum, attamen non cenſetur jam expedire. Notat tamen *Averſa* Romæ & alibi ſervari, ut publicis meretricibus detur abſolutio & Extrema Unctio, ſi pœnituerint, Viaticum autem non detur, niſi fue- rint tranſlatæ ad honeſtam domum, extra illam, in qua pra- vam vitam egerunt.

Non eſſe dandum illi, qui in articulo mortis nulla dat ſigna doloris de peccatis, dicetur *n.*657.

623 *Q.*115. *Quandonam cenſeatur eſſe periculum vel articulus mortis?* R. Periculum mortis eſt ſtatus, in quo homines com- muniter moriuntur, ſive, ex quo mors ut plurimum ſequitur, uti quando quis in bello eſt pugnaturus: Vide tamen dicta *n.* 585. Articulus mortis tum eſt, quando mors proximè inſtat, eſt- que moraliter certa, & ferè inevitabilis, ſive ex naturali cau- ſa, uti in morbo, ſive per ſententiam judicis aliquis ſit occi- dendus; putantque *Sot. Valent. Ledeſ.* & *alii*, quando datur po- teſtas v. g. abſolvendi in articulo mortis, non intelligi de peri- culo: ſed oppoſitum probabiliter tenet Sylv. *poſt reſolut. variar orat.* 1. *de abſol. moribundi*. Idem dicit poſſe fieri in periculo amentiæ, quia eum ante mortem non putetur futurus ſapiens, eſt veluti articulus, quo ſapiens emoritur.

624 *Q.*116. *Quid faciendum, ſi adſit periculum, ne commu- nicaturus revomat?* R. De hoc dictum eſt *à n.* 551.

625 *Q.*117. *Quid circa Communionem Paſchalem ſit addendum?* Reſp. ſeqq.

§.1. Præceptum Communionis Paſchalis tulit Innoc. III. in *Conc. Lateran.* & refertur *Cap. Omnis utriuſque ſexus*, 12. *De pœnit. & remiſſ.* his verbis: *Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſt- quam ad annos diſcretionis pervenit, confiteatur, &c. ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum, niſi fortè de proprii Sacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cau- ſam ad tempus ab ejuſmodi ſuſceptione duxerit abſtinendum; alioquin & vivens ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura:* Idem declarando ſtatuit Trid. *ſeſſ.* 13. *Can.* 9. *Si quis negaverit omnes & ſingulos Chriſti fideles utriuſque ſexus, cùm ad annos diſcretionis pervenerint, teneri ſin- gulis annis, ſaltem in Paſchate ad communicandum juxta præ- ceptum S. Matris Eccleſiæ, anathema ſit.* Hoc autem præcepto obligari etiam Papam, docent Auctores communiter, poteſt- que de hoc videri Bernal *d.*44. *à n.* 61.

626 §.2. Excommunicatus vel ſimili cenſura innodatus tenetur, quàmprimum poteſt, tollere hoc impedimentum Communio- nis Paſchalis. *Nec obſtat*, quòd ex præcepto Miſſæ non teneatur tale impedimentum tollere, ſecundùm dicta *l.* 1. *n.* 794. *Nam diſ- paritas eſt*, quòd præceptum Communionis ſit etiam divinum & majoris momenti, magiſque utile, quod in tali homine etiam communiter prærequirit Confeſſionem tanquam medium illi ad ſalutem neceſſarium, Suar. Con. Fagund. Lug. Dicaſt. *d.*10. *n.*92. Tamb. *de Comm. c.*4. *nu.*41. Qui tamen *nu.*40. dicit aliquem non ideò obligari ad petendam dimiſſionem è carcere, vel ad curandam extraordinariè valetudinem, cùm hæc non ſint ma- la ſpiritualia. An autem præcepto iſto, prout Eccleſiaſticum eſt, comprehendantur etiam hæretici, videri poteſt Bern. *à n.*69. qui probabiliter negat; quamvis alii communiter, & probabilius affirment.

§.3. Ut ſatisfiat huic præcepto, debet Euchariſtia ſumi à Ba- 627
ptizato, ſecundùm dicta *n.* 165. *&* 596. Deinde ſumptio debet eſſe Sacramentalis & actio humana, uti dictum eſt *n.* 178.

§.4. Huic præcepto non ſatisfit per Communionem ſacrile- 628
gam, nam Inn. XI. damnavit hanc 55. prop. *Præcepto Commu- nionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.* Unde hic corrigendus eſt *Buſemb.* tenens oppoſitum cum aliis plurimis quos citat, & ſecutus fuerat Dicaſt. *d.*10. *dub.*8. Neque horum ratio aliquid evincit; nam dato, quòd hoc præceptum ſit purè Eccleſiaſticum, cujus tamen oppoſitum conſtat ex di- ctis *n.*594. nihilominus dicendum eſt Eccleſiam poſſe præcipere actum internum, ſaltem indirectè, ſi hic neceſſarius ſit ad actum externum, quem præcipit, debitè ponendum, uti oſtenſum eſt *l.* 1. *à nu.*643. Itaque Eccleſia præcipit Communionem fru- ctuoſam, quæ nempè ſit cibus & vita animæ, ad quod requi- ritur, ut ſit digna.

§.5. Probabilius videtur non ſatisfieri per Communionem 629
etiam materialiter tantùm ſacrilegam, ut ſi quis cum invincibi- li ignorantia communicaſſet in ſtatu peccati mortalis, niſi fortè Sacramentum reviviſcat, antequam ſpecies conſumantur, ſe- cundùm dicta *nu.*200. Quamvis enim in rigore non communi- caſſet ſacrilegè, cùm ſic communicando non peccarit, tamen non communicavit cum fructu, quod fieri vult Chriſtus, & Eccleſia. *Nec obſtat*, quòd finis præcepti non cadat ſub præce- ptum, uti habet commune axioma; *Nam* ſæpè poteſt cadere, uti rectè Suar. *d.*70. *ſ.*2. ſi nempè finis ipſe præcipiatur, ſicque fiat etiam materia legis ſeu res præcepta, & ita hic eſſe, colligimus inde, quia Chriſtus præcipiens Communionem, indicavit hunc finem, dicendo eſſe cibum, eſſe vitam animæ. Quando autem legiſlator ſimul indicat finem legis, etiam hunc præcipit, Platel. *nu.*438. Quando verò finis præcepti dicitur non cadere ſub præceptum, ſenſus eſt, ad ſatisfaciendum præcepto non re- quiri intentionem ſatisfaciendi præcepto, aut attingendi omnes fines, quos fortè habuit præcipiens, cum hoc tamen ſtat, quòd poni debeat illud, quod hic poni voluit.

§.6. Qui in ſua Parochia communicavit ſacrilegè, non vi- 630
detur obligandus, iterum communicare in Parochia, quia præ- ceptum videtur diviſibile, communicandi rectè pro bono ani- mæ, & communicandi in Parochia ad recognoſcendum Pa- ſtorem, hæc autem pars eſt impleta: uti ſi præceptum ſit, ut Horæ devotè recitentur in choro, qui indevotè recitavit in cho- ro, ſatisfacit, ſi domi repetat, quia illam partem præcepti, quæ erat de aſſiſtentia in choro, implevit.

§.7. Ill. Cr. *t.*6. *d.*4. *n.*134. ſupponit à proprio Parocho Com- 631
munionem ſuſcipiendam: Tamb. *in Præcept. Eccl. tr.*3. *c.*4. *n.*1. docet non inveniri præceptum communicandi in Parochia, ſed tantùm ut fiat è manibus Parochi, unde ubicumque à mani- bus Parochi communices, dicit te ſatisfacere; è contrà, ſi in Parochia communices, non è manibus Parochi aut delegati ab eo, dicit te non ſatisfacere: Gob. *t.*4. *n.*68. docet non peccare, qui communicat extra Parochiam, attamen peccare mortaliter ſi non communicet è manibus Parochi vel delegati ab ipſo. Idem dicunt *Bonac. Jordan. Caſtrop.* teſte *Gob. ſuprà & nu.*73. qui omnes provocant ad *Cap. Omnis utriuſque ſexus*, quod retuli *n.*625. in quo tamen non dicitur, ut Communio ſuſcipia- tur in Parochia aut è manu Parochi, ſed declaratio S. Congr. apud Gallem. *ad Trid. ſeſſ.*13. *Can.*9. dicit, ſicut, *Caput Om- nis*, vult, quòd quis proprio Parocho confiteatur, ita à pro- prio etiam Euchariſtiam ſumat: hinc dicendum eſt eſſe obli- gationem gravem communicandi in Parochia, non jure ſcri- pto, ſed uſu & conſuetudine, quam obligatoriam eſſe ſatis de- clararunt, tum citata S. Congr. tum plerique Epiſcopi ſeverè prohibentes in die Paſchatis alibi diſtribui Communionem, ac dum permittunt fieri aliis diebus Paſchalibus, edicunt mentem ſuam eſſe, quòd alibi non ſatisfiat præcepto. Deinde etiam ſatisfacit, qui alibi ex manibus proprii Parochi, vel cum ejus conſenſu extrà Parochiam communicat, poteſt enim ad hoc dare facultatem, dummodò certior reddatur de Com- munione peracta.

§.8. Si quis abſque contemptu & ſcandalo communicet 632
uno vel altero Paſchate extra Parochiam ſine venia Parochi, Tamb. *n.*50. putat non fore mortale, impletur enim ſubſtantia præcepti, & videtur dari parvitas materiæ in hac re. Vide ta- men Decretum S. Congr. *n.* 637. referendum, in quo videtur major obligatio inſinuari.

§.9. Non ſatisfit communicando in Eccleſia Cathedrali, 633
niſi

niſi licentiam dederit Ordinarius vel Parochus, Bonac. Dicaſt. *d.*10.*n.*170. Dian. *p.*9.*t.*9.*R.*64. Lug. *in Reſp. mor. l.*1.*dub.*15. contra *Poſſev. Sà* & alios. Conſequenter Archi-Presbyter Cathedralis non poteſt dare licentiam communicandi extra Parochiam, Tamb. *de Comm. c.*4.*num.*59. quia licèt Eccleſia Cathedralis ſit Superior, & Archi-Presbyter ſit excellior Parochus, tamen ſingulæ Parochiæ habent ſuos terminos, & ſinguli Parochi ſua jura, non aliter ac ſingulæ Diœceſes & ſinguli Epiſcopi pro ſua Diœceſi, quamvis Archi-Epiſcopus ſit illis excelſior.

634 §.10. Si plures ſint ſimul Parochi ejuſdem Eccleſiæ, ſinguli poſſunt licentiam dare alibi communicandi, Tamb. *num.*62. Quamvis autem ad communicandum alibi pro Paſchate ſufficiat conſenſus Parochi rationabiliter præſumptus, uti docet Nav. Rodriq. Averſa *q.*10.*ſ.*4. Tambur. *num.*43. rectè tamen notat Lugo *hic d.*18. *num.*51. non facilè poſſe præſumi, nec ſemper ſufficere, quòd certò daturus eſſet licentiam, ſi peteretur, nam ſi peteretur, jam hoc ipſo recognoſceretur ut Paſtor, & ipſe confuſè cognoſceret Ovem ſuam: ſi autem non petatur, manet rationabiliter invitus, quoad modum & ſubſtantiam, habet enim jus, ut aliquo modo recognoſcatur, & viciſſim recognoſcat Oves ſuas.

635 §.11. Non ſatisfaciunt ſæculares, ſi communicent in Eccleſiis Regularium.. Et quamvis Tamb. *à num.*52. & Moya *t.*4. *q.*4. multa afferant pro oppoſita ſententia, meritò addunt non eſſe practicè probabilem. Sed quoad famulos domeſticos intra ſepta Religioſa habitantes, habet Societas Jeſu expreſſum privilegium in Compendio *v. Familiaris*, §.1. & 2. ideóque hos ſatisfacere, ſi communicent in Templis Societatis, docet abſolutè Illſ. *num.*154. *Nec obſtat*, quòd Sà *v. Euchariſtia*, *n.*9. dicat Congregationem Concilii aliud declaraſſe, & fortè eſt hoc, quod refertur ad *ſeſſ.*13. Trid. *poſt Canones num.* 4. *Nam* declaratio non eſt univerſalis: & notat Dicaſt. *num.*171. tantùm declarare, quid per ſe loquendo, fieri debeat, præſcindendo à privilegiis. E contrà tamen Convictores habitantes in Seminariis noſtris non ideò ſatisfaciunt, ſi apud nos communicent, quia de illis non loquuntur privilegia. Lug. *in Reſp. mor. l.*4. *dub.*33.

636 §.12. Quoad puerperas, ſtatuit *Synodus Colon. ſub Maximil. Henrico pag.* 85. *Ut Paſchalem Communionem domi ſaltem ſumant, neque, donec in Eccleſiam introductæ fuerint, eam differant, niſi Parocho aliud videatur.* Quoad diſcipulos in ſcholis noſtris, Gob. *tr.*4.*n.*77. dicit eos ſatisfacere, ſi ad illos attendant Profeſſores, & in Templo noſtro communicent, *conſuetudine*, inquit, *ferè ubique id obtinente.* Et ita fit etiam, ſaltem in pleriſque hujus Provinciæ locis, uti partim ſcio per me, partim per litteras edoctus ſum hoc anno, prudenter conniventibus Ordinariis, etiam ideò, quia Profeſſores longè faciliùs obſervant defectum, & ad Communionem urgent. Id tamen non videtur extendendum ad Theologos, quorum cura communiter quoad hoc non habetur. Quòd ſi Ordinarii vel Parochi alicubi contradicerent, ſtudioſi eſſent mittendi, ſinguli ad Parochias, in quibus habitant, & in quibus acquirunt quaſi domicilium per voluntatem ibi commorandi majori anni parte, uti oſtendam quando de Matrimonio.

637 §.13. *Nav. Henriq. Azor. Sà*, & alii dicunt non eſſe licitum Regularibus in die Paſchæ Communionem dare ſæcularibus, quamvis alio die in Parochia communicarint vel præſumantur communicaturi, pro quo adducunt declarationem, quæ refertur ad *ſeſſ.*13. Trid. *poſt Canones num.*3. & recenter emanavit alia hujus tenoris.

Mechlinien. miniſtrationis Ss. Euchariſtiæ Sacramenti:

CONquerentibus nonnullis Parochis & dubium infraſcriptum proponentibus in S. Congreg. Conc. Trid.

An PP. Societatis JESU, aliique Regulares poſſint miniſtrare Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum perſonis ſæcularibus à Dominica Palmarum, uſque & per totam Dominicam in Albis. Die 31. Januarii 1682. Sac. Congregatio reſpondit, *Affirmativè*, excepto die Paſchatis: Ita tamen, ut ſæculares ſumentes Euchariſtiam in Eccleſiis Regularium in aliis diebus à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis incluſivè, non ſatisfaciant præcepto Eccleſiaſtico. Et quamvis Suar. Vaſq. Con. Bonac. Dian. Tamb. Eſcob. *l.*20.*n.*440. Caſtrop. *p.*19.*nu.*2. Averſa *q.*10.*ſ.*4. Lugo *d.*18.*num.*50. Dicaſt. *d.*11.*dub.*4. Illſung. *num.*136. putarint per ejuſmodi declarationes hoc ſolùm ſignificari, quòd Communione apud Regulares in die Paſchatis facta non ſatisfiat præcepto, tamen ſtandum eſt verbis, prout jacent; & ideò in hac provincia in noſtris Templis feſto ipſo Paſchatis non ſternitur menſa communicantium: ſi tamen aliquis ad pedem Altaris Communionem petat, non repellitur, ſed ei datur, notatque Laym. in dubio præſumi debere, talem ſatisfeciſſe vel ſatisfacturum eſſe etiam in Parochia.

638 §.14. Vagi & peregrini ſatisfaciunt, communicando ubi volunt, Sanch. *de Matr. l.*3.*d.*33. *num.*17. Caſtrop. *p.* 15. *num.* 10. *Lugo* ſuprà, Platel. *num.*432. & certum eſſe dicit Tamb. *num.*46. quia cùm alibi non acquirant nequidem quaſi domicilium, non fiunt his Parochis ſubditi, proprii autem Parochi cenſentur conſentire, ut, ubi volent, communicent, *Nec obſtat*, quòd *Eugen. IV.* apud Boſco *ſ.* 12. *concl.* 7. concedat peregrinis, ut in ordine ad Communionem Paſchalem cenſeri poſſint in Parochiis acquiſiviſſe, quaſi incolatum, *nam* hoc fuit in gratiam peregrinorum, qui non tenentur iſto privilegio, ſatisfaciunt nihilominus, ubi communicant.

§.15. Quamvis Sacerdos ſatisfaciat pro Communione Paſchali, ubicunque celebret Miſſam, tamen ſi non celebret, tenetur communicare in Parochia, quia quando agit, ut laicus, tenetur præcepto, ut laicus, Lugo *n.*31. Gob. *n.*74. 639

§.16. Ex hoc, quòd alicui detur facultas confitendi, cui volet, non ideò datur facultas communicandi, ubi volet, quia hi actus ſunt diverſi & ſeparabiles, Boſco *concl.*8. 640

§.17. *Eugenius IV.* in Bulla, *Fide digna*, 20. *tom.*1. Bullarii anno 1440. die 18. Julii declaravit, per Paſcha hic intelligi quindecim dies à Dominica Palmarum, uſque ad Dominicam in Albis incluſivè. Hoc tamen tempus per conſuetudinem in aliquibus locis extenditur, uti habet *Buſemb.* Et notat Illſung. *num.*133. ſi feſtum Annunciationis incidat in Sabbatum ante Palmas, communiter annumerari: ſed ſequenda locorum conſuetudo. Deinde aliqui Epiſcopi illud tempus Paſchale extendunt occaſione Miſſionum, uti patet in facultate ſubjecta. 641

FERDINANDUS DEI ET APOSTOLICÆ Sedis Gratiâ Epiſcopus Paderbornenſis & Monaſterienſis, &c.

Devotis nobis & in Chriſto Dilectis Diœceſium noſtrarum è Societate JESU Miſſionariis ſalutem in Domino.

CUm ex parte veſtra nobis humillimè ſupplicatum ſit, pro bono Miſſionis & ampliore animarum meſſe proficuum fore, ut in locis Miſſioni veſtræ ſubjectis Paſchale tempus ad totam Quadrageſimam & quatuordecim dies poſt Paſcha extendatur, ne Miſſio quinque primis acceptabilis pœnitentiæ & ſalutis hebdomadibus cum magno animarum detrimento cogatur interquieſcere, quandoquidem ruſtici in Quadrageſima confeſſi, & Sanctiſſima Euchariſtia refecti vix adigi poſſunt, ut eadem Paſchali tempore iteratò recipiant Sacramenta, ita nos, qui præter animarum ſalutem inſtitutis hiſce Miſſionibus noſtris nihil aliud intendimus, libenter poſtulatis veſtris acquievimus, ut iis dumtaxat locis, quibus per Quadrageſimam exercebitur Miſſio, pro Paſchate tempore ſupradicto poſſint ſubditi noſtri & Exomologeſin facere delictorum, & Sacram Synaxin devotè percipere.

In quorum fidem haſce manu noſtra ſuſcriptas & ſigillo noſtro communitas dedimus. In Aula & Reſidentia noſtra Neuhauſana 6. Febr. 1681.

Ferdinandus.

§.18. Si quis prævideat ſe toto tempore Paſchali impediendum, Suar. Az. Bon. Regin. Averſ. *q.*8.*ſ.*3. §. *Quintò*, Dicaſt. *d.*10.*n.*155. dicunt non teneri prævenire, quia needum urget præceptum, neq; tum poteſt illi ſatisfacere, poſteà enim adhuc teneretur communicare in Paſchate, ſi ceſſaret impedimentum, uti communiùs tenent AA. cum Platel. *num.*430. contra Dian. *p.*3.*tr.*4.*R.*42. & alios hoc negantes, quorum ſententiam Suar. *d.*70.*ſ.*2. agnoſcit eſſe probabilem: Quidquid ſit de hoc, alii cum Suar. Lugo *d.*17.*num.*76. Caſtrop. *p.*15. *num.*8. Bernal *n.*76. Burgh. *cent.*2.*caſ.*75. Platel. *num.* 433. Illſ. *num.* 137. probabiliùs dicunt hoc præceptum Communionis Paſchalis eſſe virtualiter duplex, & continere imprimis præceptum communicandi ſemel in anno; deinde communicandi circa Paſcha, quod partiale præceptum etiam graviter obliget, ſitque magni momenti propter venerationem feſti, & commemorationem tum Cœnæ Domini, tum cruenti in Cruce Sacrificii circa illud tempus peracti: hinc inferunt eum, qui ſemel eo anno communicaſſet vel eſſet communicaturus, non teneri prævenire, qui autem nec ante communicaſſet nec poſteà habiturus eſſet occaſionem, teneretur prævenire, ut ſatisfaceret præcepto Communionis annuæ: & ita etiam docet Amic. *d.*39.*num.*41. Addit Platel. *num.*435. etiam teneri prævenire, ſi prævideat ſe priùs diu poſt Paſcha habiturum occaſionem, quia Eccleſia videtur etiam ideò determinaſſe Paſcha, ne Communio nimis diu differatur. Varii autem variè ſtatuunt terminum hujus anni, Vaſq. Caſtrop. & alii numerant à 1. Januarii: alii à Communione ultima: *Eug. IV.* ſuprà dicit Eccleſiam ſtatuiſſe à Paſchate ad Paſcha; & ita etiam numerant Suar. Con. Laym. Bon. oſtenditque rectè Illſ. *n.*133. non eſſe numerandum à die lapſus in peccatum. Quomodocumque autem numeretur, non poteſt per unicam Communionem ſatisfieri pro duobus annis, quia Eccleſia ſingulis annis unam Communionem aſſignat, Borgia *in QQ. Mor. q.*10. 642

§.19. Qui prævidet ſe impediendum in ſecunda ſeptimana, tene- 643

tenetur prævenire in prima, quia tunc urget præceptum, & certò poteſt utrique partiali præcepto tunc ſatisfacere, *Suar.* & *Illſ.* ſuprà.

644 §.20. Si quis ex malitia vel impotentia non communicarit in Paſchate, S. Anton. Vict. Tolet. Medin. Gran. Præpoſ. Valent. Henriq. aliique cum Dian. *p.3.tr.4.R.41.* dicunt non obligari illo anno, quia Communio videtur per præceptum fuiſſe alligata iſti determinatè tempori, uti obligatio audiendi Miſſam vel jejunandi alligatur certę diei, qua tranſacta non eſt amplius obligatio: & hanc ſententiam vocant probabilem Dicaſt. *num.*136. & Illſ. ſuprà. Probabilior tamen eſt, & in praxi ſequenda oppoſita, quam tenent S. Thom. Nav. Suar. Vaſq. Az. Con. Silv. Fagund. Laym. Hurt. Lugo *a num.*63. Bernal. *nu.*75. Averſa *ſ. Quartò*, *Illſ. & Platel.* ſuprà: Ratio eſt, tum quia tempus Paſchale eſt deſignatum, non ad terminandam, ſed ad urgendam obligationem, quod colligitur ex verbis præcepti, nam dicit, ad minùs in Paſcha; tum etiam quia hęc videtur eſſe duplex præceptum, uti antè dictum eſt, imprimis Communionis annuæ; deinde ut fiat circa Paſcha, quamvis autem hoc poſterius non poſſit amplius impleri, tamen prius, ſi ante hac impletum non eſt, adhuc impleri poteſt, ergo etiam debet; ſicuti ſi ex pœnitentia debeas jejunare die Veneris, vel feſto trium Regum ſolvere debitum, quamvis tum negligas, vel non poſſis, teneris tempore inſequente: probatque idem Card. *in* 1.*criſ d.*52. dicens eſſe moraliter certum, quamvis *Illſ.* putet eſſe ad ſummum probabilius. Putant autem Lugo *numer.*69. & Bernal *num.*76. poſt neglectum tempus Paſchale non eſſe novam culpam, ſi Communionem diù differat, dummodò ante ſequens Paſcha communicet, quia tempus Paſchatis amplius obſervari non poteſt, & Communio annua non determinat ſibi potiùs hoc, quàm illud tempus, ſed probabilius contradicunt Suar. Vaſq. Averſ. Platel. *num.* 434. quia Eccleſia videtur etiam ideò determinaſſe Paſcha, ne diutiùs differatur, & ideò etiam Superiores Eccleſiaſtici urgent, ut ſi quis in Paſchate non communicarit, ſtatim faciat, quantùm poteſt.

De pœna privationis ſepulturæ, ſi negligatur Communio Paſchalis dicetur *lib.*7. quando de cenſuris, & de privatione ſepulturæ.

645 Q.118. *An & quando Communio danda ſit pueris?* R. Colligetur ex ſeqq.

§.1. Infantes etiam ante uſum rationis poſſent cum fructu Euchariſtiam ſuſcipere, quia per Baptiſmum ſunt Oves Chriſti, capaces nutritionis & augmenti gratiæ, uti habet communis cum Dicaſt. *d.9.d.*11. contra *Maj. Sot. Cathar.* & alios apud Suar. *d.62.ſ.4.* Et ita legimus in primitiva Eccleſia eis datam eſſe Communionem, uti referunt Trid. *ſeſſ.21.c* 4. & Lug. *d.13.ſ.*2. Nunc tamen dari non debet, ſaltem in latina Eccleſia, S. Th. *q.*80.*a.*9. Averſ. *q.8.ſ.*1.*§. Tertiò*, Et hoc eſſe illicitum colligimus ex ipſo non uſu, & communi ſenſu in Eccleſia. *Dixi*, in latina, nam teſtatur Arcud. *l.3.c.*40. Græcos infantibus (quia ſpecies panis ſumere non poſſunt) inſtillare ſpecies vini, ſaltem madefacto digito Sacerdotis; quod licèt Eccleſia non damnet, tamen nunc etiam non approbat.

646 §.2. Quamvis uſus habeat, ut pueri non communicent ante annum decimum vel undecimum, tamen ut communicent, non requiritur certa ætas, ſed ſufficit illa, cui conjuncta eſt capacitas diſcernendi hunc cibum ſpiritualem à corporali; uti colligitur ex illis, quæ congerit J Sanch. *d.*26. Unde qui judicatur capax abſolutionis Sacramentalis abſolutè accipiendæ, potiùs eſt capax Communionis, cùm ad hanc minus prærequiratur: Et rectè notat Averſ. *ſ.*2. intra latitudinem ætatis à 10. ad 14. annum debere pueros ad Communionem admitti; quòd autem attinet ad ætatem, qua obligentur, rectè notat priùs obligari ad Miſſam, ad abſtinendum à carnibus, ad Confeſſionem quàm Communionem, & quamvis admitti poſſint, non ideò ſtatim eſſe obligationem, ſed tum teneri pueros, quando à parentibus vel Parocho fuerint moniti.

647 §.3. Pueris, quamvis antehac non communicarint, dandum eſt Viaticum, niſi alicubi ſit contraria conſuetudo, Suar. Laym. Lug. *n.*37. Bern. *d.34.n.*91. Averſ. *ſup.* Dicaſt. *d.* 10. *à n.*110. Tamb. Lohn. aliique. Conſentiunt *Diana* & alii, licèt vix ſeptimum vel octavum annum ſint egreſſi, dummodò inſtrui poſſint, quia ſunt capaces talis Sacramenti, & ſæpè indigent effectu illius: cùmque præceptum divinum obligans determinatè ad Viaticum nihil committat judicio Eccleſiæ vel Confeſſarii circa ætatem, neque tum expectari poſſit plenior uſus rationis, non eſt ratio, cur non obligentur ſtatim, ſi habeant plenam cibi hujus ſpiritualis diſcretionem. Unde audiendi non ſunt *Ochagav. Gran. Murat. Hurt.* aliique, qui ejuſmodi obligationem abſolutè negant: Nec *Vaſq.* qui abſolutè dicit non eſſe licitum tali puero dare Viaticum: Nec *Nav.* qui dicit eſſe licitum, conſulitque fieri, ſed putat non eſſe obligationem.

648 §.4. In dubio, an puer habeat plenum uſum rationis, rectè docent Lugo *num.*40. Dicaſt. *num.*121. Dian. *p.10.t.16.R.*36. Tamb. *de Comm. c.5. num.*14. poſſe dari Viaticum, quia certò proderit: tamen addunt non eſſe obligationem dandi, quia in dubio eſt poſſeſſio pro libertate contra legem; ſed in hoc ultimo contradicit Bernal. ſuprà, dicens ſi poſſit, etiam debere dari: hinc Schil. *tr.6.n.*21. abſolutè negat eis dandum, ob periculum irreverentiæ, ſed tenenda eſt una è prioribus ſententiis.

§.5. *S. Antonin. Caſtrop.* aliique graviſſimi AA. cum J. 649
Sanch. *d.*26. rectè evincunt, pueros ſeptennium egreſſos, aut etiam ante ſeptennium, ſi diſcernant hunc cibum ſpiritualem, per ſe loquendo, teneri præcepto Communionis Paſchalis, niſi proprius Sacerdos judicet differendum, cui hoc dijudicandum committit Concilium Lateran. *n.*625. relatum, cùm enim Eccleſia non determinet ætatem, ſed tantùm prærequirat annos diſcretionis, & S. Th. *q.80.art.9. ad* 3. dicat hoc Sacramentum poſſe conferri pueris habentibus aliquem uſum rationis, quando anni diſcretionis adſunt, etiam adeſt, per ſe loquendo, obligatio præcepti. Rectè tamen notat Lugo *num.*36. non obligari nunc hoc ipſo, quòd hunc cibum ſpiritualem diſcernant à corporali, quod probat Dicaſt. à *num.*103. ex uſu & praxi Eccleſiæ interpretante hoc præceptum, & non ideò ſtatim pueros admittente ad Communionem. Quamvis autem Eſcob. *l.*20. *num.*85. citans *Navar. & Cordub.* abſolutè dicat uſum habere, ut non obligentur ante pubertatem, id eſt, maſculi ante 14. fœminæ ante 12. annum, tamen alii communiter & meliùs dicunt, attendendum eſſe, non ad annos præcisè, ſed potiſſimùm ad maturitatem judicii, & ſpem reverentiæ debitæ ab illis exhibendæ. Addit Lugo *num.* 39. tempus hujus obligationis non incipere pueris in indiviſibili, ſed potiùs eſſe multos, quibus licitè poſſet dari hoc anno Communio, & tamen licitè differri poſt unum, aut etiam ſecundum, Suar. *d.* 70. *ſ.*1. & Amic. *d.29. nu.*71. ut nempe meliùs ſe præparent, & cum majori reverentia accedant; obligantur tamen parentes, aut alii, qui ſunt loco parentum, curare, ut interrogentur proprii Sacerdotes.

§.6. Per proprium Sacerdotem, ad cujus conſilium remit- 650
titur pro differenda quandoque Communione Paſchali, ſecundùm Dicaſt. *num.*90. intelligitur Parochus, vel qui cum illo ordinariam juriſdictionem habet; nihilominus *Suar.* ſuprà, *Buſemb.* & alii communiſſimè loco proprii Sacerdotis, utuntur nomine Confeſſarii, & ſic videtur habere uſus, ex conſenſu ac tacita approbatione Parochorum, unde Bernal *num.*64. dicit, ſi puer non indigeat Confeſſione, nec habeat Confeſſarium, quem interroget, poſſe ſtare determinatione parentum, vel eorum, qui ſunt loco parentum.

Q.119. *Quomodo ſit inſtruendus, qui prima vice vult communicare?* Reſp. Hoc modo:

1. *Quid eſt Communicare?* Reſp. Eſt Sacramentum Altaris, ſive Sacratiſſimam Euchariſtiam ore excipere, & in ſtomachum deglutire, in eum finem, ut ſit ſpiritualis refectio animæ noſtræ.

2. *Quid accipimus in Communione?* Reſp. Chriſtum Dominum.

3. *Quid intelligis per Chriſtum Dominum?* Reſp. Filium Dei, ſive ſecundam Perſonam factam hominem.

4. *Eſtne Chriſtus ubique?* Reſp. Secundùm Divinitatem eſt ubique, ſecundùm Humanitatem non eſt ubique, ſed tantùm in cœlo ad dexteram Dei Patris & in terra in Sacramento Euchariſtiæ.

5. *Quandonam eſt præſens in Sacramento Euchariſtiæ?* Reſp. Poſt verba conſecrationis, quæ proferuntur ſtatim ante elevationem hoſtiæ, & calicis.

6. *Quid eſt ſub hoſtia & in calice ante & poſt prolata verba conſecrationis?* Reſp. Ante prolata verba, eſt tantum panis in hoſtia, & tantùm vinum cum admixtione parva aquæ in calice: ſed poſt prolata verba, in hoſtia eſt totus Chriſtus, cum Divinitate & Humanitate, cum corpore & anima, cum Carne & Sanguine, & nihil panis eſt amplius ibi, ſed tantùm ſunt ſpecies, figura, color, odor, ſapor panis. In calice autem eſt idem totus Chriſtus cum Divinitate & humanitate cum corpore & anima, cum Carne & Sanguine, & nihil vini eſt amplius ibi, ſed tantùm ſunt ſpecies vini, uti ante dictum eſt de pane, nam panis & vinum convertuntur in Corpus & Sanguinem Chriſti; quia tamen totus Chriſtus, vivus ſicuti eſt in cœlo, ita etiam eſt ibi, hinc non tantùm Corpus eſt in hoſtia, & non tantùm Sanguis in calice, ſed & in hoſtia & in calice ſunt illa omnia quæ dixi.

7. *Tamen non videmus Chriſtum ibi, ſed omnia apparent, ſicuti antea: & quomodo eſt poſſibile, ut tantus homo ſit ſub tam parvis ſpeciebus?* R. Quamvis non videamus, hoc credimus; & multa non videmus, quæ tamen credimus: hoc autem totum fit per Omnipotentiam divinam, cui nihil eſt impoſſibile.

8. *Unde ſumus certi, quòd hoc ita ſit, ita, ut hoc poſſimus firmiter credere?* R. Inde ſumus certi, & ideò firmiter credimus, quia Deus dixit, qui nec poteſt falli nec fallere, nec errare, nec mentiri, cùm ſit infinita veritas.

9. *Unde ſcimus, quod Deus hoc dixerit?* R. Scimus ex Evangelio in multis locis; & nobis eſt ſatis, quòd ita nos doceat Eccleſia

clesia Catholica, quæ eſt magiſtra veritatis, & cui Deus appromiſit aſſiſtentiam Spiritus S. in illis docendis, quæ credere debemus.

10. *Quid eſt in ſcypho illo, quem cuſtos porrigit poſt Communionem?* Reſp. Eſt tantùm vinum, quod ideò ſumitur, ut ſi quæ particulæ ſacræ hoſtiæ adhæſiſſent linguæ vel palato, ſic deglutiantur: hinc oportet facere, quantum fieri poteſt, ut hoſtia priùs deglutiatur, & tum illud vinum ſequatur. Si tamen aliquis non velit, poteſt non ſumere illud vinum.

11. *Quomodo debeat aliquis eſſe diſpoſitus, ut dignè communicet?* Reſp. Quoad corpus, debet eſſe jejunus à media nocte, ita, ut nihil cibi vel potus ſumpſerit, nequidem guttulam aquæ: non obeſt tamen, ſi ſalivam ſuam deglutiverit, aut ſanguinem, ex capite vel gingiva defluentem. Quoad animam autem, debet eſſe liber ab omni peccato mortali, & ſi aliqua mortalia anteà commiſerit, debet omnia eſſe integrè confeſſus cum vero dolore & propoſito, & ab iis eſſe abſolutus: qui enim communicant in ſtatu peccati mortalis, fiunt fratres Judæ, & committunt graviſſimum ſacrilegium.

12. *Quid ſi aliquis haberet ſola venialia?* Reſp. Non peccaret communicando cum illis, dummodò non habeat actualem affectum ad illa: ſed quò aliquis meliùs ſe diſponit, & conſcientiam magis expurgat etiam à venialibus, eò majorem per Sacramentum Euchariſtiæ gratiam obtinet.

652 13. *Quænam eſt optima præparatio ad Communionem?* Reſp. Præter puritatem animæ, de qua jam dictum eſt, optima præparatio eſt, elicere, imprimis actus *Fidei*, etiam circa hanc Chriſti præſentiam in Euchariſtia: Deinde actus *Spei* vitæ æternæ, & deſiderii dignè ſuſcipiendi Chriſtum: maximè autem actus ardentiſſimi *amoris* erga Jeſum, volentem ſe nobis benignè communicare. Formulas horum actuum habebis in tuis libellis.

14. *Quid poſt Communionem eſt faciendum?* Reſp. Cum omni modeſtia & reverentia recedendum ad locum ſuum; ibi renovandi actus amoris erga Chriſtum, quem jam præſentem amplectemur. Gratias agemus ipſi, proponemus ei noſtras neceſſitates, petemus gratias & auxilium pro omnibus actionibus noſtris. In prima autem hac Communione, & etiam quandoque in ſequentibus, petemus ſingulariter, tum ut non permittat nos unquam indignè communicare, tum ut in fine vitæ habeamus gratiam illum dignè ſuſcipiendi pro Viatico ad æternitatem; prætereà die, qua communicavimus, erimus ſpecialiter addicti operibus devotionis, non negligemus Concionem, Veſperas vel Completorium.

15. *Quamdiu oportet abſtinere ab expuendo poſt ſumptam Euchariſtiam?* Reſp. Si quis bene deglutiverit hoſtiam, maximè, ſi etiam ſumpſerit vinum pro ablutione, poſſet ſtatim poſt expuere: expedit tamen propter reverentiam & ad cavendum ſcandalum continere ſe ſaltem ad unum Miſerere.

16. *Quamdiu ergo abſtinendum eſt à cibo vel potu alio ſumendo?* Reſp. Poſſet ſtatim poſt ſumi, ſed expedit ſaltem ad quadrantem expectare.

17. *Quare laici non ſumunt Chriſtum ex Calice ſub ſpeciebus vini?* Reſp. Quia Chriſtus hoc non præcepit, & Eccleſia non permittit propter graves cauſas, quas habet; ſed nec opus eſt, nam laici æquè multum accipiunt ſub ſolis ſpeciebus panis, cum accipiant totum Chriſtum, ſicut ante dictum eſt.

18. *Quandonam tenemur communicare?* Reſp. Imprimis omni anno circa Paſcha, nempè intrà 15. dies numerando 8. ante, & 8. poſt Paſcha. Deinde in fine vitæ, quando adeſt periculum mortis.

653 *Notandum*, quòd, cùm pueri per ætatem non habeant judicium, quo ſufficienter æſtiment hoc diviniſſimum Sacramentum, raro admittendi ſint ad Communionem, & non niſi quando aviditatem, & ſpiritualem quandam famem oſtendent, ac ſe diligentiùs ſolito præpararint, ne frequentia paulatim gignat contemptum & quoddam faſtidium.

654 Q. 120. *An & quando Communio danda ſit amentibus, ſemifatuis, phreneticis, energumenis, ſurdis & mutis?* R. Colligetur ex ſeqq.

§. 1. Perpetuò amentes, ſi baptizati ſint, poſſent cum fructu ſuſcipere Euchariſtiam, nam æquiparantur infantibus, de quibus *n.* 645. dictum eſt: attamen non legitur datam eſſe illis Euchariſtiam; nec dari debet, inquit S. Th. *q.* 80. *art.* 9. in O, quia id prohibet Rituale Pauli V.

655 §. 2. In dubio, an adulti amentes utantur ratione, Schild. *t.* 6. *n.* 23. dicit non eſſe dandum Viaticum, ſed Gob. *t.* 4. *n.* 173. 417. & 418. meliùs dicit eſſe dandum, quia in dubio favendum eſt potiùs homini, pro quo inſtitutum eſt Sacramentum, cùm certò ipſi proſit, & probabiliter poſſit etiam cauſare primam gratiam, ſi fortè homo ille in mortali eſſet, de quo ſaltem attritionem habuiſſet.

656 §. 3. Illis, qui uſum rationis habuerunt, nec ſciuntur amiſiſſe in mortali, dandum eſt Viaticum, S. Th. *ſuprà*, & Catech. Rom. *de Euch. c.* 11. *n.* 2. Requirunt tamen, ut priùs oſtenderint devotionem ad illud, ſed Gob. *n.* 135. abſolutè dicit dari poſſe, quia cenſendi ſunt voluiſſe, & probabile eſt in eo caſu ſufficere voluntatem interpretativam ſecundùm dicta *nu.* 170. Ideoque etiam Dicaſt. *d.* 9. *n.* 183. plùs non requirit, quàm quòd aliquis ante amentiam bene vixerit, & bonus vir ſit habitus. Addunt Villal. & Tamb. *de Comm. c.* 4. *num.* 4. contra Baunium, etiam aliquoties dari poſſe, præſertim ſi aliquam reverentiæ ſpeciem retineat. Hoc ipſo autem, quòd neſcias amiſiſſe uſum rationis in mortali, præſume eſſe in gratia, quia potuit vel ſine ulla vel cum levi tantùm culpa amiſiſſe, Gob. *nu.* 151. cum communi. E contrà, ſi certò ſcias paulò poſt mortale incidiſſe in amentiam, nec habes poſitiva fundamenta pœnitentiæ, ſemel malus præſumitur ſemper malus, hinc non erit illi danda Communio. Gob. *n.* 154.

§. 4. Si moribundus nullum exhibeat ſignum doloris de peccatis, ſed tantùm conqueratur de doloribus corporis, attendi debet, an omnibus conſideratis cenſeatur compos mentis, ſi enim cenſeatur compos, dandum non eſt Viaticum, ſed habendus eſt pro impœnitente: Si non cenſetur compos, dari debet, niſi poſitivè conſtet eſſe in mortali, ſecundùm jam dicta. 657

§. 5. Adulti, ſi ſint ſemifatui, vel debilem rationis uſum habeant, obligantur præcepto Communionis Paſchalis, ſi judicentur capaces abſolutionis, & abſit periculum irreverentiæ, S. Th. *ſuprà*, Tamb. *n.* 4. Bernal. *d.* 44. *n.* 66. Lugo *d.* 13. *ſ.* 5. Gob. *n.* 138. dicens ita ſentire omnes, Dicaſt. *d.* 10. *à n.* 122. in his enim non eſt, cur expectetur plenior uſus rationis, ut ſit in pueris, cùm in prioribus non ſit ſpes plenioris uſus: Et quod de ſemifatuis dictum eſt, magis valet de planè fatuis tẽpore lucidi intervalli: additque *Gob.* ſe daturum ſemifatuis etiam omni menſe. 858

§. 6. Si quis, non quidem perpetuò, attamen à longo tempore hactenus ſtultus, cum aliis accedat ad ſcamnum communicantium, putat J. Sanch. *d.* 38. *n.* 9. præſumi poſſe habere lucidum intervallum, ideòque dari poſſe Communionem, ſed rectè contradicit Gob. *n.* 136. quia ſtulti agunt, uti ſimiæ, quod ab aliis fieri vident. 659

§. 7. Phrenetico aut deliranti, ſive ex mania ſive ex morbo, ſi quando alligatur, accipiat cibos, debet etiam alligato dari Viaticum, S. Th. Averſa *q.* 8. *ſ.* 1. §. *Quartò*, Sanch. Dian. Gob. *n.* 115. Si dubites, an reverenter ſuſcepturus ſit, proba in hoſtia non conſecrata; ſi non ſuccedat in una, proba in altera etiamque pluribus, & ſi aliquam reverenter ſuſcipiat, da etiam conſecratam, *Laym. Caſtrop. Dian. Gob.* 660

§. 8. Quamvis aliquis in phreneſi dicat ſe nolle Viaticum, eſt nihilominus dandum, ſi probabiliter præſumatur voluiſſe, & abſit periculum irreverentiæ, uti dictum eſt *n.* 176. 661

§. 9. Energumeni, etiamſi propter peccata prius commiſſa obſideantur à dæmone, poſſunt poſt pœnitentiam cum fructu Euchariſtiam ſuſcipere, S. Th. *ad* 2. J. Sanch. *d.* 38. Averſa §. *Quintò*, Lugo *n.* 67. Dicaſt. *d.* 9. *à n.* 206. Rayn. *in Heterocl. ſpirit. tom.* 16. *ſ.* 1. *p.* 4. *num.* 44. Ratio eſt, quia, quamvis in primitiva Eccleſia non fuerit uſitatum, ideòque fieri non debere dixerit S. Dionyſ. *de Eccleſiaſt. Hierarch. cap.* 3. tamen non ideò nunc eſt prohibitum, præſertim poſt Conc. Arauſicanum I. quod Can. 14. ita habet: *Energumeni jam baptizati, ſi de purgatione ſua curent, & ſe ſolicitudini Clericorum tradunt, monitiſque obtemperant, omnimodis communicent, Sacramenti ipſius virtute, vel muniendi ab incurſu dæmonii, quo infeſtantur, vel purgandi, quorum jam oſtenditur vita purgatior.* Pro hoc etiam authoritatem SS. Caſſiani & Proſperi adducit Dicaſt. *ſuprà*: ex quibus inferunt Laym. & Gob. *à num.* 148. crebrò illis dari poſſe, ſi hoc ad ſolatium ſpirituale conducat, maximè autem dari debere pro Viatico & Paſchate, quamvis dæmon impediat, quominus profiteatur Chriſtum præſentem, *Laym. Gob. Lohner.* Semper tamen abeſſe debet periculum irreverentiæ. 662

§. 10. Adultus, à nativitate ſurdus & mutus, eſt capax Euchariſtiæ, quia inſtrui poteſt per ſigna, ut ſciat hunc ſpiritualem cibum diſcernere à corporali, ut exempla docent, Sanch. Dian. Laym. Caſtrop. Gob. *tr.* 4. *caſ.* 7. qui addunt dandam in Paſchate & articulo mortis: an autem ſæpiùs, decernet Confeſſarius pro ratione intelligentiæ, modeſtiæ, pietatis, & aliorum, quæ in eo advertet. E contrà ſi à nativitate ſit ſimul mutus, ſurdus & cæcus, cenſendus eſt veluti infans aut perpetuò amens, cùm nullo modo inſtrui poſſit, vel reſcire de hoc Myſterio, unde illi non debet dari Euchariſtia, *Gob. Lohner.* Denique ſi poſt uſum rationis & inſtructionem aliquam factus eſſet ſurdus, mutus & cæcus, ſecundùm *Lohner*, dari poſſet illi ſola Extrema Unctio; ſed non video, cur non etiam Euchariſtia, ſaltem pro Viatico. 663

Q. 121. *Quid notandum ſit circa Communionem quotidianam?* Reſp. Authores fuerunt in hoc puncto valdè diviſi, teſte Rhodes *d.* 1. *q.* 4. *ſ.* 1. §. 2. & 3. Et ideò J. Sanch. *d.* 22. adducit plures quàm 40. qui abſolutè diſſuadebant; è contrà alios valdè multos, qui Communionem quotidianam abſolutè ſuadebant, cum quibus ipſe tenet, quamvis, inquit, aliquis ſine ſpeciali devotione, etiam ex ſola conſuetudine accederet. Idem tenuerunt multi Hiſpani apud Card. *in* 1. *criſi d.* 66. *c.* 1. ſed dicen- 664

dum eſt cum S.Th.*q.80.art.*10. Suar. *d.69.ſ.*4. Boſco *ſ.*10.*concl.* 10. Rayn. ſuprà aliiſque nunc communiter, quamvis unicuique expediat quotidiana Communio, ſi adſit ſtatus gratiæ, actualis devotio & debita reverentia, tamen, quia difficile eſt, ut omnes, præſertim ſæculares, iſta quotidie habeant, hinc quotidiana Communio, abſolutè loquendo, non expedit omnibus indifferenter, ſed hoc relinquendum eſt judicio prudentis Confeſſarii; abſolutè autem omnibus adultis convenit valdè frequens. Declaravit hæc omnia ſufficienter S. Congreg. approbante Innocentio XI. in Decreto, quod ſubjicio.

665 DECRETUM

Circa Communionem Quotidianam,

Datum Romæ 12. *Februarii* 1679.

CUm ad aures Sanctiſſimi D. N. fide dignorum teſtimonio pervenerit, in quibuſdam Diœceſibus vigere uſum quotidianæ Communionis, etiam in feria ſexta Paraſceve, & ſimul affirmari eandem quotidianam Communionem præceptam eſſe à jure Divino, quin etiam in illius adminiſtratione aliquos abuſus inoleviſſe; videlicet, quòd aliqui, non in Eccleſia, ſed in privatis Oratoriis, & domi, imo cubantes in lecto & non laborantes ulla gravis infirmitatis nota, ſumant Sacroſanctam Euchariſtiam, quam argentea theca incluſam in crumena, aut ſecretò illis deferunt Sacerdotes ſæculares aut regulares; aliique in Communione accipiant plures formas ac particulas, vel grandiores ſolito; ac tandem quis confiteatur peccata venialia ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo aut Ordinario. Cùm autem hæc Sanctiſſimus conſideranda commiſerit S. Congregationi Cardinalium Concil. Tridentini interpretum, eadem S. Congregatio prævia matura diſcuſſione ſuper prædictis unanimi ſententia ita cenſuit: Etſi frequens, quotidianuſve Sacroſanctæ Euchariſtiæ uſus a SS. Patribus, fuerit ſemper in Eccleſia probatus, nunquam tamen, aut ſæpius illam percipiendi aut ab ea abſtinendi, certos ſingulis menſibus aut hebdomadibus dies ſtatuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præſcripſit, ſed quaſi humanam infirmitatem ſecum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet, tantùm indicavit, cùm inquit: Optaret quidem Sacroſancta Synodus ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes Sacramentali Euchariſtiæ perceptione communicarent; idque non immeritò; multiplices enim ſunt conſcientiarum receſſus, variæ ob negotia ſpiritus alienationes, multæ è contrà gratiæ, & Dei dona parvulis conceſſa: quæ cùm humanis oculis ſcrutari non poſſimus, nihil certè de cujuſque dignitate atque integritate, & conſequenter de frequentiore aut quotidiano vitalis panis eſu poteſt conſtitui. Et propterea, quod ad negotiatores attinet, frequens ad ſacram alimoniam percipiendam acceſſus, Cõfeſſariorum ſecreta cordis explorantium judicio eſt relinquendus, qui ex conſcientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem proceſſu laicis negotiatoribus & conjugatis, quod proſpicient eorum ſaluti profuturum, id illis præſcribere debebunt. In conjugatis autem hoc amplius animadvertent, cùm Beatus Apoſtolus nolit eos invicem fraudari, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacent orationi, eos ſeriò admoneant tantò magis ob Sacratiſſimæ Euchariſtiæ reverentiam continentiæ vacandum, purioriqne mente ad cæleſtium epularum Communionem eſſe conveniendum. In hoc igitur Paſtorum diligentia potiſſimùm invigilabit, non ut à frequenti aut quotidiana Sacræ Communionis ſumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut ſumendi dies generaliter conſtituantur, ſed magis quid ſingulis permittendum per ſe aut Parochos ſeu Confeſſarios ſibi decernendum putet; illudque omninò provideat, ut nemo à Sacro Convivio, ſeu frequenter ſeu quotidiè acceſſerit, repellatur; & nihilominus det operam, ut unuſquiſque dignè pro devotionis & præparationis modo rariùs aut crebriùs Dominici Corporis ſuavitatem deguſtet. Itidem Moniales quotidiè Sacram Communionem petentes, admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis inſtituto præſtitutis communicent; Si quæ verò puritate mentis eniteant, & fervore ſpiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidiana Sanctiſſimi Sacramenti perceptione videri poſſint, id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confeſſariorum diligentiam; opera quoque Concionatorum uti, & cum eis conſtitutum haberi, ut cùm fideles ad Sanctiſſimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, ſtatim de magna ad illud ſumendum præparatione orationem habeant, generatimque oſtendant, eos, qui ad frequentiorem aut quotidianam ſaluti feri cibi ſumptionem devoto ſtudio excitantur, debere, ſive laici negotiatores ſint, ſive conjugati, ſive quicumque alii, ſuam agnoſcere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti ac Divini judicii formidine diſcant cœleſtem menſam, in qua Chriſtus eſt, revereri; Et ſi quando ſe minùs paratos ſenſerint, ab ea abſtinere, ſeque ad majorem præparationem accingere. Epiſcopi autem, in quorum diœceſibus viget hujuſmodi devotio erga Sanctiſſimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eamque ipſi adhibito prudentiæ, & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio poſtulati ſibi maximè perſuadebunt, nulli labori aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentiæ, & ſcandali ſuſpicio in veri & immaculati Agni perceptione tollatur, virtuteſque ac dona in ſumentibus augeantur. Quod abundè continget, ſi ii, qui devoto hujuſmodi ſtudio divina præſtante gratia tenentur, ſeque Sacratiſſimo Pane frequentiùs refici cupiunt, ſuas vires expendere, ſeque probare cum timore & charitate aſſueverint: Quibus Chriſtum Dominum, qui ſe fidelibus manducandum, & ſe pretium in morte tradidit, atque in Cæleſti Regno ſe præmium eſt daturus, precatur Sacra Congregatio, ut ſuam opem ad dignam præparationem & ſumptionem largiatur. Porrò Epiſcopi & Parochi ſeu Confeſſarii redarguant aſſerentes Communionem quotidianam eſſe de jure divino, doceant in Eccleſiis ſeu Oratoriis privatis, ex diſpenſatione ſeu privilegio Pontificis de manu Sacerdotis ſumendam Sanctiſſimam Euchariſtiam, nec eam ullo modo deferendam in crumena, aut ſecretò ad exiſtentes domi, vel cubantes in lecto, quàm ad infirmos, qui ad illam ſuſcipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, ſi ab Eccleſia deferatur, publicè & cum pompa juxta formam Ritualis Romani. Si verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem in feria ſexta Paraſceve, Miſſalis Rubricæ & Eccleſiæ Romanæ uſus ſerventur; Inſuper admoneant nulli tradendas plures Euchariſtiæ formas ſeu particulas, neque grandiores, ſed conſuetas. Non permittant, ut venialium Confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo aut Ordinario. Si Parochi, & Confeſſarii, etiam regulares, aut quicumque alii Sacerdotes ſecus egerint, ſciant Deo Optimo Maximo rationem reddituros eſſe, neque defuturam Epiſcoporum & Ordinariorum juſtam ac rigoroſam animadverſionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis JESU, facultate ipſis Epiſcopis & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apoſtolicam ſpecialiter attributa.

Et facta de præmiſſis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas Sua approbavit, ac præſens Decretum typis dari ac publicari voluit. In quorum, &c.

Idem dudum ante expreſſerat Inn. III *de Myſt. Miſſ. lib.*4. 666
*cap.*42. *Dixerit ergo quiſquam communicandum eſſe quotidie, dixerit alius quotidie communicandum non eſſe*, ſubjungit ipſe mentem ſuam, & ait: *faciat unuſquiſque, quod piè crediderit faciendum*. Pro quo adducit hæc verba S. Auguſt. quæ referuntur *Cap. Quotidie*, 13. *de Conſecr. diſt.* 2. *Quotidie Euchariſtiam ſuſcipere, nec laudo nec vitupero, omnibus tamen Dominicis communicandum ſuadeo*. Qui autem pro quotidiana Communione voluerit ſententias PP. legat Salmeronem *in Evang. tom.*9.*t.*41. qui volet rationes, videat *J. Sanch.* ſuprà, ubi egregie tuetur uſum, & probat fructum quotidianæ Communionis, confutatque omnia, quæ communiter opponuntur. E contrà qui volet authoritates & rationes pro uſu minùs frequente, videat Lugonem *d.* 17. & Dicaſt. *d.*9. *dub.* 18. qui rem illam optimè tractant. Decretum autem relatum rectè exponit *Garden.* ſuprà, & ex illo reprobat omnes ſententias, tum nimium approbantes, tum nimium damnantes frequentiam Communionis, ubi, etiam varia variorum Conciliorum decreta oſtendit non eſſe huic decreto contraria. Adhuc tamen aliqua notanda ſunt pro Praxi.

§ 1. Decreto relato obligantur Confeſſarii omnes, etiam 667
Societatis JESU, quia Pontifex etiam hoc exprimit in fine, non obſtante apud ipſos hac Regula 26. Sacerdotum; *Ut pium eſt ad frequenter communicandum fideles exhortari, ita, quos ad id propenſos viderint, admonere debent, ne crebriùs, quàm octavo quoque die accedant, præſertim ſi Matrimonio ſint juncti:* Regula enim illa accommodanda eſt ad ſenſum Pontificis, poteſtque de hoc videri Dicaſt. *à numer.* 422.

§. 2. Poſſunt Confeſſarii devotis perſonis, quas dirigunt, 668
determinare dies, quibus communicent, ſed petentibus ſæpius, aut etiam quotidie, negari non poteſt Communio, poſito, quòd dignæ judicentur, neque deterreri debent à quotidiana Communione, uti patet ex verbis decreti.

§. 3. Si perſonæ tales interrogent, quoties communicare 669
poſſint, negari non debet, quòd jus habeant quotidie communicandi, ſi nempe judicentur dignæ; ſi tamen non judicentur diſpoſitæ ad toties communicandum, quoties fortè vellent, poteſt diſſimulari vel negari Communio, quia Pontifex hoc totum, ut fiat frequenter, vel non frequenter, relinquit judicio Parochi vel Confeſsarii.

§. 4. Poſsunt, per ſe loquendo, Confeſsarii emanere è Con- 670
feſſionali, aut Superiores ordinare, ut certis tantùm diebus ad illud accedant, quia per hoc nequidem indirectè impeditur

Com-

Digitized by Google

Communio, nam perſonæ volentes communicare quotidie, cenſentur eſſe tales, quæ non indigeant quotidiana Confeſſione, ſi tamen judicentur dignæ, & alia quàm deſignata die, petant Confeſſarium, cui ſolent & nunc vellent confiteri, alioquin ob teneritudinem conſcientię aut aliam rationabilem cauſam non communicaturæ, audiri debent, etiamſi quotidie peterent, alioquin deterrentur, imò, quod plus eſt, reipſa detinentur à Communione, nolle enim audire his potiùs diebus, quàm aliis, eſt nolle, & cauſam eſſe, ut his diebus non communicent, cùm tamen judicentur eſſe dignæ; ergo eſt contra decretum. Hinc *num.* 133. dixi cum communi illum, qui obligatus eſt ad curam, peccaturum etiam contra juſtitiam, ſi nollet audire talem Parochianum, etiam quotidie volentem confiteri: alius, qui non obligatur ex officio, attamen curam ſuſcepit, agit ſaltem contra conſilium, inquit Jo. Sanch. *d.* 31. *n.* 12. (cujus tempore, ſi hoc decretum extitiſſet, procul dubio dixiſſet agere contra illud) tum quia reipſa impedit pœnitentem à Communione, tum etiam, quia ſine juſta cauſa defraudat incremento duplicis gratiæ ſacramentalis. *Nec obſtat*, quod Confeſſarius, ne quidem tunc poſt decretum teneatur præſtare, quidquid talis pœnitens, alioqui non communicaturus, fieri vellet. *Nam* Confeſſarius tenetur pœnitenti, cujus curam ſuſcepit, non negare ſaltem hoc, quod eſt optima & ordinaria diſpoſitio ad Communionem, optima autem & ordinaria diſpoſitio ad Communionem, præſertim apud laicos eſt Confeſſio, nam pleríque, quoties communicant, toties confitentur, ergo. Et ideò etiam Catech. Rom. *de Pœn. c.* 9. ait: *Nulla res fidelibus adeò curæ eſſe debet, quàm ut frequenti peccatorum Confeſſione ſtudeant expiari*, à quo conſilio neminem revocare debent Confeſſarii, niſi ex juſta cauſa, uti jam dicetur.

671 §. 5. Suſtineri non debent ampliùs duæ ſententiæ *J. Sanch.* qui imprimis *d.* 28. dicit, pœnitenti ſemper fieri injuriam à Confeſſario, ſi ex fine emendandi venialia, vel imperfectiones ipſius, prohibeat adire Communionem. Deinde *d.* 29. dicit, pœnitentem non debere ſequi conſilium Confeſſarii ob certas cauſas diſſuadentis Communionem. Utrumque enim oppoſitum patet ex decreto, quo datur hoc jus Confeſſario, & cujus arbitrio ſubmittitur pœnitens, dummodò ſerventur reliquæ clauſulæ decreti. Unde etiam probabilius videtur contra eundem J. Sanch. *d.* 30. poſſe eſſe circumſtantias: (raro tamen) in quibus Superior vel Confeſſarius prudenter prohibeat pœnitenti vel ſubdito Communionem aliquam, imò & pro pœnitentia imponat abſtinere, quidquid idem Author contradicat *d.* 33. *n.* 15. v. g. ad augendam in pœnitente ſacram famem, vel curam ſe meliùs diſponendi, aut etiam aliquando ad frangendum caput hominis nimium adhærentis proprio judicio, vel ſemper volentis concedi, quod petit.

672 §. 6. Quando commendatur frequens uſus Communionis, intelligi debet ſola Communio digna, uti per ſe patet, quia ſola digna Communio eſt utilis ad ſalutem, hinc Inn. XI. rectè damnavit hanc prop. 56. *Frequens Confeſſio & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.* Eſtque propoſitio illa maximè ſcandaloſa, nam qui gentiliter vivunt, id eſt, qui vivunt continuò in depravatis & corruptis moribus, ſacrilegè communicant, ſi enim per Confeſſiones bonas & efficaciora propoſita ſe ſemper diſponerent ad dignam Communionem, moraliter impoſſibile eſſet, ut pergerent gentiliter vivere. Carden. *in 2. criſi d.* 35. *n.* 3.

673 *Q.* 122. *An licitum ſit ſæpius una die communicare?* Reſp. Ordinariè non eſt licitum, uti colligitur ex *Cap. Sufficit*, 53. *De Conſecrat. diſt.* 1. S. Thom. *quæſt.* 80. *art.* 10. *ad* 4. Suar. *d.* 69. *ſ.* 4. Hoc ipſum probat praxis Eccleſiæ ac uſus fidelium. *Dixi*, ordinariè, nam 1. Sacerdos celebrans, ter communicat in Natali Domini. 2. Si quis ſanus communicarit, & poſteà incidat in periculum mortis, probabile eſt, ſecundùm dicta *nu.* 617. poſſe, & conſequenter teneri iterùm eadem die communicare pro Viatico. 3. Poteſt Communio ſæpiùs ſumi in die, ad impediendam dehonorationem Euchariſtiæ, uti ſi eſſet profananda ab hæreticis, &c.

674 *Inferes.* Si quis è manu Angeli hodie communicaſſet, non poſſet iterum hodie è manu Sacerdotis, Lugo *in Reſp. Mor. l.* 1. *d.* 16. *n.* 8. Similiter ſi quis ante Miſſam diſtribuens Communionem ſumpſiſſet particulam adhærentem digito, non poſſet illa die Miſſam legere, uti dictum eſt *n.* 571. aliud eſt, ſi particulas ſui vel alieni Sacrificii ſumat poſt diſtributionem Communionis in Miſſa factam, tum enim cenſebitur una moraliter Communio, uti dictum eſt *à num.* 496.

675 *Q.* 123. *An licitum ſit dare Communionem ad explorandam, aut ſuſcipere ad probandam innocentiam?* Reſp. Non eſſe licitum docent S. Th. *q.* 80. *ar.* 6. *ad* 3. Suar. *d.* 67. *ſ.* 6. Dicaſt. *de Sacram. d.* 3. *num.* 285. aliique communiter, & probatur, quia Pontifices *Cap. Ex tuarum*. De purgatione Canonica; *& Cap. Dilecti*. De purgatione vulgari; *& Cap. Conſuluiſti* 20. *Cauſa* 2. *q.* 5. prohibent ejuſmodi probationes, tum quia videtur tentari Deus, à quo exigitur miraculum ſubitæ punitionis, ſi ſuſcipiens Euchariſtiam ſit nocens; tum quia medium illud eſt vanum & ſuperſtitioſum, nam Deus nullibi promiſit ſubitò punire nocentem, quamvis pro conteſtatione innocentiæ Euchariſtiam ſuſciperet; & non plerumque, fortè etiam nunquam, ſubito puniretur, atque ita nocentibus daretur occaſio Euchariſtiam indignè ſuſcipiendi. Notant tamen rectè Suar. & Caſtrop. *hic p.* 20. *num.* 33. non apparere malitiam in hoc, ſi quis libere, vel etiam ſi duo ex mutuo conſenſu, Euchariſtiam ſuſcipiant, veluti in juramentum pro ſua innocentia, & ita Greg. VII. invitavit Henricum IV. ad Communionem, in conteſtationem innocentiæ ſuæ vel ipſius; Henricus autem Communionem detrectavit; ſed meritò etiam iſta diſſuadet *Suar.* propter periculum irreverentiæ vel ſacrilegii. Addit Arriaga *d.* 21. *num.* 28. ſuſcepto imponi non poſſe iſtum peregrinum modum jurandi, hinc *Sot.* apud Eſcob. *lib.* 8. *num.* 381. meritò damnat peccati mortalis maritum, qui cogit uxorem ad communicandum coram ſe, in teſtimonium, quòd non ſit adultera.

Obj. Ex quodam Conc. Wormat. ſic ſtatuitur *cap. Sæpè contingit*, 23. *& cap. Si Epiſcopo*, 26. *cauſa* 2. *qu.* 5. ut ſi in Monaſterio furtum perpetretur, aut Epiſcopo imputetur ſcelus, Monachi communicent, dicentes, *Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie*; Epiſcopus autem deſuper celebret, & communicet, ſicque ſe innocentem oſtendat. Reſp. Concil. illud fuiſſe tantùm Provinciale; neq; conſtat fuiſſe approbatum ab ullo Pontifice. Hinc S. Th. *ad* 3. dicit, decreta illa eſſe abrogata per contraria documenta Pontificum, quæ retulimus: *Caſtr.* dicit Conc. tantùm permiſiſſe, ut Communio illa fieret tãquam juramentum, uti ante dictum eſt; Alii apud Averſ. *qu.* 10. *ſ.* 5. §. *Septimò*, dicunt ad terrorem tantùm id fuiſſe propoſitum. 676

Q. 124. *An Communio peti poſſit, vel recipi à Miniſtro indigno?* Reſp. De hoc dictum eſt *à num.* 209. De Viatico à tali Miniſtro petendo, dixi *num.* 620. 677

Q. 125. *Quinam ſint effectus Communionis?* Reſp. 678

§. 1. Primarius effectus ſunt gratiæ, tam habitualis, quàm actualis, de quibus agitur in Scholaſtica; ſecundarii autem effectus ſunt plures, de quibus generatim habet ſequentia Conc. Florent. in decret. Eug. IV. ad Armenos. *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè ſalutis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum, &c. omnemque effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem ſuſtentandam, augendo, reparando, delectando, Sacramentum hoc, quoad vitam operatur ſpiritualem, in quo, ut inquit Urbanus Papa, gratam Salvatoris noſtri recenſemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.* Similiter Trid. *ſeſſ.* 13. *c.* 2. dicit Chriſtum voluiſſe ſumi hoc Sacramentum, *tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervemur.* Addit, *Pignus præterea id eſſe voluit, futuræ noſtræ gloriæ & perpetuæ felicitatis.* Quibus locis inſinuantur plures effectus Euchariſtiæ, quorum aliqui ſpectant ad animam, alii ad corpus, de quibus ordine aliquid addemus.

§. 2. Effectus ſecundarii, quos in anima cauſat Euchariſtia, 679 ſunt ſequentes: 1. Augmentum omnium virtutum ſupernaturalium, uti habet Florent. & Innoc. III. *De Myſt. Miſſæ lib.* 4. *c.* 44. his verbis: *Per hujus Sacramenti virtutem univerſæ virtutes augentur, & omnium gratiarum fructus exuberant.* Ratio autem eſt, quia hi habitus creſcunt ſecundùm menſuram gratiæ habitualis, unde ſicuti gratia ex opere operato augetur, ita etiam hi habitus, Rayn. *in Candel. ſ.* 4. *c.* 2. ubi per ſingulas virtutes Theologicas & morales diſcurrit, probatq; cauſari & augeri per Euchariſtiam. Hæ autem virtutes vel earum augmentum cauſatur eodem inſtanti reali cum gratia, ſunt enim veluti proprietates gratiæ, quæ eſt tanquam natura exigens illas.

2. Gratiæ actuales, nam gratia habitualis & habitus ſupernaturalis exigunt gratias actuales, quibus homo ſuo tempore & loco excitatur vel juvatur in operando utiliter ad ſalutem, Suar. *d.* 66. *ſ.* 9. Adeòque etiam hæ cauſantur per Euchariſtiam ex opere operato, ſed mediatè tantùm, neque ſtatim cum gratia habituali, ſed quando occurrit occaſio exercendæ virtutis, vel declinandi vitii, vel aliàs, quando exigit neceſſitas ſpiritualis. Et oſtendit *Rayn. c.* 1. Euchariſtiam eſſe ad ſpecialiter illuminandas mentes fidelium: deſcendendo autem ad particularia, *c.* 2. probat ſpecialiter illuminare quoad exercitium omnis generis actuum ſupernaturalium, adeòque ab illa eſſe ſubitas gratias, quæ nos ſæpè nil minus cogitantes, in quibuſvis occaſionibus illuſtrant vel movent. 680

3. Fervor charitatis, qui eſt ſpecialis fructus Euchariſtiæ, 681 quæ etiam ideò dicitur Sacramentum amoris, *Rayn. à n.* 13. ubi oſtendit, quomodo Euchariſtia, ſit ſpecialiter Sacramentum charitatis. Et huc ſpectat, quod ſæpè dicit S. Chryſ. *homil.* 45. *& 61. ut leones flammas ſpirantes, ſic ab illa menſa diſcedimus.*

4. Actualis dulcedo & delectatio, uti habet Florent. & 682 Urbanus VI. ac Clemens V. In Clement. De Reliq. & Vener. SS. ubi ait: *In hoc Sacramento habetur omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuavitas, ipſaque dulcedo Domini degustatur.*

Digitized by Google

Similiter loquuntur SS.PP.apud Rayn.*ſ.5. v.Calix inebrians*. Ideoque Inn.III. ſuprà applicat Euchariſtiæ illud Pſal.33. *v.9. Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*, & SS.PP. applicant Pſal.67.v.11. *Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus*. Et Gen.49.v.20. *Pinguis panis ejus, & præbebit delicias Regibus*. Plura videri poſſunt apud Lugo *d.52.á num.* 90. qui notat hunc effectum naſci ex actibus fidei & dilectionis per hoc Sacramentum excitatis, ubi enim eſt perceptio rei amatæ præſentis, ejuſque amor, naturaliter conſequi ut dulcedo & delectatio; maximè autem impeditur, ſi palatum animæ ſit præoccupatum amore ſenſibilium.

683 5. Debilitatio habituum malorum, & emendatio vitiorum, uti innuit Florent.& habet Rayn.*ſ.4.c.*3. ubi oſtendit ſingula vitia expelli, vel certiſſime imminui per Euchariſtiam. Specialiter autem cohibet libidinem, uti notat Catech. Rom. *de Euchar.c.9.*& docent SS.PP. quos citat, ideoque illi applicatur illud Zachariæ 9.v.17. *Frumentum electorum, & vinum germinans Virgines*. Atque ideò eſt, quòd dœmon ſoleat impudicis maximam Communionis nauſeam injicere.

684 6. Remiſſio peccatorum venialium, uti habent *Trid. & Catech.Rom.* ſuprà, SS. PP. apud Suar.*ſ.*10. S.Thom. *qu.*79. *art.*4. & Theologi omnes, inquit Lugo *num.*82. Docent autem aliqui cum Gob.*t.4.num.*474.non requiri aliam diſpoſitionem, quàm ut ante Communionem adſit ſtatus gratiæ, & in Communione non ſit actualis affectus ad tale peccatum, putant enim tum immediatè remitti venialia ex opere operato, fatenturque Lugo & Dicaſt.*d.*8. *num.*124. hanc eſſe communiorem ſententiam, quamvis aliqui requirant aliquam deteſtationem ejuſmodi venialium, ad quam excitent ſpeciales gratiæ per Euchariſtiam cauſatæ: Alii cum Con.Bonac.& Eſcob. *l.*20. *num.* 155. dicunt ſufficere deteſtationem virtualem contentam in voluntate ſuſcipiendi Euchariſtiam; hoc ipſo enim, quòd ſit voluntas majoris & intimioris conjunctionis cum Chriſto, putant eſſe virtualem deteſtationem venialium, quia hæc illam impediunt vel dedecent.

685 7. Remiſſio pœnæ peccatis debitæ, *ſecundùm modum devotionis & fervoris*, inquit S.Thom.*art.*5. cauſat enim in nobis actus perfectos, quibus pœnæ alicujus remiſſio reſpondet, ſaltem ex opere operantis; attamen cum venialibus remittitur etiam pars pœnæ ex opere operato, Lugo *num.*98.Imò probabile eſt cum Dicaſt. *á num.*528. contra Maurum *qu.*158.*num.*5. quòd Euchariſtia ex opere operato remittat partem pœnarum debitarum peccatis, etiam aliunde antecedenter remiſſis.

686 8.Præſervatio à peccatis,etiam mortalibus uti habent *Trid. & Catech.Rom.* ſuprà; SS. PP. apud Lugo *num.* 85. Inn. III. ſuprà, S.Th.*art.6.* Ratio eſt, *quia hic eſt panis de cælo deſcendens, ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur*, uti habetur *Joannis 6. v.*50.quia nempe cauſat ex opere operato illuſtrationes mentis moventes ad odium peccati, firmat animam in charitate, imminuit concupiſcentias, uti ante dictum eſt, exigit auxilia externæ protectionis, uti pluribus ex Scriptura ac SS.PP.deducit Lugo *á n.*86.Quia tamen hæ gratiæ & auxilia quoad uſum ſubſunt noſtræ libertati, hic effectus non eſt infallibilis, ſed eſſet, ſi vellemus cooperari.

687 9. Æterna gloria, uti habent S.Th.*art.*2.Catech.Rom.ſuprà, multi PP.apud Lugo *num.*89. Quod verum eſt, non ſolum quia cauſat gratiam, quæ eſt pignus gloriæ,ſed quia Chriſtus per Euchariſtiam dat ſpeciale jus ad gloriam, hinc *Joan.6. v.*55. dixit: *qui manducat meam Carnem & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam*. Ideòque etiam *Trid.* ſuprà dicit Chriſtum voluiſſe, ut ipſamet Euchariſtia nobis eſſet pignus futuræ gloriæ. Poſſunt plura circa hoc videri apud Gonet.*d.8.art.9.*& Rayn.*ſ.5.v.Pignus*.

688 §.3. Effectus, quos in corpore cauſat Euchariſtia, ſunt ſeqq.1. Quædam cordis dilatatio, vultus lætitia, coloris vivacitas, oculorum modeſtia, linguæ refrænatio, maturitas incedendi, totius corporis reformatio, omnis externi geſtus modeſtia venuſtaque ordinatio. Lugo *num.*99.Hos autem effectus operatur mediatè, ſequuntur enim ex fervore charitatis & virtutibus quas operatur in anima.

689 2. Imminutio fomitis peccati, S.Th.*art.6.ad 3*. Eſcob. *num.* 119.& rectè explicat Lugo *á num.* 87. qui *num.*100. cum Suar. *d.64.ſ.*1. putat hunc effectum immediatè cauſari ab Euchariſtia, partim fugando dœmones, ne excitent ſpecies turpis objecti; partim comprimendo activitatem humorum & amoliendo naturales cauſas ardoris concupiſcentiæ.

690 3. Summa unio inter Carnem Chriſti & hominis, ſecundum illud Joan.6.v.57. *qui manducat meam Carnem & bibit meum Sanguinem, in me manet & ego in illo*. De qua unione habent mira SS.PP. apud Suar.*ſ.3.* & apud Bernal.*d.41.ſ.6.* Et hanc poſt *Vaſq.* optimè explicant Rayn. *ſ.3.c.1.á n.12.* Maurus *q.*162. Bernal ſuprà, Dicaſt. *d.8.dub.*5. nam licèt non ſit verè phyſica, ſed moralis tantùm, attamen non eſt per ſolam fidem, vel charitatem tantùm, ſed quaſi realis, & naturalis, ideòque eam SS.PP. vocant corporalem: conſiſtit autem in hoc, quòd Chriſtus teneatur carnem noſtram, in qua Caro ipſius tanquam cibus ſpiritualis liberè, & dignè ſuſcepta eſt, habere quaſi propriam, & è contrà nos Carnem Chriſti,quam liberè, & dignè ſuſcepimus in cibum ſpiritualem, teneamur habere tanquam carnem noſtram, ad modum ſimilem, quo conjuges mutuam carnem æſtimant veluti ſuam, ideòque dicuntur fieri una caro. Perſeverat autem hæc unio conſumptis ſpeciebus, quamdiu perſeverat gratia per hoc Sacramentum cauſata, *Dicaſt.* ſuprà, Eſcob. *num.*497.

691 4. Glorioſa reſurrectio corporis, de qua fusè Suar.*ſ.*2.qui effectus non tantùm cauſatur ratione gratiæ, quæ eſt ſemen gloriæ, ſed etiam ſpecialiter attribuitur Euchariſtiæ,ſecundum illud Joan.6.v.55.*qui manducat meam Carnem, &c. reſuſcitabo eum in noviſſimo die*. Et circa hoc videri poſſunt ſententiæ Conc.Nicæni, & SS.PP. idem aſſerentium apud Bernal *nu.*71. Falſum tamen eſt,quod aliqui dixerunt,per Euchariſtiam produci in corpore noſtro qualitatem aliquam, per quam præparetur ad immortalitatem, qualitas enim illa ſine fundamento confingitur, Suar.*ſ.*5.Eſcob.*n.*499.Dicaſt.*n.*95.ſed hoc tantùm fit per exigentiam, & jus quoddam, quod gratia cauſata ab hoc Sacramento, tribuit homini ad gloriam corporis, quod ita communicavit Chriſti Corpori,& Sanguini,& ſpecialem cum his unionem habuit. Probantque Rhod.*d.1.q.3.ſ.3.§.2.* Lugo *num.*196. contra *Suar* hic non eſſe tantùm novum titulum ad eandem gloriam, ſed reipſa ideò conferri aliquid, quo augeatur gloria, hinc aliqui apud Gonet. *num.*17. dicunt eos, qui ſæpe devotè communicarunt, ſpecialem in altera vita corporis ſplendorem eſſe habituros. Rectè tamen notat Dicaſt.*n.* 88. ſumptioni Euchariſtiæ non reſpondere ſpecialem laureolam in cœlo, uti aliqui putarunt, pro hoc enim nullum eſt fundamentum: Et de hoc aliiſque effectibus, qui ſine fundamento aſſignantur Euchariſtiæ, videri poteſt etiam Raym.*To. 16. in Heteroclitis ſpiritualibus, ſect. 1. punct. 5. á num.* 8. Ex dictis,

692 *Colliges*, quanta ſint, & quàm rationabilia motiva, ut quivis homo quàm ſæpiſſimè dignè frequentet Euchariſtiam. Poſſuntque hæc etiam utiliter proponi populo, ut excitetur ad frequentem, & devotam Communionem, ſed ſimul inſtruendus eſt de modo dignè, & devotè communicandi, atque etiam admonendus de malitia indignè communicantium, de qua aliquid inſinuavi *num.*515.

LIBER

LIBER SEXTUS.

De Sacrificio Miſſæ, & Sacramento Pœnitentiæ.

PARS SECUNDA.

TRACTATUS III.

De Euchariſtia.

CAPUT TERTIUM.

De Euchariſtia, ut eſt Sacrificium.

DUBIUM PRIMUM.

Quid ſit Miſſa, & quæ obligatio Sacerdotum circa illam.

1 Reſp. Miſſa eſt Sacrificium, conſiſtens in conſecratione panis, & vini: eſtque actus latriæ, qui fit in recognitionem ſupremi dominii Dei, & ſignum noſtræ ſervitutis. Quod non obſtat, quin ſecundariò poſſit etiam ad alium finem partialem offerri, ut ad agendas gratias, vel impetrationem beneficii, ad remiſſionem peccatorum, ad Sanctos honorandos, &c. Principalis fructus Miſſæ, ex opere operato, eſt independens à probitate Sacerdotis, à quo pro omnibus, ſeu vivis, ſeu defunctis, etiam accepto ſtipendio, applicabilis eſt; eſtque actu, tam intenſivè, quàm extenſivè finitus; etſi enim hoſtia ipſa, & principalis offerens, id eſt, Chriſtus infinitè ſit Deo gratus, atque ita Deus per hoc Sacrificium infinito honore afficiatur, videtur tamen Chriſti eſſe voluntas, ut offeratur, & proſit tantùm ad certum, & finitum effectum. Quod etiam patet ex uſu, & ſenſu Eccleſiæ, dum Miſſæ pro eadem re repetuntur, quod ſignum eſt non habere infinitum effectum. V.Bon. *d. 4. qu. ult. p.4. Unde reſolves:*

I. Sacerdotes ordinariè peccant graviter, ſi non aliquoties in anno, ſaltem ter, vel quater ſolemnioribus feſtis celebrent, niſi legitimè ſint impediti. Ita *Sylv. Reg. Suar. Kon.* & alii comm. contra Angles, Bon. Dian. *p.2.t.14. R.19.* item C. Lug. & Tamb. *l.1. de exp. com. cap.6.* qui excuſant ſaltem à mortali, dummodò communicent in Paſchate, abſitque contemptus, & ſcandalum. Imò ubi Tridentinum eſt receptum, tenentur ex mandato Epiſcopi ſub gravi culpa, celebrare ſaltem Dominicis, & feſtis: excuſantur tamen, ſi Epiſcopi nullum mandatum extet.

II. Etſi in Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, & Conventualibus, (ubi eſt competens Sacerdotum numerus) quotidiè debeat una ſaltem Miſſa privata celebrari, & altera cantari, peccentque mortaliter dictarum Eccleſiarum Rectores, ſi in hoc deficiant, *Suar. Kon. Laym. March. &c.* non eſſe tamen mortale (præſcindendo à peculiari obligatione talis Eccleſiæ) ſemel, vel bis in hebdomada omittere alterutram, docet Tamb. *l.c.* uti neque ſi in Eccleſiis Collegiatis die feſto cadente in feriam privilegiatam (v.g. Vigiliæ, quatuor temporum, Quadrageſimæ, vel Rogationum) Miſſa ſolemnis de feria poſt nonam canenda, ſemel omittatur. Ib. ex *Abb. March. &c.*

III. Peccat graviter, qui tenetur pro alio offerre Miſſam, fructum tamen principalem applicat aliis, quia id alii eſt fraudi in re gravi.

IV. Graviter peccat. 1. Qui ad Sacrum ex juſtitia obligatus, illud diu differt, quia magno fructu alterum privat, Sylv. Regin. *l.23. num.236. Fernand. &c.* multòque magis, ſi planè omittit; teneturque hoc caſu ad ſtipendii reſtitutionem. Tamb. *De exp. ſac. l.3. cap.1. §.1.* 2. Si quis accipiat plura ſtipendia, quibus nonniſi poſt longum tempus poſſit ſatisfacere. Ratio eadem Sylv. Reg. Fern. *p.3. cap.5.* 3. Qui Sacrum animo ſe obligandi promiſit, & non præſtat, Bon. *p.8.* etſi probabile ſit, hoc non eſſe mortale, ut habet Sanc. *de Matr. lib.1. d.5.* V. Dian. *p.2.t.3. miſc. R.9.* item *p.4.t.4. R.196. & p.6.t.6. R.6. p.5.t.14. R.81.* ubi citat *Cajet. Vaſq. &c.* affirmantes, quòd qui pluribus Miſſam gratis promiſit, poſſit unica ſatisfacere, quod tamen alii communiter negant.

V. Si quis det juſtum ſtipendium (Id à conſuetudine, vel lege taxatum eſſe debet, aut ſi non eſt, ſecundùm *Sotum, & Caj.* eſt frugalis victus unius diei; quod *Suar. Laym.* & aliis reprobant, putantque ſufficere mediam, vel tertiam partem ſuſtentationis diei,) ut pro ſe dicatur Miſſa, non poteſt ſecundum accipi ab alio, & pro duobus una tantùm Miſſa dici, Lugo *d. 19. n.259.* Secus ſi ambo dimidium tantùm juſti darent, uti contra *Vaſq. Reg.* & alios probabiliter docent Sot. Herin. Fill. Kon. Lugo *l.c.* quod tamen jam eſt prohibitum per Bullam Urbani VIII. V. Bonac. Dian. *p.2.t.14. R.7.*

VI. Qui pecuniam ab alio accepit, ut pro illo celebret, aut fieri curet, per ſe loquendo, poteſt curare Miſſam per alium bonum Sacerdotem, minùs dando, quàm accepit.

Dixi I. *Per ſe:* quia Urbanus VIII. ob ſpeciem turpis quæſtus id fieri vetuit.

Dixi II. *Bonum:* quia ſi per malum curet, perditur fructus, qui eſt ex opere operantis. *V. Lugo.*

VII. Beneficiati, etiam Curati, ad Miſſas obligati, poſſunt pro iis accipere ſtipendium, & applicare, cui volunt, quia non ſemper habent obligationem applicandi ad certam intentionem; niſi tamen contrarium conſtet, ut de Miſſa conventuali, docet *Sanch.* Ita Lug. *d 21. num.21.* ex *Suar. Vaſq. &c.* contra *Gavant. Barboſam, & Dian.* qui negant de Parocho: refertque Dian. *p.4.t.4. Reſ.232.* determinaſſe Congregationem Cardin. quòd ei non liceat pro Miſſa accipere eleemoſynam manualem, quando tenetur celebrare; de Miſſa tamen conventuali contra *Bon. &c.* ipſe affirmat *p.5.t.13. R.51.* ex aliis 3.

VIII. Qui ſtipendium pro Sacro accepit, tenetur dicere Miſſam pro defunctis, vel votivam, vel in hoc, aut iſto altari prout pecuniam offerens petivit (quantùm tamen rubricæ permittunt, quibus neglectis Eccleſiæ ordinem invertere ob alterius devotionem, non convenit) quia ob ejus devotionem, & ſpeciales orationes, major fructus provenire ſolet. Si tamen aliter faciat, non erit grave, imò nullum, ſi fiat juſta de cauſa. V. Dian. *p.2.t.14 R.29. & 31.* Lug. *n.35.*

IX. Is, qui quoad locum, tempus, intentionem, qualitatem Miſſæ, non ſatisfacit ſine juſta cauſa voluntati fundatoris, peccat, & quidem graviter, ſi ſæpè faciat; etſi conſentiant hæredes, cùm ii in hoc voluntati teſtatoris non poſſint derogare, ut docet *Sylv. Nav. Azor. &c.* Epiſcopus tamen poteſt in hoc diſpenſare ex cauſa, ut habet *Henriq. Sylv. Tann.* Quòd ſi quis quoad locum impediatur, tenetur in alio, ut habet *Azor. to.1 l.10. c.14.* & Sà V Miſs. Dian. *l.c. R.29.* ubi docet ex *Nav. Rodriq. Fagund. & Az.* eſſe mortale celebrare in alio templo, vel altari, quàm quis tenetur, quod negat *Lugo*, ſi raro, & ex cauſa fiat. *V. nu.36.* Imò nec eſſe veniale, ſi obligatus quotidie celebrare, raro & ex rationabili cauſa celebret alibi. Similiter Tamb. de *Exp. Sacr. l.3. c.2.* excuſat à mortali eum qui uno alterove die ſingulis menſibus alibi celebrat, niſi tamen teneatur celebrare in altari privilegiato: notatque poſſe Sacerdotem contra hoc onus Miſſarum, v.g. certum earum numerum, præſcribere annis 30. ſi adſit poſſeſſio, titulus, & bona fides.

X. Beneficiatus ex juſtitia obligatur ſub mortali, & pœna compenſationis, ad eum numerum Miſſarum, per ſe vel (prout mens fundatoris ex verbis colligenda permittit) ſaltem per alium, quem numerum litteræ fundationis requirunt: cum verò numerum ex juſta cauſa, ut v.gr. reditus jam non ſufficientes reſpondeant, poteſt minuere Epiſcopus in Synodo: quam poteſtatem *Bonac.* reſtringit ad Miſſas defunctorum, & quidem poſt *Trid.* impoſitas. V. Bon. *d.4. qu. ult. p.8.*

XI. Qui ratione Beneficii tenetur quotidie celebrare, tenetur etiam Miſſam pro fundatore (niſi de hujus intentione contraria conſtet) applicare, *Bon.* & alii 4. cum Dian. *p.6.t.6. Reſ.13.* qui tamen concedit, poſſe eum pro ſe ipſo quater, aut ſexies in anno, & in die Commemorationis omnium

,, defunctorum, pro particulari defuncto celebrare; item
,, quavis hebdomada unam Miſſam omittere devotionis, &
,, reverentiæ cauſa; idque ex præſumpta intentione fundato-
,, ris: quod Tamb.*c.3.§.1.*ex Gavant.*p.3.tr.12.* limitat, niſi de
,, contraria fundatoris voluntate conſtet, vel ſit onus Eccleſię,
,, aut Monaſterii, curare Miſſam quotidianam. V.Tamb.*l.c.*
,, Dian.*p.2.t.14.R.28.p.4.t.4.R.86.& p.5.t.5.R.23.& t.13.R.*
,, 51.2. id ipſum limitat Lug. *R.mor.l.5.d.9.* ſi obligatio diriga-
,, tur ad ipſum Sacerdotem, v.g. ſi dicatur; (*Qui debet quo*
,, *tidie celebrare*) quo caſu concedit: ſi verò dirigatur ad ce-
,, lebrationem in tali loco, v.g. *volo ut in tali Eccleſia celebre-*
,, *tur quotidie Miſſa*, teneri cum pro ſe alium ſubſtituere eo
,, die, quo ipſe non celebrat.
,, XII. Qui non poteſt fundationi ſatisfacere, propter mor-
,, bum, non tenetur, ſi brevis ſit, (v.g. 15. dierum, ut do-
,, cet *Bon.* aut etiam unius alteriuſve menſis, ut probabiliter
,, docet Lug. *de Euch. d.21. n.49.*) ſubſtituere alium aut com-
,, penſare, cùm tam ſtrictè, nec Domini quidem honeſti cum
,, famulis agant: ſecus tamen, ſi ſit diuturnus morbus, niſi
,, reditus ſint nimis tenues, aut in morbum abſumantur, ut
,, contra *Sylv. & Azor.* docet *Bon.* ex *Rodriq.* Impeditus verò
,, aliis negotiis, licèt juſtis, (cùm hæc non debeant obeſſe
,, fundatori) debet ſatisfacere per alium, vel compenſare po-
,, ſteà, præſertim ſi fiat ſæpius. Ita Bon. *d.4.q.ult.p.7.*

A D D E N D A.

2 *QUæſt.1. Quid prætereà notandum ſit circa Miſſam, & rationem Sacrificii?*

Reſp. ſeqq. §.1. Per Miſſam intelligitur totus ille ritus, quem Sacerdos peragit ad Altare, ab initio uſque poſt ſumptionem Corporis, & Sanguinis Chriſti. Unde dicatur *Miſſa*, variant opiniones, aliqui derivant ab hebraico Miſſah, id eſt, oblatio voluntaria. Alii à mittendo, vel quia per eam mittitur legatio, aut hoſtia Deo, ut habent Rupert. Abbas *l.2. de div. off. c.23.* & S. Th. *3.p.q.83. art.4. ad 9.* vel quia olim ad illam mittebantur ſymbolæ ciborum, unde fiebat cœna; vel uti putant Bellar. *Miſſa l.1.cap.1.* & Dicaſt. *de Miſſa d.1. dub.4.* quia poſt eam mittebatur, ſeu dimittebatur populus; vel quia ſub illa poſt Evangelium dimittebantur Catechumeni, uti vult Paſq. *de ſacrif. q.1.* poteſtque videri etiam Rayn. *in Candel. ſeptiluſtri, ſect.5.V. Miſſa.*

3 §.2. Sacrificium ſumitur, vel latè, & impropriè, vel ſtrictè, & propriè: Latè ſumptum eſt, quidquid Deo offertur ad cultum, uti ſunt orationes, laudes, adorationes, cęterique actus virtutum, præſertim religionis, & in hoc ſenſu dicitur 1. Petri 2. de omnibus Chriſtianis, quod ſint ſacerdotium ſanctum ad offerendas Deo ſpirituales hoſtias. In ſimili ſenſu loquitur Apoſtolus ad Hebræos 13.v.15. *Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini ejus:* Et *David* Pſ.50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus:* Et *S. Aug.* apud Bellarm. *c.2.* dicit verum Sacrificium eſſe omne bonum. Admittuntque omnes hæretici Miſſam illo ſenſu eſſe ſacrificium, ſed certum eſt, debere eſſe ſacrificium in alio proprio ſenſu, quia S. Pius V. Gregorius XIII. & Urbanus VIII. damnarunt hanc 45. Baii prop. *Sacrificium Miſſæ non alia ratione eſt ſacrificium, quàm generali illa, qua omne opus, quod fit, ut ſancta ſocietate homo Deo inhæreat.* V. Paſq. *q.2.* Sacrificium ſtrictè ſumptum eſt cæremonia ſacra legitimè inſtituta, quia per deſtructionem, vel notabilem immutationem rei ſenſibilis Deo ſoli oblatæ profitemur noſtram ſubjectionem, Dei autem ſupremum dominium in vitam, & necem, in eſſe, & non eſſe rerum omnium. Dicitur *cæremonia ſacra*, quia debet eſſe actio externa ponenda ad cultum Dei. Additur, *legitimè inſtituta* à Deo, vel Rep. quæ, per ſe loquendo, etiam poteſtatem habet ejuſmodi ſigna communia inſtituendi, & per hoc differt ſacrificium à martyrio, quod non eſt publica authoritate inſtitutum ad Dei cultum; per hæc autem præcipuè differt à Sacramento, quòd fiat *in proteſtationem ſupremi dominii Dei, per deſtructionem, vel notabilem immutationem rei,* vel phyſicam, uti quando animal occiditur, vel moralem, uti, quando vinum libatur, & effuſum redditur inutile ad communes, & ordinarios uſus humanos. Videri poſſunt Dicaſt. *dub.* 1. & Paſq. *à qu.4.* uſque ad 16. ubi inquirunt in varias conditiones ad eſſentiam ſacrificii requiſitas.

4 §.3. Sacrificium dividitur; *Ratione materiæ*, in cruentum, in quo funditur ſanguis; & in incruentum, in quo ſanguis non effunditur: Item aliud dicitur Victima, ſeu hoſtia, in quo aliquid animatum offertur, uti bos; aliud immolatio, in quo aliquid inanimatum, ſed ſolidum, uti panis; aliud libamen, in quo aliquid inanimatum, ſed liquidum offertur, uti vinum: ſæpè tamen confunduntur hę voces, & una ponitur pro altera. *Ratione formæ*, aliud dicitur holocauſtum, in quod id, quod offertur, totum per ignem conſumitur; aliud hoſtia pro peccato, in quo id quod offertur, conſumitur partim per ignem, partim per Sacerdotem; aliud hoſtia pacifica, in quo id, quod offertur, conſumitur, partim per ignem, partim per Sacerdotem, partim per illum, qui donat. *Ratione finis*, aliud eſt latreuticum, quod purè ad cultum Dei; aliud euchariſticum, quod ſpecialiter in gratiarum actionem; aliud propitiatorium, quod ad remiſſionem culpæ, vel pœnæ; aliud impetratorium, quod ad aliquid aliud à Deo obtinendum offertur. Pro latreutico eſt holocauſtum; pro euchariſtico, & impetratorio, hoſtia pacifica; pro propitiatorio, hoſtia pro peccato; Videri poſſunt S.Th. *1.2.q.102.a.3.* Bellarm. *c.4.* Arcud. *In concordia Eccl. Occid. & Orient. l.3.c.8.*

§.4. In Cruce oblatum eſt verum, & propriè dictum ſacrificium, in quo Chriſtus erat Sacerdos, & idem ipſe victima, ſecundùm illud ad Epheſ.5.v.2. *Tradidit ſeipſum pro nobis in oblationem, & hoſtiam,* 1. ad Corinth. 5. v.7. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Altare erat Crux: Aderat inſtitutio Dei, qui poſuerat eum Sacerdotem maximum, ut ſanguine ſuo interveniret pro ſalute noſtra, ideòque ipſe in ſacrificio illo fuit propitiatio pro peccatis noſtris. 1. Jo. 2. v.2. Pacificans per Sanguinem Crucis, ad Coloſs.1.v.20. *Nec obſtat*, quòd ipſe non occiderit ſe, nequidem moraliter hoc ſenſu, quaſi ſenſerit, vel intenderit actionem, qua à Judæis occiſus eſt, *nam* occidit ſe moraliter iſto ſenſu, quòd mortem ſibi illatam, quam effugere poterat, acceptando liberè, & ſponte, quando, & ſicuti voluit, tantundem fecerit in ordine ad colendum, & propitiandum Deum, ac ſi ſe ipſe occidiſſet, *oblatus eſt, quia ipſe voluit*, Iſa.53.v.7. *Ego pono animam meam, nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam*, Joan. 10. v.17. & 18. Neque ſimile eſt in acceptatione martyrum, quia eorum acceptatio non eſt ſpecialiter publicè inſtituta ad cultum Dei, vel propitiationem pro peccatis, ſed ipſi intendunt pati pro conteſtanda veritate fidei, neque ipſi ſunt Sacerdotes à Deo ad hoc deputati, neque poterant mori, quando volebant, neque mortem effugere, uti volebant. 5

§.5. In Miſſa eſt verum, & propriè dictum ſacrificium. Eſt de fide contra hæreticos apud Bellarm. *c.5.* & habetur in multis Conciliis apud Paſq. *q.22.n.2.* noviſſimè Trid. *ſeſſ.22. Can.1.* ſic definit. *Si quis dixerit in Miſſa non offerri Deo verum, & proprium ſacrificium, aut quod offerri non ſit aliud, quàm nobis Chriſtum ad manducandum dari, anathema ſit.* Idem probatur ex unanimi conſenſu Eccleſiæ Græcę, & Latinæ, omniumque PP. qui in utraq; floruerunt ab initio: nam quòd Eccleſias attinet, demonſtrat hoc Bellarm. *cap.23.* & conſtat ex antiquis libris liturgiarum, SS. Jacobi Apoſtoli, Clemẽtis, Baſilii, Chryſoſtomi, &c. de quibus Bellarm. *c.18.* Item ex ritu altarium, & miniſterio Sacerdotum, quibus utraque Eccleſia ſemper uſa eſt, uti oſtendit Bellarm. *c.16. & 17.* Quod autem utriuſque Eccleſiæ Patres attinet, eos copioſiſſimè adducit Petavius *de Incarn. l.12.c.13. & 14.* Ratio eſt, quia in Miſſa datur cæremonia ſacra à Chriſto inſtituta, per quam res ſenſibilis moraliter deſtruitur in proteſtationem ſupremi Dominii Dei, & noſtræ ad eum ſubjectionis, nam imprimis conſecratio eſt cæremonia ſacra à Chriſto inſtituta, quando Euchariſtia inſtituta eſt, ſecundùm dicta *num.3.* Deinde per conſecrationem fit deſtructio rei ſenſibilis ſufficiens ad ſacrificium, uti oſtendetur *à n.703.* Denique hæc tota actio fit in dictam proteſtationem, hæc enim eſt intentio Eccleſiæ, & inſtitutio Chriſti, qui etiam eum in finem conſecravit, noſque idem facere juſſit, dicens: *hoc facite*, & quod ſe ipſe in Cœna ita Patri æterno obtulerit, apertiſſimè docent *SS. Iren. Cyp. Ambr. Greg. Nyſſ. Chryſoſt. Auguſt. Iſichius, Rup* quorum verba ad longum refert Bellarm. *c.12.* in fine. 6

Obji. Sacrificium Crucis habet vim infinitam, & æternam, ergo ſacrificium Miſſæ ſuperfluit. *Conf.* nam Apoſtolus ad Heb.9. dicit: *Neque neceſſe eſt, ut ſæpè offerat ſemetipſum.* Item c.10. *Una enim oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos:* & infrà: *Ubi autem horum* (peccatorum) *remiſſio, jam non eſt oblatio pro peccato.*

Reſp. Si argumentum valet, ergo etiam ſuperfluit Baptiſmus, & multò magis ſuperflua erant omnia ſacrificia in lege naturæ, & Moſaica, nam etiam iſto tempore dabantur gratiæ propter Chriſti paſſionem, & mortem prævîſam. Itaque N. conſeq. Ad *Conf.* dico Apoſtolum tantùm velle, opus non eſſe, ut Chriſtus ſæpè ſe offerat cruentè, quia unicum ſacrificium Crucis ſufficit quoad ſufficientiam, & quoad efficaciam rei oblatæ, non tamen quoad participationem omnium, quibus applicari debet per ſacrificium Miſſæ, uti & per alia Sacramenta, & bona opera. Deinde licèt hoc non eſſet, debuit in Eccleſia perpetuò offerri aliquod ſacrificium, & ideò Chriſtus ipſe eſt Sacerdos uſque ad finem mundi. Denique Chriſtus voluit hoc ſacrificium fieri tanquam vivam repræſentationem ſacrificii cruenti in Cruce peracti.

§.6. Principalis res, quæ ſacrificatur in Miſſa, eſt Chriſtus, minùs autem principalis eſt ſubſtantia panis, & vini. 7
Pars prima eſt de fide ex Conc. Later. c. *Firmiter*, ubi ſic dicitur. *Idem ipſe Sacerdos eſt Sacrificium JESUS Chriſtus.* Similiter Trid. ſeſſ.22. c.2. ait: *Idem ille Chriſtus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara Crucis cruentè ſeipſum obtulit.*

In eundem ſenſum dicebat S.Andr. Apoſt. Ego immaculatum Agnum in Altari offero, uti refertur in hoſtis Canonicis ejus feſto. Idem expreſſis verbis docent SS.Ambr.& Auguſt. relati *cap.ſemel 52.& cap.In Chriſto 53.de Conſecr. diſt.2.* aliique apud Suar.*d.75.ſ.1.* Quòd autem Chriſtus totus per ſe primò offeratur in Miſſa, Corpus verò, & Sanguis ejus quaſi conſecutivè, rectè probat Paſq.*qu.27.& 28.Pars ſecunda*, eſt Suar.Bellarm. Tann.Lugo, Becani *de triplici ſacrif.l.3.c.*8.Averſ.*q.11.ſ.3.*contra Vaſq.Valent.Dicaſt.*d.1. dub.7.*Paſq.*qu.26.& 30.* Probatur autem inde, quia hoc videtur conformius verbis Eccleſiæ, quę in Miſſa pro oblatione panis dicit: *Suſcipe ſancte Pater hanc immaculatam hoſtiam:* & poſteà ſignans panem, & vinum dicit, *Veni ſanctificator, & benedic hoc ſacrificium tuo ſancto nomini præparatum*. Item in antiphona ad veſperas feſto Corporis Chriſti dicit, *Sacerdos in æternum Chriſtus Dominus ſecundùm ordinem Melchiſedech, panem, & vinum obtulit;* ſimiliter loquuntur SS.PP.apud Bellarm.*l.1.c.27.in 1.propoſitione*. Ratio autem eſt, quia hoc eſt res ſacrificata, quod ex vi actionis ſacrificativæ deſtruitur in conteſtationem ſupremi dominii Dei; ſed ſubſtantia panis, & vini deſtruitur ex vi actionis ſacrificativæ, quæ conſecratio eſt, uti à *n.12.*dicetur,& ad veritatem ſuam exigit tranſire ſubſtantias panis, & vini, ac ſuccedere Corpus & Sanguinem Chriſti, ergo. Porrò ſubſtantiæ illæ non tantùm deſtruuntur in honorem Dei, uti fatetur *Dicaſt.* ſed etiam in conteſtationem ſupremi Dominii Dei, cùm hic ſit finis conſecrationis, prout eſt actio ſacrificativa, ergo.

8 §.7. Sacrificium Miſſæ eſt idem numero cum ſacrificio Crucis, quoad præcipuam ſubſtantiam rei oblatæ, & principalem offerentem, quia utrobique res præcipua oblata, & principalis offerens eſt idem Chriſtus. Quoad motivum, ſeu finem principalem, & intrinſecum eſt idem ſpecie, quia utrumque eſt ad ſimilem Dei cultum. Diverſa tamen ſunt iſta duo ſacrificia, 1. quoad modum, & ritum, nam in Cruce erat cruentum, & fiebat per actionem phyſicè deſtructivam Chriſti, hic eſt incruentum, & fit per actionem moraliter tantùm deſtructivam Chriſti, uti n.14. explicabitur. 2. Quoad ſpeciem externam, nam in Cruce erat ſub propria forma Chriſti, hic ſub forma panis, & vini. 3. Quoad accidentia rei principalis oblatæ, nam in Cruce offerebatur Chriſtus mortalis, paſſibilis, extenſus, &c. hic immortalis, impaſſibilis, inextenſus. 4. Quoad partem rei oblatæ, nam in Cruce offerebatur ſolus Chriſtus, hic pars rei oblatæ eſt panis, & vinum. 5. Quoad proximum offerentem, nam in Cruce offerebat ſolus Chriſtus per ſeipſum, hic offert per Sacerdotem inſtrumentaliter operantem. 6. Quoad effectum moralem, nam in Cruce erat meritorium, hic non eſt ex parte Chriſti meritorium, cùm Chriſtus ſit extra ſtatum viæ; eſt tamen applicativum meriti. 7. Quoad ſignificationem, nam in Cruce non erat ſignificativum alterius ſacrificii, hic eſt ſignificativum ſacrificii in Cruce facti. 8. Quoad multas circumſtantias, partim phyſicas loci, & temporis, partim morales cæremoniarum, rituum, veſtium, altaris &c. Atque ex his facilè colligitur, quomodo ſacrificium ſit idem vel diverſum à ſacrificio incruento, quod Chriſtus obtulit in ultima cœna. Videri poteſt etiam Dicaſt.*d.1.dub.15.*

9 §.8. Sacrificium Miſſæ eſt hoſtia, & victima, in quantùm in eo offertur Chriſtus. Item eſt immolatio, & libamen, in quantùm in eo offeruntur panis, & vinum. In rigore non eſt holocauſtum, nec hoſtia pro peccato, vel pacifica, quia nihil illius comburitur: eſt tamen perfectius, quàm illa, & excellentius habet eorum virtutem, ac effectum, poteſtque dici myſticum holocauſtum, in quantùm per ſumptionem totum conſumitur uti notat Dicaſt.*d.1.à nu.160.* Eſt autem hoc ſacrificium in omni rigore latreuticum, euchariſticum, propitiatorium, & impetratorium.

10 §.9. Congruum fuit, ut in Eccleſia Chriſti eſſet unicum Miſſæ ſacrificium, nam continebat in ſe omnem dignitatem, ſufficiebat ad omnes fines, & effectus, erat tanquam omnium perfectio, & abſolutio, complebat differentiam omnium hoſtiarum, uti loquuntur Trid.*ſeſſ.22.cap.1.* Catech. Rom. *de Euchariſt. c.13.*& SS.PP.apud Paſq.*q.44.n.3.* Eſtque probabilius, quòd Deus non reliquerit Eccleſiæ poteſtatem inſtituendi ullum aliud ſacrificium, uti tenent Suar. Vaſq. Dicaſt.*n.272.*aliiq; communiſſimè cum Paſq.*q.24.* qui tamen *q.25.* docet, gentiles non ſubditos Eccleſiæ non peccaturos, ſi quamdiu eis non licet ingredi Eccleſiam, offerrent Deo aliud ſacrificium, quia hoc illis tantùm prohibetur, quibus convenit offerre ſacrificium Miſſæ, quod convenit ſolis in Eccleſiam receptis. Oppoſitum valdè probabiliter tenet Prępoſ. quia Chriſtus inſtituendo ſacrificium Miſſæ videtur abrogaſſe omnia alia, fateturque Paſqual. peccaturos ſaltem cathecumenos, ſi aliter ſacrificarent Deo, quia hi pertinent ad Eccleſiam, ſicuti Novitii ad Religionem.

11 §.10. Subſtantiæ panis, & vini faciunt materiam unius ſacrificii cum Corpore, & Sanguine Chriſti, quia ſubſtantiæ illæ, non ſacrificantur ſecundùm ſe, ſed ut tranſmutandæ in Corpus, & Sanguinem Chriſti, ac vice verſa, Corpus, & Sanguis Chriſti non ſacrificantur ſecundùm ſe, ſed ut vi verborum ſubſtantes ſpeciebus panis, & vini præexiſtentis, adeóque ab eadem conſecratione attinguntur, prout dicunt mutuum ordinem ad invicem, ergo faciunt materiam unius ſacrificii.

Q.2. In qua actione conſiſtat eſſentia ſacrificii Miſſæ? Reſp. 12
Variæ ſunt partes Miſſæ, ſecundùm dicta *l.3.p.1.n.662.*in qua autem earum conſiſtat eſſentialiter actio ſacrificativa, non conveniunt AA. uti conſtabit ex ſeqq.

§.1. Actio ſacrificativa non conſiſtit in oblatione panis, & vini, uti vult Scotus *in 4.diſt.13.§. Ad quæſtionem*. Nec in ſecunda oblatione, quæ ſequitur ſtatim poſt elevationem, uti docuerunt *Gab. Eckius* & alii. Neque etiam partialiter in fractione hoſtiæ, vel immiſſione particulæ in Calicem, uti voluerunt *Canus, & Valent.* Neque etiam partialiter in ſumptione Sacerdotis, uti volunt Sot. Bellarm. Bonac. Averſ.*q.10.ſ.2.& alii*, multò minùs totaliter conſiſtit in illa ſumptione, uti dixerunt *Alb. M. & Ledeſm.* minimè autem conſiſtit in diſtributione, vel ſumptione populi: quorum omnium ratio eſt, imprimis quia per neutram oblationem, uti nec per fractionem, nec immiſſionem in Calicem, fit ſufficiens deſtructio, aut immutatio rei ſaltem principalis ſacrificatæ, quæ eſt Chriſtus: deinde neutra oblatio eſt facta à Chriſto, ſed eſt ritus ab Eccleſia introductus; fractio etiam poteſt omitti, ſi hoſtia inciderit in Calicem uti notant omnes. Denique nulla illarum actionum, nequidem ſumptio, fit à Chriſto, actio autem ſacrificativa debet fieri à Chriſto, qui eſt principalis ſacrificans, ac ſacerdos, uti *à n.19.* dicetur, ergo.

§.2. Dicendum videtur, quòd actio ſacrificativa ſit ſola 13
conſecratio, ita S.Thom.*3.p.q.82.art.4. ad 1.*& multum favent SS. Cypr. Chryſ. Greg. aliique apud Suar. *d.75.ſ.5.*& ſequuntur cum eodem Suar. Alanus, Ruard. Turr. Vaſq. Con. Leſſ. Tann. Becan. Rayn. Paſq.*q.31. & ſeqq.* Dicaſt.*d.1. dub.10.*& certum eſſe dicit Areud.*l.3.c.57.* Ratio eſt 1. quia ſola conſecratio eſt actio Chriſti, quam etiam ideò profert Sacerdos in perſona Chriſti dicentis, *Hoc eſt Corpus meum Chriſti*, &c. 2. Quia in ſola conſecratione ſalvatur, quidquid ad ſacrificationem requiritur.

*Objic.*1. Conc. Toletanum apud S.Th.*q.83.a.4.in O* ſic habet: *Quale eſt ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* ergo ſumptio eſt de eſſentia Sacrificii. R.N.conſ. alioquin nullum holocauſtum, imò nec ſacrificium Chriſti in Cruce fuiſſet Sacrificium. Itaque *Conc.* tantùm declarat eſſe præceptum etiam ſumendi hoc Sacrificium incruentum, eò quòd ſit ſimul Sacramentum per modum cibi, & potus, quæ non proſunt, niſi ſumantur.

*Objic.*2. Die Veneris ſancto non fit conſecratio, & tamen offertur Sacrificium, nam celebrans dicit, *ſic fiat Sacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie*, &c. Item: *Orate fratres, ut meum & veſtrum Sacrificium*, &c. Et S. Aug. *Epiſt.*118. *cap.* 2.ait: *Omnibus diebus offertur Sacrificium in Eccleſia*, quæ vera non ſunt, ſi in ſumptione non conſiſtat eſſentia Sacrificii. R. cum Paſq.*q.23.& aliis* communiſſimè illo die non offerri Sacrificium. Rationem dat S.Th.*q.83. art.1. ad 2.* quia cùm eo die Chriſtus ipſe realiter viſibiliter obtulerit Crucis ſacrificium, non congruebat eo die fieri ejus imaginem per Miniſtros, maximè cùm tempus ipſum ejus recordationem ſatis ingereret. Hinc Hugo de S. Victore apud Becan. *De tripl. ſacrif. c.8.n.12.* dicit; *non ſacrificant amici, dum trucidant inimici.* Addit aliam congruentiam *Suar.* ne Chriſtus inducatur vivens, & loquens illo die, quo primùm mortuus recolitur, quando autem celebrans vocat ſacrificium, Tò *ſacrificium*, ſumitur pro re ſacrificata, quæ eſt Chriſtus tum ſumendus. S. Aug. intelligit omnibus diebus ordinariè, & per ſe loquendo, pro die autem Veneris ſancto eſt aliquid extraordinarium, neque communiter ulla eſt regula, quæ, quamvis ſit univerſalis, non patiatur exceptionem. Dicunt quidem aliqui ſumptionem Euchariſtiæ illo die dici ſacrificium, eò quòd ſit completio heſterni Sacrificii, in quo conſecrata eſt ea hoſtia, ſed *Henao* rectè contradicit, quia non manet continuatio phyſica, aut moralis inter conſecrationem heſternam, & ſumptionem hodiernam, præſertim ſi ſit alius Sacerdos, qui hodie ſumat.

Objic. 3. Externum ſacrificium, quale eſt Miſſa, requirit ſenſibilem immutationem hoſtiæ ſenſibilis: atqui conſecratio non eſt ſenſibilis immutatio panis, Chriſtus quoque, qui deberet eſſe principalis hoſtia, nequidem ibi eſt ſenſibilis: ergo conſecratio panis in Corpus Chriſti non eſt ſacrificium Miſſę, ſed ſola ſumptio ſpecierum. R. N. min. nam licèt immutatio panis, & Chriſtus, prout hic, ſint inſenſibiles ſecundùm ſe, tamen immutatio panis fit ſenſibilis per verba conſecrationis, quorum veritas exigit deſtructionem panis, Chriſtus autem fit ſenſibilis partim per eadem verba; partim per ſpecies, ſicuti dolor animi ſecundùm ſe inſenſibilis fit ſenſibilis per confeſſionem pœnitentis.

§.3. Chriſtus per conſecrationem deſtruitur moraliter, & 14
myſti-

myſticè, uti rectè Paſq. *q.43.* nam vi conſecrationis formaliter ponitur ſolum Corpus ſub ſpecie panis, & ſolus Sanguis ſub ſpecie vini, ſub neutra autem ſpecie vi verborum formaliter ponitur anima, hoc autem eſt moraliter, & myſticè deſtruere Chriſtum, quia ſolum Corpus ſine anima, & ſanguine non intelligitur vivere, nec ſolus ſanguis ſine anima, & corpore, ad hoc autem Sacrificium non debuit Chriſtus phyſicè, & realiter deſtrui, quia debebat eſſe Sacrificium incruentum, quod tantùm eſſet repræſentatio cruenti. Plures modi explicandi videri poſſunt apud Averſa *q.11.ſ.4.*

15 *§.4.* Sacrificium Miſſæ, prout de facto inſtitutum eſt, requirit conſecrationem utriuſque ſpeciei, uti habet communis cum Paſq. *q.44.* Quamvis autem abſolutè ſalvari poſſet in conſecratione unius tantùm ſpeciei, uti valdè probabiliter docent *Henriq. Bonac. & alii*, tamen eſſet mortale conſecrare unam ſpeciem ſine altera, quia eſſet contra inſtitutionem Chriſti, qui voluit hic fieri expreſſam repræſentationem Sacrificii Crucis, in quo totus Chriſtus immolatus eſt per poſitionem Corporis ſine Sanguine, & Sanguinis ſine Corpore, uti pluribus declarant Dicaſt. *d.1. dub.11. & 12.* Averſa *ſect.5.* Paſq. *q.45.* addens *q.46.* Papam diſpenſare non poſſe in eo, ut conſecretur una tantùm ſpecies: An autem fieri poſſit ex metu mortis, vel aliàs, dicetur *n.245.*

16 *Q.3. A quo offeratur Sacrificium Miſſæ?* Reſp.

§.1. Chriſtus eſt principalis Sacerdos offerens quamlibet Miſſam. Eſt de fide. *Pſal.109. v.4. Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech:* quæ verba intelligit de Chriſto *Apoſtolus ad Hebr.6. v.20.* dicens: *Præcurſor pro nobis introivit Jeſus ſecundùm ordinem Melchiſedech Pontifex factus in æternum:* quem utrumque locum Eccleſia, & SS. PP. apud Bellarm. *l.1. c.6.* Le Blanc. *in Pſal.109. v.67.* & Petav. *de Incarn. l.12. à c.11.* explicant de Chriſto tanquam adhuc offerente Sacrificium, uſque ad ſæculi conſummationem. Idem ſeqq. verbis definiverunt *Concilia Lateran. c. Firmiter. Idem ipſe Sacerdos eſt Sacrificium Jeſus Chriſtus:* Florent. *in decret. Eugen. IV. ad Armenos: Sacerdos in perſona Chriſti loquens hoc conficit Sacramentum.* Trid. *ſeſſ.22. c.2. Una enim eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens Sacerdotum Miniſterio, qui ſeipſum tunc in Cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa.* Idem docent *SS. Gregor. Nyſſ. Ambroſ. Chryſ. Aug. Irenæus* quorum verba refert Paſq. *q.133. n.2.* Rationem inſinuavit *Florent.* quia Sacerdos loquitur enuntiativè in perſona Chriſti, verba enim conſecrationis ſunt verba Chriſti, cùm dicat, *Hoc eſt Corpus meum Chriſti*; uti in ultima cœna dicebat, ergo cùm conſecratio ſit ſacrificatio, Chriſtus eſt, qui conſecrat, non inſtrumentaliter, cùm ipſe Sacerdotem tanquam Miniſtrum ſibi ſubordinet, ergo principaliter.

17 §.2. Chriſtus offert hoc ſacrificium etiam immediatè per ſeipſum, Suar. Gran. Con. Azor. Valent. Bellarm. Tann. Caſtrop. Fill. Lugo, Paſq. *quæſt.133.* Dicaſt. *d.2. dub.1.* contra *Gabr. Henriq. Vaſq. Prapoſ. Fagund. Becan. Amic. & alios*, qui putant eum offerre tantùm mediatè, partim, quia illud inſtituit, & ordinavit nomine ſuo offerri, partim, quia ad illud ſe ſemper dat, ut victimam. Probatur 1. quia *Apoſt. ad Hebr.7. à v.23.* loquens de Sacerdotibus legis antiquæ, qui habuerunt ſucceſſores, ait: *Et alii quidem plures facti ſunt Sacerdotes, idcircò quòd morte prohiberentur permanere, hic autem, eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet Sacerdotium, unde & ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum*; quæ verba non videntur explicari poſſe, niſi dicamus Chriſtum de facto adhuc eſſe Sacerdotem, ideòque non habere ſucceſſores in Sacerdotio, ſed tantùm coadjutores, & Miniſtros ſubordinatos. 2. Quia Trid. *ſeſſ.22. c.1.* dicit Sacerdotium Chriſti per mortem non fuiſſe extinguendum, & addit *c.2.* Chriſtum eſſe nunc eundem offerentem, qui fuit in Cruce; item Sacrificium Crucis, & Miſſæ, niſi ſola ratione offerendi differre, quia nempè ante dixerat in Cruce factum eſſe cruentè, hìc autem fieri incruentè. Ideòque etiam *Conc. Lateran.* ſuprà dicit ipſum Chriſtum adhuc de facto eſſe Sacerdotem, quæ in rigore vera non ſunt, niſi adhuc immediatè ſacrificet, ſicuti ſi Papa authoritate Dei inſtitueret ſacrificium, velletque nomine ſuo offerri à Sacerdote, & victimam dare ad illud, non ideò ipſe diceretur eſſe Sacerdos. 3. Chriſtus à *Trid.* dicitur ſeipſum offerre hominis miniſterio, ergo cùm homo verba proferat in perſona Chriſti, Chriſtus eſt, qui moraliter loquendo principaliter loquitur, ergo Chriſtus eſt, qui immediatè principaliter conſecrat, & ſacrificat, ſeque ut homo, ſubmittit Deo per volitiones creatas, quibus ſeipſum offert in conteſtationem ſupremi dominii.

18 §.3. Sacerdos celebrans dici debet offerens minus principalis, nam cùm phyſicè ponat conſecrationem, quæ eſt ſacrificatio, propriè offert, & in rigore ſacrificat, non ut principalis Sacerdos, quia hic eſt Chriſtus, ergo ut minus principalis, & Chriſto ſubordinatus.

19 §.4. Tota Eccleſia etiam dici debet offerens hoc Sacrificium per Sacerdotem, uti habet communis Catholicorum, teſte Suar. *d.77. ſ.3.* & certum eſſe dicunt Stratius *de ſacrif. l.1. c.6.* & Paſq. *quæſt.134.* nam ita dicunt *SS. Iren. Aug. Damian. Leo, Rupert.* apud *Suar. & Paſq.* Ratio eſt, quia per Eccleſiam intelliguntur fideles ſub uno capite viſibili conſtituentes Corpus Chriſti myſticum, hi autem offerunt, quia in Canone dicitur de fidelibus, *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt*, hinc Inn. III. *de Myſt. Miſſ. l.3. c.5.* ait: *Sacerdos non tantùm in ſua, ſed in totius Eccleſiæ perſona ſacrificat.* Additur in Canone: *Hanc igitur oblationem ſervitutis noſtræ, ſed & cunctæ familiæ tuæ*, id eſt, Eccleſiæ. Deinde Chriſtus Eccleſiæ tanquam dilectæ Sponſæ ſuæ reliquit hoc ſacrificium, uti habet Trid. *ſeſſ.22. c.1.* ergo illi commiſit ejus oblationem, non per ſeipſam, ergo per Sacerdotem, ergo etiam Eccleſia dici debet offerre. Denique Sacerdos eſt ab Eccleſia ordinatus, ut etiam tanquam Eccleſiæ Miniſter offerat hoc Sacrificium, ergo ſicut Dominus dicitur aliquid facere per Miniſtrum, Rex per Legatum, ita Eccleſia dicetur offerre per Sacerdotem: videri poteſt Dicaſt. *d.3. à n.60.*

Objic. Ergo tota Eccleſia dici poterit ſacrificare. R. Si per Tò ſacrificare intelligas offerre ſacrificium per ſe vel per partem ſui, c. Eccleſiam ſacrificare: ſi intelligas, non quomodocumque offerre ſacrificium, ſed phyſicè immediatè per ſeipſum, Eccleſia ſecundum omnia membra non ſacrificat & in hoc ſenſu ſumit Paſq. *q.135.* negans Eccleſiam ſacrificare.

20 §.5. Fideles, qui Miſſæ aſſiſtunt vel poſitivè ad eam cooperantur, dicuntur adhuc alio ſpeciali modo offerre hoc Sacrificium, quia non tantùm offerunt, in quantùm ſunt membra totius Eccleſiæ, quæ offert; neque tantùm ideò, quia etiam eorum nomine offert Sacerdos, utpotè offerens nomine omnium fidelium etiam abſentium, ſed ipſi actualiter communicant in illa actione ſacrificativa, partim phyſicè cooperando, uti faciunt miniſtrantes Miſſæ, partim exhibendo ſenſibilem aſſiſtentiam, uti adſtantes, qui cenſentur unum cultum exhibere Deo cum Sacerdote, partim moraliter cooperando, uti dantes ſtipendium pro Miſſa, vel petentes ſibi applicari, unde ſicuti illi, qui miniſtrant in cultu idoli, vel tanquam pars communitatis aſſiſtunt, vel procurant fieri, dicuntur idololatræ modo magis ſpeciali, quàm alii abſentes, qui eoſdem falſos Deos agnoſcunt, ſed hic & nunc nihil ſciunt de oblato ſacrificio, ita hi cooperantes, Paſq. *q.134. à n.10.* Dicaſt. *d.2. à n.30.* Qui tamen nec procurat nec præſens eſt, non poteſt dici ex hoc ſpecialiter offerre, quòd internè velit offerri, quia cùm hoc Sacrificium ſit externum & ſenſibile, offerens etiam debet exhibere aliquid externum & ſenſibile, Suar. Fill. Trull. & alii cum Henao *poſt hiſtor. de ſcient. media à n.1593.*

21 §.6. Hi fideles ſpecialiter concurrentes ad ſacrificium etiam poſſunt illud applicare alteri, cui volent, nam ſacrificium eſt de ſe alteri applicabile ab offerente, ſicut omne aliud opus ſatisfactorium vel impetratorium, prodeſtque etiam alteri, ſicuti oratio, ergo pro quo applicabitur ab illis coofferentibus, illi proderit oblatio, quatenus ad iſtos ſpectabat, Suar. Vaſq. Henr. Paſq. *q.136. n.9.* Rayn. mox citandus. Atque hinc intelligitur, quid ſit audire Miſſam pro alio, nam eſt ſpecialem fructum, quem audiens perciperet tanquam aſſiſtens, & coofferens, applicare alteri.

22 §.7. Omnes fideles etiam quatenus offerentes participant de fructu Sacrificii, ſi diſpoſiti ſint Dicaſt. *d.3. à n.139.* Illi autem magis participant, qui magis vel propius concurrunt, nimirum hoc ordine. 1. Sacerdos. 2. Pro quo Sacerdos applicat. 3. Miniſtrantes. 4. Aſſiſtentes; & alii omnes ex opere operato. Suar. Henr. Rayn. *in Heter. T.15. p.2. ſ.3. punct.4. qu.12.* & alii apud Dicaſt. *n.148.* 5. Reliqui in Eccleſia fideles, ſed tantùm ex opere operantis, Dicaſt. *n.141.* Quorum autem fit ſpecialiter mentio in Miſſa, vel qui ſpecialiter approbant pro ſe offerri, illi videntur ſibi magis quaſi appropriare Sacrificium, ideòque cæteris paribus plùs de illo participant, Paſq. *q.134. n.14.*

23 §.8. Angeli non poſſunt in rigore dici, nequidem offerre Sacrificium, quamvis enim affectum habeant, ut fiat, illudque repræſentent Deo tanquam objectum complacentiæ, aut etiam in proteſtationem divini dominii, tamen nec Sacerdos offert nomine Angelorum, neque Angeli ſunt membrum Eccleſiæ, quæ offert, neque ſunt pars populi fidelis aſſiſtentis Sacrificio. Nec Animæ Purgatorii computandæ ſunt inter offerentes, quia non ſunt pars Eccleſiæ militantis, Scot. & alii cum Henao *à n.1597.* contra *Henriq.* & paucos alios.

24 *Q.4. Pro quibus offerri poſſit Sacrificium Miſſæ?* R. §.1. Poteſt offerri pro Sacerdote ipſo, pro aſſiſtentibus, pro Eccleſia tota, & pro quibuſvis, etiam abſentibus, fidelibus in Eccleſia, quibus prodeſt, etiamſi de hoc nihil reſciant, Suar. Dicaſt. *d.2. dub.3.* Paſq. *q.137. & 138.* Averſa *q.11. ſect.10. Pars 1. & 2.* quòd offerri poſſit pro Sacerdote, & aliis ab ipſo diſtinctis, eſt certa, ex *Apoſt. ad Hebr.5. v.1. & 3.* ubi dicit Sacerdotem pro hominibus cõſtitui in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat, quemadmodùm pro populo, ita etiam pro ſemetipſo, quod repetitur *cap.7. v.27.* Idem habet praxis univerſalis Eccleſiæ, & communis ſenſus omnium fidelium, item Canon Miſſæ, in quo

hoc

hoc ſæpiùs dicitur. Denique Sacrificium habet ſe inſtar publicæ, & communis orationis, quæ pro orante, & aliis offerri poteſt. Et ſpecialiter, quòd pro alio offerri poſſit, docuit Chriſtus, offerens Sacrificium Crucis pro hominibus. Atque inde infert cum Communi Paſq. *qu.*138. Sacerdotem peccaturum mortaliter, ſi aliquem de Eccleſia vellet excludere ab univerſali oblatione, & fructu ſui Sacrificii; etenim ex inſtitutione Chriſti, & ex præſcripto Eccleſiæ manere debet Sacrificium publicum, & commune: attamen opus non eſt per intentionem expreſſam offerre pro omnibus, ſed ſufficit virtualis vel implicita in eo contenta, quòd celebrare velit ſecundùm Chriſti inſtitutionem, & Eccleſiæ voluntatem, vel ritum, quæ hanc communem oblationem ſatis ſæpè exprimit in verbis Canonis: imò docent plerique cum *Paſq.* ſuprà contra *Lugo*, & alios, licèt Sacerdos vellet, tamen non excludendum fidelem à communione talis Sacrificii, & fructus ex illo, quia cùm agat, ut miniſter Chriſti, & Eccleſiæ, horum intentio, & voluntas videtur prævalere apud Deum. Atque illum fructum, qui ſemper neceſſariò provenit etiam aliis, eſſe non tantùm impetratorium, ſed etiam ſatisfactorium, docent Sot. Navarr. Vaſq. Bonac. & alii cum Paſq. *q.*139. contra *Suar. Kon. Fill. Lugo*, & alios, ſic enim videtur aſſeri in Canone Miſſæ his verbis: *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt, pro ſe ſuiſque omnibus pro redemptione animarum ſuarum.* Et ratio eſt, quia ſacrificium ex natura ſua eſt æquè ſatisfactorium ac impetratorium, ergo non eſt ratio, cur etiam aliis non proſit quoad utrumque fructum, nam ita reipſa profuit Sacrificium Crucis, *Pars* 3. quòd proſit etiam ignorantibus, conſtat ex dictis, quia ſic prodeſt oratio, & ſic profuit Sacrificium Crucis, omnibus etiam needum natis: ſic etiam ſacrificia, quæ offerebat Job, proderant filiis, quamvis ad illa non concurrerent, & fortè etiam neſcirent fieri.

25 §.2. Etiam poteſt directè offerri pro infantibus, uti habet communis, cum Dicaſt. *d.*2. *n.*39. & Paſq. *q.*140. ubi refert Conſtitutionem à S. Clemente factam his verbis: *Infantum Eccleſiæ memores ſimus, ut Dominus perfectos eos in timore ſuo ad adultam ætatem perducat.*

26 §.3. Etiam pro energumenis, Paſq. *q.*141. Averſ. ſuprà. *Nec obſtat.* Conc. Eliberitanum his verbis: *Energumeni nomen neque ad altare cum oblatione recitandum, neque permittendum, ut ſua manu in Eccleſia miniſtret*: nam non prohibet pro ipſo offerri Sacrificium, ſed ne ipſe faciat ullam oblationem ad altare, uti faciebant alii fideles, & ne miniſtret Sacrificio.

27 §.4. Etiam pro peccatoribus, uti certum eſt ex Trid *ſeſſ.*22. *c.*1. *&* 2. ubi dicitur: *Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit.* Ratio autem eſt, quia eſt ſacrificium propitiatorium, quale fuit etiam Crucis Sacrificium pro peccatoribus oblatum.

28 §.5. Etiam pro hæreticis, & ſchiſmaticis, uti docent Nav. Henriq. Bellarm. Suar. Vaſq. & alii, cum Paſq. *q.*150. & Dicaſt. *n.*69. contra *Sot. Gabr.* & alios, quia quamvis ſint membra præciſa ab Eccleſia, tamen ſunt capaces fructus impetratorii: ideóque etiam ſimilibus profuit Sacrificium Crucis, ergo niſi prohiberet Eccleſia directè offerri pro illis tanquam excommunicatis, licitè pro illis offerretur.

29 §.6. Etiam pro catechumenis, uti habent *Henr. Bellar. Suar.* aliiq; ſexdecim graves Authores cum Dica. *n.*58. & Paſq. *q.*151. Quod de aliis etiam infidelibus docent iidem cum Dicaſt. *n.*47. Paſq. *q.*152. Arr. *d.*4. *à n.*6. Burgh. *cent.*3. *caſ.*74. cõtra Azo. Vaſq. Gran. Hurt. Caſtrop. & alios utrobique contradicentes. Probatur autem inde, quia Inn. III. *cap. Apoſtolicam*, 2. *de Presbytero non baptizato*, expreſsè vult pro catechumeno, id eſt, non baptizato, attamen credente in Chriſtum, offerri Deo preces, & hoſtias, citatque pro hoc authoritatem SS. Aug. & Ambr. Idem autem eſt de aliis, qui nec baptizati ſunt, nec in Chriſtum credunt, & veniunt nomine infidelium, quia utrique ſunt capaces fructus ſaltem impetratorii, uti rectè Averſ. *q.*11. *ſ.*10. Hinc Sacrificium Crucis pro illis oblatum, etiam illis profuit, neque Eccleſia uſpiam prohibet pro illis offerri. *Nec obſtat*, quòd Chriſtus ſoli Eccleſiæ reliquerit Sacrificium, *nam* licèt ſoli reliquerit offerendum, non tamen pro ſola ipſa, ſed etiam pro extraneis, ubi Eccleſia non prohibet. Et hanc noſtram ſententiam etiam rectè defendit Rayn. *in Heter. T.*15. *p.*2. *ſ.*3. *p.*3. *q.*3.

30 §.7. Sacrificium oblatum pro infantibus, vel pro conſtitutis in peccato mortali, non prodeſt in ratione ſatisfactorii, quia infantes non habent, pro quo ſatisfiat, cùm Baptiſmus remittat culpam, & pœnam: in peccatoribus autem ante culpam non dimittitur pœna, uti habet communis cum S. Th. *&* *Paſq. qu.* 142. *n.*5. *ubi n.*6. docet eum peccaturum mortaliter, qui offerret Sacrificium pro remiſſione pœnæ debitæ peccato mortali necdum remiſſo: imò probabilius eſt cum Lugo, Paſ. *n.*7. *Averſ.* contra *Nav.* & alios, ſic oblatum pro remiſſione pœnæ poſteà non habere hunc fructum poſt remiſſam culpam; quamvis enim Sacramenta, quæ caruerunt effectu primario, ad hunc reviviſcant ſublato obice, tamen non eſt fundamentum idem aſſerendi de Sacrificio, quod jam antecedenter, dum ponebatur, habuit ſuum effectum primarium, qui erat eſſe cultum Latriæ, & teſtificationem ſupremi dominii Dei.

§.8. Sacrificium Miſſæ offerri non debet directè pro excommunicatis vitandis: quinam autem ſint vitandi, dictum eſt hic *in p.*1. *n.*210. nam vitandi ſunt iidem, qui non tolerati. Et certum eſt pro illis poſſe indirectè offerri, *v.g.* offerendo pro omnibus peccatoribus, pro reductione hæreticorum vel impiorum, uti habet Dicaſt. *d.*2. *n.*73. Ratio eſt, quia ſunt capaces effectus impetratorii, & Eccleſia prohibens communicationem in divinis cenſetur loqui de communicatione directa, prohibitio enim illa eſt odioſa, ideóque reſtringenda, Paſq. *q.*143. *n.*1. Averſa *§. Decimò*. 31

§.9. Peccat mortaliter, qui Sacrificium offert directè pro excommunicato vitando, S. Th. Dicaſt. *num.*61. Paſq. *n.*2. *&* 7. 32 etiamſi generaliter pro illis offerret, nullum in particulari nominando, vel determinando, uti habet communis ſententia, ideóque oppoſitam eſſe improbabilem docet Dicaſt. *n.*60. Ratio eſt, quia agit contra prohibitionem gravem Eccleſiæ imponentis tali excommunicato hanc pœnam medicinalem privationis communium ſuffragiorum, quale eſt Miſſa, donec corrigatur, & ſe debitè ſubmittat. *Nec juvat*, quòd fortè per contritionem ſit juſtificatus, uti probabiliùs tenent Sot. Suar. Dicaſt. *n.*74. & alii cum Paſq. *q.*148. contra S. Anton. Nav. Henr. Bonac. & alios, *quia* non ideò ab excommunicatione ſolutus eſt, ergo adhuc eſt illicitum pro illo offerre ſacrificium, quod videtur eſſe deciſum ab Inn. III. *cap.*1. *nobis* 28. *& cap. Sacrif.*38. *de ſententia excomm.* his verbis: *Excommunicatus ille, licèt ad cor rediens, de mandato Eccleſiæ excommunicator, quos priùs foverat, expugnaverit, non tamen, priuſquam abſolutionis gratiam perceperit, habendus eſt abſolutus, nec ſi occumbat in hujuſmodi bello, ſunt abſolutiones vel oblationes recipiendæ pro eo, vel orationes Deo porrigendæ: niſi cùm de ipſius viventis pœnitentia per evidentia ſigna conſtiterit, & juxta cujuſdam conſtitutionis noſtræ tenorem defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur.* Ex quibus infert Paſq. *q.*149. ſi talis excommunicatus ſciretur eſſe mortuus in gratia Dei, adhuc non poſſe pro illo directè Miſſam offerri, donec etiam mortuus ritu cæremoniali eſſet abſolutus. Addunt S. Th. Navar. Henr. & Suar. & alii cum Paſq. *q.*144. nequidem licitum eſſe directè offerre Miſſam pro ejuſmodi excommunicatis tanquam externis ab Eccleſia, ad impetrandam illis reductionem vel ſolatium, nam ſunt ſemper externi, ſeu ejecti extra Eccleſiam, ergo quando Eccleſia prohibet offerri pro illis prohibet offerri tanquam pro externis. Putant tamen Suar. Avila, Henriq. Præpoſ. & alii cum Paſq. *q.*143. *num.*4. & Rayn. *n.*28. Sacrificium illicitè applicatum pro tali excommunicato, fore huic utile, quoad fructum ſpecialem impetratorium reſpondentem Sacrificio, prout eſt actio Chriſti, quia pœna Eccleſiæ non videtur præjudicare inſtitutioni Chriſti, ſed de hoc meritò dubitat Dicaſt. *n.*68. & benè concludit rem eſſe omninò incertam, docet tamen *n.*74. cum *Avila*, & aliis excommunicatum contritum ex benigna voluntate Eccleſiæ poſſe gaudere ſuffragiis, quamvis prohibitum ſit, ne publicè, & directè pro illo offerantur.

§.10. Licitum eſt privatim orare pro excommunicatis vitandis, unde poteſt Sacerdos in Miſſa ſub Memento internè 33 pro illis orare, Suar. Lugo Dicaſt. *n.*78. aliique communiter contra *Sot.* Idem poteſt, dum publicè orat nomine totius Eccleſiæ, privata intentione, & in propria perſona pro iiſdem orare. Item poteſt quodvis pium opus, etiam Miſſam, quatenus eſt proprium opus talis privatæ perſonæ, in ordine ad ſatisfactionem, & impetrationem ex opere operantis offerre pro iiſdem, quia ſic cenſentur privata oratio, ſatisfactio, vel impetratio, & prohibemur tantùm opera publica pro illis offerre, *Sylveſt. Angel. Armil. Covar. Nav. Suar. Dicaſt.* ſuprà.

§.11. Probabilius videtur cum *Nav. Con. Sanch. Fagund.* 34 *Hurt.* & aliis, quos citant, & ſequuntur Lugo *d.*19. *n.*187. & Paſq. *q.*146. ac propendet Dicaſt. *n.*63. contra *Sot. Avil. Suar. Vaſq. Bonac. Azor. Valent. Fill. Amic.* & alios, licitum eſſe publicè, & directè offerre Sacrificium Miſſæ pro excommunicatis non vitandis, quia *in Extrav. Martini V. in Conc. Conſtant. Ad evitanda*, conceditur communicatio cum excommunicatis toleratis etiam in ſacris, & divinis, ergo ſicuti licitum eſt ſepelire in loco ſacro, uti fatentur *Suar.* & alii, ita licitè admittuntur ad Miſſam publicam, cenſeturque Eccleſia iterum admittere ad hoc, ut poſſint participare fructum. *Nec obſtat*, quòd maneant excommunicati, ideóque præciſi ab Eccleſia, *nam* propter hoc tenentur ipſi ſe gerere tanquam excommunicatos, & quantum eſt de ſe abſtinere à communicatione cum cæteris, ideóque tenentur emanere, nec poſſunt petere Miſſas, vel ſuffragia communia, ſed non ideò aliis illicitum eſt, cum illis communicare, neque Eccleſia ex parte ſua eſt ab illis præciſa, ſed licitè cum eis communicat, uti conceſſit Martinus V. ergo etiam licitè pro illis applicat Sacrificia.

Atque

Digitized by Google

Atque ex his inferunt aliqui cum Paſq. *q.* 147. contra *Marchinum* poſſe Sacerdotem ab excommunicato non vitando acceptare ſtipendium pro Sacrificio, quamvis enim excommunicatus peccet, quòd petat, ut pro ſe legatur, tamen ſuppoſito illo peccato non peccat acceptans, quia huic licitum eſt cum ipſo communicare; neque priori ejus peccato jam antecedenter poſito cenſetur cooperari.

35 §. 12. Sacrificium Miſſę utiliter offertur pro defunctis in purgatorio exiſtentibus, uti latè Bellarm. *l. 2. c. 7.* & definit Trid. *ſeſſ. 22. Can.* 3. cujus verba referam n. 45. Idemque repetit *ſeſſ.* 25. *in decret. de purgatorio*, putatque Dicaſt. *d.* 2. *n.* 111. poſſe Miſſam offerri pro catechumeno defuncto, uti inſinuatum eſt *n.* 10. & 29.

36 §. 13. Sacrificium Miſſæ, nec offerri debet pro damnatis, nec eis prodeſſe poteſt, uti certum eſt, & tenetur communiſſimè cum Rayn. *in Heter. T.* 15. *p.* 2. *ſ.* 3. *q.* 1. & Paſq. *q.* 116. contra nonnullos, qui putarunt poſſe prodeſſe, vel ad carendum pęnis uſque ad diem judicii, vel ad levamen aliquod, ſi eſſent damnati ob crimina non ingentia, vel ad confortationem in patiendo, vel ſaltem ad ſolatium, ſi reſciant viventes adhuc ſui eſſe memores, ſed quod diximus probatur, nam imprimis id expreſsè prohibetur *cap. Pro obeuntibus* 21. & *ſeqq. cauſa* 13. *q.* 2. item *in Conc. Trib. & Brach. I.* apud Dicaſt. *d.* 2. *n.* 88. Deinde nec prodeſſet illis, tum quia non ſunt membra Chriſti amplius, neque actu neque potentia, cùm non ſint amplius capaces gratiæ, & hæreditatis æternæ, utpote infallibili decreto deſtinati ad infelicem æternitatem, tum quia pœna ſecundùm præſentem Dei providentiam non poteſt remitti ſtante culpa, adhuc taxante ſibi talem pœnam, culpa autem damnatorum eſt perpetua. Hinc mortale eſt offerre pro eo, qui omninò voluntariè, & compos ſui ſe occidit: attamen offerri poteſt, ſecluſo ſcandalo, pro mortuo in duello, quia non conſtat objiſſe in mortali, *Dian. Portell.* & alii.

Objic. Multæ leguntur revelationes in contrarium. R. Has eſſe ſuppoſititias, rectè docet cum communi *Paſqual.* ſuprà, ex rationibus, & circumſtantiis prudentibus ita judicandi.

Inſt. Eccleſia in Miſſa pro defunctis orat, *Libera animas de pœnis inferni*, &c. R. *Sot. Azpr. Henriq.* putant orare, ut liberentur è purgatorio. Sed contra eſt, quia addit, *ne abſorbeat eas tartarus*; item *non pœnas æternas ſuſtineant*, certum autem eſt, eas jam in purgatorio eſſe abſorptas, nec habere periculum ſubeundæ pęnæ æternæ, ergo orat liberari ab inferno, vel per modum approbationis, & pii affectus erga rem ſactam, uti vult Dicaſt. *n.* 106. vel ſecundùm *Lugo*, *Paſq.* & alios Eccleſia conſiderat ſtatum animarum, non illum, in quo nunc ſunt, ſed repræſentat exitum illarum è corpore, & quaſi jam decederent ſiſtendæ Dei judicio, orat, ne damnentur, ſed pręſervativè liberentur à pœnis inferni, Deum enim poſſe antecedenter moveri per preces, quas prævidet poſterius ponendas, patet in orationibus aliiſque meritis Chriſti, quæ gratias jam ante Adamo datas merebantur, & ſimili ſenſu oramus pro adventu Chriſti; *Veni Domine, & noli tardare*, &c. quaſi nos reponendo in tempus antecedens adventum futurum.

37 §. 14. Eſſet mortale, ſi quis pro damnato offerret Sacrificium, non tantùm, quia prohibitum eſt ab Eccleſia, ſed etiam quia ſic offerens excederet terminos ſui officii, ageretque contra inſtitutionem Chriſti, Paſq. *q.* 157. Idem videtur dicendum, ſi offerat pro infante defuncto ſine Baptiſmo, quia nec eſt, nec poteſt eſſe membrum Chriſti, Dicaſt. *n.* 113. Si tamen defunctus fuiſſet adultus, & inter Chriſtianos educatus, qui præſumi poſſet eſſe juſtificatus per contritionem vel amorem Dei, licitè offerretur pro eo, Paſq. *q.* 158.

38 §. 15. Sacrificium Miſſæ offerri poteſt Deo in honorem, & memoriam Sanctorum, item in gratiarum actionem pro beneficiis, quæ Deus illis conceſſit, Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 2. Item ad obtinendam eorum interceſſionem apud Deum, uti Trid. definit *ibid. Can.* 5. quæ omnia pluribus probat ex antiquiſſimis liturgiis, & PP. Bellarm. *l.* 2. *c.* 8. Offerri tamen non poteſt, neque ut propitiatorium pro illis: quia cùm ſint Beati, nulla tenentur ſub culpa, vel pœna; neque ut impetratorium gratiæ, vel gloriæ eſſentialis, quæ illis utpote in termino conſtitutis jam decreta eſt, & data in menſura debita, putatque Paſq. *q.* 160. etiam non poſſe offerri directè, ut impetratorium illis alicujus gloriæ accidentalis extremæ, quia impetratio videtur ſupponere aliquam indigentiam, ſed probabiliùs contradicunt Suar. Valent. Lugo aliique cum Dicaſt. *d.* 2. *n.* 82. quibus videtur præiviſſe Inn. III. *cap. cùm Marthæ de celebr. Miſſar.* §. 3. quia ſatis eſt ſupponi carentiam boni, cujus ſint proximè capax, quamvis ſtrictè non indigeant: Beati autem reipſa non habent omnem gloriam accidentalem externam, quam etiam obtinere poſſunt, hinc Eccleſia orat, ut Sacrificium *Sanctis proſit ad honorem*; item, ut *ſicut Sanctis ad gloriam*, ita nobis proſit ad veniam.

39 §. 16. Quod dictum eſt de Sanctis, valet de omnibus, qui poſt baptiſmum mortui ſunt ante uſum rationis, ſunt enim reipſa ſructi in cęlo, unde, qui pro tali legeret Miſſam de *Requiem*, ſecundum Paſq. *q.* 159. peccaret mortaliter, quia in re gravi faceret contra ritum Eccleſiæ, & reipſa oſtenderet ſe non bene ſentire de efficacia Baptiſmi, & ſufficientia ad beatitudinem. Docent tamen J. Sanch. *d.* 4. *d n.* 5. *Maſcarenh.* & alii ſacrificari poſſe pro homine adulto baptizato in agone, qui potuit poſteà commiſiſſe veniale. *Nec obſtat*, quòd non ſacrificetur pro Martyre, qui ſimiliter habere poſſet veniale, *nam* hoc non ita facile præſumitur, cùm moriatur pro fide, & ordinariè ex perfecto amore Dei. Quamvis autem *Henao poſt Hiſtoriam ſcient. media parergo* 23. putet pro tali baptizato poſſe legi Miſſam de *Requiem*, tamen meliùs dicunt alii legendum eſſe de Angelis, vel gratiarum actione, ut fit in funere infantium, ne populo detur ſcandalum, & occaſio judicandi, quòd baptiſmus non remittat omnem culpam, & pœnam.

Q. 5. Quid addendum ſit circa effectus Sacrificii Miſſæ? 40
R. ſeqq.

§. 1. Sacerdos in Miſſa poteſt conſiderari quadrupliciter, 1. Prout gerit perſonam Chriſti principaliter conſecrantis, cujus eſt velut inſtrumentum. 2. Prout eſt publicus Miniſter Eccleſiæ, cujus nomine offert Deo hoc Sacrificium, & in cujus etiam perſona orat illa, quæ in Miſſa recitantur. 3. Prout eſt privata perſona etiam nomine ſuo offerens, & orans. 4. Prout offert, & orat nomine illorum, qui ad hoc Sacrificium ſpecialiter cooperantur, vel concurrunt, quales ſunt Miniſtri adſtantes; item illi, qui Sacrificium petierunt.

§. 2. Fructus Sacrificii eſt triplex: *Primus* reſpondet Sacrificio ſecundum ſe, prout eſt opus poſitum à Sacerdote, ut operante in perſona Chriſti, & dicitur fructus ſpecialis, vel ſubſtantialis. *Secundus* reſpondet Sacrificio, prout eſt opus poſitum à Sacerdote, ut operante in nomine, vel perſona Eccleſiæ, & dicitur fructus generaliſſimus, de quo participant omnes Chriſti fideles per ſe loquendo. *Tertius* reſpondet Sacrificio, prout eſt opus poſitum à Sacerdote, ut operante in nomine, & perſona privata, vel prout eſt poſitum ab illis, qui ſpecialiter ad illud cooperantur, aut concurrunt, & dicitur fructus ſpecialiſſimus. Singuli hi fructus ſunt ſatisfactorii ſaltem latè, ſeu applicativi ſatisfactionum Chriſti, vel impetrativi remiſſionum: Item impetratorii aliorum beneficiorum, uti notant communiter AA. quamvis aliqui cum Paſq. *q.* 107. diſſentiant, putantes non omnes eſſe ſatisfactorios: de quibus omnibus videri poteſt Paſq. *à q.* 88. *uſque ad* 102. ubi accuratè explicat, in quo ſinguli hi fructus fundentur, & quibus conveniant, vel applicari poſſint. 41

§. 3. Sacrificium Miſſæ eſt ſecundùm ſe valoris in actu ſecundo ſimpliciter infiniti, *Cajet. Sylv. Suar. Vaſq.* & alii 27. AA. graviſſimi, quos refert, & ſequitur Paſq. *q.* 117. contra Bellarm. Lug. Palav. & alios multos cum Card. Bona, *de Miſſa c.* 1. *§.* 55. quorum tamen plerique in re non diſſentiunt, ſed tantùm volunt, non eſſe actu infinitum quoad vim proximam cauſandi, vel quoad effectum in actu ſecondo, quod etiam dicemus n. 47. Ratio noſtra eſt, quia valorem actionis conſtituit dignitas operantis, ſed dignitas perſonæ operantis actionem ſacrificativam eſt ſimpliciter infinita, cùm ſit perſona Chriſti, Hominis Dei, & ob illam rationem docent omnes, Sacrificium in Cruce, & ultima cœna oblatum, quod cum hoc in ſubſtantia erat idem, fuiſſe infiniti valoris; conſequenter ſingulæ Miſſæ habent in actu ſecundo ſecundùm ſe comproportionem, & condignitatem ad omne bonum poſſibile obtinendum, non prout ponuntur nomine Eccleſiæ, Sacerdotis, vel adſtantium, ſed nomine, & in perſona Chriſti. 42

Objic. Si ita eſt, Sacrificium Miſſæ non deberet eſſe iterabile, uti ideò iteratum non fuit Sacrificium in Cruce. R. n. ſeq. Nam imprimis aliquod juge ſacrificium eſſe debuit, quod conſtitueret Religionem Chriſtianam. Deinde iterari debuit ad exhibendam Deo ſæpè, & obivis ſupremam latriam, & gratiarum actionem. Denique cùm Deus voluerit ſucceſſivè per vices, & tempora applicari diverſis hominibus merita, & ſatisfactiones, & fructus ſacrificii cruenti, debuit incruentum Sacrificium pro diverſis temporibus, & locis eſſe iterabile non aliter ac Sacramenta, aliaque opera, per quæ reperita Deus voluit applicari virtutem paſſionis Chriſti ſecundùm ſe infinitæ.

§. 4. Effectus Sacrificii Miſſæ ſunt ſequentes, 1. Dei complacentia tam ratione rei oblatæ quàm principalis offerentis, qui eſt Deus homo exhibens per hoc Sacrificium ſanctiſſimæ Trinitati perfectiſſimum cultum latriæ. 43

2. Quædam excuſatio gratiarum pro beneficiis Dei, nam hoc Sacrificium, in quantùm Euchariſticum, eſt recognitio beneficiorum Dei cum oblatione reciproca hujus hoſtiæ pro exſolvendo debito gratiarum. 44

3. Remiſſio peccatorum quoad culpam, & pœnam, nam eſſe Sacrificium propitiatorium, de fide eſt ex Trid. *ſeſſ.* 22. *Canon.* 3. *Si quis dixerit Miſſæ Sacrificium tantùm eſſe laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificii in Cruce peracti, non autem propitiatorium, vel ſoli* 45

pro-

prodeſſe ſumenti, neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere, anathema ſit. Idem habent Concil. Brach. Liturgia S. Jacobi Apoſtoli, antiquiſſimi PP. quorum loca, & verba referunt Bellarm. *l.2.c.2.* Becan. *de tripl. ſacrif. l.3.c.12.à n.5.* Paſq. *q.54.* Dicaſt. *d.1. dub.17.* Quando autem Trid. *ſuprà c.2.* inde videtur probare hoc Sacrificium eſſe verè propitiatorium reſpectu culparum, quia *per ipſum fit: ut gratiam inveniamus in auxilio opportuno, eo quòd hujus oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens crimina, & peccata etiam ingentia remittat*, ſatis innuit hanc remiſſionem peccatorum cauſari per Sacrificium mediatè tantùm, in quantum propter illud Deo oblatum dantur gratiæ actuales, & auxilia operativa contritionis, vel aliorum actuum ſupernaturalium, quibus peccata deleantur, quas gratias, & auxilia immediatè cauſet, ſeu exigat Sacrificium: ita *S. Th. Suar.* & alii 50. quos relatis locis cit. & ſequitur Paſq. *q.63.* videtur autem eſſe contra *Catharinum*, & alios, quibus tribuitur, quòd docuerint per Sacrificium conferri gratiam uti per Baptiſmum, vel Pœnitentiam, conſequenter per illud remitti mortalia attrito, quam opinionem graviter notant aliqui apud Mendo *d.7.q.1. num.7.* eamque rectè confutant Bellarm. *c.4. prop.2.* & pluribus Dicaſt. *d.3. à n.5.* Imò probabilius videtur cum Suar. Vaſq. Bon. Con. Laym. Rayn. Dicaſt. *num.31.* Paſq. *q.68. & 69.* contra *Canum*, *Henr. Cordub. Valent.* & alios, etiam venialia ita mediatè tantùm remitti per Sacrificium, quia Concilia, & PP. eodem modo loquuntur de utriſque. E contrà pœnas remittit immediatè, uti docent communiter omnes Catholici cum Paſq. *q.72.* per hoc nempe, quòd applicet ſatisfactiones Chriſti, uti habet Trid. *ſup. c.1. & 2.* Hinc infert Paſq. *q.56.n.4.* hoc Sacrificium non eſſe ſatisfactorium ratione ſui independenter à Sacrificio Crucis, ſed dependenter ab illo, ſicuti enim victima eadem quaſi tranſmittitur ab illo ad hoc Sacrificium, ita etiam virtus Sacrificii Crucis in hoc Sacrificium.

46 4. Impetratio omnis generis beneficiorum, etiam temporalium, quatenus ſaluti conducunt, nam Trid. ſuprà definit offerri etiam pro aliis neceſſitatibus, & Liturgiæ omnes SS. Jacobi, Clementis, Baſilii, Chryſoſtomi præcipiunt offerri pro pace, pro copia fructuum, &c. Idem dicunt PP. quorum verba referunt Bellarm. *cap.3.* Becan. *n.3.* Paſq. *q.55. & 77.* Dicaſt. *n.53.* Imò Miſſam nunc habere præcipuam vim ratione impetrationis, probat inde Bellarm. *c.4. prop.3.* quia vim præcipuam habet, prout offertur à Chriſto, ut principali Sacerdote, ſed Chriſtus nunc non poteſt ſatisfacere, vel mereri, ſed tantùm impetrare: unde etiam ideò eſt propitiatorium, quia impetrat gratias actuales, & auxilia pœnitendi: & hoc modo dici poteſt etiam ſatisfactorium pro pœnis, quòd impetrare poſſit earum remiſſionem, ſaltem mediatè, uti vult Paſq. *q.73.* fortè etiam immediatè, uti probabiliter tenent *Laym. & Lugo.* Simili modo poteſt hoc Sacrificium mediatè eſſe meritorium, etiam prout eſt actio Chriſti, in quantùm impetrat gratias, & auxilia ad merendum: eſt autem etiam immediatè meritorium, prout eſt actio Eccleſiæ, Sacerdotis vel cooſſerentium, uti rectè Paſq. *q.114.n.3.* rectè probans *q.64.* habere nihilominus propriam rationem propitiationis diſtinctam à ratione impetrationis, in quantùm per gratias & auxilia, quæ cauſat, tendit ad placandum Deum, & prætereà repræſentat Deo Sacrificium Crucis, directè intentum ad remittenda peccata. Denique notant Suar. Con. Dicaſt. *n.36.* Paſq. *q.71.* contra *Sot. Tol.* & alios, ſecundam gratiam habitualem per Sacrificium impetrari poſſe illi, pro quo Sacrificium offertur, ſed tantùm mediatè, uti *n.45.* dictum eſt de prima gratia ſeu remiſſione culparum.

47 §.5. Sacrificium Miſſæ, reſpectu duorum priorum effectuum, qui ſunt Dei complacentia & ſolutio gratiarum, cauſat in actu ſecundo ſimpliciter infinitè, quia Deus actu infinitè ſibi complacet in hoc Sacrificio, & in illo pro gratiis redditur bonum actu infinitum: ſed reſpectu duorum poſteriorum effectuum, qui ſunt remiſſio peccatorum & impetratio donorum, cauſat actu ſimpliciter finitè, quia Chriſtus non ordinavit, nec Deus acceptat niſi ad remiſſiones & impetrationes actu finitas, & inde etiam eſt, quòd in Eccleſia multiplicentur Sacrificia in ordine ad eundem finem, & plura plùs obtineant, quàm unicum; item quòd Sacrificium plùs proſit uni, pro quo ſolo offertur, quàm prodeſſet ſingulis, ſi pro multis offerretur, uti notant Suar. *d.68. ſect.1.* Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.24.n.7.* Rayn. *ſ.4.c.4.n.11.* Gob. *t.3.n.134.* Card. Bon. *c.1.§.4.* Dicaſt. *dub.5.* Henao *à n.1446.* Paſq. *q.123.125.* quamvis *q.126.* quoad vim impetrandi diſſentiat cum Vaſq. Caſtrop. Dicaſt. Steph. *t.4.d.4.n.58.* Averſ. *q.11.ſ.7.* Ratio noſtra eſt, quia etiam impetratio fit per modum orationis, ſed omnes communiter dicunt, & fatetur etiam Paſq. *q.127.n.7.* ſi oratio diſtinctè offeratur pro 20. hominibus, plùs valere, quàm ſi confuſè offeratur pro illis 20. ergo à potiori plùs valebit, ſi offeratur diſtinctè pro uno, quàm ſi pro 20. Manet tamen incertum, quid & quantum huic aut illi Sacrificio reſpondeat.

48 §.7. Sacrificium, prout fit in perſona Chriſti, cauſat hos ſuos effectus ex opere operato, id eſt, ex vi operis poſiti, præſcindendo à merito & dignitate Miniſtri vel ſubjecti, S. Th. & alii cum Paſq. *q.57.* non tamen ſic cauſat, prout fit nomine Eccleſiæ vel ſacrificantis hominis, uti contra *Scot. Gabr. Henriq.* probabiliùs docent Suar. Vaſq. Paſq. *q.108. & 114.* quia quamvis Chriſtus inſtituerit ponendum etiam nomine Eccleſiæ & à Sacerdote, non ideò illi attribuit effectum diſtinctum, quia ab illis fieret; ſicuti inſtituit Sacramenta, ut à Sacerdote conficiantur, ſed non ideò Sacramento, prout à privata perſona Sacerdotis ponitur, reſpondet diſtincta gratia. Poteſtque de his omnibus fusè videri Rayn. *in Heter. T.15.p.2.ſ.3. punct.4.*

§.8. Ut Sacrificium in aliis cauſet effectus ſuos ex opere operato, non requiritur in ſacrificante ſtatus gratiæ, nam Trid. *ſeſſ.22.c.1.* dicit nulla offerentis indignitate aut malitia inquinari poſſe, id eſt, impediri virtutem cauſandi, tenetque recepta omnium ſententia, inquit Dicaſt. *n.160.* & habetur pluribus locis in Jure Canonico: Hinc docet S. Th. *3.p.q.82. art.6.* aliique cum Vaſq. *q.130.* Miſſam mali Sacerdotis ex opere operato æquè prodeſſe quàm boni, quamvis eſſet etiam hæreticus, excommunicatus, denunciatus, etiam degradatus, quia hic fructus ſpecialis ſequitur ad ſubſtantiam Sacrificii, prout eſt actio Chriſti principaliter offerentis, quod ſecundùm *Gabr. Sot.* & alios, in quos inclinat Dicaſt. *n.215.* valet etiam de Miſſa, prout eſt actio Eccleſiæ, quidquid contradicat Paſq. *q.113.* negans hoc, ſi Miniſter ſit excommunicatus non toleratus, idem tamen *q.106.n.2.* fatetur huic fructui non obſtare, quòd fortè non ſit in ſtatu gratiæ; ſed ratio noſtra univerſalis eſt, quia Eccleſia illud offerens ſemper eſt ſancta & Deo grata. *Nec obſtat*, quòd Eccleſia tali prohibeat ſacrificare, *nam* etiam Chriſtus prohibet, & tamen, ſi fiat, offertur, uti à Chriſto, ita etiam ab Eccleſia. Rectè autem contra *Caj. Sot. Henriq.* & alios docet cum communiſſima Paſq. *q.102. & 103.* ex hoc, quòd ſacrificans habeat majorem gratiam vel devotionem, non augeri in aliis fructum ex opere operato, quia vis operis operati non eſt ab actione, prout eſt Miniſtri, ſed prout Chriſti: conſequenter etiam dicendum eſt cum Paſq. *q.116.* cooperationem Miniſtrorum ad Sacrificium eſſe fructuoſam Eccleſiæ, quamvis Miniſtri non ſint in ſtatu gratiæ, quia ponitur nomine Eccleſiæ & eſt moraliter actio illius, quæ ſemper Deo eſt grata. Addit probabiliter Paſq. *q.131.* contra Rayn. *n.27.* qui probabiliùs negat, Miſſam ſolemnem eſſe ex opere operato efficaciorem quàm non ſolemnem, tum ob actiones intrinſecas plures, tum ob aſſiſtentiam & cooperationem plurium: illa autem eſt ſolemnis, quæ fit cum Diacono & Subdiacono; imò & illa, uti putat Lohn. *p.1.t.1.q.1.* quæ tantùm cantatur. 49

§.9. Ut Sacrificium ſpecialiter proſit uni potiùs quàm alteri, requiritur applicatio ſacrificantis, quia cùm ſit inſtitutum pro bono communi, & ſit ſecundùm ſe indifferens, ut ſpecialiter proſit huic vel illi, debet determinari per Sacerdotem, S. Th. & alii communiſſimè cum Paſq. *q.161.* Ut tamen fidelibus cauſet fructum generaliſſimum & cooſſerentibus ſpecialiſſimum, nulla requiritur applicatio Sacerdotis, quia hoc ipſo, quòd ponatur ſecundùm præſcriptum Eccleſiæ & ex cooperatione cooſſerentium, tanquam opus publicum, & commune, eſt de ſe operativum illorum fructuum: Paſq. *ſuprà n.1.* & iterùm *q.93.* Hinc ſi Sacerdos ſit in gratia, quamvis fructum ſpecialem nulli applicet, Sacrificium ipſi proderit, quia obtinebit fructum ſpecialiſſimum, qui fortè major eſt quàm ſpecialis, Paſq. *q.97. & 98.* Poteſtque Sacerdos, etiamſi accepto ſtipendio celebret pro alio, totum hunc fructum ſibi retinere, aut, ſi velit, partem ejus applicare alteri, uti probabiliter tenent *Cajet.* & alii 20. cum *Averſa* contra Suar. Laym. Paſq. *q.99.* Imò probabile eſt cooſſerentes etiam poſſe applicare alteri, *Nav.* & alii contra Paſq. *q.115.* Et ad illum fructum ſpecialiſſimum à Sacerdote obtinendum ſufficit voluntas virtualis vel implicita, quam ſacrificans ſemper habet, ut ſibi proſit, quamvis *Suar.* & alii cum Dicaſt. *nu.164.* ſuadeant formari ſemper intentionem, ut ſi ille, cui applicat, non indigeat, vel non ſit capax, proſit ſibi aut alteri. Quòd ſi Sacerdos ipſe non ſit in gratia, communiter nihil obtinebit de hoc fructu, quia ſacrificando peccabit, ergo per hoc nihil poterit à Deo ſperare beneficii vel doni: ſi tamen putans ſe eſſe in gratia, bona fide ſacrificaret, eſſet ſecundùm ſe actus religionis & honeſtus, cui de congruo reſpondere poſſet fructus, ſicuti attritio aliique actus ſupernaturales à peccatore eliciti ſunt de congruo meritorii, ſatisfactorii, impetratorii. Videri poteſt Dicaſt. *d.3. dub.8.* & Paſq. *qq. citatis.* 50

§.10. Probabilius videtur, quòd Sacerdos, prout præciſè eſt offerens, non participet ex opere operato ullum fructum ex Sacrificio, ſed tantùm in quantùm eſt unus ex illis, pro quibus offertur, ita Vaſq. Con. Paſq. *q.58.* contrà *Suar. Bonac. Amic. Fill.* Atque idem videtur dicendum de Eccleſia, prout offerens eſt, Suar. Vaſq. Henriq. Con. Paſq. *q.59.* Idem conſequenter & probabiliùs dicunt Vaſq. Con. Paſq. *q.60.* contra *Suar. Henriq.* etiam de Miniſtris & aliis adſtantibus, prout cooſſerentes ſunt, quia Sacrificium non videtur inſtitutum ad cauſandum, niſi pro- 51

prout offertur à Chriſto pro illis, quibus per Sacerdotem applicatur, unde ſicuti Sacramenta ex inſtitutione ſua & ex opere operato non proſunt Miniſtris, quà talibus, ſed tantùm illis, qui ſuſcipiunt, ita Sacrificium illis tantùm, quibus applicatur. Docent autem aliqui cum Dian. *p.9.t.2.R.*8. Miſſas pro defunctis plùs quàm Miſſas pro vivis prodeſſe Sacerdoti, quia defunctis applicatur ſola vis ſatisfactoria & reliquæ virtutes Miſſæ manent celebranti; ſed Gob. *n.*634. meritò tenet oppoſitum, quia ex mente illorum, qui Miſſam conſtituunt & quibus ſe accommodare debet legens, reliqui fructus cedunt amicis vivis defuncti.

52 §.11. Sacrificium cauſat effectus ſuos infallibiliter, nam imprimis Dei complacentiam & quandam exolutionem gratiarum infallibiliter cauſat, ut per ſe patet: deinde etiam infallibiliter, quantùm de ſe eſt, cauſare remiſſionem peccatorum, docent Valent. & alii plurimi cum Paſq. *q.*67.*&* 70. eamque ſententiam probabilem ac piam vocat Dicaſt.*d.*3. *n.*20. Quoad remiſſionem pœnarum pro culpis remiſſis, conſentiunt ferè Theologi omnes cum S. Th. Dicaſt.*dub.*2. Paſq. *q.*74. Et abſolutè etiam quoad impetrationem tenent *Lugo, Garzias* & alii contra Paſq.*q.*78.*& alios*, nam Chriſtus inſtituit ad illos fines uti conſtat ex dictis *à n.*43. & conſequenter; ſi ex parte noſtra non ſit obſtaculum, Deus ad eoſdem fines oblatum acceptabit: & hoc ipſum cognovimus per traditionem, inquiunt Becan. *ſup. n.*7. & Dicaſt. *n.*47.

Objicies. Sæpè offeruntur Sacrificia pro peccatoribus, qui non convertuntur; item pro beneficiis, quæ non impetrantur. R. Docent 20. AA. graviſſimi cum Paſq.*q.*67. peccatori certò & infallibiliter impetrari gratias actuales & auxilia, quæ Deus dabit aliquando, cùm volet, per quæ poſſit pœnitere: unde quamvis fortè pro libertate ſua non cooperetur, effectum tamen ſuum habuit Sacrificium, quia ipſius non erat immediatè cauſare remiſſionem peccatorum, ſed tantùm gratias & auxilia. Eſtque valde probabile cum S.Th.& Paſq.*q.*67.contra *Suar.*& alios hæc auxilia eſſe ſemper efficacia, ſi homo ſit aliunde diſpoſitus, nam Trid.*ſeſſ.*22.*c.*2. abſolutè dicit per Sacrificium fieri, *ut ſi cum vero corde &c. accedamus ad Deum, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno*. Similiter Sacrificium impetrat certò & infallibiliter beneficia, ſi expediat ſaluti, & quis per indignitatem ſuam non obſtet, ideòque debeat Deus prius placari: quandoque tamen Deus differt beneficium vel commutat in aliud, quia ſic utilius eſt: atque ſic ſemper impetratur, quod petitur, quia mens Sacerdotis per Sacrificium petentis eſt, ut ita obtineat, non autem omninò abſolutè & ſtatim, alioquin eſſet irrationabilis petitio nec inſtitutioni Chriſti conformis.

53 *Inſtabis*. Saltem non eſt infallibiliter remiſſivum pœnæ, quam debet in Purgatorio anima, pro qua offertur Sacrificium. R. Aſſumptum negant *S. Th. Alb. M.*& alii 36. AA. graviſſimi cum Paſq.*q.*74. contrà *Sot. Canum, Cordub. & Tolet.* qui putant hunc effectum in illis eſſe tantùm ex benigna Dei voluntate: ſed contra eſt, quòd Sacrificium ſit inſtitutum etiam pro expiatione animarum in Purgatorio, uti docet Trid. *n.*35.*&* 45. relatum, voluitque Chriſtus & Deus per illud juvari animas, ergo ſi offeratur, nihil obſtat, quominus infallibiliter juvet. Communior tamen eſt ſententia S. Th. plerorumque cum Paſq. *q.*74. non remittere infallibiliter totam pœnam ſed tantùm partem, juxta taxationem à Chriſto factam in inſtitutione hujus Sacrificii: hinc *Trid.* dicit eas per Sacrificium *juvari*, non autem abſolutè liberari. An autem idem ſit de Miſſa ad Altare privilegiatum, dicetur n.524.

54 §.12. Sacrificium cauſat complacentiam in Deo & quandam gratiarum exolutionem, quamprimùm exiſtit; remiſſionem autem peccatorum & impetrationem beneficiorum non ſemper ſtatim, uti conſtat ex dictis num.52. Unde quia ſecundùm dicta n.15. Sacrificium tum prius completè exiſtit, quando intrinſecè finitur conſecratio ſecundæ ſpeciei, ſi unius tantùm ſpeciei conſecratio poneretur, cauſaretur quidem aliqua complacentia & aliqua exolutio gratiarum Deo, quia eſſet aliquod Sacrificium incompletum ponens objectum ſummè gratum Deo, & recognoſcitivum beneficentiæ ipſius; an autem aliquid cauſandum eſſet circa remiſſionem vel impetrationem, planè incertum eſt, nec divinare libet, pendet enim à voluntate Chriſti, cujus inſtitutio, qualis circa hoc fuerit, ignoramus, neque nobis ſuggerunt aliquid Con. vel PP.

55 *Q.6. Quæ conditiones & diſpoſitiones requirantur, ut quis per Sacrificium obtineat fructum ſatisfactorium aut impetratorium?* R. Intelligetur ex ſeqq. §.1. Soli viatores ſunt propriè capaces horum fructuum, quia Sacrificium eſt inſtitutum pro Eccleſia militante: animæ tamen purgantes adhuc cenſentur eſſe quaſi in via, cùm necdùm ſint in patria ſeu termino. Quomodo autem etiam Beatis per Sacrificium impetrari poſſit major gloria accidentalis, dictum eſt n.28.

56 §.2. Ut quis ſit capax eorundem fructuum quaſi de condigno, debet eſſe baptizatus & in ſtatu gratiæ, quia cùm hoc Sacrificium ſit pro Eccleſia inſtitutum, videtur illis tantùm ex juſtitia exigere fructum, qui ſunt in Eccleſia: ſi autem ſint in mortali, ſunt hoſtes Dei, ergo reſiſtit eorum indignitas, quominus Deus ex juſtitia teneatur illis concedere ejuſmodi fructus, Paſq.*q.*80.contra *Durand.* qui ad ſatisfaciendum pro pœna peccato remiſſo debita non requirit nunc ſtatum gratiæ: imò probabiliùs tenent Dicaſt.*d.*3.*num.*166. Paſq. *q.*81. Averſ. *q.*11.*ſ.*10.§. *Item*, contra *Scot. & Nav.* ſi Sacrificium oblatum ſit pro aliquo in mortali conſtituto, poſteà non reviviſcere ad cauſandos fructus, ſi reſtituatur gratiæ, pro hoc enim non eſt ſatis ſolidum fundamentum. E contrà tamen ſi offeratur pro converſione infidelis vel peccatoris, aut etiam pro remiſſione pœnæ propter culpam, quam homo infidelis per contritionem depoſuerit, poterit Sacrificium de congruo prodeſſe, Dicaſt. *num.*155.

§.3. Ut Sacrificium, etiam mediatè tantùm cauſet remiſſionem venialium, prærequiritur aliquis affectus cordis, quo velit ſatisfacere Deo & à venialibus recedere: ut autem cauſet remiſſionem mortalium, prærequiritur etiam motus cordis ad Deum, actus fidei & attritio de illis peccatis, uti innuit Trid. *ſeſſ.*22.*c.*2. dicens, *per ipſum fieri, ut ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti* (intellige contritione imperfecta) *ac pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno*: illis enim ſuppoſitis dabit Deus gratias, ut ex attrito fiat perfectè contritus, vel moveatur ad dignè ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, ſecundùm dicta num.45. poteſtque videri etiam Averſ. *q.*11. *ſ.*6. 57

§.4. Ad remiſſionem pœnæ prærequiritur indigentia actualis, id eſt, ille pro quo petitur, debet eſſe actu obnoxius debito alicujus pœnæ, Dicaſt. *n.*172. Paſq.*q.*80. *n.*1. Averſ. §. *Nonò*. Remitti autem poterit pœna, quamvis reus non reſciat expreſſè de Sacrificio pro ſe oblato, quia relaxatio debiti eſt actus ſolius creditoris. Si tamen poſitivè nollet ſibi remitti, *Suar.* contra Lugo, Averſ. Paſq.*q.*82. probabiliùs dicit non remittendam, quia cùm invito ordinariè fieri non debeat gratia, credibile eſt Deum pro diſpoſitione requiſiviſſe conſenſum ſaltem interpretativum. 58

§.5. *Cajet. Vaſq. & Merat.* putant in animabus Purgatorii ad remiſſionem pœnarum per ſacrificium cauſandam prærequiri tanquam diſpoſitionem, ut in vita curam habuerint ſatisfaciendi pro peccatis propriis, & juvandi alios defunctos: cui ſententiæ multùm favent S. Aug. *de Cura pro mortuis cap. ult. & in Enchir.* c.109.& S.Th.3.*p.q.*52.*art.*8.*ad* 1. quibus authoritatibus non videtur ſatisfacere Paſq. *nec q.*84. *nec q.*155. Nihilominus plurium ſententia cum Paſq. *q.*83. *&* 155. & Rayn. *T.*15. *p.*2. *ſect.*3. *punct.*1. *à n.*14. tenet nihil requiri præter ſtatum gratiæ, in qua ſunt, quia Trid. abſolutè definit illis prodeſſe, & ſine ſufficiente fundamento videntur iſta requiri: Hinc concludit Paſq.*q.*85. contra *Caj. & Vaſq.* hunc fructum etiam non communicari animabus ſecundùm menſuram devotionis, quam ipſæ in vita habuerunt erga ſacrificium, ſed ſecundùm menſuram à Chriſto determinatam independenter ab omni alia ipſarum diſpoſitione. Quid autem fiat, quando anima, cui applicatur, non indiget, quia Beata eſt, vel non eſt capax, quia eſt damnata, colligetur ex dicendis n.1330. 59

§.6. Fructus ſacrificii tam ſatisfactorius quàm impetratorius eſt major pro meliore diſpoſitione illius, pro quo offertur, S.Th. Dicaſt.*n.*170. Averſ. §. *Octavò*, aliique plurimi cum Paſq. *qu.*76. *&* 87. contra *Suar. Valent. Fill. Fagund.* videtur enim eodem modo loquendum, quo de Sacramentis quæ pro meliore diſpoſitione ſubjecti habent majorem effectum, ſecundùm dicta *p.*1. *num.*185. Et hoc fortè innuit Eccleſia in Canone Miſſæ, quæ loquens de illis, pro quibus offert, ait, *quorum tibi fides cognita eſt, & nota devotio*. Et contra irreverenter adſtantes multùm fabulantes graviſſimè ſcribunt SS. PP. apud Rayn. *ſup. ſ.*2. *punct.*7. *à n.*15.21.25. *ubi n.*27. ex iiſdem SS.PP. docet mendicos tum eſſe arcendos à templo, utpotè turbantes devotionem fidelium, quod etiam Decretis Pontificiis, & Epiſcopalibus, ſæpè ſancitum eſt. Oculorum autem impuritatem acerrimè perſtringunt iidem SS.PP. apud Rayn. *à nu.*28. Quas omnes irreverentias etiam ab Ethnicis, Turcis & Judæis non tolerari in ſuis ſacris, oſtendit idem Rayn. *à n.*43. 60

Q.7. In quo conveniant & diſconveniant Sacramentum Euchariſtiæ & Sacrificium Miſſæ? R. In his *conveniunt*, 1. Quòd ſit eadem realiter actio, per quam ponuntur, nempe eadem conſecratio. 2. Quòd utrobique ſit idem terminus ultimatus actionis, nempe idem Chriſtus ſub ſpecie panis & vini. 3. Quòd eſſentia Sacramenti & ſacrificii includat iſtam actionem & iſtum terminum, ſacrificium enim adæquatè & prout communiter ſumitur, ſupponitur, non tantùm pro ſacrificatione ſed etiam pro victima. 4. Quòd ratio Sacramenti & ratio Sacrificii poſſint ab invicem abſolutè ſeparari, nam Chriſtus potuiſſet inſtituere vel in ratione Sacramenti tantùm, vel tantùm in ratione Sacrificii, ut rectè Vaſq. & Paſq. *q.*53. *num.*1. 61

Diſcon-

62 *Diſconveniunt* in his, 1. Quòd Sacramentum includat aliqua, v.g. ſpecies panis & vini, quæ non includit ſacrificium. 2. Quòd Sacramentum per ſe immediatè ordinetur ad ſanctificandum hominem, ſacrificium ad cultum & honorem Dei. 3. Quòd eſſentia Sacramenti ſalvetus per conſecrationem unius ſpeciei, uti rectè Suar. Tann. Paſq. *n.*3. quia quamvis non habeatur completum ſignum integri convivii ſpiritualis, tamen habetur ſignum ſenſibile ex opere operato cauſativum gratiæ, quæ eſt cibus & potus animæ: è contrà eſſentia Sacrificii includit conſecrationem utriuſque ſpeciei, quia inſtitutum eſt, ut ſit expreſſa repræſentatio cruenti Sacrificii Crucis, ſeu ſeparationis etiam Sanguinis à Corpore, hinc ſi non conſecretur utraquæ ſpecies, Sacrificium non cauſat ex opere operato. 4. Quòd Sacramentum ſit prius ordine executionis, cùm ſalvetur in una ſpecie: ſacrificium autem, ſpectato fine ultimato, ſit ſimpliciter & abſolutè prius ordine intentionis, quidquid contradicat Dicaſt. *d.*1. *dub.*16. quia Sacramentum & ipſa ſanctificatio hominis intenditur propter cultum & honorem Dei, qui eſt finis Sacrificii. 5. Quòd Sacramentum ſit permanens, quia cùm ratio Sacramenti ſit eſſe ſignum ſenſibile, principaliter ſupponit pro ſpeciebus & Chriſto, qui permanent: ſacrificium autem ſit tranſiens, quia cùm ratio Sacrificii ſit eſſe cæremoniam ſacram, principaliter ſupponit pro actione ſacrificativa, quæ eſt tranſiens. 6. Quòd Sacramentum non cauſet ante uſum ſive ſumptionem, Sacrificio autem ad cauſandum ſatis ſit exiſtere. 7. Quòd Sacramentum ex opere operato proſit ſoli ſumenti, ſacrificium etiam aliis, quamvis nec ſacrificantibus nec ſumentibus.

63 *Q.8. Quid Pontifices & Sacr. Congregatio ſtatuerint circa celebrationem Miſſarum?* R. Conſtabit ex verbis Conſtitutionis Innocentii XII. datæ Romæ 23. Decembr. 1697. prout ſequitur.

CONFIRMATIO
DECRETORUM
CONGREGATIONIS
S. R. E. CARDINALIUM
CONCILII TRIDENTINI INTERPRETUM,

Super Celebratione Miſſarum, etiam cum declarationibus, & innovatione Decretorum ab eadem Congregatione, authoritate fel. record. URBANI *Papæ VIII. deſuper alids factorum.*

INNOCENTIUS EPISCOPUS,
SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

NUper à Congregatione Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum prodierunt Decreta tenoris infraſcripti, videlicet:

Aliàs ſuper celebratione Miſſarum ac prohibitione illas moderandi ſeu reducendi abſque Sedis Apoſtolicæ licentia, necnon ſuper earundem oneribus perpetuis ſuſcipiendis, & Religioſorum numero ultrà redditus & conſuetas eleemoſynas locorum Regularium non habendo, emanarunt ab hac Sac. Cong. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, authoritate per fel. rec. Urbanum Papam VIII. illi ſpecialiter attributa, quamplura Decreta tenoris ſequentis:

Cùm ſæpe contingat in quibuſdam Eccleſiis tam magnum Miſſarum celebrandarum numerum, ex variis Defunctorum relictis aut piorum eleemoſynis impoſitum eſſe, ut illis pro ſingulis diebus præſcriptis nequeat ſatisfieri, & tamen nova onera Miſſarum in dies ſuſcipiantur; indèque fiat, ut depereant piæ Teſtantium voluntates, obſtricta Benefactoribus fides violetur, Defunctorum animæ ſuffragiis priventur, Eccleſiis ſubtrahatur cultus, ac Chriſti fideles gravi ſcandalo affecti, plerumque à ſimilibus caritatis operibus retrahantur: Cùmque his malis maximum inter cætera fomentum præbeat, aut quòd ii, qui Miſſas ſuper vires celebrandas ſuſcipiunt, ſperent illas brevi ad pauciorem numerum à Superioribus reductum iri; aut quòd Eccleſiis forte pecuniarum abſumpta, plerumque nuda remaneant onera Miſſarum, abſque ullo emolumento, aut quòd eleemoſyna pro illis celebrandis ſit adeò tenuis, ut non facilè inveniantur, qui velint huic ſe muneri ſubjicere, & redditus Eccleſiæ aut Monaſterii adeò exigui, ut Sacerdos pro neceſſaria ſua ſuſtentatione novis ſe oneribus obſtringere compellatur: Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum animadvertens facturam ſe rem Deo gratiſſimam, charitatique ac juſtitiæ maximè conſentaneam, ſi pro viribus ſatagat, hunc teterrimum abuſum è Chriſtiana Republica convellere atque eradicare, Sanctiſſimi D. N. Urbani Divina Providentia Papæ VIII. authoritate ſibi ſpecialiter attributa, infraſcripta Decreta edidit:

Ac primò diſtrictè prohibet atque interdicit, ne Epiſcopi in Diœceſana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Miſſarum celebrandarum, aut poſt idem Concilium impoſita, aut in limine fundationis, ſed pro his omnibus reducendis aut moderandis vel commutandis ad Apoſtolicam Sedem recurratur, quæ, re diligenter perſpecta, id ſtatuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur: alioquin reductiones, moderationes & commutationes hujuſmodi, ſi quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas atque inanes decernit.

64 Deinde ubi pro pluribus Miſſis, etiam ejuſdem qualitatis celebrandis, ſtipendia, quantumcunque incongrua, & exigua, ſive ab una ſive à pluribus perſonis collata fuerunt aut conferentur in futurum, Sacerdotibus, Eccleſiis, Capitulis, Collegils, Hoſpitalibus, Societatibus, Monaſteriis, Conventibus, Congregationibus, Domibus ac locis piis quibuſcunque, tam ſæcularibus quàm Regularibus, Sac. Congr. ſub obteſtatione Divini Judicii mandat ac præcipit, ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos pertinet, ſuæ obligationi non ſatisfaciant; quinimò graviter peccent, & ad reſtitutionem teneantur.

65 Id verò ut deinceps obſervetur exactiùs, Sac. Cong. eadem authoritate revocat Privilegia & Indulta omnia quibuſvis perſonis, Eccleſiis ac locis piis, tam Sæcularibus quàm Regularibus cujuſcumque Ordinis, Congregationis, & Inſtituti, quamcunque ob cauſam conceſſa, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum vel Anniverſariorum celebratione, aut aliquibus Collectis ſeu Orationibus, plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.

66 Ac ſimiliter omne damnabile lucrum ab Eccleſia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Miſsam ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, ne eandem Miſſam alteri, parte ejuſdem eleemoſynæ ſibi retenta, celebrandam committat.

67 Præterea, ne in Eccleſiis, in quibus onera Miſſarum in perpetuum impoſita ſunt, Sacerdotes in eis, ut par eſt, adimplendis eò tepidiores ac ſegniores reddantur, quòd onera hujuſmodi cum nulla, aut parva ſint utilitate conjuncta; ſtatuit atque decernit, ut pecuniæ ac bona mobilia Eccleſiis, Capitulis, Collegiis, Hoſpitalibus, Societatibus, Congregationibus, Monaſteriis, Conventibus ac locis omnibus, tam ſæcularibus quàm Regularibus, atque illorum perſonis in futurum ſimpliciter acquirenda cum onere perpetuo Miſſarum celebrandarum ab iis, ad quos pertinet, ſub pœna Interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo facto incurrenda à die realis acquiſitionis, ſtatim deponi debeant penes Ædem Sacram vel perſonam fide & facultatibus idoneam, ad effectum illa ſeu illorum pretium quàm primùm inveſtiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expreſſa & individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur.

Ac ſi eadem bona immobilia authoritate Apoſtolica deinceps alienari contigerit, eorundem pretium, ſub eadem pœna ut ſuprà, deponi, atque in aliis bonis ſtabilibus iτidem fructiferis cum ejuſdem oneris repetitione atque annexione converti debeat.

Ad hæc Sac. Congregatio quibuſvis Capitulis, Collegiis, Societatibus & Congregationibus, necnon omnibus & ſingulis Eccleſiarum ac piorum locorum, tam ſæcularium quàm Regularium ſuperioribus, vel aliis, ad quos pertinet, diſtrictè prohibet, nè impoſterum onera perpetua ſuſcipiant Miſſarum celebrandarum, Sæculares quidem ſine Epiſcopi vel ejus Generalis Vicarii, Regulares verò ſine Generalis vel Provincialis conſenſu & licentia in ſcriptis & gratis concedenda; alioquin Sæcularis, qui hujus prohibitionis tranſgreſſor extiterit, ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus ſit eo ipſo; Regularis verò pœnam privationis omnium Officiorum, quæ tunc obtinebit, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vociſq; activæ ac paſſivæ, abſque alia declaratione incurrat.

68 Eleemoſynas verò manuales & quotidianas pro Miſſis celebrandis ita demum iidem accipere poſſint, ſi oneribus anteà impoſitis ita ſatisfecerint, ut nova quoque onera ſuſcipere valeant; alioquin omnino abſtineant ab hujuſmodi eleemoſynis, etiam ſponte oblatis, in futurum recipiendis, & capſulas auferant ab Eccleſiis cum inſcriptione illa, *Eleemoſynæ pro Miſſis*, vel alia ſimili, ſub iiſdem pœnis

nis ipſo facto incurrendis; ne Fideles hac ratione fruſtrentur.

69 Epiſcopus verò ſeu ejus Vicarius, aut Generalis vel Provincialis, ubi de licentia pro perpetuis oneribus fuerint requiſiti, in ſingulis caſibus diligenter inquirant de ſingulis Miſſarum celebrandarum obligationibus cuique Eccleſiæ, Monaſterio aut loco pio incumbentibus; nec anteà aſſenſum hujuſmodi aut licentiam præbeant, quàm eis legitimè conſtiterit, illius Sacerdotes tam novo oneri ſuſcipiendo quàm antiquis jam ſuſceptis ſatisfacere poſſe, præcipuamque rationem habeant, ut reditus, qui Eccleſiis & locis piis relinquuntur, omnino reſpondeant oneribus adjunctis ſecundùm morem cujuſque Civitatis vel Provinciæ, intelligantque, ſi in re tanti momenti deſides aut negligentes fuerint, in noviſſimo die ſe hujus prætermiſſi muneris rationem eſſe reddituros.

70 Poſtremò Illuſtriſſimi Patres non ſine gravi animi dolore intelligentes, mala ferè omnia, quæ Regularem diſciplinam evertunt, ac præcipuè nimiam hanc facilitatem fovent in oneribus Miſſarum ſupra vires ſuſcipiendis, veluti ex infecta radice, pullulare ex majori Regularium numero, quàm ferant reditus & eleemoſynæ cujuſque Monaſterii, inhærentes Summorum Pontificum, ac Sacri Tridentini Concilii Decretis hac de re editis, Sanctiſſimi Domini Noſtri authoritate pręcipiunt ac mandant omnibus & ſingulis Generalibus, Provincialibus, Commiſſarlis, Miniſtris, Præſidentibus, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Guardianis, Vicariis, & quibuſcunque aliis Superioribus Monaſteriorum, Conventuum ac Domorum Regularium bona immobilia poſſidentium vel non poſſidentium, cujuſcunque Ordinis, Congregationis & Inſtituti exiſtentium intra fines Italiæ & inſularum adjacentium, ut ſinguli, ad quos pertinet in qualibet Provincia, adhibitis duobus aut tribus Regularibus ſui Ordinis, vel Congregationis probatioribus & rerum uſu peritioribus, bona immobilia, cenſus, reditus & proventus omnes, conſuetas item eleemoſynas, & obventiones tam communes Monaſteriorum, Conventuum & Domorum ejuſdem Provinciæ, quàm etiam ſingularibus perſonis Religioſis aſſignatas ſeu permiſſas in communem uſum deinceps conferendas, decem annorum immediatè præcedentium habita ratione, diligenter & maturè recognoſcant, iis omnibus detractis, quæ reparationes, præſtationes, grandines, ſterilitates aliave cujuslibet generis onera conſueverunt abſorbere.

Eaque omnia ſcripto fideliter exarata, idem Superior, cujus intereſt, in proximo Capitulo ſeu Congregatione Generali vel Provinciali coram tribus Judicibus ab ipſomet Capitulo ſeu Congregatione deligendis proponat, qui computatis hujuſmodi reditibus, eleemoſynis & obventionibus univerſis, & oneribus, ut ſuprà, detractis ſedulò examinent, quot Religioſi homines connumeratis etiam laicis aliiſque neceſſariis ſervientibus in unoquoque Monaſterio, Conventu & Domo regulari juxta regionis & proprii Inſtituti morem, victum & veſtitum & medicinalia in communi habentes, competenter valeant ſuſtentari. Tum eorumdem bonorum, redituum, eleemoſynarum & onerum præciſam notam ipſimet Capitulo ſeu Congregationi exhibeant, ut in illo diligenter omnibus diſcuſſis, cujuſque Familiæ, Monaſterii, Conventus ac Domus Regularis in ſingula quaque Provincia certus earum tantùm perſonarum numerus, Patrum Capitularium voto præfigatur, quæ reditibus, eleemoſynis & obventionibus, ut ſuperiùs, ſufficienter ali poſſint.

Ne verò Superiores, qui id præſtare debent, ſeriùs aut remiſſiùs, quàm par eſt, ſuo muneri ſatisfaciant; mandat Sacra Congregatio, ut infra annum, poſt proximum Capitulum Generale vel Provinciale computandum, omnia hoc de genere Capitulariter geſta in authenticam formam redacta, ad Sacram ipſam Congregationem Concilii ſinguli mittant.

Numerumque familiæ ſingulorumque Conventuum, Monaſteriorum & Domorum hujuſmodi Regularium, Capituli ſeu Congregationis Generalis vel Provincialis ſententia & authoritate præfinitum, iidem Superiores tam Generales & Provinciales omnes, quàm locales perpetuò ſervare omnino teneantur, nec poſſint illum quoquo modo augere, etiam prætextu augmenti redituum, abſque Sacræ ipſius Congregationis licentia; Superiores autem hujuſmodi, qui prædicta omnia in pręfixo termino non præſtiterint, vel numerum, ut ſuprà præſcriptum, quovis modo augere præſumpſerint, privationis omnium officiorum, quæ tunc temporis obtinebant, vociſque activæ ac paſſivæ, & ad omnia ſuæ Religionis Officia & gradus inhabilitatis perpetuam pœnam eo ipſo incurrere, atque aliis etiam gravioribus à Sede Apoſtolica infligendis pœnis Sacra Congregatio ſubjacere voluit & declaravit.

71 Deinceps verò Monaſterium, Conventus, Domus, Congregatio vel Societas Religioſorum ſeu Regularium nullibi recipiatur, niſi præter alia ad id requiſita, in ſingulis hujuſmodi locis duodecim ſaltem Fratres aut Monachi ſeu Religioſi degere, & ex reditibus & conſuetis eleemoſynis, detractis omnibus, ut ſuprà, detrahendis, competenter ſuſtentari valeant ad præſcriptum Decreti felicis recordationis Gregorii XV. hac de re editi; Alioquin Monaſteria, & loca hujuſmodi poſthac recipienda, in quibus duodecim Religioſi, ut ſuprà, ſuſtentari atque inhabitare non poterunt & actu non inhabitaverint, Ordinarii loci viſitationi, correctioni atque omnimodæ Juriſdictioni ſubjecta eſſe intelligantur.

Porrò, ne ullo unquam tempore hæc in oblivionem ſeu deſuetudinem abeant, Superiores locales cujuſque Monaſterii, Conventus ac Domus Regularis curare atque efficere teneantur, ſub pœna privationis Officii, vociſque activæ & paſſivæ ipſo facto incurrenda, ut in perpetuum, ſexto quoque menſe, id eſt, feria ſecunda poſt primam Dominicam Adventus, & feria ſexta poſt Octavam Corporis Chriſti, præſentes ordinationes in publica Menſa perlegantur. 72

Omnibus tam Eccleſiaſticis perſonis, cujuſcumque ſint Ordinis, conditionis & gradus, quàm Laicis quocumque honore & poteſtate præditis, præſentia Decreta declarandi vel interpretandi facultate penitus interdicta.

Non obſtantibus, quoad ſupraſcripta omnia & ſingula in præſentibus Decretis contenta, Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcunque perſonarum atq; Ordinum tam Mendicantium quàm non Mendicantium, Militarium etiam Sancti Joannis Hieroſolymitani, Congregationum, Societatum, ac cujuslibet alterius Inſtituti, etiam neceſſariò & in individuo exprimendi, Eccleſiarum, Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, Capitulorum, Hoſpitalium, Confraternitatum, & aliorum quorumcunque tam Sæcularium quàm Regularium locorum, necnon illorum, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis & conſuetudinibus etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis & litteris Apoſtolicis, etiam Mari magno ſeu Bulla aurea aliàs nuncupatis, ſub quibuſcumque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus Decretis, etiam motu proprio & ex certa ſcientia ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis & innovatis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus, & formis ſpecialis & individua ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia requiſita forma ſervanda eſſet, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, inſerti forent, præſentibus pro expreſſis habens, quibus quoad ea, quæ præſentibus adverſantur, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, Sacra Congregatio Sanctitatis ſuę authoritate ſpecialiter & expreſsè derogat, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Et ne præmiſſorum ignorantia à quoquam prætendi poſſit, voluit eadem Sacra Congregatio, ut præſentes ordinationes in valvis Baſilicarum S. Joannis Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum de Urbe, ac in Acie Campi Floræ, ut moris eſt, affixæ, omnes, ad quos pertinet, ita arctent & afficiant, ac ſi unicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent, 73

Utque earundem præſentium tranſumptis, etiam impreſſis manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ die 21. Junii 1625.

Excitatis autem ſuper præmiſſorum Decretorum intelligentia ſeu interpretatione infraſcriptis dubiis, prodierunt à memorata Congregatione ſimili authoritate illi à præfato Urbano Papa VIII. ſpecialiter attributa, reſponſiones ſeu declarationes inferiùs apponendæ. 74

Super 1. Sacræ Congregationis Decreto, de celebratione Miſſarum, quo prohibetur, ne Epiſcopi in Diœceſana Synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, vel aliàs quoquomodo, reducant onera ulla Miſſarum celebrandarum, aut poſt idem Concilium impoſita, aut in limine fundationis,

Quæritur, quid ſi legatum ſit ita tenue, ut non ſit, qui velit onus illi injunctum ſubire, & ſi recurrendum ſit ad Sedem Apoſtolicam pro moderatione oneris, totum, aut ferè totum inſumendum ſit pro expenſis ad id neceſſariis?

Et quid, ſi permittatur Epiſcopo in fundatione, ut poſſit hujuſmodi onera moderari?

2. Super 2. ejuſdem Congregationis Decreto, quo cavetur, ut celebrentur tot Miſſæ, quot ad rationem tributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint, 75

Quæritur, an verba illa (præſcriptæ fuerint) intelligenda ſint de præſcriptione facta ab Offerente, vel ab Ordinario.

3. An cùm Ordinarius præſcripſerit eleemoſynam congruam juxta qualitatem loci, perſonarum ac temporum, Sacerdotes accipientes ſtipendium minus congruo, teneantur Miſſas illis ab Offerente præſcriptas celebrare, 76

4. An

77 4. An Sacerdotes, qui tenentur Miſſas celebrare ratione Beneficii ſeu Capellæ, legati aut ſalarii, poſſint etiam manualem eleemoſynam, pro Miſſis votivis, aut Defunctorum recipere, & unico Miſſæ Sacrificio utrique oneri ſatisfacere?

78 5. Poſito, quòd Teſtator relinquat, ut celebrentur pro ejus Anima centum Miſſæ, abſque ulla præſcriptione eleemoſynæ,

Quæritur, an liberum ſit hæredibus, eleemoſynam ſibi bene viſam præſcribere, an vero eadem eleemoſyna præſcribenda ſit ab Ordinario?

79 6. Super 3. Congregationis Decreto, in quo eadem Congregatio revocat privilegia, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum vel anniverſariorum celebratione, aut aliquibus collectis ſeu Orationibus, plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat,

Quæritur, an verba (in futurum ſuſcipiendis) intelligenda ſint de oneribus ſuſcipiendis poſt Privilegium?

80 7. Super 4. ejuſdem Congregationis Decreto, quo prohibetur Sacerdoti, qui ſuſcepit Miſſam celebrandam cum certa eleemoſyna, ne eandem Miſſam alteri, parte ejuſdem eleemoſynæ ſibi retenta, celebrandam committat,

Quæritur, an permittendum ſit adminiſtratoribus Eccleſiarum, ut retineant aliquam eleemoſynarum portionem, pro expenſis manutentionis Eccleſiæ, Altarium, Inſervientium, paramentorum, luminum, vini, hoſtiæ & ſimilium?

81 8. An hoc Decretum habeat locum in Beneficiis, quæ conferuntur in titulum, id eſt, an Rector Beneficii, qui poteſt per alium celebrare, teneatur Sacerdoti celebranti dare ſtipendium, ad rationem redituum Beneficii?

82 10. An Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemoſyna, major ſolita, pro celebratione Miſſæ, debeant dare eandem integram eleemoſynam iis, quibus Miſſas celebrandas committunt? An verò ſatis ſit, ut dent celebrantibus eleemoſynam conſuetam?

83 11. Super 5. ejuſdem Congregationis Decreto, quo inter cætera ſtatuitur in hæc verba (eleemoſynas verò manuales, & quotidianas pro Miſſis celebrandis) ita demum iidem accipere poſſint, ſi oneribus anteà impoſitis ita ſatisfecerint, ut nova quoque onera obire valeant. Alioquin omnino abſtineant ab hujuſmodi eleemoſynis, etiam ſponte oblatis in futurum recipiendis, & capſulas auferant, &c.

Quæritur, an hoc Decretum prohibeat abſolutè, quò minùs accipiant novas eleemoſynas ii, qui acceptis non ſatisfecerunt, & quid ſi congruo tempore poſſint omnibus ſatisfacere?

12. Quid, ſi offerens eleemoſynas, audito impedimento conſentiat, ut Sacerdos Miſſam celebret, cùm poterit?

84 13. An pœna interdicti, & aliæ appoſitæ in eodem Decreto afficiant tam eos, qui accipiunt eleemoſynas contra formam ibi præſcriptam, quàm eos, qui non auferunt capſulas ab Eccleſiis, ut ibidem præcipitur?

14. An in hoc Decreto comprehendantur illæ capſulæ, quę apponi ſolent in Eccleſiis, in die commemorationis omnium Sanctorum, & vulgò dicuntur (*Caſſe de Morti?*)

85 15. An Adminiſtratores Eccleſiæ, die magnæ devotionis & concurſus, poſſint eleemoſynas pro Miſſis celebrandis accipere, ſi iiſdem Miſſis, non niſi poſt longum tempus ſatisfacere valeant, ne aliàs cultus Eccleſiæ & devotio ac concurſus Fidelium, ut ajunt, minuantur?

86 16. Quia prohibitio dicti Decreti videtur aliquibus directa ſolis Capitulis, Collegiis, Societatibus, Congregationibus, nec non omnibus & ſingulis Eccleſiarum & piorum locorum, tam Sæcularium quàm Regularium Superioribus, de quibus fit expreſſa mentio, non autem privatis Sacerdotibus, qui tamen comprehendi videntur ſub clauſula generali (*& aliis, ad quos pertinet*) ſupplicatur pro opportuna declaratione.

87 17. Super 7. ejuſdem Sacræ Congregationis Decreto, quo cavetur, ut in ſingulis Monaſteriis Religioſorum præfigatur numerus, qui ex conſuetis reditibus aut eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari,

Quæritur, an ubi hæc præfixio facta jam fuit in vim ſimilis Decreti Sanctæ memoriæ Pauli V. aſque tamen computatione redituum cujuſque Religioſi, ſit denuò facienda nec ne?

18. An Novitii, ad habitum Regularem admiſſi, poſſint admitti ad profeſſionem in Monaſteriis, in quibus habita, ut ſuprà, præfixione numeri, commodè ali non poſſunt?

88 19. Super ultimo, quo cavetur, ut nullibi recipiantur Conventus Regularium, niſi præter alia ad id requiſita, duodecim ſaltem fratres in eis degere, & competenter ſuſtentari valeant, itaut alioquin ſubſint juriſdictioni Ordinarii,

Quæritur, An hoc decretum, quod videtur editum in ordine ad celebrationem Miſſarum, comprehendat eas Religiones, quæ non conſueverunt onera Miſſarum recipere, ut ſunt Religiones Capuccinorum, ac Societatis JESU?

Ultimò, an idem Decretum, ubi diſponit, ut nullibi recipiantur Monaſteria, niſi, &c. habeat locum in Italia dumtaxat; ad quam eſt reſtrictum Decretum proximè antecedens; an verò etiam extrà Italiam?

Declarationes ſeu reſponſiones ad ſupradicta 89
Dubia.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, authoritate ſibi à Sanctiſſimo Domino Noſtro attributa, ad ſingula Dubia ſuperius propoſita, ad hunc modum reſpondit, videlicet:

Ad 1. Etſi legatum ſit adeò tenue, nihilominus pro reductione oneris, ut ſupra impoſiti, ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apoſtolicam eſſe adeundam, quæ abſque ulla impenſa id ſtatuet, quod magis in Domino è re eſſe judicaverit: Verumtamen, ſi in ipſa Beneficii erectione expreſsè cautum fuerit, ut liceat Epiſcopo injunctum onus reducere, ac moderari legem hanc fundationis, quam Decreta hac de re edita non ſuſtulerunt, eſſe validam & obſervandam.

Ad 2. Eſſe intelligenda de præſcriptione facta ab eo, qui ele- 90
emoſynam tribuit, non autem ab Ordinario: Quòd ſi tribuens eleemoſynam numerum Miſſarum celebrandarum non præſcripſerit, tunc tot Miſſas celebrari debere, quot præſcripſerit Ordinarius ſecundùm morem Civitatis vel Provinciæ.

Ad 3. Teneri. 91

Ad 4. Sacerdotes, quibus diebus tenentur Miſſas celebrare 92
ratione Beneficii ſeu Capellæ, legati aut ſalarii, ſi eleemoſynas pro aliis etiam Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem Miſſa utrique obligationi ſatisfacere.

Ad 5. Cenſuit, ubi nullam certam eleemoſynam Teſtator 93
reliquit, eſſe ab Epiſcopo præſcribendam eleemoſynam congruam, quæ reſpondeat oneribus Miſſarum celebrandarum,
ſecundùm morem Civitatis vel Provinciæ. 94

Ad 6. Ita eſſe intelligenda.

Ad 7. Reſpondit, permittendum non eſſe, ut Eccleſiæ ac 95
loca pia, ſeu illorum Adminiſtratores, ex eleemoſynis Miſſarum celebrandarum ullam, utcumque minimam portionem retineant ratione expenſarum, quas ſubeunt in Miſſarum celebratione, niſi cùm Eccleſiæ & loca pia alios non habent reditus, quos in uſum earumdem expenſarum erogare licitè poſſint, & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expenſarum, quæ pro ipſomet tantum Miſſæ Sacrificio neceſſariò ſunt ſubeundę, & nihilominus eo etiam caſu curandum eſſe, ut ex pecuniis, quę ſuperſunt, expenſis, ut ſupra deductis, abſolutè tot Miſſę celebrentur, quot pręſcriptę fuerint ab Offerentibus eleemoſynas.

Ad 8. Non habere locum: ſed ſatis eſſe, ut Rector Bene- 96
ficii, qui poteſt Miſſam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemoſynam congruam, ſecundùm morem Civitatis vel Provincię, niſi in fundatione ipſius Beneficii aliud cautum fuerit.

Ad 10. Decere abſolutè integram eleemoſynam tribuere Sa- 97
cerdoti celebranti, nec ullam illius partem ſibi retinere poſſe.

Ad 11. Reſpondit, non prohibere abſolutè; Ac propterea, 98
etſi oneribus jam ſuſceptis non ſatisfecerint, poſſe tamen nova etiam onera ſuſcipere Miſſarum celebrandarum, dummodò infra modicum tempus poſſint omnibus ſatisfacere.

Ad 12. Quamvis onera ſuſcepta infrà modicum tempus adimpleri nequeant, ſi tamen tribuens eleemoſynam pro aliarum Miſſarum celebratione id ſciat & conſentiat, ut illę tunc demum celebrentur, cùm ſuſceptis oneribus ſatisfactum fuerit, Decretum non prohibere, quominus eo caſu eleemoſyna accipiatur pro iiſdem Miſſis juxta Benefactoris conſenſum celebrandis.

Ad 13. Has pœnas non habere locum, niſi in ſuſcepturis 99
onera perpetua Miſſarum celebrandarum ſine licentia Epiſcopi vel ejus Generalis Vicarii, aut Generalis vel Provincialis.

Ad 14. Comprehendi.

Ad 15. Non poſſe, niſi de conſenſu eorum, qui eleemo- 100
ſynas tribuunt, ut ſuprà in reſponſione ad duodecimum.

Ad 16. Comprehendi etiam privatos Sacerdotes. 101

Ad 17. Numeri pręfixionem eſſe iterum faciendam, ſer- 102
vata forma Decreti hac de re editi.

Ad 18. Eſſe admittendos ad profeſſionem, ſi aliàs habiles exiſtant, ac deinde in aliquo alio Monaſterio ejuſdem Religionis eſſe collocandos, ubi commodè ali poſſint.

Ad 19. Cenſuit comprehendere. 103

Ad ultimum, habere locum extrà Italiam.

Cùm autem ſuper pręmiſſis diverſi irrepſerint abuſus, illo- 104
rumque occaſione quamplures querelę, & recurſus ad Apoſtolicam Sedem pervenerint; cupiens eadem Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum hujuſmodi deteſtabiles abuſus à Chriſtiana Republica pro viribus evellere ac opportunè providere, ut ſublatis fraudibus ac emendata negligentia pię Diſponentium ſeu Benefactorum voluntati fides illibata ſervetur, Defunctorum animabus integra & prompta pręſtentur ſuffragia, itidemque Deo major gloria, Eccleſiis pręſtantior cultus reddatur pręvia authoritate per SS. D. N. Innocentium Divina Providentia Papam XII. ei ſpecia-

liter attributa infraſcripta Decreta, priùs in particulari nonnullorum ex præfatis Cardinalibus per Sanctitatem ſuam deputata, & poſteà in Generali hujuſmodi Cardinalium Congregatione maturè, & accuratè diſcuſſa, recognita & examinata edidit.

Imprimis, præinſerta Decreta cum præmiſſis illorum declarationibus pleniſſimè & ampliſſimè approbat, confirmat & innovat, omniaque & ſingula ibidem contenta & expreſſa iterùm omnia meliori modo decernit, ſtatuit ac ab omnibus & ſingulis etiam ſpeciali & individuali nota ſeu expreſſione dignis penitus obſervari & omnimodæ executioni demandari decernit, ſancit & præcipit.

105 Inſuper, ut in re tanti momenti conſultiùs, ac majori, ut par eſt, circumſpectione procedatur; Si qui forſan fuerint vel ſint, qui ſuis pravis & erroneis intentionibus ſeu opinionibus blandiri volentes, Miſſarum celebrationem omittunt ſub malitioſa vel irrationabili ſpe, earundem condonationem vel reductionem à Sede Apoſtolica, vel compoſitionem à Reverenda Fabrica Sancti Petri de Urbe obtinendi, Congregatio præfata tum eoſdem tum quoſcumque alios qui poſthac in adeò deteſtabiles abuſus auſi fuerint offendere, certiores fieri & monitos eſſe voluit, præfatas condonationes & reductiones ab eadem Sede, non niſi ex rationabili cauſa ſeu æqua commiſeratione, compoſitiones verò à dicta Fabrica utente ſuis facultatibus, & privilegiis, non niſi ex cauſa pariter rationabili & cum clauſulis opportunis, & præſertim cum illa: *dummodò malitiosè non omiſerint animo habendi compoſitionem, aliàs gratia nullo modo ſuffragetur*, admitti conſueviſſe & ſolere; quapropter, ut locus omnis impoſterum hiſce prætextibus præcludatur, memorata Congregatio tales intentiones, opiniones ſeu ſpes, ac eleemoſynarum, ſive in toto ſive in parte verſiones in alium, quàm præfatarum Miſſarum uſum, ſeu ſatisfactionem & quaſcumque alias directas vel indirectas, immediatas vel mediatas contraventiones ſeu circumventiones declarat prorſus irrationabiles, injuſtas & illicitas, illaſque omnino reprobat, damnat & interdicit.

106 Cùmque hujuſmodi abſurda ex eo plerumque proveniant, quòd onera Miſſarum ſupra vires ſuſcipiantur, caveant omnes & ſinguli Rectores, Superiores & Miniſtri quarumcumque tum Sæcularium rum Regularium Eccleſiarum, ſeu illarum Capitula, ne onera ſeu Miſſas tum perpetuas tum temporales tum etiam manuales, quarum ſatisfactioni impares fuerint, quoquomodo ſuſcipiant, utque id ipſum quoad fieri poterit, pateat, teneantur iidem conficere, ſemperque in loco magis patenti & obvio retinere Tabellam onerum perpetuorum & temporalium litteris perſpicuis & intelligibilibus deſcriptorum, quorum implemento, ſi moraliter & intrà præſcriptum ſeu breve tempus ſatisfacere non poſſe, ſeu illa dumtaxat & non ulteriora adimplere poſſe crediderint ſeu credere debuerint, alias Miſſas, ſive perpetuas ſive temporales, ſive manuales per ſe vel per interpoſitas perſonas quoquomodo recipere ſeu acceptare omninò deſiſtant ſeu abſtineant, & ulteriùs tali caſu in eadem Tabella ſimiliter exprimant ſeſe propterea aliis Miſſis acceptandis & celebrandis impares eſſe.

Iidemque teneantur pariter in Sacrario duos libros retinere, ac in eorum altero ſingula onera perpetua & temporalia, in altero autem Miſſas manuales, & tam illorum quàm iſtarum adimplementum & eleemoſynas diſtinctè & diligenter annotare, & annotandas ſeu annotanda curare, ſinguliſque annis de ſupradictis adimplementis, eleemoſynis & oneribus pariter exactam rationem ſuis Superioribus reddere, ac omnes & ſingulas rationes hujuſmodi in præfatis reſpectivè libris ſimili diſtinctione & diligentia, tam præfati, à quibus rationes debent reddi, quàm Superiores, quibus reddendæ erunt, deſcribere ſeu annotare, ſive deſcribendas vel annotandas reſpectivè curare.

107 Quibus ſemper ſalvis, debeant ulteriùs Regulares prædicti, omnes & quaſcumque eleemoſynas tum manualium tum perpetuarum, & temporalium Miſſarum reponere in capſa particulari ſub duabus clavibus, quarum una penes Superiorem localem, altera verò penes alium à Capitulo Conventuali deputandum retineatur, ac de iiſdem eleemoſynis, & celebratione Miſſarum coram Patribus diſcretis ſeu Conſiliariis vel alio ſimili modo nuncupatis ſingulis menſibus diſtrictam rationem exigere & reſpectivè reddere.

Quòd ſi prædicti, ad quos cura Tabellæ, capſæ & librorum præfatorum reſpectivè pertinet ſeu pertinere debet, ſuam operam præmiſſis, ut præfertur, minimè navaverint, & Superiores tum Sæcularium tum Regularium Eccleſiarum rationem prædictam non exegerint, ſeu non invigilaverint, quòd præfati, qui in curam Tabellarum & librorum incumbunt, ſuo muneri, ut præfertur, ſatisfaciant, in ſingulis reſpectivè caſibus Sæculares pœnam ſuſpenſionis incurrant, Regulares verò voce activa & paſſiva, ac gradibus & officiis, quæ obtinent ipſo facto, & abſque alia declaratione privati ſint & intelligantur, necnon ad hujuſmodi gradus & officia obtinenda ſimiliter inhabilitentur, & inhabilitati ſint, & intelligantur.

Porrò, ne ullo unquam tempore omnia & ſingula Decreta prædicta in oblivionem ſeu deſuetudinem abeant, Rectores, Superiores, ſeu Capitula Eccleſiarum Sæcularium illa retineant publicè expoſita in eodem Sacrario; Superiores verò locales cujuſcumque Monaſterii, Conventus ac Domus Regularis curare & efficere teneantur ſub pœna privationis officiorum, quæ obtinent, vociſque activæ & paſſivæ ipſo facto incurrenda, ut in perpetuum ſexto quoque menſe, id eſt, feria ſecunda poſt primam Dominicam Adventus, & ſexta feria poſt Octavam Corporis Chriſti omnes & ſingulæ præmiſſæ tum inſertæ ſeu confirmatæ, tum in præſens factæ Ordinationes unà cum dictis declarationibus in publica menſa perlegantur. 108

Meminerint igitur, & ſatagant Ordinarii, ut à perſonis, & in Eccleſiis quoquomodo etiam in vim Decretorum Concilii Tridentini ſibi ſubjectis, Miſſæ ea, qua par eſt, fide & diligentia celebrentur, & cuncta & ſingula Decreta hujuſmodi omnimodæ executioni demandentur, nedum juſtitiam recurrentibus ſeu inſtantibus reddentes, ſed ex officio tum in Viſitationibus tum in aliis actibus & modis, quos expedire & convenire toties, quoties judicaverint, inquirentes, ne aliquid committatur, pervertatur, differatur vel omittatur, quod his omnibus & ſingulis Decretis adverſetur. 109

Caveant etiam reſpectivè omnes Regulares tum Subditi tum Superiores quicumque, nedum locales, ſed etiam Provinciales, & Generales, ne Miſſarum celebratio & omnium Decretorum præmiſſorum executio, cum pernicie propriarum animarum, cum præjudicio illarum, quibus Miſſæ ſunt applicandæ, & cum magno Chriſtifidelium ſcandalo quoquomodo omittantur, differantur, negligantur ſeu pervertantur, alioquin ultra propriæ conſcientiæ onerationem, pœnam privationis vocis activæ & paſſivæ, ac graduum & officiorum, quæ obtinent, necnon inhabilitationis ad hujuſmodi gradus, & officia obtinenda prorſus incurrant. 110

Curent propterea præfati Superiores Regulares in omnes, & ſingulos contravenientes debitis pœnis diligenter, & promptè etiam per inquiſitionem animadvertere & inſuper teneantur omnes, & ſinguli Superiores locales in Provincialibus Capitulis ſeu Congregationibus exhibere atteſtationem ſeu fidem ab omnibus Sacerdotibus Conventus, Monaſterii, ſeu cujuſcumque Domus Regularis ſubſcriptam & juratam, quòd omnibus & ſingulis tum perpetuis tum manualibus Miſſarum oneribus ſeu obligationibus ad limites & tenorem præſentium Decretorum tempore eorum regiminis fuerit omnino & integraliter ſatisfactum, vel deficiente aliqua modica ſatisfactione, poſſit etiam hujuſmodi reſiduali implemento Miſſarum diſtinctè referendarum intrà breve tempus moraliter ſatisfieri, ea adjecta & omnino adimplenda conditione, quòd antè præfatæ atteſtationis exhibitionem quicumque Superiores locales prædicti vocem activam ſeu paſſivam in memoratis Capitulis ſeu Congregationibus omnino habere non valeant.

Præterea Provinciales, Vicarii & Viſitatores Provinciarum ſeu Congregationum debebunt in fine eorum regiminis Superioribus Generalibus in forma probante oſtendere, quòd executioni præſentium Decretorum ſedulò invigilaverint, & ad eorum tenorem in omnibus & ſingulis Conventibus ſeu Monaſteriis vel Domibus Regularibus Provinciæ ſeu Congregationis de omnibus & ſingulis oneribus & obligationibus, ac inſimul ſatisfactionibus Miſſarum exactam & diligentem rationem exegerint, ac contra delinquentes ad declarationem & executionem reſpectivè pœnarum in Decretis contentarum proceſſerint, & de adimplemento circa ea, quæ in præmiſſis ad ipſos ſpectant, legitimè docuerint, aliàs ad vocem activam & paſſivam in Capitulis Generalibus nullatenus admittantur.

Cæterùm, quia etiam ad quamplures Archiconfraternitates, Confraternitates, Societates, Congregationes, Hoſpitalia, Altaria, Capellas, Oratoria, & Eccleſias, ac alia loca & opera pia quomodolibet nuncupata, quæ cuicumque curæ ſeu regimini aut adminiſtrationi vel directioni Laicorum cujuſlibet gradus, ſtatus, conditionis & præeminentiæ, etiam ſpeciali & individuali nota dignorum dumtaxat, vel quorumcunq; Eccleſiaſticorum & Laicorum hujuſmodi mixtim commendata, annexa, ſeu quomodocumque commiſſa vel attributa ſunt, onus ſeu cura celebrationis Miſſarum, ſive manualium ſive ad tempus vel in perpetuum pertinet, hinc ſalvis ſemper iis, quæ in præinſertis Decretis continentur, omnes & quicumq; hujuſmodi Archiconfraternitarum, Societatum, Congregationum, Hoſpitalium, Altarium, Capellarum, Oratoriorum, & Eccleſiarum ac aliorum locorum & operum piorũ Rectores ſeu Adminiſtratores vel Directores, & alii hujuſmodi Officiales, nec non ii, ad quos cura Tabellæ & librorum in præmiſſis ſpectat, Tabellam, libros & hæc Decreta reſpectivè juxta modos ſuperiùs expreſſos, ſimiliter retinere, nec non de oneribus ac celebrationibus & eleemoſynis dictarum 111

Miſſa-

Miſſarum ſingulis annis rationem exigere, & reſpectivè, iis ab quos pertinet reddere ſub pœnis arbitrio, & in ſubſidium excommunicationis, teneantur.

112 Poſtremò omnibus, & quibuſcumque tam Eccleſiaſticis perſonis cujuſcumque Ordinis, Status, gradus, Regulæ, Congregationis, Societatis, conditionis & dignitatis exiſtant, quàm Laicis quocumque honore ac poteſtate præditis, omnia & ſingula præmiſſa Decreta interpretandi, nec non Eccleſiaſticis prædictis pœnas in hujuſmodi Decretis relaxandi ſuo quoquo modo circa præmiſſa diſpenſandi, omnis & quæcumque facultas ſit penitus interdicta.

113 Non obſtantibus, quoad ſupraſcripta omnia & ſingula in hujuſmodi Decretis contenta, Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis in ſavorem quarumcumque perſonarum atque Ordinum tam Mendicantium quàm non Mendicantium, Militiarum etiam S. Joannis Hieroſolymitani, Congregationum, Societatum ac cujuslibet alterius Inſtituti etiam neceſſariò & in individuo exprimendi, Eccleſiarum, Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, Capitulorum, Hoſpitalium, Confraternitatum & aliorum quorumcumque Sæcularium quàm Regularium locorum, necnon illorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis & litteris Apoſtolicis, etiam mari magno ſeu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, nec non irritantibus Decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis, etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus & formis ſpecialis & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſervanda eſſet, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, inſerti forent, præſentibus pro expreſſis habens, quibus quoad ea, quæ præſentibus adverſantur, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, Sac. Congregatio Sanctitatis ſuæ authoritate ſpecialiter & expreſsè derogat, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ die 23. Novemb. 1697.

JOSEPH *Card. Sacripanter Præfectus.*

114 Quocirca, cùm dilectus filius noſter Joſeph Tituli Sanctæ Mariæ Tranſpontinæ S. R. E. Presbyter Cardinalis Sacripantes, memoratæ Congregationis Præfectus, præfata Decreta nobis retulerit, nos conſiderantes eadem omnia, & ſingula Decreta, ea qua decet maturitate digeſta, & examinata, ac in vim Apoſtolicæ authoritatis, eidem Congregationi ſpecialiter, ut præfertur, attributæ peracta, perutilia fore cenſentes, illaque propterea perpetuò, & inviolabiliter obſervari; necnon Conſtitutionis noſtræ munimine roborare volentes, motu proprio, non ad cujuſquam nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia, & matura deliberatione, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine præinſerta Decreta, omniaque, & ſingula in eis contenta tenore præſentium authoritate Apoſtolica confirmamus, & approbamus, illiſque inviolabilis, & irrefragabilis Apoſtolicæ firmitatis robur, & efficaciam adjicimus, quinimò motu, ſcientia, deliberatione, ac poteſtatis plenitudine ſimilibus, omnia & ſingula in ſupradictis Decretis contenta, de novo ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, ac ab omnibus, & quibuſcumque, etiam ſpeciali, & individua nota dignis omninò exactè, & perpetuò ſervari volumus, ſancimus & mandamus.

Decernentes præſentes litteras, cum omnibus, & ſingulis inibi contentis ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere debere, & ab omnibus, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque, & quomodocumque ſpectabit, in omnibus, & per omnia pleniſſimè, & inviolabiliter obſervari, ſicque & non aliter per quoſcumque Judices Ordinarios, & delegatos, quavis authoritate, præeminentia, aut poteſtate fungentes, & functuros, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac ejuſdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apoſtolicæ Nuntios, ſublata eis & horum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari & definiri debere; Ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam, quavis authoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus omnibus, & ſingulis, quæ præfata Congregatio, authoritate per ejuſdem recordationis Urbanum Papam VIII. reſpectivè per Nos illi ſpecialiter attributa, decrevit non obſtare, decernimus, & mandamus, quibus omnibus quoad ea, quæ præſentibus adverſantur, illis, aliàs in ſuo robore permanſuris, etiam harum ſerie pleniſſimè, ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque, &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno 1697. die 23. Decembris.

115 Hactenus Conſtitutio Inn. XII. renovans decreta Urbani VIII. & S. Congregationis, quæ per ſequentes quæſtiones adhuc magis declarabuntur.

116 *Q. 9. Quid prætereà ſit addendum circa reductionem Miſſarum?* R. ſeqq. §. 1. Magiſtratus laici, vel quicumque alii ſæculares nihil poſſunt circa reductionem Miſſarum, etiamſi eſſent Capellaniæ vel fundationes merè laicales, Caſtrop. *tr.* 22. *p.* 15. *n.* 6. Paſq. *q.* 1170. contra Fagund. Facultas autem, quam Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 4. *de Ref.* dederat Epiſcopis, & Generalibus Ordinum pro reductione Miſſarum, erat tantùm pro oneribus uſque ad illud tempus, non autem pro futuro, uti declaravit S. Congregatio apud Barboſ. *de Offic. Epiſc. Alleg.* 29. *num.* 5. & Paſq. *q.* 1164. Neque concernebat Miſſas ex Beneficio vel fundatione debitas, ſed tantùm ex relictis defunctorum vel piis eleemoſynis, Barb. *à n.* 11. Diana *p.* 2. *tr.* 2. *R.* 1. Sylv. *p.* 2. *v. Miſſa caſu* 5. Et ex vi ſaltem juris communis poſſent adhuc Epiſcopi & Generales moderari onera ſuſcepta ante Trid. & non impoſita in limine fundationis, Paſq. *q.* 1162. 1163. 1175. ubi explicat, quænam in tali reductione obſervari debeant.

117 §. 2. Si in Beneficii erectione ſtatuatur, ut pro neceſſitate liceat Epiſcopo onera Miſſarum moderari, poterit hoc facere Epiſcopus, uti dixi L. 4. n. 808. Docentque etiam Paſq. *q.* 1167. & Averſ. *qu.* 11. *ſ.* 8. §. *Tertio.* Imò Leſs. *in auct. v. Miſſa caſ.* 26. dicit, ſi non percipiantur fructus congruentes, Epiſcopos poſſe facere moderationem, docentque Tamb. & Gob. *num.* 589. adhuc in Diœceſibus apud ſe moris eſſe, ut Epiſcopi id faciant, & teſtantur plures cum Caſtrop. *num.* 4. decretum à n. 63. relatum non obſervari ſaltem pro fundationibus Sacerdotum ſæcularium pro qua ſententia alios prætereà retuli l. 4. n. 854. ubi quamvis dixerim, ſtandum eſſe decreto id prohibente, tamen hic addo ſpectandam eſſe conſuetudinem cujuſque Diœceſis. Ipſimet autem beneficiati non poſſunt tales reductiones facere, uti omnes notant cum Caſtrop. *tr.* 13. *d.* 1. *punct.* 6. *num.* 26. & Gob. *à num.* 592.

118 §. 3. Si reditus vel omnes vel ex parte uno anno emaneant, Bordon. quem refert & non reiicit Averſa ſuprà, dicit, Sacerdotem ipſum poſſe cum proportione imminuere numerum Miſſarum, ſed videnda ſunt dicta l. 4. n. 855.

119 §. 4. Si legatum factum pro Miſſis videatur incongruum, poteſt Epiſcopus moderari, antequam ullus acceptarit: è contrà ſi primus aliquis eo modo acceptarit, eſt jam extra poteſtatem Epiſcopi, Tamb. Paſq. *q.* 1168. Addit *q.* 1189. ſi legatum incongruum & necdum admiſſum ab aliquo ſit factum ad Miſſas perpetuas, non poſſe per Epiſcopum converti in Miſſas manuales pro una vice celebrandas, ſed debere onus perpetuum Miſſarum reducere ad æquitatem.

120 §. 5. Epiſcopus moderari non poteſt mutando Miſſam ſolemnem in non ſolemnem, Paſq. *q.* 1169. Excipit tamen *q.* 1188. *n.* 5. ſi neceſſitas ſit, poſſe id Epiſcopum, dummodò Miſſæ totidem legantur, quia Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 2. *de Ref.* concedit facultatem ex neceſſaria cauſa immutandi ultimas voluntates, poſſuntque videri dicta l. 4. num. 844. & à n. 846. Addit Paſq. cum aliis multis *q.* 1169. & *q.* 1186. quamvis Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 5. *de Ref.* prohibeat mutari qualitates fundationum, uti pluribus explicavi l. 4. à num. 838. has tamen qualitates quoad ſubſtantiam relictas poſſe reduci ad æquitatem, v. g. concedendo, ut alio loco, die, hora legatur, ſi moraliter impoſſibile foret, vel nimis moleſtum iſta in rigore obſervare, ſed rectè excipit, niſi celebratio Miſſæ eſſet certo loco, die, hora præſcripta propter commoditatem populi audituri Miſſam; hæc enim principalis intentio teſtatoris immutari non poſſet, poſſuntque etiam videri dicta l. 4. n. 824.

121 §. 6. Epiſcopum moderari poſſe officia, preces & eleemoſynas annexas anniverſariis docet Paſq. *q.* 1170. contra Tamb. quia de illis non loquitur prohibitio, uti nec de iſtis Miſſis, ad quas ſine ſtipendio congruo ſe homo privatus obligaſſet; id enim eſſet in præjudicium Eccleſiæ & ſucceſſorum, Paſq. *q.* 1174. An autem Fratres Minores vi cujuſdam privilegii poſſint etiam nunc reducere Miſſam, examinat idem Paſq. *q.* 1182.

122 *Q. 10. An poſſit præſcribi circa onera Miſſarum?* R. Dixi de hoc l. 4. à num. 852. Hoc adde, quòd Beneficiati, Capellani &c. non videantur poſſe præſcribere, quominus applicent fructum Sacrificii Fundatoribus aliiſque, ad quorum intentionem legere tenentur ex ſtipendio ſingulis Miſſis reſpondente, nam obligantur hunc ſemper in ſingulis Miſſis ob tale ſtipendium applicare, ergo non apparet, quomodo præſcribere poſſent, cùm ſingula ſtipendia, ſi debeant fieri ipſorum, poſtulent applicari ſingulas Miſſas, ita Paſq. *q.* 1194. & ſatis inſinuatum eſt l. 4. n. 833.

123 *Q. 11. A quo & quomodo taxandum ſit ſtipendium pro Miſſa?* R. §. 1. Non eſt illicitum paciſci de ſtipendio pro Miſſa, & quando hoc videtur prohiberi, intelligi debet de pactione, per quam vendatur Miſſa pro pretio, Gob. *num.* 560. Poſſuntque etiam divites Sacerdotes, qui aliunde ex proventibus

eccleſiaſticis ſuſtentationem habent, exigere ſtipendium pro hoc miniſterio Miſſæ; neque hoc prohibitum fuit, niſi quando vergebat in præjudicium pauperum, uti habet communiſſima cum Paſq.*q.*905.Averſ.*q.*11.*ſ.*17.*§. Secundò*, Gob. *n.*569. contra *S. Anton.Rich.Sylv.Caj.Arm.T ol.*

124 §.2. Quamvis Trid.*ſeſſ.*22.*in Decreto de obſerv. in celebr.* mandet, ut Epiſcopus contra avaritiam Sacerdotum ordinet circa mercedem, conditiones & pacta pro Miſſis, Epiſcopus tamen non poteſt idem ſtipendium taxare pro omnibus, nam ſi Miſſa ſit cantanda aut legenda tempore vel loco incommodo aut longè diſtante, &c. poteſt exigi majus ſtipendium, Bon. Lugo *Reſp.mor.l.*5.*dub.*18. Averſa *§. Septimò*. Sporer *nu.*359. Poteſtque pro Miſſâ ſolemni exigi duplum vel triplum, quia longior eſt & difficilior ac habet plures Miniſtros, maximè cùm ſecundùm dicta n.49. probabile ſit habere majorem efficaciam ex opere operato, Paſq.*q.*912.

125 §.3. Epiſcopus ſpectatis circumſtantiis poteſt taxare rationabile ſtipendium, itaut exceſſus ſit injuſtus, & reſtitui debeat, quamvis enim ſtipendium non ſit propriè pretium Miſſæ, quæ in ſe eſt invendibilis, tamen imitatur rerum pretia, ideòque debetur ex juſtitia ad ſuſtentationem Sacerdotis, & quando negatur Sacerdoti, qui celebravit, huic contra negantem conceditur actio in foro externo, Paſq.*q.*904.ergo ſicuti id, quod ſupra legitimum pretium accipitur pro merce, debet reſtitui, ità hic, Pelliz. Lug. ſuprà *& de Euch.diſp.*21.*ſ.*1.

126 §.4. *Caj.Henriq.* & alii putant, ſolum illud ſtipendium eſſe juſtum, quantum requiritur ad ſuſtentationem unius diei, additque *Petr. Nav.* nec lege nec conſuetudine poſſe minus induci; ſed meritò ſententiam illam rejiciunt Suarez, Vaſqu. Dicaſt.Gob.*num.*563. quia per alia poteſt acquiri victus quàm præcisè per laborem mediæ horulæ; itaque hoc ſtipendium cenſeri debet juſtum, quod lege vel conſuetudine eſt taxatum.

127 §.5. Si illi, qui Miſſam petunt, ſponte velint dare majus ſtipendium, fruſtra prohibebit Epiſcopus, ne ſic detur aut à Sacerdotibus acceptetur, dicent enim ſe non dare vel acceptare velut ſtipendium pinguius, ſed merè ut aliquid gratis donarum, Pelliz.Lugo, Paſq.*q.*929. Et ſimiliter poſſunt Sacerdotes liberè acceptare ſtipendium minus taxato. Id unicum poteſt prohibere Epiſcopus, ne ex pacto plùs exigant Sacerdotes, vel ſolvant alii, hoc enim unum eſt contra reverentiam Miſſæ & habet ſpeciem avaritiæ, *Lugo* ſuprà.

128 §.6. Sacerdos non ideò poteſt plus exigere pro Miſſa, quòd nunc omnia ad ſuſtentationem neceſſaria ſint cariora, nam etiam pecunia eſt hoc ipſo carior, & rarior ſecundùm Sporer *n.*359. Et ſaltem praxis ac Epiſcopi id non permittunt.

129 *Q.*13. *Quid præterea notandum ſit circa Miſſas pro ſtipendio?* R. ſeqq. §.1. Quamvis num.50. dixerim probabile eſſe, quòd Sacerdos poſſit ſibi retinere vel alteri applicare ſaltem partem fructus ſpecialiſſimi, tamen celebrans pro ſtipendio debet habere talem intentionem, ut velit ſtipendium danti, hoc applicari, quod ei de jure debetur: Certum autem eſt, non poſſe ideò accipere duplicatum ſtipendium, nam Alex. VII.damnavit hanc 8.prop. *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum* Urbani VIII.

130 §.2. Quæ n.66. & 97. dicta ſunt de retinente partem ſtipendii, & curante per alium legi Miſſam, confirmat idem Alex. VII.damnans hanc 9.prop. *Poſt decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.*

131 §.3. Non tantùm beneficiatus poteſt per alium legere Miſſas, dato ſolùm ordinario ſtipendio, uti habet declaratio, & notavi l.4. n.820. ſed hoc poteſt etiam Capellanus amovibilis. Item ille, cui commiſſa eſt celebratio Miſſarum perpetuarum, Paſq.*q.*970.*&* 973.Gob.*n.*572.ubi notat Eccleſiam vel locum, cui relinquitur Miſſa perpetua, ſi proprios Sacerdotes non habeat, teneri erigere Sacellanum, qui celebret, tribuendo ipſi totum proventum iſtius fundationis, eò enim ipſo quòd Sacerdotes non habeat, cenſetur eligi ut executor, vel ut procurator.

132 §.4. Cui datur ſtipendium pinguius, quia putatur devotiùs celebrare, ſecundùm Paſq. *qu.*976. non poteſt Miſſam alteri committere, etiamſi huic det totum ſtipendium, niſi impedimentum vel juſta cauſa excuſet, quia devotio ipſius quaſi in contractum ducta eſt: ſi tamen committeret æquè devoto, non videtur peccaturus; aut ſi etiam alteri non æquè devoto, non eſſet obligatio reſtituendi; nec facilè erit mortale, quia hic exceſſus devotionis non eſt tanti.

133 §.5. Si quis pro Miſſis dederit ſtipendia majora, non præcisè intuitu Miſſarum, ſed ex affectu ſpeciali ad hunc Sacerdotem vel ad hoc Monaſterium ſpecialiter juvandum in ſua paupertate, putant Paſq.*q.*976.& Mendo *diſs.*13. *nu.*80. Miſſas poſſe committi aliis Sacerdotibus pro ordinario ſtipendio, exceſſu retento, cùm hic non ſit ſpecies turpis lucri: Sed Steph. meritò hoc tantùm admittit, ſi conſtituens hunc ſuum ſpecialem affectum verbis expreſſerit.

§.6. Si *Cajo* incumbat hodie legere Miſſam, pro qua accipit tres ſolidos, & petat à *Titio*, ut pro ſe legat, ſpondens ſe cras lecturum pro *Titio*, qui pro ſua craſtina Miſſa tantùm duos ſolidos accipit, hoc videtur licere, quia in hoc ſit tantùm permutatio Miſſarum & dierum. 134

§.7. Qui contra prohibitionem, partem ſtipendii retinet, & facit Miſsas legi per alium, peccat graviter vel leviter pro quantitate partium ſtipendii, quas retinet, eſtque probabilius teneri ad reſtitutionem faciendam illis, qui Miſsas legunt, aut ſaltem qui conſtituit, uti notat Paſq. *q.*969. quia pecuniam acceperat, non ut conſtitueret Miſsas pretio, quo poſset, ſed tantum ut acquireret eam titulo celebrationis, ergo quod retinet, quando non celebrat, retinet ſine titulo, ergo injuſtè, alter autem qui celebrat hoc ipſo habet jus ad ſtipendium, Du Bois ad prop. damnatas n.232. 135

§.8. Putant Lugo & Averſa *q.*11.*ſ.*17.§.*ſextò*; ſi alter, cui Miſsa committitur, ſit contentus, etiamſi retineatur pars ſtipendii, nihil peccari, quia ſicuti potuit obligationem legendi admittere gratis, ita poteſt pro minore ſtipendio: ſed rectè monent Diana, Steph.*t.*5.*d.*5.*n.*71. Paſq. *q.*975. in praxi hoc periculoſum eſse, nam communiter fiet, ut alteram partem remittat, quia timet, ne in futurum non committantur ſibi Miſsæ, vel videatur ingratus, ideòque potiùs coactè cedit juri ſuo. 136

§.9. Quod dictum eſt n.69. non poſset per unam Miſsam ſatisfieri pluribus obligationibus, declarat idem Alex.VII. damnans hanc 10. prop. *Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & Sacrificium unum offerre: Neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione etiam juramento firmata danti ſtipendium, quòd pro nullo alio offeram.* Poſset tamen Papa facere, ut additis in una Miſſa pluribus Collectis ſatisfieret pro pluribus Miſſis, ſupplendo de theſauro Eccleſiæ fructum, qui per Miſsas obtineretur & totus per Collectas non ponitur, Paſq.*q.*1151. Averſ.§.*Rurſus*. Probabilius tamen eſt, quòd in Miſsa pro ſtipendio licitè addatur Collecta pro aliquo alio, ſicuti in *Memento* licitè oro pro alio, hoc enim nihil præjudicat ſtipendianti, ita plures cum Gob.*n.*154.contra *Bon.* & alios. 137

§.10. Ordinariè non excuſat paupertas Sacerdotis, ut accipere poſſit plura ſtipendia pro una Miſsa, Gob. *num.*568.& doctè Sylv.*p.*1.*v. Miſſa caſu* 2. Nequidem ſi paupertas ſit gravis, Henao *à num.*1466. contra Th. Hurt. & Steph. *num.*66. Addit tamen Henao *à num.*1484. conſtitutum in extrema neceſſitate id poſse; probatque *Steph.* ex eo, quia probabile eſt Sacrificium oblatum pro multis æquè prodeſse ſingulis ac ſi offerretur pro unico: ſed ratio iſta nihil evincit, quia ſecundùm dicta n.47. hoc valdè incertum eſt, & ſi verum non ſit, probabilitas non faciet, ut Miſsa ita proſit ſingulis, ergo Sacerdos exponit ſe periculo formali defraudandi proximum. Itaque ideò tum licebit pro una Miſsa accipere plura ſtipendia, quia extrema neceſſitas facit omnia communia, & magis convenit, ut accipiat neceſsaria ab illis, pro quibus Miſsam offert, quàm ab aliis, in quorum utilitatem nihil facit. 138

§.11. Quamvis multi, & graves AA. apud Paſq.*q.*942. antehac docuerint, ſi quis acceptarit ſtipendia incongrua, minora taxato, non ideò teneri legere tot Miſsas, ſed poſse reducere ad numerum taxæ ordinariæ, tamen oppoſitum nunc tenendum eſt, ſecundùm dicta num.76. & 91. Imò in dubio an acceptando decem incongrua ſtipendia intenderit ſe obligare ad decem Miſsas, tenetur ad decem, etiamſi ſit pauper, quia per acceptationem jus eſt aliis acquiſitum, & ipſe ſibi imputet, quòd acceptarit, Paſq. *q.*943. Averſa §. *Quòd ſi*, qui addit, quando offeruntur incongrua ſtipendia, poſse admonere dantem de incongruitate, & ſic ex ejus conſenſu poſse Miſsas reducere ad taxam ordinariam. Quod ſi quis pecuniam acceptarit pro Miſſis abſque præſcripto harum numero, ſatisfacit numerando eas juxta taxam ordinariam ſtipendii, quamvis in illa regione à quibuſdam acceptetur pro Miſsa ſtipendium minus taxato, Paſq.*q.*944. Similiter ſi putavit in pecunia data eſse decem ſtipendia, & poſteà invenit tantùm eſse octo, tenetur tantùm ad octo Miſsas, quia non conſentit in plures, quàm eſsent ſtipendia Paſq.*q.*945. Putat tamen Averſa §. *Et ſimiliter*, admonendum eum, ſi fieri poteſt, qui ſtipendia dedit. Si verò inſcius admiſerit monetam adulterinam, vel eo tempore ſtatim ubique decedentem de valore, poteſt reducere ad numerum juſti ſtipendii. 139

§.12. Sacerdos non poteſt accipere duplex ſtipendium ex eo quòd uni applicet Miſsam, alteri Indulgentias, v. g. altaris privilegiati, quia enim pro tali Miſsa vel Indulgentia dat ſtipendium, petit ſibi applicari utrumque, ſicque fieri judicant omnes communiter, ergo ad hoc tenetur ſaltem ex fidelitate, Lezana, Steph. *num.*65. Hinc etiam quando acceptaſti ſtipendium ordinarium pro Miſsa, ubi voles celebranda, non potes petere majus, quia celebrabis in altari privilegiato, applicaturus Miſsam Defuncto, uti contra *Bordon.* probabilius 140

tenent

tenent Tamb.& Gob. num.511. Si tamen ſtipendium acceperis pro Miſſa, ubi & quandu voles, celebranda, & roget te aliquis, ut te obliges ad celebrandum certo loco vel tempore, putant Caram. & Gob. n.556. te poſſe pro hac obligatione aliquid accipere, & quidem, ſi conſuetudo non taxarit aliquid certum, quintam partem ordinarii ſtipendii, quia obligatio & onus illud videtur pretio æſtimabile, poſſuntque videri dicta num.124.

141 §.13. Quamvis certum eſſet ab aliquo non peti niſi unum fructum, v.g. ſatisfactorium pro defunctis, & non impetratorium, tamen adhuc rectè dicit Paſq. qu.649. illicitum eſſe acceptare ſecundum ſtipendium, niſi fortè liberaliter offeratur, quia qui dat ordinarium ſtipendium, illi debetur uterque fructus, qui ſaltem ejus amicis vel ipſimet aliter proderit. Gob. n.155. Si tamen convenerit de fructu ſpecialiſſimo aut alia parte fructus non petiti applicanda tertio, ut ei proſit, quantum poteſt, poſſe aliquid ideò ſumi notat Gob. n.512. dummodò admoneat dantem de incertitudine, an ei proſit talis applicatio. Non poteſt tamen aliquid peti pro fructu ex opere operantis, uti contra Con. notant Averſa ſ.18.§. imò & Gob. nu.510. Nec pro lectione plurium collectarum, nec pro majori devotiune; quod ultimum, etſi aſſerant *Palud. Sylv. Comit.* tamen communiter rejiciuntur, Paſq. q.957.

142 §.14. Poteſt quis in Natali Domini pro tribus miſſis acceptare tria ſtipendia, Paſq. q.906. Averſa ſ.18. An autem obligatus quotidie celebrare, poſſit aliquando abſtinere, aut quando abſtinere poteſt, ſi celebret, pro ea Miſſa acceptare ſtipendium, dictum eſt l.4. à n.840.

143 §.15. Si alicubi ſit penuria Sacerdotum, aut difficiliùs haberi poſſit, qui legat, v. g. die feſtivo, putant aliqui pluſ peti poſſe pro ſtipendio, ſed meritò contradicit Gob. n.509. eſt enim ſpecies ſimoniæ, & quaſi venditio Miſſæ; ſicuti ſi majus pretium petatur pro merce, quia plures ſunt, qui petunt, & pauciores qui vendunt.

144 §.16. Sacerdotes in diebus illis, quibus tenentur celebrare ratione Beneficii, Capellaniæ vel legati, non poſſunt acceptare aliud ſtipendium pro Miſſa talis diei, uti dictum eſt nn.92. limitat Barb. *de off. parochi c.11.n.13.* niſi in fundatione expreſsè ponatur, aut aliunde ſciatur, quòd non teneatur Sacrificium applicare Fundatoribus. Quid autem præſumendum ſit, ſi in fundatione Miſſarum expreſsè non præſcribatur quoties vel ad quam intentionem ſit celebrandum, dixi l.4. à n.831. Item an Parochus poſſit accipere ſtipendium pro Miſſa, quando tenetur celebrare, dixi l.3.p.1.n.762. poteſtque videri etiam Averſ. §. *Alii*, ubi probabiliter docet non ſemper, quando tenetur celebrare, teneri applicare parochianis.

145 §.17. Sacerdos, qui celebrat in quodam loco, v.g. in templo Monialium, ſi ideò ſtipendium habeat ab Eccleſia vel Monialibus, non poteſt recipere aliud ſtipendium pro applicatione talis Miſſæ, uti à pari colligitur ex dictis n.92. Si tamen aliu titulo obligetur ad celebrandum, v. g. pro ornatu templi vel ut homines Miſſam audiant, Suar. Vaſq. Lugo aliique multi cum Paſq. q.908. & Averſa ſ.17.§. *Admittendum* dicunt pro applicatione talis Miſſæ poſſe accipere ſtipendium, quia hoc nullibi prohibetur, & applicatio manſit ipſi libera. Et idem intelligunt iidem AA. cum Averſa §. *Juxta* de legente Miſſam ſolemnem aut conventualem, ſi ſimul non obligetur ad alium finem applicare. Docet tamen rectè Paſq. q.955. pro Miſſa, quæ in Confeſſione imponitur pro pœnitentia, non poſſe accipi ſtipendium, niſi Confeſſarius expreſsè addiderit applicationem fore liberam.

146 §.18. Sacerdotem Societatis JESU non poſſe acceptare pro ſe vel pro alio ſtipendium ratione Miſſarum, quas legit, dixi l.4. à n.136. Unde ſi offeratur pecunia pro Miſſis, poteſt per Superiores admitti, non cum rigida obligatione, ſed ut, v.g. aliquæ Miſſæ ſpatiu medii anni, vel etiam ſingulis annis una aut altera legatur ex gratitudine, & quaſi fidelitate inquit Caſtr. *t.16. d.3. p.11.n.6.* ſicque declaraſſe Mutium Generalem teſtatur Burgh. *cent.3.caſ.25.* Item poteſt pecunia admitti liberaliter, & viciſſim liberaliter promitti Miſſæ, ita tamen ut poſterior promiſſio non ſit veluti compenſatio ſeu ſolutio reciproca pro ſtipēdiis, ſed ut offerenti ſignificetur admitti titulo eleemoſynæ, uti dictum eſt l.4.n.136. Item poteſt Sacerdos Societatis, cui pecunia offertur pro miſſis legendis, dicere offerenti, Miſſas gratis legendas ad ipſius intentionem, & viciſſim rogare ipſum, ut liberaliter applicare velit pecuniam oblatam ad hanc vel iſtam piã cauſam, ſic enim ipſum, habiturum duplicatum fructum, imprimis ordinarium Miſſæ, non aliter ac ſi pro ſtipendio legeretur, deinde etiam cooperationis ad illam alteram piam cauſam.

147 §.19. Quod dictum eſt n.67. non poſſe abſque licentia Superioris admitti nova onera miſſarum, intelligitur de Miſſis in perpetuum. Notatque rectè Averſa, ſi alicui Eccleſiæ vel Monaſterio offeratur certa pecunia cum onere celebrandi, v.g. ad 30. annos tot Miſſas, non eſſe æquum, ſi jam expendatur tota illa pecunia, & ſucceſſoribus relinquatur ſolum onus celebrandi, ſed ſaltem pars, quæ futuris oneribus reſpondeat, applicanda erit ad cenſum, aut aſſervanda ſucceſſoribus.

148 §.20. Docent multi, quòd colligens miſſarum ſtipendia non poſſit ſibi ratione laboris aliquid etiam modicum retinere, ſed debere illi ab Eccleſia ſatisfieri: oppoſitum tamen tenent Sot. Rodriq. Henriq. Vaſq. Fill. Fagund. Tamb. Dicaſt. Paſq. qu. 977. Adminiſtratores autem Eccleſiarum nihil poſſunt ex ſtipendiis deputatis ad Miſſas retinere ratione expenſarum pro ipſiſmet Miſſis, niſi aliunde non haberent: & tum non licet, niſi quantum poſtulant expenſæ, relicto adhuc miſſarum fundatarum numero, uti dictum eſt n.95.

149 §.21. Si moriturus determinarit pro ſe legi, v.g. 100. Miſsas, ſed nihil ſtatuerit de quantitate ſtipendii, hæres tenetur ad juſtum ſtipendium, non indignum qualitate defuncti, ut ait Schild. *t.6.c.4.§.2.* Quòd ſi hæres Sacerdoti, quem putabat probum, & fidelem, ſolverit ſtipendium pro Miſſis legendis, licèt poſteà dubitet, an eas legerit, videtur ſatisfeciſse, quia Defunctus cenſendus eſt tantùm voluiſse obligare ad dandum ſtipendium, & curandum prudenter, quantum in ſe eſt, ut Miſsæ fierent, *Hardi*, *Schild.* ſuprà.

150 §.22. Legatarius, ſi tantum ſit executor vel procurator, tradere debet, quidquid legatum eſt pro largiori ſtipendio Miſsarum; E contrà ſi eſset verè legatarius, legans, qui voluit, v. g. ſingulis menſibus pro ſe unam Miſsam legi & ad huc deſtinavit ſtipendium ſuperfluum, præſumitur erga legatarium exercuiſſe liberalitatem, & donationem, hinc ſecundum Paſq. q.971. ſatiſfaciet, ſi minore ſtipendio Miſsas procuret. Videri poteſt Paſq. à q.978. uſque ad 1116. ubi plura habet de legatis Miſsarum. Occaſione autem hic dictorum reſolvuntur ſeqq. caſus.

151 §.23. Titius teſtator aſſignatis 100. florenis voluit fundari in perpetuum Miſsam anniverſariam pro ſe in Monaſterio aliquo, Superior Monaſterii re malè intellecta indixit Religioſis tot Miſsas ſtatim legendas, quot reſpondebant iſti pecuniæ, *Quæritur*, an hæres teneatur ſolvere hæc ſtipendia & nihilominus fundare anniverſarium? *Reſpondeo* 1. Si hæres non fecerit legi eas Miſsas, non tenetur pro eis lectis dare ſtipendium, ſed ſibi imputet ille Superior, quòd ſine mandato proceſserit. 2. Si hæres fecerit legi, aut, licèt non fecerit legi, ſi pro lectis Miſſis dare velit ſtipendia, nihilominus tenetur inſtituere anniverſarium, quia ita voluit teſtator. *Nec obſtat*, quòd utilius eſset teſtatori ſtatim pro eo legi tantò plures Miſsas, *nam* hoc dato, non eſt in poteſtate hæredis, imò nec ſemper Epiſcopi, piam teſtatoris voluntatem convertere in aliquid etiam evidenter melius, ſed fieri debet determinatè hoc, licèt minus bonum, quod teſtator fieri voluit, ut dixi l.4. nu.841. & 847. maximè cùm potuerit hoc intendere, tum ad retinendam ſemper ſui memoriam, tum ut ſecuturis temporibus Miſsa illa annuè legenda prodeſset, ſi non ipſi, ſaltem aliis de familia mortuis aut morituris.

152 §.24. Cajus ex legato 100. florenorum tenebatur curare ſingulis annis Miſsam pro teſtatore, & quia id per plures annos non potuit ob bellica tempora, *Quæritur*, an nunc, dum poteſt, teneatur facere ſuppleri anniverſaria prætermiſsa? *Reſpondeo*. Gob. *tr.3. poſt num 636. lit. B. & ſeqq.* negat, 1. quia tale legatum habet ſe ſicuti res locata, uti notant *Barb.* & alii, ſi autem res locata nullos afferat fructus, non debetur ulla penſio, ergo. 2. Talis obligatio curandi annuam Miſsam videtur eſse affixa anno, ergo hoc elapſo, illa deſinit. 3. Talis videtur eſse prudens interpretatio voluntatis in teſtatore, quòd tantùm intenderit obligare ad annua ſtipendia Miſsæ, quando ex tali legato provenirent.

153 §.25. Quando quis à 10. hominibus accepit 10. ſtipendia, an teneatur ſigillatim pro ſingulis applicare ſingulas Miſsas, an verò ſufficiat in confuſo: Item, an poſſit in 10. illis Miſſis applicare ſingulis decimam partem cujuſvis Miſsæ, dicetur num. 209. & 210.

154 *Q.13. An ſit mortale unicam Miſsam omittere, quam quis promiſit, vel pro qua accepit parvum ſtipendium, v. g. quatuor blaffardos?* R. De Miſsa, quam quis promiſit, dixi l.3.p.2.n.775 non eſse mortale; ubi addidi, ſi quis ſeorſim tribus Miſsam promiſerit, non ſatisfacere legendo unicam, ſed teneri pro ſingulis unam legere. Quod attinet ad Miſsam debitam pro ſtipendio, Fagund. Pelliz. Herincx, Gob. n.489. Sporer n.353. negant eſse mortale unicam negligere, quia ſtipendium illud non eſt materia requiſita ad mortale, ex illa autem videtur debere colligi magnitudo peccati. E contrà affirmant communiùs & probabiliùs alii, quis quamvis ſtipendium non ſit materia tanta, valor tamen Miſsæ, qua privatur alter, eſt maximus, neque ſtipendium habet ſe ut pretium æquale Miſſæ. nam Miſsa eſt intrinſecè invendibilis, & infiniti valoris; ſed Sacerdos, Eccleſia indulgente, pecuniam acceptans veluti ſtipendium pro ſuſtentatione vitæ, abſolutè ſe obligat ad opus hoc maximè utile præſtandum illi, qui ſtipendium dedit. Ita Averſ. *q.11.ſ.18.* Steph. *n.72.*

155 *Q.14. Quiſnam cenſeatur diu differre Miſſam, ad quam obligatur, ideòque peccare mortaliter?* R. Ledeſm. Villal. Dian. Lugo *De Euch. d.21. num.34.* dicunt, eum non diu differre, qui non ultrà 50. aut 60. dies, qui autem ulteriùs; di-

Digitized by Google

cunt differre diu: Paſq. *qu.*965. dicit vix plùs concedi à quoquam, quàm tres menſes, Si autem ultrà terminum conceſſum addeteutur duo vel tres dies, dicit adhuc moraliter pertioere ad hunc termioum: ſed Gob. *n.*597. Steph. *n.*69. Sporer *n.*354. rectè dicunt attendendum eſſe ad circumſtantias, præſertim cauſæ, ob quam Miſſa petitur, nam pro deſuncto debet minùs differri quàm pro vivo, cùm deſuocto graviſſimum incommodum ſit, carere levamento in tantis pœnis. Item pro neceſſitate, quæ non patitur moram, v.g. pro præſenti periculo vel infirmitate adhuc minùs differri debet, uti patet, & ideò Urbanus in ſuo decreto mandat, non plures Miſſas ſuſcipi, quàm quæ *intra modicum tempus* poſſiot legi.

156 Q.15. *Quid faciet, qui obligatus eſt ad plurimas Miſſas, quas omues legere non poteſt?* R. Imprimis peccavit tot onera acceptando, ſed ſuppoſito quòd acceptarit, & ſtipendia illa conſumpſerit, ita ut nec per ſe poſſit ſatisfacere, quia alias Miſſas legere debet, nec per alium, quia pecuniam non habet, conari debet ſatisfacere, quantum poteſt v. g. gratis petendo Miſſas ab aliis, ſi ſpererobtinere, quotidianas Miſſas offerendo, ut proſint, quantùm poſſunt illis, à quibus accepit ea ſtipendia, applicando his, quantùm licitum erit, partem ſpecialiſſimam ſibi competentem, item eiſdem applicando alia opera, v.g. jejunia, orationes, demum etiam audiendo Miſſas eiſque applicando fructum.

157 Q.16. *An Sacerdos poſſit pro libitu diſponere de illis pecuniis, quas accipit pro ſtipendiis Miſſarum?* R. Poſſe, quia ſunt velut fructus propriç induſtriç & laboris. *Nec obſtat*, quòd fortè ad tales Miſſas ſtipendiatas teneatur ex Capellania collativa, *nnm* adhuc hi fructus computantur inter bona quaſi patrimonialia, quia acquirûtur ratione proprii miniſterii. Sot. Nav. Vaſq. Sanch. Lugo, Diana, Quatti, Heuao ſuprà Parergo 30.

158 Q.17. *Quid dicendum ſit de illo, qui accepto ſtipendio non legit Miſſam talem, qualis petita eſt, aut non eo tempore?* R. §.1. Quamvis multi cum Averſa *q.*11. *ſ.*18. *§. primò* dicant eum ſatisfacere, qui legit Miſſam de tempore, quando ad hanc magis afficitur, licèt ſtipendium acceperit pro Miſſa de *Requiem*: idemque admittant Nav. & Lugo *de Euch. qu.*23. *num.* 35. Si non ideò acceperit ſtipendium notabiliter majus; tum quia eſt eadem ſubſtantialiter Miſſa, tum etiam, quia alia Miſſa eſt longior, & devotio Sacerdotis erit major, idtòque addunt, nequidem opus eſſe addere collectam pro deſuncto; tamen rectè dicit Gob. *à num.*617. ſi expreſsè promiſerat Miſſam de *Requiem* ſub veniali ad hanc teneri, ſi per Rubricas tum poſſit legere, maximè quia Miſſa de *Requiem* ex ſe magis prodeſt deſuncto, pro quo fiunt ſpeciales orationes etiam nomine Eccleſiæ, Paſq. *q.*287.

159 §.2. Quando per Rubricas non eſt licitum legere talem Miſſam, qualis petita eſt, per Miſſam de tempore obtinetur omnis Indulgentia, quæ obtineretur per Miſſam de *Requiem*, uti ſtatuerunt Alex. VII. die 5. Aug. 1662. & Clemens IX. die 23. Sept. 1669. ut ſic nulla ſupereſſet cauſa rationabilis mutandi ritum ab Eccleſia præſcriptum.

160 §.3. Ad quid ſit obligatio, quando ſundatio præſcribit Miſſas certo loco vel tempore, in certo altari vel certis diebus legendas, dixi l.4. à n.823. Putantque Henriq. Graff. Bon. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.*29. *n.*8. Epiſcopum poſſe concedere, ut Miſſa in alia Eccleſia vel altari celebretur, ſi ob juſtam cauſam celebrari nequeat in loco conſtituto. Quòd ſi corruat vel impediatur templum, in quo tenebatur legere, ſi Miſſæ intendebantur principaliter ob ſplendorem & cultum loci, erit interim liber ab onere Miſſarum. E contrà ſi principaliter intendebatur Miſſa ipſa, ad hanc tenebitur in alio templo, Averſa *ſ.*18. *in fine*.

161 §.4. Si Sacerdos teneatur, v.g. ter de ſeptimana legere, poteſt hac ſeptimaoa anticipare pro ſequente, niſi aliud colligatur ex verbis, vel fiat in præjudicium alienum, ut ſi Miſſæ eſſent conſtitutæ pro commoditate audientium aut pro neceſſitate ſucceſſivè morientium; tum etiam anticipari noo poſſent, P. Nav. Bon. Lugo & alii cum Averſa *§. ſeptimò*.

162 Q.18. *Quid notandum ſit circa Sacerdotem, qui ex voto tenetur ad Miſſam?* R. §.1. Qui vovit legere Miſſam, v.g. in gratiarum actionem, quia ſanatus eſt, non poteſt pro tali Miſſa acceptare ſtipendium, quia intentio voventis præſumitur eſſe, quòd velit Deo dare Miſſam non aliunde debitam ex juſtitia, Paſq. *q.*875. & 954.

163 §.2. Si quis ſibi reſervaſſet applicationem fructus Miſſæ, quam voviſſet, docet *Paſq.* poſſe quidem hunc gratis applicare, cui volet, ſed non ideo poſſe acceptare ſtipendium, quia videretur fructum illum vendere: Contradicit *Tamb.* quia non ideò vendit, ſed pro ejus applicatione acceptat ſtipendium, uti pro tota Miſſa acceptare poſſet.

164 §.3. Probabile eſt votum etiam unius Miſſæ obligare ſub mortali, quia materia hujus voti, quæ negligitur, eſt gravis, cùm ſit oblatio Sacrificii infiniti Deo debiti, cultus Religionis perfectiſſimus Deo debitus, actio præcipua, per quam homo uniri poteſt Deo &c. Paſq. *q.*871.

165 §.4. Votum Miſſæ tum tantùm eſt perſonale, & impleri debet à vovente ipſo, quando promittitur propria actio voventis, uti ſi voveat ex motivo, ut ipſemet colat Deum, ſi autem voverit ex alio fine, qui per quodcumque Sacrificium obtineri poteſt, erit votum reale, licèt promiſerit ſe celebraturum, & poterit impleri per alium. Quòd ſi nequeat ſe reflectere, ac cogitarit de propria actione, cenſeri debet votum perſonale, quia ſi celebrationi non ſit appoſitus finis extrinſecus, votum ſiſtit in actione propria, Paſq. *q.*872.

166 §.5. Poteſt per unam eandemque Miſſam ſatisfieri, Imprimis voto, & promiſſioni, ſi promittens reſpexit ad fructum; nam ratione voti non debetur fructus; non tamen poterit, ſi petita ſit Miſſa pro gratiarum actione vel cultu divino. Deinde duplici voto, ſi unum illorum reſpiciat tantùm Dei cultum, alterum tantùm fructum, uti ſemper eſt, quando vovetur pro animabus: Unde ſi tertio voviſſem Miſſam ratione tantùm impetrationis alicujus beneficii, imò & quarto pro impetranda remiſſione peccatorum, putat Paſq. *q.*875. me per unam & eandem Miſſam quatuor votis ſatisfacturum: dicitque hoc valere, ſive vota ab uno ſive à pluribus ſint emiſſa; ſed notanda ſunt dicta l.3. p.2. n.775. & ſpectanda eſt intentio voventis. Hoc certum eſt, ſi utrumque votum eundem finem reſpiciat, non ſatisfieri utrique per unam Miſſam.

167 Q.19. *Quuuin ſit obligatio ad Miſſas, quas Epiſcopus in ordinatione injungit Presbyteris, & quando hi primam Miſſam legere teneantur?* R. Utrumque reſolvetur, quando de Sacramento Ordinis.

168 Q.20. *Quuuin ſit obligatio Sacerdotum Societatis JESU ad Miſſas, quæ ipſis quandoque præſcribuntur legendæ?* R. §.1. Quamvis peccare poſſint Superiores, ſi curam non habeant, ut ſcribantur, qui Miſſas legant vel orent, præſertim pro fundatoribus, & benefactoribus, uti reſponſum Roma Anno 1904. tamen particulares, qui Miſſas & preces præſcriptas non perſolvunt, per ſe loquendo, non peccant. Suar. *de Relig. To.*4. *t.*10. *l.*8. *c.*2. *n.*5. Hautin. *in patroc. Deſ. l.*2. *n.*612. Non videntur tamen ſatisfacere Regulæ, qui Miſſas à ſe legendas legunt per alium, ut reſponſum Roma Prov. Rheni ſup. 1634. Attamen ſatisfacit cras lecturus primitias, ſi hodie pro obligatione, cujus tempus advenit, oret Roſarium, uti eidem reſponſum 1639. ſed debere non in genere ſed in particulari applicari pro illis neceſſitatibus, quibus aſſignatæ ſunt, reſponſum eſt Prov. Venetæ 1619.

169 §.2. Miſſæ pro Deſunctis ejuſdem Ordinis, ſive indicantur per generales conſtitutiones Ordinis, ſive ex particularibus Regulis, ſive ex Superiorum præſcripto, non obligant ſub mortali, quia iſta tantùm habent rationem ſimplicis mandati, niſi accedat præceptum obedientiæ: & hoc eſſe omnium judicium ac uſum, dicunt Pellìz. *Tom.*1. *t.*5. *c.*9. *num.*12. Hautin. *n.*617. Quoad Miſſas, quas in aliis Ordinibus præcipiunt Superiores accepto pro eis ſtipendio, vide dicenda n.214. An autem Sacerdotes Societatis JESU poſſint legere Miſſas pro ſtipendio, dixi l.4. à n.136. & hic n.146.

170 §.3. Ex Decreto Octavo Congreg. generalis XIII. Miſſa & Roſarium pro Deſunctis in Societate legitur poſt feſtum Animarum prima die non impedita per Eccleſiam, non obſtante renovatione ſtudiorum, uti teſtatus eſt, qui Congregationi illi interfuit; & ita obſervatur hic Coloniæ. Cantatur tamen pro renovatione Miſſa votiva de Spiritu Sancto. Pro Defunctis verò reliquæ Miſſæ leguntur, prout feſto Animarum, omiſſo in orationibus *famularumque*. Et pro renovatione ſtudiorum Miſſa, & Roſarium indicuntur pro die ſequente.

171 §.4. Miſſas affixas tempori, nempe quæ legi debent omni menſe vel ſeptimana, præponendas eſſe illis, quæ legendæ ſunt pro Deſunctis, reſpondit P. Mutius Germaniæ 1634. quod puto intelligi, ſi aliàs eſſent omittendæ, nam ſi omnes legi poſſint intrà ſtatutum tempus charitas videtur ſuadere, ut priùs juventur Animæ magis indigentes.

172 §.5. Miſſæ dictæ, quarum obligatio affixa eſt certo tempori, v.g. ſeptimanæ, ſi eo tempore ob impedimentum, v.g. ob morbum, non potuerint legi, non neceſſariò poſteà ſupplendæ ſunt ſed omitti poſſunt, uti reſponſum Prov. Rheni 1585. E contrà ſi ex negligentia ſint omiſſæ, debent ſuppleri, Prov. Toloſ. 1629.

173 §.6. Si Miſſæ vel preces indicantur ad tempus indefinitum, ſatis eſt dicere ad duos vel tres menſes, Prov. Neapol. 1603.

174 Q.21. *Quid prætereà notandum ſit circa alias obligationes Sacerdotum circa Miſſas?* R. ſeqq. §.1. S. Th. 3. *p. quæſt.*82. *art.* 10. Sot. Sylv. Suar. Laym. Regin. aliique cum Averſa *de Euch. q.* 10. *ſ.*1. *§. Quarto*, docent Sacerdotem, etiam non habentem curam animarum, peccare per ſe loquendo, ſi non celebret in præcipuis feſtis, & maximè illis diebus, quibus fideles communicare ſolent, ideòque Inn. III. Cap. *Dolenter, de celebr. Miſſ.* inter peccata Sacerdotum numerat, quòd vix quater in anno celebrent; & hæc ſententia eſt communior ac ſine dubio probabilior, inquit Sporer *num.*461. quamvis contradicant *Angles, Bonac. Diana, Lugo, Tamb.* Ratio noſtra eſt, tum

quia

Digitized by Google

quia talis non utitur gratia ſibi conceſſa, quod eſt contra verba Apoſtoli 2. ad Cor. 6. v. 1. *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*, tum etiam, quia eam obligationem ſatis interpretatur ſenſus communis, & praxis Sacerdotum timoratorum. Nec verum eſt, quod S. Hieron. presbyter Miſſas non celebrarit, *nam* oppoſitum demonſtrat Surius in ejus vita n. 22. Quale autem peccatum cenſeri poſſit, ſi hoc negligatur, refert duplicem ſententiam *Buſemb.* ſuprà.

175 §. 2. An ille, qui ex vi fundationis tenetur legere Miſſas, ad hoc teneatur per ſeipſum; & quæ tum ſit obligatio, quando per ſeipſum tenetur, dixi l. 4. à num. 817. An autem Parochus teneatur aliquando celebrare pro ſuis parochianis, dixi l. 3. p. 1. n. 762. Et circa hoc refert Genettus poſt tractatum de Sacrificio, Decretum S. Congr. 10. Maii 1681. declarans teneri applicare, *ſi reditus pingues ſint, ſingulis diebus, ſi verò tenues, ſaltem diebus feſtivis*. Videtur autem ſatis certum cum Paſq. q. 138. contra *Thom. Hurt.* quemvis Sacerdotem nec ex charitate nec ex officio teneri applicare Miſſam vel partem fructus pro quovis, qui vel petit vel optat, ut ſibi proſit, quantum poteſt: non enim eſt fundamentum talem obligationem imponendi celebranti, cui liberum eſt determinare perſonas, quibus Sacrificium proſit.

176 §. 3. Capellanus obligatus per ſeipſum celebrare, ſecundùm Caſtrop. *t. 13. d. 1. p. 6. n. 25.* contrà *Barboſam* & alios, quantocumque tempore legitimè impeditur, v. g. morbo, captivitate, non tenetur curare vel ſupplere Miſſas omiſſas, quia excuſatur per impotentiam, non aliter ac Beneficiatus non potens reſidere, non ideò privatur fructibus. Sententiam illam admittunt *Laym.* & alii cum Henao *à n. 1608.* ſi non habeat alia bona, ex quibus honeſtè ſuſtentetur, alii autem Doctores brevius tempus, & ſatis timidè duos menſes concedunt. Videri poteſt Paſq. *q. 1123. à n. 7.*

177 §. 4. Conficiens Euchariſtiam debet eſſe liber, non tantùm ab omni cenſura ſed etiam ab omni peccato mortali, ſecundùm dicta in p. 1. n. 86. & 102. Attamen eſt ſatis ad vitandum mortale, ſi conteratur ante conſecrationem, ſecundùm dicta ibidem num. 88. & 97. Quòd ſi conſecret & prætereà communicet in mortali, contrahit plures ſpecie malitias ſecundùm dicta ibidem n. 93.

178 §. 5. Quid faciendum ſit in caſu, quo in Miſſâ recordatur vel committit mortale, ſufficienter explicat *Buſemb.* relatus *p. 1. num.* 511. Hoc tamen adde, ſi non poſſit nec confiteri nec conteri nec Miſſam abrumpere ſine gravi infamia vel ſcandalo, graviſſimè peccare, ſi proferat verba conſecrationis ſine intentione conſecrandi, aut ſi elevet hoſtiam non conſecratam, & quidem peccat graviùs, quàm ſi in mortali conſecraret, uti dictum eſt in eadem p. 1. num. 161. Unde in hoc caſu ſecundùm Tamb. *de comm. cap. 1. num. 75.* & alios apud *Buſemb.* ſuprà, ordinariè loquendo, etiam non teneretur deſiſtere vel ſimulare deliquium animi, quia ſaltem miniſter violentè ſuſpicaretur malum ipſius ſtatum, ideòque non peccaturum mortaliter, ſi pergat, docent Vaſq. Hurt. Tamb. Lugo *de Sacram. d. 9. nu.* 8. *& de Euchar. d.* 14. *n.* 3. Gob. *t. 5. num.* 354. eò quòd tanta neceſſitas videatur excuſare irreverentiam, quod licèt probabile dicat *Diana*, tamen non omninò conſentit Boſco *de Sacram. d. 1. ſ. 1. n.* 58. Averſa *autem q. 8. ſ. 5.* dicit caſum non poſſe moraliter contingere, quia quiſque cum gratia Dei poteſt contritionem elicere. Quòd ſi recordaretur mortalis, non quidem confeſſi, attamen commiſſi ante ultimam contritionem vel confeſſionem, poſſet pergere ſine nova contritione, uti dictum eſt p. 1. n. 542.

179 §. 6. Celebrans Miſſam debet proferre verba cum attentione aliqua, ſecundùm dicta p. 1. n. 84. & de attentione iterum dicetur hìc à n. 443. Deinde etiam proferre debet cum intentione debita, de qua etiam dictum eſt p. 1. à n. 54. & 457.

180 §. 7. Quando agitur de valore Sacramenti conficiendi, non poteſt ſequi ſententiam quantumvis probabiliorem vel etiam probabiliſſimam omiſſâ tutiore; ſecundùm dicta p. 1. à n. 104. Nec licitum eſt ei adhibere materiam vel formam dubiam, quando poteſt haberi certa, ſecundùm dicta ibidem n. 122.

181 §. 8. Celebrans poteſt in aliquibus caſibus dare laico partem majoris ſuæ hoſtiæ, ſecundùm dicta p. 1. n. 508. An autem unquam licitum ſit conſecrare vel ſumere unam ſpeciem ſine altera, dicetur à n. 547. Prætereà an aliquando licitum ſit conſecrare ſine altari, ſine ſacris veſtibus, &c. dicetur à n. 338. & jam de hoc aliquid dixi p. 1. n. 611.

182 §. 9. Quandonam celebrare liceat non jejuno, colligitur ex dictis p. 1. à n. 582. & à n. 611. Quid autem fieri poſſit, ſi quis dubitet, an fregerit jejunium, dixi ibidem à n. 575.

183 §. 10. An Sacerdos poſſit eadem die poſt commiſſam pollutionem vel fornicationem legere Miſſam, colligi poteſt ex dictis de Communione, p. 1. n. 550. nam S. Bonav. Gerſ. Sot. Suar. Vaſq. Con. aliique cum Laym. *l. 5. t. 4. c. 6. à num.* 14. rectè dicunt poſt veram de eo peccato pœnitentiam poſſe legere, ſi nulli manſerint maligni effectus quales ſunt perſeverans commotio carnis, perturbatio animi & phantaſiæ, defixio imaginationis in actu vel voluptate præterita &c. cum his enim celebrare foret ſaltem veniale, hinc quia iſta omnia difficulter aberunt; conſultum eſt ob humilitatem & reverentiam tanti Sacramenti eo die à Miſſa abſtinere, niſi adſit juſta & peculiaris ratio celebrandi. Nec plus evincunt illa, quæ fuſe adducit Uvendroch: *ad Epiſt. 5. Provinc. Montaltii Not. 1. ſ. 3.*

§. 11. Quamvis p. 1. n. 438. dixerim potiùs abrumpendam eſſe Miſſam, ſaltem ante Canonem, quàm vinum conſecrandum ſine admixta aqua, tamen cum ſecundùm ibidem dicta n. 437. admixtio illa fiat ex præcepto tantùm eccleſiaſtico, probabile eſt cum Ledeſm. Martinon. Henao *n.* 1662. ſi v. g. in urbe obſeſſa abſolutè haberi non poſſet aqua, & cives graviter egerent Communione, aut aliquis alioqui ſine Viatico decederet, licitam fore conſecrationem. *Nec obſtat*, quòd Leander dicat oppoſitum ſibi eſſe certiſſimum, *nam* per ipſius dictum vel ſenſum non eliditur authoritas & ratio oppoſita, nempe quòd tanta neceſſitas ſoleat excuſare à præceptis purè humanis. An autem ob admixtionem aquæ interrumpi poſſit forma conſecrationis, dicetur n. 251. 184

§. 12. Celebrans tenetur complere Sacrificium, non tantùm ſupplendo conſecrationem illius ſpeciei, quæ fortè invalidè facta eſt, uti dicetur à num. 535. & 547. ſed etiam ſumendo ſaltem partem utriuſque ſpeciei à ſe conſecratæ. Hinc volens renovare hierotheeam malè faceret imponendo hoſtiam à ſe conſecratam & ſumendo illam, quæ in hierotheca fuerat, ſic enim non ſumeret hoſtiam de ſuo Sacrificio, uti rectè Præp. Lugo, Diana, Dicaſt. *De ſacrif. d. 1. n.* 201. Paſq. *q.* 40. contra *Henriq. Fagund.* & alios: Itaque conſecrare debet duas, quarum unam etiam ſumat cum illa, quam accipit ex hierotheca renovanda. 185

Q. 22. An Sacerdos laborans morbo caduco, vel lepra licitè celebret? R. §. 1. Laborans morbo caduco cum ſpuma aliiſque horrorem incutientibus, quamvis antequam labatur, præſentiat caſum, celebrare non debet, niſi probatione per annum durante ita curetur, ut nunquam putetur ſic caſurus. Neque ſufficit, quòd raro cadat vel rarò caſurus putetur, ſi enim adhuc aliquando ſic cadat, eſt irregularis, & peccat mortaliter, ſi celebret, Nav. *c. 27. n.* 203. & alii, ex Cap. *In litteris 7. q.* 2. Quòd ſi rarò caderet, id eſt, ſemel in menſe, inquit *Tamb.* & ſine ſpuma talibuſque ſignis, non poſſet quidem ordinari, attamen ordinato poſſet permitti celebratio, dummodò aſſiſtat alius, qui juvet & ſuppleat, ſi quid adverſi accidat, *Leſſ. in auct. v. Miſſa caſ.* 7. Gob. *t. 3 n.* 819. ex Cap. *Nuper*. 186

§. 2. Si cui jam ordinato ſuperveniat lepra, licitè celebrat privatim, vel coram aliis leproſis publicè, quibus etiam licitè adminiſtrat Sacramenta, Tamb. Gob. *n.* 831. 187

Q. 23. An liceat legere Miſſam ſiccam & Gregorianam? R. §. 1. Miſſa ſicca dicitur, in qua non ſit conſecratio, ſed tantùm fiunt aliæ ſolitæ cæremoniæ, v. g. apud navigantes in mari: Et licèt aliqui cum Paſq. *q.* 234. putent talem Miſſam eſſe illicitam, ſaltem quia eſt aliquid inſolitum, ac etiam ideò prohibeatur in Synodo Colonienſi anno 1662. pag. 91. tamen alii probabiliter dicunt eſſe, per ſe loquendo, licitam, nam ſunt orationes, lectiones & cæremoniæ de ſe piæ ac devotioni conformes; ideòque etiam Gob. *n.* 71. dicit pueros vel quemcunque alium non eſſe reprehendendum, qui ſine veſtibus Sacerdotalibus piè & decorè recitat, quæ in Miſſa latina dicuntur à Sacerdote, exceptis verbis conſecrationis. An autem aliquando licitum ſit conſecrare in navi per aquas vecta, dicetur n. 261. 188

§. 2. Miſſæ Gregorianæ ſunt 30. Miſſæ de Requiem, quæ celebrantur ſine interruptione dierum ab eodem Sacerdote: inde autem habent initium, quòd S. Greg. M. reſcripſerit Abbati *Pretioſo*, ut per ſe vel alium illas legeret pro aliquo Monacho defuncto, uti refert Gob. *num.* 731. ubi cum aliis notat, non eſſe opus, ut legantur ab eodem, neque ut ſint de Requiem: imò Beja *p. 1. Caſ.* 23. dicit ſolam ultimam eſſe de Requiem, reliquas de aliis, quas omnes ibi enumerat; additque plura, quæ à celebrante facienda ſunt ante & poſt Miſſas, ut cenſeantur Gregorianæ. Et has legere aut curare legi, eſt, per ſe loquendo, licitum, dummodò vis non ponatur in tali præcisè numero aut in hac vel illa conditione requiſita. Quamvis autem aliqui putent eas habere majorem cæteris efficaciam, tamen non apparet, unde illa eſſet, Paſq. *q.* 296. Denique Averſa *q. 11. ſ. 18. §. primò*, etiam dicit eum, qui eas legendas ſuſcepit, non teneri continuatè legere per 30. dies: Excipe tamen, niſi accepto ſtipendio hoc ipſum expreſsè appromiſerit, ſecundùm dicta n. 158. Plura de 30. Miſſis Gregorianis videri poſſunt apud Raynaudum *in Heter. tom. 15. p. 2. ſ. 3. punct. 4. q. 9.* 189

Q. 24. Quid dicendum ſit de Sacerdote, qui circa conſecrationem vel Miſſam eſt ſcrupuloſus? R. Sacerdos ſpecialiter tenetur excludere ſcrupulos in Sacrificio, quia ſummè dedecent hunc Miniſtrum non tantùm nomine ſed etiam in perſona Chriſti operantem, inhonorant hanc diviniſſimam actionem, pariunt apertum ſcandalum populo, cujus etiam devotionem maximè turbant. Ut autem hos ſcrupulos emendet, poterit Sacerdos ſequentibus principiis ſe dirigere. 190

191 §.1. Si laboret circa intentionem conſecrandi, notet doctrinam, quam dant omnes cum Paſq. *q.322.* Gob. *tr.3. n.783.* Henricx *d.3. n.32.* Boſco *d.1. ſ.7. n.115.* nempe via poſſibile eſſe, ut Sacerdoti ratione utenti & alicujus conſcientiæ deſit intentio ſufficiens, nam ſecundùm dicta p.1. n.58. & 59. ſufficit intentio virtualis, directa & exercita, contenta in actionibus, quibus lavat manus, apponit hoſtiam, induit veſtes, accedit altare &c. hæc enim faciendo vult aliquid, & non aliud quàm ſacrificare & conſecrare, uti hactenus ſolitus eſt velle per iſta. Neque illa intentio impeditur aut revocatur per diſtractionem, Henriq. Reg. Tamb. Burgh. *cent. 2. caſ. 62.* ergo irrationabiliter ea hac parte dubitat poſteà de valore conſecrationis.

192 §.2. Securiſſimus erit quoad intentionem, ſi ante Miſſam recitet orationem: *Ego volo celebrare Miſſam &c.* quòd ſi faciat, etiam lucrabitur 50. annorum indulgentias ex conceſſione Greg. XIII. Poſtmodùm in Miſſa non cogitet de intentione renovanda, nec dicat, nequidem internè, volo conſecrare &c. ſed certus ſit, hoc ipſo quòd timeat, ne non habeat intentionem ſufficientem, ſe habere ſufficientiſſimam, Caj. Suar. Tamb. Gob. *n.787.*

193 §.3. Aſſueſcat verba conſecrationis dicere non altiùs quàm reliqua, quæ ſecretè dicuntur: & quamvis fortè ob ſtrepitum vel turbationem non advertit ſe illa proferentem, non ideò repetat quicquam, ſi enim moverit linguam & organa vocis, uti ſolet, quando audibiliter loquitur, imprudenter timet, ne nunc non ſatis expreſſerit. Accedit, quod mutilatio vel abſciſſio alicujus etiam ſyllabæ rarò invalidet formam, uti dictum p.1. n.360. unde ex eo capite adhuc non eſſet ipſi licitum quicquam repetere.

194 §.4. Proferat verba conſecrationis ſine timore, nec vi quaſi exprimens, nec halando ſuper hoſtiam vel in calicem, in hoc enim eſt irreverentia, nec ullum nutum det capite, ſed continuatè & immotus proferat, ſicuti profert alia: certum enim eſt, quòd nimia ſollicitudo rectè proferendi cauſa ſit non proferendi rectè.

195 §.5. Caveat, ne verbum ullum repetat, quamvis timeat, ne non bene expreſſerit, uti jam inſinuatum eſt, hoc enim foret peccatum ſecundùm dicta p.1. n.129. Et de hoc ſic ſcribit Gob. *n.94. Qui ita unum verbum bis terve repetunt, per ſe loquendo peccant graviter, quia inducunt novum ritum circa actionem digniſſimam, mutant formam Sacramentalem, repræſentant nobis Chriſtum ridiculè loquentem: Credo tamen,* inquit, *tales coram Deo non peccare graviter, quia ſcrupuli eos adigunt ad hanc parvam ſtultitiam.*

196 §.6. Si incidat apprehenſio, quaſi per Tò *meum* vel *mei* ſignificet aut ſignificarit corpus vel ſanguinem ſuum Sacerdotis, aut ne per Tò *hic* velit aut voluerit ſignificare in hoc loco, quamvis hoc ipſum vivaciter imaginetur, dum conſecrat, nihilominus pergat contemnendo, nec curet formare intentionem contrariam, certum enim eſt illum habere & habuiſſe intentionem generalem prævalentem ſignificandi hoc, quod ſignificari debuit, quod etiam inde evincitur, nam certum eſt ipſum potiùs voluiſſe proferre, ſicuti proferri debent, quàm voluiſſe peccare mortaliter, voluiſſet autem peccare mortaliter, ſi exclusâ intentione generali maluiſſet proferre in ſenſu illo, de quo ſcrupulum habet, ergo certus eſt ſe habere & habuiſſe intentionem ſufficientem.

197 §.7. Si diſtractus fuerit, & poſteà neſciat, an non fortè omiſerit aliquid, imò ſi non recordetur ſe conſecraſſe, non debet ex hoc turbari, inquit S. Th. *q.83 a 6. ad 5.* non enim, qui multa dicit, recordatur omnium, quæ dixit, hinc monent omnes cum Paſq. *q.317. num.4.* ut pergat & ſupponat ſe omnia debitè dixiſſe, & feciſſe, nam ſolet iſta facere ſine errore, & ex communiter contingentibus eſt prudens præſumptio.

198 §.8. Si circa aliquid ſtat quaſi perplexus, & neſciat, an hoc an illud facere debeat, non hæreat, ſed ſtatim faciat, quod primò ipſi videtur eſſe melius, quod autem ſemel reſolverit, in eo permaneat, nec rurſus examinet, an bene ſtatuerit, ſed pergat. Et quamvis poſteà reperiat ſe erraſſe, non ideò debet inquietari, quia bona fides excuſat, nec debebat hærere, tum ne in populo cauſaret admirationem, tum etiam quia debet in iſta actione ſe oſtendere irreprehenſibilem, uti dicetur n.533.

199 §.9. Timor, ne ſit in malo ſtatu, excuti debet ſecundùm principia communia, de quibus dictum eſt L.1. à n.546. hinc generaliter loquendo judicet ſe non amiſiſſe gratiam, quamdiu indubitanter & certò non ſcit ſe amiſiſſe.

200 §.10. Denique in his aliiſque ejuſmodi exquirat judicium probi, prudentis & docti Confeſſarii, cui ſe totum humiliter aperuerit, quod hic dicet faciendum, illo ſtet, quantumcumque remordeat conſcientia vel obluctetur judicium proprium, hæc enim debet deponere. Atque hoc ultimum eſt univerſale, tutiſſimum ſimulque facillimum remedium, uti dictum eſt L.1. n.540.

DUBIUM II.

Cujus ſit applicare fructum Sacrificii. 201

RESP. Solus Sacerdos offerens validè id facit, per ſuam intentionem: quia eſt actus poteſtatis ſacerdotalis. Ita commun. Suar. Lug. *d.19. n.511. &c. Unde reſolves;*

I. Is validè applicat, etſi peccet ſacrificando vel applicet contrà voluntatem Superiorum. Ita Suar. Laym. Dian. Lug. *l.c.* contrà *Nav. Ledeſm.* & alios; quorum ſententiam probabilem dicit Dian. *p.2. t.14. R.72.*

II. Sacrificium, quod neque formaliter neque virtualiter ulli applicatur, vel ante vel in ipſa conſecratione ſaltem ſecundæ ſpeciei, non poteſt poſteà ulli applicari ſaltem adæquatè; quia producit effectum, quando exiſtit, neque id ſuſpenditur: ideóque nec licet accipere ſtipendium pro Miſſa præterita. V. Laym. *l.5. t.5. c.2.*

Dixi, *vel ante*: quia non requiritur, ut applicatio fiat in ipſo Sacrificio; ſufficitque, ſi pridie facta ſit, etſi ipſo die de ea non cogitet. Bon. *d.4. q.3. p.2.* ex Suar. & Dian. *R.47.* contrà *Vaſq.*

III. Si nulli applicetur, vel incapaci, fructus manet in theſauro Eccleſiæ, ut docet *Suar.* vel cedit ipſi Sacerdoti, vel illis, pro quibus tenetur ſpecialiter offerre, quòd ita implicitè cenſeatur intendiſſe. Ita Laym. *cap.2.* v. Lug. *num.225.*

IV. Applicatio ſub conditione jam impleta, eſt valida, v.g. ad intentionem, quam habuit hodie Superior, non autem ſub conditione futura contingente, v. g. applico illi, cui Titius interrogatus voluerit; vel ei qui prius morietur vel qui primò ſtipendium offeret. Ita Suar. *in 3. p. tom. 3. d.79. ſ.9.* Laym *l.c.* Dian. *R.15.* Lugo *n.209.* contra Bon. *q. ult. p.7. §.5.* qui tamen ipſe in praxi diſſuadet.

V. Non ſatisfecit, qui ſe mortuum putans, Miſſas, quas pro defuncto teneretur, celebravit.

VI. Sacerdotes Societatis non ſatisfaciunt, celebrando pro defunctis per anticipationem; niſi tamen jam mortui ſint, etſi poſteà promulgentur. Laym. *l. c.*

VII. Non omnes Sacerdotes tenentur die animarum applicare Miſſam pro omnibus defunctis, Tamb. *l.3. de Exp. Sacr. c.3. §.2.* contra praxim, & Gavant. *p.4. t.15.*

VIII. Miſſa celebrata in altari privilegiato pro defunctis, non ſuffragatur illis, nec ſatisfit indulto, niſi ſit de Requiem, Dian. *p.4. t.4. R.233.* ex *declar. Card. & p.9. tr.2. R.8.*

ADDENDA.

QUæſt. 25. *Quid prætereà notandum ſit circa illum, à quo & pro quo applicari poteſt Miſſa?* Reſp. §. 1. Quamvis *Buſemb.* dicat ſolius Sacerdotis eſſe applicare Miſſam, tamen tenendum eſt, quod dixi n.21. nempe etiam illos, qui Miſſæ aſſiſtunt; vel ad eam poſitivè cooperantur, poſſe alteri applicare hoc, quod ad ipſos ſpectat, cùm ſint ſimul offerentes, ſecundùm dicta n.20. 202

§.2. Miſſa poteſt applicari pro illis omnibus, pro quibus à n.24. recenſui poſſe offerri. 203

Q.26. Quid addendum ſit circa intentionem pro applicanda Miſſa? R. ſeqq. §.1. Requiri intentionem applicantis, ut Miſſa proſit uni potiùs, quàm alteri, dixi num.50. attamen non requiritur intentio formalis & explicita, ſed ſufficit virtualis & implicita; hinc ſi Religioſus nemini applicavit ſuam Miſſam, cenſetur eſſe voluntas, ut proſit illis, pro quibus ſacrificari mandavit Superior, Gav. Dian. Gob. *t.3. n.662.* Steph. *t.3. d.4. n.61.* 204

§.2. Etiam ſufficit intentio habitualis, id eſt, intentio ſemel poſita & non revocata, quamvis ante 10. annos præceſſerit, Suar. Con. Bon. Tamb. Gob. Quartus, Steph. Paſq. *q.162.* contra *Vaſq. Gran.* & alios. Ratio eſt, quia applicatio Miſſæ eſt veluti donatio de præſenti, ſive aſſignatio rei futuræ, quæ fieri poteſt anticipatò & ſub conditione, qua poſita ſortiatur effectum. 205

Objic. Applicare Miſſam eſt illam offerre pro aliquo, ſed ad offerendum non ſufficit intentio habitualis, ſecundùm dicta p.1. n.56. ergo. R. Applicare miſſam eſt illam offerre, donando & transferendo jus ad illius fructum, C. eſt illam offerre actu, exhibendo Deo ſacrificium vel conſecrando, N.

Inſt. Sacerdos applicat miſſam, ut miniſter Chriſti, ſed non eſt miniſter Chriſti, niſi quando actu exhibet ſacrificium, ergo. R. Applicat ut miniſter Chriſti, officio, & poteſtate & Caractere. C. ut miniſter exercitio, actu & exhibitione ſuæ functionis, N.

§.3. Etiam probabile eſt ſecundùm Laym. Gob. *n.164.* Paſq. ſuprà ſufficere intentionem interpretativam, id eſt, illam, ad quam velles ſacrificare, ſi cogitares de intentione facienda, ſic enim benignè præſumimus de acceptatione Dei, qui novit noſtri animi comparationem. Hinc probabiliter dicit Paſq. *q.167.* 206

q.167. ſi ſcias aliquem habere onera Miſſarum, te poſſe etiam illo inſcio valide applicare juxta illius intentionem, quia habebit voluntatem ſaltem interpretativam adimplendi obligationes ſuas.

207 §.4. Communis ſententia eſt, intentionem fieri debere ante conſecrationem ſaltem ſecundæ ſpeciei, quamvis Lugo, Tamb. Paſq. *q.163.* putent, ſed minus probabiliter, ſatis eſſe, quòd præcedat Communionem, eò quòd adhuc ſubſtantialiter duret ſacrificium.

208 §.5. Secundùm dicta *nu.50.* nulla requiritur applicatio ad hoc, ut ſacrificium fidelibus cauſet fructum generaliſſimum, aut Sacerdoti & coofferentibus ſpecialiſſimum.

209 §.6. Si quis acceperit à 10. hominibus ſtipendia pro 10. Miſſis, Bonac. Dian. Averſ. *q.11.ſ.17.§.Hinc*, dicunt ſatis eſſe, ſi primas decem Miſſas legendas conjunctim & in confuſo applicet: Alii requirunt, ut ſigillatim determinet dies & Miſſas pro ſingulis, quod tutius eſt, & omnino faciendum eſſe dicit Steph. *n.75.* ſi ſtipendia data ſint pro Miſſis dicendis ad diverſas intentiones, quæ ſuis temporibus eſſent faciendæ.

210 §.7. Si quis acceptis 10. ſtipendiis obligatus ſit pro 10. hominibus legere 10. Miſſas, Poſſev. & alii cum Paſq. *qu.95.* dicunt non ſatisfacere, ſi in ſingulis Miſſis applicet ad intentionem ſingulorum hominum partem decimam illarum Miſſarum: ſed *Bonac. Averſ.* aliique cum Henao *parergo 29.* docent ſatisfacere ſuppoſito, quòd uſque ad decem dies poſſet differre Miſſam pro ſingulis legendam, quia ſingulis melius eſt, quòd maturiùs aliquid participent de fructu Miſſæ & quotidie dividendo partem fructus in ſingulos, in fine omnibus ſolutum eſt, quantum debetur: quod maximè valet, ſi vera eſt aliquorum ſententia, de qua *n.47.* quòd Miſſa pro multis oblata tam proſit ſingulis, quàm oblata pro uno, Rayn. *tamen in Heter. ſpirit. T.15.p.2. ſ.3.p.3.n.50.* non probat hoc fieri.

211 *Q.27. Quid prætereà ſit notandum circa applicationem Miſſæ?* R. Seqq. §.1. Quando aliquis applicavit ad unum finem, & poſteà immemor illius applicationis applicat ad alium, multi dicunt poſteriorem applicationem ſemper prævalere, uti ultimum teſtamentum prævalet omnibus: E contrà *Tamb.* dicit priorem valere, quia illa poſita Deus jam acceptavit Miſſam ad illum finem. Paſq. *q.172.* probabiliùs dicit attendendum eſſe ad cauſam ſeu motivum poſterioris applicationis, ſi enim nulla ſit ſpecialis cauſa ultimæ applicationis ponendæ, & primæ mutandæ, prævalet prior, quòd autem prius teſtamentum numquam prævaleat, eſt ex diſpoſitione juris poſitivi, & quia teſtamentum non cenſetur firmari niſi morte teſtantis. Si autem adſit ſpecialis cauſa, valet poſterior, quia voluntate interpretativa revocat priorem, neque Deus abſolutè acceptarat, ſed ſub conditione, ſi non revocaretur, maximè cùm Deus prævideat quandonam ſit aliquis revocaturus. In praxi autem ille, cui caſus contigiſſet, certus eſſe poteſt, quòd pro uno ex illis finibus ſatisfecerit, hinc ſecundam Miſſam offerat pro eo, qui non participavit primam.

212 §.2. Quando aliquis voluit primam applicationem valere, etiamſi poſteà alio modo applicaret, ſi poſteà aliter applicet memor prioris applicationis, volenſque ei derogare, poſterior valet, quia revocatur prior voluntas. Si applicet immemor prioris applicationis, prior valet, quia prior voluntas derogavit poſteriori applicationi: Si applicet memor quidem prioris applicationis, ſed nolens ei derogare, *Tamb.* dicit neutram applicationem valere, è contrà Paſq. *q.171.* probabiliùs dicit valere æqualiter ad utrumque finem, minus tamen, quàm ſi ad unum tantùm eſſet facta.

213 §.3. Miſſa poteſt gradatim pro pluribus applicari, v.g. ut ſi non proſit huic, proſit illi, ſi quantùm obligor acceperit Titius, reliquum habeat Cajus &c. Paſq. *q.173.*

214 §.4. Si Superiores Ordinum, qui legunt pro ſtipendio, præcipiant Miſſas, tenentur ſubditi eas legere ad eorum intentionem, Paſq. *q.176.178.* Attamen nimis durum videretur, ſi de ſeptimana nequidem unicam Miſſam relinquerent ſubditis liberam, niſi aliter non poſſet ſubveniri neceſſitati Monaſterii, Paſq. *q.179.* Poteſtque etiam Epiſcopus Sacerdotibus ſæcularibus imponere applicationem Miſſarum, ſi ſit cauſa & neceſſitas publica urgens, Paſq. *q.180.* Et ut Miſſa proſit, ſufficit applicatio Superioris, ſi non contradicat ſubditus. E contrà ſi Superior applicet contra voluntatem ſubditi, prævalet ſubditi applicatio, etiamſi eſſet contra obedientiam, charitatem vel etiam juſtitiam, *Durand. Suar.* aliique plurimi cum Paſq. *q.183.* & Rayn. *ſuprà ſ.2.p.2.num.8.* contra *Scot.* & alios: vide dicenda *num.1335.*

215 §.5. Si Sacerdos offerat pro illo, qui petit offerri, hic non poteſt applicare alteri, attamen poſſet, ſi peteret offerri ad ſuam intentionem, Paſq. *q.185.* Dixi autem *num.175.* non teneri Sacerdotem applicare pro unoquoque, qui petit vel optat ſibi applicari.

216 §.6. Si putaſti ſtipendium tibi prius à Titio ſolvendum, ideòque craſtinæ Miſſæ applicationem, quam anteà feceras pro Cajo, poſteà facias pro Titio, qui tamen tibi priùs non ſolvat, Paſq. *qu.187.* putat hanc poſteriorem applicationem eſſe irritam, & manere primam factam pro Cajo, quia errantis nullus eſt conſenſus. Sed oppoſitum videtur probabile, nam applicaſti Titio, non ſub conditione, ſi priùs ſolverit, ſed quia erat ſpes, ut priùs ſolveret, in quo non fuit error, quòd autem non ſequatur res, non ideò tollitur valor applicationis: ſicuti ſi mihi conferas Beneficium ex ſpe remunerationis, licèt remuneratio non ſequatur, non ideò invalida eſt collatio. Hoc tamen videtur verum, quòd quando applicas alicui Miſſam putans te accepturum ſtipendium ab eo, ſi non es accepturus, applicatio ſit nulla, quia videris ei voluiſſe applicare ſub conditione, ſi eſſes ab eo ſtipendium accepturus, quia non voluiſti pro eo gratis legere, ergo Deus videns te non accepturum, etiam non acceptavit Miſſam pro illo. Denique rectè docet Rayn. *ſuprà ſ.3.p.4.n.40.* ſi per errorem Miſſas offeras pro aliquo tanquam mortuo, qui tamen vivat, vel contrà, æqualiter prodeſſe ſecundùm fructum, qui vivo aut mortuo poteſt competere, quia Deus eum confert pro exigentia neceſſitatis ſecundùm interpretativam tuam intentionem.

§.7. Si dubites de poſteriore applicatione contraria, cenſendum eſt manſiſſe priorem, quæ in poſſeſſione erat, hinc cenſere potes te celebraſſe ſecundum hanc, Paſq. *q.187.* 217

§.8. Obligatus applicare Miſſam, non liberatur, ſi applicarit ſecundùm opinionem, quam putabat certam, ſi reipſa ſit incerta, quia obligationi certæ non ſatisfit per ſolutionem dubiam; neque probabile eſt, quòd applicatio Miſſæ incerta extinguat obligationem certam, Paſq. *q.184.* 218

§.9. Neomyſta in Ordinatione conſecrans cum Epiſcopo, ſecundum Paſq. *q.170.* non poteſt applicare illam Miſſam, niſi ſecundùm intentionem Epiſcopi, quia Epiſcopus eſt primarius celebrans: ſecundùm Marat. & Gob. *t.3.n.117.* poteſt æquè ac ſi ſolus celebraret, quamvis enim non ſit primarius celebrans, reverà tamen etiam ipſe celebrat, neque ulla ratio eſt, cur non poſſit diſcordare ab applicatione Epiſcopi. 219

§.10. Poſſum Miſſam applicare pro illo, quem ſcio de facto velle à me petere Miſſa, quamvis necdum petierit. Excipe, niſi ſcirem, velle petere pro aliquo effectu, ad quem necdum juvaret Sacrificium, Paſq. *q.167.* Sylvius *in append. ad 2.p. Reſol. Orat.2. concl.2. & ſeqq.* 220

§.11. Valet applicatio facta pro eo, pro quo Deus vult applicari, *Scot. Suar.* & alii communiter cum Paſq. *q.169.* contra *Tamb.* & alios, qui negant, eò quòd putent Deum non velle applicare, ſed hoc relinquere homini: verùm in rigore Deus non applicat, ſed tantùm acceptat applicationem hominis ſecundum beneplacitum Dei factam. 221

An vivens validè applicet Miſſas pro ſe mortuo legendas, dicetur *n.1334.* Cui autem proſit fructus applicatus alicui, qui illius eſt incapax, vel non indiget, dicetur *n.1330.*

Q.28. An ſatisfaciat, qui celebrat pro illo, quem Deus novit primò daturum ſtipendium? Reſp. Affirmant Pelliz. Dian. *p.11.t.2.R.15.* Burgh. *cent.2.caſ.98.* Rayn. *ſuprà ſ.3.punct.3.n.40.* aliique multi, quos referunt Mendo *d.13.q.7.* & Averſ. *qu.11.ſ.18.§.Sextò*, quia cùm apud Deum omnia ſint præſentia, intentio illa in præcognitione Dei eſt abſoluta, & Miſſa æquè proderit ſic applicata, quàm aliter poſt datum ſtipendium: unde ſicuti Sacellanus obligatus ad ſex Miſſas intrà 20. dies, ſatisfacit, ſi legat illas intrà dies ſex, ita hic poterit fieri anticipatio, Caſtrop. *t.22.p.6.* Lugo *de pœn. d.13.n.137.* & alii dicunt talem applicationem eſſe validam ſed illicitam, quia ita fieri prohibuit *Clemens VIII.* cujus decretum poſteà promulgavit *S. Pius V.* die 15. Nov. 1605. uti refert Baſſæus *in morali v. Miſſ. 4.nu.4.* Hinc dicendum eſt cum communi apud Gob. *num.169. & 609.* Paſq. *q.168.* Averſ. *ſupr.* ſemper illicitè, & ſæpè etiam invalidè fieri talem applicationem, quia cùm Miſſa conſiſtat in actione tranſeunte, ſi non proſit, quando ſit, fructus ejus reponitur in theſauro Eccleſiæ, communiter autem non poſſet prodeſſe, quando ſit, quia illo tempore necdum exiſtit intentio petentis; imò nec ſæpè motivum vel cauſa petendi: vel quandoque ille, pro quo petitur, eſſet in peccato & incapax gratiæ: oppoſita omnia ſunt in Sacellano, de quo *Burgh.* Admittunt tamen *Vaſq. Rayn. Averſ.* poſſe Miſſam legi pro actualiter defuncto, pro quo poſteà primò petetur Miſſa oblato ſtipendio, quia ſic utiliter offertur pro illa determinata perſona jam indigente, & capace totius fructus. 222

DUBIUM III.

Quando & quoties liceat celebrare. 223

RESP. I. Ordinariè non licet celebrare poſt meridiem, „ ſed debet inchoari ante duodecimam: nec ante auro- „ ram, quàm ante ſolis ortum, *Regin.* quadrantem horæ, *Hen.* „ *& Kon.* mediam horam, *Azor.* horam cum quadrante, *Suar.* „ *Fernand. & Poſſev.* ſeſquihoram comprehendere dicunt; & „ conſequenter cùm ſecundùm *Hen. Suar.* & alios, Miſſa poſſit „ inchoari tantò ante auroram, ut ſub ejus initium finiatur, „ licet

licet duabus horis ante ſolis ortum incipere; Ita *Rodriq.& alii*. Unde ulterius inferunt quidam, cum *Suar.* Religioſis habentibus privilegium celebrãdi hora ante diem, licere tribus horis ante ortum Solis incipere: quod Lugo *de Euch.d.* 20.*n.*32.non improbat, etſi *Laym.* tantùm permittat horis duabus cum dimidia, *Diana* verò duabus horis poſt mediam noctem, Lug.*l.c.* Quacumque autem hora licitè (ſive ex, ſive ſine privilegio) celebrant, eadem etiam, (atque adeò in Miſſa, quæ nocte Nativitatis, cæteriſque, quæ poſt illam celebrantur) licere iis Euchariſtiam aliis miniſtrare, contra Bordon. docet Dian. *p.9.t.7. R.*43.

Dixi *ordinariè*: quia antevertere licet ſequentibus caſibus, in quibus etiam paulò poſt meridiem, v.g. uno vel altero quadrante inchoari poteſt, uti etiam ſecundùm *Sot.& Palud.* ex quavis rationabili cauſa, v.g. ob ſupplicationem vel concionem publicam protractam ultrà meridiem, ob funus Principis, vel quia Sacerdos die feſto propter iter fuit impeditus, quo caſu etiam integra hora poſt, licere inchoare dicunt. V.Laym.*l.c.* Fern. *hic cap.*3.

1. In neceſſitate, v.g. ut morituro detur Viaticum; quo caſu licere media nocte celebrare, ait Dian. *p.* 1.*t.*14. *R.*33. ex *Laym. &c.*

2. Ubi eſt mos rationabilis, ut opifices & famuli ſummo manè poſſint audire Sacrum, Laym.*l.*5.*t.*5.*c.*4.*n.*3. ex Nav. *&c.* (v.Dian. *p.*2.*t.*14. *R.*34.) non tamen idcircò poſt meridiem licebit.

3. Ex privilegio, de quo ſuprà.

4. In nocte Nativitatis, in qua omnes tres Miſſas ante auroram diei poſſe probabiliter docet Suar. Kon. Laym. Diana *p.*4.*tr.*4.*R.*236. contra *Sylv. Fern.* & alios. *Unde reſolves*;

I. Graviter peccat, qui ſine aliqua harum, aut ſaltem juſta cauſa, citiùs manè, vel ſeriùs poſt prandium celebrat: ubi *Az.* tertiam horæ partem, *Laym.* mediam horam, *Bon.* tres quadrantes, *Sylv.* horam requirit, ut differendo peccet mortaliter, V.Dian.*p.*2. *t.*14.*R.*34. ubi notat Religioſos ex ſuis privilegiis, poſſe celebrare uſque ad tres horas poſt meridiem, poſt tertiam verò nullo modo. V.Bon. *l.c.*

II. Non eſt peccatum, celebrare ante dictam Primam, vel etſi ob infirmitatem non poſſis Horas dicere; vel etiam ante Matutinum, ſi cauſa ſubſit, ſine qua erit veniale, ut docet *Fill. Laym.* & alii; videturque ſententia tuta, contra multos dicentes eſſe mortale.

Reſp.II. Per ſe loquendo, quotidie licet celebrare. Dico, *per ſe*, quia præcepto obligante ſub mortali, prohibentur die Veneris Sancto, (non tamen Euchariſtiam ſumere, vel aliis præbere, ut habet Hurt. *de Sac.d.*4.*dif.*3. Quint. ex Suar. Vaſq. Tann. *&c.* licèt ſuppoſitis declarationibus *Cardin.* non licere miniſtrare, niſi ſolis infirmis, velit Dian. *p.*4.*t.*4.*R.*237.*p.*6.*t.*6.*R.*19.*& p.*9.*t.*9.*R.*24. ex *Barb. Gavant. &c.*) in Cœna Domini verò, etſi ex conſuetudine, uno celebrante reliqui communicare debeant; plures tamen ex cauſa licitè privatim celebrant, non tamen poſt finitam Miſſam ſolemnem, & ſacrarium reconditum, ut vult Palaus *t.*22. *p.*7.*num.*2. licèt alii id non admittant, apud Dian.*p.*9. *tr.*9. *R.*24. De Sabbato ſancto alii negant licere, ut *Vaſq. &c.* alii probabiliùs affirmant, ut Suar. Fag. Dian. Gaſp. Hurt. *dif.*3. Palaus *n.*5. qui non vult fieri ante inchoatam Miſſam ſolemnem; & Lugo *n.*18. qui addit, non eſſe tunc legendas prophetias, quia non ſunt pars Miſſæ; neque benedictionem cerei; imò nec Litanias, quia eſt ratio eadem. *V. l.c.n.*20. & Bon.*p.* 2. ubi notat, quòd uſus id vix habeat. V. etiam Dian. *p.*4.*t.*4.*R.*237. ubi cum *Mercero*, contra *alios* permittit eo die ante Miſſam ſolemnem celebrare de Sancto incidente, vel votivam.

Reſp.III. Sæpiùs in die celebrare non licet ordinariè; quod addo, quia ſi ſis jejunus, licitum eſt ſequentibus caſibus bis, vel etiam ter, requiſito tamen, ſi facilè haberi poſſit, Epiſcopi judicio, præterquàm in primo.

1. Nocte Nativitatis: quia tamen non tenetur, ne Parochus quidem, celebrare tres Miſſas, ſed poteſt aliquam pro arbitrio omittere Dian. *R.*236. Neque ter communicare, vel ſemel communicare, & bis celebrare *p.*8.*t.*1.*R.*87.

2. Si Paſtor habeat duas Parochias diſſitas, Filliuc. Lugo *num.* 46.

3. Si concurſus populi ſit tantus, ut Eccleſia non capiat, ut habet Laym. *l.*5.*t.*5.*c.*4.*n.*6.& v.Lug. *l.c.* etſi tunc potiùs expediat celebrare extrà.

4. Si ante ablutionem moneatur de communicando infirmo, & ſuam jam hoſtiam ſumpſerit, nec ſit alius Sacerdos *Sylv. Navar.* Sed caſum eſſe metaphyſicum, dicit Lugo *num.* 44.

5. Si die feſto adveniant perſonæ, quas non deceat Sacrum omittere, v.g. Rex aut Princeps; quamvis hic ultimus dicatur non eſſe in uſu, v.Bon.*d.*4.*q.ult.p.*7.*n.*9. Lug.*l.c.* Lay.*c.*4. Kon. Dian. *p.*2.*tr.*14.*R.*65. ubi rectè monet, in his omnibus attendendum ad loci conſuetudinem, quæ ferè omnes nunc ſuſtulerit.

Quæres. An aliquando liceat interrumpere Miſſam?

Reſp. Etſi abrumpere eſſentialiter, ſive unam tantùm ſpeciem conſecrare, nullo caſu liceat, ut dictum ſuprà *c.*1.*d.*2. accidentaliter tamen abrumpere, vel etiam interrumpere, aliquid interponendo, licet his caſibus:

1. Ob concionem poſt Evangelium, vel proceſſionem excipiendam.

2. In gratiam ſupervenientis Principis vel turbæ peregrinorum die feſto, quo aliàs Miſſam audire non poſſunt, vel ſimili juſta cauſa, ex qua ſi non ſit facta oblatio, poſſe incipere de novo, ut totum Sacrum audiant, etſi non teneantur, docent varii Authores cum Sà apud Bonac. *num.*9. qui bene monet, conſuetudini locorum ſtandum. *Henr.* autem docet, id tantùm licere finita Epiſtola vel Evangelio, *Tamb.* planè improbat.

3. Si ante Canonem Sacerdos recordetur alicujus impedimenti, v.g. ſe non eſſe jejunum vel in gratia, vel irregularem, vel excommunicatum; vel excommunicatus non toleratus præſumat intereſſe, nec poſſit expelli.

4. Si urgeat gravis neceſſitas, vel propria, v.g. morbus; vel proximi, ut ſi moriturus ſit baptizandus vel abſolvendus, Trull. Dian.*p.*5.*t.*3.*R.*78. In aliis tamen Sacramentis non ita neceſſariis, non decet inter conſecrationem & ſumptionem interrumpere, niſi moriturus eſſet in propinquo, nec opus eſſet veſtes exuere, vel niſi Pœnitentiæ Sacramentum ob phreneſim ſuſcipere non poſſit, Laym. Tamb. *lib.*2. *de exp. Sac.cap.*7. Revertens autem ad Sacrificium Sacerdos, ſi fuerit anteà facta conſecratio, incipiet, ubi deſierat; uti & ſi facta non fuerit, & parva mora interceſſerit, v.gr. minor quàm unius horæ; ſi autem longior, ordietur ab initio. Tamb. *cap.*8.§.7.

ADDENDA.

Q*Væſt.*29. *Quid prætereà notandum ſit circa horam* 224
pro legenda Miſſa? Reſp. Seqq. §.1. Amiſſio notabilis lucri apud omnes, qui negotiatione victitant vel non abundant, æquiparatur damno gravi, ideòque cenſetur cauſa ſufficiens anticipandi pro illis horam Miſſæ, Paſq.*qu.*409. Inter alias autem cauſas præveniendi auroram ponit *Henriq.* etiam occaſionem itineris, ut commodiùs fiat, quod tamen Sot. Laym. Quartus *in Rubr. Miſſal. p.*1. *t.*15. *d.*4. tantùm admittunt in caſu, quo v.g. populus deberet ire peregrè, ſed etiam admitti poteſt, ſi tu alioquin deberes & non poſſes ſolus proficiſci.

§.2. Generales, Provinciales & Superiores locales poſ- 224
ſunt etiam ſecluſis privilegiis cum ſuis Religioſis diſpenſare, ut concurrente cauſa rationabili anticipent aut poſtponant tempus celebrandi: ſunt enim Ordinarii ipſorum, & poſſunt, quod poteſt Epiſcopus cum Sacerdotibus ſæcularibus, Paſq. *q.*422.

§.3. Aurora in Martio circa æquinoctium præcedit Solem 226
per horam cum quadrante. In Junio circa Solſtitium, & per duas horas cum quadrante. In Februario, & Septembri, per horam & mediam. In aliis menſibus, aliquando per duas horas vel per unam cum tribus quadrantibus. Itaq; excepto Martio ſemper durat ſaltem per horam & dimidiam, Averſ. *qu.*11. *ſ.*15.§. *Quartò*, Quartus *ſuprà d.*2. notans auroræ tempus ſumendum eſſe non mathematicè ſed moraliter, ideòque nihil peccare, qui tum celebrat, ut dici poſſit adhuc in aurora celebraſſe vel abſolviſſe cum aurora, ita ut ſaltem finis Miſſæ attingat auroram, *Suar. Averſ.* & alii.

§.4. Inter cauſas expectandi poſt meridiem etiam eſt ſolem- 227
nitas, nam *Suar. Vaſq. Averſ. Tamb.* dicunt, & praxis confirmat, inquit *Quart.* ſi Miſſa ſolemnis & concio diu durant, poſt eam Miſſam dici ſolere aliam privatam ob commoditatem populi, etiam uſque ad tertiam; attamen quoad hoc attendenda eſt conſuetudo locorum: Hinc quamvis Nav. Vivald. Dic. Gob.*t.*3.*n.*202. dicant & probabile agnoſcat Tann.*d.*5.*q.*10. *n.*6. Sacerdotem licitè incipere Miſſam etiam hora tertia poſt meridiem, ut ſic feſto die ipſemet Miſſam audiat, tamen *Suar.* & alii meliùs negant, quia non videtur eſſe tanti, ut unus privatus Miſſam audiat.

§.5. Docet *Quartus* meridiem etiam ſumi debere morali- 228
ter, & non mathematicè, ex quo videtur ſequi, poſſe etiam ſine cauſa differri inchoationem Miſſæ, quamdiu non longè diſtatur à meridie: ſed quamvis poſſit eſſe veniale tantùm, ſi non ſit notabilis diſtantia à meridie: aut etiam nullum, ſecundùm *Averſam*, ſi ſit parva; quia ſic habet conſuetudo, tamen probabiliùs videtur aſſignatum tempus meridiei debere attendi ad momentum, quia quando Leges, uti hìc, determinant tempus, intelligendæ ſunt ad momentum, ſi hoc cognoſci poſſit, uti dixi *l.*1.*n.*583. quamvis autem certò non cognoſcamus punctum mediæ diei mathematicum, tamen per horo-

horologia communiter bene ordinata certò cognoſcimus punctum mediæ diei Eccleſiaſticum, & ad hoc tempus Eccleſiaſticum nos aſtringit Eccleſia, uti *ibidem num.* 584. eſt dictum. *Neque his obſtat*, quòd *n.*226. dixerim tempus auroræ ſumendum eſſe, non mathematicè ſed moraliter, *nam* diſparitas eſt, quòd tempus auroræ reſciri non poſſit, nequidem ſecundùm punctum temporis Eccleſiaſticè ſumpti, oppoſitum autem eſt de meridie, uti dictum eſt.

229 §.6. Putant aliqui licere apud Principes Germaniæ per conſuetudinem receptam differre Miſſam uſque ad Primam, quod verum eſt etiam pro die feriali, ſi cauſa publica ita poſtulet, v.g. ſi Princeps debeat intereſſe conſilio, excipere Legatos, dare neceſſarias audientias, nec aliter ſine magno incommodo diſponi poſſit de tempore Miſsæ. Et pro Sacerdotibus Societatis JESU habetur facultas *in Comp. Privileg. v. Miſſa* §.3. itineris vel alterius legitimi impedimenti cauſa legendi infra Primam, quæ facultas communicatur omnibus Superioribus, & iis, quibus ipſi commiſerint. Putantque plures cum Averſ. §. *Admittunt* & Spor. *nu.*449. abſque ullo privilegio etiam licere cuivis Sacerdoti per horam poſt meridiem celebrare die feſto, ſi ante fuit impeditus ratione itineris.

230 *Q.30. Quid addendum ſit circa obligationem orandi Matutinum, & Laudes ante celebrationem Miſſæ?* Reſp. Hoc unicum, quòd quamvis multi graves Authores ex Antiquis, quorum octodecim recenſet Averſ. *q.*11. *ſ.*12. §. *Octavò*, dixerint eſſe mortale hoc negligere, tamen præter citatos à Buſemb. *num.*223. *&* 308. docent *Silv. Arrag. Henriq. Valent. Vaſq. Bellarm. Victor. Bonac. Can. Con. Sanch. Leſſ. Baſſ. Baldel, Caſtrop.* aliique plurimi cum Fagund. *præcepto* 1. *l.*3. *c.*17. Illſ. *t.*5. *num.*36. non eſſe mortale, & quando adeſt cauſa rationabilis, licèt non omninò gravis, v.g. major commoditas ſtudii vel itineris, nequidem eſſe veniale. Imò *Sot. Suar. Tambur,* & alii apud Gob. *t.*3. *num.*667. dicunt per ſe loquendo, nullum eſſe peccatum, quia nullibi invenitur præceptum, nec videtur eſſe ulla ſpecialis connexio aut dependentia Miſſæ ab illis precibus: hinc etiam Marchant. & Quartus *p.*2. *t.*1. *d.*1. dicunt eſſe conſilium, & quandam congruentiam, ut fiat. Attamen probabilius eſt cum *Averſa* & aliis communiter eſſe veniale, nam in *Rubrica* §. 10. hoc numeratur inter defectus peccaminoſos, & ratio præcipiendi potuit eſſe, ut celebraturus advertat, quas orationes & commemorationes facere debeat, an dicere debeat *Gloria* vel *Credo* &c. quæ omnia colliguntur ex recitatione Matutini & Laudum.

Objicies, In Miſſali præſcribitur, ut Matutinum cum Laudibus præmittatur Miſſæ, *S. Pius V.* autem in ſuo Brevi ante Miſſale præcipit in virtute S. Obedientiæ Miſſam dici juxta ritum Miſſalis, ergo gravis eſt ad hoc obligatio. Reſp. n. conſeq. nam non eſt obligatio ſub peccato ad ſervanda ſingula, quæ in Rubricis habentur, cùm certum ſit multa eſſe tantùm directiva: & quamvis ſub peccato ſit obligatio ad aliqua, ut tamen ſit ſub mortali, debet materia eſſe magni momenti & ſpectare ad ſubſtantiam vel reverentiam notabilem Sacrificio debitam, quale quid non eſt præmittere Matutinum & Laudes. Denique ex vi præcepti *S. Pii V.* tantùm eſt obligatio gravis ad generaliter utendum eo ritu, & non inducendum alium.

231 *Q.31. Quid addendum ſit circa Miſſam tribus ultimis diebus Quadrageſimæ?* R. §.1. Eſt ſententia ſatis communis; quòd die Jovis S. liceat omni Sacerdoti privatim celebrare, ſaltem ante inceptam Miſſam ſolemnem, ita enim docent Nav. Ang. Suar. Vaſq. Lugo, Diana, Quartus, Gob. *t.*3. *num.*219. Averſ. *q.*11. *ſ.*15. *& alii paſſim.*

232 §.2. Habens plures Parochias debet in Cena Domini Miſſam habere, & erigere ſepulchrum in ſola principaliori, ſi tamen per errorem erexerit in utraque, Paſq. *q.*385. dicit debere die Veneris habere officium in ſola principali, & in altera hoſtiam reponere in ſacrario. Quòd ſi utraque Parochia eſſet multùm populoſa, & ab invicem diſtans, deberet uno anno in una, alio in alia Miſſam, & officium peragere, Sylv. *in Append. ad* 1. *p. reſol. Orat.* 4. quamvis *Suar. Præpoſ.* aliique cum Gob. *n.*189. dicant non ſolùm die Jovis ſed etiam Veneris poſſe in utroque loco habere officium, non facta infuſione, nec immiſſa hoſtia, niſi in ultimo loco, & rationem dant, quia cùm æquivaleat duplici Parocho, videtur poſſe, quod duo poſſunt: ſed contrà eſt, quia infuſio vini, & immiſſio hoſtiæ in illud videtur eſſe primaria ceremonia illius officii, quæ omitti deberet propter jejunium ſervandum.

233 §.3. Si Parochus die Jovis Sancto nullam reliquerit hoſtiam pro die Veneris, debet potiùs omittere omnia, quàm conſecrare in officio diei Veneris, tum quia eo die prohibetur fieri conſecratio, tum etiam quia illicitum eſt conſecrare panem ſine vino. Si tamen habeat parvam hoſtiam conſecratam, utatur illa, ſi nec illam habeat ſitque in pago, Gob. *à n.*217. dicit poſſe celebrare manè privatim Miſſam de Paſſione & conſecrare duas hoſtias ablutione non ſumpta. Si ſit in urbe, facilè habebit Sacerdotem, qui tum celebret de Paſſione, eique hoſtiam conſecret, putat enim melius eſſe obſervari præceptum naturale de ſcandalo populi vitando, quàm Eccleſiaſticum de non celebrando illa die. Et in omnibus conſentit Spor. *num.*452.

§.4. Sabbato Sancto cuivis licere celebrare ſaltem incepta 234
Miſſa ſolemni, præter citatos *à Buſemb.* docuerunt Sot. Sylv. Mercer. Perſ. Garc. Amic. Quartus, Leand. *n.*445. Gob. *n.*221. ſed *Averſa* ſuprà rectè dicit hoc conſultum non eſſe: Directoria autem Colonienſe & Leodienſe jam pluribus annis dicunt id recenter eſſe prohibitum à S. Congregatione. An autem liceat præſente funere, dicetur *num.*507.

Q.32. Quid addendum ſit circa Miſſam eodem die ſæ- 235
piùs ab eodem legendam? R. §.1. Olim liberum fuit toties de die Miſſam legere, quoties quis vellet, hinc de *S. Leone III.* referunt Gob. *t.*3. *n.*183. & Averſ. *q.*11. *ſ.*15. quòd de die quandoque novies legerit, nunc autem peccat mortaliter, qui ſine legitima cauſa bis in die celebrat, quia prohibetur tum per Canones tum per univerſalem conſuetudinem. Et ob eam etiam cauſam nō poteſt aliquis eodem die ordinari Sacerdos & Epiſcopus, quia deberet cum ordinante bis celebrare. In regno tamen Valentiæ poſſunt Sacerdotes ſeculares in die commemorationis animarum dicere duas Miſſas, & Religioſi in eodem regno ac pluribus aliis Hiſpaniæ tres. Idem poſſunt Dominicani Conventus Pampilonenſis, S. Jacobi & Trinitarii per communicationem privilegii, uti pluribus notat Leand. *à n.*1885.

§.2. Cauſam ſufficientem pro iteranda Miſſa dicit *Paſq.* 236
non eſſe, nec officium Conventuale duas Miſſas poſtulans, nec benedictionem nuptiarum, nec adventum Epiſcopi vel Principis in die feſto, nec ſupervenientem magnum numerum itinerantium, nec paupertatem Eccleſiæ aut Sacerdotis: pro ſingulis tamen illis ſententiis refert graves, & multos Authores. Addit ipſe contra alios 10. ſi Princeps vel Magnas ſuperveniat, Miſſam non debere repeti ab initio, quamvis needum ad Offertorium pervenerit; ſed celebrantem debere pergere, quamvis *qu.*386. fateatur ſufficientem cauſam diebus feſtis iterandi Miſſam eſſe, ſi celebraturus pro populo, celebrarit manè pro Epiſcopo, Principe aut Magnate, aut ſi in aliqua Parochia deſit, qui celebret, aut ſi aliter non poſſit vitari ſcandalum vel gravis querimonia populi. E contrà Gob. *n.*192. Leand. *n.*447. & alii admittunt, ſi ſuperveniat Princeps vel Magnas, celebrantem poſſe peragere illam Miſſam, & retento jejunio pro adventantibus inchoare alteram, Gob. *ibid.* adducit quoſdam, qui dicunt Sacerdotem ratione defuncti manè ſepeliendi, ſi ſine Miſſa ſepulturæ fieri non ſoleant, poſſe iterare Miſſam. Et pro Viatico habendo dicit *n.*193. cum Quarti, Tamb. Leand. *n.*447. & aliis poſſe etiam non jejunum iterare, de quo tamen dubitat Henao *n.*1518. Dicunt etiam Sylveſt. & Nav. apud Averſam §. *Plures*, quando quæcumque alia ſimilis cauſa occurrit, quæ arbitrio viri prudentis ſufficienter judicetur, Sacerdotem poſſe iterare Miſſam. Prætereà putant *Suar. Lugo* aliique cum Gob. *n.*189. etiam die profano poſſe ab uno legi duas vel tres Miſſas, ſi devotio populi id exigat, v.g. ſi ſuperveniat inexpectata proceſſio. Item in locis hæreticis, inquit Verjuys *t.*8. *a.*1. ubi frequens populus ſolatio illo non videtur privandus, ſed ſic fovenda eſt Catholicorum pietas, nam talis gravis cauſa videtur æquiparari neceſſitati, in qua Pontifices dicunt licere. Sed non obſtantibus omnibus illis ſententiis Henao *nu.*1502. ex ſequente declaratione colligit requiri graviores cauſas: *Cùm in civitate, quam dicunt de La Aſſumpta in Provincia Paraquarienſi pars magna nobilium domi ſe contineat, quòd apparatu decente careret, ideò ut Nobiles mulieres, ac viri è domibus ad templa educerentur, opus fuerit Miſſam ante Solis ortum celebrare, ſed non reperto Sacerdote, qui abſque ſtipendio munus hoc ſubire vellet, Epiſcopus prædictæ civitatis Miſſam antelucanam nobilium gratia celebravit. Propoſito dubio in S. Congregatione Eminentiſſ. Card. Conc. Trid. interpretum, an Epiſcopus abſque Apoſtolico indulto poſſet bis in die Sacrificium offerre ex prænarrata cauſa, Die* 1. *Septemb.* 1657. *eadem S. Congregatio cenſuit non poſſe.* Hinc etiam cùm Archi-Epiſcopus Sipontinus obligatus eſſet in Eccleſia Sipontina die Jovis Sancto celebrare, conficere chriſma, quamvis deberet in Eccleſia Garganica recipere peregrinos, ideòque cùm Clerus, & Populus compelleret ad hic priùs celebrandum, *Honorius III. cap. Te referente de Celebr. Miſſarum*, ſic decrevit: *Cùm cuilibet Sacerdoti, quacumque dignitate præfulgeat, unam in die celebrare Miſſam ſufficiat, nam & valdè felix eſt, qui celebrat dignè unam, Fraternitati tuæ mandamus, quatenus die Cœnæ Domini in Eccleſia Sipontina dumtaxat, in qua teneris chriſma conficere, Miſſarum ſtudeas ſolemnia celebrare.*

§.3. Si Parochus habens plures Parochias, & ideò potens 237
binare, impediatur, rogetque alium Sacerdotem, etiam Societatis JESU, poteſt hic pro ea neceſſitate binare, Suar. Henriq. *l.*9. *cap.*30.

§.4. Paſq. *q.*392. dicit Regulares non teneri reccurrere ad 238
Epiſcopum pro examinādā cauſa ſępiùs celebrandi eadem die, ſed illis ſufficere judicium & licentiam ſuorum Superiorum:

Quòd

Quòd ſi ad neminem recurri poſſit, prudens quiſque poteſt de cauſa judicare.

239 §.5. Non eſt opus cauſam pro tertia celebratione eſſe graviorem, quàm pro ſecunda, Lugo *in Reſp. Mor. l.1.d.*12. Paſq. *qu.* 190. Henao *num.* 1511. Averſ. contra *Henriq. & Caſtrop.* Ratio eſt, quia quamvis ſæpius repetita celebratio ſit minus uſitata, tamen quandocumque eſt vera neceſſitas, ceſſat præceptum prohibens.

240 §.6. Habens duas Parochias, poſſet in Natali Domini legere ſex Miſſas, utrique enim Parochiani ad fovendam devotionem ſuam quaſi jure ſuo petunt tres Miſſas; & cùm ipſe Parochus æquivaleat duobus, frui poteſt privilegio duorum. Putantque *Suar. Lugo* ſuprà & alii contra *Nugnum* etiam tali Parocho poſſe concedi, ut in ſingulis Parochiis repetat Miſſam diebus ferialibus, ne alteruter populus privetur poteſtate offerendi Sacrificium.

241 §.7. Qui uno loco, ubi eſt novum Kalendarium, celebravit tres Miſſas in Natali Domini, ſi eodem anno veniat ad locum, ubi eſt Kalendarium vetus, poteſt iterùm cum his tres Miſſas celebrare, applicando ſibi præſens privilegium loci, Gob. *num.* 188.

242 §.8. Peſſimè ageret Sacerdos, inquit Gob. *n.* 185. ſi die Natali Domini bis celebraret & ſemel communicaret more laico, quia datur tantùm poteſtas triplicandi Sacrificium. Poſſet tamen Epiſcopus ea die Ordinatus communicare in Miſſâ, in qua ordinatur, & poſteà legere alias duas Miſſas, nam in Miſſa, in qua ordinatur, eſt etiam ſimul ſacrificans.

243 §.9. Si Sacerdos in Miſſa poſt conſecratam majorem hoſtiam ante conſecrationem calicis advertat appoſitas fuiſſe minores hoſtias conſecrandas, de quibus intentionem non habuerit, non poteſt ſuper has minores repetere formam, quia ſic poneret duo Sacrificia, & eadem die bis celebraret, nam & minores hoſtię non haberent ſe per modum unius hoſtię vel unius materiæ totalis conſecrandæ, prior enim conſecratio fuiſſet completa in majore hoſtia, & minores terminarent unam novam totalem conſecrationem, neque una harum conſecrationum de ſe eſſet referibilis ad alteram: ſi autem aliquid ſciverit de appoſitis hoſtiis minoribus, & poſteà dubitet, an intentionem ſufficienter extenderit etiam ad illas, agendum erit ſecundùm dicta *p.* 1. *num.* 458. Quòd ſi dubitaret de valore conſecrationis majoris hoſtiæ, quamvis certus eſſet de invaliditate conſecrationis minorum, poſſet repetere formam cum intentione conditionata circa majorem & abſolutè circa minores, & tum omnes haberent ſe per modum unius materiæ.

Obji. S. Thom. docet, ſi Sacerdos poſt conſecratam hoſtiam deficeret, debere ſupplentem de novo conſecrare aliam hoſtiam, & tamen ibi cenſetur eſſe unum Sacrificium, ergo idem cenſeri poſſet in noſtro caſu. R. N. conſ. ideò *S. Th.* vult conſecrari novam hoſtiam, quia putat hoc ſpectare ad integritatem hujus Sacrificii (quamvis alii hoc negent, ſecundùm dicenda *n.* 545. fortè probabiliùs.) E contrà dici non poteſt, quòd altera conſecratio parvarum hoſtiarum ſpectet ad integritatem talis Sacrificii, nam conſecratio parvarum ſemper per accidens ſe habet ad Sacrificium, quod integraliter habetur per conſecrationem majoris hoſtiæ & calicis, ac per reliquas partes ſubſtantiales, ergo.

244 *Q.* 33. *Quid addendum ſit circa illum, qui abrumpit vel interrumpit Miſſam?* Reſpond. §.1. Deſerens Miſſam parva etiam parte inceptam, ſecundùm Paſq. *q.* 188. peccat mortaliter, incurritque ſuſpenſionem: ſed hoc aliis videtur durum. Si in fine parvam partem omittat, eſt veniale tantum Paſq. *q.* 189.

245 §.2. Probabile eſt ob periculum mortis relinqui poſſe Miſſam imperfectam abſque ſumptione vel etiam abſque conſecratione alterius ſpeciei: Gob. *t.* 3. *num.* 807. Imò & ex urgentiſſima neceſſitate ad vitandum graviſſimum incommodum relinqui poſſe ſubſtantialiter imperfectam, v. g. ſine ſumptione, docet Paſq. *qu.* 190. 191. additque *qu.* 192. alias cauſas Miſſæ relinquendæ: ſed quod conſecrationem unius tantùm ſpeciei attinet, Caſtrop. *tr.* 12. *p.* 2. *&* 11. putat eſſe ita intrinſecè malam, ut nullo caſu liceat, eò quòd ſit de jure Divino per homines indiſpenſabili, & quia eſſet poſitiva irreverentia vitam ſuam præferre eſſentiæ & integritati Sacrificii nunc ita pro hominibus inſtituti. Henao *num.* 1785. in re conſentit, putat tamen Papam poſſe diſpenſare, ſive hoc permittere, interpretando præceptum Chriſti. Quidquid ſit de hoc, fatetur etiam *Caſtr.* poſſe à Sacerdote ex metu mortis unam ſpeciem conſumi ſine altera, poteſtque videri Paſq. *q.* 47. ubi refert caſus, in quibus excuſat alia moralis impoſſibilitas utramque ſpeciem conſecrandi.

246 §.3. Interruptio per quadrantem vel mediam horam non eſt notabilis. Quòd ſi facta ſit per horam in negotio impertinente, præſertim exutis ſacris veſtibus, non debet reaſſumi Miſſa ſed reincipi, niſi longitudo interruptionis fuiſſet prævisa, & ſic per intentionem interrumpentis conjungerentur partes, Paſq. *q.* 195. 196.

§.4. Si tempore Miſſæ fiat concio ab alio, non debet celebrans veſtes Sacerdotales exuere, multò minùs exire è Templo, quia quantum fieri poteſt, debet moraliter permanere in celebratione, Gob. *num.* 810. 247

§.5. Ante conſecrationem poteſt tantiſper relinqui Miſſa, ut miniſtretur Viaticum vel Extrema Unctio, quamvis moribundus receperit alia Sacramenta, Paſq. *q.* 197. Henao *n.* 1789. contra *Lugo & Tamb.* Idem fieri poteſt poſt conſecrationem, ſi moribundus ſit in Templo, *Caſtrop.* Aut ſi ſit in vicinia, ſaltem ſi Sacerdos indutus eò accedat, Zambr. Dian. Averſ. *qu.* 11. *ſ.* 12. *§. Debet.* Quòd ſi confeſſio moribundi longior ultra mediam horam fieri deberet, auditis quibuſdam peccatis, eſſet abſolvendus & Sacramentis muniendus, ac poſt peractam Miſſam reſiduo confeſſionis audito iterùm abſolvendus, & in agone juvandus. Et Sacerdotem ſaltem ex charitate ita teneri interrumpere Miſſam docet Paſq. *q.* 198. contra *Henao*. Poteſt idem fieri ob corporalem gravem proximi neceſſitatem, v. g. ut à morte liberetur, *Paſq.* 248

§.6. Putat Paſq. *q.* 199. grave peccatum eſſe Miſſam etiam necdum ad Offertorium perductam deſerere & ab initio repetere ob adventum Principis, alii putant eſſe veniale tantùm, multi omninò nullum, uti relatum eſt *num.* 236. 249

§.7. Aliqui putarunt communionem poſſe dari populo ſtatim poſt introitum abſoluta confeſſione & oſculato altari, ſed rectè contradicit Henao *num.* 1620. niſi adſit notabilis neceſſitas, quia talis interruptio eſt de ſe illicita & contra uſum. 250

§.8. Si quis poſt inceptam formam calicis recordetur non eſſe admixtam aquam, ſecundùm Henao *n.* 1782. poteſt interrumpere, quia eſt juſta cauſa ob ritum graviſſimum: ſecundùm Paſq. *q.* 308. non poteſt interrumpere, quia hæc interruptio eſt major inconvenientia, quàm omiſſio illius ritus. Utraque ſententia eſt probabilis: ſed in prima, deberet ſaltem mente fieri oblatio illius aquæ, quia nihil conſecrari debet, quod prius oblatum non fuerit, *Henao* contra *Quarti*. 251

§.9. *Dicaſt.* reprehendit Gob. *num.* 756. *& Lohn.* meliùs laudat eos, qui ante Communionem in Miſſa eliciunt affectus privatæ pietatis, etiam ad tempus unius Pater & Ave, uti cum eiſdem habet *Merolla*, nam ſi permittatur brevis meditatio poſt ſumptionem, cur non ante? maximè quia cenſetur continuatio, cùm mens maneat applicata Communioni, quæ eſt myſterium Miſſæ. 252

§.10. Si tempore Miſſæ Eccleſia polluatur, v. g. notoria effuſione ſanguinis, ſi adhuc ſit ante conſecrationem, abrumpi debet Miſſa, Con. Gob. *num.* 802. 253

§.11. *Rubrica §.* 8. *num.* 5. ait, *ſi Sacerdos recordetur ſe eſſe excommunicatum vel ſuſpenſum, aut locum eſſe interdictum, ſimiliter conteratur cum propoſito petendi abſolutionem:* Ante conſecrationem autem in ſupradictis caſibus, ſi non timetur ſcandalum, debet Miſſam inceptam deſerere. Et quia S. Th. *q.* 803. *art.* 3. *ad* 2. tantùm dicit eſſe tutius deſerere, Paſq. *q.* 194. *num.* 10. notat probatque pluribus textibus Juris, quòd verbum, *Debet*, aliquando, & ſpeciatim hîc tantùm ſignificet decentiam. 254

DUBIUM IV.

Quo loco celebrandum ſit.

RESp. Communiter non licet celebrare, niſi in Eccleſia, „
eaque conſecrata, vel ſaltem benedicta, & non vio- „
lata vel execrata, nec interdicta, patet ex Trid. *ſeſſ.* 22. Lugo „
d. 20. *num.* 48. „

Dixi, *communiter:* quia in decenti loco, & altari porta- „
tili, (quod ſemper ſub mortali requiritur) cum licentia Epi- „
ſcopi, ſi adſit, vel ſine ea, ſi abſit, licet ſequentibus caſi- „
bus: extra quos ſi fiat, eſſe mortale docet *Fill. Laym. & alii* „
commun. contra *Sotum & Sà*. „

Primò, ſi ſit neceſſitas; qualis eſſe cenſetur. 1. Si Eccle- „
ſiæ dirutæ ſint. 2. Si populum in ſolemni feſto Templum non „
capit. 3. In caſtris pro exercitu: ſed feſtis tantùm diebus, „
Fag. & Lug. &c. licet Paſq. apud Dian. *p.* 9. *tr.* 1. *R.* 44. etiam „
non feſtis cenſeat poſſe permitti Generalibus, & primariis „
Ducibus in ſuis tentoriis: 4. In portu pro appulſu navis, non „
tamẽ in flumine vel mari, propter periculum effuſionis San- „
guinis, ut *commun.* docetur apud *Bonac.* Contrarium tamen „
dicitur jam habere praxis Luſitanorum euntium in Indiam, „
ex permiſſione *Clem. VIII. & Pauli V.* ex qua licitè tunc fieri „
docet *Fagund. Gran.* nec improbat *Lugo*, Limitat autem „
Dian. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 40. cum *Hurt. Mercer. Trull. &c.* ſi magna ſit „
tranquillitas ſine ullo tempeſtatis indicio, adſitque præter „
celebrantem Sacerdos alius, qui poſt conſecrationem firmi- „
ter teneat calicem. Cùm qua cautione etiam Epiſcopum poſ- „
ſe ad hoc concedere facultatem in neceſſitate (v. g. ne magna „
multitudo non audiat Sacrum, vel moribundus decedat ſine „
Viatico) docet Gran. apud Dian. *l. c.* contra *Kon. & Tur.* qui „
ſoli

Digitized by Google

ſoli Papæ eam reſervatam volunt. V. etiam Dian. *p.9. t.1. R.* 45. ubi adducit declarationem Cardinalium, qua jubentur Epiſcopi id prohibere.

Secundò. Ex diſpenſatione Epiſcopi, ob rationabilem cauſam, etſi in Trid. *ſeſſ.* 22. id permittere prohibeantur, niſi ex juſta cauſa, in oratoriis privatis divino cultui deſtinatis licèt non benedictis: Verùm etiam hanc poteſtatem illis nunc eſſe ademptam, docet Gav. *l.c.* & Dian. *R.* 42. Eo tamen non obſtante, poſſe eos in aliquo caſu particulari, ex juſta cauſa permittere, ut celebretur extra Eccleſiam in altari portatili, docet idem Dian. *R.* 41. ex *Marchin. Garc. Hurt. Lugo, Averſa, Perſic. &c.*

Tertiò. Ex privilegio, quale dicuntur habere Minores, & qui eum iis participant; quod eſſe revocatum à Trid. *ſeſſ.* 22. licèt multi velint, negant tamen Dian. *p.3. t.2. R.* 80. *& p.4. t.4. R.* 106. *Salas, Rodriq. &c.* Idque ſecundùm Lug. *d.20. ſ.2. n.*51. probabiliter, & Tamb. *de exp. celebr. l.1. c.3. §.3.* probabilius. V. Barboſ. in Trid. *l.c.* Item religioſi Societatis, à Gregorio XIII. ut poſſint tum in miſſionibus cum facultate Superioris, in quovis loco decenti; tum in domibus ſuis, in loco honeſto, à Provinciali deſignato, Miſſas dicere; in quo idem licebit aliis.

Dixi II. *Non violata*: quia in Eccleſia interiùs violata, niſi priùs reconcilietur, non licet ſub gravi peccato, ut Laym. *l.5. t.5. n.7.* ex *Nav. Suar. Kon. &c.* niſi in neceſſitate, cum venia Epiſcopi, (ſi is adiri poſſit; alioquin ſine ea, ut habet Lug. *num.* 63.) celebrare, aut mortuos ſepelire.

Addo I. *Eccleſia*: quia Oratoria, etſi deputata ad cultum divinum, cùm tamen benedicta non fuerint, niſi in ipſis extet altare ad facienda divina, ut Bon. *to.1. de Matr. q.4. p. ult. n.*9. non ſunt capacia violationum. Quod etiam conſequenter de hoſpitalibus docent *Nav. Sot. &c.* ſed probabiliùs contrarium docent alii, cum Lugo *num.* 60.

Addo II. *Interius*: quia quod fit in turri, ſacriſtia, ſupra tectum vel fornicem, in crypta, ſub pavimento (niſi ſit ſepultura, aut ſingulariter benedicta) non violat Eccleſiam.

Addo III. *Niſi reconcilietur*: quod fieri debet ab Epiſcopo, vel Sacerdote ex privilegio Papæ, (quale Superiores Regularium pro ſuis templis habere, ex Avila notat Dian. *p.4. t.4. R.* 91.) ſi fuit conſecrata; (quod præſumendum eſt, ſi celebretur feſtum Dedicationis) ſi verò tantùm fuit benedicta, poteſt fieri reconciliatio à ſimplici Sacerdote, aſperſione aquæ benedictæ, cum facultate Epiſcopi, vel ſine ea ſecundùm Dian. *R.* 91. Cenſeri etiam reconciliatam, ſi Sacrificium in ea peractum fuerit, docet Tamb. §.4. ex *Henr. Sà & Dian.* eſſe probabile, negat autem Lugo *n.* 62.

Porrò Eccleſia, uti & cœmeterium, violantur ſeu polluuntur ſequentibus caſibus, non tamen, niſi poſtquam res evulgata fuerit, *Laym. c.* 5.

I. Per factum in ea homicidium mortaliter malum ſeu injurioſum, ſaltem immunitati Eccleſiæ; quale etiam eſt, quod aliàs juſtum eſſet per ſententiam Judicis: niſi tamen Reipub. perturbator aliter capi non poſſet. Non eſt autem tale. 1. Quod fit caſu, vel ab amente. 2. Quod in ſui defenſionem. 3. Cujus cauſa data eſt extra Eccleſiam: quia requiritur, ut vulnus ſine cauſa phyſica fiat intrà Eccleſiam. V. Lug. *num.* 53.

II. Per mortaliter malam effuſionem proprii, vel alterius ſanguinis, vel ſeminis, cauſatam vel factam in templo, licèt non in templum: Unde non violat. 1. Si paucula guttæ effluant, quia non eſt effuſio. 2. Si ex percuſſione, vel vulnere levi, v.g. narium, in rixa puerorum, etiamſi copioſus ſanguis effluat. 3. Si fiat ex ſectione venæ. 4. Actus conjugalis, quando excuſatur à ſacrilegio. 5. Fornicatio facta ab amente. *6.* Pollutio inculpata. V. Lugo *n.* 54. *&* 55.

III. Per ſepulturam excommunicati non tolerati, vel infidelis, (quo nomine hic non comprehendi hæreticum, docet Lugo *num.* 57.) etiam infantis, ut ex *cap. Eccleſiam, de conſecratione* docet *Præpoſ.* Quamvis, ſi pueri parentes ſint fideles, neget Sayrus. V. Bon. *de Euch. & Matr. d.4. q.4. punct. ult.*

IV. Per deſtructionem Eccleſiæ ex toto, vel majore parte, (quanquam eo caſu dicatur potiùs execrari, quàm pollui) non autem, ſi ſolùm tectum, vel ſi ſucceſſivè per partes modicas deſtruatur & reficiatur; neque etiam per deſolationem, exercitium hæreticum, ſpurcitias hominum vel animalium iſtic ſtabulatorum, &c. etſi deceat & praxis habet, ut per Epiſcopum, vel ſaltem Sacerdotem, cum aliqua ceremonia reconcilientur & abluantur; quod in ſimili caſu intellige de altari, Laym. *c.*5.

Quæres, Quid ſit, & quando fiat execratio, ſeu reſecratio?

Reſp. Execratio dicitur, cùm res ſacra perdit ſuam conſecrationem, ita ut de novo conſecrari debeat, quod fit, quando ita deſtruitur, ut formam & uſum ſuum perdat. *Unde reſolves*.

I. Polluta Eccleſia, polluta etiàm ſunt altaria ejus fixa, non tamen execrata Eccleſia, execrantur altaria: nec contrà.

II. Eccleſia execratur, ſi parietes ſecundùm majorem partem deſtruantur, vel omnis eorum cruſta, aut major ſaltem pars ſimul auferatur. Secus autem, ſi una poſt alteram. V. Lug. *nu.* 56. non autem, ſi tectum corruat; quia conſecratio eſt in parietibus. V. Laym. *l.c.*

III. Altare execratur. 1. Si cùm fixum eſt, lapis conſecratus removeatur ab inferiore ſtructura. 2. Si ita frangatur, ſive fixum ſive portatile ſit, ut in nulla ejus integra parte calix cum patena poſſit conſiſtere. 3. Si ſpolietur ſepulchrum, quod tamen quidam negant, ut Lugo, Tamb. *l.1. c.*5.

IV. Calix execratur; ſi notabiliter frangatur, vel ita, ut fiat inutilis ad uſum Sacrificii, *v.g.* ſi foramen ſit in fundo, licèt minutiſſimum: vel ſi figura deſtruatur: non tamen ſi in tornatili pes ſeparetur à cuppa, quia in tornatili conſecratur ſola cuppa, Bonac. *d.4. q. ult. p.9.* ex *Suar. &c.* Neque execratur, ſi pereat inauratio. Unde licèt communiter calix & patena poſt novam inaurationem, quoad eam partem, qua Chriſti Corpus, vel Sanguinem contingunt, denuò conſecrentur, id tamen neceſſarium non eſſe docet *Durand. Kon. & alii*: contra *Suar. Bonac. & alior.*: etſi deceat, ut abluatur aqua benedicta. Ita Dian. *p.2. tr.15. R.3.* & Laym. *hic*. Item Lug. *num.* 94.

V. Veſtes ſacræ execrantur, quando ita deſtruuntur, ut perdant ſuum uſum: ut ſi cinguli parte te non ampliùs cingere poſſis; vel ſi manica ab alba ſeparetur, etiamſi poſteà reparetur. Non perdunt autem, etſi attritis pars aliqua aſſuatur, vel cinguli parti, aptæ adhuc ad cingendum, altera annectatur, quia tunc acceſſorium ſequitur principale, Lugo, Tamb. *de exp. ſacrif. l.1. c.3. §.2.* Similiter ſi ſtola, vel caſula duplicata, facili ſeparatione fiant duæ, quarum utraque apta ſit ad Sacrificium, non perdunt benedictionem, Tamb. *l.c.*

VI. Partes avulſæ à re conſecrata, deſtructa ejus forma, deſinunt eſſe ſacræ, v.g. ligna & lapides Eccleſiæ dirutæ, vel altaris: ob reſpectum tamen ad rem ſacram, cujus ſunt reliquiæ, non poſſunt applicari ad uſus profanos, aut divendi ſine licentia Papæ. Statuæ autem ſacræ, & Imagines templi deſtructi, debent in alio collocari, & in loco Eccleſiæ Crux erigi. Lacera etiam paramenta aut vetuſtate conſumpta, debent igne abſumi, & non adhiberi ad uſus profanos, ut habetur *in c. Altaris, de conſ. diſ.* 1. V. Suar. & Sà, V. *Miſſa*, & Laym. *loc. cit. c.6.* Tamb. tamen *c.2. ſ.3.* ex *Palao*; item Dian. *p.5. tr.13. R.76.* docet, probabile eſſe, quòd non ſit ſaltem mortale, ſi mutata forma ad profanos uſus applicentur, v.g. calix confractus, alba diſſoluta, fruſtula corporalis, &c. v. ſuprà *l.3. t.1. c.2. d.2.*

ADDENDA.

256 QVæſt. 34. *Quid prætereà ſit notandum circa celebrationem extra Eccleſiam, vel locum ſuæ juriſdictionis?*
Reſp. Seqq. §.1. Si non improviſò ſed certo die concurrere ſoleat tantus populus, ut Eccleſia non capiat omnes, debet Parochus prævenire & petere ab Ordinario facultatem celebrandi extra Eccleſiam, talis enim facultas non cenſetur data, niſi quando caſus eſt improviſus, Gob. *tr.3. in Append. ad num.* 265.

257 §.2. Poteſt quivis Sacerdos abſque privilegio vel ſpeciali licentia celebrare in altari fixo conſecrato, ubicumque ſit poſitum, nam cùm erigatur authoritate Epiſcopi, celebrabitur in loco publica authoritate deſtinato, & non ubi quis voluerit, Paſq. *qu.* 705. *qui qu.* 706. idem dicit de celebratione cum altari portatili in quocumque loco deſtinato pro celebratione, ſive ſit Eccleſia conſecrata, ſive tantùm benedicta, ſive oratorium, dummodò ad divinum cultum ſit deputatum authoritate Epiſcopi.

258 §.3. *Cap. ultim. de privil. in 6.* conceditur Epiſcopo, ut in itinere poſſit quovis die in loco decenti non ſacro, in portatili celebrare vel facere celebrari coram ſe, dum non poteſt commodè ad Eccleſiam accedere: quod *Nav. & Sà*, limitant ad propriam Diœceſim, ſed Gavant. Ugol. Dian. Portel. Averſ. *qu.11. ſ.14. §. Item*, rectè contradicunt, tum quia non eſt actus juriſdictionis contentioſæ, ſed uſus privilegii perſonalis, tum maximè quia textus habet de Epiſcopo iter agente etiam per alienas Diœceſes. Obſervari tamen debet nunc decretum ſequens.

Digitized by Google

DECRETUM CLEMENTIS XI.

De Celebratione in Oratoriis privatis emanatum 15. *Decembr.* 1703.

NOnnulli Epiſcopi, & complures Regulares ſub prætextu privilegiorum ea ſibi licere putant, quæ prohibita ſunt: ſiquidem Epiſcopi, etiam in aliena Diœceſi extra domum proprię habitationis in privatis laicorum domibus erigi faciunt altare, ibique per unum aut plures è ſuis Capellanis vivificam Chriſti hoſtiam immolare; Regulares verò in quibuſdam Magnatum, ſeu aliarum nobilium perſonarum privatis oratoriis, quæ certis quandoque ex cauſis à Sede Apoſtolica concedi ſolent, celebrare audent, vel plures Miſſas, quàm in iis ſit indultum, vel abſque præſentia perſonarum, quarum contemplatione gratioſa conceſſio emanavit, vel extra debitas horas, & poſt meridiem, vel illis etiam diebus, quibus per Conſtitutiones Diœceſanas, aut etiam decreta S. Congregationis Concilii celebrari prohibetur, aut quæ in ipſis Indultis Apoſtolicis excipiuntur, quò minùs in illis celebrari poſſit, aut etiam altari portatili uti non verentur in ſanctarum ſanctionum contemptum, ac ſancti Sacrificii irreverentiam. Quamobrem ad abuſus hujuſmodi eliminandos, & ad inſtaurandam venerationem, tremendo Myſterio debitam, Sanctiſſimus Dominus Noſter ex unanimi voto S.R.E Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, inhærendo declarationibus, aliàs hac de re editis, expreſsè declarat, Epiſcopis & his majoribus Prælatis, etiamſi Cardinalatus dignitate fulgentibus, neque ſub prætextu clauſi in Corpore Juris, neque alio quocumque titulo, nullo modo licere extra domum propriæ habitationis, in domibus Laicis, etiam in propria Diœceſi, quod fortiùs intelligitur in aliena, etiamſi Diœceſani conſenſus adhiberetur, erigere altare, ibique Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium celebrare, ſive celebrari facere. Ac pari modo in oratoriis privatis, quæ per S.Sedem conceſſa fuerint, non licere Regularibus cujuſvis Ordinis, aut Inſtituti, ſeu Congregationis, etiam Societatis JESU, aut etiam cujuſcumque Ordinis militaris, etiam S. Joannis Hieroſolymitani, aut aliis quibuſcumque Sacerdotibus, etiamſi eſſent Epiſcopi, in iis celebrare in diebus Paſchatis, Pentecoſtes, Nativitatis Chriſti Domini, aliiſque anni feſtis ſolemnioribus, ac diebus in Indulto exceptis: in reliquis verò diebus prædictis Regularibus, & Sacerdotibus, quibuſcumque etiam Epiſcopis in præfatis oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica Miſſa, quæ in Indulto conceditur, fuerit celebrata, ſuper quo celebraturus teneatur diligenter inquirere, & de eo ſe optimè informare; atque illa etiam in caſibus permiſſis celebrari nequeat poſt meridiem, demandando ulteriùs, ac declarando in omnibus hujuſmodi caſibus perſonas quaſcumque, dictas Miſſas audientes, nullatenus præcepto Eccleſiæ ſatisfacere. Quò verò ad altare portatile, iterùm inhærendo declarationibus ſupradictis, cenſuit licentias; ſeu privilegia conceſſa nonnullis Regularibus in *cap. in his de priv.* & per aliquos Summos Pontifices aliis Regularibus communicata, utendi dicto altari portatili, in eoque celebrandi abſque Ordinariorum licentia in locis, in quibus degunt, omnino revocata eſſe per idem Concilium (Tridentinum) atque idcircò eoſdem Regulares prohibendos, ne illis utantur ac mandandum, prout præſentis tenore mandat Epiſcopis, aliiſque Ordinariis locorum, ut contra quoſcumque contravenientes, quamvis Regulares, procedant etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegati ad pœnas præſcriptas per idem S. Concilium in dicto decreto *SS.* 22. *cap. unico*, uſque ad Cenſuras latæ ſententiæ, tributa etiam iiſdem facultate per hoc decretum, ita procedendi, perinde ac ſi per S. Sedem ſpecialiter conceſſa fuiſſet. Et ita Sanctitas Sua declarat, & ſervari mandat.

Cardinalis Panciaticus Præfectus.

259 §.4. Epiſcopum poſſe in alterius Diœceſi conferre tonſuram, conſecrare portatilia &c. etiam dare benedictionem ſolemnem, canere Miſſam Pontificalem abſque facultate Epiſcopi ejus loci docet *Henriq.* nec reprobat Dicaſt. *t.*3.*n.*132. quia hoc nullo jure videtur prohiberi, cùm tonſura conferri poſſit domi privatim ſine Pontificalibus, benedictio autem & Miſſa ſolemnis non videantur comprehendi nomine Pontificalium, quæ Trid. *ſeſſ.*6.*c.*5.*de Reform.* prohibet fieri in aliena Diœceſi. Henao *parergo* 28. fusè in utramque partem diſcurrit, ſed meritò cum *Sanch. Bonac.* & aliis inclinat in eam partem, quòd iſta non liceant Epiſcopo.

260 §.5. An Abbas in Eccleſiis ſuæ juriſdictionis poſſit conſtituere capellam, id eſt, indutus pluviali & mitra in Sede Pontificali aſſiſtere Miſſæ vel officio per alium celebrato, & exercere prærogativas Pontificales, benedicere incenſum &c. item in fine benedicere populo, examinat in utramque partem Sylv. *p.*1.*v. Abbas caſu* 4. & concludit ex Jure Canonico *Cap. Abbates in* 6. *de privilegiis*, non poſſe, niſi ipſemet celebret. Poteſt videri *Henao* ſuprà, ubi multa diſcutit circa Abbatum poteſtatem ad varias conſecrationes.

*Q.*35. *Quid addendum ſit circa celebrationem in navi?* 261
R. Hoc unicum: Si abſit periculum effundendi calicis, licitum eſſe in ea celebrare, præter citatos à Buſemb. & Averſ. *q.*11.*ſ.*14. §.1. docent Gob. *t.*3.*num.*238. *& alii*, & etiam docent plurimi licere ſervare Euchariſtiam loco decenti in navi. An autem ſit licitum etiam tempore tempeſtatis legere ſaltem ſiccam Miſſam, dictum eſt *num.*188.

*Q.*36. *Quid addendum ſit circa celebrationem Miſſæ in* 262
privatis oratoriis? Reſp. Quis locus dicatur privatum oratorium, & an die feſtivo ſatisfiat, ſi in illo aut in alio quocumque loco audiatur Miſſa, dixi *l.*3.*par.*1.*à num.*626. ubi etiam *n.*676. dixi, an talis habens privilegium privati oratorii teneatur procurare, vel ſaltem audire Miſſam, ſi die feſtivo ibi legatur. Hic adde ſeqq.

§.1. Tridentinum *ſeſſ.*22. *in decreto de celebratione Miſſæ*, 263
mandat, ne Epiſcopi patiantur in privatis domibus celebrari à quoquam, hinc Gallem. *in declar. ad illum Trid. locum num.*6. aliique communiter & probabiliùs dicunt, nunc poſt *Trid.* Epiſcopos non poſſe concedere oratoria privata ſæcularibus, ut in iis ſemper & per modum habitus celebretur, poſſunt tamen diſpenſare, ut pro gravi perſona ægrotante Miſſa celebretur aliquoties in anno, Fagun. Hurt. March. Dian *p.*8.*tr.*3.*R.*9. Paſq. *qu.*447. Quartus *p.*3.*t.*10.*num.*1.*ſ.*3. & alii contra alios multos: Dicitque Paſq. *q.*451. etiam poſſe Epiſcopos diſpenſare, ut celebretur indefinitè pro infirmo vel pro dando Viatico: Item ſi tutus alicui non ſit egreſſus, v. g. tempore belli aut peſtis. Et docet praxis; quòd Epiſcopi in Germania habeant poteſtatem ex cauſa juſta concedendi privata oratoria, etiam ad longum tempus, v. g. ad vitam alicujus, qui aliàs diebus feſtis carere deberet Miſſa, quòd ipſi nimis grave foret. Et idem poſſe etiam Epiſcopos alibi, inſinuat alia declaratio apud Gallem. *eodem num.*6.

§.2. Oratoria in aulis publicis civitatis, ubi Senatores con- 264
veniunt, ſunt privata, attamen Capellæ carcerum publicorum non comprehenduntur Decreto tollente oratoria privata. *Dian. Quarti.*

§.3. Si oratorium privatæ domus habeat ingreſſum publi- 265
cum, poteſt Epiſcopus dare licentiam, ut per modum habitus ibi celebretur, cenſetur enim publicum eo ipſo, quòd aditum & liberum ingreſſum habeat per viam publicam, ſemelque deſtinatum ſit ad uſus ſacros, unde non poterit redire ad profanos, ſi ſemel factum ſit cum deſtinatione publicum, ita quoad omnia Averſ. §. *Quinto, Nald. Homob. Quart. Diana*, qui addit ex *Paſq.* poſſe in tali oratorio nihilominus celebrari januis clauſis, ita ut accedant tantùm Dominus & alii, quos ipſe admittere voluerit, non enim præcipitur, ut publicè celebretur, ſed ut in publico oratorio. Alia privata oratoria poſſunt iterùm converti in uſus profanos, ſi quis nolit ampliùs uti privilegio, *Sanch. Tamb. Quart.*

§.4. Non eſt opus eſſe quatuor muros, qui tale oratorium 266
ſeparent ab aliis locis, ſed poteſt pro quarto muro aptari tela ſeu tapes, qui aperiri poſſit & claudi ad commoditatem audientium Miſſam. Et qui in tali oratorio prandium inſtitueret, biberet, alioſque ſimiles uſus profanos haberet, peccaret tantùm venialiter, licèt faceret ſine neceſſitate, quia actiones illæ de ſe licitę non trahunt ratione loci gravem deformitatem, nam licèt iſta fierent in Eccleſia conſecrata, tamen non eſſet mortale, uti habent DD. apud Bon. & Suar. *de Relig. t.*1.*l.*3.*c.*5. Si tamen id fieret conſtanter & per modum habitus, utendo eo loco, velut alio profano, videtur eſſe mortale. Supra oratoria autem & Eccleſias non eſt illicitum ponere lectos aut alia profana exercere, *Quarti* ſuprà.

§.5. Privilegium oratorii privati datum à Papa durat ad 267
mortem privilegiati tantùm, *Sanch. Dian. & alii.* Nec perit mortuo Papa, qui conceſſit, vel Epiſcopo, qui deſignavit, quia eſt gratia, *Sanch. & Tamb.* Unde nec erit opus licentia & approbatione novi Epiſcopi.

§.6. Si in privilegio dicatur, ut una Miſsa quotidiè cele- 268
bretur, communior interpretatio eſt, quod permittatur unica uno die: Hinc *Quarti* putat peccari mortaliter, ſi plures legantur: è contrà tamen P. March. *in reſ. Miſcellaneis caſ.* 3. dicit non ideò prohiberi plures, quia Tò *una*, niſi dicatur unica, vel addatur tantùm una, non eſt particula excluſiva plurium, ut ſi in fundatione ponatur: volumus, ut una quotidiè Miſsa celebretur in illo altari, non ideò prohibentur plures: & ſaltem ſecundùm Quarti *dub.*4. & alios, qui habent Bullam Cruciatæ poſsunt in ſuis oratoriis jam conſtitutis facere legi plures Miſsas quotidiè: Et quoad oratoria à S. Sede conceſsa obſervari debet, quod habet Decretum *Clementis XI. num.*258. *relatum.*

§.7. Quam-

Digitized by Google

269 §.7. Quamvis privilegiatus mutet domicilium in aliam Diœceſim, ſecum fert privilegium Papæ, quia eſt perſonale, tamen requiritur inſpectio loci & approbatio novi Epiſcopi, *Silv.Bon.Barb.Pelliz.Averſa, Tamb.* & alii cum Diana *p. 9. t.1.R.7.* Valetque magis, ſi in eadem civitate domum mutet: & à fortiori mutare poteſt ex uno loco domus in alium. Quòd ſi in eadem civitate vel domo fiat mutatio loci, putat *Quintanadv.* & conſentire videtur *Diana*, non eſſe opus nova approbatione Epiſcopi, ſed opus eſſe probabiliùs putant *Tamb. & Quarti*, quia prima non extendebat ſe ad hunc locum. Quòd ſi privilegiatus ſit alibi tantùm peregrinus, non poteſt curare hic celebrari privatim, neque etiam poteſt habere unum oratorium domi, alterum in prædio ſeu villa, nam vi talis privilegii conceditur poteſtas habendi uno in loco tantùm, licèt contrarium ſentiat *Paſq.* putans haberi etiam poſſe in villa.

270 §.8. Ut Sacerdos ſæcularis etiam licitè celebret in conceſſis privatis oratoriis ſæcularium, ſufficit approbatio Generalis celebrandi Miſſam, Pelliz. Diana, Quartus *dub.*8. Sacerdoti regulari ſufficit etiam generalis approbatio & licentia tacita ſeu præſumpta ſuorum Superiorum, *Quint.Pelliz.Dian. & Quartus & alii*: unde non requiritur licentia Parochi, quamvis hìc non debeat exerceri munus parochiale niſi cum licentia illius ſaltem tacita: extra Paſcha tamen poteſt præſumi licentia ad Pœnitentiam & Euchariſtiam, item ad denuncianda feſta aliaque ſimilia, *Tamb.* & alii cum Quarti *dub.9.*

271 §.9. S. Congregatio 17. Novembr. 1607. apud Gavant. *p.1.tit.*20. declaravit quòd in his oratoriis ſæcularium non liceat celebrare feſtis Nativitatis Chriſti, Epiphaniæ, Paſchatis, Pentecoſtes, Annunciationis, Aſſumptionis, Apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum; quæ confirmantur Decreto *Clementis XI.* quod *num.*258. retuli. Aliis diebus licitum eſt, v. g. in Corporis Chriſti & Aſcenſionis feſto, item in feria 2. & 3. Paſchatis ac ſimilium feſtorum, *Quarti* ſuprà. Optant tamen Ordinarii, ut etiam abſtineatur feſto Patroni principalis, *Gavant.* ſed notandum eſt, quod quando tale oratorium conceſſum eſt propter infirmitatem, non ſit opus ratione perſonæ infirmæ, quæ Eccleſiam accedere non poteſt, excipi ullos dies ſolemniores.

272 §.10. Nomine familiæ intelliguntur, qui habitant in domo privilegiati cum quadam habitudine ad illum, uti dictum eſt *lib.3. par.1. num.*627. alioquin merè per accidens habitantes in ea domo non ſunt de familia, uti nec illi ſecundùm pleroſque qui aluntur ſolo titulo amicitiæ vel ſimili, quod non eſt ſervitium. *Pelliz.* putat privilegium hoc extendi ad fratrem privilegiati, ejuſque uxorem, habitantes in eadem domo, licèt habeant ſeparatos reditus, & menſam aliam, idemque affirmat de filiis & filiabus nuptis, ſeparatis tamen à convictu parentum, modò habitent cum parente privilegiato, & conſentit in hoc *Tamb.* contra *Bardi, Quintanadv. & alios.* Admittendum tamen eſt hoc quoad fratres, commenſales, & non omnino ſeparatos quoad reditus. Quòd ſi famulus vivat ex ſalario privilegiati, ſed habitet & dormiat extrà illius domum, ſi ex officio in ejus domo famuletur ſemper, adhuc cenſeri de familia dicunt *Caſtrop.Pelliz.Dian.Tamb.Quarti & alii* contra Bonac.Barb.Lezan.Gob. *in Quint. t.5.cap.42.num.*170. qui probabiliter contradicunt. Poſſe autem familiares ſeu familiam curare celebrari Miſſam, licèt Dominus privilegiatus non adſit, docuerunt *Quintanadven. Pelliz. Averſ. Caſtrop. Dian. & alii* cum Quarti *dub.* 11. ſed quoad oratoria à Sede Apoſtolica conceſſa, videtur oppoſitum declarare *Clemens XI.* relatus *num.*258. Additur autem, nec non in hoſpitum tuorum nobilium præſentia, per quos putat *Pelliz.* intelligi eos, qui ejuſdem civitatis ſunt, ſi invitentur etiam ad ſolum prandium, licèt eo fine, ut in privato oratorio poſſent audire Miſſam, & conſentit Tamb. ſed Quarti *dub.*12. cum *Dian.* putat intelligi ſolos hoſpites ex alia civitate advenientes, quia quod eſt contra Jus commune, ſtrictè interpretandum eſt.

273 §.11. *Gregorius XIII.* die 1. Octobr. 1572. dedit hoc privilegium bullatum Generali, & Presbyteris Societatis JESU: Dilecte fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Uſum Altaris viatici Societatis veſtræ à fel. record. *Paulo Papa III.* conceſſum, deinde à *Conc. Trid.* universè ſublatum vobis catenus reſtituimus, ut inter miſſiones, quæ à Superioribus fiunt, Presbyteri veſtri ſervata aliàs forma dictæ conceſſionis Miſſæ ſacrificium licitè valeant celebrare ſuper hujuſmodi Altare ubique Gentium, etiam in caſtris militum, modò loca, etſi communia & profana, tuta & honeſta ſint, & Generalis aut per eum Provinciales præpoſiti eo tum utendum fore judicaverint. Itidemque poſſint ibi Presbyteri ipſi Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum miniſtrare fidelibus ad illud ſumendum debitè præparatis, non obſtantibus, &c.

274 §.12. *Cap. In his, de privilegiis*, conceditur FF. Prædicatoribus, & Minoribus, ubicumque fuerint, attamen abſque præjudicio juris Parochialis, non requiſito Ordinariorum aſſenſu in altari portatili celebrare, ſed *in Comp. v. Miſſa §.*8. dicitur ſolius Generalis eſſe, Sacerdotibus Societatis JESU uſum hujus facultatis concedere. Hoc autem privilegium non eſſe revocatum per *Trident.* putarunt *Rodriq.Salas, Dicaſt. & alii* cum Sporer *n.*440. quia eſt clauſum in corpore Juris, multi autem tenent, iſta non revocari per generales clauſulas, uti dixi *lib.1.num.*837. Et præcipuè quia tantùm dicitur, ut Epiſcopi non patiantur in privatis domibus celebrari, ergo quandiu patiuntur, & non prohibent, manet iſtis Religioſis illud privilegium. Oppoſitum tamen tenendum eſt cum *Nav.Suar. Henriq.* & aliis quia *Greg.XIII.* relatus *nu.*273. *& Clemens XI.* relatus *num.*258. dicunt uſum Altaris viatici à *Conc. Trid.* universè ſublatum eſſe.

275 §.13. Provinciales Societatis JESU aliique participantes privilegia, poſſunt nullius licentia requiſita erigere privata oratoria. Et quamvis pro Societate notetur *in Comp. priv. v. Oratoria §.*1. ut non utantur hac facultate, niſi in locis remotis ab oppidis, in quibus Ordinarii exiſtunt, tamen nunc paſſim videmus etiam in hujuſmodi oppidis fieri. Similia oratoria erigere poſſunt in villis ſuis aliiſque locis, in quibus non ſunt Eccleſiæ vel capellæ, uti habetur *ibid. in Comp.* §.2. Neque Regularium oratoria indigent Epiſcopi deſignatione vel approbatione, poſſuntque in illis legi plures Miſſæ eodem die, non tantùm à Regularibus ſed etiam à quocumque alio Sacerdote, quia privilegium illorum non eſt perſonale tantùm ſed etiam locale, ſeu redundat in locum ipſum: ideòque gaudent immunitate, non autem ſæcularia: Lez. Dian. *p.9.t.1.R.32. &* 33. Quartus *p.3.t.*10. *n.1. dub.9.*

276 §.14. Ad conſtituendum oratorium, verba privilegii requirunt, ut Provinciales per ſe ipſos, locum inſpiciant & deſignent, hinc putat Lugo *in Reſp. Mor. l.1.d.*14. id non poſſe committi alteri, quia videtur poſtulari hujus perſonæ induſtria: Poteſt tamen Provincialis committere Rectori vel alteri, ut judicet de decentia & idoneitate loci, tumque ab eo informatus & ei fidens debet approbare per ſe & deputare, quamvis abſens ſit nec viderit, non enim magis hìc videtur requiri præſentia, quàm in abſolutione à cenſura, quæ ab abſente fieri poteſt. Plus adhuc concedunt Dian. & Quarti *dub.* 8. putant enim Superiorem localem poſſe deſignare & approbare locum ſaltem ex ratihabitione aut commiſſione præſumpta Provincialis, ſed ſtandum eſt ſententia *Lugonis*.

277 §.15. Regulares non poſſunt permittere, ut in ſchola vel aula aliqua celebretur Miſſa, v. g. nocte Nativitatis Chriſti, quia tantùm habent poteſtatem deputandi capellas vel oratoria ad Miſſas & uſus Sacros, per hoc autem quòd ſemel ibi legatur Miſſa, non fit capella vel oratorium, nec deputatur ad uſus Sacros, Lugo *d.* 13.

278 §.16. Quamvis non præjudicet Juri Parochialis Eccleſiæ, ſi in oratorio privato cantetur Miſſa ſolemnis, tamen ob rei novitatem putat Henao *Parergo* 27. id non videri eſſe faciendum ſine licentia Ordinarii.

279 *Q.37. Quid addendum ſit circa benedictionem, conſecrationem & pollutionem Eccleſiæ?* R. Seqq. §. 1. Benedictio Eccleſiæ committi poteſt ſimplici Sacerdoti, ſed conſecratio perfecta fit à ſolo Epiſcopo, hinc Epiſcopus non poteſt ſimplici Sacerdoti licèt in dignitate conſtituto committere conſecrationem vel reconciliationem Eccleſiæ pollutæ, etiamſi aqua ab Epiſcopo eſſet benedicta, uti ſtatuitur *Cap. Aqua, de conſecr. Eccleſ. & Altar.* ubi *Greg. IX.* contrariam conſuetudinem vocat corruptelam, datque cauſam, quia licèt committere poſſit ſimplici Sacerdoti ea, quæ ſunt juriſdictionis, non tamen quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis. Poteſt tamen Papa conſecrationem Eccleſiæ committere ſimplici Sacerdoti, quia hoc eſt tantùm ex inſtitutione Eccleſiæ annexum Ordini Epiſcopali. Notat autem rectè Paſq. *qu.*271. Miſſa Dedicationis legi non poſſe, niſi Eccleſia ſit conſecrata.

280 §.2. Docent *Caſtrenſ. Rodriq. Sylv.* invalidè conſecrari Eccleſiam ab Epiſcopo hæretico aut excommunicato vitando, quia ſunt extra Eccleſiam, ſed probabiliùs contradicunt *Laym.* & alii cum *Henao*, quia non obſtante quòd ſint extrà Eccleſiam, validè baptizant & conſecrant Corpus Chriſti, ergo etiam Eccleſiam. Addit *Henao* cum communiſſima recentiorum contra antiquos nequidem cenſeri debere ideò pollutam, uti nec polluta eſt, ſi in ea celebret degradatus, cùm nec ideò polluantur veſtes ſacræ vel Altaria, *cap. A nobis* 2. *de Sacram. non iterandis*.

281 §.3. Probabilius eſt Eccleſiam per hoc non eſſe conſecratam, quòd in ea oblatum ſit Sacrificium, alioquin omne oratorium, in quo eſſet celebrata Miſſa, hoc ipſo eſſet conſecratum, & hoc ipſo quòd ſemel iterùm eſſet celebratum in Eccleſia publicè polluta, non eſſet opus nova conſecratione, Gob. *t.3.nu.*366. Paſq. *q.*509.526. Verjuys *t.8.ar.6.* contra Dian. *p.5. tr.13.R.60. & p.9.t.7.R.*18. quæ magis confirmabuntur ex dicendis *num.* 352.

282 §.4. Gob. *in app.*1. *ad n.*265. *lit. H.* dicit Eccleſiam pollui per actionem lethiferam, quando nimirum alicui exiſtenti in Eccleſia infertur vulnus lethale, ex quo debeat ibi vel alibi mori,

eſtò

eſtò in Eccleſia non effundat ſanguinem, dummodò illa actio lethifera fuerit mortaliter injurioſa: Et conſentit Delb. *de Imm. Eccl. c. 2. d. 2. ſ. 1. n. 2. & 50.* citans pro ſe alios 15. addit tamen non eſſe improbabile, quòd requiratur ſanguinis effuſio in Eccleſia, quia Jus Canonicum hoc dicit, & materia eſt odioſa.

283 §. 5. Si perturbator Reipub. quia aliter tolli & alibi capi non poteſt, occidatur in loco ſacro, hic locus non ideò polluitur, quia ob neceſſitatem prudenter præſumitur conſenſus Eccleſiæ, Sà, Henriq. Delb. Paſſer. Buſemb. ſuprà, Henao *Parergo* 26. contra Fagund. & Dianam *p. 6. t. 1. R. 35.*

284 §. 6. Si hoſtia conſecrata perfoderetur, ita ut copioſus inde ſanguis effluerct, non ideò pollueretur Eccleſia, tum quia humor ille effluens non eſſet verus ſanguis, tum etiam quia non effunderetur ex corpore hominis, cùm Corpus Chriſti ibi ſit impaſſibile *Paſſer. Henao.* Imò ſi quis perfoderet cadaver hominis mortui, ex quo effunderetur ſanguis, non ideò pollueretur Eccleſia, uti habet communis cum Henao contra Sylv. Bachon. & Sà *v. Eccleſia num. 13.*

285 §. 7. Quamvis in ſacriſtia ſacta ſit percuſſio, & effuſio ſanguinis fiat in Eccleſia, non ideò ſemper violatur Eccleſia, uti præter Lugo & Buſemb. tenet Laym. *l. 5. t. 5. c. 5. nu. 7.* Gob. *lit. L.* Sanch. *de Matr. l. 9 d. 15. n. 31.* quia hic nomine Eccleſiæ intelligitur, quod eſt intrà tectum & pavimentum ipſius, unde ſi ſacriſtia proprio muro dividatur, percuſſio non cenſebitur facta in Eccleſia.

286 §. 8. Licitum eſt celebrare in Eccleſia, in qua hæretici ſua ſacra habent & ſepeliuntur, ſi catholicis non permittatur celebratio aliis locis, nam ſepultura hæretici non denunciati non violat Eccleſiam Verj. *art. 9.* Gob. *lit. I.*

287 §. 9. Probabile eſt Eccleſiam non pollui per ſepulturam Cathecumeni, uti nec polluitur per ſepulturam dubiè baptizati, Gob. *lit. K.* Si autem in Eccleſia ſepeliatur non baptizatus infans parentum infidelium, communis eſt cum Paſq. *qu.* 582. pollui, quia Jura dicunt pollui per ſepulturam infidelis, talis autem infans cenſetur infidelis in profeſſione parentum. Quòd ſi ſit infans fidelium, pollui affirmant Gloſſ. Hoſtienſ. Tabien. Arm. Angel. Rodriq. Piaſec. Suar. Avila, Az. Fagund. Reginald. Laym. Con. Caſtrop. Leſſ. Dicaſt. Amic. uterque Lugo, Quarti, Delb. & alii, quos citat Paſq. *q.* 584. quia talis infans eſt infidelis ſaltem negativè: Negant pollui Palud. Sayr. Ugol. Paxjord. Bordon. Alan. Paſſ. Paſq. & probabile dicit Gob. *lit. I.* tum quia infantes non baptizati cenſetur tales, quales ſunt parentes, tum etiam quia Jura odioſa intelligi debent de illo, qui poſitivè eſt infidelis ſaltem profeſſione parentum, & quandoque nominatur paganus, paganus autem eſt, qui profeſſione eſt infidelis. Et idem dicit *Paſſer.* ſi ſaltem unus parentum ſit fidelis, imò etiam quando dubitatur de hujus parentis fide; ſed in hoc poſtremo contradicit *Paſq.* Saltem talis infans ſepeliri non debet in loco ſacro ſepulturis fidelium deſtinato, ſed in loco diviſo à cœmeterio per murum vel ſepem interjacentem, uti habet conſuetudo.

288 §. 10. Eccleſia polluitur per emiſſionem mortaliter peccaminoſam ſeminis, ſive muliebris ſive virilis, non tamen per emiſſionem menſtruorum, ſeminis corrupti vel ſimilium, nec per diſtillationem. Et requiritur copia ſeminis, alioquin non dicitur effuſio, Paſq. *q.* 570.

289 §. 11. Si effuſio ſanguinis aut ſeminis non ſit publicè notoria per evidentiam facti aut per Juridicam confeſſionem, ita ut inducta ſit opinio communis de maculata ſanctitate Eccleſiæ, hæc cenſeri non debet polluta, Paſq. *q.* 502. Gob. *lit. G.* Verj. *t. 8. art. 9.* Hinc Sacerdos ſciens ex confeſſione, quòd in Eccleſia contingant pollutiones, imò & Sacerdos, qui in ea commiſit, poteſt pergere in ea celebrare, Paſq. *q.* 597.

290 §. 12. Henao *Parergo* 24. docet, ſi crimen, ob quod, ſi ab initio fuiſſet notorium, polluta eſſet Eccleſia, prius innoteſcat etiam poſt 50. annos, tum Eccleſiam pollui: è contra *Maſcaren.* putat pollutionem aboleri, ſi crimen maneat occultum per tres vel quatuor menſes, ſicut *cap. Præterea, 2. De clerico percuſſore,* dicitur; Epiſcopum non eſſe irregularem ex cujus mandato cæſa mulier poſt 8. menſes obiit, putantque probabiliter Paxjord. & Paſſer. *de pollut. Eccleſ. d. 5. ſ. 6. nu.* 5. ſi fidelium ſcandalum vel ſublatum vel temperatum ſit ex longi temporis lapſu, tunc ex facti circumſtantiis poſſe prudentem Epiſcopum arbitrari Eccleſiam non eſſe pollutam.

291 §. 13. Si ſolum tectum cum fornice ſit deſtructum, non deſinit conſecratio, ſed ſi etiam paries unus ſit deſtructus, videtur deſinere, quia de Eccleſia, quæ tectum amiſerat, dicitur *cap. Ligneis, de conſecr. Eccleſ.* quòd non amiſerit conſecrationem *cùm parietes in ſua integritate manſerint*, ergo cùm ablato uno pariete parietes non manſerint in ſua integritate, periit conſecratio, quia nempè periit forma veri templi, quod conſtare debet quatuor parietibus, Paſq. *qu. 537. n. 3.* Docet tamen *Paxjord.* manere conſecrationem, ſi tantùm modica pars cum tecto perierit, ſed intelligi debet, ſi ſit tam modica pars, ut moraliter cenſeatur manere etiam iſte paries. Per dealbationem etiam totius Eccleſiæ non perit conſecratio.

§. 14. Per hactenus recenſita polluitur vel execratur ſola Ec- 292
cleſia ſtrictè dicta & non quivis locus ſacer; per Eccleſiam enim intelligitur locus communis ab Epiſcopo conſecratus vel benedictus, Suar. Lugo *de Euch. d. 20. n. 59.* Gob. *lit. E.* Putat tamen *Laym.* etiam pollui illam, quæ per Epiſcopum eſt deputata ad officia divina, v. g. per ſolam erectionem Crucis. Addit Gob. *lit. T.* illicitè deponi beanos in aulis Gymnaſii, in quibus quotidiè legitur Miſſa.

§. 15. In dubio, an polluta ſit Eccleſia, habenda non eſt 293
polluta, quia poſſeſſio eſt pro illius ſanctitate, Paſq. *qu.* 502. Si autem aliqui affirment, alii negent eſſe pollutam, ſtandum eſt judicio Epiſcopi, qui ſi toleret, hoc ipſo tollit pollutionem, Paſq. *q.* 598.

§. 16. Polluta Eccleſia etiam pollutum eſt cœmeterium, ſed 294
polluto cœmeterio non ideò eſt polluta Eccleſia, Gob. *lit. K.*

§. 17. Aliqui putarunt Eccleſiam violatam reconciliari ſub- 295
ſtantialiter per Sacrificium in ea poſt violationem, etiam mala fide celebratum, attamen indigere reconciliatione rituali, antequam in ea licitè celebretur, Paſq. *q.* 509. Imò Sà, Gob. & alii cum eodem Paſq. *q.* 526. videntur dicere non peccari, ſi celebretur in ea non reconcialiata ritualiter, ſed ſecundùm dicta *nu.* 281. probabilius eſt non ideò reconciliari, quòd in ea celebretur etiam bona fide, & conſequenter illicitum erit in ea ritualiter non reconciliata celebrare.

Q. 38. Si deſtruatur Eccleſia, quid fieri debeat de lignis, 296
lapidibus, fundo? Reſp. §. 1. *Cap. Ligna, de Conſecr. diſt. 1.* ſic habetur, *Ligna Eccleſiæ dedicata non debent ad aliud opus jungi, niſi ad aliam Eccleſiam, vel igni ſunt comburenda, vel ad profectum in Monaſterio Fratribus: in laicorum opera non debent admitti:* Hoc eſt, uti explicat Az. *p. 2. l. 9. c. 3. q.* 11. Si Eccleſiæ deſtruantur, ligna & lapides converti nequeunt ad privatos laicorum uſus, quamvis, ut Gloſſ. *ad cap. Quæ ſemel,* ex hujuſmodi lignis & lapidibus conſtrui poſſit dormitorium vel capitulum Religioſorum, quod vocant, vel poſſunt hujuſmodi ligna in coquina Monachorum comburi. Eadem habet Paxjord. *l. 5. tit. 18. n.* 49 & Leſſ. *in Auct. v. conſecratio, caſu* 4.

§. 2. *L. Æde ſacra, 72. ff. de contrah. empt.* dicitur, *Æde* 297
ſacra terræ motu diruta, locus ædificii non eſt profanus, & ideò venire non poteſt. Nihilominus Zerola, qui fuit Epiſcopus, *in praxi p. 1. v. Viſitatio, dub. 9.* ait: *paſſim vidi in civitatibus magnorum Archi-Epiſcopatuum ex cauſa rationabili profanari Eccleſias & vendi, & emptores ibi ædificare domos & quidquid velint:* Et ratio eſt, quia licèt fortè locus maneat ſacer, uti docet etiam Sylv. *v. Eccleſia n.* 7. tamen ex *cap. Quæ ſemel* 19. *q.* 3. Trid. *ſeſſ. 21. c. 7. de Refor.* dat Epiſcopis poteſtatem, ſi Eccleſiæ dirutæ reædificari non poſſint, eas (id eſt, locum ipſum & materialia, uti explicat Engel *lib. 3. tit. 48. num. 9.*) convertendi in profanos uſus non ſordidos, erecta tamen ibi Cruce.

§. 3. Declarationes apud Gallem. ad dictum locum *Trid.* 298
n. 8. habent, quòd Ordinarius ſine cauſa non debeat profanare capellas, ſi autem cauſam habeat, cęmenta danda potius Eccleſiæ, quæ eſt caput capellarum. *Ibid. n.* 7. poſtquam dictum eſt de profanando loco Eccleſiæ translatæ ad matricem, additur, cœmeterium item profanandum & deinde oſſa transferenda ſunt ad novum cœmeterium: Hinc videtur inferri contra *Farin. & Engel.* poſſe authoritate Epiſcopi etiam cœmeterium profanari: Probat tamen *Az.* ſuprà ex Jure Canonico oratoria converti non poſſe ad uſus profanos.

§. 4. Ex dictis reſolvitur ſequens caſus: Titius ædificaverat 299
ſacellum in ſuo fundo ad viam: Paſtor aliquot annis poſt, cum poteſtate ab Epiſcopo accepta benedicit illud ſacellum inſcio Titio: *Quæritur,* an Titio jam contradicente poſſit ſacellum deſtrui & fundus per Epiſcopum redire ad uſus profanos? Reſp. Videtur non poſſe, imprimis quia hoc nullibi conceditur Epiſcopo. Deinde quia ſacellum eſt ſacrum & cenſetur acquiſitum Eccleſiæ, res autem acquiſita Eccleſiæ non poteſt, præſertim ſine utilitate Eccleſiæ, alienari per Epiſcopum; ſi autem remitteretur ad uſus profanos, reipſa virtualiter alienaretur. *Si dicas,* ſaltem fundum manſiſſe Titii: *Contra eſt,* nam ſi Eccleſia inædificetur fundo profano, Eccleſia non cedit fundo ſed fundus Eccleſiæ, quem ad ſe trahit & reddit ſacrum, Sperell. *deciſ. 57. num.* 20.

Q. 39 Quid addendum ſit circa execrationem Altarium? R. 300
§. 1. Si fractura Altaris non ſit enormis, non amittitur conſecratio, ſive altare ſit fixum ſive portatile: Tum autem cenſetur enormis, ſi ita deſtructa ſit forma artificialis, ut non cenſeatur eſſe idem, quod ante, hoc autem tum eſt, ſi tertia ſaltem pars ſit deſtructa, item ſi ſit ea mutatio, ut qui ante vidiſſet, jam non recognoſceret pro eodem: non ideò tamen amittit conſecrationem, quòd fractum ſit in quatuor cornibus, Laym. Caſtrop. Lugo, Paſq. *q.* 689.

§. 2. Si lapis conſecratus frangatur in duas partes, quarum 301
quælibet apta ſit ſuſtentare hoſtiam & calicem, ſecundùm communem ſententiam apud Henao *num.* 1807. poteſt utraque pars poſteà ſervire pro duplici ara, totus enim lapis erat

con-

Digitized by Google

conſecratus, & cùm partes diviſæ non amittant uſum ac finem, non eſt cur illarum deſinat conſecratio: E contrà ſi neutra partium fractarum poſſit continere hoſtiam & calicem, uni tamen earum majori agglutinetur aliquid, cum quo jam continere poſſit, non ideò recipit conſecrationem, tam parum, quàm duæ partes cinguli fracti, uti dicetur *n.*329. Notat tamen *Averſa q.*11.*ſ.*13.§.*Primò*, ad Altare ſufficere, quòd calicem & patenam ſaltem pro majore parte capere poſſit.

302 §.3. Miſſionariis conceditur privilegium, ut celebrare poſſint in portatili fracto aut læſo, etiam carẽte Reliquiis, attamen requiritur, ut adhuc capere poſſit calicem & hoſtiam, *Verj.t.*8. *ar.*7.*n.*1. quod quamvis nunc ubique liceat, antehac tamen non licebat, ideòque appoſitum eſt inter miſſionum privilegia.

303 §.4. Si Altare non ſit fractum ſed tantùm fiſſum, dummodò partes nec ab invicem nec ab inferiori ſtructura ſeparentur, non amittit conſecrationem, quia illa fiſſura non tollit formam nec facit aliud Altare, ſed ſe habet ſicut vulnus, quòd relinquit idem numero corpus hominis, unde ſicuti ſanatur vulnus, ita poteſt illa ſciſſura glutine aliquo ſanari ſeu uniri, Paſq.*q.*689.*n.*10. *Nec obſtat*, quòd Altare debeat conſtare uno lapide, *nam* hoc dato, de quo dicetur *num.*314. gluten uniens partes facit remanere unum lapidem, nec ratio eſt, quare talis unitas artificialis non ſufficiat.

304 §.5. Si ſtructura Altaris fixi tota integra cum ſuperiore & inferiore parte ſimul transferatur ad alium locum Eccleſiæ, non amittit conſecrationem, Suar. Averſ. *ſ. Deperditur.* Notat autem Gob.*nu.*275. tum tantùm Altare fixum amittere conſecrationem ſeparata parte ſuperiore ab inferiore, ſi ſimul conſecrata ſit pars ſuperior & inferior.

305 §.6. Portatile non polluitur polluta Eccleſia, neque ſi addatur vel removeatur capſula, cui includitur. Suar. Averſ. Paſq. *qu.* 694.

306 *Q.*40. *Si frangatur ſigillum vel removeatur ſepulchrum cum Reliquiis, an altare per hoc amittat conſecrationem?* R.§.1. Affirmant abſolutè Dur. Azor. Angel. Henriq. Bonac. Barboſ. *de poteſtat. Epiſcopi, alleg.*27.*n.*26. aliique Canoniſtæ, conſentit Gob. *in Quint.t.*5.*n.*540. dicens eſſe certum: Sporer *in Theol. Sacram. de Sacrif. n.*376. dicit videri certum: Rationem dant 1. ex his verbis *Cap.*1. *de Conſecr. Eccleſ. Ad hæc ſi altare motum fuerit aut lapis ille ſolummodò ſuprà poſitus, qui ſigillum continet, confractus aut etiam diminutus, debet denuo conſecrari:* quod Barboſ. Tann. *de Euchar.d.*5.*q.*10.*n.*47. Amic. *de Euchar. d.*33.*n.*354. dicunt tenere, ſi ſigillum frangatur etiam in Altari portatili. 2. Quia ſigillum videtur eſſe de eſſentia & forma Altaris, nam circa impoſitionem Reliquiarum & conſecrationem ſepulchri præcipuæ benedictiones, inunctiones, & cæremoniæ in pontificali præſcribuntur. 3. Quia in multis Diœceſibus uſu receptum eſt, ut violato ſepulchro non ampliùs in altari illo, ſed in alio portatili ſuperpoſito celebretur. 4. Si abſint Reliquiæ, non eſt verum, quod Sacerdos poſt introitum oſculans Altare dicit, *Oramus te Domine per merita Sanctorum, quorum Reliquiæ hic ſunt.* E contrà Altare ideò perdere conſecrationem negant abſolutè Panormit. Lugo, Sot. Vaſq. Con. G. Hurt. Dicaſt. Tamb. Burgh. *cent.*2.*caſ.*43. Idem ſenſerunt *Buſeus* aliique Theologi Romani, ideòque Gob. *in Exp.tract.*3.*n.*276. ſe corrigit, & ea, quæ ſuprà dixerat *in Quint.* ſcribit ſe retuliſſe ex *Paſq.* de cætero ſe non damnaturum peccati illum, qui pergeret celebrare in tali Altari ſine nova conſecratione: Et hanc ſententiam Arr. *de Euchar.d.*55.*nu.*4. dicit eſſe tutam: Rationem dant Suar. *de Euchariſt.d.*81.*ſ.*5. Laym. *l.*5.*t.*5.*c.*6.*num.*8. Dicaſt. *de Miſſa d.*4. *num.*148. quia quamvis in VII. Synodo aliiſque Conciliis provincialibus olim dicatur, ut nullum Altare, nequidem portatile, conſecretur abſque Reliquiis SS. tamen Con. & Caſtrop. *tr.*22.*p.* 9. *num.*5. probant conſideratis omnibus textibus nunquam id fuiſſe de præcepto ſed de congruentia factum, ad reſiſtendum eo tempore hæreticis, qui negabant honorem Reliquiis, nullo autem modo eſſe de neceſſitate, & ſi fuiſſet præceptum, *Vaſq.* & alii dicunt conſuetudine contraria exoleviſſe, ideòque Altaria nunc conſecrari abſque ulla dependentia à Reliquiis, quod certum eſt & uſus habet de portatilibus, de fixis autem etiam docent *Suar.* & alii, ideòque cum Sà & Lugo *de Euchar.d.*20.*num.*75. abſolutè dicunt, non eſſe neceſſarium imponi Reliquias, ſaltem ideò, inquiunt Laym. Caſtrop. & Tamb. *de Sacrif.l.*1.*cap.*5. §.1.*num.* 10. quia pro tot Altaribus non facilè reperirentur ſatis probatæ Reliquiæ: Hinc *Ad* 1. Reſpondet Laym.*n.*9. his verbis: *Non dicitur altaris conſecrationem amitti, ſi ſigillum frangatur, ſed ſi lapis ſive menſa conſecrata frangatur, in qua ſigillum ſeu Reliquiarum receptaculum continetur.* Addit tamen ejuſmodi Altaria eſſe iterùm conſecranda, quia ita habet conſuetudo, ſed alii dicunt id eſſe conſilii tantùm, hinc Caſtr. *n.*6. tantùm dicit indecens eſſe recedere ab ea conſuetudine. *Ad* 2. Etiam iſta fiunt, quando conſecratur Altare portatile, nam in Pontificali, De Altaris portatilis conſecratione, ſic habetur, *parantur*.·. *aliquæ Reliquiæ cum tribus granis incenſi in altari recludendæ:* & poſteà Epiſcopus dicit, *conſecretur & ſanctificetur hoc ſepulchrum, &c.* Et tamen nemo jam dicit de neceſſitate debere ineſſe ſepulchrum vel Reliquias. Item quatuor cornua altaris tam fixi quàm portatilis ſæpiùs ſignantur crucibus, inunguntur chriſmate, thurificantur, cera & thus in eis cremantur &c. adeòque circa ea cornua fiunt etiam præcipuæ cæremoniæ, & tamen, ſecundùm dicta *n.*300. illis fractis & amiſſis licitum eſt celebrare in Altari, quamdiu ſufficit ad ſuſtendandum calicem & patenam. *Ad* 3. Id faciunt ſequendo ſententiam primam, quæ tutior eſt & conſilii, vel quia non omnes ſciunt ſecundam ſententiam eſſe practicè probabilem *Ad* 4. Reſpondet *Tamb.* ſuprà per hoc verum dici, quia Reliquiæ communiter adſunt & ſaltem ſunt ſuper Altare vel in templo, aut debet intelligi conditionaliter, ſi ibi ſint, inquit *Caſtrop.* ſuprà, ſicuti dicitur, Dominus vobiſcum, orate fratres, ite Miſſa eſt, quamvis unicus Miniſter adſit.

Hæc ſunt fundamenta utriuſque ſententiæ, quarum prima videtur probabilior, nam ratio ſecundæ plus non evincit, quàm quòd Altare fortè nunc conſecrari poſſit ſine ſepulchro, & in eo ſic conſecrato licitè ſacrificetur, non autem ſi conſecratum ſit cum ſepulchro, quod poſteà effringatur, hoc tamen non obſtante puto etiam ſecundam ſententiam eſſe abſolutè probabilem, nam ſi Altare ſufficienter conſecretur ſine ſepulchro, ideòque ſepulchrum ſe per accidens habeat ad conſecrationem Altaris, non apparet, cur Altare non remaneat ſufficienter conſecratum, etiamſi tollatur ſepulchrum.

§.2. Si ſupponamus cum prima ſententia, quòd fracto ſe- 307
pulchro tollatur conſecratio, hæc non ideò rediret, per ſe loquendo, ſi per Epiſcopum reponerentur Reliquiæ, & iterum clauderetur ſepulchrum, quia Altare ſemel execratum habet ſe, ac ſi nunquam fuiſſet conſecratum, ſi autem nunquam fuiſſet conſecratum non poſset ab Epiſcopo conſecrari per impoſitionem ſolius ſepulchri, *Dixi*, per ſe loquendo, nam ſicuti, ſecundùm Gob.*n.*337. Altaria & alia ejuſmodi poſſunt deſinere eſſe ſacra ex voluntate ſolius Papæ, ita multò magis poſſet Papa diſpenſare ac velle, ut ſi reponatur ſepulchrum, hoc ipſo reſtituatur conſecratio.

DUBIUM V.

Quæ ſint requiſita ad Miſſam. 308

Reſp. Hæc ſequentia. 1. Et quidem ſub gravi ſacrilegio, Altare conſecratum ab Epiſcopo vel Abbate (hunc enim Altaria, calices & campanas poſſe conſecrare, etiam ad uſum alienarum Eccleſiarum, docet Dian.*p.*3.*t.*2. *R.*15. cum *Barboſ. & aliis* 4. ex declaratione Card. & privilegio Innocentii III.) vel Sacerdote privilegiato, ſtabile vel portatile: utrumque tamen ex integro lapide, quantùm ad ſuperiorem menſam, quæ conſecratur; debetque eſse tanta, ut poſſit capere calicem cum patena. Non ſufficit autem hoſtias eſſe in ara conſecrata, dum conſecrantur, verùm etiam debent (tam parvæ, quàm magnæ) in eadem relinqui tempore Sacrificii, & non alibi (licèt ſuprà aliud corporale) deponi, v.g. propter loci anguſtias; quia omnes ſunt unica victima, & per modum unius offeruntur. Quapropter rubricæ Miſſalis eas ſupra corporale, ante vel poſt calicem poni volunt. Hinc etiam minùs rectè faciunt, qui conſecratione facta mox hoſtias minores à ſe conſecratas, dant alteri Sacerdoti diſtribuendas populo; quia ſicut Sacerdos non debet de ſua hoſtia dare, priuſquam ipſe ſumpſerit, ſic nec de aliis, cùm ſint una victima & hoſtia, omneſque orationes, oblationes, & benedictiones ſequentes non minùs ſpectent ad parvas hoſtias, quàm ad magnam: neque ante ſumptionem Sacerdotis perfectè & integrè ſacrificata ſit victima, Lugo *d.*20.*nu.*69. Eum tamen, qui contrarium fecerit, à peccato ſaltem mortali, imò ſi neceſſitas fuit expediendi Communionem populi, ab omni excuſat Tamb. *lib.*5. *exp.ſac. c.* 5.

2. Mappa linea triplex: etſi enim ſecundùm quoſdam, una duplicata, imò ſecundùm Sà, Ang. Az. *c.*28.*q.*8. & Laym. *l.*5.*t.*5.*c.*6.*num.*17. una ſimplex ſufficit in neceſſitate, Miſsale tamen Romanum, authoritate Clementis VIII. & S. Pii V. editum expreſsè tres requirit, *tit. de defect.* uti & *Gav. Lug.* Ut ea benedicta ſit, non eſt omninò neceſsarium, ut habet *Sylv.* Unde in neceſſitate vulgaris adhiberi poteſt, & aliis uſibus reddi Laym. *l.c.*

3. Sub gravi ſacrilegio, veſtes ſacræ; (hoc eſt, benedictæ ab Epiſcopo, vel Sacerdote habente privilegium, ut habent Mendicantium ſaltem Superiores, ſive Prælati: Vid. Tamb. *lib.*1.*cap.*3.§.2. *exp.ſac.*) quarum tamen colores non eſse præcepti, ſed directionis, notat Homob. apud Dian. *p.*2. *tr.*14. *R.*57. In gravi autem neceſſitate etſi præſtet, ſi ſine ſcandalo fieri poſſit, Miſsam (cujus audiendæ, vel faciendæ obligatio tunc ceſsat) omittere, licere celebrare

ſine ſtola vel manipulo, vel etiam uti cingulo non benedicto, vel ſi fractum ſit, rurſus connectere, vel ſtola pro cingulo, vel manipulo pro ſtola, docet *Laym.l.4.t.5.c.6.* Dian. *R.57.& 67.* contra Fill. *t.1.l.5.cap.5.* qui tamen concedit in neceſſitate ſine ulla vel altera ex minoribus, v.g. ſtola, vel cingulo celebrare, non eſſe mortale. V. Dian. *p.5.t.5.R.62.* ubi contra Fill. ex Henriq. & aliis ſex, docet eſſe probabile, quòd ex parvitate materiæ excuſari poſſit à mortali, qui ſecluſo ſcandalo, & contemptu, aliquam harum citra neceſſitatem omittit, v.g. qui celebrat cum cingulo non benedicto, vel ejus loco utitur alia re. Denique metu mortis aut graviſſimi damni, licere aliquando celebrare ſine ſacris veſtibus, & Altari, (dummodò non fiat in contemptum religionis) ex Az. *t.1.lib.1.c.11.q.11.* docet Eſcob. *E.2.c.2.* Nav. Hurt. &c. Limitat autem Tamb. *c.5.§.1.* ita ut permittat ſine aliqua etiam ex gravioribus, non tamen ſine omnibus fieri ob ſcandalum, & irreverentiam, v. Dian. *p.3.t.6.R.48.& p.5.t.3.R.39.* Porrò hujuſmodi ſacras veſtes conficere ex profanis, v.g. planetam ex veſte ſerica muliebri, non eſt prohibitum, Suar. Palaus, Tamb. *c.2.§.4.* qui monet §.1. cavendum eſſe; ne ſint valdè attritæ, ut & ne reliqua ſuppellex ſacra ſit valdè immunda, in quo graviter peccari poteſt, Suar. *l.c.*

4. Sub mortali requiritur calix, & patena conſecrata: ſi tamen in nondum conſecratis aliquis bona, imò addit *Bord.& Tamb.* mala fide celebraſſet, (licèt celebrando peccaſſet mortaliter) probabile eſſe, quòd hoc ipſo cenſeantur conſecrata, liceatque in iis celebrare, contra Lug. & Laym. docet Dian. *part.2.tract.14.Reſol.69.par.5.tr.13.R.69.& p.9.t.7.R.18. & ex aliis octo.* Idemque de ſacris veſtibus, item de corporali, pyxide, &c. quæ immediatè tangunt ſpecies, cenſet Tamb. *cap.3.§.1.* Ac licèt decens ſit, ut etiam pyxis, ſive cibotium & luna, ſeu ſphærula hierothecæ, & quodcumque vas continens & immediatè tangens Euchariſtiam, uti etiam ſecundùm *Laym.l.5.t.5.cap.6.* vaſculum chriſma continens benedicatur; (benedicere autem præter ea, in quibus unctio adhibetur, poteſt idem, qui cetera ornamenta) cum in Rituali Romano propria ſit pyxidis benedictio, id tamen neceſſe eſſe, negant Suar. Hurtad. Lug. Tamb. *cap.1.§.6.* nec eſſe neceſſe imponere pyxidi vas lineum benedictum benedictione corporalis: Porrò calia, & patena confecta eſſe debent ex auro, argento, vel ſtanno, ſaltem quoad cuppam, (admittunt etiam aliqui ex plumbo, ſed non ex ære, *C. ut calix, de conſ. diſt.1.* quamvis Tamb. *c.1.* cum *Hurt. Fag. & Gavant.* admittant etiam ex gemma, quæ æquè pretioſa ſit ac aurum vel argentum, modò ſpecies non imbibat, nec ſit periculum, ne effringatur: Ac licèt rubrica præſcribat, ut ſaltem cuppa, & ſuperior pars patenæ ſit deaurata, eam tamen non obligare ſub mortali *Gran.* imò nec ſub veniali, propter uſum contrarium, vult Tamb. *l.c.*

5. Corporale lineum, ſaltem quoad eam partem, qua hoſtiam vel calicem tangit *C. conſulto, de conſ. diſt.1.* (nam in extremitatibus poteſt eſſe ſericum, vel auro elaboratum,) & benedictum ab Epiſcopo, vel privilegiato, *vid. comp. priv. Societatis JESU v. Bened.*) non tamen iterum benedicendum poſt lotionem, nec niſi notabiliter rumpatur. S.Th. Sylv. Bon *d.4.q.ult.p.9.* Lug. *d.20.n.76.* & Gav. *p.2.t.1.* ubi addit *Sà*, (& dicit eſſe communem) peccare mortaliter, qui utitur notabiliter immundo.

6. Palla item linea, qua parte calicem tegit (ſuperiore enim parte poteſt auro conſtare, vel ſerico) quæ cùm habeat communem cum corporali benedictionem, utpotè cujus pars antiquitùs fuit, pro eodem ſervire poſſe, docet idem Lug. *l.c.* ſi ſit ſatis capax.

7. Purificatorium item lineum, non tamen neceſſariò benedictum, ut contra *Laym.* docet *Suar. Gavant. & Lug.* neque ulla reperitur in Ritualibus ejus benedictio.

8. Sub gravi peccato Miſſale, Canonem ſaltem continens, uti habet Bon. *& alii commun.* etſi *Led. & Laym.* doceant in gravi neceſſitate, licitum eſſe celebrare ſine libro, ei, qui moraliter ſit certus ſe non erraturum, & ſic Lug. *loc. cit.* cum *Dian. &c.* probabiliter excuſat eum, qui propter viſus debilitatem legere non poteſt.

9. Miniſter (ſecundùm *Nav. Fag. & Zerol.* ſub mortali) & quidem maſculus: in neceſſitate tamen gravi, v.g. diei feſti vel dandi Viaticum, poſſet quis ſibi reſpondere, inquit Sà, Bon. & Dian. *Reſ.43.* ex aliis. In quo caſu etiam fœminam adhiberi poſſe, docet Nugnus *art.6.d.1. & Sylv.* (idque quibuſdam Belgii partibus conſuetudine inductum eſſe, docet March. *Reſ. paſt. cap.4.*) contra communem, apud Laym. Fernand. Dian *loc.cit.* Tamb *loc.cit.* & March. *de Ord.t.3.cap.15.* ubi vult id eſſe mortale. Miniſtrante tamen circa Altare viro, qui neſciat reſpondere, Moniales ex choro reſpondere non eſſe prohibitum notat Lugo, & Tamb. *l.c.* ubi etiam cum *Henriq. & Hur.* permittit celebranti, Miſſam cœptam proſequi ſine Miniſtro, ſi hic fortè abiit, & aliquantulum expectatus non revertatur.

10. Crucifixus (niſi ſit expoſitum Venerabile Sacramentum) non tamen ſub obligatione gravi. Idem eſt de velo Lug. *n.79.* Gavant.

11. Candela accenſa duplex ex cera, & quidem ſecundùm *Fag. Regin. Vaſq. & alios*, ſub mortali, contra *Nugnum & Marchinum*: In neceſſitate tamen, præciſo ſcandalo, ſufficit una etiam ex ſebo; vel lucerna, aut lampas ex oleo. V. Dian. *l.c.* Laym. *c.16.num.17.* Az. *cap.28.q.15.* Sine omni autem lumine celebrare nunquam licet, Lugo *n.77.* adeò ut ſi extingueretur ante conſecrationem, & aliud haberi non poſſet, Miſſam eſſe relinquendam, etiam in neceſſitate conſecrandi pro moribundo Viaticum, dicit Fagund. *p.1. lib.3.c.22.n.19.* & Quint. *t.4.ſ.1.*

12. Requiritur etiam antipendium, pulvillus, candelabra, burſa, velum, manutergium, ſed non benedicta, & ſi quid ex his deſit, ex profanis congruenter mundis mutuò accipi, & deinde priori uſui reddi poteſt. Tamb. *l.1.c.1.§.3.*

13. Operto capite celebrare non licet, etiam in infirmitate, ſine licentia, ut docet Fag. Laym. Dian. *R.58.* Et quidem Summi Pontificis, ut ex declaratione Cardinalium notat *Gav. & Tamb.* licèt *Laym. & Scot.* Epiſcopis & cum Regularibus, eorum Prælatis permittant: Quod Tamb. *l.c.* rectè limitat ad caſum neceſſitatis, in quo ad Papam difficilis ſit recurſus. Qui tamen ſine venia faceret, cum non peccare mortaliter (ſecluſo contemptu & ſcandalo) vult Ledeſm. & Tamb. *l.c.* Quod Dian. *p.2.t.14.R.58.* cenſet probabile, ſi tempus Canonis excipiatur.

Plura de his omnibus v. apud Auth. cit. Gav. Dian. Laym. Bon. Lug. *d.20.ſ.4.* Eſcob. *E.11.* ubi notat, etſi gravis ſit obligatio ſervandi ritum celebrandi præſcriptum in rubricis Miſſalis, ideòque grave ſit, omittere v.g. oblationem hoſtiæ vel calicis, vel infuſionem modicæ aquæ, Tamb. *l.2.cap.5.* nihilominus levitatem materiæ ſæpè excuſare à culpa mortali omiſſionem, etiam intrà canonem, monet Eſcob. *l.c.* unde veniale tantùm erit.

I. Omittere orationes dici ſolitas, dum Sacerdos ſe induit, ut contra Nav. Sylv. & Azor. docet *Lay.* Fag. Dia. *R.21. &c.* Lotionem autem manuum ante vel poſt Miſſam (etſi facilè omitti non debeat) non videri ſufficientem materiam rigoroſi præcepti tenet Suar. & Tamb. *§.6.*

II. Omittere Gloria vel Credo; vel in Canone nomen alicujus Sancti; vel ea, quæ tempore Paſchali interponuntur inter Communicantes, aut infra actionem, Dian. *p.2.t.14.R.49.& 89.* ex *Fill. Quint. &c.* In Miſſa autem, quæ canitur, non legere Evangelium ſubmiſſa voce, Dian. *R.4.* negat eſſe peccatum, ex *Sanch. & aliis* 10. quòd Rubrica ſit tantùm directiva: Si quis autem in Miſſa advertat aliquid à ſe omiſſum, regulariter non eſſe repetendum, ait Suar. Tamb. *c.5.* Dicit *regulariter*: quia 1. Si ſit de ſubſtantia, v.gr. aliquid pertinens ad conſecrationem, certum eſt debere repeti, 2. Si dum ſecretò orat, poſt pauca verba certò advertat, ſe aliquid notabile omiſiſſe, (v.g. die Paſchæ, Communicantes,) paululum regrediendum eſſe, & repetendum cenſet Tamb. *l.c.* Ita Fill. Dian. *R.59.* Eſcob.

III. Ex devotione leve aliquid in Miſſa (etiam dum ſecretò orat) addere, v.g. orationem Dominicam, vel Pſalmum aliquem; vel in Canone nominibus Sanctorum nomen Patroni loci, Tamb. *l.5.cap.5.* Dixi, *leve*; quia notabiliter addere, eſſe mortale vult idem Tamb. *l.c.* ex Bon. *d.4.q.ult.*

IV. Celebrare ante dictum Matutinum, ut contra *Az. & Regin.* docet *Sylv. Valent. Suar. Vaſq. Leſſ. Fag. Laym. &c.* quorum plerique tamen cum *Palao* dicunt eſſe veniale, ſi fiat ſine cauſa; licèt & hoc Tamb. *l.1.c.7.§.1.* in dubium vocet.

V. Quæ alta voce dicenda præſcribuntur, adeò ſubmiſſa dicere, ut adſtantes audire non poſſint, Tamb. *l.2.c.9.* quidquid dicat Nav. apud Sà v. *Miſſa*. Imò notat idem Tamb. ex Lug. *d.22.ſect.2.* à timoratis paſſim ſine ſcrupulo voce depreſſa legi.

VI. Mutare Miſſam, & die Dominico vel feſto duplici, vel iis diebus, quibus prohibetur fieri de feſto duplici (v.g. infra Octavas Epiphaniæ, Paſchatis, &c. Feria IV. Cinerum, infra hebdomadam majorem; Vigilia Nativitatis Domini) ſine gravi cauſa legere votivam, vel pro defunctis, vel de alio Sancto in numerum SS. relato, Suar. Dian. Lug. *l.c.* Eſcob. contra Quint. *qui t.7.ſ.40.* putat in hebdomada ſancta licere legere votivam; quod refutat Gav. Dian. *p.9.tr.8.R.53.* ex *Declar. Cardin.*

Dixi 1. *ſine gravi cauſa*: talis autem cenſetur, 1. quæ ſpectat ad bonum Reip. vel Principis, v.g. neceſſitas pluviæ, ingruentis belli vel peſtis vel ſimilis mali univerſalis: item ſolemnis gratiarum actio, ſolemnis expoſitio Euchariſtiæ, v.g. diebus antecineralibus in oratione 40. horarum, Tamb. *l.2.c.6.* 2. Quando cadaver præſens eſt in Eccleſia, ubi uſus obu-

Digitized by Google

obtinuit, Gav. *p.1.t.5.* 3. Si quis celebret in Eccleſia, in qua agitur dies ſeſtus loci proprius; hunc enim non tantùm poſſe, ſed debere ex congruitate conformare ſe loco, notat Gav. V. Tamb. *qui §.2.& 4.* addit, etiamſi Sacerdos (accepto ſtipendio) homini promiſerit votivam, vel pro defunctis, etiam in Altari privilegiato, non ſolum poſſe ſed debere celebrare Miſſam currentem diebus, quibus iſtæ prohibentur. Imò etſi Deo per votum tales Miſſas promiſerit, non tamen ad eas obligari iſtis diebus, eò quòd votum non obliget, quando impedit bonum majus, quale eſſe dicit conformitatem Officii cum Miſſa; ſecus diebus aliis.

Dixi 2. *In numerum Sanctorum relato*, quia ſi ſit Beatificatus tantùm, de quo certis Sacerdotibus, (v. g. quorum Ordinis fuit,) conceſſum ſit Miſſam legere, docet Gran. *2.2.cont.1.c.7.d.4.ſ.2.n.2.& Eſcob.* contra *Palaum*, non licere aliis Sacerdotibus, etſi nullum aliud ſit feſtum, de eo legere, eò quòd ſic expreſsè determinarit Sacrorum rituum Congregatio, apud Gav. V. Eſcob. *n.41.* & Tamb. *l.c. cap.6.* ubi *Palaum* ſequens dicit contrarium eſſe probabilius, ac magis pium: Imò de Sanctis Societatis certum eſſe, ſi celebrent in templis ejuſdem Societatis, ex conceſſione Pontificum: Idem tenet Quintan. *t.7. ſing. l.c.*

VII. Si quis violet rubricam ſpectantem ad eſſentiam vel quaſi eſſentiam Miſſæ, vel ſi nullam planè ſervet, peccat mortaliter, Eſcob. ex Fag. *p.1.l.3.c.21.n.9.*

ADDENDA.

309 **Q**uæſt. 41. *Quid circa altaria ſit prætereà notandum?* R. Præter dicta *à n.300.* de Altarium execratione, advertenda ſunt ſeq. §.1. Si quis ſine Altari conſecrato, vel enormiter fracto ideòque execrato celebret, peccat mortaliter, Paſq. *q.699.* Gob. *in Exp.t.3.n.279.* Non eſt tamen opus petere aut inſpicere, an Altare ſit conſecratum & integrum, ut enim prudenter cenſeatur eſſe tale, quale eſſe debet, ſufficit, quòd ſit celebrationi expoſitum ab iis, ad quos pertinet attendere, Paſq. *q.700.*

310 §.2. Poſt Communionem Sacerdotis poſſunt parvæ hoſtiæ ad eo conſecratæ poni extra aram in corporali, uti habet communis cum Averſa *q.11.ſ.13.§. Super*, contra *Vaſq.*

311 §.3. *Az. Barb. Quart. Tamb.* aliique communiter cum Leſſ. *in Auct. v. Conſecratio caſ.2.* docent ſolum Papam poſſe ſimplici Sacerdoti committere conſecrationem Altaris fixi, quamvis aliqui apud Henao *n.1796.* putarint poſſe ab Epiſcopo committi Abbati. Quoad portatilia ſcio Nuntios Apoſtolicos Miſſionariis ſæpius ad hoc dediſſe poteſtatem.

312 §.4. Joannes Andreæ putavit, ſi deſint Reliquiæ, poſſe earum loco in ſepulchro Altaris recondi particulam hoſtiæ conſecratæ, ſed Averſa §. *Debet*, meritò hoc reprehendit tanquam alienum à lege & ratione.

313 §.5. Secundum aliquos cum Paſq. *q.683.* & Gob. *ſuprà*, Altaria per hoc ſanctificantur ſubſtantialiter & ſufficienter in ordine ad licitè celebrandum, ſi quis etiam mala fide in eis Miſſam legerit, quia Miſſa eſt ſanctiſſima actio, & attactus Corporis Chriſti cenſetur afferre conſecrationem: alii tamen meliùs contradicunt, ſecundùm dicta *n.281.* & dicenda *n. 352.*

314 §.6. Communis ſententia eſt Authorum, quos relatis locis citat, & ſequitur Henao *n.1797.* lapidem altaris fixi debere eſſe unum, qui ſimul contineat hoſtiam, & calicem, nec poſſe conſtare duobus adunatis, quia alioquin in duobus altaribus fieret conſecratio, in uno hoſtiæ, in altero calicis, ſicque quaſi divideretur Sacrificium, quod illicitum eſt. Sed quoad altare portatile attinet, putat Hurt. & Paſq. *q.694.* tot modis poſſe fieri ex duobus lapidibus, quot modis conjungi poſſunt hi unione aliqua artificiali, adeòque ſecundùm ipſos ſic formari poteſt, 1. ut capſula lignea habeat in ſe immobiliter inſertos duos lapides, qui ratione capſulæ claudi, & aperiri poſſint inſtar libri, ita tamen, ut maneant contigui, quando aperiuntur, ſic enim putant fieri unum ratione capſulæ, in qua continentur. 2. Ut duo lapides ad modum libri nexu ferreo, aut alterius materiæ permanente invicem connectantur ante conſecrationem. 3. Ut duo lapides alio modo artificiali jungantur, ſicut calix tornatilis, cujus pars ſuperior poteſt ſeparari ab inferiore. Et ideò docet etiam Gob. *n.269.* altaria fixa fieri poſſe ex gypſo, aut ſolis lateribus admixto cæmento lateres illos conglutinante: ſed etiam altaria portatilia debere conſtare unico lapide, docent plerique cum *Henao* ſuprà.

315 §.7. Altare fixum conſecratum deſtrui non poteſt inconſulto Epiſcopo, etiamſi nulli eſſet uſui, Barb. Tamb. Gob. *n.272.* An autem Epiſcopus poſſit altare, & cum eo fundationem transferre de uno loco Eccleſiæ in alium, dixi *L.4. à n.856.*

316 §.8. Decretum, quod olim fuit, ne quis celebret in eodem altari, in quo celebravit eo die Epiſcopus: nunc exolevit, Az. Laym. Caſtrop. Tamb. Quarti, Dicaſt. Paſq. *qu. 1235.* Imò ſi Epiſcopus celebrans deficeret, poſſet ejus Miſſam complere ſimplex Sacerdos, uti dicetur *num.551.*

§.9. Si unum portatile non poſſit cum hoſtia, & calice capere omnes particulas conſecrandas, illicitum eſſet has collocare, & conſecrare in alio portatili vicino, quia ratione duplicis altaris reſultaret duplex victima. In neceſſitate tamen communicandi exercitus ituri ad prælium putant aliqui id fore licitum, quod probabile eſſe agnoſcit Henao *n.1802.* 317

Q.42. Quid addendum ſit circa Crucem pro Miſſa? Reſp. ſeqq. §.1. *Jordan. Gav. Laym. Buſemb.* & alii requirunt Crucifixum pro Miſſa: E contrà Miſſale, *Suar. Vaſq. Dicaſt. Verj.* aliique multi loquuntur ſolùm de Cruce, ideoque probabile eſt ſaltem in neceſſitate ſufficere ſolam Crucem, etiamſi abſit imago Chriſti affixi, præſertim cùm crux ſit vera imago Crucifixi. Uſus tamen habet, ut ſit ſimul Crucifixus. 318

§.2. Sufficit, ſi pro icone altaris depictus ſit, aut aliter fabrefactus Crucifixus, *Tamb. Quarti*, & alii contra Gav. *p.1. tit.20. lit.V.* Etiam ſufficit crux, qualis eſt in depoſitione Chriſti, uti Beata Virgo Chriſtum de Cruce depoſitum tenet in ſinu, Paſq. *q.716.* Etiam ſufficit Crucifixus depictus in tabernaculo, aut carta aliqua, ſi alius facilè haberi non poteſt, *Gob.* Imò *Tamb.* eſt contentus Cruce, vel Crucifixo depicto in pariete, aut in tabula ad latus, ſed probabiliùs repugnat *Gav.* ſuprà, quia debet in medio exponi ad venerationem, ideòque Rubricæ præcipiunt, ut ad Crucem in medio altaris ſæpè fiat inclinatio capitis. Hinc etiam rectè notat *Paſq.* ſuprà, ſi tantùm adeſſet imago Chriſti bajulantis Crucem, non ſufficere, quia Crux illa non cenſetur expoſita ad venerationem. 319

§.3. Melius eſt etiam ea ſola devotione celebrare ſine omni Cruce, quàm ob defectum Crucis non celebrare, Vaſq. Fagund. Gob. *t. 3. num.296.* Paſq. *quæſt.717.* Sporer *num.386.* nam communis, & probabilior ſententia eſt ad ſummum ſub veniale requiri Crucem, Suar. *de Euch. d.81.ſ.6.* Vaſq. Lugo, Villal. Bonac. Buſemb. Quarti *p.1.t.20. dub.10.* Dian. *part.1.t.15.R.28.* Sporer ſuprà, quia ubi non conſtat, non ſunt inducendæ obligationes ſub mortali, *S. Th. Suar.* aliique cum Dian. *p.10.t.12. R.57.* In tali autem caſu obligationis venialis tantùm, excuſat impotentia habendi. 320

§.4. Si Venerabile ſit expoſitum, non eſt opus Cruce, ſecundùm Vaſq. Jordan. Averſam, Tamb. Lugo, Gob. Buſemb. Lohn. *p.1.tit.3.n.5.* contra Paſq. *quæſt.715.* & alios; non tamen contra *Gav.* ſuprà, qui tantùm loquitur de altari, in quo Venerabile ſemper aſſervatur clauſum. Referunt tamen aliqui hanc declarationem S. Congr. 14. Maii 1707. *Quando ſuper altare expoſitum eſt Venerabile, debet etiam in eo collocari Crux cum Imagine Crucifixi.* 321

Q.43. Quid circa mappas, & antipendium ſit addendum? R. ſeqq. §.1. Duas mappas nunc ſufficere, etiamſi non tegant totum altare, docent Henriq. Suar. Laym. Bonac. Gob. *in Exp.t.3. nu.289.* Spor. *nu.378.* & alii plures contra *Gav. & Jord.* ſic enim habet uſus, & pro tertia ſervit corporale, Verj. *t.8. art.7.n.2.* 322

§.2. Mappa non debet eſſe ex ſerico, vel lana, ſed ex lino, cannabe, vel goſſipio: partes tamen dependentes poſſunt aliter ornari, Paſq. *q.708.* 323

§.3. Una longa mappa poteſt ſervire pro pluribus, ſi duplicetur vel tripliciter ſaltem quoad illam partem, in qua eſt lapis conſecratus, aut ſi totum altare ſit conſecratum, in qua reponitur calix, & patena, Paſq. *q.707.* 324

§.4. Sine neceſſitate celebrare abſque ulla mappa eſt mortale: ſi autem adſit gravis neceſſitas, nullum eſt peccatum, Paſq. *q.712.* Hinc Sylv. Az. Suar. Laym. Tann. Tamb. Spor. *n.379.* dicunt in neceſſitate adhiberi poſſe non benedictam, quæ peracto Sacrificio redeat ad uſus profanos. 325

§.5. Antipendium poteſt eſſe ex aſſeribus, vel alia materia coloribus inducta, Jordan. Gob. *n.290.* Poteſt etiam relinqui nudum marmor, vel lapis politus, quia ſeipſo eſt ornamentum: putatque Paſq. *qu.713.* nullum eſſe peccatum celebrare abſque omni ornatu, & antipendio, maximè ſi fiat ea paupertate, ſed *Quarti* dicit fore veniale omittere, ſi haberi poſſit. 326

Q.44. Quid circa veſtes ſacras, Corporalia, Purificatoria, & alia paramenta ſit prætereà notandum? Reſp. ſeqq. §.1. Humerale ſeu amictum non adhibere eſt tantùm veniale in illis, qui non ad caput tegendum, ſed in ſolis humeris ferunt, Paſq. *q. 810.* 327

§.2. Si Parochus non haberet ullam Albam benedictam, poſſet die feſtivo celebrare in non benedicta, Gob. *in Exp.t.3. num. 323.* 328

§.3. Cingulum, cujus nulla pars ſufficit ad cingendum, amittit benedictionem, Paſq. *q.806.* Pars ſufficiens ad cingendum retinet benedictionem, & ad majorem commoditatem poteſt ei iterum innodari pars altera inſufficiens, quamvis enim per hoc non recipiat benedictionem, tamen totum licitè adhibetur ad uſum, Averſ. Sporer *n.413.* Et licèt idem dicant plures, quamvis neutra pars de ſe ſufficiat, tamen rectè cum aliis contradicunt Averſ. & Henao *n.1809.* Si Caſula haberet ligamina, quibus Alba poſſet ſubſtringi, hæc ſervire poſſent loco cinguli, Paſq. *q.810.* 329

Digitized by Google

330 §.4. Celebrare ſine velo calicis, quando nullum habetur, non eſt peccatum, nam velum, manutergium, pulvinar pro libro requiruntur ob decentiam tantùm, nec benedicuntur. Burſa ſive theca corporalis poteſt planè omitti, Sporer *n.* 4000.

331 §.5. Non eſt mortale celebrare ſine purificatorio, quando non poteſt facilè haberi, Gob. *n.* 314. Et cùm purificatorium non requirat benedictionem, poteſt pro eo adhiberi, ſtrophiolum mundum, quo tamen poſteà non ampliùs erunt tergendæ nares, *Suar. Averſ. Gob. Sporer ſuprà*. Debetque purificatorium prima lotione ablui à perſona ſacra, Paſq. *q.* 784. qui cum *Suar.* dicit ſufficere, ſi habeat primam tonſuram.

332 §.6. Putat *Suar.* mortale eſſe extra neceſſitatem celebrare ſine palla calicis: ſed hoc negant *Sot. & Rodriq.* Si autem deſit, aut per quadrantem expectari deberet, poteſt loco ejus ad tegendum calicem adhiberi aliud corporale, aut hoc deficiente, purificatorium, aut etiam burſa, Gob. *n.* 316. Spor. *n.* 398.

333 §.7. Mortale eſt nullum habere corporale, aut uti non benedicto, niſi excuſet gravis neceſſitas, Paſq. *qn.* 790. Putatque *Dicaſt.* fore duplex mortale, ſi celebretur, & abſque altari, & abſque corporali, cujus ratio dabitur *num.* 1112. Poſſe autem corporale, & pallam eſſe etiam ex cannabe, probat uſus, Gob. *n.* 314. Etiam poſſe eſſe ex goſſipio docet *Verric.* & in Indiis talis uſus eſt communior, Verj. *a.* 7. *n.* 3.

334 §.8. Corporalia poſt primam lotionem lavari poſſunt à Monialibus vel laicis, quamvis *Suar. Bonac.* & alii dicant convenientius eſſe, ut tribus lotionibus laventur à perſona ſacra. Non eſt mortale, ſi laicus prima lotione lavet: & ſufficere eſſe clericum tonſuratum dicunt Suar. & Paſq. *q.* 784. Neque peccatum eſt, ſecluſo contemptu, ſi aqua primæ lotionis non injiciatur in ſacrarium, ſed in alium locum decentem. Unde nec erit mortale, ſi abluantur in fluvio currente, Paſq. *q.* 795.

335 §.9. Si infirmus eſſet communicandus, & deeſſet alicui ſtola, vel Alba, Verj. *a.* 6. putat fore mortale, ſine uno horum ei Communionem porrigere, quia hæc videntur ſpectare ad reverentiam intrinſecam Sacramento debitam; ſed probabilius eſt oppoſitum, quia non eſt poſitiva irreverentia, ſed tantùm omiſſio majoris reverentiæ, & neceſſitas hominis, propter quem inſtituta ſunt Sacramenta, videtur excuſare.

336 §.10. Si paramenta non ſint enormiter immunda, eſt tantùm veniale in illis celebrare, quamvis foret ipſum corporale, *Marchant.* Imò uſurpare veſtes, aut paramenta non munda, quando alia haberi non poſſunt, non eſt peccatum. Suar. Gob. *num* 389.

337 §.11. Veſtibus ſacris uti ad comœdiam profanam vix vacat culpa mortali, Suar. Gob. *n.* 389. Detritæ autem non ſunt adhibendæ ad uſus profanos, ſed vel exurendæ, vel è majoribus faciendæ minores, v. g. ex Albis humeralia, aut ſuperpelliceum, ex Stola manipulus, *Taun. Gob.*

338 Q.45. *Quid dicendum ſit de caſu, in quo mors intentatur Sacerdoti, niſi conſecret extra Miſſam, ſine ſacris veſtibus, ſine Altari, calice, &c.* Reſp. Præter illa, quæ habet *Buſemb.* hìc notanda ſunt ſeqq. §.1. Dixi *p.* 1. *à n.* 156. talem Sacerdotem graviſſimè peccaturum, ſi verba conſecrationis proferret ſine intentione conſecrandi, ſed poſſe alia verba ſubmiſsè dicere; poſſuntque de hoc plura videri apud Henao *à num.* 1776.

339 §.2. Si mors intentetur, niſi celebret ſine ſacris veſtibus, altari aut calice Caj. Nugn. Sanc. Caſtr. Fill. *t.* 5. *n.* 148. Verj. *t.* 8. *a.* 6. dicunt celebrare non poſſe, aut conſecrare, quia eſt intrinſecè malum, eò quòd iſta ſpectent ad intrinſecam reverentiam Sacramento debitam. E contrà Az. Paſq. Valent. Sal. Becan. Bonac. Dian. *par.* 11. *t.* 6. *R.* 15. & 25. Paſq. *q.* 701. Gob. *t.* 3. *nu.* 339. Requel. *d.* 15. *n.* 65. Sporer *n.* 396. & 408. dicunt non eſſe intrinſecè malum; ideoque licere ex metu mortis, ſed rectè notat Averſa *q.* 11. *ſ.* 13. caſum in praxi vix habere locum, quia vix aberit contemptus fidei, vel Religionis, qui ſi adſit, erit illicitum. Videri poteſt Henao *à num.* 1784.

340 Q.46. *Quid circa colorem paramentorum ſit notandum?* Reſp. ſeqq.

§.1. Rubricam de coloribus eſſe tantùm directivam, nec inducere obligationem, præter citatos à *Buſemb.* docent Suar. Averſ. Quarti *p.* 1. *t.* 18. *dub.* 1. Innuit tamen Gob. *t.* 3. *n.* 382. fore mortale, ſi in Paſchate celebraretur in nigris. Color autem aureus ſive croceus æquivalet omni colori, quia omnes ad illum concurrunt, Quarti *dub.* 2.

341 §.2. In defectu adhiberi poteſt manipulus, vel Stola diverſi coloris, & materiæ ab invicem, & à caſula, Paſq. *q.* 807. Addunt Gob. & Spor. *n.* 415. melius eſſe quocumque die celebrare in quocumque colore, quàm non celebrare, poteſtque facilè velum alterius coloris adhiberi, ſi non adſit ejuſdem.

342 §.3. Color *violaceus* adhibetur in Adventu, quatuor temporibus, & vigiliis omnibus non excipiendis; Feſto S. Marci, & in Rogationibus. A Septuageſima, & per Quadrageſimam. In Miſſis de Paſtione, tempore belli, pro pace, iter agentibus, infirmis, & pro aliis ſimilibus neceſſitatibus (excepto pro electione Papæ, tum enim eſt ruber) Feſto SS. Innocentium, ſi non incidat in Dominicam; octava autem, aut ſi incidat in Dominicam, habet rubrum.

Albus color adhibetur die Jovis ſancto. A Sabbato ſancto incluſivè uſque ad vigiliam Pentecoſtes. Vigilia Epiphaniæ, & in Epiphania. Feſtis SS. Trinitatis, Chriſti, B. Virginis, Angelorum, omnium Sanctorum, Sanctorum non Martyrum, Converſionis S. Pauli, S. Petri ad vincula, & utriuſque Cathedræ, ſtigmatum S. Franciſci, SS. Joannis Evangeliſtæ, & Baptiſtæ, omnibus dedicationibus, pro ſponſis.

Ruber, Vigilia Pentecoſtes, per Pentecoſten, quatuor temporibus poſt Pentecoſten: De Spiritu ſancto, De Cruce, De Apoſtolis, De Martyribus; in Decollatione S. Joannis Baptiſtæ: Feſto S. Joannis Evangeliſtæ ad portam latinam: In commemoratione S. Pauli.

Viridis, ab octava Epiphaniæ ad Septuageſimam excluſivè. Ab octava Pentecoſtes ad Adventum excluſivè.

Niger, In commemoratione omnium fidelium: Die Veneris ſancto, pro defunctis ſemper.

§.4. Color feſti ſervatur per octavam, quando fit de octa- 343
va, & in Dominicis occurrentibus infra octavas, quamvis officium, & Miſſa ſit de Dominica. Excipe, ſi Dominicæ infra octavam occurrentis color eſſet violaceus: tum enim abhibetur violaceus.

§.5. Quando infra octavas licebat facere de feſto ad libi- 344
tum, ad ſummum ſumebatur caſula, & velum convenientia huic feſto, aliqua habebant colorem Octavæ, uti notant Guyetus, & Gob. *in experientiis tract.* 5. *n.* 650. *Littera X. Dixi*, quando licebat, nam nunc prohibitum eſt, non quidem per Decretum 24. Januarii 1682. datum, quod retuli *lib.* 4. *num.* 1269. illud enim tantùm loquitur de diebus octavis, non autem de diebus infra octavas, ſed per aliud Decretum datum poſteà 19. Januarii 1693. quod referam *n.* 2055. & eſt Decretum ibi 220.

Q.47. *Quid addendum ſit circa Calicem, patenam, ci-* 245
borium, Hierothecam, ſive Monſtrantiam? Reſp. ſeq. §.1. Si calix ſtanneus ſit antehac conſecratus, v. g. ob paupertatem, certum videtur poſſe in eo celebrari, Synodus tamen Colonienſis anno 1662. habita mandat pag. 89. ut ſaltem omni menſe mundetur, & defricetur. Et idem eſt de calice ex ære, aut quovis alio metallo, dummodò cuppa ſit interiùs inaurata. Paſq. *q.* 767. Gob. *in Exp. t.* 3. *n.* 306. Et multò magis ex ſtanno, quamvis cuppa non eſſet deaurata, Paſq. *qn.* 765. 770. Et licèt pes ejus eſſet plumbeus, *Gob. ſuprà*.

§.2. Major difficultas eſt, an etiam nunc, quamvis non co- 346
gat paupertas, primò conſecrari poſſit calix, ſi ſit tantùm ſtanneus: Affirmant S. Th. 3. *p. q.* 83. *a.* 3. *ad* 6. Suar. *de Euch. d.* 81. *ſ.* 7. *concl.* 2. Bon. *d.* 4. *q. ult. p.* 9. *n.* 17. Arr. *d.* 55. *nu.* 10. Paſq. *q.* 765. Dic. *de Euch. t.* 5. *d.* 4. *dub.* 9. *n.* 170. Buſemb. ſuprà: Fundamentum ſumitur ex Rubrica Miſſalis tit. de defectibus §. 10. ubi abſolutè dicitur cuppam calicis debere eſſe auream, vel argenteam, vel ſtanneam. Huic opinioni contradicunt *G. Hurt. Lugo, Quarti, Tamb. & alii*, qui probant ex anteriore Rubrica tit. de ritu ſervando §.1. ubi dicitur calicem debere eſſe aureum, vel argenteum, aut ſaltem habere cuppam argenteam deauratam. Rubricam tit. de defectibus explicant ſecundum cap. *Ut calix*, 45. de conſecr. diſt. 1. ubi ſtatuitur, ut calix ex auro, vel argento fiat, aut ſi quis tam pauper eſt, ex ſtanno; hinc plerique admittentes poſſe fieri ex ſtanno, expreſsè addunt, ſi paupertas poſtulet, uti Laym. *l.* 5. *t.* 5. *c.* 6. *n.* 12. Præp. *de Euch. q.* 83. *a.* 3. *dub.* 5. & alii paſſim: Reliqui, uti *Az. Reg. Fill. Caſtrop. Amic.* expreſsè referunt ſe ad cap. *Ut calix*, ubi dicit, *ſi tamen pauper ſit*: unde perperàm citantur pro prima ſententia, ſicuti & Gav. *p.* 2. *tit.* 1. §. 1. *Lit. F.* ubi tantùm dicit potiùs faciendum eſſe ex ſtanno, quàm ex ære, vel aurichalco.

Puto utramque ſententiam eſſe probabilem, per ſe loquendo, nam ex Rubrica tit. de ritu, non concluditur efficaciter, alioquin cuppa etiam argentea deberet intus deaurari, quod paſſim negant authores. *Dixi*, per ſe loquendo: nam ſi propter exemplum prævideretur futurum, ut paſſim in Eccleſiis uſus calicum ſtanneorum invaleſceret, putarem nullum conſecrandum, ſed requirendum ſaltem quoad cuppam argenteum, prout nunc habet communiſſimus uſus, multùm conferens ad reverentiam, & honorem ſanctiſſimi Sacramenti, qui temerè, & ſine juſta cauſa imminuendus non eſt. Notat tamen *Gob.* Theologos in magna paupertate nequidem repudiare plumbeum; admittitque etiam *Fagund.* ex ære, vel aurichalco, dummodò cuppa ſit inaurata, quam inaurationem, ſi ſit ſtanneus, non requirunt *Tamb. Gob. Sporer*, & alii communiter, nequidem ſub veniali, quamvis præſcribat Rubrica.

§.3. Non eſt opus, ut patena ſit ejuſdem materiæ cum ca- 347
lice, debet tamen eſſe materiæ alicujus, cujus debet eſſe calix, Gob. *num.* 317. Spor. *num.* 393. Attamen Fill. *t.* 5. *num.* 130. notat confici ſolere etiam ex aurichalco, ſive ære deaurato, ſaltem ex parte ſuperiore, ut habent Spor. ſuprà, & Averſa *q.* 11. *ſ.* 13. §. Secundò; Mandatque *Syn. Colonienſis* pag. 82. ut pyxides, qui-

quibus hoſtiæ ad ægros deferuntur, ſint ad minimum ex ebore, vel ſtanno, non ligno, nec ære, vel cupro.

348 §.4. Trulleneh. apud Paſq. *q.*778. putat ciborium debere conſecrari, ſed probabilius negant *Gav. & Paſq.* quia in Pontificali Romano tantùm habetur benedictio, in qua nulla fit mentio chriſmatis, vel unctionis; ſi tamen conſecraretur, uti morem eſse Romæ dicit Pelliz. *de Regular. t.*8.*c.*5.*num.*104. illi ſoli poſſent conſecrare, qui calices, uti ex declaratione S. Congregationis habet Novarius in Lucerna Regularium *v. Benedicere num.* 3. Quamvis autem non conſecretur Ciborium, tamen de neceſſitate eſſe benedicendum, docent *Durand. Suar. Barb. Fill. Amic. March. Dicaſt.* aliique valdè multi apud *Paſq.* ſuprà: E contrà eſse tantum de congruentia benedicendum, docent *Sylv. Sot. Vaſq. Bon. Paſq.* & alii etiam multi cum Sporer *n.*401. Quòd Laym. *lib.*5.*t.*5.*cap.*6.*n.*22. dicit eſſe uſitatum in his partibus, & valdè decens, ut benedicatur: poſſuntque benedicere Superiores Mendicantium, uti & cætera paramenta, in quibus non intervenit unctio.

349 §.5. *Dicaſt.* putat eſſe quidem decens, non tamen obligationem ullius legis, aut conſuetudinis, ut ciborium continens particulas ſacras collocetur ſupra aliquod corporale, ſed Gob. *n.*336. rectè notat apud nos Germanos eſſe ſaltem conſuetudinem, & reipſa eſt obligatio ad iſtam reverentiam. Claves tabernaculi, nec relinqui debent in Sacriſtia, nec à laico ſervari, ſed à ſolo Sacerdote, S. Congr. 22. Febr. 1593.

350 §.6. Monſtrantiæ benedictio non requiritur, *Laym.* tamen innuit benedici lunulas, quibus imponitur hoſtia conſecrata: & *Quarti* conſulit, uti benedicatur eadem benedictione, qua pyxis, ſed *Paſq.* dicit nequidem de congruentia eſſe opus lunulam benedici, cùm pro hac non ſit inſtituta benedictio: verùm cùm ſit uſus, & decentia, videtur ſequendum conſilium *Quarti*.

351 §.7. Fieri debet aliquando renovatio Ciborii, & Monſtrantiæ, ne ſpecies nimium antiquæ corrumpantur, vel muceſcant. Et ſi aura ſit humida, facilius corrumpuntur, quàm ſi ſit ſicca, hinc tum non debet tamdiu expectari, præſertim in hyeme. Meritò fit ſingulis menſibus. Quando autem renovatur Monſtrantia, Sacerdos debet conſecrare duas hoſtias majores, quarum unam ponat in Monſtrantia, alteram ſumat cum illa, quam è Monſtrantia recipit, quia debet ſumere hoſtiam de ſuo Sacrificio.

352 Q.48. *Quid præterea ſit notandum circa benedictionem veſtium, conſecrationem vaſorum, & locorum ſacrorum?* R. ſeqq. §.1. Putant aliqui cum Dian. & Paſq. *q.*840. Veſtes, & ejuſmodi paramenta, imò & vaſa per uſum in Sacrificio etiam mala fide factum ſubſtantialiter benedici, ideòque alium eis utentem non peccare, quamvis fateantur poſtea pro occaſione eſſe ritualiter benedicenda, quod probabile eſſe dicit *Jordan.* & admittit *Gob.* de ſolis rebus Chriſtum immediatè contingentibus: ſed conformiter ad dicta *n.*281. meliùs contradicunt Lugo, Dicaſt. Tamb. Averſa *q.*11.*ſ.*13. Sporer *n.*412. Verj. *t.*8.*ar.*6. quia talis conſecratio, vel benedictio extraordinaria deberet provenire à voluntate Papæ, qui nunquam declaravit, imò ſi interrogaretur, certò reclamaret, maximè contra talem uſum illicitum, quia *non eſt malitiis hominum indulgendum*, Cap. *Plerumque*, De Reſcriptis.

353 §.2. Averſa *ſ. Sextò*: ſic habet: *Abbates pontificalia exercentes, etiam Regulares, habent facultatem benedicendi ſacra vaſa, id eſt, ſacrum lapidem, & calicem cum patena, &c. in quibus intervenit unctio ſacri chriſmatis: & habere adhuc hanc facultatem non ſolùm pro ſuis Eccleſiis, ſed etiam pro extraneis, defendunt* A A. Tamb. Bord. Gav. *dicentes non fuiſſe per declarationes S. Congreg. revocatam hanc facultatem pro Eccleſiis extraneis quantum ad hæc ſacra vaſa, quamvis revocata ſit quoad ſacra indumenta.* Prælati *Regulares habent facultatem benedicendi ſacra ornamenta, & indumenta, non autem ſacra vaſa, in quibus intervenit unctio ſacri chriſmatis.∴ Jam verò id non poſſunt Regulares pro extraneis Eccleſiis, ex declaratione S. Rituum Congr.* 24. *Aug.* 1609. & 18. *Aug.* 1629. *Nec Epiſcopus poteſt abſque licentia hanc benedictionem aliis delegare, ex S. Congr.* 14. *Nov.* 1615. Hucuſque *Averſa*. Docet tamen A. Tamb. *de Jure Abbatum d.*22. Superiores Ordinum mendicantium adhuc poſſe etiam pro extraneis, ubi eſt uſus. Et Spor. *n.*411. teſtatur Superiores ſui Ordinis Seraphici bona fide id facere paſſim, permittentibus, & ſæpè ad eos remittentibus Epiſcopis. Scio etiam factum ſæpiùs per Rectores Societatis JESU: Et idem innuit Pelliz. *t.*2.*tr.*8.*c.*5.*n.*110. & abſolutè docent Tamb. Paſq. *qu.*803. Gob. *t.*3. *à nu.*356. Nomine Rectoris autem in Societate putat Lugo *in Reſp. mor. l.*4.*d.*39.*n.*6. venire etiam Rectorem Seminarii habentem ſub ſe perſonas Societatis.

354 §.3. An Abbates de Jure communi habeant, diſputat fusè in utramque partem Mendo *d.*13.*q.*21. & concludit habere, vel ex privilegio, uti innuit *Averſa*, vel ſaltem ex conſuetudine, uti habent Zabar. Mend. Leſs. *in auct. v. Conſecratio, Caſu* 1.

355 §.4. De conſecratione Eccleſiarum, dictum eſt *à n.*279. & de conſecratione altarium, *à num.*300. & 309. De benedictione autem campanarum dicetur *num.* 406.

§.5. Docent cum communi Averſ. & Gob. *n.*367. ſi veſtis 356
aliqua ita frangatur, aut laceretur, ut amplius non ſerviat ad uſum, ad quem benedicta eſt, amittere benedictionem, uti ſi anterior pars caſulæ à poſteriori ſeparetur, ſi Albæ detrahatur una manica, quamvis reaſsuatur, Verj. *art.*6. Excipit *Averſa*, niſi manicæ ita fuiſſent ab initio aptatæ, ut globulis, vel funiculis poſſent alligari, & ſolvi, idem enim tum eſſet, quod de calice habente juncturam tornatilem inter cuppam, & pedem. Addit Gob. *n.*369. ſi ex Alba fiant humeralia, probabiliùs eſſe, quòd hæ debeant de novo benedici, quia amiſerunt benedictionem Albæ, neque adhuc habent benedictionem humeralis, fatetur tamen probabile eſſe, quòd ſint benedicta, quia Alba, & humerale unam habent benedictionem. Quòd ſi v. gr. caſula nova tela, vel ſerico ſuffulciatur, non eſt opus benedictione, uti nec tum, ſi talis aliqua veſtis reſarciatur, Sporer *n.*397. De cingulo, quando amittat benedictionem, dictum eſt *n.*329.

Q.49. *Quid notandum ſit circa contactum ſacrorum vaſo-* 357
rum? Reſp. ſeq. §.1. Clericos ſola prima tonſura initiatos tangere poſſe ſacra vaſa extra Sacrificium docent Suar. Tambur. Quarti, & alii apud Gob. *t.*3. *à n.*329. contra Fill. *t.*5.*n.*135. qui id negat, eò quod tonſuratis hoc concedatur per privilegium: ſed contrà eſt, nam multa privilegia conceduntur propter opiniones contrarias ad tollendos ſcrupulos; quamvis autem videatur eſſe conſuetudo contraria non tangendi, tamen ſecundùm *Suar.* non obligat, quia introducta eſt ex errore, quòd eſſet prohibitio, quæ non eſt: & fatetur Fill. apud Paſq. *q.*837. acolythis miniſtrantibus licere etiam in Sacrificio tangere ſacra vaſa vacua per conceſſionem Martini Papæ Cap. *Non liceat*, penult. diſt. 23.

§.2. Sà v. *Sacra nu.*3. dixerat ſacra vaſa vacua à laicis ſine 358
contemptu tangi, aut nullum, aut leviſſimum eſſe peccatum: ſed Magiſter ſacri palatii correxit, ac ſubſtituit non eſſe mortale, hinc Paſq. *q.*328.*n.*4. & alii dicunt eſſe tantùm veniale ſi laicus vel mulier abſque cauſa rationabili tangat etiam calices, purificatoria, corporalia: imò *Sot. Henriq. Sanch. Fagund. Tamb.* & alii putant nequidem veniale eſſe, uti refert Paſq. *qu.* 838. ubi etiam notat ex *Laym. Sanch. Caſtrop. Quarti*, quibus conſentit Gob. *num.*328. laicis licitum eſſe tangere ſacras Reliquias: an autem licitè tangant ceram Agni Dei, dixi *l.*6. *p.*1. *n.*225. Certò nequidem venialiter peccant laici, inquit Sporer *n.*406. ſi res ſacras tangant, quæ nec immediatè attigerunt Corpus Chriſti, nec ſacro chriſmate unguntur, uti veſtes benedictas; item corporalia, & purificatoria poſt lotionem, aut calices conſecratos priuſquam adhibiti ſint in Sacrificio.

§.3. Sporer *num.*404. dicit Ordines mendicantes habere, 359
ut omnes ſui Religioſi etiam laici, dum ſacriſtæ officio funguntur, omnia ſacra vaſa, corporalia, purificatoria tangere, & lavare poſſint. In Societate noſtra Sacriſtani laici ex venia Superiorum licitè iſta tangunt, ſed Sacerdos, qui eſt præfectus Eccleſiæ, non autem Sacriſtanus laicus, primò abluit purificatoria, & corporalia, quibus adjici ſolent pallæ, quando lotione indigent.

§.4. Si ſacra vaſa actu contineant Corpus, vel Sangui- 360
nem Chriſti, tangi poſſunt à ſolo Sacerdote, & Diacono: quòd ſi inferior tangat, omnes communiter cum Sporer *num.* 403. damnant mortalis, quamvis Ochag. & Gob. *n.*327. negent eſſe mortale.

Q.50. *Qualis debeat eſſe figura hoſtiæ conſecrandæ?* Reſp. 361
§.1. Græci in majore hoſtia utuntur figura quadrangulari; in minoribus, etiam triangulari: ſed latini in utriſque utuntur orbiculari, de quibus doctè diſcurrit Arcud. *in Concord. Occid. & Orient. Eccl. l.*3.*c.*38. & Card. Bona *Rer. liturg. l.*1.*c.*23.*num.*11. Eſtque hic mos ſub præcepto ſervandus in utraque Eccleſia. Magnitudo hoſtiæ, quam ſumit Sacerdos, apud latinos in diametro circiter tres pollices adæquat.

§.2. Dian. Marchant. Tamb. Averſa *qu.*11.*ſ.*12. docent 362
licitum eſſe Miſſam legere cum parva hoſtia ſecluſo ſcandalo, ſi deſit major, etiamſi non ſit neceſſitas celebrandi, ſed ſola devotio: ſi tamen habeat majorem conſecratam, putant multi hanc poſſe elevari, ut vitetur admiratio populi. Quid facere debeat celebrans, quando advertit hoſtiam eſſe fractam, dixi *l.*6.*p.*1. *num.*432.

Q.51. *Quid circa Miſſale, & ritum celebrandi ſit notan-* 363
dum? Reſp. ſeqq. §.1. Non eſt opus, ut Miſſale ſit benedictum, ſi autem in neceſſitate celebrandi deſit Miſſale, ſatis eſt, ſi Sacerdos aliquam Miſſam in carta deſcriptam ante ſe habeat, Tamb. Gob. *t.*3.*n.*304. Lohn. *p.*1.*t.*3. *ſ.*1. *nu*6. aut ex memoria dicat, Laym. Gob. Verj. *t.*8.*a.*7.*n.*6. Spor. *n.*388. contra *Tann.*

§.2. Si quis viſu careat ad legendum Miſſale, poſſit ta- 364
men adhuc videre hoſtiam, & calicem, nec periculum ſit amittendi particulas, aut irreverenter tractandi Sacramentum, dicere poteſt Miſſam, quam de memoria ſcit, nam non

Digitized by Google

requiritur, ut quis Miſſali utatur, ſed tantùm præcipitur, ut adſit in altari ad uſum, ſi ſit opus. Ut autem vitetur ſcandalum, debet Sacerdos talis omnia peragere cum Miſſali, atque ſi videret. Gob. *num.* 302.

365 §.3. Sacerdos v.g. Dominicanus, ſi ſit in miſſione, debet ſe accommodare Ritui Romano in legenda Miſſa, ſaltem quoad illa, quæ exteriùs apparent, ut ſit conformitas, & non turbetur populus, Verj. *art.*13.

366 §.4. Sacerdos Coloniæ beneficiatus, & reſidens, non poteſt legere Miſſam ex Miſſali Trevirenſi, poteſt tamen ſemper, & ubique uti Miſſali Romano tanquam matricis Eccleſiæ, Leſſ. *in Auct. V. Horæ canon. Caſu* 7.

367 §.5. Sacerdos ritus Romani non poteſt nequidem in Eccleſia Regularium uti Miſſali talis Ordinis proprio, peccatque graviter, ſi celebret alio ritu quàm ſuo, quem ſervare poſſet; Paſq.207. Unde quamvis *Præp.* dicat peregrinantes poſſe celebrare juxta ritum, & conſuetudinem Eccleſiæ, in qua ſunt, tamen rectè contradicunt Quarti *p.*1. *t.*14. *d.*4. & Averſ. *qu.*11. *ſ.*12. §. *Decimò* quoad ritum proprium alicui Ordini, vel congregationi: hinc etiam Miſſæ, quæ non ſunt in Miſſali communi, vel tantùm conceduntur certis Regularibus, vel in certis locis, non poſſunt ab aliis, vel alibi dici nequidem in Eccleſiis illorum Regularium, uti reſolvit S. Congreg. 19. Nov. 1622. apud Gav. *p.*3. *t.*10. & Averſam *§. Quando* contra *Caſtrop.*

368 §.6. Peregrinus, qui ſervat ritum Romanum, ſive ſæcularis, ſive regularis, licitè utitur ritu, & Miſſali Diœceſis, in qua reperitur, *Con. Tamb.* & alii communiter: Neque S. Pius V. revocavit Jus commune, quo poteſt advena ſe conformare conſuetudini Diœceſis, quam tranſit.

369 §.7. Miſſalia habentia in canone, *pro Rege noſtro*, ſunt quidem ſuſpenſa, & prohibita, attamen cenſuit doctus Caſiſta prohibitionem illam in praxi non obſervari, & nunc ſupponi poſſe illa miſsalia cum authoritate excuſa: cùm in Hiſpania, & Gallia licitum ſit hoc addere, & uti ejuſmodi miſsalibus. Viri autem probi, & docti etiam legunt, quamvis reperiatur, *pro Imperatore*, alium enim in Germania Regem non habemus: unde etiam circa Miſsalia, quæ reperiuntur in pagis, & habent illud, *pro Rege noſtro*, non videtur ulli ſaciendus ſcrupulus.

370 §.8. Miſsale Gallico idiomate impreſsum, eſt prohibitum hoc decreto Alexand. VII. Ad aures noſtras ingenti cum animi mœrore pervenit, quòd in regno Galliæ quidam perditionis filii in perniciem animarum novitatibus ſtudentes, & Eccleſiaſticas ſanctiones, ac praxim contemnentes, ad eam nuper veſaniam pervenerint, ut Miſsale Romanum latino idiomate longo tot ſæculorum uſu in Eccleſia probato conſcriptum, ad Gallicam vulgarem linguam convertere, ſicque converſum typis evulgare, & ad cujuſvis ordinis, & ſexus Perſonas tranſmittere auſi fuerint, & ita ſacroſancti ritus Majeſtatem latinis vocibus comprehenſam dejicere, & proterere, ac ſacrorum Myſteriorum dignitatem vulgo exponere temerario conatu tentaverint. Nos quibus licèt immeritis, vineæ Domini Sabaoth à Chriſto Salvatore noſtro plantatæ, ejuſque pretioſo Sanguine irrigatæ cura demandata eſt, ut ſpinarum ejuſmodi, quibus illa obrueretur, obviemus incremento, earumque, quantùm in Deo poſsumus, radices ſuccidamus, quemadmodum novitatem iſtam perpetui Eccleſiæ decoris deformatricem, inobedientiæ, temeritatis, audaciæ, ſeditionis, ſchiſmatis aliorumque plurium malorum facilè productricem abhorremus, & deteſtamus, ita Miſsale præfatum Gallico idiomate à quocumque conſcriptum, vel in poſterum aliàs quomodolibet conſcribendum, & evulgandum, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, perpetuò damnamus, reprobamus, & interdicimus, ac pro damnato, reprobato, & interdicto haberi volumus, ejuſque impreſſionem, lectionem, & retentionem univerſis, & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus cujuſcumque gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, honoris, & præeminentiæ, licèt illis ſpecialis, & individua mentio habenda foret, exiſtant, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo Jure incurrendæ perpetuò prohibemus; mandantes quòd ſtatim, quicumque illud habuerint, vel in futurum quomodocumque habebunt, realiter, & cum effectu exhibeant, & tradant locorum Ordinariis, vel Inquiſitoribus, qui nulla interpoſita mora exemplaria igne comburant, & comburi faciant, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, ſub Annulo Piſcatoris die 12. Januarii 1661.

Attamen non videtur illicitum, ſi Controverſiſta Catholicus faciat imprimi aliquam Miſsam gallicè, vel germanicè redditam, ut hæreticis oſtendat in ea nihil contineri ſuperſtitionis, vel indebiti cultus.

371 *Q.52. Quænam quotidie Miſſa legenda ſit?* Reſp. §.1. Legenda eſt Miſsa de die, ſeu concordans officio, prout à Rubricis præſcribitur, niſi quis legere voluerit votivam, vel de *Requiem*, uti dicetur *à n.*495. nam nequidem votum de Miſsa alia contra præſcriptum Rubricæ legenda, neque promiſſio ob acceptum ſtipendium obligat, cùm ſit de aliquo non licito, aut ſaltem minus laudabili, Sennyei *de Miſſa n.*161. Spor.431. Notatque Gav. *p.*1. *t.*4. ſæpiùs declaratum eſſe à S. Congreg. quòd Canonici, ut lucrentur præſentias, teneantur ad cantandam Miſſam de die: Secluſo tamen ſcandalo, vel contemptu venialiter tantùm peccat, qui Miſſam unius diei legit pro Miſſa diei alterius, Suar. Lay. Lugo, Dian. Tamb. Gob. *à n.*703. Spor. *n.*429.

§.2. Quivis Sacerdos licitè celebrat Miſſam ſecundùm pu- 372
blicum officium illius Eccleſiæ, in qua celebrat, quamvis diſcordet ab officio, quod ipſe recitat, non tenetur autem talem Miſſam legere, ſed poteſt retinere conformem ſuo officio: eſtque melius, & pro communi ædificatione ſe conformare publico ritui Eccleſiæ, in qua celebrat exceptis illis, de quibus in §. ſeq. Tamb. Quarti, Sennyei *n.*155. Et quidem Capellanus Monialium non utentium Breviario Romano, quo ipſe utitur, debet ex Miſſali Romano celebrare Miſſam conformem Breviario Monialium, vel ſaltem affinem, ſi non habeatur conformis, uti dicetur *num.* 376.

§.3. Miſſas certis Religioſis conceſſas non poſſunt alii, 373
qui ejus Religionis non ſunt, legere, uti dictum eſt *n.*367.

Q.53. De quo legi poſſit Miſſa, & ſpeciatim an legi poſ- 374
ſit de Sancto, de quo habentur Reliquiæ? Reſp. §.1. Per ſe loquendo de eo legenda eſt Miſſa, de quo fit officium, de quo autem fieri poſſit officium, colligi debet ex dictis *l.*4. *à nu.*1243. 1250. 1257. 1262.

§.2. *Caſtrop. Quintanadv.* negant, *Tamb.* & alii cum 375
Paſq. *q.*277. dicunt Miſſam legi poſſe de Beatis necdum canonizatis, non tantùm in die feſto, ſed etiam votivam per annum, ſed plures cum Quarti, & Gob. *in Exp. t.*3. *nu.*676. probabiliùs dicunt id licere tantùm in die aſſignato, nec licere extra eum diem in Miſſa alia addere commemorationem de tali Beato, uti nec Horas legere, ſecundùm Decretum, quod retuli *l.*3. *p.*1. *n.* 18. & 19. Notat autem *Gob.* de martyribus Japonenſibus poſſe Miſſam legi in Eccleſiis Societatis eorum feſto, quod ex Decreto S. Congreg. 25. Septembr. 1629. extenſum eſt ad Sacerdotes etiam ſæculares, uti habetur in novo Compendio v. *Feſtivitas* §.2. Attamen nequidem nos obligari ad talem Miſſam, notat Gob. *n.*677. contra *Tamb.* quia Bullæ tantùm habent, *concedimus, licentia, poteſtas, poſſit &c.* nullum autem eſt verbum præceptivum. Poteſt tamen tale feſtum transferri, Gob. *in app. ad n.*696. *lit. O. ubi lit. AA.* addit, nihilominus ſibi Roma reſcriptum eſſe, quod ſpecialiter feſtum B. Stanislai nobis ſit de præcepto, & non ad libitum. Poſſe autem hujus feſto etiam Sacerdotes ſæculares ad Eccleſias Societatis confluentes habere officium, & Miſsam de B. Stanislao, habet Bulla Beatificationis, & Indultum Clementis X. 16. Auguſt. 1670. quod ampliùs explicatum eſt 30. Sept. 1671. Et quoad Miſsam idem eſt de feſto B. Aloyſii, uti habet Compendium privil. ſuprà §. 1. Quandonam autem nobis liceat in ſeptimana legere officium, & Miſsam de S. Ignatio, dixi *l.*4. *num.*1248.

§.3. Si Moniales habeant officium de Beato Ordinis, po- 376
teſt Sacerdos illis legere Miſsam de Beato eodem, ſed ex Miſſali Romano de communi, quamvis Introitus, Graduale, & Offertorium, quod chorus canit, diſcreparent, Sylv. *p.*2. v. *Miſſa caſu* 3. Et 19. Nov. 1622. iterumque 9. Jun. 1668. emanavit hæc declaratio: *Qui celebrat Miſſam in aliqua Eccleſia Regularium, aut etiam Monialium, in qua ſit de feſto duplici habente Miſſam propriam, quæ non ſit conceſſa omnibus, Miſſam quidem dicat de feſto, ſed cum Miſſali Romano.*

§.4. Poteſt legi Miſsa de quovis Canonizato quamvis nec- 377
dum relato in Martyrologio, canonizatio autem differt à beatificatione, partim accidentaliter, eò quod ad canonizationem adhibeantur plura examina, plures invocationes Spiritus ſancti, major pompa exterior, partim etiam veluti ſubſtantialiter, nam per beatificationem ſolùm permittitur cultus publicus, & quidem cum multis reſtrictionibus, ita ut nec liceat pro privata pietate inſerere Litaniis. Per canonizationem verò definitur talem cultum ſancto deberi ab omnibus, Gob. *in app.*1. *ad n.*696. *Lit. P. Q.* Omnes autem Sancti, quorum nomina exprimuntur in Martyrologio Romano, ſunt canonizati, vel ab Eccleſia communi, vel à Papa, vel ab Epiſcopis, hinc poteſt de illis in feſto legi Miſsa, Gob. *num.*673.

§.5. Quintanadv. & Gob. *n.*679. dicunt quamlibet Eccle- 378
ſiam poſse (imò debere, ſi vera ſunt quæ habet Gob. *in App.* 2. *ad n.*696. *Lit. EE. LL. RR.* quamvis aliter loquatur poſteà in *App.*3. *Lit. O.*) ſingulis annis cum Miſsa, & officio celebrare diem dedicationis ſuæ, etiamſi tantùm ſit benedicta, ſed ſi conſecrata ſit, verum eſt fieri debere, ſi autem ſit tantùm benedicta, probabiliùs eſt cum Paſq. *q.*271. nec debere nec poſse fieri. Notant tamen communiter Authores non poſse ſine conſenſu Sedis Apoſtolicæ diem conſecrationis transferri, etiam ab Epiſcopo, qui conſecravit, Gob. *Lit. M.* Si tamen alicubi facta ſit talis translatio in alium diem, valet & poteſt manere. Quid autem veniat nomine Eccleſię, & an etiam ſacellum, explicat Gob. *in app.* 2. *Lit. CC. & ſeqq.* Quòd ſi ſint duæ

Eccle-

Eccleſiæ, una nova, altera vetus, an hujus an illius dedicatio celebrari debeat, explicat in *App.3.*

379 §.6. De omni Sancto poteſt celebrari Miſſa cum officio ſub ritu duplici in ea Eccleſia, in qua habetur inſignis Reliquia, ſecundùm dicta *l.4.n.*1250.1260. Si autem non ſit inſignis Reliquia dicunt aliqui poſſe haberi Miſſam, & officium ſub ritu ſemiduplici, ſed probabilius eſt oppoſitum: docet tamen Gob. *in App.4.lit.T.* Epiſcopum poſſe id concedere, maximè ſi dubium ſit, an Reliquia dici debeat inſignis necne; inſignes autem non dicuntur maxilla, auris, digitus, imò nec pes, ſecundùm aliquos. Et ſi Reliquiæ in particulas diffractæ ſint, dummodò partes ſint iterum unitæ vinculo vel glutine, ſufficit, Quart. Lohn. Gob. *lit. H.* ubi *lit. I.* citat *Neuſſer* contra ſe, merito dicentem nullas Reliquias B. Virginis poſſe dici notabiles, cùm totum Corpus illius ſit aſſumptum in cœlum, veſtes autem, & ſimilia non cenſeantur inſignis Reliquia.

380 §.7. Ad habendam Miſſam, & officium ob Reliquias, debet locus, in quo ſunt Reliquiæ, eſſe Eccleſia, vel ejus ſacriſtia, aut ſaltem vicinus locus ad Eccleſiam ſpectans, & non ſufficit eſſe ſacellum privatum alicujus Laici, Gob. *lit. F.* Sufficit autem eſse ad hanc Eccleſiam deportatas, v. gr. ob metum militum, quamvis ad aliam Eccleſiam ſpectent, *Gob.* ſuprà, qui *lit. G. & n.633.* dicit Epiſcopum non poſſe dare poteſtatem certa die legendi Miſſam de aliquo Sancto titulari, præciſè ratione inſignis Reliquiæ ad aliquem locum tranſlatæ, præter Miſſam, quę feſto talis Sancti legitur, ſed contradicit *Neuſſer*, cujus ſententiam etiam probabilem eſſe fatetur *Gob.*

381 §.8. Non eſt obligatio legendi Miſſam, vel officium de Sancto, cujus habetur inſignis Reliquia, non enim dicitur debere, ſed tantùm poſſe legi, Neuſſer, Gob. *lit. H.*

382 §.9. Si feſtum Sancti, de quo habetur Reliquia ſit, v. g. ſecundę claſſis, poſſe eo die ob Reliquias evehi ad altiorem ritum primę claſſis, docent *Quintanad. Paſq. Gob.* ſuprà. Putat etiam *Neuſſer* feſtum de Reliquia poſſe transferri, ſi Sanctus ſit titularis, quia de eo ut titulari agendum eſt in die feſti.

383 §.10. Ut Miſſa de Reliquiis, & officium haberi poſſit, prętequiritur, ut Ordinarius illas approbarit, ſic enim habet decretum *l.4.n.*1250. relatum. Poteſt autem Ordinarius approbare extra Diœceſim exiſtens, cùm ſit actus juriſdictionis nō contentioſæ. Quòd ſi ſaltē per decem annos culta fuerit talis Reliquia, non requiretur alia approbatio, Neuſſer, Gob. *lit. G. & H.*

384 §.11. Poteſt celebrari Miſſa, & officium de inſignibus Reliquiis approbatis, etiamſi ſint ita mixtæ non approbatis, ut diſcerni nequeant, Bonac. Trull. Neuſs. Gob. *lit. H.*

385 *Q.54. Quid circa Miniſtrum ſit addendum?* Reſp. ſeqq. §.1. Laym. *l.5.t.5.c.6.n.*13. & Spoter *n.*390. non damnant eos, qui in Germania, maximè in pagis, ubi talis uſus eſt, & toleratur, celebrant ſine Miniſtro, qui reſpondere noverit. Putantque probabile aliqui apud Henao *nu.* 1628. poſſe celebrari ſine Miniſtro, ſi aliàs multis diebus etiam tantùm ferialibus omittere deberes Sacrificium: quod Suar. Lug. Con. Sylv. Averſ. *q.11.ſ.9.* Spor. *nu.*389. dicunt ſaltem de feſto, ſi aliàs non audires Miſſam: Quod magis valet, ut Viaticum habeas pro moribundo.

386 §.2. Si quis debeat ſe alere celebrando, poteſt tempore peſtis ſine miniſtro celebrare, quando ab hoc eſſet periculum contagionis, Paſq. *q.*340.

387 §.3. *Sot. Palud.* & alii putant Eremitam perpetuò poſſe celebrare ſine miniſtro, & favet Paſq. *q.*341. quia Eccleſia videtur id permittere propter perfectionem illius ſtatus: ſed *Suar. Tamb.* & alii cum *Averſ.* contradicunt, nullum enim pro eo reperitur privilegium, nec ſcitur de tali permiſſione Eccleſiæ.

388 §.4. *Silv. & Nugn.* putant peccari tantùm venialiter, ſi mulier miniſtret ad altare, ſed contradicunt alii cum Paſq. *qu.* 342. qui *q.*343. cum Gob. *nu.*394. Spor. *nu.*392. aliiſque communiter dicit melius eſſe celebrare ſine Miniſtro, quàm permittere mulierem ſervire ad altare. Rationem dat Sylv. *p. 2. v. Miſſa caſu* 2. quia expreſsè prohibetur in Miſſali §. 10. de defectibus, & Cap. *Inhibendum, De cohab. Cler. & mulier.* ubi ſic ſtatuitur. *Prohibendum quoque eſt, ut nulla fæmina ad altare præſumat accedere, aut Presbytero miniſtrare, & ſi mulier in Eccleſia tacere debeat, uti habetur* 1. *ad Corinth.* 14. *multò magis abſtinere à miniſterio altaris.* Idem prohibetur in Synod. Colon. 1662. pag. 89. contradicit tamen Verj. *t. 8. art.* 5. cum *Marchant.* dicens contrariam praxim, ut nempè fœminæ miniſtrent, eſſe ita communem in miſſionibus, ut imprudentiæ foret eam condemnare; hinc abſolutè dicit melius fore legere miniſtrante fœmina quàm nullo, ſed *Sporer* quamvis non damnet omnes, ubi conſuetudo eſt, tamen meritò improbat; & reipſa hoc abrogandum eſſet.

389 §.5. Filii ante ordinationem patris legitimè nati poſſunt patri ſuo ordinato miniſtrare, prohibentur tamen ſub mortali illud facere filii illegitimè nati, niſi occultum eſſet, quia tum ceſſat indecentia, Paſq. *q.* 349.

390 §.6. Errores miniſtri non ſunt facilè in Miſsa ipſa corrigendi, nam corrigendo turbabit ordinem Miſsę vel ſeipſum, vel circumſtantes. Si tamen miniſter aliquid nō reſpondeat, Sacerdos ipſe ſuppleat dicendo, Gob. *t.3.n.399.* Quarti *q. procem. ſ.2.p.2.* ubi docet Rubricas circa ritus ab alio quàm Sacerdote ſervandos eſse ſolùm directivas, nec obligare ſub culpa. Addit Gob. *n.*402. ſi quis in ſummo altari celebret, & miniſter omittat pulſum ad *Sanctus*, moneri poſse, ut quærat campanulam; ſi autem ſub elevatione negligat pulſare, diſſimulandum eſse, quia tum admonere eſset ſeipſum turbare in ſanctiſſimo myſterio.

391 §.7. Illi, qui inſtruuntur pro miniſtratione Miſsæ, admonendi ſunt, ut qua voce Sacerdos celebrat ipſi ęquè alta reſpondeant. Item ut integrè dicant ea, quæ ab ipſis dicenda ſunt, ſæpè enim miſerè truncant exprimēdo tantùm prima, & ultima verba, ac delinquunt etiam Sacerdotes, qui antequam miniſter edixerit ſua, præripiunt verba ante finem, nimium properando.

392 *Q.55. Quid addendum ſit circa lumen?* Reſp. ſeqq. §.1. Qui ſine neceſſitate, vel cauſa adhibet unicum tantùm lumen, peccat tantùm venialiter, *Baſſæus*: Eſtque etiam probabile cum Paſq. *q.*725. quamvis plures probabilius contradicant, quòd in gravi neceſſitate celebrari poſſit ſine ullo lumine, quia non eſt ſecundùm ſe neceſſarium ob reverentiam, ſed tantùm ex præcepto Eccleſiæ, à quo excuſat gravis neceſſitas. Et quia ſæpè fit, ut quando pueri inſerviunt, obliviſcantur accendere candelas, Sacerdos bene facit, ſi ad hoc ſe aſsuefaciat, ut ante Miſsam, quando diſpoſuit miſsale, & redit ad medium, attendat, an candelæ ardeant; item an in altari ſit Crux, quandoque enim etiam hanc non repoſuerunt æditui.

393 §.2. Si Miſsa ſit cœpta cum lumine, & perducta poſt offertorium, quamvis adhuc ſit ante conſecrationem, ſi utrumque lumen extinguatur, nec poſſit reaccendi, probabilius eſt cum Lugone, Leandro, Gob. *t.3.n.*292. Sporer *nu.*381. contra *Fagund.* Miſsam eſse continuandam, quia carentia luminis eſt minùs incommodum, quàm talis abruptio.

394 §.3. Si inter celebrandum una candela extinguatur, non eſt ſiſtendum, ſed monito miniſtro, ut reaccendat, pergendum, quia continuatio ſine iſto lumine eſt minus incommodum quàm illa interruptio: E contrà ſi utraque candela extinguatur, & poſſit reaccendi, ſed non ſtatim, *Quintanadv.* putat non eſse ſiſtendum, ſed pergendum, dummodò ad altare ardeat lampas olei: ſi autem hæc deſit, dicit ante conſecrationem eſse expectandum etiam ad mediam horam, poſt conſecrationem autem nequidem ad quadrantem: Si verò ſtatim poſſint reaccendi, ſive lampas ibi ardeat ſive non, *Paſq.* putat meliùs eſse pergere, quia continuatio Miſsæ eſt de eſsentia intrinſeca, quę magis curari debet, quàm extrinſeca decentia luminis.

395 §.4. Quando lumen ex cera haberi poteſt, veniale tantùm eſt adhibere ex alia materia: Sebum tamen in defectu ceræ præferri debet oleo, Paſq. *q.*726.728. Quòd ſi ſebaceæ tantùm candelæ haberi poſſint, Gob. 291. & alii docent, licitè poſse celebrari etiam ex ſola devotione.

396 §.5. Profana candelabra poſsunt in Miſsa adhiberi. Quòd ſi deſint candelabra, ſatis eſt adeſse lumen, quia candelabra requiruntur non ratione ſui, ſed ob lumen Paſq. *q.*721.

397 §.6. Nequidem eſt veniale lumine extincto recitare Evangelium S. Joannis, probabile enim eſt non eſse partem Miſsæ, cùm dicatur poſt, *Ite Miſſa eſt*, Quarti, & alii: Oppoſitum tamen etiam eſt probabile; hinc ſub veniali requiretur ſaltem unum lumen.

298 §.7. Quando diſtribuitur Communio, ſub veniale ardere debet lumen, ut dictum eſt *p.1.n.*489. Nullum tamen eſt peccatum non accendere ſpecialem candelam poſt Sanctus, vel ſub elevatione, Sporer *num.*384.

399 *Q.56. An licitum ſit celebrare ſine calceis, cum pileolo, ficto capillitio, baculo, annulo?* Reſp. §.1. Rubrica præſcribit, ut celebrans ſit calceatus. Non eſset tamen mortale celebrare nudis pedibus, Bonac. Averſa *quæſt.*11. *ſ.*13. §. *Septimò*, contra *Silv.* Imò nec veniale urgente neceſſitate, vel rationabili cauſa, Paſq. *q.*824. Gob. *t.3.n.*389. Sporer *n.*416. Et ſufficit eſse indutum crepidis.

400 §.2. Celebrans debet eſse capite nudus, c. *Nullus Epiſcopus, De conſecr. diſt.*1. Putat tamen *Ledeſma* non fore mortale legere tecto capite: quod *Diana, & Spor.* putant probabile, aliquali tantùm cauſa ſubſiſtente: *Sylv.* autem dicit ex rationabili cauſa eſse licitum: hinc *Vaſq.* dicit omnes Sacerdotes, etiam Religioſos, in Polonia tegere caput uſque ad conſecrationem; ad quod *Suar. Fill. Rodr. Laym. Bon.* & alii cum *Spor.* requirunt licentiam Epiſcopi, vel Prælati, ſed Gav. Averſa *§. Tandem*, & alii dicunt neminem jam poſse ad hoc dare licentiam præter Papam. Apud Chinenſes tamen licitum eſt tecto capite, quia detegere eſt probroſum, & tegere eſt ſignum honoris. *Præpoſ. Tamb. Verj.* Quòd ſi quis apud nos omninò ſine gravi incommodo non poſset aliter celebrare, tegere poſſet uſq; ad Conſecrationem, & rurſum poſt Communionem peractam, Nav. Dicaſt. Gob. *n.*383. In dubio tamen de ſufficientia cauſæ, dicit *Verj.* ſolùm Papam poſse diſpenſare, nam in miſsali juſsu Urb. VIII. reformato ſic habetur, *Nemo audeat uti pileolo*

in celebratione Miſſæ ſine expreſſa licentia Sedis Apoſtolicæ, non obſtante quacumque contraria conſuetudine.

401 §.3. Ver.t.8. *art.*8. dicit peccari mortaliter, ſi celebretur cum capillitio ficto, ſive perruca, ſed de hoc dubitat Paſq.*q.* 832.affertque rationes pro eo, quòd liceat in caſu neceſſitatis vel rationabilis cauſæ, quia cum tali capillitio ſalvatur honor exterior, nam quiſque ita tectus loquitur cum Rege, vel Cæſare. Quidquid ſit de ratione iſta, ſaltem hoc jam eſt prohibitum per Innoc. XI. cujus decretum in hac Diœceſi Colonienſi ſic promulgatum eſt.

Cùm informato non ita pridem, & conſulto S. D. N. Papa Innoc. XI. ſuper rationibus, & motivis, quare uſus comarum adſcititiarum in hiſce rigidioribus partibus ſaltem apud illos, qui de S. Sedis Apoſtolicæ, ſeu Legatorum ejus, aut Epiſcoporum Diœceſanorum, vel Vicariorum eorumdem licentia longo temporis intervallo illis uſi, iiſdem ſine præſenti valetudinis diſcrimine deinceps carere non poſſe dignoſcerentur, modo & forma juxta Edictum ſub 14. Menſis Decembris anni noviſſimè lapſi præſcriptis tolerandus videretur, ejuſdem ſuæ ſanctitatis hic reſidente Legato Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. Archiepiſcopo Damaſceno renuntiatum fuerit, *non eſſe mentem Sanctitatis ſuæ, quòd Nuntiis Apoſtolicis, aut Epiſcopis liceat licentiam ſacerdotibus concedere ejuſmodi comas in actu celebrationis geſtandi;* Hinc juſtiſſimis ſanctiſſ. Patris noſtri monitis devotiſſimè in omnibus obſequendo, revocatis cum hoc quibuſcumque aliàs etiam poſt emanatum prætactum Edictum obtentis licentiis, aut conceſſionibus, ſeu earum declarationibus, monentur omnes, & ſinguli harum tenore ſeriò, ac paternè in Domino, ut memores humilitatis, & reverentię tam tremendo myſterio debitæ, Sacrificio Miſſæ, aut altari Dei nonniſi detecto, ac nudato capite aſſiſtere præſumant, idque ſub pœna ſuſpenſionis à divinis officiis, aliiſque juxta ſuperius Edictum, cujus tenor in reliquis quoque quoad veſtium prohibitarum, annulorum, comæ & coronæ etiam Sub-& Diaconalibus Ordinibus proportionatæ geſtationem exactiùs, quàm hactenus ubique obſervabitur. Signatum Coloniæ die 21. Martii 1689.

Joannes Henricus Anethan Epiſc. Hierap. Suffrag. & Vicarius Generalis Colonienſis.

Non obſtantibus illis, videmus quotidie Sacerdotes celebrantes in capillitio ficto, qui putant ſe per hoc ſatisfacere conſcientiæ, ſi ita celebrent habito judicio unius, vel alterius prudentis medici, quòd aliter non poſſint abſque periculo gravis incommodi.

402 §.4. Poteſt quis uti baculo, ſi ita ſit debilis, ut non poſſit celebrare, niſi quandoque illi innixus, nulla enim lex, vel conſuetudo vim legis obtinens id prohibet. Vaſq. Dicaſt. Gob. *n.*385. addens *n.*745. ſi quis ita vertigine laboret, ut nequeat ſtare, niſi altari innitatur utraque manu, vel alterutro brachio aut cubito, poſſe nihilominus privatim celebrare non autem publicè niſi ea neceſſitate.

403 §.5. Uſus annuli in Miſſa prohibitus eſt à S. Congr. Protonotariis non participantibus ſpeciale privilegium, item quibuſvis Doctoribus, & Canonicis Cathedralibus, etiam in dignitate conſtitutis, Gav. *p.*2. *t.*1. *n.*6. Et hæc prohibitio renovata eſt in Syn. Colon. anno 1662. pag. 89. etiam reſpectu Præpoſitorum, Archi-Diaconorum, Decanorum. Vide tamen dicenda *n.*2075.

404 *Q.57. Quid circa campanulam in Miſſa, & campanas templi ſit notandum?* R. Seqq. §.1. Campanula in Miſſa non benedicitur. Et illa non datur ſignum tempore concionis, nec niſi ad Sanctus, & utramque elevationem.

405 §.2. Docet Sylv. *p.*1. *v. Campana*, non eſſe licitum uti campanis benedictis ad monendum populum de re profana, v. g. quòd malefactor ſit educendus ad ſupplicium, quia videtur indecens rem ſacram adhibere ad uſum profanum: ſed neceſſitas excuſat, ſi deſit alius modus manifeſtandi aliquid populo, hinc paſſim fit, ut pulſetur campana in ſignum inchoandi, vel finiendi laboris pro vindemia, item ſignum orti incendii, adventantium militum, &c.

406 §.3. Averſa *q.* 11. *ſ.*13. *§. Sextò* docet Abbates Pontificalia exercentes habere facultatem benedicendi campanas etiam pro Eccleſiis extraneis, uti de aliis ſacris vaſis dictum eſt *num.* 353. Et cùm eis benedicendis interveniat unctio ſacri chriſmatis, notant communiter Authores ſolum Papam id poſſe committere alteri non Epiſcopo. Dicitur tamen eſſe praxis in Colonienſi, & Trevirenſi Archidiœceſibus, ut committant etiam Superioribus Ordinum mendicantium, & Societatis JESU, quamvis eam praxim hactenus ſequi noluerint in Diœceſi Monaſterienſi in Weſtphalia, ſed ſub annum 1704. recurrerunt ad Nuncium Apoſtolicum, qui eam facultatem ad tempus dedit Vicario generali, dum viſitans obiret Diœceſim. De ritu benedicendi campanas videri poteſt Rayn. *in Heteroclit. Tom.*15. *par.*2. *ſ.*2. *punct.* 7.

407 *Q.58. Quid univerſim notandum ſit circa Rubricas?* Reſp. ſeqq. §.1. Rubricæ ſunt aliquæ ordinationes, ſeu directiones Eccleſiæ, ſecundùm quas aliqua ſunt agenda: & quia rubro charactere ſæpè ſcribuntur, dicuntur Rubricæ.

§.2. Rubricæ, quæ ſunt circa aliquid ad valorem Sacrificii 408
requiſitum, ſunt præceptivæ, & graviter obligant, uti & illæ, quæ graviter præcipiunt, aut expreſsè dicuntur eſſe obſervandæ ſub mortali. E contrà multæ ex aliis obligant ſub veniali tantùm, quando nempè non imponitur grave præceptum, neque materia eſt adeò gravis, ſpecialiter tamen ordinant aliquid, quod ad debitam reverentiam ſpectat. Prætereà etiam illę ſunt præceptivæ, de quibus dubitatur, an ſub mortali obligent.

§.3. *Gav.* putat dubium eſſe, an Rubricæ ſequentes ſint 409
præceptivæ, an tantùm directivæ, nempè de principio auroræ, & fine meridiei pro Miſſa legenda de Cruce in altari, de pedibus calceandis, de veſte talari, de pileoli uſu concedendo extra canonem, de orationibus ad veſtes, & poſt Miſſam, de Miſſa privata ad arbitrium ſine cauſa, de Miſſa non approbata, niſi pro quibuſdam Eccleſiis, de votivis, vel *Requiem* diebus prohibitis, de orationibus additis ex devotione, de his enim omnibus DD. utrimque diſputant, ſed quidquid de illis omnibus tenendum ſit, dictum eſt vel dicetur per decurſum.

§.4. Quamvis Rubrica aliqua non ſit præceptiva, ſed dire- 410
ctiva tantùm, putat tamen probabiliter Quarti contra Tamb. & Gob. *in Exp.t.*3. *nu.*737. ſi abſque cauſa non obſervetur, peccari venialiter, quia eſt neglectus temerarius rei meritò obſervandæ, & deordinatio à communi ſine rationabili cauſa, quod videtur eſſe ſaltem venialiter malum.

§.5. Quamvis contemneretur obſervatio Rubricæ, quia 411
nempè levis eſt, ideòque etiam quamvis contemneretur cœremoniæ levitas, adhuc eſſet veniale tantùm, Sot. Laym. Tamb. Gob. *nu.*738. Mortale tamen eſſet contemnere poteſtatem Eccleſiæ, vel Papæ, aut alterius Superioris hoc diſponentis, uti dictum eſt *l.* 5. *n.* 242.

Q.59. Quid notandum ſit circa lotionem manuum, orationes 412
ante, & poſt Miſſam, vel inter induendum dicendas? R. ſeqq. §.1. Manuum lotionem ſub veniali præmittendam eſſe docent multi apud Dian. *p.*1. *t.*12. *R.*19. quia facit ſingulariter ad reverentiam Sacrificii: Admittit Gob. *num.*828. ſi manus eſſent immundæ, & addit, ſi in Miſſa advertas digitum atramento notatum, deterge ad *lavabo*, non tamen ſolicitus ſis de omni abſtergendo, eſſet enim nimia mora: Si advertas poſt *lavabo*, perge, neque enim decet tum abluere nequidem ſaliva, cùm non cenſeatur macula.

§.2. Poſt Miſſam non lavare manus, nequidem veniale eſt, 413
Quarti *p.*2. *t.*1. *dub.*4. Et quamvis Rubrica dicat Miſſam ante lotionem manuum eſſe prævidendam, nullum peccatum eſt id non facere, Lohner *p.*2. *t.*1. *q.*3.

§.3. An & quanta ſit obligatio orandi matutinum ante Miſ- 414
ſam, dictum eſt *n.*230. preces autem reliquæ ante Miſſam, quæ in Miſſali dicuntur *Præparatio*, non cadunt ſub ullum præceptum, nam ſignantur dicendæ, *pro opportunitate*, Suar. Caſtr. Gav. Averſ. *d.*11. *ſ.*12. §. *Septimò*, Quarti *dub.*4. Idem eſt de hymno, *Benedicite*, *Laudate*, & aliis precibus poſt Miſſam, Tamb. Quart. Bonart. *de Miſſa l.*2. *c.*34. addens aliquos earum loco dicere, *Te Deum laudamus*, melius tamen eſt ſequi Rubricam, & dicere notatas.

§.4. Omittere orationes inter induendum, Nav. Az. Gav. 415
Sylv. & alii dicunt eſſe mortale: Henriq. Rodr. Caſtrop. Averſ. Gob. *n.*387. dicunt eſſe veniale tantùm; *Fagund.* dicit ſine veniale, niſi earum loco dicantur aliæ preces, quod à quibuſdam fieri teſtatur ipſe, & non improbat Tamb. *de Sacrif. l.*1. *c.*7. *§.*1. Quarti *dub.*8. Paſq. *q.*819. nullum in hoc agnoſcunt peccatum; quia dicunt ſe nullum invenire præceptum, putant enim Rubricam tantùm eſſe directivam; ſed communis ſententia rectè dicit eſſe veniale.

Q.60. Quid addendum ſit circa omiſſionem partium in Miſ- 416
ſa? R. Dian in *l.*3. *p.*1. *à nu.*662. quomodo peccetur per omiſſionem hujus, vel illius partis in Miſſa audienda, quæ multò magis valent de omiſſione partis in Miſſa legenda, hinc aliqua hic addi debent.

§.1. Partes Miſsæ ſunt vel ordinarię, vel non ordinariæ. Ordinariæ ſunt, quę ſemper dicuntur, uti confeſſio, oratio, epiſtola, evangelium, præfatio, canon, pater noſter, agnus Dei. Non ordinariæ ſunt, quæ nō ſemper dicuntur, uti *Gloria*, orationes ſecundariæ, *Credo*, pluralitas epiſtolarum, vel ſequentiarum, diverſitas præfationum, vel quorundam intrà canonem.

§.2. Omittere partem ordinariam, per ſe loquendo, eſt 417
mortale; excuſat tamen ſæpè parvitas materiæ, aut ſi non ſit ritus ob ſpeciale myſterium notabilis, hinc omittere Kyrie eleiſon, vel tractum non eſt mortale: Neque ſi omittatur pſalmus *Judica*, etiam ſuppoſito quòd ſit pars ordinaria, uti vult Paſq. *q.*201. contra *Quarti*, qui meritò negat, cùm non dicatur in Miſsa pro defunctis, nec tempore Paſſionis. Similiter veniale tantùm eſt omittere ablutionem digitorum in Miſsa, aut crucem ſuper aquam, quia videntur eſse non tanti momenti, vel myſterii, *Quarti*.

§.3. Omit-

Digitized by Google

418 §.3. Omittere in canone quamlibet orationem, aut etiam aliqua tantùm verba omittere, variare, vel corrumpere, ita ut mutetur ſenſus, eſt mortale, ſi autem non immutetur ſenſus, non erit mortale, quamvis plura verba omittantur, v.g. plura nomina Sanctorum, Fill. Dian. Averſ. *q.*31. *ſ.*12. contra Nugn. Quòd ſi verba in canone ſint detrita, nec ſciantur memoriter, nec niſi poſt longum tempus haberi poſſit aliud Miſſale, omittens excuſatur, Paſq. *q.*202. Verric. apud Gob. *in Exp. t.*3. *n.*763.

419 §.4. Si tot partes ordinariæ omittantur, aut ſimul conſtituant materiam notabilem, erit mortale, Paſq. *q.*203. addens ſatis rigidè *q.*202. fore mortale, ſi omittatur Pater noſter, vel agnus Dei, quia ſingulæ hæ partes videntur conſtituere functionem gravem. Similiter putant Suar. & Gob. *num.*746. fore mortale, ſi quis omittat fractionem hoſtiæ, aut illius cum calice mixtionem, vel ſigna multa, quæ fieri debent ſuper oblata: item omittere epiſtolam vel evangelium eſt mortale, Gob. *n.*799. Imò ſi quis omittat ſolam affuſionem aquæ in media Miſſa, peccat mortaliter, quia illa mixtio ſingulariter myſterioſa eſt, utpotè ſignificans effuſionem ſanguinis, & aquæ è latere Chriſti mortui: Hinc Averſa *ſ. Quintò* putat ſine illa ob nullam neceſſitatem celebrari poſſe. Etiam mortale eſt omittere purificationem patenæ, & calicis poſt communionem, Paſq. *q.*208.

420 §.5. Eſt veniale tantùm omittere unam è partibus non ordinariis, v.g. *Gloria*, vel *Credo*, Fill. Dian. Lugo contra Averſa *ſ. Sextò*, qui putat tum ſaltem eſſe mortale, ſi *gloria*, vel *credo* omittatur in magna feſtivitate. Similiter tantùm veniale eſt, ſi omittatur, *Lauda Sion Salvatorem*, *Victimæ paſchali laudes*, *Veni ſancte Spiritus*, *Dies iræ*, Gob. Imò Quarti, & Paſq. *q.*200. putant tantùm eſſe veniale, ſi multæ ſimiles partes non ordinariæ omittantur, quamvis facerent magnam quantitatem, v.g. in quatuor temporibus ſi omittantur omnia *flectamus genua* cum omnibus ſecundariis orationibus, ſecretis, & poſt communionibus, item cum ſecundariis epiſtolis. Quòd ſi eſſet cauſa rationabilis omittendi, v.g. nimia fatigatio, vel debilitas, nullum foret peccatum, Paſq. *q.*201. Etiam venialiter tantum peccat, qui omittit ſpecialem præfationem, vel in canone ſpeciale *Communicantes*, vel *hanc igitur*, quæ certis tantùm diebus leguntur, dummodò legat ordinaria, ſeu communia, Suar. Fill. Gob. *n.*762. Spoter *n.*426. contra Averſ. qui putat eſſe mortale.

421 §.6. Si quis principalem orationem omittat uno tantùm loco, eſt tantùm veniale: ſi autem omittat initio, & ſecretam, & poſtcommunionem, Quarti putat eſſe mortale.

422 §.7. Omittere aliquas benedictiones, cruces, deoſculationes altaris, inclinationes, genuflexiones, eſt tantùm veniale, cùm non ſint ritus graves, niſi conſtituerent ſimul partem notabilem Miſſæ: facere autem ea nimis celeriter, aut nimis maturè, etiam eſt tantùm veniale, Paſq. *q.*208.

423 §.8. Non uti vino, ſed ſola aqua in purificatione eſt tantùm veniale, imò nullum peccatum, ſi celebrans ſit abſtemius, qui vinum horreat: Ad ſecundam autem ablutionem uti ſola aqua nequidem veniale eſſe putant *Tamb. Quarti*, *Gob.* in hac verò non uti aqua, ſed ſolo vino, putat *Lohn.* eſſe veniale, quia ſic præſcribit Rubrica, Gob. *n.*853. negat ob praxim multorum, & quia Rubrica non videtur eſſe præceptiva circa aquam, quamvis enim præcipiatur purificatio, & ablutio, non tamen præcipitur illius modus, *Quarti*.

424 §.9. Omittere Evangelium S. Joannis, aut aliud, quod poſt Miſſam legitur, eſt tantùm veniale, vel enim non eſt ſtricta pars Miſſæ, vel non eſt para ordinaria, aut notabilis.

425 §.10. Omittere partem notabilem eorum, quæ ſunt propria Miſſæ ſolemnis eſt mortale, quamvis non cantetur ex obligatione, Paſq. *q.*212. putatque Fr. *Lugo* ſacerdotem peccaturum mortaliter, qui in Miſſa ſolemni omitteret omnia, quæ à choro, & Miniſtris canuntur, Card. *Lugo*, *& Averſ.* putant peccaturum tantùm venialiter, Gob. *n.*760. Lohn. *p.*2. *t.*10. *n.*4. dicunt ad illa ſaltem teneri, quæ à choro canuntur, v.g. ad *Gloria*, & *credo*, quia illa non recitantur ab aliquo, qui ad illud munus ſit ordinatus, *Sà*, & *Sanch.* dicunt melius eſſe, ſi audiat epiſtolam, & evangelium, quàm ſi legat, hinc *Tamb. Pelix, Quarti* ab omni peccato excuſant omittentem ea omnia, ſi dum canuntur, ad illa attendat, quia de eis recitandis nullum eſt præceptum, Paſq. *q.*209. multos citat docentes nullam quidem ad ea dicenda eſſe obligationem ſub peccato, addit tamen difficulter omittenda ſine veniali, cum ſit uſus ea recitandi, ideóque *Gob.* prudenter ſuadet, ut in his ſe accommodet conſuetudini ſuæ patriæ, vel Eccleſiæ.

426 §.11. Qui prævidet ſe non poſſe celebrare, niſi omittendo aliquot cæremonias, debet collata inter ſe harum gravitate, & cauſis celebrandi videre, ſit ne conſultius ſine his celebrare quàm ob harum defectum Miſſam omittere, Suar. Tamb. Gob. *num.*743.

427 §.12. Qui poteſt omnia peragere excepta elevatione hoſtiæ, & calicis; poteſt his omiſſis celebrare privatim, quia defectus ille non eſt tantus, ut privet jure acquiſito ad celebrandum: Non debet tamẽ celebrare publicè niſi in neceſſitate, & populo admonito, ne murmur in eo, vel turbatio oriatur, Gob. *n.*745.

428 §.13. *Llamas* negat peccare eum, qui celebrare vult præſciens ſe non poſſe recitare illa, quæ præcedunt evangelium, quia talis adhuc cenſetur legere Miſſam integram, ſed de hoc judicet, inquit Gob. *n.*763. quidquid autem ſit, probabile eſt, quod dicit *Llamas*, quia qui ea non audit, quæ præcedunt evangelium, nihilominus Miſsam audit, ergo etiam verè dicitur legere Miſsam, qui reliqua legit, impotentia autem excuſat à præcedentibus.

429 *Q.61. Quid dicendum ſit de illo, qui addit, commutat, vel invertit aliquid in Miſſa?* R. §.1. Addere collectam ultra præſcriptas vix erit peccatum, excuſat enim facilè cauſa aliqua vel devotio, Paſq. *q.*215. contra Gob. *in Exp. t.*3. *num.*748. qui dicit ſub veniali requiri cauſam peculiarem: Dicere autem *Gloria*, aut *credo*, cùm omittendum eſset, eſt tantùm veniale, Suar. Gob. *n.*747. Excipit Averſ. *q.*13. *ſ.*12. *ſ. Sextò*, niſi fieret cum magna deformitate, uti ſi alterutrum diceretur in Miſsa de *Requiem*. Putat etiam Spor. *n.*427. fore mortale, ſi notabiliter multùm adderetur ad Miſsam.

430 §.2. Non peccaret, qui ſub longo cantu ad *Gloria*, vel *credo* modeſtè oraret vocaliter, aut etiam recitaret parvas Horas, quas teneret memoria. Quod multò magis valet de Diacono, & Subdiacono in ſolemni Miſsa, Caj. Tan. Gob. *n.*753. contra Tamb. Lohn. *p.*2. *tit.*10. *n.*5. qui dicunt eſse veniale, ſi celebrans faciat.

431 §.3. Intermiſcere meditationem, ſeu conſiderationem circa ea, quæ tum geruntur in Miſsa, nullum eſt peccatum, quamvis fiat quædam interruptio, quia cenſetur eſse moralis continuatio, cùm mens maneat applicata Miſsæ, Nav. Quarti. *V.* dicta *n.*252.

432 §.4. Commutatio voluntaria precum in alias preces non approbatas, ſi fiat in materia notabili, eſt mortale; ſi autem mutatio fiat in alias preces approbatas in Miſsali, v.g. unius epiſtolæ, Evangelii vel præfationis in aliam, ſecundùm Paſq. *q.*221. regulariter eſt veniale tantùm, quia non inducitur magna deformitas, qualis tamen eſset, inquit Averſ. §. *Nonò*, ſi evangelium Paſchatis conjungeretur cum epiſtola defunctorum, aut alio ſimili modo.

433 §.5. Mutare in alia verba Synonima putat *Quarti* ſemper eſse veniale tantùm, quia per hoc etiam non inducitur magna deformitas, quamvis *Paſq.* dicat in materia notabili etiam fore mortale.

434 §.6. Imperfectè mutare actiones, v.g. breviorem crucem facere, inclinare os prope altare, & non formare oſculum, *Suar. & Quarti* putant eſse veniale, quamvis contradicat Paſq. *q.*124. nullum in ea agnoſcens peccatum.

435 §.7. Quando dicitur Miſsa, vel collecta contra Paganos, nomen Paganorum mutari non poteſt, dicendo Turcarum, Hæreticorum, S. Congreg. 29. Junii 1689.

436 §.8. Si quis loco Epiſcopi nominandi in canone nominet Generalem ſui Ordinis, Dian *p.*2. *t.*14. *R.*4. dicit à Papa, & S. Congr. damnari mortalis, ſed Rodriq. Bordon. Tamb. Sporer *n.*428. dicunt non conſtare de tali declaratione, adeòque non fore mortale, niſi fieret animo mutandi ritum, vel in contemptum Epiſcopi.

437 §.9. Inverſio partium ejuſdem rationis eſt tantùm veniale, uti ſi recitetur una oratio, vel una epiſtola ante aliam, quod probabile etiam eſt, licèt principalis oratio non diceretur primo loco. Si autem partes ſint diſſimiles, ex propoſito eas invertere erit mortale, uti ſi evangelium legatur ante epiſtolam, in his enim eſt magna deformitas: & colligitur ex iis Doctoribus, qui volunt omiſsam unam partem Miſsæ non eſse repetendam, Paſq. *q.*222.

438 *Q.62. Quid notandum ſit circa expreſſionem verborum in Miſſa?* R. ſeqq. §.1. Si quis notabilem partem verborum Miſsæ formet intra labia, & dentes, ut ſecluſo omni impedimento ſeipſum audire non poſset, peccat mortaliter, quia non legit Miſsam vocaliter, nam oratio vocalis, prout à mentali diſtinguitur, debet habere ſonum, omnis autem ſonus eſt audibilis, cùm ſit objectum auditus, uti dixi *l.*4. *n.*1294. & docet cum cõmuniore Paſq. *q.*231. contra Az. Tamb. Caram. Baſs. *de Horis* §.2. Quarti *p.*1. *t.*16. *d.*2. & alios apud Dian. *p.*2. *t.*12. *R.*9. qui putant ſufficere, quòd verba formentur per motũ oris, & linguæ, dicunt enim orationem eſse non purè mentalem, ergo vocalem: quam ſententiam Gob. *n.*813. videtur admittere ut probabilem: notantque *Nav. & Fill.* poſse ſervire ſcrupuloſis.

439 §.2. Si quis omnia, quæ dici debent altè, legat ſubmiſsè, non peccat mortaliter, Quart. Paſq. *q.*231. Peccare autem venialiter, docet cum aliis Sanch. *in Conſ. l.*7. *cap.*2. *dub.*8. *nu* 6. quia Miſsa eſt officium publicum, quod communicari debet cum populo, ut ſic excitetur ad devotionem, Paſq. tamen *q.*230. probabiliùs dicit nullo modo peccare celebrantem, dummodò ita altè exprimat verba, quæ altè dici debent, ut excedant terminos ſecretæ orationis, licèt populus audire non poſſit, eò

Digitized by Google

ſit, eòquòd Rubrica id ordinans nullum contineat præceptum. Quarti *dub.*1. dicit Rubricam illam continere quidem præceptum, attamen eſſe nonnullos timoratos, qui voce omninò depreſſa celebrant ſine ſcrupulo peccati etiam venialis, quod *Sanch.* & alii admittunt, ſi quis non celebret coram aliis, fatentur enim tum ſatis eſſe, ſi Miniſter audiat ea, quæ altè dici debent. Quòd ſi quis celebret non in ſummo altari, ſed in laterali, Nav. & alii cum Gob. *n.*813. planè excuſant à peccato, ſi omnia ſubmiſsè dicat, ideòque Beja *p.*1. *caſ.*21. ſic ſcribit: *In noſtra religioſiſſima Luſitania, ut devotioni, & contemplationi ſacrificantium conſulatur, in more eſt poſitum ſubmiſſa adeò voce privatas Miſſas dicere, ut nonniſi a ſe ſolo ſacrificans audiatur, & ab eo, qui Miſſæ inſervit, quoad ultima verba, quibus eſt reſponſurus.*

440 §.3. Qui partem notabilem eorum, quæ ſubmiſsè dici debent, recitat altè, ſecundùm *Gav. Quarti Paſq.* peccat mortaliter: docent tamen communiter authores veniale tantùm eſſe ita altè proferre verba conſecrationis, ut audiantur ad ſex, vel octo paſſus, ſi autem audiantur ad quadraginta paſſus, dicunt communiter omnes cum Gob.*n.*69. eſſe mortale: Et univerſaliter quamvis ad decem tantùm paſſus audiri poſſint, ſi tamen magna pars populi ſoleat eſſe intrà totidem paſſus, erit mortale, quia ratio, ob quam graviter prohibemur altè exprimere, hic invenitur, nempè ne populus verba illa ſciens poſteà temerè, aut ad jocos eiſdem utatur: nullum tamen erit peccatum, ſi ita altè proferantur, ut Miniſtri audiant, *Gav. Gob.*

441 §.4. Media voce, id eſt, nec omninò alta, nec omninò ſubmiſſa dicuntur, *Orate fratres, Sanctus*, & quæ ſequuntur uſque ad canonem, *Nobis quoque peccatoribus: Domine non ſum dignus.* Errant autem, qui alia voce dicunt *Memento Domine: Omnis honor, & gloria*, dici enim debent ſubmiſſa.

442 §.5. Si nimia acceleratione cauſetur mutilatio ultimarum ſyllabarum, aut ſyncope intermediarum, dummodò maneat ſenſus, & ſignificatio abſitque ſcandalum, eſt tantùm veniale. Nullum erit peccatum, ſi fiat ex defectu naturali, Quarti Paſq. *quæſt.*232.

443 *Q.63. Quid notandum ſit circa diſtractiones in legenda Miſſa?* R. §.1. Diſtractio quamvis longa extra canonem, & ſumptionem eſt tantùm venialis, Tamb. *de Sacrif. l.*2.*c.*3.*nu.*8. Diuturna ſub canone eſt mortalis ſaltem ob periculum in eo committendi errores, Tamb. Gob. *in Exp.*1.3.*n.*817. Attamen *Diana, & Bardi* non agnoſcunt culpam adeò gravem, quamvis magna eſſet diſtractio, & ſi abſit periculum errandi, quod tamen vix aberit: probabile tamen eſt quamcunq; diſtractionem internam etiam ſub conſecratione, vel Communione fore veniale tantùm, ſecundùm ſententiam, quam retuli *l.*4. *a n.*1341. nempe, quòd cum diſtractione interna conſiſtat eſſentia orationis, & attentio interna non præcipiatur graviter: quam ſententiam fusè defendit etiam Quarti *p.*1. *tit.*16. *dub.*5. Ratio autem eſt, quia intentio virtualis, quæ tum manet, ſufficienter dirigit omnes illas actiones, facitque eſſe opus religionis.

444 §.2. Si celebrans ſub Communione diſtrahatur voluntariè, aliqui putarunt peccare mortaliter, tum quia Communio requirit parem cum conſecratione reverentiam, uti habet *Tamb.* tum etiam quia conſumptio utriuſque ſpeciei eſt de præcepto divino, qui autem ſponte diſtrahitur ſub actu à Deo præcepto, peccat mortaliter, inquit Sanch. *in conſ. l.*7.*c.*2. *dub.*28. *num.* 8. E contrà *Gob.* meritò dubitat de tanto rigore, præſertim cùm *J. Sanch.* apud eundem neget laicum mortaliter peccaturum, qui communicaret voluntariè diſtractus, nam ſub tam brevi actione diſtrahi, ubi non eſt periculum errandi, vel invalidandi Sacramentum, videtur manere intra terminos materiæ levis.

445 §.3. *Ant. Molina, & Cotonius* ita requirunt actualem intelligentiam, & attentionem ad omnia, ut putent eum, qui recitaret v.g. *Credo*, & non recitaret ſignificativè, id eſt, ſimul non eliceret internos actus fidei per illa verba ſignificatos, peccaturum, quia mendaciter profiteretur ſe credere, cùm tamen non haberet actum formalem fidei. E contrà Gob. *num.*823. probabiliùs dicit, & multis argumentis probat ſufficere ea dici recitativè, ſeu hiſtoricè, nullum enim reperitur præceptum de hoc, ut eliciantur omnes affectus, quos verba continent, præſertim cùm Miſſa abſque hoc ſit vera oratio, & actus religionis.

446 §.4. Pro retinendo animo collecto, & excludendis diſtractionibus facile medium eſt, ſi Sacerdos conſideret Miſſam tanquam memoriale Paſſionis Chriſti, conſiderando ſingulas actiones veluti repræſentativas alicujus myſterii Paſſionis, uti explicavi *l.*3.*p.*1.*n.*661.

447 *Q.64. Quid circa orationes, collectas, ſive commemorationes in Miſſa ſit obſervandum?* R. ſeqq. §.1. In feſtis duplicibus, & diebus octavis, per ſe loquendo, tantùm eſt una oratio, niſi feſta occurrant, de quibus addi debeat commemoratio. In ſemiduplicibus ordinariè ſunt tres tantùm, niſi plures ſpecialiter faciendæ ſint commemorationes, vel addatur collecta ob publicam neceſſitatem, vel ad altare privilegiatum, pro liberatione animæ.

§.2. Tempore Paſſionis, item infra octavas Paſchæ, & 448
Pentecoſtes, ſi occurrat commemoratio de ſimplici in Miſſa de tempore, aut die infra octavam, tertia collecta omittitur; In omnibus autem Dominicis infra octavas communiter fit ſolius Octavæ commemoratio.

§.3. In Miſſa de feſto ſimplici (idem eſt de feriis, excepta 449
ſeptimana Paſſionis, & Palmarum) dicuntur tres, vel quinque, vel ſeptem, vel etiam plures, ſed ſemper numero impari, *Gav. Arnaud, Lohner*, quamvis contradicat Guyet. *in Heortologia l.*4.*c.*21.*q.*23. putans hunc numerum imparem non eſſe neceſſariò obſervandum, ſed non eſt recedendum à communi.

§.4. Quando tertia eſt ad libitum etiam in ſemiduplicibus, 450
ſumi poteſt oratio *Fidelium*, aut quæcunque alia in Miſſali, vel pro Vivis, vel pro Defunctis tantùm, v.g. pro Patre, & Matre: etiam ex quibuſvis aliis Miſſis tam votivis quàm aliis: illa autẽ, quæ eſt liberè aſſumpta ſemper eſt ultima, excepta, *Fidelium*, quæ extra Miſſam *De Requiem* ſemper eſt penultima. Expoſito venerabili Sacramento nulla fit Oratio pro Defunctis ſolis.

§.5. Præſcripta ob publicam neceſſitatem poteſt eſſe tertia 451
ad libitum; vel addi pro quarta. Quòd ſi tertia ſit præſcripta, addi debet pro quarta, S. Congreg. 2. Decemb. 1684. Omittitur autem in duplici primæ, & ſecundæ claſſis, uti habet communior, quamvis *Piſcara* admittat dici in duplici ſecundæ claſſis: Idem putat pro privata neceſſitate addi poſſe aliquam, & ita peritos reſpondiſſe, ſed addit melius eſſe ſuam neceſſitatem commendare in *Memento*.

§.6. Poteſt fieri commemoratio de SS. Sacramento, ſi ex- 452
poſitum ſit, etiam in Miſſa de duplici, quod non ſit primæ, aut ſecundæ claſſis, S. Congr. 2. Decemb. 1684.

§.7. In privata Miſſa fit commemoratio, 1. illius, de quo 453
in Laudibus facta eſt; excepta Dominica Palmarum, & vigilia Pentecoſtes. 2. De feria majore, & vigilia, ſi Miſſa ſit de feſto cum occurrente: In feſto tamen primæ claſſis nihil fit de vigilia, nec de feſto ſimplici, nec de die infra Octavam: attamen fit de feria majore, Dominica, die Octava occurrente. 3. In feſto Sancti, ſi ad ejus altare celebretur, licèt de eo non ſit Officium vel Miſſa, prima eſt de illo Sancto; ſecunda, de quo eſt Officium; tertia, quæ aliàs erat ſecunda. 4. In Miſſa ſolemni feſto ſecundæ claſſis non fit commemoratio de ſimplici.

§.8. Miſſa, quæ canitur etiam in pagis, cenſetur ſolemnis, 454
Lohner: non tamen, ſi eam etiam in Dominica legat Parochus ſine cantu. Miſſa ſecunda in Natali Domini, quamvis canatur, & feſtum ſit primæ claſſis, habet commemorationem de Sancta Anaſtaſia, quia rubrica abſolutè ita præſcribit.

§.9. Quando fieri debent commemorationes feſtorum aut 455
feriæ occurrentis, omittuntur collectæ ſecundariæ feſtis ſimplicibus aut ſemiduplicibus aſſignatæ, quæ alioqui, ſi aliæ non aſſignentur, ſumuntur ex Dominica de tempore.

§.10. Quando officium fit de aliquo feſto B. Virginis, non 456
fit commemoratio de alio illius occurrente feſto, quod inde colligitur, quia ſic habet Rubrica Breviarii in Dominica infra octavam Nativitatis B. Virginis, in qua legitur de feſto Nominis B. Virginis: ſi dies immediatè ſequens poſt feſtum Nativitatis ſit Dominica, veſperæ dicuntur integræ de Nativitate ſine commemoratione feſti Nominis: ſi autem feſtum Nominis incidat in diem octavam Nativitatis, faciendum eſt Officium de Nomine B. M. abſque commemoratione Octavæ: Conſequenter ſi feſtum Nominis B. V. transferatur in diem ante feſtum B. V. de Mercede, pridie fit officium totum de Nomine ſine commemoratione, & alterius diei Officium de Mercede incipit à matutino.

§.11. Infra Octavas Paſchę & Pentecoſtes, ſecunda oratio 457
eſt *Eccleſiæ* vel *pro Papa*: tertia non dicitur. Infra Octavas B. V. & omnium Sanctorum, 2. eſt, *Deus qui corda*: 3. *Eccleſiæ* vel *pro Papa*. Infra alias Octavas, 2. eſt, *Concede*, 3. *Eccleſiæ* vel *pro Papa*, uti & in vigiliis, quę jejunantur, ſi fiat Miſſa de vigilia: Excipe vigilias Nativitatis Chriſti & Pentecoſtes. Quòd ſi in vigilia fieret de feſto, v.g. ſemiduplici, 2. eſt de vigilia, 3. de tempore.

§.12. Orationes de tempore ſunt: In adventu. 2. *Deus* 458
qui de B. Mariæ, 3. *Eccleſiæ* vel *pro Papa*. A Dominica poſt Octavam Epiphanię uſque ad purificationem, 2. *Deus qui ſalutis*. 3. *Eccleſiæ* vel *pro Papa*. Poſt purificationem uſque ad diem Cinerum, & ab Octava Pentecoſtes ad Adventum, 2. *A cunctis*, 3. *ad libitum*. A die Cinerum ad Dominicam Paſſionis, 2. *A cunctis*; 3. *pro Vivis & defunctis*. Septimana Paſſionis, item per Octavas Paſchę & Pentecoſtes, 2. *Eccleſiæ* vel *pro Papa*, 3. non dicitur, poſt Octavam Paſchę ad Aſcenſionem, 2. *Concede*, 3. *Eccleſiæ* vel *pro Papa*. In feſtis ſemiduplicibus & ſimplicibus ab Octava Pentecoſtes uſque ad Adventum, & à Purificatione uſque ad Quadrageſimam, 2. eſt *A cunctis*, 3. *ad libitum*. Ab Octava Epiphanię ad Purificationem, 2. eſt, *Deus qui ſalutis*, 3. *Eccleſiæ* vel *pro Papa*. A die

Cine-

Digitized by Google

Cinerum ad Dominicam Paſſionis, 2. *de feria*, 3. *Eccleſiæ* vel *pro Papa*. Ab Octava Paſchæ ad Aſcenſionem, 2. eſt *Concede*, 3. *Eccleſiæ* vel *pro Papa*. Octavarum Nativitatis Chriſti, Epiphaniæ, Corporis Chriſti, fit ſemper commemoratio, etiam in feſtis 1. Claſſis, *Rubrica* dicens ſic fieri in Miſſa, ſicut in Breviario, quod ita habet *tit. De Octavis & Commemorationibus*.

459 §. 13. Ordo commemorationum in Miſſa ſervatur ſecundùm claſſem, in eadem autem claſſe ſervatur ordo ſecundùm dignitatem deſignatam in Litaniis, niſi aliud notetur in Miſſali. Feſtū ſimplex commune toti Eccleſiæ præfertur particulari ſimplici.

460 §. 14. Si occurrant eadem die plures collectæ ſimiles dicendæ, mutatur earum altera cum diverſa, vel ex proprio vel ex communi, ne bis dicatur eadem, v.g. ſi feſtum S. Martini incidat in Dominicam 22. poſt Pentecoſten, oratio ſecreta eſt eadem, hinc pro S. Martino accipi debet ex communi de Sanctis.

461 §. 15. Si infra Octavam propriæ Dedicationis facienda ſit commemoratio alienæ Dedicationis, pro hac accipitur oratio, quæ eſt pro prima Dedicatione, & omittuntur ea, quæ ſoli primæ conveniunt.

462 §. 16. In oratione *A cunctis* nominari poteſt quivis S. canonizatus ſub N. Item videtur licere nominare duos, non plures, uti conſuetudo Eccleſiæ habet. Addi poteſt cognomen S. ad diſtinctionem: ſi tamen Eccleſia orationem poſuerit & non addiderit cognomen, etiam addendum non eſt à celebrante.

463 §. 17 Extra Adventum, Quadrageſimam & tempus Paſchale, prima die cujuſcumque menſis: item extrà Quadrageſimam & tempus Paſchale omni die Lunæ, loco Miſſæ conventualis pro defunctis addunt alii orationem, *Fidelium* penultimo loco, niſi iſti dies primi impediantur duplici vel ſemiduplici, etiam ad libitum, tum enim pro die Lunæ planè omittitur, pro menſe autem transfertur in proximam diem non impeditam. Si autem prima dies menſis non impedita ſit die Lunæ, hac die dicendo ſatisfit utrique obligationi, quia fit, quod præſcribitur utraque rubrica: ſicuti ſi una lex vellet jejunari prima die menſis, altera lex vellet jejunari prima die Lunæ in quovis menſe, ſi prima dies menſis eſſet Lunæ, & hac jejunaretur, ſatisfieret utrique legi. Quòd ſi vigilia incidat in primam diem non impeditam menſis, vel in ſimilem diem Lunæ, ſecunda oratio eſt *Fidelium*, quia rubrica vigiliam habet tanquam feriam, cùm in ea fiat officium de feria, in rubricis enim generalibus *Tit. 6. de vigiliis n. 4.* dicitur, *Officium vigiliæ totum fit de feria occurrente, ut in Pſalterio.*

464 *Q. 65. Quando dici vel omitti debeat, Gloria aut Credo?* R. §. 1. *Gloria* dicitur, quando in Matutino dictum eſt, *Te Deum Laudamus*: excipe feria 2. & 3. Rogationum; item ſi Miſſa non concordet cum Officio Horarum, uti in vigiliis votivis, *De Requiem*: tamen dicitur in votivis Angelorum & B. Virginis in Sabbato, ut rectè Gav. & Gob. *t. 3. n. 722.* in votivis autem B. Virginis extra Sabbatum, non dicitur; item dicitur, quando legitur de Sancto, die, quo obiit, aut de Sancto, qui eſt titulus Altaris, licèt de his non ſit dictum Officium. Dicitur quoque in votiva pro gravi & publica cauſa; item in ſolemni gratiarum actione, ſi non ſint paramenta violacea.

465 §. 2. *Gloria* non dicitur, quando in matutino dictum non eſt *Te Deum laudamus*: excipe, in cœna Domini & Sabbato Sancto, quibus dicitur.

466 §. 3. *Credo* dicitur in omni Dominica, qualecunque ſit Officium, & etiamſi Miſſa ſit votiva, dummodo non ſit *De Requiē*; item in ſolemni votiva pro re gravi vel publica Eccleſiæ cauſa, v.g. in precibus 40. horarum: item in omnibus Dedicationibus, item in feſtis incidentibus infra Octavas habentes *Credo*, non tamen in vigilia incidente infra Octavā, nec in Rogationibus, item dicitur in Miſſa de Sancto cujus inſignes Reliquiæ habentur in Eccleſia, in qua legitur Miſſa, ſi autem Miſſa fieret extrà hanc Eccleſiam, non ideo dicitur, *Credo*, S. Cong. 2. Dec. 1684.

467 §. 4. Octavæ totæ habent *Credo*, ſi feſtum habeat, quamvis Officium non fiat de Octava.

468 §. 5. Regulariter MUC non credit, id eſt, Martyres, Virgines (& Viduæ) Confeſſores (niſi ſint Doctores) non habent, *Credo*: tamen *Credo* dicitur in feſto Patroni Titularis Eccleſiæ, non autem capellæ vel altaris. Item dicitur in feſtis principalibus Sanctorum apud Regulares: non tamen Beatorum, niſi ſit Miſſa ſolemnis. Nec ideò dicitur, *Credo*, quòd expoſitum ſit venerabile Sacramentum, S. Congr. 2. Decemb. 1684. Nec dicitur in Sabbato, quando Miſſa legitur de Dominica alioqui omittenda.

469 *Q. 66. Quandonam dicatur; Ite Miſſa eſt, & Evangelium S. Joannis?* R. §. 1. *Ite Miſſa eſt*, dicitur quandocunque dictum eſt *Gloria in excelſis*: ſi, *Gloria*, non ſit dictum, dicitur, *Benedicamus Domino*: tamen in Miſſis *De Requiem* ſemper dicitur, *Requieſcant in pace. Ite Miſſa eſt*, dicitur facie ad populum converſâ, *Benedicamus Domino*, & *Requieſcant in pace*, facie ad altare converſa.

470 §. 2. Evangelium S. Joannis legitur in fine Miſſæ, 1. In omni votiva & *De Requiem* 2. Etiam aliàs ſemper, niſi nona lectio fuerit Evangelium cum Homilia, quod Evangelium tum legitur in fine Miſſæ.

471 *Q. 67. Quid ſpecialiter notandum ſit in Miſſis vigiliarum & quarundam feriarum?* R. §. 1. In Miſſis vigiliarum ſimplicium non dicitur *Gloria* nec *Credo*, licèt *Te Deum* dictum ſit in officio, quia Miſſa non concordat cum Officio. *Dixi*, ſimplicium, propter vigilias Paſchæ, Pentecoſtes &c.

472 §. 2. Si in vigiliam incidat ſemiduplex, ſecunda oratio eſt de vigilia, tertia de tempore, non, *Concede*, quæ aliàs ſecundo loco in vigilia dicitur.

473 §. 3. In vigilia infra Octavam, ſi Officium eſt de Octava, Miſſa eſt de vigilia cum commemoratione Octavæ: Si Officiū eſt de alio feſto, Miſſa etiam eſt de hoc feſto cum oratione ſecunda de Octava, tertia de vigilia. Excipe, ſi vigilia SS. Petri & Pauli vel S. Joannis venerit infra Octavam Corporis Chriſti, tum enim Miſſā eſt de Octava & commemoratio vigiliæ.

474 §. 4. In vigiliis ſemper dicitur præfatio communis (excipe Epiphaniæ, Paſchalis, Aſcenſionis, Pentecoſtes) licèt ſit infra Octavas habentes propriam, uti videre eſt in vigilia S. Joannis occurrente infra Octavam Corporis Chriſti.

475 §. 5. Si vigilia impediatur à feſto digniori ultimum Evangelium eſt de illa exceptis feriis Quadrageſimæ vel quatuor temporum, tum enim legitur Evangelium feriæ.

476 §. 6. In feriis Adventus, ſi reſumatur Miſſā Dominicæ, omittuntur *Alleluja* & verſus ſequens. A ſeptuageſima ad Quadrageſimam, ſi reſumatur Miſſa Dominicæ, etiam omittitur Tractus.

477 *Q. 68. Quid obſervandum ſit, ſi concio habeatur tempore Miſſæ?* R. §. 1. Concio habetur ſtatim poſt Evangelium vel poſt *Credo*, ſi dicatur; & Rubricæ vetant, ne habeatur poſt oblationem. Quòd ſi celebrans ipſe concionetur, depoſita caſula, & manipulo ſedet ad cornu Evangelii, vel aſcendit cathedram.

478 §. 2. Qui coram Epiſcopo loci ſub Miſſa tantùm eſt concionaturus, circa initium Evangelii genuflexus petit ab illo benedictionem per *Jube domne Benedicere*, oſculata Epiſcopi manu, poſtmodùm in cathedra facit profundam Epiſcopo, aliis autem capitis inclinationem.

479 §. 3. Si Venerabile ſit expoſitum in concione, ſtat nudo capite, niſi velum interponatur ante Sacramentum: aliqui tamen volunt hoc tantum eſſe obſervandum, ſi concionetur intra Chorum, in quo Sacramentum proſtat, ſecus ſi cathedra ſit in navi templi ſeu infra Chorum, *Lobner*; ſed praxis habet, ſi inter cathedram & Sacramentum expoſitum nihil intercedat, ut concio fiat nudo capite.

480 *Q. 69. Quid notandum ſit circa inclinationes in Miſſa?* R. ſeqq. §. 1. Quadruplex eſt inclinatio, 1. ſolius capitis: 2. humerorum ſimul: 3. profunda ſeu medii corporis: 4. genuflexio.

481 §. 2. Solius capitis inclinatio verſus crucem fit, quoties dicitur, *Gloria Patri*, vel *Oremus*. Ad Gloria in excelſis, quando dicitur *Deo, Adoramus, Gratias agimus, Jeſu Chriſte, Suſcipe deprecationem.* Ad *Credo*, quando dicitur, *In unum Deum, Jeſum Chriſtum, Adoratur.* Ante præfationem, quando dicitur, *gratias agamus Domino Deo noſtro.* Dum facit memento pro vivis. Ad *tibi gratias agens* ante conſecrationem, & ſub utraq; conſecratione. Poſt memento pro defunctis, quando dicitur, *per eundem Chriſtum Dominum noſtrum.* In Quadrageſima, quando dicitur, *humiliate capita veſtra Deo.* Poſt, *Ite Miſſa eſt*, quando dicitur, *placeat tibi S. Trinitas*, & ſtatim poſt, quando dicitur, *benedicat vos omnipotens Deus.* Etiam fit quoties abit vel redit ad medium altaris non habentis Venerabile expoſitum. Item quoties pronunciat nomen *Jeſu* vel *Mariæ* vel *Sancti*, de quo celebratur, aut fit commemoratio. Avendannus apud Gob. *tr. 3. in App. ad n. 731.* dicit etiam fieri ad nomina, *Trinitas & Venerabile Sacramentum*, quando de his legitur Miſſa. Si ſub Evangelio occurrat aliquod ſacrum nomen, inclinatio fit verſus librum. Quamvis autem *Lobner* dicat ad nomen Papæ etiam inclinandum eſſe caput, tamen hoc nullibi reperio præſcriptum.

482 §. 3. Humerorum inclinatio fit poſt pſalmum *Judica*, quando dicitur *Deus tu converſus vivificabis nos.* Poſt oblationem, quando dicitur, *In ſpiritu humilitatis*, &c, *Suſcipe S. Trinitas*, Ad *Sanctus* uſque ad *Benedictus, qui venit*, excluſivè. Ad *Agnus Dei* & orationes ſequentes. Ad *Domine non ſum dignus*.

483 §. 4. Profunda reverentia fit; quando accedit vel recedit ab Altari, quando ab Altari deſcendit ad infimum pedem volens Miſsam incipere; Ad *Confiteor*; Ad *Munda cor meum*; Ad *Te igitur clementiſſime Pater*: Poſt elevationem ad *Supplices te rogamus*. Denique quando ſumit ſacram hoſtiam. Sacerdos inclinatus ſub *Confiteor*, in ſola Miſsa ſolemni movet corpus à ſiniſtra ad dextram ad Subdiaconum & Diaconum.

484 §. 5. Genuflexio fit, quando tranſit, accedit vel recedit ab Altari, ubi eſt Venerabile expoſitum vel reconditum: Quoties accedit vel recedit à medio Altaris, & quoties ſe convertit ad populum & iterum ad Altare, ubi Venerabile eſt expoſitum. Antequam incipiat Miſsā ad altare, in quo eſt Venerabile ſaltem

Digitized by Google

tem reconditum. Quoties in Miſſis privatis dicitur, *Flectamus genua*, vel in Miſſali ad marginem notatur genuflexio. In *Credo* ad *Incarnatus eſt*. Quoties poſt elevationem movet hoſtiam vel calicem. In fine Evangelii S. Joannis, ad *Verbum caro factum eſt*. Debet autem genuflexio fieri uſque ad terram, non præproperè vel cum impetu, ſed tardè & graviter. Ordinariè fit uno tantùm genu, aliqui tamen dum accedunt aut recedunt ab altari, & antequam incipiant Miſſam, ubi Venerabile eſt expoſitum, flectunt utroque genu.

Varia de honore, ſalutatione & reverentiis, quæ quandoque exhiberi debent magnatibus vel aliis, poſſunt videri apud Steph. Grat. *t.*2.*c.*284.

*Q.*70. *Quid notandum ſit circa benedictiones & ritus manuum?* R. ſeqq. §.1. Benedictiones aliæ ſunt conſecrativæ, uti illa, qua benedicitur aqua: Aliæ invocativæ, uti ſi Pater benedicat filio: Aliæ tantùm ſignificativæ, & tales ſunt illæ, quas Sacerdos facit ſuper ſpecies conſecratas, ſignificant enim Chriſtum, qui ibi continetur, eſſe omnis benedictionis authorem.

486 §.2. Manus poſt conſecrationem ſemper tenendæ ſunt ſupra Corporale, aut deponuntur in illo; ante conſecrationem autem ponuntur ſupra altare, proximè ad Corporale.

487 §.3. Qui utuntur ritu Ambroſiano, Dominicanorum vel Franciſcanorum, poſt elevationem extendunt brachia in crucem: Reliqui eo ritu non utentes nunquam manus extendunt ultra latitudinem corporis ſive caſulæ, quia non debent poſſe videri ab eo, qui eſſet directè poſt tergum Sacerdotis: Junctæ autem ita teneri debent, ut digiti altum reſpiciant.

488 §.4. Manus prius elevatæ junguntur ad *Gloria in excelſis*, *Credo*, *Veni ſanctificator*, *Surſum corda*, & *Gratias agamus*, in Præfatione. Ad initium Canonis, *Te igitur*. Ad utrumque *Memento*. Ad benedictionem populi, *Benedicat vos*. Sine elevatione junguntur, quoties dicit, *Oremus*: quando ad populum dicit, *Dominus vobiſcum* & *Orate Fratres*: Ad *Sanctus* in fine Præfationis: Poſt conſecrationem, quando dicit, *De his donis*, Ad *Supplices te rogamus*: Ad *Sacroſanctum Filii tui Corpus*: Poſt orationes, quando dicit, *Per Dominum noſtrum*, vel *Per Chriſtum*: Si autem oratio claudatur per, *Qui vivis* vel *vivit*, jungit manus, cùm dicit, *In unitate Spiritus &c.*

489 §.5. Manus junctas ſuper altare tenet, poſtquam aſcendit & dicit, *Oramus te Domine per merita*. Ad *In ſpiritu humilitatis* & *Suſcipe S. Trinitas*. Ad initium Canonis, *Supplices te rogamus*: Ad orationes ante communionem. Ad *Placeat tibi S. Trinitas*. Manus extenſas ſuper altare ponit quoties oſculatur altare: Ad *Per omnia ſæcula ſæculorum* ante Præfationem & *Pater noſter*: ſi legens Epiſtolam non applicet manus libro.

490 §.6. Quando dextera ſignat aliquid in altari, tum ponit ſiniſtram ſuper altare: Si autem ſe ipſum vel alios ſignet, admovet ſuo pectori, uti etiam ad *mea culpa* in *Confiteor*. Quando autem ſiniſtra movet aut vertit librum, deponit dexteram in altari.

491 §.7. Cruces in Miſſa non fiunt manu plicata vel inflexa ſed recta & digitis conjunctis, S.Congr.4.Aug.1663. Et formantur cruces, non ſignando manu quatuor quaſi puncta in aere, nec manu ducta in circulum, ſed per duas lineas, alteram rectam verſus Sacerdotem, alteram diametraliter tranſverſam. Quæ ſuper calicem fiunt, non excedunt pallæ magnitudinem, quæ autem fiunt ſuper calicem & hoſtiam, ſimul incipi debent à labio extremo calicis uſque ad ſpatium imminens primæ parti hoſtiæ verſus Sacerdotem, non debet tamen manus deprimi ad hoſtiam, ſed rectà trahitur hæc crux æqualiter altè ſuper calicem & hoſtiam.

492 §.8. Quando ſub Canone ad *Hanc igitur oblationem* palmæ apertæ ſuper oblata extenduntur, aliqui cum *Lohner* tenent pollices infra palmas, alii cum Gav. Quarti, Dian. *p.*3. *t.*6.*R.*104. ponunt ſupra palmas in formam crucis, dextero ſuper ſiniſtrum poſito, ſecundùm Decretum 238. S.Congr. referendum *n.*2055.

493 §.9. Dum elevatur hoſtia, pollices, indices & muſculi manuum junguntur, ut firmiùs teneatur hoſtia, tres autem ultimi digiti extenſi adinvicem junguntur.

494 §.10. Quando Sacerdos poſt conſecrationem ante Communionem percutit pectus, facit hoc tribus tantùm digitis ultimis dextræ, quia pollex & index non debent poſt conſecrationem tangere caſulam, *Gav.*

495 *Q.*71. *Quid notandum ſit circa ritus oculorum?* R. ſeqq. §.1. Oculi elevantur ad *Munda cor meum*, *Veni ſanctificator*, ad oblationem hoſtiæ & calicis, ſed offerens hoſtiam ſtatim iterum deprimit in hoſtiam, offerens autem calicem tenet elevatos. Item elevantur oculi ad *Suſcipe S. Trinitas*, *Te igitur clementiſſimè*, *Gratias agamus*, dum dicit, *Deo noſtro*, *Qui pridie*, dum dicit, *Elevatis oculis*: Quando hoſtiam & calicem elevat, hæc enim reſpicit, donec deponat. In fine ad *Benedicat vos Omnipotens*.

496 §.2. Oculos demiſſos tenet, dum accedit vel recedit ab altari: Quandocunque ſe vertit ad populum: Sub utroque *memento*: Poſt conſecrationem plerumque conjiciuntur in hoſtiam, niſi occupentur in legendo.

*Q.*72. *Quid obſervandum ſit circa Miſſas votiva?* R. ſeqq. 497
§.1. Miſſa votiva eſt, quæ ex voto ſeu arbitrio Sacerdotis legitur præter directionem Rubricæ, & diſcrepanter ab Officio: Licita eſt autem votiva, ſi adſit rationabilis cauſa, alioquin non eſt temerè recedendum à rubrica & uſu communi.

§.2. Prohibentur votivæ, 1. diebus Dominicis & feſtis 498
duplicibus, niſi ſint ad libitum, tum enim licent, quia privilegium orandi Officium poteſt acceptari ſine privilegio legendi Miſſam, 2. Infra Octavas Epiphaniæ, Paſchæ & Pentecoſtes. Et per decretum Clementis X. 21. Jun. 1670. Intra Octavam Corporis Chriſti. 3. Die Cinerum, Septimana Sancta, in vigilia Nativitatis Chriſti & Pentecoſtes, item in vigilia Epiphaniæ per S. Congr. 27. Aprilis 1698.

§.3. Pro cauſa publica legi poſſunt etiam in duplicibus, ſi 499
non ſint primæ claſſis, *Gav. Dian.* & alii. Imò & in duplici primæ claſſis aut in Dominica vel feſto de præcepto, ſi ſit pro cauſa publica & Miſſa ſolemnis, Sennyei: Neceſſitas autem ſufficiens ad privatam votivam in duplicibus non primæ claſſis ſunt preces 40. horarum, publica gratiarum actio &c. Putantque *Henriq. Tann.* & alii ſufficere quamcunque rationabilem cauſam, v.g. ut ſatisfacias fundationi: addunt *Jord.* & alii, ſi promiſeris accepto ſtipendio, ſed Tamb. & Gob. *t.*3. *nu.*715. probabiliùs dicunt, quamvis juraris aut voveris, te nō teneri legere, quia nemo obligatur ad aliquid prohibitum, & æquè multum prodeſt Miſſa de tempore. Putat tamen *Tamb.* excuſare notabile incommodum, v.g. cui valdè difficile eſſet legere Miſſam, in qua eſt longa Paſſio, poſſet, ſecundùm ipſum, accipere votivam de Paſſione Chriſti. Præterea Tamb. & Gob. *n.*712. putant excuſare ſingularem devotionem lecturi vel audituri talem Miſſam, ſed optima devotio eſt ſe accommodare directioni Eccleſiæ per Rubricas.

§.4. Licita eſt votiva, quando die feriali recitatur Offi- 500
cium Dominicæ omiſſæ vel anticipatæ. Putat tamen *Gav.* non debere tum dici loco Miſſæ principalis.

§.5. *Angel.* & alii damnant eum mortalis, qui abſque ra- 501
tionabili cauſa die prohibito legeret votivam, ſed Suar. Bon. Fill. Regin. Dicaſt. Jord. Lohn. Port. Burgh. *cent.*2. *caſu* 5. aliique apud Quarti *in q. proœm. ſ.*6. *p.*7. *& p.*1. *tit.*4. *d.*5. dicunt Rubricas iſtas de votivis eſſe tantùm directivas nec obligare ſub peccato. *Quarti* tamen & *Averſa* probabiliùs dicunt, dato Rubricas illas eſſe directivas; tamen fore veniale, ſi quis ſine rationabili cauſa ſe ab illis, & à communitate difformet: imò ſi quis in Dominica ſine rationabili cauſa legeret votivam ſolemnem, putat *Suar. & Quarti* fore mortale, alii tamen meritò non agnoſcunt tantum rigorem.

§.6. In votivis omittitur *Gloria* & *Credo*. Si tamen fit de 502
Angelis vel de B. Virgine in Sabbato, vel in die, quo Sanctus obiit, vel in ſolemni pro cauſa publica, dicitur *Gloria*, niſi ſint paramenta violacea, tum enim ſemper omittitur *Gloria*, uti & *Credo*, excepta Dominica, ſi fiat votiva ſolemnis, aut etiam privata, tum enim dicitur *Credo*.

§.7. Infra Octavam non fit votiva de eo, de quo eſt Octava, 503
ſed dicitur Miſſa feſti conveniens Officio cum *Gloria*. Quòd ſi ſit infra Octavam v.g. B. Virginis, & fiat Officium de aliquo Sancto, pro votiva de B. Virgine dicitur Miſſa feſti B. Virginis, ſed extra Sabbatum ſine *Gloria*, & ſemper ſine *Credo*. Et idem eſt de Sanctis, inquit Arnaudus. Quòd ſi petatur votiva, v.g. de Pentecoſte aut de Aſſumptione, putant *Quarti & Averſa* non eſſe legendam de diebus illis, ſed votivam in fine poſitam de Spiritu Sancto, & de B. Virgine, voluntq; multi idem fieri, quando petitur de Sancto aliquo, ſed alii cum *Lohn.* meliùs dicunt liberum eſſe hanc vel illam legere, præſertim quoad votivas de Sanctis, mutatis mutandis, v. g. mutando *Tò natalitia* vel *feſta* in *Tò commemorationem*.

§.8. In votivis ſemper dicitur pſalmus *Judica*, item ad In- 504
troitum & *Lavabo*, *Gloria Patri*, etiamſi ſit Miſſa de Paſſione etiam infra hebdomadam Paſſionis, Sac.Congr. 10. Febr. 1647. In votivis privatis dicuntur orationes plures, ut in feſtis ſimplicibus, ſemper impari numero: Secunda oratio eſt, de quo fit Officium: Tertia, quæ aliàs fuiſſet ſecunda, & hoc ſervatur etiam tempore Paſſionis & infra Octavas. In votivis tamen de B. Virgine tertia eſt, *Deus qui corda*. Et de Sanctis Apoſtolis Petro, & Paulo, ſi ſecunda eſſet *A cunctis*, loco ejus dicitur, *Concede*. In votiva ſolemni eſt tantùm una oratio, & ſi quis velit addere alteram pro gratiarum actione, utraque dicitur ſub una clauſula, non item in privata Miſſa, *Gav. Lohn.* contra *Quarti*.

§.9. Præfatio dicitur propria, ſi habeat, aliàs de tempore, 505
vel de Octava vel de communi. Si fiat votiva infra Octavam Nativitatis Chriſti, dicitur præfatio de Nativitate, licèt votiva haberet propriam. Dicitur etiam *Communicantes* & *hanc igitur*, ſi votiva dicatur infra Octavam, quæ illa habet propria. In fine ſemper dicitur Evangelium S. Joannis.

*Q.*73.

506 Q.73. *Quid obſervandum ſit circa Miſſas de Requiem?* R.ſeqq.§.1. Miſſa de *Requiem* licita eſt aut prohibetur iiſdem diebus & temporibus, quibus votiva, poteſtque ſimilis neceſſitas vel cauſa excuſare, ut legi poſſit diebus aliquibus prohibitis, *Gav. Lohn.* Non legitur expoſito Venerabili.

507 §.2. Præſente corpore licita eſt una ſolemnis de *Requiem*, quamvis ſit dies Dominica vel feſtum de præcepto, dummodò non primæ claſſis; ſi tamen non ſit de majoribus primæ claſſis, docet Sennyei *de Miſſa num.*184. licere, uti & die Jovis Sancto ante, & Sabbato Sancto poſt alteram Miſſam ſolemnem: Putat autem *Gav.& Arnaud.* non licere in talibus feſtis vel Dominicis plures privatas, ſed contradicunt alii cum Sennyei *n.*182. quia cenſetur tantiſper ſuſpenſum officium diei, & ſcio alicubi id permiſiſſe Vicarium Generalem in Sabbato Sancto. Verùm ad tollendum dubium S. Cong.10. Jun. 1693. declaravit tanquam abuſum abolendam conſuetudinem celebrandi Miſſas privatas pro defunctis corpore præſente & inſepulto his diebus, in quibus fit de duplici, vel de duplici fieri non poteſt, quod à fortiori intelligendum eſt de iis diebus, qui reiiciunt duplicia primæ claſſis, quales ſunt ultimi in ſeptimana Sancta, & omnes infra Octavas Paſchæ & Pentecoſtes,& aliquot alii. Præterea Alexander VII. 5. Aug. 1662. ſub gravibus pœnis prohibuit Miſſas privatas pro Defunctis in omni duplici, cujus decretum Clemens XI. innovavit 30. Aug. 1706. voluitque omninò obſervari Rubricam de non celebrandis Miſſis privatis pro Defunctis in duplicibus, eò quòd æquè utiles ſint, quæ ſunt conformes Officio, cum applicatione Sacrificii. Sed quamvis iſta tam ſæpè ſint præcepta, attamen paſſim videmus non obſervari: quod improbandum eſt.

508 §.3. Anniverſaria de *Requiem*, aut de tertia & ſeptima die dici non poſſunt in feſto de præcepto, nequidem ſolemni: S.tamen Cong.1.Sept.1607.& 20.Jun.1626. conceſſit pro implenda voluntate teſtatorum dici Miſſas de *Requiem* in feſto duplici, quod non eſt de præcepto. Et notandum eſt decretum Alexandri VII. *Credite* 22.Jan.1667. datum,& habetur ultimo loco inter ejus Bullas, quo declarat anniverſaria & Miſſas de *Requiem*, ſi canantur, & eas diſpoſuerint Teſtatores, quotannis in die ipſorum obitus, non prohiberi etiam in duplici majore, Miſſas tamen privatas in eum finem S.Cong. 28. Aug. 1627.& 21. Jun. 1670. non permiſit legi in duplicibus, & quandocunque eſt Officium excludens duplicia.

509 §.4. Alexander VII. in eodem decreto, *Credite*, dicit Miſſas in altaribus privilegiatis in diebus, quibus non licent, quamvis non ſint de *Requiem*, ſed de feſto currente, habere eandem vim & Indulgentias, quas haberet Miſſa de *Requiem*. Idem ſtatuit etiam Clemens IX. & Innocentius XI. die 4. Maii 1688. Unde jam nulla rationabilis cauſa poteſt eſſe, cur in tali die prohibito petatur aut legatur Miſſa de *Requiem*.

510 §.5. Si Miſſa defunctorum certo die dicenda, v. g. anniverſaria, vel de tertia aut trigeſima die, incidat in diem prohibitum transferri poteſt in diem ſequentem. S.Cong.27.Sept.1607. Durand.tamen, Corſettus & Rayn. *in Heter. T.*15. *p.*2. *ſ.*3. *punct.*3. *n.*43. rectè dicunt anticipari poſſe, ut citiùs ſuccurratur Defunctis.

511 §.6. In Miſſa de *Requiem* omittitur pſalmus *Judica:* Ad introitum Sacerdos non ſignat ſe, ſed librum: Omittitur *Gloria Patri* ad introitum, *Gloria in excelſis*, omnis oratio pro vivis, vel pro vivis & defunctis ſimul: *Jube domne benedicere; Dominus ſit in corde:* Oſculum libri poſt Evangelium, *Per Evangelica dicta, Credo.* Benedictio aquæ, *Gloria Patri*, poſt *Lavabo*, percuſſio pectoris ad *Agnus Dei*; ſed manibus junctis, & non impoſitis altari additur, *dona eis Requiem*, & ultimo, *ſempiternam*. Poſt *Agnus Dei* prima oratio pro pace omittitur. In fine loco *Ite Miſſa eſt*, dicitur verſus altare, *Requieſcant in pace*, Omittitur benedictio populi; ſed dicto *Placeat*, & oſculato altari, itur ad Evangelium S. Joannis, quod ſemper legitur. Communio non diſtribuitur in paramentis nigris, nec intra ſolemnia cujuſcunque Miſſæ de *Requiem*.

512 §.7. *Dies iræ* dicitur, quando eſt unica oratio; ſi autem ſint plures, liberum eſt dicere vel omittere: ſemper legitur præfatio communis.

513 §.8. In ſolemni de *Requiem* eſt unica oratio, uti & feſto Animarum, die depoſitionis & anniverſaria, die tertia, ſeptima, trigeſima, in aliis autem Miſſis ſunt plures,& in his oratio *Fidelium* ſemper dicitur, & ſemper eſt ultima. Quamvis legatur pro patre tantùm vel matre tantùm, in oratione dicitur, *Deus qui nos patrem & matrem*.

514 §.9. Tertia dies numeratur à die ſepulturæ: Inter diem tertiam & ſeptimam, inter ſeptimam & trigeſimam legitur, uti aliàs *Miſſa quotidiana*. Ante ſepulturam, die tertia, ſeptima & trigeſima legitur Miſſa *De die obitus ſive depoſitionis*.

515 §.10. Communis ſententia hactenùs habuit, quòd feſto Animarum Miſſa ex intentione Eccleſiæ applicetur omnibus Defunctis in communi, legitur tamen declaratio S. Congr. data 4.Aug.1663. quòd applicari poſſit tum in genere pro omnibus, tum in ſpecie pro aliquibus Defunctis. De Miſſa poſt feſtum Animarum legenda pro Defunctis in Societate, dictum eſt *n.*170. Quandonam autem in Miſſa, quæ non eſt de *Requiem* addi debeat oratio *Fidelium*, dixi *n.*463.

Q.74. *An licitum ſit pro vivo legere Miſſam de Requiem?* 516
R.§.1. Negant abſolutè Laym.Caſtrop.Garz.Tamb.Diana *p.*5. *t.*13. *R.*2. *p.*9. *t.*2. *R.*19. Averſ. *q.*11. *ſ.*12. Mendo *diſſ.*13. *qu.*8. quia cùm illa pro Defunctis tantùm ſit inſtituta, non eſt immutandus hic ritus Eccleſiæ; imò tales Miſſæ non proſunt jam vivis, neque earum effectus ſuſpendi poteſt uſque ad mortem illius, pro quo fiunt, ergo malè leguntur. E contrà Nav. Fagund. Zerol. Barb. Lez. Hautinus, Gob. *t.*3. *n.*631. aliique apud *Averſam* ſuprà dicunt, licitum eſſe & pium, quod *Mendo* agnoſcit probabile,& fusè defendit Rayn. *in Heter. to.*15. *p.*2. *ſect.*3. *pun.*3. *à n.*32. quamvis enim iſtæ ſint pro mortuis inſtitutæ, tamen ex natura ſua etiam proſunt, ſi offerantur pro vivis, imò plus quàm ſi pro mortuis, quia his tantùm proſunt per vim ſatisfaciendi, vivis autem etiam per vim merendi, & impetrandi. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed prima ſenſui communi & praxi Eccleſiæ conformior: Multa tamen exempla pro ſecunda affert *Rayn.* ſuprà.

§.2. Si poſterior ſententia practicetur, omitti debent ora- 517
tiones, in quibus ille, pro quo legitur, dicitur eſſe mortuus, id enim foret mendacium, niſi fortè verba per intentionem celebrantis referantur ad tempus, quo mortuus erit. Videri poteſt Henao *de Sacrif. d.*17. *pag.*379.& Rayn. *n.*34.

Q.75. *Quid ſit notandum circa Miſſas ad altare privile-* 518
giatum? R. ſeqq. §.1. Qua forma concedatur illud privilegium, & quomodo ejus verba ſint explicanda, videri poteſt Gob. *in Exp. t.*3. *à n.*639.& Sylv. *p.*2. *v. Altare privil. cap.*2. Conceditur autem, ut per Miſſam & applicationem fructus è theſauro Eccleſiæ anima, pro qua legitur, liberetur è purgatorio: unde in hoc cõſiſtit illud privilegium ſeu vis ſacrificii oblati, quod per conceſſionem Papæ habet ex theſauro Eccleſiæ annexam tantam ſatisfactionem, quæ pœnam ab anima luendam adæquet, vel ſola, vel conjuncta ſimul cum ſatisfactione proveniente à Sacrificio, adeò ut iſta Põtificis actio ſit actus juſtitiæ commutativæ talis, qualis inter Deum, & creaturam datur. Et hę ſatisfactiones adjunguntur Sacrificio, non per modum abſolutionis, cùm Pontifex non habeat juriſdictionem in animam purgantem, ſed per modum ſolutionis ſeu ſuffragii, quo nõ obſtante dicendum eſt, quòd Papa hìc utatur poteſtate clavium, quæ ſe extendit ad utrumque modum ſatisfaciendi, Paſq. *q.*729.

§.2. Quando Papa exprimit, debere eſſe Miſſam de *Re-* 519
quiem, ſi legatur alia, non obtinetur Indulgentia. Si tantùm requirat Miſſam, Pelliz.& Sylv. *c.*1. putant poſſe eſſe Miſſam aliam, ſed Quarti, Paſq. *q.*731. Gob. *n.*650. ex declaratione Cardinalium dicunt, debere eſſe de *Requiem*.

§.3. Si concedatur, ut liberetur anima etiam per aliam Miſ- 520
ſam, quàm de *Requiem*, addenda eſt collecta pro defuncto, exceptis feſtis primæ claſſis, Gob. *n.*651. Eſtque probabilius, non ſufficere commemorationem pro defuncto ſub ſolo *Memento*, quamvis id putent Nav. Bellarm. Garz. Caſtrop. & alii apud Gob. *n.*652.

§.4. Privilegium altaris non cenſetur conceſſum niſi pro 521
diebus deputatis,& quando per Rubricas licitum eſt celebrare de *Requiem*, *Alviſet* apud Gob. *n.*654. ex declaratione Cardinalium. Quòd ſi Papa det Privilegium lucrandi diebus alioqui prohibitis, putat *Sylvius* hoc ipſo poteſtatem dari, ut illis diebus legatur de *Requiem*; ſed oppoſitum conſtat ex dictis n.509. quia volunt per aliam Miſſam obtineri, quod obtineretur per Miſſam de *Requiem*.

§.5. Si in Brevi habeatur, ut quotidie ad tale altare legantur 522
ſaltem ſeptem Miſſę, *Sylv.* putat non obſtare, ſi per accidens bis aut ter tot Miſſæ non legantur, dummodò aliàs cenſeatur ſemper fieri, id enim intelligi debet moraliter, nam etiam die Jovis, Veneris & Sabbati in ſeptimana ſancta nõ dicuntur tot Miſſæ.

§.6. Si Eccleſia, in qua eſt tale altare deſtruatur, manen- 523
te altari, perit privilegium, uti deciſum eſſe teſtantur Dian. Gob. *n.*657.

§.7. Effectum illum liberationis animæ non eſſe abſolutè 524
infallibilem ſed tantùm ex benigna Dei acceptatione, docent S.Bonav. Ric. Dur. Caj. Cord. Bon. Laym. Amic. & alii multi cum Paſq. *q.*729.& Dicaſt. *t.*9. *dub.*18. quia Deus, qui eſt ſupremus Judex, non tenetur nec promiſit ſe acceptaturum commutationem pœnæ debitæ. E contrà ſi impleantur conditiones requiſitæ, eſſe infallibilem tenent S.Th. Ledeſm. Sot. Valent. Con. Leſſ. Fill. Caſtrop. Dian. Gran. Lugo, Tann. Mendo *d.*13. *nu.*96. Arr. *d.*15. *ſ.*1. optimè Suarez *d.*79. *ſ.*10. ubi oſtendit S. Auguſt. Chryſ.& Cyrill. idem ſentire. Bellarm. *l.*1. *de Indulgentiis cap.*14. neutram ſententiam audet reprobare, vocatque priorem valde rationabilem, poſteriorem valde piam. Rationes utrimque fusè diſcutiunt Mendo ſuprà & Gob. *à n.*658. & iterum de Indulgentiis *à n.*483.

§.8. Quando in Bulla conceſſionis habetur dari privile- 525
gium,

ginm, v.g. ad ſeptennium, hoc ſeptennium videtur incipere non à die gratiæ conceſſæ Romæ; ſed à die publicationis factæ, quia Papa vult uſum illius eſſe pro ſeptennio, uſus antem non eſt ante approbationem Epiſcopi, & publicationem, uti habetur in Trid. *ſeſſ.21.cap.9.de Refor.* Ita ſenſerunt hactenus Authores, ſed emanavit

Decretum hoc S. Congregationis Indulgentiis & S. Reliquiis præpoſita.

Diſcuſſo dubio in Sacr. Cong. Indulgentiis, & S. Reliquiis præpoſita: An attentis verbis, quæ in Brevibus Indulgentiarum opponi ſolent, *Præſentibus ad ſeptennium tantum valituris*, ſeptennii initium à die publicationis Brevis deſumendum ſit? Eadem S. Cong. die 18. Maii 1711. declaravit, non à die publicationis, ſed à die datæ Brevis ſeptennii tempus incipere. Et facta relatione Sanctiſſimo Domino noſtro per me infraſcriptum Secretarium die 20. ejuſdem menſis, Sanctitas ſua Congregationis ſententiam approbavit.

J.M. Card. Gabriellius Præſ. Raphael Coſmus de Hieronymis Secret. Romæ, typis Cameræ Apoſtolicæ 1715.

526 §.9. Probabile eſt privilegium altaris pro liberanda anima adhuc vigere pro Societate JESU, ſi ex conceſſione Generalis applicetur locis, & perſonis per Provinciales deſignandis, nam Societas habuit privilegium illud, uti conſtat tum ex illis, quæ habet Gob. *n.* 651. 656. tum ex Reſponſis Romanis V. *Altare*, ubi dicitur, illud altare eſſe privilegiatum, quod Provincialis denominaverit, ita ut etiam externi Sacerdotes in eo celebrantes poſſint liberare animam. Deinde additur Sacerdotes de Societate, quibus privilegium fuerit applicatum, poſſe liberare animam in quocunque altari legant Miſſam, & quamvis non de *Requiem*, dummodò addant collectam pro defunctis, hoc autem privilegium fuit perpetuum, nec videtur eſſe revocatum, ergo.

Dices 1. privilegia vivæ vocis, quale hoc fuit, revocata ſunt per Gregor. XV. & Urban. VIII. Reſp. Quamvis *l.1. à num.*850. dixerim, revocata eſſe, *& ibi num.*861. idem inſinuaverim etiam de privilegiis, quæ concernebant Indulgentias, tamen valdè probabile manet, hæc ultima privilegia non eſſe revocata, præſertim quoad Indulgentias pro ſolis defunctis, quale eſt hoc privilegium, nam nulla privilegia vivæ vocis concernentia Indulgentias eſſe per dictos Pontifices revocata docent abſolutè *Eſcob. Pelliz. Bordon. Peyrin*, ac probabile agnoſcunt *Lez. & Gob.* renueruntque velut probabilius Reviſores Romani in reſolutione data ad hanc provinciam 12. Septemb. 1694. quorum ratio fuit 1. quia *Card. Lugo* teſtatus eſt ex relatione multorum fide dignorum Urb. VIII. poſt revocationem ultimam à ſe factam declaraſſe non fuiſſe ſuam intentionem revocare Indulgentias viva voce datas. 2. Quia in revocatione non fit expreſſa mentio de Indulgentiis, quæ cum ſint maximum privilegium, ſicuti non cenſentur conceſſæ nomine aliarum gratiarum, ita nec cenſeri debent ſublatæ per generalia nomina, niſi de illis expreſſa fiat mentio. 3. Quia Indulgentiæ nulli præjudicant, neque earum uſus vergit in detrimentum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, cujus obſervatio fuit finis & ſcopus Pontificum, uti exprimitur in Bullis revocatoriis.

Dices 2. In præfatione novi compendii privil. Societatis dicitur, *Porrò nullis aliis gratiis & privilegiis, quacunque etiam communicatione Societati noſtræ illa competant, quæ in hoc compendio comprehenſa non ſint, uti nunquam licebit*: hoc autem privilegium non comprehenditur in novo compendio; ergo. R. Non licebit uti, niſi ſpecialiter communicetur à Generali, nam ſtatim additur, *ſi tamen illorum uſus*, id eſt, privilegiorum, quæ hic comprehenſa non ſunt *alicubi neceſſarius fuerit, is à Præpoſito Generali impetrandus erit*: hoc autem Privilegium, à Generali impetrant, & nobis communicant Provinciales, ergo.

527 *Q.76. Quid ſpecialiter notandum ſit circa Miſſas in feſto Nativitatis Chriſti?* R. ſeqq. §.1. Tres hac die permittuntur in honorem triplicis Nativitatis Domini, æternæ ex Patre, temporalis ex Matre, ſpiritualis in anima juſti. Notant tamen Bon. Barb. Lohn. Leand. *n.*447. nequidem Parochum teneri ad tres, quia eſt tantùm permiſſio, & privilegium legendi plures: rectè tamen monent Gob. & Spor. *n.*456. debere obſervare morem ſuo loco receptum. Addunt *Suar. Gav. Averſ. Leand.* has Miſſas legi poſſe ante auroram, ſed notat Pignat. *tom.7. conſ.*25. ex declarationibus S. Cong. quarum unam referam n. 2055. Decreto 221. non poſſe omnes tres conſequenter dici à media nocte, neque tum eſſe laicis Communionem miniſtrandam. Addunt *Suar.* & alii eum, qui unicam Miſſam vult legere, poſſe quamcunque; ſuadent tamen *Arnaud. & Lohner*, ut legat tertiam, quia oratio illius concordat cum Officio: alii ſuadent, ut accipiat accommodatam tempori, quo legit, nempe ſi legat in nocte, ut accipiat primam, ſi in aurora, ſecundam, in pleno die, tertiam; quamcunque autem legat, ſi legat unicam, debet in ea facere commemorationem S. Anaſtaſiæ. Nec licitum eſt legere duas Miſſas & loco tertiæ communicare more laico, ut dictum eſt n. 242.

528 §.2. Communior praxis in Germania habet, uti in primis duabus Miſſis non fiat prima purificatio ſolius calicis, ſed ſumpto ſacro Sanguine, ſtatim fiat ablutio digitorum ſupra calicem, interim tamen dicitur utraque precatio aliàs dici ſolita in purificatione calicis, & ablutione digitorum, *Gav. Arnaud.* Vinum autem illud effunditur in aliud vas impoſitum corporali, & palla tectum, calixque extergitur. Romæ, Leodii & alibi alia eſt praxis, quæ ibi ſervanda eſt.

529 §.3. Si jejunium eſſet fractum etiam inadvertenter; non debet ulterior Miſſa legi. Quandonam autem frangatur jejunium requiſitum ad Communionem dictum eſt *in p.1.n.*550. *& à n.*560. ex quibus reſolvitur hic caſus: Titius in prima Miſſa incogitanter ſumpſit in os quinque aut ſex guttulas ablutionis, ſed ſe reflectens & non audens vel expuere, quia ſacræ ſpecies erant admixtæ, nec deglutire, ne facto jejunio impediretur ab aliis Miſſis legendis, tam diu in ore retinuit, donec ore ſaliva repleto nihil amplius experiretur de vino, ſicque deglutiit tamquam ſalivam. *Quæritur*, an manſerit jejunus? R. *Sporer* dubitavit, propendens magis, quòd fractum eſſet jejunium, quod omnino puto factum fuiſſe, quia vinum illud non poterat dici ſe habere per modum ſalivæ, ut colligitur ex dictis *p.1. n.*566. Nec ſaliva illa videtur potuiſſe ſufficienter diluere vinum, adeóque dici debuit potiùs ſaliva deſcendere per modum vini, quàm vinum illud per modum ſalivæ.

530 §.4. Quamvis *p.1.n.*459. dixerim guttas vini internè adhærẽtes, & non vicinas fundo calicis meliùs excludi ab intentione conſecrandi, tamen in his duabus primis Miſſis melius in intẽtione includuntur, ne poſteà ſumatur aliquid non conſecratum & frangatur jejunium. Idem forè ſuaderi poſſet de parvis partibus panis, quæ jacent in eo loco corporalis, unde poſteà colliguntur particulæ, & cum ſacro Sanguine ſumuntur, nam ſi non fuerint conſecratæ, etiam frangunt jejunium; ſed quoad has Eccleſia non videtur tam ſcrupuloſe requirere jejunium.

531 *Q.77. Quomodo defectus in Miſſa ſint corrigendi vel ſupplendi?* R. §.1. Defectus, qui non ſunt circa ſubſtantiam Miſſę, non ſunt ſupplendi: ſi quis longè progreſſus ſit, vel per hoc deberet invertere ordinem Miſſæ, Paſq. *q.*297. Gob. *in Exp.s.3.n.*777. Hinc longiùs progreſſus non teneris ſupplere omiſſionem orationis etiam in canone aut ſimilis actionis, tum quia vix fiet ſine nota, tum etiam quia omnia, quæ hic dicuntur vel aguntur, ita ſunt connexa, ut ſi à propriis locis extrahantur, non cohæreant, S.Th. Suar. Con. Bon. Caſtrop. *t.22.p.11.num.6.* Addunt cum aliis multis Gob. *num.*42. & Quarti *q. proœmiali ſ.2.p.2. & ſ.6.p.4.* etiam ideò non teneri poſt errorem poſitum, quia Rubricæ de defectibus corrigendis ſunt tantum directivæ non obligantes ſub culpa: Hinc ſi omiſiſti *Gloria* vel *Credo*, cùm dicendum eſſet, & aliquantùm es progreſſus, non eſt repetendum, *Suar. Gav. Gob.* nec ſi pauló poſt recorderis, inquit *Marchan.* Imò nec ſi ſtatim poſt *Oremus*, vel *Dominus vobiſcum*, quia non fiet ſine turbatione populi vel confuſione celebrantis.

532 §.2. Si quis initio omiſerit aliquam orationem, quam dicere debebat, addat illius ſecretam & poſtcommunionem; ſi autem omiſerit etiam ſecretam, Lohn. & Gob. *n.*780. volunt omitti etiam poſtcommunionem.

533 §.3. In dubio, an aliquid non eſſentiale omiſeris, nihil teneris repetere, conſultum tamen eſt, ſi ſit aliquid grave, & non longè proceſſiſti, S.Th. & alii apud Lohn. *p.2. tit.*35. Et univerſaliter in dubio, an aliquid non eſſentiale ſit ſupplendum, hoc eſt eligendum, quod minorem admirationem, & commotionem cauſabit in adſtantibus, in iſta enim actione debet Sacerdos oſtendere ſe irreprehenſibilem, uti ex S.Th. & aliis notat Paſq. *q.297. in fine*. Sic S.Th. 3. *p.q.83.art.6.ad* 2. ait, *Ubi difficultas occurrit, ſemper accipiendum eſt, quod habet minus de periculo*. Et Suar. *d.84.ſ.2.* ait, *Si unuſquiſque in eo caſu id faciat, quod magis expedire cenſuerit, non peccabit; illud ſolùm præ oculis habendum eſt, ut ſcandalum ſemper caveatur*. Itaque quia ſæpè oriri poteſt Sacerdoti perplexitas in Miſſa, ita ut neſciat, quid potiùs facere debeat, *Suar.* ſuprà aliique multi cum Paſq. *q.210.n.7.* dant hanc regulam, ut conſideret, quidnam videatur eſſe minus incommodum, & hoc bona fide faciat.

534 §.4. Si ſuboriatur prudens dubium circa valorem peractæ conſecrationis, putant quidem Nugn. & Gob. *n.*791. celebrantem non teneri reiterare, ſi plùs propendeat in hoc, quod nihil eſſentiale neglectum ſit, ſed oppoſitum tenendum eſt ſecundùm dicta *p.1.n.*523. Rectè tamen monent omnes cum Averſa *q.11.ſ.16.* non eſſe facilè admittenda ejuſmodi dubia, cùm ordinariè ſint ſcrupuli, & ideò etiam Rubrica *p.3.tit.5. n.2.* dicit iterandam eſſe conſecrationem, ſi valdè probabiliter dubitet ſe aliquid omiſiſſe, Paſq. *q.*318. dicit ſi probabilitas ſit fundata.

535 §.5. Putant Tamb. & Gob. *num.*775. ſi dubium v.g. de ſufficientia materiæ oriatur poſt conſecrationem, Sacerdotem

debe-

Digitized by Google

debere pergere, & judicare omnia eſſe facta validè, quia eſt quædam poſſeſſio pro eo, quòd omnia fuerint ſufficientia, talia enim anteà habebantur, nec jam certò ſcitur contrarium. Sed oppoſitum meritò tenent Averſ. *ſupra*, & Paſq. *q.*301. quando dubium eſt prudens, alioquin Sacramentum relinqueretur in periculo non integritatis, in quo eſſet gravis irreverentia. Unde multò magis ſi prudens dubiũ oriatur ante conſecrationem, vel deponi debet per aliam rationem prudentem, vel ſubſtituenda eſt alia materia certa, ne ſubeatur periculum invalidè conſecrandi. Etſi prior materia fuerit oblata, ſumenda eſt cum purificatione calicis. Si haberi non poſſet alia materia certa, Tamb. *de Sacrif. l.2. cap.*8. *§.*5. putat poſſe pergere, ſi inceptus ſit canon, quia cùm incepta ſit velut ſubſtantia Sacrificii, videtur melius eſſe depoſito dubio conſecrare ſub conditione, ſi materia valeat, quàm abrumpi: ſed ſi haberi poſſet alia materia certa, petenda eſſet, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis. Deniq; ſi probabile dubium oriatur poſt ſumptionem, Paſq. *q.*318. dicit, quamvis etiam probabile eſſet materiam fuiſſe validam, nihilominus eſſe ſupplendam illam conſecrationem, ne Sacrificium relinquatur in periculo non integritatis.

536 §.6. Si nimis diu eſſet expectanda alia materia pro ſupplendo defectu conſecrationis in utraque ſpecie, pergendum eſt omiſſis illis, quæ ad deficientem ſpeciem pertinent, Rubrica enim dicit aliquandiu expectandum. Idem dicunt Bonac. Gob. *n.*400. Lohn. *ſupr.* ſi materia alia per medium populum eſſet aſferenda cum ſcandalo, ſed Vaſq. & Averſ. §. *Sexto* rectè notant hic non eſſe periculum veri ſcandali dandi, quia homines tantùm judicabunt errorem caſu interveniſſe.

537 §.7. Sacerdos latinus, ſi poſt conſecrationem reſciat panem fuiſſe ineptum conſecrationi, poteſt pro complendo Sacrificio uti pane triticeo fermentato, ſi azymus haberi non poſſet, & abſq; ſcandalum, quia præceptum divinum de complendo Sacrificio prævalet humano de adhibendo azymo, Paſq. *q.*47. *n.*5. Henao *n.*763.

538 §.8. Qui aliquid omiſſum ſupplet, nil debet repetere, niſi quod omiſit, dummodò id ſuppleri poſſit ſe ſolo, quia nempe ſuam de ſe ſignificationem habet, S. Th. Lohn. *ſup.* Et ſuppletio conſecrationis panis fit ab illis verbis, *Qui pridie*, calicis autem ab illis, *Simili modo*. Nec debet iterum elevare hoſtiam, vel calicem, debet tamen præmittere oblationem ſaltem mente conceptam.

539 §.9. Si poſt conſecrationem utramque factam una tantùm è ſpeciebus vel caſu, vel aliter deficeret, v. g. quia effunderetur totus Sanguis, ita ut nihil, nequidem quod lambi poſſet, remaneret, aut ſi Sanguis veneno inficeretur, ſolum novum vinum eſſet offerendum, & conſecrandum, S. Th. Sot. Caſtrop. Averſ. Tamb. Paſq. *q.*302. Henao *n.*1745. E contrà ſi deficeret utraque ſpecies, aut utraque veneno infecta eſſet, nihil eſſet ſupplendum, quia non remaneret Sacrificium, quod ſuppleri poſſet, & ſi celebrans ſuppleret, bis eadem die ſacrificaret, nec conſumptio, quæ poſteà fieret, compleret Sacrificium præteritum, ſed ſolùm illud, quod de novo eſſet factum, Paſq. *ſup.* Henao *n.*1742. Putant quidem probabile eſſe Paſq. *q.*300. *&* 320. & Quarti *p.*3. *tit.* 10. *n.*6. *dub. & concl.*1. quòd poſſit de novo conſecrari utraque ſpecies, ne cultus ille ritualis Miſſæ, qui per ſe ordinatur ad complendum Sacrificium, maneat vacuus & falſus, ſed Henao *n.*1771. non acquieſcit, nam ſi cultus ille fuit vacuus & falſus, quando ponebatur, non poteſt jam reddi alius; ſi talis non fuit, nec talis fiet, licèt omittatur conſecratio. Quid autem faciendum ſit, ſi utraque vel alterutra è ſpeciebus conſecratis conſtanter vel ad tempus transformetur aut diſpareat, dixi *p.*1. *n.*475. Poteſtque videri Pign. *t.*9. *conſ.*98.

540 §.10. Si neutra conſecratio fuiſſet valida, hic defectus non eſſet ſupplendus, quia Sacrificium ex nulla parte eſſet poſitum, unde ſi tum fiat utraque conſecratio, reipſa prius inchoabitur Sacrificium, Averſa §. *Quartò*.

541 §.11. Si ſacræ ſpecies vini fulminentur vel inficiantur veneno, purificatorium poteſt illis imbui, ut ſic exſiccentur. Si Sacerdos unam vel utramq; ſpeciem revomat, nihil eſt ſupplendis, uti rectè Paſq. *q.*305. *n.*4. contra *F. Lugo*, quia Sacrificium eſt completum & Communio peracta, quæ etiam habuit ſuum effectum gratiæ, ſecundum dicta *p.*1. *n.*415. Et ſi nemo ſit, qui tales ſpecies ſumere velit, debent dilui aqua, donec diſpereant, & aqua illa accipienda eſt linteo, quod exſiccetur, Gob. *& alii*.

542 §.12. Si hoſtia è manu decidat in ſacrum Sanguinem, & tota madefiat, non debet extrahi, ſed dicantur omnia de more fiantque utræque cæremoniæ ſupra calicem, & ſimul ſumantur hæ ſpecies, dicendo, Corpus & Sanguis Domini noſtri &c. Quòd ſi poſſet, deberet recipi pars hoſtiæ non madefacta ad cæremonias omnes circa illam perficiendas.

543 §.13. Si Sacerdos, poſtquam ab altari diſceſſit, adverteret defectum, v. g. ſe unam ſpeciem non conſecraſſe validè, redire non debet nec aliquid ſupplere, quia prior actio jam cenſetur completa, Paſq. *q.*298. *n.*9. Averſa §. *Quintò*.

544 ***Q.78. Quid facere debeat Sacerdos, ſi ſumens calicem advertat ſe pro vino habuiſſe aquam, aut dubitet, an non ſit acetum?*** R. Præter illa quæ habet Buſemb. relatus *p.*1. *n.*550. notanda ſunt ſeqq. §.1. Si fuit aqua & aliquid illius in os ſumpſit, hoc degluciat, reliquum autem, ſi illi adhuc innatet particula hoſtiæ conſecratæ, infundat alteri calici, & reponat in corporali: ſi autem particulam illam ſimul hauſerat, illud, quod supereſt, infundat vaſi mundo poſteà ſumendum cum prima ablutione. Deinde abſtergat calicem, infundat de more vinum & aquam, aut ſi velit, & maximè ſi parvæ quantitati aquæ adhuc innatet particula hoſtiæ, retineat hæc in calice & affundat vinum pro nova conſecratione: quòd ſi multum aquæ ſupereſſet, poteſt partem effundere in dictum vas mundum, & cum aliqua aqua retinere partem hoſtiæ in calice, ac affundere vinum conſecrandum.

§.2. Putant multi cum S. Th. *q.*83. *a.*6. *ad* 4. in eo caſu iterũ 545
conſecrandam eſſe novam hoſtiam, incipiendo à verbis, *Qui pridiè quam pateretur*, eſtque conſultius, ſaltem ſi celebretur privatim, nam cùm ſpecies panis ſint ſumptæ, non videntur ampliùs poſſe conficere unum Sacramentum cum ſpeciebus vini, quod needum fuit poſitum in altari nec ſimul oblatum eſt. E contrà Scot. Nav. Suar. Con. Laym. Dicaſt. Averſ. *q.*11. *ſ.*16. *§. Octavò*. Tamb. *de Commun. c.*2. *n.*33. Gob. *in Exp. t.*3. *à n.*770. Lohn. *de Sacr. p.*2. *tit.*35. aliique plures quàm 40. graviſſimi Authores cum Paſq. *qu.*299. volunt tum offerri ſolum calicem & conſecrari, incipiendo à verbis *Simili modo*, quia *Cap. Paſtoralis*, *& Cap. Presbyter*, de Sacramentis non iterandis, dicunt duo Pontifices in talibus non eſſe aliquid iterandum, ſed cautè ſupplendum, quòd incautè fuerat prætermiſſum. Quod *Conf.* nam aliter non diceretur compleri Sacrificium inceptum ſed aliud integrum de novo poni. Et utramque ſententiam, ſi in publico celebretur approbat Rubrica Miſſalis.

§.3. Quod attinet ad vinum, aliquantum aceſcens, ad- 546
hiberi poteſt ſine ullo ſcrupulo, inquit Gob. *n.*54. poſt *Suar.* eſt enim reipſa vinum, & praxis habet, ut etiam à viris probis & doctis adhibeatur, præſertim ruri. Si tamen eſſet ita acidum, ut prudenter dubitaretur, an eſſet acetum, tenendum eſſet, quod dixi *n.*535.

Q.79. Quomodo Miſſa aliquando ſit per alium complenda? 547
R. §.1. Quando celebrans ita infirmatur, ut pergere nequeat, quamvis Canon ſit inceptus, imò & forma primæ conſecrationis ſi hæc necdum abſoluta ſit, nihil debet per alium ſuppleri, quia nulla pars Sacrificii adhuc poſita eſt, S. Th. Paſq. *q.*324. Averſa *q.*11. *ſ.*16. *§. Quare*, contra multos alios. Si verò conſecravit ſaltem unam ſpeciem, alius ſi adſit jejunus, aut in defectu etiam non jejunus Sacerdos, ſupplere debet, ne Sacrificium ſine altera conſecratione vel ſumptione maneat ſubſtantialiter incompletum.

§.2. Si celebrans deficiat poſt ſumptionem utriuſque ſpe- 548
ciei, nihil eſt ſupplendum, quia expleta eſt tota ſubſtantia Sacrificii. Si deficiat poſt ſumptionem ſolius Corporis Chriſti, *Bon.* putat nihil opus ſuppleri, ſed calicem poſteà poſſe ſumi in alia Miſſa, quia videtur eſſentialiter poſita ſubſtantia Sacrificii: ſed alii cum Averſa *ſupra*, & Paſq. *q.*325. meliùs contradicunt, quia de ſubſtantia Sacrificii eſt etiam utraque ſumptio.

§.3. Omnes etiam excommunicati & irregulares, ſi alii 549
deſint, tenentur hic ſupplere, quando poſſunt ſine graviſſimo incommodo, quia videtur eſſe minor irreverentia, quàm non compleri Sacrificium, Paſq. *q.*330. contra Henriq. Sot. Sa *& alios*. Hinc Tamb *de Sacrif. l.*2. *c.*8. *§.*1. *n.*2. dicit quærendum eſſe, qui etiam poſt ſex vel ſeptem horas ſuppleat: E contrà Gob. *in Exp. t.*3. *num.*806. putat non eſſe diutiùs quærendum quàm per unam circiter horam, & conſentit Paſq. *q.*328. dicens non longum tempus debere interceſſiſſe, ſed requiri unum tempus morale, alioqui cenſendum non eſſe unum Sacrificium. Unde quia Sa *v. Miſſa n.*38. docuerat etiam ſequenti die eſſe ab alio pergendum, ubi prior deſierat, & ſic complendum Sacrificium, hoc correxit Magiſter ſacri palatii rectè volens ſequenti die ſumi in alià Miſſa, quod ſupereſſet, quia peracta eſt actio tota heſternæ Miſſæ, nec cenſeretur eſſe idem Sacrificium: poteſtque de hoc videri Henao Parergo 20.

§.4. Secundum Paſq. *q.*332. obligatur ſupplere etiam exi- 550
ſtens in peccato mortali, de quo conteri non poſſet, putat enim minorem eſſe irreverentiam Sacrificium fieri vel ſumi in mortali, quàm relinqui imperfectum.

§.5. Si Epiſcopus ordinans Sacerdotes deficiat poſt conſe- 551
crationem ſolius panis, nec haberi poſſit alius Epiſcopus, ſecundùm Amicum & Henao *à n.*1791. poſſet alius veteranus Sacerdos ſubſtitui & præire neo-presbyteris in conſecratione calicis, ne turbentur vel errent. Si autem Epiſcopus deficeret poſt conſecrationem utriuſque ſpeciei, poſſent ſoli neo-presbyteri peragere, uno illorum poſteà ad aram ſumente utramque ſpeciem, Dian. *p.*8. *t.*1. *R.*44. Averſa *q.*10. *ſ.*2. *§. ſic ergo*. Alius autem Epiſcopus deberet illis imponere manus pro accipienda poteſtate abſolvendi à peccatis.

§.6. Si Sacerdos in infirmitatem lapſus poſſet ſumpto, v. g. 552

juſculo

juſculo ad vires revocari, melius eſſet hoc fieri & ab eo etiam non jejuno compleri Sacrificium, quàm ſubſtitui alium quamvis jejunum, præceptum enim ut ſit idem, qui incipit & perficit, prævalet præcepto jejunii, Gob. *ſuprà*.

553 §.7. Si dubium ſit, an prior Sacerdos aliquid conſecrarit, poteſt conſecrari nova materia abſolutè, & prior ſub conditione, uti habent S.Thom.Sot.Sylv.Bonac. Dicunt tamen Diaſt. Quarti, Paſq.*q.*326. melius eſſe ſolam priorem ſub conditione conſecrari.

554 §.8. Convenit, ut Sacerdos ſupplens ſecundam conſecrationem faciat intentionem ſecundùm intentionem illius, qui defecit, cùm enim Sacrificium ex parte ſit poſitum ex illa intentione, quæ mutari non poteſt, congruum eſt, ut ex eadem compleatur. Si tamen ſupplens abſolutè vellet aliam intentionem, rectè docent Averſa §. *Debebit*, & Sporer *n.*349. hujus intentionem prævalituram, quia effectus non confertur, niſi expletum ſit Sacrificium, & ſicuti ſi Sacerdos deficiens mutaſſet intentionem ante conſecrationem calicis, poſterior intentio prævaluiſſet, ita etiam prævalet intentio ſupplentis.

555 §.9. Poteſt dari, attamen non eſt obligatio dandi partem hoſtiæ conſecratæ Sacerdoti, qui defecit. Si tamen deeſſet alia hoſtia, & muniri deberet viatico, danda illi eſſet pars, Paſq. *q.*334.

556 *Q.*80. *Quid agendum ſit, ſi vinum vel Sanguis congeletur, aut ne congeletur?* R. §.1. Vinum congelatum neceſſariò debet ſolvi, priuſquam conſecretur, nam aliqui putant eſſe materiam dubiam, uti habet Buſemb. relatus *p.*1. *nu.*434. Solvi autem poteſt complectendo calicem manibus, vel ignem aut calidos pannos applicando.

557 §.2. Si apud Græcos ſacer Sanguis congeletur, facilè ſolvitur, nam Græci infundunt calici aquam ferventem immediatè ante Communionem, ut ſignificent cum Sanguine è latere Chriſti morientis fluxiſſe aquam naturalem, uti refert Arcud. *l.*3.*c.*39. id autem illicitum eſt apud Latinos, hinc ſolvi debet, uti dictum eſt de vino, aut etiam ſolvi poteſt digito. Improbant autem Suar. & Gob. *in Exp.tr.*3.*n.*55. tanquam irreverentiam, ſi ſolvatur halitu.

558 §.3. Ne fiat cogelatio, poteſt calidum ferrum, ſilex vel globus æneus mundo linteo involutus imponi calici uſque ad infuſionem vini, ut ſic calefiat totus, Gob. *in app. ad num.*65. Commodius tamen eſt carbones accenſos ad latus corporalis admovere, & quandoque illis obvertere calicem.

559 *Q.*81. *Quid adhuc circa celebrationem Miſſæ ſit obſervandum?* R. ſeqq. §.1. Sa ait Miſſam celebrari debere cum A. B. C. D. id eſt, Altè, Breviter, Clarè, Devotè: quas omnes particulas rectè explicat Gob. *in Exp.t.*3.*n.*813. Addit *Gav.* debere celebrari etiam cum E, id eſt, Exactè ſecundùm Rubricas. Quod brevitatem attinet, Synodus Colonienſis Anno 1662. pag.91. vult mediam horam impendi Miſſæ privatæ. Pro Sacerdotibus Societatis JESU, *P. Mutius* 20. Mart. 1628. declaravit impendendam eſſe mediam horam ad altare, id eſt, à formatione crucis in Introitu uſque ad finem ultimi Evangelii. Sanè valdè indecorum eſt feſtinare in Sacrificio, nam feſtinans ſignificat, ac ſi cenſeret perditum vel minùs bene collocatum tempus, quod ponitur ad aram, cùm tamen ſæpè ante vel poſt Sacrificium longas horas det otio aut inutilibus fabulis. Si aliquando cauſa eſſet ſolito citiùs celebrandi, cavendum, ne populus advertat, quòd feſtinetur, ſed debent publica plenè enuntiari cum gravitate, & tarditate, lucrum autem temporis potiùs quærendum eſt ſub utroque *Memento* vel ſub aliis, quæ ſecretò dicuntur, omittendo privatas devotiones, & non ſiſtendo inter actiones. Vaniſſimum autem eſſet quærere gloriam in legenda celeriter Miſſa. Pro formanda ante Miſſam intentione ſecundùm quadruplex genus Sacrificii, utiliſſimè legetur Card. Bona *de Miſſa c.*4. §.6. 8. *& ſeqq.* Et cùm S. Bonav. *de purit.conſc.cap.*9. putet Sacerdotem obligari ad rememorandam Chriſti Paſſionem, Bona §.13. tradit praxim illius rememorationis, & §. 14. addit devotas orationes pro diſpoſitione ad Miſſam.

560 §.2. Urb. VIII. Conſt. 161. & Synodus Colon. pag.88. prohibent, ne ullus Clericus vel laicus ante Miſſam vel communionem ſumat tabacum naſale: ſi autem tabacum traheretur fumo, adhuc magis dedeceret, uti notant Authores cum Buſemb. relato *p.*1.*n.*550. & multò maximè dedeceret, ſi maſticaretur. An verò tum frangeretur jejunium, dictum eſt de illo *n.*550. *&* 569.

561 §. 3. Guttæ ad infuſionem vini & aquæ calici inſperſæ abſterguntur purificatorio, vel calix circumagitur, ut cum reliquo vino continuentur, *Gav. Lohn.* Si tamen utrumque negligatur, nullum eſt peccatum, inquit Tamb. *de Sacrif. l.*2.*c.*1.§. 3.*n.*29. Neque convenit, ut illa abſterſio fiat immediatè ante conſecrationem, *Tamb.* Cùm autem celebrans lavit manus, intereà dum abſtergit & decurrit pſalmum, *Lavabo*, corpus & vultus vertitur verſus medium altaris.

562 §.4. Epiſcopus, qui in canone nominatur, eſt Epiſcopus celebrantis, uti habet praxis & communiùs tenent Authores apud Lohn. *p.*2.*tit.*21.*n.*4. quàvis Arnaud. Gav. & Gob. *n.*749. dicant à S.Cong. declaratum eſſe, quòd nominandus ſit Epiſcopus loci, in quo celebratur & non præciſè celebrantis, de illa enim declaratione non ſcitur authenticè. Praxim bonam faciendi *Memento* pro vivis & defunctis, tradit *Bona* ſuprà §.7.

563 §.5. Patena poſt *Pater noſter* ſuppoſita hoſtię nō deponitur in medio altaris, ubi jacuit hoſtia, ſed ad latus dextrum, ne particulę in altari relictæ exteriùs patenę adhæreant: hoſtia autem relinquitur ad latus ſiniſtrum patenę, ut immineat eidem loco, in quo ante jacuit, ſic enim poſteà etiam faciliùs ex illa tantùm patte patenę colligūtur particulę, niſi fortè longiùs trāſilirent.

564 §.6. Fractio hoſtiæ ante *Agnus Dei*, commodiſſimè fit, ſi à parte ſuperiore uſque ad inferiorem priùs inducatur plica, quam poſteà ſequitur facilis diffractio. Poſtquam autem dextera depoſuiſti partem mediam, decerpis à parte inferiore, quam tenet ſiniſtra, particulam, quæ calici immittitur.

565 §.7. Hoſtia ſumpta parum relinqui debet in lingua, ut affluente ſaliva humectetur, alioquin facilè allidit & adhæret palato: Quòd ſi fiat, debet paulatim revelli lingua vel vino ſumpto, non autem digito.

566 §.8. Lohn. *tit.*25. vult calicem ebibendum apprehendi infra nodum, uti rubrica habet: *Gav. & Bauldrius* explicant de apprehenſione in nodo ipſo.

567 §.9. Si particula hoſtiæ adhæſerit calici, decentius eſt, ut cùm infuſo vino adducatur, quàm ut digito attrahatur ad labium calicis.

568 §.10. Melius eſt, ut ſacer Sanguis uno hauſtu ſumatur calice paulò diutiùs retento ad os. Et decens eſt, ut vinum pro purificatione ſit ejuſdem quantitatis, cujus erant ſacræ ſpecies. Si autem ſit minoris quantitatis, calix inflexus debet ſemel aut bis circumagi, ut abluatur pars calicis ſacris ſpeciebus tincta: Et tum debet hoc vinum eadem parte calicis ſumi, qua ſacer Sanguis ſumptus eſt. Purificatio ſemel, ablutio ad ſummum bis hauriri debet. Indecorum eſt ita ſugere calicem, ut populus audiat.

569 §.11. Quando calix extenditur ad Miniſtrum pro accipiendo vino purificationis, debet teneri in aere ſupra altare, & non deponi in altari: ſi tamen Miniſter ſit nimis parvus, poteſt extra altare teneri.

570 §.12. Miſſale ſecundùm *Gav.* clauditur manu dextera, ita ut clauſula reſpiciat ſiniſtram. Alii volunt clauſuram ſemper verti ad medium altaris, ſed cùm Rubrica neutrum præſcribat, uti nec in multis antecedentibus, hinc liberum eſt facere, prout voles.

571 §.13. In fine benedicturus populo coram Epiſcopo habente juriſdictionem loci inclinat huic caput, quaſi licentiam petens, & poſteà benedicit populo ab ea parte, in qua non eſt Epiſcopus: qui ſi ſit in medio, celebrans benedicit ſtantibus ad latus Evangelii. Si Venerabile ſit expoſitum, dicto: *Omnipotens Deus*, genuflectit & ſe retrahit ad latus Evangelii, ibique benedicit populo, & non perficit circulum, nec iterùm genuflectit, ſed converſus inchoat ultimum Evangelium.

572 §.14. Si celebrans ad ultimum Evangelium non utatur libro vel tabella, tum ſignat altare, & poſteà ſe in fronte, ore & pectore. Si Venerabile ſit expoſitum, non ſignat altare, cùm illud jam benedicatur per Authorem omnis benedictionis in altari expoſitum, ſed ſignat aliquid alud, v. g. pulvinar, Gav. Lohn. *tit.*30.

573 §.15. In fine Evangelii S. Joannis ad *Verbum Caro factum eſt*, ſemper genuflectitur ad cornu altaris, nec debet celebrans convertere ſe ad medium, quamvis Venerabiles eſſet expoſitum, *Lohn.* & alii contra *Arnaud.*

574 §.16. Si ante vel poſt Miſſam, aut aliàs ſit exponendum vel reponendum Venerabile, ad *Panem de cœlo*, ſemper additur *alleluja*, præterquam à Septuageſima ad Sabbatum Sanctum S. Cong. 23. Febr. 1666.

575 §.17. Sacerdos regreſſus ad locum, in quo ſe in ſacriſtia induit, habens impoſitum biretum inclinat caput Cruci, quod ſimiliter fiat ante egreſſum è ſacriſtia ad altare. Ubi commoditas alia non eſt, poſſunt paramenta deponi in loco Evangelii, ibique poteſt Sacerdos ſe illis induere, ſed non in medio, quia hoc ſolis Epiſcopis convenit.

576 §.18. Poſſe aliquem ex aliqua ſaltem cauſa ſtatim poſtquam communicavit comedere aut bibere, dixi *in p.*1. *n.*559. quod magis valet de illo, qui Miſſam legit, cùm jam ſatis diu præceſſerit communio, & ſpecies cum Miſſa fortaſſe deſinant, ſecundùm ibidem dicta *n.*476. Videri poteſt etiam Henao *n.*1649.

Hic addo ritum ubique à Societate JESU obſervandum ex Decreto Congregationis Generalis XV. anno 1706. 1. In feſto S.P.N. Ignatii ſit officium primæ claſſis, & primæ lectiones dicuntur de communi, *Juſtus ſi morte*. 2. In feſto S. Franciſci Xaverii ſit officium 2. claſſis, & primę lectiones ut in feſto S. Ignatii. 3. In feſto S.Franc. Borgiæ officium 2. claſſis: primæ lectiones de communi, *Beatus vir*. Miſſa, *Os juſti*, De communi,

muni, & ſolum Evangelium De communi Abbatum. 4. In feſto SS. Martyrum Pauli, Joannis, & Jacobi, officium duplicis majoris, & totum, etiam in 1. Nocturno, De communi plurimorum Martyrum in 1. ordine. Miſſa, *Salus autem Juſtorum*: Evangelium ex 1. Miſſa. *Cùm audieritis*. Non dicitur *Credo*, niſi ubi eſt inſignis Reliquia vel populi concurſus cum ſolemniori Miſſa. 5. In feſto B. Aloyſii Gonzagæ (præterquam in ditione Mantuana) officium duplicis majoris, totum De communi, etiam in 1. Nocturno, ut in 1. ordine. Miſſa, *Os juſti*, ſine *Credo* niſi ubi eſt inſignis Reliquia vel populi concurſus cum ſolemniori Miſſa. 6. In feſto S. Stanislai Koſtkæ officium eodem ritu (præterquam in Polonia, & Lithuania, ubi fit etiam octava) & totum de 1. ordine ejuſdem communis, excepto Evangelio, quod ſumitur ex ſecundo, nempe, *Nolite timere puſillus grex*. Miſſa, *Juſtus ut palma*, ſine *Credo*, niſi ubi eſt inſignis Reliquia vel populi concurſus cum ſolemniori Miſſa. 7. Octava fit de SS. Ignatio, Franc. Xaverio, & Franc. Borgia. Eſtque Octavarium Neapoli impreſſum anno 1696. quo poſſunt Noſtri liberè uti, etiam per annum, cùm ſit conforme octavario à S. Rituum Congregatione approbato. 8. Pro commemoratione omnium in Societate Defunctorum, Miſſa prima, ut in Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum, omiſſo dumtaxat in oratione verbo, *Famularumque*.

Ex conceſſione SS. D. N. Clementis XI. agimus 14. Jan. de SS. nomine JESU ſub ritu 2. claſſis.

577 *Q.82. Quomodo poſſit aliquis diſcere accuratè legere Miſſam?* R. pro hoc neceſſe eſt attentè legere Rubricas, & initio ad illas in praxi ſollicitè ſe attinere; ſi enim quis in principio negligat, quando eſt Neo-presbyter, nunquam diſcet, & prout malè aſsueſcet, ſemper malè leget. Multum etiam juvabit legere vel Lohn. *de Miſſa p.6. tit.*14. vel alium libellum, cui titulus, *Methodus ſacrum Miſſæ Sacrificium celebrandi Romano ritu*, ubi Miſsam ponunt ad longum, cum annotatione obſervandorum circa ritus ſingulos. Neque cenſeri debet has eſse minutias parvi momenti, cùm ſingula ſuam ſignificationem habeant, & plurimùm conferant ad decorem ac reverentiam tanto Myſterio debitam.

TRACTATUS IV.

578 *De Sacramento Pœnitentiæ.*

POEnitentia ſæpè ſumitur pro virtute, quę movet ad dolendum de peccato, quatenus reddit averſum, & frangit pacem cum Deo; adeòque objectum formale motivum virtutis Pęnitentiæ, in probabili ſententia, eſt honeſtas in eo relucens, quòd is, qui Deum offendit, quærat eum placare, ſive pacem cum eo reſtituere ac impoſterum conſervare. Et de hac Pęnitentiæ virtute pluribus agunt Scholaſtici; nos hic de Sacramento agimus: De actibus tamen contritionis, attritionis, propoſiti emendationis &c. qui poſsunt ſaltem partialiter imperari ex motivo virtutis Pœnitentiæ, etiam agemus, in quantùm illi ſunt partes vel requiſita ad Sacramentum Pœnitentiæ.

CAPUT I.

579 *De eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ.*

DUBIUM I.

Quæ ſit ejus materia & forma.

REſp. Materia remota & neceſsaria, eſt omne peccatum mortale, poſt Baptiſmum commiſsum, & non confeſsum. Materia ſufficiens, etſi non neceſsaria, eſt omne veniale poſt Baptiſmum commiſsum; vel etiam mortale, aliàs ritè confeſsum. Materia proxima ſunt actus pęnitentis, contritio, confeſſio & ſatisfactio, quarum ultima eſt integralis tantùm, (ut patet in infirmo, qui ſi ratione deſtituatur, ſolet abſolvi abſque ſatisfactione) duæ priores ſunt eſsentiales, ut communiter docent contra *Scotum*, qui totam eſsentiam ponit in abſolutione. Porrò peccata ſunt tantùm materia circa quam; actus verò pœnitentis, materia ex qua Laym. *l.5.t.6.c.3.* ex communi. *Unde reſolves*,

I. Etſi peccatum mortale remiſsum quomodocunque ſit, teneris tamen confiteri, ſi non feciſti. Trid. *ſeſſ.14.c.5.*

II. Omitti poſsunt venialia, vel omnia, vel aliqua; item mortalia ſemel ritè confeſsa, v. g. in Confeſſione generali, ut docet Dian. *p.3.t.4.R.*56. Lug. *d.*16. *num.*56. contra Victoriam, *Ledeſm.* & alios. In qua etiam non eſse neceſsarium addere peccato mortali, quòd poſt ultimam confeſſionem ſit commiſsum, docet Bon. *d.5.q.5.ſ.2.p.2.* Dian. *tom.2.t.4.R.* 62. *& to.3.t.3.R.65.* Lug. *n.*47. ex Sanch. & Kon. quod eſt probabile; niſi circumſtantia aliqua, v. g. ſpeciem mutans, vel reſervatio caſus, vel proxima peccandi occaſio aliquid requirat, & Pęnitentia ſufficiens imponatur, Lug. Tamb. *de exp. conf. l.2.c.1.* Tutius tamen eſt nova antiquis ſecernere.

III. Ponenda ſemper eſt materia certa, qualem eſse negat Sanctius *in ſcel. d.7.* apud Dian. *p.3.t.4. R.*52. quòd quis non reſponderit divinis inſpirationibus; non fecerit bonum, quod potuit, & ſimiles imperfectiones. In quibus tamen exponendis, non tenetur Confeſsarius impedire pœnitentem, ut docet Lugo *n.*103. contra Sanctium. Quòd ſi haberi certa non poſſit, pro ratione dubii danda eſt abſolutio; ut ſub dubio, ſi materia prorſus dubia ſit; vel abſoluta, ſi certa videatur. Ita Suar. Laym. *c.3.* & alii commun.

Reſp. II. Forma Sacramenti Pęnitentiæ ſunt verba abſolutionis: EGO TE ABSOLVO A PECCATIS TUIS; (ubi licèt de eſsentia tantùm ſit, ABSOLVO TE; debent tamen addi reliqua, præſertim in articulo mortis, ſecundùm quoſdam, ſub mortali, ſecundùm alios, ſub veniali, ut v. *Granad.*) voce prolata in præſentem; abſentem enim Clemens VIII. abſolvi prohibuit, ſub pœna excommunicationis. *Unde reſolves*,

I. Invalidum eſt abſolvere nutu, ſigno aut ſcripto: item abſolvere abſentem; quod docuit *Alenſis*, *Medin.* & alii; ſed vetitum nunc, ut modò dictum.

II. Valida eſt abſolutio, ſi reverentię cauſa dicas: Abſolvo dominationem, excellentiam, vel majeſtatem veſtram; &c. quia non mutatur eſsentialiter, & ſunt verba æquivalentia, Averſ. v. ſuprà *t.1. c.1. d.2.* Non valet autem, ſi dicas; Abſolvat te Deus, vel abſolvat te Chriſtus, Averſa *q.12. ſ.2.*

III. Orationes præviæ, & ſubſequentes formam, ut, *Miſereatur tui, &c.* & *Paſſio Domini, &c.* quæ ſecundùm *Trid.* laudabiliter adduntur, non ſunt neceſſitatis; & ex cauſa rationabili omitti poſsunt, v. g. ſi breves ſint confeſſiones, vel multi confitentes (ut Dian. *p.3.t.4.R.*97. tunc enim ſufficit dicere, *Abſolvo te à peccatis tuis in nomine, &c.*) vel ſi timeatur cenſura, *Abſolvo te à vinculo excommunicationis; deinde à peccatis, &c.* v. Sà *V. Abſolutio.*

IV. Elevatio manus, ejuſq; impoſitio in caput, item formatio Crucis, eſt libera, etſi debeat ſervari conſuetudo, *Laym. cap.*5. ubi idem dicit de apertione capitis. Forma autem Clementis VIII. ut tradit Sà, & Rituale Romanum, eſt hæc, qua ut omnes utantur, ſuadet Paulus V. ideòque omnibus tenenda memoriter: *Miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen*, deinde elevata manu pergit. *Indulgentiam, abſolutionem, & remiſſionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & miſericors Dominus. Amen. Dominus noſter JESUS Chriſtus te abſolvat, & Ego authoritate ipſius, te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis* (quæ vox circa laicos omittatur) *& interdicti, in quantum poſſum, & tu indiges. Deinde ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Paſſio Domini noſtri JESU Chriſti, merita B. V. & omnium SS. quidquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remedium peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.*

ADDENDA.

QUæſt.83. Quid hic prænotandum? R. ſeqq. §.1. Hoc 580
Sacramentum variè appellatur à SS. PP. nempe ſecundus Baptiſmus; ſecunda poſt naufragium tabula; Sacramentum reconciliationis, abſolutionis, confeſſionis; græcè exomologeſis, latinè accuſatio, &c. frequentiſſimè dicitur Pęnitentia, quia partes illius pęnam habent, nam contritio habet dolorem, confeſſio ruborem, ſatisfactio moleſtiam: frequenter etiam in communi uſu dicitur Confeſſio, ita ut hoc nomine veniat totum Sacramentum.

§.2. De fide eſt Chriſtum in Eccleſia inſtituiſse Sacramen- 581
tum Pęnitentiæ, nam poſt varia Concilia ita docet Tridentinum *ſeſſ.14. de Pœn. cap.1. ac definit. can.1.* his verbis, *Si quis dixerit in catholica Eccleſia non eſſe verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, à Chriſto Domino inſtitutum, anathema ſit.* Eſt autem contra *Montaniſtas*, & *Novatianos*, ad quos poſteà acceſserunt Lutherus, Calvinus aliique aſseclæ, uti referunt Bellarm. *l.1.c.9.* Tann. *q.1.n.3.* Illſ. *n.1.*

§.3. Hoc Sacramentum eſt inſtitutum à Chriſto poſt re- 582
ſurrectionem, ut nunc tenent omnes paſsim contra Armacan. apud Dicaſt. *d.4. dub.2.* qui putavit inſtitutum eſse à Chriſto ſub initium prædicationis; item contra alios apud Tann. *num.* 6. qui dixerunt ſub initium mundi in Paradiſo eſse inſtitutum à Deo: ſed probatur ex Trid. *ſeſſ.6. cap.4. ſeſſ.7. de Sacram. in genere can.1. ſeſſ.14. de Pęnitent. can.1.* ſuprà relato, ubi

cap.1. ſic loquitur, *Dominus autem ſacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè inſtituit, cùm à mortuis excitatus inſufflavit in diſcipulos ſuos Joannis 20. dicens, Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis, &c.* Cùm autem addat, *præcipuè*, innuit aliquid illius jam anteceſſiſſe, nam præceſſerat promiſſio Matth.16.& 18. ubi Petro dixerat, quòd daturus eſſet claves, & diſcipulis, quòd quæcumque eſſent ligaturi, vel ſoluturi in terris futurum eſſet ligatum, vel ſolutum in cœlis. Deinde etiam in ultima cœna ante mortem inchoarat inſtitutionem illam, quando ordinaverat Sacerdotes his verbis, *Hoc facite*, impreſſio enim caracteris ſacerdotalis erat inchoatio poteſtatis ad remittenda peccata. Et ideò etiam nunc in Eccleſia adæquata poteſtas remittendi peccata diviſibiliter confertur, primò inchoativè, quando accipitur poteſtas in corpus Chriſti verum per traditionem patenæ cum pane, & calicis cum vino, adjunctis verbis, *Accipite poteſtatem offerendi Sacrificium, &c.* Poſtmodùm completivè per impoſitionem manuum Epiſcopi, adjunctis verbis, *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis, &c.* per quam ultimam partem ordinationis ſacerdotalis, vel augetur caracter, uti volunt plerique cum Dicaſt. *de Ordine num.*126. vel idem caracter extenditur etiam ad corpus Chriſti myſticum, uti volunt alii cum Tann. *de Ordine n.*126. Congruentia autem, cur Chriſtus inſtituerit poſt reſurrectionem, eſt hæc, quia hoc Sacramentum ſupponebat mortem animæ, & erat ad reſurrectionem peccatoris.

Objici poteſt, S. Thomam Apoſtolum non adfuiſſe, quando Chriſtus Joannis 20. dixit, *Accipite Spiritum Sanctum &c.* & tamen æquè ac cæteri habuit poteſtatem remittendi peccata. R. S. Cyrillus & ex illo Boſco *ſ.*1. *nu.*54. dicunt omnes diſcipulos Chriſti etiam abſentes vi verborum iſtorum eſſe ordinatos, & accepiſſe poteſtatem abſolvendi: neque tamen inde ſequitur nunc poſſe etiam abſentes ordinari, quia pro Eccleſia aliter ſtatuit Chriſtus, qui pro ſe habebat poteſtatem excellentiæ, ideòque ipſi licebat ordinare, prout volebat.

583 §.4. De Sacramento Pœnitentiæ ita habet *Conc. Florentinum* poſt ſeſs. ult. in Decreto Eugenii IV. ad Armenos: *Quartum Sacramentum eſt Pœnitentia, cujus quaſi materia ſunt actus pęnitentis, cordis contritio cum propoſito non peccandi de cætero, oris confeſſio, ſatisfactio: Forma, Ego te abſolvo &c.*

584 *Q.84. Quid præterea ſit notandum circa materiam Sacramenti Pœnitentiæ?* R. §.1. Sola peccata ſunt materia confeſſionis, uti tenent omnes catholici teſte Dicaſt. *d.9.n.*295. & colligitur ex Trid. *ſeſſ.*14. *De Pęnit. c.*4. *& can.*3. ubi pro materia non aſſignantur niſi peccata, ideòque ſimpliciter vocatur confeſſio peccatorum. Idem evincitur ex forma Sacramenti, nam dicit *abſolvo à peccatis*. Denique id ſatis conſtat ex communi ſenſu Doctorum, ac etiam fidelium omnium.

585 §.2. B. Virgo non fuit capax abſolutionis, ideòque Dicaſt. *d.6.n.9.* explodit ſententiam Alberti M. qui ut probaret Beatam Virginem habuiſſe gratiam Sacramentalem Pęnitentiæ, dixit ſolitam fuiſſe confiteri S. Joanni Evangeliſtæ peccata, quæ apprehendebat ſe feciſſe, nam & hic error B. Virgine indignus eſt, & illo ſuppoſito adhuc non poterat Sacramentum eſſe validum, quod requirit verum, & non tantùm exiſtimatum peccatum: Unde Scotus *in 4. diſt.*17. in fine rectè ait: Si B. Virgo fuiſſet confeſſa, peccaſſet confitendo.

586 §.3. Quamvis imperfectio de ſe non ſit materia confeſſionis, tamen ordinariè habet adjunctum peccatum, quod eſt materia ſufficiens, ſecundùm dicta l.5. à n.211. ubi etiam nu. 214. dixi tranſgreſſionem Regulæ, quamvis non obligantis ſub peccato, ordinariè habere adjunctum peccatum, quod confirmatur ex dictis l.4.n.58.

587 §.4. Cenſuræ, v.g. excommunicationis, ſuſpenſionis, etiam non ſunt materia abſolutionis ſacramentalis, quamvis debeant ad legitimum miniſtrum deferri, ut per ſententiam Eccleſiaſticam auferantur, & quidem quandoque priùs, quàm dari poſſit abſolutio à peccatis.

588 §.5. Peccata ante Baptiſmum commiſſa non ſunt materia apta confeſſionis ſacramentalis, S. Th. *3.p.qu.84.art.*2. aliique communiſſimè, inter quos Boſco *d.7.ſ.2.n.3.* meritò dicit hunc eſſe, & ſemper fuiſſe totius Eccleſiæ ſenſum, eſt autem contra aliquos apud Amic. *d.13.n.46.* qui innuunt peccata illa eſſe materiam neceſſariam; & ſaltem eſt contra *Angel.* & quoſdam recentiores apud Gormaz *p.2.num.*71. qui putant eſſe materiam ſufficientem, ſed *Vaſq. Turr. & Perez* dicunt oppoſitum eſſe certum, *Bonac.* dicit videri tanquam de fide definitum. *Amic.* dicit videri non obſcurè definitum in *Trid. & Florent.* ideòq; opinionem illam vocat errorem, nam imprimis Trid. *ſeſſ.6.cap.*14. *item ſeſſ.*14. *de Pęn. cap.*1. 2. 4. *&* 5. conſtanter docet & novem repetitis vicibus dicit Sacramentum ex inſtitutione Chriſti eſſe pro peccatis poſt Baptiſmum commiſſis, tumque Can.1. ſic definit: *Si quis dixerit in catholica Eccleſia Pęnitentiam non eſſe verè & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, anathema ſit.* Deinde *Florent.* in Decreto Eugenii IV. ad Armenos dicit effectum Baptiſmi eſſe remiſſionem omnis culpæ originalis & actualis, itemque omnis pęnæ, ergo innuit pro peccatis illis non eſſe inſtitutum Sacramentum Pęnitentiæ, ſed tantùm pro peccatis fidelium ingreſſorum in Eccleſiam, uti habet Trid. c. 2. addens rationem, quia Eccleſia non judicat de illis, quæ extra ſe fiunt. Accedit conſenſus Theologorum, qui hoc tanquam certum potiùs ſupponunt quàm probent: & alioquin dicam etiam peccatum originale eſſe materiam ſufficientem confeſſionis, quod dicere nemo hactenùs eſt auſus.

§.6. Peccata antehac ritè confeſſa, & per abſolutionem 589
remiſſa ſunt materia ſufficiens novæ confeſſionis non tamen neceſſaria, per ſe loquendo. *Pars* 1. eſt S. Th. *in 4. diſt.17.q.3. a.3. quæſtiun.5. ad* 4. & aliorum communiſſima quam certam docent Suar. *d.18.ſ.1.n.6.* & Averſ. *q.10.ſ.2.* Vaſq. autem *q.91.a. 3.dub.7.n.*1. dicit à nemine negari: refert tamen plures Amic. *d.13.n.*25. qui dicunt, quamvis ſufficiant ad eſſentiam Sacramenti, tamen non ſufficere ad effectum, ſed ſi Sacramentum eſt validum, non eſt ratio illi negandi effectum, cùm nullus adſit obex: itaque pars illa probatur ex declaratione Benedicti XI. ſtatim citanda. Idem ſignificatur Cap. *Quem pęnitet*, 88. De pęn. diſt.1. his verbis: *Quantò pluribus confitebitur in ſpe veniæ turpitudinem criminis, tanto faciliùs conſequetur miſericordiam remiſſionis, ipſi enim Sacerdotes plùs jam poſſunt proficere, plùs confitentibus parcere.* Idem evincit praxis in univerſa Eccleſia, nam fideles ſæpiſſimè faciunt confeſſiones generales repetuntque peccata ante confeſſa & nulla alia, ergo. Et ratio eſt, quia quòd peccatum ſit antehac confeſſum, nihil obſtat, nam non ideò deſinit fuiſſe peccatum: quod autem jam ſit ante remiſſum, etiam non obſtat, uti patet, ſi quis de peccato nunquam confeſſo fuerit perfectè contritus, manet enim etiam obligatus ad confitendum; imò ſicuti poteſt etiam cum fructu ſæpiùs repeti contritio ejuſdem peccati, ita & Confeſſio. *Pars* 2. quòd peccata confeſſa, & remiſſa non ſint, per ſe loquendo, materia neceſſaria confeſſionis, eſt *S. Th.* ſuprà & aliorum communiſſima, quam pariter certam dicit eſſe *Averſa* ſuprà, & etiam conſtat ex declaratione Benedicti XI. in Extrav. communi *Inter cunctas* De privilegiis, ubi dicit eum, qui ſemel confeſſus eſt, & abſolutus etiam à religioſo mendicante, non teneri iterum nequidem proprio parocho peccata illa confiteri, & poſteà ſubdit, *Licèt de neceſſitate non ſit iterum eadem confiteri peccata, tamen quia propter erubeſcentiam, quæ magna eſt pęnitentiæ pars, ut eorundem peccatorum iteretur confeſſio, reputamus ſalubre.* Idem de nõ neceſſariò repetendis peccatis confeſſis definit tanquam catholicum dogma Joannes XXII. in Extrav. communi, *Vas electionis* Tit. de hęreticis, itaut oppoſitũ damnet velut falsũ & erroneũ.

Dixi, per ſe loquendo, nam per accidens eſt obligatio 590
iterum confitendi, 1. Si quis inter cætera eſſet confeſſus reſervata non habenti poteſtatem in reſervata, hæc enim teneretur iterum confiteri alteri. 2. Si aliquod peccatum omiſſum non poſſet explicari, niſi iterum faciendo mentionem peccati aliàs confeſſi. 3. Si quis voviſſet iterum eadem peccata confiteri, aut acceptaſſet Pœnitentiam de iis iterum confitendis, aut ſi hoc pręciperet regula alicujus Ordinis ab ipſo liberè acceptata. 4. Si confeſſus ut dubium poſteà agnoſceret eſſe certum, aut ſi in genere confeſſus poſteà recordaretur illius in ſpecie. 5. Si Confeſſarius etiam injuſtè noluiſſet eum abſolvere, vel defectu juriſdictionis non potuiſſet. 6. Si confeſſus eſſet ſine debito dolore aut propoſito, de quo caſu iterum dicetur à nu. 1206. An autem Eccleſia poſſet præcipere iteratam alicujus peccati mortalis Confeſſionem, dicetur n.2017.

*Objic.*1. Contra dicta n.589. Dolor eſt de malo ut præſen- 591
te, ſecundùm dicenda num.656. ſed quando peccatum eſt remiſſum quoad culpam & pœnam, nihil eſt de præſenti, in quo tendere poſſit ille dolor, ergo. R. n. min. nam ſaltem eſt carentia illius, quod habuiſſem illo inſtanti, quo peccavi: aut ſi ſupponas me illud aliunde habere, ſaltem hoc eſt præſens malum, quod eſt peccaviſſe, ſive privatum eſſe bono innocentiæ vel abſolutæ immunitatis à peccato, quæ privatio ſemper exiſtit in eo, qui ſemel peccavit: unde ſicuti illud, quòd eſt me aliquando bonum egiſſe, eſt aliquod bonum pręſens, & ideò de illo poſſum ſemper gaudere, ita de illo, quod eſt peccaviſſe, poſſum ſemper dolere, quamdiu ſum in ſtatu, cui non repugnat dolor.

*Objic.*2. Forma non poteſt ſæpiùs cadere ſuper eandem 592
materiam. R. Si tantùm ſit eadem materia proxima, tranſeat, ſi aliquid aliud ſit materia proxima, ipſa autem ſit materia remota, n. nam poſſum duos ſucceſſivè baptizare eadem aqua, duos ægros inungere eodem oleo, quia habebo alias materias proximas, nempe ablutionem & unctionem aliam, ſuper quam immediatè cadet nova forma: ſimiliter hic duæ abſolutiones cadent immediatè ſuper duos dolores vel ſaltem ſuper duas Confeſſiones. Quis autem tum ſit ſenſus verborum, *Ego te abſolvo*, dicetur n.641.

§.7. Ve-

593 §.7. Venialia ſunt materia ſufficiens, non tamen neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ, uti tenent catholici omnes ex Trid. *ſeſſ.14. de Pœn. c.5.* his verbis, *Venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quamvis rectè, & utiliter citraque omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quod piorum uſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt.* Et quòd ſint materia ſufficiens, definit Can. VII. his verbis: *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ &c. non licere confiteri peccata venialia, anathema ſit.* Idem jam declaraverat Leo X. damnans hunc Art. 8. Lutheri: *Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia.* Ratio colligitur ex verbis generalibus, quibus Chriſtus Sacramentum Pęnitentię inſtituit, dicens, *Accipite Spiritum Sanctum, quorum peccata remiſeritis &c.* quæ conveniunt tam venialibus quàm mortalibus. Similiter quòd non ſint materia neceſſaria, ratio eſt, tum quia valor Sacramenti, & effectus, qui eſt gratia, non pugnant cum illis, tum etiam quia multis aliis modis remitti poſſunt, uti habet *Trid.* ſuprà, & declarabitur à *n.*2012. An autem Eccleſia præcipere poſſet confeſſionem venialium, dicetur *n.*2018.

594 §.8. Etiam ſola venialia ſunt materia ſufficiens Sacramenti Pęnitentiæ, uti manifeſtè colligitur ex *Trid.* ſuprà, nam definit venialia ſimpliciter eſſe materiam ſufficientem, & ſupponebat tanquam certum, quod venialia ſæpe eſſent in hominibus piis non habentibus mortalia, qui nullo jure prohibentur confiteri, ergo. An autem expediat frequens confeſſio venialium, dicetur *n.*1885. Denique an expediat confiteri ſola venialia, & pœnitens non ſemper ſit abſolvendus, dicetur *à n.*1885.

595 §.9. Materia neceſſaria confeſſionis ſunt omnia mortalia poſt Baptiſmum commiſſa, & nunquam directè ſubjecta abſolutioni, ſic enim docet Concil. Lateranenſe ſub Innoc. III. *Cap. omnis utriuſque ſexus*, his verbis, *Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur.* Similiter *Florent.* in Decreto Eugenii IV. ad Armenos, explicans partes Sacramenti Pęnitentiæ, ait, *Pars ſecunda eſt oris confeſſio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo Sacerdoti confiteatur integraliter.* Similiter Trid *ſeſſ.14. de Pęn. c.5.* dicit inſtitutam eſſe à Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam eſſe: Et ſubdit; *Ex his colligitur, oportere à pęnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint.* Addit, *cùm univerſa peccata mortalia, etiam cogitationis, homines iræ filios & inimicos Dei reddant, neceſſum eſt, omnium etiam veniam cum aperta & verecunda confeſſione à Deo quærere.* Idem ſæpiùs repetit eodem Capite, & poſteà ſic definit Can. 7. *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe jure divino confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ ſunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant, &c. anathema ſit.* Accedit communis Eccleſiæ traditio, uti oſtendit Bellarm. *l.3. à c.6.* Item conſenſus Sanctorum Patrum apud Bellarm. *cap.2.* Item praxis fidelium agnoſcens mortalia omnia tanquam materiam hìc neceſſariò explicandam. Ratio autem à priori eſt voluntas Chriſti nobis manifeſtata per relata Concilia & per univerſalem Eccleſiæ ſenſum ac conſuetudinem.

596 §.10. Peccata mortalia etiam inculpabiliter omiſſa, ſunt materia neceſſaria confeſſionis, uti conſtat ex hac propoſitione 11. ab Alexandro VII. damnata: *Peccata in confeſſione omiſſa ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.* Ratio autem eſt, quia Sacerdos, qui à Chriſto conſtitutus eſt Judex circa mortalia, necdum tulit ſententiam de illis, neque pro qualitate delicti poteſt imponere ſatisfactionem tum punitivam tum medicinalem, niſi peccata illa exprimantur & directè ſubjiciantur clavibus, ideòque licèt fortè indirectè remiſſa ſint, tamen manet obligatio, ut directè ſubjiciantur abſolutioni. Ex hic dictis,

597 *Colliges*, quid ſit directè, & indirectè remitti peccatum: nam tum dicitur directè remitti, quando remittitur ratione ſui independenter ab alio peccato remiſſo, quia nempe eſt materia huic Sacerdoti per hanc confeſſionem cognita, & ſubjecta: E contrà tum remittitur indirectè, quando remittitur non ratione ſui, eò quòd vel non ſit materia per confeſſionem cognita, vel non ſit materia ſubjecta huic Sacerdoti, attamen remittitur dependenter ab alio peccato huic ſacerdoti per confeſſionem cognito, & ſubjecto; ſic peccatum non reſervatum, & in confeſſione expreſſum remittitur directè, quia remittitur ratione ſui, utpote de ſe materia huic Sacerdoti per confeſſionem manifeſta, & ipſius etiam juriſdictioni ſubjecta. E contrà peccatum vel omiſſum vel reſervatum non remittitur directè, quia omiſſum non eſt materia per confeſſionem cognita; reſervatum autem quamvis fortè ſit materia per confeſſionem cognita, tamen non eſt ſubjecta juriſdictioni hujus Sacerdotis; nihilominus quia nullum peccatum poteſt per Sacramentum remitti, niſi ſimul remittatur omne mortale, & adſit dolor ac propoſitum ſufficiens ad remiſſionem etiam illiùs mortalis omiſſi vel reſervati, hæc ſimul remittuntur, ſed dependenter ab illo altero peccato expreſſo, in quod Sacerdos habebat juriſdictionem. Dependentia autem illa & independentia in hoc conſiſtit, quia ſi nullum aliud peccatum fuiſſet expreſſum, non potuiſſet per Sacramentum remitti hoc peccatum omiſſum vel reſervatum: è contrà quamvis non adfuiſſet illud omiſſum vel reſervatum, poterat remitti illud expreſſum: & hoc ſenſu dicitur omiſſum vel reſervatum remitti dependenter ab iſto peccato expreſſo; è contrà peccatum expreſſum dicitur remitti independenter ab illo omiſſo vel reſervato.

Q.85. An peccata dubia ſint materia neceſſaria confeſ- 598
ſionis? R. Colligitur ex ſeqq. §.1. Dubium hìc poteſt eſſe vel de peccato ipſo, uti ſi dubites, an ullo modo peccaveris in materia de ſe alioqui mortali, vel de qualitate peccati, ut ſi ſcias te peccaſſe, ſed dubites, an mortaliter an venialiter, vel de confeſſione peccati, uti ſi ſcias te peccaſſe mortaliter, ſed dubites, an ſis confeſſus.

§.2. Circa hæc ſingula poteſt in utramque partem eſſe du- 599
bium vel poſitivum vel negativum. Tum eſt poſitivum, ſi ſuſpendatur quidem omne judicium directum, attamen pro utraque parte ſint gravia motiva, quæ ſe non elidant, ſed vi quorum poſſit formari prudens judicium pro hac & etiam pro illa parte aut ſaltem reflexè judicari, quòd pro utraque parte ſtet ratio momenti ſimpliciter gravis, uti dictum eſt *l.1. à n.*71. Tum eſt negativum, ſi utrimque ſint aliqua quidem motiva, non omninò levia: hæc enim non ſunt digna prudente dubio, attamen etiam de ſe non ſufficientia ad prudens judicium pro alterutra parte, ideòque neceſſariò ſuſpendi debet omne prudens judicium directum. Quòd ſi pro una tantùm parte ſit grave motivum, ſola hæc pars erit poſitivè dubia; ſi autem motiva ſe mutuò elidant, ita ut neutrum in concurſu alterius cenſeatur ſimpliciter grave, erit dubium negativum. vel quaſi pura ignorantia. Quandonam autem motiva dicantur ſe elidere, explicatum eſt *l.1. à n.*261.

§.3. Si in utramque partem poſitivè dubites de mortali com- 600
miſſo, Sylv. Henriq. Sanch. Bonac. Laym. Lug. Caſtrop. *tract.23. p.9. nu.*15. Eſcob. *l.*15. *probl.*38. Dicaſt. *d.9. dub.7.* Palav. *num.*302. Averſa *q.10 ſ.3.* Stoz *l.1. p.5. n.*155. Schild. *tract.2. nu.* 122. Tamb. *de confeſſ. l.2. c.1.* §.3. Mendo *d.*10. *num.*2. dicunt te non teneri confiteri, quam ſententiam vocant communem Illſ. *num.*109. & Sporer *n.*398. Haun. *l.4. n.*1004. vocat unanimem Theologorum, Con. *d.7. n.*68. vocat certam. E contrà Gorm. *p.2. num.*160. dicit quamvis probabile ſit non eſſe commiſſum, tamen ſi etiam probabile ſit eſſe commiſſum, manere obligationem confitendi, & idem docet *Eliz.* quem ex propriis principiis optimè confutat Teril. *in Regula morum q.52. aſſ.6. & 7.* Ratio itaq; prioris ſententiæ eſt, tum quia in hoc caſu prudenter judicare potes te non peccaſſe mortaliter, ſicque deponere dubium, tum etiam quia tua libertas videtur eſſe in poſſeſſione contra præceptum confitendi, nam heri, antequam feciſſes illud, propter quod hodie dubitas, certò non tenebaris confiteri, hodie autem ſupervenit ſolummodò dubium, quòd non debet te deiicere de certa poſſeſſione juris non confitendi, uti magis explicabitur *num.*608. *Nec obſtat*, quòd hìc ſit dubium facti, in quo non videtur utrumque poſſe eſſe probabile, *nam* ſecundùm dicta *lib.1. num.*398. falſum eſt, quòd in dubio facti ſemper ſe mutuò elidant motiva. Deinde omne dubium facti pertinentis ad materiam præcepti reducitur ad dubium juris, cùm quæratur de obligatione præcepti ex ſuppoſito aliquo facto, uti rectè Caſtrop. Arr. *1.2. d.*25. *num.*15. in dubio autem juris, ubi utrimque eſt probabilitas, licitè ſequor utrumlibet, ſecundùm ſententiam communem *lib.1. à n.*278. probatam, ergo.

§.4. Si ſcias te peccaſſe, ſed poſitivè dubites, an mortali- 601
ter an venialiter, Authores citati aliique communiter contra *Con.* ſuprà etiam dicunt, te non teneri confiteri, & rationes ſunt eædem, ex hoc enim, quòd ſcias ſupervenisſe veniale, non ideò poſſides præceptum confitendi, cùm certum ſit non eſſe obligationem confitendi venialia.

§.5. Si ſcias te peccaſſe mortaliter, & poſitivè dubites; 602
an ſis confeſſus, Authores citati aliique cum Præpoſ. *q.5. n.*115. Lugo *d.16. nu.*59. Dicaſt. *à n.*292. Palav. *num.*305. Arr. *hic d.*31. *n.*25. Gob. *t.7. n.*11. Stoz *n.*156. Boſco *d.5. ſ.8. n.*124. dicunt contra *Meroll. & Con.* te non teneri confiteri, quam ſententiam Illſ. *num.*110. & Platel. *n.*791. teſtantur eſſe communem. Ratio eſt, quia etiam hìc eſt probabile & potes prudenter judicare ac depoſito dubio dicere te eſſe confeſſum adeòque te hìc & nunc non ampliùs teneri præcepto confitendi. *Nec obſtat*, quòd pręceptũ confitendi fuerit in certa poſſeſſione, *nam* prudenter

judicas illi eſſe ſatisfactum. Quamvis autem inter homines, ſi anteceſſerit ex contractu oneroſo certum debitum juſtitiæ, illi non cenſeatur ſatisfactum per probabilem tantùm ſolutionem, uti nec præcepto Baptiſmi ſatisfit per probabilem tantùm ſuſceptionem illius; iſta tamen hic non obſtant, nam quoad Baptiſmum eſt alia ratio, cum hic ſit de neceſſitate medii, cujus defectus per aliquid aliud non ita ſuppleri poteſt. Quoad oneroſum autem debitum juſtitiæ etiam eſt diſparitas, nam huic ſatisfieri poteſt dando tantùm partem ſecundùm proportionem dubii. E contrà in noſtro caſu non agitur de medio ſalutis, nam certum eſt ſufficere confeſſionem formaliter integram, & deberet poni tota altera confeſſio peccati dubii, cujus tamen tanquam certi tota Confeſſio probabiliter etiam antehac poſita eſt, ergo nimium exigeretur. Deinde homines non cenſentur remittere jus talis oneroſi debiti, niſi poſita ſit perfecta æqualitas: E contrà benignè præſumimus de Deo, quòd ordinariè ad impletionem legum plùs non exigat, quàm feciſſe hoc, quo poſito prudenter judicare poſſimus nos implevisſe legem, alioquin exponeremur infinitis anxietatibus, & moleſtiis, quia nimis facilè obliviſcimur eorum, quæ fecimus.

603 §.6. Hactenùs dicta tenent Authores citati, quamvis pro illa parte, quòd peccaris mortaliter, vel quòd non ſis confeſſus, ſtarent rationes probabiliores, ſuppoſito, quòd aliàs in ſimilibus materiis licitum ſit ſequi ſententiam probabilem relicta probabiliore, cùm etiam hìc non agatur de valore Sacramenti, ad quod certum eſt non requiri integritatem materialem ſed ſufficere formalem. Notat tamen *Plat.* ſuprà in omnibus illis dubiis ſuadendam eſſe confeſſionem, quia non rarò poſteà naſcuntur anxietates animi, an adfuerint rationes verè probabiles nec ne. Addunt Sanch. Palav. *num.*302. in articulo mortis fore obligationem eliciendi contritionem de his peccatis dubiis, vel etiam faciendi confeſſionem ad minimum de aliis peccatis, ut hæc dubia ſaltem indirectè remittantur, ſi fortè non ſint remiſſa, ne in extrema neceſſitate ſalus exponatur periculo.

604 §.7. Si poſitivè dubites de mortali commiſſo vel de confeſſione illius, & non habeas prudens motivum pro eo, quòd non fuerit mortale, vel quod ſis confeſſus, teneris confiteri, Sylv. Nav. Suar. *d.*22.*ſ.*9.*n.*5. Con. *n.*69. Et Haun. ſupra dicit in hoc convenire Theologos, quia cùm judicare debeas te peccaſſe mortaliter, vel non eſſe confeſſum, neque poſſis oppoſitum judicare, nequidem probabiliter, ſufficienter convictus es, & præceptum confeſſionis poſſidet contra te.

605 §.8. Si ſcias te peccaſſe mortaliter, & negativè dubites, an ſis confeſſus, teneris confiteri, Con. Schild. Haun. Laym. *de conſc.c.*5.*n.*37. Carden. *in* 1. *Criſi d.*47.*n.*41. Lugo ſuprà dicens in hoc convenire omnes, & plerique cum Caſtrop. *num.*16. & Eſcob. *num.*27. dicunt certum, Mendo *n.*1. dicit certiſsimum, quia in hoc caſu certò poſsidet præceptum confeſſionis cùm prudenter judicare non poſſis eſse illi ſatisfactum, debito autem illius certo non ſatisfit per ſolutionem dubiam & improbabilem. Et qui contrarium videntur tenere, intelligendi ſunt de homine, qui prudenter præſumitur eſſe confeſſus.

606 §.9. Si negativè dubites, an peccaris mortaliter, te teneri confiteri docent Catech. Romanus *De Pæn.c.*9. S.Th. *in* 4. *diſt.* 21. *qu* 2. *art.*3. *ad* 3. aliique Authores graviſſimi & propè innumeri, quorum 40. recenſet & ſequitur Sanch. *in Decal.l.*1. *cap.* 10. *num.*66. Addunt alios Averſa *qu.*10. *ſect.*3. Schild. *tract.*6. *num.*42. Mendo *num.*5. Sequitur etiam *Dicaſt.* ſuprà: Et id certum eſſe dicunt plerique cum Gormaz *à num.*165. E contrà abſolutè negant te teneri Tottſ. *qu.*98. §.2. Stoz *à num.*165. Caram. *in Theol fund. num.*1321. *& alii.* Idem negant Con. *n.* 99. & P. Marſchant. *to.*1. *t.*4. *tit.*6. *qu.*4. ſi dubites, an aliquando commiſeris, quod Leſſius *in Auctar. V. Confeſſio caſu* 9. *num.*10. etiam dicit eſſe probabile: ſed hi Authores addunt, ſi ſcias te aliquid commiſiſſe, & negativè dubites, an ſit mortale an veniale, te teneri confiteri; in hoc tamen non videntur conſequenter loqui, uti rectè Lugo *n.*61. Arr. *n.*27. Mendo *n.*42. Boſco *n.*102. nam mortale manet dubium, ſicuti in priori caſu, ex hoc autem quòd ſuperveniat certitudo de veniali, non poteſt eſſe obligatio confitendi: hinc ſententiam negantem abſolutè probabilem vocant Amic. *d.*3. *n.*55. aliique multi: Burgh. *cent.*1. *caſu* 90. & Gob. *n.*214. non audent ei negare veram probabilitatem, Laym. ſuprà & Boſco *num.*113. dicunt apparere probabilem, quamvis addant ſe nihil determinare velle. *Eliz.* abſolutè docet non eſſe opus confiteri in caſu dubii negativi, quod dicit tum eſſe, ſi nihil tibi occurrat, ex quo putes te peccaſſe, ſed Terill. ſuprà *n.*32. rectè eum confutat, nam ille ſolùm dubitat negativè, qui ita pro una parte nullas habet rationes, ut etiam nullas habeat pro altera, ac proinde qui non poteſt ſibi perſuadere ſe eſſe à peccato immunem, quia nullum ſufficiens fundamentum habet ad ſe liberandum à peccato, ideòque inter utrumque ſuſpenſus hæret, quaſi dicens, fortè peccavi, fortè non peccavi.

607 §.10. Rationes pro ſententia obligationem affirmante ſunt ſequentes, 1. quia in dubiis pars tutior eſt eligenda, uti Sanch. *à n.*11. fusè probat. 2. Certum eſt à temporibus Chriſti dari præceptum confitendi omnia mortalia, ergo obligatio confitendi eſt in poſſeſſione contra mortale dubium, quod jam ſupervenit. 3. Hoc eſt materia neceſſaria confeſſionis, quod in antiqua lege erat materia neceſſaria contritionis, confeſſio enim ſucceſſit obligationi contritionis, ſed mortalia dubia erant materia neceſſaria contritionis, ergo. 4. Illa ſpectant ad tribunal Sacerdotis, quæ ſpectarent ad tribunal Chriſti, ſi adeſſet, cùm Sacerdos ſit Vicarius Chriſti, ſed ad tribunal Chriſti ſpectarent mortalia etiam dubia, ergo. 5. Lex favorabilis debet ampliari, ut probat Sanch. *de Mat.l.*1. *d.*39. *n.*5. ſed lex confitendi omnia mortalia eſt favorabilis, quia tendit ad liberationem à peccatis, & liberat ab onere gravi contritionis, ergo debet extendi ad omnia mortalia etiam dubia. 6. Secundùm Trid. *ſup. c.*5. pœnitens tenetur confiteri omnia peccata, quorum habet conſcientiam & memoriam, ſed qui dubitat de mortali, habet illius conſcientiam ſaltem dubiam, & ſicuti actus intellectus rectè dividitur in certum & dubium, ita etiam conſcientia. Deinde etiam habet illius memoriam, quia meminit facti præteriti, in quo timet mortale, ergo. 7. In dubio de commiſſo homicidio incurritur irregularitas, ergo in dubio de commiſſo mortali incurritur obligatio confitendi. 8. Fideles confitentur mortalia dubia, praxis autem eſt optima legum interpres, imò conſuetudo poteſt legem inducere. 9. Antiqui omnes docuerunt confitenda eſſe dubia, ergo credibile eſt id eos habuiſſe ex traditione Apoſtolica, quod enim in Eccleſia fit, & neſcitur ejus initium, prudenter creditur eſſe ex traditione Apoſtolica. Videri poteſt Creſp. à Borgia *in qq. Moral.q.*12. ubi hanc ſententiam multis firmat & oppugnat contrariam.

§.11. Rationes pro ſententia obligationem negante, ſunt 608
ſequentes: 1. In dubio melior eſt conditio poſſidentis, ſecundùm dicta *l.*1. *à n.*495. Quod valet non tantùm in materia juſtitiæ, ſed etiam in aliis, ſecundùm dicta *ibidem num.*502. atqui negativè dubitans de mortali commiſſo eſt in poſſeſſione innocentiæ, & libertatis contra præceptum confeſſionis, ergo. *Prob. min.* heri antequam accidiſſet illud de quo nunc dubitat, ipſe certò erat innocuus ab illo mortali, & certò non tenebatur illud confiteri, hodie autem, poſtquam ſupervenit illud dubium, præceptum confitendi non eſt certum ſed ad ſummum eſt dubium; quia fundatur in mortali, quod dubiè ſupponitur eſſe commiſſum, & conſequenter ſicuti mortale eſt dubium, ita præceptum confitendi eſt dubium, ergo per dubium ſuperveniens ipſe non debet dejici de certa ſua poſſeſſione antecedente, ergo ipſe manet in certa poſſeſſione innocentiæ & libertatis contra præceptum confeſſionis. *Conf.* 1. quia in dubio, an voverim dare eleemoſynam, non teneor hanc dare quia libertas mea eſt in poſseſſione contra obligationem dubiam, quæ ſuperveniſset, ſimile autem eſt hìc, ergo. *Conf.*2. nam hæc conformia ſunt Regulæ 9. ff. de Regulis Juris. *Semper in obſcuris, quod minimum eſt ſequimur.* Item Regul.56. *Semper in dubiis benigniora præferenda ſunt.* Item Reg. 122. *Libertas omnibus rebus favorabilior eſt.* 2. Dubium, quod facta diligentia vinci non poteſt, æquivalet ignorantiæ invincibili, ergo dubium de mortali, quod facta diligentia vinci non poteſt, æquivalet ignorantiæ invincibili peccati mortalis, ſed poteſt aliquis in confeſſione tacere mortale, quod ex ignorantia invincibili putat non eſse mortale, ergo. 3. In dubio, an lex exiſtat, non eſt obligatio legis, ſecundùm dicta *l.*1. *n.*272. *&* 470. docentque Authores communiter cum Suar. Henriq. Sà, Laym. *de legibus c.*20. *n.*4. Sanch. *in Decal. lib.*1. *c.*10. *à n.*32. Item in dubio an aliquid contineatur ſub præcepto, cenſendum eſt non contineri, uti probat *Sanch.* ibidem, & conſentiunt communiter alii apud Moyam *nu.*10. atqui dubium eſt, an exiſtat lex confitendi mortalia dubia, ſive, an mortalia dubia contineantur ſub præcepto confitendi mortalia, ſi enim hoc eſset certum, tot viri ſapientiſſimi re utrimque diligentiſſimè diſcuſsa non negarent. 4. In judicio non admittitur ut legitima accuſatio nec auditur neceſsariò teſtis, niſi prudenter præſumatur delictum, ergo neque hic ſuſtinetur accuſatio, nec neceſsariò auditur teſtis, adeòque nec neceſsariò exigitur confeſſio, niſi prudenter præſumatur delictum, ſed in dubio negativo facta non præſumuntur nec prudenter præſumitur delictum, quia in dubio homo præſumitur innocens, & quiſque præſumitur bonus, donec probetur malus, uti habent Regulæ Juris apud Laym. *num.*30. Neque hic eſt motivum prudens judicandi delictum eſse commiſsum, ergo. 5. Illa tantùm tenetur pœnitens confiteri, quorum habet conſcientiam, & memoriam; ſed negativè dubitans de mortali, imprimis non habet illius conſcientiam, quia ſecundùm S. Bernardum *de Interiori domo cap.*11. *Conſcientia eſt cordis ſcientia*, & ſecundùm S. Thom. 1. *part. quæſt.*79. *art.*13. *O. Conſcientia importat ordinem ſcientiæ ad aliquid, nam conſcientia dicitur cum alio ſcientia*, ergo requirit cognitionem ſaltem

ita

ita probabilem mortalis commiſſi, ut pro innocentia nulla ſtet probabilitas, ſed poſſit dicere abſolutè ſe ſibi conſcium eſſe de mortali, atqui negativè dubitans non habet cognitionem ita probabilem de mortali, nec poteſt abſolutè dicere ſe ſibi de illo conſcium, ergo. *Conf.* nam dubium non eſt conſcientia, conſcientia enim eſt judicium, dubium autem eſt ſuſpenſio judicii, ergo. Deinde negativè dubitans de mortali, non meminit mortalis, nam ſecundùm Ariſtotelem *lib. de Memoria*, quem ſequitur S.Th. *ibidem Lect.* 1. *cùm anima memoratur, pronuntiat ſe vel prius audiviſſe aliquid vel ſenſiſſe vel intellexiſſe;* atqui negativè dubitans non poteſt hoc pronuntiare, cùm non poſſit judicare, ergo non meminit, *Conf.* nam qui meminit ſe ſolviſſe debitum, non tenetur ampliùs ſolvere: qui meminit ſe oraſſe Horas, non tenetur ampliùs orare: qui meminit ſe confeſſum eſſe mortale, non tenetur ampliùs confiteri: è contrà qui negativè dubitat, an ſolverit, orarit, confeſſus ſit, adhuc tenetur, uti volunt adverſarii, ergo evidens eſt etiam ſecundùm ipſos, quòd negativè dubitare non ſit meminiſſe, adeòque meminiſſe importet non purè ſuſpicionem vel quodcumque dubium improbabile, ſed ſaltem opinionem probabilem circa aliquid ut præteritum, ergo. 6. Si *Trident.* ſub Tò conſcientia, & memoria comprehenderet conſcientiam, & memoriam etiam dubiam, ergo ex vi *Trid.* eſſet obligatio confitendi peccata etiam poſitivè dubia, hoc autem eſt contra communem etiam adverſariorum ſententiam, uti dictum eſt *n.* 600. 601. 602. ergo. Atque ex allatis rationibus colligitur *Th. Hurt.* immeritò dixiſſe hanc ſententiam negantem eſſe temerariam; & *Moya* meritò dicit cenſuram illam eſſe improbabilem: hinc,

609 §.12. Sententia affirmans obligationem confitendi mortalia negativè dubia, eſt ſpectata authoritate probabilior, uti patet ex dictis *num.* 607. Spectatis tamen præcisè rationibus intrinſecis negans videtur probabilior, uti patebit comparanti rationes intrinſecas *n.* 607. *&* 608. allatas. Et reipſa longè faciliùs reſpondetur ad rationes ſententiæ affirmantis, nam omnes manifeſtè retorquentur in peccatis poſitivè dubiis, ergo nimium probant contra dicta *num.* 600. 601. 602. & ſpeciatim ad ſingulas, ſic reſponderi poteſt: *Ad* 1. Regula illa non tenet, ubi pro una parte eſt poſſeſſio, uti fatentur adverſarii, ſententia autem negans dicit pro ſe eſſe poſſeſſionem innocentiæ & libertatis. Deinde certum eſt Regulam illam ſæpè eſſe tantùm conſilii, uti dixi *lib.* 1. *n.* 490. *Nec obſtat*, quòd Clemens III. *Cap. Ad audientiam*, 12. *de Homicidio*, dicat, quòd in dubiis ſemitam *debeamus* eligere tutiorem, *nam* Tò *debere* ſæpiſſimè ſignificat tantùm debitum majoris congruentiæ, decentiæ, honeſtatis, uti oſtendit Boſco *num.* 96. *Ad* 2. Diſtinguo: certum eſt à temporibus Chriſti dari præceptum confitendi mortalia, ſi ſint tantùm negativè dubia, n. Si ſint ſaltem probabiliter cognita ſine probabilitate pro oppoſito, c. ant. & n. conſ. *Ad* 3. Confeſſio eſt loco contritionis, quoad aliqua, c. quoad omnia, n. alioquin teneremur confiteri poſitivè dubia, quia antiqui tenebantur de illis confiteri. *Ad* 4. n. min. alioquin poſitivè dubia etiam ſpectaſsent ad tribunal Chriſti. *Ad* 5. Si argumentum valet, lex confitendi debet ampliari etiam ad poſitivè dubia, item ad omnes circumſtantias aggravantes: itaque licèt inſtitutio hujus Sacramenti, & poteſtas confitendi ſit favorabilis, ideòque extendatur etiam ad venialia, non ideò obligatio confitendi eſt favorabilis, cùm minuat & reſtringat libertatem illorum, ad quos hoc præceptum dirigitur: & ideò etiam, ſi Chriſtus obligaſset ad confitenda venialia, fuiſset obligatio onerosa; ſicuti poteſtas abſolvendi à reſervato eſt favorabilis, non tamen reſervatio. *Nec obſtat*, quòd confeſſio ſit ad bonum animæ, *nam* etiam ad bonum animæ ſunt excommunicatio, reſervatio, imò omnes leges Eccleſiaſticæ, & tamen multæ dicuntur odioſæ, ideòque ſunt reſtringendæ. *Ad* 6. Patet ex dictis *num.* 608. in ratione 5. Et ſi argumentum teneret, eſset obligatio confitendi etiam poſitivè dubia. *Ad* 7. n. conſ. Quòd autem incurratur irregularitas per homicidium dubium, ideò eſt, quia id exprimitur *Cap. ad audientiam* 12. *de Homicidio*, in dubiis autem circa alias materias non incurritur irregularitas, quia hoc nullibi exprimitur, ergo cùm etiam nullibi exprimatur obligatio confitendi dubia, hæc non eſt aſserenda, ſi enim eſset talis obligatio, deberet exprimi, uti ex jure probat Moya *t.* 3. *d.* 1. *q.* 5. *n.* 13. *Ad* 8. Fideles etiam confitentur imperfectiones, venialia & mortalia poſitivè dubia, neque tamen ideò eſt obligatio illa confitendi. Deinde talis obligatio naſci non poteſt ex praxi fidelium, quia nequidem tota Eccleſia poſset ferre legem de confitendis omnibus mortalibus, uti dicetur *n.* 2017. Nec conſuetudo facit legem, niſi ſit introducta cum animo ſe obligandi, de quo hìc non conſtat, & in dubio cenſeri debet introducta ſine animo ſe obligandi, uti habet communis cum Suar. Merat. Bonac. Meroll. Dian. *p.* 1. *t.* 10. *R.* 30. Paſq. *de Sacrif. q.* 351. *n.* 5. & dixi *l.* 1. *n.* 571. Unde, inquit Boſco *num.* 94. fortè ideò ex conſilio invaluit iſta conſuetudo, quia plerique diſcernere non poſsunt, quænam peccata ſint mortalia, quænam certa vel dubia, quænam poſitivè vel negativè dubia, & ideò malunt confiteri, quidquid occurrit, quàm ſe exponere periculo committendi mortale. *Ad* 9. Antiqui plurimi non examinarunt eam quæſtionem, & qui examinarunt, plerique loquuntur æqualiter de poſitivè dubiis. Deinde pro ratione non afferunt traditionem Apoſtolicam, ſed rationem hanc, quia in dubiis tutior pars eſt eligenda, de qua ratione dictum eſt ad 1.

§.13. Sententia affirmans obligationem confitendi mor- 610
talia negativè dubia eſt abſolutè probabilior, ita Arriag. *d.* 31. *n.* 28. Illſ. *n.* 112. Moya *n.* 33. qui per 30. annos ſæpiùs docuerat publicè oppoſitam: Similiter Carden. *in* 1. *criſi d.* 46. *n.* 259. dixerat negantem eſse probabilem, poſtmodùm *d.* 74. *c.* 2. re magis conſiderata dicit eſse dubiæ probabilitatis: Dian. *p.* 4. *tr.* 3. *R.* 5. dicit eſse improbabilem. Ratio noſtra eſt, quia certum eſt hoc Sacramentum à Chriſto inſtitui potuiſse cum obligatione confitendi mortalia negativè dubia, ergo probabiliùs dicitur eſse ſic inſtitutum, quia in illis, quæ pendent à voluntate Chriſti, tenendum eſt hoc, quod dixerunt antiqui & adhuc dicunt plerique Authores: præſumendum enim eſt illos de voluntate Chriſti magis reſcire quàm paucos, qui priùs ab annis 50. inceperunt dubitare, præſertim cùm videatur accedere à primis ſæculis communis ſenſus, & praxis fidelium. Hinc ad rationes n. 608. allatas dicendum eſt *tres primas* hìc non procedere, quia ex dictis ſatis certò conſtat nobis de voluntate contraria Chriſti, ita ut præceptum confitendi dubia jam non debeat cenſeri dubium, ſed ſatis certum. *Ad* 4. n. conſ. non enim valet argumentatio à foro externo, in quo principaliter agitur de vindicta & pœna odioſa reo, hìc autem agitur in favorem & commodum pœnitentis, ut abſolvatur à peccatis & recipiat gratiam, ergo quamvis in foro externo non admittantur delicta dubia, meritò hìc admittuntur. Et quamvis talis pœnitens poſitivè non præſumatur reus, tamen præſumitur reus dubiè, & ideò etiam tantùm obligatur ſe accuſare ut dubiè reum, ſive tenetur confiteri peccatum ſub dubio tantùm. *Ad* 5. dicimus ſufficere conſcientiam, & memoriam dubiam, S. Bernardus, S. Thom. & Ariſtoteles ibi loquuntur de conſcientia, & memoria certa. *Ad* 6. n. ſeq. nam prudenter poteſt deponere dubium & poſitivè judicare, vel ſe non peccaſse mortaliter, vel ſe eſse confeſsum, uti dictum eſt à num. 600. Videri poteſt Gormaz *p.* 2. *à n.* 133. *&* 155.

§.14. Scrupuloſi non tenentur confiteri peccata negativè 611
dubia, ſed tantùm illa, de quibus certi ſunt eſse mortalia, uti habet communiſſima cum Sanch. *n.* 85. Con. *n.* 68. Laym. *n.* 37. Averſa *§. Denique*, Stoz. *num.* 200. Platel. *num.* 796. Buſemb. & aliis, quod certiſſimum eſse dicit Tamb. *n.* 16. Ratio eſt, quia illorum dubia ordinariè ſunt inanes apprehenſiones, & obligatio confitendi dubia, quæ apud ipſos ſunt frequentiſſima induceret in graviſſimas moleſtias, ergo excuſantur ab ejuſmodi integritate materiali confeſſionis, ſecundùm dicta l. 1. num. 534. Similiter non tenentur confiteri peccata, niſi certi ſint ſe nunquam confeſsos, uti habent iidem Authores, & eſt communiſsima cum Caj. Med. Nav. Henriq. Rodriq. Regin. Becan. Jo. Sanch. *d.* 41. *num.* 18. eſt enim incredibile, quòd peccata illis non occurriſsent antehac, quando erant recentiùs commiſsa, ſi autem recurriſsent, fuiſsent confeſsi, unde ſupponere debent, vel non fuiſse mortalia vel ſe tùm eſse confeſsos, & licèt reipſa omiſiſsent, jam excuſantur ob graviſsimas moleſtias, in quas ſe coniicerent. Addunt Sà *v. Dubium nu.* 5. aliique relati l. 1. n. 511. ſcrupuloſum non teneri confiteri, niſi quæ poteſt jurare fuiſse mortalia, & ſe nunquam fuiſse confeſsum, quod plures cum Stoz. *n.* 202. aſserunt ſaltem de illo, qui valdè ſcrupuloſus eſt.

§.15. Qui timoratæ eſt conſcientiæ, id eſt, qui non ſolet 612
plenè advertenter, & deliberatè offendere Deum, non tenetur confiteri, ſi dubitet, an peccarit mortaliter, uti conſtat ex illis, quæ dixi l. 1. à n. 546. & l. 5. n. 226. quia ex communiter contingentibus eſt prudens præſumptio, ideòque habet motivum poſitivè judicandi ſe non peccaſse mortaliter. Et idem eſt de illo, inquit Gormaz *nu.* 170. qui multis ab hinc annis fecit confeſſionem generalem, & modò negativè dubitat, an tum dixerit certum peccatum, confeſsio enim eſt in poſseſsione pro integritate, niſi occurrat poſitiva ratio prudenter dubitandi: Hinc docet *Joan. Sanch.* ſuprà, quod valdè notandum eſse monet Diana *p.* 3. *t.* 4. *R.* 107. & ſequitur Stoz *p.* 3. *nu.* 613. quando quis, etiam alioqui non ſcrupuloſus, in vita fecit confeſſionem generalem, adhibita mediocri diligentia in examinanda conſcientia, non teneri ampliùs de vita anteacta cogitare, & ſi poſteà occurrat dubium, an peccatum ſit in Confeſſione expoſitum, an cum numero, & circumſtantia, poſſe præſumere, quòd ita. Quod Stoz *n.* 614. dicit etiam applicari poſse ad confeſſiones particulares, nam qui ſemper bona fide præſtitit, quæ ad Confeſsionem requiruntur, non tenetur in prioris vitæ acta ulteriùs inquirere; quamvis hic & nunc

non recordetur ſe hoc vel illud determinatè peccatum eſſe confeſſum: Idem dicunt communiter Authores cum Præpoſito q. 5. n. 115. de illo, qui ſolitus eſt ſollicitè confeſſiones ſuas inſtituere nec advertenter aliquid reticere, ſi diu poſt patratum peccatum ſuboriatur dubium, an illud ſit confeſſus, non teneri iterum confiteri. Quorum omnium rationem à priori dat Stoz *p.5.n.169.* quia non meminiſſe te tale aliquid eſſe confeſſum, non eſt prudens dubium, quòd confeſſus non ſis, quia ſæpè vix heſternorum aut etiam hodiernorum meminimus, & cùm ſolitus ſit ſe parare diligenter nec voluntariè omittere aliquid, prudenter præſumit ſe non fuiſſe oblitum nec omiſiſſe. Contraria omnia ſunt dicenda de illo, qui vel non eſt timoratæ conſcientiæ, vel antehac non eſt ſolitus cum diligentia & integrè confiteri, nam hìc ſunt rationes contrariæ, & ex communiter contingentibus eſt præſumptio contra ipſum, hinc dirigere ſe debet ſecundùm dicta n.604. & 605. Atq; ex his colligitur vix unquam circa iſta fore dubium merè negativum, niſi de aliquo ignoretur, an timoratus ſit, vel in confeſſionibus rectè inſtituendis antehac ſollicitus fuerit necne, quando enim pro pœnitente eſt præſumptio juris, hæc pars cenſenda eſt probabilis, uti rectè Sot. Arrag. Sanch. & alii cum Moya *n.23.* ideòque talis poteſt ſe dirigere ſecundùm dicta à n.600.

613 §.16. Si ex levi omninò fundamento dubites, aut potiùs timeas, aut ſuſpiceris, an non fortè peccaris mortaliter, vel an in confeſſione non omiſeris mortale, non ideò teneris confiteri, quia non eſt dubium prudens, unde ſicuti ſine rationabili motivo incidit, ſic poteris ſine alio motivo contemnere: Et ſi tum eſſet obligatio confitendi, orirentur innumeri ſcrupuli, uti rectè cum aliis Mendo *n.2.*

614 *Q.86. An peccatum dubium ſe ſolo ſit materia ſufficiens confeſſionis?* R. Eſſet materia ſufficiens, ſi reipſa eſſet commiſſum, ſed quia hoc incertum eſt, non debet ſe ſolo ſubjici abſolutioni dandæ abſolutè; uti communiſſimè omnes cum Platel. *n.797.* quia cùm poſſit eſſe non verè commiſſum, Sacramentum exponeretur periculo nullitatis; neque per accidens erit obligatio addendi aliud peccatum certum ſaltem veniale: aut abſolutio erit tantùm ſub conditione danda, inquit Gormaz. *p.2. n.169.* Si tamen certus eſſes eſſe veniale, & confitereris ſub dubio, an eſſet mortale an veniale, non eſset opus addere aliud peccatum, quia ſe ſolo eſset materia certa, Sanch. *in Dec.l.1.c.*10.*n.*3. Dicaſt. *d.9. n.290.* Similiter rectè notat Sporer *n.56.* ſi Confeſsarius ex circumſtantiis perſonæ confitentis advertat pro certo aliquod peccatorum, quæ pœnitens ſub dubio confitetur, reverà eſse commiſsum, poteſt abſolutè abſolvere, quia peccatum eſt declaratum, prout in conſcientia eſt, nec Sacramentum exponitur periculo nullitatis.

615 *Q.87. Ad quid teneatur, qui confeſſus eſt mortale certum tanquam dubium, vel dubium tanquam certum?* R. §. 1. Si confeſsus ſis mortale tanquam dubium, quale tum putabas eſse, & poſteà agnoſcas eſse certum, te non teneri iterum tanquam certum confiteri docent Meroll. Leander. Caram. & alii, quos Moya *t.3.d.1.q.6.n.1.* & Mendo *d.10.n.68.* referunt. Accedunt Arr. *d.31.n.46.* Eſcob. *l.15. num.179.* Boſco *d.7.ſ.8. à num.* 138. quamvis poſteà num.152. revocet in dubium. Idem abſolutè tenent Stoz *l.1.p.5. num.170.* & Sporer *n.398.* nec diſsentit Herincx *d.3.n.51.* quamvis abſolutè nihil videatur determinare. Rationem dant 1. quia confeſsus es, uti habebas in conſcientia, & directè es abſolutus, nemo autem tenetur iterum confiteri id, à quo directè eſt abſolutus. 2. Dubietas vel certitudo non eſt circumſtantia ſe tenens ex parte objecti, quòd ſolùm explicari debet, ſed tantùm per accidens ſe habet ex parte intellectus. 3. Abſolutus à cenſura vel voto dubio non tenetur iterum abſolvi, quamvis comperiat fuiſse certa. Similiter in judicio forenſi abſolutus à crimine dubio non poteſt revocari ad judicium, quamvis crimen poſteà agnoſcatur certum, uti cum communi Covarr. Sanch. Lug. Tamb. *de confeſſ. l.2. cap.1. num.25.* ergo à pari hìc. 4. Et præcipuè, quia ſi dubites de numero, & ideò dicas te decies circiter feciſse, quamvis poſteà comperias te feciſse undecies, non teneris poſteà hanc undecimam vicem confiteri, quamvis hanc ſub dubio tantùm ſis confeſsus, ergo nec peccatum ut certum, ſi confeſsus ſis ut dubium. Hæ rationes non ſunt exigui roboris, inquit Mendo *num.76.* & ideò Magiſter ſacri palatii aliique apud Lugo *d.16. n.92.* dixerunt ſententiam iſtam eſse probabilem, qualem etiam cenſent Verric. Pelliz. Roſel. Sachus, Delgald. Ferrant. Faner. Perez apud Moyam ſuprà, Lohner. *de confeſſ. p. 2. cap.12. §.2. q.7.* dicit pœnitentem in praxi poſse ſequi, Tamb. *num.24.* vocat ſententiam probabiliſſimam, *Breſſ.* non improbabilem, & ideò Gob. *in Exp. t.4. num.214.* dicit aliquem ſic recordantem mortalis certi, quod ut dubium erat confeſsus, probabiliter poſse tutò communicare ſine nova confeſſione. E contrà eſse obligationem iterum confitendi docent reliqui communiter, quos citat & ſequitur Mendo *nu.70.* quod Gob. *t.7. num.215.* tenet ut probabilius, Illſ. *num.116.* dicit eſse omnium ferè Doctorum, Dicaſt. *d.9. num.141.* dicit oppoſitum eſse inauditum in Eccleſia, Sanch. *in Dec.l.1.c.*10.*n.69.* Card. *in 1. criſi d.51. n.6.* Moya dicunt eſse certum, & communi praxi totius Eccleſiæ conforme: Lugo *à num.77.* poſtquam in utramque partem optimè diſcurriſset, concludit ſe ab hac utpotè communi nolle recedere. Omiſsis autem aliis rationibus, quæ vel nimium probant vel facilè retorquentur, probatur ex dictis *n.610.* quia in illis, quæ pendent à voluntate Chriſti, uti hìc eſt, tenendum eſt hoc, quod dicunt plerique, ſed plerique dicunt peccatum tale eſse repetendum, ergo. Deinde ab initio erat obligatio aſsertivè illud confitendi tanquam certum, etiam ideò, quia notabiliter immutatur judicium Confeſſarii, debetque alia ferri ſententia, & alia imponi ſatisfactio, ſi aſsertivè proponatur ut certum quàm ſi ut dubium, ergo ceſſante dubio, quod per accidens tantùm ſuſpendebat, & tollebat obligationem, redit obligatio aſsertivè confitendi ut certum. Ad rationes oppoſitas reſpondetur.

Ad 1. N. conſ. per accidens enim ſæpè eſt obligatio iterum confitendi id, à quo directè es abſolutus, uti *n.590.* dictum eſt, etiam ideò quia necdum abſolutus es abſolutè, ſed tantùm quaſi ſub conditione, debes autem, per ſe loquendo, ab omni mortali abſolvi directè & abſolutè.

Ad 2. Quamvis certitudo explicari non debeat, tamen debet explicari peccatum jam ſubſtans certitudini, quia in hoc ſtatu eſt moraliter aliud à ſeipſo ut ſubſtante dubietati, nam ſubſtans dubietati poterat nullum eſse peccatum. *Conf.* nam ſi planè ignorans, an pejeraſses, dixiſses, accuſo me de perjurio, quod potui feciſse, vel de perjurio, ſi feci, poſteà agnoſcens te feciſse, tenereris abſolutè confiteri tanquam factum, uti docent omnes communiter cum *Lugo* & *Moya*, quamvis ab illo æquè dici poſses directè abſolutus, & certa cognitio non ſit circumſtantia ſe tenens ex parte objecti, ſed ex parte intellectus tantùm, ergo ſimiliter hìc.

Ad 3. N. conſ. Abſolutio à cenſura, voto, crimine forenſi, non pendet ab illo, qui abſolvitur, nec ab ejus diſpoſitione vel confeſsione, ſed fieri poteſt à Superiore etiam invito reo: E contrà abſolutio à peccato prærequirit aſsertivam confeſsionem certi peccati, prout poſteà eſt in conſcientia.

Ad 4. Eſt difficiliùs reſpondere, nam Lugo *à num.78.* 616
Arr. *à num.45.* Dicaſt. *à num.124.* & alii putant non poſse inveniri diſparitatem inter peccatum ſub dubio, & numerum ſub indeterminatione per Tò circiter expreſsum; hinc Authores primæ ſententiæ dicunt in neutro caſu eſse obligationem aliter poſteà confitendi: E contrà G. Hurt. Dicaſt, *num.140.* Steph. *t.5.d.5.n.153.* Schild. *t.6.num.48.* Averſ. *q.10.ſ.12. §. Poſtquam*, Carden. apud Illſ. *num.150.* negant antec. & dicunt eſse obligationem confitendi poſteà illam undecimam vicem, ad quod etiam dicendum dicit ſe ratione cogi Gob. *t.6. num.443.* nam ſi dixiſset, decies pejeravi, & dubito de undecima vice, foret obligatio hanc undecimam vicem confitendi iterum, ſi poſteà de illa redderetur certus, uti fatentur Moya, Illſ. *num.116.* ergo etiam in priore caſu. His non obſtantibus communiſsima ſententia Soti, Vegæ, Suar. Vaſq. Bonac. Regin. Con. Stoz *num.97.* Sporer *num.446.* & aliorum, quos refert Lugo *num.* 78. dicit non eſse opus poſteà confiteri iſtam undecimam vicem; ſi dixerit, uti cùm putabat, pejeravi decies circiter, & hunc eſſe communem ſenſum fidelium dicit *Arr. Illſ.* autem dicit eſse ferè omnium, hinc conceſso anteced. neganda eſt conſeq. Diſparitatem hanc dat *Moya*, quam etiam ex parte agnoſcit Lugo *numer.588.* quia ſecundum interpretationem communem voluntatis Chriſti, quam dant Authores, non eſt obligatio fatendi numerum mathematicè ſed moraliter, ita ut Confeſsarius intelligere poſsit aliqualiter multitudinem peccatorum, & ſtatum pœnitentis, hoc enim ſufficit, ut imponat ſatisfactionem debitam: & quòd ſemel aut bis plùs vel minùs fecerit, non ſolet multùm variare judicium Confeſſarii in ordine ad imponendam pœnitentiam. Oppoſitum eſt de exprimenda certa entitate peccati, nam Confeſſarius longè aliter debet judicare de certo, quàm de dubio peccato. Cur autem Chriſtus voluerit magis determinatè ſignificari ſpeciem quàm numerum, ratio potuit eſse, tum quia numerus longè difficiliùs cognoſcitur, & faciliùs è memoria excidit, tum quia Confeſsarius faciliùs conjicere poteſt veritatem numeri quàm certitudinem peccati. Aliam diſparitatem dant Mendo *num.76.* & Illſ. *ſupr.* quia qui dixit, decies circiter, ſufficienter dixit undecimam vicem, nam illam dixit aſsertivè, quamvis ſub disjunctione, nempè dicendo vel decem vel novem vel undecim vices, & aſsertio illa disjunctiva eſt abſoluta ac certa, propoſitio autem disjunctiva verificatur in quacunque parte disjuncti, ergo ſi commiſerat undecim vicibus, confeſſio aſsertiva determinatè verificabatur in numero undecimo, ſicque hic numerus erat ſufficienter aſsertus, & expreſſus. E contrà in confeſsione peccati ut dubii nullo modo aſsertivè exprimitur peccatum, neque in iſta confeſſione ut dubii verificatur confeſſio ut certi. Aliam adhuc diſparitatem dat Burgh. *cent. 2. caſ.55.* quia hoc ipſo, quòd parvus numerus

con-

contineatur in magno, quaſi abſorbetur in illo, & cenſetur in hoc explicatus. E contrà cùm dubium ſeparatim exponatur, & certū non imbibatur in dubio, certum debet in ſeipſo exprimi. Denique etiam à poſteriori colligitur diſparitas, nam peccata decem plùs minùs ſunt materia certa abſolutionis abſolutæ, non autem peccata dubia, uti n.614. dictum eſt, ergo. Quouſq; autem particula illa, circiter, extendatur, dicetur à n.940.

617 §.2. Si confeſſus ſis mortale tanquam certum, quale tum putabas eſſe, quamvis poſteà judices eſſe dubium, non teneris iterum confiteri tanquam dubium, uti habet communiſſima cum Dicaſt. *n*.287. Boſco *d*.7.*ſ*.8.*n*.134. Tamb. *nu*.19. & certum eſſe dicit Lugo *n*.77. imprimis quia confeſſus es, uti habebas in conſcientia, deinde quia qui abſolvitur à peccato certo, magis abſolvitur à dubio, cùm ſententia lata in illud ut certum afficiat, & exæquet totam rationem dubii quodammodò incluſam & ſuperatam in ratione certitudinis. Atque idem eſt, ſi confeſſus ſis majorem numerum, & poſteà agnoſcas fuiſſe minorem, aut ſi confeſſus ſis peccatum ut dubium, & poſteà agnoſcas fuiſſe nullum, nam poſteà aliquid de hoc dicere non eſſet ſe accuſare ſed excuſare, quod per ſe loquendo, non eſt opus, quando confeſſio jam bona fide peracta eſt.

618 §.3. Si mortale certò cognitum confitearis tanquam dubium; aut è contrà ſi dubites de mortali, & te accuſes tanquam de mortali certo, teneris iterum confiteri, Tann. *q*.7. *n*.45. Dic. *n*.136. Lugo *n*.79. Mendo *n*.79. Illſ. *n*.114. aliique communiter contra Boſco *n*.139. Ratio eſt, quia non es confeſſus, prout habebas in conſcientia: imò ſi hoc advertenter feciſti, mentitus es in re neceſſaria notabiliter immutante judicium Confeſſarii, ſicque peccaſti mortaliter, S.Th. S.Anton. Palud. Sot. Led. Sylv. Averſ. *q*.10.*ſ*.3. Moya *q*.5.*n*.24. Et de hoc dicit Sanch. *num*.68. neminem dubitare, nam ita confitendo dicebas te ſic habere in conſcientia, quod tamen falſum erat: unde quamvis non ſit neceſſarium addere te habere certitudinem de exiſtentia peccati, ſed ſatis ſit abſolutè dicere te feciſſe, tamen non debes addere verba ſignificantia certitudinem vel incertitudinem, quando judicium tuum non eſt tale.

619 §.4. Si confeſſus es peccatum integrè, prout factum eſt, & prout conſcientia tunc te arguebat, v. g. dicendo te oſculatum eſſe virginem, quod peccatum jam neſcis ſed dubitas, an fuerit veniale an mortale, quamvis etiam tecum dubitaverit Confeſſarius, non teneris iterum confiteri, licèt poſteà tu vel Confeſſarius agnoſcat fuiſſe mortale; Sanch. *n*.69. Lugo *n*.93. Tamb. *n*.26. Stoz. *n*.170. & tandem conſentit Arr. *n*.50. dicitque Boſco *n*.148. eſſe communem, quia confeſſus es integrè, neque ex modo confitendi determinaſti Confeſſarium ad falsò judicandum: ſed neque ad valorem confeſſionis requiritur, ut pœnitens vel Confeſſarius ſciat peccatum eſſe mortale vel veniale, ut pluribus oſtendunt Dicaſt. *d*.10.*n*.349. & Illſ. *num*.151. unde etiam quamvis per accidens judicetur eſſe veniale, quando eſt mortale, non obſtat valori confeſſionis, dummodò pœnitens dixerit factum, ſicuti tunc in conſcientia novit. Idem eſt, inquit *Arr*. ſi rectè dixeris numerum peccatorum, quamvis Confeſſarius præſumpſerit alium. Id tamen notandum eſt, quòd quando aliquod factum de ſe fuit indifferens ad mortale vel veniale, pœnitens, ſi meminerit, teneatur addere, an apprehenderit eſſe mortale vel veniale, uti omnes fatentur.

620 Q.88. ***An peccatum in communi ſit materia ſufficiens vel neceſſaria confeſſionis?*** R. §.1. In caſu neceſſitatis ſufficit confiteri peccata etiam mortalia in genere tantùm, v. g. dicendo, accuſo me de peccatis meis, S.Th. & alii 49. graviſſimi Authores cum Vindice Gob. *propoſ*.1.*n*.12. Averſa *q*.10.*ſ*.16. Dicaſt. *d*.9. *n*.744. Palav. *n*.293. aliiſque communiſſimè, tum ex Rituali Romano, tum ex praxi Eccleſiæ, quæ abſolvit moribundos, quamvis nullum peccatum in particulari expreſſerint, uti dicetur à num. 1156. Ratio autem eſt, quia hoc ipſo quòd doleat de peccato, & ſe peccaſſe manifeſtet, ſubjicit materiam aptam abſolutioni: & ſicuti impotentia excuſat ab expreſſione numeri, ita etiam ab expreſſione ſpeciei. An verò aliquid, & quid in ejuſmodi caſu dici debeat directè abſolvi, non conveniunt Authores; Dicaſt. *à n*.748. dicit directè abſolvi omnia, de quibus eſt dolor & ejuſmodi confeſſio quantumvis generica; Lugo *d*.17. *à n*.13. probabiliter dicit formaliter, & directè remitti ſolùm prædicatum genericum peccati in communi, quia hoc ſolum ex vi confeſſionis fit Confeſſario cognitum, materialiter autem, & indirectè remitti unumquodque peccatum mortale, prout à parte rei eſt identificatum illi prædicato generico.

621 §.2. Etiam extra caſum neceſſitatis, materia ſufficiens, & licita confeſſionis eſt veniale ſecundùm ſpeciem, uti ſi dicas, accuſo me de mendaciis, fui impatiens, nullum exprimendo numerum, ita Authores communiter, & certum eſſe meritò dicit Card. *in* 2 *criſi d*.2.*à n*.124. contra quoſdam recentiores, quia eſt confeſſio peccati, & quidem determinatè ſaltem unius in hac ſpecie, nec obligatio eſt addendi numerum venialium. *Nec obſtat*, quòd conſecratio non valeat, ſi velis conſecrare aliquas hoſtias in cumulò, & non determines quas, *nam* hoc ideò eſt, quia per pronomen *Hoc* exigitur determinatio materiæ conſecrandæ, nihil autem eſt in forma abſolutionis, quod exigat determinationem alicujus peccati, ergo.

622 §.3. Probabilius videtur non eſſe licitum extra caſum neceſſitatis ſe in genere tantùm accuſare de ſolis venialibus, v. g. dicendo, accuſo me de multis venialibus, quæ per vitam feci, ſed debere aliquod addi ſaltem in ſpecie, tum quia eſt contra praxim Eccleſiæ, tum etiam quia hoc Sacramentum eſt inſtitutum per modum accuſationis & judicii: hæc autem, per ſe loquendo & ordinariè, fieri debent circa materiam ſaltem in ſpecie certam & determinatam, Suar. *d*.23.*ſ*.1. *num*.10. Averſa *§*. *Quartò*, Boſco *d*.7.*ſ*.9. *à n*.115. Con. & Bonac. apud Dian. *p*.3.*t*.4.*R*.66. contra Dicaſt. *n*.761. Burgh. *cent*.3.*caſu* 41. *& alios*.

623 §.4. Si quis extra neceſſitatem ita in genere tantùm ſe accuſet de venialibus, non determinando ullum in ſpecie, validè quidem abſolvitur, uti authores communiùs cum Herincx *d*.3.*n*.67. & Boſco *n*.114. valdè tamen incertum eſt, quæ & quot venialia remittantur ex vi abſolutionis, Dicaſt. *d*.6. *dub*.17. & Dian. *p*.11.*t*.5. *R*.24. putant remitti omnia, ad quæ ſe extendit dolor: quia aliqua remittuntur, non eſt autem ratio, cur unum & non alterum, ergo. E contrà Lugo *d*.14.*n*.142. ad quem inclinat Boſco *ſ*.4.*n*.38. putat illa tantùm remitti, quæ Confeſſarius cenſetur potuiſſe ſecundùm ſpeciem percipere, vel ex verbis pœnitentis vel ex modo confitendi vel ſaltem ex circumſtantiis, quia illa ſola cenſentur directè affici per ſententiam abſolutionis, cùm illa ſola fiant ex vi confeſſionis ſufficienter cognita, & ſic cenſebuntur ſufficienter cognoſci negligentiæ in officio, diſtractiones in oratione, item aliqua venialia, quæ pœnitens ſolet confiteri, ideòque ſaltem aliqua horum venialium remittentur, reliqua autem non remittentur nequidem indirectè, cùm enim unum veniale remitti poſſit ſine altero, remiſſio indirecta, de qua dixi n.597. non habet locum in diſtinctis venialibus, uti fatetur Dicaſt. *n*.320.

624 §.5. Si quis in ſpecie tantùm ſe accuſet de venialibus non determinando ullum numerum, ſed dicendo v. g. mentitus ſum, fui impatiens, Arr. *d*.28.*num*.23. Dicaſt. Dian. & Boſco ſuprà aliique multi apud Moyam *d*.5.*q*.5.*à nu*.115. valdè probabiliter dicunt ex vi abſolutionis remitti omnia, ad quæ ſe extendit dolor, ſicuti ad conſecrandum omnes hoſtias, quæ ante me ſunt, non eſt opus ſcire vel determinare, quot ibi ſint, ſed ſatis eſt, quòd mea conſecratio feratur ſuper omnes in confuſo: Contradicunt tamen etiam probabiliter Lugo ſuprà, & alii, qui dicunt tantùm tot remitti, quot Confeſſarius cenſetur potuiſſe percipere ex vi confeſſionis vel circumſtantiarum, & ratio data eſt n.123. unde in praxi tutius eſt addere aliquem numerum, ſi occurrat.

625 §.6. Sciens ſe peccaſſe mortaliter, ſed neſciens in qua ſpecie, tenetur dicere, peccavi mortaliter, eſtque hæc materia ſufficiens, & neceſſaria abſolutionis, uti dicetur *n*.1137. An autem abſolvi poſſit, qui nullum dixit peccatum, ſed tantùm dedit aliqua ſigna doloris, dicetur à n.1156.

626 Q.89. ***Quid addendum ſit circa formam Sacramenti Pœnitentiæ?*** R. ſeqq. §.1. Cùm formæ Sacramentorum ſecundùm dicta p.1.n.11. ſint determinatæ ad certam ſignificationem, communis ſententia tenet per formam Pœnitentiæ ſignificari debere, 1. perſonam abſolventis. 2. explicitè perſonam hominis abſolvendi. 3. actualem liberationem à peccato.

627 §.2. Scotus *in* 4.*diſt*.14.*qu*.4. putavit nulla præciſa verba hìc eſſe neceſſaria, ſicuti neceſſaria ſunt in Baptiſmo, & Euchariſtia, ſed ſi velit nulla omninò verba formalia eſſe neceſſaria, hoc ſuſtineri non poteſt, uti conſtabit ex §. ſeqq. Si autem tantùm velit eſſentiam formæ ſalvari in quibuſcunq; verbis, dummodò retineant ſenſum à Chriſto intentum, hoc verum eſt, ſecundùm dicta p.1.n.29. ſed non video, cur aliud requirat in Sacramento Baptiſmi vel Euchariſtiæ, nam ad horum valorem etiam ſufficiunt verba æquivalentia.

628 §.3. Ad abſolutionem ſacramentalem requiruntur verba formalia, quod meritò dicunt eſſe certum Suar. *d*.19.*ſ*.1. *n*.3. Lugo *d*.13.*n*.2. Averſa *q*.12.*ſ*.1. Arr. *d*.49.*n*.1. Illſ. *n*.18. ita ut uterque Sot. apud Moyam *d*.6.*q*.5. *n*.49. oppoſitum vocent errorem vel hæreſin. *Probatur* 1. ex Flor. in Decreto Eug. IV. ad Armenos, ubi ait, ***Forma hujus Sacramenti ſunt verba abſolutionis, quæ Sacerdos profert***. 2. Ex Trid. *ſeſſ*.14. *De Pœn. cap*.3. dicentes formam in illis verbis Miniſtri poſitam eſſe, ***Ego te abſolvo &c***. 3. Ex traditione & perpetuo uſu Eccleſiæ. 4. Ex conſenſu Theologorum, & communi ſenſu fidelium. *Nec obſtat*, quòd abſolutio in foro externo, imò etiam in interno abſolutio à cenſuris fieri poſſit ſcripto, *nam* pro abſolutione à peccatis aliter voluit Chriſtus, quod nobis conſtat ex dictis, & ita etiam poſſet Rex pro ſuo regno ſtatuere, ut non valeret ſententia Judicis, niſi voce prolata in foro.

629 §.4. Durand. & Aureol. apud Amic. *d*.11. *num*.5. dicunt præter hæc verba, ***Te abſolvo à peccatis***, eſſentialiter etiam requiri illa, ***In nomine Patris & Filii &c***. vel ſaltem ſimilia,

quæ ſignificent Deum tanquam principale agens, uti in Baptiſmo exprimitur his, *In nomine Patris, & Filii &c.* Hæc ſententia communiter rejicitur ab omnibus, teſte Lugo *d.13.n.13.* ideoque ſecundùm Boſco *ſ.3. nu.*8. non eſt probabilis, ſed oppoſita eſt omninò certa, inquit Arr. *n.*15. nam pro Baptiſmo habemus fundamentum in Scriptura Matthæi 28. *v.*19. *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Tale autem nullum eſt pro Sacramento Pœnitentiæ. Deinde ratio eſt diverſa, quia Sacramentum Baptiſmi eſt ſpecialiter Sacramentum fidei, ergo meritò potuit Chriſtus requirere profeſſionem Dei Unius & Trini, quod ipſum in *p.1.n.*382. dixi de Sacramento Confirmationis, quod eſt ad roborandam fidem in Baptiſmo acceptam, quæ ratio non eſt de Pœnitentia.

630 §.5. P.Sot.& Angel.apud Amic. *nu.*8. item Vuiggers apud Boſco *n.*12.dicunt hæc requiri, *Abſolvo te à peccatis tuis*, putatque Gabr.apud Illſ.*n.*20. etiam addi debere ab omnibus peccatis tuis: ſed contrà eſt, quia certum videtur non requiri Tò *tuis*, cùm ſignificatio illius vocis ſatis contineatur in Tò *te*, uti apud omnes in confeſſo eſt, inquit Boſco *n.*15. & ſatis manifeſtè colligitur ex Rituali Romano, quod pro forma in neceſſitate aſſignat iſta verba, *ego te abſolvo ab omnibus cenſuris & peccatis*, omittendo Tò *tuis*. Et idem videtur eſſe de Tò *omnibus*, nam Rituale Romanum in forma ordinaria etiam omittit, & meritò, quia ſæpè non remittuntur omnia venialia, nec directè illa mortalia, quæ quis per oblivionem non eſt confeſſus, hinc Arr. ſuprà dicit Tò *omnibus* debere omitti.

631 §.6.S.Thom.*p.3.q.*84.*a.*3.Catech.Rom.S.Anton.aliique 42. graviſſimi Authores cum Dian.*p.*11.*t.*6.*R.*11.ad quos accedunt *Rhodes, Dicaſt.Illſ.Spor.* & recentiores communiſſimè, dicunt ſufficere hæc verba, *abſolvo te*. Sententiam hanc optimè defendit M. Lotz. *d.6. q.1.diff.2. p.1.* eamque certiſſimam vocat Suar. *de cenſ.d.*10.*ſ.2.n.*7. Eſcob. *l.*14. *n.*199. omninò certam, Tamb. *de conf.l.3.c.*10.*n.*57. certam; ſed immeritò, uti conſtabit ex dicendis; eſt tamen valdè probabilis, tum ex communi Doctorum ſenſu, qui in illis, quæ à Dei voluntate pendent, multùm ponderis habet, tum quia hęc verba videntur ſufficiẽter ſignificare effectum Sacramenti, qui eſt remiſſio peccatorum, hoc ipſo enim quòd dolor ſit manifeſtatus per confeſſionem peccatorum, abſolutio ſubſequens ſaltem ex circumſtantiis & intentione Sacerdotis videtur ſufficienter determinata ad ſignificandam liberationem determinatè à peccatis.

632 §.7. Herinca *d.1.n.*27.dicit verba illa *abſolvo te*, ut conjuncta cum circumſtantia confeſſionis, & intentione Miniſtri habere vim ſignificandi etiam *à peccatis*, ſi tamen Miniſter intenderet per illa ſola non ſignificare, ſed tantùm ſimul per iſta, *à peccatis*, dicit non ſignificatura ſine his, adeòque ſi adſit hæc intentio, omnia iſta verba, *abſolvo te à peccatis*, fore de eſſentia, quia Tò *abſolvo* ſumetur in ſignificatione generali tanquam determinandum per verba ſubſequentia, ſicuti verba æquivoca vel dubia per intentionem loquentis determinari poſſunt ad hanc vel iſtam ſignificationem. Hæc ſententia etiam probabiliter defendi poteſt. Nihilominus,

633 §.8. Probabilius videtur, quod ad eſſentiam formæ Sacramenti Pęnitentiæ ſemper requirantur hæc vel ęquivalentia verba, *Abſolvo te à peccatis*. Ita Authores *n.629. & 630. citati*, ad quos accedunt Palud.Maj. Paſq. Martin. apud Dianam ſuprà: ſequuntur Averſ.*q.12.ſ.*3.Gorm. *num.*185. *& alii*. *Probatur* 1. ex verbis, quibus Chriſtus inſtituit hoc Sacramentum *Joannis* 20. per hæc enim fecit expreſſam mentionem peccatorum, nam non dixit, quibus remiſeritis, remittentur eis, ſed *quorum remiſeritis peccata*, ergo ſicuti ex eo, quòd Chriſtus inſtituens Baptiſmum fecerit expreſſam mentionem baptizantis & baptizandi, item Dei Unius & Trini, adverſarii dicunt debere hæc determinatè ſignificari per formam Baptiſmi, ita debent dicere de Tò *à peccatis* ſignificando per formam Pęnitentiæ. *Prob.*2. nam hoc innuunt Concilia Florent. & Trid. item Rituale Romanum, quando expreſsè dicunt formam hujus Sacramenti eſſe verba, *Ego abſolvo te &c.* ubi per Tò &c. videntur velle aliquid requiri præter illa, *ego te abſolvo*. *Nec obſtat*, quòd aliqua exemplaria Florentini, teſte *Dicaſt.* non habeant Tò &c. *nam* exemplaria Trid. ubique habent, & communiter habent etiam exemplaria Florentini, ſaltem ubi ad longum impreſſum eſt, uti fatetur Boſco *n.9.* *Quamvis* autem probabiliter dicatur ideò appoſuiſſe Tò, &c. quia alia addi debent ex præcepto, *tamen* incertum eſt, an hoc tantùm intenderint, & oppoſitum colligitur ex ſimili loco Tridentini *nam ſeſſ.14.de Extrema Unctione c.*1.dicit hujus Sacramenti formam eſſe illa verba, *per iſtam unctionem, &c.* & tamen certum eſt, quòd verba alia incluſa in Tò &c. ſint de eſſentia hujus formæ: hinc *Conf.* nam omnes communiſſimè dicunt de eſſentia formæ extremæ Unctionis eſſe, non tantùm iſta verba, *per iſtam ſanctam unctionem indulgeat ſibi Deus*, ſed etiam iſta, *quidquid deliquiſti*, & quidem ratione ſui, ut fiat expreſſa mentio peccati, ergo multò magis debet fieri mentio peccati in forma Pœnitentiæ, cùm ſit directè, & per ſe ad remiſſionem peccati, utpotè Sacramentum mortuorum, & per Tò *abſolvo*, non ita ſignificatur peccatum, uti per Tò *indulgeat*: unde *Prob.*3. Quia per formam Pœnitentiæ debet ſignificari remiſſio peccatorum, uti fatentur omnes, ſed per verba illa, *abſolvo te*, non ſignificatur remiſſio peccatorum, verba enim illa ſunt indifferentia ad ſignificandam remiſſionem, vel cenſuræ tantùm, vel peccati tantùm, vel pęnæ tantùm, vel omnium horum, vel aliquorum tantùm; & ſimpliciter nihil horum ſignificant, nequidem æquivocè, tam parùm quàm vox, *comedo*, æquivocè ſignificet carnem vel piſcem, aut vox, *dono*, ſignificet aurum vel pomum, ut rectè probat Arr.*d.*49. *à num.*18. Si tamen quis velit, quòd vox, *abſolvo*, illa omnia ſignificet, ſignificabit univocè, quia propter eandem rationem per nomen ſignificatam, nempe quia ſignificat, *libero*, ſecundùm dicenda *n.*641.

Reſpondent, determinari per circumſtantias confeſſionis 634
factæ, & ſimul per intentionem Sacerdotis, ut potiùs ſignificent hoc quàm illud. *Contrà eſt* 1. Ergo ex ſe non habent ſignificare remiſſionem peccatorum, hoc autem videtur requiri ad formam hujus Sacramenti, ad quam Chriſtus aſſumpſit verba, & non circumſtantias. 2. Si ſufficeret, quòd ſimul loquantur circumſtantiæ, ergo pro Euchariſtia etiam ſufficiet hęc forma, *ecce corpus meum*, ſi ſimul digito demonſtrem hoſtiam præſentem, quod tamen plerique negant: item in hoc Sacramento ſufficit, Tò *abſolvo*, ſi digito demonſtrem hominem jam confeſſum, quod licèt in caſu aliquo concedat *Sotus*, & probabile dicat Arr. *num.*23. tamen ſententiam illam malè audiviſſe teſtatur Averſ. *ſect.2. §. Septimò*, quia Chriſtus videtur voluiſſe exprimi perſonam abſolvendi, ut ita ſententia judiciaria caderet ſuper determinatum ſubjectum, nam Chriſtus inſtituens dixit, *quorum* remiſeritis peccata, & non dixit, quæ peccata remiſeritis. Deinde ſi ſufficeret abſolvendum & ejus peccata ex circumſtantiis intelligi, ergo ſi quis confeſſus peteret à Confeſſario, nunquid me abſolvis? & Confeſſarius reſponderet, ita, Tò *ita* ſufficeret, quia in his circumſtantiis, & ex intentione proferentis ſignificaret, *abſolvo te à peccatis*, quod quamvis concedat Martinez apud Haun. *lib.4. n.*977. tamen Lugo *d.13.n.*25. meritò dicit oppoſitum eſſe certum.

*Objic.*1. Hæc forma Baptiſmi, *Ego te baptizo in nomine pa-* 635
tria, filia, & ſpiritu ſancta, eſt valida, ut dictum eſt in *p.1. n.*36. ſed ideò eſt valida, quia verba ex circumſtantiis erant ſignificativa veri ſenſus, ergo ſimiliter hæc verba, *abſolvo te*. R. n. min. nam ideò eſt valida, quia in iſtis circumſtantiis erant ex inſtitutione ſua ſecundaria, ſecundùm ſe ſignificativa veri ſenſus, uti ibidem explicatum eſt: aliud autem eſt verba ex circumſtantiis ſive cum circumſtantiis eſſe ſignificativa, uti ſunt illa, *abſolvo te*, aliud eſſe de ſe ſignificativa in circumſtantiis, qualia ſunt hæc, *in nomine patria*, quę prout ſignificativa includunt ſecundariam volitionem inſtituentium conditionatam, eſſentialiter reſpicientem has circumſtantias, qua volebant, ut ſi proferrentur in præſuppoſitis his circumſtantiis, hoc ſignificarent, ergo hæc verba ex inſtitutione illa ſua ſecundaria de ſe ſunt ſignificativa talis objecti, non per circumſtantias ſimul loquentes, ſed ſeipſis ex vi talis inſtitutionis: è contrà verba illa, *abſolvo te*, ex nulla inſtitutione nequidem ſecundaria habent, quòd ſe ſolis ſignificent abſolutionem à peccatis, ſed hanc debent ſimul ſignificare circumſtantiæ.

*Objic.*2. Si quis commiſerit unicum peccatum poſt Baptiſ- 636
mum, falſum erit, abſolvo te à peccatis, quia non habet peccata ſed peccatum. R. Aliqui dicunt originale ſimul ſecundò remitti per infuſionem hujus gratiæ, ſed contrà, quia ſola peccata poſt Baptiſmum commiſſa cadunt ſub abſolutionem Sacerdotis, ſecundùm dicta *n.*588. Itaque dicendum eſt poni in plurali, quia communiter adſunt plura, & ſi fortè adſit unicum, ex modo loquendi ponitur plurale pro ſingulari, uti quando dicimus, *nos, vos*, pro, *ego, tu*. Ex dictis,

Colliguntur ſeqq. 1. Hę formæ, *tu à me abſolveris à peccatis*: 637
Petrus vel dominatio veſtra à me abſolvitur à peccatis: Jubeo, volo te abſolutum eſſe à peccatis, ſunt validæ, quia eſt mutatio tantùm accidentalis, cùm verba retineant ſenſum à Chriſto intentum: ſunt tamen illicitæ, quia ſit contra conſuetudinem, & præſcriptum Eccleſiæ. Et univerſaliter dixi *in p.1. à nu.*40. quandonam mutatio accidentalis cenſeatur notabilis adeòque ſit peccatum mortale, & quandonam non ſit notabilis, ideòque ſit vel veniale tantùm vel etiam nullum peccatum. Speciatim hic omittere Tò *ego*, Platel. *num.*801. dicit nullum eſſe peccatum, quia ſufficienter includitur in Tò *abſolvo*: Gormez *num.* 185. dicit eſſe ſaltem veniale, Averſa *§. Sexto* aliique communiter dicunt eſſe veniale tantùm, contra *Fagund.* qui putavit eſſe mortale. Similiter videtur eſſe veniale tantùm omittere Tò *tuis*. Si tamen omittantur iſta, *in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti, amen*, aliqui cum Dicaſt. *num.*28. dicunt nequidem eſſe veniale, quia putant conſuetudinem Eccleſiæ illa addentis eſſe liberam: *Gran.* putat vix excuſandum à mortali, & videtur in idem incli-

Digitized by Google

inclinare Gormaz *nu.*193. ſed abſolutè dicunt eſſe veniale tantùm *Boſco*, *Platel.* aliique communiter.

638 2. Quamvis ad valorem ſufficiat, *abſolvo à peccatis tuis*, uti habent Lugo, Dicaſt. *n.*53. Averſ. ſuprà, tamen videtur fore mutationem notabilem, adeòque mortale, imò fortè eſſet mutatio inducens dubium de valore, qualis etiam eſt hæc, *mundo te à peccatis*, cùm non habeat ſpeciem judicialis ſententiæ, ſemper autem mortale eſt extra neceſſitatem uti materia vel forma dubia, ſecundùm dicta *p.*1. *num.*45. Denique docent Sà, Boſco *n.*6. Dicaſt. *n.*24. Gob. *t.*7. *nu.*160. dummodò dicantur hæc verba, *ego te abſolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen*, quamvis omittantur omnia antecedentia & ſubſequentia, non fore nequidem veniale, quia *Trid.* dicit tantùm laudabiliter adjungi. E contrà alii dicunt fore veniale, ſi abſque rationabili cauſa omittantur iſta verba. *Dominus noſter JESUS Chriſtus te abſolvat & ego authoritate ipſius*, quia hæ voces videntur ex Eccleſiæ uſu, & voluntate aſſumptæ ad conflandam unam totam propoſitionem, quæ ſit ordinaria forma hujus Sacramenti. Verba illa, *Paſſio Domini &c.* de quibus habet Buſemb. *n.*579. relatus, utiliter adduntur, præſertim in confeſſione generali, aut ſi tempore abundes, nam probabile eſt opera pœnitentis per illa elevari ad ſatisfaciendum, uti dicetur *n.*1250.

639 3. Si quis formam mutaret in modum deprecativum, v. g. dicendo, *O Deus abſolve hunc à peccatis ſuis*, eſſet invalida, uti habet communiſſima cum Averſ. *ſ.*2. & Boſco *à num.*64. ideòque S. Thom. *opuſc.*22. *cap.*11. dicit oppoſitum eſſe temerarium, quia non eſſet ſententia judicialis, qualem ex Chriſti inſtitutione debere eſſe docet Trid. *ſeſſ.*14. *de pæn. cap.*2. *& can.*9. Hinc rectè notat Lugo *n.*105. & Gorm. *nu.*213. nequidem apud Græcos valere, ſi fiat more tantùm precatorio: unde quando aliqui SS. PP. abſolutionem vocant orationem, volunt eſſe æquivalenter talem, in quantùm eſt repræſentatio meritorum Chriſti, quibus movetur Deus ad dandam gratiam, vel certè loquuntur de tota forma ordinaria, prout includit etiam antecedentia & conſequentia. Si tamen diceret, *abſolvat te Deus per me à peccatis*, non more deprecativo, ſed imperativo, putat Lugo *n.*106. fore validam: Si autem tantùm dicat, *abſolvat te Deus à peccatis*, Arr. *à num.*7. & Boſco *à num.*57. dicunt adhuc fore validam, quia perſona Sacerdotis ſufficienter ſignificatur per exercitam prolationem hujus ſententiæ, quæ in foro externo quandoque profertur etiam imperativè, & ita ex Florent. dixi in *p.*1. *n.*31. valere hanc formam Baptiſmi, *baptizetur ſervus Chriſti &c.* E contrà *Lugo* dicit fore dubiam; attamen valituram, ſi diceret, *ſis abſolutus*, vel *abſolvaris à peccatis*, ſed de hoc poſtremo etiam dubito, nam quòd verbis illis, *baptizetur ſervus Chriſti*, ſufficienter ſignificet perſona baptizans, ideo eſt, quia actio abluendi, quam ponit baptizans & ſuper quam tanquam materiam Baptiſmi cadit forma, eſt exercita ſignificatio perſonæ baptizantis. E contrà dum abſolvens dicit, *ſis abſolutus*, *abſolvaris*, nullam ponit actionem, quæ ſit materia Pœnitentiæ & ſuper quam tanquam materiam cadat forma, ergo non videtur eſſe exercita ſignificatio perſonæ abſolventis: Et de his aliiſque ſimilibus formis videri poſſunt Boſco *concl.*3. & Averſ. ſuprà: item ea quæ dixi in *par.*1. *à n.*29.

640 *Q.*90. *Quis ſit ſenſus illorum verborum, abſolvo te à peccatis tuis?* Reſp. §. 1. Circa hoc variè loquuntur Authores, nam 1. Magiſter aliique apud Vaſq. *qu.*84. *art.*3. *dub.*2. dixerunt eſſe hunc, *Declaro te eſſe liberum à peccatis*, ſed hanc ſententiam eſſe falſam patet ex Trid. *ſeſſ.*14. *de Pæn. cap.*6. *ubi can.*9. ſic definit. *Si quis dixerit abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem ſed nudum miniſterium pronuntiandi & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, &c. anathema ſit.* 2. Alii dixerunt eſſe ſenſum, *libero te ab obligatione peccata illa iterum confitendi*: Sed contrà eſt, nam peccata remittuntur per abſolutionem, abſtrahendo ab obligatione illa iterum confitendi, quæ obligatio ſæpè manet, uti dictum eſt *num.*590. deinde datur abſolutio de ſolis venialibus, & tamen nunquam fuit obligatio illa confitendi. 3. Hugo & Ricard. à S. Vict. apud Suar. *d.*19. *ſ.*2. *num.*8. dicunt eſſe ſenſum, *remitto tibi pœnam æternam vel temporalem, prout adhuc debitor es.* Contrà eſt, quia per abſolutionem, etiam ex intentione Confeſſarii, remittitur culpa, hæc enim venit nomine peccati. Deinde abſolvi non poterit, cui peccatum eſſet remiſſum etiam quoad pœnam, quod eſt contra dicta *nu.*589. & contra ſenſum Sanctorum hominum & fidelium, qui poſt exactas longas pro peccatis pœnitentias nihilominus ſine ſcrupulo eadem iterùm confitentur. 4. Con. *d.*4. *à num.*61. dicit eſſe ſenſum, *libero te ab indignitate, quam per peccatum contraxiſti*: ſed confutatur ex jam dictis, nam imprimis liberatur à culpa, quæ eſt cauſa illius indignitatis: deinde ſi Deus ſemel & ſimul ſuſtuliſſet illam indignitatem, poſſet peccatum iterùm abſolvi. Et ex his etiam confutantur Eſparſa *q.*90. *ad* 4. A. Perez & Gorm. *p.*2. *à num.*200. qui dicunt eſſe ſenſum, *libero te à ſollicitudine cauſata per peccatum: Reddo tibi ſerenitatem animæ, quam ſuſtulerat peccatum*, nam intentio Sacerdotis eſt primò & directè remittere culpam, etiamſi certus eſſem illam aliunde, v. g. per contritionem eſſe antecedenter remiſſam. 5. Suar. *à n.*15. Arriag *d.*49. *n.*36. Dicaſt. *d.*15. *dub.*5. & recentiores communiſſimè non aſſignant alium ſenſum præter hunc, *confero tibi gratiam ex ſe remiſſivam peccatorum*, ſed per hoc non explicatur ſenſus naturalis, quem verba habent & retinent ex inſtitutione humana, quam Chriſtus non immutavit ſed ſuppoſuit, & poſtmodùm ad iſtam aliam etiam ſignificationem ſupernaturalem elevavit: Itaque,

§. 2. Hæc verba, *abſolvo te à peccatis*, ex inſtitutione 641
humana habent hunc ſenſum, *Quantùm eſt ex me judicialiter libero te à peccatis*: quod exercitè idem eſt, ac, *volo, ut dependenter ab hac mea ſententia ſis liber à peccatis*. E contrà ex inſtitutione Chriſti habent hunc ſenſum, *Quantùm eſt ex me, confero tibi gratiam per ſe remiſſivam peccati poſt Baptiſmum commiſſi*. *Pars* 1. videtur conſtare ex notione vocum, nam omnes intelligentes latinum, ſi interrogentur, debent dicere hunc eſſe naturalem ſenſum. Notatque Boſco *ſ.*3. *nu.*89. Eccleſiam convenientiùs uti verbo illo, *abſolvo*, quàm iſto, *Remitto*, quamvis etiam Tò *remitto* ſufficiat, & Chriſtus in inſtitutione illo fuerit uſus, quia Tò *abſolvo* eſt magis accommodatum ad ſignificandam ſententiam judicialem & authoritativam: ſolius enim Judicis eſt abſolvere, è contrà etiam privatorum eſt remittere offenſam vel injuriam ſibi illatam. *Pars* 2. etiam probatur; nam iſta verba eſſe à Chriſto inſtituta ad ſignificandam & cauſandam gratiam primò & per ſe remiſſivam peccati poſt Baptiſmum commiſſi, certum eſt, quia omne Sacramentum eſt inſtitutum ad ſignificandam & cauſandam gratiam; Pœnitentia autem, cum ſit Sacramentum mortuorum, eſt ad cauſandam primam, & quidem in illis tantùm, qui poſt Baptiſmum labuntur, uti dictum eſt *num.*588. ergo licèt ex inſtitutione naturali & humana non habeant ſignificationem illam; tamen habent ex inſtitutione Chriſti, ſicuti verba iſta *hoc eſt corpus meum*, ex inſtitutione humana habent, ſignificare corpus illius, qui profert, attamen à Chriſto ſunt inſtituta ad ſignificandum Corpus, non Sacerdotis proferentis ſed Chriſti: hoc ſolum eſt diſcrimen, quòd forma Euchariſtiæ proferatur non tantùm nomine, ſed etiam in perſona Chriſti, ideòque ſignificet Corpus Chriſti tantùm, forma autem abſolutionis proferatur tantùm nomine Chriſti, & in perſona hominis Miniſtri Chriſto ſubordinati, uti Judex humanus in perſona ſua, ſed authoritate Principis fert ſententiam. Hoc non obſtante ſignificatio, quam verba abſolutionis habent ex inſtitutione humana, non eſt adæquatè eadem, quæ eſt ex inſtitutione Chriſti, uti per ſe patet. *Conf.* utraque pars, nam imprimis per illum ſenſum, quem dicimus habere ex inſtitutione humana, commodè explicatur, quomodo verba abſolutionis maneant vera, quando Sacramentum Pœnitentiæ eſt validum & informe, eò quòd non cauſet gratiam, v. gr. defectu doloris univerſalis, de quo caſu dicetur *à nu.*672. tum enim abſolvens, quantùm eſt de ſe, liberat à peccatis, quia quantùm eſt de ſe, cauſat gratiam, cùm ponat Sacramentum de ſe cauſativum gratiæ, cujus tamen cauſatio per accidens hic & nunc impeditur. Deinde per alterum ſenſum, quem dicimus habere ex inſtitutione Divina, meliùs explicatur, quomodo eadem verba maneant vera, etiamſi cadant ſuper ſola peccata quoad culpam & pœnam plenè remiſſa, tum enim cauſatur gratia, quæ remitteret illa peccata, ſi non inveniret remiſſa. Et reipſa tum Deus per infuſionem novæ gratiæ iterùm cedit jure ad odium & pœnam; poteſtque etiam remittere venialia per eandem infuſionem eo fine factam. E contrà aliorum Authorum ſententiæ vel non ita ſatisfaciunt his difficultatibus vel incurrunt in alias.

Obji. Gratìs dicitur, quòd verba illa conſignificent iſtam modificationem, quantùm eſt ex me. Reſp. n. aſs. nam cùm à ſola abſolutione Sacerdotis non pendeat, quòd peccata reipſa remittantur, ſed requirantur etiam multa ex parte pœnitentis, quæ deeſſe poſſunt, verba Sacerdotis non poſſunt omninò abſolutè ſignificare, ſed debent tacitè imbibere hanc modificationem, quantùm eſt ex me ſive ſuppoſitis ſupponendis: & ſimiliter in foro civili ſententia Judicis, præſertim ſubordinati, non eſt omninò abſoluta, ſed imbibit hanc modificationem, quantùm poſſum ſecundùm allegata & probata &c. hinc etiam in abſolutione à cenſuris communiter additur, *in quantùm poſſum & tu indiges*, uti præſcribit Rituale Romanum.

Inſt. Ergo verba abſolutionis erunt vera, quamvis cadant ſuper nullum peccatum, quia abſolvens adhuc verè dicet, quantùm eſt ex me, libero te à peccatis. Reſp. n. aſs. nam propoſitio affirmativa de ſubjecto non ſupponente eſt falſa, ſi autem pœnitens nullum commiſerit peccatum, hæc propoſitio, *quantùm eſt ex me, libero te à peccatis*, eſt de ſubjecto non ſupponente, quia dicit, tollo peccata tua, ergo ſupponit & dicit peccata fuiſſe, ergo ſi peccata non habuit, enunciat falſum. Neque dici poteſt ſenſum eſſe conditionatum, quaſi dicat, libero

Digitized by Google

bero à peccatis, ſi peccaveris: nam ſupponit abſolutè peccata, & ea requirit ad valorem ſui, alioquin non habet materiam, circa quam, neque tum eſſet dolor de vero peccato, nec confeſſio veri peccati, ergo nec tum haberetur Sacramentum Pœnitentiæ: *Nec obſtat*, quòd forma Extremæ Unctionis, *Indulgeat tibi Deus, quidquid deliquiſti*, ſit conditionata & valeat Sacramentum, licèt quis per ſenſus externos non peccarit, uti habent *Suar.* aliique cum Dian. *p.3.tr.4.R.*181. *nam* diſparitas eſt, quòd *S. Jacobus* expreſsè dicat, ſi in peccatis fuerit, dimittentur, ergo non ſupponit abſolutè adeſſe peccatum. Deinde Extrema Unctio non includit dolorem vel confeſſionem de vero peccato. Denique Extrema Unctio habet alium adhuc finem principalem, qui eſt gratia confortativa in ultimo prælio, quamvis fortè non ſit remiſſiva peccati; oppoſita omnia ſunt in Sacramento Pœnitentiæ.

642 Q.91. *Quid præterea ſit notandum circa abſolutionem Sacramentalem?* R. ſeqq. §.1. Quoties abſolutio repetitur, toties cauſatur nova gratia, quia toties completur & fit novum Sacramentum, hinc ſi Superior abſolviſſet pœnitentem à ſolis reſervatis, & pro abſolutione non reſervatorum remiſiſſet ad Confeſſarium inferiorem, aut è contrà ſi Confeſſarius inferior abſolviſſet à ſolis non reſervatis, & Superior poſteà à reſervatis, in utroque caſu eſſent duo Sacramenta & cauſaretur duplex gratia, Suar. Con. Lug. *d.*20.*n.*81. Dicaſt. *d.*11.*nu.*320. dicens eſſe certum, Moya *d.*1.*q.*8.*n.*20. vocans certiſſimum contra paucos.

643 §.2. Si quis ſine juſta cauſa in eadem confeſſione abſolutionem repetat ſuper eadem peccata, peccat graviter, quia fruſtraneum eſt, & ſecunda abſolutio eſt irrita defectu novæ materiæ, Bonac. Stoz. *l.*2.*num.*86. Si faciat ex ſcrupulo, quo ſe vult liberare, Tamb. & Spor. *num.*631. dicunt ſaltem ordinariè fore veniale tantùm, quia tum repetit ex metu offendendi Deum & deſiderio non nocendi proximo, quæ videtur eſſe levis imprudentia & injuria non notabilis, quæ non fit Sacramento: ſed videri debent dicta *p.*1. *à nu.*123. Si autem ſit ita perplexus, ut æquè malum eſſe putet non repetere, quàm repetere, poterit nullum eſſe peccatum, ſecundùm dicta *l.*1. *à n.*81.

644 §.3. Si pœnitens ſtatim poſt confeſſionem redeat & ſola venialia afferat aut circumſtantias mortalium non notabiliter aggravantes, repetenda non eſt abſolutio, cùm enim id neceſſe non ſit, videtur eſſe quædam irreverentia, Spor. *nu.*628. Quòd ſi tamen quis vellet repetere, expedit tacitè id facere non formata cruce, quod etiam tum videtur obſervandum, quando ob novum mortale certum vel dubium eſt repetenda abſolutio, alioquin circumſtantes, qui jam anteà viderant abſolvi, quandoque ſuſpicabuntur attuliſſe novum mortale. An autem tum priùs renovandus ſit dolor, dicetur *n.*707.

645 §.4. Abſolutio poteſt ab uno pluribus dari ſimul, ſic enim ſimul abſolvuntur multi milites ante prælium, dicendo, Abſolvo vos à peccatis, Con. Lug. *d.*13. *ſect.*7. Arr. *d.*50. *ſ.*5. Averſ. *q.*12. *ſ.*3. Tamb. *de Conf. lib.*2. *cap.*10. *n.*5. Eſſetque talis abſolutio non quidem formaliter, attamen virtualiter & æquivalenter multiplex, & eſſent tot Sacramenta, quot homines ponentes aliquam confeſſionem & dolorem.

646 §.5. Etiam poteſt abſolutio ſimul à pluribus dari uni, uti habent iidem Authores, nam ſi quis habens ſola venialia, vel etiam mortalia ſemel confeſſa, partem eorum confiteretur uni, & partem alteri, poſſet poſteà uterque ſimul abſolvere, uti etiam tum, ſi confeſſus eſſet mortalia non confeſſa uni, & alteri alia venialia. Imò fieri poſſet, ut idem æger duobus Sacerdotibus diceret, confiteor vobis hæc peccata mea, tumque poſſent hi cum ſimul abſolvere. Hoc tamen ultimum ordinariè eſt illicitum, quia eſt contra Eccleſiæ conſuetudinem, *Suar. Averſa*.

647 §.6. Si talis pœnitens ita à pluribus abſolveretur, eſſent plura Sacramenta, quia eſſent plura judicia & multiplicaretur abſolutio, quæ in recto importatur, confeſſio autem & dolor etiam virtualiter multiplicaretur; hinc ſingulis illis abſolutionibus reſponderent diſtinctæ gratiæ, Lugo *num.*166. Averſ. *ſuprà contra* Gorm. *p.*2. *num.*218. *& alios*. Opponit Arr. *num.*27. tres ejuſmodi abſolutiones habere ſe ſicut ſe habent tres hoſtiæ, quas aliquis ſimul ſumit, quæ faciunt unum Sacramentum & unicam cauſant gratiam. *Sed contrà eſt*, nam tres hoſtiæ ſimul ſumptæ faciunt unum cibum, & cadunt ſub unam tantùm ſumptionem, quæ autem hic interveniunt, non faciunt unum judicium, ſed ſinguli ſeorſim ſunt Judices ferunt que diſtinctas ſententias, ergo ſunt plura judicia. Nec eſt ſimile in Baptiſmo, quem duo ſimul conferrent uni puero, quia cùm Baptiſmus non ſit iterabile & unicum habeat finem, qui eſt ſpiritualiter regenerare, unicus valet, ideòque tales duo Baptiſmi cenſeri deberent unus moraliter; è contrà Sacramentum Pœnitentiæ eſt iterabile, & ejus finis eſt etiam per plures gratias ſæpiùs remittere peccata, ergo plures abſolutiones non neceſſariò faciunt unum moraliter Sacramentum.

648 §.7. Si pœnitens confeſſus coram multis voluiſſet ab uno tantùm abſolvi, & plures ſimul abſolverent, non conficerentur plura Sacramenta, quia pœnitens non voluit plura: conficeretur tamen unum, quia quàvis petierit unam tantùm abſolutionem, tamen non excluſit plures, nec unius abſolutio tollit vim alterius, ſed omnes ſunt moraliter una, Lugo *n.*175. Arr. *ſuprà*.

§.8. Si plures ſimul abſolventes uterentur hac forma, *abſolvimus te à peccatis*, Dur. Suar. Arr. *ſect.*6. Averſ. *ſupr.* aliique probabiliùs dicunt contra Vaſq. Con. Lugo *num.* 176. validè abſolutos, quia ſicuti valori hujus formæ, *abſolvo vos*, non obſtat, quòd ſignificetur conſortium plurium abſolvendorum, ita nec valori illius, *abſolvimus te*, quòd ſignificetur conſortium plurium abſolventium, in neutra enim ponitur aliquid repugnans ſignificationi à Chriſto intentæ. Et ſimile eſt, ſi Deus diſpenſaret cum aliquo, ut poſſet duas uxores ducere, ſi enim diceret, *accipio vos in uxores*, illæ poſſent reſpondere, *& nos accipimus te in virum*, foretque validum cum ſingulis Matrimonium. 649

§.9. Dicendo, *abſolvimus te*, poſſent abſolvere, vel ſinguli totaliter, id eſt, unus dependenter ab altero, vel ſinguli partialiter tantùm, id eſt, unus dependenter ab altero & non niſi cum altero, prout ipſi formarent ſuas intentiones, verba enim ſunt ad hoc indifferentia & per intentiones determinari poſſunt. *Nec obſtat*, quòd volendo abſolvere tantùm partialiter, viderentur habere intentionem tantùm conditionatam, *ego volo abſolvere, ſi tu abſolvas*, *nam* non obſtat intentio conditionata, ſi ſit de re præſente & purificata, uti dictum eſt *p.*1.*n.*79. Deinde non eſt intentio ſtrictè conditionata, quia ſenſus eſt, *volo abſolvere, quia tu etiam abſolvis*. *Nec iterùm obſtat*, quòd Chriſtus voluerit Miniſtrum in hoc Sacramento eſſe in ſolidum Judicem, *nam* ſinguli erunt in ſolidum Judices, quamvis ſinguli judicare non velint, niſi etiam judicet alter. 650

§.10. Si ſinguli vellent tantùm partialiter abſolvere, & unus proferret formam ante alterum, communis ſententia dicit, neutrum abſoluturum, quia, quando exiſteret abſolutio unius, non exiſteret abſolutio alterius, & tamen ſinguli volebant abſolutionem ſuam non valere ſine abſolutione alterius, Arr. *tamen n.*36. probabiliter putat utramque valituram, dummodò ita ſequantur ſe, ut adhuc cenſeantur moraliter coexiſtere. Quid autem futurum ſit in caſu, quo ſinguli vellent abſolvere, ſi alter non abſolveret, dictum eſt *p.*1.*n.*74. 651

§.11. Non expedit, ut verba abſolutionis omninò altè exprimantur, partim ne plebei ea addiſcant & poſteà abutantur, partim quia abſolutio ſæpè datur ſub conditione aut omninò non datur, ergo ut circumſtantes non advertant, quandonam id fiat, præſtat ſe aſſuefacere ad abſolutionem, vocaliter quidem, attamen ſubmiſsè dandam. 652

§.12. Ritus in abſolvendo eſt ſervandus pro conſuetudine cujuſque loci & Eccleſiæ, ſic quidam abſolvunt tecto capite, ut ſic ſe Judices eſſe oſtendant, alii detecto, ut ſignificent ſe abſolvere nomine Chriſti, tanquam principalis Judicis: & teſtatur *Rayn.* ſententiam *Sà*, qui volebat fieri tecto capite, eſſe expunctam à ſacris cenſoribus. Item communiter elevatur manus ad verba, *Indulgentiam*, vel *Dominus noſter*, formaturque Crux ad verba, *In nomine Patris &c.* Item ſuperpelliceo & ſtola utuntur Confeſſarii non regulares, quando in Templo publicè audiunt: has tamen cœremonias omittere, per ſe loquendo, nullum eſt peccatum, ita cum alii Stoz *lib.*2.*num.*83. 353

Abſolvi non poſſe abſentem, probabitur *num.* 1195. Poſſe abſolutionem dari ante expletam pœnitentiam & ante emendatam vitam, probabitur à *num.*1230. Poſſe dari moribundo ſine verbali confeſſione, dicetur à *num.*1156. Quo ſenſu dari poſſit abſolutio dimidiata, dicetur à *num.* 1152. Poſſe abſolutionem aliquando ſed non ſemper differri, dicetur à *num.* 1764. Poſſe & debere aliquando dari ſub conditione, dicetur à *num.* 1769.

DUBIUM II. 654

Qualis contritio requiratur.

„ SUppono, quòd contritio in communi, ſit dolor ac deteſtatio peccati commiſſi, cum propoſito emendandi, ut habet Trid. *ſeſſ.*14. ubi eam dividit in perfectam, quæ abſolutè ſic dicitur, & in imperfectam, quæ attritio dicitur. Perfecta eſt, quæ elicitur ex motivo charitatis, propter Deum ſummè dilectum, & hæc ſe ſola mox juſtificat, etſi cum voto & ordine ad Confeſſionem, quam deinde facere teneris. Imperfecta eſt, quæ ex inferiore motivo, ſupernaturali tamen, concipitur.

„ Reſp. Ad Sacramentum hoc ſufficit, & requiritur ſaltem attritio formalis, ſupernaturalis, efficax, & univerſalis, (reſpectu mortalium) concepta in ordine ad confeſſionem, vel ſaltem abſolutionem. Eſt communis v. Bon. *d.*5.*q.*5. & Schol. ac colligitur ex Trid. *loc. cit.* *Unde reſolves*:

I. Non

I. Non requiritur contritio exiſtimata, ut voluit *Gabriel*.

II. Non ſufficit, 1. Attritio exiſtimata tantùm, licèt inculpabiliter, quia vera attritio eſt pars eſſentialis. 2. Nec deſiderium abſolutionis ſine affectu ad peccata; idque etiamſi tantùm confitearis venialia, ut habet ſententia communis contra *Angles* & quoſdam alios, quos ſequitur Tamb. *l.1. exp.conf.c.3.v.*Dian.*p.9.t.9.R.*31. Unde peccat graviter, qui etiam ſola venialia, vel ſola mortalia, aliàs confeſſa, ſine omni formali dolore confitetur, quia non ponit materiam Sacramenti, & ſaltem periculo ſacrilegii ſe exponit. Ita C.Lug. *d.14.ſ.8.&c.com.*V.Dian.*p.3.t.4.R.*116.Bon.*ſ.1.p.*3. Non tamen eſt neceſſe, ut dolor ſe extendat ad omnia venialia, quorum ſibi pœnitens eſt conſcius, *Suar. Laym. Lugo* imò notat Tamb. *l.c.* ſatis eſſe de uno veniali dolere formaliter, etſi plurium ſis conſcius, de quibus nec dolorem, nec propoſitum emendandi habeas, ſive ea confitearis, ſive non.

III. Non abſolvitur, qui dolet, licèt intenſiſſimè, tantùm propter infamiam, damna, aliaſve pœnas temporales præcisè, etſi ex inculpabili ignorantia, quia non eſt dolor ſupernaturalis, nec ignorantia, aut bona fides poteſt ſupplere defectum eſſentialem, Bon. *l. c. &c.* Limitat tamen Regin. cum Tamb. *c.*1. niſi doleas propter iſtas ut à Deo inflictas vel infligendas.

IV. Ad attritionem non requiritur ulla intenſio vel duratio temporis, ut vult *Durand.*

V. Etſi debeat eſſe de omnibus peccatis mortalibus, non requiruntur tamen ſinguli dolores de ſingulis, ut vult *Angles*, ſed ſufficit unus actus, de omnibus ſimul ſumptis, etiam oblitis, ideòque peccat graviter, qui ſciens prudens non atteritur univerſaliter de omnibus mortalibus nondum remiſſis, Bonac.*&c.ll cc.*

VI. Non ſufficit dolere, quòd non doleas, ut habet *Nav. & Sà*, nec velleitas non peccandi. Ratio utriuſque, quia non eſt dolor de peccatis commiſſis, cum quo affectus ad ea ſtare poteſt, Henriq. Vaſq Bon.*l.c.num.*7. Ubi rectè notat, cum actu, quo quis dolet ſe non dolere de peccatis, plerumque conjunctum eſſe dolorem de peccatis, etſi pœnitens eum non dignoſcat.

VII. Etſi dolor hic debeat eſſe ſummus appretiativè, ita ut nihil magis deteſteris quàm peccatum, maliſque omnia mala hujus mundi perpeti, quàm mortaliter contra Deum peccare, non tamen opus eſt, imò nec expedit, particulares facere collationes; v.g. mallem hoc vel illud malum ſubire, quàm mortaliter peccare, quia periculoſæ ſunt.

VIII. Qui non vult occaſiones proximas peccandi à ſe amoliri, vel non remittere ex animo, vel non reſtituere aut ſatisfacere, quibus debet; vel non habet formale (licèt probabiliter cum C.Lug.*loc.cit.ſ.5.Lay.Dian.*aliique dicant, virtuale in contritione univerſali incluſum ſufficere, ſaltem quando non occurrit cogitatio de peccatis vitandis) propoſitum, peccata mortalia, (quando talia confitetur) vitandi efficax, id eſt, cum quo non poſſit conſiſtere affectus actualis erga aliquod mortale, non eſt ſufficienter attritus: Ratio, quia non eſt dolor & deteſtatio efficax, quippe cum quo poſſit ſtare voluntas peccandi, nec is ſe ex toto corde convertit ad Deum, deteſtans peccatum ſuper omne deteſtabile, Suar. Fernand. Laym.*l.5.t.6.c.4.*Dian.*p.3.t.4.R.*119.*& comm.* Et licèt ſola venialia confitearis, teneris tamen, ſicut dolorem, ita etiam propoſitum, ſaltem virtuale, circa illa habere. C. Lugo *d.14.ſ.8.& 9. & alii*.

IX. Redire ſæpè cum eodem mortali, non eſt certum indicium deeſſe attritionem, etſi ſit magna præſumptio, præſertim in iis, qui coguntur confiteri à parentibus, magiſtris, &c. item in iis, qui aliquoties moniti concubinam non ſeparant, aut reſtitutionem non faciunt; quibus proinde abſolutio differenda eſt, niſi id actu præſtent: Quanquam poſſint eſſe alia ſigna veri doloris, v. g. ſi media præſcripta ſint adhibita, occaſiones vitatæ, ſi numerus peccatorum imminutus, ſi pœnitens omninò aſſerat, cui plerumque credi debet, cùm ipſe ſit ſui accuſator, defenſor & teſtis. Qua in re opus eſt magna prudentia Confeſſarii, ne pœnitentem ſeveritate avertat, neque etiam lenitate ſeducat & peccet, pereatque cum illo, Suar.*in 3.p.d.32.ſ.2.*Sanc.*l.2.in Dec.c.32.& l.3. c.5.*C.Lug.*n.166.& 169.* contra quorum, aliorumque communem ſententiam, docent apud Dian. Vivaldus, & Joannes Sancius, *d.10.num.16.* poſſe toties, quoties confitetur abſolvi etiamſi nullus appareat profectus, eò quòd ſine illo poſſit eſſe verum propoſitum, ſicut eſt in iis, qui venialia ſemper afferunt eadem. Verùm id probare non auſim, nec videtur eſſe par ratio. V.Kon.*d.2.dub.*14.Dian.*p.1.t.7.R.*55. *& p.2.t.2.miſc.R.*45.

X. Abſolvendi ſunt ii, qui ex officio, domo vel negotio, in quo propinquum peccati periculum imminet, diſcedere nolunt, eò quod ſine maxima difficultate non poſſint, parati interim media præſcribenda adhibere. Ratio, quia occaſio, etiam propinqua, non neceſſitat ad peccatum, ideòque ſtare poteſt cum propoſito peccata vitandi. *Nec refert*, quòd quis putet vel timeat, ſe unum vel plura peccata non vitaturum, *quia* propoſitum eſt actus voluntatis, exiſtimatio autem illa, eſt actus intellectus, qui ex illo propoſito, ob humanæ voluntatis mutabilitatem non neceſſariò conſequitur. Interim qui certus eſt, impoſſibile ſibi eſſe in tali occaſione peccata vitare, debet eam deſerere, niſi velit perire. Ita Laym. *l.c.* Lug. *n.* 152.

XI. Non requiritur dolor ſenſibilis, ſufficit enim intellectivus: qui cùm ſit internus, ac ſpiritualis, ſcrupuloſi non facilè debent angi, quaſi ſine dolore accedant ad Sacramentum, eò quòd nullum ſentiant.

XII. Is, qui nihil cogitans de confeſſione, attritionem elicuit, non referens eam ad Sacramentum, non poteſt ſine novo dolore ad id accedere; quia para debet referri ad compartem. Ita Suar.*d.20.ſ.4.*Bon.*d.5 q.3.p.*2. Contrarium tamen videtur docere Lug.*d.14.nu.*37. quod non eſt improbabile Tamb. *l.1.c.*2.

XIII. Non ſufficit ad Sacramentum dolor, qui ſequitur abſolutionem: imò ſecundùm ſententiam ſaltem tutiorem, quam docet Laym.*c.*4. & Kon. debet antecedere etiam confeſſionem, etſi contrarium etiam probabiliter doceant Vaſq. Fill. Fag. Lug.*ſ.2.*& Gaſp. Hurt. *d.6.diſ.*5. apud Dian. & Eſcob.*t.7.E.6.* Unde pœnitentes initio ad dolorem excitandi: aut ſi poſt peccatorum narrationem fiat, repetant verbo confeſſionem, dicendo ſe dolere de peccatis expoſitis. V. Laym. *loc. cit.*

XIV. Probabile eſt eum, qui paulò ante confeſſus iterùm confitetur, vel eadem peccata, vel quæ exciderant, de quibus ante (explicitè, & in particulari) non doluit, non teneri elicere novum dolorem, Lug.*ſect.*3 Dian.*p.9.t.3.R.*5 *&* 51. & conſequenter poteſt moribundus propter periculum inſtantis mortis abſolvi, audito tantùm uno alterove peccato; & deinde ſi ſuperſtes maneat, auditis reliquis iteratò abſolvi in virtute doloris præcedentis. *Tamb.*

ADDENDA.

QUæſt.92. Quid generatim notandum ſit circa contri- 655
tionem & dolorem ad Sacramentum Pœnitentiæ requiſitum? R. Seqq. §.1. Contritio ſæpè ſumitur genericè, prout in communi eſt dolor de peccatis, abſtrahendo an ſit perfectus an imperfectus. Et quod attinet ad nomina illa *contritio & attritio*, S.Th. *in Suppl.q.1. art.2. ad* 2. ſic explicat, quòd ſicuti in corporalibus lapis tum dicitur conteri, quando ita comminuitur in minutiſſimas partes, ut non cenſeatur ampliùs manere lapis, ſed fiat pulvis; è contrà ſicuti tum dicitur atteri, quando aliquid quidem de illo tollitur, attamen adhuc cenſetur manere lapis: ita in ſpiritualibus tum dicatur conteri peccator, quando habet perfectum actum pœnitentiæ, vi cujus non maneat moraliter peccator, qui fuit, ſed juſtificetur; tum autem dicatur atteri, quando habet actum pœnitentiæ, cum quo habitualiter quidem adhuc manet peccator, attamen deponit actualem voluntatem peccandi. Hìc ad vitandam æquivocationem, quando loquemur de contritione genericè ſumpta, communiter utemur voce *dolor*, quando autem ſimpliciter & ſine addito utemur voce *contritio*, ordinariè intelligemus dolorem, qui eſt actus charitatis Theologicè & concipitur ex motivo bonitatis Dei ſuper omnia dilecti, è contrà quando utemur voce *attritio*, intelligemus dolorem conceptum ex aliquo motivo inferioris virtutis.

§.2. Dolor & deteſtatio non ſunt idem, nam dolor eſt 656
de malo ut præſente, deteſtatio autem de malo ut præterito: quod ut meliùs intelligatur, generatim notanda eſt diverſitas actuum voluntatis, nam 1. Si objectum repræſentetur ſub ratione boni vel mali, præſcindendo, an ſit præſens an abſens, actus voluntatis circa bonum erit amor, è contrà circa malum erit odium. 2. Si objectum repræſentetur ut præſens, actus circa bonum erit gaudium, circa malum erit dolor. 3. Si objectum repræſentetur ut abſens & poſſibile in futuro, actus circa bonum erit deſiderium, ſi autem ſimul repræſentetur aliqua arduitas in illo bono obtinendo, actus circa illud bonum erit ſpes vel audacia; è contrà circa malum abſens & poſſibile in futuro eſt fuga ſtrictè dicta, ſi autem ſimul repræſentetur aliqua arduitas in illo malo amoliendo; actus circa illud erit timor vel ira. 4. Si objectum repræſentetur ut abſens & præteritum, actus circa bonum erit gratulatio, circa malum erit deteſtatio. 5. Omnes hi actus poſſunt ex modo tendendi eſſe vel efficaces, qui determinent ad arripiendum medium pro obtinendo finem neceſſarium; vel inefficaces, qui ad hoc non determinent. Similiter amor poteſt eſſe vel ſimplicis complacentiæ, qui cum odio oppoſito ſtare poſſit, vel poteſt eſſe efficax, qui excludat ſimile odium ejuſdem objecti: è contrà

odium

Digitized by Google

odium poteſt eſſe vel ſimplicis diſplicentiæ, quod cum amore oppoſito ſtare poſſit, vel efficax, quod excludat ſimilem amorem ejuſdem objecti. 6. Actus prout fertur directè in aliquod bonum tanquam finem obtinendum per media, dicitur intentio; prout fertur directè in media pro obtinendo fine, dicitur electio: è contrà actus prout directè fertur in malum depellendum per media ad hoc neceſſaria, dicitur propoſitum, prout directè fertur in iſta media in ordine ad depellendum malum, dicitur executio propoſiti. 7. Poſſunt omnes recenſui actus ex modo tendendi eſſe vel abſoluti, uti hi, amo Deum, odi peccatum; vel conditionati, uti hi, amarem Deum, etiamſi me puniret; odiſſem peccatum, etiamſi non puniretur.

657 §.3. Caj. Nav. Regin. Gob. Boſco, Stoz. *l.1.p.2.num.6.* dicunt pro Sacramento Pœnitentiæ requiri ſolam deteſtationem, ad quam ſequatur dolor veluti proprietas, quod Suar. *d.4.ſ.1.num.7.* putat eſſe certum. E contrà Gonet. *d.7.num.6.* & alii dicunt requiri ſolum dolorem, qui præſupponat deteſtationem: Dicaſt. *d.2.nu.*103. & alii communiter dicunt ſufficere alterutrum actum, nempè vel deteſtationem vel dolorem, ſed Con. *d.1. à num.*10. probabilius dicit requiri utrumque actum, hoc enim eſt conformius Trid. *ſeſſ.14. de Pœn. cap.*4. ubi dicit contritionem eſſe *animi dolorem ac deteſtationem* de peccato commiſſo. Ratio autem eſt, nam imprimis actus requiſitus ad Sacramentum Pœnitentiæ non eſt ſola deteſtatio, alioquin Beati, qui aliquando peccarunt, dici poſſent de facto adhuc habere contritionem de peccatis, cùm habeant illorum deteſtationem, hoc autem eſt contra communem ſenſum, nam per contritionem intelligitur dolor vel triſtitia, qui ſit actus cordis inquieti, turbati, anxii, quod ſine dolore non habetur; hinc authores communiter, quando negant in Beatis eſſe contritionem, intelligunt dolorem: congruentia autem, cur ad Sacramentum Pœnitentiæ requiratur dolor, hæc eſt, quia cùm voluntas per peccatum converterit ſe ad delectationem ſive gaudium circa bonum præſens, decebat, ut pœnitens reciperet dolorem circa malum præſens. Deinde actus requiſitus ad Sacramentum Pœnitentiæ non eſt ſolus dolor prout contradiſtinctus à deteſtatione, qualem etiam damnati habere poſſunt; hinc omnes intelligunt requiri talem actum, qui reſpiciat peccatum commiſſum, quod retractet, ita ut voluntas vi talis actus ſit ita diſpoſita, ut peccatum phyſicè præteritum impediret, ſi poneretur in circumſtantiis, in quibus illud ab ipſa potuit impediri.

658 *Objic.* Communis omnium ſenſus eſt eum validè abſolvi, qui accedit cum dolore & propoſito, quamvis non cogitarit de deteſtatione, ergo deteſtatio non requiritur. Reſp. n. conſeq. quia licèt contritio vel attritio præcipuè ſignificetur per dolorem, tamen per hunc dolorem non intelligitur actus reſpiciens malum tantùm præſens, ſed ſimul reſpiciens præteritum: neque nunc elicere poſſumus dolorem, quin ſit vel adjunctam habeat deteſtationem, uti nec elicimus deteſtationem, quin ſit vel adjunctum habeat dolorem, uti ex S. Thom. *3.par.quæſt.*84. *art.*4. *in O.* notat Con. *ſuprà*: Itaque ſive contritio ſignificetur nomine deteſtationis ſive nomine doloris, per utramque vocem intelligitur actus circa objectum ſecundùm aliquid præſens & ſecundùm aliquid præteritum; quomodo autem peccatum ſit malum præſens, etiamſi plenè remiſſum ſit quoad culpam & pœnam, dictum eſt *num.*591. Atque ex his,

659 *Inferes*, Etiam illam opinionem Lutheri fuiſſe erròneam, qua dixit per contritionem nec ſignificari dolorem neque deteſtationem peccati, ſed tantùm amorem juſtitiæ & novam vitam; oppoſitum enim conſtat ex Scriptura & SS. PP. apud Bellarm. *de Pœn. lib.2. cap.*4. nam quando loquuntur de pœnitentia, ſemper meminerunt peccati, cujus ſit retractatio & dolor. *Nec obſtat*, quòd Scriptura loquens de pœnitentia utatur voce, *metanœa*, quæ vox ſignificat reſipiſcentiam vel mutationem animi, *nam* pœnitentia eſt talis reſipiſcentia & mutatio, quæ ſimul ſit deteſtatio & dolor de peccato, eſt enim tranſitus à malo præterito & præſente ad bonum futurum, illuſque actus intellexerunt per nomen Pœnitentiæ SS. Patres & antiqui, uti rectè oſtendunt Gormaz *num.*24. & Boſco *ſ.2. à n.*69. hinc Auſonius *de Pœnitentia*, loquens ita canit, *Sum dea, quæ facti non factique exigo pœnam, Nempe ut pœniteat, ſic metanœa vocor.*

660 §.4. Præter deteſtationem & dolorem, etiam ad Sacramentum Pœnitentiæ requiritur propoſitum non peccandi de cætero, uti certum eſt ex *Trid.* ſuprà & pluribus explicabitur à *n.*891. adeòque ad valorem confeſſionis requiritur odium peccati præteriti, præſentis & futuri: præteriti, in quantùm eſt deteſtatio; præſentis, in quantùm eſt dolor; futuri, in quantùm eſt propoſitum cavendi illud impoſterum. Perinde autem eſt, ſive reipſa ſint tres phyſicè actus, ſive duo, ſive etiam unicus habens illa tria prædicata per reſpectum ad peccatum præteritum, præſens & futurum: ſi autem reipſa ſint plures actus, etiam perinde eſt, quo ordine eliciantur, poſſet enim propoſitum primo loco elici: connaturalius tamen eſt, ut præcedat deteſtatio, quæ poſt ſe trahit dolorem, atque ex his ſequitur propoſitum.

§.5. Ante actus illos requiſitos ad Sacramentum Pœniten- 661
tiæ ordinariè præcedunt plures alii actus, uti docent Trid. *ſeſſ. 6. cap.*6. S. Thom. *p.3.q.*85. *art.*5. Catech. Rom. *de Pœn. cap.1. n.*3. 1. Eſt gratia excitans ſive ſupernaturalis illuſtratio intellectus & pia motio voluntatis inducens ad pœnitendum, quam Deus operatur in nobis ſine nobis liberè operantibus. 2. Actus fidei circa neceſſaria creditu neceſſitate medii ad juſtificationem. 3. Timor aliquis ſervilis pœnæ ut infligendæ à Deo. 4. Spes veniæ & ſalutis per Chriſti merita. 5. Aliqua ad Deum converſio, quæ ſit inchoata dilectio. 6. Quidam timor filialis Dei. 7. Actus ſupernaturalis prudentiæ dictans hìc & nunc eſſe pœnitendum. Neque tamen dicimus, quòd ſinguli hi actus ſint neceſſarii, ſed quòd ordinariè interveniant, & per illos tanquam per gradus optimè ducamur ad pœnitentiam: quinam autem ex his ſint abſolutè neceſſarii, intelligetur ex dicendis.

Q. 93. Qualis actus debeat eſſe dolor, qui requiritur 662
ad Sacramentum Pœnitentiæ? Reſp. §.1. Debet eſſe actus voluntarius & liber, uti fides docet contra hæreticos apud Bellarm. *l.2.c.*2. ſic enim definit Trid. *ſeſſ.14. de Pœnit. can.*5. *Si quis dixerit eam contritionem &c. eſſe dolorem coactum & non liberum ac voluntarium, anathema ſit.*

§.2. Debet eſſe honeſtus; & reipſa eſt talis, etiam pro ſta- 663
tu legis gratiæ, uti iterùm docet fides & *Trid.* ſuprà contra eoſdem hæreticos apud *Bellarm.* ſuprà, qui dicunt nos per dolorem de peccatis impleri peccatis, ideòque nunc veniam peccatorum obtineri per ſolam fiduciam de remiſſione illorum; ſed contrà eſt, nam imprimis Scriptura nos admonet & provocat ad dolorem de peccatis Pſal. 50. v. 19. *Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.* Deut. 4. v. 29. *Invenies eum, ſi tamen toto corde quæſieris & tota tribulatione animæ tuæ.* Ezech. 18. v. 21. *Si autem impius egerit pœnitentiam &c. vita vivet.* Matthæi 3. v. 2. & cap. 4. v. 17. *Pœnitentiam agite.* Marci 1. v. 15. *Pœnitemini.* Lucæ 5. v. 32. *Non veni vocare juſtos ſed peccatores ad pœnitentiam.* Lucæ 13. v. 5. *Si pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* 2. ad Corinth. 7. v. 10. *Quæ ſecundùm Deum eſt triſtitia, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.* Deinde per pœnitentiam non intelligi inanem illam fiduciam, patet ex Jonæ 3. v. 9. ubi Ninivitæ pœnitentes ſperabant quidem veniam, attamen incerti erant, dicentes, *Quis ſcit, ſi convertatur & ignoſcat Deus?* Hinc etiam S. Cyprianus *Serm. de lapſis*, ait, *Nec deſperantes miſericordiam Domini, nec tamen jam veniam vindicantes.* Ratio autem eſt, quia Deus nullibi promiſit veniam nihil agentibus, ſed ſimul poſtulat actus pœnitentiæ, uti patet ex citatis locis, ergo.

§.3. Angel. Sylv. Roſell. aliique apud Vaſq. *q.92. ar.1. dub.*1. 664
putarunt ad hoc Sacramentum non requiri actualem & verum dolorem, ſed ſufficere voluntatem ſuſcipiendi Sacramentum cum negatione actualis affectus ad peccatum, ſed hanc ſententiam vocat *Vaſq.* erroneam, Suar. *d.20. ſ.1. nu.*2. improbabilem & hoc tempore temerariam, Illſ. *num.* 35. prorſus improbabilem & non ſecuram. Corduba, Beja, Sot. Canus apud Dicaſt. *d.6. n.*119. Item Caj. Tolet. Valent. aliique apud Moyam *tract.3. d.5. q.3. n.*3. putarunt ſufficere, ſi quis bona fide putet ſe dolere, quamvis reipſa non doleat, ſed oppoſitum certum eſſe dicit Illſ. *n.*36. quamvis enim ſic confitens excuſetur à peccato, non ideò ponitur eſſentia Sacramenti; unde ſicuti quando *Trid.* dicit peccatorem per contritionem juſtificari extra Sacramentum, in Sacramento autem per abſolutionem, non poteſt intelligi contritio vel abſolutio exiſtimata tantùm ſed verè exiſtens, ita & hic debet verè exiſtere, & adeſſe dolor. Ratio autem eſt, quia talis exiſtimatio non poteſt dare ſufficientiam vel efficaciam, quam dolor ex Chriſti inſtitutione habet, ergo.

§.4. Palud. Nav. Sà apud Dicaſt. *n.*125. putarunt ſatis eſſe, 665
ſi quis doleat ſe non dolere, ſed hanc ſententiam vocat etiam prorſus improbabilem & non ſecuram Illſ. *num.*35. eamque rectè refutat Arr. *d.37. num.*21. Similiter quamvis aliqui dixerint ſufficere quamcumque diſplicentiam peccati, & velleitatem non peccandi de cætero, imò licèt aliqui apud Moyam *qu.2. num.*3. putarint impediri quidem effectum Sacramenti, attamen non obeſſe valori, ſi quis ſine ullo actu doloris accedat etiam ſciens ſe per hoc peccare mortaliter dummodò ſe de hoc ipſo peccato accuſet & abſolvatur, tamen hanc opinionem vocat Suar. *ſ.5. num.*4. improbabilem, Averſa *quæſt.11. ſ.1.* improbabilem, & prorſus falſam; hinc abſolutè tenendum eſt requiri verum dolorem de peccatis, quia Concilia dicunt dolorem eſſe partem, nihil autem horum eſt ſimpliciter dolor. Notant tamen Arr. *num.*22. & Dicaſt. *num.*127. vix fieri poſſe, ut quis efficaciter doleat de carentia doloris, & reipſa non doleat, quamvis enim non experiatur ſenſibilem dolorem, tamen habebit ſpiritualem, ideòque putant ejuſmodi hominem tutò acce-

cede-

Digitized by Google

cedere poſſe ad Sacramentum. Addit Leſſ. *in auct. v. Confeſſio caſu* 1. abundanter ſufficere hunc actum: ò maledicta peccata, quibus Deum meum offendi, vel quibus animam meam gratia divina privavi, & æternis pęnis obſtrinxi &c. V. dicenda *n.679.*

666 §.5. *Sylv. Roſell. Vivald. & alii* putarunt non requiri dolorem formalem ſed ſufficere virtualem contentum in amore Dei, quam ſententiam Tamb. *de Conf. lib.* 1. *cap.* 1. *§.* 5. vocat probabilem. Similiter Moya *qu.*12. dicit ſufficere propoſitum formale non peccandi de cætero, ſi ſit virtualis dolor: quam ſententiam *Victoria* vocat probabilem: ſed Amic. *d.*12. *num.*2. Tann. *q.*6. *num.*73. Dicaſt. *num.*4. Platel. *num.*63. dicunt certum eſſe, quòd requiratur dolor formalis: Suar. *d.*20 *ſect.*1. putat oppoſitum eſſe temerarium, Vaſq. *q.* 92. *art.*1. *dub.*1. erroneum, quamvis Illſung. *num.*34. dicat ſententiam noſtram eſſe tantùm communiorem & probabiliorem. Ratio autem eſt, quia *Florent. & Trident.* requirunt contritionem aliquam tanquam partem hujus Sacramenti, quam dicunt eſſe dolorem ac deteſtationem de peccato commiſſo: hæc autem omnia ſonant dolorem ſimpliciter, & ſine addito, ideòque formalem, amor enim Dei & propoſitum non dicuntur ſimpliciter dolor, ſed cum addito, virtualis, ergo quamvis amor Dei ſuper omnia, itemque propoſitum non peccandi de cætero conceptum ex motivo bonitatis Dei ſuper omnia dilecti juſtificent hominem, tamen per illa ſine dolore formali haberi non poſſet Sacramentum Pœnitentiæ. *Nec obſtat*, quòd Trid. *ſeſſ.*14. *de Pœnit. c.*3. dicat hunc contritionis motum omni tempore fuiſſe neceſſarium ad impetrandam veniam peccatorum, ſic autem non fuerit ſemper neceſſarius dolor formalis, ſed de ſe ſufficiat amor Dei ſuper omnia, *nam* ibi loquitur de contritione, quam præcedit cognitio peccati commiſſi, quæ ſemper eſt dolor formalis: hinc dicit talem dolorem ad Sacramentum requiri, qualis ſemper fuit neceſſarius illi qui ea recordatione peccati commiſſi fertur in Deum, quod ſemper fit per dolorem formalem; hinc rectè notant *Con. & Tamb.* ſuprà, ſi quis poſt elicitum actum amoris in Deum confeſſus eſſet & abſolutus, immemor formalis doloris, non debere eſſe ſcrupulosè ſollicitum, quia moraliter impoſſibile eſt, imò abſolutè contingere non poteſt, inquit Eſcob. *qu.*88. *art.*5. ut qui peccatorum memor Deum amat ſuper omnia, ſimul non deteſtetur peccata ut mala Deo. Et idem eſt de propoſito non peccandi de cętero, concepto ex motivo univerſali bonitatis Dei ſecundùm ſe complectente etiam peccata præterita.

667 §.6. Sot. Canus & alii apud Moyam *ſup. q.*4. putarunt ſufficere dolorem honeſtum & naturalem, ſed hanc opinionem aliqui vocant temerariam, alii erroneam & contra fidem, alii dicunt ſapere hæreſim, hinc Platel. *n.*636. dicit videri eſſe de fide, quod dolor ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiſitus debeat eſſe ſupernaturalis, nam 1. Trid. *ſupr. cap* 4. docet attritionem, quæ ad gratiam in hoc Sacramento diſponit, eſſe donum Dei, & impulſum Spiritus S. ideòque etiam *ſeſſ.*6. *can.*3. dixerat anathema illi, qui aſſereret ſine Spiritus S. inſpiratione & adjutorio poſſe hominem pœnitere, ſicut oportet; ubi rationem inſinuat, quia dolor diſponit ad gratiam & conſequenter ad ſalutem æternam, omnis autem propriè dicta diſpoſitio ad ſalutem debet eſſe proportionata ad finem ultimum & ſupernaturalem, ergo debet eſſe ſupernaturalis. 2. *Inn. XI.* damnavit hanc 57. propoſ. *Probabile eſt ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam.* Quæ damnatio, cùm in genere ponat attritionem naturalem intelligenda eſt de omni attritione naturali, quidquid contradicat *Carden.* ad iſtam propoſ. *num.* 8. putans non loqui de illa attritione naturali, quæ reſpiciat motivum ſupernaturale. Imò contra *Vaſq. Bonac. Hurt. & alios*, quorum ſententiam Dicaſt. *d.*6. *num.* 12. vocat ſatis probabilem, longè probabilius eſt hunc dolorem debere eſſe in entitate ſua ſupernaturalem, & non ſufficere ſupernaturalem quoad modum, vel tantùm intrinſecè ratione acceptationis divinæ, quia dolor hic requirit principium ſupernaturale, à quo dependeat, uti pluribus probat Gorm. *p.*1. *à num.*375. Et quamvis *Suar. Lugo, Con.* & alii putent actum in entitate naturalem, dummodò eliciatur ex gratia per Chriſtum, poſſe eſſe etiam meritorium vitæ æternæ, quod Moya *num.*17. dicit eſſe probabile, tamen probabilius eſt oppoſitum, nam gratia non ſignificat actum in ſe naturalem: ſicuti enim ſi filius Regis faciat opus commune ruſtico, non ideò meretur præmium regale, ita ſi homo, etiam habens gratiam, faciat opus naturale, ad quod ſe per accidens habet gratia, ſi in illud nullum principium ſupernaturale influat: Hinc 3. Ad dolorem pro hoc Sacramento prærequiruntur actus fidei & ſpei ſupernaturalis, uti conſtat ex dictis *l.*2. *à num.*18. ſed non aliam ob cauſam, niſi quia dolor debet eſſe in ſe ſupernaturalis, uti notant omnes cum Dicaſt. *num.*17. & Stoz. *l.*1. *p.*2. *nu.*19. ut nempè ex parte intellectus adſit cognitio ſupernaturalis & proportionata, quæ dirigat; & ex parte voluntatis motus ſupernaturalis & proportionatus, qui erigat, ita ut niſi præeant iſtæ diſpoſitiones, principium ſupernaturale adjuvans non influat in dolorem, ergo. Videri poſſunt dicta *lib.*2. *à num.*19. ubi explicavi, quorum objectorum fides prærequiratur. Et quæ contra iſta opponi poſſunt, ſolvi *ibid. à num.*26.

668 §.7. Aliqui apud Card. *in* 1. *criſi d.*70. *c.*1. docuerunt ad effectum hujus Sacramenti requiri, ut dolor ſit efficax, attamen ad illius valorem ſufficere, ſi dolor invincibiliter exiſtimetur eſſe efficax, ſed oppoſitum rectè oſtendi *c.*2. *&* 3. hinc abſolutè dicendum eſt dolorem ad valorem & effectum hujus Sacramenti requiſitum debere eſſe efficacem, id eſt, debere excludere voluntatem peccandi, nam *Trid.* ſuprà dicit dolorem diſponere ad gratiam in Sacramento obtinendam, ſi voluntatem peccandi excludat, ex quo colligitur non ideò dici efficacem, quòd faciat, ut nunquam ampliùs peccetur, ſed quia eſt talis, ut quamdiu eſt, cum illo componi non poſſit voluntas efficax illius peccati, de quo eſt dolor. Ratio autem, cur talis dolor requiratur, eſt hæc, quia alioquin homo ſimpliciter non convertetur à peccato ad Deum, non eſt autem credibile Deum illi remittere peccatum, qui ab hoc ſimpliciter non avertitur, ſed ad illud manet actualiter converſus, ergo.

669 §.8. Hic dolor etiam debet eſſe ſenſibilis, non hoc ſenſu, quòd debeat elici ab appetitu ſenſitivo aut ſentiri in corpore, nam ſufficit, quòd ſit purè ſpiritualis & in ſola voluntate habeatur, ſed hoc ſenſu debet eſſe ſenſibilis, quòd debeat per confeſſionem vel aliud ſignum externè manifeſtari, uti omnes communiter docent vel ſupponunt cum Con. *d.*4. *num.*44. Laym. *lib.*5. *t.*6. *cap.*4. *num.*4. Lug. *d.*14. *à num.*15. Arr. *d.*37. *ſect.*2. Palav. *numer.* 276. contra paucos recentiores & Moyam *d.*5. *q.* 10. *num.*2. qui negant. Ratio noſtra eſt, quia confeſſio, ſecundùm omnes, ut ſit Sacramentalis, debet eſſe aliquo modo doloroſa, alioquin nec Sacerdos, qui eſt Judex, cognoſceret diſpoſitionem neceſſariam pęnitentis, nec illa ipſa confeſſio cenſeri poſſet vera accuſatio pœnitentis. Congruentia autem eſt, quia hic dolor eſt pars Sacramenti, quod eſt ſignum ſenſibile pro hominibus à Chriſto inſtitutum, ideòque congruebat Sacramentum quoad omnes partes, quas ponunt homines, dici ſignum humanum & ſenſibile, vel per ſe, vel ſaltem per aliquid aliud, per quod exteriùs innoteſcat; unde etiam intentio Miniſtri manifeſtari debet ſaltem per abſolutionem, intentio autem pœnitentis per confeſſionem, vel aliud ſignum.

670 §.9. Dolor ad effectum hujus Sacramenti requiſitus debet eſſe univerſalis reſpectu mortalium, id eſt, debet ſe extendere ad omnia mortalia non remiſſa, nam in hac providentia non remittitur unum mortale ſine altero, quia nullum mortale remittitur ſine infuſione gratiæ, quæ gratia pugnat cum omni mortali, neque ullum mortale remittitur ſine efficaci dolore de illo, uti dictum eſt *n.*668. ergo ſi deſit dolor de unico mortali non remiſſo, deeſt dolor requiſitus ad remiſſionem cujuſcumque mortalis.

Obji. Ad effectum hujus Sacramenti *non* requiritur confeſſio nequidem virtualis omnium peccatorum, nam ſi quis confiteatur furtum, & bona fide dicat ſe non feciſſe perjurium, quamvis fecerit, per abſolutionem accipit gratiam, ergo nec requiritur dolor, nequidem virtualis omnium. R. n. conſ. Confeſſio omnium eſt tantum de neceſſitate præcepti, & omitti poteſt quandoque, etiam ſcienter, uti dicetur *à n.*1140. E contrà aliquis dolor ſive retractatio omnium mortalium eſt ſecundùm præſentem Dei ordinationem de neceſſitate medii, ad hoc, ut aliquod mortale remittatur, ſecundùm dicenda *nu.*679.

671 §.10. Non eſt neceſſe, ut dolor ad hoc Sacramentum requiſitus ſit de uno motivo univerſali ſe extendente ad omnia mortalia. Suar. Dicaſt. *d.*6. *dub.*4. Averſ. *q.*11. *ſ.*5. & communis contra *Bonac.* & alios, quia ſi quis tantùm habeat peccata furti & perjurii, eliciatq; duos actus doloris ex motivis ſpecialium honeſtarum, quas habent juſtitia & religio, habet dolorem ſe extendentem ad omnia ſua peccata, ergo habet dolorem hoc ſenſu univerſalem, nec ratio eſt requirendi univerſaliorem: cur enim tenebitur deteſtari vel dolere de aliis peccatis, quæ non fecit? Itaque in hoc caſu tenebitur tantùm habere propoſitum univerſale de vitandis impoſterum omnibus mortalibus, uti dicetur *à n.*898. & ſic habebitur totum illud, quod ad contritionem pro Sacramento Pœnitentiæ requirit Trid. *ſeſſ.* 14. *de Pęn. c.*4. nempè dolorem ac deteſtationem de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero, ubi per dolorem de peccato commiſſo ſatis ſignanter innuit non requiri dolorem abſolutè univerſalem ſed de peccatis commiſſis & non remiſſis, dummodò adſit propoſitum excludens omne peccatum pro futuro. Notat tamen rectè Dicaſt. *num.*63. ſi prudenter timeat, ne etiam alia peccata habeat, teneri ad dolorem abſolutè univerſalem, ne exponat Sacramentum periculo ſaltem carendi ſuo effectu.

Obji. S. Th. 3. *p. q.*86. *a.*3. *in O.* ait, *Non poteſt eſſe verè pęnitens, qui de uno peccato pœnitet & non de alio.* R. Ait de pœnitentia, quæ extra Sacramentum fit, tractat enim ibi de virtute pœnitentiæ, & poſteà prius in *q.*90. tractat de Sacramento.

Q.94. An

Digitized by Google

672 *Q.94. An Sacramentum Pænitentiæ poſſit eſſe validum & informe ratione doloris ſe non extendentis ad omnia mortalia?* Reſp. Negant Vaſq.Con.Laym.Sà, Turr.Fagund.Caſtrop.Jo. Sanch.Martinon, Amic.*d.*12.*ſ.*6.Arr.*de Sacram.d.*13.*ſect.*2.Palav.*cap.*31.Moya *d.*5.*q.*2.*n.*6.Mlodz *d.*6.*q.*2.Gormaz *p.*2.*n.*284. Platel.*n.*720.Haun.*lib.*4.*n.*996.Spor.*n.*263.Todtſ.*q.*97.ſed probabilius affirmant plurimi antiqui, quos refert & ſequitur Averſ. *qu.*14.*ſect.* 5. Sequuntur Thomiſtæ communiſſimè cum Gonet.*d.*10.*art.*1.Item Henriq.Suar.Tolet.Tann.G.Hurt.Valent.Fill.Lugo, Bonac.cum Dicaſt.*d.*6.*n.*84. Item Perez, Salas, Eſcob.Auguſt.Laurentio *in Syntagm. t.*2.*tr.*3.*d.*3.*nu.*204. Accedunt Roſmer.Carden.*in* 1.*criſi d.*70.*c.*1.*&* 2.aliique recentiores communiſſimè cum Gob.*in Exp.t.*6.*n.*177.Illſ.*n.*49.& hanc ſententiam vocat in praxi probaliſſimam Dian. *p.*3.*tr.*4.*R.*65. *Probatùr* 1. authoritate, nam in illis, quæ pendent à voluntate Dei, multum ponderis habet judicium plurium & graviorum Authorum, atqui pro noſtra ſententia ſtant plures & graviores, uti certum eſt, probatque *Dicaſt.*ſuprà vix ullum eſſe contrarium ante tempora *Vaſq.*quem reliqui ſunt ſecuti. Accedit, quòd pro noſtra ſententia videtur eſſe etiam S.Thom. *in ſuppl. q.*9.*art.*1.ubi quærit, an confeſſio poſſit eſſe informis, *& in O.* ſic habet, *Confeſſio poteſt eſſe etiam in eo, qui non eſt contritus, quia poteſt peccata ſua pandere Sacerdoti & clavibus Eccleſiæ ſe ſubjicere, & quamvis tum non percipiat abſolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet, ſicut etiam in aliis Sacramentis eſt.* Cùm autem dicat Sacramentum recedente fictione reviviſcere, ſupponit fuiſſe validum, non cum defectu omnis contritionis, nam paulò ante dixerat aliquam contritionem eſſe partem Sacramenti, ſed cum defectu contritionis alioquin requiſitæ ad effectum Sacramenti, quæ nempè ſe extenderet ad omnia mortalia non remiſſa. Gratis autem dicit Gormaz *n.* 479. S.Thom. poſteà retractaſſe illam ſuam ſententiam, nam nec verbo ullibi hoc inſinuat. *Prob.*2. ratione, nam ſi quis commiſerit grave furtum & perjurium, ac poſt diligens examen non occurrat illi niſi furtum, ſi de hoc doleat propter honeſtatem virtutis juſtitię & confiteatur bona fide dicens ſe nullum aliud peccatum habere, ſicque abſolvatur, Sacramentum non cauſat gratiam, uti certum eſt ex dictis *n.* 670. cùm enim unùm mortale non remittatur ſine altero, & mortale perjurii non retractetur, hoc mortale eſt obex, quominus cauſetur gratia, ergo Sacramentum in hoc ſenſu eſt informe, quia non cauſat formam gratiæ. Hoc non obſtante videtur hoc Sacramentum eſſe validum, quia nulla pars eſſentialis ipſi deeſt: non confeſſio, nam integrè eſt confeſſus, quidquid occurrebat memoriæ. Nec abſolutio, uti ſupponitur. Neque dolor, quia habet dolorem de furto, eumque manifeſtat per confeſſionem furti, dolor autem de perjurio non eſt pars hujus Sacramenti, quia ille ſolus dolor eſt pars Sacramenti, qui per hanc confeſſionem poteſt fieri ſenſibilis, ut enim ſit pars Sacramenti, debet eſſe ſenſibilis, ſecundùm dicta *num.* 669. & ſuppono per nihil aliud hic & nunc fieri ſenſibilem, atqui dolor de perjurio, quamvis adeſſet, non poteſt fieri ſenſibilis per hanc confeſſionem, ergo. *Prob. min.* dolor de perjurio non imperat hanc confeſſionem, nam pœnitens expreſsè & invincibiliter dicit ſe non habere aliud peccatum, quod velit confiteri, atqui confeſſio non poteſt dolorem de perjurio reddere ſenſibilem, niſi hic dolor eam imperet, ergo. *Prob. min.* Confeſſio per hoc tantùm dicitur facere dolorem ſenſibilem, quòd ſit & cenſeatur eſſe effectus cauſatus à dolore, effectus autem manifeſtet ſuam cauſam, ergo talis dolor, quamvis adeſſet, non fieret ſenſibilis per hanc confeſſionem, ergo non eſt pars hujus Sacramenti. *Nec obſtat*, quòd hic dolor requiratur ad effectum hujus Sacramenti, ſecundùm dicta *num.*670. nam non ideò eſt pars hujus Sacramenti, ſi enim adſit & nullo ſigno fiat ſenſibilis, non eſt pars Sacramenti, uti adverſarii fatentur, & tamen eſt neceſſarius ad effectum Sacramenti, uti omnes docent, ergo aliud eſt requiri ad effectum, aliud eſſe partem Sacramenti. *Conf.* nam ſi quis ſuſcepiſſet Baptiſmum ſine dolore de perjurio ante Baptiſmum commiſſo, & poſt Baptiſmum commiſiſſet furtum, tumque doleret de perjurio ex motivo religionis, de furto autem ex motivo juſtitiæ, ſicque confiteretur furtum, dolor de perjurio eſſet quidem neceſſarius ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ, ut nempè per illud cauſaretur gratia, attamen non eſſet pars Sacramenti Pęnitentiæ, quia ſicuti perjurium ante Baptiſmum commiſſum non eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ, ita nec dolor de illo eſt pars hujus Sacramenti, ſed tantùm conditio & remotio obicis, gratiæ, ergo manifeſtum eſt, quòd non omnis dolor, qui requiritur ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ, ſit pars illius Sacramenti.

673 *Obji.*1. Trid.*ſeſſ.*14.*de Pænit. c.*5. ſic habet, *Conſtat nihil aliud in Eccleſia à pęnitentibus exigi, quàm ut poſtquàm quis diligentius ſe excuſſerit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum mortaliter offendiſſe meminerit, reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur:* ergò mortalia, quæ non occurrunt, debent intelligi incluſa, ſed certum eſt illa non includi hac confeſſione, quæ nullo modo per dolorem retractantur, ergo talis confeſſio, & talis dolor non eſt ille, qui ad valorem hujus Sacramenti requiritur. *Conf.*nam Trid.*ibid. cap.*3. *& can.*4. dicit dolorem, quatenus in pœnitente ad plenam, & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiritur, hac ratione Pœnitentiæ partem dici, ergo dolor, qui requiritur ad effectum Sacramenti, eſt pars Sacramenti, & ad ejus valorem requiritur. Reſp.cum Averſa *ſ.*6. *Trid.* utroque loco dicere, quod per ſe eſt & ordinariè contingit, explicat enim modum ordinarium, qui eſt & procurari debet pro juſtificatione peccatoris, ſolet autem, & per ſe loquendo requiritur, ut dolor ſe extendat ad omnia non remiſſa ne impediatur effectus Sacramenti, ſecundùm dicta *num.* 671. De cætero Trid. abſtrahit ab illo, quod per accidens eſt, & rarò contingit ratione doloris bona fide non extenſi ad aliqua peccata, nec ullibi negat hunc dolorem ita reſtrictum obeſſe valori.

*Objic.*2. Confeſſio furti non eſt valida, niſi adſit propoſi- 674
tum cavendi omne mortale, ſed propoſitum cavendi omne mortale eſt ſufficiens dolor etiam de perjurio, ergo. Reſp. n. min. quia licèt ſe extendat ad omne mortale tanquam fuga pro futuro, non tamen tanquam retractatio omnis peccati præteriti, uti hic ſupponimus; & ratio eſt, quia poſſet quis proponere nunquam pejerare impoſterùm, & tamen non dolere de perjurio præterito, quod ſibi fuiſſet ſpecialiter utile.

Inſt. Saltem propoſitum univerſale cavendi etiam perjurium fit ſufficienter ſenſibile per confeſſionem ſolius furti, ergo etiam dolor de perjurio, ſi adeſſet, fieret ſufficienter ſenſibilis. Reſp. n.conſ. diſparitas eſt, quòd pœnitens judicet, & Sacerdos ſciat propoſitum univerſale cavendi omnia impoſterùm, eſſe neceſſarium ad reconciliationem cum Deo, & Pœnitens non dicat ſe illo carere, confeſſio autem manifeſtat deſiderium iſtius reconciliationis, & conſequenter in his circumſtantiis etiam ſufficienter manifeſtat propoſitum univerſale cavendi omnia impoſterùm, adeòque etiam cavendi perjurium: è contrà hic pęnitens non judicat dolorem de perjurio eſſe neceſſarium ad reconciliationem, nec Sacerdos poteſt prudenter ſuſpicari ipſum habere dolorem de perjurio, ſed potiùs judicare debet oppoſitum, cùm bona fide dicat ſe non habere aliud peccatum, ergò per confeſſionem furti non ſufficienter manifeſtat dolorem de perjurio.

*Objic.*3. Sacramentum Pęnitentiæ requîrit voluntatem effi- 675
cacem reconciliationis cum Deo, eſt enim inſtitutum ad hanc obtinendam, ſed hæc voluntas non poteſt eſse ſine dolore ſaltem virtuali de omni peccato, utpotè contrario iſti reconciliationi, ergo. Reſp. *Averſa* dicit non eſse opus velle reconciliationem adæquatam, ſed ſatis eſse velle reconciliationem reſpectivè ad hæc peccata ſive remiſſionem horum peccatorum: ſed data maj. n.min. qui enim efficaciter decernit poſt horam dolere de peccatis & confiteri, habet voluntatem efficacem reconciliationis cum Deo, neque tamen ideò jam habet dolorem: cujus ratio à priori eſt, quia licèt intentio efficax finis ſit voluntas virtualis applicandi media, tamen non ideò eſt ipſa actualis applicatio mediorum, & multò minùs eſt ipſe finis intentus, ergo quamvis intentio efficax reconciliationis ſit voluntas eliciendi dolorem, non ideò eſt ipſe dolor.

*Obji.*4. Deteſtatio omnium mortalium eſt medium unicè 676
neceſsarium ad remiſſionem furti, ergo quia hic confitens vult remitti furtum, etiam virtualiter vult remitti omne mortale, qui enim vult finem, vult medium unicè neceſsarium ad finem, ergo licèt deteſtatio furti non habeat connexionem cum deteſtatione perjurii in ratione motivi, tamen habet connexionem in ratione medii. R. Habet connexionem in ratione medii, id eſt, intendit deteſtationem perjurii tanquam medium ad remiſſionem furti, tranſeat, hoc ipſo habetur deteſtatio perjurii, n.conſ. ſupponimus enim non adeſse deteſtationem perjurii ſed ſolius furti.

Q.95. An aliter poſſit Sacramentum Pęnitentiæ eſſe va- 677
lidum & informe ratione doloris vel ob aliam cauſam, & quid tum ſit dicendum? R.§.1.Suar.*d.*20.*ſ.*4.*num.*26. aliique cum Laurentio *ſuprà num.*210. *&* 225. Putant dolorem bona fide dimidiatum non obſtare valori hujus Sacramenti, ſicuti non obſtat confeſſio bona fide dimidiata: hinc dicunt cum Lug. *d.*14.*num.*89. adhuc fore validum hoc Sacramentum, ſi quis accedat cum dolore particulari de furto, omiſso omni dolore de perjurio etiam confeſso, eò quòd invincibiliter putaret ſufficere dolorem de furto, quia memoria perjurii videtur ſe habere per accidens ad obligationem doloris de illo, ſuppoſita ignorantia invincibili de obligatione talis doloris. Idem dicunt aliqui, ſi omitteret dolorem de perjurio, invincibiliter putans eſse tantùm veniale, aut ſi ideò de perjurio doleret tanquam de veniali ex metu ſolius Purgatorii. *Nec obſtat*, quòd dolor efficax & debitus de his peccatis fieret ſenſibilis, ſi reverà adeſset: *nam* non ideò iſte determinatè dolor eſt pars eſ-

ſen-

ſentialis hujus Sacramenti, nam dolor de venialibus, quæ quis confitetur cum mortalibus, etiam fit ſenſibilis per confeſſionem illorum venialium, neque tamen eſt pars eſſentialis illius Sacramenti, ſed pars eſſentialis eſt tantùm indeterminatè hic vel ille dolor de peccato confeſſo, ſicuti pars eſſentialis hujus hominis eſt hæc vel illa indeterminatè materia. Ita illi probabiliter: & conſequenter.

678 §.2. Probabile eſt in his caſibus dari poſſe Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe. 1. Si pœnitens habens, v. g. furtum & perjurium, de furto tantùm doleat, illudque confiteatur, inculpabiliter non cogitans de perjurio. 2. Si ſciens furtum eſſe mortale, de hoc doleat ex ſpeciali motivo juſtitiæ, & putans perjurium eſſe tantùm veniale, de hoc doleat ex metu ſolius Purgatorii, ſed non confiteatur illud. 3. Si agnoſcens utrumque eſſe mortale, etiam utrumque confiteatur, de uno efficaciter dolens, de altero inefficaciter, attamen invincibiliter putans ſe de utroque efficaciter dolere. 4. Si utrumque mortale agnoſcens, utrumque confiteatur, dolens de uno non de altero, bona fide putans hunc alterius dolorem non requiri. 5. Si adultus poſt commiſſum mortale, ſine dolore de hoc mortali ſuſceperit Baptiſmum, & poſteà peccet mortaliter vel venialiter, hocque peccatum confiteatur cum debito dolore. Videri poteſt Dic. *d.6. à n.*251. ubi oſtendit confeſſionem etiam de ſolis venialibus poſſe eſſe validam & informem.

679 §.3. Si quis ſibi conſcius de furto & perjurio gravi, ſcienter omittat dolorem de alterutro peccato, certum eſt Sacramentum fore invalidum, nam ut valeat, debet adeſſe talis dolor & tale propoſitum, vi cujus ille, qui confitetur, denominetur ſimpliciter Pœnitens, ſed ſi ille, qui confitetur, mala fide omittat dolorem de perjurio, non poteſt nec per dolorem de furto nec per præſens propoſitum denominari ſimpliciter pœnitens, ergo. *Prob. min.* Dolor, qui denominat ſimpliciter pœnitentem, debet excludere voluntatem actualem peccandi, ſed hanc non excludit iſte dolor, nam actualiter peccat, uti ſupponitur: nec talis habet propoſitum univerſale non peccandi, cùm actu peccet, ergo nec per tale propoſitum poteſt denominari ſimpliciter pœnitens. Et conſequenter quandocunque aliquis actu mortaliter peccat in confeſſione, uti ſi ſcienter ſine cauſa omittat mortale, aut accedat ſine debito examine, tale Sacramentum ſemper eſt invalidum, quidquid contradicant aliqui apud Dicaſt. *d.9. dub.*13. & cum Gob. *t.7. num.*278. qui putant tum poſſe eſſe validum & informe. Similiter certò eſt invalidum, ſi quis etiam bona fide accedat ſine ullo dolore, aut ſine dolore ſupernaturali vel efficaci, quidquid iterùm contradicant aliqui apud Lug. *n.*69. Averſ. *ſ.*7. Gorm. *n.* 297. Quòd ſi Sacerdos intenderet pœnitentem ritè diſpoſitum abſolvere ab aliquibus tantùm & non ab omnibus mortalibus, ſi hæc ipſius intentio prævaleat, id eſt, ſi abſolutè nolit abſolvere, niſi per abſolutionem remittatur unum mortale ſine altero, Sacramentum non eſt tantùm informe ſed prorſus invalidum, uti rectè Gorm. *num.*285. quia non habet intentionem conformem inſtitutioni Chriſti, qui voluit non remitti unum mortale ſine altero: ſi tamen prævaleret intentio faciendi hoc, quod facit Eccleſia, vel quod Chriſtus inſtituit, Sacramentum eſſet validum & formatum.

Obji. S. Thom. *in 4. diſt.*17. *quæſt.*3. *art.*4. videtur docere quòd Sacramentum poſſit eſſe validum, etiamſi etiam ſcienter aliquis omittat omnem dolorem internum, ita enim habet: *Confeſſio poteſt eſſe in eo, qui non eſt contritus, quia poteſt peccata ſua Sacerdoti innoteſcere & clavibus Eccleſiæ ſe ſubjicere, & quamvis tunc non percipiat abſolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipit, ſicut etiam eſt & in aliis Sacramentis: inde non tenetur iterare confeſſionem qui fictus accedit, ſed tenetur poſtmodùm fictionem ſuam confiteri.* Rationem dat Author libelli, cui titulus, *Pentalogus diaphoricus num.*3. & 22. quia dolor prout eſt internus, ſic eſt tantùm diſpoſitio, prout autem eſt abſolventi externè manifeſtatus, ſic tantùm eſt materia Sacramenti, ſive, contritio cordis eſt diſpoſitio tantùm, contritio oris eſt materia, ergo quamvis deſit contritio cordis, poteſt Sacramentum eſſe validum, quia non deeſt materia Sacramenti ſed tantùm diſpoſitio, actualis autem ſuſceptio Sacramenti ſupplet ſufficientiam diſpoſitionis, faciendo quòd Deus ſit tali inſufficientia contentus. R. & contrà eſt 1. nam *Concil. Florent.* relatum *nu* 538. dicit *cordis contritionem* eſſe materiam hujus Sacramenti, ſicuti materia eſt *oris Confeſſio*. Similiter Trid. *ſeſſ.*14. *de Pœnit. cap.*3. ait: *Sunt autem quaſi materia hujus Sacramenti ipſius pœnitentis actus, nempe contritio, confeſſio & ſatisfactio*. 2. Quamvis dolor internus dicatur eſſe diſpoſitio, tamen requiritur ad valorem Sacramenti, cùm ſine illo nemo ſit verè pœnitens: etiamſi autem dicatur eſſe materia prout manifeſtatus, nihil ad rem facit, attamen ad valorem requiritur, ut adſit, imò manifeſtari non poteſt, ſi non adſit. 3. Senſus communis fidelium & praxis Eccleſiæ eſt, ut quando confeſſio eſt ſacrilega, cenſeatur invalida, ideòque fideles repetunt peccata in ea expoſita, ita enim etiam præſcribit Catech. Rom. *de Sacr. Pœn. c.*9. Si quis peccata confeſſus ſit præmiſſo negligente examine, *confeſſionem iterare omnino oportebit*, ergo ſimiliter ſi confeſſus ſit ſine interno dolore, confeſſio eſt invalida, licèt utrobique negligatur aliquid merè internum. *S. Thom.* intelligi debet de pœnitente, qui apud eundem Confeſſarium poſteà confitetur fictionem, hoc ipſo enim cenſetur iterùm ſufficienter repetere ſuam confeſſionem: & in praxi pro ſecuritate agendum eſt, ut in genere iterùm ſe accuſet de illis peccatis, ſecundùm dicenda *num.*1216.

680 §.4. Quando Sacramentum Pœnitentiæ fuit invalidum, nunquam reviviſcit, quia non extitit. E contrà ſi fuit validum & informe, poſteà ſublato obice reviviſcit ad cauſandam gratiam, uti explicatum eſt in *par.* 1. *à num.* 201. Et per talem Confeſſionem quamvis informem ſatisfit præcepto Confeſſionis annuæ, nec poſteà eſt obligatio repetendi peccata in tali confeſſione explicata, ſed tantùm omiſſa, uti ſuis locis dicetur.

681 *Q.96. Quid addendum ſit circa dolorem, ſi quis confiteatur ſola venialia?* R. Seqq. §. 1. Dolor ſufficiens pro remiſſione venialium in Sacramento, debet eſſe honeſtus, verus, formalis, ſupernaturalis, ſenſibilis, & efficax reſpectu alicujus ſaltem venialis, uti conſtat ex dictis *à n.* 663. ſi cum proportione applicentur rationes ibi adductæ: unde licèt non ſit obligatio confitendi venialia, tamen ſi quis ea confiteatur, debet habere illa, quæ requirit valor & effectus hujus Sacramenti, Averſ. *q.*11. *ſ.*1. Dicaſt. *d.6. dub.*15. *Dixi*, reſpectu alicujus ſaltem venialis, nam communis & certa ſententia eſt, non eſſe opus, ut dolor ſe extendat ad omnia venialia, quorum aliquis ſibi conſcius eſt, cùm enim non ſit obligatio ea confitendi, ſed poſſint aliter remitti, neque ſint obea gratiæ, & poſſit unum remitti ſine altero, planè nulla ratio eſt, cur pœnitens neceſſariò habere debeat dolorem univerſalem de omnibus.

682 §.2. Rejiciendæ ſunt ſequentes opiniones. 1. Dilgaldilli apud Moyam *d.5. q.5. n.*3. qui dixit ad confeſſionem venialium nullum requiri dolorem: oppoſitum enim certum eſſe dicit Arr. *d.*38. *num.*9. Leander apud Moyam *num.* 20. dicit eſſe certiſſimum, & conſtat ex dictis hactenus, quia Concilia dicunt dolorem eſſe partem Sacramenti Pœnitentiæ. 2. *Zanardi, Tancredi* & aliorum apud Moyam *num.* 14. qui dixerunt ſufficere dolorem virtualem, nam *n.*666. oſtenſum eſt oppoſitum. 3. *Eorum*, qui dicunt ſufficere voluntatem ſuſcipiendi Sacramentum ſine actuali affectu ad iſta venialia, quæ confitetur, quorum ſententiam vocat non improbabilem Præpoſ. & Tamb. *de Conf. l.*1. *c.*3. *§.*1. tuetur ut probabilem, ſed meritò contradicunt alii communiter cum Stoz. *l.*1. *p.2. nu.*73. quia ſecundùm dicta *nu.*664. hæc voluntas ſuſcipiendi Sacramentum non eſt reipſa dolor. 4. *Gran.* & aliorum apud Moyam *num.* 1. qui putarunt ſufficere quamcunque diſplicentiam, nam ex dictis *n.*665. ſatis conſtat oppoſitum. 5. *Fabri Patavini* apud Dicaſt. *n.*255. qui dixit non fore mortale, ſi quis confiteretur ſine ullo dolore venialium, eò quòd non videatur eſſe gravis irreverentia fruſtrare Sacramentum in materia levi: ſed contrà eſt, quia hic gravitas materiæ non debet deſumi à materia confeſſionis, ſed ab ipſo Sacramento, cujus irritatio ſemper eſt res graviſſima, uti rectè Lug. *d.*14. *num.*110. Arr. *à num.*11. & conſtat ex dictis *p.* 1. *num.*40.

683 §.3. Sacramentum Pœnitentiæ poteſt habere valorem & effectum, quamvis dolor non extendat ſe ad omnia venialia, quæ quis confitetur, Suar. Henriq. Vaſq. Hurt. Fagund. Lugo *num.*118. Arr. *d.*31. *num.*53. Dian. *p.*11. *t.*5. *R.*22. Dicaſt. *num.*286. Moya *q.*6. Stoz. *num.*66. Palav. *num.* 286. Boſco *d.7. ſ.4. à n.*162. Sporer *num.*96. contra Caſtrop. *t.23. p.7. num.*14. & alios apud Suar. *d.20. ſ.6. num.*7. qui dicunt per hoc peccari mortaliter, adeòque invalidari Sacramentum: quam opinionem Gonet. *d.7. num.*77. putat eſſe improbabilem, ſed Dicaſt. *num.*265. & Gorm. *p.1. n.*487. dicunt eſſe ſatis probabilem. Ratio noſtra eſt, quia cùm non ſit obligatio confitendi venialia, & poſſit unum per abſolutionem remitti ſine altero, etiam poteſt eſſe diſpoſitio ad abſolutionem unius & non alterius, ergo etiam poterit unum, de quo dolet, remitti ſine altero, de quo non dolet, quamvis utrumque confiteatur. *Conf.* 1. ex Haun. *l.4. nu.*1000. nam ad veniam ab offenſo impetrandam duo requiruntur & ſufficiunt, primum eſt velle efficaciter illius amicitiam, alterum eſt efficaciter excludere illud, cujus veniam petimus, hæc autem poſſunt haberi, licèt quis efficaciter non excludat omnia venialia, quæ confitetur, dummodò aliqua excludat, ergo. 2. ex *Palav.* ſuprà; nam ſi hoc eſſet mortale, homines timorati meritò deterrerentur à confeſſione venialium: nam facilè ſit, ut inter ea ſit aliquod, de quo efficaciter non doleant.

684 *Obji.* 1. Peccatum, de quo non doles, eſt materia inepta abſolutionis, ſed materiam ineptam ſubjicere formæ Sacramenti eſt peccatum mortale, uti ſi quis hoſtiis triticeis conſecrandis miſceat avenaceam, ergo peccatis, de quibus doles, miſcere aliquod, de quo non doles, etiam eſt peccatum mortale. *Reſp.* minorem non eſſe univerſaliter veram, nam parum

vini

Digitized by Google

vini miſcere aquæ pro Baptiſmo, item aliquot grana avenacea miſcere tritico pro hoſtiis; eſſet ad ſummum veniale, uti rectè Suar.*d.*22.*ſ.*10.*num.*8. Lug.*ſuprà*. Admitto tamen fore mortale, inter triticeas hoſtias conſecrandas miſcere avenaceam, ſed nego paritatem in peccato veniali, de quo non doles, mixto reliquis, de quibus doles. Diſparitatem dat Dicaſt.*num.*284. quòd in conſecratione tot phyſicè fiant Sacramenta, quot ſunt hoſtiæ, unaquæque autem hoſtia eſt materia æquè gravis, quàm prout phyſicè diviſam afficit forma. E contrà per abſolutionem multorum peccatorum fit unicum Sacramentum, quod ſufficienter ſalvatur in unico veniali. Diſparitatem illam meliùs explicant Suar.*ſuprà* & Lug.*n.*121. quidquid contradicant Arr.*à n.*56.& Dicaſt.*à n.*270. quia nempe verba conſecrationis diriguntur ad materiam, quam abſolutè determinant & demonſtrant per Tò *hoc*, & de ſingulis hoſtiis dicunt eſſe Corpus Chriſti, ergo ſi ſupponatur materia non vera nec apta fieri Corpus Chriſti, forma fit falſa. E contrà verba abſolutionis non diriguntur ad peccata, ſed ad pœnitentem, & indirectè tantùm ac in confuſo attingunt peccata, dicendo, quantùm in me eſt, remitto tibi peccata: quod manet verum, licèt ex diſpoſitione pœnitentis aliquod peccatum non remittatur, dummodò cauſetur gratia, & peccatum, de quo dolet, remittatur. Aliam diſparitatem dat Gorm.*p.*1.*à n.*489. quia hoſtia avenacea non apponitur ad alium finem, niſi ut conſecretur, hinc conſecratio cadit ſuper eam: è contrà peccatum, de quo non dolet, non ideò in confeſſione dicitur, ut abſolutio ſuper illud cadat, ſed dicitur vel ad humilitatem ſeu confuſionem ſui, vel ad manifeſtandam magis conſcientiam, ſicuti etiam in confeſſione manifeſtari poſſunt habitus mali & propenſiones inordinatę, confeſſio enim etiam eſt ad regimen conſcientiæ & ad ſecuturæ vitæ directionem, uti habet Trid.*ſeſſ.*14. *de Pœn.c.*8. unde intentio pœnitentis vel abſolventis non eſt, ut abſolutio cadat ſuper tale veniale, ſed tantùm, ut cadat ſuper ea, de quibus pœnitens dolet, uti notavit etiam Arr. *n.* 58.

685 *Objic.*2. Confitens peccatum, exercitè dicit ſe dolere de eo, & velle abſolvi, ergo ſi non doleat, & conſequenter nolit abſolvi, mentitur, ergo irritat Sacramentum. Reſp.n.ant. Illo tamen diſſimulato, & dato, quòd mentiatur, mendacium eſt circa rem levem, & circa materiam liberam confeſſionis, ergo ad ſummum peccatur venialiter, nec ideò irritatur Sacramentum, dummodò maneat dolor de alio veniali. *Dixi*, dato, nam licèt ille, qui confitetur veniale, expreſsè nolens dolere de illo, videatur leviter mentiri, tamen ſi in genere dolens ſaltem de gravioribus, in fine dicat, de his & omnibus peccatis meis doleo, non videtur mentiri, quia non vult aliud ſignificare, nec aliter eum intelligit Confeſſarius, quàm quòd doleat de omnibus illis, à quibus nunc vult & poteſt abſolvi: hinc,

686 §.4. Quamvis confitearis multa venialia, ad valorem & fructum Sacramenti ſatis eſt, ſi doleas & te accuſes de uno graviore, vel de frequentia illorum, eſt enim ſpecialis inhoneſtas in gravioribus vel in conſuetudine eorum, & propterea potes dolere, Lugo, Tancredi, Verric.Tamb. apud Moyam *q.*5.*num.*27. Sporer *n.* 97. Si quis tamen advertat ſe non dolere de aliquo veniali, melius facit omittendo illius confeſſionem: imò ſecundùm *Suar.*confitens illud peccat venialiter, quamvis oppoſitum videatur Arriagæ *num.*55.

Quale requiratur propoſitum circa venialia, dicetur *à n.*902. Quandonam autem dolor de venialibus cenſeatur revocari, dicetur *à num.*715.

687 *Q.*97. *Quomodo dolor debeat ſe habere ad Confeſſionem & abſolutionem?* Reſp. §.1. Lugo *d.* 14.*ſect.*4. Averſa *q.*11.*ſ.*1. Regin.*l.*5.*num.*54.Tamb.*de Confeſſ.l.*1.*c.*2.§.3.Gob. *tr.*6.*nu.*155. Spor.*num.*288.Moya *d.*5.*qu.*9.*num.*14.Illſ.*nu.*40. & alii putant non requiri, ut dolor ſit elicitus ex intentione confitendi, ſed ſatis eſſe, quòd per conſequentem voluntatem eò referatur, quamvis non renovetur, quod Arr.*d.*37.*num.*17. putat eſſe certum. E contrà Prep.Bonac.Dicaſt.*d.*6.*dub.*13.aliique plurimi, teſte Stoz.*l.*1.*p.*2.*n.*53. probabiliùs dicunt debere elici ex intentione confeſſionis, quia aliàs non eſt actio Sacramentalis, ergo non cenſebitur ſubjici formę tanquam pars materialis & determinanda, ſicuti ablutio facta ſine intentione baptizandi, quamvis immediatè poſt referretur ad Baptiſmum, & adderetur forma, non eſſet actio Sacramentalis nec pars Baptiſmi. *Si dicas* ablutionem eſſe actionem Miniſtri, qui nomine Chriſti agit, ideòque ſpecialiter debere poni ex intentione Sacramenti. *Contrà eſt*, nam ad actionem ſuſcipientis etiam requiritur intentio Sacramenti, ſi enim ordinandus poneret contactum materiarum ſine intentione Sacramenti, non ordinaretur validè. Et idem eſt de illo, qui poſuiſſet confeſſionem ſine intentione abſolutionis, uti fatetur Lugo *n.*45. quidquid videatur contradicere Amic. *d.* 12. *à n.* 64.

688 *Objic.*1. Dolor & propoſitum ſunt voluntas implendi omne præceptum, ergo cùm detur præceptum confitendi, ſufficienter erunt voluntas confitendi. Reſp. n.conſ. nam ſæpè elicitur dolor de peccatis, de quibus confitendis non eſt præceptum, qualia ſunt venialia aut mortalia antehac confeſſa, ergo dolor ſecundum ſe cenſetur aliquid indifferens ad confeſſionem. Docet tamen probabiliter Palav.*n.*278. ſi dolori conjunctum ſit deſiderium juſtificationis, tum adeſſe ſufficientem intentionem confitendi mortalia necdum remiſſa, quia confeſſio eſt vel in ſe vel in voto medium neceſſarium ad veniam de his peccatis obtinendam. Et idem poſſet concedi de dolore circa mortale necdum remiſſum.

*Obji.*2. Trid.*ſeſſ.*14.*de Pœn.c.*4. plùs non requirit ad dolorem, qui ſufficiat, quàm ut ſit eum ſpe veniæ & excludat omnem voluntatem peccandi, ergo malè requirimus, ut ponatur ex voluntate confitendi. R. n. ant. nam 1. vocat dolorem in Sacramento, non eſt autem in Sacramento, niſi eliciatur ex intentione Sacramenti. 2. Dicit illi debere eſſe conjunctum votum præſtandi reliqua, quæ ad ritè ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiruntur, inter quæ eſt confeſſio, ergo ſi non adſit votum ſive intentio confitendi, non eſt ille dolor, qui ſecundùm *Trid.* requiritur ad juſtificationem per Sacramentum. 689

*Obji.*3. Dolor de peccatis antecedens Baptiſmum ſine ulla relatione ad Baptiſmum ſufficit ad effectum Baptiſmi, ergo ſimiliter hìc. R.n.conſ.1.quia dolor non eſt pars Baptiſmi, hinc non eſt opus, ut per ejuſmodi relationem accipiat rationem actionis ſacramentalis, quam habere debet dolor, qui eſt pars Sacramenti Pęnitentiæ. 2. Quia dolor ante Baptiſmum ſemper refertur ad Baptiſmum, cùm ſit illius votum, non ita ſemper refertur dolor ad Sacramentum Pęnitentiæ, uti dictū eſt *n.*688. 690

*Obji.*4. Species panis & vini ſunt partes Sacramenti Euchariſtiæ, neque tamen opus eſt eas produci ex intentione Sacramenti, ergo idem eſt hìc. R. Species ſunt partes per modum actionis humanæ & tranſeuntis, n. per modum rei antecedenter productæ & permanentis, quæ ſecundùm ſe perdurans poſteà conſtituit Sacramentum, c.ant.& n.conſ. 691

*Inſt.*1. Peccatum ipſum eſt actio humana & tranſiens pœnitentis, ſimulque pars Sacramenti Pœnitentiæ, quod deficiente ſolo peccato non exiſteret, neque tamen opus eſt, ut ſit poſitum eum intentione confitendi, ergo nec hoc opus eſt de dolore. R.n.conſ.peccatum non eſt actio Sacramentalis, cùm non ponatur ex inſtitutione Chriſti, ſed tantùm ſupponatur tanquam materia deſtruenda: dolor autem eſt actio ſacramentalis ex inſtitutione Chriſti ponenda. 692

*Inſt.*2. Satisfactio eſt ex inſtitutione Chriſti pars Sacramenti Pęnitentiæ, ponenda per modum actionis humanæ & tranſeuntis, & tamen opus non eſt eam poni cum reflexione ad Sacramentum Pęnitentiæ, ergo ſimiliter de dolore. R.1.Si argumentum valet, ergo nequidem opus eſt dolorem referri ad confeſſionem per voluntatem conſequentem, nam ſecundùm Adverſarios, ſatisfactio manet impleta, licèt nunquam cogitem de illa ad Sacramentum ſuſceptum referenda. R.2. Dato ant. n. conſ. quia ſatisfactio eſt tantùm pars integralis. *Dixi*, dato ant. nam *nu.* 1286. dicam debere perſolvi ex aliqua intentione ſatisfaciendi pro illa. 693

*Inſt.*3. Si Cajus dicat Bertæ, accipio te in meam, Berta autem reponat, & ego accipio te in meum, valet Matrimonium, quamvis Berta intentionem Matrimonii necdum habuerit, quando Cajus dicebat, accipio te in meam, ergo non eſt opus, ut intentio ſuſcipientis Sacramentum tum adſit, quando ponitur actio, quæ ex inſtitutione Chriſti eſt pars eſſentialis Sacramenti. R.1.n.conſ. nam ſuſcipiens hìc eſt, non tantùm Berta, ſed etiam Cajus, intentio autem Caii debuit tum adeſſe, & hoc ſufficiebat, ut actio illa fieret ſacramentalis, ſub conditione, ſi Berta mutuò conſentiret. R.2. Quamvis hoc non teneret in Matrimonio, in quo Chriſtus non immutavit naturam contractus humani, inde nihil inferri poſſet ad alia Sacramenta, quæ non ſunt contractus, & in quibus Chriſtus voluit actiones ſuſcipientis fieri ſacramentales per ipſius intentionem. 694

*Obji.*5. Odium morbi cauſat ſumptionem medicinæ, ergo ſimiliter dolor de peccato cauſat voluntatem illud confitendi, ergo dolor, connaturaliter loquendo, eſt prior quàm voluntas confitendi, ergo dolor non debet procedere ex voluntate confitendi. R. data 1. & 2. ſequela n. ult. quamvis enim dolor de peccato connaturaliter cauſet voluntatem confitendi, tamen ut ille ipſe dolor ſit ſacramentalis, debet poni ex aliqua alia priore voluntate confitendi: eſtque etiam omninò connaturale, ut eadem voluntas pœnitendi imperet, & dolorem, & confeſſionem. 695

§.2. Quamvis concederemus, quòd ſententia dicens non requiri, ut dolor ſit elicitus ex intentione confitendi, eſſet probabilior, tamen ejus praxis foret illicita, & damnata eſt ab *Innocentio XI.* in 1. propoſitione, nam hìc agitur de valore Sacramenti, ergo cùm ſententia illa non ſit certa, noſtra, quæ tutior eſt, debet in praxi teneri, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis. 696

§.3. Dolor debet præcedere abſolutionem, uti tenent 697
omnes

omnes cum Lugo *n.*17. Arr. *n.*7. Moya *q.*10. *n.*3. Dicaſt. *d.* 6. *nu.* 133. Stoz. *n* 47. Ratio eſt 1. quia peccator ſine dolore non cenſetur pœnitens, nec diſpoſitus ad remiſſionem peccati, ergo abſolutio fruſtraretur. 2. Quia Chriſtus voluit, ut Sacerdos tanquam Judex, ad abſolutionem dandam moveretur per confeſſionem, & dolorem pœnitentis, ergo debent præcedere. Putant quidem Tamb. Raslerus, Gob. *n.* 54 Sporer *n.*297. probabiliter ſufficere, ſi dolor eliciatur ſub abſolutione, dummodò ante finem illius, ſed Lugo *n.*48. dicit talem dolorem non ſufficere, monentque reliqui Authores id cavendum eſſe, quia Sacramentum exponeretur periculo nullitatis.

698 §. 4. Dolor ſufficit, quamvis priùs poſt confeſſionem eliciatur: Ita Nav. Tolet. Vaſq. Hurt. Dian. Bonac. Fagund. Lohn. Suar. *d.* 20. *ſ.*4. *nu.*31. Averſa *qu.*11. *ſ.* 1. Lugo *d.*14. *ſ.*2. Arr. *ſ.* 2. Amic. *d.*22. *ſ.*4. Tamb. *§.*4. Haun. *l.* 4. *n.*995. Boſeo *d.*7. *ſ.*4. *num.* 96. Platel. *num.* 643. Illſ. *num.*41. Spor. *à num.* 292. Gob. *nu.*149. Moya *n.* 1. qui citat plures alios: item Abelly *p.*2. *t.*1. *c.*1. *ſ.*10. dicens eſſe in praxi tutum. Eſt autem contra Con. *d.* 4. *dub.*6. Laym. *l.*5. *t.*6. *c.*4. *nu.*4. Caſtrop. *t.*23. *p.*7. *n.*11. Bonæſp. *d.*5. *n.* 13. Ochagav. apud Averſam ſuprà. Ratio eſt, quia nihil obſtat, uti patebit ex ſolutione objectionum. Et *Conf.* ex praxi Confeſſariorum, qui prout faciendum eſſe monet Rituale Romanum, De ordine miniſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ §. 12. audita confeſſione conantur efficacibus verbis adducere pœnitentes ad dolorem, neque tamen ideò jubent iterum confiteri. Item ex praxi fidelium, qui ſæpè per multos dies continuant confeſſionem generalem, dolore ad ultimum diem dilato, contenti, ſi eliciant ante abſolutionem.

699 *Objic.* 1. Si confeſſio non procedat ex dolore; ergo non erit ſacramentalis: nec reconciliativa, ſed habebit ſe ſicut narratio hiſtorica. *Reſp.* n. ſeq. nam manifeſtè differt à narratione hiſtorica per hoc, quòd fiat ex voluntate habendi abſolutionem, per quam obtinetur remiſſio peccatorum; & per hoc etiam ſufficienter dicitur reconciliativa; imò quamvis dolor præcederet, adhuc poſſunt peccata merè hiſtoricè narrari, ſi quis ea enarraret ſine intentione abſolutionis, ergo ad hoc, ut confeſſio dicatur ſacramentalis, & reconciliativa, nihil ad rem facit, quòd dolor antecedat vel ſequatur. Addunt Suar. ſuprà, Dicaſt. *nu.*133. Gob. *n.*152. Sporer *nu.*295. quamvis pœnitens anteà tantùm hiſtoricè, vel ridiculè narraſſet peccata, ſi tamen poſteà doleat de illis, & externè manifeſtet ſe ab illis velle abſolvi, confeſsionem illam jam ſufficienter fieri ſacramentalem, quia ſufficienter cenſetur repeti.

700 *Obij.* 2. Dolor, qui eſt pars Sacramenti, debet eſſe ſenſibilis, ſecundùm dicta *n.*669. ſed non poteſt fieri ſenſibilis per confeſsionem antecedentem, tum enim necdum eſt dolor, ergo. *Reſp.* Lugo *n.*17. Haun. ſuprà, Moya *n.* 3. Palav. *nu.* 277. negant minorem, putant enim ſufficienter ſenſibilem fieri per confeſsionem ipſam, ut imperatam ex eadem voluntate ſuſcipiendi Sacramentum, ad quod etiam requiritur dolor, Suar. Dicaſt. Sporer *n.* 294. Gob. *nu.* 151. dicunt etiam ſufficienter fieri ſenſibilem per expectantiam abſolutionis, & continuatam genuflexionem, quæ eſt quaſi continuata confeſsio. *Boſco* dicit etiam ſufficienter fieri ſenſibilem per *Confiteor*, quod præmitti ſolet, & ſignificat dolorem præſentem vel futurum, ſed quidquid ſit de prioribus ſententiis, hac ultima non acquieſcunt Dicaſt. *n.* 135. & Sporer *n.* 286. hinc dicendum eſt dolorem, qui ſequitur confeſsionem, poſſe aliter fieri ſenſibilem, ſi nempè pœnitens poſt elicitum dolorem tundat pectus, vel interrogatus dicat ſe dolere.

701 §. 5. Quamvis ſecundùm dicta probabilius ſit ſufficere dolorem poſt confeſsionem elicitum, tamen praxis illius ſententiæ eſt illicita, & damnata ab Innoc. XI. agitur enim de valore Sacramenti, & quamvis Lugo *n.*13. ſententiam oppoſitam vocet ſingularem, & contra omnes alios Theologos, nihilominus eſt probabilis, uti fatentur Stoz. *n.*48. & Gorm. *p.* 2. *n.*81. ergo cùm ſententia noſtra non ſit certa, Sacramentum exponeretur periculo nullitatis: hinc in praxi tenetur pœnitens poſt dolorem elicitum ſe accuſare ſaltem in genere de peccatis anteà dictis, & ſi Confeſſarius tum interroget, an non ſe iterùm accuſet de peccatis illis, ac pœnitens dicat, ita, hoc certò ſufficiet, ſic enim ſufficienter repetetur confeſsio.

702 §. 6. Dolor debet ita perdurare moraliter, ut abſolvendus ex vi illius cenſeri poſsit adhuc pœnitere, ſi enim non ita moraliter perduret, vel in ſe, vel in aliquo ſuo effectu, non conſtituet unum moraliter cum abſolutione, adeòque non erit pars Sacramenti Pœnitentiæ, neque peccator cenſebitur ampliùs petere ſibi remitti peccata. Quamdiù autem dolor phyſicè præteritus cenſeri poſsit ita moraliter perdurare, difficile eſt ſtatuere pro praxi. Granado apud Averſam *q.*11. *ſ.*1. abſolutè requirit propinquum tempus. E contrà aliqui apud Dian. *p.*3. *t.* 4. *R.*116. putant ſufficere dolorem etiam ànte plures annos habitum, dummodò non ſit retractatus; quam ſententiam Stoz. *nu.* 50. meritò dicit eſſe nimis laxam. Tancredi apud Moyam *q.* 9. *n.* 3. dicit poſse præcedere per menſem. Eſcob. *l.* 14. *probl.*24. & Arr. *d.*37. *num.* 15. in genere dicunt etiam longo tempore antecedentem ſufficere, & conſentiunt *Prep. & Dian.* aliique plures apud Averſam ſuprà, & Moyam *n.* 7. Hurt. autem apud Dian. *p.*5. *t.*14. *R.*67. putat ſaltem ſatis eſſe, quamvis quatuor, quinque, aut etiam pluribus diebus antecedat, ſed etiam iſta nimis laxa eſſe dicit Stoz. *n.*51. Dicaſt. *d* 6. *n* 167. Arr. *nn.* 11. Spor. *n.*301. Gob. *n.*169. dicunt, ſi quis hodie cum dolore confeſſus incidat in perpetuam amentiam, vel apoplexiam, poſſe, & debere poſt multos dies abſolvi, etiam ab alio quàm illo, qui confeſſionem audivit: & ſimiliter loquuntur Nav. Sot. Ledeſm. Henriq. apud Moyam *n.*6. item Marchant. apud Spor. *nu.* 287. unde Gob. *n.*159. dicit perdurare dolorem, quamvis præcedat uno, vel duobus diebus, quod Carden. *in* 2. *criſi d.* 2. *n.* 88. dicit eſſe certum. Addit Gorm. *n.* 82. poſſe perdurare etiam longiore tempore, dummodò aliquem ſui effectum relinquat, hic Leſſ. *in Auct. V. Confeſſio caſu* 3. ſic habet, *Dolor ſemel conceptus de peccatis in ordine ad confeſſionem recogitatis, ſi quis ex vi illius, & propoſito tunc concepto, applicet ſe etiam poſtridie ad confeſſionem, ſufficit, licèt quis in actu confitendi novum dolorem non concipiat, manet enim iſte dolor virtute, ſicut dum quis ex propoſito heſterno applicat ſe hodie ad peregrinandum.* Idem tenent Dian. ſuprà, Sporer, & Gob. *n.*157. putans hoc eſſe indubitatum, & addit *n.*160. ſe non legiſſe Theologum, qui hoc neget; hinc etiam Tamb. & Stoz. *n.* 52. cum *Dicaſt.* ſuprà dicunt ſufficere, quamvis dolor etiam toto die antecedente præceſſerit. Addunt *Tamb. & Sporer* ſuprà certò ſufficere, ſi tantùm intercedat tempus trium, vel quatuor horarum, Moya *n.* 10. dicit ſecundùm omnes ſufficere, ſi duabus tantùm, vel tribus horis antecedat: in hac tanta ſententiarum varietate certa videntur ſeqq.

1. Non eſt opus, ut formalis dolor coexiſtat confeſſioni, 703
vel abſolutioni: poteſt enim materia hujus Sacramenti longiùs abeſſe à forma, quàm in aliis Sacramentis, quia hoc Sacramentum imitatur judicium forenſe, in quo ſententia ſequi poteſt diù poſt accuſationem, proceſſum & confeſsionem Rei; neque conſtat, quòd Chriſtus quoad hoc immutarit hoc judicium Sacramentale, nec eſt eadem ratio de aliis Sacramentis, quorum formæ plerumque ſignificant materiam ſuam actu adeſſe præſentem, uti forma Baptiſmi ablutionem, forma Confirmationis unctionem, &c.

2. Si dolor præceſſerit ante plures dies, meritò dubium eſt, 704
an moraliter perduret, facilè enim poſſet eſſe retractatus per intercurrens peccatum, aut moraliter deſiiſſe, & ſupervenisse illud motivum, propter quod nunc fieret confeſsio, vel peteretur abſolutio, undè ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis, dolor erit renovandus.

3. Si quis experiatur ſe ex vi doloris in ordine ad abſolu- 705
tionem non diu ante eliciti adhuc aliquid facere, v. g. pergere examinare conſcientiam, manere ad confeſsionale ex intentione confitendi, certus eſt ſe adhuc habere dolorem virtualem, & ſufficientem, qui perſeveret in actu tenui, & imperceptibili, niſi expreſsè vel tacitè per ſuperveniens peccatum retractarit illum, quamvis fortè per plures horas dolor ille formalis anteceſſerit.

4. Si quis, poſtquàm dolorem elicuit, converterit ſe ad 706
aliud negotium; v. g. ad ſcribendas litteras, aut ſi diu præterierit dolor, & animus per diſtractionem quaſi dilapſus ſit ad alia, quamvis poſitivè necdum dimiſerit voluntatem confeſſionis, & abſolutionis, tamen in praxi breviter renovandus eſt dolor ſaltem in fine confeſsionis, dicendo, *De his, & omnibus peccatis meis doleo, quia Deum ſummè bonum offendi, & per ejus gratiam propono peccata cavere impoſterum.*

§. 7. Probabilius eſt eundem dolorem phyſicè præteritum 707
poſſe ſufficere pro pluribus abſolutionibus. Quod tamen non uno modo ab omnibus defenditur, nam *Ledeſm. Salas, Eſcob.* aliique multi cum Moya *q.*8. dicunt tum ſaltem ſufficere, quando eadem peccata iterum confitetur intra tempus, quo cenſeri debet moraliter manere ille prior dolor, Henriq. Averſa *q.*11. *ſ.* 1. Platel. *n.*644. aliique dicunt ſufficere, ſi pœnitens ſtatim redeat, & iterùm confiteatur peccatum, quod fuerat oblitus. Idem dicunt Tamb. & Stoz. *n.* 52. quamvis ſequenti die rediret. Arr. *d.*37. *n.* 12. Dian. *p.* 11. *t.* 5. *R.* 21. Dicaſt. *d.* 6. *n.*160. Illſ. *n.*43. Stoz. ſuprà aliique abſolutè dicunt eundem dolorem ſufficere, ſive iterum confiteatur, quæ antehac confeſtus, ſive quæ oblitus erat, dummodò utraque confeſsio fiat intra tempus, quo dolor cenſetur moraliter perdurare. Hoc certius eſt, inquit, Sporer *nn.* 300. & omnes Theologi morales tanquam indubitatum ſupponunt, inquit Moya *n.* 4. ſi aliquis propter periculum mortis abſolvatur necdum integrè confeſſus, & remittente periculo compleat confeſsionem, poſſe iterum ſine novo dolore abſolvi. Idem dicunt Lugo *d.* 14. *n.*27. & Gob. *t.*6. *n.*165. qui cum *Henriq.* addunt idem eſſe, ſi à ſuperiore accepiſſes abſolutionem à reſervato, & quia noluiſſet ab aliis abſolvere, tu iterum alteri confitereris omnia, & ab hoc abſolvereris ſimul à reliquis: te non indige-

re novo dolore: quæ omnes ſententiæ ſunt, ſpeculativè loquendo, ſaltem probabiliores, & ratio generalis eſt, quia multiplex forma poteſt cadere ſuper eandem materiam, etiam proximam, & cum ea cōſtituere multiplex Sacramentum: nam imprimis multiplex conſecratio ita cadit ſuper eandem hoſtiam, ſeu ſpecies, & ſuper idem Corpus Chriſti, quando plures neomyſtæ cum Epiſcopo conſecrant. *Nec obſtat*, quòd hæ materię ſint aliquid permanens, dolor autem ſit actio tranſiens, *nam* ſupponimus dolorem permanere moraliter, quod ſufficit ſecundùm dicta *n.*703. Deinde ſi aliquis confiteatur ſimul pluribus ſacerdotibus, poteſt ſecundùm dicta *n.*646. à ſingulis abſolvi, etiam ſucceſſivè, quia talis confeſſio audita à multis eſt moraliter multiplex, facitque etiam dolorem eſſe moraliter multiplicem, ergo multò magis confeſſio intra breve tempus repetita, & phyſicè multiplex faciet eundem dolorem eſſe moraliter multiplicem, adeòque ſufficere pro pluribus abſolutionibus etiam ſucceſſivis. Denique ſi ſim confeſſus, & abſolutus, ſed quia unum peccatum fui oblitus, ſi paulò poſt redeam, dolor univerſalis, qui anteceſſit primam confeſſionem, fuiſſet ſufficiens pro ſecunda confeſſione peccati, quod eram oblitus, ſi hęc cōfeſſio ſecūda fuiſſet prima, ergo etiam eſt ſufficiens, quāvis alia confeſſio anteceſſerit, hęc enim immutat illum dolorē.

708 *Obji.*1. Duplex ſucceſſiva abſolutio non poteſt cadere ſuper eandem confeſſionem uni Sacerdoti factam, ergo nec ſuper eundem dolorem. Reſp. n. conſeq. diſparitas eſt 1. quia hoc Sacramentum eſt per modum judicii, ut autem ſit nova ſententia, debet eſſe nova accuſatio, & novus proceſſus, cùm Judex nihil poſſit, niſi ſervato modo juris, qui eſt, ut ſi munere ſuo functus ſit in aliqua cauſa, conquieſcat, niſi aliunde iterum inchoetur proceſſus: è contrà ad novam ſententiam ſufficit nova accuſatio, & nova cauſa ſententiandi, quamvis non adſit novus dolor, hic enim non requiritur ad ſententiam judicialem ſecundùm ſe, & quamvis requiratur ad ſententiam ſacramentalem, ſufficit adeſſe eundem moraliter perdurantem. 2. Quia idem dolor fit moraliter duplex, cùm per duplicem confeſſionem bis exhibeatur, & ſubjiciatur repetitæ abſolutioni, non item eadem confeſſio, nam neque per ſeipſam poteſt bis exhiberi, cùm phyſicè prætererit, nec reproducatur, neque per aliam confeſſionem, alioquin non eſſet una, ſed duplex confeſſio.

Inſt. Per primam abſolutionem erat completus, & terminatus ille actus judicialis, ergo ſi ponatur nova abſolutio, quæ eſt nova forma judicii, erit novus actus judicialis, ergo debebit adeſſe nova materia proxima, ergo novus dolor. Reſp. Ergo debebit adeſſe nova materia proxima, adæquatè alia, n. inadæquatè alia, nempè nova confeſſio, c.2. ſeq. & n.3.

709 *Obji.*2. Si ſufficiat unus dolor pro pluribus abſolutionibus ſucceſſivis, ergo qui initio anni haberet dolorem univerſalem de omnibus peccatis, & illius recordatione poſteà excitaretur ad confitendum, poſſet ex vi illius non retractati quamvis non renovati ſingulis diebus anni confiteri peccata præterita, & abſolvi. Reſp. Sequelam concedunt Boſco *nu.* 154. & Moya *qu.*9. *num.*12. extendens etiam ad plures annos, ſed quia hoc videtur eſſe contra communem ſenſum, n. ſeq. ſi enim dolor ita longè diſtet ab abſolutione, non cenſebitur facere unum moraliter cum illa, quantùm autem diſtare poſſit, colligendum eſt ex dictis *à nu.*702.

710 *Obji.*3. Eadem ablutio non poteſt ſervire pro duplici Baptiſmo, ergo nec idem dolor pro duplici Sacramento Pęnitentiæ. Reſp. n. ant. nam ſi eadem ablutio, quæ cadebat ſuper Cajum, reproduceretur, poſſet cadere ſuper Titium ſubſtitutum in locum Caji: aut ſaltem ſi Cajus, & Titius eſſent in eodem loco penetrativè, & affundens aquam diceret, *Ego vos baptizo, &c.* eadem ablutio ſerviret ad duplicem Baptiſmum. Quòd autem id fieri non poſſit naturaliter, cauſa eſt, quia ablutio phyſicè exiſtens debet afficere baptizandum, & cùm ſit actio tranſiens, non poteſt phyſicè afficere plures: E contrà non eſt opus dolorem phyſicè exiſtere, ut afficiat confeſſionem, aut ut afficiatur ab abſolutione, ſed ſatis eſt, quòd exiſtat, ſeu perſeveret moraliter, ſic autem perſeverat, quando fit repetita confeſſio.

711 §.8. Non eſt certum, quòd idem dolor phyſicè pręteritus ſufficiat pro pluribus abſolutionibus, nam ſemper requiri novum dolorem, quoties datur nova abſolutio, eſt ſententia probabilis, quam docent Vaſq. *q.*92.*a.*3.*dub.*5.*n.*10. Bonac. *d.*5.*q.*4.*p.*4.*n.*1. Amic. *d.*13.*n.*36. Eandem tenent, ſaltem tum quando iterum confitetur peccata antehac confeſſa, Henriq. Averſ. Fill. *t.*6. *nu.*77. Bernal *de Sacram. d.*6.*n.*74. J. Sanch. *d.*1.*n.*22. dicens communem, Dian. *p.*3. *t.*4. *R.*116. Eſt autem fermè ſimilis ratio de peccatis, quæ quis oblitus eſt, & de illis quæ eſt antehac confeſſus, nec pro utraque parte deſunt rationes probabiles, uti patet ex dictis *à nu.*708.

712 §.9. Praxis ſententiæ quam *à n.*707. defendimus, eſt illicita, & damnata ab Innoc. XI. uti conſtat ex dictis, ſententia enim illa non eſt certa, & agitur de valore Sacramenti, ergo in praxi eligenda eſt oppoſita tutior: Unde ſi quis etiam ſtatim poſt abſolutionem recordans peccati illud addat, debeatque ab eo abſolvi, tenebitur priùs renovare dolorem, alioqui hæc ſecunda abſolutio exponetur periculo nullitatis, ideòque peccabitur mortaliter.

§.10. Si idem dolor phyſicè perſeveret ſaltem tenuiter, 713
quamvis imperceptibiliter, & ordinetur ad novam abſolutionem, certò ſufficiet, ſi enim dolor ille fuiſſet phyſicè interruptus, & poſteà renovatus, certò ſufficeret, ergo etiam quando phyſicè perſeverat, eſt enim moraliter alius, partim per coexiſtentiam ad plura tempora, partim per repetitam accuſationem, qua iterum manifeſtatur, & ſubjicitur formæ, partim etiam per relationem ad plures abſolutiones: ſic autem communiter contingit, ſi quis ſtatim poſt abſolutionem addat peccatum, quod fuerat oblitus, dolor enim ſaltem virtualis communiter adhuc exiſtit cum confeſſione, & continuatur uſque ad abſolutionem ſecundam.

*Q.*98. *Quandonam dolor cenſeatur revocari per pecca-* 714
tum ſubſequens? R. §. 1. Dolor de mortalibus revocatur per quodcumque mortale poſteà commiſſum, quantùm eſt in ordine ad remiſſionem, cùm enim unum mortale non remittatur ſine altero, hoc ultimum mortale, de quo necdum doluit, non remittetur, ergo nec cætera, de quibus doluit. Deinde ſaltem revocatum eſt propoſitum univerſale non peccandi de cætero, quod requiritur ad remiſſionem cujuſcumque mortalis, ſecundùm dicenda *n.*898. *Dixi*, quantùm eſt in ordine ad remiſſionem, nam ſi de prioribus doluerit ex motivo ſpeciali, v.g. de furtis, & perjuriis propter ſpecialem honeſtatem virtutum juſtitiæ, & religionis, quibus hæc peccata opponuntur, poterit hic dolor manere, licèt poſteà admittatur delectatio turpis.

§.2. Si ille, qui unico actu doluit de mortalibus, & veniali- 715
bus ex motivo univerſali cadente ſuper utraque, v. g. quia diſplicent Deo ſummè bono, poſtmodùm peccet venialiter, putant Lugo *d.*14.*n.*146. Arr. *d.*38.*n.*24. Dicaſt. *d.*6.*n.*322. Palav. *n.*290. Tamb. *de confeſſ. l.*1.*c.*3. §.4. Stoz. *l.*1. *p.*2.*n.*72. & alii recentiores cōmuniter non ideò dolorem illum revocari quoad mortalia, quia licèt eſſet actus phyſicè unus, erat tamen virtualiter multiplex, & inæqualiter ferebatur pro gravitate illorum, quia nempè in peccato graviore plùs reperiebatur de ſuo motivo quàm in leviore: graviora enim magis diſplicent Deo ejuſq; bonitati magis opponuntur, ſicuti inquit *Gormaz*, actus charitatis erga Deum, & proximum, inæqualiter tendit in objecta ſua ſecundùm horum inæqualitatem, alia enim eſt comparatio animi reſpectu Dei, alia reſpectu proximi: ſimiliter alia erat comparatio animi reſpectu mortalium, alia reſpectu venialium, ergo licèt dolor revocetur reſpectu venialium, non ideò revocatur reſpectu mortalium. Pro quo dat alia ſimilia *Palav.* ſuprà, ſic enim qui per teſtamentum reliquit Petro totam hæreditatem, quamvis Paulo donet aliquid parvum, non ideò revocat totum teſtamentum. Item qui ex motivo perfectę amicitiæ decrevit nunquam offendere alterum, non ideò revocat voluntatem non offendendi graviter, licèt aliquando offendat leviter. Et hanc ſententiam eſſe ſatis certam, ac in praxi tutam dicunt plerique ex citatis aûthoribus. Reſtat tamen aliqua difficultas, nam motivum univerſale deſinit movere reſpectu omnium collectivè ſumptorum, ergo phyſicè deſinit prior actus doloris, vel ſaltem deſineret, ſi adhuc phyſicè eſſet, quia deſinit extenſio ad omnia, quæ extenſio phyſicè erat idem totus actus, neque certum eſt, quòd phyſicè ſuccedat novus actus circa reliqua, quia voluntas non applicatur de novo ad alium actum, ergo non videtur abſolutè manere moraliter, actus enim, qui nunc phyſicè debuiſſet deſinere, ſi adhuc phyſicè extitiſſet, quando ſuperveniebat illud veniale, non videtur poſſe dici manere moraliter, Scio dici poſſe, quòd maneat moraliter reſpectu mortalium, attamen pro majori ſecuritate expediet elicere alium actum doloris circa mortalia, aut reſumpto univerſali motivo innovare priorem actum circa omnia. Rectè autem notant omnes poſt abſolutionem bona fide acceptam non debere in dubium revocari valorem, dummodò in ſequente confeſſione eliciatur dolor ſe extendens ad illa priora mortalia, hæc enim confeſſio erit formaliter integra, & per abſolutionem indirectè remittentur etiam priora peccata, ſi fortè prior confeſſio fuiſſet invalida.

§.3. Quæ dicta ſunt circa dolorem de mortalibus, & ve- 716
nialibus, valent circa dolorem de multis venialibus ex tali motivo univerſali, ſi enim poſteà committatur aliquod veniale majus, vel æquale, revocatur dolor, ſi autem committatur veniale levius, iidem Authores cum Arr. *n.*25. & Dicaſt. *n.*325. putant non debere cenſeri revocatum, ob rationem ante datam. Sed in praxi putarem etiam in hoc ultimo caſu talem dolorem pro ſecuritate eſſe innovandum.

*Q.*99. *Ex quibus motivis concipi poſſit dolor de peccatis?* 717
Reſp. §.1. Dolor de peccatis concipi poteſt, 1. ex motivo malo, uti ſi doleas de ebrietate, quia per hanc impeditus, non

potui-

potuiſti occidere hoſtem. 2. Ex motivo indifferente, uti ſi doleas de ebrietate, quia contraxiſti morbum. 3. Ex motivo humano, ſi doleas de furto, quia contraxiſti infamiam. 4. Ex motivo honeſto, ſed purè naturali, ſi doleas de mendacio, quia præcisè dedecet virum honoratum. 5. Ex motivo honeſto reſpiciente Deum, & per fidem ſupernaturalem propoſito, ſi doleas de peccato, quia fœdat animam Chriſti Sanguine redemptam.

Primus dolor eſt peccatum, tres ſequentes non ſunt de ſe mali, attamen non ſufficiunt ad Sacramentum Pœnitentiæ, quia ſunt naturales: Solus 5. poteſt eſſe ſupernaturalis, & ſufficiens, uti conſtabit ex dicendis. An autem dolor poſſit eſſe honeſtus, & ſupernaturalis, ſi quis ex malo fine, v. g. ex vanagloria velit conteri, dicetur *à nu.* 1168.

718 §.2. Dolor de peccatis ad Sacramentum Pęnitentiæ requiſitus univerſim concipi poteſt ex quatuor motivis, quæ ſunt, 1. metus pœnæ. 2. ſpes præmii. 3. turpitudo peccati. 4. bonitas Dei, ut conſtabit ex dicendis, præſertim *à n.* 786.

719 *Q.* 100. *Quid notandum ſit circa metum, ex quo concipi poteſt dolor de peccatis?* Reſp. ſeqq. §. 1. Metus ratione peccati alius eſt divinus ſive cœleſtis, alius humanus ſive mundanus: divinus eſt, qui provenit ratione alicujus concernentis Deum, vel cœleſtem gloriam: Humanus eſt, qui provenit purè ratione creaturæ, ut ſi horream furtum, quia apud homines cauſat infamiam; & hic metus communiter eſt inhoneſtus, quia non excludit affectum internum peccandi, quem homines non vident, nec punire poſſunt.

720 §.2. Metus divinus, alius dicitur ſervilis, alius filialis, alius initialis. Servilis eſt, quo timeo mihi malum, quod peccatum cauſat apud Deum. Filialis eſt, quo timeo Deo malum, quod peccatum cauſat. Initialis eſt, quo timeo mihi, & Deo malum, quod peccatum cauſat. Hos metus explicat S. Th. 2. 2. *q.* 19. *a.* 2. *in O.* his verbis: *Si aliquis convertatur ad Deum, & ei inhæreat propter timorem pœnæ, erit timor ſervilis. Si autem propter timorem culpæ, erit timor filialis, nam filiorum eſt timere offenſam patris. Si autem propter utrumque, eſt timor initialis, qui eſt medius inter utrumque timorem.* Addit ad 3. *Timor filialis, & caſtus ad idem pertinent, quia per charitatis amorem Deus, pater noſter efficitur ∴ Timor autem ſervilis ad aliud pertinet, quia charitatem in ſui ratione non includit.* Addit ad 4. *Timor ſervilis, & initialis reſpiciunt pœnam ∴ principaliter timor ſervilis, timor autem initialis ſecundariò.*

721 §.3. Metus ſervilis alius eſt ſerviliter ſervilis, ſive cum ſervilitate, alius eſt ſervilis ſine ſervilitate. Servilis cum ſervilitate eſt, cum quo conjuncta eſt talis comparatio animi, ut ſi pœnam non timeret, adhuc peccatum vellet: & de hoc intelligitur, quod ex S. Aug. refert S. Th. ſuprà *a.* 9. *O. Timor ſervilis poteſt habere annexam voluntatem peccandi.* Servilis ſine ſervilitate eſt, qui non cauſat, nec conjunctus eſt cum tali comparatione animi, ſed propter quem nunc ſimpliciter excluditur voluntas peccandi, uti probabitur *à n.* 813.

722 *Q.* 101. *Quæ ſit natura, & vis contritionis perfectæ ſufficientis ad juſtificationem ſine Sacramento?* Reſp. §. 1. Hęc contritio debet procedere ex motivo bonitatis Dei, adeòque eſſe odium peccati, quia Deo malum eſt, S. Th. *p.* 3. *q.* 85. *a.* 6. *& q.* 86. *a.* 3. *O.* Arr. *d.* 6. *ſ.* 3. Dic. *d.* 2. *n.* 112. aliique communiſſimè contra paucos, qui dixerunt hanc contritionem poſſe procedere ex motivo ſolius religionis, juſtitiæ vel alterius virtutis reſpicientis Deum, præſcindendo ab omni pęna, vel præmio, adeòque ſufficere deteſtari peccatum, v. g. quia eſt contra Dei cultum, contra jus Dei, &c. quam ſententiam probabilem dicit Suar. *d.* 4. *ſ.* 2. *n.* 13. & ut probabilem defendunt Averſ. *q.* 3. *ſ.* 6. & Lugo *d.* 5. *ſ.* 1. è contrà Arr. *ſ.* 2. dicit non eſſe intrinſecè probabilem, Boſco *ſ.* 2. *n.* 134. vocat vix probabilem, Vaſq. *qu.* 85. *a.* 2. *nu.* 45. vocat erroneam. Ratio noſtra petitur ex Trid. *ſeſſ.* 14. *de Pœn. c.* 4. nam imprimis dicit per contritionem, ſi ſit charitate perfecta, cauſari gratiam extra Sacramentum, non autem ſi ſit tantùm attritio. Neque ſenſus eſt, uti volunt aliqui cum J. Pontio *d.* 45. *n.* 9. contritionem tum eſſe charitate perfecta, ſi propter illam cum gratia infundatur habitus charitatis, nam contrà eſt, quòd ſimili ſenſu attritio cum Sacramento etiam dici poſſet formalis contritio charitate perfecta, quia propter attritionem, & Sacramentum etiam infunditur gratia, & habitus charitatis: hoc autem eſt contra mentem *Trid.* ibi opponentis contritionem attritioni. Deinde *Trid.* voluit ibi declarare, quid ex parte contritionis requireretur; ut cauſaret gratiam, & dicit tum cauſare gratiam, quando eſt charitate perfecta, ergo loquitur de contritione, quæ fit per charitatem perfecta, antequàm cauſetur gratia, agit enim de diſpoſitione, & cauſa proxima ad gratiam, ad quam gratiam ſequitur habitus charitatis, ergo intelligit contritionem charitate actuali perfectam, antequàm cum gratia infundatur habitus charitatis, alioquin propoſitio ejus eſſet nugatoria; ſenſus enim eſſet, ſi contritio ſit charitate perfecta, id eſt, ſi cauſet habitum charitatis, tum cauſat habitum charitatis, quod eſt identicum, & nugatorium. Præterea *Trid.* ibidem dicit dolorem conceptum ex turpitudine peccati ſe ſolo non ſufficere ad juſtificationem, adeòque non eſſe ſimpliciter contritionem; ſed dolor conceptus ex motivo, v. g. religionis eſt conceptus tantùm ex turpitudine peccati, ergo talis dolor non juſtificat. *Prob. min.* dolorem concipi ex turpitudine peccati, eſt ideò concipi, quia peccatum turpe eſt, ſed peccatum eſt turpe, quia opponitur honeſtati religionis, ergo. Congruentiæ autem, cur Deus contritionem, qua ſine Sacramento juſtificamur, voluerit procedere ex motivo bonitatis ſuæ, ſunt hæ, 1. quia cùm homo peccans fecerit ſe inimicum Deo per hoc, quòd bonitati Dei antepoſuerit bonitatem creatam, congruum fuit, ſi vellet per ſolum actum ſuum ſe reddere amicum, ut iterum bonitatem Dei præponeret omni bonitati creatæ. 2. Quia offenſa Dei eſt actus peſſimus hominis erga Deum, æquum fuit, ut homo reponeret actum optimum erga Deum, hic autem eſt actus charitatis. 3. Cùm præcipua malitia peccati conſiſtat in hoc, quod nos prætulerimus Deo ſecundùm finem, *cui*, omnes autem aliæ virtutes ament pro fine, *cui*, ipſum hominem, ſola charitas emendabat inordinationem, quæ fuit in peccato, reſpiciendo Deum tanquam finem, *cui*. 4. Cùm Deus reconciliatus det gratiam, qua vult eſſe amicus homini, æquum fuit, ut homo ad eam ſe diſponeret per actum amoris amicitiæ. 5. Conveniebat Deum ad remiſſionem peccati plùs requirere extra, quàm intra Sacramentum, quia remiſſio intra Sacramentum eſt veluti privilegium, & principaliter fit propter voluntatem, & meritum Chriſti inſtituentis, ſed intra Sacramentum exigit actum pœnitentiæ inferiorem charitate, ergo conveniens fuit, ut extra Sacramentum exigeret actum charitatis.

Obji. 1. Scriptura, SS. Patres, & Theologi omnes pro ju- 723
ſtificatione obtinenda urgent pęnitentiam, & pœnitentiæ appromittunt remiſſionem peccati, ergo credendum eſt actum ſaltem ſpecialis pęnitentiæ, qui propriſſimè venit nomine pęnitentiæ, ſufficere ad juſtificationem. Reſp. n. conſ. nam per pœnitentiam ſine Sacramento juſtificantem intelligunt pęnitentiam perfectam, ſive quæ ſit ex motivo bonitatis Dei, uti docemur à *Trid.* motivum autem ſpecialis pęnitentiæ non eſt bonitas Dei, nihilominus ad illam urgemur etiam promiſſione gratiæ, quia per illam cum Sacramento juſtificamur.

Obji. 2. Ex vi motivi, v. g. religionis homo ita deteſtatur 724
peccatum, ut ſi ſua annihilatio eſſet ad reparandum Dei cultum neceſſaria, hanc vellet, ſed nihil aliud requiritur ad perfectam contritionem, ergo. Reſp. 1. Ex vi metus gehennæ homo ita deteſtatur peccatum, ut ſi ſua annihilatio eſſet ad gehennam evadendam neceſſaria, hanc vellet ſecundùm illud Matth. 26. v. 24. *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille*, ergo dolor ex metu gehennæ erit contritio perfecta, quod patet eſſe falſum. Reſp. 2. data maj. n. min. quia hoc non obſtante adhuc non attingitur motivum charitatis, vellet enim annihilationem ſui, non propter Deum ſed propter honeſtatem talis cultus ſibi conciliandam, uti ſupponitur, ergo per hoc non haberetur contritio. *Dixi*, data maj. quam Gorm. *n.* 267. negat, putat enim univerſaliter falſum eſſe, quod homo poſſit per virtutem moralem eligere potiùs annihilationem ſui, quàm non proſequi honeſtatem talis virtutis, quia cùm homo per virtutem moralem amet ejuſmodi honeſtatem ſibi tanquam accidentaliter bonam: non amat niſi in ordine ad ſe, ergo vi talis actus non poteſt illam plùs amare quàm ſe, ergo nec poteſt amare annihilationem ſui in ordine ad illam honeſtatem, alioquin dicere poſſet, volo annihilationem mei, ut exiſtat honeſtas cultus divini à me ponendi, in quo eſt contradictio. Ex dictis,

Colliguntur ſeqq. 1. Homo, qui invincibiliter ignoraret 725
Deum, juſtificari non poſſet per dolorem de peccatis, in quantùm ſunt contra rectam rationem; nam talis dolor imprimis eſt tantùm propter turpitudinem peccati, deinde eſt naturalis, cùm ſit abſque fide in Deum, Suar. Averſ. *q.* 3. *ſ.* 5. & alii. 2. Contritio non habet pro fine Deum, ut amicum contrito, hic enim eſſet actus amoris concupiſcentiæ, quia vellet Deum, ut bonum ſibi contrito, nec vi illius actus amaret Deum ſuper omnia, quia non amaret ſupra ſeipſum, neque poſſet cum illo affectu componi actus, quo contritus optaret potiùs non eſſe, quàm deficere Deo bonitatem, non enim poſſum deſiderare meam annihilationem, ut habeam divinam bonitatem mihi bonam, uti per ſe patet.

§.2. Contritio eſt ſimul formalis amor Dei, Vaſq. Arr. 726
Lugo, Averſa *d.* 3. *ſ.* 7. Maurus *q.* 241. Boſco *ſ.* 2. *n.* 117. Gorm. *n.* 263. Dicaſt. *d.* 2. *n.* 122. Contra Suar. Tann. Amic. *d.* 4. *n.* 34. Ratio eſt 1. quia contritio eſt perfecta per charitatem actualem, uti à *n.* 722. ex *Trid.* dictum eſt. 2. Quia velle ab aliquo removere malum propter bonitatem ipſius actu moventem ad removendum illud malum, eſt formaliter illum amare, ſed contritio vult à Deo removere malum extrinſecum peccati propter bonitatem Dei actu moventem ad peccatum removendum, ergo. Prob. maj. quia talis actus imprimis pro objecto,

cui, habet illam perſonam à qua vult removere illud malum, deinde habet actu affectum voluntatis, qui in illam perſonam fertur. Præterea movetur ipſius bonitate *ad hunc* affectum voluntatis, uti ſupponitur, neque plùs poteſt exigi ad eſſentiam formalis amoris, ergo.

Obji. Poſſum amare medicinam propter ſanitatem, etiamſi illo actu formaliter non amem ſanitatem, ut *quod*, ergo ſimiliter poſſum odiſſe peccatum, ut malum Deo, etiamſi illo actu formaliter non amem Deum, ut *quod*. Reſp. Antec. negari à pleriſque, hoc tamen dato n. conſ. Si amem medicinam propter ſanitatem, & per hoc non amem formaliter ipſam ſanitatem, ut *quod*, nihilominus ſanitas adhuc habet rationem finis, propter quem amo medicinam, quamvis non ſanitas, ſed ego ſim finis, *cui*, ergo forſan opus non erit, ut ſanitas ſit hoc, quod amatur: è contrà quando odi peccatum, ut malum Deo, odi peccatum propter Deum, itaut Deus ſit etiam objectum, *cui*, & propter quem odi peccatum, ergo odi propter Deum amatum, ergo Deus debet neceſſariò eſſe objectum, ut *quod* amatum.

Inſt. Poſſum mihi tanquam objecto, *cui*, velle aliquod bonum, etiamſi me formaliter non amem, alioquin quandocumque exerceo actum virtutis moralis exercerem formalem actum charitatis erga me, ergo multò magis poſſum Deo tanquam objecto, *cui*, velle carentiam alicujus mali, abſque eo quòd Deum formaliter amem. Reſp. n. conſ. ut mihi velim bonum, non eſt opus, ut cognoſcatur, vel ut me moveat mea bonitas, quia natura omnis entis quamvis peſſimi de ſe eſt determinata, ut licèt nullam in ſe bonitatem cognoſcat, tamen velit ſe eſſe optetque ſibi bonum: è contrà, ut alteri velim bonum, quia ipſi bonum eſt, vel nolim malum, quia ipſi malum eſt, ad hoc non determinor à natura, ſed aliunde movere me debet vel ejus bonitas, quam cognoſcam, & amem, vel ſaltem aliquod motivum alterius virtutis, quæ me ad hoc determinet, hic autem non movet me motivum alterius virtutis, ſed charitatis in Deum, ergo me movet bonitas Dei cogniti, & amati.

727 §. 3. Ad contritionem neceſſe non eſt, ut præſupponatur formalis amor Dei, qui contritionem imperet, ſed ſatis eſt eum indiviſibilem actum eſſe amorem Dei, & odioſum peccati, *Averſa* ſuprà, & alii contra Can. Sot. & Con. *d.2.num.49.* Conſequenter quando contritio dicitur eſſe deteſtatio peccati propter Deum ſummè dilectum, non eſt ſenſus, quòd Deus debeat antecedenter eſſe dilictus, ſed quòd debeat ſaltem per illam ipſam deteſtationem diligi, itaut Tò dilectum non ſumatur participialiter, ſed nominaliter.

728 §.4. Contritio eſt amor non tantùm benevolentiæ, ſed etiam amicitiæ: per hoc autem differt ſimplex benevolentia ab amicitia, quòd quamvis utraque velit bonum alteri, quia ipſi alteri bonum eſt, tamen amicitia prærequirit complacentiam in aliqua bonitate amici, non item benevolentia, hinc Ariſtoteles teſte Palav. *n. 92.* negat inter ſceleſtos eſſe amicitiam, quia quamvis ſibi mutuò bene velint tamen hoc non faciunt ex complacentia in aliqua bonitate alterius. Hinc quamvis contritio, quam peccator elicit pro priori ad gratiam, ſit amor amicitiæ erga Deum, tamen amor, quo Deus, antequàm intelligatur dare gratiam, amat peccatorem, non eſt amor amicitiæ, ſed tantùm benevolentiæ, cùm enim contritio ſit cauſa gratiæ, pro iſto priori necdum intelligitur gratia in homine, ſola autem gratia eſt fundamentum amicitiæ Dei ad nos.

729 §.5. Contritio hæc debet eſſe amor appretiativus Dei ſuper omnia, id eſt, debet adjunctam habere talem æſtimationem bonitatis Dei, ut hanc præferat omni bonitati creatæ, ideòque homo vi contritionis debet paratus eſſe potiùs carere omni bono creato, quàm facere aliquid graviter oppoſitum infinitæ Dei bonitati.

730 §.6. Hæc contritio eſt odium peccati ſuper omnia appretiativè, id eſt, contritus vi ſui actus odit peccatum plus quam ullum aliud malum, Averſa *qu.2.ſ.10.* Dicaſt. *d.2.dub.7.* dicens eſſe Catholicorum omnium, Con. *d.2.n.68.* dicens eſſe certum. Ratio eſt, 1. quia contritio eſt amor appretians Deum ſuper omnia alia bona, & ideò deteſtans peccatum, quia eſt ſummum malum Deo ſummè dilecto, ergo hæc deteſtatio proportionata amori erit ſuper omnia, ergo odit peccatum plus quàm ullum aliud malum. 2. Hæc contritio eſt actus charitatis Theologicæ, uti conſtat ex dictis *n.722.* ſed omnis actus virtutis Theologicæ appretiat ſuum objectum ſuper omnia: cùm enim pro motivo habeat aliquam perfectionem infinitam Dei, inconveniens eſt, & ſuo modo indecens, ut principium ſupernaturale influat in hujuſmodi actum, niſi adſit debita æſtimatio talis perfectionis infinitæ, adeòque comparatio animi ad adhærendum huic potiùs motivo, quàm ulli alteri oppoſito.

731 §.7. Homo vi contritionis debet eſſe ſaltem virtualiter, & implicitè ita comparatus, ut potiùs vellet bona omnia, famam, vitam amittere; item infamiam, tormenta, ac mortem quamcumque ſubire, quàm contra Deum peccare mortaliter: alioquin nec Deum appretiaret ſuper omnia, nec odiſſet peccatum appretiativè ſuper omnia. *Dixi*, ſaltem virtualiter, & implicitè, nam notant omnes non eſſe opus, imò multis, præſertim fragilioribus, non expedire facere comparationem formalem, & explicitam inter peccatum, & alia mala, volendo ſe determinare ad hæc potiùs eligenda quàm peccatum, hoc enim ſæpè eſſet ſe tentare, aut ſibi ipſi ponere ſcandalum, vel ſaltem impedimentum; hinc S. Bonav. *in 4.diſt.16.a.2.q.1.* loquens de hac materia, ſic ſcribit: *Periculum eſt, & ſtultitia quærere hoc ab aliquo infirmo, vel etiam à ſeipſo, quia hoc eſt ponere hominem in tentationem: unde nullus Confeſſor debet hoc ab aliquo, qui ſibi confitetur, quærere, ſed ſi pœnitens ſe offerat, & dicat, ſe malle mortuum eſſe quàm peccaſſe, vel ſimile aliquid, gaudendum eſt, quia ſignum bonę voluntatis eſt.* Cur autem non expediat deſcendere ad ejuſmodi comparationes, ratio eſt, quia cùm iſta alia mala plerumque à nobis magis ſenſibiliter cognoſcantur, & vivaciùs terreant, fieri poſſet, ut eorum expreſſà conſideratio impediret efficacem deteſtationem peccati: Hinc S. Th. *in ſupplem.q.2.art.1.ad 4.* ait: *Quamvis talis debeat eſſe contriti diſpoſitio, non tamen de his tentandus eſt, quia affectus ſuos homo non de facili menſurare poteſt, & quandoque illud, quod minus diſplicet, videtur magis diſplicere, quia eſt propinquius nocumento ſenſibili, quod magis eſt nobis notum.* Eſt itaque ſatis, virtualiter, & implicitè hoc facere, quod fit, ſi voluntas ex vi contritionis ita ſit diſpoſita, ut quamdiù perſeverabit contritio, avertatur à peccato, & conjungatur Deo: hinc enim ſequitur, quòd non eſſet deſertura Deũ pro quovis alio bono, ſed electura potiùs ſubire quodvis malum, ſi neceſſarium foret ad evitandum peccatum.

§.8. Si contritus per errorem invincibilem conſtitueretur 732
in eo caſu, ut judicaret ſe hic, & nunc debere eligere, vel peccatum, vel infernum, potiùs eligeret infernum prout contradiſtinctum, & intentionaliter ſaltem ſeparatum à peccato. Ita Lugo, Arr. Averſa ſuprà, Boſco *ſ.2.concl.7.* Haun. *l.4.à nu. 907.* aliique communiùs: Et ſuadetur ex S. Anſelmo *de ſimilitudinibus c.190.* his verbis: *Si hic peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & neceſſariò haberem uni illorum immergi, priùs me in infernum mergerem, quàm peccatum in me immitterem, mallem enim purus à peccato, & innocens gehennam intrare, quàm peccati ſorde pollutus cœlorum regna tenere.* Ratio eſt, quia malum culpæ eſt ſimpliciter majus quàm malum pœnæ etiam æternæ. Deinde ſi non præeligeret pœnas æternas, magis amaret ſe quàm Deum, quia potiùs vellet cavere malum ſuum quàm Dei, ergo non eſſet contritus. *Dixi*, per errorem, nam ad contritionem non requiritur, ut quis, etiam virtualiter tantùm, aut implicitè, dicat, mallem infernum quàm offendere Deum, quia quamvis contritio faciat peccatum practicè ineligibile pro quocumque caſu poſſibili, tamen non eſt poſſibilis iſte caſus, quo aliquis ad vitandas pœnas inferni indigeat peccato, aut ut pro moderna ſaltem providentia ad vitandum peccatum indigeat pęnis inferni, quia nec peccatum eſt medium ad vitandas pœnas inferni, nec pęnę inferni de facto ordinatæ ſunt à Deo tanquam medium ad vitandum peccatum: hinc foret inutile per contritionem vexare ſe in ejuſmodi comparationibus, cùm prudentis non ſit conditionatè deliberare de quibuſvis eventibus planè per accidens, & præter intentionem omnis virtutis occurrentibus: hinc cogitationes ejuſmodi, ſi incidant, excludendæ ſunt, ſaltem velut otioſæ, quod etiam notavit Gerſon *nu.* 1909. referendus. Similiter quamvis contritio poſſet eſſe ita perfecta, ut aliquis optaret infernum, ſi facere poſſet peccatum ſuum nunquam fuiſſe, tamen Lugo, Rhod. Gomaz. *à n.* 310. rectè notant non obligari nos ad talem actum, ſed ſatis eſſe nunc deteſtari peccatum, & negativè ſe habere circa phyſicam illius præteritionem. Denique licèt eadem contritio etiam poſſet eſſe ita perfecta in aliquo, ut optaret tolerare quævis tormenta ad impediendum peccatum alienum, tamen rectè notat Arr. *d.9.n.48.* etiam ad hoc non obligare charitatem, quia aliàs daretur impiis occaſio vexandi homines probos, poſſent enim velle peccare, niſi hi ſe miſerè affligerent, ergo credibile non eſt charitatem ad talia obligare. Contra hactenùs dicta.

Obji. 1. Affectus perfectæ amicitiæ in Petrum non exigit, 733
ut ejus bona pluris faciam, aut ejus mala magis caveam quàm mea, ergo nec affectus contritionis, quamvis ſit actus perfectæ amicitiæ in Deum. Reſp. n. conſ. vera amicitia eſt juxta regulas rectæ rationis, recta autem ratio dictat quemvis appretiandum eſſe juxta ſuam bonitatem, & ſecundùm hanc illi pręponenda, aut poſtponenda alia bona, erga cùm Petrus ſit finitæ bonitatis, nec tenear eum plùs amare quàm me, vera amicitia erga Petrum non exigit, ut Petrus appretietur ſuper omnia bona mea, aut ut ejus bonum præponatur omni bono meo. Deinde certus ſum Petrum poſſe ſub interminatione inimicitiæ imprudenter petere à me aliqua ſibi non debita, ergo vera amicitia erga Petrum non poteſt me movere, ut velim Petro, quidquid ipſi bonum eſt, & mihi malum. Omnia oppoſita ſunt in Deo, qui habet abſolutè infinitam bonitatem,

pro

propter quam debet amari ſuper omnia, & ſuper nos ipſos, Deinde Deus pro conſervatione amicitiæ nihil poteſt petere, quod non infinitis titulis teneamur præſtare.

734 *Obji.2.* Peccatum tollit tantùm bona extrinſeca Dei, quæ non ſunt digna appretiatione ſuper omnia, cùm ſint tantùm finita, ergo nec peccatum erit deteſtandum ſuper omnia. Reſp. n. conſ. quia quamvis peccatum non tollat bona Deo intrinſeca, tamen opponitur bonitati Deo intrinſecæ, hinc contritus adhęrens Deo propter intrinſecam Deo bonitatem ſic deteſtatur peccatum, ſicuti adhæret Deo, ergo cùm Deo adhæreat, prout meretur bonitas, videlicet ſuper omnia, etiam deteſtatur peccatum ſuper omnia.

735 *Inſt.* Malum Deo intrinſecum, v.g. carentia omnipotentiæ eſſet majus malum Deo, quàm peccatum, ergo peccatum non eſt ſummum malum Dei, ergo nec ſuper omnia deteſtandum. Reſp. Peccatum eſt deteſtandum, imprimis plus quàm omnia, quæ non ſunt mala Deo, & hoc ſenſu deteſtamur peccatum ſuper omnia. Deinde peccatum eſt ſummum malum Deo poſſibile, hinc contritio deteſtatur peccatum ſuper omnia, quia deteſtatur ſuper omnia mala poſſibilia, malum autem intrinſecum Deo non eſt poſſibile, ergo non eſt opus, ut contritio ſe ad illud extendat. Quòd ſi contritus per errorem judicaret, vel peccatum ſibi eſſe eligendum, vel ſine peccato permittendum, ut bonum Deo intrinſecum deſtrueretur, Alenſis, & Suar. *d.3.ſ.10. num.9.* dicunt potiùs electurum peccatum, quia malum ipſi Deo intrinſecum eſt deteſtabilius quàm malum in homine extrinſecum Deo. E contrà Arr. Lugo *d.5. num.*28. Boſco ſuprà probabiliùs dicunt, potiùs permiſſurum illam omnipotentiæ divinæ deſtructionem, quia recta ratio, cui charitas maximè conformis eſt, dictat non eſſe faciendum à me malum morale, ut inde eveniat bonum phyſicum, ergo licèt peccando ſalvarem Dei omnipotentiam, tamen contravenirem ſapientiæ, & rectæ rationi æternæ. E contrà habendo me permiſſivè circa illam deſtructionem phyſicam divinæ omnipotentiæ nulli perfectioni divinæ me diſformo, ergo quamvis hæc deſtructio divinæ omnipotentiæ foret deteſtabilior in ratione entis phyſici, tamen peccatum foret deteſtabilius in ratione entis moralis, ergo cùm contritio, prout eſt deteſtatio, reſpiciat malum morale, peccatum reſpectu contriti foret minùs eligibile.

736 *Obji. 3.* Si velim Deo bona intrinſeca, amo Deum amore amicitiæ, & non ideò volo Deo omne bonum extrinſecum, ergo cum actu amoris amicitiæ erga Deum ſtat actus, quo nolim Deo ullum bonum extrinſecum, ergo cum actu amoris amicitiæ ſtat peccatum. Reſp. Si velim Deo bona intrinſeca, & nolim extrinſeca hic, & nunc illi debita, amo Deum amore amicitiæ, n. Si velim intrinſeca, & ſimul extrinſeca, quæ illi velle debeo, c. ant. & n. utramque ſeq. ut enim exerceam actum veræ amicitiæ erga Deum, debeo velle implere omnes leges veræ amicitiæ, inter quas eſt cavere mala extrinſeca Dei, quæ ipſe hic, & nunc vult à me caveri, aut procurari bona extrinſeca quæ vult procurari.

737 §.10. Hęc contritio debet ſe extendere ad omnia mortalia, quia unum mortale non remittitur ſine altero, & nullum remittitur, niſi antecedat illius deteſtatio. Putarunt autem Sylv. & alii apud Vaſq. *q.86. art.2. dub.7.* & Dian. *p.3. t.4. R.*118. debere ſe extendere ad omnia, non in confuſo tantùm, & virtualiter, ſed ad omnia formaliter, ita ut contritus teneatur ſingula deteſtari per ſingulos actus, aut ſaltem uno actu omnia diſtinctè cognita, ſicuti voluerunt *Sot. Can. Med.* apud eundem *Vaſq.* ſed oppoſitum tenendum eſt cum S. Th. *de veritate q.28. art.5. ad 4.* his verbis. *Omnia peccata conveniunt in averſione à Deo, ratione cujus gratiam impediunt, unde ad juſtificationem non requiritur, quòd in ipſo juſtificationis momento aliquis de peccatis ſingulis cogitet, ſed ſufficit, quòd cogitet de hoc, quòd per culpam ſuam eſt averſus à Deo: recogitatio autem ſingulorum peccatorum debet, vel præcedere, vel ſaltem ſequi juſtificationem:* intellige, in ordine ad confeſſionem ſacramentalem. Ratio eſt, quia imprimis moraliter impoſſibile eſt peccatori innumeris peccatis onuſto tot contritiones elicere, quot peccata, ſed per unicam ſufficienter corrigit omnes averſiones à Deo, ſicuti ſi millenos actus amoris erga Deum elicuiſſet, omnes revocat per unicum actum odii Dei. Deinde nec opus eſt antecedenter omnia recogitare, nam legimus *Lucæ* 18.19.23. Publicanum, Zachæum, & latronem in cruce: item legimus in hiſtoriis plurimos peccatores ſubitò motos à Deo prorupiſſe in deteſtationem peccatorum, & juſtificatos eſſe: quamvis enim peccata confusè tantùm cognoſcantur, ſatis apprehenditur malitia oppoſita infinitæ bonitati Dei, uti probat experientia, ſæpè enim elicimus contritionem, priuſquàm peccata diſtinctè recogitaverimus: unde nec ad contritionem requiritur, ut quaſi dicam, deteſtor omnia peccata, vel doleo de omnibus meis peccatis, ſed ſatis eſt, ſi v.g. de ſolo furto diſtinctè cognito doleam ex motivo bonitatis Dei, quamvis meus actus expreſsè non tendat in alia, quorum etiam reus ſum, nam ſi alia propter oblivionem non occurrant, res eſt per ſe manifeſta, inquit Suar. *d.3. ſ.6. n.*15. eadem autem eſt ratio, quamvis non occurrant propter omiſſam recogitationem, ad quam non teneor niſi volens confiteri, cùm enim contritio illa ſit actus charitatis, & amicitiæ, & ratione motivi univerſalis pugnet cum omni mortali, hoc ipſo virtualiter ſe extendit ad omnia, & ſingula mortalia: cauſatque gratiam remiſſivam omnium.

Obii. Catechiſmus Rom. *de Pœn. cap.6.* ait: *maximè hortandi, & monendi ſunt fideles, ut ad ſingula mortalia crimina proprium contritionis dolorem adhibere ſtudeant, ita enim Ezechias contritionem deſcribit: recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Reſp. Non dicit hoc eſſe præcepti aut neceſſitatis ad juſtificationem, ſed tantum conſilii, & diſpoſitionis pro Sacramento, de quo ibi agit. Patetque hunc eſſe ſenſum, nam ſubdit, Deum, quamprimùm quis conteritur, remittere univerſa, *quæ*, inquit, *deinde alio tempore, ſi facultas erit, ſingula in memoriam reducere, ac deteſtari in animo habeat:* quando nempè confitendum erit.

§.11. Non eſt opus, ut hęc contritio ſe extendat ad ve- 738
nialia, quia per hoc habetur contritio, quòd ex motivo bonitatis Dei offenſi concipiatur deteſtatio, & dolor de illis peccatis, quæ cum Dei amicitia pugnant, ſed cum Dei amicitia pugnant ſola mortalia non autem venialia, ergo.

Obiic. Summa Dei bonitas eſt motivum univerſale, ergo 739
debet ſe ſemper extendere ad omnia etiam venialia. Reſp. Eſt motivum univerſale, ſemper univerſaliter movens, n. quandoque magis quandoque minus univerſaliter movens, c. ant. & n. conſ. Quòd autem non ſemper æquè univerſaliter moveat, oritur à voluntate, quæ ex modo, & efficacia deteſtandi vel reſtringit, vel extendit ſuum actum; ſicuti enim intellectus poteſt eidem objecto ex eodem motivo diverſimodè adhærere, nempè firmiter, firmiùs, firmiſſimè propter diverſam ſui applicationem, aut inclinationem voluntatis cum ſimul extrinſecè determinantis, ita multò magis voluntas libera poterit per contritionem diverſimodè deteſtari hoc, quod diſplicet Deo ob eandem bonitatem Dei: 1. deteſtando, quidquid ſolvit amicitiam cum Deo, & hęc contritio eſt infima, ſeque extendit ad ſola mortalia. 2. Deteſtando, quidquid magis deliberatè fit contra Deum, & hæc contritio eſt perfectior, ſeque extendit ad omnia mortalia, & venialia deliberata. 3. Deteſtando, quidquid ullo modo diſplicet Deo, & hæc contritio eſt perfectiſſima, ſeque extendit ad omne peccatum etiam ad veniale minùs deliberatum, in praxi autem qui ad tertium gradum non contendit, vix attingit ſecundum, & qui non quærit ſecundum, vix perveniet ad primum.

*Inſt.*1. Bonitas Dei eſt digniſſima, & meretur talem ap- 740
pretiationem, vi cujus excludatur affectus etiam ad quævis venialia, ergo illam dignè non appretiat, uti meretur, qui contritionem non extendit etiam ad venialia. Reſp. n. conſ. nam quamvis non appretiet, quantùm meretur, tamen ſimpliciter dignè appretiat, uti meretur, qui potiùs vult amittere omnia bona, & ſubire omnia mala, quàm illam ſimpliciter deſerere, ſive, quàm ſolvere amicitiam cum Deo: dignius appretiat, qui iſta vult, ne deliberatè etiam leviter offendat, digniſſimè appretiat, qui iſta vult, ne ullo modo diſpliceat. Abſolutè digniſſimè appretiaret, qui iſta vellet, ut fiat, quidquid Deo maximè placet.

*Inſt.*2. Si non excludatur affectus ad venialia, ergo boni- 741
tas Dei non appretiatur ſummè, & ſuper omnia, ergo contritio talis non erit actus virtutis Theologicæ, ſecundùm dicta *n.*730. Reſp. n. ſeq. tum enim bonitas Dei appretiatur ſummè, & ſuper omnia, prout hic intelligimus, quando præfertur omni motivo ſimpliciter oppoſito bonitati Dei, & excluſivo ejus amicitiæ; ſimiliter contritio tum eſt appretians bonitatem Dei ſummè ſuper omnia, quando cum contritione ex motivo bonitatis Dei concepta non poteſt ſtare actus, quo ſimpliciter deſeratur Deus, vel Dei amicitia, quod ſemper eſt, quando voluntas bonitate Dei mota, eſt parata potiùs perdere omnia bona alia, & ſubire omnia mala, quàm peccare mortaliter.

§.12. Contritio eſt odium aliquo modo inæquale reſpectu 742
diverſorum peccatorum, nam eſt odium peccati; quia hoc malum eſt Deo ſummè bono, ergo ſic fertur in peccata, ut ſit virtualiter, & interpretativè majus odium illius peccati, quod magis pugnat cum Dei bonitate, ergo contritus vi ſui actus eſt ita diſpoſitus, ut ſi eligendum eſſet majus, vel minus peccatum potius eligeret minus, & hoc eſt contritionem eſſe inęquale odium reſpectu diverſorum peccatorum. Hinc

1. Vi contritionis magis deteſtor actuale mortale proprium 743
quàm veniale proprium, item mortale alienum quàm veniale alienum, item mortale graviùs quàm minùs grave, item cæteris paribus magis deteſtor plura peccata, quam pauciora.

2. His non obſtantibus vi contritionis practicè magis de- 744
teſtor veniale proprium quàm mortale alienum, ita ut non debeam velle committere, aut commiſiſſe peccatum leviſſimum, uti vitetur vel ut vitatum fuerit graviſſimum alienum, Dicaſt.

*d.*2.*n.*201. & ex S. Aug. Boſco *ſ.*2. *concl.*13. quia cùm vi contritionis movear beneplacito Dei, hoc vi contritionis practicè magis deteſtor, quod reſpectu mei eſt magis diſſonum à recta ratione, & à voluntete Dei, ſed me peccare venialiter eſt reſpectu mei magis diſſonum à recta ratione, & à voluntate Dei, quàm alterum peccare mortaliter, quia recta ratio dictat non eſſe à me faciendum malum, ut eveniat bonum, alioquin malum fieret bonum, & difforme rectę rationi fieret illi conforme; ſimiliter voluntas Dei eſt, ut nunquam peccem nequidem venialiter, alioquin meum veniale fieret conforme voluntati Dei, quæ ea terminis implicant, ergo me peccare venialiter eſt reſpectu mei magis diſſonum à recta ratione, & à voluntate Dei, quàm alterum peccare mortaliter, ergo cùm mea contritio ſit maximè ſecundùm rationem, & voluntatem Dei, vi illius deteſtor meum veniale plùs quàm alienum mortale. *Conf.* nam omne peccatum dat Deo rationabilem cauſam diſplicentiæ, ergo ex charitate erga Deum eligere non poſſum peccatum meum tanquam medium ad cavendum peccatum alterius, quamvis enim hic finis cavendi peccatum alterius ſit bonus, tamen Deus non vult eum quæri, niſi per medium licitum, ſicuti quamvis laus Dei placeat Deo, non tamen placet quæri per medium illicitum, alioquin poſſem occidere omnes pueros baptizatos, ut ſtatim in cœlo laudarent Deum. *Nec obſtat*, quòd alienum mortale ſit in ſe majus malum Deo, contritio autem ſit deteſtatio peccati, quia Deo malum eſt, & non quia malum eſt peccanti, *nam* ex hoc tantùm ſequitur, quòd ſpectando præcisè motivum, & præſcindendo à quo peccatum fiat, debeam odio quodam ſpeculativo magis odiſſe peccatum mortale alienum quàm veniale proprium; de cætero in ordine ad electionem, vel deteſtationem practicam, qua volo peccatum non eligi vel excludi, contritio mea magis opponitur meo veniali quàm alieno mortali, quia charitas erga Deum, à qua elicitur illa mea contritio, eſt maximè conformis rectæ rationi, & charitati erga ſeipſum, ergo cùm recta ratio, & charitas erga me dictet, quòd in ſpiritualibus tenear me plùs diligere quàm proximum, charitas erga Deum poſtulat, ut potiùs caveam meum quàm proximi peccatum. *Conf.* iterum, nam me peccare venialiter eſt à me leve malum Deo, è contrà alterum peccare mortaliter non eſt à me malum Deo, quia permiſſio mea non eſt mala, cùm Deus ipſe etiam permittat, ergo.

745 3. Vi contritionis magis deteſtor meum veniale actuale quàm originale, quod in Adamo contraxi; item efficaciter, & practicè magis deteſtor meum veniale actuale quàm meum mortale habituale: hinc rectè inferunt Lugo *d.*5.*n.*60. & Boſco *n.*419. contra Arr. *d.*9.*n.*36. ſi putarem, vel me moriturum eſſe in mortali habituali, vel per actuale mendacium accerſiti debere Confeſſarium, à quo abſolverer, me potius debere permittere, ut morerer in mortali habituali, quàm mentiri, quia meum mendacium eſſet actualis deordinatio Deo diſplicens, & maneret de ſe medium illicitum pro obtinenda juſtificatione, illudque mendacium eſſet magis propriè meum mihique magis nunc voluntarium, quàm habituale ut tale: iſta enim permanentia non eſſet mihi ad novum peccatum imputabilis.

6 *Obji.* Hoc à me eſt magis deteſtandum, quod in me eſt Deo odibilius, ſed originale, & mortale habituale in me eſt Deo odibilius quàm actuale veniale, quia propter illa Deus me odit odio inimicitiæ, veniale autem non tollit Dei amicitiam, ergo. Reſp. Hoc à me eſt magis deteſtandum, quod in me eſt Deo odibilius, ſi hoc propriè à me fiat, c. ſi à me propriè non fiat, ſed potiùs tantùm permittatur, n. originale autem, & habituale mortale quamvis in me exiſtens ſit Deo odibilius quàm veniale actuale, tamen nunc propriè non fit à me, ſed potiùs permittitur; major autem deteſtatio debet hoc reſpicere, quod nunc magis à me fit malum, mihique eſt magis voluntarium.

747 §.13. Contritio ſi ſit charitate perfecta juſtificat, quamprimùm exiſtit, uti habent S. Th. *p.*3.*q.*89. *a.*2. O. & Catech. Rom. *de Pęn. c.*6.*n.*3. nam omnis actus charitatis cauſat juſtificationem, uti probabitur *à n.* 774. & videtur abſolutè declarari à Trid. *ſeſſ.*14. *de Pęn. c.*4. ideòque etiam damnatæ ſunt ſequentes prop. Bajanæ & 31. *Charitas perfecta, & ſincera, quæ eſt ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in catechumenis quàm in pęnitentibus poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.* 32. *Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum.* 33. *Catechumenus juſtè, piè, & ſanctè vivit, & mandata Dei obſervat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demum percipitur*, 71. *Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrii ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.* Dixerunt quidem aliqui propoſitiones illas damnari, quia videntur loqui de charitate habituali, ſed contrà eſt, nam Bajum intellexiſſe charitatem actualem, rectè oſtendit Arr. *d.*12.*à n.*13. & manifeſtè colligitur ex his vocibus, *charitas ſincera, quæ eſt ex corde puro, fide non ficta: charitas, quæ eſt plenitudo ſeu adimpletio legis, mandata obſervat, ac legem implet per charitatem, &c.* quæ non conveniunt charitati habituali, ſed ſoli actuali, cui ſoli etiam conveniunt verba Apoſtoli ad Rom. 13. v. 10. *Plenitudo legis eſt dilectio*, quæ verba inde ſumpſit Bajus.

Obji. 1. Si contritio, quamprimùm exiſtit, juſtificat, ergo 748
fruſtra ſunt Sacramenta Baptiſmi, & Pęnitentię, R. n. ſeq. nam talis contritio includit votum Baptiſmi, vel Pęnitentiæ, ergo votum hoc debet impleri. Deinde dantur ſpecialia præcepta de illis Sacramentis, ſaltem in ordine ad augendam gratiam, hinc ſi quis per Sacramētum Pœnitētiæ juſtificatus, ſit oblitus aliquod mortale, tenetur adhuc poſteà confiteri? Prætereà Sacramenta ſunt ſaltem pro illis, qui hic, & nunc conteri non poſſunt. Denique Sacramenta cum attritione ſunt medium juſtificationis facilius quàm contritio, ergo Sacramenta non ſunt fruſtra.

Inſt. Saltem non erit verum, quòd Sacerdotes habeant poteſtatem retinendi peccata, quod tamen Chriſtus dicit *Joan.* 20. *v.*23. Reſp. n. aſſ. quia poſſunt retinere ea, quæ ad Sacramentum afferuntur cum ſola attritione. Deinde poſſunt retinere, quia poſſunt negare abſolutionem; per quam conferretur gratia remiſſiva, & remitteretur pars pęnæ.

Obji. 2. Magdalena *Lucæ* 7. fuerat contrita, priuſquam 749
Chriſtus illi remitteret peccata his verbis, *remittuntur ei peccata multa.* Reſp. Quamvis peccata iterum fuerint dimiſſa per illa verba, uti docet S. Th. *p.*3.*q.*64.*a.*3. tamen etiam ante erant dimiſſa, uti & ante iſta verba, quæ poſteà Chriſtus ad illam converſus dixit, *remittuntur tibi peccata.* Senſus itaque utrorumq; eſt, quòd non eo præcisè phyſico inſtanti primò remitterentur, ſed eo moraliter tempore remiſſionem haberet, quia dilexiſſet, ſic Chriſtus *Marci* 5. *v.*29. anteà ſanaverat mulierem à fluxu ſanguinis, & poſteà converſus ad eam dixit, eſto ſana à plaga tua, id eſt, es & manes ſana, quia, ita credidiſti.

Inſt. 1. Paulus ante fuerat contritus, & tamen Ananias *Act.* 750
22. *v.*16. ait, *Exurge, baptizare, & ablue peccata tua.* Deinde Centurio, *Act* 3. *Vir religioſus ac timens Deum, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper*, utique habuerat contritionem, neque tamen erat juſtificatus, nam Petrus ad eum vocatus eſt, ut edoceret *remiſſionem peccatorum accipere.* Reſp. 1. Ananiæ non conſtabat de contritione Pauli, & quamvis conſtitiſſet, tamen manebat præceptum Baptiſmi, quo conferretur nova gratia ablutiva peccatorum, & remitterentur etiam quoad pęnam. *Ad* 2. ſi Centurio habuerat contritionem, erat juſtificatus, attamen edoceri debebat de pręcepto Baptiſmi, quo iterum & certiùs accepturus erat gratiam remiſſivam peccatorum etiam quoad pęnam. Et eodem modo intelligi debet S. Auguſt. 8. *Confeſ. c.*4. dicens, *Ea fides, licèt per talem tantamque dilectionem operans, me ſecurum non faciebat de præteritis peccatis, quæ mihi per Baptiſmum tuum nondum remiſſa erant.* Plura loca Scripturæ videri poſſunt explicata apud Bellarm. *de Pœn. l.*2.*c.*14.

Inſt. 2. Si contritio ſtatim juſtificaret, contritus poſſet ſine 751
confeſſione accedere ad Euchariſtiam. R. n. aſſ. quia licèt quis certò ſciret ſe eſſe in gratia, tamen in Trid. *ſeſſ.*13.*c.*7. & *can.*11. eſt ſpeciale præceptum præmittendi confeſſionem mortalium nunquam in confeſſione expoſitorum: quia tamen *Trid.* dicit Sacerdotem non habentem copiam confeſſarii poſſe celebrare ſine confeſſione, & Clemens VIII. in Pontificali Romano dicit ante reliqua Sacramenta ſufficere contritionem, ex his certum eſt per contritionem cauſari gratiam.

§.14. Hæc contritio delet omne mortale quoad culpam, 752
quia unum non poteſt remitti ſine altero, cùm de facto remiſſio fiat per gratiam, quæ pugnat cum ſingulis mortalibus, uti jam dicetur.

§.15. Remiſsa per contritionem culpa mortali de facto ſem- 753
per remittitur pęna æterna, S. Thom. *p.*3.*q.*86.*a.*4. Suar. *d.*10.*ſ.*3. aliique communiſſimè, partim contra antiquos apud Averſam *q.*3.*ſ.*10. partim contra Eſtium, Caſtorienſem, & quoſdam Lovanienſes apud Gorm. *num.*354. qui fatentur averſionem à Deo ſtatim remitti; dicunt autem reatum pęnæ æternæ tum priùs remitti, quando per aliquod Sacramentum nobis applicantur ſatisfactiones Chriſti: ſed oppoſitum docet Trid. *ſeſſ.*6. *c.*14. declarans pęnam æternam unà cum culpa remitti, hinc damnata eſt hæc 70. propoſ. Bajana: *Homo exiſtens in peccato mortali ſive in reatu æternæ damnationis poteſt habere veram charitatem, & charitas etiam perfecta poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis.* Ratio eſt, quia culpa non remittitur niſi per gratiam, ubi autem eſt gratia, eſt adoptio in filium Dei, ergo jus ad hęreditatem, ſecundùm illud ad Rom. 8. v. 17. *Si autem filii, & hæredes:* Idemque habet Trid. *ſeſſ.*6.*c.*7. hæreditas autem eſt ęterna beatitudo excludens pęnam æternam. Nec opus eſt Sacramento, ut nobis applicentur ſatisfactiones Chriſti, ſed ſufficit actus ſupernaturalis elicitus per auxilium ſupernaturale datum ex meritis Chriſti, cui Deus appromiſit, & Chriſtus applicavit ſatisfactiones ſuas tanquàm merito ſaltem congruo.

§.16. Per

Digitized by Google

754 §. 16. Per contritionem non ſemper remittitur tota pœna temporalis, uti fides docet ex Trid. *ſeſſ.6. cap.14. & can.30. Si quis poſt acceptam juſtificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pęnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pęnæ temporalis, &c. anathema ſit*. Idem repetit *ſeſſ.14. de pœn. c.8. & can.12.* Hanc veritatem docet etiam Scriptura, nam *Num.20. & Deut.34.* Moyſes, & Aaron poſt remiſſum peccatum incredulitatis mortui ſunt in pœnam. *Num.14.* remiſſum eſt populo peccatum murmurationis, attamen manſit pœna mortis. 2.*Reg.12.* remiſſum eſt David adulterium, & homicidium, ſed in pœnam mortuus eſt infans ex adulterio natus. Putant tamen Suar. *d.10. ſ.3. n.18.* & Lugo *d.8. n.64.* cum culpa ſemper remitti aliquid pęnæ etiam temporalis: ſed manet incertum, quàm diuturna pęna temporalis, per ſe loquendo, maneat ſolvenda poſt remiſſum quodvis mortale, putatque Hautinus *in Patroc. Defunct. à n.370.* Deum eſſe benignum, ſi cuilibet mortali remiſſo non relinquat plùs quàm ſexcenta millia annorum in pęnam, quia major pęna debetur unico mortali quàm omnibus venialibus ſimul ſumptis: creditur tamen per infinitam Dei benignitatem nunc breve tempus aſſignari, v.g. 7. annos.

755 *Obji.* 1. Per Baptiſmum remittitur omnis pęna, ergo etiam per Pęnitentiam. Reſp. n. conſ. rationem dat *Trid.* ſuprà, quia ante Baptiſmum potiùs per ignorantiam peccavimus, & tanquàm debiles, nec adjuti tantis donis Dei: poſt Baptiſmum autem violavimus templum jam conſecratum Spiritui S. fuimuſque inſigniter ingrati. Deinde oportuit pęnam relinqui, ut à relapſu deterreremur, ut ponendo ſatisfactiones recuperaremus etiam bonos habitus naturales operandi, ut ſic bene operantes compateremur Chriſto, & quod deeſt ejus paſſionibus, adimpleremus in nobis.

756 *Inſt.* Per hoc fit injuria ſatisfactionibus, & meritis Chriſti, eſt enim, atque ſi non fuerint ſufficientes ad delendam omnem pęnam. Reſp. Hoc dicere eſt hæreticum, uti definit Trid. *ſeſſ. 6. can.33.* Ratio eſt, quia hoc non refunditur in defectum meritorum vel ſatisfactionum Chriſti, ſed in liberam Dei, ac Chriſti voluntatem, qui noluit aliter applicari nobis, unde ſicuti gratiæ Chriſti non derogat, quòd non ſalventur omnes homines, ita neq quòd per eam non ſemper remittatur omnis pęna.

Obji. 2. Sublata cauſa tollitur effectus, ſed culpa eſt cauſa omnis pęnæ, ergo ſublata culpa tollitur omnis pęna. Reſp. Sed culpa, ut phyſicè ſuo tempore exiſtens, eſt cauſa pęnæ, c. culpa, ut moraliter perſeverans in ratione culpæ, n. ſic Pater ut phyſicè exiſtens erat cauſa filii, manet tamen filius patre deſinente.

757 *Obji.* 3 Culpa mortalis non poteſt à Deo mutari in venialem, ergo nec pęna æterna in temporalem. Reſp. 1. S.Thom. Caj. Sot. Maurus *l.5. q.39. n.24.* aliique apud Suar. *d.10. ſ.3. n.10.* dicunt pęnam æternam non mutari in temporalem, ſed totam pęnam æternam, quam meretur averſio à Deo, remitti; temporalem autem, quam meretur converſio ad creaturam, non remitti. Reſp. 2. n. conſ. quia omnis culpa eſt moraliter mala, ergo Deus non poteſt etiam ex majori facere minorem. Deinde omnis culpa eſt actus peccantis, ergo nulla culpa poteſt à Deo cauſari: quod pluribus demonſtrat Lugo *d.8. à n.72.* E contrà pęna non eſt moraliter mala, ſed Deus, & quivis Judex eſt cauſa illius, unde non eſt ratio, cur majorem non poſſit mutare in minorem. V. Suar. ſuprà *à n.14.*

758 *Q.* 102. *An dari poſſit aliqua contritio, quæ non juſtificet?* Ratio dubitandi eſt, quia Averſa *q.3. ſ.8.* Con. *d.4. n.37.* Lugo *d.5. n.79. &* 82. Arr. *d.8. n.5.* Palav. *n.148.* Maurus *q.243. n.11.* Boſco *ſ.2. n.180.* Le Dent *De attritione n.290.* Gormaz *n.278.* probabiliter dicunt poſſe dari amorem Dei, ex motivo abſolutæ bonitatis Dei, qui non excludat omnem voluntatem moraliter peccandi, nec appretiet bonitatem Dei ſuper omnia, ideòque non ſit actus charitatis Theologicæ: ſicuti enim poſſum ex motivo bonitatis Dei velle dare eleemoſynam, non tamen velle fieri Religioſus, item velle vitare omnia mortalia, non tamen omnia venialia, ita poſſum velle vitare graviſſima mortalia, non tamen minùs gravia: ad eum planè modum, quo poſſem ex amore hominis velle illi dare unum ducatum, non tamen mille; item velle non occidere eum, attamen velle ei inferre grave damnum. Et ſimiliter poſſum gaudere de bono Dei in ſe; deſiderare, ut ab omnibus honoretur, quia dignus eſt; orare, quia hoc ipſi placet, neque tamen ideò hi actus excludunt voluntatem peccandi, v.g. per luxuriam. Addit rectè *Averſa* dari poſſe amorem in futurum placendi Deo ſuper omnia, qui tamen non juſtificet, eò quòd nequidem virtualiter retractet peccata præterita, nec abſolutè appretiet Deum ſuper omnia, ſicuti poteſt aliquis alteri homini pro futuro optimè velle in omnibus, & tamen gaudere quoad præterita; quòd vindictam ſumpſerit de illo. Unde ratio horum à priori eſt, quia quamvis bonitas Dei ſit motivum de ſe univerſale, & etiam digniſſimum, ut univerſaliter moveat, tamen ſecundùm dicta *n.739.* poteſt voluntas noſtra moveri nolle univerſaliter, ſed reſtrictè, & pro libertate ſua adhærere uni objecto malo, quamvis ex motivo talis bonitatis Dei recedat ab alio objecto malo. Hinc Reſp.

759 1. Si quis ex motivo bonitatis Dei deteſtaretur graviſſima tantùm mortalia non autem minùs gravia, talis actus non juſtificaret, uti per ſe patet. An autem ſimpliciter dici deberet contritio, non poteſt eſſe quæſtio niſi de nomine, & ſaltem in talem actum non influeret habitus charitatis, cùm non appretiet Deum ſuper omnia. Reſp. 2. Si quis doleret de per- 760
jurio in quantum eſt Deo, ut ſummè veraci malum, aut de alio peccato, in quantum Deo malum eſt ſecundùm ſpecialem perfectionem, cui directè opponitur, videtur probabilius, quòd etiam talis actus non juſtificaret, quamvis ſupponeremus, quòd ſic dolens non haberet, niſi illud peccatum, quia talis actus non eſt averſio ab omni peccato tanquam malo Deo, nec eſt converſio ad Deum, ut ſummè bonum, ideòque omnes communiter cum Amico *d.3. n.63.* nolunt talem actum vocari abſolutè contritionem, ſed attritionem, eò quòd attingat ſpecialem turpitudinem hujus tantùm peccati, ut oppoſiti huic divinæ perfectioni, & conſequenter ſecundùm dicta *n.730.* in talem actum non influet habitus charitatis, quia non appretiat abſolutam Dei bonitatem ſuper omnia. Unde quando dixi, vel dicam per contritionem, aut per amorem Dei ſuper omnia cauſari juſtificationem, intelligitur contritio, & amor abſolutè efficax, qui ſint ſaltem virtualis deteſtatio omnis peccati mortalis tanquàm mali Deo ex motivo abſolutæ bonitatis Dei.

761 *Q.* 103. *An ad contritionem, quæ juſtificet ſine Sacramento, requiratur aliqua certa intenſio, vel extenſio, ſeu duratio quoad tempus?* Reſp. §. 1. Adrianus ad perfectam contritionem requiſivit intenſionem ſummam; ſed Suar. *d.4. ſ.4.* Con. *d.6. n.62.* Amic. *d.4. n.164.* rectè dicunt ſententiam illam non eſſe probabilem; nam non debet eſſe ſumma abſolutè, quia hæc implicat, & ſæpè dantur contritiones ſufficientes, quibus dari poſset alia intenſior. Nec debet eſse ſumma reſpectivè ad præſens Dei auxilium, alioquin qui hodie cum auxilio ut tria elicit contritionem, ut tria, & juſtificatur, ſi cras cum auxilio ut ſex eliceret contritionem ut quinque non juſtificaretur, quod eſt abſurdum: neque enim tenemur ſemper reſpondere toti intenſioni gratiæ.

762 §. 2. *Durand. Ric. Palud. Sot.* requirunt intenſionem, quæ ſuperet alios actus in voluntate concomitantes: idèm ſenſiſſe putatur *S. Bonav.* quamvis eum ab ea ſententia vendicare velit Boſco *ſ.2. à n.237.* ſed cujuſcumque ſit, eam æquè improbabilem eſse dicunt Suar. *ſuprà*, Con. *n.63.* Amic. *n.166.* Ratio eſt, quia pater dolens de filio mortuo per actum intenſum, ut ſex poteſt conteri de peccatis, & juſtificari per actum intenſum, ut quinque, quo appretiet peccatum, & Deum ſuper omnia: ſi enim alius homo, vel ipſe nunc haberet hunc actum ſolum, juſtificaretur, uti omnes fatentur, ergo etiam juſtificatur, quamvis adſit alter dolor intenſior de morte filii, qui de ſe malus non eſt, uti ſuppono, & per accidens ſe habet.

763 §. 3. Aureol. Baſſolus, & alii apud Amic. *n.161.* requirunt certam intenſionem, ſed nobis ignotam, vel ſecundùm quantitatem peccatorum, quæ ſententia communiter etiam attribuitur Scoto, quamvis Boſco *à n.239.* conetur excuſare. Eam autem acerrimè defendit Hiquæus *in Comment. ad Scot. in 4. diſt.14. q.2. à n.97.* ſed Amic. dicit ſe pro hac ſententia etiam non invenire probabile fundamentum: malè enim dicitur nos obligari ad certam intenſionem, & tamen neſcire, nequidem probabiliter, quænam illa ſit, nam ita exponimur periculo, ut vel minus agamus, quàm tenemur, vel nos immoderatè divexemus in intendendo actu. Deinde contritio, quæ ſufficit ad delendum mortale minus, ſufficit ad delendum majus, uti expreſsè S.Th. *in ſupplem. q.5. ar.3. ad* 2. & quæ ſufficit ad delendum unum, ſufficit ad delenda omnia, quia contritio tollit unumquodque peccatum cauſando gratiam, quæ etiã in quocunque remiſsiſsimo gradu excludit peccata omnia.

764 §. 4. Eſtius, Lupus, Farvacques, & alii Lovanienſes apud Platel. *p.5. n.550.* item Illuſtriſs. Le Drou Epiſc. Prophyrienſis *de contrit. & attrit. diſſ.4. c.3. §.3.* etiam requirunt certam intenſionem, in quantum contritionem ab attritione diſtinguunt per hoc, quòd contritio ſit magis, attritio autem minus intenſa; ſed hæc ſententia videtur æquè improbabilis, ac cęteræ, nam attritio de ſe non reſpicit bonitatem Dei pro motivo, uti *à n.784.* dicetur, neque ullum fundamentum eſt dicendi non poſse dari attritionem, v.g. ex ſpe beatitudinis æternæ, quæ ſit intenſior contritione ſufficiente ad juſtificationem. Atque ex dictis ſequitur contra quoſdam Juniores, ut contritio juſtificet, non requiri, ut intenſione ſuperet affectus actuales, & habituales cordis, alioquin qui actu intenſiſsimo, & honeſto doluit de infauſta morte Patris ſui, debebit dolere de peccatis actu adhuc intenſiore, qui ipſi ſæpè, & præſertim in articulo mortis debili, vel turbato erit moraliter impoſſibilis, ideòque talis homo juſtificari non poterit nec ſalvari: hoc autem dicere, eſt dare occaſionem deſperandi, ergo.

765 §. 5. Scotus videtur dicere, quòd ad contritionem requiratur certa duratio temporis à Deo taxati, Scotum tamen conatur explicare Boſco *à n.372.* ſed illum ita ſentire fatetur Hiquæus: quam opinionem Almainus cenſet probabilem, & ex parte ſequitur Caj. apud Dicaſt. *d.2.dub.9.* abſolutè autem eam defendit Hiquæus *à n.110.* ſed Suar. *ſ.5.n.3.* meritò dicit carere fundamento, & probabilitate, nam Ezech.33. verſ.12. dicitur, *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die converſus fuerit ab impietate ſua.* Ratio autem eſt, tum quia contritio, quamprimum exiſtit, cauſat juſtificationem, ſecundùm dicta *n.747.* tum etiam quia contritio, quæ continuatur, habet in ſingulis inſtantibus perfectionem contritionis eſſentialem, & ſpecificam, ergo talis contritio etiam prout reſpondens primo inſtanti æquè juſtificat, ac reſpondens ſequentibus inſtantibus: Hinc

766 §. 6. Rectè docent Averſa *q.2.ſ.10.* & alii certum eſſe, quòd ad contritionem, ut juſtificet, non requiratur certa intenſio, aut extenſio, nam Scriptura, cujus textus referam *n.774.* appromittit gratiam verè pœnitenti, & Deum amanti, nulla prorſus facta mentione intenſionis, aut durationis. Similiter SS.PP. quos ibidem referam, & Trid. *ſeſſ.14. c.4.* dicit peccatorem juſtificari extra Sacramentum per contritionem, ad quam tantùm requirit, ut ſit charitate perfecta: & ſpecialiter quod attinet ad intenſionem, ita expreſsè docet *Synod. Agathenſis* apud Gorm. *p.1. n.445.* his verbis, *Sat eſt ad veram contritionem deteſtatio ſuper omnia, licèt dolor non ſit ita intenſus ut alicujus mali temporalis.* Similiter S.Th. *in ſupplem. q.5. a.3. ſed contrà, qualibet contritio eſt gratia gratum faciente informata, ergo quantumcunque ſit parva, delet omnem culpam.* Et *in fine O.* ſic addit, *Sic ergo dicendum, quòd quantumcunque parvus ſit dolor, dummodò ad contritionis rationem ſufficiat, omnem culpam delet.* De duratione idem docet *1. 2. q.113. a.7. O.* ubi ait motum liberi arbitrii, per quem cauſatur juſtificatio, poſſe eſſe inſtantaneum. Clariſſimè utrumque dicit S. Chryſoſt. *relatus cap. Talis de Pœn. diſt.3.* his verbis, *Quantulamcunque tamen & quamlibet brevi tempore geſtam non reſpuit pœnitentiam.* Ratio à priori eſt, quia contritio eſt appretiatio peccati ſuper omnia mala: & appretiatio Dei ſuper omnia bona, propter infinitam Dei bonitatem; & in hoc conſiſtit ejus quaſi ſubſtantia; quòd autem ſit magis vel minùs intenſa, quòd plus minùſve duret, eſt aliquod illi accidentale: & hæc quidem intenſio vel duratio major oritur potiſſimùm ex parte ſenſitiva, quæ plurimùm juvat, aut promovet conatum voluntatis vel teneritudinem affectus: E contrà appretiatio oritur ex judicio rationis, ergo non eſt credibile, quòd Deus vim juſtificandi alligarit intenſioni vel durationi actus, & non potiùs efficaci ejuſdem appretiationi. *Conf.1.* nam gradus intenſus non auget appretiationem objecti, ſed ſolùm conatum vel teneritudinem circa objectum, hinc dari poteſt actus valdè intenſus doloris circa canem mortuum, qui tamen in appretiatione non adæquet actum remiſſiſſimum circa patrem mortuum. E contrà appretiatio ex natura ſua eſt actus, qui ſive ſit intenſus ſive remiſſus, ſecundùm ſuam ſpeciem magis æſtimat, & præfert ſuum objectum, hoc autem ſufficit ad contritionem, quæ juſtificet, ut ita ſuper omnia deteſtetur peccatum & præferat Deum, ergo, *Conf.2.* nam talis actus charitatis juſtificat, qualis ſufficit ad implendum præceptum 2. Decalogi, ſed ad hoc ſufficit quivis actus ex motivo bonitatis Dei ſuper omnia, præſcindendo ab intenſione, ergo.

767 *Obji.1.* Connaturale eſt, ut ubi reperitur ſumma appretiatio objecti, ibi etiam ſit ſumma intenſio actus circa objectum, & contrà, ergo qui amat vel odit aliquid intenſiùs quàm Deum aut peccatum, non appretiat Deum & peccatum ſuper omnia. R. n. ant. patet enim, quòd venator ſæpè intenſiùs amet canem quàm patrem ſuum, à quo eſt offenſus, quem tamen pluis appretiat, paratus potiùs carere cane quàm patre. Ratio à priori eſt data, quia appretiatio & intenſio oriuntur ex diverſis cauſis, appretiatio ex æſtimabilitate ſive dignitate intrinſeca objecti ſecundùm prudentem rationem, intenſio ex vehementi applicatione vel conatu potentiæ, aut ex teneritudine affectus erga objectum: quæ præcipuè oriuntur à potentiis ſenſitivis.

768 *Inſt.* Peccator debet de peccatis dolere ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus, ergo cum certa intenſione actus. R.n. conſ. nam etiam debet credere ex toto corde, Actor.8. *v.37.* & tamen nemo requirit certam intenſionem in fide. Dolet ex toto corde &c. quando appretiat peccatum ſuper omne aliud malum, & ab illo ſe convertit ad Deum, hunc iterum amando ſuper omne bonum: neque opus eſt, ut faciat, quidquid abſolutè poteſt, ſed tantùm, ut applicet totum cor, totam animam, totas vires ad hoc faciendum, quod Deus fieri vult, hoc autem, quod fieri vult, eſt talis efficax appretiatio peccati & Dei ſuper omnia. Quòd ſi SS. PP. aliquando plus innuant, tantùm loquuntur pro conſilio, vel pro neceſſitate habendi remiſſionem etiam pœnæ, ad quam delendam multùm confert intenſio actus.

769 *Obji.2.* S. Th. *de veritate q.28. a.8. ad 3.* ait, *dicendum, quòd contritio ab attritione præcedente non differt ſolùm ſecundùm intenſionem doloris ſed etiam informationem gratiæ.* Idem videtur dicere *in 4. diſt.22. q.2. a.1.* R. Tantùm vult eum, qui priùs habuit attritionem, ordinariè poſteà habere intenſiorem contritionem, quia voluntas per motiva attritionis diſpoſita, ſimul ex eiſdem cum motivo bonitatis Dei contritionem elicit, per quam etiam obtinet gratiam. Poteſt etiam per intenſionem intelligi major perfectio ſpecifica actus, ſicuti dicimus unicum rationale hominis eſſe intenſivè perfectius quàm differentias omnium brutorum: & in eum ſenſum dicit S. Th. *in ſuppl. q.3. ar.1. O. Dolor in contritione excedit omnes dolores, nempè motivo.*

Inſt. S.Th. *in ſuppl. q.5. a.3. O.* ait, *dolor ∴ poteſt eſſe parvus, adeo quòd non ſufficiet ad rationem contritionis ∴ ſicut etiam amor poteſt eſſe ita remiſſus, quòd non ſufficit ad rationem charitatis.* R. loquitur de dolore ex motivo alio quàm charitatis Theologicæ, ſecundùm dicta *à n.758.* aut intelligit, ſi doleat, quia amittitur finis ultimus, nam addit, *ut ſi minùs diſpliceret ei peccatum, quàm debeat diſplicere ſeparatio à fine ultimo.*

770 *Obji.3.* Catech. Rom. *de Pœn. c.7.* docet contritionem, quia debet pro qualitate criminum intendi ad certum gradum, eſſe valdè difficilem, ideòque Deum inſtituiſſe Confeſsionem tanquam faciliorem modum juſtificationis; verba illius ſunt hæc: *Ut enim hoc concedamus contritione peccata deleri, quis ignorat illam adeò vehementem, acrem & incenſam eſſe oportere, ut doloris acerbitas cum ſcelerum magnitudine æquari conferrique poſſit? at quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent &c.* R. Quamvis idem Catechiſmus *c.5.* moneat, ut contritio de peccatis ſit, *non ſolùm maxima, ſed vehementiſſima,* tamen addit, *quamquam ſi id minùs conſequi nobis liceat, vera tamen & efficax contritio eſſe poteſt, ſæpè enim uſu venit, ut quæ ſenſibus ſubjecta ſunt magis quàm ſpiritualia nos afficiant, quare nonnulli interdum majorem ex filiorum obitu quàm ex peccati turpitudine doloris ſenſum capiunt.* Itaque tantum vult, meritò dolendum eſſe vehementiſsimè, nam ibidem dicit, *ſummum & maximum dolorem ex peccatis ſuſcipiendum eſſe, ita ut nullus major excogitari poſſit.* Item, *ut quemadmodum nullus finis & modus charitati præſcribitur, ita peccati deteſtationi nullus modus definiatur:* patet autem hæc non requiri tanquam abſolutè neceſſaria, nam etiam lacrymas commendat, ſed tantùm intelligit, æquum eſſe, ut quantum in nobis eſt, conemur habere intenſiſsimum dolorem.

Eſtque notandum, quòd non dicat contritionem debere eſſe acrem & intenſam, ut plerique cum Platel. *n.561.* malè legunt, ſed acrem & incenſam, qualis eſt, ſi contritus deteſtetur peccatum & redamet Deum ſuper omnia, omnis enim Dei ſuper omnia dilectio eſt ex natura ſua vehemens, acris, incenſa, quia eſt amor maximus præferens Deum omni creaturæ: & ita ſeipſum explicat Catech. Rom. dicens *omnibus rebus Dei amorem anteponendum eſſe.*

Obji.4. Si non requiratur certa intenſio vel nobis ignota duratio contritionis, ergo homo poterit eſſe certus de ſua contritione, adeòque certus erit ſe eſſe in gratia, quod eſt contra ſcripturam & Trid. *ſeſſ.6. c.9.* R. n. ſequel. nam 1. neſcit, an debitè appretiet peccatum & Deum ſuper omnia. 2. neſcit, an ſuus actus ſit ſupernaturalis. Ex dictis,

771 *Inferes*, falſa eſſe quæ docet Chriſtianus Lupus, prout refert Le Dent *c.12. à n.295.* nam dicit 1. ad contritionem, quæ juſtificet ſine Sacramento, requiri, ut homo vi illius nullum habeat amorem affixivum ad creaturam, id eſt, ut ita ſit à creaturis avulſus & Deo ita conjunctus, ut nullo eſſet afficiendus dolore vel ſenſu, quamvis ipſi tollerentur parentes, divitiæ, honores &c. ſed ſic animo comparatus, ut hęc omnia cum gaudio dimitteret. 2. Credendum non eſſe agonizantes quoſdam ejuſmodi contritionem concipere aut juſtificari ſine Sacramento. 3. S. Petrum antequam negaret Chriſtum, Davidem converſum, Magdalenam pœnitentem alioſve non videri habuiſſe hanc contritionem, ſed ſpeciali Dei dono juſtificatos eſſe. 4. Apoſtolos omnes ante acceptum in Pentecoſte Spiritum non habuiſſe amorem vel contritionem qui potuiſſet juſtificare ſine Sacramento. 5. Contritionem juſtificantem debere eſſe efficacem non tantùm affectivè ſecundùm voluntatem præſentem, ſed etiam effectivè ſeu quoad effectum cavendi peccata, adeòque ſi poſteà quis in mortale relabatur, ſignum eſſe, quòd anteà non habuerit contritionem. Hæc aliaque ſimilia Rigoriſtarum principia non videntur probabilia, poſſuntque dare occaſionem dicendi contritionem eſse moraliter impoſsibilem, ſicque homines Sacramento deſtitutos conjiciendi in deſperationem.

772 *Q.104. An contritio, quæ juſtificat ſine Sacramento, ſecum patiatur ſpem & timorem?* Reſp. §.1. Le Drou *d.4. c.3. §.3.* docet illam ſolam contritionem eſse perfectam & juſtificare ſine Sacramento, quæ foras mittit timorem, ſecundùm illud 1. Joan.4. v.18. *Charitas perfecta foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet, qui autem timet, non eſt perfectus in charitate.* Conſequenter infert, ſi Martyr pateretur mortem

ſimul

ſimul ex motivo timoris inferni, habiturum charitatem imperfectam. Sed opinio illa eſt contra communem, & adverſatur S.Th.2.2.q.19 ar.6.O. *Timor pœnæ poteſt ſtare cum charitate ſicut & amor ſui: In 3. diſt. 34. q.2.ar.2. quæſtiu.3. Timor ſervilis manet adveniente charitate, quantùm ad ſubſtantiam, ſed non quantùm ad ſervilitatem: ar.3.q.2. Timere pœnas æternas non eſt actus timoris initialis ſed compatitur ſecum iſtum actum, ſicut & timor caſtus.* Hine.

773 §.2. Tenendum eſt tanquam certum, quòd charitati perfectę juſtificanti ſine Sacramento non obſtet, quòd ei adſit ſupernaturalis ſpes prǣmii vel timor pęnę, nam in primis Innoc.XII. die 12.Martii 1699.damnavit propoſitiones Cameracenſis, quibus aſſerebat talem aliquando eſſe ſtatum charitatis perfectę, ut excluderet ſpem & metum, inter illas enim ſunt hæ: 1. *Datur habitualis ſtatus amoris, qui eſt charitas pura & ſine ulla admixtione motivi proprii intereſſe. Neque timor pęnarum neque deſiderium remunerationum habent ampliùs in eo partem &c.2. In ſtatu vitæ contemplativæ ſive unitivæ amittitur omne motivum intereſſatum timoris & ſpei. 23. Purus amor ipſe ſolus conſtituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati & meritorii ſunt.* Deinde viri ſanctiſſimi in fine vitæ, quando proculdubio implebant præceptum perfecti amoris erga Deum & perfectæ contritionis, de quo præcepto dicam num.2009. leguntur habuiſſe ingentem timorem ratione divinorum judiciorum, ſic S. Hilarion, de quo in Breviario Romano ad 21.Octobris, *Cùm extremo ferè ſpiritu conſtictaretur, dicebat egredere, quid times? egredere anima mea, quid dubitas? ſeptuaginta propè annis ſerviſti Chriſto, & mortem times? quibus in verbis ſpiritum exhalavit.* Innumera ſunt ejuſmodi exempla. Ratio à priori eſt, quia nullus actus ſupernaturalis de ſe pugnat cum charitate perfecta, cùm omnis actus ſupernaturalis ſit ex impulſu Dei, qui in ſe charitas eſt, & Author perfectiſſimæ charitatis in nobis, Deus autem non pugnat cum ſe ipſo, atqui ſpes vel timor, de quibus loquimur, ſunt actus ſupernaturales, quales eſſe poſſe, fide certum eſt, ergo non pugnant cum charitate perfecta. Unde quando Scriptura & SS. PP. dicunt, quòd *charitas foras mittat timorem*, intelligunt timorem ſerviliter ſervilem, inordinatum, immoderatum: hoc tamen etiam verum eſt, & hoc fortaſſe volunt aliquando, quòd quantò aliquis magis ardenter & purè amat Deum; tantò minùs ſoleat attendere ad motiva etiam ſupernaturalia ſpei vel timoris, uti habet S.Thom *ſuprà ar.*10.O.his verbis. *Quantò aliquis, magis diligit Deum, tantò minùs timet pęnam, primò quidem, quia minùs attendit ad proprium bonum, cui contrariatur pœna, ſecundo quia firmiùs adhærens magis confidit de præmio, & per conſequens minùs timet de pœna.* Sed falſum eſt, & inde malè infertur, quòd charitas non patiatur, aut de ſe repugnet ſpei vel timori ſupernaturali, hinc S.Thom. ad 3. addit, *Amor charitatis augmentatus, reverentiam timoris non minuit ſed auget.* Videri poteſt Palav. *à num.* 152. item Corn. à Lapide in eum locum Apoſtoli, item dicenda hic *à n.*1724. ubi practicè oſtendam, quomodo per attritionem ex ſpe & metu aſſurgere debeamus ad perfectam contritionem.

Objic. Si motiva charitatis & timoris non pugnent: ergo poterit unicus actus procedere ex motivo charitatis & timoris, hoc autem implicat, quia actus charitatis debet procedere ex motivo ſolius bonitatis Dei, & pro motivo, cui, habere ſolum Deum. R.1. Si iſta duo motiva non poſſint influere in unum eundemque actum, influant in duos, & ſic ſalvatur, quod dixi. R.2.e.ſeq.cum S.Th. *in 3.diſt.34.q.2. art.3. quæſtiu.2. ad 1. Timor initialis non includit ſervilem ſecundùm eſſentiam, ſed in quantum concurrunt ad unum actum imperandum.* Et talis actus ſimul erit charitatis & timoris, qui prout erit charitatis, reſpiciet ſolam bonitatem Dei & Deum, ut finem, cui; prout erit timoris, reſpiciet pœnam & pro fine, cui, habebit hominem ipſum: ſicuti actus, qui ſimul eſt fidei divinæ & humanæ, prout eſt fidei divinæ, reſpicit ſolam Dei authoritatem; prout eſt fidei humanæ, ſolam authoritatem hominum. Et ſimiliter loqui ſolemus de actu, qui ſimul eſſet fidei, ſcientiæ & opinionis.

774 Q.105. *An omnis contritio, quæ eſt actus charitatis theologicæ, juſtificet ſine Sacramento?* R. Negant aliqui cum Le Drou *diſſ.4.cap.1. & ſeqq.* ſed oppoſitum tenendum eſt ex dictis *à n.*747. & 756. Quod ulterius, *Probatur* 1. ex Scriptura, quæ de dilectione (per quam intelligitur dilectio Dei ex charitate, ſeu quæ eſt amor Dei propter ſe & ſuper omnia) abſolutè dicit, quòd cauſet reciprocam Dei dilectionem & gratiam, quòd tollat peccatum &c. Sic dicitur. Prov. 8. v.17. *Ego diligentes me diligo.* Joan.14.v.21. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum*, v.23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus.* 1. Petri 4.v.8. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* 1. Joannis 4. v.7. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt*, id eſt, factus eſt filius Dei, uti exponunt interpretes cum Corn à Lapide.

*Prob.*2. Ex SS.PP. nam S. Aug. *De Trinit.l.*15. *c.*18. ait, *Ipſa dilectio ſive charitas ∴ perducit ad regnum.* In expoſ. Epiſt.ad Galatas, *Formatur Chriſtus in eo, qui formam accipit Chriſti: formam autem accipit Chriſti, qui adhæret Chriſto dilectione ſpirituali.* De fide & oper.cap.14. *Charitas implet legem & facit rectè vivere*, ſed *non vivunt benè homines niſi effecti filii Dei*, Lib.1. contra 2.Epiſt.Pelagian.c.2. *ergo charitas efficit filium Dei.* Tract.7. in Joannem, *Qui diligit ex Deo natus eſt. Quare? Quia Deus dilectio eſt.* Tract.9. *Timor medicamentum, charitas ſanitas eſt.* Tr.76. *Dilectio ſanctos diſcernit a mundo.* Tract.9. in Epiſt. Joannis, *Diligendo Deum amici facti ſumus.* S.Chryſ.Hom.7.in 2.ad Timoth. *Ubi charitas eſt, omnia ſublata ſunt mala.* S.Greg.in Lib.1. Regum c.3. *Ex vi converſionis magnitudo deletur criminis, vis autem converſionis eſt affectio charitatis.* S. Anſelm. in Monol. *Dubitari nullatenus debet, quòd ipſe omnem naturam ſe verè amantem amet*; atqui omnis diligens Deum ſuper omnia, & propter Deum ipſum, verè amat Deum, ergo. S.Ephrem de die judicii c.5. *Compunctio ſanitas animæ eſt.* S.Bern.Serm.83.in Cant. *Amor per ſe ſufficit.* Caſſiod.de Amicitia 5. De dilectione Dei, *Charitas eſt criminis abolitio.* S. Th.1.2.q.89.ar.6.O. Amor Dei, quo quis ſe iterum ordinat ad finem ultimum, cauſat gratiam, ſed contritio ex charitate eſt amor Dei, quo quis ſe iterum ordinat ad finem ultimum, ergo.

*Prob.*3. Ex communi ſenſu totius Eccleſiæ, quæ ſæpè fidelibus omnibus contritis concedit Indulgentias, quarum capax non eſt, niſi juſtificatus. Item monet Sacramentis vivorum præmittendam eſſe ſaltem contritionem, per quam reſtituatur gratia, ſi fortè abſit, ergo certum eſt Eccleſiam ſupponere, quòd per contritionem, quæ eſt abſolutè ex motivo bonitatis Dei ſuper omnia, cauſetur juſtificatio. *Prob.*4. ratione quia contritio, quæ procedit ex motivo charitatis erga Deum, eſt actus perfectiſſimus, quo peccator gratia Dei excitatus, & adjutus avertit ſe à peccato tanquam malo ipſi Deo & ſe iterum convertit ad Deum ſuper omnia dilectum, propter Deum ipſum, ergo congruum fuit, ut ad poſitionem illius, Deus viciſſim ſe converteret ad hominem, ſecundùm illud Zachariæ 1.v.3. *Convertimini ad me, dicit Dominus exercituum, & convertar ad vos.*

His argumentis permotus Sylvius retractavit priorem ſententiam, qua id negaverat: Et meritò, inquit Gonet *d.3. n.* 27. *eo quòd apertiſſimè contradicat variis Scripturæ, Conciliorum, SS.PP. teſtimoniis, necnon Summorum Pontificum decretis, ac omnibus ſcholaſticis.*

Reſpondent. 1. Authoritates adductas explicari poſſe de 775
charitate habituali. *Contra eſt* 1. ex verbis ipſis, ſaltem pleriſque, patet ad oculum, quod loquantur de actu dilectionis & amoris. 2. Non loquuntur ſpeculativè de habitu charitatis, ſed practicè incitant ad actus amoris Dei, ergo loquuntur de charitate actuali. 3. Scriptura & SS.PP. communiter per charitatem, intelligunt actualem, ſic enim S. Dionyſ. *de div.nom.c.*4. ait, *Mihi enim videntur Theologi exiſtimaſſe commune nomen eſſe amoris, & charitatis.* Et paulò infrà, *pro eodem ponuntur à ſanctis Theologis charitatis & amoris nomina.* S.Aug.15. *de Trinit.c.*18. *Ipſa verò dilectio ſeu charitas, nam unius rei eſt utrumque nomen.* Et *lib.3.de doctrin.chriſt.c.*10. *Charitatem voco motum animi ad fruendum Deo propter ipſum.* Vide dicta n.747.

*Reſp.*2. Intelligi de ſola charitate perfecta ſeu intenſa. 776
Contra eſt, nam imprimis *Synodus Agathenſis*, uti retuli *n.*766. expreſsè dicit hoc de contritione, *licèt dolor non ſit ita intenſus.* S.Th. ibidem relatus dicit, quòd *qualibet contritio, quantumcunque parvus ſit dolor, dummodò ad contritionis rationem ſufficiat.* Catech.Rom. *num.*770. relatus dicit, *contritionem poſſe eſſe veram & efficacem*, quamvis non ſit maxima. Deinde Scriptura & PP. dicunt iſta de dilectione Dei, & de charitate ſimpliciter ac ſine addito, ergo. Quòd ſi ſententiæ toties repetitæ & abſtrahentes à terminis illis, *perfecta, vehemens, intenſa, diuturna*, non ſufficiant ad perſuadendum hoc de dilectione & charitate ſimpliciter & quoad ſubſtantiam tali, nihil poterit abſolutè probari ex Scriptura vel PP. quià quiſque facilè inveniet diſtinctiunculam, per quam verba detorqueat à vero ad ſuum privatum ſenſum.

*Obiic.*1.S.Aug. docet catechumenis non remitti peccata, ni- 777
ſi dum baptizantur, ſed cathecumeni debent amare, & ſæpè *flagrant* amore Dei ſuper omnia, ergo. Ita *Le Drou arg.*10. R.1. Si argumentum valet, ergo nullus amor Dei ſuper omnia à cathecumeno elicitus tollit peccatum. R.2. Tantùm vult non dimitti perfectè, etiam quoad pœnas: aut non dimitti legaliter, ac pro externo etiam foro Eccleſiæ, cùm per Baptiſmum fiat ingreſſus in Eccleſiam.

*Obiic.*2. S.Th. *in* 2.*d.*28.*q.*1.*art.*3.*ad* 2. ait: *Poteſt aliquis cha-* 778
rita-

ritatem non habens (quoad habitum) *diligere proximum & Deum etiam ſuper omnia, ut quidam dicunt, & hoc diligere intelligitur actus charitatis ſub præcepto directè cadere, & non ſolùm ſecundùm quod à charitate procedit.* Hanc autem charitatem 2.2.*q.*184. *art.*3. *ad* 2. vocat *infirmum dilectionis gradum*, quamvis ſit ſuper omnia, ergo talis actus charitatis non juſtificat. R.n.conſ.quamvis enim talis actus ſine habitu charitatis eliciatur à peccatore per auxilium ſupernaturale tranſiens, & quamvis etiam ſit infirmus gradus dilectionis Dei ſuper omnia, tamen non negat S.Thom.per illum ipſum juſtificari peccatorem.

779 *Objic.*3.Charitas, ſecundùm omnes, dividitur in perfectam & imperfectam,& ideò 1.Joannis 4.*v.*18.dicitur. *Perfecta charitas foras mittit timorem.* S.Aug.*Tract. in Epiſt. Joannis* ait, *Charitas meretur augeri, ut aucta mereatur perfici.* Item charitas perfecta & imperfecta, ſecundùm S.Th.2.2. *q.*19.*ar.*8. O.non differunt ſecundùm eſſentiam. De ſola autem charitate perfecta, quòd ſine Sacramento juſtificet, habemus ex damnatione propoſitionum Baii relata *num.*747. in quibus ſemper additur *perfecta*, ergo ſi charitas ſit imperfecta, cum ea ſtat peccatum mortale. R. *Dixi num.*739. unam charitatem poſſe eſſe perfectiorem altera, & illo ſenſu una dicitur imperfecta reſpectivè, id eſt, minùs perfecta; & ſimiliter contritio perfecta, quæ eſt odium etiam omnium venialium, perfectior eſt, quàm illa, quæ eſt ſolorum mortalium: omnis tamen charitas & ex ea procedens contritio eſt ſimpliciter perfecta & juſtificat, quæ ex motivo abſolutæ bonitatis Dei odit mortale ſuper omnia, hinc admiſſo vel diſſimulato toto antecedente n. conſ.

780 *Q.*106. *An in caſu neceſſitatis juſtificet ſine Sacramento aliqua contritio, quæ extra neceſſitatem non juſtificaret?* R.Affirmat Le Drou *diſſ.*4.*c.*2.*arg.*19. putans charitatem imperfectam, quæ alioqui ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiritur, in caſu neceſſitatis ſufficere ad juſtificationem. Sed tenendum eſt oppoſitum, nam 1. ſi hoc verum eſt, ergo nullus adultus ex defectu Sacramenti periret, adeòque Trid. fruſtra cavit, ut nullum peccatum eſſet reſervatum in articulo mortis, ſi enim moribundus non habeat charitatem imperfectam, ei non prodeſſet abſolutio ſacramentalis, uti adverſarii volunt: ſi autem illam habeat, juſtificari poſſet ſine abſolutione. 2. Dici non poteſt, cur aut quomodo neceſſitas contritioni imperfectæ tribueret vim, quam de ſe non habet: nullum enim fundamentum eſt dicendi Deum ita inſtituiſſe, ergo.

Objic. SS. Aug. Bern. Hugo à S. Victore dicunt dari contritionem, quæ in neceſſitate tantùm juſtificet ſine Sacramento. R. n. aſſ. non enim dicunt juſtificare in neceſſitate *tantùm*, ſed tantùm dicunt juſtificare in neceſſitate, quando deeſt Sacramentum: quod verum eſt etiam de contritione perfecta.

781 *Q.*107. *An contritio perfecta vel amor Dei abſolutè prædominans requiratur tanquam pars ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ cauſandam?* R. §.1.Le Drou *d.*1.*c.*3.recenſet multos, quos putat ante & poſt Trid. tenuiſſe, quòd ad Sacramentum Pœnitentiæ requiratur perfecta contritio, quæ præcedere debet abſolutionem, ita ut per hanc tantùm augeatur gratia, remittatur ſaltem pars pœnæ, & homo viſibiliter reconcilietur Eccleſiæ. Tenet autem ipſe talem contritionem non requiri, attamen defendit oppoſitum non doceri à Trid.nec eſſe omninò certum. Sed tenendum eſt velut certum, & à Trid.ſufficienter declaratum, quòd contritio perfecta non requiratur tanquam pars Sacramenti Pœnitentiæ, nam 1.Catech.Trid.*de pœnit.c.*5.*num.*32. dicit, *Ex fidei catholicæ doctrina omnibus credendum, & conſtanter affirmandum, vi clavium remitti peccata*, ergo ante Sacramentum non ſemper ſupponuntur remiſſa, atqui ſupponerentur ſemper remiſſa ante Sacramentum, ſi ante abſolutionem requireretur, tanquam pars Sacramenti, contritio perfecta, ergo 2. Trid *ſeſſ.*14. *de Pœnit.c.*4. docet aliquando contingere, ut contritio ante ſuſceptum Sacramentum reconciliet, ergo ſatis ſignificat, quod non ſemper fiat. 3. Trid.*ibidem c.*6. dicit abſolutionem Sacerdotis nō eſſe ſolùm nudum miniſterium declarandi remiſſa eſſe peccata, ergo ſaltem aliquando primò remittit. 4. *Ibidem c.*3. dicit, quòd reconciliatio cum Deo ſit effectus Sacramenti: item *c.*2.quòd abſolutio liberet à peccatis; Et *c.*6.quòd ſit functio remittendi peccata: hæc autem minùs congruè explicantur, ſi dicamus ad Sacramentum Pœnitentiæ ſemper prærequiri contritionem perfectam, per quam peccata ſint antecedenter remiſſa, ergo. 5. Non poterit dari clara ratio, cur Baptiſmus, & Pœnitentia potiùs quàm alia, dicantur Sacramenta mortuorum. 6.Pontifices *Cap. Presbyter, & Cap. Agnovimus, cauſa* 26.*q.*6.dicunt Sacerdotem, qui moribundo negat abſolutionem, poſſe eſſe cauſam, cur damnetur, quod verum non eſt, ſi peccata non remittantur primò per abſolutionem. 7. Adverſarii fatentur cum Le Drou *d.*3. *c.*2.§.4. ad ſuſceptionem Baptiſmi & Pœnitentiæ ſufficere dolorem ex eodem motivo, atqui ad Baptiſmum non prærequiritur perfecta contritio, per quam remiſſa ſint peccata, nam Act.2.*v.*38.*Pœnitentiam agite & baptizetur unuſquiſque veſtrûm* .'.'.'.'. *in remiſſionem peccatorum*. Et in ſymbolo Nicæno dicitur, *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum*.

§.2. Opſtraedt *de converſ.peccat.* requirit pro Sacramento 782
Pœnitentiæ dolorem ex amore Dei, non tantùm caſto, ſed etiam abſolutè prędominante, quod explicat hoc modo: 1. Amor Dei caſtus eſt, quo quis amat Deum propter Deum ipſum. Amor Dei prædominans, eſt amor Dei caſtus, qui ſuperat alium amorem. 2.Amor prædominans poteſt eſſe talis, vel ſecundùm quid, vel abſolutè: tum eſt prædominans ſecundùm quid, ſi ſuperet alium amorem aliquem, ſed non omnem, v.g. ſi amor Dei ſuperet quidem amorem divitiarum, ſed non ſuperet amorem honorum, quia aliquis potiùs vellet offendere Deum, quàm perdere honorem. In tali homine eſt amor Dei prædominans ſecundùm quid, nempe ſupra amorem divitiarum, ſed è contrà amor honoris eſt prædominans ſupra amorem Dei. Tum eſt amor Dei abſolutè prædominans, ſi ſuperet omnes alios amores cordis, quia nempe potiùs vellet perdere divitias, honores, voluptates & creaturas omnes, quàm Deum. 3.Certum eſt amorem ſecundùm quid prædominantem non ſufficere cum Sacramento; hinc concludit c.8.§. 2.ſolum amorem Dei abſolutè prædominantem ſufficere.

§.3. Dicendum eſt ad Sacramentum Pœnitentiæ requiri 783
aliquem actum abſolutè prædominantem, qui faciat hominem ita averſum à peccato & converſum ad Deum, ut potiùs vellet perdere omnes creaturas quàm Deum, qui tamen actus, ſecundùm dicta, non neceſſariò eſt actus charitatis, vel amor perfectus, uti magis conſtabit ex dicendis.

*Q.*108. *Quale motivum habeat attritio, & quomodo* 784
illud attingere debeat? R.§.1. Attritio non requirit pro motivo nequidem inadæquato bonitatem Dei ſuper omnia dilecti, ut habet communiſſima cum Le Dent *de attrit.c.*2. contra Bajum, Janſ. Janſeniſtas, Lupum, Farvacques, Le Drou & *alios. Probatur* 1. quia attritio non juſtificat ſine Sacramento, uti dicetur *n.*832. ſed ſi pro motivo etiam inadæquato haberet bonitatem Dei ſuper omnia dilecti, eſſet actus charitatis Theologicæ,& juſtificaret ſine Sacramento, ſecundùm dicta *à n.*774. Neque huic effectui obſtaret, quòd adjunctum haberet motivum ſpei vel timoris, uti conſtat ex dictis *à n.*772.ergo.2.Trid. *ſeſſ.*14. *de Pœnit.c.*4. per hoc diſtinguit contritionem ab attritione, quòd contritio ſit charitate perfecta, attritio autem concipiatur ex alio motivo inferiore, uti dicetur *n.*786. ergo ex mente Trid.attritio non eſt per charitatem perfecta, ergo pro motivo non habet bonitatem Dei ſuper omnia dilecti. *Si dicas*, nomine attritionis venire actum à charitate quidem elicitum, ſed minus efficacem & perfectum. *Contrà eſt*, ergo attritio nequidem cum Sacramento ſufficeret ad juſtificationem, ut enim ſufficiat, debet eſſe efficax & excludere omnem voluntatem peccandi, uti docet Trid. ſuprà.

*Obji.*Attritio debet attingere motivum honeſtum & ſuper- 785
naturale, ergo debet reſpicere Deum tanquam finem ultimum, ſed Deus eſt finis ultimus,quatenus eſt ſummum bonum in ſe, ergo attritio debet attingere Deum tanquam ſummum bonum in ſe, ergo pro motivo ſaltem inadæquato habet bonitatem Dei ſuper omnia dilecti. R. Permiſſis omnibus, quæ aſſumuntur pro antecedente, n.ult.conſ.quia licèt attritio debeat elici cum reſpectu ad Deum, uti dicetur n.792.Item licèt attingat honeſtatem, quæ eſt convenientia cum fine ultimo, ſicque mediatè ſaltem & interpretativè attingatur ſummum bonum in ſe, ad quod ultimatè tendunt omnia, tamen non attingit illa propter bonitatem Dei, ſive quia hoc Deo bonum eſt, ſed quia bonum eſt ipſi attrito, ergo hic non intervenit motivum charitatis in Deum.

*Inſt.*Omnis actus honeſtus eſt conformis primæ regulæ,ergo includit amorem aliquem primæ regulæ & finis ultimi, in quantum hic finis eſt in ſe ſummum bonum, uti pluribus probat Maurus *q.*243. *à num.*16.ergo omnis actus honeſtus, adeòque etiam attritio,eſt ex motivo charitatis.Reſp.Dıta 1.ſeq.n.2. nam ad ſummum ſequitur, quòd omnes actus honeſti eliciantur cum aliquo reſpectu ad finem ultimum, qui eſt ſummum bonum in ſe, uti jam dictum eſt: non autem ſequitur, quòd objectum ſuum vel ideò proſequatur, quia Deo bonum eſt, vel ideo fugiat, quia Deo malum eſt, quorum unum requiritur ad motivum charitatis. Conſequenter ad actum honeſtum non requiritur, ut poſitivè actu amet finem ultimum propter ipſum finem ultimum, ſed ſatis eſt, quòd ſit circa objectum conforme primæ regulæ,& fini ultimo, quamvis finem ultimum amet ſibi, dummodò ſaltem per alium actum maneat ordinatus ad finem ultimum.

§.2. Attritio habet pro motivo, vel turpitudinem pecca- 786
ti, vel amiſſionem præmii ſeu boni alicujus, vel incurſionem pęnæ ſive alicujus mali, ſic enim Trid. ſuprà expreſsè docet contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, communiter con-

concipi, vel ex conſideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ & pœnarum metu, ubi per gehennam intelligitur pœna damni & ſenſus in inferno, uti notant omnes communiter cum Lugo *d.5.num.*137. per pœnas autem intelliguntur pœnę temporales ſaltem Purgatorii, uti certum eſſe dicit Arr.*d.*11.*ſ.*1. quidquid contradicat Vaſq.*q.92.art.*1.*dub.*3. Imò communior ſententia eſt cum Averſa *q.2.ſ.*14. attritionem concipi poſſe ob alia mala hujus vitæ, quamvis Con.*d.4.n.*39.ejuſmodi attritionem habeat ſuſpectam. Ratio noſtra eſt, quia Trid.ſuprà ſubdit Ninivitas hoc timore pœnæ temporalis, nempe ſubvertendæ ſuæ urbis, utiliter concuſſos, ad prædicationem Jonæ pęnitentiam egiſſe & miſericordiam à Domino impetraſſe, non quòd juſtificati ſint per attritionem, ſed quòd obtinuerint, vel remiſſionem pęnæ intentatæ, vel diſpoſiti ſint ad contritionem per quam ſint juſtificati. Ad pœnam reducitur etiam amiſſio præmiorum & bonorum, quæ alioqui danda erant, & per peccatum impediuntur: hinc à contrario bonum retributionis ſive præmii etiam non movet ad attritionem, idem enim eſſe videtur timere carentiam boni velut pœnam & deſiderare bonum velut præmium. Ex his,

787 *Colliguntur ſeqq.*1. Per turpitudinem peccati intelligitur inhoneſtas, quam peccatum habet per oppoſitionem ad naturam rationalem, ad rectam rationem, ad legem illud prohibentem, ad virtutem, contra quam peccatur: ineſt autem omni peccato turpitudo divinæ offenſæ, irreverentiæ in Deum, ingratitudinis, inobedientiæ, injuriæ, temeritatis, & ideò illa motiva dicuntur univerſalia; quibuſdam peccatis ineſt ſpecialis tantùm turpitudo, v.g. ebrietati, fornicationi, mendacio ineſt turpitudo per oppoſitionem ad ſpecialem honeſtatem virtutis temperantiæ, caſtitatis, veracitatis, quæ honeſtas non opponitur omnibus peccatis, ideòque hæc motiva dicuntur particularia.

788 2. Ad amiſſionem præmii pertinet, quòd per mortale amittatur gratia & amicitia cum Deo, virtutes ſupernaturales, jus ad cęlum, æterna gaudia; per veniale autem reddatur quis inſignus multis gratiis actualibus, ſpeciali favore vel protectione Dei, ſingulari gloria vel gaudio accidentali in cęlo, & etiam pro hac vita bonis temporalibus, ut ſunt valetudo, honores, divitiæ, longa vita, hæc enim omnia ſunt bona connaturalia hominis & honeſtè amabilia.

789 3. Ad incurſionem pęnæ pertinet, quòd per mortale mereamur æternum Dei odium, & inimicitiam, privationem gratiæ & viſionis beatificæ, æternos cruciatus gehennæ, perpetuum cum dæmonibus, & damnatis conſortium &c. per veniale autem mereamur Purgatorium, pęnas etiam temporales hujus vitæ, uti bella, famem, paupertatem, morbum, infamiam, mortem; imò, & quod mereamur pęnas merè internas, uti remorſus conſcientiæ, ſcrupulos, anxietates, ariditates, hæc enim omnia ſunt oppoſita naturali inclinationi hominis & honeſtè odibilia.

790 4. Omnis dolor de peccatis reducitur ad 4. claſſes generales, nam 1. perfectiſſimus, qui eſt contritio, deſumitur ex motivo bonitatis Dei, & pertinet ad filium. 2. Minùs perfectus deſumitur ex turpitudine peccati, & pertinet ad ingenuum. 3. Adhuc imperfectior deſumitur à ſpe præmii, & pertinet ad mercenarium. 4. Minimè perfectus deſumitur à timore pęnæ, & pertinet ad ſervum. Unde ſicuti ſervo nobilior eſt mercenarius, mercenario ingenuus, ingenuo filius, ita hi dolores ſe cum proportione excedunt.

91 *Dices* ſaltem non poterit dari attritio concepta ex ſolo metu pęnæ, quia omne odium fundatur in amore oppoſiti, ergo peccatum non poteſt odio haberi ex metu pęnæ niſi ſimul moveat bonitas virtutis oppoſitæ. R.n.conſ. quando enim aliquid ratione alterius odio habetur, ſatis eſt amari hoc, propter quod alterum odio habetur, uti ſi oderim cibum dulcem, quia ſanitati nocet, non eſt opus ut amem cibum amarum, ſed ſatis eſt amare ſanitatem & me, cujus gratia odi cibum dulcem: ita hic dum odi peccatum propter pęnam, ſatis eſt, quòd amem abſentiam peccati & me, cujus gratia odi peccatum.

792 §.3. Attritio ad juſtificationem diſponens debet attingere ſuum objectum cum aliquo reſpectu ad Deum, uti omnes communiſſimè cum Lugo *à n.*140. Dicaſt.*d.6.n.*8. Averſ.*q.*11.*ſect.*5. nam 1. Trid. ſuprà ad attritionem requirit, ut fiat cum ſpe veniæ, utique à Deo obtinendæ, cùm explicet attritionem de peccato theologico, quod contra Deum committitur. 2. Ut attritio ad juſtificationem diſponat, debet eſſe quædam inceptio dilectionis Dei, uti habet Trid.*ſeſſ.6.cap.*6. item debet eſſe converſio ad Deum, quia cùm peccatum ſit averſio à Deo, qui iterum ad Deum non convertitur, non habet veram pęnitentiam, ſed ſi non attingat ſuum motivum cum alio reſpectu ad Deum, non poterit dici converſio ad Deum, ergo. 3. Attritio debet eſſe theologicè ſupernaturalis, uti dictum eſt nu.667. ſed talis non erit, niſi aliquo modo reſpiciat Deum. ergo. 4. Talis attritio debet eſſe efficax, ſive excludere omnem voluntatem peccandi, etiam internè, ſed ſi non reſpiciat Deum, non videtur ſatis poſſe excludere omnem voluntatem peccandi internè, tum ſaltem, quando concipitur ex metu pęnæ, ſolus enim Deus novit & ſufficienter punire poteſt peccata interna, unde ab illo ſolo timeri poterit tali peccato pęna debita, ergo.

Dixi 1. Ad juſtificationem diſponens, nam attritio ſine 793 reſpectu ad Deum poteſt habere naturalem honeſtatem, hinc Alex.VIII. damnavit hanc 9. propoſ. *Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura, ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu. Dixi* 2. cum aliquo reſpectu ad Deum, nam licèt Boſco *ſect.3.d.n.*9. requirat formalem & explicitum, tamen ſufficere quaſi virtualem ſeu implicitum docent Suar. Amic. aliique cum Arr.*d.*11.*ſ.*2. talem autem putant haberi per hoc, quòd turpitudo peccati cognoſcatur eſſe contraria naturæ rationali, legi humanæ, honeſtati virtutis &c. quod defendi poteſt, dummodò natura rationalis ſaltem confuſè apprehendatur ut quædam participatio naturæ increatæ, & lex humana ut informata lege æterna Dei, & honeſtas virtutis ut quædam conformitas cum ratione ęterna. Et ſimiliter loquendum eſt circa amiſſionem bonorum vel incurſionem malorum, quę ſaltem confuſè apprehendi debet tanquam neganda vel infligenda à Deo juſto Judice. Hinc,

Inferes 1. Ad dolorem, qui ſufficiat pro Sacramento Pœnitentię, ſemper requiri reſpectum ad Deum, vel tanquam ad primam regulam omnis honeſti, vel tanquam ad punitorem aut præmiatorem, vel tanquam ad ſummum bonum in ſe & propter ſe infinitè amabile. 794

Inferes 2. Aliqua motiva etiam attritionis deſumi per ordinem ad Deum, præſcindendo ab omni præmio & pæna, uti ſunt motiva ex turpitudine peccati vel ex honeſtate virtutis oppoſitæ, quamvis enim Deus nec promiſiſſet præmium pœnitenti, nec impænitenti intentaſſet pænam, adhuc honeſtum eſſet dolere de peccatis propter inhoneſtatē, quam in ſe habent, & propter honeſtatem ſingularem virtutū, quibus opponuntur.

*Q.*109. *An attritio ex ſpe & metu poſſit eſſe honeſta & ſupernaturalis?* R.§.1. Lutherus dixit nos per attritionem ex ſpe vel metu fieri hypocritas & magis peccatores, eò quòd impediat tantùm peccata externa, & ſit coacta: ſed damnatur à Trid.*ſeſſ.*14.*c.*5. his verbis: *Si quis dixerit eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem .:. ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, omiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam ſed facere hominem hypocritam & magis peccatorem, demum illum eſſe dolorem coactum, & non liberum aut voluntarium, anathema ſit.* 795

§.2. Calvin. Bajus & alii dixerunt omnem actum, & conſequenter attritionem, quæ non eſt ex charitate, non eſſe bonam: ſed oppoſitum certum eſt ex dictis *l.2.n.*132. Et verò honeſtum eſſe operari propter ſpem præmiorum, docet apertè Scriptura multis locis apud *Ripaldam de Enteſupern. tom.*3.*d.22.num.*9. & apud Le Dent *num.*115. Idem definit Trid.*ſeſſ.*6.*c.*31. his verbis; *Si quis dixerit juſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis operatur, anathema ſit.* Idem docent SS.PP. apud Ripald.*num.*10. & apud Le Dent.*à num.*117. Ratio eſt, quia datur habitus ſupernaturalis ſpei diſtinctus ab habitu charitatis, uti certum eſt ex 1. ad Corinth.13.v.13. *Fides, ſpes, charitas, tria hæc; major autem horum eſt charitas:* ac tenent Theologi omnes, ergo etiam dantur actus virtuoſi, & ſupernaturales ſpei reſpondentes, quod pluribus de aliorum etiam habituum à charitate diſtinctorum actibus evincit Ripald.*ſ.2.num.*13.*& ſeqq.* ideòque meritò concludit Gormaz *num.*345. nullam eſſe probabilitatem in illa ſententia, quæ operationem ex ſpe præmii actam ſine charitate, dicit eſſe inhoneſtam. 796

§.3. Janſenius, Janſeniſtæ aliique apud Le Dent *c.*6. dixerunt dolorem ex metu gehennæ eſſe malum, vel quia naſcitur ex amore proprio, vel quia habet adjunctam malam comparationem animi; ſed oppoſitum eſt de fide ex Trid. ſuprà, ubi definit eſſe utilem, & præparare ad gratiam. Idem dicit *ſeſſ.6.c.*8. his verbis: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus, peccatum eſſe, anathema ſit.* Idem evincitur ex Scriptura apud Bellarm.*hic lib.2.c.*17. & Ripal.*n.*35. quæ hortatur ad ejuſmodi metum, uti Matth.10.v.28. *Timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.* Similiter SS.PP. & ſpecialiter S.Aug. apud Ripald.*ſ.5.& 6.* ſic in Pſ.127. loquens de puro metu, quo quis *timet ne mittatur in gehennam*, ait, *bonus eſt & iſte timor, & utilis eſt.* 797

§.4. Multi alii Rigoriſtæ dicunt attritionem univerſim, alii ſaltem attritionem illam, quæ ex ſolo metu gehennæ concipitur, non poſſe eſſe ſupernaturalem: ſed oppoſitum ſatis declarat Trid.*ſeſſ.*14.*de Pœnit.cap.*4. ubi docet eam *donum Dei eſſe & Spiritus Sancti impulſum .:. quo pœnitens adjutus viam ſibi* 798

ſibi ad juſtitiam parat :.:.' *Et qui eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit*; nihil autem naturale poteſt conducere vel diſponere ad gratiam, uti tenent Catholici omnes: Hinc Alex. VIII. damnavit has duas prop. 14. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*. 16. *Attritio, quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur ſine dilectione benevolentiæ Dei, non eſt bonus motus ac ſupernaturalis*. Ratio hactenus dictorum à priori eſt, quia ordinatè amare ſeipſum eſt honeſtum, non minùs quàm ordinatè amare alterum, ergo velle bona, naturæ ſuæ ut rationali convenientia, & nolle mala illi naturæ ſuæ ut rationali diſconvenientia, eſt maximè honeſtum, atqui beatitudo æterna eſt bonum naturæ ut rationali conveniens. E contrà damnatio æterna eſt malum naturæ ut rationali diſconveniens, uti per ſe patet, ergo maximè honeſtum eſt velle beatitudinem & nolle gehennam, ergo etiam maximè honeſtum eſt ex ſpe beatitudinis, & metu gehennæ dolere de peccato, tanquam de illo, quod impedit beatitudinem & cauſat gehennam, ergo maximè congruè poterit principium ſupernaturale in talem attritionem influere.

799 *Obji.* 1. Perfecta charitas non mittit foras actum honeſtum, ſed *perfecta charitas foras mittit timorem*, uti habetur 1. Joannis 4. *v.* 18. ergo timor non eſt actus honeſtus. R. Hoc ſolutum eſſe *n.* 773. *in fine*. Et ſi argumentum valeret nullus timor Dei eſſet honeſtus.

Inſt. S. Aug. *& alii PP.* ſæpè reprehendunt timorem ſervilem; è contrà commendant timorem caſtum ſive filialem. R. Quando reprehendunt timorem ſervilem, intelligunt vel mundanum vel ſerviliter ſervilem, uti oſtendit Le Dent *à n.* 87. Quandoque volunt eſſe minùs perfectum, uti oſtendit idem Le Dent *n.* 98. Quandoque tantùm volunt non ſufficere ſe ſolo ad juſtificationem. Neque verum eſt, quòd per timorem caſtum ſemper intelligatur filialis, ſed quandoque intelligitur talis, qui ſecundùm honeſtatem cujuſcunque virtutis elicitur.

800 *Objic.* 2. Deteſtatio peccati concepta ex ſolo metu gehennæ neceſſariò habet adjunctum affectum, quo quaſi dicit, peccarem, ſi gehenna non eſſet, ergo ſemper eſt ſerviliter ſervilis, R. n. ant. quod directè eſt contra S. Th. 2. 2. *q.* 9. *ar.* 4. ubi probat dari timorem ſervilem ſine ſervilitate. Ratio eſt, quia ſicut ille, qui dicit, nolo furari, quia furtum cauſat patibulum, non ideò dicit ſe furaturum ſi furtum non cauſaret patibulum, ſed ab hoc præſcindit, attamen vi hujus actus abſolutè vult non furtum: item ſicuti actus, quo dico, nolo hodie peccare, eſt honeſtus, neque ideò dico me velle cras peccare, ſed ab eo præſcindo, ita attritus ex metu. Deinde certum eſt cum deteſtatione ex metu gehennæ ſtare poſſe alium actum deteſtationis ex amore Dei, ſed cum hoc actu amoris ſtare non poteſt ille affectus conditionatus, ergo nec neceſſariò conjunctus eſt cum deteſtatione ex metu gehennæ. Denique metus gehennæ non neceſſariò impellit ad conditionatam ejuſmodi volitionem peccandi, ſed potiùs ad abſolutam nolitionem peccandi, quia nempè illa ipſa conditionata volitio cauſaret gehennam, ergo ex hoc quòd habeam metum gehennæ, non poteſt ſequi, quòd habeam volitionem peccandi, ſub conditione, ſi non eſſet gehenna, ſed potiùs ſequitur me habere nolitionem abſolutam peccandi.

Inſt. S. Th. *ad* 1. dicit timorem tum eſſe cum ſervilitate, quando non amat juſtitiam ſed ſolùm pœnam timet, ergo attritio ex puro metu non eſt honeſta. R. Tantùm vult debere adeſſe amorem juſtificationis & ſpem veniæ, ita ut velit liberationem à pęna per liberationem à culpa.

801 *Objic.* 3. Deteſtans peccatum ex ſolo metu gehennæ non curat de hoc, quòd peccatum ſit malum Deo, adeòque æquivalenter dicit, deteſtor, quia mihi malum eſt, non deteſtaturus, ſi tantùm eſſet malum Deo. R. n. aſs. ſicuti enim poſſum per intellectum judicare peccatum eſſe fugiendum, quia cauſat gehennam, neque per hoc nego eſſe fugiendum, quia Deo malum eſt, ſed ab hoc præſcindo; ita poſſum per voluntatem deteſtari peccatum, quia cauſat gehennam, non excludendo voluntatem deteſtandi, quia Deo malum eſt, ſed quaſi præſcindendo ab eo. Ratio à priori eſt, quia quamvis cauſare gehennam non ſit omnis malitia peccati, tamen eſt ſufficiens, ut propter eam abſolutè deteſter peccatum, & hic actus deteſtationis non pugnat cum deteſtatione etiam ideò, quia Deo malum eſt, ergo quamvis vi hujus actus, quo deteſtor, quia cauſat gehennam, non deteſter, quia Deo malum eſt, non ideò ſic poſitivè diſpoſitus ſum, ut non deteſtarer, ſi tantùm Deo malum eſſet: neque ideò contemnitur Deus, nam aliud eſt Deum vi illius actus non præferri poſitivè omnibus rebus, aliud eſt poſtponi omnibus rebus, hæc enim duo differunt toto cęlo.

802 *Inſt.* 1. Ceſſante motivo deteſtandi ceſſat deteſtatio, ergo quando deteſtor peccatum propter pęnam, ſi ceſſaret pęna, non deteſtarer peccatum, ergo virtualiter dico, non deteſtarer, niſi eſſet pęna. R. 1. Simili argumento probabo actum, quo nunc amo Deum conſiderata ſola illius miſericordia, eſſe inhoneſtum, nam ceſſante motivo miſericordiæ ceſſaret meus amor Dei, ergo virtualiter dico, non amarem Deum, ſi non eſſet miſericors. R. 2. Ceſſante omni motivo deteſtandi ceſſat omnis deteſtatio, item ceſſante aliquo motivo deteſtandi ceſſat aliqua deteſtatio, c. ceſſante aliquo motivo deteſtandi, ceſſat omnis deteſtatio, n. ergo ſi ceſſaret pęna, non deteſtarer peccatum, vi hujus actus, quo deteſtor ex motivo pęnæ, c. non deteſtarer vi alterius actus & motivi, quod non excluditur per motivum pęnæ, *n.* 1. *&* 2. *ſeq.*

803 *Inſt.* 2. Qui amat filium Titii propter Titium patrem, ille ita comparatus eſt, ut mallet perdere filium quàm patrem, ergo qui atteritur de peccatis propter pęnam, ita comparatus eſt, ut mallet peccare quàm pęnam ſubire. R. Prior ita comparatus eſt, ſi nullum aliud ſit motivum amandi filium quàm præcisè pater, c. ſi aliud adſit motivum aliunde magis amandi filium, n. Pro odio autem peccati, ſemper adeſt aliud motivum quàm præcisè pęna, nam ideò pęna abſterret à peccato, quia peccatum cognoſcitur aliunde habere malitiam diſtinctam, qua cauſat pęnam, ergo ſemper adeſt aliud motivum deteſtandi peccatum.

804 *Inſt.* 3. Plerique ſic deteſtantes peccatum propter pęnam peccarent, ſi abeſſet pęna. R. Peccarent vi actus, quem tunc abſolutè habent, n. vi actus alterius, quem fortè habituri eſſent, tranſeat, nam hoc eſt incertum, ſicuti autem nemo eſt bonus per actum, quem ſub hac vel illa conditione habiturus eſſet, ita nemo per talem actum conditionatum eſt malus.

805 *Objic.* 4. Actus appretians pęnam ſupra culpam eſt inhoneſtus, quia certum eſt culpam eſſe deteſtabiliorem quàm pęnam, ſed attritio ex metu pęnæ appretiat pęnam ſupra culpam, quia movetur pęna, ut deteſtetur culpam, ergo. R. n. min. ſicuti etiamſi amem Deum propter gratiam mihi datam, non ideò appretio gratiam ſupra Deum, nec ideò apprehendo tantum boni eſſe in gratia, quantum eſt in Deo, ita hic. Ratio à priori eſt, quia objectum in ſe vel optimum vel peſſimum poteſt amari vel odio haberi propter diverſa motiva, quorum ſingula quamvis non adæquent totam amabilitatem vel odibilitatem objecti, tamen ſunt ſufficientia ad excitandum amorem vel odium, eò quòd de ſe reddant ſimpliciter dignum amore vel odio, quamvis alia abeſſent, ergo non eſt opus, ut apprehendam tantam eſſe bonitatem vel malitiam in motivo, quanta eſt in objecto amabili vel odibili.

806 *Inſt.* 1. Attritus plus fugit pęnam quàm culpam, & pęna eſt ipſi horribilior quàm culpa, nam *quod propter alterum oditur, minùs oditur*, inquit S. Th. *in ſuppl. q.* 2. *art.* 1. *ad* 4. atqui hoc eſt inordinatum, ergo. R. n. min. nam quamvis exercitè vi hujus actus plùs fugiat pęnam quàm culpam, tamen ſignatè non dicit pęnam eſſe plus fugiendam, neque poſitivè excludit alium actum, quo culpa plùs fugiatur, quàm pęna, ſed talem actum compatitur, imò per hoc ad talem actum diſponitur. Et hoc non eſſe inordinatum, patet in ſimili, ſi enim moderatè fugiam mortem, quæ eſt pęna peccati, non ideò inordinatè ago, quamvis iſto actu non fugiam peccatum: item ſi moderatè amem hominem creatum à Deo, non eſt inordinatio, quamvis iſto actu non amem Deum. Et ratio horum omnium à priori eſt, quia non ſemper tenemur elicere actus perfectiſſimos. Deinde inordinatum non eſt plus fugere pęnam quàm culpam, ſi ſimul reipſa plus fugiatur culpa quàm pęna, quod hîc fit, nam attritus odit quidem magis pęnam quam culpam, in quantùm ex odio pęnæ movetur ad odium culpæ, ſub alia tamen ratione etiam magis odit culpam quàm pęnam, in quantùm ordinat odium pęnæ ad odium culpæ, eoque utitur tanquam medio ad fugiendam culpam.

807 *Inſt.* 2. Inordinatum eſt ordinare Deum ad creaturam tanquam medium ad finem, ergo etiam inordinatum eſt ordinare deteſtationem culpæ ad evitationem pęnæ, hoc autem facit attritus, nam ideò deteſtatur culpam, ut effugiat pęnam, ergo. R. Dato ant. n. conſ. Omnis creatura neceſſariò eſt propter Deum, & Deus neceſſariò eſt finis ultimus omnis creaturę, hinc inordinatum eſſet velle uſurpare Deum tanquam medium ad creaturam: è contrà tam deteſtatio peccati quàm evitatio pęnę poteſt eſſe vel medium vel finis proximus ad aliquid aliud obtinendum, dummodò ultimatè tendant ad Deum, deteſtatio autem peccati eſt medium aptiſſimum ad evitationem pęnæ, ergo non eſt inordinatum ordinare deteſtationem peccati ad evitationem pęnæ tanquam ad finem proximum. *Dixi*, Dato ant. nam honeſtè opto Deum mihi, item honeſtè ordino amorem Dei ad meam beatitudinem, & hoc ſenſu ordino Deum ad me tanquam ad finem, *cui*, proximum, ita ut non excludam, quominus ſaltem per alium actum me ipſum ordinem ad ipſum Deum tanquam finem, *cui*, ultimatum. Et univerſaliter loquendo nō eſſe inhoneſtum aliquid perfectius ordinare ad aliquid minùs perfectum, patet in plurimis exemplis, nam Incarnatio Verbi eſt ordinata ad ſalutem hominum, Sacrificium Miſſæ ſæpè ordinatur ad obtinendam ſanitatem

corpo-

corporis &c. cùm tamen illa priora ſint ſecundùm ſe perfectiora.

808 *Objic.5.* Actus diſponens ad juſtificationem debet eſſe voluntarius, ſed attritio ex ſolo metu concepta non eſt voluntaria, quia metus cauſat involuntarium, ergo. R. n. min. cujus probationem diſtinguo, metus cauſat involuntarium ſimpliciter, n. involuntarium ſecundùm quid, tranſeat, ſicuti autem voluntarium ſimpliciter ſufficit ad peccandum, ita etiam ad honeſtè & ſupernaturaliter operandum. *Dixi*, tranſeat, quia ſic debet ſubdiſtingui: Metus retrahens in oppoſitum illius, ad quod voluntas inclinat, cauſat involuntarium ſecundùm quid, c. Metus impellens ad illud ipſum, ad quod voluntas de facto inclinat, cauſat involuntarium ſecundùm quid, n. nam hic motus potiùs auget voluntarium, non aliter ac concupiſcentia, ſicuti ſi libenter volenti bibere miner mortem, niſi bibat, hic metus mortis non facit potum minùs ſed potiùs magis voluntarium. Jam verò metus gehennæ movet ad hoc ipſum, ad quod voluntas de facto inclinat, nam voluntas pœnitentiæ inclinat ad delendum peccatum, ex iſto enim fine atteritur & pœnitet, ergo metus gehennæ movet ſecundùm inclinationem voluntatis, ergo non cauſat involuntarium nequidem ſecundùm quid.

809 *Inſt.1.* Qui ex metu naufragii proiicit merces, habet metum impellentem ad proiiciendas merces, & tamen hic metus cauſat involuntarium ſecundùm quid, ergo metus etiam impellens cauſat involuntarium. R. Per metum impellentem intelligo eum, qui movet ad hoc, quod eſt conforme inclinationi voluntatis, metus autem impellens ad eiiciendas merces ordinariè eſt contra inclinationem voluntatis, quia ratione damni vellet non eiicere, adeòque metus ille ratione damni ex projectione ſecuturi debet dici eſſe abſolutè retrahens, & contra inclinationem voluntatis, adeòque cauſat projectionem ſecundum quid involuntariam. Quòd ſi abeſſet metus damni, uti ſi alius ſimul navigans ei ſponderet dare triplum pretium mercium projectarum, projectio nequidem ſecundùm quid eſſet involuntaria.

810 *Inſt.2.* Talis proiiciens merces communiter eſt ita diſpoſitus ut vellet non proiicere, ſi abeſſet periculum naufragii, ergo ſimiliter qui ex metu gehennæ vult abiicere peccatum, ſic eſt diſpoſitus, ut vellet non abiicere, ſi abeſſet metus gehennæ. R. n. conſ. In proiiciente merces eſt metus damni retrahens à projectione mercium, uti ſupponitur, è contrà in attrito eſt metus tantùm impellens. Deinde illa inefficax volitio retinendi merces eſt licita, & non impedit, quominùs reipſa proiiciat merces ac evadat periculum, ergo in proiiciente merces ſtat cum efficaci violatione proiiciendi inefficax volitio non proiiciendi, ſi abeſſet metus damni, ſicuti in ægroto ſtat volitio inefficax non ſumendi medicinam, ſi aliter poſſet obtinere ſanitatem, quia nempè hæc volitio inefficax non impedit, quominùs medicina operetur ſanitatem. In attrito eſt oppoſitum, nam volitio illa non abiiciendi peccatum, ſi abeſſet metus gehennæ, eſſet novum peccatum, ſicque impediret, quominùs abiiceret peccatum & evaderetur gehenna, ergo cum efficaci attritione ex metu gehennæ non ſtat volitio etiam inefficax non abiiciendi peccatum, ſi abeſſet metus gehennæ. Itaque ad dignoſcendum, an volitio efficax alicujus objecti patiatur ſecum volitionem inefficacem oppoſiti, hæc eſt univerſalis regula, quòd tum patiatur, ſi non impediat obtentionem finis per volitionem efficacem intenti. E contrà ſi hanc obtentionem impediat, non compatiatur, ſed excludat.

811 *Inſt.3.* Ergo attritio ex metu gehennæ nihil habebit involuntarii. R. Nihil habebit involuntarii ratione metus gehennæ, qui impellit, c. ratione alterius diſplicentiæ inefficacis, quæ comitatur, n. cùm enim omnis actus honeſtus fugæ, qualis eſt attritio, imò & contritio, ſit partim deteſtatio mali inhoneſti, cujus fruitio eſt delectabilis, partim proſecutio boni honeſti, cujus adeptio eſt moleſta, communiter habet aut ſaltem habere poteſt concomitantem aliquam inefficacem diſplicentiam carendi iſto delectabili & amplectendi illud moleſtum: hæc tamen inefficax diſplicentia non debet explicari per comparationem ſervilem ſervilem, per quam vellet peccatum, niſi metueret gehennam, ſed per inefficax deſiderium obtinendi juſtificationem ſine difficultate & moleſtia, quod inefficax deſiderium eſt homini quaſi connaturale & neceſſarium, ideòque nullum eſt peccatum.

812 *Objic.6.* Maximè naturale eſt homini ſperare præmium & timere pœnam, ergo actus ex ſpe præmii vel ex timore pœnæ non eſt ſupernaturalis. R. Maximè naturale eſt homini ſperare & timere, ſicuti oportet utiliter ad ſalutem, n. ſine utilitate ad ſalutem, c. ant. & n. conſ. nam etiam maximè naturale eſt homini diligere parentes, alere filios, conſervare propriam vitam, timere offenſam Dei, & tamen illi actus poſſunt eſſe ſupernaturales. Ratio à priori eſt, quia gratia non eſt contra, ſed ſecundùm naturam rectè ordinatam, ergo ex hoc, quòd aliquid ſit ſecundùm naturam rectè ordinatam, non ſequitur non eſſe ſecundùm gratiam & ſupernaturale. Ut tamen ejuſmodi actus ſint ſupernaturales, non debent ſiſtere in fine naturæ ſeu in conformitate cum natura rationali præcisè, ſed debent ulteriùs tendere ad conformitatem cum ratione æterna, uti num. 792. dictum eſt.

Inſt. Talis attritio concepta ex metu gehennæ, pro objecto materiali habet peccatum, pro formali habet malum gehennæ, ergo totum ejus objectum eſt merè naturale, ergo ipſa non eſt ſupernaturalis. R. Pro formali habet malum gehennæ, ſed propoſitum per fidem ſupernaturalem, tanquam infligendum à Deo, ſecundùm dicta l.2.n.19. ſub quo reſpectu habet rationem objecti ſupernaturalis, & ideò in actum circa tale objectum influet principium ſupernaturale, quod in iſtum actum refundet ſupernaturalitatem.

Q.110. An attritio ex ſpe præmii, vel etiam ex ſolo metu pœnæ concepta poſſit eſſe abſolutè efficax & poſitivè excludere omnem voluntatem peccandi? R. negant Lupus, Farvacq. Caſtorienſis, Le Drou *& alii*; ſed affirmandum eſt, & 813

Probatur 1. authoritate, nam Exodi 20. v. 20. dicitur, *venit Deus, ut terror illius eſſet in vobis & non peccaretis.* Pſ. 111. v. 1. *Qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis.* Prov. 14. v. 16. *Sapiens timet & declinat à malo.* Eccli. 1. v. 27. *Timor Domini expellit peccatum.* Joannis 5. ſignificavit Chriſtus timore mali poſſe excludi voluntatem peccandi, quando languido dixit. *Jam noli ampliùs peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Trid. *ſeſſ.6.can.8.* ait, *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus, peccatum eſſe &c. anathema ſit*, ergo ſecundùm Trid. vi metus gehennæ *à peccando abſtinemus*: *ſeſſ.14. de Pœn c.4.* dicit, quòd attritio prout diſtincta à contritione, diſponat ad gratiam in Sacramento impetrandam, *ſi voluntatem peccandi excludat*, ergo ſupponit poſſe excludere, alioquin loqueretur ineptè, ac ſi dicerem, homo eſt brutum, ſi ſit equus; homo poteſt volare, ſi habeat alas ad volandum aptas, ſuppoſitio enim talium conditionum eſt de re impoſſibili vel apertè falſa. Alexander. VII. in decreto, quod referam *n.875.* dicit, *Attritio quæ concipitur ex metu gehennæ, excludens voluntatem peccandi*, ergo maniſeſtè ſupponit poſſe excludere, SS. PP. nominatim Hieron. Cypr. cum Origene, Baſilius, Ambroſius, Proſper, apud Le Dent *à nu.62.* docent timorem gehennæ poſſe eſſe efficacem in ordine ad excludendam voluntatem peccandi: & ſpecialiter ita ſenſiſſe S. Aug. fusè defendit Boſco *ſ. 3. concl.3.* ſic enim *lib. 2. de* Geneſi *contra* Manich. *c. 28.* ait, *Nihil ſic retinet homines à peccatis quemadmodum imminentis mortis cogitatio.* S. Th. 2.2. *qu.19. art.2.* O ait, *Homo propter mala, quæ timet, ad Deum convertitur eique inhæret.* *Q.17. art.8.* O. *Aliquis introducitur ad amandum Deum per hoc, quòd timens ab ipſo puniri ceſſat à peccato.* *P.3 qu.85. art.5.* O. *Tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum à peccatis retrahitur.* Catechiſmus Romanus *de Pœn. c.5.* poſtquàm locutus eſt de contritione perfecta, ſubdit, *quamquam ſi id minus conſequi nobis liceat, ut perfecta ſit, vera tamen & efficax contritio eſſe poteſt.* Et quòd non intelligat contritionem imperfectam attamen procedentem ex motivo charitatis, ut explicat Le Drou *d.4.c.4.§.5.* ſed intelligat attritionem ex inferiori motivo etiam pœnarum conceptam, patet ex verbis, quæ ſtatim addit, *ſæpè enim uſuvenit, ut quæ ſenſibus ſubjecta ſunt, magis quàm ſpiritualia nos afficiant.* Accedit pius Aſceta, Thom. de Kempis *De Imitat. Chriſti lib.1. c.24.* *Bonum eſt, ut ſi necdum amor à malo te revocat, timor gehennalis coerceat.* Similiter S. Iſidor. *lib.2. ſent. cap.8.* ait, *Ante neceſſe eſt timore converti ad Deum, ut metu futurarum pœnarum carnales illecebræ vincantur.*

Probatur 2. Ratione, quia poteſt dari tale deſiderium cœli, & talis metus inferni, qui determinet ad abſolutè adhibenda media neceſſaria pro obtinendo cœlo, & pro declinando inferno, ſi enim dari poſſit in homine tale deſiderium boni temporalis, & talis metus mali corporalis, qui determinet ad abſolutè adhibenda media neceſſaria pro obtinendo illo bono, & pro evitando illo malo, multò magis, reſpectu beatitudinis & damnationis æternæ, quæ ſciuntur habere plùs efficaciæ ad movendum ratione majoris bonitatis vel malitiæ ſuæ: atqui medium obtinendi cœlum & declinandi infernum eſt fugere omne mortale, ergo poteſt dari deſiderium cœli & metus inferni abſolutè determinans ad fugiendum omne mortale, ergo etiam dari poteſt attritio efficax ex illis motivis concepta. Itaque ratio à priori hæc eſt, quia intentio efficax finis infert electionem medii neceſſarii, ſed attritio ex ſpe vel metu eſt intentio efficax obtinendi beatitudinem aut declinandi infernum, medium autem ad iſta neceſſarium eſt vitare omne mortale, propter quod Deus negat beatitudinem vel infligit infernum, ergo attritio ex ſpe beatitudinis vel ex metu inferni infert electionem vitandi omne mortale. 814

Reſpondent 1. Metum tantùm excludere peccata externa, 815

non

non autem interna. *Contrà eſt* 1. nam ratio allata n.814. & reliqua argumenta probant excludere omnia mortalia, ergo etiam interna. 2. Trid. *n.*795. relatum directè concludit contra Lutherum, uti manifeſtè oſtendit Le Dent *c.*1. ſed Lutherus dicebat attritionem ideò hominem facere hypocritam, quia excluderet peccata tantùm externa, ergo ex Trid. certum eſt attritionem excludere etiam peccata externa. 3. Ideò attritio poteſt excludere peccata externa, quia eſt voluntas efficax, v.g. vitandi gehennam, quæ incurritur per peccata externa, ſed eadem gehenna incurritur etiam per peccata interna, ergo attritio etiam hæc poteſt excludere. 4. Superbia & hypocriſis excludunt peccata externa, ſed attritio ſupernaturalis plus poteſt quàm illa, ergo poteſt excludere peccata etiam interna.

816 *Reſp.*2. Timorem pœnæ poſſe excludere voluntatem peccandi, non ab animo attriti, ſed tantùm ab ipſo actu attritionis. *Contrà eſt* 1. Attritio ſupernaturalis nunquam in ſe eſt nec poteſt eſſe voluntas peccandi, ergo à ſe ſemper excludit voluntatem peccandi, ergo quando Trid. dicit, *Si voluntatem peccandi excludat*, non intelligit, ſi excludat, ab actu attritionis, ſed ab ipſo attrito. 2. Saltem tum, quando attritio in ſe non eſt voluntas peccandi, facere poteſt, ut à peccando abſtineamus, ergo attritio poteſt etiam ab attrito excludere voluntatem peccandi. Conſ. patet ant. autem definitur à Trid. *ſeſſ.*6 *can.*8. his verbis: *Si quis dixerit gehennæ metum per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit*: ex quibus verbis manifeſtum eſt nos ex vi metus gehennæ abſtinere poſſe à peccando, adeòque hunc metum poſſe ab animo excludere voluntatem peccandi. 3. Attritio excludit ab attritione voluntatem peccandi, quia eſt nolitio peccandi, ergo etiam excludit ab attrito, qui habet iſtam nolitionem peccandi, in eodem enim attrito non poteſt ſimul eſſe nolitio & volitio peccandi.

817 *Reſp.*3. Attritionem ex metu excludere voluntatem peccandi, negativè tantùm, ſicuti ſomnus vel ingens diſtractio. *Contrà eſt* 1. attritio excludit, quia eſt actus poſitivus fugæ directè tendens in peccatum tanquam poſitiva deteſtatio illius ex hoc motivo, quia cauſat gehennam, ergo poſitivè excludit voluntatem peccandi. 2. Ideò excludit, quia eſt poſitiva nolitio peccandi, ergo poſitivè excludit.

818 *Reſp.*4. Metum gehennæ non per ſeipſum immediatè, ſed tantùm mediatè excludere voluntatem peccandi, quia movet ad charitatem, qua omnis voluntas peccandi excluditur. *Contrà eſt* 1. nam argumenta noſtra, & præſertim illud n.814. allatum probat, quòd per ſeipſum excludat. 2. Poſſum adjutus Dei gratia ita averſari aliquod malum, ut efficaciter nolim, quidquid poteſt mihi cauſare illud malum, ergo poſſum adjutus Dei gratia ita deteſtari gehennam, ut efficaciter nolim quodvis peccatum potens mihi cauſare gehennam. 3. Alex. VII. in Decreto, quod reſeram n.875. dicit controverſi, an attritio ex metu gehennæ excludens voluntatem peccandi *ſine neceſſitate aliqualis dilectionis Dei* ſufficiat cum Sacramento: controverſia autem erat de attritione proximè ſufficiente, & per ſeipſam excludente voluntatem peccandi, ergo ex mente Alex. VII. poteſt talis attritio per ſeipſam excludere voluntatem peccandi.

819 *Objic.*1. SS. Aug. Greg. Bern. Thom. Bonav. dicunt ſolo timore non excludi voluntatem peccandi, niſi dilectio charitatis acceſſerit R. Plerumque loquuntur de timore ſerviliter ſervili. Quandoque tantùm volunt hominem per ſolum timorem non *perfectè*, non *purè*, non ſatis *filialiter* converti ad Deum. Quandoque volunt ſolo timore ſine Sacramento non obtineri gratiam, & ſpeciatim quando commentantur in pſalmos, ſignificant in antiqua lege peccatum ſine dilectione remitti non potuiſſe. Et unum ex his convenire, patebit conſideranti omnes textus, quos fusè adducit Le Drou *tota diſſ.*2. & adhuc fuſius expendunt Ripalda *de Ente ſupern. tr.*3. *d.*22. *ſ.*8. Boſco *ſ.*3. *concl.*3. Le Dent. *c.*5. *§.*4. Francol. *de dolore l.*1. *c.*3. De cætero, quod aliquoties videtur inſinuari, quaſi ſemper peccatum ſit operari ex timore & non ex charitate, defendi non poteſt, uti conſtat ex dictis, partim hic *n.*796. partim *l.*1. *n.*691. *& l.*2. *n.* 132. Unde ſi oppoſitum haberet S. Aug. aut alius è SS. PP. non eſſet audiendus, ſed Eccleſia, uti dictum eſt *l.*1. *à n.*211.

820 *Inſt.* S. Th. 2.2. *q.*19. *a.*9. *O.* ait, *Timor ſervilis non eſt numerandus inter ſeptem dona Spiritus Sancti, licèt ſit à Spiritu Sancto, quia, ut* Auguſt. *dicit, poteſt habere annexam voluntatem peccandi.* Et 1.2. *q.*107. *art.*1. *ad* 2. *Lex vetus dicitur prohibere manum non animum, quia qui timore pœnæ ab aliquo peccato abſtinet, non ſimpliciter ejus voluntas à peccato recedit, ſicuti recedit voluntas ejus, qui amore juſtitiæ abſtinet à peccato, & propter hoc lex nova, quæ eſt lex amoris, dicitur animum cohibere.* R. *Ad* 1. Alenſis, S. Bonav. & alii numerant timorem ſervilem inter ſeptem dona Spiritus Sancti videturque idem apertè tenere S. Aug. cum Bellarm. *de pæn. l.*2. *c.*17. unde quando ipſe & S. Thom. dicunt non eſſe donum Spiritus Sancti, eò quòd poſſit habere adjunctam voluntatem peccandi, intelligunt timorem aliquem, bonum quidem (& qui ſit actus virtutis, ſecundum dicenda *n.*87. *in obj.* 9.) ſed ex vi modi tenendi inefficacem, cùm è contrà ad donum Spiritus Sancti requiratur, ſecundùm S. Th. 1.2. *q.*68. *ar.*8. *O.* uti faciat promptum ad actum excellentem, adeòque ut ſit actus efficax, qualis etiam debet eſſe attritio, ut voluntatem peccandi excludat. *Ad* 2. Etiam ibi loquitur de timore quodam inefficace, qui non determinet ad efficaciter volendam liberationem à culpa, vel ad efficacem vitæ emendationem.

*Objic.*2. Spes & timor ſunt virtutes tantùm particulares 821
oppoſitæ particularibus tantùm vitiis, ergo non excludunt omnia peccata. R. n. ant. nam ſpei opponitur contemptus beatitudinis ſive neglectus finis ultimi, qui ineſt omni mortali: item ſpei beatitudinis & timori gehennæ opponitur temeritas, qua homo ſe exponit periculo amittendæ beatitudinis & incurrendæ gehennæ, quæ temeritas etiam ineſt omni mortali.

*Objic.*3. Deſiderium præmii & metus pœnæ reducuntur 822
ad ſpem, ſed ſpes ſtat cum aliquo peccato mortali, ergo. R. Habitum ſpei ſtare cum peccato mortali non oppoſito fidei aut ſpei, item actum ſpei ſtare cum peccato mortali habituali, denique etiam aliquis actus imperfectus ſpei ſtat cum peccato mortali actuali, ſed actus ſpei principalis & famoſus, qui eſt deſiderium abſolutè efficax beatitudinis, ex quo concipi debet attritio, non ſtat cum mortali actuali, alioquin abſolutè efficaciter vellet beatitudinem, ut ſupponitur, & non vellet abſolutè efficaciter, quia non vellet abſolutè negationem peccati, quæ eſt medium neceſſarium ad beatitudinem.

Inſt. Actus fidei vel alterius ſimilis virtutis non excludit omnem voluntatem peccandi, ergo nec actus ſpei. R. 1. Actus fidei vel alterius ſimilis virtutis non excludit omnē voluntatem peccandi, ergo nec actus charitatis. R. 2. n. conſ. quia excluſio ſive nolitio omnis mortalis eſt medium proximè neceſſarium ad obtinendam beatitudinem, in quam tanquam finem efficaciter tendit ſpes, non item ad eliciendū actū fidei vel alterius virtutis.

*Objic.*4. Attritio fundatur in amore ſui, ſed amor ſui 823
non excludit omnem voluntatem peccandi: homines enim peccant, quia ſe amant. R. Attritio fundatur in amore ſui ordinato, quo quis ſibi abſolutè vult bene eſſe in altera vita, c. in amore ſui inordinato, vel tali, quo quis ſibi non abſolutè vult bene eſſe ſed tantùm reſpectivè ad hoc vel illud commodum hujus vitæ, n. Medium autem neceſſarium ad hoc, ut abſolutè bene ſit in altera vita, eſt evitatio omnis peccati mortalis, ergo ordinatus amor ſui, in quo fundatur attritio, determinat ad evitationem omnis mortalis.

*Objic.*5. Attritus ex metu gehennæ non odit peccatum ſed 824
tantùm gehennam, nam illud propriè non habetur odio, quod non propter ſe ſed propter aliud odio habetur, ſic homo propriè non habetur odio, quando propter peccata habetur odio, ſed ſola peccata odio habentur, ita Caſtorienſis, & Conf. ex S. Aug. *Epiſt.*144. *Qui gehennas metuit, non peccare metuit ſed ardere.* R. n. aſſ. quòd ſi verum eſſet, non peccarem odiendo proximum, quia mihi damnum intulit, tum enim non odiſſem proximum, ſed tantùm damnum meum, quod damnum licitè odi. Itaque licèt per attritionem ex metu gehennæ non oderim peccatum propter ſe, ſed propter pœnam, attamen ſimpliciter odi peccatum, nam hoc ipſo, quòd oderim propter pœnam, odi malitiam, quæ cauſat pęnam, & malitia illa eſt ipſum peccatum, ergo odi ipſum peccatum. *Ad Conf.* dico S. Aug. ibi loqui de timore cum ſervilitate.

Inſt. Sic attritus non odit peccatum ſecundùm ſe, ſed tantùm prout eſt inducens pęnam, ergo non tollitur affectus ad peccatum ſecundùm ſe, quia hic affectus non poteſt tolli niſi per diſplicentiam peccati ſecundùm ſe. R. n. conſ. & ejus probationem, quamvis enim diſplicentia peccati propter pęnam non opponatur directè peccato ſecundùm ſe, attamen opponitur directè, in quantùm peccatum ſecundùm ſe eſt inductivum pęnæ, quæ efficaciter diſplicet. Vide dicenda *n.*867.

*Objic.*6. Propria ratio malitiæ in peccato mortali conſiſtit 825
in contemptu amicitię Dei, ſed ſpes & timor non habent ullam repugnantiam cum contemptu amicitiæ Dei, quia hanc non conſiderant ſed ſola charitas, ergo ſola charitas habet repugnantiam cum propria ratione malitiæ, quæ eſt in mortali. Ita Farvacq. R. 1. n. min. quamvis enim ſpes, & timor non conſiderent ſed præſcindant ab amicitia Dei, tamen per hoc excludunt contemptum amicitiæ Dei, quia cum hoc contemptu ſtare non poſſunt, alioquin efficaciter ſperaretur, & non ſperaretur beatitudo, efficaciter fugeretur & non fugeretur infernus, nam ſcitur per fidem, quòd contemptus amicitiæ Dei, qui ineſt omni mortali, demereatur beatitudinem & mereatur infernum. R. 2. diſt. min. ſpes & timor non habent repugnantiam cum contemptu amicitiæ poſitivæ Dei, tranſeat: amicitiæ negativæ, ſive non inimicitiæ, ſubdiſt. non habent repugnantiam directam, tranſeat, indirectam, n. min. & conſ. nam volendo obtinere beatitudinem, & fugere gehennam debent

ſal-

ſaltem indirectè velle habere Deum non inimicum, quia per fidem ſcitur Deum alioquin negaturum beatitudinem, & illaturum gehennam, volitio autem efficax non inimicitiæ Dei excludit omnem volitionem peccandi mortaliter, quia ſcitur Deum per omne mortale reddi inimicum.

826 *Obiic.*7. Deſiderium efficax cœli ſtat cum mortali actuali, ergo attritio concepta ex efficaci deſiderio cœli non excludit omnem voluntatem peccandi. *Prob. ant.* Quando finis obtineri poteſt duplici medio, tum ad deſiderium efficax finis non eſt opus velle determinatè unum, ſed ſufficit velle efficaciter hoc vel illud, atqui cœlum eſt finis, & cœlum obtineri poteſt duplici medio, nempe vel non peccando, vel ſi pecces, in fine vitæ pœnitendo, ergo ad deſiderium efficax cœli non requiritur determinatè, ut nolim peccare, ſed ſufficit, ut vel nolim peccare, vel ſi velim peccare, ut velim in fine vitæ pœnitere, ergo deſiderium efficax cœli ſtat cum voluntate actuali peccandi. R. Deſiderium efficax & abſolutum cœli ſtat cum mortali actuali, n. deſiderium ſuo modo efficax ſed non abſolutum, c.ant.& n.conſ. Jam verò ad attritionem, quæ ad juſtificationem diſponat, requiritur deſiderium efficax & abſolutum cœli, id eſt, deſiderium non reſtrictum ad certum medium vel ad certum tempus, ſed perfectum & ſe extendens ad omnia media neceſſaria, & ad omne tempus, debet enim eſſe propoſitum nunquam peccandi impoſterum: qui autem vult nunc peccare, & pœnitere pro futuro, non habet reſpectu temporis præſentis deſiderium efficax cœli, ſed tantùm reſpectu futuri, ſicuti ille non dicitur abſolutè efficaciter deſiderare ſanitatem, qui cùm poſſit, non vult nunc adhibere medicinam, quamvis efficaciter velit adhibere poſteà. Et idem eſt dicendum de attritione ex metu gehennæ, ut enim hic metus poſſit cauſare attritionem ſufficienter diſponentem ad juſtificationem, debet eſſe abſolutus & non reſtrictus ad certum medium vel tempus.

827 *Objic.*8. Qui habet voluntatem efficacem vitandi omne peccatum, debet potius eligere infernum quàm peccatum, ſed nemo poteſt ex odio inferni potiùs eligere infernum quàm peccatum, ergo. R.1. abſolutè n.maj. quia ſecundùm dicta n. 732. ad contritionem, & conſequenter etiam ad volitionem efficacem vitandi omne peccatum, non eſt opus comparare peccatum cum inferno, nec eſt opus propoſito ſe extendente ad hypotheſes, quæ nunquam contingent, ſed ſatis eſt habere actum abſolutum, cum quo ſtare non poſſit actualis volitio ullius peccati. R.2. Diſt. maj. qui habet voluntatem efficacem vitandi omne peccatum, debet potiùs eligere infernum quàm peccatum, ſi per illam ſuam voluntatem appretiet peccatum ſuper omnia, tranſeat, ſi non appretiet ſuper omnia, n. attritio autem non neceſſariò ex ſola vi ſua appretiat peccatum ſuper omnia, cum non appretiet ſupra motivum ſuum, quod eſt pœna, & à quo habet vim & efficaciam ſuam. Tamen R.3. diſt.min. Nemo poteſt ex odio inferni apprehenſi cum reatu condignitatis ad infernum, potiùs eligere infernum quàm peccatum, n. nemo poteſt ex odio inferni apprehenſi ſine reatu condignitatis ad infernum potiùs eligere infernum, quàm peccatum, c. Tum enim deſinit habere circumſtantiam, ſub qua nunc habet rationem motivi univerſalis. Jam verò talis attritus ex metu inferni apprehenſi cum reatu condignitatis ad infernum eligeret præ peccato infernum apprehenſum ſine reatu condignitatis ad infernum, talis enim actus eſt honeſtiſſimus, neque in illo eſt ulla repugnantia.

828 *Inſt.*1. Si ita attritus poneretur in circumſtantiis, in quibus vel eſſet peccandum vel eſſet eligendus infernus, ipſe potiùs peccaret quàm eligeret infernum, ſi enim ideò voluntas determinetur per metum inferni ad vitandum peccatum, quia vitare peccatum eſt medium ad vitandum infernum, ergo ſi committere peccatum eſſet medium ad vitandum infernum, voluntas etiā vi metus inferni determinaretur ad committendum. R.diſt. ant. potiùs peccaret, ex vi alterius actus, quem tum fortè haberet deſinente attritione, tranſeat, ex vi attritionis, quam jam habet, n.ant. & ejus probationem, nam aliunde in peccato apparet intrinſeca inhoneſtas cauſativa inferni: unde ſicuti deſiderium ſanitatis determinat quidem ad conſulendum Medicum, attamen non determinaret, ſi appareret eam conſultationem eſſe peccatum mortale, ita à pari, quia appareret inhoneſtas peccati, per quod vitari deberet infernus, voluntas benè diſpoſita non deberet moveri ad vitandum infernum per tale medium, ſed deberet potiùs permittere ſequi infernum. Ratio à priori eſt, quia volitio efficax alicujus finis non neceſſariò determinat ad quodvis medium, ſed ad medium hic & nunc moraliter poſſibile, & ſecundùm præſentem diſpoſitionem eligibile, ergo quamvis infernus efficaciter moveat ad vitandum peccatum, non poteſt determinare ad peccandum, ut vitetur infernus, quia peccatum per alium actum cognoſcitur eſſe illicitum, & ſecundùm præſentem diſpoſitionem ineligibile.

829 *Inſt.*2. Saltem peccatum, quod committo per volitionem peccandi, ſi non eſſet infernus, non poteſt efficaciter retractari per attritionem conceptam ex metu inferni, ergo attritio ex metu inferni adhuc non poteſt excludere omnem voluntatem peccandi. *Prob. antec.* Ut illud peccatum retractem, debeo ita eſſe diſpoſitus, ut non peccarem, ſi infernus non eſſet, ſed non ſum ita diſpoſitus per attritionem ex metu inferni, nam meum peccatum fuit volitio peccandi, ſi infernus non eſſet, ergo peccatum illud non poteſt retractari per attritionem conceptam ex metu inferni. R.n.ant. ad probationem n. min. nam quamvis antehac, quando aberat ordinatus metus inferni, habuerim hunc actum, peccarem, ſi infernus non eſſet, nunc tamen deteſtor illum actum ex metu ordinato inferni, ergo nunc non habeo actum, quo velim peccare, ſi infernus non eſſet, ſed habeo actum, quo volo ſimpliciter non peccare, quia infernus eſt. An autem, ſi infernus non eſſet, reipſa eſſem vel non eſſem voliturus peccare, ab illo nunc præſcinditur, nec eſt opus determinare alterutram partem.

*Inſt.*3. Saltem ille, cui ſua prædeſtinatio eſſet revelata, 830
non poſſet efficaciter atteri propter metum inferni, uti nec ille, qui invincibiliter putaret ſe debere vel peccare, vel ne peccaret, eligere infernum; denique nec ille, cujus peccato Deus non vellet infligere infernum. R. concedendo omnia aſſumpta, quia tales non poſſunt moveri metu inferni: Non primus, quia certus eſt ſe non damnandum: Nec ſecundus, quia ſimpliciter non timeret infernum, ſed præ peccato amaret tanquam leviorem; Nec tertius, quia ſciret ſe in actu ſecundo non promereri infernum. His autem non obſtantibus manet verum, quod diximus, nempè attritionem, ubi concipi poteſt, & concipitur ex metu gehennæ, poſſe eſſe efficacem, & excludere omnem voluntatem peccandi, ſicuti ſecundùm omnes bonitas Dei eſt motivum ſufficiens ad efficaciter excludendam omnem voluntatem peccandi, & tamen in homine, qui putaret Deum velle, ut jurando leve mendacium impediret graviſſima peccata aliorum, bonitas Dei non poſſet excludere voluntatem pejerandi, quia non poſſet nunc movere ad non jurandum mendacium, quod per accidens eſt.

Colliges. Quæ dicta ſunt de attritione ex metu pœnæ æter- 831
næ, etiam valere de attritione ex metu pœnæ temporalis prout infligendæ à Deo propter peccatum mortale aut veniale, nam poteſt etiam eſſe honeſta, ſupernaturalis, & efficax, uti rectè Card. *in* 2. *criſi d.*36. *nu.*2.

*Q.*111. *An attritio ſe ſola juſtificet ſine aliquo Sacra-* 832
mento? R. Negativè, nam Trid. *ſeſſ.*14. *cap.*4. expreſsè dicit attritionem ex conſideratione turpitudinis peccati aut ex metu gehennæ vel pœnarum, per ſe non perducere ad juſtificationem extra Sacramentum; idem autem inſinuat de omni alia attritione, v.g. quæ concipitur ex motivo religionis, obedientiæ &c. quia reipſa tum concipitur ex turpitudine peccati propter oppoſitionem ad iſtas virtutes. Deinde *Trid.* ibidem attritionem, quæ non juſtificat, opponit contritioni conceptæ ex motivo charitatis, de qua ſola dicit, quòd juſtificet, ergo intelligit de omni attritione, quæ non eſt ex motivo charitatis. Ratio autem eſt, quia attritio concepta ex motivo infra charitatem non eſt perfecta converſio ad Deum, cùm non habeat Deum pro objecto, *cui*, ergo cum mortale fuerit perfecta averſio à Deo, conveniens non fuit, præſcindendo à privilegio ex meritis Chriſti per aliquod Sacramentum nobis conceſſo, ut per attritionem recuperaretur gratia & amicitia Dei: Hinc audiendus non eſt Rayn. *in Heter. T.*15.*p.*1.*ſ.*1.*p.* 5.*n.*6. putans actum pœnitentiæ ſpecialis, quo quis deteſtatur peccatum ex motivo reparandi jus divinum læſum, juſtificare ſine Sacramento. Ex hactenùs dictis.

Inferes 1. Attritionem, & contritionem in his conveni- 833
re, quòd utraq; ſit actus, 1. Voluntarius & liber. 2. Honeſtus. 3. Supernaturalis. 4 Qui poſſit eſſe efficax. 5. Includens deteſtationem & dolorē formalem. 6. Includens propoſitum aliquod ſaltem virtuale non peccandi de cætero. Diſconveniunt autem 1. principaliter in motivo, quod reſpectu contritionis eſt bonitas Dei abſoluta, reſpectu attritionis ordinariè eſt motivum virtutis charitate inferioris. 2. In cauſa ſui, nam contritio eſt ab habitu charitatis Theologicæ vel ab alio auxilio ſupplente habitum: attritio ab habitu inferioris virtutis vel ab auxilio ſimiliter ſupplente. 3. In effectu ſeu modo diſponendi ad gratiam, nam contritio juſtificat ſine Sacramento, non autem attritio.

*Inf.*2. Attritionem, quæ concipitur ex ſpe præmii vel ex metu pœnæ, communiter ſaltem eſſe ſpem præmii vel metum pœnæ: conceptus tamen attritionis ſalvari poſſet præſcindendo ab eo, quòd in præmium vel pœnam tendat tanquam in objectum, *quod*, & materiale, eſt enim ſatis, quòd quaſi fundentur in ſpe vel metu, in quantùm procedunt ex motivo boni, quod eſt in præmio, aut mali, quod eſt in pœna, quod motivum proponitur cum ſpe vel metu.

*Inf.*3. Contritionem ſic poſſe definiri, quòd ſit deteſtatio 834
& dolor de peccato propter abſolutam bonitatem Dei ſuper omnia dilecti: attritionem autem, quòd ſit deteſtatio, & dolor

de

de peccato ex motivo turpitudinis peccati, præmii aut pœnæ.

835 *Q.112. An attritio concepta ex inferiore motivo quam charitatis, ſufficiat cum Sacramento ad juſtificationem?* R. Affirmativè, nam 1. ita docent Concilia & præſertim Trid. 2. Idem tenent SS. PP. & ſpeciatim S. Aug. 3. Idem tenet S. Th. 4. Idem tenent AA. & Theologi plurimi, oppoſitum autem tenent reſpectivè pauci. 5. Idem probat praxis Eccleſiæ & communis ſenſus fidelium. 6. Ratio idipſum evincit. Hæc omnia jam ordine declarabuntur.

836 *Q.113. Quomodo ex Conciliis, & præſertim ex* Tridentino *probetur, quòd attritio ſufficiat cum Sacramento?* R. Franciſcus Pinthereau *in libello, de attritionis ſufficientia, à pag.* 157. oſtendit Concilium Africanum & Florent. ita docuiſſe: ſed ſufficit ſolius Tridentini auctoritas, ex quo *probatur* 1. nam ſecundùm Trid. contritio in genere, prout præſcindit à perfecta, & imperfecta, eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, ergo etiam attritio. *Conſ. patet*, quia Trid. attritionem vocat contritionem imperfectam. *Ant. autem prob.* nam Trid. *ſeſſ.* 14. *de pœnit. cap.* 3. ait: *Sunt autem quaſi materia hujus Sacramenti, ipſius pœnitentis actus, nempe contritio &c.* Et poſteà c. 4. *contritionem, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet*, dividit in perfectam, & imperfectam & ad hanc dicit ſpectare attritionem conceptam etiam *ex gehennæ, & pœnarum metu*, ergo etiam hæc attritio, ſecundùm Trid. eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, ſi nempe cætera etiam habeat, quòd ſit ſupernaturalis & *voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ*, uti ibidem additur. *Prob.* 2. nam Trid. *ib. c.* 4. loquens de contritione perfecta per charitatem dicit, quòd hominem extra Sacramentum juſtificet, ac ſubdens de contritione imperfecta ſeu attritione concepta ex motivo turpitudinis peccati vel metu gehennæ, ſic habet, *Quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit*, ergo ſecundùm Trid. attritio conjuncta cum Sacramento juſtificat.

837 *Reſpondent.* 1. Trid. velle, quòd remotè diſponat ad gratiam in Sacramento, quod inde colligitur, quia utitur exemplo Ninivitarum, qui *timore concuſſi pœnitentiam egerunt & miſericordiam à Domino impetrarunt*, talis autem timor non fuit niſi remotè diſpoſitio ad gratiam, uti omnes fatentur. *Contrà eſt* 1. Trid. vult attritionem habere illam vim diſponendi in Sacramento, quam vim negat ipſam habere extra Sacramentum, uti patet ex verbis, ſed tantùm negat ipſam extra Sacramentum habere vim proximè diſponendi, certum enim eſt ex dictis *nn.* 832. quòd extra Sacramentum remotè diſponat ad gratiam, cùm diſponat ad contritionem perfectam, ergo Trid. vult in Sacramento habere vim proximè diſponendi. 2. Attritio ſecundùm Trid. habet talem vim diſponendi ad gratiam cum Sacramento, qualem vim habet contritio ſine Sacramento, ut patet legenti contextum, ſed contritio ſecundùm Trid. habet vim proximè diſponendi ad gratiam ſine Sacramento, ergo eandem habet attritio cum Sacramento. 3. Palav. *in hiſtoria* Trid. *lib.* 12. *cap.* 10. *n.* 26. fatetur ante *ſeſſ.* 14. diſceptatum eſſe, an attritio poſſet eſſe ſine dilectione Dei, & cùm aliqui judicarent vix poſſe eſſe, decretum ſic fuerat conceptum, ut expreſsè diceret contritionem imperfectam ſufficere ad conſtitutionem Sacramenti, eò quòd ſine aliquo dilectionis in Deum motu eſſe via poſſet, cui doctrinæ cùm ſe oppoſuiſſent aliqui, dicentes poſſe eſſe ſine dilectionis motu, & variarent ſententiæ, decretum ſic poſitum eſt, uti nunc habetur *in c.* 4. ergo, ſicuti ſermo fuerat, ita Concilium ibi loquitur de diſpoſitione proxima ad gratiam. 4. Quando Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. dicit hominem per fidem, ſpem, inchoatam dilectionem, deteſtationem peccati diſponi ad juſtificationem in Baptiſmo, loquitur de diſpoſitione proxima, ergo etiam quando *in ſeſſ.* 14. *c.* 4. dicit hominem per attritionem diſponi ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ, loquitur de diſpoſitione proxima; nam utroque loco loquitur ſimiliter, & neutro addit, Tò *proximè*, ſed neceſſariò intelligit, alioquin nihil diceret tanto Concilio dignum, cùm pateret eſſe remotam. 5. Trid. *initio ſeſſ.* 14. profitetur ſe, quamvis *in ſeſſ.* 6. *c.* 14. multa dixiſſet de Sacramento Pœnitentiæ, attamen hîc daturum exactiorem & pleniorem doctrinam de eo, hoc autem non feciſſet, ſi attritionem putaſſet eſſe tantùm diſpoſitionem remotam, & hoc nullo verbo inſinuaſſet, ſed potiùs oppoſitum, ſic enim totam ferè Eccleſiam in pernicioſiſſimum errorem induxiſſet. 6. Quod de Ninivitis additur, nihil ad rem facit, nam Trid. tantùm dicit impetraſſe miſericordiam pro remiſſione pœnæ, & iſto exemplo tantùm voluit probare timorem eſſe motum bonum ac ſupernaturalem, uti patet ex verbis ſtatim ſubjunctis: *Quam ob rem falsò quidam calumniantur catholicos ſcriptores, quaſi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ abſque bono motu ſuſcipientium gratiam conferre, quod nunquam Eccleſia docuit nec ſenſit.* Vide dicenda *nn.* 886.

838 *Reſp.* 2. Trid. loqui de attritione, quæ ſimul fit ex motivo charitatis aut ex amore Dei ſuper omnia, ſed imperfectò. *Contrà eſt*, quia hæc interpretatio, inquit Gonet *d.* 7. *n.* 40. apertè repugnat Concilio, nam 1. Trid. loquitur de illa attritione, quam dicit concipi, vel ex turpitudine peccati, vel ex gehennæ & pœnarum metu; ergo non loquitur de illa, quæ ſimul eſt ex motivo charitatis. 2. Loquitur de attritione prout oppoſita contritioni, quam dicit charitate perfici, uti manifeſtum eſt ex contextu, ergo loquitur de attritione, quæ nequidem partialiter eſt ex motivo charitatis, hæc enim reipſa perficitur charitate, nec motivum charitatis ulla ratione pugnat cum aliis motivis, ſed ab illis potiùs juvatur. 3. Loquitur de illa attritione, quam Lutherus negabat eſſe honeſtam, & ſupernaturalem, ibi enim agit contra Lutherum & aſſeclas, uti manifeſtè oſtendit Le Dent. *c.* 1. conferens verba Lutheri cum oppoſitis verbis Tridentini: Lutherus autem non negabat attritionem, ſi partialiter foret ex motivo charitatis, eſſe honeſtam & ſupernaturalem, ſed id tantùm negabat de attritione, quæ eſſet ex ſola ſpe vel metu, ergo.

Reſp. 3. Palav. *n.* 25. PP. Trid. tantùm intendiſſe probare 839
contra hæreticos, timorem pœnæ non ſemper eſſe inhoneſtum: nec voluiſſe ferre ſententiam circa ſufficientiam attritionis. *Contrà eſt*, quamvis primariò illud intenderint contra hæreticos, neque voluerint authenticè per Canonem definire aliquid circa ſufficientiam attritionis, tamen ſecundariò & ex occaſione in Capitibus agunt de attritione, & ſufficienter docent ſufficere cum Sacramento, uti jam oſtenſum eſt.

Objic. 1. Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. præter ſpem, ad Sacramentum 840
Pœnitentiæ prærequirit actum, *quo Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiamus*, ergo requirit dilectionem initialem, quæ ſit partialiter ex motivo charitatis. R. Dato ant. n. conſ. nam non requirit actum, quo perfectè diligamus, ſed quo incipiamus perfectè diligere, atqui incipimus perfectè diligere per actum cujuſcunque virtutis, quo Deum ut finem ultimum nobis concupiſcimus: unde ſicuti *timor Domini* dicitur *initium ſapientiæ*, non quòd ille timor ſit ſapientia, ſed quia ducit, & diſponit ad ſapientiam, ita actus omnis virtutis dicitur eſſe initium perfectæ dilectionis; Quod de actu timoris expreſsè dicitur Eccl. 25. v. 16. *Timor Dei initium dilectionis ejus*: Et idem eſt de ſpe beatitudinis. Hoc manifeſtè ſignificat Trid. ibidem addens nos debere incipere diligere Deum, non dicit tanquam ſummum bonum in ſe, ſed tanquam *omnis juſtitiæ fontem*, id eſt, gratiæ nobis dandæ, ſicque diligimus Deum ut bonum nobis, & diſponimur ad diligendum ut in ſe bonum: hinc S. Thom. 1. 2. *q.* 40. *art.* 7. O ait, *Ex hoc, quòd per aliquem ſperamus nobis poſſe provenire bona, movemur in ipſum ſicut in bonum noſtrum, & ſic incipimus ipſum amare*, ergo cùm omnis attritio noſtra ſit ſpes vel fundetur in ſpe, etiam eſt actus, quo incipimus diligere Deum: Cujus ratio alia à priori eſt, quia perfecta charitas eſt finis omnis virtutis, ſecundùm illud 1. ad Timoth. 1. v. 5. *Finis autem præcepti eſt charitas*: & in eum ſenſum dicit S. Thom. 2. 2. *qu.* 23. *ar.* 8. *ad* 3. *Charitas dicitur finis aliarum virtutum*: etiam ideò, quia omnis virtus tendit ad obtinendum finem ultimum, qui eſt amica conjunctio cum Deo, ergo manifeſtum eſt, quòd omnis actus virtutis & conſequenter attritio ex motivo talis virtutis elicita, ſit inceptio perfectæ dilectionis Dei. *Dixi*, Dato ant. nam Trid. iſto loco agit de juſtificatione in genere, prout congruentiſſimè peragi poteſt vel in vel etiam extra Sacramentum, ſubdit enim hominem per illos actus prævios eſſe optimè diſpoſitum, etiam ad pœnitentiam illam, quæ prærequiritur ante Baptiſmum; nullo autem verbo inſinuat dilectionem ex charitate neceſſariò prærequiri ante Baptiſmum, nam expreſsè dicit baptizandum poſteà moveri adverſus peccata per odium, *aliquod*, id eſt, perfectum vel imperfectum: multò minùs ibi quæ requirit charitatem ante Sacramentum Pœnitentiæ, de cujus partibus poſteà prius incipit agere *in ſeſſ.* 14. Et quòd Trid. nō velit omnes illos actus eſſe neceſſariò prærequiſitos, ſed tantùm convenientiſſimè præcedere, patet inde, nam præmittit etiam timorem pœnæ, certum autem eſt valere pœnitentiam, quamvis non ſit concepta ex timore pœnæ, ſed immediatè ex ſpe beatitudinis æternæ, vel ex alio adhuc perfectiori motivo, ergo.

Inſtabis. Palav. *in Hiſt. l.* 8. *c.* 13. refert quatuor Patres vo- 841
luiſſe inſeri, *actum charitatis*, loco illius, *diligere incipiunt*. Et S. Thom. 3. *p. q.* 85. *art.* 5. unde hauſta eſt illa doctrina Trid. inter diſpoſitiones ad pœnitentiam ponit *motum charitatis*. Ita Le Drou *d.* 3. *c.* 2. §. 1. & 3. R. Hæc eſſe pro nobis, ſequitur enim quòd Trid. non requiſiverit *actum* vel *motum charitatis*, alioquin iſta non immutaſſet, ergo cùm poſuerit actum, *quo diligere incipiunt*, quod convenit etiam dilectioni concupiſcentiæ, ſecundùm Trid. hæc ſufficit. Quod attinet ad S. Thom. uti & Catec. Rom. quem adducit Le Drou *c.* 4. hi loquuntur de pœnitentia in genere, prout eſt virtus, & ſecundū quod cauſat juſtificationem etiam extra Sacramentum, uti manifeſtum eſt inſpicienti contextum; unde non video, quomodo iſta omnia

addu-

Digitized by Google

adduci poſſint ad probandam neceſſitatem charitatis etiam pro Sacramento Pœnitentiæ.

842 *Objic.*2. Trid.*ſeſſ.*6.*cap.*7. ait, *Hanc fidem ante Baptiſmi Sacramentum cathecumeni ab Eccleſia petunt, cùm petunt fidem vitam æternam præſtantem, quam ſine ſpe & charitate fides præſtare non poteſt*, ergo ante Baptiſmum, & conſequenter etiam ante Pœnitentiam requiritur charitas. R.n.conſ.nam Trid. tantùm dicit, quòd in juſtificatione infundatur habitus charitatis, quem poſteà nominat chriſtianam juſtitiam, ſtolam candidam, quæ perferri debeat ante tribunal Chriſti. Et ideò etiam paulò ante dixerat hæc omnia, fidem ſpem & charitatem, ſimul infundi in juſtificatione. Quando autem fides dicitur operari per charitatem, ſenſus eſt, quòd fides dirigat charitatem, quæ operatur in nobis.

843 *Objic.*3. Trid.*ſeſſ.*14. *De pæn. cap.* 4. dicit contritionis motum fuiſſe quovis tempore neceſſarium ad veniam impetrandam, ſed ante inſtitutionem Sacramenti neceſſarius erat motus contritionis ex motivo charitatis, ergo etiam talis neceſſarius eſt poſt inſtitutionem Sacramenti. R. Si argumentum valet, ergo ad Sacramentum requiritur motus perfectæ charitatis, quia talis requirebatur ante inſtitutionem Sacramenti: hinc n. conſ. nam ibi loquitur de contritione, prout abſtrahit à perfecta, & imperfecta, veritas autem dicti ſalvatur, ſi ante Sacramentum neceſſarius fuerit motus contritionis perfectæ, & cum Sacramento neceſſarius ſit motus contritionis ſaltem imperfectæ, ſive attritio.

*Objic.*4. Trid.*ſeſſ.*6.*c.*7. dicit juſtificationem fieri per *voluntariam ſuſceptionem gratiæ*, qua quis fiat amicus Dei, ſed nemo voluntariè ſuſcipit gratiam, qua fiat amicus Dei, niſi amet Deum amore amicitiæ, ergo. R.n. min. actus enim concupiſcentiæ, quo opto vel quo ſuſcipio gratiam ut mihi bonam, non eſt minus voluntarius, quàm actus amoris amicitiæ. Et per ejuſmodi actum alterius virtutis voluntariè peto amicitiam Dei, & concurrente Sacramento in me cauſo gratiam, per quam Dei amicitiam recupero.

844 *Objic.*5. Palav. *in Hiſt.l.*12.*c.*10.*n.*26. teſtatur, quòd Patres Trid. voluerint omitti hæc verba, *Declarat etiam attritionem ſufficere ad Sacramenti hujus conſtitutionem*, & loco verbi, *ſufficere*, voluerint poni, *diſponere ad gratiam in Sacramento*, ergo mens Trid. non fuit docere, quòd attritio ſufficiat cum Sacramento. R. Teſte eodem Palav. etiam voluerunt omitti hæc, *Cùm attritio ſine aliquo in Deum dilectionis motu eſſe vix queat*, neque tamen adverſarii concedunt inde inferri, quòd cum attritione illa ſupernaturali non adſit vel non requiratur dilectionis motus: itaque n. c. id enim ſatis docent verbis *n.*836.relatis. Quòd autem voluerint omitti priora iſta verba, cauſa ſufficiens fuit, ne præjudicarent ſententię Scoti & aliorũ, qui dicunt nullam contritionem pertinere ad conſtitutionem Sacramenti, ſed eſſentiam conſiſtere in ſola abſolutione, actus autem pęnitentis eſſe conditiones eſſentialiter prærequiſitas.

Inſt. Alexand. VII. in Decreto dato diu poſt Trid. ſignificat Eccleſiam nihil definiviſſe circa ſufficientiam attritionis pro Sacramento Pęnitentiæ. R. Hoc ſolvendum eſſe *nu.* 876. Poſſuntque de Trid. plura videri apud Francol *de dolore l.*1.*c.*6.

845 *Q.*114. *Ubi doceant SS. PP. & ſpeciatim S. Auguſt. quòd attritio ſufficiat cum Sacramento?* R. Locos & verba PP. addit Pinthereau à pag. 116. ſed ſpeciatim ex S. Auguſt. *Probatur* 1. nam docet illum dolorem ſufficere pro confeſſione, & abſolutione, qui præeunte fide concipitur ex formidine divini judicii, ſcribens enim in Epiſt. 254. aliis 104. ad Nectarium ſic habet, *Pęnitentia impetrat veniam & purgat admiſſum, ſed illa, quæ in vera religione agitur, quæ futurum Dei judicium cogitat, non illa, quæ ad horam hominibus exhibetur aut fingitur, non ut à delicto anima purgetur in æternum, ſed ut interim à præſenti reatu moleſtia vitæ citò peritura liberetur: hinc chriſtianis confitentibus atque deprecantibus, qui delicto illo fuerant implicati ..... pęnitentiæ dolorem fructuoſum eſſe credimus, eiſque ad correctionem ſufficere exiſtimavimus, quòd ineſt cordibus eorum fides, qua conſiderare poſſent, quid de divino judicio formidare deberent.* His verbis docet S. Auguſt. dolorem ex prævia fide conceptum per conſiderationem, & formidinem divini judicii ſufficere, etiam proximè, ad juſtificationem, nam dicit, quòd *impetret veniam, purget admiſſum, animam purget in æternum, ſufficiat ad correctionem*, atqui non ſufficit ſine Sacramento, uti certum eſt, ergo mens S. Aug. eſt, quòd ſufficiat cum Sacramento, ideòque dicit ſufficere *confitentibus atque deprecantibus*, id eſt, petentibus abſolvi, *quos pęnitet, qui rogant, qui pedes amplectuntur &c. Proba-*

846 *tur* 2. Qui, quantum attinet ad actus prærequiſitos, *eſt verè chriſtianus*, ille eſt proximè diſpoſitus ad fructuoſum Baptiſmum, ſed ſecundùm S. Aug. qui credit & propter ſpem beatitudinis vel metum gehennæ fieri vult chriſtianus, ille, quantùm attinet ad actus prærequiſitos, eſt verè chriſtianus, ergo. *Prob.min.* nam S. Aug. l. de catechizandis rudib. c. 17. agens de aliquo, *qui propter beatitudinem ſempiternam .... vult fieri chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo*, de illo ſubjungit, *verè chriſtianus eſt ..... qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Dominum, quàm timeat gehennam*, ergo ex mente S. Aug. qui credit, & propter ſpem vel metum fieri vult chriſtianus, quantùm attinet ad actus prærequiſitos, *eſt verè chriſtianus*.

Reſpondet Le Drou *per T ò, verè chriſtianus eſt*, ſignificari, quòd accedat ad fidem animo chriſtiano, id eſt, tali, qui ſpem faciat eum à fide non defecturum. *Contra* eſt, nam priuſquam poſſit facere ſpem non deficiendi à fide chriſtiana, debet ſupponi eſſe verè chriſtianus, & hoc habet, ſecundùm S. Aug. ſi credat, ſperet beatitudinem ac metuat ignem æternum, ergo.

Objic. 1. S. Aug. *lib. de fide & operibus c.* 10. docet actum charitatis prærequiri ante Baptiſmum, & ideò ſæpè alibi dicit rudes catechizandos de neceſſitate actus charitatis. Similia habet ſæpè alibi, uti fusè Le Drou *diſt.*3.*c.*5. R. Ex omnibus plus colligi non poteſt, quàm unumquemque hominem etiam non baptizatum teneri ex præcepto charitatis diligere Deum ſuper omnia, in primis quamprimùm eum ſufficienter cognoſcit: deinde ſæpius per vitam: præterea etiam in fine vitæ, uti pluribus explicatum eſt *l.*2 *n.*133.& 144. Denique S. Aug. ſæpè commendat charitatem tanquam utilem ad omnia, ſed nullibi aſſerit abſolutam ejus ad Sacramenta neceſſitatem. 847

*Objic.*2. Varia loca S. Aug. & PP. nam 1. *l. de vera & falſa pęn. cap.*9. ait, *Sine amore Dei nemo unquam invenit gratiam*. 2. *Serm.*7. *de tempore, Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati & amor Dei*. 3. *De civit. l.* 1. *cap.*27. *Niſi deſiſtant à peccatis habendo charitatem, quæ non agit perperam, nil eis prodeſſe poteſt*. 4. *Tract.* 9. *in Joannem, & lib.* 2. *contra Creſcon. cap.* 12. *Charitas una ſi adſit, omnia illa rectè fiunt: ſi autem deſit illa, omnia fruſtra fiunt*. Similia ſæpè habet. 5. Ubicunque agit de Pęnitentia, ſemper inculcat amorem juſtitiæ vel boni. 6. Clemens Alexandrinus dicit, *Abſque charitate nihil gratum eſt Deo*. Similia paſſim habent etiam alii PP. R. ad 1. quòd liber ille non ſit S. Aug. uti expreſſè notatur ante caput 1. nam c.17. citat S. Auguſt. tanquam authorem à ſe diſtinctum. Quiſcunque autem ſit author, plùs non vult, quàm ad recuperandam gratiam requiri aliquem amorem Dei, ſaltem concupiſcentiæ, qui ſemper aderit, nam *ſpes ſine amore eſſe non poteſt*, inquit S. Aug. Enchir. *c.*8. *Ad* 2. *&* 3. Iſtis locis agit de pęnitentia extra Sacramentum, qualem habent etiam infideles, hinc ſubjungit illud de Davide, *Tibi ſoli peccavi*, quod utique factum eſt ſine Sacramento. *Ad* 4. Tantùm vult, ſi charitas habitualis deſit, nihil poſſe fieri meritorium vitæ æternæ, nec obtineri poſſe ſalutem. *Ad* 5. Ripal. *De ente ſupern. tom.*3.*d.*22.*ſ.*12. *à n.* 138.& pluribus *ſ.* 19. rectè oſtendit S. Aug. per amorem juſtitiæ vel boni, item per ſimilia verba non ſemper intelligere amorem benevolentiæ vel amicitiæ erga Deum, ſed aliquem amorem Dei etiam concupiſcentiæ, vel ex motivo cujuſcunque virtutis: videri poteſt Francol *de dolore l.*2.*c.*3. *Ad* 6. Clemens loquitur de opere, quo homo fiat amicabiliter gratus Deo, certum enim eſt ex *l.*2. *n.* 132. non omne opus Deo gratum debere eſſe ex charitate. Denique multa alia, quæ adverſarii vel ex Scriptura vel ex SS. PP. colligunt pro commendatione charitatis, non ſunt ad rem, cùm non loquantur de Sacramento Pęnitentiæ. 848

Inſt. S. Chryſ. *hom.*4. *in* 2. *ad Cor.* ait, *Ingemiſce, non quòd pęnas daturus ſis, nihil enim hoc eſt*. R. Exemplo Davidis incitat ad id, quod perfectum eſt, & juſtificat etiam extra Sacramentum, non autem ad id, quod ſimpliciter eſt neceſſarium cum Sacramento. Imò cùm addat, *Ingemiſce, nec unquam hoc facere intermitte*, patet non loqui de neceſſitate. Per *T ò, nihil enim hoc eſt*, ſignificat hoc eſſe parum & quaſi nihil eſſe reſpectu Davidis: De cætero certum eſt talem attritionem eſſe aliquid, cùm ſecundùm Trid. ſit honeſta, ſupernaturalis, meritoria. Plura circa SS. PP. videri poſſunt apud Francol ſuprà.

*Q.*115. *Ubi doceat S. Th. quòd attritio ſufficiat cum Sacramento?* R. His locis. §. 1. *In* 4. *diſt.*6.*q.*1.*ar.*3.*quæſtiun.*1. *ad* 5. ait, *Ad hoc quòd homo præparet ſe ad gratiam in Baptiſmo percipiendam, præexigitur fides ſed non charitas, quia ſufficit attritio præcedens, etſi non ſit contritio*. Quod autem eſt de præparatione ad Baptiſmum, fatentur adverſarii idem eſſe de præparatione ad Pęnitentiam, ergo. *Reſpondet* Le Drou *diſſ.*3. *c.*6. *in fine*, S. Th. loqui de charitate habituali. *Contra eſt* 1. Nimis manifeſtum erat charitatem habitualem non eſſe præparationem ad gratiam, cùm gratia præſupponatur velut natura exigens habitum charitatis, & reliquarum virtutum, ergo non loquitur de habituali charitate ſed de actuali, quæ ſola eſſe poterat præparatio. 2. Ex modo pariformiter loquendi S. Th. talis charitas non præexigitur, qualis fides præexigitur, ſed præexigitur fides actualis: ergo non præexigitur charitas actualis. 3. Illam charitatem dicit non præexigi, quæ alioqui eſſet contritio oppoſita attritioni, ſed ſola charitas actualis eſſet contritio oppoſita attritioni, ergo charitatem actualem dicit non præexigi. 849

§. 2. S. Th. *in* 4. *diſt.*22.*q.* 2. *art.* 1. *quæſtiun.*3. O. ait, *Quando* 850

do aliquis accedit ad confeſſionem attritus, non planè contritus, ſi obicem non ponat in ipſa confeſſione, & abſolutione, ſibi gratia & remiſſio peccatorum datur, Idem dixerat *diſt.* 17. *qu.* 3. *art.* 5. *quæſtiun.* 1. O. *Si præcedens dolor de peccatis non ſufficiens ad contritionem fuiſſet*.

Reſpondent, per contritionem *non plenam* & per dolorem *non ſufficientem ad contritionem* intelligi dolorem, qui ſaltem partialiter ex motivo charitatis procedat, ſed imperfectum. *Contrà eſt*, nam S.Th. *in ſuppl. q.* 1. *art.* 1. agens de contritione in communi ait, *actus contritionis eſt actus virtutis, & eſt pars Pœnitentiæ Sacramenti*: Talem autem contritionem deſcribit cum S. Iſidoro, quòd ſit *humilitas mentis cum lacrymis, veniens de recordatione peccati, & timore judicii*: item cum S. Greg. *Humilitas ſpiritus annihilans peccatum inter ſpem & metum*. Et addit, *Nec ſolùm ponit cauſam principalem, quæ eſt timor, ſed etiam cauſam, quæ eſt ſpes, ſine qua timor deſperationem facere poſſet*. Ex quibus manifeſtum eſt, quòd talem attritionem admittat eſſe partem Sacramenti Pœnitentiæ, quæ tantùm pertineat ad ſpem & metum. *Ibidem art.* 3. docet talem attritionem fieri non poſſe contritionem, *quia attritionis principium eſt timor ſervilis, contritionis autem timor filialis*: certum autem eſt ex S. Th. quem retuli n. 720. quòd *timor ſervilis charitatem in ſui ratione non includat*, ergo iterum manifeſtum eſt ex mente S. Thom. quòd attritio, quæ poteſt eſſe pars Sacramenti Pœnitentiæ, non neceſſariò, nequidem partialiter, procedat ex motivo charitatis.

851 *Objic.* 1. S.Th. *in* 4. *d.* 14. *q.* 1. *a.* 2. *quæſtiun.* 1. *ad* 4. ait, *Pœnitentia timore ſervili concipitur, qui pœnam reſpicit, nec oportet, quòd timor & pœnitentia ſint ſimul, quia timor ſervilis non eſt cauſa eſſe ipſius pœnitentiæ ſed generationis ejus, ſicuti etiam ſumptio medicinæ eſt cauſa ſanitatis, non tamen ſunt ſimul*. R. Tantùm dicit non eſſe opus, ut timor & pœnitentia ſint ſimul, poteſt enim deſinere timor, & manere contritio poſt timorem, cauſata, hinc dicit timorem non eſſe cauſam *eſſe ejus*, id eſt, non neceſſariò actu influere in pœnitentiam ſeu contritionem, attamen non negat timorem ſtare poſſe cum pœnitentia, uti ſtare poteſt ſanitas cum continuatione medicinæ.

852 *Objic.* 2. S.Th. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *ar.* 4. *quæſtiun.* 1. ait, *Confeſſio non valet ſine charitate*. Et aliàs ſæpè ante pœnitentiam vel juſtificationem requirit motum charitatis. R. Ibi agere de confeſſione ut meritoria, ſic enim habet: *Confeſſio eſt actus virtutis & pars Sacramenti, ſecundùm autem quod eſt actus virtutis, eſt meritoria propriè, & ſic confeſſio non valet ſine charitate, quæ eſt principium merendi*. Ex quibus verbis patet eum loqui de confeſſione, prout eſt ſecundùm ſe de condigno meritoria gratiæ, ſic autem ſignificari debet per gratiam vel per habitum charitatis.

853 *Objic.* 3. S.Th. 3. *p. q.* 84. *art.* 10. O ait, *Cùm ad veram pœnitentiam charitas requiratur, ſine qua non delentur peccata*. R. Tantùm vult, quòd ubi eſt vera pœnitentia, neceſſe ſit cauſari habitum charitatis ſive gratiæ, per quam remittantur peccata; debet autem habitum illum & gratiam poſſe amitti, & ideò poſſe iterari Sacramentum Pœnitentiæ, quod negabant hæretici contra quos ibi agit, nam ſubdit, *credebant, quòd charitas ſemel habita non poſſit amitti, & per conſequens pœnitentia, ſi ſit vera, nunquam per peccatum tollatur*.

Inſt. S. Th. *ibidem ar.* 3. O. dicit diſplicentiam peccati, *quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum*, requiri *ad rationem veræ pœnitentiæ*. Et *art.* 6. *ad* 2. dicit remiſſionem culpæ eſſe effectum pœnitentiæ, *ſed principaliùs fidei & charitatis*. R. In his locis agit de pœnitentia, prout eſt virtus ſine Sacramento juſtificans, & ideò *q.* 85. *art.* 5. O. dicit, *pœnitentia, prout eſt virtus, includit motum charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundùm ſeipſum & non jam propter ſupplicia*. Et *q.* 86. *art.* 2. O. ait, *Impoſſibile eſt peccatum actuale mortale ſine pœnitentia remitti, loquendo de pœnitentia, quæ eſt virtus*. Et *a.* 3. O. dicit ad rationem veræ pœnitentiæ requiri, ut diſpliceat peccatum, *quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum*: quæ omnia dicta ſunt de pœnitentia, prout eſt virtus juſtificans extra Sacramentum, uti patet ex concluſione articuli, quæ ſic habet, *fieri non poteſt, ut per virtutem pœnitentiæ peccatum unum remittatur ſine altero*. Poſtmodùm autem *q.* 90. priùs incipit ex profeſſo agere de Sacramento Pœnitentiæ.

854 *Objic.* 4. *Ad juſtificationem impii requiritur motus mentis, quo convertitur ad Deum*, S.Thom. 1. 2. *q.* 113. *art.* 4. O. atqui *mens noſtra debitè ad Deum converti non poteſt ſine charitate*, 4. contra Gentes cap. 72. ergo. R. Requiritur motus mentis, quo convertitur ad Deum ſaltem imperfectè per dilectionem concupiſcentiæ, qua vellit ſibi Deum. Iſto autem loco contra Gentes loquitur S. Th. de converſione perfecta juſtificante ſine Sacramento, nam Ferrarienſis, cum cujus commentariis editi ſunt libri contra Gentes, ſic habet in eum locum: *Animadvertendum eſt, cùm dicitur mentem debitè ad Deum converti non poſſe ſine charitate, quòd ideò additum eſt, debitè, ut excludatur imperfecta converſio, poteſt enim aliquis imperfectè converti ad Deum ſine charitate; ſed perfecta converſio, quæ ſufficiat ad deletionem culpæ, ſine charitate eſſe non poteſt*. Certum eſt autem ad Sacramentum Pœnitentiæ non requiri perfectam converſionem, ergo ſimiliter certum eſt ſufficere converſionem ſine charitate.

Inſt. 1. Omne mortale eſt averſio à Deo ut ſummè bono, nam *quilibet actus peccati mortalis contrariatur charitati ſecundùm propriam rationem, quæ conſiſtit in hoc, quòd Deus diligatur ſuper omnia*, S.Th. 2. 2. *q.* 24. *a.* 12. O, ergo actus veræ pœnitentiæ debet eſſe converſio ad Deum ut ſummè bonum, quia debet eſſe converſio ad hoc, à quo fuit averſio. R. Ergo actus veræ pœnitentiæ ſe ſolo juſtificans debet eſſe converſio ad Deum ut ſummè bonum c. juſtificans ſimul per Sacramentum n. nam ſuppoſita converſione ad Deum ut nobis bonum, tum Sacramentum ex inſtitutione, & meritis Chriſti operatur, quod converſio illa ſe ſola operari non poteſt.

Inſt. 2. *Ad eandem virtutem pertinet proſequi unum oppoſitorum & refugere aliud, & ideò ſicut ad charitatem pertinet diligere Deum, ita etiam deteſtari peccata, per quæ anima ſeparatur à Deo*, S.Th. 1. 2. *q.* 113. *ar.* 5. *ad* 1. R. Inde tantùm ſequitur, quòd charitas poſſit elicere deteſtationem peccati, quod nemo negat; ſed negamus poſſe ſolam charitatem, nam etiam poteſt ſpes, & timor. Plura videri poſſunt apud Francol. *de dolore l.* 1. *cap.* 5.

Q. 116. *An verum ſit, quòd ex Authoribus & Theologis plurimi doceant attritionem ſufficere cum Sacramento: oppoſitum autem teneant reſpectivè pauci?* R. Affirmativè, nam §. 1. 855
Pinthereau *de Attrit.* ſufficientia à p. 8. adductis locis & verbis refert 100. Authores graviſſimos, qui ab anno Chriſti 1200. ſententiam noſtram tenuerunt, inter quos ſunt Guilielmus Pariſienſis, Dionyſ. & Ludolphus Carthuſianus, Gerſon, Toſtatus, Turrecremata, Dur. Capr. Gabr. Adrian. Ferrar. Eckius, Sà, Vincentius Ferrerius, Bernard. Senenſis, Antonius, Thomas à Villanova. Deinde à pag. 93. adducit Theologos 19. qui Tridentino interfuerunt & nobiſcum tenent. Le Dent. *de attrit.* à *n.* 158. refert Authores, qui ante Trid. idem tenuerunt, & à *n.* 231. multos ex Academia Lovanienſi. Authores autem, qui idem tenuerunt poſt Tridentinum, affert in R. ad Xenium Theologicum *t.* 5. à *n.* 164. Sed quoad Authores poſt Tridentinum, ſtudioſiſſimè eos examinavit Gormaz *p.* 1. *poſt n.* 416. ubi ordine alphabetico adductis nominibus, locis & verbis fideliter refert plures quàm 160. qui clariſſimè nobiſcum tenent, inter quos ſunt duo Papæ, ſeptem Cardinales, ſex Epiſcopi, ſpeciatim S. Carolus Borromæus: ſex Cōcilia particularia in variis Diœceſibus habita, ſex diverſi catechiſmi publica authoritate editi ad informationem parochorum, & populi. Accedunt Decretum Gratiani, inquiſitio una generalis Hiſpanica, definitio facultatis Pariſienſis. Reliqui ſunt graviſſimi Theologi ex omni natione, ſtatu & ordine. Accedit Volpiliere *tom.* 4. *ſ.* 1. *c.* 2. anno 1698. Pariſiis editus: Item Cardin. Brancatus *de Laurea in* 4. *tom.* 2. *d.* 9. *n.* 89. *& d.* 14. *a.* 8. *à n.* 232. ita ut Sporer *n.* 271. meritò dicat eſſe ſententiam Authorum ferè omnium; Platel. *nu.* 654. plerorumque omnium poſt Tridentinum, Puteanus, & Becanus vocent communem omnium. Sequuntur Thomiſtæ ferè omnes cum Gonet. *d.* 7. *art.* 3. & Godoi *de Deo d.* 2. *ſ.* 7. *nu.* 125. Scotus, & S. Bonav. & plerique Scotiſtæ cum Boſco *d.* 6. *ſ.* 3. *concl.* 4. Et ideò etiam Alex. VII. in Decreto, quod referam *nu.* 875. dicit ſententiam noſtram videri communiorem inter Scholaſticos. *Reſpondet* Farvacq. quamvis mille Authores ſint pro aliqua ſententia, non ideò fieri, ut Sacramentum valeat ſine eo, quod Chriſtus ad Sacramentum requiſivit, ideòque fruſtra à nobis congeri tot nomina. *Contra* eſt, quia ex judicio tot Sanctorum & ſapientiſſimorum virorum prudenter, & moraliter certò præſumimus Chriſtum tale quid non requiſiviſſe, non enim eſt credibile paſſurum fuiſſe, ut hi omnes & totus penè orbis erraſſet circa negotium ſalutis: ſicuti quia omnes ferè docent ad valorem abſolutionis non prærequiri expletionem pœnitentiæ, prudenter judicamus id eſſe moraliter certum: Neque ullus prudens negare poteſt, quin in illis, quæ à Dei voluntate pendent, uti ab ea pendet, ſitne attritio ſufficiens an è contrà contritio requiratur ad Sacramentum Pœnitentiæ, plurimum ſit tribuendum communi judicio ferè omnium, nam *integrum judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur*, Can. *Extra conſcientiam*, diſt. 64. & Cap. *Prudentiam* 21. de Off. Jud. deleg. *Per ampliores homines perfectiſſima veritas revelatur.* l. 32. C. de fidei-Comm. *Faciliùs namque invenitur, quod à pluribus ſenioribus quæritur*. Can. *De quibus*, *diſt.* 20.

§. 2. Pauci ſunt reſpectivè, qui ſententiam oppoſitam te- 856
nent, nempe unus vel alter cum Palav. *in Hiſt. l.* 12. *c.* 10. *à n.* 25. Acceſſerunt Bajus, Janſenius & Janſeniſtæ, ſed parum ponderis habent, quia nimium extollunt neceſſitatem charitatis, uti conſtat ex dictis *l.* 2. *num.* 132. Acceſſerunt Lupus, Farvacq. Lovanienſes aliqui: ex Thomiſtis pauci, ex Scotiſtis Hiquæus & J. Pontius apud Boſco ſuprà. Recenter Le Drou Henr. à S. Ignatio & quidam alii, hi autem reſpectivè ad citatos §. 1. ſunt pauci, ergo.

Objic.

857 *Objic.* Morinus, Lupus, Farvaeq. Juen. teſtantur neminem ante 15. ſæculum docuiſſe pro attritione, & Canum fuiſſe primum cum quodam Henrico Salmanticenſi. E contrà multos contra attritionem docuiſſe ante Tridentinum, teſtatur Averſa *q.* 11. *ſ.* 4. Et quoſdam in Tridentino ita ſenſiſſe, videtur certum. R. Pro redarguenda falſitate Morini provoco ad fidem aliorum Authorum, qui oppoſitum teſtantur; mihi ſufficit S. Aug. quem valdè probabiliter, & S. Th. quem exiſtimo certò ſtare pro attritione, uti oſtendi à *n.* 845. *&* 849. alios plures adducit Francol. *de dolore l.* 1. *c.* 5. *à n.* 27. *& l.* 3. *c.* 2. *& ſeqq.* Nec operæ pretium eſt his immorari. Admitto autem ante Trid. aliquos reliquiſſe dilectionem perfectam, ſed quia omnes ferè poſt Trid. maximo conſenſu arripuerunt ſententiam noſtram, manifeſtè infero illos per Trid. ad hoc eſſe adductos, adeòque hunc fuiſſe ſenſum Trid. Deinde PP. Trid. uno fortè vel altero excepto, tantùm contendebant requiri aliqualem dilectionem, quam etiam nos requirimus, ergo illi non ſunt contra nos.

Inſt. Palav. adducit contra attritionem etiam Henriq. Valent. Carolus ab Aſſumptione in libello de contrit. edito ſub nomine Germani Philalethis refert contra attritionem facilè centum Authores. Le Drou *diſſ.* 4. *cap.* 4. §. 4. multos etiam adducit pro ſua ſententia. R. Henriq. *l.* 4. *de Sacram. cap.* 26. apertè tenet pro attritione, & Valent. clariſſimè de pœn. d. 7. qu. 8. p. 4. à §. *Animadvertendum*, ergo Palav. malè citat illos pro ſe. Platel. *n.* 652. rectè oſtendit Carolum ab Aſſumptione illudere lectori, nam nec annotat locum vel verba eorum, quos citat, & falsò citat aliquos, nominatim Sylv. qui ſententiam pro contritione, quam priùs docuerat, revocavit. Et citat multos tantùm concionatores, quorum plerorumque verba, ſi inſpiciantur, aliquam tantùm dilectionem requirunt, qualis eſt, ſi Deum amem mihi, quòd fit per dolorem ex ſpe & metu, fugimus enim infernum, ut in Cœlo aſſequamur Deum; nec plus volunt plerique ex illis, quos adducit Le Drou: nam quòd Sonnius, Tapper. P. Soto, Vega, Janſenius Gandavenſis aliique, qui Trid. interſuerunt non ſint contra nos, rectè oſtendit Francol. *ſuprà c.* 6. §. 10. *& l.* 2. *c.* 6. §. 1. Imò nec Navarrum aut Vivald. eſſe contrarium, conatur oſtendere *l.* 1. *c.* 7. §. 2. Et dato aliquos tenuiſſe oppoſitum, oſtendam *nu.* 874. non elidi certitudinem practicam alicujus ſententiæ, quamvis quidam pauci contradicant.

858 *Q.* 117. *Quomodo ex praxi, & ſenſu communi Eccleſiæ ac fidelium probetur, quòd attritio ſufficiat cum Sacramento?* R. Hoc modo. §. 1. Non eſt credibile, quòd Spiritus Sanctus qui regit Eccleſiam, permiſſurus fuiſſet praxim ſententiæ noſtræ, ſi falſa eſſet, cum damno tot animarum prævalere, maximè cùm ſententia noſtra toties fuerit à Rigoriſtris S. Sedi exhibita, cum potentiſſimis inſtantiis, ut damnaretur; & tamen Pontifices nunquam reprobarunt: ſpeciatim Alex. VII. & Innoc. XI. alioqui prompti ad damnandas propoſitiones periculoſas, & ſtudioſiſſimi pro reſcindendis noxiis laxitatibus, graviter prohibuerunt ulla cenſura notari ſententiam noſtram, permiſeruntque ipſi ſuis temporibus publicè doceri etiam Romæ: imò Alexand. VIII. ut oſtenderet ad pœnitentiam non requiri amorem, quem volunt rigoriſtæ, inuſſit notam libro Epiſcopi Caſtorienſis, qui dicitur, *Amor pœnitens*, uti refert Gorm. *n.* 345. fatenturque adverſarii per hujus Pontificis decreta convelli ſuam doctrinam.

859 §. 2. Si ſententia noſtra eſſet falſa, Pontifices & Cardinales Concilii Trid. Interpretes, cùm ſciant nos præcipuè niti Trid. declararent oppoſitum pro officio ſuo, & cavendo damno animarum, ſed non declarant, ſed etiamnum permittunt ubique doceri publicè, & ſpeciatim Romæ in celeberrimis ſeminariis, uti habet certa relatio cum teſtimoniis authenticis impreſſa typis ſub annum 1690. cujus exemplar habeo: nominatim in Urbano Collegio de propaganda fide, in Collegio S. Pancratii, in Collegio S. Thomæ apud Minervam, in Collegio Clericorum regularium miniſtrantium infirmis, & aliis, quæ ab Eccleſiaſticis vel aliis Religioſis reguntur, taceo illa omnia, in quibus docent Profeſſores è Societate noſtra.

860 §. 3. Accedit communis ſenſus fidelium in tota Eccleſia, qui ſi dolorem habeant ex ſpe cœli vel metu inferni, aut ſaltem ex motivo turpitudinis peccati prout oppoſiti legi æternæ Dei, confitentur & abſolutionem petunt ſine ſcrupulo, eamque dant pariter Confeſſarii penè omnes: velle autem eos omnes damnare ſacrilegii, uti damnari deberent, cùm adverſarii, hic præſertim in materia facti, non admittant ignorantiam inculpabilem, hoc eſſet exoticum, & temerarium, ergo.

861 *Q.* 118. *Quibus rationibus probetur, quòd attritio ſufficiat cum Sacramento?* R. ſequentibus. §. 1. Nihil obſtat, quominus attritio ſufficiat, nam eſt actus honeſtus, ſupernaturalis, tendens in Deum velut finem ultimum à peccatore aſſequendum, efficaciter excludens omnem voluntatem peccandi, uti conſtat ex dictis hactenùs. Nec ullum eſt argumentum in oppoſitum, cui planè non ſatisfiat, ut partim eſt oſtenſum, partim oſtendetur à *n.* 864. ergo.

§. 2. Si attritio non ſufficiat, pleríque homines, præſertim rudes, & ingenio tardiores, vix unquam habebunt dolorem ſufficientem pro Sacramento, pauci enim aſſurgunt ad dolendum de peccato, quia Deo ſummè bono malum eſt, uti teſtari poterunt Confeſſarii de pœnitentibus ſuis. 862

§. 3. Secundùm adverſarios, in dolore debebit adeſſe amor Dei abſolutè prædominans, ſive intenſior omni alio amore actuali cordis, ſed talis amor Dei erit rarus, & ſæpè erit impoſſibilis, nam ſæpè fit, ut quis, etiam non liberè ſed planè neceſſariò propter motiva magis ſenſibilia, nec inhoneſta, intenſiùs doleat, v.g. de morte Patris ſibi cariſſimi quàm de peccato; aut ut intenſiore affectu actuali amet unicam prolem ſuam quàm Deum, cujus bonitatem hic & nunc non ita ſenſibiliter poteſt cognoſcere, talis autem homo, quamvis ſecundùm partem ſuperiorem voluntatis Deum appretiet ſuper omnia, tamen occaſione partis inferioris ejuſdem voluntatis magis ſenſibiliter tractæ habere non poterit amorem intenſiorem Dei abſolutè prædominantem, ideòque non poterit debitè pœnitere nec ſalvari, quod duriſſimum eſt dicere, ergo. 863

Q. 119. *An argumenta Adverſariorum contra ſufficientiam attritionis ita ſolvi poſſint, ut plenè ſatisfiat?* R. Poſſe, nam præter hactenùs ſoluta, non invenio niſi ſequentia. 864

Objic. 1. In Epiſt. 1. Joan. *c.* 3. *v.* 14. dicitur, ***Qui non diligit, manet in morte.*** 1. ad Corinth. 13. ***Si charitatem non habuero, nihil ſum, nihil mihi prodeſt.*** Similiter loquuntur SS. PP. apud Le Drou *d.* 3. *cap.* 1. *R. Ad* 1. S. Joannem ibi agere de dilectione fraterna, quam nemo dicit eſſe partem Sacramenti Pœnitentiæ. Quòd ſi loqueretur etiam de dilectione Dei, ſenſus eſſet, qui non implet præceptum charitatis, quando obligat, manet in morte, nec ſalvabitur: negamus autem obligare ratione Sacramenti Pœnitentiæ. Et ſimiliter dicit Chriſtus: ***Qui habet mandata mea & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me:*** non debere autem omnia mandata ſervari ex motivo charitatis, certum eſt ex dictis *l.* 1. *n.* 691. *& l.* 2. *n.* 132. *Ad* 2. Apoſtolus loquitur de charitate, abſtrahendo ab habituali, & actuali, nam multa, quæ ibi dicit, conveniunt habituali, multa actuali: Itaque tantùm vult ad ſalutem requiri, finaliter habitum charitatis, actum autem quandoque per vitam, nempè quando præcipitur: de cætero nullum ibi ſermonem habet de Sacramento Pœnitentiæ, ergo multò minùs ad illud requirit actum charitatis. Alia loca Scripturę vel Patrũ, quæ pro juſtificatione requirunt charitatem, loquuntur de juſtificatione extra Sacramentum: quod maximè dicendum eſt de illis, quæ afferuntur ex antiquo teſtamento; cùm ibi non fuerit Sacramentum Pœnitentiæ; lex autem naturalis tum exigebat contritionem, non ex neceſſitate abſoluta, ſed quia Deus tum non inſtituerat illud mediũ juſtificationis, quale nunc longè faciliùs habemus per Sacramentũ.

Objic. 2. Lex antiqua erat timoris, lex autem nova eſt amoris, ideòque S. Thom. 1. 2. *qu.* 107. *art.* 1. *O.* vocat legem charitatis, ergo ad Sacramentum novæ legis requiritur amor ex charitate. R. 1. Si argumentum valet, ergo in lege nova nullus actus eſt bonus, qui non eſt ex charitate, quod ſecundùm dicta *l.* 2. *nu.* 132. certò falſum eſt. R. 2. n. conſ. Lex antiqua erat timoris, quia Deus externis terroribus urgebat obſervationem illius: Lex nova eſt amoris, quia per incarnationem Verbi exhibuit nobis maximum amorem, ſeque magis placabilem, & veluti familiarem reddit per Sacramenta, præſertim Euchariſtiæ, ideòque conveniens eſt, ut nos reciprocè moveamur amore ad obſervationem mandatorum ipſius, ſed non ideò obligamur ſervare ea ex motivo charitatis, uti certum eſt ex dictis ibidem *l.* 2. *n.* 132. 865

Inſt. 1. Sacramentum novæ legis non poteſt ſuſcipi niſi ab eis, qui pertinent ad novum teſtamentum, ſed qui agunt, & aguntur timore pœnæ ſecluſa Dei dilectione, non pertinent ad novum teſtamentum ſed ad vetus, uti colligitur ex c. 8. v. 15. ad Roman. ***Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum***, ergo. Ita Marcheſius *q.* 10. arg. 4. R. n. min. nam ***per fidem Chriſti pertinet homo ad novum teſtamentum.*** S. Th. 1. 2. *q.* 106. *ar.* 1. *ad* 3.

Inſt. 2. Chriſtus Matth. 5. v. 17. dicit, ***Non veni ſolvere legem ſed adimplere***, ergo pro juſtificatione manet eadem obligatio amoris Dei. R. 1. Ergo ſicuti in antiqua lege requirebatur amor perfectus, ita requiretur in nova. R. 2. ergo pro juſtificatione manet obligatio amoris Dei, ſi non ſuſcipiatur Sacramentum, c. ſi hoc ſuſcipiatur, n. Et hoc eſt privilegium novæ gratiæ, quam addidit Chriſtus, ut etiam ſine amore poſſit vi Sacramenti obtineri juſtificatio.

Objic. 3. Pœnitentia debet eſſe triſtitia ***ſecundùm Deum***, uti colligitur ex 2. ad Corinth. 7. ſed attritio non eſt triſtitia ***ſecundùm Deum*** ſed ſecundùm ſeipſum, attritus enim non dolet de peccato, quia eſt malum Deo, ſed quia eſt ſibi attrito malum, ergo. R. n. min. quia quamvis attritio ſit de malo attriti, tamen ſimul eſt triſtitia ***ſecundùm Deum***, in quantum elicitur ex fide in Deum, ex ſpe & amore concupiſcentiæ erga Deum. 866

Inſt. S. Th. *lect.* 3. in eum locum Apoſtoli dicit ex ***amore, quo*** dili-

diligitur Deus, cauſari triſtitiam, quæ eſt ſecundùm Deum.
R. Non dicit ſemper cauſari ex amore perfecto, ſed ſaltem im-
perfecto, qualis eſt amor concupiſcentiæ: & ideò amorem il-
lum, qui triſtitiam *ſecundùm Deum* cauſat, opponi amori
ſæculi, cui etiam opponitur amor concupiſcentiæ, quo feri-
mur erga Deum in beata æternitate poſſidendum.
867 *Objic.* 4. Ut dolor valeat, peccatum debet in ſe, & ſecun-
dùm ſe diſplicere voluntati, ſed per dolorem ex metu non diſ-
plicet peccatum in ſe, & ſecundùm ſe, ergo *Prob. min.* Pecca-
tum diſplicet propter pœnam, ergo non in ſe & ſecundùm ſe.
R. n. min. *Ad Prob.* n. conſ. nam ſi doleam de peccato propter
bonitatem Dei offenſi, ſecundùm omnes, peccatum diſplicet
in ſe, & ſecundùm ſe, quia nempe peccatum in ſe, & ſecun-
dùm ſe opponitur bonitati Dei, ergo ſimiliter ſi doleam de
peccato propter pœnam, peccatum in ſe & ſecundùm ſe diſ-
plicet, quia diſplicet ſecundùm intrinſecam malitiam ſuam,
per quam eſt inductivum talis pœnæ.
868 *Objic.* 4. Dolor ad Sacramentum requiſitus debet eſſe dete-
ſtatio peccati prout eſt offenſa Dei, ergo prout peccatum eſt
malum Deo. Et ideò S. Th. 3. *p. q.* 86. *ar.* 3. *O.* dicit ad veram pœ-
nitentiam pertinere deſerere peccatum, in quantum eſt contra
Deum. R. Debet eſſe deteſtatio peccati prout eſt offenſa Dei ut
ſummè boni, n. ut præmiatoris, ut punitoris, aut ut primæ re-
gulæ omnis honeſti, c. ant. & n. conſ. Et ex hoc patet ad S. Th.
nam ad pœnitentiam ſufficit deſerere peccatum, in quantum
eſt contra Deum ut præmiatorem, punitorem vel regulam ho-
neſti. Et quòd deteſtari peccatum *tanquam Dei offenſam* non
ſit actus elicitus à ſola charitate, docet expreſsè S. Th. *q.* 85. *a.* 2.
O. ubi dicit pœnitentiam eſſe ſpecialem virtutem, adeóque ra-
tione motivi diſtinctam à charitate, quia intendit deſtructio-
nem peccati, *in quantum eſt Dei offenſa.*
869 *Objic.* 6. Malitia peccati conſiſtit in hoc, quòd homo creatu-
ram amet præ Deo, ergo diſpoſitio ad remiſſionem peccati de-
bet eſſe talis, ut homo Deum amet præ omni creatura. *Conf.* nam
peccator habet creaturam pro fine, *cui*, ergo ut convertatur, de-
bet iterum habere Deum pro fine, *cui*, ergo amare Deum pro-
pter Deum ipſum. R. Ergo diſpoſitio ad remiſſioné peccati de-
bet eſſe talis, ut amet Deum præ omni creatura, amore amici-
tiæ, n. concupiſcentiæ, c. ſic autem amat per attritionem ex ſpe
poſſidendi Deum, ideoque amore concupiſcentiæ ſecundùm
dicta *n.* 827. in R. 3. eſt hoc ſenſu ſuper omnia, quòd vi illius ho-
mo ſit paratus potiùs negligere omnia bona, & pati omnia mala
quàm Deum pro æternitate non habere vel iterum perdere per
peccatum. *Ad Conf.* diſt. conſ. Ergo ut convertatur perfectè, &
ſufficienter pro juſtificatione ſine Sacramento, debet iterũ ha-
bere Deũ pro fine, *cui*, c. ut convertatur imperfectè attamen ſuf-
ficienter pro juſtificatione in Sacramento, n. Deus enim hoc nõ
requiſivit, ſed propter infinita Chriſti merita nobis applicanda
per Sacramentum, voluit hoc fieri per illud ipſum Sacramen-
tum, quod non fiebat ex vi ſolius actus, quem habet pœnitens.
Inſt. 1. Qui per peccatum convertitur à Deo ad creaturam,
ille creaturam præfert Deo, ergo qui per pœnitentiam con-
vertitur à creaturis ad Deum, ille Deum præfert omnibus crea-
turis, atqui attritus non præfert Deum ſibi ipſi, ſed hoc fit per
ſolam charitatem, ergo attritus verè non convertitur ad Deum.
R. Peccans, creaturam in ſe non præfert Deo in ſe, ſcit enim
ſemper Deum eſſe infinitè digniorem omni creatura, ſed frui-
tionem creaturæ præfert fruitioni Dei: Et ſimiliter qui per at-
tritionem convertitur à creaturis ad Deum, ille fruitionem
Dei, quem vult ut finem ultimum, præfert fruitioni omnis
creaturæ, hoc autem fit ſine charitate.
Inſt. 2. Qui ſibi amat divitias, plus amat ſe quàm divitias,
ergo qui ſibi amat Deum, plus amat ſe quàm Deum, hoc au-
tem eſt inordinatum. R. n. conſ. qui ſibi amat divitias, vult
illas ut purum medium ſuæ felicitatis: è contrà qui ſibi amat
Deum, vult Deum ut ſuum finem ultimum, quo felix ſit, er-
go non excluditur, quin plus amet Deum quàm ſe, ſaltem
per alium actum concomitantem.
Inſt. 3. Attritio ex amore concupiſcentiæ habet peccatorem
pro fine *cui*, ergo non convertit peccatorem ad Deum ſed ad
ſeipſum. R. Ergo non convertit peccatorem ad Deum, perfectè,
c. imperfectè, n. hoc ipſo enim, quòd reſpiciat Deum, & aver-
tat peccatorem à peccato, quod peccatum avertebat à Deo, jam
iterum convertit peccatoré ad Deum: Et ratio à priori eſt, quia
quamvis amor concupiſcentiæ convertat nos ad nos ipſos tan-
quam ad finem proximum *cui*, tamẽ non ſiſtimus in nobis tan-
quam in fine ultimo, ſed manemus vel habitu, vel per alium
actum, ſaltem ſuo tempore ordinamur ad Deum tanquam fi-
nem ultimum, *cui*, in quem nunc ille amor concupiſcentiæ ten-
dit tanquam in finem, *cui*, non excludendo alteram relationem
ad Deum tanquam ultimum finem, *cui*, quamvis ipſe de facto
ita non referat: hoc autem ſufficit, quia ſicuti per peccatum ita
convertimur ad creaturam, ut ex amore creaturæ velimus fa-
cere aliquid, quo privamur Deo, ſic per attritionem ex amore
concupiſcentiæ ita amamus honeſtatem aliquam creatam, v.g.
quæ relucet in deſiderio aſſequendæ beatitudinis vel declinan-
dæ gehennæ, ut deteſtemur peccatum, quo privati ſumus Deo,
velimuſque nunquam ampliùs facere aliquid, quo privemur
Deo, ergo ſufficienter convertimur ad Deum.
Inſt. 4. Timor non convertit ad illum, qui timetur, ſed po- 870
tiùs facit, ut fugiatur, eò quòd timeantur pœnæ ab illo. R.
Timor ſine amore concupiſcentiæ & ſine propoſito ſervandi
omnia præcepta illius, qui timetur, non convertit ad illum,
tranſeat, timor habens adjunctum amorem concupiſcentiæ,
& propoſitum ſervandi omnia illius præcepta, adeóque & il-
lum ſuo tempore amandi ſuper omnia, ille non convertit ad
eum, qui timetur, n. talis autem timor eſt noſtra attritio.
Inſt. 5. Ariſtoteles 2. Rhetor. c. 4. ait, *Nemo eum, quem metuit,*
amat. R. Nemo eum, quem cum inhoneſta ſervilitate metuit,
amat, c. quem ſine inhoneſta ſervilitate metuit, attamen ſervili-
ter, ſubdiſtinguo, non amat amore perfecto amicitiæ, de qua
ibi agit Ariſtoteles, c. nunquam amat amore concupiſcentiæ,
n. & experientia docet oppoſitum, nam honeſti ſervi & timent
& amant Dominos, quos etiam offendere nolunt.
Objic. 7. Si rebellis petens veniam à Rege diceret, *doleo de* 871
rebellione, non gratia tui, ſed propter me, ne me puniar, in-
terim pergeret non habere benevolentiam erga Regem ſuum,
dignus non eſſet, ut ad ejus amicitiam admitteretur, ergo nec
peccator per ſolam attritionem ſe convertent ad Deum. R. 1.
Dato ant. n. conſ. nam talis rebellis ſic loquens præſeferret con-
temptum perſonæ regiæ non introſpicientis cor illius, quod nõ
eſt de attrito reſpectu Dei. Quòd ſi ſupponas obeſſe hunc con-
temptum, & actum iſtius rebellis eſſe honeſtum, eundemque
rebellem in corde dolere de offenſo Rege, demiſsè petere eum
ſibi reconciliari, paratum eſſe impoſterum ei ſervire in omni-
bus ac etiam velle, quando tenebitur, amare perfecto amore
amicitiæ, quæ omnia ſunt in attrito reſpectu Dei offenſi. R. 2.
Talis rebellis non eſſet dignus ex vi talis actus, ut admitteretur
ad amicitiam Regis, c. non eſſet dignus ex vi illius actus tan-
quam diſpoſitionis, qua poſita Rex promiſiſſet veniam propter
alicujus alterius merita vel interceſſionem, v.g. alterius Regis,
n. Jam verò Deus promiſit, quòd poſita attritione cum Sacra-
mento vellet dare veniam, non ex vi vel merito attritionis ſe-
cundùm ſe, ſed ex vi attritionis cum Sacramento, cui infini-
ta Chriſti merita privilegium illud impetrarunt.
Objic. 8. Habitus fidei, & ſpei non recuperantur à pecca- 872
tore, niſi prævio actu fidei & ſpei, ergo nec habitus charitatis
niſi prævio actu charitatis. Hoc argumentum vocat Palav. va-
lidiſſimum. R. 1. Si argumentum valet, ergo etiam habitus,
v.g. temperantiæ, & reliquarum virtutum non recuperantur
à peccatore niſi prævio actu temperantiæ & reliquarum virtu-
tum, quod apertè falſum eſt, ergo argumentum illud non eſt
validiſſimum ſed prorſus nullum. R. 2. n. conſ. Actus fidei
& ſpei prærequiruntur ante Sacramentum Pœnitentiæ, non
quia per Sacramentum recuperari debent iſti habitus, ſed quia
actus illarum virtutum ſunt ſpecialiter neceſſarii ad dolorem
ſupernaturalem, uti dictum eſt *l.* 2. *à n.* 15. qualiter neceſſarius
non eſt actus charitatis, ſine qua dari poſſunt actus ſuperna-
turales aliarum virtutum.
Objic. 9. Dolor ad Sacramentum requiſitus debet eſſe actus
virtutis, ſed dolor ex timore non eſt actus virtutis, quia timor
non eſt virtus, ſed tantùm numeratur inter dona Spiritus San-
cti, ergo. R. n. min. ſicuti enim fortitudo, pietas, ſunt dona
Spiritus ſancti, in quantum faciunt promptè ſequi inſpiratio-
nes divinas, in quantum autem faciunt promptè ſequi impe-
rium rationis, ſic ſunt virtutes, ut habet S. Th. 1. 2. *q.* 68. *a.* 1. *O.*
ita etiam timor Domini eſt non tantùm donum Spiritus ſan-
cti, ſecundùm dicta *n.* 820. ſed etiam virtus potens habere actus
efficaces excludentes omnem voluntatem peccandi.
Q. 120. *An ſententia tenens attritionem ſufficere cum Sa-* 873
cramento, ſit practicè certa? R. §. 1. Negat Le Drou *d.* 4. *c.* 4.
ſed plurimi affirmant, nam Amicus *d.* 12. *n.* 12. & Eſparſa *q.* 89.
a. 8. vocant indubitatam. Arſdek. *tom.* 2. *p.* 2. *tr.* 1. *c.* 3. *q.* 21. dicit
videri ita ſecuram, ut ampliùs de ea prudenter dubitari non
poſſit: Tann. *d.* 6. *n.* 68. Con. *de Sacrament. qu.* 62. *n.* 33. vo-
cant ſatis certam: Præpoſ. Prado, Salas, Viva hoc anno 1711.
Francofurti recuſus, in q. prodroma *n.* 20. moraliter certam:
Suar. Leſſ. Rayn. Pernand. Diana, Martinon, Perez, Mlodz.
d. 4. *q.* 2. *p.* 1. Caſtrop. *t.* 23. *p.* 7. *n.* 1. Dicaſt. *d.* 6. *n.* 145. Illuſ. *n.*
32. abſolutè certam: Card. de Lugo *d.* 5. *n.* 137. Sporer, Bo-
ſco, communem & certam: Filliuc. Oropega, Henincx *d.* 2.
n. 41. Francol. *de diſcipl. pœn. l.* 3. *cap.* 6. §. 5. certam in praxi:
Fr. Lugo, Bonet. Mald. Le Dent tutam in praxi: Averſa *q.*
11. *ſ.* 4. tutam poſt Tridentinum: Gorm. *à nu.* 448. practicè
& indubiè certam: Eſtrix & Cardenas certam & omninò
tutam: Leander *à SS. Sacram.* Paulus de Palatio, Seraphi-
nus à Conceptione vocant certiſſimam: Bonæſp. & Arriaga *d.*
17. *n.* 25. dicunt videri ſibi eſſe ferè de fide: Moya *d.* 5. *q.* 1. *n.* 3.
dicit eſſe veritatem inter fidei dogmata numerandam, & *n.* 10.
addit hoc certa fide eſſe tenendum: Stoz *l.* 1. *p.* 2. *n.* 39. vocat
ea

Digitized by Google

ex fide catholica certam: Medin. Ledeſm. Bellarm. Requeſ. Fagund. Abelly. G. Sanch. Paſq. & alii cum Moya *n.* 1. dicunt determinatam in Trident. Paulus de Palatio vocat certiſſimam & definitam à Tridentino: Binsfeldius probatam Conc. Tridentini ſententia: Sylveſter de Prieras doctrinam Sanctorum & maximè S. Th. Gabriel à S. Vicentio & Meratius *d.* 19. *ſ.* 1. communem Catholicorum ſenſum, Canus & Petrus à S. Joſeph communem Eccleſiæ ſenſum: Henriq. Rhod. & alii dicunt hoc tempore non poſſe ſine temeritate vel errore negari: Bonæſpei *d.* 5. *n.* 4. poſtquàm vocavit ferè certam certitudine fidei, addit ſe Romæ anno 1654. in Capitulo generali cum approbatione Magiſtri Palatii inter alias theſes ſummo Pontifici dedicatas defendiſſe etiam hanc, *Contritionem verò omnem, quæ non ſit ex motivo charitatis, inutilem eſſe ad abſolutionem ſacramentalem, propè hæreticum putamus*. Atque ideò opinionem, quæ contritionem perfectam requirit, dicit Amicus nunc non poſſe ſine nota defendi, Suar. Leſſ. Dicaſt. Lugo, Sporer aliique communiſſimè vocant abſolutè improbabilem: Viva dicit eſſe umbratilis probabilitatis: Caram. *in Theol. fundam. n.* 1293. tantùm tenuiter probabilem: Stoz *n.* 34. nullo modo probabilem: Præpoſ. nequidem tenuiter probabilem: Leander apud Dianam *p.* 11. *t.* 8. *R.* 43. plùs quàm improbabilem: Honor. Fabri erroneam; Vaſq. periculoſam: Facultas Pariſienſis, Sacramenti Pœnitentiæ imminutivam, temerariam, & erroneam: Verricelli falſam, temerariam, & erroneam. Cardin. Brancatus de Lauræa *in* 4. *tom.* 2. *d.* 14. *art.* 8. *n.* 233. dicit ſententiam, quæ dicit attritionem cum Sacramento non juſtificare, eſſe hæreticam, & per attritionem *in d.* 9. *art.* 3. *n.* 89. intelligit dolorem vel ex motivo turpitudinis peccati vel ex timore pœnarum: tamen quidquid hic cenſurarum eſt, non approbo, verùm ideò ſolùm refero; ut conſtet, quis à Temporibus Tridentini fuerit ſenſus de noſtra ſententia: Et de hoc poſſunt plura videri apud Francol. *de dolore ad Sacramentum Pœn. neceſſario l.* 1. *c.* 7. *& l.* 2. *c.* 6. *ſ.* 2. item *de diſcipl. Pœn. l.* 3. *toto*.

874 §. 2. Conſideratis omnibus, quæ hactenùs attuli, ſententia tenens attritionem aliquam ſufficere cum Sacramento, videtur mihi eſſe practicè certa. *Quod Confirmo inde*, quia ſi non eſſet practicè certa ſed tantùm probabilior aut etiam probabiliſſima, contineretur damnatione 1. prop. per Innoc. XI. *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore*, atqui hac damnatione non continetur, nam Martinus De Eſparſa, unus ex Theologis Romanis, qui juſſu Innoc. XI. cum aliis conſultoribus interfuit examini prop. damnatarum, Romæ 6. Aprilis 1680. in Belgium ſcripſit in hæc verba: *Nulla quiſquam ſolicitudine conenti debet circa ſufficientiam attritionis in confeſſione, propter prohibitionem* 1. *prop. ex* 65. *Ea propoſitio fuit reprobata propter ſuam illimitatam amplitudinem & univerſalitatem, cùm indiſtinctione ſpeculativè tantùm probabilis à probabili etiam practicè, & rurſum probabilis utcumque à moraliter certa aut etiam plus quàm moraliter certa; ſententia autem de ſufficientia attritionis eſt practicè probabilis, & moraliter certa, atque ut ego puto, plus etiam quàm moraliter certa. Accedit apud Cenſores prædictarum propoſitionum actum fuiſſe in terminis propriis de ſufficientia attritionis, atque ex conſenſu omnium, qui aderamus, ſententiam communem manſiſſe incolumem*.

Objic. 1. Multi ante, & poſt Trid. tenuerunt ſententiam contra attritionem, uti conſtat ex dictis à *n.* 856. ergo eſt intrinſecè probabilis. Deinde pro ea rationes multas ex Trid. adducit Pal. in actis Concilii verſatiſſimus, ergo etiam eſt intrinſecè probabilis, ergo ſententia pro attritione non eſt certa. *Confirm.* nam Platelius, licèt acerrimè ſtet pro attritione, dicatque ſententiam ſuam habere aliquam moralem certitudinem, tamen *nu.* 716. agnoſcit probabilitatem in oppoſita, quam etiam agnoſcit Oviedo *De juſtific. contr.* 1. *n.* 109. *R.* 1. Quamvis concederemus ſententiam Adverſariorum eſſe probabilem, tamen non eſſet obligatio eam ſequendi, quia ſecundùm dicta in *p.* 1. *n.* 119. non eſt obligatio ſequendi eam ſententiam, per quam adminiſtratio vel ſuſceptio Sacramenti fit obnoxia nimiis ſcrupulis, & difficultatibus, atqui per ſententiam Adverſariorum adminiſtratio, & ſuſceptio Sacramenti Pœnitentiæ fit obnoxia nimiis ſcrupulis, & difficultatibus, nam ſi requiratur certa intenſio, uti volunt adverſarii, & quidem major, quàm de facto ſit, in nullo alio actu pœnitentis, nunquam poterit Confeſſarius, imò nec pœnitens eſſe moraliter certus, ſed prudenter debebit ſemper dubitare de ſufficientia diſpoſitionis, adeòque extra neceſſitatem extremam non poterit dari vel peti abſolutio, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis, hoc autem eſt abſurdum, ergo. R. 2. Ex hoc, quòd aliqui Authores teneant ſententiam oppoſitam aut dicant eſſe probabilem, non eliditur certitudo practica noſtræ ſententiæ, uti fateri debent omnes in ſimilibus caſibus, nam etiam ſecundùm Adverſarios cum Le Drou eſt practicè certum, quòd ſufficiat contritio ex charitate imperfecta, & tamen requiri etiam cum Sacramento contritionem perfectam docuerunt multi graves Authores, teſte Le Drou *diſt.* 1. *cap.* 3. & idem eſt de plurimis aliis ſententiis, ergo. Rationes per Palav. ex Trid. allatæ abundè ſolutæ ſunt à *n.* 840. Imò cum Palav. qui ſententiam ſuam contra attritionem docuerat, priuſquam ſcriberet hiſtoriam, ideòque determinabatur ad illam, prout poſſet, ſtabiliendam, cùm, inquam, argumenta meliora non invenerit vel in Trid. vel in ejus actis, certò inferimus nulla fuiſſe præter ea, quæ ſine difficultate explicavimus: unde R. 3. Etiam certitudini practicæ alicujus ſententiæ non obſtat, quòd non omni planè ratione deſtituatur ſententia oppoſita, ſed ſatis eſt, quòd omnibus perpenſis judicetur vix ſupereſſe apparentiam veri vel ſcrupulum pro illa, & clarè diſſolvantur argumenta contraria, cujus rationem & exempla dedi in *l.* 6. *p.* 1. *n.* 119.

Inſt. 1. Saltem ſententia requirens dilectionem non poteſt dici abſolutè improbabilis, ergo eſt abſolutè probabilis, & conſequenter oppoſita non eſt practicè certa. Prob. ant. quia Alex. VII. feria 5. die 5. Maii 1667. edidit hoc Decretum. 875

S. D. N. ALEXANDER Papa VII. cùm acceperit non ſine gravi animi mærore Scholaſticos quoſdam acriùs, nec abſque fidelium ſcandalo inter ſe contendere, an illa attritio, quæ cõcipitur ex metu gehennæ excludens voluntatem peccandi cum ſpe veniæ, ad impetrandam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ requirat inſuper aliquem actum dilectionis Dei, aſſerentibus quibuſdam, negantibus aliis, & invicem adverſam ſententiam cenſurantibus: Sanctitas Sua enixè cupiens pacis vinculum inter fideles ſervari, omnemque ſciſſuræ fomitem extinguere, auditis votis Eminentiſ. ac Reverendiſs. DD. Cardinalium adverſus hæreticam pravitatem Generalium Inquiſitorum, nec non DD. Conſultorum, & Qualificatorum S. Congregationis ejuſdem Generalis Inquiſitionis, hoc præſenti Decreto in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ huic ſanctæ Sedi reſervatæ, aliiſque pœnis ejuſdem S. Sedis arbitrio taxandis, præcipit cunctis, & ſingulis fidelibus quocunque gradu ac dignitate etiam Epiſcopali & majori, imò & Cardinalitia fulgentibus, ut ſi deinceps de materia attritionis præfata ſcribent, vel libros aut ſcripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo pœnitentes aut Scholares cæteroſve erudient, non audeant alicujus Theologicæ cenſuræ alteriuſve injuriæ aut contumeliæ nota taxare alteram ſententiam, ſive negantem neceſſitatem aliqualis dilectionis Dei in præfata attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholaſticos communior videtur; ſive aſſerentem dictæ dilectionis neceſſitatem, donec ab hac S. Sede fuerit aliquid hac in re definitum, &c.

Ex hoc Decreto ſic formatur argumentum: dicere opinionem, quæ requirit dilectionem, eſſe abſolutè improbabilem, eſt eam afficere cenſura, injuria & contumelia, ſed hoc prohibet Alex. VII. ergo. R. Decretum expreſsè loquitur de illa tantùm opinione, quæ requirit *aliqualem dilectionem Dei in attritione ex metu gehennæ concepta*, hanc autem opinionem nos non oppugnamus, ſed fatemur aliqualem Dei dilectionem eſſe neceſſariam, unde ex hoc Decreto confirmantur illa, quæ diximus. Itaque diſt. ant. ſententia requirens aliqualem dilectionem non poteſt dici abſolutè improbabilis, c. requirens dilectionem ex motivo charitatis, n. Sed nec eſt cenſura dicere opinionem aliquam eſſe improbabilem, uti dictum eſt *l.* 1. *nu.* 199. ac præter Hurt. & Lugo *de fide d.* 20. *n.* 104. docet *Viva ad prop. damn. in Præf.* quidquid contradicant Le Drou & Amicus *De Deo d.* 19. *n.* 14. Foret tamen cenſura, ſi diceretur temeraria, nam dicere improbabilem, tantùm eſt dicere, quòd careat gravi fundamento, quamvis ob rationes apparentes poſſit bona fide, & invincibiliter à viro intelligente, & prudente defendi tanquam vera; è contrà dicere temerariam, eſt dicere, quod vel contra ſe habeat tales rationes, vel ita careat ratione pro ſe, ut nemo intelligens & prudens poſſit eam bona fide, & cum invincibili ignorantia defendere: *Tò temeritas* enim ſonat, vel ex parte intellectus inconſultam præcipitantiam, vel ex parte voluntatis inordinatum impetum ſive paſſionem, uti expreſsè docet S. Th. 2. 2. *q.* 53. *a.* 3. *ad* 2. quorum neutrum ſonat *Tò improbabilitas*.

Inſt. 2. Pontifex non prohiberet affici ulla cenſura vel injuria, niſi judicaret eſſe probabilem. R. 1. Opinio, quam prohibet affici cenſura, eſt vera, nam eſt illa, quæ requirit aliqualem dilectionem, hinc admitto, quòd agnoſcat eam eſſe probabilem. R. 2. negando aſſumptum, ab hoc enim abſtrahit, & expreſsè dicit ſe ideò iſta prohibere, ut compeſcantur diſſidia, quæ violant charitatem & pacem.

Inſt. 3. Pontifex expreſsè addit, *Donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum*, ergo cùm hoc Decretum emanarit poſt Trid. ſequitur in Trid. nihil eſſe aſſertum pro ſufficientia attritionis. R. Sequitur nihil eſſe aſſertum authenticè per claram definitionem in Canonibus, c. nihil eſſe aſſertum dogmaticè per doctrinam in Capitibus, ex qua moraliter certò liceat inferre ſufficientiam attritionis, n. conſ. Jam verò ut doctrina noſtra ſit privatim certa certitudine ſufficiente, 876

non eſt opus, ut ſit authenticè definita per Canonem Concilii tanquam de fide tenenda, ſed ſatis eſt, quòd ex infallibili Eccleſiæ doctrina colligatur per diſcurſum rectè concludentem, ſimulque clarè diſſolvantur argumenta oppoſita, hoc autem judico nos feciſſe. Ea dictis,

877 §.3. *Colliguntur ſequentia*, 1. Cum Sacramento ſufficit attritio, non tantùm concepta ex conſideratione turpitudinis peccati, ſed etiam ex ſpe præmii æterni, aut etiam ex metu gehennæ, de omnibus enim procedunt pleræque authoritates, & rationes allatæ: ac ſpeciatim de attritione ex metu gehennæ id expreſsè affirmant 38. Authores à Gormaz relati à *n*.446. inter quos Concilia particularia duo, Catechiſmi tres, Inquiſitio generalis Hiſpanica una, ideòque hanc illationem ſimiliter tutam vocat Azor, certam in praxi Oropega, communem, veram & certam Madernus: nec videtur eſſe ratio dubitandi, ſuppoſito, quòd una ex relatis attritionibus certò ſufficiat, maximè cùm de omnibus æqualiter loquatur Tridentinum.

878 2. Etiam ſufficit ejuſmodi attritio cognita, nec requiritur, ut exiſtimetur eſſe contritio: ideòque Suar. *d*.20. *ſ*. 1. *nu*. 20. Illuſ. *n*. 32. aliique cum Rayn. *in Heter. tom*. 16. *ſ*. 1. *pu*. 8. *n*. 21. & Moya *n*. 7. vocant etiam hanc illationem practicè certam, quidquid contradicere videantur Corduba & alii apud Averſam *q*. 11. *ſ*. 4. qui requirunt, ut exiſtimetur eſſe contritio, requirunt autem, non ad valorem ſed ad fructum Sacramenti, uti oſtendunt Suar. *n*. 7. & Card. *in* 2. *criſi d*. 2. *nu*. 68. unde Sacramentum valere putant Corduba & iſti alii, quamvis abeſſet ejuſmodi exiſtimatio, ſed illos rectè confutat Gorm. *à n*. 457. ſi enim attritio ex voluntate Chriſti ſufficiat, nulla eſt ratio requirendi talem exiſtimationem; ſi attritio ſecundùm ſe non ſufficiat, etiam non ſufficit, quamvis adſit talis exiſtimatio, quæ merè per accidens ſe habet, imò eſt error, quem non eſt credibile à Chriſto ſpecialiter requiri ad valorem vel fructum Sacramenti: Hinc Toletus, qui prius docuerat attritionem cognitam non ſufficere, poſteà mentem mutavit, uti demonſtrat Francol. *De dolore l*. 2. *c*. 6. *n*. 17.

879 3. Contritio, nequidem pro articulo mortis requiritur ad valorem Sacramenti, quod Illuſ. *ſuprà*, & Eſparſa *ar*. 9. rectè dicunt etiam eſſe certum; & Diana *p*. 5. *t*. 4. *R*. 98. malè citat Patrem Suar. in oppoſitum: non enim requirit contritionem ratione Sacramenti, ſed ratione præcepti charitatis, tum in Deum tum in ſeipſum, quod obligat ad contritionem pro articulo mortis, uti dicetur *n*. 2009. Putatque Illuſ. Cordubam, & alios ſimili modo poſſe conciliari.

880 4. Si alicui videatur ſupereſſe prudens dubium de veritate noſtræ ſententiæ, tenetur in adminiſtratione & ſuſceptione Sacramenti procurare contritionem, ne ſuo judicio Sacramentum exponatur periculo nullitatis.

881 5. Quamvis aliquis judicet ſatis tutò procedi cum attritione, in praxi tamen conſultiſſimum eſt, ut quantum fert tempus, & occaſio procuretur à Confeſſariis, & eliciatur à pœnitentibus contritio, tum quia eſt maximi meriti deletque multum etiam de pęnis, tum quia licèt aliquis contendat ad contritionem, fortè tantùm attritionem attinget; ubi è contrà ſi voluntariè ſiſtat in infimis aliis motivis, præſertim pœnæ, ſignum eſt animi non ſatis converſi ad Deum: eſtque credibile ſæpè in tali homine remanere ſervilitatem ſive occultum effectum non deferendi peccatum, niſi incumberet pęna.

882 6. Si quis poſt conatum non ſatis advertat vel in pęnitente vel in ſeipſo contritionem, dummodò moraliter certus ſit de attritione, tutò procedit, etiam ſecundùm pleroſque Adverſarios, quia tum non relinquit ſententiam tutiorem, cùm moraliter etiam ibi ſequi non poſſit, ſed potiùs cenſebitur neceſſitas procedendi ſecundùm minùs, attamen ſatis tutam.

883 7. Cùm difficile ſit conteri purè ex motivo bonitatis Dei, in praxi non expedit excludere alia motiva, v.g. dicendo, *doleo, non quia amiſi præmia vel merui pœnas apud Deum, ſed purè ideò, quia Deo ſummè bono diſplicui &c.* communiter enim falſum eſt, præſertim in hominibus needum perfectis: itaque juvari debet voluntas omnibus motivis, v.g. hoc modo, *Doleo, non tantùm quia per peccata demeritus ſum apud Deum præmia æterna aliaque bona, è contrà meritus ſum gehennam vel alias pœnas; ſed etiam, & maximè ideò doleo, quia Deo ſummè bono diſplicui, quia illi feci malum, qui propter infinitas ſuas perfectiones erat digniſſimus non offendi ſed ſemper amari, coli, honorari &c.* Modum practicum pęnitentem per attritionem ex turpitudine peccati vel ex ſpe aut metu adducendi ad contritionem, proponam à n. 1723.

884 *Q*. 121. *An hactenùs dicta valeant etiam de attritione ex metu pœnarum temporalium?* R. §. 1. Probabiliſſimum eſt, quòd ad Sacramentum Pęnitentiæ ſufficiat attritio concepta ex metu pęnarum temporalium, etiam hujus vitæ, ut infligendarum à Deo; hoc tamen non eſt omninò certum. *Pars* 1. *probatur*, nam imprimis ita docent Authores plurimi & graviſſimi cum Suar. Leſſ. Gran. Regin. Lug. Averſ. Gorm. *p*. 1. *n*. 454. Diana *p*. 11. *tract*. 8. *R*. 43. Moya *d*. 5. *q*. 4. Cardena *in* 2. *criſi d*. 2. *num*. 76. Deinde rationes ſunt graviſſimæ, 1. Quia Trid. *ſeſſ*. 14. *de Pęn. c*. 4. inter motiva attritionis ſufficientis ad Sacramentum ponit ex metu *gehennæ & pęnarum*, ubi per *Tò* gehennæ intelligitur pęna æterna, per *Tò* pęnarum autem videtur præſcindi ab æterna vel temporali. 2. Quia hæc attritio ex metu pęnarum temporalium poteſt eſſe honeſta, ſupernaturalis & efficax, ſaltem reſpectu venialium, ſicuti attritio ex metu pęnarum æternarum eſt talis reſpectu mortalium. 3. Quia aliàs non poſſemus ex metu pęnarum atteri de venialibus, cùm non mereantur pęnam æternam, hoc autem videtur inconvenientiſſimum, ergo. *Pars* 2. etiam probatur, nam licèt Gob. *t*. 6. *nu*. 47. putet non eſſe dubitandum de attritione ex metu pęnarum temporalium, & Arriaga *d*. 11. *n*. 2. dicat eſſe omninò certum, quòd ſufficiat ſaltem ex metu pęnarum Purgatorii, tamen univerſaliter de attritione ex metu pęnarum temporalium negant Canus, Paſq. *q*. 92. *art*. 1. *dub*. 3. Hurt. apud Dianam *p*. 9. *t*. 9. *R*. 51. & talem attritionem vocat ſuſpectam Con. *d*. 4. *n*. 39. ideòque Carden. *num*. 72. & Gorm. ſuprà dicunt ſententiam illam de attritione, abſolutè ex metu pęnarum temporalium, non eſſe certam, ſed videntur intelligere pęnarum hujus vitæ. Ratio autem eſt, quia quamvis Trid. ponat ex metu gehennæ, & pęnarum, tamen non dicit gehennæ vel pęnarum, hinc fortè ponit *Tò* gehennæ & pęnarum pro eodem, ſubintelligendo, & pęnarum gehennæ; vel fortaſſe per *Tò gehennæ* intelligit pęnam damni, per *Tò pœnarum* pęnam ſenſus in inferno: Quamvis autem talis attritio ex metu pęnarum etiam temporalium poſſit eſſe honeſta, ſupernaturalis, & efficax reſpectu venialium, tamen aliunde non conſtat certò, quòd Chriſtus voluerit ſufficere, ſufficitque certò alia attritio reſpectu venialium, nempe concepta ex motivo turpitudinis peccati, ergo.

885 §. 2. Quod dictum eſt de attritione ex metu pęnarum temporalium, idem eſſe videtur de attritione ex ſpe bonorum temporalium. His tamen non obſtantibus ſententia contraria aliæque ſimiles opiniones ad hoc ſerviunt, etiam in ordine ad praxin, non quidem ut ſecundùm illas conferatur vel ſuſcipiatur Sacramentum, nam hoc damnat Innocentius XI. in 1. propoſitione, ſed ut ſi Sacramentum bona fide ſuſceptum ſit, non ſit opus peccata vel confeſſiones repetere, probabiliſſimum enim eſt valuiſſe, nec ideò ullum Sacramentum exponetur periculo nullitatis, ſi peccata illa vel confeſſiones non repetantur, quia certum eſt ad valorem confeſſionum ſequentium ſufficere integritatem formalem, uti dicetur à *n*. 1140.

886 *Objic.* Tridentinum etiam non expreſſit motivum attritionis ex ſpe præmii æterni vel beatitudinis, & tamen non dubitamus de illius ſufficientia. Deinde Trid. ibi expreſſit, quòd Ninivitæ timore pęnæ temporalis perculſi pęnitentiam egerint, & miſericordiam à Deo impetrarint, ergo ſufficienter innuit etiam ſufficere ad impetrandam veniam in Sacramento. R. *Ad* 1. Hoc ipſo, quòd expreſſerit attritionem ex metu gehennæ, ſatis ſignificat ſufficere attritionem ex ſpe beatitudinis, tum quia hęc attritio eſt perfectior, tum quia metus gehennæ ſaltem plerumque movet, quia eſt privatio beatitudinis, idem enim videtur eſſe timere privationem boni, & deſiderare bonum, uti rectè Lugo *d*. 5. *n*. 132. *Ad* 2. n. conſ. nam ſecundum dicta *n*. 837. Trid. *ſeſſ*. 14. *de Pęn. c*. 4. in fine loquens de Ninivitis; non ampliùs habet ſermonem de Sacramento Pęnitentiæ, ſed iterum redit ad probandum principale intentum, quod erat, timorem ſervilem poſſe eſſe honeſtum & ſupernaturalem, quod inde probat, quia à Deo meruit liberationem ab everſione urbis; certum enim eſt pęnitentiam illam ſervilem non meruiſſe remiſſionem peccatorum, cùm neque eſſet contritio neque attritio conjuncta cum Sacramento, & vix eſt credibile, inquit Herinex *d*. 2. *n*. 43. omnes Ninivitas, qui ab everſione urbis liberati ſunt, etiam eo tempore eſſe à peccatis liberatos.

887 *Q*. 122. *In quo ſenſu verum ſit, quod peccator per Sacramentum ex attrito fiat contritus?* R. Conſtabit ex ſeqq. §. 1. Peccatorem per Sacramentum fieri ex attrito contritum, tam certum eſt hoc tempore, inquit Suar. *d*. 20. *ſ*. 1. *n*. 10. ut abſque errore negari non poſſit, & ideo hoc tranſiit quaſi in axioma commune apud omnes receptum.

888 §. 2. Attritio non fit formaliter contritio, S. Th. *in ſuppl. q*. 1. *ar*. 3. Suar. *d*. 5. *ſ*. 3. aliique communiſſimè contra varios, qui diverſis modis id aſſerunt, quorum quatuor recenſet Suar. ibidem, & plures alios Averſa *q*. 2. *ſ*. 15. Ratio noſtra eſt, quia contritio ex objecto & modo tendendi in Deum propter ſe, diſtinguitur intrinſecè ab attritione, uti conſtat ex dictis *à n*. 722. *&* 784. nullus autem actus poteſt mutare objectum vel modũ ſuũ tendendi, cùm ipſe ſit eſſentialis ſua tendentia in objectum.

889 §. 3. Quamvis Scotus *in* 4. *diſt*. 14. *q*. 4. *ad* 2. admittat hanc propoſitionem, *attritio fit contritio*, tamen commune axioma tantùm habet, quòd attritus fiat contritus, nam fieri poteſt, ut attritioni nequidem ſuccedat contritio. Itaque attritus fit contritus, quia ſubjectum attritionis accipit aliquid, per quod aliquo modo dicatur contritus, uti jam dicetur.

§. 4. At-

Digitized by Google

890 §.4. Attritus fit per Sacramentum contritus, imprimis habitualiter, quia accipit habitum charitatis, qui eſt principium per ſe elicitivum formalis contritionis. Deinde æquivalenter, quia per attritionem cum Sacramento fit, quod fieret per contritionem, nempe ut remittantur peccata. Præterea etiam fit contritus quoad effectum, quia per Sacramentum cum attritione cauſatur idem effectus gratiæ, qui per contritionem cauſaretur. Denique rectè notat Averſa, quando S.Th. negat attritionem hoc ſenſu fieri contritionem, quòd formetur per gratiam, eum loqui de attritione ſine Sacramento, de cętero accedente Sacramento formatur per gratiam, uti conſtat ex dictis.

891 Q.123. *An ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, præter dolorem requiratur aliquod propoſitum?* R. Affirmativè, imò Averſa dicit eſſe de fide, quòd ad veram contritionem requiratur aliquod propoſitum, idem autem eſt de attritione. Et quamvis aliqui apud Moyam *d.5. q.11. n.* 1. videantur contradicere, tamen non negatur à Scoto, qui ſicuti requirit dolorem, ita etiam propoſitum, quamvis dicat neutrum eſſe partem intrinſecam Sacramenti. Nec negatur à Soto, uti videtur evincere Dicaſt. *d.6. n.*204. contra Suar. Lugo, Arr. nam ad ſummum videtur velle, quòd poſſit aliquando utiliter audiri confeſſio illius, qui non proponit ſe emendare, ut ſic per humiliationem ſuam & ſalutares admonitiones Confeſſarii paulatim adducatur ad verè pœnitendum, quod faciendum eſſe expreſsè mandat Alexander III. Capite, *Quod quidam* 5. De pœn. & remiſſ. *quia*, inquit, *licèt non ſit vera hujuſmodi pœnitentia, admittenda eſt tamen eorum confeſſio, & crebris & ſalutaribus monitis pœnitentia inducenda*. Ratio autem noſtræ reſponſionis eſt, tum quia Trid. *ſeſſ.14. de Pœn. cap.4. & Florentinum* in decreto Eugenii IV. ad Armenos expreſsè requirunt propoſitum, tum quia certò requiritur dolor efficax de peccatis: omnis autem dolor efficax de peccatis eſt propoſitum ſaltem virtuale non peccandi de cætero, ergo.

Objic. S.Thom. *in 4. diſt.21. q.3. ar.1. quæſtiun.1. ad* 1. ſic habet, *Confeſſio non deſinit eſſe ſacramentalis, quamvis ille, qui confitetur, emendationem non proponat*, ergo ad Sacramentum Pœnitentiæ non requiritur propoſitum. R. n. conſ. S. Thom. ibi agit de obligatione ſigilli, & dicit, ſi quis confeſſus ſit ex intentione abſolutionis, quamvis advertatur non habere propoſitum emendationis, nihilominus Confeſſarium teneri ad Sigillum, quia confeſſio fuit ſacramentalis, id eſt, facta in ordine ad abſolutionem, licèt hæc non detur: per hoc autem non negat, ſed potiùs ſignificat propoſitum eſſe neceſſarium ante abſolutionem, adeòque ad Sacramentum Pœnitentiæ.

892 Q.124. *Quale propoſitum requiratur ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ?* R. §. 1. Certum eſt requiri propoſitum efficax; tum quia ſecundùm Trid. debet excludere voluntatem peccandi de cætero, quod non poteſt, niſi ſit efficax, id eſt, tale, ut quamdiù exiſtet, cum eo non poſſit componi voluntas peccandi; tum etiam quia dolor requiſitus debet eſſe efficax, ergo ſimiliter propoſitum, quod talis dolor includit vel ad quod determinat.

893 §.2. Probabilius eſt ad Sacramentum Pœnitentiæ non requiri propoſitum formale ſive explicitum, ſed ſufficere virtuale ſive implicitum, contentum in dolore univerſali, uti habet communiſſima cum Diana *p.3. t.4. R.*116. Gorm. *p.* 1. *nu.* 468. Probatur, nam imprimis ad dolorem efficacem non requiritur propoſitum formale, uti tenent Maj. Medin. Vaſq. Vega, Lugo aliique communiter cum Gonet. *d. 7. n.3.* & Dicaſt. *d.2. dub. 6.* quia licèt aliquis nihil cogitet de formali propoſito, v. gr. ſi ſtatim poſt elicitum dolorem ſit decapitandus, ſeque cognoſcat non habiturum amplius periculum peccandi, ſi ſeriò deteſtetur & doleat de peccatis commiſſis, dicetur conteri, ergo contritio non requirit formale propoſitum non peccandi de cætero, ſed ſatis erit, quòd ſit virtuale tantùm. Deinde quòd talis dolor efficax ſit virtualiter propoſitum non peccandi de cætero, inde conſtat, quia hoc ipſo quòd quis ex motivo univerſali efficaciter velit non fuiſſe nec eſſe peccatum, habet actum, qui quamdiu ſtabit, ſit incompoſſibilis cum voluntate peccandi; & quodcunque habeat motivum, ſi hoc faciat me efficaciter deteſtari & dolere de aliquo peccato, etiam facit à me excludi voluntatem iſtius peccati etiam impoſterum, ergo ſic deteſtans & dolens, habet actum, qui de ſe ſit excluſivus peccati etiam pro futuro, quique habeat virtutem determinandi voluntatem ad formale propoſitum non peccandi, ſi de illo eliciendo incideret cogitatio, hoc autem hic intelligimus per propoſitum virtuale: Atque his habitis non eſt convincens ratio negandi talem hominem eſſe proximè diſpoſitum ad abſolutionem, ergo.

894 §. 3. Quamvis probabilius ſit, ad Sacramentum Pœnitentiæ ſufficere propoſitum virtuale, attamen hoc non eſt certum, hinc audiendus non eſt Cardenas *in 2. criſi d.* 2. *n.* 80. dicens ſupra omnem probabilitatem certum eſſe, quòd ſufficiat virtuale. Ratio noſtra eſt, quia ad contritionem efficacem de peccatis, & conſequenter ad abſolutionem requiri propoſitum formale, docent Caj. Sot. Can. Gran. Ruard. Gerſon. Bellarm. *l.2. cap.6.* aliique graviſſimi Authores apud Suar. *d.4. ſ.* 2. qui fatetur ſententiam illam eſſe probabilem. Unde ad Sacramentum Pœnitentiæ abſolutè requiri propoſitum formale docent Henriq. *l. 4. cap.* 24. *n.* 2. Valent. *d.7. q.8. pun.6.* ſub finem, Tolet. *in ſumma l.3. cap.4. §. Quinta eſt*, Regin. *l.5. nu.* 8. Steph. *t.5. d.5. n.*112. Hinc etiam Suar. *d.* 20. *ſect.*4. *n.*22. Tann. *d.6. quæſt.6. n.* 16. Gob. *t.6. n.*203. Plater. *n.* 646. dicunt per ſe vel moraliter loquendo requiri propoſitum formale, quia, inquit Vaſq. *qu.* 86. *art.2. dub.4. nu.* 7. poſt cogitationem de vita præterita neceſſariò conſequitur propoſitum de futura; unde etiam Lugo *d.5. nu.97.* ſententiam, quæ requirit propoſitum formale, non improbat, imò vocat communem Theologorum: Averſa *autem quæſt.2. ſect.*12. Gob. *nu.* 208. aliique dicunt eſſe ſaltem de præcepto, ut eliciatur propoſitum formale, niſi excuſet defectus temporis vel inconſideratio, uti habet Nav. *in manuali cap.*1. *nu.* 11. Non deſunt rationes probabiles, quarum præcipua eſt, quòd Florentinum & Trid. item SS.PP. dum explicant partes hujus Sacramenti, æquè expreſſam mentionem faciant propoſiti ac doloris, dicunt enim partem hujus Sacramenti eſſe contritionem cum propoſito non peccandi de cætero: & ſpecialiter Trid. dicit in contritione includi, non tantùm vitæ novæ propoſitum ſed etiam veteris vitæ odium, ubi videtur requirere propoſitum & dolorem tanquam duo. *Si dicas* loqui de propoſito implicito, *contrà eſt*, nam licèt hoc ſit probabilius, attamen non eſt certum, probabiliter enim argumentatur Bellarm. ſuprà, cùm dolor efficax neceſſario ſemper ſit propoſitum implicitum, aſſerto tali dolore non fuiſſet opus præterea requirere propoſitum implicitum, fuiſſet enim idem, ac ſi dixiſſet, requiritur dolor, qui ſit propoſitum implicitum, & propoſitum implicitum, quæ locutio videtur parùm apta. *Conf.* nam ſi ſufficiat propoſitum implicitum, ergo præter dolorem non requiritur propoſitum, quia dolor ipſe eſt propoſitum implicitum, ergo cùm Trid. dicat præter dolorem requiri propoſitum, requiretur propoſitum formale. Scio etiam huic rationi ita reſponderi poſſe, ut ſententia negans maneat probabilior, ſed non ideò eliditur probabilitas affirmantis, nam viciſſim ad argumenta noſtræ ſententiæ probabiliter reſpondet Bellarm. *c.* 7 quem proinde fruſtra conatur explicare Gorm. *n.* 469. quaſi ſtet pro nobis, nam nimis clarè loquitur in oppoſitum. Et pro ipſius ſententia ſunt etiam prudentes conjecturæ ſive congruentiæ, nam imprimis finis Sacramenti Pœnitentiæ eſt, partim reconciliatio cum Deo, partim recta diſpoſitio vitæ impoſterum ſimulque conſervatio divinæ gratiæ & amicitiæ, ad illa autem neceſſarium eſt vel ſaltem plurimum conducit propoſitum expreſſum non peccandi de cætero. Deinde qui offendit, ut reconciliet alterum, dicere ſolet, *doleo, quod hoc fecerim, nec faciam ampliùs*, & hoc utrumque ſolet requirere offenſus, ut reconcilietur, quia ſic debet ille, qui offendit, oſtendere, quòd impoſterum nolit offendere, ſed perpetuam colere amicitiam, quod plurimum facit ad reconciliandum offenſum, ergo fuit congruum, ut Chriſtus idem requireret ab homine, qui offenderat, volente ſibi reconciliare Deum. Ex dictis.

§.4. *Inferuntur ſeqq.* 1. In praxi eſt obligatio ſub mortali, 895
ut ſi quis de hoc cogitet, ante abſolutionem eliciat propoſitum expreſſum non peccandi de cætero, quia cùm ſententia noſtra non ſit certa, Sacramentum exponeretur periculo nullitatis.

2. Actus pœnitentiæ pro abſolutione requiſitus debet eſſe 896
odium peccati, non tantùm præteriti & præſentis, in quantum eſt deteſtatio & dolor, ſed etiam futuri, in quantum eſt propoſitum, uti dictum eſt *n.*660.

3. Si quis, dum contritionem elicit, cogitet de propoſi- 897
to, & hoc omittat, communiter ſignum eſt, quòd habeat dolorem parum efficacem, ſi enim eſſet efficax, per ſe loquendo determinaret ad formale odium peccati etiã pro futuro. Quòd ſi poſitivè excluderet propoſitum, certum eſt dolorem non fore efficacem, uti etiam non eſt in illo, qui non vult deſerere occaſionem proximam peccandi. Similiter non eſt in illo verum & ſincerum propoſitum, qui non vult adhibere media, quæ ipſi ſuggeruntur, pro emendatione peccatorum. Et propter unum horum ſæpè neganda aut differenda eſt abſolutio pœnitentis, nam ſi occaſionem proximam deſerere non velit, aut monitus eam non deſeruerit, non eſt averſus à peccato, cujus occaſionem vult, uti dicetur *n.*1831. Qui autem non vult, aut ſæpius negligit adhibere media præſcripta, credi non poteſt ei, quòd ſe emendare velit, uti dicetur *n.*1762.

§.5. Probabilius videtur pro abſolutione à mortalibus re- 898
quiri propoſitum univerſale impoſterum cavendi omnia mortalia, S.Thom. *3. p. quæſt.87. art.1. ad* 1. his verbis, *Pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo proponat abſtinere ab omnibus & ſingulis peccatis mortalibus*. Sequuntur Nav. *in manual. c.* 1. *nu.* 9. Con. *d.* 2. *nu.* 130. Laym. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 4. *nu.* 20. Caſtrop. *t.23. p.2. nu.* 16. Lugo *d.* 14. *nu.*52. Palav. *n.*283.

n.283. Gorm. *p*. 1. *à nu*. 149. Eſcob. *l*. 14. *n*.172. Tamb. *de Confeſſ. l*.1.*c*.3. *n*. 14. Illuſ. *n*.50. Et Stoz *n*. 76. dicit eſſe exploratam ſententiam, Moya *autem q*. 11. *n*.7. dicit oppoſitum eſſe apertè falſum: Eſt autem contra Averſam *q*.14. *ſect*.6. Gaſp. Hurt. Th. *d*.2.*q*.3.*ſect*. 1.§.3. Platel. *n*.641. Dicaſt. *d*. 6. *à n*.240. qui ſententiam noſtram malè vocat ſingularem, hinc ipſius ſententiam nō eſſe practicè probabilē, rectè dicit Gorm. *n*.463. & fatetur ipſemet Dicaſt. *n*. 74. *Probatur* autem ex Florentino & Trid. nam aliter loquuntur de dolore, aliter de propoſito, dolorem enim dicunt debere eſſe de peccato cōmiſſo, per quod innuunt poſſe eſſe etiam ex particulari motivo non extendente ſe ad omnia ſed tantùm ad commiſſa & necdum remiſſa, è contrà ad propoſitum requirunt voluntatem non peccandi de cætero, vel actum, qui excludat voluntatem peccandi, quæ verba ita prolata cum particula abſolutè negativa vel ſimpliciter excluſiva peccati videntur ſonare propoſitum nunquam peccandi, adeòque propoſitum cavendi omne mortale in futurum. Et ratio eſſe poteſt, quia ut pœnitens reciperetur in gratiam, meritò requiſivit Chriſtus eum ſic eſſe diſpoſitum, ut vel ex vi doloris vel ex vi propoſiti vel ex vi utriuſque ſimul eſſet poſitivè paratus ad ſervanda impoſterum omnia Dei præcepta, adeòque ad nunquam peccandum mortaliter: ſub illa enim conditione promittit Deus impio veniam, Ezech. 18.v. 21. *Si cuſtodierit omnia præcepta mea*, id eſt, ſi propoſuerit cuſtodire, patet enim hoc non fuiſſe opere priùs complendum, alioquin tantùm in fine vitæ remiſiſſet peccata. Hoc ipſum arguitur etiam ex fine pœnitentiæ, qui eſt reformaiio & recta inſtitutio totius vitæ impoſterum; item perpetua conſervatio divinæ amicitiæ per pœnitentiam reſtitutæ, ad quos fines plurimum conducit propoſitum univerſale nunquam peccandi de cætero.

899 *Objic*.1. Dolor particularis de peccatis commiſſis & non remiſſis ſufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ, ſecundùm dicta *n*. 671. ergo etiam propoſitum particulare tali dolori reſpondens, quo ſtatuo nō relabi in peccata commiſſa. *Prob*. conſ. Ideò ſufficit ille dolor particularis, quia voluntas non eſt affecta ad alia peccata, quamvis ea poſitivè nō deteſtetur, & aliunde non ponitur obex gratiæ, ſed quando ſimul adeſt propoſitum particulare, voluntas etiam non eſt affecta ad alia peccata, nec ponitur ullus obex gratiæ, ergo. R. n. conſ. Ad *Prob*. n. maj. ſed ideò ſufficit, quia aliū non requiſivit Chriſtus, qui requiſivit aliud propoſitum, uti colligimus ex authoritatibus & rationibus allatis.

Inſt. Saltem ſi dolor ſit ex motivo univerſali, ſufficiet propoſitum particulare de non iterandis peccatis commiſſis. R. Hoc quidem eſſe probabilius, quia tum virtualiter habebitur propoſitum univerſale reſpectu omnium, incluſum in dolore univerſali, attamen in praxi adhuc videtur eliciendum formale propoſitum univerſale de cavendis omnibus mortalibus, quia ſecundùm dicta *nu*. 894. non eſt certum, quòd ſufficiat propoſitum virtuale.

900 *Objic*.2. S. Thom. 3.*p*.*q*.90.*art*.4 O. ait: *Pertinet ad pœnitentiam, ut deteſtetur peccata præterita cum propoſito immutandi vitam in melius*, ergo S. Th. ad pęnitentiam tantùm requirit propoſitum emendandi peccata commiſſa, & conſequenter ad Sacramentum Pęnitentiæ non requirit propoſitum univerſale cavendi omnia mortalia poſſibilia, quia peccata, quæ quis non commiſit, non poteſt velle emendare, ut per ſe patet. R. n. conſ. nam 1. ibi loquitur non de Sacramento ſed de virtute pœnitentiæ, cujus utique aliquis actus eſt deteſtatio & propoſitum emendandi peccata commiſſa, nullibi autem dicit tale propoſitum ſufficere pro Sacramento Pœnitentiæ. 2. Per propoſitum immutandi vitam in melius intelligi poteſt etiam propoſitum cavendi omnia mortalia, ille enim optimè immutat vitam, qui quamvis ſolo furto Deum graviter offenderit, tamen poſteà nullo mortali Deum graviter offendit.

901 *Objic*.3. Propoſitum cavendi omne mortale non poteſt eſſe efficax, niſi habeat adjunctam ſpem cavendi omne mortale, ſed multi peccatores, præſertim conſuetudinarii, non poſſunt habere ſpem cavendi omne mortale, quia ad ſpem requiritur, ut objectum proponatur tanquam poſſibile & probabiliter futurum, tali autem homini non poteſt proponi tanquam probabiliter futurum, quòd nunquam ſit ampliùs peccaturus mortaliter, ergo. R. 1. Hoc ſolvendum eſſe omnibus, nam qui talia peccata confitetur, debet habere propoſitum illa cavendi. R. 2. Sufficere deſiderium ſeu volitionem efficacem cavendi omne mortale, quam poteſt habere, quamvis ex parte intellectus adſit alius actus, quo judicat, vel etiam ex parte voluntatis timor, ne volitio illa deſinat, nam etiam ideò debet pro auxilio recurrere ad Deum, cujus gratia juvare poteſt infirmitatem noſtram, ſicque poterit erigi etiam ad ſpem aliquam de hoc, ut ſi Dei gratiæ cooperetur, non relabatur, & iſta ſufficiunt ad propoſitum efficax, id eſt, tale, ut quandiu exiſtet, cum ipſo incompoſſibilis ſit voluntas peccandi.

902 *Q*.125. *Quale propoſitum requiratur in confeſſione venialium?* R. §. 1. Requiri aliquod propoſitum, certum eſt, quia requiritur dolor de aliquo ſaltem veniali confeſſo, omnis autem dolor eſt aliquod propoſitum cavendi peccatum, de quo eſt dolor.

903 §.2. Cùm dolor ſufficiens ad Sacramentum debeat eſſe efficax reſpectu alicujus peccati confeſſi, uti dictum eſt *n*. 668. propoſitum debet eſſe efficax ſaltem reſpectu unius venialis confeſſi: unde audiendus non eſt Suar. *de Gratia l*.7.*c*.24. *n*.7. ubi videtur dubitare de hoc, an ad remiſſionem venialis requiratur propoſitum efficax.

904 §.3. Quamvis probabilius ſit ſufficere propoſitum virtuale tamen ſecundùm dicta *n*. 895. debet in praxi elici formale, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis, quando enim Concilia & Authores dicunt ad Sacramentum Pœnitentiæ requiri dolorem cum propoſito, non diſtinguunt inter confeſſionem mortalium & venialium: nec aliunde ſufficienter colligimus non debere hoc extendi ad confeſſionem etiam venialium.

905 §.4. Non requiritur propoſitum extendens ſe ad omnia venialia quia ſecundùm dicta *n*.681. non requiritur dolor de omnibus venialibus, quæ quis confitetur, ergo nec propoſitum cavendi illa omnia, ſed ſufficit propoſitum cavendi ſaltem aliquod illorum, de quibus dolet, & rationes ibi ſunt ſufficienter inſinuatæ.

906 §.5. Præter propoſitum cavendi aliquod veniale ex confeſſis, de quibus dolet, fortè etiam requiritur propoſitum cavendi omnia mortalia, ſeu non peccandi de cætero mortaliter, quia qui ſuſcipit Sacramentum, vult gratiam de ſe reconciliativam, quæ ſit forma amicitiæ divinæ de ſe perpetuæ, ergo vult non eſſe averſus nec inimicus Deo, ergo vult ſervare impoſterum omnia ejus præcepta obligantia ſub mortali, ergo vult nullum mortale committere, & hoc reipſa eſt propoſitum univerſale cavendi mortalia.

907 *Q*.126. *An & quomodo in praxi elici poſſit propoſitum cavendi omnia venialia?* R. Difficultas hic eſt non parva, cùm enim non poſſint caveri omnia, niſi, uti habet Trid. *ſeſſ*.6.*can*.23. ex ſpeciali Dei privilegio, quod nemo ſibi ſpondere poteſt, Authores variè loquuntur de hoc propoſito cavendi omnia venialia, nam

1. S. Thom. 3.*p*.*q*.87.*art*.1. *ad* 1. dicit ad pęnitentiam venialium ſufficere, quòd homo proponat abſtinere à ſingulis, non tamen ab omnibus. Non eſt autem ſenſus, quòd requiratur propoſitum abſtinendi ab omnibus diſtributivè ſumptis, hoc enim eſſet propoſitum abſtinendi à collectione omnium, ſicuti qui vellet occidere omnes homines diſtributivè ſumptos, vellet reipſa tollere totam collectionem hominum, quæ non includit niſi omnes & ſingulos. Nec eſt ſenſus, quòd ſufficiat proponere abſtinere à ſingulis ſub disjunctione & conditionatè, v.g. ſic, volo abſtinere à mendaciis, vel ſi ab his non, volo abſtinere à diſtractionibus &c. tale enim propoſitum non eſſet efficax reſpectu ullius determinatè venialis, quia eſſet incompoſſibile cū ſingulis: Itaque S. Th. vult ſufficere propoſitum abſtinendi à quibuſvis venialibus, quæ in particulari ſingulatim occurrere poſſunt, uti exponunt Lugo *d*.14.*n*.140. Palav. *n*.288. Averſ. *q*. 14.*ſ*.6. Et ſimili ſenſu dicit Stoz. *n*.80. ſufficere propoſitum vitandi ſingula in ſenſu diviſo, ita ut nullum determinatè aſſignari poſſit, à quo animus ſaltem virtualiter non abhorreat.

908 2. Suar. *d*.4.*ſ*.3.*n*.5. dicit ſufficere, ſi proponat facere, quod in ſe eſt, ſive, ut ait Eſparſa *q*. 91. *ad* 1. *art*. 8. quantum patitur humana fragilitas, velitque adhibere diligētiam magnam, quantum fieri poteſt, in illis vitandis. Et quamvis Lugoni *à n*. 130. diſpliceat illud, *quod in ſe eſt*; tamen quæ opponit, diſplicent Dicaſt. *d*.6. *à n*.295. ſed his omnibus omiſſis poteſt explicari Suar. quòd ſicuti ob efficacem dolorem ſufficit affectiva deteſtatio, quæ tamen non poteſt efficere, ut peccata non fuerint, ſic ſufficiat affectivum propoſitum, quamvis efficere non poſſit, ut poſteà non ſequatur relapſus; ſufficit enim dolorem & propoſitum eſſe effectivè efficacia, quantum in ſe eſt, & non requiritur eſſe effectivè abſolutè efficacia.

909 3. Stephanus à S. Paulo *t*.5.*d*.5.*n*.113. dicit ſufficere, ſi habeat propoſitum conditionatum, ſeu deſiderium cavendi totam collectionem, ſi eſſet poſſibile: quia reverà tota collectio ipſi diſplicet ex vi hujus pęnitentiæ: Hinc Palav. *n*.292. dicit ad propoſitum hic ſufficiens requiri quidem deſiderium, attamen non ſpem cavendi omnia: deſiderium autem habere poteſt, inquiunt Averſa, Rhodes, Boſco *n*.245. quia poteſt phyſicè cavere, quamvis moraliter non poſſit.

910 4. Lugo *n*.133. dicit ſufficere, ſi doleat de tanto numero, ac proinde proponat illam frequentiam emendare. Et hoc innuit etiam S. Thom. ſuprà, dicens debere habere propoſitum ſe præparandi ad minuenda venialia; quia nempe eſt ſpecialis inhoneſtas in repetita illa frequentia, quæ non eſt in ſingulis illis peccatis. Idem volunt Tamb. *n*.9. & 10. Sporer *n*.97. Palav. *nu*. 289. dicentes ſufficere, ſi proponat æquali tempore non committere tot venialia, ſed emendare multitudinem, uti habet Eſp. ſuprà; *ſed* contra hoc propoſitum movent difficultatem Arr. *d*.28. *à n*.20. & Dicaſt. *à n*.301. cui non ſatis obviavit Lugo, queſtio enim eſt de dolore & propoſito, non tantùm circa illam

fre-

frequentiam ſeu multitudinem emendandam, ſed etiam circa ipſamet venialia, quæ frequentiam illam conſtituunt: hinc,

911 5. Sporer *n.* 338. ait magis expedire confiteri & firmiter proponere cavere pauca venialia, v.g. quæ ſunt graviora vel radices aliorum, aut contra quæ hic & nunc confitens ſentit ſe magis moveri: Sic inquit Gob. *t.6.n.*224. ſi mentitus es, quandoque cum, quandoque ſine cauſa, ſufficiet propoſitum impoſterum non mentiendi ſine cauſa, quia gravius eſt mentiri ſine cauſa, quàm cum cauſa, v.g. ut impedias rixas, ut proſis proximo. In ſimilem ſenſum dicit *Eſp.* ſuprà ſufficere dolere de magnitudine venialium: hi tamen Authores nõ ſatisfaciunt illi, qui doleret de omnibus venialibus, & proponeret cavere omnia: hine,

912 6. Arr. *n.*22. & Boſco *n.*245. rectè dicunt me poſſe habere propoſitum ſufficiens ad remiſſionem omnium, ſi doleam de illis, quæ feci, & proponam cavere ſimilia, nam ſicuti non feci omnia poſsibilia ſed tantùm aliqua, ſic ſatis erit proponere cavere ſimilia, quamvis ſciam me non poſſe cavere omnia poſsibilia.

913 7. Rectè etiam notant Suar. ſuprà, & Tann. *d.6.q.6.nu.* 20. duplicia eſſe venialia, alia plenè deliberata, & hæc omnia poſſum moraliter vitare, ideòq; poſſum proponere illa omnia cavere, quidquid contradicant aliqui cum Boſco *à n.* 202. Alia ſunt ſemideliberata, & circa hæc ſufficit dolere, quòd facta ſint, ac impoſterum velle adhibere diligentiam pro illis ſaltem minuendis, quantum humano modo fieri poterit. Ex dictis,

914 *Colliges* cum *Con. Laym. & Caſtr.* ſuprà, item cum Tamb. *n.* 14. propoſitum de moralibus in hoc præcipuè differre à propoſito de venialibus, quòd propoſitum de mortalibus debeat ſe extendere ad omnia, etiam collectivè ſumpta, non item ad omnia venialia, nequidem diſtributivè. Addunt iidem Authores, propoſitum reſpectu mortalium debere eſſe magis efficax, quia relapſus in venialia non eſt ita noxius, neque occaſiones ita ſunt evitabiles. Inde rectè inferunt, faciliùs eſſe abſolvendos, qui ſæpè redeunt cum iiſdem venialibus, quàm qui cum iiſdem mortalibus. Quòd autem illi omnes, excepto *Caſtrop.* doceant, etiam conſentiente Palav. *nu.*292. non eſſe obligationem proponendi fugere occaſiones proximas venialium, in hoc puto non eſſe audiendos, uti dixi *l.5.n.*283. nam qui vult periculum proximum peccati venialis, cenſetur velle peccatum veniale; & è contrà qui præcipit, ut vitem veniale, etiam præcipit, ut vitem illud, quod moraliter certò me inducet in veniale: imò quamvis eſſet tantùm probabile periculum proximum, ne inducerer in veniale, adhuc tenerer ſub veniali illud fugere, quia hoc ipſum probabile periculum eſt præſens malum animæ, quod ex charitate teneor cavere, uti pluribus dictum eſt *lib.5.n.*257.

Quandonam dubium ſit, vel cenſeri debeat deeſſe propoſitum ſufficiens, ideòque debeat negari vel ſuſpendi abſolutio, præſertim in recidivis & conſtitutis in occaſione proxima peccandi dicetur *à n.*1819. 1831.

915 DUBIUM III.

Qualis Confeſſio requiratur.

ARTICULUS I.

An debeat eſſe integra materialiter?

Reſp. Ad Confeſſionem, per ſe & ordinariè requiritur integritas materialis, ſita in eo, ut poſtquàm diligentiùs te excuſſeris, & conſcientiæ tuæ ſinus & latebras (ita loquitur Trid. *ſeſſ.*14.*c.*5.) exploraveris, confitearis omnia mortalia memoriæ occurrentia, nondum confeſſa, eorumque numerum & circumſtantias, quæ ſpeciem mutant. Patet ex Trid. *l.c.* & eſt certum. Ratio, quia aliàs nec judicium ſacramentale rectè adminiſtrari, nec æquitas in pœnis ſtatuendis ſervari poteſt.

Dicitur I. *Per ſe, & ordinariè*: quia per accidens & extraordinariè, ſufficit integritas formalis. *v. Dub. ſeq.*

Dicitur II. *Numerum*: intellige certum, qui ſi non conſtet, dic probabilem, addendo, *plus, minùs*. Quòd ſi deinde deprehendas te erraſſe, non teneris iterum confiteri, niſi notabiliter fuerit major, *Fag. Sanch. Hurt.* contra *Reg. Fill. & Sà*, qui dicunt, verba illa, *plus, minùs*, tantùm extendi ad unum vel duo ſupra numerum indicatum: Sed quamvis hoc ſit verum in numero parvo, denario v.g. non tamen in aliis, v.g. centenario, millenario, &c. quia verba illa non habent ſenſum abſolutum ſed reſpectivum ad numerum, cui adduntur, qui quantò fuerit major, tantò etiam major verbis iſtis intelligetur, dummodò tamen ſit parvus reſpectu alterius, cui adjungitur, quod prudentis arbitrio æſtimandum eſt. Ita Dian. *p.3.t.3.R.*194. ex Nav. &c. Item Lug. *d.16.n.*94. Quòd ſi autem nec probabilis haberi poteſt, dicenda eſt conſuetudo peccandi, tempus & frequentia in die, ſeptimana, menſe vel anno. V. Fill. *t.7.c.4.n.*82. Dian. *p.3.t.4.R.*94. Gaſp. Hurt. *d.9.dif.*5. Lug. *n.*79.

Dicitur III. *Quæ ſpeciem mutant*: quia etſi probabile ſit, quod docent *Suar. Kon.* & alii, etiam eas, quæ notabiliter in eadem ſpecie aggravant, (hoc eſt, quæ juxta cujuſque conſcientiam excedunt ordinarium peccandi modum) eſſe explicandas, ob rationem allatam in reſponſione, contraria tamen ſententia, quam ex D. Th. Sylv. Navar. docet Vaſq. Reg. Bon. Lugo *ſ.*3. etiam probabilis eſt, & tuta; ſaltem ſi excipias, 1. Gradus conſanguinitatis in inceſtu. 2. Quantitatem furti, injuriæ, &c. quæ egent ſatisfactione. 3. Quando uno actu plures ſunt occiſi, vel infamati, vel apud plures. 4. Odium diuturnum: quia tunc ſolent plures actus fieri. V. Regin. *l.c.* 5. Peccatum inter Confeſſarium & pœnitentem. V. Fill. *de imped. mat. c.5.q.6.* Si circumſtantia invehat cenſuram, vel reſervationem, vel ad neceſſariam pœnitentis directionem à Confeſſario prudenter interrogetur. *Unde reſolves*:

I. Ad integritatem confeſſionis prærequiritur diligens examen, pro capacitate pœnitentis, temporis mora & cæteris circumſtantiis: Ad id autem ſufficit diligentia mediocris, qualem vir prudens in arduis negotiis adhibet, vel qualem moraliter loquendo, docti & timorati adhibere ſolent, etiamſi quis putet, majore diligentia plura ſe repertu-rum, Bon. *t.1.d.5.q.1.* Laym. *l.5.t.6.c.*8. Poſt mediocrem autem iſtam diligentiam non tenetur de anteacta vita ulterius cogitare: & ſi quid occurrat, quod videatur non eſſe in confeſſione explicatum, poteſt ſibi perſuadere, cum cæteris id memoratum fuiſſe, Dian. *R.* 107. ex Sanch.

II. Examen hoc à Confeſsario poteſt ſuppleri: quod tamen *Suar.* reprobat in confeſſionibus longis diligentiorum, eò quòd impoſſibile ferè ſit, ut quis repentè rogatus omnia recordetur, & tantùm admittit in rudibus; quos etiam monet Sà *v. Confeſſio*, bona fide confeſsos, non nimis rogandos de confeſſionibus præteritis niſi intelligatur aliquid neceſsarium defuiſse. V. Fagund. Dian. *R.* 89.

III. Non eſt neceſsarium peccata ſcribere, ne memoria excidant, ut contra *Bon.* docet *Suar. Vaſq.* & alii: Imò *Sotus* dicit, id non conſulendum, ob periculum evulgationis. Meliùs tamen *Laym. Kon.* & alii, aſſerunt, ſuadendum eſſe; dummodò vitetur anxietas nimia, propter quam ſcrupuloſis prohiberi poteſt.

IV. Invalida eſt confeſsio non integra ex ignorantia vel negligentia moraliter culpabili, ut verius docet *Suar.* & alii communiter contra *Sot. & Canum*, quia *Trid.* requirit diligens examen.

V. Non officit integritati, per ſe loquendo, ſi quis ſubinde graviùs lapſus, id alteri priùs confiteatur, & deinde ordinario ſuo venialia tantùm, (qui imprudenter id ægrè feret, prohibebit, aut reprehendet) niſi tamen ea occaſione maneat in mortali occaſione peccandi; aut ideò circumeat, ut liberiùs peccet: tunc enim graviter peccabit, & ob defectum attritionis, confeſsio erit nulla. Ita Fill. Laym. Lugo *diſp.* 16.*n.*57.

VI. Ex circumſtantiis minuentibus illæ tantùm explicandæ ſunt, quæ vel omninò tollunt malitiam, vel ex mortali faciunt venialem, ut parvitas materiæ, indeliberatio, &c. (v.g. ſi die Veneris ignorans comediſset carnes) vel alioqui notabiliter mutant judicium Confeſsarii, ſaltem quoad ſpeciem.

VII. Ad ſervandam integritatem confeſsionis peccata mortalia dubia ut dubia, (loquendo de dubio propriè dicto,) ſunt aperienda, ut docet Suar. *in 3.p.tom.4.d.22.ſ.9.n.*7. Sanch. Dian. Lug. *num.*63. Bon. *d.3.q.5.ſ.1.p.2.dif.* 4. & alii communiter contra *Kon.* Ratio, tum quia peccata, quæ ſunt in conſcientia, debent manifeſtari, at dubia ut dubia ſunt in conſcientia: tum quia in negotio ſalutis, & medio ad hanc neceſsario, non tam habet locum illud axioma: *Melior eſt conditio poſſidentis*, quàm hoc: *In dubio tutior pars eligenda eſt*. (Excipiuntur tamen ſcrupuloſi, & ii, quibus diu poſt patratum peccatum ſuboritur aliquod dubium, ſi aliàs ſoliti ſint ſollicitè confeſsionem inſtituere; quia non eſt dubium prudens.) Quòd ſi poſtmodùm accipiat notitiam certam, idem rurſus eſse confitendum tanquam certum, docet Turrianus & Sanch. 1. *mor. c.* 10. *n.*69. Dubitat tamen Lug. *n.* 79. & 92. ſuadetque id ut ſecurius. V. Dian. *R.*60. & 107. Si verò peccatum confeſsus eſt ut certum, & poſteà de eo dubitet, an fecerit, non tenetur iterum confiteri ut dubium, Lug. Tamb. *de exp. conf. l.1.c.*1. qui idem cenſent, etſi poſtmodùm certò comperiat ſe non feciſse: Monent autem Suar. & Tamb. *l.c.* ſi quis ſola peccata dubia confiteatur, monendum, ut addat aliquod certum ex aliàs confeſsis: Quòd ſi id haberi non poſsit, abſolvendum ſub conditione.

AD-

ADDENDA.

916 QUæſt. 127. *Quid ſit Confeſſio, & quæ ſit ejus materia?* Reſp. Confeſſio eſt accuſatio externa, de peccato proprio, ordinata ad abſolutionem à Sacerdote obtinendam. Quænam autem ſit ejus materia, ſufficienter explicatum eſt *in q.* 84. *& ſeqq.*

917 *Q.* 128. *Quid prætereà ſit notandum circa obligationem confitendi integrè?* R. Gerſ. *parte* 2. *tit. De arte audiendi confeſſiones, num.* 32. *litt. X. in proœmio* ait, *Paucos hactenùs reperi, qui perfectè unquam & integrè confeſſi fuerunt, cauſa exiſtente in multis, vel negligentia vel ignorantia Confeſſariorum*: hinc ut ſaltem ignorantia illa depellatur, paulò fuſiùs, etiam per ſequentes qq. agendum erit de modo integrè explicandi peccata.

918 §. 1. Eſt gravis obligatio confitendi integrè omnia & ſingula mortalia, uti conſtat ex verbis Conciliorum, *Lateranenſis, Florentini & Tridentini*, quæ retuli *n.* 595. Hanc autem obligationem eſſe gravem, manifeſtum eſt, nam verba Conciliorum ſunt præceptiva vel declarativa præcepti, & materia eſt gravis, ſive ſpectetur difficultas confitendi, quæ ſecundùm ſe eſt graviſſima, ſive utilitas & finis, ad quem talis confeſſio ordinatur, qui eſt remiſſio peccati mortalis per iſtud medium intenta à Deo, ergo.

919 §. 2. Integritas confeſſionis alia eſt materialis alia formalis tantùm. Materialis eſt, ſi pęnitens confiteatur omnia mortalia, quæ poſt diligens examen memoriæ ipſius occurrunt. Formalis tantùm eſt, ſi confiteatur aliqua, non tamen omnia, quæ memoriæ occurrunt: & hæc quidem integritas ſaltem formalis eſt neceſſaria neceſſitate Sacramenti, uti pluribus demonſtrat Moya *d.* 1. *q.* 8. contra quoſdam recentiores. E contrà integritas materialis eſt neceſſaria neceſſitate tantùm præcepti.

920 §. 3. Ad integritatem confeſſionis ſpectat explicare omnia mortalia, ſecundùm numerum, ſecundùm ſpeciem & ſecundùm omnes circumſtantias mutantes ſpeciem malitiæ mortalis: Eſt de fide ex *Trid.* ſuprà, nam qui omittit vel numerum vel ſpeciem aliquam vel circumſtantiam, quæ mutat ſpeciem, ille non confitetur omnia & ſingula mortalia, ergo. Debet autem exprimi numerus prout nunc in conſcientia agnoſcitur, hinc ſciens ſe ter blaſphemaſſe, malè confitetur dicendo, accuſo me, ſi bis aut ter, vel accuſo me, quòd ter circiter blaſphemaverim, ſic enim non dicit numerum, prout in conſcientiam habet.

921 *Q.* 129. *Quid addendum ſit circa modum practicè confitendi integrè quoad numerum?* R. §. 1. *In lib.* 5. *à n.* 147. explicatum eſt, quandonam actus phyſicè unus ſit unum vel multiplex numero peccatum: Item *à nu.* 167. quandonam actus phyſicè plures ſint unum vel multiplex numero peccatum: Item *à n.* 173. quandonam peccatum numero multiplicetur propter interruptionem & repetitionem actuum. Denique *ibid. à n.* 180. dictum eſt, quandonam peccatum omiſſionis numero multiplicetur, quæ omnia hìc ſuppono & hìc debent recoli ex ibi dictis.

922 §. 2. Numerus eſt confitendus vel abſolutè vel ſub dubio, prout conſcientia dictat, ſecundùm dicta *n.* 618. unde qui recordatur, quòd decies fecerit, peccat mortaliter dicendo, *aliquoties feci, ſæpè feci, fortè decies feci*, quia hæ voces non ſignificant numerum certum, qui in conſcientia eſt. Idem eſt de eo, qui ſcit ſe feciſſe decies, & dicit ſe feciſſe decies vel undecies circiter, Dicaſt. Stoz. *l.* 1. *p.* 1. *n.* 93. Sæpè tamen excuſantur pœnitentes per ſimplicitatem vel bonam fidem, ex qua malunt plus dicere quàm minus: ſi tamen Confeſſarius hoc advertat, monere debet, ne id faciant, ſed dicant, ſicuti eſt in conſcientia, Averſ. *q.* 10. *ſ.* 12. Quòd ſi aliquis ita judicans ſit confeſſus ſe decies feciſſe, & poſteà judicet ſe feciſſe tantùm ſexies, non eſt opus hoc poſteà dicere, quia decem ſunt ſex & ampliùs, Lugo, Dicaſt. *d.* 9. *n.* 112. Averſa *ſupr.* qui putat, ſi dixerit ter circiter, & poſteà reſciat ſe feciſſe determinatè ter, teneri iterum confiteri ut certò ter, quia priùs confeſſus erat ut dubium.

923 §. 3. Qui uno actu detraxit tribus: ſecundùm dicta *l.* 5. *à n.* 149. fecit tria peccata, vel ſaltem contraxit tres numero malitias in confeſſione exprimendas, uti habet communior cum Averſa *ſ.* 14 attamen non debet confiteri ſe ter detraxiſſe, neque etiam ſine addito ſe feciſſe tres detractiones, ſic enim Confeſſarius intelligeret eſſe factum per tres diſtinctos actus, qualiter actum non eſt, ſed debet dicere uno actu detraxi tribus. Idem eſt ſi habuit unam voluntatem fornicandi cum tribus aut ter fornicandi cum eadem, tum enim non ſatisfacit dicendo, habui voluntatem fornicandi, ſic enim ſignificat tantùm voluiſſe cum una vel ſemel.

924 *Obji.* Si numerus malitiarum ſit confitendus, ergo qui detraxit vel imprecatus eſt malum toti alicui Monaſterio, debebit dicere numerum perſonarum, quæ ſunt in illo. R. Si ſciebatur numerus, & detractio vel imprecatio afficiebat ſingulos, c. Si non ſciebatur numerus, aut detractio vel imprecatio afficiebat tantùm communitatem in genere, n. Detractio communiter cadit in ſingulas perſonas, uti ſi dicatur Monaſterium eſſe deditum potationibus, familiam habere originem à Judæis &c. Imprecatio poteſt cadere in totum per modum unius, uti ſi villicus imprecetur Monaſterio, quia cogitur ei ſolvere nimis magnos canones, hic enim poſſet amare ſingulas perſonas Monaſterii, & tamen toti imprecari malum. Signum autem, quòd imprecer toti ſimul, eſt, ſi non imprecarer ſingulis, ſi inde abeſſent, ideòque tum erit unicum peccatum, quia eſt unicum objectum, nempè communitas, Dicaſt. *n.* 232. Ex ſimili ratione putat Stoz. *n.* 595. eum, qui hæredibus vel communitati eſt furatus, ſatisfacere, ſi dicat ſe non eſſe furatum rem ſpectantem ad plures vel ad communitatem, non determinando quot ſint hæredes vel perſonæ in communitate, ſed hoc intelligendum eſt de bonis adhuc indiviſis, uti notat Dicaſtil. *ſuprà*. Quòd ſi aliquis ex odio uno in unam familiam, uno actu, v.g. potione venenata omnes occideret, quamvis non ratione odii præcisè, tamen ratione occiſionis eſſent tot numero peccata, quot perſonæ, quia per occiſionem læſiſſet diverſa ſingularum jura. In omnibus tamen ejuſmodi caſibus debet pœnitens ſic confiteri, ſicut apprehendebat objecta, quando peccabat, v.g. quando detrahebat aut maledicebat, & ideò *lib.* 5. *nu.* 149. dixi actum unum tendentem in plura objecta eſſe multa numero peccata in confeſſione explicanda, prout actus diſtinctè vel confusè in ea objecta tendebat: hinc ſi quis peccarit tantùm apprehendens eſſe contra multitudinem, ſatis eſt, ſi explicet peccatum ſub his terminis, ſub quibus illud concepit & quouſque apprehenſio ſe extendebat, nec requiritur, ut dicat, quot perſonæ reipſa fuerint, quamvis id reſciat, quando confitetur, Dicaſt. *n.* 253. Averſa *de pecc. q.* 72. *ſ.* 4.

§. 4. Qui per tres actus furatus eſt eidem tres ducatos, non 925
ſatisfacit dicendo furatus ſum tres ducatos, quia tres actus faciunt tria numero peccata. Qui autem uno actu furatus eſt eidem tres ducatos, ſatisfacit dicendo, ſemel furatus ſum tres ducatos, quia eſt unum peccatum, cùm ſit unus actus & illi tres ducati ſint unum numero objectum, ſecundùm dicta *l.* 5. *n.* 151. E contrà qui uno actu furatus eſt tres ducatos, ſingulos pertinentes ad diverſos homines, non ſatisfacit dicendo, furatus ſum tres ducatos, ſed addere debet pertinuiſſe ad diverſos homines: jam enim non faciunt unum numero objectum, ſed quia pertinebant ad diverſos, illo unico actu læſa eſſent tria jura numero diverſa ſingulorum illorum hominum, uti dictum eſt ibidem *l.* 5. *n.* 152.

§. 5. Qui uno actu dubitavit circa tres fidei articulos, 926
uno actu juravit tria objecta falſa, uno actu blaſphemavit in tribus materiis, ſatisfacit dicendo ſemel dubitavi de fide, ſemel juravi falsò, ſemel blaſphemavi, uti dictum eſt *lib.* 5. *à n.* 156. E contrà qui uno actu odit tres homines, uno actu detraxit uni apud tres homines, debet addere hunc numerum hominum, ſecundùm dicta *lib.* 5. *n.* 158. *&* 162. Similiter qui uno actu ſtatuit per ſeptimanam omittere Horas, addere debet, ſemel volui omittere per ſeptem dies, ſecundùm dicta *ibid. n.* 164.

§. 6. Quoties quis comedit carnes die jejunii, toties peccat 927
ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 2. *n.* 1264. Quòd licèt non admittat aliqui, ſi ſit jejunium ex voto vel pœnitentia ſacramentali, tamen oppoſitum videtur probabilius, ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 1. *n.* 438. quia jejunium vovetur vel injungitur prout ab Eccleſia præcipitur. Item probabile eſt toties peccare, quoties plenam ſumit refectionem etiam è cibis eſurialibus, ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 2. *nu.* 1265. quamvis oppoſitum etiam ſit probabile. Quòd ſi quis initio menſæ comediſſet carnes, & uno vel altero ferculo è piſcibus interpoſito, poſteà iterum carnes comederet, eſſet unum peccatum, quia eſt una refectio: ſi autem à menſa ſurrexiſſet & rediret etiam intra unam horam, putat Tamb. *in Dec. lib.* 4. *c.* 5. §. 1. *n.* 18. fore duo peccata, ſed probabile eſt oppoſitum, quia ſicuti ſi Sacerdos in mortali ſumat ſuam hoſtiam, & poſt communionem ad duas horas diſtributam, ſumat reliquas particulas conſecratas, eſt unum peccatum indignæ ſumptionis, ſecundùm dicta *l.* 5. *n.* 170. quia nempè duæ illæ ſumptiones pertinent ad conſummationem unius Sacrificii, non obſtante tanta interruptione phyſica, ita illæ duæ ſumptiones facient unam comeſtionem carnium, quia ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 2. *à n.* 1279. relinquunt unitatem refectionis ſive prandii.

§. 7. Qui per horam continuat actum, facit unum pecca- 928
tum, qui autem intra horam ter retractat actum & reſumit, facit quatuor peccata, ſecundùm dicta *l.* 5. *n.* 174. adeòque hic poſterior plus peccat in ordine ad obligationem confitendi, quia debet dicere, quater hoc feci, alter autem dicit, ſemel feci. Uter verò plus peccet in ordine ad culpam, demeritum & pœnam, pendet maximè à circumſtantiis deliberationis & intentionis, cęteris paribus, qui continuat, magis peccat, quia retractare malum, eſt de ſe bonum, & continuare malum eſt pejus quàm abrumpere & relabi intra idem tempus. Plura circa interruptionem videri poſſunt *l.* 5. *à n.* 173.

§. 8. Qui

929 §. 8. Qui continuo tempore im mortali abſolvit decem pœnitentes aut miniſtrat Euchariſtiam decem communicantibus, non ſatisfacit dicendo, ſemel indignè adminiſtravi Sacramentum Pœnitentiæ vel Euchariſtiæ, ſed tenetur addere numerum hominum, quibus adminiſtravit, uti dictum eſt *l.* 5. *à n.* 71.

930 §. 9. Qui in vigilia S. Matthiæ incidente in diem Veneris quatuor temporum quadrageſimæ comedit carnes, ſatisfacit dicendo, ſemel die jejunii comedi carnes, quia omnes illæ leges prohibentes ſunt moraliter unica, ſecundùm dicta *l.* 5. *n.* 147. Ob eandem rationem, quia inobediens fuit pluribus Superioribus idem imperantibus, quorum unus non volebat afferre novam obligationem ſed tantùm eandem, ſatisfacit dicendo, ſemel fui inobediens Superiori, ſecundùm dicta ibidem *n.* 148. Si tamen ſciretur, quòd ſecundus Superior, v. g. ex alio motivo intendiſſet novam obligationem, tunc in uno illo actu inobedientiæ eſſent duæ malitiæ, & dicere deberet fui duobus præceptis Superiorum inobediens, ſecundùm ibidem dicta *n.* 147.

931 §. 10. Qui furatus eſt 1000. & primò bona fide confeſſus eſt ſe furatum eſſe 500. ſi poſteà reddatur certior, quòd fuerint 1000. Lugo, Tamb. *de Confeſſ. l.* 2. *c.* 1. *à n.* 74. Spor. *n.* 406. putant non ſatisfacere, ſi in ſequente confeſſione dicat ſe furatum 500. quia falſum eſt, quòd violaverit jus in 500. nam fuit jus in 1000. quod violavit, ergo neutra vice explicaret ſuum peccatum, ſed debet repetere & dicere, furatus ſuum 1000. Oppoſitum tenent Arr. *d.* 35. *n.* 40. & Boſco *d.* 7. *ſ.* 8. *n.* 170. & eſt probabile ex dicendis *nu.* 932. etiamſi ſupponamus eſſe obligationem confitendi circumſtantias aggravantes tantùm, ſicuti enim ſi uno actu contraxerim duas ſpecie malitias, & prima vice confeſſus ſim unam tantùm, poſteà recordans alterius ſatisfacio dicendo hanc alteram ſolam, ſi utraque cenſeatur ſufficienter intelligi, uti dicetur *n.* 1135. ita & hìc, nam qui violavit jus ad 1000. etiam violavit jus ad 500. ergo utraque vice dicit verum, & qui ſemel confeſſus eſt ſe furatum eſſe 500. & poſteà iterum confitetur ſe furatum eſſe 500. dixit totam malitiam, quæ eſt in furto millenorum, ergo. Id tamen ſcienter fieri non debet in prima confeſſione, quia eſt ſaltem contra ſinceritatem confeſſionis, ſecundùm dicenda *n.* 1134.

932 §. 11. Qui bona fide ita exiſtimans confeſſus eſt ſe decies blaſphemaſſe, etiamſi poſteà meliùs recogitans judicet ſe blaſphemaſſe vigeſies, certò ſatisfacit, ſi in poſteriore confeſſione dicat ſe blaſphemaſſe decies, quia ſic certò edixit ſpeciem & totum numerum.

933 §. 12. Quando pœnitens à modico tempore eſt confeſſus, v. g. à duabus ſeptimanis, & in parvo numero palpabilium peccatorum præſertim externorum addit circiter, meritò eſt ſuſpectus de negligenti examine, quia ſi ſe examinaſſet, facilè ſciret quoties tale crimen intra tam breve tempus commiſiſſet, Gob. Stoz. *n.* 103. Spor. *n.* 444.

934 §. 13. Qui poſt examinatam diligenter conſcientiam aperuit in genere ſtatum, vitam, conſuetudinem & tempus, quo in peccatis hæſit, non tenetur poſteà repetere peccata, quamvis in particulari diſtinctiùs recordetur hujus vel illius, in hoc vel illo loco aut tempore, cum hac vel illa perſona commiſſi, quia in illa confuſa narratione fuerunt ſufficienter intellecta à Confeſſario, qui potuit de eis & eorum numero formare morale judicium, atque ideò ab omnibus directè abſolvit.

935 §. 14. Cùm ſæpè pœnitenti moraliter impoſſibile ſit ſcire numerum, ut ſi meretrix diu cuivis fuerit expoſita, ſcire non poteſt, quot perſonas conjugatas, quot liberas admiſerit vel parata fuerit admittere, unde in ejuſmodi caſibus fruſtra Confeſſarius urgebit ad certum numerum exprimendum, & reipſa tantùm urgebit ad errandum, ut ſatisfaciat ſuæ ſcrupuloſitati: hinc melius eſt, ſi petat, quanto tempore ita vixerit parata ad quoſvis, & an ſæpè de ſeptimana ſolita ſit reipſa vel ſaltem animo promiſcuè quoslibet admittere. In illis autem peccatis, quæ ſunt enormiora aut rariùs fiunt, faciliùs ſciet numerum, unde de his eſt interroganda, quoties, v. gr. contra naturam peccarit, quoties cum perſona ſacra vel conſanguinea: ſimiliter ſufficit, ſi conſuetudinarius dicit durationem conſuetudinis, & quoties ſoleret per diem vel ſeptimanam repetere peccatum ſuum. Quod autem attinet ad rudes homines, præſertim qui rariùs confitentur, hi determinatum peccatorum numerum ſcire vix poſſunt, unde ſi rogati exprimant, ſæpè merè conjectando illum exprimunt, ſive quia tacere erubeſcunt, ſive ut à moleſta Confeſſarii interrogatione ſe eximant, hinc etiam cum talibus melius facit Confeſſarius, ſi ipſemet intellecto modo vivendi & frequentia peccandi v. g. per unam ſeptimanam, ac diuturnitate temporis, quo ita peccare ſoliti fuerunt, ex his conjiciat ſeu apud ſe colligat numerum: quod tamen non tenet univerſaliter, uti rectè monet Dicaſt. *d.* 9. *n.* 57. nam ſæpè fit, ut uno tẽpore plus peccarint quàm alio, de quo etiam erunt interrogandi, ſed ſemper cum diſcretione, ne nimium crucientur, & confeſſio fiat valdè odioſa. *Confeſſarius mediocriter doctus*, inquit Leſſ. *in Auct. v. Confeſſio caſ.* 10. *ſi non ſit ſcrupuloſus, non habet in his magnas difficultates, ſed ſcrupuloſus, etſi ſit doctiſſimus, ubique hærebit eritque anxius.*

Q. 130. *Si quis neſciens numerum determinatum dixerit,* 936
feci hoc toties, plus minùs, vel toties circiter, & poſteà certò reſciat, quoties determinatè, vel ſe feciſſe ſæpius, an obligetur iterùm confiteri hunc determinatum vel majorem numerum certò agnitum? R. Non obligari, ſecundùm dicta *nu.* 616. dummodò hic numerus determinatus vel major fuerit ſufficienter ſignificatus per *Tò plus minùs* ſive *circiter*: Cur autem confeſſus peccatum ut dubium, ſi poſteà agnoſcat ut certum, teneatur iterùm confiteri ut certum, diſparitatem dedi illo *nu.* 616. Tota hìc difficultas eſt, quouſque illæ particulæ, *plus minùs* vel *circiter*, ſe extendant, de quo ſunt variæ ſententiæ, nam

§. 1. J. Sanch. & alii apud Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 94. dicunt nun- 937
quam ſignificare plùs, quàm duo vel tria ultra numerum expreſſum: Alii, non ultra quatuor, alii non ultra quinque, uti refert Dicaſt. *d.* 9. *n.* 116. Alii cum Stoz. *l.* 1. *p.* 1. *nu.* 99. non ultra decem, quantumcumque magno numero addantur, ſed hi nimis rigidè loquuntur, quia particulæ illæ ſignificant comparativè ad numerum, cui adduntur, ergo malè ponitur una abſoluta menſura etiam reſpectu cujuſcumque magni numeri.

§. 2. Alii apud Dicaſt. *n.* 115. dicunt extendi poſſe ad quar- 938
tam partem: Tann. *q.* 7. *n.* 45. citans *Sot. & Valent.* dicit, ſi fecerit trigeſies, ſatis eſſe, ſi dixerit, vigeſies circiter. *Verricel.* univerſaliter putat extendi poſſe etiam ad dimidium: ſed hi videntur nimis laxè loqui, quia ſi quis promittat alteri quadringentos circiter ducatos, nemo dicet ſatisfacere, ſi det trecentos, multò minùs ſi ducentos.

§. 3. Alii cum Menochio apud Dicaſt. *n.* 121. reſtringunt 939
præcisè ad quinque in centum, ſed hi in parvo numero ſunt nimis rigidi, nam ſecundùm omnes ſatisfecit, qui bona fide neſciens dixit, centies circiter, quamvis ex reperta ſchedula, in qua notarat, poſteà reſciat ſe feciſſe centies & ſexies. E contrà in numero magno regula illa eſt nimis laxa, nam quinque millia videntur nimium reſpectu centum millium, & tamen non deſunt niſi quinque in centum, hinc

§. 4. Hæc unica regula videtur tenenda, ut quando exceſsus 940
eſt parvus, vel abſolutè in ſe, vel ſaltem reſpectu magnæ ſummæ, quæ exprimitur, tum cenſeatur ſufficienter explicatus per illas particulas & incluſus in numero expreſſo. Quò autem numerus expreſſus eſt minor, etiam exceſſus debet eſse minor; quò numerus eſt major, poteſt exceſsus eſse major; attamen ſine proportione arithmetica ſed tantùm cum aliqua proportione quaſi geometrica ſecundùm judicium prudentum, quamdiù nempè parvus exceſsus cenſetur quaſi abſorberi in numero majori expreſso. Sic parvi exceſsus videntur eſse unum reſpectu quatuor, duo reſpectu decem, tria reſpectu viginti, quatuor reſpectu quadraginta, ſex vel etiam novem reſpectu centum, uti cum aliis tenet Sporer *à n.* 446. Unde ſecundùm Dicaſt. *n.* 119. & Boſco *ſ.* 8. *n.* 154. Si dixiſti, ter circiter, & feceras quater, ſatisfeciſti, quia licèt unum ſit tertia pars trium, tamen eſt aliquid in ſe parvum. Addunt *Con. Lugo*, & alii cum Burgh. *cent.* 2. *caſ.* 55. ſi dixeris octogeſies circiter, quamvis feceris centies, quia viginti reſpectu centum videtur in morali judicio eſse parvus numerus, ſed alii meritò de hoc dubitant, unde ſi feciſses centies trigeſies, & dixiſses centies circiter, *Boſco* rectè dicit fore nimium exceſsum, quia quamvis triginta non ſit tertia pars numeri centenarii, tamen neque in ſe neque reſpectivè ad centum videntur eſse aliquid parvum. Addit Dicaſt. *n.* 119. ſi dixeris, circiter millies, eſse ſatis, quamvis feceris millies quinquageſies: Si tamen dixiſses, millies circiter, & feciſses millies ducenties, non videri ſatis expreſsum, quia eſt nimius exceſsus, putat tamen, ſi dixiſses, circiter decies millies, tum etiam includi decies millies & ducenties, qui enim dicit exercitum conſtare circiter decem millibus militum, verum dicit, quamvis ſint ducenti plures vel pauciores. Denique ſi quis dixiſset ſe blaſphemaſse decies, non addendo circiter, & poſteà comperiret vel dubitaret, an non blaſphemarit undecies, communior ſententia eſt cum Sporer *n.* 449. debere in proxima confeſſione dicere ſe blaſphemaſſe ſemel vel de hoc dubitare, quia hanc vicem nullo verbo vel ſigno manifeſtaſset: in hoc tamen contradicit *Tann.* & rectè, ſi ſupponamus pœnitentem ſemel pro ſemper manifeſtaſse Confeſſario, quòd tali determinatè numero non intelligat niſi circiter. Vide etiam dicta *n.* 617. 618. & 624. ubi aliqua de confeſſione quoad numerum.

Q. 131. *An non tantùm actus externus, ſed etiam effe-* 941
ctus peccati ſit cum actu interno confitendus? R. *ſ.* 1. Actus externus, qui internum complet in ratione peccati externi, eſt ſimul confitendus, Tann. *q.* 7. *n.* 47. Averſa *q.* 10. *ſ.* 2. §. *Potiùs*, Eſparſa *q.* 90. *a.* 1. *ad* 7. Platel. *n.* 774. qui meritò dicunt hoc eſse certum. *Probatur*, quia licèt actus externus nihil ſuperaddat malitiæ, uti habet communis & probabilior cum S. Thom. 1. 2. *q.* 20. *ar.* 3. & 4. contra *Scot. Ripald.* & alios, tamen actus internus & externus faciunt unum actum completum in genere mo-

ris,

ris, actio enim externa habet ſe velut materiale, interna velut formale, Chriſtus autem voluit explicari totum peccatum completum in genere moris, uti nobis conſtat ex conſenſu Doctorum & praxi fidelium, ergo cùm actus internus in genere moris compleatur per actum externum, & cum illo ſit ſimpliciter totum peccatum completum, debet illud totum explicari, dicendo, v.g. commiſi homicidium, adulterium, detractionem, hæc enim veniunt nomine peccati ſimpliciter, quod dicitur, dictum, factum vel concupitum, ergo. Conſequenter qui alterum vulneravit, non ſatisfacit dicendo, volui vulnerare, item qui volens occidere lethaliter vulneravit, non ſatisfacit dicendo volui occidere, ſed debet addere volens occidere, lethaliter vulneravi.

942 *Objic.* Si die feſto omiſerim Miſsam eo fine, ut ſtuderem, ſatisfacio dicendo, omiſi Miſsam die feſto, tacendo de ſtudio, quamvis ſtudiendo peccaverim, & per ſtudium expleverim meam malam intentionem, ergo idem eſt de actu externo. R. n. conſ. quia quamvis tale ſtudium ſit denominativè peccatum & ſubjectum ejuſdem malitiæ, non aliter ac externa omiſſio Miſsæ, tamen ſtudium non complet volitionem non audiendi Miſsam, ſed hanc volitionem complet vel externa omiſſio Miſſæ vel cauſa proxima illius, uti explicatum eſt *l.5.à n.* 27. ergo talis ſufficienter explicat ſuum peccatum, dicendo omiſi Miſſam die feſto. *Nec obſtat*, quòd volitio ſtudendi etiam eſset peccatum, & compleatur externè per ſtudium, *nam* tota malitia volitionis ſtudendi erat malitia volitionis omittendi Miſsam, quæ tota explicata eſt, dicendo, omiſi Miſsam.

943 §. 2. Circa peccatum diſtinguenda ſunt iſta quatuor: Cauſa finalis peccati: Actio concomitans peccatum: Complementum externum peccati: Effectus peccati. *Cauſa finalis peccati* hoc eſt, propter quod aliquis peccat, ut ſi quis omittat Miſſam, ut ſtudeat, ſtudium eſt cauſa finalis peccati, & peccatum denominativè, eſt enim actus liberè poſitus ex mala intentione omittendi Miſsam, qui actus eſt veluti medium omittendi Miſsam, adeòque indirectè prohibetur eodem præcepto, quo directè præcipitur Miſsa. Quando autem talis cauſa finalis peccati non eſt de ſe mala, non eſt opus illius facere mentionem in Confeſſione, uti *num.*942. dictum eſt, quia licèt hoc reticeatur, tamen explicatur tota malitia principalis peccati internè & externè completi. *Actio concomitans peccatum* eſt illa, quæ per accidens ponitur eodem tempore, quo etiam ponitur peccatum, quæ quamvis fortè ſit incompoſſibilis cum impletione præcepti, tamen non eſt cauſa nec occaſio transgreſſionis illius; ut ſi quis determinatus ſit ad omittendam Miſſam, quia nimis frigus eſt, poſteà autem, ne ſit otioſus, ſi domi ſtudeat, quando deberet audire Miſsam, hoc ſtudium, eſt purè concomitans omiſſionem Miſsæ, & nequidem denominativè eſt peccatum, hinc multò minus opus eſt facere mentionem illius in Confeſsione. *Complementum externum peccati* eſt actio externa immediatè dependens à peccato interno actualiter exiſtente, cujus eſt veluti executio; & ideò denominat hominem externè actu peccantem, uti explicatum eſt *l.5.à n.* 27. Et hoc complementum peccati eſt explicandum in confeſſione, ſecundùm dicta *n.* 941. *Effectus peccati* eſt aliquid, quod cauſatur & ſequitur ad totum peccatum internè & externè completum, v.g. voluntas occidendi completur externè per transfoſſionem, ad quam ſequitur mors: voluntas comburendi domum completur per applicationem ignis, ad quam ſequitur exuſtio domus; voluntas ſe inebriandi completur per potationem vini, ad quam ſequitur privatio rationis; voluntas turpiloquii completur per locutionem turpem, ad quam ſequitur motus venereus. Hìc mors, exuſtio domus, privatio rationis, motus venereus, dicuntur effectus peccati, & de illis quæritur, an, & quando ſecuti ſunt, etiam ſint ſimul explicandi in confeſſione: an è contrà ſatis ſit dicere, transfodi intendens mortem proximi, incendi domum proximi, potavi prævidens periculum ebrietatis, locutus ſum turpia prævidens motus venereos, tacendo, quòd omnia iſta reipſa ſecuta ſint.

944 §. 3. Probabilius videtur non eſse obligationem, per ſe loquendo, confitendi talem effectum peccati. Ita Vaſq. Salas, Gran. Lugo, Bonac. Rayn. Rhod. Tamb. Dian. *p.1. tr.7. R.64.* Dicaſt. *d.9.n.19.&* 415. Bonæſp. *de Peccat. d.5. nu.*68. Eſparſ. *qu.90. ad 7. art.*4. Burgh. *cent.1. caſ.*19. Gob. *in Quint. t.5. c.9. à num.*6. Herincx *de Peccat. d.5. n.*74. Spor. *nu.*383. & alii multi, contra Sot. Lopez, Sanch. *de Matrim. lib.9. d.*45. *n.*30. Caſtrop. *t.2. d.1. p.3. n.*7. Averſ. *q.10. ſ.*2. Plarel. *n.* 775. Arriag. *de Peccat. d.45. n.*13. qui immeritò dicit ſuam ſententiam eſse certam, & in ea convenire omnes. *Probatur*, nam imprimis ſi talis effectus nullo modo fuerit prævisus, non eſt obligatio illum confitendi, ut fatentur plerique ex adverſariis, quia ſecundùm dicta *lib.5. à n.* 30. tum non fuiſset nequidem denominativè voluntarius, nihil enim volitum niſi cognitum, ergo nullo modo dici poſset eſse peccatum. Neque hìc ſufficit debuiſse prævideri, nam inde tantùm ſequitur negligentiam advertentiæ fore culpabilem & confitendam. Deinde ſi talis effectus ſequitur poſt retractationem cauſæ, etiam non eſt confitendus, uti etiam plerique ex adverſariis concedunt, alioquin qui ante menſem abjeciſſet breviarium vel propinaſſet alicui venenum, ſi ſtatim poſt commiſſum peccatum fuiſſet ritè confeſſus, teneretur omiſſionem Horarum per omnes dies ſequentes, & mortem poſt menſem ſecutam aperire, quod nemo dicet. Denique licèt effectus fuerit in peccato velut cauſa prævisus aut etiam intentus, tamen talis effectus propriè dici non poteſt peccatum, uti probatum eſt *l.5.n.*33. cùm neque in ſe ſit peccatum, neque etiam externè compleat peccatum ſecundùm dicta *n.* 943. ergo non eſt obligatio illum confitendi, quia non eſt obligatio confitendi aliud quàm peccatum. *Nec obſtat*, quòd non retractarit cauſam, *nam* ſive retractarit ſive non, effectus manet ſuo modo æqualiter imputabilis, non tanquam culpa ſed tantùm tanquam effectus culpæ præteritæ, uti explicatum eſt *l.5. à nu.*42. Et conſequenter talis homo ſatisfaciet dicendo, projeci breviarium prævidens me tanto tempore non poſſe orare, porrexi proximo venenum intendens ejus mortem, tacendo an Horas non orarit, & an mors ſit ſecuta necne.

Dixi 1. Per ſe loquendo, quia per accidens ſæpè addi debent tales effectus ſecuti, quia aliter non intelligeretur peccatum, quod commiſſum eſt, aut quia ratione ipſorum contracta eſt cenſura vel reſervatio, de qua ſcire debet Confeſſarius. Imò expedit ſemper addi propter varia, v.g. quia ex effectu ſecuto plerumque melius intelligitur malitia peccati, item quia pœnitens ignorans ſæpè monendus eſt de reſtitutione, cujus obligatio orta eſt ex effectu ſecuto. Et ob has cauſas pœnitentes communiter addunt tales effectus ſecutos, in quo non ſunt prohibendi, ſed potiùs ſuaviter invitandi, ut ſemper addant, uti monet *Eſparſa*.

Dixi 2. Talem effectum peccati, nam ſi aliquis effectus illicitus ſequatur ex peccato, quando adhuc eſt ſtatus libertatis, & compleat actionem internam malam in ratione peccati externi confitendus eſt, uti patet in eo, qui per turpiloquium, tactum aut quid ſimile cauſat actu & liberè in ſe pollutionem, hic enim effectus actu complet volitionem ſaltem indirectam pollutionis, quæ eſt peccatum diſtinctum à turpiloquio. Quomodo autem peccet, & conſequenter quomodo confiteri debeat, qui dat cauſam tali pollutioni vel ſimili effectui de ſe malo, declaratum eſt *l.3. p.1. à n.*922. ubi etiam *à n.*929. dictum eſt, quomodo peccet, qui per actionem de die poſitam cauſat pollutionem aut ſimilem effectum malum in ſomno oriturum. Denique quinam effectus retineant malitiam objectivam, etiam quando abſque libertate ſequuntur, ideòque in confeſſione fieri debeat mentio culpæ, quæ cognoſcebatur apta cauſare talem effectum, dixi *l.5. n.*48.

Q. 132. *Quænam peccata dicantur eſſe ſpecie diſtincta in* 945
ordine ad confeſſionem; & unde deſumatur illa diverſitas ſpecifica? R. Iſta explicata eſſe etiam in *l.5. à n.*118. ubi dixi diſtinctionem ſpecificam præcipuè deſumi, vel ex objecto aut modo tendendi actus peccaminoſi notabiliter diverſo, vel ex legibus formaliter diverſis, contra quas agitur. Et ibidem *à n.* 132. explicavi, quandonam leges cenſeantur eſſe formaliter diverſæ, quod nimirum præcipuè eſt ratione finis, in quem tendunt ejuſmodi leges, aut ratione motivorum, quæ intenduntur à legislatoribus. Denique *à nu.*139. dixi quandonam peccata commiſſionis & omiſſionis circa idem objectum ſpecie diſtinguantur, quæ omnia hìc ſuppono & recoli debent.

Q. 133. *Quænam generatim obſervanda ſint circa hanc ex-* 946
plicationem ſpeciei in confeſſione. R. ſeqq. §. 1. Peccata ſic ſunt confitenda, ſicuti erat conſcientia tunc, quando committebantur: unde ſi tunc invincibiliter ignorabas malitiam, vel non advertebas ad aliquam circumſtantiam malam, tu illam non contraxiſti, quia nihil eſt volitum, niſi ſit cognitum: hinc ſi confiteri velis, quia times, ne fortè peccaris, addere debes te putare, quòd eo tempore non adverteris ad talem malitiam. Similiter ſi falsò juraſti in materia levi, putans bona fide te tantùm leviter peccare, malè confiteris dicendo, juravi falsò, nam ex hoc ipſo Confeſſarius judicabit te peccaſſe mortaliter, cùm omne perjurium, etiamſi ſit in materia levi, ſit mortale; hinc addere debes te eo tempore putaſse eſſe tantùm leve peccatum. E contrà ſi erroneè apprehendebas aliquam malitiam in objecto vel in actione tua, quamvis reipſa non ineſſet, tu contraxiſti, & teneris hoc explicare, v.g. die Cinerum putabas eſſe obligationem audiendi Miſſam & tamen neglexiſti, non ſatisfacis dicendo die Cinerum non audivi Miſſam, ſed addere debes, & putabam tum eſſe obligationem audiendi. Similiter ſi dubitabas, an ineſſet malitia mortalis, an hujus vel illius ſpeciei, quãvis poſteà certò reſcias nullam in eo fuiſſe malitiam mortalem, aut illam ſpectare ad hanc vel iſtam determinatè ſpeciem, debes confiteri te operatum eſſe cum illo dubio, quod habebas tunc, quando operabaris, quia conſcientia, quæ poſteà ſequitur impertinenter ſe habet ad actum commiſſum.

§. 2. Pec-

947 §. 2. Peccata ſic ſunt confitenda, ſicuti conſcientia nunc agnoſcit & dictat eſſe commiſſa, hinc ſi ſciens ſe detraxiſſe, dicat, accuſo me, ſi detraxerim, non ſatisfacit, quia non confitetur ſpeciem, prout eſt in conſcientia.

948 §. 3. Ignorantia vincibilis non eſt peccatum diſtinctum ab eo, cujus eſt cauſa; unde quod fit ex illa, manet ejuſdem ſpeciei, cujus eſſet, ſi fieret cũ ſcientia: Hinc qui ex vincibili ignorantia Feſti omiſit Miſſam, peccavit tantùm contra præceptum Miſſæ & ſatisfacit dicendo, die feſto non audivi Miſſam, Vaſq. Sanch. *in Dec. l. 1. c.* 17. *n.* 15. *&* 23. Caſtrop. *t. 2. d. 1. p.* 16. *nu.* 3. Dicaſt. *de juram. d. 2. à n.* 244. Gob. *in Quint. t. 5. c. 9. n.* 53. Stoz. *l. 1. p. 1. n.* 55. Quòd ſi ignorantia eſſet affectata, *Lugo* idem tenet, quod de non affectata; è contrà *Sanch.* putat per eam ſaltem notabiliter augeri malitiam; *Caſtr.* dicit mutari ſpeciem, adeòque exprimendum in confeſſione: quod verum eſt, ſi affectaſſet ignorantiam omnis legis divinæ, quia tum virtualiter adeſſet animus tranſgrediendi omnes leges, & voluiſſet à ſe tollere omnem remorſum, quo Deus homines à peccatis continet.

949 §. 4. Ignorantia culpabilis quandoq; aperienda eſt, vel quia excuſat à cenſura, vel quia quandoque fecit periculum peccandi in alia ſpecie, uti ſi peccare volueris cum muliere ignorans ejus ſtatum, ſic enim te expoſuiſti periculo peccandi cum perſona ſacra, conjugata &c. & ſic ex comparatione iſta animi cõtraxiſti malitiam ſacrilegii & adulterii, Dicaſt. *d. 9. n.* 387. *& alii*

950 §. 5. Quod fit ex errore, eſt ejuſdem ſpeciei cum illo, quod fieret ex vero judicio, hinc qui non audierat Miſsam eo die, quo ex errore putaverat eſse feſtum, ſatisfecit dicendo, non audivi Miſsam die feſto, nam intelligebatur, apprehenſo, & exiſtimato, Henriq. Valent. Lugo, Averſa *q.* 10. *ſ.* 10. §. *Si autem*, Schild. *tr. 1. n.* 14. Et conſentit Dicaſt. *n.* 715. ſi perſeverante errore ita ſit confeſsus, nam per hoc explicavit totam malitiam. E contrà ſi antequàm confiteatur errorem reſciat, videtur eſse contra ſinceritatem confeſſionis, ſi errorem non exprimat, qui enim occidit Paulum putans eſse Petrum, non videtur ſatis ſincerè confiteri, ſi reſciens errorem dicat, occidi Petrum, quamvis Petrus fuerit apprehenſus & exiſtimatus. Et idem eſt de ſimilibus caſibus, reipſa enim dicit ſe in re feciſse aliquid, quod ſcit ſe in re non feciſse. Rectè etiam notant utriuſq; ſententiæ Authores, abſolutè neceſsarium eſse quandoq; aperire errorem, imprimis ob reſervationem vel cenſuram, quam ille non incurrit, qui falsò putavit materiam ſui peccati illis eſse ſubjectam: Denique ſi peccatum aliter intelligi non poſſit, uti ſi quis confiteatur, non jejunavi pridie Circumciſionis, nam addere debet, & putabam me obligari, alioquin non intelligetur, quòd peccaverit.

951 §. 6. Putant *Val. Sayr. Salas* non eſse opus in confeſſione exprimere, ſive peccatum factum ſit cum conſcientia dictante eſse peccatum ſive cum dubitante, an eſset peccatum, ſed Schild. *n.* 13. & alii dicunt hoc eſse exprimendum, quia facere cum conſcientia dictante, eſt notabiliter gravius, & quamvis peccata illa materialiter ſumpta non diſtinguantur ſpecie, formaliter tamen videntur ſic differre, quia in priori eſt notabiliter major ratio offenſæ & imputabilitatis. Hoc ipſo autem quòd pœnitens nihil addat, cenſetur ſe accuſare de eo, quod fecerit cum conſcientia dictante & non dubitante.

952 §. 7. Confitenda eſt ſpecies peccati infima, & non tantùm ſubalterna aliqua ſeu generica, v. g. qui uni furatus eſt, alteri detraxit, alium occidit, non ſatisfacit dicendo, ter proximo feci gravem injuriam, ſic enim explicat tantùm genus peccati, quod eſt eſse contra juſtitiam, ſed debet deſcendere ad ſpecies infimas, quæ ſunt facere injuriam in bonis fortunæ, & hoc eſt furtum, in bonis famæ, & hoc eſt detractio, in bonis corporis, & hoc eſt homicidium. Similiter quia peccare in certa ſpecie & ſe exponere periculo proximo talis peccati ſunt ejuſdem ſpeciei, hinc qui ſemel expoſuit ſe periculo ebrietatis & ſemel periculo turpis delectationis, non ſatisfacit dicendo, bis me expoſui periculo peccandi mortaliter, ſed explicare debet materias ſeu ſingulas ſpecies peccati, quas contraxit volendo proximum earum periculum.

953 §. 8. Non ſufficit quomodocunque dicere ſpeciem infimam peccati, quod quis fecit, ſed dici debet illa ſpecies infima, quæ reipſa eſt admiſsa, v. g. furari decem & furari duodecim ducatos ſunt ejuſdem ſpeciei infimæ, & tamen qui furatus eſt decem, malè confitetur dicendo ſe furatum eſſe duodecim, quia dicit eſſe factum, quod ſcit non eſſe factum. Item peccare delectatione turpi & ſe exponere periculo proximo illius etiam ſunt ejuſdem ſpeciei, & tamen qui ſemel delectationem habuit & ſemel ſe expoſuit periculo, malè confitetur dicendo, bis delectatus ſum, aut, bis me expoſui periculo, ſic enim vel confitetur, quod factum non eſt, vel non confitetur, quod reipſa factum eſt.

954 *Q. 134. Quid addendum ſit circa circumſtantias in Confeſſione explicandas?* R. ſeqq. §. 1. Circumſtantia peccati dicitur omne illud, quod quaſi ſupponit peccatum in certa ſpecie malitiæ conſtitutum, eandem tamen malitiam aliter afficit, tanquam afferens certum aliquem modum, ideòque dicitur quaſi circumſtare ſeu accedere ad rationem ſubſtantialem peccati priùs poſitam.

§. 2. Circumſtantia peccati poteſt eſſe pertinens vel im- 955
pertinens ad conſiderationem Theologicam. Impertinens eſt, ſi nec augeat nec minuat malitiam, uti quòd peccetur ante vel poſt meridiem: & clarum eſt non eſſe opus de tali circumſtantia facere mentionem in Confeſſione. Pertinens, ſi augeat vel minuat malitiam peccati.

§. 3. Circumſtãtia pertinens poteſt augere vel minuere pec- 956
cati malitiam, aliquando notabiliter in æſtimatione morali, aliquando non notabiliter: & quando auget vel minuit notabiliter, hoc poteſt fieri, quandoq; intra eandem ſpeciem, quandoque mutando ſpeciem, v. g. furtum ex genere ſuo eſt peccatum mortale, ſed eſt aliquid univerſalius quàm furtum parvum vel magnum, ſacrilegum vel non ſacrilegum: hinc furari plus eſt circumſtantia augens, furari minus eſt circumſtantia minuens; furari mille ducatos eſt circumſtantia augens notabiliter, ideòque dicitur notabiliter aggravans.: è contrà furari medium ducatum eſt circumſtantia notabiliter minuens furtum mortale, utraq; tamen circumſtantia relinquit furtum in eadem ſimplici ſpecie furti mortalis. Si autem fureris ſacrum calicem, eſt circumſtantia notabiliter augens malitiam & mutans ſpeciem furti, non quòd tollat ſpeciem furti, ſed quia facit accedere ſpeciem ſacrilegii; & dicitur circumſtantia reſpectu malitiæ furti, quæ eſt quaſi prima malitia iſtius actionis, qua res aliena aufertur, illa tamen ratio rei ſacræ non eſt circumſtantia reſpectu ſacrilegii, ſed habet rationem objecti.

§. 4. Si circumſtantia non notabiliter augeat vel minuat 957
malitiam, non eſt opus de illa facere mentionem in Confeſſione, quia quod non notabiliter mutat, cenſetur parum, parum autem in moralibus pro nihilo reputatur. An verò circumſtantia notabiliter aggravans & non mutans ſpeciem, ſit confitenda, dicetur *à n.* 975.

§. 5. Si circumſtantia mutet ſpeciem, ſive hoc faciat au- 958
gendo ſive minuendo, hoc exprimi debet in Confeſſione. Hinc ſi blaſphemaſti, ſed ſine plena advertentia ad malitiam; ſi delectaſti te objecto turpi, ſed ſine pleno conſenſu in delectationem, hæ circumſtantiæ minuentes debent in Confeſſione exprimi, quia mutant ſpeciem, & faciunt peccatum de ſe mortale per accidens eſſe veniale: è contrà ſi furatus es acum ſartori, ſed quia ſartor alium acum non habebat, laborare & lucrari non potuit, teneris hanc circumſtantiam addere, quia mutat ſpeciem, & facit furtum de ſe veniale, per accidens eſſe mortale, ratione gravis damni ideò cauſati. Similiter ſi quis fecerit aliquid ex naturali oblivione præcepti, uti ſi comederit carnes non recordans eſſe jejunium, velit tamen confiteri, quia timet, ne per negligentiam ſit oblitus, tenetur addere ſe tunc de ea prohibitione non cogitaſſe.

§. 6. Tunc circumſtantia mutat ſpeciem malitiæ in actu, 959
ſi actus propter illam habeat notabiliter diverſam diſconvenientiam cum natura rationali vel lege æterna Dei: item ſi faciat habere oppoſitionem cum diverſis ſpeciẽ virtutibus: item ſi faciat actum eſſe difformem legibus formaliter diverſis. Et hæc omnia ſequuntur ex dictis *lib. 5. à n.* 118. ac poſteà dabuntur exempla.

§. 7. Circumſtantiæ, quæ mutare poſſunt ſpeciem malitiæ, 960
præcipuè ſunt ſequentes, quas ex Cicerone & Ariſtotele refert S. Th. *1. 2. q. 7. a. 3. O.* & continentur hoc verſu *Quis, Quid, Ubi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando.* Exponuntur autem hoc modo. *Quis*, ſignificat perſonam agentem vel patientem, non conſiderando illam ſecundùm ſubſtantiam, ſed ſecundùm qualitatem aliquam, uti quòd pauperi ſit furatus: quòd Religioſus ſit fornicatus: quòd peccarit cum conjugata; quod frater fratrem occiderit. *Quid*, ſignificat objectum, non conſideratum ſecundùm ſe, prout eſt hoc, in quod actus directè & primariò tendit, ſed conſideratum, vel ſecundùm quantitatem, uti quòd non unum ſed mille aureos furatus ſit; vel ſecundùm qualitatem, uti quod furatus ſit rem ſacram; vel ſecundùm aliquem effectum contingenter conjunctum, uti quòd ex tali furto ſecutæ ſint diſcordiæ vel alia mala: Et ad *Quid* etiam reducitur circumſtantia *circa quid*. *Ubi*, ſignificat locum, uti quòd aliquem occiderit vel ſe polluerit in Eccleſia. *Quibus auxiliis*, ſignificat media ſive inſtrumenta & adjutores, quibus uſus eſt, uti quòd virum nobilem percuſſerit, non gladio ſed fuſte; quòd ope dæmonis alium occiderit; quòd alios ſecum cooperatores ad idem crimen adduxerit. *Cur*, ſignificat finem extrinſecum operantis, uti ſi furatum ſit, ut ſe inebriaret. *Quomodo*, ſignificat modum accidentalem, quo actio ſit, nimirum plenè vel ſemiplenè deliberatè: ex malitia vel paſſione. *Quando*, ſignificat tempus, uti ſi o die feſtivo vel feriali fabulatus ſit in Miſſa; an longiſſimo an breviſſimo tempore perſtiterit in deſiderio turpi.

§. 8. Propter circumſtantiam, *Ubi*, putarunt aliqui 961
apud Mendo *diſſ. 5. num.* 54. omne mortale ſaltem externum,

quod

Digitized by Google

quod fieret in templo, eſſe ſacrilegium; ſed rectè negant *Cajet. Sot. Sanch.* & alii communiter: quandonam autem ideò refundatur malitia ſacrilegii, intelligetur, ex dicendis *n.* 1016. & 1090.

962 §. 9. Circa circumſtantiam, *Cur*, notandum eſt, ſi finis, ob quem aliquis peccat, vel nullo modo, vel tantùm venialiter ſit malus, uti ſi quis furetur, ut amico benefaciat, vel ut vanam gloriam captet in lauta tractatione, non eſſe opus hunc finem explicare in Confeſſione, quia ex illo non refunditur nova gravis malitia in actum, uti contra aliquos probabiliùs tenent Vaſq. Henriq. Con. Lug. Diana, Averſa *q.* 10. *ſ.* 10. Gob. *in Quint. t.* 5. *c.* 23. *ſ.* 1. *ſubſ.* 7. Spor. *n.* 404.

963 §. 10. Circa circumſtantiam, *Quando*, aliqui apud Dicaſt. *d.* 9. *n.* 721. putarunt peccata commiſſa die Dominico vel feſtivo ſemper contrahere ſpecialem malitiam ex circumſtantia temporis, cui opinioni videntur favere S. Aug. & S. Th. 2. 2. *q.* 122. *ar.* 4. *ad* 3. his verbis, *Quia magis homo impeditur à rebus divinis per opus peccati quàm per opus licitum, quamvis ſit corporale, ideò magis contra hoc præceptum agit, qui peccat in die feſto, quàm qui aliud opus licitum facit.* Etiam favere videtur jus canonicum, *Cap. Omnes* 1. *De feriis, Omnes die dominicos à veſpera in veſperam cum omni veneratione decernimus obſervari, & ab omni illicito opere abſtinere*; ſi enim tum ex motivo religionis ſit abſtinendum ab illicito opere, ergo qui tum peccat, facit contra virtutem religionis & committit ſacrilegium, ſecundùm dicta in *lib.* 1. *n.* 626. Sed contrà eſt, nam SS. PP. & jus canonicum tantùm volunt diebus feſtivis eſſe majorem cauſam abſtinendi ab illicitis, quia dies illi dedicati ſunt cultui divino, ſed non ideò dicunt peccata alia iſtis diebus prohiberi ex motivo religionis. *S. Th.* tantùm loquitur de eo, quod eſt ſpectato jure naturæ & conſiderato fine hujus præcepti, hinc ſubdit ex *S. Auguſt.* Judæum qui præcepto Eccleſiæ non tenetur, minùs malè facturum, ſi in agro die dominico laboraret quàm ſi peccaret. Conſequenter cum Authoribus graviſſimis apud Dicaſt. *n.* 722. dicendum eſt circumſtantiam temporis rarò mutare ſpeciem, hinc licèt aliqui apud Dicaſt. *n.* 723. putent omne enorme crimen ſaltem die Veneris ſancto, aut die, quo quis communicavit, commiſſum, hoc ipſo eſſe diverſæ ſpeciei, tamen Dicaſt. Lug. *diſp.* 16. *n.* 524. Averſa *q.* 1. *ſ.* 11. Stoz. *lib.* 1. *p.* 1. *n.* 73. aliique communiter & probabiliùs contradicunt: attamen excipiunt, ſi quis, v. gr. die Veneris ſancto publicè haberet ludricam comœdiam, id enim eſſet in gravem irreverentiam contra Paſſionem Chriſti. Addit Gob. *ſupr. s.* 46. & 47. *nu.* 2. poſſe eſſe grave ſcandalum, ſi quis die Veneris ſancto, v. gr. ſe inebriaret. Quòd ſi quis ſtatim poſt communionem eat ad popinam, putat idem *Gobat.* contrahere malitiam ſacrilegii, quia irreverenter tractat Corpus Chriſti. Idem dicit, ſi quis die Communionis etiam veſperi ſe inebriaret, ſed oppoſitum eſt probabilius, tum quia dudum deſiit præſentia Chriſti, ideòq; peccatum non videtur habere ullum ordinem ad Sacramentum manè ſuſceptum, tum etiam quia aliàs Sacerdotes, quotidie celebrantes, quotieſcumque peccarent, contraherent etiam malitiam ſacrilegii, quod nemo dicit.

964 §. 11. Circumſtantiæ generales peccatorum, uti quòd ſint contemptus Dei, injuria, inobedientia, ingratitudo, irreligio, ſuperbia, &c. non ſunt neceſſariò addendæ niſi expreſsè ſint intentæ, quia quamvis ſpeciales illæ malitiæ contrahantur, etiam tum, quando non intenduntur, ſed cum ſola advertentia illarum peccatur, tamen cùm ſint quaſi tranſcendentales & imbibitæ in omni peccato, hoc explicato ſatis intelliguntur; ſimiliter is, qui peccat advertens ſe agere contra honeſtatem virtutis, non tenetur hoc addere, niſi ex odio vel contemptu virtutis proceſſiſſet, uti *n.* 966. dicetur.

965 §. 12. Probabilius eſt quidem cum Caj. Vaſq. Dicaſt. *d.* 2. *dub.* 25. contra *S. Bonav. & Scot.* majorem eſſe ingratitudinem relabi poſt remiſſum ſemel peccatum quàm primò labi, quia quamvis prima innocentia quam excludit primum peccatum, videatur eſſe abſolutè & materialiter majus bonum quàm remiſſio peccati, (de quo videri poteſt Suar. *d.* 13. *ſ.* 2.) tamen cùm remiſſio fiat poſitivè indigno, præſervatio autem fiat non indigno poſitivè, remiſſio præſertim ſæpè facta, comparativè ad perſonam, cui fit, videtur eſſe major formaliter in ratione beneficii quam præſervatio, de hac tamen ingratitudine opus non eſt meminiſſe in confeſſione, uti habet communis cum Dicaſt. *dub.* 26. contra *Medinam*, quia quamvis hic ratione materiæ ſit etiam ſuo modo ſpecialis ingratitudo, tamen quantùm ad formalem ſpeciem malitiæ manet ratio generalis ingratitudinis imbibita in omni peccato, conſiſtens in hoc, quòd offendatur Deus, à quo magna beneficia accepimus, ſicuti ſi quis tranſgrediatur jejunium præceptum, quamvis ſit ſuo modo ſpecialis inobedientia, in quantùm ejus materia eſt jejunium, tamen manet ratio generalis inobedientiæ imbibita in omni peccato.

966 §. 13. Circumſtantia contemptus poteſt addere novam ſpeciem, nam ſi quid fiat ex contemptu formali vel legiſlatoris ut talis, vel legis cujuſcumque etiam leviſſimæ, prout pendentis à poteſtate legiſlativa, vel cujuſcumque honeſtatis, quæ eſt in aliqua virtute, ſemper eſt mortale diſtinctæ ſpeciei à peccato, quod tunc committitur, uti dictum eſt *l.* 5. *à n.* 237. hinc qui fornicatur ex contemptu caſtitatis, duplex ſpecie peccatum committit contra caſtitatem ſpeciatim aperiendum in confeſſione, nempè quòd fornicatus ſit, & quòd hoc fecerit ex contemptu honeſtatis, quæ eſt in virtute caſtitatis.

§. 14. Cùm ſæpe fiat, ut peccans non adverterit ad certam 967
malitiam vel circumſtantiam ſequitur Confeſſarium non debere eſſe nimium in interrogandis omnibus, ad quæ non eſt veriſimile pœnitentem advertiſſe, quamvis enim contingere poſſit, ut adverterit, non debet tamen, inquit Palav. *de peccat. d.* 2. *q.* 2. *art.* 2. *n.* 7. propter raros ejuſmodi eventus imponi Confeſſariis tam gravis & perpetua indagandi obligatio, quæ prudentem quemlibet meritò deterreret ab officio Confeſſarii. E contrà tamen ſi pœnitens prudenter credatur advertiſſe, & propter ignorantiam, oblivionem, timorem vel pudorem omittere, tenebitur Confeſſarius adjuvare quærendo, uti pluribus dicetur *à n.* 1745.

Q. 135. *An circumſtantia conſuetudinis ſit aperienda in* 968
confeſſione? R. §. 1. Per ſe loquendo non neceſſariò eſt aperienda, Suar. Vaſq. Regin. Bon. Averſa *qu.* 10. *ſ.* 10. §. *Septimò*, Lugo *d.* 16. *n.* 201. contra Tabien. Henriq. Fagund. & alios apud Dian. *p.* 1. *t.* 7. *R.* 15. & 55. Ratio eſt, quia nemo, per ſe loquendo, tenetur bis confiteri idem peccatum, peccata autem præterita, per quæ eſt cauſata conſuetudo, ſunt antehac confeſſa, uti ſupponitur, & peccatum præſens non aggravatur ſed potiùs minuitur ratione præcedētis conſuetudinis, quę aliquo modo minuit libertatem, ergo non eſt neceſſarium facere mentionem peccatorum præteritorum vel illius conſuetudinis. *Nec obſtat*, quòd per conſuetudinem expoſuerit ſe periculo proximo relabendi, *nam* ſi hoc antehac fecit advertenter, quod rarum erit, eſt ſpeciale peccatum, de quo debet ſe ſpeciatim accuſare, ſecundùm dicenda *n.* 970. De cętero exponere ſe periculo proximo peccati, & ſtatim ideò peccare, non ſunt duo peccata ſed unum tantùm, quod ſatis explicatur explicato ipſo peccato inde ſecuto, uti omnes communiter fatentur cum Lugo *n.* 511.

§. 2. Si conſuetudo ſit cauſa vel occaſio proxima actuum 669
objectivè malorum, etiamſi hi actus fortè propter inadvertentiam non ſint peccata, tamen eſt ſub mortali obligatio emendandi ejuſmodi conſuetudinem; & ſi quis hoc neglexerit, tenetur ſe accuſare de hac negligentia, Suar. Sanch. Laym. Reg. Lugo *à n.* 204. Diana *p.* 3. *t.* 5. *R.* 62. contra *J. Sanch. & Moyam*. Quandonam autem ejuſmodi actus etiam inadvertenter facti retineant ſuam malitiam objectivam, dictum eſt *l.* 5. *n.* 48.

§ 3. Etiam tum confitenda eſt conſuetudo, ſi adhuc ſit vo- 970
lita, & pergat eſſe proxima occaſio relabendi, ſicuti enim, qui voluntariè, & advertenter per actus frequentatos contrahit conſuetudinem peccandi, quæ ipſi eſt occaſio proxima novorū peccatorum, peccat dupliciter, nempè ipſo actuali peccato, v. g. blaſphemiæ, deinde etiam contrahendo illam conſuetudinem, quæ erit cauſa proxima ſecuturarum blaſphemiarum objectivè malarum, ita etiam peccat dupliciter, qui blaſphemat, & voluntariè pergit augere vel retinere talem conſuetudinem, ideòque confitens dicere debet: blaſphemavi ſæpiſſimè & ita blaſphemando advertenter induxi aut emendare nolui conſuetudinem blaſphemandi, Sayr. Valent. Laym. Dicaſt. *d.* 9. *nu.* 412. Spor. *in Decal. p.* 1. *t.* 1. *c.* 7. *n.* 54.

§. 4. Etiam aperienda eſt peccandi conſuetudo, ſi Confeſ- 971
ſarius de ea interroget, uti conſtat ex prop. 58. ab *Inn. XI.* damnata, *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.* Hinc opinio aliquorum, qui hoc negarunt, non eſt probabilis. Ratio eſt, quia Confeſſarius, imprimis tanquam Judex, habet jus cognoſcendi, an pœnitens ſeriò proponat emendare ſua peccata necne, item an non fortè adhuc ſit in occaſione proxima relapſuum, ergo habet jus interrogandi de conſuetudine peccandi, nam ubi hæc eſt, ſæpè deeſt propoſitum emendandi, aut remanet occaſio proxima. Deinde etiam ut medicus habet jus interrogandi, nimirum in ordine ad præſcribenda remedia emendandi talia peccata conſuetudinis, ideòque per accidens tum erit obligatio ſæpiùs indirectè ſaltem manifeſtandi eadem peccata.

§. 5. Si pœnitens ſit doctus ſimulque certus ſe eſſe ritè 972
diſpoſitum nec indigere conſilio Confeſſarii, putant plures cum Moya *à n.* 13. tum non teneri reſpondere, ſed videtur tenendum oppoſitum cum Card. *in* 2. *criſ.* *d.* 37. *à n.* 35. tum quia Confeſſarius habet jus ſe etiam ex parte ſua certificandi de iſtis, ergo pœnitens habet obligationem reſpondendi, tum quia pœnitens ſæpè falsò præſumit ſe ſatis doctum aut non ſubeſſe cauſam. Peccaret tamen Confeſſarius, ſi ex mera curioſitate hoc indagaret, neque pęnitens tum teneretur reſpondere. Nec debet Confeſſarius ad ſingula peccata inquirere; feciſtine hoc ſæpiùs? meritò enim tum præſumeretur de curioſitate inqui-

inquirere, & ſi pœnitens tum teneretur ſemper reſpondere, poſſet Confeſſarius quandoque totam ejus vitam explorare, quod nimis durum eſt, & redderet confeſſionem meritò odioſam omnibus.

973 *Q. 136. An illa, quæ ex conſuetudine mortaliter mala poſteà inadvertenter fiunt, ſint confitenda?* R. §. 1. Raró iſta fiunt ſine ulla advertentia malitiæ, aderit enim communiter advertentia ſaltem virtualis ſive tenuis, & quaſi imperceptibilis, quæ ſicuti ſufficit ad actu benè operandum, ita etiam ad actu peccandum.

974 §. 2. Si ſupponamus, quando iſta fiunt, nullam prorsùs adeſſe advertentiam malitiæ, talia non habebunt ullam novam malitiam formalem, uti conſtat ex dictis *l. 5. à n. 16.* & conſequenter cùm iſta in ſe non ſint peccata, nec externè compleant peccatum aliquod internum, ſed tantùm ſint effectus peccati, ſecundùm dicta *n. 944.* non eſt obligatio iſta confitendi, ſed ſatis eſt confeſſum eſſe vel confiteri actus antecedentes, per quos contracta eſt talis conſueaudo vel neglecta ejus emendatio, Suar. *de juram. lib. 3. cap. 8. n. 5.* Sanch. *in Decal. l. 3. c. 5. n. 33.* Amic. *de peccat. d. 22. n. 51.* Dicaſt. *hic d. 9. à n. 411.* Quod verùm eſt ſecundùm multos cum Dicaſt. *de juram. d. 2. n. 198.* quamvis conſuetudo illa non ſit retractata, tales enim v.g. blaſphemiæ indeliberatæ non ſunt voluntariæ, nec in ſe, uti ſupponitur, nec in cauſa, quia iſta conſuetudo non eſt quid voluntarium, quod pęnitens debeat aut poſſit ſtatim à ſe depellere, ſed eſt habitus naturalis neceſſario relictus ab actibus, qui habitus abiici non poteſt etiam à volente, & retractante. Addit *Dicaſt.* talem conſuetudinem non videri ſemper eſſe cauſam vel occaſionem proximam peccati; nam quandoque etiam fortiùs inclinant ipſamet complexio naturalis & concupiſcentia ex peccato originali orta, neque tamen hæc neceſſariò debent poſitivè expelli aut retractari, ſed ſatis eſt habere propoſitum ſe continendi à peccatis, ad quæ inclinant.

975 *Q. 137. An confitendæ ſint circumſtantiæ notabiliter aggravantes peccatum intra eandem ſpeciem* R. Quales hæ ſint, dictum eſt *n. 956.* An autem confitendæ ſint, diſputant Authores, utrinque fermè æquè probabiliter, uti conſtabit ex ſeqq.

976 §. 1. Circumſtantias illas non eſſe neceſſariò confitendas, docent *S. Thom. S. Bonav. S. Anton.* aliique probatiſſimi Authores plures quàm 45. quos refert, & ſequitur Dian. *p. 1. t. 7. R. 1. p. 3. t. 4. R. 67.* item Averſa *q. 10. ſ. 8.* ad quos accedunt Palav. *c. c. 33.* Dicaſt. *d. 9. n. 180.* Moya *t. 3. d. 3. à n. 14.* Haun. *c. 8. controv. 2.* Illſ. *à n. 74.* Stoz *l. 1. p. 1. à n. 83.* etiam plurimos referens. *Rationes* præcipuæ ſunt, 1. quia Trid *ſeſſ. 14. de pęn. c. 5.* volens docere, quid confitendum ſit, tantùm loquitur de ſpecie, & circumſtantiis mutantibus ſpeciem, ergo ſufficienter innuit tantùm aggravantes non eſſe neceſſariò confitendas, alioquin non proceſſiſſet doctrinaliter ſed valdè mancè, ſicuti, inquit Lugo *d. 16 nu. 108.* qui doctrinaliter procederet, & explicaret neceſſitatem confitendi peccata, ſemperque adderet, quæ mortalia ſunt, ſufficienter doceret venialia non neceſſariò eſſe confitenda, ergo. *Conf.* nam *Trid.* expreſsè addit nihil aliud à pęnitentibus in Eccleſia exigi. 2. Eſt contra praxim omnium Confeſſariorum, & pęnitentium, vel interrogare vel dicere circumſtantias tantùm aggravantes, inquit Vaſq. *q. 19. art. 1. dub. 2.* quod ſaltem verum eſt de circumſtantiis ſe tenẽtibus ex parte actus, v.g. quamdiu duraverit actus peccati, quàm fuerit intenſus, &c. quæ omnia etiam cognitu ſunt difficillima, ergo non eſt obligatio hæc addendi, ergo nec alias circumſtantias tantùm aggravantes ſe tenentes ex parte objecti: argumenta enim adverſariorum æqualiter procedunt de omnibus, nam ſicuti furtum 100. ducatorum moraliter æquivalet 100. furtis unius ducati, ita odium Dei per horam continuatum æquivalet pluribus odiis intra eandem horam repetitis. 3. Alioquin etiam teneberis explicare quantitatem materiæ detractionis, item an perſona ſit valdè honorata vel non, nec ſufficeret dicere fuiſſe abſolutè gravem, item teneberis addere circumſtantias notabiliter minuentes intra ſpeciem mortalis, v. gr. quòd feceris ex metu, cum aliqua paſſione, hæc autem ſunt contra ſenſum communem, inquit Lugo *à n. 112.* ergo. 4. Certum eſt non omninò conſtare illas circumſtantias eſſe confitendas, in dubio autem, an exiſtat lex, non obligat, uti ex communi dictum eſt *l. 1. à nu. 272.* Deinde cùm *Trid.* egerit de obligationem confitendi circumſtantias, & non expreſſerit obligationem confitendi aggravantes, præſumendum eſt non eſſe, quia contra illum, qui Jus clatum dicere potuit & non dixit, interpretatio eſt facienda, uti ex Jure probat Moya *d. 1. q. 5. n. 13.*

977 §. 2. Circumſtantias illas eſſe neceſſariò confitendas, docent Authores non minus nobiles, inquit Carden. *in 2. criſi d. 2. n. 1.* quorum 25. adductis locis referunt *Diana & Averſa* ſuprà, inter quos ſunt Alenſ. Caj. Suar. Sot. Henriq. Con. Sanch. *in Decal. lib. 2. c. 32. n. 39.* vocans veriſſimam ſententiam. Accedunt Steph. à S. Paulo, Semery, Tann. *qu. 7. num. 53.* referens plures, Arr. *d. 32. ſ. 1. & ſeqq.* Amic. *d. 13. ſ. 6.* Gonet. *d. 10. ar. 3.* Plat. *num. 783.* Gorm. *p. 2. à n. 139.* Todtf. *q. 98. §. 3.* Bonæſpei *de Peccat. d. 4. num. 85.* ubi *num. 122.* dicit ſententiam hanc non eſſe quidem de fide, attamen attentis locutionibus *Tridentini* videri manifeſtè deduci ex principiis fidei, oppoſitam autem infirmis valdè, & parum *Tridentino* conſonis inniti fundamentis. Vaſq. *q. 91. art. 1. dub. 2. num. 6.* fatetur hanc ſententiam eſſe in ſcholis communem. Eſpatſa *qu. 90. art. 4. ad 8.* tenet, ſi circumſtantiæ ſe teneant ex parte objecti, eſſe confitendas, & addit oppoſitum ſuaderi non poſſe ratione aut indicio ullo ſufficiente ad probabilitatem: ſi autem circumſtantiæ ſe teneant ex parte actus, tenet non neceſſariò eſſe confitendas: & videtur idem ſentire Spor. *num. 410. & 422.* ſed idem videtur valere de utriſque circumſtantiis. *Rationes* ſunt 1. Authoritas *Catechiſmi Romani* qui juſſu S. Pii V. conſcriptus & ex Decreto *Trid.* editus, mentem *Trident.* optimè erit aſſecutus, ſic autem habet *De pęnit. c. 9. Neque verò ſolùm peccata gravia narrando explicare oportet, verùm etiam illa, quæ unumquodque peccatum circumſtant, & pravitatem valdè augent vel minuunt.* Quòd autem loquatur de peccatis diſtinguendis ſecundùm circumſtantias partim aggravantes partim mutantes ſpeciem, patet in exemplo furti, quod ſubiicit his verbis: *Furtum etiam in peccatis numerandum eſt, verùm ſi quis aureum nummum furetur, leviùs omninò peccat, quàm is qui* 100. *vel* 200. *vel ingentem aliquam auri vim, præſertim verò qui ſacram pecuniam abſtulit.* Et addit: *Hæc igitur, ut diximus, enumeranda ſunt, quæ verò pravitatem rei magnoperè non augent, ſine crimine omitti poſſunt.* Accedit *Cap. Conſideret. 1. De pæn. diſt. 5.* ubi inter cætera dicitur, pęnitentem debere conſiderare qualitatem criminis, quantùm in eo perſeverarit: & ut agnoſcat augmentum peccati, ut conſideret cujus ætatis fuerit, cujus ſapientiæ &c. *quia*, inquit, *omnis iſta varietas confitenda eſt.* 2. Hoc eſt confitendum, quod ſcire debet Confeſſarius prout Judex, & prout Medicus, uti manifeſtum eſt ex *Trident.* ſuprà, ſed Confeſſarius prout Judex, & prout Medicus ſcire debet circumſtantias etiam tantùm aggravantes. In primis ut Judex, quia debet judicare de gravitate criminum, & pęnam convenientem imponere, uti conſtat ex *Trident.* hæ autem circumſtantiæ notabiliter augent malitiam, ideòque etiam notabiliter mutant judicium Confeſſarii, præſertim in ordine ad imponendam ſatisfactionem, uti manifeſtum eſt ex Canonibus pœnitentialibus, qui habentur in fine Decreti Gratiani, in quibus deſignantur notabiliter diverſæ pœnitentiæ pro peccatis ejuſdem ſpeciei, ob ſolas diverſas circumſtantias aggravantes, uti patet in caſu 21. 22. 37. 38. aliiſque. Similiter debet Confeſſarius prout Medicus eaſdem circumſtantias ſcire, alioquin non ſcitur ſtatus ægri: & ſicuti debet Medicus corporalis, ſcire, v. gr. an notabiliter diutiùs ſolito tenuerit febris, frigus vel æſtus, ita Medicus animæ, uterque ideò, ut judicare poſſit de gravitate morbi, & opportuna præſcribere remedia. *Si dicas*; ſatis eſſe, quòd Confeſſarius poſſit illa interrogare, & pœnitens teneatur fateri. *Contrà eſt*, nam pœnitens tenetur ea ſpontè ſua dicere, ſuper quæ Confeſſarius debet hìc, & nunc eſſe Judex vel Medicus, alioquin dicam nequidem teneri dicere, circumſtantias mutantes ſpeciem, niſi interrogetur: hinc 3. Pęnitens debet ſua ſponte hoc confiteri, quod mutat ſpeciem peccati ſaltem moraliter, ſive in æſtimatione prudentum, uti manifeſtè colligitur ex contextu *Trid.* ſuprà, ſed circumſtantia notabiliter aggravans mutat moraliter ſpeciem peccati, ergo. *Prob. min.* ſpecies peccati eſt apparentia, & æſtimatio, quam de peccato concipere debent viri prudentes, nam ſpecies rei dicitur quaſi facies & forma, ſecundùm quàm res apparet & æſtimari debet, ſed circumſtantia notabiliter aggravans mutat apparentiam, & æſtimationem, quam de peccato concipere debent viri prudentes, ergo. *Prob. min.* Ponamus quartam partem aurei eſſe materiam levem: ſi furer medium aureum, hæc circumſtantia aggravans mutat moraliter apparentiam, & æſtimationem, quam de hoc ſecundo furto concipere debent viri prudentes, uti certum eſt, nam furtum quartæ partis aurei debebat apparere tantùm leve, & æſtimari peccatum veniale, furtum autem medii aurei debet apparere grave, & æſtimari eſſe peccatum mortale, uti ſupponitur, ergo ſi iterum furer 1000. aureos, hæc circumſtantia aggravans debebit facere, ut hoc tertium furtum apud prudentes appareat, & æſtimetur mortaliter aliud à furto medii aurei, minor enim eſt diſſimilitudo quartæ partis aurei ad medium aureum, quàm medii aurei ad 1000. aureos, ergo. 4. Si furtum medii aurei ſemel avertit à Deo, furtum 1000. aureorum æquivalenter ſaltem decies avertit à Deo, & reipſa meretur odium Dei ac pęnam, quæ reſponderet ſaltem decem furtis medii aurei, cùm ille unicus actus moraliter æquivaleat illis pluribus, uti fatentur adverſarii, ſimiliter odium Dei continuatum per totum diem moraliter æquivalet pluribus odiis poſt retractatam voluntatem aliquoties repetitis intra eundem diem: multa autem furta vel odia ita repetita eſſent in con-

in confeſſione explicanda ratione numeri formaliter multiplicati, nec ſatisfaceres dicendo, furatus ſum mille aureos, habui odium in Deum, ſed deberes addere, per tot vices, uti certum eſt, ergo ſimiliter addere debes furtum fuiſſe 1000. aureorum, & odium fuiſſe ita diu continuatum. 5. Circumſtantia, quæ ſpeciem tantùm aggravat, ſæpè addit majorem malitiam, quàm circumſtantia, quæ ſpeciem mutat, ſic enim majorem apud Deum culpam, & pœnam incurrit, qui ex loco profano furatur 1000. quàm qui ex loco ſacro furatur unicum aureum, ergo ſi ſit obligatio addendi hanc circumſtantiam loci, etiam erit obligatio addendi illam circumſtantiam gravitatis. *Prob. conſ.* quia quòd ſit obligatio confitendi, quando mutatur ſpecies, inde non eſt, quia præcisè eſt alia ſpecies, ſed quia cum alia ſpecie accedit malitia notabiliter alia, ſi enim accederet nova ſpecies abſque nova malitia, non eſſet obligatio exprimendi, uti omnes fatentur, ergo ſi accedat notabiliter nova alia malitia, quamvis non ſit formaliter ſpecies, erit obligatio exprimendi. 6. Circumſtantia aggravans eſt materia neceſſaria Confeſſionis, ergo debet exprimi. *Prob. anteced.* Si non eſſet materia neceſſaria, ergo qui furatus eſt 1000. non confitetur invalidè, ſi dicat ſe eſſe furatum unum aureum, quia furatus eſt illum unum, & quod reticet, non eſt materia neceſſaria confeſſionis, uti volunt adverſarii; imò quamvis mentiretur, dicendo ſe eſſe furatum unum tantùm, tamen mendacium eſſet circa materiam non neceſſariam confeſſionis, ergo non ideò invalidaretur Sacramentum, ſecundùm dicenda *n.* 1177. hoc autem non concedent adverſarii, ergo.

977 §. 3. Rationes, ſaltem aliquæ, pro utraque ſententia ſunt graves, ſed rationes pro ſententia affirmativa videntur eſſe graviores, hinc ad rationes pro negativa, R. *ad* 1. *Trid.* noluiſſe expreſsè definire quæſtionem inter Authores controverſam, attamen ſufficientia jecit fundamenta pro parte affirmativa, nam per circumſtantias mutantes ſpeciem intelligit illas, quæ mutant vel formaliter ratione alterius planè malitiæ, vel æquivalenter ſeu moraliter ratione malitiæ ita aggravatæ, ut in æſtimatione prudentum cenſeri debeat aliud quaſi ſpecie vel ſaltem aliud numero peccatum, ut in ratione tertia dictum eſt, & colligitur ex toto contextu *Tridentini*, omnis autem alia ſpecies, & numerus eſt explicandus, ergo. Ex *Conſ.* nihil ſequitur, uti fatetur *Lugo*: tantùm enim dicit nil exigi præter confeſſionem mortalium, quæ pœnitens agnoverit poſt diligens examen, ubi nullus eſt ſermo de circumſtantiis mutantibus ſpeciem. *Ad* 2. Tann. *n.* 64. dicit praxim timoratorum ſtare pro nobis: ſi tamen ſit praxis aliorum contraria, hæc procedit ex probabilitate ſententiæ benignioris, quam plures antehac ſequebantur. *Ad* 3. Admitto circumſtantias notabiliter aggravantes, ſi facilè etiam à rudibus cognoſcantur, etiamſi tantùm ex parte actus ſe teneant, eſſe addendas: intellige ſemper, ſi ſint majores, quàm ordinariè ſoleant eſſe, ideòque non intelligantur per expreſſionem actus, minuentes autem pertinent ad ordinarium modum peccandi, hinc ſi nihil addatur, præſumi debent. Quòd ſi aggravantes ignorentur, aut ſi nimia foret difficultas in eis dignoſcendis aut exprimendis, per accidens excuſaberis, tantùm enim teneris ad hoc, quod moraliter potes: monetque rectè Tann. *nn.* 63. ne Confeſſarii ſint circa illas inquirendas nimii, ſed potiùs relinquant pœnitentes ſuæ opinioni. *Ad* 4. Nego hic eſſe purum dubium de lege, nam major eſt probabilitas pro lege, ergo etiam probabilius eſt eſſe obligationem legis, nec plus volumus. Quod *S. Th.* attinet: quamvis ipſe *in* 4. *diſt.* 16. *q.* 3. *ar.* 2. *quæſtiu.* 5. aliiſque pluribus locis apud Moyam *ſuprà n.* 14. videatur ſatis clarè tenere ſententiam negativam, ideòque ipſius authoritas addat multum ponderis, tamen non tenet illam ut abſolutè veram, ſed tantùm ut probabiliorem: & quia hæc ſcripſit junior, putarunt *Sotus*, & *Canus* apud *Moyam* mutaturum fuiſſe ſententiam, ſi ſuæ Summæ ultimam manum impoſuiſset, ſed hoc valdè incertum eſt. Quòd autem Gonet *n.* 58. & Gormaz *n.* 147. & 174. aliique conentur eum explicare pro ſe, vix perſuadebunt legenti, ut oſtendunt Moya *à n.* 17. & Illſ. *n.* 77.

De tota quæſtione videri etiam poteſt Arriaga *d.* 32. per quatuor Sectiones, fusè propugnans hanc ſententiam affirmativam.

978 *Q.* 138. *An opinio negans circumſtantias aggravantes eſſe confitendas, ſit nunc damnata pro praxi?* R. Aliqui affirmant, quia *Inn. XI.* declaravit ſequendam eſſe ſententiam tutiorem, quando agitur de valore Sacramenti, hîc autem videtur agi de valore Sacramenti: nam cùm confeſſio integra ſit pars eſſentialis Sacramenti, ſi omittantur circumſtantiæ aggravantes, probabile eſt confeſſionem non fore integram ſed de futuram partem eſſentialem Sacramenti, ergo. E contrà alii cum Card. *in* 2. *criſi d.* 2. *n.* 107. rectè docent ſententiam illam non contineri ſub damnatione, quia ſequendo illam, Sacramentum non exponitur periculo nullitatis, certum enim eſt ad valorem non requiri confeſſionem materialiter integram, ſed ſufficere integram formaliter, qualis hîc erit, ergo quamvis opinio negans circumſtantias illas eſse confitendas coram Deo eſſet falſa, Sacramentum adhuc eſset validum, uti validum eſt, ſi quis ex oblivione omittat peccatum vel circumſtantiam, quæ mutat ſpeciem, aut ſi omittat bona fide putans ſe non teneri confiteri, idem enim eſt, inquit Lugo *d.* 19. *n.* 31. non recordari alicujus peccati vel ignorare obligationem confitendi illud. Atque ex his infertur, quòd neutra opinionum probabilium, quarum una affirmat, alia negat peccata aliqua differre ſpecie, ſubjaceat damnationi, v. g. ſententia, quæ dicit delectationem moroſam circa perſonam liberam & circa conjugatam non differre ſpecie, quamvis ſit minus tuta, non ideò eſt damnata pro praxi, quia ſi fortè falſa eſt, nihilominus relinquit confeſſionem formaliter integram, & reliquas ejus partes eſſentiales, ergo non exponit Sacramentum periculo nullitatis, ſed manet practicè probabilis.

Q. 139. *Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis contra fidem, ſpem, charitatem?* R. §. 1. Errores vel dubia circa fidem ſunt ejuſdem ſpeciei, in quacumque materia ſint, Regin. Dian. *p.* 1. *t.* 7. *R.* 46. *p.* 11. *t.* 7. *R.* 34. Leſs. *in Auct. v. Confeſſio caſ.* 9. Hinc qui dubitavit, ſemel de Euchariſtia, ſemel de Purgatorio, ſemel de æternitate animæ, ſatisfacit dicendo, ter dubitavi in fide quia tota malitia conſiſtit in hoc, quòd non ſatis tribuatur authoritati Dei, quæ eſt eadem in omnibus. E contrà tamen culpabilis ignorantia myſteriorum fidei, error in fide, & poſitiva hæreſis cum pertinacia diſtinguuntur ſpecie. 979

§. 2. Probabilius eſt cum *Suar. Sanch. Caſtrop.* & aliis apoſtaſiam à fide ſpecie differre ab infidelitate, tum quia deficiendo à fide læditur ſpeciale jus, quod Eccleſia per Baptiſmum acquiſiverat in perſonam hominis fidelis, tum etiam quia eſt ſpecialis irreverentia contra caracterem Baptiſmi, ſi deſeratur fides in eo ſuſcepta, cujus veluti ſigillum eſt iſte caracter, attamen non eſt opus hoc exprimere in confeſſione, hoc ipſo enim quòd aliquis confiteatur ſe defeciſse à fide, intelligitur, quòd fecerit poſt Baptiſmum, quia peccata ante Baptiſmum facta non ſunt materia confeſſionis. Quòd ſi quis poſt ſuſceptam Confirmationem deficiat à fide, putat Card. *in* 2. *criſi d.* 30. *n.* 55. accedere ſpeciem irreligioſitatis per hoc, quòd, cùm Confirmatio ſpecialiter det auxilia gratiæ ad retinendam fortitudinem in ſuſcepta ac defendenda fide, ideò obligat ad excludendam infidelitatem, ipſe contra eam gratiam peccet eamque admiſsa infidelitate deſtruat; ſed ratio iſta non videtur firma, alioquin etiam erit ſpecialis irreligioſitas, ſi quis gratiã in Sacramento Pœnitentiæ in ordine ad emendanda peccata acceptam iterum abjiciat per eadem peccata repetita. Si tamen defectio fiat poſt profeſſionem fidei juratam, accedit ſpecies ſacrilegii, propter juramentum, quod frangitur. 980

§. 3. Defectio à fide ad Judaiſmum, Paganiſmum, hæreſim, ſpecie inter ſe diſtinguuntur, Lug. *d.* 16. *n.* 291. Dicaſt. *d.* 9. *n.* 556. cum communi contra alios. Ratio eſt, quia hæ ſectæ ob diverſos ritus valdè diverſam habent oppoſitionem cum religione, Judaiſmus per ſuperſtitioſam obſervantiam, Paganiſmus per idololatriam, hæreſis per alia ab his ſpecie diſtincta peccata. Hinc etiam ſi quis vellet potiùs deficere ad hanc hæreſim quàm illam, ſi hæ hæreſes inducant ad diverſa peccata, vel habeant ritus notabiliter diverſos religioni oppoſitos, etiam hæreſes inter ſe diſtinguentur ſpecie, & ita docent *Lugo* & *Dicaſt.* calviniſmum, qui habet ritum invalidi Sacramenti Euchariſtiæ, diſtingui ſpecie à lutheraniſmo. De mendacio circa fidem dicetur *n.* 1095. 981

§. 4. Peccare cum ſpe veniæ, vel cum propoſito confitendi, vel contra vehementiſſimam inſpirationem, vel contra firmiſſimum propoſitum non peccandi, non inducunt novam ſpeciem, ideòque ſufficit dicere ſimpliciter peccatum, Comit. Lug. Tamb. Dicaſt. *n.* 703. Spor. *n.* 216. Si tamen quis peccet, quia ſperat Deum facilè remiſſurum, accedit nova ſpecies, quæ eſt præſumptio de miſericordia Dei. Si ideò iterum peccet, quia jam ante illud peccatum commiſerat, & putat utrumque eadem facilitate per unicam confeſſionem remittendum, erit error & præſumptio de eadem miſericordia Dei. 982

§. 5. Si quis peccet mortaliter, v. g. furetur rem notabilem, non intendens quidem, attamen advertens, quòd per hoc ſibi inferat mortem ſpiritualem animæ, Arr. *de Peccat. d.* 44. *nu.* 13. & Bonæſp. *de Peccat. d.* 8. *n.* 31. dicunt contrahere novam ſpeciem contra charitatem propriam. Idem dicit Oviedo *de Peccat. controv.* 2. *n.* 59. quamvis peccans priùs fuiſset in uno mortali, quia qui faceret aliquid, advertens propter hoc ſibi inferendam mortem aut graviſſimam pœnam corporis, item qui per prodigalitatem ſe ſpoliaret maxima parte bonorum, ſecundùm S. Thom. 2. 2. *qu.* 119. *art.* 3. ſpecialiter peccaret contra charitatem propriam, ergo multò magis hîc. Aliqui rationi illi non acquieſcunt, aliàs, inquiunt, qui peccaret venialiter, hoc ipſo peccaret mortaliter, quia infert ſibi majus malum quàm ſit omnis pœna corporis, & quàm ſit carentia omnium bonorum temporalium: quidquid ſit de hoc, 983

ſaltem

ſaltem probabilius eſt cum *Vaſq. Leſſ.* & aliis per hoc non con-
trahi ſpecialem malitiam, quæ in confeſſione explicari debeat,
quia hoc eſt commune, & veluti imbibitum in omni mortali,
quod ideò cognoſcitur eſſe mortale, quia infert mortem ani-
mæ: ideòque eſt circumſtantia veluti tranſcendens, quæ ſatis
intelligitur. Et hæc etiam eſt ratio, cur occidens alium coram
Judice, à quo ideò ſuſpendetur, peccet contra charitatem
propriam, uti habet communis contra Tann. *de peccat. d.4.q.3.
n.72.* & occidens alium coram Deo, à quo ideò damnabitur,
non ideò peccet contra charitatem propriam peccato in con-
feſſione explicando, quia nempè damnari à Deo eſt commune,
& proprium omni homicidio, non item ſuſpendi. Docent ta-
men Arr. & Bonæſpei *de pecc. d.5.n.*127. ſi quis ob certum pec-
catum incurrat excommunicationem, debere hoc ſpecialiter
addere in confeſſione, quia contra charitatem propriam eſt ſe
privare ſpecialibus iſtis bonis, ſcilicet communione fidelium,
ſuffragiis Eccleſiæ, jure ad ſepulturam, &c. quamvis in hoc
iterum contradicat *Tann.*
984 §.6. Qui inducit alterum ad mortale, contrahit ſaltem du-
plicem ſpecie malitiam, imprimis contra charitatem proximi,
cui cauſat ruinam ſpiritualem, deinde malitiam illius pecca-
ti, ad quod fit inductio: hinc qui induxit ad furtum, non ſa-
tisfacit dicendo, fui alteri cauſa gravis peccati, ſed addere
debet, furti; & idem eſt de aliis materiis: Ratio eſt, quia ſin-
gulæ virtutes obligant, ne directè procuremus aliquid contra
ſe agi, ut rectè Bonac. & Tamb. *de conf. l.2. cap.7. num.*14. cum
communi. Et propter hoc putat *Oviedo*, quòd conſulens ho-
micidium plus peccet, quàm ipſemet homicida, quia conſu-
lens eſt moraliter homicida, & ſimul peccat contra charitatem:
ſed alii dicunt peccare quidem plùs extenſivè, non tamen ideò
plùs intenſivè, quia cùm conſilium revocari poſſit vel nihil
perſuadere, non eſt ita efficax nec proximè attingit vitam pro-
ximi, uti occiſio. Quidquid ſit de hoc, de quo videri poteſt
Dicaſt. *num.* 533. rectè probant Lugo *num.*140. & Dicaſt. *à
num.*270. contrahi diverſam ſpeciem malitiæ, imprimis pri-
mariam contra virtutem, ad quam fit inductio, uti dictum
eſt; deinde contra eandem virtutem adhuc aliam ſecundariam
ſpecie diſtinctam à priori, quia hoc ipſo, quòd alter habeat
præceptum, v.g. non furandi, Jure naturæ in aliis hominibus
reſultat obligatio non inducendi ad furtum; hinc inducens
contrahit malitiam primariam contra virtutem juſtitiæ, quæ
obligat ad non procurandam ſui violationem, deinde ſecun-
dariam, non cooperandi alteri in peccato injuſtitiæ: utraque
tamen hæc malitia ſufficienter explicatur dicendo, induxi ali-
quem ad grave furtum.
985 §.7. Si inductio fiat ad actum inducenti & inducto commu-
nem, v.g. ad turpe colloquium, Caſtr. *t.23. p.9. n.*12. Tamb. *c.
4. nu.*3. Burgh. *cent.*1. *caſ.*70. putant non eſſe ſpecialiter contra
charitatem proximi, adeòque opus non eſſe addere, an fuerit
inducens an inductus, quia videtur eſſe ejuſdem ſpeciei, ſive
præveniendo ſive tantùm cooperando cauſare ruinam proxi-
mi. Sed oppoſitum videtur probabilius, longè enim major eſt
deformitas, & imputabilitas dediſſe cauſam peccato aliàs non
futuro, quàm poſt cauſam aliunde datam eſſe cooperatum.
986 §.8. Si ſcandalum, quod datur de mortale, ſit tantùm in-
directum, id eſt, ſi non intendatur peccatum proximi, ſed tan-
tùm prævideatur ſecuturum ex mea actione, Leſſ. Salas, Hurt.
Lug. *à n.*159. Tamb. *c.*1. *nu.*105. dicunt peccari tantùm contra
charitatem, ideòque ſatis eſſe dicere, quòd fueris cauſa gravis
peccati alterius, tacendo quod fuerit v.g. in materia caſtitatis,
quia caſtitas aut quævis alia virtus non videtur obligare, ut ca-
veamus alienas prævaricationes circa ipſas, ſed tantùm ne poſi-
tivè ad eas inducamus. E contrà Laym. Bonæſpei Oviedo *de
peccat. contr.2. à n.*96. Steph. *t.3. d.3. n.*70. Dicaſt. *n.*336. & alii di-
cunt adhuc contrahi ſpeciem peccati, ad quod datur ſcanda-
lum, quia talis ſaltem interpretativè vult peccatum alterius, vo-
lendo ſine juſta cauſa ponere aliquid, ad quod prævidet illud
ſecuturum, ergo contrahit ejus malitiam in confeſſione expli-
candam, & hanc ſententiam etiam in praxi tenendam eſſe dicit
Gob. *in Quin. t.5. c.13. n.*62. licèt priorem defendat ut probabilē.
987 §.9. Ex dictis ſequitur. Si ſermone vel facto turpi dediſti
ſcandalum præſentibus, teneris addere, quales fuerint hæ
perſonæ; ſi per hoc in illis diverſa peccata cauſaſti, nam con-
traxiſti eaſdem malitias, quas cauſaſti in illis, hinc ſi cauſaſti
turpem delectationem in Religioſo, contraxiſti malitiam ſa-
crilegii, ſi cauſaſti turpe deſiderium in conjugato, contraxiſti
malitiam adulterii, & ita de aliis, quia peccaſti contra illas
virtutes, quæ obligabant te, ne aliquem ad earum tranſgreſ-
ſionem induceres. Addit *Sporer* ſi v.g. Parochus det parochia-
nis ſcandalum peccare etiam ſpecialiter contra juſtitiam, quia
ratione officii ex juſtitia quadam legali tenebatur eis prælucere
bono exemplo, quod tamen Dicaſt. *n.*598. negat de Confeſſario
peccante cum ſuo pœnitente extra confeſſionem, v.g. furante
cum illo, nam tum eſt extra obligationem ſui muneris.
988 §.10. Quando nihil facio, per quod directè vel indirectè
inducam proximum in peccatum, ſed me habeo negativè &
tantùm non impedio ipſius v.g. furtum, potero quidem pecca-
re contra charitatem, ſi peccatum non impediam, quan-
do commodè poſſum, ſecundùm dicta *l.2. n.*208. attamen non
contraho ſpeciem malitiæ contra juſtitiam, vel virtutem, con-
tra quam peccat proximus, quia hæ virtutes me non obligant,
ut illas poſitivè in altero procurem, ſed tantùm ne directè vel
indirectè inducam ad illarum violationem, Suar. Con. Lug.
Dicaſt. *n.*339.
§.11. Suſurratio, qua diſſolvis amicitiam inter propin- 989
quos v.g. inter patrem & filium, habet ſpeciem diſtinctam ma-
litiæ ab ea, qua diſſolvis amicitiam inter non propinquos, quia
prior non tantùm opponitur charitati, ſed etiam pietati.
De peccatis alienis plura dicentur *à n.*1131.
*Q.*140. *Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis contra* 990
primum præceptum Decalogi? R. §.1. Superſtitio cum pacto ex-
plicito diſtinguitur ſpecie ab ea, quæ eſt cū implicito tantùm &
tacito, quia longè diverſa malitia eſt expreſſè dæmonē invoca-
re, quàm facere aliquid, propter quod dæmon ſe ingerat, Sanc.
Bon. Caſtr. *t.17. d.1. p.3. n.*11. & alii contra Dian. *p.1. t.7. R.66.*
§.2. Divinatio eſt ejuſmodi ſpeciei, ſi fiat per aves, ſtellas, 991
aquam, &c. nam materialiter ſe habet inſtrumentum, Leſſ.
Dian. Stoz. *l.1. p.1. n.*65. Si autem ſacra miſceantur profanis, ac-
cedet ſpecies ſacrilegii contra religionem.
§.3. Idololatria tantùm externa diſtinguitur ſpecie ab 992
ea, quæ ſimul eſt interna, quia cum hac adeſt ſtricta hæreſis
vel infidelitas.
§.4. Simonia juris naturalis ſive divini ſpecie diſtinguitur 993
à ſimonia juris tantùm Eccleſiaſtici, hinc ſi quis emerit unum
Beneficium Eccleſiaſticum & alterum propria authoritate per-
mutarit, non ſatisfacit dicendo, bis commiſi ſimoniam, quia
notabiliter pejus & turpius eſt rem temporalem æquiparare &
commutare cum ſpirituali, quàm ſpiritualem cum ſpirituali.
§.5. Fictio externa ſimoniæ, ut alter ſic inducatur v.g. 994
ad dandam pecuniam pro Beneficio, quamvis non habeat
ſpeciem primariam ſimoniæ, habet tamen ſpeciem mortalis
cooperationis ad eam, ut ab altero committendam, ſecun-
dùm dicta *l.3. p.1. num.*200.
*Q.*141. *Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis contra* 959
ſecundum præceptum Decalogi? R. §.1. Suar. Leſſ. Sanch. Turr.
Regin. Lugo *d.16. à n.*279. Dicaſt. *n.*536. *&* 539. Oviedo *de pecc.
contr.5. n.*28. dicunt blaſphemias in Deum, B. Virginem, & San-
ctos diſtingui ſpecie, ſicuti diſtinguuntur Latria, Hyperdulia
& Dulia, quia ſunt cultus illis debiti, contra quos peccatur per
illas blaſphemias, Cajet. tamen Dia. *p.1. t.7. R.50. p.5. t.13. R.21.*
& alii dicunt eſſe ejuſdem ſpeciei, quod *Tamb.* probabile pu-
tat quia cùm B. Virgo & Sancti honorentur propter reſpectum
ad Deum, etiam ſic inhonorantur, adeòque omnes blaſphemiæ
ſument ſpeciem ab uno eodemque Deo in ſe vel ſuis Sanctis in-
honorato: utraque ſententia eſt probabilis, prima tamen com-
munior. Quòd ſi blaſphemia ſit ſimul hæreticalis, accedet
ſpecies ſacrilegii contra religionem. *Nec refert*, quòd fortè
non feriò proferatur, *nam* præceptum non negandi externè
fidem obligat ad non dicendum aliquid, quod ſit contra veri-
tates fidei, Lugo *n.*279. Dicaſt. *n.*537.
§.2. Juramenta per Deum, Sanctos vel alias creaturas ſunt 997
ejuſdem ſpeciei, quia in omnibus idem Deus vocatur in te-
ſtem, ſi enim ſola creatura vocaretur in teſtem, non eſſet pro-
priè juramentum, Lugo *n.*287.
§.3. Caſtrop. *t.14. d.1. p.2. n.7.* dicit perjurium aſſertorium 997
ſpecie differre à promiſſorio, quia in promiſſorio Deus invo-
catur etiam ut fidejuſſor, id eſt, ut authoritatem præſtet pro eo,
quod jurans ſit rem executurus, ſed contradicunt Caj. Valent.
Suar. *de juram. l.1. c.9. n.*1. quia in promiſſorio tantùm invoca-
tur Deus ad firmandum, quod aliquid ſit futurum, ideòq; Dic.
*de juram. d.2. n.*161. rectè dicit non eſſe neceſſe Deum interponi
ut fidejuſſorem, ſed tantùm ut teſtem animi præſentis de re præ-
ſtanda; uti fit, dum quis promittit aliquid coram teſtibus.
§.4. Perjurium execratorium videtur ſpecie diſtingui à per- 998
jurio ſimplici, quidquid contradicat *Leſſ.* ſicuti blaſphemia exe-
cratoria à blaſphemia ſimplici, ſecundùm Dicaſt. *de pœn. d.9. n.*
538. qui enim addit execrationem, ille ſibi prætereà impreca-
tur malum, quod quamvis non omninò feriò faciat, tamen vel
ideò meretur eo malo affici, ſicque agit ſpecialiter contra cha-
ritatem propriam volendo ſibi malum illud extraordinarium.
§.5. Jurare quod non vis adimplere, quod ſcis eſſe falſum 999
de quo dubitas, an ſit falſum, ſecundùm communem cum Dic.
*de juram. d.2. n.*111. ſunt peccata quoad rem ejuſdem ſpeciei,
expedit tamen de his ſeorſim interrogare pœnitentes, quia pau-
ci apprehendunt eſſe ejuſdem ſpeciei, & in ordine ad confeſ-
ſionem videtur eſſe notabiliter major deformitas vocare
Deum in teſtem rei, ſi ſciat eſſe falſam, quàm ſi tantùm du-
bitet: tum enim poſſet eſſe vera.
§.6. Vota facta de diverſis rebus, quæ aliunde non ſunt 1000
præceptæ, vel prohibitæ, ſunt ejuſdem ſpeciei, niſi vovens

voluiſſet materiam, quam vovit, ponere in materia illius virtu-
tis, ex cujus motivo vovit, ſecundùm dicta *lib.1.n.628.* Hinc
qui vovit jejunare, cilicium ferre, orare Roſarium, & nihil
horum ſervavit, ſatisfacit dicendo: Ter ſum tranſgreſſus grave
votum, Dicaſt. Lug. *n.*255. Gob. *in Quint.t.5. c.13.n.65. & in
Exp.t.*11.*n.*23. Notat tamen rectè Lug.*n.*283. ſi in cultum San-
cti præcisè voluiſſes huic Sancto aliquid promittere, non fo-
re ejuſdem ſpeciei nec propriè votum, quia non eſſet promiſſio
Deo facta, ideòque ejus tranſgreſſionem habituram eſſe mali-
tiam ſpeciei diſtinctam à tranſgreſſione Voti; ordinariè ta-
men quando quis vovet Sancto, cenſetur velle vovere Deo,
uti notant Suar. Leſſ. Lug. Dicaſt. *de Pæn. d.9.n.*544.

1001 §.7. Si ex motivo temperantiæ voveris, & prætereà ſupe-
rior ex eodem motivo imperet, ut jejunes pridie S. Andreæ, ſi
non jejunes, erunt tria ſpecie peccata, 1. contra temperantiam
ratione præcepti Eccleſiæ. 2. Contra fidelitatem Deo debitam
ratione voti. 3. Contra obedientiam ratione præcepti Superio-
ris. *Nec obſtat*, quòd tu voveris, & Superior imperarit ex eo-
dem motivo temperantiæ, nam adfuit utrobique aliud moti-
vum intrinſecum, nempè in voto, ut exhiberes fidelitatem
Deo, in præcepto, ut exhiberes ſubjectionem Superiori.

1002 §.8. Si votum fuerit juratum, tranſgreſſio illius erit du-
plex ſpecie peccatum, tum ratione voti contra religionem, tum
ratione juramenti contra fidelitatem, uti explicatum eſt in *l.3.
p.1.n.*305. & quoad rem conſentiunt Tamb. Stoz. *l.1.p.1.nu.*52.

1003 §.9. Tranſgreſſio voti pœnalis ſecundùm ſpeciem eſt di-
verſimodè confitenda, prout votum fuerit diverſimodè fa-
ctum, nam qui vovit jejunium, ſi furaretur, confitens fur-
tum tacere poteſt votum, dummodò expleverit. Qui vovit
non furari, & ſi furetur, jejunare, confitens furtum adde-
re debet fuiſſe votum non furandi. Qui vovit, vel non fura-
ri, vel ſi furetur, jejunare, confitens furtum tacere poteſt
de voto, uti dictum eſt *l.3.p.1.n.*471.

1004 *Q.142. Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis con-
tra tertium præceptum Decalogi?* Reſp. Dicetur *à num.*1102.
quando de præceptis Eccleſiæ.

1005 *Q.143. Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis con-
tra quartum præceptum?* Reſp. §.1. Odium, detractio, irriſio,
contumelia, & ſimiles injuriæ factæ contra parentes, ſunt diver-
ſæ ſpeciei ab injuriis alteri proximo factis, quia ſunt contra
pietatem, quæ obligat ad ſpecialem reverentiam, obſequium,
cultum erga illos, Dicaſt. *d.9. à n.*572. Nomine parentum au-
tem veniunt etiam avus & proavus, Lug.*d.16.à n.*298. Tamb.
de confeſſ.l.2 c.5. Non atavus vel tritavus, quamvis etiam illis
aliquid deberi, meritò putet Dicaſt. *n.*582.

1006 §.2. Si actio contra parentes facta non adverſetur pietati,
non eſt diverſæ ſpeciei, unde nec opus erit in confeſſione di-
cere hoc parenti factum eſſe, & ſic eſt furtum, quod, per ſe
loquendo, pietati erga parentes non adverſatur, niſi fortè hi
per illud venirent in periculum paupertatis.

1007 §.3. Sunt injuriæ ſpecie diverſæ, quas pater infert filiis,
& quas nepotibus; item quas conjux conjugi, quia iſti omnes
debent ſibi ſpecialem amorem.

1008 §.4. Injuria à patre facta filio diſtinguitur ſpecie ab inju-
ria à filio facta patri, aut à viro facta conjungi, unde Titius qui
patri, filio & conjugi fuit injurius, non ſatisfacit dicendo, tri-
bus propinquis feci gravem injuriam, ſed explicare debet per-
ſonas ſingulas, quia licèt omnia ſint contra pietatem, tamen
in ſingulis eſt diverſa deformitas ratione diverſi tituli conjun-
ctionis, in quibus fundatur diverſæ obligationes ad ſingulos.
Et hinc etiam injuria facta fratri vel ſorori differt ſpecie ab ea,
quæ fit parentibus: & ob conjunctionem ſanguinis etiam dif-
fert ab ea, quæ fit extraneis. Injuria tamen facta fratri non dif-
fert ſpecie ab ea, quæ fit ſorori, quia eſt conjunctio ſimilis. Et
univerſaliter putant Lug. & Dicaſt. *n.*584. non quamvis inju-
riam contra fratrem aut ſororem habere malitiam contra pie-
tatem, ſed debere eſſe valdè gravem & atrocem.

1009 §.5. Si fiat contra alios propinquitatis gradus, non ideò
contrahitur nova ſpecies in confeſſione explicanda, Dicaſt. *n.*
586. Uti nec ſi fiat contra Sacerdotem, Dicaſt. *n.*589. excepta
percuſſione aut ſimili inhonoratione, per quam excommuni-
catio incurritur, tum enim ex addita pœna colligimus talem
actionem ſpecialiter prohiberi ab Eccleſia ex motivo religio-
nis, Lugo *nu.*310.

1010 §.6. Si injuria fiat in Superiorem ut Superior eſt, addi-
tur nova ſpecies, hinc ſi quis formali contemptu vel præcepti
vel præcipientis tranſgrediatur præceptum quamvis de ſe le-
ve, uti ſi ideò tranſgrediatur, quia prohibitum eſt, quia hic
vel ille Superior prohibuit, peccat graviter, ſecundùm dicta
*l.5. à n.*237. & addere debet in confeſſione, nam præter ino-
bedientiam reſpectu præcepti adeſt malitia contra reverentiam,
& obſervantiam Superioribus debitam. Rectè tamen notat
Lug. *nu.*309. ſi peccatum non tangat Superiorem ut Superior
eſt, v. g. ſi revelet ſecretum, quod Superior tanquam amicus
ipſi commiſit, non ideò addi novam ſpeciem malitiæ.

§.7. Si ſuperior habeat duplicem poteſtatem imperandi, 1011
unam ratione juriſdictionis, alteram ratione voti, quo ſubdi-
tus ſe obligavit ad illi obediendum, ſi hic ſubditus non obe-
diat, peccat dupliciter, nempè contra juriſdictionem & con-
tra votum. Quamvis autem Superiores regulares habeant pote-
ſtatem juridictionis immediatè à Papa, & religionis ex vi vo-
ti facti à ſubditis, communiter tamen nolunt obligare, niſi ex
vi voti, & non addunt ſe imperare *in virtute ſanctæ obedientiæ*:
Quòd ſi addant gravem pœnam, v.g. dicant *& ſub excommuni-
catione*, probabiliter dicunt Herinq. Con. *d.7.dub.*5. Bonæſp. *de
pecc.d.*5.*n.*40. Palav. *de pecc.d.9.q.2.ar.*2. Dicaſt. *de cenſ.d. 2.dub.*
22. contra *Vaſq. Caſtr. Oviedo*, ex addita tali pœna colligi de-
bere, quòd velint per poteſtatem juriſdictionis non tantum ur-
gere eandem rem, ſed etiam addere novam vim obligativam.

§.8. Si aliquis non ſit verè ſuperior, quia non habet juriſ- 1012
dictionem in foro externo, ſed tantùm vim obligandi ex vo-
to, uti Confeſſarius, cui ſæcularis pœnitens vovit obedire in
omnibus, quæ judicaverit ſuæ ſaluti convenire, tum certum
eſt ſolùm peccare contra votum, quia non poteſt præcipere,
ergo nec peccat contra obedientiam, prout hæc ſupponit juriſ-
dictionem diſtinctam, indeque ad rem à Confeſſario præſcri-
ptam tantùm tenebitur ex obligatione fidelitatis ſervandæ Deo,
Caſtrop. *de pecc.d.3.p.3.n.*13. Dicaſt. *De pœn.d.9 à n.*358.

§.9. Lex & præceptum Superioris facere poteſt, ut actio 1013
præcepta vel prohibita ſpectet ad illam virtutem, ex cujus mo-
tivo præcipitur aut prohibetur aliquid, uti explicatum eſt *l.1.
à n.*624. *& l.5. à n.*137. Putatque Stoz. *l.1.p1.n.*52. Superiores re-
gulares ſemper præcipere ex motivo virtutis, ad quam ſpectat
actus, quem præcipiunt. V. *l.1.n.*628.

§.10. Si quid fiat contra benefactorem, non ideò additur 1014
nova ſpecies, quia obligatio gratitudinis eſt libera. Caſus ta-
men aliquos afferunt Caj. Con. Turr. Lug. *n.*311. Dicaſt *n.*385.
in quibus ratione magnæ beneficentiæ videtur mutari ſpecies.

Q.144. Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis 1015
contra quintum præceptum? R. §.1. Si occidens prætereà di-
ſcerpat cadaver, præſcindat membra, evellat cor &c. additur
ſpecie diſtincta malitia, nempè feritatis, Suar. Lug. Tamb. Stoz.
*l.1.p.1.n.*71. Quod etiam aliqui dicunt de eo, qui beſtiam, v.g.
canem merè ad ſe oblectandum aut ad oſtendendum domi-
nium, quod habet in beſtias, excoriat, vel aſſat vivum, hic
enim eſt ſpecies inhumanæ crudelitatis.

§.2. Accedit ſpecies ſacrilegii, ſi fiat occiſio vel gravis, 1016
& injurioſa percuſſio perſonæ ſacræ, aut ſi cum effuſione ſan-
guinis fiat in Eccleſia, in qua ſi fiat percuſſio laici ſine effuſio-
ne ſanguinis, probabile eſt non fore ſacrilegium, quia canon
tantùm loquitur de illa percuſſione, quæ fit cum effuſione
ſanguinis, & quidem enormi, ita ut non ſufficiat aliquot
guttas effluere, Lug. Stoz. *n.*57. Averſa *q.10.ſ.*12. Tamb. *de
Confeſ.l.2.c.6. n.*4. Attamen etiam probabiliter dicunt Fagund.
& Dicaſt. *d.9.nu.*660. non tantùm per illa, per quæ execratur
aut polluitur Eccleſia, contrahi ſpecialem malitiam ſacrile-
gii, ſed etiam per alia quæ ſpecialiter dedecent & notabiliter
inhonorant locum ſacrum, uti eſſent publicæ pugnæ, per-
cuſſiones hominum, contumelioſæ rixæ mulierum, indu-
ctio equorum velut in ſtabulum, exoneratio ventris & ſimi-
lia, ſicuti enim ejuſmodi actiones haberent ſpecialem indi-
gnitatem, ſi fierent in conclavi Regis, ita ſi fiant in loco ſa-
cro, maximè ſi expoſitum ſit, vel ibi aſſervetur Venerabile.

§.3. Diverſæ ſpeciei eſt occidere vel percutere perſonam 1017
proximè junctam ſanguine, uti conſtat ex dictis *à n.*1005.

§.4. Velle occidere diſtinguitur ſpecie à velle tantùm 1018
graviter vulnerare, quia ſunt contra diverſa jura, nempè ad
vitam & ad integritatem corporis, Stoz. *n.*587. Similiter im-
precari mala diverſi generis, uti ſunt mala in fortunis, in ho-
nore, in corpore, in anima, ſunt peccata ſpecie diſtincta,
uti ſpecie diſtinguerentur damnificationes: quia eſſent læſio-
nes diverſi juris vel boni. Oviedo *de pecc.contr.5.nu.*29. Si ta-
men aliquis imprecatus ſit alicui ſemel, ut frangat collum,
ſemel ut diabolus illum auferat, ſemel ut eſſet damnatus &c.
ordinariè ſatisfaciet dicendo, ter imprecatus ſum alicui grave
malum, quia talis imprecans ordinariè non diſtinguit inter
iſta mala, ſed ideò imprecatur, quia in genere malum eſt.

§.5. Si odium ſiſtat in mero deſiderio inefficaci ſine vo- 1019
luntate inferendi malum, quod tantùm quaſi fovetur, erunt
unius ſpeciei deſiderare proximo paupertatem, infamiam,
mortem, & ſatisfit dicendo, ter deſideravi proximo grave ma-
lum aut gaviſus ſum de malo gravi proximi, quia cùm ſiſtatur
in voluntate inefficaci, nec lædatur aut optetur lædi jus par-
ticulare, erit tantùm contra charitatem in genere, quia non
debemus velle malum proximo, Lug. *d.16. n.*259. Dicaſt. *nu.*
498. & alii contra *Molin. Suar. Sylv. Con.* & alios.

§.6. Tamb. *n.*11. putat ejuſdem ſpeciei eſſe delectari de ma- 1020
gno malo proximi, & habere diſplicentiam de magno bono il-
lius, quia unũ in alio imbibitur, hinc dicit ſufficere, ſi dicat: bis
circa bona vel mala proximi graviter læſi charitatem per malã
vo-

voluntatem: ſed faciliùs & clariùs erit, ſi dicat: ſemel gaviſus ſum de malo, & ſemel dolui de bono magno proximi.

1021 *Q.145. Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis contra ſextum, & nonum præceptum?* Reſp. Quàm neceſſarium eſt de his multa ſpeculativè ſcire, tam periculoſum eſt diſcere vel docere: do, quantum ſufficiet, ut opus non ſit in aliis libris majores ſordes ſcrutari. Et quia opus eſt ſcire, quid voces ſignificent, *Lector*, inquit Gerſon *p.2.n.33. litt.A. obſcœnitatem materiæ ac verborum excuſatam habeat: Præparet ſe*, inquit idem *n.38. litt.A. audire caſtè id, quod pro caſtitatis cognitione neceſſitas cogit aperire*: omnia munda mundis.

1022 §.1. Interna tantùm delectatio ſive complacentia in objecto turpi, dicitur moroſa delectatio turpis. Voluntas faciendi aliquid turpe, dicitur deſiderium turpe. Excitatio partium pudendarum aut ſpirituum genitalium circa illas, dicitur motus, commotio, delectatio venerea. Tactus, oſcula, aſpectus, lectio, locutio de rebus turpibus, ſi fiant propter delectationem veneream, etiam dicunrur venerea. Effuſio ſeminis extra vas naturale dicitur pollutio ſive mollities. Effuſio ſeminis necdum perfecti dicitur diſtillatio. Si coeat ſolutus cum ſoluta, eſt fornicatio, ſi cum alieno conjuge, eſt adulterium: ſi cum perſona ſacra, eſt ſacrilegium: ſi cum conſanguinea vel affine in gradu dirimente Matrimonium, eſt inceſtus: ſi cum virgine invita, eſt ſtuprum: ſi cum virgine vi ablata, eſt raptus. Si coeat mas cum mare, vel fęmina cum fęmina, eſt ſodomia perfecta, ſi mas cum fęmina in vaſe non naturali, eſt ſodomia imperfecta: ſi homo cum beſtia, eſt beſtialitas, ad quam reducitur coitus hominis cum dęmone humanam formam aſſumente: ſingula autem iſta peccata ſunt de ſe mortalia & ab invicem ſpecie diſtinguuntur, ut jam magis declarabo.

1023 §.2. Delectationes moroſæ turpes tunc diſtinguuntur ſpecie, quando verſantur circa objecta turpia notabiliter diverſa in genere moris, quia ſpecificantur ab objectis, ſecundùm dicta *l.5. num.*128. Hinc ſi delectatio ſumatur de aliqua etiam circumſtantia ut tali, contrahit ejus malitiam, v. g. ſi quis purè moroſè delectetur de copula cum ſorore, in quantùm ſoror, eſt, contrahit malitiam inceſtus nec ſatisfacit dicendo: delectatus ſum copula cum aliqua, ſed addere debet cum ſorore, uti communiſſimè omnes cum Arr. *de peccat. d.47. num.*23. & Rhod. *de pecc. d.1. qu.3. ſ.3.* §.4. Ratio eſt, quia ſingulæ illæ delectationes formaliter reſpiciunt delectabilitates diverſas, à quibus ſpecificautur. Rarò tamen fit, ut ejuſmodi circumſtantiæ refundant diſtinctam malitiam, cùm ſpecialem delectabilitatem vix habeant.

1024 §.3. Si delectatio moroſa materialiter tantùm feratur in talem circumſtantiam tenentem ſe ex parte objecti, quæ ideò non ſit expreſsè vel directè volita, v.g. ſi quis delectetur copula, cogitando ac ſi peccaret, aut quomodo peccaverit cum Religioſa aut cum conjugata, ita tamen ut nec deſideret copulam, nec delectetur illa prout eſt cum Religioſa aut conjugata, multi adhuc cum Sanch. *in Dec. l.1. c.2. num.*11. Leſſio *l.4. c.3. num.* 123. Lug. *d.16. à num.*363. Bon. *de Matr. q.4. p.8. nu.*19. dicunt refundi malitiam ſpecialem illius circumſtantiæ, quæ eſt perſona ſacra vel conjugata ideòque hoc eſſe exprimendum in confeſſione, uti ſententias referunt Arr. *à n.*25. & Diana *p.1. t.7. R.*48. ſed ſententia negans eſt practicè probabilis, quam defendunt Angel. Peſant. Vaſq. Sà, Regin. Fill. Bonac. Con. Salas, Sayr. Hurt. Caſtrop. *t.2. d.2. p.*10. §.4. Tann. *de pecc. d.4. q.8. à nu.* 148. Rhodes ſuprà, Averſa *q.10. ſ.9. §. Quia.* Oviedo *de peccat. contr.4. nu.*57. Dicaſt. *d.9. à num.*11. Carden. *in 1. criſi d.44. n.*47. Herincx *de pecc. d.7. num.*33. Moya *t.3. d.3. nu.*70. Sporer *n.*405. & valdè probabilem fatetur *Leſſ.* cum *Bonac.* Ratio eſt, quia cùm delectatio ſit actus inefficax, non tendit in tale objectum prout à parte rei poneretur, ſed tendit in illud, prout eſt delectans, circumſtantia autem Religioſi ſtatus vel conjugii alieni non habet delectabilitatem veneream, adeòque voluntas affectivè præſcindit à tali circumſtantia, id eſt, affectus voluntatis non movetur à tali circumſtantia, imò per illam potiùs averteretur à copula. Unde univerſaliter loquendo circa peccata, quæ malitiam habent ratione delectationis, quando quis nudè delectatur aliquo objecto, contrahit malitiam illius tantùm circumſtantiæ, qua affectus movetur. *Nec obſtat*, quòd ille, qui delectaretur copula cum aliqua in cęlo Sancta, contraheret malitiam irreligionis, *nam* diſparitas eſt, quòd religio videatur poſtulare etiam mentalem reverentiam erga Sanctos in cęlo, non item erga viatores.

1025 *Obji.* Si ideò non contrahatur malitia adulterii, quia non delectatur formaliter de adulterio ſeu injuria conjugis, ergo qui delectatur voluptate, quæ eſt in fornicatione, non ideò contrahet malitiam fornicationis, quia delectatur voluptate, quæ abſtrahit à licita & illicita, cùm ipſe poſſet eſſe in ſtatu Matrimonii, & tum ipſi licita eſſet voluptas copulæ. Reſp. n. conſ. diſparitas eſt, quia voluptas illa, cùm de ſe excitet ſpiritus generationi deſervientes, ſemper opponitur caſtitati, niſi in ſubjecto illam quærente præſupponatur jus ad actum generationis, quale jus nemo habet, niſi actu ſit conjugatus; unde quamvis tale objectum, nempè copula ſecundùm ſe, ſit indifferens, tamen cùm ſemper objiciatur homini vel ſoluto vel conjugato, numquam exercitè eſt indifferens, ſed vel eſt rępugnans vel non repugnans iſti ſubjecto.

§.4. Si quis tantùm moroſè delectarit ſe, ſemel pollutio- 1026
ne, ſemel fornicatione, ſemel ſodomia ut talibus, non ſatisfacit dicendo, ter delectavi me in objecto turpi, ſed addere debet ſpecies infimas, ſemel in pollutione, ſemel in fornicatione, &c. quia hi actus formaliter reſpiciunt objecta & delectabilitates diverſas, ergo ab illis deſumitur diverſa ſpecies moralis, & in hoc conveniunt omnes. Major difficultas eſt, ſi delectarit ſe illis objectis, non ut talibus, ſed ſecundùm ſe, & in hoc caſu adhuc has delectationes diſtingui ſpecie, ideòque eſſe in confeſſione explicandas, dicunt cum communi, & probabiliori, Vaſq. *de pecc. d.*112. *num.*5. Leſſ. *num.*122. Caſtrop. *nu.*4. Ovied. *num.*54. Dicaſt. *num.*624. Carden. *nu.*36. Herincx *num.*32. quia hæ delectationes adhuc pro objecto habent delectabilitates intra materiam luxuriæ ſpecie morali diverſas, non aliter ac delectationes de furto, & vindicta intra materiam juſtitiæ, ſive dicas illas delectabilitates eſſe objecta formalia ſive materialia tantùm, ergo ſpecie diſtinguuntur. Rationem aliam dat *Dicaſt.* quia delectatio de pollutione eſt inchoata pollutio, de fornicatione eſt inchoata fornicatio, de ſodomia eſt inchoata ſodomia, ergo ſpecie diſtinguuntur, *quidquid dicant aliqui recentiores*, inquit, *non digni, qui audiantur*. E contrà tamen *Bertau* in Regula prudentis, & pii Confeſſarii *p.1. t.2. c.7.* fatetur aliquos dicere moroſas delectationes non diſtingui ſpecie. Et idem docuerat Recentior apud Moyam *t.3. d.3. n.* 81. item Author *opuſc.*64. apud *S. Thom.* quem ſecutus fuerat *Sá*, ſed correctus eſt à Magiſtro S. Palatii, hinc ſententiam illam vocat omninò improbabilem Moya *nu.*83. His non obſtantibus Berteau *p.*2. De ſexto præcept. Decalogi, *pu.*1. docet probabilius eſſe delectationes moroſas eſſe ejuſdem ſpeciei, quia ſunt actus voluntatis inefficaces, qui deſumunt malitiam, non ab objecto, ſed à motivo, quod eſt affectio carnalis procedens à vitio luxuriæ, & oppoſito ſoli virtuti caſtitatis. Docet etiam Arr. *num.*28. quem ſequuntur aliqui recentiores, delectationes ejuſmodi venereas ſaltem ſenſitivas non diſtingui ſpecie, quia omnes inde ſumunt malitiam, quòd ferantur in delectabilitatem veneream ortam ex motu ſeminis vel mollium ſpirituum valdè proportionatorum organo tactus, ergo cùm hæc delectabilitas ſit eadem, ſive proveniat ex hoc ſive ex illo objecto cogitato, hæc objecta non videntur moraliter differre in eſſe objecti in ordine ad diverſificandas illas delectationes, ſed ſicuti voluntas delectando ſe in copula cum Religioſa communiter præſcindit affectivè à ſtatu perſonæ Religioſæ, quia affectus ſpecialiter non movetur per illam circumſtantiam religioſi ſtatus, ita voluntas conſentiens in delectationem ſenſitivam ortam ex cogitatione, v.g. de pollutione, præſcindit affectivè à tali emiſſione ſeminis, quia tantùm movetur illo objecto ut cauſativo commotionum turpium, quæ eodem modo delectant, etiamſi cauſentur ex cogitatione de fornicatione vel ſodomia. *Nec obſtat*, quòd delectationes turpes merè ſpirituales circa illa objecta ſpecie differant, nam hæ videntur tendere in illa objecta ut talia, cùm aliter non habeant, per quod delectent, non ita ſenſitivæ, quæ omnes delectant per ſimiles commotiones venereas. Et ſententia ſic explicata videtur eſſe aliquo modo probabilis.

§.5. Ex circumſtantia voti tenentis ſe ex parte ſubjecti 1027
peccantis refunditur in delectationem etiam moroſam ſpecialis malitia contra fidem Deo datam, quia ſpecialiter ſe obligavit ad vitandas etiam internas illas delectationes, vovit enim caſtitatem, non tantùm corporis, ſed etiam mentis: hinc ſi Religioſus moroſè delectatus ſit objecto turpi, tenetur ſuum ſtatum aperire. E contrà circumſtantia conſanguinitatis, quamvis etiam partialiter ſe teneat ex parte ſubjecti, non refundit malitiam inceſtus in delectationem moroſam, quia ſecundùm dicta *num.* 1024. voluntas præſcindit affectivè à conſanguinitate, neque ex alio capite colligi poteſt, quòd talis delectatio ſimplex ſit ſpecialiter contra reverentiam conjunctis debitam, *Leſs. Oviedo, & alii.*

§.6. Qui habuit turpem delectationem internam, cum qua 1028
eſt orta commotio ſpirituum genitalium vel delectatio ſenſitiva, dummodò abſuerit tactus, & periculum pollutionis, ſatisfacit confitendo delectationem internam, quia cùm illa commotio ſpirituum, & delectatio externa ſenſus ſemper comitentur, ſatis intelliguntur explicata delectatione interna. E contrà ſi ſequatur tactus, pollutio aut alius actus externus, hoc debet exprimi, quia cùm hæc poſſint non ſequi, non intelliguntur explicato ſolo actu interno, Carden. *n.*118.

§.7. Qui commotionem ſpirituum aſſumit tanquam me- 1029
dium ad pollutionem habendam, ſi pollutio non ſequatur, tenetur exprimere in confeſſione ſe per commotiones intendiſſe pollutionem, quia tales commotiones ab illo fine habēt novam

malitiam quam ex ſe non habent, cùm per ſe non ſint in ſpecie pollutionis ſed potiùs fornicationis, in quantùm ex natura ſua ordinantur ad copulam & non ad pollutionem. Similiter qui tales commotiones virtualiter refert ad pollutionem, tenetur hoc in confeſſione addere; tum autem cenſetur virtualiter eò referre, ſi eas intendat habens pro motivo delectabilitatem pollutionis, aut in eis prævidens periculum pollutionis.

1030 §.8. Qui ſine ullo deſiderio perſonam venereè aſpicit, non tenetur dicere, qualis perſona fuerit: ſi tamen invitam vel etiam volentem tangeret, vel oſcularetur, conditio perſonæ eſſet declaranda, quia actio conſummaretur externè contra jus vel conditionem talis perſonæ.

1031 §.9. Qui ſine deſiderio venereè attigit puellam, ſecundùm Dian. *p.3. t.4. R.*225. ſatisfacit dicendo ſe toties attigiſſe turpiter, nihil dicendo de partibus, in quibus attigit. Alii probabiliter dicunt exprimendum, ſi partem turpem attigerit.

1032 §.10. Deſiderium turpiter aſpiciendi, tangendi, oſculandi, fornicandi, diſtinguuntur ſpecie non tantùm à moroſa delectatione de illis objectis, ſed etiam ſingula ab invicem, quia tendunt iſta objecta prout à parte rei ponerentur, ſi autem à parte rei ponerentur diſtinguerentur ſpecie, uti patet; hinc qui ſemel delectatus eſt cogitatione de copula, & ſemel deſideravit copulam, non ſatisfacit dicendo, bis habui turpem cogitationem, ſed dicere debet, ſemel delectatus ſum copula, & ſemel deſideravi. Similiter qui ſemel deſideravit aſpicere, ſemel oſculari, ſemel tangere, ſemel fornicari, non ſatisfacit dicendo: quater deſideravi aliquid turpe facere, ſed tenetur ea objecta exprimere, etiamſi deſideraſſet tantùm ſub conditione, ſi auderet aut ſi liceret, tum quia talis conditio non removet intrinſecam malitiam objectivam, tum etiam quia licèt conſenſus ſit conditionatus reſpectu objecti, in ſe tamen eſt abſolutus reſpectu delectationis per cognitionem præſentis circa tale objectum. Neque tum opus eſt addere, an actus circa objectum fuerit abſolutus an conditionatus, Averſa *qu.*10. *ſ.*10. §. *ſecundò*.

1033 §.11. Si quis concupierit mulierem, non reflectens ad conditionem illius, an nempè eſſet libera, an conjugata, an voto adſtricta, an conſanguinea, ſi nullam habuit advertentiam ad has circumſtantias perſonæ, ſatisfacit dicendo, deſideravi fornicari cum una. Si dubitet, an adverterit ſaltem confusè, videndum eſt, qualis fuerit antecedens comparatio animi, nam ſi ſolitus eſt abhorrere ab adulterio, ſacrilegio, inceſtu, præſumi poteſt, quòd fuerit deſiderium ſimplicis fornicationis, aut ſaltem non in illa ſpecie, à qua ſolebat abhorrere. Si ſolebat ſine diſcrimine concupiſcere quaslibet, cenſeri debet reus omnium, quia aliquo modo advertit, & animus erat ad omnia comparatus, unde accuſare ſe debet de tali deſiderio & de ſolita animi comparatione ad quaslibet perſonas. Quòd ſi perſona erat talis, ut facilè dignoſceretur eſſe non conjugata, non eſt præſumendum de adulterio: ſi ſatis apparebat non eſſe voto adſtricta, non eſt præſumendum de ſacrilegio, quamvis enim hæc aliquando fallant, tamen communiter ſolet tantùm cauſari concupiſcentia conveniens tali perſonæ, quam refert ſpecies ſeu habitus exterior.

1034 §.12. Certum eſt omnem deliberatam effuſionem ſeminis, quantumcumque parva ſit, eſſe pollutionem, & peccatum mortale, Dicaſt. Gob. *t.*10. *n.*590. Quòd ſi pollutio orta fuerit ex vehementi delectatione interna, confitens pollutionem non tenetur exprimere actum internum, quia hic ſatis intelligitur, neque transfert pollutionem ad aliam ſpeciem. Si tamen pollutio orta eſſet ex vehementi delectatione de actu ſodomitico vel fornicario, docet *Carden.* debere addi inde ortam eſſe, quia reſpiceret novum motivum notabiliter diverſum. Addit Sporer *in Tyroc. Sacr. p.*4. *nu.*329. qui ſeipſum polluens imaginatur ſibi aliam perſonam carnaliter dilectam, etiam moroſè ſolùm ſe delectando in imaginatione ipſius quaſi peccantis ſecum, attamen abſque deſiderio, teneri hoc explicare in confeſſione.

1035 §.13. Non eſt opus in confeſſione dicere, quo inſtrumento vel qua re mediante procurata ſit pollutio: Quod verum eſt, quamvis fieret cum ſtatua vel fœmina mortua, quia maneret ſola mollities, niſi ſimul eſſet affectus ad perſonam vivam, tum enim ſimul eſſet deſiderium fornicandi. E contrà ſi pollutio procuretur per alterum hominem liberè cooperantem, hoc addi debet, tum propter cooperationem ad alterius peccatum, tum quia communiter fiet ex affectu ad talem hominem, ideòque erit inchoata copula fornicaria, ſodomitica, adulterina vel inceſtuoſa, prout erit ſtatus & conditio perſonæ. Et hinc etiam quando pollutio procuratur mediante beſtia, cenſeri debet inchoata beſtialitas: quòd ſi nullus fuiſſet affectus ad copulam cum tali perſona vel beſtia, *Cajet.* putat non eſſe opus in confeſſione addere de hoc vel iſto modo cauſatæ pollutionis, quia videtur manere ſola mollities, quod Dicaſt. *&* Dian. *p.*7. *t.*12. *R.*15. dicunt eſſe probabile, attamen cum Sporer *num.*331. concludunt probabilius eſſe, pro praxi, quòd ſit addendum, quia pollutio ſic procurata de ſe videtur eſſe inchoatio culpæ cum tali perſona vel beſtia, quod conſequenter dicunt iidem authores de procuratione pollutionis circa corpus hominis dormientis vel non utentis ratione, quamvis nulla intenderetur copula.

§.14. Qui cauſavit pollutionem in altero, tenetur addere, an hic alter fuerit perſona conjugata, ſacra, ſibi cognata, 1036 quia tum contraxit malitiam adulterii, ſacrilegii, inceſtus, uti dictum eſt *n.*987.

§.15. Qui habet votum caſtitatis & cauſat in alio pollutionem, 1037 tenetur explicare ſuum votum: quod certum eſt, ſi cauſet tactu vel alia ſimili actione externa de ſe repugnante caſtitati; ſi autem cauſet tantùm conſilio vel mandato, putant Sanch. Caram. Dicaſt. *d.*9. *num.*326. non eſſe opus aliquid dicere de voto: ſed oppoſitum tenendum eſt, ſecundum dicenda *num.*1064.

§.16. Quæ ſpecialiter, notabiliter repugnant honeſtati 1038 naturæ rationali, uti ſunt pollutionem facere in os alterius, (quod peccatum apud Dianam *p.*6. *t.*12. *R.*7. vocatur irrumi-natio) oſculari partes pudendas ejuſdem vel diverſi ſexus, & ſimilia, habent ſpecialem malitiam in confeſſione explicandam, quia ſupra modum indecentia ſunt, & dehoneſtant ac deprimunt dignitatem naturæ rationalis infra conditionem etiam beſtialem.

§.17. Qui commiſit fornicationem, non ſatisfacit dicendo 1039 ſe cum ſoluta commiſiſſe grave peccatum contra caſtitatem, uti conſtat ex hac prop. 25. ab *Alex. VII.* damnata, *Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit confeſſionis præcepto dicens, commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem.* Ratio autem eſt, quia fornicatio non tantum eſt intrinſecè mala, uti undecim optimis argumentis demonſtrat Carden. *in* 2. *criſi diſſ.*29. *c.*2. *& ſeqq.* ſed etiam diſtinguitur ſpecie ab omni alio peccato contra caſtitatem, uti fusè probat Mendo *diſſ.*5. *q.*11. Poteſtque etiam videri Du-Bois *ad prop.*25. *ab Alex. VII.* damnatam. E contrà tamen homo liber fornicatus cum perſona libera, ſatisfacit dicendo ſe ſemel habuiſſe copulam illicitam, non exprimendo perſonam, cum qua: hoc ipſo enim quòd non exprimat ſpeciem majoris malitiæ, intelligitur talem ſpecies minoris. Similiter qui dicit ſe fornicatum, non tenetur addere tactus aut commotiones ſpirituum genitalium, quia cùm hæc ordinentur ad copulam, hæc explicata intelliguntur; non autem pollutio ſeu profuſio ſeminis extra vas muliebre ſi fortè contigerit; cùm illa non ordinetur ad copulam ſed potiùs ſit contra finem illius, cùm impediat generationem.

§.18. Qui fornicatus eſt cum tribus diverſis, vel ter 1040 cum una, ſatiſfacit dicendo, ſe ter fornicatum, nec tenetur dicere, an fuerit una an plures, an fuerint meretrices an aliæ, dummodò non ſit cooperatus ad impediendam generationem, Bon. Tamb. *in Decal. l.*7. *c.*1. ubi notat, ſi Confeſſarius, interroget, an cum una an cum pluribus, debere aperiri, quia poſſet eſſe occaſio proxima relabendi, quando ſæpiùs cum una feciſſet.

§.19. Si Confeſſarius pœnitentem ſuam ſolicitaverit in 1041 Sacramento vel pauló poſt, aut quia ex confeſſione advertit facilem ad peccandum, (etiam extra luxuriam, inquit Dicaſt. *nu.*601.) aut ideò cœpit in eum finem agere familiarius, quia erat Confeſſarius, aut ſi munus Confeſſarii aſſumpſerit in eum finem, ut occaſionem habeat ad talia, additur ſpecies ſacrilegii in confeſſione explicanda, quia hoc cedit in gravem irreverentiam Sacramenti, Dicaſt. *d.*9. *dub.*13. Si autem nihil horum adfuerit, & Sacerdos fornicetur cum filia confeſſionis, S.Th. Sot. Sanch. & alii 15. graviſſimi Authores, quos refert & ſequitur Averſa *q.*16. *ſ.*14. adhuc dicunt contrahi novam ſpeciem malitiæ, quia Jus canonicum vocat quoddam adulterium vel inceſtum, & reipſa videtur eſſe ſpecies irreverentiæ, & ſacrilegii in Sacramentum. E contrà eſſe ſimplicem fornicationem, ac poſſe tacere, quòd fuerit filia confeſſionis, docent Ledeſm. Vaſq. Sà Bonac. Fill. J. San. Pontius, G. Hurt. Ochag. Dic. Tamb. Dian. *p.*1. *t.*7. *R.*12. Lugo *d.*16. *a n.* 351. *& alii*, quia ex confeſſione nulla oritur cognatio ſpiritualis, uti certum eſt, nec apparet, cur cenſeatur fieri irreverentia Sacramento jam præterito, cùm peccatum non habeat reſpectum ad illud. Utraque ſententia eſt probabilis, prima eſt conformior Juri Canonico, ſed ſecunda videtur ex ratione probabilior.

§.20. An prima fornicatio vel pollutio tollens virginitatem 1042 diſtinguatur ſpecie ab alia diſputant Authores: in puella diſtingui negant multi cum Dian. *R.*11. In maſculo autem etiam plerique negant cum Sanch. Con. Tamb. ſuprà, unde Lugo *n.*218. Bonæſpei *de act. hum. d.*5. *n.*17. Stoz. *l.*1. *p.*c. *num.*50. Illſ. *nu.*84. abſolutè dicunt in nemine diſtingui, niſi per violentiam, dolum, aut fraudem defloraretur virgo, quia ubique eſt contra caſtitatem tantùm, uti omne etiam primum furtum eſt tantùm contra juſtitiam. Et contra *S. Thom. Bonac.* & alii dicunt diſtingui ſpecie, ideòque addi debere in confeſſione, quia prima ſpecialiter opponitur virginitati, quæ videtur ſpecialem habere honeſtatem à caſtitate in communi diſtinctam,

Digitized by Google

ctâm, ideòque ſpecialem in cœlo obtinebit corollam: hinc Fill. *t.*30. *nu.*72. *&* 74. tenet tanquam probabilius te teneri in confeſſione exprimere, ſi tu vel illa, cum qua peccaſti, fuerit virgo; Mendo *d.*5. *à n.*70. utramque ſententiam bene diſcutit, & quamvis inclinet in affirmativam, meritò dicit utramque eſse practicè tutam, poſsuntque videri etiam Dicaſt. *à nu.*427. & Lugo ſuprà, qui ſententias circa hoc plures earumque rationes accuratè refert.

1043 §.21. Henriq. Fill. & alii, in quorum ſententiam inclinat Mendo *d.*5. *q.*8. rem utrimque fusè diſcutiens, putat, ſi virgo ſub poteſtate parentum conſtituta defloretur, etiamſi conſentiat, fore ſpeciem ſtupri, quia fit ſpecialis injuria in parentes, qui læduntur in honore & bonis, eò quòd cogantur augere dotem filię vel ſemper innuptam alere. E contrà Sanch. *de Matr.l.*7.*d.*14. plures referens dicit eſſe tantùm ſimplicem fornicationem, negatque fieri cuiquam injuriam, nam virgo eſt in tantum domina ſui corporis, & violator ipſius non niſi indirectè & per accidens lædit honorē vel cauſat damnū parentibus.

1044 §.22. Henriq. Sanch. Leſſ. Lugo *n.*336. Averſa *qu.* 10.*ſ.*9. dicunt fornicationem aut ſodomiam hominis baptizati cum non baptizato differre ſpecie ab illis, quæ fiunt inter duos baptizatos, tum quia videtur fieri irreverentia Baptiſmo, cujus character ſemper manet, tum etiam quia ſicuti prohibito Matrimonio inter conſanguineos, cenſetur etiam ex motivo honeſtatis erga conjunctos copula inter illos eſſe ſpecialiter prohibita, ita etiam cùm prohibeatur Matrimonium hominis baptizati cum non baptizato, cenſeri debet ex eodem motivo reverentiæ erga Religionem chriſtianam prohibita copula inter tales: Nihilominus ſententiam oppoſitam abſolutè probabilem eſſe aſſerunt Diana *p.*3.*t.*4. *R.*138. Tamb. Stoz. ſuprà, nam licèt Eccleſia in reverentiam Baptiſmi prohibeat Matrimonium illorum, non ideò ſpecialiter prohibet copulam, uti nec cohabitationem aut collocutionem. *Nec refert*, quòd contra illud peccatum ſtatuantur graviſſimę pœnæ, *nam* inde tantùm poteſt argui eſſe majorem malitiam vel indecentiam, ſed non ideò novam peccati ſpeciem, ſicuti in homicidium proditorium, quod ex inſidiis & cum fraude fit, ſtatuuntur graviores pœnæ, neque tamen ideò diſtinguitur ſpecie à non proditorio. Et hanc quoque ſententiam docent plures apud Dianam, & Mendo *qu.*26. qui meritò tenent primam, refertque Mendo rationes pro utraque.

1045 §.23. Si quis impotens, frigidus vel Eunuchus tentet fornicari, duplex committit peccatum, alterum fornicationis attentatæ, alterum contra naturam, quia non potens obtinere finem copulæ fruſtra provocat utrumque ſemen, Henriq. Leſſ. Dian. Lugo, Sanch. *l.*9.*d.*19. *num.*8. Averſa ſuprà, Stoz. *nu.*53. contra Fill. Idem probabiliùs dicit Dicaſt. *nu.*374. de marito, qui non poſſet verum ſemen effundere, quidquid contradicat Sanch. nam etiam videtur eſſe contra naturam, quia ſimiliter nequit obtinere finem copulæ; neque hoc eſt per accidens, uti in homine ſene, qui habet verum ſemen, ſed hoc eſt per ſe ob defectum ſeminis per ſe ad generationem requiſiti.

1046 §.24. Multi cum Bonac. & Sanch. *in Decal. l.*1. *c.*6. *nu.*14. probabiliùs dicunt contra Vaſq. Lug. *n.*142. & alios, quòd is, qui alterum ſolicitat ad fornicandum, teneatur addere ſe fuiſſe ſolicitatorem, quia additur nova ſpecies contra charitatem, eò quòd alterum inducat in ruinam ſpiritualem, ſecundùm dicta *n.*984. Quòd ſi ſolicitaverit ad opus, quod tamen non feciſti, vel prius feciſti diu poſt, omnes docent peccatum ſolicitationis diſtingui ab opere, & eſſe ſpeciatim explicandum.

1047 §.25. Stuprum ſpecie differt à ſimplici fornicatione, quamvis enim eidem virtuti caſtitatis opponantur, tamen cum ſtupro eſt conjuncta violentia, quę ſimul eſt contra juſtitiam, non item cum ſimplici fornicatione. Putat quidem J. Sanch. *d.* 29.*n.*7. ſtuprum illatum non virgini non mutare ſpeciem, & pro ea ſententia citat multos, ſed rectè contradicunt S. Thom. & alii, manet enim oppoſitum juſtitiæ.

1048 §.26. Raptus, cùm adjunctam habeat abductionem, ſpecie differt à ſtupro: Quòd ſi puella rapta poſteà ex gravi timore invita conſentiat in copulam, rapiens adhuc contrahit malitiam raptus, & conſequenter etiam rapta, in quantùm raptoris peccato cooperatur, ſecundùm communem doctrinam de ſcandalo, & cooperatione; deberet enim potiùs mortem præligere quam ſic cooperari, alioquin virgo occidenda, ſi non conſentiret in fornicationem, poſſet conſentire, & dicere: potius me viola quàm occidas, quia violatio eſt minùs peccatum quàm occiſio, hoc autem nemo dicet, uti rectè Dicaſt. *à nu.*445. contra Sanch.

1049 §.27. Si abducatur ſponſa de futuro, vel etiam de præſenti, & fiat ad finem ineundi Matrimonii, quamvis fortè repugnent parentes, non eſt raptus, quia non eſt abductio ad id, quod eſt illicitum, Fill. *tr.*30. *c.*6.

1050 §.28. Qui incipit, & non abſolvit copulam, debet id explicare, quia eſt fornicatio in affectu tantùm, & reipſa ſolùm tactus impudicus, unde ſatisfacit dicendo, volens fornicari feci turpem tactum. Quòd ſi præterea voluntariè diſpergat ſemen, præter tactum erit pollutio, quam exprimere debebit in confeſſione, Sanch. Tamb. *in Decal. l.*7.*c.*7.§.2. Si quis autem ſeriò mutata voluntate, & nolens peccare, ſe retrahat à copula, aut ſentiens ſemen deciſum nihilominus vera pęnitentia ductus non coeat ſicque diſpergatur ſemen, Leſſ. Sanch. *de Matr. l.*9. *d.*19.*nu.*7. Diana *p.*3.*t.*4.*R.*227. dicunt non peccare, quia tenetur non habere copulam nec continuare voluntatem coeundi, & quod ſemen diſpergatur, dum ſe retrahit, per accidens eſt; ſi enim peccaret ſic ſe retrahendo, ergo non peccaret complendo fornicationem, quod nemo dicet. Aliud eſt de conjuge, qui dum ſentit ſemen deciſum, tenetur infundere in vas naturale, id enim ipſi licitum eſt, ideòque tenetur inceptam copulam perficere, ne ſemen perdat.

1051 §.29. Qui habet delectationem internam, v.g. de ſodomia, & ideò fornicatur, debet ſe accuſare de delectatione ex ſodomia, quia cùm fornicatio fiat ex illo motivo, participat illius malitiam, Vaſq. Salas, Caſtrop. Dicaſt. *num.*624. Si tamen ad fornicationem moveretur ex ſola delectabilitate copulæ cum conjugata vel conſanguinea, non teneretur hoc addere quia injuria conjugis vel violatio conſanguinitatis non movet ad delectationem veneream, ideòque non continet motivum delectationis venereæ, *Carden.* ſuprà, & colligitur ex dictis *num.* 1024.

1052 §.30. Si conjux tantùm delectetur de copula cum aliena, aut habeat ſolas delectationes moroſas, Hurt. Arr. Verric. Boſſ. Dian. *p.*9.*t.*6.*R.*4. negant teneri addere ſe eſſe in conjugio, quia quando ſiſtitur in delectatione, non videtur lædi jus alterius conjugis: E contrà Vaſq. Bon. Sal. Sanch. Caſtrop. Lugo, Mendo *d.*5.*q.*13. Dicaſt. *n.*634. Illſ. *tr.*4.*d.*1.*n.ult.* probabiliùs dicunt debere addi, tum quia fides Matrimonii exigit, ut conjux nequidem mentem ſive cogitationem ſimplicem ponat in alia, mutuò enim ſibi tradunt non tantùm corpora ſed etiam animos: tum quia ſaltem motus venerei, quos cauſat interna delectatio, ſunt contra jus alterius conjugis. Quòd ſi conjux delectetur copula cum ſoluta, & inde commotus habeat actum conjugalem, non ſatisfacit dicendo ſe habuiſſe quandam delectationem veneream internam, ſed dicere debet ſe ex illo motivo habuiſſe actum conjugalem, hic enim infectus eſt malitia illius motivi, & ab eo participat ſpeciem fornicationis. E contrà tamen ſi delectatio interna fuiſſet de copula cum aliena conjugata, non eſſet opus exprimere circumſtantiam conjugatæ, quia hæc injuria facta conjugi per ſe non movet, *Carden.* Addit Sanch. *de Matr. l.*9.*d.*17.*n.*6. ſi conjux in actu conjugali cum ſua ſe moroſè delectet in alia velut præſente, etiam addi ſpeciem adulterii. Similiter qui accedit ad ſuam uxorem putans ſe accedere ad alienam committit adulterium, non quidem realiter, ſed objectivè, Burgh. *cent.* 1. *caſu* 70.

1053 §.31. Qui peccat cum conjugata, etiam conſentiente marito, committit adulterium, ut conſtat ex hac 50. propoſ. ab *Innoc. XI.* damnata. ***Copula cum conjugata conſentiente marito, non eſt adulterium, adeòque ſufficit dicere ſe eſſe fornicatum.*** Ratio dabitur *n.*1054.

1054 §.32. Si conjux invito conjuge peccet cum altero, peccat contra fidem Matrimonii & contra juſtitiam, cùm ſit violatio obligationis ortæ ex contractu: præter hoc docent Leſſ. Lugo *de juſt. d.*8.*ſ.*1. *n.*6. & alii etiam peccari alio peccato injuſtitiæ, in quantum violatur jus, quod conjux habet in corpus conjugis, hinc ſi conjux peccarit conjuge conſentiente, putant hi Authores debere hoc addi, ſed Card. *in 2. criſi d.*30.*cap.*3.*ar.*2. probabiliùs docet non committi duas ſpecies injuſtitiæ, ideòque non eſſe opus addere, an alter conjux conſenſerit necne, quia illa ſpecies peccati, per quam uxor peccat contra fidem Matrimonii, eſt ipſamet injuria mariti, quia obligatio uxoris non eſt præcisè ad non violandam fidem ſtatus, cùm non contraxerit cum ſtatu, ſed ad non violandam fidem datam marito, prout ſubeſt tali ſtatui, neque juri illi poteſt maritus efficaciter cedere, ſicuti Clericus non poteſt efficaciter cedere juri, ne percutiatur aut ne trahatur ad laicum tribunal.

1055 §.33. Si conjugatus peccet cum conjugata, eſt duplex adulterium, unum, quo peccat in propria perſona, violando jus ſuæ conjugis, alterum quo cum alia cooperatur, & ſimul alterius mariti jus violat, hinc ſtatus utriuſque debet exprimi, Azor. Leſſ. *l.*4.*c.*4.*n.*77. Fill. *tr.*30.*n.*89. Bon. *de Matr. qu.*4.*p.*15. *n.*5. Lugo *d.*16.*num.*258. Dicaſt. *d.*9.*à num.*270. Steph. *tr.*1.*d.*5. *num.*31. contra Ferrant. Burgh. *centur.*1. *caſu* 70. & alios apud Mendo *d.*5.*qu.*22.

1056 §.34. Si conjux cum ſoluta exerceat ſodomiam, oſcula, tactus, aut ſi committat beſtialitatem tenetur explicare ſe eſſe conjugem, quia per illa fit injuria conjugi; imò ſi vir cum propria uxore exerceat ſodomiam, uterque peccat duplici peccato adulterii, quia neuter ſervat alteri ſuū corpus caſtè, quod ſpectat ad fidem Matrimonii, neque debet alteruter dicere ſe exercuiſſe ſodomiam cum conjugata perſona, ſed debet dicere cum ſuo viro vel cum uxore ſua, quia dicendo cum conjugata,

ſignificaret ſe alteri conjugi feciſſe injuriam, quod verum non eſt, quando cum ſuo vel ſua fecit, Sanch. *d.*18.*n.*4.*&* 5.

1057 §.35. Quamvis Matrimonium inter fideles ſit elevatum ad rationem Sacramenti, quod Sacramentum exigit ſervari fidem conjugi, non ideò omne adulterium eſt ſacrilegium, uti dicetur *n.*1120.

1058 §.36. Si ſponſus vel ſponſa peccet contra fidem in ſponſalibus datam, Covarr. Megala, Diana *p.*1.*t.*7.*R.*5.*&* *p.*3.*t.*4.*R.*67. Pontius *de Matrim. l.*12.*c.*6.*nu.*8. Bonæſpei *de peccat. d.* 5.*n.*25. Illſ. *num.*85. & alii probabiliter dicunt non mutari ſpeciem, nec opus eſſe id exprimere in confeſſione, quia per ſponſalia necdum traditur jus in corpus, ergo non peccatur contra juſtitiam; & ſicuti qui vovit ſe ingreſſurum Religionem, ſi fornicetur, non tenetur explicare votum, quia per promiſſionem Religionis nondum contraxit obligationem caſtitatis, ita & hic. Oppoſitum tenent etiam probabiliter Az. Mol. Rebell. Con. Dicaſt. *n.*375. Stoz. *l.*1.*p.*1.*nu.*52. Averſa *qu.*10.*ſ.*9.§. *Aliqui*. Sporer *de Matr. n.*361. quia agitur contra jus, quod mutuò habent, ne, excepto ingreſſu in Religionem, agatur aliquid contra executionem factæ promiſſionis. Si tamen Titius Matrimonio Cajæ promiſſo, vel uxorem occidat vel cum Caja adulteretur, ac poſt mortem uxoris ſuæ pergat peccare cum Caja, non ideò accedet nova ſpecies, ſed erit ſimplex fornicatio, quia quamvis inter eos ſit impedimentum dirimens, tamen hoc inductum eſt purè in pęnam delicti, & non ex motivo diverſæ honeſtatis vel virtutis, Sanch. Leſſ. Fill. *t.*10.*p.*2.*c.*1.*n.*45. Diana *p.*3.*t.*4. *R.*140.

1059 §.37. Sacrilegium in hac materia contrahitur, vel ratione perſonæ ſacræ, quæ peccat aut cum qua peccatur, vel ratione rei ſacræ, qua quis hic abutitur, vel ratione temporis, actionis aut loci ſacri, de quibus jam ordine dicam.

1060 §.38. Non eſt opus explicare, an perſona ſacra ſit Sacerdos an tantum Subdiaconus, ſed ſatis eſt dicere, habere ſacrum Ordinem, uti cum communi Averſa §. *Rurſus* contra Fagund. qui putat exprimi debere ſtatum ſaltem Epiſcopi aut Generalis in aliquo Ordine. Neque opus eſt exprimere, an perſona illa ſemel tantùm an pluries caſtitatem voverit, Dicaſt. *d.*9.*a n.*315. Stoz. *n.*50. Neque an votum ſit ſimplex an ſolemne, utrumque enim virtutem religionis æquè reſpicit, Sanch. *de Matrim. l.* 7.*d.*27.*n.*40. Caſtrop. *de peccat. d.*3.*p.*3.*n.*11. Averſa ſuprà. Dicaſt. *à n.*306. Steph. *tr.*1.*d.*5.*n.*58. Stoz. ſuprà.

1061 §.39. Si quis in ſuſceptione ſacrorum Ordinum noluiſſet vovere caſtitatem, adhuc committeret ſacrilegium peccans contra caſtitatem, quam Eccleſia tali præcipit ob reverentiam ſacrorum miniſteriorum, ita ut obſervatio caſtitatis ex vi pręcepti Eccleſiæ ponatur in materia religionis, ſecundùm dicta *l.*1. *num.*626.

1062 §.40. Si Sacerdos ſimul & Religioſus peccet contra caſtitatem, Sot. & alii putant eſſe duplex ſacrilegium, ideòque teneri aperire, quòd ſit & Sacerdos & Religioſus, ſicuti qui die feſto non audit Miſſam, quo etiam vovit audire, tenetur utramque circumſtantiam addere, quamvis & præceptum Eccleſiæ & votum ſint ex eodem motivo religionis. E contrà Sanch. *num.*14.*&* 30. aliique dicunt eſſe unicum ſacrilegium, ideòque poſſe alterutram circumſtantiam tacere, Amicus *d.*18. *nu.*26. ſic diſtinguit, ſi obligatio caſtitatis annexa Ordinibus ſit ex præcepto Eccleſiæ, tenet cum Soto, ſi autem ſit ex voto, tenet cum Sanch. ſed ſententiam Sanch. videtur eſſe abſolutè probabilior, quamvis enim obligatio illa eſſet ex præcepto Eccleſiæ, tamen eſſet ex eodem motivo religionis, ex quo fuiſſet votum, cujus defectum ſupplet illud præceptum, ſi ordinandum fortè vovere nolit.

1063 §.41. Si obligatus voto caſtitatis peccet cum alio obligato eodem voto, *v. g.* Religioſus cum Religioſa, debet explicari ſtatus utriuſque, quia ſunt duo ſpecie peccata peccare in propria perſona contra votum ſuum, & cooperari cum alia perſona ad frangendum votum ſuum, ita cum aliis Lugo *d.*16.*n.*258.

1064 §.42. Si quis voto caſtitatis obligatus alium voto non obligatum inducat ad peccatum contra caſtitatem, Arr. Caram. Peliz. Tamb. Sanch. *in Dec. l.*5.*c.*6.*n.*10. Dicaſt. *n.*326 Steph. *tr.*1.*d.*5.*num.*58. Stoz. *n.*53. negant peccare peccato ſacrilegii contra votum, quia vovit tantum caſtitatem propriam, nec intentio voventis videtur ſe extendere ad caſtitatem alienam. E contrà Carden. *in* 1. *criſi d.*36. & alii putant peccare etiam peccato ſacrilegii contra votum ſuum, ideòque teneri hoc manifeſtare in confeſſione, quia caſtitas prohibet, ut nihil directè contra ſe procuretur, ſecundùm dicta *nu.*984. ergo inducendo peccavit contra caſtitatem, quam vovit, ergo peccavit contra votum. Et conſequenter etiam dicendum eſt, ſi ille, qui non habet votum caſtitatis, inducat habentem illud votum ad peccandum contra caſtitatem, iſtum inducentem peccare, non tantùm contra caſtitatem, ſed etiam contra virtutem religionis, quæ eum obligabat, ut neminem induceret ad tranſgreſſionem ſui.

1065 §.43. Si Novitius religioſi Ordinis peccet contra caſtitatem, non tenetur manifeſtare ſe fuiſſe Novitium, quia nulla ſpecies accedit, donec voverit, Dian. Lugo, Averſa, Tamb. Dicaſt. *nu* 325. Stoz. *ſupra contra* Llamas.

§.44. Contrahitur ſacrilegium, ſi quis re conſecrata vel 1066
benedicta utatur ad turpitudinem, item ſi verba ſacra ac præſertim ſacræ Scripturæ applicet rebus obſcœnis.

§.45. Non eſt gravis irreverentia, ſi quis fornicetur ha- 1067
bens ſacras Reliquias ad collum pendentes, Fill. *tr.*30. *n.*129. Lugo *nu.*513. Bonæſp. *nu.*129. Agnoſcunt tamen in hoc irreverentiam Lug. Dicaſt. *n.*719. & alii. Veniale eſſe putant Averſ. *q.* 10.*ſ.*10. Loth. *tr.*24.*art.*3. & alii. Imò *Homob.* ſuadet eas deponi etiam in congreſſu maritali, ſed in hoc melius contradicunt alii, quia hic congreſſus nihil mali continet, ſed poteſt eſſe actus virtutis. Hoc rectè dicunt Lugo *n.*513. & Dicaſt. *ſupr.* fore mortale, ſi quis portans Euchariſtiam exerceat actum venereum.

§.46. Circumſtantia temporis ſacri, *v.g.* quòd carnaliter 1068
pecces die Veneris ſancto vel die communionis, ſecundùm dicta *n.*963. non addit ſpeciem ſacrilegii, Lugo *n.*525. Dian. *p.*1.*t.*7. *R.*32. forei tamen irreverentia mortalis etiam in confeſſione explicanda, ſi quis die Veneris ſancto exhiberet turpes comędias, Lugo *nu.*524. qui idem dicit cum Averſ. *n.*11. & Bonæſp. *nu.*133. ſi quis ſtatim poſt lectam Miſſam vel poſt ſumptam Communionem iret ad fornicandum.

§.47. Sylvius & alii affirmant, Dian. *p.*6.*t.*7.*R.*39. & alii 1069
negant contrahi ſpeciem ſacrilegii, ſi quis concupiſcat mulierem ſub oratione, *v.g.* ſub recitatione Horarum, ſed de hoc videri poſſunt dicta *lib.*4.*nu.*1348. nam probabilius eſt non eſſe ſaltem mortale in ratione ſacrilegii. Dicunt tamen multi fore ſacrilegium mortale, ſi concupiſcat, dum celebrat, dum communicat, dum adhuc apud ſe habet ſacras ſpecies, dum fert vel diſtribuit Euchariſtiam, uti habet Lugo *d.*16.*nu.*513. aut etiam ſi ſtatim poſt Communionem vel Miſſam lectam, uti habet Spor. *nu.*404. De omnibus tamen non audet abſolutè aſſerere *Tamb.* ſed dicit advertendum eſſe, in quibus caſibus ſecundùm judicium prudentum gravis & quidem peculiaris irreverentia cenſeatur inferri Chriſto.

§.48. Si pollutio fiat in templo & ſit occulta, Vaſq. 1070
B. Pontius, M. Perez, Caſp. Caram. Dian. *par.*7. *tr.*11. *R.*31. Burgh. *cent.*3. *caſu* 58. & alii negant eſſe ſacrilegium, quia malitia ſacrilegii ratione loci non videtur contrahi niſi propter infamationem, & violationem loci ſacri, quæ non cauſatur, ſi pollutio ſit occulta, E contrà Suar. Sanch. Bonac. Lugo. Dicaſt. *d.*9.*num.*651. Bonæſp. *d.*5.*n.*91. Steph. *n.*56. Mendo *d.*5.*nu.*49. aliique plures apud Dian. *p.*1.*t.*7.*R.*26. probabilius dicunt eſſe ſacrilegium, & in confeſſione addendum, quia ſi publicaretur, templum eſſet pollutum, ergo ſignum eſt, quòd initio factum ſit aliquid contra reverentiam loci ſacri, ideò enim Eccleſia poſt publicationem prohibet ibi legi Miſſas, quia locus ille dehonoratus eſt. Et quod dictum eſt de pollutione, dicunt Authores ſecundæ ſententiæ contra Authores primæ etiam de copula illicita, quamvis occulta, in loco ſacro commiſſa. Putat autem *Zerol.* per locum ſacrum hic intelligi etiam ſacriſtiam, ſed contradicunt Az. & Dian. *p.*3.*t.*4.*R.*166. quod magis valet de campanili, eſt enim minùs ſacrum: imò nec intelligitur oratorium privatum ſine Epiſcopi authoritate erectum, Illſ. *num.*102.

§.49. Copula conjugalis in loco ſacro facta, ſecundùm 1071
Caj. Palud. Tolet. & alios eſt ſacrilega, quia Eccleſia eam prohibet ex motivo Religionis. Secundùm *Vaſq. Sà* & alios non eſt ſacrilega, quia Eccleſia videtur tantùm prohibere illam, quæ eſt de ſe illicita; ſed Caſtrop. Dian. *p.*1. *t.*7. *R.*19. Averſa *q.*10.*ſ.*11. meliùs diſtinguunt, ſi enim ſit neceſſaria, *v. gr.* ob periculum incontinentiæ, quando conjuges coguntur diu remanere in templo, non eſt ſacrilega nec illicita; ſi autem non ſit neceſſaria, probabiliùs videtur eſſe illicitam & ſacrilegam, quia eſt in grave vilipendium loci ſacri.

§.50. Probabile eſt quidem, quòd oſcula, tactus, aſpectus, 1072
turpiloquia, etiam publicè facta in loco ſacro, non habeant rationem ſacrilegii, ideòque opus non ſit dicere eſſe ibi facta, uti tenent Sanch. Averſa & alii cum Diana *Reſol.*25. illorum tamen ratio, nempè quia per iſta non polluitur Eccleſia, nihil probat, uti conſtat ex dictis *num.* 1070. hinc dicendum eſt tunc tantùm per hujuſmodi actiones externas contrahi malitiam ſacrilegii, quando cum magna Eccleſiæ irreverentia fiunt, uti ſi quis meretricem ante altare publicè tangeret impudicè, ſi quis turpem comędiam in templo exhiberet &c. Suar. Bonac. Lugo, Dicaſt. Tamb. Steph. *n.*61. Mendo *num.*60. Addit Gob. *in Quint. t.*5.*cap.*49. ſi quis turpem cantionem vel melodiam, quam populus ſciret convenire rebus turpibus, insereret officio divino aut publicè in templo caneret, quia cultus Dei per hoc graviter inhonoraretur.

§.51. Deſideria, oſcula, tactus, fornicatio, ſodomia & 1073
ſimilia externa, ſi fiant circa conſanguineas vel affines, addunt ſpeciem inceſtus contra reverentiam conjunctis debitam, unde qui conſanguineam ſuam turpiter attigit, non ſatisfacit di-

cen-

cendo, attigi aliquam turpiter, ſed addere debet fuiſſe conſanguineam. Probabile autem eſt inceſtum cum conſanguineis non differre ſpecie ab inceſtu cum affinibus vel cum conjunctis cognatione legali, ſcilicet per adoptionem, uti ex S. Th. docent Caj. Tamb. Lugo *d.16.nu.*313. Dian. *R.*31. quia ſemper peccatur contra reverentiam conjunctis debitam, & videtur eſſe perinde, unde oriatur illa conjunctio. Contradicunt tamen etiam valdè probabiliter Vaſq. Dicaſt. *d.9. n.*272. Bonæſpei *de actibus hum.d.*5.*n.*20. Illſ.*n.*83. quia reverentia debita ob intrinſecam ſanguinis participationem videtur eſſe notabiliter diverſa, hanc autem exigit conſanguinitas, & non affinitas, quæ tantùm extrinſecam conjunctionem habet.

1074 §.52. Fill. aliique multi cum Dian. ſuprà docent inceſtum in uno non differre ſpecie ab inceſtu in alio quocumque gradu, v. g. inceſtum cum matre ſua non differre ſpecie ab inceſtu cum nepte, ideòque in omnibus ſatisfieri, ſi dicatur, commiſi inceſtum, quia in his omnibus etiam videtur eadem deformitas inveniri, ſcilicet actio contra reverentiam conjunctis debitam, quòd autem ſit major vel minor conjunctio, videtur tantùm poſſe graviorem malitiam reſundere, non autem ſpecie diſtinctam. Sed multi alii cum Dicaſt. ſuprà longè probabiliùs contradicunt, tum quia inceſtus in primo aut fortè etiam in ſecundo gradu repugnat juri naturæ, non item in aliis gradibus, in quibus ideò tantùm eſt inceſtus, quia ex motivo talis reverentiæ prohibetur; tum etiam quia alia debetur reverentia matri quàm nepti; hinc inſert Bonæſpei *n.*19. debere explicari, an fuerit cum avia, matre, ſorore, vel filia, item an cum matre, an cum noverca; item an cum noverca patre vivente, an mortuo, nam patre vivente eſt præterea contra pietatem. Non eſt tamen opus dicere, an fuerit cum proavia, quia ſimilis tantùm videtur huic & aliis conſanguineis deberi reverentia.

1075 §.53. Si ſponſus cognoſcat conſanguineam ſuæ ſponſæ, probabilius videtur eſſe inceſtum, quia talis copula ſpecialiter ob reverentiam conjunctis debitam prohibetur ab Eccleſia ideò ponente impedimentum dirimens ex motivo publicæ honeſtatis. Tamb. Lugo *nu.*331. quod Oviedo *de peccat. contr.*5.*nu.*78. rectè reſtringit ad primum gradum.

1076 §.54. Si Titius fornicatus ſit cum Caja & poſteà fornicetur cum Caję conſanguinea in tertio gradu, aliqui apud Sanch. *de Matr.l.7.d.67.n.7.* putarunt eſse inceſtum, quia licèt Trid. *ſeſſ.24. de Ref. Matr.c.4.* ſuſtulerit ab eo peccato impedimentum, non ideò ſuſtulit affinitatem, cùm enim tale decretum ſit correctorium, non operatur ultra verba: ſed Sanch. *nu.*8. rectè dicit oppoſitum ſibi eſse certum, tum quia ideò ab his vel illis committitur inceſtus, quia fornicatio fit ab illis inter quos prohibetur Matrimonium: non prohibetur autem inter Titium & iſtam conſanguineam Cajæ, tum etiam quia ſi ratio Adverſariorum valeret, ergo adhuc eſſet inceſtus, ſi peccaretur cum conjuncta, etiam in ſeptimo gradu, quia olim erat impedimentum; imò ſicuti datur affinitas ad gradus etiam remotiores in infinitum, ita & daretur inceſtus, quod nemo dicet. Et ideò Cap. *Non debet*, De conſang. & affin. ubi agitur de contrahendo impedimento, dicitur, *Prohibitio copulæ conjugalis quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero non excedat; ſi autem copula ſit illicita, excedit ſecundum*.

1077 §.55. Si Titius, & Caja conſanguinei in tertio gradu poſt obtentam diſpenſationem ad ineundum Matrimonium, ſed hoc nondum inito, fornicentur, Maj. & Gallego dicunt eſſe inceſtum, quia non ideò ſublata eſt conſanguinitas; ſed hac ſtante eſt tantùm data poteſtas contrahendi Matrimonium. Oppoſitum tenet Sanch. *n.9.* quia inceſtus non eſt, niſi ubi cum conſanguinitate eſt prohibitio Matrimonii, ſed poſita diſpēſatione nō eſt ampliùs prohibitio Matrimonii, ergo nec inceſtus.

1078 §.56. Inceſtus cum conjunctis cognatione ſpirituali proveniente ex Baptiſmo vel Confirmatione, diſtinguitur ſpecie ab aliis inceſtibus, quia prohibetur ex motivo reverentiæ debitæ Sacramento, ergo habet adjunctam malitiam ſacrilegii, Sanch. *de Matr.l.7.d.5.n.9.* Lugo *n.*333. Neceſse tamen non eſt dicere, an cognatio orta ſit ratione Baptiſmi an Confirmationis. Neque an peccaverit cum filia Baptiſmi, an cum ejus matre, quia cùm ſit contra eandem reverentiam debitam perſonis ratione Sacramenti conjunctis, manet una ſpecies.

1079 §.57. Qui commiſit ſemel pollutionem, ſemel ſodomiam, ſemel beſtialitatem, non ſatisfacit dicendo, ter procuravi pollutionem, uti conſtat ex hac prop. 24. ab *Alex. VII.* damnata, *Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ, ideòque ſufficit dicere in confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.* Ratio autem eſt, quia licèt opponantur eidem caſtitati, tamen, modi oppoſitionis ſunt notabiliter diverſi, nam caſtitas, prout deteſtatur omne id, quod generationem impedit, ſic opponitur mollitiei: prout autem eſt conſervativa reverentiæ erga parem ſexum, & verecundiæ circa naturalem modum coeundi, ſic opponitur ſodomiæ: prout verò eſt impeditiva, ne affectus hominis erga homines licitus detorqueatur ad beſtias, & ſic quodammodò fiat beſtialis, ſic opponitur beſtialitati.

§.58. In ſodomia teneris dicere, an fueris agèns an pa- 1080
tiens, cùm enim agens habeat pollutionem, hæc addit novam ſpeciem. Tamb. Lugo *nu.*243. Mendo *d.5.nu.*188. contra plures id negantes cum Diana *in Compendio v. Sodomia nu.*2. *Nec obſtat*, quòd patiens cooperetur pollutioni agentis, adeòque contrahat etiam ejus malitiam, *nam* ſicuti pejerans & cooperans perjurio alieno contrahunt eandem malitiam, ſic tamen ut cooperans contrahat malitiam tantùm reductivè eandem & modo notabiliter diverſo, qui debet exprimi in Confeſſione, ita etiam hìc: agens enim contrahit primariò, patiens ſecundariò, Dicaſt. *d.9.nu.*465.

§.59. *Cajet.* putat fœminam non teneri dicere, in qua 1081
parte ſui corporis ſodomita ſemen effuderit; ſed probabilius eſt teneri, alioquin non explicat, an fuerit ſodomia imperfecta necne, ſi enim fuerit effuſio cum affectu ad præpoſteras partes, erit ſodomia imperfecta, ſi autem tantùm ad explendam libidinem ſine deſiderio coitus & ſine affectu ad partes præpoſteras, erit tantùm pollutio.

§.60. Si duo mares ex affectu ad eundem ſexum permi- 1082
ſcant corpora, *Graffius* putat non ideò fore ſodomiam, dummodò ſemen non effundant in vas præpoſterum, ideòque ſufficere, ſi dicant ſe exercuiſſe mollitiem. Sed oppoſitum eſt tenendum, quamvis enim non ſit principalis illa ſodomia, in quam feruntur ſpeciales pœnæ Eccleſiaſticæ, rectè tamen docet Tamb. *l.7.c.7.§.2.* eſse ſodomiam, non enim eſt ſola mollities, cùm hæc tendat ad explendam libidinem ſine ſpeciali affectu ad indebitum ſexum, ergo eſt ſodomia, qualem etiam fœminæ exercere poſsunt, licèt nequeant ſeminare in vas præpoſterum. Dicendum etiam eſt cum Graff. Az. Sylv. contra Dian. *p.3.t.4. R.*101. ſi duo mares cognati committant ſodomiam, contrahi etiam ſpeciem inceſtus, quia eſt contra reverentiam conjunctis debitam.

§.61. In beſtialitate explicari debet, an facta ſit cum be- 1083
ſtia mare vel fœmella: & ſi cum fœmella, an in vaſe naturali an in præpoſtero, ſunt enim diverſæ deordinationes, uti probat Mendo *d.5.qu.*25. Non eſt tamen opus dicere, cum qua ſpecie animalis, quia manet eadem malitia, ſive fiat cum cane ſive cum ove, Mendo *nu.*196. Tamb. §. 5.

§.62. Quamvis coitus cum dęmone habente formam ho- 1084
minis reducatur ad beſtialitatem, quia detorquetur affectus ad non hominem, tamen exprimi debet fuiſse cum dęmone, quia ſimul eſt ſpeciale peccatum contra virtutem religionis habere commercium cum maximo Dei & hominum hoſte, Tamb. *ſuprà*.

Q. 146. Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis 1085
contra ſeptimum & decimum præceptum? Reſp. §. 1. Qui heri equum, hodie pecuniam, cras veſtes furatur, ſatisfacit dicendo, ter furatus ſum rem gravem, quia equus, pecunia, veſtes ſunt moraliter ejuſdem ſpeciei, cùm menſurentur eadem pecunia & inter ſe commutentur.

§.2. Furtum non mutat ſpeciem ex hoc, quòd fiat à Ju- 1086
dice vel gerente Magiſtratum, quamvis ſit major indecentia, quòd fiat ab eo, qui alios deberet coercere. Tamb. Dian. *p.1. t.7.R.*36. contra utrumque *Medinam*. Poteſt tamen Princeps vel Magiſtratus peccare, non tantùm contra charitatem, ſed etiam contra juſtitiam, ſi aliorum furta non impediat, ad quod etiam ex juſtitia tenetur.

§.3. Rapina ſpecie differt à furto, quamvis enim objectum 1087
utriuſq; ſit idem, tamen modus, quo illud attingunt, eſt notabiliter diverſus, nam in rapina & non in furto, fit vis etiam perſonę. Unde ſi homini videnti eripias rem ſuam & abſcurras, nullā vim inſerendo illius perſonę, nō erit rapina, ſed furtum.

§.4. Furtum per uſuram vel alium doloſum contractum 1088
eſt ejuſdem ſpeciei cum furtis aliis, hinc ſufficit in confeſſione dicere, toties furatus ſum, tacendo de modo auferendi.

§.5. Furto additur ſacrilegium, ſi quis furetur rem ſa- 1089
cram uti calicem conſecratum, quamvis è loco non ſacro; aut rem profanam in loco ſacro poſitam pro ſecuritate vel per modum pignoris, depoſiti, mutui, commodati, ita ut locus ſacer debeat pro eo reſpondere. Per locum autem ſacrum hìc intelligitur Eccleſia conſecrata aut benedicta, etiamſi ſit violata, polluta, interdicta, non tamen intelligitur Monaſterium, Clauſtrum, vel domus Religioſorum, uti cum aliis Dicaſt. *d.9.nu.*668.

§.6. Si quis in Eccleſia furetur crumenam divitis aut ali- 1090
quid aliud non ſacrum nec ullo modo pertinens aut commendatum Eccleſiæ, adhuc dicunt Suar. Vaſq. Laym. Rebell. Bon. Regin. Bonæſpei *de act. hum.d.5.n.77.* eſse ſacrilegium; quia *Joannes* Papa VIII. *Cap. Quiſquis inventus* 17.*q.*4. dicit ſacrilegium committi auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro: Oppoſitum tamen velut probabile tenent Az. Hen. Leſs. Con. Lugo, Dian. *R.*27. qui per auferre de loco ſacro intelligunt aliquid pertinēs, aut de quo debeat reſpondere locus ſacer: Oviedo *de peccat. controv.5.n.*31. refert utramque ſententiam & nihil determinat,

Dicaſt. *à nu.664.* agnoſcit parem ferè in utraque ſententia probabilitatem, attamen magis inclinat in primam.

1091 §.7. Si quis ideò eat ad confeſſionem, ut poſſit Confeſſario furari rem levem, Corduba, Sà, Rebell. Fagund. Lugo. Dic. *num.667.* dicunt, quamvis ſit leve in ratione furti, attamen eſſe grave in ratione ſacrilegii, quia videtur cedere in gravem irreverentiam Sacramenti, ſed ratio occurrit in oppoſitum, quia ſi quis confiteatur ex vana gloria, aut ſi in confeſſione mentiatur in re levi non pertinente ad materiam neceſſariam confeſſionis, dummodò de aliis peccatis doleat & non reddat Sacramentum irritum, non peccat mortaliter, uti dicetur *num.*1177. idem autem videtur eſſe de noſtro caſu, uti rectè Averſa *q.*10. *ſ.*11. §. *Addit.* Et ſaltem ſi confeſſio ſit occaſio furti, non eſt mortale, uti fatentur citati Authores contra Fagund.

1092 §.8. Non eſt ſacrilegium furari rem parochi vel ſacerdotis poſſidentis illam ſuo & non Eccleſiæ nomine, quamvis haberet titulo eccleſiaſtico, v.g. ex redditibus Beneficii vel propter Baptiſmum infanti collatum, talia enim habent ſe uti res profanæ, cùm nec in ſe ſint ſacræ, nec ideò violetur aliquis locus ſacer, vel aliqua perſona, aut immunitas eccleſiaſtica, Dian. R.27. Tamb. *de Conf. l.*2.*c.*8.

1093 §.9. Si quis rem ſacram & è loco ſacro furetur, *Vaſq. Fagund.* & alii cum *Dian.* dicunt manere unum ſpeciem ſacrilegium, quia & rei & loci ſacri violatio ſoli religioni opponitur. E contrà Lugo *d.*16.*n.*471. Oviedo *n.*302. Dicaſt. *n.*663. Boneſpei *n.*82. probabilius dicunt eſſe duo ſpecie ſacrilegia in confeſſione diſtinguenda, unum contra immunitatem loci ſacri, alterum contra ſanctitatem rei ſacræ, ſicut ſunt duo ſpecie ſacrilegia, ſi Clericus occidatur in loco ſacro.

1094 §.10. Leſſ. *de juſt. l.*2. *cap.*45. *dub.*3. putat furtum vel uſum profanum rei per votum Deo promiſſæ eſſe ſacrilegium, ſed probabilius contradicunt Laym. & Oviedo *nu.*34. uſque dum res ſit tradita & dicata ad ſacrum uſum, ſicut enim qui vovit intrare Religionem vel ſuſcipere Sacerdotium, non ideò eſt ſacrilegus, ſi peccet contra caſtitatem, quia needum eſt conſecratus Religioni nec ſacratus per Ordinem, ita & hic.

1095 *Q.*147. *Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis contra octavum præceptum?* R. §.1. Mendacium circa res fidei, v.g. ſi quis præſcindendo à verbo Dei dicat Jobum habuiſſe quatuor filias, cùm ſciat habuiſſe tantùm tres, per ſe loquendo, eſt veniale tantùm, Salas, Arr. *de pecc. d.*21. *ſ.*1. & alii apud Lugo *de fide d.*14. *ſ.*3. qui in eandem ſententiam inclinat, non enim apparet, unde refunderetur ſpecies gravis malitiæ. Si tamen ſignificaret Deum locutum eſſe aliquid falſum, eſſet gravis blaſphemia, ut per ſe patet.

1096 §.2. Judicium temerarium ſpecie diſtinguitur à detractione, ſecundùm dicta *l.*3. *p.*2. *n.*1188.

1097 §.3. Probabile eſt, quòd falſum crimen imponere, & revelare verum, quod occultum eſt, ſint ejuſdem ſpeciei in ordine ad confeſſionem, Mol. Lugo *de juſt. d.* 14. *ſ.*2. Tamb. *de conf. l.*2. *c.*9. *nu.*5. & conſequenter ſatisfit dicendo, bis graviter detraxi, quia ſpecies mendacii, quæ in primo eſt, non eſt mortalis, niſi ratione injuriæ, quæ ſatis explicatur. Fatendum tamen eſt cum Nav. & Sporer *in* 8. *præcept. Decal. n.*48. in primo eſſe majorem malitiam, attamen intra eandem ſpeciem.

1098 §.4. In detractione, judicio temerario vel contumelia, non mutat ſpeciem, quòd dixerim hunc eſſe hæreticum, illum furem, iſtum ſodomitam, Bonac. Sà, Caſtr. Oviedo *n.*27. Leſſ. *in Auct. v. Confeſſio, Caſu* 9. contra *Suar. Azor. Salas*, hinc ſatisfit dicendo, ter detraxi, ter temerè judicavi in re gravi. Rationem dat Lugo *de pœn. d.*16. *n.*265. quia omnes detractiones accipiunt malitiam ex eo, quod ſint contra unum bonum famæ, ſicuti furta ex eo, quòd lædant fortunas, ergo ſicuti furta ſunt ejuſdem ſpeciei in ratione furti, ſive bona hæc ſive illa ſive hoc ſive alio modo tollantur, dummodò vis perſonæ non fiat, ſic de ablatione famæ. Idem eſt, ſi detraxerim Sacerdoti, uti probabilius cum aliis tenet Tamb. *nu.*2. contra Steph. *tr.*4. *d.*6. *nu.*5. qui cum aliis putat eſſe contra religionem & reverentiam illi ſtatui debitam.

1099 §.5. Si detractio ſit ſcandaloſa aut damnoſa in bonis fortunæ, additur nova ſpecies contra charitatem vel juſtitiam reſpectu juris ad bona fortunæ, ideòque hæc erunt in confeſſione addenda.

1100 §.6. Suſurratio, qua detrahendo pax turbatur & cauſatur divulſio animorum, differt ſpecie à detractione, quia ſpecialiter opponitur charitati.

1101 §.7. Contumelia, qua præſenti in faciem detraho, addit novam ſpeciem, ſecundùm dicta *l.*3. *p.*2. *nu.*1226. unde ſi lædebas famam alicujus abſentis, & eo ſupervenienite pergas eam lædere, ſunt duo ſpecie peccata, nempè detractio & contumelia, quia per contumeliam rapitur honor, per detractionem tollitur fama, quæ, quomodo diſtinguantur, dictum eſt *l.*3. *p.*2. *à nu.*1191.

1102 *Q.*148. *Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis contra præcepta Eccleſiæ?* Reſp. §.1. Ejuſdem ſpeciei eſt die feſtivo exercere ſervilia & forenſia, hinc qui uno feſto ſerviliter laboravit & altero tulit ſententiam in judicio, ſatisfacit dicendo, bis per opus prohibitum graviter inhonoravi diem feſtum.

§.2. Sive ſit Dominica ſive feſtum, item ſive ſit feſtum 1103
majus ſive minus, non ideò mutatur ſpecies: hinc qui die Paſchæ & die S. Laurentii non audivit Miſſam, vel ſerviliter laboravit, ſatisfacit dicendo, bis die feſtivo non audivi Miſſam, vel ſerviliter laboravi.

§.3. Violatio jejunii per comeſtionem carnium diſtin- 1104
guitur ſpecie à violatione per comeſtionem ovorum aut lacticiniorum ubi horum comeſtio eſt prohibita, quia per illos duas leges intenditur & per violationē impeditur notabiliter diverſa mortificatio carnis. Item violatio per comeſtionem carnium diſtinguitur ſpecie à violatione per multiplicem comeſtionem unde qui uno die jejunii ſumpſit unicam refectionem in carnibus; & altero ſumpſit duas refectiones in piſcibus, non ſatisfacit dicendo, bis graviter fregi jejunium, ſed addere debet, quòd ſemel in carnibus, Sanch. Oviedo *de pecc. contr.*5. *n.*25.

§.4. Violatio jejunii in vigilia S. Mathiæ incidente in qua- 1105
drageſima & quatuor temporibus, & ſimul in die Veneris, eſt unicum etiam numero peccatum, ſecundùm dicta *l.*5. *n.*137.

§.5. Violatio ejuſdem jejunii ab Eccleſia præcepti, à Su- 1106
periore imperati, à Confeſſario pro pœnitentia injuncti, ex voto debiti, habet quatuor ſpecie malitias, uti dictum eſt *l.*5. *n.*135. De peccatis contra præceptum Communionis & Confeſſionis dicetur *à n.*1116.

*Q.*149. *Quomodo diſtinguenda ſit ſpecies in peccatis circa* 1107
Sacramenta, & perſonas eccleſiaſticas? R. Præter ſparſim dicta, notanda ſunt ſeqq. §.1. An contrahat duas ſpecie malitias, qui poſt ſuſceptum Baptiſmum, & Confirmationem deficit à fide, dictum eſt *n.*980. An autem peccet graviter, qui ideò confitetur, ut Confeſſario furetur rem levem, dictum eſt *n.*1091.

§.2. Probabilius videtur, omnem illum peccare morta- 1108
liter, per ſe loquendo, qui Sacramentum conficit in mortali, ſecundùm dicta *l.*6. *p.*1. *n.*91. Is verò, qui in mortali ſuſcipit Sacramentum vivorum, etiam peccat mortaliter, peccato diſtinctæ ſpeciei ab illo, quo peccat, qui conficit, ſecundùm dicta ibidem *n.*194. quia ſuſcipiens non tantùm irreverenter tractat Sacramentum in gratia recipiendum, ſed impedit primarium ejus effectum, ſcilicet gratiam, ad quam cauſandam à Deo eſt inſtitutum.

§.3. Si quis communicet vel Miſſam legat in mortali, ali- 1109
qui putarunt committere unum peccatum irreverentiæ circa Euchariſtiam, & alterum impœnitentiæ, imò Sporer *de ſacrif. n.*493. refert aliquos putaſſe celebrantem in mortali tribus ſpecie diſtinctis peccatis peccare, ratione omiſſæ confeſſionis, ratione omiſſæ contritionis, & ratione indignæ oblationis, ſed rectè contradicunt Vaſq. Bon. Nugn. Averſa *de Euch. q.*8. *ſ.*5. §. *Quartò*, nam quod attinet ad impœnitentiam, obligatio præmittendi pœnitentiam ex hoc capite non diſtinguitur ab obligatione non indignè communicandi: Quamvis autem oblatio fiat in mortali, non ideò eſt mortale, uti dixi *l.*6. *p.*1. *n.*96.

§.4. Si quis ligatus cenſura, v.g. excommunicatus, & ſi- 1110
mul in mortali conſtitutus communicet vel Miſſam legat, Vaſq. Dian. Hurt. Lugo *de Euch. d.*14. *n.*20. putant eſſe unum numero peccatum, quod Tamb. *de Comm. cap.*1. *n.*7. vocat probabile, Gob. *in Exp. tr.*3. *n.*442. *&* *tr.*4. *n.*212. vocat tutum, quia præceptum humanum concurrens cum divino vel naturali ſub eodem motivo, quale hic videtur eſſe reverentiæ, non addit novam ſpeciem malitiæ. Admittit hoc *Suar.* attamen putat eſſe circumſtantiam aggravantem in confeſſione exprimendam. *Vaſq. & Lugo* dicunt non addere tantam malitiam, ut opus ſit in confeſſione exprimere, ſed probabilius videtur eſſe oppoſitum, ob rationem dandam *n.*1111.

§.5. Si quis in mortali, & etiam non jejunus communi- 1114
cet, adhuc putant Hurt. Dian. & Lugo ob rationem *n.*1110. datam eſſe unum ſpecie peccatum, ſed Bonac. Mulſeſ. Homob. Rayn. Averſ. §. *Quintò*, Boſco *de Euch. ſ.*10. *conc.*2. & alii probabilius contradicunt, quia motivum præcepti divini eſt, ne Sacramentum fruſtretur effectu, motivum autem præcepti humani eſt ſpecialis reverentia erga Corpus Chriſti. Addit *Averſa*, quia quamvis eſſet idem motivum reverentiæ in genere, tamen eſt alius modus reverentiæ in ſpecie, poſtulans, ut accedat nec in cenſura ſpecialiter contumax Eccleſiæ, cujus Sacramenta vult participare, nec in mortali per illud ponens obicem gratiæ, ſed afferens ſpecialem reverentiam jejuni corporis, quo ſignificet ſe hunc cibum ſpiritualem præferre omni corporali. Idem eſſe dicunt ſi Sacerdos & in mortali, & abſ- 1112
que ſacris veſtibus conſecraret, item ſi conſecraret & extra ſpatium altaris conſecrati, & extra extenſionem corporalis, uti rectè Dicaſt. *de Euch. d.*2. *n.*206. quia eſt diſtincta ſignificatio, ob quam Eccleſia utrumque requirit, nempè altare velut aram crucis, in qua Chriſtus eſt immolatus, corporale autem velut ſindonem, in qua depoſitum eſt Corpus Chriſti.

§.6. Ex dictis *n.*1108. conſtat Sacerdotem conſecrantem 1113
in

in mortali peccare mortaliter. Quòd ſi inſuper in mortali communicet, eſt aliud ſpecie peccatum, quidquid contradicat Sporer ſuprà, quod evitaſſet, ſtante Communionem eliciuſſet contritionem, uti dictum eſt *lib.6.par.1.num.93.* Quòd ſi poſt conſecrationem incidiſſet in mortale, & in eo ſibi ipſi dediſſet Communionem, adhuc contraxiſſet peccatum ſpecie diverſum à peccato illius, cui ab altero daretur Communio, eſt enim diverſa malitia indignè miniſtrare, & indignè ſuſcipere Euchariſtiam. Unde conſecrans & poſteà ſeipſum communicans in mortali quadruplicem ſpecie malitiam contrahit, primam, quia Euchariſtiam in mortali conficit; ſecundam, quia indignè miniſtrat; tertiam, quia miniſtrat indigno; quartam, quia ſuſcipit indignus: probabile tamen eſt, quòd malitia ſecunda non ſit mortalis, ſecundùm dicta *l.6.p.1.n.94.* quia ibi nullum Sacramentum conficitur, nec eſt operatio, quæ fiat nomine Chriſti, nec impeditur effectus Sacramenti. Omnes autem illæ malitiæ intelliguntur, ſi dicat, celebravi Miſſam in peccato mortali.

1114 §.7. Rectè docent Lugo, & Averſa *ſ. ſextò*, non eſſe opus in confeſſione addere, an cum graviſſimo vel minus gravi, an cum uno vel pluribus mortalibus communicarit vel Miſſam legerit, uti nec an cum una vel pluribus cenſuris, an cum contracta ex hoc vel illo delicto, &c. quamvis enim ſit majus peccatum cum majoribus peccatis iſta facere, quia eſt magis indigna ſuſceptio, attamen eſt intra eandem ſpeciem.

1115 §.8. Si quis peccatori publico porrigat Euchariſtiam, Tamb. *de Comm.c.6.n.21.* putat committere unum tantùm peccatum, ſed imprimis certum eſt peccare mortaliter cooperando peccato alterius, deinde etiam peccat alia ſpecie malitiæ, infideliter fungendo officio Miniſtri, ad quod ordinatus eſt, attamen ſecundùm dicta pauló ante probabile eſt, quòd hæc malitia ſit venialis tantùm.

1116 §.9. Qui ſemel communionem Paſchalem, & ſemel Communionem in periculo mortis pro viatico ſumendam neglexit, commiſit duo ſpecie peccata, nec ſatisfacit dicendo, bis neglexi Communionem graviter præceptam, ſed exprimere debet, quòd ſemel præceptam pro viatico, uti dictum eſt *l.6.p.1.n.605.*

1117 §.10. Confeſſio tunc habet adjunctam malitiam ſacrilegii, ſi quis accedat ſine debito examine, exponens ſe periculo omittendi aliquod mortale: Si ex pudore vel ſimili motivo omittat peccatum, quod ſcit eſſe, vel de quo negativè dubitat, an ſit mortale: ſi accedat ſine dolore ſupernaturali & ſincero, aut ſine propoſito firmo cavendi omnia mortalia impoſterum; item ſi accedat non habens efficacem voluntatem primâ occaſione, qua poterit, reſtituendi furtivè ablata, famam, honorem &c. item ſi accedat ſine efficaci voluntate relinquendi omnes occaſiones proximas peccandi: Ratio horum omnium eſt, quia accedit indiſpoſitus, facit abſolutionem eſſe irritam, impedit effectum Sacramenti. Omnes tamen iſti modi invalidandi confeſſionem ſunt ejuſmodi ſpeciei: hinc licèt aliquis quandoque uno, quandoque alio modò invalidarit, ſatisfacit dicendo, toties confeſſus ſum ſacrilegè.

1118 §.11. Si quis ſub confeſſione mentiatur, committit ſacrilegium, quandoque grave, quandoque leve, uti dicetur à nu. 1175. De circumſtantia complicis, qui eſt filius vel filia Confeſſionis, dictum eſt n.1041.

1119 §.12. Contrahentes Matrimonium in mortali peccant mortaliter, imprimis in quantum ſunt Miniſtri conficientes, ſecundùm dicta *l.6.p.1.n.93.* docentque *Lugo Dicaſt. Caſtrop. Arr.* & alii, quidquid contradicant Suar. Sanch. Con. Præpoſ. Dian. Burgh. *cent.2. caſu 95.* Deinde etiam in quantùm ſunt recipientes Sacramentum, quia ponunt obicem gratiæ cauſandæ, & hæc peccata ſpecie diſtinguuntur. Ibidem tamen dixi utramque malitiam ſufficienter explicari, dicendo ſe in mortali contraxiſſe Matrimonium.

1120 §.13. Quamvis Matrimonium ſit à Chriſto elevatum ad rationem Sacramenti, quod dat omnimodam indiſſolubilitatem, & propter ſignificationem ſuam exigit carnem non dividi, ut Chriſtus non dividitur ab Eccleſia, nec humana Chriſti natura à divina, ideòque fideles adulteri peccantes contra hoc vinculum & exigentiam Sacramenti committant irreverentiam in Sacramentum, quam non committunt infideles, quorum matrimonium non habet rationem Sacramenti ſed tantùm contractus, tamen rectè docet Card. *in 2. criſi d.30.ſ.4. n.61.* hoc peccatum non eſſe propriè ſacrilegium, cùm Sacramentum non violetur in ſe immediatè, ſed tantùm violetur lex, & exigentia orta ex Sacramento: hinc cùm ſolorum fidelium peccata ſint materia confeſſionis, hæc malitia ſatis intelligitur, ſi confitens ſe accuſet de adulterio.

1121 §.14. Percoſſio Clerici ſpecialiter prohibetur ab Eccleſia, non tantùm ob honeſtatem intrinſecam juſtitiæ, ſed etiam ob reverentiam perſonæ Deo conſecratæ debitam: hinc etiam habet malitiam contra religionem in confeſſione exprimendam:

1122 §.15. Probabile eſt, quòd is, qui ſimul eſt Sacerdos, Parochus & Monachus, unum mortale committat, ſi negligat Horas Canonicas, & ſatisfaciat dicendo, ego Sacerdos omiſi Horas, tacendo ſe eſſe Parochum & Monachum, uti docent Henriq. Sanch. Fill. Salas, Homob. Garz. *p.2.tr.12.R.22.p.4.t.4. R.219.p.10.t.12.R.25.* Pelliz. *t.1.tr.5.c.8.n.96.* Caſtrop. *tr.7.d.2. p.1.ſ.2.n.29.* Tamb. *in Dec.lib.2.c.5.ſ.1.n.33.* Gob. *in Exp.tr.5. n.580.* Burgh. *cent.3.caſ.81.* Probabile tamen etiam videtur oppoſitum, nempe quòd duo ſpecie peccata committat ſpecialiter exprimenda, unum contra virtutem religionis, ratione Ordinis vel Profeſſionis religioſæ; alterum contra virtutem juſtitiæ ratione Beneficii, nam poſteà tenetur ad reſtitutionem, ergo ſignum eſt violatam eſſe juſtitiam, ita *Suar. Laym. Bon. Fag.* & alii, ſed priores Authores probabiliter reſpondent reſtitutionem illam ab Eccleſia imponi, non tanquam debitam ob læſionem juris alieni, ſed tantùm velut pœnam delicti.

§.16. Omittens omnes Horas unius diei committit unum 1123 ſpecie peccatum, quia omnes conſtituunt unum Officium ex eodem motivo religionis, Navar. Lugo & alii cum Tamb. *de Conf.l.2.c.2.n.4.* An autem ſit unum numero peccatum, dixi *l. 5. num.166.*

Q.150. Quomodo ſpecies ſit diſtinguenda in peccatis 1124 *capitalibus?* R. §.1. Quamvis bona animæ, corporis, fortunæ, famæ, honoris, ſint inter ſe diverſæ ſpeciei, tamen qui ſemel de uno & ſemel de alio ſuperbiens graviter peccavit, quia nempè vel putavit habere ſe merito ſuo independenter à Dei gratia, vel ideò ita excellere voluit, ut nollet ſe ſubmittere Deo & Superioribus, (quæ rarò accidunt) ſatisfacit dicendo ſe bis habuiſſe gravem ſuperbiam, tacendo de quo bono ſuperbierit, hoc enim materialiter tantùm ſe habet: attamen putare ſe habere merito ſuo independenter à Dei gratia, & ita excellere velle, ut nolit ſe ſubmittere Deo & Superioribus, ſunt duæ ſuperbiæ ſpecie diſtinctæ.

§.2. Dummodò abſint delectatio, gaudium, deſide- 1125 rium, probabile eſt, quòd in jactantia non ſit opus explicare peccatum in ſpecie, de quo te jactas, ſed ſufficiat dicere, jactavi me de peccato mortali, non exprimendo, an fuerit furtum, an luxuria, quia tota malitia jactantiæ videtur eſſe, quòd offenſa Dei eligatur ad captandam gloriam, in quo eſt irreverentia contra Deum, Nav. Dian. *par.3.t.4.R.161.* Caſtrop. *tr.2. d.2.p.11.* Moya *t.3.d.3.num.84.* Gob. *in Quint.t.5.cap.13.nu.64.* Tamb. *de Conf.l.2.c.2.num.10.* *Dixi* 1. dummodò abſint delectatio, &c. nam hæc omnia rarò aberunt, præſertim ſi ſint objecta delectantia, quæ ſolent fortiter movere potentias, Lugo *d.16.num.266.* In dubio autem putat *Gob.* præſumendum eſſe, quòd adſuerit complacentia, cùm plerumque interveniat. *Dixi* 2. probabile eſſe, nam ſententia oppoſita eſt fortè probabilior, uti volunt Sanch. Rodriq. Dicaſt. *d.9.nu.519.* ſicuti enim quævis virtus obligat, ut non inducam aliquem ad ſui tranſgreſſionem, ſecundùm dicta n.984. quia nempè ſic inducere eſt in contemptum & vilipendium honeſtatis, quæ eſt in tali virtute, ita videtur quævis virtus obligare, ut non glorier de illius violatione, quia etiam ſic contemnitur, & vilipenditur ejus honeſtas, ergo gloriatio de hoc vel illo peccato opponitur ſpecie diverſæ honeſtati hujus vel illius virtutis excludentis tale peccatum, ergo jactantiæ de diverſis peccatis habent diverſas ſpecie malitias.

§.3. Si ca tua jactantia ſimul redundet in famia in alium, 1126 patet addi aliam ſpeciem injuriæ contra famam proximi, uti notant omnes. Dicaſt *n.526.*

§.4. Non eſt opus addere, an reverà commiſeris hoc, 1127 de quo te jactas, vel non, quia eadem eſt irreverentia, ſive peccatum ſit verum ſive falſum, & mendacium, quod additur, ſecundùm ſe eſt tantùm veniale. Caj. Nav. Sanch. Lugo *n.274.* Dicaſt. *n.527.* Tan. *n.12.*

§.5. Qui gloriatur, quòd alium inebriaverit, ſecun- 1128 dùm Gob. *num 63.* communiter non peccat mortaliter, quia non gloriatur de formali inebriatione, ſed de modo & dexteritate in fallendo altero, aut de jocis, aut de ſua potentia in ferendo vino.

§.6. Inebriatio aliter cauſata quàm per potum diſtingui- 1129 tur ſpecie ab ordinaria ebrietate per potum, uti dictum eſt *lib. 5.n.326.* quia ſi quæratur per potum, opponitur legi temperantiæ, ſi ſine potu, v.g. dormiendo in lupulo, non pertinet ad legem temperantiæ, ſed ad aliam legem naturæ de non exturbando ſtatu rationis, quam proximè recipere non poſſis.

§.7. Ad iram communiter accedit ſpecies maledictionis 1130 ſeu imprecationis, quę prout eſt in ſe vel in alium, poteſt continere diverſas ſpecies malitiæ, item perjurii; item blaſphemiæ in Deum, ut irreverenter invocando ſanguinem Chriſti vel Sacramenta. Reliqua intelliguntur ex dictis hactenus.

Q.151. Quomodo explicanda ſit ſpecies in peccatis alie- 1131 *nis?* R. §.1. Qui inducit vel conſilium dat alteri, v.g. de furto ſecum patrando, item qui ſolicitat vel ſeducit alterum ad luxuriam, qui in Miſſa provocat alterum ad fabulas, aut aliter verbo vel exemplo incitat ad peccandum ſecum, committit

ſal-

Digitized by Google

ſaltem duplex ſpecie peccatum, ideòque in confeſſione debet addere, ſi fuerit inducens, conſulens, ſolicitans, provocans, ut intelligitur ex dictis à *n.984.* ubi plura dicta ſunt circa ſcandalum.

1132 §.2. Inductio ad peccatum, ſive fiat per conſilium, ſive per juſſionem, ſive per conſenſum &c. eſt ejuſdem ſpeciei, & ſatisfit dicendo, fui alteri cauſa talis peccati. Adulatio tamen & laus præſentis de peccato facto regulariter addit aliam ſpeciem, quia excitat non tantùm ad complacendum in peccato præterito ſed etiam ad iterùm peccandum, Lugo *d.16.nu.266.*Dicaſt.*d.9.n.*528.

1133 §.3.Si quis peccet cum alio, qui non ita peccet, ſicuti ipſe, v.g.ſi conſanguineam inducat ad fornicationem, quæ ignorat conſanguinitatem, malè confitetur dicendo, induxi aliquam ad inceſtum mecum, ipſa enim non commiſit inceſtum, ſed ſolam fornicationem, adeòque addere debet ex parte ſua fuiſſe cognitionem, ſed ex parte mulieris fuiſſe ignorantiam conſanguinitatis. Similiter qui ad fornicationem induxit mulierem ſtultam vel plenè ebriam, debet hoc ipſum addere, alioquin ſi dicat ſe induxiſſe mulierem ad tale peccatum, Confeſſarius judicabit eum peccaſſe etiam peccato ſcandali, cùm tamen talis mulier ſcandali capax non fuerit, Dicaſt. *à nu.*239. Reliqua intelliguntur ex dictis à *n.984.*

1134 Q.152. *An in confeſſione explicari poſſit una ſpecies diviſim ab altera, ſi plures ejuſmodi ſpecies unico actu ſint contractæ?* R. §.1. Malè fit, ſi in eadem prima confeſſione id fiat, quia eſt contra ſinceritatem confeſſionis, ideòque Sacerdos Confeſſario ignotus, qui fornicatus eſt, malè ſic confitetur, *ſum fornicatus, peccavi contra votum in materia gravi*, Lugo & alii cum Arr.*d.35.n.41.*contra Suar.Averſ. *q.10.ſ.7.*Dicaſt.*d.9.n.170.*Boſco *d.7.ſ.8.n.175.*Ratio eſt, quia explicat peccatum aliter, quàm commiſerit, nam ſignificat ſe duo peccata diviſim commiſiſſe habentia ſingulas primarias malitias, quarum nulla ſit circumſtantia alterius, quod falſum eſt, cum commiſerit unicum habens duas malitias, quarum una eſt circumſtantia alterius.

1135 §.2. Si quis ſit confeſſus unam malitiam, & oblitus alteram, tum tantum ſufficiet in confeſſione ſequenti addere hanc alteram, quando per utramq; confeſſionem omnes malitiæ ſufficienter intelligentur, v.g. ſi Sacerdos ille heri confitens, & non reflectens ſe ad circumſtantiam ſui voti dixiſſet, *fui fornicatus*, ſatisfaceret hodie dicendo, *ſe graviter peccaſſe contra votum caſtitatis*, quia jam expreſſit utramq; malitiam, & una poteſt ſine altera intelligi, Nav.Henr.Sanch.Bon.Arr.*n.35.*Boſco *n.*170.contra Bonæſpei *d.8.n.*112.E contrà ſi commiſiſſet adulterium, & non reflectens ſe ad circumſtantiam conjugatæ, dixiſſet, ſe eſſe fornicatum, deberet hodie iterum repetere adulterium, nec ſatisfaceret dicendo, intuli alicui, aut etiam conjugi gravem injuriam, quia per neutram confeſſionem intelligeretur malitia adulterii, quæ eſt ſpecialis injuria facta conjugi & Sacramento Matrimonii, Averſa ſuprà, Steph.*t.5.d.5.n.*145.Stoz.*l.1.p.3.n.597.*Sporer *n.*406.Quòd ſi quis furatus ſit, ut ſe inebriaret, Lugo, Tamb.Card.*in 1. criſi d.44.n.131.* dicunt non ſatisfacere hodie dicendo, *furatus ſum*, & cras dicendo, *volui me inebriare*, ſed debere iterùm confiteri conjunctum hoc vel ſimili modo, *furatus ſum animo me inebriandi*, quia aliàs non explicat furtum fuiſſe in ſpecie gulæ, in qua tamen fuit ratione finis, ob quam factum eſt. Sed in hoc probabiliter contradicunt *Caram. & Averſa* ſuprà, nam ſpeciem gulæ exprimit: quamvis autem non dicat, in quo individualiter actu voluntatis tanquam ſubjecto fuerit, hoc non videtur requiri, ergo cùm anteà expreſſerit ſpeciem & numerum furti, jam autem exprimat etiam ſpeciem, & numerum gulæ, videtur totam malitiam ſufficienter explicare. Videri poſſunt Arr. *à n.*42. & Boſco *à n.*164.

1136 Q.153. *An dentur peccata diſtincta ſpecie inadæquata tantùm, & quid de illis ſit dicendum?* R. Oviedo *& Compt. de anima d.5.ſ.3.n.5.* admittunt in phyſicis diſtinctionem aliquam mediam, quæ ſit major quàm numerica & minor quàm ſpecifica, quàm vocant ſpecificam inadæquatam, v.g. dicunt Petrum & Bucephalum diſtingui ſpecie, Petrum & Paulum numero, Petrum & Catharinam ſpecie inadæquata. Cum proportione ad illam ſententiam putant *Caram.*& alii dari in moralibus etiam peccata diſtincta ſpecie tantùm inadæquata, qualem eſſe dicunt blaſphemiam unam in Deum & alteram in Sanctos, blaſphemiam unam contra miſericordiam Dei, & alteram contra juſtitiam. Bonæſpei, quamvis *de anima d.2.dub.2.* rejiciat illam ſpeciem inadæquatam, attamen *de peccat. d.4.à nu.*280. dicit, ſi in moralibus admitterentur talia peccata diſtincta ſpecie inadæquata, fore obligationem illa ſpecialiter confitendi, eò quòd aliàs Sacramentum exponeretur periculo nullitatis; incertum enim eſt, inquit, an Chriſtus ad valorem non requiſiverit etiam confeſſionem illorum peccatorum ſpecie inadæquata diſtinctorum: ſed ratio iſta nihil evincit, nam dici poſſet eſſe pariter incertum, an Chriſtus ad valorem non requiſiverit confeſſionem multorum, quæ Authores aliqui affirmant, alii negant diſtingui ſpecie, & tamen ſi hæc ſecundùm opinionem probabilem omittantur, non ideò Sacramentum exponitur periculo nullitatis, quia certum eſt ad valorem Sacramenti ſufficere confeſſionem formaliter tantùm integram. Ratio melior pro iſta ſententia afferri poſſet, quia ex Tridentino ſcimus omnes ſpecies eſſe confitendas, ergo cùm Tò *ſpecies*, ſit quid commune, extendi debet ad ſpeciem etiam inadæquatam, quia lex confitendi cenſeri debet favorabilis cùm ordinetur non ad gravandum reum ſed ad abſolvendum. Contrà tamen eſt, quòd ex ſenſu communi fidelium per ſpeciem, quam jubemur confiteri, intelligatur ſpecies adæquata & ſimpliciter talis, Theologi enim hactenus in moralibus non fecerunt mentionem de ſpecie illa inadæquata, ſed talia duo peccata dixerunt ſimpliciter eſſe unius ſpeciei, quamvis fundamentum ſit aſſerendi inter illa eſſe diſtinctionem numericam majorem.

Q.154. *Si quis non poſſit, vel excuſetur ab aperiendo* 1137
peccato in ſpecie, an teneatur ſaltem in genere ſe accuſare de illo, & circa illud elicere contritionem? R. §.1. Qui ſcit ſe peccaſſe mortaliter, & planè neſcit, in qua ſpecie, tenetur ita in genere ſe accuſare de illo, ſi autem ſciat eſſe in genere, v.g. juſtitiæ, tenetur & hoc addere, quia peccatum ſic in genere explicatum, quando aliter non occurrit, eſt materia ſufficiens abſolutionis, ergo etiam neceſſaria, Lugo *d.16.n.532.*Dicaſt. *d.9.n.*880. Caſtrop.*punct.*10.*n.*3. Tamb. *de Conf. l.2. cap.*10. *n.*53. Dian. *p.3.tr.6.R.66.* Stoz. *lib.2.n.89.* Palav. *num.*293. Spor. *num.*378. Poſteà autem, quando recordabitur peccati in ſua ſpecie infima, tenebitur illud ſic agnitum iterùm confiteri, quia eſt obligatio confitendi in ſpecie infima, ergo quamdiù hoc non eſt factum, remanet obligatio ſic confitendi, quando fieri poterit.

§.2. Si quis ob inſtans vitæ periculum, aut ne prodat 1138
complicem, aut ob aliud grave incommodum excuſetur, quò minùs dicat peccatum ſuum in ſpecie infima, tenetur dicere in ea ſpecie ſubalterna, in qua ſi dicat, ceſſabit tale periculum, ſic enim pro nunc ſatisfit præcepto quantùm moraliter ſatisfieri poteſt & debet, poſtmodùm autem, quando poterit vel alio tempore, vel apud alium Confeſſarium, in ſpecie infima confiteri ſine ullo ejuſmodi periculo, ad hoc tenebitur, ob rationem jam datam, patetque ex propoſitione damnata, quam retuli *nu.*596. Oppoſitum videtur tenuiſſe Burgh. *cent.3. caſ.62.* hac ratione ductus, quia incommodum excuſans ab integritate materiali afficit peccatum, prout hoc eſt à parte rei, ergo non tantùm quoad rationem ſpecificam, ſed etiam genericam; ſed patet antecedens eſſe falſum, nam excuſatio afficit peccatum in quantum eſt allativum incommodi, ergo cùm nullum ſit incommodum, ſi ita in genere aut in ſpecie ſubalterna explicetur, erit obligatio ſic confitendi: hinc *Burgh.* fruſtra dicit ſuam ſententiam eſſe communem, pro qua inter cæteros citat Caſtr. *p.11.n.3.* ſed iſto loco nil habet de quæſtione illa: *n.7.* autem planè oppoſitum tenet.

§.3. Qui ob juſtam cauſam confitetur peccatum in ge- 1139
nere tantum, non tenetur elicere perfectam contritionem de illo, quia peccatum, quod ita ex cauſa reticetur, habet ſe veluti peccatum oblitum, quod ſuppoſita attritione univerſali remittitur per abſolutionem directè cadentem ſuper confeſſa, ergo cùm remittatur vi Sacramenti Pœnitentiæ, non eſt, cur requiratur perfecta contritio, *Lugo Dicaſt. Leand. Diana Burghab.* ſuprà.

ARTICULUS II.

Quando ſufficiat Confeſſio integra formaliter. 1140

RESp. Etſi ad hoc Sacramentum requiratur ſemper aliqua confeſſio, non tamen ſemper opus eſt, ut ea ſit integra materialiter, modò ſit talis formaliter ſeu moraliter, id eſt, quantùm moraliter loquendo hic & nunc poteſt fieri, etſi poſteà debeas, ſi poſſis, ſupplere defectum, non ſtatim, ſed quando rurſum confiteri obligaberis, aut voles. Porrò quando talis Confeſſio ſufficiat, ſequentes regulæ docent.

Prima. Quandocunque quis ad materialiter integrè confitendum phyſicè eſt impotens, ſufficit integritas formalis; quia præceptum divinum non obligat ad impoſſibile. Unde poſſunt in ſequentibus caſibus abſolvi: I. Mutus, etſi unum tantùm vel alterum peccatum per nutus ſignificaverit; niſi tamen ſcripto poſſit Confeſſario exhibere: ad quod tunc eum teneri probabilius eſt, ut communiter docetur, contra *Cajet. Navar.* & alios. II. Surdus: qui non poteſt omnia explicare. Laym.*lib.5.tr.6.cap.*8. III. Ignarus idiomatis, tempore præcepti vel alterius neceſſitatis, etſi non integrè intelligatur, ſi neque Confeſſarius linguæ gnarus, neque interpres haberi poſſit; imò etſi adſit interpres, non enim tene-

tenetur per eum confiteri, ut docet *Suar. Vaſq. Dian.* niſi fortè in periculo mortis, in quo aliqua minora cõfiteri ſufficit. V. Lug. *d.* 15. *n.* 61. IV. Moribundus, uſu linguæ ſubitò deſtitutus, ſi petat abſolvi, ac det ſigna doloris, vel ante dederit coram aliis; modò id fecerit in ordine ad Sacramẽtum, quod de quovis in eo ſtatu præſumendum videtur. Quo caſu ſi (ſaltem coram ipſo infirmo) ſive ab uno, ſive pluribus, mediatis, vel immediatis teſtibus detur teſtimonium, Sacerdotem non tantùm poſſe, ſed probabiliter etiam teneri abſolvere, (ſaltem ſub conditione) docet Dian. & Lug. *d.* 17. *à n.* 84. *&c.* ex multis aliis; item *Bonac.* citans declarationem Cardinalium pro ſe, & *Præp. q.* 4. *dub.* 5. *&c.* eo quòd ſic & ægri neceſſitati, & reverentiæ Sacramenti conſulatur.

Dixi, *ſaltem*, quia Tamb. *lib.* 2. *exp. Conf.* citans *Kon. Præp. & Lug.* docet, poſſe & debere abſolvi abſolutè, etſi ſit abſens, qui de ſigno coram ſe dato teſtatus fuit. Denique ſi nullum ſignum dederit, nullo modo abſolvendus eſt, cùm actus judicialis non exerceatur, niſi præceſſerit accuſatio: licèt enim recentiores quidam ut Tamb. *cap.* 10. citans Homob. & Molfeſ. item Phil. Servius *in Amico fideli p.* 3. *c.* 1. Anton *de lit.* Bart. de S. Fauſto, &c. cenſeant poſſe, imò debere abſolvi ſub conditione, dummodò aliàs probè & chriſtianè vixerit, eò quòd præſumi poſſit interiùs elicuiſſe contritionem; idque Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 92. *& p.* 9. *t.* 6. *R.* 20. ex aliis 12. judicet probabile; ab aliis tamen meritò rejicitur, ut Suar. Vaſq. Koo. Mercer. Lug. *ſ.* 3. Malder. &c. ipſoque Dian. *loco cit. & aliis* 12. apud Averſam: quia deeſt omnis externa confeſſio, quam eſſe partem eſſentialem hujus Sacramenti, conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 14. *can.* 9. & ex nullo ſigno rationabiliter præſumi poteſt, ut ſuppono. V. Lug. *l. c.* Averſam *q.* 10. *ſ.* 18. ubi notat abſolutionem, quæ iis, qui inſcripti ſunt in ſocietatem Roſarii, ſolet in infirmitate impendi ſine omni confeſſione, non dari tanquam ſacramentalem, nec in ordine ad conficiendum Sacramentum, ſed ad indulgentiam & remiſſionem pœnæ conſequendam.

Secunda. Quando vel pœnitenti, vel Confeſſario imminet periculum vitæ, quod nec illum integrè confiteri nec hunc audire patiatur, ſufficit integritas formalis. Ratio quia tunc materialis non eſt poſſibilis moraliter: quod valet ſequentibus caſibus.

I. Si pœnitens v. g. infirmus, uno alterove peccato dicto deficiat; vel ſit grave periculum, ne deficiat.

II. Si infirmus volens confiteri, dum ei fertur Viaticum, deprehendatur multas confeſſiones feciſſe invalidas, & gravitas morbi non patiatur dilationem abſolutionis, Gran. Zamb. Dian *p.* 5. *t.* 3. *R.* 75.

III. Si ipſe Sacerdos in periculo conſtitutus, videatur ante moriturus, quàm pœnitens abſolvatur.

IV. Si tempore peſtis, prudentum judicio, moraliter certum periculum ſit, ne Confeſſarius inficiatur, qui ſi tamen totam audire velit, tenebitur ad eam pœnitens.

V. Si immineat conflictus, vel ſit multitudo moribundorum, v. g. in naufragio, nec poſſint omnes audiri: in quo caſu poſſent etiam omnes ſimul, dicto uno peccato, quod minus infamat, (vel etiam ſecundum quoſdam, ſi aliter fieri non poſſit, dicendo in genere ſe eſſe peccatores) abſolvi, dicendo: *Ego vos abſolvo &c.* V. Sà *v. Abſolutio*, & Kon. *de Sacr. d.* 7. *dub.* 9.

Tertia. Quando ex confeſſione certi peccati vel circumſtantiæ, timetur meritò grave damnum proprium, vel alienum, ſive Confeſſarii, ſive alterius, corporale vel ſpirituale, poteſt id reticeri. Ratio, quia præceptum divinum de integritate, non obligat cum tanto incommodo. Quod tantùm eſſe poſſet, ut peccares confitendo, v. g. 1. Si Sacerdos certum peccatum ſit revelaturus (intellige cum Kon. Lugo *d.* 16. *n.* 527. quod pœnitens ipſe non teneatur revelare.) 2. Si ſciat v. g. mulier, ex certo peccato ſibi, vel Confeſſario fore periculum ruinæ. 3. Si pœnitenti inde immineat grave damnum, vel periculum vitæ vel famæ: In his tamen caſibus videtur requiri neceſſitas confitendi, v. g. ob communionem annuam; vel ſi longo tempore alioqui eſſet differenda. V. Fili *tr.* 27. *c.* 6. Lug. *l. c.* ubi monet, talia damna aut pericula non facilè fingenda eſſe, & quidem in Religioſo vix poſſe locum habere.

Quarta. Si quis aliquod peccatum, vel circumſtantiam non poſſit confiteri ſine violatione ſigilli, v. g ſi invalidè abſolviſſes ſimoniacum, nec poſſes confiteri niſi illi, qui facilè inde poſſet conjicere, quinam ille eſſet.

Ex omnibus ſuprà dictis ſequitur, excuſari etiam ſequentes ab integritate materiali:

I. Qui habent caſum reſervatum, de quo *infrà*, & Laym. *cap.* 12.

II. Scrupuloſum, qui perpetuò angitur de oblitis.

III. Quem Sacerdos abſolvit ante finem, nolens omnia audire, ut habet Bon. *hic*.

IV. Quem fallit memoria, ita ut dicat; ſe ſcire in genere, quòd peccaverit mortaliter, non occurrere autem ſpeciem peccati; etſi tunc veniale aliquod addere ſit conſultum, Kon. Laym. *l. c.* contra *Sot. Medin.*

V. Eum, qui extremè rudis, vel ſimplex, dicit ſe dolere de peccatis, nullum tamen in ſpecie, ne veniale quidem ſciat dicere: qui etſi ſpeculativè loquendo poſſit abſolvi, practicè tamen non expedit, ſed data benedictione permittatur communicare. Laym. *l. c.*

VI. Qui aliquod peccatum non poteſt confiteri ſine complicis infamatione: v. g. ſi peccaſſes cum matre vel ſorore, quam Confeſſarius noſſet, tunc enim (ſi alium Confeſſarium non potes habere, quem aliàs adire tenereris ſufficeret, imò deberet dici, quòd animo cum ea, vel in genere, cum aliqua fornicationem, vel inceſtum commiſiſſes, reticendo gradum primum vel ſecundum, quoad licebit, ſine manifeſtatione complicis, cum propoſito confitendi integrè Sacerdoti alteri proxima occaſione. Ita probabiliter Nav. *c.* 7. Bon. Can. Vaſq. Præp. *hic d.* 6. & Gomez &c. Ratio eſt, quia quando duo præcepta divina concurrunt, naturale & poſitivum, quæ ſimul ſervari non poſſunt, præferendum eſt naturale; quia ſtrictiùs obligat. Etſi probabiliùs contrarium doceant Fill. Suar. Vaſq. *Leſs. Lug. d.* 16. *n.* 394. Hurt. Kon. & alii. Unde talis ſaltem non tenebitur tacere id peccatum, ne complicem infamet, niſi commodè poſſit; (quod *Lug.* extendit etiam ad non complicem, ſine cujus manifeſtatione peccatum explicari non poteſt) ideòque Confeſſario curandum, ne nominentur perſonæ, niſi ad pœnitentis directionem opus eſſet, tunc enim infamia iſta non tanti æſtimatur, eamque ſibi imputet, quia peccavit: Conferendum tamen eſt commodum directionis, cum infamia. Ratio ſuprà dictorum omnium, quia in his caſibus moraliter nõ poteſt fieri cõfeſſio materialiter integra: Lay. *c.* 8. Fag. *p.* 1. *c.* 3. v. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 64. *&* 131. *& p.* 1. *t.* 7. *R.* 49. Leſs. *l.* 2. *c.* 11. Tamb. *l.* 2. *c.* 9. §. 2. ubi docet, probabile eſſe, quod talis pœnitens propter ſolam conſolationem, quam ſentit ab amico vel docto Confeſſario, poſſit ei confiteri, etſi alium habere poſſit.

ADDENDA.

Q*Ueſt.* 155. *Quid prætereà ſit notandum circa Con-* 1141
feſſionem formaliter integram? R. §. 1. Confeſſio ſaltem formaliter integra eſt de eſſentia Sacramenti, aliqua enim confeſſio eſt pars Sacramenti, uti doctè evincit Syl. *p.* 2. *in fine*, *Orat.* 1. non materialiter, ergo ſaltem formaliter integra. Hinc ſequitur eum, qui ſacrilegè aut invalidè eſt confeſſus aliquod peccatum, teneri illud iterum confiteri, quia talis confeſſio fuit nulla.

§. 1. A Confeſſione materialiter integra non excuſat 1142
præcisè infamia apud Confeſſarium incurrenda, quod meritò certum eſſe dicit Eſparſa *qu.* 90. *art.* 2. *ad* 3. quamvis enim inſtitutio Divina non obliget ad gravia onera Sacramento extrinſeca, tamen obligat ad intrinſeca, quale eſt confuſio propter proprium peccatum ſubeunda apud Confeſſarium, ſequitur enim per ſe ad manifeſtationem peccati ſui, quam præcepit Deus.

§. 3. Qui prudenter timet lapſum ſuum, ſi faciat longum 1143
examen circa peccata carnis, poteſt omiſſo diligentiori examine petere abſolvi, ſaltem uſquedum abſit hoc periculum; confitendo in ſpecie, quæ poteſt ſine periculo, tum enim eſt impotentia moralis confitendi integrè, Sporer *n.* 468. Tamb. *de Conf. l.* 2. *c.* 10. *n.* 21.

§. 4. Quamvis multi doceant reticeri poſſe peccatum, 1144
ne manifeſtetur complex, uti inſinuabitur *n.* 1752. tamen Bonæſpei & Steph. *tr.* 5. *d.* 5. *n.* 162. rectè dicunt Confeſſarium poſſe interrogare pœnitentem, an ſit in occaſione proxima peccati, licèt ita venturus ſit in notitiam complicis, per accidens enim eſt, quòd hujus peccatum etiam manifeſtetur. Et ſecundum omnes cum Lugo *d.* 16. *à n.* 431. poteſt Confeſſarius cogere pœnitentem ad peccatum complicis, vel cujuſcunque alterius, manifeſtandum illi, ad quem ſpectat ſcire & emendare, vel cavere periculum relapſus aut alienæ ſeductionis: ſed rectè monet Mendo *d.* 10. *q.* 5. *n.* 116. quod etiam dicam *n.* 1752. non expedire, ut Confeſſarius ſe offerat ad talem manifeſtationem faciendam, nam per hoc fit Confeſſio odioſa ſaltem apud alios, unde ſi neceſſe ſit fieri, potiùs petat à pœnitente, ut extra confeſſionem de hoc ipſi loquatur, quod etiam ſuadet Lugo *n.* 435.

§. 5. Uxores & matres ſæpè excuſantur, quæ peccata 1145
maritorum, & filiorum ſaltem indirectè tangunt apud Confeſſarium, qui hos novit, id enim communiter faciunt ad neceſſarium conſilium petendum, vel ad leniendum ingentem dolorem, & alioquin nimis durum foret continuò adire novos Confeſſarios, videnturque mariti & filii, quia peccarunt agendo contra uxores vel matres ſuas, excidiſſe jure ſuo ad illam famam

famam

mam retinendam, Steph. *tr.4.d.6.n.12.* Conſulendum tamen eſt, ut quantùm fieri poteſt, de alienis peccatis taceant, & ſe ſolas accuſent.

1146 §.6. Quando pęnitens defectu temporis non poteſt Sacerdoti confiteri niſi unicum peccatum, ſi habet mortale, tenetur mortale confiteri, qualecunque tandem, & non neceſſariò graviſſimum, Illſ. *n.*138. Similiter ſi confiteatur in genere ſoli Sacerdoti, tenebitur dicere, peccavi graviter. Illſ. *n.*139. Ratio utriuſque eſt, quia hoc ipſo quòd poſſit dici mortale in ſpecie, vel ſaltem in genere, præceptum obligat, poteſtque illi ſatisfieri: ſed non obligat, ut unum dicam præ altero, ergo.

1147 §.7. Si quis cum cauſa reticeat peccatum, vel confiteatur in genere tantùm, non tenetur de tali peccato non expreſſo elicere contritionem perfectam, uti dictum eſt *n.*1139. An habens reſervata poſſit hæc reticere apud Confeſſarium non habentem poteſtatem in reſervata, & à ſolis aliis abſolvi, dicetur *n.*1599. Quomodo ille, qui dixit ſe velle generaliter confiteri, poſſit nihilominus aliqua reticere, dicetur *n.*1183. *&* 1879.

1148 *Q.156. Quid addendum ſit circa cauſas & modos dimidiandi confeſſionem vel abſolutionem?* R. ſeqq. §.1. Confeſſio tum dicitur dimidiari, quando pars peccatorum exprimitur & pars reticetur. Abſolutio tum dicitur dimidiari, quando pęnitens eſt quidem diſpoſitus ad abſolutionem omnium peccatorum, & Confeſſarius etiam poteſtatem habet abſolvendi ab omnibus, attamen ab omnibus non abſolvit, quia reſtringit intentionem ad aliqua tantùm.

1149 §.2. Magnus concurſus pœnitentium non eſt cauſa ſufficiens dimidiandi confeſſionem, uti conſtat ex hac prop. 59. ab Innoc. XI. damnata, *Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiatè confeſſos ratione magni concurſus pænitentium, qualis v.g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut indulgentiæ.* Unde nunc non eſt audiendus Gob. *tr.6. n.*479. dicens oppoſitum eſſe probabile.

1150 §.3. Lumbier apud Carden. *in 2. criſi d.38.n.14.* etiam poſt damnatam illam propoſitionem putat adhuc cauſam dimidiandi confeſſionem ſufficientem eſſe, ſi in concurſu pœnitentium aliqui eorum non eſſent redituri ad confeſſionem, ſed meliùs contradicit Card. *à n.16.* nam cùm tales poſſint redire, ſi velint, quòd ex malitia non ſint redituri, non facit neceſſitatem phyſicam aut moralem abſolvendi dimidiatè confeſſos, alioquin etiam deberem abſolvere eum dimidiatè confeſſum, quem præviderem nihilominus iturum ad Communionem, quamvis non abſolverem.

1151 §.4. Idem Lumbier putat cauſam ſufficientem dimidiandi confeſſionem eſſe, ſi pœnitens peregrinus bona fide accedat non ſatis examinatus, qui diſcedere ſtatim debeat, neque poſſit ob multitudinem confitentium ſatis examinari à Confeſſario: ſed neque hoc ſufficit, niſi accedat impoſſibilitas moralis integrè confitendi, qualis eſſet, ſi pœnitens non eſſet capax ad examinandam conſcientiam, nec aliàs poſſit confiteri, & Confeſſarius v. g. ob fatigationem non poſſet eum diutiùs examinare, tum enim dimidiatè confeſſus poſſet abſolvi, Card. *n.*30.

1152 §.5. Si pœnitens ritè diſpoſitus confeſſus ſit plura venialia, & Confeſſarius intendat eum ab aliquibus tantùm abſolvere, validè abſolvetur ab his, & non ab aliis, quia poteſt unum remitti ſine altero, & hoc ſenſu validè dimidiabitur illa abſolutio venialium, hoc tamen eſt illicitum, ſitque injuria pœnitenti, qui poſita ex parte ſua diſpoſitione & confeſſione talium peccatorum, jus habet ad abſolutionem adæquatam illorum.

1153 §.6. Si pęnitens confeſſus ſit plura mortalia, & Confeſſarius intendat eum abſolvere ab aliquibus tantùm, abſolutio erit invalida defectu intentionis, quia Chriſtus requiſivit talem intentionem in Confeſſario, vi cujus ſaltem indirectè poſſent remitti omnia mortalia, noluit enim unum mortale remitti ſine altero, quia voluit remitti per gratiam, quæ cùm conſtituat ſimpliciter amicum & filium adoptivum Dei, pugnat cum quocunque mortali, quod reddit odibilem, & hoſtem Dei.

1154 §.7. Si pœnitens ſuo Superiori confeſſus ſit duo mortalia, unum ipſi reſervatum, alterum ipſi non reſervatum: aut ſi confeſſus ſit ſolum reſervatum, eò quòd Superior noluiſſet audire non reſervatum, ſi iſte Superior intendat directè abſolvere ab hoc ſolo reſervato, eumque remittat ad Confeſſarium inferiorem pro directa abſolutione ab altero non reſervato, validè quidem à Superiore abſolvetur à reſervato directè, & à non reſervato indirectè, probabilius tamen eſt cum Caſtrop. *tr.23. pu.*15. Lug. *d.20.ſ.6.* Dicaſt. *d.11.n.*317. Averſ. *q.17.ſ.9.* Moya *d.1. q.8.n.*18. aliiſq; plurimis contra *S. Anton. Sot. Palud. Nav. Led. Caj.* & alios, hoc eſſe illicitum, nam imprimis ſi pœnitens illi confeſſus eſt etiam non reſervatum, videtur per confeſſionem factam, & acceptam acquiſiviſſe jus ad illius etiam abſolutionem, ideòque Suar. *d.31.ſ.1.n.2.* ſententiam Medinæ putantis eum licitè ad inferiorem remitti, dicit eſſe improbabilem, imò putat non poſſe non abſolvi directè, quamvis de hoc dubitet Lugo *n.*77. Deinde hoc ipſo quòd ſuperior nollet audire alterum non reſervatum, peccaret, quia non videtur pro ſua libertate facere poſſe, ut ita dimidietur confeſſio, quæ de jure divino debet eſſe integra. Et cùm confeſſio non poſſit, per ſe loquendo, eſſe dimidiata, multò minus abſolutio: poteſtas enim reſervandi nullum ſpeciale jus tribuit Superiori, ut alterutram dimidiet, maximè cùm non videatur ordinariè occurrere rationabilis cauſa ſic dimidiandi, niſi fortè in raro caſu, v.g. impoſſibilitatis audiendi reliqua: Neq; enim ſufficit multitudo negotiorum, uti rectè Archid. Sylv. Victor. Suar. Vaſq. Tann. Laym. Fill. *t.7.n.*301. contra *Rich. Sot. Navar. Caj. Sa, Henriq. Valent. Tolet.* Itaque debet Superior vel audire, & abſolvere ab omnibus, vel pro omnibus remittere ad inferiorem, tollendo reſervationem, quod poteſt etiam extra Sacramentum, aut huic communicando poteſtatem abſolvendi etiam à reſervato. Quid autem fieri debeat vel poſſit, ſi pęnitens communicare debeat, & deſit Confeſſarius habens poteſtatem in reſervata, dicetur *n.*1599.

Q.157. Quid dicendum ſit de illo, qui Confeſſario ignoto 1155
confitetur mortalia, & poſteà ordinario ſuo Confeſſario ſola venialia? R. de hoc dicetur *n.*1186.

Q.158. Quid addendum ſit circa abſolutionem mori- 1156
bundi, qui jam dare non poteſt ulla ſigna pænitentiæ? R. ſeqq. §.1. Moribundus, quamvis nunc nulla dare poſſit ſigna Pęnitentiæ: poteſt & conſequenter debet ſub conditione abſolvi, ſaltem tum, ſi reſciatur petiviſſe Confeſſarium aut voluiſſe confiteri, ita Author opuſc.65. apud S.Th. *Tit. de Sacr. Unctionis* ſub finem, & ſequuntur omnes Societatis Authores, teſte Gormaz *p.2.n.*244. refertque Authores 32. Dian. *p.3. t.3.R.4.* Averſ. *q.10.ſ.17.* refert 34. Carden. *in 1. criſi d.*48. adhuc plures: & eſſe communem apud PP. Dominicanos, teſtatur *Caſulas* apud Moyam *d.6.q.1.* *Probatur* ex Concilio Carthag. IV. can.76. His verbis, *Is, qui Pænitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim converſus fuerit, dent teſtimonium, qui eum audierunt, & accipiat Pænitentiam.* Idem habetur ex Conc. Carthag. III. *Cap. ægrotantes 75. de Conſecr. diſt. IV.* Item in Conc. Arauſicano I. *can.*12. Et ita expreſſè ſtatuitur à S. Leone Pápa *Cap. His qui, cauſa 26.q.* 6. Item à Rituali Romano *Tit. de Sacram. Pæn.* quod Rituale Paulus V. approbavit, & per expreſſam conſtitutionem, quæ eſt 85. apud Cherubinum, mandavit obſervari. Ideòque *Jo. Sanch.* apud *Moyam* dicit hanc ſententiam eſſe ferè definitam à SS. Canonibus. *Nec obſtat* decretum Clementis VIII. de quo dicetur *n.*1195. *nam* nihil dicit contra confeſſionem in abſentia factam, dummodò ſit ordinata ad abſolutionem à præſente habendam. Quòd autem Clemens voluerit ejuſmodi moribundum abſolvi, imò dixerit ſe abſoluturum, ſi caſus ſe offerret, teſtati ſunt Cardin. Bellarm. & Archi-Epiſc. Armacanus apud Lug. *d.17. à n.76.* Accedit teſtimonium Patris *Suar.* apud Tann. *q.9.n.16.* qui ſcribit ſe ex ore Clementis VIII. & Pauli V. itemque ex ſententia multorum Cardinalium habere, non fuiſſe unquam mentem Pontificum damnare abſolutionem talis moribundi, quæ fieret à Sacerdote præſente: hinc certum videtur abſolvi debere ſub conditione. Ratio eſt, quia petendo Confeſſarium externè confeſſus eſt ſe peccatorem, in neceſſitate autem ſufficit confeſſio in communi, ſecundùm dicta *num.*620. Deinde ſufficienter confeſſus eſt Sacerdoti, quando alius ad Sacerdotem retulit iſtam ipſius confeſſionem, hic enim referens habet ſe, ac ſi moribundus ipſe feciſſet per litteras vel interpretem. Prætereà probabiliter præſumitur eſſe diſpoſitus, ergo lex charitatis obligat Confeſſarium, ut proximo in extrema neceſſitate conſtituto ſubveniat, ſicut poteſt. Nec ideò fiet irreverentia Sacramento, nam Sacramenta ſunt inſtituta ad ſalutem hominum, ergo non eſt contra eorum reverentiam, ſed maximè eſt ſecundùm eorum finem, ſi prout poſſunt, conferantur, ubi extremè periclitatur ſalus hominis. Deinde conditio ſalvat reverentiam Sacramenti, ſi enim moribundus non ſit capax, non fit Sacramentum. Denique proximi neceſſitas excuſat ab irreverentia, uti conſtat ex multis ſimilibus caſibus *in l.6.p.1 num.*110. *&* 119. relatis. Videri poteſt etiam Rayn. *in Heter. T.16.ſ.1.p.9. à n.*15.

§.2. Tenetur Sacerdos talem moribundum abſolvere, 1157
quamvis unicus fide dignus teſtetur illum petiviſſe Confeſſarium, vel dediſſe ſigna doloris, quia quando non agitur de præjudicio tertii, creditur uni teſti, Moya, & Averſa ſuprà, Illſ. *n.*140. Dian. *R* 5. Eſcob. *l.15. probl.*51. Herincx *d.3. n.*70. aliique communiſſimè: Imò ferè omnes addunt cum Gormaz *num.*258. ſufficere, ſi id teſtetur etiam infidelis vel hæreticus, quia cùm ſint hoſtes hujus Sacramenti, præſumi non poteſt, quòd falſò teſtentur in ordine ad hoc, ut Sacramentum fiat.

§.3. Idem dicendum eſt, quamvis teſtis hoc dixerit ab- 1158
ſens à moribundo, ad quem ſolus Sacerdos accedat, uti tenent AA. graviſſimi, quorum 30. refert & ſequitur Moya *quæſt.*2.

ad

ad quos accedunt Averſ.& Illſ.*ſupr.*Lug.*n.*85. Eſcob.*probl.*52. Gorm.*n.*257. & 265. Platel. *n.*771. Gob. *t.*7. *n.*599. cùm enim illa ægroti confeſſio fuerit facta ex intentione habendi abſolutionem à Sacerdote præſente, ſufficienter fuit ſacramentalis, & ſecundùm antedicta in neceſſitate ſufficit.

1159 §.4. Idem dicendum eſt, licèt teſtis hoc referens Sacerdoti non viderit aut audierit ipſe, ſed tantùm habeat ex relatione alterius, Dic.Dian.Herin.& Illſ.*ſupr.* Lugo *n.*81. Eſcobar *probl.* 50. Moya *à n.*6. parùm enim ad rem facit, quòd Sacerdos id mediatè reſciat, cùm ſatis ſit confeſſionem ſenſibilem à pœnitente eſſe poſitam, & directam ad abſolutionem à Sacerdote habendam, hocque nunc cognoſci à Sacerdote.

1160 §.5. Idem dicendum eſt, quamvis ſigna Pœnitentiæ aut doloris fuerint tantùm dubia, uti ſunt, quæ ſecundùm ſe ſunt indifferentia, v.g. ſi viſus ſit tundere pectus, oculos ad cœlum tollere, aliquam imaginem devotè reſpicere, quia in articulo mortis quilibet præſumitur deſiderare optimum ſuæ animæ remedium, ergo ſigna Pœnitentiæ, vel doloris in eo articulo exhibita cenſeri debent à pœnitente relata ad ſacramentalem abſolutionem. *Conf.* nam ſaltem dubium eſt, ergo in extrema neceſſitate conſtituto ſuccurrendum eſt, quantum ſuccurri poteſt. Et ideò probabiliter deducunt Moya *num.* 5. Boſco *n.*170. Eſcob.*probl.*47. contra *Laym. Lugo & Dian.* ſi Sacerdos poſt *confiteor* in Miſſa incidiſſet in apoplexiam, eſſe ſub conditione abſolvendum.

1161 §.6. Si certum eſſet, quòd talis ægrotus nullo ſigno externo manifeſtaſſet dolorem, adeòque non poſuiſſet ullam confeſſionem ſenſibilem, etiam certum eſſet abſolutionem illi dandam fore invalidam, quia confeſſio ſenſibilis eſt de neceſſitate Sacramenti, ſecundùm dicta *n.*669 Et ideò in Ordinatione pro ſtudiis Superioribus in Societate JESU inter ſententias Theologicas prohibetur, ne doceamus hanc 16. *Moribundus, etſi nullum ſignum det, aut dederit contritionis, adeò ut Sacerdos nec ſciat, nec prudenter putare poſſit præceſſiſſe ſenſibilem aliquam confeſſionem, abſolvi poteſt:* Unde à contrario,

1162 §.7. Quia ſemper incertum eſt, an dolor non ſit ſufficienter manifeſtatus, adeòque an non aliqua confeſſio ſufficiens ſit facta, hinc quidquid contradicant Suar. Vaſq. Laym. Mald. Con. Regin. Turr. Lugo, Dian. Rayn. *num.*17. Arr. *d.* 36. *n.*34. aliique plurimi, probabile videtur, quamvis ægrotus non ſciatur ullum ſignum Pœnitentiæ, aut doloris dediſſe, adhuc poſſe abſolvi ſub conditione, ſaltem virtute aliarum actionum, quæ ſecundùm opiniones, licèt dubiè probabiles, nomine confeſſionis venire poſſunt, nam plures quàm 30. Authores apud Vindicem Gob. *prop.*1. *num.*23. quorum aliquos ſtatim referam, dicunt quandam confeſſionem eſſe, ſi quis hactenùs vixerit chriſtianè, ſi Sacramenta frequentarit, &c. ideòque talem in ſubito caſu mortis abſolvendum eſſe. Hoc videtur expreſsè docere S.Aug. *t.*6. *de adult. conjugiis l.*1. *c. ult.* uti fusè oſtendit Boſco *à nu.*131. Idem docet S. Antoninus in Sacerdotali Romano, & Memoriale Confeſſariorum approbatum à Greg.XV. cùm eſſet Archi-Epiſcopus Bononienſis, uti ad longum refert Schild. *tr.*6. *num.*39. Eandem ſententiam vocat nunc communem Moya *quæſt.*4. pro qua adductis fusè nominibus, locis, & verbis refert graves Authores 16. qui eam abſolutè tenent, item alios longè plures, qui defendunt ut probabilem, & ex præcepto charitatis in praxi tenendam, ad quos accedunt Gob.*n.*601. Tamb. *de Conf. lib.*2. *c.*10. *n.*11. Baſſ. *in Floribus v. Abſolutio n.*13. Schild.*ſup.* Eſcob. *probl.*55. Carden. *ſuprà*, Averſ. *ſect.*18. Herin. à *num.*77. Boſco *ſ.*9. *concl.*6. Quarti *in Rubr. Miſſ. p.*3. *tit.*10. *n.*3. *ſ.*1. *dub.*3. Arſd. *tom.*2. *p.*2. *tr.*3. *cap.*2. *n.*5. Sporer *n.*645. & apud hunc Bonagratia, Gorm. *n.*262. Rationes ſunt, 1. quia probabile eſt illum moribundum habere voluntatem confitendi, cùm quiſque præſumatur velle ſalutem ſuam, adeòque & hoc medium ſalutis; ſed etiam probabile eſt hanc voluntatem ſufficienter manifeſtatam eſſe ſaltem per vitam Chriſtianè ductam, ſecundùm ante dicta, confeſſio enim etiam diu antecedens poteſt dolorem conſequentem ſufficienter reddere ſenſibilem, uti tenent graviſſimi Authores *num.*700. relati: quivis autem benè vivendo intendit ſibi prodeſſe, quantùm poteſt, ergo intendit manifeſtare ſe velle abſolutionem à peccatis, quando maximè illa indigebit, & non poterit petere, adeòque pro illo articulo mortis, ergo. 2. Moribundus ille antehac eſt ſæpiùs confeſſus, ſed confitens habuit voluntatem ſaltem implicitam per illas confeſſiones acquirendi jus ad abſolutiones etiam plures ab aliis ſacerdotibus accipiendas de illis peccatis confeſſis, & indirectè etiam de aliis, ſi alioquin periclitaretur de ſalute, voluit enim per illas confeſſiones ſaluti ſuæ omni meliori modo eſſe conſultum: eſt autem probabile confeſſionem unam, ſi veniat ad notitiam plurium Sacerdotum, eſſe virtualiter multiplicem, & ſufficere ad plures abſolutiones, uti colligitur ex dictis *num.*647. Ergo probabile eſt ex vi confeſſionum antecedentium eſſe capacem novæ abſolutionis de peccatis olim confeſſis, per quam indirectè remittentur etiam poſteà commiſſa.

3. & præcipuè, quia videtur probabile, quòd ad abſolutionem validam ſufficiat dolor per ſignum externum manifeſtatus, licèt Sacerdos clarè illud ſignum non agnoſcat, dummodò ſaltem ſub dubio præſumat eſſe poſitum, uti docent *Averſa & Quarti* ſuprà, quia addunt locum dubitandi adeſſe, quandocunque non conſtat oppoſitum. Ratio autem illius aſſerti eſt, quia manifeſtatio extrema doloris eſt aliqua confeſſio externa peccati, ergo ſufficiet ad valorem abſolutionis. Jam verò in caſu poſito præſumi poteſt moribundum dare, vel dediſſe ejuſmodi ſigna externa doloris, uti notant iidem Authores aliique cum Gob. Marſchant. Sporer à *n.*647. neſcitur enim, an non utatur ratione & ejuſmodi moribundi ordinariè dant extrema aliqua ſigna, quibus fortè manifeſtare volunt ſuum dolorem, uti innuit S.Th. *in* 4. *diſt.*22. *art.*1. *quæſtiun.*2. *ad* 3. his verbis: *Contritio, quæ videtur tantùm interioris Pœnitentiæ eſſe, invenitur in Pœnitentia exteriori ſecundùm quædam ſigna, quibus ſenſibiliter manifeſtatur, vel aliis, vel ſaltem ipſi pœnitenti, qui dolorem ſenſibilem percipit in ſeipſo.* Ex his ſic conficitur argumentum.

Eſt gravis obligatio ex charitate, ut Sacerdos in extrema neceſſitate proximi operetur ex opinione probabili ſaltem aliorum, uti habet communis cum Moya *n.*35. imò opinio etiam tenuiter tantùm probabilis practicari debet, ſi aliàs proximè periclitaretur ſalus æterna proximi, uti tenent multi, & graves authores cum Sanch. Moya *à n.*38. Vind. Gob. *num.*27. Viva *in append. ad prop. damnatas* §.11. quos ſecutus ſum *l.*1. *n.*366. nec improbare audet Illſ. *n.*146. quamvis acerrimè ſtet pro oppoſita ſententia, nam periculum fruſtrandi Sacramentum pro ſalute humana inſtitutum, eſt minus malum quàm periculum amittendæ æternæ ſalutis hominis, atqui hæc opinio eſt aliquo modo, & ſaltem tenuiter probabilis, uti ex dictis patet: ergo.

§.8. Jam dicta extendunt Pont. Gotmaz *nu.*265. aliique 1163 contra Boſco *num.*172. etiam ad caſum, quo quis ſubitò incideret in periculum mortis, quamvis antehac malè vixiſſet: hinc etiam Eſcob. *probl.*55. Spor. *ſupr.* & alii dicebant ſufficere, ſi conſtet fuiſſe chriſtianum, vel catholicum, quia ſi externè aliqua ſigna det, præſumi poteſt ſaltem dubiè, quòd faciat ex voluntate ſalvandi ſe, ideòque confitendi, vel manifeſtandi dolorem, hoc enim prudenter præſumitur, quod communiter contingit, ſed catholici in talem agonem lapſi communiter ſolent petere Confeſſarium, vel manifeſtare dolorem, prout poſſunt, ergo. Ex his infert Gorm. *num.*266. citans Bonagratiam, licèt aliquis actualiter peccando ſubitò deſtitueretur ſenſibus, regulariter ſine abſolutione dimittendum non eſſe. Hinc etiam Tamb. Carden. & Stoz *n.*97. dicunt Chriſtianum in duello vel adulterio confoſſum, ſi ſuperſit aliquid temporis ante mortem, vix dimittendum ſine abſolutione: Et quæ contra hactenùs dicta obiici poſſent, ſolvunt Schild. *ſupr.* Moya *à num.*36. Gorm. *à num.*270. & fuſiùs Boſco *à nu.*119. Aliqua addam *n.*1865.

§.9. Certum eſt, ſi ille, qui fuit ægrotus, adveniente Sa- 1164 cerdote ſit mortuus, non poſſe Sacramentaliter abſolvi, quamvis ante dediſſet ſigna Pœnitentiæ, uti habetur *Cap. Multiplex* 49. *de Pœn. diſt.*1. quia ibi non eſt ampliùs homo, neque anima illa eſt ampliùs in ſtatu viæ, Sacramenta autem ſunt inſtituta pro hominibus viatoribus. *Nec obſtat*, quòd S. Thom. *opuſc.* 65. *Tit. de cautela in confeſſione habenda*, ſic ſcribat: *Si infirmus petit Pœnitentiam, & antequam Sacerdos veniat ad eum, ſit mortuus vel amiſerit loquelam, Sacerdos habeat eum pro confeſſo, & poſt mortem abſolvat eum:* Nam opuſculum illud non eſſe S. Th. tenent nunc omnes communiter cum Moya *n.* 16. cujuſcunque autem ſit, ſic explicari debet, quòd velit abſolvi, uti abſolvi poteſt, nempè à peccatis, ſi deſtitutus loquela adhuc vivat, aut ſi dubitetur de vita; ſi autem mortuus ſit, cæremonialiter à cenſuris, ut ſepultura, & communibus ſuffragiis Eccleſiæ non careat.

Objic. Aliqui Medici tenent animam rationalem manere unitam corpori etiam uno, vel altero quadrante poſt mortem vulgariter exiſtimatam, ergo Sacerdos ſuperveniens poſtquàm aliquis ita eſt in propinquo tempore defunctus, tenebitur eum abſolvere ſaltem ſub conditione. *Reſp.* Si opinio illa per authoritatem, vel rationem fiat alicui ſaltem dubiè probabilis, c. ſeqq. Oppoſitum autem hactenùs putavi, & adhuc puto eſſe certum.

ARTICULUS III.

Quæ ſint reliquæ conditiones confeſſionis? 1165

Reſp. Præter integritatem ſunt hæ tres: „

Prima: Ut ſit vocalis, ſcilicèt ordinariè: idque „ propter uſum, & praxim Eccleſiæ graviter obligantem, niſi „ ſubſit juſta cauſa, ut impotentia, ſive phyſica, ſive mora- „ lis, quæ ſi adſit, poteſt fieri nutu, ſcripto, alioque ſigno, „ v.g. ſi quis ob anxietatem loqui non poſſit; aut puella ſupra „

modum

„ modum verecunda aliter ſe non poſſit explicare, quàm ſcri-
„ pto, quo à Confeſſario lecto, addat voce, de his me accu-
„ ſo, Suar. Vaſq. Lug. Laym. *l.5.t.6.c.6. num.3.* Imò qui aliter
„ non poteſt, tenetur juxta communem ſententiam confiteri
„ per nutus, aut ſcriptum, tempore præcepti, etſi id, quo-
„ ad ſcriptum, non admittant Navar. Tolet. Sot. Val. Dian.
„ extra articulum mortis, vid. Lugo *diſp.15.num.87.* Similiter
„ ſuadendum eſſe ſurdis, ut confiteantur ſcripto (licèt ad
„ id non teneantur) ne ab aliis audiantur. Eandemque ob
„ cauſam eos non interrogandos, niſi de planè neceſſariis,
„ ex Poſſ. docet Dian. *p.3.t.4.R.127. & p.5.t.6. R.5. Unde re-*
„ *ſolves hunc caſum*:
„ Is qui extra neceſſitatem, totam confeſſionem facit nutu
„ vel ſcripto, mortaliter peccat, ac conſequenter non abſol-
„ vitur, Dian. *p.3.tr.4.R.127.* ex Sylv. v. Fill. *t.7.cap.1.* Kon. *d.6.*
„ *dub.1.* Suar. *d.21.ſ.3.n.5.*
„ *Secunda Conditio*, ut ſit ſecreta, id eſt, ut fiat ſoli Sacer-
„ doti, non quidem ex neceſſitate, ſed uſu Eccleſiæ. Publi-
„ ca autem, qualis in naufragio, prælio, hoſpitali, ubi alii
„ adjacent, vel per interpretem fit, non obligat (ſaltem reſpe-
„ ctu peccatorum occultorum) niſi ex charitate ſui eum, qui
„ in articulo mortis dubitat de contritione; ac tum adhuc
„ ſufficit ea confiteri, quæ minorem pariunt infamiam, Suar.
„ Fagund. Dian. *R.29. &c. Unde reſolves*,
„ Si quis peccata in prioribus confeſſionibus oblitus eſſet,
„ non tenetur etiam in articulo mortis ea confiteri publicè,
„ vel per interpretem; quia peccatorum oblitorum confeſſio
„ tantùm obligat ex præcepto poſitivo divino, quod in hoc
„ caſu ceſſat, v. Laym. *c.6.* Dian. *R.128. & 129.*
„ *Tertia Conditio*, ut ſit vera. Quod requiritur eſſentiali-
„ ter in materia ſubſtantiali, & neceſſaria, quia aliàs in re gra-
„ vi deciperetur judex: neque eſſet confeſſio integra, ideòque
„ irrita. Non tamen in materia libera; tum quia falſitas ſigni
„ in accuſatione circa materiam acceſſoriam, non facit ſen-
„ tentiam irritam; tum quia talis tantùm peccat venialiter,
„ cùm non ſit graviter injurius Sacerdoti, nec Sacramento,
„ Nav. Suar. &c. *Unde reſolves*,
„ I. Non eſt mortale, nec irritat Sacramentum, 1. Si in
„ confeſſione mentiaris leviter, circa res non pertinentes,
„ aut non neceſſarias ad Sacramentum, v. g. ſi hiſtoriam fal-
„ ſam narres, vel ſi neges veniale, vel mortale, quod non te-
„ neris confiteri. 2. Si falsò te accuſes de veniali: quod tamen
„ mortale grave erit, ſi id facias non dando aliam materiam,
„ cùm ſic formam reddas irritam, & Sacramentum: niſi ta-
„ men facias ex ſcrupulo, perturbatione, Suar. Fill. *cap.4.*
„ Laym. *cap.8.* Dian. *R.96.*
„ II. Sacrilegium eſt, & abſolutio nulla. 1. Si mortale, quod
„ confiteri teneris, & putas eſſe, neges, aut tegas, ne intelli-
„ gatur, ut communiter docetur contra *Sylv.* 2. Si mortale
„ tibi falsò imponas; niſi tamen fiat ex ſimplicitate, ſcrupu-
„ lo, &c. 3. Si neges, vel mentiaris circa peccata aliàs ritè
„ abſoluta, quando Confeſſarius, ut Judex, vel Medicus,
„ de iis aliquid, ut neceſſarium ad præſentem confeſſionem,
„ interrogat, Lugo *d.14. à n.142.* Tamb. *l.2.c.10.§.2.* ſecus ſi ad
„ præſentem confeſſionem non faciat. *Ibidem*.

ADDENDA.

1166 Q*Uæſt. 159. Quænam univerſim ſint conditiones bonæ confeſſionis?* R. S. Thom. *in ſuppl. quæſt. 9. ar. 4.* eas comprehendit his verſibus.

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda & diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta & lacrymabilis, accelerata,
Fortis & accuſans, & ſit parere parata.

Harum qualitatum aliquæ ſunt neceſſariæ, aliæ ſunt ad bene eſſe confeſſionis, inquit S. Thom. cum quo ſic explicari poſſunt, 1. *Simplex*, ut nihil non neceſſarium, vel impertinens admiſceatur. 2. *Humilis*, ut fiat cum agnitione ſuæ miſeriæ, ſine fuco, vel ornatu verborum, item aperto capite, & flexis genibus, quorum unum ſi ſine cauſa rationabili omittatur, dicunt Authores cum Eſcob. *l.15. probl. 11.* peccati venialiter. Huc etiam ſpectat, ut deponatur gladius, niſi pęnitens profiteretur militiam pro tuenda fide, quod faciunt Melitenſes, & Teutonici, de his enim docet Jo. Sanch. *d.45.* meritò geſtare gladium in receptione Sacramentorum, ſed ſi etiam alii non deponant, notat *num.6.* non fore peccatum, quamvis in his locis ſit conſuetudo deponendi ad humilitatem, & majorem reverentiam. 3. *Pura*, ut fiat ex fine bono ſive recta intentione. 4. *Fidelis*, ut ſit ſine mendacio, & falſitate, ita ut nec neget, quod commiſit, nec affirmet, quod non commiſit, & dicat certa pro certis, & dubia pro dubiis. 5. *Frequens*, ut ſæpè fiat. 6. *Nuda*, ut peccata clarè manifeſtentur, non involvantur verbis dubiis, vel obſcuris, poſſitque intelligi, an veniale tantùm, an verò mortale ſit contractum, ſæpè enim, quamvis materia ſit levis, peccatum propter erroneam, vel dubiam conſcientiam fuit mortale, & è contrà quando materia eſt gravis, propter defectum plenæ advertentiæ, vel conſenſus, peccatum fuit veniale tantùm, & hoc tenetur dicere pœnitens, quia ex materia intelligi non poteſt. 7. *Diſcreta*, ſive prudens, ut neminem præter ſe accuſet. 8. *Libens*, imprimis ut non fiat ex metu humano, deinde ut pœnitens ſua ſponte edicat peccata, nec opus ſit per interrogationes ea tot queri. 9. *Verecunda*, ut fiat imprimis verbis honeſtis, ita tamen ut ſpecies peccati intelligatur: deinde non protervè per modum jactantiæ. 10. *Integra*, ut nihil neceſſarium omittatur de quo jam ante ſatis eſt dictum. 11. *Secreta*, ut voce fiat ad aurem ſolius Sacerdotis. 12. *Lacrymabilis*, ut cum ſincero dolore, & propoſito. 13. *Accelerata*, ut non diu differatur. 14. *Fortis*, ut propter verecundiam veritas non dimittatur, nec omittatur integritas. 15. *Accuſans*, ut fiat tanquam à reo coram Judice ex intentione abſolutionis, item ne peccata ſic excuſet, quaſi non ſint peccata, vel ut mortalia appareant dubia, aut venialia, 16. *Parere parata*, ut pęnitens paratus ſit obedire Confeſſario, tum in acceptanda pęnitentia quam injunxerit, tum in exequendis remediis peccatorum, quæ ſuggeſſerit. Poteſt videri Stoz. *l.1.p.3.à a.28.* ubi hæc omnia fusè, & ad praxim accommodatè explicat.

Q.160. Quid notandum ſit circa finem malum, ex quo 1167
fieri poteſt confeſſio? R. §. 1. Si confeſſio fiat ex fine mortaliter malo, invalidatur Sacramentum, quia tum deeſt verus dolor ſaltem de iſto mortali, nec adeſt propoſitum cavendi omne mortale. Si autem fiat ex fine tantùm venialiter malo, poterit quandoque invalidari Sacramentum, plerumque tamen manebit validum, uti habet communis cum Lugo *d.15. n.226.* Arr. *d.38.n.47.* Dicaſt. *d.8.n.81.* Averſ. *q.10.ſ.5.* Boſco *d.7. ſect.7. à num.97.* contra *Sylv.* & alios paucos, qui putant tum ſemper invalidari Sacramentum, ſed jam oſtendetur oppoſitum, nam

§. 2. Si fiat ex fine venialiter malo, v. g. vanæ gloriæ, hic 1168
actus imperans vanæ gloriæ poteſt ſe ita habere, ut efficaciter determinet ad actum imperatum eſſentialiter à ſe dependentem pro eodem inſtanti ponendum: & in hoc caſu actus imperatus non habet propriam libertatem, vel moralitatem diſtinctam à libertate, vel moralitate actus imperantis, conſequenter ſi intentio confitendi concepta ex fine vanæ gloriæ efficaciter imperaret dolorem de peccatis pro eodem inſtanti ponendum, hic dolor tantùm haberet libertatem, & moralitatem illius actus imperantis, qui eſt peccaminoſus, ergo dolor ille non eſſet actus bonus, ergo nec ſupernaturalis, ergo nec ſufficiens pro Sacramento Pœnitentiæ, ergo tale Sacramentum eſſet invalidum. Hoc tamen raró continget, quia intentio confitendi rarò imperat dolorem pro eodem inſtanti, quo primò eſt illa intentio, pro ſequente autem tempore, quamvis dolor poſteà ſit effectus illius intentionis, tamen eſt effectus contingenter ſecutus, quia potuiſſet revocari illa intentio, & actus doloris non poni.

§. 3. Quamvis ita præceſſerit, aut etiam adhuc comite- 1169
tur actus vanæ gloriæ imperans confeſſionem, tamen ſi dolor de aliis peccatis imperetur etiam ab alio actu honeſto, v. g. ab intentione juſtificationis, dolor imperatus, & ita contingenter ſequens ad intentionem vanæ gloriæ poterit habere ſuam propriam libertatem, & bonitatem intrinſecam, non enim procedet intrinſecè ex illo fine vanæ gloriæ, ſed ex proprio ſuo motivo, v. g. turpitudinis peccati, ergo poterit eſſe intrinſecè honeſtus, ſupernaturalis, & ſufficiens ad valorem Sacramenti, cùm peccatum illud veniale vanæ gloriæ non pugnet cum efficaci dolore de aliis peccatis, nec cum gratia per Sacramentum cauſanda. Et dicendum eſt ita fieri, ſi v. g. adoleſcentes confiteantur, ut cenſeantur pii ſodàles, ut placeant ſuis Magiſtris, &c. ſi enim hoc non dicatur cogemur dicere omnes ejuſmodi confeſſiones eſſe mortaliter ſacrilegas.

Obji. 1. S. Th. *1.2. qu.19. art.7. ad 2.* ait, *voluntas non poteſt* 1170
dici bona, ſi ſit intentio mala cauſa volendi, ſed in noſtro caſu intentio mala erit cauſa volendi dolorem, ergo dolor non poterit eſſe bonus. R. Tantùm vult voliſionem, quæ pro fine, & motivo habet aliquid malum, non poſſe eſſe bonam, hinc ſtatim ſubjungit, *qui enim vult dare eleemoſynam propter inanem gloriam conſequendam, vult id, quod de ſe eſt bonum, ſub ratione mali*, hinc patet, quòd non loquatur de caſu noſtro, nam, ſecundum dicta, volitio, quæ eſt dolor, non habet pro fine vel motivo vanam gloriam, ſed pro fine habet juſtificationem, & pro motivo turpitudinem peccati.

Objic. 2. Dolor ille habebit à motivo vanæ gloriæ, quòd 1171
exiſtat, ergo non erit honeſtus. R. n. conſ. ſicuti ſi Superior ex mei odio mihi imperet orationem, mea voluntas orandi habet à motivo odii, quòd exiſtat, ſed non ideò eſt in ſe inhoneſta.

Inſt. 1. Actus ille imperans vanæ gloriæ habebit initium ex nobis, & dolor habebit initium ab actu illo imperante malo, ergo dolor habebit initium ex nobis, ergo non erit ſupernaturalis. R. n. ſecundam partem ant. ſicuti enim ſi ideò, quia pec-

Digitized by Google

peccavi, velim elicere dolorem, dolor meus, quamvis præſupponat peccatum, & occaſione illius fiat, non ideò habet initium à peccato vel ex nobis, ſed à gratiis actualibus partim illuſtrantibus intellectum, partim moventibus voluntatem ad dolorem ponendum, ita & hic: gratiæ autem illæ, quæ ſunt initium doloris, cauſant actum honeſtum, quo imperatur dolor ex fine juſtificationis, & per accidens præceſſit vel comitatur actus vitiatus ex motivo vanæ gloriæ, qui non obſtat honeſtati intrinſecæ, & ſupernaturalitati doloris.

Inſt.2. Actus intrinſecè bonus non poteſt imperari ex malo fine, ſed dolor debet eſſe actus intrinſecè bonus, ergo non poteſt imperari ex malo fine. R. Actus intrinſecè bonus non poteſt imperari ex malo fine, qui ſit eſſentialis, & intrinſecus actui imperato, c. ſi finis malus ſit actui imperato accidentalis, & extrinſecus, n. actus enim intrinſecè bonus per reſpectum ad ſuum finem intrinſecum, & ad ſua motiva honeſta poteſt per accidens denominari extrinſecè malus ex fine actus imperantis, à quo dependet, non tamen procedit ex illius fine, neq; in hunc illius finem tendit, ſicuti oratio, quam Superior mihi imperat ex fine malo, eſt bona intrinſecè, ſed denominatur extrinſecè mala ab imperio Superioris, ex cujus fine non procedit, ſed ex alio ſibi proprio, & honeſto, v.g. colendi Deum. Eſſe autem extrinſecè denominativè malum nihil aliud eſt, quàm eſſe malum in cauſa ſive procedere à cauſa mala, quod non obeſt bonitati ipſius intrinſecæ, ſic enim cauſa Incarnationis de ſe bonæ fuit peccatum Adami.

1172 *Objic*.3. Si actus malus poſſit imperare bonum, ergo actus bonus etiam poterit imperare malum. R. N. ſeq. quia bonum eſt ex integra cauſa, malum ex quolibet defectu, uti ex S. Dionyſ. habet S.Th.1.2.*q*.18.*a*.4.*ad* 3.*&* *q*.20.*art*.2.*O*. ergo hoc ipſo quod actus aliquis imperet actum malum, habet finem, & objectum malum, ergo eſt malus; ex hoc autem, quòd actus aliquis pro fine, & objecto habet actum bonum, non ſequitur eſſe bonum, quia aliunde ex motivo, vel circumſtantia poteſt eſſe vitiatus, uti conſtat ex dictis.

Inſt.1. Si bonum ſit ex integra cauſa, ergo hic dolor imperatus per actum, cujus motivum eſt vanagloria, non erit bonus, quia non erit ex cauſa bona. R. Ergo hic dolor non erit bonus in ſe, & formaliter, n. non erit bonus extrinſecè, & denominativè in illa cauſa, quæ eſt intentio vanæ gloriæ, c. ſeq. ſed hoc non obeſt bonitati illius intrinſecæ, uti conſtat ex dictis.

Inſt.2. Elicere dolorem ex malo fine imperatum eſt cooperari malæ intentioni imperantis, ergo eſt peccatum. R. Eſt cooperari formaliter ſive intendendo eundem malum finem, n. materialiter, & non intendendo illum malum finem, ſed alium honeſtum, nempe juſtificationem c.ant.& n.conſ. nam ex dictis *l*.2. *à n*.250. certum eſt ſæpè honeſtum eſſe materialiter cooperari actioni malæ.

1173 *Objic*.4. Quando intentio finis eſt mala, electio medii eſt etiam mala, ergo quando actus imperans eſt malus, actus imperatus etiam eſt malus. R. n. conſ. electio medii eſt propter utilitatem medii ad finem, ergo intrinſecè intendit illum ipſum finem malum, quem intendit intentio, ergo ſi intentio finis ſit mala, etiam electio medii eſt mala: E contrà actus imperatus non neceſſariò intendit omnem finem, quem intendit aliquis actus imperans, uti conſtat ex dictis.

Inſt. Finis intentionis hic eſt malus, nempè vana gloria, ſed dolor, & confeſſio ſunt veluti electio medii ad iſtum finem, cùm per confeſſionem comparanda ſit vana gloria, ergo. R. n. min. nam idem actus imperans eſt intentio vanæ gloriæ, & electio doloris, ac confeſſionis tanquam medii ad obtinendam vanam gloriam: hinc dolor, & confeſſio ſunt tantùm hoc, quod eligitur in ordine ad vanam gloriam, ipſa autem non ſunt electio vanæ gloriæ, nec pro fine ſuo intrinſeco habent vanam gloriam, ſed juſtificationem, & per accidens, ac planè extrinſecum ipſis eſt, quòd ad alium finem referantur ab actu imperante malo.

1174 *Objic*.5. Eſt mortalis irreverentia intendere Sacramentum ex fine quamvis venialiter tantùm malo. R. n. aſſ. eſt enim improbabile, inquit Arr. *num*.45. hoc ipſo peccari mortaliter, quòd aliqua actio ſacra ordinetur ad finem malum, quamvis enim in hoc ſit aliqua inordinatio, ſi tamen hic finis ſit tantùm venialiter malus, non poteſt refundi malitia, niſi venialis, quia finis non poteſt, per ſe loquendo, dare electioni majorem malitiam, quàm in ſe habeat, hinc etiam communicare ex vana gloria non poteſt eſſe niſi veniale.

Hactenus dicta poſſunt videri ſubtiliſſimè deducta apud Lugo *d*.15.*ſ*.9.*&* 10.

1175 *Q*.161. *Quid addendum ſit circa fidelitatem, & ſinceritatem in confeſſione obſervandam?* R. ſeqq. §.1. Mentiri in confeſſione eſt non tantùm contra veracitatem, ſed etiam contra religionem adeòque ſacrilegium, quia eſt irreverentia contra Sacramentum vel ejus authorem, quæ poteſt eſſe gravis vel levis, uti habet communis cum Suar. *d*.22. *ſ*.10. *n*.3. & Illſ. *nu*.61. E contrà mentiri in confeſſionali quidem, ſed ante confeſſionem vel poſt abſolutionem non ideò eſt ſacrilegium, quia hoc mendacium non afficit Sacramentum, Gob. *t*.6. *nu*. 545. Illſ. *n*.60.

§.2. Qui mentitur circa materiam neceſſariam confeſſio- 1176
nis, vel negando mortale, quod fecit, vel affirmando mortale, quod non fecit, peccat mortaliter, quia ſic mentiens, vel non confitetur integrè, vel ſaltem decipit Judicem in re gravi ſpectante ad ſubſtantiam judicii, conſequenter tollit à Sacramento veram rationem judicii, ergo committit irreverentiam gravem Suar. *n*.11. Gorm. *p*.2. *n*.150. quod Lug. *d*.16. *n*.100. meritò dicit eſſe certum, ſi neget mortale, quod fecit. Et idem certum eſſe dicunt Averſa *ſ*.10. *q*.5. & Tamb. *de conf*. *l*.2. *c*.10. *n*. 39. ſi affirmet mortale, quod non fecit. Si autem mortale, quod non fecit, dicat ſe quidem feciſſe, ſed antehac eſſe confeſſum, quamvis Lugo *d*.14. *n*.125. Dic. *d*.8. *n*.57. Averſ. *ſupr*. adhuc dicant fore mortale, quia mendacium grave cumulat novo mendacio, tamen probabiliter contradicunt Tann. & Boſco *ſect*.7. *n*.154. quibus favet Arr. *d*.31. *n*.62. hoc ipſo enim, quòd addat ſe antehac confeſſum, jam non vult ſuper illud cadere ſubſtantiale judicium Confeſſarii, ſed vult judicari de illo tanquam de materia libera, in quo judicio, quamvis erret Confeſſarius, errat circa materiam non neceſſariam confeſſionis, & de qua non opus eſt hic, & nunc ipſum judicare; ſi autem fingat mortale, & nihil addat, ſed illud quaſi primò confiteatur, decipit judicem in materia, quam ex modo confitendi ſignificat eſſe neceſſariam.

§.3. Qui mentitur circa materiam non neceſſariam con- 1177
feſſionis, vel negando veniale, quod fecit, vel affirmando veniale, quod non fecit, vel mentiendo circa peccata etiam mortalia aliàs ritè confeſſa, aut quæ hic, & nunc non tenetur confiteri, peccat tantùm venialiter, dummodò abſolutioni ſubjiciat aliam materiam ſufficientem, de qua habeat ſincerum dolorem, & propoſitum, Suar. Vaſq. Arr. *n*.55. Lugo *diſp*.16. *n*.99. Caſtr. *t*.23. *p*.10. *n*.4. Dicaſt. *n*.51. Gorm. *ſupra*, Illſ. *n*.61. Stoz. *l*.1. *p*.3. *n*.34. quòd Tamb. *n*.43. dicit eſſe certum, eſt autem contra *S. Bonav. Caj. Palud. Ledeſm. Arm*. & alios, qui putant fingere veniale in confeſſione ſemper eſſe mortale, ſed ratio noſtra eſt, quia licèt ſit aliqua irreverentia, tamen non probatur eſſe gravis, cùm non tollat rationem veri judicii reſpectu ſubſtantialium, & Confeſſarium decipiat tantùm in materia libera ſine qua poteſt eſſe valor Sacramenti. Hinc ſequitur contra Dic. *n*. 61. ſi quis confiteatur mortale antehac ritè confeſſum, quamvis de hoc non doleat, dummodò doleat de aliis, quæ confitetur, non peccaturum mortaliter. Idem certum eſſe dicit Tam. *n*.44. ſi neget mortale ritè confeſſum, nec faciens ad præſentem confeſſionem. *Dixi*, dummodò abſolutioni ſubjiciat aliam materiam ſufficientem, nam ſi nihil confiteretur præter veniale fictum, peccaret mortaliter non ratione mendacii, ſed quia faceret abſolutionem eſſe irritam, utpotè carentem debita materia, uti notant omnes communiſſimè cum Gob. *n*.541. Stoz *n*.34. Dian. *p*.3. *t*.4. *R* 96. contra Phil. Fabrum.

§.4. Mortale eſt confiteri mortale dubium tanquam cer- 1178
tum, vel certum tanquam dubium, item confiteri determinatum numerum mortalium pro dubio, aut dubium pro determinato, aut majorem quàm reipſa putes eſſe, quia corrumpis judicium in re gravi, quamvis aliquando excuſet bona fides, & ignorantia ſecundum dicta *n*.922.

§.5. Si confitearis mortale, & dicas te illud antehac con- 1179
feſſum eſſe, cùm tamen non ſis confeſſus, aut te non eſſe confeſſum, cùm tamen ſis confeſſus, Dicaſt. *d*.9 *n*.147. dicit te peccare tantùm venialiter, quia explicas totam malitiam peccati; quòd autem ſis, vel non ſis confeſſus, non tenet ſe ex parte peccati, ſed tantùm ex parte tua, nec immutat peccatum in ſe. E contrà Tamb. *c*.1. *n*.6. Boſco *à n*.183. dicunt eſſe mortale quia licèt hoc non immutet peccatum phyſicè, tamen immutat moraliter, & directè pervertitur judicium Confeſſarii circa materiam notabilem confeſſionis, quod enim erat materia neceſſaria, dicis eſſe liberam, & quod erat libera, dicis eſſe neceſſariam, ergo eſt aliquid moraliter ſe tenens ex parte peccati explicandi, ergo ſicuti peccat mortaliter ſecundum omnes cum *Caſtrop*. ſuprà, qui confitens mortale dicit eſſe veniale, aut confitens veniale dicit eſſe mortale, ita & hic. Et quidem ſi dicas te confeſſum eſſe, quando confeſſus non es, meritò cum Caſtrop. tenet Illſ. *n*.119. ac videntur certò evincere illa, quæ fusè affert Moya *d*.1. *q*.3. §.2. ideòque Leander apud eundem *n*.17. dicit hoc eſſe certiſſimum. Si autem mortale aliàs confeſſum dicas non eſſe confeſſum, probabiliter videtur loqui Dicaſt ſecundùm dicta *n*.1177.

§.6. Si confiteans peccatum antehac confeſſum, non eſt 1180
opus hoc exprimere, dummodò non neges te eſſe confeſſum, *Suar. Sanch. Can*. aliique communiſſimè cum Moya *n*.18. contra *Turr*. & alios. Ratio eſt, quia confiteris totam malitiam, quæ eſt ex parte objecti, prout ſemper manet materia confeſſionis. *Nec obſtat*, quòd peccatum remiſſum plus differat à non remiſſo quàm veniale à mortali, ſit autem obligatio exprimendi,

Digitized by Google

di, an ſit veniale an mortale, *nam* ſi argumentum valet, ergo etiam in prima confeſſione exprimere debes, ſi fueris de illo contritus, tum enim etiam eſſet remiſſum, hoc autem nemo dicit: Itaque eſſe veniale, vel mortale, eſt ſubſtantia peccati ex parte objecti, hinc debet exprimi, eſſe autem confeſſum vel non confeſſum eſt circumſtantia ex parte pœnitentis, de qua non neceſſariò judicare debet Confeſſarius.

1181 §.7. Si confitearis mortale antehac non confeſſum, te teneri hæc exprimere docent Th. Hurt. Bonæſpei, Caſtrop. *n.*8. & accerrimè Moya §.2. item Turr. vocans oppoſitum pernicioſum, & improbabile, tum quia hoc plurimum facit ad formandum judicium de ſtatu pœnitentis, & ad imponendam Pœnitentiam, tum quia aliàs confeſſio non erit verecunda, quæ tamen duo Trid. *ſeſſ.*14. *de Pœn. c.*5. requirit ad hoc Sacramentum. Oppoſitum tenent Bon. Homob. Verric. Dian. Lug. Dic. Amic. Tamb. *n.*1. Arr. *n.*19. Boſco *à n.*173. Averſ. *ſ.*2. *§. Rurſus*, Gob. *t.*7. *n.*585. Illſ. *n.*118. dicentes poſſe confiteri præſcindendo ab hoc, quamvis prævideat Confeſſarium putaturum eſſe antehac confeſſum, dummodò ex vi confeſſionis non inducat in illum errorem, ſed tantùm permittat: Et *Lugo* dicit *Turr.* ſine fundamento exceſſiſſe in illa cenſura, *Arr.* dicit graviſſimè erraſſe: Addunt Suar. Con. Sanch. Dicaſt. *num.*294. eum, qui confitetur peccatum, de quo dubitat, an antehac ſit confeſſus, non teneri dicere ſe dubitare, an ſit confeſſus, uti nec quòd commiſerit ante, vel poſt ultimam confeſſionem. *Ratio* horum omnium eſt, quia quòd fuerit confeſſus, vel non, quod commiſerit ante, vel poſt ultimam confeſſionem, non immutat malitiam peccati, quam totam explicat, nec opus eſt Confeſſarium de iſtis poſitivè judicare, ſed abſolvere debet peccatum, ac ſi nunquam fuiſſet confeſſus, & quamvis recenter eſſet commiſſum; id enim cenſetur velle pœnitens, hoc ipſo quòd non dicat ſe antehac eſſe confeſſum, verecundiam autem debitam & ſufficientem habet hoc ipſo, quòd dicat ſe tale peccatum commiſiſſe. *Nec obſtat*, quòd pœnitens teneretur iſta fateri, ſi Confeſſarius interrogaret, *nam* teneri negat Dicaſt. *n.*147. & idem inſinuat Arr. *n.*21. hoc tamen conceſſo, non ſequitur pœnitentem teneri ſua ſponte hoc dicere, ſicuti ſecundum dicta à *n.*968. non teneor ex me dicere, an habeam conſuetudinem peccati, quod confiteor, quamvis tenear fateri, ſi interrogaret, hinc

1182 §.8. Averſa *§. Similiter*, Dian. *p.*11. *t.*6. *R.*22. Dicaſt. *n.* 149. Tamb. *n.*2. Illſ. ſuprà aliique Authores ſecundæ ſententiæ inferunt contra *Martinon*, *&* *Authores* reliquos primæ ſententiæ, illum non peccare, qui dicit ſe velle confiteri generaliter, & peccatis confeſſis miſcet nova nunquam confeſſa, tacendo nunquam eſſe confeſſa, nam per illa verba, *volo confiteri generaliter*, non dicit ſe velle confiteri ſola peccata antehac confeſſa, ſed illa, quæ fecit in vita, ſive ſint nova, ſive antiqua, & hanc ſententiam vocat meritò longè communiorem Lohn. *de Conf. p.* 2. *cap.*12. *§.*2. *qu.*10. dicitque securè practicari. In utroque tamen caſu excipiunt omnes, 1. Si inter nunquam confeſſa eſſet reſervatum, à quo abſolvere non poſſet hic Confeſſarius. 2. Si ſpecies peccati nunquam confeſſi aliter non intelligeretur, v. g. quia recenter emiſit votum caſtitatis, & peccatum contra caſtitatem intelligeretur, quaſi factum ante votum. 3. Si Confeſſarius alioqui ſine alia juſta cauſa eſſet impoſiturus Pœnitentiam longe minorem, & improportionatam, quia malè ſupponeret omnia antehac expiata eſſe, tum enim per accidens eſſet obligatio diſtinguendi non confeſſa à confeſſis, aut ſaltem petendi majorem Pœnitentiam, hinc ordinariè ſemper expedit diſtinguere non confeſſa à confeſſis, etiam ideò, quia circa nunquam confeſſa communiter diligentiùs interrogare debent Confeſſarii, ut bene explicetur ſpecies, & numerus, quod ordinariè ſupponitur factum eſſe circa confeſſa.

1183 §.9. Si quis dixiſſet ſe velle confiteri generaliter de tota vita, & ſpontè omitteret aliqua mortalia antehac ritè confeſſa, certum eſt, inquit Arr. *n.*23. non ideò peccaturum mortaliter, quia ſi mentitur, hoc non fit in materia neceſſaria confeſſionis. Si autem tantùm dixiſſet ſe velle confiteri de tota vita, non ideò nequidem ſub veniali teneretur confiteri omnia, tantùm enim ſignificavit, ſe velle aliqua ex ſingulis partibus vitæ. Quòd ſi initio voluiſſet, & dixiſſet ſe velle generaliter confiteri omnia de tota vita, poſteà autem ex rationabili cauſa ſuperveniente omitteret aliqua, etiam non peccaret nequidem venialiter, quia tantùm mutaret priorem voluntatem, quam non tenebatur retinere, nec tenetur illius mutationem manifeſtare Confeſſario, Dian. *p.*3. *t.*4. *R.*86. Si tamen initio hoc dicens habuiſſet voluntatem reticendi aliqua mortalia, communior ſententia eſt cum Lug. *n.*56. fore mendacium, ſed veniale tantùm, quamvis Tamb. *n.*7. Stoz. *ſuprà*, Dicaſt. *n.*163. adhuc excuſent ab omni peccato, quia ſenſus illorum verborum videtur eſſe accommodus, ſcilicet quòd vellet confiteri omnia, prout ipſi videretur, vel prout placeret, & ita videntur verba illa intelligere Confeſſarii, ſicuti enim non ideò teneretur confiteri omnia etiam venialia, ita nec mortalia.

1184 §.10. Dicere unum individuum phyſicum peccati pro alio non invalidat confeſſionem, uti rectè cum aliis Moya *q.* 2. dummodò ſit eadem malitia moralis in utroque: hinc dicere ſe occidiſſe anno præterito, cùm ſciat ſe occidiſſe hoc anno, eſt tantùm veniale mendacium, Arr. *n.*22. Boſco *à n.*186. Quod verum eſt, etiam in ſententia identificante actionem cum ſua duratione, quidquid contradicat Dicaſt. *à n.*150. quia quamvis duo illa homicidia in eſſe phyſico diſtinguantur, tamen ſunt moraliter idem, nec notabiliter ideò immutari debet judicium Confeſſarii, quod fertur, non ſecundum ſpecies entis, ſeu naturæ, ſed ſecundum ſpeciem moris, inquit rectè Suar. *d.*22. *ſ.*2. *n.*3. totam autem moralitatem expreſſit, quæ erat occidiſſe, occidiſſe autem hoc, vel præterito anno non erat materia neceſſaria confeſſionis. Idem eſt, ſi dicat occidiſſe Petrum, cùm ſciat ſe occidiſſe Paulum, inquit, *Moya*, *&* *Boſco* ſuprà contra *Lugo*, *Tamb. & Leandrum*, quia ſolùm homicidium erat materia neceſſaria, quod autem eſſet Petri, aut Pauli, non erat neceſſarium exprimere. Idem eſt, ſi dixerit ſe occidiſſe gladio, cùm ſciat ſe occidiſſe cultro, hoc enim non diverſificat peccatum in eſſe moris, Con. *d.*7. *dub.*2. Hinc qui dixit ſe peccaſſe cum *Caja*, licèt poſteà recordetur fuiſſe *Titiam*, non ideò tenetur quidquam repetere, uti omnes fatentur. Excipe ſemper, niſi ratione diverſitatis phyſicæ accederet alia ſpecies, vel malitia moralis, v. g. ſi Paulus occiſus fuiſſet Sacerdos, non autem Petrus, ſi Titia corrupta fuiſſet cognata, non autem *Caja*, & ita de ſimilibus.

1185 §.11. Si quis in confeſſione mentiatur in re gravi non pertinente ad confeſſionem, v. g. ſi in re falſa graviter detrahat proximo, aliqui putant non addi ſpeciem ſacrilegii, cùm non ſit in re ſpectante ad confeſſionem, ſed certum eſt ideò eſſe ſacrilegium, quia per actuale mortale abſolutio redditur irrita.

1186 §.12. Victoria putavit illum, qui priùs alteri confitetur mortalia, & poſteà ſuo ordinario Confeſſario ſola venialia, invalidè confiteri, & eò etiam inclinat *Sylv.* quia talis videtur in re gravi committere hypocriſin, & reale mendacium, dum ſic confitendo æquivalenter dicit ſe ab ultima confeſſione illi facta commiſiſſe ſola venialia: ſed Suar. Con. Laym. Henr. Raynaud. Lugo *n.*57. Caſtrop. *nu.*10. Dicaſt. *num.*164. Dian. *R.* 133. Burgh *cent.*2. *caſu* 79. Gormaz *num.*151. & reliqui omnes, teſte Arr. *num.*23. melius dicunt, per ſe loquendo, id eſſe licitum, utut enim jure ſuo, & quòd Confeſſarius decipiatur, hoc permittit. Imò licèt à ſuo Confeſſario interrogatus diceret ſe ab ultima confeſſione ipſi facta non commiſiſſe mortale, *Rayn.* putat nullum fore peccatum, ſi ſubintelligat, *ut tibi fateri tenear*. Boſco *num.*171. putat ſaltem fore veniale tantum, cum ſit circa materiam non neceſſariam hujus confeſſionis: rectè tamen addit melius eſſe ſincerè totam conſcientiam ordinario Confeſſario aperire: hinc Lugo *d.*15. *nu.* 184. dicit regulariter eſſe vituperabile ita dimidiatè confiteri uni, & alteri: Caſtrop. dicit timendum, ne incognitos Confeſſarios quærendo ſalutem animæ amittat: putatque cum Dicaſt. *d.*8. *num.*89. in eo intervenire aliquid vanitatis, vel ſimilis affectus: & communiter ſignum eſt animi non ſatis diſpoſiti ad emendationem, pro qua medium optimum eſt adire, & ſequi unum Confeſſarium. *Dixi*, per ſe loquendo, nam ſi pœnitens ideò faceret; quia eſſet in proxima occaſione peccandi ordinario Confeſſario nota, quam nollet, vel difficillimè vellet deſerere; aut quia aliunde timeret ſibi ab illo negandam abſolutionem; aut ſi prævideret ſibi defuturum conſilium neceſſarium ad cavendos relapſus, invalidè confiteretur, quia non eſſet paratus præſtare id, ad quod juſtè obligandus eſſet. Quòd ſi ſuo ordinario priùs confiteretur ſola venialia, & poſteà alteri mortalia, patet primam confeſſionem fore ſacrilegam defectu integritatis. Et occaſione hujus caſus monent rectè Authores, Confeſſarios non debere ita arctare pœnitentes, ut ſibi ſolis confiteantur, de quo plura dicam *num.*1772.

1187 §.13. Si quis nolens confiteri, ingrediatur confeſſionale, ſimulando formaliter, id eſt, intendendo, ut videntes judicent illum velle confiteri, eſt reale mendacium, & peccatum veniale, ſecundum dicta *lib.*6. *par.*1. *num.*151. Si autem faciat volens loqui Confeſſario, quamvis prævideat alios putaturos, quòd confiteri velit, nullo modo peccat, quia eſt ſimulatio materialis tantùm circa rem indifferenter ſe habentem ad Sacramentum, ideòque poteſt errorem illum in circumſtantibus permittere, uti cum Carden. & aliis dixi *ibidem num.*158.

1188 *Q.*162. *Quid addendum ſit circa conditionem illam, ut confeſſio ſit ſecreta?* R. Seqq. §.5. Conc. Lateranenſe *Cap. omnis utriuſque ſexus, de pœn. & remiſſ.* ſic habet, *Omnis, &c. ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur*, Trid. *autem ſeſſ.*14. *de Pœn. c.*5. ait, *Cæterùm quoad modum confitendi ſecretò apud ſolum Sacerdotem, etſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum, & ſui humi-*

Digitized by Google

humiliationem cùm ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem delicta ſua publicè confiteri poſſit; non eſt tamen hoc divino præcepto mandatum, nec ſatis conſultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent Confeſſione aperienda, unde cùm à ſanctiſſimis, & antiquiſſimis Patribus magno unanimique conſenſu ſecreta confeſſio ſacramentalis, qua ab initio Eccleſia ſancta uſa eſt, & modò etiam utitur, fuerit ſemper commendata, &c. Et can.6. ſic definit, *Si quis &c. dixerit modum ſecretè confitendi ſoli Sacerdoti, quem Eccleſia catholica ſemper obſervavit, & obſervat inventum eſſe humanum, anathema ſit.*

1189 §.2. Ex relatis locis patet, imprimis contra hæreticos, confeſſionem ordinariè debere eſſe ſecretam, pro quo etiam ſanctos Patres adducit Suar.*d.*21.*ſ.*2.*n.*2. Deinde contra Gabrielem, & alios apud Eſcob.*l.*15.*n.*306. non eſſe de neceſſitate Sacramenti, ut confeſſio ſit ſecreta, ſed poſſe eſſe publicam: in quo non contradicere Scotum conatur ſuadere Boſco *ſ.*7.*à n.*8. Pręterea contra Henriq. & Gran. apud Boſco *n.*309. non eſſe præceptum divinum, ut confeſſio ſit ſecreta, hoc enim ſatis apertè docet *Trid.* ſuprà, dicunt etiam S. Thom. aliique communiſſimè cum Dicaſt.*d.*8.*n.*20. qui addit eſſe certum. Denique licèt Suar.*n.*12. dicat propter Eccleſiæ conſuetudinem contrariam non cariturum culpa, qui ſine ulla cauſa rationabili publicè confiteretur, tamen communior ſententia eſt cum Eſcob.*n.*314. & Stoz.*l.*1.*p.*3.*n.*79. contra *Valent. Gran. & Fagund.* non fore mortale, ſed ad ſummum veniale: nulla enim ratio evincit, quòd talis conſuetudo graviter obliget, & ſaltem tum erit veniale, ſi pęnitens ſine juſta cauſa, vel prudente motivo ita famam ſuam prodigat: mortaliter autem peccant illi Confeſſarii, de quibus Stoz.*n.*80. qui pueros doli capaces faciunt ſimul publicè confiteri, ut ſic ſe citò ab audiendis ſingulorum confeſſionibus expediant, hoc enim eſt contra ſigillum, contra omnem praxim Eccleſiæ, & aptum parere ſcandala, ac cauſare confeſſiones ſacrilegas per reticentiam aliquorum mortalium in aliquibus ejuſmodi pueris, ſaltem ratione conſcientiæ erroneæ. Confeſſarium autem non poſſe peccatorem occultum in foro ſacramentali cogere ad publicam Pęnitentiam, aut ideò illi negare abſolutionem, quia publicam Pœnitentiam admittere recuſat, probabitur *n.* 1265.

1190 §.3. Non eſt obligatio, nequidem ſemel in anno, confitendi per interpretem, cùm tantùm præcipiatur confeſſio ſecreta, quæ fiat à ſolo pęnitente, vel ſoli Sacerdoti, uti conſtat ex relatis verbis Conciliorum, docentque Authores plurimi cum Scot. Suar. Vaſq. Gran. Bonac. Fagund. Gorm.*n.*37. Dicaſt. *d.*7.*ſ.*14. Caſtrop.*t.*23.*p.*8.*num.*12. Lugo *d.*5.*num.*75. Stoz.*n.* 77. Boſco *num.*22. Buſemb. *ſuprà*: quòd Valent. Arr. *d.*51. *num.* 53. Boſco *nu.*35. Buſemb. extendunt etiam ad articulum mortis; ſi enim ſcirem Confeſſarium unico homini revelaturum meam confeſſionem, non tenerer etiam in articulo mortis ei confiteri, ergo nec tenebor per interpretem. E contrà teneri aliquando, & ſpeciatim in articulo mortis, docent Con. Lugo *n.*6?. Eſcob *num.*323. Laym. *l.*5.*t.*6. *cap.*6. *num.*5. putatque meritò Caſtrop. *num.*13. certum eſſe, ſi quis non ſit certus de contritione, de qua nunquam eſt aliquis ſatis certus. Addit Averſa *qu.*10. *ſect* 5. quamvis de contritione eſſet moraliter certus, adhuc pro majori ſecuritate ſalutis teneri confiteri ſaltem aliquod veniale, de quo non erubeſcit, ut ſic indirectè ab omnibus abſolvatur. Et Dian. *p.*3.*t.*4.*R.*29. ſuadet, ut ſic confiteatur etiam omnia mortalia, quia ſic magis conſulit ſecuritati ſalutis in extremo periculo, nec certum eſt non eſſe obligationem ad hoc etiam ex præcepto divino, uti ſuadent illa, quæ habet Eſcob.*n.*322.

1191 *Q.*163. *Quid addendum ſit circa conditionem confeſſionis, ut fiat vocaliter apud Sacerdotem præſentem?* R. ſeqq. §.1. Conc. Florentinum in Decreto Eug. IV. ad Armenos, pro materia hujus Sacramenti aſſignat confeſſionem oris: Et Benedictus XI. *in extrav. Inter cunctas, de privileg.* ſic habet, *Niſi articulus neceſſitatis occurrat, Sacerdoti facienda oris confeſſio, prout ſcriptum eſt, Corde ad juſtitiam creditur, ore autem fit confeſſio ad ſalutem & Cap. Quem pœnitet, 88. de Pœn. diſt.* 1. ſic habetur; *Præcepit Dominus mundandis, ut oſtenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda peccata, non per nuntium, non per ſcriptum manifeſtanda, quia ſi per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis; erubeſcentia enim ipſa partem habet remiſſionis.* Ex his patet confeſſionem, ordinariè ſaltem, fieri debere voce pœnitentis.

1192 §.2. Accuſatio ſui tanquam peccatoris ſecundùm omnes, teſte Eſcob.*l.*15.*n.*324. poteſt ſufficienter fieri per nutus, vel aliqua ſigna, itemque per ſcripturam, uti patet in mutis, quos certum eſt, inquit Eſcob.*n.*342. teneri per nutus confiteri, ut præceptum impleant. Et in neceſſitate ſufficienter fieri per quodcunque ſignum externum doloris, conſtat ex dictis à *n.* 1156. de abſolutione moribundi: Hinc etiam patet confeſſionem quandoque fieri poſſe ſcripto, nutu vel aliis ſignis.

1193 §.3. Nemò tenetur ſcribere confeſſionem, ne peccata è memoria excidant, uti contra Vaſq. & alios tenent Caj. Sot. Valent. Henriq. Tann. Averſa *q.*10.*ſ.*4. *§. Quartò*, Caſtrop. *tr.* 23.*p.*10.*n.*3. Dic. *d.*8.*n.*244. Sporer *n.*487. tum quia non teneor adhibere niſi moralem diligentiam, ne peccata memoria excidant, quam adhibere poſſum ſine ſcriptione: tum maximè quia confeſſio petit eſſe ſecreta, omnis autem ſcriptura ex ſui natura nata eſt eſſe publica, inquit Scotus *in* 4. *d.*17. in fine, præſertim ſi debeat diu aſſervari.

1194 §.4. Ledeſm. Victor. Sot. Nav. Valent. Barb. Dian. apud Eſcob.*n.*346. & Averſam ſuprà, item alii cum Laym. *num.*4. Caſtrop.*p.*8.*n.*11. Stoz.*n.*81. abſolutè dicunt nequidem mutum teneri confiteri ſcripto, quia modus ille confitendi eſt ſecundùm ſe publicus. E contrà Suar. Vaſq. Lugo *num.*87. Eſcob.*n.* 341. & 347. Averſa ſuprà Arr.*n.*60. Dicaſt. *num.*239. Gorm.*n.* 38. probabiliùs dicunt, ſi quis loqui non poſſit, aut prævideat ſe non poſſe integrè confiteri, niſi ex ſcripto, & prudenter non timeatur manifeſtatio confeſſionis apud alios, quia nempe ſtatim poſtquam ſcripſerit, poterit Sacerdoti oſtendere, vel confiteri, & comburere, tum fore obligationem ſcribendi, qui enim tenetur ad finem, tenetur ad media licita de ſe facilia; & cùm abſit morale periculum manifeſtationis; ſcriptura in his circumſtantiis non magis cenſetur aliquid publicum, quàm nutus vel voces, quas audire, vel obſervare etiam poſſet alius latens in inſidiis.

1195 §.5. Confeſſio ordinariè fieri non debet ſcripto, maximè ad Sacerdotem abſentem, uti patet ex dictis, hinc S. Th. *in ſuppl. q.*9.*a.*3.*ad* 3. dicit potiùs laico quàm Sacerdoti abſenti per ſcriptum faciendam eſſe confeſſionem. Idem videtur declaraſſe Clemens VIII. per conſtitutionem 87. apud Cherubinum, ubi damnat hanc propoſitionem ad minùs, ut falſam, temerariam, & ſcandaloſam, nimirum *licere per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere*, prohibetque ſub excommunicatione doceri, vel practicari tanquam aliquo caſu probabilem. Declaravit autem idem Clemens, uti oſtendit Dicaſt. *d.*9. *à n.*831. docentque graviſſimi Authores cum Platel. *n.*756. quòd confeſſio abſenti facta non ſit invalida, ſi fuerit ordinata ad abſolutionem à preſente Sacerdote accipiendam, unde Suar. & alii apud Caſtr.*n.*9. qui putarunt propoſitionem illam non eſſe damnatam diviſivè, id eſt, quoad ſingulas partes, ſed complexivè propter partem poſteriorem falſam, ideò excuſantur, quia putarunt Clementem loqui de Confeſſione ordinata ad abſolutionem à præſente Sacerdote accipiendam: ſed nunc ſatis certum eſt Clementem eſſe locutum de confeſſione non ordinata ad abſolutionem à præſente Sacerdote accipiendam, ſed propoſitio illa volebat confeſſionem eſſe ſacramentalem, quamvis ordinaretur ad abſolutionem accipiendam ab abſente, hinc certum eſt propoſitionem illam eſſe damnatam etiam diviſivè, uti rectè probat Gonet *d.* 12. *à n.*58. Qui autem longiorem voluerit hiſtoriam controverſiæ olim habitæ inter Dominicanos & Jeſuitas circa confeſſionem inter abſentes, legat Gormaz *à n.*232. ubi fusè contendit, ex hoc quòd ſacra Inquiſitio voluerit ex tractatu Patris Suar. *de Pœn. d.*21. amoveri ſect.4. in qua quærebatur, an liceret confiteri abſenti, non ideò eſſe factum, quia confeſſio nunquam valeret inter abſentes, ſed quia *Tò Confeſſio* ſæpè ſignificat totum Sacramentum Pœnitentiæ, quod certum eſt inter abſentes confici non poſſe, unde ſententia *Suarez* qui tantùm volebat confeſſionem ſcripto factam ad abſentem ex intentione abſolutionis à præſente, non eſt paſſa per decretum Clementis VIII. vel Pauli V. Videri poteſt etiam Viva in append. ad prop. damnatas §.10.

1196 §.6. Si per litteras peccata miſeris Sacerdoti, qui ea legerit, & huic factus præſens dicas, *accuſo me de peccatis illis, quæ ſcripſi, & peto abſolvi*, communis ſententia eſt cum Arr.*n.* 57. Gonet.*n.*47. Steph.*t.*5.*d.*5.*n.*194. Stoz *l.*2.*num.*99. confeſſionem illam ſufficere, quia in præſentia moraliter repetitur; & ſic ratificare illud ſcriptum idem eſt ac ſe accuſare de illis, quæ ſcripta ſunt. Unde à potiori ſi præſens peccata ſcripta des Confeſſario legenda, & poſtmodum dicas, *de his me accuſo petoque abſolvi*, Lugo *num.*80. & 84. Caſtrop.*n.*8. Gob.*t.*6.*n.*523. Arr. ſuprà, Gormaz *n.*148. Boſco *num.*36. aliique dicunt eſſe ſatis, ſed rectè monent hoc non eſse faciendum abſque rationabili cauſa, quia eſt contra communem praxim Eccleſiæ, ideòque Illſ. *n.*63. Platel. *n.*748. aliique dicunt hoc per ſe loquendo, eſse illicitum: & Viva *§. ult.* putat eſse mortale.

1197 §.7. Sot. Dian. Reg. Bonac. aliique cum Eſcob. *n.*331. & 338. dicunt peccari venialiter tantùm: ſi quis abſque rationabili cauſa ſolo ſcripto confiteatur, quod Arr.*num.*59. dicit eſse certum: E contrà Suar. Con. Fill. Caſtrop.*num.*8. Gormaz.*nu.* 147. Viva, aliique dicunt peccari mortaliter, quia videtur in re gravi prætermitti conſuetudo Eccleſiæ. Cauſæ tamen rationabiles ſunt ſecundùm Rayn.*in Heter.t.*16.*ſ.*1.*p.*8.*num.*28. rationabile pœnitentis commodum: ſecundùm Laym. *num.*3.

ſi ægrotus difficulter loquatur: ſecundùm Sporer *num.*490. ſi Confeſſarius ſit ſurdaſter, aut pœnitens ipſe, quia ſurdaſter eſt, nimis altè legat: ſecundum *Caſtrop.* ſi Pœnitens ſic peccata ſua faciliùs & apertiùs faciat intelligi à Confeſſario: ſecundùm *Tamb.* ſi Pœnitens ſcrupuletur, quòd peccata ſua aliter non rectè explicet: ſecundùm *Suar.* & alios cum Averſa *ſ.*4. ſi puella præ maxima verecundia peccatum ſuum ore explicare non poſſet, ſed Eſcob. *n.*338. Gorm. ſuprà & alii rectè dicunt hunc ultimum caſum eſſe metaphyſicum, verecundia enim nunquam impediet, quin poſteà dicere poſſit, *accuſo me de his, quæ legiſti.*

1198 §.8. Putant J. Pontius, Dicaſt *d.*8 *n.*13. Herincx *d.*3. *n.*87. ſatis eſſe, ſi pœnitens dans deſcripta peccata dicat, *accuſo me de illis peccatis*, quamvis Sacerdos necdum legerit, quia illa accuſatio cenſetur moraliter manere etiam poſt lecta peccata, ſed contràdicunt Lugo *n.*82. & Eſcob. *num.*335. quia accuſatio non fieret per ſola verba ſed ſimul per ſcriptum, poſteà priùs afferens cognitionem peccatorum, quod ſecundùm dicta *num.* 1195. per ſe loquendo fieri non debet. Putat tamen Arr. *n.*58. fore ſatis, ſi in uno moraliter momento ſimul det ſcriptum, & dicat *accuſo me de his*, ac ibi expectet donec Sacerdos legat, ſed Boſco *n.*44. adhuc dicit debere poſteà addere ſaltem hæc verba, *peto abſolutionem ab illis.*

1199 §.9. Si Confeſſarius viderit vel aliunde extra confeſſionem cognoverit unum peccatum, ſatis erit, ſi dicas, *accuſo me de illo peccato, quod noſti*, uti habet communis cum Vaſq. & Gorm. ſuprà; de quo Suar. *d.*22. *ſ.*6. *n.*5. dicit inter Authores convenire.

1200 §.10. Ex dictis *n.*1195. certum eſt nonc nunquam poſſe ſacramentaliter abſolvi abſentem, quamvis multi apud Averſam *q.*12. *ſ.*6. & apud Dicaſt. *d.*5. *dub.*4. id antehac tenuerint, etiam Thomiſtæ, hinc Gonet id negans meritò arguitur à Gorm. *n.* 235. Ratio autem eſt, quia ſi talis abſolutio poſſet unquam eſſe valida, Pontifex non potuiſſet eam prohibere tanquam illicitam pro omni caſu, nam jure divino & naturali fuiſſet licita pro caſu extremæ neceſſitatis, nec pro caſu illo prohiberi potuiſſet, uti rectè cum aliis Lugo *d.*17. *n.*64. Colligimus autem eſſe pro omni caſu invalidam etiam ex Trid. *ſeſſ.*14. *De Pœnit. cap.*2. ubi dicit Chriſtum voluiſſe ante hoc tribunal ſiſti reos, qui ſint ſui accuſatores & teſtes, quibus poſteà datur abſolutio verbis formalibus, uti dictum eſt *n.*628. nemo autem ad abſentem utitur verbis formalibus, & ideò etiam abſolutio à cenſuris dari poteſt abſenti, quia hæc fieri poteſt ſcripto, & non requirit verba formalia; plures congruentias affert Lugo *d.*13. *à n.*149.

1201 §.11. Ad abſolutionem dandam ſufficit Confeſſarium eſſe moraliter præſentem pœnitenti, tunc autem eſt moralis præſentia, ſi Sacerdos & pœnitens non longiùs diſtent, quàm ut adhuc poſſint, per ſe loquendo, ſe mutuò audire, utentes ea voce, qua homines in communi colloquio ordinariè uti ſolent, Stoz. *l.*2. *n.*100. Addunt aliqui cum Tamb. *De Pœn. cap.*2. *n.*11. ſufficere, ſi non ſit major diſtantia, quàm ut ſe audire poſſint utentes voce communi colloquentium etiam aliquantò altiore, unde quamvis pœnitens jam è confeſſionali abeat, & aliis vicinis immixtus non ampliùs videatur, putant *Bonac. Lugo, Tamb. Gob.* adhuc abſolvi poſſe, eò quòd retineat voluntatem habendi abſolutionem, ſi fortè non habeat, & maneat moraliter præſens, quod Sporer *à n.*610. pluribus exemplis declarat. Addunt aliqui cum Moya *n.*32. ſufficere, ſi Confeſſarius adhuc videat pœnitentem, quamvis aliquouſque abſit, quamdiu enim poſſunt ſe aliquo ſenſu percipere, non videntur ſimpliciter abeſſe moraliter ab invicem; hoc tamen videtur nimis extenſum, nam certum eſt me poſſe videre ſimpliciter abſentem, neque tamen poſſum ſimpliciter abſentem abſolvere, ideòque *Tamb.* meritò dubitat, an cenſeatur moraliter præſens, ſi ad 20. paſſus diſtet. Itaque videtur requiri, ut poſſint, prout ordinariè fit, mutuum inter ſe ſermonem communicare. Unde omninò rejiciendi ſunt illi, qui dixerunt ſufficere, dummodò Sacerdos videat domum, in qua eſt pœnitens abſolvendus, quòd licèt probabile dicat *Leander*, tamen meritò dicit *Moya* oppoſitum ſibi videri certum, pœnitens enim, qui ipſemet nullo ſenſu percipi poteſt, non poteſt dici ſimpliciter, & humano modo eſſe præſens.

1202 Q.164. *An inter conditiones confeſſionis etiam non ſit, ut ſit ſacramentalis?* R. Affirmativè: quandonam autem ſit ſacramentalis, dicam *n.*1939. De variis vitiis Confeſſionis videri poteſt Rayn. *in Heter. tom.*16. *ſ.*1 *p.*8. ubi *n.*33. ex S. Bernardo *ſerm.*3. in feſto S. Andreæ dicit, aliquorum confeſſionem eſſe *confuſionem*, quia timore extorquetur: aliorum eſſe *offenſionem*, quia fit de aliorum peccatis: aliorum eſſe *defenſionem*, quia fit ad ſe excuſandum, aliorum eſſe *illuſionem*, quia fit ad ſe jactandum.

ARTICULUS IV.

Quando confeſſio ſit invalida, & quomodo iteranda.

RESP. I. Id contingit ex duplici capite, *Primò*, ex parte Confeſſarii, ſi juriſdictionem non habuit, vel 1203
certè impeditam per cenſuram, vel ſi formam ſubſtantialiter vitiavit: vel non intendit abſolvere, vel peccatum nullum intellexit.

Dico, *nullum:* quia ſi ob ſurditatem, ſomnum, vel diſtractionem, aliqua licèt mortalia non intellexeris, ſine culpa pœnitentis, probabilius eſt, valuiſſe abſolutionem, ac poſteà tantùm repetenda eſſe non audita, ut contra Sylv. Anton. Nav. & alios docet Henriq. Laym. *l.*5. *tract.*6. *cap.*9. Diana *p.*3. *t.*4. *R.*109. *&* *p.*4. *t.*4. *R.*198. Addo, *ſine culpa*, quia ſi ſemidormienti mala fide confitearis, peccas, & confeſſio eſt invalida, ideòque repetenda, Tamb. *l.*2. *c.*10. §.3. Denique addunt aliqui cum *Tol.* ſi Confeſſarius indoctus non potuit diſcernere mortale, & veniale, invalidam eſſe: verùm id *Suar. Lay.* & alii paſſim rejiciũt: & quidem, etiamſi Confeſſarius putaſſet eſſe veniale, quod fuit mortale, ideóq; confeſſionem bona fide tali factam, non eſſe opus repetere, Henriq. Sanch. 1. *mor. c.*10. *n.*69. Dian. *p.*3. *tr.*4. *R.*121. contra *Vaſq.* Dixi, *bona fide*, quia ſi mala fide, v. g. quia quæſiviſti talem Confeſſarium, qui tibi mederi non poſſit, debes repetere, cùm enim actu peccaveris, dum confitereris, non fuiſti ritè diſpoſitus, ideòque, nec abſolutus, Tamb. §.3. Denique ſi finita confeſſione intelligat Confeſſarium aliqua non percepiſſe (ſive propter ſomnum, ſive diſtractionem) neſcias autem quæ ſint illa, teneris repetere confeſſionem, ſi brevis fuerit, quia de ſingulis prudenter potes dubitare, ſi autem longa fuerit, ait Tamb. *l. c.* non teneri, ob rationem contrariam; & ſatis eſſe confiteri, quòd dubites, an aliquod ex tuis peccatis Confeſſarius perceperit.

Secundò, Invalida eſt ex parte pœnitentis, ſi fuit excommunicatus, de quo infrà; ſi mortale tacuit: vel de eo ſe falsò accuſavit; ſi mortaliter negligens fuit in examinanda conſcientia; item ſi non fuit attritus (quod patere ſolet inde, ſi ſponte quæſierit Confeſſarium ſurdum, indoctum, cæcum, &c. Vide Sanch. *l. c.* ſi nolit tollere occaſionem, &c. V. Diana *p.*4. *t.*4. *R.*201.) quibus addi poteſt, ut plurimum, ſi peccatum carnale confeſſus ſit ſuo complici.

Reſp. II. Si Confeſſio apud eundem Confeſſarium iteretur, ſufficit uno verbo in communi ſe accuſare de peccatis ante illi cognitis, dummodò is eorum recordetur, ſaltem in confuſo, aut ſtatus, ac vitæ hominis in communi, aut Pœnitentiæ à ſe impoſitæ, ut docet Vaſq. Tol. Laym. Sà, Dian. *p.*3. *t.*4. *R.*123. Imò ſi nihil horum, ſed tantùm, quòd ſibi confeſſus fuerit, recordetur, validè, etſi illicitè, abſolutum putat Laym. & Dian. *l. c.* Idem abſolutè docet Gran. & Mercerus *in* 3. *p. q.* 9. *num.* 1. cum quibus Diana *p.*5. *t.*14. *R.*51. ſe retractans, probabile cenſet, quòd etiam licitè poſſit abſolvere.

Reſp. III. Raró obeſt defectus ex parte Confeſſarii, ſi pœnitens eum inculpabiliter ignorat, quia in confeſſione ſequenti abſolvetur etiam ab iis, à quibus ſe bona fide abſolutum putabat: *Unde reſolves*,

Is, qui à puero peccatum aliquod grave, v. g. mollitiem, inculpabiliter omiſit, ut quia putavit leve eſſe, vel nullum, non ideò tenetur repetere alia peccata (vel confeſſiones intermedias) ſed hoc tantùm, ut docet Bonac. Sanch. *cap.*16. Vaſq. *in* 1. *p. tom.*4. *qu.*92. Sanctius, Laym. *hic c.*9. addens, ſi ſimplex ruſticus, qui tota vita tantùm fecit confeſſiones generales, nihil confitens in ſpecie, nec aliter inſtructus ſit, etſi is validè ſit abſolutus, cum onere, ut cùm meliùs cognoverit, omnia ſubjiciat clavibus, ſi tamen veniat, quando ingens eſt copia pœnitentium, ut tunc diſponi non poſſit ad omnia repetenda, poſſe eum abſolvi, auditis tamen peccatis ab ultima confeſſione factis, cum obligatione, ut melius faciat. Ita Laym. *n.* 4. V. Dian. *p.*3. *t.*4. *R.*108. ubi addit ex Nav. Sylv. Beca. Vaſq. Reg. *t.*1. *l.*6. *c.*5. *ſ.*4. 4. *n.*153. & J. Sanctio, etſi ex errore culpabili mortaliter, peccatum tale v. g. mollitiei (vel numerum, aliamve circumſtantiam neceſſariam) omiſeris, non ideò teneris repetere confeſſiones intermedias, bona fide, & legitimè factas (in quibus ex naturali oblivione defectum illum non fueris confeſſus) cùm validæ fuerint, & maneant validæ.

ADDENDA.

QUæſt. 165. *An ille, qui cum Confeſſario peccavit, eidem validè confiteatur iſtud peccatum?* R. Per ſe 1204
loquendo validè confitetur, quia nulla lex univerſalis hoc prohibet, poteſtque fieri, ut uterque ſincerè doleat de peccato, & alter

& alter non poſſit, vel non audeat alteri manifeſtare crimen, neque adſit ex alterutra parte periculum novi conſenſus, Lugo *d.* 16. *n.* 362. Sylv. *p.* 2. *v. Confeſſio* caſu 2. Bonæſpei *de act. hum. d.* 5. *n.* 29. aliique communiter cum Dicaſt. *d.* 9. *n.* 610. & Gob. *t.* 7. *à n.* 581. qui putat cauſam ſufficientem eſſe, ſi puella ſit ſanguine juncta, & præ pudore non audeat alteri manifeſtare ſuum inceſtum, ſed pudor ille vix excuſabit, ſecundùm dicta *num.* 1142. Poſſet eſſe cauſa, ſi alteri confiteri non poſſit niſi cum manifeſtatione complicis. *Dixi*, per ſe loquendo quia in quibuſdam diœceſibus prohibetur: ſpeciatim in Leodienſi fuiſſe aliquando prohibitum teſtatur *Sylv.* ſuprà, & adhuc in Mediolanenſi prohibitum eſſe dicit Bonac. *q.* 7. *p.* 5. §. 5. *à n.* 10. ubi addit hoc intelligi de complice in quocunque peccato etiam non carnali. Similiter in hac Colonienſi, ultima ſynodus Anno 1662. habita ita ſtatuit pag. 74. *Ut animarum periculis, quantum in Domino poſſumus, occurramus, ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrenda prohibemus omnibus Confeſſariis, ne quis confeſſionem mulieris, cum qua in materia carnis peccavit, aut complicis, aut fautoris peccati (niſi in neceſſitate extrema) excipiat.* Ratio autem eſt, quia plerumque eſt periculum novi conſenſus ſaltem in alterutro, ſi audiat repeti peccatum, cujus delectationem ante ſenſit. Accedit quòd in talibus ſæpè deficiat dolor, vel propoſitum, faciunt enim frequenter, ne cogantur deſerere occaſiones proximas, hinc etiam S. Thom. in ſuppl. q. 20. *a.* 2. ad 1. ait, *Sacerdos non debet audire confeſſionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato, ſed debet ad alium mittere ∴ tum propter periculum, tum quia eſt minor verecundia*, Fagund. *in* 2. *præc. Eccl. l.* 4. *c.* 3. *n.* 35. dicit Sacerdotem peccare mortaliter, ſi pro confeſſione concubinam ſuam audiat. Similiter Pontius *De Matr. l.* 7. *c.* 38. *n.* 3. dicit rem illam eſſe periculis plenam, & occaſionem committendi non pauca ſacrilegia. Addit Verjuys *t.* 9. *a.* 5. longa experientia compertum eſſe ferè omnes ſimiles confeſſiones tandem factas eſſe ſacrilegas, novis carnis titillationibus, & pollutionibus fuiſſe fœdatas, &c. quæ illis præcipuè Sacerdotibus vult dicta, qui mulieribus cohabitant.

1205 *Q.* 166. *An confeſſiones, quæ fiunt Religioſis, communiter cenſeri debeant invalidæ?* R. Negativè, nam Alex. VIII. die 7. Dec. 1690. damnavit hanc 20. propoſ. *Confeſſiones apud Religioſos factæ pleræque vel ſacrilegæ ſunt, vel invalidæ*: quæ propoſitio formata erat ex principiis Janſeniſtarum, qui docent plerumque differri debere abſolutionem, uſquedum impleta ſit Pœnitentia ex vita emendata, quod quia Religioſi plerumque non requirunt, hinc inferebant confeſſiones apud eos factas plerumque eſſe ſacrilegas, vel invalidas; non requiri autem, ut abſolutionem præcedat ſatisfactio vel vitæ emendatio, probabitur *à n.* 1230.

1206 *Q.* 167. *Quid præterea ſit notandum circa obligationem repetendi confeſſionem?* R. ſeqq. §. 1. Univerſaliter loquendo repeti debet confeſſio mortalis peccati nondum directè abſoluti, quia Chriſtus, ſecundùm dicta *n.* 595. ſic præcepit confeſſionem omnium mortaliũ, ut voluerit ſingula directè ſubjici clavibus, & directè remitti per abſolutionem, quandonam autem peccatum dicatur directè, aut indirectè abſolvi, dixi *n.* 597.

1207 §. 2. Qui confeſſus eſt, ſed invalidè, undecunque provenerit invaliditas, item qui confeſſus eſt validè quidem, ſed omiſit aliqua mortalia, vel Confeſſarius aliqua non intellexit ob ſurditatem, aut aliam quamcunque cauſam, tenetur adhuc confiteri invalidè confeſſa, omiſſa, vel non intellecta à Confeſſario, uti pluribus oſtendit Moya *t.* 3. *d.* 1. *q.* 8. & Ratio eſt, quia à nullo illorum eſt directè abſolutus, debetque ſimul addere numerum confeſſionum, quæ ſacrilegæ fuerunt, non tamen illarum, quæ fuerunt tantùm invalidæ, ſi nempe bona fide ſint factæ. Pluribus autem oſtendi *n.* 679. confeſſionem ex defectu ſolius doloris interni eſſe invalidam.

1208 §. 3. Qui confeſſus eſt validè, ſed informiter, id eſt, ſine effectu gratiæ (quod aliquando contingere poſſe dixi à *n.* 672.) non tenetur peccata ſic confeſſa iterum confiteri, ſed tantùm illa, quæ bona fide omiſit, uti contra Adrianum tenet tanquam certum Suar. *d.* 22. *ſ.* 7. *n.* 2. quia non peccavit, & ſuper confeſſa directè cadebat abſolutio, quæ ſecundùm dicta *l.* 6. *p.* 1. *n.* 201. etiam remittentur ea vi illius abſolutionis, quando fictio fuerit remota. Neq; damnata eſt praxis hujus ſententiæ, uti rectè notat Carden. *d.* 2. *n.* 53. quia etiamſi omittat peccatum ſic confeſſum, non ideò exponet ſequens Sacramentum periculo nullitatis, quia ſecundùm dicta *à n.* 1140. certum eſt confeſſionem formaliter integram ſufficere, & peccatum, quod omittitur propter opinionem certò probabilem, habet ſe ſicuti peccatum per ignorantiam invincibiliter omiſſum, conſequenter illæ confeſſiones etiam non ſunt neceſſariò repetendæ, quæ bona fide ſunt factæ ſecundùm quamcunque aliam ſententiam verè probabilem relicta tutiori, quamvis tum ageretur de valore Sacramenti, quia quamvis illicitum ſit, adeóque confeſſiones futuræ eſſent invalidæ, ſi antecedenter cum advertentia ſic fierent, tamen ſuppoſito quòd quis bona fide ita fecerit, non peccavit, & nunc prudenter judicat illa peccata eſſe directè remiſſa, nec ſequens confeſſio exponetur periculo nullitatis, ob rationem ante datam, ergo poteſt ſuperſedere ulteriore confeſſione iſtorum peccatorum, Carden. *n.* 456.

§. 4. Si inculpabiliter omiſſa ſit aliqua circumſtantia et- 1209
iam mutans ſpeciem, quæ ſeorſim ſufficienter declarari poſſit, non eſt opus repetere totum peccatum, multò minus totam confeſſionem præteritam, uti cum communi dixi *n.* 1135.

§. 5. Si ſcias Confeſſarium ob ſomnolentiam, diſtractio- 1210
nem, vel quamcunque aliam cauſam non intellexiſſe aliquod tuum mortale, neſcias tamen quodnam illud fuerit, *Tamb.* quem refert, & non improbat *Buſemb.* ſuprà, dicit eſſe quidem obligationem repetendi, ſi confeſſio fuerit brevis, ſi autem fuerit longa non eſſe obligationem, ſed ſatis eſſe confiteri, quòd dubites, an Confeſſarius aliquod tuum mortale rectè intellexerit, quod pluribus probare conatur Lugo *d.* 16. *à n.* 607. & magis adhuc Illſ. *n.* 149. hinc, inquit *Tamb.* ſicuti ſi non recordareris peccati in ſpecie, ſatis eſſet te accuſare de mortali in genere, ita & hic. Sed contra hoc eſt, nam quòd ibi non tenearis confiteri in ſpecie, facit impotentia ſic confitendi, cùm non recorderis ſpeciei, è contrà recordaris omnium priùs confeſſorum, uti ſuppono, ergo non eſt paritas. Itaque in praxi, & ordinariè loquendo, ut excuſeris, debet adeſſe aliqua impotentia moralis, vel nimia difficultas repetendi totam ejuſmodi confeſſionem, quam difficultatem ſi tenereris ſubire, confeſſio meritò redderetur odioſa, & hoc ipſum vult Averſa *qu.* 10. *ſ.* 19. *§. Quòd ſi*, item Dicaſt. *d.* 8. *n.* 100. quamvis ante videatur favere Lugoni. Ratio autem eſt, quia certus es te ab aliquo non eſſe directè abſolutum, & non eſt ratio dubitandi de uno magis quàm de altero, ergo obligatio directè iterum ſubjiciendi clavibus afficit æqualiter ſingula, niſi aliunde excuſeris, uti dictum eſt, & idem ordinariè videtur dicendum, ſi quis, qui multa fecit mortalia, ſciat ſe in vita aliquoties ſaltem eſſe ſacrilegè, vel invalidè confeſſum mortalia, neſciat autem qualia, tum enim, per ſe loquendo, induci debebit ad confeſſionem generalem, quæ non ſemper eſt ita difficilis, uti cenſeri debeat moraliter impoſſibilis.

Objic. Quando probabile eſt de ſingulis determinatè pec- 1211
catis, quod ſint rectè confeſſa, & intellecta, tunc non eſt obligatio ullum repetendi, ſecundùm dicta *num.* 602. ſed quando confeſſio eſt longa, probabile eſt de ſingulis, quòd ſint rectè confeſſa, & intellecta; nam ſi à Deo revelatum eſſet in hac urbe eſſe unicum hominem non baptizatum, & neſciretur, quis eſſet, maneret probabile, imò moraliter certum, de ſingulis determinatè, quòd eſſent baptizati, quia nemo poſſet prudenter dubitare de hoc, vel illo determinatè, alioquin ſinguli eſſent ſub conditione rebaptizandi, maximè ſi vellent ſuſcipere ſacrum Ordinem. E contrà ſi eſſet revelatum unum ex hac domo non eſſe baptizatum, non maneret poſitivè probabile, ſed prudenter dubitaretur de ſingulis, ideóque ſinguli eſſent rebaptizandi, ergo idem dicendum eſt in noſtro caſu, quando vel multa, vel pauca peccata ſunt confeſſa. R. n. min. & quoad illud dubium de Baptiſmo, de quo videri poteſt *Dicaſt.* ſuprà, eſt diſparitas, quia maximus numerus iſtorum hominum, qui putantur baptizati, non poteſt redigi ad partes minores, in quarum una prudenter judicare poſſem eſſe illum non baptizatum; è contrà numerus peccatorum confeſſorum, ordinariè vel non eſt tantus, vel poteſt redigi ad partem minorem, in qua prudenter judicem eſſe illud non rectè confeſſum, nam vel Confeſſarius, vel pœnitens, ordinariè loquendo, reſciet, an illud peccatum non intellectum fuerit dictum circa initium, an circa medium, an circa finem confeſſionis, ergo practicè loquendo manebit obligatio partem illam, vel primam, vel mediam, vel poſtremam repetendi, quia talis pars habebit ſe tanquam brevis confeſſio: unde conſequenter fatetur Illſ. ſuprà, ſi multa non fuiſſent intellecta à Confeſſario, totam confeſſionem, fore repetendam, quamvis eſſet longa. Unum hic addit Averſa *§. ult.* ſi quis in ſenectute poſt longam annorum, & confeſſionum ſeriem recordetur, ſe in pueritia tacuiſſe aliquod mortale, neſciens tamen quo anno, & in qua confeſſione, & quæ alia peccata tunc confeſſus fuerit, eum ſatisfacere recolendo, ac dicendo, quænam peccata circa illud tempus committere ſoleret, ſic enim prudenter præſumit, quòd inter peccata illius temporis etiam attinget illud omiſſum.

§. 6. Si certus ſis de mortali in confeſſione omiſſo, & du- 1212
bites negativè, an omiſeris ex verecundia, an ex juſta cauſa, teneris confiteri, imprimis illud mortale omiſſum, uti certum eſt, quia nunquam directè es abſolutus ab illo, deinde etiam reliqua mortalia tum confeſſa, quia certus es de præcepto confitendi hæc, & dubitas de adimpletione, cùm dubites de valore confeſſionis, per quam remitterentur directè; debito autem certo non ſatisfit per ſolutionem ita incertam, Moya *d.* 1. *q.* 8. *n.* 17. contra Baucium, & alios.

§. 7. Tamb. *De conf. l.* 2. *cap.* 1. *num.* 29. dicit ruſticos, mu- 1213
lier-

lierculas, & pueros, qui bona fide groſſiore modo coram Parocho etiam indocto confeſſi ſunt, licèt adulti videant ſe in multis defeciſſe, dicendo dubia pro certis, vel contrà, aut unum numerum pro alio, non eſſe obligandos ad repetendas ejuſmodi confeſſiones, vel peccata in eis dicta, tum quia non eſt praxis apud fideles, ut ejuſmodi confeſſiones repetantur, tum quia Confeſſarius ſatis ſaltem in confuſo peccata eorum perceperit. Lugo *n.*588. id facilius admittit circa numerum quàm circa ſpeciem, quia ſecundùm dicta *n.*936. & *à n.*952. eſt major obligatio exprimendi determinatam ſpeciem quàm determinatum numerum; hinc putat remanere obligationem ſuo tempore exprimendi ſpeciem, ſi meliùs occurrat, & addit *n.*589. Confeſſarium teneri etiam ab illis magis diſtinctè elicere numerum, ſi facilè poſſit. Sed quod numerum attinet, Sà, *v. Confeſſio n.*40. dicit ejuſmodi homines non eſſe cogendos ad repetendum numerum omiſſum, ſi facilè deprehendi poſſit, quid ſoleant facere, ideòque Moya *d.*4. *q.*2. *nu.*3. citans plures alios dicit, non eſſe cogendos ad repetendam ſpeciem, vel numerum, quia cùm ejuſmodi homines uno fermè tenore vivant, ſi ſciam in quibus, & quoties ſoleant peccare intra unum annum, facilè deducam, quoties intra duos, & ita porrò, unde ſi ſe accuſent de peccatis totius vitæ, ego meliùs inibo rationes, quoties in hac vel illa materia peccaverint, ſaltem per annos non multos, quàm ipſi dicere poſſent. Addunt tamen rectè Moya, Laym. *l.*5. *t.*6. *cap.*9. *n.*4. Sporer *n.*499. ſi ex confeſſione unius anni non poſſit prudenter judicari de anteacta vita, eò quòd in diverſis ſtatibus, & diſformiter vixiſſent, obligandos ſub mortali, ut quantum moraliter poſſunt, repetant confeſſiones non rectè factas ſecundùm ſpeciem, & numerum, nihil enim eſt, quod illos potiùs deobliget quàm alios, quò minùs à ſingulis mortalibus commiſſis directè abſolvi debeant.

1214 §. 8. Si quis colpabiliter omiſerit mortale, S. Th. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *a.*4. *quæſtiun.*2. *ad* 3. videtur requirere, non quidem, ut repetat mortalia priùs confeſſa, cùm ſint directè abſoluta, attamen ut addat ſe hoc mortale inter alia nuper fuiſſe oblitum, quia aliàs non explicabitur gravitas illius, reſultans ex conjunctione aliorum. Sed ſententia communis hoc non requirit, uti rectè Averſa §. *Refert*, non enim apparet, quænam gravitas tanti ponderis inde reſultet, ut opus ſit hoc addi.

1215 §. 9. Licèt aliquis etiam per culpam oblitus ſit Pęnitentiæ ſibi injunctæ, non ideò tenetur iterum confiteri peccata, ob quæ injuncta erat illa Pęnitentia, uti habet certa ſententia cum Suar. *num.*5. Lug. *num.*600. Dicaſt. *d.* 14. *dub.*7. Illſ. *n.*148. eſſentia enim Sacramenti ab initio completè poſita fuit, nec ſuſpendebatur effectus, ſed abſolutio directè remittebat peccata tum confeſſa: per hoc tamen peccari poteſt mortaliter, ſi Pœnitentia gravis pro mortalibus impoſita negligatur, uti dicetur *num.*1277.

1216 *Q.* 168. *Si confeſſiones repeti debeant, an omnia mortalia in illis confeſſionibus dicta, iterum diſtinctè, & ſingulatim debeant recenſeri?* R. §. 1. Si repetantur apud Confeſſarium diverſum à primo, debent omnia diſtinctè, & ſingulatim apud hunc repeti, uti ſi nunquam fuiſſent confeſſa, quod meritò dicit apud omnes certum eſſe Moya *d.*4. *q.*1. *n*3. quia hic Confeſſarius debet eſſe Judex reſpectu horum omnium peccatorum, ergo cùm nec habeat, nec habuerit unquam diſtinctam notitiam illorum, debet illi nunc dari per hanc confeſſionem: nam ad prudenter judicandum de gravitate delictorum, & ad debitè taxandam Pœnitentiam, debet ſaltem aliquando habuiſſe ejuſmodi diſtinctam notitiam, uti conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 14. *de Pęn. c.*5. E contrà ſi confeſſiones invalidè repetantur apud eundem Confeſſarium, diverſimodè loquuntur Authores, ut videri poteſt apud Moyam *a num.*3. & Averſam *qu* 10. *ſ.*20. Omnes dicunt, ſi confeſſiones priores fuerint verè ſacramentales, & Confeſſarius adhuc habeat diſtinctam memoriam confeſſorum peccatorum, ſatis eſſe, ſi Pœnitens defectum confeſſionis dicat, & in genere addat, *etiam me accuſo de omnibus peccatis antehac tibi confeſſis*. Idem dicunt plerique cum Nav. in Man. *c.*19. dummodo Confeſſarius habeat confuſam adhuc memoriam peccatorum, & aliquo modo recordetur ſtatus conſcientiæ pęnitentis, vel ſaltem Pęnitentiæ injunctæ. *S. Anton. Palud. Sylv.* & alii cum Suar. *d* 22. *ſ.*6. *nu.*7. dicunt, ſi jam impoſuerit Pœnitentiam, quamvis nec peccatorum, nec Pœnitentiæ impoſitæ meminerit, hoc ſufficere: Et quidem ſi confusè meminerit peccatorum, & Pęnitentiam impoſuerit, omnes communiter admittunt ſufficere, ſi Pęnitens ita in communi ſe accuſet, dummodò defectus tenuerit ſe ex parte ſolius abſolutionis, verbi gratia: quia Confeſſarius antea malè pronuntiaverat formam, *Nav.* ſuprà, Valent. Bonac. Lugo *d.*16. *à num.*638. Laym. *lib.*5. *t.*6. *cap.*9. *n.* 6. Tamb. *De conf. l.*3. *cap.*2. *num.*9. aliique multi, quos citat, & ſequitur *Averſa* ſuprà, dicunt undecunque defectus ſe tenuerit, ſatis eſſe, ſi in communi ſe accuſet. E contrà *Suar.* ſuprà, & *Con.* volunt, ſi confeſſiones ratione ſui fuerint invalidæ, verbi gratia: quia Pęnitens caruit debito dolore, vel propoſito, tum omnia peccata eſſe diſtinctè repetenda, quod ſaltem tum fieri volunt Palu. Adrian. Moya *n.*10. Illſ. *n.*153. quando fuerunt invalidæ defectu juriſdictionis in Confeſſario, quia tales confeſſiones non videntur fuiſſe ſacramentales, cùm ſint factæ non Judici, ſed ratio aliorum eſt, quòd priores confeſſiones fuerint ſufficienter ſacramentales per voluntatem conficientis ex intentione legitimæ abſolutionis accipiendæ, poſterior autem facta in communi eſt certò ſacramentalis, & moraliter repetit priores confeſſiones, facitque nunc per utrumque ſimul eſſe unam diſtinctam, & ſacramentalem iſtorum peccatorum confeſſionem, cùm ſufficienter reducat iſtorum peccatorum notitiam: ſufficit enim aliquando fuiſſe in Confeſſario diſtinctam cognitionem peccatorum, quamvis nunc, quando datur abſolutio, ſit tantùm confuſa, uti patet in illo, qui per plures dies continuavit confeſſionem generalem, in fine enim, quando abſolvitur, ſatis eſt, Confeſſarium in confuſo ſic meminiſſe ſtatus pęnitentis, ut poſſit proportionatam Pęnitentiam imponere.

§. 2. Si prior confeſſio nullo modo fuiſſet ſacramentalis, 1217
uti ſi quis purè hiſtoricè, ſine intentione abſolutionis tibi narraſſet ſua peccata, quamvis poſteà, dum confusè tantùm recordatis iſtorum peccatorum, ipſe tibi diceret, *accuſo me de peccatis, quæ tibi tunc dixi*, probabilius videtur contra *Averſam* ſuprà hoc non fore ſatis, quia diſtincta illa narratio peccatorum nullo modo fuit ſacramentalis. Neque plus evincunt argumenta, quæ adducit *Illſ.* ſuprà, nego autem confeſſiones diſtinctè factas ex intentione abſolutionis non poſſe dici ſufficienter ſacramentales, cùm etiam obligent ad ſigillum ſacramentale, quamvis fuerint invalidæ, uti dicetur *n.*1940.

§. 3. Si Confeſſarius nequidem confuſam ampliùs haberet 1218
notitiam de ſtatu Pęnitentis anteà ſacramentaliter ſed invalidè confeſſi, nec Pęnitentiam impoſuiſſet, Pęnitens teneretur in tantùm ſaltem diſtinctè repetere peccata antehac confeſſa, quantùm neceſſe eſſet ad hoc, ut ex vi confeſſionis partim prętéritæ, partim pręſentis Confeſſarius iterum poſſet formare judicium ſaltem confuſum de ſtatu conſcientię Pęnitentis, & injungere Pęnitentiam congruam, uti rectè Lugo *num.*642. & *Averſa* ſuprà, partim contra *Medinam*, qui dicit etiam tum ſatis eſſe, ſi in genere ſe accuſet de antehac confeſſis, partim contra *S. Anton. Valent. Sylv.* qui dicunt omnia peccata debere tunc diſtinctè repeti, ſed ratio noſtra eſt, quia ſine tali repetitione nô poſſet Confeſſarius prudenter formare judicium de ſtatu pęnitentis, nec ſtatuere de quantitate Pęnitentiæ; facta autem tali repetitione poterit hęc pręſtare, ergo talis repetitio requiretur & ſufficiet. Si tamen Confeſſarius poſt repetitam à Pęnitente accuſationem communem ſine diſtincta repetitione ullius peccati illum abſolveret, & pęnitens bona fide proceſſiſſet, abſolutio eſſet valida, uti habent *Laym. & Averſa* ſuprà, Dia. *p.*3. *t.*4. *R.*123. aliique cum Illſ. *n.*149. quia ad valorem abſolutionis ſufficit accuſare ſe de peccatis in cõmuni, quamvis hoc ſit illicitum, per ſe loquendo, ſecundùm dicta à *n.*620.

§. 4. Quod Buſemb. *n.* 1203. relatus paulò ante finem habet, 1219
nempè dimidiari poſſe confeſſionem hominis rudis non integrè confeſſi in juventute, ſi veniat, quando eſt ingens numerus Pęnitentium, limitari debet ſecundùm dicta à *n.*1148.

Q. 169. *Quomodo Confeſſarius practicè procedet cum pœ-* 1220
nitente, qui timet, vel putat ſe per longum tempus ſacrilegè aut invalidè eſſe confeſſum? Reſp. Videtur poſſe prudenter ſic procedere. §. 1. Si pęnitens tuus ſit de cætero ſcrupuloſus, ordinariè non permittes quidquam repetere, niſi certum ſit non eſſe, vel eſſe malè confeſſum, uti dictum eſt *l.*1. *n.*542.

§. 2. Quamvis ſcrupuloſus non ſit, tamen non obliga ad 1221
confeſſionem repetendam, niſi moraliter certum ſit antehac invalidè eſſe confeſſum, quia poſſeſſio eſt pro confeſſione, cujus valor præſumi debet, cùm ineſſe debuerit, & è contrà non præſumitur delictum, Fill. Gob. *t.*7. *n.*275. Unde quamdiu probabile eſt, quòd antehac ſit validè confeſſus non tenetur confeſſionem repetere; eſt autem probabile, hoc ipſo, quòd aliquando cum morali diligentia præteritam vitam recogitarit & confeſſus ſit, uti dicetur *n.*1883.

§. 3. Si antehac ſemper fuerit timoratę conſcientię, & ſo- 1222
litus ſe debitè præparare nec aliquid voluntariè omittere, prudenter præſumit ſe rectè ſemper confeſſum, adeòq; non tenetur aliquid repetere, quia ex communiter contingentibus eſt prudens præſumptio. E contrà ſi antehac non fuit timoratæ conſcientiæ, ſed ſolitus ſe negligenter præparare, aut omittere aliqua, præſumptio eſt contra ipſum, ideòq; obligandus eſt, ut reiteret confeſſiones, de quarum valore prudenter dubitat.

§. 4. Si peccatum reticuit, pete, quale illud fuerit, & an tunc 1223
temporis, quãdo fecit, putaverit eſſe mortale, item an putaverit eſſe mortale ſic illud reticere in confeſſione, rectè enim notat Averſ. *q.*10. *ſ.*19. §. *ſecundò* quamvis ſępè peccatum fiat ex ignorantia mortaliter culpabili, tamen ſæpè poſteà eſſe ignorantiam inculpabilem confitendi: Quòd ſi in genere tantùm apprehendiſſet eſſe malum tale quid facere vel non confiteri nec

cogi-

Digitized by Google

cogitaſſet, an eſſet mortale an veniale, probabile eſt non peccaſſe mortaliter: adeoque non fore opus repetere eas confeſſiones, uti dictum eſt *l.1.n.3.* quamvis in praxi rarò futurus ſit iſte caſus, ſecundùm dicta ibidem *n.2.*

1224 §.5. Si reticuit, ſatis advertens malitiam gravem, quod tunc cenſeri debet, quando reticuit ex verecundia, vel cum gravi remorſu conſcientiæ ante Confeſſionem vel Communionem, pete, an quoties confeſſus eſt intermedio tempore, ſemper fuerit memor obligationis confitendi, & nihilominus perrexerit tacere: ſi enim bona fide, & cum debita diſpoſitione feciſſet has confeſſiones intermedias, fuiſſent validæ, nec opus eſſet has vel peccata in his confeſſa repetere, uti cum communi Vaſq. Dian. Pelliz. Lohn. Lugo *n.599.* Moya ſuprà, Gob. *t.6.n.571.*

1225 §.6. Si ſemper memor fuerit, ideòque ab eo tempore ſemper ſacrilegè ſit confeſſus, pete, quoties confeſſus ſit & communicarit in eo ſtatu. Et ſi tibi ſemper eſt confeſſus, & es adhuc utcumque memor reliquorum mortalium, ſecundùm dicta *n.1216.* ſatis erit, ſi in genere dicat, *accuſo me de illis peccatis, quæ tibi ab illo tempore confeſſus ſum, à quo tempore etiam bis ordinariè omni menſe ſacrilegè confeſſus ſum & communicavi, quia reticueram iſtud peccatum,* atque ita habebis plenam ejus confeſſionem.

1226 §.7. Si tibi non eſt ſemper confeſſus, vel per multos annos ſic perrexit, ita ut nec confuſè recordari poſſis reliquorum peccatorum, communiter differendus eſt pro abſolutione uſquedum ſe examinarit, ſi capax ſit ad ſe examinandum, & hoc anteà non fecerit, fieri enim via poteſt, ut tam ſubitò omnium recordetur, Gob. *t.7.n.261.* Sporer *n.514.* Quia tamen jam benè diſpoſitus eſt, ne dimiſſus relabatur in priorem verecundiam, exquire ab eo graviora peccata, quæ illum maximè remordent, tumque examina circa magis obvia, ut ſic aperto ulcere & depoſita parte verecundiæ faciliùs redeat, tumque plenum fiducia dimitte eum benedictione, ſed admone non eſſe abſolutum, ideòque deſigna ei tempus, quo pro complenda confeſſione, & accipienda abſolutione redeat.

1227 §.8. Si non eſſet futura occaſio redeundi, nec putaretur alteri facilè aperturus conſcientiam, jube edicere, quæ occurrunt, ut ſic videas, circa quæ magis peccaverit, & juvare poſſis interrogando ordine per præcepta decalogi, & Eccleſiæ, conjiciendo, quæ ipſe ſpectata ætate, ſtatu, conditione, negotiis, occaſionibus probabiliter feciſſe potuerit, quod cùm feceris, quantum locus & tempus ferent, pro Pœnitentia injunge, ut proxima occaſione, quæ dabitur, confiteatur præmiſſo diligente examine circa vitam præteritam, & tum addat, ſi quæ plura occurrent antehac non ritè confeſſa, nunc autem per actus fidei, ſpei & contritionis benè diſpoſitum ſic abſolve.

1228 §.9. Ut ejuſmodi Pœnitentem, nec fatiges nimium, nec relinquas expoſitum plurimis poſthac moleſtiis, debes accuratè ſcire, quænam peccata ſint ejuſdem, quænam diverſæ ſpeciei, ut nec nimiùm nec nimis parùm interroges. Numerum autem peccatorum internorum conjicies ex conſuetudine uno die vel ſeptimana iterandi, & diuturnitate temporis, quo hæſit in his vel illis peccatis. Et ut deprehendas numerum peccatorum externorum, primò propone magnum numerum; & ſi dicat, non toties, propone parvum; ſi dicat, ſæpius, paulatim convenietis ad medium & veriſimiliorem numerum. Videri poſſunt Gob. *t.7.à n.259.* & Sporer *à n.505.*

DUBIUM IV.

1229 *De Satisfactione.*

ARTICULUS I.

Quæ ejus neceſſitas & quantitas.

Reſp. I. Satisfactio, ſeu Pœnitentia à Confeſſario data, eſt neceſſaria neceſſitate, non Sacramenti ſed præcepti; ideòque à Confeſſario regulariter imponenda eſt, (ſecundùm Suar. & Regin. *tom.1.l.7.n.12.* ſub mortali; *Card.* tamen & *Lugo*, concedit, ex parvitate materiæ poſſe venialiter peccari, ut v. d.25. n.47. v.g. ſi ob peccata venialia levis Pœnitentia eſſet injungenda; ejus enim voluntariam omiſſionem venialem tantùm eſſe. Ita etiam Dian. *p.6.t.6. R.44.*) Et quidem proportionata, tum peccatis, tum facultati Pœnitentis. Ratio prioris eſt, quia eſt pars Sacramenti, non eſſentialis, ſed integralis tantùm, habens effectum ex opere operato, & majorem vi Sacramenti, quàm ſine eo. Ratio poſterioris, tum ex Trid. *ſeſſ.14.c.8.* tum quia Sacerdos tenetur curare integritatem Sacramenti, & tam vindicare, quàm mederi. Bon. *t.1.d.5.q.5.§.3.p.2.* *Unde reſolves,*

I. Excuſatur aliquando Confeſſarius, ſi leviſſimam (vel etiam nullam) Pœnitentiam injungat, v.g. 1. Si pœnitentem vehementiſſimè contritum, aut aliter ſatisfeciſſe advertat, Caj. Nav. Suar. Reg. Bon *d.5.q.5.ſ.3.p.2.n.1.& 2.* Eſcob. *c.6.n.* 41. Cùm verò id rarò vel nunquam conſtare ſatis poſſit, tutius eſt aliquam ſemper injungere; ut rectè monet Lug. *n.48.* 2. Si Pœnitens ſit mentis impos, aut aliter impotens, aut morti proximus, aut valde debilis: cui tamen prudenter injungi levem ſaltem Pœnitentiam, v.g. percuſſionem pectoris, invocationem nominis JESU (ſaltem corde) alioſve pios motus, vel ut per hæredes ſacrificia, eleemoſynas, & ſimilia opera pia curet, monet *Laym. & Bonac. l.c. & Nav.* qui addit, poſſe injungi, ut patienter ferat infirmitatem, quod tamen *Bonac.* non probat, cùm fieri poſſit, ut id valdè angat infirmum, timentem ſe non ritè ſatisfacere. 3. Quando ſcrupuloſus ſæpiùs intra eandem horam redit cum novis culpis, quia ſupponitur ſatis impoſita in præcedentibus, Tamb. *l.4.c.1.ex Fagund.*

II. Etſi Confeſſarius peccet ex communi, ſi pro magnis peccatis valde parvam Pœnitentiam imponat, excuſari tamen eum poſſe, putat Dian. *p.3.t.4.R.92.* ſi addat illud: *quidquid boni feceris, &c.* Verùm hæc regula univerſaliter admitti non poteſt, ut benè notat Lug. *n.57.* Kon. Tan. Palaus *tr.23.p.21.§.3.n.13. &c.* (contra quos *Diana* pro ſe citat Bauni & Leand. *p.6.t.7.R.5. & p.9.t.9.R.54.*) & ab aliis non immeritò rejicitur, eò quòd verba, utpotè merè deprecatoria, non habeant vim elevandi omnia opera bona ad efficaciam ſacramentalem. Averſa *q.13.ſ.7.*

III. Minor juſto licitè datur ex cauſa, qualis v.g. eſt, magna contritio. 2. Fragilitas animi vel corporis, ob quam timetur majorem non impleturus. 3. Tempus Jubilæi vel Indulgentiæ plenariæ, *Suar. Henriq. Laym.*

IV. Non poteſt injungi, 1. Ingreſſus Religionis, ut docet Sà *V. Satisfactio*; quia id nimis durum videtur. 2. Pœnitentia publica ſi ſit periculum revelandæ confeſſionis; aliàs interdùm pro publico peccato poteſt, & expedit.

V. Etſi poſſit, & aliquando ob fragilitatem Pœnitentis etiam expediat, injungi opus aliàs debitum ſeu præceptum, v.gr. Miſſæ auditionem die feſto, &c. ut docet Suar. Vaſq. Laym. *l.5.t.6.c.15.* & alii. Unde ſi ſcrupuloſus ſæpius redeat ad Confeſſarium, intra breve tempus ſemper nova confitendo, non ſemper neceſſe eſt imponere Pœnitentiam novam cùm opus ante debitum poſſit injungi, Bon. Henriq. Lug. Diana *p.6.t.7.R.6.* contra *Suar. Reg. & Bauny.* Si tamen Confeſſarius non exprimat, cenſetur imperaſſe opus liberum, ut docent iidem, & Dian. *p.3.tr.4.R.*84. v. Kon. *d.*10. *dub.*8. & Dian. *p.4.tr.4.R.*241.

VI. Etſi etiam poſſit injungi opus internum, uti contra Merat. & alios docet Kon. Hurt. & Dian. *R.* 241. communiter tamen debet eſſe externum, & afflictivum, v.g. oratio, jejunium, eleemoſyna: Nam avaris eleemoſyna, luxurioſis afflictio corporis convenit. Utrum verò licitè imponantur preces recitandæ pro defunctis, dubitari poteſt, Vega *t.2.cap.64.* & Jo. Sancius *d.16.n.1.* negant. Affirmant probabiliùs Turrian. *de Pœn.d.37.dub.4.* Lug. *d.25.n.62.* v. Dian. *p.3.tr.4.R.54.*

VII. Poteſt etiam aliquando injungi ceſſatio ab aliquo bono opere, v.g. nimia corporis afflictione, vel abſtinentia aliqua vice à Communione, ad promovendum majus bonum pœnitentis, ſi prudens Confeſſarius ad eum finem expedire judicet, *Salas, Lugo, Diana* &c. cum Averſa *q.13.ſ.3.* contra *Joannem Sanctium.*

VIII. Etſi poſſit immediatè poſt abſolutionem adhuc injungi, debet tamen fieri ante, ut ſervetur ordo judicii, v. Dian. *R.136. & p.5.t.13.R.36.* ubi ex *Cap. Finali, & Ochag.* docet etſi conſuetudo habeat, ut ita fiat, illam tamen non induxiſſe obligationem.

Reſp. II. Pœnitens communiter tenetur ſub gravi obligatione Pœnitentiam, ſi rationabilis ſit, acceptare, & implere, ut habet communis contra *Cajet. Sylv. Nav.* Quorum ſententia ad hoc ſaltem ſerviet, ut neminem non abſolutum dimittas, ſi vel leviſſimam ſubire velit, ut notat Sotus & Regin. *l.7.c.2.* v. Dianam *p.3.t.4.R.51. & p.2.t.15.R.52.*

Dixi I. *communiter:* quia probabile eſt, quod docet Laym. *c.15.* Suar. & Dian. *p.3.t.4.R.136.* contra Kon. Henr. & alios, Pœnitentiam ſub veniali tantùm obligare ſequentibus caſibus: I. Si impoſita ſit pro ſolis venialibus. Ita citati contra *Henr. & Fag.* 2. Si pro mortalibus aliàs confeſſis. 3. Omiſſionem partis non gravis, in confeſſione mortalium, vel etiam omiſſionem totius, ſi levis ſit, v.g. unum Miſerere, *Kon. Regin. Fag.* cum Dian. *R.102. & p.6.tr.8.R.45.* 4. Si Confeſſarius noluit obligare ſub mortali; quia cùm poſſit imponere Pœnitentiã liberè, & ſine omni obligatione, ut probat Suar. *hic d.38.ſ.7.* Henr. Fill. Fagund. Tan. Kon. *de ſacram.d.10 dub.8. n.65.* contra *Turr. & Vaſq.* poteſt etiam ſub levi tantùm imponere, v. Dianam *p.3.t.4.R.241 & p.4.t.4.R.82.* Verùm, qui lucratur Indulgẽtiam plenariam, liberari ab onere Pœnitentiæ (niſi ſit medicinalis) docet Dian. *p.5.t.12. R.3. & p.9.t.6. R.36.* ex *Tan. Gran. Lug. &c.* contra *Val. March. & Averſ.*

Digitized by Google

„ Dixi 2. Si *rationabilis ſit*: quia ſi juſto ſit gravior, ac dif-
„ ficilior, nec Confeſſarius eam moderari velit, non peccabit
„ graviter Pœnitens, ſi ſine abſolutione diſcedens, alterius
„ Sacerdotis judicio peccata ſubmittat, ut docet *Suar. Kon.*
„ *Laym.* Imò ad eam non obligatur, ſi omnino injuſtam
„ eſſe conſtet, aut ſi Pœnitens eam non poſſit implere, vel il-
„ lius ſit oblitus. Nec tunc ad aliud quidquam tenetur, etſi
„ expediat, ut is, qui ſive culpabiliter, ſive ſine culpa obli-
„ tus eſt, in ſequenti confeſſione ſimilem ſibi injungi petat.
„ Ita Kon. Laym. Diana *p.4.tr.4.R.*241. contra *Richar. & Sylv.*
„ qui putant talem confeſſionem eſſe repetendam: quod præ-
„ ter citatos negat etiam Lugo *n.*87. ex Vaſq. docens talem ſa-
„ tisfacere, ſi confiteatur illud peccatum oblivionis culpabi-
„ lis. *Unde reſolves*,
„ 1. Is qui Pœnitentiam implet in ſtatu peccati mortalis,
„ probabiliter quidem ſatisfacit præcepto, cùm impleat ejus
„ ſubſtantiam, peccat tamen, ſed venialiter, ut docet *Suar.*
„ *Laym. Diana loc. cit.* Quia Sacramenti partem ſuſcipit indi-
„ gnè; & obicem ponit effectui, ſcilicet remiſſioni pœnæ,
„ (quem tamen, obice remoto, recuperari, docet Nav. Tol.
„ Caj. Dian. *p.3.t.4.R.*85. *Fagn. Suar.* &c.) unde quamprimùm
„ eſt implenda, poteſtque graviter etiam peccari nimiùm dif-
„ ferendo; quod ex variis circumſtantiis judicandum. v. Dia-
„ nam *p.2.t.15.R.53.p.6.t.13.R.*38. Non eſſe autem grave ſeu
„ mortale, ſi non differat ultra octiduum, docet *Hurt.* apud
„ *Dianam.* Imò poſſe differri per annum, (hoc eſt, quam-
„ diu non tenetur ad novum Sacramentum Pœnitentiæ) vult
„ ipſe Dian. *p.9.t.7.R.*57. ex *Amico, Leand.* &c. niſi tamen Pœ-
„ nitens dubitet, an poſteà poſſit implere: eo enim caſu teneri
„ quamprimùm commodè poteſt. Similiter non eſſe mortale,
„ ſi obligatus jejunare feria 6. differat in diem ſequentem: vel
„ obligatus communicare ſingulis menſibus, differat ad 6. vel
„ 8. dies, affirmat Diana *l.c.* ex *Paolo*, præſertim ex cauſa ali-
„ qua tametſi levi.
„ 2. Pœnitentiam (etiam medicinalem) impoſitam ſub con-
„ ditione hac, *ſi iterum labatur*, nec teneri acceptare, nec im-
„ plere, eò quòd Confeſſarius nec Judex ſit, nec Medicus pec-
„ catorum committendorum, docet Diana *p.6.t.7.R.*49. ex *Pa-*
„ *lao, Trull.* &c. Sed contrarium probabiliùs cum *Suar.* tenet
„ Averſa *q.13.ſ.*4. quia non imponit eam pro peccatis commit-
„ tendis, ſed commiſſis, ſub conditione reincidentiæ.
„ 3. Qui non implevit intra tempus præſcriptum, non
„ ideò deobligatur.
„ 4. Poteſt ſatisfacere per alium, cui Confeſſarius id conce-
„ dit: vel qui per ſe non poteſt, ut docet Reg. Fill. Fag. Dian.
„ *p.4.t.4. Reſ.*141. Hic tamen non tenetur, niſi Confeſſarius
„ id voluerit. An verò ſatisfaciens pro alio, ſimul pro ſe poſ-
„ ſit, alii dicunt, alii probabiliùs negant, ut habet Sà.
„ 5. Non neceſſariò impletur ante Communionem.
„ *Quæres*. Quis Pœnitentiam poſſit commutare, & quo-
„ modo?
„ *Reſp.* 1. Ex juſta cauſa quivis Sacerdos id poteſt, ſi de novo
„ ei confiteatur, ut habet communis ſententia contra *Sotum*
„ *& Vaſq.* ſaltem ſi peccata non ſint reſervata; imò etiam
„ probabiliter, etiamſi talia fuerint, ut habet *Fernand.*
„ *Reſp.* 2. Sine nova Sacramenti adminiſtratione, poteſt id
„ ſolus Sacerdos, qui injunxit, ſi adhuc recordetur ſtatum
„ Pœnitentis, & hic ad eum recurrat tempore tam brevi, ut
„ moraliter idem judicium cenſeri poſſit, v.g. intra hebdoma-
„ dam, *Henr.* & alii 4. imò etſi poſt longius intervallum. Lug.
„ Averſa & Dian. *p.6.t.6.R.46. & p.9.t.6.R.*57. contra *Palaum*
„ &c. Ratio, quia Judex incognita cauſa non poteſt ferre ſen-
„ tentiam. Ita *Sylv. Suar. Kon. Laym. Fill. Reg. Fagu. &c. Lugo*
„ contra Nav. Henr. Tol. Sà, Rodr. Bejam, Valer. Dian. *p.3.t.4.*
„ *Reſ.53. & p.2.tr.1. miſc. R.*53. qui dicunt etiam alium poſſe,
„ non repetitis peccatis. Quæ ſententia, etſi non ex ratione,
„ ex principio tamen extrinſeco videtur eſſe in praxi probabi-
„ lis, (*Diana* enim *l.c.* pro ea adducit 14. Authores, dicitque
„ eſſe uſum, ſive praxim Confeſſariorum) & Confeſſariis poſ-
„ ſe ſervire, quando Pœnitens difficulter adduci poteſt ad re-
„ petenda peccata, vel tempus id non fert; præſertim ſi ex
„ confeſſione (nam in ea & non extra, debet fieri) aliorum
„ peccatorum, & ex præſenti ſtatu pœnitentis, ipſiuſque te-
„ ſtimonio, habeant aliquam confuſam notitiam peccatorum
„ præteritæ confeſſionis. Ita Fag. *p.2.l.9.cap.4.n.*22. Lugo *d.*
„ 25. *à n.*107.
„ *Reſp.* 3. Ipſe Pęnitens non poteſt commutare Pęniten-
„ tiam, etiam in evidenter meliorem, ut docent Sanch. 4. *mor.*
„ Kon *d.10.d.12.n.13. Regin.* & alii: etſi contrarium probabile
„ dicat Diana *p.3.t.4.reſ.53. & p.5.tr.14. R.*73. ex *Procell. &*
„ *Villalob.* Sed hoc *Turr.* temerarium: communi Theologo-
„ rum, & fidelium ſenſui repugnare dicit Lugo *n.*95.

ADDENDA.

QUæſt. 170. *An ſatisfactio ſacramentalis vel probata vitæ emendatio ſit præmittenda abſolutioni?* Reſp. §. 1. 1230
Satisfactionem Sacramentalem eſſe pręmittendam abſolutioni docuit *Petrus de Oſma*, cujus propoſitionem hanc, *non peracta Pęnitentia confitentes abſolvi non debere*, damnavit anno 1479. Sixtus IV. Bulla, *Liceat ea*, 17. tom. 1. Bullarii. Opinionem illam poſteà renovarunt *Anton. de Dominis de Rep. c. 7. à num.* 29. Arnaldus *de freq. comm. p.2. à c.7. uſque ad* 19. Gabrielis *in ſpeciminibus p.2. §.* 35. Huyghens in theſibus 29. Novemb. 1685. Opſtraet *De converſ. peccat. q.2. cap.2. & cap.3. §.1. & q.3. c.4. §.2.* aliiq; Rigoriſtæ apud *Hilarium à S. Sepulchro* ad propoſitiones ab Alex. VIII. damnatas, qui dixerunt praxim illam non abſolvendi niſi peracta prius Pęnitentia viguiſſe in Eccleſia per 12. prima ſæcula, ideòque nunc eſſe reducendam. Joannes Epiſcopus Caſtorienſis in Amore pęnitente pag. 196. dixit morem abſolvendi ante peractam ſatisfactionem cępiſſe invaleſcere poſt tempora S. Bernardi. *Sed contrà eſt*, nam praxim mox abſolvendi fuiſſe in 12. primis ſæculis, oſtendunt Morinus *de adminiſtr. Pęnit. l.9. cap.14. nu.*8. Alex. à S. Tereſia *in tempeſt. noviſſ. art.15. &* 16. Nicolaus Du Bois in Apologia contra Synodum racematoriam, probans per Canones à 2. ſæculo uſque ad 12. quòd facientibus etiam publicam Pęnitentiam data fuerit Euchariſtia, etiam per decurſum Pęnitentiæ necdum expletæ, ergo jam ante erant abſoluti: abſolutio autem, quæ dabatur in fine poſt expletam Pęnitentiam, non erat ſacramentalis, ſed pro foro externo reconciliativa cum communitate, & atteſtativa Pęnitentiæ fideliter expletæ. Atque etiam ideò liber *Epiſcopi Caſtorienſis* Romæ ſuſpenſus eſt 20. Junii 1690. donec corrigatur. Et quòd praxis, quæ nunc eſt, abſolvendi ante peractam Pęnitentiam, non ſit contra præceptum Chriſti, neque contra naturam rei, ſed abſolutè retinenda ſit, conſtat inde, quia Alex. VIII. die 7. Decembr. 1690. damnavit ſequentes propoſitiones: 16. *Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni induxit, non politia aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex & præſcriptio, naturâ rei idipſum quodammodò dictante.* 17. *Per illam praxim mox abſolvendi ordo Pœnitentiæ eſt inverſus.* 18. *Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet authoritas & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu ſed abuſu.* 22. *Sacrilegi ſunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis ſuis Pœnitentiam egerint.* Conſtant hæc omnia etiam ex Catechiſmo Romano, *de Pœnit. Sacram. cap.12. num.1. Antiquiſſima Eccleſiæ uſu receptum eſt, ut cùm Pœnitentes à peccatis ſolvuntur, pœna aliqua eis irrogetur, cujus pęnæ ſolutio ſatisfactio vocari conſuevit.* Nec deſunt rationes, nam imprimis ita ſemper præmittendo ſatisfactionem, pęnitens ſæpè exponetur periculo æternæ damnationis, ſi nempe non habens perfectam contritionem ſine abſolutione moriatur. Deinde Pęnitentia, quæ impletur ante abſolutionem, fortè non eſt ex opere operato remiſſiva pęnarum, uti dicetur, *n.*1236. aut quamvis ſit accedente abſolutione, tamen ex opere operantis, qui ſæpè remanet in ſtatu peccati habitualis, nihil de condigno meretur, ergo nocetur Pęnitenti.

§. 2. Ex dictis ſequitur non prærequiri probationem vitæ 1231
emendatæ, quidquid putaverint ſimiles Rigoriſtæ dicentes per emendationem explorandum eſſe, an Pęnitens habuerit verum dolorem necne, dicunt enim probationem veri doloris eſſe exhibitionem boni operis, ſecundùm illud Chriſti, *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*, Matth. 7. v. 20. *ſed contrà eſt*, quòd aliunde ſatis colligi poſſit, an deſit verus dolor necne. Deinde univerſalis praxis Eccleſiæ eſt contraria, ergo planè imprudenter hoc requireretur. Denique hoc ipſum eſt ſpecialiter contra finem Sacramenti, cujus gratia per abſolutionem cauſata debet juvare ad emendationem vitæ, ergo malè prærequireretur emendatio ante abſolutionem. His omnibus non obſtantibus dicam poſteà à *n.*1764. abſolutionem aliquando differri poſſe, & debere.

Q. 171. *Quid prætereà ſit notandum circa ſatisfactionem* 1232
ſive Pęnitentiam, quæ in confeſſione injungitur? Reſp. ſeqq. §. 1. Eſt conforme inſtitutioni Chriſti, ut ſatisfactiones à Confeſſariis imponantur Pęnitentibus, nam *Trid. ſeſſ.14. can.14. de Pęn.* ait, *Si quis dixerit ſatisfactiones, quibus Pęnitentes per JESUM Chriſtum peccata redimunt, non eſſe cultus Dei ſed traditiones hominum, doctrinam de gratia & verum Dei cultum, atque ipſum beneficium mortis Chriſti obſcurantes, anathema ſit.* Can. 15. *Si quis dixerit claves Eccleſiæ eſſe datas tantùm ad ſolvendum, non etiam ad ligandum, & proptereà Sacerdotes, dum imponunt Pęnitentias confitentibus, agere contra finem clavium, & contra inſtitutionem*

Chri-

Chriſti, & fictionem eſſe, quòd virtute clavium ſublata pęna æterna, pęna temporalis pleraque exolvenda remaneat, anathema ſit. Ratio autem eſt, quia ſatisfactio eſt pars Sacramenti Pęnitentiæ. ergo eſt ea inſtitutione Chriſti: cùm enim omnia Sacramenta ſint inſtituta à Chriſto, nihil poteſt eſſe pars Sacramenti, niſi propter inſtitutionem Chriſti.

1233 §.2. Satisfactiones ſacramentales, aliæ ſunt *vindicativæ*, quæ imponuntur ad tollendas pęnas temporales adhuc debitas peccatis: aliæ *medicinales*, per quas præſervamur à relapſu: & de his dicit Trid. ſuprà c.8. *A peccato revocant & quaſi fræno quodam coercent, cautioreſque & vigilantiores in futurum pęnitentes efficiunt: medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus malè vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt.* Iterum aliæ ſunt *publicæ*, aliæ *privatæ*; Et publicæ, aliæ ſunt *ſolemnes*, aliæ *non ſolemnes*, de quibus videri poteſt Bellarm. *l.1.c.21. & 22.*

1234 §.3. Probabilius videtur, quòd ſatisfactio pęnitentis non cauſet gratiam habitualem ex opere operato: Vaſq. Præp. Con. Raynaud. Lugo *d.25. ſect.1.* Averſa *q.14. ſect.3.* Arr. *d.47. ſect.1.* Dic. *d.14. n.156.* Gorm. *p.2. n.315.* contra *Caj. Sot. Suar. Turr. De la Crux* apud Dian. *p.3. t.4. R.70.* & alios. Ratio eſt, quia non debet virtus attribui Sacramento aut parti Sacramenti, niſi fundamentum habeamus ex Conciliis aut Patribus, hi autem, quando agunt de ſatisfactione, ei tantùm attribuunt virtutem remittendi pęnas temporales, quod fieri poteſt ſine infuſione gratiæ, uti patet in indulgentiis & Sacrificio Miſſæ defunctis applicato, ergo.

1235 §.4. Ob eandem rationem probabilius videtur contra eoſdem AA. & contra *Con. & Averſ.* quòd ſatisfactio pęnitentis etiam non cauſet gratias actuales ex opere operato, ſive, non conferat jus ad ſpecialia auxilia pro emendandis peccatis, quamvis enim *Trid.* ſuprà c.8. dicat revocare à peccato, & cautiorem reddere, hoc tamen facit ex ſe, & quantum opus operantis valet ad coercendum hominem, & ad impetranda à Deo auxilia. Ratio autem eſt, quia jus ad ſpecialia auxilia ratione Sacramentorum fundatur in gratia habituali ſacramentali, quę poſteà exigit iſta ſpecialia auxilia, ergo cùm ſatisfactio non cauſet ex opere operato gratiam habitualem, etiam non confert ex opere operato jus ad ſpecialia ejuſmodi auxilia.

Objic. 1. Si confitear peccatum mortale & veniale, dolor de veniali, licèt ſit pars integralis tantùm, cauſat gratiam, ergo etiam ſatisfactio: Scimus enim Sacramentum Pœnitentiæ eſſe à Chriſto elevatum ad cauſandam gratiam, & pariter ſcimus ſatisfactionem eſſe æquè partem integralem Sacramenti, ac dolorem de veniali, ergo. R. Concilia & PP. dicunt gratiam cauſari per confeſſionem & dolorem, quæ vel ſunt vel ponuntur cum partibus eſſentialibus cauſantibus gratiam; è contrà per ſatisfactionem, quæ diu poſt partes eſſentiales Sacramenti gratiam cauſantes poni poteſt, tantùm dicunt cauſari remiſſionem pœnæ, ergo non eſt paritas.

Objic. 2. Abſolvens ſæpè addit hæc verba. *Quidquid boni feceris & mali ſuſtinueris, ſit tibi in augmentum gratiæ &c.* ergo abſolutio elevat ſatisfactionem ad augendam gratiam. Reſ. n. conſeq. nam Sacerdos etiam orat, ut per merita B. V. & omnium Sanctorum, item per quæcunque opera pęnitentis augeatur illi gratia, neq; tamen illa omnia ſunt ſatisfactio ſacramentalis, multò minus elevantur ad cauſandam ex opere operato gratiam. Quoad illa tamen verba, vide dicenda *n.1250.*

1236 §.5. Satisfactio ſacramentalis, ſi perſolvatur poſt abſolutionem, quæ ipſam adhuc afficiat, cauſat remiſſionem pęnæ temporalis ex opere operato, Suar. Vaſq. Lugo *d.25. nu.16.* Dicaſt. *d.14. n.151.* & communiter omnes, teſte Arr. *d.47. nu.9.* Probatur ex *Trid.* ſuprà c.8. & Can.15. nam dicit eſſe ex inſtitutione Chriſti, ut pęna condonetur, nempe temporalis, quia docet cap.8. & definit Can.12. non ſemper totam remitti cum culpa & cum pęna æterna, ergo. *Dixi*, ſi perſolvatur poſt abſolutionem, nam licèt poſſit ſaltem quoad partem perſolvi ante abſolutionem, tamen nihil ad Sacramentum pertinens cauſat gratiam ex opere operato, antequàm compleatur Sacramentum, & ponatur forma, in qua ſecundùm *Trid. c.3.* eſt præcipua vis & efficacia hujus Sacramenti, ergo ſi ita anticipetur, ut ſuper eam cadere non poſſit forma nihil efficiet ex opere operato, Suar. Lugo *num.28.* Arr. *nu.20.* Averſa *qu.14. ſ.4. §. Quartò.* Amic. *d.16. num.87.* Dicaſt. *num.165.* Sporer *num.576.* *Confirmatur*, nam non remittit pœnam, niſi ſupponendo culpam ex vi hujus abſolutionis remiſſam, cùm ſubordinetur abſolutioni ad remittendas reliquias pœnarum peccatis debitarum, ſed tum culpa non ſupponitur remiſſa ex vi hujus abſolutionis, ergo. *Dixi* 2. ſi ita anticipetur &c. nam docent *Præpoſ. de ſatisf. qu.12. n.93.* Merat. *d.41. ſ.2.* & inſinuat Lugo *d.25. n.28.* ſatisfactionem, quæ præcedit, operari remiſſionem pęnæ accedente abſolutione, quod verum eſt, ſi illam adhuc moraliter præſentem cenſeatur afficere abſolutio.

1237 §.6. Incertum manet, quantum de pęna peccatis confeſſis debita remittat ſatisfactio; nam ſi imponatur minor, quàm reipſa reſpondeat pęnæ à Deo commenſuratæ, certum eſt tantùm aliquid illius remittere. Et licèt Confeſſarius judicet pęnitentiam impoſitam eſſe æqualem, ſi talis non ſit, non ideò, ſi hanc pęnitentiam expleat, remittetur tota pęna, quia opinio Confeſſarii non præjudicat juri Dei, nec facit partem Sacramenti eſſe magis operativam, quàm in ſe ſit ſecundùm inſtitutionem Chriſti, uti pluribus probant Lugo *à nu.19.* Dicaſt. *à n.175.* Gorm. *à num.318.* Aliud eſt in indulgentiis, quia Papa aliunde ex theſauro Eccleſiæ ſupplet. Eſt tamen probabile cum Lugo *num.26.* quòd melior diſpoſitio pœnitentis, etiam tum, quando Pęnitentiam implet, plùs etiam conferat ad remiſſionem pęnæ: Cur autem vi Baptiſmi remittatur omnis pęna & non vi Sacramenti Pęnitentiæ, rationem dat S. Thom. *in ſupplem. qu.18. art.2.* tum quia *non debet alicui imputari ad pœnam, niſi quod ipſemet fecit*, homo autem non fecit ipſemet originale peccatum ſed tantùm perſonale; tum etiam quia homo *fit per gratiam baptiſmalem novus homo .·. ſed in Pęnitentia homo non mutatur in aliam vitam, quia non eſt regeneratio ſed ſanatio quædam .·. Attamen de illa pęna, quæ in Purgatorio debetur, aliquid remittitur, ut minùs in Purgatorio puniatur abſolutus ante ſatisfactionem decedens, quàm ſi ante abſolutionem decederet.*

§.7. Probabiliùs videtur Confeſſarium peccare, ſi nullam 1238
injungat Pęnitentiam, etiamſi pęnitens velit lucrari Jubilęum ſeu indulgentias, aut videatur valde cōtritus, nam adhuc integrandum eſt Sacramentū ſaltem per parvam Pęnitentiam, aut per ipſaſmet preces pro lucrandis indulgentiis recitandas, maximè cùm valdè incertum ſit, an quis indulgentias plenè lucretur, & an contritio illa deleat omnem pęnam. Quòd ſi ſupponamus obtineri indulgentias, aut per hanc contritionem deleri pęnas, poſſet Pęnitentia vindicativa minor imponi: ut dicetur *n.1258.* Quæ omnia confirmabuntur ex dicendis *num. 1273.* Si tamen pęnitens paulò poſt eſſet ſubiturus martyrium, putat Dicaſt. *nu.16.* poſſe non injungi Pęnitentiam, ſed ſi commodè peragi poſſit, dicendum eſt injungendam eſſe, ſaltem ut integretur Sacramentum: & ſi homini illi nulla pęna ſuperfuerit ſolvenda, ſatisfactio ejus vel manebit in theſauro Eccleſiæ, vel poterit ſervire alteri, ſecundùm dicenda *n.1330.*

§.8. Si pęnitens ſtatim poſt abſolutionem addat novum 1239
peccatum, cujus nova detur abſolutio, ſi hoc peccatum ſtatum pęnitentis non notabiliter immutet, dicunt aliqui cum Amic. *num.114.* non eſſe opus imponi novam Pęnitentiam, quia licèt peccatum illud fuiſſet primò additum, potuiſſet eadem eſſe Pęnitentia: ſed dicendum eſt, cùm ſit novum judicium, eſſe ſaltem aliquid leve addendum, vel eandem Pęnitentiam, quæ ante data erat, nunc eſſe injungendam pro utraque confeſſione.

§.9. Pro Pęnitentia injungi quidem poteſt, ſecundùm 1240
J. Sanch. *d.13.* & Averſam *q.13. ſ.3.* ſi id cenſeatur utile futurum, ut pęnitens eadem peccata eidem Confeſſario iterum confiteatur, non obſtantibus illis, quæ dixi *num.589.* attamen cavendum, ſi confeſſio per hoc redderetur odioſa: nec abſolutè expedit fieri, ſi ſint peccata carnalia, ut in ſpecie infima ea confiteatur ſæpius, bene tamen in genere aut in ſpecie ſubalterna, v.g. accuſando ſe de turpibus tactibus vel pollutionibus antehac commiſſis. Putat *J. Sanch.* injungi non poſſe, ut ſtatim iterum confiteatur, ſi in tale peccatum fuerit relapſus, quia ſi non relabatur, nunquam integraret Sacramentum, ſed melius contradicunt alii cum Averſ. *ſ.4.* quia per hoc ſimul injungitur ſpecialis cautela, & conatus non relabendi, ergo licèt non relabatur, per hanc ipſam ſpecialem cautelam, & conatum integrat Sacramentum: aut ſaltem poteſt illi ſimul imponi aliquid leve, quod jam impleat.

§.10. Præter citatos à *Buſemb.* rectè dicunt Suar. Lug. 1241
Lohn. Dicaſt. *d.14. num.85.* & alii poſſe pro Pęnitentia imponi opus merè internum, verbi gratia: meditationem de morte. *Nec obſtat*, quòd Eccleſia non videatur poſſe præcipere actus merè internos, nam hoc poſſe Eccleſiam, oſtendi *l.1. à num.648.* Et dato, quòd de ſe non poſſet Eccleſia, Confeſſarius id præcipit nomine Chriſti inſtituentis hoc Sacramentum cum poteſtate ligandi non reſtricta ad actus tantùm externos ſatisfactionis.

§.11. Præter citatos à *Buſemb.* etiam rectè dicunt Averſa 1242
ſ.4. Amic. *num.62.* Boſco *d.7. ſ.12. à nu.110.* Dicaſt. *n.94.* Rayn. in Heter. *tom.15. p.2. l.3. p.2. nu.31.* poſſe injungi orationes pro Defunctis, quia ſic imperatur actus charitatis, & omnis oratio etiam eſt actio bona de ſe moleſta: atque ideò etiam Catech. Rom. de Pęn. *cap.13.* monet injungendas orationes, *præſertim pro iis, qui ex hac vita in Domino exceſſerunt*, eſt enim, inquit Lugo *d.25. n.61.* eleemoſyna acceptiſſima, & illi rurſus pro pęnitente orabunt.

§.12. Opus perpetuum non debet pro Pęnitentia impo- 1243
ni, uti ſi Confeſſarius tibi imponat, ut quotidie tota vita ores *Pater & Ave*, Caſtrop. *t.23. p.21. §.4. n.3. & §.5. nu.16.* Burgh. *cent.2. caſ.77.* Steph. *t.5. d.5. n.175.* dicunt te non teneri acceptare

vel acceptatam exequi, quià immoderatè durat. Aliud eſt, ſi præter opus aliquod, quod jam fieret, imponeretur aliud obligatorium, ſine majori tamen obligatione; & ſic legimus, quòd S.Bernardus videns magnam contritionem *Arnulphi* cujuſdam, ei injunxerit, ut oraret ter *Pater & Ave*, ac in religioſo ſtatu uſque ad finem permaneret, uti refert *Dionyſius Vverlenſis Capuccinus, in Pſeudo-pænitente cap.2. art.2. §.5. Reg.*11. ille enim jam antecedenter tenebatur ad ſtatum illum. Poſſe autem opus aliunde præceptum eſſe ſaltem partem Pœnitentiæ, docent *Suar. Vaſq. Dian. Lug. Dicaſt.* & alii multi cum *Eſcob.probl.*32. contra *Maj. Palud.* & alios, ſic enim imponitur ſecunda obligatio, ideòque duplicem ſpecie malitiam contrahit pœnitens, ſi omittat, uti dictum eſt *l.*5.*n.*135.

1244 §.3. Si Sacramentum Pœnitentiæ fuerit validum & informe (quale poſſe eſſe dixi *à n.*672.) & ſatisfactio perſolvatur in mortali, antequàm Sacramentum reviviſcat, tum quidem non habet ſuum effectum, quia pœna non remittitur, niſi priùs remiſſa ſit culpa, poſteà tamen reviviſcente Sacramento etiam reviviſcet ſatisfactio in ordine ad delendam pœnam ex opere operato, uti cum communi *Diana p.*3.*t.*4.*R.*85. Arr.*d.*15.*n.*20. Averſa *q.*14.*ſ.*8. & ſequitur ex dictis *l.*6.*p.*1. *à n.*197.

1245 §.14. Si Sacramentum Pœnitentiæ fuerit formatum & cauſaverit gratiam, ſatisfactio autem perſolvatur poſt relapſum in mortale, *Mag ſenten. S.Th. Adr. Led. Valent. Hurt. Turr. Præpoſ. Ocbag.* & alii cum *Dicaſt. d.*14. *n.*170. dicunt nunquam prodeſſe. E contrà *Caj. Vict. Vivald. Suar. Henriq. Con. Arr. Lugo, Fagund. Laym. Dian.* & alii dicunt ſemper prodeſſe: ſed quamvis prima ſententia videatur eſſe probabilior, tamen poteſt ſic diſtingui, nam nunquam habet effectum ex opere operantis, quia prout ab homine ponitur, deberet ſumere valorem ex dignitate perſonæ operantis, quæ dignitas hìc non eſt, cùm operãs ſit in mortali, ergo talis ſatisfactio, prout eſt actio operãtis, eſt opus planè mortuum: & hoc fortè vult prima ſententia. E contrà prout eſt actio ſacramentalis ex inſtitutione & quaſi nomine Chriſti poſita, probabiliter dicit ſecunda ſententia habere effectum ex opere operato, vel tum, quando ponitur etiam in peccato mortali, eò quòd Deus non reſpiciat actionem, prout eſt hominis ſed prout eſt moraliter Chriſti, uti tenent plerique cum *Boſco ſect.*13. *à n.*46. ad eum modum, quo Miſſa ab impio Sacerdote lecta valet ad effectus ſuos ex opere operato: vel ſaltem poſteà, quando removetur obex, quod erat mortale, uti cum aliis putat *Averſa & Viva ad prop.*18. *Alex. VIII. n.*14.

1246 §.15. Eum nequidem venialiter peccare, qui perſolvit pœnitentiam in mortali, docent *Sot. Tann. Lugo d.*25. *num.*32. Arr.*d.*47.*n.*23. Dicaſt. *d.*14. *n.*160. & alii contra *Suar. Caſtrop. Laym. Buſemb. Sporer n.*541. Viva *num.*13. & alios: Rationem dant, tum quia Confeſſarii ipſi ſæpè imponunt Pœnitentiam explendam, antequàm abſolvant à mortalibus, tum etiam quia nulli pœnitentes faciunt ſibi ſcrupulum, licèt perſolvant poſt relapſum, creduntque meliùs eſſe, quàm diutiùs differre, ergo ex ſenſu communi non eſt peccatum. *Nec obſtat*, quòd ſatisfactio ſit pars Sacramenti, ideòque videatur irreverentia, ſi in ſtatu peccati mortalis ponatur, *nam* etiam dolor & confeſſio ſunt partes Sacramenti, & quidem eſſentiales, & tamen ſine peccato veniali poni poſſunt à pœnitente conſtituto in mortali; unde ſicuti non peccat, qui alia ſacramentalia, v.g. benedictionem Epiſcopi vel aquam benedictam accipit in mortali, ita nec hic.

1247 §.16. Qui implet Pœnitentiam per actionem ex circumſtantia venialiter peccaminoſam, non privatur fructu ſatisfactionis ex opere operato, quia veniale non impedit effectum remiſſionis pœnæ aliis peccatis remiſſis debitæ, cùm veniale ſit compoſſibile cum gratia talium peccatorum remiſſiva. Imò putat *Lugo n.*33. non impediri fructum ſatisfactionis, licèt interveniret mortale, dummodò Pœnitentia quoad ſubſtantiam impleatur.

1248 §.17. Pœnitentia imponi poteſt ſub conditione, v. gr. ſi convaleſcat, ſi fiat dives &c. Rectè tamen notat *Averſa q.*13.*ſ.*4. addendum ſimul, ut jam aliquid aliud fiat, quo integretur Sacramentum.

1249 §.18. Probabilius videtur Pœnitentiam non debere injungi ſub conſilio tantùm, ſed ſub obligatione aliqua, uti tenent *Vaſq. Turr. Con. Lug. Arr. d.*47.*ſ.*5. Amic.*d.*16.*n.*79. Boſco *d.*7.*ſ.* 13. *à n.*149. Gorm. *n.*332. contra multos, quos citat & ſequitur *Buſemb.* ſuprà. Ratio noſtra eſt, quia Confeſſarius, ſecundùm *Trid. ſeſſ.*14. *de Pœn. c.*8. injungit ex poteſtate ligandi, quam habet, ſed non ligat, niſi obliget: Deinde injungit tanquam Judex, ſed Judex obligat ad pœnam promeritam, ergo. Probabilia tamen ſunt, quæ addit *Averſa ſ.*7. nempè 1. poſſe Confeſſarium, præter Pœnitentiam obligatoriam, alia opera imponere pro libertate agenda, quæ tamen vi abſolutionis etiam eleventur ad ſatisfaciendum ex opere operato: ideòque *Dicaſt. d.*14. *dub.*3. dicit imponi poſſe partim ſub præcepto, partim ſub conſilio. 2. Etiam poſſe Pœnitentiam de ſe gravem & pro mortalibus debitam, imponere ſub obligatione tantùm levi, ſi expreſsè dicat ſe ita imponere, ad eum modum, quo cum ſententia communi dixi *l.*1. *num.*668. materiam de ſe gravem poſse imperari ſub obligatione tantùm levi.

§.19. Quamvis probabilius ſit, quod cum aliis multis do- 1250
cet *Buſemb.* ſuprà, per illa verba, *Quidquid boni feceris &c.* non elevari omnia opera ſecutura pœnitentis ad ſatisfaciendum ex opere operato, tamen videtur probabile, quòd verba illa aliquid operentur, uti præter citatos à *Buſemb.* docent Steph.*t.*5. *d.*5. *n.* 173. Sporer *n.*569. aliique apud Vverlenſem *Reg.*12. quia licèt non à Chriſto, tamẽ ſunt inſtituta ab Eccleſia, quæ poteſt concedere indulgentias; neque ſunt merè deprecativa, ſed poſsunt per modum authoritativæ ſententiæ à Confeſsario proferri. Et hæc videtur eſse mens S.Thom. *quod lib.*3. *a.*13. ubi dicit opera hominis per hoc accipere vim expiandi peccata: item *S. Antonini & S. Thomæ à Villanova*, quorum verba referam *n.*1256.

*Q.*172. *Quantæ Pœnitentiæ ſint injungendæ?* R. §.1. 1251
Univerſaliter loquendo, injungi debent proportionatæ peccatis, ſi tamen ſint accommodatæ pœnitentibus, nam *Trid. ſeſſ.* 14. *de Pœn. cap.*8. ait, *Debent ergo Sacerdotes, quantum Spiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum & Pœnitentium facultate ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere, ne ſi fortè peccatis conniveant & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem.*

§.2. Quantæ olim injungi debuerint, colligitur ex cano- 1252
nibus pœnitentialibus decreto Gratiani adjectis, juxta quos regulariter pro quovis mortali erat injungenda ſeptennis Pœnitentia, jejunando omni ſeptimana in pane & aqua, diebus Lunæ, & Mercurii & Veneris. Similem Pœnitentiam ſeptennem etiam pro occultis peccatis ſtatuerunt S. Bonifacius Archi-Epiſcopus Moguntinus, S.Raymundus, S.Vincentius Ferrer. S. Bonav. uti refert Vverlenſis *c.*2. *art.*2. Tota quæſtio hìc eſt, an etiam hoc tempore imponi debeant tantæ Pœnitentiæ.

§.3. Aliqui affirmant: Hinc *Vverlenſis* citans Guillel- 1253
mum, & S.Carolum Borom. dicit illas Pœnitentias jam eſse falſas, quæ non imponuntur pro qualitate criminum, ſecundùm dictos canones, conſideratis tamen circumſtantiis, quatenus & fragilitati noſtrorum temporum & qualitati pœnitentium congruunt. Idem Vverlenſis *c.*1. *art.*5. docet ex variis Authoribus, eum verè non dolere de peccatis, qui commenſuratam ejuſmodi Pœnitentiam admittere non vult, quia *qui veraciter pœnitet, laborem Pœnitentiæ non abhorret*, inquit S.Bern. *de grad. Homil. c.*78. *Si in correctione minor eſt afflictio, quàm in culpa fuit delectatio, non eſt dignus Pœnitentiæ tuæ fructus*, inquit Hugo de S.Victore *l.*2. *de Sacram. p.*14. *c.*2. Hinc Vverlenſis *n.*14. innuit nimis parvam fore Pœnitentiam, ſi quis pro una fornicatione injungat ſolos 7. pſalmos pœnitentiales aut aliquot Roſaria.

§.4. Certum eſt pro his temporibus remiſiſse rigorem an- 1254
tiquorum canonum, nam S.Leo Papa Epiſt.90. ait, *Multa ſunt, quæ pro neceſſitate temporum aut pro conſideratione ætatum oportet temperare:* Et S. Gregor. relatus in decreto Gratiani diſt.29.c.2. ait *Regulæ SS. PP. pro tempore, loco, & perſona & negotio, inſtante neceſſitate traditæ ſunt. Petrus Pictavienſis* f.9. p.2. ait, *Sicut moderni phyſici temperant antiquarum violentiam potionum, ſic & nos plerumque antiquorum rigorem canonum pœnitentialium, quia non poſſumus ſuſtinere cenſuram illius temporis, quando & corpora defecerunt.* Cardinalis Bona *l.*1. *Ver. Liturg. cap.*18. ait, *Moribus immutatis ſacros quoque ritus variari conſequens fuit, & multa quidem ſapientiſſimè œcumenicis Conciliis & à ſummis Pontificibus innovata fuerunt, id exigente temporum conditione, quæ priſtinæ conſuetudinis diſtrictionem ſemper in eodem ſtatu manere non patitur.* Similiter loquuntur *S. Thom. & Hugo Victor.* quos referam *n.*1742. Ratio jam eſt inſinuata, quia Eccleſia, velut prudens Medicus, conſiderat ægrorum temperamenta, qualitates temporum, diſpoſitionem corporum, & ea præſcribit remedia, quæ hìc & nunc judicantur fore utiliora.

§.5. Rigoriſtæ dicunt cauſam relaxandi diſciplinam quo- 1255
ad Pœnitentias, eſse refrigeſcentem charitatem fidelium, ſed *Contrà* eſt, nam potiùs inter cauſas fuit. 1. Ne confeſſio ab hæreticis impugnata velut impoſſibilis, per duras Pœnitentias magis redderetur odioſa. 2. Quia ſucceſsu temporis plures fuere Sacerdotes, apud quos frequentarentur confeſſiones ad emendationem utiliſſimæ, & qui in hoc foro interno aliter mederentur peccatis per medicinas benigniores. 3. Quia animadverſum eſt, benignas Pœnitentias plus prodeſse quàm rigidas, quòd per benignas magis allicerentur fideles ad Sacramenta Pœnitẽtiæ & Euchariſtiæ. 4. Quia occaſione belli ſacri contra Turcas inductus eſt uſus indulgentiarum, qui ſecundùm dicenda *à n.* 1314. eſt

1314. eſt modus ſatisfaciendis pro peccatis utilior ac certior quàm obſervatio canonum pœnitentialium. 5. Quia ſucceſſu temporis inſtituti ſunt Ordines religioſi, qui ſunt ſtatus pœnitentium utiliſſimi. Vide Francol. *Cler. Rom. p.2. c.1.* quod enim ibi dicit de mutatione pœnitentiæ publicæ in privatam, valet de mutatione pœnitentiæ rigidæ in benignam: Et de hoc iterum plura habet *l.3. de diſcipl. pœn. c.6. §.6.*

1256 §.6. Etiam præſcindendo ab his cauſis, plures antiqui PP. ac viri ſapientiſſimi meritò ſuaſerunt benignitatem in injungendis Pęnitentiis. S. Chryſoſt. *l.2. de Sacerd. Dialog.2.* ait: *Equidem complures recenſere poſſim, quos conſtat in extrema mala adactos, non ob aliud, niſi quòd digna ab iis pœna, & quę peccatis perpetratis par eſſet, exigeretur, neque enim temerè ad delictorum modum oportet & mulctam ipſam adhibere, ſed tanquam conjecturis quibuſdam explorandus eſt delinquentium animus, ne quà fiat, ut dum conſuere vis, quod interruptum eſt, ſciſſuram deteriorem facias, ac dum eum, qui lapſus eſt, erigere atque emendare ſtudes, caſus ipſe major per te reddatur: nam qui infirmi ſunt ac remiſſi & magna ex parte mundi hujus deliciis illecebriſque illaqueati, quique à generis claritate, à potentia & opibus habere ſe credunt, unde animos magnoperè tollant, ii, ſi ſenſim ac paulatim peccatorum correctionem adhibeas, poſſunt utique, ſi non penitus, attamen parte aliqua eximere ſe atque liberare malis peccatiſque, quibus occupantur, quos ſi juſta ſtatim animadverſione emendes, fiet, ut minori etiam illa correctione, quam ſuſtinere poterant, prives.* S. Bern. Serm. ſerm.3. de S. Andrea dicit Confeſſarium debere eſſe inſtructum ſcientia, *ut ſciat, quid injungat, cui parcat, quando parcere debeat.* Et infrà, *Habeat in voluntate compati & liberare eum, & nitatatur aliquid detrahere ſeveritati, imitans dulcedinem Domini ſui.* Addit ſerm.42. in Cant. *Mallem aliquando tacuiſſe & diſſimulaſſe, quod agi perperàm deprehendi, quàm ad tantam reprehendiſſe perniciem.* Et de nimia S. Bern. ſeveritate ſub initium adhibita teſtatur S. Franc. Saleſius, *in introd. ad vitam devotam p.3. c.2.* Et idem S. Saleſius, *in inſtr. Confeſſ. c.8.* docet benignum debere eſſe Confeſsarium, qui condeſcendat infirmitati pœnitentis, ſi gravem pœnitentiam nolit admittere. S. Th. *opuſc.65.* §.4. ait, *Sit Sacerdos ita cautus, ut non imponat pœnitentiam ita gravem & auſteram pęnitenti, ut pęnitens totum dimittat .·.·. ſed nec ita levem imponat, ut peccator contemnat peccatum .·.·. faciat temperamentum ex miſericordia & ſeveritate, ut pœnitentia non ſit nimis diſſoluta nec nimis rigida .·.·. tamen tutius eſt imponere minorem debito quàm majorem, quia meliùs excuſamur apud Deum propter multam miſericordiam, quàm per nimiam ſeveritatem, quia talis defectus in Purgatorio ſupplebitur.* Author operis imperfecti Hom.43. in Matth. ut refertur in decreto Gratiani, *cauſa 26. q.7. c.12.* ait, *etſi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius eſt propter miſericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem? .·.·. ſi Deus benignus, ut quid Sacerdos ejus auſterus eſt? Vis apparere ſanctus, circa tuam vitam eſto auſterus, circa alienam autem benignus &c.* S. Bernardinus de Conf. ait, *Potiùs imponat unum Pater noſter, vel quòd ſemel de ſeptimana vadat ad Eccleſiam, vel aliquid levius.* Rationem dat *Catechiſmus Romanus*, quia ſi dimittantur ſine abſolutione, *ſummoperè Sacerdotibus timendum eſt, ne ſemel dimiſſi ampliùs non redeant.* Gerſon p.2. opuſc. in Reg. mor. ait, *Tutius eſt cum parva pęnitentia, quæ ſponte ſuſcipitur, & veroſimiliter adimpletur, ducere confeſſos ad Purgatorium, quàm cum magna non implenda præcipitare in infernum.* Et hanc Gerſonis ſententiam laudat S. Saleſius, ac iiſdem ferè verbis habet Tritemius de vita Sacerdotum *c.6. n.17.* S. Raym. de Pennafort & B. Humbertus apud Francol. *de diſcipl. l.3. c.2.* §.2. Similiter S. Antonin. *p.7. tit.17. c.20.* ait, *Debet Confeſſor dare pęnitentiam, quam credat veroſimiliter illum impleturum: Quòd, ſi magna peccata commiſit & dicit ſe pęnitere, ſed non poſſe aliquam duram pęnitentiam agere, animet eum ad hoc Confeſſor, oſtendendo ei gravitatem peccatorum, & per conſequens pœnarum & pęnitentiarum ſibi propterea debitarum, & ſic tandem ei injungat pęnitentiam, quam libenter ſuſcipiat. Et ſi Sacerdos non poſſit gaudere de omnimoda purgatione ejus, ſaltem gaudeat, quòd liberatum à gehenna tranſmittat ad Purgatorium. Itaque nullo modo debet permittere peccatorem deſperatum recedere à ſe, ſed potiùs imponat ei unum Pater noſter vel aliud leve, & quòd alia bona opera, quæ fecerit, & mala, quæ toleravit, ſint ei in pęnitentia:* S. Thomas de Villanova feria 6. poſt Dominicam *Lætare* ait, *Sic rigore pęnitentiæ temperato, ut neque levitas delicti contemptum, nec gravitas omittendi periculum creet: hoc judicio meo ita perficies, ſi facilem unam injunxeris, acriorem alteram peccatori conſulueris, ita tamen, ut ad omnem ejus voluntariam & ſpontaneam pęnitentiam Sacramenti applices efficaciam, nonnihil enim ex hac applicatione illi accreſcit.* Petrus Bleſenſis *lib. de pęnitent. & ſatisfactione*, ait, *Quantò frater infirmior eſt, tantò ei manſuetior & indulgentior eſſe debes; infirmior quidem filius teneriùs à matre diligitur.*

§.7. Tantò minor poteſt imponi pęnitentia, quantò adver- 1257
titur eſse major contritio, & verecundia de peccatis. Guido de monte Rocherii in Libello dicto, *Manipulus Curatorum, de pœn. c.5.* ſic ſcribit: Clemens Papa IV. *cùm equitaret quadam die per Romam, quædam mulier, quæ de remotis partibus venerat, acceſſit ad eum, portans unum parvulum puerum in brachiis, & voce magna cum lacrymis clamavit, Pater ſancte miſerere mei peccatricis & da mihi pœnitentiam, quia habui filium meum, quem hic porto, à filio meo. Et Papa coram omnibus abſolvit eam à peccato, & impoſuit ei pœnitentiam, ut jejunaret ſextas ferias per annum in pane & aqua. Et mulier recedens & revolvens ſecum gravitatem peccati, & parvitatem pœnitentiæ, credidit, quòd Papa non bene intellexiſſet, & in craſtinum acceſſit ad Papam, & confeſſa eſt ſicuti priùs, & Papa abſolvit eam, impoſita pœnitentia, quod diceret tria Pater noſter. Mulier itaque recedens & ſecum, ut priùs, peccatum pęnitentiamque volvens iteratò ad Papam rediit, & coram omnibus, ut priùs, confeſſa eſt, quam Papa abſolvit imponens ei pęnitentiam, quod diceret unum Pater noſter. Et cùm interrogaretur Papa, quare ita modicam pęnitentiam ſibi imponeret, reſpondit, quòd plùs aſcendit contritio, dolor, verecundia, quam paſſa eſt ita publicè confitendo peccatum ſuum, quàm ſi omnibus diebus vitæ ſuæ jejunaſſet cum pane & aqua.* Simile exemplum narrant Vverlenſis *cap.2. art.2. R.11.* & Rayn. *in Heter. T.16. ſ.1. punct.9. n.28.*

§.8. Quamvis ſecundùm dicta *n.1238.* & iterum dicenda 1258
n.1273. debeat etiam tempore Jubilæi & Indulgentiæ imponi pœnitentia, tamen communis ſententia eſt contra Vverlenſem *c.6.* quòd poſſit tum imponi minor pœnitentia vindicativa, quia per Indulgentias remittuntur pœnæ peccatis debitæ. Attamen pœnitentiæ medicinales non videntur ideò minuendæ, uti probabilius tenent Suar. & alii apud Boſco *d.7. ſ.13. nu.386.* contra multos, qui cum Lugo, Bonæſp. Lohn. Steph. Spor. *nu.545.* putant non eſſe opus nequidem medicinam imponere, eò quòd acceſſorium ſequitur principale: ſed contrà eſt, quòd æquè ac aliàs debeat impediri relapſus, ergo non eſt cauſa minuendi pœnitentias. V. dicenda *n.1273.*

§.9. Aliæ cauſæ minuendi pœnitentias ſunt, 1. ſecundùm 1259
Vaſq. Bonac. Gob. *tr.7. n.578.* ſi ſic alliciatur pœnitens ad frequentiorem utilemque confeſſionem. 2. In dubio, an plùs obfutura ſit quàm profutura major pęnitentia. 3. Quando Confeſſarius ſcit pęnitentem ex ſe ſolere præſtare multa opera bona & ſatisfactoria. 4. Quando Confeſſarius cauſa diminuendi pęnitentiam reflexè dicit, *Quidquid boni feceris &c.* probabile enim eſt, ſecundùm dicta *nu.1250.* id prodeſſe ad ſatisfactionem.

§.10. Si Confeſſarius oſtenderit pęnitenti obligationes 1260
reſtituendi, ſe reconciliandi offenſis vel inimicis, vitandi occaſiones peccatorum, opera quotidiana bene peragendi &c. non multùm debet eſſe anxius cum gravi peccatore non ita diſpoſito ad ſubeundam gravem pęnitentiam, hæ enim obligationes per ſe ſunt ſatis graves, quas pro parte pęnitentię injungere poteſt. Quòd ſi Confeſſarius in rigore ſemper procederet cum talibus, eſset certum periculum, ne aut graves pęnitentias non implerent, aut Sacramentum eis exoſum fieret, aut denique ne in deſperationem laberentur: imò notat Buſemb. cum aliis apud Lohn. non eſse dimittendum pęnitentem, qui admittere vult pęnitentiam ſaltē levem. Addit Vverlenſis *c.2. a.2. §.5. R.7.* à variis Conc. & PP. ſtatui, ſi pęnitens ſe excuſet, & adduci nequeat ad pęnitentiam proportionatam, imponēdam eſse, quam poſsit & velit portare, ne fortè poſteà deteriùs peccet pęnitentiam infringendo. E cōtrà ſi pęnitens petat aut libenter admittat pęnitentias majores & ſuo modo proportionatas, tales injungendæ ſunt. Hinc Gob. *n.472.* dicit integrum Roſarium utiliter injungi illis, qui quotidiè illud orare ſolent, quamvis confiteantur ſola venialia; & idem eſt, ſi ſoleant Miſsam quotidie audire, & Miſsæ auditio injungatur, quia ſic opera iſta elevantur ad majorem ſatisfactionem. Aliquam tamen ſaltem levem pęnitentiam tenetur admittere pęnitens, alioquin cenſeri non debet eſse diſpoſitus. Viva *ad prop.15.* Alex. VII.

§.11. Si Confeſsarius ſine juſta cauſa minimas injungat 1261
pęnitentias, nec liberè pro officio ſuo admoneat pœnitentem, imprimis dat ipſis pœnitenti ſcandalum, qui ſatis advertet talem Confeſsarium ex humano reſpectu remittere de obligatione ſui officii. Deinde eſt cauſa novorum relapſuum, quia pęnitens ſic minùs apprehendit gravitatem ſui peccati minuſque deterretur. Præterea cauſa eſt, cur poſteà diutiùs ardeat in purgatorio, ſi enim plura & majora opera injungeret, hæc vi Sacramenti elevarentur ad delendas magis pęnas.

§.12. Ex dictis conſtat cavendum eſse exceſsum in alteru- 1262
tram partem, & pęnitentiam injungendam eſse, quæ ſit proportionata peccatis, non abſolutè, ſed ſpectata ſimul pęniten-

tis

eis diſpoſitione, facultate, utilitate, hoc enim ſpectare debet Confeſſarius, ut neque nimia indulgentia peccatis conniveat, nec nimio rigore peccatores abſterreat, neque per deſperationis præcipitia impellat, neque ad vitæ diſſolutionem fræna relaxet: *ſicuti enim*, inquit Petrus Bleſenſis ſuprà, *confitenti neceſſaria eſt humilis & ſincera devotio, ſic Sacerdoti neceſſaria eſt circumſpecta diſcretio; bonus Samaritanus oleum affundit & vinum*. In dubio autem, quid magis profuturum ſit, inclinandum eſt in partem benigniorem, quia in ea minus eſt periculi, uti dictum eſt, & iterum dicetur *à nu.* 1737. *Sapientis Medici eſt*, inquit S. Th. *in* 4. *diſt.* 18. *qu.* 2. *a.* 1. *quæſtiunc.* 3. *à levioribus medicinis incipere & minus periculoſis*: Et *d.* 19. *qu.* 2. *a.* 3. *quæſtiunc.* 2. *paulatim procedendum eſt, ut quam minùs poteſt fieri, gravetur ille, cui medicari volumus*.

1263 Q. 173. *An pœnitentię debeant ideò eſſe ſuſpectæ, quòd à Religioſis Mendicantibus imponantur?* R. Ita cavillatos eſſe quoſdam, atque ſi Mendicantes non dent pęnitentias proportioratas, ſed Alex. VIII. damnavit hanc 31. propoſ. *Parochianus poteſt ſuſpicari de Mendicantibus, qui de eleemoſynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi & incongrua pęnitentia ſeu ſatisfactione ad quæſtum ſeu lucrum ſubſidii temporalis*. Propoſitionem illam è Gallia in Belgium tranſvexit Libellus, cui Titulus, Theophilus Parochialis, editus ſub ementito nomine Ludovici de Pippre. Idem olim objecerat S. Bonaventuræ Guilelmus à S. amore, cui reſpondet, ſi ideò adulatores ſunt Mendicantes Religioſi, etiam tales fuiſſe Chriſtum, & Apoſtolos, qui communiter vivebant eleemoſynis: imò tales eſſe Paſtores multos, qui ſine patrimoniis ad Beneficia vocati, brevi diteſcunt per oblata à fidelibus. Vide S. Bonav. *in apolog. pauperum Reſp.* 4. *c.* 3. Et Viva *ad prop.* 21. ab Alex. VIII. damnatam, ubi *à nu.* 7. oſtendit, quòd rigor antiquus in pęnis infligendis ante adventum Mendicantium exoleverit.

1264 Q. 174. *An aliquando debeat, aut ſaltem poſſit imponi pęnitentia publica?* R. §. 1. Si id neceſſe foret ad tollendum ſcandalum, quod per peccatum datum eſſet, deberet imponi, ſecundùm *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 4. *de Reform.* quia jam aliunde eſſet obligatio, & per hoc non cenſeretur manifeſtari peccatum, utpotè jam antecedenter notum, ſed tantùm reſipiſcentia & remotio ſcandali. Aliàs rarò expedit imponere pęnitentiam publicam.

1265 §. 2. Peccatoribus etiam occultis poſſe negari abſolutionem, ſi pęnitentiam publicam recuſent, docent cum aliis Morinus *de adminiſtr. Sacram. pęnit. l.* 5. *c.* 17. *n.* 7. & Boſco *d.* 7. *ſect.* 13. *n.* 296. aliique plures cum Dicaſt. *d.* 14. *n.* 86. idem dicunt, ſi hic & nunc judicaretur expedire ad terrendum, & corrigendum pęnitentem: & ita Catech. Rom. *de pęn. c.* 12. dicit, quòd etiam pro peccatis occultis gravioribus olim imponerentur pœnitentiæ publicæ. Sed pro hoc tempore contradicunt alii communiſſimè cum Francol. in Cler. Rom. *p.* 1. *d.* 7. *n.* 11. & 20. Hinc Caſtr. *tr.* 23. *p.* 21. §. 2. *n.* 5. ait, *Omnes conveniunt injuſtiſſimè cogi pęnitentem ad pęnitentiam publicam pro peccato occulto*: ideòque Concilia, imò & imperatores ſanxerunt, ut peccatis occultis occultæ tantùm imponerentur pęnitentiæ. Conſonat Gerſon *p.* 2. *n.* 32. *opuſc. De præceptis decal. c.* 19. *Hoc*, inquit, *pro regula certa & documento ſalubri teneatur, ut nunquam pro peccato ſecreto vel occulto pęnitentia publica pęnitentibus injungatur*. Ratio eſt, quia eſt contra modernam conſuetudinem Eccleſiæ, modus autem adminiſtrandi Sacramentum Pęnitentiæ, quem jam tenet Eccleſia, non eſt abuſus ſed laudabilis uſus, uti conſtat ex prop. 18. damnata, quam *n.* 1230. retuli. Deinde S. Th. Nav. Suar. Bon. Con. Chapeav. *de caſ. Reſer. p.* 1. *c.* 12. *q.* 4. Averſ. *q.* 13. *ſ.* 3. docent per hoc revelari ſigillum ſaltem indirectè, & in genere: quiſquis enim de tali pęnitentia audiret, meritò judicaret impoſitam eſſe ob grave peccatum occultum, atque ſic ad minimum confeſſio fieret odioſa.

Objicies. Non ideò manifeſtatur delictum, quia homines credent ex devotione talem pęnitentiam publicam à pęnitente aſſumi. R. Si ita eſſet, non frangeretur quidem ſigillum, attamen facilè orietur ſaltem ſuſpicio prudens quòd hoc pro pęnitentia ſit impoſitum, & ſic manifeſtabitur graviter deliquiſſe: hinc Concilium Colonienſe apud Francolin. *num.* 22. ait, *Quæ pęnitentia, etſi, qui deliquit, non proderet ſpeciatim crimen ſuum, tamen ipſo facto confitebatur, & declarabat Eccleſiæ, ſe graviter peccaſſe*: eſt autem contra ſigillum, ſi manifeſtetur Pęnitentem graviter peccaſſe, ergo.

1266 §. 3. Docuerunt aliqui ſalvo ſigillo potuiſſe aliquando Confeſſarios deferre ad Epiſcopum enormia crimina, ſed id abſolutè illicitum eſſe, dicetur *n.* 1975. Imò Rayn. *in Heter. t.* 16. *ſ.* 1. *p.* 9. *n.* 33. non omninò approbat factum S. Alberti Monachi, qui pęnitentes ſuos prius juramento adſtringebat, ut ad Epiſcopos irent, & eadem flagitia eis confiterentur, eſt enim durum nimis & alienum à conſuetudine Eccleſiæ ita cogi bis eadem confiteri.

1267 Q. 175. *Quænam pęnitentiæ ſint utiliores?* R. §. 1. Univerſim illæ ſunt utiliores, quæ ſunt magis accommodatæ ad hunc vel illum pęnitentem diſcretè affligendum & efficaciter emendandum. Hinc vix prodeſt longas orationes impōnere illis, qui via tempus habent orandi, aut aliunde obligati ſunt ad multum orandum, aut ſe accuſant de omiſſis ſæpè longis orationibus pro pęnitentia injunctis. Magis quoque conducent pauca opera cum fervore & in gratia facta, quàm multa tepidè & in ſtatu peccati mortalis. Itaque talibus injungendæ ſunt aliæ pęnitentię parvę & efficaces, v. g. ut certa die aut certis feſtis confiteantur & communicent. Unde de myſterio, ad quod maximè afficitur, vel de materia, qua maximè terretur, per aliquod tempus quotidie medretur aliquid. Ut librum aliquem legat efficacem pro ſuggerendis motivis ad hoc vel illud faciendum aut emendandū. Ut uſque ad proximam confeſſionem manè proponat cavere hoc vel illud peccatum: veſperi autem examen inſtituat; & ſi in eo deliquerit, conteratur; ſi non, proponat in craſtinum ſimiliter cavere, petens ad id gratiam Dei. Ut veſperi lecto incumbens cogitet ſe aliquando moriturum, & è lecto non ſurrecturum: manè evigilans omnium primò cogitet ſe aliquando à morte evocandum ad judicium & de tota vita redditurum rationem. Ut uſque ad proximam confeſſionem quoties hanc vel illam tentationem ſentiet, cogitet Deum ſibi præſentem, qui judicabit & ſeverè puniet, ſi labatur. Ut quoties lapſus fuerit, ſtatim certam aliquam pœnam ſubeat, aut intra diem à lapſu confiteatur &c.

§. 2. Eleemoſyna eſt divitibus, avaris, injuſtis efficaciſſi- 1268
mū opus ſatisfactionis, quia pecunia eſt illis quodāmodo ſanguis, & anima affectus inordinati: cavere tamen debet Cōfeſſarius, nec eleemoſynas velit ſibi vel ſuis applicari. Contra peccata carnis, ebrietatis, gulæ, valēt macerationes corporis per jejunia, cilicia, caſtigationes, ſubtractiones cōmoditatum, ſic enim igni ligna ſubtrahuntur. Contra peccata odii, invidiæ, iracundiæ, maximè valent opera humiliationis aut charitatis erga proximum, à quo eſt quaſi naturalis averſio. Denique cum omnia peccata ex amore proprio vel nimio appetitu delectationum ſuarū naſcantur, generale & utile remedium eſt, ut qui commiſit illicita in aliqua materia, in eadem etiam à licitis abſtineat.

§. 3. Opus, cæteris paribus, eſt tantò magis ſatisfactorium, 1269
quantò magis eſt meritorium, ſecundum dicenda *n.* 1306. nam etiam meremur aliquam remiſſionem pęnæ: hinc cùm actus fidei, ſpei, charitatis, ſint maximè meritorii & plurimùm conferant ad emendationem vitæ, utiliſſimè pęnitentibus injungētur recitandi ex certis formulis. Putat Ant. Sucquer *in via vitæ l.* 3. *c.* 1. fontem omnis peccati, & relapſuum eſſe defectum fidei, non enim vivè credimus, quæ fides catholica proponit, ſed tantùm cognoſcimus humano aliquo, & veluti mortuo modo, atque ideò vel non ſupernaturaliter vel non ſatis efficaciter emovetur voluntas noſtra ad deteſtanda peccata, & emendandam vitam; quomodo enim poſſibile eſt, ſi homo ſupernaturaliter, & firmè crederet Deum eſſe ſummum bonum, ut ita facilè eum offenderet? ſi crederet peccatis deſtinatas eſſe pœnas æternas inferni, quomodo propter momentaneam voluptatem ſe illis addiceret? &c.

§. 4. Monet S. Saleſius *Inſtruct. confeſſ. c.* 8. non expedire 1270
dare pœnitentias conflatas ex rebus diverſis, v. g. ut varias orationes recitet, tum jejunet, tum ſe flagellet &c. eò quòd pœnitens facilè eorum obliviſcatur aut peragat ſine fervore.

§. 5. *Rayn.* ſuprà ait, pars longè maxima pœnitentiæ eſt 1271
increpatio, quam Confeſſarius adhibet poſt audita peccata, perfundens pęnitentem utili rubore & optabili confuſione: ea quippè confuſio eſt admodum oneroſa pęnitenti, qui non poteſt tergiverſari, quia tenetur ſua met confeſſione. Impoſita igitur à Confeſſario, ſi à pęnitente excipiatur patienter, habet rationem ſatisfactionis maximè efficacis ad abſtergendum reatum pęnæ etiam ex opere operato, ſecundum dicta *n.* 1236. Et videndum, ut increpatio ſit juſta, quando nempe ea ſit in gravia delicta: Imò etiam cum gravibus peccatoribus increpatio debet eſſe prudens & abſque convitio.

§. 6. Notat *Rayn. à n.* 30. inutilem ac imprudentem fore 1272
pœnitentiam, ſi Confeſſarius conſuetudinario imponat non ampliùs relabi in peccatum conſuetudinis, hoc enim eſt illum de ſe nimis fragilem exponere periculo novę mortalis malitiæ; & deberet ipſi imponi medicina pro emendando peccato, non ipſa peccati omiſſio, ad quam aliunde tenetur. Fatendum tamen eſt, poſſe, ſed rarò, quaſi in pęnam admitti votum pęnitentis de non relabendo, ſi ſpes ſit ea occaſione voti efficaciorem cautelam eſſe adhibendam, ſed expedit non permittere votum niſi ad tempus, ut exploretur, an proſit necne.

Q. 176. *Quid addendum circa obligationem pęnitentis in* 1273
implenda pęnitentia? R. ſeqq. §. 1. Quamvis S. Th. *in* 4. *diſt.* 20. *q.* 1. *a.* 3. *quæſtiu.* 1. tantùm dicat eſſe *conſulendum eis, qui Indulgentiam conſequuntur, ne propter hoc ab operibus pęnitentiæ injunctis abſtineant*, ideòque Mendo, Beja, Lugo *d.* 27. *ſ.* 2. aliique multi apud Averſam *quæſt.* 13. *ſ.* 9. & cum Vindic. Gob. *ad prop.* 26. *n.* 20. dicant lucrantem pro ſe indulgētias liberari à pęnitentia per Confeſſarium injuncta. Oppoſitum tamen in praxi eſt tenendum, tum quia pœnitentia pertinet ad integrita-

tem

Digitized by Google

tem Sacramenti, tum quia nimis incertum eſt, an quis plenè lucretur Indulgentias, & quamvis certò lucraretur, tamen hoc non impedit, quominus teneatur ad penitentiam, in quantum ordinariè ſemper eſt ſimul medicinalis ſeu præſervativa à relapſu, Confeſſarius enim obligare poteſt non tantùm ut Judex ad vindictam peccati, ſed etiam ut Medicus ad emendationem, uti rectè Rodriq. Fill. Dicaſt. *d.* 14. *n.* 149. Viva *de Jubil. q.* 5. *ar.* 2. contra Vaſq. Con. Lugo, Vindicem Gob. *ad prop.* 27. *&* *alios*.

Objicies. Bonifacius VIII. dicitur in Extrav. *Antiquorum De pœn. & remiſſ.* noluiſſe per Confeſſarios in Jubilæo imponi penitentias vindicativas, ac inſuper declaraſſe pœnitentes faciendo opera injuncta pro Jubilæo, liberari omnibus antecedentibus penitentiis. *Reſp.* De his nihil habet dicta Extravagans, ſed *Gloſſator* in illam, dicit Bonifacium poſteà interrogatum ita reſpondiſſe, quod tantùm addit authoritatem privati Doctoris: imò ex verbis ipſiuſmet *Gloſſatoris* intelligitur, imprimis quòd Bonifacius voluerit pro penitentia vindicativa injungi opera à ſe præſcripta, nempè viſitationes Eccleſiarum per 30. vel 15. dies continuos &c. nam dicit ea mente Bonifacii, *nihil debent injungere ultra injunctionem hic poſitam.* Item. *Papa declaravit conſiſtorialiter, quòd pœnitentiæ injunctæ etiam tolluntur per commutationem operis ſatiſfactorii hic poſiti*, ergo ex mente Bonifacii hæ viſitationes debebant injungi pro pœnitentia, & in eas fieri per hunc Confeſſarium commutatio prioris penitentiæ. Deinde ex ejuſdem *Gloſſatoris* verbis conſtat contra *Lugo* & alios, ſaltem ex mente Bonifacii nihil debere remitti de pœnitentia medicinali, nam expreſsè dicit, *Pœnitentia nedum eſt & ad remiſſionem pœnarum pro commiſſis & omiſſis debitarum, ſed etiam ad cautelam futurorum, & quoad iſtud forſan poteſt pœnitentia injungi.* Denique quidquid ſit de Bonifacio, reliqui Pontifices nunc in bullis Jubilæi addunt communiter, ut pœnitentia ſalutaris injungatur, ergo explenda eſt à pœnitente.

1274 §. 2. Quando confeſſio fuit invalida, non eſt opus perſolvere pœnitentiam, cùm nullum ſit Sacramentum, quod compleri poſſit, & aliàs teneretur pœnitens abſolvere duas pro iiſdem peccatis, Eſcob. Fagund. Boſco *d.* 7. *ſ.* 13. *n.* 367.

1275 §. 3. Si penitentia injuncta fiat impoſſibilis, non obligat: nec opus eſt aliud ſubrogare, quia id non poteſt propria authoritate, nec teneris eadem peccata de novo confiteri, Averſa *ſ.* 6. *§. Quartò*. Et idem eſt, ſi oblitus ſis, uti præter citatos à Buſemb. docent Sot. Nav. Amic. *d.* 16. *n.* 96. Averſ. *§. Quintò*, Arr. *d.* 48. *n.* 33. Spor. *n.* 552. contra multos antiquos, qui volunt, ſi per culpam ſit oblitus, debere confeſſionem repeti. *Nec obſtat*, quòd prius Sacramentum non integrè compleatur, *nam* ſufficiens excuſatio eſt, ne bis cogaris confiteri eadem peccata, à quibus directè abſolutus es. In utroque tamen caſu, ſi conveniri poſſet idem Confeſſarius, qui eſſet ſaltem confuſè memor ſtatus penitentis, petenda eſſet ab eo commutatio, ut ſic integraretur Sacramentum: imò etiam expedit apud alium Confeſſarium ſe accuſare poſteà de omnibus peccatis in genere, & petere tantò majorem penitentiam, ut quantùm fieri poteſt hæc penitentia extendatur etiam ad peccata prioris confeſſionis, pro quibus impoſita erat penitentia, quæ nunc è memoria excidit.

1276 §. 4. Si quis eadem peccata bis confiteatur, multi dicunt ſatisfacere, ſi perſolvat alterutram penitentiam: Boſco *n.* 362. putat ex vi ſecundæ liberari à prima; *& nu.* 357. probabiliter dixerat ſecundam eſſe complementum utriuſque Sacramenti. Hinc etiam ſi quis ſine ſufficiente cauſa eadem peccata confiteretur ſecundo Confeſſario, ut ita ſe liberaret à pœnitentia injuncta à primo, Suar. Con. Lug. Averſ. *ſ.* 5. dicunt non peccaturum niſi venialiter, ſi autem juſtam cauſam habeat, nullo modo peccat.

1277 §. 5. Omittere materiam gravem injunctam pro mortali prima vice confeſſo, eſt mortale: materia autem gravis eſt una Confeſſio vel Communio, quia utraq; ſub mortali præcipitur ſemel in anno vel in Paſchate. Et idem videtur eſſe, ſi quis omittat Roſarium. Si tamen aliquis unam ex decem v. g. Communionibus ſibi injunctis omitteret, probabile eſt peccaturum tantùm venialiter, quia una reſpectu 10. videtur quid leve, maximè cùm per reliquas novem poſſit obtineri propè idem finis. Ita Gob. & Steph. *d.* 5. *ar.* 5. *n.* 176.

1278 §. 6. Omittere materiam levem injunctam pro mortalibus eſt veniale tantùm, uti cum communi Averſa *ſect.* 6. *§. Tertiò*, contra J. Sanch. *d.* 15. *n.* 17. quia ſecundum dicta *l.* 1. *n.* 667. materia levis non eſt capax oblivionis gravis. *Nec obſtat*, quòd Sacramentum maneat incompletum, *nam* eſt completum eſſentialiter, completio autem integralis per materiam levem non obligat niſi leviter ſecundùm materiam.

1279 §. 7. Si quis omittat pœnitentiam gravem injunctam pro venialibus vel pro mortalibus antehac confeſſis, docent *Nugn. Con. Fagund. Lug.* & alii eſſe mortale, quia pœnitentia eſt de ſe gravis, & Confeſſarius poteſt illam injungere, ergo ſicuti mortaliter peccat, qui materiam gravem voti non implet, quamvis voverit ex cauſa, item qui violat jejunium à Superiore præceptum ex fine de ſe non magno, ita & hic. E contrà Nav. Sot. Palud. Ledeſm. Suar. Laym. Fill. aliique, quos citant, & ſequuntur Averſ. *q.* 13. *ſect.* 6. *§. Secundo*. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 102. *&* 136. dicunt eſſe veniale tantùm, quia hæc materia, in quantum eſt gravis, non eſt neceſſaria, cùm Confeſſarius neque ſub gravi peccato neque materiam gravem teneatur pro talibus peccatis imponere, ergo materia, quæ neceſſaria eſt reſpectu peccatorum pœnitentis, eſt tantùm levis, ergo hanc omittere erit tantum veniale. Ad exempla oppoſita de voto & præcepto, dant diſparitatem, quòd vovens ſine ulla cauſa poſſit ſibi imponere obligationem gravem, uti & Superior ſubdito, non habita occaſione ullius culpæ. E contrà Confeſſarius non poſſit imponere obligationem pœnitenti, niſi adſit culpa, nec imponere poſſit obligationem gravem, niſi materia neceſſaria hujus abſolutionis ſit gravis, cùm debeat obligare ut Judex proportionatè ad materiam neceſſariam gravem vel levem. Utraque ſententia eſt probabilis.

1280 §. 8. Cui injunctum eſt, ut oret, v. g. ſeptem pſalmos penitentiales, poteſt orare ſtando vel ambulando. Si injunctum ſit, ut oret flexis genibus, Diana *R.* 55. Dicaſt. *d.* 14. *n.* 81. Averſ. *ſ.* 3. §. *Septimo*, Tamb. *de conf. l.* 4. *c.* 2. *nu.* 14. putant fore mortale omittere genuflexionem, quia hęc videtur eſſe res gravis ſpectans ad ſubſtantiam moleſtiæ: Sed de hoc vehementer dubito, nam flectere ad tempus, quo recitantur illi pſalmi, non videtur eſſe moleſtia tanta, ut ſi quis negligat, peccet mortaliter: E contrà tamen putarem eſſe moleſtiam gravem, ſi deberet orare expanſis brachiis. Similiter ſi injungeretur alicui jejunium in pane, & aqua videtur peccaturus mortaliter, ſi jejunaret tantùm more Eccleſiaſtico, quia illa circumſtantia addit notabilem difficultatem.

1281 §. 9. Si confeſſarius injunxerit pœnitenti, uti per 15. dies quotidie duas Miſſas audiat, non ideò tenetur die feſtivo tres audire. Si injunxerit omni die per menſem Miſſam, ſatisfacit die feſtivo audiendo unicam, Dian. Averſ. §. *Unde*, Amic. *d.* 16. *n.* 90. Si injunxerit eodem die duas Miſſas, quamvis *Maj. Ledeſ. Sanch.* putent eum ſatisfacere, ſi audiat duas ſimul, quod Amic. *n.* 112. vocat probabile, tamen ordinariè præſumi debet voluiſſe eas audiri ſucceſſivè. Si injunxerit eleemoſynam, ſatisfacit, ſi det extremè indigenti, Lay. Lug. Gob. Spor. *n.* 544. Non tamen ſi det parenti vel alteri propinquo, cui tenetur ex juſtitia ſuccurrere, quia tum non cenſetur eleemoſyna, Lug. Amic. *nu.* 90.

1282 §. 10. Si materia pœnitentiæ injunctæ ſit diviſibilis, quamvis pars ejus major adimpleri non poſſit, debet adimpleri pars licèt minor, uti colligitur ex paritate de Horis Canonicis, nam Inn. XI. damnavit hanc 54. prop. *Qui non poteſt recitare Matutinum & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.* Ratio generalis eſt, quia licèt quis non poſſit ſolvere totum, tamen tenetur ad partem, quam ſolvere poteſt. Et ratio à priori eſt, quia quando materia eſt diviſibilis, mens præcipientis tendit diviſibiliter, ſecundùm naturam materiæ, cujus ſingulæ partes faciunt ad finem intentum. Hinc videtur probabilius contra Dia. *p.* 9. *t.* 9. *R.* 54. J. Sanch. *d.* 15. *n.* 3. ſi alicui ſit injunctum, ut jejunet in pane & aqua, ſi ſic non poſſit, teneri more Eccleſiaſtico quia manet ſubſtantia jejunii, ſeparabilis ab illa circumſtantia.

1283 §. 11. Pœnitentia, per ſe loquendo, debet perſolvi per ipſum pœnitentem, nam Alex. VII. damnavit hanc 15. prop. *Penitens propria authoritate ſubſtituere alium ſibi poteſt, qui loco illius penitentiam adimpleat.* Unde audiri jam non debent Palud. & alii apud Lug. *d.* 25. *n.* 79. qui putarunt poſſe eum ſaltem perſolvi per alium, ſi pœnitens tempore illo velit occupari in actione Deo magis grata, aut ſi mandet fieri per alium ſanctiorem, cujus opus erit magis ſatisfactorium, nam rectè contradicunt Mendo *d.* 10. *n.* 105. Viva ad prop. iſtam damnatam, quia obligatio adimplendi pœnitentiam, uti & audiendi Miſſam ac legendi Horas, eſt perſonalis, & ideò etiam *Florent. & Trid.* dixerunt actus pœnitentis eſſe materiam hujus Sacramenti.

1284 §. 12. Confeſſarius poteſt concedere, ut pœnitentia per alium perſolvatur, S. Th. S. Bonav. Sot. Silv. Aug. Suar. Tan. Averſ. *ſ.* 4. §. *Denique*. In quo caſu Suar. Fagund. Præpoſ. Fill. & alii cum Arr. *d.* 48. *n.* 12. putant actiones alterius perſolventis poſſe dici ſatisfactionem, & prodeſſe penitenti ex opere operato, licèt fieret in peccato mortali, ſicuti Miſſa ex opere operato prodeſt procuranti illam, licèt celebretur ab impio Sacerdote. Sed contradicunt *Vaſq. Con. Laym. Bon. Amic. Lug. Dicaſt. Averſ.* dicentes non aliunde ſcire, quòd Miſſa pro alio oblata habeat hunc effectum, quale fundamentum non eſt dicendi, quòd actio aliena tanquam pars Sacramenti Penitentiæ, quod ſuſcipio, poſſit mihi applicari ad effectum ex opere operato. Et ideò videtur probabilius dici, quòd pars materialis integrans Sacramentum ſit ipſa procuratio, qua penitens facit, ut alter ſecundùm voluntatem Confeſſarii peragat illud opus pro ipſo, hoc autem alterius opus non ſit pars Sacramenti, nec aliquid cauſet ex opere operato.

1285 §. 13. Multò magis poteſt penitentia perſolvi per alium,

ſi opus

ſi opus ab alio factum cenſeatur fieri ab ipſo pœnitente, uti eleemoſyna; perinde enim eſt, ſive det ſua, ſive aliena manu, cùm præcipuè intendatur, ut privet ſe re ſua ad ſublevationem pauperis. Et idem eſt, ſi ipſi impoſita ſit reſtitutio, poteſt enim æquè per alium fieri.

1286 §.14. Probabilius eſt, quòd pęnitentia ſacramentalis perſolvi debeat ex aliqua intentione ſatisfaciendi pro illa, quia ut ex opere operato aliquid efficiat, debet eſſe aliquid pertinens ad Sacramentum, & ratione illius ſuſcepti cauſare ſuum effectum; non videtur autem eſſe aliud pertinens ad Sacramentum, niſi expleatur cum aliqua intentione ſaltem virtuali reflectente ad Sacramentum, vel ad impoſitionem Confeſſarii, Vaſq. Dicaſt. *nu.*189. Palav. *à n.* 280. Mendo *q.*4. Averſa *qu.*3. *ſect.*6. §. *Nonò:* contra Sanch. Lugo *à nu.*37. Boſco *d.*7. *ſ.*13. *à nu.*237. *& alior.* *Nec obſtat*, quòd aliis præceptis ſatisfiat, v.g. die feſtivo, ſi Miſſam audias, licèt ignarus aut immemor feſti, *nam* ejuſmodi præcepta tantùm poſtulant poni opus ex quacumque intentione: imò licèt adeſſet intentio per talem actionem non ſatisfaciendi, adhuc ſatisfaceres, uti dictum eſt *lib.*1. *n.*693. Oppoſitum eſt in actionibus ſacramentalibus, nam ſi antehac voveras ſemel audire Miſſam, & etiam antehac pro pęnitentia unam Miſſam tibi injunxerat Confeſſarius, ſi hoc die feſto audias Miſſam immemor voti, pęnitentiæ, & feſti omnes dicent te ſatisfeciſse pręcepto de Miſſa die feſto audienda, non item pro obligatione voti vel pęnitentiæ ſacramentalis: nam non poteras per unicam Miſſam ſatisfacere utrique huic obligationi, uti ſuppono ex declarata tibi voluntate Confeſſarii. Nec ratio eſt dicendi, quòd pro hac obligatione potiùs ſatisfeceris quàm pro illa, niſi adfuerit intentio determinans ad hunc vel illum finem, ergo. Hinc videtur dicendum eſſe contra *Suar. & Mendo* nequidem ſufficere, ſi poſteà intra tempus, quo tale opus fieri debebat, velis per illud ſatisfeciſse pro pęnitentia; nam hæc voluntas ſequens habet ſe per accidens, nec poteſt facere, ut opus præteritum fuerit aut nunc fiat aliquid pertinens ad Sacramentum.

1287 §.15. Si Confeſſarius non determinaret tempus, quo perſolvi deberet pęnitentia, mens ejus præſumitur eſse, ut perſolvatur primo tempore, quo commodè fieri poterit, quia ſecundùm dicta *lib.* 1. *num.*587. *in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præſenti die debetur, Reg.* 14. *ff. de Regulis juris*: ubi per Tò *præſenti die* intelligitur primo quoque tempore.

1288 §.16. Diu differre pęnitentiam ſine cauſa, v.g. ad medium annum, communiter cenſetur mortale, maximè ſi pęnitentia fuerit medicinalis, quia cùm Confeſſarius præceperit ad præſervationem à relapſu, voluit nunc adhiberi, quando erat periculum. E contrà ſi fuerit pœnitentia vindicativa tantùm, non videtur eſſe mortale ad menſem differre.

1289 §.17. Cui injunctum eſt, ut per annum omni menſe confiteatur, putat Lug. *d.*25. *n.*97. peccare mortaliter, ſi vel per diem differat ultra talem menſem; ſed rectè contradicit Averſ. *qu.*13. *ſ.*6. præſumitur enim mens Confeſsarii eſse, ut tum ſequente menſe bis confiteatur. Unde ſi occaſione feſti, Indulgentiæ vel Jubilæi differret ad octo dies in alterum menſem, docent Dian. Caſtrop. J. Sanch. *d.*13. *nu.*9. nullo modo peccaturum; quod magis valet, ſi anticipet, uti notat *Averſ.*

1290 §.18. Qui juſſus eſt jejunare pro pęnitentia hac die Veneris, & jejunat priùs ſequente, aut communicare proxima Dominica; & differt ad octiduum, ordinariè peccat tantùm venialiter, quia plerumque præceptum Confeſsarii cadit magis in rem ipſam præſtandam quàm in tempus præfixum, Dian. *p.* 9. *t.*7. *R.*57. Spor. *nu.*577. Ideòque rectè notant Authores cum Averſa ſuprà & Mendo *d.*10. *n.*97. non ceſsare obligationem jejunandi, quamvis tranſierit illa dies Veneris, quæ ſtatuta erat, non ad terminandam ſed urgendam obligationem. Si tamen alicui injunctum ſit, ut jejunet omni die Sabbati in honorem B. Virginis, aut ut communicet omni feſto B. Virginis, putant *Con. Gob. Spor.* ſuprà, ſi talem diem negligat, non teneri alia die, quia mens Confeſsarii videtur fuiſse, alligare opus tali diei. Sed rectè notat *Mendo*, ſi Confeſsarius unicum tale opus pro una vice injunxerit, non eſse præſumendum, quòd voluerit alligare diei, niſi ſubſtituerit aliud opus exequendum in caſu, quo alterum tempore præfixo non fieret, quia præſumi non debet, quòd Confeſsarius voluerit Sacramentum manere incompletum, quod fieret, ſi tum deſineret obligatio ad omnem pœnitentiam; hinc debebit alia die explere. Et in pleriſque horum conſentiunt etiam Lugo, & Dicaſt. *d.*14. *à n.*55.

1291 §.19 Poteſt ſatisfieri pœnitentiæ eodem tempore, quo ſatisfit alteri præcepto vel obligationi, dummodò unum opus non excludat aut impediat alterum: ſic qui pro pęnitentia tenetur orare Roſarium, ſatisfacit orando ſub Miſsa, ad quam tenetur die feſto, vel ex voto, quia oratio Roſarii non tollit ſed maximè convenit attentioni ad Miſsam.

1292 *Q.*177. *Quid addendum ſit circa commutationem pœnitentiarum in Confeſſione injunctarum?* R. ſeqq. §. 1. Pœnitens non poteſt ſua authoritate pœnitentiam permutare in aliquid melius, uti habent Authores cum Buſemb. ſuprà, & idem docent Averſ. *qu.*13. *ſ.*8. Arr. *d.*48. *ſ.*5. Amic. *d.*16. *n.*54. Tamb. *de Confeſſ. l.*4. *c.*3. §. 1. *n.*15. Gorm. *p.*2. *num.*339. Dicaſt. tamen *d.*14. *n.*134. non audet oppoſitam ſententiam appellare parùm probabilem: ſed rationes noſtræ videntur claræ, 1. Quia reus non poteſt ferre circa ſe ſententiam, nec mutare pœnam ſibi à judice injunctam, uti nec ſubditus opus ſibi injunctum à Superiore, alioquin poſset quis ſimiliter loco Miſsæ audiendæ velle communicare, loco jejunii velle confiteri, &c. 2. Id, in quod commutabit, non erit ſatisfactio integrans Sacramentum, nec erit ſacramentalis, nec remittet pœnas ex opere operato, quia non veniet à poteſtate clavium, ergo. *Nec obſtat*, quòd aliquis poſſit ſuum votum commutare in melius, *quia* obligatio voti erat ab ipſomet vovente, qui etiam ab initio per votum intendebat id, quod eſt melius, ideòque poteſt illud ſibi ſubſtituere.

§.2. Communiſſima ſententia eſt cum Arr. *nu.*25. contra 1293
Valent. & Tann. quòd alius Confeſsarius non poſſit extra confeſſionem mutare pœnitentiam à priore Confeſsario injunctam, & ſecundùm Lugo *n.*110. oppoſitum non eſt probabile, quia extra confeſſionem, & reſpectu confeſſionis, quam non audivit, non habet plus poteſtatis quàm laicus.

§.3. *Sot. Vaſq.* & alii docent pęnitentiam ab uno Confeſ- 1294
ſario impoſitam non poſse minui aut mutari per alium, etiamſi pęnitens apud hunc repetat peccata, ob quæ fuit impoſita, quod J. Sanch. *d.*14. *nu.*19. defendit tanquam abſolutè verum ſpeculativè, tum quia unus Judex, qui ſuperior non eſt, non poteſt ultimam, & definitivam alterius ſententiam mutare aut reformare, cùm par in parem non habeat jurisdictionem, in hoc autem foro omnes ſunt pares; tum etiam quia primum Sacramentum nunquam integrè compleretur. E contrà poſse, ſi peccata repetat, tenet ſententia communis cum Silv. Suar. Lugo Fagund. Arr. *n.*26. Dicaſt. *à n.*116. Averſ. *ſupr.* dicitque *Becanus* eſse in praxi ſecurum: Quod tenent Bon. & alii communiter cum Dian. *p.*3. *t.*4. *R.*137. Dicaſt. *nu.*148. Lugo *n.*114. Arr. *n.*29. contra *Zerolam*, quamvis injuncta pęnitentia fuiſset medicinalis, ſi non ſit abſolutè neceſsaria, aut ſi ſubſtituatur ſimiliter medicinalis. Hoc ipſum dicunt, licèt pęnitentia à Confeſsario ſuperiore impoſita eſset, quia præſcindendo à reſervatione peccatorum, habent Confeſsarii æqualem poteſtatem ad ligandum & ſolvendum, ergo etiam ad mutandam pęnitentiam, uti rectè Beja *p.*1. *caſu* 15. & Gorm. *n.*341. poſterior enim Confeſsarius eſt velut ſucceſsor primi, ergo ſicut poſset primus mutare, ita & poſterior: ideòque earum poſtrema impleta cenſebitur compleri utrumque Sacramentum, quia prior quaſi tranſit in ſecundam. Hoc ipſum fieri poſse tenent Henriq. Bonac. J. Sanch. *à n.*13. Dicaſt. *nu.*120. etiamſi pęnitentia fuiſset à ſuperiore impoſita propter peccata reſervata, quod probabile eſse fatetur Amic. *nu.*49. Contradicunt tamen Suar. Lugo *num.*105. Arr. *num.*30. Beja *ſupr.* Gorm. *n.*349. *Averſa*, quia inferior non poteſt mutare præceptum ſuperioris: ſed *Dicaſt.* reſpondet, cùm ſemel ſublata ſit reſervatio, æqualem eſse in omnibus Confeſsariis poteſtatem.

§.4. Si pęnitens non repetat priora peccata apud ſecun- 1295
dum Confeſsarium, Suar. Vaſq. Con. aliique multi cum Lugo *n.*107. & *Averſa* negant hunc etiam in confeſſione poſse mutare pęnitentiam, quia nullus Judex poteſt agere circa aliquid, quod ad ſuum tribunal delatum non eſt, ergo tantùm poterit declarare pęnitentiam fuiſse aut eſse irrationabilem vel impoſſibilem, quod etiam quivis alius prudens facere poſset: è contrà ſi petatur commutatio, etiam ideò quia prior nunc nimis difficilis eſt, docent Nav. Tolet. Henriq. Rodriq. Sà, *Lay.* Dian. Gob. Marchant. Beja, Spor. *ſuprà nu.*589. aliique multi apud Boſco *d.*7. *ſ.*13. *nu.*552. *&* 359. poſse hunc alium Confeſſarium in confeſſione eam mutare, quia licèt judicare non poſſit de peccatis præteritis non incognitis, tamen cùm pęnitens ſe etiam ipſi ſubjiciat, videtur habere poteſtatem judicandi, an nunc expediat ipſi ea pęnitentia necne. Prima ſententia eſt longè probabilior; hinc ſecundam eſse improbabilem dicunt J. Sanch. *d.*14. & Arr. *n.*28. quamvis Lugo *n.*109. fateatur eſse in praxi probabilem ſaltem per principia extrinſeca.

§.5. Ut alius Confeſsarius poſſit mutare pęnitentiam, 1296
fatentur omnes communiter non requiri omninò exactam repetitionem peccatorum, ſed ſufficere aperire præcipua, ob quæ talis pęnitentia injuncta erat; & fortaſse ſufficiet, inquit *Averſa*, dicere, quòd ob ſimilia, qualia nunc confitetur, talem acceperit pęnitentiam.

§.6. Idem Confeſsarius poteſt in alia confeſſione pęni- 1297
tentiam mutare quocumque poſteà tempore, dummodò recordetur ſtatus pęnitentis, & in confuſo peccatorum, ob quæ impoſita fuit, uti tenent omnes communiter; ſicuti Judex poteſt moderari pęnam à ſe dictatam, quamdiu executioni non eſt data.

§.7. Suar. Con. Averſa, Amic. *nu.*46. J. Sanch. *nu.*10. 1298

Dicaſt. *n.*128. dicunt nequidem eundem Confeſſarium poſſe extra confeſſionem mutare pęnitentiam, licèt recordetur ſtatus pęnitentis, quia nullam habet poteſtatem clavium, niſi dum ſedet in ſuo tribunali, & agit partes Confeſſarii, quas non agit, niſi quando tractat de abſolutione danda, aut poſt hanc intra tam breve tempus, ut adhuc cenſeatur durare actus judicialis, uti limitant multi apud Lugo *n.*111, *qui n.*112. cum *Salas* probabiliter concludit poſſe etiam quocumque alio poſteà tempore, dummodò adhuc habeat memoriam confuſam peccatorum, quæ ſufficeret ad imponendam pœnitentiam; & conſentiunt Arr. *n.*31. Haun. *l.*4. *n.*1045. quia quamdiu pœna impoſita non eſt impleta, Judex habet jus agendi circa ejus impletionem, ergo etiam circa immutationem, ſi reus petiverit.

1259 §.8. Ut commutatatio fiat, ſive ab eodem ſive à diverſo Confeſſario, debet hic ſcire de hoc, & velle commutare, quia quamdiu non revocatur obligatio ad priorem pœnitentiam, illa manet in poſſeſſione, Lug. *nu.*103. Averſ. *ſup.* Arr. *nu.*33. tamen Dicaſt. *n.*119. putat non eſſe improbabile, quòd confitens eadem peccata poſſit tacere, & poſteà peragere pœnitentiam, quam voluerit, primam aut ſecundam tantùm: Et tum ſaltem, quando Confeſſarius ſcienter commutavit, v.g. jejunium in orationem, docent Suar. Regin. Leſſ. Dicaſt. *n.*131. Boſco *n.*360. contra *Lugo*, liberum eſſe pęnitenti alterutram facere, quia commutatio erat in favorem, & poſterior materia non eſt ſubſtituta abſolutè ſed ſub conditione, ſi nolit priorem.

1300 §.9. Cauſa ſufficiens in commutatione minuendi pęnitentiam eſt, ſecundùm *Lohner*, ſi pęnitens à tempore impoſitæ pœnitentiæ lucratus ſit aliquas Indulgentias, item ſi intereà multa bona opera fecerit, ſi cum majore fervore aut cum minori periculo peccandi executurus eſt hanc novam materiam &c.

1301 ## ARTICULUS II.

De ſatisfactione per Indulgentias.

§. I.

Quid ſit Indulgentia, & quid ad eam requiratur.

Reſp. I. Indulgentia eſt gratia, qua certo aliquo opere, quod concedens præſcribit, præſtito, debita Deo pęna temporalis, (non autem culpa) extra Sacramentum, Sacrificium, & martyrium, per applicationem ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum, remittitur: idque vel per modum abſolutionis, erga ſubditos Eccleſiæ: vel nudæ ſolutionis, erga non ſubditos, ut defunctos & catechumenos; quibus proinde tantùm dantur Indulgentiæ per modum ſuffragii. Suar. Kon. Fill. Sanctar. Bon. *p.*6. *q.*1. *p.*1.

Reſp. II. Ad valorem Indulgentiæ, requiritur cauſa pia, & rationabilis, eaque, ut habet ſententia communior *Suar.* & *aliorum* proportionata effectui, & quantitati Indulgentiæ, ſaltem ſecundùm concedentis prudentem æſtimationem, petenda non ex operis tantùm difficultate, ſed fine intento, & operis ad eum utilitate. Ratio deſumitur ex natura diſpenſationis bonorum, quæ ſine cauſa ab inferiore facta non valet, & eſt diſſipatio. *Auth. cit.*

Reſp. III. Ad lucrandas Indulgentias requiruntur hæ cõditiones. 1. Ut ſi baptizatus. 2. Ut ſit ſubditus concedentis. 3. Ut non ſit ligatus excommunicatione majore, ut habet communis: quia hæc privat communione bonorum ſpiritualium. 4. Ut ſit in gratia, ſaltem tunc, quando opus præſcriptum completur: quia pęna non remittitur ante culpam. 5. Ut opus injunctum moraliter totum, & integrè impleatur. 6. Ut opus præſcriptum ſit honeſtum, ſaltem ex objecto: nam ſufficit vitiatum ex fine inhoneſto veniali, vel ex alia circumſtantia prava, (ut docent *Suar. & alii comm.* contra *Kon.*) ſaltem ſi nihilominus conducat ad finẽ Pontifici propoſitum, ut limitat *Lay.* Ratio prioris eſt, quia illud opus plerumq; complet cauſam Indulgentiæ, quæ debet eſſe pia. Ratio poſterioris: quia ratio injuncti operis, eſt aſſecutio finis intenti à Pontifice, v. Laym. Bon. *d.*6. *q.*1. *p.*5. *Unde reſolv.*

I. Indulgentiis etiam frui poteſt, qui eas conceſſit.

II. Non expirant morte concedentis, cùm ſint gratiæ: nec, ut habet, *Sà*, ante notitiam revocationis.

III. Etſi intelligendæ ſint, ut ſonant; cùm tamen ſint gratiæ, largè ſunt interpretandæ (niſi ſint de pœnitentiis injunctis, ut ex Henr. &c. notat Amicus *d.*20. *n.*77.) ſervata tamen verborum proprietate. Unde cenſendæ ſunt perpetuæ, ſi datæ ſunt ſine temporis reſtrictione.

IV. Etſi data pro articulo mortis, ſecundùm *Sà* expiret, quando ſemel eſt accepta, contrarium tamen eſt probabile, ob rationem datam. Illa autem non requirit applicationem Confeſſarii aut alterius miniſterium, Quint. *in append. t.*9. *d.*3. Expediet tamen moribundos ad invocationem nominis JESU, & MARIÆ ſæpiùs excitare, ſimulque in memoriam revocare intentionem lucrandi iſtas Indulgentias. *Ibid. d.*4. probabile enim eſt, ſi habet plures imagines, grana, roſaria, &c. benedicta, poſſe (ſive intuitu ejuſdem conceſſionis, ſive diverſarum) toties lucrari, quoties nomen JESU repetierit, vel præſtiterit opus requiſitum. *Ib. d.*6. ex *Suar. Gran.* &c. Sufficit autem ad eas lucrandas quodvis tempus, in quo verificatur mortis articulus, etſi pluribus diebus ab ipſa morte abſit. *Ibid. n.*5.

V. Poſſunt moribundi plures Indulgentias plenarias, ob plures titulos conceſſas ſimul lucrari; v.g. qui habent plura roſaria, vel grana, cruces, imagineſque, quibus ſint applicatæ, vel titulo ſuæ Religionis, Confraternitatis, &c. dummodò non requirant certa opera pro ſpeciali neceſſitate applicanda, Quint. *d.*4. Idque, etiamſi eas, vel earum aliquas ignoret, aut non recordetur. *Ibid.* ex *Lug. Dian.* & aliis 6. contra *Rodriq. Trull. &c.*

VI. Requiritur autem, ut moribundus crucem, granum, imaginem, &c. ſecum habeat in articulo mortis, ut ratione illius lucretur: & quidem ut tutiùs ac certiùs obtineat, ejus habeat dominium ſeu poſſeſſionem, & apud ſe teneat. Non tamen eſt neceſſe, ut collo appenſa, brachio obvoluta, manuve apprehenſa ſint, (etſi aliquo horum modorum habere ſit tutius) ſed ſufficit eſſe in lecto, vel juxta moribundum; licèt ipſe nec videat, nec tangat, nec ſciat, aut recordetur ſe habere (niſi aliud exprimatur) ſufficiet etiam habere commodata, ſeu quoad uſum (præſertim ſi id in ipſo Indulto exprimatur, ut in S. Caroli Borromæi, & quinque Sanctorum fit.) Neque neceſſe eſt retinere, donec expiret, (etſi & hoc ſit tutius) ſed ſufficit in aliquo mortis articulo, habere, in eoque nomen JESU (ſi hoc requiratur) invocare. *Ib. d.*6.

VII. Conceſſæ vivis, non poſſunt applicari defunctis, niſi id exprimatur, quia pendent à voluntate concedentis.

VIII. Probabile eſt, conceſſam pro certo tempore poſſe ſæpiùs obtineri, repetendo opera præſcripta, v.gr. eodem die, niſi addita ſit reſtrictio, quia favores ſunt ampliandi. Ita *Henriq. & Rodriq.* Contrarium tamen videtur probabilius, ob voluntatem concedentis contrariam rationabiliter præſumptam. V. Lug. *d.*27. *à n.*95.

IX. Etſi conſultum ſit, ut opera omnia fiant in gratia, id tamen non videtur ſimpliciter neceſſarium: Laborandum tamen eſt Concionatoribus & Confeſſariis, ut cùm Indulgentiæ promulgantur, populum ad ſeriam confeſſionem excitent.

X. Ut quis lucretur pro defunctis, probabiliter non requiritur, ut ſit in gratia quia tantùm ponit opus tanquam conditionem, quo poſito, Pontifex applicat defuncto Indulgentiam, ſive ſatisfactiones Chriſti, & Sanctorum. Ita Eſc. *t.*7. *E.*5. *c.*7. *n.*45. ex Suar. & Præp. *in* 3. *p. q.*14. *dub.*10. *n.*93. Contrarium tamen docet Lug. *nu.*75. requirens ſtatum gratiæ ſaltem in fine operis; quæ ſententia tutior eſt.

XI. Opus præſcriptum dum fit, debet eſſe utile ad finem à concedente intentum; qualis eſt, v.g. eleemoſyna præſcripta pro redemptione captivorum, etſi fiat cum, aut in peccato, (modò aliud opus ei injunctum, & præſcriptum, in gratia fiat, v. Lug. *n.*84.) non autem oratio, præſcripta ad placandum Deum, ſi ipſamet ſit peccatum ex mala circumſtantia, uti nec jejunium ſi te inebries, item nec viſitatio Eccleſiarum ſine devotione. Ita *Laym. Bon. & alii.*

XII. Poſſunt uno, & eodem opere plures Indulgentiæ, diverſis viis conceſſæ, lucrifieri, ſi opus ſit æque utile ad finem utriuſque Indulgentiæ, nec ſit iterabile intra idem tempus; uti jejunium vel Communio. Ita *Prep. & Laym.*

XIII. Non lucrantur Indulgentias, I. Qui ex impotentia vel ignorantia, ſive totum opus præſcriptum, ſive notabilem ejus partem omittunt, v.g. ſi puer vel ſenex non jejunet, niſi tamen ob gravem difficultatem hoc opus ei in aliud eſt commutatum. Henr. Caj. Bon. *p.*5. *n.*16. II. Qui opera injuncta alio loco, tempore, vel ordine perficit, quàm præſcriptum eſt; vel per alium, qui fuerit cauſa principalis, ut ſi per alium jejunarit, Eccleſias viſitarit Nav. Regin. *l.*7. Bon. *l.c.* III. Qui famulo tradidit eleemoſynam erogandam, quam is retinuit, ut habet *Bon.* ex multis, contra *Sà*. IV. Qui aliquid omittit, quod ſecundùm ſententiam probabilem, vel etiam probabiliorem, non eſt neceſſarium, ſi tamen ſit neceſſarium reipſa, quia communis error non ſupplet defectum: Ita *Bon. ex Suar. Sanch. & aliis.*

XIV. Non obſtat effectui Indulgentiæ. I. Etſi ex opere requiſito modicum quid omittatur, v. gr. cæremonia in ſacro, vel ſi parum comedas in jejunio; quia opus ponitur moraliter integrum. II. Si opus requiſitũ præſtes per alium, habentem ſe ut inſtrumentum, v.g. In eleemoſyna danda, Bonac. *l.c.* III. Si eleemoſynam des exiguam; niſi tamen in Bulla exprimatur, dandam eſſe pro cujuſque facultate: tunc enim major danda eſt à divite, quàm alio. Ita *Fill. Suar. Sà & alii.* IV. Si Eccleſiam viſitandam non poſſis ingredi,

„ gredi, ob hominum multitudinem, dummodò oratio fiat
„ ante fores, vel in cęmeterio, *Bon.* V. Etſi in opere præſtito
„ non habueris intentionem conſequendi Indulgentias, ut
„ docet *Salas, Bon.* & alii contra *Suar.* Et videtur certum, ſal-
„ tem ſi habueris interpretativam, uti habet *Lay.* VI. Etſi opera
„ fuerint aliunde debita, v.g. ex præcepto Eccleſiæ. Ita *Laym.*
„ XV. Quando datur poteſtas commutandi opera præſcri-
„ pta in alia, id non neceſſariò fit in confeſſione, & à Con-
„ feſſario, qui audit confitentem; ſed poteſt fieri extra, &
„ ab alio idoneo. Ita enim declarat Gregorius XIII. (uti &
„ in Bulla Indulgentiæ, nomine Confeſſàrii, intelligi quem-
„ vis approbatum) apud Henr. *l.7.c.*10.*n.*8. & Præpoſ.*qu.*14.
„ *dub.*10. *num.*88.
„ XVI. Probabilius eſt eum, qui tantùm partem operis
„ præſcripti facit, non lucrari partem Indulgentiæ, niſi tam
„ parum deſit, ut cenſeatur moraliter integrum. Ita *Bon.p.*5.
„ ex *Nav. Suar. Kon. &c.*
„ XVII. Cùm præſcribitur, ut viſitentur aliquot altaria,
„ ſufficit ad illa ſe orando convertere ex eodem loco, ut habet
„ *Sà, Bon.p.*1. *Suar. Rodriq. Dian.* Limitat autem *Lug.n.*98.
„ ſi ſit tali loco & ſitu, ut moraliter cenſeri poſſit orare ad illa
„ altaria.
„ XVIII. Cùm confeſſio præſcribitur, niſi in Bulla expri-
„ matur, venialium, probabilius eſt, non requiri ut condi-
„ tionem, ſine qua non, ſed ut diſpoſitionem ad ſtatum gra-
„ tiæ, Bonac. *l.c.*
„ XIX. Nemo conſequitur plenariam Indulgentiam pec-
„ catorum omnium, niſi omni culpa, etiam veniali, liber
„ ſit, quando ultimum opus explet: Unde conſultum eſt, ut
„ Communio ſit ultimum. V. *Laym.*

A D D E N D A.

1302 Q*Uaeſt.*178. *Quid notandum ſit in genere circa ſatisfactiones in hac vita pro peccatis?* R. ſeqq. §.1. Certum eſt, quòd præſcindendo à Sacramentis & Indulgentiis, quas dat Eccleſia, poſſit homo ex opere operantis ſaltem aliqua ex parte ſatisfacere in hac vita pro pœna temporali debita peccatis ſuis remiſſis, nam ita docet Trid. *ſeſſ.*14. *de Pęnit. c.*8. *&* 9. item *can.*12. *&* 14. Suntque opera noſtra non tantùm conditio, ad cujus præſentiam nobis applicentur merita Chriſti, ſed vera cauſa meritoria, poſſuntque eſſe de condigno ſatisfactio pro pœna illa: hinc damnatæ ſunt hæ propoſitiones *Bajanæ* 59. *Quando per eleemoſynas aliaque pœnitentiæ opera Deo ſatisfacimus pro pęnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis noſtris offerimus, ſicut quidam errantes autumant (nam alioqui eſſemus ſaltem aliqua ex parte redemptores) ſed aliquid facimus, cujus intuitu Chriſti ſatisfactio nobis applicatur & communicatur.* 77. *Satisfactiones laborioſæ juſtificatorum non valent expiare de condigno pęnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam.*

1303 §.2. Per ſatisfactionem pro pœna hìc intelligitur compenſatio aliqua honoris, & auctoritatis Dei per peccatum læſæ, quando nempè in hac vita vel toleratur pœna debita Deo in vindictam peccati, vel loco pœnæ alioqui ſubeundæ in vindictam, aliquid redditur Deo: & ſiquidem ſit redditio boni in æſtimatione morali æquivalentis, dicitur ſatisfactio condigna. E contrà eſt congrua tantùm, ſi non habeat omnimodam proportionem, attamen ex quadam convenientia cenſeatur eſſe admittenda à Deo offenſo.

1304 §.3. Opus in quantum ſatisfactorium debet eſſe pęnale, quia æquitas exigit, ut culpa, quæ fuit appetitus boni delectabilis indebiti, compenſetur per ſubſtractionem boni delectabilis, ergo per pœnam: ita S. Thom. S. Bonav. aliique communiter cum Suar. *tom.*4. *in* 3. *p.d.*37. *ſ.*6. contra *Victor. Sot.* & alios.

1305 §.4. Sicuti vis meritoria præcipuè reſpondet libertati, honeſtati & intentioni operis, ita vis ſatisfactoria pęnoſitati: hinc tenet communis ſententia cum Suar. *ſ.*5. *num.*3. quamvis actus externus non augeat vim meritoriam actus interni, attamen augere vim ſatisfactoriam, quia hæc conſiſtit in pœna voluntariè aſſumpta, ſed in actu externo eſt diſtincta pœna voluntariè aſſumpta, ergo.

1306 §.5. Omne opus meritorium etiam eſt ſatisfactorium, quia eſt actus virtutis, quæ difficilis eſt, & procedit à voluntate ſuſtinendi difficultatem & pœnam illam propter Deum, Suar. *ſ.*6. *num.*8. Et ideò actus virtutum Theologicarum ſunt multùm ſatisfactorii, quia ſunt in ſe meliores & difficiliores, ac maximè actus charitatis, qui quaſi virtute continent aliarum virtutum laborem, Suar. *num.*9.

1307 §.6. Ad ſatisfaciendum requiritur ex parte operantis, imprimis ſtatus viæ: deinde ſtatus gratiæ: hinc S. Th. Sot. Fagund. Suar. *ſ.*2.*n.*3. Rayn. *in Heter.t.*15.*p.*2.*ſ.*3.*pu.*2. *&* 9.*qu.*1. probabiliùs docent contra *Scot. Maj. Gabr. Rubion.* & alios, hominem in mortali conſtitutum nō poſſe ſatisfacere nequidem de congruo pro reatu alicujus peccati ſui vel alieni quoad culpam remiſſi, nam Trid. *ſeſſ.*14. *de pęn.c.*8. vim ſatisfaciendi per opera propria fundat in unione cum Chriſto, *in quo*, inquit, *vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus*, ergo ſicuti non meremur, niſi in gratia uniti Chriſto, ita nec ſatisfacimus. Poteſt tamen peccator aliquid impetrare de congruo, quia pro impetratione, quæ non fundatur in dignitate orantis, habemus benignam promiſſionem Dei, non item pro ſatisfactione: hinc dicendum eſt opera in mortali facta poſteà non reviviſcere ad ſatisfactionem, cùm ab initio fuerint mortua: Excepto opere injuncto pro ſatisfactione ſacramentali, ſecundùm dicta *num.* 1244.

§.7. Ad ſatisfactionem condignam ex parte operis requi- 1308
ritur, ut ſit voluntarium, liberum, moraliter bonum, poſitum ex aliqua ſaltem intentione ſatisfaciendi, pęnoſum ſeu afflictivum, item ſupernaturale, Suar. *ſ.*3. Non obeſt autem, quòd opus tale ſit præceptum, quia præceptum non impedit libertatem, bonitatem aut pęnalitatem, Suar. *ſ.*4. Imò Trid. *ſeſſ.*14. *de pęn.cap.*9. docet etiam flagellis à Deo inflictis, ſi patienter tolerentur, ſatisfieri, non tantùm ratione liberæ acceptationis internæ, ſed etiam ratione externæ paſſionis adjunctæ, quam acceptando facit ſibi voluntariam, ut pluribus explicant Suar. *ſect.*7. idem dicens de malis, & adverſis quibuſcumque aliunde advenientibus.

§.8. Ad ſatisfactionem noſtram ex parte Dei requiritur 1309
promiſſio de acceptando opere in finem ſatisfactionis: nam pęnæ hujus vitæ non ſunt æquales vel proportionatæ pęnis Purgatorii, quas meriti ſumus; & omnia opera noſtra poterant à Deo ex aliis titulis exigi, Suar. *ſ.*8.

§.9. *Cajet. Dur. Nav. Præpoſ. Con.* putant aliquem poſſe 1310
ſibi vel etiam animabus impetrare remiſſionem pęnæ præciſè orando, & præſcindendo à ſatisfactione vel ſolutione pro pęna debita, ſicuti homo ab homine poteſt tantùm deprecando obtinere remiſſionem pęnæ ſibi vel alteri debitæ. Et ita etiam non videtur dubitandum, quin Beati, qui ſatisfactiones non ponunt, poſſint pro nobis vel pro animabus impetrare remiſſionem pęnæ. Oppoſitum tenent Gabr. Suar. & alii cum Rayn. *pu.*8.*q.*3. tum quia eſt ſecundùm juſtitiæ divinæ leges, ut omne delictum puniatur, tum etiam quia non eſſet pro honore ſatisfactionum Chriſti, ſi Deus illis non reſpectis gratuitò remitteret hominibus pęnas: hinc videtur dicendum, quòd quandocumque Deus propter orationem aliquam remittit alicui pœnas, ſemper reſpiciat Chriſti ſatisfactiones, per quas cenſeatur præſtita ſolutio pro tali pœna.

§.10. Non eſt obligatio, ſaltem gravis, in hac vita de- 1311
lēdi pęnas ſuis peccatis debitas, nam ſecundùm dicta *l.*2.*n.*179. & dicenda hic *n.* 1336. opera ſatisfactoria laudabiliter tranſcribo Defunctis, & reus non tenetur ſibi pęnas infligere ſed tantùm pati ſibi decretas à Judice, Suar. *d.*15. *ſect.*7. Arr. *d.*18. *ſect.*5. & alii contra *Palud. & Canum.* *Dixi*, ſaltem gravis, nam planè omnes ſatisfactiones ſuas tranſcribere alteri ſine ſpe imminuendi pęnas ſui Purgatorii videtur eſſe contra ordinem charitatis, qua teneor me ſaltem non poſtponere proximo, ſed æquè deſiderare accelerationem meæ beatitudinis quàm illius: unde videtur eſſe defectus charitatis erga ſeipſum, imò & erga Deum, ſi quis hìc ita negligat omnes ſatisfactiones, & velit in Purgatorio ſuſtinere pęnas graviſſimas ac longè diuturniores, ſeque per hoc retardare à viſione, amore & laude Dei in cœlo, ſic enim non videtur ſatis æſtimare æterna, & incomprehenſibilia Dei bona. Notatque etiam Rayn. *p.*1. *ſ.*1. *pu.*5. *à n.*16. ſatisfactiones in hac vita diſcretè quidem eſſe aſſumendas, attamen non negligendas, etiam ideò, quia opus ſatisfactorium longè plùs prodeſt ſi fiat me vivo quàm ſi me mortuo, nam ſi vivus, & in gratia cōſtitutus procurem fieri, fructus ſatisfactorius conjungitur cum merito, quo etiam impetrare poſſum pęnæ remiſſionem: & hic valet iſtud, *Da tua, cùm tua ſunt; poſt mortem tunc tua non ſunt*, Gerſ. Gabr. Rayn. *p.*1. *ſ.*3. *pu.*3. *à n.*35. Hinc aliqui, quos refert *n.*37. putarunt Miſſam unam procuratam à vivo plùs prodeſſe quàm centum celebrandas poſt mortem: denarium jam plus, quàm tum mille ducatos: unam lacrymam jam plùs, quàm tum decem annos in Purgatorio &c.

*Q.*179. *Quid notandum ſit circa remiſſionem pęnarum* 1312
in altera vita, ſive in Purgatorio? R. Hoc unicum, quòd remiſſio illa non habeat rationem ſatisfactionis, cùm animæ illæ non ſint ampliùs in ſtatu vitæ, ſed habeat rationem ſatiſpaſſionis, quæ definitur, quòd ſit perpeſſio mali, per quam quis cenſetur tam multùm ſe ſubjicere poteſtati offenſi, quàm multùm contra dignitatem illius ſe erexerat: poteſtque eſſe etiam involuntaria, uti patet in fure, qui invitus ſubit mortem, & reſpectu poteſtatis civilis ſatiſpatitur. Quamvis autem ſatisfaciendo in hac vita reipſa patiamur, cùm ſecundùm dicta *num.*1394. de ratione ſatisfactionis ſit perpeſſio alicujus pęnæ, tamen quia pęna hujus vitæ eſt diverſæ rationis à pęna Purgatorii, & præcipua vis perpeſſionum, quas hìc aſſumimus, habetur à voluntaria illius acceptatione, non ſolet vo-

cati

cari ſatiſpaſſio ſed ſatisfactio. De pœnis autem, per quas animæ ſatiſpatiuntur in Purgatorio, videri poteſt Dicaſt. *tract. 9.d.*1. & fuſius Hautinus *in Patrocinio Defunctorum*. Quomodo verò animæ purganti applicetur fructus Sacrificii Miſſæ, dictum eſt *nu.*518. Et de aliis applicationibus pro ipſis dicetur *à n.*1317. 1332. 1336.

1313 *Q.*180. *Quomodo Indulgentia dividatur ratione ſubjecti?* R. In localem, realem, & perſonalem. Localis eſt, quæ alicui loco, templo, altari conceditur. Realis, quæ grano, numiſmati, Roſario &c. applicatur. Perſonalis, quæ conceditur alicui perſonæ, ut eam lucretur, ubicumque fuerit, vel in articulo mortis, vel quoties tale aut tale opus peregerit.

1314 *Q.*181. *An quomodo, & à quo concedi poſſit Indulgentia?* Reſp. §.1. De fide eſt, in Eccleſia eſſe poteſtatem diſpenſandi theſaurum meritorum Chriſti, & Sanctorum per Indulgentias; ita ut vi earum immediatè liberemur ex opere operato à reatu pœnæ temporalis ſine propria ſatisfactione, hæc enim eſt *communio Sanctorum*, de qua ſymbolum Apoſtolorum, & ita docet Trid. *ſeſſ.*25. *cap.*21. *de Reform. in Decreto de Indulgent.* Nititur autem hæc catholica veritas etiam traditione, quam oſtendunt decreta conciliorum, & Pontificum, teſtimonia Patrum, Praxis antiquorum temporum, de quibus latè Suar. *d.*49.*ſ.*1.*& ſeqq.* Bellarm. *tom.*3.*l.*1.*de Indulg. cap.*3.*& ſeqq.* Et ſatis evincitur ex Scriptura, nam Chriſtus *Matth.*16. promiſit Petro, & in Petro ejus ſucceſſoribus poteſtatem ligandi, & ſolvendi, ſine ulla reſtrictione, ergo etiam poteſtatem remittendi reatum pœnæ. Item commiſit claves regni cęlorum, ergo etiam poteſtatem removendi omnia, quæ aditum ad cęlum impediunt, inter quæ eſt reatus pęnæ. Denique cùm in Eccleſia ſit theſaurus ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum, qui eis non indigent, ne inutilis ſit, debet poſſe applicari per Indulgentias. Neque ſufficientiæ meritorum vel plenę redemptioni Chriſti derogat, quòd Sanctorum merita concurrant, ſed potiùs iſtorum vim commendat, omnem enim vim ſuam habent ex meritis Chriſti, quibus adduntur, non ex neceſſitate vel inſufficientia, ſed ad honorem Sanctorum, & concurrunt ad deletionem ſolius pœnæ temporalis, non autem culpæ vel pœnæ æternæ, in quo præcipuè opus Redemptionis conſiſtit.

1315 §.2. Conceſſio Indulgentiarum reſpectu vivorum eſt partim ſolutio, quia offertur pretium meritorum Chriſti; partim abſolutio, quia hoc ipſo, quòd Eccleſia nomine Dei acceptet ſolutionem, homo à pœna abſolvitur. E contrà reſpectu Defunctorum eſt mera ſolutio, quam Deus acceptat; quæ quidem ſolutio fit cum poteſtate juriſdictionis in theſaurum Eccleſiæ, ſed non in perſonam, cui applicatur, cùm Eccleſia tantùm in vivos juriſdictionem habeat. Videri poteſt Viva *de Jubil. qu.*5.*art.*3. item Rayn. *in Heter. T.*15.*p.*2.*ſ.*3.*pu.*5.*qu.*1. ubi pluribus explicant, quid ſit Indulgentias applicari per modum ſolutionis vel abſolutionis. Et de hoc etiam fusè diſputat Amic. *to.*8.*d.*20.*à n.*164. & Bellarm. *lib.*1. *de Indulgentiis c.*14.

1316 §.3. Ut Indulgentiæ licitè, & validè concedantur debet præter remiſſionem pęnę adeſſe aliud motivum juſtum & proportionatum, uti colligitur ex Extrav. Clem. VI. *Unigenitus, de Pęn. & Remiſſ.* & habet ſententia communis contra *Paſq.* Putatque generatim Caſtrop. *tr.*24.*p.*7.*n.*8. ad juſtitiam cauſę requiri, ut hęc conceſſio credatur ceſſura in majorem Dei gloriam, & honorem, quàm cederet aliàs ſtricta & rigoroſa ſatisfactio vel ſatiſpaſſio. Quòd ſi tamen cauſa ſit aliqua ſed non plenè ſufficiens, probabiliter tenent multi cum Caſtrop. *n.*7. manere ſecundùm partem, cùm enim effectus indulgentiæ ſit diviſibilis, manere poteſt quoad partes cauſæ reſpondentes, uti valet quandoque quoad alia, quæ ex occaſione Indulgentiæ conceduntur, v.g. quòd pœnitens poſſit eligere Confeſſarium, quem volet, abſolvi à reſervatis, quia cum hæ facultates pendeant à jure humano, & voluntate Papæ, valent, etiamſi Indulgentiæ ſine cauſa concedantur, Suar. Laym. Caſtr. *n.*6. Quòd ſi concedens falsò putaret cauſam eſſe ſufficientem, & non erret temerè, ſed ex prudente motivo, Suar. Lug. Viva *art. ult.* probabiliter dicunt valere, quia quando œconomus prudenter diſpenſat rem Domini, hic ratihabet.

1317 §.4. Solus Papa habet ordinariam, & univerſalem poteſtatem concedendi quibuſvis fidelibus etiam Defunctis quaslibet Indulgentias, quia ad ſummum Eccleſiæ principem pertinet diſtributio theſaurorum: unde Conc. generale ſine Papa, ſive hic vivat ſive ſit mortuus, non habet talem poteſtatem Suar. Laym. Bellarm. *lib.*1.*c.*11. contra *Cordub. Henriq. Nav.* Et quamvis Papa communiter concedat Indulgentias Defunctis medio aliquo vivente, qui per opus aliquod illis applicet, ſicque fieri debere putent *Nav. Suar. Fill.* tamen probabiliter docet Rayn. *n.*3. id non requiri, ſed Papam poſſe immediatè per ſeipſum eas Defuncto elargiri. Poteſtque etiam Papa ipſe ut membrum Eccleſiæ participare Indulgentias à ſe ut capite Eccleſiæ conceſſas, Amic. *ſ.*2. imo & directè exercendo juriſdictionem gratioſam circa ſeipſum, Viva *art.*4.

1318 §.5. Quamvis Papa habeat maximam poteſtatem circa Indulgentias etiam Defunctis applicandas, tamen non poteſt tot, & tantas concedere, ut totum Purgatorium evacuet, quia non poteſt eſſe rationabilis cauſa tantæ conceſſionis, nam non ſufficit major Dei gloria ex tali liberatione ſecutura; Chriſtus enim, qui maximè vult Dei gloriam, nihilominus etiam vult ſemper aliquas animas eſſe in Purgatorio: unde falſum eſt, quòd in Reſurrectione ſua Purgatoriū evacuarit, Rayn. *à n.*13.

§.6. Epiſcopi habent limitatam poteſtatem concedendi 1319
Indulgentias, ordinariam quidem, id eſt, ex vi proprii muneris & à jure communi annexam ſuo officio, attamen delegatam à Papa, ut habet communior cum Suar. Mol. Bellarm. ſuprà, Barb. *de pot. Epiſc. all.* 88. Rayn. *n.*16. contra *Cordub. Sot. Nav. Medin. Valent.* Et in dedicatione quidem Eccleſiæ poteſt Epiſcopus dare Indulgentias unius tantùm anni, in anniverſario verò dedicationis & aliis etiam caſibus 40. tantùm dierum, etiam in perpetuum, id eſt, recurrentes omni anno, *Leſſ. in Auct. v. Indulgentia caſu* 1.

§.7. Epiſcopus poteſt Indulgentias concedere pro ſuis 1320
tantùm ſubditis, licèt extra diœceſim exiſtentibus, & tantùm per modum abſolutionis, adeòque ſolis vivis. Poſſuntque Epiſcopi hanc poteſtatem, cùm ſit ordinaria, alteri delegare, Lugo, Viva *ar.*5. Non tamen hoc ipſo, quòd Vicariis ſuis generalibus concedant omnem poteſtatem, cenſentur hanc concedere, ſed debent id ſpecialiter expreſſiſſe, ut habet communis cum Leur. *in Vicario q.*139. quia eſt facultas meræ gratiæ, & per ſe reſervata dignitati. Ac propterea nec ſede vacante, capitulo convenit, uti habet communior apud Leur. *q.*482. Quòd ſi Epiſcopus ampliorem fortè Indulgentiam concederet, quàm ei permiſſum eſt, probabilius eſt conceſſionem fore irritam ſolùm quoad exceſſum, quia *utile non debet per inutile vitiari Regul.*37. *Juris in* 6.

§.8. Quod dictum eſt de Epiſcopis, valet etiam de Archi- 1321
Epiſcopis reſpectu totius Archi-diœceſis, cujus ſubditis etiam extra tempus viſitationis poteſt ſimili modo concedere Indulgentias. *Barboſa* ſuprà. Putantque *Henriq. ex Leſſ.* ſuprà Archi-Epiſcopo deberi poteſtatem altero tantò majorem, adeòque ubi Epiſcopus poteſt 40. Archi-Epiſcopum poſſe 80. dierum concedere. Cardinales, etiam non Epiſcopi, poſſunt 100. dierum in Eccleſiis ſuorum titulorum, quia in his habent Epiſcopalem juriſdictionem, *Cap. Is. De majoratu & obed.*

§.9. Nuncius Apoſtolicus poteſt ſubditis ſuæ Nunciatu- 1322
ræ pro quocumque pio opere concedere 100. aut plurium dierum Indulgentias, attamen ſemper minùs quàm annum. Pro templo vel capella poteſt dare 7. annorum, & 7. quadragenarum, id eſt, ſepties 40. dierum, pro illis, qui confeſſi communicarint, & in eo loco de more orarint ad intentionem Eccleſiæ. Quòd ſi concedat in duobus feſtis anni pro eodem loco, durabunt tantùm ad triennium: ſi in uno feſto, ad ſeptennium tantùm, ſicque expirabunt, niſi prorogentur, uti habetur *num.* 20. in facultatibus Nunciaturæ Colonienſis 1. Octob. 1680. ab Inn. XI. conceſſis.

§.10. Prælati Epiſcopo inferiores, quamvis in cæteris ha- 1323
beant poteſtatem quaſi Epiſcopalem, non poſſunt jure ordinario concedere Indulgentias, cùm id nullibi concedatur: Multò minus Parochi vel Confeſſarii, *Bellarm. & Barboſ.* ſuprà contra *Hoſt. Ang. & alior.* Cùm tamen conceſſio Indulgentiarum non ſit actus Ordinis ſed juriſdictionis, Papa vel Epiſcopus etiamſi needum Sacerdos poſſet, & Indulgentias concedere & conceſſionem delegare cuivis ſimplici Clerico, uti cum communi Leur. *q.*139. & Viva *a.* 4.

*Q.*182. *Qualis intentio requiratur ad lucrandas Indulgen-* 1324
tias? Reſp. §.1. Si concedens requirat opus cum certa intentione, hæc expreſsè fieri debet, quia *conceſſio ſub certa forma vel conditione corruit, ſi conditio deficiat, l. Medius ff. de Condit.* Et ut actus valeant, conditiones implendæ ſunt in forma ſpecifica, nempè quoad expreſſa in ſpecie: hinc etiam communiter dicitur, quòd in talibus non detur commutatio, ſed debeat, per ſe loquendo, fieri quod expreſſum eſt: ideòque dicit Bellegambe *in Enchiridio de Jubilæo p.*1.*ſ.*2.*q.*2. prærequiri cognitionem formalem intentionis illius, quam concedens habuit. Addit *q.* 4. intentionem illam reddi dubiam, ſi alia intentio admiſceatur, quia quò opus pluribus finibus deſtinatur, eò minùs prodeſt ſingulis. His non obſtantibus docent Paſq. Sanctar. Boſſ. Viva *q.*8.*art.*5. eſtque communis perſuaſio etiam apud Confeſſarios, ſi intentio orandi facienda ſit pro certis neceſſitatibus in Bulla expreſſis, ſatis eſſe, ſi quis intendat orare ad intentionem Eccleſiæ.

§.2. Si conceſſa ſit Indulgentia faciendi opus ſecundùm 1325
ſe, probabiliter docent Mol. Pelliz. Leand. Portel. Laym. Viva, Lugo, Gob. Buſemb. Dian. *p.* 10. *t.*16. *R.* 1. cum etiam ignorantem lucrari, qui opus ponit, uti præſcriptum eſt, poſſunt enim indulgentiæ applicari, & prodeſſe ignoranti, uti dicetur *num.*1328. Et quiſque habet intentionem ſaltem habitualem aut interpretativam obtinendi quidquid poteſt per omnia ſua opera. Pro majori tamen ſecuritate expedit manè expreſsè in-

intentionem formare obtinendi per opera iſtius diei, quidquid per illa obtineri poteſt.

1326 §.3. Si quis pro alio velit lucrari Indulgentiam, requiritur intentio lucrandi determinatè pro illo: ſufficit tamen intentio habitualis, id eſt, ſemel habita & non revocata, ad eum modum, quo *à n.*205. dictum eſt de applicatione Miſſæ.

1327 *Q.*183. *Quid prætereà notandum ſit circa applicationem ſatisfactionum vel Indulgentiarum pro alio?* Reſp. ſeqq. §.1. Quamvis fructus meriti non ſit applicabilis alteri, cùm nemo per alium mereatur, ſed meritum ſit ad gratiam, & gloriam operantis; tamen fructus ſatisfactionis eſt alteri applicabilis, uti patet in Chriſto, qui pro nobis ſatisfecit. Hinc poteſt vivens etiam viventi tranſcribere ſatisfactiones ſuas: Eſtque probabilius, ſi adſint conditiones requiſitæ, Deum ſemper acceptare ex promiſſione, & quadam juſtitia, obligavit enim ſe ad hoc, ut charitas amplificaretur, & omnes per ipſum eſſemus unum, Lugo *d.*26.*ſ.*1. Arr. *d.*23.*ſect.*1. Rayn. *T.*15.*p.*2.*ſect.* 3.*pu.*6.*n.*12. Conditiones autem ex parte applicantis ſunt, ut dum ponit opus, adſint enumerata *n.*1307. item intentio, ut proſit alteri. Ex parte autem illius, cui applicatur, requiritur remiſſio culpæ, & ſtatus gratiæ, Lugo *ſ.*2.*&* 3. Arr *ſ.*4.*&* 5.

1328 §.2. Applicatio ſatisfactionis fieri poteſt abſenti, ignoranti, non petenti, Diana *p.*5.*t.*3.*R.*134. Lohn *& alii*: probabiliter etiam poſitivè nolenti, quia quamvis invito ordinariè non fiat beneficium, attamen fieri poteſt, uti abſolutio à cenſura &c. oppoſitum tamen ex dictis *n.*58. videtur probabilius. Indulgentiæ nulli etiam defuncto applicari poſſunt, niſi Papa expreſsè concedat, uti colligetur ex dicendis *num.*1348. docetque cum communi Rayn. *n.*3. Alteri autem vivo applicari non poſſe, habet communis cum Lugo *à n.*11. niſi Papa interveniat.

1329 §.3. Quando Papa concedit, ut quis poſſit lucrari Indulgentiam pro alio vivo, *S. Th. & alii* cum Rayn. *ſ.*2.*pu.*2.*nu.*7. rectè dicunt primum reipſa non lucrari, ſed tantùm ponere opus, quo ſuppoſito Papa ipſe applicet Indulgentias ſecundo. Indulgentiam verò, quam quis applicat alteri ſeu vivo ſeu Defuncto, non poteſt eodem die pro ſe lucrari, uti dicetur *n.*1366. Et quamvis actus ſatisfactorius, qui alteri applicatur non maneat applicanti, tamen actus, quo applicat non tantùm eſt meritorius ſed etiam ſatisfactorius, & hic manet applicanti, Rayn. *ſ.*3. *pu.*6. *num.*5.

1330 §.4. Si ille, pro quo fructus ſatisfactionis offertur, ſit illius incapax vel non indigeat, *Suar.* dicit reponi in communem theſaurum Eccleſiæ. *Gabr.* & alii communius putant prodeſſe facienti tale opus. *Palud.* dicit prodeſſe facienti opus, ſi applicaverat alicui vivo; ſi autem Defuncto, putat prodeſſe alteri Defuncto: Sed S. Th. Paſq. *q.* 86. & alii cum Rayn. *p.*1. *n.*32. dicunt ſtatim à Deo concedi alicui ſive vivo ſive Defuncto ſecundùm interpretativam voluntatem facientis opus.

1331 §.5. Sancti, qui in cœlo ſunt, non poſſunt ſatisfactiones ſibi reſiduas applicare alicui, nam repoſitæ ſunt in Eccleſiæ militantis theſauro, cujus clavem habet ſolus Papa, Rayn. *pu.*6. *num.*16.

1332 §.6 *Nav.* putavit eum, qui indiget ſatisfactione pro ſe, invalidè applicare alteri, ſed communiter contradicunt omnes. Eſſet tamen contra charitatem propriam ſecundùm Rayn. *n.*10. ſi quis multo reatu onuſtus morti proximus alteri applicaret omnes ſatisfactiones ſuas, niſi adverteret ſe facere per actum, qui merito & dignitate ſua damnum illud compenſaret, nam ex charitate transferens augeret ſuam gratiam, qui eſt fructus æternus longè pretioſior. An autem aliquis prudenter applicet, v.g. animabus ſatisfactiones omnium ſuorum operum, dicetur *num.*1336.

1333 §.7. Rayn. *ſ.*2.*p.*2. rectè dicit nihil prodeſſe, ſi quis opera ſatisfactoria, quæ antecedenter fecit, velit poſteà tranſcribere animabus vel alicui alteri, nam ſatisfactiones tales non manſerunt ſuſpenſæ, ſed vel ſtatim applicatæ ſunt, vel repoſitæ in theſauro Eccleſiæ, ſecundùm dicta *n.*1330. nulli autem præterquam Papæ competit diſpenſatio theſauri Eccleſiæ.

1334 §.8. Si quis nunc vivens applicet animabus omnia ſacrificia, & preces pro ſe defuncto fundendas, *Rayn.* ſuprà rectè dicit hoc etiam invalidè fieri, quia applicatio operis non eſt in poteſtate illius, pro quo offertur, ſed pendet ab intentione operantis; operans autem, qui ſuo tempore offeret pro me, non offeret ad hanc meam intentionem, ſed offeret, ut proſit mihi, ideòque ſi tum mihi prodeſſe poterit, proderit; ſi autem prodeſſe non poterit, & operans non ſubſtituat aliam intentionem, fiet, quod *n.*1330. dictum eſt.

1335 §.9. Si ſubditus applicet ſatisfactiones ſuas contra applicationem Superioris, poterit peccare contra obedientiam, ſed prævalebit ſubditi applicatio, uti à pari dictum eſt de Miſſa *n.*214. docetque cum Duar. Suar. & aliis Rayn. *ſ.*3.*pu.*6.*nu.* 18. actio enim talis cum omni ſuo fructu ſubeſt immediatè ſoli dominio operantis, cujus intentionem non poteſt ſupplere aut mutare Superior.

1336 *Q.*184. *Quid ſpecialiter adhuc notandum ſit circa ſatisfactiones vel indulgentias pro defunctis?* R. §.1. Rayn. *in Heter. T.*15. *p.*2.*ſ.*1.*pu.*1.*& ſeqq.* iterumque *pu.*10. rectè ex Scrip. PP. & ſenſu univerſalis Eccleſiæ oſtendit contra aliquos, quorum argumenta ſolvit *pu.*11. quòd omninò pium ſit, nec divinæ juſtitiæ aut perfectioni contrarium, ſi ſatisfactiones à nobis offerantur pro defunctis. Quòd autem animæ etiam ſuffragia noſtra poſtulent, demonſtrat per hiſtorias, & exempla *pu.*7. Prætereà *pu.*12. contendit eſſe obligationem ſaltem charitatis, ut animæ purgantes per aliqua opera vel ſuffragia adjuventur. Attamen *ſ.*2. *pu.*2. docet cum *Arr.* fore prodigalitatem venialiter malam contra charitatem propriam, ſi quis vim ſatisfactoriam operum totius ſecuturæ vitæ ſuæ tranſcriberet animabus, quod etiam inſinuavi *n.*1311. E contrà tamen multi cum *Hautino* hoc laudant, dicuntque eſſe magis meritorium & utilius, uti notavi *l.*2. *n.*179.

§.2. Motivum juvandi defunctos inter cætera eſt, quia vi- 1337
ciſſim poſſunt nobis prodeſſe: Imò poſſe utiliter peti preces animarum prout in Purgatorio exiſtentium, docent *Rich. Gabr. Med. Baſſol. Serar. Bon. Mendoz.* & in eandem ſententiam inclinat *Suar.* quia quamvis ſint in carcere ſub pęna, tamen ſunt tanquam amici & filii, qui pro aliis impetrare poſſint. Contradicunt quidem *S. Th. Alenſ. Nav. Bellar. Victor. Az. Valent. Leſſ. Thyræus, Regin. Caſtrop.* qui putant animas non ſcire ſe rogari à nobis, ſed rectè dicit Rayn *ſ.*3.*pu.*1.*n.*23. dubitari non poſſe, quin preces ad ſe directas cognoſcant ſaltem per revelationem Angelorum, id enim pertinet ad communicationem, quæ adhuc eſt inter illas ſuffragiis noſtris indigentes & nos; Et ita ſe per eas multa obtinuiſſe teſtatur S. Catharina Bononienſis. Hinc Rayn. *pu.*8.*q.*2. concludit, per ſe loquendo, melius eſſe & utilius orare ac conſequenter offerre ſatisfactiones prò defunctis, qui Deo amiciores ſunt & ſe juvare non poſſunt, quàm pro vivis. Cauſa autem, cur Eccleſia diebus Lunæ velit ſpecialiter orari pro defunctis, eſt, quia vult ſtatim poſt Dominicam ſuccurri illis miſeris, Rayn. *pu.*4.*q.*10.

§.3. *Cajet.* & alii putarunt non omnes animas poſſe ju- 1338
vari noſtris ſuffragiis, ſed eas tantùm, quæ in vita hoc ipſum promeritæ ſunt, ut juvari poſſent: ſed contra hoc videri poſſunt dicta *num.*59.

§.4. *Præpoſitus* putavit per ſuffragia oblata pro una de- 1339
terminatè anima, non plus juvari iſtam, quàm omnes alias, imò meliùs diſpoſitas plus eſſe juvandas, ſicuti fax accenſa pro uno exiſtente in obſcuro loco æqualiter lucet omnibus, & aliis magis, qui propiores ſunt vel meliorem habent viſum. Sed rectè contradicunt *S. Th. Bellarm.* aliique communiter cum Rayn. *nu.*20. quia applicatio fit ſecundùm liberam intentionem operantis, & Papæ leguntur conceſſiſſe applicationem pro certis animabus.

§.5. Subſidia nedum exhibita, etiamſi certò ſint exhi- 1340
benda, nunc non proſunt animabus, uti habet communis cum Rayn. *p.*3. *nu.*43. quia etiamſi Deus prævideat aliquid faciendum, non ideò, antequam præſtetur, rependit præmium, niſi accedat ſpecialis miſericordia, qualis fuit, quòd ob prævisa Chriſti merita dederit gratias Adamo & antiquis PP. pro hoc enim dicendo habemus ſpeciale fundamentum in Scriptura & PP. quia redemptio erat tribuenda Chriſto.

§.6. Per ſe loquendo utilius eſt animabus, ſi ſtatim ma- 1341
gna vis ſubſidiorum illis procuretur, nam tantum proſunt, ſi ſint actu exhibita. Per accidens tamen poteſt eſſe laudabilius, v.g. fundare perpetuam Miſſam, quia poteſt eſſe magis ad Dei gloriam, ut populus certo die & loco Miſſam habeat &c. Rayn. *à nu.*47.

§.7. Miſsam eſſe præcipuum opus ſatisfactorium pro de- 1342
functis, docent SS.PP. *S. Th.* & Theologi communiſſimè cum Rayn. *ſ.*3.*pu.*3. *q.*2. quia nempè eſt repræſentatio & nova exhibitio Sacrificii à Chriſto oblati in cruce, cui Chriſtus ideò voluit ineſse maximam vim ſatisfactivam. Poſt Miſſam ſunt Indulgentiæ, quibus & Chriſti & Sanctorum ſatisfactiones animabus applicantur ex opere operato. Sequuntur ex genere ſuo & per ſe opera pęnalia. Poſt hæc, eſt eleemoſyna. Denique oratio, cujus præcipuus fructus eſt impetratio. Notat tamen *Rayn.* cum *Soto* poſse per accidens fieri, ut eleemoſyna in certis caſibus ratione charitatis adjunctę vel magnæ indigentiæ pauperis ſit gratior Deo, adeòque utilior defunctis quàm multæ ipſę. Quantum defunctis prodeſse poſſint cilicia, flagellationes, jejunia, vigiliæ, peregrinationes, afflictiones cauſatæ nobis aliunde, fusè & doctè proſequitur Rayn. *pu.*6.*q.*6.*& ſeqq.* ſpeciatim autem de eleemoſyna agit *pu.*7. *De oratione pu* 8.

§.8. Orationes publicæ, id eſt, quæ fiunt à perſonis ad 1343
id deputatis ab Eccleſia, prout fiunt nomine Eccleſiæ, non ſunt ſatisfactoriæ, quia ſatisfactio reſpicit pœnalitatem operantis; hinc ut tales tantùm ſunt impetratoriæ, etiam reſpectu remiſſionis pœnæ defunctorum, & quidem tantò magis, quantò Eccleſia tota eſt gratior Deo quàm privatus, cujus etiam improbitas non impedit vim impetratoriam Eccleſiæ, Rayn. *ſ.*3.*pu.*11.*q.*3.

§.9. Com-

1344 §. 9. Communio de ſe non prodeſt defunctis, niſi quantum actus adjuncti ſunt ex opere operantis impetratorii vel ſatisfactorii, uti fusè demonſtrat Rayn. *tom. 6. opuſc. 6. De Communione pro mortuis*. Et idem eſt, ſi confeſſio vel Communio offeratur pro alio vivo: tam parum enim poteſt huic prodeſſe, quàm ſi quis pro alio velit ſuſcipere Baptiſmum vel Matrimonium. *Nec obſtat*, quòd 1. ad *Corinth.* 15. v. 29. dicatur aliqui baptizari pro mortois, *nam* ſenſus eſt, quòd pro mortuis ſe affligant vel patiantur, uti oſtendit Rayn. *to.* 15. *p.* 2. *ſ.* 2. *pu.* 11. & iterum *ſ.* 3. *pu.* 6. *nu.* 1. in quo etiam ſenſu Chriſtus *Marci* 10. & *Lucæ* 12. paſſionem ſuam vocat Baptiſmum.

1345 §. 10. Reſtitutio eorum, quæ defunctus abſtulerat, aut expletio votorum, quæ neglexerat, quamvis per accidens poſſint prodeſſe ratione piorum actuum, quos hæredes nunc eliciunt pro defuncto, tamen de ſe nihil operantur ad liberationē animę, S. Th. Nav. Sot. Bellarm. Suar. Mol. Valent. Rayn. *ſ.* 2. *pu.* 3. contra paucos. Ratio eſt, quia ſi defunctus ante mortem fecit, quod potuit, non ideò diutius patietur; ſi id neglexit, patietur, quantùm promerita eſt ipſius negligentia: hæredum autem negligentia non eſt culpa ad eum pertinens, cùm ipſe illius cauſa per ſe non fuerit. Idem eſt dicendum de ablatione ſcandali, quod defunctus poſuerat, dum viveret. Rayn. *p.* 6.

1346 §. 11. Campanarum pulſus non juvat defunctos niſi indirectè, quatenus movet audientes ad bene precandum defuncto, Rayn. *pu.* 7. Conſepelire defunctis res pretioſas nullum etiam illis adfert ſubſidium: conſepelire autem Euchariſtiam eſt nunc præter Eccleſiæ conſuetudinem, Rayn. *pu.* 10. Imò videtur illicitum propter irreverentiam.

1347 §. 12. Uſus cereorum ardentium prodeſt defunctis, in quantum amici nomine defuncti proteſtantur ſe confiteri Chriſtum eſſe verum lumen, & ex ejus meritis ſperate miſericordiam, Rayn. *ſ.* 3. *pu.* 11. *q.* 8. Sepultura in loco ſacro eis prodeſt, partim quia fideles illic convenientes excitantur ad orandum pro defunctis, partim quia preces publicæ Eccleſiæ, quæ in tali loco funduntur, extenduntur etiam ad inibi ſepultos, Rayn. *p.* 12. *q.* 3. Aſperſio aquæ benedictæ prodeſt propter preces Eccleſiæ, nam benedicens petit prodeſſe etiam ad condonationem pœnarum. Rayn. *q.* 5. Incenſatione thuris orat Eccleſia, ut anima paſcatur odore cœleſti &c.

1348 §. 13. Solus Papa poteſt defunctis applicare Indulgentias, uti habet communis cum Dian. *p.* 10. *t.* 6. *R.* 12. contra Gob. quia ſecundùm dicta *n.* 1315. defunctis applicantur per modum ſolutionis, offerendo pretium ex theſauro Eccleſiæ, ſolus autem Papa habet claves theſauri Eccleſiæ. Rayn. *ſ.* 3. *pun.* 5. *n.* 15.

1349 §. 14. Specialiter ad Indulgentias pro defunctis requiritur motivum extrinſecum diſtinctum ab ipſa pęnæ remiſſione, & quantitati Indulgentiæ proportionatum, fit enim pro non ſubdito per modum ſolutionis ex theſauro Eccleſiæ, cujus uſus non debet eſſe profuſio ſed prudens diſpenſatio, Rayn. *n.* 19.

1350 §. 15. Multi negant, multi affirmant applicationem Indulgentiarum factam pro defuncto habere infallibilem effectum, utrique probabiliter, uti colligi poteſt ex dictis *n.* 524. Et pro affirmantibus ſtat etiam Rayn. *ſ.* 3. *p.* 1. *à n.* 17. *pu.* 5. *à n.* 9. *pu.* 6. *n.* 12. pro negantibus Amicus *tom.* 8. *d.* 20. *à num.* 175. rectè autem præſumunt *Henriq. Laym.* & alii, ſi Deus pro arbitrio abſque promiſſione acceptet Indulgentias pro defunctis, longe faciliùs eas acceptare pro illis animabus, quæ in hac vita magis ſtuduerunt ſatisfacere, non tantùm pro ſe ſed maximè pro defunctis.

1351 §. 16. Quamvis *nu.* 1307. dixerim ad ſatisfaciendum pro ſe vel alio ex opere operantis, requiri in operante ſtatum gratiæ, tamen Rayn. *pu.* 5. *n.* 23. Dian. ſuprà *R.* 13. aliique multi apud Buſemb. & cum Amico *n.* 203. putant eum, qui non eſt in gratia, lucrari poſſe Indulgentiam pro defuncto, ſi ponat ſubſtantiam operum, quia Indulgentia ex opere operato acquiritur defuncto, qui eſt diſpoſitus.

1352 §. 17. Etiam Beati in cęlo poſſunt juvare animas, non quidem ex ſuis ſatisfactionibus ſuperfluis applicando aliquid, uti dictum eſt *nu.* 1331. ſed vel directè impetrando pro illis remiſſionem propter ſatisfactiones Chriſti, uti habent Bellarm. Con. Rayn. *ſ.* 3. *pu.* 2. *q.* 2. vel etiam indirectè, procurando, ut viventes pro eis offerant ſatisfactiones.

1353 *Q. 185. An preces Eccleſiæ, & Indulgentiæ poſſint prodeſſe catechumenis vel excommunicatis, ſaltem defunctis?* R. §. 1. Preces Eccleſiæ etiam publicas prodeſſe catechumenis, itemque Indulgentias poſſe applicari eis in gratia defunctis, docent cum aliis Rayn. *in Heter. to.* 15. *p.* 2. *ſ.* 3. *pu.* 3. *q.* 3. & Amicus *tom.* 8. *d.* 20. *n.* 157. contra *Suar. Con.* & alios cum Viva *de Jub. q.* 6. *art.* 1. & videtur ſequi ex dictis *nu.* 29. quia etiam Miſſa illis applicari poteſt. *Nec obſtat*, quòd catechumeni nunquam pertinuerint ad Eccleſiam, *nam* licèt Eccleſia non judicet nec putuiat extraneos, attamen poteſt illis benefacere, & præſtare gratias, quarum capaces ſunt.

1354 §. 2. Si excommunicatus adhuc vivens verè contritus ſit & per eum non ſtet, quominus reſtituatur Eccleſiæ, probabile eſt cum *Nav. & Sà* lucrari poſſe Indulgentias per opera, quæ licitè exercet, ſi his annexæ ſint, ſic enim prudenter præſumimus de benigna voluntate Eccleſiæ: Oppoſitum tamen eſt probabilius ob rationem jam dandam.

§. 3. Si excommunicatus ſit in gratia mortuus, *Nav. Hen-* 1355
riq. Fill. putant poſſe ei prodeſſe Indulgentias, quia excommunicatio videtur tantùm excludere à favoribus pro ſtatu vitæ, poſt mortem enim Eccleſia non habet juriſdictionem in animas. Oppoſitum tenent Dicaſt. *tr.* 9. *d.* 2. *n.* 147. & *tr.* 10. *d.* 2. *n.* 632. Rayn. *n.* 27. & alii, quia una ex pęnis excommunicationis eſt privatio communium ſuffragiorum. Neque ad hoc requiritur juriſdictio in animas, ſed ſatis eſt facere, ut pro illis, quæ excommunicatæ ſunt, non offerantur ſuffragia nomine Eccleſiæ, neque applicentur. De cętero rectè docet Rayn. *ſ.* 2. *pu.* 5. excommunicationem non impedire ingreſſum in cœlum, dummodò ſatisfactio vel ſatiſpaſſio pro pœna ſit exſoluta. Vide dicta *à n.* 31.

Q. 186. Quid notandum ſit circa Indulgentiam, quæ con- 1356
ceditur ingredientibus Religionem? Reſp. Putant quidem aliqui cum *Rodriq.* Indulgentiam plenariam, quæ dicitur obtineri per ingreſſum Religionis, poſſe obtineri per ſuſceptionem habitus aut per ingreſſum in Novitiatum, ſi fiat ex magno Dei amore, & renunciatione mundi, ſed quamvis hæc poſſint ex opere operantis ſat is eſſe ad remiſſionem pęnarum reſtantium, tamen Indulgentia iſta plenaria videtur tantùm obtineri in profeſſione vel emiſſione votorum ſubſtantialium Religionis; ſola enim hæc comparatur Baptiſmo, & Novitiatus eſt veluti ſtatus catechumenorum, uti cum aliis notat Leſſ. *in Auct. v. Indulgent. caſ.* 2. Et Nav. Sanch. Viva *de Jub. q.* 4. *a.* 5. putant Indulgentiam Profitentium Religionem, prout dicit remiſſionem pęnæ peccatis debitę, ex opere operantis poſſe eſſe plenariam. Aliam etiam Indulgentiam lucrantur Regulares induentes habitum religioſum, uti dicetur *n.* 1389.

Q. 187. Quas Indulgentias ſpeciales habeat Societas JE- 1357
SU? Reſp. §. 1. Accepi deſignationem impreſſam Romæ anno 1709. cum approbatione Magiſtri S. Palatii in hæc verba:

Indulgentiæ plenariæ in perpetuum conceſſæ omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus verè pęnitentibus, & confeſſis ac ſacra Communione refectis, qui Eccleſias Societatis JESU, ubicunque fuerint, in diebus, & feſtis, infrà indicatis devotè viſitaverint, & inibi pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, & S. Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint:

1. In die Circumciſionis Domini, 1. Januarii, conceſſit Paulus III. in Bulla 15. Kal. Nov. 1548. Confirmavit Gregorius XIII. in Bulla Nonis Maii 1578. Deſignatæ ſunt Eccleſiæ domus profeſſæ, aut ubi hæc non eſt, præcipui Collegii.

2. In feſto S. Ignatii 31. Julii conceſſit Gregorius XV. in Brevi 8. Junii 1622.

3. In feſto S. Franciſci Xaverii conceſſit in eodem Brevi pro die 2. Decembris: ſed Alex. VII. in Brevi 18. Julii 1663. tranſtulit cum feſto in 3. Decembris. Si feſtum incidat in Dominicam 1. Adventus, officium & Miſſa cum Indulgentiis transfertur in diem Lunæ proximè ſequentem ex indulto Inn. X. 27. Octob. 1651. quod confirmavit Clemens XI. 24. Nov. 1702.

4. In feſto S. Franciſci Borgiæ pro die 3. Oct. conceſſit Clemens X. in Brevi 3. Julii 1671. ſed Indulgentiam cum feſto tranſtulit in 10. Oct. Inn. XI. in Brevi 28. Aug. 1683.

5. In die invocationis cujuſcunque Eccleſiæ Societatis, id eſt, tituli Eccleſiæ, conceſſit Paulus V. in Brevi 16. Sept. 1615.

6. Pro docentibus, diſcentibus & promoventibus doctrinam chriſtianam conceſſit Greg. XV. in Brevi 27. Sept. 1622. Et S. Congreg. 22. Nov. 1678. declaravit non eſſe revocatas per quoddam decretum Inn. XI. 7. Martii 1678.

7. Pro omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus tam Societatis aut cujuſcunque alterius Ordinis, & Congregationis regularibus, quàm aliis quibuslibet Eccleſiaſticis, & laicis, qui in domibus ejuſdem Societatis exercitia ſpiritualia per octidui ſpatium peregerint, conceſſit Alex. VII. in Brevi 13. Oct. 1657.

§. 2. Præter iſta dixi *l.* 1. *n.* 861. & jam conſtat ex novo com- 1358
pendio *v. Indulgentia* §. 10. poſt viſitationes concedi ſingulis de Collegio plenarias Indulgentias in prima Miſſa vel Communione. Deinde ſolent Provinciales petere à Generali facultatē impertiendi noſtris privilegium liberandi animam è Purgatorio, in quocunque Miſſam legant, quod cuidam Provinciali modernus Generalis 14. Febr. 1705. dedit his verbis, *Tribuo Reverentiæ veſtræ facultatem noſtris impertiendi privilegium Fratrum Miniſtrantium infirmis, pro applicanda moribundis Indulgentia plenaria per imaginem Crucifixi, &c. ac liberandi animam è Purgatorio, quoties Miſſæ ſacrificium ad eam intentionem applicaverint*. Hoc privilegium, ſi à Provinciali obtentum ſit, adhuc viget. Plures adhuc Indulgentias habent cum omnibus Regularibus, ſecundùm dicenda *n.* 1389. Notatque Viva *in Append. ad tr. de Jubilæo*, ſi in templis noſtris ante Venerabile recitemus ſexies *Pater. Ave. Gloria Patri*, nos

Digitized by Google

nos lucrari omnes Indulgentiaſ, quæ tali die ſunt & Romæ, & in illa urbe, ubi oramus.

1359 §. 3. Quod Miſſionarios attinet, declaravit Urban. VIII. in Bulla, *Salvatoris* 5. Maii 1626. confirmata ab Alex. VII. in Brevi *Dudum* 20. Sept. 1656. quòd Regulares in miſſione habeant eaſdem Indulgentias, quas habent in partibus catholicorum, ſic enim habet Alex. §. 17. *Quoad publicationem Indulgentiarum, poterunt Regulares & PP. Societatis illas publicare, quas Ordines & Societas habet, & hactenus habuit ubique terrarum, vel in partibus Germaniæ & Belgii in univerſum, edocto ſemel Vicario de facultatibus, neque Vicarius impediet vel interdicet.* Et idem conceditur in eadem Bulla circa confraternitates §. 18. *Quoad inſtitutionem confraternitatum, & ſodalitatum, permittat Vicarius Regularibus & PP. Societatis illas, quæ à Sede Apoſtolica approbatæ & ab Ordinibus aſſignatæ ſunt, ita tamen ut nemo adſtringatur & teneatur ad particulares Confeſſarios vel ad Sacramenta ab illo Ordine ſolùm percipienda.* Hæc habet Verjuys *in Paſt. Miſſion. tr. 10. art. 1. & 2.*

1360 §. 4. Quas Indulgentias habeant ſodalitates B. Virginis Annunciatæ in gymnaſiis vel oratoriis noſtris, videri poteſt apud Veron. *in Manuali ſodalitatis c. 1. p. 2.* qui in fine dicti Manualis ad longum habet Bullam Greg. XIII. illas ſodalitates inſtituentis & extendentis. Et eas Indulgentias, non obſtante aliquo Decreto Innoc. XI. adhuc valere pro ſodalitatibus aggregatis, docent Illſ. & Viva *ſuprà §. 4.*

1361 *Q. 188. Quid notandum ſit circa Indulgentias, quæ in templis Societatis JESU eſſe ſolent in Dominica Agoniæ Chriſti, & in Dominica Communionis generalis ſive Animarum?* Reſp. ſeqq. §. 1. Interrogatus ex Rheno inferiori *P. Joſephus Photius*, qui ab initio fuerat præſes ſodalitatis Agoniæ, reſpondit Roma 2. Dec. 1690. 1. abſentes impeditos poſſe lucrari indulgentias Agoniæ, ſi die deſignato alibi communicent. 2. Moniales, quæ egrediuntur, ſi hic & nunc per accidens impediantur, poſſe lucrari alibi, ut de aliis dictum eſt. 3. Si die deſignato impediti, aut etiam non impediti, alio die Dominico ejuſdem menſis communicent, & multò magis ſi Societas transferat Indulgentias in alium diem quàm nunc deſignatum, omnes poſſe lucrari, quia ſodales ipſi eligere poſſunt diem Cõmunionis, attamen Dominicum, ſi Dominicus ſit nominatus in Brevi. Nihilominus iſta reſponſa nobis viſa ſemper ſunt du-
1362 bia, ideòque Anno 1709. iterum hæc propoſuimus Romæ, ad quæ *P. Seſtius* vir doctrina, & rebus geſtis celebris, nunc A. R. P. Generalis monitor, reſpondit tam de Indulgentiis Agoniæ quàm Animarum, 1. Abſentes quantumvis impeditos, & alibi communicantes non lucrari, quia requiritur, ut fiat in templo noſtro. 2. Id valere de quibuſcumque etiam Monialibus reipſa non communicantibus in noſtro templo. 3. Nec lucrari alio die non deſignato intra menſem communicantes, quia quãvis ſit liberum ab initio hunc vel illum diẽ deſignare, prout Breve permittit, ſi tamen dies ſit per nos ſemel deſignatus, ille determinatè, eſt retinendus, quia poſita deſignatione in eum cadit gratia per Breve collata, nec ampliùs mutari poteſt.

1363 §. 2. Quoad tertium de Communione in utriſque Indulgentiis facienda in noſtro templo, idem Roma reſponderat anno 1684. P. Ampringer, & conf. ex *Gob. in Quint. tr. 3. n. 197.* idemque habetur in Reſp. Rom. v. *Indulgentiæ Communionis generalis*, §. 6. ad Prov. Bohemiæ Anno 1643. Denique quando Coloniæ Communio generalis incidit in diem Paſchæ, iſto die petitur & obtineri ſolet à Vicario generali facultas diſtribuendi Communionem in noſtro templo, quam non daret, ſi judicaretur transferri poſſe in aliam Dominicam.

1364 §. 3. Etiam quæſitum eſt, an dictas Indulgentias Agoniæ vel Animarum lucrari poſſint in ſacello domeſtico noſtri, qui vel ob infirmitatem vel ob aliam legitimã cauſam non poſſunt Miſſam legere vel communicare in templo noſtro; & Reſpondit *P. Seſtius*, rem eſſe controverſam, nam Quintanad. *in Comm. gener. append. tr. 1. dub. 6.* affirmat, quia ſacellum videtur facere unum cum Eccleſia, tamquam acceſſorium cum principali, & tamquam membrum cum capite: addit tamen *n. 7.* ſecurius eſſe fieri in templo aut in Capellis intra illud contentis: ideòque Romæ, ubi cubicula *S. Ignatii* in maxima veneratione ſunt, obtentum eſt ſpeciale Breve, ut ea viſitantes lucrentur Indulgentias templis noſtris conceſſas. Itaque cùm agatur de valore, puto ſtandum omnibus reſponſis *P. Seſtii* tamquam tutioribus: idemque quoad omnia judicavit major pars noſtrorum in hoc Collegio Colonienſi.

1365 §. 4. Etiam interrogatus *P. Ampringer* Roma reſpondit anno 1684. ſeqq. 1. non debere neceſſariò pro feſto principali ullius confraternitatis eligi diem Dominicum, ſed eſſe ad libitum confratrum, niſi aliter exprimatur in Brevi. 2. Nec pro 4. feſtis infra annum, pro quibus datur Indulgentia 7. annorum, neceſſe eſſe eligi 4. Dominicas, ſed poſſe eligi quæcunque feſta, etiam non fori. 3. Non requiritur, ut Romam nuntietur dies, quam ſodales vel ſocietas elegerit, ordinariè tamen requiritur ſcientia, & conſenſus Ordinarii. 4. Indulgentiæ Societati conceſſæ pro confraternitate Agoniæ non poſſunt communicari aliis Eccleſiis, vel aliis quibuſvis perſonis. 5. Indulgentiæ animarum non poſſunt communicari aliis Eccleſiis non noſtris, niſi per nos in iiſdem Eccleſiis habeantur dictæ Indulgentiæ, audiendo confeſſiones, diſpenſando Euchariſtiam &c.

§. 5. Quamvis utraſque Indulgentias Agoniæ & Animarum 1366
poſſit quis vel ſibi vel Animæ applicare, non poteſt tamen eodem die bis orando ſepties *Pater & Ave* eaſdem & ſibi & Animæ applicare, quia tantùm conceditur ſub disjunctione, ut quis vel pro ſe vel pro Anima lucretur, non autem dicitur, ut pro ſe, & pro Anima, Quintanad. *dub. 12. n. 4.*

Q. 189. An prudenter credi poſſit, quòd omnes illæ In- 1367
dulgentiæ ſint veræ, & authenticæ, quæ paſſim inveniuntur in variis libellis? R. Negativè, uti patet ex decreto ſeq.

D E C R E T U M

De apocryphis Indulgentiis.

DElatæ ſæpiùs fuere ad S. Congregationem Indulgentiis ſacriſque Reliquiis præpoſitam, Indulgentiæ quædam confictæ & omnino falſæ, quæ per diverſas orbis chriſtiani partes circumferuntur; aliæ verò examinandæ, quæ adhibito ſtudio inventę ſunt vel apocryphę vel à Romanis Pontificibus revocatæ vel nullæ, quòd datum eis tempus præteriiſſet, quarum quidem plurimæ, cùm non facilem cognitionem habeant, Chriſti fideles harum rerum minùs peritos fallunt, qui ſpe Indulgentiæ remiſſioniſque peccatorum ſuorum conſequendæ fruſtrantur. Quamobrem eadem S. Congregatio vehementer cupiens huic malo magis in dies ſerpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati conſulere plures illarum ſingulari diligentia colligi, & in Indicem referri curavit.

Tales imprimis ſunt illæ, uti aſſerunt, conceſſæ à Joan- 1368
ne II. & Sixto IV. recitantibus orationem charitatis JESU Chriſti Domini Noſtri, *Precor te piiſſime Domine, &c.* Ab Urbano II. Eccleſiæ S. Mariæ, ut vulgò dici ſolet, campagnolæ, & S. Victoriæ, ab Eugenio II. Revelationi de plaga in humero JESU Chriſti factę S. Bernardo. Ab Innocentio III. Archi-confraternitati, & Ordini Redemptionis. A Bonifacio IX. viſitantibus capellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die feſto. A Joanne XXII. oſculantibus menſuram plantæ pedis B. Mariæ Virginis. Ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgò dictæ Laghetti. A Leone X. geſtantibus funiculum S. Franciſci, primùm in urbe impreſſæ, deinde Mediolani anno 1665. (ſuas tamen habent, & veras Confratres Archiconfraternitatis Cordigerorum S. Franciſci) recitantibus ſalutationem angelicam ad pulſum horologii, & imagini Conceptionis Mariæ Virginis Immaculatæ in circulo depictæ, cujus pedibus luna ſubjecta eſt. A Pio IV. vel S. Pio V. Principi Senarum. A Clemente VIII. dicentibus orationem, *ò magnum Myſterium, &c.* & Eccleſiæ S. Mariæ, quam vocant, Montis Serrati, Avenione impreſſę, tum alię pro animabus Chriſti fidelium defunctorum impreſſæ Matriti 20. Julii 1606. A Paulo V. cantantibus hymnum. *Te Matrem Dei laudamus, te Mariam Virginem confitemur, &c.* vel ſi die Sabbati interfuerint, dum idem canitur, & Coronis, Roſariis, Imaginibus, Numiſmatibus, quæ medallias appellant, ab eo benedictis, Federico Cardinali Borromæo ſupplicante anno 1611. dum Eccleſia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur: & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus, *Sia lodato il Santiſſimo Sagramento: laus Sanctiſſimo Sacramento.* Ab Urbano VIII. in honorem ejuſdem Sacramenti, precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus celebrata Miſſa dicentibus, *Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei filii, &c.* A Clemente X. recitantibus manè, meridie ac veſpere conſuetam Antiphonam, *Angelus Domini &c.* & in fine *Deo gratias, & Maria*; ac demũ aliæ à nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, ut ajunt, Coronis Myſteriorum Paſſionis Domini Noſtri JESU Chriſti, prece magni Ducis Etruriæ.

Talis Indulgentia Sodalitatis S. Nicolai, qua reperita quinquies oratione Dominica, & Salutatione Angelica, unam liberari animam quolibet die à Purgatorii pęnis affirmant. Tales aliæ Peruſii Confraternitatis ſanctorum Sebaſtiani, & Rochi; & Romæ Societatis S. Bernardi ad columnam Trajani; Tales demum aliæ Crucesignatorum S. Euſtorgii, Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Ejus generis ſunt, & illæ conceſſæ, ut ajunt, Capellæ Roſarii in Eccleſia S. Antonii de Rovigo, ſeu Rodigii, vel Eccleſiæ SS. Trinitatis Bergomi, aut S. Petri Montis Tondoni, die feſto Inventionis SS. Crucis, vel geſtantibus funiculum S. Franciſci de Paula, vel celebrantibus Miſſas S. Auguſtini, aut alias quinque in honorem quinque Feſtivitatum B. Virginis, vel recitantibus officium S. Franciſcæ Romanæ, aut Antiphonam, *ò Paſſio magna, &c.* in memoriam paſſionis JESU, aut Roſarium S. Annæ (quod Congregatio ſacrorum Rituum non probat) aut orationem, quæ impreſſa cum imagine

S. An-

S. Annæ circumferri ſolet, *Ave gratia plena*, *&c.*(quæ oratio prohibetur) aut Officium Conceptionis B. Virginis immaculatæ, quod aſſerunt à Paulo V. probatum fuiſſe, aut orationem, *Deus, qui nobis in S. Syndone, &c.*(excipitur Indulgentia centum dierum anno 1671. conceſſa precibus Duciſſæ Sabaudiæ ad annos 25. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, *Ave Filia Dei, &c.* poſt Communionem recitandam, vel aliquo conſpicuo ſigno venerantibus SS. Euchariſtiæ Sacramenti nomen; Indulgentiæ rurſus octoginta millium annorum veteri de Tabula exſcriptæ, quam in Baſilica Lateranenſi aſſervari affirmant, pro dicentibus orationem illam verè piam, *Deus qui pro redemptione mundi, &c.* cum quæ impreſſæ fuerunt Papiæ anno 1670. ſub hoc titulo, *Sommario dell' Indulgenze conceſſe dalla ſantità di Noſtro Signore Papa Leon X. all' Immagine della Concezſone della Glorioſa Vergine Maria:* vel Piſauri ſub nomine B. Joannæ, anno 1608. evulgatæ: vel Barlettæ ſeu Barul à recitantibus quaſdam, non ſanè malas orationes, lucrandæ: vel Parmæ à viſitantibus per quadrageſima dies Eccleſias tertii Ordinis S. Franciſci; vel Piſtorii, & Vaſtallæ à recitantibus orationem, *Ave ſanctiſſima Maria Mater Dei Regina cœli, &c.* Et aliæ in peculiari impreſſo libro deſcriptæ, quibus frui dicunt devotos Seraphicos, & Benefactores.

His annumerandæ ſunt, quæ Crucibus Caravacenſibus tributæ dicuntur, vel Coronæ ſive Stellario Conceptionis Virginis immaculatæ, quod ex duodecim globulis precariis conſtat, vel granis, crucibus & Coronis Aloyſiæ ab Aſcenſione Hiſpanæ Monialis Ordinis S. Claræ, vel menſuræ altitudinis JESU Chriſti Domini Noſtri, vel imagini, aut menſuræ vulneris lateri ejus inflicti; vel orationi, ut ajunt, in ſepulchro Domini noſtri repertæ; & Indulgentiæ, ut ajunt, innixæ revelationi factæ Sanctæ Brigittæ, Mechtildi, & Eliſabeth, vel B. Joannæ de Cruce, & conceſſæ, uti aſſerunt, granis, quæ aliquod ex tribus granis tetigerint extantibus penes Romanum Pontificem, Hiſpaniarum Regem, & Miniſtrum Generalem Fratrum Minorum Obſervantiæ S. Franciſci.

Omnes verò, & ſingulas jam dictas Indulgentias S. Congregatio partim eſſe conſictas, & planè falſas declarat, partim apocryphas, vel ex alio capite nullas, quæ nemini ſuffragari poſſunt; eaſque in futurum ullo in loco, ut vetas publicari, & lucrandas Chriſti fidelibus proponi vetat; foliaque & libros, ubi ſic proponuntur, ſeu aſſeruntur, omninò præcipit aboleri, niſi prædictæ Indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ; nec ideò tamen vult alias, quas hoc Decretum non continet, pro veris & legitimis, taciteque probatis haberi.

1369 Ac demum omnes Indulgentias conceſſas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Jan. 1597. Coronis, Roſariis, Granis ſeu Calculis, Crucibus & Imaginibus ſacris, vel ante Breve Pauli V. quod incipit, *Romanus Pontifex* &c. editum 23. Maii 1606. perſonis Regularibus quarumcunq; Religionum, & Ordinum, etiam Mendicantiū, vel ante Conſtitutionem 115. Clementis VIII. cujus initium. *Quæcumque*, &c. & 68. Pauli V. incipientem. *Quæ ſalubriter &c.* habitas per aggregationem vel aliam communicationem ab Archi-Confraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam JESU, Capitulo, vel cœtu quocunque, vel ab eorum Officialibus, Superioribus aliiſque perſonis vel perſona, etiamſi earum vel ejus mentio ſpecialis, & individua facienda eſſet, niſi fuerint deinde Romani Pontificis authoritate innovatæ, aut confirmatæ, nullius roboris eſſe & momenti pariter declarat.

Porrò ſummaria Indulgentiarum pro Congregationibus doctrinæ Chriſtianæ, Confraternitatibus SS. Trinitatis, & Redemptionis Captivorum, Nominis Dei, Roſarii, B. Mariæ de Mercede & Redemptionis Captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, cincturæ S. Auguſtini & S. Monicæ, niſi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

1370 Indulgentias verò Stationum Urbis, quæ à Romanis Pontificibus ſingulari quodam beneficio vel communicatæ ſunt vel communicabuntur interdum aliquibus locis, Ordinibus aut perſonis, diebus tantùm Stationum in Miſſali Romano deſcriptis ſuffragari poſſe declarat: ſemel autem dumtaxat in die plenariam indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam, vel aliud pium opus peragentibus, lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctiſſimum, cuncta, Sanctitas ſua probavit & inviolatè ſervari juſſit. Datum Romę die 7. Mart. 1678. Die 12. Martii affixum & publicatū &c.

Notandum tamen eſt, quod ſcribit *Viva* in appendice Indulgent. §. 2. his verbis: Recitantibus veſperè ad pulſum campanæ, *Angelus Domini. Ecce Ancilla. Verbum caro &c.* cum tribus *Ave*, Adrianus VI. plenariam Indulgentiam largitus eſt, ut referunt communiter cum Pelliz. *tr.* 10. *c.* 9. *n.* 40. Gob. Eſc. Rodriq. Lezan. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 24. Quæ autem ab Innoc. XI. declaratur apocrypha, eſt ſolùm Indulgentia Clementis X. adſcripta recitantibus manè vel meridie aut veſperè, *Angelus Domini*, cum *Deo gratias*, & *Mariæ*.

Q. 190. *An per idem opus obtineri poſſint plures In-* 1371
dulgentiæ? R. §. 1. Negant *Suar. Gran. Con.* & plures alii, quia ex mente Eccleſiæ, & praxi fidelium videntur ſingula opera pro ſingulis Indulgentiis requiri, quæ ſententia in praxi ſuadenda eſt. Attamen ſi tales Indulgentiæ ſint diverſis viis conceſſæ, præter citatos à *Buſemb.* oppoſitum tenent Bonac. Eſcob. Quintanadv. *dub.* 12. *n.* 4. ac probabile reputant Henriq. Gob. Dian. *p* 10 *t.* 16. *R.* 14. conſentit Viva *q.* 8. *art.* 1. ſi ſermo ſit de operibus, quæ eodem die iterari non poſſunt: hinc inferunt, ſi eodem die ſint in diverſis templis diverſæ Indulgentiæ, præſertim ſi una ſit applicabilis defunctis, altera vivis, per unicam confeſſionem & Communionem poſſe utraſque obtineri, orando in ſingulis templis preces præſcriptas, quia talis confeſſio & Communio tantùm præſupponitur tanquam diſpoſitio, unica autem diſpoſitio moralis ſufficit ad plures effectus morales, v.g. una actualis gratia, unus actus fidei, ad multos actus meritorios. Videndum tamen, in quo templo fortè fieri debeat Communio, ſecundùm dicta *n.* 1362.

§. 2. Si hodie ſit Indulgentia in templo A. cras in templo 1372
B adhuc putant Buſemb. Dicaſt. Burgh. *cent.* 2. *caſu* 26. & alii ſufficere confeſſionem heſternam, & Communionem hodiernam pro utriſq; Indulgentiis hodie & cras lucrandis, teſtaturque *Dicaſt.* multos viros doctos in Hiſpania interrogatos ita ſenſiſſe. Idem dicunt *Turr. Dian. Eſcob. Comit.* licet prima primo die menſis, ſecunda ſexto lucranda eſſet, rationem dant, quia Bullæ non mathematicè ſed moraliter volunt iſta opera fieri tempore pro tali Indulgentia aſſignato, quod tum videtur eſſe, ſi non diſtet longiùs. Hinc Theologi Collegii Romani (uno excepto, qui contradicit) interrogati ab hac Provincia putarunt ad lucrandas Indulgentias feſto Circumciſionis ſufficere, quòd quis in feſto Nativitatis Chriſti confeſſus communicarit, referendo etiam ad Indulgentias Circumciſionis. Rationem dant, quia verba, *qui verè pœnitentes, confeſſi & communicati* in Bullis Pauli III. & Gregor. XIII. injunguntur cum verbo, *viſitaverint*, & non cum feſto Circumciſionis, ipſi autem octiduo ante confeſſi & communicati ex intentione hujus Indulgentiæ, hodie feſto Circumciſionis viſitant templum & in eo orant, ergo adimplent verba conceſſionis. Addunt non obſtare, quòd interim fortè inciderint in mortale, dummodò de hoc ante viſitationem templi & orationem conterantur. Hæc illi, an probabiliter, judicent alii.

§. 3. Eaſdem Indulgentias non poteſt quis ſibi lucrari & 1373
ſimul alteri applicare, uti dictum *n.* 1366.

Q. 191. *An Indulgentia pro certo tempore conceſſa, poſ-* 1374
ſit intra illud tempus ſæpius obtineri, ſi repetantur opera injuncta? Reſp. §. 1. *Buſemb.* cum aliis dicit probabilius eſſe, quòd non, & Fill. *t.* 8. *c.* 10. *n.* 278. dicit ſic declaraſſe Clementem VIII. etiam de Jubilæo anni ſancti: Et *nu.* 765. dicit idem reſpondiſſe S. Congregationem. His tamen non obſtantibus multi, cum Gob. *de Jubilæo cap.* 20. *qu.* 57. & *cap.* 14. *qu.* 40. & Viva *q.* 6. *art. ult.* Item alii apud Belleg *p.* 6. *ſ.* 2. *quæſt.* 7. adhuc tenent contrarium, niſi in Bulla aliud exprimatur: quod adhuc plures dicunt, ſi in tua patria lucreris & poſteà alibi peregrinus. Sæpè tamen Papa tollit poteſtatem bis lucrandi, uti apud nos in diebus anticineralibus. Hoc eſt probabile, ſi conceſſa ſit Indulgentia ad augendam devotionem populi, vel ob concurſum ejus per totam aliquam octavam, vel ob diuturniorem celebritatem feſti alicujus Sancti, tum ſingulis diebus poſſe de novo à præſtantibus requiſita talem Indulgentiam obtineri, uti quibuſdam locis conceditur illis, qui interſunt Officiis divinis in feſto, & per octavam Venerabilis Sacramenti.

§. 2. Si dicatur, quòd feſto Patroni vel Titularis ſint In- 1375
dulgentiæ in aliquo templo, ſi duo Sancti, qui diverſis diebus celebrantur, ſint æquè principaliter Patroni vel Titulares, probabiliter utroque die habetur Indulgentia, uti dixi *l.* 4. *à n.* 1262.

Q. 192. *Si feſtum transferatur, an ſimul transferantur* 1376
Indulgentiæ? R. Negant Az. Fagnnd Pottel. *in qu. Regul. v. Feſti dies*, & alii, quia ſunt affixæ illi diei, quo ordinariè eſt feſtum. E contrà affirmant alii cum Diana *p.* 6. *tr.* 7. & 8. *R.* 31. dummodò feſtum transferatur in choro & foro. Gob. *in Quint. t.* 4. *n.* 327. dicit ſatis eſſe, ſi transferatur etiam in choro tantùm, ſaltem de primariis feſtis Religioſorum, quia ratio manet eadem, ſcilicet ut à populo ſolemnius & majori frequentia celebretur feſtum, Sylv. *p.* 1. *v. Indulgentia caſu* 2. tenet cum *Az.* ſi in Brevi ponatur, quòd concedatur Indulgentia in die obitus vel depoſitionis Sancti, aut die certa menſis, uti in Portiuncula dicitur die 2. Aug. Si autem concedatur viſitantibus Eccleſiam in feſto talis Sancti, dicit transferri, & quando habetur feſtum, tum eſſe Indulgentias. Quidquid ſit de his ſententiis; quæ probabiles ſunt, certum eſt ex dictis *num.* 1357. ſi apud nos transferatur feſtum Sancti *Xaverii* ex ſpeciali privilegio etiam transferri Indulgentias. Similiter Sixtus V. uti refert Gob. *num.* 336. concedit Indulgentias Sodalitarum

transferri cum feſto Annunciationis: Unde cùm hoc dicatur eſſe ſpeciale *privilegium*, vel *conceſſionem*, probabilius videtur alias Indulgentias non transferri, ſed lucrandas die impedito, à quo feſtum excluditur: *Nec obſtat*, quòd Greg. XIII. pro feſto *S. Franciſci de Paula* dicat, *declaramus*, *nam* non dicit tantùm declaramus, ſed *volumus*, *& declaramus*, ſicque declarat ex voluntate ſua id eſſe.

1377 *Q. 193. Quid notandum ſit circa Brevia vel Bullas, quibus Romæ conceduntur Indulgentiæ?* R. ſeqq. §. 1. Si Romæ 1. Januarii hoc anno 1711. fuerit ſubſignata Indulgentia duratura ad ſeptennium, hoc ſeptennium incipit currere à die datæ Brevis Romæ ſecundùm declarationem *nu.* 525. relatam. An autem conceſſiones Indulgentiarum ſint latè interpretandæ, dicetur *n.* 1395.

1378 §. 2. Si Indulgentia plenaria conceſſa ſit, v.g. ad 7. annos, non debet numerari annus Jubilæi, niſi additum eſſet, *ad 7. annos proximos*, Gob. *De Jubilæo n. 56. & de Indulgent. n.* 663. Belleg. *p. 2. ſ. 4. q. 6.* & idem fortè eſt, ſi dicatur *ad ſeptennium proximum*: ſi autem dicatur ſimpliciter *ad ſeptennium*, Gob. & Viva *qu. 4. art.* 5. contra *Paſq.* putant durare ad ſeptem annos utiles.

1379 §. 3. Si addatur, *Volumus autem, ut ſi alia Indulgentia in dicta Eccleſia perpetuò vel ad tempus nondum elapſum duratura, conceſſa ſit, præſentes ſint nullæ*, Sylv. & Dian. *p.* 10. *t.* 16. *R.* 11. putarunt ex declaratione Urb. VIII. ſenſum eſſe, ut Indulgentiæ conceſſæ nullæ ſint, ſi eodem die aliæ Indulgentiæ concurrant: Imò Urb. aliquando in ſuis Brevibus poſuit, ſi quocumque etiam alio die anni durarent aliæ etiam diſſimiles à ſe conceſſæ, ut hæ non valerent: ſed *Gav. Lez. Gob.* dicunt nunc ſenſum eſſe, ſi eodem die aliæ Indulgentiæ concurrant: Alii putant hoc jam addi tantùm ex ſtylo Curiæ ſecundùm antiquas formulas reſcribendi; ſed difficultatem facit decretum ſequens.

DECRETUM INNOC. XI.

CUm à S. Congregatione Indulgentiis ſacriſque Reliquiis præpoſita Cameracenſis Archiepiſcopus quæſiviſſet, quæ vis & ſententia clauſulæ (quæ hodie Brevibus Indulgentiarum apponi ſolet) *Volumus autem, ut ſi aliàs Chriſti fidelibus dictam Eccleſiam qualibet anni die viſitanti aliqua alia Indulgentia perpetua vel ad tempus nondum elapſum duratura, conceſſa fuerit, præſentes litteræ nullæ ſint*; S. Congregatio re diligentiùs examinata, Clauſulam ſic explicandam cenſuit, ſi videbitur ſanctiſſimo Domino Noſtro. Ea minimè contineri Altaria privilegiata pro Defunctis, neq; Indulgentias, aut certo perſonarum generi conceſſas, ut Confraternitati, Regularibus & Capitulo, aut certum pium opus in ipſa Eccleſia peragentibus, ut Litanias, aliaſvè hujuſmodi preces recitantibus, ac iis, qui Chriſtiana doctrina erudiuntur vel alios erudiunt, & qui ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti expoſitioni cum oratione quadraginta horarum interſunt, neque ſtationum Urbis & ſeptem Altarium Indulgentias inſtar ſeptem Altarium Baſilicæ Vaticanæ conceſſas, neque demum, quæ pro unica vice conceduntur. Cæterùm, ſi alia Indulgentia ſive plenaria, ſive non plenaria, in perpetuum vel ad tempus, tum ab eodem, tum ab alio Romano Pontifice, generatim Chriſti fidelibus Eccleſiam vel aliquod ejus Altare ſeu Capellam viſitantibus eodem anni die vel diverſo conceſſa fuerit, de qua non fiat in litteris Apoſtolicis mentio, has litteras ob adjectam clauſulam eſſe prorſus irritas, ac nullas. Datum die 23. Junii 1676. De his autem facta relatione ad Sanctiſſimum Dominum Noſtrum die 18. Martii 1677. ſententiam Congregationis approbavit. Affixum & publicatum &c.

Dicta tamen clauſula non obſtat, ſi petatur & detur prorogatio ante elapſum prius ſeptennium, quia intelligitur non debere eſſe alias Indulgentias, quando tempus prorogationis incipiet poſt elapſum ſeptennium.

1380 §. 4. Per Indulgentiam, quæ datur his verbis, *In forma Jubilæi*, intelligitur Indulgentia pleniſſima. Per hoc tamen non datur poteſtas eligendi Cõfeſſarium, qui abſolvat à reſervatis, aut diſpenſet in votis, præſertim cùm nequidem Jubilæis certa ejuſmodi poteſtas ſit alligata, ſed quavis vice deſignari ſoleat, quæ & qualis ſit, *Suar. Nav. Leſs. in Auct. v. Indulgentia caſu* 3. Viva *de Jubilæo q.* 1. *art.* 1. contra *Henriq. Rodriq. Vegam, Fill. Paſq. Eſcob. Boſs.* qui putant per hoc concedi omnes favores Jubilæi, ſed *Gob.* meritò dicit hoc non eſſe tutum in praxi.

1381 §. 5. Quando conceditur Indulgentia, v.g. 100. dierum, communior ſententia eſt cum *Bellarm. Suar.* & aliis ſic intelligi, quòd tum remittatur tam multum pœnæ alioquin perſolvendæ in Purgatorio, quantum remitteretur per pœnitentiam 100. dierum perſolutam ſecundùm rigorem Canonum, præſcindendo à devotione extraordinaria & fervore charitatis. Per Carenam autem intelligitur pœnitentia 40. dierum in pane & aqua, ſic enim vocatur à carentia omnium aliorum ciborũ. Per Quadragenam intelligitur pœnitentia 40. diebus continuis agenda in ordinatio jejunio vel alia afflictione corporis. Per Septenam intelligitur pœnitentia 7. annorum. Atque ex his explicatur cum Rayn. *in Heter. to. 15. p. 2. ſ. 3. pu. 5. n.* 28. quomodo aliquando concedatur Indulgentia, v.g. 20000. annorum, tam diu enim non durabit Purgatorium, ſed ſenſus eſt remitti pœnam, quanta remitteretur, ſi per tot annos impleta eſſet pœnitentia ſecundùm antiquos canones: tantam autem potuerunt promereri aliqui peccatores, qui innumera mortalia commiſerunt, ſuppoſito quòd ſingulis v. g. 7. anni pœnitentiæ reſpondeant.

Q. 194. Quandonam ceſſent Indulgentiæ? Reſp. §. 1. Ceſ- 1382
ſant imprimis per revocationem, quam probabilius eſt contra Suar. *d. 57. ſ. 2. n.* 10. debere eſſe exteriùs manifeſtatam, revocari autem poſſunt ab eo, qui conceſſit, à ſucceſſore, a ſuperiore illius: & quidem validè etiam ſine cauſa. Attamen ſi fiat revocatio Romæ, priùs non habet effectum in partibus, quàm innotuerit, Suar. *n.* 9. Deinde ſi limitato tempore aut ſub aliqua conditione fuerint conceſſæ, tempore elapſo aut conditione deficiente, ceſſant.

§. 2. Affixæ loco vel rei deſinunt, ſi locus vel res deſtrua- 1383
tur. Quòd ſi v.g. Eccleſia paulatim deſtruatur & reædificetur, non ceſſant, cùm ſit eadem Eccleſia, quæ etiam non indiget nova conſecratione. Si ſimul deſtruatur & in loco reædificetur; aliqui Canoniſtæ, Rhod. Burgh. *cent. 2. caſ.* 49. Dian. *p. 11. t. 8. R.* 9. putant priores Indulgẽtias transferri in novam Eccleſiam, quia cenſetur moraliter eadẽ cum priore. E contrà *Lugo* meritò dubitat, cùm enim Eccleſia nova egeat nova conſecratione, non videtur cenſeri eadem cum priori. Si Indulgẽtia fuerit Roſario vel grano applicata, & hoc perdatur, probabilius eſt contra *Rhod.* perdi Indulgentiam, nec poſſe rem aliam ſubſtitui.

§. 3. Quamvis cauſa conceſſæ Indulgentiæ, deſierit, non 1384
ideò ceſſat Indulgentia, dummodò cauſa à principio fuerit proportionata, nam ſæpè propter cauſam temporalem conceditur Indulgentia perpetua, Suar. *n.* 14. Caſtrop. *tr. 24. pun.* 11.

§. 4. Si Crux frangatur, cui Indulgentiæ erant applicatæ, 1385
Burgh. ſuprà & Gob. *de Indulg. n.* 320. putant, ſi crux ab aurifabro redintegretur, manere Indulgentias, quia cenſetur eadem moraliter crux, ſed probabilius videtur non manere, nam poſita fractura non erat ampliùs eadem moraliter crux, ergo ceſſarunt Indulgentiæ, ergo licèt crux redintegretur, non redeunt Indulgentiæ, cùm nulla ſit nova cauſa, quæ reducat. Quod valet ſecundùm Pelliz. apud Dian. *p. 10. t. 16. R.* 9. Si Indulgentiæ affixæ erant Cruci Caravacenſi, & frangatur una pars transverſa, tum enim deſiit forma crucis Caravacenſis.

§. 5. Non pereunt Indulgentiæ morte concedentis, quia 1386
ſunt beneficium Principis, quod decet eſſe manſurum; idque tenet non tantùm in Pontificiis ſed etiam in Epiſcopalibus & à Legato pontificio conceſſis, Suar. *n.* 4. Gonz. *ad Reg.* 10. *Cancell. gl.* 12. Nec ceſſant renuntiatione, quia licèt quis poſſit non velle lucrari, tamen non poteſt à ſe rejicere potentiam lucrandi, quia hæc provenit à libera alterius voluntate, qua durante manet ſemper in poteſtate ejus, cui confertur Indulgentia, mutare ſuam voluntatem & illam lucrari, Suar. *n.* 13.

Q. 195. An Indulgentiæ Regularium revocatæ à Paulo 1387
V. *ſint revalidatæ?* R. §. 1. Non ſunt revalidatæ, nam Alex. VII. damnavit hanc 37. prop. *Indulgentiæ conceſſæ Regularibus & revocatæ* à Paulo V. *hodie ſunt revalidatæ*.

§. 2. Cùm Regulares dicerent plurimas ſibi conceſſas In- 1388
dulgentias, quarum tamen aliquæ incertæ erant, Paulus V. die 23. Maii 1606. revocavit omnes Indulgentias uſque ad illam diem conceſſas quibuſvis Religioſis & Monialibus: docuerunt autẽ aliqui hanc revocationem eſſe ſublatam ab ipſomet Paulo vel alio ſucceſſore, ſed Alex. declarat oppoſitum, adeòque omnes Indulgentiæ ante Bullam Pauli conceſſæ Regularibus manent revocatæ. Si tamen conceſſæ fuerint omnibus fidelibus, aut parentibus vel amicis Regularium, non ſunt revocatæ, quia non fuerunt conceſſæ præcisè Regularibus.

§. 3. Loco revocatarum dedit Paulus V. omnibus Regu- 1389
ribus, 1. plenariam in ſuſceptione habitus Regularis. In profeſſione. In primario feſto ſui Ordinis. In mortis articulo. Dum primam Miſſam celebrant vel ei interſunt. Facientibus exercitia ſpiritualia per 10. vel 8. dies. In his tamen omnibus ſemper ſimul fieri debet Confeſſio & Communio. 2. Indulgentias Stationum Romæ iis, qui proprium templum viſitarint & ibi orarint: itemque multas alias, quæ videri poſſunt in Bulla Pauli V. *Romanus Pontifex*, quæ eſt 21. Et in *Comp. novo privil. Societ. v. Indulgentia* §. 33. Item apud Viva *in Appendice ad tr. de Jubilæo*.

Q. 196. An Indulgentiæ vivæ vocis oraculo conceſſæ ſint 1390
revocatæ? Reſp. De privilegiis vivæ vocis oraculo conceſſis egi *q. 1. à n.* 850. ubi *n.* 861. inſinuavi etiam Indulgentias videri revocatas: ſed ex dictis hic *n.* 526. conſtat valdè probabile eſſe, non eſſe revocatas.

PA-

1391 ## PARAGRAPHUS II.

Quotuplex Indulgentia, & quomodo differat à Jubilæo.

RESp. I. Indulgentia alia eſt totalis ſive plena, plenior, plenaria, pleniſſima, quæ non tantum pœnitentiam injunctam per Confeſſarium vel Canones, aut ſecundùm hos injungi debitam, ſed etiam omnem Purgatorii pœnam tollit. Nec differt à Jubilæo, niſi accidentaliter, privilegiis quibuſdam, ut quòd in Jubilæo licita ſit diſpenſatio in certis votis, abſolutio à reſervatis & cenſuris, & quòd Confeſſarius quivis approbatus poſſit eligi. v. Sà *v. Indulg.* Bon. *d.6.q.1.p.2.*

II. Indulgentia alia eſt Partialis, qualis eſt unius vel aliquot annorum; item ſeptenæ, quadragenæ, carenæ; item tertiæ partis peccatorum: per quas non ſignificatur tolli tantam durationem Purgatorii, ſed tantam pœnam remitti quanta deleretur per jejunium unius aut aliquot annorum aut quadraginta dierum in pane & aqua ſecundùm Canones olim imponi ſolitum. Porrò quando Indulgentiis plenariis adduntur aliquot anni, vel remiſſio tertiæ partis peccatorum, id ſecundum diverſas ſententias, vel ad diverſos concedentes referendum eſt, vel facit ad cautelam, ut ſi fortè cauſa Indulgentiæ non fuerit ſufficiens, ſaltem valeat ad illos annos lucrandos, vel ut adjuncta concedatur pro alio tempore, actione & loco, vel denique, ut ea per modum ſuffragii poſſit aliis applicari. V. Bellarm. *c.9.*

Reſp. II. Circa Jubilæum notanda ſequentia.

I. Anno Jubilæo in Urbe durante ſuſpendi ſolent tantiſper extra Urbem omnes Indulgentiæ plenariæ, quoad vivos, etiam in carceribus, (non tamen in periculo mortis conſtitutos, ut contra *Laym. l.5.t.7.c.8.* docet Bon. *d.6.q.1.n.2.* ex declaratione Urbani VIII. facta anno 1625. neque quoad defunctos) itemque aliæ facultates, v.g. abſolvendi à caſibus Bullæ Cœnæ, commutandi voti, diſpenſandi &c. conceſſæ in ordine ad lucrandas plenarias Indulgentias. Non ſuſpenduntur autem indulgentiæ perſonis particularibus, aut ab alio, quàm Papa conceſſæ, nec privilegia Religioſorum, v.g. abſolvendi à reſervatis, &c. quia tantùm ſuſpenduntur facultates conceſſæ in ordine ad Indulgentias. Ita Sanch. Henriq. &c. apud Dian. *tom. 1. tr. de Bulla Cruc.* Fill. Bon. *loc. cit.* Benzon. & denique Lug. *d. 20. n.* 145. ex declaratione Urbani VIII. anno 1625. Similiter neque ſuſpenditur facultas conceſſa Epiſcopis per Trid. *ſeſſ.* 24. *c. 6.* abſolvendi & diſpenſandi cum ſuis ſubditis, in omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis; item nec diſpenſandi in irregularitatibus, in impedimentis Matrimonii, aut petendi debitum, &c. quæ ex jure communi illis competunt, *Zerola v. Annus Sanct.* §. Quint. *in append. tract.* 8. *d.* 16.

II. Etſi probabile ſit, quod docet *Nav.* ſæpiùs lucrifieri poſſe Indulgentias intra Jubilæum, extenſum ad duas ſeptimanas; contrarium tamen verius eſt, quod *Congregat. Cardin.* declaravit, ut habet *Bon.* (ex *Suar. Sanch.*) *d.6.q.1.p.5.n.*32. Qui tamen affirmant in anno ſancto poſſe obtineri toties, quoties opera præſcripta præſtantur, idq; ex declaratione Urbani VIII.

III. Satisfacere tunc, 1. Qui Sabbato ante primam Dominicam confitetur, ut habet *Laym. Bon.* & praxis fidelium. Item qui confitetur & communicat ultima Dominica, claudente Jubilæum. Cætera tamen opera deberi fieri ante, & quidem intra unam hebdomadam docet *Lug. d. 27. n.* 105. contra *Bon. p.* 5. 2. Qui ordinem inter opera præſcripta non ſervavit. 3. Si quis intra illud tempus cœperit confeſſionem, quam materialiter imperfectam oporteat differri longiùs, poteſt tunc abſolvi à reſervatis, & commutari vota: poſteà verò extra tempus Jubilæi abſolvi ab omnibus, etiam quæ oblitus eſt, reſervatis, ac in oblitis etiam diſpenſari: imò poteſt poſteà omnia facere Confeſſarius finita confeſſione, quæ ante, quia cœpta cauſa manet poteſtas delegari, donec finiatur. Ita Sà, Leſſ. *l.2.c.40. dub.* 16. Bon. Laym. Sanch. *l.4. c.* 54. Dian. *p.2.t.2. miſc. R.* 11.

IV. Qui neglexit lucrari Jubilæum in patria, poteſt alibi, dum ibi durat, lucrari, Sanch. Ugol. Dian. *p.3. tr.* 4. *R.* 151. Imò etiam in patria, ſi tempore publicationis ea invincibili ignorantia notitiam illius non habuit, Botten. Dian. *l.c.*

V. Quando duobus diebus immediatis occurrunt duo Jubilæa, quorum ſingula confeſſionem & Communionem requirunt, non opus eſt bis confiteri & communicare, dummodò perſeveres in gratia: alia tamen opera repetenda ſunt. Turr. *p.2. d.32. d.*64. Vid. Dian. *p.4. t.4. R.*166.

ADDENDA.

QUæſt. 197. *Quid prætereà in genere notandum ſit cir-* 1392
ca Jubilæum & Bullas, quibus conceditur? Reſp. ſeqq. §. 1. Vox *Jubilæum* non dicitur à latino *Jubilum*, ſed ab hebræo *Jobel*, quod ſecundùm aliquos ſignificat quinquageſimum, ſecundùm alios ſonitum buccinæ, quo indicebatur quinquageſimus annus, Levit. 25. 27. Numerorum *ult.* Alii cum *Bellarm. de Indulg. l.1.c.1.* deducunt ab hæbræo *Jubal* vel *Jabal*, quod ſignificat germinare, quia anno quinquageſimo non colebatur terra, ſed veſcebantur ſponté germinantibus, Belleg. *in Enchir. de Jubilæo p.1. ſ.1. q.1.*

§. 2. Jubilæum eſt Indulgentia plenaria à Papa conceſſa 1393
viſitantibus aliquas Eccleſias ac alia certa opera facientibus, cum extraordinariis facultatibus circa abſolutionem à peccatis & cenſuris reſervatis, ac circa commutationem votorum. Et cùm tantæ gratiæ concedantur, putat Belleg. *p.3. ſ.2. q.*10. vix abeſſe veniale, ſi quis ex remiſſione animi vel negligentia non conetur Jubilæum lucrari.

§. 3. Jubilæum aliud eſt univerſale, quod toti Eccleſiæ: 1394
aliud particulare, quod alicui tantùm Eccleſiæ conceditur. Univerſale eſt vel ordinarium anni ſancti, quod in primis ſæculis omni anno centeſimo celebrabatur: per Clementem VI. omni quinquageſimo: per Urbanum VI. omni trigeſimo tertio: per Paulum II. omni vigeſimo quinto. Vel eſt extraordinarium, quod extra annum ſanctum concedi ſolet ex variis cauſis.

§. 4. Bullæ Jubilæi, qua parte continent favorē, ſunt latiſ- 1395
ſimè interpretandæ, quantùm patitur proprietas verborum & uſus Curiæ: qua parte continent gravamen, ſtrictè intelliguntur. Quoad conceſſionem Indulgentiæ, electionem Confeſſarii, abſolutionem, commutationem operum vel votorum &c. ſunt favores. Quoad obligationem ad certa opera, ſuſpenſionem Indulgentiarum, facultatum, &c. ſunt gravamina, Belleg. *p.1. ſ.1. q.6.* Univerſim rectè dicit Viva *de Jub. q.*2. cum communi, non tantùm poteſtatem concedendi ſed etiam conceſſionem Indulgentiarum aut Jubilæi eſſe latè interpretandam.

ſ. 5. Gratia Jubilæi non expirat per mortem Papæ, qui 1396
conceſſit, dummodò cauſa perſeveret: quæ tamen non perſeverat, ſi præcisè fuit, ut hic Papa obtineret gratiam bene regendi. Attamen probabile eſt etiam in hoc caſu valituras abſolutiones & commutationes votorum intra tempus quo ignoratur mors, quia ubi eſt error publicus cum aliquo titulo, Eccleſia confert juriſdictionem, uti dixi *l.6. p.1. à n.*112. Addunt Boſſ. Paſq. Viva *art.3. n.* 10. quando Papa dicit, *ut impetretur gratia ad bene regendam Eccleſiam*, eſſe ſenſum, ut Eccleſia bene regatur, non ut ipſe præcisè Papa bene regat, adeòque etiam mortuo iſto Papa manebit cauſa finalis.

§. 6. Jubilæum extraordinarium durat per dies 15. id eſt, 1397
per 3. Dominicas & 12. dies feriales. Poſſunt tamen Ordinarii inchoare quocunque die ſeptimanæ. Et quamvis *Pax-Jord.* cum communiore dicat debere pro eodem die promulgari per talem diœceſin, eò quòd Papa jubeat ſtatim publicari, tamen *Pellix.* & alii putant poſſe ex rationabili cauſa prius in urbibus, poſteà in pagis, aut etiam poſteà pro Monialibus, ut omnes poſſint habere extraordinarios Confeſſarios.

Q. 198. Quid notandum ſit circa Jubilæum anni ſancti? 1398
Reſp. ſeqq. §. 1. Hoc Jubilæum Romę conceditur, & futurum eſſe, promulgatur die Aſcenſionis Domini, incipit autem à primis veſperis Vigiliæ Nativitatis Chriſti uſq; ad ſequētes primas veſperas vigiliæ ejuſdem feſti; mos enim eſt Eccleſiæ Romanæ annum computare à Chriſto nato. Solemnitas additur, quòd porta aperiatur ante, ſed claudatur poſt veſperas. Videri poteſt *Viva de Jub. q.1. art.2. ubi q.3. art.*3. docent contra *Gob. Lug. Dian.* & alios per Jubilæum anni S. concedi etiam alios favores, præter Indulgentias plenarias.

§. 2. Ex hoc, quòd in anno ſancto Papa omnēs invitet 1399
Romam, non ideò licitum eſt omnibus ire contra voluntatem Superiorum, nec uxoribus abſque conſenſu virorum, nec filiis ſub patria poteſtate conſtitutis, multò minùs filiabus ſine voluntate parentum: nec Beneficiatis obligatis ad reſidendum ſine facultate Epiſcopi. Belleg. *p.2. ſ.1. q.4.*

§. 3. Ad hoc Jubilæum requiri ſolet confeſſio, non tamen 1400
Communio, ſed viſitatio certarum Eccleſiarum, & quidem ab inquilinis Romanis per 30. dies continuos vel diſcontinuos; à peregrinis per 15. putatque Belleg. *ſ.3. q.3.* toties obtineri poſſe hoc Jubilæum, quoties repetuntur opera.

ſ. 4. Durante anno S. ſuſpenduntur Indulgentiæ omnes 1401
pro vivis, etiam affixæ granis, numiſmatibus, quinque Ss. &c. Non tamen Laureti; & ſecundùm *Gob.* etiam non B. Virginis Einſidlenſis. Nec Compoſtellæ, uti habet Caſtrop. *tr.24. p.*12. *ſ*. 1. Nec Portiunculæ Aſſiſii: ſuſpenditur tamen Indulgentia Portiunculæ alibi per orbem, Viva *q.4. art.*1. Putant etiam Sanch. & alii cum Viva *art.*3. non ſuſpendi Indulgentias Bullæ Cruciatæ, quia ſunt per modum contractus. Nec moribundorum, uti habent Gav. Lezan. Dian. Viva *art.*4. contra

Digitized by Google

Laym.Tann.Caſtrop.& declararunt Urb. VIII. Innoc. X. Clemens X. qui cùm dicat *Declaramus*, valet hoc etiam pro futuro tempore. Nec tantùm hoc eſt de articulo mortis vero, ſed etiam probabili & prudentet præſumpto, licèt mors non ſequatur. Putantque probabiliùs *Fill.Lez.Caſtrop.Dicaſt.Quintan.Gob.Viva* contra *Tann*, non ſuſpendi niſi plenarias, conceſſas à Papis, adeòque manere non plenarias: eſtque certum manere conceſſas ab aliis quàm à Papis, qui alii etiam durante anno S. concedere potuerunt. Viva *art.1.* quia tantùm dicunt revocari ſuas, Belleg.*ſ.4.q.2.* Quamvis autem Indulgentiæ immediatè pro defunctis conceſſæ maneant, tamen conceſſæ immediatè pro vivis & applicabiles defunctis, quales ſunt Agoniæ & Animarum, ſeu Communionis generalis revocantur, uti declaravit Clemens X. apud Viva *q.ult. art.2.*

1402 §. 5. Cùm prohibitum ſit durante anno ſancto, non tantùm promulgare publicè vel privatim, ſed etiam inducere fideles ad lucrandas Indulgentias ſuſpenſas, uti certum eſt apud Belleg. *q.7.* dubitatum eſt, ſi tum in Dominica Animarum exponantur tabulæ referentes Purgatorium, quales aliàs exponuntur iſta die, an hoc ſit inducere ad lucrandas Indulgentias? Negarunt aliqui Doctores hìc Coloniæ, putantes tantùm eſſe ſignum, quòd optemus, ut populus iſta die pro Animabus oret. Nihilominus cum aliis putavi hoc eſſe inducere, nam ſicuti ad hoc, ut dicar alterum per ſcandalum inducere ad peccatum, ſuffieit quòd hic & nunc aliquid ponam, quod per ſe natum eſt inducere alterum ad peccatum, licèt peccatum non intendam, ita & hic, nam in his circumſtantiis exponere ejuſmodi tabulam eſt ponere aliquid per ſe inductivum ad judicium, quòd obtineri poſſint indulgentiæ, præſertim cùm multi adhuc ſint in perſuaſione, quamvis falſa, quòd hæ Indulgentiæ, in quantùm ſunt pro defunctis, permaneant. Deinde tabulæ illæ nunquam ſunt ſolitæ exponi, niſi ad hoc ipſum ſignificandum, ergo ſicuti qui poſt autumnum exponit hederam, hoc ipſo inducit ad judicium novi vini venialis, ita qui hic exponit illas tabulas: propterea anno 1700. ex voluntate Superiorum non eſt Coloniæ expoſita iſta tabula, imò nec Venerabile, quod aliàs ſemper fiebat.

1403 §. 6. Facultates abſolvendi &c. conceſſæ ad alium finem quàm lucrandi Indulgentias, non ſuſpenduntur, uti declararunt plures Pontifices & tradunt Authores cum *Belleg. q.4.* & Viva *art. ult.* quamvis enim verba videantur derogare facultatibus ex quacumque cauſa conceſſis, tamen præſumi debet eandem ſemper eſſe mentem ſequentium Pontificum, niſi conſtet de oppoſito. Hinc non ſuſpenduntur facultates, quas habent Epiſcopi & Regulares ex vi ſuorum Officiorum, Indultorum, privilegiorum, ſi enim intelligeretur, prout verba ſonant, revocatio omnium facultatum abſolutè, etiam revocaretur facultas abſolvendi à non reſervatis, quod nemo dicit; ubi è contrà ſi facultas abſolvendi etiam à non reſervatis conceſſa eſſet ratione aliquarum Indulgentiarum, hæc ſuſpenderetur.

1404 §. 7. Hæc ſuſpenſio Indulgentiarum & facultatum incipit à primis veſperis Nativitatis Chriſti & deſinit cum fine veſpetarum ejuſdem vigiliæ, tumque reviviſcunt abſque nova conceſſione; *Caſtrop.* ſuprà. Similiter conceſſæ ad certos annos pergunt currere, ſecundùm dicta num. 1378. Si tamen Bulla haberet, uti aliquando habuit, *Uſque ad noſtrum & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum*, putant *Navar.Zerol. Rodriq.Tann. Gob.* non revaleſcere elapſo anno S. adeòq; opus eſſe nova conceſſione, ſed *Caſtr. & Quint.dub.*18. dicunt illud Papæ & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum non extendere ſe ultra annum S.

1405 §. 8. Poſt abſolutum Romæ annum S. ſolet Papa concedere Jubilæum etiam pro aliis Provinciis extra Italiam, ſi Epiſcopi vel Nuntii Apoſtolici requirant: & exemplaria refert *Gob. de Jubil.n.*412. Poſſuntque hoc in partibus iterum lucrari, qui Romæ lucrati ſunt, *Belleg.ſ.5.q.7.*

1406 *Q. 199. An per Indulgentias plenarias, quæ ordinariè vel in Jubilæo conceduntur, remittantur abſolutè omnes pœnæ temporales peccatis remiſſis debitæ?* R. Negant *Caj.* & alii, quia uſus Indulgentiarum maximè introductus eſt propter graviſſimas pœnitentias peccatis injunctas juxta canones, & loco talis pœnitentiæ implendæ conceditur Indulgentia, ergo per Indulgentias non remittuntur niſi pœnæ talibus pœnitentiis canonum reſpondentes. E contrà Suar. Amicus *tom.8.d.20.ſ.3.* Viva *q.5.a.1.* dicunt Indulgentias etiam extendi ad alias pœnas fortè reſtantes quamvis pœnitentiis injunctis nō reſpondeant: Papa enim poteſt etiam has remittere, ergo quando in conceſſione non limitat, cenſendus eſt velle, ut remittantur; Lugo *diſt.27. à numer.*8. probabiliùs diſtinguit, & affirmat tum remitti tantùm pœnam pœnitentiis injunctis correſpondentē, quando in conceſſione additur, *Ex pœnitentiis injunctis*, tum enim mens Papæ videtur reſtringi. Si autem hoc non addatur, cenſet remitti omnes pœnas, cùm enim Papa non reſtringat, non eſt, cur nos reſtringamus. Ut tamen omnes planè pœnæ remittantur, neceſſe, eſt, imprimis non retineri affectum ad ullum veniale, nam pœna non dimittitur, niſi dimiſſa culpa: deinde debent planè fieri omnia opera præſcripta.

Q. 200. Quid præterea ſit notandum circa requiſita pro lucrandis Indulgentiis vel Jubilæo. R. ſeqq. *ſ.*1. Ad indulgentias ordinarias requiritur confeſſio, Communio & oratio. Ad Jubilæum præter iſta requiritur jejunium, proceſſio aut viſitatio templorum & eleemoſyna, de quibus omnibus poſteà ordine aliquid addam. Nec Ordinarii poſſunt plura vel alia requirere, quàm requirat Papa, Belleg.*p.3.ſ.2.q.*10. Inchoari tamen non poteſt executio operum, niſi poſt deſignationem temporis ab Ordinariis locorum faciendam, Viva *q.*8. *art.*2. Et perinde eſt, quo ordine præſtentur ea opera: poſſuntque præſtari extra locum promulgati Jubilæi, dummodò templa deſignata viſitentur, uti dicetur *à nu.*1434. Eſtque probabilius cum S. Th.Suar.Fill.Boſſ.Viva *qu.5. art.5.* meliùs diſpoſitum aut intenſiùs præſtantem opera non ideò accipere majorem fructum, hic enim non reſpondet diſpoſitioni noſtræ, ſee voluntati concedentis. 1407

*ſ.*2. Si quid modicum negligatur ex operibus præſcriptis, docent Buſemb.Dian.*p.5.t.5.R.7.* dari parvitatem materiæ, quæ non impediat effectum Indulgentiæ: putat tamen Belleg.*p.1.ſ.3. q.6.* ſi ex 5. *Pater* orandis omitteretur unum, fore partem notabilem. Idem dicit Viva *q.8.art.5.* ſi ex 30. viſitationibus Eccleſiarum, quæ fieri debent in anno S. omitteretur una. 1408

*ſ.*3. Putant Henriq. Sanctar.Sanch.Lugo, Viva *art.*2. & alii omnia opera fieri debere in una ſeptimana, ſed Nav. Bon. Laym. Præpoſ. Dian.Caſtr.P.March.Belleg.*p.3.ſ.3.q.3.* dicunt, quamvis jejunia omnia in una ſeptimana fieri debeant, tamen opus non eſſe, ut reliqua opera, quia Romanis, inquit *Caſtrop.* permittitur, ut jejunent in ea hebdomada, qua Eccleſias viſitant, vel in ſequenti, & ut Communionem in ſequentem Dominicam vel in aliquem diem ex duabus hebdomadibus differant, ergo idem poſſunt alii. Prior ſententia meritò ſequenda eſt, quia tutior. 1409

§. 4. Quamvis *n.*1307. dixerim ad ſatisfaciendum pro ſe vel alio opere operantis, requiri, ut opus fiat in ſtatu gratiæ, tamen ad lucrandas Indulgentias, per quas ex opere operato obtinetur remiſſio pœnarum, communis ſententia eſt, ſufficere, ſi ultimum opus, & quando hoc eſt aliquid ſucceſſivum, ſi ultima ejus pars fiat in gratia, quod confirmat praxis fidelium, qui præcipua opera præmittunt confeſſioni, & ſe omnia bene egiſſe credunt, ſi poſteà priùs doleant de peccatis, confiteantur & communicent. Excipiunt Bellarm. & Belleg.*p.1.ſ.3.q.3.* niſi opera præcipiantur ad placandum Deum, vel ad impetrandum: vim enim illam non haberent facta in mortali: ſed exceptionem reiicit Viva *qu.6. art.2.* nam etiam tum diſponunt ad placandum Deum, & vim habent merendi de congruo. Addit ex *S. Th.Præp.Trull.Regin.* ſi pro defunctis ſint Indulgentiæ, non obſtare, quòd in mortali fiant omnia opera, quia non his ſed meritis Chriſti reſpondet ratio ſatisfactionis, & ita etiam domino prodeſt eleemoſyna, quam dat ſervus peccator. 1410

§. 5. Si opus, etiam ultimum, vitietur ex circumſtantia venialiter mala, uti ſi ponatur ſimul ex vana gloria, probabilius eſt adhuc obtineri Indulgentiam, quamvis enim non placeat Deo, prout fit ex malo fine, tamen eſt hoc, quod tanquam conditio præſcribitur, & factum, quia præſcribitur, ſic de ſe bonum eſt ac placens Deo, Caſtropal. *tr.24.p.9.* Belleg. *q.4.* contra *Con.* 1411

§. 6. Si ultimum opus expletum ſit in mortali, probabilius eſt non reviviſcere Indulgentiam remoto peccato, quia licèt abſolutè ſic dari poſſet indulgentia, de facto tamen mens Papæ non eſt ſuſpendere effectum Indulgentiæ ultra opus ultimum ad Indulgentiam requiſitum, Caſtrop.*p.8.* Belleg.*qu.7.* Viva *ar.3.* & alii communiùs contra *Palud. Sylv. Henriq.* 1412

§. 7. Indulgentia obtinetur, dum completur ultimum opus, unde ſi hoc ſit jejunium, lucrans obtinebit media nocte ultima, etiamſi tum dormiat, Lugo, Dian.Gob.Belleg.*p.3.ſ.14.q.5.* 1413

Q. 201. Quid notandum ſit circa confeſſionem & Communionem requiſitam R. ſeqq. §. 1. Si pro indulgentiis præſcribatur confeſſio, *Buſemb.* aliique multi cum Dian.*p.3.t.4.R.126.* Averſa *q.10.ſ.2.* Belleg. *p.3.ſ.7.q.1.* Viva *q.8. art.3.* dicunt eum, qui habet ſola venialia, non teneri confiteri, quia confeſſio non videtur aliter requiri, quàm quia eſt neceſſaria ad effectum gratiæ recipiendæ. Deinde quia ſicuti per peccatum, ſimpliciter, intelligitur mortale, ita per confeſſionem peccatorum, videtur intelligi, mortalium. E contrà *Sot.Sanch.Bonac.Fagund.* aliiq; apud citatos authores dicunt talem adhuc teneri confiteri, quia Confeſſio requiritur tanquam unum ex operibus præſcriptis, non aliter ac jejunium vel eleemoſyna. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed ultima, quia tutior, meritò tenenda, etiam propter dicta *n.*1324. 1414

§. 2. Qui tenent confeſſionem venialium non requiri, debent conſequenter dicere, ſi quis non ſit confeſſus, & die ultimo, etiam poſt Communionem, ante expletam ſeptimanam incideret in mortale, teneri adhuc confiteri, quia jam 1415

intra

intra tempus Jubilæi lucrandi eſt in mortali, & needum confeſsus eſt. Quòd ſi antea confeſsus eſset ſua venialia, adhuc putant *Suar. & Fill.* teneri per accidens ad ſecundam confeſſionem iſtius mortalis, quia needum poſuit opus præceptum: ſed Vaſq. Præp. Caſtrop. Lug. *d.27.n.*101. Viva contradicunt, quia Bullæ non exigunt niſi unam confeſſionem. Si tamen needum expleverit ultimum opus, ſecundùm omnes tenebitur elicere contritionem, ut hoc opus ponatur in ſtatu gratiæ, ſecundùm dicta *n.*1410.

1416 §.4. Certum videtur ex dicendis *n.*1475. contra *Dianam R.*148. pro lucrando Jubilæo non ſufficere confeſſionem ſacrilegam. An autem ſufficiat pro tollenda cenſura & reſervatione, dicetur *n.*1449. *& 1695*. Pro Jubilæo lucrando, confeſſio ſufficit valida & informis, ſi dari poſſit, dummodò reviviſcat intra tempus Jubilæi, Suar. Bonac. Fill Belleg. *q.1.* Putat etiam *Viva* ſufficere invalidã, ſi talis ſit abſq; culpa pœnitentis, dummodò de ſuis mortalibus conteratur, ſed hoc valdè dubium eſt, cùm nequidem ſubſtantia operis requiſiti ponatur.

1417 §.4. Confeſſio fieri poteſt uno vel etiam duobus diebus ante primam Dominicam, *Laym.* dicens non eſſe dubiam, *Caſtrop. Gob.* Item fieri poteſt ultima Dominica cum Communione, uti declaravit Greg: XIII. Si dicatur, *ante omnia confiteatur*, tutius erit præmittere omnibus: mens tamen Papæ videtur eſse, quòd confeſsio ſit res quaſi principalis, unde ſatis erit confiteri intra tempus Jubilæi, *Henriq. Sà*. Si dicatur, *qui confeſſi viſitaverint*, *Nav. Benz. Pollach.* putant præmittendam, ſed alii cũ Dian. *p.5.t.12.R.*30. meritò contradicunt, Belleg. *q.*4.

1418 §.5. An una confeſsio & Communio ſufficiat pro duabus diverſis Indulgentiis, & quidem lucrandis diverſo die, dixi *à n.* 1371. Quando autem Papa in anno ſancto dicit, *contritis & confeſſis*, non requirendo Communionem, *S. Anton. Nav. Bellarm. Zech. Leſſ. Laym. Abell. Adr. Caj. Cord.* requirunt confeſsionem mortalium; è contrà *Palud. Gerſ. Panorm. Angel. Sylv.* putant ſufficere vel contritionem perfectam vel cum attritione confeſsionem, quod probabiliſsimum eſse meritò dicunt *Caſtrop. Gob.* & alii cum Belleg. *qu.* 1. quamvis meritò ſuaderi debeat confeſsio actualis.

1419 §.6. Lugo, Gob. & alii cum Diana *p.* 3. *tract.* 4. *R.*148. putant ſufficere Communionem ſacrilegam, dummodò intra tempus præſcriptum homo reſtituatur gratiæ, quia Communio ſacrilega eſt vera & valida Communio, ergo illa poſita habetur ſubſtantia operis præſcripti. Sed oppoſitum eſt nunc tenendum cum Belleg. *q.*1. & Vindice Gob. *ad prop.* 29. ſicuti enim pro Paſchate non ſatisfit per Communionem ſacrilegam quamvis hæc ſit vera & valida Communio, uti conſtat ex dictis *l.6.q.1.n.*628. ita nec hic, quia nempè mens Eccleſiæ & Papæ eſt, uti in utroque caſu ponatur, non tantùm tale opus in ſubſtantia, ſed etiam opus vivum, operativum gratiæ Dei & veniæ de peccatis, eò quòd ad hos fines inſtituatur Communio paſchalis & obtentio Indulgentiæ. Hinc *Paſq. & Viva* putant contra *Boſſ.* non ſufficere Communionem bona fide ſumptam à conſtituto in mortali. Si tamen Euchariſtia bona fide ſuſcepta cum ſola attritione, per accidens cauſet primam gratiam, quod multi docent, ſufficiet talis Communio, *Viva art.* 4.

1420 §.7. Notant Henriq. & Laym. apud Belleg. *q.6.* pueros poſse tãtò citius admitti ad cõmunionem, ut poſſint lucrari Jubilæũ, nam quamvis reliqua opera commutari poſſint, dubium eſt, an commutari poſſint confeſſio & Communio, uti dicetur *n.* 1441. Putat tamen *Vaſq.* in pueris non requiri Communionem, quia Jus illis prohibet, *quando autem conditio eſt de Jure impoſſibilis habetur pro non appoſita*, *C. Tua de Teſtamentis*. Quod quamvis ut probabile defendat *Viva*, id tamen incertum eſt.

1421 *Q.*202. *Quid notandum ſit circa orationem requiſitam?* R. ſeqq. §. 1. Communis ſententia requirit orationem vocalem: Nav. tamen Fill. Trull. Gob. & alii cum Viva *q.8. art.* 5. dicunt ſufficere mentalem, cùm hæc propriè ſit oratio: ſed tutius eſt ſaltem miſcere vocalem. Nec videtur ſufficere oratio cum voluntariis diſtractionibus, quia non eſt devota nec apta ad impetrandum id, quod Papa intendit. Licèt dicatur orandum Deum, ſufficit orare preces ad B. Virginem vel Sanctos, Lugo *d.27. n.* 111. Belleg. *p.3.ſ.4.q.*10.

1422 §.2. Si dicatur orationem fieri debere per aliquod tempus, ſatis eſt fieri per medium quadrantem. Et ad ordinarias Indulgentias ſufficit orare ſepties *Pater & Ave*, nam Greg. XIII. in Bulla *Omnipotentis*, dicit Sodales lucrari Indulgentias Stationum, ſi certis diebus in templo Societatis JESU hoc orent.

1423 §. 3. Requiritur oratio in loco, tempore, & ex intentione per Bullam deſignatis. Ordinariè locus eſt, ubi eſt Indulgentia. Tempus eſt inter utraſque Veſperas. Intentio eſt pacificatio Principum Chriſtianorum, extirpatio hæreſeon, eſaltatio S. Matris Eccleſiæ, de quibus expedit quandoque expreſsè monere penitentes, nam ſecundùm dicta *n.*1324. probabile eſt requiri notitiam expreſsam talis intentionis.

1424 *Q.* 203. *Quid notandum ſit circa jejunium & eleemoſynam requiſitam?* R. ſeqq. §. 1. Jejunium, per ſe loquendo, eſt trium dierum, Mercurii, Veneris, Sabbati, nec fieri poteſt extra dies præſcriptos, nec dividi in duas ſeptimanas, uti habet communis contra *Laym. Bon.* & alios, quorum ſententiam Lugo *d.27. n.*105. vocat falſam: Faciliùs tolerari poteſt, ut cum cauſa dies jejunii intra eandem ſeptimanam commutetur, Henriq. Fill. Gob. *de Jubil. n.*213. Viva *q.8. art. ult.* Modus ſervandi eſt, quem ſingulæ Provinciæ tenent tali tempore in aliis jejuniis, Sanch. *in Decal. l.4.c.*11. Non obligati jejunare, v.g. pueri, ſenes, infirmi, itinerantes, laborantes, jejunare debent, ſi lucrari velint, niſi per Confeſſarium commutetur. Qui per privilegium poteſt veſci carnibus vel facere duplicem refectionem, ſi utatur ſuo privilegio, non lucrabitur Indulgentiam, niſi hoc commutetur in aliud opus. Non impedit collatiuncula, nec potus, nec modicum ſumptum per diem, Belleg. *p. 3.ſ.5. q.* 1.

1425 §. 2. Satisfit per jejunia aliunde debita, ex voto, pœnitentia, præcepto, nam ſæpè in Quadrageſima promulgatur Jubilæum, Lugo *n.* 110. Belleg. *p.1.ſ.3.q.*1. cum communi contra Sylv. Tabie. Arm. Bon. Viva *q.8. art.1.* *Nec obſtat*, quòd non lucrer per eleemoſynam, quam darem pauperi, cui eam debeo, ſecundùm dicenda *n.*1428. *nam* diſparitas eſt, quòd illa ſolutio debiti tollat rationem eleemoſynæ, quæ ex natura ſua eſt donatio gratuita; è contrà jejunium exhibitum, quia votum eſt &c. non tollit rationem jejunii.

1426 §. 3. Eleemoſyna ſecundùm communem cum Viva *art.6.* contra *Zanard.* debet eſſe corporalis: quo nomine etiam venit domi excipere pauperem peregrinum, Religioſum, mendicum; vel aliud opus ex 7. miſericordiæ corporalis, etiamſi Bulla diceret dandam eleemoſynam, S. *Th* 2.2. *q.32.ar.2.* Gob. Arſd. Belleg. *p. 3.ſ.6.q.*1.

1427 §. 4. Si Bulla nihil determinet, ſufficere eleemoſynam quantumcumque parvam etiam pro quovis divite docent *Rodriq. Dian. Leo, Fauſtus* & alii: *Nav. Cord. Regin. Alloza* probabiliter volunt dandam proportionatè ad perſonæ facultates. Licèt Bullæ nunc dicant, *prout unicuique devotio vel charitas ſuggeſſerit*, tamen *Zech. Pourrè* & alii adhuc dicunt ſufficere quantumcumque parvam, ſed alii adhuc dicunt ſimul habendã eſſe rationem dictaminis interni ſuadentis plùs vel minùs. Et quia L. *Si oleum*, *ff. De dolo*, dicitur minima non eſſe in conſideratione, rectè dicit Viva *q.8. art.6.* quando aliquid committitur arbitrio operantis, non ſufficere quidvis minimum, ſed metiendum ſecundùm regulas prudentiæ. Si tamen diceretur, *juxta cujuſcumque facultatem*, dives deberet dare eleemoſynam majorem quàm alius, Bonac. Gob. Buſemb. Belleg. *q.*2.

1428 §. 5. Satis eſt dare ſemel eleemoſynam, licèt Bulla diceret, *eleemoſynis*, *Fill. Gob.* Etiam perinde eſt, quo die, an ante, an poſt Communionem, *Graff. Henriq. Leo, Dian. Gob. Nec obſtat*, eſſe debitam ex voto vel pœnitentia, *quia* non ideò deſinit eſſe eleemoſyna, Boſſius, Lugo contra Viva *artic.* 1. Sed non debet eſſe debita ex juſtitia, nequidem Legali, qualis debetur Parentibus, Avis, Fratribus, quia tum eſt potiùs ſolutio debiti, & habentes tale jus non ſunt pauperes: attamen reſpectu aliorum conſanguineorum indigentium eſſet eleemoſyna. Eſt etiam ſatis dare per alium rem meam: ſi tamen hic non daret, ſecundùm Bon. Lug. Homob. Buſemb. Gob. Viva *ar.6.* non lucrarer, quia nõ eſt data eleemoſyna cùm non ſit ſublevatus pauper: ſecundùm *Sà, Lez. Dic. Alloza* lucrarer, quia quantùm eſt in me, data eſt. Quòd ſi mittatur ad pauperẽ abſentem, ad quem non perveniat intra duas ſeptimanas Jubilæi, non lucror, niſi aliquis nomine pauperis acceptaſſet, *Lugo* & alii. Si autem qui accepit, non fuerit reipſa pauper, lucror, ad eleemoſynam enim ſufficit dari ad ſublevandam miſeriam hominis, qui prudenter judicatur pauper, *Lug. Maillard, Rhod. Viva*. Cenſetur etiam dare, qui pro ſe datam ab alio habet ratam intra tempus Jubilæi, *Cord. Sà. Lugo, Boſs. Suar. Gob.* qui putat ſufficere ratihabitionem generalem & habitualem lucrandi Jubilæum & ſe juvandi per opera utilia à ſe vel alio ponenda, ſed probabiliùs contradicunt *Lugo & Maillard*, dicentes etiam apud Religioſos debere eos præmonere, quando Superior ex communibus bonis dat pro eis, cùm eleemoſyna debeat eſſe actio moralis, adeòque procedere ex cognitione, & volitione, Belleg. *q.*3.

1429 §. 6. Per Pauperes intelliguntur etiam non habentes neceſſaria ad ſtatum juxta qualitatem & conditionem *Navar. Sanch. Lug. Dian.* & alii: item loca pia, hoſpitalia, Eccleſiæ indigentes luminaribus, ornamentis, ædificiis, Monaſteria Religioſorum, Belleg. *q.* 4.

1430 §. 7. Omnes debent dare, qui poſſunt: ſi autem quis non poſſit, *Nav. Henr. Fernand. Dian. Gob. Arſ.* putant non eſſe opus commutari dummodò dent parvum v.g. pomum vel fruſtillum panis, ſed conſultius eſt commutari, *Viva*. Poteſt Religioſus cum venia Superioris dare eleemoſynam per amicum ſæcularem, *Lugo*. Franciſcani habentes tantùm uſum, dant eleemoſynam, ſi hoc uſu ſe abdicent, ſic enim in pauperem tranſit dominium, Lugo, Belleg. *q.*5.

1431 *Q.*204. *Quid notandum ſit circa Proceſſionem & viſitatio-*

nem templorum, requiſitam ad Jubilæum? R. ſeqq. §. 1. Sufficit vel proceſſioni intereſſe vel templa viſitare: ille autem non diceretur intereſſe Proceſſioni, qui per aliquot horas antecederet aut ſequeretur, ſed incedere debet junctus corpori procedentium, quod cenſebitur fieri, etiamſi diſtet uno quadrante, ſi alii & alii interjecti etiam præcedant aut ſequantur, *Belleg. p. 3. ſ. 4. q. 2. & ſeqq.* Multa de ſanctitate & utilitate Proceſſionum, & quæ in eis cavenda ſint, videri poſſunt apud *Rayn. in Heter. tom. 15. p. 1. ſ. 1. pu. 8.*

1432 §. 2. Viſitatio templorum fieri poteſt etiam curru vel equo: item ab iis, qui in templo habitant. Additur fieri debere *devotè*, quod fit etiam à conſtituto in mortali, item ab immodeſto & peccante per viam, ſi modeſtè ingrediatur & oret, *Belleg. q. 6.* Viva *q. 8. art. 5.* Non autem neceſſariò fit viſitatio omnium templorum una die: & qui Miſſam audit in templo, hoc ipſo viſitat, *Belleg. p. 2. ſ. 5. q. 5.*

1433 §. 3. Si præſcribatur tantùm viſitatio templi, & illud ingredi non poſſis, ſatisfacis orando ad oſtium, etiam clauſum, *Suar. Lugo*, & alii cum *Dian. p. 1. t. 11. R. 103.* Imò ſi per concurſum nequidem ad oſtium liceret pertingere, putant aliqui ſatis eſſe orare in cæmeterio, quia hoc in favorabilibus venit nomine templi: ſi tamen præſcriberetur orare in certa capella vel ad certum altare templi, oporteret ingredi. Si præſcriberetur in eodem templo viſitari plura altaria, ſatis eſſet ex eodem loco ſe convertere ad ſingula. Si ibi non eſſent tot altaria, quot viſitari præſcribitur, ſatis eſſet tot inclinationes & orationes repeti ad illa, quæ ibi ſunt, quot altaria debebant viſitari, *Belleg. p. 3. ſ. 4. q. 9.*

1434 *Q. 205. Quid notandum ſit circa itinerantes, peregrinos, impeditos?* R. ſeqq. §. 1. Si Titius Coloniæ poſt promulgationem Jubilæi viſitavit templa, poteſt ire Treviros, & ibi vel in via explere cætera opera, Bullæ enim non requirunt, ut reliqua opera fiant in loco domicilii vel promulgationis, ſed in quocumque, *Laym. Bon. Caſtrop. tr. 24. p. 12. ſ. 3.* Lugo *d. 27. à n. 124.* Belleg. *p. 3. ſ. 3. q. 6.* Quòd ſi abiens non pergat explere opera, poterit reverſus, etiam poſt elapſum tempus Jubilæi lucrari. Papa enim navigantibus, & iter agentibus concedit, ut reverſi habeant alios 15. dies, in quibus opera omnia faciant, & lucrentur. Quod tenet, quamvis priùs in fine ultimæ ſeptimanæ iter incœpiſſent, *Lugo Belleg. ſ. 2. q. 4.*

1435 §. 2. Si Titius Coloniæ poſt promulgationem non viſitaſſet templa, ſed tantùm feciſſet reliqua opera, non poſſet Treviris, ubi etiam ipſo præſente promulgaretur Jubilæum, lucrari, niſi hic repeteret prædicta opera, quia opera Coloniæ facta, antequam Treviris acquiſiviſſet jus ad Jubilæum, haberent ſe impertinenter ad Jubilęum Treviris obtinendum; viſitationes autem templorum Trevirenſium non poſſet ei ſervire ad Jubilęum Colonienſe obtinendũ, ergo vel Treviris debet ea opera repetere, vel facere commutari, *Lug. n. 127.* Belleg. *ſ. 3. q. 7.*

1436 §. 3. Si quis ultimo die veniat ad locum Jubilæi, poteſt petere, ut opera, quæ facere non poteſt, ſibi commutentur, nam ſecundùm dicta veniens ad locum acquirit jus, *Lugo n. 125.* Et quamvis Bulla haberet, *pro omnibus Chriſti fidelibus civitatis, & diœceſis A.* tamen lucrari poſſent etiam peregrini alterius diœceſis, quia Jubilæum illud non eſt merè perſonale ſed etiam locale, & talis peregrinus cenſetur pro tunc pertinere ad locum A. cùm ſit fidelis ibi exiſtens, qui poteſt ſe hujus legibus ſubjicere, *Belleg. p. 2. ſ. 5. q. 5.*

1437 §. 4. Cum detentis carcere, captivitate, infirmitate vel alio juſto impedimento, item cum illis, qui tempus promulgati Jubilęi invincibiliter ignorarunt, poteſt Confeſſarius commutare vel in aliud proximum tempus prorogare, uti jam dicetur.

1438 *Q. 206. Quid præterea notandum ſit circa commutationem operum & prorogationem temporis?* Reſp. ſeqq. ſ. 1. Lucraturus ipſe non poteſt, nequidem in melius, commutare opera vel prorogare tempus lucrandi Jubilæi, ſed hoc committitur ſoli Confeſſario.

1439 §. 2. Putant *Sanch. Lugo, Buſemb.* & alii plurimi cum *Belleg. p. 3. ſ. 8. q. 5.* commutationem operum vel prorogationem temporis fieri poſſe extra confeſſionem, dummodò intra tempus Jubilæi, etiam à quovis legitimè approbato, cui poſſes confiteri, quamvis ei confiteri nõ cogites, & addunt id declaratum eſſe à Greg. XIII. ſed aliqui dubitant, quia per Confeſſarium putant intelligi Confeſſarium lucraturi indulgentias, cui autem confiteri non cogitas, non poteſt dici tuus Confeſſarius: prior tamen ſententia, quia ita communis eſt, videtur tuta.

1440 ſ. 3. Putant *Fill. Lugo, Viva q. 8. art. ult.* & alii, quos referunt *Diana p. 5. tr. 12. R. 26.* & Belleg. *qu. 7.* quamvis aliquis ſponte opera præſcripta neglexiſſet, ſi die ultima dolens de hoc optet lucrari Jubilæum, poſſe ei commutari opera vel prorogari tempus, ſed *Præpoſ. & Arr.* probabiliter contradicunt, quia voluntariè negligens non dicitur impeditus, *Cap. Commiſſo, & Cap. Si quis, de electione in 6.* Bullæ autem loqui ſolent de legitimè impeditis, & illis, qui ex ignorantia vel bona fide opera eò uſque omiſiſſent. Et quidem putant *Diana, Cotton. Alloz. Buſemb. Arſd.* eum, qui invincibiliter ignoravit tempus promulgati Jubilæi, poſſe gaudere prorogatione ad alios 15. dies, ſed Lugo *d. 27. n. 119.* contradicit, quia ſolis navigantibus, & iter agentibus conceditur illa prorogatio: pro aliis tantùm datur Confeſſario facultas commutandi opera, Belleg. *ſ. 2. q. 3.*

§. 4. Secundùm antiquas Bullas poterant omnia opera commutari cum habentibus impedimentum, ſed quoad confeſſionem, & Communionem, oppoſitum nunc tenet Lugo *n. 118.* quia Bullæ nunc pro impeditis concedunt commutationem, vel prorogationem tantùm horum operum, ſcilicet jejunii, eleemoſynæ, viſitationum templi, & orationis, nulla facta mentione confeſſionis vel Communionis: ſed cùm multi cum Dian. & Belleg. *ſ. 8. q. 2.* adhuc dicant poſſe commutari etiam confeſſionem & Communionem, hoc videtur probabile. Et quoad Communionem, poſſe eam commutari cum pueris, docent Vega, Sanctar. Hurt. Boſs. apud Viva *q. 8. art. 4.* Spectanda tamen ſunt verba ſingularum Bullarum, & de eis judicandum ſecundùm dicta *n. 1395.* 1441

§. 5. Si pœnitens reliquis peractis ultima die confiteatur & videatur eſſe in occaſione proxima relabendi, probabile eſt Confeſſarium poſſe differre confeſſionem, & communionem ac pœnitentem poſteà poſſe lucrari Jubilæum: idem eſt, ſi jam non poſſit integrè fieri confeſſio, quia meritò præſumitur de voluntate Papæ, quòd permittat differri, Boſſ. Dian. Lug. Sanch. Gob. Belleg. *q. 7.* 1442

§. 6. Si cauſa commutandi fuit reipſa inſufficiens, ſed bona fide judicata eſt ſufficiens, nihil impedit, quia commutatio remittitur judicio Confeſſarii: Putat tamen Viva *q. 8. art. ult.* cauſam commutandi, v. g. jejunium, debere eſſe majorem, quàm quæ ſufficit in diſpenſando die aliàs præcepto. Nec tanta requiritur ad proroganda opera, quanta ad commutanda, Fill. Gob. Belleg. *q. 3.* Quamvis autem poſſent opera prorogari ad ſequens tempus poſt Jubilæum, tamen videtur melius ſubrogare alia, quæ ſtatim perficiantur, Belleg. *q. 6.* 1443

ſ. 7. Commutatio fieri poteſt in opera pietatis, æqualia moraliter etiam aliunde debita, ſecundùm dicta *nu. 1425. & 1428.* Et æqualitas ſpectanda eſt, non tam attendendo ad præſtantiam vel pœnalitatem operis, quàm ad mentem & finem Papæ. Bullæ etiam notant attendendum eſſe ad conditionem pœnitentis, ut nempè fiat in opera quæ præſtare poſſit, hinc mutari poteſt jejunium in eleemoſynam. Aliqui dicunt poſſe in aliquantò minus, cùm vocent diſpenſationem. Opus, in quod fit commutatio, non neceſſariò fieri debet eo die, quo debebat fieri opus alterum, hinc die ultimo commutari poſſunt opera, quæ prioribus erant facienda, Lugo, Gob. Belleg. *q. 4.* 1444

Q. 207. Si quis ponat hoc, quod opinio probabilis dicit ſufficere, & Papa fortè plus requirat, an obtineatur Indulgentia, vel Jubilæum? Reſp. §. 1. Affirmant probabiliter Amicus *tom. 8. d. 21. à n. 47.* & Viva *q. 3.* ac probabile fatetur Diana *p. 10. t. 11. R. 34.* quia ſi erretur, putant Eccleſiam ſupplere, uti *l. 6. p. 1. à n. 117.* dixi Eccleſiam ſupplere, ubi poteſt, ſi quis ſecundùm opinionem communiter receptam aliquid omittat etiam circa adminiſtrationem Sacramentorum: ſed probabiliùs contradicunt Boſſius, Bonac. *d. 6. q. 1. p. 5.* Diana *p. 5. t. 12. R. 32.* Gob. *in Quin. t. 4. n. 710.* Belleg. *p. 1. ſ. 1. q. 9.* quia licèt Eccleſia ſuppleat, quando agitur de bono communi, non tamen ſi de bono tantùm particularis perſonæ. *Nec obſtat*, quòd Gob. *n. 712.* referat Urbanum VIII. dixiſſe Indulgentias valere illo modo, quo prudentes, pii doctique Theologi exiſtimant valere: *nam* imprimis id valere potuit tantùm pro temporibus Urbani. Deinde hoc intelligit *Gob.* de judicio vel communi, vel plerorumque, vel ſaltem notabiliter plurium Theologorum. Quoad favores tamen annexos Jubilæo, hi acquiruntur ſequendo ſententiam probabilem, v. g. ſi dividas opera in duas ſeptimanas, quamvis ſententia dicens id fieri poſſe, non eſſet vera, tamen ſic lucrando Jubilæum acquiris jus, ut abſolvaris à cenſuris, quia quando ob rationem gravem probabile eſt Sacerdoti competere poteſtatem abſolvendi, validè abſolvit, uti habet communis cum *Belleg. & Viva art. 2.* 1445

§. 2. Si quis falsò ſed invincibiliter putet ſe legitimè eſſe confeſſum, ſecundùm *Nav. Zech. Lorich. Benzon.* lucratur; uti & ille, ſecundùm Nav. Henriq. Rodriq. Fernand. Pourrè, Gob. Belleg. *p. 3. ſ. 7. q. 1.* qui non potuit confiteri, vel bona fide putavit non requiri confeſſionem, vel per improbitatem aut errorem Confeſſarii non eſt legitimè abſolutus, quia *cùm non ſtet per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde ac ſi impleta fuiſſet: Reg. 66. Juris in 6.* Sed probabiliùs contradicit Viva *q. 6. a. 2.* nam ſi conditio reſpiciat nudum factum ejus, qui debet illam ponere, Regula iſta tũ tenet, uti conſtat ex *L. Legatum, Cod. de condit. inſer.* E contrà non tenet, ſi reſpiciat etiam ipſum eventum conditionis, uti hîc fit. 1446

Q. 208. Quid præterea notandum ſit circa facultates, quæ in Jubilæo conceduntur, abſolvendi à reſervatis vel cenſuris? Reſp. ſeqq. §. 1. Hæ facultates conceduntur in favorem eorum 1447

qui

qui ſeriò intendunt lucrari Jubilæum: hinc dari poteſt abſolutio talis, antequam pœnitens aliquid ex præſcriptis operibus faciat, dummodo habeat verum propoſitum illa exequendi, & adſit promulgatio Jubilæi, quamvis ſit prima dies, Belleg. *p.3.ſ.10.q.3.*

1448 §.2. Si ſic abſolutus poſteà non lucretur Jubilæum, etiam ex pigritia, non ideò reincidit in reſervationem vel cenſuram, quia abſolutè eſt abſolutus, Nav. Henriq. Vaſq. Laym. Platel. Belleg. *qu.4.* Viva *q.11. ar.5.* contra Ugul. Et putant Henriq. Sanch. Bonac. Lug. Portel. Caſtrop. Belleg. *q.5.* talem, qui poſteà negligit lucrare, non peccare, ſaltem mortaliter: E contrà Suar. Vaſq. Fill. Averſ. *q.17.ſ.8.* Viva, dicunt ideò peccare mortaliter, quia non ſatisfacit tacitæ promiſſioni in re gravi.

1449 §.3. Qui lucrari voluit & abſolutus eſt, quamvis lucratus non ſit, poteſt poſteà à non habente poteſtatem in reſervata abſolvi à reſervatis oblitis vel ex cauſa omiſſis, quia prior Confeſſarius volens facere quidquid potuit, abſolutè ſuſtulit reſervationem, Sanch. Fill. Portel. Diana, Peliz. Viva *q.11. a.4.* Caſtrop. Dicaſt. *d.11.n.163.* Belleg. *q.6. & alii*, quos referam *nu.* 1695. Quòd ſi confeſſio fuerit invalida per culpam, quamvis Cajet. Zech. Henriq. & alii dicant adhuc fore ſublatam reſervationem, quod probabile cenſent Bon. & Dian. *p.3.t.4. R.150.* item Lugo, Dicaſt. Gob. Viva *art. ult.* ſi pœnitens non advertit defectum, quia Confeſſarius voluit facere, quantùm potuit: reſervatio non poteſt tolli non ſublatis peccatis, oppoſitum tamen eſt probabilius cum Rodriq. Sanch. Regin. Caſtr. Tamb. Belleg. Averſa §. *At verò*, quia ut ille, qui habet mortale, lucretur Jubilæum, & conſequenter ut acquirat jus abſolutionis à reſervatis, requiritur cōfeſſio valida, ſecundùm dicēda *n.* 1475.

1450 §.4. Qui prima ſeptimana lucratus eſt Jubilæum, ſi ſecunda in reſervatum vel cenſuram incidat, poteſt ab his abſolvi, ſaltem ſi præſcripta opera repetat. Navar. Henriq. Rodriq. Regin. Leone, Dian. Gob. apud Belleg. *q.2.* & cum Viva *q.11. a.3.* Quod etiam tenent Caſtr. & Dicaſt. *à nu.255.* quamvis dicant eundem non poſſe bis lucrari Jubilæum: imò poſſe abſolvi, quamvis non repetat opera præſcripta, docent Rodriq. Sà, Dian. Lohner, quod probabile eſſe dicunt Graff. Bonac. Caſtr. Dicaſt. Hinc dicit Sanch. multò magis poſſe abſolvi ſæpiùs intra tempus ſeptimanæ, qua peragit opera. Quæ tenent, etiamſi primis diebus ſeptimanæ abſolviſſet omnia opera, quia pro favoribus aſſignatur tota ſeptimana, Caſtr. Lugo, & probabile dicit Dicaſt. Verba autem illa, *Pro hac vice tantùm*, non videntur referri ad actum abſolvendi, ſed ad tempus Jubilæi, Viva *num.2.*

1451 §.5. Etiamſi fortè non exprimatur, tamen datur facultas abſolvendi à reſervatis ab Epiſcopo, Suar. Vaſq. Laym. Henriq. Regin & alii communiſſimè cum Diana *p.3.t.4. R.149.* & Viva *art.2.* contra Vegam, Rodriq. Bonac. & alios. Item ab hæreſi, niſi expreſsè excipiatur, uti declaratum eſſe teſtatur Fill. Quamvis autem exciperetur hæreſis, non ideò exciperetur favor, receptatio, defenſio hæreticorum; neque lectio, impreſſio, retentio librorum hæreticorum, nec blaſphemia hæreticalis, ſi hæc non ſint conjuncta cum hæreſi formali, Sanch. Henriq. Suar. Dian. Lug. Gob. Belleg. *q.1.* Viva *art.1.* Etiam abſolvi poteſt, qui ſpe Jubilæi committit reſervatum, quia hoc peccatum ſpecialiter non reſervatur, Nav. Suar. Henriq. Fill. Boſſ. Viva *art.3.n.1.* *Nec obſtat*, quòd *cap. Quando, de Conſecr. diſt.* 4. dicatur peccantem ſpe veniæ debere ſubeſſe pœnę, *nam Gloſſ.* explicat, *multoties peccantem*. Et tantùm ſignificatur, quòd dignus eſſet non obtinere veniam.

1452 §.6. Quamvis reſervatio poſſit extra confeſſionem Sacramentalem tolli ab illo, qui habet poteſtatem ordinariam abſolvendi à tali peccato reſervato, tamen fieri debet in confeſſione ab illo, qui habet delegatam tantùm poteſtatem, qualem habent Confeſſarii in Jubilæo, delegatur enim illis, ut audita confeſſione abſolvant à reſervatis, Suar. Vaſq. Leſſ. Lug. Bordon. Gob. Belleg. *qu.8.* oppoſitum tamen videntur dicere alii citandi *n.* 1695. Et abſolutionem à cenſuris ex cauſa dari poſſe extra confeſſionem docent multi apud Belleg. *ſ.11.q.1.* de quo dicetur *in l.7.c.1. ad dub.6.*

1453 §.7. Per *Satisfactionem* partis, quæ ſi fieri poſſit, ad valorem præmitti debet abſolutioni à cenſura, intelligitur reſtitutio debita honoris, famæ, bonorum &c. ob quorum læſionem lata erat cenſura. Per *partem* intelligitur læſus: hinc poteſt dari abſolutio, antequam jura ſolvantur Judici, Tabellioni, Fiſco, &c. Suar. Dian. Tamb. Belleg. *ſ.11.q.4.* Item ſi abſolvendus ita rem diſpoſuerit, ut infallibiliter ſecutura ſit ſatisfactio, uti ſi det Confeſſario vel apud alium deponat, quod reſtituere debet, aut à parte læſa dilationem obtineat, tum enim moraliter habetur ſatisfactio, Henriq. Sanch. Viva *q.10. art.2.*

1454 §.8. Si pœnitens nequeat ſatisfacere parti, poteſt abſolvi, Barb. Vaſq. Con. Vega, Dian. Viva, ſic enim etiam abſolvitur non potens reſtituere. Debet tamen præſtare cautionem vel pignorationem vel fidejuſſoriam vel ſaltem juratoriam pro rei qualitate, Suar. Dian. Gob. Et ſufficere pro foro interno firmum propoſitum, docent Nav. Henriq. Valer. Dian. Nald. probans ex Rituali Romano Pauli V. Conſentiunt Laym. Viva & Tamb. dicens, ſi impotentia ſemper futura eſt, non eſſe opus quicquam requirere à pœnitente, Belleg. *q.5.*

1455 §.9. Si pœnitens abſolutus, non ſtet juramento vel promiſſo, non reincidit, quia abſolutè eſt abſolutus, Sà, Boſſ. Paſq. Gob. Viva contrà Nav. Rodriq. Vegam. Putant tamen Laym. Dian. Tamb. Belleg. *q.6.* per hoc peccare graviter. Similiter ſi Confeſſarius ante abſolutionem non exigat ſatisfactionem, peccat graviter: ſi tamen pœnitens bona fide accedens, ſit abſolutus, quamvis Confeſſarius nil exegerit, eſt validè abſolutus, Belleg. *q.7.* Si inculpabiliter, obligatus eſt ſatisfacere, tranſacto Jubilæo manet abſolutus, ſed cum onere ſatisfaciendi, Boſs. Viva *q.11 art. ult. n.5.*

1456 §.10. Qui percuſſit Monachum eique ſatisfecit, quamvis non ſatisfecerit Abbati vel Monaſterio, ſecundùm Dian. Avil. Leand. Tamb. Viva *q.10. art.2.* poteſt abſolvi, quia ſatiſfecit *parti*, id eſt, læſo: ſed contradicunt Bonac. & alii, pro quibus teſte Fill. eſt praxis S. Pœnitentiariæ, quæ tenenda eſt, ſi injuria facta Monacho redundarit in communitatem, cum enim pars læſa non eſt ſolus Monachus ſed etiam communitas, Belleg. *q.8.*

1457 §.11. In Jubilæo poſſunt pro foro interno abſolvi excommunicati, etiam vitandi, & publici percuſſores Clerici, quamvis res etiam deducta ſit ad forum contentioſum & necdum finita, quia verba abſoluta eos comprehendunt, Henriq. Sà, Sayr. Sanch. Lezan. Dian. Gob. Belleg. *q.9.* Viva *q.10. ar.2. & q.11. art.1.* contra Vaſq. Avil. Con. Talis tamen abſolutio non impedit, quominus Judex poſſit cognoſcere cauſam & imponere pœnam, Belleg. *q.10.* Quòd ſi excommunicatio fuerit occulta, poterit abſolutus ſe in omnibus habere velut non excommunicatum & capax eſſe Beneficii &c. hoc enim nulli præjudicat nec affert ſcandalum, Suar. contra Paſq. Si autem publicetur, atteſtatio Confeſſarii ſufficiet ad abſolutionem probandam, quia in iis, quæ nemini nocent & alteri proſunt, ſufficit unus teſtis, *ex c. Parvulis, de Conſecrat. diſt.* 4. Suar. Peyr. Boſſ. Paſq. Viva *art.3.* contra Avil. & alios: atque ita talis abſolutio, ſaltem ex benigna admiſſione Judicis proderit etiam pro foro externo, dummodò in Bulla non ſit additum, quod prodeſſe poſſit *ſolùm* pro foro interno, Suar. Filliuc. Gob. Viva.

1458 §.12. Quid intelligatur per facultatem abſolvendi *ab omnibus peccatis & cenſuris*, dicetur *n.*1616. & 1630. Et *à n.*1613. agetur de facultate abſolvendi ab hæreſi. Docent autem plures, quòd Diana putat probabile, per verba illa, *ab omnibus cenſuris*, dari facultatem abſolvendi etiam ab irregularitate ex delicto, quia videtur eſſe cenſura, ſed contrarium tenendum eſt cum Averſa *q.17.ſ.7.* quia nulla irregularitas eſt cenſura, nec abſolutio ejus eſt neceſſaria ad abſolutionem à peccatis, ob quam datur facultas abſolvendi à cenſuris. Et præterea in Bullis Jubilæi ordinariè exprimitur non eſſe facultatem diſpenſandi ſuper ulla irregularitate, Belleg. *q.11.* Viva *q.10. art.1.*

1459 *Q.209. Quid præterea addendum ſit circa commutationem votorum?* Reſp. ſeqq. §.1. Poſſunt ordinariè commutari omnia vota (exceptis caſtitatis & Religionis) non tamen diſpenſari. *Nec obſtat*, quòd vota ſint jurata, uti dictum eſt *lib.3.par.1.n.*355. quod præter ibi citatos docent etiam Suar. Meroll. quamvis contradicant Nav. Az. Leſſ. Viva *q.2. art. ult. n.4.* Et multa circa commutationem votorum videri debent *lib.3. par.1. à n.*507. An autem commutari poſſint vota in favorem tertii facta, dixi *ibid. à n.*531. Poſſunt tamen commutari vota non vovendi vel non petendi commutationem aut diſpenſationem, cùm non excipiantur, Suar. Sanch. Peliz. Viva *q.12. ar.1.* Quandonam autem valeant illa vota, dixi *l.3.p.1. à n.*417. Putarunt etiam Valent. Boſſ. Sayr. unum votum reſervatum poſſe commutari in aliud melius, etiam propria authoritate, quod probabile dicit Viva, ſed oppoſitum tenui *l.3 p.1.n.*511. cum Suar. Bon. Sanch. Illſ. quia hoc ſaltem reſervatur judicio Confeſſarii. Hoc certum eſt ex *Cap. Scripturæ. De Voto*: omnia vota etiam reſervata commutari poſſe in profeſſionem ſolemnem Religionis: Quomodo autem circumſtantiæ voti reſervati commutari poſſint, dixi *lib.3. par.1. n.*550. Addit Viva *q.2. art. ult.* cum Nav. Az. Val. Sanch. conceſſa facultate diſpenſandi in votis & juramentis non ideò concedi ad commutandum, quia putant Regulam, *cui licet, quod eſt plus, licet, quod eſt minus*, tantùm tenere, ſi minus in majore contineatur tanquam pars in toto vel tanquam ſpecies in genere, quod hic non videtur eſſe: Sed oppoſitum tenet communis cum Suar. Sà, Leſſ. Laym. Regin. Bonac. Buſemb. quem retuli *lib.3.p.1.n.*506. quia potentia commutandi eſt veluti pars potentiæ diſpenſandi; nam diſpenſare eſt manente lege pro aliis, pro hoc ſimpliciter tollere obligationem, quod fieri poteſt vel nihil vel aliquid ſubſtituendo, & tunc erit commutatio.

1460 §.2. Hæc commutatio fieri poteſt extra confeſſionem, etiam ab eo, cui non cogitas confiteri, uti dictum eſt *l.3.p.1. nu.*507.

Digitized by Google

nu. 507. & conformiter addicta hic *nu.* 1439. Item fieri poteſt
ante omnia opera, dummodò habeat animum exequendi, ſe-
cundùm dicta *nu.* 1447. Quòd ſi mutet animum vel negligat,
tenet commutatio, Suar. Sanch. Portel. Viva *q.* 12. *art. ult.* &
alii. Putantque Sanch. Henriq. Diana & alii non ideò peccare
mortaliter, ſed in hoc contradicunt Suar. Portel. & alii ob ra-
tionem datam *nu.* 1448.
1461 §.3. Commutatio fieri poteſt ſæpiùs, etiam novorum vo-
torum, quæ faceres durante Jubilæo, Henriq. Sanch. Portell.
Trull. Belleg. *p.3.ſ.12.q.5.* Debetque fieri abſolutè, ſecundùm
dicta *l. 3. p. 1. n.* 530. quamvis enim non peccaret commutans
ſub conditione, *ſi exequaris opera præſcripta*, tamen cùm Pa-
pa non reſtringat ad illam conditionem, nec nos reſtringa-
mus, ſed potiùs differamus commutationem: notatque rectè
Gob. non debere fieri ſub conditione, *ſi lucretur Jubilæum*,
quis enim ſciet ſe lucratum?
1462 §.4. Quandonam vota caſtitatis & Religionis ſint reſerva-
ta, dixi *l.3. p.1. à n.* 544. 556. 565. An autem juramentum caſti-
tatis vel Religionis commutari poſſit, dixi *ibid. n.* 555. Hic adde
votum caſtitatis vel Religionis emiſſum ab impubere commu-
tari poſſe, quia præſumitur adfuiſſe imperfecta deliberatio &
promiſſio: & ideò *cap. Atteſtationi, de Deſponſ. impub.* eligere
non poſſunt Matrimonium ſive ſtatum ex natura ſua perpe-
tuum, Viva *q.12. art.2.* Similiter dixi *l.3. p.1. n.* 549. ſi voveris
caſtitatem vel Religionem ſub obligatione tantum levi, non
eſſe reſervatum, quia reſervatio ſupponit aliquid grave. Addit
Viva, in dubio, an intenderis te obligare graviter, quamvis hæc
intentio præſumatur, non eſſe reſervatum, quia cùm reſervatio
ſit odioſa, reſtringi debet ad vota certò gravia. Addit, non eſſe
reſervatum, ſi quis voverit caſtitatem, & dubitet, an perpetuam,
ſed videnda dicta *lib.3. p.1. n.* 391. Prætereà hic notandum eſt,
quod inſinuavi *ibid. à n.* 545. vota conditionalia non reſervari,
ſi ad vovendum moverit potiùs neceſſitas vel indigentia aliqua
quàm bonitas materiæ, quæ vovetur: hinc à contrario, ſi
voveris ingredi Religionem, *ſi Pater tuus conſenſerit, ſi fueris*
20. *annorum &c.* ſunt vota reſervata, & hoc eſt communiter,
dum Tò, *ſi*, idem ſignificat quod, *quando*, quia tum princi-
paliter movet bonitas materiæ, quæ abſolutè vovetur ſub tali
medio illam adimplendi. Viva ſuprà.
1463 §.5. Si quis non ſit reipſa lucratus Jubilæum, quamvis lu-
crari voluerit, vota ejus Jubilæo tranſacto commutari non poſ-
ſunt, quia nec ablata ſunt, nec jus auferendi eſt acquiſitum,
Sanc. Portell. Belleg. *ſ.10. q.6.* Imò putat Beja *p.2. caſ.9.* quamvis
lucratus eſſet Jubilæum, non ideò poſſe vota poſteà commuta-
ri, quia Papa non videtur hanc poteſtatem commutandi exten-
dere ultra tempus Jubilæi; oppoſitum tamen tenent alii com-
muniter, uti dicetur *n.* 1473. Videtur autem abſolutè tenendum
contra aliquos apud Viva *art. ult.* neminem in Jubilæo poſſe
ſibi ipſi commutare vota, quia quamvis quis poſſit aliquando
in ſeipſum exercere juriſdictionem voluntariam, tamen hic
committitur Confeſſario, qualis nemo eſſe poteſt reſpectu ſui.
1464 *Q.* 210. *Quid addendum ſit circa poteſtatem eligendi quem-
cumque Confeſſarium?* Reſp. Seqq. §. 1. Vi Jubilæi poteſt qui-
libet, etiam Regularis ex quovis Ordine, etiam Monialis, ſi-
ne licentia ſui Superioris ſibi eligere Confeſſarium, quem vult,
Nav. Suar. Fill. dicens eſſe declaratum à S. Congregatione,
Boſſius, Dian. Bordon. Lug. Gob. dicens eſſe reſcriptum Ro-
ma, ut ſtetur verbis Bullæ, Belleg. *p.3. ſ.9. q.1.* Unde quamvis
in novo *Compendio privil. v. Abſolutio* §. 15. dicatur per privi-
legium *Gregorii XIII.* non poſſe etiam tempore Jubilæi à Re-
ligioſo Societatis JESU ſine conſenſu Superiorum eligi extra-
neum Confeſſarium, tamen hoc intelligitur, niſi ſequens ali-
quis Pontifex id permittat: an autem aliquis permittat necne,
ſpectanda ſunt verba in ſingulis Jubilæis, quivis enim Papa
habet poteſtatem, qualem habuerunt Anteceſſores ſui, & po-
teſt eorum privilegiis derogare, nec tenetur ſervare certam
formulam derogandi, dummodò ſufficienter manifeſtet vo-
luntatem ſuam, dicendo ſe derogare illis, etiamſi de illorum
tenoribus ſpecialis, expreſſa &c. mentio aut alia exquiſita
forma ſervanda eſſet: per talia enim verba derogari ejuſmodi
antecedenti privilegio, præſertim ſi poſterius ſcriptum datum
ſit motu proprio, docent expreſsè Sanch. *in Conſil. lib.6. cap.9.
dub.* 8. Barboſ. *de clauſulis, clauſula* 43. *nu.* 17. & 18. Gonz. *ad
Reg.* 8. *Cancell. gl.* 36. *à nu.* 13. Illuſ. *tr.1. d. 3. n.* 58. aliique plu-
rimi apud ipſos. Attamen non affirmo poſitivè, quòd ullus
Pontifex hactenus derogarit iſti noſtro privilegio; hoc tan-
tùm dico, quòd derogare poſſit: & addo, contra conceſſio-
nem Jubilæi pro unica vice non eſſe tales rationes vel declara-
tiones Pontificum, quales Lugo *diſp.* 20. *ſect.* 9. affert contra
ſimilem conceſſionem per Bullam Cruciatæ, quæ permanens
eſt, & induceret nimiam relaxationem in religioſos Ordines:
ac propterea Congregatio VI. generalis Societatis Decreto 5.
meritò prohibuit, ne ullus Noſtrorum auderet vel docere vel
in praxi tenere, quòd hoc nobis liceat per Bullam Cruciatæ.
Videri poteſt Viva *q. 9. art.* 1.

§.2. Hic Confeſſarius debet eſſe approbatus ab Ordina- 1465
rio loci; unde non poteſt Regularis eligere approbatum à ſo-
lo Prælato Regulari alterius Ordinis, Suar. Regin. Vega, Lu-
go, Viva contra Dianam, & alios, quorum ſententiam tu-
tam eſſe putat Gob. dicens etiam Prælatos ampliativè dici poſ-
ſe *Ordinarios locorum*, quia ſunt Ordinarii ſuorum Monaſte-
riorum, in quibus approbare poſſunt ſuos: ſed tenenda eſt
prior ſententia, nam per *Ordinarios locorum*, in communi
ſenſu intelligitur Epiſcopus, vel ejus Vicarius. Putat tamen
Fill. & dicit à S. Pœnitentiaria reſponſum eſſe, quòd ſufficiat
à Prælato approbatum eſſe, ſi tantùm dicatur, *ab Ordinario*
approbatum, & non *ab Ordinario loci*, *vel locorum*, Prælati
enim approbantes cenſentur Ordinarii reſpectu ſuorum: & in
iſta ſententia poterit Regularis unus confiteri approbato à
Prælato alterius Ordinis, *Peyrn. Fern.* & alii cum Pourrè con-
tra Bordon. Fabrum, Boſſium: attamen non poterit ſæcula-
ris eligere ejuſmodi Regularem à ſolo Prælato approbatum,
quia Prælati non ſunt Ordinarii reſpectu ſæcularium, Fill.
Dian. Nugn. Belleg. *q.*2.
§. 3. Probabilius eſt requiri approbationem Ordinarii lo- 1466
ci illius, in quo ſit confeſſio, uti dicetur *n.* 1512. & 1516.
§.4. Eligendus debet eſſe approbatus reſpectu eligentis, 1467
hinc ſecundùm dicenda *à n.* 2528. qui non eſt *ſpecialiter* appro-
batus ad Moniales, non poteſt eligi à Moniali, Pelliz. Molf.
Viva *q. 9. art.* 2. contra Bonac. Peyr. Boſs. Vaſq. Similiter ap-
probatus limitatè pro viris, non poteſt eligi à mulieribus, ob
quamcumque cauſam negata ſit ad has approbatio, imò
etiamſi injuſtè, Trull. Viva contra alios. Similiter approba-
tus pro ſuis ruſticis non poteſt eligi à civibus, &c. Suar. Ro-
driq. Villal. Homob. Bord. Tamb. Gob. Lug. *d.25. n.16.* contra
alios. Idem dicunt priores cum Lugo *nu.* 23. contra alios de
approbato ad unum tantùm locum, nempè non poſſe eligi
ubique, ſed in eo tantùm loco, Belleg. *q.*4. De approbato pro
parochia dicetur *à nu.* 1536.
§. 5. Non poteſt extra neceſſitatem extremam pro Con- 1468
feſſario eligi excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis, mul-
tò minùs depoſitus, degradatus, quamvis antehac fuiſſet ap-
probatus, quia approbatio cenſetur revocata. Non eligi po-
teſt complex criminis, ſi illi per Epiſcopum ſublata ſit pote-
ſtas abſolvendi complicem, aut etiam ſi abſolvere prohibitus
eſt, Bonac. Averſ. *q.17. ſ.6.* Viva *q.11. art.3. n.*4. Belleg. *q.5.* &
6. contra Boſs. Paſq. Dicaſt. *d.11. num.* 186. qui putant non
ideò tolli, vel impediri juriſdictionem à Papa conceſſam: ſed
ratio noſtra eſt, ex dictis *nu.* 1467. quia Epiſcopi non appro-
bant reſpectivè ad talem complicem.
§.6. Regularis approbatus ab Epiſcopo, inſcio vel invito 1469
Superiore, non poteſt eligi in Ordine Prædicatorum; in quo
recepta eſt Bulla *Julii III.* irritantis talem approbationem:
poteſt in aliis Ordinibus, in quibus non ſcitur de receptione
illius Bullæ, Caſtrop. Miranda, Rodriq. Graff. Zerola alii-
que cum Dian. *p.1. t.4. R.* 13. Peccabit tamen mortaliter talis
Regularis, aut ad minimùm venialiter, juxta modum prohi-
bitionis, vel obligationem ſuæ Regulæ, Tamb. cum aliis,
notans non eſſe fidendum tali approbationi, communiter
enim erit ſubreptitia, quia per fraudem extorta, aut ex erro-
re data ab Epiſcopo ſupponente facultatem Prælati, depen-
denter à cujus conſenſu volunt approbare Epiſcopi, Ang.
Adrian. & alii cum Belleg. *q.*7.
§.7. Si Regularis exemptus approbatus ab Ordinario, per 1470
ſententiam judicialem, & notoriam prohibitus ſit audire
Confeſſiones ſæcularium, Rodriq. La Crux, Miranda, &
alii dicunt non poſſe eligi: contradicunt Diana, & alii cum
Tamb. & Pourrè, quia Ordinarius non poteſt privare juriſdi-
ctione conceſſa à Papa, ſed dicendum videtur cum cauſa re-
vocari approbationem, ſine qua approbatione ſuſpenſa eſt ju-
riſdictio. Notant etiam Suar. Laym. Caſtr. ſi ſuperior prohi-
beat ob inſcitiam Confeſſarii, ob timorem indignæ admini-
ſtrationis, vel in pœnam delicti, tum cenſeri tollere faculta-
tem requiſitam ad valorem; ſecus ſi faciat, ne nimiùm impe-
diatur, ut aliis rebus invigilet, tum enim non tollitur juriſ-
dictio, Belleg. *q.*8. Vide dicenda *à nu.* 1546.
§.8. Si Regularis approbatus ab Epiſcopo dimittatur ab 1471
Ordine, Diana dicit poſſe eligi, Tamb. dubitat, quia perſo-
na, & ſtatus eſt immutatus, ſi tamen in ſæculo approbatus
inivíſſet Religionem, poſſet eligi, Belleg. *q.* 9.
§.9. Multi cum Sanch. Pourrè, Gob. dicunt Confeſſa- 1472
rium approbatum, ſub mortali teneri audire, ſi ab aliquo eli-
gatur, quia pœnitens habet à Papa jus eligendi, & talis ap-
probatus eſt delegatus Judex à ſupremo Paſtore, ergo debitè
requiſitus tenetur officio fungi, Belleg. *q.*10.
Q. 211. *Quid fieri poſſit poſt tempus Jubilæi?* R. §. 1. 1473
Confeſſarius nihil poteſt poſt tempus Jubilæi circa illum, qui
non eſt lucratus Jubilæum: circa eum autem, qui confeſſus
eſt, & lucratus Jubilæum, poteſt poſt Jubilæum exequi eas
gratias, quas tempore Jubilæi potuiſſet, & non eſt executus:
hinc

hinc poteſt abſolvere à reſervatis; Item ſi tempore Jubilæi cœ-
piſti confiteri, & Confeſſarius ex juſta cauſa diſtulit abſolu-
tionem, poteſt tranſacto Jubilæo te abſolvere ab omnibus pec-
catis, & cenſuris, uti dictum eſt *n.* 1442. Item poterit abſolvere
à peccatis reſervatis inculpabiliter, vel ex juſta cauſa omiſſis
tempore Jubilæi, Palud. Nav. Suar. Sà, Sanch. Leſſ. Laym. Lugo,
Viva *q.* 11. *art.* 4. *&* 6. Idem eſt de commutatione votorum, ſi
tempore Jubilæi oblitus es petere, Henriq. Sayr. Sanch. Leſſ.
Caſtr. Portel. Dian. Gob. Viva *q.* 12. *ar. ult.* contra Suar. Fill. Bo-
nac. Laym. Imò poterit fieri poſteà, etiamſi tempore Jubilæi
memor nolueris petere, Sanch. Leſſ. Portel. à S. Fauſto, Gob.
Ratio omnium eſt, quia per Jubilæum lucratum, acquiſiviſti
jus ad illa omnia, nec eſt, cur dicaris perdidiſſe, cum Papa
executionem non reſtrinxerit ad tempus Jubilæi.
1474 §. 2. Si Confeſſio perficiatur poſt tempus Jubilæi, San-
ctar. De Leon, Lugo, Gob. apud Belleg. *p.* 3. *ſ.* 15. *q.* 2. proba-
bilius dicunt te non poſſe abſolvi à reſervatis commiſſis poſt
Jubilæum, quia juriſdictio prorogatur tantùm reſpectivè ad
peccata tempore Jubilæi exiſtentia; quod certum eſſe dicit
Rhodes. Limitat Averſa *q.* 17. *ſ.* 8. niſi Papa ipſe conceſſerit
facultatem differendi confeſſionem. E contrà te poſſe abſolvi
etiam ab his, abſolutè dicunt à S. Fauſto, Boſſ. Viva *qu.* 11.
art. ult. probabile dicunt Sanctar. De Leon, & Diana, quia
Papa ſaltem permittens ſic differri, ſecundùm dicta *nu.* 1442.
vult, ut lucretur Jubilæum, ſed non poſſet, niſi abſolvi poſ-
ſet ab illis etiam ultimis reſervatis, ergo. Et ſecundùm hanc
ſententiam poterunt etiam commutari vota poſt Jubilæum
omiſſa, uti volunt Boſſ. Diana, Pourrè, apud Belleg. *qu.* 3.
ſed, ut dixi, oppoſitum probabilius eſt.
1475 §. 3. Si Titius tempore Jubilæi non ſit confeſſus, quia non
recordabatur mortalis, cætera tamen præſcripta impleverit,
ſecundùm Sanch. Lugo, Belleg. *q.* 4. poterit recordans reſervati,
ab hoc poſt Jubilæum abſolvi, & obtinere commutationem
votorum, ſuppoſita ſententia, de qua *n.* 1414. quòd non re-
quiratur confeſſio, ſi tibi non ſis conſcius mortalis. Idem di-
cunt Henriq. Con. Comit. Dian. Viva *qu.* 11. *art. ult.* etiam in
ſententia, quòd requiratur confeſſio. Item licèt habuiſſet mor-
tale, & confeſſio fuiſſet invalida ex invincibili defectu doloris,
vel propoſiti, quia ſi habuit animum lucrandi Jubilæum, po-
tuit ſecundùm dicta *n.* 1447. abſolvi à peccatis, & cenſuris etiam
reſervatis, etiam extra Sacramentum, ſecundùm dicenda *nu.*
1695. ergo abſolutus eſt, quia Confeſſarius voluit facere, quid-
quid potuit. Ob eandem rationem idem dicit Lugo *diſp.* 20. *n.*
113. licèt ex malitia ſacrilegè eſſet confeſſus, dummodò inten-
derit, poſteà rectè confiteri, & lucrari Jubilæum: Sed quo-
ad hoc poſterius rectè contradicit Viva, tum quia fraus non
debet alicui prodeſſe, nec debet lucrum à ſacrilegio reportari,
tum quia aliquid concedens generaliter, non cenſetur hoc
concedere, quod negaret, ſi ſpecialiter rogaretur ex *Reg.* 81. *Ju-
ris in* 6. Papa autem non negaret tali ſacrilego, ſi rogaretur,
ſicuti ſecundùm dicta *n.* 1419. negat poteſtatem per ſacrilegam
Communionem implendi præceptum paſchale: Quoad prius,
etiam probabilius contradicunt Regin. Rodriq. Boſſ. Averſ. §.
At. Quia, ſaltem in Jubilæo, Bullæ tantùm concedunt facul-
tatem tollendi cenſuras, & reſervata in confeſſione, ſecun-
dùm dicta *n.* 1452. & hæc facultas datur in ordine ad ſuſcipien-
dum Sacramentum, & ad habendam tempore Jubilæi abſolu-
tionem à peccatis, ergo mediante imprimis vera confeſſione,
quæ hic non intervenit, cùm confeſſio invalida ſit nulla: de-
inde etiam mediante abſolutione, per quam indirectè ſaltem
tollantur peccata reſervata, & acquiratur jus ad poſteà directè
tollendas cenſuras, & iſta reſervata.
1476 §. 4. Qui confeſſus eſt animo perficiendi opera, ſed non
perficit, poteſt poſt Jubilæum abſolvi à reſervatis, ut dictum
eſt *n.* 1449. ſed non poteſt obtinere commutationem votorum,
ſecundùm dicta *n.* 1463.

CAPUT II.

1477 *De Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ.*

DUBIUM I.

Quis ſit Miniſter?

» RESp. Eſt Sacerdos approbatus ab Epiſcopo, (ſaltem
» reſpectu ſæcularium) & habens juriſdictionem. Eſt
» certum: Ratio primæ partis ſumitur ex *Joannis* 1. *Accipite*
» *Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis, &c.* Ratio ſecun-
» dæ ſumitur ex Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 15. *de Reform.* Ubi decernit,
» nullum poſſe audire confeſſionem ſæcularium, niſi habeat
» beneficium parochiale, vel approbationem ab Epiſcopo.
» Addidi, *reſpectu ſæcularium*: quia circa confeſſiones re-
» gularium, Concilium nihil videtur mutaſſe: unde ii cui-
» vis, etiam non approbato, quem Prælatus præfecerit, poſ-
ſunt confiteri, intellige, quantum eſt ex vi Concilii, quia »
Gregorius XV. ſtatuit, ut Monialium Confeſſarius ab Or- »
dinario approbetur. Ratio tertiæ partis ex Flor. & Trid. *l. c.* »
quia abſolutio eſt actus judicialis, qui requirit ſubditos. »
Unde reſolves, »
I. Nullo caſu, vel diſpenſatione hoc Sacramentum vali- »
dè adminiſtratur à non Sacerdote. »
II. Ubi Trid. eſt receptum, (ſecus alibi) nullus Sacer- »
dos, etiam Regularis, validè abſolvit, niſi ſit approbatus, »
vel Parochus, cui non ſolùm intra, ſed etiam extra diœ- »
ceſin ſuam, validè delegatur juriſdictio, poteſtque eligi in »
Confeſſarium ab omni habente poteſtatem eligendi, quam- »
diu tamen retinet Parochiam. Ita Fill. *tr.* 7. Fag. Suar. Dian. »
p. 3. *tr.* 4. *R.* 146. »

ADDENDA.

QUæſt. 212. *Quid univerſim notandum ſit circa Mini-* 1478
ſtrum Sacramenti Pœnitentiæ? Reſp. ſeqq. §. 1. Ger-
ſon *p.* 2. *n.* 32. *Opuſc. de arte audiendi confeſſ. in Prooemio*, ait:
*Ars artium eſt regimen animarum, præſertim in confeſſionibus
audiendis.* Conſid. 1. addit, *Provideat ante omnia Confeſſor
purus eſſe, qui purgandis animabus invigilat: ſpem quoque ſui
laboris, & perficiendi circa alios, non in propria, ſed divina
virtute reponat.*
§. 2. Quàm gratum Deo ſit officium Confeſſarii, expli- 1479
cat Ludov. de Ponte *In pretioſis ſenſis par.* 6. *à n.* 17. his verbis:
*Audire, & abſolvere confitentes eſt actus planè heroicus, &
mirum quantùm divinæ Majeſtati acceptus, quia in primis
hoc in miniſterio magis immediatè quàm in quovis alio Sacerdos
plurimum confert ad reducendas, & reconciliandas animas ſuo
Creatori. Deinde quia hic modo quodam ſpeciali cuncta miſeri-
cordiæ opera, tùm corporalis tum ſpiritualis optimè exercet:
hic ignorantem docet, aberrantem in viam dirigit, offenſas re-
mittit, mærentem, & contritum conſolatur, dubitanti ſalu-
bria impertit conſilia, pro periclitantis ſalute Deum efficaciter
deprecatur. Hic duræ ſervituti mancipatum redimit, vinctum
peccatorum catenis exolvit, nudum conveſtit ſtola gratiæ, ege-
num, & languidum cibo potuque ſpirituali, prout cuique fert
ſtomachus, ac neceſſitas, paſcit, ac reficit: unde perſuaſum
habeo fore, ut Deus Confeſſario bono, & frugi miſericordiam
retribuat,* Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam
conſequentur, Matth. 5. *v.* 7. *Certè judicio meo porrigi vix poteſt
eleemoſyna, quæ iſti valore & pretio æquivaleat ..... Habet in
fructuoſo hoc exercitio Confeſſarius, ubi ſeipſum, & multas re-
fractariæ carnis obluctationes egregiè vincere poſſit. Denique,
Confeſſarii tribunal applauſus non habet, quibus Concionatoris
cathedra ſæpè circumſonat.*
§. 3. Miniſter Sacramenti Pœnitentiæ eſt Sacerdos com- 1480
pletè ordinatus, hinc ſi quis eſſet ordinatus per traditionem
patenæ cum pane, & calicis cum vino non autem poſteà per
impoſitionem manuum Epiſcopi, eſſet quidem Sacerdos, ſed
incompletè, & haberet poteſtatem in Corpus Chriſti verum
conſecrandum, ſed non in Corpus Chriſti myſticum ſive in
fideles abſolvendos, uti cum communi Amic. *d.* 15. *nu.* 27. A-
verſa *qu.* 16. *ſ.* 1. Si autem Epiſcopus impoſuiſſet ei manus,
omiſſa vel non ritè peracta ordinatione per traditionem pate-
næ, & calicis, nec poſſet validè conſecrare, nec abſolvere,
quia nequidem incompletè eſſet Sacerdos, hæc enim ſecunda
poteſtas in Corpus Chriſti myſticum ſupponit primam in
Corpus Chriſti verum, Amic. Arr. *d.* 39. *n.* 2.
§. 4. Solus Sacerdos ita eſt Miniſter Sacramenti Pœniten- 1481
tiæ, ut non Sacerdos nunquam validè abſolvat ſacramentali-
ter; imò ſecundùm Nav. Valent. Suar. Arr. *n.* 4. laicus fit irre-
gularis, ſi hoc attentet; quod tamen alii negant cum Lug. *d.*
18. *n.* 14. quia non invenitur expreſſum in Jure.
§. 5. Dubitatum eſt aliquando, ſi quis in neceſſitate con- 1482
fiteatur laico, an Deus tum ſuppleat effectum gratiæ? nam
cap. Quem pœnitent. 88. *de pœnit. diſt.* 1. ſic habetur, *Sæpè con-
tigit, quòd pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote, quem
deſideranti nec locus nec tempus offert, & ſi ille, cui confitebi-
tur, poteſtatem ſolvendi non habet, fit tamen dignus venia
ex Sacerdotis deſiderio, qui ſocio confitetur turpitudinem cri-
minis.* Similiter S. Th. *in* 4. *diſt.* 17. *qu.* 3. *art.* 3. *quæſtiun.* 2.
ait, *In neceſſitate etiam laicus vicem Sacerdotis ſupplet, ut ei
confeſſio fieri poſſet.* Et ad 1. ſubdit, *Defectum Sacerdotis
ſummus Sacerdos ſupplet, & confeſſio laico ex defectu Sa-
cerdotis facta ſacramentalis eſt quodammodò, quamvis non
ſit Sacramentum perfectum.* Et *diſt.* 24. *q.* 1. *art.* 2. *quæſtiun.* 3.
ad 2. loquens de non baptizato ad Ordines promoto ait, *Non
eſt Sacerdos, nec conficere poteſt, nec abſolvere in foro pœni-
tentiali, ſed tamen piè credi poteſt, quòd quantùm ad ultimos
effectus Sacramentorum, ſummus Sacerdos ſuppleret defe-
ctum.* Etiam Mag. Sent. *in* 4. *diſt.* 17. *cap.* 4. dicit, ſi Sacerdos
abſuerit, debere confiteri laico etiam mortalia. Quod etiam
puta-

putarunt alii apud Averſam ſuprà. Sed obligationem illam meritò rejiciunt omnes reliqui cum Rayn. in Heter. *T.16.ſ.9. à n.1.* Unde etiam audiendi non ſunt Juriſtæ aliqui apud Sanc. *de Matr. l.3.d.22.n.21.* qui putarunt in communi errore, quo laicus putaretur eſſe Sacerdos, Eccleſiam ſupplere juriſdictionem in laico: nam de jure divino requiritur Sacerdos, ergo in eo ſupplere non poteſt Eccleſia. Attamen quandoque utile eſſe confiteri laico agnoſcunt Henriq. & Moya *d. 7. q.1.* ut vel laicus referat peccata Sacerdoti superventuro, vel juvet ad contritionem ſpecialem de illis peccatis eliciendam, vel dirigat circa reſtitutionem, vel ut hac humiliatione impetret à Deo peccatorum veniam. Videri poteſt etiam Illſ. *hic à n.168.*

1483 §.6. Quamvis ſententia communior, & probabilior ſit cum Arr. *n.5.* & Lugo *n.7.* quòd laicus abſente Clerico nequidem in articulo mortis validè abſolvat à cenſuris, quia tamen oppoſitum probabiliter tenent graves Authores, quos referunt Diana *p. 3. tr.4. R. 133.* & Moya *nu. 8.* eò quòd putent piam Matrem Eccleſiam, quæ id etiam laico delegare poteſt, pro eo articulo nolle eum, quem pœnitet, privari beneficio ſepulturæ, & communibus ſuffragiis: hinc rectè infert Sanct. *in Decal. l.2. c.13.n.13.* laicum teneri pro tali caſu abſolvere à cenſuris. Docentque etiam plures cum Quintanad. apud Moyam, laicum in defectu Clerici poſſe, adeòque debere moribundo applicare Indulgentias huic conceſſas pro mortis articulo, ſi fortè talis applicatio fieri debeat per alium.

1484 §.7. Tridentinum *ſeſſ.14. de pœnit. c.6.* dicit abſolutionem eſſe adinſtar actus judicialis, quo à Sacerdote velut Judice ſententia pronunciatur; unde adminiſtratio Sacramenti Pœnitentiæ cum actu judiciali convenit, & diſconvenit in quibuſdam, nam Judex forenſis non tenetur credere reo pro ſe, Judex ſacramentalis tenetur credere pœnitenti pro ſe, & contra ſe, uti docetur *n.1763.* Forenſis debet attendere actiones, & facta, prout ſe habent à parte rei, & materialiter: Sacramentalis, prout ſubſtant conſcientiæ operantis; Forenſis judicat ſecundùm leges; Sacramentalis ſecundùm conſcientiam pœnitentis.

DUBIUM II.

1485 *Quid ſit approbatio, & à quo petenda.*

RESp. I. Approbatio non eſt collatio juriſdictionis, ſed tantùm publicum judicium de aptitudine perſonæ, ad audiendas confeſſiones, eſſentialiter prærequiſitum (ſuppoſito jure Tridentini) ad juriſdictionem recipiendam. Ita Sanch. *lib. 6. de Matr. d.28. & alii. Unde reſolves.*

I. Etſi Doctores, & Licentiati, hoc ipſo quòd promoventur, cenſeantur, ſecundùm quoſdam, approbati à Papa, ut notat Sà v. Confeſſarius, probabilius tamen eſt, quòd ipſi etiam egeant approbatione, licèt non deceat, ut ipſi, vel Lectores in Theologia examinentur.

II. Etiam Parochus, qui reliquit Beneficium Parochiale, debet approbari, ſi velit audire confeſſiones.

III. Non requiri hanc approbationem ad auditionem venialium; docet Diana *p.2.tr.2.miſc.Reſ.44.* ex Valero. Et ratio eſſe videtur, quòd approbatio tantùm requiratur in ordine ad juriſdictionem: hanc autem quivis Sacerdos pro venialibus (uti & mortalibus, à quibus ritè quis eſt abſolutus) habeat collatam ab Eccleſia in ipſa ordinatione, ideòque ab iis abſolvere poſſit, ut habet Bon. *d.5.q.7.p.2. n.8.* Vaſq. Suar. Lugo *diſp.18.ſect. 3. d. 21. n. 1.* Ubi docet ab Eccleſia in Trident. non approbatum reddi incapacem juriſdictionis, tantùm in ordine ad mortalia non priùs confeſſa.

IV. Parochi non poſſunt adſciſcere cooperatores, niſi Parochos, vel approbatos, ut habent Fagund. *p.2.l.7. nu. 42.* Sanctius, &c. ex *declar. Cardin.* contra Ledeſm. & alios. V. Dian. *p. 3. t. 4. R.146.* & Bon. *p. 4. §.1.*

V. Qui habet poteſtatem eligendi Confeſſarium, non poteſt eligere niſi approbatum, vel Parochum.

VI. Ad approbationem non neceſſariò requiritur examen, modò adſit judicium prudens ſufficientiæ, Kon. Laym.

VII. Non ſufficit approbatio petita, & negata, ut docetur communiter, contra Nav. Henr. & Diana *tom. 1. t.2. R. 24.* etſi probabiliter cum prædictis docuerit Kon. & Laym. regulares Mendicantes, ſi ab Epiſcopo repellantur, cùm manifeſtè idonei ſint, & à Prælatis ſuis præſententur, poſſe nihilominus pro confeſſionibus ſæcularium exponi, uti habetur Clementina *Dudum §. Statuimus.* Iſtis tamen privilegiis Trid. & Urbanum VIII. anno 1628. derogaſſe, notat Lugo *d.21.n.29. & à n.51.*

Reſp. II. Approbatio petenda eſt ab Epiſcopo, & quidem proprio, ſcilicet Sacerdotis, ut intelligunt Suar. & Kon. Reg. Fill. & alii; vel (ut probabiliter vult Vaſq.) pœnitentis: Ratio, quia eſt actus juriſdictionis, vel ſaltem authoritativa declaratio, ergo debet fieri à Superiore. Porrò nomine Epiſcopi etiam intelliguntur Prælati, habentes juriſdictionem Epiſcopalem, ut quidam Abbates, & Capitulum Sede vacante, non autem Provinciales, aut Generales Ordinum. *Unde reſolves.*

I. Religioſi, etiam exempti, debent approbari ab Epiſcopo loci, in quo degunt, quia illius, quoad hunc actum, ſunt ſubditi.

II. Epiſcopus in ſua Diœceſi non poteſt approbare Sacerdotem alienum, niſi ſubdatur illi ſaltem ad tempus.

III. Epiſcopus poteſt approbare per ſe, vel Vicarium generalem, vel alios quoſcunque deputatos, quia non eſt actus Ordinis, ſed juriſdictionis.

IV. Approbatio poteſt fieri cum reſtrictione ad certum genus perſonarum, locum, tempus, &c. Nav. Suar. Vaſq. contra Vegam.

V. Epiſcopus peccat, ſi Sacerdoti (præſertim Regulari) idoneo, ſine cauſa ſufficienti neget approbationem. Bon. Vaſq. *a. 3. d. 3.* Lugo *n. 54.* Sanch. &c.

VI. Approbatio ſemel abſolutè conceſſa non tantùm non extinguitur morte concedentis, ſed nec revocari poteſt ſine juſta cauſa: ex cauſa tamen, v.g. mutatione morum, judicii, &c. poteſt, ut docet Suar. Fill. & alii. Quòd ſi fiat abſque cauſa rationabili, Con. Suar. & quidam alii cenſent revocationem eſſe nullam, alii illicitam tantùm, Fill. *t. 7. c. 9. q. 12.* In dubio autem, an ex juſta cauſa revocatio ſit facta, præſumendum eſſe pro Prælato, docet Lugo *n. 67.*

VII. Ex juſta cauſa poſſunt, præſertim à ſucceſſore Epiſcopo, ad examen revocari, non tantùm ſæculares, ſed etiam Regulares. Docent tamen quidam, Mendicantes habere privilegium, ut non poſſint revocari ab eodem, à quo ante ſunt approbati, ſed contrarium docet Suar. & Lugo *n. 61. & 62.*

VIII. An approbatus ab uno Epiſcopo poſſit in alia diœceſi ſine nova approbatione recipere juriſdictionem, controvertunt Doctores, ac licèt utraque ſententia olim videri potuerit probabilis, poſt decretum tamen Urbani VIII. Anno 1628. apud Lugo *nu. 29.* negativa omninò tenenda eſt. V. Averſam *q. 16. ſ.8.*

ADDENDA.

QUæſt. 213. *Quid præterea generatim notandum ſit circa approbationem?* R. Seqq. §. 1. Hæc eſt diſtinctio inter approbationem, & collationem juriſdictionis, quòd approbatio ſit actus intellectus, ſeu judicium, quo Epiſcopus vel Superior cenſet hunc Sacerdotem eſſe idoneum ad audiendas confeſſiones: è contrà collatio juriſdictionis eſt actus voluntatis, quo Superior dat poteſtatem in ſuos ſubditos ad audiendas illorum confeſſiones: quia autem non vult, ut aliquis non idoneus audiat, hinc collatio juriſdictionis requirit approbationem velut conditionem ſaltem futuram, uti cum communi Sporer *nu. 666.* 1486

Objic. Si approbatio ſit, aut requirat judicium de idoneitate, ergo ſi Epiſcopus externè tantùm approbaret eum, quem internè judicat eſſe idoneum, ille invalidè abſolveret. Reſp. Bon. concedit ſeq. ſed probabiliùs negant Suar. & Lug. *d.21.n. 25.* quia Trid. tantùm loquitur de judicio externo, quod conſiſtit in verbis illud ſignificantibus. Et ita Judex dicitur ferre ſententiam validam in foro externo, licèt contra conſcientiam, & judicium internum pronunciet.

§. 2. Ad validè abſolvendum ſæculares prærequiritur approbatio Epiſcopi, nam Trid. *ſeſſ.23.c.15. de Ref.* ait, *Quamvis presbyteri in ſua Ordinatione à peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant, decernit tamen S. Synodus nullum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale Beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis, & conſuetudine quacunque etiam immemoriali non obſtantibus.* Idem ſtatuerunt multi Pontifices, uti conſtabit ex dicendis. *Dixi*, ad abſolvendum ſæculares, nam nihil innovatum eſt circa Confeſſarios Regularium, uti cum communi Lugo *n. 2.* Averſa *q. 16. ſ.7.* Spor. *n. 666* ad quorum confeſſiones audiendas ſufficit deſignatio Superioris: quod *Averſa* extendit etiam ad Confeſſarium Novitiorum, cùm in favoribus communicent cum Religioſis. Quid autem jure novo ſtatutum ſit circa confeſſiones Monialium, dicetur *à nu. 1528.* 1487

§. 3. *Tridentinum* præcipit quidem approbationem gratis dari, probabiliùs tamen eſt cum Suar. & Lugo *numer. 26.* fore validam, licèt detur non gratis, quia quamvis ex verbis *Tridentini* colligatur præceptum, non tamen continetur irritatio: Et ſaltem fiet ſuppletio propter erro- 1488

errorem communem, ſecundùm dicta *lib. 6. par. 1. à nu. 112.*

1489 §. 4. Videtur nunc tenendum, quòd ad abſolvendum à venialibus, prærequiratur approbatio Ordinarii, nam licet antehac ab omnibus ferè cum *Buſemb.* ſuprà ſupponeretur tanquam certum, quòd facultas abſolvendi in venialibus eſſet in Ordinatione conceſſa omni Sacerdoti, vel jure divino, uti volebat *Vaſq.* vel jure Eccleſiaſtico ſuppoſita immemoriali conſuetudine, tamen nunc aliter ſtatuit *Inn. XI.* in decreto de Communione quotidiana, quod retuli *l. 6. p. 1. n. 665.* ubi ſic præcipit Odinariis, *Non permittunt, ut venialium confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti non approbato*, ergo talis abſolutio eſt ſaltem illicita. An autem ſit valida, eſt incertum, negant aliqui cum *Platelio*, ſed probabiliùs affirmant Carden. *d. 2. c. 6. ar. 9. & 10.* Spor. *n. 667.* quia ex hoc, quod Pontifex tantùm velit prohiberi, & non permitti, non ſequitur tolli juriſdictionem, vel irritari abſolutionem.

1490 §. 5. Sacerdos non approbatus non poteſt abſolvere à mortalibus dubiis, Mendo *d. 10. à n. 49.* eſtque etiam probabilius cum Moya *d. 7. q. 1. n. 10.* contra *Crouſſers* & alios, ſi quis ſola mortalia, etiam bona fide, confeſſus ſit non approbato, non eſſe validè abſolutum: ſi tamen addidiſſet veniale, aut antehac confeſſum, probabilius eſt fore ab hoc directè abſolutum, & ab aliis mortalibus indirectè, cum obligatione ea poſtmodùm directè ſubjiciendi clavibus apud alium approbatum.

1491 §. 6. Quamvis Ordinarius poſſit non admittere ad examen pro approbatione, ſi tamen admiſerit, non poteſt abſque injuſtitia negare approbationem digno, Lugo *n. 49.* Gorm. *p. 2. n. 361.* Ratio eſt, quia intervenit quaſi contractus, ut aliàs fit in concurſu, quo dicitur; *ſubjicio me examini eâ conditione, ut approber, ſi inveniar dignus; examinabo te, ut approbem, ſi invenium dignum.*

1492 §. 7. Juſtæ cauſæ approbandi tantùm ad tempus ſunt, ſi nunc ſit neceſſitas habendi plures Confeſſarios, quæ poſteà ceſſet; ſi pro nunc habeat quidem ſufficientem ſcientiam, ſed meritò deſideretur major ad approbationem perpetuam: ſi prudenter timeatur, ne habita ſimul perpetua approbatione negligat ſtudium: ad probandum, an principia generalia benè applicet in praxi, vel an non ſit fortè heteroclitus, nimium laxus, vel rigidus. Negari non poteſt ex hoc, quòd approbandus jurare nolit ſe non uſurum certis opinionibus probabilibus, quia hæc conditio eſt irrationabilis, & inſolita, Pignat. *t. 8. conſ. 15.*

1493 §. 8. Fieri poteſt ſolis verbis, Lugo *n. 16.* at expedit fieri ſcripto, ut certiùs conſtet de ea, & de modo, quo conceſſa eſt.

1494 *Q. 214. Quid addendum ſit circa poteſtatem approbandi?* Reſp. ſeqq. §. 1. Nuntium Apoſtolicum poſſe quoſcunque Sacerdotes pro ſua Provincia approbare tenent multi: Tuſchus *v. Legatus concl. 158.* ait, *Legatus Apoſtolicus in ſua Provincia habet ordinariam juriſdictionem. Quidquid poteſt Epiſcopus in ſua Diœceſi reſpectu juriſdictionis, poteſt Legatus in ſua Provincia, hoc excepto, quòd Capitulum poteſt alienare cum conſenſu Epiſcopi, non Legati.* Similiter loquuntur Azor *p. 2. l. 5. cap. 27. qu. 5.* Barboſ. *in Collect. ad l. 1. tit. 30. ad cap. Cùm non ignoretis nu. 2.* Gonz. *ad Reg. 8. Cancell. Gl. 25. nu. 15.* Rebuff. *Praxi beneſ. tit. de Union. nu. 24.* Pirhing *l. 1. t. 30. num. 4.* Vvagner. *in Decret. l. 1. tit. 30. ad cap. 1. Nota 2.* Idem tenent Averſ. *de Sacram. q. 46. ſ. 6. n. 7.* Pontius *de Matr. l. 5. c. 10. n. 7.* Sannig. *ad l. 1. tit. 30.* Viva *de Jubil. q. 9. art. 4.* Hinc inferunt Gob. & Leſſ. *in Auct. v. Confeſſarius caſu 1.* Nuntium poſſe Superiori regulari communicare poteſtatem approbandi, cùm poteſtas illa ſit ipſi ordinaria. Similiter docet Pelliz. *t. 9. c. 2. n. 81.* Legatum à latere non tantùm poſſe approbare ad audiendas Confeſſiones in ſua Provincia, ſed etiam dare facultatem abſolvendi à reſervatis Epiſcopo, quamvis addat non expedire, ut id ſæpiùs faciat, ne offendantur Epiſcopi, & contemnantur reſervationes. Contra hactenus dicta dicit Pignat. *tom. 2. conſult. 1.* Nuntium non poſſe approbare ad audiendas confeſſiones, nec quoſvis ordinare de ſua Provincia, &c. eò quòd illa per *Trid.* reſerventur, ſeu ſpecialiter committantur poteſtati Epiſcoporum, pro quo adducit declarationes, quæ an authenticæ ſint, reſcire non poſſum, ſcient Nuntii iſta facientes, quid poſſint. Et ex dicendis *n. 1533.* colligetur Nuntios in Germania, & cum eis Sacram Pœnitentiariam cenſuiſſe, quòd eis competat ordinaria poteſtas approbandi etiam Regulares in ſua Provincia.

1495 §. 2. Epiſcopus electus, & confirmatus, quamvis non conſecratus, approbare poteſt, quia approbatio non eſt actus Ordinis, ſed juriſdictionis, Lugo *d. 21. n. 27.* Si Epiſcopus ſit excommunicatus, *Boſſ. & Tamb.* putant adhuc poſſe approbare, eò quòd approbatio ſit tantùm judicium, & ſimplex teſtificatio Epiſcopi, prout eſt talis perſona ſuperior, qualis in excommunicatione videtur manere: ſed Averſa, Pontius *c. 17.* & alii probabiliùs dicunt non poſſe, ſi ſit excommunicatus non toleratus, quia approbatio videtur eſſe actus Epiſcopi, prout Epiſcopus eſt, requirens juriſdictionem, quam non habet talis excommunicatus.

§. 3. Ideò Sedes vacans approbare poteſt, quia quoad 1496
hoc habet facultatem Epiſcopi. Ideò convenit Vicarium in Spiritualibus habere poteſtatem approbandi, quia habet poteſtatem ordinariam, faciens unum cum Epiſcopo Tribunal. V. Leur. *de Vicario q. 134.*

§. 4. Illi Abbates habent juriſdictionem quaſi Epiſcopa- 1497
lem in ordine ad approbandum, qui habent diœceſim aliquam nulli Epiſcopo ſubjectam aut ſaltem ſecundùm *Sanch.* qui ſolent laicos Matrimonio jungere, ſuper eorum votis diſpenſare, viſitare Parochias, excommunicare, &c. Quamvis enim *Trid.* deroget omnibus privilegiis datis ad declinandum examen Epiſcoporum, tamen ejuſmodi Abbates reſpectu Sacerdotum ſæcularium Eccleſiis ſibi ſubjectis præficiendorum veniunt nomine Epiſcoporum, quia quoad poteſtatem ſunt Epiſcopi, Suar. Henriq. Præpoſ. Sanch. Gob. & alii cum Sylv. *p. 2. v. Confeſſarius.*

§. 5. Quamvis Parochus poſſit ſimplici Sacerdoti non ap- 1498
probato delegare juriſdictionem adminiſtrandi reliqua Sacramenta, Barb. Puſſev. Leur. *in foro beneſ. p. 1. q. 435. n. 1. 5. & ſeqq.* tamen non poteſt approbare, aut tali delegare poteſtatem ad audiendas ſuorum confeſſiones, quia hoc eſt Epiſcopi, ſeu Ordinarii, Lugo *n. 6.* Leur. *nu. 4.* Et ſine juriſdictione ab Ordinario, vel à Parocho, ſaltem tacitè, delegata non poſſet alius Parochus illius parochianum audire, communis cum Leur *nu. 3.*

§. 6. Videtur dicendum, quòd etiam Archidiaconi, aut 1499
Præpoſiti, per ſe loquendo, & ex vi officii, non habeant poteſtatem approbandi: unde ſi alicubi faciant, id erit ex delegatione Epiſcoporum, qui ſemper poſſint revocare.

§. 7. Ordinarius extra diœceſim ſuam exiſtens poteſt ap- 1500
probare, quia hic actus non eſt juriſdictionis contentioſæ, quæ exigat exerceri in proprio tribunali, ſed voluntariæ, quæ extra proprium territorium communiter exerceri poteſt. Putat tamen Lugo *in Reſp. Mor. lib. 1. dub. 17.* Epiſcopum Antuerpienſem exiſtentem Namurci non poſſe approbare Sacerdotem Namurcenſem pro ſua diœceſi Antuerpienſi, quia Namurci exiſtens non eſt ullo modo Ordinarius, ſed Superior reſpectu Sacerdotis Namurcenſis, qualis eſſe poſſet ſaltem ratione loci, ſi cum illo eſſet in diœceſi Antuerpienſi, ubi ipſe eſt Ordinarius.

§. 8. Si Titius approbatus tantùm pro Antuerpia, Na- 1501
murci audiat Cajum Namurcenſem habentem ab Epiſcopo Namurcenſi licentiam eligendi quemcunque Confeſſarium, videtur poſſe validè abſolvere, quia hoc ipſo, quod Epiſcopus Namurcenſis det Cajo iſtam licentiam, vult quemcunque Confeſſarium habere juriſdictionem, & approbationem pro Cajo abſolvendo, neque licentiam ſuam reſtrinxit ad Confeſſarium à ſe approbatum, ſed extendit ad *quemcunque Confeſſarium*, approbatum, Titius autem eſt Confeſſarius ſimpliciter approbatus, quia approbatus eſt Antuerpiæ. E contrà, tamen ſi Titius Namurci audiat Sempronium habentem ab Epiſcopo ſuo Leodienſi licentiam eligendi quemcunque Confeſſarium. Titius invalidè abſolveret, quia ab Epiſcopo Antuerpienſi non eſt niſi pro Antuerpia approbatus, & Epiſcopus Leodienſis non potuit approbare Titium, utpote nullo modo ſubjectum nequidem ratione loci, in quo audit: à Namurcenſi autem Epiſcopo, ubi audit, etiam nullo modo cenſeri poteſt approbatus, ergo.

Q. 215. An approbatus in una diœceſi cenſeri debeat ubi- 1502
que approbatus? R. Negativè: quod certum eſt ſaltem quoad Regulares, ex conſtitutione *Clementis X.* cujus clauſulas concernenter ſubjicio.

CONSTITUTIO CLEMENTIS X.

Superna magni Patris-familias, &c.

§. 1. Sanè cùm S. Concil. Tridentini Decretis providè ſtatutum fuerit, ut Regulares cujuſcunque Ordinis, niſi à ſuis Superioribus de vita, moribus, & ſcientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicare non poſſint, cum qua licentia perſonaliter ſe coram Epiſcopis præſentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant; in Eccleſiis verò, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, ultra licentiam ſuorum Superiorum, etiam Epiſcopi licentiam gratis ab eo dandam habere teneantur, ſine qua in ipſis Eccleſiis non ſuorum Ordinum nullo modo prædicare poſſint. Atque ut nullus ſæcularis, ſive Regularis etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum contradicente Epiſcopo prædicare præſumat. Itidemque cùm nullus Sacerdos Regularis poſſit confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneus reputari niſi aut Parochiale Beneficium obtineat, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbi-

debitur eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur: & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis, & conſuetudine quacumque non obſtantibus. Innotuit nobis dubitationes nonnullas circa benedictionem, licentiam, contradictionem, examen & approbationem ejuſmodi in aliquibus diœceſibus excitatas fuiſſe, ex quibus controverſiæ, & diſſenſiones permultæ in diem ſubſequi poſſent occaſione privilegiorum, quæ per Sedem Apoſtolicam Religioſis Ordinibus conceſſa fuerunt.

1503 §.2. Nos attendentes quòd aliàs diverſis temporibus prædictæ dubitationes, & controverſiæ nonnullis Prædeceſſorum noſtrorum Summorum Pontificum Conſtitutionibus, earumque Declarationibus definitæ fuerint, ejuſmodi Definitiones in unum collectas, ut magis magiſque diſſenſionum tollantur ſemina & impoſterum firmior in agro Dominico pax Chriſti floreat, pro ſummo, quo fungimur Apoſtolatus Officio novis Apoſtolicis litteris muniendas duximus, & roborandas. Itaque de conſilio nonnullorum Venerabilium Fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium, & dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum pietate, doctrina, & prudentia præſtantium, & matura deliberatione noſtra, atque ex cerra ſcientia, hac generali, & perpetuò valitura Conſtitutione decernimus, & declaramus.

1504 §.3. Regulares, qui in Eccleſiis ſui Ordinis prædicare voluerint, teneri ab Epiſcopo Diœceſano Benedictionem petere: prædicare tamen poſſe, quamvis illam non obtinuerint. Quòd ſi Epiſcopus Benedictionem nedum non conceſſerit, ſed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Eccleſiis licere Regularibus prædicare, eoſque contravenientes ab illo tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato cenſuris aliiſque pœnis Eccleſiaſticis in vim Conſtitutionis fel.record. *Gregorii XV.* Prædeceſſoris noſtri, incipientis, *Inſcrutabilis Dei providentia* coerceri, & puniri poſſe. Epiſcopum tamen abſque juſta, & rationabili cauſa contradicere non debere, & hujuſmodi benedictionem teneri etiam Regulares petere, ſi in quibuſcumque Oratoriis ſui Ordinis ſermonem coram populo, vel in Eccleſiis, aut ad crates Monaſteriorum Sanctimonialium eorum juriſdictioni ſubjectarum licèt clauſis januis, & nullus ſæcularis ibi interſit, habere voluerint. Poſſe autem Epiſcopum licentiam conceſſurum Regularibus in Eccleſiis, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, prædicare volentibus illos quamvis ab Univerſitatibus, aut à Magiſtratibus laicis nominatos, etiamſi Epiſcopi Anteceſſores per tempus immemorabile hanc licentiam abſque examine concedere conſueverint, quoad doctrinam, examinare, ſi ita ipſius arbitrio, quod moderatum, & diſcretum eſſe debet, viſum fuerit, & licentiam prædicandi ſemel iiſdem conceſſam ob rationabiles cauſas, licèt occultas, prædicationem tamen concernentes ſuſpendere. Non poſſe tamen Epiſcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicent.

1505 §.4. Ad hæc Religioſos ab Epiſcopo ad confeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos, non poſse in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire, quamvis pœnitentes ſubditi ſint ejus Epiſcopi, à quo ipſi Religioſi jam fuerant approbati, & generaliter approbatos ab Epiſcopo ad perſonarum ſæcularium confeſſiones audiendas nequaquam cenſeri approbatos ad audiendas confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum, ſed egere quoad hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione: atque approbatos pro audiendis confeſſionibus Monialium unius Monaſterii minimè poſse audire confeſſiones Monialium alterius Monaſterii. Itidemque Confeſſarios extraordinarios ſemel deputatos, atque approbatos ab Epiſcopo ad Monialium confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſe expleta deputatione in vim approbationis hujuſmodi illarum confeſſiones audire, ſed toties ab Epiſcopo eſse approbandos, quoties caſus deputationis contigerit. Cæterùm in Monaſteriis, ac etiam Collegiis, ubi juxta Regularia inſtituta vivitur, poſse tam Prælatos Regulares quàm Confeſſarios Regularium eorundem Monaſteriorum, ſeu Collegiorum audire confeſſiones illorum ſæcularium, qui inibi ſunt verè de familia, & continui commenſales; non autem illorum, qui tantùm ipſis deſerviunt; illos autem Religioſos, qui ad confeſſiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Epiſcopis generaliter quoque, & indiſtinctè abſque aliqua limitatione temporis, cæterorumque locorum, aut generis perſonarum in Diœceſi propria admittendos: quoad cæteros verò, qui non adeò idonei reperiuntur, ſi petierint ſe admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipſos cum limitata facultate, prout eiſdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare, & admittere, ſemel autem ſimpliciter approbatos poſse in diœceſi approbantis quovis anni tempore etiam Paſchali, & quorumcunque etiam infirmorum confeſſiones audire abſque ulla Parochorum, vel ipſius Epiſcopi licentia: De qua tamen confeſſione teneri dictos Religioſos eorumdem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere. Et hoc poſse illis ab Epiſcopo ſub pœna ſuſpenſionis à facultate audiendi confeſſiones præcipi: ſufficere tamen, ut certioratio hujuſmodi fiat ſaltem per ſcripturam apud ipſum infirmum relinquendam.

§.5. Et eos, qui dictis Religioſis ſimpliciter approbatis 1506
Paſchali tempore confeſſi fuerint, Conſtitutioni, quæ incipit: *Omnis utriuſque ſexus*, quoad confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſse cenſendos. Regulares verò ad ejuſmodi confeſſiones audiendas prævio examine ſimpliciter, & abſque ulla temporis præfinitione ab ipſomet Epiſcopo, ſecus autem ab ejus Vicario, aut anteceſsoribus Epiſcopis approbatos, non poſse ab eodem, qui ſic approbavit, iterùm examinari, aut ab eiſdem confeſſionibus audiendis ſuſpendi, ſeu licentias illis conceſſas revocari, niſi nova ſuperveniente cauſa, quæ ipſas confeſſiones concernat. De qua tamen haud neceſsarium eſse, ut in actis conſtet; nec eam teneri Epiſcopum ipſis Regularibus ſignificare, ſed Sedi Apoſtolicæ dumtaxat, ubi eam ſibi aperiri poſtulaverit.

§.6. Porrò ſi Regulares cum ſcandalo, aur aliàs inhoneſtè 1507
vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Epiſcopi judicio videantur à confeſſionibus ſuſpendendi, in quo ipſius Epiſcopi conſcientiam oneratam eſse volumus, cùm præcipua miniſtri Sacramenti Pęnitentiæ qualis ſit vitæ integritas, ac morum honeſtas; utique eam cauſam ad confeſſionis miniſterium pertinere, ac proinde nihil obſtare, quominus ob eam poſſit Epiſcopus Regulares à ſemetipſo approbandos ſuſpendere, aut repellere à confeſſionibus audiendis: Attamen confeſſiones audiendi facultatem omnibus ſimul unius conventus Regularibus Confeſsariis adimi ab Epiſcopo inconſulta Sede Apoſtolica nullatenus poſse. Ex facultatibus per *Maremagnum* aliave privilegia Regularibus cujuſcunque Ordinis, inſtituti, aut Societatis etiam JESU conceſſis factam eis non eſse poteſtatem abſolvendi in caſibus ab Epiſcopo ſibi reſervatis, & per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares à Sede Apoſtolica poſt ſacrum *Conc. Trid.* obtinuerunt, nequaquam revixiſse privilegia priùs ab eodem Concilio, aut deinde Apoſtolicis etiam decretis ſublata, atque extincta, ſi quæ habebant abſolvendi à caſibus Epiſcopo reſervatis.

§.7. Et habentes facultatem abſolvendi ab omnibus caſi- 1508
bus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, non ideò à caſibus Epiſcopo reſervatis poſse abſolvere: poſse autem Regularem Confeſsarium in Diœceſi, in qua eſt approbatus, confluentes ex alia diœceſi à peccatis in ipſa reſervatis, non autem in illa, ubi idem Confeſsarius eſt approbatus, abſolvere, niſi eoſdem pœnitentes noverit in fraudem reſervationis ad alienam Diœceſim pro abſolutione obtinenda migraſse: Vigore ſupradictorum privilegiorum nequaquam licere Regularibus etiam ſatisfacta parte abſolvere pęnitentes à cenſuris quoad externum, & judiciale forum, & abſolutos ab eis in foro pęnitentiali utique non cenſeri abſolutos in exteriori judicio, & contentioſo. Quinimò cenſuris Eccleſiaſticis irretitos, & denuntiatos ab Epiſcopis cogi poſse gerere ſe pro talibus, etiamſi à Regularibus fuerint abſoluti. Quoties exhibitis aliquibus Regularium Apoſtolicis privilegiis coram Epiſcopo, ab eo judicetur ipſa non ſuffragari caſui, de quo agitur, ſi dictorum privilegiorum verba obſcura ſint, & ambigua, non eſse ad Metropolitanum provocandum, ſed cùm ejus ſit interpretari, cujus eſt concedere, dictorum privilegiorum interpretationem Sedis Apoſtolicæ judicio, prout aliàs conſtitutione Prædeceſsoris noſtri. fel.record. *Clementis IV.* ſtatutum fuit, eſse requirendum.

§.8. Decernentes, ſic & non aliàs per quoſcunque Judi- 1509
ces ordinarios, vel delegatos quavis authoritate, & dignitate fungentes, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores ac S.R.E. Cardinales, etiam de latere Legatos, Vicelegatos, & Nuntios, & quoſvis alios ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, judicari & definiri debere. Irritum quoque, & inane, quidquid ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§.9. Non obſtantibus quibuſvis conſtitutionibus, & or- 1510
dinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcunque perſonarum, atque quorumvis Ordinum tam mendicantium, quàm non mendicantium, militarium, etiam S. Joannis Hieroſolymit. Congregat. Societ. etiam JESU, ac cujuſvis alterius inſtituti etiam neceſsariò, & in individuo exprimendi, Monaſteriorum, Conventuum, Capitulorum, Eccleſiarum, & aliorum quorumcunque tam ſæcularium, quàm regularium locorum, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exceptionibus quoque, indultis, & privilegiis etiam in corpore juris clauſis, aut ex cauſa, & titulo oneroſo, vel in limine fundationis conceſſis, etiam *Mari magno*, ſeu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis; Conſervatorum Deputationibus, eorumque, atque aliis inhibitionibus, quibus Epiſcopi deferre minimè teneantur, & quibuſvis aliis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam dero-

derogatoriarium derogatoriis aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, nec non irritantibus, & aliis decretis etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis, quibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus, & formis ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quęvis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita, & obſervata, inſerti forent, præſentibus pro planè, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis quoad ea,, quæ eiſdem præſentibus adverſantur, aliàs in ſuo robore permanſuris harum ſerie ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

Datum Romæ 21. Junii, publicatum 2. Aug. 1670.

1511 1. Conſtitutio illa obligat omnes Regulares, etiam Societatis JESU; & derogat omnibus quorumcunque etiam Mendicantium Ordinum privilegiis, ac ſi de verbo ad verbum hic exprimerentur, uti conſtat ex §. 9. Et hoc ſufficere ad efficaciter derogandum, conſtat ex dictis *n.* 1464. Hinc ſi ego Sacerdos Regularis Coloniæ approbatus, item cum cive Colonienſi Ruræmundam, non poſſem hunc abſolvere Ruræmundæ, quia non ſum approbatus ab Epiſcopo Ruræmundano.

1512 2. Regularis approbatus in hac tantùm diœceſi non poteſt nequidem vi Bullæ Cruciatæ, vel in Jubilæo eligi in alia diœceſi ad audiendas confeſſiones, quia Pontifices declararunt Ordinarium, à quo ille, qui eligitur, debet eſſe approbatus, eſſe Ordinarium illius diœceſis, in qua audiuntur confeſſiones, Lugo, Tamb. Loth. Carden. *in 2. criſi d. 2. a n.* 271. Belleg. *p. 3. ſ. 9. q. 2.* contra Viva *de Jubil. q. 9. ar. 3.* qui putat in Jubilæo ſufficere approbationem Epiſcopi pœnitentis.

1513 3. Putarunt Platel. *p. 5. n.* 873. Taberna *de pœnit. c. 6. §. 2. q. 4.* & alii tres Doctores hujus Provincię, quos conſului, Sacerdotem Societatis in una diœceſi approbatum, dum iter agit per alias diœceſes, adhuc poſſe audire confeſſiones quorumcunque ſæcularium exceptis locis, in quibus Ordinarii exiſtunt, & dummodò Parochi non repugnent, id enim habemus vi Bullę Greg. XIII. *Decet Romanum Pontificem*: quo privilegio, uti innuit Lugo *d. 21. n. 47.* ſimus ſubditi, & cenſemur approbati ab illo Ordinario, in cujus diœceſi ſimus. Putantque plures apud Dianam *p. 3. t. 2. R.* 123. Decreta Pontificum, quæ videntur talem facultatem revocare, tantùm loqui de poteſtate audiendi confeſſiones permanenter non autem tranſeunter, hoc enim eſt minus, & diverſum privilegium. Sed cùm *Clemens* ad confeſſiones ſimpliciter audiendas, præſcindendo an tranſeunter, an permanenter, univerſim requirat approbationem Ordinarii loci, in quo Regularis audit, ac revocet omnia qualiacumque, & quomodocumque data privilegia in contrarium, non auderem ſententiam illam ſequi. Nec novum *Comp. privil. Societatis v. Confeſſarius* §. 2. videtur ſatis fidere iſti privilegio.

1514 4. Docet Gobat. *t. 7. nu.* 85. ex quo notarunt alii, quòd in locis Germaniæ vel omnibus, vel pleriſque, Sacerdotes Societatis, & alii Mendicantes in una diœceſi approbati, nova approbatione in alia communiter non egeant, ex tacita Epiſcoporum conceſſione. Sed de hac ſatis non conſtat, cùm viderim ſæpè Regulares ex una ad aliam diœceſim tranſeuntes ſiſtere ſe Ordinariis, & per hoc tantùm facilitare approbationem ſui pro nova diœceſi, ſi oſtendant approbationes aliarum diœceſeon.

1515 5. Regularis approbatus poteſt ſuum ſocium Regularem ejuſdem Ordinis abſolvere, in quacumque diœceſi ſit cum illo, quia decreta Pontificum tantùm loquuntur de confeſſionibus ſæcularium, & Religioſorum alterius Ordinis.

1516 6. Dicta decreta tantùm loquuntur de Confeſſariis Regularibus, hinc quoad Parochos, ſeu alios Sacerdotes ſæculares manet antiqua quæſtio, à quo Epiſcopo approbati eſſe debeant, *Henriq.* & alii dixerunt ſufficere à quocumque Epiſcopo, ſive pœnitentis, ſive Confeſſarii, ſive alio, quia *Trid.* tantùm requirit approbationem Epiſcopi, abſtrahendo, quis ille ſit: ſed ſententiam illam meritò rejicit Lugo *nu.* 29. & ratio colligetur ex dicendis. Alii cum *Viva* dicunt requiri, & ſufficere approbationem ab Epiſcopo pœnitentis, quia penes Epiſcopum eſt committere oves ſuas illi, cui vult, & judicat expedire: ſed contra hanc ſententiam ſunt multæ declarationes S. Congreg. apud Lugo *n.* 31. de quibus tamen videri poteſt Leuren. *in foro benef. p. 1. q. 43. n. 2.* Alii cum Suar. & Caſtrop. *pun.* 29. §. 3. dicunt requiri, & ſufficere approbationem ab Epiſcopo Confeſſarii, quia Confeſſarius debet probari ab Epiſcopo, ergo debet illi eſſe ſubjectus. Sed contra hanc ſententiam etiam eſt, quia ſi vera eſt, Sacerdos Colonienſis non poſſet Monaſterii approbari ab Epiſcopo Monaſterienſi pro confeſſionibus Monaſterii audiendis, quod eſt incredibile, & contra praxim, inquit Lugo *n. 33. & 36.* Alii cum Nav. Barb. Lugo *n.* 35. determinatè requirunt approbationem ab Epiſcopo illius loci, in quo quis confeſſiones audit, quia ſpectat ad Epiſcopum, ne quis in ſua diœceſi confeſſiones audiat, qui ab eo non eſt judicatus idoneus, ſicuti ad Magiſtratum urbis ſpectat, ne Medicus abſque ejus licentia civibus medicinas præſcribat. Hæc ſententia videtur probabilior, eamque Carden. *n.* 271. putat nunc eſſe certam ex Conſtitut. *Clementis X.* quia quando hoc declaratur de Confeſſario Regulari, facilè à paritate rationis idem colligitur de ſæculari; ſed ratio iſta nulla eſt, nam in poſitivis non valet illatio à pari, imò nec à majori ad minus, vel contrà, aliàs benè ſic argumentaretur: hic Epiſcopus reſervat blaſphemiam, ergo etiam odium Dei, Papa reſervat lectionem libri hæretici, ergo etiam deſperationem, &c. Hinc Illſ. *tr. 6. d. 6. n.* 177. & alii multi cum Leur. *n.* 1. non improbabiliter dicunt ſaltem Parochum hujus diœceſis non indigere alia approbatione ad alibi audiendam confeſſionem ſui ſubditi, quia cum ratione muneris ſit Paſtor ejus, & Confeſſarius ordinarius, latis à *Trid.* cenſetur pro illo ubique audiendo approbatus: ſicuti etiam Confeſſarii Principum, & Magnatum, qui reſpectu illorum ſunt veluti Parochi, quando per varias diœceſes illos comitantur, audiunt illos ubique ſine approbatione ſingulorum Ordinariorum. Et idem videtur dicere Lugo *n.* 42. de quocumque ſæculari Sacerdote approbato retinente domicilium in hac diœceſi, ſi cum ſubdito hujus diœceſis peregrinetur in alia diœceſi: Et ideò etiam Sanch. & alii apud Leur. *q.* 435. *n.* 4. docent, ſi Parochus alteri approbato non Parocho deleget juriſdictionem in ſuos, hunc delegatum poſſe illos Parochianos audire etiam extra diœceſim, cujus eſt Parochus delegans, ſicut enim hic Parochus poſſet audire ſuos in alia diœceſi, ita poterit habens delegatam ab illo poteſtatem. E contrà tamen docet probabilius *Illſ.* etiam Parochum hujus diœceſis non poſſe extra hanc diœceſim audire alienos ſine approbatione Epiſcopi loci.

7. Quod dictum eſt de Parocho ſæculari, videtur dicen- 1517
dum etiam de Regulari habente verum beneficium Parochiale, quia ſimili modo ſupponitur jam approbatus in hac diœceſi pro ſua Parochia, cui affixus eſt.

8. Quod attinet ad Miſſionarios caſtrenſes, Laym. *l. 5. t.* 1518
6. c. 10. n. 5. rectè docet eos, qui ab Epiſcopo præficiuntur alicui legioni ſuæ pro adminiſtrandis Sacramentis, eſſe talis legionis veluti Parochos, ubicunque terrarum illa fuerit, & etiamſi novi milites accedant, aut ſuccedant aliis: ſed tota difficultas eſt, ſi Miſſionarius ille ſit Regularis, an propter Conſtit. *Clementis X.* debeat approbari ab Epiſcopis omnium diœceſium, per quas tranſit, aut in quibus fortè commoratur legio. Negarunt duo Doctores à me interrogati, & putarunt ſequentia poſſe tutò teneri: 1. Talem Caſtrenſem etiam Regularem, ubicunque ſit, eſſe approbatum pro ſua legione. 2. Sì milites alii etiam ex alia legione, cui alius Sacerdos Caſtrenſis præeſt, ad eum accedant, poſſe abſolvi, quia milites omnes cenſentur eſſe veluti vagi, & proprii Miſſionarii contenti ſunt, ipſi autem ſunt approbati etiam pro illa diœceſi reſpectu ſuæ legionis, ergo ſicuti ſi ſubditus hujus Parochiæ veniat ad Parochiam alterius vicini, poteſt ab hoc Parocho abſolvi, uti habet praxis, ita etiam hic. 3. Videtur idem dicendum eſſe de aliis hominibus vagis, qui quamvis non ſint milites, tamen fortè in exercitu ſunt, vel in præſidio, & petunt ab eis abſolvi. 4. Quod attinet ad alios, qui non ſunt vagi, ſed Parochiani locorum, in quibus ſunt, vel per quæ tranſeunt legiones, quoad hos videtur in rigore obſervanda Conſtit. *Clementis* 5. Unus eorum Doctorum addidit talem Caſtrenſem habere juriſdictionem pro toto exercitu, ideòque ſi unus Tribunus alterius legionis eum peteret, poſſe etiam hunc abſolvere, nam ſi hic moreretur, alter in ejus locum poſſet ſuccedere abſque nova authoritate Superiorum, quorum voluntas hic eſt talis. Ita viri illi: ego autem nihil definio: attamen pro confirmandis hic dictis *n.* 1. occurrit hæc ratio, quia tales caſtrenſes ſunt Parochi ſuæ legionis, ergo talis legio eſt ipſius Parochia, ergo ubicumque ſit legio, ipſe ſemper eſt in ſua Parochia, dicitur enim Parochus à *πάροικος* accola, ſeu incola, eò quòd collocetur inter eos, quorum, quoad animam, curam gerit, uti dixi *l. 4. n.* 599. ergo cùm ſemper ſit inter legionem ſuam, ſemper eſt in Parochia ſua, & non tantùm circumducit parochianos ſuos, ſed reipſa circumfert totam Parochiam ſuam, uti enim legio eſt vaga, & nullo loco fixa, ita & Parochia illius, ergo ſicuti Parochus exiſtens in ſua Parochia ſemper poteſt abſolvere ſuos, ita & talis Miſſionarius.

Q. 216. Quid prætereà notandum ſit circa approbationem 1519
Regularium? Reſp. Seqq. §. 1. Illi Regulares approbantur ab Epiſcopo, qui approbantur à Superioribus ſuis ex ſpeciali gratia, vel facultate conceſſa ab Epiſcopis, uti per ſe patet.

§. 2. Ex *num.* 1505. conſtat Confeſſarium Regularem 1520
excm-

Digitized by Google

exemptum, quamvis ſecundùm dicenda *n.*1552. habeat juriſdictionem à Papa, attamen hanc habere ſuſpenſam uſque ad approbationem Epiſcopi, qui ſi hanc ſemel dederit, functus eſt officio ſuo, & tum habent Regulares juriſdictionem à Papa acceptam, omninò expeditam, nec impedibilem ab Epiſcopo, ſecundùm dicenda *n.* 1545. Tenetur autem Epiſcopus Regularem repertum abſolutè idoneum approbare indiſtinctè ſine reſtrictione ad tempus, loca, perſonas, uti habet *Clemens X. n.* 1505. Non ſufficit autem petitam eſſe & injuſtè denegatam approbationem, uti colligitur etiam ex hac prop. 13. ab *Alex. VII.* damnata, *Satisfacit præcepto annuæ confeſſionis, qui confitetur Regulari, Epiſcopo præſentato, & ab eo injuſtè reprobato.* An verò poſſit Epiſcopus revocare approbationem ſemel datam, dicetur *n.* 1545.

1521 §.3. Quamvis plures apud Lug. *d.*21.*n.*9. dixerint Prælatos Regulares, uti Provinciales, Priores, Guardianos, Rectores, non indigere approbatione ad audiendas confeſſiones ſæcularium, eò quòd ſint veluti Parochi curam animarum habentes, tamen oppoſitum omninò tenendum eſt cum Suar. Fagund. Lugo *n.*10. Viva *de Jubil. q.*9. *a.*4. quia reipſa non ſunt Parochi, cùm Parochus definiatur eſſe, qui authoritate Epiſcopi, Eccleſiæ parochiali eſt præfectus, ut populo ſubminiſtret pabulum verbi Dei, & Sacramentorum, ergo etiam de talibus Prælatis valent dicta *n.* 1505. De Abbatibus dicetur *n.* 1535.

1522 §.4. Si ſæculares in Monaſterio famulentur Regularibus, & non ſint de familia, id eſt, continuò ibi non fruantur menſa, opus eſt approbatione Ordinarii, ut audiri poſſint, uti tenent omnes cum Sylv. *p.* 1. *v. Confeſſarii approbatio*: Et quamvis ſint de familia, ſi Superiores Monaſteriorum non ſint Abbates cum poteſtate, de qua dictum eſt *n.* 1497. adhuc opus eſſe approbatione Ordinarii ad illos audiendos, tenent Sylv. ſuprà, & iterùm *p.*2. *v. Confeſſarii approbatio*. Sed rectè contradicunt *Rodriq. La Crux, Tann.* & jam certum eſt ex *n.* 1505.

1523 §.5. Si Epiſcopus, aut Vicarius illius Generalis concedat Regulari facultatem audiendi diœceſanos, vel ſi det alicui diœceſano facultatem confitendi Regularibus, fruſtrà repugnant Parochi, nam ſinguli parochiani ſunt ſubditi Ordinario tanquam Paſtori univerſali omnium, etiam ipſorummet Parochorum.

1524 *Q.* 217. *Cui confiteri debeant, aut poſſint Regulares itinerantes?* R. §.1. Regularis, ſaltem Societatis JESU, confiteri debet ſocio ſuo Sacerdoti ejuſdem Ordinis, non autem externo aut alterius Ordinis, imò nec ejuſdem Ordinis fortè in via occurrenti. Quòd ſi non adſit Confeſſarius ejuſdem Ordinis, poteſt confiteri cuivis, etiam non Regulari. Putantque Suar. Tamb. Sporer *nu.* 685. Burgh. *cent.*2. *caſu* 8. contra *Vaſq.* etiam non approbato ab Epiſcopo, quia Prælatus cenſetur id permittere, ſi ſit conſuetudo, vel neceſſitas confitendi, aut communicandi de via; nec requiritur, ut Confeſſarius Regularium ſit ab Epiſcopo approbatus, ſaltem exceptis Monialibus, ſed ſecundùm dicta *n.*1487. ſatis eſt eſſe deſignatum à Superiore.

1525 §. 2. Religioſus Societatis JESU divertens ad aliquam domum ſui Ordinis tenetur confiteri aut ſocio viæ, aut uni ex ordinariis Confeſſariis illius domus, Gob. *tr.* 7. *num.* 646. Quid facere debeat, ſi caſum reſervatum habeat, dicetur *nu.* 1679. Quoad alios Religioſos, quiſque debet ſe conformare ſuis Statutis vel conſuetudini.

1526 §.3. Si Moniales abſint à ſuis Monaſteriis, etiam ſcient, quid ſibi liceat per Statuta, vel conſuetudinem; quòd ſi neſciatur de Statuto vel conſuetudine, putat *Platelius* permitti, ut cuivis confiteantur. Melius tamen eſt interrogare, an facultatem habeant: & ſi affirment, credi poteſt.

1527 §.4. Dubium eſt, an Moniales cum licentia degentes extra Monaſterium, & à Superioribus ſuis habentes poteſtatem confitendi cuicumque, poſſint confiteri non approbato ſpecialiter pro Monialibus: & videtur, quòd ſic; quia quamvis *Greg. XV.* in Conſtit. *Inſcrutabili*, quam refert *Synodus Colon.* anni 1661. pag. 173. dicat, *Confeſſarios verò ſive Regulares, ſive ſæculares quomodocunque exempti, tam ordinarii quàm extraordinarii ad confeſſiones Monialium etiam Regularibus ſubjectarum audiendas nullatenus deputari valeant, niſi priùs ab Epiſcopo diœceſano idonei judicentur, & approbationem, quæ gratis concedatur, obtineant*; tamen videtur intelligere de illis ſolis Confeſſariis, qui vel ſunt Ordinarii in Monaſteriis vel extraordinariè mittuntur pro audiendis Monialibus, ſecundùm dicenda *n.* 1534. adeòque intelligit de Monialibus in Monaſteriis degentibus, ſupponit enim juxta alias Bullas Apoſtolicas, quòd Moniales ſemper ſint intra clauſuram. Et etiam id ſolùm videtur velle *Clemens X.* relatus *n.* 1505. nam paulò ante dicit ſe Prædeceſſorum Conſtitutiones, & declarationes *in unum collectas .... munire, & roborare*, ergo etiam ipſe intelligit tantùm Confeſſarios ordinarios, vel extraordinariè deputandos pro audiendis intra clauſtra Monialibus, quales non ſunt, qui audiunt peregrinas, ergo de his non loquuntur Pontifices: & conſequenter cùm à jure antiquo recedendum non ſit, niſi quatenus novo fuerit expreſſum, *l. Præcipimus.* §. 6. *Cod. de appel.* ejuſmodi Sacerdotes poſſunt, uti ante, abſolvere Moniales per accidens ad ſe venientes, quamvis non ſint ad eas ſpecialiter approbati. *Conf.* nam ſaltem per epiikiam id dicendum eſt in Germania, in qua Monialibus ſæpè conceditur longo tempore abeſſe, & morari in locis, ubi nulli, aut rariſſimi ſunt tales ſpecialiter approbati, credibile autem non eſt Papam velle illas tanto tempore carere Sacramentis Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ.

1528 *Q.* 218. *Quid præterea notandum ſit circa approbationem, & Confeſſarium pro Monialibus?* Reſp. ſeqq. §.1. Ad audiendas ſive ordinariè, ſive extraordinariè Moniales, etiam exemptas à Juriſdictione Epiſcopi, requiritur approbatio Epiſcopi, ſecundùm dicta *num.* 1527. ſic enim habet Conſtitutio *Greg. XV.* Hanc tamen Conſtitutionem, quoad punctum illud approbationis pro Monialibus exemptis, non eſſe receptam pro regnis Hiſpano ſubjectis, ſed ab *Urbano VIII.* ſuſpenſam, teſtatur Lezana *tom.*1. *Summæ c.*19. *n.*35. ideòque Platelius *p.* 5. *n.*895. & Loth. *tr.*23. *q.*5. dicunt non obligare pro *Belgio*, in quo ſecundùm Trid. *ſeſſ.*23. *cap.*15. *de Reform.* ſolummodò ad audiendas confeſſiones ſæcularium non autem Regularium requiritur approbatio Epiſcopi. Conſtitutio autem *Clementis X.* relata *à n.*1502. non videtur ponere novum jus, ſed tantùm roborare, & declarare Conſtitutiones priorum Pontificum, uti habent verba *nu.* 1503. relata. An autem Conſtitutiones illæ quoad hoc punctum alibi ubique receptæ ſint, & obligent, dubitatur; negant aliqui, quia Epiſcopi non videntur urgere, ſed connivent, uti in multis aliis per tales Conſtitutiones ſtatutis, v. g. ut Regulares in templis ſuis non concionentur, niſi accepta benedictione ab Epiſcopo, in alienis autem nonniſi cum licentia, uti verba habent *n.* 1504. relata. E contrà, quòd ſufficienter his locis receptæ ſint, & obligent, ſuadent ſequentia; imprimis quia in diœceſibus vicinis obſervantur quoad punctum illud, ſpeciatim in Paderbornenſi. Deinde Conſtitutio *Greg. XV.* eſt promulgata in *Synodo Colon.* anno 1662. pag. 173. ideòque eam Coloniæ obſervant Patres Franciſcani reſpectu Monialium ſibi ſubjectarum, vigetque etiam in diœceſi Monaſterienſi, ac etiam in Hildeſienſi recepta eſt *Clementis X.* Conſtitutio, ergo pro talibus locis, requiritur, ut Confeſſarius Monialium ſit ab Epiſcopo approbatus.

1529 §.2. Sylv. *p.* 2. *v. Confeſſio caſu* 2. teſtatur reſponſum ſacræ Congregationis approbatum à *Greg. XV.* & *Urb. VIII.* dicere, quòd Regulares ad audiendas Moniales ſibi ſubjectas egeant *ſpecialis* Epiſcopi approbatione: quod clarè exprimit *Clem. X.* 1505. relatus, ubi adde approbatum ad unum Monaſterium non eſſe approbatum ad aliud, & deputatum pro una vice non eſſe deputatum pro pluribus vicibus. Quando autem dicit, Monialium *ſibi ſubjectarum*, non eſt ſenſus, ſibi, id eſt, Epiſcopo ſubjectarum, ut videtur intelligere *Platelius* ſed ſibi, id eſt, Regularibus ſubjectarum, nam de Regularibus ibi loquebatur, ad quos ſi referatur reciprocum, *ſibi*, eſt propria locutio, ſi autem ad Epiſcopum, eſt minus bona, & parum ſyntactica, ſtandum eſt autem pro ſenſu proprio verborum, vel ideò etiam, quia de ſubjectis Epiſcopo non poterat eſſe dubium, cùm certum eſſet ad eas audiendas requiri ſpecialem Epiſcopi approbationem.

1530 §.3. Ut quis dicatur approbatus *ſpecialiter* ad Moniales, non eſt ſatis eſſe approbatum generaliter ad omnes Chriſti fideles, quamvis Epiſcopus non exceperit Moniales, *Platelius*: Nec ſatis eſt eſſe approbatum ad viros, & mulieres, Tamb. *de Pœn. c.*5. §.2. *n.*19. ſed neceſſe eſt, ut quando datur, vel petitur approbatio pro Monialibus, expreſſa fiat mentio de illis, aut ex circumſtantiis ſatis intelligatur, quòd mens Epiſcopi ſe etiam ad Moniales extendat, ut ſi Epiſcopus alicui approbato det licentiam audiendi Moniales, in hac licentia continetur ſpecialis approbatio, *Platelius*.

1531 §.4. Qui approbantur à Superioribus Ordinum habentibus ab Epiſcopo poteſtatem approbandi etiam pro Monialibus, æquivalenter approbantur ab Epiſcopo. Cùm autem illi, qui ad Moniales mittuntur, communiter bona fide pergant, ſupponentes ſe ſufficienter approbatos eſſe, ſpectat ad Superiores curare, ut hanc *ſpecialiter* pro Monialibus approbandi poteſtatem habeant, quam non habent, niſi quando petunt, in ſpecie formaliter, vel æquivalenter fiat mentio de Monialibus, quia ſi petatur, & concedatur generatim poteſtas approbandi, quamvis concedens non excipiat Moniales, illi, qui ex vi talis conceſſionis approbantur, non approbantur *ſpecialiter* ad Moniales, ſed tantùm generaliter, in quantùm hæ continentur ſub nomine pertinentium ad talem diœceſim.

1532 §.5. Ut audiri poſſint exemptæ, præter Epiſcopi approbationem requiritur licentia Superiorum Ordinis, in quo eſt iſta exempta: quia quamvis Pontifices illimitatè nobis dederint juriſdictionem in omnes Chriſti fideles pro locis, in quibus approbati ſumus, tamen per hoc non intendunt derogare

Con-

Conſtitutionibus, aut privilegiis Religionum, vi quorum non poſſunt ejuſmodi Regulares confiteri niſi Confeſſariis à Superiore deſignatis, Platel. n.886. Steph. *t.5.n.*202. Sylv. *p.2.v. Confeſſio, caſu* 1. vide dicenda n.1577.

1533 §.6. Ut audiri poſſint ſubjectæ Epiſcopo, ſufficit, per ſe loquendo, approbatio illa ſpecialis, & facultas Epiſcopi, quamvis Superiores Ordinis nollent, quia prævalet Epiſcopi juriſdictio, uti in ſimili caſu de Abbate notat Sylv. *p.1.v. Abbas caſu* 1. addens *p.2.v. Confeſſio caſu* 2. conſenſum Abbatiſſæ quandoque tantùm ad hoc requiri, ut licitè fiat: putat tamen non fore mortale, ſi illa inſcia fiat, præſertim ex cauſa rationabili. Quòd ſi ille, ad quem ſpectat dare juriſdictionem, non vellet hanc aliter concedere, quàm ſub conditione licentiæ ab Abbatiſſa obtentæ, patet abſolutionem fore invalidam. *Dixi*, per ſe loquendo, nam in Clementina *Dudum* De ſepulturis, aliter ſtatuitur de Ordine Fratrum Minorum, & Prædicatorum, quamvis fortè alicubi ſubjicerentur Ordinario, Rodriq. Portel. *v. Confeſſarii approbatio*. Et quoad audiendas Moniales, omnia privilegia, & facultates, quæ circumferuntur veluti conceſſæ his, aut illis Regularibus, videntur omnes reſtringendæ ad tenorem Conſtitutionis *Clementis X.* quam retuli à n.1502.

1534 §.7. Trid. *ſeſſ.25.c.10. de Regul.* ſic decernit, *Præter ordinarium Confeſſarium alius extraordinarius ab Epiſcopo, & aliis Superioribus bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium* (Monialium) *confeſſiones audire debeat*. Et quamvis hoc privilegio non teneantur uti Moniales, attamen expedit fieri, etiam Superioribus præeuntibus, ut ſic conſulatur conſcientiæ aliquarum, quæ extraordinario ſæpè indigent, & ex reſpectu humano, ſi aliæ nō faciant, non uterentur alio, ne videamur ſingulares, vel fiam ſuſpectæ. Et ſiquidem Monaſterium ſit ſubjectum Ordinario, hic debet Confeſſarium talem præſentare; ſi ſubjectum ſit Prælatis Regularibus, ad hos ſpectat offerre Confeſſarium extraordinarium, uti reſpondit S.Congr. 1679. apud Zypæum *l.3. variarum conſult.* 5. Abbatiſſa enim, & fœminæ non habent poteſtatem ſic eligendi, ſed per Superiores, intelliguntur viri, qui eis præſunt, Sylvius *v. Confeſſarius* 1. *q.*8. Loth. *tr.23.a.*2. ex reſpōſo *S.Congreg.* 1621. 19. Octob. ad Epiſcopum Tornacenſem. Si tamen Superiores exemptis ejuſmodi Confeſſarium non offerant poteſt aſſignare Epiſcopus, Pelliz. *de Regul. tr.10.c.10.nu.*254.

1535 *Q.219. Quid præterea notandum ſit circa approbationem quoad Parochos?* Reſp. ſeqq. §.1. Qui modo per Canones præſcripto, obtinet beneficium parochiale, hoc ipſo approbatur, quia Canones volunt obtineri per concurſum, vel ſaltem prævio examine, uti habet Trid. *ſeſſ.24.c.18. de Ref.* & ideò *ſeſſ.23. c.15.* ait nullum ad confeſſiones audiendas *idoneum reputari, niſi aut parochiale Beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, approbationem obtineat*. Unde ſi quis per fraudem ſuam, vel per incuriam Epiſcopi, vel aliter, ſine examine, aut judicio Epiſcopi perveniſſet ad parochiam, indigeret approbatione uti alii. E contrà nomine approbatorum ea vi beneficii parochialis veniunt etiam Epiſcopi, & Abbates pro foro externo habentes juriſdictionem Epiſcopalem, Viva *de Jub. q.9.a.4.* Non tamen Abbates alii, nec Regularium Provinciales, Priores, Guardiani, Rectores, uti dictū eſt n.1521.

1536 §.2. Approbatus ex vi obtentæ parochiæ non tantùm pro ſuis parochianis approbatus eſt, ſed etiam pro tota diœceſi ſi conſentiant alii Parochi, quia beneficium parochiale ponitur à *Trid.* pro approbatione univerſali, inquit Lugo *d.21.n.*21. Et ita habet praxis in Germania, teſte *Gob.* Conſequenter tempore Jubilei quivis Parochus audire poteſt alienas oves, ſaltem in eadem diœceſi, uti cum plurimis Lugo *num.*12. Diana *p.1. t.11. R.*3. Viva ſuprà.

1537 §.3. Suar. Vaſq. Lugo, Averſa *q.16.ſ.7.* Leur. *in foro benef. p.1.q.434.n.*2. aliique communiùs putant approbatum vi beneficii parochialis cenſeri approbatum pro tota Eccleſia etiam extra iſtam diœceſim, quia eſt approbatus ſecundùm *Trid.* tanquam publicus Miniſter Eccleſiæ. Sed probabiliter contradicunt *Guttier. Homob. Gurc. Laym. Piaſec.* quia mens approbantium videtur eſſe approbare tantùm ad ſubditos ſuos, & aliàs pariter dicam Sacerdotem quemvis approbatum, licèt Parochus non ſit, eſſe approbatum pro tota Eccleſia, cùm approbetur tanquam publicus ejus Miniſter. Ratio à priori poteſt eſſe, quia Parochus non approbatur ab Eccleſia univerſali, ſed tantùm ex diſpoſitione *Trident.* approbatur à ſuo Epiſcopo conferente ipſi Parochiam, cujus ſolius examen, vel judicium prærequiritur, ergo non debet cenſeri approbatus judicio univerſalis Eccleſiæ, vel pro univerſali Eccleſia, ſed tantùm pro Eccleſia, ſeu diœceſi ſui Epiſcopi.

1538 §.4. Quamvis in quibuſdam diœceſibus fiat, ut univerſaliter approbatus, ſi ab una parochia tranſeat ad aliam, non ideò iterùm examinetur pro approbatione, oppoſitum tamen fit in quibuſdam aliis diœceſibus, nec immeritò, quia idoneus pro uno loco non ſemper eſt idoneus pro alio, in quo poſſunt eſſe diverſi parochiani exigentes diverſam in parocho ſcientiam, & qualitates.

§.5. Parochus non poteſt ſibi in Confeſſarium eligere 1539
ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario, nam *Alex. VII.* damnavit hanc 16. prop. *Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Quinam propoſitionem illam tenuerint, refert Mendo *diſſ.10.q.7.* & quæ pro illa afferri poſſent, ſolvunt *Du-Bois & Viva* ad illam prop. damnatam.

Q.220. Quid notandum circa deciſionem, vel revocationem 1540
approbationis aut ſimilium facultatum? Reſp. ſeqq. §.1. Sicuti error communis quandoque facit, ut non deſinat, vel ut abſolutè adſit juriſdictio, quia nempe tum Eccleſia ſupplet propter commune bonum, ſecundùm dicta *l.6.p.1. à n.*112. ita pariformiter loquendum eſt de approbatione. Hinc ſi Ordinarius concedens Sacerdoti approbationem tantùm ad ſuam approbantis vitam, aut ad tempus, quod reipſa expiravit, aut ſi approbatio ſublata ſit in pœnam, quamdiu mors Ordinarii, finis temporis elapſi, ſublatio approbationis in pœnam facta publicè ignorabuntur, Sacerdos abſolvet validè, quamvis ſit peccaturus mala fide utens approbatione, quam ampliùs non habet, uti conſtat ex dictis loco citato.

§.2. Si Regularis Coloniæ approbatus mutet diœ- 1541
ceſim, non ideò deſinit ejus approbatio Coloniæ obtenta: hinc ſi Coloniam redeat, poteſt ſine nova approbatione audire confeſſiones, Lugo *d.21.n.*44.

§.3. Si quis deſinat eſſe Parochus, putarunt aliqui apud 1542
Moyam *d.7.q.3.n.*4. non deſinere ejus approbationem. Sed tenendum eſt cum Suar. Henriq. Barb. Gob. Lugo *n.*8. Leur. *in foro p.1.q.434.n.*4. Spor. *n.*663. Viva *de Jubil. q.9. art.*4. deſinere, niſi prius fuiſſet approbatus independenter à beneficio parochiali. De Parocho mutante Parochiam dixi *n.*1538.

§.4. Si moriatur Parochus, non ideò deſinit approbatio 1543
ſacellani, vel Vicarii approbati eum in finem, ut requiſitus juvet Parochum, tales enim non approbantur præcisè ratione perſonæ Parochi, ſed loci. E contrà tamen videtur deſinere facultas talis Sacellani ad aſſiſtendum Matrimoniis, niſi aliter velint, & declarent Ordinarii, quia hæc pendebat immediatè à Parocho ad ſingulos actus ſuo modo delegante ipſi, non item approbatio, vel juriſdictio in fideles pro confeſſione audiendos, quæ erat immediatè ab Ordinario. Videmus tamen etiam, inquit Arſdeck *p.3.t.2.c.1.n.*9. Sacerdotem pro cooperatore à Parocho aſſumptum, eo defuncto pergere in omnibus, quamdiu à novo Parocho non removeatur.

§.5. Privilegia non ceſſare morte concedentis, dixi *l.1.n.* 1544
835. An autem, & quando commiſſio expiret morte committentis, dixi ibidem *n.*816. Ex quibus ſequitur, ſi Vicarius Epiſcopi dederit facultatem aliquam Titio, & Epiſcopus tollat Vicario poteſtatem impoſterum concedendi talem facultatem, antequam Titius ea facultate ſit uſus, Titium poſſe uti illa, quia eſt gratia, ad quam jus acquiſivit, facultatem illam acceptando, Caſtrop. *tr.3.d.4.pun.*16.§.4. Pontius *de Matr.l.8.c.*19.§.1. Lug. *Reſp. Mor.l.1.dub.*20. ubi plus adhuc aſſerunt. Hinc etiamſi facultas abſolvendi conceſſa ſit alicui Superiori Regulari, v.g. ad ſeptennium, cum poteſtate eam communicandi aliis; quamvis ille Superior ante ſeptennium expletum removeatur ab officio, illi, quibus initio conceſſit, habent ad ſeptennium. Imò ſi conceſſio fuit realis, id eſt, ſi facultas conceſſa fuit ratione officii, habet eam ejus Succeſſor uſque ad finem ejus ſeptenii, uti pluribus deducit Lugo *dub.*19. Quandonam autem cenſeri debeat eſſe conceſſio realis, aut perſonalis, dixi *l.1. n.*833.

§.6. Epiſcopi non poſſunt revocare vel limitare appro- 1545
bationem Regularium, quam ipſimet dederunt, niſi accedat nova juſta cauſa ad confeſſiones pertinens: Nec poſſunt ſuſpendere facultatem omnium in uno Conventu, uti conſtat ex verbis *Clementis X.* relatis n.1506. Quod etiam verum eſt de ſæcularibus approbatis, nam Cap. *Accepimus* De ætate, & qualit. Ordin. dicitur, *Semel idoneus reputatus debet pro tali haberi ſemper, alia cauſa non interveniente*. Si tamen quis ad examen revocetur, fruſtrà ſe opponet, quia Epiſcopus facilè prætendet cauſam, quæ præſumi debebit eſſe juſta, quia pro ipſius authoritate erit poſſeſſio.

§.7. Prælati Regulares ordinariè poſſunt revocare, vel li- 1546
mitare facultates ſuorum ſubditorū, quia dantur his in ordine ad uſum cū dependentia à Prælatis. Hinc Præfatio novi *Compendii* privileg. Societatis JESU habet, *De omnibus verò hujus Compendii facultatibus illud in univerſum intelligatur ... Superiorum fore illarum uſum, cùm expedire judicaverint, vel limitare, vel etiam omnino ſuſpendere*: Et idem eſt de aliis Regularibus per ſe loquendo. Quòd ſi Prælatus tantùm prohibeat uti facultate, v.g. audiendi confeſſiones, nō ideò redditur uſus ſive abſolutio invalida, Cōfelius *in Collectan. Privil. ſacrorum Ordinum pag.*365. Vide dicta *n.*1470. *Dixi*, ordinariè, nam

§.8. Facultates, quæ Regularibus conceduntur, ſunt 1547
triplices, 1. aliquæ directè, & primariò conceduntur populo Chriſtiano, nempe ob ejus utilitatem, ut in Jubilæo abſolvendi à reſervatis & cenſuris, commutandi vota &c. 2. Aliæ directè &

primariò conceduntur Ordini, & perſonis ejus, uti poteſtas lucrandi certas Indulgentias, exemptio à juriſdictione Ordinariorum &c. 3. Aliæ conceduntur æquè directè, & primariò propter bonum Ordinis, & populi Chriſtiani. Quod attinet ad facultates primi generis, hæ non videntur tolli poſſe vel reſtringi à Superioribus Ordinum quoad validitatem, quia non ſunt privilegia Ordinum ſed populorum. Et idem videtur eſſe dicendum de facultatibus tertii generis: poſſent tamen Superiores huic vel illi prohibere, & ita illicitum reddere uſum talis facultatis. E contrà facultates ſecundi generis poſſunt à Superioribus reſtringi vel tolli in illis Ordinibus, in quibus eas non habent Regulares, niſi ipſis communicentur à Superioribus, uti fit in Societate JESU, ſecundùm dicenda n. 1575.

1548 DUBIUM III.

Quid & quotuplex juriſdictio Confeſſarii, & unde eam habeat.

RESp. Eſt authoritas aliqua in alium ut ſubditum, in quem, in foro interno, accipit poteſtatem, diſtinctam à poteſtate Ordinis: hæc enim datur per Sacramentum Ordinis, & omni Sacerdoti, nec tolli poteſt: illa per externam conceſſionem Eccleſiæ, nec omnibus Sacerdotibus, poteſtque ab iis tolli, ac niſi adſit, invalida eſt abſolutio: Ex Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7. Eſt autem duplex, Ordinaria & Delegata. Ordinaria eſt, quam habent ii, qui ex vi proprii officii curam animarum habent, ut Papa, Epiſcopus, Parochus (huc revocantur Archi-Epiſcopi, ergà ſubditos ſuorum Epiſcoporum tunc tantùm, quādo actu viſitant) Archi-presbyteri, Archidiaconi, Prælati Religionum, Vicarius perpetuus Epiſcopi vel etiam Parochi. Delegata dicitur, quæ legitimè datur ab habente ordinariam; idque vel tacitè, vel expreſsè, ut à Papa pro tota Eccleſia, ab Epiſcopo pro Diœceſi, à Parocho pro Parochia: hoc diſcrimine, quòd Papa poſſit dare invitis Epiſcopis & Parochis, non contrà. Ac licèt exterior juriſdictio expiret morte delegantis, non tamen hæc interior niſi ſucceſſor revocet, ut docet Sanch. Suar. Nav. Kon. contra Sylv. & Vaſq. v. Laym. *l.* 5 *t.* 6. *c.* 10. *n.* 22. Porrò hujuſmodi poteſtatem delegatam abſolvendi quemcunque à quibuſcunque peccatis, in articulo ſeu periculo mortis, (hæc enim pro eodem ſumuntur in jure, ut vid. Dianam *p.* 3. *t.* 4. *R.* 57. & 72.) habet ex jure communi quivis Sacerdos, etiam excommunicatus & degradatus, ſi alius deſit. Quod addo, quia præſente Parocho vel proprio Sacerdote, id non poſſe, docet *Vaſq. Bon. Kon. Regin. &c. commun.* licèt contrariam probabilem putet Dian. *p.* 1. *t.* 5. *R.* 5. & *p.* 4. *t.* 4. *R.* 167. ex Ang. Henr. Comit. & Sà, confirmatque Tamb. *de exp. conf. l.* 3. *c.* 7. Ex conſuetudine, quivis toleratus abſolvere poteſt à venialibus, & mortalibus aliàs confeſſis. Ex privilegio, religioſi Mendicantes quoſvis fideles abſolvere poſſunt, juxta tenorem ſuorum privilegiorum. Ex conceſſione Ordinarii directa, quicunque Sacerdos approbatus, cui id ille committit. Denique ex indirecta is, qui audit eum, qui habet poteſtatem eligendi Confeſſarium, quales ſunt, 1. Ex jure, Epiſcopi omnes, etſi ſint tantùm titulares: item ſuperiores Epiſcopi, ut Archi-epiſcopi, &c. item Prælati iis inferiores, exempti, ut Abbas exemptus, (non tamen Abbatiſſa,) Generalis, Provincialis, Prior, (ſalvis tamen privilegiis Ordinum) v. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 1. & 2. 2. Ex conſuetudine, Cardinales, (qui etiam domeſticis de Confeſſario providere poſſunt,) item paſtores, imò multis locis, etiam cæteri Sacerdotes ſæculares ut docent Valent. Sà, Suar. *d.* 27. *ſ.* 3. (Religioſi tamen tenentur eligere tales, quales illi permittunt ſtatuta:) item & Reges & Principes, (quorum tamen privilegium ad familiam non extenditur) denique domeſtici Pontificis. 3. Ab homine eam habent, quibus ſive Pontifex, ſive Epiſcopus, ſive Parochus conceſſit. *Unde reſolves,*

I. Qui habet poteſtatem delegatam, non poteſt eam ſubdelegare alteri, cùm diverſa ſit poteſtas utendi juriſdictione, & eam delegandi. Excipitur 1. niſi hoc ipſum conceſſum ſit, 2. niſi ſit delegatus ad univerſalitatem cauſarum, ut v. g. ſi cui committeretur officium parochi abſentis, vel minorennis; talis enim aliqua exercitia juriſdictionis alteri, ex præſumpta voluntate Ordinarii, ſubdelegare poſſet, non tamen integrum officium, v. *Laym.*

II. Cùm juriſdictio reſpiciat ſubditos, exerceri in eos poteſt, tam à delegato, quàm ordinario, quocunque loco fuerit, ut docet San. Henr. Suar. *in* 3. *p. to.* 3. *d.* 26. *ſect.* 1. & 7. & *alii*.

III. Probabile eſt, quòd abſolutus in articulo mortis, non teneatur ſe poſteà ſiſtere Superiori, vel alteri pro reſervatis (niſi hæc habeant annexam cenſuram) ut docet Nav. Suar. Mer. Fill. *t.* 7. *nu.* 228. Bonac. *d.* 5. *q.* 7. *p.* 1. *n.* 13. quia directè abſolutus fuit, contra Hur. v. Dian. *p.* 4. *t.* 4. *R.* 199.

IV. Improbitas aut inſcitia proprii Sacerdotis non dat juriſdictionem alteri, ideòque tali caſu expectandum eſt, aut ad Superiorem recurrendum. Si tamen ignorantia eſſet tanta, ut confeſſio illi facta foret invalida aut illicita, neque eſſet alius privilegiatus aut habens juriſdictionem, licere alteri cōfiteri, docet Nav. Vaſq. *in* 3. *p. t.* 4. *q.* 92. *a.* 2. *dub.* 3. Hur. *d.* 10. *diſ.* 10. v. Dian. *R.* 101. & *p.* 8. *t.* 1. *R.* 86. ex *c. Placuit, de pœn. diſt.* 6. Idem licere, quando quis proprio non poteſt confiteri ſine gravi periculo, docet *Tol. Sylv.* & *Medin.* qui idem concedit, quando proprius non vult, aut non poteſt audire, vel injuſtè negat facultatem confitendi alteri, v. g. Parochus concubinæ. Dian. *p.* 3. *to.* 4. *R.* 79. ex Hur. & aliis 4. Verùm iſta communiter refutantur ab aliis.

V. Etſi graviter peccare poſſit proprius, ſi neget ſuis facultatem adeundi alterum, modò præſumere poſſit eos juſtè petere, ſi tamen injuſtè neget, probabilius videtur, eos invalidè ab alieno abſolvi, ut docet *Sotus, Suar. Laym.* etſi non improbabiliter, Sylv. Hen. Mald. Palud. Rich. Tol. & Dian. *Reſ.* 79. putent, quòd validè, præſertim ſi ſine periculo ſalutis, famæ & ſimili, non liceat ſuo proprio.

VI. Cùm juriſdictio acquiratur ratione domicilii vel quaſi domicilii, vel etiam actualis habitationis; hinc ii, qui duobus locis habent domicilium, vel quaſi, poſſunt utrobique abſolvi, ut ſcholares, milites, mercatores: item vagi & peregrini poſſunt abſolvi à parocho loci, in quo verſantur, v. *Laym. hic, Vaſq. &c.*

VII. Validè abſolvit is, qui audit confeſſiones præſente vel ſciente, & non contradicente Ordinario, v. g. Epiſcopo vel parocho, cui conſtet eum aliunde non habere juriſdictionem, quia tunc præſumitur tacitè eam dare; ſufficit enim, ut rectè docet Fill. & Fag. *præc.* 2. *l.* 7. *c.* 2. facultas interpretativa & præſumpta, modò præſumptio fundetur in ſignis, quæ indicent conſenſum præſentem, ut fit in caſu poſito, (uti etiam v. g. ſi parochus, qui jam abſens eſt, aliàs ſignificaverit id ſibi gratum eſſe) nam exiſtimatio de futuro conſenſu vel ratihabitione, quòd ſcilicet, quando reſciverit, futurus ſit contentus, non ſufficit, quia conſenſus futurus non dat juriſdictionem pro tempore præſente, quo datur abſolutio. v. Dian. *R.* 68. Sanch. *de Matr. l.* 3. *d.* 35. Bec. Kon. qui addit peccare, ſi de conſenſu dubitans incipiat audire.

VIII. Peccat, qui abſolvit cum juriſdictione dubia, niſi neceſſitas urgeat; qualis eſt v. g. quia pœnitens diu non eſt confeſſus, vel debet communicare, nec alius adeſt, tunc enim licitè abſolvit cum conditione hac, ſi poſſum: & cum onere (etſi Salas *in* 2. *tr.* 8. *d.* 1. hoc onus non agnoſcat) aliàs iterum confitendi habenti juriſdictionem certam. Expedit autem tunc veniale aliquod adjicere, à quo directè, & à cæteris indirectè ſaltem, abſolvatur. Ita Regin. Suar. Kon. *d.* 8. *dub.* 6. *n.* 45. Quòd ſi tamen ex probabili ratione dubium reſolvat (nimirum habere ſe juriſdictionē) etſi cum formidine oppoſiti, abſolutè abſolvit licitè, ut docet Suar. Prep. Lug. *d.* 19. *n.* 49. tum quia tunc practicè & moraliter eſt certus, tum quia Papa eo caſu dat facultatem, uti & in ſequentibus caſibus.

1. Quando communi errore, v. g. ob titulum coloratum, putatur aliquis eſſe Paſtor, ſeu habere juriſdictionem, qui non eſt, ob cenſuram, vel alium defectum, Bon. *d.* 5. *q.* 5. *ſ.* 2. *p.* 3. *n.* 11. Dian. *R.* 22. Quod etiam, ſi deſit titulus coloratus, probabile eſſe docet Dian. *R.* 122. ex Pontio, Molfeſ. & Sanch. Item *p.* 2. *tr.* 2. *miſc. R.* 43. ſi quis bona fide tali confiteatur. Verùm id communiter ab aliis negatur.

2. Cùm quis ex conſuetudine, præſcriptione, aut bona fide abſolvit, aut neſcit poteſtatem ſuam revocatam, ut habet Sylv. Nav. Henr. Mald. *in* 2. *p. q.* 9. *art.* 5 Sanch. 1. *mor. l.* 2. *c.* 9. *n.* 35. Salas, Vaſq. v. Dian. *p.* 1. *t.* 13. *R.* 1.

3. Quando ſecundùm probabilem ſententiam judicatur quis habere juriſdictionem, & Sacerdos ſequitur favorabilem, Bon. *l. c.* Quia quando communis eſt error, Eccleſia dat juriſdictionem, propter publicam utilitatem, v. Suar. Dian. *ll. cc.* Lugo *à n.* 28.

IX. Nemo tenetur unquam parocho confiteri, ne quidem in Paſchate Lug. &c. cum Dian. *p.* 8. *t.* 1. *R.* 88. Quare Parochi fruſtrà nolunt, ut parochiani confiteantur Mendicantibus, etiam in Paſchate, cùm habeant privilegium pro omnibus Chriſti fidelibus. Suar. Kon. Henriq. Reg. Zerol. *c.* 15. *q.* 3. & *comm.* apud Bon. *d.* 4. *q.* 1. *ſ.* 2. *p. ult.* adeò ut, qui docent confeſsos Regularibus, etiam in Paſchate, teneri iterum eadem confiteri ſuo parocho, fiant ſuſpecti de hæreſi, Dian. *p.* 4. *t.* 8. *R.* 102. & *alii*. Vi tamen hujus privilegii non poſsunt abſolvere eos Religioſos aut religioſas, qui non habent facultatem extra ſuum Ordinem confitendi, ut ex communi notat *Rodr.* & *Comp.* privil. Societatis. V. Abſolutio §. 1. & ex his *Laym.* hic, quia privilegio generali non cenſetur derogari conſuetudini vel ſtatuto particulari, niſi id exprimatur. Uſus tamen fert, ut regulares peregrinantes ex præſumpta voluntate Superiorum, ſi Ordinis ſocium non habeant, à quovis alio, etiam ſæculari, abſolvantur, exceptis reſer-

„ reſervatis: in quæ ſi religioſi Societ. extra domicilium in-
„ cidant, videant ordinationes Præp. Generalium cap.*6. n.*
„ *6.* & *Laym.* hic.
„ 10. Quòd ſi Superiores Regularium Monialibus ſibi ſub-
„ jectis (idem eſt de Monialibus ſubjectis Epiſcopo) non con-
„ cedant aliquoties in anno alium Confeſſarium, poteſt, &
„ tenetur illis eum dare Epiſcopus: quòd ſi nec is faciat, ipſę
„ eligere poſſunt. Quint.*s.3.ſeſſ.*25.ea Declat.Card.apud Barb.

ADDENDA.

1549 Q*Uæſt.*221. ***Quid prætereà notandum ſit circa juriſdictionem?*** Reſp. ſeqq. §.1. Juriſdictio hic, eſt *jus dicendi* ſeu ferendi ſententiam Sacramentalem circa pęnitentem ſibi confeſſum. Et probabilius videtur, quòd ſubjectio fidelium, & juriſdictio Sacerdotum nunc immediatè habeatur jure eccleſiaſtico, ita ut Chriſtus hanc poteſtatem commiſerit Eccleſiæ dandam Sacerdotibus, uti tenent Sot. Ledeſm. Suar. Valent. Con. Lug.*d.*15.*ſ.*2. Caſtrop.*t.*23.*p.*13. Averſ. *q.*16.*ſect.*2. Arr.*d.*39.*n.*6. & eruditè Sylv. *in Reſ.caſ.poſt p.*1.*Orat.*2. contra S.Anton. Nav. Ang. Vaſq. Becan. Amic. qui putant à Chriſto tribui cum poteſtate Ordinis: nam 1. ſi juriſdictio ſit à Chriſto, non apparet, quomodo Eccleſia poſſit eam limitare vel tollere, uti non poteſt tollere poteſtatem Ordinis ad conſecrandum, inferior enim non poteſt tollere poteſtatem à Superiore datam. *Si dicas*, Eccleſiam facere, ut fideles non maneant ſubditi, *contrà eſt*, nam ſi juriſdictio ſit data Sacerdoti à Chriſto, ergo à Chriſto eſt ſuperioritas illa Sacerdotum ſupra fideles, ergo hoc ipſo fideles conſtituti ſunt ſubjecti Sacerdotibus, non enim poteſt eſſe horum ſuperioritas ſine illorum ſubjectione, ergo Eccleſia non poterit impedire illam ſubjectionem fidelium. 2. Sicuti poteſtas juriſdictionis invenitur in Parocho non Sacerdote ſine poteſtate Ordinis, ita videtur conformius dici, quòd poteſtas Ordinis reperiri poſſit ſine poteſtate juriſdictionis. 3. Poteſtas Ordinis conſiſtit in charactere ipſo, poteſtas autem juriſdictionis in deputatione extrinſeca Eccleſiæ, ſeu collatione cujuſdam ſuperioritatis in ordine ad uſum clavium circa ſubditos.

1550 §.2. Probabilius eſt Apoſtolos in Ordinatione ſua immediatè accepiſſe à Chriſto juriſdictionem: ſuccedentes tamen Sacerdotes habuerunt à Petro vel ab ejus ſucceſſoribus, Suar. & Arr. *d.*30. *n.*8. Putat quidem Barboſ. *De off. Epiſc.p.*1.*tit.*1.*c.* *s.n.*7. omnes Apoſtolos in ultima cœna eſſe à Chriſto ordinatos Sacerdotes, ſolum autem Petrum eſſe ordinarum Epiſcopum, qui reliquos ordinarit Epiſcopos, & pro ſententia citat *Turrecrem. Bellarm. Henriq.* ſed non invenio fundamentum: hinc fatetur ipſemet poſteà à n.31. omnes Apoſtolos accepiſſe immediatè à Chriſto ſuam poteſtatem juriſdictionis, attamen ſubordinatam diſpoſitioni Petri.

1551 §.3. Probabilius eſt Epiſcopos nunc habere juriſdictionem ſuam mediante Papa, alioquin neque ſolus Petrus dici potuiſſet petra, ſuper quam fundaretur tota Eccleſia, neque Papa poſſet ſibi reſervare caſus invitis etiam Epiſcopis, quod tamen facit, Bellarm. *de Pontif.l.*4. *c.*2. Barb. *a num.*18.

1552 §.4. Confeſſarii Ordinum Mendicantium, & aliorum exemptorum, qui cum ipſis participant in privilegiis, habent immediatè à Papa juriſdictionem in quoſvis Chriſtifideles, ſuppoſita tamen approbatione Epiſcoporum, ubi hęc requiritur, & obtenta etiam facultate ſuorum Superiorum, ſecundùm dicta nu.1520. 1546. uti pluribus probant Chaſſaing. *de priv. Reg.t.*5.*c.*2.*propoſ.*4. Averſa *ſ.*9. §. *Septimò*.

1553 §.5. Quoad venialia, quilibet Sacerdos habet juriſdictionem in Religioſos Societatis JESU, Suar. *de Relig.to.*4. *tr.*8.*l.*2. *c.*16.*n.*1. Et hoc declaravit *Mutius* Generalis anno 1633. quamvis *Claudius* Generalis diſſuadeat, tum quia poteſt eſſe mortale, quod apparet veniale, & ſic non abſolvitur, tum quia Regula præſcribit non confiteri alteri quàm ſuo ordinario.

1554 §.6. Probabilius eſt juriſdictionem vi, metu vel fraode extortam ſufficere ad validè abſolvendum, quia conceſſio manet voluntaria ſimpliciter, Sanch. Con. Leſſ. *de juſt.l.*2.*c.*17. *n.*37. contra Dicaſt.*d.*10. *n.*181. *Nec obſtat*, quòd conceſſio juriſdictionis ſit quędam donatio, quæ ſupponit titulum perfecti voluntarii: *nam* non eſt opus, ut in omnibus ſequatur naturam donationis, qua dominium rei ſuæ transferatur, ſed hic ſatis eſt eſſe voluntariam permiſſionem abſolvendi tales ſuos ſubditos, ad quos permittens ſimul retinet õmnem priorem ſuam juriſdictionem.

1555 §.7. Juriſdictio in pęnitentes non poteſt acquiri ſola conſuetudine, uti expreſſe declarat *Bonifacius VIII.* Cap. *Si Epiſcopus* 2. *de pęnit.& remiſſ.in* 6. Si tamen conſuetudini accedat conſenſus ſaltem tacitus Superioris, jam vi hujus conſenſus datur juriſdictio: & ita per conſuetudinem acquiri juriſdictionē aſſeritur Cap. *Cùm conting.*13. *De foro compet.* Cap. *Romana.* 5. *de ſent. excom. in* 6. Cap. *Duo ſimul. De off.ord.* & in Trid.*ſeſſ.* 22.*c.*3. *de reform.* Non ſufficit autem conſenſus interpretativus, vel prudenter præſumptus, quem daret, aut certò creditur daturus Superior, ſi rogaretur: neque etiam ſufficit ratihabitio de futuro danda, Lugo *d.*19.*à n.*21. ſed requiritur conſenſus de præſenti exiſtens, & aliquo ſigno manifeſtatus, quale eſt juxta communem cum Averſa *ſ.*4.§. *Sextò*, ſi Superior videat, vel ſciat ſimplicem Sacerdotem audire confeſſiones, & non prohibeat, quando ſine incommodo poſſet, qui enim tacet in his, quæ ad ipſum pertinent, & in quibus deberet, ac poſſet contradicere, conſentire videtur, ſecundùm Reg.43. Juris in *6.* Peccat tamen Sacerdos, qui incipit audire confeſſiones needum exiſtente conſenſu Superioris, quia invalidè audire incipit, quamvis poſteà accedente conſenſu Superioris videntis, & nō contradicentis validè abſolvat, Con. apud Dian. *p.*3.*t.*4. *R.*68.

§.8. Ex dicto tacito conſenſu Ordinariorum poſſunt 1556
exiſtentes extra ſuam parochiam alibi confiteri, & Parochus, aut Sacellanus approbatus poteſt audire confeſſiones alienorum parochianorum infra ſuam parochiam accedentium non requiſito accedentium Parocho, quia Ordinarii vident hoc fieri, & ſilent, Sot. Suar. Vaſq. Moya *diſt.*7.*q.*2.*n.*9.

§.9. Quando alicui datur juriſdictio, ut adminiſtret Sa- 1557
cramenta ad ſubſidium, ſeu requiſitionem aliorum Parochorum, ſubſidium conſiſtit in eo, quòd proprius Parochus ipſemet deberet adminiſtrare ex officio, ſi foret præſens. Requiſitio autem fit per eos, qui advocant, quod hi in caſibus Parocho abſente, ejus nomine facere cenſentur. Deinde hæc clauſula, *Ad Paſtorum ſubſidium, & requiſitionem*, datur pro cura ſubſidiaria, & additur ad excludendam curam principalem eo fine, ut habens talem facultatem, in caſu, quo denominaretur ad curam principalem, ſub pœna nullitatis ante inveſtituram pro illa principali cura ſe etiam novo examini ſiſtat.

§.10. Ille, cui in particulari juriſdictio delegatur, debet 1558
habere notitiam illius delegationis ſibi factæ, alioquin invalidè operatur, quia non cenſetur concedi, niſi acceptetur. Sanch. Con. Averſa *q.*16.*ſ.*5. Si tamen toti Ordini religioſo data eſſet juriſdictio, Sacerdos talis Religionis reipſa illam haberet, & validè ex ea operaretur, quamvis neſciret ſe habere, quia Ordo acceptaſſet pro ipſo, Lugo *d.*19.*n.*17. Similiter ſi Confeſſarius putans ſe habere poteſtatem abſolvendi ex uno titulo, eam ex iſto titulo non habuerit, ſed ex alio ſibi jam ignoto, validè abſolvit, quia implicitè intendebat facere, quantum poſſet, ex quocumque titulo poſſet, Lugo *nu.*18.

Q.222. ***An quivis Sacerdos non tantùm pro articulo, ſed*** 1559
etiam pro periculo mortis habeat juriſdictionem? Reſp.§.1. Articulus mortis tum dicitur eſſe, quando mors moraliter certa proximè inſtat, uti ſi quis ex morbo, vel vulnere ad extrema devenerit, ita ut inde credatur infallibiliter moriturus: item ſi ex ſententia Judicis ſit morte afficiendus. Et articulo mortis hic æquivalet, ſi quis ſit in proximo periculo perpetuæ amentiæ, Sylvius poſt *p.*1. *Orat.*1. periculum mortis tum dicitur eſſe, quando ſub dubio, vel timore probabili expectatur mors, uti in prælio, in morbo, vel itinere periculoſo, in longa navigatione maritima. Item in periculo mortis ſunt Banniti, qui à quocumque impunè occidi poſſunt, non tamen, qui ad triremes damnantur, quia non ſemper eſt periculum proximum, Sanch. *in Decal.l.*2.*c.*13.*n.*3. contra *Sà*. Item illi, qui intra peſtiferos debent agere, Averſa *qu.*16.*ſ.*3. Capeav. *de caſ. reſerv.p.*1. *c.*7. Stoz *l.*2.*n.*65. Item mulier partui vicina, experta in partubus periculum vitæ, Sanch. *n.*1.

§.2. Omnes Sacerdotes, etiam non approbati, irregulares, 1560
excommunicati vitandi, hæretici, apoſtatę, degradati, poſſunt quoſcumque fideles à quibuſcumque peccatis & cenſuris abſolvere pro articulo mortis, uti clare habet Trid.*ſeſſ.* 14. *de pęn. c.*7. & communiſſima cum *Averſa ſuprà*, quia poteſtas abſolvendi eſt data ad ſalvandas animas, ergo reſtringi non debet, ubi extremè periclitaretur anima, v. Sylvium *Orat.*2.

§.3. Simplicem Sacerdotem non habere juriſdictionem 1561
in ſolo periculo mortis, docent *Sot. Can. Covarr. Valent. & alii*. E contrà habere, probabiliùs docent Gl. Andr. Palud. Sylv. Med. Nugn. Suar. Vaſq. Con. Sanch. Laym. Lug. cum Averſa ſuprà, & optimè Sylv. *Orat.*1. & 2. quia in Jure quoad rem pro eodem ſumuntur periculum, & articulus mortis, Cap.29. *Si quis ſuadente*, 17. *q.*4. Cap. *Eos qui, de ſent. excommun. in 6.* Et Eccleſia, pia mater, non præſumitur velle exponere aliquem periculo probabili damnationis.

§.4. Si in periculo, aut etiam in articulo mortis adſit ha- 1562
bens juriſdictionem, longè communior, & probabilior ſententia eſt cum Sanch. *n.*7. Carden. *in* 2.*criſi d.*2. *n.*424. contra Stoz ſuprà, Sporer *n.*725. Dianam *p.*1.*t.*5. *R.*5. quòd alius abſolvere non poſſit, uti ex Jure Canonico probat *Averſa ſuprà*. Et ratio eſt, quia tum non eſt neceſſitas, & Eccleſia tantùm voluit conſulere neceſſitati, ne quis periret. Excipiunt rectè *Sanch. Sylv. Capeav.* ſi ſimplex Sacerdos jam inceperit audire confeſſionem, quia juriſdictionem legitimam habebat, quando incępit, & illa non expirat per adventum alterius, cùm res non ſit ampliùs integra.

1563 §.5. Si iſte alter habens juriſdictionem nollet abſolvere, eſſet idem, atque ſi abeſſet, & tum reipſa eſſet neceſſitas, poſſetque abſolvere quivis Sacerdos. *Henriq. Sanch. Dian. Averſ.* Quod extendunt etiam ad caſum, quo adeſſet Sacerdos in alia ſed non in hac diœceſi juriſdictionem habens, verùm in hoc ultimo caſu tutior eſt, & ſequenda ſententia *Suar.* dicentis hunc quamvis alienæ diœceſis, eſſe præferendum in danda abſolutione. Ad quid autem teneatur, qui ita in neceſſitate abſolvitur à reſervatis, dicetur à n.1693.

1564 *Q.223. Quandonam juriſdictio Confeſſarii amittatur, aut impediatur ratione cenſurarum vel aliter?* Reſp. §.1. Sacerdos excommunicatus, & non toleratus privatus eſt omni juriſdictione, hinc nequidem à venialibus validè abſolvit, niſi conſtitutum in articulo mortis. E contrà excommunicatus toleratus validè abſolvit, ſecundùm communem cum Carden. *in 2. criſi d.2. num.*450. Sed illicitè, niſi requiſitus & contritus, ſecundùm dicta l.6.p.1. n.215. ubi n.211. dixi, quandonam licitè requiratur.

1565 §.2. Quamvis Parochus excommunicatus, non toleratus, (imò & degradatus, juxta *Bonac.* & alios contra *Lay.* & alios) quamdiu non eſt privatus parochia, poſſit dare poteſtatem aſſiſtendi Matrimonio ſui parochiani, uti habent plurimi cum Leur. *in foro beneſ.p.1.q.435.n.7.* eo quòd aſſiſtere Matrimonio non ſit actus juriſdictionis ſed tantùm teſtimonii: tamen non poteſt alteri delegare juriſdictionem audiendi confeſſiones ſuorum, quia delegare juriſdictionem eſt actus juriſdictionis, quam talis excommunicatus non licitè nec validè exercet, Suar. Barb. Leur. *q.434.n.6.* contra *Sylv. & Armil.*

1566 §.3. Quamvis per Cap. *Non eſt vobis*, De ſponſalibus, Parochus tempore interdicti prohibeatur adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ aliis quàm moribundis, nunc tamen per Cap. *Alma mater De ſent. excomm. in 6.* poteſt etiam ſanis adminiſtrare non excommunicatis nec ſpecialiter interdictis, qui etiam non fuerint ullo modo cauſa interdicti lati, alioquin deberent priùs ſatisfeciſſe aut præſtitiſſe cautionem, *Covarr. Suar. Henriq. Sayr. Ugol. Barboſ. Leur. ſuprà.*

1567 §.4. Peccat mortaliter Confeſſarius, ſi abſolvat excommunicatum à peccatis, priuſquam abſolutus ſit vel abſolverit eum à cenſuris ſaltem excommunicationis, quia Eccleſia graviter præcipit, ut excommunicatus nullum, nequidem Pœnitentiæ Sacramentum ſuſcipiat, Suar. Sporer *n.632.* Hinc ubi prudenter timetur, ne excommunicatio adſit ob aliqua peccata graviora, ſic dari debet abſolutio, *Ego te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis, in quantum poſſum & tu indiges; Deinde ego te abſolvo à peccatis tuis &c.* Et quamvis pœnitens poſteà priùs, recordetur ſe fuiſſe in excommunicatione, rectè ab hac abſolutus eſt, quia voluntas Confeſſarii fuit tollere excommunicationem, ſi adeſſet, nec requirebatur accuſatio illius, Con. Lugo *d.16.n.623.* Arr. *d.35.n.14.* Sporer *n.634.* Imò ſi Confeſſarius volens agere quantum poteſt ſola illa verba dixerit, *abſolvo te à peccatis*, putat probabile eſſe Suar. Tamb. *de confeſſ.l.5.cap.10.n.57.* Stoz. *l.2.nu.82. & 84.* Sporer *nu.635.* quòd etiam à cenſuris abſolvat, quia in abſolutione à peccatis videbatur includi abſolutio ab omni eo, quod è peccato naſcitur. Et quamvis regulariter præmitti debeat etiam abſolutio à ſuſpenſione & interdicto, non foret tamen mortale illam poſtponere, cùm hæ duæ cenſuræ non privent uſu paſſivo Sacramentorum, Sporer *n.632.* quamvis Stoz *n.84.* rectè notet illis, qui interdicto cauſam dederunt, per Cap. *Alma mater* ſuprà, prohiberi ſuſceptionem Sacramenti Pœnitentiæ priuſquam ab eo interdicto ſint abſoluti.

1568 §.5. Si quis etiam toleratus accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipiendum, conſcius ſuæ excommunicationis, abſolutio extra caſum neceſſitatis eſt invalida, quia accedit mala fide, & de novo peccans. E contrà ſi bona fide accedat ignorans ſuam excommunicationem, *S. Anton. Sylv. Vaſq.* & alii 20. dicunt non abſolvi validè, quia cùm ſit ab Eccleſia præciſus, videtur ſublata juriſdictio omnibus Confeſſariis reſpectu illius, donec ab excommunicatione abſolvatur: Caj. tamen Nav. Suar. & alii 40. apud Carden. cum Sporer. *nu.633.* Averſa *q.15.ſ.1.* Lugo *à n.613.* Arr. *n.12.* Diana *p.3.t.4.R.78.* dicunt validè abſolvi; quod Dicaſt. *d.8.n.67.* docet etiam de excommunicato non tolerato, quia præſumi non debet Eccleſiam ſuſtuliſſe eam juriſdictionem, cùm id nullibi dicatur, neque eſſet ad bonum fidelium, qui non recordantes excommunicationis poſſent tota vita, bona fide ſuſcipere Sacramenta, & tamen nunquam accipere gratiam, quod de pietate Eccleſiæ præſumi non poteſt. Quidquid ſit de hoc,

1569 §.6. Certum eſt in caſu urgentiſſimæ neceſſitatis, v.gr. ad vitandam gravem infamiam, ſcandalum, periculum mortis, poſſe excommunicatum excommunicatione etiam reſervata ſuſcipere Sacramentum Pœnitentiæ, imò & Euchariſtiæ, nam Rubrica Miſſalis dicit excommunicatum priùs ſub Miſſa recordantem illius poſſe pergere, ſi ſine infamia vel ſcandalo non poſſit abſtinere: nam Eccleſiæ prohibitio non obligat, quando eſt moralis neceſſitas hoc faciendi & moralis impoſſibilitas non faciendi, qualis tum eſt.

§.7. Extra caſum urgentem neceſſitatis, ſi per excommu- 1570
nicatum non ſtet, quominus abſolvatur, & jam ſatisfecerit, aut ſi ſit impotens ſatisfacere, docent *Angel.* & alii ſecluſo ſcandalo poſſe petere Sacramentum Pœnitentiæ & abſolvi, quia deſiit eſſe contumax, ergo non videtur privandus tam neceſſario Sacramento: quam ſententiam *Carden.* reputat probabilem, ſed melius contradicunt *Sylv.* & alii cum *Averſa* dicente eſſe certum, quia licèt requiratur contumacia ad incurrendum, non tamen ad permanendum in excommunicatione, in qua illicitus eſt uſus paſſivus Sacramentorum.

Quandonam per prohibitionem audiendi confeſſiones cenſeatur tolli vel ſuſpendi juriſdictio, dixi *n.*1470.1546.1547.

Q.224. Quid dicendum ſit in caſu, quo Confeſſarius du- 1571
bitat vel tantùm probabiliter putat ſe habere juriſdictionem in pœnitentem vel ejus peccatum? Reſp.

§.1. In tali mera probabilitate non eſt Confeſſario licitum abſolvere, niſi aliunde accedat certitudo practica, uti conſtat ex prop.1. ab *Innoc. XI.* damnata, quia hic agitur de valore Sacramenti, quod ſic exponeretur periculo nullitatis, uti explicatum eſt in l.6 p.1. à n.104. Et multò minus licitum erit abſolvere, ſi juriſdictio ſit merè dubia abſque poſitiva probabilitate, niſi in utroque caſu excuſet neceſſitas proximi, in qua dari debebit abſolutio ſub conditione, ſecundùm dicenda *n.* 1770.

§.2. Quando juriſdictio eſt verè probabilis, plures poſſunt 1572
accedere cauſæ, quæ reddant illam practicè certam, & inter eas cauſas ſunt. 1. neceſſitas proximi, uti jam inſinuatum eſt. 2. ſuppletio Eccleſiæ in errore communi vel etiam in caſu practicæ probabilitatis æquivalentis errori communi. 3. Si aliàs adminiſtratio vel ſuſceptio Sacramenti Pœnitentiæ fieret nimis difficilis vel odioſa fidelibus, quæ omnia fusè explicata ſunt l. 6.p.1. à n. 110. uſque ad 120. Circa illum autem, qui ſcit ſe habuiſſe juriſdictionem, & nunc dubitat, an adhuc habeat: item circa illum, qui dubitat, an jam habeat & unquam habuerit, videri poſſunt dicta ibidem n.120.

§.3. Si gravi peccato, ad quod Confeſſarius habet proba- 1573
bilem tantùm juriſdictionem, pœnitens addat leve, ad quod certò eſt juriſdictio, Suar. Sanc. Lugo *d.19.n.33.* Diana *p.2.t.13. R.2.* Carden *d.2.à n.385.* Banholtzer *n.103.* dicunt certum eſſe, quòd Confeſſarius validè, & licitè abſolvat, quia Sacramentum nulli exponitur periculo nullitatis, nam peccato levi directè dimiſſo, ſaltem indirectè remittetur grave; nec ponetur obex gratiæ. Attamen Gob. *t.7.n.120.* rectè dicit in tali dubio non eſſe procedendum ſine aliqua neceſſitate, quod etiam dixi p.1.n. 109 Imò Dicaſt. *d.10.n.199.* rectè notat per hoc fieri poſſe injuriam pœnitenti, ſi prudenter præſumatur non eſſe contentus aut non fuiſſe confeſſurus tali Confeſſario non habenti certam juriſdictionem, ſic enim exponitur ſaltem periculo obligationis peccatum ſuum grave iterùm confitendi pro abſolutione directa.

Q.225. Quid cenſendum ſit de facultatibus, quæ dicun- 1574
tur à Sede Apoſtolica conceſſæ Confeſſariis Societatis JESU? Reſp. Facultates variæ circumferuntur, imprimis aliquæ ſub nomine *Primæ, Secundæ, Tertiæ* facultatis, à R.P. *Ruidio* Provinciali recognitæ anno 1638. & conceſſæ pro regionibus ſeptentrionalibus. Deinde quædam aliæ, tum propriæ tum communes aliis Regularibus, quæ an omnes adhuc valeant, colligi poterit ex ſeqq. Sub finem referam aliquas facultates, quæ Sacerdotes concernunt.

§.1. Religioſi Societatis non poſſunt licitè aut validè uti 1575
privilegiis, facultatibus &c. à S. Sede conceſſis, niſi in quantùm à Præpoſito Generali, fuerint illis communicatæ, *Gregorius XIII.* in novo *Compendio* privil. v. *Communicatio* §. 5. Hoc *Compendium* inſertum eſt inſtituto, Pragæ ex Decreto 8. Congregationis XIV. impreſſo anno 1705. & multa habet diverſa à *Compendio* antiquo, unde cautè intelligendi ſunt Authores, qui ſæpè reſpondent ex antiquo *Compendio*, & fallunt, niſi iſta conveniant cum novo. Hujus novi *Compendii Præfatio*, ſic habet: *Juxta litteras Apoſtolicas nullius privilegii ſeu gratiæ hactenus conceſſæ vel impoſterum concedendæ uſus poteſt in Societate licitus eſſe, niſi per ſolius Præpoſiti Generalis communicationem ..... Porrò nullis aliis gratiis & privilegiis, quæcumque etiam communicatione Societati noſtræ illa competant, quæ in hoc Compendio comprehenſa non ſint, ulli unquam uti licebit &c.* Itaque ut ſciamus, an hæc vel illa facultas nobis competat ex vi privilegii, vel ſpecialis conceſſionis Apoſtolicæ, recurrendum eſt ad hoc novum *Compendium*, in quo ſi talis facultas non habeatur, cenſeri debet non uſurpabilis à nobis; ſi habeatur, nec poſteà ei ſit derogatum, validè & licitè eo modo utemur, quo conceſſa eſt vel communicata. Quando autem Profeſſis Societatis dicitur concedi aliqua ejuſmodi facultas, per Profeſſos intelliguntur etiam illi Sacerdotes, qui tria vota etiam tantùm ſimplicia emiſerunt, dummodò reliqua adſint, Suar. *de Relig. tom.4. tr.10. l.3. c.5. n.4.*

1576 §.2. Non poſſumus audire ſæcularium confeſſiones *ubivis locorum*, ſed debemus priùs eſſe approbati ab Ordinariis locorum, ubi audimus, uti conſtat ex dictis à n.1505. Et quamvis Mendicantes nobiſcum accipiant à Papa juriſdictionem ad omnium ſæcularium confeſſiones, tamen non poſſunt audire in alienis templis, niſi de conſenſu eorum, quibus templa ſubſunt, id enim prohibitum eſſe ad confuſionem, & pacis turbationem vitandam, teſtatur Platel. *p.5.n.*886.

1577 §.3. Non poſſumus abſolvere *quoſcumque Chriſti fideles undecunque venientes*, nam ſi Moniales ſint, debemus ad has audiendas eſſe priùs *ſpecialiter* approbati ab Ordinariis locorum, in quibus audimus, uti conſtat ex dictis n.1505. Vide tamen dicta n.1527. Et ſi ſint Regulares, ſive viri ſive fœminæ, qui ſecundùm ſtatuta ſua non poſſunt confiteri extra Ordinem, invalidè abſolvuntur à nobis, *Compendium* v. *Abſolutio* poſt §.1. Suar. ſuprà *t.8.l.2.c.16.* apud quem, uti & in *Comp.* *§*.15. Pontifices declararunt per voces illas, *Quoſcumque Chriſti fideles*, non intelligi Regulares. Quod etiam valere pro Germania, nec ſufficere privilegia, niſi ſecundùm tenorem Conſtitutionis *Clementis X*. dixi. 1533. De facultate abſolvendi Noſtros à variis peccatis, habet *Comp.*§.8. & ſeqq. Et quis abſolvere poſſit noſtros apoſtatas, habet v. *Apoſtata* § 1. & ſeqq. Non poſſunt autem Noſtri, per ſe loquendo, confiteri niſi noſtris Confeſſariis à Societate deſignatis, v. *Confeſſarius* §.4. *&* 5. Nequidem in Jubilæis, v. *Abſolutio §*.15. De hoc tamen vide, quæ dixi nu.1464.

1578 §.4. Non poſſumus abſolvere à peccatis Papæ reſervatis in Bulla cœnæ, uti oſtendetur à n.1618. Caſus Bullæ cœnæ dabo in l.7. n.1. hic autem à n.1613. explicabo, quandonam caſus aliqui cenſeri debeant non reſervati Papæ, ideòque poſſumus ab eis abſolvere.

1579 §.5. Facultas abſolvendi ab hæreſi, apoſtaſia, lectione librorum prohibitorum, quæ refertur in *Comp. v. Abſolutio* §. 7. *&* 8. Item facultas abſolvendi diripientes bona naufragorum; vel eos, qui contra prohibitionem Bullæ cœnæ aliquem abſolviſſent ab aliquo caſu dictæ Bullæ, etiam ceſſant, uti oſtendetur à n.1618. & aliunde revocatæ ſunt, quia erant vivæ vocis privilegia, quæ revocata eſſe fatetur *Præfatio Compendii* Et videri poſſunt, quæ dixi l.1. à n.850.

1580 §.6. Poſſumus à caſibus in Bulla cœnæ reſervatis abſolvere in partibus infidelium remotiſſimis, ex quibus non datur recurſus Romam, *Comp. v. Abſolutio* §.5. [N]ec hoc revocatur per Bullas annuas, id enim ſciunt Pontifices, & ſenſus omnium eſt Romæ, quòd eò ſe non extendat revocatio. Quid circa eoſdem caſus Bullæ & alios poſſint Superiores noſtri quoad Noſtros abſolvendos, habetur §.10. & ſeqq. ſed videri debent dicenda n.1622.

1581 §.7. Etiam in caſibus extra Bullam cœnæ non poſſumus abſolvere *à quibuſcunque peccatis*, nam non poſſumus abſolvere à reſervatis Epiſcopo, uti dicetur n.1628. Nec ab illis, quæ ſibi reſervant Superiores aliorum Ordinum, imò nec à mortalibus illorum Regularium, qui non poſsunt confiteri alicui extra ſuum Ordinem, ſecundùm dicta n.1577.

1482 §.8. Poſsumus abſolvere à peccatis extra Bullam cœnæ Papæ reſervatis, & conſequenter etiam à ſententiis, cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis ex illis reſultantibus, *Comp.v. Abſolutio* §.1. Quænam autem reſerventur Papæ extra Bullam cœnæ, inſinuabitur n.1610.

1583 §.9. Facultas diſpenſandi cum externis quoad jejunia vel uſum ciborum vetitorum, non invenitur in *Compendio*. Superiores poſsunt diſpenſare cum Noſtris circa jejunia & cibos vetitos, *Comp. v. Diſpenſatio* §.6.

1584 §.10. Facultas diſpenſandi cum externis in irregularitate ex defectu lenitatis; Item facultas concedendi externis uſum librorum prohibitorum non inveniuntur in *Comp.* Generalis potuit per Bullam *Gregorii XIII.* dare Noſtris licentiam ad libros hæreticos legendos; & Provincialis ad prohibitos, *Comp. v. Libri prohibiti* §.1. *&* 2. ſed poſt §.6. dicitur poſteà factam eſse à *Greg. XV. & Urb. VIII.* univerſalem revocationem facultatis legendi, & habendi libros prohibitos.

1585 §.11. Confeſsarii Societatis poſsunt cõmutare omnia vota etiam jurata, dummodò commutatio non fiat in præjudicium tertii: Exceptis ultramarinis, SS. Petri & Pauli de Urbe, S. Jac. in Compoſtella, Caſtitatis & Religionis, *Comp. v. Commutatio* §. 1. Provinciales diſpenſare poſsunt cũ ingredientibus Societatẽ in voto Religionis alterius, etiã ſtrictioris. Superiores & Cõfeſſarii noſtri ordinarii poſsunt Noſtris relaxare quælibet juramẽta, ſi fiat ſine præjudicio tertii, *v. Confeſſarius* §.6. Generalis poteſt legata cõmutare ex uno uſu ad aliũ, *v. Cõmutat.* §.4. De cõmutatione votorũ poſsũt plura, etiam remiſſivè, videri à n.1459

1586 *§*.12. Aliqui putarunt Regulares poſse per Bullam, diſpenſare in votis, ſed fatetur Peliz. *tr.8. c.3. nu.*141. id non eſse certum; nec de hoc aliquid habet *Comp.* Addunt alii cum Quintan. & Mendo *diſſ.1.n.77.* Confeſsarios Regulares gaudẽtes privilegiis Mendicantium poſse per Bullam diſpenſare in omnibus votis, in quibus de poteſtate ordinaria poſſunt Epiſcopi: putatque Gob. *tr.10.num.632.* id competere illis, quibus Superiores noſtri commiſerint, ſed etiam de hoc nihil reperitur in Comp. Nec valet illatio à commutatione ad diſpenſationem, cùm hæc plus dicat: Et ſaltem Regulares non poſſunt diſpenſare in illis, in quibus poſſunt Epiſcopi in caſu urgentis neceſſitatis: uti dixi l.3.p.1.n.563. ibi enim conſentit Papa, tacitè eligens induſtriam perſonæ Epiſcopi.

§.13. Quando litteræ Apoſtolicæ diriguntur ad Confeſſa- 1587
rium, Magiſtrum in Theologia vel Canonibus, Superiores poſſunt Confeſſario noſtro non graduato ab Oratore electo dare facultatem exequendi tales litteras, *Comp.v. Confeſſarius §*.1.

§.14. Poſſunt Provinciales per ſe vel alios dare facultatem 1588
Noſtris diſpenſandi ad petendum debitum cum iis, qui conſanguineum vel Conſanguineam ſui conjugis poſt Matrimonium carnaliter cognoverint, *Comp.v. Diſpenſatio §*.7.

§.15. Quamvis Fr. Lugo, Lez. Peyr. Mendo ſuprà, Burgh. 1589
cent.2. caſ.56. & alii putent privilegium diſpenſandi ad petendum debitum cum illis, qui ante Matrimonium habebant votum caſtitatis, adhuc vigere apud Mendicantes, tamen in *Comp.v. Diſpenſatio* §.8. pro eo tantùm citantur vivæ vocis oracula, adeòque cenſeri debet revocatum, uſquedum probetur haberi per Bullam, & ut tales nobis communicari.

§.16. *Compendium* nihil habet de ſpeciali facultate abſol- 1590
vendi eos, qui majores Ordines in excommunicatione ſuſcepiſſent; aut eos, qui plures Canonicatus vel Beneficia curata poſſiderent: Nec ad diſpenſandum in fructibus malè perceptis cum illis, qui per ſimoniam ignoratam obtinuerunt Beneficia; aut cum aliis, qui adhuc ſunt ſub patria poteſtate, ad retinenda tantiſper Beneficia ſimoniacè illis procurata: Nec de ſpeciali facultate ad rehabilitandum externos ab omni genere irregularitatis, præter eam, quæ per homicidium, mutilationem, bigamiam, defectum natalium contracta eſt: Nec ad diſpenſandum aliquando cum ſanctimonialibus, ut poſſint vel ſine habitu vel extra ſui Ordinis clauſtra remanere. Nec ad diſpenſandum cum his, qui invalidè contraxerunt Matrimonium non ſervata forma Trid. apud ipſos recepti, ut poſſint hac non ſervata illud ſecretò revalidare: Nec ad diſpenſandum cum illis, qui ignorantes contraxerunt cum impedimento criminis; unde cenſendum eſt nos facultates eas non habere, donec conſtet unde. Quomodo Superiores poſſint Noſtrorum irregularitatem tollere, habetur in *Comp.v. Diſpenſatio §*.4. & ſeqq. An poſſimus abſolvere ab excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto Epiſcopali, vide dicenda n.1628.

§.17. Quando Generalis noſter initio ſui regiminis revo- 1591
cat facultates, gratias, privilegia ab anteceſſoribus ſuis conceſſa, non intelligitur de facultate abſolvendi, diſpenſandi; nec de uſu indulgentiarum pro liberanda anima & aliis ſimilibus, ſed illæ ſolùm revocantur, quibus quaſi diſpenſabatur in obſervatione Regularium, quæque ad gubernationem, & religioſam diſciplinam ſpectant, ut eſt facultas dandi, accipiendi, retinendi apud ſe pecuniam, utendi ſigillo privatim &c.

§.18. S. Congregatio anno 1648. de mandato Innoc. X. oc- 1592
caſione controverſiæ inter Epiſcopum Angelopolitanum, & Patres Societatis JESU inter cætera reſolvit ſequentia, uti referunt *Manigart* in praxi paſtorali pag.1146. & *Synodus Colon.* anno 1662. pag.178. Patres non poſſunt eligere Conſervatores ex vi privilegiorum, ſi Epiſcopus urgeat obſervationem Decretorum Trid. in iis, in quibus per Trid. vel Papam exempti ſubiiciuntur Epiſcopi juriſdictioni, & correctioni. (Quomodò aliàs Patres poſſint eligere Cõſervatores ſuorum jurium & privilegiorum, habetur *in Comp. v. Conſervator*) Patres affirmantes ſe habere contraria privilegia, tenentur ea exhibere, nec tenetur credere Epiſcopus. Si verba privilegiorũ ſint obſcura & ambigua, ſolus Papa pro interpretatione eſt adeundus, uti etiam declaravit *Clemens X*. n.1508. relatus. Omnia Patrum privilegia redacta ſunt ad terminos Conſtitutionis *Greg XV. Inſcrutabili.* Patres gravati ære alieno, vel ad ratiocinia, vel teſtamentorum excutores poſſunt conveniri coram Ordinario, ſi non nominaverint Conſervatores intra tempus habile ab Ordinario præſcriptum. Si Epiſcopi pro tuendis juribus cathedralium Eccleſiarum coram Judice competente agant, &c. Patres non poſſunt recurrere ad Conſervatores. Si regulares non approbati, confeſſiones audiant, vel concionentur ſine benedictione aut licentia, poteſt Epiſcopus immediatè agere contra illos, & remediis juris, coercere etiam procedendo ad cenſuras. Si è Patribus quis agat contra Epiſcopum maledictis, ſcripto vel facto, debet puniri à Superioribus, & de punitione certior fieri Epiſcopus. Si Superiores negligant punire, poteſt Epiſcopus juxta Trid. *ſeſſ.25. cap.14. de Regul.* Si autem profugerit ad aliam diœceſim, ſervanda Conſtitutio *Clem. VIII. Suſcepti muneris ratio.* Prædia ruſtica &c. quæ ſpectant ad Patres, non gaudent privilegiis Collegiorum: neque tempore paſchali poſſunt in his miniſtrare Euchariſtiam ibi laborantibus: neque aliàs quibuſcunque etiam famulis ſuis miniſtrare Baptiſmum,

Extremam Unctionem, aut aſſiſtere Matrimonio. Patres habentes apothecas quarumcumque mercium, macella & ſimilia, non poſſunt quidem prohiberi, ſi tamen extra Collegia dent notoriè per hoc ſcandalum populo, prohiberi poſſunt ab Epiſcopo. Conſervatores Societatis ex vi Bullæ *Gregorii XIII. Æquum reputamus*, poſſunt in manifeſtis injuriis & violentiis etiam per cenſuras & pœnas eccleſiaſticas procedere contra Vicarios generales Epiſcoporum. Multa ex his ſtatuit etiam S. Congregatio, approbante *Gregorio XV. & Urb. VIII.* uti refertur Tomo 4. Bullarii poſt Conſtitutionem 18. *Greg. XV.* ubi etiam habentur ſequentia: Regulares exempti, quibus cura animarum non incumbit, non ſubjacent Epiſcoporum juriſdictioni in his, quæ Sacramentorum adminiſtrationem concernunt, niſi cùm in Sacramentis perſonis ſæcularibus adminiſtrandis iidem Regulares delinquunt. Facultates per Conſtitutionem *Greg. XV. Inſcrutabili*, non conceduntur Epiſcopis in perſonas nullius diœceſis: Nec conceduntur Prælatis habentibus juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Quando Epiſcopus admonuit Superiores, ut amoveant Confeſſarium vel adminiſtratorem bonorum apud Moniales, ſi Superiores id non faciant poſſunt id facere Epiſcopi, nec tenentur cauſam reddere Superioribus Regularibus.

1593 §. 19 Ea dictis conſtat nos non poſſe uti gratiis vel privilegiis, quibus Trid. *ſeſſ. 25. c. 22. de Reg.* derogat, *Comp. v.* Conc. Trid. § 3. Putant autem Caſtr. *tr. 27. pu. 13. n. 13.* & Gob. *tr. 9. nu.* 719. hoc intelligi tantùm de illis, quæ adverſantur contentis in illa ſeſſione, neque derogationem odioſam eſſe extendendam ad omnia in *Trid.* contenta: Sed hoc nos non juvat, nam quoad omnia derogat ſaltem Bulla *Pii IV. Trid.* addita, Docet quidem Suar. *de legibus l. 8. c. 18. n. 18.* tanquam probabilius, quòd nec Bulla *Pii* deroget, niſi ſecundùm ea, quibus derogatur expreſsè per decurſum Trid, ſed Arr. *de legibus d. 33. n. 8.* & Du-Bois ad prop. ab *Alex. VII.* damnatas n. 161. melius dicunt derogare quoad omnia reipſa oppoſita *Trid.* alioquin Bulla quoad illud punctum nihil efficeret ſed ageret actum *à Trid.*

1594 §. 20. Quando aliqua facultas nunc redditur, vel conceditur contra Decreta *Tridentini*, non requiritur derogatio circa *Trid.* ſi conceſſio manu Papæ fuerit ſignata, *S. Pius V.* & S. Congregatio apud Garc. *de benef. p. 4. c. 5. n. 34. pun. 5. c. 8. n.* 87. Barboſ. *in Collect. ad Trid. ſeſſ. de Ref. c. 21. n. 2.*

1595 §. 21. Quamvis *Clemens VIII.* apud Manigart, *pag.* 1100. & Syn. Colon. *pag.* 77. ſtatuerit, ut nullæ Confraternitates etiam à Regularibus erigerentur, vel aggregarentur ſine conſenſu Ordinarii, &c. Conſtitutio tamen illa non afficit noſtras Congregationes vel Sodalitates, quarum Indulta omnia poſteà iterum confirmavit per Bullam *Greg. XV.* uti habet Comp. v. Sodalitas § 7. Praxis tamen habet, ut indulgentiæ primò Roma acceptæ non promulgentur, niſi ſubſcriptæ ab ordinario.

1596 §. 22. Si Epiſcopi urgeant, Regulares non poſſunt in ſuis ſine benedictione, in alienis autem templis ſine licentia Epiſcoporum prædicare, Trid *ſeſſ. 5. c. 2. Clemens X.* ſuprà num. 1504. Quòd ſi Epiſcopi contradicant, Noſtri nec in noſtris nec in alienis templis poſſunt prædicare, *Comp. v. Prædicatores.* Per Bullam *Gregorii XIII. Vigore*, &c. quæ refertur in Inſtituto pag. 82. poſſunt Noſtri tantùm tonſurati publicè prædicare.

1597 §. 23. De facultate Sacerdotum Societatis ad applicandas Indulgentias altaris privilegiati, dixi ante n. 526. Ad publicandas, & lucrandas plures alias Indulgentias etiam in Miſſionibus, à n. 1357. 1361. ad transferendas Indulgentias cum feſto S. Xaverii, n. 1357. 1376. Ad legendum Officium, & Miſſam de S. Ignatio ſemel de ſeptimana, dixi l. 4. num. 1248. Ad legendum Officium, & Miſſam in feſtis noſtrorum Beatorum, ib. n. 1249. & hic n. 375 Ad legendam Miſſam in privatis Oratoriis & altari portatili, hic n. 273. Ad legendam Miſſam ante auroram, vel poſt meridiem, n. 225. 229. Ad benedicenda paramenta Miſsæ, & campanas, n. 353. 406. Poſsuntque Superiores noſtri reconciliare noſtras Eccleſias, cœmeteria, & Oratoria polluta, *Comp. v. Eccleſia* § 2. Et poſsumus in templis noſtris omni die, quo aliàs licitū eſt, miniſtrare Euchariſtiam, excepto die Paſchæ, *Comp. v. Euchariſtia* § 1. pro quo etiam aliam declarationem retuli lib. 6. part. 1. nu. 637. De facultate eodem die binandi Miſsam nihil habet *Compendium*, ſed videri poſsūt dicta n. 138.

3598. *Q. 226. Quid dicendum ſit de facultatibus, quas Sedes Apoſtolica concedit Epiſcopis cum poteſtate cōmunicandi aliis?* Reſp. Epiſcopi in Germania accipiunt multas facultates, quas alioquin non habent, v. g. abſolvendi ab hæreſi, diſpenſandi in variis rebus. In fine, datur facultas *communicandi aliis Sacerdotibus illas facultates, in totum vel in partem*, ſed ſubditur, *Et prædictæ facultates tantùm conceſſæ intelligantur ad quinquennium. Quæritur*, an Epiſcopi vitalis facultatis communicandi, poſſint alteri Sacerdoti ad plures quàm quinque annos, aut etiam in perpetuum communicare tales ſuas facultates? Poſse, ſuadetur 1. quia verba illa, *prædictæ facultates tantùm conceſſæ intelligantur ad quinquennium*, videntur reſpicere tantùm facultates à Papa conceſsas Epiſcopis, non autem ab Epiſcopis communicandas aliis, nam nihil dicunt de communicandis, ergo reſtrictio ad quinquennium videtur cadere tantùm ſuper conceſſionem Papæ, & non ſuper communicationem ab Epiſcopis faciendam. *Conf.* nam facultas communicandi, cùm ſit privilegium & beneficium Principis, eſt amplè interpretanda, nec plus reſtringenda, quàm verba ſonent, ergò cùm detur facultas communicandi abſolutè ſine verbo ullo reſtringente ad quinquennium, dicendum eſt eſse facultatem communicandi ad quodcumque tempus, prout Epiſcopis videbitur expedire. 2. Quando Epiſcopus dicit, *Titius ſit ad quinquennium Vicarius meus cum poteſtate approbandi Confeſſarios*, Titius vi hujus poteſtatis poteſt approbare in perpetuum, ita ut quamvis poteſtas approbandi non ſit perpetua, tamen approbatio ſit perpetua: ergo cùm Papa dicat, *Epiſcopus habeat ad quinquennium facultatem abſolvendi ab hæreſi cum poteſtate hanc facultatem communicandi*, poterit communicare in perpetuum; ita, ut quamvis poteſtas communicandi, non ſit perpetua, tamen facultas communicata ſit perpetua. 3. Si Epiſcopi ipſimet tantùm acciperent facultatem v. g. abſolvendi ab hæreſi, & non poteſtatem dandi aliis facultatem abſolvendi ab hæreſi, ergo tale privilegium erit inutile in Germania, in qua Epiſcopi per ſe non abſolvunt. E contrà Epiſcopum non poſse ulli communicare ejuſmodi facultatem niſi ad quinquennium, quo ipſe eam habet, ſuadetur 1. quia Epiſcopo datur tantùm poteſtas communicandi ſuam facultatem, neque enim illo verbo plus inſinuatur in Reſcriptis, ſed Epiſcopus habet ſuam tantùm ad quinquennium, ergo. *Conf.* nam communicare eſt facere aliquid ſibi & alteri commune, ut nempe etiam alter hoc habeat, quod ipſe habet, ergo ſi Epiſcopus extra quinquennium non habeat, nec alter per ipſum habebit. 2. Si Epiſcopus poſset iſtas facultates communicare in perpetuum, cum inter illas ſit, Diſpenſare in tertio gradu pro Matrimoniis contrahendis cum pauperibus, Ordinare extra tempora &c. poſset has aliaſque, etiam ultima die quinquennii, quo eas habet, communicare in perpetuum multis Sacerdotibus per totam diœceſim ſuam diſperſis, ita ut hi in perpetuum habituri eſsent facultates, quas nequidem Epiſcopus habebit: eſt autem inauditum, quòd ullus Epiſcopus unquam ita communicarit; & eſt incredibile, quòd ita communicare poſſit, alioqui fermè fruſtra, teneretur ſingulis quinquenniis petere confirmationem talium facultatum aliis communicandarum, quia ſatis multos haberet in ſua diœceſi, qui diſpenſarent, ergo.

Ad 1. in oppoſitum patet ex dictis, quia Tò *communicare* ſignificat hoc, nec patitur plus, quàm quod dixi in prima ratione hujus ultimæ ſententiæ. *Ad* 2. patet diſparitas, nam aliunde conſtat Vicariis, etiamſi ipſimet approbati non eſsent, & ad unicum diem futuri eſsent in officio Vicarii, concedi ab Epiſcopis poteſtatem ſimpliciter approbandi, & dandi facultatem abſolvendi in perpetuum, & non tantùm communicandi facultatem abſolvendi, quam fortè talis Vicarius haberet. *Ad* 3. n. ſeq. quia ſi ipſis Epiſcopis non daretur, non poſsent communicare, nemo enim communicat, quod ipſemet non habet. Quod *Conf.* nam etiam Epiſcopis datur facultas binandi Miſsam, quamvis ipſimet binare non ſoleant: quòd autem Epiſcopis ipſis detur facultas illa cum ſola poteſtate communicandi, & non detur poteſtas concedendi facultatem binandi patet ex verbis, quæ ſubjunguntur: *Quòd ſi hanc eandem facultatem alteri Sacerdoti juxta poteſtatem inferiùs apponendam communicare viſum fuerit, ſeriò ipſius conſcientiæ injungitur &c.* Quod autem eſt de hac facultate, idem eſt de aliis, cùm Indultum non diſtinguat. Hinc, *Inferes* 1. Si Epiſcopus facultates ſuas habuerit per triennium, poſse alicui communicare tantùm per biennium: ſi habuerit ad quinquennium minùs uno die, poſse tantùm communicare ad unum diem. 2. Si Epiſcopus in futurum provideat, ut omni quinquennio Romæ renoventur facultates ſuæ, poterit eas alicui communicare pro tempore vitæ ſuæ, per poteſtatem communicandi partim præſentem, partim futuram; ad eum modum, quo ſecundùm dicta l. 3. p. 2. num. 605. poſsum nunc pro tunc donare Titio aliquid, ſub conditione, ſi ſequente anno creſcat, ita ut purificata conditione abſque novo conſenſu meo donatio illa tranſeat in abſolutam. Hæc diſputata ſint in utramque partem, nam totum pendet à mente & voluntate Sanctiſſimi tales facultates concedentis: cùm autem in multis agatur de valore Sacramentorum, meritò debent Ordinarii à S. Sede petere declarationem, ne Sacramenta exponantur periculo nullitatis.

DUBIUM IV.

Quid ſit reſervatio caſuum, & quis habeat poteſtatem reſervandi & abſolvendi ab iis. 1599

RESp. I. Reſervatio hæc, eſt negatio juriſdictionis circa aliquod peccatum. At certum eſt in Eccleſia poteſtatem

ſtatem eſſe, quædam peccata reſervandi, à quibus inferiores Confeſſarii non poſſint abſolvere, ut ſic ſubditi melius dirigantur, & abſterreantur à peccatis, quorum difficilem remiſſionem vident: quamquam, niſi graves cauſæ ſint, non debeat quivis, neque qui poteſt, quidvis facilè reſervare, neque difficulter veniam dare abſolvendi à reſervatis, ne alioqui cedat in deſtructionem, quod debebat in ædificationem. Porrò etſi quivis Ordinarius poteſtatem habeat reſervandi, in Parochis tamen conſuetudo eam abrogavit. v. Suar. *d.30.ſ.5.* Lugo *d.15.ſ.6.§.3.* *Unde reſolves:*

II. Cum non ſit obligatio confitendi venialia, ea fruſtra reſervantur (etſi fortaſsè poſſint ſaltem à Papa,) ideòque ſola mortalia, eaque non niſi externa, graviora, opere conſummata, prudenter reſervantur: Unde *Clemens VIII.* ſtatuit, ut Prælati Religionum, ſi quidem velint, undecim tantùm caſus reſervare poſſint, nec plures ſine conſenſu Capituli generalis pro tota Religione, vel Capituli provincialis pro Provincia: Quod tamen de culpa tantùm, & non cenſuris intelligendum eſt, poteſt enim Prælatus aliquid præcipere ſub excommunicatione ſibi reſervata. Caſus autem *Clementis* ſunt ſequentes.

I. Apoſtaſia à religione, etiam retento habitu. 2. Nocturna ac furtiva è Monaſterio egreſſio. 3. Veneficia, incantationes & ſortilegia. 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. 5. Furtum mortale de rebus monaſterii. 6. Lapſus carnis voluntarius, opere conſummatus. 7. Juramentum falſum in Judicio legitimo. 8. Procuratio, conſilium vel auxilium, ad abortum fœtus animati, etiam effectu non ſecuto. 9. Occiſio vel vulneratio, ſeu gravis percuſſio cujuſcumque perſonæ. 10. Falſificatio manus, vel ſigilli officialium Monaſterii: 11. Malitioſum impedimentum, retardatio aut apertio litterarum à Superioribus ad inferiores, vel contrà.

II. Is, qui confitetur reſervatum, mittendus eſt ad Superiorem, (ſuadebit tamen charitas, imò aliquando coget, ut ipſe confeſſarius, tacita perſona & caſu, à Superiore veniam petat abſolvendi.) Quòd ſi Superior adiri non poſſit, & ſit cauſa urgens, v.g. timor infamiæ vel ſcandali ex omiſſione confeſſionis vel Communionis tunc poteſt inferior abſolvere à reſervatis, cum onere, ut pœnitens ſe poſteà Superiori ſiſtat. Quod etiam verum eſt, quamvis caſus cenſuram reſervatam annexam habeat. Porrò eo caſu peccata non reſervata tantùm confiteri, ſufficere putant probabiliter Sotus, Corduba, & Gab. Anton. Palaus, Dian. *t.2.t.4.R.*104. & Lugo *d.14. de Euch. nu.86.* non improbat: *S.Th.* tamen *Suar.* & alii com. docent omnia eſſe confitenda, quod tutius eſt.

III. Si Superior injuſtè neget facultatem abſolvendi à reſervato, poſſe ab alio Confeſſario, etiam directè abſolvi, affirmant Henr. & Dian. *p.2.t.4.R.29.* eſſe probabile. Sed rectiùs negant Laym. *l.3.tr.9.c.13.* Lug. *d.20.à n.233.*

IV. Peccant Superiores 1. Si ſine juſta cauſa difficiles ſe præbeant in concedendis licentiis pro abſolutione reſervatorum, Quint. *t.3.ſing.13.* ex *Fag. Kon.* & alii 10. Etſi ex negatione timeatur grave ſubditi detrimentum, peccant contra charitatem & juſtitiam, Lugo, Dian. *p.6.t.6.R.56.*

V. Si Superior Confeſſario Regularium ad hoc deputato neget facultatem abſolvendi, Confeſſarius autem judicet debere concedi, poteſt is pro iſta vice abſolvere, Averſa *q.17.ſect.5.* Lug. *ſ.4.* referens ſic declaraſſe *Clementem VIII.* haberique in quarto tomo Bullarii, Bulla 26. *Urbani VIII.* & Quint. *ſ.11.* dicens non eſſe dubium ea de re: additque ex aliis 7. probabile eſſe, idē poſſe, ſi viro Religioſo, pio, docto & prudenti (licèt non ex deſignatis de facto) neget, Dia. *p.3.t.2.R.125.p.6.t.6.R.56.& p.9.t.3.R.15.* ex Pellizario (qui vult idem eſſe, ſi pęnitens ipſe petat) & aliis. Imò Quint. *l.c.* cenſet probabile, quòd idem fieri poſſit, ſi Superior adiri nequeat, & urgeat tempus celebrationis vel Communionis, v.gr. quia ſine nota non poteſt abſtinere, cum alii omnes communicent. Ib. ex Trull. & aliis 6. Dian. *p.3.t.2.R.26.*

VI. Nihilominus certum eſt, poſſe aliquando Superiorem juſtis de cauſis negare facultatem, & cogere ſubditum, ut ad ſe veniat Lug. *l.c.* Nam ſi ex caſu reſervato grave ſcandalum vel damnum communitatis timeretur, poteſt Superior negare abſolutionem, donec pœnitens per ſe vel Confeſſarium Superiori det ſufficientem notitiam ad illud evitandum, aliàs non eſt ſatis tutus, nec diſpoſitus ad abſolutionem. Quare ſi Confeſſarius eo caſu urgeat abſolutionem, debet is attendere, ut pęnitens obligationi ſuæ ſatisfaciat in adhibendo remedio communi malo vel damno, ſi ſit ejus periculum, quia niſi hoc faciat, non poteſt abſolvi, non ex defectu Juriſdictionis, ſed quia non eſt diſpoſitus. Ad hoc tamen requiritur, ut & obligatio pęnitentis certa ſit, & alia remedia adhiberi non poſſint. Suar. *to.4. de rel.l.8.c.5.n.10.*

VII. Peregrinus, quoad reſervationem, judicandus eſt juxta diœceſim, in qua verſatur, in qua, quæ reſervata ſint, diſcant Paſtores ex Agendis, aut conſuetudine.

VIII. Superior audiens ſolis reſervatis poteſt ab illis abſolvere, & reliqua inferiori committere, ex cauſa urgente; qualis tamen non eſt multitudo negotiorum, ut docet *Suar. Fernand. & Fill.* ſed alia gravior; tum quia etiam occupatiſſimus poteſt dare facultatem adeundi alterum, cum onere poſteà comparendi; tum quia integritas confeſſionis eſt de jure divino.

IX. Qui à Superiore abſolutus eſt à reſervatis, poteſt ab iiſdem poſteà abſolvi à quovis, quia non ſunt amplius materia neceſſaria Confeſſionis.

X. Qui bona fide confitetur, neſciens ſuum caſum eſſe reſervatum, vel Sacerdotem carere poteſtate circa illum, validè quidem abſolvitur, cum onere tamen comparendi, *Præp.* Similiter ſi Confeſſarius probabiliter credit non eſſe reſervatum (eſtò reverà ſit) valet abſolutio. Leſs. Dian. *p.9.t.9.R.29.*

XI. Qui confitens habenti poteſtatem ordinariam delegatamve in reſervata, oblitus eſt inculpabiliter reſervatum, poteſt illud poſteà confiteri etiam inferiori, & abſolvi. Quod etiam valet (ſaltem ſi prior habuerit poteſtatem ordinariam) etiamſi prior abſolutio ob indiſpoſitionem, vel alium defectum pęnitentis invalida fuiſſet. Ratio, quia intendit abſolvere quantum potuit, ergo ſaltem ſuſtulit reſervationem, quod fieri potuit abſque Sacramento. v. Præp. *in 3.p.q.9.d.4.n.24.* Merat. *to.3.d.d.30.ſ.3.* Dian. *p.4.t.4.R.124.*

Reſp. II. A reſervatis abſolvere poteſt, 1. Ipſe reſervans. 2. Ejus in ſpirituali juriſdictione Superior. 3. Cui ipſe delegavit. 4. Sacerdos inferior, quando Superior adiri non poteſt, v.gr. à reſervatis Papæ abſolvere poteſt Epiſcopus eos, qui Romam ire non poſſunt.

Reſp. III. Extra periculum mortis, (de quo v. dicta *dubio ſuperiori*) nullus inferior per ſe, & directè abſolvere poteſt, niſi ex jure vel privilegio concedatur.

Dicitur I. *Per ſe*: quia de indirecta, & per accidens, colligitur ex dictis.

Dicitur II. *Niſi &c.* quia in caſibus Papalibus abſolvere poteſt Epiſcopus, per ſe vel Vicarium quando ſint occulti, ut docet Nav. *c.27.* *Unde reſolves:*

Mendicantes ex vi juris communis non poſſunt abſolvere à reſervatis Epiſcopo, quia ut ſic non habent poteſtatem majorem Parochis; & privilegium, quod circa hoc habuerunt, ſublatum eſt decreto Urbani VIII. Anno 1628. Excipit tamen Averſ. cum Dian. *p.8.t.7.R.71.* eos caſus, qui Epiſcopis à jure tantùm reſervantur. Imò Quint. *to.1.t.3.ſ.14.* affirmat, Regulares adhuc poſſe abſolvere, ſicut ante decretum, eò quòd hoc in Provinciis non ſit promulgatum, quod Dian. *p.9.t.6.R.51.* non audet probare, niſi ad Epiſcopum non pateat recurſus, tunc enim ab ipſi reſervatis poſſe abſolvere, ſicut poſſet à Papæ reſervatis, Gran. Dian. *p.5.t.14.R.58.* v. etiam Præp. *q.19.d.1.*

Reſp. IV. Si Confeſſarius dubitet, an pęnitens lapſus ſit in mortale reſervatum, ſi quidem dubium ſit poſitivum, poteſt (ſequendo opinionem probabilem, & judicando probabiliter non eſſe reſervatum) abſolvere: Si verò dubium ſit negativum, poſſe abſolvere negant aliqui, ut *Arm. Cord. &c.* Probabilius affirmant Suar. Filliuc. Henr. Hurt. Bonac. Lugo *d.20. à nu.17.*

ADDENDA.

QUæſt.227. *Quid prætereà ſit notandum circa poteſtatem reſervandi peccata?* Reſp. Hoc tantùm quòd illi omnes poſſint reſervare, qui habent poteſtatem ordinariam conferendi juriſdictionem, poſſunt enim illam delegare aliis vel plenè vel reſtrictè tantùm, Dic. *d.11.n.4.* Unde poſſet etiam Parochus reſervare reſpectu illius, cui à Parocho debet delegari juriſdictio, *Maj. Vaſq. Dic.* contra *Suar. Buſemb.* & alios. 1600

Q.228. Quotuplex ſit, & quomodo fieri poſſit reſervatio. 1601
R. §.1. Reſervatio potiſſimùm eſt duplex, pœnalis, & medicinalis. Pœnalis eſt, quæ fit in odium & pœnam alicujus peccati. Medicinalis, quæ fit propter bonum fidelium, vel ob rectam gubernationem alicujus communitatis.

§.2. Putat Gob. *t.7.n.260.* tum eſſe pęnalem, ſi habeat 1602
cenſuram annexam; medicinalem, ſi non habeat cenſuram annexam: Caſtr. *t.2.d.1.p.17.n.8.* vocat pęnalem, per quam delictum ipſum ſpecialiter prohibetur vel punitur, medicinalem, per quam delictum non ſpecialiter prohibetur vel punitur, ſed tantùm ſimpliciter reſervatur. Hoc videtur certū, ſi reſervatio ſupponat delictum & addatur ex ſuppoſitione illius commiſſi, tum eſſe pęnalem; è contrà tum eſſe medicinalem, ſi non ſupponat delictum, ſed ponatur velut medicina præſervativa, ne delictum fiat vel repetatur, & ideò videtur dicendum, quòd reſervationes omnes, quę de facto dātur, ſint ſimul medicinales.

1603 §.3. Reſervatio fieri poteſt vel directè vel indirectè. Directè fit, cùm quis juriſdictionem Confeſſarii, quam reſtringit, habet ſibi ſubordinatam, uti Epiſcopus Parochi ſibi ſubjecti, quam ideo directè poteſt ab eo auferre, ſuſpendere, reſtringere. Indirectè fit, cùm quis juriſdictionem Confeſſarii non habet ſibi ſubordinatam, eò quòd hic non ſit ejus ſubditus, ſuum tamen ſubditum eidem ſubjicit quoad aliqua tantùm peccata & non quoad omnia, in hoc enim caſu ſubditus hujus Epiſcopi non ſubjicitur iſti Confeſſario quoad illa peccata, quæ ibi reſervat iſte Epiſcopus, ideòque hic Confeſſarius non poteſt ab iis abſolvere, cùm careat juriſdictione in pœnitentem, reſpectu iſtorum peccatorum.

1604 Q.229. *Quænam peccata reſervari poſſint, vel de facto reſerventur?* Reſp.§.1. Reſervari poſſunt *atrociora quædam & graviora delicta,* uti habet Trid. *ſeſſ.14.de pœnit.c.7.* Poſſent etiam reſervari venialia, quia licèt multis aliis modis deleri poſſint, tamen ſecundùm dicta num 1549. per Sacramentum Pœnitentiæ remitti non poſſunt, niſi ex vi juriſdictionis dependentis ab Eccleſia, quę poſſet eam negare vel limitare, Suar. Con. Fill. Lugo, Dicaſt. *d.*11.*num.*26. Averſa *qu.*17.*ſ.*2. contra *Vaſq.* Multò magis reſervari poſſent mortalia negativè dubia, quia ſecundùm dicta à n.606. eſt obligatio confitendi illa: de facto tamen non ſolent reſervari niſi certò mortalia, & reſervatio, cùm ſit odioſa ſecundùm dicenda *num.*1684. ſtrictè eſt interpretanda nec extendenda ad caſum dubium, Suar. Hurt. Lugo *d.*20.*n.*18. Dicaſt. *à n.*88. Averſa ſuprà. *Nec obſtat*, quòd *Clemens VIII.* 9. Jan. 1601. prohibuerit abſolutionem à caſibus etiam dubiè contentis in Bulla cœnæ, *nam* 29. Nov. 1602. in alio Decreto de re eadem omiſit illa duo adverbia, *clarè & dubiè*, ideòque videtur revocaſſe prius Decretum, Viva ad 3. prop. *Alex.VII. n.*9. Pelliz. apud Dian. *p.*10.*t.*14. *R.*8. Sanch. tamen *in Decal.l.*1.*c.*10.*n.*74. putat peccatum in dubio reſervari, ſi pro eo ſit præſumptio fori externi, quia ex hac videtur eſſe poſſeſſio pro certitudine delicti; ſed alii, ſaltem in ordine ad forum internum, hanc limitationem non addunt. Quid autem dicendum, ſit, ſi, quando peccatum dubium eſt, abſolvatur, & poſteà ſuperveniat certitudo, dicetur n. 1693.

1605 §.2. Quamvis nunc non reſerventur peccata, niſi in aliquem actum externum prodeant, ideòque poſſit quivis approbatus abſolvere, v.g. ab hæreſi merè interna, tamen reſervari poſſunt peccata merè interna, uti reſervantur Papę vota aliqua merè interna, v.g. caſtitatis, quamvis enim Eccleſia non judicet de merè internis, tamen ſecundùm dicta n.1549. juriſdictio ad abſolvenda etiam merè interna concedi debet ab Eccleſia, quæ negare poſſet vel limitare, Suar. Vaſq. Sanch. Averſa Lug. Dicaſt. *nu.*29. Chapeav. *p.*1. c.6. Mendo *d.*1.*qu.*4. Quandonam autem peccatum internum dicatur prodire in actum externum, dicetur *à n.*1649.

1606 §.3. Peccata etiam occulta, reſervantur, uti conſtabit ex dicendis n.1609. & 1627. Quid autem hic dicatur occultum publicum, notorium, deductum ad forum contentioſum dicam *à nu.* 1656. Quòd ſi alicubi reſervetur peccatum tantùm publicum, & detur illius abſolutio, quando adhuc eſt occultum, poſteà autem fiat publicum, quid tum ſit faciendum, dicam *num.* 1694.

1607 Q.230. *An incurrat reſervationem, qui ignorat illam eſſe peccato ſuo annexam?* Reſp. §.1. Si reſervatio eſſet purè pœnalis, negant incurri Sanch. *de Matr.l.*9.*d.*32.*n.*18. Caſtr. *t.*2.*d.*1.*p.*17.*n.*8. Stoz. *l.*2.*n.*59 & alii, quod Lugo *d.*20.*n.*11. Gob. *t.*7.*n.*360. Diana *p.*10.*tr* 14.*R.*8. vocant probabile, tum quia talis pœna videtur imponi contemptoribus legis aut contumacibus, quales non ſunt, qui ignorant legem vel pœnam annexam, tum etiam quia ſi lex vel pęna ſit invincibiliter ignorata, non videtur voluntariè tranſgreſſus talem legem, prout pœnalis eſt, cum de ea non cogitaverit, ergo nec erit talē pęnam promeritus, quę ordinariè non eſt debita tali peccato, ſed per accidens eſt annexa. Hæc ſententia procedit ex ſuppoſitione, quòd detur reſervatio purè pœnalis, quod n.1602. negavi. Tamen,

1608 §.2. Quamvis reſervatio non ſit purè pœnalis ſed ſimul medicinalis adhuc putant aliqui non incurri ab ignorante, quod Quintan. Dian. Burgh. *cent.*3.*caſu* 31. vocant probabile, quia ſemper videtur eſſe pęna extraordinaria; ſed abſolutè tenendum eſt cum communiſſima, incurri, quod clarum eſſe & in praxi notum dicit Averſ. *q.*17.*ſ.*1. putantque *Hurt.* & alii oppoſitum eſſe improbabile, quia per talem reſervationē, quæ potiùs eſt medicina quàm pęna abſolutè, & antecedenter tollitur juriſdictio à Confeſſario, propter bonum commune.

1609 Q.231. *Quid addendum ſit circa caſus reſervatos Papæ, præſertim per Bullam cœnæ?* R. ſeqq. §.1. Quamvis nulli caſus reſerventur Papæ, niſi ſint mortales, & in actum externum prodeant, ut dictum eſt à num.1604. tamen reſervantur, quamvis ſint planè occulti, uti patet ex his propoſitionibus ab *Alex.VII.* damnatis: Tertia *Sententia aſſerens Bullam cœnæ ſolùm prohibere abſolutionem hæreſis & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, viſa & tolerata eſt.* Quarta. *Prælati regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.* Et doctrinam his damnatis propoſitionibus contrariam optimè firmat *Du Bois* ſuper illas propoſitiones, qui videri poteſt.

§.2. Caſus extra Bullam cœnæ reſervati Papæ ſunt pluri- 1610
mi, & quotidie fiunt plures per ſpeciales Conſtitutiones, quæ etiam his temporibus emanant: v.g. nunc reſervatur Papę excōmunicatio lata in illos, qui propoſitionem aliquam ex damnatis ab *Alex.VII. Innoc.XI. Alex.VIII.* docuerint, defenderint vel de ea tractaverint, niſi forſan oppugnando. Antiquos caſus fusè enumerat Filliuc. *tr.*15. Breviùs Chapeav. *de caſ.reſer. p.*1.*c.*5.*q.*1. Breviſſimè pleroſque Buſemb. *l.*7.*c.*2.*d.*4.*art.*3. De violenta manuum injectione in Clericum plura habet *Buſemb.* ibid. ubi etiam aliqua addam. De ſimonia dixi l.3.p.1. à n.214. 220. De duello, & ad illud quoquomodo, etiam ſolo aſpectu concurrentibus, dixi ibidem à n.843.847. De negligentibus denunciationem hominis ſuſpecti de hæreſi, vel Sacerdotis occaſione confeſſionum ſolicitantis ad turpia, dixi l.2. n.215.216.

§.3. A caſibus Papę reſervatis extra Bullam cęnæ abſolve- 1611
re poſſunt Confeſſarii Societatis JESU, ſecundū dicta *n.*1581. Quid poſſint alii Regulares, peti debet ex illorum privilegiis.

§.4. Bulla cœnæ eſt Decretum, quod Papa omni anno die 1612
cęnę Domini, ſive Jovis ſancto renovat, per quod fert cenſuras & reſervationem in quędam crimina. [Author Bullæ cęnæ ignoratur: cępit autem ferri à tempore *Martini V.* anno 1420. Et declaravit *S. Pius V.* antiquam durare uſque ad promulgationem novæ. Bullam cęnæ dabo ad longum l.7. n.1. Hic notabo aliqua circa præcipuos caſus in Bulla cœnæ contentos.

§.5. Reſervatur in ea, hæreſis formalis tantùm, per 1613
quam quis cum pertinacia tuetur errorem agnitum; unde ab illis, qui non habent ſpecialem facultatem, abſolvi poſſunt hæretici materiales, quales dari etiam in Germania, dixi l.2. nu.94. quamvis fortè per neglectum inquirendi aut alio modo peccarint mortaliter non admittendo fidem, talis enim caſus, licèt ſit peccatum mortale contra fidem, tamen non eſt verè caſus Bullæ, cùm non ſit hæreſis formalis. Et idem eſt de eo, qui abſque errore interno negat fidem, quamvis enim peccet contra fidem & pro foro externo præſumatur eſſe hæreticus, tamen pro foro conſcientiæ non incurrit pœnas nec reſervationem hæreſi impoſitam, communis cum Viva *ad prop.*3. Alex. VII. *& de Jub. qu.*11.*art.*1.*nu.*7. An autem manifeſtans ſuum dubium in fide incurrat, dicetur nu.1651.

§.6. Caſus omnes reſervati Papę habent annexam excom- 1614
municationem, & propter hanc reſervantur, Sanch. *in Dec. l.*2.*c.*8.*n.*3.*c.*11.*n.*1. Chapeav. *c.*4. Averſa *q.*17.*ſect.*2. Caſtr. *tr.*4.*d.*4.*p.*3. Gob. *t.*7.*nu.*360. Viva *de Jubil.qu.*11.*art.*1. Quod certum videtur de caſibus Bullæ cænæ, nam initio ſemper ponitur, *Excommunicamus &c.* & tum in fine Bullæ additur, quòd abſolutio *à prædictis ſententiis*, nempe excommunicationis, reſervetur ſoli Pontifici, ergo reſervantur propter illam cenſuram: hinc ſi peccans non ſciverit cenſuram eſſe annexam, aut de illa non cogitarit, quando peccabat, non incurrit cenſuram, ergo nec reſervationem: à talibus enim pœnis excuſat ignorantia, & inadvertentia, uti dixi l.1. à nu.767. & præter ibi citatos docent Averſa *ſ.*1. Tamb. *in Decal.l.*1.*c.*2. *§.*10.*nu.*9. Stoz. *l.*2. *n.*60. Atque idem eſt, ſi propter metum vel quamcumque aliam cauſam non incurratur cenſura, tum enim etiam non incurretur reſervatio Papalis, Suar. *de pęn. d.*29.*ſect.*2.*nu.*11. Sanch. *in Decal.l.*2.*c.*8 *nu.*3. & 5. Tamb. *de caſ.reſerv. c.*5.§.1. Dian. *p.*9.*tr.*6.*R.*13. Caſtrop. Gob. & Stoz. ſuprà, Dicaſt. *de pęn. d.*11. *à n.*19. Et quamvis ignorantia legis ſit vincibilis & moraliter culpabilis, dummodò non ſit craſſa adhuc probabile eſt excuſare à cenſura, ſecundùm dicta l.1. nu.770. & dicenda de cenſuris. Aliud eſt de caſibus reſervatis ab Epiſcopo vel Prælato regulari, etiam habentibus annexam cenſuram; mens enim horum eſt ut quamvis non incurratur cenſura, peccatum maneat reſervatum, cenſuram enim addunt, ut reſervatio ſit gravior, & difficilior, Tamb. & Stoz. *n.*61.

§.7. *Laym.Gob.* & alii probabiliter dicunt Bullam cęnę, 1615
quoad libros, quibus hæreſis inſperſa eſt & non ex profeſſo defenditur, non eſſe in eo rigore receptam in Germania, adeòque lectionem talis libri non eſſe verè caſum Bullæ reſervatum.

§.8 Quamvis in Jubilæo vel aliàs concedatur facultas ge- 1616
neralis abſolvendi, *à quibuſvis peccatis & cenſuris*, non intelliguntur reſervata, uti habet communis, quia ſpecialiter excepta requirunt ſpecialem conceſſionem. Quando additur generaliter, *etiam à reſervatis Sedi Apoſtolicæ*, non intelliguntur caſus Bullæ cęnæ, Ugol. Suar. Sanch. *c.*13.*num.*13. Chapeav. *p.*1.*cap.*4. Viva ſuprà, quia etiam talis facultas generalis non cenſetur ſe extendere ad ea, quæ ſpecialiter eximuntur. Quando additur generaliter, *ab omni excommunicatione Papæ reſervata, ac etiam à caſibus Bullæ cęnæ*, ſi non fiat expreſſa mentio de facultate abſolvendi etiam ab hæreſi, adhuc

dicunt

Digitized by Google

dicunt Sanch. *n.*10 Lug. *d.*20. *n.*162. Greg. XIII. declaraſſe hanc cenſeri conceſſam, ſicuti enim hæreſis maximè ſpeciali reſervatione eximitur, ita exigit ſpecialem & expreſſam pro abſolutione facultatem, quod operosè perſuadere nititur Viva: Sed alii in hoc ultimo contradicunt; & Tann. *d.6.n.*123. dicit non eſſe dubitandum pro Germania, quòd conceſſa ad caſus Bullæ cœnæ etiam intelligatur ad hæreſin & lectionem librorum hæreticorum, cùm illius facultatis uſus in Germania ſit maximè neceſſarius & fermè unicus. Si detur facultas, *ad omnia peccata & cenſuras*, per cenſuras non intelligitur ſuſpenſio, ſed tantùm illæ cenſuræ intelliguntur, quæ per ſe impediunt abſolutionem à peccatis, Averſ. *ſ.*7. Nec intelligitur ulla irregularitas, uti dictum eſt *n.*1458.

1617 §.9. Trid. *ſeſſ.24.c.6.de Ref.* dat facultatem Epiſcopis quoſcumq; ſibi ſubditos abſolvendi à caſibus occultis Sedi Apoſtolicæ reſervatis, etiam ab hæreſi, & conſequenter etiam à reliquis caſibus Bullæ cœnæ: quam facultatem perdurare dicunt Dic. *de cenſ.d.*3.*n.*139. Tann. *n.*121. *& alii*. Hinc inferunt cum Vvagnereck apud Gob. *n.*371. *lit. B.* obtenta ab Epiſcopis hac facultate, quæ ipſis jam eſt ordinaria, etiam nos poſſe ab illis caſibus occultis abſolvere. Sed (præterquàm quòd hoc ſit tantùm ad caſus occultos) quia graviſſimi Authores cum Suar. *de cenſ.d.*21.*ſect.*3.*n.*5. Sanch. *c.*11. *à n.*26. Averſ. *q.*17 *ſect.*6. referũt Romæ deciſum eſſe, quòd facultas illa revocetur per ſingulas Bullas cœnæ, ſecundùm ea, quæ *n.ſeq.* dicam & conſentit Viva *ad prop.*3. Alex. VII. *n.*4. non videmur tutò poſſe ex hoc fundamento procedere. Solent tamen Epiſcopi Roma petere & obtinere ad quinquennium ſpeciales facultates abſolvendi ab hęreſi & cæteris caſibus Bullæ cœnæ, etiam quando publici ſunt, quas etiã poſſint aliis communicare, ſecundùm dicta *à n.*1598. Ac ſimiles etiam facultates habent Nuntii Apoſtolici pro tempore ſuę Legationis, quas etiam poſſint aliis committere, à quibus ſi nobis communicetur vel committatur facultas abſolvendi ab hæreſi & aliis caſibus Bullę, tutò procedemus: De cętero,

1618 §.10. Videtur dicendum cum Averſa *q.*17. *ſ.*6. quòd à caſibus, qui verè ſunt Bullæ cœnæ, abſolvere non poſſint ulli Regulares, per ſe loquendo, quia facultates qualeſcumque ſive conceſſæ ſive quomodocumq; communicatæ ad abſolvendum ab hæreſi, & caſibus Bullæ cęnæ, omni anno revocantur per promulgationem novæ Bullæ, privilegium enim, quòd nullæ facultates cenſeantur revocatæ per Bullam cœnæ, quæ in futurum emanabit, erat tantùm vivæ vocis, & revocatum eſt per Urbanum VIII. uti fatetur *novum Comp. noſtrum privilegiorum v. Bullæ Cœnæ* §.2. Et reſpectivè ad alios etiam Mendicantes declaravit S. Congregatio ſub eodem Urb. VIII. 7. Nov. 1628 uti refert *Manigart in Praxi Paſtorali pag.*1122. & fatetur *Bonagratia in Summula Regular. v. Abſolutio pag.*177. per confirmationem privilegiorum apud Regulares datam vel fortè dandam poſt Tridentinum, non revixiſſe facultatem abſolvendi à reſervatis in Bulla cęnæ, *utpotè quæ tollatur per annuam ipſius Bullæ publicationem*. Et eadem S. Congreg. 15. Junii 1647. approbante Innoc. X. iterum declaravit id eſſe conforme Conſtitutionibus factis de mandato Clementis VIII. Pauli V. & Urb. VIII. uti refert Manig. *pag.*1156.

Objicies. Varii Pontifices conceſſerunt Regularibus facultatem abſolvendi ab hæreſi, & caſibus Bullæ cęnæ, & ſimul privilegium, ut per Bullam cęnæ non cenſeatur talis facultas revocari. Speciatim Julius III. 22. Octobr. 1552. per Bullam, *Sacræ Religionis*, dat Societati JESU facultatem *quoſcumque à caſibus hæreſis, & aliis contra fidem, & conſequentibus cenſuris quibuſcumque abſolvendi*: confirmans autem omnia privilegia, & facultates à quocumque nobis conceſſas addit, *Illis perpetuæ, & inconcuſſæ firmitatis robur adjicimus, illaque inviolabiliter obſervari, & ſub quibuſvis derogationibus, revocationibus, ſuſpenſionibus, alterationibus, decretis, declarationibus, ac litteris Apoſtolicis, etiam quaſvis clauſulas generales vel ſpeciales, etiam derogatoriarum derogatorias, efficaciores, & inſolitas, ac etiam irritantia decreta, ſub quacumque verborum forma, & expreſſione in ſe continentibus, ac Cancellariæ Apoſtolicæ regulis ſeu conſtitutionibus Apoſtolicis, quomodolibet pro tempore factis, & editis, ullo unquam tempore comprehendi, aut eis in aliquo derogari ſeu ea revocari aut alterari nullatenus poſſe*. Similes confirmationes dederunt nobis vel aliis alii Pontifices, quas communicamus, uti retuli *lib.*1. *n.*857. R. Hæ conceſſiones omnes non obligant ſequentes Pontifices, qui æqualem cum prioribus poteſtatem habent, & revocant forma, qua volunt, dummodò ſufficienter ſignificent mentem ſuam etiam ad nos alioſque Regulares extendi, hoc autem ſecundùm dicta *n.*1464. ſufficienter ſignificant per hoc, quòd in ſingulis Bullis cęnæ dicant tolli poteſtatem abſolvendi *quibuſcumque Eccleſiaſticis ſæcularibus, & quorumvis Ordinum etiam mendicantium ac militarium Regularibus, etiam Epiſcopali vel alia majori dignitate præditis*. De privilegiis autem ſubjungitur. *Quæ omnia, quoad hoc, eorum omnium tenores, ac ſi ad verbum, nihil penitus omiſſo infererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, penitus tollimus, & omninò revocamus*. Hinc rectè infert Mendo *diſſ.*1. *q.*5. cenſeri debere revocata omnia etiam remuneratoria, &c. omnium Regularium privilegia, quantum Bullam cęnæ concernunt. Videri poſſunt dicta *l.*1. *à n.*858.

Inſtabis. Si talis facultas tollatur per quamlibet Bullam annuam, fruſtra data eſſet ab illis Pontificibus ſcientibus quotannis emanare eam Bullam: hinc etiam Sixtus V. & Clemens VIII. renovationi Bullæ expreſsè addiderunt, *niſi in privilegiis caſus in Bulla contenti expreſsè concederentur*, quam conditionem ſequentes Pontifices, qui omittunt, videntur ſubintelligere, inquit Laym. R. n. ſeq. nam valet pro tempore vitæ talis Pontificis. Sixtus autem & Clemens ſpecialiter favebant Regularibus, hinc addiderunt clauſulam illam ipſis faventem, quam cùm reliqui Pontifices omittant, utanturque verbis univerſalibus, quæ comprehendunt etiam caſus per privilegia Regularibus conceſſos, hi ſub Bullam cęnæ revocantem cadunt. Sub eam tamen non cadunt facultates, quas Papa Nuntiis vel Epiſcopis concedit ad certos annos, nam dantur cum voluntate præveniendi revocationem talis Bullæ emanaturæ.

§.11. Putarunt *Becanus*, *Perlinus* & alii Bullam cęnæ non eſſe receptam in quibuſdam Germaniæ locis; & ſpeciatim de Bavaria id aſſerunt Tann. & Laym. *l.*1. *tr.*5. *p.*2. *c.*5. *n.*2. quoad aliqua. Quod etiam de aliis locis dicunt multi cum Marcantio *in Tribun. tr.*2. *tit.*4. *q.*8. etiam ideò, quia deeſt ſufficiens illius apud populum promulgatio. Sed ex dictis *l.*1. *n.*579. conſtat ad obligandos per eam omnes ſatis eſſe, quòd Romæ promulgetur, & alibi conſtet de hoc, & de caſibus in ea contentis. Confeſſarii autem, præſertim Regulares, qui uti deberent privilegio abſolvendi, ſatis ſciunt de Bulla revocante, cùm in domibus eorum debeat eſſe publicè expoſita. 1619

§.12. *Laym. Perlin. Gob.* & alii docent etiam ideò poſſe nos, & quoſcumq; approbatos in Germania abſolvere ab hæreſi, & lectione librorum prohibitorum, quia hinc non eſt facilis, imò plerumque eſt moraliter impoſſibilis acceſſus ad Papam, ob ſumptus magnos, jacturam rei domeſticæ, moleſtias & pericula vitæ, &c. Neque ideò eſt obligatio ſcribendi Romam, quod aliqui volunt, nam quamvis id facilè fieri poſſet, tamen tenent ſatis multi cum Dic. *de cenſ.d.*3. *n.*57. & Caſtrop. *tr.*4. *d.*4. *p.*3. §.5. *n.*7. id non eſſe opus, præſertim cùm litteræ ſint expoſitæ periculo publicationis. Nec propterea eſt obligatio accedendi Epiſcopum, quod etiam aliqui volunt, nam ad Epiſcopum remittitur pro ſolo caſu percuſſionis Clerici, uti notant Suar. Mol. Sanch. *in Decal. l.*2. *c.*13. *n.*9. *Contrà eſt*, nam quia difficilis eſt Romam recurſus, ideò Papa in his partibus dat Nuntio Apoſtolico, & Epiſcopis ſpecialem facultatem aliis communicabilem ad caſus Bullæ cęnæ, ergo certum videtur ex mente Papæ non omnes habere facultatem illam. 1620

§.18. Gob. *tr.*7. *à n.*355. docet caſus, qui valdè frequenter contingunt, non ſolere reſervari, præſertim Papæ, & inde infert lectionem librorum prohibitorum in Germania non eſſe reſervatam. Idem etiam dicit *Laym.* de hæreſi, quæ in his partibus nimis frequens eſt. *Contra eſt* 1. nam hæreſis formalis, quæ ſola reſervatur, non eſt ita frequens. 2. Caſus etiam mediocriter frequentes reſervari poſſunt Papæ, uti quibuſdam Epiſcopis reſervatur homicidium, percuſſio Clerici, furtum ſacrilegum, fortè etiam ideò, ut frequentia emendetur. 3. Certum eſt ex praxi Romana, item diœceſana multis locis, etiam pro Germania reſervari hæreſin. 1621

§.14. Dubitant aliqui, an omnibus illis non obſtantibus poſſint ſaltem Prælati Regulares ſuos ſubditos abſolvere ab hęreſi occulta, & aliis occultis caſibus Bullæ cęnæ, nam *quidquid jure communi poſſunt Epiſcopi cum ſuis ſubditis, poſſunt Prælati regulares circa ſuos*, Suar. *de Relig. tom.*2. *l.*2. *c.*39. *t.*4. *l.*2. *c.*15. Viva *ad prop.*4. Alex. VII. Et *propoſ.*4. damnata, quam retuli *num.*1609. ſolùm loquitur de abſolutione ſæcularium, hinc Bonagratia *ſuprà pag.*162. multis contendit poſſe. Sed dicendum non poſſe, quia Bulla cęnæ excommunicat omnes hæreticos, quocumque nomine cenſeantur, & tum abſolutionem illius aliorumque caſuum reſervat ſoli Romano Pontifici, derogando quoad hoc omnibus privilegiis quorumcumque, *etiam Epiſcopali vel alia majori dignitate præditorum*, ita cum plurimis aliis Suar. Sanch. *c.*11. *n.*7. Dian. *p.*3. *tr.*2. *R.*122. Viva *ſuprà*, Mendo *q.*4. dicens ſententiam Bonagratiæ non ampliùs eſſe probabilem. 1622

§.15. In articulo, vel etiam ſecundùm dicta *n.*1561. in periculo mortis poſſunt Sacerdotes omnes abſolvere à quibuſvis caſibus etiam Bullæ cęnæ, quia tum nihil reſervatur, uti conſtat ex Trid. *ſeſſ.*14. *de Pœn. cap.*7. Attamen tum obſervanda ſunt hæc tria. 1. Ut detur cautio de ſatisfaciendo parti læſæ, vel pignoratitia vel fidejuſſoria, vel ſi hæ fieri non poſſint, juratoria. 2. Ut fiat juramentum de obediendo mandatis Eccleſiæ per quod tamen non imponitur nova obligatio ſervandi quęcumque præcepta Eccleſiæ, ſed illud ſolùm, quod abſolvens vel Superior injunxerit, nempè ne iterum illud crimen patret. 1623

3. Ut

3. Ut abſolvendus juret per ſeipſum comparere coram Papa, quando poterit, ut nempè opportuna medicina adhibeatur, & imponatur ſatisfactio debita, alioquin reincidat in excommunicationem, ita quoad omnia Sanch. *cap.* 13. *à n.*17. *ubi à n.*31. adhuc notat ſequentia, 1. Supradicta onera tum tantùm imponi, quando ratione neceſſitatis datur abſolutio, non autem ſi detur in Jubilæo vel ex privilegio, niſi expreſſè injungatur. Vide dicta à *num.* 1453-2. Qui v.g. deſtitutus uſu rationis iſta præſtare non poteſt, eſt nihilominus abſolvendus. 3. Quamvis Confeſſarius non imponat iſta, valet abſolutio: ita etiam Averſ. *q.*17.*ſ.*7. *in fine*.

1624 §.16. Si extra periculum mortis aliud ſit impedimentum perpetuum vel diuturnum, quominus habens reſervatum, per ſeipſum ſe ſiſtat Papæ, v.g. quia eſt impubes, ſenex, pauper, pateretur grave aliud damnum, Abb. Auchar. Felin. Angel. Nav. Sylv. Tabien. Covar. Henriq. Suar. Ugol. Caſtrop. Carden. *in* 1. *criſi d.*80. *num.*47. Dicaſt. *d.* 11. *n.*265. dicunt poſſe abſolvi ab Epiſcopo ſuo: (Viva *num.*7. & alii contra alios putant etiam ab alio inferiore, ſi non detur recurſus ad Epiſcopum) & conſentit Sanch. *num.* 37. excipiens ſolam hæreſin: putat enim pro hac teneri Romam recurrere per procuratorem, vel litteras: ſed exceptionem illam rejiciunt Caſtrop. Dicaſt. *nn.*268. Averſ. *ſect.* 5. id enim Epiſcopo conceditur in jure *c. Eos qui*, *c. Mulieres*, *cap. Quamvis*, *cap. De cætero*, *de ſentent. excommun.* ſine ulla diſtinctione. Quòd ſi adiri poſſet Nuntius Apoſtolicus, Navar. Con. Bonac. Lugo, Dicaſt. *num.*266. negant eſſe obligationem hunc adeundi, quia ſicuti Epiſcopus, ita etiam Nuntius id poteſt per delegationem Papæ: è contrà alii cum Averſ. *ſ.*5. dicunt adeundum Nuntium, quia ſpecialiter conſtitutus eſt in partibus, ut ſit loco Papæ, & *cap. Quamvis*, dicitur tum poſſe pœnitentem abſolvi, *quando non poteſt adire Pontificem & Legatum*.

1625 *Q.*232. *Quid addendum ſit circa caſus Epiſcopis reſervatos?* R. Seqq. §.1. De jure communi reſervatos in omni diœceſi, refert Dicaſt. *de conſ. d.*3. *à n.*222. ſed Chapeav. *p.*1. *c.*5. *q.*2. concludit nunc tantùm eſſe hos duos, nempè crimen incendiarii, & peccatum, ob quod ſolemnis Pœnitentia eſt indicenda, quod tamen nunc etiam non ampliùs eſt in uſu: unde Fill. *tr.*7. *n.*273. abſolutè dicit nullum caſum de jure nunc eſſe reſervatum Epiſcopis.

1626 §.2. Monet Clemens VIII. in Decretis ſuper abſolutione à cenſuris, ut Epiſcopi paucos, eoſque tantùm, quos ad Chriſtianam diſciplinam retinendam reſervandos judicaverint, reſervent. Et in declaratione ejuſdem Decreti prohibetur, ne ſibi ſuperfluè reſervent caſus Bullæ cœnæ aut alios Sedi Apoſtolicæ reſervatos: iterumque monentur de reſervandis paucis iiſque atrocibus criminibus, uti refert Fill. *n.*280.

1627 §.3. Certum eſt Epiſcopos ſæpè reſervare peccata occulta, Chap. ſuprà, Gob. *t.*7. *n.*397. Et quando reſervant peccatum ſimpliciter ſine addito, intelligitur etiam occultum, niſi aliud aliunde reſciatur, de quo conſulendæ propriæ Agendæ. Quandonam autem caſus cenſeatur occultus, dicetur à *n.*1656.

1628 §.4. Nulli Regulares poſſunt ſine licentia Epiſcopi abſolvere à caſibus ipſi reſervatis, etiamſi abſolvere poſſent à quibuſcumque Papæ reſervatis, uti declaravit Clemens X. *n.*1508. & Alex. VII. damnans hanc 21. propoſ. *Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.* Quod Viva *ad propoſ.* 12. Alexand. VII. extendit etiam ad caſus, quos Papa vel jus commune aut conſuetudo reſervat Epiſcopo, de quibus *num.* 1617. eſt dictum, ſed in hoc valdè probabiliter contradicunt *Averſa* aliique ſuprà 30. Authores apud Thom. Hurt. *t.*1. *tr.*5. *R.*17. nam videtur eſſe ſermo de caſibus, quos ipſimet Epiſcopi ſibi reſervant. Hinc aliqui cum Pelliz. *tr.*6. *cap.*2. *nu.*59. dicunt Mendicantes poſſe abſolvere à caſibus, quos non ipſe Epiſcopus ſed Synodus reſervat Epiſcopo, ſed in hoc meliùs contradicit Viva: quod enim reſervat Synodus, cui præeſt Epiſcopus, reſervat ipſe Epiſcopus. Putant tamen Gob. *num.* 374. & Sporer *n.*747. Epiſcopos ſcientes, quòd Mendicantes in Germania abſolvant à caſibus ſibi reſervatis, & non contradicentes, hoc ipſo cenſeri tacitè conſentire, ſed credo communiter contradicere. Similiter non poſſunt Regulares abſolvere ab excommunicationibus, quas Ordinarii ſibi ſpecialiter reſervant, quia poteſtatem illam ſuſtulit Paulus V. apud Pelliz. *t.*8. *c.*3. *ſ.*2 *ſubſ.*2. *n.*85. quidquid contradicat Dian. *p.*3. *tr.*2. *R.*13. Addit tamen *Pelliz.* adhuc poſſe nos abſolvere à ſuſpenſione, & interdicto Epiſcopali, quia Paulus V. tantùm loquitur de excommunicatione, quo nomine non veniunt iſtæ aliæ cenſuræ, ſed de hoc nihil invenio *in Comp. noſtro*, Averſ. *q.* 17. *ſ.*6. univerſaliter dicit non poſſe à cenſuris ab Epiſcopo reſervatis. Quid in Jubilæo ſit dicendum, vide *n.*1451.

1629 §.5. Si idem caſus ſit reſervatus Papæ, & Epiſcopo, qui poteſt tollere reſervationem Papalem, non ideò ſemper poteſt Epiſcopalem, quia Papa relinquit caſum Epiſcopi in ſtatu, de quo Dic. *de Pœn. d.*11. *n.*160. Peccata autem impuberum, id eſt, maſculorum ante 14. & fœmellarum ante 12 annum, quæ aliàs eſſent reſervata Papæ, tum reſervantur Epiſcopo, ſi committentes uſu rationis perfectò polleant: De cætero, v.g. inceſtus puerorum, qui perfectum uſum rationis necdum habent, nemini eſt reſervatus, etiamſi pueri poſt pubertatem priùs confiteantur, Palud. Cajet. Chapeav. *p.*1. *c.*6. *q.*4. Vide dicenda *n.*1691.

§.6. Quamvis Epiſcopus dicat ſe concedere alicui pote- 1630
ſtatem abſolvendi ab omnibus peccatis, imò & omnem poteſtatem ſuam, non ideò cenſetur concedere ad caſus ſibi reſervatos, niſi mens ejus aliunde conſtet, ſed debet fieri de his ſpecialis mentio, quia ſpecialiter excepti ſunt, Nav. Dic. *de cenſ. d.*3. *n.*228. Quando autem dat facultatem ad omnes caſus ſibi reſervatos, non ideò dat ad caſus Papales, à quibus abſolvere poteſt Epiſcopus, ſed tantùm delegat ad ſuos, niſi aliter exprimat. Nec ideò dat ad cenſuras ſibi reſervatas, quia cenſura non eſt *caſus reſervatus* ſed pœna illius, Nav. apud Averſam *q.*17. *ſ.*7.

§.7. Reſervatio Epiſcopalis habet vim tantùm intra diœ- 1631
ceſim reſervantis; hinc ſi peregrinus habens reſervatum confiteatur in diœceſi, ubi non eſt reſervatum, poteſt ibi à quovis approbato abſolvi ſine onere ſiſtendi ſe ſuo Epiſcopo, uti declarat Clemens X. *n.*1508. quia tamen excipit caſum, *niſi eoſdem pœnitentes noverit in fraudem reſervationis ad alienam diœceſim pro abſolutione obtinenda migraſſe*, tum enim Epiſcopus ipſius non cenſetur conſentire. Et ibidem declarat, ſi caſus ſit reſervatus in diœceſi, in qua Confeſſarius audit, talem peregrinum non poſſe abſolvi ſine facultate hujus Epiſcopi, quod certum eſt, ſi talis caſus ſit reſervatus in diœceſi tam pœnitentis quàm Confeſſarii: ſi autem caſus non ſit reſervatus in diœceſi pœnitentis, ſed tantùm in diœceſi Confeſſarii, de hoc caſu nihil expreſſè declarat Clemens, nam tantum loquitur de veniente cum caſu in ſua diœceſi reſervato: plerique tamen cum Suar. Lug. Con. Bordon. Marchant. Averſ. *ſ.*3. putant Confeſſarium hic non poſſe abſolvere & Diana dicit eſſe rem claram, quia Epiſcopus hujus diœceſis directè ſuſtulit illi juriſdictionem reſpectu talis peccati: quamvis Fagund. & Stoz. *l.*2. *n.*64. putent poſſe abſolvere, tum quia reſervatio fit ab Epiſcopo nonniſi in bonum propriæ diœceſis, ergo nonniſi circa peccata ſuorum diœceſanorum, tum etiam quia Confeſſarius viatorum abſolvit per juriſdictionem ab Epiſcopo viatoris ex recepta conſuetudine delegatam. Si tamen figeret hic quaſi domicilium, tum ſubiiceretur etiam huic Epiſcopo, & deberet judicari ſecundùm leges hujus diœceſis.

§.8. Probabilius eſt cum multis apud Dicaſt. *de Pœn. d.*11. 1632
*à n.*244. quòd diœceſani etiam extra ſuam diœceſim exiſtentes incurrant reſervationem per ſuum Epiſcopum annexam peccato, quod alibi committunt, quamvis reſervatum non ſit in loco, in quo committunt, quia ad bonum commune diœceſis ſpectat, ut ſubditi, ubicumque ſint, abſtineant ab ejuſmodi criminibus: de quo quamvis videatur dubitare *Stoz.* ſuprà, tamen certum videtur, quòd poſt reditum in diœceſim ſuam non poſſint à tali peccato abſolvi niſi ab habente poteſtatem in reſervata.

§.9. Pœnitentiarii, qui in cathedralibus Eccleſiis expo- 1633
nuntur ad audiendas confeſſiones loco Epiſcopi, habent poteſtatem in omnes caſus & cenſuras Epiſcopales, Chapeav. *cap.*4. Declaravit autem S. Congregatio, teſte Dicaſt. *n.*237. Epiſcopum poſſe deputare ſibi aliquem Confeſſarium *cum eadem authoritate, quam ipſe poſſet in ſibi ſubditos exercere*. Quod Dicaſt. *n.*273. etiam extendit ad Vicarium Epiſcopi. Vide tamen dicenda *n.*1687.

§.10. Manet reſervatio caſuum, quamvis moriatur Epiſ- 1634
copus, qui reſervavit, ſi ſucceſſor nō revocet, eſt enim per modum ſtatuti perpetui, Chapeav. *c.*5. *in fine*. Tum autem cenſetur caſus deſinere eſſe reſervatus, ſi Epiſcopus edat novum catalogum caſuum reſervatorum, & aliquem omittat; & tum deſinit reſervatio caſus anteà commiſſi, non tamen excommunicatio, quæ abſolutione indiget: unde à contrario, ſi Epiſcopus ponat novum caſum reſervatum, qui hunc anteà commiſit, non poteſt ſine Epiſcopi licentia abſolvi, niſi aliud colligatur ex verbis, quia jam ſublata eſt juriſdictio reſpectu illius: attamen excommunicatio non ligabit, ſi annexa ſit, quia hæc non imponitur niſi peccatis committendis, *Bord. Averſ.* ſuprà.

§.11. Si Epiſcopus ſic ſtatueret, *volo, ut qui hoc commi-* 1635
ſerit, non poſſit à me abſolvi, ſed peccatum & cenſura ſit reſervata Papæ, illud peccatum non ideò eſſet reſervatum Papæ, ſed Epiſcopus poſſet ab eo abſolvere, Rayn. *in Heter. T.*16. *ſ.*1. *pu.*9. *n.*34. Talis tamen caſus videtur fore Epiſcopo ipſi reſervatus, quia à reliquis efficaciter ſuſtuliſſet juriſdictionem.

*Q.*233. *Quinam caſus ſint ab Epiſcopo reſervati in* 1636
Colonienſi, & aliis vicinis diœceſibus? R. *In Colonienſi* reſervantur ſequentes, uti habetur in Synodo anni 1662. *pag.*71. Apoſtaſia. Homicidium voluntarium. Incendium Eccleſiæ. Sodomia. Raptus virginum. Inceſtus cum conſanguineis aut affinibus in primo aut ſecundo gradu, aut cum ſancti monialibus.

bus. Adulterium manifeſtum. Injectio manuum violenta in Parentes cum læſione. Blaſphemia magna ſerióque prolata. Veneficium. Sortilegium. Ligatura & omne maleficium, quo impeditur actus matrimonialis in conjugibus. Perjurium manifeſtum. Et quamvis per *adulterium manifeſtum*, *& perjurium manifeſtum*, inſinuetur reliqua reſervari, quamvis ſint occulta, tamen Vinitor *de Sacram. l. 7. c. 11. q. 11.* teſtatur caſus occultos hic reſervari.

1637 *In Moguntina.*

In Agenda anno 1696. impreſſa reſervantur, tantùm tres ſequentes, etiamſi ſint occulti. 1. Homicidium voluntarium. 2. Stuptum violentum. 3. Crimen incendiariorum.

1638 *In Trevirenſi.*

1. Enormis blaſphemia in Deum vel Sanctos in loco publico. 2. Abuſus Hoſtiæ, ſacri Chriſmatis, Olei ſacri vel cujuſvis rei ſacratæ ad ſortilegium, divinationem, incantationem alioſve magicos uſus. 3. Perjurium Clerici attactis S. Evangeliis in judicio. 4. Crimen incendiarii, exciſio notabilis ſegetis, arborum frugiferarum vitium, & vinearum, ex odio tertii aut communitatis. 5. Crimen falſariorum tam monetæ quàm litterarum ſeu inſtrumentorum publicorum. 6. Sodomia, beſtialitas, congreſſus cum dæmone carnalis. 7. Commixtio Sacerdotis cum filia ſpirituali. 8. Homicidium voluntarium quamtumvis occultum: & adhortatio, ex qua commiſſum eſt homicidium. 9. Depulſio fœtus ſive animati ſive inanimati. 10. Percuſſio Parentum enormis. 11. Matrimonium à ſciente, conjugem ſuam aut alterius contrahentis adhuc vivere, initum.

Notandum eſt autem, quòd etſi quis generalem à reſervatis his abſolvendi facultatem accipiat, tamen ordinariè excipiantur ſeptimus, uti & gravis percuſſio Clerici, quæ etiam reſervata eſt, quapropter à duobus his caſibus abſolvere non poteſt niſi cum facultate ſpeciali.

1639 *In Paderbornenſi.*

Agenda impreſſa Neuhuſii 1687. Titulo, *Ordo miniſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ*, ſic habet. *Caſus in hac diœceſi Epiſcopo reſervati ſunt ſequentes*. 1. Crimen incendiarii. 2. Sacrilega Calicum & Monſtrantiarum ex Eccleſia ſurreptio. 3. Homicidium & infanticidium tam prolis natæ quàm fœtus animati. 4. Inceſtus in primo gradu & congreſſus cum Moniali. 5. Sodomia & cum brutis congreſſio. 6. Defloratio violenta virginum & earundem raptus. 7. Omne explicitum cum dæmone pactum, & grave per veneficium illatum damnum.

Praxis hoc tempore, quo ſcribo anno 1711. habet, ut dicti caſus etiam occulti cenſeantur reſervati.

1640 *In Monaſterienſi.*

A multis conſequenter Epiſcopis antehac reſervata eſt ſola *percuſſio Clerici*. Quidnam prætereà reſervetur, docebit nova Agenda Paſtoralis.

1641 *In Oſnabrugenſi.*

Acta Synodalia Eccleſiæ Oſnabrugenſis pag. 242. ex Synodo ultima Mindæ celebrata in Octobri 1632. hoc modo eos referunt Decreto 13. De Sacramento Pœnitentiæ. *Caſus Clericorum Nobis reſervati*. Fornicatio cum filia ſpirituali ſive Confeſſionis. Concubinatus publicus. Confeſſionis revelatio. Furtiva ſuſceptio ſacrorum Ordinum ſine debita licentia & dimiſſorialibus ab alieno Epiſcopo; aut cùm notatus cenſuris quiſpiam Ordinem ſuſcipit, aut ſine Ordinibus celebrat miniſtratve. *Caſus laicorum reſervati Nobis*. Matrimonium contractum cum alia, conjuge adhuc vivente, ſcienter aut clandeſtinè, non ſervata forma Concilii Tridentini. Machinatio in mortem conjugis, morte ſecuta. *Caſus Clericorum, & laicorum communes reſervati Nobis*. Homicidium voluntarium, facto, præcepto, conſilio, vel cõſenſu deliberato commiſſum. Sacrilegium in re vel in perſona. Inceſtus cum cõſanguineis vel affinibus in gradu à Concilio Tridentino definito. Adulterium. Raptus. Procuratio abortus vel ſterilitatis. Incendium Eccleſiarum, domorum aut ſegetum, malitiosè factum. Pollutio Eccleſiæ, cœmeterii ſanguinis vel ſeminis effuſione. Violatio libertatis vel immunitatis Eccleſiaſticæ. Item veneficium, ſortilegium, divinatio, incantatio cum pacto dœmonis expreſſo vel implicito; & abuſus Sacramentorum & ſacrarum rerum ad ſuperſtitiones, & artes magicas. Ab his caſibus ſi quis Confeſſarius cujuſvis Ordinis ſine facultate, ſcripto à Nobis data, aliquem abſolvere attentarit, excommunicationis pœnam ipſo facto ſubeat.

Tempore, quo ſcribo, anno 1711. praxis habet in diœceſi Oſnabrugenſi, ut caſus occulti non cenſeantur reſervati.

In Hildeſienſi. 1642

In Synodo diœceſana 12. & 13. Aprilis 1652. Caſus reſervati. Veneficia, incantationes, ſortilegia. Homicidium voluntarium. Percuſſio propriorum Parentum deliberata. Stuprum cum violentia. Raptus. Inceſtus cum conſanguineis aut ſanctimonialibus. Beſtialitas. Sodomia. Procuratio abortus animato fœtu, etiam effectu non ſecuto. Perjurium in judicio factum. Blaſphemia enormis. Crimen incendiariorum. Reiteratio Baptiſmi, Confirmationis & Ordinis tam activa quàm paſſiva. Violatio immunitatis aut libertatis Eccleſiaſticæ. Violatio ſigilli confeſſionis. Falſificatio litterarum publicarum. Conjugis machinatio in mortem alterius conjugis. Abuſus Sacramentorum ad vana & ſuperſtitioſa.

In Leodienſi. 1643

1. Hæreſis. 2. Apoſtaſia. 3. Homicidium voluntarium. 4. Injectio manuum in Parentes. 5. Machinatio in mortem conjugis. 6. Veneficium. 7. Maleficium. 8. Incantatio. 9. Procuratio abortus. 10. Prolis oppreſſio. 11. Stuprum ſive violenta defloratio virginis. 12. Raptus. 13. Matrimonium contractum poſt votum caſtitatis aut in gradu prohibito ſcienter, vel priori uxore adhuc vivente. 14. Inceſtus cum conſanguineis aut cum virgine ſacra ſeu Moniali profeſſa. 15. Concubitus contra naturam, puta, Sodomia, & ejus generis graviora crimina. 16. Falſitas circa monetam. 17. Falſitas circa litteras alicujus Prælati inferioris Papa. 18. Solemne perjurium. 19. Publica enormis blaſphemia in Deum aut Sanctos. 20. Inſignis contumelia illata ſacroſanctæ Euchariſtiæ aut ſacris Sanctorum Reliquiis. 21. Abuſus ſacroſanctæ Euchariſtiæ, & ſacrarum Reliquiarum vel etiam Sacræ Scripturæ ad exercitium artium magicarum. Hi caſus reſervantur, etiam quando ſunt occulti.

Anno 1697. 12. Martii prodiit impreſſum Leodii, ſub titulo: *Inſtructiones ſummariæ pro Confeſſariis, &c.* ubi notantur iſti caſus, & in fine additur: *Noverint autem nemini quantumvis poteſtatem habenti abſolvendi a caſibus Nobis reſervatis, veniam eſſe conceſſam, ut abſolvere poſſit ab hæreſi, apoſtaſia & homicidio voluntario: item à caſu complicis in materia venerea, id eſt, à peccato mortali externo in materia venerea cum pœnitente perpetrato.*

In Ruræmundana. 1644

1. Hæreſis interna ſigno externo manifeſtata. 2. Apoſtaſia à fide, à Religione, & ab Ordine reipſa exterius perpetrata. 3. Publica & enormis blaſphemia aut contumelia in Deum vel Sanctos. 4. Simonia realis. 5. Maleficia, per quæ maleficus pacto expreſſo vel implicito cum dæmone, immediatè vel mediatè ſcienter inito, alicui, in anima, corpore, fama, honore, rebus & aliis quibuſcumque reipſa nocet. 6. Homicidium voluntarium reipſa factum; & ſi ſit Clerici, Sedi Apoſtolicæ eſt reſervatum. 7. Injectio violenta manus in Patrem, Matrem, horum majores, vitricum, & novercam. 8. Inceſtus in primo conſanguinitatis vel affinitatis gradu reipſa commiſſus: item qui cum mulieribus religioſis profeſſis fit. 9. Sodomia cum eodem ſexu, beſtialitas, & alia ejuſmodi nefanda aut graviora contra naturam ſcelera reipſa conſummata. 10. Incendium Eccleſiæ, domorum, frugum aut aliorum ex propoſito factum. 11. Peccata mandantium, conſulentium, auxilium & favorem præſtantium in hæreſi, homicidio, incendio, maleficiis ſupradictis. 12. Crimen falſarii, ſi ſcripturæ ſint publicæ, ut Regis, Principis, Magiſtratus, Judicis de publico tractantes. 13. Violatio Eccleſiaſticæ libertatis, & immunitatis.

Advertendum eſt, quòd in hac diœceſi Ruræmundana nullus Confeſſarius, extra mortis periculum, licèt aliàs habeat poteſtatem abſolvendi à reſervatis, abſolvere poſſit à peccato quolibet mortali externo contra caſtitatem, complicem in eodem ſecum peccato, nec ad hoc ſit approbatus; nec abſolvere poſſit ab hæreſi; neque à caſu laſcivorum conventiculorum juventutis utriuſque ſexus, ſine expreſſa ad hoc ab Ordinario obtenta licentia.

Q. 234. *An Regulares ſubjaceant caſibus ab Epiſcopo reſervatis?* R. Regulares non exempti ſubjacent; exempti non ſubjacent, quia quoad hoc non ſubſunt juriſdictioni Epiſcopi. Si tamen Regulares exempti, v. g. Moniales habeant Confeſſarium non exemptum, huic ſublata erit juriſdictio & poteſtas abſolvendi à tali caſu, ideòque caſus commiſſus à Moniali exempta cenſebitur reſervatus reſpectu talis Confeſſarii, niſi tales exemptæ haberent privilegium, ut per quemcumque approbatum poſſint ab omnibus caſibus abſolvi, Sylv. *p. 1. v. Caſus reſervatus caſu* 2. Novitiorum peccata etiam manent reſervata reſpectu Cõfeſſarii ab Epiſcopo approbandi, Averſ. *q. 17. ſect. 1.* 1645

Q. 235. *Quænam notanda ſint circa ejuſmodi caſus ab Epiſcopis reſervatos?* R. ſeqq. §. 1. Per *apoſtaſiam* intelligitur 1646

Digitized by Google

tur defectio à vera fide ad hæreſin. Per *relapſum in hæreſin* intelligitur relapſus poſt hæreſin publicè ejuratam, Az.*t.1.l.8.c.14*.Per *homicidium* videtur etiam intelligi actio occiſiva, v.g. vulnus lethale vel porrectum venenum, propter quòd ſequitur mors. Per *ſodomiam* Tamb.*in Decal.l.7.c.7.* §.6. intelligit illam ſolam, quam committit agens ſeminando in vaſe præpoſtero maſculi, cùm enim reſervatio ſit materia odioſa, ſecundum dicenda *n.*1684.reſtringi debet, adeòque intelligenda eſt ſodomia perfecta propriè dicta. Alii intelligunt quamcumqꝫ ſodomiam perfectam, ſive ſit patientis, ſive agentis; Capeav.*p.2. cap.*15. intelligit omnem ſodomiam propriè dictam; uti & Arſdekin *t.2.p.2.tr.2.c.3.§.3.* dicens etiam intelligi beſtialitatem, & congreſſum cum dæmone. Per *ſacrilegium*, ſecundum Gob. *t.7. num.*364. intelligitur violatio loci ſacri effuſo ſanguine aut ſemine vel furto patrato. Aliqui putāt etiam intelligi violationem perſonæ ſacræ, ſed communiùs negant alii. Quandonam polluatur Eccleſia ſanguinis vel ſeminis effuſione, dictum eſt hic *n.*255.*& à n.*282.Quandonam violetur libertas, & immunitas Eccleſiaſtica, colligitur ex dictis *l.4.à n.* 1382. 1389. Per *incendium procuratum* intelligit Arſ.etiam procuratum à mandante, effectu ſecuto, ille enim propriè dicitur incendiarius: an autem qui conſilio vel auxilio remotè concurrunt, dubitat. Per *ſtuprum* intelligitur defloratio virginis ſub cura Parentum conſtitutæ, per vim facta; aut etiam ſecundùm Capeav. *c.11.* facta precibus importunis, falſis promiſſis vel dolo. Per *raptum* intelligitur abductio invitæ virginis cum intentione peccati, aut etiam Matrimonii, ſive quis per ſe abducat ſive per alium, loquit Arſd.Per *inceſtum*, non intelligitur cum affinibus, niſi exprimatur, ſed cum ſolis conſanguineis, ſi adfuerit copula perfecta cum ſeminatione in vaſe naturali, Arſdek.Per *Sanctimonialem* intelligitur quælibet Religioſa in Ordine approbato profeſſa.Per *injectionem manuum violentam in Parenter* intelligunt *Capeav & Ard.* etiam truſiones pedum, projectiones lapidum vel aliarum rerum, verberationes medio inſtrumento, v.g.gladio, fuſte; & nomine Parentum putat *Capeav.*venire etiam avum & aviam, imò & novercam & vitricum, quamvis in hoc diſſentiat *Ard.* niſi exprimatur, attamen non intelligitur pater, & mater uxoris: putatqꝫ *Arſd.*non requiri læſionem gravem, ſed ſatis eſſe ſi ſit mortaliter peccaminoſa. Per *ſortilegia* intelligit *Laym.*exercitium magiæ. *Tann.*divinationem. *Arſd.* ſi quis per ſortes aliquid furtivum vel occultum exploret. Per *manifeſtum perjurium* putat *Gob.* intelligi perjurium, quod fit in judicio, vel falſum teſtimonium in eo datum. Si reſervetur peccatum *ex conſuetudine* v.g.blaſphemia, non eſt reſervatum, ſi fiat in ebrietate vel inadvertenter ex conſuetudine etiam mortaliter culpabili: nec ſi ſemel aut bis fiat poſt ultimam confeſſionem advertenter ex conſuetudine retractata: ſi tamen fiat v.g.quinquies ab ultima confeſſione, Homob. Aver. *q.17.ſ.2.* putant incurri reſervationem: Quando plures proferuntur uno impetu, computantur pro una, *Dian.p.10.t.14.R.69.*Blaſphemia, ut ſit *publica*, debet eſſe prolata ſaltem coram ſex, qui non ſint de familia, Vidal. Dian. *R.68.* Plura videri poſſunt apud Capeav. *tota p.2.*

1647 §.2. Quando reſervatio fertur ſimpliciter in *facientes* crimen, communiter eam non contrahunt mandantes, conſulentes, faventes, auxilium ferentes, niſi id exprimatur, Nav. Viva *de Jubil.q.15.a.1.* Capeav.*p.1.c.6.qu.4.* Poſteà tamen *p.2.c.3.q.2.n.9.*dicit illum, qui mandat, conſulit aut fert auxilium homicidæ, etiam incurrere reſervationem, quia ſtatutum, quo maleficium punitur, ſecundùm Bartolum ligat etiam mandantes, ſed hoc negari poteſt, quia abſolutè verum manet, quòd, ſi jura non exprimant, per facientes, non intelliguntur mandantes &c. Dic.*de conſ.d.2.n.*126. Addit ex Nav. Capeav.*p.1.c.6.q.7.* ſi feratur etiam in dantes conſilium, auxilium, favorem, debere intelligi de iis, qui efficaciter hoc faciunt, hoc eſt, ita ut ſine illo concurſu conſilii, auxilii, favoris, crimen commiſſum non fuiſſet. Si tamen æquè primò & principaliter feratur in dantes conſilium, auxilium, favorem, hi incurrunt; etiamſi effectus non ſit ſecutus, quia prohibitio ſub reſervatione tum tendit in malitiam conſilii, auxilii vel favoris.

1648 §.3. Si dicatur ferri contra eos, qui *præſumunt* aliquid facere, non cadit in illos, qui ex metu vel alio affectu, præter ſuperbiam & contemptum, faciunt: Si autem addatur in eos, qui *ſcienter* hoc vel illud, non incurrunt illi, qui fecerunt tale quid ignorantes, Capeav.

1649 *Q.236. Quandonam peccatum internum dicatur prodire in actum externum?* R. §.1. Ut hoc fiat, ſecundùm dicta *n.*1613. debet ante omnia ſupponi peccatum, quod dicitur reſervari, ibi internè adeſſe. Ut autem dicatur prodire in actum externum, non ſufficit quomodocumque manifeſtari externè, ſed requiritur, ut illa manifeſtatio cenſeatur in ratione peccati externi eſſe mortalis, Sanch.*in Decal.l.2.c.8.*Dic.*d.11. à n.74.* Lug.*d.20.n.15.*unde ſi quis ex gravi odio interno leviter percutiat Clericum, non incurrit reſervationem. Item ſi volens melius edoceri dicat ſe hactenùs non crediidiſſe Deum eſſe Trinum; aut ſe ex ignorantia hactenùs eſſe in hoc hæreticum & fortaſſis fore etiam pro futuro, non cenſetur externè manifeſtare hæreſin, cum hoc ipſo ſignificet ſe non habere pertinaciam, Sanch. Dicaſt. *à n.79.* ſi tamen ita loquens reipſa paulò modeſtiùs vellet proferre, hoc quod interiùs judicat, aut ita loqueretur non magis affectus ad fidem quàm ad errorem ſuum, eſſet hæreſis externa, Lugo *de fide d.14.n.24.*

§.2. Si quis in ſomno vel ebrietate manifeſtet hæreſin 1650
ſuam, non ideò hæreſis cenſetur prodiiſſe in actum externum, quia locutio rum facta non eſt actus humanus, nec ſufficiens ſignum veri animi hæretici, cùm plurima etiam falſa inaniter effutiantur à tali homine, Sanch. Dicaſt. *à n.83.*

§.3.Qui externè ſignificat ſe dubitare de aliquo articulo fi- 1651
dei, ſecundùm Sanch.*n.*13.externè manifeſtat hæreſin internā, ſecundum Dicaſt. *à n.53* non manifeſtat: ſed facilè conciliantur, dicendo, ſi affirmativè dubitet, id eſt, ſi internè judicat articulum fidei eſſe dubium, & hoc judicium internum ſufficienter manifeſtet, fore externam hæreſin: ſi autem tantùm negativè dubitet, id eſt, ſi ſuſpendat omne judicium, non fore hæreſin internam, adeòque nec externam, quamvis manifeſtet ſuum dubium: Et in re conſentit Viva *q.11. art.1. n.8.*

§.4. Rectè notant Sanch.& alii apud Dicaſt.*à n.60.* poſſe 1652
eſſe circumſtantias, ut comedere carnes die vetito, non genuflectere ante Venerabile, aut facere id, quod faciunt alii, quia hæretici ſunt, ſit ſufficiens externa manifeſtatio hæreſeos internæ. Qui tamen internè hæreticus eſt, & alterius hæreſin cum ſua communem legit in libro, vel deſcribit tanquam alienam, non ideò eſt externè hæreticus, quia per hoc non manifeſtat ſuam hæreſin, Az. & alii cum Dicaſt.*n.82.*

§.5. Ut actus internus, quo quis intendit fornicationem, 1653
cenſeatur prodire in actum externum, non ſufficit, quòd ex affectu interno mortaliter turpi ſcribat litteras ad aliquam, ex fine inducendi ad lapſum, ſi litteræ de ſe non ſignificent illam intentionem mortaliter malam, Sanch.& alii cum Dic. *n.45.* Et univerſaliter, non ſufficit, ſi ſigna externa ſint de ſe indifferentia, quæ non ſatis manifeſtent peccatum internum, niſi per circūſtantias ſufficienter ad hoc determinarentur, Vaſq Az. Suar. Dic.*n.46.& 86.* Hinc ſi quis per cifras ſibi ſoli cognitas manifeſtaret ſuum peccatum internum, non ideò cenſeretur peccatum humano modo externè manifeſtatum, niſi anteà alicui communicaſſet ſignificationem ejuſmodi cifrarum, Dic. *à n.47.*addens tamen *n.52.* ſi inter amaſios fuiſſet conventum, ut geſtatio rubri lemniſci eſſet ſignum invitandi ad turpē actum, geſtando talem lemniſcum ſufficienter manifeſtari externè actum internum, niſi ex aliis circumſtantiis ſciri poſſit, non ad eum præcisè finem aſſumptum eſſe rubrum illum lemniſcum.

§.6. Putat Dicaſt.*n.87.*ſi quis per equitationem intendat, 1654
& cauſet in ſe pollutionem, non ideò luxuriam internam manifeſtatam externè, quia equitatio eſt medium de ſe indifferens, & non malum, ſed oppoſitum omninò tenendum eſt, uti dicetur *n.*1670.

§.7.Si pollutio ipſa in ſe directè ſit reſervata, & ex luxuria 1655
interna plenè libera, ſequatur planè inadvertenter, ſecundùm Suar.*de juram.l.3.c.8.n.6.*Sanch.*in Decal.l.1.c.16.n.47.* Dic.*de juram.d.2.num.*185. non ideò incurritur reſervatio, quia tales actus externi non cenſentur in ſe reſervari, niſi quando in ſe ſunt peccata, ſaltem denominativè, quando autem ſequuntur planè inadvertenter, non ſunt in ſe peccata, nequidem denominativè, ſed tantùm ſunt effectus peccati, uti dictum eſt *l.5. à num.*23. ergo. E contrà ſi reſervata ſit omnis luxuria interna; quando prodit in actum externum, ſi hæc luxuria interna prodeat in actum externum per pollutionem etiam inadvertenter ſecutam, videtur incurri reſervatio, quia talis luxuria prodit externè per actum, qui hic & nunc eſt proprius, & connaturalis ejus effectus, omnis autem cauſa cenſetur manifeſtari per talem ſuum effectum ſibi coexiſtentem. Unde ſi ex luxuria interna priùs habita, poſteà v.g.in ſomno oriatur talis pollutio, non videtur incurri reſervatio, quia talis pollutio, quamvis reipſa ſequatur ex peccato interno anteà habito, tamen cenſetur per accidens, ſequi, aut ſaltem non eſſe ſufficiens ejus manifeſtatio, cùm ordinariè poſſit, & ſæpè ſoleat oriri etiam ex alia cauſa naturali. An autem delectatio moroſa circa objectum turpe, ſi ad hanc ſequatur commotio venerea, cenſeatur hoc ipſo prodire in actum externum, dicetur *n.*1672.

Q.237. Quandonam peccatum dicatur publicum, noto- 1656
rium, deductum ad forum contentioſum? R. §.1. Tum cenſetur publicum, ſi in communitate vel vicinia, vel etiam in domo conſtante ſaltem decem perſonis, notum ſit pleriſqꝫ uti pluribus explicatum eſt *l.3.p.2.n.1219.& l.4. n.785.* Putat autē *Andreas à Matre Dei Carmelita Salmantic. de Privil. Regul. c.4.p.1.num.26.* publicum diſtingui à notorio, & hoc dici notorium, quod coram majore parte communitatis factum eſt. E contrà ſi ad notitiam communitatis alio modo pervenerit, dici tantùm publicatum ſeu factum publicum, famoſum, manifeſtum, ſed non ideò eſſe notorium: hæc tamen diſtinctio vix

fer-

Digitized by Google

ſervit pro praxi in hac materia, nam delictum, ſive ſit illo ſenſu notorium ſive tantùm publicum, cenſetur ſimpliciter non eſſe occultum.

1657 §.2. Ut delictum ſit publicum, requiritur, ut non tantùm actus, qui eſt delictum, ſit publicus, ſed etiam, ut publicum ſit, quòd talis actus ſit delictum, ſic enim fieri poteſt, ut excommunicatus publicè miniſtret Sacramenta, quia non ſcitur eſſe excommunicatus, quamvis actus ipſius ſit publicus, delictum non eſt publicum, Nav. Sayr. Sanch. Barboſ. Sà, Loth *tr.1.q.1.ar.3.*

1658 §.3. Si delictum ſit publicum in uno loco, ſed in alio loco, in quo petitur abſolutio, ſit adhuc occultum, nec detur periculum proximum, quòd in illo publicetur, Avila & alii cum Sanch. *in Dec.l.2.c.11.n.20.* dicunt hic cenſeri occultum, prout opponitur publico, quia reverà hic non ſcitur. Contradicunt tamen probabiliter *Suar. Caſtr. Loth.* ſuprà, quia quod uno loco eſt publicum, ſimpliciter eſt publicum, nec poteſt dici abſolutè non publicum, ergo nec poteſt dici ſimpliciter occultum.

1659 §.4. Si reus ſit accuſatus, & citatus à Judice, *Ricc. Henr. Avila, Sanch.* dicunt delictum ejus hoc ipſo eſſe deductum ad forum contentioſum, quia citatio eſt primus actus judicii, §. final. Inſtit. *De pœna temerè litigantium.* Sed probabiliter contradicunt *Lancell. Barb. Loth.* qui requirunt litis conteſtationem, ſaltem per executionem citationis, aut per comparitionem Rei coram Judice, ut in ſimili dictum eſt l.4.n.529.

1660 §.5. Si *Titius*, & *Cajus* ſimul idem delictum commiſerint, & ſolus *Titius* ſit ita citatus ad Judicem: delictum *Caji* non ideò dicetur deductum ad forum contentioſum, Nav. Caſtrop. Sanch. *n.21.* Loth. ſuprà.

1661 §.6. Si reus ſit in foro contentioſo abſolutus, delictum ejus non ampliùs per hoc cenſetur publicum, *Suar. Sanch. Barb. Loth.* Idem eſt, ſi accuſator per annum taceat, quia talis taciturnitas arguit defectum probationis, & æqualiter abſolutionis, *Barb. Loth.* Quod verum eſſe dicunt *Sanchez* & *Loth.* contra *Suar.* quamvis anteceſſerit ſemiplena probatio, quia quando hæc non ſit plena, reus manet in poſſeſſione innocentiæ. Si autem delictum fuerit in judicio probatum, & punitum, adhuc dicunt *Henriq. Sanch. Avil. Regin.* deſinere eſſe publicum, quia cùm jam ſatisfactum ſit authoritati Judicis videtur ceſſare publicitas iſtius fori: ſed in hoc probabiliùs contradicunt *Maſcard. Tiraq. Menoch. Suar. Bonac. Caſtrop. Loth.* ſuprà, quia licèt Judici ſatisfactum ſit, tamen cùm delictum ſit juridicè, & juſtè publicatum, eſt & manet ſimpliciter publicum Jure.

1662 Q.238. *Quid addendum ſit circa caſus reſervatos apud Regulares?* Reſp. ſeqq. §.1. Undecim caſus Clementinos, quos ſolos propria authoritate reſervare ſibi poſſunt Superiores regulares, refert Buſemb. *n.*1600. circa quos addam aliqua à num. 1669. ubi explicabo, quid intelligatur per apoſtaſiam à Religione, per lapſum carnis, &c. Quamvis autem Suar. Fill. *t.7.n.276.* Buſemb. ſuprà & alii dicant Superiorem adhuc poſſe ſub excommunicatione ſibi reſervata prohibere alium caſum, qui non eſt inter Clementinos, quia tum non reſervatur culpa ſed cenſura tantùm: tamen *Sanch. Sylv.* & alii multi cum Averſa *qu.17.ſ.2.* probabiliùs contradicunt, quia ſic agitur contra mentem *Clementis*, cùm enim abſolutioni à culpa debeat præmitti abſolutio à cenſura, nullo modo conſuletur infirmitati ſubditorum, & ita à S. Congreg. deciſum eſſe refert Lugo *de Pœn. d.20. n.47.*

1663 §.2. Regularis exemptus non poteſt ſine ſpeciali facultate Sedis Apoſtolicæ abſolvi à caſibus Ordini reſervatis, niſi à Superiore vel de conſenſu Superioris talis Ordinis, Suar. *de Relig. tom.4.tr.10.l.3.c.4.num.*21. Hinc licèt Nunciis Apoſtolicis detur ſpecialis facultas abſolvendi ab omnibus caſibus reſervatis, etiam per Bullam cœnæ, tamen id intelligitur de caſibus, in quantùm Sedi Apoſtolicæ reſervatis, nam S. Pius V. uti habetur *in compendio* Privil. *v. Apoſtaſia* §.1. concedit, quòd Apoſtata à Societate JESU abſolvi nequeat, niſi à Romano Pontifice vel Superiore Societatis: & alii Ordines exempti habent ſimile privilegium, aut hoc ipſum participant: hinc ſcio recentiſſimè duos Nuncios Apoſtolicos debuiſſe petere, & obtinuiſſe Roma ſpecialem facultatem *abſolvendi Religioſos cujuſcumque Ordinis, etiam à cenſuris, & caſibus Superioribus ſuis reſervatis, in caſibus tamen occultis.* Si Epiſcopus, & non Superior religioſus, habeat poteſtatem abſolvendi à reſervatis Papæ, probabiliter poterit exemptus abſolvi ab Epiſcopo, quia non debet eſſe deterioris conditionis quàm alius, & rationabiliter interpretamur eſſe exemptum tantùm in his, in quibus ſubditur juriſdictioni Prælatorum ſuorum, Suar. *tr.8.l.2.c.23.n.3.*

1664 §.3. Communis ſententia habet ex cap. fin. *De Pœn. & remiſſ.* Superiorem regularem ordinariè poſſe in hac materia circa ſe, quod poteſt circa alios, adeòque poſſe ſibi eligere Confeſſarium, à quo abſolvatur à reſervatis. *Dixi* ordinariè, propter dicenda n.1680. 1682.

§.4. Certum eſt contra *Fagund.* Superiorem regularem 1665
non prohiberi audire confeſſiones ſubditorum, etiam non habentium caſus reſervatos, nam *Clemens* poſtquam dixit non obligari ſubditos ad confitendum Superiori, addit, *Niſi quando peccatum aliquod reſervatum admiſerint, aut ipſimet ſubditi ſponte aut proprio motu id ab eis petierint*, Dicaſt. *de Pœn. d.11. num.*115. Et quidem pro Societate JESU declaravit idem *Clemens* non prohiberi Superiores, ſi ſint Magiſtri Novitiorum, uti habetur in *Ordinationibus Generalium cap.*5. An autem Novitius incurrat reſervationem caſuum Ordinis, in quo eſt, dixi l.4.n.64. & partem affirmativam meritò probabilem dicunt *Suar.* & alii cum Dicaſt. *num.*123. Poteſtque videri etiam Averſa *q.17.ſ.1.* qui negativam partem tenet, vel potiùs diſtinguit, dicens abſolvi non poſſe à Confeſſario deputato à ſolo Ordine, attamen abſolvi poſſe à Confeſſario per Epiſcopum approbato. *Claudius* Generalis anno 1614. prohibuit doceri, quòd noſtri Novitii non incurrant.

§.5. Rectè docet Lugo *d.20.n.236.* in dubio an expediat, 1666
vel Superiori licitum ſit concedere ſubdito facultatem confitendi alteri, potiùs inclinandum eſſe in mitiorem partem pro ſubdito: additque hæc verba S. Thomæ. *Prælati, qui ſunt nimis ſoliciti, ut conſcientiam ſubditorum per confeſſionem ſciant, multis laqueum damnationis injiciunt, & per conſequens ſibi ipſis.*

Q.239. *Quid notandum ſit circa caſus in ſocietate JE-* 1667
SU reſervatos? R. Seqq. §.1. Poſt Decretum Clementis VIII. nequidem Generalis poteſt reſervare aliquod peccatum authoritate ſua, niſi ſuppoſita diſcuſſione, & conſenſu Congregationis, Lug. Dicaſt. *d.11.n.*120. Quamvis autem Congregatio provincialis reſervare non poſſit, cùm careat juriſdictione, tamen id poſſent Superiores ſuppoſita diſcuſſione, & conſenſu Congregationis provincialis, Dic. *d.n.*112. & 119. Etiam adhuc licebit Superioribus determinare Pœnitentias graves quibuſdam peccatis, etiam non reſervatis, à Confeſſariis imponendas, quæ ſubditos ab hujuſmodi perpetrandis cohibere poſſint, *Ordinationes Generalium c.5.n.7.*

§.2. Præter 11. caſus Clementinos in Societate reſervatos, 1668
quos n.1600. refert *Buſemb.* reſervantur ſpecialiter in Societate, 1. Perjurium, & falſum teſtimonium in judicio vel extra. 2. Furtum, & uſurpatio alicujus ſeu approbatio rei contra votum paupertatis in ea quantitate, quæ efficiat peccatum mortale. 3. Lapſus carnis voluntarius, & quidquid eſt contra votum caſtitatis, quod in actum externum prodeat. 4. Inobedientia expreſſa, qua quis aſſerit nolle ſe parere. 5. Seditio in Superiorem, & diviſio à capite, in grave nocumentum Societatis. 6. Detractio famæ bonæque exiſtimationis aliorum, & diſcordiarum ſeminatio inter fratres. 7. Impedimentum excludens è Societate reticuiſſe in examine, vel in illo mentitum eſſe, unde grave damnum oriri poſſit. 8. Acceptio ſeu miſſio litterarum abſque licentia expreſſa, quæ ſcilicet acceptio vel miſſio contineat rationem peccati mortalis. 9. Transgreſſio votorum ſimplicium, quæ profeſſi emittunt poſt profeſſionem. 10. Cenſuræ ſeu peccata, quæ in noſtris Conſtitutionibus, Bullis vel Decretis annexam habent excommunicationem. Hæc omnia, cùm manifeſtè erunt mortalia, & in actum exteriorem prodierint, reſervantur Superiori domus vel Collegii, & ab alio, niſi de expreſſa ipſius licentia, abſolvi non poſſunt. Ita verbotenus in *Ordinationibus Generalium c.5. ubi c.6.* datur inſtructio, quomodo Superiores ſe habere debeant, ſi pro caſu reſervato abſolvendo petatur ab eis facultas.

§.3. Per apoſtaſiam à Religione inter Clementinos reſer- 1669
vatam intelligitur, 1. propriiſſimè, ſi quis deliberato animo, relinquendo in perpetuum vitam religioſam, fugiat, & dimittat habitum. 2. Si diſcedat à Religione animo nunquam redeundi ad illam, etſi habitum retineat. 3. Si dimittat habitum, etſi tantùm ad tempus manere velit extra Religionem; ſicuti à fide apoſtata dicitur, etſi habeat animum redeundi aliquando ad fidem. 4. Qui poſt vota ſimplicia in Societate JESU edita ab hac recedit, eſt apoſtata, uti declaravit Paulus III. Bulla *Licèt debitum*, & S. Pius V. Bulla *Æquum reputamus*. Hinc Bannez *2.2.q.12.art.1.* dicens recedere à Religione, in qua emittitur votum ſimplex tantùm, non eſſe apoſtaſiam, corrigendus eſt. 5. Apoſtata eſt, qui *è cauſis non veris, fraude ac dolo dimiſſionem obtinuit, aut ex cauſis quidem veris, & juſtis gravibuſque delictis, ſed ea intentione perpetratis, quò faciliùs dimiſſionem extorqueret*, uti declaravit Congregatio VII. Dec.22.n.4. Attamen non eſſe apoſtatam, qui propria Religione deſerta tranſit abſque legitima licentia ad laxiorem, tenent Cajet. Arrag. Nav. Sa, Valent. Leſs. Sanch. *in Decal. l.6.c.8.n.8.* quia ſimpliciter non recedit à Statu Religioſo. Contradicit tamen probabiliter Suar. *de Relig. t.4.tr.8.l.3.c.12.nu.16.* quia invalidè aſſumit laxiorem, ergo reipſa deſerit omnem Religionem.

§.4. Per lapſum carnis voluntarium opere conſumma- 1670
tum, qui eſt inter Clementinos, intelligitur non ſola copula

car-

carnalis ſed etiam pollutio, Suar.Sylv.*p.1. v. Caſus reſerv. caſ.* 1.Gob.*tr.7.n.677.* meritò dicens eſſe certum. Putat quidem Diana *p.11.tract.2.R.61.* lapſum carnis non cenſeri conſummari per diſtillationem, ſed etiam in hoc contradicit Gob.*n.*685.quia eſt vera effuſio ſeminis, quamvis nondum ita perfecti. Quòd ſi pollutio proveniat ex ſola delectatione interna abſque omni actu aut medio externo, Sporer *in Tyr.Sacram. p.4.n.329.* 332.Coriol.& Kiene apud Diana *p.4.tr.4.R.61.* putarunt per *Clementem* nõ reſervari, quia ut dicatur lapſus opere conſummatus, videtur requiri, ut procuretur per medium externum, v.g. per tactum aut ſaltem per externum ſenſibilem conatum. Sed abſolutè tenendum eſt oppoſitum, quia quoties peccatum pervenit ad pollutionem, actus externus cenſetur in ſua ſpecie conſummatus, S.Thom.2.2.*q.*154.*art.*11.Suar. ſuprà *l.2.c.*18.Sylv.ſuprà Dian.*p.3.tr.2.R.*118. Gob. *nu.*678. Si quis tamen voviſſet cavere etiam cauſas per accidens pollutionis, & v.g. equitando eam ſibi cauſaret, peccaret quidem mortaliter per illam pollutionem, attamen non videtur incurrere reſervationem, quia, niſi aliud aliunde conſtet, mens reſervantis cenſetur tendere in pollutionem ſecundùm communem ſtatum illicitam, & non ratione privatæ obligationis, qua quis eam ſibi interdixit etiam ut ſecuturam ex cauſis per accidens alioqui de ſe licitis, Gormaz. *De act.hum.n.*178.

1671 §.5. Per *Clementem* non reſervantur impudici aſpectus, tactus, locutio, lectio, quamvis de ſe ſint mortalia externa, quia non cenſentur lapſus carnis opere conſummatus, *Suar.Coriol. Dian.* contra *Turr.* Attamen iſta omnia reſervantur in Societate, quando tales actus habent malitiam externam de ſe mortalem, id eſt, quæ cenſeretur mortaliter mala in homine ſoluto, ſecundùm dicta n.1649. eſſetq; index internæ voluntatis mortaliter mala. Henr.Gran.Dian.*p.4.tr.4.R.163.* ac reſcripſit *Mutius* Generalis 9.April.1644. Aliud eſt, ſi fieret v. g. tactus manus muliebris aut aſpectus vultus illius, qui de ſe indifferens eſt accipi in bonam vel malam partem, quamvis procederet à voluntate interna mortaliter mala, nam non ideò eſſet caſus reſervatus in Societate, *Suar.Coriol.* & reſcripſit *Claudius* Generalis 9.Nov.1608. Rectè tamen notat *Caſtr.* ſuprà, ſi tali etiam levi tactu vel aſpectu velles fęminæ de hoc ſatis conſciæ indicare tuum actum internum mortaliter malum, fore reſervatum. Addit *Præpoſitus* etiam fore, ſi quis inhoneſtè aſpiceret fęminam vicinam, ita ut hoc notaretur cum ſcandalo.

1672 §.6. Si ad delectationem moroſam vel ad deſiderium turpe, ſequatur commotio ſpirituum, & partium genitalium, aliqui putarunt hoc ipſo eſſe caſum reſervatum in Societate, quia eſt mortale, quod prodit in actum externum graviter oppoſitum caſtitati, & Societas reſervat; *quidquid eſt contra votum caſtitatis, quod in actum externum prodit.* Alii negarunt, cum quia aliàs debuiſſent in Societate reſervari omnes delectationes internæ, cùm naturaliter habeant ſemper adjunctas tales commotiones, tum etiam quia hoc non reſervatur, quod non teneor in confeſſione aperire, ſed ſecundùm dicta num.128. non eſt opus hoc addere in confeſſione. Alii diſtinxerunt, putantes eſſe reſervatum, ſi externa illa commotio ſit in ſe volita, vel in eam ſubortam poſitivè conſentiat voluntas: hìc enim videtur habere locum ratio primæ ſententiæ: negarunt autem, ſi non ſit in ſe volita, neque in eam poſitivè conſentiat voluntas. Interrogatus à me de hoc caſu aliquis Reviſor Romanus, reſpondit 25. Febr. 1707. his verbis. *Quod ſpectat caſum propoſitum, ſuper eo conſului quos hìc noram doctiſſimos, & harum rerum peritiſſimos, una omnium ſententia, cui meam adjungo, hæc fuit, non eſſe reſervatum.* Quod intelligitur, etiamſi talis commotio eſſet in ſe volita. Judicarunt tamen omnes tactum venereum aut diſtillationem ſequentem ex delectatione interna eſſe reſervatam. An autem incurrat reſervationem, qui ſine propria delectatione interna concurrit proximè, v.g. per tactum, ad pollutionem alienam, colligi debet ex dictis l.4. num.155. ubi defendi ſententiam affirmativam.

1673 §.7. Reſervatur *teſtimonium falſum*, quo proximus graviter læditur, quamvis non ſit juratum. Item *gravis violatio paupertatis*: quæ quandonam fiat, & ſpeciatim in Societate, dixi l.4.à n.104.136. Item *ſeminatio diſcordiarum*, etiam inter externos, ſecundùm illud *Proverb.6.v.19. Qui ſeminat inter fratres diſcordias*, quod dicitur deteſtari Spiritus Sanctus, ubi per *fratres* intelliguntur omnes, qui juncti eſſe debent vinculo charitatis. Per *reticentiam* autem *impedimenti* excludentis à Societate, intelligitur impedimenti eſſentialis: attamen reticentia impedimenti ſecundarii etiam reſervatur per ſecundam partem illius ſeptimi caſus, quia circa hoc committitur mendacium, quod poteſt eſſe graviter pernicioſum. Ita quoad omnia Caſtr.ſuprà. *Nec obſtat*, quòd ingreſſurus, ante admiſſionem non eſſet ſubditus Societati, *nam* eſt reſervatio impropriè dicta, per hoc, quòd omnibus Confeſſariis noſtris tollatur poteſtas abſolvendi à tali peccato, Lugo *in R.mor.l.4.d.16.n.*11.

1674 §.8. Quod quartum caſum attinet, putat *Caſtrop.* ſuprà, omnem inobedientiam formalem eſſe mortalem, nec in iſta dari parvitatem materiæ, quod verum eſt, ſi adſit contemptus formalis authoritatis in Superiore, uti explicatum eſt l.5.à num.242. hinc ſi dicas, etiam quando materia eſt levis, te nolle obedire, & non declares te ſolùm nolle in hac materia, in aliis verò paratum eſſe obedire, ſine dubio abſolutè contemnis Superiorem, & incurris reſervationem, uti rectè Lugo *de pænit.d.20.à n.28.* eſtque perinde, quibus verbis utaris, dummodò in his circumſtantiis ſufficienter ſignificent voluntatem non parendi, tum enim importabunt eundem contemptum Superioris vel obedientiæ. Quòd ſi internuncio indicanti voluntatem Superioris dicas, *nolo parere*, ordinariè etiam incurretur reſervatio, quia ſicuti Superior jubet per internuncium, ſic ci reſpondetur in internuncio, Lugo *ſuprà & in Reſp. dub.22.* Præterea in Congregatione VII. Decreto 44. ſic habetur, *Cùm propoſitum fuiſſet, ſtandumne eſſet ordinationi P.N.Claudii ducentis reſervatum caſum eſſe, ſi quis Fratrum diceret Miniſtro aliquid jubenti, licèt non præcepto, nolo facere, cenſuit Congregatio huic ordinationi vel declarationi ſtandum eſſe: relicta tamen loci hujus explicatione prudentiæ Patris Noſtri.* Leſſ. & Caſtrop. putant non eſſe mortale nolle obedire Superiori, quia indoctus eſt & imprudens, vel tibi offenſus, dummodò ea inobedientia nec Superiori, nec aliis declaretur; aliàs eſſet gravis contemptus, & injuria contra ipſum. Si autem Frater dicat, *non obediam* non incidit in reſervationem, quia tantùm caſus dicentis, *nolo obedire*, intelligitur expreſsè reſervatus, *Mutius* 1617 20. Martii.

§.9. Quoad acceptionem vel miſſionem litterarum con- 1675
tinentium rationem peccati mortalis, putat Caſtrop. incurri reſervationem, etiamſi Superior conſenſerit, quia illa licentia Superioris eſt irrita, cùm licentia reſpicere debeat tantùm licita, & honeſta: ſed oppoſitum videtur probabilius, nam verba reſtringuntur ad conditionem, ſi fiat *abſque* 1676
licentia expreſſa. Quòd ſi quis litteras tales miſerit, ſed caſu non pervenerint ad eum, cui miſſæ ſunt, putant aliqui non incurri reſervationem, quia quando effectus, quem legislator principaliter volebat caveri, ſecutus non eſt, præſumitur noluiſſe incurri pœnam, videtur autem principaliter intendi, ne alter recipiat tales litteras, quia per hoc, quòd præciſè mittantur, non incurritur principale nocumentum. Quod cõfirmant à pari, nam Navar.Con.Hurt.Dicaſt.*de cenſur.d.2.n.*129.Diana *in Comp.v.Cenſura nu.*6.docent, quamvis Greg.XIII. prohibuerit ſub excommunicatione latæ ſẽtẽtiæ, ne Religioſi cujuſdam Ordinis ſcribant ad Moniales ejuſdem Ordinis, tamen ſi quis ſcribat, & epiſtola non perveniat ad Monialem, non incurri excommunicationem: ita illi. Sed contrà eſt, quòd in *Ordinatione pro ſtudiis ſuperioribus* prohibeamur docere hanc 21. prop. inter Theologicas. *Nonnulla peccata, quæ reſervantur in Societate, ut machinatio in Superiores, ſeminatio diſcordiarum & ſimilia, licèt attingant gravitatem peccati mortalis, non ſunt reſervata, niſi ſequatur effectus.* Ratio poteſt eſſe, quia quando Reſervantes non addunt, *effectu ſecuto*, cenſentur reſervare culpam, propter malitiam de ſe aptam cauſare talem effectum, quæ tota poſita eſt, etiamſi per accidens non ſequatur effectus.

§.10. Vota ſimplicia Profeſſorum, quorum violatio eſt 1677
reſervata, ſunt. 1. Non relaxandi paupertatem. 2. Prælaturam vel dignitatem non ambiendi intra Societatem. 3. Nec extra Societatem. 4. Deferendi utroſque ambientes, etiam non profeſſos. 5. Si quis promoveatur extra Societatem, audiendi conſilia & exequendi, ſi judicaverit meliora. Referuntur pluribus in *Epitome Inſtituti p.3.cap.3.ſ.4.* Et de voto non ambiendi, videri poſſunt, quæ dixi l.4.à n.162. Excommunicationes in Societate reſervandæ enumerantur in Inſtituto Pragę impreſſo volum.1.pag.663.& ſeqq. Eaſdem paucis refert Caſtr. *ſuprà num.*11. Et præcipuè concernunt electionem Generalis, profugientes à Societate, impugnantes Inſtitutum, utentes ope externorum ad dimiſſionem alicujus: quos omnes caſus fusè explicat Caſtrop.*tr.*16.*d.*5.

§.11. Quod attinet ad abſolutionem ab iſtis reſervatis, 1678
imprimis certum eſt quærendam eſſe aliquam directam ab illis abſolutionem quæ dari poteſt à ſolo Superiore vel de ejus licentia; hinc in *Ordinatione pro ſtudiis Superioribus* prohibemur docere hanc 23.prop.inter Theologicas: *Is, qui à reſervato peccato pro tali cognito ex neceſſitate aliqua indirectè eſt abſolutus, non tenetur deinceps ſe Superiori ſiſtere, nec per ſe nec per alium, ſed manet ſimpliciter abſolutus, & ſine ullo onere quærendi directè à reſervato abſolutionem.* Deinde *Ordinationes Generalium* cap.6. ſic habent. De iter agentibus, quando ad aliquem Societatis locum divertunt, aliter judicandum eſt, quos nempe poteſt à reſervatis ordinarius loci illius Confeſſarius abſolvere, aut ſi is haberi non poſſit, quilibet alius Societatis Sacerdos approbatus, aut ſi is quoque deſit, etiam externus. In omnibus tamen his caſibus cum onere, &

obli-

obligatione; ut ſe ſiſtant poſtmodùm Superiori ſuo, ad quem ituri vel redituri ſunt, eique aut alteri de ejus licentia confiteantur. Si verò accidat, ut aliquis tantùm hoſpes ſit in aliquo Collegio, diu tamen ibi moraturus (puta ſpatio unius aut alterius circiter menſis) ſi is eo tempore in caſum aliquem reſervatum inciderit, poterit ac debebit abſolvi à Superiore illius loci, in quo eſt, vel de illius licentia, tanquam ſi proprius eſſet ejus ſubditus, ſine obligatione ſiſtendi ſe Superiori ejus loci, ad quem propriè pertinet.

1680 Superiores locales poſſunt abſolvi per quemcunque ex ordinariis ſuæ domus Confeſſariis. Quòd ſi alium ex ſuis ſubditis malint, is abſolvet cum onere præſentandi ſe Provinciali. Provinciales autem abſolvi poſſunt à ſuo ſocio, à Superioribus localibus ſeu eorum ad id delegatis, à Confeſſariis ordinariis domus: quo jure etiam gaudent ipſius Socii. In Reſidentiis miſſionibuſque fixis, in quibus è noſtris pauci morantur, jus idem illarum Superioribus conceditur, quod Rectores habent quoad facultatem abſolvendi per ſe ſeu delegandi, integra tamen illis conceſſione manente Congr. VIII. Decr. 25. pro parvis domibus, qua Confeſſarius poteſt abſolvere pœnitentem à reſervatis, cum onere ſe præſentandi Provinciali, ſi brevi ſit in ejus domum diſceſſutus. Prætereà ſi Superior ex urbe abjerit, vice-Præpoſitus aut vice-Rector ab eo dictus habeat facultatem abſolvendi à reſervatis, qualem, & ipſe Superior. Quòd ſi nullum ſuo loco ſubſtituerit, etiamſi per unam ſeu integram diem futurus ſit abſens, nec conſuli poſſit, is, qui Miniſter eſt, & domui tunc præeſt, facultatem habet tum abſolvendi tum delegandi hanc poteſtatem.

1681 Ad extremum, ut omnes eximantur ſcrupuli, & majori cum fiducia ac libertate procedatur, cùm Confeſſarius bona fide dubitat, an mortale ſit, quod proponitur ab eo, etiamſi ex genere ſuo reſervatum ſit, poteſt abſolvere, licèt hujuſmodi dubitatio ex ignorantia procedat. Sed neque poſteà, ſi animadverterit manifeſtè fuiſſe mortale, repetenda erit confeſſio, bona ſiquidem & vera fuit abſolutio. Hucuſque *Ordinationes* dictæ.

1682 §.12. Ex dictis n.1680. infert Dicaſt. *de Pœn. d.11. n.*288. Quamvis Provinciales, & Superiores locales in Societate, non poſſint ſibi deſignare quoſcunque Confeſſarios pro abſolutione à ſuis reſervatis, attamen poſſe deſignare alios etiam non Societatis Sacerdotes, qui ſubditos ſuos abſolvant à reſervatis, quia hæc poteſtas non invenitur ullibi eſſe reſtricta, maximè cùm poſſit etiam extra Sacramentum tolli reſervatio.

1683 §.13. Ex dictis n.1668. 1681. ſequitur in Societate non reſervari peccata dubiè mortalia: Hinc caſus murmurationis dubius, qui ex declaratione *Claudii* Generalis erat reſervatus, nunc ceſſavit, Tamb. *de caſ. reſerv. c.7. §.2. n.*61.

1684 *Q.240. Quid prætereà notandum ſit circa reſervationem & abſolutionem a reſervatis?* R. ſeqq. §.1. Poteſtas ordinaria abſolvendi à reſervatis eſt favorabilis, & latè interpretanda, quia datur ob commune bonum, & idem eſt de delegata, quando datur non expreſſis perſonis abſolvendis; ſi autem detur his expreſſis, eſt ſtrictè interpretanda, quia non cenſetur eſſe niſi pro bono privati, Caſtrop. *tr.3. d.4. p.11. n.*2. Et conſequenter ſi poteſtas abſolvendi à reſervatis detur Confeſſario in gratiam Confeſſarii, eſt largè interpretanda: ſi in gratiam pœnitentis, ſtrictè, Sanch. *de Matr. l.8. d.2. n.*6. Tamb. *de Sacram. l.1. c.9. §.1. n.*13. Reſervatio eſt ſtrictæ interpretationis, cùm enim videatur habere adjunctam rationem pœnæ, eſt odioſa, Suar. Henriq. Sanch. *in Decal. l.1. c.10. n.*74 Capeav. *p.1. c.6.* Herinx *d.6. n.7.* contra *Bonæſp.* Et etiam ideò n.1604. dixi in dubio an caſus ſit reſervatus, cenſeri debere non reſervatum.

1685 §.2. Reſervatio etiam ſine cauſa facta à Papa eſt valida, quia juriſdictio omnium inferiorum ab eo pendet. Si autem ab Epiſcopo vel aliis fiat ſine cauſa, *Ang. Sot. Vaſq.* & alii putant eſſe invalidam, quia Trid. *ſeſſ.*14. *de Pœn. c.*7. dicit Epiſcopos reſervare poſſe, non in deſtructionem ſed ædificationem, & idem eſt de aliis. Sed Suar. Con. Bonac. Fill. *tr.7. n* 279. Lug. *d.* 20. *ſ.*2. Dic. *de Pœn. d.*11. *n.*13. probabilius dicunt eſſe validam, quia licèt conſulatur, ut ſemper ſit in ædificationem, tamen non negatur poteſtas tollendi juriſdictionem.

1686 §.3. Henriq. Rodriq. Caſtrop. *tr.23. p.*18. §.1. putarunt, ſi Superior ſine juſta cauſa neget inferiori poteſtatem abſolvendi à reſervato, probabile eſſe quòd inferior eam habeat, ſed oppoſitum tenendum eſt cum Bonac. Laym. Averſ. *qu.*16. *ſ.*4. quamvis enim neget illicitè, non eſt ratio cur invalidè, niſi inferior ille eſſet Confeſſarius ordinarius Regularium, ſecundùm dicta num. 1600. in Reſp. 1. num. 5. Quando autem dicitur haberi vel dari facultatem *pro illa vice*, probabilius eſt cum Lugone contra Dicaſt. *à num.*346. ſic intelligi, quòd detur, vel pro illis peccatis, pro quibus petitum eſt, vel pro illo moraliter tempore, prout colligi debebit ex circumſtantiis. Adduntque *Bord. & Averſa* hoc non intelligi pro una vice tantùm, ſed Confeſſarium Regularem poſſe eundem pœnitentem toties abſolvere, quoties relabetur, ſi Superior rogatus facultatem neget: ſed in hoc contradicunt Homob. & A. Tamb. *apud* Dianam *p.3. t.2. R.*126.

1687 §.4. Qui habet poteſtatem delegatam abſolvendi à reſervatis cum facultate eam ſubdelegandi, poteſt alteri ſubdelegare, à quo etiam ipſe abſolvatur, ſi in reſervatum incidat, uti habet communis cum Averſ. *ſ.*7. contra *Graff.* Si autem habeat poteſtatem *per ſe ipſum tantùm* abſolvendi, adhuc putant aliqui eum poſſe ab alio à ſe ſubdelegando abſolvi, quia non debet eſſe deterioris conditionis quàm alii: quod verum eſt de Epiſcopis: ſecundùm dicta n.1633. propter declarationem Sacræ Congregationis; ſed ſaltem quoad alios Averſ. *§. Quintò*, id meritò non admittit, quia dum dicitur, *per ipſum*, negatur poteſtas ſubſtituendi alium.

1688 §.5. Si Confeſſarius, qui commiſit reſervatum, petat à Superiore facultatem, v. g. his verbis, *Petitur facultas pro aliquo, ut abſolvi poſſit à reſervato*, Diana, & alii cum Averſa dicunt vi conceſſionis poſſe petentem abſolvi, quia Superior conſentit vagè, non determinando Confeſſarium vel pœnitentem. Quòd ſi Superior licentiam iſtam daret determinatè Confeſſario petenti, vi illius abſolvi non poſſet. Et quod Societatem JESU attinet, Lugo, & Dic. *n.*351. rectè notant mentem Superiorum non eſſe, ut hoc unquam ſerviat Confeſſario ita petenti licentiam, quia Societas præſcribit, ut cui Superior committit, ſit talis, cui meritò committi poſſit: ergo cùm nulli committat niſi petenti, ſupponit hunc fore Confeſſarium, & non eſſe ipſummet reum.

1689 §.6. Secundùm dicta n.1154. ordinariè peccat Superior, ſi abſolvat aliquem à ſolis reſervatis, & pro non reſervatis remittat ad inferiorem, quia vix poteſt eſſe rationabilis cauſa ſic dimidiandi confeſſionem. Habet autem praxis, & communis ſententia cum Averſ. *ſ.*5. quòd Superior poſſit, non tantùm quando ſubditus eſt in itinere, ſed etiam aliàs, delegare inferiori poteſtatem eum abſolvendi à reſervato, addito onere, ut reus poſteà coram ſe compareat, non obligando directè ad iteratam illius reſervati confeſſionem, nam S. Th. & alii cum Dic. *d.11. n.*194. docent contra *Adr. Suar. Ang.* & alios, nequidem Eccleſiam poſſe independenter à cõſenſu ſubditi imperare iteratam ejuſdem peccati confeſſionem, ſed ſaltem ideò, ut Superior intelligat de medio ad emendationem præſcripto aut provideat contra relapſum. Et hanc obligationem poſteà comparendi eſſe ſub mortali, docent Suar. Lugo, Con. & alii cum Dic. *n.*209. Addit Averſa *ſ.7. §. Octavò* ſi Superior concedat licentiam ſub certa conditione, fieri poſſe, ut hac neglecta abſolutio ſit invalida, quod colligi poterit ex præſumpta mente & verbis concedentis. Si tamen Superior taxarit Pœnitentiam injungendam, aut præceperit præmitti ſatisfactionem vel ſaltem cautionem de ea præſtanda, ſi Confeſſarius iſta etiam per malitiam neglexerit, ordinariè validam fore abſolutionem.

1690 §.7. Qui habet poteſtatem in reſervata, abſolvere poteſt ab illis etiam tempore Jubilæi anni Sancti, quia hæc opinio, quamvis non ſit certa, tamen eſt communiter recepta à ſapientibus, ergo ſi coram Deo ſit fortè falſa, eſt error communis cum titulo putativo, nempe ex privilegio Papæ, & approbatione Ordinarii, ergo ſi fortè deſit juriſdictio, ad Eccleſiam ſpectat ſupplere, ſecundùm dicta l.6. p.1. à n.112. & de hoc caſu id docent Lugo *d.23. à n.*144. Carden. *in 2. criſi d.2. n.*155.

1691 §.8. Quamvis *Palud. Graff.* & alii putent impuberes non incurrere caſus reſervatos, ſicuti non incurrunt cenſuras, tamen rectè contradicunt alii cum Lug. *d.20. n.*10. Averſ. *q.17. ſ.*1. niſi aliud exprimatur: reſervatio enim non eſt cenſura nec purè pœna ſed magis medicina, qua æquè indigent impuberes.

1692 §.9. Si quis poſt obtentam licentiam iterum committat reſervatum, ſi petitio fuit determinata ad certa reſervata jam commiſſa, patet licentiam non extendi ad alia. De cætero, judicandum eſt ſecundùm præſumptam mentem, & verba concedentis, Averſa *ſ.7. §. Sextò*. Hinc ſi fuerit petitum, ut poſſet pœnitentem aliquem abſolvere à reſervatis, facultas extendetur etiam ad poſteriora reſervata poſt obtentam facultatem commiſſa, Lugo, Tamb. Stoz, Dic. *n.*345. Gob. *t.7. n.*710. Quod verum eſt, quamvis Pœnitens ex confidentia illius gratiæ ſæpiùs peccaſſet, Sporer *n.*765. Et univerſaliter præter citatos n.1451. docent Sanch. Regin. Lugo, Bonac. Beja *p.2. caſ.*28. Dic. *n.*254. Averſa *§. Septimò* contra *Covarr.* ſi quis ideò committat reſervatum, quia jam eſt Jubilæum, quia habet privilegium, ut abſolvatur, &c. poſſe nihilominus abſolvi, quia tale peccatum nullibi excipitur. Vide dicta ibi n.1451.

1693 §.10. Cùm peccata dubia non reſerventur, ſecundùm dicta n.1604. ſi propter dubium abſolutio ſit data à non habente poteſtatem in reſervata, & poſteà innoteſcat peccatum fuiſſe certò reſervatum, ſi reſervatum erat propter cenſuram, Lugo *d.20. à n.*20. rectè dicit ſublatam eſſe reſervationem, quia cenſura in caſu dubio ordinariè abſolutè tollitur: è contrà ſi reſervatum erat ratione ſui, videtur remanere obligatio ſe ſiſtendi Superiori, quia ſicuti ſi in caſu neceſſitatis aut ſi quis bona fide per inadvertentiam fuiſſet ab inferiore abſolutus,

reſervatio non eſſet ſublata, quia juriſdictio erat ſuſpenſa, ita & hic: quod maximè valet in ſententia, quam tenui n.615. nempè eum, qui confeſſus eſt mortale tanquam dubium, ſi poſteà reſciat fuiſſe certum, teneri adhuc confiteri tanquam certum. Nihilominus probabiliter contradicunt Sà, Hurtad. Portel, Rasler, Sporer *n.*734. Gob. *n.*358. Dic. *n.*99. quia ex voluntate Superiorum, quamdiù peccatum eſt dubium, relinquitur juriſdictio, ergo ſi tum detur abſolutio, tollitur reſervatio, neque poſteà eſt cauſa, cur ſemel ſublata redeat. Et ideò etiamſi quis in articulo vel periculo mortis, aut virtute Jubilæi vel Bullæ abſolutus ſit à reſervato, non eſt obligatio ſe poſteà ſiſtendi Superiori, niſi fortè ratione cenſuræ annexæ, ſecundùm dicta n.1623. quia per talem circumſtantiam vel privilegium relinquitur juriſdictio, per quam abſolutè tollitur reſervatio, Suar. Sanch. Dicaſt. *de cenſur. d.*3. *n.*195. Avila *q.*17. *ſ.*5.

1694 §.11. Si quis in diœceſi, in qua reſervatur peccatum, quando eſt publicum, abſolvatur à peccato adhuc occulto per Confeſſarium non habentem poteſtatem ad reſervata, ſi peccatum poſteà fiat publicum, eſt & manet directè abſolutum ſine obligatione iterum confitendi aut ſe ſiſtendi, quia peccatum eo tempore non erat reſervatum, nec à Confeſſario erat ſublata juriſdictio: per hoc tamen non eximitur à poteſtate fori externi, ſi annexa erat cenſura aut alia pœna. Similiter ſi homicidio annexa ſit reſervatio, & aliquis ante mortem ſecutam à non habente poteſtatem in reſervata abſolvatur à peccato lethalis vulnerationis, quamvis aliqui putent mentem reſervantis eſſe reſervare actionem occiſivam, cum qua moraliter eſt conjuncta mors, tamen cùm hæc actio, morte non ſecuta, reipſa non ſit homicidium, reſervatio non videtur eò extendenda; unde cùm ſit directè abſolutus, non indiget alia directa abſolutione ab eo peccato, nec tenetur ſe ſiſtere, Henriq. Fagund. Herincx, Diana *p.*8. *t.*7. *R.*85. Averſa *q.*17. *ſ.*2. Dic. *de Pœn. d.*11. *n.*195. Cùm tamen homicidio annexa ſit irregularitas, hæc poſteà incurretur, ſecundùm dicta l.1. n.618. Et idem plerique dicunt, ſi cenſura eſſet annexa, de quo in l.7. quando de excommunicatione. Quòd ſi tale peccatum ante publicationem vel mortem ſecutam eſſet remiſſum per ſolam contritionem, probabilius eſt, quòd ſecuta publicatione vel morte ſuperveniat reſervatio, quia quamvis culpa non ampliùs exiſtat, quando illi effectus ſequuntur, tamen cùm peccatum illud adhuc debeat directè abſolvi, hæc poteſtas abſolvendi jam ſublata eſt ordinariis Confeſſariis. Quod magis valet, ſi ante ſecutum talem effectum culpa eſſet retractata per ſolam attritionem, quidquid in contrarium dicant Homobon. Bordon. Averſa *q.*10. *ſ.*2. *in fine*.

1695 §.12. Si pœnitens expreſſerit peccatum reſervatum in confeſſione apud illum, qui habuit poteſtatem ſaltem delegatam ad reſervata, quamvis abſolutio fuerit invalida, v.g. defectu doloris, reſervationem eſſe ſublatam habet communis cum Lugo *d.*20. *num.*113. Dicaſt. *d.*11. *n.*124. Herincx *d.*7. *n.*26. contra *Arriagam*. E contrà ſi reſervatum inculpabiliter omiſit, præter citatos n.1449. docent Cov. Con. Ledeſm. Nav. Regin. Arr. Leſſ. Tamb. Lugo *n.*85. Herincx *n.*30. Gob. *tr.*7. *nu.*377. ſublatam eſſe reſervationem. Limitant *Gabr. Ang. Sylv. Roſell. Bonac.* ſi abſolvens intenderit eam tollere: ſed abſolutè id dicunt *Buſemb.* & alii 20. graves Authores cum Averſa *qu.*17. *ſ.*8. & Viva *qu.*11. *a.*4. *&* 6. quamvis non intenderit expreſsè, quia ſaltem implicitè ac virtualiter vult facere, quod poteſt; atqui poteſt tollere reſervationem peccati etiam non cogniti, ergo. Hoc extendit Lugo *n.*106. etiam ad confeſſionem invalidam: alii etiam ad ſacrilegam, quia extra confeſſionem etiam à delegato Confeſſario tolli poteſt reſervatio, ex vi poteſtatis, quam delegavit Superior: Sed contradicunt iterum *Arr.* & alii. *Dic.* fatetur has ſententias eſſe valdè probabiles, attamen n. 141. cum *Suar. Præpoſ.* & aliis tenet non tolli reſervationem, ſi nulla fiat mentio reſervatorum nec adſit poſitiva intentio illam tollendi, quia tunc non videtur ſatisfieri intentioni reſervantis, quæ eſt, ut reſervatum directè ſubjiciatur clavibus, ſicque ratione reſervationis explicatæ medicina conveniens imponatur ab illo, qui in reſervata habet poteſtatem. V. dicta n.1452. & 1475.

1696 §.13. Si Pœnitens, nequidem quando confitetur, ſciat ſuum peccatum eſſe reſervatum, Gob. *t.*7. *num.*360. permittit abſolvi, & conſentit Sporer *n.*735. datque n.761. rationem, quia videtur eſſe ſufficiens neceſſitas, ne Pœnitens cogatur ſine abſolutione diſcedere, & bis idem confiteri; imò fortè non redibit. Sed hæc ſunt per accidens, unde non video, unde proveniret juriſdictio pro hoc caſu: & ſaltem ſi excommunicatio reſervata ſit annexa, certò non poterit abſolvi, quia talis prohibetur ante ſublatam excommunicationem ſuſcipere Sacramentum Pœnitentiæ.

1697 §.14. Obligatus poſteà comparere coram Superiore, non tenetur ante Miſſam vel Communionem, ſed ſatis eſt, ſi prima commoda occaſione, Leſſ. *in Auct. v. Abſolutio caſu* 5. Satisfacit autem, ſi poſteà coram delegato vel alio privilegiato compareat per ſe vel alium, Stoz. *l.*2. *n.*74. Quòd ſi aliquis ob impedimentum non poſſit per ſeipſum adire Superiorem, Card. Valent. Henr. Azor. Sanch. Tamb. Dic. *n.*270. Stoz. *n.*69. Sporer *n.*750. Viva *ad prop.*7. Alex. VII. *n.*8. dicunt non teneri ad ipſum recurrere per Procuratorem vel litteras, aut ipſum ad ſe advocando, tum quia eſt obligatio perſonalis, & ipſe in individuo dicitur teneri adire, tum etiam quia iſti alii modi comparendi ſunt extraordinarii vel periculoſi, ergo ad illos non eſt extendenda lex odioſa; quæ ſententia de non neceſſario tum recurſu ad Papam communis eſt, ſecundùm dicta n. 1624. quia Papa tum concedit Epiſcopis, è contrà probabilius videtur cum Suar. Bon. Lug. Zambr. Averſa *q.*17. *ſ.*5. recurrendum eſſe ad Epiſcopum vel alium Superiorem per Procuratorem vel per litteras; Epiſcopi enim & alii Superiores id non conceſſerunt aliis, & quod quis facit per Procuratores vel per litteras, cenſetur facere per ſeipſum; imò hoc eſt facilius, quàm adire per ſeipſum, nec eſt periculum niſi remotum manifeſtationis.

§.15. Quid facere debeat ille, qui habet reſervata, & communicare debet, attamen Confeſſarium non habet, qui poſſit abſolvere à reſervatis, habet Buſemb. *n.*1600. relatus, poteſtque videri Averſa *q.*17. *ſ.*9. accuratè referens ſententias & Authores. 1698

DUBIUM V.

Quod ſit officium, & quæ obligatio Confeſſarii. 1699

RESP. I. Munus Confeſſarii eſt abſolvere diſpoſitum, & non alium; item curare rectitudinem iſtius judicii, præſertim quando cœptum eſt, & reos juvare, ac monere, cum prudentia tamen. Ratio primi, ne ſit injurius pœnitenti. Ratio ſecundi, ne fiat ſacrilegus: Ratio tertii eſt eadem, & quia debet curare, ut abſolutio ſit efficax. *Unde reſolves:*

I. Etſi interdum utiliter differatur abſolutio, etiam ejus, qui poteſt licitè abſolvi, id tamen raró, nec ferè niſi de pęnitentis conſenſu faciendum, quia poteſt vergere in grave ejus periculum, vel damnum. V. Dian. *p.*1. *tr.*4. *R.*35.

II. Abſolvendus eſt, qui adhæret ſententiæ probabili: quia eſt diſpoſitus.

III. Moraliter ei conſtare debet de bona diſpoſitione pęnitentis; aliàs abſolvendo peccabit mortaliter.

IV. Non licet abſolvere, 1. Qui nullam præbet materiam: qualis tamen non eſt, qui poſt abſolutionem mox confitetur, cujus erat oblitus. 2. Qui cùm poſſit, non eſt paratus reſtituere, & proximas peccandi occaſiones fugere. V. Nav. *c.*15. Suar. *d.*32. *ſ.*2. 3. Ignorantem ea, quæ omnes ſcire tenentur, v. g. decem præcepta, & quæ ad fructuoſam confeſſionem & Communionem ſpectant; unde talis communiter priùs eſt inſtruendus, vel alió mittendus ad inſtructionem. *V. ſuprà l.*2. *t.*1. *c.*1.

V. Rudiores ordinariè juvandi ſunt, niſi ſint incapaces inſtructionis, vel ob pœnitentium multitudinem fieri non poſſit, nec videatur expedire, ut dimittantur; vel ſint peregrini, qui mox communicare, & abire debeant, tunc enim, ſi alioqui bona fide agũt, & temporis anguſtię, vel pęnitentium multitudo longum examen vel inſtructionem nõ permittat, ſufficere aliquando integritatem formalem, docet Laym. *l.*5. *t.*6. *c.*13. *n.*10. qua ſcilicet, auditis aliquibus peccatis abſolvatur, cum onere redeundi ad confeſſionẽ pleniorem.

VI. Si Confeſſarius notat pœnitentem ignorare aliqua neceſſaria ad hoc Sacramentum, tenetur eum inſtruere, & admonere officii, quantum fieri poteſt, v.g. ſi neſciat illa, quæ neceſſitate medii ſunt ad ſalutem neceſſaria, debet ea docere: item obligatus ad deponendum odium, ad reſtitutionem honoris, famæ aut bonorum, aut ad occaſionem peccatorum tollendam, aut amovenda vel reparanda ſcandala, aliaque damna, quæ intulit; aut ad corripiendos delinquentes, juvandos indigentes, ad denuntianda delicta, vel delinquentes in præjudicium communitatis vel innocentium, & denique ſi quam cenſuram incurrerit, &c. tenetur ea de re monere, & hortari ad ſatisfactionem, quam ſi recuſent, negare abſolutionem, quia alioquin ſe ipſorum criminum participem, & ſacrilegii reum faciet, Averſa *q.*16. *ſ.*12.

VII. Tenetur monere eum, qui ex ignorantia vincibili, & mortaliter culpabili eſt in malo ſtatu, quia aliàs nec ipſi nec Sacramento conſulet, cùm pœnitens ſit indiſpoſitus. Si verò ignorantia ſit invincibilis, v. g. ſi bona fide teneat rem alienam, aut ſit in Matrimonio irrito, tenetur quidem monere, & inſtituere, quando ſperatur fructus, nec timentur incommoda graviora: quæ ſi prudenter metuantur, aut fructus non ſperetur, non tenetur, imò non poteſt; (excipit Lug. *d.*22. *num.*24. niſi ſilentium officiat

bono

bono communi) quia debet bonum pœnitentis procurare, ac conſequenter licitè etiam ſuadet, ut ſecundùm ſuam ignorantiam operetur, v. g. Cajæ, ut reddat debitum Titio, quem invincibiliter credit ſuum eſſe maritum, cùm non ſit. Vid. Sanch. *lib. 2. de Matrim. d.* 38. Nec obſtare, etiamſi ſit in præjudicium tertii particularis, ait, Lug. & Tambur. *de expl. confeſſ. l. 2. c. 4.* Hinc ſi confeſſarius prævideat pœnitentem non reſtituturum, ſi ipſi detegatur nullitas tituli, quem pro ſe eſſe putet, non eſſe illi talem nullitatem à Confeſſario non interrogato detegendam. Quòd ſi tamen penitens ipſe dubitet ac roget, tenetur dicere veritatem, (quia tacere, eſſet errorem approbare) prudenter tamen, non plus dicendo, quàm rogatur, v. g. ſi roget Titius, an poſt votum ſimplex caſtitatis Matrimonium contractum valeat, poſſitque ac teneatur reddere debitum, reſpondeat, quòd ſic, tacendo obligationem non petendi debiti. V. Laym. hic & Lug. *l. c.*

VIII. Quando Confeſſarii Principum, Prælatorum, aliorumque Magnatum ſciunt ipſos non ſatisfacere officio, v. g. circa obligationem Beneficiorum, electionem miniſtrorum, ſubditorum gubernationem, circa eleemoſynas ex bonis Eccleſiaſticis faciendas, &c. Regulariter tenetur Confeſſarius monere penitentem de ſua obligatione: aliàs ſi abſolvit, ſuis humeris peccata illa imponit, & cęcus cęcum ducens ambo in foveam inferni cadunt. Ratio, quia in talibus rarò eſt ignorantia invincibilis: rarò item contingit, ut illa ſecum non adferant ſcandalum in ſubditis, æſtimantibus illa licere; vel certè non afferant damnum commune. Si tamen videat ignorantiam eſſe invincibilem, neque ex illa ſequi ſcandalum aut damnum commune; contrà verò admonitionem fore in majus malum penitentis, aut allaturam ſcandala vel incommoda, poteſt ſecundùm paulò ante dicta, diſſimulare, niſi interrogetur, Lug. *n.* 37.

IX. Si etiam penitens teneretur (licèt ſub peccato mortali) ad aliquid adeò difficile, ut non crederetur nunc æquo animo accepturus, & alia vice meliùs ſuſcepturus, poſſet prudens Confeſſarius tunc illum relinquere in bona fide excuſante à peccato, & monitionem differre in tempus opportunius, ne territus à confeſſione abſtineat, graviuſque detrimentum incurrat. Tamb. *c.* 14. Lug. *n.* 27.

X. Minùs rectè diſpoſitus excitandus eſt ad dolorem & propoſitum emendationis, propoſita peccati fœditate, bonitate Dei, & periculo damnationis, &c. Item remedia opportuna præſcribenda contra peccata futura.

Reſp. II. Ut Confeſſarius licitè hoc Sacramentum adminiſtret, debet eſſe in gratia, alioqui peccabit mortaliter. Item debet eſſe talis, ut per hoc non exponatur proximo periculo peccandi mortaliter. Pars prior conſtat ex dictis *de Sacr. in genere*. An verò audiens plures una quaſi vice morali, tot numero peccata committat, alii negant, ut Rodrig. alii affirmant, ut Bon. hic. Pars poſterior patet. *Unde reſolvitur hic caſus*:

Confeſſarius conſcius ſibi peccati mortalis, tenetur, antequàm audiat, vel ſaltem abſolvat penitentem, ipſe confiteri, vel conteri de ſuo peccato: Si tamen vocatus improvisò ad moribundum recolligere ſe tam ſubitò non poſſit ad contritionem eliciendam, (vel bona fide putet ſe elicuiſſe) non peccat abſolvendo. Præp. Lug. Tamb. *l. c. cap.* 2. §. 3.

Reſp. III. Si male abſolvit, committendo defectum eſſentialem, v. g. ſi non protulit formam, vel abſolvit à reſervatis, vel non ſubditum, tenetur inducere ad repetendam confeſſionem, ſi ſine ſcandalo, infamia, fractione ſigilli, & nocumento ſuo poſſit: ſin minùs, non tenetur. Si non abſolvit à cenſura, poteſt ab eadem (ſi, vel quando habuerit poteſtatem) abſolvere abſentem, Bon. *de cenſ. in communi d.* 1. *q.* 3. *p.* 6. ex Suar. Fill. *tr.* 11. *cap.* 10. *q.* 6. Regin. Nav. Rodriq.

Si non interrogavit ſufficienter numerum, ſpeciem vel alias circumſtantias, regulariter ad nihil tenetur, niſi ad penitentiam agendam: monere enim extra confeſſionem non debet, cùm judicium ſit finitum. Si tamen redeat ad confeſſionem idem penitens, debet moneri de defectu commiſſo; quia alioqui hæc confeſſio non erit integra, cùm quædam non ſit debitè confeſſus.

Dixi, *ſi non interrogavit*: quia ſi poſitivè dixit, non teneri confiteri numerum, ſpecies, &c. debet monere, ſi ſine gravi ſcandalo & detrimento poteſt, quia eſt cauſa, quòd alter præceptum grave (ſcilicet confitendi illa peccata) violet. Lug. *d.* 22. *ſ.* 3.

Si neglexerit monere de reſtitutione: moneat, ſiquidem commodè poteſt, (vel in confeſſione, vel extra: obtenta prius ab ipſo venia; ea verò negata, ad nihil ultrà teneri docet Tamb. *c.* 8. ex Sanch. contra Suar.) quia tenetur ex charitate: ſi non commodè poteſt, Deo commendet. Laym. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 9. Henr. Suar. Sylv. Merc. *in* 3. *p. q.* 9. *art.* 1. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *R.* 87. Quòd ſi tamen (ex gravi ſeu mortali culpa, contra jus alterius,) dixiſſet, eum non teneri ad reſtitutionem, vel aliter (v. gr. opinionem falſam perſuadendo) eſſet cauſa efficax, cur non reſtituat, vel aliunde detrimentum accipiat ipſe vel alius, tenetur ipſemet reſtituere niſi moneat tempeſtivè, priuſquàm penitens fiat impotens, quia actione ſua fuit injuſta cauſa damni. Si verò ſine gravi culpa id fecit, tenetur nihilominus monere pœnitentem, ſi commodè poteſt; alioqui ipſe obligabitur, ſicut caſu priore. Si non commodè poteſt, excuſabitur. V. Suar. Kon. *d.* 8. *dub.* 17. Bon. Dian. *tom.* 2. *tr.* 2. *miſc. R.* 1. Lug. *n.* 61. *& ſuprà lib.* 3. *tr.* 5. *c.* 2. *dub.* 1. *art.* 2. *caſu* 12.

Quæres. Quæ & quanta ſit obligatio Confeſſarii audiendi pœnitentes?

Reſp. I. Quivis Sacerdos (etiam ſimplex, quando non eſt alius paratus) tenetur in extrema neceſſitate, v. g. in periculo mortis audire & abſolvere volentem confiteri. Ratio eſt lex charitatis.

Reſp. II. Parochus, & quivis Sacerdos curatus tenetur audire confeſſionem ſui ſubditi, non tantùm in caſu neceſſitatis, aut præcepto confeſſionis urgente, ſed etiam (ſaltem per ſe, vel alium) quoties penitens id rationabiliter petit; v. g. ſi ſit in gravi aliqua difficultate ſpirituali, vel velit promereri Jubilæum, &c. quia tenetur ejus bonum ſpirituale promovere, Suar. Vaſq. Lug. *&c.* Si tamen nimis frequenter, vel intempeſtivè peteret, excuſaretur, Averſa *q.* 16. *ſ.* 11. Quòd ſi etiam ſemel tantùm vel bis negaret, aut differret, non peccaturum graviter, ob levitatem materiæ, docet Suar. contra Bon. admittitque Averſa *l. c.* ſi non petat ex urgenti occaſione, v. g. ſolemnis feſti, &c.

Reſp. III. Quotieſcunque pœnitens ex mera devotione vult confiteri, Parochum teneri illum audire, contra Sylv. Regin. *&c.* docet Azor. Suar. Kon. Bonac. Molf. Lug. *&c.* Sed rectè limitat Averſa *l. c.* ſi non adſint alii Confeſſarii delegati, & Parochus non legitimè impediatur.

Reſp. IV. Reliqui Sacerdotes, per ſe loquendo, non tenentur audire confeſſiones; ſi tamen audire cœperint, tenentur abſolvere, niſi quid obſtet, neque poſſunt remittere ad alium, quia pœnitens eo ipſo habet jus ad abſolutionem, nec poteſt fructu & gratia Sacramenti privari, Averſa *l. c.*

A D D E N D A.

QUæſt. 241. *Quid prætereà notandum ſit circa obligationes Confeſſarii?* R. ſeqq. §. 1. Confeſſarius habet quadruplex munus. 1. Eſt Miniſter vices gerens Chriſti. 2. Eſt Judex. 3. Eſt Medicus. 4. Eſt Doctor: quæ omnia conſtant ex Trid. *ſeſſ.* 14. *de Pœn. c.* 5. 6. & 7. In hoc quadruplici munere fundantur omnes obligationes Confeſſarii, qui enim munus aliquod in ſe ſuſcepit, obligatur ejus partes implere: hinc 1700

§. 2. Quia Confeſſarius eſt. 1. *Miniſter* vices Chriſti gerens & immediatè concurrens ad gratiam, debet ſolicitè, fideliter, reverenter & dignè miniſtrare hoc Sacramentum. 2. Quia eſt *Judex*, debet providere, ut confeſſio fiat rectè, ac præſertim integrè: item tenetur ſcire quænam peccata ſint mortalia quænam venialia: quandonam ſpecie vel numero diſtinguantur. Item dare vel negare abſolutionem, prout penitens eſt diſpoſitus. Item injungere ſatisfactionem proportionatam. 3. Quia eſt *Medicus*, debet ſcire & ſuggerere media apta pro cavendis peccatis, præſcribere penitentias medicinales, dehortari à periculis relapſuum. *Certè*, inquit, S. Th. *Opuſc.* 65. *De cautela in Confeſſ. Cùm videamus Medicos corporum quotidie & legere libros phyſicales & medicinales corporum, in quibus docentur curare corpora moritura, magna ſtultitia eſt non legere libros Sanctorum medicinales animarum, in quibus docemur curare animas in æternum victuras: majus eſt damnum unius animæ quàm inenarrabilium corporum*. 4. Quia eſt *Doctor*, debet inſtruere in rebus ad animam pertinentibus. 1701

§. 3. Pleraſque obligationes illas expoſui in hoc *l.* 6. *p.* 1. *nam à nu.* 54. dixi eum obligari ad formandam intentionem debitam pro conficiendo Sacramento. A num. 84. ad aliquam attentionem circa opus, quod agit. A num. 91. ad procurandum in ſe ſtatum gratiæ. A num. 133. aliquando teneri miniſtrare Sacramentum. A num. 149. peccare, ſi ſimulet adminiſtrationem Sacramenti. A num. 122. etiam peccare, ſi extra neceſſitatem adhibeat materiam vel formam dubiam. A num. 137. ſi miniſtret indigno. A n. 104. etiam peccare, ſi in adminiſtratione Sacramenti, ubi agitur de valore, ſequatur ſententiam tantùm probabilem relicta tutiori, niſi Eccleſia ſupplere poſſit & velit, uti ibidem à n. 111. expoſui. Denique à num. 123. dixi non licere ſine cauſa iterare formam Sacramenti. Quæ omnia etiam hic applicari debent Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ. Plura autem, quæ facere debet prudens Confeſſarius, proponentur in ſequentibus, & univerſim hoc dici poteſt, quò teneatur ſcire & adhibere ſpeciales induſtrias ac modos agendi cum diverſis penitentibus, prout horum diſpoſitio & neceſ- 1702

Digitized by Google

ſitas poſtulabit, id enim ſpectat ad executionem muneris, cujus obligationem Confeſſarius in ſe ſuſcepit. An aliquando teneatur loco pœnitentis, qui non poteſt, denunciare aliquem, dicam *n.* 1958.

1703 §. 4. Pœnitens reciprocæ obligationi non ſatisfacit. 1. Si piè & ſanctè non diſponat ſe ad ſuſceptionem hujus Sacramenti. 2. Si per arrogantiam moneri non velit, aut monitus pervicaciter obmurmuret. 3. Si media emendationis ſuggeſta non acceptet vel non exequatur. 4. Si ſanis conſiliis & doctrinæ per Confeſſarium propoſitæ ſe non accommodet: quæ omnia pluribus explicabuntur in ſeqq.

1704 *Q. 242. An Religioſi cenſeri debeant apti confeſſionibus audiendis: & quis abſolutè cenſeri debeat bonus Confeſſarius?* R. §. 1. Janſeniſtæ negant Religioſos cenſeri debere aptos, imprimis quia ſtatim abſolvunt, ideòque confeſſiones illis factas dicunt debere cenſeri communiter ſacrilegas: ſed hoc damnavit Alex. VIII. ſecundùm dicta *n.* 125. Deinde, quia nimis parvas pœnitentias injungunt, ſed hoc etiam damnatum eſt ab eodem Alex. VIII. ſecundùm dicta *n.* 1263. E contrà pro Religioſis ſunt hæc argumenta valentiora. 1. Quia eorum doctrina plerumque eſt major & tutior, nam dant ſe magis, & per Superiores attinentur ad ſana dogmata. 2. Plerumque major eſt illorum virtus, cui ratione ſtatus & mediorum ſtudent impenſius. 3. Experientia docet directionem Religioſorum magis prodeſſe ad perfectionem & ſanctitatem conſequendam.

1705 §. 2. Ille eſt abſolutè bonus Confeſſarius, & rectè implet munus ſuum, qui penitentem benignè excipit, patienter audit, prudenter inſtruit, ſuaviter arguit, prout tempus & neceſſitas exigit, quandoque timore concutit, ſemper ſpe erigit, continuo amore virtutis accendit.

1706 *Q. 243. Quinam Confeſſarii mereantur nomen Janſeniſtarum, Rigoriſtarum, Laxorum, Benignorum?* R. §. 1. Janſeniſtæ ſunt. 1. Qui defendunt aliquam ex 5. propoſitionibus in Janſenio damnatis. 2. Qui defendunt propoſitiones illas non contineri in libro qui dicitur, Auguſtinus Janſenii. 3. Qui ſincerè, ex animo & abſque diſtinctione juris & facti nolunt ſubſcribere formulario præſcripto ab Alex. VII. & Clemente XI. ideòque non damnant 5. illas propoſitiones in ſenſu libri Janſenii, Clemens enim dicit Eccleſiæ illudi & hæreſin ſilentio foveri, dum quis ipſam Janſenii doctrinam internis abjicere, & corde improbare detrectat. 4. Qui in adminiſtratione Sacramenti Penitentiæ aut directione fidelium utuntur regulis fundatis in aliqua ex 5. propoſitionibus in Janſenio damnatis; quales ſunt; homo peccat etiam in hoc, quod aliter facere non poteſt. Confitendi ſunt actus & motus de ſe graviter mali, ſi voluntarii ſint, quamvis fiant ſine ulla libertate indifferentiæ, &c. Ratio, cur omnes iſti meritò dicantur Janſeniſtæ hæc eſt, quia ſecundùm Breve Innoc. XII. *Nuper*, ad Epiſcopos, Belgii datum 6. Febr. 1694. illi rectè dicuntur Janſeniſtæ, quos conſtat eſſe ſuſpectos, *quòd tenuerint aut teneant aliquam ex 5. propoſitionibus damnatis*, atqui omnes illi manifeſtè ſuſpecti ſunt, quòd aliquam ex his propoſitionibus tenuerint imò & adhuc teneant: hinc ſpeculativa iſtorum hominum Theologia eſt Janſeniſmus, moralis autem eſt Rigoriſmus in Janſeniſmo fundatus. De illis rectè ſcribit Francol. *in Præfat. ad Clericum Rom.* quòd ſoleant Patres jactare plurimum, Pontifices æſtimare parvi, recentiores Theologos nihili facere: Patribus, uti ab ipſis exponuntur, deferre obſequium verum; Pontificibus, ſimulatum; reliquis doctoribus, neutrum.

1707 §. 2. Rigoriſtæ ſunt. 1. qui ſequuntur doctrinas alias ab Eccleſia ob nimium rigorem reprobatas, quales ſunt multæ Bajanæ & pleræque ab Alex. VIII. damnatæ, v. g. hæ, Ignorantia invincibilis juris naturæ non excuſat à peccato formali. Non licet ſequi opinionem vel inter probabiles probabiliſſimam. Satisfactio eſt præmittenda abſolutioni. Per praxin mox abſolvendi ordo penitentiæ eſt inverſus. Communicare non debet, qui necdum habet amorem Dei puriſſimum. Omnis actio humana, quæ non eſt Dei dilectio, peccatum eſt. 2. Qui ſequuntur doctrinas, quamvis fortè necdum expreſsè damnatas, attamen indiſcretas vel humanæ infirmitati non accommodatas, quales ſunt: Abſolvi non debent, qui ordinariè confitentur Religioſis, niſi totius anterioris vitæ confeſſiones repetant. Quoties quis relabitur, ſignum eſt anteà caruiſſe vero dolore vel propoſito, hinc debet priores confeſſiones repetere. Penitentiæ imponendæ ſunt ſecundùm rigorem antiquorum canonum. Etiam pro occultis peccatis penitentiæ publicæ ſunt peragendæ. Semel fornicatus debet ad minimum per dies quadraginta jejunare. Etiam prima vice confitens mortale ordinariè non eſt mox abſolvendus. Contritio debet eſſe dolor non tantùm appretiativè ſed etiam intenſivè ſummus. Diſpoſitus non eſt ad abſolutionem, in quo amor Dei caſtus non prædominatur ſupra omnes alios affectus actuales & habituales. Eſt obligatio jejunandi etiam ante 12. annum, & tenentur etiam pueri, quantùm poſſunt.

1708 §. 3. Laxi ſunt. 1. qui ſequuntur doctrinas ab Eccleſia ideò reprobatas, quia nimium favent libertati humanæ, quales ſunt propoſitiones plurimæ ab Alex. VII. & Innoc. XI. damnatæ, v. g. hæ, peccata in confeſſione oblita non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere. Comedere ob ſolam voluntatem non eſt peccatum. 2. Qui ſequuntur doctrinas faventes libertati humanæ contra legem Dei vel Eccleſiæ, non nixas gravibus motivis ab authoritate vel ratione petitis, qualis eſt, Monachi cantantes in choro non tenentur ad jejunium.

§. 4. Benigni ſunt, qui ex gravibus motivis petitis ab au- 1709
thoritate vel ratione ſequuntur doctrinas faventes libertati, quales ſunt: Extra materias Sacramentorum licitum eſt ſequi opinionem minus probabilem & minùs tutam. Attritio ſufficit cum Sacramento. Qui aliquid fecit ſine plena advertentia ad malitiam mortalem, non peccavit mortaliter. Poſt commiſſum mortale non eſt obligatio ſtatim penitendi. Ex dictis,

Colliges. 1. Janſeniſtas communiter eſſe Rigoriſtas, ſed 1710
non ſemper contrà: unde reprehendendi ſunt illi, qui quem audiunt eſſe rigidum, ſtatim vocant Janſeniſtam. 2. Eos immeritò dici Rigoriſtas, qui in adminiſtrandis Sacramentis, quantum poſſunt, tutiora & penitentibus utiliora ſequuntur, quamvis difficiliora ſint: id enim reprehendendum non eſt: unde ſicuti eſt dicacitas popularis eos vocare ſcrupuloſos, qui conantur exactè & perfectè vivere, ita dicacitas maligna eſt eos vocare Janſeniſtas aut Rigoriſtas, qui meliora & ſecuriora ſuadent, dummodò diſcretè fiat, & Sacramenta per hoc non reddantur fidelibus odioſa. 3. Aliquem poſſe eſſe rigoriſtam in uno & laxum aut benignum in altero: dicendus autem erit ſimpliciter talis vel talis, ab illo, quod plerumque & ut plurimùm ſequitur.

Q. 244. Quænam generatim obſervare debeat Confeſſarius 1711
in audiendis confeſſionibus? R. §. 1. Antequam incipiat audire, imploret gratiam Spiritus ſancti, formetque intentionem abſolvendi: & quia quandoque abſolutè, quandoque ſub conditione debebit abſolvere, poteſt initio formare hoc modo: ſic volo abſolvere, ſicuti exiget diſpoſitio penitentis.

§. 2. Jam auditurus, benedicat penitenti his verbis: *Do-* 1712
minus ſit in corde tuo & in labiis tuis, ut bene confitearis peccata tua, in nomine Patris & Filii &c. Si penitentem non noverit, conetur intelligere, quando ultimò ſit confeſſus, nam id multùm juvat ad directionem & intelligendum ſtatum conſcientiæ: ordinariè autem non inquirat in ejus nomen, vel quis ſit, niſi hoc neceſſe ſit ad intelligendam ſpeciem alicujus peccati, quod confitetur.

§. 3. Recenſentem peccata, ſi opus ſit, juvet interrogan- 1713
do, ſecundùm dicenda *à nu.* 1745. Si autem narret impertinentia, hiſtorias inutiles, domeſticas querelas vel negotia, abrumpat dicendo opus non eſſe enarrare illas circumſtantias, ſatis eſſe, ſi ſic breviter dicat ſpeciem & numerum, *ter injuſtè affeci uxorem gravibus contumeliis*, tacendo occaſionem & cauſam contumeliarum. Quandoque ſermonem aliò divertat, petendo an non hoc vel illud aliud peccatum fecerit. Si incipiat aliorum peccata detegere, ſtatim moneat, ut de aliis taceat, ne detrahat, & pro ſe confiteatur. Si nimis craſsè & minùs pudicè quædam peccata explicet, doceatur honeſtiùs ea eloqui, ne alia vice ſibi & Confeſſario faciat ſcandalum.

§. 4. Quando aliquid omittit, quod neceſſariò addi de- 1714
beret, ſi ex ſcripto confiteatur, Confeſſarius ſtatim interroget, ne poſteà memoria excidat, tum enim non eſt periculum eum turbandi: ſi autem de memoria confiteatur, puteтque Confeſſarius ſe poſſe poſteà recordari, menti retineat, circa quod præceptum ſit, & expectet uſque ad finem, ne interrumpendo confundat memoriam pœnitentis. Si tamen Confeſſarius per experientiam ſciat ſe in fine ſolere oblivisci, & maximè ſi nimis multa interroganda cumularentur, præſtat ſtatim interrogare, quàm poſteà debere pœnitentem obligare ad moleſtiorem repetitionem omnium antedictorum: expedit tamen priùs audire, quodnam peccatum dicere voluerit poſt illud, in quo non ſatis ſe explicabat, ut poſteà poſſit reduci ad curſum ſuæ narrationis, v. g. aliquis ſic confitetur, *feci furta gravia: etiam die feſto neglexi Miſſam:* dum audit hoc, *feci furta gravia*, permittat, ut incipiat dicere, *etiam die feſto &c.* tumque ſuaviter interpellando petat, quoties fecerit grave furtum, & ſi dicat, v. g. reducat illum ad filum narrationis, dicendo: jam perge, ubi incipiebas dicere, de die feſto, ſic enim redit ad ordinem narrandi peccata, prout ea inter examinandum mandarat memoriæ.

§. 5. Si pœnitens afferat aliquid enorme, Confeſſarius 1715
caveat, ne ulla det ſigna admirationis vel indignationis, ſic enim deterret à detegendis reliquis: & reprehenſionem, ſi quæ neceſſaria ſit, differat uſque ad finem confeſſionis. Caveat etiam ſigna manuum vel pedum alioſque motus corporis, nam circumſtantes colligere aut ſaltem ſuſpicari poſſunt ad talia ſigna dici graviora delicta, ſicque frangitur ſigillum.

§. 6. Specialiter tenetur cavere Confeſſarius, ne inter au- 1716
diendas confeſſiones dormitet, diſtrahatur, aut omninò obli-

viſcstut peccatorum, antequam injunxerit pœnitentiam: nam ſi omnino nihil percepiſſet de aliquo peccato, deberet ſtatum interrogare, alioquin quia in fine futurum eſſet æquale dubium de omnibus, pœnitens teneretur omnia bis dicere, Lugo, Dicaſt. Diana *p. 3. tr. 4. R.* 109. Si autem Confeſſarius aliquid de peccato intellexit, poterit in fine circa illud petere, uti jam dictum eſt. Quòd ſi ex nota ſibi conſcientia pœnitentis poſſit præſumere id, quod non percepit, eſſe quid leve, nec poſſit ſine turbatione vel moleſtia pœnitentis interrogare, poteſt tacere & abſolvere, Stoz. *l. 2. nn.* 88. Addit Gob. *t. 7. n.* 239. ſi Confeſſarius per experientiam ſciat aliquem non committere mortalia, & ſolere ſe accuſare de mendaciis, poſſe abſolvere, etſi ob diſtractionem non ſit memor ullius peccati confeſſi, ſed pro praxi debet aliquid in ſpecie exprimi. Quòd ſi abſoluta tota confeſſione Confeſſarius nullius peccati ſit memor, & moraliter certus ſit non fuiſſe niſi venialia, jubeat repeti ultimum & abſolvat.

1717 §. 7. Quando vis pœnitentiam imponere, non eſt opus te habere diſtinctam memoriam omnium auditorum, ſed ſufficit confuſa notitia ſtatus pœnitentis, quę in eo conſiſtit, ut ſaltem memineris plura diverſæ ſpeciei mortalia eſſe dicta, eaque in numero ſatis frequenti, tum enim judicare potes hunc eſſe peccatorem ſolito graviorem, adeóque majori pœnitentia dignum, Arr. *d. 35. à n.* 30. Illſ. *n.* 152. Lohn. Si tamen ita eſſes oblitus omnia, ut nequidem confuſam peccatorum notitiam haberes, tenereris per paucas interrogationes repetere cognitionem aliquam ſtatus conſcientiæ pœnitentis, attamen cavendo, ne reddas confeſſionem odioſam & nimis gravem pœnitenti. E contrà ſi jam impoſueris pœnitentiam, non eſt neceſſe, ut quando abſolvis, etiam confuſè memineris peccatorum vel pœnitentiæ impoſitæ, ſed ſatis eſt recordari eſſe confeſſum & latum eſſe de eo judicium: ſtatus enim pœnitentis erat recolendus tantùm in ordine ad formandum de eo judicium & ad taxandam pœnitentiam, quod jam ante factum eſt; neque Confeſſarius abſolvit à peccatis diſtributivè ſumptis, ſed collectivè ab omnibus ſimul, Suar. Tann. *d. 6. q. 7. n.* 136. Arr *n* 15. *&* 28. Tamb. *de Conf. l. 3. c. 2. n.* 8. Steph. *t. 5. d. 5. n.* 211. Illſ. *ſuprà.*

1718 §. 8. Magnus defectus eſt in pœnitentibus, qui poſt enarrata peccata, dum Confeſſarius eos admonet, media ſe emendandi ſuggerit, præit in actus virtutum & doloris, ſponte aliò diſtrahuntur, ſoliciti, ne fortè ſint aliquid obliti aut non ſatis expreſſerint, & nequidem ſatis advertunt, quæ pœnitentis injungatur. Et monendi ſunt, magis laborandum eſſe de dolore præſentium & emendatione futurorum, quàm de nuda expreſſione præteritorum, dummodò ante ſe examinarint humano modo, & peccata ſincerè edixerint, prout occurrebant conſcientiæ: reliquum committant Deo, & attendant ad admonitionem, pœnitentiam, abſolutionem à Confeſſario dandam.

1719 §. 9. Etiam magnus defectus eſt in Confeſſariis, qui nimis citò deproperant confeſſiones, maximè ſoliciti, ut multos audiant, Sapienter Gerſon *p. 2. num. 32. de arte audiendi Confeſſ. conſid.* 3. ait, *Eligibilius eſt paucos audire completè, quam multos imperfectè ...... malkem namque, ſi Curatus eſſem, multorum differre confeſſiones poſt Paſcha, etiam ubi quidam non redirent, quàm quod cæcus cæcos ſeducerem, dum pro verè abſolutis ipſi non rectè abſoluti ſe gererent.* Et S. Xaverius, *confitentibus non feſtinatam ſed diligentem navandam operam cenſebat, monens ut præoptarent confeſſiones paucas ritè factas audire, quàm multas temerè properatas.* Turſellinus *in vita l. 6. c.* 17.

1720 §. 10. Dixi *n.* 652. non expedire, ut verba abſolutionis altè proferantur; & *n.* 653. dixi, an capite tecto vel detecto, & quo ritu manuum danda ſit abſolutio. Si autem pœnitens non eſſet ritè diſpoſitus, non liceret verba abſolutionis proferre ſine intentione abſolvendi, uti dixi *l. 6. p. 1. à n.* 149. Itaque deberet ſignificare pœnitenti eum non abſolvendum, ut ſciat ſe propter eadem peccata debere alia vice petere abſolutionem, ut tamen circumſtantes non advertent negatam eſſe abſolutionem, dicat ſubmiſsè alia verba, v. g. precationem, *Miſereatur tui &c. Benedicat te Deus omnipotens Pater & Filius &c.* formando crucis ſignum ſuper eum, hoc enim faciendo non ſimulat formaliter, cum non intendat decipere adſtantes, ſed tantùm permittat eos decipi, intendit autem bene precari & benedicere: Neque etiam propriè ſimulat materialiter circa adminiſtrationem Sacramenti, ſed circa alia verba indifferenter ſe habentia ad abſolutionem. An autem liceat ſic agere, etiam inſcio pœnitente, dicam *n.* 1889. Id maximè cavendum, ne Confeſſarius pœnitentem, præſertim gravia confeſſum, è confeſſionali egredientem reſpiciat vel oculis proſequatur quaſi noſſe volens. Denique S. Xaverius ſuprà monebat Confeſſarios, ut poſteà ſeipſos examinarent ſuper confeſſiones auditas *ut quæcumque in alienis peccaſſent confeſſionibus, expiarent ſuis.*

1721 *Q. 245. Quis modus & ordo ſit ſervandus à Confeſſario, ut pœnitentem rectè diſponat ad validam abſolutionem?* R. Diſpoſitionem pro Baptiſmo tradit Trid. *ſeſſ. 6 cap.* 8. poteſtque Pœnitentiæ accommodari, ad hanc enim requiritur ad minimum ſimilis diſpoſitio; ſic autem habet. *Diſponuntur ad ipſam juſtitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ divinitus revelata & promiſſa ſunt, atque illud imprimis, a Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto JESU, & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, ad ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per pœnitentiam, quæ ante Baptiſmum agi oportet: Denique dum proponunt ſuſcipere Baptiſmum, inchoare novam vitam & ſervare divina mandata.* Ex his verbis

Colliguntur ſeqq. 1. Ut Sacramentum Pœnitentiæ ſit vali- 1722
dum, prærequiruntur actus fidei & ſpei, ut pluribus declaratum eſt *lib. 2. à nn.* 14. Et horum actuum defectu multæ confeſſiones ſunt invalidæ, quia multi accedunt, qui nihil ſciunt de motivis fidei aut ſpei. 2. Specialiter credere debet pœnitens remiſſionem peccatorum ex meritis Chriſti nobis fieri, ideòque ex iiſdem Chriſti meritis eandem ſperare. 3. Pœnitens debet incipere diligere Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem: quibus verbis multùm confirmatur ſententia ad valorem Sacramenti prærequirens actum, qui ſit amor ſaltem concupiſcentiæ & poſitiva converſio ad Deum tanquam finem ultimum: ideòque ad prudentem Confeſſarium pertinebit, ſuggerere motiva alicujus dilectionis erga Deum, per quam abſolvendus redeat ad illum, à quo ſe averterat per peccatum: imò expedit ſuggerere motiva etiam perfectæ contritionis, ut tantò cum majore fructu ſuſcipiatur Sacramentum. 4. Cùm Confeſſarius ſæpè præire debeat in iſtos omnes actus, ante omnia neceſſe eſt, ut ipſemet diſtinctè noverit motiva fidei, ſpei, attritionis, contritionis, charitatis: formulas iſtorum actuum dedi *l. 2. à n.* 153. quiſque pro ſuo guſtu facilè proponet ſimiles.

Q. 246. Quomodo pœnitens practicè diſponi poſſit ad dolo- 1723
rem de peccatis? R. §. 1. Quamvis adulti ordinariè præſumi poſſint habere dolorem de peccatis, ideòque opus non ſit de hoc rogare, uti notant Loh & alii cum Illſ. *n.* 240. tamen expedit, ut Confeſſarius pleroſque excitet ad dolorem, & propoſitum, ſuggeſtis pro utroque motivis ſecundum capacitatem pœnitentium: & quia non omnes iiſdem motivis permoventur, debet Confeſſarius omnis generis motiva in promptu habere, & prout viſum fuerit opportunum, jam hoc, jam illud proponere. Motiva autem illa ſunt univerſim quatuor, *pœnæ*, quas peccata merentur; *præmia* & bona, quæ demerentur; *turpitudo*, quam in ſe habent; infinita *Dei bonitas*, cui opponuntur. Audacibus proponenda ſunt motiva pœnarum, timoris, juſtitiæ Dei; ingenuis motiva honeſtatis, quæ eſt in virtute: timidis motiva præmiorum & bonitatis Dei.

§. 2. Motiva, quæ magis particulatim ſuggeri poſſunt, 1724
per quæ pœnitentes tandem adducantur ad contritionem de mortalibus, ſunt ſequentia. 1. Unicum mortale detraxit angelos, creaturas perfectiſſimas, à ſummo cęlo ad ima tartari, ſine ſpe redemptionis aut veniæ: quid tu non mereris homo viliſſime poſt tot mortalia? 2. Mortale unicum ab Adamo prius innocente commiſſum induxit miſerias omnes in Adamum totumque genus humanum: & tu putas te tot peccatorum pœnis non opprimendum? 3. Unicum mortale meretur omnes inferni pœnas: cogita earum magnitudinem, ac præcipuè æternitatem: minimum malum evadit intolerabile, ſi ſit æternum. 4. Quodvis mortale occidit animam ſpiritualiter, quia tollit gratiam, quæ ſola eſt vita animæ: ſi fugis mortem corporis, cur non magis animæ? hæc æquè irreparabilis eſt atque illa, niſi te præveniret miſeratio Dei, qui juſtè negare poſſet, ſi nimis ſæpè repetas; & certò negabit, ſi numerum tibi præfinitum impleveris, hinc time omne velut ultimum. 5. Mortale facit mancipium diaboli, cui ſe ſubmittit peccans: Horres ſervitutem apud Turcas, hæc pejor eſt & miſerior, quamvis non ita ſentias. 6. Mortaliter peccans coram Deo vel de eo non dolens, eſt ſimilis homini in faciem maledicenti alteri, qui ejus vitam haberet pendulam à filo, quod poſſet omni momento præſcindere & in æternum baratrum devolvere. Quanta hæc eſt temeritas. 7. Unicum mortale te privat omni jure ad cęleſtem gloriam, reddit te indignum omnibus gratiis & donis: ſi tantoperè fugis jacturam temporalium, cur non magis æternorum & ſpiritualium. 8. Omne mortale iterùm crucifigit Chriſtum quia ponit cauſam, propter quam crucifixus eſt: propter ſolum mortale Chriſtus affixus eſt Cruci & occiſus, quia pro tanta malitia ſatisfacere non poterat niſi Deus ipſe. 9. Deus Filium ſuum unigenitum morti tradidit, ut tolleret peccatum: hinc collige malitiam, quia plùs odivit peccatum, quàm amaret vitam Filii. 10. Mortale facit Chriſti ſanguinem carere fructu, evacuari Paſſionem, merita

Digitized by Google

contemni, gratias deſpici. 11. Mortale Deum ipſum deſtruit, quantùm in ſe eſt, nam ab eo tollit rationem finis ultimi, quem ponit in creatura, hanc complectens abjecto Deo. 12. Mortale eſt ſummè inhoneſtum & turpe in ſe, quia deordinat à prima Regula omnia honeſti, quæ eſt ſanctiſſima Dei voluntas; ideòque eſt damnabilis inobedientia & tranſgreſſio æternæ legis Dei. 13. Mortale eſt ſumma ingratitudo contra Deum benefactorem, creatorem, redemptorem, conſervatorem, ac etiam æterna præmia offerentem. 14. Eſt ſumma injuria, quia honorem & gloriam per omnes actiones noſtras Deo debitam ſuffuratur, & conſecrat mundo, carni aut diabolo. 15. Eſt rebellio contra Deum, cujus ſe dominio vult ſubtrahere, imò cui hoſtilitatem indicit. 16. Eſt ſumma inſania, cùm ſciatur in æternum perdere corpus & animam, & tamen ametur. 17. Mortale dœmoni tradit animam tuam, quam Pater æternus ſibi adoptarat in filiam, Filius in ſororem, Spiritus S. in ſponſam. 18. Mortale inhonorat omnes perfectiones divinas, juſtitiam vindicativam, quam non timet humana temeritas: benigniſſimam miſericordiam, qua abutitur deteſtanda iniquitas: æternam beneficentiam, quam non agnoſcit ingratiſſima creatura: integerrimam ſanctitatem, cujus imaginem deturpat fœdiſſima animæ macula; ſupremam potentiam, quam facit ſibi ſervire ad ipſam Dei offenſam & contemptum: immenſitatem infinitam, peccando contra Deum in ejus præſentia, & conſpectu: ſapientiam ineffabilem, cujus conſilia, quantùm in ſe eſt, evertit: ſummam majeſtatem, coram qua contremiſcunt Seraphini, contra quam inſurgit viliſſimus terræ vermiculus: pulchritudinem amabiliſſimam, quam deſpicit præ fœda creatura: incomprehenſibilem bonitatem, cui præfertur momentanea voluptas. 19. Times & amas Regem tuum, Dominum tuum, Patrem tuum, & meritò, quia juſti ſunt; punire te poſſunt, ſi eos offendas: benefaciunt tibi; de ſe digni ſunt non offendi ſed amari, quia boni ſunt. Et quid hi? quid creaturæ omnes reſpectu Dei? nemo tam Pater eſt, quàm Deus. 20. Peccatum mortale eſt ſummum & unicum malum, quod Deo ſummè bono fieri poteſt. Conclude, quia mortale tibi eſt ita malum & damnoſum; quia in ſe tam malum eſt & turpe; & maximè quia Deo ſummè bono eſt ita malum ac diſplicens, deteſtare illud & dole de illo ex toto corde, ac propone firmiſſimè nunquam illud poſthac committere.

1725 §. 3. Prudentis Confeſſarii nunc eſt ex his ſimilibuſque motivis unum vel plura proponere ſecundùm neceſſitatem, capacitatem & diſpoſitionem pœnitentis, ut hunc adducat ad dolorem etiam perfectum. Praxes bonas ſuggerit etiam Sporer *de Pœn. à n.244. Prima* eſt ex turpitudine peccati, pro honeſtis & verecundis. *Secunda* ex metu gehennæ, pro quibuſlibet maximè timoratioribus. *Tertia* ex metu pœnarum, pro honeſtioribus, præſertim tempore morbi, infortunii, adverſitatis. *Quarta* iterùm ex metu pœnarum, pro ſceleratis valdè inſipidis & inſenſatis, quas non exſcribo, quia typo publico paſſim habentur.

1726 §. 4. Si pœnitens otium habeat & ſit capax conſiderationis, perpendat Dei in ſe bonitatem & beneficentiam hoc modo. 1. Pater æternus ab æterno dilexit me, creavit in tempore ad imaginem ſuam & ad finem tam ſublimem beatitudinis æternæ, tot donis naturæ & gratiæ dotavit, omnes creaturas, ſeipſum quoque, imò & meipſum mihi dedit, & reddidit, hactenuſque conſervat & fovet. 2. Filius Dei pro me de cœlo deſcendit, tanta paſſus, ex tantis me malis fuſo ſuo ſanguine redemit, eodem ſanguine & corpore ſuo me paſcit, fratrem me vult ſuum eſſe & regni ſui cohæredem. 3. Spiritus S. me in Baptiſmo ſanctificavit, ad fidem & Eccleſiam veram præ tot aliis adduxit, innumeris donis ſuis, illuminationibus, piis motibus dignatus eſt: & quot alia particularia, quot alia mihi incognita beneficia fecit Deus? An non hæc omnia ſinceriſſimi amoris erga me ſunt argomenta? Ita me amavit Deus, ſeipſo beatus, mei non indigens. Et quid ego tantæ bonitati, quid tanto amori rependi? Conferam hæc beneficia cum ingratitudine mea, & videbo cauſam eſſe, cur meipſum accuſem, deteſter ingratitudinem tantam cum intenſiſſimo dolore, 4. Poſtquam mea culpa gratiam primam in Baptiſmo acceptam perdidi, non abjecit me benigniſſimus Deus, quamvis meritò potuiſſet, ſed cùm poſſet æternùm damnare, ſpatium pœnitendi dedit, non ſemel ſed ſæpiùs: ſumma miſericordia & longanimitate expectavit me, ut redirem, invitavit promiſſis, allexit inſpirationibus: verè mecum ſincerè egit Deus & paternum in me amorem habuit, qui me ſibi hoſtem perdere noluit ſed ſanare & ſalvare. Quid ego feciſſem tali hoſti meo? Quid facit hoſti ſuo homo potens, ulciſci? Non ita Deus. Concludam in Deo debere eſſe infinitam bonitatem, quæ illum ad ſic parcendum & menſurandum commoveat: dolebo itaque de tanta bonitate offenſa. 5. Quamvis Deus tanta mihi beneficia non contuliſſet, adhuc tamen digniſſimus erat, quem non offenderem, nam in ſeipſo eſſentialiter & eminentiſſimè continet omnem rationem omnis boni propter ſe amabilis & expetibilis, ita ut nulla ſit in creaturis honeſtas, nulla pulchritudo vel jucunditas, nulla perfectio, bonitas, amabilitas, quæ modo infinitè perfectiori non ſit in Deo. Ipſe eſt infinita majeſtas, magnificentia, ſapientia, juſtitia, miſericordia, ſanctitas, pulchritudo. Ipſe eſt ſumma & infinita perfectio. Ipſe ſummum & unum bonum eſt, nam nemo bonus niſi ſolus Deus. Itaque quamvis nec pœna timenda nec præmium ſperandum eſſet; quamvis nulla nobis beneficia feciſſet; quamvis quoad corpus & animam eſſemus in nihilum redigendi, tamen Deus propter ſe & propter infinitas perfectiones ſuas digniſſimus erat non offendi, ſed à me omnibuſque creaturis omni modo poſſibili coli. Digna erat ejus majeſtas, quæ non contemneretur: digna juſtitia, quæ non irritaretur: digna omnipotentia, qua non abuterer ad peccatum, digna pulchritudo, miſericordia, bonitas, quæ ſemper amaretur. Doleo igitur, quia tanto bono tantum malum feci & ita graviter diſplicui, ac propono cavere poſthac.

1727 §. 5. Motiva, quibus pœnitens adduci poteſt ad dolorem de venialibus, ſunt. 1. Omne veniale eſt malum pejus omni alio hujus mundi malo: hinc nec unico mendacio licitum eſſet omnia mundi mala avertere, nequidem omnes damnatos ab inferno liberare. 2. *Moyſes* Deo gratiſſimus ob levem diffidentiæ culpam excluſus eſt à Terra promiſſionis: levis *Bethſamitarum* curioſitas cæde 70. virorum de populo, & 50000. plebis; levis *Ozæ* imprudentia morte repentina; levis vanitas *Davidis* in numerando populo, peſte & morte 70000. eſt punita. Anima, Dei ſponſa, exiſtens in gratia habens unicum veniale, non admitteretur ad conſpectum Dei: imò poſt remiſſum veniale quoad culpam, debet pro illo pęnas ſuſtinere in acerbiſſimo igne purgatorio. 3. Veniale non aufert quidem de ſe gratiam, attamen facit periculum & eſt occaſio amittendi: Unicum veniale impedire poteſt ſeriem gratiarum actualium, quarum una deficiente homo damnabitur, alioqui ſalvandus. 4. Veniale tollit reſpectum Majeſtati divinæ debitum: venialiter peccans non vult Deum tollere, attamen vult ei diſplicere: Dœmoni potiùs quàm Deo vult iſta actione placere. 5. Omne veniale eſt magna ingratitudo, inobędientia, injuria contra Deum, cui gloriam ſuffuratur: eſt abuſus divinæ omnipotentiæ: eſt aliqua aberratio ſeu deflexus à fine ultimo. 6. Deus odit veniale, & hoc debet eſſe ſatis homini, qui cogitat Deo æternùm frui. Veniale Deo ſummè bono malum eſt, Deo ſummè digno ſemper & omni poſſibili modo amari, coli, honorari, diſplicet, & ideò deteſtandum eſt. Deteſtare igitur, dole, propone non committere impoſterum.

1728 *Q. 247. An communiter debeat judicari diſpoſitus, qui confitetur aliquod mortale prima vice commiſſum?* Reſp. Negant Janſeniſtæ & Rigoriſtæ multi cum Opſtraedt in Paſtore bono *p.4. c.6. §.1. nu.4.* ideòque inquiunt, abſolutio dari non poterit, niſi fortè accideret caſus miraculoſæ converſionis aut eſſet articulus mortis, quod magis dicunt, ſi mortale ſæpiùs repetitum confiteretur. 1. Quia Chriſtus ad hoc inſtituit Confeſſarios, ut diſponerent peccatores ad pœnitentiam, hoc autem fruſtra feciſſet, ſi illi communiter venirent bene diſpoſiti. 2. Quia neceſſaria pœnitentis diſpoſitio regulariter cognoſci non poteſt, niſi ab effectu, qui eſt probata per experientiam vitæ emendatio. 3. Sic fuit uſus primitivæ Eccleſiæ, in qua nemo abſolvebatur, niſi qui multo tempore Sacerdotum opera ad abſolutionem eſſet præparatus. Sententia iſta prorſus rejicienda eſt, quia praxis communis Eccleſiæ contraria eſt, nempè pœnitentem communiter rectè judicari diſpoſitum & poſſe abſolvi, qui prima vice confitetur aliquod mortale, niſi quid ſpeciale obſtet: Et hæc praxis, eſt certiſſima regula operationis, ſecundùm dicta *n.* 1230. *Ad* 1. Rationem in oppoſitum, nego Chriſtum voluiſſe diſponi pęnitentes, quando inveniuntur ſufficienter diſpoſiti. *Ad* 2. Non prærequiritur emendatio, uti conſtat ex dictis *nu.* 1231. *Ad* 3. Cauſa differendi abſolutionem in primitiva Eccleſia erat circa pęnitentes, qui fidei myſteria aut etiam modum confitendi non ſatis ſciebant, ideòque priùs inſtruendi erant, quod nunc communiter neceſſarium non eſt.

1729 *Q. 248. An frequens relapſus ſemper ſit ſignum, quòd anteà defuerit dolor vel firmum propoſitum: Et quænam univerſim ſint ſigna veri doloris & propoſiti?* R. Frequentem relapſum eſſe ſignum, quòd defuerit dolor aut propoſitum, tenent Janſeniſtæ & Rigoriſtæ plurimi cum Opſtraedt in Paſtore bono *p.4. c.6. §.3.* ſed certum eſt id non eſſe univerſaliter verum.

1730 §. 1. Frequens relapſus eſt quandoque ſignum, quòd defuerit dolor aut propoſitum, ut jam rectè dicit Lugo *diſp.14. nu.* 160. Qui efficaciter proponit & ſeriò rem aliquam, quam aliunde moraliter implere poteſt, non ita facilè obliviſcitur ſtatim ſui propoſiti, ſed ſaltem per aliquod tempus perſeverat, & difficiliùs vel rariùs cadit. Quod potiſſimùm verum eſt, ſi nova vehementior tentatio vel occaſio periculoſior non intervenerit.

1731 §. 2. Frequens relapſus non ſemper eſt ſignum, quòd defue-

Digitized by Google

defuerit dolor vel propoſitum. Probatur, alioquin quoties pœnitens relaberetur, toties obligaretur ad repetendas omnes priores confeſſiones tanquam invalidas, quod eſt contra praxin & communem ſenſum fidelium: imò dum confitemur ſola venialia, habemus dolorem & propoſitum, alioquin non auderemus petere abſolutionem, & tamen moraliter certi ſumus nos in ea frequenter relapſuros. Ratio à priori eſt, quia relapſus eſt tantùm ſignum, quòd voluntas facta ſit inconſtans & jam ſit immutata, quod facillimè fit, uti experimur, quamvis maximè ſeriò & ſincerè aliquid voluerimus: ergo ex relapſu imprudenter colligitur, quòd voluntas anteà defuerit. 2. Poteſt eſſe verus & prædominans amor Dei, quamvis ſtatim poſt ſequatur lapſus, uti patet in angelis & primis Parentibus; item in S. Petro, qui habuit ſincerum & efficax propoſitum non negandi Chriſtum, erat enim in gratia, quæ non ſtat cum voluntate peccandi, & tamen ſtatim poſteà ad vocem ancillæ negavit. 3. Non eſt major obligatio vitandi peccata antiqua quàm nova, ad omnia enim debet ſe æqualiter extendere propoſitum, imò facilius eſt vitare nova quàm antiqua, quia conſuetudo & habitus vitioſi magis impellunt ad antiqua, ſed ex eo, quòd quis afferat nova, nemo prudenter judicat, quòd defuerit dolor vel propoſitum in priori confeſſione, ergo nec ex eo, quòd afferat antiqua.

1732 §.3. Quamvis multi Patres, ſpeciatim S. Aug. & Gregor. apud Volpilier. *tom.4.tr.1.cap.2.art.3.& 4.* Item S.Bern. *in meditat.cap.4.n.3.* Alb.M. *in Paradiſo animæ c.39.* videantur dicere, quòd relapſus ſit ſignum, quòd præcedens pœnitentia non fuerit vera, tamen Rayn. *in Heter. tom.15.p.1.ſ.1.pun.5.* rectè oſtendit hanc non fuiſſe eorum mentem, ſed tantùm voluiſſe eſſe ſignum inconſtantis & mutatæ voluntatis, ideòque hortabantur, ut per conſtantiam finalem in propoſito ſecuram redderemus noſtram pœnitentiam. *Quotidie peccantibus*, inquit S. Aug. *ad Macedon. nunquam per pœnitentiam venia denegatur.* De util.pęnit. c.2. ait, *Eſt quædam pœnitentia, quæ quotidie agitur in Eccleſia pro peccatis venialibus*: quod autem dicitur de venialibus, valet pariter de mortalibus, pro quibus facilior eſt dolor, & propoſitum. *S. Baſilius apud Authorem viæ mediæ pag.297.* ait, *Non ſumus Angeli ſed homines, qui & cadimus, & reſurgimus, idque ſæpè numero eadem hora.* Th. de Kempis *De imit. Chriſti l.1. c.22.n.6.* ait, *O quanta fragilitas humana, quæ ſemper prona eſt ad vitia! hodie confiteris peccata tua, & cras iterum perpetras confeſſa: nunc proponis cavere, & poſt horam agis, quaſi nihil propoſuiſſes.* S. Greg. *Homil.30. in Evang.* *In quorundam corda venit Deus, & manſionem non facit, quia per compunctionem quidem Dei reſpectum percipiunt, ſed tentationis tempore hoc ipſum, quo compuncti fuerant, obliviſcuntur, ſicque ad perpetranda peccata redeunt, ac ſi hæc minimè planxiſſent.* Idem manifeſtè ſignificat Rituale Romanum *de Sacram. Pœn.* dicens, *In peccata facilè recidentibus utiliſſimum fuerit conſulere, ut ſæpè, puta, ſemel in menſe vel certis diebus ſolemnibus confiteantur, & ſi expediat, communicent*, ubi ſupponit, quamvis relabantur, rectè confiteri.

Objic. 1. Scriptura dicit, *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*, ergo ubi fit relapſus, non fuit dolor efficax. R. Non fuit dolor efficax, inconſtanter, n. conſtanter, c. ſed n. requiri efficaciam conſtantem, ſicuti enim gratia verè remittit peccatum, quamvis gratia ſæpè non ſit conſtans ſed abjiciatur, ita dolor: relapſus autem non probat fictam fuiſſe voluntatem emendandi ſe, ſed tantùm probat eſſe mutatam.

Objic. 2. Secundùm SS. PP. *vera pœnitentia eſt, mala præterita plangere & plangenda iterùm non committere*, ergo ubi fit relapſus, non fuit vera pęnitentia. Reſp. Iſta eſt vera pęnitentia, neceſſaria ad Sacramentum, n. neceſſaria ad perſeverantiam finalem, c. ant. ergo ubi fit relapſus, non fuit vera pęnitentia, neceſſaria ad Sacramentum, n. neceſſaria ad perſeverantiam finalem, c. conſeq. Patres enim verbis illis ſignificant pęnitentiam, qua perſeveramus uſque ad finem, & tandem ſalvamur, non autem illam, qua juſtificemur in Sacramento.

Inſt. 1. Qui iterùm committit flenda, ille ſecundùm SS.PP. eſt potiùs irriſor quàm pęnitens. Reſp. cum S.Th. *3.p.q.84.art.10.ad 4.* Ille tantùm eſt irriſor, qui dum pęnitet, committit flenda: *quòd autem aliquis poſteà peccet ...... non excludit, quòd prima pœnitentia vera fuerit, nunquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium ſubſequentem, ſicut enim verè currit, qui poſteà ſedet, ita verè pœnituit, qui poſteà peccat.* Simili prorſus modo loquuntur Magiſter *l.4.diſt.14.* S.Bonav. *in 4.diſt.14. p.1.ad 4.* Biel. *in 4.diſt.14.q.3.* aliique paſſim.

Inſt. 2. Qui per duos dies caret febre tertiana, ſi die tertia in illam relabatur, non debet cenſeri fuiſſe liber ab illa, ergo etiamſi aliquis per breve tempus non peccet, ſi brevi poſt peccet, non debet cenſeri fuiſſe liber à voluntate peccandi. Reſp. n. conſeq. febris tertiana conſiſtit in diſpoſitione habituali cauſante in die tertia novum acceſſum, voluntas peccandi non conſiſtit in ejuſmodi diſpoſitione habituali cauſante peccatum, ſed in actuali volitione, quæ eſt peccatum: unde in hoc eſt ſimilitudo, quòd ſicuti ſe habet febris cauſans novum acceſſum febrilem, ita ſuo modo ſe habeat habitus peccandi cauſans novum peccatum, ſed in his eſt diſſimilitudo, imprimis quòd habitus peccandi ſive inclinatio ad repetendum peccatum non ſit ipſummet peccatum, deinde quòd iſti habitui peccandi poſſit reſiſti per liberam voluntatem non peccandi: Verbo: licèt per pęnitentiam non tollatur habitus ſive inclinatio ad peccatum, tamen per illam tollitur peccatum, quia pęnitentia eſt diſpoſitio ad gratiam, quæ tollit peccatum.

Objic.3. Qui verè abſolutus eſt, accipit gratiam, & cum ea omnes habitus ſupernaturales, qui non ſunt otioſi, ſed conferunt firmitatem, promptitudinem & delectationem in opere: quomodo ergo de illis, qui iterùm ſtatim relabuntur, judicabimus habere illos habitus? Ita Vverlenſis *in Pſeudopęn. c.1.art.3.n.2.* Reſp. Malè ſupponi, quòd habitus ſupernaturales dent facilè poſſe, nam tantùm dant ſimpliciter poſſe, uti ſuppono ex Scholaſtica, hinc cum gratia, & habitibus ſupernaturalibus manet prior inclinatio naturalis habituum vitioſorum.

§.4. Ut pęnitens prudenter judicetur habere ſincerum dolorem, & propoſitum, non eſt opus, ut credatur non relapſurus, quia propoſitum non conſiſtit in hoc, quòd pęnitens non ſit ampliùs peccaturus, ſed in eo, quòd nunc habeat talem voluntatem non peccandi, ut cum ea, quamdiu permanebit, ſtare non poſſit voluntas peccandi, ut iterum dicam *nu.1822.* Hinc Gerſon. *tr.8. ſuper Magnificat partit.3.* meritò reprehendit eos Confeſſarios, qui pęnitentem interrogant, *Credis tu, quod poſtmodùm nunquam cades in tale peccatum? reſpondeat*, inquit, *ego fragilis, formido lapſum, non tamen volo nunc nec eligo caſum, de futuro miſericordiæ Dei me commendo, deprecans, ut me cuſtodiat à peccato. Quòd ſi ceciderit fragilitas mea, deprecor, adjiciat, ut reſurgam.* 1733

§.5. Signa ſufficientia ſinceri doloris ſunt. 1. Si pęnitens dicat ſe ſtatim poſt peccatum, aut in concione, eſſe tactum dolore, & ſtatuiſſe confiteri. Item ſe diu propoſuiſſe confiteri, & poſt multam luctam tandem reſolviſſe. 2. Si agnoſcat & dicat ſe eſſe magnum peccatorem, aut ab initio graviora peccata confiteatur, aut ſe jam accuſet de peccatis antehac voluntariè omiſſis. 3. Si ſponte veniat, & confiteatur gravia, & occulta peccata. 4. Si confiteatur ſolicitè etiam numerum, & minutas circumſtantias conans facere, ut omnia bene intelligantur. 5. Si deſideret magnam pęnitentiam, aut illam alacriter ſuſcipiat: ſi ſua ſponte proponat vitare occaſiones: injurias aliis ultrò condonet; deſideret, ut complices peccati etiam convertantur, optet pati ad ſatisfaciendum Deo offenſo; gaudeat ſe à Deo puniri, ut ei ſatisfaciat; dicat, malle ſe mori, quàm poſthac ita peccare &c. Ratio horum omnium eſt, quia ſi debeat judicari, quòd confiteatur ex Dei motione, etiam debet judicari habere dolorem, & propoſitum: Deus enim non moveret ad confitendum, ſi non daret prærequiſita, atqui talis debet judicari confiteri ex Dei motione, niſi aliud manifeſtè conſtet, incredibile enim eſt, quòd ex motivo naturali vellet ſe ita confundere, peccata occultiſſima aperiendo, & ſe offerendo ad quamvis pęnam pro ſatisfactione: neque hoc eſt à natura, quæ iſta fugit, ergo eſt ex Dei motione. *Dixi*, niſi aliud manifeſtè conſtet, nam ſi nihilominus nollet reſtituere ablata, deſerere occaſiones proximas, adhibere media neceſſaria, aliunde conſtaret deeſſe diſpoſitionem neceſſariam. 1734

§.6. Aliquis putavit ſignum deficientis doloris eſſe, ſi pęnitens ſubrideat, dum ad confitendum accedit, ſed rectè negat J.Sanch. *in Select. d.31. n.8.* qui enim eſt hilaris animi, communiter ſubridet in quibuſcumque actionibus, etiam ſeriis. 1735

§.7. Serio propoſito obſtant quandoque occulti pravi affectus, quos in anima ſua retinent pęnitentes, & ſe habere experientur, ſi ſe coram Deo, & in conſcientia interrogent, v.g. an ſi occurrerent ordinariæ occaſiones, non manerent parati hoc vel illud agere aut negligere, admittere injuſtum lucrum, redire ad conſortia, pericula, &c. Ut propoſitum ſit ſerium, debet voluntas ab his eſſe actu averſa, ita ut ſi nunc adeſſet occaſio repetendi iſta, nulla ratione admitterent illorum deſiderium vel in eis complacentiam. Prætereà, inquit Corn. à Lapide *in Epiſt. Jacobi cap.2.v.13.* multi retinent principia politica vitioſa, v.g. injuriam talione vindicandam; duellum, ſi offeratur, acceptandum, ne honor perdatur; in conviviis cuilibet ad æquales hauſtus reſpondendum, &c. hæc nunquam deponunt, ne in confeſſione quidem: hinc ad explorandam diſpoſitionem animi, & propoſitum non peccandi de cætero, poteſt aliquando interrogari, v.g. nobilis, qui ſe accuſat de accepto duello pro ſalvando honore ſuo, an, ſi iterum eſſet in eadem aut ſimili occaſione, adhuc vellet acceptare: item ſartor vel alius mechanicus, qui confitetur ſe die feſto ſerviliter laboraſſe, ne lucrum amitteret, an, ſi rediret ſimilis occaſio, iterum laboraret, &c. 1736

Q.249. Quas ſententias ſequi debeat Confeſſarius? Et univerſim, an debeat potiùs eſſe benignus quàm rigidus cum pœnitentibus? Reſp. §.1. Confeſſarius tenetur ſequi eas ſententias, quæ ſunt, imprimis pro valore Sacramenti, uti conſtat ex di- 1737

*ctis l.6.p.1. à n.*104. Deinde, quæ ſunt pro majori utilitate pœnitentis, agit enim vices Chriſti, qui hoc Sacramentum inſtituit eo fine, ut proſit pœnitentibus. Præterea ſi poſſit, debet ſequi tutiores, nam ſine juſta cauſa velle ſe aut pœnitentem exponere periculo erroris, quantumvis materialis, eſt imprudentia: unde ſi pœnitens oſtendat ſe paratum ad ſequendum id, quod eſt probabilius vel tutius, tenetur Confeſſarius, per ſe loquendo, eum dirigere ſecundùm opiniones probabiliores, & tutiores. Quomodo autem Confeſſarius poſſit aut debeat aliquando ſe accommodare opinioni pœnitentis, dixi *l. 1. à n.*443. poteſtque videri Averſa *hic q.*16. *ſ.*12. qui in omnibus conſentit.

1738 §.2. Non poteſt univerſaliter determinari, utræ opiniones, benignæ an rigidæ, hic & nunc fructuoſius teneantur, ſed attendendum eſt ad circumſtantias, prudentia enim dictat, ut utar probabili, & minus rigida, ubi non videtur profutura rigidior. E contrà ut utar rigida, ubi ſine incommodo fieri poteſt, ſecundum jam dicta. Et præſcindendo ab opinione rigidiore vel benigniore, ſi pœnitens velit dirigi ſecundum opinionem ſuam probabilem, & Confeſſarius ſit in oppoſita quamvis probabiliore, Confeſſarius tenetur eum poſt audita peccata abſolvere, ut oſtendi *l. 1. à nu.* 443. pro qua ſententia Vindex Gob. *ad prop.* nominatim & adductis locis refert 65. graves Authores, cùm enim ſit diſpoſitus, poſita confeſſione habet jus ad abſolutionem, ergo.

1739 §.3. Rigidiores ſententiæ non ideò ſemper ſunt veriores, nam plurimæ rigidæ damnatæ ſunt inter Bajanas, & inter alias proſcriptas ab Alex. VIII. damnatæ autem ab Alex. VII. & Inn. XI. non debent dici benignæ ſed laxæ, ſecundum dicta à *num.* 1708.

1740 §.4. Quamvis, per ſe loquendo, tutius & melius ſit operari hoc, quod volunt rigidæ ſententiæ, attamen periculoſius eſt aſſerere obligationem operandi ſecundùm rigidas, aut ſemper velle tanquam ex obligatione ſecundùm has operari, uti dixi *lib.*1. *n.*475. & pluribus evincit Vindex Gob. *p.* 1. *obſerv.*4. *à n.* 10. ſic ſententia benigna dicit licere moderatè vinum bibere extra menſam in die jejunii, rigida dicit non licere, patet autem paſſim plura peccata oriri, ſi opinio rigida teneatur, quàm ſi benigna: nam per benignam homines aliqui reddentur minus boni ſed nullus malus. E contrà per rigidam aliqui reddentur meliores ſed plurimi mali, quia ſpectata fragilitate humana, crebris occaſionibus, proclivitate ad bibendum, plurimi bibent & legem æſtimatam tranſgredientur. Unde qui univerſaliter urgere volet ubique ſententias rigidas, ille ſe & alios exponet periculis proximis innumerorum peccatorum, tenendum enim erit eſſe obligationem ſtatim pœnitendi poſt peccatum: repetendas eſſe Horas canonicas, ſi cum diſtractione lectæ ſint: peccari mortaliter, ſi in mortali recitentur Horæ: Similiter ſi die feſto in mortali aſſiſtatur Miſſæ: confitendas eſſe omnes circumſtantias aggravantes: peccatorem quantumcunque contritum teneri ante miniſtrationem cujuſvis Sacramenti confiteri, dolorem ſufficientem pro confeſſione debere eſſe non tantùm prædominantem ſed etiam diuturnum & intenſiſſimum: tot dolores eliciendos, quot confiteris peccata: omnia opera facienda eſſe ex motivo charitatis erga Deum ſuper omnia dilectum: conjuges debere abſtinere ab uſu Matrimonii diebus proceſſionis, jejuniorum, Dominicis, Sabbatis, tribus noctibus ante Communionem &c. Et hoc eſt *imponere jugum ſuper cervices hominum, quod neque Patres noſtri, neque nos portare potuimus, Act.*15. ſuntque tales ſimiles exploratoribus *nu.* 13. qui exaggerantes difficultatem vincendi gigantæum populum Palæſtinæ, terruerunt Iſraelitas & propè conjeciſſent in deſperationem. Manifeſtum etiam eſt per talia religionem noſtram reddi intolerabilem, & Sacramenta odioſiſſima: Hinc *Gerſon de vita ſpirit. p.*3. *lect.*4. *coroll.*10. ait. *Fit, ut per tales aſſertiones publicas nimis duras, generales & ſtrictas, præſertim in non certiſſimis, nequaquam eruantur homines à luto peccatorum ſed in illud profundiùs, quia deſperatiùs, immergantur.* Et quod peſſimum eſt, rigoriſmus ille ſemper creſcit, uti rectè expendit Francol. *in Cler. Rom. p.*2. *d.*10. *n.*25. ſicque fit, ut Sacramenta paulatim reddantur moraliter impoſſibilia: unde poſſumus ſic argumentari: Chriſtus inſtituit Sacramenta ea intentione, ut à fidelibus pro omni tempore ſuſciperentur, ergo noluit illa, quæ juſtè deterrent ab illis hoc tempore ſuſcipiendis, atqui praxis Rigoriſtarum juſtè deterreret ab illis hoc tempore ſuſcipiendis, uti ex dictis patet, ergo.

1741 §. 5. In praxi debet Confeſſarius potiùs eſſe benignus quàm rigidus cum pœnitentibus, nam 1. Apoſt. ad Galatas 6. monet, *Fratres, etſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.* 2. Oſtendi *n.*1256. ex mente *S. Chryſ. S. Thom. Gerſon. Tritt.* & aliorum, facilius eſſe Deo rationem reddere de benignitate quàm de rigore. 3. Sapientiſſimi viri, quos refert Francol. *de diſcipl. pæn. tot. l.* 3. inter quos ſunt SS. Anton. de Padua, Raym. *de Pennaf. Th. Scot. Nic. Tolentinas, Capyſtranus, &c.* fuerunt benigniſſimi. B. Humbertus Dominicanorum Generalis, quem Bzovius ad annum 1474. à ſanctitate & prudentia plurimum commendat, in gloſſa prologi conſtit. ſui Ordinis litt. I. dicit, quòd fructus animarum impediri ſoleat per nimiam auſteritatem in conſiliis & opinionibus, *terrentur enim ex hoc homines in tantum, ut ſalutem negligant: idcircò relaxanda eſt, quantum fieri poteſt, auſteritas, & agendum eſt benignè cum hominibus, quia ſic meliùs trahuntur ad ſalutem, cùm ſententiæ mitiores tenentur.* Hæc referunt & approbant ex eodem Ordine Nider *in Conſol. timoratæ conſc. cap.*11. & Mercorus *p.*3. *art.*9. Similiter S. Greg. Naz. *orat.*26. circa finem hortatur Sacerdotem, ut cum pœnitente leniter & humanè agat, *neque ut durus & rigidus Medicus.* Similiter S. Petrus Damiani *ſerm.*58. *Confeſſarius habeat in voluntate compati, & nitatur aliquid detrahere ſeveritati, imitans dulcedinem Domini.* S. Odilo Abbas fuit in Sacramento Pœnitentiæ adminiſtrando ſummè manſuetus, & ſe ideò reprehendentibus dicebat, *Etiamſi damnandus ſim, malo tamen de divina miſericordia, quam ex duritia & crudelitate damnari:* Ribaden. *in Flore SS. p.*2. *die* 1. *Januarii*, Petrus Bleſenſis *lib. de Pæn. & ſatisf. ſub finem*, ait, *Chriſtus peccatorem blandè ſuſcipit, tu peccator qua præſumptione eum deſpicis & repellis? vis ſub certis finibus limitare miſericordiam Dei, cujus miſericordiæ non eſt finis: paterfamilias largus eſt, & avarus eſt diſpenſator. Quid ſcis, ſi jam lachrymis & contritione mundatus eſt? liberatus eſt fortè ipſo propoſito confitendi.* 4. Leges tam Canonicæ quàm Civiles volunt in dubiis benigniora eſſe ſequenda, uti retuli *lib.* 1. *nu.* 596. & 826. quia nempe id convenit bono communi ad impedienda peccata, *l.* 18. *ff. de legibus, Benigniùs leges interpretandæ ſunt, quo voluntas earum conſervetur.* Idem paſſim conſulunt SS. PP. & Doctores, S. Antonin. 1. *p. ſummæ tit.* 13. *c.*20. *de conſc. Reg.* 7. *Inter duram & benignam circa præcepta ſententiam, benigna eſt potiùs cæteris paribus interpretatio facienda*, S. Bern. Senenſ. *tom.* 1. *fer.* 2. *poſt Dominic. Quinquag. ſerm.*3. *art.*2. *c.*1. *in fine, Secundùm Scotum & Hoſtienſem, quando ſunt diverſa jura & opiniones, quæ tamen non ſunt contra Deum & bonos mores, cæteris paribus humanior præferenda eſt.* Scriptura ipſa Ezech. 34. v. 4. improperat iſtis ſeveris Paſtoribus populi, *Cum auſteritate imperabatis eis.* Ratio autem eſt, quia ſeveritas confidentiam impedit, & facit, ut pœnitens multa reticeat, potiùs volens conſcientiam vulneratam retinere, quàm Confeſſarii acerbitatem ſuſtinere. Speciatim benignè agendum eſſe cum omni peccatore eique diſpoſito ſtatim dandam eſſe abſolutionem, dicunt Nav. Med. Lop. Tol. Polanc. Sayr. Graff. Suar. Rodriq. Con. Regin. Laym. Bonac. Lug. Candid. Joan. à S. Thom. Averſ. Mald. Merc. Sylv. Yſamb. Abell. quorum locos & verba refert Francol. *de Diſcip. pæn. l.* 3. *c.* 7. Intellige ordinariè propter dicenda à *n.*1764.

Objic. 1. Deus non recepit *Adamum & Evam* in gratiam, niſi poſt fletus & labores plurium ſæculorum: Nec *Achabum* 3. Reg. 21. 27. niſi poſtquam *operuit cilicio carnem ſuam jejunavitque & dormivit in ſacco*: Nec *Ninivitas* Jonæ 3. 6. niſi poſtquam etiam Rex *indutus eſt ſacco & ſedit in cinere.* Hoc innuit *Apoſtolus* ad Hebr. 6. *Impoſſibile*, id eſt, valdè difficile eſſe eos *renovari ad pœnitentiam*, qui poſt Baptiſmum lapſi ſunt: Hinc *Trid. ſeſſ.*14. *c.*2. ait: *Per Sacramentum Pœnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, divinæ id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus.* Similiter loquuntur SS. PP. Reſp. 1. Si argumentum valet, ergo qui poſt Baptiſmum incidit in primum peccatum cogitationis, non poteſt ſtatim abſolvi: Item non erit ſatis, ſincerè dolere, confiteri & per Indulgentias ſatisfacere pro pœnis, quod eſt contra commune judicium Eccleſiæ, & illud Ezech. 33. v. 12. *Impietas impii non nocebit ei, in quocumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* Aliter quoque factum eſt in *Davide*, *Petro*, filio prodigo & aliis innumeris. Reſp. 2. *Adam*, teſtibus *Aug. Iren. Tert.* apud Suar. *de Opere 6. dierum l.*4. *c.*9. *n.*8. ſtatim aut paulò poſt juſtificatus eſt: Similiter *Acabo & Ninivitis* ſtatim condonata eſt culpa. *Apoſtolus* ſecundùm S. Chryſ. S. Ambr. S. Th. 3. *p. q.* 84. *a.* 10. *ad* 1. tantùm dicit peccatorem non poſſe renovari per iterationem Baptiſmi. Trid. & SS. PP. tantùm dicunt ſine iſtis non poſſe perveniri ad plenam condonationem culpæ & pœnæ. Et ſpeciatim Patres communiter pro concione dabant admonitiones ad perpetuam pœnitentiam, non volentes eſſe de neceſſitate Sacramenti, ſed de utilitate fidelium.

Inſtabis 1. SS. Th. De Villa nova, Carolus Borrom. Saleſius, Xaverius tenuerunt rigorem in Sacramento Pœnitentiæ. Reſp. Tenuerunt, ubi circumſtantiæ ſuadebant: de cætero diſcretam eorum benignitatem legere potes apud Francol. *d.*8. *in Cler. Rom.*

Inſt. 2. *Quid Eccleſiam Domini hodie perdit, niſi Confeſſariorum & Paſtorum blandiens adulatio, leniens demulcenſque aſſentatio?* inquit S. Th. de Villa nova *fer.* 6. *poſt Domin.* 4. *Quadr.* R. Ibidem explicat, de quibus loquatur: *Hæc*, inquit, *contra quoſdam Confeſſarios noſtri temporis piè impios & impiè pios*

dicta

dicta ſint, qui ne confitentem aliquantiſper contriſtent, illum in ſua nequitia manere permittunt: At quantò melius eſſet ad modicum contriſtare, quàm æternùm damnare? Loquitur ergo de illis, qui ex reſpectu humano tacent & quærunt placere pœnitentibus, non arguentes quando & quomodo deberent.

1742 *Obj.*2. Benignitas illa non eſt ſecundùm antiquos canones. Reſp. Canones antiqui, ſaltem aliqui, non erant præcepta, ſed directiones: nec erant omnes pro tota Eccleſia, nec pro ſemper, uti conſtat ex dictis à *n.*1254. *Sicuti medicinæ in arte determinatæ, non omnibus competunt, ſed variandæ ſunt ſecundùm arbitrium Medici, non propriam voluntatem ſequentis ſed ſcientiam medicinæ, ita pœnæ ſatisfactoriæ in Canone determinatæ non competunt omnibus, ſed variandæ ſunt ſecundùm arbitrium Sacerdotis divino inſtinctu regulatum*, S.Th. *in ſuppl. q.*18. *ar.*4. Et Hugo de S. Victore *l.*2. *de Sacram. p.*2. *c.*12. *Etiamſi aliis temporibus aliquando non ita fuiſſe, & nunc aliter eſſe, quàm fuit, demonſtretur, non tamen cogitare debemus, quaſi levitate aliqua factum ſit, ut nunc aliter teneatur & aliter inſtitutum ſit, quàm fuit, ſed quòd tunc oportebat & ita ſalubre fuit, ut ſic teneretur & ſic juberetur, nunc autem alia eſſe tempora, & aliud eſſe congruum ſive neceſſarium ſaluti humanæ.* Videri poteſt etiam Francol. *p.*2. *d.*7. *in Cler. Rom.*

Inſt. Saltem conſuli deberent Concilia, SS.PP. & Antiquitas, nec eſſet procedendum ex opinationibus recentium Theologorum. Reſp. Hoc ſolutum eſſe *l.*1. *à n.*461. ubi oſtendi non poſſe ex Conciliis & PP. reſolvi omnes caſus, uti doctè oſtendit etiam Abelly in defenſione recentium Caſiſtarum, cujus compendium tradit Francol. *de Diſcipl. pœn. l.*3. *c.*7. §.25. nam SS.PP. ordinariè tantùm in genere loquuntur, v.g. in genere reprehendunt choreas: è contrà ſæpè opus eſt, cum Recentioribus conſiderare objecta ſecundùm naturam ſuam, item ſecundùm varias circumſtantias, quibus hîc & nunc ſubſtant, nam nemo dicet, nunquam licitum eſſe ſaltare, ergo utiliter & neceſſariò conſulendi ſunt recentes Theologi bene diſtinguentes iſta. Contra illos, qui ad ſola antiqua attendunt, rectè dicit Ludov. Granat. *l.* 2. *Ducis peccat. p.*2. *In æſtimandis rebus non ſemper ad antiquitatem eſt reſpiciendum, multa namque....... quæ optima, non ita pridem inventa ſunt.* Hinc non omne, quod antiquum eſt, ea ſola ratione eſt optimum.

1743 *Objic.* 3. Qui ſequitur benignas opiniones, non ſequitur tutiores, ergo exponit Sacramentum periculo nullitatis. Reſp. n. conſeq. quando enim Confeſſarius prudenter judicat pœnitentem eſſe ritè diſpoſitum, certum eſt poſſe abſolvi, & ſic abſolvunt viri ſanctiſſimi & prudentiſſimi; eſtque illa praxis Eccleſiæ, quæ facit certitudinem moralem.

*Objic.*4. Illa praxis benigna facit, ut pœnitentes hîc non ſatisfacientes pro pœnis peccatorum, longè diutiùs ardeant in Purgatorio. R.n. aſſ. nam apud benignos ſæpiùs ſuſcipiuntur Sacramenta, & cum illis ſæpiùs obtinentur Indulgentiæ, hæc autem ſunt media meliora & certiora ſatisfaciendi pro pœnis.

*Inſt.*1. Saltem iſta praxis benignior facit, ut opera pœnitentiæ, quibus hîc majus meritum & major in cœlo gloria reſponderet, multùm negligantur. R. Merita illa compenſantur per majores gratias ex opere operato cauſatas per frequentiora Sacramenta; gratiis autem illis majoribus reſpondebit major gloria. Adde, quòd plures jam ad pœnitentiam adducantur & ſalventur, qui rigore olim deterriti manebant impœnitentes aut deſperabant, uti teſtantur Concilia apud Francol. *in Cler. Rom. p.*2. *d.*11. *n.*5.

*Inſt.*2. Utiliorem fuiſſe rigorem, probavit experientia, nam tum minus dominabantur ſcelera in Clero & populo. Reſp. Oppoſitum evidenter oſtendit Francol. *à nu.* 8. quamvis enim rigor fori externi, quo etiam inviti adſtringimur, ſæpè proſit, non ita rigor fori interni, quod fideles ſubterfugere poſſunt, & ad quod ſoli voluntarii accedunt. Ex dictis,

1744 *Colliges.* Rigorem ſic eſſe temperandum, ut non degeneret in laxitatem, uti etiam notavi *l.*1. *n.*510. Rectè S. Bonav. *To.* 7. *l.*2. *comp. Theol. verit. c.*52. *Cavenda eſt conſcientia nimis larga & nimis ſtricta, nam prima generat præſumptionem; ſecunda diſpenſationem; item prima dicit ſæpè malum bonum, ſecunda è contrà bonum malum: item prima ſæpè ſalvat damnandum, ſecunda è contrà damnat ſalvandum.*

1745 *Q.*250. *Quid notandum ſit circa obligationem & modum interrogandi pœnitentem?* R. ſeqq. §.1. Confeſſarius tenetur aliquando interrogare pœnitentem, Mag. S. Th. Nav. Suar. Averſa *q.*16. *ſ.*11. Tann. *d.*6. *q.*7. *n.* 95. Stoz. *l.*2. *nu.* 101. & alii communiſſimè contra Med. Sot. Henriq. Vaſq. Sà, putant non teneri interrogare eum, qui ſe examinavit, niſi quando cederet in detrimentum tertii; quod etiam Lohn. putat probabile; ſed puto eſſe improbabile, & Caſtrop. *pun.* 19. §. 2. *nu.* 3. meritò dicit oppoſitum ſibi eſſe certum, nam *Cap. Omnis* 12. *De pœn. & remiſſ.* dicitur, *Sacerdos ſit diſcretus &c. diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias & peccati.* Idem probat ex variis Conc. Tann. *nu.* 96. Ratio autem eſt clara, quia Confeſſarius. 1. Eſt Judex, ergo debet cognoſcere cauſam ſive peccata omnia, quæ pœnitens tenetur ejus ſententiæ ſubjicere: ſæpè autem, ſi non interroget & adjuvet, non cognoſcet omnia, quia pœnitens neſcit explicare ſpecies nec addere numerum, ergo. 2. Eſt Doctor, ergo tenetur, etiam hîc pœnitentem inſtruere, ut prout obligatur, peccata enarret. 3. Eſt Miniſter Sacramenti & vices agens Chriſti, ergo debet procurare, quantùm moraliter poteſt, imprimis ut ponatur integritas materialis Sacramenti, quam Chriſtus requiſivit. Deinde ut ſatisfiat juri, quod habet Deus offenſus, ut ſi remittere debeat omnia peccata, etiam omnia, prout præcipit, exponantur. Hinc Gerſon. *tr.*18. *ſuper Magnificat partis.*2. poſtquam reprehendit eos, qui nimiùm interrogant, etiam eos carpit, qui nihil, ſed dicunt, *Nihil interrogabo, ſcit peccata ſua, dicat illa, ſi vult. Sic dimittis inſcios, ſic verecundos latere facis in peccatis ſuis, non utens clave ſcientiæ, quæ data eſt ad aperiendum, cum diſcretione tamen, ſecretas animæ plagas.* Concludit Rayn. *in Heter. tom.*16. *ſ.*1. *p.*9. *n.*1. & 2. non debere Confeſſarium adeò emungere pœnitentem, ut eliciat ſanguinem, attamen teneri interrogando juvare, ut integram faciat confeſſionem.

§.2. Quiſquis ſit, qui deficit in confitendo integrè, eſt 1746
interrogandus, nec ibi habendus reſpectus perſonarum, quia Chriſtus, inquit Gob. *t.*7. *n.*556. non condidit pro Principum vel Magnatum confeſſionibus peculiarem Theologiam, ſed voluit eos eadem lege teneri. Gerſon *p.*2. *n.*32. *in Opuſc. De arte audiendi confeſſ. conſ.* 20. ait, *Sentiat alius, quod voluerit, ego coram Deo teſtor, me plures talibus remediis induxiſſe ad confeſſionem, qui fatebantur nunquam, etiam in articulo mortis fuiſſe talia dicturos cuicumque: laudabant tamen Deum totis viſceribus gratias agentes, quòd ita ſe aperuerunt.*

§.3. Non teneris interrogare, ſi ſcias pœnitentem ſcire, 1747
quid requiratur ad validam confeſſionem, Burgh. *cent.*2. *caſ.* 17. & alii. Conſequenter Religioſi, Clerici aliique præcipuè in Theologia verſati non ſunt facilè interrogandi, niſi manifeſtum ſit omitti vel non ſatis diſcerni aliquid neceſſarium: & ſi fortè vir ejuſmodi doctus, qui in aliis peccatis addit circumſtantias & numerum, in uno aliquo ea omittat, communiter præſumi poteſt, quòd vel committens ad talem circumſtantiam non adverterit, vel non ſciat numerum, vel ſaltem non apprehenderit ut mortale. Aliud eſt, ſi omnia promiſcuè ſine circumſtantia, & numero diceret, aut ſi aliunde eſſet vehemens præſumptio, quòd ex inadvertentia vel ignorantia omitteret aliquid neceſſarium, tum non eſſet interrogandus, Lohner. Et quamvis non judicetur eſſe abſolutè opus, tamen ſæpè utile eſt interrogari, imprimis eos, qui necdum ſciunt integrè confiteri, ut diſcant, ſi fortè alia vice talem malitiam contrahant: Deinde illos, qui ſuo tempore confeſſiones audituri ſunt, ut diſcant alios confeſſuros aptè interrogare.

§.4. Docent Suar. Vaſq. Burgh. ſuprà Illſ. *n.*125. Confeſſa- 1748
rium non teneri interrogare; quando advertit pœnitentem, qui noverat ſe examinare, adhibuiſſe ad hoc moralem diligentiam. Addunt Lugo *d.*16. *à n.*589. Tamb. *de Meth. conf. l.*3. *c.*9. *n.*10. Illſ. *n.* 120. Confeſſarium non teneri exactiùs interrogare, quàm pœnitens teneatur ſe examinare, id eſt, nonniſi more humano, ne odioſum reddatur Sacramentum: præceptum enim Confeſſionis materialiter integræ non obligat, ubi integritas haberi non poteſt ſine gravi moleſtia, & in caſu, quo confeſſio redderetur odioſa; hinc dicunt Lug. Gob. Lohn. non valere illam conſequentiam, ſi hoc vel illud interrogarem, diſtinctiùs intelligerem hoc peccatum, ergo teneor interrogare; uti etiam non valet ſecundùm Illſ. ſi hic homo adhuc una hora ſe examinaret, cognoſceret plura peccata, ergo ad hoc tenetur: multæ enim cauſæ excuſant ab exactiori cura: ſed cavendum, ne potiùs abſterreat reſpectus humanus quàm prudens timor reddendi Sacramentum odioſum.

§.5. Cautè procedendum in peccatis carnalibus, *ut non* 1749
inſtruat pœnitentem ad peccandum, inquit S.Th. *Opuſc.* 65. *De cautela in Confeſſ.* Item *ne Confeſſarius ipſe, maximè ſi adhuc juvenis ſit, ſcandalum pariat, vel de ſeipſo ſuſpicionem faciat*, inquit Gob. ubi autem opus, utatur verbis honeſtis. Si pœnitens neget cogitationes, plerumque opus non eſt interrogare de operibus, niſi apud rudes, qui putant cogitationes non eſſe peccata. Si fateantur cogitationes, interrogari poſſunt de deſideriis, & an non ſaltem voluiſſent peccare, ſi potuiſſent vel fuiſſent auſi. Tum de colloquiis turpibus, aſpectibus, tactibus, quòd ſi fateantur, quærendum, an non fortè aliquid adhuc pejus fecerint: ſi enim ſic non interrogentur, ſæpè tacebunt, credentes ſatis eſſe, quòd in genere aliquid dixerint, vel dederint occaſionem interrogandi. Quoad confeſſiones juvencularum mulierum monet S. Thom. ſuprà, ut Sacerdos non immoretur *inquirendo motus membrorum, & uſus, quia ubi talis eſca jacet, antiqui hoſtis ſtimuli non deſunt ad tentandum.* Regulariter puellam confitentem lapſum non interroget de circumſtantia virginitatis, quia probabile eſt non mutare ſpeciem: nec confitentem inceſtum interroget, in quo gradu fuerit, nam raró eſt in primo, & probabile eſt alios non differre ſpecie: nec facilè interroget conjuges de debito conjugali

ſed ſi prudenter ſuſpicetur,quòd illud deneget,quærat,an inter ſe ſint unanimes, ſi maritus eſt, an fidem ſervet uxori; ſi uxor, an marito præſtet obedientiam, & ſi rei ſint, ſic facilè erumpet. *Præſtat*, inquit *Con. aliquando Sacerdotem minus perfectè peccatum intelligere, quàm ſibi vel illi aliquod ſcandalum cauſare.* Et *Angel.*ait, *Confitetur mulier ſe cognitam extra vas debitum, non quære, in quo ergo loco vel quomodo, tales enim ſunt potiùs contaminatores, quàm Confeſſarii, qui talia quærunt:* excipe, niſi præſumi poſſet ſodomia: vid. Dian. *p.3. tr.4. R.99.*

1750 §.6. Diſcretè interrogandum, non quidquid poſſibile,ſed quod probabile eſt pœnitentem feciſſe. Hinc interrogandum convenienter ad cujuſque ſtatum, ſexum, ætatem, naturam, negotiationem, &c. ideòque minùs interrogandus æger, quam ſanus, ne nimiùm fatigetur: magis ruſticus quàm civis, quia rudiores minùs ſciunt confiteri: magis, qui à longo, quàm qui à parvo tempore eſt confeſſus; aut qui plura, quàm qui pauciora ſolet afferre, quia hic faciliùs recordatur. Ordinariè interrogari poteſt pœnitens rudior. 1. Quando ultimò ſit confeſſus. 2. An nihil omiſerit in prioribus confeſſionibus. 3. An pœnitentiam expleverit. 4. An vivat in odio, occaſione peccandi, retentione alienorum. Et univerſim reflectere debet Confeſſarius in quovis fermè peccato peccari poſſe octo modis, qui ſpeciem diverſam habent. 1. Cogitatione moroſa, ſe delectando in illo. 2. Deſiderio illud committendi, ſaltem ſi potuiſſet vel auſus fuiſſet. 3. Actu ipſo, committendo. 4. Verbis, vel aliis ſignis dando occaſionem ſcandali circa tale peccatum. 5. Poſitivè inducendo alium ad peccatum. 6. Coöperando. 7. Non impediendo, cùm poſſes. 8. Approbando ſeu laudando factum ab alio.

1751 §.7. Confeſſarius poteſt, per ſe loquendo præſumere, quòd pœnitens apprehenderit objectum, ſicuti ſecundùm ſe malum eſt, proindeque opus non erit interrogare, qua mente, vel cum qua conſcientia fecerit, Laym. Gob. *t.7. n.337.* Sæpè tamen ex circumſtantiis perſonæ poteſt aliud præſumi, uti ſi homo aliàs innocens dicat ſe habuiſſe delectationem in venerea cogitatione, eſt interrogandus, an voluntariè, an malitiam advertens: è contrà ſi aſſuetus venereis diceret ſe quæſiviſſe delectationem ſenſibilem, interrogandus eſſet, an non advertiſſet ſaltem periculum conſenſus in veneream. Et in ejuſmodi caſibus rectè negat Sanch. *de Matr. l.7. d.14. nu. 15.* ſufficere, ſi Confeſſarius nitatur ſolis præſumptionibus, præſertim ex verbis, quando poteſt facilè interrogando habere certitudinem. An confeſſarius, ſi v.g. Sacerdos confiteatur ſe peccaſſe contra caſtitatem, debeat interrogare, fueritne memor ſui ſtatus, vel voti, dictum eſt in *l.5. n.55.*

1752 §.8. Epiſcopi Belgii Bruxellis congregati, in Decreto ad ſuos 23. Apr. 1697. Sapienter monent: *Complicum nomina Confeſſarius non inquirat nequidem ſub prætextu, quòd velit aut poſſit eis prodeſſe, non obeſſe: multò minùs confeſſione pœnitentis abutatur ad inſtituendam complicis denunciationem vel accuſationem, neque hoc committat, ut ad complicis Superiores ſcribantur litteræ anonymæ, multò minùs à ſe ſubſcriptæ: nec denique faciat quicquam, unde vel pœnitens vel complex aliquod gravamen accipiat, cùm ipſum peccatum, & nomen complicis; ſi per inadvertentiam pœnitens expreſſerit, cadat ſub ſigillo unà cum peccato pœnitentis.* Poſſe tamen pœnitentem nominare complicem, ſi nec apud alium Confeſſarium, nec aliter poſſit integrè confiteri, docent S. Th. *opuſc. 12. q.6.* S. Bon. S. Anton. Suar. Vaſq. Lugo *d. 16. ſ.7.* aliique 20. graviſſimi authores apud J. Sanch. *d.8. n.9.* E contrà oppoſitum tenent Arm. Nav. Med. Bann. Diana, & alii, quia conſervatio famæ, ad quam complex jus habet, videtur excuſare: quidquid ſit de hoc, rectè docent Sot. Leand. Bann. Dian. Lug. Averſa *q.18. ſ.7.* & alii cum Mendo *d.10. q.6.* ſi gravia damna timeantur à complice, & pœnitens non poſſit ea impedire, ſed ſolus Confeſſarius, teneri Confeſſario manifeſtare complicem, (quod ſecundùm dicta *n.* 1144. expedit fieri extra confeſſionem) quia cùm teneatur ea impedire, & aliud medium deſit, ad hoc tenetur. Quòd ſi pœnitens ſpondeat impedire per ſeipſum, & Confeſſarius prudentem habeat cauſam dubitandi, an id facturus ſit, non poteſt cogere, ut manifeſtet complicem, attamen differre poteſt abſolutionem, donec renunciet ſe feciſſe, ut idem AA. docent. Vide dicenda à *n.*1958.

1753 §.9. Si Confeſſarius ſciat pœnitentem commiſiſſe peccatum, quod tamen jam reticet, imò etiam negat, ordinariè abſolvi non poteſt, niſi prudenter præſumi poſſit eſſe alteri confeſſus aut non apprehendiſſe eſſe mortale, J. Sanch. *d.* 8. Dian. *p.3. t.4. R.*105. Illuſ. *n.*127.

1754 §.10. Si incidat dubium, an prior Confeſſarius ſatis examinarit pœnitentem, præſume feciſſe, niſi clarè deprehendas oppoſitum, quia eſt poſſeſſio pro priore Confeſſario, quòd officium ſuum bene fecerit, nec delicta præſumuntur, Gob. *n.*321.

Quomodo ſpecialiter examinari poſſint homines variæ ætatis, & ſtatus, dicetur ad dub. ſeq. Quomodo autem practicè juvari poſſit pœnitens, ut integrè confiteatur quoad numerum, dixi à *n.*921. Catalogi peccatorum per ordinem Præceptorum Dei, & Eccleſiæ videri poſſunt apud *Polancum in Append. ad Director. & Veron. in Man. Sodalitatis*. Et hìc poſt *n.* 1883.

*Q.*251. *An Confeſſarius aliquando teneatur docere, vel de rebus aliquibus admonere pœnitentem?* Reſp. Teneri, uti patet ex officio Doctoris: hinc §. 1. Si pœnitens culpabiliter aliquid ignoret, id eſt, quod teneatur, & poſſit ſcire, Confeſſarius debet eum docere, ſive ſit ignorantia juris ſive facti, ſive juris divini ſive humani, quia tum eſt indiſpoſitus ob culpam iſtius ignorantiæ, Averſa *q.16. ſ.*12. Arr. *d.* 43. *n.*14. Inde autem colligitur, quòd ignorantia ſit culpabilis, ſi ponens actionem in tali materia habeat remorſum conſcientiæ, nec peccet vel ſe periculo peccandi exponat, & tamen negligat inquirere, aut ſe certificare. 1755

§.2. Homines bene educati, & frequenter confitentes, prudenter ſupponuntur ſcire ea, quę ad ſalutem ſunt neceſſaria neceſſitate medii: ubi tamen eſſet prudens ratio dubitandi, teneretur Confeſſarius ante omnia docere illa, quæ ad fidem, & ſpem pertinent, quia ſine illis dolor non eſt ſupernaturalis, ſecundùm dicta *l.2. à n.*14. ubi à *n.*30. dixi, quomodo quis practicè induci poſſit ad credendum: & à *n.* 118. quomodo ad ſperandum: & à *n.*146. quomodo ad Deum ſuper omnia amandum. 1756

§. 3. Confeſſarius non tenetur, per ſe loquendo, potiùs quàm quivis alius ſpecialiter docere pœnitentem neceſſaria neceſſitate præcepti, ſuppoſitis enim illis, quæ ad valorem abſolutionis prærequiruntur, videtur agere partes Doctoris, tantùm in illis, quæ ad peccata, & ad obligationes inde ſecutas pertinent, Lohner. Nec tenetur pœnitentem adjuvare in aliis obligationibus implendis, aliàs teneretur cum illo ad reſtitutionem, aut ſatisfactionem concurrere. Et ita etiam non tenetur Confeſſarius ipſe accedere ad Superiorem ob caſum reſervatum pœnitentis, aut loco ipſius aliquem denunciare: ſi enim non poſſit pœnitens ipſe excuſatur: ſi poſſit, hæc obligatio eſt perſonalis, Tamb. *de conf. l.3. cap.9. n.* 13. Notat tamen Suar. Confeſſarium quandoque ad talia teneri ex charitate, ſi pœnitens ipſe poſſit quidem abſolutè, attamen magnam difficultatem habeat, & Confeſſarius poſſit facilè, ac magis utiliter. 1757

§. 4. Si advertat pœnitentem putare aliquid, quod aliquando facit, eſſe peccatum, quod tamen peccatum non eſt; vel eſſe mortale, quod eſt veniale tantùm, debet dedocere errorem, ne ob conſcientiam erroneam pergat ſic peccare. Si pœnitens putet aliquid non eſſe peccatum, quod peccatum eſt, per ſe loquendo, tenetur Confeſſarius monere: ſpeciatim monendus eſt laborans ignorantia turpitudinis, quæ in mollitie reperitur, ſi eam committat: nam vix eſt ignorantia invincibilis; & quamvis eſſet, tamen prudenter judicari poteſt admonitionem profuturam, ubi è contrà ignari hujus malitiæ facilè alios ſeducunt; aut peſſimum habitum induunt, quem poſteà difficillimè emendant. Etiam monendus eſt, qui ſæpè jurat per Sacramenta, vel per res ſacras, quia plerique talia habent pro blaſphemia, & gravi inhonoratione Dei, ac rerum ſacrarum. *Dixi*, per ſe loquendo, nam licèt Thyrſus Gonz. *De opin. prob. diſſ.14. c. ult.* & Eliz. fuſiſſimè *l.6. c.*20. dicant ſemper eſſe admonendum, eò quòd non videatur diſpoſitus ad abſolutionem, niſi ſit paratus implere omnem Dei legem, attamen Suar. Vaſq. Laym. Sanch. Con. Caſtr. *tr.23. p.18. n.7.* Averſa *q.16. ſ.*12. Dian. *p.3. t.4. R.*80. Gorm. *p.2. n.363.* aliique 48. graviſſimi Authores, quos citatis locis refert Vindex Tabernæ *ad prop.* 13. *pag.* 39. & 80. dicunt per accidens non fore obligationem admonendi, ſi ex admonitione timeatur gravius malum, uti ſi prævideatur ex infirmitate formaliter peccaturus, cùm nunc per invincibilem ignorantiam materialiter tantùm peccet, nam minus malum eſt millies peccari materialiter, quàm ſemel formaliter, inquit Arr. *n.*24. Eſtque hæc ſententia S. Aug. uti refertur Cap. *Si quis autem*, De pœnit. diſt.7. *Si ſcirem tibi prodeſſe, non te admonerem, te non terrerem*, atqui proderit, ſi non admoneatur, quia ideò non peccabit formaliter: unde cùm pœnitens pro nunc ſit ritè diſpoſitus, ac paratus implere omnem Dei legem, quam cognoſcit, neceſſitas nulla eſt, ut ei lex iſta explicetur, quam prævidetur mutata voluntate tranſgreſſurus, hoc enim eſſet ponere illi ſcandalum. 1758

Objic. 1. Paſtores tenentur de talibus monere communitatem, quamvis prævideant aliquos ideò formaliter peccaturos, ergo & Confeſſarius. 2. Diſſimulatio Confeſſarii eſt tacita approbatio, quia pœnitentes perſuadent ſibi hoc eſſe rectum, quod à Confeſſario non reprehenditur. Reſp. ad 1. n. conſeq. Paſtor reſpicit communitatem, quam Deus abſolutè vult inſtrui, & cognoſcere legem, maximè cùm major pars communitatis ſperetur obtemperatura, & reliqui habituri ſint exemplum ante oculos, quo confundantur, & corrigantur. E contrà Confeſſarius reſpicit tantùm privatum hominem, cui tum magis obeſſet, & nulli prodeſſet admonitio. Imò notat Rayn. *in Heter. tom. 16. ſ. 1. p. 9. nu.* 12. etiam Doctorem publicum, vel concionatorem, qui tenetur generatim carpere vitia, poſſe aliquando ob ſcandalum puſillorum publicam admonitio-

rionem differre in aliud tempus, quo futura eſt opportunior. *Ad* 2. neg. id ſemper eſſe, ſed loquor de circumſtantia, in qua taciturnitas Confeſſarii nullo modo cenſetur eſſe approbatio mali, ſed mera phyſica permiſſio, qualem etiam Deus habet.

1759 *§.5.* Quamvis *Buſemb.* & alii, quos ſecutus ſum *l.3.p.2.n.* 1351. abſolutè dicant Confeſſarium quà Doctorem teneri dicere veritatem pœnitenti, ſi interroget, attamen limitant Taun. Dicaſt. Stoz. *l.2.n.* 131. niſi veritas ejuſque cognitio eſſet illi, aut alteri gravius obſutura, ſecundùm jam dicta: putant enim tum poſſe Confeſſarium diſſimulare, atque ſi non audiviſſet, aut oblitus eſſet reſpondere, vel etiam dicere, non eſſe opus illum jam ſcire hoc; & in re videntur conſentire *Averſa* ſuprà *Sanch. & Lugo* apud Arr. *n.* 21. in talibus enim circumſtantiis dicere veritatem, eſſet gladium illi in manum porrigere, quo ſe vel alium ſauciaret, ſaltem gravius, quàm facturus ſit, ſi ignoret. In dubio autem, an profutura an obſutura ſit admonitio, comparanda eſt utilitas dubia cum damno dubio, & quod præponderat, eſt eligendum, Arr. *n.* 24. Tamb. *c.5.n.* 9. aliique communiter.

1760 *§.6.* Etiam debet Confeſſarius ſuggerere media pœnitenti, per quæ hoc vel illud peccatum emendet: ſpeciatim monendus eſt, ut primò pugnet contra illud, quod eſt maximè ſcandaloſum, periculoſum, aut radix aliorum. Remedia pro quibuſvis peccatis practicè ſuggerunt Arſ. *tom.3.p.5.c.1.* Stoz. *lib.1.p.4. à n.13. & l.2. à n.* 135. ubi optimè inſtruit, quomodo Confeſſarius excitare poſſit pœnitentem, partim per exempla, partim per breves ſententias. Videri etiam poſſunt Polanc. *in Append. ad Direct.* & Buſæus *in Panario*, ubi ſuggerunt remedia contra peccata Capitalia: item Coſterus *in Libello Sodalitatis*: Fornerius *in Directorio ſub finem*, Regin. *De prudent. Confeſs. c.19.* Petr. Soto *in Methodo confeſſionis*. Aliqua colligam poſt *n.* 1825. Francol. *de diſcipl. pœn. l.3.c.10.n.* 12. meritò conqueritur de Confeſſariis, qui ex tædio, vel timore humano pœnitentes, præſertim in dignitate conſtitutos, non admonent de gravitate peccati, nec de periculo animæ, neque increpant, ſuaviter quidem attamen fortiter, ita liberè peccantes.

1761 §.7. Si Confeſſarius advertat pœnitentem habere notitiam peccati alieni, ex quo imminet grave damnum alteri, uti, ſi ſciat quoſdam eſſe in periculis ſeductionum, quas ſine ſuo incommodo impedire poſſit, monere debet, abſolvi non poſſe, niſi velit congruo modo rem manifeſtare illis, ad quos ſpectat corrigere, vel impedire, charitas enim graviter obligat, ut tum peccata proximi impediat. An autem, & quomodo poſſit manifeſtare ſine incommodo; judicabit prudens Confeſſarius, Vide dicta *n.* 1752. & dicenda *n.* 1958.

1762 *Q. 252. An Confeſſarius ſemper teneatur, aut poſſit credere pœnitenti?* R. §.1. Confeſſarius non ſemper tenetur credere pœnitenti dicenti ſe habere dolorem, & propoſitum, quia *Inn. XI.* damnavit hanc 60. prop. *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.* Ratio eſt, quia quando multoties feſellit fidem, nihil emendavit, præſcripta emendationis media non adhibuit, prudenter timetur, ne id fiat ex defectu ſinceri doloris aut firmi propoſiti, quia qui seriò & efficaciter proponit aliquid, quod moraliter implere poteſt, non ſolet ita facilè, tam citò, tam ſæpè deſerere ſuum propoſitum, ſed ſaltem per aliquod tempus in eo perſeverat, & difficilius vel rariùs tranſgreditur, ergo. De conſuetudinario plura dicentur *à n.* 1819.

1763 §.2. Confeſſarius ordinariè poteſt, & debet credere pœnitenti, S. Th. *in ſuppl. q.8. art.5. ad 2. In foro confeſſionis creditur homini, & pro ſe, & contra ſe.* Idem habet *opuſc.* 12. *q.6. Quodl. 1. art. 2.* Gloſſa *in c. Significaſti*, 18. *De homicidio, In pœnitentia cuilibet eſt credendum, quia non eſt veriſimile, quòd aliquis ſit immemor ſuæ ſalutis.* Idem docent *Nav. Delr.* aliique communiſſimè cum J. Sanch. *d.8.n.* 1. Ratio jam eſt inſinuata, quia nemo ita præſumitur ſalutis ſuæ eſſe immemor, ut ubi quærit remiſſionem culpæ, novam culpam admittat, quam admitteret, ſi exercitè percipiens ſe non ſincerè dolere, vel non firmè proponere, diceret ſe ita dolere, & proponere: quod maximè tenere deberent illi, qui ubique inculcant charitatem, quæ *omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet*. Hinc S. Carolus Borom. *in Inſtruct. Paſtor. p.2. cap.17.* ait, *Si probabiliter ſibi Confeſſarius perſuadeat poſſe ſe fidem primæ, vel ſecundæ à pœnitente ſibi promiſſioni factæ dare, quòd ſcilicet occaſionem auferet, poterit cum promiſſionis intuitu abſolvere.*

1764 *Q.253. An abſolutio ſacramentalis aliquando poſſit, vel debeat differri?* R. §.1. Confeſſarius poteſt ex cauſa rationabili differre abſolutionem, quamvis pœnitens videatur nunc eſſe diſpoſitus, Bann. Suar. Lugo, Graff. Henriq. Sanch. Sayr. Suar. Sa, Averſ. *q.16. ſ.12.* Carden. *in 2. criſi d.39. à n.4.* contra *J. Sanch.* cujus ſententiam *Dian.* vocat improbabilem. Ratio eſt, quia hoc poteſt eſſe utile pœnitenti, tum ad incutiendum majorem horrorem peccati, tum ad magis probandam firmandamque ejus conſtantiam contra relapſus, tum ad concipiendum intereà meliorem dolorem, & ſolito firmius propoſitum, tum denique ad attinendum illum, ut mediis emendandi ſibi ſuggeſtis diligentiùs utatur: & hoc facit Confeſſarius quà Medicus, ſicuti enim illi poteſt imponere media præſervativa, quæ judicat eſſe opportuniora, aut prææxigere impletionem alicujus ſatiſfactionis, ita etiam dilationem abſolutionis ad octo, vel etiam plures dies: ſicuti enim Eccleſia reſervans aliqua peccata vult pœnitentem quamvis diſpoſitum non abſolvi ab unoquoque, ita meritò non abſolvitur, quamvis diſpoſitus, ſi Confeſſarius judicet ei melius eſſe non abſolvi: *Ego ſanè dicere poſſum*, inquit Arr. *d.38.n.40. me aliquoties cum aliquibus juvenibus hoc remedio uſum, & feliciter mihi illud ſucceſſiſſe. Nec obſtat* 1. quòd pœnitens diſpoſitus habeat jus ad abſolutionem, *nam* non ideò habet jus ad abſolutionem ſuam ſtatim accipiendam, ſicut nec catechumenus ad Baptiſmum ſtatim accipiendum, ſed tum, quando judicio Confeſſarii maximè ipſi expediret. *Nec* 2. quòd intereà careat gratia, & Communione, per quam acquireret vires ad emendanda peccata, *nam* illa ſupplentur per alias utilitates, & poſteà melius diſpoſitus majores accipiet gratias. Eſt tamen cavendum, ne tali negetur abſolutio, quando exponeretur periculo moriendi abſque illa, aut quando ſine nota non poſſet omittere Communionem, aut ſi proptereà privaretur Indulgentiis, quas alio tempore lucrari non poſſet.

§.2. Confeſſarius tenetur aliquando differre abſolutionē, tum temporè, quando advertit, vel ſe non habere poteſtatem abſolvendi à reſervatis, quæ pœnitens affert, vel pœnitentem non eſſe ſatis diſpoſitum, uti 1. ſi non ſit inſtructus in illis, quæ ſcire debet, nam *Innoc. XI.* damnavit hanc 65. propoſ. *Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia myſteriorum fidei.* 2. Si prudenter dubitetur de dolore, vel propoſito, uti *n.* 1762. dictum eſt, nec neceſſitas exigat nunc abſolvi: unde ſi conſuetudinarius veniat ſemper cum eiſdem peccatis, aut ſi neglexerit omnia media ſibi præſcripta, neque nunc det ſpecialia ſigna pœnitentiæ, vel ſperandæ emendationis, abſolvi non poteſt, uti nec tum, ſi ſæpè confiteatur, & tamen nihil emendet, cùm facilè poſſet, eſt enim moraliter impoſſibile, inquit A. Perez *d.3.ſ.4.n.64.* hominem ſæpè confiteri cum vero dolore, & ſerio propoſito, ſimulque ſemper relabi, quando facilis eſt emendatio. Alium caſum, quo differenda abſolutio, dabo *n.* 1809. 1765

§.3. Quamvis olim publicis peccatoribus pro foro externo, & à pœnis Eccleſiaſticis, ordinariè dilata ſit abſolutio uſque ad finem pœnitentiæ peractæ, tamen in foro interno à culpis ſtatim, vel paulò poſt abſolvebantur, uti oſtendit Francol. *in Cler. Rom. p.1.d.11. à n.* 11. Hinc Catech. Rom. *de Sacr. Pœnit. c.* 11. ait, *Si audita Confeſſione judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in deteſtandis dolorem pœnitenti omninò defuiſſe, abſolvi poterit.* Et cauſam addit, quia *Sacerdoti maximè verendum, ne ſemel dimiſſi ampliùs non redeant.* Hinc notant *Laym. Caſtrop. Stoz. lib.2. num.* 107. ſi pœnitens bona fide acceſſerit, & edixerit peccata, Confeſſarius autem advertat eſſe indiſpoſitum, teneri, quantum poteſt, diſponere, quia cauſa judicii Sacramentalis cœpta eſt, ergo, ſi quando commodè poteſt, non perficiatur, infertur grave onus pœnitenti, & non levis injuria Sacramento. 1766

Hinc communi doctrinæ contradicunt Rigoriſtæ, inter quos Opſtraedt *de converſione peccatoris q.* 2. dicit peccatores tardè per 4. gradus eſſe perducendos ad veram pœnitentiam ſecundum praxim antiquæ Eccleſiæ, in qua erat multo tempore ſtatus *flentium*, qui nō ingrediebantur, ſed ad fores templi plorabant. Deinde *audientium*, qui poſt auditum verbum Dei excludebantur templo. Poſtmodum *ſubſtratorum*, qui ad certum locum templi rejiciebantur, ut eis manus imponeret Epiſcopus, tumque excludebantur templo. Denique *conſiſtentium*, qui ad certum locum templi rejecti manebant uſque ad finem, ſed ad certum tempus abſtinebant Euchariſtia: ſic, inquit, duci debet peccator, quamvis enim deſierit illa exterior diſciplina Eccleſiæ, interior tamen ſpiritus manere debet. Idem fusè urget *q.3. & c.7.* addit abſolutionem etiam ad plures annos eſſe quandoque differendam, quamvis advertatur adeſſe amorem prædominantem, uti notat *c.9. ſ.3.* Simili modo ſuos Curatos inſtruunt Janſeniſtæ: & pro hac praxi adducunt varia argumenta, nam,

1. S. Ambroſius *lib.2. de pœn. c.9.* ait, *Non ideò poſcunt pœnitentiam, ut ſtatim ſibi reddi Communionem velint, hi non tam ſe ſolvere cupiunt quam Sacerdotem ligare; ſuam enim conſcientiam non exuunt, & Sacerdotis induunt, cui præceptum eſt, nolite dare Sanctum canibus.* R. Non improbat praxim mox abſolvendi, ſi pœnitens judicetur diſpoſitus, neque enim diſpoſitus appellatur *canis*: imò *l.4. de Sacram. c. ult.* vult frequenter recurri ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ; ſic enim habet, *Si quotieſcumque effunditur Sanguis Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur:*

qui

Digitized by Google

qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam.

2. S. Carol. Borrom. *in Inſt. paſt. p. 2. cap. 15.* ait, *Eſt prætereà conſultum abſolutionem differre, donec evidens appareat emendatio in iis, qui tametſi dicant ac polliceantur, quòd ſe eximent peccato, tamen Confeſſario probabilem faciunt metum, ne contrarium contingat.* R. Cùm dicat eſſe conſultum, non dicit fieri debere ſed poſſe, ubi ita videtur utile pęnitenti, & hoc etiam dixi *n.* 1764. Quòd autem adverſariis non faveat *S. Carol.* oſtendit Alex. à S. Thereſia *in tempeſtate noviſſima art.* 19. *&* 20. *qui art.* 22. explicat ad longum reliquos textus, qui contrarii videntur.

3. Synodus Gebennenſis *p.* 4. *tit.* 9. *c.* 5. ait: *Varii presbyteri ſe faciles exhibent in danda peccatorum remiſſa, modò peccatores ſpondeant emendationem, & elongationem à peccandi occaſione proxima ∴ diligenter inquirendum eſt, num idem non ſæpiùs promiſerint.* Et addit, quòd per facultatem abſolvendi pereat *tum presbyterorum tum pęnitentium multitudo infinita.* S. Th. de Villa Nova *Concione in feria 6. poſt Dominicam 4. quadrag.* ait. *Vadat & concubinam è domo pellat, pecuniam alienam reſtituat, &c. & tunc ad Confeſſarium redeat, & abſolvatur: hic rectus eſt ordo, hunc ordinem ne tranſgrediaris.* Simili modo loquitur Inſtitutio Chriſtiana Moguntinenſis de ſatisfactione §. 1. R. Synodus loquitur de iis, qui ſunt in proxima occaſione peccandi, nec volunt deſerere, quos etiam nos dicimus non eſſe abſolvendos. *Th.* etiam vult non abſolvendos, ſi prudenter præſumi non poſſit, quòd ſeriò, & efficaciter proponat ſuas illas obligationes adimplere. Quòd ſi pęnitens antehac ſefellerit, neque nunc appareat ſpeciale motivum credendi, quòd moraliter certò ſit poſt hanc vicem adimpleturus, etiam nos dicimus non eſſe abſolvendum.

4. Bellarm. *Concione* 8. *in Dom. 4. Adventus*, ait, *Si verò cum Deo in gratiam redire deſideratis, debetis primùm diu, & multùm in amaritudine animæ peccata præterita recogitare. Deinde ea largis, & diuturnis imbribus lacrymarum abluere, &c. Non enim*, inquit, *eſſet hodie tanta facilitas peccandi, ſi non etiam tanta facilitas abſolvendi.* Ibidem *Conc.* 9. ſic exclamat. *Quàm multi veniunt onuſti peccatis, in quæ jam millies ceciderunt! & veniunt pridiè vel ipſo die ſummæ celebritatis, & ſtatim volunt expediri, quaſi hoc negotium eſſet ludus puerorum: nonne hi Deum non placare ſed irridere voluiſſe videntur?* R. Non negamus utile eſſe diu, & multùm ſe ad veram pœnitentiam præparare, ſed dicimus non ſemper negandam eſſe abſolutionem diſpoſitis, quamvis ſe intra breve tempus diſpoſuerint. Item agnoſcimus Confeſſarios quandoque eſſe nimis faciles, ſed dicimus Janſeniſtas eſſe nimis difficiles: medium eſt tenendum, ut nec Indulgentia palpet, nec rigor deterreat. Multa quidem exempla nimiæ indulgentiæ refert Pædagogus Chriſtianus *to. 1. p. 2. c. 14. §. 2.* & Aveugle *ſerm. 25. pro Dom. 4. poſt Paſcha*, ſed Alex. à S. Thereſia *a.* 19. 24. 26. affert non pauciora luctuoſa exempla dilatæ abſolutionis. Similia habet Harts, Paſtor in Ranſt. *in diſquiſ. Theol. de ſigillo n.* 146. *&* 191. Leander à Murcia *in diſq. l. 2. d. 1. R. 14. n. 3.* appellat ad ſuam, & aliorum experientiam, conteſtans hanc ordinariam dilationem abſolutionis non eſſe remedium, ſed medium, quo pęnitens in ruinam adigatur, vel odioſa ei reddatur Confeſſio. *In diſpenſandis Dei donis*, inquit S. Leo *Epiſt. 91. non debemus eſſe difficiles, nec accuſantium ſe lacrymas gemituſque negligere, cùm ipſam pęnitendi affectionem ex Dei credamus inſpiratione conceptam.*

1767 5. *Opſtraedt q.* 2. ſic argumentatur: Converſio peccatoris eſt mutatio cordis ab amore prædominante creaturæ ad amorem prædominantem Dei, atqui hoc non poteſt tam citò fieri. *Q. 3. c. 7.* dicit tum priùs eſſe veram converſionem, quando aliquis per facta contraria retractavit priora crimina: neque credi debet pœnitentibus; inquit §. 3. quamvis ſe ſeriò dolere dicant, quia non norunt ſtatum animæ ſuæ, neque diſcernunt motus proprios, quia ſæpè puniuntur cęcitate à Deo. Addit *c. 8.* §. 1. non ideò judicari debere aliquem eſſe capacem abſolutionis, quòd jam abſtineat à peccatis, quia poteſt abſtinere ab eis puro timore gehennæ, aut ſpe commodi temporalis, ſine amore prædominante Dei, tum autem non eſt ſufficiens diſpoſitio ad abſolutionem, ergo. R. Converſio *Magdalenæ, Zachæi, Latronis* in cruce, aliorumque infinitorum citò facta eſt: Filius prodigus ad ſe reverſus citò indutus eſt ſtola prima. *Si dicas* verbis *S. Bernardi*, hæc eſſe non tam exempla quàm miracula: *Contrà eſt*, quis iſta priora ſunt exempla, quibus ſimilia quotidie fiunt. Quàm autem verbis illis *S. Bernardi* infideliter abutantur Janſeniſtæ in hac materia, de qua non loquitur *S. Bernardus*, oſtendit Libellus dictus *praxis ſolida à n.* 131. Deinde Eccleſia vetus, & nova habuit habetque praxim mox abſolvendi, uti dictum eſt *n.* 1230 ergo Eccleſia judicat converſionem non fieri ita tardè. Idem tenuerunt plurimi SS. PP. apud Fierlandt *in Concord. triumv. cap.* 5. & apud Alex. à S. Thereſia *art.* 11. inter quos S. Cyprianus *cap. 7. de Cœna Domini*, S. Ambr. apud Baronium *tom. 4. ad annum* 375. S. Auguſt. *in pſalmum* 63. ait, *Nunquid conſilii corrigendi & mutandæ vitæ malæ in bonam non eſt locus, non eſt tempus? nonne ſi vis, hodie fit? nonne ſi vis, modò fit? ∴ Ecce cùm loquor, muta cor, & factum eſt.* lib. 2. contra *Creſcon. c. 9.* ait, *Sive ad bonum, ſive ad malum parvo momento animus commutatur.* Similiter loquitur S. Chryſoſt. *Hom. de B. Philogonio, & Hom. 27. in c. 9. Geneſis.* Quòd autem Deus peccatores promptè in gratiam recipiat, clarè ex Scripturis, & PP. oſtendit Alex à S. Thereſia *art. 12. & art. 21.* demonſtrat idem docuiſſe *S. Franc. Saleſium*: unde ſic formari poteſt argumentum: Ad veram converſionem non requiritur niſi dolor de Deo offenſo, & propoſitum non peccandi de cætero, ſed hæc citò habere poſſumus, ergo. *Prob. min.* quia gratia Dei non deeſt, qui ultrò offert, & ad pœnitentiam invitat. Deinde habemus infinita motiva eliciendi talem dolorem, & propoſitum, ergo. Rationes *Opſtraedt* non urgent, nam ad hoc, quod dicit de amore prædominante, & timore gehennæ, reſponſum eſt, quando de attritione. Prudenter autem præſumi non poteſt, quòd quis ex metu purè naturali diu abſtineat à peccatis occultis, & internis. Præterea ad judicandum, quòd vera ſit converſio, non requiritur retractatio per facta contraria, uti conſtat ex dictis *n.* 1732. Et pęnitentes oppoſitum in ſe experiuntur, qui omnes non ſunt excęcati à Deo, ſed ſæpè valdè illuminantur, quando ad pęnitentiam accedunt. Neque ullus eſt Confeſſarius, qui ſæpe non advertat pęnitentem, dum primò confitetur, ſic eſſe diſpoſitum, ut ſeriò doleat, & proponat. Et emendatio ſubſequens probat fuiſſe verum dolorem, & propoſitum: ex eo autem, quòd fortè ſequatur relapſus, concludi non poteſt defuiſſe verum dolorem, vel propoſitum, ut dixi *à n.* 2729.

6. Quamvis certus ſit Confeſſarius pęnitentem habere do- 1768
lorem, & propoſitum, tamen dicunt Janſeniſtæ differendam eſſe abſolutionem, ut dilatione percuſſus magis abſterreatur, & meliùs ſe diſponat. R. Dixi *n.* 1764. aliquando eſſe hoc utile, ſed non ſemper: finis enim hujus dilationis erit, ne pœnitens relabatur, atqui ad hoc plùs ſæpè juvat abſolutio, uti expreſsè docet S. Th. *in ſupplem. q. 25. art. 1. ad* 4. tum ob auxilia gratiæ, quæ confert Sacramentum, & quibus poteſt meliùs muniri abſolutus: tum quia pia exercitia ab efficacitate Sacramenti habebunt majorem vim, eruntque Deo gratiora, & efficaciora, utpote facta ab amico Dei, & ex Chriſti inſtitutione merit eis major vis ſatisfactoria: tum etiam quia ſpes eſt uſurum ferventiùs mediis præſcriptis, nam dilatio multos offendit; qui non redeunt, ſed redduntur obdurati. Denique ut recognoſcamus, inquit Harts *n.* 146. quis ejuſmodi rigoris ſit fructus, hanc mihi paſtor doctus, & S. Caroli non mediocris diſcipulus retulit hiſtoriam: Cùm, inquit, caſu obviarem ruſtico Parochiæ N. inter colloquia interrogavi, quomodo valet Paſtor veſter, & quomodo ſe gerit in Confeſſionali? reſpondit ruſticus, tempus Paſchale habet uſque ad ultra Pentecoſten: diebus Paſchalibus non habet communicantes ſibi confeſſos quatuordecim: ego tamen prima vice obtinui abſolutionem, verùm oportet, ut ſcias diabolicè mentiri, ſi cupias abſolvi. Rectè ſic concludit Carolus *ab Aſſumpt. in pentalogo diaphorico cap.* 7. *Scimus aliquos, qui dilatione abſolutionis à reincidentia, & peccandi conſuetudine liberati fuere: ſcimus alios, qui dilatione abſolutionis à pęnitentia totaliter receſſerunt: unuſquiſque ſecundùm lumen ſibi datum Pœnitentiæ adminiſtret Sacramentum.* S. Aug. & S. Th. 3. *p. q. 80. ar. 10. ad* 3. ajunt, *Faciat unuſquiſque, quod ſecundùm fidem ſuam piè credit eſſe faciendum* ſed ut rectè fiat, precibus aſſiduis eſt à Deo impetrandum.

Q. 254. An, & quando poſſit, aut debeat Confeſſarius 1769
pęnitentem abſolvere ſub conditione? R. Dixi *lib. 6. par. 1. à nu.* 78. An licitum ſit conditionem, & qualem apponere formæ Sacramenti, quæ hic recoli debent. *Ibidem num.* 83. dixi, an ſufficiat conditionem, ſi apponatur, mente retineri. Hic adde ſeqq.

§. 1. Abſolutio regulariter danda eſt abſolutè, uti colligitur ex dictis *l. 6. p. 1. à n.* 128. ita quidem, ut Confeſſarius ordinariè abſque juſta cauſa ſub conditione abſolvens, ſecundùm Caſtrop. & Stoz. *l. 2. n.* 85. peccet mortaliter. Neque ſemper eſt juſta cauſa, quia vel judicium Confeſſarii de diſpoſitione pœnitentis eſt moraliter certum, vel probabile, vel dubium. Si certum, danda eſt abſolutè: ſi probabile, vel dubium, communiter judicandum eſt in favorem pœnitentis, & reſolvendum, quòd abſolutè ſit danda, quia etiam in iis dubiis melior eſt conditio poſſidentis: pęnitens autem facta confeſſione acquiſivit jus ad abſolutionem, ergo illo privari non debet per ſubortum qualecunque dubium de diſpoſitione. Si tamen Confeſſarius nequeat ſe reſolvere, ſed pergat dubitare, ſi cauſa ſit, cur abſolvat, abſolvere tantùm poteſt ſub conditione, Spor. *num. 622. & alii.*

§. 2. Sub conditione danda eſt abſolutio, quandocunque 1770
eſt neceſſitas, vel obligatio illius dandæ, & periculum faciendi Sacramentum nullum, ſi detur abſolutè: tales autem caſus

ſunt

ſunt varii, ut notant Dicaſt. *d.5.n.81.* & Gorm *p.2.n.220.* uti 1. ſi dubites, an pœnitens jam confeſſus habeat uſum rationis ſufficientem ad peccandum. 2. Si dubites, an per confeſſionem data ſit materia ſufficiens abſolutionis: tunc tamen melius eſt petere certum peccatum ea priori vita: 3. Si pœnitens non potuerit, vel noluerit fateri alia peccata præterquàm dubia, 4. Si dubites de diſpoſitione ſufficiente pœnitentis jam confeſſi, v. g. an ſincerum dolorem, vel propoſitum efficax habeat, an integrè ſit confeſſus, eò quòd neget mortale, quod probabiliter putas eum commiſiſſe. 5. Si dubites, an anteà formam benè expreſſeris, ſecundùm dicta *l.6.p.1.à n.123.* 6. Si dubites, an pœnitens, qui confeſſus eſt, adhuc vivat. 7. Si moribundus ſit abſolvendus, qui nunc nulla poſſit dare ſigna doloris, uti dictum eſt *à n.1156.* Ratio horum omnium eſt, quia in ultimis duobus caſibus exigit charitas, ut optimo modo conſulatur ſaluti proximi: in prioribus autem, habet præterea pœnitens jus aliquod per confeſſionem acquiſitum ad abſolutionem, eſtque in poſſeſſione illius juris, quamdiu non probatur eſſe incapax, vel indignus, ergo talis abſolutio debet dari, qualis dari poteſt ſine irreverentia Sacramenti, quæ ſalvatur, ſi detur conditionata, ergo. Rectè tamen addunt omnes, ut abſolvere poſſis ſub conditione debere eſſe prudens dubium circa illa, quod etiam dixi *l.6.p.1.à n.129.*

1771 §. 3. Si pœnitens afferat ſola dubia venialia, neque ſit prudens timor de mortali, Spor. *n.56.* putat nequidem ſub conditione abſolvendum, alioqui fore irreverentiam, cùm nulla ſit neceſſitas, nam ſi doleat de illis venialibus, remittentur per hunc dolorem, & benedictionem Sacerdotis: ſi non doleat, malè daretur abſolutio. Neque videtur pœnitens hic habere jus ad abſolutionem, eò quod non det materiam certam, aut neceſſariam. Alii tamen concedunt abſolutionem ſub conditione, uti dicetur *n.1797.* Quòd ſi lucrari deberet Indulgentias, rectè abſolvitur ſub conditione, ne fortè illis privetur, cùm probabile ſit confeſſionem requiri inter opera pro Indulgentiis, uti dictum eſt *n.1414.* De abſolutione puerorum dicam *n.1797.* De abſolutione rudium *à n.1808.*

1772 *Q.255. Quid dicendum ſit de illis Confeſſariis, qui cogunt pœnitentes, ut ſibi tantùm confiteantur?* R. De illis rectè dicit *Rayn. in Heter. T.16.ſ.1.p.9.n.35. Ad invidiam, perinde, ac ſponſi, concupiſcunt: quas ſemel rexerunt animas, & ut apud alios peccata exonerant, graviter ferunt, ac videntur inſanire, quæ eſt indigniſſima, ut quàm mitiſſimè dicam, agendi ratio.* J. Sanch. *d.29.n.4.* ait, *Sunt Confeſſariorum non pauci tyrannicè in hoc ſibi uſurpantes libertatem à Chriſto animabus exhibitam.* Meritò Regula 20. Sacerdotum in Societate JESU dicit, *Si quis uni confiteri ſolitus, ab eodem alium Confeſſarium adeundi facultatem petierit, vel ea non petita adierit, id ſibi gratum eſſe Confeſſarius benignè oſtendat.* Et monent AA. communiter cum Boſſo *d.7.ſ.7.nu.172.* Confeſſarios non debere ita arctare pœnitentes, quia quamvis ſit validè expediens ſemper uni confiteri, tamen relinquenda eſt libertas, ne detur occaſio ſacrilegiis, cùm infirmos pœnitentes ſæpè pudeat aliquid fateri apud ordinarium, ne innocentiæ nomen perdant: ideòque etiam Trid. *ſeſſ.25. de Regul. c.10.* ſtatuit, ut Monialibus, præter ordinarium Confeſſarium, bis aut ter in anno concedatur extraordinarius, quo expedit eas uti, ſecundum dicta *n.1534.*

1773 *Q.256. An & quomodo Confeſſarius teneatur corrigere errores & ſupplere defectus in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ commiſſos?* R. Cùm Confeſſarius gerat vices Chriſti, tenetur procurare tum valorem, & integritatem Sacramenti, tum etiam utilitatem pœnitentis: poſſunt autem multi errores vel defectus interveniſſe, & debent diverſimodè corrigi vel ſuppleri, uti jam declarabitur.

1774 §. 1. Si quis audierit confeſſiones, & poſteà reſciat ſe non fuiſſe validè baptizatum, vel ordinatum, tenetur, ſi poteſt, procurare, ut pœnitentes mortalia eadem confiteantur habenti poteſtatem: Si autem tantùm dubitet de valore ſui Baptiſmi, vel Ordinationis, non tenetur cum gravi incommodo hoc procurare, ſed ſatis eſt, quòd ſciat ſuum pœnitentem ab eo tempore confeſſum eſſe, vel confeſſurum alteri, ſic enim etiam à prioribus peccatis indirectè abſolvetur, Gob. *in Exp. tr.2.nu.439.* Quòd ſi invalidè abſolviſſes, etiam exiſtens verus Sacerdos, ita ut abſolutio nequidem in veniale pœnitentis caderet, & probabiliter putares, pœnitentem non ampliùs confeſſurum, tenereris errorem corrigere, alioquin exponeres pœnitentem periculo damnationis.

1775 §. 2. Si poſt aliquot horas recorderis te non rectè abſolviſſe, & iterum occurras pœnitenti, dic te velle eum abſolvere. Imò non videtur abſolutè neceſſarium, ut hoc illi dicas, quia tamdiu cenſetur retinere voluntatem habendæ abſolutionis, quamdiu eam non accepit, Con. Lug. Arr. *diſt.44.n.8.* Averſ. *q.16.ſ.13.* contra Suar. Vaſq. Fill. Hinc Gob. & Spor. *n.616.* laudant Sacerdotem illum, qui memor non datæ abſolutionis de peccato dubio, quod mulier ei poſt confeſſionem propoſuerat, cùm Communionem peteret, priùs eam ſubmiſſè abſolvit: Imò Stoz. *lib.2.n.175.* putat poſſe tacere, & abſolvere occurrentem etiam poſt aliquot dies, quamdiu confeſſio, & abſolutio illa cenſetur adhuc facere unum totum morale: Quòd ſi rationabiliter timeretur, ne pœnitens intereà in mortale eſſet lapſus, moneri deberet petita venia, vel expectari, dum iterum veniret ad confeſſionem.

§. 3 Improbabile non eſt, quod docent Nug. Suar. Fill. 1776
Turr. Hurt. Merat. Merc. Laym. *lib.5.t.6.c.14.n.15.* Lohn. Arſd. Confeſſarium poſſe etiam extra confeſſionem non petita venia, imò etiam renuente pœnitente loqui, & monere eum de defectu commiſſo in confeſſione; ea enim locutio videtur ſpectare ad perficiendum Sacramentum, quod inceptum eſt, & non integrè completum: Et hoc quidem rectè affirmant Arr. *n.12.* Stoz. *num.182.* ſi Confeſſarius, vel invalidè, vel omninò non abſolverit: dicere enim pœnitenti ipſi, quòd non abſolverit, non eſt manifeſtare delictum: Aliud eſt, ſi diceret alteri, tum enim ingeneraretur opinio indiſpoſitionis in pœnitente, & peccati gravis. Si tamen validam abſolutionem dederit, Valent. Bonac. Lug. Dian. Regin. Averſa *q.18. ſect.6.* Illſ. *n.250.* Stoz. *n.194.* longè probabiliùs putant non licere, niſi petita, & obtenta venia, loqui de illis, quæ cadunt ſub ſigillum, quia Sacramentum jam completum eſt.

§. 4. Si pœnitens non rectè à te abſolutus redeat ad confeſ- 1777
ſionem apud te, & adhuc utcunque ſis memor peccatorum, dic ei, nonne doles, & rurſum te accuſas de omnibus, quæ unquam mihi confeſſus es? Si affirmet, abſolve tacito tuo priore defectu, non enim teneris te confundere, cùm nullum damnum oriatur pœnitenti, & confeſſio per talem repetitionem fiat ſacramentalis, ſi fortè anteà talis non fuiſſet, Lugo, Tamb. *de Conf. l.3.c.2.* Gob. *n.441.*

§. 5. Si ante abſolutionem recorderis te non ſatis interro- 1778
gaſſe ſpeciem, vel numerum, teneris adhuc facere: Si poſt abſolutionem, dum pœnitens adhuc flectit, quid tibi faciendum ſit, pendet ab illa quæſtione, an liceat de rebus in confeſſione auditis loqui cum pœnitente, quamdiu adhuc flectit, de qua dicam *n.1980.*

§. 6. Si bona fide poſitive deobligaſti pœnitentem à con- 1779
feſſione integra ſpecierum, vel numeri, aut ſi pœnitens putavit ſe non obligari aliud dicere, quia tu bona fide ſiluiſti, regulariter ad nihil te obligat Fill. rarò *Lugo, & Averſ.* tunc ſcilicet, quando non eſſet grave incommodum, quod communiter fore putat Tamb. *c.8.n.3.* cùm ſaltem adſit rubor in retractando, vel monendo, & idem dicunt Suar. & Arr. *n.23.* licèt peccaſſes omittendo monitionem, dummodo poſitivè non dixeris, non eſſe obligationem talia confitendi: quòd ſi dixiſſes, putant poſſe etiam extra confeſſionem dedoceri illum errorem, in genere dicendo, ſi tale peccatum committatur, eſſe hoc, vel illo modo confitendum: ſed meliùs eſt peti veniam loquendi extra confeſſionem, aut faciendum eſt in confeſſione, ſi redeat.

§. 7. Si bona fide, & abſque culpa deobligaſti pœnitentem 1780
à reſtitutione, quando ad eam tenebatur, vel obligaſti, quando non tenebatur, per ſe loquendo nō teneris compenſare damna cauſata, uti dictum eſt *l.3.p.2.n.184.* attamen cognito errore ex juſtitia teneris admonere pœnitentem, ſecundùm dicta *ibid. n.353.* E contrà ſi ex ignorantia vincibili, vel ex malitia poſitivè deobligaſti pœnitentem à reſtitutione, vel obligaſti, cùm non teneretur, teneris ipſe reſtituere tertio, aut compenſare pœnitenti, niſi conſilium illud tuum revoces apud pœnitentem, uti habet communis cum Buſemb. *ſuprà*, Arr. *à n.15.* Aver. *l.§. At verò*, Card. *in 2. criſi d.23.n.141.* Et in eo caſu, quo alius Confeſſarius tenetur reſtituere, etiam tu teneris, quamvis ſis Religioſus, ſi pecuniam habeas, aut habere poſſis, quod reſtituas, ſine notabili tua infamia, vel incommodo: poteris autem habere, ſi à Superiore, vel alio petas in genere ad uſum neceſſarium, & pium, ut ſi priùs voveas reſtituere ſub conditione obtinendæ veniæ & poſteà dicas te ex voto, vel pietate velle dare alicui. Ratio autem eſt, quia fuiſti cauſa efficax, & injuſta damni, ergo teneris compenſare, vel tertio in defectu pœnitentis, vel pœnitenti ipſi in defectu tertii.

§. 8. Si non poſitivè deobligaſti à reſtitutione, attamen 1781
ex ignorantia vincibili, vel cum culpa gravi purè tacendo neglexiſti monere, & ideò pœnitens non reſtituat, Gabr. Sylv. Molin. Laym. Nav. aliique multi cum Moya *t.3 d.7.q.4.* putant te adhuc teneri reſtituere, & conſentit Leſſ. *lib.2.c.13.n.77.* ſi ſis Parochus, quia ex officio tenebaris admonere, & ſic tacendo æquivalenter dicebas non teneri reſtituere; quod maximè valet, ſi ſtudioſè ideò tacueris, ne pœnitens obligationem ſuam ſciret, & reſtitueret, quia in hoc caſu alter habebat jus, ne per talem dolum fraudaretur. De cætero ſi non ideò tacueris, attamen ex ignorantia vincibili, & cum culpa gravi, docent Suar. Valent. Az. Sà, Sanch. Fill. Rebell. Con. Mald. Bonacin. Arr. *n.16.* Averſ. *§. Rectè*, Buſemb. relatus *l.3.p.2.n.20.* *Diana, Lugo*, aliique plures apud *Moyam* te non teneri reſtituere, quia ex juſtitia erga tertium non tenebaris admonere, aut poſitivè

impe-

Digitized by Google

impedire ejus damnum, ſed ad ſummum ex charitate, læſio autem ſolius charitatis non inducit obligationem reſtituendi. Mendo *d.6.q.6.* meritò dicit utramque ſententiam eſſe probabilem, poſterior tamen, uti communior eſt, ita etiam videtur probabilior.

1782 §. 9. Si temerè, vel non præmiſſâ pro inveniendo domino ſufficiente diligentia dixeris rem dari poſſe pauperibus, ſi pœnitens dederit, nihilominus adhuc tenebitur domino, ut dixi *l.3.p.2.n.97.* & iterùm *à n.* 420. In defectu autem pœnitentis tu teneberis, ſecundùm dicta hic *n.* 1780.

1783 §. 10. Si dixiſti Matrimonium eſſe validum, cùm eſſet invalidum, votum eſſe invalidum, cùm eſſet validum, &c. corrige ſaltem per alium, ſi nequeas per teipſum, talia enim de ſe non ſunt materia ſigilli, niſi fortè manifeſtata ſint ob peccatum explicandum: ideòque revelari poſſunt, niſi conſtet pœnitentem nolle, *Lobner*.

1784 §. 11. Si alicui nimis gravem pœnitentiam impoſuiſti, quam prævides omittendam cum periculo peccati gravis, non potes ei minorem imponere, niſi petita venia loquendi, alioqui violas ſigillum.

1785 §. 12. Rectè docent Suar. Vaſq. Lug. *d.22. à n.57.* Confeſſarium, licèt culpabiliter commiſerit errorem, vel defectum, non teneri, per ſe loquendo, ad ejuſmodi admonitionem pro corrigendo, quando timetur ſcandalum, aut detrimentum grave proprium, vel alienum: item ſi ſequeretur gravis offenſio pœnitentis, uti habent Con. Bon. Spor. *n.610.* imò Averſ. & Burgh. *cent. 2. caſ. 60.* putant ob ſolam confuſionem, & infamiam apud pœnitentem ſubeundam excuſari Confeſſarium, dummodò probabiliter putet pœnitentem adhuc ſemel ritè confeſſurum, uti *n.* 1774. inſinuatum eſt.

DUBIUM VI.

1786 *Quæ ſcientia, & prudentia requiratur in Confeſſario.*

RESP. I. Ut Sacerdos ritè abſolvat, debet, quantùm moraliter fieri poteſt, omnia peccata pœnitentis intelligere, quia alioqui is fruſtrà teneretur recenſere, *Unde reſolves*,

I. Peccat, qui abſolvit eum, cujus peccata per negligentiam non ſatis intellexit: quia fert ſententiam incognita causâ: Validam nihilominus eſſe abſolutionem, ſive propter ſomnum, &c. ut dictum ſuprà *c.1.dub.3.ar.4.* ſive propter canitum, vel linguam impeditam pœnitentis (ſine hujus tamen culpa) aliqua non intellexerit, docet Dian. *p.3 t.4.R.109. & p.4.t.4.R.* 198. Item Lay. *l.5.t.6.c.9.* ex Henr. Suar. Sylv. Merc. *in 3.p.* eò quòd eſſentia, & effectus Sacramenti conſiſtere poſſit abſq; integra, & ſpecifica peccatorum explicatione, ſi ſine culpa pœnitentis omittantur v. Dian. *ll. cc.*

II. Si tamen pœnitens poſt confeſſionem intelligat unum vel plura mortalia non fuiſſe intellecta, debet ea repetere in ſequenti confeſſione, ſive apud eundem, ſive alium Confeſſarium, *Laym.* Dian. *ll. cc.*

III. Confeſſarius abſolvens ex ignorantia, quem abſolvere non poterat, dupliciter peccat; nimirùm ignorantia eorum, quæ ad officium ſuum ſpectant, & indebitè abſolvendo, Tann. *in 1.2.d.4.q.9.d.1.n.12.* Lug. *d.16.n.* 185.

Reſp. II. Ut Confeſſarius validè abſolvat, requiritur, & ſufficit cognoſcere peccata, ſaltem ſub confuſa ratione peccati. Ut verò licitè, requiritur ea ſcientia, ut poſſit ferre prudens judicium in hoc foro, ideòque ſcire debet, 1. quæ ſint mortalia, quæ venialia, ſaltem ex genere ſuo. 2. Species, & circumſtantias neceſſariò explicandas. 3. Spectantia ad reſtitutionem bonorum, & famæ. 4. Caſus reſervatos, & excommunicationes, ſaltem communiores. 5. Cenſuras, & irregularitates communiores, pro Sacerdotibus. 6. Requiſita in pœnitente ad bonam diſpoſitionem. 7. Remedia peccatis opportuna. Circa, quæ omnia notantur hæc tria:

Primò, ſufficere, ſi ea ſciat mediocriter, ita ut ſaltem norit prudenter de omnibus dubitare, & doctiores ſe, vel libros conſulere.

Secundò, majorem minoremve requiri, ac ſufficere ſcientiam, pro diverſitate locorum, & pœnitentium, Bon. *d.5.q.7.p.4.* §. 2.

Tertiò graviter peccare, tum eum, qui ſine ſufficienti ſcientia huic muneri ſe ingerit: tum eum, qui talem ſine neceſſitate conſtituit, aut, cùm poſſit corrigere, tolerat, Laym. *c.13.* Bonac. *l.c.* Lugo. *Unde reſolves*,

I. Si pœnitens advertat Sacerdotem non percipere peccati gravitatem, tenetur illum monere ſe peccaſſe mortaliter.

II. Qui ſciens prudens confitetur ei, quem ſcit ſuam conſcientiam dijudicare non poſſe, tenetur confeſſionem repetere, apud peritiorem, quia graviter peccavit ſic confitendo.

Reſp. III. Prudentia requiritur, tum in inſtructione, monitione, curatione pœnitentis; tum in interrogatione. Et quidem ſi prudenter judicet integrè eſſe confeſſum, v.g. quia benè inſtructus poteſt, & ſolet adhibere diligentiam debitam, non tenetur quicquam interrogare; aliàs tenetur, ut habet communis. (Dian. tamen *p.2.t.15.R.7.* ex *Nav.* & *Valero* negat eſſe mortale, non examinare aliquam circumſtantiam ex oblivione, v. etiam *Lug. d.22.*) quia tanquam Judex debet curare integritatem judicii, & tanquam Medicus, ut morbi & vulnera perfectè detegantur: cavendo interim, *Primò.* Ne examen ſit curioſum, de non neceſſariis, unde Confeſſarii exiſtimatio, Sacramenti dignitas, & pœnitentis profectus minuatur. *Secundò.* Ne ſit indiſcretum, ut v.g. de iis, quæ moraliter certum eſt à tali non ſolere committi; vel ex quibus diſcat peccare pœnitens; vel de inverecundis inverecundè, vel de numero nimis anxiè, ſi ex dictis probabiliter æſtimari poſſit. *Tertiò.* Ne ſit intempeſtivum; & ſinatur priùs ſe explicare, quantùm poteſt, ne importunitate terreatur. Quòd verò quidam monent, expedire, ut pœnitens inter confitendum non interrumpatur, id Lug. *n.15.* univerſim non probat, præſertim, ſi confeſſio non ſit brevis, quia facilè aliqua excidunt memoria. *Unde reſolves*,

I. Si Sacerdos advertat, pœnitentem, etiam poſt ſufficientem diligentiam peccatum aliquod, aut circumſtantiam neceſſariam omittere, probabilius ac verius eſt, per ſe loquendo, teneri interrogare, etſi neget *Sà v. Confeſſar.* & *Medin.* docens, ſi diligenter examinata conſcientia unius ſit oblitus, non teneri Confeſſarium illud revocare in memoriam, niſi cedat in damnum proximi, quod Vaſq. *q.93.dub.7.n.3.* videtur dicere eſſe probabile, verùm alii rejiciunt, v. Lug. *ſ.* 2.

II. Etſi Confeſſarius, cui evidenter conſtat peccatum pœnitentis, quod tamen ipſe negat, non debeat illum abſolvere, quando verò ex aliorum relatione, vel ſuſpicione id habet, ſtandum ſit pœnitentis confeſſione, cùm in hoc foro, tam pro quàm contra ſe fides habeatur: Suar. *t.4.d.32.ſ.3.* Fag. *p.2.l.6.c.4.n.38.* citati à Dian. *p.3.t.4.R.*105. in utroq; tamen caſu prudentis Confeſſarii eſt, 1. Cautè & à longe, tum propius interrogare. 2. Si nihilominus neget, prudenter judicare, an non potuerit oblivisci, vel confeſſus eſſe alteri, vel putare non eſſe peccatum, vel ſimili de cauſa excuſari, ita ut debeat abſolvi, Dian. *l.c.* ex Sylv. Nav. Tol. *&c.* 3. Si peccatum illud norit ex confeſſione complicis, non uti illa ſcientia, niſi in genere quærendo, an non aliud conſcientiam gravet, & excitando ad majorem contritionem, ob periculum indirectæ revelationis; aut etſi complex dederit veniam, ob periculum ſcandali, v. Laym. *c.* 14.

III. Interrogationes in materia caſtitatis, debent eſſe paucæ, & cautæ, ne vel occaſionem det inveſtigandi, aut traducendi confeſſionem, aut ignorantem doceat, aut offendat, aut ſe vel illum periculo exponat. At ſi hæc timeat, potius pati debet aliquid deeſſe integritati materiali. Et quidem ſi in hac materia negantur cogitationes, non opus eſt progredi ad opera: rudiores tamen cogitationes negant; verba & opera rogati fatentur, quòd illas non æquè agnoſcant, aut advertant, v. Laym. *hic cap.*13. Kon. *d.7.dub.7.* Dian. *p.3.tr.4.R.99.*

ADDENDA.

*QUæſt.*257. *Quid præterea notandum ſit circa ſcientiam, & alias virtutes in Confeſſario requiſitas.* R. 1787
Seqq. §. 1. Scientia ſumma non requiritur, imò per accidens ſæpè eſt minùs utilis quàm mediocris conjuncta cum naturali judicio, & praxi, qui enim ita ſubtiliter volunt omnia revocare ad apices theologicos, ſæpè ſeipſos, & alios implicant ſcrupulis aliiſque difficultatibus: unde præſtat hic ſe commodare ad uſum Eccleſiæ, & aliorum prudentum Confeſſariorum. Notatque rectè Arr. *diſt.43.n.2.* contra Tann. *diſp.6.q.9.nu.96.* majorem ſcientiam requiri ad audiendas confeſſiones hominum indoctorum, quàm doctorum, quia hi poſſunt ſuas ipſi actiones diſtinguere, & obligationes cognoſcere.

§. 2. Putant Llamas, & Stoz *l.2.n.16.* ad hoc munus ſatis 1788
doctos eſſe illos, qui integram Summam caſuum diligenter legerint, vel attentè audierint explicari. Quòd ſi quis de ſeipſo dubitet, ſiſtat ſe Examinatoribus ab Epiſcopo, vel Superiore conſtitutis, qui ſi eum ſatis ſcire judicent, poteſt acquieſcere, & cum fiducia in Deum aggredi functionem, quamvis omnium maximam, & graviſſimam, Stoz *ſuprà*, Spor. *n.*787.

§. 3. Ante omnia tenentur Confeſſarii omnes accuratiſſi- 1789
mè ſcire, imprimis quomodo ex propriis motivis eliciendi ſint actus fidei, ſpei, charitatis, attritionis, contritionis, debent enim ſæpiſſimè pœnitentibus præire in illos actus. Motiva fidei, ſpei, & charitatis explicavi *in lib.2. à num.*30. 118. 146. ubi etiam oſtendi modum practicè inducendi ad illos actus. Motiva attritionis, & contritionis explicavi hic à *nu.*722.

n. 722. 786. ubi etiam *à n.* 1723. oſtendi modum practicè inducendi ad illos actus. Deinde etiam accuratè ſcire debent Confeſſarii, quandonam & quænam peccata diſtinguantur numero, & ſpecie, uti etiam fusè explicavi hic *à n.*922.*&* 946.

1790 §. 4. Debet Confeſſarius hic, & nunc in praxi habere reflexionem ad principia univerſalia, quæ didicit, videndo an rectè applicet, & ſæpè interrogare alios doctiores, & expertos. Quantumcunq; autem ſe doctum eſſe quis putet, non expedit tamē ex tempore ſtatim reſolvere implicitos caſus, præſertim qui impedimenta Matrimonii, ſimoniam vel reſtitutionem concernunt, ſed dicendum pęnitenti, ut det tempus conſiderandi; ſic enim cavebuntur errores, qui ſæpè fiunt, & pęnitens ipſe poſteà meliùs acquieſcet, cùm alioqui ſæpè adhuc maneant ſcrupuli, ſi ita ſubitò, & non datis rationibus fiat reſolutio: quæ admonitio inquit Tann. *n.* 95. eſt præſertim indoctis Confeſſariis maximè neceſſaria, qui eò confidentiùs quandoque à quibuſcumque abſolvunt, & in quibuſcumque diſpenſant, quò ob imperitiam minùs dubitare norunt.

1791 §. 5. Rectè notat Gob. *t.7.n.*321. Confeſſarium debere ſcire ſententias plures, quæ verè probabiles ſunt, circa materias morales, eò quòd ſæpè, ubi non agitur de valore Sacramenti, non poſſit nec expediat pęnitentes dirigere ſecundùm unicam doctrinam, tam parùm quàm Medicus poſſit omnes unica medicina ſanare, ſed pro diverſitate ſubjecti, & circumſtantiarum debet has, aut illas applicare, attamen obſervare debet hoc, quod dixi *n.*1737.

1792 §. 6. Præter ſcientiam, neceſſaria eſt Confeſſario, imprimis manſuetudo, qua benignè excipiat omnes, uti Confeſſarios magnoperè hortabatur S. Xaverius apud Turſellinum *l.6.vitæ c.*17.*& cap.* 11. refert, quanta fuerit ejus comitas gravitati conjuncta: Et ratio eſt, quia ſi durus ſit, vel terrebit pœnitentes, qui ideò peccata graviora non aperient, vel ſaltem nimiùm aggravabit onus confeſſionis, quod de ſe eſt ſatis grave. Afflicti ſemper ſunt conſolandi, innocentes ſuaviter excitandi, duri autem peccatores, quamvis aliquando terreri debeant propoſita ſeveritate judicii divini, & rigore pœnarum æternarum; attamen debet abeſſe omnis mordax, vel contumelioſa objurgatio. Cogitet Confeſſarius ſe Chriſti perſonam gerere, qui peccatores omnes benignè ſemper excepit, cujus exemplum dedit pater ille in Evangelio, qui filium prodigum poſt conſumptam cum meretricibus ſubſtantiam benevolentiſſimè recepit. Neceſſaria quoque Confeſſario eſt patientia, imprimis cum mulieribus, uti dicetur *n.*1890. Deinde cum ſcrupuloſis, qui longas ſæpè confeſſiones texunt, eaſdemque decies repetunt ſine cauſa. Item cum recidivis, cum quibus ſæpè potabit ſe fruſtrà laborare, ſed utiliter laborat, ſi vel ſemel unum peccatum impediat. Præterea cum rudibus, qui ſæpè velut trunci ſtabunt, nec ea, quæ dicentur, capere velle videbuntur, cùm tamen vel non poſſint ex ſtupiditate ingenii, vel ita hæreant ex aliqua turbatione nimiaque reverentia: cum talibus benigniſſime agendum, excitando ad fiduciam, docendò neceſſaria præeundo in pios affectus. Denique Confeſſario neceſſaria eſt charitas, qua ſeriò, & indefeſsè quærat emendare pęnitentes, eiſque prodeſſe in ſalutis æternæ negotio, aſſumptis etiam in ſe pœnis pro illis.

1793 §. 7. Confeſſarius debet per prudentiam ſcire ſe diſcretè inſinuare, ut omnibus omnia fiat: Exemplo ſit S. Xaverius de quo *Turſ. in vita l.6.c.*10. ita ſcribit. *Inſerebat ſe militum laſcivientium circulis, ludentibus de induſtria ſuperveniebat, ſe illorum luſibus, & conſuetudine delectari ſimulans. Si quis ejus interventu verecundiaque deſiſteret à luſu, comiter eum ad vitæ hilaritatem revocabat, ſe quoque talis oblectationis ſtudio teneri, milites utique Monachorum ritu vivere non debere: ſi nulla intercederet injuria divini numinis, ſatiùs eſſe ludere, ac jocari quàm detrahere de aliis, aut quidquam patrare flagitii* ∴. *Ultrò etiam aliis pellicum amore implicatis ad prandium aut cœnam condicere, ſuper menſam familiari ſermone illato probare appoſita fercula, de famula, quæ illa tam ſcitè condiviſſet, percunctari, rogitare hoſpitem, ut eam accerſeret, collaudatamque de ſolertia in cibis condiendis dimittere, ſat habens in præſentia viam ſibi ad deſtinata feciſſe* ∴. *Si perluſtrans domum incidiſſet in hoſpitis pellicem, quænam illa mulier, & cujus eſſet, ſciſcitabatur, ſeque omnia, quæ videret, probare inſinuabat, occaſionem rei benè gerendæ captans* ∴. *Si quem nactus erat formoſæ ancillæ amore captum, huic mulierem commendare, inde percunctari ex hoſpite, cur ſi amaret, cum utrinſque dedecore concubinam quàm honeſtè conjugem habere mallet? ita mali cauſa in remedium verſa flagitia mutabat nuptiis. Sin autem mulier deformis erat, rogitabat hoſpitem, Satiſne ſanus eſſet, qui adeò deformem famulam in deliciis haberet? Aliàs, qui multarum ancillarum amoribus irretiti tenebantur, alia adoriebatur via: quærebat primùm, cur domi tantum alerent ancillarum gregem, quæ nullum penè uſum haberent alium, niſi ut dominorum rem familiarem perderent, domeſticum otium contentionibus rixiſque turbarent: quòd ſi omnes dimittere, aut non poſſent, aut nollent, magnopere monebat, ut certè unam aliquam miſſam facerent: inde intermiſſis aliquot diebus reverſus amicè inſtabat, ut alteram, deinceps ut reliquas omnes dimitteret, præter unam, ita paulatim perditos homines demptis omnibus peccandi illecebris ad honeſtatis ſalutiſque viam revocabat, &c.* Aliquid circa prudentiam Confeſſarii addam *n.* 1932.

Q. 258. *Quid obſervare debeat Confeſſarius puerorum.* 1794
R. Seqq. §. 1. Meritò viri prudentes graviſſimam in his audiendis difficultatem apprehendunt, longè enim faciliùs eſt expedire adultos quàm pueros, quia ſæpiſſimè dubium eſt in pueris, an & quomodo reipſa peccarint, an habeant actus ad abſolutionem prærequiſitos. *Et ut me exolvam hoc ultimo dubio,* inquit Gob. *t.7.n.*455. *interrogo, cur venerit ad confeſſionem, nec deſiſto, donec dicat ſe verè credere, quòd qui nolunt confiteri ſua peccata, puniantur à Deo: è contrà qui rectè confitentur, veniant ad cęlum. Ut autem eliciam ex his verum, & formalem actum fidei, ex quo debet procedere dolor neceſſarius ad pęnitentiam, quærere ſoleo, utrum putet Deum poſſe falli aut fallere: ſi urget, urgeo, ergo credis omnia eſſe vera, quæ Deus unquam dixit? Reſpondet, credo: laudata ejus fide confirmandus eſt rectè ſic facere: Deum enim mentiri non poſſe, eò quod ſit veraciſſimus* tumque ſcitu neceſſaria eis proponenda ſunt, ſi putentur ignorare.

§. 2. Expedit pueros quamvis needum abſolutionis capa- 1795
ces audire, ut ſic inſtruantur, & aſſueſcant, Laym. *c.5.n.*7. ideoq; utiliſſimè laborat Confeſſarius, ſi jam paulò capaciores doceat, quomodo debeant confiteri, manè ſurgere, veſperi incumbere, conſcientiam examinare circa cogitationes, verba, & opera.

§. 3. Leſſius *in auct. v. Confeſſio caſu* 6. putat pueros tum eſ- 1796
ſe capaces abſolutionis, ſi ſciant, quid mali eventurum ſit malis, quid boni bonis, Gob. *in Exp. t.4.n.*118. dicit in Germania puellas non ante octavum, pueros verò poſt novum, & dimidium priùs communiter videri capaces peccati mortalis: ſed rectè notant Laym. & Spor. *n.*525. non ex ſola ætate, ſed multò magis ex ingenii, & educationis qualitate eſſe hoc intelligendum. Addit *Teretius* apud Gob. *n.*452. ſi pueri pudefiant de mendacio, aut de aliqua impudicitia commiſſa, ſi laudent obedientiam, &c. indirectè colligi, quòd ſufficiente ratione utantur, quantumcunque parvæ ſint ætatis. Notat etiam Gob. *nu.* 454. multùm prodeſſe ad cognoſcendam maturitatem puerorum confitentium, ſi Confeſſarius attendat ad vultum, & geſtus eorum, nam ſi digitis ludat in clathris, ſi confitens reſpiciat alios extra confeſſionale, ſi nugetur cum roſario, vel pileo ſuo, ſignum eſt exiguæ maturitatis.

§. 4. Quando dubitatur, an puer ſufficientem uſum ratio- 1797
nis habeat, *Leſſ.* putat non eſſe abſolvendum, niſi in morte, & in *Paſchate*, *Gob.* dicit ſecurè abſolvi poſſe ſub conditione: nam non poſſe abſolutè abſolvi, rectè docent Bardi & Schild. *t.6.c.*5. §. 1. contra *Caram.* reverentia enim Sacramenti poſtulat, ne exponatur periculo nullitatis. Quòd ſi puer non afferat niſi peccata leviſſima, præſertim ſub dubio, & ſigna doloris etiam ſint dubia, dixi *n.* 1771. aliquos velle, tantùm dari benedictionem, *Laym* tamen *Dian. Schild.* ſuprà putant etiam in hoc caſu poſſe abſolvi ſub conditione, nec eſſe opus differre, quamvis commodè poſſet eri.

§. 5. Pueri ſæpè peccant venialiter tantùm, quamvis mate- 1798
ria ſit gravis, quia hoc, quod faciunt, tantùm in confuſo apprehendunt eſſe malum, non advertentes ad gravitatem malitiæ, Boſſ. Teret. Gob. *n.*458. E contrà aliquando peccant mortaliter in eis, quæ de ſe ſunt levia, quia per parentes, vel alios, cauſata eſt eis conſcientia erronea de aliquo tanquam gravi, quod de ſe leve eſt, & ad hoc dignoſcendum quandoq; interrogari poſſunt, an per hoc, vel illud planè putarint ſe infernum mereri.

§. 6. Examen puerorum poteſt eſſe; an diligenter diebus 1799
feſtivis audierint Miſſam, vel è contrà garriverint in templo. An parentibus aliiſque Superioribus fuerint inobedientes. An mentiti. An cognomina dederint aliis. An irati fuerint, rixari. An pugnaverint, percuſſerint alios. An illuſerint ſenibus vel aliis. An aliquid furati ſint. Si Confeſſarius advertat puerum audaciorem eſſe, interrogare poteſt de petulantiis in lecto vel alibi exercitis. Si has fateatur, de verberationibus mutuis in nudo corpore, de tactibus. Primæ ſeductiones puerorum ſunt à ſimilibus colluſionibus, denudationibus corporum, &c. Gerſon *p.2.n.*32. *in opuſc. de Arte audiendi Confeſſ. conſid.* 17. ait: *Utinam mala à pueris tam diligenter confiteantur, quam ſciuntur, & aguntur ab eis!*

§. 7. Si Confeſſarius judicet puerum abſolvendum, addu- 1880
cere debet ad dolorem hoc, vel ſimili modo. *Q.* Fili, quò deveniunt poſt mortem, qui peccant? R. Ad infernum vel Purgatorium. *Q.* Quid ibi patiuntur? R. Graviſſimas pęnas ignis. *Q.* Poſſeſne talem ignem ferre? poteſne jam digitum in candela tenere? Quid ſi ergo totus ardere deberes, & tam diu in igne? Et quis detrudit hominem ad tales pęnas? R. Deus. *Q.* Agno-

ſciſne

Digitized by Google

ſcisne etiam te offendiſſe illum Deum, qui ita poteſt punire? R. Agnoſco. *Q.* Sed quid nobis boni fecit Deus? nonnè creavit, & redemit ſuo ſanguine, dedit omnia, quæ habemus, & vult etiam cœlum dare, ubi æternùm ſimus beati? Nunquid ergo Deus erat dignus amari à te, & non offendi; utique erat dignus. Adde: Et quamvis iſta non eſſent, tamen Deus in ſe eſt digniſſimus amari, quia in ipſo eſt omnis pulchritudo, omnis perfectio, omnis bonitas, hinc propter ſe digniſſimus eſt non offendi. Itaque jam ex corde dole, quòd illum offenderis, & dic mecum: O Deus amabiliſſime, doleo, quòd te judicem meum, quòd te ſummum benefactorem meum, quòd te ſummum bonum meum unquam offenderim, & propono cavere impoſterum omnia peccata. Nunquid ita? Et ideò te accuſas de omnibus tuis peccatis? R. Accuſo. Dic ergo pro pœnitentia, &c.

1801 §. 8. Confeſſarius inculcet pueris horrorem peccati, quia nempè reddit animam turpem, & deformem inſtar dœmonis: gratia verò reddit ſpecioſam inſtar Angeli. Præterea ingerat timorem Dei, qui inſtar Solis ubique præſens eſt, & videt omnes malas cogitationes, & peccata mortalia vult igne æterno punire: è contrà qui pios, & probos amat ſicuti filios, dat ipſis bona in hac vita: & poſteà in cœlo æternam gloriam.

1802 *Q.* 259. *Quid obſervare debeat Confeſſarius adoleſcentum, & juvenum?* R. Seqq. §. 1. Multa quæ de pueris dicta ſunt, etiam his poſſunt applicari, maximè ſi Confeſſarius non habuerit eos à pueritia ſibi confitentes. Habita occaſione, imprimis ſtudioſè inculcet, quòd peccata, de quibus timor eſt vel dubium, an ſint mortalia, non ſint reticenda ex pudore, alioquin nullum peccatum remitti, ſed committi novum, & grande ſacrilegium: Nec cauſam eſſe pudoris, cùm Confeſſarius ſciat infirmitatem hominum, & obligetur ſtrictiſſimo ſilentio, & tantò pluris æſtimaturus ſit, quantò majore confidentia erga eum utentur. E contrà ſi reticeant, nihilominus toti mundo manifeſtandum in extremo judicio, & cum æterna damnatione. Deinde etiam data occaſione monendi ſunt, ut primas tentationes aperiant, pro intelligendis mediis illas ſuperandi: natura enim incipit in illa ætate ſe commovere, & quandoq; faciunt aliqua, primò neſcientes eſſe peccata, ſed inducto peſſimo habitu difficillimè emendantur.

1803 §. 2. Nihil iſti ætati magis utile eſt quàm frequens confeſſio, nam ſic augetur Dei timor, & cura puritatis, præcaventur ſeductiones, vincitur pudor, ſicque faciliùs primò in parvis, poſteà in majoribus conſcientiam aperiunt: ſed bene inſtruendi, ut diligens examen, & actus requiſitos præmittant. Poteſt autem examen adoleſcentum eſse, præter illa, quæ de pueris dicta ſunt, an tempus otioſè tranſegerint: pecuniam parentum prodegerint: inhoneſtis cognominibus alios affecerit, malum imprecati ſint alteri: fuerint Parentibus cauſa iræ. Examen juvenum eſt fermè idem, & ſi ſuadeant circumſtantiæ, vel ipſi occaſionem dent, interrogandi ſunt, primò in genere, an non aliquid turpe cogitarint, dixerint, vel fecerint. Circumſtantias perſonarum non ſolent advertere, niſi jam antehac talia confeſsi, inſtructi ſint à Confeſsariis: debent autem aſſuefieri omnes pœnitentes, ut ipſimet diſtinguant ſpeciem, & addant numerum in mortalibus. Hæc autem ætas ſtudioſè deterrenda eſt à turpiloquiis, quia hæc apud pleroſque ſunt initium ſeductionis; ab illis enim itur ad turpes tactus, &c.

1804 §. 3. Si Confeſsarius advertat, quòd quandoque accedant ad alium Confeſsarium, permittat, nec ullo ſigno oſtendat ſibi diſplicere, quia melius eſt ſic, quàm ſacrilegè confiteri: attamen tantò diligentiùs eis advigilet, quando redibunt. Si autem tales ab alio Confeſsario clam ad ſe veniant, audiat iſta vice, ſed conetur diſponere, ut ſe aperiant ſuo, neque enim eſt melior, imò vix eſt alius modus conſervandi innocentiam, aut emendandi ipſos, quàm ſi uno utantur Confeſſario, & ejus conſilia ſequantur. Sapienter dicit *S. Carolus Borrom. in Inſtr. Paſtor. p. 2. c. 6. ſi quem deprehenderint, qui ſine ratione legitima Confeſſarium ſuum deſerat, conetur eundem perooportunè reducere, quemadmodùm enim Medici, qui naturam temperamentumque corporis in infirmis perſpectum habent, non facilè permutari ſolent, quod morbis neceſſaria faciliùs invenire remedia norint, ſic neque videntur pœnitentes, niſi magno delectu, à Medicis ſuis diſcedere debere, cùm ii meliùs animarum vulneribus adhibere opportuna, ac utilia inſtituta poſſint.*

1805 §. 4. Cautè procedendum cum adoleſcentibus, & juvenibus, quæ enim vident vel audiunt, obſervant diu, narrant aliis, de his ipſimet poſteà prudentiores judicant: major cura habenda eſt, ut ſatisfiat judicio, quod habebunt, quàm quod nunc habent: nec plus eis dicendum, quàm pati poſsis reſciri ab aliis. Etiam invitis ingerenda ſunt pia documenta, & monita, ſunt enim ſemina, quæ ſi non jam, poſteà fructum dare poterunt.

1806 *Q.* 260. *Quid obſervare debeat Confeſſarius Ruſticorum aliorumque rudium?* Reſp. ſeqq. §. 1. Eadem fermè obſervanda ſunt de his, quæ de pueris ſunt dicta, nam ſæpè ſunt æquè vel magis ignorantes. Hinc 1. poterunt ſimili modo ad dolorem diſponi: fortè etiam ſerviet hic modus, quærendo, ſi offendiſſes magnum Principem, qui tibi dediſſet omnia, quæ habes, qui te aleret, velletque facere hæredem maximorum bonorum; & è contrà ſi non placaretur, poſſet te omnibus pœnis afficere, nunquid doleres te eum offendiſſe? Habeſne etiam parentes adhuc? Numquid amas illos, & putas meritò eſſe dignos, qui à te non offendantur, quia te ſic amarunt ſemper, & tibi benefecerunt: Et nunquid doleres, ſi graviter offendiſſes? Sed numquid Deus tibi adhuc plùs fecit? Hunc tu offendiſti, qui præterea in ſe digniſſimus erat non offendi, quia eſt Deus ſummè bonus, ſummè perfectus, propter infinitam majeſtatem, & præcellentiam ſuam digniſſimus ſemper amari, & coli. Nunquid ergo doles, & proponis non offendere ampliùs? Dic ergo corde, quod dicam ore: Deus meus, & Dominus meus! doleo me feciſſe, quæ tibi diſplicent, quia tibi ſummo Domino meo, maximo benefactori, & amabiliſſimo Deo diſplicent, & propono cavere impoſterum, ideòque me de illis accuſo.

§. 2. Examen illorum poteſt eſſe: An blaſphemarint per 1807
Chriſti Sanguinem, per Sacramenta, &c. An jurarint, & quidem adverrenter contra veritatem: (debentque plerique pœnitentes inſtrui, quid ſit jurare, nam aliàs ſæpiſſimè per conſcientiam erroneam peccant, putantes ſe jurare, cùm tamen id, quo dictum ſuum confirmant, juramentum non ſit.) An imprecati ſint grave malum alicui, ſeriò, ex animo: Neglexerint ſua culpa, vel ſerò venerint ad Miſſam die feſtivo: Grave odium habeant in aliquem: Dixerint contra honorem alicujus, vel alicui in faciem contumelioſè locuti ſint: Inebriaverint ſe uſque ad privationem rationis, & hoc quidem prævidentes: Die vetito comederint carnes: Aliquem defraudarint, furati ſint, damnum intulerint, faverint, inferre voluerint, ſi potuiſſent: An uſi ſint ſignis ſuperſtitioſis, vel obſervationibus vanis, de quibus Buſemb. *l. 3. p. 1. n.* 41. relatus plura habet. Circa turpia cum illis agendum eſt, uti cum juvenibus, communiter incipiendo ab operibus, & deſcendendo ad verba, oſcula, tactus, pollutiones, deſideria, cogitationes. Quandoque etiam juvat apud aliquos ſic facere hoc examen, ut recogitent, quid mali fecerint in ultimo die feſtivo, quod enim in uno faciunt, ſolent etiam facere in aliis: deinde quid mali fecerint ultimo die profano: denique quid alio die extraordinario, v. g. die convivii, nuptiarum, itineris, aut ſimili, quo ſolent eſſe majores occaſiones peccandi.

§. 3. Si à rudi homine non poſſis ullam materiam elicere, 1808
pete aliquid de priori vita: ſi neque de hac certum aliquid in ſpecie afferre poſſit, ſed tantùm in genere dicat, ſæpè peccavi, propone ipſi præcipuas ſpecies peccatorum, in quæ tales homines labuntur. Quòd ſi nihil adhuc in ſpecie poſſint agnoſcere, poteſt, imò juxta *Laym.* debet ſine abſolutione dimitti, nam tales ſæpè nullum habent grave peccatum, & quamvis haberent, hoc ſæpè utile eſt, inquit Gob. *t. 7. nu.* 430. ut metu carendi abſolutione alia vice excitentur ad meliùs examinandam conſcientiam. Terer. *in Inſtr. idiotæ c. 1. §. 2. q.* 1. ſic habet: Si advertis rudem illum eſſe bonæ mentis, & à non longo tempore confeſſum, elice cum eo contritionem, & dicto ſuper eum, *miſereatur*, dimitte cum Cruce ſine abſolutione: Si verò diu, v. g. à medio anno non eſt abſolutus, tutius eſt ſub conditione abſolvere, priùs tamen interrogatum, an non doleat de omnibus ſuis peccatis, & etiam de eo, quòd ita incuriè vixerit, ut advertere non poſſit, in quo peccarit, cùm tamen dubium non ſit, eum ſæpè peccaſſe, de qua incuria ſi doleat, dicit poſſe abſolvi. Addit Burgh. *cent. 2. caſ.* 17. pœnitentem rudem, qui non poteſt ſatis confiteri, non facilè eſſe remittendum, alioqui non redibit, hinc inquit etiã Steph. *t. 5. d. 5. nu.* 166. Confeſſarius ſuppleat, breviter percurrẽdo præcepta Decalogi, & Eccleſiæ, aliaſque materias ad ipſos ſpectantes. Experientia etiam compertum eſt, rudes adultos, cùm de peccatis interrogati omnia negant, ſæpè neſcire ſcitu neceſſaria ad ſalutem, & inde eſse tantam obcœcationem, quæ ſola inſtructione tolli poterit.

§. 4. Si pœnitens ſit ita ſtupidus, & hebes, ut nequidem 1809
neceſsaria neceſſitate medii poſſit capere, variè cum tali eſt procedendum: nam ſi hebetudo oriatur ex conſuetudine committendi aliqua peccata, quæ mentem veluti obcœcant, uti ſunt luxuria, & ebrietas, differri debet abſolutio, & priùs abducendus eſt à talibus vitiis, quia durante impetu talium vitiorum fruſtra erit inſtructio ſicque voluntate paulatim à malo abducta informandus erit pleniùs intellectus. Quòd ſi neſciatur, an hebetudo oriatur ex peccatis, videri debet, an in aliis rebus temporalibus ſit ſolers, & induſtrius, nam ſi eſt, ſuſpicio eſt ortam eſse ex peccatis, ideòque interrogandus erit, ſed certè, circa peccata luxuriæ, aut intemperantiæ. E contrà ſi hebetudo oriatur ex naturali complexione, quod colligitur ex eo, ſi etiam ad alia temporalia ſit hebes, ſi de cætero oſtendat ſe eſse bonæ voluntatis, & innocenter vivat, Cõfeſsarius præeat ipſi in actus fidei, ſpei, charitatis, doloris, & propoſiti, prout capere poterit,

ſicque

ſicque diſpoſitum abſolvat ſaltem ſubconditione, ſi capax eſt, jubeatque communicare. Quòd ſi tam hebeti ſit ingenio, ut nullam propriam cognitionem de quibuſdam miſteriis formare poſſit, Tann. & Gob. *n.* 311. dicunt eſſe æquiparandum ſatuo vel infanti: Deus enim à nemine exiget majorem notitiam, quàm per vim intellectus habere poſſit. Denique ſi hebetudo oriatur ea ſenectute, & hic ſenex prius ſciverit ea, quæ ſunt ſcitu neceſſaria, poteſt illi impendi abſolutio, & Communio, quamvis jam non ita clarè videatur ea capere. Si autem antehac non ſciverit iſta, nec ſatis chriſtianè vixerit, laborandum, ut citò addiſcat, quantùm fieri poteſt, & diſponatur ad dolorem, ne accedente majore ſenio minor ſit capacitas.

1810 *Q. 261. Quid obſervare debeat Confeſſarius Eccleſiaſticorum, Judicum, &c. Patrum, filiorum-familias, &c.* R. §. 1. Eccleſiaſticis maximè inculcandum, ut ſcandala caveant: caſti & ſobrii ſint: officii ſui partes maturè expleant; cauſa enim, cur frequenter omittantur Horæ, plerumque eſt dilatio in noctem. Materiæ præcipuæ, circa quas peccant, ſunt ſimonia, Horæ canonicæ, Miſſa, habitus, & tonſura, adminiſtratio Sacramentorum in mortali, pluralitas Beneficiorum ſine cauſa, abuſus proventuum Eccleſiaſticorum, de quibus omnibus videri poteſt Buſemb. *relatus l. 4. n.* 1355. *&* 1370.

1811 §. 2. In quibus maximè peccent Judices, habes *l. 4. n.* 1420. 1428. 1440. *&* 1469. In quibus Advocati, *ib. n.* 1506. in quibus Referentes, Secretarii, Notarii, Procuratores, *ib. n.* 1508. In quibus Accuſatores, *n.* 1509. In quibus Teſtes, *n.* 1514. In quibus Rei, *n.* 1521. *&* 1525. Inſtructiones ſpeciales pro judicibus, Senatoribus, illuſtribus perſonis, habet Lohner *de Converſ. Apoſt. p. 2. c. 2. §. 3. &* 4. Speciatim autem pro divitibus §. 5. ut opibus bene utantur.

1812 §. 3. In pleriſque familiis plus auctoritatis habet vir, quàm uxor, & tum debet Confeſſarius magis laborare de viro bene inſtruendo: in aliquibus plùs uxor quàm vir, & tum per illam debet quæri bona inſtitutio familiæ. Examen Patris, & Matrisfamilias poteſt eſſe: An curet, ut ſubditi præcepta obſervent, Miſſas, Catechiſmos, Conciones audiant: An eos nimium oneret: An contumeliis, injuriis, verberibus afficiat: An peccantes puniat: An permittat laſcivas converſationes ſuorum, turpiloquia, blaſphemias, &c. An in aliquo, ſit ſcandalo domeſticis, ac præſertim prolibus. Quid debeant præſtare famulantibus, dictum eſt *l. 3. p. 1. n.* 706. Conjugatorum peccata potiſſimùm ſunt imprecationes contra conjugem, vel proles, mala educatio prolium, vel domeſticorum, negata redditio debiti, uſus inhoneſtus Matrimonii, periculum pollutionis, fœtus ejiciendi, abortus. Quandonam peccent contra juſtitiam dilapidando res communes, vel occultè ſubducendo aliquid, dixi *l. 3. p. 1. à n.* 1017.

1813 §. 4. Confeſſatio conjugum dabat hæc conſilia *S. Xaverius* apud Turſell. *in vita l. 6. c. 17. Noli facilè conjugis alterius de altero querelis credere, ſæpè enim, & falluntur, & fallunt, ſed ſumma animi æquitate utrumque audies, nec incognita cauſa condemnabis alterum ∴ Coram uxore cave, culpam conferas in maritum, quamvis haud dubiè penes illum ſit culpa, ſed re in præſentia ſuppreſſa, deinde ſine arbitris eum monebis ∴ Omni cura in id eris intentus, ne uxoris patronum videaris venire contra virum, nam ut mulieres natura ſubimpudentes ſunt ac procaces facilè viris, ipſorum noxas, præſertim Sacerdotum judicio damnatas objiciunt, quocirca ſatiùs eſt re diſſimulata obſervantiam maritis debitam proponere uxoribus, & ſimul demonſtrare ipſis, quod viros ſuos ſæpè deſpicatui habuerint, gravi utique dignas eſſe pœna.* Plura documenta pro conjugatis ſuggerit Lohn *ſupra* §. 10. *à n.* 3. Specialiter pro Patribus-familias, §. 6. Pro Matribus-familias, §. 7. Pro viduis, §. 8. Quàm autem ſit cautè converſandum cum mulieribus dicam *n.* 1891.

1814 §. 5. Quotuplicia ſint bona filiorum-familias, & quid notandum ſit circa eorum furta aut ſalaria, ad quæ putant ſe jus habere laborantes in domo paterna, dixi *l. 3. p. 1. à n.* 1026. 1032. *&* 1034. De famulis & ancillis dictum eſt *ib. à n.* 706. 971. 1037. *&* 1043. Examen filiorum-familias & famulantium maximè fieri debet circa furta & impudicitias: ac ſignanter reflectendum eſt, an non ſint in proximis occaſionibus peccandi, quas, ut abſolvi poſſint, debent actu deſerere, aut efficaciter velle ac poſſe facere remotas, ſecundùm dicenda *n.* 1831.

1815 *Q. 262. Quid obſervare debeat Confeſſarius Medicorum &c. mercatorum, opificum, militum?* R. §. 1. Obligationes, & peccata Medicorum, pharmacopœorum, chirurgorū, habes *l. 4. n.* 1532. Mercatorum, *ib. n.* 1439. Et ſpecialiter Mercator graviter peccat, quando paratus eſt pro merce quodvis pretium, etiam injuſtum accipere, ſi poſſet. Item ſi falsò juret, & docendus eſt mortale eſſe in confirmationem rei etiam levis falſæ interponere auctoritatem Dei, quod ratò faciunt, nam modi aſſeverandi, quibus putant ſe jurare, ſæpiſſimè non ſunt vocatio Dei in teſtem, uti conſtat ex dictis *l. 3. p. 1. n.* 256. 258. hinc ne peccent per conſciētiam erroneam, dici debet illis, quid ſit & non ſit jurare: item quid ſit & non ſit invidere proximo, nam ſæpè per errorem credunt ſe peccare, ſi optent ad officinam ſuam venire illos, quos vident merces emere in alia vicina.

§. 2. Peccata opificum habes *l. 4. n.* 1539. ſpecialiter autem 1816
interrogandi ſunt, an laborarint die feſtivo, retinuerint plus quàm pretium contractum, ſubduxerint partes materiæ, in qua pro aliis laborabant.

§. 3. Peccata militum, ac ſpecialiter Officialium belli, 1817
habes *l. 3. p. 1. n.* 867. Sunt autem milites ſæpè addicti ſuperſtitionibus, circa quas examinandi ſunt, prout habetur *ibid. n.* 41. Si ante prælium vel in communi periculo abſoluti ſunt non recenſitis omnibus mortalibus, monendi ſunt, quòd remoto periculo teneantur ſe ſpeciatim accuſare de omnibus, ut directè abſolvantur.

Q. 263. Quid obſervare debeat Confeſſarius hominis 1818
ſcandaloſi? R. Per hominem ſcandaloſum intelligo illum, qui cauſa eſt, cur alii peccent, ſive id faciat malo exemplo: ſive turpiloquiis, ſive aliter. Deterrendi ſunt tales ſtudioſiſſimè, motivis, quæ habet Gerſ. *p. 2. n. 3. Opuſc. de præcep. Dec. c. 18. Quidquid agat homo in perſona ſua, ſupremè caveat alium ad malè agendum ſolicitare: aut verbis, aut factis, exemplis vel conſiliis aliquid agere, quod de ſe ſit occaſio ruinæ peccati, ſpecialiter coram juvenibus aut perſonis innocentibus. Hoc etiam proprium eſt ſingulareque dæmonum officium, quemadmodum bonorum Angelorum intereſt ſpecialiter homines inducere ad bonum. Compertum eſt etiam frequenter accidere, quòd homines aliorum ad malum impulſores vix aut nunquam delicti ſui condignam pœnitentiam aſſecurantem perficiant, quia nequeunt eos corrigere ad bonum, quos deceperunt: jam fortè damnati ſunt, vindictam à Deo poſtulantes æternamque eis maledictionem jugiter imprecantes, ſicuti ex oppoſito jam ſalvati aliorum doctrinis & factis aut opera diligenti (quo nullum Deo opus ac ſacrificium acceptius eſſe poteſt, & ad peccata dolendum validius) pro ſuis adjutoribus preces indeficienter effundunt. In Reg. Mor. §. De pœnit.* addit, *Qui ſeduxit alios ad peccatum, tenetur pro poſſe eos poſtmodùm ad viam virtutis reducere, non minùs quàm de damno temporali illato.*

Q. 264. Quid obſervare debeat Confeſſarius conſuetudinarii 1819
vel recidivi? R. ſeqq. §. 1. Conſuetudinario quandoque neganda eſt vel differenda abſolutio, etiamſi dicat ſe habere dolorem & propoſitum, quia quandoque non poteſt prudenter credi illi, uti conſtat ex dictis *n.* 1762. Et quamvis nunc putaretur habere ſufficientem dolorem & propoſitum, adhuc aliquando poteſt differri abſolutio, ob rationes *à n.* 1764. allatas. Francol. *de diſcipl. pœn. l. 3. c. 10. n. 4. ait Remedium Sacramenti & frequens ejus uſus, cùm nō appareat ſatis utilis, rationabiliùs ſubtrahitur.*

§. 2. Confeſſarius poteſt abſolvere conſuetudinarium pri- 1820
ma vice, qua ſe accuſat de peccatis ſuæ conſuetudinis, licèt nulla adhuc emendatio præceſſerit, dummodò eam ſeriò proponat, præcipuè ſi ultrò nemine cogente ad confeſſionem venerit, uti habet communiſſima contra *Huygens, Gabrielis, Opſtraedt* & alios Rigoriſtas. Ratio eſt, quia ſic confitens eſt ritè diſpoſitus, & dat ſpem emendationis, ergo.

§. 3. Dixi *in l. 3. p. 1. n.* 273. eum poſſe ſtatim abſolvi, qui ex 1821
conſuetudine, quam jam expellere non poteſt, ſæpè relabitur. Hic *à n.* 1729. oſtendi frequentem relapſum, etiam qui ex malitia ſit, non ſemper eſſe ſignum, quòd in prioribus confeſſionibus defuerit dolor, aut propoſitum, ſed tantùm eſſe ſignum nunc immutatæ voluntatis, adeóque ſi nunc iterum ſint ſigna novi doloris & propoſiti, recidivus, per ſe loquendo, poteſt abſolvi. Deinde multi viri doctiſſimi reſolverunt, ſi conſuetudinarius ſit confeſſus, quamvis dubitaretur de vero dolore & propoſito, tamen ſuppoſita confeſſione eum, per ſe loquendo, habere jus aliquod ad abſolutionem ſaltem ſub conditione accipiendam, ſecundùm dicta *n.* 1770. Quænam autem ſint ſigna ſufficientia novi doloris & propoſiti, dixi *à n.* 1734. Et ſigna pro ſpe etiam jam ſecuturæ emendationis ſunt, ſi pœnitens à Confeſſione facta rariùs vel difficiliùs peccarit: ſi ſæpiùs ſibi vim fecerit contra tentationem; ſi occaſiones aliquas relapſus vitaverit; ſi adhibuerit media præſcripta contra relapſum; ſi occaſiones externas vitarit: ſi novum dolorem manifeſtet, ita ut Confeſſarius credere debeat, quòd ſe emendare velit: ſi ex profeſſo ad Confeſſarium acceſſerit, quem putabat ſuggeſturum efficaciora remedia: ſi ſe offerat ad priora ſeriò & ſtudioſiùs adhibenda.

§. 4. Quādo recidivæ peccatis fiunt ex ſola fragilitate Intrin- 1822
ſeca, uti fit in blaſphemiis, odiis, delectationibus moroſis, mollitie, rectè docent *Laym. Fill. Lugo* aliique communiter cum Spor. *n.* 330. ordinariè poſſe toties abſolvi, quoties Confeſſarius prudenter judicat eum ſeriò dolere & proponere impoſterùm emendare, quia eſt ritè diſpoſitus: hinc *S. Hier. relatus cap. ſeptiec diſt. 3. de Pœn.* ait, *Non ſolùm ſepties ſed ſeptuageſies ſepties delinquenti, ſi convertatur ad pœnitentiam, peccata condonantur.* E contrà ſi recidivæ fiant ex occaſione aliqua extrinſeca, erit vel non erit abſolvendus, ſecundùm dicenda *n.* 1831.

Objic.

Objic. Ipſimet conſuetudinarii, ſi interrogentur, an impoſterùm nunquam ampliùs peccare velint, agnoſcunt impoſſibilia eſſe quandam moralem, & dicunt, *faciam, quantum in me erit, conabor*: quandoque ingenuè fatentur ſibi eſſe impoſſibile, ergo nunquam poſſunt prudenter judicari ſeriò proponere. R. Dato ant. n. conſ. nam imprimis ſeriò proponimus in venialibus, & tamen ſcimus nos relapſuros. Deinde oſtendi *n.*1733. ad ſerium propoſitum etiam circa mortalia non requiri, ut credatur relapſus non ſecuturus, ſed ſatis eſt nunc adeſſe ſeriam non relabendi voluntatem, cum qua, quamdiu ſtabit, ſtare non poſſit voluntas relabendi, quamvis fortè prævideatur per fragilitatem immutanda, ſicuti etiam *S. Petrus* non ideò judicatus eſt indiſpoſitus ad Communionē, quòd à Chriſto ſciretur relapſurus, ita nec conſuetudinarius cenſendus eſt indiſpoſitus ad abſolutionem, quamvis moraliter ſciatur eſſe relapſurus. *Dixi*, dato ant. nam ſæpè contrarium dicunt. Si tamen conſuetudinarius ipſe deſperet de ſua emendatione, difficulter habebit verum propoſitum, hinc priuſquàm abſolvatur, diſponi debet, ut ſperet, non per vires ſuas, ſed per Dei gratiam, cui ſi cooperetur, poterit, uti docuerunt innumera exempla ipſi ſimilium.

Inſtis. Toties relabendo frangit fidem datam Confeſſario, ergo ipſi ampliùs credi non poteſt. R. n. ant. nam antehac non dixit, *non relabar ampliùs*, ſed dixit, *propono non relabi ampliùs*, & hoc propoſitum habet, quamvis poſteà relabatur, ergo non fallit Confeſſarium, ſicuti Religioſus vovens caſtitatem, non dicit, *non labar*, ſed *promitto non labi*, ideòque valet votum, quamvis poſteà labatur. Ex dictis,

Inferes 1. Audiendum non eſſe Juvenin *in Comment. Hiſtorico-dogmatico d.6.q.9.c.4.art.7.* ubi ait, *Qui mortaliter peccarunt ex conſuetudine, non debent abſolvi, niſi multo ad viri prudentis judicium tempore converſionem operibus probaverint*: Et ſubdit, *Toti antiquitati perſuaſum fuit contritionem non eſſe diei unius opus, ſed multorum menſium, imò & nonnunquam annorum. Contra* enim eſt, quòd ſecundùm dicta *n.*1768. ſæpè plùs proſit abſolutio quàm dilatio, nam ſi hæc diſpoſitio juvetur per gratiam Sacramenti, ſpes eſt, quòd proximè ſit rediturus, & ſic paulatim victurus conſuetudinem: ubi è contrà periculum eſt, ne hæc diſpoſitio pereat, ne homo intereà moriatur, vel in deſperationem veniat. Sapienter dixerunt Epiſcopi Belgii Bruxellis congregati, in Decreto ad ſuos 23. Apr. 1697. *Confeſſarius, quibuſvis peccatoribus gravibus, etiam recidivis, ſtata lege non exigat, ut per notabile tempus prævie exercuerint opera pœnitentiæ, ſed cum S.S.PP. expendat, Deum in converſione peccatoris non tam conſiderare menſuram temporis, quàm doloris.*

1824 *Inferes* 2. Etiam audiendum non eſſe Genetum *T. 4. tr. 6. c.5. q.19.* ubi docet pro hoc Sacramento requiri *conſtans propoſitum*: & quòd conſtans ſit, debere innoteſcere Confeſſario, antequàm abſolvat. Addit *c.7. q.15. Trid.* velle, ut abſolvendus ceſſarit à peccato, eum autem non cenſeri ceſſaſſe, qui relapſus eſt, quamvis poſt ultimam confeſſionem rariùs peccarit. *Contra eſt*, nam ſententia illa manet confutata ex dictis, & ex illa ſequitur eum, qui prima vice confitetur mortale, vel etiam ſola venialia, non eſſe abſolvendum, quia neſcitur, an habeat propoſitum conſtans, conſtat autem ex dictis *n.* 1728. id dici non debere, & eſſe contra praxim totius Eccleſiæ.

1825 *§.5.* Inter media emendandi conſuetudinarium, primam eſt, ut ſemper utatur eodem Confeſſario, unde ſi advertatur currere ab uno ad alium, meritò dubitari poteſt de ejus dolore vel propoſito, quia adhibere non vult medium, quod utiliſſimum & ferè unicum eſt, nempè unum Confeſſarium habere & ejus conſilia ſequi. Confeſſarius autem ab eo electus, 1. Specialiter rogabit Deum pro illo. 2. Conabitur noſſe ejus naturam, genium, inclinationes, paſſiones ut ſic mediis & affectibus naturæ accommodatis eum ducat, quia quando natura concurrit, res faciliùs peragitur. 3. Semper oſtendet illi benevolentiam & conſtantem charitatem, nec ullo ſigno prodet deſperationem de emendatione ipſius. 4. Studebit pro inveniendis & ſuggerendis ipſi aptis remediis. Et quia recidivæ plerumque fiunt circa aliquod è peccatis capitalibus, debet Confeſſarius ſcite & ſuggerere ſpecialia remedia contra ſingula, quorum aliqua do ex Auctoribus *n.* 1760. relatis.

Lit. A. *Contra Superbiam.*

1. Conſidera; quid fuiſti? nihil. Quid es? Quoad animam multis tenebris obſeptus, peſſimis inclinationibus ſubjectus, multitudine peccatorum oppreſſus, fortè hoſtis Dei: Quoad corpus, ſaccus ſordium: undique repletus multis miſeriis. Quid eris? brevi eſca vermium, fortè titio infernalis, niſi te Deus adjuvet, qui *ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam* 1. Petri 5. v.5. Igitur *quid ſuperbis terra & cinis?* Eccli. 1. v. 9. 2, *Odibilis coram Deo eſt & hominibus ſuperbia* .·. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia, qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis*, Eccli. 10. v.15. E contrà humilitas eſt virtus Chriſti, *qui humiliavit ſemetipſum*, ad Philipp. 2. v.8. Et Matth. 11. v. 29. ait, *diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* 3. Quid utilitatis capies ex vana gloria? arancarum laborem ſuadet, æternæ gloriæ fructum auſert: *receperunt mercedem ſuam*. Matth. 6. v.2. Humiliatio via eſt ad humilitatem: ſi vis expugnare ſuperbiam, age cum humilibus; in veſtitu, domo & omnibus externis, quantum fert decorum ſtatus tui, moderationem adhibe: quæ in te bona ſunt, potius abſconde; ad defectus & peccata propria mentem reflecte; ſi quid in te æſtimatur vel laudatur, tuum non eſt, hinc laudem refer ad Deum omnis boni auctorem. *Tuum Domine eſt bonum, tua gloria, qui enim de bono tuo gloriam ſibi quærit & non tibi quærit, hic fur eſt & latro, & ſimilis eſt diabolo, qui voluit furari gloriam tuam*, S. Auguſt. ſolil. c. 15.

Contra Avaritiam. B

1. *Avaro nihil eſt ſceleſtius* .·. *nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam: hic enim & animam ſuam venalem habet*, Eccli. 10. v. 9. 10. 2. Animus nec paucis nec multis bonis temporalibus ſatiari poteſt, unde ſi hæc immoderatè quæres, in perpetua eris inquietudine; reſolve non plus velle, quàm poſt adhibitam moderatam ſolicitudinem tuam Deus diſponet te habere: *Dominus regit me & nihil mihi deerit*, Pſ. 22. v. 1. *In pace in idipſum dormiam & requieſcam*, Pſ. 4. v. 9. Dominus dicit Matth. 6. v. 33. *Quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* 3. Omnia brevi relinquenda ſunt, niſi quæ præmiſſa per manus pauperum fuerint. Veritas æterna dicit Matth. 6. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur: theſaurizate autem vobis theſauros in cœlo, ubi neque ærugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur*: quem hic audies, cupiditatem tuam an Chriſtum? 4. Exemplo ſint nobis ipſe Chriſtus & innumeri Chriſtum ſequentes: ſi melior fuiſſet ad beatam æternitatem via, quàm divitiarum contemptus, tenuiſſet Chriſtus & docuiſſet. 5. Quid ſperas ex divitiis, quas relinques hæredibus, fortè ingratis, prodigis, abuſuris?

Contra Luxuriam: C

1. Fuge conſpectum & maximè familiaritatem eam, quæ te ad libidinem movet; qualiſcumque & cujuſcumque illa ſit, nam hic fugiendo vincitur: recedendum ab eis, qui loquela, geſtu, exemplo vel qualicumque facto ad aliquid turpe excitant. Si hæc efficaciter non caves, vis ignem contrectare & non uri, lutum tangere & non maculari; abſq; hoc omnia propoſita & proteſtationes tuæ nullæ ſunt. 2. Fuge otium & honeſtis ſemper exercitiis vaca. 3. Ne nutrias corpus delicatè, abſtine à vinis fortioribus & calidioribus cibis: ſi quandoque opus erit ſumere, cùm illis incalueris, tum maximè ſis cautus. 4. Senſus cuſtodi. 5. Primas ſcintillas tentationis ſtatim excute, faciliùs præcluditur malum quàm admiſſum excludatur. 6. Juvat etiam uti flagello vel cilicio, exemplo Apoſtoli 1. ad Corinth. 9. v. 7. *caſtigo corpus meum & in ſervitute redigo*. 7. Pone tibi ob oculos cadaver hominis, quem perditè amaſti, vide vermes, ſaniem, fœdiſſimam putredinem; audi quid dicat, *Memor eſto judicii mei, ſic enim erit & tuum: mihi heri & tibi hodie.* Eccli. 38. v. 23. Remedia contra mollitiem dabuntur *à n.* 1829. quæ pariter valent contra alia peccata luxuriæ.

Contra Invidiam. D

1. Perpende ejus imprudentiam, nam inutilis eſt invidia, quæ tantum confert ad peccandum, nulli nocet niſi invido, nō enim ideò minus habet ille, cui invides; & ſi hic careret bono, quod illi invides, non ideò tu illud vel meliùs haberes. 2. Inhoneſta eſt invidia, nam prima regula honeſtatis eſt, quod tibi velles, velis alteri. 3. Qui alteri malè vult, ſibi vult peſſimè, quia ſe in ſtatu peccati conſtituit. 4. Quod Deus favet homini, etiam tu fave, nihil tibi ideò decedit, imò per hoc mereris ſimilem à Deo benedictionem. 5. Debes tandem bene velle proximo, niſi æternùm perire velis; meliùs eſt ergo citò bene velle, ne vita ſine merito, imò cum demerito tranſeat, & ut per hoc Deo placeas, *qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos*, Matth. 5. v. 45. 6. Ut ſupprimas invidiam, ſtude commodis iſtius hominis, ſeriò & ſincerè quære illi prodeſſe, ubi potes, damna illius averte, affabilem te & benevolum illi exhibe.

Contra Gulam. E

1. Remove, ſi potes, quæ poſſunt gulam irritare, qualis eſt ciborum ſuavitas, varietas & condimenta: ſi debes talia ſumere, vide, ut utaris, non fruaris, id eſt, non ſiſte in eorum deliciis, te oblectando, ſed refer ad finem bonum, nutritionis melioris vel honeſtæ recreationis, ideòque illis tantùm utere, quæ huc conducunt. 2. Conſidera gulam, beſtiarum potius

eſſe

Digitized by Google

eſt voluptatem: imò pecudes non plus ſumunt, quàm natura & neceſſitas poſtulet. 3. Gula intellectum offuſcat, bona deſideria extinguit, reddit hominem ineptum ſuis officiis, facit deſpicabilem & contemptum, certò vitam abbreviat. 4. Gulam in cibis vinces, ſi in menſa ſemper aliquid tibi ſubtrahas, maximè quod magis arridet palato & minus conducit ſanitati. Pro ebrietatis vitio emendando, vide dicenda à n.1851.

F *Contra Iram.*

1. Scis ipſe, per quæ ordinariè ad iram provoceris, ad iſta præpara animum per propoſitum patientiæ, & ſic moderatiùs feres. Cave potationes vel luſus, ſi occaſiones tibi ſunt irarum & rixarum. 2. Undecumque ſit cauſa, patiendum eſt: Cogita quoties Deus juſtam contra ſcelera tua conceptam iram cōtinuerit: Deus te patienter fert, & tu vilis homo malè vis proximo. 3. Saltem Chriſto id da, qui hoc à te petit: & quamvis non mereatur proximus, meretur tamen Chriſtus jubens diligere invicem, benefacere his, qui oderunt nos. 4. Moveat te Sanctorum exemplum & imprimis Chriſti, *qui cùm malediceretur, non maledicebat, cùm pateretur, non comminabatur*, 1. Petri 2.v.23. 5. Quid prodeſt ira tua? ſoli tibi nocet: plùs proficeres tibi & proximo, ſi abſque paſſione in charitate corriperes: *Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem*, Prov.15.v.1. 6. Reflecte ſuper præterita, & advertes plùs ſemper obſuiſſe tibi iram quàm profuiſſe. 7. Injuria, quæ fit tibi, plùs nocet inferenti. 8. Si quid accidat diſplicens vel adverſum, converte ſtatim animum ad aliud quidvis occurrens: ſaltem non erumpe ſtatim, ſed collige teipſum, paucis conſiderans, an non expediat magis tacere, diſſimulare, ſermonem aliò convertere, &c. non crede ſpiritui, qui ſtatim dicit, de tuo honore hìc agitur, id pati non debes, oppone te, repugna, vindica. 9. Si non poſſis commotionem animi impedire, ſaltem contine linguam à contumeliis, imprecationibus, blaſphemiis, juramentis, *vir multùm jurans implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo ejus plaga*, Eccli.23.v.12. Multò magis contine manum à verberationibus, & pugnis: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*, Lucæ 21.v.19.

G *Contra Acediam.*

1. Crebra recordatio beneficiorum Dei debet in honeſto animo excitare fervorem in divino ſervitio. 2. Memento viciniæ mortis, quæ bene operandi tempus aufert. 3. Perpende præmia fervidæ charitatis, & è contrà damna temporis: *Utinam frigidus eſſes, aut calidus, ſed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo*, Apoc.3.v.16. 4. Non proficere eſt deficere; non progredi eſt regredi. Es veluti navis in flumine, quæ ſi in altum non protrudatur, ſuo & aquæ pondere ad inferiora delabitur. 5. Declina deditos otio, age cum illis, qui alacriter Deo ſerviunt. 6. Manè quotidie excita te per propoſitum iſta die perfectè obeundi tua, veſpere de hoc inſtitue examen, & ſi neglexeris, de te ipſo pœnam aliquam exige. 7. Vide exempla tot ſervientium Dei ſervorum, qui longè jucundiùs vivunt, quàm iſti inertes ſibi ipſis graves, & moleſti.

H *Remedia & adjumenta univerſalia.*

1. Præcipuum, & univerſale remedium ad omnia vitia extirpanda, & inferendas virtutes eſt, ut humiliter, & frequenter cum fiducia ores Deum pro gratia, & auxilio, ac crebrò per pias aſpirationes ad eum recurras. 2. Manè propone cavere tale vitium, & veſperè de illo examen inſtitue. 3. Frequenter confitere, & quidem ſtatim, ſi in peccatum fueris relapſus. 4. Frequenter ſume Euchariſtiam. 5. Fuge improborum & ſectare proborum ſocietatem. 6. Lege pios libros; & præſertim Scripturam. 7. Conſidera vitam Chriſti & Sanctorum. 8. Cogita præſentem tibi ſemper Deum, & Angelos. 9. Pęnas peccatorum perpende, & è contrà gaudium, ac felicitatem juſtorum. 10. In pęnam relapſus affige quandoque corpus per jejunium, cilicium, flagellum; injunge tibi eleemoſynam, exerce aliquod opus charitatis, miſericordiæ, humilitatis. 11. Neceſſaria eſt tibi magnitudo animi ad ineunda hæc certamina, certumque victoriæ ſignum eſt victoriam magnanimiter ſperare. 12. Etiam perſeverantia neceſſaria eſt, quare nunquam deſponde animum: Licèt millies cadas, ſurge ſtatim & innova pugnam: ille ſolùm eſt victus, qui armis & voluntate pugnandi abjectis ſe adverſario turpiter dedit. 13. Quamvis non ſtatim advertas profectum, non ideò nihil profeciſti, nam ut horologii umbram progreſſam videmus, progredientem non advertimus, ut ſegetes creviſſe apparet, non apparet creſcere, ita virtutem creſcentem, quoniam minutis conſtat auctionibus, non facilè videas, ſed tandem longiore intervallo creviſſe videbis: labor ipſe pugnandi eſt continuus profectus in humilitate, & patientia, quæ etiam ad vitii victoriam conferent.

§.6. Quandoque etiam terrendi ſunt recidivi, propoſitis 1826
extremis hominis, morte, judicio, inferno: item periculo damnationis ob incertitudinem vitæ, ob facilitatem caſuum lethalium, ob invidiam dęmonis, qui hominem in mortali conſtitutum ſtatim è medio tolleret, niſi infinita Dei miſericordia impediret. Quandoque movendi ſunt objecta paſſione Chriſti, quem quoties peccant, iterum crucifigunt, quantùm in ſe eſt. Etiam terror injici poteſt propoſita Dei juſtitia per exempla illorum, quos punivit: item propoſita abyſſo judiciorum Dei, qui unicuique homini numerum peccatorum præſtituit, quæ ſi impleat, privatur gratia efficace, nec reſurgit, ſed culpa ſua infallibiliter perit, unde meritò timet quiſque, ne primus relapſus ſit peccatum ultimum. Quoſdam etiam movere poterit hæc interrogatio. Quid ſi homo eſſet tibi ſubditus, cui dediſſes omnia, quæ habet, ac cumulaſſes maximis beneficiis, ſi tamen ille toties, tam deliberatè, tam malitioſè te contemneret, vilipenderet, & quantùm in ſe eſſet, è medio tolleret, quid illi faceres? poſſeſne poſt veniam decies, vigeſies, aut centies datam adhuc condonare? an non deſævires in illum? Idem poſſet in te Deus, & fortè brevi faciet, niſi peccandi conſuetudinem abrumpas. Qui tamen ſunt ex natura puſillanimes vel turbati ingenii, non multùm terreri debent, ne in deſperationem incidant, ſed laudandi ſunt, ſi quid emendarint, & oſtendi debet poſſibilitas totalis emendationis, ſi vim aliquam ſibi faciant, & pergant cooperari gratiæ Dei, quæ eò faciliora reddet omnia, quò ipſi meliùs diutiuſque ſe continuerint.

§.7. De pęnitentia illis injungenda dixi n.1272. Utiliores 1827
ſunt, quas retuli n.1267.1268. Quibuſdam prodeſt, ſi imponatur, ut manè prima, veſpere ultima cogitatio ſit de aliqua ſententia vel veritate æterna, v.g. *Brevis vita, longa æternitas. Fac ea, quæ moriens facta fuiſſe voles. Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Etiam experiri oportet varia remedia, nam non omnes uno, nec idem homo ſemper eodem modo juvatur. Gerſon *p.2.n.32. Opuſc. de præcept. Decal. cap.*17. dicit ſæpè utiliter imponi, ut quoties relabetur, toties det pauperi eleemoſynam. *Dicunt*, inquit, *ſæpiùs inſipienter aliqui, ſe à peccato iræ, luxuriæ, perjurii, & ſi quid eſt ſimile, abſtinere non poſſe, qui tamen hoc ipſo ſalubri remedio velut mendaces facillimè confutantur, cùm unius Albi, vel Franci in emendationem cujuſlibet tranſgreſſionis eis inflicta pœna, ipſos à perpetratione injuſti operis retraheret.* Etiam poteſt ipſis pro pęnitentia imponi, ut quoties relabentur, toties pœnam aliquam ſibi ipſi imponant ſtatim peragendam: & Confeſſarius ex hac pęna, quam ſibi imponent, colliget, qualis ſit conatus & quàm efficax deſiderium ſe emendandi.

§.8. Si habeat Recidivum in materiis plurium peccato- 1828
rum, non aggrediatur ſpecialiter emendationem omnium ſimul, ſed primò ſtudeat tollere radicem cæterorum, aut illa priùs, quæ magis ſcandaloſa ſunt, inſtituto ſuper illis examine particulari, uſquedum unum poſt aliud expugnetur. Quòd ſi Confeſſarius fecerit, quod in ſe eſt, totum eventum committat Deo, ad quem ſolum ſpectat convertere animas: unde nec vanè extollatur, ſi videat conſilia ſua prodeſſe, nec dejiciatur, ſi minùs proficiant: Angeli Jerem.51.v.9. dicebant, *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata*. Denique notat Carden. *in 2. criſi d.39.n.15.* quando conſuetudinarii advertuntur eſſe verè pęnitentes, & incipiunt ſe emendare, monendos eſſe de confeſſione generali, prudenter enim timeri poteſt, ne antehac aliquando confeſſi ſint ſine ſincero dolore, aut propoſito, alioquin non tamdiu in peſſima conſuetudine hæſiſſent.

Q.265. *Quid Confeſſario ſit agendum ſpecialiter cum illo,* 1829
qui frequenter relabitur in pollutiones, & peccata mollitiei? R.§.1. De hoc ita ſcribit Toletus *in ſumma l.5. cap.13. Hoc peccatum eſt difficillimæ curationis, quia occaſio ſemper cum homine eſt: eſtque præterea adeò univerſale peccatum, ut crediderim maximam partem damnandorum inſici hoc peccato. Vix puto eſſe aliud efficax remedium quàm frequentiſſimam confeſſionem apud unum eundemque Confeſſarium, ut fiat ter in hebdomada, ſi fieri poſſit, eſt enim hoc Sacramentum maximum frænum, & qui hoc non utitur, non ſibi promittat emendationem, niſi per miraculum à Deo factum, vel rariſſimum privilegium.* Idem tenet Polancus in *Director. cap.3.* ubi ait, *Crebrò confiteri ſacramentaliter, multorum remediorum inſtar, alia pleraque complectitur.* De efficacia Communionis contra hoc vitium, dixi l.6. par.1. n.683. ſoletque dęmon libidinoſis injicere horrorem ab hoc Sacramento, ad quod tantò magis invitandi ſunt. Varia tamen remedia habere debet in promptu Confeſſarius, maximè ſub initium, cùm advertit pęnitentem incipere ſe turpiter tangere, ut graviſſimè deterreat, principiis enim faciliùs obſtatur, quàm malum emendetur, quando invaluit. Remedia, præter ea, quæ hactenùs inſinuavimus, latè ſuppeditant *Drexelius in Niceta*, & Veron *in manuali Sodalitatis c.10.* Gob. autem *tr.7. à n.548.* & Sporer *n.343.* dicunt ſe expertos,

eos, quòd ſequentia multis fuerint ſalutaria. 1. Confeſſarius inquirat, ad quem Sanctum, vel ad quod myſterium vitæ aut Paſſionis Chriſti Pœnitens magis afficiatur, tumque ei pro Pœnitentia injungat, ut per certum tempus, v.g. uſq; ad proximam confeſſionem manè & veſperi dicat flexis genibus, *Domine Deus, qui flammas æternas ignis ſulphurei præparaſti omnibus libidinoſis, ſtatuo coram te, & propono in honorem amantiſſimi hujus Patroni mei, & Paſſionis Chriſti, me hac die, hac nocte abſtenturum ab omni turpi tactu mei ipſius*: quando autem actu urgebit tentatio, repetat apud ſe ea verba. 2. Si conſentiat Confeſſarius, voveat ſervare caſtitatem per unam v.g. ſeptimanam: Confeſſarius autem id non permittat, niſi ubi ferè certam ſperat victoriam, nec unquam permittat, ut voveat in perpetuum. 3. Beatæ Virgini ante aram, vel iconem offerat, & obſtringat manus ſuas, cum firmiſſimo propoſito eas ob reverentiam ipſius intra tot dies non extendendi ad turpem tactum. 4. Ante Crucifixi imaginem quotidie ſtatuat continere manus ſuas ad honorem ſacrorum vulnerum, quæ Chriſtus pro ſe in manibus accepit, & ad reverentiam ſacratiſſimi Sanguinis, qui ex illis fluxit. 5. Multis profuerunt hæ præcationes ad Chriſtum, Beatam Virginem, & S. Joſephum, dictæ manè, veſperi, & quando urget tentatio. *JESU puriſſime, per ſanctam Virginitatem, & Incarnationem tuam emunda cor, & carnem meam, in nomine Patris, & Filii &c. Puriſſima Virgo Maria, per ſanctam Virginitatem, & Immaculatam Conceptionem tuam emunda cor, & carnem meam, in nomine Patris, &c. Caſtiſſime ſponſe Joſeph, per ſanctam Virginitatem, & ſanctificationem tuam emunda cor, & carnem meam, in nomine Patris, & Filii &c.* 6. Quotidie manè & veſperi, & quoties tentatio urget, aliquam brevem ſententiam volvat in mente, v.g. *Momentaneum, quod delectat, æternum, quod cruciat. Mors certa, judicium formidabile, æternitas infinita. Quis poterit habitare de vobis in igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* Stoz. *lib. 2. nu.* 161. etiam ponit hos verſus. *Quamdiu vivam, neſcio; nec mortis horam præſcio; vado, ſed quò, non video; mirum, quòd me non corrigo!* 7. Quando tentatur, reflectat ſe ad Deum ſibi præſentem, qui ſeveriſſimè judicabit etiam de hac actione: Item ad Angelum cuſtodem, qui accuſabit. 8. Poteſt etiam incuti metus abbreviandæ vitæ, ut ſic motiva naturalia etiam impellant ad exequenda ſupernaturalia, certum enim eſt hoc vitio exhauriri ſummè vires corporis, ac per ſingulas pollutiones plus tolli roboris, quàm ſi libra ſanguinis efflueret, hinc ſæpè fit, ut hi fiant phthyſici, aut alia tabe corporis præmoriantur. Alia media ſuggeret prudētia, uſus, circumſtantiæ, & imprimis Spiritus S. Quòd ſi nulla remedia juvent, Confeſſarius ſuadeat pœnitenti, ut ingrediatur Matrimonium, ſi ætas ferat: aut quandoque etiam ſtatum religioſum, ſed talem, in quo ſit rigor & diſciplina: Via unquam ſuadeat ſtatum Eccleſiaſticum, inquit *Sporer*, quia in hoc ſtatu vitium illud nimis facilè invenit fomenta ſua, & occaſiones majoris ruinæ.

1830 §. 2. Illi, qui ſe emendant, ſæpe affliguntur nocturnis pollutionibus, quas antiquæ imaginationes obſcœnæ cauſant, ſed terreri non debent, nam quia natura aſſuevit cōficiendo ſemini, quod non ampliùs per diem effunditur, hæc ſe exonerat in ſomno. Circa miſeriam illam dat hoc conſilium Gerſon. *p. 2. n. 38. Opuſc. de pollutione diurna, prop. 12. Pollutio diurna vel nocturna, dum ſentitur effluere, non debet violenter prohiberi, ſi probabiliter exiſtimetur, quòd hujuſmodi violentia fruſtra eſſet; nihilominus pro exercitatione virtutis, & pro evaſione periculi videtur expediens, ut homo conetur prohibere, quantùm ſentit, vel experitur commodè fieri poſſe, quoniam etſi hæc retentio nocere debeat corpori, proderit animæ: natura denique poſtmodùm uno modo vel alio talem humorem à ſe ejicit.*

1831 *Q. 266. Quid obſervare debeat Confeſſarius alicujus conſtituti in occaſione proxima peccandi?* R. Explicavi in l. 5. à n. 252. quandonam cēſeatur eſſe periculum ſive occaſio proxima peccandi. Ibidem à *n.* 256. dixi illum peccare, qui ſe exponit formali periculo vel certo, vel etiam probabili tantùm, aut qui voluntariè manet in occaſione proxima peccandi: & ideò n. 271. dixi talem occaſionem eſſe vitandam cum quocunque incommodo, etiamſi mors eſſet ſubeunda: ac conſequenter concubinarium vel quemcunque alium actu peccare, & nequidem ſemel abſolvi poſſe, qui domi retinet mulierem, ob quam ipſe eſt in periculo vel occaſione proxima peccandi. Si tamen nunc eſſet nova, & certa ſpes ea prudentibus motivis, quòd illam eſſet proximè ejecturus, aut quòd talem occaſionem per aliqua media ſibi ſuggeſta redditurus eſſet ex proxima remotam, adeòque facturus, ut hoc, quod hactenùs ipſi fuiſſet formale periculum, poſteà eſſet materiale tantùm, ſecundùm dicta ibidem à n. 259. abſolvi poſſet pro illa vice; attamen dixi ibidem non eſſe hoc facilè credendum: Et poſteà ſi per experientiam adverteretur, quòd permaneret periculum proximum relabendi, omninò abſolvi non poſſet, niſi actu antecedenter removiſſet talem occaſionem, uti ibidem à n. 280. expoſui & per plura exempla declaravi. Si pœnitens obtendat, ſe non poſſe vitare certam domum vel perſonam, dic ei; ſi eſſet periculum in domo vel à perſona illa contrahendi peſtem, nunquid invenires modum & prætextum vitandi? jam multò magis, quia tibi afflabitur peſtis animæ, quod per experientiam ſcis.

*Q. 267. Quid obſervare debeat Confeſſarius hominis pu- 1832
dibundi, puſillanimis, deſperantis de emendatione?* R. §. 1. Si advertat pudore deterreri, quominus confiteatur, animet his motivis: Debebis tandem aperire omnia vulnera animæ, & quò diutiùs expectas, eò pejus, ac difficilius eſt. Tu occultiſſimos morbos corporis aperis amico vel Medico, ut ſaneris, cur non magis morbos animæ, cùm ſcias Deum non aliter remiſſurum eſſe peccata? Non melius eſt ſe coram uno ad ſilendum obligatiſſimo aperire cum certa ſpe veniæ, quàm poſteà in extremo judicio coram toto mundo propterea confundi cum certa damnatione? ibi latere erit impoſſibile, comparere intolerabile. Quid refugis te aperire coram homine, ſimile tibi peccatore, cui novum non eſt talia, & fortè graviora audire? Sacerdos ea, quæ in confeſſione ſcit, minùs ſcit, quàm quæ ipſe neſcit, quæ enim neſcit, ſcire poteſt, & ea revelare, quæ autem in confeſſione ſcit, etiamſi aliunde ſciverit, ea tamen ratione ſcandali revelare non auſit. Hæc carnificina conſcientiæ, quæ te jam torquet, moleſtior cenſeri debet quàm glorioſa ſui victoria, quam pax & quies animæ conſequetur: pus non cruciat, poſtquam eſt ex ulcere egeſtum, ſic nec peccatum remordet, poſtquam eſt in confeſſione detectum. Si erubeſcentiam iſtam non potes ſuſtinere coram uno, quomodo ſuſtinebis coram toto mundo? Diabolo fidelior es quàm Deo, qui illius conſilia contra Deum, & in tuam etiam perniciem detegere metuis: aliter non diſſolves fœdus cum eo, quàm per confeſſionem peccatorum. Erubeſcentiam peccatorum data eſt à Deo in ſatisfactionem pro præteritis, in medicinam, & cautelam contra relapſus: è contrà nequiſſimus dæmon illa abutitur ad augenda ſcelera; & qui abſtulit pudorem peccaturo, reddit confeſſuro, ut jam pudeat mundari, cùm non puduerit coinquinari. Non erubuiſti peccare in conſpectu Creatoris, & jam in conſpectu creaturæ confiteri erubeſcis. Si pœnitens ſit capax lectionis, detur ei legendus Viexmontius *in Inſtit. ad Pœnitentiam par.* 4. Denique ſi tantus eſſet pudor in enarrandis peccatis, ut non videretur poſſe vinci, dixi à n. 1196. poſſe dare peccata ſcripta, & poſtquam Confeſſarius legit, dicere, quòd ſe de illis accuſet.

§. 2. Puſillanimis erigitur his motivis ad ſperandam miſe- 1833
ricordiam: Quia Deus eſt pater, qui filios prodigos in primam gratiam amantiſſimè recipit, Lucæ 15. Medicus eſt, qui venit ſalvum facere, quod perierat, Matth. 18. Paſtor eſt, qui oves errantes quærit, & humeris ad ovile lætus reportat, *Luc.* 15. Redemptor eſt, qui quos Sanguine ſuo comparavit, non abjiciet: venit revocare non juſtos ſed peccatores, Matthæi. 9. V. *Reg. De officio pœnitentis c. 5. ſ. 1.* Exempla pro erigenda ſpe ex Dei bonitate, & miſericordia affert Voglerus Troſtbronn. *lib. 3. cap. 11.*

§. 3. Si quaſi deſperet de emendatione, erigat his motivis: 1834
Nulla ſunt peccata, quæ per Dei gratiam vinci emendarique non poſſint; neque Deus vult mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat, *Ezech.* 18. Si deſperes de tua ægritudine, præſume de Medico omnipotente: major eſt potentia Medici, quàm magnitudo tui morbi. Si potuit te dæmon perdere, quantò magis poterit te Deus reſtituere? Qui pro totius mundi peccatis mortuus eſt, voluit etiam tibi mortem ſuam prodeſſe. Neſcis, quàm potens ſit & miſericors Deus; imaginaris eum tibi infenſum, cùm benigniſſimè invitet ad Pœnitentiam: confide, quia multus eſt ad ignoſcendum: Tantummodò incipe, & ſenties auxilium ejus: qui dat velle, dat perficere. Difficultatem apprehendis majorem, quàm reipſa ſit: putas te abſtinere non poſſe, ſed potes: ſi ſcires te perditurum oculos relabendo hodie, nonne abſtineres? vides, quòd mentiaris tibi, dicendo te abſtinere non poſſe: ſaltem hac die abſtine pro honore Chriſti pro te tam dura paſſi; cras propones ſimiliter pro die iſto, & quotidie majus Dei auxilium ſenties. Legat Viexmont. *p. 5. c. 3. & 4.*

§. 4. Si animo concidat, quia poſt adhibitum conatum 1835
pergit turpiſſimè tentari, aut etiam quandoque relabi, excitet his motivis: Hæc Dei bonitas eſt, quòd recordatione præteritorum te affligat, ut tantò magis deteſteris, & pro illis ſatisfacias: ſi non tentareris, minus eſſes cautus. Dæmon te non ita tentabat, cùm ei ſervires, quia poſſidebat te: jam fortiùs tentat, ut te ſub ſervitutem iterum reducat: ſed jam Dei ſervus es, qui major & potentior Dominus eſt, dummodò illi seriò adhæreas: vide, quomodo parvus David in virtute Dei ſuperarit magnum Goliam. Si relaberis, ſtatim reſurge, id enim eſt ex fragilitate naturæ per conſuetudinem fractæ: quandoq; etiam eſt ad majorem profectum, ut infirmitatem tuam humiliter agnoſcas, & ſcias te per ſolius Dei gratiam poſſe conſtātem manere. Si non ceſſas recidere, non ceſſes reſurgere: nonne

Digitized by Google

mundas calceos, quamvis prævideas iterum inquinandos? Nonne miles curat vulnera, quamvis nova prævideat in ſimilibus prælis? incarceratus, ſi exire nollet, quia timeret iterum incarcerari, nonne ſtultus eſſet? ſic & tu nolens pœnitere, quia times relabi; an putas minus malum eſſe continuare peccare, quàm aliquando ceſſare? An ignoras eam eſſe certaminis conditionem, non ut nunquam quis cadat, ſed ut nunquam cedat? non is victus dicitur, qui ſæpè recidit, ſed qui ad extremum ceſſit? Legatur *Viexm. p.5.c.5.& 6.*

1836 *Q.268. Quomodo aget Confeſſarius cum homine, quem advertit ſeriam Pœnitentiam differre velle in alia tempora, fortè etiam uſque ad mortem?* Reſp. Conabitur ad indilatam Pœnitentiam adducere his motivis: Valde inſtabilis eſt vita hominis, mors certiſſimè eventura, ſed incertiſſimum quo tempore, modo, loco: docent id experientia, & caſus quotidiani. Pars major hominum ante annum 50. in æternitatem abripitur: Deus, qui pœnitenti veniam ſpopondit, peccanti craſtinum non promiſit: angelum peccantem non expectavit ad pœnitentiam: Adamum mox à peccato extra paradiſum expulit: ſicut benignus eſt in tolerando, ita juſtus in puniendo: & quem vult convertere, expectat ad tempus præfinitum, ſtatuit cuique terminum, qui præteriri non poterit: jam admonuit *Eccli.5.v.8. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te*: monuit te per Evangelium, *veniet, cùm minimè putabis, ſicut fur de nocte: vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam.* Voluit Deus latere ultimum diem, ut velut ultimum obſervaremus omnem diem. Quis cautus non eſſet in omni cibo, ſi ſciret uni adhærere venenum? ſed dicis, jam tam diu vixi, nec me mors obruit: hoc ipſum fuit Dei beneficium, qui quò magis eſt jam longanimis, & miſericors, eò ſeverior, & diſtrictior adveniet; quem enim, ut convertatur, expectat, non converſum duriùs damnat. Si tibi multi dies ſine morte præterierunt, hoc ipſo jam es morti vicinior; avicula, quò diutiùs inſidet ramo, magis expoſita eſt telo jaculantis: ſeu vigiles, ſed dormias, magis morti appropinquas, cui vicinior es, quàm putas: mors ſenibus in januis eſt, juvenibus in inſidiis. Re mutuò accepta ad utilitatem corporis, ſtatim uteris, quia ſcis brevi repetendam; ſic utere nunc vita mortali tibi ad dies incertos conceſſa, ut æternam non amittas. Pœnitentia ad finem vitæ dilata eſt difficillima, & vix ſeria: putaſne, quòd arbor, quæ vix viruit, & nunquam rectè floruit, fructus proferat, cùm propè aruerit, jamque exſcindenda erit? Audi Auguſtinum: ſic enim refertur, *De Pœnitent. diſtinct.7. Si quis poſitus in ultima neceſſitate ſuæ ægritudinis voluerit accipere Pœnitentiam .:.:.:. Pœnitentiam dare poſſumus, ſecuritatem autem dare non poſſumus: nunquid dico, damnabitur? ſed non dico, liberabitur: vis ergo à dubio liberari? vis, quod eſt incertum evadere? age Pœnitentiam, dum ſanus es .:.:.:. ſi vis agere Pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa.* Deus, ut peccata remittat, humani arbitrii vult libertatem non neceſſitatem, in fine vitæ vult charitatem non timorem, & quomodo tu ad charitatem aſſurges? ſolo terrore inſtantis gehennæ concutieris: non convertes te ad Deum, quia bonus eſt, ſed quia juſtus, & jam jugulo inſtat per damnationis ſententiam. In tota Scriptura non invenitur, niſi bonus Latro, qui in fine verè pœnituerit, ille, ut nullus deſperet, ſolus, ut nullus præſumat. Multa prætereà languentem impediunt à vera pœnitentia, avulſio à temporalibus ita perditè amatis, dolores acutiſſimi corporis, obtuſio ſenſuum, remorſus, terror, inquietudo conſcientiæ, incertitudo inſtantis judicii, tentatio deſperationis propter Deum tam diu contemptum, propter neglectum tempus Pœnitentiæ, propter rejectas gratias: *fit juſto Dei judicio*, inquit *Gerſon. par.2. n.32. de Præcep. Decal. cap.17. ut qui pœnitere de commiſſis cùm poſſunt, non volunt, cùm velint, nequeant*, non enim tenetur Deus omni momento dare efficaces gratias, nec tenetur ſemper, quando velles, ſed tu teneris, ubi & quando ille vult. Dæmon eo articulo non feriabitur, hic extremas artes adhibebit: creditur viſibili ſpecie apparere multis, ingerit tum priorum voluptatum recordationem, turbat phantaſiam, ad deſperationem ſolicitat. Cur putas ita ſudare agonizantes, contorquere oculos, dirùm intueri? fortè multi non tam ex vicinia mortis quàm propter anguſtias cordis. Si viri Sancti deprehenſi in eo articulo exterriti fuerunt, quid fiet tibi? Qua temeritate ſperas tum temporis converti, quando per ſectiſſimi homines timent perverti? Etiam dato, futurum eſſe, quòd in fine vitæ per Dei miſericordiam pœniteas, adhuc graviſſimæ ſunt rationes ſtatim pœnitendi, nam imprimis ſi grave eſt nunc pœnitere, graviùs erit in ſenectute, cùm prava conſuetudo erit robuſtior, & ætas ad patiendum infirmior: quò diutiùs rubigo eſt in ferro, tantò difficiliùs eraditur; ſordes, quantò diutiùs in vaſe relinquuntur, tantò ægriùs evelluntur. Deinde quid hic brevis voluptas ad diuturnam pœnam, quam meretur, & auget? nunquid faciliùs nunc eſt diem inſumere Pœnitentiæ, quàm in acerbiſſimis ſaltem purgatorii pœnis pati ad annos? creſcunt autem debita pœnarum cum culpis, & incredibile eſt illis ſubitò remitti pœnas, qui ita temere cumulant culpas. Neque confide in hæredum ſuffragiis, cum ſonitu peribit memoria tui, clamabis uſque ad diem judicii, *miſeremini mei*, & non exaudirent. Alterutrum eligendum, vel hic pati modicum pro peccatis cum ingenti merito novæ gratiæ, vel ibi torqueri multùm ſine augmento gratiæ, vel gloriæ. Pluris valet in mundo cum Pœnitentia dies unus, quàm in Purgatorio cum graviſſima pœna annus integer. Prætereà certum eſt, quòd gaudium bonæ conſcientiæ, & delectatio juſtorum longè major ſit voluptatibus impiorum: ſola ſui victoria ſub initium difficilis eſt, nam ſi probi poſteà cruces habent, ſunt unctæ; ſi ſpinas ſentiunt, ornantur roſis; ſi experiuntur laborem, ſciunt æternam eſſe mercedem: non ſunt condignæ paſſiones tam brevis vitæ, ſi comparentur ad culpam, quæ remittitur, ad conſolationis gratiam, quæ immittitur, ad futuram gloriam, quæ promittitur: ô! ſi impius, vel levi guſtu ſpiritualem prælibaſſet delectationem, facilè pro ea vilipenderet omnem aliam voluptatem. Accedit, quòd peccator per Pœnitentiam optet poſt mortem æternùm frui Deo ter optimo maximo: quàm ergo inhoneſtum eſt, & quàm pudebit ipſum, florem ætatis immolaſſe vitiis, & fœcem ſenectutis Deo reſervaſſe! Denique, qui differt Pœnitentiam magnis ſe gaudiis æternùm privat, quidquid enim operis fit extra gratiam, manet mortuum, nec per Pœnitentiam poſteà fit vivum. Videat igitur, quantis ſe periculis exponat, quantis objiciat malis, quantis privet bonis, & citò reſipiſcat. Vid. *Viexm. tota p.1.*

Q.269. Quid aget Confeſſarius hominis nolentis condona- 1837
re, indurati, deſperantis de ſalute ob peccatorum multitudinem? R.§.1. Nolenti condonare rotundè dicat, nec abſolvi nec peccatum dimitti poſſe: & ſiquidem hoc fiatur extra Sacramentū, inducēdi ſunt alii homines ipſi amici, qui de adverſario molliter loquantur, declarando eum bene loqui de ipſo; laudādo prout poſſunt, &c. Deinde proponendum exemplum Chriſti, & Sanctorum, etiam orantium pro ſuis hoſtibus. Revocandum in mentem, quid oret quotidiè, nempe, *& dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus*, itaque ſi non dimittat, rogat ſibi non dimitti. Prætereà proponenda Dei voluntas dicentis, *mihi vindicta, & ego retribuam*, hinc in jus Dei involat ille, qui vult vindicare ſeipſum. Item proponenda Chriſti ſententia Matth. 18. *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Si his non flectatur, roget, obteſtetur, etiamque ſe provolvat ad ipſius genua, & exhibita Crucifixi imagine adjuret per ſanguinolentas plagas, ut ſi non hoſti, ſaltem condonet injuriam Chriſto, qui peccata omnium in ſe ſumpſit: & ad iſta teneri Confeſſarium, docet Sporer *n.315.* ſi ſperet pœnitentem flectendum, quia charitas obligat, ut etiam cum aliquo incommodo damnationem proximi impediamus. Plura ſuggerunt Arſd. *tom.3. p.5.c.2.§.8.* & Lohn. *de Conv. Apoſt. p.2.c.4.§.3.*

§.2. Peccatori indurato dic, non tam malum eſſe ceci- 1838
diſſe, quàm poſt lapſum nolle reſurgere. *Stoz*, eundem ita aggreditur: Si enorme crimen publicè commiſiſſes, & jam veniret ſeveriſſimus Judex cum miniſtris, qui te ad carcerem, & poſteà ad ignes, rotas, mortem acerbiſſimam eſſent tracturi, niſi deprecareris culpam, nunquid ſtatim provolutus in genua id faceres? ſed nunquid credis Deum eſſe Judicem ita juſtum, & rigidum, ut nullum delictum poſſit relinquere impunitum? An non credis hic eſſe præſentem cum tota ſua omnipotentia, qua te hoc momento ad infernum detrudere poſſet, ſi vellet? imò adſunt dæmones, qui tibi collum obtorquerent, niſi Deus impediret. Itaque proſtratus ad pedes Domini dic, *Domine propitius eſto mihi peccatori.* Si non concutiatur Dei timore, conare emollire amore, propoſitis Dei beneficiis, & bonitate, de quibus Regin. *De off. Pœnit. caſ.2. & 3.* Plura ſuggerunt Arſd. §.7. & Lohn. §.2. *à n.9.*

§.3. Si æger ſic obſtinatus confiteri non velit, ora pro illo: 1839
ſubmitte hominem ei gratum, qui Pœnitētiam ſuadeat: inſinua te ſuaviter, de aliis rebus ei gratis loquens, & conare ſubinferre, ſaltem obeſſe non poſſe, ſi propter vitæ incertitudinem paulatim ſe ad Dei gratiam diſponat; hoc ipſum poſſe conferre ad recuperandam ſanitatem. Si non moveatur, inquire in cauſam iſtius obſtinationis, & conare eam removere. Si pergat renuere, propone juſta judicia Dei, qui non irridetur, nec dat gratias, prout volumus, ſed noſtrum eſſe cooperari, quando dat: æternitatem ſequi, quæ à ſtatu animæ, tempore mortis futuro pendeat. Si adhuc reſiſtat, fac etiam à Medicis edici præſens mortis periculum. Poteſt etiam ipſi ob oculos poni, quàm miſeranda ſit in morte deſperatio animæ in obduratione decedētis, nam 1. videt ſe deſerere omnia, & ab omnibus deſeri. 2. Exhorreſcit ad conſpectum dæmonum, qui totius vitæ peccata iterum

rum memoriæ objiciunt, 3. Sentit ſe jam à corpore extrudi in infelicem æternitatem. 4. Ipſa jam ſibi pronunciat Dei Judicium cognoſcendo ſe perditam in æternum, ſine ſpe tormenta æterna evadendi. Legatur *Viexm.p.1. c.7. & de pœnis inferni c.8.* item *Vogleri Troſtbronn.lib.5.cap.3.*

1840 §.4. Si dicat, major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear: reponat, major eſt Dei pietas quàm tua impietas; major Dei miſericordia quàm tua miſeria; majora Chriſti merita quàm tua demerita; peccata tua ſunt finita, Dei pietas & miſericordia, Chriſti merita ſunt infinita: peccata omnia collata ad Dei miſericordiam, & ad Chriſti merita ſunt velut aquæ guttula ad mare: ſecundum multitudinem miſerationum ſuarum delebit multitudinem iniquitatum tuarum, hoc ipſo promiſit *Ezech.23. Quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Deſperatio maximè injurioſa eſt Deo: Judas magis peccavit in eo, quia deſperavit, quàm quòd Chriſtum tradiderit. Exempla miſericordiæ ſunt Ninivitæ, David, Nabuchodonoſor, Magdalena, latro, &c. legatur Viexm.*p.6.c.2. & 3. Regin.c.5.ſ.1.* Etiam juvat tali deſperanti revocare ad memoriam bona, quæ fecit aliquando, ſecundùm illud S.Greg.*moral.l.22.c.5. Sicut dum vivimus, debemus bona noſtra à memoria repellere, ne extollant, ita appropinquante exitu plerumque ea ad memoriam juſtè revocamus, ut videlicet fiduciam præbeant & deſperatum timorem premant.* Et quomodo etiam in articulo mortis poſſit Penitentia agi, rectè deducit Viexm.*p.6.c.6.* Exempla quibus ſpes noſtra ex Dei bonitate & miſericordia erigitur, affert Voglerus *ſuprà l.3.c.11.*

1841 *Q.270. Quid obſervare debeat Confeſſarius captivi vel condemnati ad mortem?* R. §.1. Confeſſarium Rei inſtruit Buſemb.*relatus l.4.n.1531.* Quid autem Reo liceat, dictum eſt ibidem à n.1521. Confeſſarium Magæ, veneficæ, & ſimilium, qui cum dæmone pactum habuerunt, inſtruit idem Buſemb. *relatus l.3.p.1.n.41.* Item Voglerus in Troſtbronn.*l.7.c.7.* Communiter notant omnes, quamdiu in captivum ſententia lata non eſt, non facilè audiendum pro confeſſione, præſertim ſi neget illa, de quibus accuſatur, quia periculum eſt, ne quantumvis fecerit, etiam in confeſſione neget, ut Confeſſarium habeat patronum. Quòd ſi teneatur ob crimina, quæ non negat, tum audiri poteſt, uti & plerumque tum, quando ſua ſponte petit confiteri: nihilominùs aſſecuret eum Confeſſarius, etiam cum juramento, ſi opus, nihil obfuturum, quidquid inter ſe ſincerè loquentur extra Sacramentum.

1842 §.2. Non ſpondeat ſe fore patronum pro ejus vita, tum enim non ita ſeriò ſe diſponit, & ſi ſpe cadat, facilè alienabitur à Confeſſario, hinc potiùs diſponat ad expectandam reſignatè veluti de manu Dei quamcumque ſententiam; interim profuturum, ſi de peccatis ſeriò doleat, & in ſatisfactionem offerat ignorantiam, & moleſtias carceris. Nihil æquivocè loquatur cum illo, ne poſteà conqueri poſſit ſe deceptum, quod poteſt eſſe cauſa gravis perturbationis in fine vitæ.

1843 §.3. Si Reus eſt, & teneatur crimen etiam capitale fateri Judici hic & nunc legitimè interroganti, ſuadere imò & obligare poteſt, ut fateatur, nec ideò fit irregularis, Vaſq. Tur. Lugo, Averſ.*q.16.ſ.12.* quod Arr. *d.43.n.26.* dicit ſibi eſſe evidens, quià non eſt credibile Eccleſiam voluiſſe imponere irregularitatem actioni, ad quam hic & nunc tenetur Confeſſarius pro ſalute æterna ſui pœnitentis.

1844 §.4. Quamvis ſecundùm Vaſq. Az. Leſſ. & alios apud Dian. *p.3.t.5.R.102.* omnes, qui non ſunt miniſtri juſtitiæ, per ſe loquendo, cooperari poſſint ad fugã talis Rei, & inſtrumenta offerre ad effringendos carceres, tamen ab eo, uti & à fuga ſuadẽda abſtineat Confeſſarius, ne commoveat in ſe Magiſtratus.

1845 §.5. Confeſſarius non indicet ipſemet ſententiam mortis Reo, ſed permittat id fieri per alium: nec proponat ei triſtia ſed conſolatoria & excitantia ad ſpem æternæ felicitatis.

1846 §.6. Damnatis ad mortem plerumque injungenda eſt leviſſima Penitentia, quam ſtatim expleant, etiam cum ipſo Cõfeſſario: poſſuntq; ei pro Penitentia injungi cruciatus vel angores ante ſupplicium, aut etiam ſupplicium ipſum, ut quantum poteſt, patienter ſuſtineat. Si poſſit, adducat Reum, ut dormiat nocte ante mortem, alioqui deficiet viribus capitis: & expedit dormienti adeſſe aliquem, qui excitatum animet.

1847 §.7. Caveat, ne ſit cauſa, cur mors approperetur, ne fortè, ſecundùm ſententiam aliquorum Doctorum, irregularitatem incurrat: unde non præeat Reum, aut ſi ſiſtat, non moneat, ut pergat, ſed ſequatur ipſe, & ſiſtenti ſe accommodet.

1848 §.8. Si exiſtens in ſcalis adhuc confiteri velit, ſi priùs jam confeſſus eſt, & Judex difficulter concederet deſcenſum, moneat de dolore eliciendo, & ibi abſolvat: ſi autem ex pertinacia anteà nõ fuit cõfeſſus, rogandus Judex, ut permittat deſcẽdere.

1849 §.9. Si per teſtimonia plenè convictus, neget crimen, *Suar. & Sanch.* nolunt, *Hurtad. & Portel.* volunt abſolvi: Averſ. *ſect.11.* rectè dicit, ſi ſaltem dubiè præſumi poſſit non feciſſe, abſolvendum, quia hic potiùs credendum Reo: ſi autem ipſemet Confeſſario ſit faſſus, non eſſe abſolvendum, niſi velit etiam in judicio fateri, quia ad hoc tenetur.

§.10. Nec ante nec poſt ſupplicium quidquam dicat con- 1850
tra Judices, ſed ſolos privatim admoneat, ſi opus, debet enim ſtare pro authoritate Judicum, ne Reos concitet, & ſic mortem impatientiùs admittant. Plura videri poſſunt apud Lohn. *de Converſatione Apoſtolica p.2.c.5. Voglerum Troſtbronn.l.7.c.2.3. & 4. Polanc.in Methodo adjuvandi moribundos c.18.*

Q.271. Quid agendum ſit Confeſſario hominis ebrioſi, vel 1851
habentis ebrioſam uxorem? R. §.1. Ebrioſus obligandus eſt ad declinandas occaſiones bibendi, vel ad bibendum non plùs quàm ſciat per experientiam ſe poſſe portare. Si monitus non faciat, in penam injungenda abſtinentia à potu inebriante diebus illis, quibus prævidetur futura occaſio. Si bibere debet, eò quòd cogatur prandere vel agere cum aliis bibentibus, nec omnino poſſit nequidem per fraudem declinare hauſtum, ſuggerenda ſunt præſervativa & naturalia remedia pro cavẽda ebrietate, qualia colligit Gob.*in Quint.t.5.c.5.ſ.1. & 2.* Peccat tamen venialiter, qui talibus præſervativis utitur ſine juſta cauſa, & tantùm ideò, ut ultra debitum poſſit bibere, hæc enim eſt intemperantia, & per tales potationes valetudo frangitur.

§.2. Ut poſſit ſe excuſare & paulatim appetitum inordi- 1852
natum corrigere, voveat per aliquod tempus abſtinere à vino, vel non adire tabernam, aut ſaltem voveat non bibere ultra id, quod ſcit ſe ferre poſſe ſine periculo ebrietatis. Quòd ſi voveat omnino abſtinere à vino, votum non debet eſſe ad longum tempus, nequidem ad menſem integrum, tum quia hoc erit ipſi nimis difficile, ideòque vix obſervabit, tum etiam quia poſt hepar accenſum, & aſſuetum ſtomachum, ſi nimis ſubitus, & violentus ſit tranſitus ab extremo ad extremum, patietur valetudo, unde conſultiùs erit obligare, ut paulatim ſibi ſubtrahat aliquid donec periculum inebriandi evaſerit.

§.3. Matthias *Faber Conc.5. Domin.16.poſt Pent.* dat ebrio- 1853
ſis ſupra 5. digitos conſideranda hæc quinque puncta. *Quid feciſti? quantum perdidiſti? qualis per ebrietatem evaſiſti? Quæ ſupplicia meruiſti? Quid jam toties promiſiſti?* Etiam prodeſt injungere illi, ut à Confeſſione domum reverſus dicat uxori, ſi hæc ſobria ſit & prudens; video, quanta mala mihi, tibi, prolibus, rei familiari afferat mea damnata ebrietas, planè conſtitui cum bono Deo vitam ſobriam inſtituere, & quia noſti tempus atque occaſiones, quibus ſoleo in eam miſeriam prolabi, quoties videbis periculum adeſſe, mone me, impedi etiam invitum, & poſteà agnoſcam te bene egiſſe, ſic enim volo fieri. Plura ſuggerit Gob.*ſ.3.*

§.4. Si vir apud Confeſſarium conqueratur de uxore ebrio- 1854
ſa, quærendum, an non ipſemet ſit ebrioſus: ſi affirmet, dicendum, ut corrigat ſe primùm, quia ebrioſus fruſtra ſobrietatem requirit in alio. Si neget, ſuadendum, ut uxori ad menſam concedat, quantùm ſimilis conditionis mulieribus concedi ſolet, aut etiam aliquantò plus. Si ſic nil proficiat, utatur rationibus accommodatis ad perſuadendum, ut abſtineat, etiam aliorum authoritatem interponat. Si neque hæc juvent, minetur verbera: addit *Gob.* ut etiam det, ubi opus, in tali enim caſu dicit licitum eſſe verberare uxorem, etiamſi ſentiat ad plures dies, ſed de hoc dixi l.3.p.1.n.734. Per experientiam alicujus Penitentis ſcio, quòd exemplum viri ſobrii, patientia & moderata ejuſdem admonitio plùs potuerint, quàm verbera vel rixa.

§.5. Sive vir, ſive mulier in ebrietate tumultuetur, alter, 1855
qui ſobrius eſt, non objurget vel obſtrepat eo tempore, ſed patienter ſileat, alioquin malum magis exaſperat. Cogitet prudẽs fuiſſe illud *Recipe* Medici, datum mulieri, ut quamdiu ebrius maritus tumultuaretur, ipſa de aqua, quam in phiala dabat (erat autem naturalis) partem aliquam ore clauſo retineret. Simile fuit factum chirurgi, qui vocatus ad curanda vulnera à marito inflicta uxori, primum emplaſtrum applicare voluit ori mulieris, dicens hoc vulnus & foramen eſſe ante omnia ſanandum.

Q.272. Quid obſervandum ſit circa hominem conver- 1856
tendum vel converſum ad fidem? R. §.1. Aliqui acatholici ſunt pertinaces, & cum his vix quidquam utiliter agitur; unde conſultiſſimum eſt illos Deo in oratione commendare. Alii ſunt ex ignorantia zeloſi pro fide ſua; & hi ſunt benignè excipiendi, ac docendi veritatem. Alii ſunt frigidi, agnoſcentes veritatem noſtræ fidei, ſed ob frivolas cauſas, vel humanos reſpectus tardant, & hi terrendi ſunt minando judicia divina, & proponendo extrema. Alii ſunt dubii, quibus oſtendi debet, in quo conveniamus & diſcrepemus cum illis, tumque probandæ illis noſtræ veritates. Si quis prætendat non eſſe honeſtum mutare religionem, in qua quis educatus eſt, dic illi, an ergo Chriſtus non fuit in Judaiſmo enutritus eique conformiter vixit 30. annis? an etiam talis mortuus? planè non, ſed everſo Judaiſmo in ultima cœna ſumpſit Sacramentum novæ legis, quod appoſuit cœnæ legali ibi ultimò ſumptæ, & aliàs non ſumendæ ampliùs. Similiter Apoſtoli omnes aliique converſi ab Apoſtolis, item innumeri Martyres &c. Et ſi argumentum valeret Gentilis, Turca, & quivis infidelis deberet mori, qualis eſt.

§.2. Con-

1857 §.2. Convertendus edoceri debet omnia ſcitu neceſſaria neceſſitate medii. Deinde proponendi ſunt illi ſucceſſivè articuli fidei contrarii ipſius erroribus; Præterea etiam omnes alii. Nec reticendum videtur, etiam ad tempus, quamvis ſciatur futurum, ut abhorreat, *Verjuys tr.2.ar.8.* contra alios putantes poſſe tantiſper diſſimulari; ſed poſſet poſteà conqueri ſibi illa non eſſe propoſita. Neque etiam videtur diſſimulandus ille articulus, quòd Pontifex Romanus ſit caput Eccleſiæ, cùm diſponi debeat ad faciendam fidei profeſſionem, in qua hoc continetur. *Verj. ar.9.*

1858 §.3. Profeſſio fidei proprio idiomate danda eſt illi, & explicanda. Eſt autem duplex, una longior cujus uſus eſt, quando converſus fuit publicè hæreticus & publicè profitetur. Altera brevior pro aliis, qui ſecretò convertuntur. Expedit tamen etiam his iſta longior. Utramque dabo poſt n.1862. Si ſit publica, fit ante Communionem poſt recitatam à Miniſtro confeſſionem, Sacerdote ad latus Evangelii genuflexo.

1859 §.4. Examen pro confeſſione non debet rigidè inſtitui cum converſo, neque dandi longi catalogi peccatorum, hæc enim ipſum terrent: dicat Confeſſarius, cùm ipſe dixerit, quod occurrit, ſe reliqua interrogaturum. Nec expedit, ut ab illo exactè petatur numerus ſingulorum peccatorum, ne nimirum fatigatus apprehendat onus confeſſionis eſſe gravius, quàm ut poſteà ferre poſſit, unde petere non debet, quoties non jejunaſti? carnes comediſti die vetito &c.? ſed ſic procedat. Quot annos habes? Nunquid accuſas te, quòd à tempore uſus rationis neglexeris omnia præcepta Eccleſiæ? Quoties per annum ſolitus es adire cœnam hæreticam? nunquid plerumque quater vel quinquies? ſic enim Confeſſarius ſufficienter agnoſcet numerum peccatorum illorum, imò probabile eſt ſatisfacere, ſi dicat ſe hactenus vixiſſe in hæreſi, ſic enim virtualiter dicit ſe eo tempore nulla Eccleſiæ præcepta obſervaſſe. Si tamen ſpecialem aliquem contemptum Papæ vel Eccleſiæ habuerat, aut dixerit blaſphemias vel calumnias contra Eccleſiaſticos, plùs quàm regulariter fiat ab hæreticis, aut dederit ſcandalum in rebus fidei, vel alios perverterit vel in hæreſi detinuerit, hæc eſſent ſpeciatim explicanda, *Verj. tr.9. ar.2.*

1860 §.5. Quamvis convertendus gravia afferat peccata, non arguat illum Confeſſarius, ſed potiùs ad ſpem veniæ excitet, dicens mirum non eſſe, quòd deſtitutus Sacramentis ita lapſus ſit. Nec ab initio gravem imponat Pœnitentiam, ſed invitet ad proximas Indulgentias.

1861 §.6. Multi cum *Laym.* dicunt quemvis approbatum poſſe abſolvere ab hæreſi materiali. Quod formales hæreticos attinet & reſervationem Pontificiam, videnda ſunt dicta à num. 1613. Quia tamen hæreſis ſæpè reſervatur etiam Epiſcopis, & timeri poterit, ne fuerit formalis, ſi quis non habeat ſpeciale privilegium, expedit remittere ad alium, qui habet, aut talem facultatem petere.

1862 §.7. Cautus eſſe debet Confeſſarius, ne talibus, qui ſe dicunt converti velle, nimium credat, aut multa appromittat, vel commendet aliis: tales enim quandoq; ſunt homines fraudulenti, qui non quærunt ſalutem animæ, ſed ſuſtentationem vel alia temporalia aucupantur. Hæc aliaque plura Lohner *De converſ. Apoſt. p.2.c.2.§.1.* Faciliimum autem medium convincendi acatholicum, eſt probare Eccleſiam Catholico-Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, eò quòd illi ſoli conveniant Notæ veræ Eccleſiæ, quod nempe ſit *una, ſancta, catholica, apoſtolica*, ac conſequenter quidquid illa proponit credendum, id eſſe verum: pro quo legi poſſunt libelli, *Des Hayes, der Klein, und getrewe VVegvveiſer*, Coloniæ; Le petit & fidel Guide, Leodii: *Elffen Catholiſch Schlecht und Recht: Auſzug aus der Heiligen Schrifft, vvo ſtets geſchriben: Nort ſtern &c.*

Profeſſio fidei Catholicæ

Secundùm Bullam Pii IV. & præſcriptum Tridentini.

EGo N. N. firma fide credo & profiteor omnia & ſingula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo ſancta Romana Eccleſia utitur, videlicet: Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium: & in unum Dominum JESUM Chriſtum filium Dei unigenitum, & ex Patre natum ante omnia ſæcula: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: genitum non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt: qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis: & Incarnatus eſt de Spiritu Sancto ex MARIA Virgine, & homo factus eſt, crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus & ſepultus eſt: & reſurrexit tertia die ſecundùm Scripturas, & aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram Patris: & iterum venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, qui ex Patre Filioq; procedit, qui cum Patre & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur, qui locutus eſt per Prophetas. Et unam, ſanctam, catholicam, & apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum: & expecto reſurrectionem mortuorum, & vitam venturi ſæculi. Amen. Apoſtolicas & Eccleſiaſticas traditiones, reliquaſque ejuſdem Eccleſiæ obſervationes & Conſtitutiones firmiſſimè admitto, & amplector. Item Sacram Scripturam juxta eum ſenſum, quem tenuit & tenet ſancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Sacrarum Scripturarum admitto: nec eam unquam niſi juxta unanimem conſenſum Patrum accipiam & interpretabor. Profiteor quoque ſeptem eſſe verè & propriè Sacramenta novæ legis à Chriſto JESU Domino noſtro inſtituta atque ad ſalutem humani generis, licèt non omnia ſingulis neceſſaria, ſcilicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium; illaque gratiam conferre, & ex his Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem ſine ſacrilegio reiterari non poſſe. Receptos quoque & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſupradictorum omnium Sacramentorum ſolemni adminiſtratione recipio & admitto, & omnia ſingula, quæ de peccato originali & de juſtificatione in ſacroſancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor pariter in Miſſa offerri Deo verum & propitiatorium ſacrificium pro vivis, & defunctis, atque in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento eſſe verè realiter, & ſubſtantialiter Corpus, & Sanguinem, unà cum anima, & divinitate Domini noſtri JESU Chriſti, fierique converſionem totius ſubſtantiæ panis in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, quam converſionem catholica Eccleſia tranſubſtantiationem appellat. Fateor etiam ſub altera tantùm ſpecie totum, atque integrum Chriſtum verumque Sacramentum ſumi. Conſtanter teneo, Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragiis juvari: Similiter & Sanctos unà cum Chriſto regnantes venerandos, & invocandos eſſe, eoſque orationes Deo pro nobis offerre, atq; eorum Reliquias eſſe venerandas. Firmiſſimè aſſero imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, & retinendas eſſe, atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam poteſtatem à Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe, illarumq; uſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem eſſe affirmo. Sanctam Catholicam, & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum Matrem & magiſtram agnoſco, Romanoque Pontifici, Beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac JESU Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo, ac juro. Cætera item omnia à ſacris canonibus, & œcumenicis Conciliis, ac præcipuè à ſacroſancta Tridentina Synodo tradita, definita & declarata, indubitanter recipio atque profiteor ſimulquè contraria omnia, atque hæreſes quaſcunque ab Eccleſia damnatas, rejectas & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio & anathematizo: hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo ſalvus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor & veraciter teneo, eandem integram & inviolatam, uſque ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſimè (Deo adjuvante) retinere & confiteri, atque à meis ſubditis vel illis, quorum cura ad me in munere meo ſpectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantùm in me erit, curaturum, ego idem N. N. ſpondeo, voveo, ac juro: ſic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia: *In principio erat Verbum &c.*

Profeſſio fidei brevior. Ex Verjuys Paſtor. Miſſion. in fine.

Ego N. N. coram N. & N. Sacroſanctis Evangeliis coram me poſitis, eiſque attactis juro, me firmiter credere corde, & profiteri ore illam ſanctam fidem catholicam, & apoſtolicam, quam ſancta Romana Eccleſia credit, prædicat, profitetur & obſervat: & conſequenter abjuro, revoco, abnego & deteſtor omnem hæreſin, cujuſcumque ſit conditionis & ſectæ extollentis ſe adverſus ſanctam catholicam Eccleſiam, & præcipuam illam hæreſin, cui hactenus adhæſi. Idem juro me credere, & profiteor ore (*hic exprimantur præcipuè articuli contrarii hæreſi, quam deſerit.*) Juro & promitto, quòd deinceps non aliter credam nec dogmatizabo, nec à mihi ſubditis aliter teneri permittam. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum &c.*

Q.273. Quid obſervare debeat Confeſſarius ægri vel moribundi? R. §.1. Confeſſarius ægri non ſtatim ingerat mentionem cōfeſſionis, niſi eſſet periculum mortis, ſed amicè ſalutet, quærat de morbo, doloribus, quiete &c. ſuadeat reſignationē in manus Dei, qui vitæ & mortis dominus eſt. Captata occaſione inſinuet expedire confeſſionem, antequàm invaleſcat vis morbi, qui difficiliorem reddit: nec id poſſe obeſſe, ſed profuturū pro quiete animæ, & etiam pro ſalute corporis. Si reſolvat jam con- 1863

Digitized by Google

fiteri, præeat in actus neceſſarios, ſublevando illum, & alleviando onus confeſſionis, quantùm poteſt. Si pro confeſſione dilationem petat, concedat, ſed conetur efficere, ut determinet tempus, quo redeat, ne pergat differre. Videat, ut aqua luſtralis & effigies Chriſti crucifixi ſit ad manum apud ægrum.

1864 §. 2. Libri pro ægris ad mortem diſponendis, inter cæteros ſunt, Germanicè *NacKatenus, Seelenhulff, Vogleri Troſtbronn.* Gallicè, *Craſſet* Præparation à la mort vel *Bonnefons* Le Creſtien charitable: Latinè, *Servius, Amicus fid. Lohner* De converſ. Apoſtolica cap. 6. *Polanci* Methodus ad eos adjuvandos, qui moriuntur. Expedit, ut quivis recens ordinatus Sacerdos ex libris illis aut aliunde ſpeciales ſibi componat induſtrias & modos, agendi cum ægris ac juvandi moribundos. Modum ſuaviter abducendi à nimio deſiderio vitæ, & timore mortis, proponit *Polanc. c. 9 & 10.* Modum tractandi ægrum impatientem, habet cap. 11. Quomodo juvandus tentatus in fide vel per deſperationem, habet c. 12. & ſeqq.

1865 §. 3. Confeſſarium ordinariè poſſe ſub conditione abſolvere moribundum, quamvis jam non ſciatur dare ſigna Pœnitentiæ, ſi hoc ſaltem dubiè præſumi poſſit, dixi à n. 1156. & addo hìc, 1. ſi talis moribundus ſemper fuerit infidelis, abſolvi non debet nequidem ſub conditione, quia non eſt probabile dubium, quòd ſit diſpoſitus, ſed moraliter certum eſt, quòd nō ſit diſpoſitus nec petat abſolvi. Quòd ſi antehac oſtendiſſet propenſionem ad fidem, adhuc requirerentur ſigna aliqua clariora quàm in Chriſtiano: 2. Talis moribundus aut etiam poſteà mortuus abſolvi non poteſt ab excommunicatione in ordine ad ſepulturam, niſi dederit evidentia ſigna Pœnitentiæ, uti decernitur Cap. *A nobis* 28. *De ſent. excomm.* Attamen in ordine ad abſolutionem à peccatis nulla eſt reſervatio pro articulo mortis. 3. Si æger ante delirium petiit abſolvi, quamvis in delirio dicat ſe nolle, poteſt & debet abſolvi, quia voluntas antecedens habitualiter permanet, & nunc neſcit, quid dicat. 4. Milites poſt conflictum moribundi in exercitu catholicô, cui permixti ſunt acatholici, rectè abſolvuntur ſub conditione, eo ipſo quòd de exercitu catholico ſint, licèt aliud ſignum non dent. Quòd ſi exercitus ex majori parte ſit acatholicus, vel ſi milites ante noluerint confiteri, *Schild. & Arſdek.* putant vix debere dari abſolutionem, ſed ex dictis n. 1163. probabile eſt dari poſſe ſub conditione illis, qui capaces ſunt.

1866 §. 4. Si catholicus Sacerdos intelligat hominem acatholicum eſſe ad extrema deductum, prudenter facit, niſi quid aliud obſtet, ſi eum accedat, etiam diſſimulando ſe eſſe catholicum, ſi id expediat, unde quamvis putetur eſſe Prædicans vel Miniſter hæreticus, poteſt cum eo elicere actus fidei, ſpei, charitatis, perfectæ contritionis de peccatis, manendo in illis, quæ nobis communia ſunt cum hæreticis. Quòd ſi patiantur circumſtantiæ, poteſt poſteà rogare, an non, ſi ſciret ſe non eſſe in vera fide, vellet amplecti aliam, & facere omnia ad ſalutem neceſſaria, an non vellet confiteri & abſolvi, ſi hoc ad ſalutem foret neceſſarium. Si ad hæc annuat, ſecundùm *Gob.* abſolvi poteſt ſub conditione, *ſi diſpoſitus es*, ideòque docet *Caram.* quòd lutheranus dicens, *ò Deus! moriar in vera religione, utra ſit vera, neſcio, tu ſcis: propitius eſto mihi peccatori*, poſſit abſolvi: Vindex Gob. *ad prop.* 4. addit, ſi ſpes ſit, ut religionem catholicam admittat, hanc proponendam: ſi autem abſolutè renuat, poſſe ita diſponi, & abſolvi, poteſt enim eſſe hæreticus materialis tantùm, qui quamvis abſolutè poſſet ſalvari per contritionem perfectam, tamen cùm hæc ſit difficilis, & ad valorem Sacramenti ſufficiat dolor inferior, pro neceſſitate ſerviendum eſt moribundo, prout ſecuriſſimè fieri poteſt.

1867 §. 5. Quibus dari debeat Viaticum, & quoties dari poſſit in eadem infirmitate, etiam non jejuno, dixi in l. 6. p. 1. à n. 604. Quibus extrema Unctio, dicam, à n. 2084. Quandonam autem cenſeatur eſſe periculum vel articulus mortis, dixi hìc n. 1559.

1868 §. 6. Si moribundus videatur eſſe deſtitutus auditu, ſæpè vox per nervos ſenſorios delata meliùs percipitur, ſi formetur ſupra caput ad cranium, quàm in aures ipſas, uti experientia quorundam docuit: unde expedit ibi inclamare moribundo. Dixi autem in l. 3. p. 1. n. 758. quomodo Confeſſarius in morbo contagioſo cavere poſſit periculum contrahendi. Et ibid. nu. 760. addidi Parochum non ſatisfacere officio ſuo, ſi moribundum extremis munitum deſtituat. De modo fructuosè agendi cum ægris, & aſſiſtendi moribundis poſſunt plura videri apud Vogletum *l. 1. c. 3. 4. 5. 7. l. 5. c. 1. & 2.* ubi recenſet ægrórum & moribundorum præcipuas tentationes: Item apud Lohn. *ſupra §. 8. & iterùm §. 13. membro* 5. Item apud Martinum *à Matre Dei in Gymnaſio Philoſ. Chriſtianæ pag.* 255. *& ſeqq.* Subjicio aliqua ex dictis Authoribus:

Modus eliciendi actus præcipuarum virtutum. Confeſſarius prælegat tardè, ne cauſet moleſtiam vel fatigationem: æger corde tantùm eliciat. Ex Lohner.

Credo, domine, quidquid per Eccleſiam, unam, ſanctam, catholicam & apoſtolicam credendum proponis, & ideò firmiſſimè credo, quia tu Deus dixiſti, qui es infinita veritas, non potens falli nec fallere, non errare nec mentiri. Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam.

Spero, ò Domine, quidquid promittere dignatus es, & ideò firmiſsimè ſpero, quia tu Deus promiſiſti, qui in promiſsis tuis ſervandis es Deus fideliſsimus & potentiſsimus ſervare. In te, Domine ſperavi, non confundar in æternum.

Quid mihi eſt in cœlo, & à te, mi Deus, quid volui ſuper terram? nihil præter te volo, te ſuper omnia amo, ò Deus, quia tu es ſummum bonum meum. O mi amantiſsime Deus! utinam infinito amore poſſem te diligere, quia infinitum meum bonum es, ò quàm gaudeo, mi Deus, quia tu es, qui es, infinitè bonus, infinitè perfectus! utinam homines te amarent, ſicuti propter infinitam bonitatem & perfectionem tuam in teipſo digniſsimus es amari!

Quis dabit capiti meo aquas, & oculis meis fontem lacrymarum, ut defleam peccata mea? Doleo, mi Deus, doleo, quia te ſummum bonum toties offendi.

Quid retribuam tibi, Domine, pro omnibus, quæ retribuiſti mihi? Laudo & benedico te, Domine, & ſuperexaltabo in ſæcula: laudent te pro me omnes Angeli & Beati in cœlo, lauderis in te ipſo & à te ipſo, ſicuti infinitè dignus es omni laude.

Quis mihi det, ut quæ patior, patiar pro te, Redemptor mi JESU? Patiar tecum ò JESU: patiar pro te JESU: libenter patiar, ut tibi conformer & placeam: auge, Domine, dolores: auge patientiam.

Quis ego ſum, ut contradicam Domino meo? Quod eſt ante oculos ejus placitum, hoc fiat: Fiat, ò Domine, ſanctiſsima voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra: fiat de me, per me, circa me, ſicut vis & diſpoſuiſti: paratum cor meum, Deus, paratum cor meum ad omnia, quæ tibi placent, ut agam vel patiar.

Per breves aſpirationes. Ex eodem Lohner.

Mi JESU, credo tibi, & in te, quia es ſumma veritas. Mi JESU, ſpero in te toto corde, quia es ſumma miſericordia. Mi JESU, amo te ex toto corde, quia es infinita bonitas.

Benedicta ſit Sancta Trinitas, & indiviſa Unitas, confitebor ei, quia fecit mecum miſericordiam ſuam.

Benedictus ſit Pater, quia ex infinita ſua miſericordia creavit me, conſervavit me, & ad vitam æternam prædeſtinavit me.

Benedictus ſit Filius, quia ex infinita ſua miſericordia redemit me, ſanctiſsimo corpore & ſanguine ſuo pavit me, ad ſanctam Eccleſiam ſuam vocavit me.

Benedictus ſit Spiritus Sanctus, qui ex infinita miſericordia ſua illuminavit me, juſtificavit me, in Eccleſia conſervavit me.

Benedicta ſit ſanctiſsima Dei Mater, quia ex ineffabili ſua charitate in filium ſuſcepit, & tot beneficiis cumulavit me.

Benedictus ſit ſanctus Angelus Cuſtos meus, qui ab ortu meo in Clientem ſuum ſuſcepit, cuſtodivit, & gubernavit me.

Benedicti ſint omnes ſancti Patroni, qui per totā vitam meā tam fideliter precibus, auxiliis, & beneficiis ſuis foverunt me.

Benedicti ſint omnes Sancti, & Sanctæ Dei, qui tam conſtanter Deum laudarunt, & orarunt pro me.

Domine, ne memineris iniquitatum mearum antiquarum, ſed citò me anticipent miſericordiæ tuæ.

O JESU fili Mariæ Virginis, plene miſericordia & pietate, ò dulcis JESU, ſecundùm magnam miſericordiam tuam miſerere mei.

O Maria Mater Filii Dei, advocata noſtra, tu me filio reconcilia, tuo filio me commenda, tuo filio animam meam poſt mortem repræſenta.

O omnes Sancti intercedite pro me, & veniam peccatorum à Clementiſsimo Deo meo mihi omnibuſque peccatoribus impetrate.

Credo, Domine, quia tu es ſuprema veritas.
Spero, Domine, quia tu es ſuprema fidelitas.
Diligo te, Domine, quia es ſuprema bonitas.
Adoro te, Domine, quia es ſuprema Majeſtas.
Benedico te, Domine, quia es ſuprema liberalitas.
Miſerere mei, quia es ſuprema benignitas.
Reſigno me Tibi, quia es ſuprema æquitas.

O JESU benigniſsime, propter nomen ſanctum tuum eſto mihi JESUS, & ſalva me: ò JESU ne mea iniquitas perdat me, quem fecit omnipotens tua bonitas.

Maria Mater gratiæ, Mater miſericordiæ, tu me ab hoſte protege, & hora mortis ſuſcipe.

O Angele mi Cuſtos, defende me in prælio, ut non peream in tremendo judicio.

O omnes Sancti, & electi Dei impetrate mihi, ut vobiſcum ſanctè feliciterque mori, & in æternum vivere Deumque laudare valeam.

Similes actus, & affectus, Ex Polanco.

COmmendo me tibi, Sanctiſsima Trinitas, Pater, Fili, Spiritus Sancte, qui in unitate ſubſtantiæ unus, & ve-

rus

tus et Deus. Commendo me tibi, Pater omnipotens, qui me, cœlum & terram, viſibilia, & inviſibilia creaſti. Commendo me tibi, Domine JESU Chriſte, qui propter me, & generis humani ſalutem, miſſus à Patre æterno in hunc mundum virtute Spiritus Sancti conceptus, natus homo ex Maria Virgine, paſſus, mortuus, & ſepultus, ad inferos deſcendiſti, & liberatis ea co ſanctis Patribus reſurrexiſti tertia die, aſcendiſti in cœlum, & ſedes ad dexteram Patris, inde venturus in die judicii ad omnes homines, qui tum reſurgent, judicandos, ut illis, qui in gratia tua mortui fuerint, vitam æternam dones: eos, qui in peccatis mortalibus deceſſerint, in ſupplicium æternum condemnes. Commendo me tibi, Spiritus ſancte, qui ex Patre, & Filio procedis, qui vivificas unam, ſanctam, catholicam, & apoſtolicam Eccleſiam, in qua ſeptem Sacramenta ad peccata remittenda, & ad gratiam tuam hominibus conferendam conſtituiſti, & ſupplex à te peto, per JESUM Chriſtum ſummum mediatorem noſtrum, per beatiſſimam ejus Matrem, per Angelos, & Sanctos tuos, ut me ad beatitudinem, quam tuis electis præparaſti, ſimul cum Patre, & Filio perducere digneris. Amen.

Pater Sancte, qui creaſti me ad te, inquietum eſt cor meum, donec perveniat ad te: ducas me precor, licèt propter peccata indigniſſimum, ad te ultimum, & feliciſſimum finem meum, per infinitam miſericordiam tuam. Pater, qui ut ſervum redimeres unigenitum Filium tuum dediſti, ne permittas ab ultimo me fine excidere, nec pereat in me tantum pretium, quo redemptus ſum, ſanguinis videlicet, & vitæ filii tui dilectiſſimi. In Domino meo JESU Chriſto, qui factus eſt mihi juſtitia, & ſanctificatio, ſalva me, & ad te vivendum deducere digneris: in eo ſperavi, non confundar in æternum, in juſtitia tua libera me. Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? ſpera in Deo, quoniam à dextris eſt mihi, ne commovear: propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea, inſuper, & caro mea requieſcet in ſpe: adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua uſque in finem.

Domine JESU Chriſte, reparator meus es tu, inſtaura igitur, quæ ego deſtruxi in meipſo, repara detrimenta vitæ meæ, ſupple commiſſiones & omiſſiones meas, dimitte imperfectiones, & ignorantias. Conjunge indigniſſimum obſequium meum cum omnibus, quæ tu egiſti & paſſus es ea tam perfecta charitate, & obedientia, & cum divitiis ſatisfactionum ac meritorum dilectionis tuæ Patri æterno illud offerre digneris, ut de tua plenitudine, mea paupertas ditetur coram juſtitia & bonitate tua.

Domine, qui dixiſti: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex totis viribus tuis, auge charitatem in me, ut ſicut tu vis diligi à me, & ego cupio diligere te, ſic te diligam, & quod in hac vita perfectè implere non poſſum, in altera implere te concedente valeam. Da mihi obſecro, ut non tantùm ſuper omnia diligam te, ſed etiam in te, & propter te & ſecundùm te diligam, & ſis mihi Tu omnia in omnibus, in hac vita & in æterna.

Quis mihi tribuat, ut perfectè diligam te, bonitas infinita? quando occupabis totum cor meum? quando totus ero tuus, ſicut totum me multis modis debeo? veniat jam, quæſo, illa hora, qua totum me poſſidere digneris, & totum cor meum tibi ego præbere poſsim.

Domine JESU Chriſte, qui perpetua charitate dilexiſti me, qua cùm non eſſem, creaſti me; qua cùm perditus eſſem, reparaſti me; qua cùm toties propria culpa periiſſem, ad gratiæ vitam reſuſcitaſti me, qua te ipſum totũ dediſti mihi: ſi me totum toties debeo pro me, quid debeo tibi, pro te, qui infinitè es melior me? Adde hoc beneficiis tuis, Deus meus, ut ſine modo, & puriſsimo amore diligam nunc, & in ſempiternum.

Congaudeo, & congratulor, ſuperadoranda, & ſuperamanda Trinitas, de infinita magnitudine perfectionis, pulchritudinis, ſapientiæ, poteſtatis & completiſsimæ felicitatis tuæ, & eam incomparabiliter pluris quàm meam & omnium creaturarum felicitatem æſtimo, & ut puriſsimum hunc tui amorem in hoc exilio augeas, & in patria perficias, obſecro.

Heu me infelicem peccatorem qui tantam bonitatem, tantam Majeſtatem Dei mei toties offendi, & cui debui totis viribus meis placere, venerari & obedire, eum potius contempſi: condona mihi tantam perverſitatem meam, Deus, meus, ſecundùm magnam miſericordiam tuam.

Alius modus. Ex eodem Polanco.

CHariſsime, recordare, quòd Dominus JESUS Chriſtus propter te homo factus hanc, quam vides (*oſtendit Chriſti Crucifixi effigiem*) paſsionem & mortem amatiſsimam ſuſtinuerit: dic ergo corde, quod ego ore: Adoro te, Domine JESU Chriſte, qui per ſanctam Crucem tuam redemiſti mundum: adoro te, Domine JESU, Deus meus, & Redemptor meus, qui pretioſa morte tua mundum vivificaſti. Proteſtor coram omni Eccleſia triumphante, & militante, quòd firmiter credo, vivo & morior in fide, quàm ſancta Mater Eccleſia Catholica, & Apoſtolica tenet. Video in hac imagine Crucifixi, quantam erga me dilectionem habuerit Filius Dei, qui in tantis tormentis voluit mori, ut æternam per ipſum vitam conſequerer. Video ſanguinem à ſacratiſſimis vulneribus pro me effuſum. Conſidero ſpineam coronam, doloris, & irriſionis materiam; flagella, quibus ſervilem in modum cæſus eſt: alapas, ſputa, & demùm Crucis ſupplicium: hæc omnia paſſus eſt, ut deleret peccata noſtra, & quomodo in ejus paſſione, morte ac meritis non ſperemus cum firmiſſima fiducia? Si dæmon objiciat, quòd multùm peccavi, fatebor, ſed dicam, Dominus meus, & Deus meus etiam multùm pro me paſſus eſt, cujus paſſio eſt digniſſima, cujus meritum eſt infinitum, in eum credo, & in eo confido, languores noſtros ipſe ſuſtinuit, iniquitates noſtras ipſe portavit. Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? certè nihil dignum poſſum retribuere, ſed ſi ipſi placitum fuerit, calicem mortis pro ejus amore libenter amplector, & gratias agere ac eum laudare æternùm deſidero. In manus tuas, Domine, commendo me, & mea omnia, fiat in me voluntas tua, totus tuus ſum, & tu totus ſis meus in tempore, & æternitate. Amen.

Alii modi, ægro præeundi in varios actus, & affectus.
Ex Gymnaſ. Philoſ. Chriſt.

PRofiteor fidem Catholicam, ejus veritates amplector, & credo, eo prorſus modo, quo amplectitur, & credit illas Sancta Mater Eccleſia Romana. In hac fide divina vivere morique cõſtituo, & pro qualibet veritate illius vitam contemno. Clementiſſime Deus, ego confiteor te eſſe unum, & Trinum, Patrem, Filium, Spiritum Sanctum, tres perſonas divinas diſtinctas, & unum Deum æternum, omnipotentem, infinitum: hoc myſterium altiſſimum profundè adoro. Credo te, mitiſſime JESU Chriſte, eſſe verum Deum & hominem, incarnatum ex Maria ſemper Virgine. Credo te eſſe Redemptorem meum, qui per Paſſionem, & mortem tuam mundum reconciliaſti Patri. Credo te inſtituiſſe ſeptem in Eccleſia Sacramenta, inter quæ eſt illud mirabile Sacramentum Euchariſtiæ, in quo tu totus verus Deus & homo exiſtis. Confirma me, Domine, in hac hora, ut hanc fidẽ fortiſſimè teneam tanquam verus Eccleſiæ filius: profectò impoſſibile eſt aliquid in ea falſum inveniri, quia nititur infinita infallibili veritate tua.

Domine JESU Chriſte, qui dilexiſti me & tradidiſti te ipſum pro me, firmiſſimè ſpero in magna bonitate, & miſericordia tua. Certiſſimè confido, Domine, me fore ſalvum per merita tua infinita. Tu, Domine, es infinitè bonus, & in Scriptura tua teſtatus es nolle mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat. Ecce, Domine, ego toto corde convertor ad te, certòque confido fore, ut in æternum vivam. Confirma cor meum in hac ora, ut bene ſentiam de infinita bonitate tua, quæ delectatur benefaciendo & oſtendendo ſe ipſam. Ecce, Domine, occaſio benefaciendi, ut glorificeris parcendo, & miſerendo. Tu, Domine, cùm poſſes ſine paſſione ac morte homines ſalvos facere, maluiſti, ut ubi abundabat delictum, ſuperabundaret miſericordia tua, & copioſiſſimè redemiſti me, ita ut omnia peccata mea coram redemptione tua ſint quaſi ſtipula ſicca coram igne infinito. Quomodo ergo non ſperabo veniam, & ſalutem ſempiternam? Certiſſimè ſpero, Domine, me ſalvum fore per te: verba tua ſunt fideliſſima, & promiſſa tua ſunt veriſsima, ut dixiſti: omnis, qui petit, accipit: hac promiſsione fundatus poſ.o æternam beatitudinem, quam me conſecuturum fortiſsimè ſpero.

JESU Chriſte, Fili Dei vivi, bonitas infinita, vellem nunc poſsidere omnia corda Spirituum beatorum, & omnium Sanctorum, quos creaſti, ut te unicum, & infinitum bonum meum immenſo amore diligerem. Domine, eo modo, quo poſſum, per affectum amplector omnia corda hæc, & amo te ſuper omnia propter te. Placet mihi, Domine, quòd regnes in æternum, & ſis Rex omnium Regum, omnipotens, altiſsimus, glorioſiſſimus, beatiſsimus, & omni perfectione perfectiſsimus. Sacrifico me totum tibi, Domine, & cupio ſtrictiſsimè adhærere tibi: fac, Domine amabiliſsime, ut nihil mihi placeat præter te, & indeſeſsis viribus in hac præſertim hora quæram te.

Clementiſsime Domine JESU Chriſte, contra rationem omnem ſive juſtitiæ ſive gratitudinis offendi te benigniſsimum Dominum, & Redemptorem meum, quod in hac hora præſertim confiteor. Pœnitet me, Domine, peccatorum meorum propter te, non addam ultrà, ut peccem tibi. Deteſtor, Domine, omnem culpam, malemque obiiſſe quàm peccaſſe, non committam ampliùs, ut te Deum meum offendam. Abominor, Domine, omnia peccata, quia tibi diſplicent: patiar potiùs mortem, quàm leviter peccem. Confirma me, Clementiſsime Domine, in hac ora, & totis viſceribus diligam te Deum Dominum, & Salvatorem meum, ut ex amore tuo naſcatur odium, & deteſtatio peccatorum, quibus irritavi te.

Pactum infirmi cum Deo.

Itaque Chariſſime, nunquid credis firmiter JESUM Chriſtum eſſe verum Deum, & hominem pro te Crucifixum, & mortuum? *Æger, vel ejus nomine alius reſpondet: Credo.* Nunquid ſperas certò te fore ſalvum per merita Domini noſtri JESU pro te Crucifixi, & mortui? *Spero.* Nunquid pœnitet te peccatorum propter Deum ſummè bonum offenſum; & proponis firmiſſimè non ampliùs peccare? *Maximè.* Fac igitur etiam hoc pactum cum Deo, & dic ex corde: Miſericordiſſime Deus, ſcis, quia in hac infirmitate mea non poſſum multis verbis te precari; opto ergo toto corde, ut quoties arteria mea dederit pulſum, quoties anhelitum traham, quoties faciam minimum motum manus, oculi vel alterius partis corporis mei, toties tu benedicaris, & lauderis ab omnibus creaturis tuis. Ex nunc pro tunc declaro, mi Domine, toties mihi placere, & gaudium eſſe, eò quòd ſis, qui es, perfectiſſimus, excellentiſſimus, adeòque potens, ut omnes egeamus tui, tu verò nullius. Toties gaudeo te eſſe infinitè ſapientem, miſericordem, juſtum, & bonum. Toties gaudeo, Domine, propter opera bona, quæ aliquando acta ſunt, & aguntur in dies agenturque impoſterum ex amore tui, aliaque omnia, quæ fieri poſſent ab iis quos creaſti, & creare potuiſti ſub quanta poſſibile eſt perfectione. Toties lætor plurimùm ob ea, quæ Dominus meus JESUS Chriſtus, Virgo ſanctiſſima, Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Sancti Sanctæque omnes obiverunt, necnon ob amorem illum, quo te æternùm proſequentur cum omnibus angelicis Spiritibus. Toties offero tibi quæcumque Sacrificia tibi oblata ſunt, offeruntur, offerenturque impoſterùm, notanter autem SS. Miſſæ Sacrificium. Toties me in manus tuas committo, ut de me diſponas tanquam de re maximè tua, ex nunc, & in æternum. Toties diſplicent mihi peccata omnia, quæ à condito mundo perpetrata ſunt, & uſque ad finem ejuſdem perpetrabuntur: utinam, ô bonum meum, vice cujuſque peccati millia millium obſequiorum tibi impenderentur. Toties dimitto ex corde propter te omnibus, qui me unquam offenderunt vel offendent, & pro qualibet offenſa mihi irrogata, peto Domine, ut des illis inſigne quoddam beneficium, & tandem mortem, qualem mihi opto, feliciſſimam. Demum toties offero divinæ Majeſtati tuæ, quidquid boni poſſum offerre, maximè verò vitam, paſſionem, & mortem Redemptoris mei JESU Chriſti, ac omne tuum in te ipſo beneplacitum, in gratiarum actionem pro beneficiis, quæ à te accepi, & pro charitate, qua ab æterno dilexiſti me: hunceque ipſum actum, quem nunc elicio, toties denuò ratum eſſe volo, quoties aliquod è ſignis prædictis edidero. Quoties ergo jam dicta occurrent declaro intentionem meam eſſe, tot vicibus id ratum facere, quot creaturæ productæ ſunt, quæ etiam produci poſſunt, imò quoties poſſibile, & imaginabile eſt idipſum iterari, ac multiplicari, atque hoc purè ob amorem tui in agnitionem ſupremæ Majeſtatis tuæ, ex motivis ſanctiſſimis, & perfectiſſimis, quæ habere debeo vel poſſum: in ſignum autem, quòd rata habeam, quæ ita propoſui, Domine, quod dixi, dictum volo, affectu quantum poſſum maximo.

Chriſtus, & ejuſdem merita offeruntur pro peccatis ac debitis noſtris.

AGnoſco, amantiſſime Pater, non eſſe me parem immenſis debitis, quæ per peccata mea contraxi, memento tamen, ô Domine, Filium tuum, meum autem Redemptorem JESUM Chriſtum conſtituiſſe me hæredem meritorum ſuorum, hoc jure nixus offero Majeſtati tuæ pro lytro impuritatum mearum caſtiſſimum corpus JESU mei, opera Spiritus Sancti in Virgineo utero conceptum: Vice errorum, quibus à ſemitis juſtitiæ tuæ deviavi, offero pedes ejus amabiliſſimos Cruci affixos. Quia verò mundi ego idola ſæpiùs adoravi, genua tibi dedico ejuſdem ſanctiſſimi Filii tui, ſemper ad te adorandum inflexa. Pro intemperantia gulæ meæ offero temperantiſſimum appetitum Salvatoris mei. Pro peſſimis præcordiis meis, piiſſima viſcera JESU Chriſti. Pro corde meo terreno, & terrenorum amante, cœleſte cor Redemptoris mei. Pro inconſtantia, & impatientia mea, pectus, & humeros JESU mei. Pro meis iniquis manibus, ſuperbo capite, oculis laſcivis, & amicis obtrectationum auribus, manus Cruci confixas, confoſſum ſpinis caput, oculos ſanguineis lacrymis ſuffuſos, ſaturatas opprobriis aures, os denique illud felle, & aceto potatum. Pro peſſima lingua, plena criminum anima, memoriæ, intellectus, & voluntatis meæ præpoſtero uſu, linguam, animam, memoriam, intellectum, & voluntatem Chriſti omnibus gratiæ, & gloriæ theſauris illuſtres. Poſtremò pro cunctis vitiis meis omnes Domini ac Redemptoris mei virtutes.

Exercitium ad quinque vulnera Chriſti, quorum unum ad ſingulas orationes oſculatur æger.

SAluto, piiſſime JESU, & tota devotione oſculor roſeum vulnus dexteri pedis tui, precorque, ut per illud plenam omnium delictorum remiſſionem mihi concedas.

Saluto, benigniſſime JESU, & tota devotione oſculor vernans vulnus ſiniſtri pedis tui, precorque, ut per illud inſtaures omnes ruinas perditæ vitæ meæ.

Saluto, dulciſſime JESU, & tota devotione oſculor floridum vulnus dexteræ manus tuæ, precorque, ut per illud mortifices in me, quidquid tibi diſplicet.

Saluto, optatiſſime JESU, & tota devotione oſculor carum vulnus ſiniſtræ manus tuæ precorque, ut per illud, eum ornatum internum gratiæ mihi dones, quo tibi placeam.

Saluto, deſideratiſſime JESU, & tota devotione oſculor amoroſum vulnus ſanctiſſimi lateris tui, precorque, ut per illud me totum tibi copules, & unias. Tu, Domine, in iſtis beatis vulneribus tuis me include & præſta, ut ex eis verum tui amorem æternamque ſalutem hauriam. Scribe illa in corde meo, pretioſiſſimo ſanguine tuo, ut in eis legam tuum dolorem pariter, & amorem, ut in me erga te, & dolor compaſſionis excitetur, & ardor dilectionis accendatur. Sit omni tempore ac præcipuè in hora mortis meæ, mihi certum in illis refugium, & ſecura protectio. Amen.

Exercitium omnis generis virtutum, quas æger uno verbo repetito internè eliciet, vel alius nomine ipſius.

CRedo in Deum meum, quia ipſe revelavit, qui eſt infinita veritas: *credo.* Spero in Deum meum, quia gratiam in hac vita, & gloriam in altera promiſit ipſe, qui in promiſſis ſervandis fideliſſimus eſt, & potentiſſimus ſervare: *ſpero.* Amo te, Deus meus, & omnia, quia infinitè perfectus es, & amabilis: *amo.* Doleo ex toto corde, quia infinitam bonitatem tuam offendi: *doleo.* Adoro infinitam Dei mei Majeſtatem, à qua & in qua omne bonum eſſe recognoſco: *adoro.* Veneror ſanctiſſima nomina JESU, Mariæ, Joſephi, ut ſint mihi ultima teſſera ſalutis: *veneror.* Exoſculor ſacratiſſima JESU pro me Crucifixi vulnera: *exoſculor.* Colo omni ſubmiſſione poſſibili venerabile Euchariſtiæ Sacramentum: *colo.* Confiteor ſummam ingratitudinem, qua beneficiis divinis abuſus ſum: *confiteor.* Confundor, quòd tam ingratus fuerim pro omni amore, benignitate, & fidelitate Dei erga me: *confundor.* Gratias ago Deo meo, qui me ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam creavit capacemque æternæ beatitudinis effecit: *gratias ago.* Habeo tibi gratias, amantiſſime JESU, pro ſacratiſſima incarnatione, paſſione ac morte tua: *habeo gratias.* Utinam, ô amabiliſſime Deus, nunquam te offendiſſem, quia tu es propter te digniſſimus non offendi: *utinam.* Utinam, clementiſſime Deus, peccatores reſipiſcant, & requirant te: *utinam.* Utinam omnes homines te cognoſcant, ſicuti es perfectiſſimus, ament, ſicuti es optimus, glorificent, ſicuti es præcellentiſſimus: *utinam.* Utinam, ô optatiſſimum bonum meum, ardentiſſimè amarem te: utinam æſtuantiſſimis deſideriis jugiter anhelarem ad te: *utinam.* Utinam, ô Domine, haberem tantum amorem, & affectum ad te, quantum unquam aliqua creatura habuit: *utinam.* Utinam te Deum meum tanta laude, honore & amore proſequi poſſem, quanto te Angeli, & SS. omnes proſequuntur, *utinam.* Propono, amabiliſſime Deus, potiùs mori millies, quàm te unquam ampliùs offendere: *propono.* Peto, ô infinita bonitas, ut potiùs me mori quàm te offendere permittas: *peto.* Peto ſpecioſiſſime Domine JESU, tam validis amoris vinculis tibi adſtringi, ut nunquam recedere, nunquam averti à te valeam: *peto.* Piiſſime Deus, vitam & voluntatem meam in manus tuas conſigno: *conſigno.* Operare in me, ô Domine, & utere me pro tuo beneplacito, in tempore, & æternitate: *operare.* Reſigno me totum, omnipotens Deus, ſanctiſſimæ voluntati tuæ, ut agas de me, per me & circa me, quidquid tibi placuerit: *reſigno.* Da mihi, Deus meus, quidquid vis, quando vis, & quantum vis: *da mihi.* Offero tibi, ô clementiſſime Pater, corpus & animam cum omnibus viribus, & potentiis meis: *offero.* Offero, & dirigo, ô ſumme Deus, omnes meas cogitationes, verba, & opera ad gloriam nominis tui: *offero.* Offero tibi, ô cœleſtis Pater, dilectiſſimum Filium tuum Dominum meum JESUM Chriſtum, in unione amoris illius, quo illum in hunc mundum miſiſti: *offero.* Offero tibi illius anguſtias, ſanguinem, ſudorem, paſſionem, & amorem ad felicem mihi mortem impetrandam: *offero.* Gaudeo, mi Deus, quòd ſis, qui es, Deus infinitè pulcher, infinitè ſapiens, bonus & perfectus: *gaudeo.* Gratulor tibi Deus, quòd omnes creaturæ non ſint ſufficientes ad te dignè colendum, & glorificandum: *gratulor.* Deus meus, & omnia, ſim totus tuus, & tu totus meus: *ſim totus.*

Deni-

Denique hæc tria roga Deum per Chriſti merita, ut non decedas ex hoc mundo, niſi ritè ſuſceptis ultimis Sacramentis, ut ultima cogitatio tua ſit de Chriſti paſſione, & morte, ut ultima verba tua ſint, quæ ſaltem corde exprimas, JESU, Maria, Joſeph, adeſte mihi in hoc extremo articulo; *rogo*.

Oratio pro felici morte ter dicenda. Ex Palmeto Nackateni.

DOmine JESU per amaritudinem tuam, quam ſuſtinuiſti in Cruce, maximè quando benedicta anima tua de corpore egrediebatur, miſerere animæ meæ in egreſſu ſuo. Amen. Pater noſter &c. Cæſarius *l.12. c.51. refert quendam vi hujus orationis ſine Purgatorio ad cœlos admiſſum.*

Teſtamentum hominis Chriſtiani.

In nomine ſanctiſſimæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.

EGo N. N. animam meam trado in manus Creatoris, & Redemptoris ſui: corpus terræ, unde exivit, reſtituendum relinquo: temporalibus bonis, honoribus ac deliciis prompto animo renuntio: te ſolo Deo ac Domino meo frui cupio.

De peccatis meis maximè doleo, ideò, quia te Deum meum, quem ſuper omnia amo, offenderim, ſeriam emendationem, & ſatisfactionem tua ope præſtandam promitto. Offenſas omnes omnibus lubens condono, quod idem, ut mihi fiat, humillimè peto. Credo, quidquid Eccleſia Catholica mihi credendum proponit. Spero me per infinitam miſericordiam tuam, mi Deus, remiſſionem omnium peccatorum, & vitam æternam conſecuturum. Eundem te verum Deum trinum in Perſonis, ſummum, & unicum bonum meum amo ex toto corde meo, ex tota anima mea, & ex omnibus viribus meis. Mala perinde ac bona de manu tua cum gratiarum actione accepto, & me totum divinæ Providentiæ ſanctiſſimoque arbitrio committo.

Hanc ultimam voluntatem meam roborari, & confirmari peto teſtimonio, auxilio veſtro, ò S. Maria, ò S. Joſeph, ò S. Angele Cuſtos, ò S. Barbara, ò SS. Patroni mei N.N. adeſte, obſecro, piis deſideriis ac votis clientis veſtri N.N.

Orationes pro felici morte.

Ad B. Virginem.

O Maria virgo pia, Mater Dei, cœli via, precor te per dolorem illum, qui transfixit animum tuum, quo tempore Filius tuus patiebatur, & per lætitiam, qua in ejus Reſurrectionis gloria exultaſti, ut me reſpicias, miſericorditer in extrema lucta conſtitutum: ea namque hora eſt, cujus cauſa toto vitæ tempore cupio eſſe famulus, & cultor tuus; in ea hora confirma timidam animam meam, repelle conatus infenſiſſimi dœmonis, & impetra, ut placidè conquieſcam: Per Chriſtum Dominum noſtrum.

Ad S. Joſeph.

O Sancte Patriarcha Joſeph, adſis mihi in illa hora, quando præmortuam linguam meam amplius movere non potero ad te invocandum, nec oculos meos ad te levare: eſto tunc memor precum harum, quas ad te ſupplex nunc effundo. Subveni mihi in hora reſolutionis meæ, ne poteſtas inferorum adverſum me prævaleat: Per Chriſtum Dominum noſtrum.

Ad Angelum Cuſtodem.

ANgele bone, qui cuſtos es meus fideliſſimus, defende me in prælio, ut non peream in tremendo judicio. Repelle inimicas poteſtates in ea hora, qua ad æternitatem evocabor, ut tecum aliiſque SS. Angelis laudem Deum in æternum. Amen.

Ad S. Barbaram.

O Patrona morientium, glorioſa virgo, & martyr Barbara, memor pollicitationis tibi divinitus factæ, ne patiaris me ex hac vita imparatum excedere, ſed vera prius ac integra confeſſione purgatum, Chriſtique ſponſi tui vivifico corpore munitum. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

1869 Q.274. *Quid notandum ſit circa Confeſſarium illius, qui tenetur ad reſtitutionem famæ vel aliorum bonorum?* Reſp. §. 1. Quos prudenter judicare poteſt ſcire, & ſatisfacere velle obligationi reſtituendi, ordinariè non tenetur eos admonere: eſt tamen apud pleroſque conſultius admonere ſaltem indirectè. Quandonam autem, & quantùm pœnitens teneatur reſtituere, dictum eſt in l.3. p.2. Et cavere debet Confeſſarius, ne aut nimiùm aut nimis parum imponat. Quid agendum ſit, ſi ex ignorantia vel errore indebitè obligarit aut deobligarit à reſtitutione, dixi à n.1780.

§.2. *Cajet. Molin. & alii* communiter dicunt non eſſe 1870
abſolvendum, qui antehac admonitus non reſtituit; quod *Lugo* dicit regulariter eſſe obſervandum, nam ſicuti voluntariè manens in periculo proximo peccandi non poteſt abſolvi, ita neque hic, meritò enim timetur relapſus, cujus experimentum dedit. Si tamen jam eſſent circumſtantiæ, ex quibus colligeretur magis ſeriò velle, & probabiliter facturum, abſolvi poſſet, attamen rectè injungetur, ut prius ad Communionem non accedat, quàm actualiter reſtituerit, niſi eſſet ſpecialis ratio etiam hoc permittendi. Trid. *ſeſſ.25. de Refor. c.12.* præcipit, ut qui decimas non ſolvit, aut impedivit, ne ſolverentur, non abſolvatur, *niſi plena reſtitutione ſecuta*; quod tamen plerique cum Sanch. *in Decal. l.2. c.20 n.10.* intelligunt, niſi excuſet impoſſibilitas reſtituendi. Motiva permovendi ad reſtituendum proponit Vicxm. *tota parte 2.* nam non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum: nec debet is apud homines timere confeſſionem, qui vult apud Deum invenire gratiam, quæ temporalibus bonis utique præferenda eſt. Et quid proderit tacuiſſe hanc obligationem ſuam vel hæredibus aliena relinquere? certè iſta tantùm conferent ad damnationem, & ad impediendam quoad cætera Dei benedictionem. Juvat etiam interrogare pœnitentem, quid vellet ſibi fieri, ſi ablata ſibi eſſent bona fortunæ, vel famæ, an non vellet ſibi reſtitui? hinc faciat hoc alteri, quod ſibi fieri vellet.

Q.275. *Quid obſervare debeat Confeſſarius fatui, ſurdi,* 1871
muti, hominis linguæ peregrinæ? Reſp. §.1. Qui ſcitur eſſe planè fatuus, abſolvi non debet, quamvis genuflectat, ſe excuſet, tundat pectus, id enim facit, quia vidit, & audivit alios facere: & reipſa capax non eſt peccati vel actuum ſupernaturalium ad abſolutionem prærequiſitorum. Semifatuus eſt capax peccati, cùm habeat libertatem ſaltem imperfectam, unde ſi prudenter judicetur, quòd hic & nunc habeat ſaltem imperfectè actus ad pœnitentiam prærequiſitos, poteſt abſolvi ſaltem ſub conditione, ubi dubium eſt, etiam ſingulis menſibus, inquit Gob. *t.7. nu.468.* Ut verò quis credatur non eſſe planè fatuus, non ſufficit, quòd diſtinguat inter ſtatus hominum, exhibeat reverentiam clericis, aliqua mandata rectè exequatur, hæc enim fieri poſſunt ſine libertate, & abſque diſcretione inter bonum, & malum morale: itaque in hoc conſuli debet judicium prudentum, & ſi dubium ſit, an ſit ſemi-an planè fatuus, in articulo mortis diſponi debet, quantum poteſt, ad pœnitentiam, & abſolvi ſub conditione.

§.2. Qui quandoque delirant, quandoque ſapiunt, poſ- 1872
ſunt tempore lucidi intervalli abſolvi, non aliter ac illi, qui ſemper ſapiunt. Qui in aliquo tantùm objecto delirat, v.g. ſi ſe putet eſſe Regem, & in reliquis non det ſigna amentiæ, abſolvi poteſt, quia talis deliratio oriri poteſt aut per ſpecies circa hoc objectum tantum, turbatas vel malè ordinatas, aut per apprehenſionem vel deſiderium nimis vehemens circa hoc unicum; atque ita homo talis manebit capax actuum liberorum circa alia objecta, Gob. *nu.469.*

§.3. Surdaſter Confeſſario ignotus, qui andire non po- 1873
teſt, niſi Confeſſarius clamet, aut ita loquatur, ut circumſtantes audiant, remitti debet ad locum ſeparatum. Si autem Confeſſario nota ſit illius innocentia, eò quòd non ſoleat niſi venialia afferre, audiri poteſt, & abſolvi, opus enim non erit talem de aliquo interrogare, & pœnitentia imponi poteſt oſtenſis digitis vel Roſario, prout inter ipſos antehac convenerit. Quòd ſi prudens metus ſit, ne afferat materiam mortalem, circa quam interrogari debeat, remitti debet ad alium locum. Et quamvis Gob. *num.463.* dicat non diſplicere ſibi, ſi dicatur talem eo ipſo, quòd tali loco confiteatur, dare poteſtatem Confeſſario loquendi ea, quæ ad abſolutionem ſunt neceſſaria, quamvis etiam ab aliis audiantur, tamen hoc non debet univerſaliter admitti, quia plerique putant ſe ita confiteri, ut non ſit opus interrogari.

§.4. Si pœnitens ſit mutus, & non ſurdus, facilè juvari 1874
poteſt per interrogationes, quibus per ſigna reſpondeat. Si poſtquam didicit neceſſaria ſcitu, & credita, fiat ſurdus & mutus, extra articulum mortis abſolvi non poteſt, niſi ſcripto vel ſignis oſtendat, quòd doleat. Et ſi per ſigna poſſit ſignificare ſpecies peccatorum, & numerum, ad hoc tenetur, uti & ad accedendum illum Confeſſarium, qui præ reliquis ea ſigna novit, vel per uſum cum illo, vel ex relatione domeſticorum, Gob. *à nu.476.* Quòd ſi à nativitate ſit ſurdus, & mutus, putant aliqui abſolvi non poſſe quia non videtur capax actus fidei, cùm nihil ſciat de revelatione Dei: è contrà alii putant poſſe abſolvi, ſi det ſigna pœnitentiæ, eſt enim capax peccati, item agnitionis Dei, vitæ æternæ, &c. quæ per ſigna illi declarari poſſunt; & ita ex Tann. teſtatur Gob. *t.4. n.132.*

Digitized by Google

n.132. quòd aliquis à nativitate ſurdus, & mutus etiam myſteria Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis potuerit ſignia oſtendere, Deo fortè per intellectum perſpicaciorem vel magis illuminatum ſupplente, quod deeſt in ſenſibus: ideòque putat *Gob.* talem abſolvi potuiſſe etiam ſæpiùs, & extra articulum mortis: & conſequenter ſecundùm Lohn. & Dian. *p.5. t.6. R.3.* obligandus erit ſemel in anno confiteri, quamvis non poſſet ſe accuſare de aliquo certo peccato, quia ſufficit acceſſiſſe eo animo, ut ſe accuſet, cùm per hoc ſufficienter fateatur ſe peccaſſe: poteſt autem illi pro pœnitentia injungi, ut pectus tundat, flectat junctis manibus vel expanſis brachiis, nam probabile eſt non requiri ad ſatisfactionem ſacramentalem, ut peragatur ea intentione complendi Sacramentum, ideòque poteſt injungi opus, quod poſteà faciet vel tum facit, *Lohn.*

1875 §.5. Si quis ſit à nativitate ſurdus, & mutus, & cæcus, cenſeri debet velut perpetuò amens, cùm non videatur ullo modo edoceri poſſe res ſacras, adeòque nullum Sacramentum eſt illi conferendum præterquàm Baptiſmus, *Teret. Lohn. Gob.* Qui autem poſt uſum rationis caſu vel morbo factus eſſet ſurdus, mutus, & cæcus, via poterit cognoſcere aliquid de abſolutione ſibi danda, unde ſecundùm *Lohn.* ſola extrema Unctio videtur illi eſſe danda; ſed non video, cur dari non poſſit etiam Euchariſtia pro Viatico.

1876 §.6. Si Confeſſarius ob imperitiam linguæ non poſſit percipere mortalia, ſi commodè fieri poteſt, remittere debet ad alium peritum linguæ: ſi autem ſine gravi incommodo remitti non poſſit: & ſaltem aliquod veniale intellexerit, tum non tantùm in articulo mortis aut quando præceptum obligat, ſed etiam alio tempore licitè abſolvitur, quia in tali caſu ſufficit integritas formalis, Sà, Laym. Caſtrop. Stoz. *l.2.n.91.* Semper autem videtur eſſe permoleſtum ſecularibus, ſi poſtquam ſe præpararunt, inauditi remittantur, quando alius linguæ peritus diu aberit, Gob. *t.7. nu.485.* Tenetur tamen talis pœnitens mortalia non intellecta ſuo tempore confiteri alteri intelligenti, & ideò jam poſſet omninò de illis tacere, ſi certò ſciret Confeſſarium hunc non intellecturum quoad ſpeciem. Quòd ſi ſola venialia habeat, poteſt accedere Confeſſarium ſemiperitum linguæ, relicto perito, *Gob.*

1877 §.7. Si quis ſciat linguam principalem, v.g. Germanicam, quamvis non intelligat aliquas dialectos, ſeu modos loquendi alterius linguæ ſubordinatæ, v.gr. VVeſtphalicæ, Gob. *n.486.* dicit, quòd licitè ſe exponat pro audiendis VVeſtphalorum confeſſionibus: ſed ubi neceſſitas nulla eſt, videtur dicendum, quòd teneatur priùs intelligere tales modos loquendi, vel ſaltem in confeſſione petere explicationem aut circumlocutionem, alioquin ſine juſta cauſa negligit integritatem materialē.

1878 *Q.276. Quid obſervare debeat Confeſſarius pœnitentis generaliter confitentis, vel antehac malè confeſſi?* Reſp. §.1. Aliqui ideò confitentur generaliter, quia hactenus ſæpè ſoliti ſunt confiteri ſacrilegè vel ſine examine, dolore aut propoſito, vel quia putant ſe aliqua mortalia nunquam eſſe confeſſos, quæ qualia ſint, neſciunt: & iſti omnes per ordinem præceptorum Decalogi, & Eccleſiæ examinandi ſunt, ſicuti ſi nunquam eſſent confeſſi. Alii faciunt pro majore ſecuritate ſua, aut ad magis expianda peccata, aut quia ingreſſi ſunt ſtatum religioſum, in quo id ſtatuitur; & cum his ita eſt procedendum, ut primò interrogentur, an non ab ultima confeſſione in aliquo Deum graviter offenderint: ſi affirment, aut, hæc peccata primò dicant in ſpecie, & numero: ſi negent, aut quando hæc jam dixerunt; permittantur de priore vita dicere, quod occurrit, neque importunus ſit Confeſſarius in exquirenda ſpecie vel numero, niſi pœnitens fieri vellet, quia cùm ſemel ſint bene confeſſi, uti ſuppono, opus non eſt pœnitenti novam moleſtiam faceſſere.

1879 §.2. Si pœnitens velit, poteſt, per ſe loquendo, mortalia nunquam confeſſa miſcere cum aliis confeſſis, uti dictum eſt à num.1181. Et quamvis pœnitens dixerit ſe velle de tota vita confiteri, tamen omittere poteſt mortalia aliqua, dummodò ea antehac ſit ritè confeſſus, uti dixi n.1183. ſed notat *Lohn.* Religioſos, quibus præcipitur ſingulis annis confiteri generaliter, per hoc non ſatisfacturos præcepto. Præcipua autem Cura Confeſſarii eſſe debet, ut generaliter confitens ſtudioſè eliciat actus prærequiſitos, præcipuè autem ſincerum dolorem, & propoſitum, longè enim plus de his laborandum quàm de enarratione peccatorum.

1880 §.3. Quamvis, ſecundùm aliquos, non eſſet obligatio imponendi pœnitentiam pro ſola confeſſione generali, ne idem bis puniatur, tamen ob nova peccata addi debet aliqua, & communiter etiam ob priora, quia ſic cenſetur velle pœnitens; & ita conſulitur integritati Sacramenti. Quòd ſi pœnitens mixtim omnia dicat, confeſſa & non confeſſa, imponi debet pœnitentia proportionata, veluti ſi nullum eſſet confeſſus; cùm enim nullum diſtinguat ab altero, vult omnia accipi veluti non confeſſa.

1881 §.4. Confeſſio generalis non eſt permittenda ſcrupuloſis, niſi cum cautelis notatis l.1.n.541. aliis verò, qui in peccatis luxuriæ vixerunt, una tantùm vice permittenda, ne ſordes eas ſæpiùs movendo, ſe iterùm inquinent: unde curandum, ut jam accuratè peragant, ſic enim ſaltem indirectè remittentur omnia etiam per oblivionem omiſſa: impoſterum autem permittantur generaliter confiteri tantùm de anno in annum, aut in genere accuſare ſe de illis. Nec expedit talibus ſuadere confeſſionem generalem, niſi poſtquam major impetus illius vitii eſt repreſſus.

§.5. Cum illo, qui hactenus ſæpè eſt confeſſus ſacrilegè 1882
vel invalidè, procedendum eſt ſecundùm dicta à n.1206.1216.1220. Non expedit autem ſemper, ut quando quis advertitur eſſe malè confeſſus, ſtatim prima vice moneatur de confeſſione generali, quia hoc quoſdam nimium perturbat, præſertim ſi ſint homines anxi vel pudibundi vel planè rudes, qui putant impoſſibile ſibi eſſe recordari omnium, quæ fecerunt: itaque tum Confeſſarius nulla facta mentione confeſſionis generalis inſtituat interrogationes circa ſingulas ætates pœnitentis, percurrendo præcepta, contra quæ potiſſimùm peccare potuerit, ſicque confeſſionem generalem eliciat ab ipſo vix advertente: in fine autem petat, an aliquid ſit grave, quod præterea tota vita commiſerit, & tum denique eliciat numerum ſacrilegarum confeſſionum, & Communionum.

§.6. Qui fecit confeſſionem generalem præmiſſo diligen- 1883
ti examine, ſecundùm J.Sanch. Dian. Stoz. *l. 1. p. 3. num.613.* Ill. *num.* 124. non tenetur ampliùs de vita anteacta cogitare, & ſi poſteà occurrat dubium, an hoc vel illud peccatum ſit confeſſus, niſi certus ſit eſſe omiſſum, poteſt præſumere ſe eſſe confeſſum, & omnia dubia de vita præterita deponere, alioquin, inquiunt, nunquam erit finis dubitandi ac ſe, & Confeſſarios vexandi. Putarem tamen permittendum, ut ter aut quater adhuc addat, quæ incident, ſi non meminerit ſe eſſe confeſſum, ſecundùm dicta l.1. à n.541. maximè ſi non ſemper fuit timoratæ conſcientiæ, ſecundùm dicta hic n.612.

Pro juvando pœnitente, & reducenda peccatorum memoria utile erit hic ponere catalogum peccatorum ex Manuali Sodalitatis & directorio Pulanci collectum.

Catalogus peccatorum, pro inſtituenda confeſſione generali.

Quomodo in ſequentibus peccatis confitendus ſit numerus & diſtinguenda ſpecies infima, dixi à n.921. 945. 979. Litt. A

Circa 1. præceptum, quod eſt colere Deum ſuper omnia. Circa fidem.

AN crediderit omnia, quæ S. Romana Eccleſia credit, vel habuerit opinionem in aliqua re fidei Romanæ contrariam.

An verbis vel ſignis externis infidelitatem aliquam vel hæreſin prodiderit aut probaverit, etiam ſolus nullo audiente, & contra quem fidei articulum.

An fuerit nimiùm curioſus in inveſtigandis rebus fidei, & an de aliquo fidei articulo dubitaverit, & de quo.

An apud ſe habuerit vel legerit libros hæreticorum aliòſve libros ab Eccleſia prohibitos.

An ſciverit orationes aliaque neceſſaria, quæ quiſque Chriſtianus ſcire tenetur, ut ſunt Præcepta Decalogi & Eccleſiæ, oratio Dominica, Ave Maria, Credo, & myſteria principalia fidei.

An uſus ſit aliquo genere ſuperſtitionum, incantationum, divinationum per ſe vel alios.

An ſchedulas ſuperſtitioſas apud ſe habuerit ad ſanitatem, indurationem, aliamve rem obtinendam, & an alios induxerit ad earum uſum.

An fidem habuerit ſomniis vel auguriis, accipiendo illa pro regula actionum ſuarum.

An curaverit ſibi ex lineis manuum, ſignis vultus, &c. prædici futura.

Circa ſpem.

AN nimiùm præſumendo de divina miſericordia commi- B
ſerit aliquod peccatum, vel in malo perſeveraverit, differendo emendationem.

An in rebus adverſis fiduciam potiùs in creaturis, & in auxilio hujus mundi quàm in Deo collocaverit.

An diffidendo miſericordiæ divinæ deſperaverit de emendatione vitæ vel de remiſſione peccatorum vel de æterna ſalute obtinenda.

Circa charitatem.

AN murmuraverit contra Deum, conquerendo quaſi non C
eſſet juſtus, vel reprehendendo ejus Providentiam.

An

Digitized by Google

An per timorem aliumve reſpectum humanum cogitaverit offendere Deum, aut non facere, quod pro ſuo officio, & Dei ſervitio facere tenebatur.

An averſionem cum quodam horrore à Deo habuerit, & à rebus divinis ad ſalutem ſuam pertinentibus.

An maledixerit, vel blaſphemaverit Deum, aut Sanctos aliaſque creaturas.

An abuſus verbis Scripturæ ad profana, maximè ad turpia, ſcurrilia.

An expoſuerit ſe periculo aliquorum peccatorum mortalium, & quorum: item an complacuerit ſibi in peccato olim commiſſo, & quo illo.

An perſecutus ſit vel calumniatus fuerit hominibus piis, detrahendo bonis eorum operibus, vel impediendo, ne illa facerent; & ſpeciatim an impediverit aliquem ne ingrederetur Religionem.

Circa 2. præceptum: Non aſſumes nomen Dei tui in vanum.

D AN juraverit falſum, ſciens eſſe vel dubitans eſſe falſum, ſive joco factum ſit, ſive de re levi.

An juraverit promittendo rem licitam, quam poſteà ſine cauſa rationabili non obſervaverit, aut an intentionem habuerit non ſervandi, cùm juraret.

An cauſam dederit alicui, ut falſum juraret, vel non obſervaret juramentum licitum.

An jurarit adjuncta maledictione, v.g. diabolus me auferat, tale malum mihi eveniat, ſi non fecero, &c.

An juraverit ſe malum aliquod vel peccatum commiſſurum, aut non facturum bonum.

An juraverit minando alicui ſine intentione exequendi juramentum.

An in judicio juraverit falſum, vel juridicè interrogatus non reſponderit conformiter intentioni Judicis, vel conſilium dederit aliis id faciendi. Quo caſu non ſolùm peccat mortaliter, ſed etiam obligatur ad reſtitutionem, ſi inde ſecutum eſt aliquod damnum proximo.

An habuerit conſuetudinem ſæpè jurandi, non curando aut non conſiderando, an verè vel falsò juraret.

An fecerit votum faciendi aliquod bonum, & non ſit executus, vel executionem diu ſine cauſa diſtulerit.

An voverit aliquid cum intentione non adimplendi votum.

An voverit ſe nihil boni, aut aliquid mali facturum, aut bonum quidem acturum ſed ob malum finem.

Circa 3. præceptum: Memento ut diem ſabbati ſanctifices.

E AN dies feſtos violaverit, faciendo vel mandãdo aliis opera prohibita ab Eccleſia, vel conſentiendo illis, qui faciunt.

An omiſerit audire Miſſam aut ejus notabilem partem die, quo præcepta erat, vel aliis cauſam dederit omittendi. An ad eam ſerò venerit ex ſua culpa, exponendo ſe periculo non audiendi totam.

An per notabile tempus in Miſſa die feſtivo dormierit, fabulatus ſit, voluntariè diſtractus vel alia re inani occupatus fuerit.

An curarit ſubditos ſuos diebus feſtivis intereſſe Miſſæ.

An confeſſus ſit ſaltem ſemel in anno, & curarit, ut ſibi ſubjecti id facerent.

An confeſſus ſit ſine prævio examine conſcientiæ, dolore, propoſito deferendi peccatum vel occaſionem aliquam peccandi.

An ex pudore vel alia de cauſa reticuerit aliquod peccatum in confeſſione, aut ex defectu ſufficientis examinis aliquando non ſit integrè confeſſus omnia mortalia.

An pœnitentias in confeſſione injunctas neglexerit, vel nimium diſtulerit.

An quovis anno tempore Paſchali communicaverit ea diſpoſitione, qua oportet.

An cum conſcientia certa vel dubia peccati mortalis receperit Euchariſtiam vel aliud aliquod Sacramentum, aut an cum tali conſcientia adminiſtraverit aliquod Sacramentum.

An jejunarit in quadrageſima, vigiliis, quatuor temporibus, cùm eſſet obligatus: quiſque autem obligatur expleto anno 21. ætatis, niſi juſta cauſa excuſet.

An die aliquo prohibito comederit carnes aut alios cibos in ſua provincia prohibitos, vel cauſa fuerit, cur alii comederent.

An violaverit Eccleſiam aliquo peccato carnis vel effuſione ſanguinis. *Vide dicta n.*1016.

An incurrerit aliquam excommunicationem, vel in ea ſuſceperit aliquod Sacramentum, aut interfuerit officio divino.

An contumelia aliqua vel irreverentia affecerit imagines, Reliquias SS. aliamve rem ſacram.

An obligatus ad Horas canonicas, omiſerit recitare totas vel ex parte, aut in eis recitandis fuerit voluntariè diſtractus, debito tempore non orarit.

Circa 4. præceptum: Honora patrem, & matrem.

AN parvo honore affecerit patrem aut matrem, contemnendo illos vel offendendo factis aut verbis contumelioſis. *Qui veniant nomine parentum, & de injuriis contra alios propinquos, vide dicta à n.*1005. F

An maledixerit patri aut matri vel in eorum abſentia eos ſit execratus, affecerit dedecore, detraxerit de eorum honore vel fama.

An inobediens fuerit patri aut matri in rebus juſtis; an etiam in rebus, quæ cedere poterant in damnum domus vel animæ ſuæ.

An parentibus in neceſſitate conſtitutis ſubvenire noluerit.

An deſideraverit eorum mortem, ut hæreditate potiretur vel liberaretur imperiis.

An executus ſit ultimas eorum voluntates.

An ex nimio parentum amore parvipenderit offendere Deũ.

An pecunias à parentibus ſubmiſſas, ad alienos uſus converterit, vel eis ſubduxerit aliquid, mendaciis pecunias extorſerit.

An leges juſtas vel mandata Superiorum tranſgreſſus ſit.

An detraxerit vel malum aliquod optarit Superioribus eccleſiaſticis aut ſæcularibus. *De peccatis aliis, & injuriis contra Superiores, vide dicta à n.*1010.

An pauperibus non ſubvenerit in extrema vel gravi neceſſitate, aut nimis durus fuerit contra eos verbis aut factis.

Parentes examinent ſe, an maledixerint ſuis prolibus, non educaverint, ſicut debebant, inſtituendo eos in orando, & doctrina Chriſtiana, attinendo ad obſervationem præceptorum Dei & Eccleſiæ, reprehendendo & caſtigando, dum malè agerent, avocando à malis conſortiis, occupando honeſtis exercitiis. Quod dicitur de prolibus, intelligitur etiam de ſervis, ancillis & aliis, quorum curam habere tenentur.

Circa 5. præceptum: Non occides.

AN aliquem habuerit odio, & quamdiu in eo perſeverarit. G

An optaverit alicui mortem, grave malum vel damnum in anima, corpore, fama, honore, bonis fortunæ.

An iratus fuerit alicui cum intentione nocendi illi, vindictam ſumendi, graviter lædendi, occidendi, ſi potuiſſet vel auſus fuiſſet.

An contendendo cum aliis, verberaverit aliquem, vulnerarit, occiderit, commiſerit aliis, ut facerent, factum nomine ſuo approbarit, ad id dederit conſilium, auxilium, favorem, vel ſaltem in animo optarit alia mala proximo.

An provocaverit aliquem ad duellum, provocatus in illud conſenſerit: fuerit ſecundans in duello alieno, non impediverit, cùm poſſet, interfuerit, inſpexerit duellantes.

An noluerit veniam petere vel pacem inire cum eis, quos offenderat, vel pro injuria illa non ſufficienter ſatisfecerit.

An noluerit condonare injuriam ab alio illatam.

An ex odio omiſerit alloqui, ſalutare, deferre ordinaria ſigna vel obſequia amicitiæ, prout aliàs ſolebat, aut ſi abſuerit odium, an aliquid horum omiſerit cum ſcandalo proximi.

An in rebus adverſis, & infortuniis optaverit mortem, aut ex furore ſeipſum verberarit, ſibi maledixerit vel diabolo tradiderit, diabolum invocarit, & hæc ex animo, an ore tantùm.

An maledixerit vivis vel defunctis.

An impatiens fuerit ad quævis verba vel injurias: & ideò eruperit in execrationes, blaſphemias, dicendo, *Sacramenta, Sanguis Chriſti, Mors Dei &c.*

An per ſuſurrationem excitarit diſcordias & inimicitias inter alios, ſicque mala & damna cauſarit alicui proximo.

An ex odio vel invidia doluerit de proſperitate temporali, aut ſpirituali alterius: an gaviſus ſit de aliquo malo vel damno alterius.

An ex ira impetierit alios verbis acerbis, injurioſis, contumelioſis.

An verberaverit injurioſè perſonam clericalem vel religioſam, ita ut in excommunicationem inciderit.

Circa 6. & 9. præceptum: Non fornicaberis: Non concupiſces uxorem proximi.

P*Ro ſpeciebus omnibus hic integrè explicandis videri poſſunt dicta à n.*1022. *communiora ſunt ſequentia.* H

An habuerit cogitationes inhoneſtas, & in eis voluntariè hæſerit ſe oblectando, etiam ſine voluntate, & deſiderio faciendi opere: dicat, in quibus cogitationibus ſive de quibus objectis turpibus.

An

An peccaverit cum conjugata, conſanguinea, voto caſtitatis obligata &c.

An deſideraverit cum tali peccare, ſaltem ſi potuiſſet vel auſus fuiſſet.

An peccans vel poſt peccatum conatus ſit impedire conceptionẽ, ejicere ſemen aut fœtum, aut ad hoc conſilium dederit.

An animo libidinoſo aſpexerit fœminas, adoleſcentes, turpes imagines vel ſtatuas, comœdias obſcœnas, pecudes coeuntes &c.

An uſus ſit verbis laſcivis cum intentione peccandi, vel provocandi alios ad peccatum, aut ſaltem prævidens alium per hoc poſſe ſcandalizari: & dici debet, an hi ſcandalizati, fuerint liberi, conjugati, voto caſtitatis obligati &c. Item an libenter audiverit ejuſmodi colloquia.

An impudicè attigerit fœminas vel adoleſcentes, aut permiſerit ſe tangi ab aliis: ubi de amplexibus, oſculis &c. Item de ſodomia, & aliis peccatis contra naturam, *de quibus vide dicta à n.*1038. *& à n.*1080.

An inhoneſtè attigerit beſtias vel aliud peccatum cum eis commiſerit. *Vide à n.*1083.

An in ſeipſum peccaverit peccato mollitiei, polluendo ſe, ſeu maculando, turpiter tangendo, aſpiciendo: & an eo tempore cogitarit de aliqua perſona cum intentione peccandi cum illa.

An in Eccleſia commiſerit ejuſmodi pollutionem.

An animo peccandi miſerit nuntia, litteras, munera, aut mediator fuerit reſpectu aliorum, ubi de conſiliis, auxiliis datis ad peccata aliorum.

An adierit vel tranſierit locum aliquem cum mala intentione aſpiciendi fœminas, & ſe oblectandi: & de periculis peccandi, quibus ſe expoſuit: & de occaſionibus peccandi, quas non declinavit.

An pollutioni in ſomno ortæ cauſam dederit, vel poſteà evigilans eam promoverit, aut in eam vel in ejus delectationem conſenſerit.

An carnali amore perſonam aliquam ſit proſecutus: quamdiu in eo ſtatu perſeveraverit, & quæ intereà fecerit vel facere tentaverit: an fortè etiam fuerit cauſa, cur perſona illa ſit notata aliqua infamia.

An legerit libros impudicos, cecinerit cantilenas obſcœnas, &c. delectando ſe in illis objectis turpibus, aut etiam aliis dando ſcandalum.

Qui ſunt conjugati, examinabunt ſe in particulari, an mente, cogitando de aliis mulieribus, vel intentione, non habendo pro fine prolem ſed purè delectationem carnalem, habuerint uſum Matrimonii; Item an modis non ordinariis ſed fœdis vel periculoſis; item an conjugi negaverint debitum, ſaltem nimia moroſitate. *Videri poſſunt dicta à n.*1052.

Circa 7. & 9. præceptum: Non furtum facies.
Non concupiſces rem proximi.

I AN rem alienam ſuſtulerit per fraudem vel rapinam, èxplicando quantitatem; & in ſpecie, an ſuſtulerit rem ſacram vel de loco ſacro.

An damnum intulerit alicui, & quantum, & an reſtituerit.

An rem alienam retineat ſine voluntate Domini, & non reſtituat ſtatim, cùm poſſit.

An cùm non ſit ſolvendo ſuis creditoribus, plura accipiat mutua, vel conſumat, quàm neceſſe ſit, & ita proximus damnum patiatur.

An rem inventam retinuerit pro ſe. Idem eſt de rebus, quę ad manus ejus venerunt, ſi eas non reſtituat ſuis Dominis, ſciens eſſe alienas.

An emendo vel vendendo fraudem fecerit, aut in mercatura, aut in pretio, aut in pondere & menſura.

An emerit ab eis, qui poteſtatem vendendi non habent, ut à ſervis, & filiisfamilias.

An emerit res, quas ſciebat vel dubitabat eſſe furto ſublatas, aut ſciens aliquid de ejuſmodi rebus conſumpſerit.

An habuerit voluntatem accipiendi, ſi poſſet, vel retinendi rem alienam, vel animum acquirendi & congerendi opes, ut dicitur, per fas & nefas.

An commiſerit aliquam uſuram, vel fecerit contractum uſurarium, vel ſocietatem injuſtam in mercatura.

An accepta ſolutione vel ſalario ad gerendum officium vel opus peragendum, non bene & fideliter illud geſſerit.

An miniſtros ſuos vel operarios fraudaverit mercede ſua, aut cum damno ipſorum diſtulerit ſolutionem, vel pro mercede obtruſerit aliqua illis non neceſſaria.

An litem moverit contra juſtitiam, vel in lite juſta uſus ſit fraude aliqua aut deceptione ad vincendum.

An uſus ſit adulterina moneta: indulſerit ludis vetitis, vel per fraudem in ludo aliquid ſit lucratus, vel luſerit cum eis, qui non poſſunt res ſuas alienare, ut ſunt filiifamilias, &c.

*De furto uxorum, filiorum, famulorum, vide l.*3.*p.*1.*à n.* 971. 1014. 1032.

An defraudaverit gabellas juſtas, vel exegerit vectigalia injuſtè.

An ſimoniam aliquam commiſerit, quocumque modo.

An Eccleſiam privaverit Decimis, & aliis, quæ ei debebat.

An per media illicita vel malas informationes obtinuerit rem aliquam, quæ nullo jure ei obveniebat, vel an alios impediverit injuſtè, quominus bonum aliquod ſuum, vel lucrum conſequerentur.

An conſilium vel auxilium dederit, vel alio quocumque modo participaverit cum fure, raptore, detentore rei alienæ: vel cùm poſſet & deberet, non impediverit damnum proximi.

Circa 8. præceptum: Non loqueris falſum teſtimonium.

AN falſum teſtimonium dederit in judicio vel extra, vel alium ad hoc induxerit. K

An mentitus ſit, maximè cum præjudicio vel damno proximi. *De mendacio in Confeſſione, vide dicta à n.*1175.

An famæ alicujus detraxerit, vel falsò imponendo aliquod crimen, vel verum crimen adhuc occultum revelando, aut nimium exaggerando.

An in faciem etiam alicui dixerit contumelias contra honorem vel famam, aut fœda & probroſa ei nomina impoſuerit, vel ſoli vel etiam aliis audientibus.

An in re gravi murmuraverit vel ſugillaverit circa vitam illorum, maximè hominum honoratorum, ut ſunt Prælati, Magiſtratus, Religioſi, honeſtæ matronæ.

An aures præbuerit detrahentibus, calumniantibus, murmurantibus de proximo.

An ſecretum ſibi commiſſum revelaverit: vel an revelaverit, quod in ſecreto vidit vel audivit: ſpeciatim perpendat concernentia ſigillum confeſſionis.

An alienas litteras aperuerit vel clauſas artificio legerit.

An temerarium judicium habuerit de factis vel dictis proximi, interpretando in malam partem, & in corde ſuo condemnando eum de malo: vel ſaltem valdè temere ſuſpicando.

An animo obligandi ſe, aliquid alteri promiſerit, & promiſſionem non ſervarit, maximè ſi proximo inde ſecutum eſt damnum.

Circa peccata capitalia.

AN judicaverit bona, quæ habet, corporis, animæ, fortunæ, non habere à Deo, ſed à ſe, & ſua induſtria: aut ſi quidem judicet ſe habere à Deo, attamen præſumat ſe propriis meritis ſine divina gratia accepiſſe, non dando per omnia gloriam Deo. L

An vanè exiſtimaverit ſe habere virtutem, quam non habet, vel ſe eſſe, qui non eſt, vel plus eſſe, quàm eſt, contemnendo alios tanquam ſibi inferiores.

An gloriatus ſit in re aliqua, quæ ſit peccatum, vel ad ſe extollendum commiſerit aliquod peccatum.

An ut magnifieret, jactaverit ſe de aliquo bono, & multò magis de malo à ſe perpetrato, ſive verum ſit ſive falſum.

An fuerit inordinatè ambitioſus deſiderando honores, & dignitates, & ideò quædam fecerit, quæ non debebat.

An, ne parvi fieret ab aliis, fecerit aliquid, quod non debebat, cum ſcandalo proximi; aut omiſerit facere, quod debebat, ut corrigere vel reprehendere delinquentem, converſari cum bonis, confiteri, aliaque opera Chriſtiana exercere.

An pertinaciter veritatem impugnaverit, ne videretur victus vel malè locutus.

An per arrogantiam alios contempſerit, faciendo aliquid in eorum confuſionem vel deſpectum.

An ex faſtu nimios ſumptus fecerit in veſtibus, famulis, & aliis ſtatui ſuo non convenientibus. Adde profuſionem, & prodigalitatem cum diſpendio familiæ, parentum, fratrum.

An comederit aut biberit intemperantius: an cum notabili damno ſanitatis.

An biberit uſque ad privationem rationis vel cum periculo inebriationis.

An alium inebriarit, vel intenderit inebriare, vel periculo illius expoſuerit.

An ex pigritia vel tædio rerum ſpiritualium bonum aliquod opus, quod facere tenebatur, omiſerit.

De reliquis capitalibus ante dictum eſt.

Circa peccata aliena.

MOdi, quibus homo participat de peccatis alienis, his verſibus continentur. M

Conſulo, præcipio, conſentio, provoco, laudo.
Non retego culpam, non punio, non reprehendo,
Participo, protegoque: meum in caput iſta redundant:

Hinc

Digitized by Google

Hinc conſideret; an malum dederit conſilium, vel author fuerit alteri, ut malum committeret.

An præceperit vel coegerit aliquem committere aliquod peccatum,

An conſenſerit peccatis aliorum, eaque approbarit, vel exemplo ſuo malo fuerit cauſa, cur alius peccaret vel permaneret in peccato.

An provocaverit alios ad peccandum, ſuggeſſerit modum, vel occaſionem dederit peccandi,

An adulando iis, qui malè agebant, vel laudando ipſa opera mala, cauſa fuerit peccatorum alienorum, vel cur non reſipuerint aut penituerint.

An cùm poſſet, & deberet non manifeſtarit aliorum peccata iis, quorum officium erat corrigere.

An non impediverit aliquod peccatum proximi, quia neglexit eum punire vel removere occaſionem.

An omiſerit reprehendere vel admonere peccantem, cùm deberet, & poſſet facere.

An fuerit ſocius vel quocũq; modo particeps peccati alieni.

An hoſpitio receperit, foverit, occultarit, defenderit homines malè agentes.

Qui in officio, functione, ſtatu ſpeciali ſunt vel fuerunt, debent ſpecialiter circa iſta ſe examinare.

1884 *Q.277. Quid obſervare debeat Confeſſarius, ſi pœnitens confiteatur ſola dubia, venialia vel imperfectiones?* Reſp.§.1. Mortalia dubia eſſe quandoque materiam neceſſariam confeſſionis, dixi à n.598. & addidi n.614. peccatum dubium non debere ſe ſolo ſubjici abſolutioni dandæ abſolutè, ne ſi reipſa peccatum non fuerit, Sacramentum fruſtretur.

1885 §.2. Non expedire confiteri ſola venialia, docet cum quibuſdam Janſeniſtis Gummarus *in meth. tract.1. ad obj.6.* niſi quis eſſet magna ſanctitate conſpicuus, qui malitiam clarè videat, & deteſtetur: permittit tamen fieri confeſſionem etiam ſolorum venialium, ſed abſque intentione Sacramenti vel abſolutionis. Similiter author libri Gandavi impreſſi, cui titulus, *Notitia neceſſaria hoc tempore ad confitendum, & communicandum utiliter*, urget more primorum Chriſtianorum, qui quotidie communicabant ſine confeſſione, non eſſe confitenda venialia, maximè indeliberata; & quamvis ſint deliberata, quæ difficulter vitantur, quia de illis difficulter habetur ſerium propoſitum. Addit, quòd in hac vita ſit quidam ſtatus perfectionis, in quo non indigeamus amplius confeſſione, neque in eo ſtatu ſolitos fuiſſe cõfiteri primos Chriſtianos. Alius libellus, cui titulus, *Aurea fodina ſuffoſſa*, pag.43. & 44. dicit tempore SS.PP. non fuiſſe in uſu confeſſionem peccatorum venialium *Opſtraeds* Mechliniæ 7. Auguſt. 1687. poſuit hanc Theſin: *Ignoti pœnitentes, etiamſi tantùm levia confiteantur, e.g. ſe leviter mentitos, vel iratos, vel in Sacro diſtractos fuiſſe, paſſim non ſunt abſolvendi.* Sed contrà eſt, quia certum eſt ex dictis à n.593. quod venialia ſint materia ſufficiens Sacramenti, & utiliter ea confiteantur etiam pii homines. Deinde omninò rejici debet ſententia illa, quæ dicit viris perfectis non eſſe confitendum, labitur enim etiam juſtus ſæpè, aut ſaltem poteſt de priori vita confiteri, uti gratiam in ſe augeat, & à lapſibus præſervetur. S.Franc. Saleſius *p.2. Introd. ad vitam devotam cap 19.* ait, *Humiliter, & devotè quot hebdomadis confitere, & ſi fieri poteſt, quoties ad ſacram Communionem accedis; tametſi nullum peccati alicujus mortalis in conſcientia tua remorſum ſentias, etenim per confeſſionem, quam inſtitues, non ſolùm venialium peccatorum, quæ confitaberis, abſolutionem, ſed & incredibile ad eadem impoſterum evitanda robur recipies, uti & ingens ad eadem diſcernenda lumen, nec non abundantem gratiam ad omnem jacturam, & diſpendium, quam tibi attulerant, reparandam: adhæc humilitatis, obedientiæ, candoris & charitatis virtutem exercebis. & plures in ſolo hoc confeſſionis actu virtutes, quàm in alio quocunque uſurpabis.* Hujus Sancti judicium pluris facio, quàm Janſeniſtarum.

1886 §.3. Dixi à n.621. quamvis fortè validè fiat, attamen non eſſe licitum extra caſum neceſſitatis ſe tantùm in genere accuſare de ſolis venialibus, benè tamen in ſpecie, v.g. dicendo, mentitos ſum, licèt non addatur numerus: quot autem, & qualia mendacia tum remittantur, dixi ibidem. Qualis eſſe debeat dolor de venialibus, dixi à n.681. & addidi à num.715. quandonam dolor de venialibus cenſeatur revocari: motiva autem, quibus pœnitens adduci poſſit ad dolorem de venialibus, dedi n.1727. Præterea dixi à n.902. quale propoſitum requiratur circa venialia; quomodo verò elici poſſit propoſitum efficax circa venialia, quamvis cavere non poſſimus omnia, explicavi à n.907.

1887 §.4. Notat ex Gerſone Ray. *in Heter.tom.16. ſect.1. p.8. nu.38.* poſſe fieri, ut crebra, & nimis ſolicita confeſſio venialium obſit, reddendo animam plus æquo timidam: etiam parum utile eſt texere longum catalogum omnium venialium ſed melius eſt in ſpecie accuſare ſe de paucis, de quibus certò doleat; de aliis autem omnibus in genere, Cardinalis Bona *De Miſſa cap.4. §.2.* ait: *In ipſa confeſſione vitanda prolixitas nimia diligentia in levioribus culpis recenſendis.* Quòd ſi pœnitens ſemper rediens cum eiſdem venialibus hic & nunc non daret ſufficientia ſigna ſinceri doloris, & propoſiti, excitandus eſſet, aut ad ſpecialem dolorem circa aliquod veniale determinatè, quod gravius eſt & creditur faciliùs efficaciter diſpliciturum, aut ſuaviter inducendus, ut ex priori vita repetat aliquod mortale: peccata enim etiam antehac confeſſa, & plenè remiſſa adhuc eſſe materiam ſufficientem novæ abſolutionis, ſatis certum eſt ex dictis n.589.

§.5. Communis ſententia eſt contra J. Sanch. *d.1. nu.4.* 1888
quod Confeſſarius debeat permittere, ut pœnitens etiam meras imperfectiones confiteatur, quamvis enim ſecundùm dicta l.5. à n.211. & 214. imperfectiones, neglectus inſpirationum divinarum, tranſgreſſiones Regularum non obligantium ſub peccato, de ſe non ſint materia ſufficiens abſolutionis, attamen ordinariè habent adjunctum peccatum, quod ſit materia ſufficiens, ideòque accuſans ſe de talibus deliberatè commiſſis abſolvi poſſet; in praxi tamen exquirendum eſt certum peccatum, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis: Et etiam hic rectè notat Gob. *nu.513.* non ſemper operæ pretium eſſe, ut pœnitens texat longum catalogum ejuſmodi imperfectionum: ſæpè enim alii pœnitentes impediuntur, aut ſaltem eſt jactura temporis, ſatis autem erit, ſi in genere etiam de illis ſe accuſet. *Cavendus item*, inquit Bona ſuprà, *multorum error, qui ſe prolixè de iis accuſant, quæ peccata non ſunt, ut de pravis habitibus & paſſionibus & de circumſtantiis impertinentibus, quod ſint ſuperbi, iracundi & proni ad malum, quòd Deum non amaverint ex tota cordis intenſione, &c.*

§.6. Quando pœnitens non affert materiam neceſſariam, 1889
& quia etiam non ſcitur, an afferat ſufficientem, aut meritò dubitatur, an efficaciter doleat de ſuis venialibus, ideòque illi non datur abſolutio ſed ſola benedictio, putarunt aliqui id nõ poſſe fieri pœnitente inſcio ſeu non admonito, ſed non invenio cauſam, cur neceſſe ſit eum admoneri, nam judicium de danda abſolutione vel ſola benedictione pertinet ad ſolum Cõfeſſarium; quòd autem abſolutio non detur, ipſe cauſa eſt, quia non oſtendit ſe diſpoſitum, & ex hoc, quod non admoneatur, nullum ei damnum vel incommodum cauſatur, ergo cauſa nulla eſt, cur admoneri debeat: In hoc autem non eſſe ſimulationem adminiſtrationis Sacramenti, dixi l.6.p.1. n.158.

Q.278. Quid obſervare debeat Confeſſarius mulierum? R. 1890
§.1. Confeſſarius mulierum debet habere magnam patientiam, *ut audiat nugas, quæ ſolent ab ipſis admiſceri in ipſa confeſſione: ut expiſcetur veritatem eorum, quæ dicunt, modò ajentes, modò negantes, ut ſuadeat non expedire, quòd ita crebrò repetant confeſſiones generales, ut ſinat protrahi confeſſionem ad diffuſos diſcurſus, quæ verbis valde compendioſis poſſet peragi, ut ferat idem peccatum in eadem confeſſione iterùm atque iterùm exprimi, & quidem ſine ulla omnino neceſſitate: ut inſurgentium ſcrupulorum nubes disjiciat; ut puſillanimes in ſpem ſalutis æternæ erigat; ut remiſſionem injuriarum animo tenacius inhærentium ſuadeat; ut inducat ad fugam occaſionum proximarum, ut denique ſuſtineat mulierum levitatem, inſcitiam ac inconſtantiam.* Hæc Pelliz. *tr.10. c.3. nu.162.*

§.5. Confeſſarius debet eſſe cautiſſimus in converſatio- 1891
ne cum mulieribus. S.Hieron. *in Epiſt. ad Nepotianum* ait: *Omnes puellas, & Virgines Chriſti aut æqualiter ignora aut æqualiter dilige: nec ſub eodem tecto manſites, nec in præterita caſtitate confidas. Nec ſanctior Davide, nec Salomone eſſe potes ſapientior. Memento, quod paradiſi colonum de poſſeſſione paradiſi mulier ejecerit. Periculosè tibi miniſtrat, cujus vultum frequenter attendis. Si propter officium Clericatus vidua à te viſitatur aut virgo, nunquam domum ſolus introeas; tales habeto ſocios, quorum contubernio non diffameris: caveto omnes ſuſpiciones, & quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, ante devita. Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicitas, & deguſtatos cibos blandaſque, & dulces litterulas ſanctus amor non habet. Mel meũ, lumen meum, meũ deſiderium, omnes delicias, & lepores, & riſu dignas urbanitates, & cæteras ineptias amatorum in comœdiis erubeſcimus, in ſæculi hominibus deteſtamur, quantò magis Monachis, & Clericis, quorum & Sacerdotium propoſito, & propoſitum ornatur Sacerdotio. Videas nonnullos accinctis renibus, pulla tunica, barba prolixa à mulieribus non poſſe diſcedere, &c.* Similia habet S. Auguſt. *Tom.8. in Pſalm.50. & Tom.10. ſerm.250. De tempore:* alibi ait, *nec tamen quò ſanctiores ſunt, minùs cavendæ: crede mihi, Epiſcopus ſum, in Domino loquor, non mentior, cedros libani, id eſt, magnos Eccleſiæ Prælatos ſub hac ſpecie corruiſſe reperi, de quorum caſu non magis præſumebam quàm Ambroſii, & Hieronymi.* Raynaudus *to.12. opuſc.1. in præf. n.6.* refert dixiſſe S. Franciſcum Seraphicum ob quorundam è ſuis familiaritatem nimiam cum Clariſſis: *Timeo Fratres, ne Deus abſtulerit nobis uxores, & diabolus dederit nobis Sorores.* Propter iſta pericula Societas JESU in Reg 16. Sacerdotum ſic habet. *In audiendis confeſſioni-*

Digitized by Google

ſionibus, fœminarum præſertim, ſeveros potiùs ſe quàm familiares exhibeant: in univerſum tamen paterna quædam & ſpiritualis gravitas in eis eluceat: Atque etiam ideò S. Xaverius teſte Turſell. *in ejus vita l.6.c.17. Quoniam in familiaritate mulierum fermè plus periculi eſt quàm emolumenti, magnopere author erat confeſſariis, ut in confeſſionibus, in colloquiis, in congreſſibus earum, in reconciliatione cum conjugibus cauti eſſent intentique ad ſuſpiciones rumoreſque horum, & non tantùm ad culpam crimenve vitandum.* Addebat S. Xav. uxori affirmanti ſe enixiùs ſervituram Deo, ſi abſtineret à conſuetudine viri, non eſſe credendum, *quia muliebris ille fervor facilè refrigeſcit, nec unquam ferè ſuſcipitur ſine gravi aliqua virorum offenſione.* Sylvius *in notis, ad c.22. Inſtruct. Paſtor. S. Car. Borrom.* ait, *Cavendum eſt unicuique, præſertim Sacerdoti, ne ſub ſpecie neceſſitatis, conſilii vel auxilii nimiam familiaritatem contrahat cum quantumque devota muliere, contingit enim, ut ubi videtur eſſe charitas, ibi verè ſit odioſa cupiditas...... Quatuor ſunt potiſſima, quæ Sacerdotes quoſdam reddunt inglorios ac inutiles (utinam non noxios) Pocula, Mulieres, Præſumptio, & eorum, quæ didiciſſe ſe putant, Uſus indiſcretus.* Videri poteſt Rayn. *to.12. De ſobria converſatione cum mulieribus.* Et ſingulariter Hadrianus Lyreus *Apophtegmatum S. Ignatii apophț.3.*

1892 *Q.279. Quid obſervare debeat Confeſſarius eorum, qui ſpecialiter profitentur devotionem aut perfectionem?* Reſp. §.1. Aliqui pœnitentes volunt eſſe contemplativi ſive hypermyſtici, omnia extraordinaria ſectantes, imò & loquentes vocibus extraordinariis, quales ſunt, *ſubmerſio in abyſſali profundo, annihilatio ſui, effluxus à Deo, meditatio negativa, ſanitas cœleſtis, languor tartareus &c.* hos egregiè perſtringit Rayn. *in Gethr. tom.16.ſ.3.p.2.* docetque ſæpè comitari ingentem ſuperbiam, proprii judicii tenacitatem, ſtultas imaginationes, inſanias falſas. Itaque tales reducendi ſunt ad veram humilitatem internam, de qua Rayn. *ſ.4.p.1. à nu.9.* deinde ad puram in omnibus intentionem, de qua habet idem p.4. & aliqua ſigna intentionis non puræ dedi l.5. n.371. in fine. Poſtmodùm dirigendi ſunt ſecundùm communes regulas ſpiritus, quas viri ſancti & Aſcetæ tradunt. Ferendæ autem non ſunt perſonæ, ac præſertim mulieres, quæ advertuntur ſemper loqui velle de rebus ſpiritualibus vel docendi cauſa vel dandum virtutis aut ſpiritualis ſcientiæ ſuæ ſpecimen. *Novi quaſdam*, inquit S. Hier. *in Epiſt. ad Nepotianum, maturioris ætatis, ſed libertini generis, adoleſcentulis delectari, filios quærere ſpirituales, paulatimque ſuperato pudore &c.*

1893 §.2. Sæpè etiam ſunt pœnitentes, qui quibuſdam devotiunculis addicti ſunt, & ſimul hærent in vitiis: Corn. à Lapide *in c.34. Eccli. verſ.28.* ait, *Alii peculiares devotiones ſibi inducunt, v.g. die Sabbati jejunant, roſarium recitant, officium legunt in honorem B. Virginis, & interim in gravibus ſceleribus perſiſtunt, perſuaſi neminem poſſe perire & damnari, qui colat B. Virginem, eò quòd ipſa ſit mater miſericordiæ: quæ omnia diabolus eis aſtutè ſuggerit, ut per hoſce errores & illuſiones eos pertrahat in gehennam.* Itaque ſolicitè edocendi ſunt, iſta quidem bona eſſe, ſed nihil profutura ſine cura gratiæ Dei ſemper conſervandæ. Quomodo autem corrigendæ ſint perſonæ aliquæ ad externam ſui mortificationem nimium pronę, aut putantes viſiones ſe habere, docet Ludov. de Ponte *in Epiſt.20. poſt ejus vitam.*

1894 §.3. Confeſſarius ſæpè incidet in animas capaces perfectionis, pro quibus dirigendis indigebit ſpeciali lumine, obtinendo per orationem, & per lectionem librorum ſpiritualium. Ex piis Aſcetis collegi ſequentia veluti documenta:

1. Non omnes uno regendi ſunt ſpiritu nec uno docendi modo: modum, quo tu vel alius juvatur, non obtrudes importunè omnibus: & ideò priuſquàm directionem incipias, conare pœnitentis intimos animi motus conſtitutionemque perſpicere, ut inſtructiones tuas poſſis ejus capacitati & naturæ accomodare. 2. Apud unumquemque, excitandum & fovendum eſt deſiderium maximæ perfectionis, quamvis hic vel ille ad eam non putetur perventurus, nam, & Deus deſideria ad martyrium immiſit Sanctis, quos martyres eſſe nolebat. Attamen ad perfectionem ducantur per gradus & ordinatè: nec ſtatim ab oſculo pedum ſaliendum ad oſculum oris, ſed tranſeundum per oſculum manuum, operando, & imitando actiones Chriſti, pluſque imitando quàm meditando. 3. Neceſſaria omibus eſt mortificatio aliqua. Probatione etiam opus eſt, ut videas, quis in anima ſpiritus dominetur, & quis ſit dominans affectus malus, qui primò ſuperandus eſt: attamen cautela neceſſaria eſt in probatione, ubi indoles ad amorem propenſa eſt, aut ubi temperamentum atra bile abundat, nam tum facilè oritur inordinata affectio vel nimia dejectio. 4. Sæpè expedit animas eximiis à Deo donis ornatas ſibi ipſis ſubducere quaſi per contemptum eorum, quæ recenſent, ne ſi oſtendatur æſtimatio, illis præparetur ruina per ſuperbiam: hinc in obſcuritate aliqua continendæ ſunt, ut non ſciant ſe ſcire vel ſciri. 5. Animæ adhuc teneræ, quas Deus ſibi primò conciliat, molliùs tractandæ ſunt; nec eſt omninò abeundum à divinis conſiliis animam ſuaviter ducentibus: attamen cum nobilioribus animabus & paulùm provectis ea ſuavitate diſciplinæ utendum eſt, quæ ſeveritatem contineat: cum illis tamen non eſt utendum ſeveriore diſciplina, qui communi ſorte feruntur, ſed tantùm cum illis poteſt fieri inſolitum probandi genus, apud quos beneficia Dei ſingularia ſunt & inſolita, quia gratiæ tum pariformiter affunduntur, ut anima ad difficultates par efficiatur. 6. Animarum nobilium probationes non ſint quæſitæ vel apertæ, hoc enim ſi advertant, facilè ad omnem humilitatis, & abjectionis modum ſeſe fingent, ſed ita fiat probatio ex re nata, ut non videatur recedere à communi modo vulgares animas dirigendi, hinc communia & levia quandoque imponenda, quaſi ſe ad earum imbecillitatem accommodando, & ſic reprimetur ſuperbia fervorque ad graviſſimas probationes immoderatior: extraordinarii labores pœnalitatum non debent imponi, ſed animæ ſic ſunt inſtituendæ, ut illos ſua ſponte depoſcant. 7. Sequendus eſt inſtinctus divini ductus, qui unicuique propriæ perfectionis menſuram ponit, ſumma enim & propria cujuſque perfectio eſt Deum ſequi: unde cùm certum ſanctitatis gradum ſingulis definiverit Deus, non eſt altiùs enitendum, quàm quò Deus vocat; hinc anima divinitùs ad metum impulſa, abſtrahenda non eſt, ſed moderatoris eſt ſuo ductu conſentire divino, ne opus Dei, conſiliis ſuis evertat. Et licèt deſiderium majoris perfectionis excitandum ſit, hoc fiat circa modum proprium ut nempe ea excolantur, ad quæ movet Deus, qui aliquando ſolam exteriorem vitam hominibus regendam relinquit, modum verò in interiori tenendum ſolus docet. 8. Circa eos, qui benignæ ſunt indolis, ſciendum, imprimis nihil eſſe difficilius, quàm diſcernere virtutem naturali eorum indoli convenientem, eiſque etiam difficillimum erit eandem acquirere, nam in opere & exercitio natura agit non virtus, præſertim cùm natura, utpote innata, ſit fortior, uſus autem facere debeat virtutes non natura. Suadendæ tamen & proſequendæ ſunt virtutes naturæ accommodatæ, nam Dei gratia naturis ſe attemperat, ut ſuaviùs finem conſequatur, & homo conſtantiùs in eum tendat. Nihilominus adhuc indoles ad certam virtutem prona, cùm exercenda eſt virtus, reprimenda ſæpè eſt, ne ſe nimiùm effundat, & ad exemplum à Chriſto datum revocanda, ſic enim probatio fit, ſitne virtutis actus vel indolis. Deinde in talibus hominibus opinio virtutis comparatæ eidem comparandæ officit, nam virtutem ſæpè putant, quòd naturæ eſt, ideòque ſolicitè edocendi ſunt, quodnam ſit proprium & ſupernaturale virtutis motivum, ut ex eo agere conſueſcant. 9. Suaviter corrigendi, qui in rebus agendis proprii ſunt cerebri, & tenacioris judicii. Ad prudentiam ſpectat non obfirmare mentem ad aliquid faciendum vel omittendum, ſed proponere firmiter, ita tamen, ut mutatis cauſis & circumſtantiis immutari te ſinas ſine violentia: nec mens ita defigenda eſt in unam rem, ut ad alia fortè magis neceſſaria, vel utilia reddatur minus apta. 10. Nunquam crede illorum ſpiritui, quos adverteris ſtudioſè extraordinaria ſectari, niſi ex certis ſignis habeas id eſſe impulſu divino. Perfectio uniuſcujuſque eſt, *ordinaria* opera *bene* peragere, ut nempe manè bene ſurgamus, bene meditemur, bene oremus, legamus vel audiamus Miſſam, bene doceamus, legamus, laboremus, bene comedamus & bibamus, bene ludamus, & recreemus nos, bene converſemur cum proximo, bene faciamus examen conſcientiæ veſperi, bene nos demus quieti: qui hæc bene facit, perfectus eſt: tum autem bene facit, ſi faciat tempore ac modo debito, & imprimis intentione pura, quia Deus ſic fieri vult, & ut ſic adimpleatur ſanctiſſimum ejus beneplacitum.

§.4. Huc ſpectant monita quædam, & ſententiæ, qui- 1595
bus ad perfectionem ſe, & alios direxit Ludov. de Ponte, & habentur in ejus vita *pag.416.* 1. Fac pro Deo, quod potes, & Deus faciet pro te, quod tu non potes. 2. Bene fac parva, & Deus te juvabit, ut poſſis majora. 3. Ne differas bona tua propoſita, quia ſi jam non facis, quod potes, quotidie poteris minus. 4. Accipe dulcia hujus vitæ pro amaris, amara pro dulcibus, & habebis pacem. 5. Habeas tu curam Dei, & Deus habebit curam tui. 6. Eſto liberalis erga alios, & Deus erit erga te. 7. Da, quod à te petunt, & Deus dabit tibi, quod tu petis. 8. Si deſideras implere voluntatem Dei, quare fallis obedientiam properando ad alia, cùm jam habeas, quod deſideras? 9. Si turbaris interiùs in eo, quod facis, ſignum eſt, quòd in eo quæras aliquid proprium. 10. In me nihil, in Deo omnia. 11. Ego ſum, qui non ſum: Deus eſt, qui eſt. 12. Verus amor Dei mavult hic pati quàm gaudere: bibere calicem amaritudinis quàm dulcedinis. 13. Verus amor Dei magis quærit gloriam Dei quàm propriam. 14. Verus amor mavult dare quàm accipere, & ſi deſiderat accipere, dandi cauſa deſiderat. 15. Verus amor mavult amare quàm cognoſcere, pluris æſtimat obedientiam quàm ſcien-

ſcientiam. 16. Cura facere omnia & ſola, quæ Deus vult, & ſic ejus voluntatem impleveris. 17. Cura facere voluntatem Dei promptè ac purè, quia ipſius voluntas eſt, & ut ei placeat, & ſic feceris eam in terra, ſicut in cœlo fit. 18. Tantum amas Deum, quantum abhorres teipſum. 19. Ille ſe verè abhorret, qui fugit honores & voluptates, quærit verò contemptum ac dolores. 20. Elige pro ſociis vitæ paupertatem, contemptum ac dolorem, quia hos etiam ſibi comites Chriſtus Dominus noſter elegit. 21. Quantaſcunque habeas occupationes, cura eas obire cum tanta pace ac quiete interna, ac ſi nihil aliud eſſet agendum. 22. Reprime anxiam cupiditatem abſolvendi opus, ut tranſeas ad aliud, niſi velis malè peractum. 23. Magis cura in tuis officiis, quid te oporteat facere, quàm quid gratiæ, & mercedis poſſis pro illis recipere. 24. Anxia cura favorum accipiendorum à Deo facit ineptum ad illos accipiendos, quia indicium eſt exiguæ humilitatis, & intentionis non puræ, & inſuper inducit teporem in agendo, dum eſt magis intentus, quid recipiat, quam quid & quomodo agat. 25. Verè humilis judicat ſe indignum omnibus bonis, dignum verò malis omnibus: indignũ premio, dignum pena. 26. Si verè ſentires te promeritum pœnas inferni, non quærereris de malis, quæ habes, nec de bonis, quæ non habes. 27. Quid Deus tibi debet, vel quid pro illo feciſti, ut queraris cum tibi non dare, quod cupis? 28. Si vis continuò meminiſſe Dei, cura, tuimet obliviſcito. 29. Recordabitur tui Deus, ſi tui tu obliviſcaris. 30. Mei obliviſci, eſt obliviſci mei honoris, voluptatum, ſanitatis, vitæ, conſolationum etiam ſpiritualium, & quidquid meam in rem eſt, niſi quantùm Deus me vult meminiſſe propter obſequia ſua, & majorem gloriam. 31. Plùs cura mortificationem quàm contemplationem, quia immortificatus quærit orationem, ſed non invenit, mortificatum autem ipſa oratio quærit & invenit. 32. Experientia novi timorem infantum eſſe pœnam ſuperborum. 33. Juſtitiæ divinæ eſt, ut qui vanè & ſine cauſa gloriatur, etiam vanè & ſine cauſa timeat. 34. Propinquus eſt malo qui propter ignaviam contentus eſt minore bono. 35. Procul à malo eſt, qui ſemper quærit majus bonum. 36. Deus illi ſe manifeſtat, qui humiliter ſeipſum abſcondit. 37. Deus illi ſe abſcondit, qui vanè ſeipſum oſtentat. 38. Lingua terræ eſt, loqui benè de ſe, malè de aliis, nunquam de Deo. 39. Lingua cęleſtis eſt, loqui malè de ſe, bene de aliis, ſemper de Deo vel pro Deo. 40. Relinque litteram imperfectam, cùm Deus te vocat, quia plùs valet res bene cępta quàm malè finita. 41. Tunc Deus te ordinat, cùm obedientia tuas cogitationes diſturbat. 42. Summa miſeria abundare conceptibus, egere affectibus, divitem eſſe veritatum, egenum virtutum. 43. Homule, diſpone domui tuæ, cras fortè morieris. 44. Simulacrum Divinitatis eſt facere bonum ſine turbatione, cum amore ſine queſtu, cum magnanimitate ſine præſumptione. 45. Villice iniquitatis, vide quid agas, cras fortè reddes rationem villicationis tuæ.

1896 Q.280. *Quid obſervare debeat Confeſſarius, ſi advertat pænitenti ſuo immitti à Deo varias conſolationes vel deſolationes internas?* Reſp. Sequentia collegi ex piis Aſcetis, quæ ſervire poſſunt pro aliquali directione.

§.1. Conſolationes ſeu viſitationes divinæ non omnibus contingunt æqualiter: Tyrones ſunt velut in hyeme, in qua ſol communiter latet, & potiùs ſunt frigora ac frequentes pluviæ. Proficientes ſunt in Vere, in quo eſt major varietas; ſępiùs tamen apparet ſol. Perfecti ſunt in æſtate, in qua multi æſtus continuuſque ferè ſol: ſunt tamen etiam hìc quandoque nubila, tempeſtates, & horrendi fragores, qui non diu durant, ſed inter illos medios ſæpè ſol erumpit clarior, aut affulgent mira fulgura divinarum illuſtrationum, quæ ſereno cœlo non apparuiſſent. Expectandæ autem ſunt à Deo non extorquendæ conſolationes: & media obtinendi ſunt, 1. Petere moderatè quantùm Deo placet & tibi expedit. 2. Accuratè obire exercitia ſpiritualia ordinaria, maximè in ſummis ariditatibus. 3. Humilem eſſe & gratum, quando Dei viſitationes adveniunt. 4. Moderatè ſolicitum eſſe in eis conſervandis. 5. Sequi, quò impellunt, & conari capere fructum, ad quem tendunt.

1897 §.2. Indicia advenientis conſolationis ſunt, impulſus ſubditi & admonitiones animæ, ut attenta ſit & quieta: item deſiderium fervens & confidens petitio interni Dei colloquii.

1898 §.3. Indicia præſentis Dei viſitationis ſunt, 1. quædam ſubita, & ſine naturali cauſa facta quaſi commutatio animæ à priori ſtatu obſcuro vel tepido vel timido. 2. Cognitio Dei, vel veritatis alicujus cum nova luce vel modo inſolito, cum ſatisfactione, quiete & ſuavitate, generans odium vanitatis alicujus, vel motum peculiarem ad Deum vel virtutem. 3. Subita dilatatio mentis, & deſiderium perfectionis, quod ſemper eſt certiſſimum Dei præſentis indicium; item amor puritatis, mortificationis, exercitii virtutum, imitationis Chriſti, perpetuæ converſationis, & unionis cum Deo. 4. Acquieſcentia circa Deum virtuteſque vel res divinas. 5. Elevatio quædam animi ad laudes, & complexus Dei, idque cum ſuavitate, nam hic ſemper comeditur favus cum melle & bibitur vinum cum lacte. 6. Senſus humilis de ſe, ſolito profundior. 7. Acceptatio contemptus pro Deo, ſine moleſtia. 8. Facilis deſpectus rerum omnium mundanarum, quæ cor jam dilatatum implere non poſſunt, adeòque quod jam à ſolo Deo ſentitur impleri poſſe. Reprimendus eſt autem impetus, quo anima motus divini ſuavitate ebria vix ſeſe continet, nihil non agit, quaſi vult Dei conſilia penetrare, ſuiſque viribus, & conatibus divinum opus prævenire vel augere, ac divinæ gratiæ opem quodammodo ſuperare.

§.4. Indicia abeuntis viſitationis ſunt. 1. ſi hæc remittant, 1899
& anima redeat ad diſpoſitionem quaſi naturalem & ordinariam. 2. Solita inquietudo, timor, obſcuritas, licèt abſque peccato ſint & à Deo immittantur. 3. Solita ariditas &c.

§.5. Viſitationes diverſimodè fiunt, 1. in figuris & ſpe- 1900
ciebus, quæ cadunt ſub ſenſus; ſic Moyſes vidit Deum in rubo. 2. In imaginatione ſeu phantaſia per figuras & ſimilitudines velut ſopitæ animæ irruentes cum impetu, claras, jucundas, plerumque hactenus incognitas, multiformes, vivas, longè efficaciores illis, quas diſcurſu formamus, affixas animæ & diuturnas; ſic Petrus vidit in linteo omnis generis animalia. Ut autem hæ perfectæ ſint, debet à Deo explicari earum ſenſus. 3. Quandoque ſunt merè intellectuales, & hæ ſunt perfectiſſimæ omnium, dęmonis fraudibus non obnoxiæ. 4. Sequitur actualis unio omnium potentiarum inter ſe, & cum Deo, quod fit, ſi memoria ſemper recordetur Dei præſentis, intellectus perpendat magnalia, voluntas amore plena ſit, imaginatio varias Dei imagines formet, in quas appetitus à creaturis abſtractus feratur, ſi denique ſenſus & caro exultent, & delectentur in eo, quod animus ſentit, idque amplectantur ſilentes ab omni creatura, & delectatione terrena. 5. Adhæc gignitur quædam experimentalis cognitio Dei, nam quaſi palpatur præſens Patris omnipotentia in ſubitis mirandis mutationibus & diſpoſitionibus; Filii ſapientia videtur in repentinis illuſtrationibus; Spiritus ſancti bonitas guſtatur in exceſſibus & ſuavitatibus amoris; aliquo interno guſtu & ſenſu diſcernitur Deus ſed hoc eſt *manna abſconditum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit*, Apoc.2. v.17.

§.6. Signa boni ſpiritus, & viſitationum divinarum 1901
ſunt, 1. Si omnia ſint conformia veritatibus catholicis, & tendant ad finem bonum. 2. Si ſint in ſola parte ſuperiori animæ, vel in hac primò ortæ, licèt etiam ad inferiorem tranſeant, nam ſolus Deus poteſt immediatè agere in partem ſuperiorem animæ. 3. Ab expertis dignoſcuntur quodam ſapore & ſenſu interno divinis locutionibus & motibus proprio nec verbis explicabili. 4. Bonæ ſunt, ſi ſenſum & ſaporem quendam humilitatis in fundo cordis imprimant. Effectus autem hujus humilitatis ſunt, non deſiderare res extra ordinarias, revelationes vel raptus: nec propendere ad exercitia virtutis ſingularia, quæ admirationi ſint, ſed quantùm in ſe eſt, totum hoc fugere, ponendo ſanctitatem in ordinariis. Præterea indignum ſe omninò judicare donis illis Dei, non extollere ſe, nec de ſe velut ſancto præſumere propter talia, ſed habere ſe velut ingratum Deo pro tantis; non ideò ſe in animo præferre aliis, optare & gaudere de contemptu propter talia, ſi v.g. Confeſſarius judicet talia eſſe deceptiones diaboli; habere ſimul magnam cognitionem ſui nihili, hanc enim adducunt talia lumina Dei: non poſſe ex eis in vanam gloriam aſſurgere; pro viribus talia occultare, cùm advertuntur initia extraordinariæ viſitationis, refugere ad humilitatem, & quaſi nolle admittere, quantùm in ſe eſt, niſi aliter placeat Deo. Ex his ſequitur Deum non oſtendere talia ſuperbis & ſubjectis vanæ gloriæ, ne ſint eis in ruinam: unde ſi quæ ſunt in ſuperbis, ſunt à proprio ſpiritu vel dœmone meridiano. Deinde ſequitur miſerè decipi illos, qui putant ſe à ſpiritu bono talia habere, ſi optent ejuſmodi res extraordinarias, aut eum habere videntur, ſi ideò ſe magni faciant, ſi contemnant non habentes illas, ſi ſenſa ſua leviter manifeſtent quaſi in aliorum utilitatem id faciant, ſi triſtentur animumque dejiciant, cùm ab aliis contemnuntur, ſi ſimul ſuperbiæ tentationes admittant & glorientur de gratia devotionis, ſibique complaceant, aut ſibi perſuadeant, quòd ſua diligentia obtinuerint, quòd major ſit, quàm reverà eſt, quòd in illa alios excedant, quòd illa meliùs utantur quàm alii. Miſceri tamen poſſunt rebus bonis etiam tales tentationes vanitatis, imò & aliquid poteſt quandoque adhæreſcere, ſed leviter & non diu, aut certè illæ extraordinariæ gratiæ reddentur ſuſpectæ. 5. Signum aut effectus boni ſpiritus eſt reſignatio proprii judicii, & voluntatis in manus Dei, & illorum, qui loco Dei ſunt. 6. Deſiderium patiendi pro Deo. 7. Mortificatio paſſionum eò præcipuè tendens, ut internas animæ labes, immoderationem omnem, & imperfectiones etiam ſoli Deo cognitas emendet. 8. Pax & quies, quæ in anima relinquitur cum conquieſcentia, licèt initio ſit reverentialis timor. Atqui hæc pax & ſuavitas oritur in ſolis juſtis, inducitque diſguſtum

omnis

omnis carnalis & mundanę voluptatis; in peccatoribus autem, quibus reſiſtit ſpiritus bonus, excitatur turbatio, quia malo horum ſpiritui contrariatur. 9. Lacrymæ, & teneritudines aliquæ cordis poſſunt eſſe à natura, aut etiam à malo ſpiritu; an autem ſint à bono, explorandum eſt ex aliis ſimul ſignis. 10. Si ſimul excitentur pravi motus, aut res indecoræ exibeantur, meritò ſuſpectæ ſunt tales viſitationes.

1902 §.7. Cauſæ, cur non dentur vel ſubtrahantur conſolationes, ſunt, 1. quia ſæpè nobis expedit non habere, eò quòd neſciamus uti, aut quòd in vitium eſſent abituræ, aut in valetudinis detrimentum. 2. Quia ſimilibus abutimur aut antehac abuſi ſumus ad vanitatem vel gloriam propriam, nam difficile eſt hæc Dei dona modeſtè amplecti, & ſaltem anima ſæpè illis utitur ad gulam quandam ſpiritualem, aut ad inanem de ſe opinionem, ea quo fit, ut in gratiarum actione ſit parca, & parcior in practico talium bonorum uſu, cùm tamen familiaritas divina humilem Dei adorationem procreare deberet, ac menti humanæ ingenerare, tum reverentiam erga opus hoc ſolius Dei, tum fervorem majorem in obſequio divino. 3. Quia ſocordes ſumus in recollectione interna: impleri enim non poteſt viſitationibus divinis anima, quæ impletur diſtractionibus & curis ſæcularibus, quia ubi vas vacuum non adeſt, ſtat oleum. 4. *Reg.* 4. 4. Quia in exercitiis ordinariis necdum ſumus perfecti. 5. Ut ſciamus ſolios Dei bona eſſe, & ferventiùs deſideremus. 6. Ne abſtrahamur ab aliis negotiis vocationi debitis. 7. Ut exerceamus ſolidas virtutes poſitas in Deo, & non in conſolationibus, atque ſic impenſis noſtris, & de noſtro quaſi laboremus Deo. 8. Ob defectum mortificationis, avulſionis à creaturis, abnegationis perfectæ ſui. 9. Ad probationem, mortificationem, patientiam exercendam, & ad majus meritum noſtrum.

1903 §.8. Deſolationes plurimùm juvant ad virtutem: in frigore planta dilatat radicem profundiuſque mittit, in calore fructum protrudit: deſolatio eſt frigus, conſolatio calor; utrumque neceſſarium eſt ad mittendam radicem deorſum, & faciendum fructum ſurſum, *Iſaiæ* 37.

1904 §.9. Nobiles animæ in mœroribus quandoque relinquendæ ſunt, nam ſingulare hoc eſt Dei conſilium, tum ut expiet incipientium peccata, tum ut humilitate contineat mentes, quæ adhuc contaminatæ ad amplexus divinos anhelant, tum ut fortes animas ad magna præparet. Et quis pœnas à Deo ſancitas conſolatione ſua minuere attentet? aut fortaſſe non æquè divinæ juſtitiæ litandum eſt ac clementiæ? Quin & perfectorum virtus in mœrore probanda eſt & augenda, ut etiam diſcant Dei dona majori cum puritate conſervare. Cùm Domino placet quieſcere vel dormire, quis ſervorum eum interpellare audeat? Etiam aſſueſcat anima tum interiori ſilentio, & ita Deo propter Deum, non propter divina dona amor purior probatiorque deſerviet. Cavendum itaque, ne tum negligantur ordinaria: potiùs addendum aliquid quàm demendum, quia in tædio guſtus eſt Deo, & majus meritum virtutis.

1905 §.10. Tempore deſolationis vel tentationis duo maximè obſervanda ſunt, imprimis nihil tum deliberandum vel innovandum circa bona propoſita, ſed perſeverandum in conſtitutis tempore divinæ conſolationis. Deinde profundè agnoſcenda ſunt hæc, 1. Quòd Deus te tractet, uti mereris, imò plùs demeritus es, nihil autem boni debetur tibi. 2. Talia petiiſti, quoties Dei voluntatem in te fieri petiiſti: quid nunc quereris & deprecaris? 3. Amanti animæ ſatis ſit Deum ſic velle, quare petere ſine recurſu ad Deum, ſine oratione, ut libereris, decet ſic nos ipſos velut tacitas hoſtias immolare: *In illo die me non rogabitis quidquam*, inquit Chriſtus, Joan. 16. v. 23. *Hæc mihi ſit conſolatio libenter velle carere omni mundano ſolatio*, Th. de Kempis *l. 3. c. 16.* Si tamen ſentias te fatiſceſe, confidenter recurre ad Deum. 4. Multa & magna ex amore Dei pati, dicebat *Sanctus Ignatius* eſſe compendioſiſſimam ad perfectionem viam, quia anima hic ab omni creatura & ſolatio ſuo abſtracta ſoli Deo affigere ſe debet.

1906 *Q. 281. Quid obſervare debeat Confeſſarius hominis tentationibus variis agitati vel tribulati?* Reſp. §. 1. Quomodo reſiſtendum ſit tentationibus circa fidem, judicia temeraria, cogitationes blaſphemas, dixi l. 1. à n. 551. Quomodo tentationibus circa caſtitatem, dixi l. 3. p. 1. n. 914. Remedia valdè bona contra præſentem quamcumque tentationem ſuggerit Stoz. *l. 2. à n. 169.* præcipua ſunt, cogitare Deum judicem ſibi hic eſſe præſentem, qui certiſſimè puniet: tentationem eſſe à dæmone, qui idem accuſator erit; jam agi, ut vel Deo vel dæmoni placeas, & utri voles placuiſſe, quando morieris? Si te ſentias velut imparem tentationi, recurre ad Deum per preces, dicendo, *Domine, vim patior; reſponde pro me: Domine adjuva me, ſalvum fac ſervum tuum domine: Domine ſalva me, pereo: Egone peccabo in conſpectu tuo Domine? non faciam.* Si nec hoc juvet, ſenſum doloris fac tibi per morſum linguæ vel preſſionem carnis, cogitando, *momentaneum eſt, quod delectat; æternum, quod cruciat*: muta ſitum corporis; fac aliquid aliud, quod primò occurrit; converte phantaſiam ad quidvis primò obvium.

§. 2. Si pugnaveris cum tali tentatione, non ſtatim judica 1907
te ſuccubuiſſe, quamdiu enim moleſtiam attulit & optaſti non habere, ei non conſenſiſti: Monetque Gerſon apud Rayn. *in Heter. to. 16. ſ. 1. pu. 8. n. 38.* valdè errare illos, qui cenſent ſe liberandos importunitate cogitationum fœdarum, blaſphemarum, hæreticalium aliarumque ſimilium, ſi ſemper eas confiteantur, cùm è contrà ſic augeatur timor & magis infigatur tentatio, quæ oblivione ac contemptu meliùs fuiſſet diſſipata.

§. 3. S. Bonav. Opuſc. cui titulus, *Remedium defectuum* 1908
Religioſi, c. ult. ſic habet. *Si de prædeſtinatione aut præſcientia Dei diabolus tibi aliquam tentationem immiſerit, ſic ei reſpondeas: quidquid ſit de me, certum eſt te eſſe damnatum: ſi autem & ego damnabor, & poſt hanc vitam Deum meum habere non debeo, habebo per totum tempus vitæ præſentis, & tantò ardentiùs, quantò breviùs novero me habiturum. Et tu diabole, ſi tecum eſſe oportet, ſcias, quòd tamdiu in Dei ſervitio perſeverabo corde, ore, opere, omni membro, omni momento, quamdiu poſſum.* Simili modo procedit Gerſon, quem refert Tann. *in fine tr. de Prædeſt. nu. 10. In hac recognitione, ſi fortè damnandus eſt, humiliatus dicit, Juſtus es Domine & rectum judicium tuum. Non quòd damnationem eligat, abſit, quia nec Deus hoc vult ipſum velle, ſicut nec peccare nec deſperare, dum viator eſt, dicit potiùs cum Job: Etiamſi me occideris, tamen in te ſperabo. Et converſus ad Dominum cum pio & humili affectu, ſcio inquit, æquiſſime judex quoniam damnati in inferno te odiunt, te injuſtum, te invidum, te crudeliſſimum judicant, te blaſphemant, tibi ſanctiſque omnibus ore rabido maledicunt, ſcio, quòd illic conſtitutus (heu me miſerum!) ſic agerem; at verò, dum interim affectibus tam efferis & blaſphemiis careo, amo te, qui ſolus es amabilis, te juſtiſſimum, te amantiſſimum, te clementiſſimum dijudico, te collaudo, tibi ſanctiſque omnibus tuis ore pio benedico, quidquid poſtremò de me futurum ordinaverit voluntas tua; credo & ore profiteor, quoniam nulla eſt iniquitas apud te, qui ſanctus es in omnibus operibus tuis.* Subdit n. 16. *Quoniam ignotum eſt, quos vult inter homines Deus, & qualiter ſalvos fieri; operandum eſt bonum, relinquendo Deo judicia in futurum.* Hic obiter notandum, non expedire, præſertim apud indoctos, loqui, minùs concionari de hoc myſterio aſſerendo aliquos eſſe prædeſtinatos, alios à Deo reprobatos, uti monet S. Auguſt. *de dono perſev. c. 22.* ſed ſi opus ſit de prædeſtinatione loqui, ſic eſſe loquendum, quòd omnes ex Dei gratia prædeſtinati eſſe cenſeamur.

§. 4. Quoſdam fatigat hæc tentatio: an potiùs vellent 1909
hæc vel iſta mala, aut etiam damnationem æternam ſubire, quàm hoc vel illud peccatum cõmittere; & quia non videntur ſe plenè poſſe reſolvere ad potiùs ſubeunda iſta mala aut etiam damnationem, timent ne hoc ipſo in peccatum conſentiant. Gerſon *tr. 8. ſuper Magnificat partit. 3.* huic tentationi ſic obviat: *Dicat*, inquit, *neutrum eligo, diſplicet peccatum, horreo incendium; nunc incendium non incumbit eligendum. Quòd ſi vehementiùs urgeatur aliquis eligere, quid ageret adveniente tali caſu, prout erat martyrium tempore Tyrannorum, reſpondeat ſe humilians ſub Deo & S. Angelo ejus, dicatque, Dominus non patiatur me tentari ſupra id, quod poſſum, & ſi caſus eveniret, qualem proponis, ſpero in Domini bonitate, quod faceret cum tentatione proventum, ut poſſem ſuſtinere, vel aliter quàm per peccatum evadere: Caveat igitur arroganter prædicere cum Petro, etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo; dicat potiùs, Imperfectum meum viderunt oculi tui, ſis adjutor in opportunitatibus, in tribulatione, aut in talem tentationem me non inducas.* Itaque vult *Gerſon*, opus non eſſe alterutram partem poſitivè eligere, ſed excludendam talem comparationem ſaltem velut otioſam cogitationem, ut dixi n. 732.

§. 5. Fatigat etiam quoſdam tentatio, ut aſpicere non au- 1910
deant res aliquas, licet de ſe honeſtas, imò etiam Chriſtum Crucifixum, & ſi aſpiciant, dicunt in ſe concitari turpes motus aut imaginationes fœdas, creduntque ſe in iſta conſentire. Non puto cedendum eſſe his timoribus, ſed directè contrafaciendum, permittendo quidquid inde naſcitur, id enim eſt contra voluntatem; & plerumque naſcitur propter illum ipſum nimium timorem. Quare tentatus directè aſpiciat talia, aut faciat illa, quæ omitti volt ejuſmodi ſtulta tentatio, alioquin nunquam vincet, & dæmon tandem eò adducet, ut ad omnia ſic timeat, atque ita nec confiteri nec communicare debebit, timens ex his ſimiles effectus, quos phantaſia vel dæmon ſimiliter cauſare poterit.

§. 6. Motiva ac modos conſolandi hominem tribulatum 1911
proponit fusè Lohn. *de converſ. Apoſt. p. 2. c. 3.* ubi initio docet conſolationem debere eſſe piam, ordinatam, ſuavem, opportunam. Poſtmodùm ſuggerit motiva ſpeciatim conſolandi eos, qui affliguntur, ob triſtitiam animi, paupertatem, jacturam bonorum temporalium, detrimentum famæ vel honoris, mortem alicujus, perſecutiones, graves tentationes. Ibid. cap. 2.

Digitized by Google

*cap.*2.§.9. proponit conſolationem perſonæ interiùs afflictæ, & ſpeciatim contra Monialium tentationes, quæ præcipuè ſunt, tædium ob ſolitudinem religioſam, deſolationes internæ, averſio ſuperiorum, prolapſiones in peccata & defectus.

1912 §.7. Id ſolatio eſſe debet quibuſcunque, & ex quacunque cauſa afflictis, quòd afflictio ex amore noſtri immiſſa ſit vel permiſſa à Deo, eam dirigente in bonum noſtrum; ac reipſa eſt maximum Dei beneficium, dummodò ſciamus applicare nobis, & bene uti. Certè tota doctrina Chriſti conſiſtit in triplici amore, mortis ſenſuum, abjectionis, afflictationum. Et ſicut anima corpori de ſe mortuo conjungitur, ſic mens divina utitur animæ carenti vita naturæ, & ſenſuum; item ſicuti nemo adit vitam glorioſam, niſi mortuus vita naturali, ita nemo init vitam ſpiritualem, niſi defunctus vita ſenſuali, quod fit, ſi tribulationes patienter admittantur, & animoſè ſuſtineantur. *Si tua defuerit conſolatio, ſit mihi tua voluntas & juſta probatio pro ſummo ſolatio*, Th. de Kempis *l.*3.*c.*16.

1913 *Q.*282. *Quid obſervare debeat Confeſſarius hominis ſcrupuloſi vel meticuloſi?* R. *§.*1. *Conſcientiæ ſcrupuloſæ malum curandique difficultas iis, qui ſcrupulos experti ſunt, tam eſt evidens, ut ejus meminiſſe neceſſe non ſit: illis verò qui nunquam ita afflicti fuere, tam inſolens, ut vix credibilis appareat. Sanè carnificina eſt intolerabilis, amaror vitæ ſpiritualis, inſigne profectus impedimentum, tinea actionum, corporis & potentiarum flagellum, triſtitiæ & perturbationis barathrum, cordis ac animi tabes, ſæpè tam fera, ut dira morte infelicior cenſeatur, & ad deſperationem uſque adducere poſſit*, Schorrer *Theol. aſcet. p.*3 *ſ.*2.*c.*6.*n.*4. ideòque debet Confeſſarius erga ſic afflictos eſſe ſummè patiens, & blandus.

1914 §.2. Quæ ſint cauſæ ſcrupulorum, an hi ſint utiles, quomodo dignoſcendi, quid id genere obſervandum ſit circa directionem ſcrupuloſorum, dixi l. 1. à n. 512. Et à n. 541. quomodo procedendum ſit cum ſcrupuloſo circa peccata præterita, & eorum confeſſiones, poſſuntque etiam videri dicta hic à n. 611. 1221. Quomodo procedendum ſit cum illo, qui timet, ne variis tentationibus internis conſentiat, dixi l. 1. à n. 545. Et à n. 556. quomodo cum illo, qui ſemper timet, ne cum dubio operetur. Quomodo verò procedendũ ſit cũ ſcrupuloſo circa Horas Canonicas, dixi l. 4. à n. 1350. Quomodo cũ ſcrupuloſo circa Miſſam legendam, dixi hic à n. 160. Nec jam occurrit aliquid ad iſta addendũ.

1915 *Q.*283. *Quid obſervandum ſit Confeſſario illius, qui deliberat de re aliqua, & præcipuè de ſtatu vitæ eligendo?* R. Proponat & explicet ei ſequentia, quæ potiſſimum deſumpſi ex libello Exercitiorum S.P.N. *Ignatii*.

§.1. *Electionem vitæ fundamentum pono*, inquit, S. Greg. Naz. orat. 23. *ex quo benè aut malè nobiſcum agatur*: nam æternitas pendet à morte, mors à vita, vita ab electione: unde hoc opus graviſſimi momenti eſt, in quo agitur de negotio omnium maximo, quod eſt æterna ſalus propriæ animæ. Et quid proderit etiam per centum annos aliter vixiſſe vel egiſſe, quàm voles te feciſſe in morte & æternitate?

1916 *§.*2. Profundè intelligendum eſt, 1. finem omnis hominis & omnium actionum humanarum eſſe, *in hac vita ſervire Deo ſecundùm ſanctiſſimum ejus beneplacitum, & in altera vita, æternùm ſalvari*. 2. Ad eum finem aſſequendum datas eſſe nobis omnes creaturas ipſaſque etiam potentias animæ, & corporis veluti media neceſſaria, & opportuna, dummodò eis utamur, uti Deus vult nos eis uti. 3. Certas à Deo actiones à nobis requiri, certum vivendi modum & ſtatum, in quo nobis ſpeciales gratias dabit ad finem certò aſſequendum, non daturus, ſi culpa noſtra tales actiones vel ſtatum illum neglexerimus, quamvis negaturus non ſit ſufficientem gratiam, cum qua damnantur, quicunque damnantur.

1917 §.3. Difficile eſt eligere vel agnoſcere, quid à nobis fieri velit Deus, & quæ media nobis ordinaverit; neſcimus enim, an nobis magis profuturæ ſint divitiæ quàm paupertas, an honores magis quàm contemptus, an hic potiùs ſtatus quàm ille, hæc potiùs actio quàm iſta: & tamen omnis error in hoc negotio damnoſus eſt, & valdè periculoſus: hinc *ſequitur* 1. quantum eſt ex parte noſtra, nos debere eſſe in omnimoda indifferentia, & æquilibrio ad omnes vias, officia & actiones aggrediendas, & ad uſum omnium creaturarum, nec plus propendere debere ad hanc quàm ad illam partem, ſed debere exquirere, & expectare Dei voluntatem, ac nutum, ſicuti ſervus Domini, aut inſtrumentum aliquod expectat motum manus ſe moventis, ita ut non potiùs velimus hoc quàm illud, niſi ſecundùm Dei voluntatem, quam quærimus cognoſcere. Et hæc indifferentia ſive æquilibrium tanti momenti eſt, ut quamdiu illam non habet aliquis, non ſit diſpoſitus ad deliberandum vel eligendum. *Sequitur* 2. ſi quis perfectus eſſe velit, non tantùm indifferentem eſſe debere, ſed etiam magis propendere ad id, per quod finis ille ſuus, & ſalus æterna poteſt perfectiùs, & ſecuriùs obtineri, licèt in ſe difficilius eſſet, quia hoc Deo magis placitum eſt, & rectæ etiam rationi conformius, meliùsque ad finem ducit.

1918 §.4. Aliæ diſpoſitiones ad electionem ritè faciendam ſunt, 1. animum huic rei totum & ſeriò intendere, cæteris omnibus negotiis tantiſper ſepoſitis. 2. Animum habere pacatum, & tranquillum: tum autem erit pacatus, ſi nullis agitatus variis ſpiritibus vires naturales ſuas liberè exerceat. 3. Nullas admittere rationes, quæ non ſint è cœlo, ſeu quæ ſapiant carnem & ſanguinem, aut recidant ad humanum aut terrenum aliquid, ſed omnia debent manere ex uno illo principio, quod eſt, *deſiderium gloriæ Dei, & ſalutis ſuæ æternæ*, quem ſincerum animum ſi habuerit electurus, fiduciam certam poteſt habere, quòd Deus non ſinet eum decipi, qui cùm ſæpiſſimè ſe offerat non quærentibus vel petentibus, ſe non ſubtrahet homini eum in toto corde, & veritate imploranti. 4. Maximè cavendum, ne potiùs concludat de mediis quàm de fine; unde malè fieret, ſi priùs decerneret, v.g. ſibi comparare Beneficium Eccleſiaſticum, & tum poſteà vellet quærere perfectè ſervire Deo. Itaque qui volt bene deliberare, & eligere, debet totum ſe offerre Deo, & ſolùm conjicere oculos in finem ſuum ultimum, ac tum deliberare, an his vel illis mediis uti debeat necne ad illum finem aſſequendum.

§.5. Finis ultimus ſemper ſpectandus & regula in omnibus 1919
eligendis eſt hæc, *Dei honor & obſequium, noſtraq; æterna ſalus*, ita ut quidquid nobis magis deſerviet ad hunc finē, id nobis eligendũ ſit, quod minùs eò conducet, id non ſit eligendum.

§.6. Tres ſunt modi eligendi & agnoſcendi Dei volunta- 1920
tem circa ſe. *Primus* eſt, ſi divina virtus voluntatem noſtram ſic impellat, ut ſine mora & indubitanter ſequatur impulſionem divinam; ſicut legimus Paulo & Matthæo accidiſſe vocante Chriſto. *Secundus* eſt, ſi in oratione vel extra illam, voluntas Dei ſatis clarè cognoſcatur, eò quòd internè quaſi ſentiatur, & innoteſcat tempore conſolationis, diſcernique poſſit eſſe à Deo hanc motionem ad tale quid faciendum. *Tertius* eſt, ſi quis animo tranquillo conſideraverit finem, ad quem à Deo conditus eſt, & diſcuſſis hinc inde rationibus mediiſque ad talem finem aſſequendum opportunioribus, elegerit hoc, per quod ſe putat commodiùs ſecuriùsq; perventurum ad eum finem ſuum. *Primus modus* planè extraordinarius eſt, nec à Deo petendus nec expectandus. *Secundus modus* adhiberi poteſt, ſi nempe homo ſine ulla ratiocinatione aut diſcurſu circa rem deliberandam adhibito, poſt orationem ſtatuat ſe in conſpectu Dei cum reſignatione, & deſiderio cognoſcendi divinam voluntatem, proponatque menti ſuæ rem, de qua deliberat, ac paulùm inhæreat defixo in Deum animo, & obſervet, an ſentiat in ſua anima inclinationem ad hoc vel illud, an experiatur circa hoc vel illud conſolationem, & veluti quandam acquieſcentiam, an è contrà deſolationem, & veluti fugam ſeu repugnantiam internam. Et hi motus poſteà Directori proponendi erunt, ab eoque examinandi juxta regulas diſcretionis ſpirituum. Sæpiùs autem uſurpari debet hic modus, & videndum, an perſeverent iſtæ motiones, tendantque ſemper in Deum, & non incipiant ſe inflectere ad aliquid terrenum: quòd ſi fiat, aut contrariæ vel dubiæ motiones quandoque ſuccedant, explicet eas Directori, qui diſcernet, quænam ſint bonæ vel malæ. *Tertius modus*, in quo intellectus voluntatem adducit ad eligendum, longè ſecurior & firmior eſt, deberque ſemel adhiberi ab omnibus, nam rari primo modo vocantur, ſecundo autem non poterunt tutò juvari omnes, quia non omnes ſentiunt iſtas conſolationes, & ſæpè ſentiunt illas jam in hanc jam in illam partem: prætereà difficile eſt diſcernere, an hæ conſolationes, & motus à Deo ſint, & an non inſinuet ſe amor proprius vel alius inordinatus affectus, unde debebit ſecundum tertium modum per viam rationis, & intellectus ab omnibus inſtitui electio.

§.7. Duplici modo poteſt inſtitui hæc electio per viam in- 1921
tellectus, *Prior modus* eſt, 1. ut præmiſſa oratione, qua Dei lumen implorabo, proferam in medium rem deliberandam v.g. officium, ſitne acceptandum an rejiciendum. 2. Adducto ante oculos creationis meæ fine, qui eſt *Dei obſequium & mea ſalus*, in neutram declinabo partem, ſed velut in medio æquilibrio ſubſiſtam, parato interim animo, ut in eam partem totus ferar, quam novero divinæ gloriæ & ſaluti meæ fore aptiorem. 3. Obſecrabo Dei clementiam, ut dignetur mentem inſtruere, & impellere voluntatem, quocumque potiùs mihi tendendum ſit. 4. Perpendam quænam commoda ad finem meum aſſequendum accedent ex tali officio, & quænam ex eodem incommoda ac pericula impendeant: prætereà quænam non admiſſo illo officio tam commoda quàm incommoda poſſim expectare. 5. His præmiſſis ratiocinabor in utramque partem, comparando commoda, & incommoda, ac juxta ipſius rationis dictamen ſepoſito omni carnis appetitu eligam hoc vel illud. 6. Electionem factam, in oratione offeram Deo, perfectè demum, ſi ei placet, recipiendam & ſtabiliendam. In hac oratione obſervabo, quomodo ſim affectus, & quos motus ſentiam, referamque Directori, ut eos mecum diſcernat, & declaret, an electionem bene inſtituerim necne.

§.8. Poſterior modus bene eligendi per viam intellectus 1922
eſt, 1. Præmiſſa de more oratione, qua Dei lumen imploratur, excutiam fundum cordis mei, & videbo, an affectus omnis,

quem habeo ad hunc rem vel illam, proficiſcatur ex amore & intuitu ſolius Dei, an verò fortaſſe ex aliqua cauſa naturali vel occulto amore mei, & deſiderio commoditatis, honoris aut boni temporalis. Si in me ipſo perſentiſcam, quòd ſolo intuitu Dei, & ſalutis meæ ducar ad hoc potiùs, quàm ad alia, ſignum eſt, velle Deum, ut hoc eligam, & non alia: nam omnis affectus, qui purè ad Deum tendit, ex Dei bonitate cœlitùs infunditur. 2. Conſiderabo, ſi quis mihi vir amiciſſimus, cui omnem perfectionem optarem, occurreret dubius ſuper electione hujuſmodi, quidnam ego illi decernendum maximè eſſem conſulturus: quo animadverſo agendum & mihi ducam, uti ſuaderem alteri, 3. Mecum inſuper reputabo, ſi mors ingrueret, quem me mallem obſervaſſe modum in præſenti deliberatione: juxta hunc igitur eligendum nunc eſſe facilè intelligam. 4. Proſpiciam, quando pro tribunali ſiſtar judicandus, quo me conſilio hac in re uſum eſſe vellem, quo agnito nunc utar, ut eo tempore magis ſim ſecurus. His perpenſis concludam electionem, & uti ante, offeram Deo comprobandam.

1923 §. 9. Qui deliberat de ſtatu vitæ incundo, ſcire debet tres in genere eſſe ſtatus, *ſæcularem*, *Eccleſiaſticum*, *religioſum*, ad quorum unum Deus unumquemque vocat, & non omnes ad eundem, quia Deus eſt ſicuti magnus Pater familias, qui vult unum ſibi ſervire in hoc, alium in alio officio, unum domi, alium foris &c. Hi generales ſtatus ſubdividuntur in particulares: nam *Sæcularis* eſt vel Matrimonii vel Cœlibatus, & in utroque aliqui ſunt mercatores, juriſtæ, medici, opifices, milites &c. *Eccleſiaſticus* eſt vel cum cura animarum, uti Parochi, vel ſine illa cura, uti Canonici, Vicarii, Sacerdotes ſuper patrimonio ſuo ordinati &c. *Religioſus* eſt vel illorum, qui contemplationi, & ſibi ſolis ſerviunt, uti Carthuſiani, vel aliorum, qui in actione externa occupantur, ut Religioſi bello addicti pro Eccleſia, vel aliorum, qui mixtam ex utroque vitam habent, & non tantùm ſibi, ſed etiam proximo quoad ſpiritualia ſerviunt, uti Carmelitæ, Auguſtiniani, Franciſcani, Dominicani, Jeſuitæ &c. Quiſque debet ſe primò reſolvere ad ſtatum in genere, poſteà ad ſtatum in particulari, & denique ad ſtatum in individuo.

1924 §. 10. Singuli iſti ſtatus afferunt ſua commoda in ordine ad ſalutem conſequendam; *Sæcularis*, per eleemoſynas, per piam educationem prolium, per bona exempla apud domeſticos, per adminiſtrationem juſtitiæ, defenſionem patriæ &c. *Eccleſiaſticus*, per frequentationem chori, per decantationem divinarum laudum, per adminiſtrationem Sacramentorum, per occupationem fermè continuam in cultu divino, per occaſionem benefaciendi pauperibus, amicis, & aliis &c. *Religioſus*, per obſervationem votorum ſubſtantialium, per ſeparationem à rebus mundanis, per meditationes, & alia pia exercitia, quæ regula præſcribit, per vigilem curam Superiorum, per bona exempla Confratrum &c. E contrà etiam ſinguli illi ſtatus habent ſua incommoda, eò quòd afferant occaſionem & pericula peccandi, *Sæcularis*, per injuſtitiam, avaritiam, diſcordias in conjugio, exempla mala corrupti ſæculi, bella, lites, perſecutiones invidorum &c. *Eccleſiaſticus*, per nimiam libertatem, converſationes periculoſas, abundantiam eorum, quæ ſunt illicia peccandi &c. *Religioſus*, per tentationes, quæ aliquando cauſantur, ob ſolitudinem, indiſcretionem Superiorum, immortificationem Fratrum, cum quibus agendum eſt &c.

1925 §. 11. Ut deliberans eligat, non debet ad hoc præcisè attendere, qui ſtatus ſit in ſe perfectior, alioqui omnes deberent fieri Religioſi, ſed attendere debet, quis ſtatus reſpectivè ad ſe ſit melior, id eſt, quis ſtatus futurus ſit magis accommodatus, *ut ipſe melius ſerviat Deo in hac vita, & in altera ſecuriùs ſalvetur*, conſideratis omnibus, tam quæ in ipſo deliberante ſunt bona vel mala, uti ſunt bonæ vel malæ inclinationes naturales, boni, vel mali mores aut habitus; quàm quæ in ipſis ſtatibus ſunt, & poſſent concurrere ad promovendam in ipſo virtutem vel vitia. Et quia multi hoc non conſiderant, malè eligunt, licèt fiant Religioſi, qui ſi in ſæculo manſiſſent, fuiſſent ſalvati: nunc damnantur, quia eligunt ſtatum reſpectivè ad ſe non convenientem, & in quo propter naturam ineptam vel habitus pravos non obſervabunt illa, quæ in tali ſtatu ſunt obſervanda.

1926 §. 12. Nemo deliberare debet de eo ſtatu, in quo non putat ſe cum ordinaria Dei gratia poſſe vitare peccata mortalia; hinc qui non putat ſe poſſe hæc vitare in ſtatu ſæculari, deliberare debet de ſolo ſtatu Eccleſiaſtico & religioſo: qui non putat, ſe in ſtatu Eccleſiaſtico poſſe eſſe caſtum & ſobrium, de hoc ſtatu deliberare non debet, cùm hic ſtatus det maximas occaſiones ad peccata in iſtis materiis: ſimiliter qui non putat ſe poſſe caſtè vivere, deliberare non debet de ſtatu religioſo. Et deceptio magna eſt, ſi cogitet, *emendabo hoc vel illud vitium, ſi fuero Eccleſiaſticus, vel Religioſus*; nam per emendationem aliquam præſentem priùs probare deberet, an ſpes ſit, quòd aliquando plenè emendaturus ſit.

1927 §. 13. Inchoaturus deliberationem det ſe Orationi, dicens cum Paulo: *Domine, quid me vis facere?* & cum Salomone, *Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam, ut ſciam, quid acceptum ſit apud te &c.* Poſt orationem, ſic diſcurrat ſecum, *Ad illum ſtatum Deus me vocat, in quo omnibus conſideratis, quæ in me, & in iſtis ſtatibus ſunt, ego potero meliùs ſervire Deo & ſecuriùs ſalvari: atqui conſideratis omnibus, quæ in me & in iſtis ſtatibus ſunt, ego potero meliùs ſervire Deo & ſecuriùs ſalvari in hoc ſtatu, v.g. ſæculari, quàm in aliis, ergo Deus me vocat ad ſtatum ſæcularem.* Major propoſitio conſtat ex dictis. In ſola minori eſt difficultas, unde iterum ſic diſcurrat. *In illo ſtatu potero, omnibus conſideratis, Deo meliùs ſervire & ſecuriùs ſalvari, in quo ſtatu potero faciliùs vitare omnia peccata mortalia*, hoc enim faciendo ſervantur præcepta Dei, & obtinetur ſalus, *atqui potero in ſtatu ſæculari faciliùs quàm in aliis vitare omnia peccata mortalia, ergo.* In minori iterùm eſt difficultas, pro qua imprimis conſideret ex parte ſua, ad quæ peccata ſit pronior, & à quibus maximè peccatis haberet ſibi timere, ſi eſſet in ſtatu ſæculari. Deinde etiam conſideret reliquos ſtatus, & videat, quis illorum ſit magis remotus ab occaſionibus illorum peccatorum, & allaturus plura auxilia ad vitanda illa peccata. His conſideratis, & inter ſe comparatis facilè dignoſcet, in quo illorum ſtatuum faciliùs ſit vitaturus peccata mortalia, & conſequenter quis ſtatus reſpectivè ad ipſum ſit melior ac eligendus. Quòd ſi id necdum ſatis diſcernat, conſulat Confeſſarium, cui nota eſt conſcientia ſua, & audita ejus inſtructione certò id cognoſcere poterit.

§. 14. Sic agnita per intellectum Dei voluntate, ex hac 1928
faciet electionem, quam offeret Deo, maximè poſt Communionem, pergens dicere, *loquere Domine, quia audit ſervus tuus* 1. Reg. 3. v. 10. & quaſi expectans Dei motionem, ſimul advertat, an etiam ſua voluntas eò propendeat, & ex quibus motivis: ſi enim accedat propenſio noſtræ voluntatis ex motivis ſupernaturalibus, tantò certior erit Dei vocatio: ſi autem voluntas noſtra refugiat, attendendum, ob quæ motiva; & ſi quidem naturalia ſint, an proveniant à carne aut ſanguine, reflectant ad commoditates corporis, honorem proprium, &c. non attenta hac voluntatis reluctantia permanendum eſt in electione concepta, quia ordinaria, & ſufficientiſſima certitudo vocationis Divinæ eſt, quam concludit recta ratio, cujus dictamen homini à Deo datum eſt, ut ſit regula actionum, & deliberationum omnium, ubi è contrà propenſio voluntatis fallax eſt, cùm natura corrupta nimium propendeat ad ſuas commoditates. Si autem motiva, cur voluntas reluctetur, videantur rationabilia, & ſupernaturalia, repetenda eſt ſeries deliberationis, & videndum, an forte alicubi ſit erratum, & tum maximè conſulendus Director ſive Confeſſarius, ut deliberationis modum examinet ac diſcernat, utrùm ſpiritus aut inclinatio ſit rectæ rationi, & Dei voluntati conformia: Eccleſiaſticus c. 32. v. 24. monet: *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis*: attamen hic neminem conſule, niſi quem advertas indifferentem eſſe, & tantùm ſalutem animæ tuæ quærere.

§. 15. Pro illis ſpecialiter, qui ſe reſolvunt ad ſtatum re- 1929
ligioſum in genere, ut poſſint ſe reſolvere in particulari ad certum Ordinem, & in individuo ad certum Monaſterium, obſervanda ſunt ſeqq. 1. De illo tantùm ſtatu religioſo, & Monaſterio deliberare debet, in quo vigeant diſciplina, pax, concordia, mutua charitas. 2. Inutile eſt examinare, quis inter Ordines religioſos ſit de ſe perfectior, quod Monaſterium ſit magis celebre, &c. hoc examinare debet quiſque, quis Ordo, & quod Monaſterium reſpectivè ad ſe ſit futurum melius, ſecundùm dicta nn. 1925. ille enim Ordo (idem eſt de Monaſterio) erit ipſi melior, & conſequenter ille eſt, ad quem à Deo vocatur, in quo ipſe poterit magis promovere Dei gloriam, plus obſequii præſtare Deo, & ita perfectiùs operari ſalutem ſuam: hoc autem reſciet, conſiderando, partim quæ in ſe ſunt talenta naturæ, & gratiæ, partim quæ in ſingulis Ordinibus ſunt media, & modi ſecundùm iſta talenta pro Dei gloria, & obſequio ac conſequenter pro obtinenda ſalute ſua bene operandi, ſicque poterit ſe reddere certum de Dei vocatione, ac ſecundùm ſupradicta eligere.

§. 16. Qui ita concluſit in electo ſtatu ſervire Deo, & ſa- 1930
luti ſuæ, inſtanter roget Deum pro conſtantia, jam enim maximè conabitur dæmon per ſe vel alios bonum propoſitum evertere: Eccleſiaſti. c. 2. v. 1. dicitur, *Fili accedens ad ſervitutem Dei ſta in juſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.*

§. 17. Quod electum eſt, mandandum executioni, quamprimùm fieri poteſt, nunc enim recens eſt Dei motio, & auxilium fortius: & ſi aliquando, cur non jam? Si non jam, fortè nunquam. Chriſtus Luc. 9. vocavit duos adoleſcentes, unus dixit, *Domine permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum*: alter dixit, *ſequar te Domine, ſed permitte mihi primùm renunciare his, qui domi ſunt*: uterque, quia non eſt ſtatim ſecutus Chriſtum, derelictus eſt & amiſit vocationis gratiam. *Neſcit tarda molimina Spiritus ſancti gratia*, S. Ambr. Si tamen cauſa ſit expectandi, aut quod concluſum eſt, non poſſis ſtatim

exe-

Digitized by Google

executioni mandare, cave interim peccata, ne gratiam vocationis tuæ perdas; experientia enim certa docuit ſæpè per unicum mortale ſic immutatum eſſe animum, ut ipſimet neſcirent, cur & quomodo ita immutati eſſent, quia nempè deſeruerat eos iſta ſpecialis Dei gratia. Illis, qui ſtatuerunt inire ſtatum Matrimonii, ſpecialiter inculcandum, imprimis ut intereà caſti maneant, alioquin, forſan etiam ex Dei pœna, carituros gaudio prolium. Deinde ut poſteà bona intentione, & conſtituti in gratia ſtatum illum ineant, alioqui carituros benedictione. Demum ſuadendum, ut poſt ſponſalia plenè conſtituta non diu differant Matrimonium, quia intermedium illud tempus plurimorum peccatorum periculis obnoxium eſt.

1931 §.18. Pius Aſceta ſuggerit hæc axiomata, quæ deliberans præ oculis habere debet. 1. Præ omnibus obſequendum inſpiranti Deo: Jobi 9. dicitur, *quis reſtitit ei, & pacem habuit?* 2. Inſpirat Deus, quæ magis ſunt ſecundùm voluntatem ejus. 3. *Voluntas Dei eſt ſanctificatio noſtra, & ſalus*, 1. ad Theſſal. 4. non qualiſcumque, ſed certior, ſed abundantior. 4. *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Matth. 16. Quid proderit in hac brevi vita delectari, honorari, ſi cruciari & probris affici æternùm oporteat? 5. Facea, quæ moriens facta fuiſſe voles. 6. Conſiderandum Dei judicium, & nihili faciendum, quidquid obmurmurent homines. Nonne bene tecum agitur, ſi aliis diſplicens placeas Deo? quàm multi avari, dummodo vilis pecuniæ aliquid lucrifaciant, contemnunt omnia humana dicteria. 7. Ad æterna creatus es: numquid non magnum, *ſtatus æternus?* 8. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, Matth. 11. 9. Perfectius id putandum, quod magis ex virtute eſt: hoc magis eſt ex virtute, quod magis rationi, & corruptæ naturæ minùs conforme eſt. 10. Quærendum, ubi *ſecuriùs & majori cum gloria ſalvabor?* Quis viator eligit viam periculoſam aut lutuoſam, ſi videat ſecuriorem & mundam? 11. Unam tantùm animam habes: hac ſalvata ſalva ſunt omnia; hac damnata perdita ſunt omnia.

1932 Q. 284. *Quid denique adhuc notandum ſit circa prudentiam Confeſſarii?* R. Inſtructiones, quas S. Xaverius dabat Miſſionariis Apoſtolicis, etiam Confeſſariis ſerviunt pro ſua, & penitentium directione: in hunc autem ſenſum dicebat. 1. Auctoritas eſt quidem neceſſaria accedenti ad munus Apoſtolicum, ſed hæc Dei donum eſt, quam ſi quis quærat, præterquàm adjuvante virtute, funditùs perdet, nec permittet Deus, ut conſtanter habeat, ne ſic vilia fiant hominibus cœleſtia dona. 2. Studioſè quæſita familiaritas diſplicet, nimia confidentia nocet, aſſumpta gravitas ſuſpicionem præbet arrogantiæ exigentis reverentiam: nil affectatum ſit in verbis, geſtibus, actionibus tuis: malis dici ſincerus quàm politicus: ſi diſſimulatione quandoque opus eſt, ſimulationem cave: pro aliis in benigniorem ſemper partem inclina. 3. Converſatio ſemper ædificet: diſcipulorum Chriſti eſt, magiſtri ſui doctrinam non tam tueri verbo quàm exprimere vita. Induimus Chriſtum: plùs agere debet, & valere in nobis Chriſtus, quàm dæmon in energumeno. 4. Non quære vanè placere homini, ſed nec gratis velis quemquam offendere: parvus ſine offenſione fructus præferendus eſt majori cum minima offenſione conjuncto. 5. Pravos alicujus mores emendaturus, non priùs manum admovebis, quàm intimos ejus motus conſtitutionemque perſpexeris: & quod alicui vis perſuadere, illum ipſum conſule de eo, quod ſuades, quid ipſe ſuaſurus eſſet alteri. 6. Communi more age, ſi non ſcias hunc eſſe malum; melius eſt errare cum multis quàm velle ſolum ſapere. 7. Nil ſponde, quod certò præſtare non poſſis: Si non eſt cauſa dicendi aliquid, hoc ipſo eſt cauſa non dicendi. Non plùs aſſere, quàm ſit neceſſe. Non facilè utere ſuperlativis, & potiùs minùs quàm plùs proferendum, niſi ubi honorandus eſt alter: præſtat enim in honore excedere quàm deficere. 8. Non da præcepta vel inſtructiones, niſi rogeris, vel opportuna charitas aut neceſſitas ſuadeat. 9. Veritas jocoſa ſæpè plùs ferit, & minùs offendit. 10. Sapienter etiam dicit Ludov. Gran. l. 2. Ducis pecc. p. 2. *Quatuor novercæ veræ prudentiæ evitentur, quæ ſunt præcipitatio, affectus, pertinacia, vana ineptia: præcipitatio namque non deliberat; affectus excæcat: pertinacia bonis conſiliis portam occludit; vana ineptia quamcumque deliberationem ingreditur, eam ſine fructu diſſolvit. Extrema fugiamus, virtus enim & veritas medium tenent: nunquam igitur omnia ſimul ſunt reprehendenda, nunquam omnia ſimul probanda, nunquam omnia negare, nunquam omnia credere, nunquam omnia non credere debemus: nunquam ob delictum paucorum damnandi multi, nunquam ob ſanctitatem aliquorum omnes juſtificandi ſunt.*

Denique ad veram prudentiam Confeſſarii ſpectat cognoſcere, & tam reſpectu ſui quàm aliorum in praxi rejicere pſeudo-prudentiæ principia; qualia ſunt, 1. Aliquando tempori cedendum, & diſſimulandum, licèt Dei honor vel propria aut aliena perfectio retardetur; poſteà id compenſari poſſe. 2. Homines jam non eſſe capaces tantæ perfectionis, ut olim: imò nec antiquos ſemper ita fuiſſe ſcrupuloſos in parvis. 3. Eos eſſe ſingulares, qui pœnitentias aliaque agunt plura, quàm Deus & Eccleſia præſcribat. 4. Habendam eſſe rationem ſui honoris, licèt hoc non exigat majus Dei obſequium. 5. Exiſtimare aliquid ſibi perire, ſi te huic vel illi ſubmittas, ei cedas, ab illo quid patiaris, pejus illo habearis, is præ te honoretur. 6. Conandum, ut omnibus placeas, nemini diſpliceas; unde fit, ut licentiùs cum aliis agas, in jocos & exteriora te effundas, parum de internis ſolicitus. 7. Officium erga proximum ita exactè peragendum, ut ſemper inde lauderis ac honoreris, licèt, quæ propriæ ſunt perfectionis, negligas. 8. Valetudinis habendam eſſe rationem, corpus indulgentiùs tractandum, quærendas occaſiones illud bene habendi, ut diu nos ſervitio Dei & proximi conſervemus. 9. Ipſe tam prudens & exercitatus es, ut teipſum regere poſſis, nec aliorum conſilio vel directione indigeas &c.

CAPUT III.

De adjunctis Pœnitentiæ.

DUBIUM I.

Quid ſit Sigillum Confeſſionis, & qui ad illud teneantur.

RESP. I. Sigillum hoc eſt obligatio juris divini ſtrictiſſima in omni caſu, etiam quo integri regni ſalus periclitaretur, ad tacendum, etiam poſt mortem pœnitentis, dicta in confeſſione (id eſt, in ordine ad abſolutionem ſacramentalem) omnia, quorum revelatio Sacramentum redderet oneroſum vel odioſum. *Unde reſolves,*

I. Violatio hujus ſigilli duplicem habet malitiam, Sacrilegii, contra reverentiam Sacramento debitam, & injuſtitiæ, ex pacto virtuali inter pœnitentem, & Confeſſarium de ſecreto iſto ſervando omni caſu, Dian. *p.* 5. *t.* 11. *R.* 2. ex Fag. Kelliſon. &c. Neque hic datur parvitas materiæ, Dian. *t.* 5. *R.* 8. ex Mald. Bald. &c.

II. Non inducitur hæc obligatio, 1. Per confeſſionem factam fictè, v. g. ad furandum, illudendum, vel Sacerdotem pervertendum, etſi hoc caſu adhuc prudenter tacendum, v. Dian. *t.* 11. *R.* 26. 2. Si quis extra confeſſionem accipiat aliquid ſub ſigillo confeſſionis, quia tantùm eſt obligatio ſecreti naturalis, gravior aut levior pro rei exigentia.

III. Non frangitur ſigillum. *Primò*. Si in genere dicas, Titium tibi confeſſum eſſe venialia, aut eſſe probum, innocentem, modò non dicas in iis circumſtantiis, ex quibus colligi poſſet, alios eſſe nocentes, vel confeſſos mortalia. *Secundò*. Si dicas N. tibi eſſe confeſſum: etſi in certis circumſtantiis hoc quoque periculoſum ſit. Laym. *l.* 5. *tr.* 6. *c.* 14. *n.* 21. Imò ſi pœnitens verbo vel facto (verbi gratia: clam accedendo) ſignificaverit ſe nolle ſciri, quòd ſit confeſſus, Confeſſarium revelare ſigillum volunt Regin. Nav. & Metc. apud Dian. *R.* 47. quia pœnitens confitendo Confeſſario extraordinario veniret in ſuſpicionem gravioris criminis: quod Tamb. *in app. cap.* 3. dubiè confirmat, aſſerens, ſe vereri, ne talis accedat ad fractionem ſigilli. *Tertiò*. Si peccata ita referas, ut moraliter loquendo, perſona innoteſcere non poſſit, neque communitas aliqua etiam parva infametur, ut, quod ibi talia vitia regnent, *vid. p.* 2. *t.* 15. *R.* 13. id enim eſſet contra ſigillum. Unde Turr. apud Dian. *p.* 5. *t.* 11. *R.* 45. & Tamb. *in app. cap.* 3. reprehendunt Superiorem localem, qui Provinciali fortè dicat, in ſua domo ſæpè poſtulari licentiam abſolvendi à reſervatis, quia poteſt redundare in ignominiam, & damnum domus; etſi idem Tamb. *c.* 4. *n.* 2. dicat probabile eſſe, quòd non ſit contra ſigillum, & dictæ licentiæ petitæ fuerint extra confeſſionem. *Quartò*. Si utaris notitia extra confeſſionem acquiſita, imò ipſum peccatum, quod aliundè tibi innotuit, aperias, modò nullam circumſtantiam ex ſola confeſſione notam, nec certiùs referas, quàm extra confeſſionem noſti: quo in caſu opus eſt magna cautela, & tutiſſimum eſt ſilere, Laym. *n.* 16.

IV. Quando plures, v. g. ſtudioſi vel aulici, &c. tenentur ferre teſtimonium confeſſionis, Confeſſarium teneri id dare, etiam iis, quos non abſolvit, docet Kon. *d.* 9. *dub.* 1. Fag. & Dian. *R.* 22. tum ne id negando prodat aliquo modo ſigillum, & pœnitentem; tum quia dando non mentitur, cùm tantùm teſtetur eſſe confeſſum: Verùm Bonac. *d.* 5. *q.* 6. *ſect.* 5. *p.* 4. & Lugo *d.* 23. *ſect.* 4. docent tali ſchedam negare, non eſſe contra ſigillum (idemque concedit Averſa *q.* 18. *ſect.* 3. ſi non conſtet pœnitentem acceſſiſse hunc Confeſsarium) tum quia nihil dicit, ſed tantùm non approbat teſtimonio poſitivo confeſſionem, ad quod non tenetur; nec quidquam facit, ex quo poſſint cognoſci delicta pœnitentis: tum quia aliàs via aperiretur fraudibus, & multi improbi Parochos in Paſchate deciperent: tum quia poteſt eſſe conſuetudo, ut ſcribatur abſolutum eſse, quod falſum erit, ſi ſcribat: & ſi omittat, ſigillum franget: tum quia ſcandaloſum erit & iniquum, publicæ meretrici perſeveranti (uti

ti (uti & occulto peccatori, ſic pallianti ſuam iniquitatem) teſtimonium dare confeſſionis: neque confeſſario imputandum erit, quòd cum poſitivè non defendat,

V. Sub ſigillum cadunt. 1. Omnia peccata pœnitentis tam futura quàm præterita: (ſiquidem hæc animo ſe accuſandi ſint manifeſtata: ſecus ſi per modum ſimplicis narrationis, vel ut Confeſſarium ad ſimile peccatum induceret. Dian. R.25. ea Suarez, & aliis 8.) ideòque peccat mortaliter qui, ſive directè ſive indirectè aperit aliquod veniale in particulari, etiam leve Titii, quia materia ſigilli parvitatem non habet, ut eſt omnium ferè ſententia, apud Dian. p.5. tr.5. R.8. & Tamb. in app. cap.8. vel qui in genere dicit, eum ſibi confeſſum eſſe aliquod mortale, vel caſum reſervatum, vel excommunicationem, vel non eſſe abſolutum ob indiſpoſitionem. Imò Confeſſarium, qui dicat abſolutè, Ego Petrum non abſolvi, frangere ſigillum, dicit Dian. p.5. t.11. R.24. ex Suar. & aliis 9.

2. Etiam peccata complicis, ſive prudenter ſive imprudenter detecti, Suar. Vaſq. &c. comm. apud Dian. p.3. t.4. R. 111. An verò liceat interrogare de complice, ad ejus correctionem faciendam, illamque ex licentia pœnitentis facere, affirmant Suar. & Fag. contra Bon. Lorcam, Nugnum, & alios Thomiſtas v. Dian. R.113. Lugo d.16. n.426. ubi docet, poſſe aliquando pœnitentem à Confeſſario obligari & cogi ad manifeſtandum complicem extrà confeſſionem.

3. Pœnitentia impoſita, ſi gravis ſit, hoc eſt, quæ conſuevit injungi pro mortali (qualis nunc eſſet, ait Dian. p.5. t.11. R.31. Corona B.V. non verò Miſerere) Averſa q.18. ſ.6.

4. Peccatorum circumſtantiæ, quas taceri pœnitentis intereſt, etſi dictæ ſint poſt abſolutionem, v.g. ſi ſpurius ſacros Ordines ſuſceperit, ſi nobilitatem jactaverit, &c. Bona verò pœnitentis, & cætera impertinentia, quæ per accidens interponuntur, nec odium Sacramento pariunt, v.gr. propoſitum religionis vel matrimonii, ſæpè quidem (ſi nimirum pœnitens ea tecta velit) ſub obligationem ſecreti naturalis, non tamen ſacramentalis, cadunt. Excipit *Tann. & Kon.* niſi pœnitens talia dixerit in ordine ad excipienda peccata: tunc enim ſigillo ſacramentali claudi tenent cum Dian. R.5.

Idem de virtutibus & vitiis affirmant Gran. contra Regin. & Mald. apud Dian. R.30. de defectibus naturalibus (v.g. illegitimè natum eſſe) & de vitiis occultis corporis, *Kon. Hur. & Kelliſon* contra *Gran. Mald. &c.* qui ea ſub ſigillum cadere abſolutè ajunt apud Dian. R.29. Item de iis, quæ alios concernunt, & tamen peccata non ſunt, Mald. & Dian. R.38.

Denique de ſcrupulis, (contra *Kon. & Gran.* qui eos ſigillo claudi abſolutè affirmant, & contra *Marchant.* qui abſolutè negat) idem tenet *Lug.* nimirum ſi pœnitens ſcrupuloſitatem confiteatur, aut ad declaranda peccata vel conſcientiam afferat, ait cadere ſub ſigillum, quia eſt in obliquo ſaltem materia confeſſionis: Secus, ſi non cognoſcatur ex pœnitentis relatione, ſed videatur & percipiatur, v.g. ex modo confitendi. Idem dicit de aliis defectibus naturalibus, ſi v.g. ſit blæſus, rudis, hebetis ingenii, &c. Et ſic excuſat Confeſſarium, qui de pœnitente dixit, quòd impertinentiis, & næniis caput ſibi frangat *vid. d.23. n.60.* Gran. tamen id improbat, & Kon. apud Dian. *Ref.*50. ait eſſe periculoſum, & poſſe facilè frangi ſigillum indirectè. Denique Tamb. *in app. cap.3.* doctrinæ iſti nequidem ut probabili acquieſcit, atque eam à Dian. *l.c.* immeritò vocari communem, cùm *Gran. Hurt. Palaur, Bauny, &c.* refragentur; aliterque limitans ipſe ait, ſi iſti defectus, v.g. eſſe blæſum, rudem, ſcrupuloſum, &c. ſint paſſim noti, non cadere ſub ſigillum; ſecus ſi ſint ignoti, quia confeſſio immunis eſſe debet ab omni odio.

Reſp. II. Ad ſigillum tenentur omnes, ad quos quomodocumque notitia ſacramentalis confeſſionis pervenit; qualis eſt. I. Confeſſarius, qui ſi de auditis in confeſſione rogetur, poteſt negare, etiam, ſi opus eſt, cum juramento, ſubintelligendo, quòd poſſit dicere, vel potius (ut dicit *Lug.*) quòd ſciat ſcientia utili ad reſpondendum interroganti extra confeſſionem, (excipit *Henr. & Gran.* cum Dian. *Ref.*43. niſi ex illa negatione ſequeretur confeſſionem non fuiſſe integram, v.g. ſi de publica meretrice rogaretur, an non eſſet confeſſa fornicationem, tunc enim declinando directam reſponſionem, dicendum eſſe, illam confeſſam eſſe peccata ſua, & ſe functum officio ſuo.) Imò ſi peccatum ſuum ſalvo ſigillo non poſſit confiteri, debet omittere, quia ſigillum ſtrictiùs obligat, quàm integritas confeſſionis. II. Superior, cui ſe ſiſtit abſolutus à reſervato, vel à quo petitur licentia abſolvendi à reſervato, *Suar. Lug. &c.* contra *Henr. Vaſq. Kon. & Palaum*, qui ſecreto tantùm naturali teneri volunt. III. Interpres. IV. Qui furtivè vel caſu aliquid audit, licèt inculpatè. V. Omnes, quibus aliquid ſacrilegè revelatum eſt; unde de hoc nec inter ſe colloqui poſſunt. VI. Laicus, qui pro Sacerdote eſt habitus. VII. Doctor vel alius, qui cum venia pœnitentis conſulitur; ut habet communior ſententia, contra Vaſq. vid. Dian. p.2. tr.15. *Ref.*15. VIII. Qui alterius rudis confeſſionem ſcripſit. IX. Qui ſcriptam invenit ac legit, ut docet Rodr. Fag. Mald. &c. apud Dian. p.3. t.4. R.112. & p.5. tr.11. R.27. contra *Suar. Bon. & Laym.* quorum ſententia probabilis. Juxta quam, etſi talis teneatur ſecreto naturali, peccetque mortaliter, ſi gravia ac diffamantia vulget, ſecus tamen, ſi ſciens levia tantùm eſſe, ea legat ex curioſitate. Unde conſequenter in caſu graviſſimæ neceſſitatis, talem confeſſionem ſcriptam liceret revelare (excipit *Lug.* a, niſi tamen per ſcripturam voluerit confiteri ut mutus, vel petere facultatem abſolvendi à caſu reſervato, *v. d.13. n.48.*) X. Etiam ſecundùm aliquos, ipſe pœnitens. Verùm probabilius eſt, eum tantùm teneri ſecreto naturali, ratione materiæ, ſi ex id requirat, tacere audita à confeſſario, v. Laym. Dian. p.5. t.11. R.8. *Unde reſolves,*

I. Extra confeſſionem, cum licentia pœnitentis, poteſt agi de auditis in Confeſſione, ſive cum ipſomet, ſive cum quocumque alio, etſi periculoſum ſit, *D. Thom. Suar. Præp. Tan. &c.* Circa quam licentiam requiritur, 1. ut ſit formalis, & expreſſa, nam præſumpta, tacita, interpretativa, virtualis, (etiam in bonum ipſiuſmet pœnitentis) non ſufficit, Fag. p.2. l.6. Tann. Mald. *& cæteri Doctores commu.* Ut ſit libera ac ſpontanea, non vi, injuria, dolo vel per preces importunas extorta, vel etiam per metum reverentialem ipſius Confeſſarii obtenta, Henriq. Fag. *l.c.* Dian. R.10. & 24. 3. Non revocata, nam pœnitentem pro libitu, etiam ſine cauſa, eam revocare ſemper poſſe, docet Fag. & Dian. *l.c.* 4. Non opus eſſe, ut habeatur in ſcripto, Suar. Fag. *ll. cc.* Imò ſi dubium ſit, an Confeſſarius cum licentia locutus fuerit, Sacerdoti potius quàm pœnitenti credendum, ex Graff. & Henriq. affirmant Dian. R.4. vel etiam quàm hæredibus, v.g. ſi ex licentia defuncti revelet reſtitutionem ab iis faciendam, *Tann. & Mald.* Qui tamen monet eo caſu non eſſe dicendum, eam deberi ex delicto, ſed ſolùm, quòd talibus tantùm dari voluerit; ſatiuſque fuiſſe moribundis, ut talia ſecreto codicillo hæredibus injungant, v. Dian. R.32. 5. Perinde eſſe, ſive ea licentia detur verbo ſive facto, quod quidem æquivaleat expreſſæ conceſſioni, v.g. ſi pœnitens extra confeſſionem incipiat loqui cum Confeſſario de dictis in confeſſione, tunc enim poſſe hunc proſequi, docet Averſa q.18. ſ.7. Tamb. *in appen. c.2.* ex Bonac.

II. Frangitur ſigillum, ſi cum pœnitente extra confeſſionem, ſine ejus venia agas de auditis in confeſſione, aut ea te ſcire oſtendas: Quod verum putat *Sanch.* contra *Suar. & Laym.* etiamſi eum eo tractare velles de eſſentiali errore in ea commiſſo, quem illi ſignificare ſine ejus venia, non licere docet Reg. Fag. Bon. & alii contra Fill. Turr. &c. apud Dian. p.3. t.4. R.87. Dixi, *extra*, quia intra confeſſionem poteſt fieri mentio præcedentium, ut patet ex praxi confeſſariorum, qui ob recidivam arguunt, & abſolutionem aliquando negant. Ita Henr. Præp. Granad. Mald. &c. apud Dian. p.5. t.11. r.20. ubi ipſe cum *Fagund.* negat id licere ſine expreſſa licentia pœnitentis, niſi de iis, quæ is iterum confitetur vel ſaltem tangit, v. Dia. *l.c. & p.2. t.1. miſc. R.12. & p.9. t.15. R.18.*

III. Frangit ſigillum, qui dicit ſe in tali monaſterio audiviſſe grave peccatum; tametſi non nominet perſonam, Dian. p.5. t.11. R.35. & alii 3. cum *Mald.* Additque, graviter peccare eum, qui dicit in hoc vel iſto Ordine Religioſo, hoc vel iſtud peccatum fuiſſe admiſſum, quod ex ſola confeſſione novit. Imò nec de civitate vel certo loco, quo quis confeſſiones audivit, licere dicere, quòd gravia fiant, vel talia & talia peccata committi ſoleant, (niſi id aliunde conſtet) docet Hurt. Kell. & Mald. apud Dian. R.35. quia poteſt redundare in gravamen, & infamiam ipſius communitatis, & fortè etiam civium in particulari, quando civitas non eſt ampla, & pœnitentes ſuſpecti, atque adeò confeſſio fieret illis odioſa, v. Dian. *l.c. & R.36.* ubi cum *Malder.* docet Confeſſarium, qui paucos habet pœnitentes ſibi ſubditos (v.g. Moniales unius Monaſterii) ſcandalum dare, ſi coram illis concionetur de vitiis auditis in confeſſione, quia confeſſæ facilè ſuffunduntur pudore.

IV. Notitia in ſola confeſſione accepta, nullo caſu uti licet, ſi periculum ſit revelationis, ſaltem indirectæ. Verùm ſi nullum ſit periculum, ut vel pœnitens, vel uſus ſcientiæ innoteſcat, etſi probabile ſit, licere uti ad alterius gubernationem, v.g. negando ſuffragium ei, quem ea ſola confeſſione ſcit indignum eſſe, vel claudendo oſtium, per quod quis noctu ingreditur ad peccandum; item cognita proditione futura, monendo de diligenti cuſtodia; impediendo clam matrimonium, quando ſcitur impedimentum, ut docet *Vaſq. Henr. Nav. &c.* contrarium tamen verius videtur, quod docet Fumus, Sanch. Con. Lay. Dian. p.3. t.4. R.76. *& p.5. t.11. R.3. & aliis*; quia hæc doctrina poſſet pœnitentem abſterrere à confeſſione. Et quidem Superioribus Religionum talis gubernandi modus prohibitus eſt, Anno 1594. cùm in Societate JESU jam ante idem ſtatutum eſſet, prohibitumque contrarium docere, vid. Dian. p.4. t.4. R.202. Contrà verò ad ſui ipſius gubernationem licere in tali caſu

ea

„ ea ſcientia uti, videri probabilius, v.g. abſtinendo à calice,
„ in quo ſcitur eſſe venenum, deflectendo à ſylva, in qua pa-
„ ratam ſibi mortem ſciat ex unius latronis confeſſione; docet
„ Sylv. Henr. Kon. Laym. hîc *c.*15. contra Suar. Dian. *p.*5.*t.*11.
„ *R.*46. Excipit *Lug.* niſi actio, vel omiſſio Confeſſarii indu-
„ cat notitiam peccati, vel damnum afferat confitenti, contra
„ Kon. *d.*9. *dub.*4. *&c.* qui putat licere, etſi inde mors pœni-
„ tenti immineret à ſociis inferenda *v.l. c.n.*108.
„ V. Denique facere aliquid, ex quo ſoli pœnitenti innote-
„ ſcere poſſit id fieri ex notitia confeſſionis, eſſe contra ſigillũ
„ negat D.Th. Bon. Sot. Vaſq. &c. affirmat Sylv. Val. Kon. Dia.
„ *p.*3.*t.*4.*R.*46. Idque confirmat Fag. Gran. Lug. & Averſ. *q.*18.
„ *ſ.*8. ſi tale ſit, quod pœnitenti ruborem vel moleſtiam affe-
„ rat, v.g. ſi vultum ei auſteriorem oſtenderet, vel eum decli-
„ naret: ſecus ſi ei ſit gratum, vel ſaltem confeſſionem odioſam
„ aut difficiliorem non reddat, v.g. ſi audiſſet eum ad indigna-
„ tionem incidiſſe ex certo facto vel dicto ipſius Confeſſarii,
„ indeque ipſe à talibus factis vel dictis abſtineat &c.

ADDENDA.

1934 QUæſt. 285. *Quid præterea notandum ſit circa obligationem ſigilli?* R. ſeqq. §.1. Confeſſarius tenetur ſervare ſigillum, 1. jure Eccleſiaſtico, quia ita graviſſimè præcipit Eccleſia Cap. *Sacerdos, de Pœnit. diſt.*6. & Cap. *Omnis utriuſque ſexus, de Pœnit. & Remiſſ.* 2. Jure divino, ſuppoſita inſtitutione Sacramenti, quia hoc ipſo, quòd Chriſtus confeſſionem inſtituerit, voluit naſci tale ſecretum & tantam ſecuritatem, ut poſſet rationabiliter obligare fideles ad confitenda omnia peccata etiam interna ſine periculo faciendi confeſſionem ex iſto capite pœnitentibus odioſam. 3. Jure naturali, nam ſi recta ratio dictet ſervandum eſſe ſecretum etiam extra confeſſionem ſacramentalem commiſſum, & promiſſum, ita ut contra juſtitiam peccet, qui revelat; multò magis commiſſum & promiſſum in confeſſione.

1935 §.2. Certum quidem eſt ex traditione, & judicio totius Eccleſiæ ac etiam ex ſenſu communi omnium fidelium, quòd in nullo prorſus caſu licitum ſit abſque conſenſu pœnitentis revelare ſecretum ſacramentale, neque in hoc diſpenſare poſſe etiam totam ſimul Eccleſiam, attamen incertum manet, unde illa ſtrictiſſima obligatio naſcatur, nam 1. non eſt præciſè ex jure naturali obligante ad ſecretum, quia ſecretum naturale non ita obligat, quin ex graviſſimis cauſis ſaltem bonum commune cõcernentibus liceat illud revelare. 2. Aliqui dicunt inde eſſe, quòd Sacerdos revelans confeſſionem mentiretur, quia ipſe nõ ſcit ut homo, ſed ut gerens vicem Dei, poſteà autem manifeſtaret, ut homo. *Contrà* eſt nam imprimis poſteà dicere poſſet ſe ſcire tanquam gerentem vices Dei, nunc autem manifeſtare tanquam hominem, in quo nullum eſſet mendacium, ſicuti neque tum eſt, ſi revelet cum licentia pœnitentis. Deinde ſi tantùm ratione mendacii teneretur, ergo peccaret tantùm venialiter revelando veniale, hoc autem eſt falſum. 3. Alii dicunt ideò eſſe, quia revelatio opponitur ſignificationi ipſius Sacramenti, in quo Deus tegit peccata pœnitentis, ſecundùm illud Pſ. 31. v. 1. *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Contrà eſt*, nam imprimis ratio illa eſt tantùm congruentia moralis, ex qua deſumi non poteſt tam ſtricta obligatio. Deinde, ergo licita non erit confeſſio publica, neque cum venia pœnitentis licebit revelare ſecretum cõfeſſionis, quia pœnitenti licitum non eſt impedire ſignificationem Sacramenti. Denique licitum erit revelare peccatum, cujus abſolutio juſtè negata eſt, maximè ſi impœnitens illi immoriatur, nam tale peccatum non tegitur, id eſt, non remittitur à Deo. 4. Alii dicunt ſcientiam ex confeſſione habitam eſſe ſacram, & ſuperioris ordinis, cùm ad ſalutem pœnitentis ordinetur, ideòque non poſſe licitè ordinari ad fines extrinſecos, & inferioris ordinis. *Contrà eſt*, Ergo ſaltem licitum erit revelare pro ſalute pœnitentis, ut impediatur ejus relapſus: Item ut fides conſervetur in aliquo regno, &c. Deinde res ſuperioris ordinis poteſt aliquando ordinari ad rem inferioris ordinis, v.g. Miſſa ad recuperandam ſanitatem ægroti, ergo.

1936 §.3. Strictiſſima illa obligatio ſigilli ſacramentalis oritur ex jure naturæ, nam ſicuti jure naturæ neceſſarium fuit, ut omni caſu illicita eſſet voluntaria pollutio, quia ſi pro aliquo caſu fuiſſet licita, homines ob nimiam propenſionem in illas voluptates facilè judicaſſent eſse nunc illum caſũ, quo liceat, quod graviſſimè nocuiſſet educationi prolium, & propagationi generis humani, ita ſi homines ſcirent pro aliquo caſu licitam eſse revelationem ſigilli, Confeſsarii ſæpè crederent ſibi hic & nunc licere: pœnitentes autem meritò timerent, ne jam eſset caſus, quo peccatum ſuum revelari poſset, quod faceret confeſſionem odioſiſſimam: & ideò, inquit Lugo *d.*23. *n.*4. memini me legiſse, quòd apud Abiſſinos, vel Æthiopes hoc Sacramentum ferè abierit in deſuetudinem propter malitiam Sacerdotum, qui ſigillum religioſè non obſervabant; ergo recta ratio dictat neceſsarium fuiſse, ut nullo prorſus caſu ſigillum ſacramentale eſset abſque cõſenſu pœnitentis revelabile: hinc *Nav.* ſuper cap. *Sacerdos de Pœn. diſt.*6. *n.*118. ait, *nihil mali adeò grave occurrere poteſt, quo non ſit gravius, & pejus Eccleſiæ Chriſtianæ confeſſionem Chriſtianis exoſam fieri, at ſimul ac conceſſerimus confeſſionem contra confitentis voluntatem revelari poſſe, exoſa fiet illa, & toti Eccleſiæ moleſta, ergo ob nullam cauſam id fieri poteſt.* Et in hoc ſolo jure naturæ putant obligationem illam ſufficienter fundari, Hurt. Lugo, Dicaſt. *d.*12. *dub.*1. E contrà Henriq. Vaſq. Valent. Turr. Con. Laym. Arr. Regin. Averſ. *q.*18. *ſ.*1. Haun. *l.*4. *n.*127. Gorm. *p.*2. *à nu.*380. dicunt eam obligationem non haberi ex ſolo iſto jure naturæ, ſed ſimul ex divino poſitivo nobis per traditionem manifeſtato, nempe ex ſpeciali præcepto Chriſti, qui ſigillum hoc pro nullo caſu voluerit eſſe revelabile, ne unquam periculum eſſet confeſſionem ex metu revelationis eſſe, aut fieri odioſam. Prima ſententia eſt probabiliſſima, ſecunda eſt facilior: nos dicimus ſaltem ex utroque capite concludi ſtrictiſſimam obligationem ſigilli ſacramentalis pro nullo caſu ab ulla humana poteſtate diſpenſabilem.

§.4. Licèt fractio ſigilli, quoad malitiam juſtitiæ oppoſitam, poſſet eſſe peccatum veniale, ſi leviter tantùm lædatur fama, vel jus proximi, tamen quoad malitiam religioni oppoſitam ſemper eſt mortale, quia Sacramentũ per hoc redditur valdè odioſum, quæ eſt graviſſima irreverentia, Mendo *diſſ.* 10. *n.* 146. Stoz. *l.*2. *n.*256. Si autẽ abſit revelatio peccati, & tantùm reddatur odioſum Sacramentum, putat Gob. *t.*7. *nu.*884. poſſe dari materiam levem, quia putat eſſe poſſe tam leve incommodum pœnitentis, ut Sacramentũ nõ ideò reddatur graviter odioſum, ſed contradicunt Stoz. & Viva *in append. ad propoſ. damnatas* §.9. *dub.*2. Quidquid ſit de hoc, debet nihilominus in confeſſione exprimi, an ſigillum ſit fractum in re levi an gravi, ut cõſtet, quale ſit peccatum contra juſtitiam, Lugo, Tamb. Stoz. *n.* 188. 1937

§.5. Ex dictis colligitur 1. ſigillum eſſe illam ipſam obligationem jure naturali, & poſitivo tam divino quàm Eccleſiaſtico introductam, vi cujus aliquis debet omnia, quæ nonniſi ex confeſſione cognovit, ita indiſpenſabiliter tecta ſervare, ut in nullo excogitabili caſu directè, vel indirectè manifeſtare poſſit, quamvis ſalus totius mundi per hoc comparari, aut omnium hominum damnatio impediri poſſet. 2. Si Confeſſarius non poſſet confiteri integrè ſine fractione ſigilli, non poſſe nequidem in articulo mortis integrè confiteri, quia major eſt obligatio ſigilli quàm integritatis materialis, & ſi licet tacere peccatum ob damnum, vel infamiam proximi, magis ob hanc cauſam, Sylv. Nav. Suar. Fill. Caſtrop. *t.*23. *p.*18. 1938

Q. 286. *Ex qua confeſſione oriatur hæc obligatio ſigilli?* R. Ex confeſſione ſacramentali, circa quam hæc ſunt notanda. 1939

§.1. Confeſſio tum eſt ſacramentalis, ſi fiat cum animo accipiendi abſolutionem à præſente Sacerdote, non autem ſi cum animo accipiendi ab abſente, ſecundùm dicta *n.*1202. talis tamẽ confeſſio fieret ſacramentalis, ſi poſteà factus præſens Sacerdoti illorum peccatorum adhuc memori diceret, *me accuſo de peccatis ad te ſcriptis*, ſecundùm dicta *n.*1196. & præſumendum eſt pœnitentem mittentem abſenti ſcripta peccata id intendiſſe, ideòque peccata ſic abſenti ſcripta erunt materia ſigilli.

§.2. Confeſſio etiam tum eſt ſacramentalis, ſi fiat Sacerdoti ad habendum conſilium pro pacanda conſcientia, volendo cõfiteri, ſi opus fuerit, quamvis nunc reipſa abſit dolor vel propoſitum emendationis, talis enim manifeſtatio eſt inchoativè vel diſpoſitivè, vel ſaltem reductivè confeſſio: unde etiam ex tali cõfeſſione, vel accuſatione ſequitur obligatio ſigilli, quamvis ex indiſpoſitione pœnitentis, aut defectu integritatis, aut etiam ex malitia Sacerdotis, vel ex defectu juriſdictionis, approbationis, vel intentionis non ſit ſecuta valida abſolutio, uti habet communis, & certa cum Mendo *diſſ.*10. *n.*126. Quòd ſi quis Sacerdoti nolenti audire narret peccata intendens ab eo abſolvi, Suar. & Averſa *q.*18. *ſ.*3. negant oriri ſigillum: ſed probabiliùs affirmant Mald. Dian. Lugo *d.*23. *n.*44. ſicuti ſigillo tenetur etiam laicus, qui caſu, & invitus audivit peccatum alterius confitentis Sacerdoti, uti rectè *Suar.* & alii cum Averſa *ſect.*5. contra *Sot. & Tann.* 1940

*ſ.*3. Si quis purè hiſtoricè, vel jactantiæ cauſa narraſſet Sacerdoti peccata ſua, talis manifeſtatio non fuiſſet ſacramentalis, fieret tamen ſacramentalis, ſi eidem Sacerdoti peccatorum illorum adhuc memori diceret, *me accuſo de peccatis illis tibi antehac narratis.* 1941

§.4. Si quis etiã in confeſſionali genuflectens abſq; animo confitendi dicat aliquod peccatum Sacerdoti, & addat ſe committere illud ſub ſigillo, & Sacerdos etiam veluti ſub ſigillo notitiam illam admittat, nõ ideò eſt ſub ſigillo, cùm non fiat in ordine ad abſolutionem, nec ſit accuſatio ullo modo ſacramentalis, unde Sacerdos tenebitur tantùm ad ſecretum naturale, Suar. Vaſq. Fill. Gob. Averſ. Burg. *cent.*3. *caſ.*8. Stoz *n.* 219. Similiter nec ſub ſigillum cadit, ſi quis peccatum manifeſtet Confeſſario ſolummodò ad conſilium habendum pro infamia, pœna, vel alio malo avertendo, Caſtrop. Stoz *nu.*220. Neque tum, ſi fiat ad illudendum Confeſſario, aut ad illum ſeducendum, Stoz *n.*229.232. Neque ſi ad ſimulandum ſe confiteri, cùm tamen de nullo peccato ſe accuſet, ſed tantùm petat ſchedam confeſſio- 1942

feſſionis, docentque Laym. Lugo, Stoz *nu.*220.*&* 235. tali non poſſe dari teſtimonium confeſſionis, quia confeſſus non eſt,

1943 §. 5. Si homo rudis ſua peccata altè edicat ante ſtatuam alicujus Sancti, & aliquis adſtans audiat, non tenetur ſigillo, quia credibile non eſt, quòd fecerit ex intentione ſacramentalis abſolutionis, ſed tantum fecerit ex deſiderio remiſſionis obtinendæ, vel ad teſtandum magnum dolorem ſuum, Gob. *n.*824.

1944 §. 6. Si quis eum animo ſaltem ſe accuſandi manifeſtarit peccata Sacerdoti, & petat ſchedam confeſſionis, Henriq. Bonac. Lugo, Dicaſt. Gorm. *p.* 2. *n.* 386. & alii putant Confeſſarium poſſe negare, ſed probabilius eſt cum Con. Laym. Averſa *ſ.* 2. Illſ. *n.* 258. Stoz *nu.* 235. teneri dare, ſi ſoleat dare aliis eam petentibus, quia negare in talibus circumſtantiis eſſet indirectè dicere, quòd non ſit ritè confeſſus, vel abſolutus. An confeſſio facta non Sacerdoti indueat obligationem ſigilli, dicetur *num.* 1950. 1952. 1954.

1945 Q. 287. *Quas ſententias expediat ſequi circa hanc materiam de ſigillo?* Reſp. Si plures ſententiæ ſint probabiles, in praxi, expedit ſequi illas, quæ favent ſigillo, Dian. *in proœmio ad p.* 5. *t.* 11. Gob. *tr.* 7. *n.* 853. Stoz *l.* 2. *n.* 205. Ratio eſt, quia Authores, qui dicunt hoc vel illud non cadere ſub ſigillum, fatentur obligationem ſecreti naturalis vel fidelitatis, ergo ut quis tantò magis à peccato quovis removeatur, melius erit tenere in praxi, quòd etiam ſub ſigillum cadat. 2. Qui ſequitur ſententias non faventes ſigillo, communiter committit ſcandalum ſaltem apud rudiores putantes ſigillum frangi. 3. Quando jura videntur eſſe ferè paria, potiùs favendum eſt cauſæ piæ quàm non piæ; ſententia autem pro ſigillo eſt cauſa pia, cùm ſtet pro reverentia tanto majori Sacramenti. 4. Quando duæ ſententiæ ſunt probabiles, non debeo ſequi illam, quæ erit ad damnum tertii, niſi hic præmoneatur, & conſentiat, v. g. quando probabile eſt equum eſſe, & non eſſe meum, non debeo illum vendere Titio, niſi præmonito, & conſentienti, atqui aliquid eſſe vel non eſſe contra ſigillum hoc plurimum intereſt pœnitentis, ergo quando utrumq; eſt probabile, non debeo ſine illius licentia ſequi negativam, quæ ipſi meritò poterit eſſe gravis, vel damnoſa. 5. In re etiam poſitivè dubia potiùs judicandū eſt in favorē pœnitentis, & confeſſionis, neque poteſt prævalere poſſeſſio libertatis, quā diceretur habere Confeſſarius ad loquendum, nam hic obſtat periculum ſcandali, vel ſaltem, quòd cōfeſſio reddatur odioſa: ergo hic vincitur poſſeſſio, cùm non ſint omnia æqualia. Hinc

1946 *Infertur* 1. Si quis dubitet, an audiverit aliquid in-an extra confeſſionem, revelare non poteſt, tum quia periculum certum reddendi confeſſionem odioſam prævalet ex Chriſti inſtitutione contra libertatem loquendi, tum etiam quia cùm præceptum ſigilli nunquam deſinat obligare, nec unquam diſpenſetur, in dubio de tali præcepto ſequendum eſt tutius, Regin. Bonac. Schild. *t.* 6. *c.* 5. §. 3. contra *Hardi*, cujus opinio, inquit Gob. *n.* 848. habet plus ſpeculativæ quàm practicæ probabilitatis. 2. Nemo poteſt uti ſcientia confeſſionis, ſi tantùm ſit probabile, & non moraliter certum, quòd ex tali uſu nulla revelatio, nec ullum gravamen pœnitentis orietur, quia ſequendo oppoſitum confeſſio hominibus fieret odioſa.

1947 Q. 288. *Quid addendum ſit circa illa, quæ dicuntur materia ſigilli, ſeu cadere ſub ſigillum?* Reſp. ſeqq. §. 1. Sub ſigillum cadunt, quæ aliquo modo ſunt materia, vel objectum peccati in confeſſione manifeſtati, uti votum caſtitatis, contra quod conjux confitetur ſe petiviſſe debitum, Lugo *d.* 23. *n.* 52. Stoz *n.* 232. 233. Item ſi pœnitens confiteatur ſe maledixiſſe Cajo propter ejus moroſitatem, ſe gaviſum eſſe de infamia, quam Cajus paſſus eſt propter imprudentiam, hæc moroſitas, & hæc imprudentia Caji cadunt ſub ſigillum, ſi pœnitens nolit ea revelari: ſi tamen Confeſſarius advertat pœnitentem non curare, an ea manifeſtentur necne, non erit contra ſigillum, Stoz *nu.* 233. Præterea virtutes aliaque dona poſſunt eſſe materia ſigilli, verbi gratia: ſi pœnitens confiteatur ſe fuiſſe Deo pro iis ingratum, Lugo *n.* 48. Stoz *n.* 191. 233. Item peccata exiſtimata, & peccatorum circumſtantiæ, quas pœnitens non libenter manifeſtaret extra confeſſionem. Item defectus naturales, qui occaſione peccati confeſſi innoteſcunt, S. Thom. Illſ. *n.* 264. Item quidquid poteſt ducere in cognitionem vel peccati, vel confitentis peccatum, ſi tale quid in confeſſione ideò dicat, aut ex modo loquendi, vel confitendi manifeſtet, quia putat id eſſe utile ad ſua peccata meliùs declaranda, & non vellet ſciri extra confeſſionem, etiamſi reipſa ad declaranda peccata utile non fuerit, Con. Lugo, Stoz *n.* 191. 232. Et nihil horum nequidem indirectè revelari poteſt etiam apud ipſum pœnitentem, ſeu eum ipſo loquendo extra confeſſionem. Ratio omnium horum eſt, quia ſic redderetur Sacramentum odioſum. Ille autem cenſetur indirectè revelare, qui dicto vel facto dat occaſionem prudenter ſuſpicandi de pœnitente tale quid, quod ex ſola confeſſione ſcitur, Lugo *n.* 106. Stoz *n.* 192. Attamen non omnes conjecturæ leves, quas malitioſi, & naſuti facilè faciunt, ſunt ſigna fracti ſigilli; nemo enim cavere poteſt omnes ejuſmodi occaſiones indirectas, S. Th. Scot. Lugo, Tamb. Gob. *n.* 800. Gorm. *p.* 2. *n.* 398. Quòd ſi pœnitens virtutes ſuas, & gratias divinas in confeſſione explicet, non ratione alicujus peccati circa illas commiſſi, ſed tantùm ut ſtatus animæ ſit Confeſſario notus, non cadunt ſub ſigillum, Stoz *n.* 233. Uti nec illa, quæ pœnitens non ægrè fert ſciri, uti quòd ſit Sacerdos, uxoratus, Gallus vel Germanus, &c. Lugo, Tamb. Averſa *q.* 18. *ſ.* 4.

1948 §. 2. Peccata aliena, ſi narrentur ut connexa peccatis propriis, eò quòd ob explicationem propriorum ſit facta mentio alieni, ut ſi mater dicat ſe imprecatam filio, quia erat furatus, ſunt materia ſigilli: ſi verò tantùm hiſtoricè narrentur ſine connexione cum peccato proprio, probabilius eſt contra Harts *in Diſq. Theol. De ſigillo n.* 222. non eſſe materiam ſigilli, quia habent ſe planè impertinenter ad confeſſionem, non ſecus, ac alia facta, quæ pœnitens de ſe narrat: cavendum tamen ſcandalum, & offenſio pœnitentis.

1949 §. 3. Si complex peccata complicis abſque neceſſitate maniſeſſet Confeſſario, *De la Crux* dicit non eſſe materiam ſigilli, quia eſt res ad confeſſionem impertinens, ſed probabiliùs contradicunt Suar. Averſ. Mendo *diſſ.* 10. *n.* 120. 148. quia dictum eſt ex intrinſeca occaſione confeſſionis, & veluti aliquid ad eam aliqualiter ſpectans, imò ſæpè fiet, ut occaſione revelati peccati complicis veniri poſſit in notitiam peccati pœnitentis.

1650 §. 4. Peccata, quæ acatholicus dicit Prædicanti, intendens ut Deus illa tegat, non ſunt materia ſigilli, quia ſic confitens non credit pœnitentiam eſſe Sacramentum, nec peccata eſſe materiam abſolutionis, Stoz. *n.* 221. Gob. tamen *n.* 785. rectè dicit, ſi ſperarit abſolutionem ſacramentalem à Prædicante, hunc teneri ſigillo.

1951 Q. 289. *Quid addendum ſit circa illos, qui obligantur ſigillo?* Reſp. In genere illi omnes obligantur, ad quos notitia rei ſigillo clauſæ pervenit, ſive immediatè, ſive mediatè, ſivè licitè, ſive illicitè: hinc

§. 1. Obligatur Superior, cui pœnitens, vel alius manifeſtavit reſervatum, etiamſi pro abſolutione remittat ad alium Confeſſarium, Suar. Fagund. Lugo, Dicaſt. *d.* 11. *n.* 323. dicens eſſe certum, Stoz. *l.* 2. *n.* 26. Averſa *q.* 18. *ſ.* 5. contra *Vaſq. Con. & alior.*

1952 §. 2. Etiam obligatur interpres, per quem volui confiteri, quamvis poſteà non confitear, *S. Th. Scot. Suar.* & alii cum Averſa, & Stoz *n.* 212. contra *Cajet. Sot.* & alios. Item qui per examen me diſponit ad confeſſionē. Item cui me aperio hodie, ut me dirigat pro confeſſione craſtina. Item ſi ignarus linguæ petam ab aliquo, quid ſignificet tale peccatum, ut confiteri poſſim, *Stoz* contra *Con.* Item cui dico me velle confiteri, & propterea illum conſulo, an aut quomodo hoc, vel illud teneat confiteri, quamvis non illi ſed alteri confiteri velim, Fag. Dia. Stoz *n.* 213. 261. Gorm. *p.* 2. *n.* 404. contra Suar. Henriq. Averſ. Illſ. *num.* 263. qui negant, ſi velim confiteri alteri. Item tenetur, cui ego, jam non potens ſcribere, dictavi mea peccata, poſteà ex ipſius ſcripto confeſſurus, Præpoſ. Stoz. *n.* 214. Item quem ſcivi quidem necdum eſſe Sacerdotem, attamen per errorem invincibilem putavi habere poteſtatem abſolvendi, Nav. Fagund. Præp. Hurt. Dian. Gob. *t.* 7. *n.* 785. 853. Stoz *n.* 217. contra Tolet. Suar. Vaſq. Laym. Lugo, Dicaſt. Averſ. *ſ.* 3. Gorm. *n.* 384. Item qui audivit à Confeſſario ebrio, ſomniante, fatuo peccatum pœnitentis, *Averſ. ſ.* 5. Stoz *n.* 262. Et quoad omnia iſta conſentit Gorm. *n.* 391. Quòd ſi quis non poſſit manifeſtare peccata, niſi alius audiat, hic alius tenetur, Fag. Con. Laym. Tamb. Stoz. *n.* 218. contra *Sot.* & alios. Si quis autem ſponte ad majorem confuſionem publicè ſit confeſſus Confeſſario ſimulque aliis, *Con. & Caſtrop.* dicunt ſolum Confeſſarium teneri ad ſigillum, *Stoz* putat teneri etiam alios, ſi ita velit pœnitens, cùm ſit unica confeſſio, ſed ſi non reſtringat magis ad Confeſſarium quàm ad alios, ipſo facto cenſetur dare licentiam loquendi, & Confeſſario, & aliis, cùm eadem locutio ſit, & confeſſio, & alia manifeſtatio peccati, & ſi velit eſſe publicam reſpectu aliorum, non eſt ratio dicendi, quòd velit eſſe occultam reſpectu Confeſſarii, Lugo *d.* 23. *n.* 39. Averſ. *ſ.* 5.

1953 §. 3. Qui legit ſchedam, cui peccata in ordine ad confeſſionem inſcripta erant, ſecundùm Caſtrop. Averſam *ſ.* 5. Illſ. *n.* 263. alioſque multos, ad quos inclinat *Buſemb.* non tenetur ſigillo, quia obligatio ſigilli naſcitur ex actuali confeſſione: ſcriptio autem illa non eſt actualis confeſſio, nec ſignum, quo pœnitens peccata manifeſtat Confeſſario, ſed tantùm ſit, ut pœnitens ſibi ea manifeſtet, & memoriam retineat. Limitant *Laym. & Lugo*, niſi pœnitens ſchedam tradidiſſet Confeſſario, qui perdidiſset, eſset enim idem, ac ſi audiſset confitentem. E contrà talem, qui ſchedam legit, abſolutè teneri ſigillo, docent præter citatos à Buſemb. Nav. Graff. Vega, Dian. Gorm. *nu.* 403. ad quos inclinat *Tamb.* quia talis ſcriptio ſit propter confeſſionem, & reipſa videtur eſse inchoata confeſſio: Et ſaltem fatentur omnes, ſi pœnitens mutus per ſchedam fuiſset confeſsus, peccata in illa ſcripta fore materiam ſigilli: Hine talis, qui legiſset, item Superior, interpres & alii, de quibus dictum eſt *n.* 1951. nec cum Confeſsario nec cum pœnitente ipſo poſteà poſset iterum loqui de peccatis ſic cognitis, uti rectè *Averſa ſ.* 6. qui rectè notat idem eſse de duobus Confeſsariis, quibus pœnitens eadem peccata eſset confeſsus.

§. 4 Sa-

Digitized by Google

1954 §.4. Sacerdos poſteà reſciens ſe non habuiſſe poteſtatem abſolvendi, aut ſe anteà non fuiſſe Sacerdotem, imò nec baptizatum, tenetur ſigillo: confeſſio enim hoc ipſo fuit ſacramentalis, quòd facta ſit animo ſe accuſandi illi, quem putabat eſſe Sacerdotem, vel habere poteſtatem, Lugo, Dian. Gob. *in Exp. t. 2. n.* 440.

1955 §.5 Pœnitens ipſe non ita tenetur ſigillo, quin Confeſſario dare poſſit licentiam illud revelandi, etiamſi de hoc non loquatur extra confeſſionem, S. Bonav. Ric. Palud. Sylv. Nav. Suar. Vaſq. Lugo *d.23.n.*133. Stoz *n.*183 contra *Aleſ. Scot. Dur. Maj. Gabr. Angel.* Ratio eſt, quia ſicuti, quamvis ſigillum epiſtolarum ſit in bonum communitatis, ejuſque obligatio ſit de Jure gentium, tamen quia eſt principaliter in favorem ſcribentis, hic ſcribens poteſt tollere obligationem ſigilli, & facere poteſtatem aperiendi ſuas litteras etiam ad tertium ſcriptas; ita cùm obligatio ſigilli ſacramentalis ſit in favorem pœnitentis, poterit tollere ſigillum: Et licet Clericus non poſſit facere poteſtatē licitè ſe verberandi, non eſt hic paritas, nam Clericus non poteſt facere, ut non maneat Clericus, hunc autem Eccleſia ob reverentiam ſtatus abſolutè vetat verberari. E contrà pœnitens poteſt facere, ut non maneat ſigillum, quo ablato Confeſſarius novit peccata tanquam homo, ergo liberè poteſt de illis loqui.

1956 §.6. Putarunt aliqui cum *Adr. Palud. Nav.* ſicuti Confeſſarius tenetur ad ſigillum circa peccata pœnitentis, ita teneri pœnitentem ad ſigillum circa illa, quæ Confeſſarius ei dicit occaſione peccatorum, ut ſic ſecutius dicantur, quæ meritò taceri vult Confeſſarius. Sed rectè contradicit communis cum *Averſa ſ.*5. & Rayn. *in Heter. to.* 16. *ſ.* 1. *pun.* 8. *n.* 50. dicit extra dubium eſſe, quòd ſigillum non in gratiam Confeſſarii, ſed ſolius pœnitentis à Chriſto ſit inſtitutum: attamen poteſt fieri, ut pœnitens peccet manifeſtando ea, ex quibus colligatur Confeſſarii indiſcretio, imprudentia, nimia ſeveritas vel laxitas, ſic enim injuſtè infamatur ob defectum vel delictum occultum.

1957 §.7. Si Confeſſarius cum licentia dixerit Titio peccatum pœnitentis, Vaſq. Con. Hurt. Laym. Caſtrop. Averſa *ſ.*5. *&* 7. negant Titium teneri ſigillo, niſi peccatum eſſet revelatum ob cauſam ſpectantem ad abſolutionem, quia talis ſcientia non oritur ex confeſſione, ſed ex licentia à pœnitente data. E contrà S. Th. & alii cum Illſ. *n.*263. dicunt teneri, quia præſumi non debet, quòd pœnitens dederit licentiam, niſi ob cauſam, quæ reſpiceret abſolutionem. *Stoz* probabilius dicit id pendere à voluntate pœnitentis, qui ſi permittat ea uti, ac ſi independenter à confeſſione eſſet acquiſita, non vult apud Titium eſſe ſacramentalem, vel ſub ſigillo; ſi autem velit communicari, uti ex confeſſione eam habet Confeſſarius, manet ſacramentalis, & ſub ſigillo apud quemcumque, cui ſic communicatur: præſumi autem debet ſemper, quòd ſic communicetur, niſi clarè conſtet de oppoſito, Lugo *d.*23. *n.*29. Stoz *n.*199. Et Dian. retractata oppoſita ſententia notat *p.*5. *tr.* 11. *R.*7. *&* 11. in hoc caſu debere à Confeſſario admoneri Titium, ut non aliter utatur illa notitia.

1958 *Q.290. Quid præterea notandum ſit circa licentiam loquendi, quam pœnitens dare poteſt Confeſſario?* Reſp. ſeqq. §.1. Si pœnitens non ultrò, ſed tantùm ad petitionem Confeſſarii det licentiam loquendi, communiter cenſeri debet data ex metu reverentiali, adeòque invalidè, Dicaſt. *d.*12. *n.*66. Tamb. *De confeſſ. l.*3. *c.*3. *n.*5. Vel certè cum periculo invaliditatis, Diana *p.*5. *t.*11. *R.*10. Stoz *l.*2. *n.* 197. addens quamvis pœnitentes dicant ſe libenter eam dare, ſæpè tamen in animo refugere, & ſic Sacramentum adhuc reddi odioſum, ſi quis ea licentia utatur: Hinc Averſa *ſ.* 7. & Mendo *diſſ.*10. *quæſt.* 5. meritò diſſuadent Confeſſariis per ſe corripere complicem ex licentia pœnitentis: Quòd ſi opus eſſet, nec per alium fieri poſſet, ſuadent extra confeſſionem dari licentiam. Poſſe autem eſſe caſum, quo pœnitens teneatur complicem manifeſtare Confeſſario, dixi *nu.* 1752. Quòd ſi bonum commune, vel charitas proximi non poſtulet ſpecialiter, & neceſſariò operam Confeſſarii, v.g. ut ſuppleat pro pœnitente in denunciando ſolicitatore, ſuadet *Tamb.* ut onus illud in ſe non ſuſcipiat, præceptum enim denunciandi ſecundùm dicta *n.* 1757. obligat pœnitentem ipſum: Docetque Viva *ad propoſ.*7. Alex. VII. pœnitentem ipſum tum teneri ad hoc faciendum per litteras, vel per alium internuntium. Addit Viva *in Append.* §.9. non eſſe facilè petendam licentiam utendi notitia confeſſionis, quia hæc ipſa petitio communiter reddit confeſſionem odioſam.

1959 §.2. Ut Confeſſarius ſine læſione ſigilli poſſit monere, vel revelare complicem, putant Palud. Sot. Bann. Angel. Vaſq. Roſel. Tann. Tamb. Stoz *n.*230. non ſufficere pœnitentis, ſed etiam requiri complicis licentiam, quia quamvis confeſſio per hoc non fiat odioſa pœnitenti, fit odioſa alii: Deinde quia peccata complicis etiam cadunt ſub ſigillum, atqui ſigillum non tollitur, niſi cum licentia illius, cujus res agitur, ſeu cujus ſunt peccata, ergo. E contrà S. Th. S. Anton. Adr. Gerſ. Nav. Suar. Henriq. Lugo, Dicaſt. Caſtrop. Averſ. *q.*18. *ſ.*4. Illſ. *n.*265. probabilius dicunt ſufficere licentiam pœnitentis, hic enim habere debet poteſtatem tollendi ſigillum, à quo, & propter quem ſolùm inducta eſt obligatio ſigilli. In praxi tamen expedit, ut pœnitens extra confeſſionem manifeſtet complicem, ſi hic ſit corrigendus aut aliud malum impediendum.

1960 §.3. Pœnitens poteſt licentiam datam revocare, vel limitare, non tantùm quando dedit intra confeſſionem, ſed etiam quando extra, *Stoz n.*198. contra *Lay. & Gob.* niſi fortè dediſſet extra confeſſionem, & independenter ab ea, *Regin. l.*3. *n.*61.

1961 §.4. Quando pœnitens extra confeſſionem loquitur cum Confeſſario de dictis in confeſſione, ſi id non faciat in ordine ad novam confeſſionem, *Gob.* putat tolli ſigillum, ſed probabilius eſt cum Stoz *n.*103. pœnitentem, ſi velit, poſſe ſic loqui, ut maneat ſigillum, tractare enim poteſt ea extra confeſſionem, quæ non ita potuit in confeſſione: & magnum foret onus non poſſe de iis agere cum Confeſſario, niſi vel rurſus confitendo, vel ſolvendo ſigillum.

1962 *Q.291. Quid præterea ſit notandum circa fractionem ſigilli?* Reſp. In genere tum frangitur ſigillum, ſi reveletur aliquid per ſolam confeſſionem notum, & ſpectans ad ſigillum, ſimul manifeſtando perſonam, quam concernit, ſi hoc fiat ſine expreſſo conſenſu illius: hinc

§.1. Confeſſarius frangit ſigillum, ſi de peccato pœnitentis per ſolam confeſſionem ſibi noto loquatur cum aliis, qui illud aliunde norunt, etiamſi audientes non advertant, quòd ex confeſſione loqui incipiat, Bonac. Fagund. Lugo, Stoz *n.*193.

1963 §.2. Etiam frangit ſigillum, ſi peccatori è confeſſione noto neget Euchariſtiam, vel aliud Sacramentum: ſi publicè conquerenti ſibi negatam abſolutionem, vel Euchariſtiam, dicat, ne conquereris, non potui: Si dicat, jam es reſtitutus gratiæ per confeſſionem mihi factam: Si nolit audire eum, quem aliàs ſolitus eſt audire, quia jam putat eſſe indiſpoſitum aut nolle occaſionem proximam vitare, quidquid contradicat Viva *in append. ad propoſ. damnatas* §. 9. Item: Si ex ſcientia in confeſſione hauſta ſpecialem inquiſitionem inſtituat circa ſubditos: poterit tamen Superior ſciens talia in ſua communitate graſſari, attendere, uti aliàs feciſſet. Si injungat gravem pœnitentiam, quam tantùm coram aliis, qui judicare poterunt eſſe pœnitentiam, poſſit peragere, niſi pœnitens expreſſo, & libero conſenſu acceptet, Fagund. Stoz *n.*237. Ratio dictorum eſt, quia ſic ſaltem indirectè revelat peccatum, & quidem grave pœnitentis, vel ſic repellendo cenſetur pœnitenti exprobare peccata præterita. Si autem repellat, quia ſcrupuloſus eſt, hoc erit ei notum aliunde quàm ex confeſſione, & tum repellendo non utetur ſcientia confeſſionis, *Viva* ſuprà.

1964 §.3. Qui dicit, primus, quem audivi, fuit adulter, exponit ſe periculo frangendi ſigillum, quia facilè fiet, ut immemor hujus dicti alia vice dicat, ubi vel quem primò audierit, aut fortè viſus eſt audire primum, Stoz *n.* 226. addens idem periculum quandoque eſſe poſſe, ſi quis nudè dicat ſe audiviſſe adulterum, quia vel complex, vel ipſe adulter fortè aperuit ſuum peccatum, aut aliunde ſaltem innotuit illi, cui Confeſſarius hoc dicit, unde cùm ſciatur eſſe confeſſus huic Confeſſario, nec prudenter poſſit tale peccatum de alio pœnitente præſumi, poſſunt eſſe circumſtantiæ, ut indirectè manifeſtet hujus peccatū.

1965 §.4. Qui dicit, *Titium pro confeſſione auditum non abſolvi*, frangit ſigillum, communis cum Mendo *diſſ.*10. *nu.*127. contra *Caj.* Item qui dicit *necdum abſolvi*, quia communiter longa confeſſio notat vel multa peccata, vel defectum confitentis, *Gran. Tamb.* contra *Suar.* Excipe, niſi ſciretur confeſſionem eſſe generalem vel longi temporis, ita ut pœnitens non ægrè ferret. Si autem pœnitens coram Confeſſario, & aliis dicat ſe non eſſe ab eo abſolutum, hoc ipſo dat Confeſſario licentiam hoc ipſum fatendi, attamen non ideò poteſt dicere cauſam, cur negata ſit abſolutio, Stoz *n.*235. Quòd ſi Confeſſarius diceret ſe non abſolviſſe defectu materiæ, non frangeret ſigillum, Gorm. *p.*2. *n.*400.

1966 §.5. Confeſſarius frangit ſigillum, ſi in præſentia pœnitentis, & aliorum quantumcunque multorum indeterminatè dicat, unus veſtrum talem peccatum commiſit, quia quamvis Cap. *Si Sacerdos De off. Jur. ord.* dicatur, *Si Sacerdos ſciat pro certo aliquem eſſe reum alicujus criminis, vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit, niſi judiciario ordine quis probare poſſit, non debet eum arguere nominatim, ſed indeterminatè, ſicut dixit Chriſtus, unus veſtrum me traditurus eſt:* nihilominus ſic arguendo confeſſio redderetur odioſa, Sylv. *in Reſol. ſub finem orationis* 5. dicens citatum capitulum loqui de peccato aliunde noto. Putant etiam *Suar. Vaſq. Con. Lugo*, & alii multi frangi ſigillum, ſi quis dicat, *Religioſus, talis Ordinis, vel Monaſterii mihi confeſſus eſt tale peccatum, in hoc Monaſterio ſæpè petitur licentia pro caſu reſervato, &c.* quamvis reſciri non poſſit, quis in individuo fuerit reus: item ſi dicat, *in tali urbe graſſantur adulteria*, quia hoc redundat in gravamen totius communitatis adeòque etiam Rei in ea communitate comprehenſi. Alii tamen cum Nav. Sylv. Averſa *qu.* 18. *ſ.* 4. dicunt non frangi ſigillum, ſi nulla gigni poſſit ſuſpicio de ulla particulari perſona, attamen poſſe eſſe contra juſtitiam, vel cauſare ſcandalum.

1967 §.6. Peccat Parochus, qui intendens abſolvere pueros, publicè interrogat, quid fecerint, quia peccata, quæ narran-

Digitized by Google

tur, exponit periculo revelationis, Nav. Lug. *d.*23.*n.*42. Excuſat Gob. *t.*7.*n.*864. ſi faciat, ut ea ploret, an capaces ſint abſolutionis, dummodò poſteà vocatos ad confeſſionale ſingulos jubeat iterum ſe de eis ſacramentaliter accuſare: ſed excuſatio illa nulla eſt, ſi pueri anteà putabant ſe ſacramentaliter confiteri.

1968 §.7. Si ſponſi die, quo contracturi ſunt, & de more communicare debent, in confeſſione inveniantur hactenus impudicè vixiſſe, Opſtraedt *in Paſt. bono p.*4.*c.*10 *§.*5. dicit abſolvi non poſſe, quamvis ex omiſſione communionis, aut dilatione Matrimonii colligeretur aliquod crimen in confeſſione eſſe deprehenſum, nec ideò Paſtorem frangere ſigillum, quia tantùm officio ſuo fungitur. Contrà eſt, nam negando abſolutionem facit, ut alteruter reſciatur eſſe indiſpoſitus ad Communionem, & per hoc confeſſio certò fit multum odioſa. Itaque hic ſequendum conſilium S. Caroli Borromei *in Inſtr. Paſt. p.*2. *c.*16. ubi clarè ſignificat, ſi abſolutio citra periculum, & infamiam pœnitentis procraſtinari non poſſit, ut promoveat Paſtor contritionem, ut poteſt, & ſi emendationem cum ſignis doloris in ſe recipiat pœnitens, abſolvat.

1969 §.8. Si ſponſus faſſus ſit multas fornicationes à ſe cum ſponſa commiſſas à paſchate, & ſponſa dicens ſe in paſchate ultimò confeſſam neget omnes, ſciens tamen fornicationes tales eſſe peccata, abſolvi non debet, ſed diſſimulanter ſuper eam dici, *miſereatur, &c.* quia nec per hoc revelatur peccatum ſponſi, nec hoc affert ullum incommodum ſponſæ, quæ nihilominus deberet peccata illa, & hanc confeſſionem ſuo tempore repetere: Paſtor verò omnia diſſimulando aſſiſtat eorum Matrimonio, Suar. Dicaſt. Illſ. *nu.* 128.

1970 §.9. Non frangit ſigillum, qui interrogat pœnitentem de peccato ex ſola complicis cōfeſſione noto, dummodò illi de hujus cōfeſſione nullam ſuſpicionē moveat, Caſtr. Stoz *n.*249. Neq; ille frangit, qui omittit modum ſuum agendi, quē ea confeſſione novit pœnitenti eſſe ingratum, etiamſi hic advertat propter confeſſa ſua peccata id fieri, hic enim pœnitens cenſetur ipſo facto ad hoc dare licentiam, Lug. Stoz, Buſemb. Averſ. *ſ.*8. Illſ. 253. Neq; ille frangit, inquiunt Gob. Tamb. Lug. *d.*23.*nu.*102. qui familiariùs agit cum pœnitente propter ſpiritualem ejus indigentiam, v.g. ſi vocet ad ſe, ſi volētem exerceat in ſtudiis, ut ſic honeſtè occupetur, & abducatur à malis cōſortiis, quamvis ille advertat hoc ideò fieri: ſed limitat *Stoz,* dummodò pœnitens aliquo modo oſtendat ſe conſentire, quod præſumitur, inquit Steph. *n.*221. ſi non oſtendat ſibi hoc eſſe moleſtum. E contrà frangit ſigillum, qui ideò oſtia claudit, claves tollit, ne pœnitēs ultrà exeat, vel abutatur, aut qui ideò eum ſæpiùs viſitat, ut ſic terreat, per hoc enim non ſine moleſtia, & gravamine indicatur pœnitenti ſuum peccatum ea ſola confeſſione notum, ergo eſt revelatio ſigilli aut ſaltem per hoc confeſſio redditur odioſa, Averſ. Stoz *num.*250. contra Con. Caſtrop. Tamb.

1971 §.10. Non frangit ſigillum, qui reſtituit ablatum, licèt dominus inde capturus ſit conjecturam aliquam de authore furti, nam ea conjectura imprudens eſt, & id planè per accidens ſequitur ex illo facto, ſi enim tertius aliquis reſtitueret, qui non audiviſſet confitentem, non violaretur ſigillum, ergo nec ſi Confeſſarius reſtituat, *Leſs. in Auct. v. Reſtitutio caſ.*2.

1972 §.11. Si quis dicat Cajum eſſe confeſſum peccata, aut eſſe confeſſum peccata venialia, Regin. Lugo, Dicaſt. Buſemb. & alii cum Averſ. *ſ.*4. dicunt non frangi ſigillum. Limitat Gob. *n.*790. Gom. *n.*393. cum Hurt. niſi diceret eſſe confeſſum plura venialia, limitationem rejiciunt alii, quia omnibus notum eſt non eſſe hominem, qui non peccet ſæpiùs, & quivis ſupponitur confiteri plura quàm unum peccatum. E contrà alii dicunt frangi ſigillum, quorum ſententiam Fagund. dicit non eſſe improbabilem, nam poteſt quis ad confeſſionem ire, quamvis nulla habeat vera peccata, Stoz *n.*223. & ſatis eſt habere unicum veniale, ut abſolvi poſſit, ergo cùm poſſet tantùm unum veniale eſſe confeſſus, dicere confeſſum eſſe plura eſt frangere ſigillum, niſi fortè notorium eſſet omnibus, quòd pœnitens ſoleat peccare venialiter, tum enim hoc ipſo quòd palàm confiteatur, dat cuivis, etiam Confeſſario licentiam ita loquendi, Stoz *n.*224. Addunt Caſtr. Stoz *n.*225. & alii contra communem, etiam per hoc frangi ſigillum, ſi quis dicat, Cajus in confitendis minutiſſimis ſuis peccatis mihi moleſtus eſt, revelat enim peccata plura, & hoc audire eſt meritò odioſum pœnitenti: multò magis, inquit *Stoz* contra *Lugo*, erit fractio ſigilli, ſi dicat eſſe confeſſum nova venialia: item ſi dicat pœnitentiam, quam impoſuit, maximè ſi ſit paulò major, v.g. Roſarium vel etiam *Miſerere*, Stoz *n.* 237.

1973 §.12. Quamvis publicè notum ſit Cajum eſſe furem, frangis ſigillum, ſi dicas eum ſua furta cum magna contritione eſſe tibi confeſſum, Averſa, Stoz *n.* 222. Quòd ſi tantùm diceres eum omnia ſua peccata eſſe ritè confeſſum, Caſtrop. Con. Laym. Tann. Lugo, Illſ. *nu.*246. dicunt non eſſe contra ſigillum, cùm nullum peccatum in ſpecie, nec mortale in genere reveletur, ſed ſola confeſſio, unde reipſa tantùm dicit, vel non feciſſe furta, vel ſi fecerit eſſe confeſſum. E contrà Dian. *p.*5.*t.*11.*R.*42. dicit eſſe contra ſigillum, quia in iſtis circumſtantiis æquivalenter dicit eſſe confeſſum furta, poteſt enim ex vi verborum ſine temeritate ſic concludi: confeſſus eſt omnia ſua peccata, ſed peccata ejus ſunt etiam furta, ergo confeſſus eſt furta: hinc Regin. & Stoz *n.*223. dicunt, ſi conſtet à tempore commiſſorum furtorum eſſe confeſſum, non frangi ſigillum, ſi autem non conſtet, frangi indirectè ob rationem datam: unde quia communiter non conſtat, quòd confeſſus non ſit, poterit ſine ſcrupulo dici, quòd peccata ſua ſit ritè confeſſus, *Fagund. Averſa, Stoz.* Expedit tamen, inquit *Regin.* petere licentiam à publico peccatore loquendi ea de notoriis ejus peccatis, quæ ad honorem ejus, & ædificationem aliorum faciunt.

§.13. Si publicus peccator confeſſus, ſed non abſolutus 1974
petat à Confeſſario Euchariſtiam dicatque ſe abſolutum, non poteſt Confeſſarius eum arguere falſitatis, poteſt tamen, & debet, ſecundùm dicta *l.*6.*p.*1.*a n.*138. ei Euchariſtiam publicè petenti negare, dicendo, tu confeſſus es, & ego feci officiū meum, nihilominus cùm ſis publicus peccator, debes ante Communionem publicam priùs publicè oſtendere, quòd mutaris tuum malum ſtatum, Regin. Lug. Averſ. Stoz *n.*234. Quòd ſi Confeſſarius illum non publicè notum torvo oculo à Communione deterreret, frangeret ſigillum, hinc S. Carolus *ſuprà p.*3.*c.*1 ait, *ſi uſq; adeò occultū eſſet impedimentum Communionis, ut ex prævia duntaxat confeſſione conſtaret, nihil extra confeſſionem præſtare tenetur, quàm ferventi cor oratione Deo commēdare, & ſi ad Communionem ſe præſentes ſiſterent, nullo eam pacto negare.* Quam ſententiam omninò ſequendam dicit ibidem in notis *Sylv.* quāvis contradicant plurimi cum Illſ. *n.*254. Ratio autem eſt, quia torvus ille aſpectus eſt revelatio, & exprobatio peccati, non aliter, ac ſi verbis diceret eum propter peccatū eſſe indignum, hinc *l.*6. *p.*1. *n.*146. dixi reo peccati ex ſola confeſſione noti, ſi occultè petat dandam eſſe Communionem. Denique dicendum eſt frangi ſigillum, ſi Confeſſarius alta voce, vel alio modo per circumſtantes intelligibili arguat pœnitentem, hoc ipſo enim manifeſtat hunc afferre materiam gravem, circa quam mereatur ſpecialem correptionem, vel examen exactiùs, quàm fieri ſoleat in venialibus. Meritò S. Carolus Borrom. *Inſtr. Paſtor. c.*12. ait, *Caveat omni modo, peccati à ſe auditi gravitatem geſtu corporis, vel nutu capitis circumſtantibus prodere.* Addit c.19. *Verbum nullum ex ore ejus excidat, ex quo, aliquo modo in peccati quantumvis leviſſimi, quod in confeſſione dictum ſit, notitiam ejus venire poſſit.* Et Cap. *Omnis de pœnit. & remiſſ.* dicitur, *caveat autem omninò, ne verbo aut ſigno, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem.*

*Q.*292. *An, & quomodo liceat aliquando Confeſſariis uti* 1975
ſcientia confeſſionis ad avertendum malum, vel evitandum peccata? R. §.1. Docuerunt aliqui fuiſſe aliquando ſalvo ſigillo licitum Confeſſariis deferre ad Epiſcopum enormia crimina pœnitentium, ut mala, quæ ex illis naſci poterant, caverentur, ſed rectè eos confutat Francol. *in Cler. Rom. p.*1. *d.*12. patet enim ex dictis per hoc confeſſionem reddendam eſſe odioſiſſimam.

§.2. Malderus docet uſum ſcientiæ confeſſionis non eſſe 1976
illicitum, ſi fundari poſſit etiam in aliis cognitionibus non dependentibus à confeſſione, & nemo inde venire poſſit in ſuſpicionem factæ confeſſionis, aut ſecreti ejus, v.g. Confeſſarius ex confeſſione novit ſibi porrigendum in potu venenum, poteſt, inquit, declinare potum prætenſa alia cauſa, imò teneri dicit Con. ne vitam prodigat. Item ea confeſſione ſcit, quòd Titius domum redituro paret mortem, poteſt nō redire, inquit Sanch. quamvis Titius recogitet id fieri ex ſcientia confeſſionis. Et pro hac ſententia refert Illſ. *nu.*244. Scot. Henr. Caſtr. Tamb. Spot. & & alios addens *à n.*257. ſi in ſimilibus caſibus pœnitenti nullum aliud incommodum cauſetur præter impeditionem peccati, vel occaſionis peccati, non frangi ſigillum, quia hoc non eſt reipſa incommodum, ſed beneficium. Alii ulteriorem dant rationem, quia Confeſſarius utitur jure ſuo, cui non fuit præjudicatū per confeſſionem auditam, nec quiſquam ideò retrahetur à confeſſione. Similiter docent S. Th. Regin. Mald. ſi Confeſſarius ex confeſſione noverit peccatum unius è communitate, à quo ſit periculum ſeductionis aliorum, poſſe, & ex charitate teneri dicere illi, qui curam habet, ut diligenter vigilet ſuper gregem ſuum. Item qui ex confeſſione ſcit Regem occidendum, poſſe in genere monere, ut ſibi caveat. Putat etiam Con. quod Laym. dicit eſſe probabile, ſi Superior ex confeſſione ſciat ſubditum noctu per aliquod oſtium exire ad peccandum, quòd poſſit curare illud claudi; E contrà Suar. Vaſq. Præp. Bonæſp. Dic. Steph. Averſ. *q.*18. *ſ.*8. Stoz *n.*253. dicunt Confeſſarium, vel Superiorem talem ſic debere ſe gerere, tanquam ſi nihil ſciret, audita enim in confeſſione *minùs ſcit quàm quæ neſcit*, inquit S. Auguſt. *& ex confeſſione ſcitum eſt quaſi neſcitum*, inquit S. Th. *in ſupplem. qu.*11. *art.*1. *ad* 1. Et cùm ſciat ut Dei locum tenens, non poteſt uti pro humano commercio, aliàs divina confundit cum humanis: hinc Delrio dicit omninò probabilius eſſe, quòd de omnibus iſtis ſilere debeat, ſeque, & omnia Deo committere, tum quia hoc plurimùm facit ad reverentiam Sacramenti ſimulque ad augendam apud omnes ſecuritatem ſigilli, tum etiam quia quamvis Confeſſarius non teneatur in omni-

bus

Digitized by Google

bus perinde ſe habere, atque ſi nihil ſciret, ſed in his ſolùm, in quibus eſſet odium confeſſionis, vel gravamen pœnitentis, tamen ut ſententia oppoſita redigatur in praxin, opus eſt tam multiplici circumſpectione, ut difficile ſit non violari ſigillum, ita etiam Harts *n.* 170. Et ob rationes datas docent Sylv. Bonac. Dicaſt. Stoz *n.* 251. contra Tamb. & Lugo *d.* 23. *n.* 125. ſi ideò nolim legere Miſſam in Eccleſia, quam ex ſola confeſſione ſcio eſſe publicè pollutam, frangi ſigillum: ſed Averſa *ſ.* 8. dicit talia eſſe licita, ſi nec revelatio peccati nec ullum gravamen pœnitentis inde reſultet. Addit Pignat. *tom.* 7. *conſult.* 54. per Eccleſiam prohiberi revelare quodcunque peccatum, etiamſi non eſſet periculum revelandi pœnitentem, excepto caſu, quo Confeſſarius indigeret alterius conſilio; ſed rigorem illum nec alii nec praxis probant.

1977 §. 3. Auctores plures quàm 40. quos referunt Sanch. *de Matr. l.* 3. *d.* 16. *n.* 2. Mendo *diſſ.* 10. *q.* 8. Stoz *n.* 244. docent Confeſſarium, qui ex ſola confeſſione novit pœnitentem indignum eſſe officio, poſſe ideò illi in electione gratuita, & ſecreta denegare ſuum ſuffragium, quia utitur jure, quod habet ad non promovendum indignum; imò aliqui dicunt ad hoc teneri, ſi alioquin pateretur bonum commune; ſed hæc ſententia non videtur practicè probabilis, nam anno 1682. die 18. Nov. in Congreg. Generali Univerſalis Inquiſitionis emanavit hoc decretum. *Prævia matura conſultatione DD. Conſultorum facta fuit diſcuſſio ſequentis propoſitionis:* Scientia ex confeſſione acquiſita uti licet, modò fiat ſine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, niſi aliud multò gravius ex non uſu ſequatur, in cujus comparatione prius meritò contemnatur. *Addita deinde explicatione ſive limitatione, quòd ſit intelligenda de uſu ſcientiæ ex confeſſione acquiſitæ cum gravamine pœnitentis, ſecluſa quacunque revelatione, atque in caſu, quò multò gravius gravamen ejuſdem pœnitentis ex non uſu ſequeretur: Et ſtatuerunt dictam propoſitionem, quatenus admittit uſum dictæ ſcientiæ cum gravamine pœnitentis, omninò prohibendam eſſe, etiam cum dicta explicatione ſive limitatione, & præſenti decreto prohibent, ne quis ultrà audeat talem doctrinam publicè aut privatim docere, aut defendere ſub pœnis arbitrio S. Congreg. infligendis, mandantes etiam univerſis Sacramenti Pœnitentiæ Miniſtris, ut ab ea in praxin deducenda prorſus abſtineant.* Itaque nunc eſt certum, illicitum eſſe uti ſcientia confeſſionis cum aliquo gravamine pœnitentis, quamvis abſit omnis ſigilli revelatio, & quamvis multò majus gravamen ejuſdem pœnitentis ex non uſu ſequeretur. Quoad ſuperiores Religionum Clemens VIII. in Decreto 26. Maji 1594. mandat, ut caveant, ne notitia confeſſionis utantur ad exteriorem gubernationem: quod pro Societate JESU ſeveriſſimè prohibuit anno 1590. Claudius Generalis apud Illſ. *n.* 259. ideòque non licet ipſis ratione talis notitiæ ſtatuere novas leges, crebriùs viſitare, magis attendere, &c. etiam ſecluſo omni revelationis periculo, Stoz *n.* 254. contra Fagund. Tamb. & alios, quorum ſententia non eſt ampliùs probabilis, Viva *in append. ad prop. damn.* §. 9. *dub.* 1. Ad hoc, quod dicitur, eligentem uti jure, quod habet ad repellendum indignum, nego habere jus, ſi ex ſola confeſſione noverit eſſe indignum: unde illicitum eſt aliquem ideò removere ab officio etiam ad nutum auferibili. Bonac. Stoz *n.* 251. Mendo *q.* 9. aut admonere Superiorem, etiam ſimulando ſe aliunde habere notitiam criminis, Dicaſt. Stoz *n.* 255. aut ideò ſe oſtendere illi aſperiorem facto, vel verbo, Lugo, Stoz aut negare alicui arma, quem ex confeſſione ſcio habere aliquid contra me: aut famulum ſuum dimittere, quem ſic cognovi eſſe furacem, Stoz *n.* 251. Quòd ſi Confeſſarius talem famulum in Confeſſionali juberet clavem reddere, aut ſua ſponte diſcedere, frangeret ſigillum, quia hæc juſſio eſt actus non ſpectans ad confeſſionem, ergo cenſetur confeſſionem interrumpere, & extra illam hoc loqui, Lugo, Averſa *ſect.* 8. Stoz. Ratio omnium eſt, quia quidquid afferret incommodum pœnitenti, quamvis abeſſet periculum revelandi peccatum, & ita clam fieret, ut nemo adverteret, meritò redderet confeſſionem odioſam, ſi pœnitentes ſcirent ſibi talia incommoda fieri poſſe propter notitiam in confeſſione datam. Hinc ſi Cajus confeſſus eſſet ſe vitio carnis deditum eſſe, & pronum ad ſeducendos alios, Confeſſarius ſciens condormire pueris innocentibus nequidem indirectè poſſet facere, ut inde amoveretur, ſi hoc cederet in aliquod ejus incommodum, quamvis nec Cajus nec ullus alius adverteret hoc fieri ex ſcientia confeſſionis, Steph. *n.* 219. addens *n.* 221. cum Lugo *d.* 23. *n.* 102. & Averſa *ſect.* 8. ſi nullum eſſet inde incommodum pœnitentis, non frangi ſigillum, quia nec peccatum revelat, nec confeſſionem reddit odioſam. Similiter ſi Superior ex confeſſione ſciat aliquem non eſſe Sacerdotem, adeòque omnes confeſſiones apud illum eſſe irritas, non ideò poſſet illum non deſignare in Confeſſarium, ſi aliàs hoc erat facturus, ſic enim tantùm materialiter, & ex cauſa cooperatur iſtis ſacrilegiis, Dicaſt. Item frangit ſigillum Magiſter Novitiorum, ſi, quem propter vitia, vel alios defectus ex ſola confeſſione novit eſſe ineptum, aut fore pernicioſum religioſo Ordini, ideò ſuo voto in Capitulo rejiciat, aut aliter directè, vel indirectè faciat rejici à profeſſione.

§. 4. Quando ex non uſu ſcientiæ confeſſionis deberet 1978 Confeſſarius facere aliquid intrinſecè malum, uſus illius ſcientiæ eſt licitus, & neceſſarius, uti ſi maritus invita uxore ſuſcepiſſet Sacerdotium, & in proximo periculo mortis uxoris, audiens ejus confeſſionem intelligeret peccatum, ex quo cognoſceret Matrimonium ſuum ab initio fuiſſe invalidum, ſi putatitia uxor convaleſceret, non poſſet maritus ei petenti reddere debitum, quamvis ipſa adverteret eum negare propter ſcientiã confeſſionis, nam talis redditio debiti eſſet certò fornicatio intrinſecè mala: Deus autem per obligationem ſigilli non poteſt velle id, quod eſt intrinſecè malum, Illſ. *n.* 253. Addit, ſi ſciam ex confeſſione aliquem non eſſe Sacerdotem, me poſſe deſinere ipſi confiteri, quia ſic ſimulare ſuſceptionem Sacramenti eſt intrinſecè malum. Conſentit Sanch. ſi hoc non ſit iſti homini diſpliciturum, ideòque per hoc confeſſio non fiat illi odioſa. E contrà Lugo *n.* 105. Dicaſt. *d.* 12. *n.* 158. Viva §. 9. Stoz *n.* 251. probabilius dicunt poſſe, & debere pergere ita confiteri, nam dicere ſua peccata non Sacerdoti ſine intentione abſolutionis, non eſt intrinſecè malum, & ex cauſa iſta videtur talis ſimulatio, ac cooperatio ad peccatum illius hominis eſſe materialis tantùm.

§. 5. Si Confeſſarius ex confeſſione ſciat mulierem ſolere 1979 confiteri carnalia, & exinde ſe multum tentari, non poteſt emanere, ſi removere poſſit periculum proximum lapſus, aliàs frangit ſigillum, Dian. *p.* 11. *tr.* 5. *R.* 15. Steph. *n.* 223. Averſa ſuprà. Si tamen per hoc exponeret ſe periculo proximo lapſus, deberet emanere, quia ſe tali periculo exponere eſt intrinſecè malum. Item poſſet emanere, ſi ſciret eam vocare, non animo confitendi, ſed v. g. ſollicitandi illum ad peccatum, Averſa, id enim novit aliunde quàm ex confeſſione ſacramentali.

Q. 293. An Confeſſarius poſt datam abſolutionem, vel 1980 *in alia confeſſione poſſit non petita venia loqui cum pœnitente de auditis in confeſſione?* R. §. 1. Poteſt ſtatim poſt abſolutionem, v. g. admonendo de vitandis occaſionibus, quia cùm in continenti, id eſt, Pœnitente, & Confeſſario adhuc exiſtente in confeſſionali, fiat, cenſetur judicium adhuc durare ſaltem integraliter, Prep. Henriq. Tann. Dicaſt. Tamb. Averſ. Lugo *d.* 23. *n.* 129. Stoz *n.* 194. Illſ. *n.* 250. contra Fagund. An autem hoc liceat, quando pœnitens è confeſſionali diſceſſit, dixi *n.* 1776. Item an hoc liceat ad corrigendum, vel ſupplendum defectum à Confeſſario commiſſum dixi *n.* 1776.

§. 2. Si Confeſſarius in hac confeſſione loquatur cum 1981 pœnitente de auditis à ſe in alia confeſſione, non frangit ſigillum, quia loquitur in eodem foro, Gran. Mald. Lugo aliique multi cum Averſa *q.* 18. *ſ.* 6. quod certum eſſe dicit Illſ. *n.* 251. contra Fagund. & Dianam, ſic enim fit cum conſuetudinariis, & hoc pertinet ad officium Judicis, ac Medici. Si autem loquatur de ſpectantibus ad ſigillum ſibi aliunde notis, v. g. qui dictaverat peccata pro confeſſione alteri facienda, non poteſt nequidem in confeſſione de iſtis loqui pœnitenti, quia notitia illa non pertinuit ad hujus Confeſſarii forum, Lugo *n.* 128.

Q. 294. Quomodo ille, qui obligatur ſigillo, debeat reſpon- 1982 *dere, ſi interrogetur circa materiam ſigilli?* R. Aliqui Lovanienſes apud *Sandæum ad prop.* 26. ab Innoc. XI. damnatam dicunt non poſſe affirmare, quòd aliquid ſciat, ne frangat ſigillum; nec poſſe negare, ne mentiatur, ſed debere interrogantem arguere ineptiæ, & dicere, talia interrogari non debere, neque ad talia reſponderi poſſe. Doctrina illa valeret, ſi omnes in praxi eodem modo agerent, aut ſaltem ſi interrogatus nunquam, nequidem ubi poſſet, & quamvis minitaretur mors reſponderet aliquid de aliquo ſuo pœnitente, & hoc ſciretur ab omnibus, ſed cùm plerique quandoque negent, ſi nempe pœnitens non ſit tale quid confeſſus, aut ſaltem audientes non ſciant interrogatũ habere talem morem, ut nulli unquam reſpondeat, praxis illa nõ valet, quia interrogans judicabit hoc eſſe factũ, quod interrogat: unde ut ſecretum tegatur, procedi poteſt ſecundùm ſeqq.

§. 1. Si Confeſſarius interrogetur, an pœnitens ei ſit 1983 confeſſus peccatum, quod eſt notorium, communiter negare non debet, ne reddat pœnitentem ſuſpectum de confeſſione non integra; nec debet affirmare, ne frangat ſigillum: itaque dicat pœnitentem feciſſe, quod judicavit eſſe faciendum, & ſe functum eſſe ſuo officio.

§. 2. Si per talem reſponſionem cauſetur ſuſpicio de pec- 1984 cato pœnitentis, aut ſi rogetur ſimpliciter, an non ſciat peccatum etiam occultum pœnitentis, dicat ſe nihil ſcire, & ſi opus ſit, hoc ipſum juret, quamvis anteà juraſſet ſe ſine reſtrictione vel æquivocatione reſponſurum, quia intentio interrogantis non poteſt eſſe, niſi an ſciat humano modo, id eſt, communicabili, & ſpectante ad commercium humanum, ergo ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 1. *n.* 284. non mentitur ſic reſpondendo ad intentionem interrogantis, Lugo *d.* 23. *n.* 73. Stoz *n.* 266. Hinc S. Th. *in ſupplem. q.* 11. *ar.* 1. *ad* 3. ait, *Homo non adducitur in teſtimonium niſi ut homo, & ideò ſine læſione conſcientiæ poteſt jurare ſe neſcire, quod ſcit tantùm ut Deus.*

§. 3. Si Confeſſarius urgeatur, an non ſciat modo ſacra- 1985 mentali,

mentali,incommunicabili,ut Deus,aut quocunq; alio tandem, adhuc negare debet,& ſi opus,addere juramentum,non reſtringendo purè mentaliter, hoc enim eſſe illicitum dixi ibidem *nu.* 285. ſed quia circumſtantiæ conſignificant cum his vocibus Confeſſarii negantis,& faciunt hunc ſenſum, *ut liceat mihi dicere*, nam non ſola verba ſignificare, ſed etiam circumſtantias humano modo cognoſcibiles,oſtendi *l.3.p.1.n.*284. Jam verò omnibus conſtat, quòd interrogatus in materia ſigilli teneatur celare veritatem,ergo circumſtantiæ reſpondentis,*neſcio*,addũt hunc ſenſum, *ut liceat mihi dicere*. Nec refert, ſi interrogans urgeat, an non ita ſciat, ut non liceat dicere,nam adhuc poteſt dicere, ac jurare, quòd neſciat, iterum enim conſignificabitur, *ut liceat mihi dicere*, & fruſtrà vult interrogans, ut excludatur hoc additamentum, circumſtantiæ enim hoc ipſum neceſſariò ſemper addunt, Lay.Tann.Steph.Stoz *à num.*274.

1986 §.4. Alium modum ſuggerunt Tann.& Stoz *num.*273.ut Confeſſarius, ſi aliter non poſſit ſalvare ſigillum, utatur vocibus purè materialiter tanquam ſonis non ſignificativis,volendo per illas nihil ſignificare. Ratio autem, cur voces in illis circumſtantiis non ſint ſignificativæ, hæc eſt, quia vis ſignificativa vocum eſt voluntas illorum,qui eas inſtituerunt ad hoc, vel illud ſignificandum, atqui inſtituentes non voluerunt nec velle potuerunt, ut tales voces eſſent ſignificativæ in caſu, quo per illas revelaretur ſigillum, id enim velle foret impium, nec Dei vel Reip. approbatio poteſt accedere; quæ tamen debet accedere, ut ſit obligatio utendi vocibus, ſicuti inſtitutæ ſunt, ergo voces in his circumſtantiis non ſunt ſignificativæ: quòd autem interrogans excipiat illas ut ſignificativas, & fallatur, ſibi imputet, injuſtè enim interrogat.

1987 §.5. Quando Confeſſarius ita injuſtè interrogatur de re ſigillo clauſa, & non poteſt aliter tegere quàm ſimpliciter dicendo ſe nihil ſcire, non eſt opus, ut ſignatè cogitet de uno, vel altero ex relatis modis reſpondendi abſque mendacio, ſed ſufficit, ſi animum habeat non mentiendi, & reſpondere velit in eo ſenſu, in quo juxta Eccleſiæ, & Doctorum mentem cum veritate ſic loqui poteſt: certum enim eſt debere hic eſſe aliquem modum licitum ſalvandi ſigillum, nec occurrit magis congruus quàm unus ex his. Et quod dictum eſt de Confeſſario, valet de omni alio obligato ad ſigillum; extra hos autem ſimileſque caſus graviſſimos foret mendacium ſic uti vocibus. Porrò quando veritas celari poteſt modo minùs ſuſpecto de mendacio, hic adhiberi debet, & tum priùs utendum extremo medio, quando neceſſitas urget.

1988 Q.295. *Quomodo pro foro externo ſit agendum circa materiam ſigilli?* R.§.1. Confeſſarius non præſumitur revelaſſe ſigillum, tum quia facta, præſertim illicita, non præſumuntur, tum etiam quia in dubio circa res concernentes forum, præſumitur pro Judice, unde in dubio is, qui aſſerit, probare debet, Fagund.Bardi, Schild.*tr.2.c.5.§.3.*Stoz *n.* 198. 279.

1989 §.2. Revelans peccatum pœnitentis, ut ipſe ſe defendat, tenetur probare ſe illud extra confeſſionem intellexiſſe, vel cũ conſenſu pœnitentis loqui. Si pœnitens neget ſe conſenſiſſe, Confeſſarius probæ vitæ ſatis probat jurando, niſi revelatio eſſet in grave damnum pœnitentis, vel tertii, tum enim pœnitens præſumitur non conſenſiſſe, Suar.Bardi, Schild.Stoz *n.*279. qui notat, quando ex omnibus nihil certi erui poteſt, potiùs credendum Confeſſario dicenti ſibi datam eſſe licentiam, ob rationem §.1.datam. Et conſentit Pignat. *tom.7.conſ.*54.

1990 §.3. Conſenſus pœnitentis mortui præſumitur datus, quando Confeſſarius probæ vitæ loquitur ex confeſſione ad commodum unius, licèt ſit ad incommodum alterius, uti ſi indicet hæredem defuncti teneri ad aliquid reſtituendum, præſertim ſi juret. Ceſſaret tamen hæc præſumptio, ſi Confeſſarius non ſit probæ vitæ: ſi non coram Judice, vel illo, quem res concernit, ſed ex levitate locutus ſit; ſi revelatio cedat in bonum Confeſſarii; ſi dicat aliquid in grave præjudicium tertii, & leve commodum alterius, Menoch. ſuprà.

1991 Q.296. *Qua prætereà circumſpectione hic meritò utendum ſit?* R.§.1. Non facilè loquendum de auditis in confeſſione, præſertim coram ſæcularibus, qui judicabunt Confeſſarios ſemper memoria tenere ſua peccata, ac proptereà ſe reſpici aut deſpici, ex quo confeſſio fiet odioſa.

1992 §.2. Si Confeſſarius aliunde ſciat peccatum pœnitentis, poteſt ex hac altera notitia de illo loqui, dummodò abſit ſcandalum, & audientes intelligant eum iſtam ſcientiam aliunde habere. Averſ.*q.18.ſ.4.*Gob.*n.*788.815.Non poteſt autem ideò confidentiùs rem affirmare,quia ex confeſſione ſcit eſſe veram, nec manifeſtare ullam circumſtantiam ex ſola confeſſione notam,Gor.*n.*406.Quòd ſi aliunde conſcius peccati velit propter illud pœnitentem punire,dicat,priuſquam confiteatur ſe puniturum pro æquo,vel ad alium Confeſſarium dirigat, ne poſteà pœnitens habeat ſuſpicionem fracti ſigilli.Laym. Stoz *n.*222.

1993 §.3. Daturus ægro Communionem, vel extremam Unctionem non interroget Confeſſarium, an æger ſit abſolutus, ſed tantùm, an ſit confeſſus, ne Confeſſarium incautum exponat periculo frangendi ſigilli, vel mendacii, ſi fortè non abſolviſſet, Stoz *n.*237. Peſſimè autem facit Paſtor, ſi ab ægro recedens dicat debere magis exercere actus amoris prædominantis, aut ſi ita loquatur, ut homines intelligant abſolutum non eſſe, quia hoc ipſo, quòd prodatur indiſpoſitio, proditur peccatum mortale, ergo frangitur ſigillum.

§.4. Qui dicit, *hodie mulier, miles, Sacerdos, mihi* 1994
confeſſus eſſe tale peccatum, exponit ſe periculo frangendi ſigillum, quia exprimendo ſtatum, & circumſtantiam temporis facit, ut perſona pœnitentis vel agnoſci, vel in ſuſpicionem prudentem venire poſſit, Fagund.Stoz *n.*139.

§.5. Quando eſt ſermo, vel occaſio ſimili modo loquen- 1995
di de pluribus pœnitentibus, ſi Confeſſarius unum laudet, & de aliis taceat, ordinariè frangit ſigillum, quia indirectè, & interpretativè alios accuſat, de quibus tacet, Fagund. Reg. Lay.Caſtrop.Averſa *ſ.1.§.Quintò*,Stoz *n.*240. Aliud eſt, ſi abſolutè laudaretur hic ſine reſpectu ad alios, de quibus non eſſet talis cauſa, vel occaſio loquendi, aut ſi exceſſus laudis tantus eſſet, ut ideò nihil decederet aliis. Et ſic excuſari poteſt Confeſſarius, qui cùm unius valdè pii vita ſcribenda eſt, dicit Hiſtorico eum nunquam peccaſſe mortaliter: Si tamen, cùm in vitam alterius pœnitentis inquiritur taceat, aut tergiverſetur dare teſtimonium, frangit ſigillum, Stoz ſuprà.

§.6. Qui dicit Cajum ſibi clam confeſſum eſſe præterito 1996
Confeſſario ordinario, frangit ſigillum; niſi cauſam aliam det, cur ſic cõfeſſus ſit, quia ſic ingerit ſuſpicionẽ peccati, quod noluerit ſuo confiteri, Stoz *n.*241 Gorm. *n.*406. Similiter qui videt aliquem extraordinario Confeſſario clam confitentem,frangit ſigillum,ſi dicat aliis,quia videns ex ipſa clancularia confeſſione accipit notitiam cujuſdam gravioris peccati, ſicuti ſi quis videret geſtus,per quos mutus confitetur,inde conciperet notitiam aliquam de ejus peccatis, Stoz *n.*259.contra Lugonem.

§.7. Qui dicit de ſuo pœnitente, confeſſionem ejus fuiſſe 1997
valdè longam,fuiſſe ſcriptam per tot paginas,frangit ſigillum, ſi pœnitens clam confeſſus eſt, nolitque id ab aliis reſciri, quia hoc ipſo ſignificatur, quòd multa peccata habuerit. E contrà ſi in loco publico eſt confeſſus, hoc ipſo dedit licentiam Confeſſario, & aliis cum videntibus loquendi de diuturnitate confeſſionis: nemo enim cenſetur velle ea ſervari in ſecreto, quæ ipſe facit in publico, Stoz *n.*242.Gob.*t.7.à n.*927.

§.8. *Pourrè* dicit eſſe mortale, ad recreationem, ſeu joci 1998
cauſa narrare audita in confeſſione, quamvis abſit omne periculum revelationis, quia valdè irreligioſum eſt ad jocos adhibere, quod ex illo ſanctuario eſt acceptum. Sed hæc ſententia videtur eſſe nimis rigida. Alii cum Steph.*num.*230.dicunt eſſe ſaltem illicitum. Sapienter ordinatum eſt in Societate JESU, ut in litteris annuis, quibus recenſentur labores, & fructus ſpirituales noſtrorum in Collegiis, Reſidentiis, Miſſionibus, ſi fortè confeſſiones ſacrilegæ ſint emendatæ, nulla de his fiat mentio, ſed planè præſcindendo ab opere quamvis utiliſſimo, referantur alia de more pro Dei gloria,& animarum ſalute peracta. Idque eſt conforme inſtituto Societatis, in quo Formula ſcribendi, De litteris annuis §.27.ait, *Cavendum autem ante omnia diligenter, ut quæ ad Confeſſionis Sacramentum ſpectant, nulla ratione in his capitibus attingantur: omittanturque ſimiliter, quæ alia quavis ratione ſecretum poſtulant, & ex quorum narratione jure offendi quiſquam poſſet.*

Q.297. *Quæ ſint pœnæ eorum, qui violant ſigillum:* 1999
& quomodo poſſit in judicio contra eos procedi? R.§.1. Cap. *Sacerdos, De pœnit.diſt.6.*ſtatuitur pœna depoſitionis, & perpetua, ac ignominioſa peregrinatio, ſed Clemens III. Cap. *Omnis utriuſque ſexus*, de Pœn. & remiſſ. præter pœnam depoſitionis ab officio ſacerdotali poſteà ſtatuit, ut loco iſtius peregrinationis detrudatur in arctum Monaſterium, vel in aliam arctam cuſtodiam, inquit Stoz *l.2.n.276.*quæ pœna cadit in ſolum Sacerdotem Confeſſarium, qui præſumptuosè revelat peccatum confeſſum, & aliàs ignotum, eſtque pœna ſententiæ à Judice Eccleſiaſtico ferendæ. Contra alios, vel etiam contra Confeſſarium aliter frangentem ſigillum proceditur aliis pœnis arbitrio Judicis: & teſtantur plures apud Gob.*t.7.n.*842. tales Confeſſarios quandoque plecti capite.

§.2. Gravis dubitatio eſt, quomodo procedi poſſit contra 2000
violatores ſigilli, nam nemo ſine expreſſa licentia pœnitentis manifeſtare poteſt, vel agere de peccato, quod immediatè vel mediatè, licitè vel illicitè cognitum eſt ex ſola confeſſione; ergo ſi pœnitens priùs expreſſè non conſentiat, fieri non poterit accuſatio de ſigillo circa aliquod peccatum ipſius fracto, neque Confeſſarius poterit hoc fateri, neque de hoc poterunt audiri teſtes, neque Judex poterit ad illud fatendum cogere, aut cooperari ad convincendum, quia ſic faceret, ut peccatum aliquod ex ſola confeſſione notum ſaltem indirectè manifeſtaretur. Hoc argumento convictus Gob.*in Quint.tr.5.c.42.ſ.7.*docet non poſſe judicialiter procedi contra talem Confeſſarium. Rationem à priori dat, quia Chriſtus potuit, & conſequenter dicendus eſt ſic voluiſſe inſtituere hoc Sacramentum, ut in omni prorſus caſu ſigillum maneret inviolabile, niſi pœnitens revelari permitteret. E contrà Stoz *n.*284.contendit poſſe judiciali-

cialiter procedi contra talem Confeſſarium, etiam invito pœnitente, 1. quia juriſdictio Eccleſiæ debet eſſe talis, ut ſicuti de internis in foro interno, ſic de externis in foro externo poſſit judicare, & ubi graviſſimè læditur reverentia Sacramentorum, etiam punire, non obſtante voluntate cujuſquam hominis privati irrationabiliter negantis licentiam, huic enim non debet eſſe ſubjecta juriſdictio Eccleſiæ, cujus leges non pendent à conſenſu nequidem totius populi. 2. Quia aliàs mortuo pœnitente vel abſente, vel reddito amente nunquam poterit puniri talis Confeſſarius, quia non poterit peti licentia, adeòque fruſtrà ſont Canones ſtatuti contra ejuſmodi delicta Reip. Chriſtianæ damnoſiſſima. 3. Si lex ſigilli vetet, ne in ſigilliſragum inquiratur, lex illa eſt contra ſeipſam, & tollit media ad ſui conſervationem neceſſaria, fruſtrà enim eſt lex, ubi non eſt Judex, qui obſervantiam urgeat; imò impunitas, quam talis lex ſigilliſrago daret, eſſet maxima occaſio frangendi ſigillum. Itaque putat *Stoz* dicendum, quod poſſit talis Confeſſarius ad Judicem deferri, Judex inquirere, teſtes in judicio deponere, reus ipſe fateri, & puniri, etiam ſine licentia pœnitentis, & ſalvo ſigillo. Rationes ulteriores dat, quia ſaltem poterit talis inquiſitio, & probatio fieri, ut Confeſſarius convincatur, & fateatur ſe fregiſſe ſigillum, abſtrahendo quomodo, & in qua materia, per quod probabile eſt non frangi ſigillum à Confeſſario, ut fatetur *Gob.* Deinde omnis pœnitens debet, & cenſetur in hoc conſentire, ut ſervetur ſigillum, & ubi violatum eſt, ut redintegretur, debet enim pro hoc eſſe conſenſus omnium communis, requiritque illum ipſa lex naturæ, Dei & Chriſti; & quamvis fortè injuriam remitteret pœnitens, poteſt tamen reus à Judice puniri, uti à Judice punitur fur, licèt injuriam remittat, & nolit puniri ille, cui eſt furatus, debet enim prævalere bonum commune, cui per authoritatem publicam ſervire debet punitio ſcelerum. Eſtque hæc poteſtas inquirendi, & puniendi favorabilis pœnitenti, poſitione enim facta redit apud omnes obligatio prior ſigilli, ergo nō facit confeſſionem odioſam, & conſequenter ex hac parte non eſt contra ſigillum. Ita *Stoz*, qui ad rationem dubitandi reſpondet non eſſe contra ſigillum, ſi peccatum pœnitentis per accidens, & indirectè revelatur per aliquid, quod unicè eſt neceſſarium ad ſervandum, & redintegrandum ſigillum, & ad exercendam poteſtatem à natura, Deo & Chriſto datam pro conſervatione ſigilli. Utraque ſententia eſt probabilis, *Gob.* tamen ſententia videtur probabilior, maximè in caſu quo pœnitens expreſsè negaret licentiam; quod enim tum impediatur poteſtas Eccleſiæ, eſt per accidens, & raró fiet, quia pœnitens communiter conſentit, uti & plerumque conſentire tenetur, ne ejuſmodi ſcelera communi bono ita pernicioſa per impunitatem invaleſcant.

2001 *Q. 298. An expediat conſulere Confeſſarios, quando agitur de aliquo promovendo?* R. Affirmant *Opſtraeds* in Præfatione Paſtoris boni, quia Confeſſarius optimè novit ſpiritum interiorem. Sed dicendum eſt non expedire, tum quia eorum ſcientia eſt tantùm pro gubernatione fori interni; tum quia datur occaſio pœnitentibus, ut ſincerè non confiteantur, ſed quærant habere bonum nomen apud Confeſſarios; tum maximè quia datur incautis Confeſſariis occaſio frangendi ſigilli, vel erroris cauſandi, quamvis enim Confeſſarius ſciat pœnitentē eſſe ineptiſſimum, attamen cogitur commendare velut dignum, ne ſilentium, vel frigida commendatio det ſuſpicionem mali. Quòd ſi unum commendet, & non alterum, contra hunc iterum movet ſuſpicionem: Itaq; rogatus dicat, quæ aliunde publica ſunt, & faciunt ad commendationem, item (ſi ita eſt) eſſe frequentem, & conſtantem in ſuſcipiendis Sacramentis, &c. Quòd ſi per hoc moveret ſuſpicionem mali, addat abſolutè eſſe devotū, pium, & probum.

D U B I U M II.

2002 *Quale ſit præceptum, & quæ obligatio confeſſionis.*

RESP. Præceptum confitendi, tum divinum, tum Eccleſiaſticum, ſub mortali obligat omnes, & ſolos baptizatos, qui habent mortale: illud in articulo mortis; hoc verò, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, & ſimul, ut confiteantur proprio Sacerdoti, vel alteri, cum ejus venia, ſemel in anno, computando ab una confeſſione ad aliam, ut quidam docent, vel ab initio Januarii ad finem Decembris, ut habet communior, vel denique à Paſchate ad Paſcha, ut conſuetudo ferè obtinuit, propter communionem, Suar. *d.* 35. *ſ.* 2. Vaſq. *q.* 90. *art.* 2. Lug. *d.* 15. *ſ.* 3. 4. 6. & 7. Con. *d.* 15. *d.* 6. *Unde reſolves,*

I. Tenentur hoc præcepto, 1. Hæretici, & apoſtatæ, pueri doli capaces, ſaltem poſt ſeptennium; *vid.* Dian. *p.* 4. *tr.* 3. *Reſ.* 52. Lug. *n.* 144. & 149. 2. Ingrediens periculoſam navigationem, vel conflictum. 3. Mulier tenera primùm paritura, vel quæ ſolet habere partus difficiles. 4. Reus morti adjudicatus. 5. Qui ſigna habet mortis naturalis.

II. Improbabile eſt, quod docet Sà, *V. Confeſſio*, Eccleſiam non obligare ante pubertatem, cùm anni diſcretionis citiùs attingantur, & conſtet, mortaliter peccari poſſe ſub annum nonum, vel decimum, imò antè. Unde ſi talis puer craſſo ſaltem modo videatur cognoſcere, Deum per hoc vel illud offendi, oſtendatque dolorem, & propoſitum, ac præcipua fidei myſteria cognoſcat, debet abſolvi; ſecus tamen, ſi non noteṭur ſufficiens uſus rationis. Si verò dubium ſit, poteſt, (imò in articulo mortis debet) abſolvi ſub conditione. V. Laym. *l.* 5. *tr.* 6. *c.* 5. Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *R.* 53. & Lugo *l. c.* & *d.* 17. *n.* 22. ubi docet, etiam extra articulum mortis obligationem præcepti, & talem eſſe ſub conditione abſolvendum, ne gratia ſacramentali privetur.

III. Non obligatur, qui tantùm habet venialia, etſi conſuetudo habeat, & cogi etiam quiſque poſſit, ut in Paſchate ſaltem ſe ſiſtat Paſtori, ut cum reliquis eum ad communionem admittat; ad quod Paſtor tenetur, ſi alter dicat ſe mortalis culpæ non eſſe conſcium, Suar. *d.* 36. *ſ.* 2. & *c. communiter.*

IV. Probabile eſt, eum, qui uno anno, ſive cum, ſive ſine culpa, non ſatisfecit præcepto, teneri adhuc quamprimum poteſt, anno ſequente, quia terminus non apponitur ad finiendam, ſed ad non differendam obligationem: Ac proinde talem toties peccare mortaliter, quoties oblatam occaſionem negligit, docet Bon. *d.* 5. *q.* 5. *ſ.* 2. Suar. Vaſq. Lug. *num.* 177. contra *Sylv. Valent. Laym. Dian.* &c. qui dicunt perſeverare in uno eodemque peccato.

V. Satisfaciunt ii, qui confitentur Mendicantibus, etiam in Paſchate, quia hi habent facultatem à Sacerdote propriiſſimo omnium fidelium, & Paſtore Paſtorum. Ita *communiter omnes* contra *Gloſſatorem, & Authorem Parochiani obedientis*, contra quos *vide in reſponſis Franciſci Fontani*, *editis Viennæ Auſtriæ, Anno* 1634. allegatam authoritatem duorum Conciliorum, Vienenſis, & Tridentini, 20. Pontificum, 50. Doctorum, & præter totius orbis conſenſum, multorum quoque Parochorum, teſtantium eos eſſe optimos Parochianos, qui Regulares adeunt, & ab iis inſtituuntur, *v. ſupra l.* 3. *ſ.* 3. *cap.* 1. *dub.* 3. Item Nav. Azor. Fagund. Trull. *l.* 3. *c.* 4. *d.* 2. *n.* 6. Dian. *p.* 8. *t.* 1. *R.* 38.

VI. Non obligatur ante finem anni, qui habens mortale, timet, ne illud obliviſcatur, Kon. Henr. Lug. *num.* 41. & alii contra Med. &c. Si tamen prævideret ſe non habiturum occaſionem confitendi deinceps toto hoc anno, deberet prævenire, etiam in medio anni, Lugo *n.* 182.

VII. Probabilius eſt, non ſatisfieri præcepto Eccleſiæ per confeſſionem invalidam, ut docet Suar. *d.* 36. *ſect.* 7. Filliuc. Laym. Lugo *ſect.* 6. §. 5. etſi probabile contrarium putet eſſe Fag. v. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 120. Item nec per confeſſionem venialium, ut docet Dian. *par.* 4. *t.* 4. *Reſ.* 206. ex Hurt. & Mercero.

VIII. Excuſantur ab hoc præcepto, 1. qui phyſicè non poſſunt, v. g. quibus deeſt Confeſſarius, 2. qui moraliter non poſſunt, v. g. qui prudenter timent revelationem ſigilli; vel qui non poſſunt ſine notabili incommodo vitæ, fortunarum, &c. Kon. Tamb. *cap.* 4. §. 3.

A D D E N D A.

QUæſt. 299. *Quid in genere notandum ſit circa præceptum, & neceſſitatem pœnitendi?* R. ſeqq. §. 1. Datur ſpeciale præceptum pœnitendi, per ſe obligans omnes, qui mortale perſonale commiſerunt, nam Pœnitentia aliqua eſt ſecundùm præſentem Dei ordinationem neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem illis, qui in mortale perſonale ſunt lapſi, S. Th. 3. *p.* *q.* 86. *ar.* 2. putantque Averſ. *q.* 1. *ſ.* 3. & Platel. *n.* 505. eſſe de fide, quia Lucæ 13. v. 3. dicitur: *Niſi Pœnitentiam habueritis*, & v. 5. *Si Pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* Eccli. 2. v. 22. *Si Pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini.* Trid. *ſeſſ.* 14. *De Pœnit. c.* 1. ait: *Fuit quidem Pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam, & juſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam, qui Baptiſmi Sacramento ablui petiviſſent.* S. Aug. uti refertur cap. *Neminem* 43. *diſt.* 1. *De pœnit.* ait, *Neminem putes à quocunque, ſeu magno, ſeu parvo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire.* Similia habent alii PP. frequentiſſimè. Ratio, cur Deus ſic ſtatuerit, eſt, quia homo eſt agens liberum, & per peccatum ſe liberè avertit à Deo, ergo congruum fuit, ut ſi vellet redire ad gratiam, iterum ſe converteret ad Deum per motum voluntatis ſuæ, nec conveniens erat, ut Deus quaſi nolenti peccatum dimitteret: aptiſſimus autem motus ſe convertendi ad Deum erat actus pœnitentiæ. 2003

§. 2. Hoc præceptum pœnitendi non tantùm eſt poſitivum 2004 divinum, ſed etiam naturale, S. Th. *q.* 84. *art.* 7. *ad* 1. Tann. *q.* 6. *n.* 42. Averſ. *q.* 1. *ſ.* 4. Eſſe poſitivum divinum, conſtat ex Scripturis n. 663. & 2003. citatis, quæ non tantùm declarant neceſſitatem medii ſed etiam intimant præceptum, uti etiam illa Joann. 6. v. 54. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, &c.* Deus enim, qui inſtituit, etiam fieri præcepit. Eſſe etiam naturale, colligitur inde, quia ſuppoſita inſtitutione Dei, qui voluit pœnitentiam eſſe medium ad finem ultimum, recta ratio dictat, adeòque obligat lex naturæ, ut omnis homo rationalis ad finem ultimum

Digitized by Google

timum ordinatus, & ſuppoſita elevatione etiam lege naturæ obligatus ad eum tendere, adhibeat hoc medium pro fine illo obtinendo neceſſarium. Fundatur autem hæc obligatio naturalis etiam in aliis, imprimis in præcepto naturali charitatis erga Deum; deinde in præcepto naturali charitatis erga ſeipſum: prætereà in præceptis naturalibus aliarum virtutum, uti fusè proſequuntur Arr. ſ.3. & Averſa ſ.5.

Objic. Deus non poteſt diſpenſare in lege naturæ, ſed poteſt diſpenſare in lege pœnitendi, quia poſſet impœnitenti remittere peccatum, ergo. R. Deus non poteſt diſpenſare in lege naturæ, directè, id eſt, hic relinquendo materiam legis, & tollendo obligationem, c. quia Deus non poteſt relinquere peccatum deobligando à pœnitendo. Non poteſt diſpenſare indirectè, tollendo materiam legis, n. poſſet enim impœnitenti remittere peccatum, quo ſublato tolleretur materia, & conſequenter obligatio pœnitendi.

2005 §.3. Probabilius videtur, quòd præceptum pœnitendi non obliget, per ſe loquendo, ſtatim poſt commiſſum mortale, S. Thom. Dur. Ang. Med. Adr. D. Sot. Can. Viguer. Suar. Vaſq. Valent. Henriq. Con. Lugo, quos citat, & ſequitur Averſa *q. 1. ſ. 6. & 8.* Item Ochag. cum Dicaſt. *d. 3. dub. 3.* Item Gerſon, Bon. *Laym.* cum Caſtrop. *tr. 23. p. 4. n. 8.* Gonet *d. 7. n. 96.* Tann. Arr. Haun. Plarel. Steph. Stoz *l. 1. p. 2. n. 60.* & plurimi alii, contra Innoc. IV. S. Ant. Archid. Argent. Maj. Caj. P. Sot. Marſ. Palud. Sylv. Abul. Cardenam *in 2. criſ. d. 6. c. 3.* *Probatur* 1. ex ſenſu communi fidelium, & praxi Confeſſariorum, nemo enim ſe accuſat de hoc, quòd non ſtatim pœnituerit, nec Confeſſarii de hoc interrogant. *Si dicas* fideles circa hoc non eſſe bene inſtructos, *contra* eſt: ſic omnes Curatores animarum accuſas vel ignorantiæ, vel ſocordiæ, vel malitiæ: imò nec excuſabitur Eccleſia, quæ cùm facilè poſſet, nullibi obligationem illam declarat. *Prob.* 2. Illud præceptum non eſt poſitivum, nam nullibi eſt ſatis clarè expreſſum, & cùm plerique ignorent illud, non eſt ſufficienter promulgatum, ergo non obligat. Neque eſt naturale, nam ut aliquid cenſeatur eſſe debitum ex lege naturæ, non eſt ſatis, quòd ipſum afferat plus boni quàm omiſſio ipſius, alioquin quidquid eſt de conſilio, eſſet de lege naturæ, ſed neceſſe eſt, ut obligatio ad tale aliquid plus boni afferat toti generi humano, quàm negatio talis obligationis, uti rectè Perez, Eſparſ. Palav. *à n. 250.* Haun. *n. 932.* jam verò obligatio ad ſtatim pœnitendum non afferret toti generi humano plus boni quàm negatio illius obligationis, nam difficillimum eſt ſtatim efficaciter, præſertim ex motivo perfectiſſimo deteſtari hoc, quod immediatè antè placuit, & cùm motivum illud non habuerit vim faciendi, ut abſtinerem, quomodo ſubitò habebit vim efficiendi, ut abjiciam peccatum, quod jam complexus ſum? ergo talis obligatio exponeret pleroſque continuis periculis novi peccari, adeòque non afferret toti generi humano plus boni, quam illius obligationis negatio. *Conf.* quia incautum, & malum eſt affirmare aliquid eſſe peccatum mortale, ubi illud nec ſufficiente authoritate, nec evidente ratione oſtendi poteſt, nam *hoc eſt ponere laqueum pedibus ambulantium*, inquit Gabriel, & ex illo Gob. *in Exp. tr. 1. n. 55.* & Sporer *in Theol. Sacram. p. 1. c. 3. n. 174.* Sed nec authoritas ſufficiens, cùm oppoſitum teneant plures, nec evidens ratio probat iſtam obligationem, uti patebit ex ſolutione objectionum, ergo. Ex his,

Inferes contra Alenſem, Palud. S. Anton. Sylv. Marſil. Abul. & alios apud Tann. *q. 6. n. 44.* multò minùs eſſe obligationem toties retractandi mortale remiſſum, quoties ejus memoria recurrit, cùm enim facillimè recurrat, continuò fermè renovari deberent retractationes, quæ obligatio homines exponeret adhuc pluribus periculis novi peccati.

Objic. 1. *Eccli. 5. v. 8.* dicitur, *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, ſubitò enim veniet ira illius.* Et c. 21. *De priſtinis deprecare, ut tibi dimittantur, quaſi à facie colubri fuge peccata*, ſed oportet ſtatim fugere faciem colubri, ergo. R. Monet, 1. Ut peccata actualia non continuentur. 2. Ut pœnitentia fiat ante finem vitæ. 3. Suadet, ut homines mortales de præteritis ſtatim doleant, ne fortè periclitentur de ſalute. Nullibi dicit, quòd manere in mortali habituali ad aliquod tempus ſit novum mortale. Quando dicit peccata eſſe fugienda uti faciem colubri, intelligit non eſſe repetenda peccata actualia.

Inſt. 1. S. Th. 2. 2. *q. 68. art. 8.* dicit non licere permanere in peccato, etiam ad modicum tempus. R. Loquitur de permanentia in actuali voluntate non reſtituendi, quæ eſt actuale peccatum, cùm ſit actualis continuatio injuriæ.

Inſt. 2. SS. PP. dicunt nos debere agere perpetuam pœnitentiam. R. Volunt, vel quia quotidie peccamus, ideò ſemper indigere pœnitentia; vel pœnitentiam ſemel habitam eſſe perpetuam habitualiter, id eſt, non debere retractari, nec directè, volendo te non pœnituiſſe, nec indirectè per repetitionem ejuſdem peccati, Suar. Averſa ſ. 8.

Objic. 2. Qui ſtatim non arripit pœnitentiam, exponit ſe periculo proximo iterum peccandi, quia eſt hoſtis Dei, qui ſubtrahet gratias actuales, hinc S. Th. 1. 2. *q. 109. art. 8. O.* cum communi docet neminem poſſe diu ſine gratia habituali vitare omnia mortalia: & ideò etiam S. Greg. *in Ezech. hom. XI.* ait, *Peccatum, quod per pœnitentiam citius non deletur, aut peccatum eſt, aut cauſa peccati ſimul, & pœna peccati: omne enim, quod priùs committitur, peccatum eſt, ſed ſi citiùs pœnitendo non tergitur, juſto judicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere, ut qui flendo, & corrigendo noluit mundare, quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare.* R. n. aſſ. Neque enim Deus ſolet peccatoribus ſtatim ſubtrahere auxilia ordinaria: nec dæmon habet poteſtatem dominativam in voluntatem peccatoris, cui ſua libertas manet: nec peccatum habituale ſecundùm ſe trahit ad novum peccatum, cùm habeat ſe mortuo modo. S. Th. & S. Greg. intelligendi ſunt, quòd quandoque fiat, ut Deus ſubtrahat auxilia illi, qui nimis diu differt pœnitentiam, vel quia adhuc actualiter adhæret peccato antiquo, vel quia non orat Deum pro auxilio, vel quia non pœnitet, quando urget præceptum pœnitentiæ: Hinc Gerſon. *in Regul. mor. ſ. de pœn.* ait, *Homo non ſemper tenetur immediatè confiteri peccatum, imò nec conteri ſub pœna novi peccati mortalis: dat etiam ſpatium pœnitentiæ Deus, quale ſcit fragilitati noſtræ ſufficere.* Deniq; omnia illa tantùm probant, quòd ille, qui nimium differendo adverteret ſe fieri nimis debilem ad reſiſtendum tentationibus aut ad obſervanda alia præcepta, per accidens obligaretur ad ſtatim pœnitendum.

Inſt. 1. Qui differt pœnitētiā, exponit ſe periculo proximo moriendi in peccato, cùm mors improviſa multos opprimat. R. Mors improviſa inter cētum non opprimit unum, ergo nō ſēper eſt periculū proximum mortis improviſæ, alioquin ſemper poſſemus abſolvi à reſervatis, communicare pro Viatico etiam non jejuni &c. Si tamē quis ponatur in periculo proximo mortis, v. g. per prælium, inſidias hoſtium, morbum vel navigationē periculoſam, per accidens erit præceptum ſtatim pœnitendi.

Inſt. 2. Chriſtus Matth. 24. & 25. adducta parabola decem Virginum vigilare *præcipit*, uti docent SS. PP. apud Carden. *à n. 54.* & colligitur ex pœnis æternis, quæ intentantur negligētibus, ſed qui non ſtatim pœnitet, non vigilat, quia eſt in ſomno peccati, nec vult ab eo ſurgere, ergo. R. Ex iſtis plus inferri non poteſt, quàm eſſe præceptum pro omni tempore vigilandi 1. Ne peccetur. 2. Se parandi per bona opera à Deo vel Eccleſia nobis præcepta. 3. Pœnitendi ante articulum mortis. Virgines fatuæ peccarunt, quia tum non vigilarunt nec paratæ fuerunt, quando ſatis cognoſcebant adventare Sponſum; hinc etiam peccant, qui non pœnitent, quando cognoſcunt adventare mortem. De cætero etiam prudentes virgines ad tempus non vigilarunt ſed dormitaverunt omnes & dormierunt.

Inſt. 3. Qui poteſt anteà pœnitere & moritur in mortali, eſt dignus reprehenſione, ergo non pœnitendo peccavit. R. eſt dignus reprehenſione, quia pœnitentiam diſtulit uſque ad mortem, c. quia per aliquod tempus diſtulit, ſubdiſt. eſt dignus reprehenſione propter peccatum ideò commiſſum, n. propter defectum majoris providentiæ, qui ad ſummum eſt poſitiva imperfectio, c. antec. & n. conſ.

Objic. 3. Qui contraxit grave malum corporis, tenetur ex charitate erga ſeipſum illud quamprimùm poteſt tollere. Item qui videt proximū peccaſſe, tenetur ex charitate quamprimùm poteſt inducere, ut reſurgat, ergo multo magis tenetur aliquis ſtatim tollere malum ſtatum ſuæ animæ. R. Sicuti tunc tantùm teneor tollere grave malum corporis mei, quando eſt proximum periculum, ne mihi afferat aliud grave malum, vel ne fiat incurabile, vel ne impediat me ab aliis actionibus præceptis, ita tum tantùm tenebor tollere peccatum, quando eſt periculum proximum, ne per hoc inducar in aliud peccatum, aut ne poſteà pœnitere non poſſim, aut quando per illud impedirer ab obſervatione aliorum præceptorum: & hoc docet S. Th. *in 4. diſt. 17. q. 3. ar. 1. quæſtio. 4. ad 2. Non eſt de neceſſitate ſalutis corporalis, quòd infirmus ſtatim Medicum quærat, niſi quando neceſſitas curationis incumbit, & ſimiliter eſt de morbo ſpirituali.* Idem eſt de altero exemplo, ſicuti enim tum tantùm teneor corripere proximum, quando prudenter timetur, ne vel pergat peccare, vel poſteà non pœniteat, vel aliter ſibi novum damnum accerſat, ita tum tantùm tenebor ſtatim pœnitere, ſi alioqui eſſet mihi oriturum ſimile malum.

Inſt. 1. Homo non pœnitens continuat occiſionem ſuæ animæ, ergo peccat. R. Continuat occiſionem, actu cauſando vel poſitivè volendo illam, n. permittendo jam poſitam, uſquedum urgeat præceptum illam removendi, c. ant. & n. conſ.

Inſt. 2. Qui eſſet cauſa, ut alter ad longum tempus permaneret in mortali, peccaret mortaliter, ergo etiam qui ipſe ita liberè permanet. R. Permiſſo ant. n. conſ. Cauſans in altero cenſeretur cauſa moralis directa illius permanentiæ: ſed non pœnitens cenſetur tantùm permittere illam permanentiam. Deinde ſicuti impedire alterum à conſuetudine magni boni quamvis non neceſſarii, poteſt eſſe peccatum, quia alter poteſt eſſe invitus & habere jus, ut non impediatur à me; è contrà non ideò pecco, ſi meipſum ita impediam, ita hic. Et quòd ſæpè aliter me habere debeam ad alterum quàm ad me, patet, ſi enim læ-

dam

Digitized by Google

iam famam alterius, pecco; non pecco, ſi lædam meam.

*Objic.*4. Velle eſſe in peccato eſt inhoneſtum, ſed qui differt pœnitere, vult eſſe in peccato, ergo. R. Velle eſſe in peccato actuali eſt inhoneſtum, c. in peccato tantum habituali, ſubdiſt. ſi ipſi adhuc placeat malitia peccati præteriti, c. ſi malitia illa non ampliùs placeat, ſed tantum ad tempus permittat negationem condonationis, n. maj. & ſimiliter diſtincta min. n. conſ.

*Inſt.*1. Nolens pœnitere dicit, volo perſeverare in malo, ſed actus, quo volo perſeverare in malo, eſt malus, ergo. R. Dicit, volo perſeverare in malo actuali, n. habituali, ſubdiſt. ita ut velit ipſam peccati malitiam, n. ita ut tantum velit dilationem ſatisfactionis vel cōdonationis, c. maj. & ſimiliter diſtincta min. n. cōſ.

*Inſt.*2. Actus, quo volo perſeverare in bono etiam habituali, ſemper eſt bonus, ergo actus, quo volo perſeverare in malo etiam habituali, ſemper eſt malus. R. n. conſ. Actus, quo volo bonum habituale, approbat totum actum bonum, è contrà actus, quo volo perſeverare in peccato habituali, non ſemper approbat totum peccatum habituale, nam in recto dicit malitiam actus præteriti, quam non approbat, in obliquo autem dicit negationem ſatisfactionis vel condonationis, quæ negatio de ſe mala non eſt, cùm Deus poſſit illam velle, & ideò etiam ipſe peccator poteſt illam ſaltem permittere ad tempus.

*Inſt.*3. Peccator ſcit cum negatione pœnitentiæ conjunctam eſſe inimicitiam cum Deo, ergo qui vult ad tempus non pœnitere, vult ad tempus inimicitiam cum Deo. R. n. conſ. nam poſſum poſitivè velle non pœnitere, quia video omiſſionem pœnitentiæ mihi hic & nunc eſſe licitam, neque ideò poſitivè volo inimicitiam Dei, ſed tantùm permitto, ſicuti Deus poteſt poſitivè velle mihi non remittere peccatum, quamvis videat cum illa negatione eſſe conjunctam malitiam peccati, quam tamen non ideò intendit ſed permittit. Item ſicuti conjux poſitivè volens generationem non ideò poſitivè vult peccatum originale prolis ſed permittit, hæc enim aliunde jam ſupponuntur eſſe cauſata, & per accidens connexa.

*Inſt.*4. Peccatum habituale eſt malum graviſſimum, ergo ſicuti peccatum eſt primò velle peccatum, ita & velle ejus permanentiam. R. n. conſ. nam eſt malum jam ante contractum, cujus permanentia non eſt malum novum vel diſtinctum, ſed idem malum diutiùs permiſſum, in quo non eſt nova gravis indecentia.

*Objic.*5. Si rebellis diceret Regi, nolo jam pœnitere, cenſeretur contemptus Regis, ergo ſimiliter ſi quis non ſtatim ſe reconciliet Deo. R. n. conſ. Homines non introſpiciunt cor, hinc ex tali dicto vel etiam ex ſola dilatione pœnitentiæ præſumunt contemptum vel continuationem malæ voluntatis. Deus videt cor & cognoſcit hominem seriò cogitare reconciliari Deo, nunc autem quaſi dicere, *nolo nunc pœnitere, quia tu Deus nunc non præcipis, pœnitebit autem me ſuo tempore, quando præcipies*, in quo nullus eſt contemptus.

*Objic.*6. Peccatum habet rationem injuriæ in Deum, ſed pro injuria debetur reſtitutio, quamprimum aliquis commodè poteſt, ergo. R. Peccatum habet rationem injuriæ in Deum latè dictæ tantum, obligatio autem reſtituendi ſequitur tantum ex læſione juſtitiæ ſtrictè dictæ. Qui admittunt jus ſtrictum Dei reſpectu creaturæ, dicunt injuriam tum tantùm fundere obligationem ſtatim reſtituendi, quando dilatio in effectu pergeret nocere, tum enim eſſet continuatio injuriæ, Deo autem nulla injuria poteſt in effectu nocere, cùm Deus non ſit in ſe capax damni vel incommodi. Si tamen ex dilatione pœnitentiæ oriretur Deo novum damnum extrinſecum, fatentur omnes fore per accidens obligationem ſtatim pœnitendi.

*Objic.*7. Qui peccavit contra fidem, tenetur ſtatim elicere fidem ſecundum dicta *l.2. n.52.* ergo qui peccavit contra quamcunq; virtutem, tenetur ſtatim elicere oppoſitū actum virtutis, quo peccatum illud deponat. R. n. conſ. Ideò tenetur prior ad eliciendam fidem, vel quia aliàs non deponeret continuationē ſuæ infidelitatis, vel quia fides eſt virtus prima & maximè neceſſaria ad omnem actum ſupernaturalem: è contrà facilè deponi poteſt continuatio alterius peccati ſine actu virtutis oppoſitæ, neque talis alia virtus eſt fundamentum vitæ ſpiritualis.

Ex objectionibus patet ſententiam oppoſitam eſſe ſatis probabilem, & cùm ſit tutior, meritò ſuadenda eſt in praxi.

2006 §.4. Qui eſt in peccato mortali, per ſe loquendo tenetur ex præcepto naturali per pœnitentiam ſe reconciliare Deo ante articulum mortis, Vega, Henriq. Sot. Suar. Con. Lug. Rhod. Tann. *q.6. n.61.* Arr. *d.17. à n.25.* Caſtrop. *tr.23. p.4. n.9* Averſ. *q.1. ſ.7.* Steph. *t.5. d.5. n.134.* Stoz *lib.1. p.2. n.63.* contra Dur. Adr. Vaſq. Palav. Haun. *lib.4. n.927.* Eſparſ. *q.87. ar.10.* Dic. *d.3. n.25. & toto dub.5.* Sporer *n.177.* *Probatur 1. ex Scriptura & SS PP.* apud Tann. *à n.62.* qui monent accelerandam pœnitentiam, alioquin iram Dei ſuperventuram, per quod innuunt eſſe præceptum. 2. Omnis homo, etiam juſtus, tenetur per decurſum vitæ, & quidem ſæpiùs quàm ſingulis quinquenniis amare Deum ſuper omnia, uti conſtat ex dictis *l.2. à n.133.* eſtque hoc præceptum naturale, uti omnes fatentur, ergo multò magis tenetur peccator ſic amare Deum ideòque pœnitere ſaltem virtualiter, quia lex naturæ & charitatis tum erga Deum tum erga ſe, multò magis illum obligat ad reconciliandum Deum ſibi inimicum & ad providendum ſuæ ſaluti æternæ, quæ aliàs pateretur periculum: hinc 3. Per ſe & intrinſecè malum eſt ſe exponere periculo proximo ſaltem probabili æternæ ſuæ damnationis, ſed qui non vult pœnitere ante articulum mortis, exponit ſe periculo proximo ſaltem probabili æternæ ſuæ damnationis, nam SS. PP. inter quos S. Ambroſ. *tom.4. poſt l.2. de Pœn. in exort. ad pœn.* poſtquam dixit de eo, quem in fine vitæ pœnitet, ſic habet, *An ſecurus hinc exeat, ego non ſum ſecurus: pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum: vis te Frater à dubio liberare? vis, quod incertum eſt, evadere? age pœnitentiam, dum ſanus es.* Eadem attribuuntur S. Auguſt. *Cap. Si quis autem. 4. De pœn. diſt. 7. & Cap. Si quis poſitus* 2. ibidem de tali dicit, *non præſumimus, quòd benè hinc exit.* Et *Cap. Nullus* 8. ibidem, *Quoniam vix vel rarò eſt tam juſta converſio, timendum eſt de pœnitente ſerò: periculoſiſſimum eſt & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium.* Ratio eſt, quia homo in articulo mortis communiter eſt perturbatus ex cauſis concernentibus præterita, præſentia & futura: accedit ſæpè vis morbi impediens rationis uſum, infeſtatio dæmonum importunè ſe ingerentium & terrentium: quandoque ex defectione virium tum eſt torpor mortalis, anguſtiatio conſcientiæ remordentis, ſubtractio ſpecialium auxiliorum in pœnam imprudentis & temerariæ dilationis pœnitentiæ. *Si dicas*, hæc eſſe per accidens adeóque tantùm per accidens fore obligationem pœnitendi, ante mortem. *Contra eſt*, nam obligatio illa non eſt dicenda eſſe per accidens, ſi ſemper accidat periculum, in quo eſt talis obligatio, ſed ſemper accidit tale periculum moribundo, ergo.

§.5. Incertum eſt, quandonam determinatè extra periculum mortis præceptum naturale pœnitendi per ſe obliget peccatorem, quia de hoc nihil declararunt Scriptura, Concilia, PP. aut Pontifices, nec ratio aliquid certò concludit, hinc ita variant ſententiæ, nam Scot. Baſſol. apud Amicum *d.9. n.41.* dicunt ſemel tantùm obligare ante mortem; Navar. & alii cum Amic. *n.51.* dicunt obligare, quoties propitiandus eſt Deus ob imminentem publicam calamitatem. Alii cum *Caſtrop.* dicunt obligare ſaltem intra tres aut quatuor annos; *Arr.* intra unum, & id patere dicit Tann. *n.65.* addens menſem aut etiam ſeptimanam videri eſſe ſatis diuturnum tempus. S. Antonin. Martil. Sot. & alii apud Tann. *n.56.* volunt obligare omni die dominico & feſtivo, ſed hoc carere fundamento dicit Stoz *l.1. p.2. n.56.* Alii cum Averſa *q.1. ſ.7.* relinquunt arbitrio prudentum pro diverſo ſtatu perſonarum & circumſtantiarum. Suar. Con. Rhod. Lugo *d.7. n.243* dicunt teneri non diutiùs differre actum pœnitentiæ juſtificativæ quàm actum charitatis, de cujus obligatione etiam varias ſententias recenſui *lib.2. à n.133.* ſed Averſa rectè notat ob majorem neceſſitatem & periculum, quod peccatum affert, meritò brevius tempus conſtitui pro obligatione pœnitentiæ quàm dilectionis Dei. 2007

Objic. Dictum eſt *n.763.* etiam ideò ad contritionem non requiri certam intenſionem, quia determinari non poteſt, quanta deberet eſſe, ergo ſimiliter hic dicendum eſt non eſſe obligationem pœnitendi extra periculum mortis, quia determinari non poteſt quandonam eſſet illa obligatio. R. n. conſ. Obligatio certæ intenſionis in contritione cauſaret moleſtiam intolerabilem, non item obligatio ad pœnitendum ante periculum mortis, nam pœnitendo, v. g. intra octiduum poſt commiſſum mortale ſatisfacimus huic præcepto pœnitendi, & illi poſſumus ſemper ſatisfacere, quò citiùs eò meliùs. Deinde aſſignamus adhuc aliam regulam, ut nempe teneamur ſaltem non diutiùs differre pœnitentiam quàm dilectionem Dei: ſimile nihil à nobis cognoſcibile ſtatuunt requirentes certam intenſionem in contritione.

§.6. Pœnitentia formalis in re non eſt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii poſt mortale perſonale, quia ſecundùm dicta *n.774.* ad juſtificationem ſufficit amor Dei ſuper omnia, ſaltem in illo, qui non recordatur peccatorum, amor enim ille eſt virtualis pœnitentia & æquivalenter contritio, non ſolùm quia connaturaliter hanc infert, vix enim poſſibile eſt, ut amans Deum ſuper omnia, ſi recordetur peccati, quod eſt ſummum malum Deo, illud non deteſtetur, ſed etiam quia tota vis contritionis ad Deum reconciliandum eſt ratione dilectionis Dei ſuper omnia, ergo hæc dilectio ſecundùm ſe habet eandem vim reconciliandi, Lugo *d.5. n.95.* Arr. *d.7. ſ.2.* Palav. *n.248.* Dicaſt. *d.2. n.91.* Haunol *l.4. n.918.* *Dixi* 1. *In re*, nam votum pœnitentiæ formalis in re ſuo tempore eliciendæ neceſſarium eſt, tum ratione implendi præcepti pœnitentiæ formalis, tum ratione ſuſcipiendi Sacramenti Pœnitentiæ, quod requirit formalem dolorem, tum etiam ratione Baptiſmi ab adulto, qui mortale perſonale commiſit, ſuſcipiendi, ad quem multi cum Suar. *de Baptiſmo d.28. ſ.1.* ſaltem ex præcepto prærequirunt pœnitentiam formalem, ex illo Act. 2. v. 38. *Pœnitentiam agite & baptizetur unuſquiſque veſtrum*, & ex Trid. *ſeſſ.6. cap.6.* *Moventur adverſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet.* 2008

Digitized by Google

oportet. *Dixi* 2. ſaltem in illo, qui non recordatur peccatorum, nam ſi recordetur, putant S. Thom. Bellarm. Suar. Con. Requeſ. Platel. Gorm. *n*.261. ſi excluderetur deteſtatio peccati, non ſufficere amorem Dei; attamen adhuc ſufficere probabiliter putant Tann. Arr. Lugo, Averſa *q*.3.*ſ*.8.

2009 §.7. Probabilius videtur, quòd omnis homo, regulariter loquendo, teneatur ex præcepto naturali pœnitere per contritionẽ in articulo mortis, Suar. Valent. Nugn. Zambr. Præp. Gran. Sanch. Gonet, Carden *in* 1. *criſi d*.49.*c*.40.*n*.30. Steph. *t*.5.*d*.5. *n*.131. Stoz *l*.1. *p*.2. *n*.55. Gorm. *p*.1, *n*.462. aliique communiùs cum Tann. *q*.6.*n*.66. contra Canum, Henr. Vaſq. Amic. *d*.9.*n*.67. Becan. Fagund. Laym. Turr. Salas, Lugo, Averſ. *q*.1.*ſ*.9. Sporer *num*. 174 Dian. Moyam & alios, qui putant eum non obligari ad cõtritionem, qui cum attritione ſuſcepiſſet Sacramentum Pœnitẽtiæ, ſed *probatur*, nam ſi unquam, debent hic habere locum verba SS. Amb. & Aug. *cap. Si quis autem* 4. *De pœnit. diſt*.7. *Tene certum, dimitte incertum*, ſalutis enim æternæ negotium eſt omnium maximum, in quo ſemel erraſſe eſt æternùm periiſſe, ergo recta ratio poſtulat, ut hic adhibeatur medium tutius, quale omni homini eſt contritio, nam nemo ſcit ſe eſſe liberum ab omni mortali, nec omninò certus eſt ſe liberandum eſſe per attritionem cum Sacramento, quia poſſet tibi defuiſſe Baptiſmus, ſine quo nemo eſt capax alterius Sacramenti; poſſet Confeſſarius non eſſe ritè ordinatus, caruiſſe intentione debitâ, erraſſe in proferenda forma &c. Nec ſatis erit, ſi elicias amorem Dei ſuper omnia, nam ex dictis *n*.2008. non eſt certum, quòd hic amor ſufficiat, quando occurrunt peccata & poteſt haberi formalis pœnitentia: ergo erit obligatio determinatè ad contritionem. *Conf*. quia ſi addas contritionem, facis, quod in te eſt, hinc poteris confidere Deum etiam ex parte ſua non defuturum, è contrà ſi negligas, non facis, quod in te eſt. *Ratio* convenientiæ eſt, quia cùm homo ſciat ſe per peccatum aliquando fuiſſe perfectè averſum à Deo, velitque nunc perpetuò in altera vita eſſe perfectè averſus à peccato & converſus ad Deum, æquum erat, ut in fine vitæ ſe iterum perfectè averteret à peccato ad Deum.

2010 *Objic*. Non teneor, nequidem in articulo mortis, procurare omnimodam certitudinem, alioquin tenerer elicere continuò intenſiores & extenſiores actus contritionis, item tenerer rebaptizari ſaltem ſub conditione &c. R. Teneor procurare certitudinem moralem, quantam poſſum cum moderata diligentia & per media conſueta Eccleſiæ, hinc non teneor ita intendere aut extendere actus contritionis, tum quia non eſt probabile certam intenſionem, vel extenſionem requiri, tum etiam quia cùm nemo dicere poſſit, quanta determinatè intenſio vel extenſio requiratur, eſſet intolerabilis moleſtia ſic ſe divexare, ſemper cum incertitudine unquam attingendi gradum debitum. Multò minus teneor ad iterationem Baptiſmi, quem iterari noluit Chriſtus & prohibet Eccleſia, ubi de illius valore prudenter dubitari non poteſt. Pro ſupplendis autem omnibus defectibus, etiam Baptiſmi, item pro tollendis omnibus dubiis etiam parum prudentibus valet contritio, quæ ab unoquoque & abſque gravi moleſtia adhiberi poteſt, ergo adhiberi debet, etiam à Martyre, inquit Platel. *n*.165. ſi peccata occurrant.

2011 §.8. Actus pœnitentiæ, prout eſt ſpecialis virtus, de qua dixi *n*.578. non eſt neceſſarius ad ſalutem, uti ſatis certum eſt contra Tann. *d*.6.*q*.3.*n*.27. quia quidquid poteſt hic actus, multò magis poteſt actus charitatis, religionis vel alterius ſimilis virtutis, quamvis nequidem imperetur à ſpeciali pœnitentia.

2012 §.9. Originale, ſi ſolum ſit, remitti poteſt ſine ulla propriè dicta pœnitentia, quia cùm non fuerit phyſicè voluntarium, non eſt opus phyſicè retractari, ſed ſufficienter retractatur moraliter, ſi quis ſua vel aliena voluntate, quando ſua non poteſt, ſubmittat ſe remedio, quod Deus ad illud delendum inſtituit. Atque etiam ideò videtur Alex. VIII. damnaſſe hanc 19. prop. *Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali*: actualis enim pœnitentia eſt deteſtatio & dolor de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero, quod intelligi non poteſt niſi de peccato perſonali. Ratio autem eſt, quia originale quoad culpam & pœnam plenè remittitur per Baptiſmum, uti certum eſt ex Trid. *ſeſſ*.5. *can*.5. *& ſeſſ*.14.*c*.2. ergo malè requirunt Janſeniani aliquam noſtrã pro eo ſatisfactionem.

2013 §.10. Ad ſalutem neceſſaria non eſt in hac vita pœnitentia de venialibus, quia non pugnant cum gratia, & ſufficit retractari poſt mortem: in præſenti enim ordinatione Dei requiritur ad remiſſionem etiam venialium aliqua retractatio, S.Th. *q*.87. *ar*.1. & ratio data eſt *n*.2003. Retractatio autem ſufficiens reſpectu venialis eſt quivis actus virtutis poſitus in ordine ad delendum tale veniale, Magiſt. Caj. Suar. Valent. Caſtrop. *t*.23.*p*.2. Dicaſt. *d*.2.*n*.404. contra Vaſq. Laym. Averſ. *q*.4.*ſ*.5. Attamen non ſufficit, ſi ſit actus tantùm naturalis, quia non habet proportionem ad ſalutẽ, ad quam cõducit remiſſio venialium: Nec quodvis veniale remittitur per quemvis actum ſupernaturalem, v.g. per actum temperantiæ non remittitur veniale furtum, ſed talis actus debet eſſe retractatio talis venialis & cum illo habere oppoſitionem ſaltem virtualem, quæ conſiſtit in actu, qui ex vi ſua determinaret ad retractationem formalem & efficacem, ſi occurreret memoria talis venialis, S.Th. *q*.87. *art*.1. Lugo *d*.9.*n*.24.

2014 §.11. Veniale de facto non remittitur, quamvis formaliter per actum ſupernaturalem retractetur, niſi remiſſum ſit vel ſimul remittatur mortale, tum quia veniale de facto non remittitur niſi per gratiam, quæ pugnat cum omni mortali, tum etiam quia remiſſio venialium tendit ad familiaritatem cum Deo, quæ ſupponit amicitiam, S.Th. *q*.87. *art*.4. Averſa *ſ*.3. contra *Dur*. nec tamen ſi juſtus retractet, etiam formaliter, omnia venialia, remittuntur omnia, aliàs nunquam remitterentur vi Sacramenti, quod requirit ſaltem attritionem afficientem illa, quæ remittuntur, ſed remittentur plura vel pauciora, prout actus virtutis erit perfectior vel imperfectior, aut prout magis afficiet hæc quàm iſta, vel ſi æqualiter afficiat omnia, Deus determinabit, quæ & quot remittantur, *Platel*. & alii contra Suar. Dicaſt. Stoz *l*.1.*p*.2. *n*.71. An autem idem dicendum ſit, quando quis confitens in ſpecie ſe accuſat de venialibus non determinando numerum, dixi *n*.624.

2015 *Q*.300. *Quid in genere notandum ſit circa præceptum & neceſſitatem Confeſſionis?* R. §.1. Dari præceptum confitendi omnia mortalia poſt Baptiſmum commiſſa, conſtat ex dictis *à n*. 595. Attamen confeſſio in re non eſt determinatè neceſſaria neceſſitate medii ad remiſſionẽ mortalium, nam ſi cõfeſſio inculpabiliter omittatur, poteſt homo per contritionem vel amorem Dei ſuper omnia juſtificari, uti conſtat ex dictis. Eſt tamen cõfeſſio ſaltem in voto ita neceſſaria, uti habet Trid. *ſeſſ*.14. *De pœn*. *c*.4. quia nullus dolor eſt ſufficiens diſpoſitio ad juſtificationem niſi ſit votum ſaltem implicitum obſervandi omnia præcepta graviter obligantia, inter quæ eſt præceptum confeſſionis.

Objic. Si confeſſio ideò dicatur neceſſaria neceſſitate medii in voto, ergo jejunium, reſtitutio, & quidquid eſt præceptum dici debebit eſſe ita neceſſarium. R. Hoc ſolutum eſſe *l*.6.*p*.1.*n*.587.

2016 §.2. Hoc præceptum confitendi omnia mortalia non eſt, abſolutè loquendo, naturale, quia Chriſtus poterat ad juſtificationem requirere tantùm contritionem aut ſaltem confeſſionem de peccatis in genere, ergo eſt à ſola voluntate Chriſti, quòd ſit obligatio confitendi omnia & ſingula mortalia. Suppoſito tamen quòd Deus eam confeſſionem, ſaltem prout in voto, voluerit eſſe medium ſalutis, lex naturæ obligans ad quærendam ſalutem, etiam obligat ad hoc medium.

2017 §.3. Si non daretur præceptum divinum de confitendis omnibus mortalibus, nequidem tota Eccleſia potuiſſet hoc præcipere, quia res adeò difficilis excedit poteſtatem humanam, maximè quia talis confeſſio non habuiſſet annexam remiſſionem peccatorum, Lugo *d*.15.*n*.90. Rhod. & alii communiter. Suppoſito autem quòd Chriſtus inſtituiſſet Sacramentum Pœnitẽtiæ, ſed non inſtituiſset determinatè confeſſionẽ, putant Suar. Vaſq. Beccan. & alii cum Averſa *qu*.15.*ſ*. 2. Eccleſiam potuiſse hanc præcipere, ſed Con. *d*.5.*n*.42. Lugo *n*.91. Arr. *d*.51.*ſ*.1. adhuc dicunt ob nimiam difficultatem non potuiſse præcipere confeſsionem exactam de omnibus, uti nemini poteſt præcipere ſtatum religioſum. Etiam communis eſt ſententia Eccleſiam non poſse præcipere bis confiteri omnia ſua peccata, admittit tamen Lugo cum aliis multis poſse præcipere iteratam confeſſionẽ unius vel alterius, ſed adhuc oppoſitum fusè tuetur Arr. *ſ*.2. cum aliis pluribus. Probabilius tamen eſt cum Suar. Con. Fagund. Nugn. Illſ. *n*.17. Arr. *n*.42. contra Alenſ. Palud. Sylv. Can. Vaſq. & Amic. *d*.18.*n*.112. Eccleſiam poſse ſub excommunicatione præcipere confeſsionem annuam, ita ut negligens ipſo facto cenſuram illam incurrat, quia poteſt præcipere confeſsionem validam, ſecundùm dicenda *n*. 2032. ergo multò magis poteſt punire illum, qui confeſsionem planè negligit.

2018 §.4. Probabilius eſt, quòd Eccleſia poſsit præcipere confeſsionem venialium, S.Th. Lug. *à n*.129. Dicaſt. *d*.7.*n*.115. Arr. *n*.33. Boſc. *d*.7.*ſ*.2.*n*.97. contra Palud. Sylv. Sotum, Suar. Caſtro. Averſ. *q*.10.*ſ*.2. confeſſio enim venialium eſt actus externus virtutis valdè utilis & non adeò difficilis. Imò probabilius eſt fundatores Ordinum quandoque præcepiſſe confeſſionem etiam venialium, ſaltem ſub veniali, ut limitat Averſa; putantque Eſparſ. *q*.90. *ad* 10. *ar*.2. Dicaſt. *n*.118. Boſco *à n*.104. præcipere poſſe etiam ſub mortali. Item probabilius eſt cum Vaſq. & Boſco *n*.110. contra Arr. *n*.36. Eccleſiam poſse præcipere confeſſionem venialium merè internorum, quod enim directè præciperet, eſſet ſola confeſsio merè externa. Neque ex dictis ſequitur, quòd venialia fierent materia neceſsaria confeſsionis, nam ſola confeſsio fieret materia neceſsaria præcepti, liberum autem maneret confiteri quæcunq; peccata, vel quodcunque veniale.

2019 §.5. Præceptum divinum confitendi omnia mortalia obligat per ſe in periculo mortis, ſive hoc ſit ex morbo ſive ex imminente navigatione, prælio, partu periculoſo, extremo ſupplicio &c. S.Th. Suar. Con. Caſtrop. Lug. *n*. 37. quod Dicaſt. *num*. 20. dicit eſse certiſsimum, cùm enim ſit obligatio confitendi omnia mortalia, eſt ſaltem in morte, poſtquam illi ſatisfieri non poſset: hinc dixi *l*.4.*n*.1533. ratione hujus præcepti teneri Medicum monere infirmos de periculo. Addunt cum aliis Dic. *n*.21. & Gorm. *p*. 2. *n*. 22. eum, qui in eodem periculo poſt Confeſsionem ſemel factam iterum peccat mortaliter, teneri

iterum

iterum confiteri, quamvis non teneatur iterum communicare. Rectè tamen docent Bonac. & alii cum Dian. *p.3.tr.4. R.*130. contra Henriq. eum, qui in periculo mortis neglexit confiteri, non ideò teneri ſtatim confiteri poſt hoc periculum, nam proptereà tum tenebatur, quia tum aderat periculum mortis, ergo hoc ceſſante ceſſat hæc obligatio.

2020 §.6. Probabilius eſt, quòd præceptum illud per ſe etiam obliget ſæpiùs in vita, Amic. Rhod. Illſ. *n.*13. Platel. *n.*735. Gormaz & alii contra Caſtrop. Dicaſt. Boſco & alios: cùm enim Chriſtus inſtituerit confeſſionem eo fine, ut homines deterrerentur à recidiva & opportunas acciperent medicinas; debuit ſæpiùs per vitam eſſe obligatio confitendi. Deinde ſi Chriſtus tantùm pro morte obligaſſet ad confeſſionem, Eccleſia non poſſet dici determinaſſe præceptum divinum quoad tempus, nam ſine determinatione Eccleſiæ erat per ſe obligatio pro periculo mortis, quòd autem Eccleſia præceptum divinum determinarit quoad tempus, dicetur *n.*2023. Denique qui præcipit aliquid & non determinat tempus, vult illud non differri nimis diu, nec expectari tempus extremum, ergo.

2021 §.7. Eſſe præceptum omnia mortalia confitendi ante Communionem, dictum eſt *l.6.p.*1. *n.*511. *& à n.*633. Specialiter autem Sacerdotem, qui neceſſitate urgente abſq; confeſſione celebravit, obligari *quamprimùm* confiteri, dictum eſt *ibid. à n.*543.

2022 §.8. Aliqui Rigoriſtæ docent peccatorem, quantumvis ſibi contritus videatur, teneri non tantùm ante ſuſceptionem ſed etiam ante miniſtrationem cujuſvis alterius Sacramenti confiteri. *Sed contrà eſt*, 1. nam ſecundùm dicta *n.*751. Clemens VIII. ſatis declaravit oppoſitum, & ſufficere contritionem dixi cum communiſſima *l.6.p.*1. *n.*751. 2. Cùm de hoc nullum inveniatur præceptum, tanta obligatio aſſerenda non eſt ſine maxima authoritate vel evidenti ratione, ut dixi *n.*2005. neutrum autem hic oſtendi poteſt: hinc Card. Lugo *d.*5. *n.*114. ait nullum eſse dubium apud Theologos & fideles, quòd tum ſufficiat contritio. Per accidens tamen ſæpius eſt obligatio confitendi, ut 1. Si talis ſuſcepturus vel miniſtraturus aliud Sacramentum non poſſet conteri. 2. Si eſſet periculum recidendi in nova peccata, niſi ſæpiùs confiteretur, de quo caſu Lugo *ſect.*4. & Dicaſt. *dub.*15 fusè diſcurrunt. 3. Si confeſſio requiratur velut conditio, verbi gratia: ad obtinendam diſpenſationem voti caſtitatis vel impedimenti in contracto Matrimonio. 4. Addunt Medin. & alii apud Averſ. & Dicaſt. *n.*24. ſi periculum ſit, ne alioqui peccata obliviſcatur: ſed hanc obligationem negant Henriq. Con. Turr. Villal. Fill. Dian. Averſ. Dic. Caſtrop. Gorm. *n.*38. Lugo *n.*41. qui uti & *Dian.* meritò non obligat etiam ad ſcribenda peccata, ne è memoria excidant, id enim foret onus graviſſimum & ſecundùm ſe expoſitum periculo manifeſtationis, ſaltem ſi fiat diu ante confeſſionem. Quòd ſi ex dilatione vel omiſſione talis ſcriptionis obliviſcatur aliqua, erit per accidens, & tenebitur confiteri, quando redibunt in memoriam.

2023 §.9. Datur præceptum omni anno ſaltem ſemel confitendi omnia ſua mortalia, uti conſtat ex Conc. Later. *relato n.*595. ac definit Trid. *ſeſſ.*14. *de Pœn. can.*8. *Si quis dixerit confeſſionem omnium peccatorum, qualem Eccleſia ſervat, eſſe impoſſibilem & traditionem humanam à piis abolendam, aut ad eam non teneri omnes & ſingulos utriuſque ſexus Chriſti fideles juxta magni* Conc. Lateran. *conſtitutionem ſemel in anno, & ob id ſuadendum eſſe Chriſti fidelibus, ut non confiteantur tempore quadrageſimæ, anathema ſit.* Quòd autem hoc præceptum non ſit purè Eccleſiaſticum ſed divinum, declarat Trid. *ibid. c.*5. his verbis: *Neque per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti fideles confiterentur, quod jure divino neceſſarium & inſtitutum eſſe intellexerat, ſed ut præceptum confeſſionis ſaltem ſemel in anno ab omnibus & ſingulis, cùm ad annos diſcretionis perveniſſent, impleretur.* Itaque dicendum eſt cum communiſſima, Chriſtum præcepiſſe confeſſionem omnium mortalium, determinationem autem, quando & quoties fieri deberet, reliquiſſe Eccleſiæ, quæ determinavit tempus anni, qua determinatione tanquam conditione ſuppoſita jam præceptum illud divinum obligat omni anno ſemel confiteri; attamen ſimul obligat etiam præceptum Eccleſiaſticum, uti rectè Amic. *d.*17. *n.*60. Illſ. *n.*13. Gorm. *à n.*63.

Frequentem confeſſionem in illis, qui gentiliter vivunt, non eſſe ſignum prædeſtinationis, conſtat ex dictis *l.6.p.*1. *n.*672.

2024 *Q.*301. *Quis teneatur præcepto confeſſionis annuæ?* R. §.1. Non baptizati non tenentur, uti habet communiſſima cum Caſtr. *tr.*23. *p.*20. §.1. *n.*6. & Averſ. *q.*15. *ſect.*3. Contra Scot. Ricard. Angel. Sylv. Hiqueum apud Boſco *d.*7. *ſect.*5. *n.*3. quorum ſententiam Vaſq. & Dicaſt. *d.*7. *n.*13. vocant improbabilem, præceptum enim dirigitur ad ſolos Chriſti fideles. *Nec obſtat*, quòd *l.6.p.*1. *n.*595. dixerim etiam non baptizatos obligari præcepto Communionis, *nam* diſparitatem rectè aſſignat Lugo *d.*15. *n.*26. quòd non baptizatus poſſit facere hoc, quod requiritur ad Communionem, nimirum recipere Baptiſmum & communicare: hinc propter obligationem Communionis tenetur recipere Baptiſmum: E contrà quamvis reciperet Baptiſmum, non ideò teneretur confiteri, quia materia confeſſionis ſunt ſola peccata poſt Baptiſmum commiſſa, qualia non habet; ergo propter obligationem confeſſionis non poteſt nunc teneri ad Baptiſmum.

§.2. Baptizati omninò omnes, per ſe loquendo, tenentur, 2025
etiam hæretici non tantùm vi præcepti divini ſed etiam Eccleſiaſtici, ſunt enim ſubditi Eccleſiæ & præceptum neminem excipit, Lugo *à n.*144. Gorm. *p.*2. *n.*39. *Nec obſtat*, quòd præceptum dirigatur ad fideles, *nam* fidelis hic dicitur, qui per Baptiſmum ſuſcepit fidem, & nomine fidelis ſæpè comprehendi etiam hæreticos oſtendit Dicaſt. *n.*79. Hinc *lib.*1. *num.*974. dixi etiam excommunicatos teneri vi hujus præcepti petere abſolutionem: item incarcerati, ſi aliter confiteri non poſſint, tenentur facere, ut à carcere liberentur, uti colligitur ex dictis *lib.*6. *p.*1. *n.*626. Apoſtoli ipſi poſt promulgationem ſufficientem eodem præcepto tenebantur: de his tamen fusè diſcurrunt Lugo *à nn.*27. & Dic. *à n.*49. putatque Rhod. in Pentecoſte fuiſſe confirmatos in gratia, adeoque poſteà non peccaſſe mortaliter, nec indiguiſſe hoc Sacramento: ante Pentecoſten autem non obligaſſe hoc præceptum, & conſentit Averſ. ſuprà. Denique obligatur etiam Papa, uti rectè Suar. Lugo *à n.*142. Averſ. Gorm. *n.*27. præceptum enim quoad ſubſtantiam eſt divinum, & quamvis eſſet Eccleſiaſticum tantùm, adhuc teneretur quoad vim directivam ſaltem ſub veniali, ſecundùm dicta *l.*1. *n.*675.

§.3. J. Sanch. *d.*51. *n.*31. Caſtrop. Diana, Burgh. *cent.*2. *caſ.* 2026
24. putant pueros ante ſeptennium non obligari hoc præcepto, quia leges poſitivæ ſunt tantùm de communiter contingentibus, *L. Nam. ad ea, ff. de legibus*, communiter autem non contingit, ut pueri ante ſeptennium habeant plenum uſum rationis, quem leges poſitivæ ſupponunt in illo, quem obligant. Oppoſitum videtur probabilius, cùm enim Concilia præceptum non referant ad ætatem ſed ad annos diſcretionis, id eſt, ad plenum uſum rationis, ſi malitia ſuperet ætatem & pueri ante ſeptennium peccent mortaliter, æquè obligabuntur atque alii.

§.4. In dubio, an puer habeat plenum uſum rationis, 2027
Tamb. *De commun. c.*4. *n.*19. dicit non teneri hoc præcepto confeſſionis, tum quia poſſeſſio eſt pro ipſius libertate contra legem, tum etiam quia lex eſt de confeſſione abſoluta, id eſt, de confeſſione mortalis certi, quale non poteſt afferre talis puer, ſed Caſtrop. & Boſco *n.*38. rectè dicunt poſt ſeptennium obligari, quia tum præſumitur plenus uſus rationis, ergo lex eſt in poſſeſſione, lex autem præcipit confeſſionem, abſtrahendo an abſoluta an conditionata ſequatur abſolutio. Neque verum eſt quòd lex ſit tantùm de confeſſione mortalis certi, nam ſecundùm dicta *à n.*605. etiam eſt obligatio confitendi dubia.

*Q.*302. *Cui facienda ſit confeſſio annua?* R. §.1. Ut ſatisfiat, 2028
debet cōfeſſio fieri proprio Sacerdoti, id eſt, habenti poteſtatem abſolvendi hunc pœnitentem & ad hoc approbato. Nec ſufficit, quòd ſit Regularis, qui pro approbatione ſe præſentarit Epiſcopo fueritque dignus approbatione & injuſtè ſit repulſus, uti conſtat ex hac 13. prop. ab Alex. VII. damnata: *Satisfacit præcepto annuæ confeſſionis, qui confitetur Regulari, Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato*: Quamvis enim Epiſcopus ſic rejiciens peccet, non ideo Regularis evadit approbatus.

§.2. Quamvis fuerit aliquando obligatio annuè confiten- 2029
di proprio Parocho, tamen nunc certò ſatisfaciunt qui confitentur Regularibus privilegiatis, ut ſatis oſtendit Buſemb. *relatus n.*2002. & patet ex Bulla 22. Leonis X. *Dum intra mentis arcana* §.6. Pauli III. 48. *Licèt debitum*. Item ex conſtitutione Joannis XXII. *in Extrav. Vas electionis, De hæreticis*: Benedicti XI *in Extrav. Inter cunctas, de Privilegiis*: Clem. VIII. *Significatum fuit nobis*, apud Platel. *n.*378. Poſſuntque videri Azor. *l.*13. *c.*2. *qu.*2. & Suar. *d.*26. *ſ.*2. qui pluribus id probant. Quamvis autem ordinariè non teneatur Parochus per ſeipſum audire ſubditum, ſed ſatis ſit remittere ad delegatum, uti cum communi Averſa *q.*16. *ſ.*11. tamen ſi quis pro annua confeſſione vel in articulo mortis confiteri vellet ipſimet Parocho, Paſſev. Dian. Averſ. dicunt tum fortè obligari per ſeipſum audire. Vide dicta *l.6.p.*1. *à n.*133.

§.3. Si quis confeſſus alia mortalia omiſerit reſervatum, 2030
quia hic Confeſſarius non habebat poteſtatem ad reſervata, putat Boſco *n.*125. iterum teneri iſto anno confiteri, quia non eſt confeſſus proprio Sacerdoti; proprius enim erat ille tantùm, qui poſſet ab omnibus directè abſolvere. Contradicit probabiliter Herings, quia ille erat proprius reſpectu omnium, quæ hic & nunc debebant exprimi: & ex oppoſita ſententia ſequeretur eum, qui toto anno non poſſet recurrere ad Superiorem, toto anno non teneri confiteri, non enim tenetur ad confeſſionem, per quam non ſatisfit.

§.4. Si S. Petrus aſſumpto corpore me confitentem audiret 2031
& abſolveret, abſolutio cenſeri deberet valida, non enim fiet, niſi Deus vellet eum eſſe extraordinarium Miniſtrum hujus Sacramenti, qualem poſſe eſſe Angelos & Beatos certum eſt cum S. Thom. 3. *p. q.*64. *a.*7. Putat tamen Lugo *in Reſp. mor. l.*1. *dub.*16. non fore ſatisfactum præcepto confeſſionis annuæ, tum quia non fuiſſem confeſſus Sacerdoti proprio, tum etiam quia non ſubjeciſſem peccata mea clavibus Eccleſiæ, quas jam non habet S. Petrus, ſed Papa ejus ſucceſſor.

Q.303.

2032 Q.303. *Qualis debeat eſſe confeſſio, ut ſatisfiat huic præcepto?* R. §.1. Per confeſſionem voluntariè nullam non ſatisfit nequidem Eccleſiæ præcepto, hinc Alex. VII. meritò damnavit hanc prop. 14. *Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.* Ratio eſt quia confeſſio nulla ſive invalida reipſa non eſt confeſſio, ſuper quam poſſit cadere abſolutio, ergo idem eſt, ac ſi nihil fiat, nihil autem faciendo non ſatisfit præcepto poſitivo: unde opinio multorum apud Moyam *d.t. q.8.n.21.* qui docuerunt oppoſitum, nunquam fuit probabilis.

2033 §.2. Nec ſatisfit per confeſſionem quamvis involuntariè nullam, quia ſimpliciter & verè non eſt confeſſio, ergo nequidem ponitur ſubſtantia præcepti, Platel. *n.*744.

2034 §.3. Probabilius eſt ſufficere validam & informem, Suar. Valent. Bonae. Lugo, Caſtr. Arr. Dic. Ill. *n.16.* Boſco *n.*74. dicens non eſſe dubitãdum. *Nec obſtat*, quòd per Communionem etiam materialiter tantùm ſacrilegam non ſatisfiat præcepto Communionis annuæ, uti dictum eſt *l.6.p.1.n.629. nam* diſparitas eſt, quòd Communio materialiter tantùm ſacrilega, ſtante conſumptas ſpecies non removeatur obex gratiæ, ſit & maneat omninò infructuoſa, ideòque non attingatur finis præcepti. E contrà confeſſio valida ſuo tempore reviviſcit & prodeſt, quãdo per contritionem vel per ſubſequens Sacramentum removetur obex. *Dixi*, probabilius, nam etiam probabiliter contradicunt alii cum Averſa *q.15.ſ.6.* & Platel. *n.*745. quia finis præcepti eſt, hic & nunc recuperare gratiam, maximè in articulo mortis & ante Communionem, ut ſic conſulatur partim ſaluti pœnitentis, partim reverentiæ Sacramenti Euchariſtiæ.

2035 §.4. Si Sacerdos etiam injuſtè, noluiſſet aliquem confeſſum abſolvere, non ideò hic ſatisfeciſſet præcepto: nam per confeſſionem hic intelligitur Sacramentum Pœnitentiæ, ſive talis confeſſio, quam ſequatur valida abſolutio, *Dur. Sot. Med. Nav. Suar. Vaſq. Sal. Laym. Caſtr.* aliique cum *Averſ.* ſupra contra *Palud. Gabr. Vict. Sylv. Con.* quod probabile reputant Fagund. & Dian. *p.3.t.4.R.79.* quamvis oppoſitum teneatur probabilius. Addit tamen Boſco *n.78.* fortè excuſandum, ſi anno ſequente poſſet ab eodem Sacerdote accipere abſolutionem, ne cogatur duobus eadem peccata aperire, quod videtur nimis moleſtum.

2036 Q.304. *Quorum peccatorum confeſſio ſit materia neceſſaria hujus præcepti?* R. Mortalia per abſolutionem remiſſa & etiam ſola venialia eſſe materiam ſufficientem confeſſionis dixi *à n.589. & à 593.* Mortalia autem omnia poſt Baptiſmum commiſſa & nunquam directè ſubjecta abſolutioni eſſe materiam neceſſariam dixi *num.595.* Quod *à n.605.* extendi etiam ad peccata negativè dubia. Item *à n.615.* dixi, ad quid teneatur, qui confeſſus eſt mortale certum tanquam dubium, vel contrà: quibus ſuppoſitis addo ſeqq.

2037 §.1. Habens peccata tantùm interna tenetur hoc præcepto, non tantùm prout divinum eſt, ſed etiam prout Eccleſiaſticum, itaut oppoſitum *Suar.* vocet plus quàm temerarium, quamvis Dicaſt. *d.7.à n.82.* conetur defendere. Ratio eſt, quia Eccleſia directè præcipit actum externum confeſſionis, ad quem præcipiendum authoritatem habet à Chriſto, ergo indirectè ſaltem obligat etiam ad confitendum peccatum internum, ſi aliud non adſit.

2038 §.2. Si quis habeat tantùm venialia, S. Bonav. Alex. Ric. Nug. Rhod. aliique apud Averſ. *q.15.ſ.3.* dicunt nihilominus eſſe obligationem iſto anno confitendi, quia Eccleſia præcipit abſolutè confeſſionem, ergo ſi non habeat mortalia tenebitur ad confitenda venialia: & hanc ſententiam vocat probabilem Gob. *in Exp. t.4. à num.*230. ſed probabilius tenent oppoſitum *Suar. Vaſq. Lugo, Caſtrop. Arr. Dicaſt. Gorm. Tamb.* aliique plurimi cum *Averſ.* ſuprà & colligitur ex Florentino ac Tridentino, nam dicunt eſſe præceptum confitendi omnia peccata, ergo non loquuntur de venialibus, nam Trid. *ſeſſ.14. de Pœn. c.5.* dicit non eſſe præceptum confitendi venialia: & idem eſt de mortalibus antehac ritè confeſſis, ſunt enim materia adhuc magis libera. Putant tamen Lugo *d.15.n.133.* Caſtrop. Gorm. *n.30.* eum, qui nollet confiteri, quia haberet ſola venialia, nihilominus teneri ſe ſiſtere Parocho & illi hunc conſcientiæ ſuæ ſtatum declarare, ut ſciat, cur parochianus ſuus præceptum illud non impleat. Eſtque abſolutè melius confiteri venialia, ut ab his detur directa abſolutio, à mortalibus autem, ſi adſint, indirecta, vix enim fiet, ut qui toto anno confeſſionem omittit, non peccet mortaliter, quamvis poſteà non recordetur, uti cum Lugo & aliis notat Steph. *t.5.d.5.n.*237.

2039 §.3. Habens unicum mortale, à quo hoc anno confitendo excuſatur, v. g. ob periculum gravis damni, ſecundùm Suar. & Dian. *p.3.tr.4.R.125.* non tenetur confiteri de venialibus, quia cùm confeſſio peccati mortalis hic & nunc ſit moraliter impoſſibilis, hoc præceptum, quod eſt de ſolis mortalibus confitendis, hic & nunc non obligat.

2040 §.4. Qui omni die anni confeſſus eſt venialia, ſi die anni ultima peccet mortaliter vel recordetur mortalis non confeſſi, tenetur ultima illa die confiteri, quia needum ſatisfecerat præcepto, cùm confeſſio venialium non ſit materia præcepti, Vaſq. Regin. Laym. Bonae. Lugo, Arr. Averſ. *q.15.ſ.5.* & certum eſſe dicit *Caſtrop.* quamvis contradicant aliqui cum *Rhod.* Hic tamen ſatisfecit, qui mortale anno præcedente commiſſum & per oblivionem omiſſum hoc anno confeſſus eſt, quia licèt remiſſum eſſet indirectè, adhuc tamen erat materia neceſſaria hujus confeſſionis.

§.5. Qui per annum ſaltem ſemel confeſſus eſt mortale dubium cum venialibus, ſatisfecit, nec tenetur iterum confiteri, quamvis poſteà incidat in mortale certum, Lugo *n.169.* Dic. *n.134.* quia erat obligatio confitendi illud dubium, ergo poſuit materiam præcepti. Si ſolum peccatum dubium confeſſus eſſet, Lug. *n.171.* Dic. Arr. *d.52.n.61.* adhuc dicũt ſatisfeciſſe, ſed probabile eſt oppoſitum, quia ſi illud peccatum dubium non fuit verè peccatum, abſolutio fuit nulla, nec Sacramentum reipſa ſuſceptum eſt, ergo nec eſt certus ſe eſſe validè confeſſum; lex autem eſt de confeſſione, quam ſequatur valida abſolutio, & quæ ſit verum Sacramentum, quæ lex eſt in certa poſſeſſione, & cui non videtur ſatisfactum per ſolutionem ita incertam. Et ob hanc rationem univerſaliter verum eſt, quòd ille, qui ſcit ſe hoc anno habuiſse mortale, & prudenter dubitat, an hoc anno unquam ſit validè confeſſus, adhuc teneatur confiteri. 2041

Q.305. *Quando, & an etiam ſæpiùs in anno fieri debeat confeſſio mortalium, ut ſatisfiat huic præcepto?* R. §.1. Probabilius eſt cum Sot. Vict. Henriq. Sà, Vaſq. Valent. Con. Laym. Bonac. Fill. Caſtrop. Lugo, Dicaſt. Arr. Tamb. Boſco, Gorm. contra P. Sot. Suar. Fagund. & alios obligationem confitendi annuè non eſſe alligatam tempori paſchali, nam Trid. *ſeſſ.14. de Pœnit. c.5.* morem tempore quadrageſimali confitendi ſolummodò laudat velut pium & meritò retinendum: *Can. autem* 8. damnat eos, qui dicunt, vel non eſse obligationem confitendi ſemel in anno, vel eſse ſuadendum, ut confeſſio non fiat tempore quadrageſimæ; ergo manifeſtè innuit tempus pro obligatione eſse annum, pro conſilio autem eſse quadrageſimæ. Similiter *Concil. Lateran.* præcipiens Communionem in paſchate & confeſſionem ſaltem ſemel in anno, ſatis ſignificat tempus præcepti pro confeſſione eſse totum annum. Congruentia fuit, quia hæc confeſſio præcipitur ex ſuppoſitione culpæ mortalis, quæ cùm poſſit committi omni tempore anni, expediebat confeſſionem non alligari certo tempori, ne occaſio daretur eam nimiùm differendi uſque ad illud determinatum tempus. *Nec obſtat*, quòd *in Extrav. Vices* De Tregua & pace, dicatur parochianos de jure teneri ſaltem ſemel in paſchate proprio Sacerdoti confiteri, *nam* legenti contextum patet mentem Pontificis fuiſse tantùm dicere, quòd ſaltem ſemel in anno debeat parochianus recognoſcere parochum; quòd ſi aliàs non fecerit, debeat in paſchate, de quo ideò ſpecialiter meminit, quia tum ſolent omnes confiteri, & qui eſt in mortali, per accidens tenetur ratione Communionis. 2042

§.2. Annum pro implendo hoc præcepto numerant à paſchate ad paſcha Sot. Nav. Suar. Con. Laym. Bonac. Fagund. Arr. Averſ. *ſect.5.* quia ſic interpretatur uſus fidelium. E contrà Vaſq. Nugn. Sylv. Caſtrop. Lug. Rhod. Dicaſt. Gorm. Boſco *d.7.ſ.6.n.132.* numerant à 1. Januarii ad ultimam Decembris, quia nomine anni per præceptum expreſſi in communi acceptione intelligitur, quod à 1. Januarii decurritur uſque ad ult. Dec. Alii numerant à primo peccato mortali poſt confeſſionem. Alii ab ultima confeſſione. Alii à principio uſus rationis, ſed has ſententias rectè confutant Lugo *d.15.à n.154.* & Boſco *à n.139.* Quamvis autem numeres à paſchate ad paſcha, nihil refert, quòd confeſſio aliquando differatur ad 13. menſes, & aliquando bis fieri debeat intra 11. menſes, eò quòd paſcha poſſit hoc anno venire maturiùs & ſequente ſeriùs, vel contrà; nam idem fit in Communione & totum illud tempus adhuc eſt unus annus Eccleſiaſticus, atque ſic ſemel confiteretur omni anno. Similiter qui numerant à 1. Januar. ad ult. Dec. communiter dicunt cum Caſtrop. Lugo, Dicaſt. *d.7.n.129.* Gorm. *n.68.* ſatisfacturum huic præcepto, qui confiteretur hoc anno 1. Jan. & ſequente anno ult. Dec. quamvis inter illas confeſſiones intercederent duo anni, quia adhuc verum eſſet, quòd ſemel omni anno eſſet confeſſus. Alii cum Sporer *n.533.* contradicunt in hoc, quia non attingitur finis præcepti, qui eſt reconciliatio cum Deo non nimiùm dilata: ſed reſpondet Dicaſt. *n.186.* quamvis hic ſit finis Eccleſiæ, tamen pro illo obtinendo non præcipit adhiberi alium medium præter confeſſionem omni anno ſemel, quæ ponitur. 2043

§.3. Quò quis diutiùs differt confeſſionem ultra annum, probabilius eſt eò graviùs peccare, quia longiùs recedit ab intentione præcepti: dilationem tamen illam eſſe unicum peccatum continuatum dicunt Valent. Con. Nugn. Laym. Dian. & alii cum Averſ. E contrà Bonac. dicit eſſe tot peccata quot occaſiones negliguntur, & certum eſt, ſi aliquando retractaſſet priorem voluntatem, jam volendo confiteri, & poſteà iterùm noluiſſet, tum multiplicandum numerum. 2044

§.4. Qui prævidet ſe poſteà impediendum, quominus iſto anno confiteatur mortalia vel reſervata habenti poteſtatem abſolvendi, tenetur prævenire, ſicuti qui ſerò non poterit audire Miſſam, tenetur audire maturè; qui à prandio non poterit ora- 2045

Digitized by Google

rit orare Horas, tenetur manè, quia tum adeſt præceptum & impleri poteſt, ergo debet, Suar. Vaſq. Henriq. Con. Regin. Bonac. Laym. Caſtrop. Rhod. Gorm. Averſ. Boſco, Arr. dicens eſſe clariſſimum; eſt autem contra De Lacrux apud Dian. *p.3. t.4. R.69.* Putat tamen probabilius Dicaſt. *a n.184.* contra alios non teneri hoc anno anticipare pro anno ſequenti, nam obligatio anni ſequentis nondum adeſt; ergo nunc non poſſet ſatisfieri præcepto reſpicienti annum ſequentem.

2046 §.5. Si quis priori anno non ſit confeſſus, S. Anton. Sylv. Tabie. Valent. & alii dicunt non obligari ſub initium hujus anni, quam ſententiam Dian. Fill. Tambur. vocant probabilem, Dicaſt. *n.146.* probabiliſſimam, quia obligatio confitendi videtur alligata illi anno, uti obligatio Horarum eſt alligata tali diei, cū quo obligatio deſinit. E contrà Sot. Nav. Med. Victor. Suar. Vaſq. Con. Caſtrop. Rhod. Arr. Boſco, Gorm. Lug. aliique cum Averſ. *q.15 ſ.5.* probabiliùs dicunt nunc ſtatim obligari, quia annus erat ad urgendam executionem, ne nimiùm differretur, non ad terminandam obligationem, uti etiam dixi l.6.p.1.n.644. de Communione paſchali, ideóque Dicaſt. hanc ſententiam etiam vocat probabiliſſimam. Ratio autem eſt, quia non ceſſat finis præcepti, qui eſt reconciliatio cum Deo, uti è contrà ceſſat finis præcepti, ſi quis heri non oraverit Horas, nam finis erat bona occupatio Clerici pro iſta die.

2047 §.6. Qui multis annis non eſt confeſſus, confitendo hodie ſatisfacit pro omnibus annis præteritis, quantùm nunc ſatisfieri poteſt, quia per unam illam confeſſionem obtinet finem præcepti, qui eſt reconciliatio cum Deo per confeſſionem omnium mortalium eouſque commiſſorum: & quamvis confiteretur ſæpiùs, non obtineret alterum finem, qui erat non differre confeſſionem ultra annum, quod nunc eſt impoſſibile, Averſ. Boſco *à n.154.* Gorm. *n.68.* Si tamen adhuc ante finem hujus anni relaberetur in mortale, Suar. Nugn. Con. Hurt. Fill. Bonac. Laym. Averſ. Sporer *à n.533.* probabiliùs dicunt fore obligatum ad iterum confiteri hoc anno, maximè ſi prior confeſſio facta eſt ſub initium anni, quia hæc confeſſio cenſeretur fuiſſe pro præterito anno, cujus obligatio needum erat ſublata: jam autem adveniret nova obligatio per novum peccatum; ſicuti ſi quis ex pœnitentia à Confeſſario injuncta obligatus jejunare ſemel omni menſe hujus anni, ſi hoc menſe omittat, tenetur ſequenti menſe bis; probatque fusè Creſp. à Borgia *in ſelect. q.12.* non poſſe per unam confeſſionem ſatisfieri pro pluribus annis, quando adhuc ſatisfieri poteſt per plures: E contrà Caſtrop. Lug. *n.180.* Dicaſt. *n.142.* Boſco *à n.145.* Gorm. *n.36.* dicunt etiam fore ſatisfactum pro hoc anno, quod probabile eſſe agnoſcunt Con. & Bonac. quia confeſſus eſt hoc anno ſemel; plùs autem non requirit præceptum.

2048 §.7. Qui confeſſus eſt aliquod mortale, & aliud omiſit ex oblivione; non ideò tenetur eo anno iterum confiteri, quia tantùm præcipitur confeſſio mortalium memoriæ occurrentium, & aliàs fieri poſſet, ut decies tenereris confiteri, ſi decies recordareris novi mortalis, Suar. Con. Fag. Bonac. Fill. Lug. Averſ. Dicaſt. Tamb. Dian. *R.124.* Boſco *à nu. 120.* & certum eſſe dicit Caſtrop. *t.23. p.20. §.3. n.2.* contra Med. Sot. Henriq. Si autem ſcienter aliquod mortale omiſiſſet, ſed ex juſta cauſa, putant Arr. Gorm. *n.29.* tum ſaltem fore obligationem intra iſtum annum hoc mortale confitendi, quia non eſt confeſſus mortalia, quæ occurrebant memoriæ. Addit Corduba eſſe obligationem *quamprimùm* confitendi, ſed Lugo *nu. 166.* dicit Cordubam carere fundamento, ſatis enim eſſe ſaltem intra iſtum annum confiteri; docetque prætereà idem Lugo cum Suar. Averſ. Con. Dic. *n.138.* Boſco *à n.123.* nequidem opus eſſe ideò confiteri iterum intra iſtum annum, quia jam ſemel confeſſus eſt, quantùm hic & nunc tenebatur; ergo ſatisfecit præcepto. Si tamen confeſſus eſſet alicui non habenti poteſtatem abſolvendi à mortalibus, fatentur Lugo *n. 168.* Averſ. ſuprà, Dicaſt. *n. 137.* teneri intra iſtum annum ſua mortalia confiteri habenti poteſtatem: quia Eccleſia præcipit confiteri ſua mortalia proprio Sacerdoti, id eſt, habenti poteſtatem in mortalia, quam non habuiſſet ille prior Sacerdos.

2049 §. 8. Si quis poſt confeſſionem mortalium, quæ couſque fecerat, eo anno incidat in novum mortale, Sot. Med. Suar. Henriquez & alii cum Averſ. dicunt eſſe obligationem iterum confitendi, quia needum eſt confeſſus omnia mortalia eo anno commiſſa, ſed probabiliùs negant Vict. Con. Regin. Laym. Bec. Hurt. Dian. Arr. Caſtrop. *n.3.* Dicaſt. *nu.133.* Boſco *nu. 115.* Gorm. *nu.28.* quia tantùm præcipitur una confeſſio omnium mortalium tum memoriæ occurrentium, quæ facta eſt: & hanc ſententiam certam eſſe dicit Lugo *n.164.* aliàs fieri poſſet, ut quis decies teneretur confiteri, ſi ſtatim confiteretur commiſſum, & toties relaberetur.

2050 *Q.306. Quid excuſet ab hoc præcepto confeſſionis annuæ?* R. §.1. Excuſat impotentia phyſica & moralis, & modo, quo à n. 1140. dictum eſt ſimiles impotentias excuſare à præcepto confeſſionis materialiter integræ: item ſicuti l.6.p.1.n.511. & à n.533. dictum eſt ſimiles impotentias excuſare a præcepto confeſſionis ante Communionem.

2051 §.2. Dixi n.1190. eum, qui confiteri non poteſt niſi per interpretem, non teneri præcepto confeſſionis annuæ: attamen videri eſſe obligationem ſic confitendi in articulo mortis. Addidi n. 1194. ſi quis confiteri non poſſit niſi ex ſcripto, ad hoc teneri, ſi non ſit morale periculum manifeſtationis.

2052 §.3. Qui non poteſt confiteri, non ideò vi hujus præcepti tenetur illo anno conteri, quia neque lex naturalis, neque divina, neque humana præcipit contritionem omni determinatè anno ſed confeſſionem, Con. *d.3. n.22. Nec obſtat*, quòd contritio ſit pars confeſſionis, qui autem non poteſt totum, tenetur ad partem, quam poteſt: *nam* præterquam quòd contritio non ſit pars neceſſaria confeſſionis, cùm attritio ſufficiat, adhuc tamen axioma illud tantùm valet, quando totum conſtat partibus ejuſdem rationis, itaut ponendo partem attingat hoc, quod eſt totum ſecundùm ſubſtantiam, v.g. qui vovit 8. diebus jejunare, ſi non poſſit 8. ſed poſſit 4. tenetur ad 4. quia ſemper ponet ſubſtantiam jejunii, quod eſt res ex voto debita. E contrà ſi totum non conſtet partibus ejuſdem rationis, non ideò tenetur ad partem, hinc qui vovit ſtatum religioſum, ſi non poſſit ſervare caſtitatem, non ideò tenetur ad paupertatem & obedientiam, quia per hoc non habebit ſubſtantiam ſtatus religioſi, qui erat res ex voto debita.

2053 *Q.307. Quas pœnas incurrat non confitens ſemel in anno?* R. Incurrit pœnam, ut vivus arceatur ab ingreſſu Eccleſiæ, mortuus autem careat Eccleſiaſtica ſepultura, uti habetur in *c. Omnis utriuſque ſexus, de Pœn. & remiſſ.* Neque requiritur, ut neglexerit utrumque præceptum confeſſionis & Communionis, ſed ſatis eſt, ſi non impleverit utrumque ſive ſi alterutrum neglexerit, uti cum communi Suar. *d.36. ſ.5.* Hæ tamen pœnæ non incurruntur ipſo facto, ſed ſunt ferendæ per Superiorem Eccleſiaſticum ſententiæ.

2054 *Q.308. Quis ſit tenor Bullæ Cœnæ?* R. Ratione reſervationis multorum caſuum dixi aliqua de Bulla Cęnę, à n.1609. quā exiſtimo hoc loco opportunè addi: Hic autē eſt ejus tenor.

BULLA CŒNÆ.

PAſtoralis Romani Pontificis vigilantia & ſolicitudo, cùm in omni Chriſtianę Reipublicę pace & tranquillitate procuranda pro ſui muneris officio aſſiduè verſatur, tum potiſſimùm in Catholicæ fidei, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, unitate atque integritate retinenda maximè elucet: Nimirum, ut fideles Chriſti non ſint parvuli fluctuantes, neque circumferantur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, ad circumventionem erroris, ſed omnes occurrant in unitatem fidei & agnitionis Dei Filii in virum perfectum, neq; ſe in hujus vitæ ſocietate & communione lædant, aut inter ſe alter alteri offenſionem præbeat, ſed potiùs in vinculo charitatis conjuncti, tanquam unius corporis membra ſub CHRISTO capite, ejuſque in terris Vicario Romano Pontifice Beatiſſimi Petri Succeſſore, à quo totius Eccleſiæ unitas dimanat, augeantur in ædificationē, atque ita divina gratia adjutrice, ſic præſentis vitæ quiete gaudeant, ut futura quoque beatitudine perfruantur. Ob quas ſanè cauſas Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, hodierna die, quæ anniverſaria Dominicæ Cęnæ commemoratione ſolemnis eſt, ſpiritualem Eccleſiaſticæ diſciplinæ gladium, & ſalutaria juſtitiæ arma per miniſterium ſummi Apoſtolatus ad Dei gloriam, & animarum ſalutem ſolemniter exercere conſueverunt: Nos igitur, quibus nihil optabilius eſt, quàm fidei inviolatam integritatem, publicam pacem & juſtitiam, Deo authore, tueri, vetuſtum & ſolemnem hunc morem ſequentes,

§. 1. Excommunicamus, & anathematizamus, ex parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, authoritate quoq; Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac Noſtra, quoſcunque Huſſitas, Vvicklephiſtas, Lutheranos, Zuinglianos, Calviniſtas, Ugonottos, Anabaptiſtas, Trinitarios, & à Chriſtiana fide apoſtatas, ac omnes, & ſingulos alios hæreticos quocunque nomine cenſeantur, & cujuſcunque ſectæ exiſtant, ac eis credentes, eorumque receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defenſores, ac eorundem libros hæreſin continentes, vel de Religione tractantes, ſine authoritate noſtra & Sedis Apoſt. ſcienter legentes, aut retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes ex quavis cauſa publicè, vel occultè, quovis ingenio, vel colore, necnon ſchiſmaticos, & eos, qui ſe à noſtra, & Rom. Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.

§.2. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos cujuſcunque ſtatus, gradus, ſeu conditionis fuerint: Univerſitates verò, Collegia, & Capitula quocunque nomine nuncupentur, interdicimus: ab ordinationibus, ſeu mandatis noſtris, ac Romanorum Pontificum pro tempore exiſtentium ad univerſale futurum Concilium appellantes: necnon eos, quorum auxilio, conſilio, vel favore, appellatum fuerit.

§.3. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Curſarios, ac Latrunculos maritimos, diſcurrētes Mare noſtrum, præcipuè à Monte Argentario uſque ad Tarracinam,

nam, ac omnes eorum fautores, receptatores, & defenſores.

§.4. Item eacommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui Chriſtianorum quorumcunque navibus, tempeſtate, ſeu in tranſverſum (ut dici ſolet) jactatis vel quoquomodo naufragium paſſis, ſive in ipſis navibus, ſive ex eiſdem ejecta in Mari, vel in littore inventa, cujuſcunque generis bona, tam in noſtris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in cæteris cujuſque Maris regionibus, & littoribus, ſurripuerint; itaut nec ob quodcunque privilegium, conſuetudinem, aut longiſſimi etiam immemorabilis temporis poſſeſſionem, ſeu alium quemcumque prætextum excuſari poſſint.

§.5. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris ſuis nova pedagia, ſeu gabellas, præterquàm in caſibus ſibi à jure, ſeu ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia permiſſis, imponunt, vel augent, ſeu imponi, vel augeri prohibita exigunt.

§.6. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falſarios litterarum Apoſtolicarum, etiam in forma Brevis, ac Supplicationum, gratiam, vel juſtitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarios, ſeu gerentes vices eorum aut de mandato ejuſdem Rom. Pontificis ſignatarum, necnon falsò fabricantes litteras Apoſtolicas, etiam in forma Brevis, & etiam falsò ſignantes Supplicationes hujuſmodi ſub nomine Rom. Pontificis, ſeu Vicecancellarii, aut gerentium vices prædictorum.

§.7. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes & inimicos vel hæreticos per noſtras, ſive hujus ſanctæ Sedis ſententias expreſsè, & nominatim declaratos, deferunt, ſeu tranſmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, calybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, ligamina, cannabem, funes, tam ex ipſo cannabe, quàm alia quacunque materia, & ipſam materiam aliaque hujuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant; necnon illos, qui per ſe, vel alios de rebus ſtatum Chriſtianæ Reip. concernentibus, in Chriſtianorum perniciem, & damnum ipſos Turcas, & Chriſtianæ Religionis inimicos, necnon hæreticos, in damnum Catholicæ Religionis, certiores faciunt, illiſque ad id auxilium, conſilium, vel favorem quomodolibet præſtant. Non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, quibuſvis perſonis, Principibus, Rebuſpublicis, per Nos, & Sedem prædictam hactenùs conceſſis, de hujuſmodi prohibitione expreſſam mentionem non facientibus.

§.8. Item eacommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, ſeu invadentes eos, qui victualia, ſeu alia ad uſum Rom. Curiæ neceſſaria adducunt, ac etiam eos, qui, ne ad Rom. Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, ſeu perturbant, ſeu hæc facientes defendunt, per ſe, vel alios cujuſcumque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & ſtatus, etiam ſi Pontificali, ſeu Regali, aut alia quavis Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate.

§.9. Item eacommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apoſtolicam venientes, & recedentes ab eadem, ſua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent; necnon illos omnes, qui juriſdictionem ordinariam, vel delegatam, à Nobis, vel noſtris Judicibus non habentes, illam ſibi temerè vendicantes, ſimilia, contra morantes in eadem Curia, audent perpetrare.

§.10. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, ſeu deprædantes Romipetas, ſeu Peregrinos ad Urbem cauſa devotionis, ſeu peregrinationis accedentes, & in ea morantes vel ab ipſa recedentes, & in his dantes auxilium, conſilium, vel favorem.

§.11. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hoſtiliter inſequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Sediſque Apoſtolicæ Legatos, vel Nuntios, aut eos à ſuis Diœceſibus, Territoriis, Terris, ſeu Dominiis ejicientes: Necnon ea mandantes, vel rata habentes, ſeu præſtantes in eis auxilium, conſilium, vel favorem.

§.12. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per ſe, vel per alios, perſonas Eccleſiaſticas, quaſcunque, vel ſæculares ad Romanam Curiam ſuper eorum cauſis, & negotiis recurrentes, ac illa in eadem Curia proſequentes, aut procurantes, negotiorumque geſtores, advocatos, procuratores, & agentes, ſeu etiam Auditores, vel Judices ſuper dictis cauſis, vel negotiis deputatos, occaſione cauſarum, vel negotiorum hujuſmodi occidunt, ſeu quoquomodo percutiunt, bonis ſpoliant, ſeu qui per ſe, vel alios directè, vel indirectè, delicta hujuſmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel favorem præſtare non verentur cujuſcunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.

§.13. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes tam Eccleſiaſticos, quàm ſæculares, cujuſcunque dignitatis, qui prætexentes frivolam quandam appellationem à gravamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum etiam in forma Brevis, tam gratiam, quàm juſtitiam concernentium: Necnon citationum, inhibitionum, ſequeſtrorum, monitoriorum, proceſſuum, executorialium, & aliorum decretorum, à nobis, & à Sede prædicta, ſeu Legatis, Nuntiis, Præſidentibus, Palatii noſtri & Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus, Commiſſariis, aliiſque Judicibus, & delegatis Apoſtolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanaverint, aut aliàs ad Curias ſæculares, & laicam poteſtatem recurrunt, & ab ea, inſtante etiam Fiſci Procuratore, vel Advocato, appellationes hujuſmodi, admitti, ac litteras, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, & alia prædicta, capi, & retineri faciunt, quive illa ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito, & conſenſu, vel examine executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarii, ſuper hujuſmodi litterarum & proceſſuum executione, inſtrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti, cujus intereſt, tradere debeant, impediunt, vel prohibent, ac etiam partes, ſeu eorum agentes, conſanguineos, affines, familiares, notarios, executores, & ſubexecutores litterarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex Civitatibus, Locis, & Regnis ejiciunt, bonis ſpoliant, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur per ſe vel alium, ſeu alios, publicè, vel occultè, quive aliàs quibuſcunque perſonis, in genere, vel in ſpecie, ne pro quibuſvis eorum negotiis proſequendis, ſeu gratiis, vel litteris impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recurſum habeant, ſeu gratias ipſas, vel litteras à dicta Sede impetrent, ſeu impetratis utantur, directè vel indirectè prohibere, ſtatuere, ſeu mandare, vel eas apud ſe aut Notarios, ſeu Tabelliones, vel aliàs quomodolibet retinere præſumunt.

§.14. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui per ſe, vel alios, authoritate propria, ac de facto, quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apoſtolicarum prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias cauſas ſpirituales, & ſpiritualibus annexas, ab Auditoribus, & Commiſſariis noſtris, aliiſque Judicibus Eccleſiaſticis avocant, illorumve curſum, & audientiam, ac perſonam, capitula, conventus, collegia, cauſas pias proſequi volentes impediunt, ac ſe de illarum cognitione tanquam Judices interponunt; Quive partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad revocandum, & revocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel conſentiendum eis, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à cenſuris, & pœnis in illis contentis abſolvi per ſtatutum, vel aliàs, compellunt, vel executionem litterarum Apoſtolicarum, ſeu executorialium, proceſſuum, ac decretorum prædictorum, quomodolibet impediunt, vel ſuum ad id favorem, conſilium, aut aſſenſum præſtant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætenſionum, ſeu etiam donec ipſi ad Nos informandos, uti dicunt, ſupplicaverint, aut ſupplicari fecerint, niſi ſupplicationes hujuſmodi coram Nobis, & Sede Apoſtolica legitimè proſequantur, etiamſi talia committentes fuerint Præſidentes Cancellariarum, Conciliorum, Parlamentorum, Cancellarii, Vicecancellarii, Conſiliarii ordinarii vel extraordinarii quorumcunq; Principũ ſæcularium, etiamſi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, aut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Commendatarii, ſeu Vicarii fuerint.

§.15. Quive ex eorum prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis, aut aliorum quorumcunque perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conventus, Collegia Eccleſiarum quarumcunque coram ſe ad ſuum tribunal, Audientiam, Cancellariam, Conſilium, vel Parlamentum, præter Juris Canonici diſpoſitionem, trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quovis quæſito colore: Necnon qui ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, ſeu quævis alia decreta in genere, vel in ſpecie, ex quavis cauſa, & quovis quæſito colore, ac etiam prætextu cujuſvis conſuetudinis, aut privilegii, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinaverint, & publicaverint, vel factis, & ordinatis uſi fuerint, unde libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quovis modo reſtringitur, ſeu noſtris & dictæ Sedis, ac quarumcunque Eccleſiarum juribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè præjudicatur.

§.16. Necnon qui Archiepiſcopos, Epiſcopos, alioſque ſuperiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoſcunque Judices Eccleſiaſticos ordinarios quomodolibet hac de cauſa directè, vel indirectè, carcerando, vel moleſtando eorum agentes, procuratores, familiares, necnon conſanguineos & affines, aut aliàs impediunt, quominùs ſua juriſdictione Eccleſiaſtica contra quoſcunque utantur, ſecundùm quod Canones, & ſacræ Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Con-

ciliorum

Digitized by Google

ciliorum generalium, & præſertim Tridentini, ſtatuunt; ac etiam eos, qui poſt ipſorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcunque ſententias, & decreta, aut aliàs fori Eccleſiaſtici judicium eludentes, ad Cancellarias, & alias Curias ſæculares recurrunt; & ab illis prohibitiones, & mandata, etiam pœnalia, Ordinariis, & delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant, eos quoque, qui hæc decernunt & exequuntur, ſeu dant auxilium, conſilium, patrocinium, & favorem in eiſdem.

§.17. Quive juriſdictiones, ſeu fructus, reditus, & proventus ad Nos, & Sedem Apoſtolicam, & quaſcunque Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum Beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinentes uſurpant, vel etiam quavis occaſione, vel cauſa, ſine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expreſſa licentia ſequeſtrant.

§.18. Quive collectas, decimas, talleas, præſtantias, & alia onera clericis, prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis ac eorum, & Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum Beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorumque fructibus, reditibus, & proventibus hujuſmodi abſque ſimili Romani Pontificis, ſpeciali, & expreſſa licentia, imponunt, & diverſis etiam exquiſitis modis exigunt, aut ſic impoſita, etiam à ſponte dantibus, & concedentibus, recipiunt: Necnon qui per ſe, vel alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel favorem præſtare non verentur cujuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus, etiamſi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, ſeu Principes, Duces, Comites, Barones, & alii Potentatus quicunque etiam Regnis, Provinciis, Civitatibus, & Terris quoquomodo Præſidentes, Conſiliarii, & Senatores, aut quavis etiam Pontificali dignitate inſigniti. Innovantes decreta ſuper his per ſacros Canones, tam in Lateranenſi noviſſimè celebrato, quàm Conciliis generalibus edita, etiam cum cenſuris, & pœnis in eis contentis.

§. 19. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoſcunque Magiſtratus, & Judices, Notarios, Scribas, Executores, Subexecutores, quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſeu ſententias contra illas proferendo, vel exequendo, ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa hujus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ licentia, quique hujuſmodi licentiam ad perſonas, & caſus non expreſſos extendunt, vel aliàs illa perperam abutuntur, etiamſi talis committentes fuerint Conſiliarii, Senatores, Præſidentes, Cancellarii, Vicecancellarii, aut quovis alio nomine nuncupati.

§. 20. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per ſe, ſeu alios directè, vel indirectè ſub quocunque titulo, vel colore invadere, deſtruere, occupare, ac detinere præſumpſerint, in totum, vel in partem, Almam Urbem, Regnum Siciliæ, Inſulas Sardiniæ, & Corſicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium Beati Petri in Thuſcia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venayſinum, Sabinenſem, Marchiæ Anconitanæ, Maſſæ Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas Provincias, illarumque Terras, & loca, ac Terras ſpecialis commiſſionis Arnulphorum, Civitateſque noſtras Boloniam, Cæſenam, Ariminum, Beneventum, Peruſium, Avenionem, Civitatem Caſtelli, Tudertum, Ferrariam, Comaclum, & alias Civitates, Terras, & loca, vel jura ad ipſam Romanam Eccleſiam pertinentia, dictæque Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubjecta, necnon ſupremam juriſdictionem in illis Nobis, & eidem Romanæ Eccleſiæ competentem de facto uſurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præſumunt, necnon adhærentes, fautores, & defenſores eorum, ſeu illis auxilium, conſilium, vel favorem quomodolibet præſtantes.

§.21. Volentes præſentes noſtros proceſſus, ac omnia, & quæcunque his litteris contenta, quouſque alii hujuſmodi proceſſus, à Nobis, aut Romano Pontifice pro tempore exiſtente fiant, aut publicentur, durare, ſuoſque effectus omninò ſortiri.

§.22. Cæterùm à prædictis ſententiis nullus per alium quàm per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo conſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo cautione præſtita, abſolvi poſſit, etiam prætextu quorumvis facultatum, & indultorum quibuſcunque Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militarium regularibus, etiam Epiſcopali, vel alia majori dignitate præditis, ipſiſque Ordinibus, & eorum Monaſteriis, Conventibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem, ac cujuſvis Concilii decreta, verbo, litteris, aut alia quacunque ſcriptura in genere, & in ſpecie conceſſorum, & innovatorum, ac concedendorum, & innovandorum.

§.23. Quòd ſi fortè aliqui contra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto præſumpſerint, eos excommunicationis ſententia innodamus, graviùs contra eos, ſpiritualiter & temporaliter, prout expedire noverimus, proceſſuri.

§.24. Declarantes, ac proteſtantes quamcunque abſolutionem, etiam ſolemniter per Nos faciendam, prædictos excommunicatos ſub præſentibus comprehenſos, niſi prius à præmiſſis, cum vero propoſito ulteriùs ſimilia non committendi, deſtiterint. Ac quoad eos qui contra eccleſiaſticam libertatem, ut præmittitur, ſtatuta fecerint, niſi prius ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, & decreta hujuſmodi publicè revocaverint, & ex Archiviis ſeu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri & caſſari, ac Nos de revocatione hujuſmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter ſuffragari, quin etiam per hujuſmodi abſolutionem, aut quoſcunque alios actus contrarios, tacitos, vel expreſſos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam noſtram, vel ſucceſſorum noſtrorum quantocunque tempore continuatam, in præmiſſis omnibus & ſingulis, ac quibuſcunque juribus Sedis Apoſtolicæ ac S.R.E. undecunque, & quandocunque quæſitis, vel quærendis, nullatenus præjudicari, poſſe, aut debere.

§.25. Non obſtantibus privilegiis, indulgentiis, indultis, & litteris Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus, ſupradictis, vel eorum alicui, ſeu aliquibus aliis cujuſcunque ordinis, ſtatûs, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiamſi, ut præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, ſeu quavis eccleſiaſtica, & mundana præfulgeant dignitate: vel eorum Regnis, Provinciis, Civitatibus, ſeu locis à prædicta Sede, ex quavis cauſa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & ſub quavis alia forma, & tenore, ac cum quibuſvis clauſulis, etiam derogatoriarum derogatoriis conceſſis, etiam continentibus, quòd excommunicari, anathematizari, vel interdici non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de privilegiis, indulgentiis, & indultis hujuſmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum, mentionem, necnon conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, ac præſcriptionibus quantumcunque longiſſimis, & aliis quibuslibet obſervantiis, ſcriptis, vel non ſcriptis, per quæ contra hos noſtros proceſſus, ac ſententias, quominùs includantur in eis, ſe juvare valeant, vel tueri.

Quæ omnia quoad hoc, eorum omnium tenores, ac ſi ad verbum, nihil penitus omiſſo, insererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, penitus tollimus, & omninò revocamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

§.26. Ut verò præſentes noſtri proceſſus ad publicam omnium notitiam faciliùs deducantur, cartas, ſeu membranas proceſſus ipſos continentes valvis Eccleſiæ S. Joannis Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtol. de Urbe appendi faciemus, ut ii, quos proceſſus hujuſmodi concernunt, quòd ad ipſos non pervenerint, aut quòd ipſos ignoraverint, nullam poſſint excuſationem prætendere, aut ignorantiam allegare, cùm non ſit veriſimile, id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur.

§.27. Inſuper, ut proceſſus ipſi, & præſentes litteræ, ac omnia, & ſingula in eis contenta eo fiant notiora, quò in pleriſque Civitatibus, & locis fuerint publicata, univerſis, & ſingulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & locorum Ordinariis, & Prælatis ubilibet conſtitutis, per hæc ſcripta committimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, ut per ſe, vel per alium, ſeu alios præſentes litteras, poſtquam eas receperint, ſeu earum habuerint notitiam, ſemel in anno, aut ſi expedire viderint, etiam pluries in Eccleſiis ſuis, cùm in eis major populi multitudo ad divina convenerint, ſolemniter publicent, & ad Chriſti fidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

§.28. Cæterùm Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique locorum Ordinarii, & Eccleſiarum Prælati, necnon Rectores, cæterique curam animarum exercentes, ac Presbyteri ſæculares, & quorumvis Ordinum regulares, ad audiendas peccatorum confeſſiones, quavis authoritate deputati, tranſumptum præſentium Litterarum penes ſe habeant, eaſque diligenter legere, & percipere ſtudeant.

§.29. Volentes earundem præſentium tranſumptis, etiam expreſſis, Notarii publici manu ſcriptis, & ſigillo Judicis ordinarii Romanæ Curiæ, vel alterius perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eandem prorſus fidem in judicio, & extra illud ubique locorum adhibendam fore, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

§.30. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, innovationis, innodationis, declarationis, proteſtationis, ſublationis, revocationis, commiſſionis, mandati, & voluntatis infringere,

vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Q.309. Quænam Decreta circa materias hactenùs tractatas emanarint à S. Congreg. Rituum? R. Sequentia 361. ſunt mihi communicata.

DECRETA

2055 ## Sacræ Congregationis Rituum.

1 Conſecrator Eccleſiæ poteſt in actu conſecrationis ſtatuere aliam diem pro anniverſario ejuſdem conſecrationis. 19. Februarii 1585. ante inſtitutam Congregationem ſacrorum Rituum.

2. Dedicationis feſtum extra actum conſecrationis non poteſt amplius mutari ab Epiſcopo inconſulta Sede Apoſtolica. 16. Octobris 1604.

3. Si Eccleſiæ dedicatio occurrat in feſto Navitatis B. Virginis Mariæ, fiat de ea: Miſſæ duæ cantentur, & infra Octavam fiat de digniori. 16. Octob. 1604.

4. Dedicatio Eccleſiæ cathedralis celebranda quidem eſt in Diœceſi ſub ritu duplici primæ claſſis, ſed ſine Octava. 2. Maii 1619.

5. Regulares tenentur quidem celebrare feſtum de dedicatione Eccleſiæ cathedralis, ſed ſub ritu duplici ſecundæ claſſis ſine octava. 8. Aprilis 1662.

6. Regulares tenentur celebrare ſub ritu duplici primæ claſſis cum octava feſtum de dedicatione, & de titulari Eccleſiæ illius Conventus, in quo morantur. 3. Junii 1681.

7. Euchariſtia in feſto Corporis Chriſti non eſt deferenda per vias Hebræorum. 22. Febr. 1593.

8. In feſto SS. Corporis Chriſti non ſunt canendæ cantiones vulgari ſermone. 21. Martii 1609.

9. In feſto Corporis Chriſti non eſt deferenda in proceſſione Euchariſtia Sacerdotum humeris, ſed celebrantis manibus. 2. Junii 1618.

10. In feſto Corporis Chriſti deferatur Euchariſtia à celebrante, & in veſperis diei Octavæ, ſi fiat proceſſio, deferatur ab eo, qui cantavit veſperas, modò ſaltem ſit Canonicus in Collegiatis. 12. Junii 1627.

11. Si Epiſcopus in feſto Corporis Chriſti non deferat Euchariſtiam, Canonici tamē induant ſacras veſtes. 17. Mar. 1628.

12. Ne fiat concio coram SS. Sacramento in altari expoſito, capite tecto. 16. Febr. 1630.

13. Non convenit, quòd prima dignitas celebret Miſſam ante proceſſionem SS. Sacramenti: & deinde altera dignitas minor geſtet illud in proceſſione. 31. Junii 1632.

14. Si feſtum SS. Corporis Chriſti inciderit in vigiliam S. Joannis Baptiſtæ, jejunium celebretur in Feria quarta proximè præcedenti: de vigilia verò nihil eo anno fiat. 24. Sept. 1638.

15. Infra octavam SS. Corporis Chriſti, non eſt agendum de officiis tranſlatis ritu duplici primæ claſſis non decoratis: ideòque ſi feſtum S. Antonii Patavini, quod apud Franciſcanos celebratur ſub ritu duplici ſecundæ claſſis, inciderit in prædictum feſtum de SS. Corpore Chriſti, transferatur poſt Octavam. 12. Junii 1664.

16. Recitantes ex legitima conceſſione officium de SS. Corpore Chriſti in feria quinta per annum non impedita, illud recitare debent, ut præſcribitur in die ejuſdem ſolemnitatis: Miſſam verò celebrare de cōmuni ſeu votivam. 12. Jul. 1664.

17. Ad ℣. *Panem de Cœlo* non additur *Alleluja*, niſi tempore Paſchali, & infra Octavam Corporis Chriſti. 20. Jan. 1705.

18. In officio de die infra octavam SS. Corporis Chriſti non legitur nona lectio de feſto ſimplici. Quòd ſi feſtum illud ſimplex occurrerit eo die, quo fit de feſto duplici infra eandem octavam, tunc non omittitur, ſed legitur nona lectio de eodem ſimplici: dummodò feſtum illud non ſit duplex primæ claſſis. 8. Junii 1669.

19. Infra Octavam SS. Corporis Chriſti non ſunt dicendæ Miſſæ votivæ privatæ aut de Requiem. 21. Junii 1670.

20. Occurrentibus eadem die duobus feſtis duplicibus infra Octavam SS. Corporis Chriſti, non eſt de tranſlato agendum die immediatè ſequenti non impedita, ſed poſt Octavam, niſi fuerit ex ſolemnioribus primæ claſſis. 7. Decemb. 1680.

21. In proceſſionibus, quæ fiunt cum SS. Sacramento, qui incedunt ante illud, in occurſu, & tranſitu à latere ejuſdem, debent facere genuflexionem, dummodò videant prædictum SS. Sacramentum. 1. Martii 1681.

22. In feſto SS. Corporis Chriſti non eſt facienda proceſſio cum Sacramento ſine pluviali. 22. Jan. 1701.

23. In Tabernaculo, ubi aſſervatur SS. Sacramentum, non ſunt retinendæ Reliquiæ, nec vaſa ſacrorum oleorum, nec aliud. 22. Febr. 1593.

24. Tabernaculum SS. Sacramenti in cathedralibus non debet eſſe in altari majori propter functiones Pontificales, quæ fiunt verſis renibus ad altare. 28. Novemb. 1594.

25. Ante oſtiolum Tabernaculi SS. Euchariſtiæ, in quo depicta vel inſculpta eſt imago Salvatoris, non eſt retinendum vas florum vel quid ſimile, ſed collocandum in humiliori, & decentiori loco. 22. Jan. 1701.

26. Reliquiæ, quibus in Altaris conſecratione utitur Epiſcopus, debent eſſe Sanctorum ab Eccleſia approbatorum. 13. Septemb. 1593.

27. Altare portatile tunc conſecrationem amittit, quando frangitur vel loco movetur repoſitorium Reliquiarum. 5. Martii 1603.

28. Vicario Epiſcopi Miſſam cantanti ſolemnem non miniſtrant Canonci: neque fit circulus ante ipſum. 8. Martii 1595.

29. Epiſcopo abſente non poteſt Vicarius Miſſas celebrare Conventuales, nec pontificales. 16. Maii 1600.

30. Abſente Epiſcopo ſpectat etiam ad Vicarium Generalem edicere, & dirigere proceſſiones cum conſilio Capituli. 24. Auguſti 1619.

31. Ad Horas omnes, quæ recitantur in choro, ardeant in altari duæ ſaltem candelæ. 7. Auguſti 1595.

32. Matutinum in cathedrali recitandum eſt manè, non autem veſperi pro die ſequenti. 18. Octobris 1595.

33. Matutinum defunctorum pro generali eorum commemoratione recitandum eſt manè die ſecunda Novembris, non verò pridie veſperi. 1. Sept. 1607.

34. Si conſuetudo deferendi proceſſionaliter SS. Sacramentum feria ſexta Paraſceves, in feretro nigris velleribus contecto non poteſt abſque graviori incommodo extirpari, eſt toleranda. 29. Martii 1595.

35. Tolerari non debet, quòd in locis publicis, & ſordidis ſtent depictæ diverſæ Cruces ac Sanctorum imagines in deriſum Chriſtianæ Religionis. 22. Maii 1596.

36. Non ſunt conſecranda ea Altaria, ſub quibus recondita ſunt Defunctorum cadavera. 8. Novemb. 1599.

37. Si ſub altari, vel ſub ejus gradibus, humata ſint defunctorum cadavera, non eſt ibi celebranda Miſſa, donec aliò transferantur. 10. Novemb. 1599.

38. Corpora ſanctorum nondum canonizatorum non poſſunt poni ſub Altari. 16. Octob. 1604.

39. Moniales completo officio poſſunt recitare aliquem pſalmum, orationem vel collectam, quia hoc non eſt officio addere. 12. Jan. 1600.

40. Moniales, quæ Breviario Romano uti conſueverunt, nō ſunt compellendæ ad recipiendum monaſticum. 6. Maii 1622.

41. Moniales ipſæ tenentur legere vel cantare cantu firmo divinum officium, non verò earum Capellani. 11. Maii 1635.

42. Nomine proceſſionum generalium comprehenduntur Rogationes. 12. Martii 1601.

43. Muſica non decet in officio quadrageſimali, præſertim cū inſtrumentis, & ſi eſt occaſio alicujus ſcandali. 27. Martii 1601.

44. Sacerdoti Miſſam novam celebranti licet oblationes accipere, modò non diſcedat ab Altari. 1. Octob. 1611.

45. Dignitatibus hinc inde diſtributis in choro, incenſeritur ea cum Canonicis ab una parte, deinde aliæ cum aliis Canonicis ab altera parte; non verò dignitates omnes ſimul ante omnes Canonicos. 7. Dec. 1601.

46. Archidiaconus ſuſtinens baculum Epiſcopi thurificandus eſt poſt diaconos aſſiſtentes, ubi non adſit contraria conſuetudo. 28. Aprilis 1607.

47. Aſſiſtens presbyter debet Epiſcopū thurificare ad ſedem, quicunque ille ſit, non verò Diaconus Evangelii. 19. Maii 1607.

48. Abſente Epiſcopo thurificandus eſt celebrans triplici ductu. 30. Jan. 1616.

49. Finito Evangelio Miſsæ ſolemnis, cui aſſiſtit Epiſcopus cum cappa, thurificandus eſt celebrans, non verò Epiſcopus 4. Aug. 1663.

50. Canonici in Dominicis ſingillatim aſpergendi ſunt aqua benedicta, non verò unico ictu in circulum. 20. Dec. 1601.

51. Non eſt impedienda devotio ad imagines ſanctas, 17. Apr. 1602.

52. Canonici tenentur in choro pſallere, aliàs non ſatisfaciunt obligationi ſuæ. 20. Apr. 1602.

53. Canonici debent cantare alta voce, ſed non poteſt eos Epiſcopus cogere. 23. Nov. 1602.

54. Aſſiſtentia, quæ fit ad Miſſam, & veſperas, fiat cum pluviali. 3. Auguſti 1602.

55. Qui aſſiſtit in choro Miſsæ conventuali, non poteſt portare pileolum per totum Canonem: in aliis verò divinis officiis uti poteſt. 5. Novemb. 1602.

56. Miſsa conventualis canenda eſt quotidie in Collegiatis, quarum Clerus eſt numeroſus, & reditus non tenues. 14. Jan. 1603.

57. Tenentur omninò Canonici ad cantandam Miſsam de die, ut lucrentur diſtributiones. 28. Jan. 1612.

58. Sub

58. Sub nomine feſti novem lectionum, venit etiam Dominica, ideòque non eſt feria prima; & ſi in ea occurrerit feſtum duplex, in cathedralibus, & collegiatis canendæ non ſunt duæ Miſſæ. 12. Martii 1618.

59. Non poteſt omitti altera ex duabus Miſſis cantandis ob celebrationem Capituli Canonicorum. 16. Maii 1626.

60. Ob Miſſam votivam ſeu pro defunctis non eſt omittenda Miſſa conventualis; neque poteſt introduci conſuetudo in contrarium ritum: ſalva ſemper Rubrica de Votivis aſſignatis ſingulis diebus in fine Miſſalis. 16. Januarii 1627.

61. Poteſt Epiſcopus cogere Canonicos, ut à Capellanis in quadrageſima cantari faciant cum Diacono, & Subdiacono. 17. Julii 1627.

62. Abrogatur omnis conſuetudo non cantandi Miſſam de die ultra Votivam ſeu pro defunctis. 28. Auguſti 1628.

63. Si infra hebdomadam paſſionis occurrerint dies infra Octavam apud privilegiatos, tam in Miſſa conventuali de feria quàm in privatis de Octava, vel etiam de eadem feria, omittenda eſt tertia oratio *Eccleſiæ* vel *pro Papa*. 22. Novemb. 1659.

64. Licèt in illis Eccleſiis, in quibus adeſt inveterata conſuetudo cantandi Miſſam Votivam de Beata Maria ſingulis diebus Sabbati, poſſit hic pius uſus ſeu populorum devotio continuari etiam in Sabbatis feſto duplici impeditis, non eſt tamen omittenda Miſſa conventualis. 2. Dec. 1684.

65. Sacerdos, qui celebrat Miſſam conventualem, in qua chorus tenetur cantare ſymbolum, non poteſt illam proſequi eo tempore, quo à choro cantatur ſymbolum prædictum. 17. Decemb. 1695.

66. Non eſt facienda Altaris thurificatio in Miſſa conventuali dierum ſolemnium, ſi abſque cantu, & miniſtris celebretur. 22. Jan. 1701.

67. Qui ſunt de gremio alicujus Eccleſiæ, debent recitare Officium, quod in choro dicitur: & licèt extra Eccleſiam vel Diœceſin morentur, decet eos recitare officium proprium Eccleſiæ ipſorum. 8. Septemb. 1602.

68. Clerici, licèt adſcripti alicui Eccleſiæ, & ejuſdem ſervitio, non tamen obligati choro, & quicunque alii Clerici ſeculares Regulareſve in civitate vel Diœceſi commorantes, non tenentur recitare officia propria Sanctorum illius Diœceſis, vel quæ de conſuetudine in eadem Eccleſia recitantur in choro. 8. Septemb. 1602.

69. Epiſcopus Regularis debet officium recitare, juxta ritum ſuæ Diœceſis, non verò Regulæ, & occurrente feſto Regulæ in feſto Diœceſis, hoc erit præferendum. 11. Junii 1605.

70. Capellanus Epiſcopi, qui cum eo recitat officium, debet ſe illi conformare. 11 Junii 1605.

71. Intra clauſuram omninò prohiberi debet celebratio Miſſæ etiam ad communicandas infirmas, non obſtante antiquiſſima conſuetudine. 1. Decemb. 1602.

72. Abuſus antiqui in proceſſionibus, tollendi ſunt cum magna cautela, ne majora ſcandala ſequantur. 13. Maii 1603.

73. Septimum candelabrum adhibeatur in Miſſis tantùm Epiſcopi ſolemnibus, ſed non Defunctorum. 19. Maii 1607.

74. Anniverſaria, & Miſſæ de Requiem, de certo die dici debent, eo impedito transferri poſſunt in ſequentem. 19. Maii 1614.

75. In feſto duplici non ſunt dicendæ Miſſæ votivæ privatæ aut de Requiem. 5. Auguſti 1662. quod intelligendum eſt etiam de feſto duplici translato.

76. Non ſunt transferendæ Miſſæ privatæ de Requiem, quæ ex benefactorum præſcripto celebrandæ incidunt in feſtum duplex; ſed dicendæ ſunt de feſto occurrente cum applicatione Sacrificii juxta mentem Benefactorum. 5. Auguſt. 1662.

77. Anniverſaria, & Miſſæ de Requiem, quæ ex diſpoſitione teſtatorum cum cantu ſunt quotannis celebrandæ, poſſunt cantari, etiamſi ipſorum obitus dies inciderit in feſtum duplex majus. 22. Novemb. 1664.

78. Miſſæ de feſto duplici celebratæ in Altari animabus perpetuò privilegiato, & in quo proinde quotidie etiam in duplicibus celebrandæ eſſent Miſſæ de Requiem ex obligatione, ſuffragantur, ac ſi celebratæ fuiſſent pro defunctis juxta formam privilegiorum. 22. Jan. 1667.

79. Sacerdotes ſive Capellani ſint ſive non, qui recitant officium ſemiduplex, ſimplex vel feriale, ſi celebrent in aliqua Eccleſia Regularium, in qua fit de feſto duplici, non debent dicere Miſſam de Requiem. 9. Junii 1668.

80. Decretum de quo ſuprà, nu. 78. extenditur etiam ad Altaria non in perpetuum ſed ad ſeptennium ſeu aliud brevius vel longius tempus: ac non omnibus ſed aliquo vel aliquibus tantùm hebdomadæ diebus privilegiata, ac proinde Miſſæ de feſto duplici, quæ ſive ex obligatione ſive ex ſola fidelium devotione celebrabuntur, ſuffragentur, ac ſi celebratæ fuiſſent pro defunctis. 23. Sept. 1669.

81. Durante expoſitione SS. Sacramenti non poteſt regulariter celebrari Miſſa de Requiem: neque cantari pro adimplenda mente teſtatoris ſive Anniverſario ſatisfaciendo, licèt curratofficium hujuſmodi Miſſas admittens. 2. Decemb. 1684.

82. Cum primùm habita fuerit notitia de obitu alicujus perſonæ, cantari poterit Miſſa de Requiem, etiam in feſto duplici, quod non ſit de præcepto, nam in hoc caſu prædicta Miſſa erit differenda. 4. Maii 1686.

83. Decreta ſuperiùs poſita n. 78. & 80. licèt comprehendant tantùm feſta duplicia, intelligenda tamen ſunt etiam de Dominicis, de diebus infra Octavas Epiphaniæ, Paſchatis, Pentecoſtes, & Corporis Chriſti: & de omnibus aliis diebus, quibus juxta Rubricas non poſſunt celebrari Miſſæ Defunctorum. 3. Aprilis 1688.

84. In Vigilia Epiphaniæ omninò prohibentur Miſſæ votivæ privatæ & de Requiem. 27. Aprilis 1697.

85. Cineres diſtribuendi in feria quarta poſt Dominicam Quinquageſimæ debent eſſe aridi, non verò in modum luti. 23. Maii 1603.

86. Si proceſſio Litaniarum majorum terminetur ad Eccleſiam S. Marci, cantetur ibi Miſſa de S. Marco, non verò de Rogationibus. 23. Maii 1603.

87. Veſperæ Defunctorum pro prima die menſis poſſunt dici poſt Veſperas Dominicæ vel feſti. 23. Maii 1603.

88. Aſſiſtentes Epiſcopo, licèt minùs digni, præferuntur omnibus aliis, & ante dignitates thurificantur. 23. Maii 1603.

89. Non tenentur omnes Canonici aſſociare Epiſcopum ab eo altari, in quo Miſſam planam celebravit, uſque ad Sedem Epiſcopalem, ſi aſſiſtere voluerit Miſſæ conventuali. 5. Julii 1603.

90. Conſuetudo, ut dignitates, & Canonici ſ. Mitram, Gremiale, Baculum, Thuribulum, & ſimilia miniſtrent Epiſcopo, eſt ſervanda. 5. Julii 1603.

91. Epiſcopus non debet in Eccleſia ſalutare Canonicos aperiendo caput, ſed benedicendo manu. 10. Jan. 1604.

92. Dignitates, quæ habent præbendas cum onere cantandi Evangelium ſeu Epiſtolam, non tenentur miniſtrare inferioribus. 10. Jan. 1604.

93. Si Epiſcopus intereſſe voluerit Horis Canonicis, ſtatuere debet certam adventus ſui horam, qua elapſa poterit inchoari officium. 16. Jan. 1605.

94. Diaconus, & Subdiaconus accipiunt pacem ab Epiſcopo celebrante, ſtatim poſt Diaconos aſſiſtẽtes. 15. Martii 1608.

95. Duorum Canonicorum aſſiſtentia ſemper convenit Epiſcopo, ſive celebret ipſe ſive aſſiſtat divinis. 10. Maii 1608.

96. Dignitates tenentur aſſociare Epiſcopum cum Canonicis ex debito, licèt cæremoniale Epiſcoporum nominet tantùm Canonicos, ubi non adſit contraria conſuetudo. 10. Januarii 1609.

97. Archidiaconus non poteſt aſſiſtere Epiſcopo in habitu prælatitio non chorali, licèt ſit Protonotarius. 6. Martii 1610.

98. Canonici parati aſſiſtentes Epiſcopo præcedunt Vicarium Generalem, & ſunt ante ipſum thurificandi. 6. Mar. 1610.

99. Canonicus paratus debet habere locum etiam à Decano. 26. Junii 1610.

100. Canonici Miſſam celebrantes coram Epiſcopo non debent ſedere in ſede cum poſtergali; ſed in ſcamno oblongo tapete vel panno cooperto in latere Epiſtolæ. 19. Maii 1614.

101. Archidiaconus, ſi eſt prima dignitas, debet facere officium presbyteri aſſiſtentis: ſi eſt Sacerdos & recuſans, cogendus eſt pœnis & cenſuris. 28. Maii 1616.

102. Prima Dignitas debet aſſiſtere Epiſcopo celebranti, licèt ſit unica. 12. Decemb. 1620.

103. Soli Canonici debent facere conſuetos circulos ante Epiſcopum, non autem Vicarius Generalis. 28. Septemb. 1630.

104. Licèt Epiſcopus non celebret ſed tantùm aſſiſtat Miſſæ ſolemni, celebrans debet ad confeſſionem reſpondere Epiſcopo uſque ad *Indulgentiam* incluſivè non verò ſimul cum illo dicere *In nomine Patris*. 4. Auguſti 1663.

105. Ubi adeſt inveterata conſuetudo recitandi in choro pſalmos pœnitentiales in Feriis quintis quadrageſimalibus poſt completorium, & pſalmos graduales in Feriis tertiis ejuſdem temporis, eodem loco retineri poteſt. 2. Auguſti 1603.

106. Non eſt relinquendum Officium debitum pro Officio devotionis. 29. Novemb. 1603.

107. In Eccleſia collegiata exempta præſente uno Canonico cum Epiſcopo, & Abbate Collegiatæ ejuſdem cum ſuis Canonicis, prius incenſetur Canonicus, deinde Abbas. 7. Februar. 1602.

108. In eodem palatio non conceditur niſi unum oratorium privatum. 4. Maii 1604.

109. Non poteſt Abbas extra ſuam Eccleſiam uti Mitra, & Baculo: neque ea ante ſe deferre. 17. Julii 1604.

110. Abbati celebranti unica tantùm Mitra conceditur. 29. Januarii 1628.

111. Miſſa ſolemnis Abbatialis ter in anno ad ſummum eſt canenda, non tamen cum ſeptem ſed cum ſex candelabris & cum abaco parvo. 29. Januarii 1628.

112. Baldachinum Abbatis ſine auro ſit, & ter in anno ad ſummum adhiberi poteſt. 29. Januarii 1628.

113. De licentia Ordinarii poterit Abbas uti Mitra, & Baculo extra proprias Eccleſias. 6. Decemb. 1631.

114. Titulus antiquus Eccleſiæ mutari non poteſt à confraternitate. 26. Octobris 1604.

115. Miſſæ ad ſatisfaciendum eleemoſynis alicui Eccleſiæ traditis non ſunt celebrandæ per exteros, ubi commodè poſſunt ſatisfieri per Sacerdotes ejuſdem Eccleſiæ. 28. Januarii 1606.

116. Non poteſt Epiſcopus extendere ad ſuam Diœceſim Officium illud, quod fieri ſolet in civitate. 16. Januar. 1607.

117. *Gloria in excelſis* cum *Credo* omittitur in votivis pro re gravi, ſi violacea adhibeantur paramenta. 19. Maii 1607.

118. Res gravis pro licita Votivæ ſolemnis decantatione cum *Gloria* & *Credo*, ea eſt, pro qua convenit totus Clerus cum Epiſcopo, vel apud Regulares in eorum comitiis Generalibus ſeu provincialibus, cum cantatur Miſſa pro re eorundem judicio gravi. 19. Maii 1607.

119. Canonici Eccleſiæ collegiatæ non debent in proceſſionibus incedere parati ſicut Canonici cathedralis. 19. Maii 1607.

120. Cereus Paſchalis regulariter accendendus eſt ad Miſſas, & Veſperas ſolemnes in triduo Paſchatis, in Sabbato in Albis, & in Dominicis uſque ad Aſcenſionem: in aliis ſervanda eſt locorum conſuetudo. 19. Maii 1607.

121. Servanda eſt ea conſuetudo, qua recitatur in choro Officium parvum B. Virginis Mariæ in ſemiduplicibus, & Dominicis, non obſtante Bulla S. Pii V. nam ibi dicitur: *ſine præjudicio ſanctæ conſuetudinis*. 1. Sept. 1607.

122. Ad Invitatorium, Antiphonas, Reſponſoria, & Verſiculos in officio parvo B. Mariæ Virginis non additur *Alleluja* tempore paſchali. 18. Martii 1626.

123. Etiam mutato proprio Breviario, & Romano acceptato retinenda eſt ea conſuetudo recitandi quotidie Officium parvum B. Virginis Mariæ. 2. Januarii 1627.

124. In Eccleſiis titularibus B. Mariæ Virginis facienda eſt in ſuffragiis Commemoratio de eadem B. Maria, non obſtante, quòd in choro recitetur ejuſdem officium parvum. 23. Junii 1684.

125. Coadjutor Epiſcopi non ſedet celebrans, niſi in faldiſtorio: neq; habet Diaconos aſſiſtentes, neque Canonici parantur, neque ponitur ſeptimum candelabrum. 1. Sept. 1607.

126. Prædictus Epiſcopi Coadjutor non utitur Baculo niſi in ordinationibus. 1. Sept. 1607.

127. Coadjutor Epiſcopi celebrans præter Diaconum, & Subdiaconum debet habere aſſiſtentem Canonicum pro libro. 7. Aug. 1627.

128. In altari privati Oratorii, cui conceditur celebratio Miſſæ, non poteſt tamen celebrari in Natali Domini, Epiphania, prima die Paſchatis, & prima Pentecoſtes, Annunciatione, Aſſumptione B. Virginis Mariæ, in feſto SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, nec in ſolemnitate omnium Sanctorum. 17. Novemb. 1607. quibus adde ſabbatum ſanctum.

129. Eccleſia parochialis in Diœceſi venit ſub nomine Matricis, ante quam idcirco neque Regulares neque Confratriæ poſſunt Campanas pulſare in ſabbato ſancto. 9. Febr. 1608.

130. Etiamſi Collegiata habeat omnimodam præcedentiam ſupra Matricem, non tamen poteſt priùs pulſare Campanas in ſabbato ſancto. 23. Februarii 1619.

131. Simplex reconciliatio Eccleſiæ ſeu cœmeterii non conſecrati poteſt committi presbytero in dignitate conſtituto. 9. Feb. 1608. Imò ſimplici Sacerdoti juxta Rituale Romanum.

132. Prima Dignitas det candelam Epiſcopo in feſto Purificationis B. Virginis Mariæ, & Epiſcopus det ſtatim primæ Dignitati ante Vicarium Generalem. 14. Junii 1608.

133. Omnes de Clero, etiam Canonici, Euchariſtiam ſumant de manu celebrãtis in feria quinta in cœna Domini. 17 Sep. 1608.

134. Sacerdotes in die cœnæ Dominicæ ſanctiſſimum Chriſti Corpus ſumpturi, poſſunt deferre ſtolam, vel ante pectus ad formam crucis, vel à collo pendentem. 30. Sept. 1679.

135. Occurrente feſto S. Joſephi in feria quinta in cœna Domini, antiquus mos communis Cleri in Miſſa ſolemni ejuſdem diei ſumma religione hactenùs retentus nullatenùs omittatur ob aliquarum celebrationem Miſſarum. 13. Sept. 1692.

136. Si feſtum S. Joſephi venerit in feria quinta in cœna Domini, non ſolùm ſervandum erit præceptum vacandi ab operibus ſervilibus, ſed etiam præceptum audiendi Miſſam, ideòq; per Ordinarios locorum accuratè providendum, ut eo die aliquæ Miſſæ privatæ ante celebrationem ſolitæ Miſſæ conventualis non deſint. 13. Sept. 1692. Idem dicendum, ſi feſtum Annunciationis occurrerit in prædicta feria quinta.

137. In Choro teneri non debent aliæ Imagines quàm ſanctorum. 7. Auguſti 1609.

138. Neque Abbates neque Regularium ſuperiores poſſunt benedicere paramenta eccleſiarum non ſibi ſubditarum. 24. Auguſti 1609.

139. Neque ſimplices ſacerdotes, neque Proto-Notarii poſſunt benedicere proprias veſtes. 17. Julii 1627.

140. Commendatario ſeu ejus Procuratori non deferatur liber oſculandus in Miſſa. 17. Sept. 1611.

141. Collegiata inſignis ab ejus erectione præcedit alias Collegiatas antiquiores. 24. Martii 1612.

142. Inferiores Epiſcopo non debent ſumere de Altari paramenta pro Miſſa 7. Julii 1612.

143. Altare portatile ligneum cum Ara lapidea permitti debet non obſtante Conſtitutione ſynodali, dummodo habeat ſolitum Reliquiarum repoſitorium. 1. Novembris 1612.

144 Solus Epiſcopus poteſt habere feneſtras in Eccleſia, per quas in eam proſpectus haberi poſſit. 19. Jan. 1614.

145. Poteſt Epiſcopus prohibere, ne campanæ nondum benedictæ pulſentur. 5. Julii 1614.

146. Non debent Regulares in Canone nominare ſuperiores ſuos ut Antiſtites. 12. Novemb. 1615.

147. Regularium ſuperiores non veniunt ſub nomine Ordinariorum: & conſequenter non poſſunt aſſignare aliquam ex Dominicis Novembris pro recitatione Officii de patrocinio B. Virginis Mariæ, quod multis in locis permittitur celebrandum in aliquo die dominico illius menſis à locorum Ordinariis eligendo. 22. Jan. 1701.

148. Clavis hoſtiæ repoſitæ in feria quinta cœnæ dominicæ non eſt danda laico, quantumvis nobili. 30. Jan. 1616.

149. Canonicus hebdomadarius officium faciens debet habere locũ ſuper omnes Dignitates, & Canonicos. 17. Jun. 1616.

150. Prima Sedes in choro conceditur Hebdomadario parato tantùm. 22. Auguſti 1626.

151. Crux in proceſſionibus deferenda eſt à Regularibus cum velo pendente ſeu pallio. 14. Januarii 1617.

152. In Perſonarum incenſatione tota thurificatio facienda eſt cum unico thuribulo, ſi talis ſit conſuetudo. 21. Julii 1618.

153. Collegiata ſimplex præcedit parochiales, etiamſi antequàm erigeretur, illis cederet. 23. Martii 1619.

154. Canonici Eccleſiæ Cathedralis præcedunt Canonicos collegiatæ. 10. Aug. 1619.

155. Prior collegiatæ, ſi interſit in cathedrali, thurificandus eſt duplici ductu, ſicut Dignitates & Canonici, licèt non habeat præcedentiam ſuper illos. 19. Aug. 1619.

156. Poteſt Epiſcopus cogere Canonicos ad diſcendum cantum Gregorianũ, etiã per ſubtractionẽ fructuum. 6. Maii 1620.

157. Regulares in celebratione Miſſæ poſſunt annunciare dies feſtos, & jejunia in ſuis Eccleſiis. 2. Julii 1602.

158. In oratione, *A cunctis*, nomina Patronorum, S. Michaelis Arcangeli, & S. Joannis Baptiſtæ, præponenda ſunt Apoſtolis. 22. Aug. 1620.

159. Si in communibus Sanctorum ſuffragiis facienda ſit commemoratio de Cruce tanquam de titulo Eccleſiæ, ſufficiet ea ordinaria, quæ habetur in pſalterio, quando ſcilicet Officium currat feriale. 30. Martii 1621.

160. In feria ſexta in Paraſceve non eſt adminiſtranda Euchariſtia niſi infirmis. 19. Febr. 1622.

161. Celebrans in Paraſceve mittat particulam in Calicem; neque ſe ſignet cum Calice. 28. Aug. 1627.

162. In Officio de feſto Conceptionis B. Mariæ Virginis non aliud nomen adhibeatur quàm Conceptionis. 24. Maii 1622.

163. Rubricæ de *Ave Regina cœlorum*, additum eſt ly *incluſivè*: ideòque in fine completorii diei ſecundæ Februarii omiſſa Antiphona finali, *Alma Redemptoris*, dicenda eſt *Ave Regina cœlorum*. 27. Julii 1624.

164. Licèt transferatur feſtum Purificationis B. Virginis Mariæ, attamen *Ave Regina cœlorum* dicenda eſt die ſecunda Februarii poſt completorium etiam in Eccleſia propria. 11. Januarii 1681.

165. Regulares Ordinis Minimorum, dum nominant in Orationibus, verſiculis, cæteriſque actibus inter divina Officia occurrentibus, S. Franciſcum prædicti Ordinis Fundatorem, non debent adjungere ly *de Paula*. 23. Decemb. 1624. Unde apparet quid in ſimilibus ſit faciendum.

166. Symbolum S. Athanaſii, quod dicitur ad Primam, laudabiliùs in choro recitatur ſtando. 23. Decemb. 1624.

167. Imagines illorum, qui cum ſanctitatis ſeu Martyrii fama deceſſerunt, non ſunt apponendæ in oratoriis vel Eccleſiis tam ſæcularibus quàm regularibus, antequam declarentur Beati: neque ad eorum ſepulchra accendendæ ſunt lampades, aut tabellæ affigendæ ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. 13. Martii 1625.

168. Non ideò præjudicandum erit in aliquo illis, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum vel immemorabilem temporis curſum aut per Patrum virorumque ſanctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcientia ac tolerantia Sedis Apoſtolicæ vel Ordinarii coluntur. 13. Martii 1625.

169. Facultas concedendi uſum pileoli in Miſſa ſpectat ad Papam. 14. Aprilis 1626.

170. Celebrans, qui diſtribuit Cineres, Candelas, & Ramos, detecto capite diſtribuat. 18. Julii 1626.

171. Ab-

Digitized by Google

171. Abſente Epiſcopo benedictiones Candelarum, Cinerum, Palmarum, & Fontis, fiant ab eo, qui cantaturus eſt Miſſam. 12. Junii 1627.

172. Ille idem, qui benedicit Cineres, prima die quadrageſimæ, vel Candelas in feſto Purificationis, aut Ramos in Dominica Palmarum, debet etiam cantare Miſſam ſequentē. 12. Aprilis 1640.

173. Candelæ, Cineres, Palmæ diſtribuuntur ſtando cum Mitra in capite ab eo, qui privilegium habet eam geſtandi. 18. Februarii 1650.

174. In Miſſa feriæ quartæ Quatuor Temporum occurrentis in die Octava Nativitatis B. Virginis Mariæ dicenda eſt Præfatio communis, non verò de B. Maria. 12. Decemb. 1616.

175. Signum, quod fit cum Patena à fronte ad pectus, fit integrè cum ligno Crucis. 13. Martii 1627.

176. Ad Miſſam Vicarii Generalis non debent accendi quatuor candelæ, nec aſſiſtere duo Capellani. 7. Auguſti 1627.

177. Infra Octavam Epiphaniæ, Paſchatis & Pentecoſtes, nec non in feria quarta Cinerum, in hebdomada majore, in Dominicis, & in Vigiliis Nativitatis Domini, & Pentecoſtes, non poſſunt dici votivæ Miſſæ privatæ, neque de Requiem. 28. Auguſti 1627.

178. Si feſta SS. Apoſtolorū Philippi & Jacobi, ac Inventionis S. Crucis occurrerint infra Octavam Aſcenſionis, Præfatio in Miſſa erit de Apoſtolis vel de Cruce: at *Communicantes* de Aſcenſione. 28. Auguſti 1627. Idem dicendum de aliis feſtis ac de Miſſis votivis propriam habentibus Præfationem, & infra eandem Octavam celebrandis, ſicut & hoc prorſus ſervandum infra Octavam Epiphaniæ.

179. Oratio impetrata à Superiore, veluti *Deus refugium*, omittenda eſt in duplicibus primæ claſſis. 28. Auguſti 1627. Romæ omittitur etiam in feſtis ſecundæ claſſis.

180. In fine Miſſæ ad quodcunque Altare celebratæ fit reverentia Cruci infra gradus, capite ſemper aperto. 28. Auguſti 1627.

181. Vicarius ut Vicarius non poteſt abſente Epiſcopo Miſſas cantare ſolemnes, SS. Sacramentum aut ſacras Reliquias paratus deferre, nec aliis ſe immiſcere functionibus eccleſiaſticis; ſed tantum præeſſe, ut omnia ſuo ordine fiant. 19. Septembris 1627.

182. Si Litaniæ majores occurrerint in die ſancto paſchatis, transferantur in feriam tertiam ſequentem. 25. Sept. 1627.

183. In Eccleſiis Regularium habentium clauſtra fiant proceſſiones intra clauſtra tantùm, ſi verò non habeant clauſtra, fiant propè muros Eccleſiæ, ſive exeundo ab una porta & intrando per aliam Eccleſiæ portam, ſive per eandem. 26. Februarii 1628.

184. Extra ambitum Eccleſiæ non licet Regularibus facere proceſſiones, niſi de licentia & conſenſu Parochi: ſalvis privilegiis, & conſuetudinibus, ſi quæ ſunt. 26. Februarii 1628.

185. Officium fit duplex minus de illo Sancto, cujus habetur Reliquia inſignis, ſcilicet caput, brachium, crus, vel ea pars corporis, in qua paſſus eſt Martyr, dummodo ſit integra & non parva, & modo ſit approbata, cujus ratione recitandum eſt ſymbolum in Miſſa. 8. Aprilis 1628.

186. Feſtum, quod in aliqua Eccleſia celebratur ratione Corporis vel inſignis Reliquiæ, non habet Octavam, niſi ſpecialiter concedatur à Sede Apoſtolica. 12. Auguſti 1653.

187. Qui recitat officium de Sancto, de quo habet inſignem Reliquiam in propria Eccleſia, ſi celebret eo die in alia Eccleſia, debet omittere *Credo*. 2. Decemb. 1684.

188. De Sancto, cujus habetur Corpus vel inſignis Reliquia, non poteſt fieri officium, niſi conſtet de identitate, & niſi reperiatur in Martyrologio Romano: Reliquiæ verò à locorum Ordinariis approbatæ poſſunt exponi ad fidelium venerationem. 19. Octobris 1691.

189. Miſſæ de SS. Roſario, de Monte Carmelo, Ordinibus Prædicatorum, & Carmelitarum reſpectivè & ſpecialiter conceſſæ, non ſunt ab aliis celebrandæ ſine ſpeciali ſcientia. 8. Aprilis 1628.

190. Miſſa de SS. Roſario poteſt quidem dici à ſæcularibus, ſed ut in feſto ad Nives, cum oratione propria, quæ apponi ſolet in calce Miſſalis. 29. Octobr. 1678.

191. In illa Eccleſia, ubi ineſt Capella vel Altare SS. Roſarii, poteſt celebrari officium de eodem SS. Roſario ſub ritu duplici majori in Dominica, quæ vel occurrit in Kalendis, vel prima eſt poſt Kalendas Octob. 23. Sept. 1688.

192. Non poſſunt locorum Ordinarii tam ſæculares quàm regulares addere Kalendariis etiam propriis Sanctorum officia, niſi ea duntaxat, quæ Breviarii Romani Rubricis vel ſacrorum Rituum Congregationis ſeu Sedis Apoſtolicæ licentia conceduntur. 8. Aprilis 1628.

193. Non eſt celebranda per totam civitatem, vel Diœceſin Miſſa, nec recitandum Officium de Sancto, eò quòd in loco adſit Eccleſia parochialis, vel regularis, vel etiam Abbatialis, aut aliqua inſignis Reliquia; ſed tantùm in propria Eccleſia, niſi habeatur ſpecialis licentia: 8. Aprilis 1628.

194. Officium Defunctorum dici poteſt in choro ſeparatim ab officio diei, in diebus exceptis à Breviario, pro adimplenda teſtatorum voluntate. 12. Junii 1628.

195. In Sacramentorum adminiſtratione ne adhibeant Canonici rochetum & cappam, ſi iis utantur in choro, ſed cottam & ſtolam. 12. Junii 1628.

196. Canonici Regulares poſſunt in publicis proceſſionibus uti Rocheto, & ſuperpelliceo. 28. Auguſti 1628.

197. De Titulis Altarium, niſi ſint in Kalendario Romano, nullum recitetur Officium. 28. Auguſti 1628.

198. Annuli uſus in Miſſa prohibetur Protonotariis non participantibus, Doctoribus quibuſcunque, & Canonicis cathedralium. 20. Novemb. 1628.

199. Poſſunt Canonici Miſſam celebrare cū annulo aureo, & de rigore uti: ſed ſine gēma, & ſine aliqua effigie 4. Aug. 1663.

200. Solemniter conſueviſſe fieri Officium, ſignificat feſtum populi, aut Cleri cum apparatu. 9. Decemb. 1628.

201. De Sancto canonizato non poteſt fieri officium extra propriam Eccleſiam ſine novo decreto. 9. Decemb. 1628.

202. Officium cum Miſſa B. Rochi in ejus die feſto conceditur tantùm in Eccleſiis in ejuſdem honorem Deo dicatis, niſi aliud permittatur. 26. Novemb. 1629.

203. Non poſſunt eligi in Patronos, niſi illi ſolùm, qui ab Eccleſia univerſali ſub titulo Sanctorum coluntur, non autem beatificati dumtaxat. 23. Martii 1630.

204. Electio de Patrono civitatis fieri debet per ſecreta ſuffragia à populo mediante Concilio generali illius civitatis vel loci; non autem ab Officialibus ſolùm; & accedere debet conſenſus Epiſcopi, & Cleri illius loci. 23. Martii 1630.

205. Idem ſervandum in Patrono Regni, qui pariter eligendus erit per ſecreta ſuffragia, à populo ſingularum civitatum, Provinciæ. 23. Martii 1630.

206. Repræſentantibus Regnum, Civitatem, Provinciam, nulla competat facultas eligendi Patronos, niſi ad hoc habeant ſpeciale mandatum, & ulteriùs interveniat conſenſus Epiſcopi, & Cleri dictarum civitatum. 22 Martii 1630.

207. Cauſæ electionis novorum Patronorum deducendæ ſunt in ſacra Congregatione, & ab eadem examinandæ ac tandem cauſa cognita, ab eadem Congregatione approbanda eſt, & confirmanda. 23. Martii 1630.

208. Si in locis Diœceſis nullus reperiatur electus Patronus, tenetur Diœceſis non ſolùm ad feſtum de Patrono civitatis, ſed etiam ad octavam. 28. Septemb. 1658.

209. In Patronorum ſive Protectorum præcedentia ſervandus eſt ordo Hierarchiæ Eccleſiæ, & inter Ordinem Hierarchicum anterioritas in electione. 12. Martii 1690.

210. Non ſunt inſerendi in litaniis alii Sancti, præter ibi deſcriptos: neque tempore peſtis addendi ſunt Titulares, & civitatis Patroni, ſine ſpeciali conceſſione. 22. Martii 1631.

211. Qui præ timore vel balbutie non pronunciat Evangelium S. Joannis, quod legitur in fine Miſſæ, ſed ejus loco aliud ſuo arbitratu recitat, ſuſpendendus eſt à Miſſarum celebratione; quouſque illud ritè pronunciare aſſueſcat. 5. Julii 1631.

212. Pyxis, in qua aſſervata fuit Euchariſtia, non poteſt vendi vel pignorari. 27. Aug. 1632.

213. Canonici in Proceſſione intra Eccleſiam, incedant capite detecto: & extra eam cū Birreto in Capite. 30. Martii 1633.

214. Ubi non eſt aurora phyſicè, pro licita Miſſarum celebratione, attendatur ea moraliter, & politicè, quando ſcilicet ibi terminari ſolet quies, & inchoari labor, juxta probatam Regionum conſuetudinem. 18. Septemb. 1634.

215. In Kalendariis locorum fiat nota, *ad libitum*, quando officia non ſunt de præcepto. 6. Febr. 1638.

216. Feſta ad libitum, occurrentia in diebus Dominicis, Octavis & Natalitiis Sanctorum alicujus Diœceſis vel Religionis, ſunt omittenda. 24. Januarii 1682.

217. Officia ad libitum occurrentia eo die, in quo aliàs aliquod feſtum translatum poni deberet, vel in quo agendum eſſet Officium conceſſum ſemel in hebdomada vel in menſe, poſſunt celebrari, protracto ulteriùs ad aliam diem feſto tranſlato, vel omiſſo Officio per hebdomadam aut per menſem conceſſo. 24. Jan. 1682.

218. Si feſtum ad libitum non potuerit celebrari, & habuerit etiam ritum ſimplicem de præcepto, eo anno non omittatur ſed celebretur ritu ſimplici. 13. Junii 1682.

219. In occurſu non poteſt transferri Officium proprium alicujus Diœceſis vel Religionis, ut eo die agatur de feſto ad libitum, ne omittatur. 2. Decemb. 1684.

220. Officia ad libitum occurrentia infra Octavas non privilegiatas, etiam particularis alicujus Diœceſis vel Religionis non ſunt celebranda ſed omittenda. 19. Jan. 1693.

221. Non licet in media nocte Nativitatis Dominicæ celebrare ſucceſſivè alias duas Miſſas, & in eis ſacram Communionem exhibere fidelibus illam depoſcentibus, ſed utrunque omninò prohibitum. 7. Decemb. 1641.

222. Feſtum de Patrono principaliori loci eſt præceptivum cum obligatione audiendi Miſſam, & vacandi ab operibus ſervilibus. 13. Septemb. 1642.

223. Perſonæ tantùm voventes tenentur ſervare feſta veluti de præcepto, quæ inducta ſunt ex voto. 8. Aprilis 1643.

224. Regulares, qui ſunt in poſſeſſione præcedentiæ, præcedant in publicis functionibus, & ubi non conſtat de poſſeſſione, præcedant ii, qui ſunt antiquiores in loco controverſiæ. 6. Octob. 1645.

225. Organum haberi debet etiam in Eccleſiis collegiatis. 27. Julii 1646.

226. Non ſunt ex Organo faciendæ Conciones, maximè ubi habetur ſolitus Pulpitus. 25. Oct. 1601.

227. Nemo poteſt excedere limites verbales Indultorum Sedis Apoſtolicæ ſuper Beatificationibus, præſertim in celebratione Miſſarum, & Officii cum Octavis ſine expreſſa licentia prædictæ Sedis Apoſtolicæ. 5. Octobris 1652.

228. Beatorum nomina non apponantur in Kalendariis, niſi illius tantùm loci earumque perſonarum, in quo, & à quibus cultus cum Officio, & Miſſa celebratur. 27. Sept. 1659.

229. Non ſunt invocandi Beati in publicis precibus, præter indultas & approbatas: nec eorum Reliquiæ in Proceſſionibus circumferendæ. 27. Sept. 1659.

230. Licèt non ſint celebrandi dies feſti in Beatorum honorem, hoc tamen non extenditur ad feſta devotionis. 27. Apr. 1660.

231. Indulta recitandi Officium cum Octava, & celebrandi Miſſam de Beatis non ſunt revocata per Decretum editum ſub die 27. Sept. 1659. Decretum hoc eſt 17. Aprilis 1660.

232. In illis Eccleſiis in quibus Officium & Miſſa de Beatis recitari, & reſpectivè celebrari poſſunt, licet eorum Reliquias exponere, imagines vel ſimulacra ſuper Altari collocare, ac votivas tabellas ibidem appendere. 17. Aprilis 1660.

233. Epiſcopi Regulares, qui ex indulto Sedis Apoſtolicæ gaudent privilegiis ſuæ religionis, de quibus ſunt capaces pro eorum conditione, non poſſunt de Beatis ſuæ Religionis recitare officium, & in propriis cathedralibus Miſſam celebrare, & Altare prædictis Beatis erigere. 17. Aprilis 1660.

234. In Miſſis de Beatis non eſt dicendum ſymbolum, ubi ſcilicet eſt permiſſa hujuſmodi celebratio. 22. Julii 1664. niſi adſit Reliquia.

235. Tam Minores Conventuales quàm Obſervantes Reformati S. Franciſci poſſunt in propriis ſuorum Ordinum Eccleſiis ſolemnizare feſtum S. Antonii Patavini ea ipſa die, in quam inciderit, dummodò Reformati à Proceſſionibus abſtineant eodem loco. 20. Sept. 1659.

236. Nullo modo ſunt permittendæ duæ proceſſiones de eodem feſto in eodem loco, eodem die. 9. Aprilis 1663.

237. Non licet in Eccleſiis, in quibus non aſſervatur SS. Sacramentum, celebratio Miſſæ in feria quinta in cęna Domini; nec ejuſdem Auguſtiſſimi Sacramenti aſſervatio in ſepulchro. 24. Junii 1659.

238. Manus Sacerdotis ad, *hanc igitur oblationem*, debent ita extendi, ut palmæ ſint apertæ, pollice dextero ſuper ſiniſtrum in modum Crucis ſupra manus, non verò infra manus. 4. Aug. 1663.

239. Paſſio in hebdomada majori legenda in Miſſis privatis in cornu Evangelii, licèt in Miſſa ſolemni legatur à celebrante in cornu Epiſtolæ. 4. Auguſti 1663.

240. Non ſolùm Cruces, & imagines Salvatoris ſed etiam icones Altarium, & omnes aliæ imagines Sanctorum tegendæ ſunt in primis Veſperis de Dominica Paſſionis. 4. Aug. 1663.

241. Hebdomadarius in cantandis Horis canonicis non debet uti ſtola. 4. Aug. 1663.

242. Cruces, quæ fiunt à Sacerdote ſuper oblata, non ſunt faciendæ manu tranſverſa ſed manu recta in tranſverſa parte Crucis. 4. Auguſti 1663.

243. Pars inferior Hoſtiæ, non autem ſuperior præcidenda eſt, quando dicitur *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*. 4. Auguſti 1663.

244. Sacrificia in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum poſſunt applicari ad libitum: ſcilicet in genere pro omnibus, tum in ſpeciem pro aliquibus defunctis. 4. Auguſti 1663.

245. Lectiones primi Nocturni in Officio de feſto duplici Majori ſumendę ſunt (niſi ſint propriæ) ex ejus Communi; non verò ex ſcriptura occurrēte. 12 Jul. 1664. licèt occurrat initium.

246. Dedicatio Apoſtolorum & Salvatoris, extra Urbem non habet integras Veſperas, ſi die præcedenti vel ſequenti, celebretur Officium duplex minus. 12. Julii 1664. Idem dicendum de die Octava Dedicationis.

247. Dies Octava non privilegiata dimidiat Veſperas in occurrentia cum feſto duplici minori. 12. Julii 1664.

248. Si transferatur feſtum S. Luciæ in feriam ſecundam ratione Dominicæ Privilegiatæ, Veſperæ erunt de die Octava Conceptionis cum Commemoratione S. Luciæ. 1. Martii 1681.

249. Quæcunque dies Octavā B. V. Mariæ debet habere integras utraſque Veſperas in concurrentia cum feſto duplici minori. 11. Auguſti, 1691.

250. Primæ, & ſecundæ Veſperæ Angelorum Cuſtodum dividendæ ſunt à Capitulo, ſi concurrant cum feſto duplici minori. 27. Septembris 1698.

251. Non permittitur ad Altare majus celebratio Miſſæ, dum dicuntur in choro matutinum, & Horæ. 15. Sept. 1664.

252. Ad octavam benedictionem in feſto Converſionis S. Pauli Apoſtoli non dicitur *cujus converſionem colimus*; ſed *cujus feſtum*. 23. Februarii 1666. Patet hinc, quid ſit faciendum in Officiis Translationis, Apparitionis, Ordinationis, vel Inventionis, aut ſimilium.

253. Ubi celebratur feſtum S. Raphaelis Archangeli, ad octavam benedictionem dicatur: *cujus feſtum*, non verò *quorum feſtum*. 13. Sept. 1692.

254. Si ſimul ſint transferenda feſta S. Marci Evangeliſtæ & SS. Apoſtolorum Philippi, & Jacobi, priùs reponatur feſtum S. Marci, deinde feſtum Apoſtolorum. 18. Septembris 1666.

255 Feſtum duplex occurrens ante Octavam non privilegiatam non eſt transferendum poſt Octavam, ſed infra eandem celebrandum, prima die non impedita. 30. Sept. 1679.

256. Officium particulare alicujus Diœceſis vel Religionis, quod occurrit die vigeſima quinta Februarii, eſt transferendum in anno Biſſextili ad primam diem non impeditam, dummodò non ſit duplex primæ claſſis. 7. Sept. 1680.

257. Officium ſemiduplex, quod occurrit in Dominica infra Octavam non privilegiatam, non eſt celebrandum in feria ſecunda ſequenti licèt non impedita, ſi habeatur reponendum aliud feſtum altioris ritus. 1. Martii 1681.

258. In repoſitione duorum vel plurium feſtorum ritum habentium eundem, & die occurrentium diverſa, attendatur prioritas translationis, niſi attendenda ſit major dignitas. 13. Junii 1682.

259. Si plura ſint transferenda feſta, quæ eadem die occurrunt, & quibus non convenit ratio majoris dignitatis, attendatur in eorum repoſitione major apparatus vel populi concurſus, ex quo vocatur etiam major ſolemnitas, ſuppoſito tamen quòd ſint ejuſdem ritus. 20. Julii 1686.

260. Non eſt transferendum in diem immediatè ſequentem feſtum illud, ante cujus translationem habentur reponenda alia officia priùs translata ejuſdem ritus, non obſtante Decreto edito ſub die 30. Septembris 1679. quoad verò feſtum ſemiduplex in Dominica infra Octavam occurrens, omninò ſervanda eſt Rubrica generalis Breviarii de Translatione feſtorum *n.* 5. Decretum hoc eſt 22. Decembris 1696.

261. Si occurrerint vel fuerint transferenda duo feſta ejuſdē ritus, quæ unica die occurrebant, quorum unum ſit univerſale, & alterum particulare alicujus Dięceſis vel Religionis, priùs fiat de univerſali, deinde de particulari, niſi obſtet ratio majoris dignitatis. 27. Sept. 1698.

262. Ad Reſponſorium breve Completorii in Dominica Paſſionis, ne omittatur, *Gloria Patri*, ſi die ſequenti fiat de feſto ſemiduplici. 18. Sept. 1666.

263. Si feſtum duplex, de quo agunt Regulares (ſub quo nomine etiam veniunt Moniales) habuerit Miſſam propriam omnibus, & ſolis Regularibus conceſſam, Sacerdotes ſæculares celebrantes in eadem Eccleſia Regularium, Miſſam quidem dicant de feſto duplici, ſed cum Miſſali Romano, ex Decreto Sac. Rit. Congr. 19. Nov. 1622. Decretum hoc 9. Jun. 1668.

264. Si Moniales non habeant Miſſale à Romano diverſum, Sacerdotes in earum Eccleſiis celebraturi poſſunt dicere proprias Miſſas ipſis Monialibus conceſſas. 27. Aug. 1672.

265. Conceditur omnibus Monialibus Ordinis Ciſtercienſis, quæ utuntur Breviario Romano, ut adaptare poſſint juxta ritū prædicti Breviarii Romani plura officia unà cum Miſſis propriis anno proximè prętérito ſub die 9. Dec. toti Ordini Ciſtercienſi conceſſa, eaque ſic accommodata faciant typis imprimi: necnon ſecundùm eaſdem Feſtivitates valeant celebrari facere Miſsas per Capellanos Eccleſiis earundem ſervitio addictos, cum Miſsali Romano, & juxta illius Rubricas, 23. Jun. 1703.

266. In Miſſis votivis privatis non eſt dicendus Hymnus Angelicus, niſi fuerit Miſsa Angelorum, in qua quotidie eſt recitandus: vel Miſsa de Beata Maria, in qua quolibet Sabbato dici debet. 14. Maii 1672.

267. Clauſula poſita in Brevibus Indulgentiarum, ſcilicet, *Volumus autem ut ſi aliàs Chriſtifidelibus dictam Eccleſiam viſitantibus, aliqua alia Indulgentia perpetua vel ad tempus nondum elapſum duratura, conceſſa fuerit, præſens litteræ nullæ ſint*; non comprehendit Altaria Privilegiata pro defunctis. 23. Junii 1676.

268. Sub generali Indulgentiarum ſuſpenſione, quæ fit anno Jubilæi, non comprehenduntur Altaria Privilegiata, nec aliæ Indulgentiæ pro ſolis Defunctis conceſsæ. 24. Januar. 1700.

269. In aſperſione Aquæ benedictæ, quæ diebus Dominicis fit à Sacerdote Alba, & Stola induto, vel etiam cum Pluviali, imme-

immediatè celebraturò Miſſam conventualem, Stola aptanda eſt ante pectus ad modum Crucis, non verò pendens à collo ad utrumque latus. 30. Septembr. 1679.

270. Miſſa aſſignata Feſtivitati Conceptionis B.V.Mariæ non eſt dicenda in Sabbatis ut votiva. 30. Septembris 1679.

271. Si occurrat Officium novem lectionum de pluribus Virginibus ſimul, & Martyribus eo die, quo cadit feſtum ſimplex ejuſdem qualitatis, ſervanda eſt pro Commemoratione ſimplici Antiphona *Iſtarum eſt enim*. 7. Decemb. 1680.

272. Officia Sanctorum, quæ alicubi ſuperſunt de menſe Decembri, transferri poſſunt in annum ſequentem. 7. Dec. 1680.

273. Officia conceſſa ſemel in hebdomada non ſunt celebranda in Adventu, Quadrageſima, Quatuor temporibus, nec in Vigiliis, niſi aliter in conceſſione exprimatur. 1. Martii 1681.

274. Ubi feſtum S. Thomæ Epiſcopi, & Martyris celebratur ſub ritu duplici, ſi occurrerit in eo Dominica, die ſequenti fiat officium de die infra Octavam Nativitatis Domini. 1. Martii 1681.

275. Quotieſcunque in Sabbato ante Dominicam privilegiatam officium fuerit de ſeptima die infra aliquam Octavam, Pſalmi Veſperarum erunt de Pſalterio, Capitulum de Dominica ſequenti, cum ſola Commemoratione de die Octava. 1. Martii 1681.

276. In Proceſſionibus Candelarum, Palmarum, & ſimilium, quæ fiunt intra Eccleſias ſine Sacramento, non eſt pulſanda campanula ad elevationem SS.Corporis Chriſti in Miſſa privata. Quòd ſi pulſetur & advertatur elevatio, tunc genuflectendum utroque genu à tranſeuntibus ante Altare, ubi Miſſa celebratur, & depoſito SS.Sacramento progrediendum. Similiter ſi aliqui tranſeant in elevatione Calicis. 1. Martii 1681.

277. Qui habent privilegia celebrandi Octavas in Quadrageſima, non ideò debent facere Commemorationem in feria quarta Cinerum. 24. Januarii 1682.

278. Si in Quadrageſima officium occurrerit infra Octavam, debent prædicti privilegiati dicere Miſſam conventualem de feria cum Commemoratione Octavæ: Miſſæ verò privatæ dici poſſunt de Octava cum Commemoratione ferię, ut præſcribit Rubrica Miſſalis Tit. 3. de feria & vigilia *n. 2.* Decretum eſt 24. Januarii 1682.

279. Regulares non tenentur recitare Officia de Patronis minus principalibus, niſi ſint deſcripta in Kalendario Romano, vel in proprio dictorum Religioſorum. 24. Jan. 1682.

280. Regulares tenentur quidem celebrare ſub ritu duplici primæ claſſis Feſtum de Patrono principali loci, Regni ſeu Provinciæ, & de Titulari Eccleſiæ cathedralis; ſed ad eorum octavas non tenentur. 20. Martii 1683.

281. Si Feſtum S. Confeſſoris transferatur in proximè ſequentem diem, in Hymno, *Iſte Confeſſor*, nulla fiat mutatio Verſiculi; ſed dicatur, *Meruit beatas*, dummodò primæ Veſperæ non ſint impeditæ. 13. Januarii 1683.

282. Tranſlato Feſto S. Confeſſoris ultra ſequentem diem, in Hymno *Iſte Confeſſor*, facienda eſt mutatio Verſiculi, dicendo *Meruit ſupremos*. 14. Junii 1692.

283. Officia affixa diebus Dominicis, ut de Patrocinio B. Virginis Mariæ, ſi ſint impedita feſto altioris ritus vel dignitatis, ſunt omittenda. 20. Martii 1683.

284. Officium Nominis B. Virginis Mariæ occurrens in feſto Exaltationis ſanctæ Crucis, vel in alio altioris ritus aut dignitatis, transferatur, non verò omittatur. 20. Julii 1686. Si concedatur pro aliquo Feſto ritus duplex, ſine expreſſione majoris vel minoris, conceſſio intelligatur de duplici minori, etiamſi ad honorem Deiparæ facta fuerit. 20. Nov. 1683.

285. In feſto Nominis B. Virginis Mariæ non eſt facienda Commemoratio de ejuſdem Nativitate, & in ſecundis Veſperis de Nativitate cadentibus in Sabbato; non eſt facienda Commemoratio de prædicto Nomine. 20. Sept. 1684.

286. Si Officium Nominis B. Virginis Mariæ venerit in die Octava Nativitatis ejuſdem, officium erit de Nomine, omiſſa in utriſque Veſperis, & Laudibus Commemoratione de prædicto die Octavo Nativitatis. 15. Sept. 1685.

287. Sola ratione SS.Sacramenti expoſiti, non eſt dicendum ſymbolum in Miſſis privatis. 2. Decemb. 1684.

288. Poteſt fieri Commemoratio de SS.Sacramento, ſi expoſitum ſit etiam in Miſſa de feſto duplici, quod non ſit primæ vel ſecundæ claſſis. 2. Decemb. 1684.

289. Qui celebrat Miſſam de B. Maria, eo die, quo fit de aliquo feſto ſemiduplici infra Octavam ejuſdem B. Mariæ, debet dicere Miſſam de Octava, ſed more votivo ſine *Gloria* & ſine *Credo*, niſi fuerit Sabbatum, quia tunc dicendum erit *Gloria* ſine *Credo*. 2. Decemb. 1684.

290. Qui in Sabbato recitat Officium de B. Maria, ſi celebret Votivam de aliquo Sancto, non debet dicere, *Gloria*, neque Præfationem B. Mariæ. 2. Decemb. 1684.

291. Non eſt omittenda una ex aſſignatis Orationibus in Miſſali, velut *A cunctis*, ut ejuſdem loco dicatur aliqua Oratio imperata ab Epiſcopo, veluti *Deus refugium*: neque ut recitetur penultimo loco oratio pro Defunctis. 2. Decemb. 1684.

292. Quando dicitur Oratio *A cunctis* vel *Eccleſiæ*, non eſt dicenda Oratiò contra Paganos, vel alia hujuſmodi, quia ſufficienter una continet, quod & altera. 16. Apr. 1688.

293. Quando dicitur Collecta vel Miſſa contra Paganos, non poteſt mutari nomen Paganorum, dicendo, Turcarum, Hæreticorum &c. 29. Julii 1689.

294. Si in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum occurrerit Dominica, vel alicubi feſtum de præcepto dici Dominico æquale, officium cum Miſsa Defunctorum transferatur in ſequentem diem, etiam feſto duplici impeditam. 5. Octobris 1688.

295. In Sabbato ſancto omninò prohibentur Miſsæ privatæ, etiam poſt pulſationem campanarum, in quacunque Eccleſia aut Oratorio privato, non obſtante contraria conſuetudine. 11. Februarii & 11. Martii 1690.

296. Si feſtum Annunciationis B. Virginis Mariæ occurrerit in feria ſexta in Paraſceve vel in Sabbato ſancto, transfertur ejus officium unà cum præcepto audiendi Miſsam & vacandi ab operibus ſervilibus ad feriam ſecundam poſt Dominicam in Albis; protracto ad aliam diem feſto in eo occurrente, niſi fuerit duplex primæ claſſis. 11. Martii 1690. *Notandum* 1. Quòd ſi alicubi in prædicta feria ſecunda occurreret duplex primæ claſſis, ibidemque Annunciatio celebraretur ſub eodem ritu, adhuc duplex illud eſset transferendum, & celebranda Annunciatio. *Notandum* 2. Quòd licèt Annunciatio ſit ſecundæ claſſis, ſi tamen haberetur reponendum Officium primæ claſſis, nihilominus in prædicto caſu eſset agendum de Annunciatione. *Notandum* 3. Quòd protracta ulteriùs Annunciatione ob feſtum altioris ritus in eo occurrens, non ideò protrahenda obligatio audiendi Miſsam, & vacandi ab operibus ſervilibus.

297. Si ſimul transferenda ſint feſta S. Joſephi, & Annunciationis, priùs reponatur Annunciatio, deinde S. Joſeph non obſtante Decreto edito in contrarium ſub die 12. Junii 1682. Decretum eſt 14. Junii 1692.

298. Tranſlato Feſto, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam Indulgentia, niſi ex conceſſione ſpeciali. 10. Junii 1690.

299. Si primæ Veſperæ de S. Martina impeditæ fuerint feſto duplici vel Dominica, Hymnus proprius Veſperarum uniatur Hymno Matutini, & ex duobus fiat unus, ſub unica concluſione: *A nobis abigat*. 26. Aprilis 1692.

300. Ubi die decima octava Decembris celebratur Officium de Expectatione B. Virginis Mariæ, omittendæ ſunt ad Laudes Antiphonæ illæ, quæ occurrunt in illa Feria in proprio de tempore. 12. Maii 1692.

301. Si prædictum feſtum Expectationis venerit in feria quarta Quatuor Temporum, nec erit dicenda nona lectio in Officio, nec legendum ejus Evangelium in fine Miſsæ, ſed illud S. Joannis; ideòque de feria ſola fiat Commemoratio in Officio & in Miſsa. 12. Maii 1692.

302. A die decima ſeptima Decembris incluſivè uſque ad Vigiliam Nativitatis excluſivè, fieri poteſt quodcunque Officium novem lectionum, ſive occurrens ſive etiam tranſlatum. 17. Maii 1692.

303. Si feſtum de ſeptem doloribus B. Virginis Mariæ, quod multis in locis celebratur feria ſexta poſt Dominicam Paſſionis, impediatur ab officio majoris ritus vel dignitatis, transferatur in Sabbatum ſequens non impeditum, & non ulteriùs. 26. Febr. 1693.

304. Si Vigilia S. Mathiæ occurrerit ultima die Bacchanalium, obſervetur eadem die jejunium, non verò anticipetur. 23. Jan. 1694.

305. Evangelium pro ſolemni Palmarum benedictione, canendum eſt in cornu Epiſtolæ ab illo, qui celebrat, abſque Diacono & Subdiacono. 27. Ap. 1697.

306. Ubi Oratio quadraginta Horarum fuit ob tumultus bellicos intermiſsa, debet reſtitui. 15. Apr. 1603.

307. Feſta duplicia, & ſemiduplicia tranſlata, præferenda ſunt Officio S. Benedicti ſemel in hebdomada conceſso. 8. Februarii 1699.

308. Regulares obtenta à locorum Ordinariis licentia oretenùs vel in ſcriptis faciendi ſolemnes Proceſſiones extra limites Conventuum ſuæ Religionis cum ſtatua aut Reliquia alicujus Sancti, poſsunt uti pluviali, licèt ejus uſus non fuerit expreſsus in licentia obtenta. 21. Martii 1699.

309. Uſus pluvialis in Proceſſionibus ſolemnibus non eſt teſtimonium nec ſignum Juriſdictionis in utente Sacerdote. 21. Martii 1699.

310. In paramentis nigris non eſt adminiſtranda Euchariſtia. 22. Januarii 1701.

311. Quando exponuntur Reliquiæ, ultra lampadem, debent continuò ardere in Altari duo lumina, aliàs non exponantur. 22. Januarii 1701.

312. Sacerdos in Sacrificio Miſsæ congruentiùs utitur cingulo lineo quàm ſerico. 22. Januarii 1701.

313. In Sacrificio Miſsæ non eſt adhibenda Palla drappo ſerico à parte ſuperiori cooperta. 22. Januarii 1701.

314. Temporis præſcriptio ad recitandum in Choro Divinum Officium, ab Ordinario cum duobus vel tribus Deputatis à Capitulo diverſimodè fieri debet ſecundùm diverſa Anni tempora, & adnotari in Tabella appendenda in Sacriſtia. 7. Aug. 1595.

315. Ubi Canonici ſunt pauci, Dignitates etiam accedere tenentur ad Legilo, & cantare ſicuti alii. 20. Aug. 1601.

316. Cùm Antiphonæ præintonantur, omnes ab utroque latere Chori, etiam Canonici, ſurgere debent, juxta Cæremoniale, non obſtante conſuetudine. 23. Mart. 1602.

317. Miſſa Conventualis in Feſtis dicenda eſt tempore æſtivo hora decimaquarta, tempore verò hyemali hora decima ſeptima: In Feriis autem poteſt dici paulò citiùs, modò non valde diluculò. 27. Jul. 1602.

318. Qui deſtinatus fuerit ad regendum Chorum, non eſt dimovendus à Choro, ut aſſiſtat Epiſcopo. 6. Sept. 1603.

319. Accenſis ſuo tempore candelis, non differatur Officium, licèt abſit Hebdomadarius, ſed juſſu Majoris ſuppleat alius. 18. Apr. 1617.

320. Ad Majorem in Choro ſpectat intonare initium Officii per *Pater noſter*, & idem, eo finito, dabit ſignum, ut incipiatur Hora. 18. Apr. 1617.

321. Dictus Major in Choro dicet: *Dies, & actus, &c. Noctem quietam, &c. Benedicat & cuſtodiat, &c.* ac etiam *Dominus det nobis ſuam pacem*, niſi alia ſit conſuetudo. 18. Apr. 1617.

322. Nemo exeat de Choro, etiam expleto Officio, niſi dato à Majore ſigno finis. 18. Apr. 1617.

323. In Eccleſia SS. Nazarii & Celſi transfertur Feſtum SS. Victoris & Innocentii ſub ritu ſemiduplici poſt Octavam, de Communi plurimorum Martyrum, cum Evangelio ut in die, & Oratione propria, in qua ommittuntur Socii. 12. Febr. 1633.

324. Tolerandum, quòd Canonici tribus Menſibus Anni frigidioribus recitent diebus ferialibus Matutinum in Sacriſtia. 13. Sept. 1641.

325. Magiſter Cæremoniarum tenetur perſonaliter ſignificare Epiſcopo, quando debeat ad Eccleſiam accedere pro Functionibus Epiſcopalibus, 3. Oct. 1642.

326. Canonici Lateranenſes extra Urbem exiſtentes, licèt poſſint & valeant celebrare Officia Sanctorum, quorum Reliquiæ in Baſilica Lateranenſi reperiuntur, non ideò in Miſſa dicere debent *Credo*. 2. Dec. 1684.

327. Licèt Rituale dicat, quòd poſt Abſolutionem, quæ fit ſuper Cadaver in Die Obitus, vel ſuper Tumulum in Anniverſario, dicto ℣. *Requieſcant in pace*, ſubjungi debet, Anima ejus, & animæ omnium Fidelium defunctorum per miſericordiam Dei requieſcant in pace, nihil tamen addendum ſuper lecticam, ſeu Caſtrum doloris in Die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum. 2. Dec. 1684.

328. Officium ſemiduplex in Dominica infra Octavam occurrens tantùm habet juris in Feria ſecunda immediatè ſequenti non impedita (juxtà ea, quæ dixi ſuprà, n. 260.) ut non cedat duplici primæ claſſis tranſlato. 16. Sept. 1702.

329. Conceditur Miſſa nova ad poſtulandam gratiam benè moriendi, ponenda in Miſſali poſt Miſſam *Pro remiſſione Peccatorum*, & in Rubricis generalibus in Titulo *de Coloribus Paramentorum* ſub Colore Violaceo. 20. Mar. 1706.

330. Feſtum Conceptionis B.V.M. Immaculatæ ubique terrarum ab omnibus & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti-fidelibus ſicut alia Feſta de præcepto, ſervetur & celebretur, ac ſub præcepto obſervationis Feſtorum comprehendatur. 28. Jan. 1708.

331. Extenditur ad Eccleſiam Univerſalem Feſtum B.V.M. de Mercede, celebrandum die vigeſimaquarta Septembris ſub ritu duplici de præcepto. 18. Febr. 1696. ¶ At quia in Decreto non exprimitur ſufficienter Ritus, ideò intelligendum eſt de duplici minori, ut patet ex ſuperiùs dictis, nu. 284.

332. Benedictiones & diſtributiones Candelarum, Cinerum, & Palmarum, non ſunt de Juribus merè Parochialibus. 10. Dec. 1703.

333. Non ſunt de Juribus merè Parochialibus Functiones omnes Hebdomadæ Sanctæ. 10. Dec. 1703.

334. Celebratio Miſſæ ſolemnis Feria quinta in Cœna Domini non eſt de dictis Juribus Parochialibus, ſed ſpectat ad Parochos. 10. Dec. 1703.

335. Non eſt de Juribus merè Parochialibus prima pulſatio Campanarum in Sabbato Sancto, ſed ſpectat ad Eccleſiam digniorem; ad formam Conſtitutionis *Leonis* X. 10. Dec. 1703.

336. Expoſitio Quadraginta Horarum, & Benedictio, quæ fit ſuper Populo, non eſt de Juribus merè Parochialibus. 10. Dec. 1703.

337. Expoſitio, quæ fit cum Reliquiis, vel Sacris Imaginibus, & Benedictio, quæ cum eis fit ſuper Populo non eſt de Juribus merè Parochialibus, & quoad Benedictiones cum Reliquiis, & Imaginibus, ſerventur Decreta. 10. Dec. 1703.

338. In Oratoriis privatis Confraternitatum per Confratres ſtatis horis recitari poſſunt Horæ Canonicæ, cum cantu, vel ſine, abſque alia licentia Parochi, niſi aliter Ordinarius ſtatuat ex rationabili cauſa. 10. Dec. 1703.

339. In dictis Oratoriis privatis eſt licita celebratio Miſſæ privatæ, aſſentiente Ordinario loci, & contradicente Parocho. 10. Dec. 1703.

340. Capellani Confraternitatum poſſunt Populo denunciare Feſtivitates, & Vigilias occurrentes in Hebdomada, abſque licentia Parochi. 10. Dec. 1703.

341. Intra ambitum Eccleſiarum Confraternitatum fieri poſſunt Proceſſiones juſta cujuſvis Confraternitatis inſtitutum, abſque interventu vel licentia Parochi. 10. Dec. 1703.

342. Eædem Proceſſiones fieri non poſſunt extra ambitum dictarum Eccleſiarum, abſque licentia illorum Parochorum, per quorum territorium tranſeundum eſt, niſi adeſſet licentia Epiſcopi. 10. Dec. 1703.

343. In dictis Proceſſionibus non poſſunt Capellani Confraternitatum deferre Stolam extra propriam Eccleſiam. 10. Dec. 1703.

344. Epiſcopo accedenti ad Eccleſias publicas Confraternitatum, quæ non ſint Regularium, neque proprium Rectorem Beneficiatum habeant, non eſt porrigendū Aſperſorium à Parocho, in cujus territorio ſunt ſitæ dictæ Eccleſiæ. 10. Dec. 1703.

345. In dictis Eccleſiis Confraternitatum, neque Parochialibus, neque Regularibus, retineri non poteſt Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, ſine ſpeciali Indulto Sedis Apoſtolicæ. 10. Dec. 1703.

346. Præſuppoſita facultate retinendi Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum in eiſdem Eccleſiis publicis Confraternitatum, non poteſt per annum publicè exponi ſine licentia Ordinarii. 10. Dec. 1703.

347. Sacerdotes exteri confluentes ad Regularium Eccleſias, & celebrantes de Sanctis Ordinis ſervatis ſervandis poſſunt in Miſſis ſe uniformare cum Regularibus quoad *Credo*, & quoad numerum Orationum more duplicium. 11. Jun. 1701.

348. Diebus Dominicis, quibus tam Regulares, quàm exteri celebrant de Dominica, poſſunt exteri uti Coloribus Paramentorum, quibus utuntur Regulares ratione alicujus Octavæ, & Regulares celebrantes in alienis Eccleſiis poſſunt uti Coloribus juxta Ritum earundem: Et tam exteri in Eccleſiis Regularium, quàm Regulares in alienis, poſſunt apponere commemorationem Octavæ ut ſuprà occurrentis, ſervata Rubrica de duplici Oratione habenda in Dominica infra Octavam. 11. Jun. 1701.

349. In Officio ad Hymnum *Iſte Confeſſor* pro Sanctis Confeſſoribus, quoties eiſdem fixa dies eſt aſſignata, quæ non eſt dies obitus, recitari non debet ℣. *Meruit beatas ſcandere ſedes*, licèt reverà Officium fiat de die obitus: Et eadem regula ſervanda eſt in Officiis de Confeſſoribus tranſlatis, quamvis Officium ſit de die obitus. 11. Jun. 1701.

350. Cùm multis Congregationibus, Religionibus, ſive Eccleſiis, vel Nationibus conceſſum ſit à Sancta Sede Apoſtolica, ut ſemel vel pluries in ſingulis Hebdomadibus, vel Menſibus celebrentur varia Officia per Annum, exempli gratia, de Sanctiſſimo Sacramento, vel de Sanctis in diebus non impeditis aliquo Feſto duplici vel ſemiduplici, hujuſmodi Indulta non habent locum in Feriis Adventus, Quadrageſimæ, Quatuor Temporum, Vigiliarum, ſive cum Jejunio, ſive abſque Jejunio, nec in Feria ſecunda Rogationum, nec in alia Feria, in qua ſecundùm Rubricas ſit reponendū Officiū Dominicæ. 20. Mar. 1706.

351. Dies impediti Feſto duplici vel ſemiduplici pro dictis Officiis recitandis, intelliguntur etiam Dies, in quibus ponendum eſt Officium de Feſto duplici vel ſemiduplici tranſlato, quemadmodum aliàs reſponſum fuit, quòd ſcilicet Feſtum duplex vel ſemiduplex etiam tranſlatum, nec non Dies Octavæ ſit Dies impeditus reſpectu talium Officiorum. 20. Mar. 1706.

352. Regulares abſque ſpeciali Privilegio, ſed ſola communicatione Privilegiorum aliorum Religionum non poſſunt addere Nomen Sancti Fundatoris in Litaniis & *Confiteor*, neque recitare Officia, & Miſſas conceſſas aliis Religionibus. 20. Mar. 1706.

353. Gratia, quam Clemens Nonus die 20. Martii 1668. & die 16. Febr. 1669. conceſſit Monialibus Conceptionis B. M. V. Immaculatæ in Campo Martio de Urbe, Ordinis S. Benedicti, celebrandi ſingulis Annis Feſtum SS. Benedicti, & Scholaſticæ cum Octava, extenditur ad totam Congregationem Caſinenſem, nempè tam ad Monachos, quàm ad Moniales eidem Congregationi ſubjectas. Clemens Decimus. 17. Febr. 1672.

354. Monialibus Ordinis S. Benedicti ſubjectis Ordinariis in Statu Veneto conceditur, ut quolibet Anno celebrare poſſint Feſtum SS. Benedicti, & Scholaſticæ cum Octava, ad inſtar Conceſſionis (de qua ſuprà, nu. 352.) aliàs factæ Congregationi Caſinenſi ejuſdem Ordinis. Clemens X. 31. Dec. 1672.

355. Interdicitur omnibus ac ſingulis facultas aſſignandi diem fixum Sanctis tranſlatis, ſine ſpeciali Decreto, ideòque Officia Sanctorum propria die celebrentur, & ſi ſunt impedi-

ta,

ta, transferantur juxta Rubricam *de Translatione Feſtorum*, ſcilicet prima die non impedita Feſto novem Lectionum, aut Die Dominica. 28. Nov.1682.

356. Officium ſemel in Hebdomada conceſſum recitari poteſt die Sabbati, ſi tota Hebdomada ſit impedita, & in tali caſu omittendum Officium Beatæ Mariæ in Sabbato. 27. Apr.1697.

357. Prima die Menſis non impedita Feſto duplici vel ſemiduplici, & in qua occurrit recitari Officium Defunctorum, poteſt recitari ſupradictum Officium ſemel in Hebdomada conceſſum, transferendo vel etiam aliquando omittendo Defunctorum Officium. 27. Apr.1697.

358. Officium conceſſum pro aliqua Feria cujuſcunque Hebdomadæ ſub ritu ſemiduplici ad libitum, non poteſt recitari infra Octavas. 30. Sept.1679.

359. Propoſito Dubio: An in Concurſu S. Æmiliani Abbatis duplicis minoris cum Feſto omnium Sanctorum Monachorum duplici ſecundæ claſſis, facienda ſit in primis Veſperis ipſorum commemoratio prædicti S. Æmiliani juxta Rubricas generales Breviarii, an verò omittenda, tanquam unius ex ipſis Sanctis Monachis? Sacra Rituum Congregatio reſpondit, Commemorationem S. Æmiliani non eſſe omittendam. 22. Maii 1700. ¶ Ex hac particulari reſponſione inferri poteſt ad generalem regulam, quòd concurrente Feſto alicujus Sancti ſub ritu duplici ſecundę claſſis celebrando cum Feſto omnium Sanctorum ritu duplici primæ claſſis decorato, in Veſperis de ſequenti erit facienda commemoratio præcedentis, licèt inter omnes Sanctos includatur etiam ille.

360. Si Feſtum Sanctiſſimæ Annunciationis inciderit in Feriam quintam Majoris Hebdomadæ, Præceptum audiendi Miſſam & abſtinendi à Servilibus non erit transferendum, ſed omninò ſervandum in prędicta Feria quinta, adeòque per Ordinarios Locorum providendum, ut eo die pro Civitatum & Pagorum qualitate, ac Chriſti-fidelium in iis degentium numero plures Miſſæ privatæ ante celebrationem Miſſæ Conventualis pro Præcepti adimplemento celebrandæ non deſint. 12. Sept. 1716. approbante Clemente XI. die 27. ejuſdem Menſis & Anni.

361. In prædicto caſu Sanctiſſimæ Annunciationis occurrentis in Feria quinta in Cęna Domini antiquus mos Communionis Cleri in Miſſa Solemni ejus Diei, quo Eccleſia Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti Inſtitutionem & Memoriam recolit, ſumma Religione hactenùs obſervatus, nullo modo omittatur. 12. Sept. 1716.

2056 *Quæſt. 310. Quid notandum ſit circa iſta CCCLXI. Decreta?*

Reſp. Seqq. §.1. Decreta illa do fide, qua accepi: omnia Pragæ ſunt impreſſa, cæteroquin à Joanne Baptiſta Pittono Sacerdote Veneto collecta, in quibus apicem nullum immutavi, ſed tantùm præpoſui numerum, ut quando ad illa remittam, poſſint ex præfixo numero ſtatim inveniri.

2057 §.2. An omnia iſta Decreta ſint authentica, & verè emanata à S. Congr. Rituum, equidem neſcio, nam ex dictis *lib.* 1. *n.* 574. conſtat, non quidquid circumfertur tanquam decretum vel declaratum, ſtatim hoc ipſo prudenter credi poſſe aut admitti, prout obtruditur, ſine ſufficiente approbatione Ordinariorum, ſubſcriptione debita, &c. Nihilominus quamdiu non reſciam oppoſitum, habebo relata Decreta pro authenticis, & quidquid hactenùs dixi vel dicam, exactè redigam ad illorum depoſitionem ſeu tenorem.

2058 §.3. Non omnia emanarunt à S. Congregatione eiſdem verbis, prout hìc jacent, uti patebit ex dicendis. Hoc opto, ut Collector & compendiator ſemper attigerit, & expreſſerit genuinum ſenſum: conſtabit ex dicendis *nu.* 2061. vel eum qui Pragæ, vel eum, qui Leodii collegit, in aliquo defeciſſe.

2059 §.4. Multa ex his Decretis paſſim non obſervantur, quia in his partibus ignorantur. Et ſi quis caſu in libro legat vel audiat de tali aliquo novo Decreto, neſcit an authenticum ſit necne, hinc communiter non redigitur ad praxin, & conſequenter negligitur.

2060 §.5. Longè plura Decreta, quàm hìc conſignata ſint, etiam circa materias hactenùs tractatas emanarunt à SS. Congregationibus, nam per decurſum omnium librorum plura retuli, de quorum veritate dubitare non poteram: attamen putavi etiam hæc adjicienda eſſe, ut paulatim innoteſcant omnia, & ita ſenſim inducatur in Ritibus externis uniformitas, quæ ſingulariter exornabit Eccleſiam, & liberabit à multis cavillationibus hæreticorum apud imperitum vulgus accuſantium diſcrepantiam cœremoniarum apud nos; ſaltem ſi Religioſi advertant hæc emanaſſe, plerique ſe accommodabunt, & ſpes eſt, ut etiam alii ſequantur horum exemplum.

2061 §.6. Circa Decretum 4. Directorium Leodienſe anni 1710. refert illud hoc modo. Dedicatio Eccleſiæ Cathedralis celebrari debet *à ſæcularibus in tota Diœceſi ſub ritu primæ claſſis ſed ſine Octava, præterquàm in ipſa civitate*: & idem dixi lib. 4. num. 1257. quamvis hoc non notetur in Decreto hìc relato juxta impreſſionem Pragenſem, de qua ſuprà, §. 1.

§.7. Meritò Regulares omnes ſe accommodant Decreto 5. 2062
de non celebranda Octava Dedicationis Eccleſiæ Cathedralis, ſed tantùm de die ipſa ſub ritu ſecundæ claſſis ſine octava, quamvis in contrarium attulerim aliqua in l. 4. n. 1257.

§.8. Dixi l. 4. n. 1287. infra Octavam Corporis Chriſti non 2063
legi nonam lectionem de ſimplici: addenda eſt hæc exceptio Decreti 18. *Quòd ſi feſtum illud ſimplex occurrerit eo die, quo fit de feſto duplici infra eandem Octavam, tunc non omittitur, ſed legitur 9. lectio de eodem ſimplici, dummodò feſtum illud non ſit duplex primæ claſſis.*

§.9. Pro Regula generali poſui l. 4. n. 1274. duplicia, licèt 2064
haberi non poſſint primo die infra Octavam, poſſe ſequentibus: addenda eſt hæc exceptio Octavæ Corporis Chriſti, uti habet Decretum 20. *Occurrentibus eadem die duobus feſtis duplicibus infra Octavam SS. Corporis Chriſti, non eſt de tranſlato agendum die immediatè ſequenti non impedita, ſed poſt Octavam, niſi fuerit ex ſolemnioribus primæ claſſis.* Quoad alias Octavas, manet Regula.

§.10. Decretum 27. dicit, quòd Altare portatile perdat 2065
conſecrationem, quando frangitur vel loco movetur repoſitorium Reliquiarum: quod multò magis valet de Altari fixo; & ita jam videtur deciſum, de quo tam multi Authores hìc de Sacrificio n. 306. relati in utramque partem diſceptabant.

§.11. Decretum 33. habet, quòd Matutinum Defuncto- 2066
rum in die Animarum recitari debeat manè die 2. Novembris, & non pridie: hinc emendandum eſt, quod cum communi dixi l. 4. nu. 1292.

§.12. Decretum 37. dicit, ſi ſub Altari vel ejus gradibus 2067
humata ſint Defunctorum cadavera, non eſſe ibi celebrandam Miſſam, donec aliò transferantur. V. Pignat. *t.* 4. *conſ.* 32. Si tamen humata ſint profundè in cella aliqua ſub alio fornice conſtructa, videntur ſatis ſeparata ab altari, nec ullo modo ſuper illa cadent verba Sacerdotis ad introitum oſculantis Altare & dicentis, *quorum Reliquiæ hìc ſunt*.

§.13. Decretum 52. dicit Canonicos debere in choro can- 2068
tare, alioquin non ſatisfacere obligationi ſuæ: & ſententia communis relata l. 4. nu. 878. dicit alioquin lucrari non poſſe diſtributiones.

§.14. Ex Decreto 67. conſtat Clericos non tantùm poſſe, 2069
dum ſunt extra Diœceſin ſuam, recitare officia ſuæ Eccleſiæ, quod dixi l. 4. n. 1244. ſed etiam decere, ut illa recitent.

§.15. Secundùm Decretum 117. in votivis pro re gravi, 2070
ſi ſint violacea paramenta, omittitur *Credo*: quod non notavi hìc de Sacrif. n. *466.* attamen notavi poſteà n. 502.

§.16. Decretum 138. habet, quòd Abbates & Regularium 2071
Superiores non poſſint benedicere paramenta Eccleſiarum ſibi non ſubditarum. Et hoc eſt conforme illi, quod ex Averſ. *retuli hìc n.* 353. cui meritò deberent ſe conformare omnes.

§. 17. Secundùm Decretum 142. inferiores Epiſcopo, 2072
dum ſe induunt paramentis pro Miſſa, non debent ea ſumere de Altari. Ubi tamen commoditas non eſt illa alibi deponendi; poſſent deponi & ſumi, non in medio Altari, quod ſolis Epiſcopis convenit, ſed in loco Evangelii vel Epiſtolæ, ut notavi hìc nu. 575.

§.18. Ex Decreto 37. & 143. Altare portatile deberet ha- 2073
bere repoſitorium Reliquiarum, quod aliqui non obſervant, præſertim qui in Miſſionibus circumferre non poſſunt craſſa & ponderoſa Altaria: ſed facilè parari poterit etiam in tenui lapide parvum receptaculum ad iſtum finem.

§. 19. Decretum 188. ſic habet in originali. 2074

DECRETUM GENERALE.

CUm Sacror. Rituum Congregationi innotuerit quamplures abuſus irrepſiſſe circa recitationem Officii ſub prætextu Decreti ab eadem Congregatione evulgati de anno 1630. & in Breviario Romano impreſſi, in quo permittitur poſſe in Eccleſia recitari Officia & Miſſas celebrari de illis Sanctis quorum Corpora aut Reliquiæ inſignes in ea aſſervantur: Eminentiſſimi Patres eidem Sac. Congregationi Præpoſiti iiſdem abuſibus evellendis præcipuè intenti, inhærendo Decretis aliàs in ſimilibus editis, declararunt prædicta Officia Sanctorum ratione Corporis, ſeu inſignis Reliquiæ recitanda, intelligi debere de Sanctis dumtaxat in Martyrologio Romano deſcriptis, & dummodò conſtet de identitate Corporis, ſeu Reliquiæ inſignis illiuſmet Sancti, qui reperitur in Martyrologio Romano deſcriptus. De cæteris autem Sanctis in prædicto Martyrologio non deſcriptis, aut quibus à Sancta Sede non fuerit ſpecialiter conceſſum, Officia recitari & Miſſas celebrari vetuerunt, non obſtante, quòd ipſorum Corpora vel inſignes Reliquiæ in Eccleſiis aſſerventur. Quibus tamen ab Ordinariis locorum approbatis debitam Fidelium venerationem (prout hactenùs ſervatum eſt) exhibendam eſſe cenſuerunt; ſed abſque Officio & Miſſa, ſub pœnis de non ſatisfaciendo præcepto recitandi Officium, aliiſque in Conſtitutione Beati Pii V. contentis. Die 11. Auguſti 1691.

Et

Et facta de prædictis Sanctiſſimo per me Secretarium relatione, Sanctitas Sua hujuſmodi Decretum approbavit, ac, ut debitæ exequutioni demandetur, locorum Ordinariis injungendum eſſe præcepit, Die 19. Octobris ejuſdem anni 1691.

Retuli l.4.n.1260. Roma reſcriptum nobis eſſe, quòd Decretum illud eſſet ſubtractum è typographia Apoſtolica, adeóque cenſeri tacitè revocatum: nunc verò meliùs edoctus ſum, nempe Decretum illud nullatenus revocatum eſſe, ſed omninò vigere: quare ſtandum eſt illi; ac proptereà hoc anno 1712. Coloniæ non habuimus Officium aut Miſſam de SS. Conſtantio & Fauſto, nec poſthac habebimus, niſi S.Sedes id ſpecialiter nobis conceſſerit.

2075 §.20. Dixi hic n.403. uſum annuli in Miſſa prohiberi Protonotariis, Doctoribus, Canonicis cathedralibus, nam ita habet Decretum 198. Additur tamen in Decreto 199. *Poſſunt Canonici Miſſam celebrare cum annulo aureo, & de rigore uti: ſed ſine gemma & ſine aliqua effigie.*

2076 §.21. Decretum 216. circa feſta ad libitum, prout in originali eſt, retuli l.4.n.1269. & addidi n.1274. poſſe officium fieri de ſemiduplicibus ad libitum in diebus infra Octavam non privilegiatam. Idem repetivi hic n.334. quia per relatum Decretum non excludebantur à diebus infra Octavam, ſed tantùm à diebus Octavis, dies autem octava, & alii dies infra Octavam valdè differunt, & quod de die Octava dicitur, non videbatur extendendum ad diem infra Octavam, *uſquedum clarior daretur declaratio*, quam hactenùs non videramus. Hanc clariorem declarationem jam habemus in Decreto 220. quod emanavit undecim annis poſt Decretum 216. & conformiter ad illud jam tenendum eſt, quòd officia ad libitum occurrentia infra Octavas etiam non privilegiatas, & etiam particularis alicujus Diœceſis vel Religionis, non ſint celebranda, ſed omittenda.

2077 §.22. Si officium ad libitum occurrat eo die, in quo poni deberet feſtum translatum, dixi l.4.n.1270. ſi feſtum ad libitum eſſet altioris ordinis, de hoc poſſe fieri. Decretum 217. plùs dicit, nam non diſtinguit, an ſit altioris ordinis an æqualis ſed ſimpliciter dicit, *officia ad libitum occurrentia eo die, in quo aliàs aliquod feſtum translatum poni deberet, poſſe celebrari, protracto ulteriùs ad alium diem feſto translato.*

2078 §.23. Decreto 219. cavetur, ne pro habendo feſto ad libitum transferatur Officium proprium alicujus Diœceſis vel Religionis eodem die incidens, quod non obſtat jam dictis num. 2077. nam hoc Decretum 219. agit de feſto tum incidente, Decretum 217. de feſto translato & reponendo.

2079 §.24. Dixi hic n.527. cum communi, omnes tres Miſſas in Nativitate Chriſti poſſe legi ante auroram: & hoc ſtat cum Decreto 221. *Non licet in media nocte Nativitatis dominicæ celebrare ſucceſſivè alias duas Miſſas*: dividi enim adhuc poſſunt illæ Miſſæ per plures horas, cùm Sol iſto die, priùs oriatur poſt octavam, adeòque aurora priùs adſit circa medium ſeptimæ.

2080 §.25. In Decreto 136. ſtatuitur, ut ſi feſta S. Joſephi vel Annunciationis B.Virginis incidant in diem Jovis ſanctum, illo die celebrentur etiam pro foro externo: Deinde Decreto 296. ſtatuitur: ſi feſtum Annunciationis occurrerit die Veneris vel Sabbato ſancto, ut transferatur ejus Officium unà cum præcepto audiendi Miſſam, & vacandi à ſervilibus ad feriam ſecundam poſt Dominicam in Albis &c. In Archidiœceſi Colonienſi ſtatutum eſt authoritate Ordinarii 20. Jan. 1692. ut ſi impoſterum alterutrum feſtum incidat in ſeptimanam ſanctam, feſtum S. Joſephi anticipetur feria proxima ante Dominicam Palmarum non impeditam feſto 9. Lectionum: Annunciationis autem poſticipetur feria proxima poſt Dominicam in Albis ſimiliter non impeditam feſto 9. Lectionum, & utrumque tam à Clero in choro quàm à populo in foro. Si autem alterutrum incidat in aliquam Dominicam Quadrageſimæ, in choro & foro transfertur in diem proximam non impeditam feſto 9. Lectionum.

2081 §.26. A Regula communi, quam S.Congregatio poſuerat in Decreto 258. & tradideram l.4. n. 1268. nempe inter feſta de præcepto translata, ſi ſint ejuſdem claſſis, id priùs celebrandum eſſe, quod priùs erat translatum: Decretum 297. excipit feſta Annunciationis B.Virginis & S. Joſephi, quæ licèt ſint ejuſdem ſecundæ claſſis, tamen ubi feſtum S. Joſephi etiam transferendum eſset cum feſto Annunciationis, mandat priùs reponi feſtum Annunciationis; & inſuper Decretum 296. mandat, quamvis alium Officium primæ claſſis etiam reponendum eſset, ut officium Annunciationis, licèt ſecundæ tantùm ſit claſſis, ante illud reponatur.

2082 §.27. Dixi l. 3. p. 2. n. 1273. ſi vigilia S.Matthiæ incidat in unum diem è Bacchanalibus, juſtam cauſam eſse, cur Epiſcopus diſpenſet, ad vitanda ſcandala, & peccata populi. Addidi ſtatutum eſse in pluribus diœceſibus, ut ſi feſtum S.Matthiæ incidat in diem Cinerum, jejunium apud Regulares anticipetur in Sabbato. De cætero ſi aliter non diſponatur per Ordinarium ex juſtis cauſis & legitima poteſtate, obſervandum eſt Decretum 304. *Si vigilia S. Matthiæ occurrerit ultima die Bacchanalium, obſervetur eadem die jejunium, non verò anticipetur.*

2083 §.28. Si plura occurrant, in quibus diſceſſerim à Decreto aliquo vel à doctrina vera, demiſsè peto admoneri, ne etiam inſcius, & invictus Lectorem in errores inducam. Si ſuo tempore fiat alius typus, referam ſuis locis ac in contextu inſeram hæc aliaque Decreta, ac emendabo ea, in quibus defecero.

Objic. Plurima ex allatis Decretis ſunt antiqua, & contra illa jam videtur præſcriptum, quia hactenùs obſervata non ſunt. R. Contra leges præſcribi poteſt, non ita contra ejuſmodi directiones poſitas ad inducendam uniformitatem Rituum in Officiis divinis, quandocumque etiam, etiamſi ſeriùs, innoteſcant, recta ratio docet ſub veniali ſaltem eſſe obligationem ſe conformandi illi Eccleſiæ, cujus ritum elegi obſervandum.

TRACTATUS V.

De Extrema Unctione, & Ordine. 2084

CAPUT I.

Quid ſit Extrema Unctio, & quæ circa eam ſervanda.

RESP. I. Eſt Sacramentum à Chriſto inſtitutum, ad ægroto periclitanti de vita conferendam ſalutem animæ, vel etiam corporis, per unctionem olei benedicti, & orationem Sacerdotis, S.Th. *in 4. diſt. 23. q. 1. art. 1. Unde reſolves*,

I. Materia ejus remota, eſt oleum benedictum, quod in pyxide chriſmali ſignatur littera I. (in cujus defectu non licet uti chriſmate; ſi tamen uſus ſit, nihil repetendum eſſe, docet Laym. *l. 5. tr. 8. c. 2. n. 3.*) Idque renovandum eſt quotannis in Cœna Domini, veteri exuſto: ſi tamen novum haberi non poſſit, licet uti antiquo, Laym. *l. c.* & ſi hoc non ſufficiat aliud conſecratum, vel in neceſſitate non conſecratum, (in minore tamen quantitate quàm vetus eſt) addere: Etſi Dian. *p. 6. t. 6. R. 44.* ex Leſſ & aliis 4. dicat, contrarium habere praxin Eccleſiæ, ut ſcilicet paulatim, & per vices (ſi ita requirat neceſſitas propter copiam infirmorum) longè etiam major quantitas addatur, quàm ab Epiſcopo fuerit conſecrata initio. Bon. *d. 7. q. 1. nu. 8.* ex Poſſevino.

II. Materia proxima, eſt unctio certarum partium corporis, ac ſaltem quinque ſenſuum, vel ſi mutilati ſint, vicinarum partium, facta à Sacerdote: non ſimpliciter neceſſariò contactu immediato manus; nam peſte graſſante poteſt uti virga oblonga oleo tincta, quam poſteà comburat, Sylv. Chapeavill. Dian. vid. Dian. *p. 3. t. 4. R. 197.* Quidā etiam Doctores putant, unam tantùm unctionem eſſe de eſſentia Sacramenti, ideòque in periculo peſtis & ſimili neceſſitate ſufficere unum tantùm organum magis obvium, vel potiùs caput, quòd in eo ſenſus maximè vigeant, ungere, dicendo, *Per iſtam, &c. quidquid deliquiſti per viſum, auditum, guſtum, odoratum, tactum &c.* Et quidem pro hac ſententia citantur varia Paſtoralia, Agendæ & Doct. Lovan. Sylv. *in 3. p. q. 32. art. 2.* Laym. *c. 3.* qui eam non omninò improbabilem; Tan. & March. *in Horto Paſtorum*, qui omninò probabilem & in praxi uſitatam; Dian. *Reſ.* 108. qui in praxi tutam dicit, citanſque pro ea *p. 8. tract. 1. R. 21.* Gran. Amic. Averſam, affirmat Pontificem id poſſe permittere, & denique Eſcob. (citans Becanum *c. 25. q. 7. n. 6.*) & Barb. in Trid. *ſeſſ. 14. c. 1.* id permittit. Verùm cùm alii Doctores communiter repugnent, tutius ſaltem erit (quod ſuadet Laym. & Dian. *ll. cc.*) eo caſu unum oculum, aurem, manum, narem, & os velociter ſine crucis forma ungere, dicendo unicam formam, complectentem reliquas. Illud verò certius eſt, pedes, aut renes inungere non eſſe eſsentiale; imò quoad renes, non eſt decens, præſertim in fœminis & viris religioſis, ideòque omitti ſolet, Henr. Sà, Tol. Suar. Bellarm. *c. 10. in fine.*

III. De eſsentia hujus Sacramenti eſt. I. Ut organa 5. ſenſuum, quæ inunguntur, nominentur, Palaus *t. 25. p. 4. c. 26.* Averſ. *ſ. 4. &c.* communiter, licèt Dian. *p. 8. t. 7. R. 56.* ex Reg. contrarium cenſeat probabile; imò ad valorem ſufficere, ſi inter ungendum omnes ſenſus dicas: *Per iſtas ſanctas unctiones indulgeat tibi.* II. Verba illa: *Per hanc ſanctam Unctionem*, etſi Palaus *l. c.* dicat valere, ſi tantùm omittas Tò *ſanctam*. III. Verba deprecativa: *Indulgeat tibi Deus.* Hinc formam imperativam, v. g. *Per hanc, &c. remittatur tibi quidquid, &c.* non valere dicit Palaus *l. c.* Dian. *l. c.*

IV. Hoc Sacramentum tantùm dandum eſt morti propinquis, ex morbo, vulnere, partu vel ſenectute, quia hi ſoli ſunt infirmi. Quòd ſi morbo liberati rurſus periclitentur, iterandum eſt; & quidem in diuturnis morbis, quoties erit periculum novum, neque expectandum, (ſub gravi culpa, Quint. *t. 5. ſ. 9.*) donec ſenſibus careant, vel omninò ſint deſperati. In dubio verò de vita, detur ſub conditione, Laym. *l. c.* ex S.Th. Suar. *d. 40.*

V. Si conferatur infirmo communi morbo, ſive non graviter vel periculosè laboranti, non eſt validum, *Suar. Palaus*,

laus, *Gran. Amic. &c. commun.* Ac licèt *Leſſ. VVigers & Quintan.* contrarium putent probabile, concedunt tamen, ſic iounctum iterùm inungendum eſſe (etiam in eodem morbo) quando periculoſè laborare cœperit, ob mutatum ſtatum infirmitatis, additque *Quint.* mortaliter peccaturum fuiſſe: v. Qoint. *ſect.* 7. Dian. *p.* 9. *t.* 6. *R.* 45.

VI. Ad Sacramentum hoc cum fructu recipiendum, in eo, qui rationis eſt compos, & conſcius peccati mortalis, (ſi non confiteatur) requiritur contritio ſaltem exiſtimata; neque ſufficit attritio, Booac. *d.* 7. *q. un. p.* 5. *n.* 2. ex Regio. *l.* 28. *c. ult. art.* 73. Ordinariè autem, niſi obſtet cauſa raoooabilis, (v. g. ſi ob vomitum communicare non poſſit) præmittenda eſt confeſſio & Communio, ob Eccleſiæ conſuetudinem, quæ Unctionem, tanquam minùs neceſſariam ad ſalutem, poſtponit, v. Bonac. *l. c. n.* 13. Licèt autem, per ſe loquendo, confeſſio non neceſſariò præmittatur, cùm per contritionem ſe diſponere poſſit, per accidens tamen requiri poteſt, v. g. ſi poſt Viaticum peccaſſet mortaliter, & timeretur poſt Unctionem defuturum tempus confeſſioni, tunc enim priùs audiendus & abſolvendus eſſet, quia Sacramenta magis neceſſaria tali caſu priùs ſumēda ſunt, Fill. Barb. Dia. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 92.

VII. Pueris habentibus ſufficientem rationis uſum ad peccandum, tametſi ſacram Euchariſtiam non recipiant, non rectè negatur extrema Unctio, cùm inde nonnunquam ſalus ipſorum dependere poſſit, Suar. 3. *p. t.* 3. *d.* 70. *ſ.* 1. Graff. Angl. Zamb. apud *Lay. c.* 4. *n.* 2. qui Parochos quorundam locorum excuſat per conſuetudinem toleratam ab Epiſcopis, ſi non dent pueris ante annum 14. vel 15. excepto caſu neceſſitatis, quo puer, quem rationis uſum conſecutum eſſe conſtet, aliud Sacramentum ante mortem ſuſcipere non poſſit, v. Chapeav. *c.* 5. *q.* 17. Ac licèt Parochus in confeſſione cognoverit, puerum nunquam actualiter peccaſſe, debere tamen illum inungere contra Nugn. & Sanctium, docet Suar. Reg. Fill. Kon. &c. cum Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 181. Si verò dubium ſit, an puer uſum rationis habeat, ungendus eſt ſub conditione, Dian. *p.* 9. *t.* 3. *R.* 85. & Sanch. Zamb. & Lug.

VIII. Miniſter, eſt ſolus Sacerdos proprius, ſive Paſtor, ſine cujus venia, ſi extra neceſſitatem alius det, validum quidem eſt, ſed graviter peccat, Sylv. Sotus, Kon. *d.* 9. *n.* 28. & Religioſus incurrit excommunicationem Papalem, Suar. Reg. *l.* 18. *n.* 40. Poſſe tamen Regulares hoc Sacramentum (uti & Viaticum) in articulo mortis ſuis familiaribus miniſtrare, docet Dian. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 52. ex Mancino, &c. In neceſſitate verò, ut ſi Paſtor abſit, vel dare nolit, nec Superior poſſit adiri pro petenda licentia, licitè miniſtrat quivis non excommunicatus aut ſuſpenſus: (etiam Regularis, ut contra Gav. docet Præp. Henriq. Fern. Gran. Dian. *R.* 82. cenſetur enim tunc Papa dare licentiam, Laym. Reg. Suar. *l. c.* Dian. *R.* 176.)

IX. Sufficit Sacerdos ſine miniſtro in neceſſitate, nec in ea fœmina adhibenda eſt; quòd ſi tamen fiat, veniale eſſe docet Quint. *t.* 5. *ſ.* 6. In ea poſſet etiam unus unam, alius aliam partem inungere, pronuntiando tamen formam illi unctioni reſpondentem, *Bon. l. c. & commun.* non tamen poteſt unus inungere aliquem ſenſum, & alius formam pronunciare: neque unus unum oculum, alter alterum. V. Dia. *p.* 9. *t.* 7. *R.* 56. Quòd ſi Sacerdos non poſſit progredi, ſupplenda erunt per alium, quæ reſtant, Tan. Præp. Merat. qui apud Dian. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 87. notat, licere etiam alteri unctiones ab initio repetere, perinde, ac ſi prior nullam earum inchoaſſet.

X Etſi in adminiſtratione hujus Sacramenti ſervanda ſint omnia præſcripta in Rituali, Agenda vel Manuali: mortale tamen non eſſe, adminiſtrare in neceſſitate ſine ſuperpelliceo vel ſtola, docet *Quint. & Leand.* conceditque *Amicus*. Et Dian. *p.* 8. *t.* 1. *R.* 79. id excuſat ab omni peccato, ſi infirmus non ſit capax alterius Sacramenti, & illa haberi non poſſint contra *Suar. Regin. &c.*

Imò etiam extra neceſſitatem non eſſe mortale 1. Omittere Pſalmos Pœnitentiales, Litanias & cæteras preces, docet *Palans & Gran.* Dico, *extra*, quia in neceſſitate, v. gr. tempore peſtis, & morte imminente, ſtatim ungendus eſt ſine præmiſſis orationibus, quæ tamen poſteà ſupplendæ ſunt, ſi ſupervivat infirmus, Bon. *d.* 7. *p.* 6. *n.* 8. 2. Deferre ad ægrum vel adminiſtrare ſine lumine, Leand. citans Poſſev. Quint. *t.* 5. *ſ.* 13. Barboſ. *de offic. Paroch. c.* 22. 3. Si ſolus ſine miniſtro adminiſtret: imò hoc in neceſſitate permittunt Tol. Sà, &c. v. Dian. *p.* 9. *t.* 6. *R.* 36. 4. Si ungat aliter, quàm in formam crucis, Suar. Bec. Laym. v. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 178.

XI. Paſtor, ratione officii, tenetur ſub mortali dare iis, qui petunt, niſi juſta cauſa excuſet: etiam tempore peſtis, modò poſſit abſque periculo vitæ; cum eo enim non teneri docent Taon. Dian. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 93. Si peſte infecti ſint confeſſi, poſſe ſine peccato omitti, abſolutè docet idem Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 174. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 83. & 93. *p.* 8. *t.* 1. *R.* 21. ex Villal. Tann. Amico, Fran. Lugo, &c. Suar. Fill. Kon. Bon. *ll. cc.*

XII. Sacerdos curatus peccat mortaliter, ſi petentem negligat inungere, vel differat cum probabili periculo, ne ſine Unctione moriatur æger, (niſi juſta cauſa excuſet) quia in re gravi non præſtat id, ad quod tenetur ex juſtitia. Alius verò Sacerdos, ſi abſente Parocho licitè, & facilè poſſit, tenetur ex charitate, ſed ſub veniali tantùm; niſi tamen ægrotus valdè indigeret, v. g. ſi alioqui ſine omnibus Sacramentis eſſet moriturus, quòd aliud nullum ſuſcipere poſſit; tunc enim quidam graviorem obligationem agnoſcere videntur. V. Dian. *R.* 170. Laym. *l.* 5. *t.* 8. *c.* 7. *n.* 3.

XIII. Parocho veſperi timenti ne noctu vocetur ad ægrum, non licet retinere domi ſacrum oleum, ut vocatus poſſit venire expeditiùs; Licèt venialem culpam in eo tantùm agnoſcat Barboſ. *c.* 22. ex Poſſev. item Quint. *t.* 5. *ſ.* 10. tamen à mortali non audet excuſare eum, qui ſemper domi retineret.

XIV. Decens eſt, ut ſtuppa comburatur, quæ ad ſingulas unctiones nova adhibenda eſt, niſi aliud habeatur in agenda. Laym. *l. c.* Sà.

Reſp. II. Effectus ejus principalis eſt, roborare animam contra tentationes dæmonis in morte. Secundarius eſt. 1. delere reliquias peccatorum. 2. tollere pœnas reſtantes. 3. aliquando etiam ſanitatem corporis conferre, ſi expediat, S. Th. Sylv. Suar. *d.* 41. *ſect.* 1. *Unde reſolves*,

Hujus Sacramenti non ſunt capaces. 1. Pueri ante uſum rationis; etſi ſufficiat ea ætas, qua poſſunt peccare, Nav. Suar. *l. c.* 2. Perpetuò amentes: aliis verò delirantibus, ſi ante petiverint, aut petituri fuiſſent, ſi cogitaſſent, aut oſtenderint ſignum doloris, dari poteſt, & debet, *Sylv. Henr. Laym.* Et ſi tales unctioni reſiſtant, ligandos eſſe, vel fortiter tenendos, ait Zambr. apud Dian. *p.* 5. *t.* 3. *R.* 84. qui eum Barboſ. *c.* 22. dicit eſſe neceſſarium, quando phreneticus non poteſt aliud Sacramentum ſuſcipere.

3. Muti, ſurdi & cæci à nativitate ſunt capaces, atque adeò debent iungi propè organa ſenſuum, quibus carent, etſi exteriùs per illa non peccarint, potuerunt tamen peccare per interiores potentias, quibus illa reſpondent. Poſſev. Nald. Præp. Dian. *p.* 5. *t.* 6. *R.* 11.

4. Non ſuſcipere hoc Sacramentum, per ſe loquendo, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, non eſt peccatum mortale, *Suar. Laym. Tann. Eſcob. &c.* multò minùs peccant mortaliter domeſtici, ſi id non procurent. Veniale tamen eſſe docet Kon. *d.* 19. *dub.* 20. contra Nug. v. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 170. *p.* 8. *t.* 1. *R.* 58. & *p.* 5. *t.* 3. *R.* 97. ubi notat ex *Tann.* non cenſeri contemnere, qui ſciens prudens omittit tempore apto, & oblata commoditate: contrarium tamen vult *Tol.* præſertim ſi probabiliter deinceps non ſit futura commoditas.

ADDENDA.

2085 QUæſt. 311. *Quinam hic ſint hæreticorum errores vel opiniones aliquorum: & quænam doctrina Scripturæ ac Conciliorum?* R. §. 1. Bell. *hic c.* 1. oſtendit *VValdenſes*, *Albigenſes*, *VVicleff, Luth. Calv.* & alios ſectarios negare ac tantùm ridere hoc Sacramentum Unctionis. Notat etiam Averſ. *hic ſ.* 1. plures catholicos opinatos eſſe hoc Sacramentū non eſſe immediatè à Chriſto, ſed ab Apoſtolis ex commiſſione Chriſti inſtitutū.

2086 §. 2. Certum eſt ex Trid. *ſeſſ.* 7. *Can.* 1. omnia Sacramenta eſſe immediatè inſtituta à Chriſto: quod etiam definit de hoc Sacramento, ut referam n. 2089. quamvis non ita ſciatur quando; probabiliter tamen poſt Reſurrectionem, quando inſtituit Pœnitentiam, cujus conſummativam eſſe Unctionem dicit Trid. *ſeſſ.* 14. *de Extr. Unct. in proœm.* Quòd autem aliqui referunt ea Marci 6. v. 13. *Ungebant oleo multos ægros, & ſanabant*, Arcud. *de concord. Eccl. Occid. & Orient. l.* 5. *c.* 8. & *Averſa* probabiliter intelligunt de alia unctione non ſacramentali, de qua *Trid.* dicit, quòd per illam inſinuatum ſit hoc Sacramentum, Catechiſ. Rom. *c.* 2. dicit Chriſtum dediſſe illius ſpecimen, *Arcud. & Averſ.* dicunt adombratum fuiſſe, ſicuti Baptiſmus Joannis fuit umbra Baptiſmi Chriſti. Et certum eſt ab initio Eccleſiæ multas alias fuiſſe unctiones, quæ non eſſent Sacramentum, uti dixi l. 6. p. 1. n. 381. ad quarum diſtinctionem hæc vocatur *extrema*.

2087 §. 3. Hoc Sacramentum promulgatum eſt à S. Jacobo Apoſtolo in Epiſt. c. 5. v. 14. *Infirmatur quis ex vobis? Inducat Preſbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* De illo ſic habet *Florentinum poſt ſeſſ. ult. in Decreto Eug. IV. ad Armenos. Sacramentum quintum eſt extrema Unctio, cujus materia eſt oleum olivæ: forma, Per iſtam Unctionem & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per viſum &c. deliquiſti:* nam unctio fit, inquit, *in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibi vigentem. Tridentinum* ſuprà dicit Apoſtolica traditione Eccleſiam docere, hujus Sacramenti *materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum.... formam, illa verba, Per iſtam Unctionem &c.*

§. 4. Præ-

Digitized by Google

2088 §.4. Præcipuus finis hujus Sacramenti eſt peccatorum reliquias tollere, & juvare homines contra dæmonem in ultimo agone, nam *etſi adverſarius noſter*, inquit Trid. *occaſiones per omnem vitam quærat, & captet, ut devorare animas noſtras quoquo modo poſſit, nullum tamen tempus eſt, quo vehementiùs ille omnes ſuæ verſutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam, ſi poſſit, divinæ miſericordiæ deturbandos, quam cùm impendere nobis exitum vitæ perſpicit:* Hinc c. 2. explicans effectum hujus Sacramenti addit; *ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatus & morbi labores ac incommoda leviùs fert, & tentationibus dæmonis calcaneo inſidiantis faciliùs reſiſtit.*

2089 §.5. Per ſequentes 4. Canones doctrinam hic ſuam concludit Trid. 1. *Si quis dixerit extremam Unctionem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, à B. Jacobo Apoſtolo promulgatum, ſed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, anathema ſit.* Can. 2. *Si quis dixerit ſacram infirmorum Unctionem non conferre gratiã, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, ſed jam ceſſaſſe, quaſi olim tantùm fuerit gratia curationum, anathema ſit.* Can. 3. *Si quis dixerit extremæ Unctionis ritum, uſum, quem obſervat ſancta Romana Eccleſia, repugnare ſententiæ B. Jacobi Apoſtoli, ideòque eum mutandum, poſſeque à Chriſtianis abſque peccato contemni, anathema ſit.* Can. 4. *Si quis dixerit presbyteros Eccleſiæ, quos B. Jacobus adducendos eſſe ad infirmum inungendum hortatur, non eſſe Sacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quavis communitate, ob idque proprium extremæ Unctionis Miniſtrum non eſſe ſolum Sacerdotem, anathema ſit.*

2090 *Q. 312. Quid notandum ſit circa varias ſententias, quæ concernunt materiam, formam, Miniſtrum, & ſubjectum Sacramenti Unctionis?* Reſp. §. 1. Opinio illorũ, qui cum *Suar.* dicunt chriſma eſſe materiam validam hujus Sacramenti, quamvis ſit ſpeculativè probabilis, tamen non eſt talis practicè, ſed ſubjacet damnationi *Innoc. XI.* in 1. propoſ. quia *Florent* & communiſſima apud Averſ. *ſect.* 2. dicit materiam eſſe *oleum olivarum:* & hanc non ſequendo Sacramentum exponeretur periculo nullitatis, Card. *in 2. criſi diſſ.* 2. *n.* 497. Si tamen deeſſet oleum, liceret uti chriſmate, nam in caſu neceſſitatis, quando haberi non poteſt medium certum, utendum eſt probabili. Quòd ſi poſteà haberi poſſet oleum, aut ſi Paſtor per errorem inunxiſſet ægrum chriſmate, dicendum eſt cum S. Carolo Borrom. *in Inſtr. Paſt.* & aliis cum Illſ. *hic n.* 1. contra Laym. *l.* 5. *t.* 8. *c.* 2. *n.* 4. Sacramentum debere repeti ſub conditione, quia dubium eſt, an cum chriſmate fuerit validũ. Et idem dicit *Synodus Colonienſis*, anni 1662. ſi Sacerdos per errorem uſus eſſet oleo catechũmenorum.

2091 §. 2. Putarunt aliqui apud Averſ. *ſ.* 2. de valore non eſse benedictionem olei: & hoc defendi poſse dicit etiam Arcud. *c.* 2. ſed poſt damnationem 1. prop. ab *Innoc. XI.* hoc non eſt practicè probabile, nam àgitur de valore, & cùm oppoſitum ſit longè probabilius cum S. Th. *in ſuppl. q.* 29. *art.* 5. Averſa, Illſ. ſuprà & communiſſima, Sacramentum exponeretur periculo nullitatis: cui tamen non exponetur, ſecundùm *Averſ.* ſi fiat aliqua benedictio ordinata ad effectum hujus Sacramenti, quamvis non ſervetur illa, quæ in Pontificali præſcribitur.

2092 §. 3. Docent multi benedictionem hujus olei poſse committi ſimplici Sacerdoti, ſaltem à Papa, nam *Clemens VIII.* die 31. Aug. 1595 *in Inſtruct.* quæ eſt inter illius Conſtitutiones 34. ſic habet: *Non ſunt cogendi Presbyteri Græci olea ſancta præter chriſma, ab Epiſcopis latinis Diœceſanis accipere, cùm hujuſmodi olea ab eis in ipſa oleorum, & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur ſeu benedicantur, chriſma autem, quod nonniſi ab Epiſcopo, etiam juxta eorum ritum, benedici poteſt, cogantur accipere.* Unde quamvis S. Th. *art.* 6. Bellarm. *cap.* 7. Dicaſt. *hic nu.* 32. Averſ. *ſect.* 2. & communiſſima dicat ex præcepto Chriſti requiri hic benedictionem Epiſcopi, cùm tamen certum ſit benedici à presbyteris Græcis approbante latina Eccleſia, ſententia illà pro Eccleſia græca videtur eſse practicè certa, ſed pro latina eſt ad ſummum ſpeculativè probabilis, pro quo videri debent dicenda n. 2135.

2093 §. 4. Si oleo benedicto per decurſum anni ſucceſſivè affundatur non benedictum, & quantitas affuſa non benedicti, ſi omnes partes ſimul ſpectarentur, eſset ſuperatura quantitatem benedicti, ſententia dicens perdi per hoc benedictionem defenditur à multis, uti habet Carden. *à num.* 460. qui hoc dubium miſit ad Sacram Congregationem, petens reſolvi, an ſic fieri poſſit; quæ 23. Septembr. 1682. reſpondit poſse, adeòque nunc partim ex conſuetudine plurimarum Eccleſiarum, partim ex hac declaratione, partim etiam ex *Rituali Romano* practicè certum eſt, licitum eſse ſic procedere, dummodò ſucceſſivè, & per particulas ſic affundatur, ut pars nunc affuſa ſit minor parte altera, cui affunditur, totum enim hoc ipſo fit benedictum, uti de aqua benedicta communiter docetur, & hinc ſi iterum iterumque aliquid affundatur, ſemper totum eſt benedictum.

2094 §. 5. *Suar. & Fill.* putarunt ad valorem non ſufficere allini unam guttam olei, uti ad Baptiſmum non ſufficit apponi guttam aquæ, ſed rectè contradicunt Averſ. & Dicaſt. *num.* 44. *ſect.* 2. nam ſi digito allinas guttam olei, diceris ungere: E contrà ſi digito apponas guttam aquæ, non diceris abluere: ad ablutionem enim requiritur fluxus, uti habet communior ex dictis *l.* 6. *p.* 1. *num.* 258.

§. 6. Per formam hujus Sacramenti neceſſariò ſignificari 2095
debent. 1. Actio ungendi, uti Averſ. *ſ.* 3. cum communi tenet. 2. Modus deprecationis, ut probabilius tenent S. Th. *in ſuppl. q.* 29. *art.* 8. S. Bonav. Sot. Suar. Valent. Con. Bon. Averſ. & alii cum Dicaſt. *hic d.* 1. *dub.* 4. quia S. Jacobus *n.* 2087. relatus dicit, *inducat presbyteros & orent ſuper eum ungentes &c. & oratio fidei &c.* oppoſitum tamen tenent *Alb. Magn. Rich. Palud. Eſtius, Becan.* putantes ſufficere, ſi in indicativo diceretur, *ungo te in indulgentiam delictorum, quæ admiſiſti per viſum &c.* 3. Deprecatio pro remiſſione peccati, & quidem commiſſi per ſenſum, quamvis enim Boſco *de pœnit. d.* 7. *ſ.* 3. *n.* 31. putet non eſſe opus exprimere peccatum, ſive Tò *quidquid deliquiſti*, patet illius ſententiæ praxin eſſe illicitam. Formas ſaltem ſecundum verba alias apud græcos & alios latinos uſitatas, refert Arcud. *c.* 5.

§. 7. Si dicatur, *ungo te, ut Deus tibi indulgeat, quid-* 2096
quid deliquiſti per viſum &c. Nugn. & Bon. dicunt obſtare valori, ſed negant Suar. Laym. Dian. Averſ. *ſ.* 3. Dicaſt. *num.* 65. videtur enim manere ſenſus deprecativus: praxis tamen eſt illicita, ſecundum ſæpè dicta.

§. 8. Quandonam mutatio materię ſit ſubſtantialis vel tan- 2097
tùm accidentalis, colligitur ex dictis *l.* 6. *p.* 1. *à n.* 18. ubi *n.* 26. dixi uſurpationem antiqui olei pro novo non eſſe ſubſtantialem. Quandonam mutatio formę hic ſit ſubſtantialis vel tantùm accidentalis, dixi ibid. à *n.* 29. ubi *n.* 33. addidi, ſi plures ungant ſingulos ſenſus, Sacramentum valere. Ibid. *n.* 42. dixi fore mutationem accidentalem ſed notabilem, ideòque peccaturum mortaliter, qui hic uſurparet oleum antiquum pro novo; qui omitteret nomen ſenſus illius, qui inungitur, aut verba illa, *& ſuam piiſſimam miſericordiam*, maximè cùm Nugn. Bellarm. *c.* 7. & alii dicant hæc verba eſſe de eſſentia. Rectè autem docet Averſ. *ſ.* 3. quamvis Rit. Rom. velit dici, *per hanc ſanctam Unctionem*, tamen Tò, *ſanctam*, non eſſe de eſſentia, licèt videatur dubitare, Suar. Florent. enim & Trid. non addunt. Si ungens dixerit, Indulgeat tibi Deus, quidquid *dereliquiſti*, pro, *deliquiſti:* rectè dicit Gob *n.* 811. debere iterari.

§. 9. Non tantùm materia & forma, ſed etiam partiales 2098
materiæ hujus Sacramenti moraliter conjungi debent: hinc ſi una Unctio quadrante horę diſtaret ab altera, putant Nugn. & Averſ. *ſ.* 5. Sacramentum fore nullum. Quòd ſi Sacerdos poſt aliquas Unctiones deficeret, putant multi alium Sacerdotem debere tantùm addere reliquas Unctiones, ſed *Merat.* putat non eſſe certum valorem Sacramenti ſic per partes ſucceſſivè à pluribus miniſtrati, ideòque Unctiones omnes ſub conditione ab initio repetendas, quod etiam admittit Averſ. *ſ.* 10.

§. 10. Quamvis VValdenſis putaverit hoc Sacramentum 2099
in neceſſitate poſſe miniſtrari ab inferiore Clerico, aut etiam à laico, tamen omnes alii, inquit Averſ. *ſ.* 10. pro certo docent neminem niſi Sacerdotem, nequidem ex diſpenſatione Papæ, poſſe miniſtrare, quod probat ſaltem praxis Eccleſiæ, quę nunquam diſpenſat, ut ab alio fiat.

§. 11. Cùm S. Jacobus dicat *inducat presbyteros Eccleſiæ,* 2100
& orent ſuper eum ungentes, Græci ad hoc Sacramentum miniſtrandum adhibent ſeptem presbyteros, aut ſaltem tres: ſed rectè docent S. Thom. aliique PP. cum Arcud. *c.* 3. & Averſ. *ſ.* 10. practicè certum eſſe, quod ſufficiat unicus. Et quamvis adeſſent plures, rectè oſtendit Arcud. *c.* 6. eſſe abuſum apud Græcos, quod ſinguli ungant eandem partem, repetita toties forma.

§. 12. Plures Græci putant etiam non ægros eſſe capaces 2101
hujus Sacramenti, propter immaturam mortem, quę ſæpè contingit: ſed contradicunt latini omnes cum S. Th. *in ſuppl. q.* 32. *art.* 1. hinc Arcud. *c.* 4. dicit uſum Græcorum eſſe merum abuſum. Exemplum autem S. Heduvigis ante morbum petentis Unctionem, uti refert Rayn. *in Heter. T.* 16. *ſ.* 1. *pu.* 12. *n.* 2. fuit extraordinarium ex inſtinctu divino. Fatetur tamen *Arcud.* ſæpius etiam à viris ſanctis frontem energumenorum vel etiam locum affectum hominis non ægri eſſe iſto oleo unctum, ſed non per modum Sacramenti: hinc addi non debet forma Sacramenti, nec cęremoniæ conſuetæ.

§. 13. Si ſciretur, quòd æger nunquam actualiter peccaſ- 2102
ſet, *Nugn. Sylv. Jo. Sanch. Arr.* putant non fore capacem hujus Sacramenti, & conſentit Averſ. *ſ.* 8. ſi nequidem ante Baptiſmum actualiter peccaverat: ſed contradicunt Suar. Henriq. Con. Fill. Villal. Regin. Bon. Dian. Dicaſt. Compt. Rayn. *num.* 9. quia fines hujus Sacramenti ſunt alii præter ſublationem peccati vel reliquiarum ejus, uti conſtat ex dictis *n.* 2088. & dicendis *n.* 2111. & 2119. Et ideò plures ſecundùm dicta *l.* 6. *p.* 1. *n.* 181. putarunt Beatam Virginem etiam ſuſcepiſſe hoc Sacramentum, ſed hi ſupponere debent eam ex infirmitate aliqua deceſſiſſe, hinc meritò cum aliis contradicit Illſ. *num.* 13.

§. 14. Certum eſt ex Trid. *cap.* 3. contra Goffridum apud 2103
Ray. *n.* 13. hoc Sacramentum eſſe iterabile. Ut autem recedente

peri-

periculo in eodem morbo iterum inungi poſſit infirmus, *Agenda Colonienſis* dicit infirmitatis ſtatum per moram diuturnam ita interrumpi debere, ut judicio communi videantur eſſe morbi diſtincti: ſed Synodus Colonienſis *cap.3. §. 7.* rectè dicit, *ſi melius habere cœperit, & Medicorum judicio extra probabile ſeu propinquum mortis periculum fuerit conſtitutus*, poſſe utiliter iterari: Hinc S.Th.Kelliſ.Dian.Buſemb.& alii cum Rayn.*n.*15. dicunt, ſi in eadem infirmitate diu durante, v.g. in hydropiſi, phthiſi, notabiliter varietur morbi ſtatus, ita ut æger evadat è periculo proximo mortis, licèt non è morbo, & relabatur in tale periculum, poſſe Sacramentum reiterari: Iteratum autem in eodem morbo & periculo eſt irritum, Averſ.*ſ.* 5.

2104 §.15. Latini ungunt quinque ſenſus, uti dictum eſt *n.*2087. Græci autem frontem, mentum, ambas genas, pectus, manus, ex utraque parte, & pedes, Areud.*c.*7. Et quamvis multi apud Averſ.*ſect.*4. putent de valore non eſſe, ut ungatur ullus ſenſus, ſed ſatis eſſe ungi aliam corporis partem: item quamvis aliqui apud Dicaſt. *hic nu* 68. putent opus non eſſe explicitè & directè ſignificari ullum ſenſum in particulari, tamen utrumque oppoſitum eſt longè probabilius; hinc ſententiæ illæ non ſunt practicè probabiles.

2105 §.16. S.Th. *in ſuppl. q.*30. *art.*1. *ad* 3. Averſ.*ſ.*4. *&* 5. Dicaſt. *n.* 49. & alii dicunt ſingulas ſenſuum unctiones eſſe de eſſentia hujus Sacramenti, ideòque Sacramentũ non exiſtere nec cauſare ante poſitam ultimam: Oppoſitum valdè probabiliter tenent Suar.Henr.Con.Lay.Areud.Serar.aliiq; multi cum Diana *p.*3.*t.*4.*reſ.*168.&Illſ.*n.*4. quamvis enim ſingulorum ſenſuum unctiones non ſint integrum, & completum Sacramentum, attamẽ ſunt quaſi incompletum, ſimili modo, quo ſingulæ ſpecies panis, & vini in Euchariſtia ſunt incompleta Sacramenta, item ſicuti ſinguli Ordines ſunt Sacramentum inadęquatum Ordinis, ideòque illa ſingula ſeorſim cauſant ſpeciales gratias ſibi correſpondentes. Sed non obſtante quacunque probabilitate hujus ſententiæ praxis illius non eſt tuta, quia cùm non ſit certa, Sacramentum exponeretur periculo nullitatis, Card.*n.*497.

2106 *Q.*313 *Quid præterea ſit notandum circa Sacramentum Unctionis?* R. ſeqq. §.1. Dixi *l.*6.*p.*1.*n.*202. Unctionem cum obice gratiæ ſuſceptam reviviſcere, ſi intra tempus ejuſdem morbi removeatur obex: poſſuntque plura de hoc videri apud Averſ. *ſ.*7. Item *hic n.*1875. dixi ſurdo, muto & cæco, qui nunquam habuit uſum rationis, dari non poſſe, ſed tantùm illi, qui habuit uſum rationis, & inſtructionem aliquam: Etiam hic n.1953 dixi daturum Unctionem non debere interrogare Confeſſarium, an æger ſit abſolutus, ſed tantum an ſit confeſſus.

2107 §.2. Hoc ipſo, quod quis Chriſtianus ſit, cenſetur velle ſibi dari hoc Sacramentum, quamvis nec petierit, nec ullo ſenſu nunc utatur, qui enim eſt in Eccleſia, & in ea vult mori, vult ejus Sacramentis juvari debito tempore, Barboſ.Dicaſt Burgh. *cent.*3.*caſ.*76.Steph. *t.*5.*d.*6.*n.*14. *&* 18. Et ſecundùm dicta l.6 p. 1.n.172. hic ſufficit voluntas interpretativa, de qua S.Aug. *l. de adult. cong. c. ult.* ait: *Multo ſatiùs eſt nolenti dare, quàm volenti negare, ubi, velit an nolit, non apparet: attamen credibilius eſt eum, ſi poſſet, velle ſe potiùs dicturum fuiſſe.*

2108 §. 3. Reus, qui ſumpto veneno expectat mortem, eſt inungendus, quia venenum reddit periculosè infirmum, Aveſ. *ſect.*8.Steph.*n.*14. Reum autem rotæ affixum non tenetur Parochus inungere, cùm non ſit conſuetudo: poteſt tamen, ſi reus ferventer petat, cùm graviter infirmetur ex divulſione membrorum, Lohn.Gob.*t.*8.*n.*850. Ungendus etiam eſt ille, qui eſt in mortis periculo, eò quòd ſiſti non poſſit ſanguis per nares affluens, Steph.ſuprà. Item puerpera, ſi fœtus ſit extrahendus vel mors ob ſpecialem rationem timeatur in hoc partu, Sylv. Nav. Alcoz.Lohn. Item quia ſenectus ipſa eſt morbus, inungendus eſt ſenex deficiens, *Rit. Rom.*

2109 §. 4. Reo decapitando vel ſuſpendendo, item inituro prælium vel periculoſam navigationem non datur, cùm non dicantur infirmi. Si autem alicui abſcindatur pes vel manus, Quintan. & Gob. putant inungendum, quia meritò timeri poteſt, ne deficiat. Negat probabilius Lohn. quia experientia docet ordinariè non deficere, & alioqui, qui ſecatur pro calculo vel ruptura etiam eſſet inungendus.

2110 §.5. Pueros ſeptennium vix egreſſos inungi poſſe negant Sot.Vivald.& alii, & videtur conſentire S. Th. *in ſuppl. q.* 32. *art.* 4. quia non habet actualem devotionem: hinc Sot. Lop. *Agenda Colon.* dicunt ætatem huic Sacramento præfinitam eſſe eandem, quæ Communioni. Addunt cum S.Th. *art.* 3. non eſſe ungendos furioſos & amentes, niſi in lucido intervallo. E contrà non eſſe expectandam ætatem Communioni præfinitam rectè cum communi dicunt Averſ.*ſect.*8. & Rayn. *nu.* 10. Imò dari poſſe pueris omnibus, ſi peccati capaces fuerint, docent Zamb. Sà, Laym. Averſ. Rayn. Burgh. *cent.* 3. *caſu* 93. & alii communiter. Et idem videtur eſſe de furioſis & amentibus, qui habuerunt uſum rationis, ſi abſit periculum irreverentiæ, uti habet Rit.Rom.& Syn.Colon.anni 1662.*cap.*3.§.6. ac communiter Theologi cum Rayn. *n.* 8. Et ad cavendam irreverentiam, tales homines ligari poſſe notant graviſſimi Auctores cum Averſ. Similiter dandum eſt ebriis deficientibus, niſi conſtet eſſe in mortali, Lohn. Gob.*n.*832. 892. Item vulneratis in duello, ſi poſt illud ſuperfuit tempus pro contritione, quod in dubio eſt præſumendum, Con.Laym.Tamb.Lohn.

§.6. In dubio, an puer vel quicunque alius æger unquam 2111
ſit uſus ratione, ungendus eſt, quia hoc Sacramentum non eſt tantùm ad peccata, & peccati pęnas tollendas, ſed etiam, ne æger in agone tentationibus ſuccumbat, & ut, ſi ita expedit, ſanitati reſtituatur, Zamb.J.Sanch.Dian. Averſ. Rayn. *nu.*10. Schild. *t.*6. *c.*6. Hinc etiam dari debet illi ægro, qui in articulo mortis baptizatur, Rich.Palud.Sylv.Suar.Henriq Zamb.Dian. Rayn.*n.*9.Caſtrop. *tr.*26. *pun.*6. *n.*9. Saltem ſub conditione, ſi poſt Baptiſmum peccarit; inquiunt Leand. & Dicaſt. *nu.* 156. ſed ſecundùm dicta nu. 2102. opus non eſt conditionem illam addere. Item dari debet in omni alio dubio, v.g. an ſit in mortali, an adſit periculum mortis, quia in extrema neceſſitate præſumendum eſt in favorem hominis, pro quo inſtituta ſunt Sacramenta, Chapeav.Lohn.Schild.ſuprà.

§.7. Si peſte infectus non poſſit recipere aliud Sacramentũ, 2112
tenetur Parochus per ſe vel per alium ei miniſtrare Unctionẽ, etiam cum periculo contagii, ut colligitur ex dictis l.3.p.1. à n. 755. tum enim eſt graviſſima neceſſitas parochiani, fortè conſtituti in mortali, quo per hoc Sacramentum liberari poteſt; vel ſi in mortali non ſit, poterit accipere vires ad reſiſtendum dęmoni & feliciter emigrandum, Suar. aliique communiſſimè cum Card. *in 1. criſ. d.*76. *c.*3. Idem eſt, ſi infectus receperit Sacramẽtum Pęnitentiæ ſed non Euchariſtiæ, quamvis enim tum non ſit in extrema neceſſitate, tamen eſt in gravi, in qua etiã tenetur ſubdito ſubvenire Parochus, ſecũdum dicta l.3.p.1.n.755. potuit enim penitẽtia fuiſſe defectuoſa, quæ per hoc Sacramẽtũ per accidens ſupplebitur in ordine ad cauſandã primã gratiam.

§.8. Aliqui, ut ſe Chriſto à Patre derelicto, & ſine Sacra- 2113
mentis morienti conforment, renuunt etiam hoc Sacramentum ſuſcipere, ſed rectè oſtendit Rayn.*n.*16. hanc eſſe apertam deceptionem diaboli, qui hominem ſupernaturali hoc auxilio deſtitutum devorare quærit. Quamvis autem, ſi æger receperit Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, S. Thom. Averſ. *ſ.*9. Rayn.*n.*6. & alii communiter dicant non eſſe obligationem ſub peccato ſuſcipiendi hoc Sacramentum, tamen eſſe obligationem ſuſcipiendi docent Mag. P.Sot. Turr. Genett. *hic c.*3. *q.* 1. hinc *Syn.Colon.* anni 1662. *c.*3. §. 5. vult, ut nolens ſuſcipere careat Eccleſiaſtica ſepultura. Licèt autẽ Parochus ſentire vellet cum prima ſententia, tamen, ſi æger petat, tenetur ex juſtitia & ſub mortali miniſtrare, quia hoc Sacramentum eſt magnæ utilitatis, & illud miniſtrare ſpectat ad officium, quod parochus in ſe ſumpſit, habetque parochianus jus ad illud petendum, & ſuſcipiendum, Suar.Card.ſuprà, Averſ.*ſ.*10.& alii. Inde tamen malè inferunt aliqui obligationem etiam ſub mortali ſuſcipiendi, nam Parochus peccaret mortaliter, ſi toto anno extra Paſcha nollet parochiano ſuo miniſtrare Euchariſtiam, hic tamen, ſi non ſumat, non ideò peccat. Concludit Illſ. *nu.* 15. quamvis nullum extet illius recipiendæ præceptum, tamen vix poſſe omitti ſine veniali, propter aliqualem ſaltem negligentiam.

§.9. Arr. & Gobat. docent contra alios apud Buſemb. li- 2114
citum eſſe Parocho ferre ſacrum oleum ad domum ſuam, quando probabiliter credit ſe noctu vocandum: intellige, ſi aliàs foret periculum, ne fortè ſerò veniret.

§.10. Dicaſt. *t.*3. *n.*150. dicit ſe vidiſſe à viris non indoctis 2115
miniſtrari Unctionem mediante argentea virgula, etiam extra tempus peſtis: ſed quamvis hoc non obſtet valori, tamen Averſ.*ſ.*4. dicit fore mortale, ſi extra tempus peſtis fiat, quia eſt in re notabili contra univerſalem conſuetudinem Eccleſiæ.

§.11. Quamvis ſit gravis obligatio in adminiſtratione hu- 2116
jus Sacramenti, utendi habitu, id eſt, ſuperpelliceo, & ſtola, attamen in neceſſitate poſſet miniſtrari ſine habitu.

§.12. Unctio oculorum incipit ab oculo dextero, ſimiliter 2117
à dextera aure, manu, pede &c. nec tota forma eſt enuncianda, prius, quàm utrumque membrum ſit inunctum: ſatis autem eſt unctionem fieri in palpebra oculi, in labiis &c. Secundùm Rit.Rom manus exteriùs unguntur presbyteris, reliquis autem interiùs: ſecundùm *Agendam Colon.* unguntur manuum palmæ tam Sacerdotum quàm laicorum. Pedes unguntur in planta, quia hac præcipuè ambulamus. Rit. Rom. dicit inunctionem renum omitti etiam in viris, *quando infirmus commodè moveri non poteſt*. *Agenda Colon.* ait, *renum inunctio propter honeſtatem tam in viris, quàm in mulieribus ferè omittitur, eorumque loco pectus circa regionem cordis ſacro oleo liniri ſolet*, quod intellige de viris, maximè cùm Rit.Rom. dicat, *ſive in mulieribus ſive in viris alia corporis pars pro renibus ungi non debet*. Nec eſt de valore, ut ungatur uterque oculus, utraque auris, &c. ſed ſatis eſt ungi unum ex illis organis: item de valore non eſt, ut iſto ordine ungantur ſenſus, aut in formam crucis: qui tamen aliquid horum negligeret, peccaret, etiam graviter pro qualitate tranſgreſſionis. Si ungatur pars corporis infecta lepra vel gangrena, expedit oleum, ne totum inficiatur, accipere calamo vel feſtuca, & applicare pollici.

§.13.Po-

2118 §. 13. Populus dedoceri debet ſequentes errores 1. quòd inunctus citiùs ſit moriturus: imò rectè notat Bellarm. *de arte bene moriendi l.* 2. *c.* 8. cauſam, cur multi ægri non convaleſcant, eſſe, quòd tam tardè petant extremam Unctionem: hinc Syn. Colon. 2. t. dicit ſuſcipiendam, *quando eſt veriſimile mortis periculum propter infirmitatem*. 2. Quòd inunctus non poſſit condere teſtamentum, nam per hoc Sacramentum nullius rei vel diſpoſitionis ſit incapax. 3. Quòd inunctus, ſi convaleſcat, peccet, ſi incedat nudis pedibus. Et has aniles fabulas vide fusè rejectas apud Rayn. *a n.* 3.

2119 §. 14. Per *peccati reliquias*, quas Trid. *c.* 2. dicit hic abſtergi, multi apud Averſ. *ſ.* 6. putant intelligi ſola venialia, ſed improbabiliter, inquit Bellarm. *hic* 2. 8. nam S. Jacobus dicit, *ſi in peccatis*, ſimpliciter; & forma habet, *quidquid deliquiſti*, ergo malè reſtringitur ad venialia: hinc dicendum cum S. Th. *in ſuppl. q.* 30. *art.* 1. Bellarm. Averſ. Arcud. *c.* 8. intelligi, partim peccata, etiam mortalia, inculpabiliter non remiſſa per priora Sacramenta, vel commiſſa poſt illa, ſi nunc ignorentur; partim pœnas peccatorum, & ſpeciatim languorem vel anxietatem relictam poſt peccatum, ideòque S. Jacobus ait, *alleviabit eum Dominus*.

2120 §. 15. Quamvis Rit. Rom. dicat ex generali Eccleſiæ conſuetudine obſervandum eſſe, & fortè ſit obligatio, ſed ſub veniali tantùm, inquit Averſ. *ſ.* 9. ut ſi tempus & infirmi conditio permittat, Pœnitentia & Euchariſtia ante Unctionem ſuſcipiatur, tamen de hoc nullum eſt præceptum, & exempla multa de ſuſcepto poſt Unctionem Viatico refert Rayn. *n.* 12. Et ſaltem ſi infirmus aliquanto tempore ſupervivat, & iterùm petat Viaticum, debet ei adminiſtrari: ac quoties voluerit, eſt pro Confeſſione audiendus, & abſolvendus, Synod. Colon. *cap.* 3. §. 6.

2121 §. 16. Ritual. Rom. habet, vas, quo aſſervatur hoc oleum, eſſe argenteum aut ſtanneum: item ſi oleum deportetur ad ægrum, ob effuſionis periculum poſſe defferri in lana bombycina. Denique ſi periculum ſit, ne infirmus decedat, antequàm fiant omnes Unctiones, citò ungantur ſenſus, & forma ſic proferatur, *per iſtas ſanctas Unctiones, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per viſum, guſtum &c. deliquiſti*. Deinde ſi adhuc ſupervivat, repetantur unctiones ſingulorum ſenſuum, & addantur orationes prætermiſſæ: ſi verò, dum inungitur, decedat, presbyter ultrà non procedat, & prædictas orationes omittat. Quòd ſi dubitet, an vivat, adhuc Unctionem proſequatur ſub conditione pronunciando formam, *ſi vivis, per iſtam ſanctam Unctionem &c.* ita Rit. Rom.

2122

CAPUT II.

De Sacramento Ordinis.

DUBIUM I.

Quid Ordo, quotuplex, & quæ ejus materia.

RESP. I. Ordo eſt Sacramētum, quo traditur poteſtas circa Euchariſtiam ritè adminiſtrandam. Ordines univerſim ſunt ſeptem, Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium. Quod rurſus eſt duplex, Minus & Majus, ſive Epiſcopatus: Unde quidam octo numerant. Prima verò tonſura non eſt Ordo, niſi latè, ſed tantùm diſpoſitio ad Ordines, per quam quis fit Clericus & capax beneficii Eccleſiaſtici ac privilegiorum Clericalium. Ex his tres poſteriores dicuntur Majores ſive ſacri, ob annexum votum ſolemne caſtitatis, (etſi ordinatus per gravem metum, vel nimiis blanditiis, & importunitate parentum probabiliter eo non teneatur, niſi ſponte ratificaverit, Suar. *d.* 29. Azor. Fill. *t.* 10. *c.* 4. *q.* 3. Kon. *n.* 150. Bon. *de matr. q.* 3. *p.* 9.) Reliqui Minores, quos cum Vaſq. alii Sacramentū eſſe negant, alii cum Bellar. Kon. Fill. &c. communiùs, & probabiliùs affirmant. Et quidē unū, vel perfectione ac fine, vel unitate attributionis. V. Fill. *tr.* 9. *c.* 1. Bon. *d.* 8. *q.* 1.

Reſp. II. Materia remota Ordinum, eſt aliquod inſtrumentum, traditum ordinandis in ſignum poteſtatis ſpiritualis. Proxima, eſt ejuſdem traditio & acceptio: cujus contactum phyſicum & immediatum, etſi non eſſe eſſentialem aliqui probabiliter doceant cum Sà, Henr. Reg. Laym. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 185. & aliis, quos citat; contrarium tamen communius eſt ac tutius, ut altera ſaltem manu tangatur; imò ex præcepto, ad ſcrupulum vitandum, utraque manu, & quidem omnia, v.g. calix cum patena, hæc cum hoſtia, ut docet, Fill. idque ſimul cum prolatione verborum Epiſcopi. V. Laym. *l.* 5. *t.* 9. *c.* 5. Bon. *d.* 8. *q.* 1. *p.* 3. Dian. *p.* 8. *t.* 1. *reſ.* 40. *&* 42.

Reſp. III. Oſtiarius ordinatur traditione clavium Eccleſiæ; Lector, libri lectionum; Exorciſta, libri Exorciſmorum; Acolythus, ampullarum vacuarum, vel ſaltē unius, & candelabri cum cereo extincto, quia ejus eſt præparare lumen, vinum, & aquam ad Miſſam; Subdiaconus, traditione calicis vacui, cum vacua patena ſuperpoſita, quia illius eſt hæc ad Miſſam præparare; Diaconus, impoſitione manus, & traditione libri Evangeliorum, quia ejus eſt catechizare, cantare Evangelium, & cum facultate Parochi prædicare, baptizare, Euchariſtiam dare, *v. ſupra*; Sacerdos, traditione calicis cum vino, & patenæ cum pane, addita forma, qua datur poteſtas ſacrificādi, deinde impoſitione manus, addita alia forma, qua datur poteſtas remittēdi aliis peccata. V. Fil. *t.* 9. *c.* 2. Reg. Bon. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *r.* 186. 187. *&* 188. *& p.* 8. *l.* 2. *Ex dictis reſolves*,

I. Poteſt Epiſcopus extra diœceſin ſuis ſubditis conferre primam tonſuram, quia non eſt Ordo, Bon. & alii 4. cum Dian. *p.* 4. *t.* 4. *r.* 143. contra Barb. Sanch. &c.

II. Quando dubium occurrit, an Ordo ſit verè collatus, v.g. quia materia fuit dubia, iterari poteſt, & debet ſub conditione: Quando verò ſunt rationes utrimque probabiles pro nullitate, & validitate, ait Dian. *p.* 5. *t.* 3. *reſ.* 47. ex Gran. poſſe iterari ſub conditione, imò debere, ſi ſit Epiſcopalis vel Sacerdotalis; v.g. ſi Sacerdos vel Epiſcopus non tetigiſſet vaſa ſacra, aut illud inſtrumentum, in cujus porrectione imprimitur character. Excipit tamen Sacerdotem, qui immediatè tetigit patenam, ſed non hoſtiam. Eum verò, qui non tetigit calicem, & patenam, dum forma proferebatur, ſed paulò poſt, poſſe quidem ad majorem animi ſui quietem ſub conditione iterùm ordinari, non tamen eſſe neceſſarium, docet Lug. *reſp. mor. l.* 1. *d.* 33. Rectè autē notat Dian. *l. c.* etiamſi quis timeat, ne invalidè ordinatus ſit, aut non recordetur ſe tetigiſſe ſacra vaſa, aut non tetigiſſe imaginetur, non illicò iterandum eſſe Ordinem, cum ſola oblivio vel etiam timor non ſufficiat ad prudens ac rationabile dubiū vel probabilitatē.

Reſp. IV. Epiſcopus non poteſt ordinare niſi ſubditos, vel ratione originis (ſi ſcilicet in ejus diœceſi ſint nati,) vel ratione domicilii, voluntate iſtic perpetuò habitandi, vel ratione beneficii in ſua diœceſi exiſtentis, Dian. *p.* 8. *t.* 2. *r.* 8. Lay. Præp. &c. comm. Quocunque autem horum modorum ſint ſubditi, licitè eos ordinat, ut habetur *in c. Cùm nullus, de temp. ordin. in* 6. & ex communi Henr. Leſs. *l.* 2. *c.* 34. *d.* 19. *Unde reſolves*,

I. Qui in una diœceſi eſt natus, in altera habet domicilium, in tertia beneficium, à quovis trium iſtorum Epiſcoporum poteſt Ordines vel dimiſſorias accipere, Præp. *q.* 1. *d.* 14. Laym. *c.* 9. Dian. *R.* 8. *&* 9. ubi eum Averſ. *& aliis* 3. contra Barboſ. dicit, etſi ab uno eorum acceperit Ordinem unum, poſſe alterum ab alio accipere.

II. Poteſt quis ordinari ut originarius, ubi ipſe vel pater ejus eſt natus, Barboſ. Zerola, Averſa, & alii 9. cum Dian. *reſ.* 12. Non tamen poteſt ordinari ab Epiſcopo, in cujus diœceſi natus eſt fortuitò, v.g. quia mater ibi itineris vel negotiorum cauſa degebat, quia non contrahit ibi civilitatem originis, ſed ubi parentes domicilium habent, ibi enim natus eſſe cenſetur, Sanch. & alii 7. cum Dian. *reſ.* 11. contra Hurt.

III. Qui in diverſis Epiſcopatibus habet duo domicilia, in quibus æqualiter (etſi non mathematicè) habitat, poteſt ab utriuslibet loci Epiſcopo ordinari, quia utrique eſt ſubditus ratione domicilii, Præp. *l. c.* Sanch. Averſ. &c. cum Dian. *reſ.* 14. ejus tamen filius ab illo tantùm, in cujus diœceſi natus eſt: quòd ſi fortuitò extra utriuſque diœceſin ſit natus, ab utrovis poteſt ordinari, quia uterque cenſetur ejus Epiſcopus originis, cùm non ſit potior ratio de uno, quàm alio, Præp. Dian. *l. c.* Natus autem ex fornicatione, matris potiùs, quàm patris domicilium ſequitur, Præp. Dian. *reſ.* 18.

IV. Qui plura habet in diverſis diœceſibus beneficia, poteſt à quolibet illorum Epiſcoporum ordinari, Garc. Præp. *l. c.* Dian. *reſ.* 25.

V. Studioſi qui in univerſitate habitant (etiam ultra decennium) animo redeundi in patriam, non contrahunt ibi domicilium, atque adeò ab ejus loci Epiſcopo ordinari non poſſunt: Imò ſi iſtic ducant uxorem, nec filii eorum: ſicut enim is non dicitur Epiſcopus domicilii reſpectu patris, ita nec Epiſcopus originis reſpectu prolis, quæ nata fingitur in domicilio patris, Dian. *reſ.* 15. *&* 17.

ADDENDA.

QUæſt. 314. *Quinam hic ſint hæreticorum errores, & quæ doctrina Scripturæ ac Conciliorum?* R. §. 1. Præcipuus error eſt Lutheri, Illyrici, Kemnitii, & aliorum, qui negant Ordinem eſſe Sacramentum, uti refert Bellarm. *T.* 3. *controv. de ſacram. Ordinis c.* 1. ſed Ordinem eſſe verè & propriè Sacramentum à Chriſto inſtitutum, de fide eſt ex Trid. uti retuleram *n.* 2129. ac clarè colligitur ex Scripturis: ad Epheſ. 4. *v.* 11. *&* 1. *ad Timoth.* 1. *v.* 6. aliiſque locis apud Bellarm. c. 2. qui ſequentibus capitibus idipſum fusè probat ex traditione SS. PP. & ratione ipſa: breviter Averſa *de Ordine q.* 1. *ſ.* 1. 2123

§. 2. Ordinationem Miniſtrorum Eccleſiæ ſpectare ad laicos vel ad Magiſtratus politicos docuerūt Wicleff, Huſs. Luth. Calv. aliique ſectarii, uti refert Bellarm. *tom.* 2. *l.* 1. *de Clericis c.* 2. *qui c.* 3. *& ſequentibus*, ac poſt eum Averſ. *q.* 3. *ſ.* 1. evidenter oſten- 2124

oſtendunt id à Chriſto commiſſum eſſe Apoſtolis, Epiſcopis aliiſq; authoritatem ſpiritualem habentibus in Eccleſia. Quod autem alii dixerunt, etiam mulierem eſſe capacem Ordinum, videri poteſt confutatum apud Dicaſtillum *de Ordine dub.*19.

2125 §.3. In hoc Sacramento carpunt præcipuè hæretici, quòd pro ſacris Ordinibus requiramus cœlibatum, ſed Bell. *ſuprà de Clericis c.*18. *&* 19. oſtendit cœlibatum illum antiquitùs & jure Apoſtolico meritò annexum eſſe ſacris Ordinibus: ſimiliter obligationem continentiæ eſſe antiquiſſimam, oſtendit Av. *q.*4.*ſ.*5. ab ipſis uſque adeò Apoſtolis: convenientiam autem exponit *ſ.*6.

2126 §.4. Duo prætereà in hoc Sacramento arguunt hæretici, nempe unctionem & tonſuram; ſed unctionem eſſe antiquiſſimam cæremoniam Eccleſiæ Chriſti, oſtendit Bellarm. *tom.* 3. *de Sacram. Ordinis c.*12. Tonſuram autem eſſe pariter antiquiſſimam, & in Eccleſia ſemper uſurpatam, oſtendit *tom.*2. *l.*2. *de Monachis cap.*40.

2127 §.5. Fuit etiam error aliorum, qui dixerunt ſimplices Sacerdotes poſſe idem, quod poſſunt Epiſcopi, nec hos eſſe illis ſuperiores: ſed oppoſitum eſt de fide ex Trid. *uti referam n.*2129. poteſtque veritas catholica videri latè probata à Bellar. *to.*2. *l.*1. *de Clericis c.*14. *&* 15. E contrà tamen audiendi etiam non ſunt alii, qui plus æquo tribuunt dignitati Epiſcopali, & putant dedecere Epiſcopum, ut aliquando hoſtiam à ſimplici Sacerdote conſecratam ſumat, hos enim rectè arguit S. Hieron. & poſt eum Rayn. *in Heter. T.*16.*ſ.*1.*pu.*13.*n.*10.

2128 §.6. Florentinum *poſt ſeſſ. ult.* in Decreto Eug. IV. ad Armenos de hoc Sacramento ita docet: *Sextum eſt Ordinis, cujus materia eſt illud, per cujus traditionem confertur Ordo, ſicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem: Diaconatus verò per libri Evangeliorum dationem: Subdiaconatus verò per calicis vacui cum patena vacua ſuppoſita traditionem: & ſimiliter de aliis per rerum ad miniſteria ſua pertinentium aſſignationem. Forma ſacerdotii talis eſt: Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium &c.*

2129 §.7. Trid. *ſeſſ.*23. doctrinam catholicam de Sacramento Ordinis proponit per hos 8. Canones 1. *Si quis dixerit non eſſe in novo teſtamento ſacerdotium viſibile & externum, vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi, & offerendi verum Corpus, & Sanguinem Domini, & peccata remittendi, & retinendi, ſed officium tantùm, & nudum miniſterium prædicandi Evangelium, vel eos, qui non prædicant, prorſus non eſſe Sacerdotes, anathema ſit.* 2. *Si quis dixerit præter ſacerdotium non eſſe in Eccleſia catholica alios Ordines, & majores, & minores, per quos velut per gradus quoſdam in ſacerdotium tendatur, anathema ſit.* 3. *Si quis dixerit Ordinem, ſive ſacram Ordinationem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, vel eſſe figmentum quoddam humanum excogitatum à viris rerum eccleſiaſticarum imperitis, aut eſſe tantùm ritum quendam eligendi Miniſtros verbi Dei, & Sacramentorum, anathema ſit.* 4. *Si quis dixerit per ſacram Ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtrà Epiſcopos dicere, Accipe Spiritum ſanctum, aut per eam non imprimi characterem, vel eum, qui Sacerdos ſemel fuit, laicum rurſus fieri poſſe, anathema ſit.* 5. *Si quis dixerit ſacram Unctionem, qua Eccleſia in ſancta Ordinatione utitur, non tantùm non requiri, ſed contemnendam & pernicioſam eſſe, ſimiliter & alias Ordinis cæremonias, anathema ſit.* 6. *Si quis dixerit in Eccleſia catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit.* 7. *Si quis dixerit Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis eſſe cum presbyteris communem, vel Ordines ab illis collatos ſine populi vel poteſtatis ſæcularis conſenſu aut vocatione irritos eſſe, aut eos, qui nec ab eccleſiaſtica, & canonica poteſtate ritè ordinati nec miſſi ſunt, ſed aliunde veniunt, legitimos eſſe verbi, & ſacramentorum Miniſtros, anathema ſit.* 8. *Si quis dixerit Epiſcopos, qui authoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos, & veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum, anathema ſit.* Atque ex jam dictis ſupponendum eſt cum Theologis, & Averſa *hic q.*2.*ſ.*1. contra multos canoniſtas ad valorem Ordinis requiri materiam, & formam nec poſſe ſolo verbo conferri à Papa dicente v. g. *Eſto Sacerdos.*

2130 §.8. Adhuc notanda ſunt ſeqq. 1. Materia remota hujus Sacramenti ſunt inſtrumenta, quæ traduntur; proxima eſt eorum traditio, vel in quibuſdam Ordinibus, materia remota ſunt manus Epiſcopi, proxima eſt illarum manuum impoſitio. 2. Multiplices ab initio Eccleſiæ fuerunt manuum impoſitiones, uti retuli l.6.p.1.n.381. quod advertendum eſt pro explicandis variis Canonibus Conciliorum, & dictis SS.PP. 3. In Ordinatione presbyteri apud latinos eſt duplex manuum impoſitio. De *prima*, quæ fit ad Tractum ante Evangelium, ſic habet *Pontificale Romanum: Pontifex imponit ſimul utramque manum ſuper caput cujuslibet ordinandi ſucceſſivè, nihil dicens: idemque faciunt poſt eum omnes ſacerdotes, qui adſunt.* De *ſecunda*, quæ fit poſt communionem, ſic habet: *Pontifex cum mitra ſedens ſuper faldiſtorium ante medium Altaris imponit ambas manus ſuper capita ſingulorum coram eo genuflectentium, dicens: Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiſeris peccata, &c.* 4. Forma hujus Sacramenti ſunt verba, quibus ſignificatur traditio poteſtatis reſpondens Ordini, qui confertur; uti patet ex jam dictis.

Objic. Florentinum non aſſignat manuum impoſitionem pro materia ullius Ordinis apud Latinos, ergo perperam hoc aſſeritur. R. n. conſ. Mens Florentini non fuit tradere materias, & formas adæquatas omnium Sacramentorum, nam certum videtur, quòd ſecunda manuum impoſitio, & forma illi reſpondens ſit de eſſentia Presbyterii apud Latinos, uti communiſſimè Authores cum Dic. *hic n.*145. Item ad materiam partialem Diaconatus communiter requirunt authores etiam impoſitionem manus Epiſcopi, & tamen de his non meminit *Florent.* uti nec de benedictione chriſmatis confirmandorum, quę tamen ſecundùm dicta l.6.p.1. n.374. requiritur ad valorem. Item non meminit de intentione Miniſtri nec de conſenſu ſuſcipientis Sacramentum, quæ etiam ſecundùm ibidem dict. n.54. & 166. requiruntur ad valorem ſacramentorum. Itaque ſecundùm Lugo *de ſacram. d.*9.*n.*121. & Dicaſt. *hic n.*191. Florent. tantùm voluit dare exempla in unoquoque Sacramento; vel potiùs ſecundùm Bellarm. *de Ordine c.*9. voluit ea tantùm tradere, quæ Armeni poterant ignorare, aut in quibus fortè errabant: de manuum autem impoſitione non dubitabant; ſed fortè de eo, an apud Latinos opus eſſet omnibus iſtis aliis materiis. Addit Amic. *de ſacr. d.*2.*n.*66. ideò potiùs aſſignaſſe aliquas alias materias quàm impoſitionem manuum, quia illæ aliæ materiæ erant expreſſiùs, & clariùs ſignificantes poteſtatem, quæ traditur, è contrà impoſitio manuum eſt materia magis indifferens, & communis pluribus Sacramentis.

*Q.*315. *Cùm unica ſit Eccleſia, quæ habere debet ubi-* 2131
que eadem Sacramenta, quomodo fiat, quòd Eccleſia Græca, & Latina non utantur eiſdem materiis Ordinum? R. Presbyteratus & Diaconatus apud Græcos conferuntur per ſolam impoſitionem manuum, apud Latinos autem Presbyteratus præter impoſitionem manuum requirit traditionem patenæ cum pane, & calicis cum vino, uti conſtat ex dictis: ſimiliter Diaconatus requirit etiam traditionem libri Evangeliorum, uti poſteà dicetur. Inde oritur difficultas, quomodo apud Græcos & Latinos ſit idem Sacramentum Ordinis; de quo licèt aliquid dixerim l.6.p.1.n.16. tamen hic res illa magis explicanda eſt: Variæ autem ſunt opiniones Authorum.

§.1. Nonnemo putavit etiam apud Græcos requiri, ut 2132
pro Presbyteratu tradantur patena, & calix, &c. favetq; Tann. *de ſacram. d.*7.*q.*2.*dub.*3. *&* 4. putans ſemper in omni Eccleſia fuiſſe, & adhuc eſſe opus adhibere utramque illam materiam, additque cum Henriq. olim v. g. quando S. Stephanus ordinatus eſt Diaconus, pro libro Evangeliorum, quæ needum ſcripta erant, traditam fuiſſe cartam continentem myſteria quædam evangelica. *Contrà* eſt; nam Bellarm. *c.*9. Arcud. *de concord. Eccl. occid. & orient. l.*6.*c.*3. *&* 4. Amic. *de ſacram. d.*2. *ſect.*4. rectè oſtendunt ex Conciliis, & PP. olim per manuum impoſitionem ordinatos eſſe Presbyteros, & Diaconos: Lugo autem *de ſacr. d.*2. *ſ.*5. teſtatur ſe vidiſſe Romæ, quòd ſciente, & conſentiente Papa ordinati ſint presbyteri Græci à Græcis Epiſcopis per ſolam manuum impoſitionem cum hac forma, *Divina gratia, quæ ſemper infirma ſanat, & quæ deſunt ſupplet, creat ſeu promovet Titium venerabilem Diaconum, in Presbyterum:* neque de valore talis ordinationis dubitatum eſt in Florentino, neque Latini quidquam ideò objecerunt Græcis, imò ſic ordinati in Eccleſia Græca hodiedum aſſumuntur ad Latinam, fiuntque Archi-Epiſcopi, & Cardinales. Prætereà in conſtitutione Clement. VIII. de qua dixi n.2092. habetur: *Inſuper S. D. N. conſtituit Romæ habendum eſſe Epiſcopum Græcum catholicum, qui Græcos Epiſcopis Latinis Italiæ, & Inſularum adjacentium ſubjectos ab Epiſcopo Græco ordinari volentes, cum illorum dimiſſoriis ad id tantùm concedendis ritu Græco ordinet.* Addit Amicus *n.*37. *&* 75. omnes materias, & formas Græcorum à ſacra Congregatione ſub Urbano VIII. confirmatas eſſe: ex quibus infert cum Lugo *n.*85. Dic. *de ſacram. d.*1. *n.*363. non poſſe nunc niſi temerè dubitari de valore talis Ordinationis: & Palav. *n.*74. ex aliis abſurdis, quæ ex oppoſita ſententia ſequerentur, judicat eſſe certum, quòd Græcorum ordinationes valeant.

§.2. Gravina, & Gonet *de ſacr. d.*1. *n.*79. dicunt Græcos 2133
ordinari per contactum mediatum patenæ cum pane, & calicis cum vino, ac conſequenter etiam libri Evangeliorum, quia debent attingere Altare, in quo hęc ſunt, atque ita mediatè hæc tangunt: ſufficere autem contactum mediatum docent Authores plurimi, nam vinum in calice etiam mediatè tantùm attingitur. *Contrà* eſt, nam licèt probabile ſit ſufficere talem contactum mediatum panis, & vini, ſi nempe immediatè attingantur patena, & calix tanquam vaſa inſtituta ad continendum illa, tamen in æſtimatione prudentum aliquis non dicitur ſimpliciter tangere panem, vinum, librum Evangeliorum, per hoc

quòd attingat Altare, in quo iſta ſunt, nec enim ſufficit qualiſcunque mediatio tactus, alioquin qui templum tangeret, diceretur etiam attingere illa, quæ ſunt in templo.

2134 §.3. P. Marchantius *in Tribun. to.3. tr.6. tit.6. q.3.* putat materiam eſſentialem Presbyterii ſemper fuiſſe, & etiamnum eſſe utramque impoſitionem manuum, traditionem autem patenæ, & calicis eſſe partem tantùm integralem illius materiæ, cui tum adjungatur forma moraliter adhuc cadens ſuper primam impoſitionem manuum. *Contrà eſt*, ergo laicus validè ordinaretur, qui nec patenam nec calicem attingeret, quod præter *Marchan.* nemo jam audet dicere.

2135 §.4. Dicendum eſt cum Innoc. IV. *Serar. Arcud. Bellarm. Lugo, Amic.* quos citat & ſequitur Dic. ſuprà n.370. item cum Averſa *q.2. ſ.1.* Arr. *de ſacram. d.6. ſ.2.* Haun. *l.4. n.530.* Palav. *nu. 75.* Boſco *hic ſect. 2. concl.1.* aliiſq; plurimis, Chriſtum tantùm in genere determinaſſe materiam, & formam Ordinum, volendo fieri per ſigna & verba repræſentativa poteſtatis conferendæ, reliquiſſe autem ulteriorem determinationem Eccleſiæ tanquam habenti publicam authoritatem circa res ſacras, quæ pro Græcis presbyteris determinavit manuum impoſitionem cum ſua forma, pro Latinis, ſaltem poſterioribus temporibus, etiam traditionem patenæ cum pane, & calicis cum vino. Eſt tamen in utraque Eccleſia idem Ordo à Chriſto inſtitutus, nec ab Eccleſia variata eſt Chriſti inſtitutio, quia Eccleſia retinet utrobique ſigna, & verba repræſentativa poteſtatis, quæ confertur. Et idem videtur dicendum de extrema Unctione, uti inſinuatum eſt n.2092. tenetque Dicaſt. ſuprà n.371. & pluribus de extr. Unct. dub. 3. & 4. eò quòd etiam in hoc Sacramento materia, & forma non fuerit ultimò determinata à Chriſto.

2136 §.5. An Presbyteratus futurus eſſet validus, ſi Græci ordinarentur per traditionem patenæ & calicis, Latini verò per ſolam impoſitionem manuum, aut ſi Eccleſia nunc inſtitueret unum ſignum utrique Eccleſiæ commune, dixi l.6. p.1. n. 16. in *Inſtantia* 1. ubi in *Inſtantia* 2. explicavi, cur Latinus validè ordinetur per formam Græcè prolatam, attamen invalidè per materiam in Græca tantùm Eccleſia uſitatam.

2137 *Q.326. An presbyterium apud Latinos ſine prima manuum impoſitione collatum ſit certò validum?* R. §.1. Negat S. Bonav. *in 4. diſt.24. p.2. a.1. q.4.* ubi docet per eam impoſitionem imprimi characterem; imò in ea ſola videtur conſtituere materiam presbyterii. *Nec obſtat*, quòd Tann. hanc ſententiam vocet falſam, improbabilem, & erroneam, *nam imprimis P. March.* hanc *Tann.* cenſuram vocat parùm modeſtam, ſi non inſolentem. Deinde credibile eſt *Tann.* cenſurare eam ſententiam, in quantum à materia excludit traditionem patenæ cum pane, & calicis cum vino, quam *Florent.* ponit pro materia, hinc *Tann.* pro ratione ait, *quia eſt contra Florentinum.* Presbyterium ſine prima manuum impoſitione collatum eſſe certò validum negat etiam Marchant. *in trib. tom.3. tr.6. tit.6. q.3.* dicens eſſe ſententiam ſequacium *S. Bonav.* & addit utramque impoſitionem manuum, primam, & ſecundam eſſe eſſentialem, licèt admittatur traditionem patenæ, & calicis etiam eſſe materiam partialem. Idem negat Hallier. apud Gob. *t.8. n.93.* dicens uſque ad annum Chriſti 157. per ſolam impoſitionem manuum collatos eſſe Ordines, poſteà adjunctam eſſe traditionem patenæ, ac calicis tanquam materiam integralem de præcepto adhibendam, eſſentialem autem materiam eſſe primam manuum impoſitionem. Lugo *de Sacram. d.2. n. 90.* dicit quidem eſſe materiam tantùm integralem, poſteà tamen loquitur dubiè: hinc Arr. *de Sacram. d.6. n.3.* Platel. *p.5. n.1004.* Tamb. *l.7. cap.5. §.1. n.3.* Boſco *d.10. ſect.2. n.103.* & alii dicunt *Lugonem* tenere, quòd ſit materia eſſentialis, & propter hanc *Lugonis* authoritatem dicit *Arr.* non audere ſe ſententiam illam improbabilitatis arguere, *Boſco* dicit defendi poſſe cum aliqua probabilitate: Averſ. *qu.2. ſ.8.* pro eadem ſententia citat etiam *P. Sat. Arcud. Becan.* Proponam argumenta utriuſque, cum reſponſionibus, quæ communiter afferuntur.

2138 §.2. Argumenta pro ſententia negante Presbyterium, ſine prima manuum impoſitione collatum, eſſe certò validum, ſunt ſeqq.

1. Ex S. Ambroſio in Epiſt. 1. ad Timotheum cap.4. ubi ait, *Manus impoſitiones verba ſunt myſtica, quibus* ∴ *accipiens authoritatem* ∴∴ *ut audeat vice Domini ſacrificium Deo offerre:* ubi patet eum loqui de prima impoſitione, nam per ſecundam non accipitur poteſtas ſacrificandi, ſed tantùm abſolvendi à peccatis. *Reſpondetur*, fortè antehac tempore S. Ambroſii contulit Eccleſia Latina per primam manuum impoſitionem, quæ etiam tum habuerit propriam formam, quæ forma cùm nunc non uſurpetur, ſignum eſt Eccleſiam ſubſtituiſſe traditionem patenæ & calicis cum forma ſibi propria.

2. *Concilium Carthaginenſe IV. Can. 3.* ait, *Presbyter, cùm ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manus Epiſcopi ſuper caput illius teneant, Diaconus cùm ordinatur, ſolus Epiſcopus manum ſuper caput ponat.* Manus autem impoſitio eſt de eſſentia Diaconatus, ergo ſimiliter Presbyterii, maximè cùm dicat *Epiſcopo eum benedicente*, id eſt, formam proferente. *Reſpondetur Conc.* illud tantùm refert ritus, quibus præparatur ordinandus ad presbyterium, uti notant S. Th. Caſtrop. Illſ. & alii: hinc idem S. Th. & plurimi alii apud Illſ. negant manuum impoſitionem eſſe de eſſentia etiam Diaconatus.

3. Ita clarum eſt in tota antiquitate Presbyterium etiam apud Latinos collatum eſſe per primam impoſitionem manuum, ut nemo id negare poſſit, uti fatentur Bellarm. & Vaſq. quamvis poſteà addita ſit traditio patenæ, & calicis, tanquam materia clarius expreſſiva poteſtatis conferendæ, ſed non ideo Eccleſia priorem materiam reprobavit, aut excluſit ab eſſentia, cùm ab Apoſtolis fuerit introducta, uti habet Greg. IX. cap. *Presbyter* De Sacramentis non iterandis, quod caput Lugo & alii multi cum Dicaſt. n.158. intelligunt de prima manuum impoſitione, ergo cùm hæc ſemel fuerit de eſſentia, nec ſciatur deſiiſſe eſſe, manet in poſſeſſione. *Reſpondetur*, uti *ad* 1. Et ſatis certum eſt ex Florent. traditionem vaſorum eſſe materiam eſſentialem.

4. In aliquibus Pontificalibus non invenitur ſecunda impoſitio manuum ſub iis verbis, *Accipe Spiritum ſanctum. Reſpondetur.* Invenitur in Pontificali Romano, quod debet eſſe norma cæterorum, cum ſua forma ſignificante poteſtatē abſolvendi, quæ tum accipiatur, nam dicitur, *Accipe*, ergo antecedenter needum habuit, hæc autem poteſtas eſt pars presbyterii, ergo.

§.3. Argumenta pro ſententia affirmante Presbyterium 2139
ſine prima manuum impoſitione eſſe certò validum, ſunt ſeqq.

1. Ex Florentino, quod dicit, Sacramentum *ſextum eſt Ordinis, cujus materia eſt illud, per cujus traditionem confertur Ordo, ſicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Reſpondetur* ex dictis n.2130. Florentinum non voluiſſe aſſignare adæquatas materias Sacramentorum, nam etiam non facit mentionem ſecundæ impoſitionis manuum.

2. Gregor. IX. Cap. *Presbyter*, De Sacramentis non ite- 2140
randis, ſic habet, *Presbyter & Diaconus, cùm ordinantur, manus impoſitionem tactu corporali (ritu ab Apoſtolis introducto) recipiunt: quòd ſi omiſſum fuerit, non eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad hujuſmodi Ordines conferendos, cautè ſupplendum, quod per errorem extitit prætermiſſum: ſuſpenſio autem manuum debet fieri, cùm oratio effunditur ſuper caput ordinandi.* Hinc videtur ſequi, quòd prima impoſitio manuum non ſit eſſentialis, alioqui iterandum eſſet Sacramentum, quia poteſtas abſolvendi, quæ datur per ſecundam impoſitionem, invalida eſt, ſi non præſupponatur poteſtas conſecrandi Corpus Chriſti. *Reſpondent* Gonz. ad Cap. cit. Pith. aliique plurimi, ibi agi de ſecunda impoſitione, quæ ſemper & ſola poteſt ſuppleri, quamvis ſit eſſentialis. *Nec obſtat*, quòd vocet ritum ab Apoſtolis introductum, *nam* cùm Chriſtus non determinaſſet in individuo materias Ordinum, potuerunt Apoſtoli, qui tum regebant Eccleſiam, manuum impoſitionem aſſumere tanquam materiam pro conferenda poteſtate abſolvendi.

3. Senſus communis Doctorum, inter quos eſt expreſsè 2141
S. Thom. *in 4. diſt.24. q.2. ar.3.* qui dicunt impoſitionem primam manuum eſſe cæremoniam tantùm accidentalem, facit ſententiam illam moraliter certam. *Reſpondetur*, ſenſum communem Doctorum non ſemper facere moralem certitudinem, ſed attendendum, quales ſint, & quibus fundamentis innitantur, tam Doctores illi communiter ita ſentientes, quàm pauci contradicentes: dubium autem videtur hic manere, an authoritas, & fundamenta communis ſententiæ elidant probabilitatem authoritatis, & rationum anteà allatarum.

4. Prima impoſitio manuum fit etiam per Sacerdotes, 2142
qui non ſunt Miniſtri Ordinis, conſequenter eorum impoſitio non eſt materia eſſentialis, cùm hæc poni debeat vel à Miniſtro, vel à ſuſcipiente, ergo nec prima impoſitio manuum Epiſcopi erit materia eſſentialis. *Reſpondetur* n. conſ. impoſitio, quam faciunt alii Sacerdotes, habet aliam ſignificationem, nempe receptionem ordinandi in ſtatum, & numerum Presbyterorum: hanc ſignificationem non habet impoſitio manuum Epiſcopi, nam ordinandus non recipitur in ſtatum, & numerum Epiſcoporum, ergo debet habere aliam ſignificationem practicam, quæ eſt, cauſare in ordinando poteſtatem ſacrificandi.

5. Prima impoſitio non habet verba, quæ ſint ejus forma, 2143
ergo non eſt materia. *Reſpondet* Lugo, verba, quæ proferuntur in traditione patenæ, & calicis, eſſe formam, quæ determinet etiam iſtam primam impoſitionem manuum, manet enim ſufficiens moralis connexio per actiones, & cæremonias ſibi ſuccedentes ac connexas: ſicut multæ actiones intervenientes in coronatione Regis moraliter uniuntur per ſucceſſionem ad invicem, & ultimò determinantur per impoſitionem coronæ, vel porrectionem ſcepetri, quæ in fine fit.

6. Per traditionem vaſorum ſufficienter, & clariſſimè 2144
ſignificatur poteſtas conſecrandi, ergo dicendum eſt hanc in Eccleſia latina eſſe ſubſtitutam. *Reſpondetur* n. conſ. ſatis enim eſt dicere eſſe adjunctam, uti habet *Lugo*, & alii.

Quòd

Quòd ſi argumentum valeret, nec ſecunda impoſitio eſſentialiter requireretur.

2145 §.4. Omnibus conſideratis cenſui cum aliis tribus Doctoribus licitè repeti ſub conditione ejuſmodi ordinationem, quod & factum eſt anno 1702. Addo pro confirmatione, quòd Lugo *in Reſp. mor. l.1. dub.1.* loquens de Baptiſmo in capillis facto dicat: *Licèt ſententia negans valorem non æſtimetur probabilis, nihilominus foret ſufficiens motivum reiterandi, quia prudenter formidare poſſumus, ne fortè ſit probabile, quòd ſit invalidus, aut ſaltem, ne accedente judicio plurium Doctorum id ſucceſſu temporis fiat probabile, & tum omninò eſſet obligatio iterandi.* Ibidem dub.33. ait Lugo: *Si Sacerdos non attigerit vaſa cum prolata forma, ſed immediatè poſt, quamvis poſſit quieſcere in prima ordinatione ſine reiteratione etiam conditionata, non tamen peccabit, ſi ad majorem animi quietem iterum ſub conditione ordinetur: quod etiam Epiſcopus licitè in gratiam ejus poterit facere: quamvis enim ſententia* Caj. Scot. Rich. Nav. Zamb. *fuerit quòd talis ordinatio ſit invalida, eſt tamen nunc antiquata, nec ampliùs probabilis, propter illã tamen licita eſt reiteratio conditionatã: imò* Granado *dicit propter eorum authoritatem eſſe obligationem reiterandi.* Denique Gob. *in Exp. t.2. n.*381. cum aliis docet Baptiſmum eſſe licitè iterabilem *propter dubium utcunque rationabile, ſeu non apertè vanum, futile & explodendum:* iſta omnia hic valent, ergo licitè reiterari poteſt hæc Ordinatio.

2146 *Q.317. Quid prætereà ſit notandum circa varias ſententias in hac materia?* R. Poſt damnatam ab Innoc. XI. prop.1. quæ dicebat licitum eſſe in conferendis Sacramentis ſequi ſententiam probabiliorem relicta tutiori, etiam quando agitur de valore; in genere dicendum eſt, omnes iſtas ſententias eſſe practicè improbabiles, & damnatas, quæ à valore alicujus Ordinis excludunt aliquid, quod alia ſententia probabilis requirit: iſtæ enim aliæ ſententiæ non ſunt moraliter certæ, ergo Sacramentum exponeretur periculo nullitatis. Et ut in particulari aliqua declarentur:

2147 §.1. Certa videtur eſſe ſententia, quòd valeat conſecratio Epiſcopi facta ab uno Epiſcopo ex diſpoſitione Apoſtolica, aſſiſtentibus duobus Sacerdotibus, uti conſtat ex praxi S. Greg. M. Greg. III. S. Pii V. quam confirmarunt Inn. X. & Alex. VII. uti referunt ac docent Arcud. *De concord. Eccl. occid. & orient. l.5. c.3. §. ult.* Schild. *t.2. n.*117. Steph. *t.5. d.7. n.*2. Carden. *in 2. criſi diſſ.2. n.*502. Gorm. *de Sacram. d.5. n.*319. optimè Pignat. *tom.1. conſ.*182. quamvis contradicant Caſtrop. *tr.27. punct.14. n.13.* & Averſ. *q.3. ſ.2. §. In hac re*: nam de tali conſecratione ita reſolvit S. Congregatio 15. Decembris 1657. *Quantum ſpectat ad Sacramentum, & impreſſionem characteris, fuiſſe validam, quantùm verò ſpectat ad licitam executionem Ordinis, fuiſſe irritam, & inanem, & Epiſcopum ita conſecratum, & reſpectivè conſecrantem indigere abſolutione, & diſpenſatione.* Quòd autem S. Anacletus Papa decrevit, ut Epiſcopus non à paucioribus quàm tribus Epiſcopis ordinetur, uti legitur in Breviario 13. Julii, item quod Pontificale Rom. dicit, *adſint duo ad minùs Epiſcopi Aſſiſtentes,* hoc præcepti eſt, ſi non diſpenſet Sedes Apoſtolica: Et quamvis Dic. *à n.*268. putet Papam poſſe diſpenſare, ut etiam nullo Presbytero aſſiſtente Epiſcopus ordinetur ab unico Epiſcopo, tamen ſententia illa non eſt certa. Quòd ſi Epiſcopus ab uno tantùm Epiſcopo etiam aſſiſtentibus duobus ſacerdotibus conſecraretur ſine diſpenſatione Apoſtolica, Henao *poſt tr. de ſcient. media parergo* 11. dicit talem conſecrationem probabiliter fore invalidam, ideòque Dian. Averſ. & alii apud Henao *n.*1501. rectè dicunt ſub conditione eſſe repetendam.

2148 §.2. Practicè improbabiles ſunt ſeqq. ſententiæ, 1. Quòd ad validam conſecrationem Epiſcopi ſufficiat ſola manuũ impoſitio, & non requiratur traditio, nec baculi paſtoralis, nec annuli, nec libri Evangeliorum; poſſuntque Dicaſt. *à n.*110. & Illſ. *n.*25. de hoc videri. 2. Quòd ad valorem Diaconatus ſufficiat, vel ſola impoſitio manuum, vel ſola traditio libri Evangeliorum, & non requiratur utrumq; ſimul, de quo videri poſſunt Averſ. *q.2. ſ.6.* & Dic. *à n.*164. 3. Quòd ſufficiat priùs poſt formam attingere vaſa, ordinationem enim tunc eſſe invalidam docent *Caj. Rich. Nav. Gran.* & alii. 4. Quòd ad valorem Ordinum majorum non requiratur, ut Ordinans ipſe tradat materias. 5. Quòd ad valorem Ordinum non requiratur contactus phyſicus ſaltem mediatus vaſorum, ſeu inſtrumentorum, &c. *Ratio* horum omnium eſt, quia ſententiæ negantes talia requiri ad valorem non ſunt moraliter certæ, ſed tantùm probabiles; oppoſitæ autem ſunt tutiores, ergo non licet his relictis ſequi illas, *Carden.* & alii; poteſtque videri etiam Averſa *ſ.2.* afferens Authores, & rationes in utramque partem.

2149 §.3. Quamvis Carden. *n.*511. dicat ſententiam illam, quòd ad valorem Subdiaconatus ſufficiat traditio calicis vacui cum patena vacua, non eſſe damnatam nec prohibitam, & Caſtrop. *p.4. n.*12. dicat eſſe certam, tamen quia Aureol. Medin. Tann. Viguer. Fill. *tr.9. n.*45. Averſ. *ſ.5.* Dicaſt. *n.*186. dicunt etiam requiri traditionem libri Epiſtolarum, prior non eſt certa, adeòque eſt in praxi illicita.

§.4. Si calix, & patena, quæ traduntur pro Subdiaconatu, 2150
& Presbyterio, non ſint conſecrata, vel conſecrationem amiſerint, docent Sylv. Fornar. Dicaſt. *n.*182. Caſtrop. *n.*16. ordinationem fore invalidam, quia ſecluſa conſecratione non ſunt vaſa ſacra, ergo non videntur referri ad ſacrificium, ergo nec erunt apta ſignificare poteſtatem in ordine ad ſacrificium. E contrà Ledeſ. Sot. Sà, Henriq. Bonac. Fill. Leand. Dian. Sennyei, Sanch. *in Conſ. l.7. cap.1. dub.2. n.5.* aliique communiter, & probabiliùs contradicunt, quia hoc nullibi præſcribitur, & talis calix, ac patena ſatis per verba determinantur ad hoc, ut referantur ad ſacrificium: quod Tamb. *hic cap.3. §.2.* dicit eſſe moraliter certum reſpectu Presbyterii, eò quòd patena, & calix ideò requirantur, ut decenter tradantur panis, & vinum, quæ ſi immediatè traderentur in manum, putat ordinationem fore validam: his tamen omnibus non obſtantibus praxis hujus ſententiæ eſt prohibita, quia ratio primæ ſententiæ videtur eſſe ſatis probabilis.

§.5. Si in ordinatione Sacerdotis per errorem loco vini 2151
fuerit aqua tantùm in calice, Henriq. P. March. Leſſ. Dian. *p.3. t.4. R.*186. putant ordinationem eſſe validam, quia ſi dicamus, quòd traditio materiæ hìc ſit neceſſaria, illa non defuit, cùm adfuerit panis, ſicut ſufficit in Sacramento Pœnitentiæ pro materia unum peccatum, ſi alia ſine culpa omittantur: ſi autem dicamus traditionem panis, & vini non eſſe neceſſariam, uti tenet *Leſſ.* putans, quòd traditio patenæ, & calicis ſufficienter verificet formam, jam patet validam eſſe: ſed Schild. *t.2. n.*114. Hob. *t.8. n.*98. dicunt ſub conditione repetendam, meritò enim dubium eſt de valore; imò Dian. *in Comp. v. Ordinis Sacramentum n.6.* meritò dicit ſententiam oppoſitam eſſe probabiliorem, ideòque ſic ordinatum neceſſariò eſſe ſub conditione reordinandum.

§.6. Si quis tangat calicem, & patenam, ſed non hoſtiam, 2152
valet ordinatio, ut docet *Sot. Valent. Con. Caſtrop. Dian. Rhod. Dicaſt. Gob. Steph. Sporer* aliique communiſſimè. 1. Quia Pontif. Rom. quod neceſſaria aſſignavit, non dicit de tangenda hoſtia, ſed tantùm de *cuppa calicis, & patena*, ſic enim habet: *Pontifex tradit cuilibet calicem cum vino, & patenam ſuperpoſitam cum hoſtia, & ipſi illam accipiunt inter indices & medios digitos, & cuppam calicis & patenam ſimul tangunt, Pontifice ſingulis dicente, Accipe poteſtatem offerre ſacrificium Deo, &c.* 2. Quia ſicuti tacto calice cenſetur tangi vinum in calice, ita tacta patena cenſetur tangi hoſtia in patena. Et hoc moraliter certum eſſe dicunt Præpoſ. *hic dub.* 10. *n.*92. Caſtrop. *punct.4. n.*20. Dian. *p.10. t.16. R.*88. Dicaſt. *n.*205. Gob. *poſt n.*108. addens abſque nota ſuperſtitionis non poſſe aſſeri, quòd tactus immediatus hoſtiæ requiratur: hinc ſic ordinatum reordinari non debere ſub conditione dicunt Sanchez *in Conſ. l.7. cap.1. dub.2. n.9.* Schild. *tract.2. n.*116. quidquid contradicant Bernal. & Faber apud Dian. ſuprà, item Fernand. apud Gob. *n.*107. putantes requiri etiam ipſiuſmet hoſtiæ contactum, hos enim improbabiliter loqui dicunt alii: *Buſemb.* dicit ſaltem ex præcepto, & ad cavendum ſcrupulum, ut tangatur calix cum patena, & patena cum hoſtia.

§.7. Si presbyterandus attigerit calicem, & hoſtiam, 2153
non autem patenam, dubitarunt aliqui de valore talis ordinationis. 1. Quia *Florent.* dicit materiam hujus Sacramenti eſſe, per cujus traditionem confertur Ordo: confertur autem per traditionem etiam patenæ, uti patet ex dictis n.2128. ergo etiam patena eſt materia hujus Sacramenti. 2. Quia Pontificale Rom. jam relatum diſertè dicit *cuppam calicis, & patenam ſimul tangi.* Oppoſitum tenent authores communiter. 1. Quia tactus patenæ eſt propter hoſtiam, ſicuti tactus calicis eſt propter vinum, ergo ſicuti tacto calice cenſetur tangi vinum, ſic à potiori tacta hoſtia ſufficienter cenſebitur tangi tota materia neceſſaria: hinc Tamb. *hic cap.3. §.2.* dicit ſibi moraliter certum eſſe, quòd inſtrumenta adhibeantur tantùm ad decentem traditionem panis, & vini, ideòque ſi panis, & vinum traderentur immediatè in manus ordinandi, fore validam ordinationem. 2. Cùm ſecundùm antedicta ſufficiat tactus calicis, & patenæ, non tacta hoſtia, multò magis ſufficiet tactus ipſiuſmet hoſtiæ. 3. Cauſa, ob quam præcipitur tactus inſtrumentorum eſt, ut illo tactu ſignificetur poteſtas, & miniſterium, ſignificatur autem multò aptiùs per tactum hoſtiæ quàm patenæ. Et hanc ſententiam dicunt eſſe ferè certam, Vaſq. Con. Bonac. Caſtrop. addit Gob. *à n.*109. oppoſitam carere probabilitate: hinc *Schild.* ſuprà dicit talem non eſſe reordinandum, & ita etiam ſenſerunt tres Doctores à me conſulti; è contrà alii duo Doctores judicarunt valorem eſſe dubium, & idem videtur velle Baſſæus *tom.1. v. Ordo n.2.* nam dicit tutius eſſe immediatè tangere, & patenam, & hoſtiam, *ne ordinandus periculo ſe exponat non recipiendi Ordinem.* Itaque conſideratis omnibus, & maximè propter dicta n.2145. exiſtimo valde conſultum eſſe, ut Ordo talis ſub conditione repetatur.

§.8. Si quis attigerit ſolum calicem, cui patena cum hoſtia eſt ſuperpoſita, Præpoſ. *n.*95. dicit ſibi videri practicè certum, quòd ſufficiat, quia per modum unius traditur illud totum 2154

aggregatum è calice cum vino, & patena cum hoſtia: ſimiliter Boſco *de Ordine n.*177. dicit moraliter certum eſſe, nec oppoſitum eſſe probabile: ſed Dian. *p.*6.*t.*8. *R.*19. & Caſtrop. *hic pu.*4. *n.*20. dicunt ſententiam illam non eſſe certam, Dicaſt. *n.*205. dicit talem in praxi reordinandum, quod tenendum eſt.

2155 §.9. Si ordinandus una tantùm manu, vel uno tantùm digito tangat materiam hoc ſufficere ad valorem ordinationis, docet rectè Sanch. *n.*3. Præp. Avend. Averſ. *q.*2. *ſ.*2. Gob. *poſt n.* 108. *litt.* O. quia qui tangit una manu, ſimpliciter dicitur tangere, imò etiamſi ſolo ungue manus, uti habent Lugo, & Gob. *n.*62. nam ſi ſolo ungue laceres vultum alterius, utique tu diceris eum tetigiſſe. Ratio ulterior eſt, quia non debemus dicere aliquid requiri ad eſſentiam Sacramenti, quando ſine illo ſalvatur forma Sacramenti, & authoritas Scripturæ, vel Eccleſiæ nos non cogit ad tale quid requirendum, Boſco *p.*4. *de ſacram. d.*10. *ſ.*2. *n.*164. Rectè tamen notant Fill. *t.*9. *n.*39. & Buſemb. ſuprà, contactum faciendum eſſe utraque manu, ex præcepto, ad ſcrupulum vitandum.

2156 §.10. Sententia, quam *Platel.* hic innuit, nempe ad valorem Presbyteratus ſufficere, ſi Epiſcopus, in ſecunda impoſitione manuum pro conferenda poteſtate abſolvendi à peccatis, unicam manum imponat, videtur eſſe reprobata, nam Pontificale Rom. expreſsè habet imponendam eſſe utramque manum, & authores idipſum dicunt, veluti ſupponentes eſſe abſolutè neceſſarium. *Nec obſtat*, quòd Græci unicam manum dexteram imponant, *nam* ab illis ad Latinos non valet argumentatio, uti patet ex dictis à n.2135.

2157 §.11. Si Epiſcopus, pro hac ordinatione Sacerdotis ad abſolvendum, imponat manus tectas chirothecis, videtur certò valere, 1. quia nullus alius tactus ab Eccleſia requiritur, imò Epiſcopus poſt primam impoſitionem manuum, quando jam debet manus presbyterandorum inungere, tum prius in Pontificali jubetur chirothecas deponere, ergo non obſtat tactui in prima impoſitione, quod fiat cum chirothecis, ergo nec in ſecunda. 2. Græci imponunt manus presbyterandis interjecto pallio, teſte Gob. *poſt n.*108. *litt. V.* & ſic dicuntur tangere caput ordinandi: ergo multò magis fieri poterit interjectis chirothecis. 3. Moraliter, & in communi hominum æſtimatione ille dicitur tangere alterum, qui tangit manu habente indutam chirothecam, ſicuti dicor tangere hominem, quem licèt indutum veſtibus percutio: Et hoc moraliter certum eſſe dicit Gob. *lit. T.* idemque judicarunt duo Doctores à me conſulti: hinc etiam Caſtrop. *punct.*4. *n.*20. ferè certum eſſe exiſtimat valere, ſi tangas calicem medio aliquo panno interpoſito, aut intermedio aliquo velo, inquit Averſ. *q.*2. *ſect.*2.

2158 §.12. Quoties aliquis tenetur rebaptizari propter certitudinem, probabilitatem, aut dubium de nullitate Baptiſmi, toties etiam tenetur reordinari Ordine Presbyterii, & Epiſcopatus, ſi velit in illis miniſtrare, ob periculum irreverentiæ Sacramenti, & ſalutis proximi. Si autem tantùm probabile ſit Baptiſmum fuiſſe invalidum, repetito Baptiſmo, & Presbyteratu non eſſet abſolutè opus repeti cæteros Ordines, quia probabile eſſet fuiſſe validos, nec iſta pericula aderunt, quamvis eſſent invalidi, cum ſecundùm dicenda n.2202. Presbyteratus illos ſuppleat, Gob. *à n.*169. & alii.

2159 §.13. Rectè dicunt Bardi, & Gob. *n.*206. raro eſſe prudens dubium de valore ſuſcepti Ordinis: Et ſpeciatim quoad illos, qui poſteà ſcrupulosè timent, ne fortè non benè, ne nimis citò vel nimis ſerò attigerint vaſa, eò quòd jam non ſciant, nec poſſint recordari, aut imaginari, an, quando & quomodo iſta fuerint, rectè notant Dian. Bardi, Buſemb. Gob. *n.*207. iſta omnia non eſſe prudentia motiva dubitandi, nam non tenemur, nec poſſumus recordari omnium, quæ agimus, aut egimus, & dum ſoliciti ſumus pro hoc, vel illo in individuo bene faciendo, minùs reflexè cogitamus de reliquis, & inde eſt, quòd poſteà de his debitè factis non poſſimus poſitivam rationem reddere; neque hoc requiritur, ſed hoc ipſo, quòd ſciveris, quid faciendum eſſet, & quidem ſub mortali, ſuppone te feciſſe, quamdiu non ſcis te non feciſſe.

2160 *Q.*318. *Quid addendum ſit circa caſtitatem ſacris Ordinibus annexam?* R. §.1. Certum eſt, quòd Clericus in majore aliquo Ordine conſtitutus obligetur ad caſtitatem, per ſe loquendo, ac communiſſimè docent omnes cum Sanch. *de Matr. l.*7. *d.*29. Eſtque probabilius, quòd non teneatur ex præcepto divino, S. Th. Scot. S. Bonav. Sanch. *d.*27. Averſ. *q.*4. *ſ.*3. Dicaſt. *n.*361. contra alios, quod colligitur 1. ex Trid. *ſeſſ.*24. *Can.*9. *Si quis dixerit Clericos in ſacris conſtitutos poſſe Matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, anathema ſit.* 2. Ex uſu Eccleſiæ, quæ etiamnum Græcis Sacerdotibus permittit Matrimonium, & quandoque etiam Latinis Subdiaconis.

2161 §.2. An ea obligatio ſit ex voto an ex præcepto Eccleſiaſtico, an ex voto, & præcepto ſimul, diſputant Authores, uti videri poteſt apud Averſ. *ſect.*7. Dicaſt. *dub.*26. Gob. *t.*8. *à n.*753. nam S. Thom. Suar. Dicaſt. *n.*356. Sanch. *d.*27. *n.*10. & apud hunc 59. authores, quibus accedunt *Garden, Buſemb.* & alii multi, dicunt obligationem illam eſſe immediatè ex voto ſaltem tacito, & implicito, mediatè autem ex præcepto Eccleſiæ, quo præcipiat hoc voveri. E contrà *Scot.* & alii 20. quos refert Sanch. *n.*9. & ſequitur *Averſa*, dicunt non eſſe ex voto, ſed ex præcepto Eccleſiæ, quæ ex ſe obligationem illam annectat iſtis Ordinibus. *Ratio* horum eſt, quia ſi quis nihil omninò ſciviſſet de tali obligatione annexa, aut ſaltem ſi ſuſcipiens talem Ordinem abſolutè noluiſſet ſe obligare, nihilominùs obligaretur, & tamen non voviſſet, quia votum non eſt ſine voluntate, & conſenſu interno, uti omnes docent, cùm ſit lex privata, quam ſibi ipſi quiſque fert, ergo ea obligatio non eſt ex voto: hinc Caſtrop. *t.*27. *punct.*17. *n.*5. Con. Bernal, Eſparſ. aliique dicunt eſſe, & ex voto, & ex præcepto, quod præceptum innoteſcit ſaltem ex eo, quia Eccleſia tali ordinato prohibet Matrimonium. Alii dicunt eſſe vel ex voto, vel ex præcepto, id eſt, ſi quis in Ordinatione non obliget ſe ad hoc ex voto, dicunt Eccleſiam tum præcipere; ſi autem ſaltem tacitè ſe voto obliget, putant non apponi præceptum Eccleſiæ; id enim tum videtur fruſtrà. Quidquid ſit, ſive ſit votum, ſive præceptum, utrumque eſt ex eodem motivo religionis, hinc peccatum, quod Clericus in majoribus conſtitutus contra caſtitatem committit, eſt unicum ſacrilegium contra virtutem religionis. Quamcumque autem ſententiam teneas, dicendum eſt eum, qui ſuſcepiſſet talem Ordinem ante rationis uſum, non obligandum ad continentiam; ſed poſſe inire Matrimonium, quia nec votum emiſit, nec Eccleſia vult eum obligare, niſi factum ratum habeat, Sanch. *d.*30. Dicaſt. *dub.*27.

§.3. Vix, aut ne vix quidem poteſt eſſe ignorantia caſtita- 2162 tis ordini ſacro annexæ, quia ordinandus ſaltem confusè id cognoſcit, hoc ipſo, quòd videat omnes ſic ordinatos abſtinere à Matrimonio: ſi quis tamen invincibiliter ignoraſſet hanc obligationem eſſe annexam, non teneretur ad caſtitatem, nec ex lege, nec ex voto, quia Eccleſia non intendit talem adſtringere, Con. Caſtrop. *n.*12. contra Averſam §. *Quintò*, qui putat obligandum ex lege Eccleſiæ. Culpabiliter ignorans tenetur ex lege, quia tenebatur examinare, quid connexum eſſet cum illo, quod voluntariè aſſumebat. Invalidè ordinatum non teneri ſatis certum eſt, inquit Averſa *ſect.*8. contra paucos alios.

§.4. Inductus ad Ordinem majorem per metum injuſtum, 2163 qui cadit in conſtantem virum, ſecundùm Sanch. *d.*29. Dicaſt. *dub.*2.29. Sporer *t.*1. *c.*2. *n.*57. & alios plures quàm viginti, quos ſequitur Averſ. *ſect.*8. & quibus videtur conſentire Buſemb. relatus l.3. p.1. n.363. non obligatur ad caſtitatem, nec ad Horas, poteſtque ſine diſpenſatione inire Matrimonium, ſi nolit in uſu ſacri Ordinis permanere, quia Deus non acceptat tale votum, neque Eccleſia cenſetur velle obligare ſic inductum. E contrà ſecundùm S. Anton. Sot. Caſtrop. *num.*13. alioſque apud Sanch. *n.*4. & Averſam, tenetur, donec diſpenſetur, quia quamvis votum dicatur requirere plenam libertatem, tamen hæc tum cenſetur plena, quando eſt talis, qualis ſufficeret ad peccandum mortaliter: hanc autem metus gravis non tollit, ergo talis metus non irritat de jure naturæ illud votum, ergo ſicuti qui metu adactus jurat latroni ſolvere lytrum, tenetur ex vi juramenti, donec juramentum relaxetur, ſecundùm dicta l.3. p.2. à n.727. ita & hic: maximè cum nullibi inveniatur, quòd jus poſitivum irritet tale votum. Si tamen coactio probaretur, Eccleſia facilè obligationem remitteret, inquit Caſtrop.

§.5. Si quis ſuſciperet ſacrum ordinem ante pubertatem, 2164 v.g. circa annum duodecimum, Sanch. *d.*30. Dic. *dub.*28. Averſa *ſect.*8. putant non teneri ad caſtitatem, quia vel Eccleſia non præcipit ob immaturitatem judicii, vel irritat illud votum, uti irritantur vota profeſſionis religioſæ facta ante pubertatem. *Sot. Suar. Vega, Con. Pontius. Bonac.* & alii cum *Caſtr.* ſuprà probabilius dicunt teneri, nam talis ordinatus eſt capax illius voti, neque conſtat illud irritari ab Eccleſia, uti conſtat de profeſſione religioſa, in qua diſpar eſt ratio, nam vota religioſa ſunt longè difficiliora, ergo fuit major ratio illa irritandi: deinde facta irritatione votorum Religionis, non maneret Religioſus, è contrà etiamſi irritaretur votum ordinati, ille nihilominus maneret ordinatus, ergo in reverentiam ſacrorum Ordinum eſt major ratio hoc votum non irritandi, & conſequenter relinquendi obligationem caſtitatis. Quòd ſi talis ordinatus jam pubes factus Ordinem ſuſceptum exercuerit, aut aliter approbaverit, tenet utraque ſententia eum ad caſtitatem obligari, nec reſilire poſſe.

*Q.*319. *Quid addendum ſit circa obligationem non ordi-* 2165 *nandi alienum ſubditum?* R. De hoc emanavit ſequens

CONSTITUTIO INNOCENTII XII.

Qua plura declarantur, ac præſcribuntur pro tollendis abuſibus, & fraudibus circa Ordinationes alienorum ſubditorum.

SPeculatores Domus Iſrael . . . . Hac generali noſtra, & perpetuò valitura Conſtitutione decernimus, & declaramus, *nulli Epiſcopo*, ſeu cujoſvis loci Ordinario, tametſi 2166 Cardinalatus honore fulgeat, licere alienum quempiam, ac ſibi ratione originis, ſeu domicilii, juxta modum inferiùs declaran-

clarandum, legitimè contracti non Subditum, ad Clericalem
tonſuram promovere, cujuſvis Beneficii Eccleſiaſtici, ei ſtatim,
ac tonſura hujuſmodi inſignitus fuerit, conferendi, ſeu ad quod
is à Patronis jam præſentatus, ſeu nominatus fuerit, prætextu, et-
iamſi Beneficium prædictum de novo ea expreſsè adjecta lege
fundatum fuiſſe conſtiterit, ut quis immediatè poſt Clericalem
2167 characterem ſuſceptum ad illud inſtituatur; *Præterea* Cleri-
cum, qui legitimè jam à proprio Epiſcopo ad eandem Cleri-
calem tonſuram, ſeu etiam ad minores Ordines promotus fue-
rit, non poſſe ab alio Epiſcopo, ratione, ac titulo cujuſcumque
Beneficii in illius Diœceſi obtenti ad ulteriores Ordines promo-
veri, niſi ante eorumdem ſuſceptionem Teſtimoniales litteras
proprii Epiſcopi, tam Originis quàm Domicilii ſuper ſuis Na-
talibus, ætate, moribus, & vita ſibi concedi obtinuerit, eaſque E-
piſcopo Ordinanti in actis illius Curiæ conſervandas exhibue-
2168 rit. *Licèt verò* Clericus ratione cujuſvis Beneficii in aliena
Diœceſi obtenti ſubjici dicatur Juriſdictioni illius Epiſcopi, in
cujus Diœceſi Beneficium hujuſmodi ſitum eſt, eam tamen de
cętero hac in re inconcuſsè ſervari volumus Regulam, ut nemo
ejuſmodi ſubjectionem ad effectum ſuſcipiendi Ordines acqui-
rere cenſeatur, niſi Beneficium prædictum ejus ſit reditus, ut
ad congruam vitæ ſuſtentationem, ſive juxta taxam ſynodalem,
ſive, ea deficiente, juxta morem regionis pro promovendis ad
ſacros Ordines, detractis oneribus, per ſe ſufficiat, illudque ab
ordinando pacificè poſſideatur, ſublata quacumque facultate
ſupplendi, quod deficeret fructibus ejuſdem Beneficii, cum ad-
jectione patrimonii etiam pinguis, quod ipſe ordinandus in ea-
dem, ſeu alia quavis Diœceſi obtineret; ac Epiſcopus ſic ordinans
tam de prędictis teſtimonialibus litteris, quàm de reditu Bene-
ficii hujuſmodi expreſſam in conſueta collatorum Ordinum
2169 atteſtatione mentionem facere debebit. *Cæterum ſubditus*
ratione originis is tantùm ſit, ac eſſe intelligatur, qui naturaliter
ortus eſt in ea Diœceſi, in qua ad Ordines promoveri deſiderat,
dummodò tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occaſione
nimirum itineris, officii, legationis, mercaturæ, vel cujuſvis alte-
rius temporalis moræ, ſeu permanentiæ ejus Patris in illo loco,
quo caſu nullatenùs ejuſmodi fortuita nativitas, ſed vera tan-
2170 tùm, & naturalis Patris origo erit attendenda. *Quòd ſi* quis
tanto temporis ſpatio in eo loco, in quo ex accidenti, ſicut præ-
mittitur, natus eſt, moram traxerit, ut poterit ibidem canonico
aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario ejus loci
litteras teſtimoniales, ut ſuprà, obtinere, illaſque Epiſcopo or-
dinanti, per eum in collatorum Ordinum teſtimonio ſimiliter
2171 recenſendas præſentare teneatur. *At ſi Pater* in alieno loco,
ubi ejus filius natus eſt, tamdiu, ac eo animo permanſerit, ut ini-
bi verè domicilium de jure contraxerit, tunc non origo Patris,
ſed domicilium per Patrem legitimè, ut præfertur, contractum
2172 pro Ordinatione ejuſdem filii attendi debeat. *Subditus au-
tem* ratione domicilii ad effectum ſuſcipiendi Ordines is dum-
taxat cenſeatur, qui, licèt alibi natus fuerit, illud tamen adeò
ſtabiliter conſtituerit in aliquo loco, ut vel per decennium ſal-
tem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum ſuorum
partem cum inſtructis ædibus in locum hujuſmodi transferen-
do, ibique inſuper per aliquod conſiderabile tempus commo-
rando, ſatis ſuperque ſuum perpetuò ibidem permanendi ani-
mum demonſtraverit; & nihilominus ulteriùs utroque caſu ſe
2173 verè, & realiter animum hujuſmodi habere jurejurando af-
firmet. *Si quis* tamen à propriæ originis loco in ea ætate diſceſ-
ſerit, qua potuerit alicui canonico impedimento obnoxius effi-
ci, etiam Ordinarii ſuæ originis teſtimoniales litteras, ut ſuprà,
afferre debebit, ac de illis expreſsa ſimiliter mentio in ſuſcepto-
2174 rum Ordinum litteris facienda erit. *Ad hæc* nullus Epiſco-
pus alienæ Diœceſis ſubditum familiarem ſuum ad aliquos Sa-
cros, ſeu Minores Ordines, vel etiam primam tonſuram promo-
vere, ſeu ordinare præſumat abſque ejus proprii, originis ſcili-
cet, ſeu domicilii, Prælati teſtimonialibus litteris, ut ſuprà, &
niſi ad præſcriptum *Concilii Tridentini præfati ſeſſ.23. c.9. De
Reform.* familiarem prædictum per integrum, & completum
triennium in ſuo actuali ſervitio ſecum retinuerit, ac ſuis
ſumptibus aluerit; Beneficium inſuper, quod ei ad vitam ſu-
ſtentandam, juxta modum ſuperiùs præfinitum, ſufficiat,
quacumque fraude ceſſante, ſtatim, hoc eſt ſaltem intra ter-
minum unius menſis à die factæ Ordinationis, re ipſa illi con-
ferat, ac in Ordinationis hujuſmodi teſtimonio expreſ-
ſam, itidem familiaritatis, ac litterarum prædictarum men-
2175 tionem facere teneatur. *Porrò*, ut quicumque fraudibus
aditus omninò præcludatur, volumus, & Apoſtolica Autho-
ritate ſtatuimus, atque decernimus, ut Epiſcopus quilibet
ſuos ratione originis, ſive domicilii ſubditos Clericos quoſ-
cumque ab alienis Epiſcopis quavis authoritate, etiam cum
ſuis commendatitiis litteris promotos, nedum ad formam *Con-
cilii Tridentini ſupradicti ſeſſ.14. cap.3. de Reform.* quoad
ſcientiam examinare valeat, verùm etiam Ordinum eis colla-
torum teſtimoniales litteras, gratis tamen, recognoſcere,
ac diligenter perquirere, an quoad illos præſentis Conſtitutio-
nis forma, & diſpoſitio adimpleta fuerit, aſſignato ſic pro-
motis termino competenti ei magis bene viſo, ad docendum
de ejuſmodi adimplemento, ita ut quos eo termino elapſo id
minimè præſtitiſſe compererit, à ſuſceptorum Ordinum exer-
citio, ſi ita, & quamdiu ei expedire videbitur, ſuſpendere,
illiſque, ne in Altari, aut in aliquo Ordine miniſtrent, in-
terdicere poſſit .·.·. Datum Romæ apud Sanctam Mariam
Majorem, Anno 1694. die 4. Nov.

Circa Conſtitutionem illam notanda ſunt ſequentia:

§.1. Conſtitutio relata, habet decem puncta principa- 2176
lia, quæ diſtinxi *alio charactere*, additis ad marginem ſuis
numeris: Puncta autem ſunt ſequentia: 1. Pro accipienda pri-
ma tonſura per hoc non fit aliquis hic ſubditus, quòd ſtatim
poſt illam acceptam ſit accepturus Beneficium, ad quod jam
præſentatus eſt, licèt fundatio conditionem illam contineat,
ut talis præſentari poſſit. 2. Tonſura, vel Minoribus initiatus
à ſuo Epiſcopo, non poteſt ab alieno Epiſcopo ulteriùs ordi-
nari titulo cujuſcumque Beneficii in hujus Diœceſi obtenti,
niſi priùs à proprio Epiſcopo tam originis quàm domicilii ex-
hibuerit teſtimoniales, in actis hujus Curiæ conſervandas, ſu-
per ſuis natalibus, ætate, moribus, & vita. 3. Quamvis aliquis
fiat alieno Epiſcopo ſubditus, hoc ipſo quòd in hujus Diœceſi
acquirat Beneficium, tamen non poteſt ab hoc Epiſcopo ad
ſacrum Ordinem promoveri, niſi hoc Beneficium de ſe, &
abſque ulla per patrimonium ſuppletione ſit ſufficiens ad con-
gruam ſuſtentationem, & actu pacificè poſſideatur. 4. Ille ſo-
lùm cenſetur ſubditus ratione originis, qui naturaliter, & non
ex accidenti natus eſt in ea Diœceſi, in qua petit Ordines, un-
de ſi ita ex accidenti ſit alibi natus, naturalis origo patris debet
cenſeri ejus origo. 5. Qui in illo loco, in quo ex accidenti na-
tus eſt, tamdiu eſt moratus, ut ibi potuerit contrahere impe-
dimentum, indiget teſtimonialibus Epiſcopi hujus loci, ut
poſſit à proprio Epiſcopo ordinari. 6. Si pater in loco, ubi fi-
lius ex accidenti natus eſt, contraxerit domicilium, origo filii
non erit, ubi eſt origo patris, ſed ubi pater illud domicilium
contraxit. 7. Ille tantùm cenſeri debet fieri hìc ſubditus ratione
acquiſiti domicilii, qui huc venit cum animo perpetuò hìc per-
manendi, & hunc animum probabit, vel per decennium hìc
habitando, vel huc ad inſtructas ædes deferendo majorem par-
tem rerum ſuarum, ac inſuper per aliquod conſiderabile tem-
pus hìc commorando: debetque jurare ſe hunc animum nunc
habere. 8. Qui à propriæ originis loco diſceſſit in ea ætate, in
qua potuit incurrere impedimentum, indiget teſtimonialibus
Ordinarii ſuæ originis. 9. Epiſcopus titulo familiaritatis ne-
quidem prima Tonſura poteſt initiare, vel ordinare ſubditum
alienæ Diœceſis, niſi ſic ordinandus afferat teſtimoniales pro-
prii Epiſcopi originis, ſeu domicilii, & Ordinaturus cum ſuis
ſumptibus per triennium aluerit ſecum in ſuo actuali ſervi-
tio, eidemque intra menſem conferat Beneficium ad con-
gruam ſuſtentationem ſufficiens. 10. Epiſcopus originis, ſi-
ve domicilii poteſt à ſuis per alienum Epiſcopum, etiam cum
commendatione ſua, ordinatis, petere teſtimoniales Ordi-
num ſuſceptorum, ac recognoſcere, an obſervata ſit forma,
& diſpoſitio hujus Conſtitutionis: quòd ſi ordinatus non præ-
ſtet intra tempus præſcriptum, poteſt eum omninò ſuſpen-
dere ab exercitio ſuſcepti Ordinis. Mandat denique Pontifex
circa illa, quæ n.2166. 2168. 2170. 2173. 2174. facienda præ-
ſcribuntur, ut teſtimonio Ordinis ſuſcepti inſeratur, quòd
iſta ſint obſervata.

§.2. Quæ hìc ſpecialiter ordinantur vel declarantur, im- 2177
primis n.2168. circa qualitatem Beneficii, quo quis fit ſubditus,
deinde n.2169. circa locum originis, & n.2172. circa acquiſi-
tionem domicilii, intelliguntur præcisè *ad effectum ſuſcipiendi
Ordines*, uti expreſsè bis repetitur in hac Conſtitutione. De cæ-
tero communis ſententia eſt cum Bonac. Barb. *De Off. Epiſc.
alleg.4. à n.44.* Gob. *t.8. n.3*10. Delbene *De immun. Eccleſ. c.12.
dub.7. ſ.7. n.18.* contra Leſſium & alios, aliquem fieri ſubditum
per quodcumque etiam tenue Beneficium, etiamſi non requi-
rat reſidentiam, nec beneficiatus reſideat. Item probabiliter
ſunt alii modi habendi alicubi originem, vel acquirendi do-
micilium in ordine ad alios effectus, etiam ad ſuſcipienda
alia Sacramenta, uti dicetur de Matrimonio, quando de aſ-
ſiſtentia proprii parochi, v. g. communis ſententia cum Sanch.
de Matrim. l.3. d.23. n.2. dicit acquiri domicilium *ſtatim*, ac
quis incipit habitare alicubi, cum animo ibi perpetuò habi-
tandi, ſed hoc aliaque ſimilia non juvant ad *effectum* alicubi
ſuſcipiendi Ordines, reſpectu quorum obſervari debet, quid-
quid ſpecialiter ordinatur in hac Conſtitutione.

§.3. Aliquis non fit Epiſcopo ſubjectus ex hoc, quòd in 2178
ejus Diœceſi habeat bona, & patrimonium, etiamſi hoc pro ti-
tulo ſufficiente ſit approbatum, uti rectè aliis citatis Barb. *n.58.*
addens n.59. idem eſſe dicendum de habente alicubi præben-
dam temporalem. Et idem eſt de habente alicubi Miſſas fun-
datas, quamvis proventus ex illis ſufficiant ad congruam ſu-
ſtentationem: hinc etiam qui ex alia Diœceſi admittuntur ad
Ordines ſacros titulo menſæ Epiſcopalis, vel ſervitii ſpiritualis
alicubi exhibendi, debent nihilominus adferre dimiſſorias à

ſuis Epiſcopis, quia titulus patrimonii, Miſſarum, ſervitii, menſæ, non eſt reipſa Beneficium, ergo huic Epiſcopo per hoc non fiunt ſubjecti ratione Beneficii, ergo cùm etiam non ſint ſubjecti ratione originis vel domicilii, non ſunt ſimpliciter ſubditi hujus Epiſcopi reſpectu Ordinationum. *Nec obſtat*, quòd ille, qui ita ordinatur titulo menſæ Epiſcopalis, adſcribatur alicui Eccleſiæ in hac Diœceſi, ac debeat appromittere, ſe in hac ſerviturum, neque aliò diſceſſurum ſine voluntate hujus Epiſcopi, ideòque videatur habere animum perpetuò ibi habitandi, & ſic acquirere domicilium, *nam* ſaltem non acquirit eo modo, quo Conſtitutio n.2172. requirit.

2179 §.4. Si Beneficium quoad jura Epiſcopalia ſit ſubjectum huic Epiſcopo, quamvis quoad præſentationem, & inſtitutionem ſubjiciatur alteri Epiſcopo, beneficiatus poteſt hic ordinari, Sanch. *in Conſ.l.7.c.*1.*dub.*23.*n,*12. Barb.*n.*52. Si autem aliquis ſit ſubditus Epiſcopo inferiori, non poteſt ſine hujus licentia ordinari ab Archiepiſcopo, nequidem tempore viſitationis, & in loco exempto, Piaſec. *in praxi Epiſc.p.*1.*c.*1. *nu.*10. Gob.*n.*312.320. Notant Sanch. Garc. Ugol. Piaſ.*n.*9. Delb.*n.*21. Barb.*n.*51. ſi quis Beneficia plura habeat in diverſis Diœceſibus, fieri ſubditũ in omnibus, ut in ſingulis recipere poſſit Ordines.

2180 §.5. Putarunt multi apud Gob. *nu.*281. originem Avi tui etiam hic poſſe cenſeri tuam, quia domicilium originis paternæ eſt etiam domicilium originis tuæ, ſed alii cum Bard.*n.*13. & Gob.*n.*283. meliùs contradicunt, maximè cùm Conſtitutio n. 2171. remittat præcisè ad propriam patris originem. Dicendum eſt etiam, quòd Epiſcopus originis reſpectu patris adoptantis non ſit proprius reſpectu filii adoptati, quando enim Canones loquuntur de *patre*, hoc nomine venit pater naturalis: oppoſitum quidem tenent aliqui Juriſtæ, ſed hoc ſervire non poteſt, niſi fortè ad effectus aliquos civiles. Quòd ſi quis habeat æqualiter duo domicilia in diverſis civitatibus pertinentibus ad diverſas diœceſes, Riccius, Delb.*n.*21. Piaſec. *nu.* 9. Barb.*n.*38. Sanch. Lotter. Ugol. Averſ. *q.*3.*ſ.*6. notant ab utroque Epiſcopo poſſe ordinari, debet enim poſſe ab uno, nec eſt major ratio pro uno quàm altero. Addunt Averſ. Gob. *n.* 300. Barb. *n.*32. Nobiles habentes plura feuda in diverſis Diœceſibus, quamvis ibi non habitent, cenſeri eſſe ibi ſubditos, idque deciſum eſſe à S. Congregat. Idem dicunt Rebuff. Barb.*n.* 34. Gob. *n.*301. de Officialibus, qui in diverſis Diœceſibus habent perpetua officia, quamvis non fiant illarum cives, & hæc extendunt etiam ad eorum filios, ſed non credo iſta ultima eſſe conformia intentioni relatæ Conſtitutionis.

2281 §.6. Per Baptiſmum in aliena diœceſi non habetur titulus originis, quia Baptiſmus eſt origo ſpiritualis tantùm, non autem *naturalis*, quam Conſtitutio n.2169. requirit. Excipiunt tamen aliqui cum Gob. *n.*280. niſi fuiſſet Turca, Judæus, aut alius infidelis, eò quòd tales nulli fuerint Epiſcopo ſubjecti, nequidem ratione parentum, ideòq; videantur ibi ſortiri primum locum originis reſpectivè ad Eccleſiam, ubi regenerantur.

2182 §.7. Gonz. Caſtrop.*t.*27.*p.*15. Barb.*n.*15. Piaſec. *n.*9. & alii docent illegitimum ſequi ventrem, id eſt, matrem, & cenſeri habere originem, aut domicilium, ubi illa habet, quia mater ſolet eſſe notior: hinc ſi paternum domicilium ignoretur, domicilium matris habetur pro tuo, Gonz. Piaſec. Barb. *n.*16. ſi autem patris, & matris domicilium ignoretur, poteſt quis, ſecundùm Caſtrop. Barb.*n.*17. Gob.*n.*285. ordinari in loco, ubi fuit inventus ſeu expoſitus. Unde probetur origo, fuſè proſequitur Maſcardus De probationibus. Volum. 3. Concl. 1141.

2183 §.8. Studioſi, qui etiam per decem, & plures annos ſtudent in eadem Academia, non acquirunt domicilium ad effectum ſuſcipiendi Ordines, quia non habent animum perpetuò hic habitandi, ſeu figendi domicilium, prout requirit Conſtitutio n.2172.

2184 §.9. Non impedit animum perpetuò alicubi habitandi, quòd quis ita ſit animo comparatus, ut aliò migraret, ſi promotio, officium, caſus improviſus, neceſſitas familiæ eò vocaret, uti cum communi Sanch. *in Decal.l.*4.*c.*39.*n.*20. Leſſ. in Auct. v. *Ordines ſacri caſ.*1. Laym.*l.*5.*t.*9.*cap.*9. *n.*10. Gob. 292. Si tamen prudenter præviderer ſe ex tali cauſa aliò abiturum, tum animus non conquieſceret hic, ſed eſſet velut ſuſpenſus, & ad interim expectans motum, adeòque jurare non poſſet ſe *verè*, *& realiter habere animum perpetuò ibi permanendi*, quod tamen fieri poſtulat Conſtitutio n.2172. In dubio autem, an quis habuerit animum perpetuò alicubi habitandi communiſſima ſententia cum Barb.*n.*28. & Gob. *n.*298. dicit, ſi habitarit ultra decennium, præſumi talem animum habuiſſe, quod Conſtitutio non reprobat, attamen, ſecundùm dicta, debet nunc jurare ſe *verè*, *& realiter animum hujuſmodi habere*.

2185 §.10. Henriq. Præp. Zyp. Pignat. *tom.*1.*conſ.*38. Averſ. ſuprà Engel.*l.*1,*tit.*11.*num,*31. & alii cum *Buſemb.* ſuprà rectè dicunt contra Barb. *num.*1. & alios, quòd ordinatus uno Ordine ab Epiſcopo originis, poſſit alium Ordinem ſuſcipere ab Epiſcopo domicilii, & iterum alium ab Epiſcopo Beneficii, quia reſpectivè ad Ordines ſuſcipiendos eſt verus ſubditus ſingulorum, nemo autem indiget dimiſſoriis ad ſuum Epiſcopum; neque id improbat relata Conſtitutio, ſed quantùm attinet ad Epiſcopum Beneficii ad ſummum vult ad hunc adferri teſtimoniales, ſecundùm dicta num.2167. Hoc tamen ſtatuitur in Trid. *ſeſſ,*14. *de Ref.* quoad Ordines, cap.1. ut ſi quis, v.g. ab Epiſcopo originis ſit prohibitus promoveri ad ulteriores Ordines, vel ſuſpenſus, non poſſit ab alio Epiſcopo petere alium Ordinem, niſi prior Epiſcopus conſenſerit, vel Papa rehabilitarit poſt cognitam cauſam.

§.11. Ex dictis ſolvitur ſequens caſus: Titius origine Leo- 2186
dienſis venit Coloniam cum Cajo filio, animo hic perpetuò habitandi, & acquirit domicilium, quo durante Cajus tonſuratur Coloniæ: Titius & Cajus Colonia relicta redeunt Leodium: Cajus nunc petit Coloniæ ulteriores Ordines.

§.12. *Quæritur*, an hic poſſint ei dari? *Videtur poſſe*, quia per Tonſuram factus eſt Clericus Eccleſiæ Colonienſis, & manet Clericus, ſed nullius alterius Eccleſiæ præterquàm Colonienſis, ergo cùm Ordinarius Colonienſis ordinare poſſit omnes Clericos ſuæ Eccleſiæ, poterit ordinare Cajum. *Reſpondeo non poſſe*, quia (ſive jam nominari poſſit Clericus Colonienſis, ſive non) reipſa non eſt ſubjectus Ordinario Colonienſi, non ratione originis, vel Beneficii, uti ſupponitur; nec ratione domicilii, nam illud jam amiſit, uti certum eſt, ergo etiam amiſit ſubjectionem requiſitam ad hoc, ut hic ordinari poſſit, ſicuti ſi Cajus nunquam hic habuiſſet domicilium, ſed antehac habuiſſet Beneficium, vi cujus fuiſſet ſubjectus, & tum etiam hic ordinatus Subdiaconus, ac conſequenter adſcriptus alicui Eccleſiæ Colonienſi, ſi Beneficium illud hoc anno reſignaſſet, quamvis factus eſſet Subdiaconus Colonienſis, jam non poſſet Coloniæ ſine dimiſſoriis ordinari Diaconus, licèt afferret titulum patrimonii, vel alterius Beneficii obtenti Leodii, quia nempe amiſiſſet hic ſubjectionẽ requiſitã, ergo ſimiliter in noſtro caſu.

§.13. Quod dicitur nu.2174. Epiſcopum poſſe ordinare 2187
ſuum familiarem alienæ Diœceſis ſubditum, non intelligitur de Epiſcopo Nullatenſi, ſive ordinato titulo Eccleſiæ in partibus infidelium, nam Trid. *ſeſſ.*14. *cap.*2. *de Ref.* circa Ordines id prohibet his verbis: *Nemo Epiſcoporum, qui Titulares vocantur, etiamſi in loco nullius Diœceſis, etiam exempto, aut aliquo Monaſterio cujuſvis Ordinis reſederint, aut moram traxerint, vigore cujuſvis privilegii ſibi de promovendo quoſcumque ad ſe venientes pro tempore conceſſi, alterius ſubditum, etiam prætextu familiaritatis, continuæ commenſalitatis ſuæ, abſque ſui proprii Prælati expreſſo conſenſu, aut litteris dimiſſoriis ad aliquos ſacros, aut minores Ordines, vel primam Tonſuram promovere, ſeu ordinare valeat: contraveniens, &c.* De cætero notat Delb. *ſuprà l.*7. *nu.*25. ad titulum familiaritatis ſufficere, ſi tertius annus ſit inceptus: & addit n.27. cum *Sanch.* & aliis idem poſſe facere Epiſcopum cum famulo ſui familiaris, quia etiam ille eſt familiaris Epiſcopi, ſi reliqua adſint, quæ Conſtitutio ſuprà requirit.

§.14. Epiſcopus invitatus ad ordinandum ſubditos alie- 2188
nos, & in aliena Diœceſi, poteſt alios aliunde generaliter dimiſſos hic ordinare ſine ſpeciali licentia Epiſcopi hujus alienæ Diœceſis, uti habet declaratio Cardinalium apud Sanch. *in Conſ.l.*7.*c.*1.*d.*20.*n.*35. adeſt enim, & in hoc caſu ſufficit tacita licentia Epiſcopi Diœceſani, Sanch. Turr. Dian. Delb. *ſ.*5. Dicaſt. *n.*232. Et idem eſt de ſubditis Epiſcopi invitati, qui non indigent dimiſſorialibus ad ſeipſum. Quid autem poſſet, ſi dimiſſoriæ alienorum haberent, *à quocumque in propria Diœceſi reſidente, vel ordinante*, dicetur n.2246.

§.15. Huc ſpectat reſolutio ſequentium dubiorum. In 2189
Diœceſi, v.g. Monaſterienſi ſtatutum eſt, ut omnes majoribus Ordinibus initiandi priùs obierint Exercitia ſpiritualia per octo continuos dies: id autem ſtatutum non eſt in Diœceſi, v.g. Hildeſienſi. *Quæritur* 1. An Epiſcopus Hildeſienſis exiſtens in Diœceſi Monaſterienſi, & cum hujus Epiſcopi facultate hic ordinans poſſit aliquos ordinare non præmiſſis illis ſpiritualibus exercitiis. 2. An Epiſcopus Hildeſienſis celebrans Miſſas, vel ordinans Monaſterii debeat, aut poſſit ſequi Rituale, ſeu Pontificale, vel Monaſterienſe, vel Hildeſienſe, vel Romanum. 3. An idem Epiſcopus Hildeſienſis conſecrans Eccleſiam in Diœceſi Monaſterienſi poſſit Eccleſiæ conſecratæ concedere Indulgentias. *Reſpondeo ad* 1. Si ordinet ſubditos Monaſterienſes, hi præmittere debent exercitia, quia ſtatutum Epiſcopi Monaſterienſis tangit hos in perſona tanquam ſubditos, tum ſaltem, quando etiam iſto loco ordinantur. Hildeſienſes ordinari poſſunt ſine exercitiis, quia ſtatutum illud non tangit hos utpote non ſubditos: Et ſic praxis habet, ut aliundè dimiſſi ordinentur, dummodò habeant illa, quæ requiruntur in Diœceſi ſua, è qua dimittuntur, licèt deſit aliquid, quod requiritur in Diœceſi, in qua ordinantur. *Ad* 2. Poteſt ſequi rituale Monaſterienſe, quia licitum, imò convenientius eſt ſe accommodare ritui loci. Poteſt ſequi etiam Romanum, quia Romana Eccleſia eſt quaſi mater, cui ſe conformare poſſunt reliquæ. Poteſt etiam ſequi Hildeſienſe, quia dans licentiam facit poteſtatem, ut in illis, quæ ipſum Ordinantem concernunt, operetur eo modo, atq; ſi eſſet apud ſuam

Eccle-

Eccleſiam, non enim poteſt præſumi, quòd velit obligare ad diſcendos ex tempore ritus hujus Eccleſiæ alienæ: Et ſic Græci græcè celebrant etiam in Latio; item peregrinus Sacerdos ubique legere poteſt Miſſas ſecundùm ritum, formam, & directorium ſuæ Eccleſiæ, à qua abeſt. *Ad* 3. Poteſt, quia Epiſcopus Monaſterienſis committens, etiam committit poteſtatem concedendi Indulgentias, vult enim ab ipſo obſervari Rubricas Pontificalis, quæ expreſsè mandant in fine promulgari Indulgentias; imò ſuppoſita facultate Epiſcopi, ut alius conſecret Eccleſiam in ſua Diœceſi, jus ipſum in Pontificali expreſſum tribuit conſecranti poteſtatem concedendi Indulgentias.

2190 §.16. Quod Abbates attinet, Trid. *ſeſſ.*22. *cap.*10. *de Ref.* ſic ſtatuit: *Abbatibus ac aliis quibuſcumque, quantumvis exemptis, non liceat impoſterùm intra fines alicujus Diœceſis exiſtentibus, etiamſi nullius Diœceſis, vel exempti eſſe dicantur, cuiquam, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram vel Minores Ordines conferre.* Deinde *Synod. Colon. anni* 1662. de Sacr. Ordinis c.1. §.9. refert hoc Decretum, de cujus fide non eſt dubitandum, inquit Gob. *nu.*328.

Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, utraque parte informante, ore, & ſcriptis, & rationibus hinc inde deductis, maturè examinatis, inhærendo deciſioni Rotæ Romanæ ſub die 27. Aprilis 1592. *coram bon. mem. Cardinale Seraphino de ordine fel. rec. Clementis VIII. factæ, necnon declarationibus ejuſdem ſacræ Congregationis dictæ deciſioni conformibus ſubſequutis, cenſuit, improbata opinione contraria, Abbates Regulares Benedictinos Congregationis Caſſinenſis, ſeu alterius Congregationis, vel Ordinis, aut Inſtituti, habentes etiam jura Epiſcopalia, ſeu quaſi Epiſcopalia, uſumque Mitræ, Baculi, & benedicendi, ac facultatem primam Tonſuram, & minores Ordines conferendi, non poſſe dictam primam Tonſuram, vel alios Ordines minores, niſi ſuis ſubditis Regularibus conferre, non autem Regularibus alterius Congregationis, Ordinis, vel Inſtituti, etiamſi habeant litteras dimiſſoriales ſuorum Superiorum Regularium, & conſenſum Ordinariorum, intra quorum Diœceſum fines ipſi Regulares ordinandi exiſtunt. Et multò minùs perſonis ſæcularibus etiam habentibus litteras dimiſſoriales à ſuis Ordinariis: Ac propterea inhibuit Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis inferioribus tam ſæcularibus, quàm Regularibus, ut in futurum concedere non audeant ſupradictas litteras dimiſſorias hujuſmodi Abbatibus directas, nec ab iſtis recipere: quòd ſi ſecus fiat, tam concedentes, quàm ordinantes à Collatione Ordinum ſuſpenſi remaneant, præter alias pœnas arbitrio ejuſdem Congregationis reſervatas. Quam declarationem Sanctiſſimus D. N. die* 17. *Januarii* 1642. *ad ſe delatam approbavit, & inviolabiliter obſervari juſſit.*

2191 §.17. Si Abbas conferat Tonſuram, vel Minores ſæculari, vel alteri Regulari ad ſe dimiſſo, Laym. Aſc. Tamb. & alii cum Gob. *à n.*330. putant ejuſmodi Ordinationem fore validam, quia Trid. tantùm dicit, *non liceat*: & pro hoc refertur declaratio Congregationis apud Caſtrop. *pu.*14. *n.*15. qui conſentit. Sed Suar. & alii cum Pignat. *tom.*1. *conſ.*366. & *to.*4. *conſ.*158. dicunt fore invalidam, quia Abbas de ſe non habet eam poteſtatem, cùm non habeat characterem epiſcopalem, vi cujus ſit ordinarius Miniſter Ordinum, ſed tantùm habet per conceſſionem Papæ, cujus præſcripti termini exceduntur, ergo etiam exceditur poteſtas: & in Declaratione ante relata dicitur, tales Abbates hoc *non poſſe*: Id ſaltem abſolutè dicendum eſt, ſi Abbas ordinet non ſubditum, aut non ſibi ſubjectum, Ordinationem eſſe irritam, quia caret poteſtate ordinaria, nec aliunde ipſi eſt commiſſa ad talem. E contrà tamen ſi Epiſcopus ordinet non ſubditum, valebit Ordo, quia habet poteſtatem ordinariam ex vi Ordinis ſui, quæ ſtat ſine juriſdictione, ſine qua tamen prohibetur exercere actum ſui characteris circa non ſubditum, Averſa *q.*3. *ſect.*6. De hb. ſuprà *ſect.*7. *n.*1. Plura de titulo Ordinationis, item de teſtimonialibus, commendatitiis, dimiſſoriis, addentur ad dubium ſequens, ubi etiam à n.2235. decidetur, an Abbates, vel Superiores regulares dare poſſint dimiſſorias ſuis ſubditis ſæcularibus, vel ſaltem Regularibus.

2192 *Q.*320. *A quo Epiſcopo ordinari poſſint, vel debeant Religioſi?* R. §.1. Secundùm dicta n.2190. Abbates poſſunt ſuis ſubditis Regularibus conferre Tonſuram, & Minores, ſed Ordines Majores, per ſe loquendo, peti debent ab Epiſcopo loci, in quo eſt Monaſterium, uti habet communis cum Barb. *de Off. Epiſc. alleg.*4. *à n.*60. qui addit, ſi habitent in loco nullius Diœceſis, debere ordinari ab Epiſcopo viciniore. Circa hoc Gallem. ad Trid. *ſeſſ.*23. *c.*8. *de Ref.* refert ſequentem declarationem. Greg. XIII. *ſtatuit, ut Regulares ſuſcipiant Ordines ſacros ab Epiſcopis, in quorum Diœceſi ſunt Monaſteria, in quibus tunc degunt, vel dimiſſorias ab eis accipiant.* Nec refert, quòd fortè ſint Regulares exempti à juriſdictione Epiſcopi, cui non licet ordinare, niſi ſubditum, nam quoad hoc poſſunt Superiores Regulares ſubditos ſuos ſubjicere Epiſcopis, cùm ſit in ipſorum favorem, uti cum communi Sanch. *in Conſ. lib.*7. *cap.*1. *dub.*20. *numer.*44. An autem Regulares debeant ab Epiſcopis petere dimiſſorias, dicetur à n.2236.

§.2. Si Superior ſubditum Religioſum à proprio Epiſcopo rejectum tranſtulerit ad Monaſterium alterius Diœceſis, ut ab hoc Epiſcopo ſtatim ordinetur, Riccius dicit peccari, & incurri pœnas, videturque conſentire Gob. *num.*420. quia nemini debet fraus ſua prodeſſe, in hoc autem eſt fraus, uti in ſimili colligitur ex dicendis n.2236. Putat etiam *Aſc. Tamb.* talem Superiorem peccare, ſi ſuorum Ordinationem differat dedita opera uſque ad mortem, vel abſentiam ſui Diœceſani, niſi hic fortè eſſet nimis moroſus, & rigidus, ſed *Gob.* non agnoſcit in hoc cauſam gravis noxæ, quia tales Prælati utuntur jure ſuo. 2193

§.3. Quod Societatem JESU attinet, appono hic, quæ prodierunt Romæ *typis Rever. Cameræ Apoſtolicæ anno* 1695. *Superiorum permiſſu*: Et hæc uno loco pono omnia verbotenus, ut huc remittere poſſim aliunde. 2194

Decreta Sanctiſſimi, ſuarumve Congregationum, in cauſis infraſcriptis Societatis Jeſu.

Beatiſſime Pater.

SOcietas JESU ex Sedis Apoſtolicæ benignitate à ſæculo, & ultrà utitur privilegio, quod Sanct. Mem. Greg. XIII. eidem Societati conceſſit in ſua Conſtit. 77. Bullarii Rom. tom.2. die 22. Sept. 1582. ut nimirum ejuſdem Societatis Religioſi prævia ſuorum Superiorum facultate, ad quoſcumque tam minores quàm Sacros Ordines promoveri valeant à quolibet Epiſcopo, & Antiſtite, gratiam & communionem dictæ S. Sedis habente abſque ulla functione, inquiſitione de idoneitate, aliiſque requiſitis, & ſignanter abſque ulla interſtitiorum obſervatione, in tribus Dominicis, vel aliis feſtis diebus etiam continuis. Quod indultum Greg. XIV. & Paulus V. ſanct. mem. cum cæteris eidem Societati à ſummis Pontificibus anteà conceſſis planè confirmarunt. Quoniam verò dic 14. Decemb. 1693. Congregatio particularis à Sanctitate veſtra deputata decretum edidit ſuper moderatione indultorum ſuſcipiendi Ordines extra tempora à jure ſtatuta, quamvis dicta Societas nec explicitè, nec implicitè videatur in eodem decreto comprehenſa, nihilominus ad omnem hæſitationem, quæ contingere poſſet, removendam, Thyrſus Gonzalez Præpoſitus Generalis ejuſdem Societatis humillimè ſupplicat S. V. ut dignetur declarare diſpoſitionem præfati decreti nullatenus involvere dictam Societatem: Quod ſperat, &c. Quam Deus, &c.

Commiſſio Sanctiſſimi ad Relationem Illuſtr. & Reverendiſs. Dom. Secretarii memorialium.

Ad Dominum vices gerentem cum Sanctiſſimo.

Carolus Auguſtinus Fabronus.

D E C R E T U M.

SAnctiſſimi D. N. Innocentii Papæ XII. referente Illuſtr. & Reverendiſs. Dom. Epiſcopo Interamnenſi vicesgerente, die 17. Aug. 1695.

Facto verbo cum Sanctiſſimo D. N. Sanctitas ſua prævia declaratione, quòd in decreto de ſacris Ordinationibus edito die 14. Decembr. 1693. non comprehendantur Clerici Societatis JESU, ſpecialiter, & expreſsè mandavit in eis ad Ordines promovendis ſervari Conſtitutionem Gregor. XIII. quæ incipit, *Pium, & utile*, datam 22. Sept. 1582.

Sperellus Epiſcopus Interamnenſis vices gerens.

Gregorius Papa XIII. ad futuram rei memoriam.

PIum & utile Societatis JESU Inſtitutum non patitur certa quædam ab iis, qui ſub ejus vexillo, & diſciplina ſalutari militant, obiri, quæ in Sacris ineundis generaliter præſcribuntur:

§.I. Quocirca cùm dictæ Societatis, ac diſciplinæ alumni nulli Eccleſiæ nullive loco certo mancipati ſint, ut ibi permaneant, ſed veluti viatores omni tempore parati expectaneſque diem, & horam, qua vel ad extremas orbis regiones, cùm venit uſus, emittantur, ubi quiſque pro captu ſuo, & juxta datam ſibi à Domino ſapientiam ſeſe in vinea Domini excolenda exerceat, ejuſque rei cauſa Fel. Record. Paulus Papa III. Præpoſito ejuſdem Societatis conceſſerit, ut idoneos, & comprobatos ab ipſa Societate, quibuſcumque mallet catholicis Antiſtitibus, & gratiam, & communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus præſentare poſſet, qui illos ſic præſentatos abſque ulla promiſſione, vel obligatione ad Ordines hujuſmodi promoverent:

§.II. Nonnulli tamen Antiſtites poſt Conc. Trid. decreta eos ſic præſentatos prius in cujuſque tam Minorum, quàm ſacrorum Ordinum hujuſmodi præſcripto munere exercitatos, temporumque determinatorum poſt ſuſceptos præſcriptum finem, antequàm ad Superiores Ordines aſcendant, omninò expectandum, eoſque eorundem Ordinum functionibus, chorique officiis plenè inſtructos, & denique ſuper eorundem vita, moribus, ætate, & natalibus ad Parochi inquiſitionem, aut aliàs teſtimonium, & certa alia requiſita habenda eſſe contendunt, quamvis nonniſi ad eoſdem Ordines ſuſcipiendos numeris alioqui omnibus idonei dimittantur.

§.III. Nos his incommodis, quantùm in nobis eſt occurrere vo-

re volentes, omnibus Epiſcopis, & aliis Antiſtitibus præſentibus, & futuris in perpetuum præcipimus, atque interdicimus, ne ab hujuſmodi promovendis, qui licentiam à præpoſito Generali dictæ Societatis pro tempore exiſtente, vel ab eo delegatis habuerint, quicquam prædictorum requirant, vel exigant, ſed ipſos etiam abſque ulla functione in Ordinibus ipſis, interſtitiorumque ad illos ſuſcipiendos obſervatione, aut inquiſitione de cantu, officiis, & cæremoniis eccleſiaſticis idoneitate, proprii Ordinarii licentia, & aliis in aliis requiſitis ad Minores, ac etiam extra tempora à jure ſtatuta tribuſque Dominicis, aut aliis feſtis diebus etiam continuis ad Sacros, etiam Presbyteratus Ordines promoveant, ac ſi omnibus illis præditi eſſent: Nos enim illis Ordines omnes prædictos ſic ſuſcipiendi, ac prædictis Antiſtitibus eos ipſis conferendi facultatem tribuimus.

§.IV. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis quibuſcunque: præſentis autem gratiæ communicatione omnibus aliis, etiam qui ſua privilegia cum ipſa Societate copioſè participant, & participare poterunt quomodolibet in futurum, fieri omninò prohibemus. Cæterùm quia difficile eſset præſentes, quocumque illis opus erit, deferre,

§.V. Volumus, ut earundem præſentium tranſumptis manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ, ſeu etiam dicti Præpoſiti munitis eadem protſus fides in judicio, & extra illud adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi eſsent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Tuſculi ſub annulo piſcatoris die 22. Septemb. 1582. Pontificatus noſtri anno XI.

Ordinationis Mechlinienſis.

Archi-Epiſcopus Mechlinienſis per libellum à Sanctiſſimo remiſsum, oraculum S. Congregationis Conc. Trid. exquiſivit ſuper jura examinandi, & ad Ordines promovendi Religioſos Societatis JESU, duplici dubio propoſito:

Primum dubium. An Clerici Societatis JESU Sacros Ordines ab Epiſcopo Mechlinienſi ſuſcepturi, debeant ſe ſubjicere examini, prout cæteri Regulares?

Die 5. Julii 1681. S. Congreg. Concilii reſpondit negativè, niſi adſit conſuetudo in contrarium.

Secundum dubium. An Clerici Societatis JESU habitantes in Diœceſi Mechlinienſi Archi-Epiſcopo Ordinationem habente poſſint extra Diœceſin Mechlinienſem ordinari ab alio Epiſcopo in propria Diœceſi?

Dicta die 5. Jul. 1681. & 8. Maii 1683. ſacra Congreg. reſpondit affirmativè.

2195 *Mechlinienſis miniſtrationis SS. Euchariſtiæ Sacramenti.*

Conquerentibus nonnullis Parochis, & dubium infraſcriptum proponentibus in Congreg. Conc. Trid.

An PP. Societatis JESU aliique Regulares poſsint miniſtrare SS. Euchariſtiæ Sacramentum perſonis ſæcularibus à Dominica Palmarum uſque, & per totam Dominicam in Albis?

Die 31. Januarii 1682. S. Congreg. reſpondit affirmativè, excepto die Paſchatis, ita tamen, ut ſæculares ſumentes Euchariſtiam in Eccleſiis Regularium in aliis diebus à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis incluſivè non ſatisfaciant præcepto Eccleſiaſtico.

2196 *Sicula ſeu Mazzarien. dimiſſionis.*

Ambroſius Maſſa Siculus è Societate à Provinciali dimiſſus anno 1634. de injuſta dimiſſione ad Præpoſitum Generalem reclamavit, Societatem repetere contendens; ſed dimiſſionis actu à Generali confirmato, cauſam reingreſſus introduxit coram S. Congregatione Epiſcoporum, & Regularium, quæ auditis Patribus dictoque Maſſa, acerrimè informante, reſcripſit, primò, *Acquieſcat in Domino.*

Eo tempore non acquieſcente, novamque Audientiam obtinente, ſecundùm reſcriptum à S. Congreg. prodiit, *Acquieſcat omninò.*

Omnem movit lapidem Maſſa, ut tertiò audiretur, quo ex mira S. Congregationis benignitate impetrato, tertium quoque reſcriptum emanavit: ſic igitur firmata dimiſſionis validitate ejuſdem S. Congregationis judicium Inn. X. ſanctæ memoriæ die 27. April. 1684. conſtanter approbavit, & perpetuum Ambroſio Maſſæ ſilentium indixit.

Neapolitana Remotionis.

Remotionē N. N. Religioſo Societatis JESU à quodam Collegio detrectante, nec ad conſuetum obedientiæ nutum ſe ad alterum Collegium transferente, imò ad S. Cong. Epiſcoporum, & Regularium ſupplici oblato libello recurrente, ut in Collegio ſibi placito tuendæ valetudinis gratia immorari liceret,

Die 27. Junii 1692. S. Congr. reſcripſit: *Pareat omninò.*

Limana Ejectionis.

Archi-Epiſcopus Limanus in Indiis petiit declarari à Sacra Congreg. Conc. Trid.

An Patres Societatis JESU in ſacris Conſtituti juxta indulta, & privilegia ejuſdem Ordinis, & poſteà dimiſſi, ſeu ejecti abſque patrimonii, aut Beneficii eccleſiaſtici aſſignatione ad propriam ſuſtentationem competente juxta Conc. Trid. *Conſtitutionem ſeſſ.25. de Ref. cap.2.* habeantur ut ſuſpenſi ab executione præfatorum Ordinum: & quatenus non ſunt ſuſpenſi, an Religio illis teneatur providere de honeſto victu, ſaltem in reditu 40. aureorum, donec ſufficiens Beneficium fuerint aſſecuti?

Die 18. Febr. 1662. S. Congr. reſpondit, Religioſos Societatis poſt tria vota ſimplicia dumtaxat, vigore privilegiorum ejuſdem Societatis dimiſſos, non comprehendi in Conſt. Urb. VIII. de apoſtatis, & ejectis. *Quoad reliqua nihil innovandum.*

Gerunden. Patrimonii.

Martinianus Battle Gerundenſis, Sacerdos pauper, è Societate dimiſſus, ne cum Ordinis dedecore mendicare cogeretur ſupplicem libellum obtulit ſacræ Congreg. Conc. Trid. inſtans, ut ſibi provideretur de annuo reditu 40. aureorum ex bonis Religionis, unde propoſitum fuit dubium:

An ſecundùm ea, quæ proponuntur, oratori provideri debeat de dicto annuo reditu ſuper bonis Religionis?

Die 4. Jun. 1672. S. Congr. perpenſis deductis, tum pro parte Oratoris, tum pro parte Religionis, reſpondit, *Nihil eſſe innovandum.*

Panormitana prætenſa congrua.

Dominus Georgius Vaccarinus Sacerdos Siculus quæſtionem hanc de alimentis Sacerdoti pauperi è Societate dimiſſo præſtandis reaſſumpſit, & congruam 40. aureorum ſibi aſſignari de bonis Societatis, tum voce, tum ſcripto acriter inſtitit, ſed Societate Sanctiſſimum rogante pro diſcuſſione quæſtionis, quoad perſonam Vaccarini dumtaxar, non autem in abſtracto, Sanctitas ſua audita relatione ſibi facta de ſpeciali ejus commiſſione ab Illuſtriſſ. & Reverendiſs. D. Raynutio Pallavicino ejuſdem S. Congr. Secretario die 2. Decembr. 1694. mandavit, ut ſuſpenſa propoſitione in abſtracto, idem dubium proponeretur in concreto tantùm, ac in caſu particulari dimiſſionis Sacerdotis Georgii Vaccarini; nec ultrà eſſe innovandum, ne fiat in Societate JESU turbatio, ac ſtatus ejuſdem immutatio, Itaque duplici dubio propoſito:

1. An Georgio Vaccarino ordinato Sacerdoti ad titulum paupertatis in Societate JESU, & deinde ab ea dimiſſo debeatur congrua portio ſaltem aureorum 40. annorum? 2. An eidem ſint ſubminiſtranda alimenta, & ſumptus litis? S. Congr. ita reſcripſit. Die 28. Maii 1695. S. Congr. Eminent. S. R. E. Cardinalium Conc. Trid. Interpretum, juribus ab utraq; parte deductis maturè perpenſis, ad utramque reſpondit Negativè.

G. Card. Mareſcotus Pro-Præfectus.

Rayn. Pallavicinus Secretarius.

Et facta de præmiſſis, ab eodem Illuſtr. & Reverend. D. Pallavicino Secretario relatione Sanctiſſimo, die 4. Junii 1695. Sanctitas ſua favorabilem Societatis ſententiam ſacræ Congr. approbavit, & mandavit Vaccarinum, *Non eſſe ampliùs audiendum, ac impoſterùm nihil innovandum.*

Repetitis verò per D. Vaccarinum precibus coram Sanctiſſimo in audientia publica, eoque inſtante cauſam committi de voto Rotæ, Sanctitas ſua die 16. Julii 1695. denuo referente eodem Illuſtr. & Reverend. D. Pallavicino Secretario, & ſpeciali commiſſione ſibi facta ſtetit in decretis 4. Junii prædicti.

Et cùm rurſus die 27. ejuſdem menſis Julii alium ſupplicem libellum in publica audientia Vaccarinus Sanctiſſimo obtuliſſet, petens ſibi, & cæteris Sacerdotibus è Societate dimiſſis alimenta præſtari, ſub prætextu novæ ſcripturæ repertæ obligationem præſtationis hujuſmodi inducentis, quæ tamen ſcriptura ſatis antiqua eſt, ſæpè examinata, in antecedentibus judiciis reproducta, recens recocta, floccique ſemper ex pluribus ſolidiſque rationibus à S. Congregatione habita, Sanctitas ſua reſcripſit, *Acquieſcat.* Videri poteſt Pignat. *tom.10. conſ.72.* adhuc pluribus iſta referens, & firmans.

Q.321. *An & à quo ordinari poſſint Novitii Ordinum Religioſorum?* Reſp. §.1. Novitii ordinari poſſunt, ſi habeant 2197
aliàs requiſita: quod enim S. Greg. *l.8. Epiſt.23.* de admiſſis ad Religionem dicit, priuſquàm biennium in converſione compleant, nullo modo audeant tonſurare, rectè cum aliis explicat, Sanch. *in Decal. l.6. c.10. n.19.* ſenſum eſse, quòd, ubi conſuetudo eſt biennii pro Novitiatu, non debeant ante hoc completum admitti ad tonſuram monachalem, ſive ad ſtatum profeſſionis. *Dixi*, ſi habeant aliàs requiſita, inter quæ pro majore Ordine eſt titulus congruæ ſuſtentationis, ſecundùm dicenda à n.2168. titulum autem *paupertatis* non habent Novitii, cùm Ordo illos ad profeſsionem, vel vota Religionis necdum admiſerit, nec illos ſtabiliter acceptarit, nec ſe obligarit ad eos alendos. Hinc Averſa *q.3. ſ.10.* Delbene *De immun. eccl. c.12. dub.3. ſ.8. n.9.* Barb. *De off. Epiſc. alleg.7. n.31.* notant Novitios à S. Pio V. prohiberi ſuſcipere majores Ordines ante profeſſionem, niſi aliunde haberent titulum.

2198 §.2. Quamvis ſecundùm dicta *n.2190.* Abbates poſſint Regularibus ſibi ſubditis conferre Tonſuram, & Minores, tamen dubitatur, an etiam Novitiis: negant Nav. Rodr. Henriq. Barb. Jord. A. Tamb. & alii cum Caſtr. *pu.14. n.6.* quia non ſunt ſubjecti Prælatis, niſi quoad illa, quæ ſpectant ad probationem, ad quam non ſpectat ſubjectio quoad Ordines, uti cum com-

muni

muni Sanch. *in Dec. l.6.c.10.n.22.* E contrà poſſe affirmant Suar. Pirinch. Gob. *n.*324. eò quòd Novitii in favorabilibus veniant nomine regularium, & gaudeant privilegiis Ordinis, in quo ſunt ſecundùm dicenda n.2237. debentque cenſeri Abbati ſuo magis quàm Epiſcopo eſſe ſubjecti. Utraque opinio eſt probabilis.

2199 §.3. Major difficultas eſt, à quo Epiſcopo Novitius Majore Ordine eſſet initiandus. *Suar. Henriq.* & alii putant ab Epiſcopo ſuæ originis, vel prioris ſui domicilii, quia cùm ingreſſus ſit non animo perpetuò ibi habitandi, ſed tantùm experiendæ Regulæ per unum, vel duos annos, non videtur acquirere domicilium in loco Novitiatus, & in hanc ſententiam inclinat etiam Barb. *de off. Ep. all. 4. nu.*63. E contrà Sanch. ſuprà *n.21.& l.4.c.39.n.*20. Caſtr. *tr.16.diſp.1.p.11.nu.*8. Delb. *nu.*7. putant in loco Novitiatus ſtatim acquiri domicilium, adeòque poſſe ordinari ab Epiſcopo hujus loci, quia, quantùm eſt de ſe, habet animum ibi perpetuò permanendi, ſaltem apud religioſos, qui profeſſionem loci faciunt: cui animo, ſecundùm dicta hic n.2184. non obſtat, ſi fortè per accidens eum caſus, vel cauſa aliò vocet. Etiam utraque hæc opinio eſt probabilis. An autem Prælati licentia requiratur, ut Novitius ordinari poſſit; item an Prælatus ei poſſit dare dimiſſorias: denique an etiam Novitius Societatis JESU gaudeat illis privilegiis, de quibus n.2194. dictum eſt: colligitur ex dicendis n.2237.

2200 Q.322. *Quid notandum ſit circa ſuppletionem Ordinum, vel rituum in ordinatione omiſſorum?* Reſp. §.1. Univerſim circa ſuppletionem notant AA. cum Averſ. *q.2.ſ.*13. & Gob. *tr.8.à n.* 231. *ſeqq.* 1. quando poſteà ſuppletur aliquis actus, debent iterari forma, & orationes annexæ illi actui, & ſi pars formæ ſit omiſſa, debet tota repeti. 2. Si certum ſit ordinem, vel cæremoniam notabilem eſſe omiſſam, debet, ſi fieri poteſt, ſuppleri ab eodem Epiſcopo, qui cæteros ritus adhibuit, & per ſe loquendo eo tempore, quo confertur talis Ordo, niſi excuſet ratio infamiæ, ſcandali, aut alterius extrinſeci gravis incommodi: hinc notat *Averſa* quando defectus fuit occultus, occultè eſſe ſupplendum ad vitandum ſcandalum, & turbationem aliorum; putat tamen ſemper ſuppleri debere in aliquo ex diebus pro collatione Ordinum deſignatis, eò quòd ita præſcribat Cap. *Presbyter*, De Sacram. non iterandis. 3. Si ob ſolum dubium ſub conditione iteretur Ordo, vel cæremonia, poteſt iterari à quovis Epiſcopo, quovis die, in privato ſacello, & quidem uno eodemque die omnes ſimul tam majores quàm minores Ordines eidem conferri poſſunt, nec neceſſario adhibendæ ſunt ſolemnitates ordinatæ, præter probabiliter neceſſarias ad valorem.

2201 §.2. Si in Collatione Ordinis omiſſus ſit ritus notabilis, v. g. in collatione Presbyterii unctio manuum, quamvis Ordinatio ſit valida, uti certum videtur contra Hoſtium quem refert Averſa *ſ.*8. tamen unctio illa eſt ſupplenda ſub mortali ante miniſterium in tali Ordine, Sanch. *in Conſ. l.7.c.1.d.*13. Gob. *à n.*226.

2202 §.3. Notat Carden. *in 2. criſi diſſ.2.nu.*513. damnatam non eſſe ſententiam Granadi, quòd quando eſt opinio probabilis, licèt minùs tuta, circa valorem ſuſcepti Diaconatus, Subdiaconatus, & minorum Ordinum, non ſit opus talem Ordinem iterum ſuſcipere ſub conditione, quamvis hoc debeat fieri in Ordine Presbyteratus, & Epiſcopatus ſecundùm dicta n.2146. Et diſparitas hic eſt, quia Presbyteratus ſupplet omnia, quæ fortè deeſſent ex illis aliis Ordinibus, neque ideò patietur notabile damnum vel Eccleſia, vel ſalus fidelium, neque ullum Sacramentum per hoc exponetur periculo nullitatis, Gob. *nu.* 191. citans alios.

2203 §.4. Ex dictis colligitur, quid dicendum fuerit de hoc caſu. Titius ad Subdiaconatum accedens intendit non obligari voto Caſtitatis perpetuæ: non multo tempore poſt, facti pœnitens, exercuit actum Subdiaconatus: poſtmodùm ritè ordinatus eſt Diaconus, & Presbyter: incepit poſteà dubitare, an accedens ad Subdiaconatum non habuiſſet intentionem illum re ipſa non ſuſcipiendi. *Quærebatur* 1. an deberet reordinari Subdiaconus? 2. An ob exercitum actum Subdiaconatus ita ſuſcepti non incurriſſet ſuſpenſionem, vel irregularitatem? *Reſpondi ad* 1. Non eſſe reordinandum Subdiaconum, 1. quia præſumptio eſt pro valore actus. 2. Cùm Titius hactenùs non dubitarit de valore; imò non multò poſt ſuſceptum Subdiaconatum exercuerit actum illius, ab initio ſuppoſuit eſſe validè ſuſceptum, ergo eſt quædam poſſeſſio certa pro valore, à qua non dejicit dubium nunc ſuperveniens, quod cenſeri debet eſſe imprudens. 3. Quamvis fortè Subdiaconatus validus non fuiſſet, Presbyteratus nunc ſupplet: ſi tamen ſciretur Subdiaconatum non eſſe validè ſuſceptum, per ſe loquendo, eſſet obligatio ſupplendi, uti ante dictum eſt. *Reſpondi ad* 2. Non incurriſſe, quia in dubio non cenſentur contractæ tales pœnæ (excepto dubio de homicidio) uti habet communiſſima, & latè Sanch. *in Dec. l.1.c.*10. hic autem ad ſummum eſt dubium, an ſuſpenſio, & irregularitas ſit contracta: uti patet ex Reſp. *ad* 1. Et ita mecum ſenſerunt quoad omnia alii 4. Doctores hujus Univerſitatis.

2204 §.5. Si per traditionem calicis, & patenæ collata ſit poteſtas conſecrandi, ſed aliquid eſſentiale neglectum ſit in ſecunda impoſitione manuum Epiſcopi, talis ordinatus invalidè abſolveret pœnitentes, uti patet, & uti probabilius docet Averſa *q.2.ſ.8.§.ult.* etiam invalidè miniſtraret extremam Unctionem. Quamvis autem validè conſecrare poſſet, nam jam anteà validè conſecravit cum Epiſcopo, attamen poſteà illicitè Miſſam legeret ante ſuppletionem illius ſecundæ impoſitionis manuum, quia necdum eſt completè Sacerdos, cui ſoli Eccleſia concedit Miſſas legere. Hæc autem ſuppletio impoſitionis manuum poteſt fieri ſola, neque opus eſt ideò repetere traditionem calicis, & patenæ, quia poteſtas in Corpus Chriſti verum eſt independens à poteſtate in Corpus Chriſti myſticum. E contrà ſi in traditione calicis, & patenæ neglectum eſſet aliquid eſſentiale, quamvis in ſecunda impoſitione manuum nihil eſſet neglectū, deberet repeti etiam ſecunda manuum impoſitio, quia poteſtas in Corpus Chriſti myſticum ſupponit prius adeſſe poteſtatem in Corpus Chriſti verum, quæ hic non adfuiſſet, Averſa *ſ.*13.

§.6. Si aliquis eſſet ordinatus Sacerdos per traditionem 2205
unius tantùm ſpeciei, ut ſi in calice non fuiſſet vinum, ſecundùm dicta n.2151. deberet Ordinatio omninò ex integro repeti ſaltem ſub conditione, quia meritò dubium eſt, an quis validè ordinari poſſit ad conſecrandum ſolum Chriſti Corpus, & non ſanguinem. Averſa *ſect.8. §. Sed de facto*, & pluribus *ſect.*13.

Q.323. *Quid præterea notandum ſit circa Ordinationem,* 2206
& Ordines? Reſp. §.1. Secundùm dicta l.6.p.1.n.93. Epiſcopus peccat mortaliter, ſi conſecret alium Epiſcopum, vel alicui conferat Ordinem in mortali: ſed ſecundùm dicta ibidem nu. 96. non peccat mortaliter, ſi in mortali conferat Tonſuram vel benedicat chriſma, &c.

§.2. Omitto hic multa alia, quæ potiùs ad Scholaſticam 2207
pertinent, & tantùm paucis inſinuo, ſi fortè opus eſſet aliquem de illis ſcire, ac remitto ad authores, qui quæſtiones illas fusè diſcutiunt in utramque partem. 1. Sacramentum Ordinis inſtitutum eſt partim ante, partim poſt Reſurrectionem, nam Sacerdotium, quoad primam partem conſecrandi, eſt inſtitutum in ultima cœna, Lucæ 22. v.19. *Hoc facite, &c.* Quoad alteram poteſtatem abſolvendi pœnitentes, videtur inſtitutum Joannis 20. v.23. *Quorum remiſeritis peccata, &c.* Epiſcopatum putant aliqui inſtitutum Joan. 21. v.18. quando dixit Petro, *Paſce oves meas*, ſed Averſ. *q.2.ſ.*10. probabiliter dicit inſtitutum cum Sacerdotio. Et dicendum videtur Ordines alios, utpotè tendentes ad Sacerdotium, eſſe inſtitutos quando data eſt prima poteſtas Sacerdoti. Sacerdotes autem, & Epiſcopos nunc non immediatè à Chriſto, ſed per Papam habere juriſdictionem, dixi hic à num. 1550. & conſentiunt S. Thom. aliique communiſſimè cum Averſ. *ſ.*12.

2. Prima Tonſura non eſt Ordo, ſed ſicuti habitus, & 2208
tonſura tantùm diſponit ad religioſum ſtatum, ita prima Tonſura ad Ordines, Averſ. *q.1.ſ.*5. Dicaſt. *à n.*18. Quando autem vocatur Ordo clericatus, ſenſus eſt, quòd ſit nota, per quam quis ex ordine laicorum evehitur ad ordinem, ſeu ſtatum Clericorum. Nec officium cantoris, ſeu pſalmiſtæ eſt Ordo, uti nec officium foſſarii, id eſt, egerentis foſſam pro ſepeliendo mortuo, cùm Pontificalia de eorum Ordinatione non agant, ſed tantùm extrinſecè deputentur, uti choraulæ, organædi, cuſtodes, campaniſtæ, Dicaſt. *à n.*21. Probabilius eſt autem quatuor Minores eſſe vera Sacramenta, de quibus etiam Pontificalia præſcribunt ſpeciales Ordinationes, Averſa *ſ.*4. Dicaſt. *à n.*96. Illſ. *num.*22. Similiter Subdiaconatus, & Diaconatus, Averſ. *ſ.*3. Dicaſt. *à n.*64. Diaconatum, & Presbyteratum eſſe diverſos Ordines probat Petavius *poſt t.4. de Incarn. in append. tom.3. de Hierarch. eccleſ. l.1.c.*10.

3. Epiſcopatus eſt Ordo, & Sacramentum, Averſ. *qu.*1. 2209
*ſ.*6. Dicaſt. *à n.28.& 67.* Et probabilius eſt, Presbyteratum, & Epiſcopatum eſſe duos diſtinctos ordines, quamvis Epiſcopatus ſupponat, & quaſi includat Presbyteratum, cujus eſt perfectio, Petav. *ſuprà c.1.& ſeqq.* item *l.2. toto*, Averſ. *ſ.7.* Illſ. *n.*18. Chori-Epiſcopatus, ut vocant, Archidiaconatus, Archiepiſcopatus, Patriarchatus, Primatus, Papatus, non ſignificant Sacramentum, vel Ordinem, ſed potiùs dignitatem majorem, & ſuperioritatem officii ad regendos plures Chriſti fideles, Averſ. *q.1.ſ.*8. Dicaſt. *à n.*43.

4. Quamvis Sacerdotium valeat ſine præſuppoſitis aliis 2210
Ordinibus, tamen Epiſcopatus non valeret ſi non ſupponeretur ſuſceptum eſſe Sacerdotium, Averſ. *q.1.ſ.9.*

5. In quolibet Ordine imprimitur diſtinctus character, 2211
qui ſimul omnes per aggregationem faciunt unum characterem Ordinis, Dicaſt. *à n.*210. & Averſ. *ſ.*7. ſpeciatim id probat de Epiſcopatu.

6. Nulli non Sacerdoti poteſt committi collatio ullius 2212
Ordinis: probabilius tamen eſt Sacerdotem non Epiſcopum poſſe ex diſpenſatione Papæ validè Ordines conferre uſque ad Diaconatum incluſivè, Averſa *q.3.ſ.*3. Dicaſt. *à n.*326. Illſ. *n.* 35. contra Gonet *d.7.n.*3. & Thomiſtas.

7. Mulier nequidem ex diſpenſatione Papæ eſt capax 2213
etiam ſolius primæ Tonſuræ, cùm enim incapax ſit omnis Ordinis, etiam incapax eſt ſpecialis diſpoſitionis ad Ordinem,

Aver-

Averſa ſ.3. Dicaſt. à n.286. Gob. n.346. Nomina Presbyteræ, Diaconiſſæ, &c, mulieres olim participabant à viris ſuis, qui erant Presbyteri, vel Diaconi. Infantem eſſe capacem Ordinum, probat Averſa ſ.5.

D U B I U M II.

2214 *Quæ requirantur in ordinando.*

„ RESp.I. Ad validam Ordinationem requiritur, & ſuffi-
„ cit, ut ſit mas baptizatus, S.Th.3.*p.q.39.art.2.* Kon.
„ *d.*20. *dub.*10. Vaſq. Fill.*t.9.c.4.q.*2. *Unde reſolves,*
„ I. Incapax Ordinum eſt, & quidem jure divino, 1. Femi-
„ na *Vaſq. Regin. Fill.* 2. Hermaphroditus, in quo ſexus fœmi-
„ neus prævalet, Fill. *l.c.* Quòd ſi autem in eo incipiat præva-
„ lere poſt Ordinationem validam, non poteſt validè conſe-
„ crare, vel abſolvere, licèt characterem Sacramentalem re-
„ tineat, Lug. *Reſp.mor.l.1.d.*21. 3. Non baptizatus.
„ II. Validè ordinantur, 1. Perpetuò amentes, cæci, mu-
„ ti, privati manibus; etſi jure naturali ſint inhabiles. 2. Irre-
„ gulares, etſi jure Eccleſiaſtico ſint inhabiles, maneantque
„ ab eorum uſu ſuſpenſi. 3. Pueri infantes, qui tamen ad ca-
„ ſtitatem non tenebuntur vi voti, niſi id ratificaverint, Tol.
„ Henr. Azor. *l.13.c.*14. Bon. *l.c.*
„ Reſp.II. Ut Ordo licitè, & ſecundùm jura Eccleſiæ ritè
„ ſumatur, aut non incurratur cenſura, requiritur in reci-
„ piente præter ſtatum gratiæ,
„ 1. Ut non ſit Neophytus vel infamis vel Hermaphrodi-
„ tus vel irregularis, ſuſpenſus, excommunicatus.
„ 2. Animus clericandi, Trid. *ſeſſ.23.cap.*4. ſine quo ſi pri-
„ mam tonſuram vel Ordines minores accipiat, videtur pec-
„ care ſaltem venialiter (niſi juſta cauſa excuſet) quia fraus
„ eſt levis, v.ſuprà l.4.c.2. d.1. ar.3. Similiter venialis incon-
„ ſtantia videtur ſine juſta cauſa ſtatum Clericalem deſerere.
„ 3. Ut ſit confirmatus, Trid. *ſeſſ.23.c.*4. & quidem ſe-
„ cundùm Bon. *d.*8.*p.*5.*n.*10. ſub mortali, ſecundùm *Sot. &*
„ *Kon.* ſub veniali,
„ 4. Litteræ dimiſſoriæ (etiam pro prima tonſura) Epiſco-
„ pi proprii, ſive originis, ſive Beneficii, ſive domicilii. V. Dian.
„ *p.3.t.4. R.*194.
„ 5. Examen coram Epiſcopo, de ſcientia neceſſaria ad
„ uſum cujuſque Ordinis; nam Trid. *ſeſſ.23.c.4.* pro prima
„ tonſura requirit, ut ſciant Fidei rudimenta, item legere &
„ ſcribere; & de quibus probabilis ſit conjectura, quòd Cleri-
„ catum elegerint, non ſæcularis judicii fugiendi fraude, ſed
„ ut Deo fidelem cultum præſtent. Pro minoribus, ut linguam
„ latinam intelligant. Pro Subdiaconatu, & Diaconatu, co-
„ gnitionem eorum, quæ ad iſtos Ordines ſpectant. Pro Sa-
„ cerdotio tantam ſcientiam, ut populum docere poſſint ne-
„ ceſſaria ad ſalutem, & adminiſtrare Sacramenta.
„ 6. Titulus ſuſtentationis; ut beneficii vel patrimonii; vel
„ paupertatis, ut in regularibus, Trid. *ſeſſ.21. c.*2. V. Bon.
„ 7. Ordo inter receptionem unius & alterius, cujus inver-
„ ſio, v.g. ſuſcipere Diaconatum ante Subdiaconatum, erit mor-
„ tale; Epiſcopatus ante Sacerdotium, erit etiam invalidus.
„ 8. Tempus; Sic minores conferuntur quavis Dominica vel
„ feſto, & quidem tali, quod ex præcepto Eccleſiæ celebretur
„ etiam in foro, ut *Sylv. Azor. Bard.* &c. comm. docent. Ac
„ licèt *Præp. Fag. Tan. &c.* putent ſufficere quodvis feſtum
„ duplex in Eccleſia, eamque ſententiam Dian. *p.7.tr.13.R.*47.
„ vocet tutam in praxi, eam tamen ex decreto Urbani VIII.
„ rejectam eſſe monet Lugo *l.1. Reſp.mor.d.*43. Eoſdem autem
„ poſſe ex recepta Epiſcoporum conſuetudine, etiam feria VI.
„ veſpere ante Sabbatum, quo omnes Ordines jure conferri
„ poſſunt, notat Dian. *p.2.tr.16. R.*28. ex Henriq. Regin. &c.
„ majores verò Sabbatis Quatuor temporum, & Dominicæ
„ Paſſionis, ac Hebdomadæ ſanctæ.
„ 9. Interſtitia temporum; Sic majores non niſi poſt an-
„ num ab alterius ſuceptione conferri poſſunt, ex Trid. *ſeſſ.*
„ 23.*c.*11. 13. 14. In quo tamen Epiſcopus ob neceſſitatem vel
„ utilitatem Eccleſiæ poteſt diſpenſare. Eodem tamen die,
„ non niſi de licentia Papæ, duo Ordines majores poſſunt da-
„ ri. Minores verò omnes, diſpenſante Epiſcopo, poſſunt
„ dari eodem die, & ſi conſuetudo ſit, ſimul cum Subdiaco-
„ natu. Nav. *c.*25. Henr. *l.*10. *c.*11. Vaſq. Suar. Sà, v. Ordo,
„ Laym. *l.5. t.9. c.*8.
„ 10. Locus; ſcilicet pro ſolemni collatione Eccleſia, pro
„ privata, ſacellum.
„ 11. Ætas; in qua ordinariè Epiſcopus non poteſt diſpen-
„ ſare: & ſic pro prima tonſura & minoribus, requiritur ſal-
„ tem ſeptennium completum, licèt Quint. *t.6.ſ.*21. contra
„ Sanch. &c. putet ſufficere inchoatum: pro Acolytho annus
„ 12. completus, Fill. *t.9. n.*28. pro Subdiaconatu vigeſimus
„ ſecundus; pro Diaconatu vigeſimus tertius; pro Sacerdotio
„ vigeſimus quintus, omnes incepti; pro Epiſcopatu trigeſi-
„ mus completus. V. Bon. *d.8.q.*1. Fill. *c.*4. Lay. *c.6. &* 7. Dian.
*p.3.tr.4. R.*192. Si autem dubium ſit, an quis ætatem requiſi- „
tam habeat, v.g. pro Sacerdotio, an annum 25. ingreſſus ſit, „
ordinari non poteſt, Sanch. Laym. Bardi *d.6.c.*15.*p.6.*§.2. v. „
ſuprà *l.1. t.1. c.2. dub.*3. Peccat autem tam ordinans quàm or- „
dinatus, ſi ordinetur, qui non habet qualitates requiſitas. „
Quæres. Quæ ſint officia ordinatorum? „
Reſp.I. Oſtiarii eſt claves templi ſervare, aperire, & clau- „
dere ejus januas; arcere eos, quibus non licèt intereſſe ſa- „
cris; campanas pulſare; quæ intra Eccleſiam ſunt, cuſto- „
dire; ei, qui prædicat, aperire librum. 2. *Lectoris* munus „
eſt, legere in Eccleſia lectiones veteris, & novi teſtamenti; „
item docere catechumenos rudimenta fidei Chriſtianæ. 3. „
Exorciſtæ munus eſt, manus imponere ſupra vexatos à ſpi- „
ritibus immundis, ad illos adjurandos & ejiciendos: item „
ad exorcizandos catechumenos. 4. *Acolythi* munus eſt, præ- „
parare ampullas vini & aquæ ad Sacrificium Miſſæ & porri- „
gere Subdiacono, ferre cereos ad idem Sacrificium, & illi „
miniſtrare, unde & Ceroferarius dicitur. 5. *Subdiaconi* mu- „
nus eſt, immediatè ſubordinari Diacono ad Sacrificium „
Miſſæ, calicem & patenam illi tradere, urceolum cum aqua „
præbere, aquam ad lavandas manus infundere, Epiſtolam „
ex officio & ſolemniter in Miſſa legere. 6. *Diaconi* munus „
eſt cantare ſolemniter Evangelium in Miſſa, miniſtrare im- „
mediatè Sacerdoti in omnibus, quæ pertinent ad Miſſæ Sa- „
crificium, veſtire altaria, crucem ferre, & deinde ex com- „
miſſione Sacerdotis prædicare, & baptizare. 7. *Presbyteri* „
munus eſt, offerre Sacrificium Miſſæ, abſolvere à peccatis, „
baptizare, benedictiones aquæ & ſimiles facere, populum „
doctrina & exemplo paſcere. v. Eſcob. *Exam.8. tr.7.ſ.*1. „

A D D E N D A.

QUæſt.324. *Quid prætereà ſit notandum circa requiſita in ordinando?* Reſp. ſeqq. §.1. Hermaphroditus, in quo uterque ſexus eſt æqualis, ſecundùm Sanch. *de Matr.l.7.d.* 106. *n.*10. eſt incapax Ordinum, quia æque eſt fœmina quàm vir, ergo congruum fuit, ut talem removeret Chriſtus, qui voluit fœminam non eſſe capacem Ordinis. 2215

2216 §.2. Multi, quos citat & ſequitur Gob. *tr.8.n.*429. dicunt probabile eſſe, quòd Epiſcopus poſſit diſpenſare cum illegitimo occulto, quamvis id communiùs negent *Suar. & alii.* Cum illegitimis notoriis ordinariè diſpenſat ſolus Papa ad Ordines majores, Dignitatem & Beneficium curatum: Epiſcopus verò aut Capitulum Sede vacante quoad Minores, & Beneficium ſimplex, Gob. *n.*442. ubi *n.*443. notat diſpenſatum ad Ordines Minores non ideò cenſeri diſpenſatum ad Beneficium ſimplex, quia cum actualis diſpenſatio ſit odioſa, non debet extendi, ſecundùm dicta l.1.n.622. ubi plura addidi huc ſpectantia circa reſtrictionem vel extenſionem verborum in diſpenſationibus ad Ordines. Et ſpecialiter hic quando petitur diſpenſatio pro illegitimo, exprimi debet, an ſit natus ex utroque parente ſoluto, an ex altero utro conjugato, vel conſtituto in Sacris, alioqui diſpenſatio eſt nulla, Sanch. Caſtrop. Gob. *n.*444.

2217 §.3. Quando dubitatur, an aliquis ſit illegitimus an legitimus, reputari debet pro legitimo, uti cum communi dixi l.4. nu.754. ubi hoc extendi ad plures caſus. Quid faciendum ſit, ſi illegitimitas ſit occulta, & illegitimus publicè habeatur pro legitimo, dixi ibidem n.755. Expoſiti etiam habentur legitimi, ſecundùm ibi dicta nu.766. Item nati ſtante Matrimonio in ſe invalido ſed publicè, & bona fide contracto, licèt poſteà declaretur fuiſſe nullum & fiat divortium, uti ibi l.n.753. eſt dictum, ideòque tales non indigent diſpenſatione. Plura de illegitimis & eorum legitimatione videri poſſunt ibidem à n.750.

2218 §.4. Nati in Germania hæreticis parentibus non ſunt infames, unde converſi poſſunt ſine diſpenſatione promoveri ad ſacros Ordines, Sà, Henriq. Sanch. Laym. Sayr. Gibal. Gob. *à nu.*655. Poteſt etiam Epiſcopus eum admittere ad Ordines vel ad eorum exercitium, qui deformavit vel occidit aliquem, ſi illa deformatio vel homicidium non ſit factum vel cum peccato mortali vel tanquam à publico Miniſtro juſtitiæ, Covar. Gomez. Vaſq. Lay. Caſtrop. Turr. Hurt. Tann. Gob. *à n.*668. contra pleroſque Canoniſtas & antiquiores Theologos, Ratio eſt, quia irregularitas non incurritur, niſi in caſibus in Jure clarè expreſſis, uti notant omnes communiter cum Suar. *de cenſuris d.40.ſect.5. & 6.* nullo autem Jure clarè exprimitur irregularitas ob aliud homicidium. Monent tamen rectè citati Authores attendendam eſſe loci conſuetudinem, & cavendum ſcandalū.

2219 §.5. Energumenus eſt irregularis, adeòque ordinari non debet; attamen rectè notat Leſs. *in Auct. v. Ordines ſacri caſ.*7. non facilè judicandum aliquem eſſe talem, niſi manifeſtis ſignis certò conſtet: & ſi quis jam perfectè liber ſit ab inſidente dæmone, dicit cum Laym. *l.1.t.5.p.5.c.7.n.*3. poſſe in ea irregularitate diſpenſare Prælatum regularem, cui hæc poteſtas in Ordine Fratrum Minorum competit, ac participatur ab aliis. Addit ſufficere implicitam diſpenſationem, v.g. ſi mittat ad Ordines, licèt de ea re nihil cogitarit, ut diſpenſaret, nam aliàs peccaſſet mittens eum cum impedimento canonico, quod ipſe

pote-

Digitized by Google

poterat tollere. Addit ſemel ſic diſpenſatum manere capacem Prælaturæ in Ordine vel extra, nec opus eſſe alia diſpenſatione.

2220 §.6. Circa conjugatum, notanda ſunt ſeqq. 1. Cap. ult. De tempor. ordin. in 6. ſic ſtatuitur: *Nullus Epiſcopus vel quivis alius clericalem præſumat conferre Tonſuram conjugato, niſi volenti Religionem intrare, aut ad ſacros Ordines promoveri, prout eſt ſacris Canonibus definitum*: Eccleſia enim non permittit, nec poteſt Epiſcopus diſpenſare in hoc, ut conjugatus fiat Clericus ad permanendum in Tonſura vel Minoribus. 2. Cap. *Conjugatus* De converſ. conjug. ſtatuitur, non licere conjugato abſque uxoris licentia vel juſto divortio ad ſacros Ordines promoveri; quod Joann. XXII. in Extrav. *Antiquæ*, De voto, extendit etiam ad illum, qui eſt in ſolo Matrimonio rato, quamvis hic poſſit ingredi Religionem, per quam dirimeretur illud Matrimonium: & eum obligari ad ingrediendam Religionem, ſi inſcia uxore ſacrum Ordinem ſuſceperit, docent *S. Anton. & alii*, attamen alii melius negant eam obligationem. 3. In eadem Extrav. ſtatuitur, ut qui abſque uxoris, quam ſciebat vivere, licentia vel juſto divortio ſacrum Ordinem aſſumit, ſit irregularis, nec poſſit in Ordine ſuſcepto miniſtrare, nec ulteriorem Ordinem vel Beneficium vel Officium eccleſiaſticum ſuſcipere, etiamſi uxor moreretur vel poſteà conſentiret. 4. Maritus ita ordinatus teneretur redire ad uxorem & reddere debitum, attamen petere non poſſet. 5. Per Cap. *Conjugatus* & Extrav. ſuprà poteſt maritus de licentia uxoris ordinari Sacris, dummodò licentia ſit ſpontanea, id eſt, ſine vi, metu, dolo, fraude, data, & quidem debet eſſe expreſſa, uti colligitur ex Cap. *Conſuluit*. De converſ. conjug. id enim exigit rei gravitas, cùm uxor ſpolietur uſu juris certo quæſiti. 6. Cap. *Conjugatus*, dicitur, quòd in hoc caſu debeat etiam uxor *continentiam profiteri*: putantque *Hurtado, Dian. Pontius*, ſufficere votum ſimplex manendo in ſæculo, ſed communior & probabilior ſententia admittit hoc quidem de uxore ſene, id eſt, ſaltem quinquagenaria, ſi tamen juvenis ſit, dicit debere profiteri in Religione, ſic enim ſtatuitur in Jure, quando maritus fit Religioſus vel Epiſcopus. 7. Votum ſimplex, quod uxor manens in ſæculo emitteret, eſſet impedimentum dirimens Matrimonium, quod etiam viro mortuo contraheret talis uxor, uti dicetur de Matrimonio. 8. Poſt factum juſtum divortium poteſt maritus, etiam inſcia & invita uxore non tantùm Religionem ingredi, uti expreſſum eſt in Cap. *Agathoſa* 27. q. 2. Cap. *Conſtitutus* & Cap. *Veniens*, De converſ. conjug. ſed etiam ſacros Ordines ſuſcipere, uti docent *S. Anton. Sot. Nav. Abb. Vaſq. Sanch. Pont. & alii* contra *Innoc. Hoſtienſem, Graff. & alios*, quia uxor in caſu juſti divortii perdit jus retinendi aut revocandi maritum, ergo hic fit liber ſicuti ad Religionem, ita etiam ad ſuſceptionem ſacri Ordinis, quæ quoad hoc æquiparantur. 8. Jam dicta tenent, ſi divortium fiat ob delictum uxoris: ſi autem fiat petente uxore ob delictum mariti, adhuc putant aliqui iſta valere, ſed alii melius limitant, ſi uxor rogata nolit redire, tum enim maritus plenè liberatur. Hæc omnia videri poſſunt fuſius propoſita & deducta apud Averſam *q. 4. ſ. 9. & 10.* Plura adhuc habet Pignat. *to. 8. conſult. 63.*

2221 §.7. Qui tale habet vitium corporis, ut fieri non poſſit Sacerdos, etiam non videtur fieri poſſe, v.g. Diaconus, quia in Jure canonico abſolutè prohibetur, ne vitiati corpore adhibeantur miniſteriis divinis: quod Suar. *De cenſ. d. 40. ſ. 1. n. 2. & ſ. 3. n. 25.* Bonac. *De Irreg. q. 1. pu. 4. n. 1. & alii* extendunt etiam ad ſuſceptionem primæ Tonſuræ, quia finis Tonſuræ eſt aliquis Ordo, finis autem omnium Ordinum eſt Sacerdotium, ergo ceſſante hoc fine, ceſſant media. Notant tamen rectè omnes cum Laym. *ſup. c. 1. n. 7.* tale vitium ſuperveniens Ordinibus ſuſceptis non impedire Ordinum exercitium, ad quod manet habilitas.

2222 §.8. Balbutiens ordinari poteſt, dummodò ita loqui poſſit, ut intelligatur, quamvis cum difficultate, Paſq. *De ſacrif. qu. 215.* De graviter audiente ſive ſurdaſtro, item de illo, qui privatus eſt lumine ſiniſtri oculi, aliiſque ſimilibus defectibus, dicetur in l. 7. quando de irregularitate ex defectu.

2223 §.9. Præter relatos à Buſemb. docent plures quàm 12. Authores apud Barb. ad Trid. *ſeſſ. 24. c. 4. de Reform.* non eſſe mortale ſuſcipere Tonſuram & Ordines ſine prævia Confirmatione, & eam ſententiam probabilem vocat Jordanus. E contrà præter Bonac. dicunt mortale eſſe Tolet. Nugn. Caſtrop. *p. 5. n. 7.* Averſa *q. 3. ſ. 8.* Et quia ubi agitur de mortali contrahendo, non eſt aſſerenda obligatio, niſi certius conſtet, prima ſententia videtur probabilior: Et ad promovendum ordinandum, ut Confirmationem prius ſuſcipiat, ſatis eſt dicere, quòd peccet venialiter, ſi negligat.

2224 §.10. Ex dictis n. 2208. ſequitur, ſtatum gratiæ non prærequiri ante primam Tonſuram, cùm non ſit Sacramentum: attamen prærequiritur ante ſingulos quatuor Minores, quia ſunt Sacramentum vivorum per ſe non conferens primam gratiam.

2225 §.11. Præcipitur, ut Ordinans & ordinandus ante ſacros Ordines ſint jejuni, cùm communicare debeant; non tamen præcipitur ſub mortali ordinandis, ut communicent, nequidem Presbyteris, uti probabiliter putat Gob. à n. 358. quamvis de Presbyteris oppoſitum videatur probabilius, cùm enim conſecrare debeant, etiam videntur debere conſummare Sacrificium per ſumptionem. Ad Minores non requiritur jejunium, cùm ſæpe conferantur poſt prandium, Gob. n. 352. cum communi, qui addit n. 357. non eſſe ullam obligationem, ut Ordinaturus vel ordinandus pridie jejunet.

§.12. Syn. Colon. anni 1662. *De Sacr. Ordinis c. 4. §. 4.* ſic 2226
habet: *Serio mandamus omnibus ad ſacros Ordines aſpirantibus ut cantum Gregorianum ſeu choralem addiſcant.* Qui tamen hoc non feciſſet, poſſet ſine peccato Ordines ſuſcipere, cùm praxis ſatis doceat ſive interpretetur non eſſe ſtrictè præceptum.

§.13. Apparatus ordinandorum, ſecundum Pontifica- 2227
le Romanum eſt hic. Quilibet tonſurandus habere debet ſuum ſuperpelliceum ſuper brachium ſiniſtrum & candelam in manu dextera. Ordinandi Minoribus ſunt in ſuperpelliceis cum candelis in manu. Subdiaconandus debet indutus eſſe amictu, non tamen ſuper caput, alba & cingulo, habere manipulum in manu ſiniſtra, tunicellam ſuper brachio ſiniſtro & candelam in manu dextera. Diaconandus amictu, alba, cingulo & manipulo paratus, ſtolam in ſiniſtra manu, candelam in dextera, dalmaticam ſuper brachium ſiniſtrum tenet. Presbyterandus amictu, alba, cingulo, ſtola & manipulo paratus, tenet planetam ſuper brachium ſiniſtrum complicatam, & in dextera candelam, inſuper mappulam albam pro ligandis manibus.

Q. 325. Quid addendum ſit circa intentionem requiſitam in 2228
ordinando & Ordinante? Reſp. §. 1. Ad valorem Ordinis in adulto requiritur voluntas ſaltem implicita recipiendi talem Ordinem, nec ſufficit interpretativa, uti dictum eſt l. 6. p. 1. n. 173.

§. 2. Bann. Arrag. Led. Marchin. Paſq. & alii cum Barb. 2229
de Off. Epiſcopi alleg. 1. *num.* 12. putant peccari mortaliter, ſi prima Tonſura ſuſcipiatur ideò tantùm, ut ſubterfugiatur ſæculare judicium, quia Trid. *ſeſſ. 23 c. 4. De Reform.* prohibet talem initiari. Sed non peccari mortaliter docent Nav. Con. Sanch. Viwald. Laym. *c. 7. n. 2.* Caſtrop. *p. 8. nu. 9.* Gob. *t. 8. num. 27.* Delb. *de Imm. eccl. c. 1. d. 6.* quod Averſa *qu. 4. ſ. 2.* dicit eſſe certum, quia *Trid.* non utitur verbis præceptivis, & quamdiu quis vult ſervire Deo, poteſt gaudere juribus ſervorum Dei: hinc addit *Averſ.* peccare tantùm venialiter, ſi faciat cum poſitivo animo non perſeverandi & nullo modo peccare, ſi cum animo experiendi ſive faciendi poſteà, quod ipſi magis expedire videbitur, & conſentit Caſtr. *n. 8.* Aliud eſt de ingrediente Novitiatum Religionis ſine animo manendi, nam hic in re gravi decipit Superiores, qui meritò inviti ſunt ad illos ſumptus & moleſtias, item ad patefacienda alicui ſecreta ſui Ordinis.

§. 3. Si quis dicat ſe metu gravi adactum ſuſcepiſſe ſacrum 2230
Ordinem, habuit intentionem ſuſcipiendi, adeòque certum eſt Ordinem eſſe validum. An autem obligetur ad continentiam & Horas, retuli Authorum ſententias n. 2163. Quòd ſi dicat, ſe dubitare de intentione, hæc præſumitur adfuiſſe, quia ſub mortali adeſſe debuit, nec delicta præſumuntur: ac præterea ſtandum eſt pro valore actus, donec de invaliditate conſtet. De alio ſcrupulo circa intentionem, dixi n. 2203.

§ 4. Pontificale Rom. habet Edictum, quo Ordinaturis 2231
ſub pœna excommunicationis præcipit, ne ullus habens impedimentum audeat ſuſcipere Ordines. Quod ſi Epiſcopus ante Ordinationem dicat, ſe non habere intentionem ordinandi ſi excommunicatos, irregulares, alienigenas, illegitimos, ferentes falſas litteras, accedentes furtivè, id eſt, non verè examinatos & admiſſos ab Epiſcopo, ſed per fraudem, v. gr. ſub alieno nomine ſe inſinuantes, & teſte Gob. *n. 346.* qui eodem die vellet ſuſcipere duos Ordines, v. g. omnes Minores, & ſubdiaconatum &c. probabile eſt eum Epiſcopum adhuc habere intentionem ſufficientem ordinandi tales, quia Epiſcopus ordinans ſemper cenſetur retinere practicam & abſolutam intentionem ordinandi hominem præſentem, neque appoſitio contrariæ conditionis ſolet fieri ab Eccleſia, ad quam non ſpectat punire in foro externo peccata occulta, ideòque ſi Epiſcopus talem conditionem apponeret, docent Lug. Dicaſt. Lez. Eſcob. *l. 22. probl. 36.* Steph. *t. 5. d. 7. n. 17.* Gob. *n. 316.* & pluribus iterum *à nu. 704.* fore peccatum, ſaltem ob datam occaſionem gravium damnorum apud proximum, ſi tales invalidè eſſent ordinati: hinc dicunt Authores illos cenſendos eſſe per illa verba tantùm velle deterrere, & ſignificare, ſe nolle, id eſt, non optare, ut tales accedant ad Ordinationem, ſed optare ut emaneant; quod inde colligit *Eſcob.* quia ſtatim poſt, abſolvunt ab ejuſmodi impedimentis, ſi fortè adſint. In dubio autem, an Epiſcopus reverà fortè noluerit ordinare tales, Gob. *num.* 317. dicit præſumi debere, quòd ordinare voluerit, quia delicta non præſumuntur, & dubia interpretanda ſunt in meliorem partem, Lugo apud Dian. *p. 5. tr. 13. R. 66.* dicit interrogari debere Epiſcopum, ſi commodè fieri poſſit. Vide dicta l. 6. p. 1. n. 68.

Q. 326. Quid addendum ſit circa litteras dimiſſoriales? 2232
Reſp. Vox, *dimiſſoriales* ſive *dimiſſoriæ* variè ſumitur, & ſæpè confunditur cum voce, *teſtimoniales*, uti notat Leurenius *D. Vicario Epiſc. qu. 656.* Sed hic per dimiſſoriales intelligimus litteras, quibus datur facultas accipiendi Tonſuram vel Ordi-

nem

nem ab alieno Epiſcopo: & quandoque etiam vocantur *Formatæ* vel *Reverendæ*: de illis notanda ſunt ſeqq.

2233 §.1. Ille poteſt tibi dare dimiſſoriales, qui poteſtate ordinaria te poſſet ordinare, unde quia, ſecundum Cap. *Cùm nullus*, De temp. ordin. in 6. & dicta nu.2166. ordinare te poſſet Epiſcopus originis, domicilii, vel Beneficii, etiam à ſingulis illis Epiſcopis accipere potes dimiſſoriales, Nav. Ric. Barb. Gob. *t.8. n.568.* qui addit Epiſcopum originis tui patris hic cenſeri tuum Epiſcopum, maximè cùm apud patrem habeas domicilium, quod etiam dixi l.4.n.323. & tenet communis cum Delb. *De Imm.eccl.c.12.dub.7.ſ.7.nu.8. & 14.* Et poſſunt dimiſſoriales dari ab Epiſcopo in poſſeſſione conſtituto quamvis necdum conſecrato, quia eas dare eſt actus non Ordinis ſed juriſdictionis, Averſ.*q.3.ſ.7.* Quod Gob.*in append.ad n.*571. & alii dicunt de Epiſcopo in concordia electo, & nondum confirmato, in locis ab Italia diſſitis, id eſt, tam multùm remotis à finibus Italiæ, quantùm ab iiſdem finibus diſtat Roma. Rectè tamen addit *Averſa* non poſſe ab Archi-Epiſcopo dimiſſoria dari ſubditis Suffraganeorum, nam ſecundùm dicta n.2179. etiam illos ordinare non poteſt. Docent præterea *Averſ.* & alii poſſe ab Epiſcopo etiam dari ſuo familiari, de quo dictum eſt nu 2174. 2178. & conſentit Delb.*nu.26.* ſi dimittat ad titulum penſionis alicujus vel patrimonii, quia ratione familiaritatis habet ſufficientem ſubjectionē. An Nuncius Apoſtolicus poſſit dimittere omnes ſubditos ſuæ provinciæ, colligitur ex dicendis n.2264.

2234 §.2. Vicarius Generalis in ſpiritualibus non poteſt dare dimiſſoriales, niſi Epiſcopo ſpecialiter id concedente aut in remotis agente, Cap. *Cùm nullus* ſuprà, & habet communiſſima cum Averſ. & Leur. *q.*170. ac ſpeciatim pro hac Archidiœceſi Colonienſi ita ſtatuitur in ſynodo anni 1662. de Sacrament. Ordinis c.1.§.4. & 5. unde multò minùs dimittere poſſunt Archidiaconi aliique Prælati eccleſiaſtici Epiſcopo inferiores. *Az. Laym. Fagn. Leur. ſuprà.*

2235 §.3. De Abbatibus, qui habent ſubditos ſæculares, ita ſtatuit Trid.*ſeſſ.23.cap.10. de Reform. Nec ipſi Abbates nec alii exempti aut collegia vel Capitula quæcunque, etiam eccleſiarum cathedralium, litteras dimiſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, ſed horum omnium ordinatio .·. ad Epiſcopos, intra quorum Diœceſis fines exiſtant, pertineat, non obſtantibus quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus aut conſuetudinibus etiam immemorialibus.* Et n.2190. retuli Decretum, quo Abbates vetantur tales ſæculares ſibi ſubditos etiam ſola Tonſura vel Minoribus ordinare. Hoc non obſtante docent aliqui cum Gratiano *in diſcept. forenſ.to.2.c.212.* hoc decreto non comprehendi Abbates habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, putant enim hos adhuc poſſe dimittere illos ſæculares ſubditos ſuos. Sed oppoſitum tenendum eſt cum Fagn. in Cap. *ſignificaſti* De off. Archidiac. Pignarel. *to.10. conſult.*158. & aliis communiſſimè, quia textus *Trid.* nimis clarè id prohibet. Ad ſummum, inquit *Averſ.* dici poteſt, quòd hæc prohibitio non intelligatur de illis Abbatibus, qui non exiſtunt intra fines alicujus Diœceſis, ſed ipſimet habent propriam Diœceſin & omnem juriſdictionem Epiſcopalem, uti notavit *Molfeſ.* afferens S.Congreg. declarationem, *& Marchin.* afferens etiam quandam Rotæ deciſionem. Putat etiam *Averſ.* Abbates poſſe alios ad ſe dimiſſos cum licentia Epiſcopi Diœceſani ordinare Tonſura & Minoribus, pro quo affert declarationem aliquam, ſed videtur obſtare Decretum n.2910. relatum.

2236 §.4. Abbates & alii Superiores Regularium poſſunt per Trid. teſte Fagn. & Leur. *q.656. n.3.* dare dimiſſorias ſuis ſubditis Regularibus. Nec dubium eſt quoad Tonſuram & minores, ſi poſſint eos Ordines conferre ſuis; qui enim poteſt ordinare, poteſt dimittere, ſecundùm regulam communem, Pignat. ſuprà. Tamen *Syn. Colon.* anni 1662. cap.1. §.7. Piaſec. *in praxi Epiſc. p.1. c.1. n.14.* Barb. *De Off. Epiſc. alleg.7. nu.*18. referunt hoc decretum valdè limitans eam poteſtatem.

De mandato S.D.N.Clementis divina providentia Papæ VIII. tenore præſentium mandatur omnibus & ſingulis quorumcunque Regularium Superioribus, ut de cætero obſervent & obſervari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Concilii Tridentini continentur, cujus tenor eſt talis.

Sacra Congregatio Concilii cenſuit, Superiores Regulares poſſe ſuo ſubdito itidem regulari, qui præditus qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerit, litteras dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, nempe illius Monaſterii, in cujus familia, ab iis, ad quos pertinet, is Regularis poſitus fuerit: & ſi Diœceſanus abſuerit, vel non eſſet habiturus Ordinationes, ad quemcumque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam, & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſanus vel abfuturus vel nullas habiturus eſſet Ordinationes vel ſedes Epiſcopalis vacaret. Verùm cùm à Superioribus Regularibus Epiſcopo Diœceſano abſente vel ordinationes non habente, litteræ dimiſſoriæ dabuntur, in eis utique hujuſmodi cauſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum exprimendam eſſe. Quòd ſi Regulares ordinandi morentur in Monaſterio nullius Diœceſis, hujuſmodi dimiſſorias concedendas eſſe per Epiſcopum viciniorem, in eoque procedere omnia, quæ de Epiſcopo Diœceſano ſuperiùs præſcripta ſunt. Quod qui non fecerint, officii & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activæ & paſſivæ privationis, ac alias arbitrio ejuſdem S. D. N. Papæ reſervatas pœnas incurrent. In quorum, &c. Datum Romæ die 15. Martii 1596.

Delb. ſuprà ſ.8. poſtquam retulit illud decretum, ſubdit: Ad quod decretum acceſſit poſteà menſe Decembri 1619. talis declaratio Congr. Trid. *Si Regulares ordinandi morentur in Monaſterio nullius Diœceſis, hujuſmodi dimiſſoriæ concedendæ ſunt ad Epiſcopum viciniorem, in eoque procedunt omnia, quæ de Epiſcopo Diœceſano in dicto decreto dicta ſunt.*

His non obſtantibus docent Sanch. *in conſ.l.7. c.1.dub.20.n.*44. Laym.*l.5.t.9.c.9. nu.9.* Caſtrop. *t.27.p.14. nu.8.* Gob. *à num.*406. Superiores Ordinum religioſorum exemptorum poſſe dare dimiſſorias, etiam pro ſacris Ordinibus, ſuis ſubditis ad quemcunque Epiſcopum. Et quæ ibi decernuntur à Sacra Congreg. putant tenere ad ſummum de Regularibus Ordinario ſubjectis, ſi abſit privilegium vel alia conſuetudo: hi enim ordinari debent vel dimitti ab Epiſcopo, uti habent relata Decreta & fatetur Sanch. *n.45.* Nec obſtare putant, quòd in præfatione hujus Decreti dicatur, *quorumcumque Regularium*, & Syn. Colon. dicat *etiam exemptis* illud eſſe obſervandum, nam intelligunt, ſecluſo privilegio & conſuetudine; teſtantur autem Authores apud *Laym. & Gob.* eſſe privilegium pro exemptis, *& Sanch.* dicit talem eſſe praxin omnium Religioſorum: *Averſ.* ſuprà rectè concludit ſtandum eſſe Decretis illis, niſi conſtet de privilegio vel contraria conſuetudine, quæ præſcripſerit. Privilegium pro Societate JESU retuli n.2194.

§.5. A quo ordinari poſſit vel debeat Novitius Ordinis 2237
religioſi, dixi à n.2194. Cùm autem Novitius, ſecundùm dicta n.2199. non ſit ſubjectus Prælato, niſi in illis, quæ ſpectant ad probationem, nequidem licentia Prælati de rigore requiritur, ut Novitius ordinetur, Barb. ſuprà *n.32.* Nec Prælatus, per ſe loquendo, poteſt eum dimittere ad alienum Epiſcopum, Delb. *n.6.* niſi Religio habeat privilegium ſuos dimittendi ad quemcumque, tum enim putant Sanch. *in Decal.l.6.c.10.n.22.* Barb Averſ. ſuprà, privilegio iſto gaudere etiam Novitium; nam ſecundùm multos cum Sanch. *ibid. l.4. c.39. n.17.* Novitii gaudent privilegiis Religionis, quod probabile eſſe dixi l.4. n.56. & pro Societate JESU certum eſt ex novo comp. privil. v. *Communicatio* §.5. ac ſpeciatim Novitium Societatis, ſi ſecundùm dicta n.2197. habeat alia requiſita, poſſe ſicuti profeſſum ex licentia Superiorum ordinari, docent Suar. Sanch. Caſtrop. *t.16 d.1.pu.*11. *n.*8. In caſu autem, quo Prælatus vel Superior non poſſet dare dimiſſorias Novitio, Sanch. & alii cum Delb. *num.7.* dicunt eas peti poſſe ab Epiſcopo loci, in quo eſt Monaſterium, Suar. & alii cum Barb. *nu.33.* putant petendas ab Epiſcopo originis: ac pendet ab eo, an Novitius acquirat domicilium in loco Novitiatus, de quo dixi n.2199.

§.6. Dimiſſoriales debent reipſa haberi, ut quis ordinari 2238
poſſit ab Epiſcopo non ſuo, uti patet ex dictis à n.2166. Putant quidem Alloza v. *Ordo n.35.* & alii, quos referunt Averſ. ſuprà, & Sanch. *in Conſ. l.7. c.1. dub.*20. *nu.*12. ſufficere ratihabitionem prudenter præſumptam, quòd Epiſcopus proprius ſit futurus contentus: ſed meritò contradicunt Turr. Bonac. Ric. Averſ. Sanch. ſuprà *nu.13. & dub.28. n.2.* quia ſic daretur anſa Epiſcopis, ut hoc quæſito colore alienos promoverent ad Ordines, unde innumerabilia damna, & confuſiones orirentur. Putarunt tamen quatuor Doctores à me conſulti, ſi Ordinarius bona fide quæſitus reperiri non valeat, aut nequidem ad eum ſcribi poſſit, ſufficere præſumptam ratihabitionem pro Tonſura.

§.7. Dixi l.6. par.1. nu.392. Epiſcopum poſſe confirma- 2239
re illum, qui ex aliena Diœceſi affert dimiſſoriales ad Tonſuram: imò dimiſſus pro Subdiaconatu, videtur etiam dimiſſus eſſe ad quatuor Minores, ſi hos non habeat, & per oblivionem, vel incuriam non petierit hoc inſeri, ut cenſuerunt tres Doctores mecum, & ita etiam ſentire videtur Rebuf. *in praxi benef. de formula dimiſſoriarum pag.13. n.5.* ubi ait, *Formula dicit etiam ſacros Ordines, quia concedendo recipi Minores, vel Ordines tantùm, non intelligeretur concedere de majoribus, c.1. De temp. ordin. ideò oportet & ſacros exprimere .·. nam cui conceditur minus, non conceditur majus, per regulam Juris, ſed è contrario.* Quòd ſi dimiſſoriales habeant, *ad omnes etiam majores Ordines*, hoc ipſo dimiſſus eſt, etiam ad Presbyterium, quamvis non addatur, Gob. *in app. ad nu.*590. Expedit tamen ſemper exprimi, ad quos Ordines aliquis dimittatur; quia dimiſſus ad Ordines abſolutè non cenſetur dimiſſus ad Ordines ſacros, *Rebuff.* ſuprà & alii cum Sanch. *dub.20. n.9.*

§.8. *Sylv. Aug. Henriq. Arm.* aliique cum *Gob.* putant, ſi 2240
Epiſcopus det dimiſſoriales ad alienum Epiſcopum, hoc ipſo dare huic Epiſcopo licentiam diſponendi in quocunque impedimento Ordinum, quia *conceſſo uno videtur concedi id, ſine quo illud conceſſum non poteſt conſiſtere*; uti habetur in Jure, quod

quod verum eſſe dicit Gob. *n.*575. quamvis in dimiſſoriis adderetur hæc clauſula, *ſi tamen alias nullum tibi obſiſtat impedimentum canonicum*, per hoc enim putat, non arctari poteſtatem Ordinantis, ſed indicari mentem dimittentis eſſe, non facere gratiam indigno aut canonicè inhabili. Sed rectè contradicunt Nav. Sanch. *dub.*27.*n.*2. *& De Matr. l.*8.*d.*1.*n.*25. Caſtrop. *De cenſ. d.*6.*pun.*7.*n.*21. Dian. *p.*8.*t.*2 *R.*35. tum quia privilegium non extenditur ultra caſum expreſſum, tum etiam quia à ſeparatis non fit illatio, poteſtas autem ordinandi, & diſpenſandi in impedimentis, ſunt diſparata, unde Regula illa Juris, *Conceſſo uno, &c.* tum tantùm habet locum, quando conceſſum habet alterum neceſſariò connexum, quod hic non eſt, quia poteſtas ordinandi poteſt ſtare ſine poteſtate diſpenſandi.

2241 §.9. Dimiſſus à tuo Epiſcopo Colonienſi ad Moguntinum, peccas, ſi facias te ordinari à Trevirenſi, quando tuus ex ſpeciali cauſa te dimiſerat ad Moguntinum, ita ut noluiſſet te dimittere ad alium; ſi autem non habuit ſpecialem cauſam, ſed ideò dimiſit ad Moguntinum, quia hic erat vicinior, aut quia tu petiviſti, licitè accedis Trevirenſem, vel quemcunque alium, quia in gratiam tui erat deſignatus Moguntinus, *quod autem ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum*, Reg. 61. Juris in 6. Quintanadv. Gob. *nn.*599. Et hoc confirmatur ea doctrina, quam tradit Gob. *in Exp. t.* 3. *in Append.* 5. *poſt nn.*950. *lit. I. & K.* his fermè verbis: Statuens aliquid cenſetur tacitè ſtatuiſſe id, quod ſtatuiſſet, ſi interrogatus fuiſſet Gloſſ. in L. *Tale pactum* §. fin. ff. *De pactis*. Quod Baldus ad cit. legem appellat *multum bonum notabile*; & Gabrielius cum aliis applicat Reſcriptis gratioſis Principum, nam per gratioſam conceſſionem ſufficienter declaratur permiſſio in tali gratia faciendi ſubſtitutionem accidentalem, ſi abſit præjudicium tertii, valet enim, quod ait Prateus *de Reg. Juris l.*4.*c.*4. in contractibus lata ſit interpretatio, in teſtamentis latior, in Reſcriptis (gratiæ) latiſſima.

2242 §.10. Si Papa dedit facultatem, ut Cajus ordinetur extra tempora, *à ſuo ordinario tantùm*, poteſt, cum dimiſſoriis ſuis, ordinari ab alio, nam idem eſt ordinari à ſuo Epiſcopo, & ab alio de ejus licentia; onde quòd additum ſit, *tantùm à ſuo*, ideò erat, ne proprio Epiſcopo, vel *Trid.* præjudicaretur, quod non fit, ſi habeat à ſuo licentiam, Nav. Sanch. *dub.*25.*n.*2. Gob. *n.*570.

2243 §.11. Trid. *ſeſſ.* 7.*c.*11. *de Ref.* loquens de dimiſſorialibus ait: *Facultates de promovendo à quocumque non ſuffragentur, niſi habentibus legitimam cauſam, ob quam à propriis Epiſcopis ordinari non poſſint, in litteris exprimendam.* Praxis autem habet, quòd hæc cauſa cenſeatur ſufficiens, quia ordinandus eſt jam alibi, aut ei ſpecialiter incommodum foret ad Diœceſin ſuam accedere.

2244 §.12. Quamvis dimittens poſſit committere examen tituli illi, ad quem dimittit pro Subdiaconatu, tamen ſi ordinatus non fuerit ſufficienter proviſus quoad iſtum titulum, Cap. *Si Epiſcopus*, De præbendis in 6. ita ſtatuitur: *Si Epiſcopus, cui nullis perſonis expreſſis in genere commiſiſti, ut vice tua Ordines in tua Diœceſi celebraret, ad ſacros Ordines promoverit quempiam titulum non habentem, ei (cùm in culpa fuerit taliter ordinando eundem) tenebitur vitæ neceſſaria miniſtrare, donec ſibi per eum vel alium de competenti Beneficio ſit proviſum: ſi verò certas commiſiſti eidem ordinare perſonas, tu (qui prævidere hoc caſu, an haberent titulum, debuiſti) taliter ordinato ad prædicta, donec per te beneficiatus fuerit, obligatus exiſtis. Hi autem, quibus à Diœceſanis datur licentia, ut poſſint, à quo voluerint Epiſcopo ad omnes ſacros Ordines promoveri, non qui ordinant, ſed qui tribuunt licentiam (cùm eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmiſſa, ſi titulum non habeant, obligantur.* Excipit tamen Gob. *tr.*8.*n.*609. niſi parentes poſſint alere ordinatum vel hic aliunde habeat, quo ſe alat. Item niſi factum ſit ſine ulla culpa dimittentis, nam ubi nulla eſt culpa, non videtur ſubeunda pœna, Sanch. Diana, Gob. *n.*603. Averſa *q.*3.*ſ.*10. *ſ. Uno.*

2245 *ſ.*13. Quamvis dimiſſoriæ exprimant dimiſſum eſſe examinatum, & approbatum, poteſt tamen Ordinarius eundem adhuc vocare ad examen, uti ex *Trid.* & declarationibus S. Congregat. probant Bonac. Barb. Jordan. Gob. *n.*580.

2246 §.14. Si dimiſſoriales habeant, *à quovis Epiſcopo in propria Diœceſi reſidente ſeu ordinante*, Gutt. Rodriq. Sanch. *d.*20. *nn.*8. dicunt non poſſe ordinari ab Epiſcopo cum licentia in aliena Diœceſi ordinante, quia facultas videtur eſſe reſtricta in ordinantem in propria Diœceſi. *Led. Dian.* & alii contradicunt, quibus videtur adhærere *Averſ.* ſuprà, quia tantùm intenditur, ne abſque licentia fiat in aliena Diœceſi: & quod fit ex mandato vel licentia reſidentis cenſetur fieri à reſidente, hinc Trid. *ſeſſ.*7.*c.*11. *de Ref.* ait: *Non ordinentur niſi ab Epiſcopo in ſua Diœceſi reſidente, aut pro eo Pontificalia exercente.*

2247 §.15. Dimiſſoriæ datæ ab Epiſcopo vel à Vicario Capituli Sede vacante, non expirant, licèt per mortem vel caſum ceſſet officium dimittentis, quia ſunt gratia, quæ non expirat morte concedentis, Nav. Gutt. Gonz. *ad Reg.*8. *Cancell. gl.*12.*n.*39. Rebuff. Henriq. Fill. *t.*9.*n.*102. Piaſec. *p.*1.*c.*1.*n.*14. Barb. *alleg.*7.*à n.* 23. Engel. *l. c. tit.*11.*n.*38. Cabaſſut. *in theor. & praxi Juris Canon. l. c. c.*14.*n.*7. Excipe, niſi ille, qui conceſſit, vel ejus ſucceſſor verbis claris, & expreſſis revocet: in dubio autem, an revocatæ ſint necne, præſumuntur non revocatæ, quia mutatio, vel correctio talis eſt odioſa: Unde ſi Epiſcopus dedit Titio dimiſſorias, & poſteà curet ipſi dici, ne ſe faciat ordinari ab alio, non ideò revocat, ſed tantùm indicat non eſſe neceſſe, ut privilegio conceſſo utatur, ſed ſe velle ordinare, ſi velit: nihilominus ſi adeat alium, rectè ordinatur, uti notant Nav. aliique cum Gob. *nn.*587. 591.

§.16. Qui ab alieno ſine dimiſſoriis ſuſcipit Ordinem ſa- 2248
crum, peccat graviter & manet ſuſpenſus: poteſt tamen proprius Epiſcopus poſteà ratam habere talem Ordinationem, uti contra alios probabiliter tenent Gl. Decius & alii cum Leſſ. *de juſt. l.*2.*c.*34.*n.*93. Quòd ſi quis ſic tonſuretur, vel Minoribus ordinetur, non gaudet privilegio clericali, Rebuff. & alii cum Sanch. *dub.*20.*n.*15. Nec eſt capax Beneficii, aut aliorum Ordinum, uti tenent plures apud Sanch. *dub.*28.*n.*3. cum Leſſio *n.* 94. & Delb. ſuprà *dub.*7.*ſ.*9. quamvis ipſe Sanch. *n.*6. probabiliter dicat eſſe capacem eorum, cùm propriè non ſit ſuſpenſus, nec illa incapacitas inveniatur in Jure ſtatuta: in hoc conveniunt *Sanch. Delb.* & alii contra *Rebuff.* poſſe Tonſuram, & Ordines ſic collatos ratificari à proprio Epiſcopo remittente injuriam ſibi factam, & volente ita valere, ac ſi à ſeipſo factum fuiſſet, atque ſic ordinatum reſtituendum in omnibus. Plura de pœnis tam Ordinantis alienum ſine dimiſſoriis, quàm ſic ordinati, videri poſſunt apud Barb. *de Offic. Ep. alleg.* 8. *tota*.

§.17. Quamvis Trid. *ſeſſ.*21.*c.*5. *de Ref.* graviſſimè prohi- 2249
beat aliquid dari, vel accipi pro dimiſſoriis, ſigillo, &c. tamen videmus id non obſervari in Germania, ubi etiam exigitur certa pecunia, Gob. *n.*590. & alii.

*Q.*327. *An, ut quis ordinari poſſit, etiam neceſſariæ ſint* 2250
litteræ teſtimoniales ſeu commendatitiæ? Reſp. §.1. Trid. *ſeſſ.*23. *c.*5. *de Ref.* ſic ſtatuit: *Ad minores Ordines promovendi bonum à Parocho & à Magiſtro ſcholæ, in qua educantur, teſtimonium habeant. Hi verò, qui ad ſingulos Majores erunt aſſumendi, per menſem ante Ordinationem Epiſcopum adeant, qui Parocho aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus ac deſiderio eorum, qui volent promoveri, publicè in Eccleſia propoſitis, de ipſorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat, & litteras teſtimoniales ipſam inquiſitionem factam continentes ad ipſum Epiſcopum quamprimùm tranſmittat.* Et c.8. *Si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti vel privilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi ejus probitas ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur: ſi ſecus fiat, Ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.*

*ſ.*2. Maximè convenit, ut Epiſcopus originis teſtetur de 2251
natalibus & ætate, Epiſcopus autem domicilii, ſi ſit diverſus, de moribus & vita, illi enim optimè illa reſcire poſſunt. Et quamvis in rigore ſecundùm verba, Conſtitutio Inn. VII. à n. 2166. relata videatur requirere, ut ſinguli de omnibus illis teſtentur, tamen ſi Epiſcopus ſolius originis nil dicat de moribus & vita, è contrà ſi Epiſcopus ſolius domicilii nil dicat de natalibus & ætate, videntur ideò de illis tacere, quòd neſciant, ideóque remittat unus ad teſtimonium alterius, qui id ſciat: hinc Gallem. ad Trid. *c.*8. ſuprà, refert hanc declarationem: *Cenſuit Congregatio in caſu, quo aliquis fuerit abſens per plures annos ab Ordinario, ita ut illum commendare de vita & moribus non poſſit, ſufficere litteras dimiſſorias Ordinarii, quæ continebunt, quod ordinandus non ſit excommunicatus vel contumax, ſed de legitimis progenitus parentibus, informatio verò de vita & moribus habenda eſt ex loco, in quo fuit verſatus:* Et hoc eſt conforme Conſtitutioni relatæ n. 2170. 2173.

§.3. Si neuter Epiſcopus teſtatus ſit v. g. de ætate, ordinan- 2252
dus autem afferat teſtimoniales de ætate ex libro baptiſmali à Parocho ſcriptas, dubitatum eſt, an hoc ſufficeret: Negarunt aliqui, quia Conſtitutio Inn. XII. requirit teſtimonium de ætate dandum determinatè ab Epiſcopo, nec ſufficit aliunde haberi certitudinem, alioquin ſi Ordinans ſit certus, v. g. de moribus Titii, quia ipſi cohabitavit ſatis diu, ordinare poſſet ſine teſtimonialibus ullius alterius Epiſcopi: Et ratio poteſt eſſe, quia quamvis in hoc caſu particulari videatur ceſſare finis legis, qui eſt certitudo de ætate & reliquis, non ideò ceſſat lex illa; ſecundùm dicta *l. t.* à n. 863. quia nempe reipſa manet finis legis, qui eſt evitare fraudes, quæ communiter evenirent, ſi ſufficeret quævis certitudo ex teſtimonio cujuſcumque alterius, qui non eſſet Epiſcopus originis aut domicilii. E contrà alii duo, aut tres Doctores, quos interrogavi, putarunt ſufficere, quia ſi ita ſemper haberetur certitudo, nunquam eſſet periculum fraudis: & quamvis hoc teſtari non ſint Epiſcopi, præſumitur omiſſum, quòd neſcirent, ſicque remitterent ad certitudinem aliunde accipiendam.

§.4. Si quis afferat dimiſſorias ab Epiſcopo originis ſuæ, 2253

non

Digitized by Google

non indiget teſtimonialibus, quas Conſtitutio Inn. XII. n. 2167. requirit, nam tantùm loquitur de illo, qui in aliena Diœceſi ordinatur ratione ac titulo Beneficii in hac aliena Diœceſi obtenti, & hunc dicit egere teſtimonialibus Epiſcopi originis, non autem loquitur de illo, qui ordinatur ratione, & ex vi dimiſſoriarũ ab Epiſcopo originis allatarum. Conſtitutio autem reſtrictiva Juris cõmunis non debet extendi ad caſum non expreſſum. Et ratio eſt, quia ſi Epiſcopus originis dimittat, cenſet aptum, qui ordinetur, ergo ſufficienter atteſtatur de natalibus, ætate, moribus & vita, non item, ſi ab eo non dimittatur, ſed purè ratione Beneficii fiat ſubditus Ordinanti, qui ordinariè non ita poteſt reſcire de illis qualitatibus. Atque ita cenſerunt etiam Doctores, ac Profeſſores noſtri Coloniæ & Monaſt. VVeſtph. &c.

2254 §. 5. Conſtitutio n. 1167. tantùm habet, quòd Clericus à proprio Epiſcopo initiatus Tonſura, vel Minoribus non poſſit ab alio Epiſcopo titulo Beneficii in hujus Diœceſi obtenti ad ulteriores Ordines promoveri, niſi exhibuerit teſtimoniales Epiſcopi originis & domicilii. Unde ſi quis non fuiſſet à proprio Epiſcopo initiatus Tonſura, vel Minoribus, ſed vellet his initiari titulo Beneficii alibi obtenti, judicarunt plures Doctores, quantùm eſt ex vi iſtorum verborum dictæ Conſtitutionis, non teneri exhibere teſtimoniales iſtorum aliorum Epiſcoporum, quia verba extendi non debent ultra caſum expreſſum: attamen non eſt negandum aliunde eſſe obligationem teſtimoniales ſufficientes exhibendi.

2255 §. 6. Pro Regularibus dat teſtimoniales, non Epiſcopus, ſed Superior regularis, Barb. *de off. Epiſc. alleg. 7. n. 31.* cujus ratio etiam valet reſpectu Novitii, ſi hic ordinari deberet, nam etiam de aptitudine, vita, & moribus Novitii meliùs ſciſcit Superior regularis, quàm Epiſcopus.

2256 §. 7. Si Titius, certus ſe antehac eſſe tonſuratum, teſtimonium amiſerit, nec reperiatur catalogus Suffraganei, à quo tonſus eſt, ſufficiet, ſi id juret, ut admitti poſſit ad Ordines, quia ubi non poteſt haberi probatio plena, admitti poteſt illa privilegiata. Si tamen Capitulum, à quo deberet v. g. inveſtiri, ſed prius oſtenſo teſtimonio Tonſuræ, nollet iſta probatione acquieſcere, cogi non poſſet, quia poteſt ſecundùm ſtatuta poſtulare probationem plenam & juridicam, unde deberet Titius attribuere caſui & infortunio, quòd pergere non poſſet: ita judicavi cum tribus aliis Doctoribus. Et ſcio aliquem iſto modo excluſum eſſe à Prebenda Cathedrali, ad quam præſentatus erat.

2257 *Q. 328. Quid Sede vacante fieri poſſit circa Ordinationem, dimiſſoriales & teſtimoniale?* Reſp. §. 1. Olim poterat Capitulum Sede vacante dare licentiam ordinandi etiam ſuos quamvis nõ arctatos, per Cap. *Cum nullus* De tempor. Ordin. in 6. Sed nunc Trid. *ſeſſ. 7. c. 10. de Ref.* ſic ſtatuit. *Non liceat Capitulis Eccleſiarum Sede vacante intra annum à die vacationis, ordinandi licẽtiam aut litteras dimiſſorias ſeu Reverendas, ut aliqui vocant, tã ex Juris communis diſpoſitione quàm etiam cujuſvis privilegii, aut conſuetudinis vigore, alicui, qui Beneficii eccleſiaſtici recepti, ſive recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere; ſi ſecus fiat, Capitulum contraveniens eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, & ſic ordinati, ſi in minoribus Ordinibus conſtituti fuerint, nullo privilegio clericali, præſertim in criminalibus gaudeant: in Majoribus verò, ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri Prælati ſint ipſo jure ſuſpenſi.* Idem repetit ſeſſ. 23. c. 10. de Ref. ubi addit, *concedentes autem dimiſſorias contra formam Decreti, ab Officio & Beneficio per annum ſint ipſo Jure ſuſpenſi.* Et Gallem. *in declarat. n. 6.* dicit eſſe extenſum ad Capitulum exemptũ habens immemorialem poſſeſſionem contrariam. Pœnam tamen initiati Minoribus, ut non gaudeat privilegio clericali, putat Sanch. *in Conſ. l. 7. c. 1. d. 28. n. 8.* eſſe tantùm ferendæ ſententiæ.

Non obſtante illo Decreto Trid. dicit Barb. *de jure eccleſ. l. 1. c. 32. nu. 89.* Capitulum Sede vacante poſſe concedere licentiam Epiſcopo extero, & multò magis Epiſcopo Nullatenſi apud ſe Suffraganeo, exercendi Pontificalia in Eccleſia vacante: citatque pro hoc Henriq. Quarantam, Garc. *de Benef. p. 5. c. 7. n. 93.* qui refert hanc declarationem S. Congreg. *Capitulum Sede vacante poteſt concedere etiam licentiam extero Epiſcopo exercendi Pontificalia in eorum Eccleſia & Ordines conferendi tam Clericis illius Diœceſis, quàm exteris habentibus dimiſſorias ſuorum Epiſcoporum: juxta tamen formam hujus Decreti.* Et ob hanc declarationem Diana *p. 8. tr. 4. R. 41.* ſic habet: Etſi Capitulum Sede vacante, vel ejus Vicarius non poſſit intra annum ſubditis ſuis dimiſſorias concedere, poterit tamen intra eundem annum per alium Epiſcopum Pontificalia exercentem ordinare Diœceſanos ſuos. Videtur etiam favere Nav. *Conſil. 44. de tempor. Ord.* Item videtur tenere Sanch. *dub. 26.* Id autem poſſe Capitulum Sede vacante, tenent abſolutè Quintanadv. *tr. 6. ſingul. 6.* & Leur. *in Vicario q. 466. & 509.* *Ratio* poteſt eſſe, quia licèt Epiſcopus Suffraganeus non habeat propriam Diœceſin in actu, tamen illa Diœceſis, in qua eſt Suffraganeus, eſt aliquo modo ſua, eò quòd in ea inſtitutus ſit ad Pontificalia exercenda, uti notant Themudo apud Dianam *p. 8. t. 4. R. 72. & alii.* Sed oppoſitum videtur abſolutè eſſe tenendum ob clara verba Trid. ſuprà.

Reſpondent Sanch. *n. 2.* Themudo apud Dian. Quintanadv. & Leur. ſuprà, Tò *ordinandi licentiam*, ſumi paſſivè, ita ut ſenſus ſit, non liceat Capitulo concedere alicui *licentiam, ut ordinetur* extra illam Diœceſin, ita ut ordinandi licentia & dimiſſoriæ, uti & Reverendæ, pro eodem ſumantur. *Contrà eſt* 1. quia explicatio illa eſt contra clara verba: nec credibile eſt in *Trid.* in quo fuerunt tot doctiſſimi viri, etiam optimi Grammatici, neminem futurum fuiſſe, qui admoneret de ſenſu paſſivo, ſi hunc intendiſſent, exprimendo per ſolas has voces, *ut ordinentur licentiam*, ergo cùm poſuerint gerundium activum *ordinandi*, quod nulli verbo paſſivo convenit, ſtandum eſt ſenſu proprio & Grammaticali, nec ab eo in Decretis vel legibus recedendum eſt, niſi cogat graviſſima authoritas vel ratio. 2. Trid. dicit, *ordinandi licentiam aut litteras dimiſſorias concedere*, ergo iſta duo non ſumit pro eodem, quia *aut* eſt particula disjunctiva: & ſi pro eodem ſumpſiſſet, dixiſſet, ſive literas dimiſſorias, uti dixit, *dimiſſorias ſeu reverendas*, quia hæc ſumebat pro eodem: Hinc Barboſa *de dictionibus*, ait, *aut* eſt dictio disjunctiva propriè, ac disjunctivè regulariter ſumitur, quamvis autem notet aliquando ſumi pro *ſive*, tamen addit, *principaliùs eſt adverſativa, & ponitur inter diverſa.*

Et planè illum eſſe ſenſum *Trid.* adeòque Capitulo Sede vacante non licere primo anno, etiam per talem Suffraganeum ordinare ſubditos ſuos non arctatos, docent abſolutè Pax. Jord. *l. 3. tit. 6. n. 152.* Piaſec. *p. 1. c. 1. n. 12.* Averſa *qu. 3. ſect. 7.* Dicaſt. *hic n. 237.* Gavantus *in Manuali Epiſc. v. Capitulum Sede vacante* in addit. *n. 20.* Engel. *l. 1. tit. 11. n. 36.* Gob. *tr. 8. n. 266.* qui *n. 275.* refert Nuntium Apoſtolicum Lucernenſem ſuſpendiſſe Capitulum Conſtantienſe, quia Sede vacante dederat Suffraganeo licentiam ſic ordinandi, & infinitum eſſe referre omnes Authores, qui idem tenent.

Citati autem in contrarium non tenent oppoſitam ſententiam: Barb. *l. c.* tantùm dicit in genere, poſſe exercere Pontificalia: non autem poſſe ordinare diœceſanos non arctatos, clarè docet *de off. Epiſc. Alleg. 7. n. 17.* & Trid. *ſeſſ. 7. c. 10. de Ref.* unde certò ſtat pro ſententia noſtra. *Nec obſtat*, quòd l. c. *De Jure eccl. n. 124.* Item *De Canon. & Dignit. c. 24. n. 124.* dicat, poterit inſuper idem Capitulũ præfato anno durante concedere Epiſcopo extero exercitium Pontificalium, & Ordinationem propriorum ſubditorum vacantis Sedis: *nam* manifeſtum eſt eſſe errorem typographi, & utroque loco omitti hęc verba, *non tamen* vacantis Sedis, utroque enim loco in ſummario capitis ad n. 124. expreſſè habet, *& Ordinationem propriorum ſubditorum, non tamen ſubditorum vacantis Sedis:* Et de Jure eccleſiaſt. poſt relatos Authores ſtatim ſubdit, *quia quoad ſubditos vacãtis Sedis, non niſi poſt elapſum annum:* Et ſimiliter in Indice utriuſque operis ad numeros relatos eodem modo dicit, *& Ordinationem propriorũ ſubditorum, non tamen vacantis Sedis.* Henriq. *l. c.* tantùm dicit Vicarium Sede Apoſtolica (non autem Epiſcopali) vacante poſſe concedere dimiſſorias, quod etiam dicam n. 2263. Quaranta apud Sanch. *n. 3.* expreſſè dicit Sede vacante non poſſe ordinari ſubditos ipſius capituli. *Garcias* & declaratio apud illum expreſſè habet in fine, *juxta tamen formam hujus decreti*, nempe *Trid.* ſuprà, ubi tantùm conceditur de ſubditis Sedis vacantis, ſi ſint arctati. Et cùm iſta declaratione nitatur *Diana*, etiam ipſe plùs non vult, quàm arctatos poſſe ordinari. *Nav.* tantùm loquitur de tempore poſt annum vacationis, *Sanch.* tantùm loquitur de ſubdito Sedis vacantis, ſi à ſuo Epiſcopo defuncto, vel à Papa, vel à Nuntio Apoſtolico habeat dimiſſorias ad quemcunque Epiſcopum: hinc rectè dicit Gob. *n. 266.* quòd illi, quos pro ſe citat *Quintanadv.* non faveant ipſi. Nec ratio adducta perſuadet; juriſdictio enim Suffraganeis eſt delegata ab Epiſcopo vel à Capitulo committente.

§. 2. Arctati ratione Beneficii recipiendi vel recepti poſ- 2258
ſunt etiam primo anno Sedis vacantis ordinari, uti conſtat ex dictis. Docent autem Ricc. Ugol. Barb. *in Collect.* ad Trid. ſuprà *n. 17.* Garzias *p. 5. c. 7. à n. 99.* illos eſſe arctatos ratione Beneficii recipiendi, qui habent jus, ſeu ſunt vocati ad aliquod Beneficiũ vacans aut Capellaniam requirentem actu certum Ordinem, quo illi carent. Item qui cùm non ſit ordinatus prima Tonſura, eſt præſentatus ad Beneficium: ſed pro hoc videnda ſunt dicta n. 2166. E contrà non poteſt dici arctatus ratione Beneficii recipiendi, qui eſt præſentatus ad aliquod Beneficium ſeu Capellaniam habentem annexum certum Ordinem, ad quem ille, qui obtinet, tenetur facere ſe promoveri: ſimiliter non dicitur arctatus occaſione Beneficii recipiendi is, cui aliquis vult reſignare aliquod Beneficium requirens actu Ordinem, quo ille caret, hoc enim eſt merè voluntarium. Arctatus ratione Beneficii recepti eſt, qui obtinet Beneficium requirens ſervitium perſonale, ratione cujus de jure, conſuetudine, privilegio, ſtatuto Eccleſiæ vel fundatione tenetur intra annum facere ſe promoveri, *Ricc. Ugol. Garz.* exemplificantes in eo, qui obtinet Parochiam, nam eſt arctatus ad Sacerdotium intra annum: item de eo, qui obtinet Canonicatum, cui certus Ordo eſt annexus, Item in aliquibus Beneficiis ſeu Capellaniis requirentibus ſervitium perſonale ſeu aliquem Ordinem: item ſi Ordo ſuſcipiendus ita annexus eſt Beneficio, ut tempore proviſionis in eo

con-

Digitized by Google

conſtitutus eſſe debeat, ſed impetrans diſpenſatus fuit, ut hoc non obſtante hujuſmodi Beneficium obtineret, Barb. *n.16.*

2259 §.3. Etiam ille poteſt ordinari in loco, & in primo anno Sedis vacantis, qui à ſuo Ordinario affert dimiſſorias, Sanch. *dub.26.n.2.*Neuſſ.*d.*109.*n.62.* Tamb.*hic c.8.§.2,n.9.* Boſco*ſ.3. num.*211.Pirh.*l.1.tit.6.n.*255. Leur.*qu.*509. qui citant præterea Henriq.Laym.Quarant.Ventrig. Piaſec. Ratio eſt, quia finis Trid. fuit, teſte Nav.*in Conſ.l.1.ad tit.tempor.Ordinat.Conſ.27. n.2.* ne quis ordinaretur abſque conſenſu ſui Ordinarii, quod non fit, ſi afferat ſui Ordinari dimiſſorias: Et hoc à S. Cong. declaratum eſſe dicit Garc. apud Leur.*n.3.* *Nec obſtat*, ſi fortè Epiſcopus defunctus, aut etiam idem Suffraganeus, qui nunc ordinat, antehac dimiſerit, *nam* id per accidens eſt; & dimiſſus vi ſuarum dimiſſoriarum poteſt in quacunque Diœceſi ordinari à quocunque Epiſcopo licentiam ordinandi habente, quam hic Suffraganeus habet à Capitulo.

2260 §.4. Multo magis poſſunt ordinari Regulares etiam primo anno in loco Sedis vacantis afferentes dimiſſorias, & teſtimoniales ab eis, ad quos ſpectat dare ipſis, uti ex declaratione S.Cong.tenent Themudo & Portell.apud Dian.*p.8.t.4.R.72,* Corr.*in praxi diſpenſ.l.4.c.6.n.*16.Quintanad.*ſingul.6.*Tamb. ſuprà *n.*12.Leur.*q.*509.*n.7.*maximè,cum Regulares in odioſis non veniant nomine Clericorum, quos hic vetat ordinari Trid.neque nomine ſubditorum Capituli Sedis vacantis.

2261 §.5. Capitulum non poteſt nunc Sede vacante intra primum annum dare dimiſſoriales niſi arctatis, uti conſtat ex Trid.ſuprà,docentque omnes cum Leur.*q.*512.qui cum Fermoſino *De Capitulo Sede vacante q.20.n.16.* extendit etiam ad primam tonſuram, ſed Gallem.*n.2.*putat: cùm Trid.dicat *ordinandi* licentia, non comprehendi primam tonſuram, quæ non eſt Ordo. Saltem Garc. *n.93.* refert hanc declarationem S.Congr. *Vicarius Capituli Sede vacante infra annum poteſt concedere litteras dimiſſorias ad primam tonſuram ei, qui eſt præſentatus à patronis laicis ad Beneficium eccleſiaſticum jurispatronatus ipſorum, ut illud obtinere valeat.*

2262 §.6. Si quis ex alia cauſa quàm Beneficii arctetur ad Ordinem ſuſcipiendum, v.g. ad obtinendum gradum in Theologia, Capitulum Sede vacante non poſſet intra primum annum ei dare dimiſſorias, quia exceptio illa firmat Regulam in contrarium, Ventrig.& alii cum Leur. *q.512.n.9.*

2263 §.7. Vicarius Papæ poteſt Sede Apoſtolica vacante facere ordinari ſuos,aut eis etiam non arctatis dare dimiſſorias,Henr. Averſ.*q.3.ſ.7.*Barb.*de Off.Epiſc.alleg.7.n.13.*Trid.enim non reſtringit juriſdictionem Sedis Apoſtolicæ vacantis: Et idem dicunt Mandoſ. Graff.Vulpej. apud Barb. de Vicariis Epiſcoporum deputatis per Papam, quos Apoſtolicos vocamus.

2264 §.8. Nuntium Apoſtolicum poſſe intra primum annum dimittere ſubditum Sedis vacantis non arctatum, negant Garc. ſuprà *n.*104. & Pirh.*l.1.tit.11. n.54.* cujus hoc eſt fundamentum; quia, inquit, Nuntius non poteſt dare dimiſſorias niſi illis, qui à ſuo Ordinario habuerint teſtimoniales, ſed Sede vacante non poteſt quis ab Ordinario habere teſtimoniales, quia tum non datur Ordinarius, eò quòd nomine Ordinarii dantis teſtimoniales non intelligatur Capitulum aut Vicarius Sedis vacantis, ſed ipſe Epiſcopus, qui tum non eſt; Ex quo infert Nuntium non poſſe niſi in caſibus, in quibus poteſt Capitulum Sede vacante. Sed ratio illa nulla eſt, uti conſtabit ex dicendis n.2265. nam Capitulum & Vicarius Sedis vacantis poteſt dici Ordinarius ac dare teſtimoniales.

Hinc Nuntium Apoſtolicum poſſe talem dimittere,abſolutè affirmant Led.apud Garc.ſuprà, Barboſ. *de Jure eccleſ.l.1.c.32.n.*122.Molina *de juſt.tr.6.d.*11.*n.4.*Fermoſ.ſuprà *n.*14.Eſcob. *l.23.c.17.n.*400.Graff.& Cenedo apud Boſco hic*ſ.3.n.20.* Gob. *tr.8.n.*573.Leur.*q.*509.*n.3.* Ratio eſt 1. quia Nuntius Apoſtolicus meritò dicitur ſe habere ſicuti Vicarius à Papa conſtitutus,de quo n.1263.dictum eſt, 2.Quia Nuntius poſſet talem ordinare, cùm ſit Ordinarius, ſecundùm dicta n.1494.ergo etiam poteſt dimittere. 3. Quia facultas dandi dimiſſorias eſt data Nuntio abſolutè ſine reſtrictione ad Sedem plenam aut vacuã, ergo malè reſtringitur ad plenam. Quia tamen res illa eſt valdè controverſa, Averſ.*q.3.ſ.7.*relatis in utramque partem Authoribus concludit, *Quare in hoc ſtandum erit conſuetudini*: Et quod attinit ad conſuetudinem, Molina ſuprà teſtatur ſe ſæpiùs vidiſſe id à Nuntiis factum eſſe in civitate Conchenſi: Idem feciſſe Nuntium in Helvetia, teſtatur Gob. ſuprà.

2265 §.9. Capitulum poteſt etiam pro anno Sedis vacantis dare ſuis ſubditis non arctatis litteras teſtimoniales ſeu commendatitias de vita & moribus, Card.de Luca *in annot. ad Trid. diſc.31.n.31.* Averſ.ſuprà, Leur.*q.*511. citant alios contra Garciam *n.*105. & Pirh. ſuprà. Neque hoc eſt contra diſpoſitionem Trid. requirentis teſtimoniales ſui Ordinarii, quia quamvis Nav.Garc. Pirh. putent per ordinarium in Trid. intelligi proprium Epiſcopum & non alium, proculdubiò, inquit Molina, vehementer falluntur, quia Sede vacante Capitulum & ejus Vicarius verè & ſimpliciter ſunt Ordinarii, ut docent Lot. *l.2.q.13.n.42.* Corr. *De Beneſ. l.1.c.22. n.92.* De Luca ad Trid. *diſc.5.n.23.* Pariſ.*De reſign.l.7.q.23.n.*124. Et cùm poſt annum vacationis dent teſtimoniales, imò & arctatis durante primo anno, uti fatetur Pirh.*n.59.* evidens eſt, quòd veniant nomine Ordinarii.

§.10. Quod dicitur fieri poſſe per Capitulum Sede vacan- 2266
te, intelligitur ex ſpeciali commiſſione Capituli per Vicarium Generalem intra primos octo dies à Capitulo inſtitutum, non enim poteſt Capitulum per ſeipſum, uti notant Authores cum Leur. *qu.*513. adducentes pro hoc declarationem S.Congregat. niſi fortè Capitulum propter hæreſin, peſtem vel ſimilem cauſam eſſet diſperſum, tum enim ſufficeret etiam ab uno ſolo Capitulari reſidente hoc fieri, & id pariter deciſum eſt apud Garciam ſuprà *n.93.*

Q.329. Quid ſpecialiter notandum ſit circa jam dicta, 2267
tempore Sedis vacantis in Epiſcopatu, in quo alternant Epiſcopus catholicus & Princeps acatholicus? R. Si Epiſcopus catholicus rexerit & moriatur, tum incipit primus annus Sedis vacantis, ac tenent, quæ hactenus dicta ſunt: E contrà ſi rexerit & moriatur Princeps acatholicus, putavit doctus Canoniſta tum etiam incipere primum annum Sedis vacantis, adeòque locum habere decretum Tridentini *nu.*2257. relatum. Rationem dabat, quia caput illius Epiſcopatus in temporalibus fuit iſte Princeps acatholicus, caput autem & veluti Ordinarius in ſpiritualibus, ſecundùm concordata & diſpoſitionem Pacis Monaſterienſis, erat Metropolitanus, pro illo nempe tempore, quo in temporalibus regeret Princeps acatholicus: hoc autem Principe acatholico mortuo cenſetur commori Metropolitanus reſpectu hujus Epiſcopatus, quia deſinit ejus juriſdictio ſpiritualis, adeòque videtur incipere Sedes vacare etiam in ſpiritualibus, ſaltem fictione Juris pro caſu, de quo Jus nihil diſpoſuit. Sed oppoſitum tenendum, & conſequenter dicendum, quòd in eo Epiſcopatu poſſint, uti ante, fieri Ordinationes & dari dimiſſoriæ etiam non arctatis. Ratio eſt 1. quia vacatio Epiſcopatuum eſt ad modum vacationis Beneficiorum, hæc autem dicuntur vacare per obitum vel ceſſionem ipſiuſmet beneficiati, uſque dum novus in eodem verè inſtituatur, Corrad. *l.3.c.6.n.16. & 51.* cum communi. 2. Viduitas Eccleſiæ eſt à morte ultimi ſponſi uſque ad novum Epiſcopum, id eſt, uſque ad aliquem qui habeat in ſpiritualibus ſupremam poteſtatem, & cui fiat proviſio talis Eccleſiæ, Lotter *l.3.q.29.n.*118.119. Barboſ. *De Jure eccleſ.l.1.c.8.n.6.* Debetque nova proviſio fieri authoritate Apoſtolica, Corrad. *n.52.* Ideòque viduitas durat uſque ad novi Epiſcopi confirmationem à Papa faciendam, Pariſ. ſuprà *nu.* 48. citans Gloſſ.& alios; Tota enim vis extinctiva prioris vacationis attribuitur actui legitimæ collationis, quæ ſuccedit, Aſc. Tamb. *de Jure Abb. in dec.25.rotali n.2. & 4.* Lott. *l.3.q.1. n.19.* citans alios. 3. Quamvis Papa alicui Epiſcopatum vacantem dediſſet in commendam, vel ad adminiſtrandum, tamen per obitum hujus commendatarii vel adminiſtratoris non inciperet vacare Sedes, Tamb.*p.2.d.4.q.6.* Garc.*p.4.c.4.n.64.* ergo ſimiliter hic. 4. Quando Trid. prohibet dare dimiſſorias tempore Sedis vacantis in primo anno nomine vacationis venit vera & non ficta vacatio, id eſt, vacatio per mortem vel ceſſionem veri Epiſcopi, Pariſ. *de Reſign. l.12.q.10.n.25.* ergo Decretum illud prohibens & reſtrictivum Juris communis extendi non debet ad vacationem tantùm politicam, quæ tantùm reſpicit gubernationem temporalem.

Objic. Capitulum in hoc caſu ſolet ſtatuere vel confirmare Vicarium in pontificalibus & ſpiritualibus, ergo ſignum eſt, quòd Sedes cenſeatur tum incipere vacare etiam canonicè. *Reſpondeo* n.conſeq.nam mortuo Principe acatholico ceſſat adminiſtratio Metropolitani, qui non implebat Sedem, & juriſdictio ſpiritualis, quæ à Capitulo poſt primum annum vacationis venerat ad Metropolitanum, mortuo Principe acatholico revolvitur ad Capitulum, & iterum connectitur cum juriſdictione temporali, quam tum etiam recipit Capitulum. De cetero poteſt Suffraganeus ex facultate à Metropolitano conceſſa pergere exercere pontificalia, dummodò Capitulum non reluctetur, ſicuti ſi accepiſſet ab Epiſcopo mortuo talem facultatem, dato quòd eſſet primus annus vacationis, facultas illa non expiraſſet per mortem Epiſcopi concedentis, Sanch. *De Matrim.l.8.d.28.n.64.& 82.* Themudo cum Diana *p.8.tr.4.R.72.* Fermoſin. ſuprà *nu.1.* maximè ſi Capitulum confirmarit hunc Suffraganeum etiam tanquam Vicarium, non enim poteſt ſemel à ſe conſtitutum dejicere ſine cauſis & cauſarum cognitione, Caſtrop.*t.13.d.2.p.29.n.7.* Barb. *De Jure eccleſ.l.1.c.32.n.47.* & alii, quos citant: nec etiam poteſt Capitulum conceſſam ſemel poteſtatem limitare, Garc. *p.5.c.7.à n.25.* & alii, maximè cùm poteſtatem eam acceperit à Metropolitano, Garc. *n.34.* Leur.*qu.*510. Nihilominùs poſt juriſdictionem iterum devolutam ad Capitulum, inconveniens non eſt, ſi talis Vicarius recognoſcat ſuos Principales, & petat confirmationem à tali Capitulo, quod ſciet, quid de Jure facere poſſit aut debeat.

Q.330. Quid addendum ſit circa titulum Ordinationis? 2268
Reſp. De hoc ita ſtatuit Trid. *ſeſſ.21.c.2. de Reform.* *Cùm non deceat eos, qui divino Miniſterio adſcripti ſunt, cum Ordinis*

com-

dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere; compertumque ſit complures pleriſque in locis ad ſacros Ordines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt ſe Beneficium eccleſiaſticum aut etiam idoneas facultates obtinere: ſtatuit ſancta Synodus, ne quis deinceps Clericus ſæcularis, quamvis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate, ad ſacros Ordines promoveatur, niſi prius legitimè conſtet eum Beneficium eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, pacificè poſſidere: id verò Beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quòd ad illius Beneficii titulum ſit promotus, neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtet, quòd aliunde vivere commodè poſſit. Et aliter facta reſignatio nulla ſit. Patrimonium verò vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum, eo quoque prius perſpecto, patrimonium illud vel penſionem verè ab eis obtineri, taliaque eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint, atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari aut extingui vel remitti nullatenus poſſint, donec Beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere poſſint; antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando. Circa hunc ſuſtentationis titulum notanda ſunt ſeqq.

2269 §.1. Titulus pro Ordine ſacro debet eſſe quid perpetuum, immobile, non revocabile, diſtinctum à lucris quotidianis: unde non ſufficit lucrum, quod quis haberet ex Miſſis non fundatis, ex Muſica, ex inſtructione puerorum &c. quia hæc per revocationem, infirmitatem, vel alium caſum impediri poſſunt, Sanch. *in Conſ.l.7.c.*1.*d.*23.*n.*10. Nec ſufficit Beneficiũ manuale vel Capellania, à qua quis removeri poteſt, quia ſic non eſt ei ſatis cautum de honeſta ſuſtentatione. Putant tamen Pariſ. Gonz. & alii ſufficere talem Capellaniam temporalem, à qua nemo ſoleat removeri niſi cōceſſa alia proviſione; ſed contrà eſt, quia immeritò imponitur hoc onus Patrono, Caſtrop. *t.*27.*p.*10.*n.*4. Putant etiam Nav. & alii cum Sanc. *d.*35.*n.*4. ſufficere Coadjutoriam in Beneficio, quia Coadjutor inveſtitur: ſed melius negat illam ſufficere Caſtr. *n.*5. cùm ſit tantùm ſpes Beneficii, & quidem incerta, eò quòd Principalis poſſit diutius vivere. Valeret tamen, ſi pars una ſuſtentationi ſufficiens ei in perpetuum titulũ aſſignetur, Garc. Gob. *t.*8.*n.*637. Cenſus etiã redimibiles cenſentur immobilia, dummodò adhibeatur ea cautio, ut ſi fiat redemptio, pecunia ex Judicis decreto deponatur apud idoneas perſonas, ut iterum conſtituatur cenſus, Caſtr. *p.* 11.*n.*9. & alii contra Bonac. & alios. Ex hoc autem, quòd Beneficiatus deponi poſſit ab Epiſcopo vel Collatore, ſi committat enorme crimen, ob quod jus permittit deponi & Beneficio privari, non ideò Beneficium deſinit eſſe perpetuum, hoc enim præcipuè oritur ex libertate beneficiati, qua vult delinquere, ergo non ideò eſt ad nutum alterius amovibilis.

2270 §.2. Titulus ordinariè debet aſſignari cum obligatione reali & hypotheca: eſtque advertendum, ne hujuſmodi bona ſint prius ære alieno gravata: de cætero titulus ſuper bonis ita fundatus, eſt onus reale, & tranſit ad quemcunque poſſeſſorem jure ordinario hypothecæ, Engel. *l.*1.*tit.*14.*nu.*17. addens *n.*18. ſi à Monaſteriis vel Eccleſiis Collegiatis concedatur titulus, non requiri quidem hypothecam, quia bona Eccleſiarum non poſſunt regulariter alienari, attamen requiri conſenſum Capituli, quia ſucceſſor non tenetur ſtare obligationi ſui anteceſſoris ſine utilitate vel neceſſitate Eccleſiæ contractæ, per ea, quæ traduntur in cap. pen. *De fidejuſſor.* & cap. 1. *De ſolut.*

2271 §.3. Garcias *De Benef. p.*2.*c.*5.*nu.*93. dicit à S. Congreg. declaratum eſſe, quòd aſſignatio menſæ Epiſcopalis non ſufficiat ad titulum, & ratio poteſt eſſe, quia onus alendi ordinatum non poteſt imponi menſæ ſucceſſoris: ſed ſi conſentiat Capitulum, quod cenſetur facere, quando ſcit fieri & non contradicit, praxis habet, quòd ſic ordinentur, id enim utile eſt & quandoque neceſſarium, præſertim in Diœceſibus, in quibus non ſunt ſeminaria pro inſtituendis Clericis: tum autem ſervantur ſequentia: 1. Indicto tempore aliquo ante concurſum, per rigidum examen Synodalium eliguntur tot, quot requiri videtur ad inſtantem neceſſitatem. 2. Hi ordinati mittuntur, ut tanquam Sacellani ſerviant apud Parochos exemplares, doctos & zeloſos. 3. Poſt captam apud hos experientiam per quatuor ſaltem annos, ſi vacet parochia, hi ad concurſum pro tali parochia admittuntur. Et ſi iſte modus ſervetur, excitatur æmulatio juniorum Clericorum, exercent ſe diligenter in miniſteriis curæ animarum, laborant, ut bene vivant, ſe perficiant, & ab illis, apud quos primis annis ſerviunt, referant bona teſtimonia: nec facilè periculum eſt, ut deſtituantur neceſſaria ſuſtentatione.

2272 §.4. Barb. putat, quando urget penuria Sacerdotum, ad titulum ſufficere, ſi quis etiam privatus promittat ordinando ſe omnia neceſſaria illi ſubminiſtraturum, quia ex hac timeri poteſt minus damnum, quàm ex carentia tam neceſſarii Miniſtri. Addit Gob. *n.*617. ſi Comes aliquis aut communitas obliget omnia ſua ad alendum aliquem in defectu ſufficientis ſuſtentationis, ſufficere ad titulum, ſed Jord. & Gallem. apud Gob. *n.* 614. probabilius negant id ſufficere, & requirunt conſtitui aliquid certum, determinatum, irrevocabile; & talis videtur eſſe mens Tridentini.

§.5. Beneficium, ad cujus titulum quis ordinatur, debet 2273
eſſe eccleſiaſticum, actu pacificè poſſeſſum, uti habet Trid. ſuprà, & expreſſè ſtatuit *Synodus Colon.* anni 1662. *p.*2. *tit.*10. *c.*3. *§.*7. unde non ſufficit ſpes certa, quam quis habet, quia eſt electus vel præſentatus, Sanch *dub.* 35.*n.* 2. Caſtrop. *p.*10.*a n.*7. contra Sayr. & alios, qui putant ſufficere collationem & inſtitutionem, ſi ſincerè putetur, quòd non ſit impedienda poſſeſſio, & ſic procedunt communiter Epiſcopi; hinc Jord. *De ord. l.*3. *tit.*6.*n.*301. dicit, quando ex circumſtantiis appareret de bona fide, & omnis fraudis ſuſpicio tolleretur, non eſſe omninò improbabilem eam opinionem.

§.6. Beneficium actu poſſeſſum ſufficit ad titulum, 2274
quamvis primo anno nil percepturus ſit, Gob. *n.*623.

§.7. Henriq. Avila, & alii putarunt Doctorem Juris vel 2275
Theologiæ poſſe ordinari ſine alio titulo, quia docendo poterit ſe honeſtè ſuſtentare: quod Cordub. & Dian. admittunt per ſe loquendo, de Doctore promoto in inſigni Univerſitate: ſed rectè negant Sà, Sanch. Barb. Avet *ſ.q.*3.*ſ.*10. Gob. *n.*627. nam S. Congr. id reprobavit, nec ſcientia panem ei dabit, quamvis fundatam etiam lectionem habeat, nil enim ſtabile eſt, cùm per infirmitatem impediri, vel ob aliam cauſam poſſit amoveri.

§.8. Titulus patrimonii ordinariè debet eſſe major quàm 2276
Beneficii: in dubio autem regulariter præſumitur eſſe ſufficiens, de Luca *de Benef. diſc.* 37.*n.*7. Et univerſaliter in quovis titulo, ſi modicum deficiat ad honeſtam ſuſtentationem, curandum non eſt, inquiunt Sanch. ſuprà *dub.*23.*n.*8. & Dian. *p.*5.*t.*5.*R.*20. Hoc tamen, quod pro titulo aſſignatur, non poteſt hypothecari, alienari, permutari, reſignari, nequidem quoad fructus vel in ſubſidium aliorum bonorum, inquit Caſtrop. *p.*10.*n.*13. *& pu.*11.*n.*10. niſi quantum de fructibus honeſtæ ſuſtentationi ſuperfluit, etiamſi ordinatus poſſet aliunde ſine titulo ullo, vel ſine ejus fructibus ſuſtentari.

§.9. Pro titulo patrimonii non ſufficit, quòd filius certò 2277
expectet pinguem legitimam à patre: Si tamen pater ſit dives, poteſt filius eum adſtringere, ut ſibi patrimonium irrevocabiliter deſignet pro titulo, Caſtrop. *pu.*11.*a nu.*2. Hoc autem ſibi aſſignatum negant multi debere computari in legitimam, cùm ſit veluti donatum filio ad ſuſtentationem quotidianam; veriùs tamen aſſirmant Mol. Garc. Caſtrop. *n.*6. & alii, quia bona talia non alienantur, ſed poſteà redeunt ad hæredes; ergo meritò cenſentur eſſe legitima.

§.10. Ad titulum patrimonii aut alterum non perpetuum, 2278
ſed habentem ſe per modum patrimonii, non prærequiritur ulla inſtitutio ſeu inveſtitura, ſed ſufficit præceſſiſſe inſtrumentum aſſignationis & judicium Epiſcopi de futura illius ſufficientia: ſpectatque hoc judicium ad Epiſcopum illum, in cujus Diœceſi ſunt ea bona pro titulo aſſignata.

§.11. Ut caveantur fraudes, quæ frequenter contingunt 2279
in titulo patrimonii, præſcribuntur in quibuſdam Diœceſibus hæ leges. 1. Hic titulus conſtitui debet in determinatis bonis vel obligationibus ejuſmodi, quæ pro immobilibus habeantur, quales non ſunt, quæ ſolis ſyngraphis vel inſtrumentis per Notarium tantùm & teſtes ſubſcriptis conſtituuntur. Domus, horrea, aliaque ædificia non neceſſariò admittuntur, quia incendiis ſunt expoſita: plerique tamen admittunt, maximè extra tempora belli. 2. Bona illa debent publicè & judicialiter recognoſci, cum attentione, quòd ſint allodialia, propria illius, qui ordinando conſtituit titulum. Item quòd non ſint hypothecata aliis &c. Item quòd conſtituens titulum poſſit ea cedere abſque præjudicio legitimæ liberorum ſuorum vel quorumcunque aliorum. Item abſque præjudicio ſuſtentationis ad vitam propriam neceſſariæ. 3. In eodem judiciali documento exprimi debet, quantum ſecundum commune judicium prudentum ſingula prata, ſinguli agri, ſinguli horti &c. annuè afferre poſſint in pecunia, planè liberè, detractis omnibus oneribus, contributionibus &c. 4. Summa pecuniæ ita annuatim liberè provenientis ex talibus bonis, debet attingere taxam tituli in tali Diœceſi conſtitutam. 5. Conſtituens titulum debet per idem judiciale inſtrumentum actu cedere jus in re plenum horum bonorum in favorem ordinandi, ita ut hic ſtatim poſſit ingredi in actualem poſſeſſionem. 6. Hæc bona debent cedi irrevocabiliter, nec poſteà onerari, hypothecari &c. uſq; dum ordinatus moriatur, vel apud Epiſcopum doceat ſibi aliunde eſſe proviſum. Cauſa hujus rigoris eſt juſta, quia Nobiles paſſim obligabant bona tantum in genere, conferentes ſolum jus ad rem, & quando ordinati offendebant, depellebantur, nec niſi litibus & cum graviſſimis moleſtiis Nobiles compelli poterant ad dandam ſuſtentationem. Similiter fiebat, quando Nobilis titulum conſtituens moriebatur, bona enim dividebantur inter hæredes, & neſciebat ordinatus, à quo vel unde alimenta peteret: his obviatur, ſi ipſe rem certam ſibi obligatam poſſit apprehendere aut habeat apprehenſam. 7. Solent hujuſmodi bona tribus Dominicis vel interpolatis feſtis in

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſia parochiali, ſub cujus diſtrictu bona ſita ſunt, publicè proclamari, ut conſtet talem deſuper ordinandum, & intelligatur, an opponatur aliquid contra qualitatem aut valorem bonorum in proclamationibus exprimendum. 8. Ordinandus jurat hæc ſe ita habere. In archidiœceſi Colonienſi per Decreta & ſtatuta juſſu *Maximiliani Henrici* anno 1651. edita n.33. ponitur hæc formula. *Ego N. juro, quòd in acquiſitione & deſignatione bonorum meorum patrimonialium, quorum titulo promovendus ſum ad ſacrum Subdiaconatus Ordinem, nulla fraus, aut dolus interceſſerit, quòdque illa verè, & pacificè poſſideam, neque ulli alii ſint oppignorata, neque impoſterùm directè, vel indirectè alienabo, ſeu quoquo modo diſtraham, niſi mihi priùs fuerit de perpetuo Beneficio eccleſiaſtico, eoque ad congruam meam ſuſtentationem ſufficienti proviſum, neque tunc quidem aliter quàm cum preſcitu, & conſenſu Romani Pontificis, ſeu Reverendiſſimi mei Archiepiſcopi, ac Principis Electoris Colonienſis, ſeu ejus Vicarii in Pontificalibus Generalis in litteris ipſius alienationis ſeu diſtractionis ſpecialiter exprimendo. Beneficium autem, quod in dicti mei tituli locum ſucceſſerit, ſine ſimili conſenſu non reſignabo. Ita me Deus adjuvet & hæc ſancta Dei Evangelia.*

2280 §.12. Quod nu.2168. dicitur, de non ſupplendo defectu Beneficii per adjectionem patrimonii, intelligitur circa titulum ordinandi non ſubditi niſi ratione talis Beneficii acquiſiti, de hoc enim ſolo eſt illa clauſula Conſtitutionis *Innoc. XII.* De cætero quilibet Ordinarius poteſt cum ſuo ſubdito facere combinationem tituli ex Beneficio & patrimonio, Caſtr. *pun.* 10. *n.*2. Gob. *n.*612. & habet praxis apud omnes.

2281 §.13. Si Titius origine Colonienſis habeat tenue Beneficium in Diœceſi Trevirenſi, & ad conflandum titulum adjiciat partem patrimonii, quod habet in Diœceſi Moguntina, hic titulus poteſt, per ſe loquendo, approbari ab Ordinario vel Colonienſi vel Trevirenſi, quia his eſt ſubditus: non tamen à Moguntino, quia ibi non habet originem, Beneficium, aut domicilium & patrimonium non facit eum ſubditum, ſecundùm dicta n. 2178. Praxis autem habet, ut in loco, ubi ſunt bona, fiat inſtrumentum judiciale & publicum; quantum bona talia annuè ſubtractis oneribus præſtare poſſint, & tum proprius aliquis Epiſcopus ordinandi erigit bona iſta ſive approbat in titulum.

2282 §.14. Peccat mortaliter, qui pro titulo curat ſibi fieri patrimonium ſub uno ex his pactis. 1. Ut illo non utatur. 2. Ut poſt ſuſceptos Ordines reddat. 3. Ut illud ad certos tantùm annos habeat. Ut ejus fructus cedat alteri: & idem eſt de pactis ſimilibus; hæc enim ſunt contra expreſſam mentem *Tridentini*, volentis titulum eſſe perpetuum & irrevocabilem, qui ſuſtentationi honeſtæ ordinandi ſemper ſerviat, Caſtrop. *pu.* 11. *n.*15. Putantque multi, quòd ordinatus ſuper ejuſmodi titulo incurrat ſuſpenſionem, quamvis id probabiliùs negent Garc. Barb. Caſtrop. *pun.*12. *nu.*10 Averſa *q.*3. *ſ.* 10. ſi enim ſaltem ad tempus acquirat dominium illius, reipſa eſt dominus tituli, ergo non promovetur abſque titulo. An autem teneatur ſtare hoc pacto, diſputant Auctores utrimque probabiliter, Caſtr. *nu.*15. negat, quia cùm illud pactum ſit turpe, & de re contra legem, cenſetur pro non adjecto. An ſit ſimonia, ſi quis emat titulum Ordinationis dixi l. 3. p. 1. à n.150.

2283 §.15. Licitum eſt ſuſcipere patrimonium ſibi factum pro titulo, ſub pacto reddendi illud poſt mortem, aut etiam poſt acceptum Beneficium eccleſiaſticum, aut ſuſtentationem aliunde habitam, cum licentia Ordinarii, Garc. Barb. Caſtr. *pun.*11. *n.* 16. Bona enim, quæ in titulum Ordinationis aſſignantur, non fiunt eccleſiaſtica, debent tamen, ſecundùm Canones, gaudere privilegio fori eccleſiaſtici, quamdiu ſunt bona tituli perſonæ eccleſiaſticæ.

§. 16. Qui cum titulo ficto vel non habente conditiones requiſitas ordinatur, peccat graviter, quamvis aliunde habeat, quo vivat, quia agit contra ſtrictum præceptum Tridentini. Et quamvis Tolet. Henriq. Con. Sayr. Dian. March. Gob. *n.*604. putent per hoc non incurri ſuſpenſionem, tamen incurri probabiliùs affirmant Nav. Suar. Vaſq. Sanch. Bonac. Comit. Leſſ. *in auct. v. Ordines ſacri caſ.*6. Caſtrop. *pun.* 12. *n.*11. Averſ. *q* 3. *ſ.*10. quia pœna illa fuit per antiquos Canones impoſita, pœnas autem antiquas *Trid. ſuper his innovat*. De contraria autem declaratione, quam Gob. putat non eſſe viſam ab Auctoribus noſtræ ſententiæ, rectè dicit Averſa non ſatis conſtare. Eandem ſuſpenſionem videtur incurrere, qui decipit in parte notabili, qualis eſt quarta; uti ſi dicat ſe annuè pro titulo habere centum, quos requirit Ordinarius, cùm tantùm habeat ſeptuaginta quinque, Gob. *n.*624. apud quem n.604. Garc. Barb. Jord. dicunt ejuſmodi fraudulentos non incurrere ipſo facto tales pœnas, ſed per ferendam ſententiam.

2285 §.17. Si quis abſque titulo juſto, etiam per errorem & bona fide ſit factus Subdiaconus, vel ſi titulum ſuum amittat aut relinquat, non poteſt aſcendere ad ſuperiorẽ Ordinem ſine novo titulo, quia manet ratio præcepti, quæ eſt, ut talis ordinatus ſit proviſus mediis honeſtè vivendi, Caſtrop. *p.*9. *n.*4. Gob. *n* 605.

2285 §.18. Ex dictis colligitur, quid fuerit dicendum ad hunc caſum. Titius accepit titulum Ordinationis à Communitate, quæ obligavit omnia ſua bona in communi ad pendendos illi quotannis 50. aureos. Titius metuens ne titulus factus cum generali tantùm hypotheca rejiceretur ab Ordinario, ad facilitandum negotium curat in inſtrumento exprimi hypothecam etiam ſpecialem aliquorum bonorum, non admonita de hoc Communitate, nec requiſito conſenſu. *Quærebatur*, an poſſet ſuper hoc titulo petere majores Ordines? *Reſpondi*, ſi in illa Diœceſi ſoleat Ordinarius rejicere titulos habentes generalem tantùm hypothecam, non poteſt; quia cauſa approbationis tituli eſt ſuppoſititia, ergo approbatio tituli eſt ſubreptitia, & vitiata ſubſtantialiter. Hinc Titius facere debet, ut vel Communitas conſentiat in hypothecam illam ſpecialem, vel ut ordinarius approbet titulum cum hypotheca tantùm generali. E contrà ſi ille Ordinarius non ſoleat requirere hypothecam ſpecialem, eſt vitium tantùm accidentale, & ſubſiſtit cauſa adæquata ſufficiens, ideòque poteſt petere ſuper eo ordinari.

§.19. Plerique cum Caſtrop. *pu.* 11. *n.*11. & Gob. *n.*618. 2286
putant alienationem, permutationem, hypothecationem tituli eſſe invalidam: hinc inferunt Sà, Sanch. & alii, ſi poſteà ſine alio titulo promoveatur ad ulteriorem Ordinem, non ideò incurrere ſuſpenſionem, quia non ordinatur ſine titulo, cùm ſuum priorem retineat: & hoc eſt conformius ſtatim dicendis, quamvis Ledeſm. & Suar. dicant talem alienationem, &c. eſſe tantùm illicitam, in qua ſententia ordinaretur ſine titulo. Si reſignaret ſub penſione ſufficiente ad honeſtam ſuſtentationem, *Navar. Pariſ. Rodriq.* putant non eſſe opus, ut fiat mentio de eo, quòd ſit ad talem titulum ordinatus, ſed oppoſitum meritò dicunt Garc. Barb. Caſtrop. *pu.*10. *n.*10. quia mentio de hoc expoſtulatur, veluti aliquid requiſitum ad valorem reſignationis, nam Trid. ſuprà dicit: *Id verò Beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quòd ad illius Beneficii titulum ſit promotus.* Idem faciendum eſſe dicunt iidem Auctores cum Caſtrop. *n.* 11. ſi fiat permutatio cum alio v. gr. Beneficio æquè ſufficiente ad ſuſtentationem: adduntque illum, qui reſignat non habens aliunde, unde honeſtè vivat, hoc ipſo excidere Beneficio, non tamen illum, qui reſignat, habens unde vivat, quia hic non ita graviter peccat. An autem, quando aliunde habet, unde vivat, opus ſit licentia Epiſcopi ad reſignandum vel alienandum titulum, v. g. patrimonii, diſputant Auctores, Barb. & alii affirmant, quia Trid. dicit, *ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, aut remitti nullatenùs poſſint*: e contrà negant Garc. Pariſ. Caſtrop. *pu.* 11. *n.* 13. *& alii*, quia Trid. dicit, *ſine licentia Epiſcopi nullatenùs poſſint, donec aliunde habeant, unde vivere poſſint*, ergo ſi aliunde habeant, non videtur requiri licentia Epiſcopi: ſed videtur ſtandum pro priore ſententia, an enim habeat aliunde, quo vivat, hoc ipſum judicabit Epiſcopus & ideò in hac Archidiœceſi Colonienſi omnes ordinandi in Subdiaconos jurare debent ſe non reſignaturos, niſi aliunde ſint ſufficienter proviſi, *etiam requiſito judicio Epiſcopi.*

§.20. Quantum requiratur ad titulum, definiri non po- 2287
teſt pro omni loco æqualiter, *Trid.* vult, ut ſit ſufficiens ad ſuſtentationem *honeſtam*, id eſt, decoram, & decentem perſonas Deo conſecratas, & relinquitur judicio Epiſcoporum, qui attendunt ad circumſtantias loci, temporis, perſonarum: hoc tempore Treviris, & Coloniæ requirunt circiter 60. Imperiales; Monaſterii VVeſtphaliæ; centum: plus tamen ordinariè pro titulo patrimonii quàm Beneficii, vel fundationis. Eſtque probabilius cum Bona. Garc. Caſtrop. *p.*9. *n.*5. & alii contra Henriq. Gonz. Avilam & alios Epiſcopum diſpenſare non poſſe circa ſufficientiam ſuſtentationis, licèt ſpes certa affulgeat Beneficii pauló poſt obtinendi, quia Trid. ſimpliciter mandat non ordinari Sacris niſi actu proviſũ de honeſta ſuſtentatione.

§.21. Quis teneatur ſuſtentare eum, qui ordinatur ſine 2288
ſufficiente titulo, dixi nu.2241. Societatem autem JESU non teneri alere Sacerdotem dimiſſum titulo paupertatis apud ſe ordinatum, conſtat ex dictis nu. 2196. uti nec Epiſcopus tenetur alere Sacerdotem à ſe ordinatum, ſi juſtè privetur Beneficio, quod fuit titulus Ordinationis ipſius. Denique Novitios non habere titulum paupertatis, dixi n. 2198.

Q. 231. *Quid dicendum ſit circa tempora, interſtitia & 2289
locum Ordinationum?* Reſp. §. 1. Tempora ordinaria Ordinationum ſunt; prima ſeptimana poſt feſtum Exaltationis S. Crucis; poſt diem Cinerum; poſt Pentecoſtem; poſt feſtum S. Luciæ, ut habet antiquus verſus, *Poſt Crux, poſt Cineres, poſt Spiritus, atque Luciæ.* Item in Quadrageſima dies Sabbatini ante Dominicam Paſſionis, & Paſchæ.

§.2. Tonſura conferri poteſt *quotumque die, hora, loco*, 2290
inquit *Pontificale Rom.* addens, *Quatuor minores Ordines dari poſſunt extra Miſſarum ſolemnia diebus dominicis, & feſtivis duplicibus, ſed manè tantùm.* Eoſdem Minores conferri poſſe die Mercurii quatuor Temporum ex communi conſuetudine, & praxi, dicunt Henriq. Sà, Caſtrop. *t.*27. *pu.*13. *n.*2. Barb. *de Offic. Epiſc. alleg.*11. *n.*21. Nec improbant Sanch. *in Conſ. l.*7. *c.* 1. *dub.*52. *n.*3. & Gob. *t.*8. *n.*453. addens id ſuo tempore alicubi factum. Approbat etiam Laym. *hic c.*8. *n.*1. ubi conſuetudo eſt. Scio alicubi iſto die ſimul duodecim ordinatos eſſe Minoribus,

ſed fortè nimis multos, quia videri poterat tanquam ordinaria publica Ordinatio. Gob. *n.* 452. teſtatur morem eſſe in Germania, ut etiam die Veneris quatuor Temporum conferantur, additque Conſtantiæ conferri manè illius diei. Majores Ordines conferuntur in Sabbatis Temporum: Epiſcopatus in Dominica, uti habent Canones apud Averſ. *q.* 3. *ſ.* 9.

2291 §. 3. Si Epiſcopus non poſſit in Sabbato abſolvere Ordinationem, putant Sylv. Roſel. Henriq. Sanch. Villal. contra Averſ. poſſe pergere in Dominica, ſed continuandum eſſe jejunium ab Ordinante, & ordinandis, ut cenſeatur manere eadē dies. Quòd ſi non contineant jejunium, Suar. aliiq; cum Gob. *n.* 469. negant fieri poſſe: ideóque rectè addit Caſtrop. *n.* 3. ſi ita continuatum ſit jejunium, Epiſcopum non poſſe eidem conferre unum Ordinem majorem in Sabbato, & alterum in Dominica, quia cenſeretur eodem die contuliſſe eidem duos Ordines ſacros.

2292 §. 4. Putant Sylv. Angel. & alii, Ordines majores non conferri validè extra Miſſam, ſed Sanch. *dub* 4. *n.* 3. meritò dicit oppoſitum eſſe certiſſimum, cùm omnia eſſentialia poſſint poni.

2293 §. 5. Practicè probabile eſt, quòd Epiſcopus poſſit conferre Ordines in feſto duplici; etiamſi non celebretur in foro, ſed in choro tantum, & ad libitum, imò & ſi ſolemniter celebretur in ſolo illo loco, in quo ordinat, Aſc. Tamb. Coron. Gob. *n.* 472. 486. & ita videmus fieri ab optimis Epiſcopis. Si tamen facultas vel diſpenſatio expreſsè haberet, ut fieret in feſto de præcepto, probabilius eſt per feſtum de *præcepto* intelligi, non illud, quod opponitur feſto ad libitum, ſed quod præcipitur celebrari in foro, Caſtr. *pu.* 13. *n.* 2. Gob. ſuprà. Notat etiam T. Tamb. *de Ordine c.* 10. *n.* 15. ſi dies S. Matthiæ incidat in diem Cinerum, ideóque Officium & feſtum in choro transferatur in feriam quintam, adhuc die Cinerum conferri poſſe Ordinem ſacrum, quia internum Pontificum eſt, ut ejuſmodi Ordo conferatur in die apud populum ſolemni, manet autem ſolemnis, hoc ipſo quod ſit de præcepto abſtinendum à ſervilibus, & audienda ſit Miſſa.

2294 §. 6. Mortale eſt ordinare vel ordinari extra Tempora à Jure ſtatuta, Gob. *n.* 450. Quando autem cum licentia ſit extra Tempora, notant omnes non debere tot ordinari, ut videatur generalis Ordinatio: putatque Eſcob. *l.* 23. *n.* 427. Ordinationem ſex vel ſeptem hominum non videri generalem.

2295 §. 7. Circa cauſas diſpenſandi ad conferendos Ordines extra Tempora, emanarunt ſequentia

Decreta Congregationis à Sanctiſſimo D. N. ſpecialiter deputatæ ſuper moderatione Indultorum ſuſcipiendi Ordines extra Tempora à Jure ſtatuta.

QUæ quidem Congregatio in ædibus Eminentiſſimi Carpinei die 10. Novembris, atque 1. Decembris anni currentis habita, te maturè diſcuſſa, cenſuit Indulta hujuſmodi, ſi Sanctiſſimo placuerit, concedi poſſe ex cauſis infraſcriptis: videlicet: ut quis Beneficio, vi cujus arctatur, ad Presbyteralem Ordinem ſuſcipiendum, vel alteri etiam perpetuo Beneficio, quod obtinet, vel Capellaniæ ad vitam ſibi conceſſæ per ſeipſum inſervire poſſit. Ob penuriam Sacerdotum in iis partibus vel in Monaſterio pro Regularibus. Ob ſolatium patris vel matris, dummodò 50. ætatis annos excedant, & ſaltem per triennium in Clericali habitu honeſtè, & laudabiliter vixerit. Item concedi poſſe cenſuit eadem Indulta Referendariis utriuſque ſignaturæ, familiaribus ſummi Pontificis, Canonicis Cathedralis vel Collegiatæ Eccleſiæ, eorumque Coadjutoribus, Magiſtris, ſeu etiam Baccalaureis in ſacra Theologia, Doctoribus utriuſque vel ſaltem Canonici Juris, ſeu Licentiatis, dummodò ſingulos præfatos gradus in publica, & approbata Univerſitate obtinuerint. Iis etiam, qui ſaltem per triennium ſedulam Theologiæ ſtudiis operam navaverint: ac tandem 26. ætatis annum excedentibus, ſi per triennium in Clericali habitu honeſtè, & laudabiliter vixerint. E contrà cenſuit non expedire, ut eadem Indulta concedantur ex eo, quòd quis Diaconus vel Subdiaconus litterarum Apoſtolicarum ſcriptor ſit, ſeu Magiſter in artibus, Nobilis, aut præſens in Curia, vel quòd Philoſophiæ curſum abſolverit, aut alicui Eccleſiæ adſcriptus fuerit, ad cujus ſervitii titulum ex Apoſtolico Indulto Clerici ordinari poſſunt: aut onus Miſſarum, non tamen ex Beneficio eccleſiaſtico proveniens, habere ſe doceat. Inſuper cenſuit Indulta hujuſmodi deneganda eſſe iis, qui aliqua diſpenſatione indigent, ex eorum delicto provenientibus impedimentis; & Sede Epiſcopali vacante, infra annum à die vacationis, minimè danda iis, qui Beneficii eccleſiaſtici recepti vel recipiendi occaſione arctati non fuerint. Item nunquam concedenda pro feſtivis diebus continuis, ſed ſemper pro interpolatis aliquo temporis ſpatio, arbitrio Epiſcopi definiendo. Denique cenſuit Epiſcopos omnes ac etiam Apoſtolicæ Sedis Nuntios, & Legatos litteris in forma brevis circularibus admonendos, decreviſſe Sanctitatem ſuam Indulta prædicta non ita paſſim, ſed ex certis tantùm legitimiſque cauſis concedere, nec ipſos Epiſcopos ad eorum executionem adſtringere, ſed illam ſemper ipſorum arbitrio, onerata conſcientia, relinquere: Item per eadem indulta licentiam non tribui promovendi quemquam ad patrimonii titulum, niſi ad normam Conc. Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 2. Eos verò omnes, qui ab Apoſtolica Sede facultates obtinent conferendi Ordines extra Tempora, vel aliis reſpectivè tribuendi licentiam, ut conferant, maximè cavere debere, ne præſcriptos ſibi in iiſdem facultatibus limites cujuſvis conſuetudinis aut exempli prætextu tranſgrediantur.

Romæ ex Typographia Rever. Cameræ Apoſtolicæ Anno 1693. 14. *Decembris.*

§. 8. *Tridentinum ſeſſ.* 23. *cap.* 11. *de Refor.* ſtatuit, ut inter- 2296
ſtitia ſerventur etiam quoad Ordines minores, pro quo adducit plures cauſas: addit tamen, *niſi aliud Epiſcopo expedire videbitur:* hinc praxis habes, ut etiam eodem die conferantur tonſura, & omnes Minores, Caſtrop. *pun.* 13. *n.* 5. Dicunt quidem Sanch. & Averſa *q.* 3. *ſ.* 9. requiri aliquam cauſam ad diſpenſandum in eo, ſed addunt ſufficere qualemcunque, intellige, aliquo modo rationabilem, & prudentem. Secundum Trid. ibidem deberet inter Minores & Subdiaconatum interponi annus, *niſi neceſſitas aut Eccleſiæ utilitas, judicio Epiſcopi aliud expoſcat:* hinc quia communiter expedit Eccleſiæ habere pro neceſſitate Miniſtros proximè diſpoſitos ad Presbyterium, ſine ſcrupulo poſt Minores confertur Subdiaconatus ſine longi temporis interſtitio: imò ſi notoria conſuetudo contraria non obſtet vel ſcandalum alioqui dandum, poteſt Epiſcopus eodem die quatuor Minores & Subdiaconatum eidem conferre, uti præter citatos à Buſemb. tenent Rebuff. Caſtrop. ſuprà dicens ſe ſæpè vidiſſe, Gob. *n.* 326. & 460. G. Hurt. Burgh. *cent.* 2. *caſ.* 89. nec improbat Averſa ſuprà, ſi judicio Epiſcopi adſit ſaltem utilitas Eccleſiæ, quia quando *Trid.* prohibet duos Ordines conferri eodem die, loquitur de duobus ſacris, ut patet ex ſeſſ. 23. cap. 13. Et quamvis alicubi eſſet conſuetudo contraria, hanc non habere vim legis putat Vaſq. licèt contradicat Laym. *l.* 5. *tr.* 9. *c.* 8. *n.* 7. Secundum Trid. *ibid. c.* 13. *promoti ad ſacrum Subdiaconatus Ordinem, ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur.* Et c. 14. ſtatuit, ut qui ad Presbyteratus Ordinem aſſumuntur, *in Diaconatu ad minus annum integrum, niſi ob Eccleſiæ utilitatem ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur, miniſtraverint.* Denique cùm Epiſcopatus videatur tantum inadæquatè diſtingui à Sacerdotio veluti ejus perfectio, putant Caſtrop. *pu.* 13. *n.* 4. Gob. *n.* 465. poſſe eodem die ſuſcipi, ſed meliùs contradicunt Innoc. S. Antonin. Suar. Barb. Averſa, cùm enim tam novus Sacerdos, quàm novus Epiſcopus debeat concelebrare cum Ordinante, ſaltem ex hoc capite id fieri non poteſt.

§. 9. Ex relatis verbis Tridentini conſtat, quæ cauſæ ſuffi- 2297
ciant pro diſpenſatione in interſtitiis Ordinum; nam pro diſpenſatione interſtitii inter Minores, & Subdiaconatum, ſufficit *neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ*: pro diſpenſatione interſtitii inter Subdiaconatum, & Diaconatum, non requiritur neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ, ſed ſufficit quævis rationabilis cauſa arbitrio Epiſcopi, Villal. Rodr. Caſtr. *n.* 6. Rectè tamen notant Sanc. *dub.* 55. & Gob. *n.* 491. id non relinqui puræ voluntati liberi Epiſcopi, ſed ejus prudēti arbitrio, ad quod formandū requiritur juſta aliqua cauſa. Pro diſpenſatione interſtitii inter Diaconatum, & Presbyteratum non ſufficit neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ, ſed requiritur copulativè, & ſimul utilitas, ac neceſſitas. Et quamvis Gob. *n.* 492. putet per generalem conſuetudinem Germaniæ derogatum eſſe his Decretis, cùm videamus omnes Ordines intra medium annum, aut etiam intra ſex hebdomadas Quadrageſimæ conferri, tamen credendum eſt id ab Epiſcopis fieri ob neceſſitatem aliquam vel ſaltem notabilem utilitatem Eccleſiæ. Cenſetur autem etiam tum eſſe neceſſitas Eccleſiæ, ſi ordinandus habeat Beneficium, cui debeat inſervire, quia minùs decens eſt Officium fieri per interpoſitam perſonam. Utilitas tum eſt, ſi præſumatur obſequium aptius Eccleſiæ præſtandum, Caſtrop. *pu.* 13. *n.* 5. Denique cauſæ, quæ ſufficiunt pro diſpenſatione extra Tempora, *&* *n.* 2296. relatæ ſunt, videntur multò magis ſufficere pro diſpenſatione in ſolis interſtitiis.

§. 10. Epiſcopus, niſi ſpeciale privilegium habeat, diſpen- 2298
ſare non poteſt in Temporibus, poteſt tamen in interſtitiis etiāſi ſit Epiſcopus ratione Beneficii tantum, quia ordinandus ratione Beneficii ſufficienter ſit ſubjectus quoad illa, quæ ſunt annexa Ordinibus, Dian. *in Comp. v. Ordines n.* 13. Nuntii Apoſtolici diſpenſare ſolent in Temporibus, & in interſtitiis cum arctatis Beneficio, quod in ſupplica exprimi debet, Gob. *n.* 455. Si autē aliquis non eſſet beneficiatus, ſed v. g. Religioſus quamvis eſſet arctatus, v. g. quia in Monaſterio deeſſent Sacerdotes, ordinariè non diſpenſaret, quia in facultate Nuntii utrumque additur, ut ſit ſufficienter beneficiatus & arctatus, Gob. *n.* 459.

§. 11. Qui à ſuo Epiſcopo accepit dimiſſorias ad alium nō 2299
poteſt ordinari, niſi obſervatis interſtitiis: & in hoc poteſt diſpenſare ſolus Epiſcopus ordinandi, non autem ille, ad quem dimittitur: hinc curandum, ut dimiſſoriis addatur, *etiam non ſervatis interſtitiis*, Nav. Sanc. Jond. Averſ. *q.* 3. *ſ.* 9. §. *Habet*, Gob. *n.* 493.

nu. 493. ex declaratione S. Congr. Similiter ſi hic alter Epiſcopus haberet facultatem ordinandi *ſuos* extra tempora, & non ſervatis interſtitiis, non ideò poſſet hunc dimiſſum, quia quamvis hic dimiſſus ipſi ſubjiciatur, quantum eſt ad actum Ordinationis, non tamen ad alium effectum diſpenſationis vel juriſdictionis.

2300 §. 12. Quamvis Suar. Sanch. Hurt. & alii putent Superiores regulares poſſe diſpenſare cum ſuis ſubditis regularibus in interſtitiis, tamen id tantùm intelligitur ex privilegio, quod creduntur communiter habere; nam auctores apud Averſ. ſuprà referunt hanc declarationem S. Congr. in contrarium. *Superiores regulares non poſſe diſpenſare ſuper interſtitiis Regularium ordinandorum, ſed id pertinere ad Epiſcopum ordinantem, qui tamen quoad cauſam diſpenſandi judicium ſuum formare debet ex atteſtatione Superiorum regularium.*

2301 §. 13. Si diſpenſatio dicat, *ad tres Ordines majores tribus diebus feſtivis accipiendos non obſervatis interſtitiis*, intelligi debent dies non continui ſed interpolati quia ſpecialis eſt gratia id permitti diebus continuis, uti conſtat ex Decretis relatis nu. 2296. & ex variis privilegiis apud Gob. *nu.* 464. Habet autem *Syn. Colon.* anni 1662. p. 2. tit. 10. c. 3. §. 8. *Vetamus ordinatum aliquem ad ulteriorem Ordinem admitti, niſi prius Ordinis ſuſcepti publicum fecerit exercitium in Eccleſia, cujus ſervitio ſe adſcripſit, deſuperque teſtimonium ſufficiens exhibuerit.* Si tamen abſit ab illa Eccleſia, ſatis erit docere ſe feciſſe alibi.

2302 §. 14. Qui ordinatur non ſervatis interſtitiis, peccat graviter, ſed non incurrit ſuſpenſionem aut irregularitatem, Barb. Ricc. Averſ. Qui autem eodem die ſuſciperet duos ſacros Ordines, ſuſpenderetur ipſo facto ab exercitio ſaltem ultimi Ordinis, Averſ. imò & utriuſque, ſecundùm Caſtrop. ſi faceret Ordinante inſcio, quia tum furtivè ageret. Quòd ſi ordinem non ſervet, v. g. ſi fiat Diaconus antequàm ſit Subdiaconus, ſuſpenditur, uti & ſi ſine privilegio vel diſpenſatione ordinetur extra Tempora, Caſtrop. *pun.* 13. *nu.* 14.

2303 §. 15. Si quis in loco, ubi eſt novum Kalendarium, ſuſceperit Subdiaconatum in quatuor Temporibus menſis Septembris hujus anni, & cum dimiſſoriis proficiſcatur ad locum, ubi eſt vetus Kalendarium, non poterit quatuor Temporibus ejuſdem Septembris in hoc loco ſuſcipere Diaconatum, ſic enim cenſeretur eodem die ſuſcipere duos Ordines ſacros: utrumque enim Sabbatum moraliter, & reſpectivè ad Judicium Eccleſiæ cenſetur idem pro quatuor Temporibus Septembris iſto anno, & per accidens eſt, quod uno loco veniat citiùs, altero ſeriùs.

2304 §. 16. Extra Tempora ſtatuta, & non ſervatis interſtitiis, etiam tribus diebus continuis, ordinari poſſunt Societatis JESU Religioſi, ex privilegio, quod retuli nu. 2194. Et idem, ſaltem quoad illud extra tempora, licere illis Ordinibus, quibus ante Tridentinum licuit, docent Rodriq. & alii multi cum Diana *p.* 3. *tr.* 2. *R.* 31. & Caſtrop. *pun.* 13. *n.* 11. putant enim non cenſeri à Tridentino eſſe revocatum hoc eorum privilegium: quam ſententiam tutam eſſe in praxi dicit Averſ. *qu.* 3. *ſ.* 9. & pro ſuo Ordine Clericorum regularium Minorum teſtatur ſæpiùs in pluribus Diœceſibus, & in ipſa Romana urbe ſervatum eſſe. Videri poſſunt Barb. *de Off. Epiſc. alleg.* 18. *nu.* 11. & Pelliz. *De regular. tr.* 8. *c.* 2. *à nu.* 172.

2305 §. 17. Tonſura & Minores poſſunt conferri quovis decenti loco. Pro aliis ſic ſtatuit Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 4. de Refor. *Ordinationes ſacrorum Ordinum in cathedrali eccleſia vocatis præſentibuſque ad id eccleſiæ canonicis publicè celebrentur: ſi autem in alio Diœceſis loco, præſente clero loci, dignior quantum fieri poterit, Eccleſia ſemper adeatur.* Et quamvis Az. Henriq. & alii cum Buſemb. *n.* 2122. putent Epiſcopum poſſe etiam in aliena Diœceſi abſque ſpeciali licentia conferre ſuo ſubdito tonſuram, quia cùm non ſit Ordo, non ideò cenſetur in aliena Diœceſi conferre Ordines; tamen meliùs contradicunt Sanch. Barb. Averſ. quia tonſura eſt actio Pontificalis, Trid. autem *ſeſſ.* 6. *c.* 5. *de Ref.* ſub pœna ſuſpenſionis ab exercitio pontificalium, prohibet *pontificalia in alterius Diœceſi exercere.*

2306 *Q.* 232. *Quid addendum ſit circa ætatem ordinandi?* R. §. 1. Ætas hic numeratur, non à die conceptionis, nec neceſſariò à die Baptiſmi, ſed nativitatis, uti dictum eſt *l.* 4. *n.* 806 Antiquitùs requirebatur major ætas pro omnibus Ordinibus, uti conſtat ex *diſt.* 77. *c.* 3. 5. 6. 7. & *diſt.* 78. *c.* 1. 4. 5. Sed nunc ſtandum eſt diſpoſitioni Tridentini, ſecundùm quam loquitur Buſemb. *n.* 2214. relatus. Putant quidem Quintanad. & Gob. *tr.* 8. *n.* 510. poſſe aliquem præcocis judicii tonſurari ante completum ſeptennium, ſed ſtandum eſt Jure ſeptennium completum requirente apud Gob. ipſum *n.* 508. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 4. *de Ref.* inſuper requirit, ut ſciant legere ac ſcribere, Synod Colon. anni 1662. *p.* 2. *tit.* 10. *c.* 2. §. 4. ad Minores requirit annum duodecimum Buſemb. ſaltem ad Acolythatum requirit duodecimum completum, quod etiam videtur communiter obſervari in praxi, quamvis Sanch. *in Conſ. l.* 7. *c.* 1. *dub.* 33. *n.* 17. Steph. *t.* 5. *d.* 7. *n.* 13. Gob. *n.* 508. putent ſufficere ſeptennium completum.

2307 §. 2 Pro valore Ordinum non requiritur certa ætas, Averſ. *q.* 3. *ſ.* 5. & 8. Gob. *n.* 505. nequidem pro Epiſcopatu, latè Sanch. *dub.* 32. niſi pro acquirenda juriſdictione, quia hujus acceptatio requiritur.

§. 3. Notat Gob. *n.* 932. ex Bartolo, Rodriq. & Miranda, 2308 quòd quando Jura agunt de ætate requiſita, & loquuntur in genitivo, v. g. *ſit* 20. *annorum*, aut in ablativo ſine præpoſitione, 20. *annis vixerit*, aut in accuſativo cum verbo ſignificante rem perfectam, 20. *annos vixerit*, vel cum futuro conjunctivi, *ſi* 20. *annos vixero*, tum requiratur ætas ſeu annus completus: ſi autem non addatur tale verbum ſignificans rem perfectam, & agatur de re odioſa, v. g *ſi uno anno perduret in contumacia*, adhuc requiratur complementum: è contrà ſi agatur de favore, *ſi* 20. *annis ſervivverit, ſit liber*, ſatis ſit inchoaſſe, uti & tum, quando Jura loquuntur de ætate in ablativo cum præpoſitione, *in*, aut in accuſativo cum præpoſitione, *ad*: *in anno vigeſimo, ad annum vigeſimũ ætatis.* Illæ tamen Regulæ non tenent ubique.

§. 4. Non datur hic parvitas materiæ: hinc qui hodie 2309 priùs complet annum vigeſimum quartum hora duodecima, non poteſt hoc manè ordinari Sacerdos, quia necdum attigit annum vigeſimum quintum: poterit tamen etiam medio quadrante tantùm poſt duodecimam, quia jam inceperit annum vigeſimum quintum, non poſſet autem medio quadrante ante duodecimam, quia quando ab illo, quod parum eſt, pendet impletio totius præcepti, uti hic eſt, illum parum non debet reputari pro nihilo, uti patet in ſimili, ſi quis medio *Ave* ante vel poſt duodecimam noctis inter diem Jovis, & Veneris comedat carnes, Sanch. *dub.* 33. *à n.* 6. Gob. *n.* 516. 521. poſſuntque videri dicta in *l.* 1. *à n.* 582. ubi oſtendi tempus in ejuſmodi præceptis debere intelligi de momento ad momentum. Putant quidem aliqui cum Dian. *p.* 5. *t.* 5. *R* 17. & Aveſ. *q.* 3. *ſ.* 8. poſſe ordinari hodie manè, etiamſi poſt meridiem priùs incipiat annus vigeſimus quintus, quia veſpera diei trahitur ad manè, & cum eo facit unum diem, quo inchoatur annus vigeſimus quintus, quam ſententiam plures cum Gob. *n.* 524. dicunt eſſe probabilem, ſed rectè contradicunt Nav. Villal. & ſupracitati, ob rationem jam datam.

§. 5. Si quis ſciat ſe hac die complere annum vigeſimum 2310 quartum, ſed neſciat, an ante vel poſt meridiem, ordinari non debet Sacerdos, quia non probat ſe habere ætatem requiſitam: hinc præceptum prohibens ordinari ante annum vigeſimum quintum manet in poſſeſſione, Sanch. Gob. *n.* 531.

§. 6. Cùm anni ad Ordines requiſiti cenſeantur eſſe anni 2311 ordinarii conſtantes diebus 365. è contrà anni biſſextiles recurrentes ſingulis quadrienniis habeant dies 366. hinc putant Pelliz. aliique apud Gob. *à nu.* 534. quòd quando numeratur ætas pro Ordinatione, non ſit opus connumerare illos dies biſſextiles, ideòque cùm ille, qui ante annos 25. eſſet natus 1. Januarii, ſexies vixerit annum biſſextilem, inferunt illum prima Januarii complere annos 24. & 6. dies, adeòque poſſe ordinari etiam 5. diebus ante iſtam primam Januarii: quam ſententiam licèt Gob. dicat eſſe practicè probabilem, tamen non videtur ſuſtineri poſſe, 1. quia eſt contra praxin, & communem ſenſum omnium, quando enim multi anni computantur, hi numerandi ſunt indiſcriminatim, & civiliter, prout occurrunt & numerantur à populo, quamvis aliqui ſint breviores, aliqui longiores iſto uno die; duo enim illi dies habentur pro uno. 2. & præcipuè, quia dies intercalaris, qui adjicitur Februario quarti cujuſque anni, eſt neceſſarius ad complendum unumquodque quadriennium, deerant enim 6. horæ unicuique è tribus præcedentibus annis, ergo dies iſte intercalaris non eſt aliquid ſupra totum quadriennium, ſed aliquid abſolutè neceſſarium ad illud habendum, ergo illa prima Januarii reipſa plures non habebuntur quàm 24. anni.

§. 7 Si quis è libro baptiſmali nequeat habere teſtimonium 2312 ætatis, ſufficit quòd parentes teſtentur, ſe notaſſe diem nati filii. Quòd ſi parentes dicant ſe tantùm recordari, & cum hoc eorum teſtimonio concordet filii vultus, vox, cæteraque ſigna, poteſt Epiſcopus credere & ad Ordines admittere, Dian. Gob. *n.* 504. notans nu. 529. quòd, ubi non poſſunt haberi alia teſtimonia, ſufficiant conjecturæ, & indicia, item aliorum hominum teſtimonia, uti habet nu. 533.

§. 8 Conferens vel recipiens etiam ſolam primam Tonſu- 2313 ram ante ætatem, peccat mortaliter, Sanch. *dub.* 33. *n.* 16. Ordinatus etiam bona fide ante ætatem non poteſt exercere illum Ordinem niſi obtenta ætate, quando enim prohibetur Ordinatio ante talem ætatem, etiam conſequenter prohibetur exercitium Ordinis ante illam, & quidem ſub mortali, Averſ. *q.* 3. *ſ.* 8. obtenta tamen ætate poteſt, nec indiget diſpenſatione. Quòd ſi mala fide & ſcienter proceſſerit, ſimul incurrit ſuſpenſionem, à qua priùs debet abſolvi; alioqui in ea exercens Ordinem fit irregularis, Averſ. Caſtrop. *p.* 7. *n.* 7. Gob. *n.* 502. Ordinatus Sacerdotio uno die ante expletum annum vigeſimum quartum, putans nihil diſtare quod parum diſtat, ſi fuerit ignorantia culpabilis, peccabit mortaliter: & quamvis Nav. Sà, Avil. Barb. & alii putent non incurriſſe ſuſpenſionem, quia ab incurſione talis pœnæ contra præſumentes impoſitæ putant excuſare etiam mortaliter culpabilem ignorantiam, de quo dixi *l.* 1. *à nu.* 767.

tamen ſub mortali tenetur non legere Miſſam, nec exercere Sacerdotalia ante legitimam ætatem, hac autem expleta, ſecundùm Hurt. Barb. Caſtrop. Burgh. *cent.2.caſ.2.*& alios poterit Miſſam legere ſine ulla diſpenſatione: ſi tamen ſuſpenſionem incurriſſet, probabiliùs dicunt alii cum Averſ. indigere abſolutione.

2314 §. 9. Cauſæ ad diſpenſandum in ætate ad Presbyterium ſunt, ſi tribus annis fuerit in Sacris Ordinibus, vel ſi parentes ejus ſint adulti oltra 50. annos, vel ſi tribus annis ſtuduerit Theologiæ; attamen nec Epiſcopi nec Nuntii Apoſtolici communiter habent facultatem diſpenſandi in ætate ordinandi, nequidem ad unum diem, S. Anton. Sylv. & alii cum Sanch. *dub. 36. n.* 18. Nunc tamen ex ſpeciali privilegio diſpenſant Epiſcopi ad certum tempus, ſaltem pro Beneficio curato, ubi eſt neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ.

2315 *Q. 333. Quid notandum ſit circa proclamationem, tonſuram & habitum ordinandi, item circa adſcriptionem Eccleſiæ?* R. §. 1. Quid ſtatuerint aliquæ Diœceſes circa proclamationes, dixi nu.2279. *Trid. ſeſſ. 23. c.5.de Ref.* vult publicè in Eccleſia fieri proclamationem perſonæ ſacro Ordine initiandæ, ut de illa haberi poſſint teſtimonia circa natales, vitam, mores &c. & idem ſtatuit *Syn.Colon.* anni 1662. De Ordine c.2. §.7. vultque eas repeti ante ſingulos majores Ordines.

2316 §. 2. *Synodus Colon.* ſuprà §. 1. promulgat Conſtitutionem *Sixti V.* circa habitum & tonſuram: debet autem tonſura ſive corona Sacerdotis eſſe par magnæ hoſtiæ: Clerici aut initiati Minoribus, parvæ hoſtiæ: Diaconi, paulò minor ſacerdotali: Subdiaconi, paulò major clericali: Paſtoris ſeu habentis curam animarum, paulò major ſacerdotali: Prælati, paulò major paſtorali. Quanta autem ſit & ad quos pertineat obligatio geſtandi habitum, & tonſuram, dictum eſt l.4. nu. 1370. & plura addidi ibidem à n. 1371.

2317 §. 3. Trid. vult quemvis ſacro Ordine initiandum alicui Eccleſiæ adſcribi, ſic enim habet ſeſſ. 23. cap. 16. de Ref. *Cùm nullus debeat ordinari, qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis aut neceſſarius ſuis Eccleſiis, S. Synodus veſtigiis ſexti Canonis Conc. Calcedonenſis inhærendo, ſtatuit, ut nullus impoſterùm ordinetur, qui illi Eccleſiæ aut pio loco pro cujus neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus. Quòd ſi locum inconſulto Epiſcopo deſeruerit, ei Sacrorum exercitium interdicatur.* Et ex his verbis colligitur pœnam illam non incurri ipſo facto, ſed eſſe ferendam ab Epiſcopis, qui tamen paſſim in variis neque gravibus cauſis abſentiæ diſſimulant.

2318 *Q. 334. Quid ſit dicendum circa preces, vel Miſſas, quæ in Ordinatione adjunguntur ab Epiſcopo?* R. §. 1. Epiſcopus ſecundùm Pontificale Rom. poſt Ordinationem dicit: *Singuli ad primam tonſuram vel ad quatuor minores Ordines promoti dicite ſemel ſeptem pſalmos pœnitentiales cum litaniis, verſiculis, & orationibus. Ad Subdiaconatum vel Diaconatum, Nocturnum talis diei. Ad Presbyteratum verò ordinati, poſt primam veſtram Miſſam tres alias Miſſas, videlicet unam de Spiritu ſancto, aliam de B. Maria ſemper Virgine, tertiam de fidelibus defunctis dicite, & omnipotentem Deum etiam pro me orate. Quod illi devotè ſuſcipiunt, & reſpondent ſe facturos.* Circa quæ,

2319 §. 2. Suar. Az. Leſſ. Lay. & alii cum Averſa *q.2.ſ.13.* dicunt iſta eſſe perſolvenda ſub mortali, quorum ſententiam Steph. *t. 5. d. 4. n.* 72. dicit eſſe probabiliorem, quia Epiſcopus poteſt, & quando aliud non declarat cenſeri debet graviter imperare, cùm hæc materia ſit gravis. E contrà Sot. Valent. Dian. Caſtr. Pelliz. Lohn. Gob. *in Exp.tr.3. n.713.& t.8.n.771.* dicunt eſſe tantùm obligationem decentiæ, non autem ſub peccato, ſaltem non ſub mortali, quia licèt ſub mortali poſſet imperare, tamen cùm hactenùs id non declararint Epiſcopi, tenenda eſt benignior interpretatio, præſertim cùm ſciant ordinatos ſatis oneratos eſſe Horis recitandis, & communiter aliis divinis Officiis ſatagendis. Quidquid ſit, videtur ſaltem fore veniale, ſi id negligatur, nam imperativè injungitur ab Epiſcopo, qui ſub veniali obligare poteſt ad materiam gravem, ſecundùm dicta l.1. nu. *668.* eſſetque inordinatum Superiori in hoc non obtemperare.

§. 3. Nocturnum, quod præſcribitur Subdiaconis, & 2320
Diaconis, non neceſſariò eſt Nocturnum iſtius diei, quo fit Ordinatio, ſed cujuſcunque, quem Epiſcopus deſignat, Gob. *t.8. nu.* 772. Miſſæ autem Presbyteris injunctæ non leguntur primis diebus impeditis, poſt primam Miſſam, ſed diebus primis non impeditis, id eſt, quibus licebunt votivæ, & de Requiem, Sennyei *de Miſſa nu.* 162.

Q. 335. Quid notare debeat Neo-presbyter conſecrans cum 2321
Epiſcopo? R. §. 1. Hunc ritum, & conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ eſſe licitum ac laudabilem, certum eſt, uti contra Dur. Sot. & alios rectè oſtendunt Mendo *diſſ.12.n.50.*& Averſa *de Euch. q. 10. ſ.* 2. ita enim decrevit *Innoc. III* obſervat Eccleſia, docent S.Th. & Catholici communiſſimè.

§. 2. Neo-presbyter curare debet, ut verba conſecrationis 2322
abſolvat cum Epiſcopo, non ante, nec poſt: unde formare debet hanc intentionem, *ſi verba abſolvero cum Epiſcopo, volo conſecrare, aliàs non:* Si enim abſolutè volens conſecrare verba abſolveret ante Epiſcopum, Epiſcopus nil conſecraret, quod videtur inconveniens: è contrà ſi abſolveret poſt Epiſcopum, ipſe ordinatus nihil poſſet conſecrare, quia nihil ſupereſſet conſecrabile, ergo fruſtrà proferret formam volens conſecrare, ita *Suar. Averſ.* ſuprà, Gob. *t.3. n. 116.& t. 8.n.* 131. Ad tollendum omnem ſcrupulum ſatis eſt, ſi Neo-presbyter conetur verba abſolvere cum Epiſcopo, & velit facere, quod ibi vult fieri Eccleſia aut ſicut meliori modo fieri poteſt. Imò docet Gob. *t.8. n.*132. cum aliis contra Diaſt. & Quintanadv. non eſſe obligationem ſaltem gravem, ut Neo-Presbyter conſecret cum Epiſcopo, cùm nulla lex graviter obligans oſtendi poſſit, attamen videtur eſſe ſtandum conſuetudini Eccleſiæ, & præſcripto Pontificalis.

§. 3. Poteſt Neo-presbyter hanc primam Miſſam, quam 2323
cum Epiſcopo legit, offerre pro altero, non aliter ac ſi ſolus legeret, reipſa enim conſecrat, & ſubſtantialiter ponit Sacrificium, Gob. *t. 3. n.* 117. Attamen non videtur pro tali Miſſa accipere poſſe ſtipendium, tum quia petens cenſetur velle aliam cum omnibus ordinariis cæremoniis & actionibus ad altare peragendam, tum præcipuè, quia dubium eſt, an conſecret, eo quòd fortè verba non abſolvat cum Epiſcopo.

Q. 336. Quandonam legi debeat alia prima Miſſa? Reſp. 2324
De jure communi non eſt determinatum certum tempus. *S. Ignatius Loyola* ſcribitur ad ſeſquiannum expectaſſe, ut ſe meliùs præpararet, Gob. *t. 3. nu.* 486. In *Synodo Colon.* ſuprà c.4. §.9. ſtatuitur: *Sacerdotes intra 40. dies ab Ordinatione ſua juxta antiquam conſuetudinem primitias ſuas celebrent: & ſi qui præſcripto tempore id non præſtiterint, denuntientur ac debitè puniantur.*

Q. 337. Quid denique circa Ordinantes, & ordinatos ſit 2325
notandum? Reſp. De horum Officiis, & obligationibus ſatis dictum eſt. Coronidis loco pono trium Sanctorum ſententias: *S. Aug.* relatus à *Gratiano* in Decreto diſt. 40. Cap. *Ante omnia*, dicit, *nihil apud Deum eſſe miſerabilius, & triſtius, & damnabilius Officio Epiſcopi aut Presbyteri, ſi perfunctoriè agatur. S. Antoninus* in Chronicorum opere tit. 11. c. 1. §. 4. de *S. Leone I.* Papa refert, *Eidem ad ſepulchrum Beati Petri oranti, & jejunanti, & ut peccatorum ſuorum veniam Petrus impetraret, petenti, apparuit Petrus ipſe dicens, Deprecatus ſum pro te Dominum, & omnia peccata tua tibi dimiſit: ſolummodò de manus impoſitione debet inquiri, id eſt, ſi bene vel aliter alicui manus impoſuerit, ſcilicet conferendo Ordines vel Beneficia. S. Chryſoſtomus* Hom. 3. in Acta Apoſt. poſt medium ait, *Non temerè dico, ſed ut affectus ſum ac ſentio, non arbitror inter Sacerdotes multos eſſe, qui ſalvi fiant, ſed multò plures, qui pereant;* cujus aſſertionis ſuæ cauſas ibidem plures affert, & ſubdit: *Ne mihi dixeris igitur, Peccavit Presbyter, aut Diaconus, omnium horum crimina redundant in caput eorum, qui hos elegerunt.*

Digitized by Google

LIBER SEXTUS.

PARS TERTIA.

TRACTATUS IV.

De Matrimonio.

PRiuſquàm aggrediar materiam hujus tractatus, reſolvendæ ſunt aliquę quæſtiones velut præliminares.

1 *Quæſtio* 1. *Quæ ſit genuina ſignificatio aliquorum terminorum, quorum erit frequens uſus in his materiis?* R. §.1. Matrimonium ſignificat contractum, quo mas, & fœmina de præſenti tradunt ſibi mutuum in ſua corpora dominium ad uſum humanę generationis: hinc à Perez definitur; *conjunctio maritalis*. Dicitur autem *Matrimonium*, vel, quia communiter *matres facit*, vel quia eſt *matris munus*, inquit S.Aug. *l.* 19. contra Fauſtum; vel quia eſt pręcipuè *matrum onus*, uti habet S.Th. *in ſupp. qu.* 44. *art.* 2. ipſi enim incumbit præcipuè fovere, geſtare & educare proles. Alio nomine latinis, dicitur connubium, græcis γάμος à δάμω, quod *domare* ſignificat, mutato δ in γ δάμος γάμος, ideò quia fœminas ſeu potiùs conjuges domat, Arcudius *de concord. & orient. Eccl. l.* 7. *c.* 1. Et inde ſunt nomina, monagamus, bigamus, polygamus; unius, duarum, plurium uxorum vir &c.

2 §.2. Matrimonium dicitur *legitimum* ſive *legale*, *ratum*, *conſummatum*. *Legitimum* quod conformiter ad leges naturæ perficitur ſolo conſenſu contrahentium, quale eſt apud infideles, fuitque in lege naturæ & Judaica. Et quamvis ſecundùm ſe exigat perpetuitatem aliquam, tamen ex cauſis diſſolvi poteſt, uti dicetur à n.402. *Ratum*, quando eſt Sacramentum, attamen carnali copula necdum conſummatum, eſtque minùs ſolubile, quàm legale. *Conſummatum*, quando jam eſt copula carnali perfectum, & tum eſt omninò inſolubile quoad vinculum, quamvis ſolubile ſit quoad torum.

3 §.3. Per ſponſalia ordinariè ſignificatur *futurarum nuptiarum promiſſio*, can.3. 30.q.5. *Dicta ſunt à ſpondendo, nam moris fuit veteribus ſtipulari, & ſpondere ſibi uxores*, L.2. ff. de ſponſ. Et ſpecialiter hìc requiritur, ut ſpontè fiant, atque ideò aliqui putant, ſponſalia dici à *ſponte* promittendo. Quandoque per ſponſalia intelligitur Matrimonium ipſum, & ſponſalia de præſenti dicuntur Matrimonium ratum; conjuges autem in Matrimonio, dicuntur ſponſi de præſenti, Sanch. *l.*1.*d.*1.*n.*1.

4 §.4. Nuptiæ ſæpè idem ſignificant, quod Matrimonium, hinc L.1. ff. de ritu nuptiarum, dicitur: *Nuptiæ ſunt conjunctio maris, & fœminæ, & conſortium omnis vitæ, divini & humani Juris communicatio.* Dicuntur nuptiæ, eò quòd puellæ nupturæ pudoris gratia ſe velo, quaſi nube, obtegebant, *Catech. Rom.* hìc *c.*1.

5 §.5. Per conjuges ſignificantur mas, & fœmina conjuncti Matrimonio, quod dicitur conjugium à conjungendo, quia uxor, cum viro quaſi uno jugo adſtringitur, *Catech. Rom.* ſuprà. Propriè autem loquendo *uxor & maritus* dicuntur illi, qui ſunt conjuges in Matrimonio, nihilominùs, quando lex in favorabilibus loquitur de ſponſis, uxore, marito, per ſponſos intelliguntur etiam illi, qui ſunt in Matrimonio rato, ſed nondum conſummato, per uxorem autem, & maritum etiam intelliguntur Sponſi de futuro: E contrà in odioſis per uxorem, & maritum intelliguntur illi ſoli conjuges, qui conſummarunt Matrimonium, niſi obſtet peculiaris ratio petita ex verbis, vel aliunde, propter quam prudenter judicetur intelligi etiam alios, Sanch. *à n.*2. Gob. *tr.*10. *à n.*2.

6 §.6. In antiqua lege, in qua licebat viro habere plures legitimas conjuges, illæ dicebantur uxores, quæ aſſumebantur ad generationem prolis, & gubernationem domus. E contrà illæ dicebantur concubinę, quæ tantùm ad generationem prolis aſſumebantur. In nova lege, & ſępè in Jure canonico apud Krimer quæſtionum canonicarum *l.*4. *à n.*571. uxores dicuntur, quæ copulantur cum omnibus ſolemnitatibus ab Eccleſia præſcriptis. E contrà concubinæ dicuntur, vel quæ verè copulatę ſunt ſine accidentalibus ſolemnitatibus Eccleſiæ, vel quæ ſine ullo Matrimonio domi retinentur ad libidinem, & concubinas in hoc ſecundo ſenſu nullibi approbant Canones.

7 §.7. *Divortium vel à diverſitate mentium dictum eſt, vel quia in diverſas partes eunt, qui diſtrahunt Matrimonium*, L.2. ff. de divort. & repud. vel potiùs dicitur à *divertendo*, quia ab invicem diſcedunt. Reliqua per decurſum explicabuntur.

8 *Q.*2. *Quinam ſint præcipui hæreticorum errores, & quænam doctrina Scripturæ, ac Conciliorum circa Sacramentum Matrimonii?* R. §.1. Multi hæretici, item aliqui politici ſeu potiùs athei dicunt Matrimonium non eſſe neceſſarium, eò quòd licitus ſit concubinatus, & pro hoc abutuntur variis textibus Juris, etiam canonici, ubi videtur approbari: ſed *n.* 6. dixi, quo ſenſu accipiatur concubinatus, quando dicitur licitus. De ſoluto autem concubinatu dicit Trid. *ſeſſ.*24. *de reform. Matr. c.*8. *Grave peccatum eſt homines ſolutos concubinas habere; graviſſimum verò & in hujus magni Sacramẽti contemptum admiſſum, uxoratos quoque in hoc damnationis ſtatu vivere, &c.* Vultq; eos omnes excommunicari, & tales mulieres plecti ac proſcribi.

§.2. Simon Magus, Marcio, aliique apud Averſam *hic q.* 1. 9
*ſ.*1. negarunt Matrimonium ejuſque uſum eſſe licitum, & Apoſtolus 1. ad Timoth. 4. v. 3. prædixit, fore hæreſim *prohibentium nubere*, ſed error ille confutatur, imprimis ex aſſerta per Scripturas inſtitutione Matrimonii Geneſis 1. & 2. & ex pluribus aliis Scripturis, ex quibus ſequitur etiam Matrimonii uſum, qui eſt ejus finis, etiam eſſe licitum, & ideò Apoſt. 1. ad Corinth. 7. v. 5. ad vitandam fornicationem mandat Matrimonii uſum, patetque idem cum ex neceſſitate ad propagandum genus humanum, tum ex ſenſu totius Eccleſiæ.

§.3. Antiqui hæretici cum Simone Mago negarunt Matri- 10
monium eſſe à Deo inſtitutum: docebant enim à Deo permitti promiſcuum uſum cujuſcunque fœminæ. Luth. Calv. & plerique recentiores hæretici fatentur quidem Matrimonium eſſe à Deo inſtitutum, ſed negant eſſe elevatum ad cauſandam gratiam, adeòque volunt non eſſe Sacramentum, uti fusè refert Bellarm. *to.*3. *contr. l. de Matr. c.*1. ſed hæretici antiqui clarè convincuntur ex Scriptura, quæ Matth. 19. v. 6. dicit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Quamvis autem pertinacia recentiorum non poſſit clarè expugnari per ſolum verbum Dei ſcriptum, uti conſtat ex illis, quæ adducit Bellarm. *c.*2. tamen ſufficit nobis verbum Dei traditum ex teſtimonio tum Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ, tum antiquiſſimorum PP. quos refert Bellarm. *c.*3. & 4. Et accedit definitio Eccleſiæ per Florentin. *poſt ſeſſ. ult.* in Decreto *Eugen. IV.* ad Armenos, ubi ait: *Septimum Sacramentum eſt Matrimonii, quod eſt ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia ſecundùm Apoſtolum dicentem: Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Trid. autem *ſeſſ.*24. *can.*1. ait: *Si quis dixerit, Matrimonium non eſſe verè, & propriè unum ex ſeptem legis evangelicæ Sacramentis à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, neque gratiam conferre, anathema ſit*, v. Averſ. *qu.*1. *ſ.*3. Communior autem ſententia Theologorum eſt cum Sanch. *l.*2. *d.*4. quòd Matrimonium pro lege naturæ inſtitutum ſit Geneſis 1. v. 28. *Maſculum & fœminam creavit eos, benedixitque illis Deus, & ait; creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Pro lege ſcripta confirmatum eſt Deuter. 25. v. 5. *Quando habitaverint fratres ſimul, & unus eorum abſque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, ſed accipiet eam frater ejus, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui.* Pro lege gratiæ evectum eſt ad rationem Sacramenti, Matt. 19. *Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una, itaque jam non ſunt duo, ſed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Vide Kugler. *de Matrim. à n.*16.

Objicies. Nullum Sacramentum pugnat cum virtute, aut cum alio Sacramento, ſed Matrimonium pugnat cum continentia, & cum Sacramento Ordinis ſacri, ergo. *Reſp. n. min.* nam imprimis continentia conjugalis convenit Matrimonio, virginalem autem non contemnit, ſed prætermittit, quia non eſt obligatio ſemper ſequendi perfectiora. Deinde de ſe non excludit Sacramentum Ordinis, nam etiam conjugati ordinantur, ſed Ordines ſacri propter decentiam majorem poſtulant abeſſe Matrimonium, non ratione ſui, ſed ſtatus & uſus, qui minùs convenit ſacris functionibus.

§.4. Valentinianus Imperator alioqui Catholicus, ut poſ- 11
ſet plures ſimul habere uxores, decrevit polygamiam eſſe licitam. Errorem illum ſecutus eſt Lutherus apud Bellarm. *ſuprà c.*10. dicens, id à Deo prohibitum non eſſe. Idem tenuerunt plures apud Pignat. *in noviſſimis conſult.* 118. Sed Trid. *can.* 2. ita definivit: *Si quis dixerit licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum, anathema ſit.* Ex quo Canone aliiſque tum Conciliis, tum Canonibus apud Mendo *in Statera diſſ.*12.*n.*36. Averſ. *qu.*14. *ſect.*1. Pignat. *tom.*1. *conſ.*115. *nu.*6. videtur certum contra Caj. diſpenſare non poſſe Papam, ut quis habeat plures uxores. Manet tamen controverſum, qua lege divina id prohibitum ſit. Bellarm. *c.*11. putat, lege divina naturali, in qua Deus poſt diluvium diſpenſarit pro antiquo teſtamento cum Hebræis ad mul-

multiplicandum fidelem populum, quam conceſſionem aliqui putant etiam extenſam eſſe ad Gentes, ad propagandum genus humanum diluvio univerſali imminutum; quæ cauſæ nunc ceſſant, ideòque nequidem gentilibus licita nunc eſt polygamia. Videri poteſt Averſa, qui dicit, Deum eo tempore tantùm mutaſſe materiam Juris naturæ, in quantum uni viro dederat poteſtatem tradendi, & acquirendi dominium corporum reſpectu plurium uxorum, ſicuti cum Hebræis non diſpenſavit in furto, ſed dederat poteſtatem in bona Ægyptiorum. Videri etiam poteſt Maſtrius n.53. ubi dicit polygamiam plurium virorum cum una muliere nunquam eſſe permiſſam à Deo, attamen permitti poſſe, ſi Deus impediret inconvenientia ex ejuſmodi copulis aliàs oritura, v.g. ſi faceret non impediri generationes per confuſionem ſeminum, ſed tot naſci proles, quot viri talem mulierem cognoſcerent.

12 §.5. Luth. Calv. Kemnit. & alii apud Bellarm. *c.5.* docuerunt, Matrimonium etiam conſummatum, eſſe quoad vinculum ſolubile. Alii dixerunt Matrimonium tantummodò ratum non eſſe ſolubile, nequidem pro profeſſionem religioſam. Alii, quos refert Bellarm. *c.* 14. dixerunt manente Matrimonio quoad vinculum non poſſe fieri divortium quoad torum. Sed omnia oppoſita ſunt de fide, nam *Florent.* ſuprà enumerans Matrimonii *tertium* bonum, inquit, *eſt indiviſibilis Matrimonii, propter hoc, quòd ſignificat indiviſibilem conjunctionem Chriſti & Eccleſiæ: quamvis autem ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas eſt cùm Matrimonii vinculum legitimè contracti perpetuum ſit.* Trid. Can.5. ait. *Si quis dixerit propter hæreſin aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à conjuge diſſolvi poſſe Matrimonii vinculum, anathema ſit.* Can. 6. *Si quis dixerit Matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, anathema ſit.* Can. 7. *Si quis dixerit Eccleſiam errare, cùm docuit, & docet juxta Evangelicam, & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe altero conjuge vivente aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam, quæ dimiſſo adultero alii nupſerit, anathema ſit.* Can.8. *Si quis dixerit Eccleſiam errare, cùm ob multas cauſas ſeparationem inter conjuges quoad torum, ſeu quoad habitationem ad certum incertumve tempus fieri poſſe decernit, anathema ſit.* Et hæ veritates Catholicæ videri poſſunt ex Verbo Dei, SS. PP. & ratione probatæ apud Bellarm. *c.14. & ſeqq.* Et quidem Matrimonium ratum ſolvi per vota ſolemnia Religionis, pluribus probat Bellarm. *tom.2. l.2. de Monachis c.* 38. Licere autem conjugibus ſe toro ſeparare, & ex mutuo conſenſu vovere continentiam, probat *ibid. c.37.* Plura de indiſſolubilitate addentur poſteà *à n.*402.

13 §.6. Luth. Calv. aliique hæretici apud Bellarm. *ſuprà de Monachis c.6.* docuerunt, ſtatum Matrimonii eſſe æquè perfectum ac ſtatum virginitatis aut cœlibatus, nec aliquid majoris perfectionis habere conſilia, quæ vocamus evangelica; ſed damnantur à Scriptura 1. ad Corinth. 7. v. 38. *Qui Matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit, & qui non jungit, meliùs facit;* quod ipſum pluribus ibi aſſeritur. Hinc Trid *ſeſſ.24. Can.* 10. ait: *Si quis dixerit ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis vel cœlibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate aut cœlibatu, quàm jungi Matrimonio, anathema ſit.* Poteſtque hæc veritas catholica videri etiam ex aliis Conciliis, PP. & ratione probata apud Bellarm. *ſuprà c.7. & ſeqq.* & ſpeciatim circa profeſſionem ſtatus continentiæ *c.22. & ſeqq.* An autem, ſi omnes Laici periiſſent, Religioſi & Clerici tenerentur inire Matrimonium, videri poteſt Averſ. *q.1. ſect.2. §. ult.*

14 §.7. Luth. aliique hæretici, quos refert Bellarm. *ſuprà de Matr. c. 21. & ſeqq.* docuerunt, perperam ab Eccleſia conſtituta eſſe impedimenta dirimentia Matrimonium, ac ſpeciatim aliqua conſanguinitatis, & affinitatis; item illud de voto ſolemni; ſed damnantur à Trid. Can.4. *Si quis dixerit Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe, anathema ſit.* Can. 3. *Si quis dixerit eos tantùm conſanguinitatis, & affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur, poſſe impedire Matrimonium contrahendum & dirimere contractum, nec poſſe Eccleſiam in nonnullis eorum diſpenſare, aut conſtituere, ut plures impediant & dirimant, anathema ſit.* Can.9. *Si quis dixerit Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos poſſe Matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe non obſtante lege Eccleſiaſtica vel voto, & oppoſitum nihil aliud eſſe, quam damnare Matrimonium, poſſeque omnes contrahere Matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam voverint, habere donum; anathema ſit, cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſuprà id, quod poſſumus, tentari.* Poſſuntque errores illi videri pluribus confutati apud Bellarm. *ſuprà.*

15 §.8. Calv. & Kemnit. apud Bellarm. *tom.3. de Matr c.31.* reprehendunt Eccleſiam, eò quòd obſervet tempora Matrimonii contrahendi, certas cæremonias & benedictionem in eo contrahendo; ſed damnantur à Trid. Can.11. *Si quis dixerit prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tirannicam ab ethnicorum ſuperſtitione profectam, aut benedictiones & alias cæremonias, quibus Eccleſia in illis utitur, damnaverit, anathema ſit.* Et hunc quidem benedictionis uſum eſſe antiquiſſimum, demonſtrat ex Conciliis, & SS. PP. Averſ. *q.20. ſ.1.*

§.9. Novatiani, Montaniſtæ, Tertullianus, damnarunt 16
ſecundas nuptias, ſed certum eſt eſſe licitas, non tantum ſecundas, ſed & tertias, aliaſque plures, quia nullo jure prohibentur, imò & poſitivè permittuntur à Conciliis & SS. PP. apud Arcud *l.7. c.27 & 29.* Quod autem in quibuſdam Conciliis pœna imponatur ſæpiùs nubenti, ideò eſt, quia plures nuptiæ plerumque ſunt ſignum incontinentiæ: de cætero Apoſtolus ad Rom.7. v.3. ait: *Si mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro.* Prima ad Corint.7. v.9. loquens de non nuptis, & de viduis, *quòd ſi non ſe continent, nubant,* & v.39. *Si dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult, nubat,* 1. ad Timoth.5. loquens de viduis, *volo ergo juniores nubere;* ſi nempe ſit periculum incontinentiæ. Et quod viduæ, idem viduo licitum eſt, quia quoad iſta ſunt pares, uti rectè Arcud ſuprà & pluribus *c.20.* Videri poteſt etiam Averſa *q.14. ſ.2.* Quomodo verò ſecundæ nuptiæ, quamvis prohibitæ non ſint, tamen etiam in Jure ſint odioſæ, ac paſſim improbentur, adjectis etiam quibuſdam quaſi pœnis, latè habet Tiraquell. *tom.4. tr.4.* ad L. Boves *à n.* 141. & brevius Krimer *à nn.* 1807. Denique ſecundas ejuſmodi nuptias eſſe verè Sacramentum, videtur eſſe de fide, cùm ſint veriſſimum Matrimonium inter fideles initum ex intentione Sacramenti. *Nec obſtat,* quòd tale Matrimonium ſive bigamia non repræſentet unionem Chriſti cum Eccleſia, *nam* ſecundùm ſe conſideratum repræſentat, cùm ſit conjunctio unius cum una, quamvis conſideratum reſpectivè ad prius conjugium id non repræſentet, ſed hoc non obſtat rationi Sacramenti, cum abſolutè & ſecundum ſe conſideratum hanc rationem habeat.

Q.3. Quis ſit Judex competens in cauſis matrimonialibus? 17
Reſp. §.1. Cauſæ de dote, ſponſalitia largitate, alimentatione, ſucceſſionibus, hæredibus, pertinent ad forum civile, ſunt enim merè temporales, Bellarm. ſuprà *de Matr. c.* 32. Sanch. *l.10. d. 8. n.* 15. Averſ. *qu. 9. ſ.* 1. Rectè tamen notant multi cum Delb. *de immun. Eccl. c.10. d.6. ſ.* 3. & Sperell. *dec.1. num.* 15. & *dec.*138. *à n.*107. Judicem eccleſiaſticum, poſtquàm cognovit principaliter de Matrimonio, poſſe incidenter, & acceſſoriè, cognoſcere de cauſa dotis per Cap. *de prudentia*, De donation. inter vir. & uxor. Item ſi cauſa ſit pia, uti ſi puella ſit pauper, & requirat Judicem eccleſiaſticum, Cap. *Per tuas*, Qui filii ſint legitimi. Similiter docent cum multis contra alios multos Sperell. *n.* 17. & Delb. *ſ.*5. poſſe etiam Judicem eccleſiaſticum, ſi requiratur, cauſa pietatis cognoſcere de alimentatione præſtanda ſpurio. Item *ſ.* 7. docet Delb ſi hæredes intra annum non exequantur legata, etiam profana, poſſe etiam apud Judicem eccleſiaſticum conveniri ratione pietatis, quia defunctus eſt perſona miſerabilis, quæ ſe juvare non poteſt. Et ex illis, quæ habet Sperell. *in dec.*156. & 158. item Pignat. *tom.* 3. *conſ.*24. probatur pupillos, viduas, virgines, item mulieres habentes viros tantùm inutiles, poſſe confugere ad Judices eccleſiaſticos; ſunt enim tum cauſæ piæ.

§.2. Si agatur de valore vel invaliditate ſponſalium, perti- 18
net ad ſolum forum eccleſiaſticum, quia ratione finis, qui eſt Sacramentum Matrimonii, cauſa eſt ſpiritualis, Abb. Roſell. Palud. Sanch. Sperell. *dec.* 1. *n.* 12. De diſſolutione ſponſalium dicetur nu. 215.

§.3. Ex Cap. *Tuam*, de ordine cognitionum conſtat, quòd 19
cauſæ circa proclamationes, contractum, valorem, partes Sacramenti Matrimonii, benedictionem ſacerdotalem, & ſimilia, pertineant ad Judicem eccleſiaſticum: & de his intelligitur *Trid. ſeſſ. 24. can.* 12. *Si quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare ad Judices eccleſiaſticos, anathema ſit.* Per Judicem autem Eccleſiaſticum intelligitur hic Epiſcopus, vel cui ille committit, nam *Trid. ſeſſ.24. de ref. c.20.* ait: *Cauſæ Matrimoniales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam viſitando, ſed Epiſcopi tantùm examini, & juriſdictioni relinquantur.* Hinc ſi quæratur, an hoc vel illud Matrimonium ſit licitum aut validum, id ſpectat ad Epiſcopum, ita ut invalida ſit deciſio aliorum, etiamſi partes in alios compromittant, Covarr. Tann. Sperell. *dec.9. n.9. & dec.8. n.* 30.

§.4. Harum cauſarum cognitionem poteſt Epiſcopus etiam 20
inferioribus Prælatis delegare. Vicarius autem generalis non poteſt has cauſas cognoſcere ſine ſpeciali commiſſione, Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 54. *n.* 94. Krimer *n.*1508.

§.5. Cauſæ de gradibus cognationis, divortiis, impedimen- 21
tis, principaliter pertinent ad Judicem eccleſiaſticum, quamvis in quantum concernunt naturales contractus, poſſint etiam pertinere ad ſæcularem, Bellarm. ſuprà: ſed notat Pignat *tom.*8. *conſ.* 111. in talibus legem civilem debere cedere eccleſiaſticæ;

& ita

Digitized by Google

& ita quamvis Juſtinianus permiſerit conjugia conſobrinorum, tamen Canon, *Quædam lex*, 24. *qu.* 3. id rejicit, & obſervari debet Canon ille.

22 §.6. Putant Anchar. Abb. aliique Juriſtæ communiter cum Matta, quando agitur de poſſeſſorio Matrimonii, laicum poſſe eſſe Judicem, quia an Matrimonium de facto fuerit (quod regulariter habetur ex atteſtatione Parochi) adeòque manu teneri debeat, eſt res purè facti, quæ Matrimonii valorem non attingit, ideòque omnem poſſeſſionem cujuſcunque rei ſpiritualis, v.g. Beneficii, eſſe aliquid facti, ac pertinere etiam ad Judicem civilem, docent aliqui ex Cap. *Cùm noſtris*, *De conceſſ. præb.* ubi refert Delb. *c.7.d.7.ſ.1.* Addunt aliqui apud Sperell. *dec.9.n.3.* licèt Matrimonium prout eſt Sacramentum ſit res ſpiritualis, attamen prout eſt contractus, eſſe quid civile, ideòque etiam ad Judicem ſæcularem pertinere conjuges ad mutuam fidem ſervandam compellere. Oppoſitum tenent, Covar. Delb. *c.10.d.5.* & Canoniſtæ communiter. Rationem dat Sperell. *dec.8. & 9.* tum quia, ad quem ſpectat cauſa principalis, etiam ſpectat acceſſoria, *L. Nulli* Cod. de judiciis, c.1. de cauſa poſſeſſ. & propriet. tum maximè, quia in cauſa de poſſeſſorio ſemper probari debet titulus ſaltem coloratus, hujus autem probatio in hac materia, ſecundùm omnes, ſpectat ad ſolum Judicem eccleſiaſticum.

23 §.7. Si agatur de aliquo puniendo, v.g. qui clandeſtinè vel ſine proclamationibus vel cum impedimento Matrimonium iniit, quamvis ad forum eccleſiaſticum ſpectet declarare, an clandeſtinitas intervenerit, tamen ſuppoſita aliunde notoria illorum certitudine putant Sanch. Tann. Gob. Loth. Krim. *nu.* 1509. & alii, cauſam punitionis eſſe fori mixti, & poſſe præveniri à foro civili, ut fit in aliis contractibus civilibus, quia Matrimonium olim fuit contractus civilis, neque videtur adhuc conſtare, quòd quoad iſta deſierit eſſe ſubjectus Juriſdictioni civili, adeòque forum civile videtur manere in poſſeſſione, quamvis contradicant Decius & alii, eò quòd ille contractus jâ ad rationem Sacramenti ſit à Chriſto elevatus. Putant tamen multi, Judicem ſæcularem cogere poſſe ad ſervanda ſponſalia, uti cogere poteſt ad ſervandam fidem aliorum contractuum, quamvis juramento ſint confirmati: & univerſaliter docent Averſ. *q.6.ſ.8.* & Pignat. *t.8 conſ.*87. Principes ſæculares poſſe per leges pœnales coadjuvare leges eccleſiaſticas, ſic enim videmus per eos conſtitui pœnas contra blaſphemos, perjuros, hæreticos, maximè cùm ſpectet etiam ad gubernationem civilem, ut omnia etiam circa ſponſalia, & Matrimonia ritè obſerventur. Imò poſſe Judicem ſæcularem per cenſuras compelli ad aſſiſtendum Judici eccleſiaſtico requirenti, docent Farin. Menoc. Barb. & alii cum Pignat. *t.9.conſ.*130.*n.*89. Quòd ſi attingatur cauſa ſanguinis, ſolus laicus eſt Judex competens quia Clericis prohibetur, ne attingant cauſas ſanguinis. Quinam ſit Judex in cauſa concubinatus, non convenit inter Doctores. Pignat *to.9.conſ.* 139. *à n.* 84. putat etiam ad forum civilem pertinere, hinc multi dicunt dari locum præventioni, adeòque eſſe mixti fori. Videri poſſunt multa de hoc apud Pignat. tota illa conſultatione.

24 §.8. Si laicus in delicto mixti fori ſit à Judice eccleſiaſtico condemnatus vel abſolutus, non poteſt à Judice laico propter idem delictum moleſtari, uti latè probant Sperell. *dec.* 134. & Pignat. *tom.* 5. *conſ.* 44. Hoc tamen non obſtante docet cum aliis Sperell. *dec.92. &* 137.*n.*48. ſi Judex laicus prævenerit, & pœna temporali punierit, poſſe Eccleſiaſticum adjicere eccleſiaſticam, & v.g. excommunicare. Hinc etiam Krimer *nu.*582. & alii dicunt, ſi Judex laicus mulctarit concubinarium, poſſe Eccleſiaſticum eundem corrigere, quia licèt punitus in uno judicio, non debeat puniri in alio, tamen quando unus Judex tantùm agit ad punitionem, uti facit laicus, Judex Eccleſiaſticus, qui non tam agit ad punitionem, quàm ad correctionem, non ideò debet cenſeri per præventionem excluſus.

25 §.9. Si agatur de divortio, quoad vinculum, ſolus eccleſiaſticus eſt Judex. Can. *Sæculares*. 35. *q.*6. Can. *Multorum*. 35. *qu.* 6. Cap. *Per venerabilem*. Qui ſint filii legitimi Cap. *Tuæ fraternitatis*, De procuratoribus. Cap. *Porrò*, & Cap. *De illa*. De divortiis, ubi dicitur, ſi etiam parentela eſſet publica & notoria, abſque judicio Eccleſiæ ab ea ſeparari non poterit. Etiam quando agitur de divortio, quoad torum tantum aut habitationem, ratione hæreſis vel adulterii, adeundus eſt ſolus Judex Eccleſiaſticus, Sanch. *l.10.d.8.n.*15. Caſtrop. *d 3.p.6.§.5.* Gob. *in Quint. tr.5.c.36.* niſi alicubi eſſet conſuetudo contraria, ſicuti ſolet Judex laicus ſe informare de ſævitia mariti &c. Et quia ſecundùm ante dicta, ſi cauſa principalis ſpectet ad Judicem Eccleſiaſticum, etiam ad eum ſpectat acceſſoria, ſequitur, ſi Eccleſiaſticus deciderit de valore Matrimonii, ad eum ſpectare etiam agere de cauſis divortii, de conſtituenda vel reſtituenda dote, Sperell. Gob. Loth. Delb. Crimen polygamiæ ſpectare ad forum eccleſiaſticum, demonſtrat Pignat. *tom.* 1. *conſ.*115 *& in noviſſimis conſult.*118.

26 §.10. Quamvis ſecundùm dicta nu. 17. cauſa dotis ſpectare poſſit ad Judicem laicum, etiam quando per ſe, & principaliter agitur cauſa dotis reſtituendæ poſt divortium, putat tamen Krimer *n.*1793. quandiu lis pendet apud Judicem eccleſiaſticum ſuper cauſa divortii, non poſſe laicum ſe ingerere pro muliere in dotis repetitionem, niſi ab eccleſiaſtico prius fuerit deciſum, quòd mulier juſte divertat ob culpam viri, Sanch. *l.9. d.*4. De Luca *de Matrim. diſc.* 11. Quis Epiſcopus judicare debeat de divortio, dicam nu.430.

§.11. Circa clericum conjugatum, an gaudeat privilegio fori eccleſiaſtici, videntur tenenda ſeqq. ex illis, quæ fuſe diſputat Pignat. *tom.* 1. *conſ.*45.488. *tom.* 2. *conſ.*42. *tom* 4. *conſ.*6. *tom.* 5. *conſ.*61. *tom.9.conſ.*21.36.39. nempe 1. non gaudet, niſi authenticè probet ſe initiatum Tonſura: ſe poſt Matrimonium retinuiſſe habitum, & Tonſuram, aut Clericatum reaſſumpſiſſe: ſe duxiſſe unicam eamque virginem. De variis probationibus Clericatus agit fuſè Pignat. *tom.9. conſ* 45. 2. Si quis, poſtquam fuit judicio laicali ob crimen ſubjectus, ſuſcipiat Tonſuram, clericatus non prodeſt ipſi quoad bona, fortè nec quoad perſonam, cùm res præventa ſit, & Clericatus ſubſecutus non invenerit perſonam liberam, ſed jam affectam tribunali laico. 3. Si habitum, & Tonſuram dimiſerit, & hæc non reaſſumpſerit, præſertim pluries ab Epiſcopo monitus, privari poteſt privilegio Clericali. 4. Si in habitu ſæculari comprehenſus ſit à Curia ſæculari, remanere debet ſub poteſtate ſæculari, donec definiatur an gaudeat privilegio fori. Hoc autem definire, ſpectat ad Judicem eccleſiaſticum, citato Judice laicali. 5. Filius Clerici conjugati, quamdiu pater vivit etiam gaudet privilegio fori cum illo, Pignat. *tom.* 1. *conſ.* 99. *&* 463. qui cum aliis idem extendit etiam ad uxorem, cum cujus conſenſu maritus ſacrum Ordinē ſuſcipit, ſunt enim una caro: & univerſim ratione Matrimonii mulier ſequitur forū viri. L. fin. Cod. De incol. *L. Cùm quidam*, ff. de juriſd. omn. Jud. *L. Ea, quæ deſponſata*, ff. Ad municip. 27

§.12. Si conjuges ſint infideles, cauſæ matrimoniales eorum ſpectant ad Judicem ſæcularem, quia Eccleſia non judicat de extraneis. Si autem eorum unus convertatur ad fidem Sanch. *l.7.d.3.n.9.* putat, ſi fidelis litem moveat, debere fieri apud Judicem laicum; ſi infidelis, apud eccleſiaſticum, quia actor debet ſequi forum Rei: è contrà Pontius *l.6.c.1.n.6.* dicit, quamvis infidelis ſit actor contra fidelem, interpellandum Judicem laicū, quia tale Matrimonium remanet in ratione puri contractus humani; & hoc verum eſt, ſi litigetur de primo valore vel rebus ſpectantibus ad illum primum contractum: ſi tamen agatur de diſſolutione talis Matrimonii, cauſa ſpectabit ad ſolum Judicē Eccleſiaſticum, non ideò, ut vult Averſ. *q.9.ſ.1.* quaſi Matrimonium reſp. ſtu fidelis tranſeat in Sacramentum, ſed ideò, quia ſecundùm dicenda à nu.405. Chriſtus ſoli Eccleſiæ in favorem fidelium dedit poteſtatem tale Matrimonium diſſolvendi. 28

§.13. Ad agendum in cauſis matrimonialibus ſufficit, ſi procurator habeat mandatum generale, uti cum aliis contra alios tenet Sperell. *dec.*25. 29

§.14. Eſt hic obiter notandum, quòd Aſſeſſor Judicii mixti, in quo tractantur cauſæ civiles, & eccleſiaſticæ, poſſit eſſe etiam uxoratus, ſic tamen, ut cauſæ ſpirituales non committantur laico, ſed ſoli eccleſiaſtico: & quamvis laici poſſit conſuli aut etiam referre in cauſa eccleſiaſtica, ac etiam accedente Epiſcopi conſenſu, ſecundùm aliquos authores, poſſit in eos ſimul cum clericis tanquam arbitros compromitti, Cap. *Per tuas* 9. De arbitris, quia conſilium dare, aut arbitrium proferre non ſunt actus Juriſdictionis ſpiritualis, Clarus, Mol. VVieſtner *Inſtit. Canon. l.1. tit.* 29. *n.* 29. Item quamvis laicis ab Epiſcopo delegari poſſint cauſæ pecuniariæ, & aliæ ſimiles merè civiles Clericorum. & Eccleſiarum, Gloſs. in Cap. *Decernimus*. 2. De judiciis, *Abb. Laym. Barboſ. VVieſtn. n.* 31. tamen Cap. *Decernimus*, expreſsè dicitur, non debere Prælatos negotia eccleſiaſtica committere laicis tractanda: hinc Fagnan. in Cap. *Contingit*, De arbitris, pag. 609 ait: Laico non poteſt delegari cauſa ſpiritualis, niſi per Papam: & Gloſſa ad finem, *v. ſed in laicum*, idem habet: unde Conc. Calcedon. relatum Cap. *Si quis*, de foro compet. dicit, quòd Epiſcopi deligere poſſint alios Judices, intelligit Gloſſa, eccleſiaſticos, Pirh. *l.2.tit.2.ſ.3.n.*71. Fagnan. in cap. *Si quis n.*7. Ideò que Clericus non poteſt ſibi conſtituere Judicem laicum, etiamſi Epiſcopi & Adverſarii conſenſus accedat, ſed ad hoc requiritur auctoritas Papæ, nam inquit *VVanger.* in Cap. *Contingit* Concilium dicit, *prohibemus, ne ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in laicum, quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur, ſicut non convenit laicum judicare de ſpiritualibus, &c.* Quod ſi contraria eſt alicubi conſuetudo, dicendum videtur, eſſe ex defectu Eccleſiaſticorum qualificatorum, aut acceſſiſſe conceſſionem Papæ. 30

§.15. Si Judici eccleſiaſtico in hac materia controvertatur ſua juriſdictio, poteſt ipſemet de hoc jure ſuo cognoſcere, uti ex jure, authoritate, & ratione probat Sperell. *dec.* 133. 31

§.16. Si agatur de valore Matrimonii aliiſque ſimilibus, tractari debet ſummariè, de plano, ac ſine ſtrepitu Judicii; ſi autem agatur de adulterio, ſive criminaliter, ſive civiliter, opus eſt proceſſu ordinario, uti pluribus Krimer *à nu.*2449. Quandonam dicatur agi criminaliter, vel civiliter, dicam n.432. 32

Q.4. Quis ſit accuſator vel teſtis competens in cauſis matrimonialibus? R. §. 1. Qui ob turpem quæſtum accuſat vel impedi- 33

Digitized by Google

re quærit Matrimonium, non auditur, Cap. *Significante.* §. Qui Matrim. accuſare, Et ratio redditur, quia malitiis hominum non eſt indulgendum; quod valet de omni pravo fine: item de illo, qui ſciens impedimentum, non denuntiavit, niſi probet ſe tum juſtè tacuiſſe, Cap. *Cùm in tua*, ibid. Ex quo habetur ſufficere, ſi juret, ſe primò poſteà intellexiſſe, & nunc manifeſtare non ex malitia.

34 §.2. Si accuſatio fiat circa impedimenta, quę ipſi contrahentes removere, aut ſoli ſcire poſſunt, uti ſunt ſervitus, error, defectus, conſenſus, impotentia, ſoli contrahentes ſive conjuges accuſare poſſunt; in aliis poſſunt etiam alii, per ſe loquendo: cæterùm qui ſcientes, & tacentes Matrimonium invalidè contraxerunt, non ſunt contra illud ulteriùs audiendi, c.1. ibid.

35 §.3. Accuſare ad ſeparationem tori competit ſoli conjugi innocenti. Si maritus noluit uxorem adulteram accuſare, admittitur pater adulteræ & cæteri cognati; imò & quandoque externi: non ita facilè admittitur uxor accuſans virum de adulterio, quàm vir uxorem.

36 §.4. Qui Matrimonium contractum accuſare poſſunt, admittuntur etiam ut teſtes contra illud: attamen, per ſe loquendo, voce præſentes debent exponere de impedimento. Hactenùs dicta pluraque alia videri poſſunt ex jure deducta apud Krimer *à nu.* 1485. *&* 1500.

37 *Q.5. Quid notandum ſit in materia de Matrimonio circa propoſitionem 1. damnatam ab Innoc. XI.?* R. Propoſitio illa ſic habet: *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore.* Circa quam, pro materia Matrimonii, notanda ſunt ſequentia cum cõmuni ex Gob. *tr.* 10. *à n.* 732 & Cardena *in 2. criſi diſſ. 2. à n.* 514

38 §.1. Ex damnatione illius propoſitionis ſequitur, illicitum eſſe contrahere Matrimonium ſequendo opinionem tantùm probabilem de illius valore relicta tutiore, quæ ad valorem prætereà requirit aliquid, quod non obſervatur, niſi accedat aliquid, ex quo valor talis Matrimonii reddatur ſufficienter certus: quamvis enim *Filguera* explicans hanc propoſitionem damnatam putet non prohiberi praxin illius in rebus, quæ non ſunt de Jure divino, ſed tantùm de Jure eccleſiaſtico, uti ſunt multa in materia Matrimonii; ſententia tamen illa rejicitur ab omnibus, & ratio eſt, quia finis damnationis erat, ne Sacramentum exponeretur periculo nullitatis, cui exponitur, quando aliquid omittitur, quod ad valorem requiritur, etiam de jure tantùm eccleſiaſtico.

39 §.2. Dubium, quod in his materiis poteſt occurrere, eſt, vel Juris vel facti; tum eſt Juris, quando dubitatur, de lege, v.g. ſi dubitetur, an detur lex, quæ prohibeat Matrimonium clandeſtinum, Dubium facti eſt, quando dubitatur de aliquo alio, quàm de lege, uti ſi dubitetur, an prior maritus ſit mortuus, an hoc vel illud impedimentum ſit contractum. Simili modo explicari debet duplex probabilitas vel certitudo, nempe juris aut facti, quando probabile vel certum eſt dari vel non dari legem; aliquid diſtinctum à lege eſſe vel non eſſe factum.

40 §.3. Qui habet probabilitatem facti vel præſumptionem de eo, quòd exiſtat impedimentum, nullam autem probabilitatem vel præſumptionem de carentia impedimenti, illicitè contrahit: ſimiliter qui habet meram probabilitatem facti, nullam autem certitudinem de carentia impedimenti, etiam ordinariè ſaltem, illicitè contrahit, quia agendo, quod eſt minùs tutum, exponit Sacramentum periculo nullitatis. *Dixi*, ordinariè ſaltem, propter dicenda n. 42. 414. 538. 795.

41 §.4. Quando in quæſtione facti ex conjecturis utrinq; probabilibus reſultat purum dubium, ſi hoc dubium ſit vincibile, eſt illicitum contrahere, donec ita vincatur dubium, ut ſtet certitudo pro carentia impedimenti, alioquin Sacramentum adhuc exponitur periculo nullitatis, cùm aliunde non accedat certitudo de valore. Si autem reſultet dubium omninò invincibile, contrahi poteſt Matrimonium, quia poſſeſſio tum eſt pro libertate, ideòque communiter docent Auctores, quòd tale impedimentum tum deſinat, uti habet Sanch. *l. 8. d. 6. n.* 18. Attamen excipe ſi ſit poſſeſſio pro impedimento, v.g. quando dubium eſt invincibile circa vitam prioris conjugis, uti dicetur à num. *672.*

42 §.5. Quando eſt vera probabilitas Juris, ſive, quando circa valorem Matrimonii vel diſpenſationis ſunt opiniones verè probabiles, id eſt, tales, quæ communiter admittantur à DD. tanquam probabiles, neque in praxi rejiciantur à Curia Romana, verſenturque circa valorem Matrimonii vel diſpenſationis, cum tali probabilitate licitum eſt contrahere Matrimonium: v.g. lex eſt, quòd cognatio ſpiritualis cum matre infantis contrahatur à Patrino, item, quòd Matrimonium contrahi debeat coram Parocho & teſtibus, item, quòd debeat eſſe conſenſus liber; tamen etiam probabile eſt, cognationem ſpiritualem non contrahi, ſi Baptiſmus ſit privatim collatus ob neceſſitatem, & periculum vitæ infantis; item probabile eſt, quòd quando Matrimonium initum eſt coram Parocho invito, aut initum eſt cum metu reverentiali, ſit validum: cum tali probabilitate licitum eſt, & patrino poſteà inire Matrimonium cum matre talis baptizati, & contrahere coram Parocho invito, & conſummare, quamvis una pars contrahat ex metu reverentiali. Atque idem eſt de ſimilibus opinionibus; ratio autem eſt, quia valor certus talibus Matrimoniis accedit ex approbatione aut diſpenſatione Eccleſiæ, quod convincitur partim ex conſuetudine Eccleſiæ, quæ in Tribunalibus ſuis ſæpè declaravit Matrimonium ſic contractum eſſe legitimum, quas declarationes de ſingulis his exemplis affert Cardenas, conſuetudo autem hic ſecundùm dicenda *à n.* 517. habet vim abrogandi leges: partim ex reſponſo *Alex. VII.* quo in materia Matrimoniorum dixit, ubi utrimque eſſent opiniones probabiles, ut Miſſionarii ſequerentur illas, quæ pro conditione locorum, ac hominum barbarorum eſſent favorabiliores: ſicque innuit ſequendo utramque partem talium opinionum non remanere impedimentum. Denique etiam ex eo, quia certum eſt cauſam Matrimonii eſſe favorabilem, certum autem etiam eſt, quòd in dubio ſemper ſtandum ſit pro valore actus favorabilis, ergo certum eſt, quòd in dubio quocunque etiam poſitivo ſtandum ſit pro valore Matrimonii ſive contracti, ſive contrahendi. Et ideò *l. 6. p. 1. à n.* 111. dixi, certum eſſe quòd Eccleſia ſuppleat in errore communi, *&* *n.* 117. addidi, etiamſi abſit error communis, quòd adhuc ſuppleat, ſi adſit opinio verè probabilis in materia Juris, ac conſuetudo ſic operandi, quam non reprobet ſtylus Curiæ, ubi etiam exempla dedi in hac materia Matrimonii, valentque hæc, quamvis dubitetur de valore propter aliquod requiſitum, non tantùm ex Jure humano, ſed etiam divino vel naturali, quia cùm Eccleſia ſæpè adhuc decernat Matrimonia ſic contracta eſſe valida, ſequitur, quòd contrahenda etiam ſint futura certò valida, ſi ſic contrahantur: quod enim ſemel eſt invalidum, non convaleſcit manentibus eiſdem circumſtantiis. Itaque dicimus, quòd quando probabile eſt contractum matrimonialem eſſe vel fore validum, licèt fortè reipſa & coram Deo non foret validus, niſi Eccleſia ſuppleret, tamen Eccleſia tum ſupplet, quæ à Deo habet poteſtatem faciendi valorem tali contractui, quamvis probabiliter putetur etiam eſſe invalidus, & ſic ex diſpoſitione Eccleſiæ fit certò validus.

§.6. Ex dictis ſequitur eum, qui cum tali dubio ſpeculativo 43
ſuſcipit Matrimonium ex ſententia probabili relicta tutiore, non peccare, nec incurrere pœnas per damnationem primæ propoſitionis intentatas, quia ob diſpenſationem Eccleſiæ accedit circumſtantia, quæ ſententiam illam ex directè probabili facit eſſe reflexè certam, & practicè tutam. Hæc generaliter dicta ſuo loco applicabuntur determinatis materiis.

CAPUT I.

De Sponſalibus. 44

DUBIUM I.

Quid ſint ſponſalia.

Reſp. Sunt promiſſio voluntaria, deliberata & mutua, ſigno ſenſibili expreſſa, futuri Matrimonii, inter perſonas Jure habiles.

Dicitur I. *Promiſſio*, quia propoſitum non ſufficit, cùm non inducat obligationem: Unde qui diceret, *Volo te accipere, habere aut ducere in uxorem*, non contraheret ſponſalia, ut Bon. *t. 1. de ſponſ. q. 1. p.* 1. docet ex aliis; quia hæc verba non promiſſionem, ſed propoſitum promiſſionis tantùm ſignificant; niſi tamen ex circumſtantiis aliud colligatur.

Dicitur II. *Voluntaria & deliberata*, ſcilicet deliberatione ſufficiente ad peccatum mortale, cùm ſponſalia ſub mortali obligent, Dian. *p. 3. t. 4. R.* 273. ex Sanch. Pontio, &c. etſi Bon. *p. 4. n. 4.* plus requirat: Unde regulariter non ſunt valida ante ſeptennium completum, ut docet Kon. *d.* 21. *art.* 5. Sanch. *lib. 1. de Matrim. d.* 16. niſi malitia & prudentia ſuppleant ætatem. Dian. *R.* 274. Pontius &c. (quod tamen quidam negant ſufficere, cùm jus determinarit ætatem) imò nec poſt ſeptennium, ſi de uſu rationis ſufficienti non conſtet; uti neque, ſi vi, dolo, errore, vel ignorantia circa ſubſtantiam, aut notabilem conditionem ſubſtantialem fiant, ſecundùm dicta *de Voto & contractibus*.

Dicitur III. *Mutua*; Unde ſi Titius promittat nuptias Cajæ, & hæc acceptet ſine repromiſſione, neuter obligatur, quia cùm contractus ſponſalium ſit oneroſus & reciprocus, non poteſt claudicare; involvit enim conditionem, *ſi tu repromiſeris*. Quòd ſi tamen Titii promiſſio fuiſſet abſoluta ac gratuita, & acceptata à Caja, ſolus Titius obligaretur, non vi ſponſalium, ſed ſimplicis promiſſionis. Ita Sanch. *l. 3. d.* 3. contra *Pontium*, apud Dian. *R.* 244.

Dicitur IV. *Signo expreſſa*: quia contractus inter homines non fit niſi ſigno externo: Unde non ſufficit ad ſponſalia taciturnitas Cajæ, etiam cum conſenſu interno in promiſſionem Matrimonii, quod Titius ei promittit. Si tamen pater vel mater pro filio aut filia, aut Curator pro eo, cujus curam habet, præſente & non contradicente, (dummodò

metus

,, metus abſit) contrahat, valida erunt, quia in hoc caſu, jus
,, accipit taciturnitatem pro expreſſione conſenſus, Sanch.*l.*
,, 1.*d*.22. Dian.*R*.270. imò etiam ſi pro abſente; ſaltem ſi is re-
,, ſciens id expreſsè vel tacitè ſigno aliquo ſufficienti ratificet,
,, Sanch.Pont.Dian.*R*.271. contra quos *Sotus & Henr.*ne hoc
,, quidem requirunt, ſed tantùm ut reſciens non contradicat:
,, Quod *Kon.* admittit, ſi per ipſos Tutores vel parentes iis
,, proponatur, tunc enim ſi taceant, cenſeri conſentire.
,, Dicitur V. *Inter habiles:* id eſt, qui & ætatem à Jure præ-
,, ſcriptam habent, & nullo impedimento prohibentur. *Un-*
,, *de reſolves,*
,, I. Quando verba vel ſigna ſunt dubia, in foro conſcien-
,, tiæ ſtandum eſt intentioni contrahentium, ſi de illa conſtet:
,, in externo autem, communi intelligentia & ſenſu verbo-
,, rum; ita tamen, ut potiùs inclinetur in favorem Matri-
,, monii. V. Dian. *R*.205. Bon. *to.*1. *de Matr.q.*1.*p.*1.
,, II. Verba de præſenti, inter impuberes, apta ad Matri-
,, monium, (cùm hoc ex Jure poſitivo ſit nullum) habent vim
,, ſponſalium. Ratio eſt ex interpretativa intentione contra-
,, hentium, quia actus, quando non valent eo pacto, quo fiunt,
,, valent meliore modo, quo poſſunt: ſponſalia autem virtute
,, continentur in Matrimonio, Laym.*l.*3.*tr.*10.*p.*1.*c.*1.*n.*17.
,, III. Ad ſponſalia non ſufficit, 1. Si dicas, *Non ducam*
,, *aliam, quàm te,* quia ſunt verba merè negativa, & potes
,, ducere nullam, Bon. *qu.*1.*p.*7.*nu.*13. 2. Dicere, *Contraham*
,, *tecum, ſi Papa diſpenſaverit,* Barboſ. & alii 10. cum Dian.
,, *R*.292.contra *Sanch.Con.& Pont.*ac proinde licitum eſt utri-
,, que contrahenti, ante & poſt impetratam à Pontifice diſ-
,, penſationem, altero invito reſilire. Si tamen impenſæ ma-
,, gnæ factæ ſint cauſa diſpenſationis, eas tenebitur refundere
,, reſiliens. 3. Subharrhatio annuli & miſſio munerum joca-
,, lium; niſi conſuetudo patriæ aliud habeat. Ratio, quia po-
,, teſt fieri ex aliis cauſis. Quòd ſi tamen verba unius præceſſè-
,, rint, tunc immiſſio annuli & verbum, *Recipio*, operatur
,, Sponſalia, vel etiam Matrimonium, pro ratione promiſ-
,, ſionis, ut docet *Filliuc.* quia recipiendo ſic annulum, ta-
,, citè conſenti: itemque ſi habito inter amicos tractatu de Ma-
,, trimonio, ſponſus miſit arrhas & munera jocalia, eaque
,, ſponſa acceptavit, Laym.*c.*2.4. Sponſalia metu gravi con-
,, tracta, licet juramento firmata, ſunt invalida, quia jura-
,, mentum metu extortum, non firmat contractum, imò pro-
,, babiliter nec obligat, adeòque relaxatione non indiget,
,, Sanch. Barboſ. Dian. *R*.278. *u. ſupra l.*3.*t.*2.*c.*2.

A D D E N D A.

45 QUæſt. 6. *Quid circa naturam & modum ſponſalium ſit præterea notandum?* R. ſeqq. §.1. Non eſt opus, ut ſponſalia fiant ante Matrimonium, quamvis communiter præcedere ſoleant, Tann. Gob.*t.*10. *n.*8. Et poſſunt eſſe clandeſtina, uti dicetur *n.*52. Debent tamen, ſecundùm dicta *l.*3. *p.*2. *à n.*654. ſigno externo manifeſtari, quia *intentio mente retenta nihil operatur in humanis contractibus, L.Non omnis* 15. *ff.* De rebus credit. Hinc licèt *Led.Sot.Arriag.Palac.*& alii cum Dia. *p.*3.*t.*5. *R*.116. putent fore valida, ſi merè internè exiſtentia per Dei manifeſtationem reſcirentur, tamen meliùs contradicunt Sanch. Pont. Vaſq. Leſſ. Tann. Dicaſt. Averſ. *q.*8.*ſ.*3. quia non adeſſet modus humanus contrahendi. *Conſtat etiam abſentem deſponderi poſſe, & hoc quotidie fieri, l.*4.*ff. de ſponſ. & l.*5. *hec ita ſi ſcientibus his, qui abſunt, ſponſalia fiant, aut ſi poſteà ratum habuerint.* Idem repetitur *l.*18. *ibid.*

46 §.2. Ad valorem ſponſalium non requiritur voluntas ea adimplendi, dummodò adſit voluntas feriò ſe obligandi, uti in ſimili dictum eſt de voto *l.*3.*p.*1. *n.*363. tenentque communiter omnes cum Perez *d.*2.*ſ.*7. Averſa, Krimer *à n.*87. Quamvis autem *Vaſq.* & alii cum Pontio *l.*12.*c.*2. putent, volitionem externè proferendi promiſſionem non eſſe ſeparabilem à ſufficiente volitione interna ſe obligandi, ſicuti volitio externè proferendi detractionem ſeparari non poteſt à volitione interna detrahendi, tamen oppoſitum dixi *l.*3.*p.*2. *num.*608. docentque omnes communiſſimè cum Averſ. & Krimer *à n.*91. poſſe eſſe intentionem externè tantùm & fictè proferendi verba promiſſoria, nec ideò conſtitui ſponſalia, quæ requirunt intentionem promittendi, cognoſcendo vim promiſſionis ad obligandum: De detractione non eſt ſimile, nam talis externa locutio eſt ipſamet detractio ſive imminutio famæ alienæ, ergo volitio tale quid externè loquendi eſt intentio detrahendi; è contrà poteſt quis externè promittere ſine animo promittendi, ſed decipiendi, aut ſaltem putans ſe per promiſſionem ſuam non obligari, ſine hac autem obligatione non ſtant ſponſalia. Reliqua contra hoc ſoluta ſunt *l.*3.*p.*2.*n.*609.

47 §.3. Ad valorem ſponſalium requiri deliberatum conſenſum, qualis requiritur ad peccandum mortaliter, dixi *l.*3.*p.*2. *à n.*650.& pluribus probat Krimer *à nu.*380. Si quis tamen ſtatim ante copulam promiſerit puellæ Matrimonium, communiter præſumi debet habuiſſe ſufficientem libertatem & deliberationem, adeòque obligatur, quia quamvis amor ſit quedam ſpecies furoris, uti ait *Plato*, tamen communiter non impedit deliberationem requiſitam ad mortale, ergo nec requiſitam ad obligationem ex promiſſione Matrimonii. Excipiunt quidem Gob. *nu.*25. Spor. Krim. *à n.*119. ſi duæ illæ perſonæ eſſent tam diſparis conditionis, aut promittens hactenus ita abhorruiſſet à puella, ut certò nunquam voluiſſet ei promittere extra furorem libidinis, putant enim tum præſumi poſſe, quòd non habuerit conſenſum perfectè deliberatum, ſed communiter præſumi debet oppoſitum, quia quamvis cœcus ille amor multùm traxerit, non ideò ſuſtulit deliberationem ad validè contrahendum requiſitam, uti nec ſuſtulerat ſufficientem ad mortaliter peccandum. Quòd ſi in ipſa copula id promiſerit, putat Gob. *n.*26. ſæpè fieri poſſe, ut caruerit deliberatione ſufficiente, cùm Medici ſcribant, quòd copulam actualem comitetur quædam veluti tranſiens inſania, ideòque ſi homo talis in confeſſione examinatus conſtanter dicat, ſe non fuiſſe ſibi ſatis præſentem, putat *Gob.* quòd Confeſſarius poſſit declarare eum in conſcientia non obligari ad Matrimonium: hic tamen caſus erit rariſſimus, quia ſi adfuerit libertas ad peccandum mortaliter, ergo etiam ad validè promittendum, hinc ſemper cogi poſſet in foro externo ducere, quamvis juraret ſe non ſatis fuiſſe ſibi præſentem, quia juramentum tale ſuppletorium in propria cauſa non admittitur, maximè, quando eſt in præjudicium tertii, ut hìc, ita cum aliis Gob. *ſup.n.*28. Et univerſim in cauſis matrimonialibus juramentum ſuppletorium probationis non admittitur, quamvis in ſponſalibus faciliùs admitti poſſet, Gob. *n.*90. Ut tamen etiam in ſponſalibus admittatur, adeſſe debet ſemiplena probatio, quæ habetur vel per unum teſtem omni exceptione majorem, vel per famam, vel per præſumptionem vehementem, ita cum aliis Gob. *n.*93.

§.4. Quamdiù promiſſio non eſt acceptata ab altera parte, 48
quamvis ſit jurata, non obligat, ſed poteſt pro libitu revocari, quia ad contractum onerosum requiritur acceptatio mutua conſenſus, ſecundùm dicta *l.*3.*p.*2.*à n.*656. & in omni promiſſione ſubauditur conditio, *ſi velis, ſi accepter;* juramentum autem in hoc ſequitur naturam promiſſionis, uti acceſſoriū principale Sporer *n.*135. Krim. *à n.*7. Quòd ſi Cajus promittat patri, tutori, aut curatori Titiæ, Sanch. *lib.*1.*d.*7. putat poſſe ab his acceptari nomine Titiæ, quia illam repræſentant, & in aliis contractibus poſſunt pro ea ſtipulari, è contrà Caſtr. *d.*1.*pu.*3.*n.*6. negat, eò quòd acceptatio tanti momenti videatur debere eſſe actio perſonalis, cùm ſit res adhærens ſemper & onerans ipſam perſonam. Similiter ſi promiſſio abſenti facta, intimetur huic per aliquem non deputatum ad intimandam promiſſionem, & ita poſteà acceptetur pro illa abſente, non obligat, Sanch. Caſtrop. Krimer *n.*33. Poſſet tamen pater acceptare promiſſionem de ducenda ſua filia, in quantùm promiſſio hæc cenſeretur illi patri utilis, Krimer *n.*32. *qui à n.*63. probat taciturnitatem filiæ in circũſtantiis parentum pro filia preſente, cui optimè volunt contrahentium, eſſe ſufficientem acceptationem promiſſionis.

§.5. Vaſq. Pontius *l.*12.*c.*4. & alii putant te non poſſe obli- 49
gari ad contrahendum cum puella, quæ viciſſim tibi ſe non obligat, quia hoc ipſo, quòd acceptet tuam obligationem, quæ eſt ad mutuandum corpus, neceſſariò videtur acceptare etiam mutuationem ſui corporis, quòd fieri non poſſe videtur ſine reciproca obligatione; ſed Sanch. *lib.*1.*d.*5. Caſtrop. de Luca Krimer *à n.*19. aliique multi cum Averſ. *q.*8.*ſ.*1. contradicunt, licèt enim contractus Matrimonii ſit mutuus, ſic ut impoſſibile ſit te tuum corpus dare Bertæ, niſi hæc viciſſim ſuum det tibi, tamen obligatio contrahendi non neceſſariò eſt mutua, nam unus ſæpè promittit, & alteri relinquit certum tempus deliberandi, poteſtque puella acceptare tuam obligationem retinendo libertatem ſe viciſſim obligandi, ſi ſibi placuerit. Ex quo ſequitur, non eòipsò puellam Matrimonium repromittere, quòd tuam promiſſionem acceptet, nam non ideò acceptat Matrimonium abſolutè futurum, ſed ſub conditione, *Si ſibi placuerit.* An autem ex acceptatione talis promiſſionis oriatur talis obligatio, ut promittens cogi poſſit ſervare promiſſum, diſtinguit *Sanch.* dicens, oriri, ſi promiſerit non gratuitò; è contrà non oriri, ſi planè gratuitò promiſerit, ſed Pontius & de Luca *de Matr.d.*8. videntur ſtare pro non obligatione tanta. Quid autem cenſendum ſit in dubio, an promittens voluerit abſolutè ſe obligare, dicetur *n.*121.& 132.

§.6. *A primordio ætatis ſponſalia effici poſſunt, ſi modò* 50
*id fieri ab utraque perſona intelligatur, id eſt, ſi non ſint minores, quàm ſeptem annis. L.*14.*ff.de ſponſal.* Et ita etiam per canones expreſsè declaratur ſufficere ſeptennium, *c. Literis, cap. Acceſſit, cap. Ad diſſolvendum de deſponſ.impub.& c.un.eod.tit.in* 6. Debetque ſeptennium eſſe completum, Caſtrop.*d.*1.*pu.*16. Averſ.*ſ.*7. Gob. *à nu.*113. Maſtrius *n.*68. partim contra *S.Ant.Gutt.Dia.Rebell.*& alios, qui dicunt non obſtare, ſi deſint pauci dies: partim contra Sanch. Con. Pont. Dicaſt. Sporer Kugl.*p.*1.*n.*79. & alios, qui dicunt non requiri ſeptennium, ſi malitia ſuppleat ætatem, quia quamvis etiam ætas ſit præſcripta ad valorem Matrimonii, tamen *cap.de illis* 2. *de deſponſ. impub.* dicitur ſufficere, *ſi malitia ſuppleat ætatem.* Item

c.Ju-

c. Juvenis De ſponſalibus, dicitur, quamvis ducta eſſet puella necdum ſeptennis, contractam eſſe publicam honeſtatem, quæ non contrahitur ex ſponſalibus invalidis, *Sed contra eſt*, quia Jus apponit in Matrimonio, non autem in ſponſalibus talem exceptionem malitiæ ſupplentis ætatem. In *cap.* autem *Juvenis*, dubium erat, an completo ſeptennio renovatus eſſet conſenſus, hinc prohibetur ducere conſobrinam. Itaque ratio noſtra eſt, quia quamvis finis legis videatur ceſſare in tali caſu particulari, tamen non ideò ceſſat lex, ſecundùm dicta *lib.* 1. *n.* 868. imò nec ratio legis ceſſat, quæ eſt, quia communiter omnes ante completum ſeptennium ſunt immaturi judicii. Putant quidem *Averſa*, *Maſtr.* & *alii*, cùm hæc materia ſit favorabilis, ſufficere ſi ultimus dies completi ſeptenii ſit inchoatus, cùm id etiam obſervetur aliàs, ubi completus annus requiritur, ſed oppoſitum videtur probabilius, ſecundùm dicenda *n.* 689. His tamen non obſtantibus, ſi infantes ante ſeptennium habentes plenum uſum rationis ſibi promittant Matrimonium, probabilius videtur cum Sanch. Con. Averſ. Maſtr. *n.* 70. Krim. contra *Sylv. Bonac.* & alios non peccare. Et quamvis hic contractus non valeat in ratione ſponſalium, nec indueat publicam honeſtatem, tamen valere poſſet in ratione ſimplicis promiſſionis, S. Anton. Sylv. Sanch. *l.* 1. *d.* 6. *nu.* 27. Averſ. Maſtr. ſuprà.

51 §. 7. Qui ſunt ſimul ſurdi, muti, & cæci, ſunt incapaces ſponſalium, quia non poſſunt ſcire naturam, & finem contractus, nec modum contrahendi, Sanch. *d.* 8. *n.* 30. Gob. *n.* 116. Spor. *n.* 167. Similiter, qui nunquam poſſunt validè contrahere Matrimonium, invalidè contrahunt ſponſalia, uti dicetur *n.* 93. quia non datur medium ad finem impoſſibilem.

52 §. 8. Ubi *Trident.* decretum, de aſſiſtentia Parochi & teſtium, receptum eſt, ſi ineatur Matrimonium inter puberes ſine Parocho & teſtibus, Navarr. Sanch. *d.* 20. Gob. *n.* 78. aliique plurimi cum Kugler *p.* 2. *n.* 72. dicunt talem contractum non valere, nequidem in vim ſponſalium, quod Sanch. *d.* 21. *n.* 2. Leſſ. Caſtrop. *d.* 1. *p.* 4. *n.* 8. tenent, non tantùm quando expreſsè non excluſerunt ſponſalia, *ſi Matrimonium non valeret*, ſed etiam extendunt ad caſum, quo contrahentes habuiſſent expreſſum animum ſe obligandi eo modo, quo poſſent, tum quia *Trident.* tales contrahentes reddit omninò inhabiles ad contrahendum; tum maximè, quia Eccleſia hunc actum omninò irritat, ſponſalia autem debent continere actum externum validum, cùm ſint contractus inter homines, ergo cùm hic actus externus ſit omninò nullus, ſola intentio interna non poteſt indicare obligationem ad ſponſalia contrahenda requiſitam. Oppoſitum tenent Covarr. Henriq. Rebell. Laym. Spor. *n.* 182. Averſ. *q.* 8. *ſ.* 3. Krimer *à nu.* 85. & 651. idque probabiliter, fatente *Leſſio*, quia ſoli Matrimonio officit clandeſtinitas, non autem ſponſalibus, uti cum communi docent, Averſ. *ſ.* 8. Krim. *à n.* 123. & fatentur Caſtrop. *d.* 1. *p.* 2. *n.* 15. Spor. *n.* 158. Kugler *p.* 2. *n.* 64. probatque praxis quotidiana. *Trid.* verò non reddidit clam contrahentes Matrimonium, inhabiles ad ſponſalia, ſed tantùm ad Matrimonium, uti agnoſcit *Gallem. ad Trid. ſeſſ.* 24. *de reſ. Matr. c.* 1. *n.* 13. dicens id ſæpè reſolutum eſſe; neque *Trident.* irritat actum clandeſtinum, quominùs ſit contractus ſponſalium, ſed tantùm quominùs ſit contractus Matrimonii, ergo licèt actus ille externus ſit omninò irritus in ratione Matrimonii, non ideò eſt irritus in ratione ſponſalium: *Conf.* nam ſi ſic de præſenti contrahant impuberes, valet in ratione ſponſalium, quamvis ſuſpenſa maneant, ut habetur *cap. finali de Deſponſ. impub.* & *c. un. eod. tit. in* 6. ubi redditur ratio, *quia mens contrahentium cenſetur eſſe, ut ſi actus non valeat quoad omnia, tamen valeat, quantum poteſt*, cùm ſponſalia includantur in Matrimonium, tanquam imperfectum & inchoatum in perfectiori, ergo idem eſt in caſu, ſi puberes ſic contrahant, quia jus poſitivum nihil diſponit contra hanc obligationem Juri naturali conformem. Putatque idem Gob. *à n.* 11. Epiſcopum poſſe pro ſua diœceſi irritare ſponſalia, quæ poſthac clam inirentur, ſed hoc incertum eſt, & ſaltem non poſſe inducere impedimenta Matrimonii, dicitur *n.* 514. Certum autem videtur cum *Gallem.* ſuprà, ſic contrahentes non ideò fieri inhabiles ad validè contrahendum de novo coram Parocho & teſtibus.

53 §. 9. Si contrahentes ſponſalia coram Parocho & teſtibus utantur verbis de præſenti, v. g. dicant: *accipio te in meam, & ego te in meum*, non ideò erit Matrimonium, quia contrahentes non intendunt niſi ſponſalia, cùm enim ſciant ſub peccato gravi prærequiri proclamationes ante Matrimonium, non debent præſumi velle Matrimonium ante illas, Navar. Laym. Lohn. Spor. *n.* 38.

54 §. 10. Matrimonium raptoris cum rapta necdum reſtituta libertati eſt irritum, ſecundùm dicenda *à n.* 630. Putantque *Sanch.* & alii, etiam ſponſalia inter eos eſſe invalida, quia eſt eadem ratio de ſponſalibus, quæ eſt de Matrimonio, nempe ut ſalva ſit libertas raptæ, lex autem etiam correctoria & pœnalis extendi debet, ubi eſt eadem ratio. 2. Quia ſponſalia ſunt propter Matrimonium, in ſubordinatis autem, ratio, quæ afficit unum, etiam afficit alterum. Sed meliùs contradicunt Perez, VVieſtner, Krim. *à n.* 129. quia cùm ſponſalia maneant reſcindibilia, & fiant de Matrimonio poſt reſtitutam libertatem ineundo, non requiritur tanta libertas ad illa, quanta ad Matrimonium, ergo non eſt eadem ratio de ſponſalibus & Matrimonio; & ſic patet ad rationes oppoſitas.

§. 11. Si conjugatus promittat alicubi Matrimonium poſt mortem ſuę conjugis ineundum, Sanch. *l.* 7. *d.* 79. *n.* 40. dicit peccare mortaliter tam promittentem, quàm acceptantem talem promiſſionem, quia datur anſa captandæ mortis conjugis, *cap. fin. de eo qui duxit*. Imò promiſſionem irritam eſſe tradunt *Abb. Alex. Anchar. Lancellot.* quia ſimiliter non valet promiſſio vacaturi Beneficii, *c.* 2. *de conceſſ. præb.* quia nempe jus reſiſtit ejuſmodi pactis, ne detur anſa captandæ mortis, *L. fin. ff. de pactis*. Eadem habent Fill. *tr.* 10. *p.* 2. *n.* 255. & Perez *d.* 33. *ſ.* 9. *n.* 9. Hinc Averſ. *q.* 8. *ſ.* 5. §. *Rurſus*, dicit, ſi conjugatus promittat mulieri eam ducere, ſi ſua uxor moriatur, non videri habere vim ſponſalium mortua uxore, quamvis inſinuet poſſe obligare per modum ſimplicis promiſſionis. Hic obiter notandum, quòd quando aliquid promittitur ſub conditione mortis, intelligatur mors naturalis, & non civilis tantùm, *L. Qui hæredi, ff. Mævius, ff. de condit. & demonſtr.* mors enim civilis eſt ficta tantùm, & non vera mors. 55

§. 12. Promiſſio non ducendi uxorē facta homini, non obligat ex juſtitia, imò invalida eſt, ſi ſaluti expediat uxorem ducere, ſicuti etiam quia jus teſtandi debet cuiq; relinqui liberum, invalida eſt promiſſio non mutandi teſtamentum, *Leſſ. in auct. v. Matrimonium caſ.* 21. Si autem talis promiſſio facta ſit Deo, poterit habere rationē voti, ſi ſit de meliori bono, uti fusè Krim. *à n.* 45. Quid autem ſit dicendum, ſi dixerit, *non ducam aliam, niſi te*, dicā *n.* 127. ubi addam plura de variis dubiis circa ſponſalia. 56

DUBIUM II.

Quæ & quanta obligatio Sponſalium. 57

Reſp. I. Obligant ad ineundum Matrimonium, ſub peccato mortali, ſi tamen terminus non ſit præfixus, ſufficiet, ſi promittens impleat, quando à promiſſario requiretur, vel pro more regionis. Ratio prioris patet ex natura cōtractus oneroſi, in re gravi. Ratio poſterioris eſt, quia id eſt commune omni debito, Sanch. *lib.* 1. *d.* 28. Kon. *d.* 22. *dub.* 1. apud Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 245. *Pontius* tamen *ibidem* vult obligari ſtatim poſt contractum: *Unde reſolves*,

I. Reſiliens cogi poteſt ad Matrimonium, etiam à Judice per cenſuras; quod tamen rarò expedit, ob periculum infelicis exitus.

II. Si Judex ſecundùm allegata & probata cogat ad Matrimonium, licèt à parte rei reverà coactio ſit injuſta, valet Matrimonium, *Sanch. & Perez* contra *Texed.* apud Dian. *p.* 9. *t.* 8. *R.* 26.

III. Fornicatio ſponſæ, eſt circumſtantia in confeſſione exprimenda, quia mutat ſpeciem, & conſtituit injuſtitiam, quæ in ſponſa gravis, ideòque mortalis, habetur, ut ſi quis rem alteri promiſſam notabiliter corrumpat: quod tamen ſponſus non cenſetur facere fornicando, cùm in viro fornicatio non tanti æſtimetur, niſi aliud accedat, Sanch. *lib.* 1. *d.* 2. Kon. Fegund. Fill. &c. probabiliter contra Laym. Az. &c. v. Lugo *de pæn. d.* 16. *n.* 176.

IV. Qui ſimulato animo promiſit, per ſe loquendo, non obligatur ad nuptias, tametſi damnum creatum debeat reſarcire. Dixi, *per ſe*, quia ſi facta promiſſione puellam induxit ad copulam, tenetur illam ducere, Bon. *q.* 1. *p.* 2. Ubi excipit, ſi puella eſſet longè inferioris conditionis, (v. g. quoad nobilitatem vel divitias) tunc enim non teneri ducere (*v. gr.* virum nobilem filiam agricolæ) præſertim ſi illa fuerit conſcia diſparis ſtatus ſeu conditionis, eò quòd tùm decipi potiùs voluerit, quàm decepta ſit; unde nec teneri eo caſu illam dotare: Secus tamen, ſi ipſa inæqualitatem ſtatus ignoravit, aut ſi ipſe non fictè ſed ex animo Matrimonium promiſerit. Ita Bon *q.* 1. *p.* 3. *num.* 7. & *ſeq.* ex Vaſq. Mol. *d.* 106. Sanch. *lib.* 1. *de Matr. d.* 10. v. Leſſ. *l.* 2. *c.* 10. *d.* 3. Laym. *l.* 5. *t.* 10. *p.* 1. *c.* 1. *n.* 16. & Mart. Perez *d.* 2. *ſ.* 3.

V. Sponſalia poſteriora contra priorem fidem inita, tametſi jurata ſint, aut copula etiam acceſſerit, ſunt invalida, *Sanch. & Villal.* tametſi contrarium teneant *Kon. & Pont.* cum Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 210. Matrimonium tamen poſt ſponſalia contractum cum altera eſt validum, licèt injuſtum, Bon. *p.* 5. & 7. Laym. *n.* 5.

VI. Liberi, qui parentibus inſciis contraxerunt ſponſalia, etiam cum iis, qui imparis ſunt conditionis, v. gr. ignobilis cum nobili, licèt peccarint, tamen obligantur; nec à parentibus poſſunt impediri, quò minùs ſervent fidem datā, Laym. *n.* 12. ex S. Th. &c. niſi ſcandalum magnum ex Matrimonio timeretur, Dian. *p.* 9. *tr.* 7. *R.* 71. ex *Mol. Sanch.* &c.

VII. Reſiliens culpabiliter à ſponſalibus perdit ſuas arrhas, & tenetur ad alterius partis reddendas, ac ad reſtitutionem, quanti ejus intererat talem contractum impleri.

„ Reſp.

„ Reſp. II. Ubi *Trid.* non eſt receptum, ſponſalia jure an-
„ tiquo tranſeunt in Matrimonium, per quævis ſigna exter-
„ na materiali affectu exhibita, v. g. per copulam. Dico, Ubi
„ *Trid.&c.* quia ubi hoc receptum eſt, hæc ſigna non tenent,
„ ſi ſint clandeſtina; ideòque graviter in illis peccari poteſt:
„ *Unde ſequens caſus reſolvitur;*
„ Sponſis non licent tactus impudici, cùm proximè diſpo-
„ nant ad copulam & pollutionem; etſi liceant amplexus &
„ oſcula, in ſignum amoris, Sanch. *lib. 9. d.*47. Vid. Dian.
„ *p.2.tr.17.R.6.& tr.1.miſcel.R.*31.*& p.4.tr.4.R.*131.

ADDENDA.

58 *QUaſt.7. Quid præterea ſit notandum circa obligationem*
ſponſalium & tempus ineundi Matrimonii? R. §.1. Si
Titius abſolutè, ſed liberaliter promiſerit, & Caja acceptarit
promiſſionem, ſed non repromiſerit, ſi Titius reſiliat, proba-
bile eſt tantùm venialiter peccare, quia ſecundùm dicta *l.3.p.2.*
*n.*772. probabile eſt virtutem fidelitatis ac veracitatis, obligare
tantùm ſub veniali, & ita docent etiam Gob.*tr.*10.*n.*121.Spor.
*n.*260. Si tamen voluiſſet alteri ſtrictum jus facere, & tum re-
ſilire, probabilius eſt peccaturum graviter contra juſtitiam,
ſecundùm dicta *ibid.n.*774.
59 §.2. Si mutuò promittant, Vaſq.& Pont. *l.* 2. *c.* 12. dicunt,
quòd non poſſint ſe obligare ſub veniali tantùm, quamvis vel-
lent, eò quòd contractus ſponſalium ex natura ſua obliget gra-
viter, Sanch.*l.*1.*d.*9.*n.*6. dicit, quòd poſſint ſe obligare tantùm
venialiter, quia tota obligatio pendet à ſola voluntate contra-
hentium, uti obligatio voti à vovente, vovens autem poteſt ſe
leviter tantùm obligare ad materiam de ſe gravem, ſecundùm
dicta *l.* 3. *p.* 1. *num.* 429. ergo & ſponſi ad ſponſalia. Et ideò
docet etiã Sanch.*d.*6.*n.*3. ſponſalia poſſe ex ſola fidelitate cõtra-
hi. Averſ.*q.*8.*ſ.*8.*Tamb.Spor.* probabiliùs dicunt poſſe quidem
ſe obligare ſub veniali tantùm, imò & ſub nulla culpa, ſed
tantùm ſub pœna amittendi arrham; ſed tum non fore propriè
dicta ſponſalia, quia hæc ex communi ſenſu Eccleſiæ debent
afferre gravem & certam obligationem futuri Matrimonii, a-
lioquin etiam non inducerent impedimentum publicæ hone-
ſtatis. Semper autem præſumi debent ſponſi voluiſſe ſe obliga-
re ſub mortali, Gob. *n.* 122.
60 §. 3. Tenendum eſt cum *S. Th. Laym. Buſemb.* ſuprà, quòd
ſponſalia obligent, quamvis inita ſint etiam in minorenni æta-
te, cum impari quoad opes, inconſultis & invitis parentibus,
uti dicetur *n.* 100. ideòque validum eſſe etiam Matrimonium,
quod inſciis & invitis parentibus initur, quamvis per hoc pec-
cari poſſit, uti dicam *à n.*569. & univerſim ſponſalia poſſe eſſe
valida, quamvis peccetur illa ineundo, docent Sanch.*l.*7. *d.* 2.
*n.*9. Pont.*l.*6.*c.*7.*n.*9. ſicuti votum valet, quamvis fiat contra
prohibitionem Superioris.
61 §. 4. Si tempus non ſit præfixum pro ineundo Matrimonio,
obligant ſponſalia, per ſe loquendo, quamprimùm commo-
de fieri poteſt, uti colligitur ex *L. in omnibus obligationibus, ff.*
de Reg.Juris, & L. Cùm qui, ff. de verb.oblig. quò enim diutiùs
differtur ſine cauſa, eò plùs ſubtrahitur de debito promiſſionis.
Additur tamen *L. Sæpè, de ſponſ. ſæpè juſtæ ac neceſſariæ cauſæ*
non ſolùm annũ vel biennium, ſed etiam triennium & quadrien-
nium trahunt ſponſalia, velut valetudo ſponſi ſponſæque, vel
mortes parentum. Et quamvis v.g. ſponſa non moneat ſponſum
ſine cauſa differentem, ſi tamen id non faciat ex reverentia, pu-
dore, metu, ne offendat, tenetur ipſe ſponſus urgere, quia ea di-
latio non eſt voluntaria ſponſæ, Sanch.*l.*1.*d.*28. *n.* 2. Averſ. *ſ.* 8.
Quid dicendum ſit, ſi ſpoponderit pro certo die inire Matri-
monium, dicetur *n.*206.
62 §. 5. Sæpè non expedit, ut quis poſt ſponſalia invitus coga-
tur inire Matrimonium, hinc *Lucius III. Papa* relatus *c.*17.
de ſponſ. ait: *Requiſivit à nobis tua fraternitas, qua cenſura*
mulier compelli debeat, quæ juriſjurandi religione neglecta
nubere remiſit, cui ſe nupturam interpoſito juramento firma-
vit, ad quod breviter reſpondemus, quòd cùm libera debeant
eſſe Matrimonia, monenda eſt potiùs quàm cogenda, cùm
coactiones difficiles frequenter ſoleant exitus habere. Puta-
runt quidem *S.Th.* & alii, non poſſe aliquem per Judicem in
foro externo compelli ad ſponſalia implenda, quia etiam ſic vi-
detur ſtatui, *c. Præterea* 1. *de ſponſ.* è contrà S. Bonav. S. Ant.
Henriq. Con. Sanch.*l.*1.*d.*19. Pontius *l.* 12.*c.*6. aliique dicunt Ju-
dicem cogere poſſe, etiam quando non ſunt juramento firma-
ta, ſic enim habetur *c. Ex litteris de ſponſ.* ut Epiſcopus recuſan-
tem cogat cenſuris: & ratio eſt, quia tenetur ex juſtitia: ergo ad
hoc attineri poteſt per Judicem: ſed Averſ. Maſtr. Krim. *n.*177.
conciliant ſententias, & dicunt, ſi Judex prævideat jurgia vel
alia mala ex Matrimonio, meritò debere moderatè procedere,
aut tantùm conſulere; ſi autem non occurrat prudens pericu-
lum mali ſecuturi, meritò cogere etiam per pœnas.
63 §. 6. Monendi ſunt ſponſi, ut poſt ſponſalia non diu diffe-
rant Matrimonium, hæc enim dilatio eſt occaſio plurimarum
turpitudinum, Gob. *n.* 124. Similiter cavendum, ne ſponſi
tales relinquantur ſoli, quid autem illis liceat, dicetur à *n.*151.
64 *Q.8. Quid addendum ſit circa illum, qui fictè promiſit,*
vel non cogitat de obligatione? R. §. 1. Quamvis *Led. Nav.*
Vaſq. & alii cum Averſ. *q.*8.*ſ.*2. dicant eum, qui fictè promiſit,
teneri ducere, tamen rectè contradicit cum communi *Buſemb.*
ſuprà, pro quo dedi rationem *l.3.p.2.à nu.*608. & ſolvi, quæ
opponuntur. Itaque ſufficiet compenſare damna, ſi quæ ideò
cauſata ſint. Quòd ſi aliter damna compenſare non poſſet,
quàm ducendo, rectè docet Delbene *c.*8.*d.*19.*ſ.*7. per accidens
teneri ducere.
§.2. Qui fictè promittit ex joco, vel non exigendo, ut pars al- 65
tera ſerio repromittat, ſecluſo alio damno peccat tantùm venia-
liter peccato mẽdacii, Sanch. Perez, Gob.*tr.*10.*n.*36. Spor.*n.*137.
§.3. Si ille, qui fictè promiſit, à Judice interrogetur, an pro- 66
miſerit, negare poteſt, quia promiſſio ficta non eſt promiſſio
vera & obligatoria, de qua ſola interrogat Judex: ſi autem fa-
teretur, quamvis diceret ſe fictè promiſiſſe, poſſet cogi ad du-
cendum, quia confitens promiſſionem probare non poſſet fi-
ctionem, ideòque præſumeretur ſeriò promiſiſſe, & ita ſine
interno conſenſu cogeretur ad Matrimonium contra genera-
lem mentem Eccleſiæ volentis Matrimonia eſſe libera.
§.4. Qui promiſit omninò non cogitans de obligatione, 67
adeòque bona fide nec volens nec nolens ſe obligare, ſi ſcie-
bat, quid eſſet promittere Matrimonium, aut ſaltem, ſi vo-
lebat promittere juxta morem communem, quo alii contra-
here ſolent ſponſalia, tenetur, quia implicitè voluit ſe obliga-
re. Si autem omninò neſciebat de tali obligatione, neque vo-
luit facere, quod alii faciunt, ſed merè propoſitum tale con-
cepit & manifeſtavit (quod tamen in praxi vix fiet, neque eſt
præſumendum) talis non obligaretur. Denique ſi ſtudioſè vo-
luit præſcindere, & ſuſpendit voluntatem ſe obligandi vel non
obligandi, proceſſit mala fide, tenebatur enim velle ſe obli-
gare, unde tenetur ad id, quod fictè promiſit.
Q.9. Ad quid teneatur, qui facta ſpe, vel ſub ficta pro- 68
miſſione Matrimonii puellam induxit ad copulam? R. De hoc
dixi multa *l.3.p.2.à n.*317.324. etiam pro caſu, quo fuit vel po-
ſteà ſupervenit impedimentum. Addidi *n.*330. quid faciendum
ſit, ſi deflorator neget ſe habuiſſe copulam, & puella juret eſſe
habitam. Ad quid autem teneatur deflorator, qui abſque pro-
miſſione Matrimonii per blanditias vel preces obtinuit copu-
lam, dixi *ibid.n.*316. & repeto hìc cum Delb.*c.*8.*d.*19.§.8. contra
multos alios, probabiliter ad nihil teneri, quia volenti non fit
injuria. Circa eum autem, qui hìc fictè promiſit vel decepit,
addi debent ſeqq.
§.1. Sub mortali tenetur ducere, qui fictè promiſit, & ſub 69
illa ſpe virginem defloravit, nec ſufficit dotare, tum quia in
omnibus contractibus, ubi intervenit, *do ut des*, aut *facio ut*
facias, vult juſtitia, ut cùm una pars contractum implevit, im-
pleat & altera, ſi poſſit; tum quia eſtò dotem dando daret æqua-
le pro damno virginitatis aliter in ſua ſpecie non reparabilis, at
pro injuſta deceptione, non eſt ſatis, niſi dolum auferat, & ve-
rum conſenſum, ad quem ex juſtitia tenebatur, loco ficti repo-
nat. Nec eſt verum, quòd juſtitia plùs non requirat, quàm
æquale, quando idem, quod in ſpecie debetur, in ſpecie reddi
poteſt, S. Ant. Adr. Mol. Leſſ. Con. Delb.*ſ.*7. Maſtr.*n.* 76. Sanch.
*l.*1.*d.*10. aliique multi cum Kugl.*p.*2.*n.*40. contra aliquos, quos
citat, qui cum Krimer *à n.* 107. putant ſatis eſſe dotare.
§. 2. Probabiliùs videtur cum Palud. Sylv. Delb.*ſ.*8. fictum 70
promiſſorem teneri ducere puellam, quam cognovit, quamvis
ſciverit eam priùs ab alio fuiſſe corruptam, quia hoc non ob-
ſtante liberè contraxit, nec, ut ſupponitur, eſt diſparitas no-
tabilis inter contrahentes, nec fraus intervenit ex parte fœminæ,
Sanch. tamen & alii non improbabiliter putant teneri, ſed ſa-
tis eſſe alio modo injuriam compenſare, eò quòd ducere, vi-
deatur eſſe longè majus, quàm copulam habere cum corrupta.
§. 3. Quamvis puella ſciverit defloratorem eſſe nobilioris 71
conditionis, non ideò hic liber eſt, quamvis fictè promiſerit,
quia ſępè fit, ut aliquis nobilior ſeriò promittat, aut etiam ducat
viliorem, ergo hæc bona fide inducta, ut idem hìc & nunc cre-
deret, non imprudenter id credidit, ergo contractus tenet.
§.4. Huc pertinet ſequens caſus. Cajus ſub ficta promiſſione
Matrimonii impregnavit Bertam; nata jam prole, renuit illam
ducere, eò quòd dicat ſe eam averſari, attamen offert ſe ad ſu-
ſtentandam prolem. Berta pergit urgere Matrimonium. *Quæ-*
ritur, an licitè inducatur Berta, ut cum damno prolis non legi-
timandæ acquieſcat certa ſumma pecuniæ, & an Cajus, ſi non
acquieſcentem ducere renuat poſſit abſolvi? R. Si ex Matrimo-
nio prudenter timeantur graviora mala, v.g. perpetuæ diſcor-
diæ, (quæ facilè præſumi non debent, poſteà enim redit affe-
ctus, quando ſe mutuò ligatos advertunt, uti experientia docet)
ad hæc cavenda permitti poteſt illegitimitas prolis, ſic enim Ju-
dices ſæpè ſtatuunt non fieri Matrimonia, ſed dotem augeri, &
damna aliter compenſari: è contrà, ſi ejuſmodi mala non im-
pendeant, non video, cur non ſit obligandus Titius, aut cur
Berta eſſet inducenda, ut cedat, quia cùm Titius per fictionem
fecerit injuriam ac damnum etiam proli, nec poſſit hæc tollere,
niſi fictione ſublata Bertam ducat, videtur ad hoc obligandus,
& ſi nolit, non eſt diſpoſitus ad abſolutionem.

Q. 20.

73 *Q. 10. Quid dicendum ſit de ſponſalibus poſteriùs initis contra fidem priorum?* R. §.1. Quamvis poſteriora eſſent jurata, non ideò, prævalerent, uti ſecundùm omnes (excepto fortè *Innocentio*) certum eſſe dicit Averſ. *q.8.ſ.13.§. Quintò,* quia nempè ſunt de re illicita. Vide dicta *l.3.p.2.n.733.*& Krimer *l.4. à n.*278. Idem eſt, quamvis poſteriora eſſent ſolemniter coram Parocho & teſtibus inita, priora autem clandeſtinè, quia ſolemnitas nullum addit robur actui de ſe invalido, nec clandeſtinitas obeſt valori priorum, ſecundùm dicta *n.*52. Si tamen ſponſus advertat ſe ad poſteriora compellendum à Judice, eò quòd priora probari non poſſint, licitè contrahet cum poſteriore, uti docet *Sanch.* contra Burgh. *cent.1. caſ.*57. negatque poſſe cogi à Judice, ſed oppoſitum eſt verum, quia Judex procedere poteſt & debet ſecundùm allegata & probata, unde ſponſa prior debebit tum eſſe contenta ſaltem durante illo Matrimonio, ita etiam Laym. & Spor. *n.*210.

74 §.2. Si primæ gratuitò promiſerit, ſecundæ autem cum defloratione, aut ſi ſecundam, quamvis fuerit vidua, ſub ſpe vel promiſſione Matrimonii induxerit ad copulam, *Maj. Palat. Con. Rebell. Dian. Caſtrop. Regin. Pontius* dicunt teneri ducere ſecundam, quia titulus oneroſus videtur prævalere gratuito, uti ſi quis promiſerit gratuitò equum uni, & eundem alteri vendat, accepto conſumptoque pretio, tenetur equum huic tradere & non illi: ſed probabiliùs contradicunt Sot. Navarr. Ledeſm. Hurtad. Henriq. Sanch. *l.1.d.*49. Averſ. §.6. Krimer *nu.* 275. & alii multi cum Kugler *p.3.n.67.* quia non ideò tollitur jus prioris, & homines inſiſtunt juri ſuo, non curando de injuria vel damno, quod fit alteri: per prima autem ſponſalia debebatur jus ſtrictum, erant enim utrimque oneroſa, hinc diſparitas eſt in gratuita promiſſione & venditione equi, quia promittens gratuitò, non obligat ſe ex juſtitia, vendens obligat ſe ex juſtitia, hinc titulus juſtitiæ prævalet, prima autem ſponſalia ex juſtitia obligant. Si tamen ex violatione priorum ſponſalium exiguum incommodum ſit obventurum priori ſponſæ, ſecundæ autem grave, aut ſi magna orirentur ſcandala, æquitas ſaltem aliqua ac charitas poſtularet, ut prior cederet juri ſuo, poteſtque tum Judex compellere ad ducendam poſteriorem, ſicuti enim, ſi quis poſt votum contrahat ſponſalia, & defloret virginem, cum qua contraxit, ſecundùm probabilem ſententiam cenſetur Deus obligationem voti poſtponere obligationi juſtitiæ; ita & hìc cenſetur major obligatio cedere minori, *Sanch. Averſ. Spor.* ſuprà, Gob. *n.*325. Hinc etiam docet *Lugo,* ſi tantùm præceſſiſſet gratuita & ſimplex promiſſio Matrimonii, quamvis à puella acceptata eſſet, ſed ſine repromiſſione, ſi cum alia ſequantur ſponſalia cum copula, hæc prævalere.

75 §.3. Huc refertur ſequens caſus: Caja iniit ſponſalia cum Titio, poſtmodùm impregnatur à Sempronio, qui nunc ſe offert ad eam ducendam: *Quæritur*, an Caja diſſimulatis primis ſponſalibus poſſit Sempronio nubere? R. Poſſe, nam ſi Titius reſciret conſtitutionem Cajæ nunc, certò reſiliret, & ſic prudenter præſumitur conſentire, ut alteri nubat, habetque Caja nunc juſtam cauſam ſic tegendi iſtam ſuam infamiam.

76 §.4. Qui contra ſponſionem primę factam pluribus promittit, ſi prima moriatur vel remittat obligationem, non ideò tenetur ulli ex poſterioribus, quia poſteriores contractus ab initio fuerunt invalidi, & tempore non convaleſcunt, Sanch. *l.1.d.*50. Pon. Burgh. *cent.1. caſ.*57. quod aliqui apud Averſ. *q.8.ſ.13.* tenent, etiamſi poſterioribus juraſſet, in hoc tamen contradicunt *Cov. & Rebell.* quia talis promiſſio jurata ſervari poteſt ſine peccato, ergo ſervari debet. Quòd ſi contractus cum prima non fuiſſet validus, teneretur ſecundæ, & ſic deinceps, omnibus autem tenetur de damno cauſato, Leſſ. Lugo *de Juſt.d.*12. *n.*39.

77 §.5. Si ſponſalia poſteriora fuerint inita ſub conditione, ſi altera ſponſa nollet, vel moreretur, vel remitteret, ſunt valida, Krim. *n.*273. In dubio autem, an fuerint abſoluta, an conditionata, præſumi debent fuiſſe conditionata, quia alioquin deberet præſumi peccaſſe contra priora ſponſalia, delicta autem non præſumuntur, *Tamb. Spor.* ſuprà. Quòd ſi priora fuerint conditionata, & poſteriora abſoluta, adhuc prævalent prima, quia cauſabant obligationem expectandi conditionis eventum, uti ſtatim dicetur, & tum incundi Matrimonium Sanch. *l.5. d.* 5. *n.*13. Caſtrop. *d.1.p.*16. *n.*10. Krim. *à n.*280.

78 *Q.11. Quid addendum ſit circa ſponſalia conditionata?* R. §.1. Sponſalia conditionata obligant ad duo; imprimis ad incundum Matrimonium poſt eventum conditionis; deinde ad expectandum illum eventum: Si enim dies ſit appoſitus v. g. *ducam te, ſi fuerit Pentecoſtes*, ſuſpenditur contractus uſque ad illum diem, quo accedente, contractus fit abſolutus, Caſtrop. *d.1.p.16.n.11.* Gob. *tr.10.n.*274. Spor. *de Matr.n.*183.

79 §.2. Univerſaliter ſupponi debet, quòd pro foro conſcientiæ ſtandum ſit intentione, quam contrahentes ſciunt ſe habuiſſe in contractu ſponſalium, qualiſcunque conditio fuerit adjecta, uti probabitur *n.*240. Si autem dubium ſit, qua intentione hæc vel illa conditio ſit adjecta, multi dicunt ſtandum eſſe jure naturali, quia quamvis Jus poſitivum *n.*238. referendum diſponat, ut conditio turpis vel impoſſibilis cenſeatur non eſſe adjecta Matrimonio, ideòque ſemper debeat Judex pronunciare pro valore Matrimonii, tamen cùm hæc videatur eſſe diſpoſitio odioſa, non videtur eſſe extendenda ad ſponſalia, ſed de his judicandum erit ſecundùm præſumptiones ex circumſtantiis. Oppoſitum probabiliter tenent Sanch. *l.5.d.17.n.2.*& Krim. *à n.*828.834. Rationem dant. 1. Quia diſpoſitio illa circa Matrimonium non eſt ſtrictè odioſa, & cenſetur comprehendere ſponſalia, quæ inducunt obligationem Matrimonii. 2. Quia talis conditio cenſetur adjici, cum reflexione, ſi non ſit turpis vel impoſſibilis, ergo ſi ſit turpis vel impoſſibilis, cenſeri debet non adjecta. Utraque ſententia eſt probabilis, & ideò authores variant in reſolutione caſuum circa tales conditiones, uti conſtabit ex jam dicendis.

§.3. Si conditio adjecta ſit repugnans Matrimonio, ſponſa- 80
lia ſunt invalida, uti ſi promittam ſub conditione, ut unus vel uterque non habeat jus petendi, vel poteſtatem reddendi debitum, ut Matrimonium duret ad decem tantùm annos &c. Et de his iterùm dicetur *n.*258. Licitè tamen adjicitur pactum de non petẽdo vel reddendo debito, quod pluribus declarabitur *n.*228.

Objic. Subſtantia Ordinis ſacri affert obligationem ad continentiam; item ſubſtantia religioſæ profeſſionis affert denudationem à dominio rerum temporalium, & tamen valent Ordo & profeſſio, licèt apponatur conditio, ut non ſit obligatio ad continentiam, vel ad denudationem illam, uti habetur Can. *Diaconi, diſt.28.& cap. Inſinuante, 7. Qui clerici vel voventer,* ergo. R. *Ad* 1. Statum continentiæ non eſſe de ſubſtantia Ordinis ſacri, ut colligitur ex dicendis *à n.573. Ad* 2. Ut valeat profeſſio, debet eſſe voluntas ſe abdicandi jure dominii: In *cap. Inſinuante,* fuit tantùm voluntas retinendi uſum dominii dependenter à nutu Prælati. Vid. Krim. *à n.779.*

Inſt. Intentio non ſervandi fidem conjugalem, vitandi prolem &c. ſunt contra ſubſtantiam Matrimonii, cùm ſint bona illius intrinſeca, nec tamen ideò invalidantur ſponſalia. R. Bonũ fidei & prolis eſt de eſſentia Matrimonii quoad obligationem tantùm, quæ ſuſcipitur, non autem quoad executionem, quã ſalvo valore Matrimonii poſsũ velle negligere. Vide dicẽda *n.*238.

§.4. Si conditio ſit impoſſibilis, v.g. *ducam te, ſi cras fueris* 81
uno cubito major quàm jam ſis, communis ſententia eſt cum *Sanch. Dicaſt. Eſcob.* & aliis, quòd ſponſalia valeant, quia conditio cenſeri debet pro jocosè adjecta, adeòque habetur pro non adjecta; ſed probabiliùs contradicunt alii cum Gob. *n.*149. & Spor. *n.*189. qui enim talem conditionem apponit, ſufficienter ſignificat ſe nugari, & nolle contrahere.

§.5. Si conditio ſit turpis, *v.g. te ducam ſi fias Lutherana, ſi* 82
conſenſeris in copulam, Sanch.& alii plurimi dicunt eſſe habendam pro non adjecta, adeòque valere ſponſalia: ſed Averſ. *q.5. ſ.6.* Gob. *à n.*151. Spor. probabiliùs dicunt ſtãdum eſſe intentione contrahentium. Sponſalia tamen ante conditionem impletã non obligant, quia conditio poni non debet, cùm ſit turpis & nemo poſſit obligari ad peccandum: tali tamen conditione copulæ impleta erit obligatio ad Matrimonium, ſi abſque peccato contrahi poſſit. Quid tenendum ſit, ſi contrahatur ſub conditione, *ſi vivens adhuc conjux ſuus fuerit mortuus*, dixi *n.*55.

§.6. In dubio, an conditio turpis ſit ſeriò, an ſolùm ex joco 83
adjecta, prima ſententia *n.79.* relata dicit, cenſeri debere, quòd ſeriò, quia communiter fit, ut ſeriò adjiciatur, eſt autem ex communiter contingentibus prudens præſumptio. Idem putant *Gob. & Spor.* de conditione impoſſibili, ſed oppoſitum videtur probabilius, quia communiùs deeſt verus conſenſus, uti *n.*81. dictum eſt. De Matrimonio illud ſtatuit Jus, uti dicetur *à n.*238.

§.7. Si ſpoponderint impediti, ſed ſub conditione, *Si Papa* 84
diſpenſet, ac ſciverint, Papam non ſolere in tali impedimento diſpenſare, erit veluti impoſſibilis conditio, nec valebunt ſponſalia. Si diſpenſare ſoleat in tali impedimento, ſed hìc non ſit cauſa juſta diſpenſationis, etiam peti non debet, ſed diſſolvenda ſunt ſponſalia, ne petatur aliquid, quod illicitum eſt peti & concedi. Si & Papa diſpenſare ſoleat, & ſimul adſit juſta cauſa, Nav. Sot. Henriq. Barb. Ricc. Averſ. *q.8.ſ.5.* de Luca *de Matrim.d.7.n.4.* Dian. *p.3.tr.4.R.*290. dicunt ſponſalia adhuc eſſe invalida, ideòque utrumque poſſe reſilire, ante, imò, & poſt obtentam diſpenſationem, pro qua ſententia Gob. *num.*164. affert plures deciſiones Rotæ. Rationem dant. 1. Quia conditio pendens à voluntate Principis cenſetur impoſſibilis. 2. Quia tales contrahentes habentes impedimentum, ſunt ante diſpenſationem inhabiles ad contrahendum, ergo ante diſpenſationẽ invalidè contrahunt, ergo niſi ponatur novus conſenſus, ſponſalia manebunt invalida. 3. Si quis poſt votum ſacrorum Ordinum iniret ſponſalia ſub conditione, *ſi Papa diſpenſet*, nemo coget eum ad diſpenſationem procurandam, & idem eſt in ſimilibus impedimentis, ergo, ſignum eſt ſponſalia ab initio non eſſe valida. E contrà Sanch. Pont. Rebel. Comit. Caſtrop. Gob. *n.*162. Spor. *à n.*184. Krim. *à n.*853. 857. Kugler *p.2.n.*54. probabiliùs dicunt eſſe valida, & poſita diſpenſatione tranſire in abſoluta, ſunt enim ſub conditione poſſibili, honeſta & relata ad tempus, quo erunt habiles, docetque praxis quotidiana, ſæpè fieri ejuſmodi contractus ſub conditione ratihabitionis ob-

nis obtinendæ à Principe, cujus voluntas, ſi adſit cauſa, cur meritò ratihabeat, non cenſetur impoſſibilis, & quamvis tales ſint inhabiles ad contrahendum Matrimonium, nullus tamen textus vel ratio probat eſſe inhabiles ad contrahenda ſponſalia, ergo ſi contrahant, tenentur. De contractu ipſo Matrimonii inito ſub conditione, *ſi Papa diſpenſet*, &c. dicam *n.* 244.

85 §. 8. Si reſponderint impediti, ſed ſub conditione, *ſi impedimentum ceſſet*, *Victor*.& alii *n*.48. relati dicunt impleta conditione requiri novum conſenſum, quia prior erat inter inhabiles, ergo nullus: è contrà Cov. Angel. Sanch. *l*.5.*d*.8.*n*.10. aliique cum Krim. *n*.869. probabiliùs dicunt ſufficere, quòd prior conſenſus permaneat habirualiter, quia erat inter habiles ſub conditione habilitante, nempe ſub conditione ceſſantis impedimenti, ergo ferebarur in perſonas pro tali tempore futuro habiles, ergo hac conditione poſita & ceſſante impedimento eſt jam abſolutus conſenſus, & inter perſonas habiles. Et univerſaliter, quòd contractus conditionati adveniente conditione ſine novo conſenſu fiant abſoluti, dicam *n*. 246.

86 §. 9. Quando ſponſalia inita ſunt ſub conditione, *ſi pater conſentiat*, tunc ſi pater non contradicat, ſed taceat, cenſetur conſentire, uti & tum, ſi priùs moriatur, quàm rogetur, Sanch. *l*.5.*d*.7.*n*.19. Si autem primis petitionibus contradicat, ſed poſtmodùm tandem conſentiat, conditio videtur eſſe impleta, & ſponſalia. Si ita firmiter diſſentiat, ut ſpes non ſit, quòd conſentiet intra breve tempus, non obligant, quia mens contrahentium non cenſetur fuiſſe ita diu differri Matrimonium. Si pater primò conſentiat, & ſtatim poſt contradicat, non cenſetur impleta conditio; quia contradictio ſtatim ſecuta facit præſumi, quòd prior conſenſus non fuerit moraliter abſolutus. Deniq; ſi priùs conſentiat, & diu poſt contradicat, videtur manere cōditio impleta, & ſponſalia tranſiſſe in abſoluta, quia vim acceperunt à priori conſenſu jam ante abſolutè poſito, Spor. *n*. 186. Averſ. *tamen q*.5.*ſ*.6.§.3. & Gob. *n*. 167. recenſent plurimas ſententias authorum pro & contra circa hunc caſum, & notant attentè conſiderandam eſſe intentionem contrahentium.

87 §.10. Si alter repromiſerit ſub conditione, ſed abſque determinatione certi temporis, v.g. repromitto, *ſi priùs facias te promoveri Doctorem*, conditio implenda eſt, quamprimùm moraliter fieri poterit, *L. hæc conditio, ff. de condit. & demonſtr. Hæc conditio, ſi in Capitolium aſcenderit, ſic recipienda eſt, ſi cùm primùm potuerit, aſcenderit*.

88 §. 11. Si quis cum duabus inierit ſponſalia, vel cum utraque conditionatè, vel cum prima conditionatè, & cum ſecunda abſolutè, poſteriora ſunt invalida, quamvis ſecunda conditio priùs impleatur, quam prima, quia hæc ſecunda ſunt contra fidem priorum, & contra jus primæ acquiſitum, vi enim priorum ſponſalium tenebatur expectare eventum primæ conditionis, ita cum aliis Caſtrop. *ſup. n*. 5. Spor. *n*. 182.184. contra Laym. *ſup. n*. 7. *& alios*.

89 §. 12. Si copula ſit ſecuta poſt ſponſalia conditionata, præſumitur acceſſiſſe abſolutam promiſſionem, etiamſi conditio necdum ſit impleta, quia credibile non eſt, vel juvenem petiturum, vel ſaltem puellam conſenſuram fuiſſe, niſi ſub ſpe abſoluta & determinata futuri Matrimonii. Perez, Gob. *n*.276. Spor. *n*.183. Krim. *n*.864. contra Sanch. & alios. Si tamen habens copulam noluiſſet abſolutè ſe obligare pro foro conſcientiæ, non eſſet attendenda præſumptio, utpotè nitens falſo.

90 §.13. Si Caja fateatur ſe repromiſiſſe Titio, ſed dicat ſe repromiſiſſe ſub conditione aliqua, Titius autem dicat illam abſolutè repromiſiſſe, aliqui dicunt Cajæ incumbere onus probandi, quòd conditionem adjecerit, quia affirmanti incumbit probatio, & reus ſuam exceptionem vel intentionem, in qua ſe fundat, probare tenetur, cùm ordinariè præſumi non poſſit. E contrà *Andreas Gaill*. & alii multi cum Gob. *n*.189. probabiliter dicunt Titio incumbere probare, quòd conditio adjecta non fuerit; quia qui acceptat confeſſionem, debet illam acceptare cum modo, qualificatione, & exceptione, quam addit ille, qui confitetur, alioquin, ſi hæc ſimul non acceptentur, reus cenſetur potiùs manere negans, quàm eſſe confitens, valet autem hoc tantùm in cauſis, quæ non ſunt criminales, & ubi non eſt præſumptio in oppoſitum, uti notant iidem Auctores.

91 §. 14. Si Berta affirmet, Matrimonium ſibi à Cajo eſſe promiſſum ſub conditione copulæ, quam ideò admiſerit, Cajus autem fateatur copulam, ſed neget conditionatam illā promiſſionem, Bertæ imperari debet ſilentium, quantùm ad ſponſalia attinet, & Cajus eſt abſolvendus, quia actore non probante abſolvitur reus. Neque Berta aut Cajus poteſt admitti ad juramentum, niſi afferant aliàs præſumptiones vel indicia facientia pro ſe ſemiplenam probationem. Si autem pro utroque eſſent talia indicia, quæ facerent ſemiplenam probationem, *Barb*. putat juramentum purgativum eſſe reo deferendum, actori autem non eſſe permittendum juramentum in ſupplementum probationis, quia Judex debet eſſe propenſior ad liberandum, quàm ad condemnandum: in hoc tamen multum permittitur arbitrio prudenris Judicis, Gob. *n*. 94.

92 §. 15. Si alterutcr impediat, quominus conditio licita & honeſta impleatur, talis impediens manet obligatus etiam nō impleta conditione, alter autem manet liber, donec impleatur, ſic enim habet regula Juris, apud Gob. *n*.272. & Spor. *n*.181. quòd, quoties per eum, cujus intereſt conditionem non impleri, ſtat quò minùs impleatur, perinde ſit reſpectu illius ac ſi impleta eſſet, qui autem talem conditionem conatur impedire, æquivalenter frangit fidem datam, & renunciat ſponſalibus, hinc pars altera, ſi velit, poteſt reſilire, Gob. *n*.273. Vide Krim. *à n*.922.

Plura circa conſenſum & Matrimonium conditionatum addentur *à nu*.238.

Q.12. Quid prætereà notandum ſit circa promiſſionem Matrimonii inter conſanguineos vel aliter impeditos? R. §. 1. Si promiſſio fiat abſolutè, non obligat, quia, vel ſunt inhabiles ad Matrimonium, vel promittunt rem illicitam, ad quam non poteſt eſſe obligatio, & perinde eſt, ſive impedimentum inter illos ſit ditimens ſive impediens tantùm, uti rectè Averſ. *q*.8.*ſ*.7. omnia enim dirimunt, ideſt, impediunt valorem ſponſalium abſolutorum; quamvis, ſi ſit impedimentum impediens tantùm, Matrimonium initum futurum eſſet validum. Et conſequenter invalida ſunt abſoluta ſponſalia eorum, qui aut validè aut licitè non poſſunt inire Marrimonium, Gob. *nu*.98. Idem dicunt Sanch. *l*.5.*d*.5.*n*.26. & Gob. *n*. 166. quamvis in mente habuiſſent petere diſpenſationem, ſi hoc exteriùs non expreſſerint, quia cùm ſit contractus inter homines, quæ ex natura non inſunt, debent exprimi, alioquin non attenduntur, uti ex Jure probat Krim. *n*.860. Si tamen poſt promiſſionem locuti ſint, & egerint de impetranda diſpenſatione, jam expreſſa eſt conditio, uti rectè Sanch. *n*.27. nam perſeverabant in illa promiſſione, cui jam ſufficienter etiam externè adjecerunt conditionem. 93

§.2. Si promiſerint ſub conditione diſpenſationis obtinendæ, dixi *n*.84. probabiliùs videri, quòd promiſſio valeat, quamvis autem ante conditionem impletam non ſit obligatio in ratione ſponſalium (quamdiu enim conſenſus non eſt abſolutus & perfectus, non ſunt ſtrictè ſponſalia, ideòque non pariunt impedimentum publicæ honeſtatis) eſt tamen obligatio ex promiſſione ſimplici, quæ impleta conditione tranſivit in ſponſalia. Et quamvis inhabiles fuerint ad contrahendum prò tunc, tamen non ad contrahendum pro tempore impletæ conditionis, Sanch. *n*.24. Et ex his inferunt aliqui, ſi Scholaſticus Societatis JESU promiſerit Matrimonium ſub conditione liberationis à votis ſuis, ſolutum ab his teneri, quia, quamvis vota illa dirimant Matrimonium de præſenti, non tamen impediunt valorem promiſſionis pro ſtatu libero implendæ. 94

§. 3. Sanch. *n*.36. Laym. Gob. *n*.164. putant plerumque præſumi debere, quòd is, qui Matrimonium urget, vel cujus magis refert iniri, tacitè ſe obligarit ad procurandam diſpenſationem, quamvis contradicat Caſtrop. niſi per hoc, quòd dixerit, diſpenſationem fore facilem, obtinuiſſet copulam, tum enim ſubiviſſet onus illius procurandæ, alioquin ſicuti ſi aliquis promittat aliquid ſub conditione, ſi fiat conſul, non ideò obligatur ſpecialiter procurare, ut fiat conſul, ita & hic. Communibus tamen ſumptibus procurari debet diſpenſatio, cùm ſit cauſa communis, uti omnes notant cum Sanch. *n*.37. 95

§.4. Si fidelis promittat infideli, ſub conditione, *ſi fiat fidelis*, obligare quidem poſſunt in ratione ſimplicis promiſſionis, attamen juxta mentem Eccleſiæ non ſunt ſponſalia, nec inducunt publicam honeſtatem, quia Canones tantùm loquuntur de ſponſalibus inter fideles, Angles, Henriq. Averſ. *q*.8.*ſ*.5. 96

Q. 13. Quid notandum ſit circa promiſſionem Matrimonii disjunctivam vel incertam? R. §. 1. Promiſſio disjunctiva, uti ſi quis ſpondeat ducere *vel Cajam vel Titiam*, non conſtituit ſponſalia propriè dicta, quia hæc debent eſſe circa determinatam perſonam: nihilominus ſi talis promiſſio acceptata ſit ab utraque, inducit obligationem ducendi alterutram. Quòd ſi unam eligat, & illa renuat, non tenetur ducere alteram, quia per ipſum non ſtat, quominùs promiſſionem impleat; ſed ſtat per illam, quæ recuſat, quia retinuerat liberam optionem alterutrius, Sanch. *lib*. 1. *d*.26. 97

§.2. Si quis promiſerit Cajæ vel Titiæ ejus ſorori, & cum Caja habuerit copulam, præſumi debet, ſe determinaſſe ad Cajam & abſolutè voluiſſe hanc ducere; quia non debet præſumi, quòd peccare voluerit contra juſtitiam, contra quam peccaſſet, ſi abſolutè noluiſſet ducere Cajam, quia per copulam cum Caja cōtraxit affinitatem cum Titia, ergo tenetur ad Cajam. Quòd ſi promiſiſſet Cajæ vel Titiæ non conſanguineis, dicunt multi cū Averſ. *q*.8.*ſ*.3. non debere ex copula cum Caja præſumi, quòd determinarit ſe ad Cajam, niſi aliud dederit ſignum determinati conſenſus, quia adhuc poſſet ducere Titiam, ſed oppoſitum videtur probabilius, quia ſecundùm dicta *n*.89. credibile nō eſt, vel ipſum petiturum, vel ipſam conſenſuram fuiſſe in copulam, niſi ſub promiſſione ſaltem tacita contrahendi Matrimonii. 98

§.3. Promiſſio incerta, uti ſi quis ſpondeat accipere *unam è tribus filiabus Titii*, etiam non ſunt propriè ſponſalia, obligat tamen talis promiſſio, & tenetur unam accipere, quæ ei placuerit, *Bon Averſ*. ſuprà, Gob. *n*.136. Similiter ſi pater juravit Titio ſe daturum unam è tribus filiabus ſuis, poteſt aſſigna- 99

ro,

re, quam volet, & ſi Titius unam reſpuat, non tenetur dare aliam: ſi reliquæ moriantur, antequàm deſignarit unam, tenetur dare ſuperſtitem. Quòd ſi Titius habeat copulam cum una, pater nullam tenebitur dare; non illam, cum qua habuit copulam, quia ad nullam determinatè tenebatur, nec aliam, propter impedimentum affinitatis, quod contraxit, Sanch. *ſuprà*, Bon. *de ſponſal. q.* t. *p.* 3.

100 *Q.* 14. *Quid dicendum ſit de ſponſalibus, quæ ineuntur inſciis vel invitis parentibus?* R. §. 1. Multa ſunt in utroque Jure, quæ videntur ſtatuere, ut non tantùm Matrimonium, ſed etiam ſponſalia fiant conſciis & conſentientibus parentibus: ſed dicendum eſt cum Krim. *à n.* 132. & communi, non eſſe debitum neceſſitatis ad eam perſonam, quam proponunt parentes, ſed ad ſummum debitum honeſtatis & decentiæ, attamen teri conſulere parentes, uti pluribus dicam à *n.* 569.

101 §. 2. Si parentes contradicant ſponſalibus initis, putat *Menochius* promittentem hoc ipſo non obligari, ſed alii cum Gob. *tr.* 10. *n.* 33. meliùs dicunt obligari, niſi ſecutura eſſent gravia incommoda, quia ſponſalia fuerunt abſoluta, neq; hæc præcisè eſt juſta cauſa diſſolvendi, ſecundùm dicenda poſteà.

102 §. 3. Quamvis parentes minarentur exhęredationem, tamen ſi impręgnavit ſponſam facta ſponſione vel ſpe Matrimonii, tenetur ducere; & quamvis leges quorumdam locorum permittant tales contrahentes exhæredari, hæ tamen ſunt correctæ à Jure, non tantùm Canonico, ſed etiam civili, uti dicetur *n.* 571. Quòd ſi timeretur perpetua offenſa parentum, *Sanch.* aliique apud Gob. *n.* 335. putant talem ſponſum non teneri ducere, ſed de hoc dicam *n.* 169. An autem pater poſſit filiæ contra voluntatem ſuam nubenti negare dotem, dicetur *n.* 572.

103 *Q.* 15. *Ad quid teneatur, qui juravit ſe ducturum Titiam, & nullam aliam?* R. Tenetur ducere Titiam: Si autem Titia renuat, poteſt ducere aliam, quia juramentum erat factum in gratiam Titiæ, quæ jus remittit: & quòd dixerit, *nullam aliam*, intelligebat præ Titia, ſeu prætermiſſa Titia, ſi ipſa vellet, Gob. *tr.* 10. *n.* 134.

104 *Q.* 16. *An ſponſalia ex metu injuſtè incuſſo contracta ſint valida, vel ſaltem obligent ex religione, ſi accedat juramentum?* R. Operæ pretium eſt ſcire, an valida ſint, nam, ſi valida ſunt, inducunt impedimentum publicæ honeſtatis. Quis autem metus dicatur levis aut gravis, & quotuplex ſit, dixi *l.* 3. *p.* 2. *à n.* 630. quibus ſuppoſitis,

105 §. 1. Levis metus injuſtè incuſſus non invalidat ſponſalia, uti colligetur ex dicendis *n.* 649. Attamen talia ſponſalia manēt infirma in foro conſcientiæ, & propria authoritate metum paſſi ſunt irritabilia, uti dixi *l.* 3. *p.* 2. *n.* 642. ac præter ibi citatos, docent *Bonac. Beccan.* nec improbat Averſ. *qu.* 8. *ſ.* 4. Ratio autem eſt, quia cùm pars metum incutiens teneatur relaxare fidē metu injuſtè extortam, poterit ille, qui injuſtè paſſus eſt metum, revocare fidem à ſe datam. An autem ille ſaltem, qui metum incuſſerat, obligetur, dubium eſt: negant Sanch. *l.* 4. *d.* 15. *n.* 5. & Spor. *n.* 150. quia putant in contractu oneroſo utrimque obligante ad æqualitatem, qualis eſt promiſſio Matrimonii, vel utramque vel neutram partem eſſe obligatam, ſed oppoſitum videtur probabilius cum *Averſa*, & conſtat ſaltem ex promiſſione ſimplici acceptata poſſe ex una tantùm parte eſſe obligationem.

106 §. 2. Probabilius videtur, quòd metus gravis etiam ab extrinſeco & injuſtè incuſſus ab altero etiam contrahente ad extorquendum conſenſum, ſpectato Jure naturæ non invalidet, ſponſalia, uti nec alios contractus ex natura ſua reſcindibiles, ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 2. *à n.* 636. ubi authores affirmantes & negantes retuli, & præter ibi citatos pro parte affirmativa ſtant etiam *Cov. & Averſ.* ſuprà: è contrà pro negativa, quæ noſtra eſt, ſtat acriter Krimer *à n.* 408. Ratio eſt, quia quamvis talis metus imminuat, attamen non videtur tollere libertatem ad ſponſalia ſufficientem, cùm relinquat ea ſimpliciter voluntaria. Et cùm hæc injuria maneat reparabilis per reſciſſionem ſponſalium, non eſt ſufficiens ratio dicendi, quòd Jure naturæ ſint irrita. Et hæc firmabuntur ex dicendis *n.* 671.

Obji. Talia ſponſalia ſpectato jure naturæ non poterant obligare ad ineundum Matrimonium, ergo ſpectato Jure naturę ſunt irrita ſaltem ratione objecti ſui, ad quod obligarent. *Probatur ant.* Tale Matrimonium eſt ab initio irritum ſaltem Jure poſitivo, uti conſtabit ex dicendis *à n.* 653. implicat autem dari obligationem ad actum ab initio irritum, ergo. *Conf.* Nam recta ratio dictat, non poſſe dari obligationem ad aliquid illicitum, vel per leges impoſſibile, Matrimonium autem tale eſt illicitum & per leges impoſſibile, ergo. R. Non poterant obligare obligatione inevitabili, c. obligatione evitabili, n. nam metum paſſus ſtatim poſſet contractum reſcindere, & ſe ab obligatione illa liberare, ſi autem nollet reſcindere, poſſet liberè & voluntariè contrahere Matrimonium: unde patet reſponſio ad confirmationem; nam ſi nolit illa ſponſalia reſcindere, Matrimonium erit utrimque licitum. Et ſimile eſt, ſi jures latroni dare pecuniam, ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 2. *n.* 728. nam religio ratione juramenti te obligat ad dationem, quamvis latro eam illicitè exigat, & ſi non velis reſcindere illam obligationem petita relaxatione juramenti, teneberis eam nunc liberè ſolvere, quamvis poſteà poſt momentaneam ſolutionem maneat tibi jus repetendi ſolutum.

Inſt. Votum ingrediendi Religionem metu extortum eſt Jure naturæ irritum, quia profeſſio metu extorta eſt irrita, ergo ſimiliter ſponſalia: ſicuti enim ingreſſus in Religionem eſt via ad profeſſionem, ita ſponſalia ad Matrimonium. *Reſpondent* 1. multi apud *Buſemb.* quem retuli *l.* 3. *p.* 1. *n.* 363. negando conſequentiam, eò quòd Deus vota extorta non acceptet, homo autem acceptet promiſſionem extortam. R. 2. *n. ant.* nam ſi voveat ingredi Novitiatum ad experiendum, retenta libertate poſteà profitendi vel non profitendi, votum valebit, uti dixi *l.* 4. *n.* 52. & ſi poſteà profiteatur, valebit profeſſio, quia jam liberè fiet. Si autem coactus ſit metu etiam ad vovendum, vel ad profeſſionem, ſi probat hunc metum interveniſſe, profeſſio declarabitur fuiſſe, ſaltem Jure poſitivo, irrita. Reliqua ſoluta ſunt *l.* 3. *p.* 2. *à n.* 643. Quid autem tenendum ſit de ipſo contractu Matrimonii ex metu gravi contracto, ſpectato Jure tam naturali quàm poſitivo, dicetur *à n.* 647.

107 §. 3. Probabile eſt, quòd ſponſalia ita inita ob gravem metum ab altero contrahente injuſtè incuſſum ſint Jure poſitivo invalida, ſic enim videtur ſtatui *c. Ex litteris, de deſponſ. impub.* & docent graviſſimi authores cum Covar. Averſ. *q.* 4. *ſ.* 6. Sanch. *l.* 4. *d.* 19. *n.* 3. Kugler *p.* 1. *n.* 34. contra Leſſ. Haun. VVieſtn. Krim. *à n.* 426. *& alios*, qui etiam probabiliter contradicunt, ſed rectè addunt Sanch. *à n.* 5. & Leſſ. *l.* 2. *c.* 17. *n.* 38. quamvis valida eſſent, poſſe coactum propria authoritate ab eis reſilire. *Dixi*, ab altero contrahente incuſſum, nā Krim. *n.* 432. putat, ſi metus à tertio ſit incuſſus, per *L.* 14. §. *In actione, ff. Quod metus cauſa*, fieri poteſtatem metum paſſo, ut ſponſalia per Judicem reſcindantur, uti etiam in aliis contractibus notavi *l.* 3. *p.* 2. *n.* 640.

108 §. 4. Ejuſmodi ſponſalia ex gravi metu inita non firmantur juramento, uti patet ex *cit. Cap. Ex litteris*, docentque authores cum Sanch. *d.* 21. *n.* 3. Nec tale juramentum obligat, quia jus illud ab initio irritat, unde nec opus eſt relaxatione illius, Azor. *l.* 1. *c.* 11. *q.* 14. E contrà ſi ſponſalia ex metu levi validè inita, eſſent etiam jurata, quamvis non firmarentur juramento, tamen juramentum obligaret ex religione, uſque dum relaxaretur ab Epiſcopo, Sanch. *n.* 4. Quid autem tenendum ſit de ipſo Matrimonio per metum extorto, ſi juramentum illi adjiciatur, dicam *n.* 666.

109 *Q.* 17. *Quid addendum ſit circa ſponſalia impuberum?* R. Supponendum eſt ex dictis *l.* 3. *p.* 2. *n.* 667. maſculos eſſe impuberes, qui annum decimum quartum, fœmellas autem, quæ duodecimum necdum compleverunt, uti habetur *cap. Atteſtationes, de deſponſ. impub.* Et de illorum ſponſalibus addenda ſunt ſeqq.

110 §. 1. *Cap.* 3. 4. 5. 15. *de deſponſ. impub.* requiritur ſeptennium ad valorem ſponſalium, debetque illud eſſe plenè ac phyſicè cōpletum, ſecundùm dicta *n.* 50. & dicenda *n.* 689. Addidi tamen hic *n.* 50. non peccare eos, qui ante ſeptennium ineunt, quia illud nullo Jure prohibetur, quod enim adducitur ex *c.* 2. *de deſponſ. impub.* dicam *n.* 691. eſſe intelligendum de Matrimonio. An autem tum valeant, ſi malitia ſuppleat ætatem, dixi *n.* 50.

111 §. 2. Si impubes contrahat Matrimonium de præſenti, hic contractus eſt quidem invalidus in ratione Matrimonii, uti dicetur *n.* 689. attamen valet in ratione ſponſalium ſecundùm dicta *n.* 52.

112 §. 3. Sponſalia ab utroque vel alterutro impubere inita ſunt valida, cùm per nulla Jura irritentur, imò inducunt impedimentum publicæ honeſtatis per *c. Litteras, c. Accuſat, c. Continebat, de deſponſ. impub.* ſunt tamē ſuſpenſa, quia quamprimùm impubes fuerit aſſecutus annum pubertatis, datur ei optio, vel reſiliendi vel approbandi ſponſalia, *c. De illis, c. A nobis, ibid.*

113 §. 4. *Cap. de illis, ibid.* ita ſtatuitur: *De illis, qui infra annos aptos Matrimonio ſponſalia contrahunt, ſive uterque ſive alter reclamet, antequam ad annos Matrimonio aptos pervenerint, & poſtulent ſeparari, non ſunt ullatenùs audiendi*: id eſt, talia ſponſalia non poſſunt ſine diſpenſatione, nequidem mutuo conſenſu diſſolvi, priuſquàm facti ſint puberes: cujus legis cauſas dant Sanch. *l.* 1. *d.* 51. Gob. *tr.* 9. *n.* 382. ſufficit hæc, ne ætas illa ob inconſtantiam exponatur nimiis mutationibus. Quòd ſi ante ſeptennium contraxiſſent, ſecundùm dicta *n.* 50. non eſſent ſponſalia, ſed ſimplex promiſſio, quæ mutuo conſenſu revocari poſſet: Jus enim tantùm loquitur de ſponſalia contrahentibus, Averſ. *q.* 8. *ſ.* 11. §. *ſextò.*

114 §. 5. Si impubes ſponſalia firmaſſet juramento, *Sanch.* & alii multi cum Averſ. §. *ſeptimò* dicunt teneri ex motivo religionis, nec poſſe adepta pubertate reſilire, quia *c. Ex litteris,* 2. *De ſponſalibus* abſolutè dicitur, talem impuberem intuitu juramenti debuiſſe compelli priorem ſponſam accipere. E contrà Tamb. Pont. *l.* 12. *c.* 9. *n.* 7. Caſtrop. *d.* 1. *nu.* 17. abſolutè negant, eò quòd juramentum videatur ſequi naturam actus, cui adjicitur. *L. fin. C. de num. pecun.* ſponſalia autem imbibunt conditionem, niſi facti puberes reſiliamus, ergo cùm poſſint ſe expedire ab obligatione contractus, etiam videntur ſe poſſe expedire ab obligatione juramenti. Attamen reſponderi poteſt pro *Sanch.*

quam-

quamvis juramentum non firmet actum, eùm tamen ſine peccato ſervari poſſit, reverentia divini Numinis invocati videtur poſtulare, ut obſervetur, donec diſpenſetur, uti dictum eſt *l.3. p.2.à n.726.* Fatentur tamen omnes minorem cauſam ſufficere pro talibus ſponſalibus & juramentis impuberum diſſolvendis.

115 §.6. Si ſponſi ante pubertatem ſe carnaliter cognoverint, ſponſalia cenſentur completa, nec datur locus reſiliendi, quia, qui habet generandi potentiam, in Jure non reputatur impubes, *cap. A nobis, cap. Puberes, de deſponſ. impub. cap. ult.* de eo, qui cognovit conſanguineam.

116 §.7. Si pubes cum impubere contraxerit, non poteſt reſilire, niſi alter quoque factus pubes ei obligationem remittat, poteſtas enim reſiliendi eſt conceſſa ſoli impuberi in favorem & privilegium ſtatus, Krim.*n.*617.Spor.*n.*197. cum communi.

117 §.8. Qui priùs fit pubes, poteſt ſtatim reſilire non expectata pubertate alterius, quia *fruſtrà expectatur eventus, cujus nullus eſt effectus, cap. Cùm contingat, 36. De officio delegati,* & ita docent Abb.Hoſtienſ. Sanch.*lib.*1.*d.*51.Con.Dian. Averſ. *ſ. Si ergo*, Krim.*n.*613. contra Gob.Nald.Maſtr.*n.79. & alior.*

118 §.9. Si parentes pro liberis needum ſeptennibus contrahant ſponſalia, invalida ſunt, niſi liberi ſeptennio majores approbaverint, cõmunis cum Kugl.*p.*1.*nu.*98. Similiter ſi contraxerint pro impuberibus ſeptẽnio majoribus, etiam invalida ſunt, *ſi aliquo modo con conſentit filius*. Et utrumque habetur *c.un. de deſp. impub.in* 6. Quando autem *c. Tua nos, de deſponſ. impub.* dicitur, *poſtquàm filius pervenerit ad perfectam ætatem, omninò debet hoc implere*, Tò *debet* ſignificat debitum decentię, honeſtatis, pietatis erga Parentes, ſi non adſit cauſa in contrarium; de cætero Parentes, qui talia ſponſalia contraxerunt pro liberis ſuis, non tenentur niſi procurare, quantùm poterunt, conſenſum liberorum, quando adoleverint, Krim.*à n.*606. Attamen talia ſponſalia per parentes contracta, quando voluerunt, reſcindere non poſſent, niſi liberi ſint puberes, Sanch.Krim.*n.*618.

119 §. 10. Factus pubes debet, per ſe loquendo, ſtatim reſilire, ſi reſilire velit, id eſt, intra triduum ſaltem ante vel poſtquàm pubertatem eſt aſſecutus, quod enim intra triduum fit, dicitur in continenti & ſtatim fieri, *L. fin. Cod. de errore advocati, & L. fin. Cod. de Judiciis*; Quòd ſi non illicò reclamavit, ſponſalia ſine poſitiva ratificatione manent completa. Ac ſufficeret pro foro conſcientiæ reclamationem à pubertatem aſſecuto eſſe factam etiam internè tantùm, uti habent Sanch.*lib.*1.*d.*51.*nu.*17. Krimer *n.*619.*& alii* contra Pontium *lib.*12.*c.*9.*n.* 5. & Caſtrop. *d.*1.*p.*17.*nu.*5. Et pro foro externo, ut Judex pro diſſolutione ſententiam ferat, ſufficit factam eſſe coram Confeſſario & teſtibus: imò ſufficit factam eſſe reclamationem ante annum pubertatis, dummodò pubes eum diſſenſum non mutet, quia licèt impubes non poſſit invalidare ſponſalia, poteſt tamen ſi in diſſenſu illo perſiſtat pubes factus, per illum ipſum diſſenſum ſic continuatum impedire, ne lapſu temporis requiſiti videatur illa tacitè ratificaſſe, quia tum pubes cenſetur in illo diſſenſu perſeveraſſe, Sanch.*n.*16. Averſ. §. *Notant*.

120 *Q.* 18. *Quid dicendum ſit in variis dubiis circa valorem & obligationem ſponſalium?* R. Aliqua de dubiis circa contractus dixi *l.3.p.3.à n.*661. quæ etiam huc pertinent, & ibi videri poſſunt. Hìc adde ſequentia. §. 1. Qui ante ſeptennium inivit ſponſalia, & nunc dubitat, an tum habuerit uſum rationis, illis non tenetur, ex *cap. Acceſſit, de deſponſ. impub.* Schild.*tr.*6. *c.*7.§.1. Unde nec talia ſponſalia inducunt publicam honeſtatem, hoc enim caſu tollitur illud impedimentum, vel per hoc quòd Eccleſia omnem contractum puerorum ſeptennio minorum invalidet, licèt ratione utantur, ſic ut etiam ex conſenſu illorum in ſponſalia & Matrimonium nolit oriri impedimentum publicæ honeſtatis, uti docent *Abb. Sotinus, Roſella, Brunellus, Carrerius*: vel quia in eo, qui minor eſt ſeptennio, conſenſus fuit nullus, eò quòd præſumatur non adfuiſſe uſus rationis, uti docent cum communi Sanch. *lib.*1.*d.*16.*n.*9. vel quia Eccleſia omnes actus ſponſalitios & Matrimoniales ante ſeptẽnium initos, quando dubium eſt, an adfuerit uſus rationis, invalidat, ſub conditione tamen, ſi poſteà non innoteſcat, quòd adfuerit uſus rationis, vel ſi nolit de futuro, & Deus videat, quòd poſteã non innoteſcat contrahentem uſum eſſe ratione, uti vult *Schild.* rejectis duabus aliis ſententiis. E contrà certus de ſponſalibus initis poſt ſeptennium, & dubius an cum uſu rationis, tenetur ſe gerere, ac ſi ſponſalia iniviſſet; Jus enim tum præſumit adfuiſſe uſum rationis, *L. ſi infanti, Cod. de Jure delib.* Item dicit *Schild.* de eo, qui dubitat, an ſponſalia inierit ante, an poſt ſeptennium, nam Sanch. *in Dec.lib.* 4.*c.*1.*n.* 14. idem etiam dicit de voto, ſponſalia autem & vota communiter non fiunt ante ſeptennium, ergo ex communiter contingentibus præſumitur facta eſſe poſt ſeptennium; ſed de hoc videri poſſunt dicta *lib.* 3.*p.* 1.*n.* 387.

121 §. 2. Dubitans, an verè promiſerit, non tenetur, quia libertas eſt in poſſeſſione, communis cũ Sanch.*l.*1.*d.*9.*n.*11. ſi autem ſciat ſe promiſiſſe, ſed neſciat, an ſeriò, an fictè, Spor. *num.* 139. adhuc putat non teneri, quia necdum certum eſt promiſſionem obligatoriam poſſediſſe, ſed Sanch. *n.* 13. & alii probabilius dicunt teneri, quia verba promiſſoria ſunt in poſſeſſione, cum quibus præſumi debet fuiſſe animũ ſe obligandi, prout verba ſignificabant, unuſquiſq; enim præſumitur loqui ſecundùm mẽtem. Unde etiam, quãdo ſcit ſe fuiſſe obligatum promittere, ſed non ſcit, an ſatisfecerit huic obligationi, indicabit ſe promiſiſſe, quia delicta vel fraudes nõ præſumuntur, & in dubio probabiliter id factum, quod de Jure erat faciendum, Gob.*tr.*10.*n.*136.

*ſ.*3. Quamvis verba, *accipiam te in uxorem, ducam te, &c.* de 122
ſe indifferentia ſint ad ſignificandum nudum propoſitum, vel promiſſionem, tamen ex communi ſenſu, & interpretatione cenſentur in hac materia tanquam promiſſiva, & obligatoria, *S. Th.* & alii communiter cum Averſ.*q.*8.*ſ.*3.§. *Debet*. Idem eſt, ſi juvenis petat, *vis me ducere?* & puella dicat, *ita*, niſi ex circumſtantiis colligeretur, quòd juvenis tantùm voluiſſet explorare mentem puellæ, *Vaſq. Averſ.*

§.4. Quando dubium eſt, an per verba ſignificentur ſponſa- 123
lia, an Matrimonium, ſi omnia adhuc integra ſint, ſtandum eſt pro libertate, & dicendum eſſe tantùm ſponſalia, Gob.*n.*86. Notatque ex aliis multis Barboſ.*de Diction.*436.*n.*14. quòd verbum *volo*, junctum alteri verbo infinitivo non importet diſpoſitionem de pręſenti: ſed voluntatem agendi de futuro, uti ſi dicam, *volo te ducere in uxorem*, & colligitur ex Gob. *in L. Servi electiones, verb. poſſumus, ff. de legatis*, hinc Sanch. *l.* 1.*d.*18.*à nu.*25. docet, per ea fieri ſponſalia, ſed dubium eſſe, an Matrimonium fiat: nihilominùs per illa verba: *volo te ducere*, fieri non tantùm ſponſalia, ſed etiam Matrimonium volunt alii cum Pontio *l.*2.*c.*9.*n.*8. Vide Lugo *in Reſp. Mor. l.*3.*d.*16.*n.*47.

§.5. Si juvenis coram Parocho, & teſtibus dicat: *ex craſtino*, 124
ſeu, in craſtinum accipio te in uxorem, & puella reſpondeat, *& ego te in maritum*, multi dicunt eſſe Matrimonium, quia dicunt, ſe de præſenti conſentire; quamvis executionem ſuſpendant in craſtinum, uti ſi hodie dem equum pro cras utendum, E contrà Sanch. & Gob.*n.*64. dicunt eſſe tantùm ſponſalia, quia quamvis loquantur in præſenti, tamen videntur referre ad futurum tempus pro habendo ultimato conſenſu. Utraq; ſententia eſt probabilis; ſed prima videtur probabilior. Quòd ſi vir dicat, *accipio te in uxorem*, & puella reſpondeat, *& ego te accipiam in maritum*, erunt tantùm ſponſalia, quia licèt verba viri ſignificent in præſenti, tamen reſponſio puellæ transfert utrumque conſenſum ad futurum, Averſ.*q.*8.*ſ.*3.§.*Poteſt*, Spor. *n.*145. Si dicant, *volo te eſſe meam, & meum conjugem*, Pontius dicit eſse Matrimonium, *Sanch.* Sponſalia. Si tamen dicerent, *ex nunc volo*, Averſ. fatetur fore Matrimonium.

§. 6. Quando verba, vel ſigna perſonæ priùs loquentis de 125
ſponſalibus, clarè ſignificant promiſſionem, ſi verba, quæ altera pars reponit, ſint dubia, debent intelligi ſecundùm verba illius, qui priùs eſt locutus, cenſetur enim reſpondiſse ad rem, & ad materiam ſubjectam, Sanch.*l.*1.*d.*18.*n.*4. Gob. *n.*72. Spor. *n.* 152. E contrà, ſi verba, aut ſigna utriuſque ſint ita dubia, ut ex iis non poſſit mens conjici, debet Judex potiùs interpretari contra ſponſalia, Rebell. Perez, Dicaſt. Gob.*à n.*73. Spor.*n.*153. contra *Tann. Tamb. & alior.* Ratio eſt quia ſtandum eſt pro libertate poſſidentis illam, niſi Jus aliquid contrarium diſponat. Jus autem reſpectu ſponſalium nihil diſponit in contrarium, quamvis diſponat, ut in dubio ſtetur pro valore jam initi Matrimonii: ubi eſt diverſa ratio, cùm è Matrimonio diſſoluto naſci poſſint alia incommoda circa proles vel dotem: hinc, inquit Gob.*n.*76. cum *Henr. & Tann.* ſi quis ſit dubius de ſuis ſponſalibus, poteſt pronunciare pro ſua libertate. Favendum tamen eſt potiùs fęminis quàm maſculis, quia hi ſolent ſæpitiùs decipere, aut faciliùs frangere fidem, Henr. Sanch. Gob.*n.*77.

§.7. Verba certò ſignificantia ſponſalia ſunt, *accipiam, vel* 126
ducam te: non aliam ſed te ducam: habeas me infidum, niſi te ducam: Gob. Spor.*n.* 155. Ratio eſt, quia hæc, & ſimilia ex communi ſenſu omnium ſignificant ſaltem implicitè promiſſionem, & voluntatem ſe obligandi, Sanch.*l.*1.*d.*18.*n.*12. Tamb. Tann. Gob.*à n.*48. è contrà hæc verba dubiè ſignificant ſponſalia, *te deſponſabo: tecum ſponſalia contraham*, quia poteſt eſſe promiſſio ſponſalium tantùm, & non Matrimonii, item illa; *volo contrahere tecum; placet te ducere*; nam multi dicunt per illa ſignificari animum tantùm faciendi ſponſalia, vel affectum ad Matrimonium, quamvis necdum admittatur obligatio: Similiter per illa: *volo te habere, volo te tenere in uxorem*, Item, *tu eris mea*; putant multi perfici Matrimonium, alii ſola ſponſalia, Gob. *n.* 58. dicit apud Germanos nudis illis verbis nihil perfici, niſi aliquid aliud accedat, quia non ſatis exprimitur obligatio, ſed potiùs declaratur tantùm deſiderium habendi pro uxore: per illa autem, *contraham tecum Matrimonium*, ſignificatur tantùm propoſitum, niſi aliud colligeretur ex circumſtantiis, Tann. Gob.*n.*61. Spor. *n.* 159.

§. 8. Hæc verba, *nullam aliam ducam præter*, vel, *niſi te*, 127
facere poſſunt ſenſum, vel hunc: *ducam te, & nullam aliam*; vel iſtum: *ſi aliquam ducam, te ducam*. Et probabilius videtur cum Sanch.*l.*1.*d.*19. Laym. Averſ.*q.*8.*ſ.*3. Krim. *num.* 76. contra alios multos, quòd faciant poſteriorem ſenſum, adeòque non faciant ſponſalia, nam niſi alia intentio aliunde conſtet, ſi-

cuti

uti cùm dico: *nullam Religionem ingrediar, niſi Carthuſianam*, ſignifico, ſi ingrediar aliquam, ingrediar Carthuſianam, attamen poſſum nullam ingredi, ita & hic. Si tamen coram Parocho, & teſtibus diceret, *non duco aliam niſi te*, fieret Matrimonium, quia ex circumſtantiis conſtaret, ſic debere exponi: *duco te, & nullam aliam*.

128 §. 9. Si Cajus propinans Titiæ dicat, *propino tibi in Matrimonium*, & Titia annuens reſpondeat, *Deus tibi benedicat*, communiter cenſeri non debent ſponſalia, ſi de contrahendo antehac nil egerint, quia nec juvenes ſolent ſeriò talia dicere, bene ſcientes, quòd puellæ non facilè ſoleant ita citò ſerio repromittere, neque Titia ſatis ſignificavit repromiſſionem: ſi tamen antehac tractaſſent de ſponſalibus, & ex circumſtantiis judicarentur ſeriò agere, præſumi deberet valere ſponſalia, quia tum ſatis adverteretur eſſe ſerius animus in Cajo promittente, & mutuus conſenſus in Titia reſpondente, ſicuti, ſi cui propinetur ſanitas Cæſaris, & ipſe dicat, Deus tibi benedicat, cenſetur conſentire in apprecationem pro ſanitate Cæſaris, uti è contrà, ſi propinetur ad ſanitatem Turcarum, nunquam dicet, Deus benedicat, & ſic oſtendit diſſenſum, Gob. *à n.* 31. Sporer *n.* 162.

129 §. 10. Hæc verba: *promitto tibi amorem, & fidelitatem*, niſi adſint aliæ circumſtantiæ, non continent promiſſionem Matrimonii, quia amor, & fidelitas poſſunt in aliis rebus præſtari, Gob. *n.* 65. Si tamen mox ſequeretur traditio annuli, vel copula, cenſerentur contracta ſponſalia, quia dubium per talem circumſtantiam cenſeretur ſufficienter ſolutum, Spor. *n.* 161.

130 §. 11. Si juvenis dicat: *Do tibi hunc annulum vel hoc ſtrophiolum in ordine ad Matrimonium*, & puella acceptet, quamvis nihil dicat, videntur eſſe ſponſalia, quia acceptatio cum taciturnitate eſt æquivalenter repromiſſio, Sanch. Gob. *n.* 67. E contrà tamen, ſi juvenis apprehendat manum puellæ, & dicat: *ſub fide mea te ducam*, illa autem nec retrahat manum, nec contradicat, per hoc non cenſetur repromittere: ſed ſi juvenis diceret: *habes meam manum in ſignum, quòd ſim te ducturus, ſi tamen etiam me velis*, & puella viciſſim daret manum, forent ſponſalia, quamvis illa nihil diceret, quia datio manus eſt ſufficiens ſignum reciproci conſenſus, Sanch. Gob. *n.* 66.

131 §. 12. Si puella dicat: *tibi nubam, ſi Deo placuerit*, & juvenis reſpondeat, *& ego ducam te, ſi Deus ita diſpoſuerit*, non ſunt ſponſalia ſaltem abſoluta, quia non eſt abſoluta promiſſio, niſi ex circumſtantiis intelligeretur, quòd ſignificarent ſe judicare, quòd ſic ſibi expediret ad ſalutem, & ideo promittere, quia cenſerent Deo placere, & illum ita diſponere, Gob. *n.* 169.

132 §. 13. Si Titius promiſerit Matrimonium Cajæ acceptanti promiſſionem ſed non repromittenti, & dubitetur, an Titius voluerit ſe abſolutè obligare, an tantùm ſub conditione, ſi Caja repromitteret; cenſendum eſt, quòd non voluerit ſe abſolutè obligare, quia in dubio præſumitur id, quod plerumque fieri ſolet: ſponſi autem non ſolent velle ſe obligare, niſi dependenter à reciproca repromiſſione, Bonac. Averſ. *q.* 8. *ſ.* 1. *§. ult.* Gob. *n.* 20. Spor. *n.* 135.

133 §. 14. Si ſpoponderint pro certo die, v. g. pro feſto S. Petri inire Matrimonium, nec addiderint, an dies ille eſſet pro terminanda, an verò pro urgenda obligatione, ſi necdum ſit feſtum S. Petri, debet hoc dubium mutuo conſenſu determinari. Si feſtum adſit vel præterierit, debet unus alteri proponere executionem promiſſi, qui, ſi renuat, videtur etiam alter eſſe liber, niſi aliunde præſumeretur voluiſſe etiam poſt illum diem permanere obligationem. Videri poſſunt Tamb. *l.* 8. *tr.* 3. *c.* 2. §. 3. Krim. *à n.* 77. *&* 81. Kugl. *de Matr. à n.* 56. ubi agunt de verbis, aut ſignis dubiis circa ſponſalia, & Matrimonium. Quomodo autem probari poſſit, vel unde præterea præſumi debeat contracta eſſe ſponſalia, fusè tradit Gob. *à n.* 89. *& à n.* 91. ubi agit de qualitate teſtium in hac materia.

134 Q. 19. *Quid notandum ſit circa arrhas, ſponſalitiam largitatem, donum matutinum?* R. §. 1. Arrha ſæpè ſumitur pro contractu, quo traditur pignus pro ſtabilienda obligatione ad non recedendum à facto contractu ſub pœna amittendi tale pignus, Onnate *de cont. tom.* 2. *d.* 34. *ſect.* 1. Nos hic per arrham intelligimus hoc, quod poſt ſponſalia datur veluti pignus pro aſſecuratione Matrimonii futuri, *L. Arrhis, C. de ſponſal.* Statuitur autem *L. Si is, & L. Mulier, ibid.* ſi dans arrham ſine juſta cauſa reſiliat, ut eam amittat, & alter lucretur, ſi verò accipiens arrham ſine juſta cauſa reſiliat, teneatur eandem reſtituere, & tantundem in æquivalenti adjicere, imò etiam triplum, aut quadruplum, niſi eſſet mulier minor 25. annis, tum enim tenetur reſtituere ſolam arrham. Injuſtè autem reſiliens tenetur ante ſententiam reſtituere arrham, ſed quod eſt ſupra arrham, videtur teneri, ſaltem ſi pars altera exigat, uti tenet Averſ. *q.* 8. *ſ.* 10. Alii volunt teneri abſolutè, alii tantùm poſt ſententiam Judicis. E contrà, ſi dans arrham ſtet promiſſo, retinet ſuæ arrhæ dominium, poteſtque abſque omni ſententia Judicis ſtatim repetere inito Matrimonio, uti & tum, quando cum juſta cauſa reſilit, poſſuntque etiam parentes ſponſorum ſub eiſdem conditionibus dare, & accipere arrhas. Denique probabilius videtur arrhas poſſe in quacumque quantitate conſtitui, etiam in rebus immobilibus, etiam reciprocè, quia nihil horum per leges vetatur: Hæc & plura videri poſſunt apud Sanch. *lib.* 6. *d.* 27. *& ſeqq.* Arr. *d.* 34. *&* 36. *Averſ. ſuprà.*

§. 2. Sponſalitia largitas eſt donum, quod poſt ſponſalia traditur ſponſæ, non velut in arrham, attamen ſub conditione ſaltem tacita, ſi Matrimonium ſequatur, & non fiat fraus in dote, ſoletque aliis nominibus vocari jocalium, docalitium, mundus muliebris, donatio ante nuptias, donum ſponſalitium. Unde ſi aliquid detur poſt ſponſalia, & expreſſe non addatur, quòd ſit veluti in pignus, & aſſecurationem, non erit arrha, ſed ſponſalitia largitas. 135

§. 3. De ſponſalitia largitate ſtatuitur *L. Cùm veterum, &* 136 *L. Si à ſponſo, C. de donat. ante nupt.* ut ſi Matrimonium ex juſta cauſa non ſequatur, dominium illius maneat penes dantem; item ut ſponſa, quæ poſt valida ſponſalia paſſa eſt oſculum (& multò magis ſi copulam) acquirat pro ſe, & hæredibus ſuis dominium mediæ partis, quia ruborem iſtum vel incommodum ſubiit, & facta eſt in tantùm vilior. Quod etiam poſt *Trid.* valere docet Sanch. *l.* 6. *d.* 19. *n.* 5. contra On. *d.* 36. *num.* 58. quamvis enim oſculum, & copula illa ſint peccata, tamen per ea deterioratur ſponſa, ergo lex meritò potuit hoc in compenſationem damni, vel in pœnam peccati ſponſi adjudicare ſponſæ. Si autem Matrimonium conſummatum fuerit, totum eſt uxoris quoad dominium, & uſum, quia eſt vera donatio transferens plenum jus, nec revocabilis, niſi ex cauſa ingratitudinis, *L. Si mater, L. Si filia, Cod. de donat.* & communis cum Sperell. *deciſ.* 172. Præterea ille, qui abſque juſta cauſa reſilit, perdit jus ad jocalia, & alter innocens acquirit dominium.

§. 4 In dubio, an aliquid ſit arrha, an ſponſalitium do- 137 num, *Gomez* putat præſumi debere eſſe arrham, quia ſemper eſt ob futurum Matrimonium. *Molin.* vult eſſe donum, quia eſt ut ſponſa ornatior evadat, aut ut ſponſus tantò magis amorem concilict, Caſtrop. *d.* 1. *p.* 13 §. 1. *n.* 3. cum aliis multis diſtinguit, & dicit cenſenda eſſe dona, ſi ſint res non magni momenti, quales conjux etiam in Matrimonio donare ſolet conjugi; è contrà ſi ſint pretioſa, & magni momenti, putat eſſe velut arrhas. Addit n. 4. ſi alicubi conſuetudo ſit, ut ea, quæ ſponſus mittit, non repetantur, quamvis ſint pretioſa, cenſenda eſſe dona. Etiam *Sperell.* ſuprà fusè diſcutit, quandonam præſumi debeat eſſe ſponſalitia largitas, & quandonam quaſi dos. Poſſunt que de ſponſalitia largitate plura videri apud Sanch. *l.* 6. *d.* 16. *& ſeqq.* Onn. *d.* 35. Caſtrop. *ſuprà.*

§. 5. Si Titius ante ſponſalia det Cajæ aliquid, hoc non eſt 138 arrha nec ſponſalitia largitas, quia hæc debent ſequi ſponſalia, ſed eſt donū ad conciliandum amorem, cujus dominium poteſt Caja acquirere ſine ullo onere. Et quamvis Caja viciſſim redonet aliquid Titio, per hoc nō ſpōdet Matrimonium, ſed poteſt tantùm velle recognoſcere liberalitatem Titii. Si tamē ſciretur, quòd Titius aliter noluiſſet à ſe abdicare dominium illius rei, niſi ſub conditione ſecuturi Matrimonii, aut quia putabat eſſe vera ſponſalia, quæ aſſecurare voluiſſet Cajæ, hæc in conſcientia teneretur ei reddere, vel quia defuiſſet abſoluta volūtas donandi, vel quia error circa ſubſtantiā dediſſet cauſā donationi.

§. Si ſponſalia diſſolvantur abſque culpa utriuſque ſponſi, 139 v. g. quia alteruter ingreditur Religionem, moritur, &c. ſponſus itemque ſponſa, quæ non eſt paſſa oſculum, vel copulam, debent omnia poſt ſponſalia accepta reſtituere, quia acceperunt ſub ſpe Matrimonii, & ob illius cauſam, qua ceſſante, ceſſat omnis æquitas ad retinendum: è contrà ſi ſponſa paſſa ſit oſculum vel copulam, retinere poteſt medietatem ob rationem ante datam; ſi autem mutuo conſenſu diſſolvantur ſponſalia, multi cum *Sanch.* docent, nihil poſſe retinere, quamvis oſculum vel copulam admiſerit, quia liberè cedit omni priori juri, ſed Caſtrop. *n.* 17. probabilius dicit retinere poſſe, quia conſentiendo in diſſolutionē, tantùm cedit priori cōtractui ſponſalium, non autem jure ad illud, quod acquiſivit amiſſo pudore.

§. 7. Qui innocens eſt, & ob alterius culpam, v. g. forni- 140 cationem recedit à ſponſalibus, acquirit accepta, & juſtè repetit à ſe donata, uti ante inſinuatum eſt, & in Jure habetur apud Caſtrop. *n.* 18.

§. 8. Donum matutinum, ſeu *morgengeba*, uti vocat 141 Haun. *de juſt. t.* 1. *tr.* 4. *c.* 5. *n.* 330. eſt donum, quod maritus ſecundo die nuptiarum dat uxori pro pudicitiæ, vel virginitatis theſauro ſibi credito. In Hiſpania, & Luſitania datur etiam viduis, in Bavaria ſolis virginibus, aut quæ ſaltem in communi æſtimatione, cùm nuberent, habebantur virgines. Hujus doni dominium ſpectat ad uxorem, quæ etiam alienare poteſt inter vivos, ſed quamdiu retinet, uſusfructus ſpectat ad maritum, de quo plura videri poſſunt apud Haun. *à n.* 462. Circa docalia, contradotalia, aliaque bona conjugum videri poſſunt dicta l. 3. p. 1. à n. 1017.

Q. 20. *An ſponſalibus addi poſſint pacta?* R. §. 1. Affirmati- 142 vè, & patet ex quotidiana praxi. Inter cætera addi poteſt pactum, 1. Ut vir perpetuò habitet in domicilio uxoris, Caſtrop. *tr.* 28. *d.* 1. *p.* 15. 2. Ut vir poſt mortem uxoris teneatur reſtituere ejus hæredibus tot nummos in eadem ſpecie, quot accepit,

quamvis

Digitized by Google

quamvis certò futurum ſit, ut valor eorum ſit tum notabiliter major, quamvis enim hoc non liceat in mutuo, in quo debet manere æqualitas, talis tamen æqualitas non requiritur in pactis dotalibus, ſed poteſt uxor ad onera Matrimonii ferenda dare 1000. & vir liberè ſe obligare ad reddenda 2000. hoc enim faciendo cenſetur tantùm augere dotem uxoris ſuæ, quod ipſi licitum eſt, ut probat Lug. *in Reſp.mor.l.6. dub.*23.

143 §.2. Quamvis L. *Si ita ſtipulatus ff. de verb. obligat.* non valeat pactum, ſi ſponſus dicat ſponſæ, *ducam te, ſi donaveris mihi mille*, quia præſumitur intendere contractum ex libidine, & turpi quæſtu, tamen ſi abſit præſumptio illa turpitudinis, & id petat cauſa dotis augendæ, vel propter inæqualitatem ipſorum, aut ex alia ſimili cauſa honeſta, valebit, Abb. Onn.*d.*34.*num.*19.Delb. *c.*8.*d.*19.*ſ.*6.

144 §.3. Nobilis habens hæredes ex conjuge mortua licitè ducit ſecundam ſub pacto, ut hæc, & proles naſcituræ abſtineant à bonis paternis, titulis, inſignibus, & contenti ſint certa dote ſibi conſtituenda, nam *lib.*2.Feud. *tit.*29. talia Matrimonia approbantur, & vocantur ad *morganaticam*, de quibus videri poteſt Krimer *à n.*556.

145 §.4. Huc ſpectat ſolutio ſequentis caſus: Titius non vult cum Caja Matrimonium inire, niſi addito hoc pacto; quòd Caja renunciet lucris in Matrimonio faciendis, quæ alioquin Jure communi dividenda eſſent inter ipſos, hæc enim lucra omnia vult Titius ſibi, & hæredibus ſuis cedere. Caja contractum init feriò, vel fictè. *Quæritur*, 1. Si ſeriò inierit, an non poſſit reſcindere? 2.Si iniit fictè, quid dicendum ſit? R. *ad* 1. Si ſeriò iniit, non poteſt reſcindere, non enim apparet, quo Jure vel privilegio id poſſet, nam potuit cedere illo jure per contractum, qui non repugnat Matrimonio, & quem liberè fecit acceptavitque Titius, Sanch. *l.*6.*d.*5.*n.*1. Verum quidem eſt, quòd donatio liberalis à conjuge conjugi facta ſit ſemper revocabilis, ſed hoc eſt ex diſpoſitione Juris poſitivi, & in Matrimonio tantùm, ob cauſas, quas Jus affert, nempe ne ob amorem nimium expoliet unus alterum, &c. Jus autem nihil ſimile diſpoſuit circa pacta dotalia, neque pro hoc caſu eædē ſunt cauſę, imò Sanc. *n.*5. docet uxorem poſſe in favorem viri, etiam in Matrimonio, renunciare lucris acquirēdis, quia non ideò cenſetur alienare aliquid ex proprio patrimonio. Nec inde ſequitur conditionem Cajæ fore velut ancillæ, nam gaudet cæteris privilegiis uxorum; & licèt habeat ſortem ſolito inferiorem, eam habet, quia ſic voluit, & quia judicabat ſibi melius eſſe etiam talem habere quàm non habere: mortuo autem Titio non erit miſerior, quàm fuerit antequàm haberet Titium, imò multam ſupellectilem aliaque cum bona gratia Titii ſecum auferet, ergo non habet, quòd de injuria ulla quæratur. Reſp. *ad* 2. ſi fictè contraxit, imprimis nihil ipſam juvat fictio, quia ex juſtitia tenebatur ſeriò contrahere, ergo injuriam fecit fictè contrahendo, ergo tenetur ad reſarcienda omnia damna, quæ ſequerentur ex fictione, ſeu ex non poſito ſerio conſenſu. Si autem prætextu ficti conſenſus vellet ſibi clàm partem ſublegere, damna illa ſequerentur ex fictione, ergo tenetur illa reſarcire; hinc jam obligatur ſic agere, atque ſi conſenſum, uti ex juſtitia tenebatur, ſerium poſuiſſet. Deinde ſi Titius talem intentionem habuit, quòd non conſentiret in Matrimonium, niſi Caja conditionem illam acceptaret, conſenſus ſic conditione non purificata poſitus eſſet nullus, adeòque Matrimonium foret invalidum, nec Caja poſſet aliquid prætendere ex vi juris per tale Matrimonium acquiſiti: teneretur nihilominus Caja etiam nunc ſeriò conſentire, ac reſignare lucris, & facere ut revalidaretur Matrimonium. Hæc quoad rem habentur apud Lugo *de juſt.d.*22.*ſ.*4.& Dicaſt. *de juram.d.*3.*n.*339.

146 §.5. Huc etiam reducitur ſolutio ſequentis caſus: Titius legat Cajæ nepti ſuæ 100. ſi nubat nobili de patria. *Quæritur*, ſi nubat alteri, an legatum perdat? R. Negant aliqui, quia cùm hæc conditio faciat quaſi pęnam, & obſtet libertati Matrimonii, cenſetur non adjecta. E contrà ex illis, quæ dixi *l.*3.*p.*2.*n.*600. & quæ habet De Luca *de Matr.diſc.*14. iterumque ad Trid. *diſc.* 26.*n.*37. Caja perdit legatum, quia cùm non agatur de pęna, qualis eſſet, ſi poneretur conditio, ut alioqui careret legitima, vel dote, ſed agatur de mero lucro obtinendo, ſi Caja hoc velit, debet conditionem implere. Neque hoc cenſetur impedire libertatem Matrimonii, cùm ſit liberum id lucrari vel dimittere, & maneat libertas eligendi unum ex tot nobilibus de patria.

De pactis dotalibus, & aliis, quæ adjungi poſſint ſponſalibus, fuſiſſimè agit Onn.*d.*37. qui videri poteſt.

147 Q.21. *An, & quomodo pacta pęnalia ſponſalibus adjecta obligent?* R.§.1. Negant obligare S.Th. *in ſuppl. q.*43.*ar.*1.*ad* 4. Beja *p.*1.*caſ* 1.Sanch.*l.*1.*d.*30.*n.*2.Tann. *to.*4.*d.*8.*q.*1.*n.*44.Tamb. *l.*8.*tr.*3.§.3.Dicaſt.*d.*1.*n.*36 Onn.*d.*34.*n.*15.Taner.*l.*1.*d.*30.*nu.*1. Kugler *p.*1.*n.*42.Averſ.*q.*8.*ſ.*9. qui cum Sanch.*d.*32.& aliis multis id tenet, quamvis adjectum eſſet juramentum. Rationem dant, 1. quia in Cap. *Gemma* 29. De ſponſal. Gregorius IX. dicit: *cùm itaque libera Matrimonia eſſe debeant, & ideò talis ſtipulatio propter pęnæ interpoſitionem ſit meritò improbanda, mandamus, quatenùs ſi ita eſt, eundem B. ut ab extorſione prædictæ pęnæ deſiſtat, Eccleſiaſtica cenſura compellas.* 2. L. Titia 134.ff. de verb.oblig. dicitur: *inhoneſtum viſum eſt vinculo pęnæ Matrimonia obſtringi, ſive futura, ſive jam contracta.* 3. L.fin.Cod. de ſponſal. ſic habetur: *extra definitionem autem hujus legis* (quę erat de arrhis) *ſi cautio pęnam ſtipulationis continens fuerit interpoſita, ex utraque parte nullas vires habebit, cùm in contrahendis nuptiis libera poteſtas eſſe debeat.*

§.2. Ejuſmodi pacta pęnalia adjici poſſe, & obligare, ſi 148
quis ſine juſta cauſa reſiliat probabilius tenent Suar. Vaſq. Con. Laym.Barb.Perez, Engel. Vvieſtn. Caſtr.*d.*1.*p.*9.*nu.*3. Pont.*l.*12. *c.*19.Dian.*p.*3.*tr.*4.*R.*211. Delb.*c.*8.*d.*19.*ſ.*4. Gob. *tr.*10.*nu.*172. Haunold. *de juſt.to.*1.*tr.*4.*à n.*362. Krim. *à n.*152.& tandem in re videtur conſentire Onn. *à n.*27. ac abſolutè conſentiunt *Mol.& Leſſ.* ſaltem ſi juramentum ſit adjectum. Ratio eſt, 1. quia talia pacta pęnalia Jure naturę honeſtè adjiciuntur contractibus, uti conſtat ex dictis *l.*3.*p.*2.*n.*606. nec in ſponſalibus Jure poſitivo reprobantur, nam leges allatæ fundantur in hoc, ne Matrimonii libertas impediatur, ſed hæc libertas non ideò impeditur, quia libertas moralis non datur ad reſiliendum ſine cauſa, quod enim eſt inhoneſtum, hoc ſecundùm leges eſt impoſſibile, ergo leges non favent iſti libertati, ſed tantùm volunt non impediri libertatem ad reſiliendum ſine cauſa, ergo leges illæ permittunt fieri pacta etiam pęnalia ad non reſiliendum ſine cauſa. 2. Per pęnas, & cenſuras Eccleſiaſticas abſterreri poteſt aliquis, ut ſine cauſa non reſiliat ab ejuſmodi ſponſalibus, nam Cap. *Ex litteris* 2. De ſponſal. de tali reſiliente dicitur: *ſi non acquieverit monitis, Eccleſiaſticis cenſuris compellas, ut ipſam (niſi rationabilis cauſa obſtiterit) in uxorem recipiat*, ergo ſimiliter leges allatæ loquuntur tantùm in caſu, quo quis per pęnas adjectas impediretur reſilire cum cauſa; hanc enim libertatem volunt non impediri, & quidem in Cap. *Gemma*, ſermo eſt de ſponſalibus inter pueros ante ſeptennium contractis per parentes, uti fatentur omnes cum Sanch. *n.*3. à quibus, utpote invalidis non licet argumentari ad ſponſalia ab adultis validè contracta. 3. Arrhæ per leges permittuntur, & per leges imponitur earum amiſſio, ſi quis ſine cauſa reſiliat à ſponſalibus, uti patet ex dictis *nu.*134. ergo etiam pacta pęnalia permittuntur contra injuſtè reſilientes. *Si dicas*, communiter fieri pactionem de pęna majore ſolvenda pro futuro, arrhæ autem, quæ de præſenti dantur communiter ſunt minores, ideóq; minus impediunt libertatem. *Contrà eſt:* ergo ſaltem valebunt pacta pęnalia de pęnis modicis, & non valebunt arrhæ magni pretii, quorum primum eſt contra pleroſque Adverſarios, poſtremum contra omnes. Hinc rectè dicunt Engel. & Delb. *n.*10. impoſſibile eſſe aſſignare ſufficientem rationem diſparitatis quoad arrhas, & pęnas, cùm evidens ſit iſtam arrhę amittendę ſtipulationem habere rationem pęnæ. Et addit Delb. *ſect.*5. cum Krim. *n.*158. adjici poſſe ſponſalibus pactum de ſolvenda à marito pœna, ſi extra caſus à jure conceſſos vellet uxorem repudiare, aut admittere concubinam, &c. cùm id nullatenùs impediat libertatem Matrimonii.

Obji. Jus aliter loquitur de arrhis, & prohibet pœnas, nos autem ſimiliter loquimur de arrhis, & pœnis, nam dicimus neutras valere contra juſtè reſilientem, & utraſque valere contra injuſtè reſilientem, ergo non loquimur conformiter Juri. Reſp. n.c. nam Jus etiam non permittit arrhas contra juſtè reſilientem, &, uti oſtendimus, permittit pœnas contra injuſtè reſilientem, ergo in nullo eſt nobis difforme, quamvis de pœnis contra injuſtè reſilientem non ita clarè expreſſerit, ſicuti expreſſit de arrhis, quod non erat opus, cùm ſatis colligeretur ex dictis de arrhis.

§.3. Communior ſententia eſt cum *Gutt.* quòd non ſit obli- 149
gatio ſolvendi pœnas conventionales, quæ per leges adjiciuntur pacto ſponſalitio, niſi poſt ſententiam Judicis, qui illas attemperare poteſt ſecundùm delictum, & circumſtantias, quamvis aliàs pœnæ adjectæ per contractus debeantur ante omnem ſententiam, ſaltem ſi alter exigat, uti dictum eſt *l.*3.*p.*2.*n.*606.

Imò *Sanch.& Onn.* ſuprà, licèt cum prima ſententia dicant pœnam ſponſalibus adjectam eſſe irritam, tamen putant, ſi ſoluta ſit, non eſſe obligationem reſtituendi, quia lex tantùm irritat promiſſionem pęnæ, non autem retentionem, eò quòd ille, qui dedit, præſumatur remittere, ſi non repetat.

§.4. Si pęna ſolvenda ab injuſtè reſiliente, promiſſa ſit ad- 150
dito juramento, multò magis obligat etiam ſecundùm pleroſq; authores, qui dicunt tale pactum pęnale eſſe irritum, uti rectè probat Onn. *n.* 18. quia adjectio talis pęnæ non eſt Jure naturæ irrita, nec contra bonos mores naturales, ergo talis contractus firmatur iſto juramento, uti dictum eſt *l.*3.*p.*2.*n.*732. E contrà ſi jurarint ſolvere pęnam, etiamſi juſtè reſilirent, probabile eſt non obligari, non ex juſtitia, quia promiſſio irritatur per Cap. *Gemma*; neque ex religione, nam cùm tale juramentum ſit contra libertatem, quam in Matrimonio voluit eſſe Chriſtus, videtur eſſe contra bonos mores, ideóque non acceptari à Deo.

Qui plura volet de pactis dotalibus, etiam pœnalibus, conſulat Caſtrop. *d.*1.*pu.*9.& 15. item Gob. *à n.* 170.

*Q.*22. *Quid liceat ſponſis?* Reſp. §.1. *Buſemb.* relatus hìc 151
*nu.*57. citans pro ſe *Sanch.& Dian.* dicit illis non licere tactus

impudicos, quia proximè diſponunt ad effuſionem ſeminis, attamen licere amplexus, & oſcula in ſignum amoris. Relatus *l.3. p.1 n.887.* ſequens *Sanch. & Bon.* dicit, licere illis tactus pudicos in partibus honeſtis, ſi tantùm intendant delectationem ſenſitivam, non autem, ſi veneream, Navarr. Sanch. *l.9. d.46. n.47.* Gob. *tr.10. n.670.* Spor. *in theol. mor. par.1. tr.1. cap.6. num. 41.* dicunt oſcula, amplexus, & tactus non nimiùm ex objecto impudicos, & notabiliter non moventes ad libidinem licere illis; ac cohoneſtari per ſponſalia, maximè ſi fiant ad bonum finem, nempe ad conciliandum, vel conteſtandum amorem, etiamſi præter intentionem, & ſecluſo periculo conſenſus aut pollutionis, ſequeretur commotio ſenſibilis, quia habent jus remotum ad copulam, ergo etiam ad illos actus, qui ſunt remota diſpoſitio ad copulam. Addunt aliqui apud Mendo *diſſ.5. num.115.* quod etiam tenet Gob. *num.671.* in eo caſu, quo ſponſi eſſent habendi pro nimiùm auſteris, & inurbanis, niſi darent oſcula, & amplexus, non fore mortale, quamvis ex tali actu prævidèrent orituram pollutionem, dummodò illa non intendatur, & abſit periculum conſenſus, quia tunc ſufficiens cauſa eſt illa ponendi: quòd autem ex illis ſequatur pollutio, putant eſſe per accidens. E contrà Suar. *de peccat. d.5. ſect.7. num.12.* Leſſ. Henriq. Comit. Hurt. & alii cum Mendo probabiliùs dicunt, iſta non aliter licere ſponſis, quàm aliis omninò ſolutis; ideò enim non licent ſolutis, quia illis non licet copula, atqui etiam ſponſis non licet copula, ergo nec tactus, oſcula, amplexus. Nec refert, quòd inituri ſint Matrimonium, tum, quia etiam alii ſoluti inire poſſunt, & fortè volunt, tum maximè, quia Matrimonium necdum eſt, quod ſolum cohoneſtat talia in conjugibus, eò quòd his licita ſit copula; ſicuti enim ex eo, quòd aliquis cras futurus ſit Judex, non ideò ipſi licitum eſt hodie obire munus Judicis, ita & hic, & conſequenter, ſicuti ſolutis quandoque licent oſcula non impudica, v.g. propter morem patriæ, ita & ſponſis licebunt in ſignum mutuæ benevolentiæ. Quod autem *Buſemb.* dicit, licere illa ſponſis, ſi tantùm intendant delectationem ſenſitivam, non videtur practicè probabile, uti dixi *l.3. p.1. num.895. & l.5. n.106.* quia ordinariè ſemper aderit certum periculum conſentiendi in delectationem veneream, quæ ſimul erit conjuncta.

152 §.2. Licitum eſſe ſponſo delectari de copula in Matrimonio habenda, docuerunt multi apud Moyam *tr.3. diſp.3. n.68.* Idem dixerunt aliqui de delectatione ſub conditione, ſi adeſſet Matrimonium, ut refert Moya *num.69.* Præterea Sanch. *d.47.* Dian. *p.3. tr.5. R.2.* Gob. *num.674.* Spor. docent, licitum eſſe ſponſis conſenſum in ipſam copulam ut futuram, talis enim conſenſus ſaltem implicitus videtur includi in ipſo contractu Matrimonii: unde etiam licitum eſſe dicunt deſiderium illius; item, gaudium & delectationem rationalem de futura copula, ejuſque delectatione capienda, cùm enim ex ipſis ſponſalibus contractis talis copula, & delectatio aliquando futura ſit licita, voluntas videtur ſequi intellectum repræſentantem eam ut futuram licitam, & hoc nihil eſt aliud, quàm gaudere, & delectari de ſpe boni futuri, quæ ſpes præſens eſt, & licita. E contrà Suar. ſuprà. Caſtrop. Oviedo *de peccat. contr.4. nu. 56.* Dicaſt. Moya *à num.88.* Averſ. *quæſt.21. ſect.8. §. ult. & alii*, meliùs contradicunt, quia licèt intendat delectationem tantùm ſpiritualem, aderit periculum, vel conſenſus in delectationem veneream præſentem, vel deſiderii pro præſenti, vel pollutionis, quæ omnia in ſponſis ſunt peccata mortalia. Deinde, non eſt in poteſtate noſtra ſiſtere in delectatione rationali, ſed naturaliter ſimul oritur delectatio ſenſitiva, aliæque commotiones pravæ, uti conſtat ex dictis *l.3. p.1. num.910.* in has autem facillimè conſentiet voluntas. Præterea, qui delectatur copula ut futura, fermè neceſſariò delectabitur objecto turpi nunc illicito, & nunc intentionaliter præſente, ut rectè notant Carden. & Leſſ. *in auct. v. Luxuria*, ergo, cùm ſecundùm dicta in *l.3. p.1. num.892.* delectatio etiam merè ſpiritualis in objecto venereo, licèt præſcindatur à commotione ſpirituum genitalium, ſemper ſit mortale in homine ſoluto, talis delectatio, vel deſiderium copulæ, ut futuræ, in praxi non licebit. *Nec refert*, quòd objectum talis delectationis vel deſiderii videatur eſſe licitum, cùm ſit copula in Matrimonio, *nam* eſt licitum conjugato, ſed illicitum non conjugato, uti dixi *l.3. p.2. n.1025.* Deinde quamvis objiceretur copula licita, adhuc manet, quòd delectatio in illa ſit inchoatio copulæ, quæ hic ſimul eſt cum commotione ſpirituum genitalium, & eſt illicita ſponſo. Et hinc etiam colligitur, cur fortè delectatio ſimplex comeſtionis carnium in die jejunii non pugnet cum temperantia, ut tenent authores aliqui relati *l.5. num.81.* è contrà delectatio ſponſi in copula futura pugnet cum caſtitate, nam diſparitatem dant illi authores, quòd talis delectatio comeſtionis carnium non cauſet effectum oppoſitum temperantiæ, quæ adhuc poteſt continere appetitum intra fines ſuæ honeſtatis, oppoſitum autem eſt in noſtro caſu, & ideò ibidem *n.90.* dixi, quamvis ex parte objecti alicujus nulla eſſet malitia, attamen delectationem ex parte ſui poſſe habere malitiam, ſic enim ſolutus peccat mortaliter, ſi moroſè delectetur de copula, quam licitè habent duo conjuges, quamvis copula illa conjugum ſit objectum in ſe omninò licitum.

Obji. Sponſus licitè deſiderat Matrimonium, & licitè delectatur illo tanquam objecto honeſto, ergo etiam licitè deſiderat, & delectatur in copula, quæ eſt finis, & uſus licitus Matrimonii. Reſp. Idem argumentum valet de omni etiam ſoluto non ſponſo; itaque n. c. nam deſiderando Matrimonium, & ſe delectando in ejus honeſtate, etiam deſiderat, & ſe delectat in ſtatu, in quo licita erit copula, jam tamen illicitum eſt ipſi deſiderium vel delectatio immediatè de illa copula, cùm hæc ſit objectum jam ipſi illicitum.

Inſt. Saltem ſponſus volens Matrimonium, poteſt etiam efficaciter velle copulam ſuo tempore futura, dummodò jam non delectetur in ea, certum enim videtur poſſe aliquem efficaciter velle aliquod objectum, quamvis in eo non delectetur; reus enim agnoſcens ſe juſtè condemnatum, poteſt efficaciter velle patibulum, quamvis in eo non delectetur. Reſp. Hoc ſpeculativè tantùm dici in materia luxuriæ, nam moraliter impoſſibile eſt, quin ſimul delectetur in copula intentionaliter præſente: ſed caſu dato, adhuc dico illicitè nunc velle eam immediatè in ſe, quia eſt objectum, jam ipſi turpe, & illicitum, non aliter, ac cuicumque alteri homini ſoluto; non item patibulum, ſuppoſita condemnatione juſta.

§.3. Quamvis ſuſtineretur, quòd delectatio rationalis, vel 153
deſiderium rationale copulæ, ut futuræ, licita eſſet ſponſis, tamen id ſuſtineri non poſſet de delectatione vel deſiderio appetitus ſenſitivi: & diſparitatem dat Sanch. *in decal. l.1. c.2. à n.33.* quia quamvis utraque ſit de eodem objecto, tamen delectatio voluntatis ſequitur cognitionem intellectus; delectatio appetitus ſenſitivi ſequitur imaginationem phantaſiæ, jam verò intellectus videtur poſſe illam copulam proponere nunc ſub conditione licitam, v.g. ſi eſſet conjux, ſi eſſet ſtatus Matrimonii, ergo voluntas videtur per deſiderium, vel per delectationem ſimpliciter tendere in eam, ut propoſitam ſub tali conditione, per quam ſeparatur ab omni malitia: è contrà, phantaſia non poteſt apponere ullam conditionem, tum, quia in omni conditionali eſt quædam illatio, v.g. *ſi eſt homo, eſt animal*, nam æquivalet huic, *eſt homo, ergo eſt animal*, hoc autem non convenit phantaſiæ, tum etiam, quia in ejuſmodi conditionalibus eſt præciſio unius rationis ab alia, ſi enim quis appetat copulam cum aliqua, ſi eſſet ſua uxor, hoc ipſo, quòd nō ſit uxor, & ſit appetitus copulæ, debet ratio copulæ præſcindi à ratione malitiæ, hoc autem non convenit phantaſiæ, ergo delectatio appetitus ſenſitivi non poteſt ferri in copulam ſub conditione aliqua licita, ergo hoc ipſo, quòd nunc adſit delectatio appetitus ſenſitivi, ſic fertur in copulam abſolutè, quæ nunc eſt illicita.

Obji. Ergo etiam peccabit, qui delectationem appetitus ſenſitivi habet in his objectis, v.g. ſi laicus imaginetur ſe Sacerdotem eſſe, & audire confeſſiones; ſi privatus imaginetur ſe eſſe Judicem, & aliquem juſtè condemnare ad mortem, &c. deficiente enim conditione ſacerdotii, & poteſtatis publicæ hæc objecta ſunt mala. R. neg. ſeq. quia aliqua ſunt, quæ ſpecialem habent turpitudinem, ſi appetitus per delectationem ſenſitivam in ea feratur, talia ſunt copula, vindicta, fraus, & ſimilia; ſive eſt illicitum delectari de his per appetitum ſenſitivum, quando conditio non ſubeſt: è contrà alia ſunt, quæ ſecundùm ſe non important turpitudinem, ſed potiùs ſonant bonum, & de his etiam ſenſitivè delectari, quamvis non ſubſit conditio, non cenſetur malum: tale quid eſt audire confeſſiones, eſſe Judicem, &c. ratio à priori eſt, quia pro his objicitur aliqua ratio communis abſtrahens à licito, & illicito, in aliis non item.

§.4. Etiam in ſententia eorum, qui dicunt ſponſis licita eſ- 154
ſe aliqua, quæ non licent ſolutis, tenendum eſt ea non eſſe licita ſponſis inter ſe conſanguineis, aut aliter impeditis, uti nec illis, qui ſub aliqua conditione inierunt ſponſalia, quia diſpenſatione non obtenta, aut conditione non impleta, necdum ſunt abſolutè, & ſimpliciter ſponſalia, ergo necdum eſt hoc, per quod authores illi dicunt talia cohoneſtari, Sanch. *l.5. d.5. n.38. & 40.* Averſ. ſuprà Gob. *n.672.* Spor. *n.180. & 262.*

§.5. Si ſponſus vel ſponſa peccet contra fidem in ſponſalibus 155
datam, dixi *l.6. p.2. n.1058.* probabile eſſe, quòd non ideò contrahatur ſpecies malitiæ contra juſtitiam: & hoc etiam abſolutè tenet Averſ. *q.8. ſ.14.* Maſtr. *n.73.* Krim. *n.184.* Oppoſitum tamen dixi etiam eſſe probabile, quod cum multis tenet Kugler *p.2. n.24.* quamvis in rigore non ſit adulterium, cùm non ſit violatio tori ſui vel alieni. Addidi *n.1075.* probabilius videri, quòd accedat ſpecies inceſtus, ſi ſponſus cognoſcat ſororem ſuæ ſponſæ. An autem peccet ſponſus, ſi cum ſponſa in peccato mortali conſtituta contrahat Matrimonium, dixi *l.6. p.1. n.147.*

DUBIUM III. 156

Quomodo diſſolvantur ſponſalia.

RESP. I. Diſſolvuntur ſequentibus caſibus, I. Per Matrimonium validum cum alia initum, Bon. *q.1. p.7.* ,, ,, II. Per

II. Per mutuum conſenſum, ſicut quivis contractus, Laym. *l.5.t.10.p.1.c.2.n.1.*

III. Si ſuperveniat impedimentum dirimens Matrimonium, Bon. *p.8.n.5.*

IV. Per atrox crimen alterius ſponſi, ſolvuntur ex parte innocentis: quale cenſetur,

1. Fornicatio, ſive ſpiritualis, ut hæreſis; ſive corporalis, tam ſponſi, quàm ſponſæ, poſt ſponſalia; & ſponſæ etiam ante illa, ſed à ſponſo ignorata, licèt per vim facta, Bon. *p.* 8. Imò ſi ſponſa permittat ſe tangi impudicè ab alio per oſcula, & amplexus, poteſt ſponſus reſilire à ſponſalibus, ſed non vice verſa, quia etſi ſponſus id faciat, non eſt dedecus ſponſæ, nec mutatio alicujus momenti, Regin. Sanch. Dian. *par.3.t.4.Reſ.*283. Limitat autem Kon. & Laym. niſi talia oſcula, & tactus ſint ita frequentes, ut indicent valdè propenſum ſponſi animum in alteram, ut meritò timeri poſſit, ne ſponſæ non ſit fidem ſervaturus. Si autem uterque ſponſus fornicetur poſt ſponſalia, neutrum poſse reſilire docet *Palaus, & Bonac.* contra *Kon. Regin. Sanch. Laym. Pont.* qui ſoli viro id eo caſu permittunt, eò quòd delicta ſint imparia, & longè gravius damnum immineat ipſi propter incertitudinem prolis, Dian. *R.*284.

2. Furtum grave, homicidium, &c. vel ſimile, quod grave damnum, vel infamiam pariat, Bon. *p.8.n.12.*

V. Si notabilis mutatio accidat, vel detegatur, quæ ſi à principio cognita fuiſset, à ſponſalibus deterruiſset; qualis eſset *v. g.*

1. Inimicitia, vel odium grave inter ſponſos. Quò refertur morum aſperitas, vel ſævitia poſt ſponſalia primùm cognita: item juſtus timor, ne ex Matrimonio ſcandala, & gravia odia naſcantur inter parentes, vel conſanguineos, Laym. *c.1.n.*78. Bon. *n.8. &c.*

2. Si alteruter incidat in lepram, paralyſin, morbum gallicum, &c. ſi graviter mutiletur, ut amiſſione oculi, naſi, vel aliter graviter deformetur, præſertim ſponſa, vel ſponſus reddatur ineptus ad opificium exercendum, vel acquirendum officium ad ſuſtentationem familiæ neceſsarium, Dian. *R.*85. ex Sanch. *l.1. de Matr. d.*57. Kon. *d.23.n.8.* Laym. Bon. *ll.cc.* Non tamen tenetur ſponte aperire tales defectus, qui reddant nuptias minùs quidem appetibiles, nõ tamen pernicioſas; præſertim ſi aliquam infamiam habeant adjunctam (v.g. ſi ſponſa vi, vel ſponte fuiſset corrupta) dummodò tamen contrarium poſitivè verbo factove non ſimulet; poteſtque interrogatus licitè diſſimulare, & contrahere Matrimonium. Si verò defectus ſint pernicioſi, v g. morbus cõtagioſus, gravis infamia, ſive perſonalis, ſive generis, aut familiæ, non licet (etiamſi poſt ſponſalia contracta in eos inciderit) contrahere cum eorum ignaro, niſi ſimiles defectus ipſe patiatur, Con. Pont. Dian. *R.*287. Ubi ex Con. & Sanch. contra Pont. Nav. &c. infert, ſponſam poſt ſponſalia corruptam poſſe ſponſum, defectus iſtius occulti ignarum, cogere ad ſtandum ſponſalibus, & contrahendum Matrimonium.

3. Si magna alterius debita detegantur, vel grave ſit periculum fortunarum, famæ, morbi, paupertatis, &c. vel ſponſa dotem promiſſam afferre nequeat, vel denique ſi ſponſus incipiat vagari cum incommodo ſponſæ, Bon. *l. c.* Quòd ſi autem defectu ſponſæ detecto dubitet ſponſus, an ſi eum ab initio cognoviſſet, contracturus fuiſſet, tum ſi defectus ille cenſeatur gravis ac notabilis, præſumetur pro ſponſo, cui liberum erit reſilire, Sanch. Bon. Tancred. *t.1. l.1.d.65.* ſecus, ſi defectus ſit levis, Bardi *l.6.c.11.p.7.*

VI. Si alter ſine alterius licentia proficiſcatur in terram longinquam; quia cenſetur renunciare ſuo juri, Laym. *l.c.* Bonac. *p.6.*

VII. Si ſint inita cum conditione certo tempore contrahendi Matrimonium, liberatur obligatione is, per quem non ſtetit, quò minùs ſit contractum. Laym. *n.* 16.

VIII. Solvuntur, licèt ſint jurata, per ſuſceptionem Ordinis ſacri, vel ingreſſum alterius in Religionem, aut votum eam ingrediendi, Laym. *l.c.* Bonac. *p.5.* Nec obſtat, ſi hic poſteà ad ſæculum redeat, ut docet Sanch. *l.1.d.24.* licèt Præpoſitus, Fill. & alii putent talem ex parte ſua prioribus ſponſalibus teneri, uti etiam ad damna reſarcienda ſponſæ, ſi quæ paſſa eſſet. Unde non poſſet ingredi Religionem, ſi ſponſam defloraſſet, nec aliter quàm per Matrimonium poſſet reſarcire damnum. V. Dian. *R.*207. Bon. *l.c.*

IX. Probabile eſt ſolvi etiam per votum ſimplex caſtitatis, ut docent *Suar. Azor.* & alii, cùm hoc ſit de meliori bono; etſi contrarium doceant *Fill. Sanch. Kon. & alii*, eò quòd Deus non acceptet promiſſionem rei alteri promiſſæ, & in alterius præjudicium. Unde etiam in foro externo talis ſolet compelli, ut vel fidem ſervet, vel intret Religionem. Interim poſt tale votum alteri parti datur jus ſponſalia ſolvendi, eò quòd vovens reſilierit, & cenſeatur juri ſuo renunciaſſe. V. Bon. *p.5.n.13.*

X. Per Matrimonium validum diſſolvitur ſaltem quoad eum, qui non contraxit Matrimonium; quoad eum verò, qui contraxit, non extingui obligationem, ſi alter expectet, ſed ſuſpendi, & Matrimonio iſto ſoluto teneri ad implenda ſponſalia priora, docet *Pont.* contra *Sanch.* qui vult omninò diſſolvi. V. Dian. *R.*209.

XI. Si ſponſo nova ſuperveniat hæreditas, ita ut illi ſponſa jam ſit inæqualis, non habet ideò jus reſiliendi, quia non eſt deceptus in conditione ſponſæ, in qua nulla facta eſt mutatio. Idem eſt de ſponſa, ſi ipſi hæreditas nova ſuperveniat, Sanch. Kon. Regin. Dian. *R.*286.

Reſp. II. In ſupradictis cauſis, quando manifeſtæ ſunt, non requiritur authoritas Judicis ad diſſolvenda ſponſalia: alioqui requiritur. Quòd ſi ſponſus cognito ſuo jure reſiliendi, nihilominùs carnaliter cognovit ſponſam, cenſetur tacitè ſuo juri renunciaſſe, & ſponſalia ratificaſſe. Laym. *nu.*23.

ADDENDA.

157 Quæſt.23. *Quid præterea ſit notandum circa diſſolutionem ex mutuo conſenſu?* R. §. 1. Certum videtur contra paucos apud Averſ. *qu.8.ſ.11.* ſponſalia puberum poſſe diſſolvi mutuo conſenſu, quia, per ſe loquendo, *omnis res, per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*. Reg.1. De reg. Jur. Et idem dicitur Cap.2. De ſponſal. ſinguli enim poſſunt cedere juri ſuo. Quod tenet, etiamſi adjectum eſſet juramentum, aut votum etiam principaliter in honorem Dei, ut, ſi aliquis ex pietate juraſſet ducere hanc pauperem puellam, ne innupta veniret in pericula animæ, ſicuti enim in ſponſalibus ſemper imbibitur illa conditio, *niſi ab illo, cui ſpondeo, remiſſa fuerit obligatio*, ita & in juramento vel voto illis adjecto. Deinde mutuo conſenſu tollitur obligatio contracta in gratiam alterius, quæ obligatio eſt materia juramenti, ſublata autem materia juramenti tollitur juramentum: præterea Deus non acceptat, niſi in gratiam ſponſæ, ergo ſi ſponſa remittat, abſolvitur ſponſus, Caſtrop. *d.1. p.17.n.4.* Dian. *p.9.tr.7.R.ult.* Averſ. §. *Quinto* Gob. *tr.10.n.251.* Spor. *n.196.* Krim. *n.219.* contra alios. *Nec obſtat* 1. quod *n.*107. dixerim eũ, qui ſponſalia ex metu levi inita, juravit, ex religione teneri obſervare, donec juramentum diſpenſetur vel relaxetur, *nam* juramenta ſponſalium imbibunt conditionem, ſi ſponſus vel ſponſa non remittat, quod in hoc caſu non fit, qui enim metu coegit, non remittit, ſed pergit urgere, uti ſupponitur. *Nec obſtat* 2. quòd *n.*114. dixerim ſponſalia impuberum jurata obligare, quamvis pars altera remitteret; *nam* Jus diſpoſuit, ut remittere non poſſit, ſecundùm dicta *n.*113.

158 §.2. Sponſi, qui ſine rationabili cauſa etiam mutuo conſenſu diſſolvunt ſponſalia, præſertim jurata, videntur peccare venialiter, eſt enim levitas ſine cauſa reſilire à fide data, Gob. *n.*256.

159 §.3. Si unus abſque juſta cauſa petat relaxationem ſponſalium, poteſt alter exigere aliquod munus, ſeu pecuniam in compenſationem: ſi autem ille petat cum juſta cauſa, alter nihil poteſt exigere, quia ille jus habet ad diſſolvendum, nec æquum eſt, ut emat rem ſuam, Gob. *n.*265.

160 §.4. Si alteruter non liberè conſentiat, ſed fraude, metu, vel aliter injuſtè inductus diſſolvat ſponſalia, diſſolutio eſt invalida, quia hæc remiſſio eſt quædam ſpecies donationis, quæ debet eſſe liberalis, & libera, Averſ. & Spor. ſuprà, Gob. *n.*258. Et ex dictis reſolvitur ſequens caſus.

Titius contraxit ſponſalia cum Caja, ſed videns ſibi affulgere ſpem connubii cum Sempronia ditiore, abſtinuit quidem à ſponſalibus cum Sempronia contrahendis, attamen non excurrit, ut ſolebat, ad Cajam, ſed menſibus ferè decem ab ejus conſortio abſtinuit, ſcriptis quandoque ad eam litteris hinc inde querulis, captans ſaltem indirectè hac ratione occaſionem diſſolvendi ſponſalia cum Caja, quæ etiam inaudiens, quòd cum Sempronia familiariùs ageret, arrham ei remittit, liberumque relinquit facere, quod velit, exprobata duriùs ei ſua infidelitate, deſuperque conſcientiam gravans. *Quæritur*, an Titius peccarit, & ſponſalibus ſic diſſolutis tutò poſſit inire nova cum Sempronia. Reſp. 1. Titius, per ſe loquendo, peccavit mortaliter, quia egit contra jus magni momenti Cajæ acquiſitum per contractum, cujus obligationem, ſi liceret etiam indirectè ita tollere, vix ulla ſponſalia poſsent manere firma. Nec cauſa reſiliendi ſufficiens videtur eſse præciſè ſponſa melior, cùm per hoc ſtatus primæ non immutetur, neque notabiliter varientur circumſtantiæ priorum ſponſalium: ſuppono autem, quòd & cum Caja juxta ſtatum ſuum commodè vivere poſſit, quamvis fortè minùs commodè. 2. Caja dicens, ſe onerare conſcientiam Titii videtur ſignificare, quòd non cedat jure, ſed tantùm nolit convenire in foro externo, unde Titius manet obligatus, niſi Caja ob hanc fortè offenſam liberè remittat jus ſuum, & debet de hoc ſe certiorare Titius, cũ jus Cajæ ſit in poſſeſſione. 3. Caja acquiſivit jus ad arrham, quia Titius ſine culpa Cajæ reſiliit, & ſine cauſa, unde ſi Caja ideò reddidit, quia putabat ſe teneri reddere, erravit, & noluit reddere, ſi non tenebatur, ergo cùm non teneretur, noluit à ſe abdicare, unde Titius tenetur ipſi reddere; ſicuti ſi ſolviſ-

ſem pecunias putans me debere, cùm non deberem, non exui me dominio, ſed alter teneretur mihi reſtituere. Potuit tamen Caja abſolutè velle reddere, *v. gr.* ut ſe generoſam oſtenderet, nolens aliquid ab illo habere, de qua mente Cajæ tenetur ſe iterum certiorare Titius, cùm jus Cajæ ſit in poſſeſſione.

161 *Q.24. Quid addendum ſit circa diſſolutionem ob crimen?* Reſp. *§.1. Armill.* & alii dicunt, ſponſalia non rumpi per illatam ſponſæ à tertio vim, ſeu ſtuprum, quia ſi eſſent conjuges, non ideò ſepararentur toro, nec per hoc violata eſt fides, nec ideò præſumi poteſt periculum ejus violandæ. Oppoſita ſententia, quam communiter tenent Theologi, & Juriſtæ cum Sanch. *l.1.d.55.n.7.* Averſ. *q.8.ſ.14.* Maſtr. *n.84.* Krim. *n.309.* Kugler *p. 3. n.83.* eſt probabilior, & colligitur, ex Cap. *Raptor.27.q.2.* Ratio autem eſt, quia ſponſa per hoc eſt reddita notabiliter vilior, tum maximè, quia ſponſus exponeretur periculo alendæ prolis, quod ſubire non tenetur. Quæ rationes non tenent, ſi ſponſus metu gravi cogeretur fornicari, hinc communis cum Sanch. *nu.*8. tenet, non ideò poſſet reſilire ſponſam. Si tamen hæc propterea horrorem haberet ab hoc ſponſo, Krim. *n.* 310. dicit non eſſe cogendam ducere.

162 §.2. Si uterque poſt ſponſalia fornicetur, quid Authores dicant, refert Buſemb. ſuprà, & plures pro ſingulis ſententiis adducit Averſ. *§. Porrò.* Ratio autem eorum, qui dicunt cum *Bonac* neutrum poſſe reſilire, eſt, quia delictum unius compenſatur per delictum alterius. *Nec refert*, quòd delictum ſponſæ cenſeatur gravius, *nam* adulterium uxoris etiam cenſetur gravius, & tamen, ſi tam vir quàm uxor adulterarint, delicta ſe compenſant, & non fit divortium. Ratio eorum, qui dicunt, ſolum ſponſum poſſe reſilire, eſt, quia in ſponſa eſt hoc fœdius, quæ fit notabiliter vilior, & quia fit incertum, cujus ſit futura proles, Caſtrop. *d.1.p.21.* Averſ. Krim. *nu.* 312. Kugler *p.3.n.89.* probabiliùs dicunt utrumq; poſſe reſilire, quia uterq; violat fidem, ergo uterq; dat alteri jus reſiliendi. Et ſponſum poſſe rejicere ſponſam fornicariam non obſtante vinculo juramenti, deciditur Cap. *Quemadmodum* 25. de jurejurando.

163 §.3. Si adſit ſola præſumptio commiſſæ fornicationis, uti ſi ſponſa frequentet domum illius, cum quo ſcitur peccaſſe ante ſponſalia, Menoch. apud Gob. *n 329.* putat hoc ſufficere ad diſſolvenda ſponſalia, ſed oppoſitum eſt probabilius; nam præſumptio illa fieri non debet, quia delicta non præſumuntur, ergo ſponſalia manent in poſſeſſione. Poterit tamen ſuſpendi Matrimonium, donec facta ſit inquiſitio, &, quantum fieri poteſt, ſit comperta veritas.

164 §.4. Si ſponſus reſciat ſponſam admittere ab alio tactus, vel oſcula impudica, ſecundùm *Pontium* poteſt reſilire, id tamen negat licere ſponſæ, ſi ſponſus iſta faciat: limitat *Laym.* niſi ejuſmodi actus eſſent frequentes, ſed *Caſtrop. & Krim.* dicunt ſimiliter licere ſponſæ, quia hi actus denotant levem animum ſponſi cum periculo minoris etiam poſt contractum Matrimonium amoris erga ſponſam.

165 §.5. Si unus ſponſorum incidat in hæreſin, eſt ſufficiens cauſa reſiliendi (imò & ordinariè obligatio) ſi enim ſufficiat ſuperveniens deformitas corporis, multò magis animæ, præſertim cùm ordinariè habiturus ſit periculum perverſionis in ſe vel in prolibus, Krim. *num.*314.

166 §.6. Solus ille, qui injuriam paſſus eſt, poteſt reſilire, non autem alter, Averſ. *ſ.4. & 14.* Krim. 308. & colligitur ex dictis *l.2.p.2.n.641.* *Nec obſtat*, quòd ſponſalia non poſſint claudicare, ſed vel debeat eſſe ex utraque, vel ex neutra parte obligatio: *nam* hoc dato, ſaltem ille, qui injuriam fecit, tenetur ex ſua ſimplici promiſſione ab altero acceptata.

167 *Q.25. Quid notandum ſit circa varias mutationes, quæ fortè ſuperveniunt?* R. §.1. Quamvis in aliis contractibus oneroſis non admittatur ea regula, quòd licitum ſit reſilire, ſi superveniat notabilis difficultas, vel cauſa, quæ ſi initio præviſa fuiſſet, contractus non fuiſſet factus, uti conſtat ex dictis *l.3. p.2. à n.620.* tamen hæc regula ordinariè valet in ſponſalibus, quia promiſſio Matrimonii, quod inducit vinculum indiſſolubile, requirit majorem libertatem, neque intentio ſpondentis cenſetur ſe extendiſſe ad caſum ita difficilem, Navar. Henr. Sanch. Caſtrop. *d.1.par.28.n.6.* Averſ. *q.8. ſect.14.* Gob. *tr.10.nu.* 310. Sporer *n.*215. Notandum tamen eſt, quòd ſponſalia communiter non fiant, propriè loquendo, ſub hac, vel ſimili conditione, *ſi non oriatur mutatio*, nec propriè loquendo imbibunt talem conditionem, ſed ſunt abſoluta, & ab initio valida, ideòque afferunt publicam honeſtatem, & etiam tribuunt uni jus alterum obligandi cum poteſtate remittendi eam obligationem, quod non facerent, ſi ab initio non eſſent abſoluta, & valida: nihilominùs ſemper reſervatur facultas illa reſcindendi, ſi aliquid interveniat, vel innoteſcat, quod communiter habetur pro juſta cauſa diſſolutionis: hinc, quando poſt contracta ſponſalia inconveniens aliquod notabile, quod à principio exiſtens impediret ea contrahi, ſupervenit, præbet juſtam diſſolvendi cauſam, quia rebus notabiliter mutatis promiſſio non obligat, etiamſi eſſet jurata, Cap. *Quemadmodum* 25. De jurejurando, Sanch. *l.1.diſt.62. à nu.3.* Averſ. *§. Tertiò*, juramentum enim includit exceptiones, quas includit contractus, cui adjicitur, ſecundùm dicta *n.* 157.

§.2. Si dubium ſit, an mutatio ſit talis, ut, ſi præviſa 168
fuiſſet, impediviſſet ſponſalia, interrogari debet ille, qui reſilire vult, an, ſi eo tempore hoc ipſi dictum fuiſſet, noluiſſet contrahere: affirmanti autem vel neganti, maximè, ſi addat juramentum, credi debet, Sanch. *d.26.nu.9.* Fill. Laym. Gob. *à n.299.* Spor. *n.*215. Unde, ſi nihilominùs contraxiſſet, nunc non poteſt diſſolvere poſt cognitam illam cauſam, quia quod non dedit cauſam contractui, nullam facit mutationem reſpectu conſenſus, qui ad illam cauſam non attendebat, Mol. Sanch. *d.65.n.2.* Caſtr. *p.29.n.2.* Tamb. *tr.4.c.5.§.9.n.5.* Si autem nunc ipſemet dubitas, an contracturus fuiſſes, necne, Leand. apud Tamb. *n.3.* dicit, ſi defectus ſit gravis, præſumi non fuiſſe contracturum, ſecus, ſi levis tantùm.

§.3. Inimicitiæ ortæ inter parentes ſponſorum, ſunt cauſa 169
ſufficiens diſſolvendi, Gob. *n.*337. Spor. *n.*216. Si inter ſponſos ipſos ſint ortæ, qui fuit cauſa, tenetur priùs adhibere media ordinaria ad pacem reducendam, alioquin eſſet injuſta cauſa diſſolutionis, *Sporer.* Similiter ſi ſit certum periculum, & prudens timor, ne parentes ſponſorum propter Matrimonium fiant inimici, eſt cauſa ſufficiens diſſolvendi, Sanch. *d.14.n.3.* Tamb. Buſemb. Sporer ſuprà. Monent tamen ſæpè apprehendi tales timores, ubi non ſunt, inito enim Matrimonio ſæpè ſtatim ceſſant omnia. Et rectè notant Perez, & Gob. *n.*130. quando non eſt certum, ſed tantùm probabile periculum gravium malorum, aut damna, quæ timentur, non ſunt manifeſtè gravia, manere vim ſponſalium, quæ in poſſeſſione ſunt.

§.4. Vehemens ſuſpicio morbi gravis, & incurabilis, item 170
prudens metus exhæredationis, ſecundùm Pontium, Tamb. Spor. *à n.*217. ſunt cauſa ſufficiens diſſolvendi, quia nemo tenetur ſe immittere in grave onus morbi, vel paupertatis: ſed probabilius videtur oppoſitum, quia, ſi non ſit cauſa manifeſtè juſta, ſponſalia manent in poſſeſſione, ergo ſaltem expectandum, donec metus ille depellatur.

§.5. Putant Sanch. Pont. Spor. *n.*271. quòd fœtens halitus ſit 171
ſufficiens cauſa diſſolvendi ſponſalia, quia valdè oneroſum eſt illum debere perpetuò tolerare. Docent iidem cum Caſtr. Illſ. Kugl. *p.3.num.*101. contra Covar. Lop. Gutt. etiam ſufficientem cauſam eſſe, ſi ſponſa è pulcherrima fiat notabiliter deformis, quia in materia Matrimonii multùm æſtimatur pulchritudo: hinc *Con.* putat etiam ſponſam poſse reſilire, ſi ſponſus fiat horribiliter deformis. Addit Gob. *n.*305. cauſam ſufficientem eſse, ſi ſponſus, qui laborare deberet, comperiatur habere herniam, ſed in his aliiſque ſimilibus attendi debent circumſtantiæ, an non, quamvis hæc fuiſsent ab initio, illis non obſtantibus, fuiſset contracturus, uti ante dictum eſt.

§.6. Si uterq; ſponſus in æqualem paupertatem incidat, docent 172
Bon. Tamb. Spor. *n.*218. utrumq; poſse reſilire, quia eſt notabilis mutatio, nec dari poteſt cõpenſatio paupertatis unius cũ paupertate alterius, cùm neutra aliquid afferat. E contrà *Reb. Pont.* & alii dicunt tenere ſponſalia, quia manent, ut fuerunt, omnia æqualia: utraque ſententia eſt probabilis, prima tamen videtur probabilior, quia meritò poſset alteruter ſponſorum jam nolle Matrimonium, cujus onera ob paupertatem præſentem ſuſtineri non poſsent; ſi tamen alteruter adhuc vellet Matrimonium cũ ſimili perſona, teneretur priorem ducere, Averſ. *§. Quartò*.

§.7. Plerique cum Buſemb. Krim. *n.*313. Kugler *p.3. n.*107. 173
dicunt, ſi unus repentè fiat multò ditior, vel honoratior, non ideò poſse reſilire, quia alter per hoc non eſt factus deterior, ſed manſit, qualis erat, & ideò etiam non poteſt reſilire ſponſus, etiamſi offeratur ipſi alia ditior. E contrà Amic. Huttad. Illſ. & alii apud Gob. *n.*340. dicunt priorem poſse reſilire, quia mutatio illa in ipſo facta cauſat inæqualitatem, qualis ſi fuiſset initio, utique non contraxiſset. Perez *d.9. ſect.*11. diſtinguit, putatque reſilire poſse, ſi iniens ſponſalia habuit reflexionem ad æqualitatem opum, vel honorum, è contrà, ſi ſine reflexione ad iſta propter aliam cauſam contraxerit, quæ etiam nunc maneat, dicit non poſse reſilire, Tamb. §.8. *n.*15. & Gob. ſuprà nolunt judicium ſuum ferre de his ſententiis. *Leand.* apud *Tamb.* ſimpliciter dicit utramque eſse probabilem, Sporer *n.*218. ſapienter, ait, conſulendum eſse alteri, ut non multùm repugnet diſsolutioni ob pericula diſsenſionum in Matrimonio ſic quaſi coacto, ideòque potiùs petat aliquid in compenſationem.

§.8. Si unus ſponſorum incipiat, & etiam invitus pergat ita 174
abhorrere ab altero, ut feriò, & ex judicio conſcientiæ dicat, ſe malle quidlibet pati, quàm inire illud Matrimonium, Gob. *num.*337. dicit eſset cauſam ſufficientem diſsolvendi ſponſalia, quia ex tali Matrimonio ſequentur diſcordiæ; ſed magna hìc cautela eſt opus, ne detur cuivis occaſio tale quid apprehendendi vel confingendi, & inquirendum in initia, & cauſas talis averſionis; poteſt enim eſse ab inanibus phantaſiis, quæ inito Matrimonio ſtatim diſſipabuntur, uti experientia ſæpè docuit. Quòd ſi eſset ex quodam vilipendio ſponſæ, quæ admiſiſset copulam cum ſponſo, certum eſt ejuſmodi averſionem ſponſi non ſufficere ad diſsolvenda ſponſalia.

§.9. Si

175 §.9. Si ſponſa, quæ à ſponſo non putabatur eſſe pauper, dotem non afferat, quamvis de hoc non ſit facta mentio, erit cauſa ſufficiens diſſolvendi ſponſalia, quia in omni actione nuptiali includitur promiſſio dotis, niſi ſponſa ſciatur eſſe pauper: receptum enim eſt, mulierem nubentem omnia bona ſua in dotem promittere, quamvis non exprimat, Caſtrop. *p.* 28. *n.*3. Gob. *n.*339. Krim. *n.*318. contra Maſcard. Barb. & alios.

176 §.10. Si omnibus conſideratis cauſa diſſolvendi ſponſalia maneat dubia, accedere debet judicium, & declaratio Superioris Eccleſiaſtici, Sanch. *d.*69. De cætero, pro foro conſcientiæ ſufficit moralis certitudo, ut diſſolvantur etiam propria authoritate, Sanc. *d.*63. Caſtr. Hurt. Tamb. *c.*5. *ſ.*9. *n.*7. *&* 8.

177 *Q.* 26. *Quid notandum ſit circa cauſas, vel defectus ignoratos?* R. §. 1. Cauſa vel defectus, qui, ſi fuiſſet cognitus, impediviſſet ſponſalia, quamvis anteceſſerit, ſi fuit ignoratus, & poſteà innoteſcat, adhuc dat jus ea diſſolvendi, quia paria cenſentur non eſſe, & non apparere, L. *De Lege. ff. de contrab. empt.* & ideò etiam paria ſunt, aliquid ſupervenire, & præcedere ignoranter, res enim dicitur fieri, quando primùm innoteſcit, Sanch. *l.* 1. *d.* 63. *nu.* 2. Leſſ. *l.* 2. *c.* 42. *dub.* 9. Laym. *l.* 5. *tr.* 10. *p.* 1. *c.* 1. Maſtr. *n.* 86. probatque Sanch. *n.* 7. hoc valere, quamvis adjectum ſit juramentum, nam ſecundùm antedicta, conſenſus dabatur cum implicito quaſi pacto, ſi mutatio non ſuperveniret, Gob. *n.* 205. Spor. *n.* 219. notatque Sanch. *d.* 67. non eſſe opus petere diſpenſationem, vel relaxationem ejuſmodi juramenti, quia non impleta hac quaſi exceptione non obligat. Et in omnibus conſentiunt plures cum Averſ. *q.* 8. *ſ.* 15.

178 §. 2. Si ſponſus poſt ſponſalia prius intelligat ſponſam fore ineptam generationi, voluit autem talem, quæ eſſet apta, reſilire poteſt, quia defectus notabilis eſt detectus Gob. *n.* 344. Porrò Ariſtoteles putat ineptam eſſe, ſi ſit 50. annorum, Albertus M. ſi ſit 45. ſed attendenda eſt complexio, & naturalis vigor.

179 §. 3. Si prius poſteà innoteſcat, quòd non habeat inſignia nobilitatis, quæ habere eam putavit, etiã eſt notabilis defectus, præſertim in Germania ratione prolium ad certos canonicatus vel comitia admittendarum; ideòque poterit reſilire, Gob. *n.* 345.

180 §. 4. Si poſteà innoteſcat, quod ſponſus ante ſponſalia ſit fornicatus, *Navarr.* putat ſponſam poſſe reſilire, ut ſponſus poteſt reſilire, ſi innoteſcat ſponſam tum eſſe fornicatam, uti habet communis cum Maſtr. *n.* 84. ſed oppoſitum probabilius tenent Sanch. Caſtrop. Averſ. *q.* 8. *ſ.* 15. Maſtr. quia vitium illud eſt minoris æſtimationis in ſponſo, è contrà reddit ſponſam longè viliorem. Si tamen ſponſus ex fornicatione haberet prolem, ſponſa poſſet reſilire, tum quia Matrimonium per hoc redditur notabiliter difficilius propter obligationem alendæ illius prolis, tum quia hoc communiter dat cauſam diſcordiarum, Con. Caſtrop. Krim. *n.* 312.

Obji. Cap. *Quemadmodum*, De jurejurando ſic habetur: *Si quis juraverit ſe ducturum aliquam in uxorem, non poteſt ei opponere fornicationem præcedentem, ſed ſubſequentem, ut illam non ducat in conjugem.* R. Textus loquitur de fornicatione præcedente, & cognita ante ſponſalia, uti Gloſs. & DD. ibi notant.

181 §. 5. Eſt obligatio manifeſtandi talem defectum, propter quem Matrimonium alteri parti futurum eſſet notabiliter difficilius, alioquin fit illi injuria, dum imponitur onus, in quod non conſentit, Gob. *nu.* 367. Spor. *n.* 219. meritò addens cum Gob. *n.* 474. talem defectum in ſponſa eſſe, ſi ſit imprægnata ab alio, ut dicetur *n.* 183.

182 §. 6. Si unus ſponſorum laboret vitio occulto non afferente ſpeciale incommodum, quod tamen, ſi reſciretur, daret juſtam cauſam diſſolvendi ſponſalia, uti ſi ſponſa ante, vel alteruter poſt ſponſalia fornicatus ſit, ordinariè poteſt tacere, ſponſalia contrahere, vel poſt contracta alterum cogere ad Matrimonium, quia, quamvis alter poſſet ob ejuſmodi defectum, aut in pœnam fractæ fidei ei non ſervare fidem, tamen talem pœnam non tenetur in ſe exequi, ut praxis probat, nec Confeſſarii ad hoc obligant, eſſetque nimis durum obligare ad ita ſe diffamandum, vel abſtinendum à Matrimonio, Sanch. *l.* 1. *d.* 68. *n.* 8. Dicaſt. Perez, Averſ. *ſ.* 19. Burgh. *cent.* 2. *caſ.* 26. contra Sotum. Et ſimiliter dicam *n.* 372. adulterum poſſe tacere, & pergere petere debitum, quamdiu enim ignoratur talis defectus, injuſtè negaretur Matrimonium, vel debitum, ergo cùm alter non teneatur ſe manifeſtare, non peccat petendo hoc, de quo conventum eſt. *Nec obſtat*, quòd ementi fiat injuria, ſi reticeatur vitium mercis, quo cognito non fieret emptio, *nam* ex dictis *l.* 3. *p.* 2. *n.* 927. & à *n.* 945. conſtat, non eſſe opus tale vitium manifeſtare, ſi non obſtet fini ementis, & ſpecialiter in ſponſalibus relinquitur alteri ſponſo, ut in ejuſmodi vitia ipſemet inquirat, nec uſus habet, ut altera pars ejuſmodi defectus ſuos detegat, Navar. Con. Dian. Averſ. *ſuprà*, Sanch. *l.* 6. *d.* 27. Pont. *l.* 12. *c.* 18. Dico, ordinariè, nam aliud eſt, ſi periculum eſſet, ne defectus erumperet, & cauſaret poſteà graves rixas, &c. An peccet contrahens, & tacens impotentiam temporalem coeundi, dicetur *n.* 797.

183 §. 7. Huc pertinet reſolutio ſequentis caſus; Titia imprægnata à Sempronio adultero, quærit, an poſſit inire Matrimonium cum Cajo proco ſuo, ut ſic vitet infamiam publicam. R. 1. Si Titia abſolutè poſſit aliter vitare illam infamiam, v. g. pariendo alibi, non poteſt, uti per ſe patet: ſi autem aliter non poſſit vitare illam infamiam, antequàm ineat Matrimonium, tenetur, quoquomodo occulto poteſt, cogere Sempronium, ut aſſignet media ſuſtentationis proli ſpuriæ naſcituræ, ne Cajo, & prolibus legitimis cauſetur damnum. Quòd ſi Titia non poſſit aliter vitare infamiam, neque adducere Sempronium, ut damna præcaveat, videri poſſet Titia inire poſſe Matrimonium cum Cajo, ſub ſuſcepta, in conſcientia, ſtrictiſſima obligatione juſtitiæ, ut quomodocunque poterit, compenſet Cajo, & prolibus legitimè naſcituris damna ſuſtentationis, vel fortè participandæ partis hereditariæ, procurando ſuo tempore, ut proles ſpuria ingrediatur Religionem, aut quocunq; prætextu, etiam invita, domo ejiciatur; interim ipſa conetur ex paraphernalibus, vel extraordinaria induſtria ſua, vel aliunde Cajo, & legitimis prolibus compenſare dicta damna. Suadetur hoc 1. quia ſi Titia nõ poſſet aliter vitare infamiam iſtam, quàm illam ſpuriam prolem exponendo ante oſtium Caji, non peccaret, ſi exponeret, dummodò nulla ſuſpicio, vel infamia redundaret in Cajum, & Titia eſſet parata, quantum in ſe eſt, compenſare damnum cauſandum Cajo ratione prolis alendæ, ergo nec peccaret Titia in talibus circumſtantiis imponendo prolem iſtam in ipſam domum Caji, atqui in ſubſtantia, quantùm eſt ratione damni, plus non facit Titia in noſtro caſu: ergo. 2. Si Titia eſſet in Matrimonio cum Cajo, & conciperet ex alieno, non teneretur cum infamia ſua nequidem ſoli Cajo hoc ſignificare, ſed tacere poſſet, & permittere damna Caji, ac prolium legitimarum, ergo ſimiliter Titia in caſu noſtro ad cavendam infamiam ſuam publicam. 3. Saltem ſi poſt contracta ſponſalia ſupervenit illa imprægnatio, poterit Titia ex jure per ſponſalia quæſito pergere ad Matrimonium, tacendo. 4. Ratio horum omnium à priori videtur eſſe, quia nemo tenetur ſe infamare publicè, ad cavendum, ne ex actione ſua jam poſita, quam infectam reddere nequit, alius patiatur damnum in bonis fortunæ, quæ minoris ſunt æſtimationis, quàm famæ, tum enim cenſetur potiùs permittere damnum alterius, quam poſitivè inferre: quod magis valet, ſi incertum ſit, an hoc damnum fortunæ ſit ſecuturum, uti eſt in noſtro caſu, quia incertum eſt, an proles ſpuria ſit naſcitura, & ſupervictura, plurimi enim fœtus emanent, & multi nati emoriuntur. 5. Ratio ulterior etiam à priori eſt, quia Cajus ſuppoſitis talibus circumſtantiis non videtur rationabiliter invitus ad talia damna fortunæ, vellet enim ſibi hoc fieri, ſi eſſet loco Titiæ nunc pœnitentis. Hanc ſententiam videtur tenere Dicaſt. *s.* 10. *d.* 1. *n.* 640. quamvis non ex his rationibus, nam univerſaliter docet, ſponſum vel ſponſam poſſe reticere defectum graviter pernicioſum alteri parti, v. g. lepram, morbum gallicum, &c. ſed R. 2. Abſolutè tenendum eſt Titiam non poſſe tacito hoc vitio inire Matrimonium, ita Con. *d.* 23. *n.* 100. Pont. *l.* 12. *c.* 18. *n.* 6. Perez *d.* 10. *ſect.* 2. *nu.* 9 Caſtr. *d.* 1. *p.* 30. *n.* 5. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 287. Gob. *tr.* 10. *nu.* 367. Ratio eſt 1. quia peccat contra juſtitiam, qui vendit mercem valdè vitioſam, vel noxiam, maximè ſi hoc vitium occultum ab altero deprehendi nõ poſſit, uti de lignis putridis traditur *L. Julianus*, 13. ff. De actione empti: & L. 1. ff. De ædilit. edicto; hic autem in contractum adducitur merx valdè vitioſa, & noxia, ergo. 2. Licèt Titia firmiſſimè proponat præcavere, aut compenſare illa damna Caji, & prolium legitimarum, via erit, ut poſſit, quia carebit propriis, & ſpurius non tenebitur credere, ſe eſſe ſpurium, ſed dividet hæreditatem cum aliis, imò quia primò gignetur, ſpeciale jus ſibi fortaſſe attribuet, ergo Titia ſaltem exponit ſe periculo proximo injuſtè damnificandi Cajum, & proles legitimas, ergo hoc ipſo peccat. Ad rationes oppoſitas facilè eſt reſpondere. *Ad* 1. Diſparitas eſt, quia ſi ea poneret ante domum, vel etiam in domo Caji, poſſet Cajus, ſi vellet, non acceptare, ſed vel deponere alibi, vel adferre ad Superiores, quorum eſſet providere, aut ſi horum neutrum vellet facere, liberè admitteret; in noſtro autem caſu planè involuntarius eſt, & cogitur innocens, & nil ſciens, damnum injuſtum ſubire. *Ad* 2. Titia tum cenſeretur ſe permiſſivè habere ad damnum, quia non poſſet aliter impedire ſalvo jure, quod habet ad famam: ſed in noſtro caſu poteſt omittere Matrimonium; ſi non omittat, per illud poſitivè inducit damna iſta Cajo; neque habet jus ad famam cum tali injuria Caii, ſed culpæ ſuæ imputare debet illam infamiam. *Ad* 3. n. aſs. quia principalis contractus eſt Matrimonium adhuc ineundum, ad quod afferret mercem vitioſam, & noxiam, ergo faceret injuriam Cajo, ſi id non manifeſtaret. *Ad* 4. nego, quòd habeat ſe permiſſivè, ſed poſitivè cauſat Cajo illud damnum nunc liberè ineundo Matrimonium, ex quo ſolo redundaret damnum in Cajum. *Ad* 5. Cajus eſt rationabiliter invitus, & ſi eſſet loco Titiæ, irrationabiliter vellet ſibi hoc fieri, uti patet ex dictis.

§. 8. Si ſponſa interrogata, dicat ſe eſſe virginem, cùm ta- 184
men non ſit, mendacium illud eſt veniale tantùm, cùm non ſit graviter pernicioſum, Perez, Gob. *n.* 371. per accidens ta-

men fieri poſſet, ut eſſet mortale, ſi prudenter timeretur, ne hoc erumperet, & graves inde orirentur diſcordiæ, tum enim vel eſſet fatenda veritas, vel non ineunda ſponſalia, Caſtrop. *d.*1.*p.*30.*num.*4. vel defectus arte aliqua tegendus eſſet in primo congreſtu maritali, inquit *Averſ.* Si autem poſitivè finxerit ſe virginem, & ita induxerit ad ſponſalla, non poteſt cogere ad Matrimonium, quia ſic poſitivè fingendo fecit injuriam, quam continuaret, Caſtrop. *n.*3. Gob. *n.*373.

185 §.9. Si putaſti virginem, ſed poſteà intelligas eſſe viduam, videtur eſſe cauſa ſufficiens diſſolvendi ſponſalia, tum quia vidua cenſetur longè vilior, tum quia tu fieres bigamus, & diſſoluto conjugio non poſſes abſque diſpenſatione promoveri ad Ordines, quod videtur eſſe notabile incommodum, Sanch. Caſtrop. *p.*29.*n.*6. Averſ. *q.*8. *ſect.*15. contra Con.

186 §.10. Si poſt talem cauſam ſupervenientem, aut jam priùs cognitam ſponſalia anteà valida ratificaveris, vel expreſſis verbis, vel ipſo facto, & præſertim ſecuta copula, non eſt ampliùs poteſtas reſiliendi, quia cenſeris remiſiſſe jus tuum, & alteri reſtituiſſe jus ſuum priſtinum, Sanch. *d.*66.*num.*2. Averſ. *ſect.*17. Tamb. *§.*19.*n.*4. Aliud eſt, ſi neſciveris cauſam reſiliendi, aut ſi tale quid faciens expreſsè noluiſſes ratificare ſponſalia, tum enim docent Hurtad. Tamb. Gob. *n.*384. Spor. *num.*219. contra Sanch. te in conſcientia non teneri, quia non ceſſiſti juri tuo, cùm copula nequidem implicitè includat voluntatem cedendi illo jure, & præſumptio, quæ eſt in contrarium, hîc & nunc ſciatur niti falſo: poſſet tamen pro foro externo cogi à Judice talem contrarium animum non præſumente. Quòd ſi ratione talis copulæ vel ſponſalium cauſatum eſſet damnum alteri, hoc compenſandum eſſet, uti certum eſſe dicit Tamb. *n.*5.

187 *Q.27. Quid addendum ſit circa diſſolutionem ſponſalium ob ingreſſum Religionis, votum, Ordines ſacros, vel aliud impedimentum ſuperveniens?* Reſp. §.1. Si unus ſponſorum ingrediatur Novitiatum Ordinis religioſi, docent plurimi apud Sanch *l.*1.*d.*42.*n.*2. hoc ipſo utrimque diſſolvi ſponſalia, ſi enim profeſſio unius ob ſuam perfectionem utrimque diſſolvat Matrimonium ratum, Novitiatus, qui ſimilem perfectionem participat, & eſt via ad profeſſionem, utrimque diſſolvet ſponſalia: è contrà *Caj. Durand. Armil.* & alii dicunt, ex neutra parte diſſolvi, donec fiat profeſſio, quia nullo Jure, vel lege probari poteſt ea diſſolutio, & ſi alter è Novitiatu exeat, poſſunt adimpleri, ergo tempore Novitiatus manente, quamvis ſint ſuſpenſa, Nav. Sylv. Sanch. Tol. Bon. Caſtr. *d.*1.*p.*16. Maſtr. *n.*80. Averſ. *q.*8. *ſ.*12. Gob. *n.*317. Spor. *n.*203. Kugler *p.*3. *n.*31. probabiliùs dicunt diſſolvi ex parte illius, qui in ſæculo remanet, nam ingrediens cenſetur renunciare ſponſalibus, & ſit notabilis mutatio in illo, tum quia gravatur ille, qui remanet (tenebitur enim exſpectare ſaltem uno anno) tum quia, qui ingreſſus eſt, cenſetur vilior in ordine ad Matrimoniũ, quia omnes refugiunt ducere eam, quæ fuit monialis, vel nubere ei, qui fuit monachus. Non diſſolvuntur autem ex parte ingreſſi, uti probabiliùs tenent Con. Hurt. Rebell. Laym. Pont. Caſtrop. *p.*21. *n.*4. Averſ. Maſtr. Krim. *n.*234. contra Henriq. Sanch. Bonac. Becan. & alios, nam quòd per profeſſionem diſſolvatur Matrimonium ratum, hoc ſcimus ex Jure poſitivo, & eſt diſpar ratio, quia profeſſio eſt ſtatus, à quo nemo poteſt recedere; non item Novitiatus, qui non excludit poteſtatem ad Matrimonium.

188 §.2. Si profeſſio religioſa fieret in fraudem, vel cum damno alterius, v.g. ſponſæ, ſpe Matrimonii data corruptæ, quod damnum aliter reparari non poſſet, quàm per Matrimonium, non ſolverentur ſponſalia, imò profeſſio eſſet nulla, tam in ratione voti reſpectu Dei, cùm ſit de re hîc, & nunc illicita, quam in ratione contractus reſpectu Religionis, quæ talem profeſſionem admittere non vult, nec poteſt, quippe contra jus ſponſæ damnificatæ, Averſ. *§. Tertiò*, Spor. *n.*202.

189 §.3. Si votum perpetuæ caſtitatis fiat poſt ſponſalia, non in fraudem, vel damnum alterius, ſed ſincere, ob cultum Dei, & ſalutem animæ, præter citatos *à Buſemb.* docent, etiam ex parte voventis dirimi ſponſalia, Sylv. Angel. Sot. Gonet, Leſs. *in Auctar. v. Sponſalia, caſ.*6. Gob. *t.*10.*n.*312. Pont. *l.*12.*cap.*12.*num.*4. Averſ. *q.*8. *ſ.*12. *§. Votum*, Amic. *d.*32. *num.*40. Maſtr. *num.*81. aliique multi, quos referunt Sanch. *d.*46.*n.*7. & Caſtrop. *d.*1.*pu.*20.*n.*5. Et idem videtur velle S.Th. *in* 4. *d.*38. *quæſt.*1. *ar.*3. *qu.*4. putant enim imbibitam fuiſſe illam conditionem, niſi elegero ſtatum perfectiorem, qualis eſt ſtatus caſtitatis etiam in cœlibatu. Et hanc ſententiam Sanch. Dicaſt. *d.*1. *num.*461. Verric. *l.*1. *art.*46. *num.*3. vocant probabiliſſimam, Buſemb. probabilem. E contrà Sylv. Nav. Palud. S. Anton. Valent. Con. Fill. Hurt. Regin. Rebell. Becan. aliique multi cum Sanch. Caſtrop. Spor. Platel. Krimer *à num.*256. Kugler *p.* 3. *à nu.*44. aliique apud Averſam probabiliùs negant ſponſalia per illud votum dirimi: nam Cap. *Veniens*, Qui Clerici vel voventes, Papa jubet imponi pœnitentiam ob mentitam fidem mulieri, quæ poſt ſponſalia votum caſtitatis emiſerat, ergo id ei erat illicitum, quia frangebat fidem. Ratio autem eſt, quòd illa conditio non inſit ex natura talis contractus, neque ex diſpoſitione Juris poſitivi, neque ex intentione contrahentium, qui minimè cogitant de reſervando ſibi illo jure, unde, ſicuti obligatio ſolvendi rem debitam alteri non ſolvitur per votum donandi pauperibus, neque Deus acceptat donationem abſolutam rei jam alteri debitæ; ita & hîc: Deinde delicta non præſumuntur, talis autem vovens peccaret, ſi abſolutè voveret caſtitatem contra jus ſponſæ, ergo præſumi debet voviſſe ſub conditione, ſi remitteretur, vel ceſſaret obligatio ſponſalium, conſequenter obligatur voto, quantum ſervare poteſt, id eſt, tenetur ad continentiam, ſi ſponſa obligationem remittat, vel poſt contractum Matrimonium moriatur: in Matrimonio autem non poteſt petere debitum, ſed tantum reddere, uti dicetur *n.*357.

190 §.4. Votum ingrediendi Religionem emiſſum poſt ſponſalia, per ſe loquendo eſt licitum, uti & votum profitendi, Caſtr. *d.*1.*p.*30.*n.*4. Spor. *n.*240. votum tamen ingrediendi nõ diſſolvit ſponſalia ex parte voventis, quia ingreſſus ipſe non diſſolvit, ut jam dictum eſt. E contrà multi cum Laym. & Gob. *tr.*10.*n.*314. docent, per votum profitendi diſſolvi ſponſalia etiam ex parte voventis, putantque ad hoc acceptari à Deo ob illius excellentiam, & quia obligat ad perpetuò manendum in Religione, adeòq; ad aliquid incompatibile cum Matrimonio: nihilominus *Caſtrop. & Spor.* ſuprà probabiliùs dicunt tantùm ſuſpendere ſponſalia, cùm enim tale votum ante profeſſionem non cõſtituat ſtatum, ſed relinquat poteſtatem implendi ſponſalia, non eſt ratio, cur dicatur obligationem illam extinguere.

191 §.5. Si votum Caſtitatis, vel Religionis præceſſerit, & ſequantur ſponſalia abſque copula, & damno alterius, prævalet obligatio voti præcedentis, & impedit obligationem juſtitiæ ex ſponſalibus, quæ reipſa nulla ſunt, ſecundum dicta *n.*93. unde tum tantùm obligabit promiſſio ſequens, ſi alter injuſtè pateretur notabile damnum in fama, vel fortunis, Sanch. *l.*1.*d.*45.*n.*5. Pont. *l.*6 *c.*12. J. Sanch. *d.*8. *à n.*13. Lug. *De juſt. d.*12.*n.*4. Pirh. *de ſponſ. n.*54. Et hoc vult S.Th. *in ſupplem. q.*53. *art.*1. *ad* 1. dicens, *propter votum ſimplex ſunt ſponſalia dirimenda*, quod docet etiã S. Anton. quamvis talia ſponſalia jurarentur, quia hoc juramẽtum eſt de re illicita, ſeu voto contraria. Quid autem dicendum ſit, ſi poſt tale votum deflorarit puellam, vel conſciam, vel non conſciam talis voti, dixi *l.*3.*p.*2.*n.*320. Et ibi dictis conſentiunt Maſtr. *n.*74. Krim. *à n.*246. Kugler *p.*3. *à n.*56.

192 §.6. Votum perpetuò habitandi in aliquo monaſterio ſine voluntate profitendi, non diſſolvit ſponſalia ex parte voventis, uti colligitur ex dictis, attamen diſſolvit ex parte alterius, quia hoc vovens cenſetur jus ſuum remittere, Gob. 317.

193 §.7. Si quis juramento firmaverit ſponſalia, *Navarr. Led. Rebell.* & alii putant, non poſſe ingredi Religionem, niſi priùs contraxerit Matrimonium ratum, ut ſic impleat juramentum, quod debet, quantùm poteſt, ſervari, ubi non eſt diſpendium ſalutis æternæ, & ideò *Sot.* dicit hoc eſſe conſulendum: è contrà Sanch. *d.*43. Caſtrop. *n.*5. Averſ. *qu.*8. *ſ.*12. Spor. *num.*203. Krim. *n.*238. aliique multi cum Kugler *p.*2. *n.*48. probabiliùs dicunt, per ſe nullam eſſe obligationem Matrimonii contrahendi, ſed poſſe ſtatim ad Religionem ire, tum, quia per ſponſalia intendebat conſtanter inire Matrimonium, ad quod non tenetur volens ingredi Religionem, tum maximè, quia juramentum imbibebat hanc exceptionem, niſi ſtatum religioſum voluero. Teſtaturque Pignat. *tom.*9. *conſ.*133.*n.*48. Gregorium XIII. declaraſſe, quòd mulier etiam poſt jurata ſponſalia liberè poſſit fieri Monialis. *Dixi*, per ſe, nam ſi ad cavendum alterius damnum, aut ad legitimandam prolem opus eſſet priùs contrahi Matrimonium, ad hoc eſſet obligatio ex juſtitia vel charitate, tumque ſine conſummatione Matrimonii ingredi deberet Religionem, *Henriq. Sanch.*

194 §.8. Si alteruter contrahat, habens animum poſt Matrimonium ratum ingrediendi Religionem, & de hoc non præmonuerit alterum, putat *Prapoſ.* & alii non peccare, quia utitur jure ſuo, cùm etiam alteri maneat tempus deliberandi ad bimeſtre; ſed Sanch. *n.*12. aliique cum Caſtr. *n.*7. Spor. *nu.*252. Averſ. ſuprà, probabiliùs dicunt peccare graviter contra charitatem, quia graviter decipitur ſponſa, ſi enim hoc ſciviſſet, non conſenſiſſet, & ille hoc reticendo ſine juſta cauſa, facit, ut ipſa veniat in ſuſpicionem alicujus defectus, item, ut ad finem Novitiatus expectare debeat, & ideò fortè deteriùs nubat, quæ ſunt notabilia contra charitatem, ſi tamen eſſet gravis cauſa, v.g. ſi alter non poſſet vitare ſcandalum, mortem, infamiam magnam, non peccaret ſic ineundo. Quòd ſi cum voto caſtitatis contraheret Matrimonium eo animo, ut ante conſummationem tranſiret ad Religionem, ordinariè loquendo adhuc graviter peccaret, tum ob cauſas jam datas, tum, quia ordinariè loquendo ſe exponit periculo frangendi votum, Sanch. *n.*6. Caſtrop *n.*8. Krim. *à n.*248. qui tamen excipiunt caſum neceſſitatis, uti ſi aliter non poſſet conſulere famæ ſuæ vel alienæ, evadere carcerem &c. uti *n.*183. inſinuatum eſt.

195 §.9. Nec prima Tonſura, nec Ordines minores diſſolvunt ſponſalia: ſi tamen ſponſus inſcia vel invita ſponſa horum aliquid ſuſcipiat, Gob. *n.*361. & Spor. *n.*205. dicunt ſolvi ex parte ſponſæ, quia ſponſus oſtendit ſe inconſtantem, & per hoc, quòd de ſtatu clericali cogitet, videtur remittere jus ſuum: &

hoc

hoc dicit eſſe probabile Krim. *num.* 285. ſed Sanch. *l.* 1. *d.* 47. *nu.* 1. etiam probabile dicit, non ſolvi, quia cùm hoc nullo modo impediat Matrimonium aut ejus uſum, & talis maneat liber ad ſtatum religioſum, ad quem fortè, aut ad aliquid aliud prodeſſe poſſent minores Ordines, videtur jus habere ad illos ſuſcipiendos ſalvis ex utraque parte ſponſalibus, uti his ſalvis proponere poteſt ingredi Religionem. An autem licitum ſit ſuſcipere ſacrum Ordinem invita ſponſa: dicam *n.* 200.

196 §. 10. Sylv. & alii *n.* 189. relati, qui dicebant per votum Caſtitatis ſuperveniens ſolvi ſponſalia, putant ſimiliter ſolvi per votum ſacrorum Ordinum, quia etiam hi ſunt ſtatus perfectior, ſed *Navar.* & alii ibidem relati probabilius contradicunt, nam eſt tantùm votum vovendi caſtitatem, ergo cùm ſecundùm ibi dicta nequidem votum caſtitatis diſſolvat ſponſalia, multò minùs votum ſacri Ordinis; imò illicitum eſt tali ſponſo ſuſcipere ſacrum Ordinem ſecundùm dicenda *nu.* 200. Unde & votum abſolutum ſuſcipiendi eſt ipſi illicitum, valet tamen conditionatum, ſi ſponſa remittat, vel ſi poſt Matrimonium moriatur, & tale ſemper præſumi debet eſſe, ideóque tenebitur talis vovens Ordines ſacros tum ſuſcipere.

197 §. 11. Si ſuſceptio Ordinis ſacri fiat in fraudem vel damnum ſponſæ defloratæ vel imprægnatæ, quod aliter reparari non poſſit, quàm per Matrimonium, valet quidem Ordo, ſed non eſt obligatio ad caſtitatem, quia illam vovere, vel ſuſcipere in his circumſtantiis, eſſet vovere vel ſuſcipere illicitum, & contra jus quæſitum alterius; ergo tale votum obligare non poteſt, unde talis tenebitur inire Matrimonium, niſi timeantur inde alia mala, vel Eccleſiaſticus Judex aliter diſponat, Gob. *n.* 320.

198 §. 12. Si Cajus, & Titia mutuò promittentes habuerint copulam, & poſteà prius advertant ſe habuiſſe impedimentum, v. g. quia erant conſanguinei in tertio gradu, uterque etiam invito altero poteſt reſilire, quia nec obligatur ratione promiſſionis, cùm promiſſio rei illicitæ non obliget, & ſicuti Matrimonium cum tali impedimento eſt invalidum ita & ſponſalia: neque obligatur ratione doli vel injuriæ, cùm nihil tale intervenerit, Bonac. *de ſponſal. q.* 1. *tr.* 7. *n.* 7.

199 §. 13. Ad quid teneatur, qui fornicatur cum conſanguinea, cui fecit ſpem vel promiſſionem Matrimonii, dixi *l.* 3. *p.* 2. *n.* 321. Si autem Titius poſt ſponſalia inita cum Berta fornicetur cum Caja Bertæ ſorore, & cum hac ineat nova ſponſalia, facit injuriam Bertæ; quia ob contractam affinitatem reddit ſe inhabilem ad ſatisfaciendum juri ad rem, quod Berta habebat in ordine ad futurum Matrimonium. Et quamvis etiam ducere non poſſit Cajam ob contractam publicam honeſtatem ex ſponſalibus cum Berta, tamen ducere debet alterutram, & erit prudentum determinare ea circumſtantiis cavendi ſcandali vel damni reparandi, ad quam petita diſpenſatione potiùs ſit inducendus, teneri enim ad petendam diſpenſationem ſaltem ordinariis & moderatis ſumptibus ſuis, docet Caſtr. *d.* 1. *p.* 26. Tamb. Spor. *n.* 214. 276. Krim. *p.* 321. & per ſe loquendo tenetur ad ducendam Bertam, quia tenetur ad reparationem juris, quod Berta habuit; deinde, quia ſponſalia poſteriora contra fidem priorum inita, licèt juramentum, & copula accedat, ſecundùm dicta à *n.* 73. ſunt invalida, ergo priora ſponſalia manent, ad quæ tenebitur diſpenſationem petere; præterea Titius tenebatur ſe non reddere inhabilem, ergo tenetur etiam tollere inhabilitatem, ut ſic injuriam juri Bertæ illatam reſarciat, & ita videtur abſolutè ſentire etiam Gob. *p.* 10. *nu.* 327. quamvis alii diſſentiant. *Si dicas*, tum tantum faciendam eſſe reſtitutionem, quando damnificatus habuit jus in re, quia jus ad rem eſt obnoxium multis caſibus, ergo non poteſt ex eo violato oriri obligatio reſtitutionis ſaltem non ad totum; *contra eſt*, quia licèt Berta non habuerit jus ad uſum corporis Titii, tamen habuit jus in re, id eſt, poteſtatem in jure ad uſum corporis, ergo quamvis Titius non obligetur ad reddendum uſum corporis, obligatur tamen ad reddendum jus, quod Berta habebat ad uſum corporis Titii; ſicuti, ſi quis jus habeat ad electionem pro Beneficio, quod jus per injuſtam alterius intruſionem violatur, non debetur ei quidem reſtitutio Beneficii, ſed tamen debetur redintegratio juris, quod habebat ad electionem pro Beneficio. Quod ſi Titius renuat ducere Bertam, eò quod fortè aliqui authores ſint, qui dicunt illum non obligari ad petendam diſpenſationem, ſuadendum Bertæ, ut ipſa petat etiam inſcio aut invito Titio, qua obtenta non ampliùs excuſabitur. Satisfieri tamen debebit etiam Cajæ ſaltem ad vitandas rixas & incommoda alia. Denique licèt Titius vellet Bertam, & pro ea ducenda obtinuiſſet diſpenſationem, tamen Berta poſſet eum repellere, quia ob inconſtantiam Titii, & ob injuriam ſibi illatam habet jus reſiliendi ab iſtis ſponſalibus: & ideò S. Congreg. 29. Martii 1653. apud Pignat. *to.* 1. *conſult.* 367. declaravit ſponſalia per talem ſupervenientem affinitatem diſſolvi.

Obji. L. Continuus, §. Cùm quis, ff. de verb. obligat. dicitur, *quæ pendent à voluntate principis cenſeri quaſi impoſſibilia*, ergo Titius non poteſt obligari ad procurandam talem diſpenſationem. R. antecedens intelligitur de illis, quæ omninò non, aut rariſſimè concedi ſolent, diſpenſationes autem ejuſmodi facilè obtinentur: ergo adeſt obligatio pro reſarciendo damno injuſtè illato.

Q. 28. An & quomodo peccet, qui necdum diſſolutis ſponſalibus, & invita ſponſa, ex ſincero animo Deo meliùs ſerviendi ſuſcipit ſacros Ordines? R. Negant peccare Henriq. Sotus, Merat. Pont. Eſcob. Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 208. Averſ. *q.* 8. *ſect.* 12. Pro eadem citantur Nav. Sylv. Cordub. Vega apud Sanch. *l.* 1. *d.* 47. *n.* 1. qui ſententiam illam vocat probabiliſſimam: Verric. *l.* 1. *d.* 47. *n.* 1. vocat ſatis probabilem, Dicaſt. *d.* 1. *n.* 478. probabilem agnoſcit, dum dicit, probabile eſſe, quòd licitè voveatur ſuſceptio Ordinis ſacri. Eandem tenet Guttier. apud Caſtr. *d.* 1. *p.* 19. *n.* 1. Id ipſum à potiori tenebunt illi, qui docent, licitè poſſe poſt ſponſalia emitti ſimplex votum caſtitatis, quo ſponſalia dirimantur, de qua ſententia dixi *n.* 189. Laym. *l.* 5. *t.* 10. *p.* 1. *c.* 2. *n.* 7. agens de facultate diſſolvendi ſponſalia per ſuſceptionem ſacri Ordinis, ait; *cùm ſententia hæc ob gravium Doctorum authoritatem probabilis ſit, in conſcientia tutus erit, qui à ſponſalibus præſertim clam celebratis, ſincero animo amplectendi ſtatum perfectiorem continentiæ reſilierit.* Addit, *ſi ad forum externum talis cauſa deferatur, Eccleſiaſticus Judex compellere ſolet ad ſponſaliorum fidem ſervandam, quamvis etiam contentus Judex eſſe poſſit ſacri Ordinis ſuſceptione.* Æquum tamen eſſe dicit *num.* 8. ut reſarciat damna, quæ ob id ſponſa incurrit, quia v. g. expenſas in ſponſalibus fecit, aut in præparatione ad nuptias. Ratio illius ſententiæ eſt, tum quia ſacri Ordines faciunt ſtatum valdè perfectum, & includunt ſolemne caſtitatis votum, propter quod licitum eſt poſt ſponſalia inire ſtatum religioſum: tum & præcipuè, quia ſponſalibus videtur ineſſe hæc tacita conditio, *niſi voluero ad ſtatum perfectiorem tranſire.* E contrà Palud. Sanch. Con. Caſtr. Rebell. Perez *d.* 9. *ſ.* 6. Krim. *nu.* 288. dicunt id ſub mortali non licere, quia frangitur fides alteri data in materia gravi juſtitiæ: nec ullo Jure probatur talem conditionem eſſe imbibitam: quòd autem imbibatur conditio, *niſi voluero ingredi Religionem*, inde ſcimus, quia Eccleſia concedens privilegium ingrediendi Religionem ob excellentiam hujus ſtatus facit conditionem illam imbibi: nullibi autem legitur, quòd Eccleſia id faciat ob excellentiam ſacri Ordinis, neque hic in poſitivis valet argumentatio à ſimili, nam etiam Matrimonium ratum ſolvitur per profeſſionem religioſam, non tamen per ſuſceptionem Ordinis ſacri, imò conjugatus non admittitur ad Ordines ſacros, ergo argumentatio non valet à ſtatu religioſo ad ſacros Ordines: *Si dicas*, licitum eſt mutare votum in melius, ergo etiam licebit mutare obligationem ſponſalium in obligationes perfectiores annexas Ordinibus ſacris. R. N. conſ. nam ideò licitum eſt mutare votum in melius, quia omnia vota fiunt Deo, ſatisfit autem, & fit rectè, ſi illi ſolvatur majus, cui debetur minus; è contrà ſponſalia obligant homini, votum & Ordo ſacer obligat Deo, Deus autem vult, ut cuique jus ſuum tribuatur, neque enim quiſquam dicet me ex eo, quòd Deo vel piæ cauſæ ſolvam 100. Daleros, eſſe liberatum ab obligatione eos ſolvendi illi, cui ob emptum pannum illos debeo, ergo nec ſatisfacio juri ſponſæ, licèt me Deo obligem ad majora per Ordines ſacros. Hinc quamvis Tamb. *t.* 3. *c.* 5. §. 3. dicat, utramque ſententiam ſua probabilitate non carere, & Spor. *n.* 205. dicat utramque eſſe æqualiter probabilem, tamen ſecunda videtur eſſe mihi longè probabilior, & tum ſaltem abſolutè tenenda, ſi quis vellet ſacros Ordines ſuſcipere purè, ut ſe à tali ſponſa ſibi nunc diſplicente liberaret. 200

Q. 29. Quid notandum ſit circa diſſolutionem ſponſalium per Matrimonium contractum cum alia? R. §. 1. Palud. Gabr. Henr. Bonac. Becan. Fill. Villal. Leſſ. Laym. Sanch. *l.* 1. *d.* 48. dicunt ita diſſolvi per Matrimonium cum alia initum, ut quamvis hæc uxor moriatur, aut profiteatur in Religione, ipſe non teneatur ducere primam, quia ſuperveniens obligatio major Matrimonii videtur extinxiſſe minorem priorum ſponſalium, ſicuti profeſſio in ſtrictiore Ordine extinguit profeſſionem in priore Ordine laxiore. E contrà Adr. Led. Hurt. Vega, Con. Pon. Averſ. *q.* 8. *ſ.* 13. Maſtr. *n.* 82. Caſtr. *p.* 21. *n.* 4. Spor. *num.* 208. Krim. *n.* 262. Kugler *p.* 3. *n.* 77. probabiliùs dicunt, quòd maneat obligatus primæ, quia ſuperveniens Matrimonium tantùm impedit executionem priorum ſponſalium, ſicut etiam impedit ingreſſum in Religionem, ſi anteà voviſſet Religionem ingredi, non autem tollit illam obligationem. Et diſparitas eſt in profitente Religionem ſtrictiorem, nam profeſſio eſt vinculum ex ſe perpetuum, quod ſola morte tollitur, hinc facta profeſſione in Ordine ſtrictiore meritò cenſetur extincta profeſſio in minùs ſtricto; Matrimonium autem ſolvitur, vel morte conjugis, vel profeſſione, quo ſoluto manet in altero aptitudo ad implenda priora ſponſalia, ergo etiam obligatio. Quid dicendum ſit de ſponſalibus initis contra fidem priorum, dixi à n. 73. 201

§. 2. Si Matrimonium hoc non fuiſſet validum, nequidem ſuſpenſa fuiſſent ſponſalia, quia, *quod de Jure non habet effectum, non præſtat impedimentum*, Cap. *Non præſtat.* De reg. Jur. in 6. 202

Q. 30. Quid addendum ſit circa diſſolutionem ob abſentiam ſponſi vel nimiam dilationem? R. §. 1. Si ſponſus ex juſta cauſa ſe aliò conferat, v. g. ad ſtudium, ad negotiationem, 203

& redire velit, *L.ſæpè*, *ff.De ſponſal.* ſignificatur expectandum eſſe, donec cauſa ceſſet, *L.2. Cod. de repud.* dicitur expectandum ad triennium. *L.2, Cod, de ſponſal,* dicitur expectandum ad biennium, ſi ſponſus moretur intra provinciam; ſi autem extra, ad triennium, putantque multi has leges civiles adhuc obligare: ſed alii cum Sanch.*l.1.d.*54.Caſtr.*d.1.p.*23.*n.*2.Averſ. *q.*8.*ſ.*11.Gob.*t.*10.*nu.*351.Spor.*nu.*201. dicunt Jus civile correctum eſſe per Jus Canonicum, quod Cap. *De illis*, De ſponſ. expreſsè, & abſolutè dicit: *De illis, qui promittunt, ſe aliquas mulieres ducturos, & poſteà dimittunt terram, ſe in partes alias transferentes, hoc tibi volumus innoteſcere, quòd liberum erit mulieribus ad alia ſe vota transferre.* Pirh.& alii cum Krim. *à n.* 294.dicunt, Jus civile tantùm loqui de expectando tanto tempore, ſi velit retinere arrhas, & donata à ſponſo, de cætero poteſt illis remiſſis ſtare diſpoſitione Juris Canonici, attamen expectandum erit aliquo tempore juxta arbitrium prudentis, uti notant Caſtr,*n.*3.Gob.*n.*353. Spor. Et ſi ſciret brevi rediturum, omninò non poſſet ad alia ſponſalia procedere.

204 §.2. Si ſponſus volens reverti aliò profectus eſſet, & diutiùs abeſſe cogeretur ob cauſam non tantùm juſtam, ſed etiam neceſſariam, v.g. ob mortem parentis, ob morbum vel grave negotium, teneretur ſponſa expectare, donec impedimentum illud ceſſaret, uti habet lex relata *n.*61. id enim poſtulat æquitas, cùm neceſſitas non habeat legem. Plures cum Spor. *ſuprà* contra Gob.*n.*351.& alios.

205 §.3. Si ſponſus inſcia vel invita ſponſa aliò ſit profectus animo remanendi, aut jam alibi fixerit domicilium, Sanch.Gutt. Con.Pont.Lay. Caſtr. *n.*1. rectè dicunt non teneri vel uno momento eum expectare, quia cenſetur renuntiaſſe ſuo juri, & mutare domicilium eſt grave onus, cui ſe non ſubmiſit per ſponſalia: ſi tamen velit ſtare ſponſalibus, notat Leſſ.in Auct.*v.ſponſalia,caſ.*1.debere ſequi, & ſi nolit, etiam ſponſum fore liberum.

206 §.4. Si certo tempore contrahendum fuit Matrimonium, qui in culpa eſt, quòd eo tempore non ſit contractum, peccavit mortaliter, & manet obligatus, ſi alter voluerit, qui ſolus reſilire poterit, Averſ.*q.*8.*ſ.*1.Caſtr.*pu.*24.*n.*5.Gob.*n.*357.Spor.*n.*198. Quòd ſi terminus non ſit præfixus ad finiendam obligationem, ſed tantùm ad finiendam licentiam differendi Matrimonium, uterque manet obligatus, Maſtr. *ſuprà*. Si autem dubium ſit, an terminus ſit præfixus ad finiendam obligationem, an ad licentiam differendi, oportet attendere ad cauſas præfixi termini, & ex iis erit judicandum, Caſtr. *n.*3. Si autem dubium permaneat, videntur manere ſponſalia, quia ſunt in poſſeſſione, expedit tamen, ut dubium hoc inſinuetur utrique parti, & ſi velint diſſolvantur mutuo conſenſu, quia etiam probabile eſt, quòd libertas ſit in poſſeſſione contra obligationem ulterioris temporis.

207 §.5. Si ſine cujuſquam culpa Matrimonium iniri non potuit tempore præfixo, Palud.Sanch.*l.*1.*d.*53.Bon,Pon.*l.*12.*c.*16. dicunt non ideò poſſe diſſolvi ſponſalia, quia legitimè impedito non currit tempus: è contrà Nav.Con.Laym.Caſtr.*n.*8. Krim. 302.Kugler *p.*3.*n.*95. probabiliùs dicunt poſſe diſſolvi, niſi aliud conſtet de mente contrahentium, quia cauſa diſſolvendi non eſt culpa, ſed defectus conditionis requiſitæ, quæ appoſita erat: leges enim, quæ permittunt diſſolvi poſt elapſum tempus præfixum, non meminerunt de culpa vel non culpa, ſed abſolutè dicunt eum poſſe reſilire, per quem non ſtetit, quominùs Matrimonium ſit initum tempore præfixo; quod ergo dicitur, tempus non currere legitimè impedito, valet tantùm in iis contractibus, in quibus Jura ſic ſtatuunt, & benignè interpretantur talem voluntatem contrahentium: circa ſponſalia autem, & terminum in eis præfixum nil ſimile ſtatuunt, ſed potiùs oppoſitum.

208 §.6. Si certum tempus non ſit ſtatutum pro contrahendo Matrimonio, *L.Si is*, *Cod.De ſponſ.* biennio expectare cenſetur nimium, è contrà Cap. *Sicut, De ſponſ.* innuitur, etiam quinquennium non eſſe nimium. Con.& Krim.*n.*298.dicunt, non teneri expectare, niſi tempore, quo ex communi uſu inter tales impleri ſolent ſponſalia, hinc rectè dicunt Sanc.*d.*52. & Averſ. *q.*8.*ſ.*11. ſpectandas eſſe circumſtantias rerum & perſonarum; cui autem non erit integrum expectare, tenebitur monere alterum, ut vel impleat, vel non ægrè ferat reſcindi ſponſalia.

209 §.7. Hactenùs dicta tenent, quamvis ſponſalia eſſent jurata, quia ſemper intelligebatur, ſi altera pars vellet contrahere, & ſervare fidem Averſ.Maſtr. *ſuprà*. Quòd ſi unus promiſerit, & alter poſt factam acceptationem nimis diù differat repromittere, cenſetur nolle Matrimonium, & alteri obligationem remittere, Spor. *n.*135.

210 *Q.31. Quid addendum ſit circa alias cauſas abſolvendi ſponſalia; item circa diſpenſationem, & ſententiam Judicis?* R.§.1. Si concurrant plures cauſæ diſſolutionis, quarum nulla ſeorſim ſufficiat, poterunt omnes ſimul ſumptæ ſufficere, quia poterunt contractum Matrimonialem reddere notabiliter difficilem, Gob.*tr.*10.*n.*341.

211 §.2. Solus Papa tanquam ſupremus Princeps poteſt ex gravi cauſa diſpenſare in ſponſalibus, non autem Epiſcopus, quia nemo poteſt jus acquiſitum alteri invito auferre, præter ſupremum Principem, unde ſicuti ex communi ſententia Epiſcopus non poteſt relaxare juramentum præſtitum tertio, quia hoc cederet in præjudicium tertii, ita nec ſponſalia, Spor.*n.*193. & alii. Putat autem Leſs. *in Auct.v. Sponſalia, caſ.* 4. cauſam ſufficientem eſse, ut diſpenſet Papa, ſi parentes nollent conſentire, & timerentur gravia incommoda vel ſcandala, additque in hoc caſu potiùs opus non eſse diſpenſatione, cùm videatur eſse illicitum contrahere Matrimonium.

§.3. Si ſponſalia ſint jurata, nequidem Papa poteſt diſpen- 212
ſare ſine cauſa graviſſima concernente bonum commune, uti habet communior: Palud.tamen & alii cum Leſs.ſuprà putant Papam, quando cauſa legitima ſubeſt, poſse abſolvere à juramento, etiam in præjudicium tertii: Et ſemper petendam eſse relaxationem juramenti, etiamſi cauſa diſsolvendi ſit ſufficiens, ſi non ſit neceſsaria, docent Sot.Viguer.& alii, quia ſic videtur ſtatui Cap. *Si verò*, & Cap. *Verùm*, De jurejur. Oppoſitum tenent Abbas, Inn.Con.Sanch.*l.*1.*d.*67.Averſ. *q.*8.*ſ.*15.& alii, nam Cap. *Quemadmodum*, dicitur non eſse perjurum, qui poſt ſponſalia jurata recedit ob fornicationem ſponſæ, idem autem videtur eſse de aliis cauſis; & ratio eſt, quia ſicuti in promiſſione, ita etiam in juramento imbibitur tacita quaſi exceptio, ſi non occurrat cauſa in contrarium, capitula autem antecitata loquuntur de juramento adjecto diſpoſitioni non imbibendi talem quaſi exceptionem.

§.4. Ordinariè prærequiri ſententiam Judicis ad diſsolven- 213
da ſponſalia, tenuerunt multi, ſed rectè dicunt Sanch. *d.*69. Maſtr.*n.*86.Averſ.& Buſemb.ſuprà; ſi certum ſit adeſse juſtam cauſam, poſse propria authoritate diſsolvi, ſic enim habet etiam praxis, poteſt autem de juſtitia cauſæ eſse certum, vel Jure, ſi cauſa ſit in Jure expreſsa: vel facto, ſi certum ſit, cauſam juſtam, quæ allegatur, reipſa dari. Vide Krim.*à n.*324. Et etiam rectè notat Perez *d.*11.*ſ.*2.*n.*3.non eſse opus proceſsu judiciali, ſi ſponſalia diſsolvantur per diſpoſitionem, ſi autem per declarationem, eſse opus, attamen ex Cap, *Cùm in tua*, 27. *De ſponſ.* poteſt Judex de plano inquirere ſuper impedimento, de quo eſt fama.

§.5. Si cauſa diſsolvendi ſponſalia ſit occulta, quæ Judici 214
aperiri non poſſit ſine infamia alterius, v.g. ſi ſponſa clam ſciatur eſse fornicata, hæc privatim monenda eſt, ut remittat ſponſalia, ſi nolit, monendi ſunt parentes, vel his deficientibus alius vir prudens, ut ab ea mente avocet: ſi non acquieſcat, licebit à judice petere diſsolutionem, ſponſus enim licitè urget jus ſuum, quod cùm ſponſa nolit ei reddere, niſi coacta, imputet ſibi, quòd diffametur, Averſ.*ſ.ult.*

§.6. Ut Judex ſponſalia etiam jurata diſsolvat propter im- 215
pedimentum aliquod Matrimonii, ſufficit teſtis unicus fide dignus, jurans ſe illud ſcire, vel fama impedimenti, non tamen rumor; per hoc autem diſtinguitur fama à rumore in hac materia, quòd fama ſit vulgaris opinio, & ſermo in majori parte communitatis vel viciniæ, rumor autem ſit opinio, & ſermo minoris partis, v.g. tertiæ vel quartæ. Ut autem Judex diſsolvat propter crimen, v.g. ob fornicationem, non ſufficit unus teſtis juratus, quidquid contradicat Averſ.*ſ.*16.ſed requiruntur duo omni exceptione majores, quia tum præcipuè agitur de præjudicio tertii, Ut verò quis propria authoritate diſsolvat ſponſalia etiam jurata, ſufficit non tantùm fama & qualibet probatio moraliter certa, ſed etiam unicus teſtis fide dignus, qui deponat, de certa ſcientia, & qui de mendacio non ſit ſuſpectus, Sanch.*d.*73.*n.*2.Averſ.*ſ.*16.Gob.*n.*377.Caſtrop.*d.*1.*p.*32.*à nu.*3. probantes hæc omnia adductis textibus Juris, notantque Sanchez *d.*69.*n.*10.& Averſ.*ſ.Judex*, per Judicem hic intelligi ſolum Eccleſiaſticum, ordinarium vel delegatum, attamen Parochum non venire hic nomine Judicis.

§.7. Si uterque contrahens putet adeſse cauſam diſsolvendi 216
ſponſalia, Judex rectè decernit eſse diſsolvenda, quia licet fortè cauſa non ſit, tamen hoc ipſo ſibi remittunt mutuò obligationem, Caſtrop. *n.*2. Krim. *n.*330.

§.8. Si omnibus conſideratis cauſa diſsolvendi ſponſalia ſit 217
dubia, non eſt licitum propria authoritate diſsolvere, quia eſt poſseſſio pro ſponſalibus, & ſic diſsolvens exponit ſe periculo faciendi injuriam alteri. Rectè tamen notat Sanch.*d.*69. *nu.*9. non ſemper requiri certitudinem, quæ penitùs excludat omnem oppoſitam opinionem, quia in moralibus ad operandum in ſimilibus dicitur haberi certitudo, cùm adeſt magna probabilitas, ſicque in conſcientia poteſt acquieſcere, qui duorum vel trium virorum intelligentium habet judicium de ſufficientia cauſæ ad diſsolvenda propria authoritate ſponſalia.

Q.32. Ad quid teneatur, qui cum, vel ſine juſta cau- 218
ſa, reſilit à ſponſalibus? R.§.1. Si quis excuſetur quidem ab ineundo Matrimonio, attamen cauſa omittendi non ſit neceſſaria, ſed ipſe liberè reſiliat, v.g. quia ſponſa ſine ſua culpa facta eſt deformis, putant Henr. & Gutt. ſponſum teneri compenſare ſponſæ expenſas opportunas factas pro diſpoſitione ad Matrimonium, & reſarcire damna cauſata, quia L. *Si pecuniam, ff. De conditione ex cauſa data*, dicitur, *ſi quis alterum conduxit ad iter faciendum, ſi hoc revocet, teneri ſervare indemnem de expenſis pro itineris præparatione factis.* Oppoſitum probabiliùs tenent Sanch.*l.*5.*d.*5.*l.*8.*d.*30. Leſs. in

Auct.

Auct. V. Sponſ. ſ.2. Averſ. q.8.ſ.18. Gob. tr. 10. n. 380. quia hæc eſt natura ſponſalium, ut par ſit illorum conditio, & utrique cum cauſa liceat æqualiter & liberè reſilire, unde patet diſparitas: nõ enim erat par conditio vel libertas conducentis ad reſiliendum.

219 §.2. Si quis excuſetur à Matrimonio ineundo, ab ipſo tamen oriatur, & per eum fiet, quòd Matrimonium non ineatur, uti, ſi voveat, vel ingrediatur religionem, Caſtrop. *d.* 1. *p.* 33. & alii adhuc dicunt, non obligari ad expenſas vel damna, quia cùm juſtè reſiliat, pars altera non habet, quòd conqueratur. E contrà alii cum Spor. *n.* 207. dicunt obligari, quia nemini licitum eſt proſequi ſuum bonum etiam ſpirituale cum vero & reali damno alterius, & Jura concedentia ingreſſum Religionis, ſemper intelligunt, ſalvis reliquis juribus alterius partis, cùm enim diſpoſitio illa, ut pars una cedat jure ad ſponſalia, ſit præjudicioſa huic parti, ſtrictè interpretanda eſt, & non extendenda ad præjudicandum aliis juribus, videtur autem Jure naturæ deberi reſtitutio illorum damnorum & expenſarum ſaltem ex parte, cùm ingrediens religionem ſit eorum cauſa. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed prima ob rationem §. 1. datam videtur probabilior.

220 §.3. Si quis ſine cauſa, & injuſtè recedat à ſponſalibus, *Abb. Sylv. Bart. Jaſon. Alciat. Roſell.* & alii dicunt non teneri compenſare expenſas, & damna, quia Jura annullant omnem appoſitionem pœnæ in ſponſalibus, hæc autem obligatio induceret hanc pœnam. Oppoſitum tenet communiſſima cum Sanchez *l.* 1. *d.* 30. *n.* 15. & Averſa *q.* 8. *ſ.* 18. quia ſic reſiliens eſt injuſta cauſa illarum expenſarum, & damnorum. Nec verum eſt, quòd annulletur appoſitio pœnæ contra injuſtè reſilientem, uti dictum eſt *n.* 148. ſic quamvis annullaretur appoſitio pœnæ, hæc compenſatio non cenſetur pœna appoſita, ſed obligatio reſtituendi de Jure naturæ ſequens ad injuriam damnoſam.

221 §.4. Si quis ab initio inivit ſponſalia animo poſteà etiam ex juſta cauſa recedendi ab eis, v. g. ingrediendi Religionem, tenetur ob rationem jam datam alteri compenſare expenſas, & damna, quia per doloſam reticentiam fuit injuſta cauſa illorum, Averſ. *ſuprà*.

222 §.5. Qui ſua culpa dat alteri juſtam cauſam reſiliendi à ſponſalibus, v. g. ſi ſponſa ſit fornicata, ideòque reſiliat ſponſus, Sanch. Averſ. Gob. *n.* 382. rectè dicunt; hanc teneri ſponſo refundere ſuas expenſas, quia eſt injuſta cauſa, cur non ineatur Matrimonium, & idem facit, ac ſi injuſtè reſiliret, quo caſu teneretur, uti dictum eſt. Et hactenùs dicta tenent etiam ante ſententiam Judicis, ſi pars altera petat, nec cenſeatur remittere, Averſ. *ſuprà*.

223

CAPUT II.

De Matrimonio ſecundum ſe.

DUBIUM I.

Quid ſit, quæ ejus materia, forma & Miniſter.

R Eſp. Eſt Sacramentum inter baptizatos, quo vir & mulier mutuò legitimè corpora ſua tradunt ad perpetuã vitæ ſocietatem, uſum prolis ſuſcipiendæ, & remedium concupiſcentiæ. Materia ex qua & proxima, eſt mutuus conſenſus externis ſignis expreſſus, quatenùs habet rationem traditionis. Forma autem eſt idem conſenſus, quatenus habet rationem acceptationis, Suar. *to. 3. d.* 2. *ſ.* 1. *n.* 1. Sanc. Vaſq. Miniſter non eſt Sacerdos, ſed ipſi contrahentes, quia hi ponunt materiam, & formam. Porrò Matrimoniũ dicitur Ratũ, quãdo contractus eſt factus, etſi non ſit ſecuta copula carnalis: Conſũmatũ verò dicitur, quãdo ea ſecuta eſt, *Unde reſolves*,

I. Validè & licitè contrahi poteſt cum pacto continentiæ, ſine intentione prolis & remedii concupiſcentiæ. Ratio, quia non pugnat cum eſſentia Matrimonii: Et patet exemplo B. Virginis & S. Joſeph.

II. Non videtur licitum contrahere tantùm propter voluptatem carnis vel vanitatem, quia finis debet ſaltem eſſe honeſtus, Nav. *c.* 22. *n.* 79. Sanch. *l.* 2. *hic d.* 29. *q.* 3.

III. Licitè contrahitur in remedium concupiſcentiæ, (nihil aliud intendendo) modò proles poſitivè non impediatur; hoc enim ſub mortali non licet, Kon. *d.* 25. *d.* 2. *n.* 16. Pont. *l.* 1. *c.* 21. Hurt. Perez *d.* 18. *ſ.* 7. *n.* 6. ex 1. Cor. 7. Hinc etiam conjuges poſſunt abſtinere ab uſu conjugii, & optare, ne plures accipiant liberos, quàm poſſint alere, dummodò, ut dixi, poſitivè non impediant, nec abortum procurent, Perez *l. c.* Bonac. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 12. Nav. *c.* 16. *&c.*

IV. Licitè etiam contrahitur ob fines honeſtos extrinſecos, fini intrinſeco Sacramenti (qui eſt mutua animorum conjunctio, & conjugum ſanctificatio) non contrarios, v. g. ad pacem inter Regna vel illuſtres familias componendam, vel ſplendorem familiæ conſervandum, ita contra Sanch. & Sylvium, docent Præp. Pont. Gaſpar. Hurt. Dian. *p.* 3. *ſ.* 4. *R.* 219. Perez *n.* 7. Ubi cum Dian. *l. c.* etiam permittit, ob divitias, & nobilitatem.

V. Validè ſed illicitè contrahitur cum intentione negandi debitum, vitandi prolem vel etiam non educandi, mœchandi, &c. niſi tamen talis intentio in pactum deducatur, id eſt, niſi adjiciatur tanquam conditio obligans ad aliquid contrarium eſſentiæ Matrimonii. Unde invalidè contrahit, qui vinculum Matrimonii vult tantùm durare per annum, vel reſervat ſibi poteſtatem adulterandi vel non reddendi debitum debitè exigenti. V. Perez *ſ.* 6. *&c. illac.*

VI. Contrahentes, ut non peccent, debent eſſe in gratia, etiam tunc, quando per procuratorem contrahunt, quia verum Sacramentum ſuſcipiunt, licèt dormiant: Secus eſt de procuratore, per quem contrahunt, uti & de Sacerdote copulante, quia nec ſuſcipit, nec adminiſtrat Sacramentum, ſed tantùm ut teſtis aſſiſtit C. Lugo *de Sacr. d.* 8. *n.* 155.

VII. Conjux habet poteſtatem in alterius corpus, ſed non ad exercendam libidinem generationi adverſantem.

VIII. Requiritur conſenſus de præſenti, verbo, ſcripto, aut nutibus expreſſus; ſufficit tamen exprimere per alium, ut ſi parentes pro filiis contrahant, his tacentibus. V. Dian. *p.* 3. *ſ.* 4. *R.* 272. Sufficit etiam, ſi alterius conſenſui præcedenti, & non revocato, alterius accedat: Unde ſi quis coram Parocho non verè conſenſerit, ſatisfacit conſentiendo poſteà, V. Dian. *R.* 292.

Quæres. An ſufficiat conſenſus conditionatus?

Reſp. I. Sufficit conditionatus, ſub conditione de præterito vel præſenti ſtante conditione, quia tunc contractus non ſuſpenditur.

Reſp. II. Sufficit ſub conditione neceſſaria de futuro, dummodò contrahentes non intendant ſuſpendere tantiſper conſenſum, v. g. Duco te, ſi cras ſol oriatur. Item ſub conditione de futuro impoſſibili, v. g. ſi cœlum tetigeris; vel de futuro turpi, modò non repugnet ſubſtantiæ Matrimonii, & conſenſus ſit abſolutus, v. g. ſi patrem occideris. Ratio, quia tales conditiones habentur pro non adjectis, Sanch. *l.* 5. *d.* 15. Molf. Fill. Leſſ. *l.* 2. *c.* 18. *d.* 15. Laym. Bonac.

Reſp. III. Non ſufficit ſub conditione de futuro, quæ ſit contra ſubſtantiam obligationis matrimonialis, v. gr. ſi prolis generationem impedire velis maleficio, vel victum comparare adulterio, patet ex c. fin. De condit. V. Sanch. *d.* 10. Kon. *d.* 29. *dub.* 3. Fill. &c.

Reſp. IV. Conſenſus ſub conditione honeſta de futuro, eſt contractus ſponſalium tantum, & non Matrimonii, quia hic debet eſſe de præſenti. Ob quam rationẽ non incipiet validari Matrimonium ſine novo conſenſu, poſtquàm cõditio impleta fuerit, ut docet D. Th. cum aliis apud Sanch. etſi Fill. Laym. & alii *quidam* putent contrarium eſſe probabile, eò quòd contractus celebratus ſub conditione honeſta futura, hac impleta purificetur: Quod concedit Bon. *q.* 2. *p.* 10. *n.* 20. ſi contrahentes in eodẽ conſenſu manſerint ſaltẽ virtualiter.

ADDENDA.

Q*Uæſt.* 33. *Quid præterea ſit notandum circa eſſentiam, conſenſum & finem, quo initur Matrimonium?* R. §. 1. Matrimonium aliud dicitur legitimum, aliud ratum, aliud conſummatum, uti dixi *n.* 2. Hic potiſſimum agimus de Matrimonio inter fideles rato vel conſummato, aliqua tamen per decurſum dicemus etiam de Matrimonio infidelium. 224

§.2. Notat Sanch. *l.* 2. *d.* 1. *n.* 2. ſeptem in Matrimonio intervenire. 1. Eſt mutuus conſenſus. 2. Externus contractus. 3. Mutua corporum traditio. 4. Vinculum ortum ex illo contractu. 5. Mutua obligatio ad reddendum debitum, cohabitandum &c. 6. Jus, quod eſt in unoquoque ad alterum. 7. Uſus & conſummatio Matrimonii. Rectè autem dicit poſt Scotum Maſtr. *d.* *n.* 4. Matrimonium ſumi poſſe, vel pro vinculo, vel pro contractu, ex quo reſultat vinculum, vel pro Sacramento, ſive ſigno ſenſibili cauſativò gratiæ, & ideò Matrimonium à variis variè definitur ſecundum variam acceptionem, attamen ſecundùm communiorem modum loquendi docent Sanch. & alii cum Arcud. *l.* 7. *c.* 1. contra multos alios cum Averſ. *q.* 2. *ſ.* 1. eſſentiam Matrimonii ſimpliciter, non debere ſtatui præcisè in mutuo conſenſu, contractu, traditione & acceptatione corporum, ſed in vinculo conjugali ſignificante conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, cujus quodammodò cauſa ſit ipſe conſenſus ſeu contractus, nam *Florent.* in decreto Eugen. IV. ad Armen. ait; *Cauſa efficiens Matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus:* & ideò S. Th. *in ſupplem. qu.* 45. *a.* 1. *ad* 2. ait: *Dicendum, quòd Matrimonium non eſt ipſe conſenſus, ſed quædam unio ordinatorum ad unum, quam conſenſus facit.* Et Catech. Rom. *hic c.* 1. ait: *patet Matrimonii naturam & rationem in vinculo illo conſiſtere.* Et in eum ſenſum Alex. III. Cap. *Illud*, De præſumpt. & Juſtinianus Inſtit. De patr. poteſt. in principio dicunt: *Matrimonium eſt maris & fœminæ conjunctio, individuam vitæ conſuetudinem retinens.* Quæ, ut melliùs explicentur, aliqui addunt, *Matrimonium eſt conjunctio maritalis viri, & fœminæ* 225

Digitized by Google

fœminæ inter legitimas perſonas individuam vitæ conſuetudinem retinens. Dicitur autem *conjunctio maritalis*, id eſt, fundata in mutua traditione corporum: nam in ſponſalibus etiam eſt conjunctio, attamen non maritalis, quia hæc fundatur in ſola promiſſione traditionis corporum. Et additur, *inter legitimas perſonas*, id eſt, non habentes impedimentum dirimens. Per *individuam vitæ conſuetudinem* intelligitur indiſſolubilitas, quam Matrimonium affert. Porrò allata definitio convenit etiam Matrimonio, quod Sacramentum non eſt, unde prout eſt Sacramentum, definiri poteſt hoc modo: *Sacramentum conjunctionis maritalis*, &c. vel *conjunctio maritalis viri & fœminæ inter legitimas perſonas, cauſativa gratiæ, & individuam vitæ ſocietatem retinens*.

Objic. Theologi docent, ſolam Euchariſtiam eſſe Sacramentum permanens, reliqua conſiſtere in actione tranſeunte. Deinde Sacramentum ſuo uſu cauſat gratiam, ſed vinculum ſuo uſu non cauſat gratiam, aliàs quoties conjuges uterentur Matrimonio, acciperent ex opere operato gratiam. R. Vinculum phyſicè loquendo, includit illam actionem conſentiendi, & contrahendi phyſicè tranſeuntem, ſicuti relatio paternitatis includit generationem, & ideò etiam Matrimonium dicitur conſiſtere ſaltem inadæquatè in actione phyſicè tranſeunte, & hoc ſui uſu, ſive hac prima phyſica ſui exiſtentia cauſare gratiam; hoc non obſtante Authores citati defendunt, quòd vinculum præter actionem illam includat perſonas aptas maritaliter, & indiſſolubiliter connexas, ſicuti relatio paternitatis in probabili ſententia præter generationem includit entitates fundamenti & termini.

Inſt. Chriſtus ſolam actionem contrahẽdi elevavit ad cauſandam gratiam, ergo in illa ſola conſiſtit Sacramentum. R. n. conſ. cùm enim actio illa incluſa in Sacramento, elevetur & cauſet gratiam, hinc totum Sacramentum denominativè dicitur elevari, & cauſare gratiam, ſicuti quia anima incluſa in homine cognoſcit, totus homo denominatur cognoſcere, ſed ſicut non ideò ſola anima eſt homo, ſic nec ſola actio eſt Sacramentum.

Objic. 2. Matrimonium debet ſignificare indiſſolubilem unionem Verbi cum natura humana, ſed hanc non ſignificat, niſi per copulam conjugalem, nam ſolum Matrimonium conſummatum eſt indiſſolubile, non autem Matrimonium ratum, ergo copula debet eſſe pars illius intrinſeca vel eſſentialis, ut docet Gratian. Cap. *Inſtitutum* 27. *qu.* 2. Idem videtur velle Inn. III. Cap. *Debitum* De bigamis; vel ſaltem integralis, uti docet Bellarm. R. Totam eſſentiam tam contractus quàm Sacramenti, id eſt, ſigni cauſativi gratiæ, haberi pro priori ad copulam per Matrimonium ratum, quod etiam hoc ipſo eſt ſignum repræſentativum unionis indiſſolubilis Chriſti cum anima. Fatendum tamen eſt, quòd Sacramentum illud in ratione ſigni repræſentativi unionis indiſſolubilis Verbi cum natura humana, ſic partialiter includat etiam copulam: hac enim ſola non poſita, non eſt abſoluta indiſſolubilitas. Et in hoc tantùm ſenſu loquuntur Gratian. & Innoc. III.

226 §. 3. Quando Florentinum dicit, cauſam efficientem Matrimonii eſſe mutuum conſenſum, videtur per metonymiam ponere effectum pro cauſa, ita ut ſenſus ſit, quòd mutuò conſentientes ſint cauſa efficiens Matrimonii, phyſicè eliciendo, & efficiendo mutuum conſenſum tanquam materiam, & verba tanquam formam: ad eum modum, quo dicere ſolemus, verba eſſe effectiva Sacramentorum, id eſt, phyſicè proferentem verba efficere Sacramentum. Unde minus apta eſt explicatio aliquorum cum Boſco *d.* 1. *ſ.* 3. *n.* 24. qui dicunt, ſenſum eſſe, quòd mutuus conſenſus ſit cauſa efficiens vinculi ſequentis ex Matrimonio, nam mutuus conſenſus non tam eſt cauſa efficiens, quàm intrinſecum conſtitutivum iſtius vinculi, in quo conſiſtit Matrimonium. Etiam minus apta videtur explicatio eorum, qui cum *Haun.* dicunt ſenſum eſſe, quòd mutuus conſenſus ſit cauſa Matrimonii in ſenſu humano, in quantùm mutuus cõſenſus imperat manifeſtationem per verba, per quæ homines ſciunt Matrimonium eſſe initum, nam Conc. non dicit eſſe cauſam efficientem manifeſtationis, ſed Matrimonii ipſius, unde illa explicatio videtur torta: deinde, non ipſemet conſenſus, ſed communiter alia concomitans vel ſubſequens volitio imperat manifeſtationem illius conſenſus, & conſequenter Matrimonii. Denique utraque explicatio non videtur eſſe ad mentem Concilii, cujus finis ibi erat oſtendere materiam & formam Matrimonii, uti oſtenderat aliorum Sacramentorum.

227 §. 4. Putant Valent. Arcud. Con. Henrix, Averſ. *qu.* 3. *ſ.* 1. Spor. *n.* 227. aliique cum Rayn. in *Heter. to.* 16. *ſ.* 1. *p.* 14. *n.* 5. contra Sanch. *l.* 2. *d.* 26. Pontium & alios, ſi Deus ex ſupremo dominio in corpora daret jus viro in fœminam, & contrà, ſicque conſociaret mutuo vinculo, illos fore veros conjuges ſine celebratione contractus vel traditione mutua, & fortè, inquit *Arcud.* ſic fecit Deus cum Adamo & Eva. Et hoc fortè ſignificare voluit *Florent.* dicens, cauſam efficientem Matrimonii *regulariter* eſſe mutuum conſenſum. Quidquid ſit de hoc, de facto ponitur Matrimonium ſolo mutuo conſenſu, & ſolus ille contractus eſt elevatus à Chriſto ad rationem Sacramenti, adeòque ſine eo conſenſu non eſſet Sacramentum; nec in hoc ſupplere poteſt Eccleſia, uti habet communis & certa cum Averſ. *q.* 3. *ſ.* 1. & Kugl. *n.* 49. conſenſus autem ille debet verè internè exiſtere, uti conſtat ex dictis *l.* 3. *p.* 2. *à n.* 606. Item, debet eſſe cum intentione ſe obligandi graviter, ſecundùm dicta ibidem *n.* 611. Item, debet eſſe liber à vi & metu, uti dicetur à *num.* 647. Item, debet eſſe plenè deliberatus, qualis requiritur ad peccandum mortaliter, uti colligitur ex dictis *l.* 3. *p.* 2. *à n.* 650. Debetque eſſe externè manifeſtatus, & acceptatus per acceptationem etiam externè manifeſtatam, uti dictum eſt ibidem à *num.* 654. 636. docetque pluribus Averſ. *q.* 3. *ſ.* 2. Notat tamen Maſtr. *n.* 27. quamvis ad Matrimonium, prout eſt contractus inter homines, nunc neceſſaria ſit aliqua manifeſtatio externa interni conſenſus, tamen ſi Deus faceret, ut duo ſibi invicem loqui poſſent per conceptus vel volitiones internas, ut fit in Angelis, tales fore aptos contrahere Matrimonium, quod tamen non eſſet Sacramentum, cùm hoc requirat ſignum ſenſibile. Præterea debet hic conſenſus eſſe liber ab inadvertentia, ignorantia, & errore circa ſubſtantiam, uti conſtat ex dictis *l.* 3. *p.* 2. *à num.* 612. & de errore iterum dicetur à *n.* 549. Et de pleriſque etiam quoad ſponſalia notavit Buſemb. *n.* 44. relatus. Quid autem dicendum ſit in variis dubiis circa contractus, dixi *l.* 3. *p.* 3. *à num.* 661. quæ ex parte etiam contractui Matrimonii applicari poſſunt. Et ſpeciatim hic, quid dicendum ſit, ſi parentes contrahant filio vel filia præſente, & tacente, dicam *n.* 272.

228 §. 5. Conſenſus ad Matrimonium neceſſariò debet eſſe intentio invicem tradendi, & acquirendi dominium corporum in ordine ad copulam, attamen non neceſſariò debet eſſe intentio copulæ exercendæ, imò nec obligationis proximè ad illam, uti patet in B. V. & S. Joſepho, aliiſque multis; ſed poteſt ſtare, ut ſimul ineant pactum, & obligationem nunquam habendi copulam, non enim tenentur uti illo jure copulæ, ergo licèt non poſſint ſe abdicare jure remoto, tamen poſſunt ſe obligare ad non uſum, ſeu exercitium illius; hæc enim non opponuntur, ſed ſtant ſimul, velle habere, & retinere jus ad copulam, & velle obligari ad non utendum jure copulæ, uti patet in conjugibus poſt Matrimonium conſummatum profeſſis, Averſ. *q.* 3. *ſ.* 3. aliique communiſſimè. Hinc licèt *S. Th. S. Bonav. Sanch.* & plures alii videantur dicere Matrimonium eſſe invalidum, ſi contrahatur ſub conditione non petendi vel non reddendi debitum, tamen melius contradicunt Vaſq. Ponc. Bonac. Hurt. Perez, Dicaſt. Laym. *l.* 5. *tr.* 10. *p.* 2. *c.* 3. *n.* 8. Krim. *à n.* 797. nam traditur dominium in corpus, quod de ſe utile eſt, poteſtque ſecundùm ſe habere uſum.

Dices 1. Jus ad uſum equi ſine poteſtate unquam utendi, eſt inutile, ergo etiam inutile erit jus ad copulam ſine poteſtate copulæ unquam habendæ. R. n. conſ. Jus ad uſum equi ſupponitur non eſſe utile, niſi propter uſum equi, è contra jus ad uſum copulæ habet alias utilitates adjunctas præter uſum copulæ, nempe individuam vitæ ſocietatem, mutuum auxilium in neceſſitate, & gubernatione familiæ, immunitatem à fornicatione, quæ cum ſua non committitur, &c.

Dices 2. S. Aug. contra Fauſtum *l.* 19. *c.* 26. ait, non ob aliud debet fœmina nubere, quàm ut mater fiat. R. Vel intelligit ordinariè, vel vult nubentem, quæ intendit copulam, non debere excludere intentionem generationis.

Dices 3. Qui contrahit ſub conditione repugnante fini eſſentiali Matrimonii, contrahit invalidè, ſed qui contrahit ſub conditione non habendi copulam, contrahit ſub conditione repugnante fini eſſentiali Matrimonii, cùm repugnet generationi & bono prolis, ergo. R. n. min. nam ſecundùm dicenda n. 236. generatio actualis eſt tantùm finis accidentalis Matrimonii, eſſentialis autem eſt mutua traditio corporum, & radicalis obligatio reddendi debitum. Pactum verò illud non reddendi debitum, ſi fiat cum conſenſu compartis, non obſtat poſitivè vel abſolutè bono prolis, quæ jus non habet, ut generetur, ſed quaſi conditionatè, nam ad ſummùm proles habet jus, ut ſi fiat copula, non impediatur ejus generatio.

Dices 4. Si conjuges, qui mutuò promiſerunt non uti copula, retineant jus ad copulam, ergo utendo copula facient, & non facient ſibi mutuò injuriam: facient, quia agent contra pactum: non facient injuriam, quia nemo facit injuriam utẽdo jure ſuo. R. Facient injuriam. Probationem in contrarium diſt. nemo facit injuriam utendo jure ſuo, non vinculato c. vinculato n. & patet, ſi enim unus mercator pacto ſe obliget ad non vendendam rem ſuam, niſi ego prius vendiderim meam, vendendo rem ſuam facit mihi injuriam. Ex his conſtat multò magis validum Matrimonium, ſi ineatur ſub conditione non reddendi debitum, in caſu, quo alteri non licebit exigere, uti dicetur *n.* 241.

229 §. 6. Abb. J. Andr. Anchar. requirunt ad valorem, ut uterque conſenſus ſimul exiſtat, quia uterque conſtituit contractum, eſtque cauſa traditionis, & acceptationis. *Led.* & *Vega* id tantùm requirunt, ubi *Trid.* eſt receptum, quia aliter conſtare non poteſt parocho, & teſtibus de utriuſque conſenſu concurrente ad Matrimonium: ſed ſimultas phyſica non requiritur ratione Sacramenti, uti patet in Sacramento Pœnitentiæ, nec

ratione

ratione contractus, cùm multi fiant inter abſentes per litteras, conſenſu unius ſequente ad conſenſum alterius, hinc *Nav.* vult ſufficere conſenſum non eſſe revocatum, etſi alterius conſenſus multo tempore poſteà ſequatur, & videtur conſentire Spor. *n.* 232. ſed intelligi non poteſt, quòd ſufficiat quantacunque diſtantia temporis, quia contrahentes non cenſentur velle ſemper manere ſuſpenſi, & diutiſſimè expectare conſenſum alterius; hinc Sanch. *l.2.d.23.q.2.* Pontius *l.2.c.16.* Maſtr. *n.31.* requirunt ſimultatem tantùm moralem: & idem volunt Caſtrop. *d.2.p.6.* Averſ. *q.3.ſ.6.* Krim. *à n.371.* nempe ſufficere ſimultatem habitualem, & moralem, id eſt, quamdiù cenſetur permanere conſenſus, præſertim juxta intentionem illius, qui prior conſenſit.

230 §.7. Secundùm ante dicta requiritur, ut conſenſus interni externè manifeſtentur, & acceptentur, debetq; acceptatio conſenſus eſſe ex parte utriuſque contrahentis, qua poſita, hoc ipſo valet Matrimonium; hinc ſi Cajus dixerit, *accipio te in meam*, & Berta reſponderit, *& ego te in meum*, licèt Cajus ſtatim poſt verba Bertæ dicat, ego autem revoco meam voluntatem, nihilominus putant Lugo *in reſp. mor. l.1. dub.42.* Gob. *tr.10. n.399.* Spor. *n.232.* Matrimonium illud fore validum, dummodò Cajus voluntatem non revocaverit ante expreſſionem verborum Bertæ completam, quia Cajus dicens, *accipio te in meam*, hoc ipſo dicit, volo te habere mihi obligatam, obligatio autem Bertæ non eſt ſine acceptatione conſenſus Bertæ, ergo hoc ipſo acceptabat conſenſum Bertæ, ſi ipſa illum poneret, ergo hoc ipſo, quòd ſit ille poſitus, jam purificata eſt conditio, & conſenſus eſt acceptatus, ergo fruſtrà revocat Cajus ſuum conſenſum. Et acceptationem poſſe fieri ante promiſſionem, docet rectè Palav. *De Sacram. n.61.* ex *l.1. Si quis*, juncta Gloſſa, *ff. De verb. oblig.*

231 §.8. Canus putavit Matrimonia ſolis nutibus contracta non eſſe Sacramenta, ſed ſurdos, & mutos poſſe contrahere ſolis nutibus conſtat ex Cap. *Tuæ*, De ſponſal. certum autem videtur, quòd tale Matrimonium inter fideles ſit Sacramentum, & cùm alii contractus fieri poſſint ſine verbis, non eſt ratio, cur non etiam Matrimonium, & fortè ideò *Florent.* dixit conſenſum *regulariter* exprimi per verba. Putavit quidem *Con.* ſaltem in illis, qui loqui poſſunt, neceſſariò requiri verba, ſed oppoſitum tenet communis cum Maſtr. *n.29.* Mendo *diſſ.12.n.7.* nam *c.1. De ſponſ. impub. in 6.* dicitur valere Matrimonium, ſi parentes exprimant conſenſum nomine præſentium, & non contradicentium. Attamen docent *Led. Rodriq. Sylv. Averſ.* & alii ſub mortali requiri verba in illis, qui loqui poſſunt: *Sanchez, Fill.* & alii requirunt ſub veniali tantùm, ſed Pont. Caſtr. *p.7.n.5.* Herinx, Tamb. Spor. *n.229.* Krim. *n.377.* dicunt per ſe nullam eſſe culpam exprimere alio ſigno, & videtur conſentire Maſtr. *n.29.* dummodò abſit periculum ſcandali, & dubii de exiſtentia conſenſus, debet enim ſufficienter exprimi de præſenti mutua traditio juris ad uſum corporum.

232 §.9. Si in loco, ubi *Trid.* de Parocho, & teſtibus adhibendis non eſt receptum, poſt ſponſalia ſequatur copula, Eccleſia olim præſumpſit conſenſum de præſenti, quo actu fieret Matrimonium, quia non debet præſumi delictum fornicationis, Cap. *Veniens* 2. Cap. *Is, qui fidem* & Cap. ult. De ſponſal. Si tamen reipſa abeſſet conſenſus, Matrimonium non valeret. Et cùm nunc, ubi *Trid.* receptum eſt, neceſſariò debeat contractus fieri coram Parocho, & teſtibus, ſi abſque his habeatur copula, non fit Matrimonium, uti patet. Et quamvis Eccleſia fecerit, ut conſenſus ſive contractus clandeſtinus nunc non ſufficiat ad valorem Matrimonii, tamen non ideò mutavit formaliter, & proximè hoc Sacramentum, prout à Chriſto inſtitutum eſt, uti explicavi in l.6.p.1.n.17.

233 §.10. Si uterque falsò exiſtimet ſubeſſe impedimentum dirimens, & nihilominùs contrahant, an tum valere poſſit Matrimonium, dicam *n.531.* Quid autem ſit dicendum, ſi voluerint contractum, & non rationem Sacramenti, dicam *n.276.*

234 §.11. Quando Matrimonium contrahitur inter præſentes, præſumitur prior conſenſiſſe ſub conditione, ſi alter etiam conſentiat durante eodem congreſſu, quòd ſi tum non conſentiat, cenſetur conſenſus prioris deſiiſſe: ſi autem Matrimonium contrahatur inter abſentes per procuratorem vel epiſtolam, cenſetur durare conſenſus prioris tanto tempore, quantum humano modo intercedere debet, & ſolet, uſque dum ad alterum perveniat epiſtola vel procurator, & is data congruente mora conſentire poſſit, ita cum aliis Spor. *n.232.*

235 §.12. Bonum Matrimonii eſt tripartitum, fides, proles, Sacramentum. In fide attenditur, ne propter vinculum conjugale cum altera vel altero concumbatur. In prole, ut amanter ſuſcipiatur, benignè nutriatur, & religiosè educetur. In Sacramento autem, ut conjugium non ſeparetur, & dimiſſus aut dimiſſa, nec cauſa prolis alteri conjungatur, uti ex S. Aug. refertur can. *Omne q.2.* & *c. ult. De condit. appoſ.* Unde *bonum prolis* exigit, ut in uſu Matrimonii non impediatur generatio; *bonum fidei*, ut abſtineatur ab adulterio; *bonum Sacramenti* inducit indiſſolubilitatem. Et quidem ad valorem Matrimonii requiritur conſenſus ſaltem implicitus contrahendi obligationes procurandi iſta bona, quamvis ad valorem non requiratur conſenſus obligationes illas exequendi, uti rectè explicant Averſa *q.3.ſ.4.* & Krim. *à n.791.*

236 §.13. Matrimonium in ſtatu innocentiæ fuit in officium naturæ ad propagandum genus humanum. In lege naturæ & ſcripta ſimul fuit in remedium concupiſcentiæ. In lege gratiæ eſt ad eoſdem fines, & prætereà ad rationem Sacramenti elevatum eſt, ſecundùm dicta num.10. Eſtque finis ejus eſſentialis mutua corporum traditio, & radicalis obligatio reddendi debitum; finis accidentalis, ſed proprius, & primarius, eſt generare, & ad Dei cultum educare prolem: ſecundarius eſt remedium concupiſcentiæ. Fines intrinſeci ſunt ſanitas corporis, mutuum juvamen, pax inter familias, divitiæ, honores, voluptas. Quòd ſi Matrimonium contrahatur ob ſolos fines extrinſecos non incluſos in inſtitutione Matrimonii, communior eſt contra Angelum & Covarr. non eſſe mortale, cùm non ſit magna deordinatio. Eſſe tamen veniale putant Sanch. *l.2.d.29.* Laym. Tamb. quia eſt deordinatio aliqua, ſi finis extraneus primò, & principaliter intendatur, videturque eſſe alienum à natura rationali, quòd aliquis operetur abſque fine virtutis. Nihilominùs nullum eſſe peccatum dicunt Con. Pont. Spor. *num.* 226. Caſtr. *d.1.p.1.* Averſ. *qu.1.ſ.1.* quia cùm fines tales ſint honeſti aut ſaltem indifferentes, non videtur peccatum eſſe, ſi quis honeſto medio, quale eſt Matrimonium, velit illos obtinere: ſicuti non peccat, qui lectione Miſſæ intendit pingue ſtipendium. Quidquid ſit de hac ſententia, certè admittenda non eſt, ſi intendatur ſola voluptas copulæ, uti dicetur *à n.294.*

237 §.14. Si quis præter finem aliquem intrinſecum intendat etiam aliquem extrinſecum, nullo modo peccat, Cathec. Rom. *c.3.* his verbis: *quòd ſi ad eas cauſas etiam aliæ accedant, quibus homines inducti Matrimonium ineant, atque in habendo uxoris delectu hanc illi præponant, ut hæredis relinquendi deſiderium, divitiæ, forma, generis ſplendor, morum ſimilitudo, hujuſmodi ſanè rationes damnandæ non ſunt, cùm Matrimonii ſtatui non repugnent, neque enim Gen.29. Jacob reprehenditur, quòd Rachelem ejus pulchritudine illectus Liæ prætulerit.*

Ex quo fine licita ſit copula conjugalis, dicetur *à n.283.*

238 *Q.34. Quid addendum ſit circa conſenſum, & Matrimonium conditionatum?* R. Matrimonium contrahi poſſe ſub conditione, certum eſt, quamvis, quamdiu conditio, contingens ſaltem, impleta non eſt, ſuſpendatur, & ſecundùm dicta l.6.p.1.n.80. ac dicenda hic n.242. habeat rationem ſolorum ſponſalium, de quibus, quando conditionatè contrahuntur, multa dixi à n.78. quæ etiam Matrimonio applicari poſſunt, adhuc tamen hic adde ſequentia:

239 §.1. Bonum in Matrimonio eſt triplex, uti dictum eſt *n.* 235. Et ſi conditio adjiciatur oppoſita uni ex his bonis, Matrimonium eſt irritum, quia cenſetur eſſe contra ejus ſubſtantiam, ut definit Greg. IX. *Cap. fin. de condit. oppoſ.* his verbis: *Si conditiones contra ſubſtantiam conjugii inſerantur, puta, ſi alter dicat alteri, contraho tecum, ſi generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiorem, aut ſi pro quæſtu adulterandam te tradas, matrimonialis contractus, quantumcunque ſit favorabilis, caret effectu, licèt aliæ conditiones appoſitæ in Matrimonio, ſi turpes aut impoſſibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Si itaque ineatur Matrimonium ſub conditione, ut ſibi liceat copula cum alio, eſt contra ſubſtantiam, nam finis Matrimonii eſt fides ſeu obligatio, ſe non commiſcendi cum alio, ſecundùm dicta nu.235. ſi autem ineatur ſub conditione, ſi mecum furari volueris, non eſt contra ſubſtantiam, & cenſetur non adjecta. An autem idem dici debeat de ſponſalibus conditionatis, vide dicta *n.82.*

240 §.2. Univerſaliter hic ſupponi debet, quòd in contractu Matrimonii pro foro conſcientiæ ſtandum ſit intentione, quam contrahentes ſciunt ſe habuiſſe, qualiſcunque conditio fuerit adjecta, uti ſtatim probabitur. E contrà, quando dubium eſt, qua intentione hęc vel illa conditio ſit adjecta; ſtandum eſt diſpoſitione Juris n.238. relata. Hinc in dubio, an conditio turpis vel impoſſibilis ſit ſeriò vel joco, aut ex errore adjecta, præſumitur adjecta ex joco vel errore, adeòque habetur pro non adjecta, eſtque validum Matrimonium, tum quia in tali dubio præſumi debent voluiſſe contrahere ſecundùm mentem Eccleſiæ, quæ vult tales conditiones haberi pro non adjectis, tum etiam, quia in dubio præſumitur pro valore actus. Et eſt perinde, ſive conditio turpis aut impoſſibilis ſit de præſenti vel præterito, ſive de futuro, uti probabiliùs tenet Krim. *à n.842.* contra Sylv. Item perinde eſt, ſive impoſſibilitas, & turpitudo fuerit contrahenti cognita, ſive incognita, uti tenent Haun. & Krim. *à n.837.847.* contra Sanch. Item perinde eſt, ſive conditio ſit ex natura ſua, ſive tantùm per accidens, & de facto impoſſibilis, Krim. *à n.849.* contra Caſtrop. Et ratio univerſalis eſt, quia Jus canonicum abſolutè id dicit, non diſtinguens inter eas conditiones, ergo nec nos diſtinguere debemus.

241 §.3. Cùm Eccleſia non poſſit ſupplere conſenſum, ſi ſciretur intentionem fuiſſe expreſsè reſtrictam ad talem conditionem ſuſpenſivam, nec aliter conſenſiſſe, niſi conditio ſubſiſteret,

ſteret, hac non ſubſiſtente conſenſus eſſet nullus, ut dixi l.3.p.2.n.599. *Nec obſtat*, quòd conſentiens ſciverit conditionem eſſe impoſſibilem, adeóque videbatur nihil voluiſſe, *nam* ea hoc ipſo verum eſt, conſenſum illius fuiſſe nullum. Quomodo autem prætereà ab aliis authoribus explicetur textus Juris relatus *nu.* 239. abſolutè ſtatuens talem conditionem impoſſibilem vel turpem debere haberi pro non adjecta, nem, quando talis conditio adjecta, ſit vel non ſit ſuſpenſiva, fusè habet Averl. *q.5.ſ.4. & 5.* poſſuntque etiam videri, quæ dixi l.3.p.1.n.588. & à n.596.

241 §.4. Sanch. *l.5.d.11.n.2.* putat non valere Matrimonium initum ſub conditione non reddendi debitum in caſu, quo alteri nun licebit exigere, quia hæc conditio videtur eſſe contra ſubſtantiam Matrimonii: cùm auferat jus in corpus alterius: ſed oppoſitum eſt probabilius, non enim eſt contra ſubſtantiam, cùm acquirat, & retineat jus remotum ad talem copulam, & privare ſe poſſit uſu ſive exercitio illius juris; ſecundum dicta *n.*228. ubi dixi Matrimonium poſſe iniri ſub pacto nunquam petendi vel reddendi debitum. An autem illicitè petens copulam, habeat ad hanc jus proximum, & ideò alter ei teneatur reddere debitum, dicetur à n.352.

242 §.5. Si conditio ſit de præſenti vel præterito, quæ ſubſiſtat, Matrimonium hoc ipſo ſtatim valet, licèt contrahentes neſciant conditionem ſubſiſtere, S. Thom. *in 4. diſt.29 q.1. art.3. quæſtiu.* 3. Sanch. *l.5.d.6.* Laym. *l.5.tr.10.p.2.cap.7.n.1.* Fagn. *in 4. decret. ad Cap. fin. De condit. appoſ.* Pirh. *l.4.tit.5.§.2.n.3.* Averl. *q.5.ſ.1.* contra Conin. Et ſumitur ex lege, *Cùm ad præſens 37. ff. De rebus creditis*: Leg. *Inſtitutio*, 10. & *ff. De condit. demonſtr. Inſtitut. De verb. oblig. §. Conditio.* Ratio eſt, quia contractus ex voluntate contrahentium accipit legem, & conditionem, unde in cit. leg. *Inſtitutio*, dicitur, quod nulla ſit conditio, quæ in præteritum confertur vel in præſens, idque propterea, quia non ſuſpendit actum, qui ſtatim valet vel non valet. Suſpenditur tamen ejuſmodi Matrimonium, quoad uſum, donec ſciatur, an conditio ſit impleta necne. Si autem conditio ſit de futuro, Matrimonium ſuſpenditur, etiam quoad ſuum eſſe, neque tum adhuc eſt Matrimonium, ſed habetur ſola ratio ſponſalium, quamvis enim conſenſus poſſit eſſe conditionatus, Matrimonium tamen ſemper eſt abſolutum, neque eſt ante poſitam conditionem, Sanch. Gob. *tr.9.n.137.* Boſco, Spor. *n.*227.

Obji. Talis modus contrahendi ſub conditione ignorata non exprimit determinatè conſenſum, tam parum, quàm ſi dicas, *duco, vel non duco te.* Ergo etiam valebit, ſi dicas, *duco te, ſi Deus prævideat fratrem tuum ante te eſſe moriturum.* R. ad 1. *neg. aſſ.* nam non habet ſe indifferenter ad conſenſum, & diſſenſum, uti in poſteriori caſu, ſed determinatè exprimit conſenſum, quamvis ſub conditione. Ad 2. *neg. ſeq.* imprimis, quia licèt conditio illa ſit de præſenti quoad divinam præſcientiam, tamen nunc ob intrinſecam connexionem cum eventu futuro naturaliter incognoſcibili, eſt nunc remota à commercio humano, ergo non eſt apta commercio humano exigenti valorem de præſenti: deinde conditio illa facit valorem contractus illius pendere ab ipſomet eventu futuro, ergo oportet de tali contractu loqui, ſicuti ſi fieret ſub conditione de futuro. Quid dicant authores aliqui, ſi abſolutioni ſacramentali addatur hæc conditio, *abſolvo te, ſi Deus cognoſcat, quòd cras reſtituet*, dixi l.6.p.1.n.81.

243 §.6. Poteſt iniri Matrimonium ſub conditione, *ſi ſit virgo*, id eſt, ſi explorata à mulieribus peritis judiceris eſſe virgo. E contrà, ſi ſenſus conditionis oppoſitæ eſſet hic, ſi in prima copula repertero te eſſe virginem, conditio eſt turpis, quia provocat ad faciendam poteſtatem corporis, priuſquàm ſit verum Matrimonium, ita Krim. *n.*827. cum aliis, Spor. *ſuprà*, Gob. *tr.*18.*n.*461. Si autem ſenſus ſit, *ſi reipſa ſit virgo*, quod relinquo tuæ conſcientiæ, ſi ſciatur intenta fuiſſe hæc conditio, & ipſa non ſit virgo, Matrimonium ſecundum dicta n.240. non valebit, ſi autem dubitetur, an conditio ſit seriò intenta, necne, Krim. *n.*852. putat cenſeri non adjectam, ideóque valere Matrimonium propter dicta n.238. quia eſt de facto impoſſibilis, ſed vide dicenda *n.*248. *ad obji.* 2.

244 §.7. Matrimonium ab impeditis initum ſub conditione, *ſi Papa diſpenſet*, ſi ſit tale impedimentum, in quo Papa juſtè poſſit, & ſoleat diſpenſare, valeat ſecundùm Covarr. Angel. Con. Pont. Bonac. Dic. Sanch. *l.5.d.8.* Krim. *à n.*853. & alios, & rationes inſinuatæ ſunt n.84. ubi dixi de ſponſalibus initis ſub conditione, ſi Papa diſpenſet. Oppoſitum tenent Inn. Roſell. Vict. Sot. Lugo aliique cum Averſ. *q.5.ſ.2.* Rationem dant, 1. Quia perſonæ tales ſunt inhabiles ad omne Matrimonium, ergo hic eorum conſenſus in Matrimonium ab initio eſt nullus, ergo ut Matrimonium valeat, debet poni novus conſenſus. 2. Si vir fidelis mulieri infideli dicat, *contraho tecum Matrimonium, ſi baptizeris*, item, ſi duo fideles dicant, *inimus Matrimonium, ſi comparuerimus coram Parocho & teſtibus*; item, ſi conjux dicat innuptæ, *duco te, ſi uxor mea fuerit mortua, &c.* utique nihil fecerunt, ſed poſteà impleta conditione requiritur novus conſenſus, quia nempe in iſtis circumſtantiis ſunt omninò inhabiles ad contrahendum tale Matrimonium, ergo ſimiliter in noſtro caſu. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed ſecunda videtur probabilior, hinc ad rationem *n.*84. allegatam dico non eſſe ſatis conſenſum contrahentium referri ad tempus, quo habiles erunt, ſed debere tum, quando contrahunt, eſſe habiles ad contrahendum: tales autem impediti ſunt omnino inhabiles ad contrahendum ullo modo Matrimonium, non item ad ſponſalia, quamvis enim Eccleſia conſtituendo impedimentum dirimens inhabilitet ad contrahendum Matrimonium, tamen non ideo inhabilitat ad illud promittendum, uti patet in impuberibus, qui validè promittunt pro tempore pubertatis; attamen invalidè contrahunt etiam pro tempore pubertatis, qua habita requiritur novus eorum conſenſus.

245 §.8. Qui ſub conditione de futuro duxit unam, ſi ante eventum conditionis ducat aliam, illicitè agit, ſed validè. Si autem duxerit duas ſub conditione tali, cum illa valebit, cum qua conditio priùs complebitur, ita Sanch. Dicaſt. Gob. *tr.10. n.*472. Spor. *ſuprà & n.*182. Quòd ſi conditio ſimul impleatur, Pont. dicit prius Matrimonium tenere, *Ledeſma* dicit valere ſecundum, *Sanch. & Spor.* cum aliis probabilius dicunt neutrum valere, quia in Jure Cap. *Ex litteris, De ſponſal.* dicitur, quòd incertitudo vitiet Matrimonium.

246 §.9. Si primus conſenſus conditionatus fuerit validus, & contrahentes permanſerint habiles, ſeu non impediti, valdè probabile eſt Matrimonium impleta conditione hoc ipſo etiam ſine novo conſenſu eſſe validum, etiamſi tum dormirent ſponſi, uti tenent Abb. Jun. Hoſtien. Palud. Sanch. Lug. Dicaſt. Caſtr. *d.2.p.11.§.2.n.5.* Sylv. Averſa *q.5.ſ.1.* Gob. *tr.10.n.*454. Spor. *nu.* 227. & 237. Krim. *n.*483. & 866. aliique quamvis contradicant *Baſemb.* & alii, quos refert *Averſ.* Ratio eſt 1. Quia illi contractus conditionati poſita conditione fiunt abſoluti ſine novo conſenſu, uti conſtat ex Jure apud *Averſam*, & dixi cum communi l.3.p.2.n.605. nec aliud diſponit Eccleſia circa contractum Matrimonii, ergo. 2. Ideò id verum eſt in aliis contractibus, quia conditio ſuſpendit eorum valorem, & conditione poſita contractus illi jam ſunt abſoluti, atqui idem eſt de contractu Matrimonii, ergo. Hic tamen benè notanda eſt diverſitas inter iſtos modos contrahendi, quo ſponſi dicunt, *accipiam te intra menſem in meum, & meam, ſi parentes noſtri conſentiant*; &, *accipio te in meum & meam, ſi parentes noſtri intra menſem conſentiant.* Prior modus eſt per verbum de futuro ſub conditione de futuro, qua impleta habentur ſola ſponſalia, & ut ſit Matrimonium, requiritur alius conſenſus de præſenti. Poſterior modus eſt per verbum de præſenti ſub conditione de futuro, ita ut conſenſus contrahentium ſit modò præſens, quamvis conſenſus Parentum ſit conditio, cui ſubſtat, qua conditione poſita, jam eſt Matrimonium vi prioris conſenſus contrahentium. An autem, quando Matrimonium ita contractum eſt coram Parocho, & teſtibus ſub conditione, poſteà Parochus, & teſtes debeant ſaltem reſcire de conditione impleta, dicam n.762.

247 §.10. Ex dictis colligitur, quid dicendum ſit ad hunc caſum: Cajus contrahit cum Berta, dum contraheret, nulla conditione appoſita, ſed paulò ante dixerat audientibus multis ſe ducturum Bertam, ſi haberet 10. millia aureorum, aliter non ducturum. Poſt initum Matrimonium reſcit Bertam nihil habere, & ideò abſtinet à copula.

Quæritur, an Matrimonium cenſeri debeat validum. Pro parte affirmativa eſt, 1. Quia conditio non eſt appoſita in contractu: 2. Quia cùm non appoſuerit conditionem videtur ab ea receſſiſſe. 3. Credi non poteſt Cajo dicenti ſe in mente habuiſſe eam reſtrictionem, nam Cap. *Per tuas* De probat. dicitur, *nimis indignum eſt, ut quod ſua quiſque voce dilucidè proteſtatus eſt, in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare.* 4. Quia in dubiis ſtandum eſt pro valore Matrimonii. Cap. fin. De ſent. & re judic. Oppoſitum probabilius tenent in ſimili Sanch. *l.2.d.45.q.2.* Pont. *l.4.c.21.n.13.* Fill. *tr.10. cap.2.* Reginald. *l.31.cap.14. num* 93. & in noſtris terminis Pignat. *to.9.conſult.*136. Quia voluntas Caji jam expreſsè declarata, eſt in poſſeſſione, & cenſetur permanſiſſe; quod à poſteriori colligitur, quia ideò noluit habere copulam: unde R. *Ad* 1. ſatis eſſe fuiſſe anteà appoſitam, & non mutatam, cenſetur enim permanſiſſe virtualiter. *Ad* 2. Contrarium colligitur ex negata copula. *Ad* 3. Hoc intelligitur de nudo teſtimonio nulla conjectura vel ratione confirmato. *Ad* 4. Regula illa non tenet in caſu magnæ diſparitatis pro una parte, uti reſtè Sanch. *l.3.d.15.n.7.*

248 §.11. Huc etiam pertinet ſequens caſus: Titius coram Parocho, & teſtibus contrahit cum Caja ignota, ſub conditione, ſi ſit honeſta, id eſt, honeſtè ſemper vixerit: Caja promittit ſe intra 4. Septimanas daturam teſtimonia honeſtæ vitæ. Dum hæc expectantur, Titius cognoſcit Cajam, de qua poſteà reſcitur, quòd antehac honeſtè non vixerit.

Quæritur, an hoc Matrimonium ſit validum? R. non valere, quia conſenſus contrahentium pendens à veritate conditionis de præſenti vel præterito, ab initio nullus eſt, ſi non ſubſiſtat veritas conditionis, S. Bonav. *in 4. diſt.*30. Palud. *ibid. ar.2. n.9. concl.3.* & alii cum Fagnan. *in 4. Decretal.* Cap. fin. *De condit. appoſ.* Hic autem non ſubſiſtebat veritas conditionis; ergo.

Objic. 1.

Objic. 1. Titius per ſubſecutam copulam videtur receſſiſſe à conditione, & præſumitur adjeciſſe conſenſum abſolutum. R. *n.aſſ.* quamvis enim id fortè poſſit præſumi, ſi conditio eſſet de futuro, tamen ubi conditio eſt de præſenti aut præterito, non ideò, quòd habeatur copula, receditur à conditione, uti rectè *Fagnan.* ſuprà addens hanc eſſe communem ſententiam, quam ſequuntur Anchar. *n.*3. Abb. *n.*4. Angel. *V. Matrimonium.* Covarr. *in* 4. *Decret. p.*2. *c.*3. *§.*1. *num.*13. ubi ait: *ſi poſt defectum conditionis ſequitur copula, nil conducit ad conjugii præſumptionem, cùm jam promiſſum Matrimonium omninò defecerit.* Imò etiamſi conditio fuiſſet de futuro, ex hoc præcisè nihil efficaciter probaretur, uti rectè Gob. *tr.*10. *n.*457. ubi ait, omnes quos legi docent ex L. *Ita ſtipulatur, ff. De verb. obl.* abſolutè, & ſine ulla diſtinctione inter ratum, & conſummatum non impleri contractum matrimonium, ſed permanere ſuſpenſum, donec impleatur conditio apposita in Matrimonium: & ita dicendum eſt reipſa. Ideòque ſi Titius manſit in conſtante voluntate non habendi Cajam pro uxore, ſi deprehenderetur non eſſe honeſta, ſanè licèt ante illam deprehenſionem decies fuiſſet commixtus carnaliter cum ea, nullum ſeu ratum, ſeu conſummatum extitiſſet Matrimonium.

Inſt. Ante *Trid.* cenſebatur quis per copulam receſſiſſe à conditione, quia Eccleſia, ut excluderet delictum fornicationis, præſumebat acceſſum eſſe factum affectu maritali cum conſenſu puro, uti tenent *Gl. magna* circa med. in Cap. *Per tuas*, Sylv. *V. Matrimonium.* Tiraq. *De retractu conv. ad v. ad finem tit. n.* 77. Abb. Inn. Collect. Zabarell. Hoſtien. Alex. *de Nevo*, & alii apud *Barboſam*, ergo idem dicendum eſt fieri etiam jam poſt *Trid.* R. Ante *Trid.* per copulam cenſebatur quis receſſiſſe à conditione, quando conditio erat de futuro, c. & hoc conforme eſt Cap. *Per tuas*: Quando conditio erat de præterito aut præſenti, uti in noſtro caſu eſt, n. cum authoribus ante citatis.

Objic. 2. Conditiones impoſſibiles vel turpes adjectæ Matrimonio, & ſubſtantiæ illius non adverſantes, habentur pro non adjectis, uti habet communis & certa, ſed conditio, *ſi es honeſta*, videtur eſſe impoſſibilis reſpectu corruptæ, cùm in præteritum non ſit potentia, ſecundùm *Hoſtienſ.* ergo. R. Opinionem *Hoſtienſ.* communiter rejici, quando enim à Matrimonio rejiciuntur conditiones impoſſibiles, intelliguntur eæ ſolùm, quæ per ſe ſunt tales: uti, *ſi cœlum digito tetigeris*, non autem, quæ ex ſe ſunt poſſibiles, & ex accidenti ſolùm impoſſibiles, qualis eſt conditio, *ſi es virgo, ſi es honeſta*, Aret. *Conſil.* 82. Palud. *in* 4. *diſt.* 29. *q.*2. *a.*5. Sylv. *V. Matrimonium* 3. *q.*8. & alii apud Covar. *ſuprà §.*12. *n.*3. Fagn. *ſuprà n.*20.

249 §. 12. Notat Averſ. §. *ult.* moraliter loquendo non eſſe licitum contrahere Matrimonium ſub conditione, nam ſi eſt conditio de præſenti vel præterito in eam potiùs inquirendum: ſi eſt de futuro, eſt expectanda, ut abſolutè contrahi poſſit, quia iſte modus contrahendi ſub conditione eſt ſubjectus variis perplexitatibus, cauſatque ſæpè multa diſſidia, & lites.

De modis contrahendi Matrimonii ſub variis aliis conditionibus videri poteſt etiam Averſ. *q.*5. *ſ.*6.

250 *Q.* 35. *Quid dicendum ſit de Matrimonio, quod acatholicus contrahit ſub conditione, ſi conjux maneat fidelis?* Caſus poteſt ſic proponi: Titius ritu Calviniſtico contracturus Matrimonium cum Titia, intendit expreſsè, (quamvis intentione mente reſervata, uti ſolent reformati doctiores) ſic contrahere, & non aliter, quàm ſub ea conditione, uti ſi Titia ſibi fidem ſervaverit, & quamdiu ſibi fidem ſervaverit, velit hanc eſſe ſuam, ſi fidem non ſervaverit, neque Titius velit teneri contractu Matrimoniali. Titia poſtmodùm non ſervat fidem, cujus ubi convicta fuit, Titius, per ſententiam conſiſtorii declaratur liber à contractu Matrimoniali, daturque facultas ad ſecunda vota tranſeundi. *Quæritur*, an Titius nunc catholicus poſſit tranſire ad ſecundas nuptias cum catholica?

251 §. 1. Negarunt multi Doctores catholici ex his rationibus: 1. Matrimonium ex natura ſua eſt indiſſolubile, ergo quando Titius voluit Matrimonium, voluit contractum indiſſolubilem. 2. Titius vel voluit contractum Matrimonialem ſecundùm ſubſtantiam, vel non; ſi voluit, etiam implicitè voluit Sacramentum, vel ſaltem contractum indiſſolubilem: ſi non voluit, ergo nequidem voluit Matrimonium, quod eſt contra terminos caſus. 3. Matrimonium ſaltem conſummatum Jure divino eſt indiſſolubile, uti tenent omnes DD. Catholici, ſed Titii Matrimonium eſt conſummatum, quia proles habet, ergo Jure divino eſt indiſſolubile. 4. Titius voluit, & intendit Matrimonium validum, ergo potiùs voluit valorem, quàm conditionem repugnantem valori Matrimonii. 5. Titius præſumitur ita animo comparatus, ut ſi ſciret contractum Matrimonialem eſſe elevatum à Chriſto ad rationem Sacramenti, eſſet hoc crediturus, & contracturus conformiter inſtitutioni Chriſti, quæ generalis animi comparatio, & intentio prævalet privato errori. 6. Ex animi comparatione prudenter præſumitur, quòd Titius appretiativè id malit, quod vult vera Chriſti Eccleſia, ſed hæc vult indiſſolubilem contractum, ergo & Titius. 7. Habent hæretici generalem intentionem faciendi eo modo contractum, quo Chriſtus inſtituit, hæc intentio ſufficit ad Sacramentum Matrimonii, ergo. 8. Titius habuit duas intentiones contrarias, unam, volo contrahere Matrimonium, ſicuti in vera Eccleſia Chriſtus inſtituit; alteram, volo contrahere diſſolubiliter in caſu fornicationis, ergo Matrimonium Titii potiùs fuit indiſſolubile, quàm diſſolubile. *Prob. conſeq.* Inter duas intentiones illa ſortitur effectū, quæ prævalet; ſed prævalet prior, quæ ex ſuo modo tendendi eſt magis univerſalis, ergo. 9. Conditio apposita contra ſubſtantiam Matrimonii tunc ſolùm vitiat contractum, quando uterque conſentit in appoſitionem, non autem, ſi alter contradicat, aut taceat, quia hoc caſu perinde ſe habet, ac ſi adjecta non fuiſſet; ita Fagnan. ex Cap. *Aliquando*, 32. *q.*2. poſt *Præpoſ. Sylv. Covarr. Barboſ.* conſentiunt *Vincent. Hoſtienſ.* & alii ſuadentes mulieribus, ut ſi quando viri ad mulieres alliciendas oſtendant ſe velle cum iis Matrimonium contrahere, & apponant hujuſmodi conditiones contra ſubſtantiam Matrimonii, ipſæ taceant, ſecuta enim copula erit Matrimonium. 10. Conditio turpis habetur in contractu Matrimonii pro non adjecta, Cap. fin. *De condit. appoſ.* atqui conditio, quæ eſt contra ſubſtantiam Matrimonii, eſt turpis, cùm ſine peccato impleri non poſſit, ergo. 11. Conditio mente retenta nihil operatur in contractibus L. *Cùm in plures* 60. §. *Locator, ff. Locati*; ubi Gloſſa: quis enim eſt tam ſtupidus, qui putet tacitam contrahentis cum aliquo voluntatem in contractibus ſpectandam eſſe? Adde, quòd conditio hæc ex errore ſpeculativo adjecta, ad valorem vel non valorem actus perindè ſe habeat, ac ſi adjecta non fuiſſet. 12. Confertur Baptiſmus ab eo, qui non credit Baptiſmum eſſe Sacramentum, ergo etiam miniſtratur Matrimonium ab eo, qui non credit illud eſſe Sacramentum, Gob. *tr.*10. *Caſ.*19. 13. Præſumptio fori externi ſtat contra Titium, eò quòd id ſolùm judicabit, quod forinſecùs demonſtravit, foris autem declaravit Matrimonium, ergo cenſebitur voluiſſe Matrimonium contrahere ſecundùm ſuam naturam, quæ verè inſolubilis eſt, donec ſufficienter illum defectum ſuę intentionis probaverit. 14. Ex contraria ſententia ſequetur Matrimonia hæreticorum paſſim eſſe diſſolubilia, cum maxima confuſione Chriſtianitatis, item proles eſſe ſpurias, & illegitimas. 15. Sequentur itidem multa inconvenientia, iniquiſſima divortia fient, polygamia inducetur, hæreticæ mulieres horrebunt connubia. 16. Denique ſequitur poſſe dari contractum matrimonialem purè civilem, & diſſolubilem, qui pugnet cum natura Matrimonii, cùm hoc neceſsariò verſetur circa corpora in perpetuum tradenda: omnis enim matrimonialis contractus verſatur circa corpora indiſsolubiliter tradenda.

§. 2. Pro parte affirmativa, *ſupponendum eſt.* 1. Punctum difficultatis recidere ad hanc quæſtionem, an conſenſus Titii ex prævalente intentione fuerit reſtrictus ad conditionem illam repugnantem inſolubilitati Matrimonii, poſsetque quæſtio habere locum etiam in Catholico, qui ex invincibili ignorantia putaret probabilem eſse ſententiam, quam dicunt fuiſse Cajetani & Catharini docentium, Matrimonium etiam conſummatum fidelium Catholicorum eſse diſsolubile quoad vinculum in caſu fornicationis, ideòque expreſsè nollet Matrimonium, niſi ita ſolubile, de illo ſimiliter quæri poſset, an hoc Matrimonium eſset validum? *Supponendum* 2. Titium & Titiam hæreticos materiales fuiſse bene gnaros ſuæ ſectæ, illiuſque doctrinæ, quòd nempe liceret ipſis Matrimonium contrahere ſub illa conditione, & ſi frangeretur fides, tranſire ad aliud, nempe per legitimam conſiſtorii, aut legitimi Superioris deciſionem, uti millenis exemplis ſcimus Matrimonia quoad vinculum eſse diſsoluta in Anglia, Batavia, Palatinatu, Helvetia. *Supponendum* 3. Prudenter præſumi, niſi aliud conſtet, quòd quiſque in agendo velit ſe conformare moribus gentis ſuæ, item ſuæ ſectæ ac doctrinæ in illa propoſitæ, quam invincibiliter putat eſse unicè veram: hinc præſumimus materialem hæreticum abſque ſcrupulo die Veneris comedere carnes: Calviniſtam nolle ſumere corpus Chriſti: Lutheranum velle ſumere corpus Chriſti, ſed cum pane. Pari igitur Jure præſumendum eſt, ſi duæ ſectæ habeant diverſa principia circa contractum Matrimonii, quòd utriuſque ſectatores velint illum inire juxta ſua principia. His ſuppoſitis: Putarunt alii Titium poſse ducere aliam: Ratio eſt 1. Quia prius Matrimonium ab initio fuit nullum, aut ſi fuit aliquod, per quas cauſas, & quomodo fuit aliquando contractum, per eaſdem deſiit eſse. Quòd Matrimonium Titii arbitrio fuerit nullum, ita ſuadetur: Quicunque contrahit Matrimonium ſub conditione pugnante cum ſubſtantia Matrimonii acceptata ab altero contrahente, & ex tali intentione efficaci ac prævalente, is contraxit invalidè: atqui Titius contraxit Matrimonium ſub conditione pugnante cum ſubſtantia Matrimonii acceptata ab altero contrahente, & ex tali intentione efficaci ac prævalente, ergo. *Major* eſt omnium, & deciditur Cap. fin. De conditionibus appoſitis, nam alioquin intendent, & non intendent Matrimonium. *Minor prob.* Imprimis Titius contraxit ſub conditione pugnante, nam contrahens ſub conditione diſsolubilitatis in cauſa fornicationis, 252

con-

contrahit ſub conditione pugnante cum ſubſtantia Matrimonii; Titius contraxit ſub iſta conditione diſſolubilitatis, ergo. *Major* eſt omnium Catholicorum, & conſtat ex eodem Cap. *fin.* *Minor* patet ex terminis caſus. Deinde conditio hæc fuit acceptata ab altero contrahente (quamvis id non ſit opus, uti contra Fagnan. Covar. & alios Canoniſtas rectè oſtendunt *Pontius l.3.c.12.n.*8. Perez *d.16.ſ.*5. Hurt. *d.7.diff.*8.*n.*30. Dicaſt. *d.5.dub.11.n.*148. Boſco *De Sacram.d.*1.*ſ.*3. ubi dicit, omnes Theologos ita ſentire) nam uterque contrahens voluit ſe alteri obligare more in ſua religione uſitato, & ſimilem alterius obligationem acceptavit, quam credidit ex ſuæ religionis inſtituto, & ea Jure divino non eſſe abſolutè perpetuam, ſed tantùm conditionatè, ergo uterque acceptavit conditionem. *Antecedens* eſt certum ex ſuppoſ.2. & 3. *Conſequentia* eſt per ſe nota. Denique contractus ille eſſentialiter conditionatus fuit ex intentione efficaci ac prævalente, nam Titius vel habuit duas intentiones, unam univerſalem, *volo ſic contrahere, ſicuti debeo in vera Chriſti Eccleſia*, & alteram, *volo contrahere diſſolubiliter in caſibus mihi juxta principia meæ ſectæ licitis*, vel habuit unam tantùm, contrahendi poſteriori modo; quidquid dicatur, voluit intentione abſoluta, & efficaci contrahere ſub conditione pugnante cum ſubſtantia Matrimonii, quæ neceſſariò affert indiſſolubilitatem, ergo. *Minor* quoad poſteriorem partem patet ex terminis; quoad priorem, probatur. Inter duas intentiones contrarias illa eſt de præſenti prævalens, quæ eſſentialiter eſt clauſiva alterius, atqui inter iſtas intentiones poſterior eſt excluſiva prioris, ergo. *Major* eſt certa: *Minor* patet, cùm expreſsè non aliter velit contrahere, niſi excludendo indiſſolubilitatem, & conſequenter Titius non voluit efficaciter Sacramentum Matrimonii, neque contractum matrimonialem diſtinctum à Sacramento, & inſolubilem, cum utraq; enim pugnat expreſſa intentio contrahendi diſſolubiliter, imò facilè quilibet ex terminis caſus deducet, quòd nequidem inefficaciter voluerit contractum indiſſolubilem. *Ratio* 2. eſt ab authoritate Cap. final. De condit. appoſitis, & ex omnibus ferè doctoribus in illud Caput; nam expreſsè dicunt, ſi apponatur conditio repugnans perpetuitati vel inſolubilitati Matrimonii, hoc ipſo conditionem haberi pro non adjecta, hoc eſt, ita vitiari contractum, ut de facto nullus ſit. Hinc Pontius *in append. ad tract. de Matrim. l.9.§.2.a.*11. quærens; ſi hæreticus in eo ſit errore, ut exiſtimet Matrimonium eſſe ex cauſa diſſolubile, & licere libellum repudii, ut olim in lege ante Chriſtum, quid fiet? Cui quæſtioni ita in terminis paulò poſt reſpondet: *ſi verò expreſsè ita velit contrahere, & non aliter, ſive eum animum explicet, ſive in mente retineat, nullum eſt Matrimonium.* Idem communiſſima habet Fagn. *ad Cap. fin. ſuprà*, item Lugo *d.8.ſ.8.* Perez, Dicaſt. *De Matrim. d.2. dub.*4. Avendanno *in addit. ad append. p.1 ſ.2.n.*481. *Ratio* 3. eſt, quia Catholicus ſine dubio magis cenſetur velle ſic contrahere Matrimonium, ſicut vult vera Eccleſia, quàm hæreticus: quo non obſtante, ſi Catholicus velit contrahere ſub conditione pugnante cum inſolubilitate, idque appretiativè magis, hic vitiat contractum, & Matrimonium illius nullum eſt, ergo.

253 §.3. Hæc ſecunda ſententia videtur eſſe probabilior; quia tamen videtur eſſe aliqua probabilitas pro valore primi illius Matrimonii, quod eſt in quadam poſſeſſione, putarem ſaltem propter ſcandalum non eſſe procedendum ad aliud Matrimonium, niſi priùs obtenta tribunalis alicujus Catholici declaratione de invaliditate prioris.

254 §.4. *Ad rationes oppoſitas*, eſt facilis reſponſio. *Ad* 1. *&* 2. Titius voluit Matrimonium, & ejus ſubſtantiam, non quomodocunque conſideratam, ſed præcisè ut reſpicientem ritum hæreticorum, id eſt, ut diſſolubilem ex cauſa fornicationis. *Ad* 3. Matrimonium conſummatum eſt Jure divino inſolubile, ſi ſit initum juxta inſtitutionem Chriſti, qui voluit intendi indiſſolubilitatem: aliter initum non eſt indiſſolubile, uti patet in Matrimoniis infidelium conſummatis. *Ad* 4. Intendit Matrimonium validum, ſed valore reſpiciente conditionem diſſolubilitatis efficaciter appoſitam, ſic autem volendo valorem, ſimul voluit conditionem pugnantem cum valore Matrimonii, quæ poſterior volitio prævalebat, atque ita exercitè excludebat valorem, quem ſignatè tantùm volebat. *Ad* 5. Dato Titium ſic fuiſſe comparatum, non ideò hæc comparatio animi prævaluit præſenti volitioni fundatæ in errore privato, quem invincibiliter putabat eſſe unicè verum. *Dixi*, dato, nam multi Catholici fugiunt Matrimonium, quia timent ſe perpetuò alligandos uxori rixoſæ, & fortè adulteræ, ergo etiam poſset id timere acatholicus, & ideò nolle contrahere, ſi ſciret eſſe pro omni caſu indiſsolubile. *Ad* 6. Præſumitur, quòd appretiativè id malit, quod facit Eccleſia ſua juxta judicium ſuum invincibiliter erroneum, non autem quod facit vera in ſe Eccleſia Catholica, actu enim præfert ſuam Eccleſiam Catholicæ, & ex hoc invincibiliter errante judicio præfert ejus modum contrahendi Matrimonium modo contrahendi catholico. ex illa autem comparatione animi, quam ponit objectio, ſolùm ſequitur, quòd mallet facere, quod facit Eccleſia Catholica, ſi crederet, hanc eſse veram, non autem ſequitur, quòd de facto malit, uti rectè notant Pontius, Lug. Dicaſt. Avendanno ſuprà. *Ad* 7. Qui ſic intentionem reſtringunt, ut caſus ſupponit, habent generalem intentionem eo modo contrahendi, quo Chriſtus juxta ſuam apprehenſionem inſtituit, nempe diſsolubiliter. *Ad* 8. Patet ex dictis, nam prævalet intentio contrahendi diſsolubiliter, cùm expreſsè ſe ad hoc reſtringat. *Ad* 9. nego, quidquid ibi dicitur, nam imprimis cùm uterque contrahens ſit miniſter hujus Sacramenti, & ſimul ſuſcipiens, ſi ſimul unius intentio ſit nulla, totum Sacramentum eſt nullum. Deinde hic utriuſque intentio eſt nulla, cùm uterque expreſsè intendat diſsolubilitatem, ergo cùm tale Matrimonium ab initio ſit nullum, nec mutetur intentio, manet nullum, nec validari poteſt per copulam cum eodem errore poſitam. *Ad* 10. Cap. illud expreſsè dicit, ſi conditiones turpes ſint contra ſubſtantiam conjugii, puta, *contraho tecum, donec inveniam aliam, &c.* haberi pro non adjecta, & facere Matrimonium eſse nullum, talis autem eſt conditio hæc appoſita. *Ad* 11. Lex illa loquitur de foro externo, nam de interno certum eſt apud omnes conditionem mente retentam, ſi ſit contra ſubſtantiam Matrimonii, vitiare contractum, Boſco *l.c.* Perez *ſect.8. num.*1. *&* 3. Quod addunt de errore ſpeculativo, nihil eſt, quia error Titii valdè practicus fuit, dirigens actionem contrahendi. *Ad* 12. Si baptizans vel ſuſcipiens Baptiſmum abſolutè per prævalentem intentionem non aliter vellet Baptiſmum, quàm ſi non eſset Sacramentum, Baptiſmus non eſset validus, uti tenent omnes, & in hoc eſt paritas cum noſtro caſu. *Ad* 13. Præſumptio fori externi eſt pro eo, quòd Titius more in ſua ſecta uſitato contraxerit, id eſt, ſolubiliter. Et tam partim tenetur Titius probare in foro externo, quòd habuerit expreſsam intentionem contrahendi diſsolubiliter, quàm Catholicus teneatur probare intentionem contrahendi indiſsolubiliter, id enim debet æqualiter præſumi de utroque in ſua religione benè inſtructo. *Ad* 14. Loquimur de Matrimoniis initis cum intentione ita reſtricta, prout iniit Titius; an alii ita ineant, neſcimus. Quod additur de ſpuriis, & illegitimis prolibus, nihil eſt, nam omnes fermè gentes contrahebant diſsolubiliter, nec tamen ullus dixerit proles omnes eorum eſse illegitimas, quia nempe illegitimus non cenſetur, qui inter gentes ex tolerato civiliter Matrimonio naſcitur, tales enim in Imperio, & Regnis pleriſque admittuntur ad hæreditates etiam Catholicorum. Adde, quòd paſſim teneant DD. cum Sanch. *l.8.d.*34. *n.*36. Gob. *in Quint. tract.*5. *cap.*37. *nn.*247. prolem natam ex Matrimonio bona fide contracto eſse legitimam. *Ad* 15. Non eſt, quòd iſta timeantur. Divortium in caſu adulterii eſset juſtum. Deficiente per legitimam Judicis ſententiam opinione prioris exiſtimati Matrimonii, alterum ſuperveniret ſine polygamia. Hereticæ abſque paranymphia Theologis invenient ſponſos, putant enim tam maſculi quàm fœminæ apud eos ſe eſse prædeſtinatos ad opera carnis, & impoſſibile eſse ſervare caſtitatem. *Ad* 16. Sive illud qualequale Matrimonium nominetur contractus purè civilis, contractus Matrimonialis diſsolubilis, vel aliter, ad rem non facit, cùm verum maneat, Titium poſſe tranſire ad alia vota. De cætero poſteà dicam à n.411. contractum de præſenti inter ſponſos vel non valere in ratione Matrimonii ſimpliciter, vel eſse indiſsolubilem.

§.5. Hæc dicta non habent locum, ſi non ſciatur, quòd alteruter contrahentium habuerit expreſsam intentionem ita reſtrictam ad diſsolubilitatem, tum enim præſumitur, quòd intentio contrahendi ſecundùm inſtitutionem Chriſti prævaluerit, & quod intenderint, ut valeret actus, prout valere potuit, & debuit. Conſequenter dicendum eſt, quòd Matrimonia acatholicorum ordinariè cenſeri non poſſint invalida, & hoc ſatis evincunt ſaltem aliquæ ex rationibus n.251. allatis, ac ita tenet etiam cum aliis Gob. *in exp. tr.* 10. *n.*707. dicens oppoſitum ſibi non ampliùs videri eſse probabile. Et quamvis probabile eſſet, tamen ſecundùm dicenda à n.527. ſtandum eſset Matrimonio, quod in poſseſſione eſt. 255

Q.36. Quid notandum ſit circa illum, qui fictè tantùm conſentit? R. §.1. Qui fingit ſe conſentire, peccat, imprimis peccato ſacrilegii contra reverentiam Sacramenti, in quantum Miniſter eſt, & falsò abſque juſta cauſa ſine intentione adhibet ſigna Sacramenti. Deinde contra juſtitiam quia in contractu oneroſo, ſi unus bona fide ponat partem ſuam, habet jus, ut etiam alter adjiciat ſuam, & ſic ponatur æqualitas, Averſ. *q.3.ſ.*1. Gob. *tr.*10. *n.*411. Quid dicendum ſit, ſi quis metu gravi cogatur inire Matrimonium, quod ſit invalidum, dicetur n.660. 256

§.2. Qui fictè contraxit Matrimonium, ſive ſecuta ſit copula ſive non, regulariter tenetur fœminam illam ducere, ſi hæc non ſit uſa fraude, quia alioqui per injuriam fit ei damnum notabile, tum in fama, tum in fortunis, & conditione vitæ, nam nulli alteri permitteretur nubere, cùm prius Matrimonium præſumatur fuiſse validum, Sanch. Lug. *de Juſtit. d.*12.*n.*36. innuens contra *Sanch.* rarò excuſare diſparitatem conditionis, nam quando ipſe comparebat coram Parocho, & teſtibus, non 257

poterat

poterat prudenter præſumi fictio, non enim poterat præſumi
velle illudere Eccleſiæ, ergo puella prudenter putavit ſe per
Matrimonium illud elevatam eſſe ad dignitatem conjugis, à
qua deturbari non debet. *Dixi*, regulariter, nam ſi puellæ
nullum ſequeretur damnum, eò quòd Matrimonium non eſ-
ſet ita publicè notum, putat Sanch. *l.*1. *d.*11. *nu.*5. deceptorem
non teneri ducere, quod Caſtrop. & Krim. *n.*529. reputant pro-
babile, quia uterque manet æqualiter liber ad alias nuptias:
imò putant aliqui, quamvis damnum cauſatum eſſet puellæ,
deceptorem non teneri hoc reſarcire, determinatè eam ducen-
do, ſed ſatis eſſe, ſi aliter, v. g. augendo dotem. Oppoſitum
probabiliùs tenent alii cum Poncio *l.*2. *c.*5. *n.*5. ſecundùm illa,
quæ dixi à n. 69. Et probat pluribus Kugl. *à n.*72. etiamſi uterque
dicat ſe fictè conſenſiſſe, eis non credi pro foro externo, quia
præſumitur in favorem Matrimonii, & prolium.

258 *Q.* 37. *Quid notandum ſit circa Matrimonium, quod
inter abſentes contrahitur?* R. §. 1. Inter abſentes poteſt con-
trahi Matrimonium: imprimis per procuratorem, uti con-
ſtat ex Can. *Honorantur*, 32. quæſt. 2. & cap. fin. De procurat.
in 6. Deinde per litteras, uti habetur L. *Mulierem* ff. De ritu
nuptiar. & L. *Sufficit* ff. De ſponſal. nec ullibi improbat Jus ca-
nonicum, quidquid contradicat de Luca ad Trid. *d.*26. *nu.*29.
Denique per nuntios. Ratio univerſalis eſt, quia etiam alii
contractus poſſunt iſtis modis fieri inter abſentes, & in ordine
ad contractus *poteſt quis per alium, quod poteſt facere per
ſeipſum*: item, *qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi fa-
ciat per ſeipſum*, Reg. 68. & 72. Jur. in 6.

259 §. 2. Cap. fin. De procurat. in 6. ſic ſtatuitur: *Procurator
non aliter cenſetur idoneus ad Matrimonium contrahendum,
quàm ſi ad hoc mandatum habuerit ſpeciale, & quamvis
aliàs is, qui conſtituitur ad negotia procurator, alium dare
poſſit, in hoc tamen caſu non poterit deputare alium, niſi
hoc idem ſpecialiter ſit commiſſum.* Unde requiritur, impri-
mis actus ipſius principalis, qui mandet procuratori, ut ſuo
nomine contrahat cum certa perſona, ut habet communis
cum Krim. *n.*654. quamvis Con. & Averſ. *q.*3. *ſ.*5. putent ſuffice-
re, ſi mandarit etiam generaliter cum illa, quam procurator
elegerit: nec opus eſt, ut hoc mandatum fiat coram Parocho,
& teſtibus. Deinde requiritur actus procuratoris exprimentis
coram Parocho, & teſtibus conſenſum ſui principalis per hęc
vel æquivalentia verba, *Titius accipit Cajam in uxorem me-
diante me: Caja accipit Titium in virum mediante me, &c.*
Putantque *Ledeſ. & Sanch.* ſola verba principalis ſpectare ad
eſſentiam hujus Sacramenti, ſed Hurt. Maſtr. Pont. *l.*1. *c.*10.
*num.*6. Averſ. ſuprà, dicunt etiam verba procuratoris ſpecta-
re ad eſſentiam, quia his ſolis ſublatis mandans non cenſetur
ſufficienter in ordine ad hunc contractum manifeſtare ſuum
conſenſum: nec inde ſequitur procuratores eſſe partiales Mi-
niſtros, aut debere eſſe in ſtatu gratiæ, quia non agunt nomi-
ne ſuo, ſed principalium, adeòque actus procuratorum re-
putatur eſſe actus principalium.

260 §. 3. Si principalis eſſet factus perpetuò amens eo tempore,
quo per procuratorem completur contractus, Pontius, Lugo
*De Sacram. d.*8. *n.*108. Diana, Averſa *ſ.*6. dicunt Matrimonium
fore invalidum, quia ſicuti mandatum expirat morte mandan-
tis, ita videtur expirare mandante facto furioſo vel amente, uti
habetur L. *Qui ſervum n.*47. & L. *Si quis alicui* 48. ff. De acquir.
hæred. & obſervat Molin, *De juſt. tom.*2. *d.*552. E contrà Sanch.
Henriq. Con. Bonac. Arr. *de Sacram. d.*19. *à n.*34. dicunt valere,
ſicuti valet Baptiſmus, & abſolutio data lapſo in amentiam:
nec ſimile eſt de morte, & amentia, maximè cùm amens ma-
neat aptus copulæ, & generationi, qui eſt finis Matrimonii.

261 §. 4. Si principalis etiam internè tantùm revocet conſenſum,
antequàm procurator officium ſuum expleverit, Cap. fin. De
procur. in 6. ſic dicitur: *Sanè ſi procurator, antequàm con-
traxerit, à Domino fuerit revocatus, contractum poſtmodùm
Matrimonium ab eodem (licèt tam ipſe, quàm ea, cum qua
contraxerit, revocationem hujuſmodi penitus ignorarent) nul-
lius momenti exiſtit, cùm illius conſenſus defecerit, ſine quo
firmitatem habere nequivit.* Et ratio eſt, quia nec Jus, nec Ec-
cleſia in hoc contractu poſſunt ſupplere conſenſum in tradi-
tionem corporum, quorum dominium non habent, quamvis
poſſint, & ſæpè ſuppleant in aliis contractibus circa res tempo-
rales, quarum dominium altum eſt apud Principem, vel Rem-
publicam. Quòd ſi priùs volueris, poſteà revoces, & iterum
conſentias, antequàm procurator mandatum expleverit, va-
lebit Matrimonium, quia prior conſenſus moraliter rediit, &
adeſt, quando contrahitur, Sanch. Krim. *n.*565.

262 §. 5. Si fictè conſenſiſti, quando mittebas procuratorem,
ſed poſteà ſeriò conſentias, quando ille mandatum exequitur,
Henriq. & Sanch. dicunt valere, quia tum adeſt conſenſus re-
quiſitus. Con. Spor. Krim. *n.*564. probabiliùs dicunt non valere,
quia, cùm conſtitutio procuratoris initio fuerit nulla, & ipſe
ex vi illius agat, agit ex nulla poteſtate, neque eſt verus pro-
curator, neque agit nomine alterius, cùm non acceperit
commiſſionem. Attamen fatentur, quòd per quemcun-
que conſenſum conſequentem, & actum, quo poſteà
tractat conjugem ut ſuam, confirmetur Matrimonium.

§. 6. Procurator poteſt eſſe diverſi ſexus ab illo, nomine 263
cujus contrahit, unde poteſt fœmina contrahere pro viro, agit
enim non ſuo, ſed alterius nomine, Averſ. *ſ.*5. rectè addens,
nec requiri certam ætatem, quia quamvis Cap. *Qui generaliter*,
De procurat. in 6. dicatur, procuratores ad negotia debere eſſe
17. annorum, tamen id non eſt de valore, nec requiritur in
Matrimonio, in quo non exigitur induſtria procuratoris, ſed
tantùm manifeſtatio conſenſus, hinc nequidem requiritur, ut
ſit pubes, Sanch. *l.*3. *d.*41. *n.*8. Krim. *n.*2185.

§. 7. Si contrahatur per litteras, ſponſus ſcribere debet, 264
quòd ſe tradat in Matrimonium, & ſponſam acceptet in uxo-
rem, ſponſa autem coram Parocho, & teſtibus dicere debet
viciſſim, quòd eum acceptet in maritum, & ſe tradat in uxo-
rem, ſicque erit actuale Matrimonium, etiamſi ille, qui ſcrip-
ſit, tum actu dormiat; Caſtrop. *d.*2. *p.*9. Spor. *n.*234. Quòd ſi
uterque per litteras agat, debet uterque alterius litteras legere
coram Parocho & teſtibus.

§. 8. Per nuntios contrahitur, ſi hi utriuſque mittentis tra- 265
ditionem, & acceptationem ſignificent coram Parocho, &
teſtibus: debentque eadem obſervari, quæ de contractu per
procuratorem dicta ſunt. Per hoc autem diſtinguuntur modi
contrahendi per procuratores, & nuntios, quòd procuratores
repræſentent principale & eorum nomine contrahat, nuntii
autem nudè ſignificent voluntatem principalium, uod etiam
litteræ ſolùm agunt.

Q. 38. *An tale Matrimonium inter abſentes contractum*, 266
nunc poſt Trid. habeat rationem Sacramenti? R. §. Negant
Sylv. Canus, Ledeſm. Rebell. Cajet. Vict. Eſtius aliique. 1. Quia
ſicuti collatio Sacramenti eſt actio perſonalis, ita etiam reac-
ceptio videtur debere eſſe actio perſonalis; adeòque nullum
Sacramentum videtur confici poſſe vel recipi, niſi Miniſter &
ſubjectum ſint præſentes. 2. Quia, quamvis ſenteia judicia-
lis poſſit ferri circa abſentes, tamen abſolutio ſramentalis
non valet ad abſentem. 3. Videtur abſurdum dice, quòd ali-
quis dormiens, quando procuratores complent contractum,
recipiat gratiam Sacramenti. 4. *Trid.* vult virumq; mulerem
interrogari de mutuo conſenſu, ergo vult eſſe præſentes.

§. 2. Oppoſitum probabiliùs tenent Innoc. Covar. Palud. 267
Scot. Sot. Valent. Navarr. Sanch. *l.*2. *d.*11. Pont. *l.*1. *c.*10. Men-
do *diſſ.*12. *n.*9. Averſ. *qu.*1. *ſ.*5. Maſtr. *n.*14. Krim. *n.*36. & 240.
quam ſententiam *Caſtr.* vocat veriſſimam, Tann. & Sob. *tr.* 5.
*n.*388. dicunt temeritatis eſſe damnandum, qui hoc tempore
negaret; ratio eſt 1. Quia ratio contractus matrimonialis inter fi-
deles non eſt ſeparabilis à ratione Sacramenti, uti dicetur à n.
275. ergo ſi Matrimonium inter abſentes valet in ratione con-
tractus, etiam valet in ratione Sacramenti. 2. Si Matrimonium
inter abſentes non eſſet Sacramentum, Eccleſia poſitivè non
permitteret, ſed potiùs prohiberet illud ſic contrahi, vult enim
ſemper ſuſcipi Sacramentum, quando initur Matrimonium. 3.
Si tantùm alteruter contrahat per procuratorem, litteras vel
nuntium, ponitur Sacramentum, ſaltem ex parte præſentis, uti
plerique etiam ex Adverſariis fatentur, ergo etiam ex parte alte-
rius, quia hoc Sacramentum eſt eſſentialiter duorum. 4. Quan-
do ita contrahitur, principales cenſentur contrahere per ſe, &
reipſa per ipſos cenſetur poni materia, forma, intentio Sacra-
menti, ergo non eſt ratio, cur non ponatur Sacramentum.

§. 3. Ad 1. rationem oppoſitam n. 265. id enim ſpecialiter 268
convenit Sacramento Matrimonii, quod ſequitur rationem
contractus. Ad 2. Id reſcimus per declarationem Eccleſiæ, ſe-
cundùm dicta l. 6. p. 2. n. 1195. nihil autem ſimile, ſed potiùs op-
poſitum declaravit de Matrimonio: & ratio diſparitatis eſt, quia
ſecundùm ibidem dicta n. 1200. abſolutio ſacramentalis requi-
rit verba formalia ipſiuſmet Miniſtri, directa ad præſentem,
non ſolemus autem verbis formalibus alloqui abſentem: è con-
trà, Matrimonium contrahi poteſt ſcripto, vel aliis ſignis ſigni-
ficativis conſenſus, quæ pro abſentibus ſufficienter poni poſ-
ſunt per alios ad id deputatos; & proptereà etiam abſolutio à
cenſuris non requirens verba formalia fieri poteſt ſcripto ad
abſentem. Ad 3. n. 265. nam qui dolens & confeſſus incidit in
amentiam, aut in ſomnum lethargicum, ſi in hoc moribundus
abſolvatur, ſuſcipit Sacramentum, & gratiam Sacramenti, uti
omnes fatentur. Ad 4. *Trid.* ibi tantùm præſcribit hoc pro or-
dinario modo, quo Matrimonium contrahitur, neque hoc eſt
de eſſentia, neque *Trid.* in hoc puncto aliquid innovavit diver-
ſum ab antiquo Jure Canonico, imò hoc ipſum fieri poteſt,
quando contractus fit per procuratores, nam in ipſis interro-
gantur & reſpondent principales: quod etiam faciunt per in-
ternuntios & litteras. Attamen Averſa in fine non malè addit,
*ad majorem ſecuritatem & ad tollendum illud dubium, quod
ex noſtra ſententia poſſet oriri, juvabit, ſi poſteà contrahentes,
quando erunt ſibi præſentes iterum privatim inter ſe repetant
mutuum conſenſum, ut in omni caſu perficiatur vera ratio Sa-
cramenti, & ejus fructus indubitanter percipiatur.*

Q. 39. *An Matrimonium ſemel rectè initum, & non diſ-* 269
ſolutum

ſolutum poſſit inter eoſdem ſæpiùs iniri? R. Affirmat Rayn. *in Heter.tom.16.ſ.1.pu.14.num.34.* ita, ut quoties ex rationabili cauſa renovatur coram Parocho & teſtibus, toties iterum fiat Sacramentum conferens novam gratiam ex opere operato, ad eum modum, quo repeti ſæpiùs poteſt confeſſio ejuſdem peccati cum novo Sacramento, & effectu novæ gratiæ: cauſam rationabilem dicit eſſe, ſi longo tempore copulati prolem non ſuſceperint, ſi hactenùs vixerint in jurgiis, & jam renovare velint amorem mutuum, &c. probatque exemplis effectus bonos inde ſecutos. Averſ. Maſtr. *n.18.* Lug. *de pœnit. d.13. n.83.* probabiliùs contradicunt, quamvis enim poſſet conſenſus ſæpiùs renovari, uti renovantur vota profeſſionis religioſæ, attamen ſicut tunc non eſt nova profeſſio, ita nec hìc novum Sacramentum: & ratio in utroque eſt, quia contractus Matrimonii, & profeſſio conſiſtunt in introductione poſſeſſionis in dominium corporum vel perſonæ profeſſæ, introductio autem ſonat inceptionem traditionis: ergo cùm poſteà non ampliùs poſſit poni inceptio traditionis corporum, cùm enim ſint tradita & acceptata, non ampliùs ſunt ſua, ergo nec ampliùs tradi poſſunt, ergo nec poterit inter tales repeti contractus aut Sacramentum Matrimonii. Ex quo patet diſparitas de iterata confeſſione ejuſdem peccati, hæc enim non ſignificat ejuſmodi inceptionem remiſſionis peccati, cùm idem peccatum poſſit ſæpiùs remitti, ſecundùm dicta l.6.p.2.n.599.

270 Q.40. *Quandonam præſumatur, aut quomodo probetur, quòd Matrimonium ſit initum?* R. Quid ſit præſumptio, & quæ communiter regulæ admittantur circa illam, dixi l.4. à n. 1434. Hîc de præſumptione Matrimonii.

§.1. Matrimonium præſumitur, 1. Ex verbis, quibus contractus Matrimonii iniri ſolet, de quibus fusè habent Gob. *tr.* 10. Spor. *n.56.* Kugl. *à n.56.* 2. Ex hoc, quòd contractum Matrimonium conſummarint, etiamſi unus nunc dicat, ſe fictè conſenſiſſe quia non debetur ei fides, ſecundùm dicenda n. 307. 3. Ex ſolemni deductione ſponſæ ad domum viri. 4. Ex cohabitatione 10. annorum, quando adeſt fama viciniæ, quòd vir mulierem in lecto, & menſa ut uxorem habuerit. Et ita intelligendum videtur Cap. *Ad id*, 21. De ſponſal. & Matr. ubi Clemens III. de aliqua, quæ per annum, & dimidium permanſerat cum viro, dicit, videri conſenſiſſe, nempe accedentibus aliis ſignis. De cætero nuda cohabitatio etiam per longum tempus non facit certam præſumptionem Matrimonii ad favorem conjugum, quamvis eam faciat ad favorem prolium, ut cenſeantur legitimæ, uti Sperel. *deciſ.175. à num.27.* ex Jure & AA. 5. Etiam præſumitur ex publico inſtrumento coram 3. teſtibus facto, Schild. *tr.6. c.7. §.3.* 6. Ex libro Parochi, qui inſcripſit, Bab. & alii cum Kugl. *n.70.* Notandum tamen hìc eſt, quòd nulla quantumcunque magna præſumptio faciat Matrimonium verè, ſi reipsâ defuerit conſenſus, vel aliquid eſſentialiter requiſitum, *quia præſumptio cedit veritati*, arg. L. *Continuus* 137. ff. de verb. oblig. & L. ult. ff. Quod metus cauſa: Latè *Tuſc. v. Præſumptio* concl.612. & conſtabit ex dicendis n.272.274.

271 §.2. Si priùs Matrimonium ſit tantùm præſumptivè verum, & poſteriùs ſit certò initū cum omni ſolemnitate, docet Schild. §.7. adhuc eſſe ſtandum pro priore, quia ſicut pro primo ſtat præſumptio valoris, ita pro ſecundo ſtat præſumptio nullitatis: ſed oppoſitum tenendum eſt ſecundùm dicenda n.679.

272 §.3. Quamvis Cap.un.§. *Porrò.* De deſponſ. imp. in 6. Filius vel filia, ſi præſens ſit, dum parens nomine ipſius contrahit (vel etiam abſens, & poſteà ſciat ac taceat) & omni ſeclùſo metu nō contradicat, præſumatur conſentire; tamen in foro conſcientiæ hæc præſumptio locum non habet, ſi filius vel filia dicat, ſe non conſenſiſſe, ſed ob reverentiam parētis tacuiſſe, quia in foro interno, ſicuti creditur dicenti contra ſe, ita etiam pro ſe. Regula autem juris 43. in 6. *qui tacet conſentire videtur*, rectè explicatur per reg.44. ibid. *qui tacet, non fatetur, ſed nec utique negare videtur*, cùm taciturnitas ſit aliquid indifferens ad conſenſum & diſſenſum: pro quo Sanch. *l.1.d.5.n.5. & d.6.n.11.* Delb. *De immun. eccleſ. cap.1. dub.19. à n.27.* & alii dicunt, quòd tacens conſentire cenſeatur, 1. Si agatur de ejus commodo, & favore, non, ſi de incommodo vel præjudicio. 2. Si det ſignum interni conſenſus, uti ſi talis ſponſa tacens admitteret annulum à ſponſo, vel ejus manum acciperet. 3. Si aliàs negare vel contradicere deberet. An autem talis metus reverentialis impediat valorem conſenſus, dicam n.657.

273 §.4. Quando agitur de valore matrimonii, ſufficiunt quicunque teſtes: è contrà, quando agitur pro invaliditate illius, quamvis rati tantùm, communis ſententia eſt, quòd requirantur teſtes omni exceptione majores, uti habent Jura, & Authores apud Sperel. *dec.75.* ubi notat ſequentia, 1. Si varietas atteſtationum in ſubſtantialibus laceret, & conquaſſet depoſitionem, ſunt tanquam ſingulares teſtes. 2. Etiamſi agatur pro diſſolvendo matrimonio, domeſtici & familiares, ſi reliqua habeant, non ideò poſſunt repelli. 3. Etiam hìc fieri poteſt, ut numerus teſtium, ſi nempe ſint ultra tres, ſuppleat defectum aliquem. 4. Quando agitur de cauſa diſſolvendi matrimonium intra domeſticos parietes illata, domeſtici & familiares habentur tanquam omni exceptione majores, tum quia præſumuntur meliùs ſcire, quàm extranei, tum etiam, quia ſæpè tales cauſæ, v. g. metus injectus, verberationes, minæ; non fiunt coram extraneis. 5. Quamvis aliquis fuerit famulus, dum cauſa diſſolvendi poſita eſt, ſi tamen non ampliùs ſit famulus, dum teſtatur, non obſtat, cùm ceſſarit præſumptio nimiæ reverentiæ vel amoris. 6. Non ideò contraria ſunt teſtimonia, quòd unus plus teſtetur, quàm alter. 7. Si cauſa invaliditatis matrimonii ſit plùs quàm ſemiplenè probata, poteſt etiam mulieri, contra quam aliàs nulla eſt exceptio, injungi juramentum ſuppletorium. 8. Quamvis quis teſtetur ex auditu, ſi Authores dicti repellantur, etiam repelluntur teſtes, quia plùs non creditur copiæ, quàm originali, plùs non creditur referenti, quàm relato. Hæc omnia fusè deducit & probat *Sperel.* partim l.c. partim dec.79.n.46. De teſtibus plura addam à n.757.

Q.41. *An Matrimonium pro foro interno invalidum, poſſit pro foro externo cenſeri validum, & quid tum ſit agendum?* R. Conſtabit ex reſolutione ſequentis caſus. Titius appromiſſo matrimonio impregnat Cajam ancillam ſuam, & quia poſteà ducere non vult, perſuadet Cajæ vicinæ partui, & Dulo ſervo ſuo, ut ineant matrimonium, impetratque illis ab Ordinario facultatem contrahendi ſine proclamationibus, coram quocunque Parocho, quod etiam fit præſentibus teſtibus. Pro majore elucidatione. *Notandum* 1. Nec Dulum nec Cajam unquam locutos eſſe de matrimonio ineundo, aut de ſubeunda ulla obligatione vi hujus actionis, nec ullum unquam carnis tactum ante, vel poſt ab invicem prætendiſſe, imò inter ipſos conveniſſe, quòd vellent facere in ſpeciem ad placendum Titio, & reportandam ab eo pecuniam. Titius autem hanc comœdiam adornavit merè, ut ſe à Caja expediret, diſpoſito Dulo, ut ſe patrem prolis mentiretur. 2. Poſtquàm ſic diſpoſiti comparuerunt coram Parocho & teſtibus, renovarunt contractum, quòd vi hujus fabulæ nunquam aliquid prætenderent ab invicem, & ſic diſceſſerunt, neque poſteà ulla cohabitatio, familiaritas, aut correſpondentia inter ipſos fuit. 3. Caja poſteà inſtructa, quòd nubere non poſſet, niſi habita certitudine de morte Duli, de eo nil reſcire poteſt intra decem annos, & quia eſt in periculo incontinentiæ. *Quæritur*, 1. An alteri nubere poſſit. 2. An ſi Dulus caſu rediens negaret contractum, de nihil prætendendo ab invicem, Caja poſſet in foro externo prohiberi, ne alteri nubat. 3. An etiam poſſet cogi ad cohabitationem. 4. An etiam ad redditionem debiti. 5. An ut nunc alteri nubat, indigeat diſpenſatione, vel declaratione de Matrimonii nullitate. 6. An, & à quo, quibuſque modis, illam petet, ac impetrabit. R. Tale matrimonium pro foro quidem interno eſſe invalidum ob defectum conſenſus, uti definit Innocent. III. Cap. *Tua nos*, De ſponſal. & Matrim. in foro tamen externo haberi validum, cùm enim contractum ſit in facie Eccleſiæ, eſt præſumptio, & certa poſſeſſio pro illo, ſecundùm dicenda num.679. Unde ad ſingulas quæſtiones dico, *Ad* 1. Caja quoad forum internum poſſet cuicunque nubere, adeòque, ſi fortè in Indiis, vel tali loco, ubi non poſſet conſtare eam antecedenter matrimonium in facie Eccleſiæ contraxiſſe, poſſet ſecurè cum quocunque matrimonium inire, non poteſt autem in his partibus, uti conſtat ex dictis. *Ad* 2. Poſſet in foro externo prohiberi, ne alteri nubat, uti & Dulus, ne alteram ducat. *Ad* 3. Poſſet cogi ad cohabitationem. *Ad* 4. Non ad redditionem debiti ante poſitum ſerium conſenſum mutuum in matrimonium, quia alioqui cogeretur ad fornicationem. *Ad* 5. & 6. Indigeret utique pro locis, ubi notum eſt, vel eſſe poteſt, quòd ita contraxerint, ſed nequidem à Papa obtinendam eſſe talem declarationem. Diſpenſatio autem in tali matrimonio veluti rato vix, aut ne vix quidem ſperari poteſt. Ita circa annum 1690. judicavit Illuſtriſſimus Dominus Nuntius Apoſtolicus, & plures hìc Coloniæ Doctores, quibus aſſentior.

Q.42. *An ratio Sacramenti ſit ſeparabilis à ratione indiſſolubilis contractus matrimonialis inter fideles, ſive baptizatos?* R. §.1. Multis modis ſeparabilem eſſe docent multi, quorum præcipuos retuli l.6.p.1.n.73. Plures addit Averſ. *q. 1. ſ.5.* & ex recentioribus putant Merat. Gonet. Platel. Sporer, Krim. *n.340.* qui contendunt id fieri poſſe ſaltem ratione intentionis conficiendi contractum, & non Sacramentum. Rationes ſunt 1. Quia de hac inſeparabilitate nil dicunt Concilia, nec SS. PP. nec unanimis Doctorum opinio, ergo non eſt dicendum ex inſtitutione Chriſti dari inſeparabilitatem contractus à ratione Sacramenti. 2. In antiqua lege fuit perfecta ratio contractus matrimonialis ſeparata à ratione Sacramenti, ergo cùm non ſit ratio præſumendi à Chriſto factam eſſe tantam mutationem in hoc contractu, ſed fundamentum tantùm ſit dicendi contractum illum eſſe elevatum ad rationem Sacramenti, meliùs dicetur, poſſe eſſe naturaliter, & civiliter validum abſque ratione Sacramenti. 3. Poteſt quis velle inire matrimonium ſine intentione Sacramenti miniſtrandi, vel ſuſcipiendi, atqui ſine tali intentione non fit Sacramentum, uti dictum eſt l.6. p.1. num.54. validus autem erit contractus, ergo. 4. Si puer, & puella hodie baptizati cras ad Turcas deferantur, ibi

274 (Q.41) · 275 (Q.42)

ibi educentur in infidelitate, & nubant, facient contractum matrimonii validum, non tamen Sacramentum, cùm de Sacramento tali nil ſciant, & infideles negent noſtra Sacramenta. 5. Infideles legitimè conjuncti, dum baptizantur, facere non poſſunt, ut contractus præteritus elevetur ad rationem Sacramenti, uti dicetur n.407. ergo in illis manet ratio contractus jam habitualiter exiſtentis inter fideles, & tamen deeſt ratio Sacramenti, ergo idem poteſt eſſe ab initio.

276 §.2. Nullo modo, nequidem per intentionem contrahentium, poſſe nunc rationem contractus inter fideles ſeparari à ratione Sacramenti, præter citatos ibi l.6. docent, Bellarm. Prępoſ. Averſ. ſuprà, Pignat. *t.7. conſ.22. n.7.* aliique plurimi cum Sperell. *dec.9. n.23.* qui dicit hanc eſſe veram ſententiam, & Romæ approbatam: accedunt ex Scotiſtis Hique. Pont. Brancat. Rationes ſunt. 1. Authoritas Innoc. III. cujus verba retuli loc. cit. l.6. videtur enim aſſerere, quòd Baptiſmus, hoc ipſo, quòd inamiſſibiliter ſit admiſſus, faciat contractum matrimonii eſſe Sacramentum, & ideò etiam Concilia, & Sancti Patres communiter dicunt, vel ſupponunt matrimonia fidelium eſſe Sacramenta. 2. Certum eſt, quòd Chriſtus rationem validi contractus matrimonialis inter fideles elevarit ad rationem Sacramenti, atque ita inſtituerit, ut ad rationem contractus accederet ratio Sacramenti, ſaltem ordinariè, & per ſe loquendo. Nullum autem eſt fundamentum dicendi, quòd privatis fidelibus reliquerit poteſtatem ſeparandi unam rationem ab altera, quamvis enim circa inſtituta à ſe Sacramenta poteſtatem aliquam conceſſerit Eccleſiæ, non tamen ita privatis fidelibus, ergo. *Confirmatur*, nam ſicuti Chriſtus non dedit ſacerdoti poteſtatem ferendi ſententiam remiſſivam peccati, niſi intendat rationem Sacramenti, ita & hic. 3. Si ratio contractus ſeparari poteſt à ratione Sacramenti, ergo prudenter ſuadebitur hæreticis, aut etiam aliis, qui in mortali ſunt, nec volunt pœnitere ante matrimonium, ut intendant ſolam rationem contractus, & non Sacramenti, ne committant ſacrilegium: item fieri poterit, ut unus intendens contractum, & Sacramentum, ſuſcipiat Sacramentum, alter autem intendens ſolum contractum, non ſuſcipiat Sacramentum, quæ, inquit *Averſ.* planè ſunt abſurda, & præter mentem Eccleſiæ ac exiſtimationem fidelium. Utraque ſententia eſt probabilis, & ideò pro neutra vult ſe determinare Maſtr. *num.*24. in utramque partem etiam diſcurrens de mente *Scoti*: omnibus tamen conſideratis videtur negativa eſſe probabilior, hinc R. *Ad* 1. *&* 2. fundamenta ſufficientia eſſe jam data. *Ad* 3. dico, ex dictis l.6. p.1. n.73. ſi non prævaleat intentio generalis faciendi hoc, quod Chriſtus inſtituit, ſed abſolutè nolit contractum, niſi ſeparatum à ratione Sacramenti, Matrimonium fore nullum. *Ad* 4. dico idem, ſi enim non habeant intentionem ſufficientem ad valorem Sacramenti, certum eſt ex dictis ibidem n.45. non confici Sacramentum; ergo nec ſubſiſtet valor contractus indiſſolubilis matrimonialis, tam parùm, quàm ſubſiſteret, ſi iſti duo baptizati contraherent, & ignorarent ſe eſſe conſanguineos, hic enim non juvat ignorantia, uti dicetur n.526.

277 *Q.43. An matrimonium inter baptizatum, & non baptizatum ſit Sacramentum?* R. Ut quęſtio locum habeat, ſupponi debet, quòd Eccleſia diſpenſarit in iſto impedimento diſparis cultus, ita ut potuerint inire contractum ſaltem civiliter validum, qualis eſt inter infideles: hoc ſuppoſito Sot. Cathar. Eckius Reb. Averſ. *q.1. ſ.6.* Ex Scotiſtis Hique. Pont. Brancatus defendunt fore Sacramentum ex parte fidelis, putant enim, quòd inter conjuges ſint duo partialia Sacramenta, quorum unum poſſit ſubſiſtere ſine altero, ſicuti ſæpè in uno cauſatur gratia, & non in altero. Sed oppoſitum eſt tenendum cum Vaſq. Henr. Sanch. Con. Bec. Pont. Maſtr. *n.*20. Krim. *n.*350. quia ſicuti eſt unicus duorum contractus, & unicum vinculum; ita debet eſſe unicum Sacramentum, ergo cùm non baptizatus non ſit capax hujus Sacramenti, ſecundùm dicta l.6. p.1. n.165. ob hunc defectum deficiet totum Sacramentum.

Objic. Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. v.14. dicit: *Sanctificatus eſt vir infidelis per mulierem fidelem*, ergo docet ſaltem reſpectu fidelis eſſe Sacramentum. R. n. conſ. nam non loquitur de ſanctificatione ſacramentali, ſed morali tantùm; in quantùm mulier fidelis exemplo, & pia converſatione ſua virum infidelem adducit ad fidem, & gratiam. Matrimonium utriuſque infidelis non eſſe Sacramentum, dixi l.6. p.1. n.165. An autem, quando infideles convertuntur, & renovant conſenſum, tum ſaltem fiat Sacramentum, dicetur n.407.

278 *Q.44. Quid notandum ſit circa conſummationem matrimonii?* R. ſeqq.

§.1. Certum videtur ex Cap. *Veniens*, De ſponſ. contra paucos apud Sanch. *l.2. d.21. n.12.* Matrimonium non conſummari per copulam poſt ſponſalia ante matrimonium habitam, quamvis etiam ſuſcitatæ ſint proles, quia talis copula non eſt matrimonialis, ſed fornicaria.

279 §.2. In locis, in quibus ſubſiſtunt matrimonia clandeſtina, ſi poſt ſponſalia ſequatur copula, præſumitur fieri Matrimonium de præſenti, & conſummatur per illam copulam concomitanter, ſecundùm dicta *n.*232. ubi autem non valent Matrimonia clandeſtina, quamvis copula poſt ſponſalia ſequatur, ſecundùm jam dicta, non ideò cenſebitur conſummatum, licèt poſteà contrahatur, Gob. *tr.10. n.*402. *&* 40.. Mos autem in Germania, ut procurator cataphractus decumbat cum ſponſa, non eſt conſummatio matrimonii, ſed tantùm ſervit ad acquirenda aliqua jura, Gob. *n.*405.

§.3. Si ſemen à viro alioquin potente vas penetrare, effunda- 280
tur circa muliebria, & matrix illud ad ſe attrahat, ſufficere ad matrimonii conſummationem docent *S. Anton. Cordub. Sot. Corona, de Nevo, Lopez*, quos inſert, & ſequitur Boudevvins *p.* 2. *q.*19. certum enim videtur ex variis authoribus, & hiſtoriis tali effuſione ſeminis ſæpè concepiſſe, & peperiſſe mulieres, quamvis cum aliis contradicat *Zacchias* in quæſtionibus medico-legalibus l.3. tit.1. q.8. Imò hoc verum eſſe, quamvis dœmonis miniſterio ſemen viri in vaſe debito recipiatur, docent Roſell. Sylv. Tabien. Sanch. *n.*2. Bonac. Averſ. *q.2. ſ.4.* ideòque abſque virginis defloratione, aut corporis ejus penetratione hoc fieri poſſe, nullus, quòd ſciam, Medicorum dubitat, inquit *Boudevv.* An verò tum etiam contrahatur affinitas dicam n.695.

§.4. Si vir vas fœminæ penetrarit, ſed ad illud non venerit, 281
nec attractum ſit ſemen, multi dicunt fore conſummationem matrimonii, ſed probabiliùs negat Sanch. *n.*5. quia non cenſentur caro una, niſi ſit copula, quæ ad generandum ſufficiat, nam etiam per hoc dicuntur una caro, quòd commiſcendo ſua corpora ſint principium generans unam carnem, ſive prolem, quod hic non eſt.

§.5. Si conjugata primo bimeſtri vi opprimatur à viro ſuo, 282
matrimonium conſummatur, quia verè fiunt una caro, cùm ſit copula ſufficiens ad generationem unius carnis, attamen talis oppreſſa adhuc poteſt ingredi Religionem, uti dicetur n.421.

Objic. Talis copula non repræſentat unionem Verbi cum humanitate, quia non fuit voluntaria, ergo non eſt vera conſummatio matrimonii. R. Repræſentat illam quoad ſubſtantiam, cùm per hoc fiant una caro, quamvis non repræſentet quoad circumſtantiam voluntariæ, quod non eſt opus, uti opus non eſt, ut repræſentet quoad circumſtantiam *ſanctæ*, cùm copula conjugatorum, etiamſi voluntaria ſit, poſſit eſſe peccaminoſa.

§.6. Si vir affirmet conſummationem eſſe factam, mulier 283
autem neget, vel contrà, ſi mulier affirmet, & vir neget, ſecundùm Schild. *a n.*99. cui conſentire videtur Averſ. *q.13. ſect.* 5. *ſ. Quòd ſi*, potiùs credendum eſt affirmanti, quàm neganti, tum quia ſtandum eſt pro matrimonio, tum ob alias authoritates, & rationes, quas adducunt Sanch. *l.7. d.*109. & Gob. *tr.10. n.*403. ideóque licitum non erit ab eo recedere, uti nec in alio dubio, an matrimonium fuerit conſummatum, necne, quia Matrimonium eſt in poſſeſſione, cujus vinculum ſcitur eſſe de ſe abſolutè inſolubile, & necdum eſſe ſolutum. An ad conſummationem Matrimonii requiratur, ut etiam mulier ſeminet, dicetur n.696.

Q.45. Quid addendum ſit circa Miniſtrum in Sacramento 284
Matrimonii, & Parochum, qui aſſiſtit? R. §.1. Miniſter hujus Sacramenti non eſt Parochus, aut Sacerdos, qui benedicit; quia ſecundùm S.Th. in 4. diſt.26. a.1. ad 1. *benedictio Sacerdotis eſt tantùm quoddam Sacramentale* & diſt.28. q.1. a.3. *eſt tantùm de ſolemnitate Sacramenti, unde ſi omittatur, verum matrimonium eſt*. Idem docent Scot. Maſtr. *n.*12. Et contrahentes eſſe Miniſtros luculenter oſtendunt Bellarm. *to.2. de matr. c.6.* 7.8. Rayn. *in Heter. to.16. ſ.1. pu.14. n.3.* contra Guilielm. Pariſ. Canum, Eſtium, Sylv. apud Averſam *q.1. ſ.5.* ad quos accedit *Juenin*, quorum ſententiam Vaſq. Con. Pont. apud Averſam *q.2. ſ.1.* vocant improbabilem, *Rebell.* temerariam, ſed omiſſa cenſura, quod diximus, *Probatur* 1. ex *Florent.* ſuprà, quod dicit mutuum conſenſum contrahentium eſſe cauſam efficientem Matrimonii, ergo contrahentes ſunt Miniſtri, qui enim efficit, ſive conficit Sacramentum, ille eſt ejus Miniſter. 2. Quia Trid. *ſeſſ.24. de Ref. matrimonii* c.1. docet, clandeſtina Matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſse matrimonia, quamdiù Eccleſia ea irrita non fecit. *Si dicas*, eſſe contractus, ſed non Sacramenta, *contrà* eſt, nam ex dictis n.276. ratio validi contractus non eſt ſeparabilis à ratione Sacramenti: deinde *Trid.* initio illius ſeſſionis, & canonum immediatè antecedentium pro titulo ponit, *De Sacramento matrimonii*, & ſtatim à c.1. ſubjungit decreta de illius reformatione, ergo intelligit Sacramentum. Denique contrahentes ſunt Miniſtri contractus, ergo etiam Sacramenti; quia contractus elevatus eſt ad rationem Sacramenti.

Objic. 1. Multa Conc. Provinc. & Ritual. vocant Parochum Miniſtrum, ſive, dicunt eſse illum, qui hoc Sacramentum adminiſtrat. 2. Dicunt in benedictione Sacerdotis conferri gratiam, ergo per illam intrinſecè conſtituitur Sacramentum. 3. Parochus dicit, *ego vos in matrimonium conjungo*, ergo ipſe conficit eorum matrimonium. 4. In aliis Sacramentis Miniſter diſtinguitur à ſuſcipiente, ergo & hic. 5. Actio ſacramentalis eſt ſacra, ergo pro Miniſtro requirit perſonam ſacram. R. *Ad* 1. intelligunt eſse Miniſtrum ſolemnitatis, & cæremoniæ, quæ

latè dicitur Sacramentum. *Ad* 2. Gratia communiter confertur in benedictione, quia tum perficitur, & completur contractus per conſenſum conjugum. *Ad* 3. Senſus eſt, *ego matrimonium veſtrum nomine Eccleſiæ ratum habeo*. *Ad* 4. n. conſ. alioquin etiam dicam, in aliis Sacramentis, Miniſter & ſuſcipiens debent eſſe ſibi præſentes, ergo etiam hic: oppoſitum tamen conſtat, quia ſecundùm dicta à nu. 258. poteſt matrimonium inter abſentes contrahi. *Ad* 5. n. conſ. nam etiam Baptiſmus eſt actio ſacra, id eſt, à Chriſto elevata ad cauſandam gratiam, & tamen validè confertur à laico.

285 §. 2. Dixi l. 6. p. 1. n. 147. non peccare ſponſum, ſi ex cauſis juſtis cum ſponſa etiam publicè indigna contrahat matrimonium, ſicque illi miniſtret hoc Sacramentum, ubi addidi etiam Parochum teneri aſſiſtere, dummodò non deprehendat aliud impedimentum. Et plura de aſſiſtentia Parochi addentur à n. 706. Quamvis autem Trid. habeat, ut Parochus *viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat, ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuſcujuſque provinciæ ritum*, tamen id de valore non eſt, & quamvis Parochus nil prorſus dicat, ſed tantùm ſit teſtis, Matrimonium valet, uti cum communi docet, & inter declarationes S. Congreg. refert Gallem. ſuprà n. 5, & 6. Quale autem ſit peccatum illa omittere, referam ſententias n. 505.

286 *Q. 46. Quinam ſint ſpeciales effectus matrimonii?* R. Præter indiſſolubilitatem, & obligationem reddendi debitum, de quibus aliqua dicta ſunt, & plura per decurſum dicentur præcipui ſunt ſequentes. 1. Communicatio quædam bonorum, & honorum, de qua Averſ. *qu. 21. ſ. 1.* Quænam autem ſint bona conjugum, tum propria, tum communia, & quid circa omnia illa poſſint maritus, & uxor, dixi, l. 3. p. 1. à n. 1017. 2. Libertas à ſervitute, ſi dominus tradat nuptui, vel ipſemet ducat perſonam ſervituti ſubjectam. Item jus, ut neuter poſſit ſaltem licitè abſque alterius conſenſu ſe in ſervitutem vendere, *Averſa* ſuprà. 3. Nullitas quarundam donationum inter conjuges, de quo aliquid dixi l. 3. p. 2. n. 806. & plurima habet Sanch. *l. 6.* 4. Poteſtas mutuò irritandi, vel ſuſpendendi vota, in quantum præjudicant juri conjugum, de qua Buſemb. relatus l. 3. p. 1. n. 482. & 503. quibus aliqua addidi ibid. à n. 493. & n. 504. 5. Obligatio cohabitandi, cùm id poſtulet obligatio reddendi debitum, Gob. *tr. 10. n. 750. 766.* Averſ. 3. ubi explicat, quandonam poſſint habitatione ſeparari, & *Buſemb.* hic referendus n. 401. in fine breviter notat, quandonam uxor teneatur ſequi virum, quoad habitationem. 6. Obligatio præſtandi alimenta, aut ſibi mutuò ſuccurrendi, de qua Averſ. *ſ. 4.* & etiam dixi l. 3. p. 1. à n. 709. 714. 719. 731. 7. Legitimatio prolis illegitimè conceptæ, aut etiam natæ, de qua Averſ. *ſ. 2.* & etiam dixi l. 4. à n. 751. 757.

DUBIUM II.

287 *De uſu Matrimonii.*

ARTICULUS I.

An uſus Matrimonii, ſive actus conjugalis ſit licitus?

Reſp. Per ſe eſt licitus, & honeſtus. Quod eſt de fide, & patet ex 1. *Cor. 2. Uxori vir debitum reddat.* Per accidens eſt illicitus in ſequentibus caſibus.

I. Si Matrimonium à parte rei ſit nullum: quod tamen ſi uterque ignorat, non peccat, niſi materialiter. Si uterque vel alter id certò ſciat, non poteſt, quocunque etiam periculo propoſito, uti Matrimonio. Unde ſi non poteſt ſine periculo vitæ aut famæ detegere impedimentum, nec ſperare diſpenſationem, debet vel ingredi Religionem (ſi necdum conſummavit) vel fugere, vel petere divortium, ob conjugis ſævitiam, v. g. vel adulterium, ſi tale ſit, vel certè omnia incommoda patienter ſuſtinere, Bon. *q. 8. p. 8. n. 16.*

II. Si Matrimonium ſit dubium. Et quidem ſi alter tantùm dubitet, is non poteſt petere debitum, reddere tamen tenetur, cùm alter habeat jus petendi. Si uterque dubia fide contraxit, vel dubitat de ejus valore, neutri petere, aut reddere licet ante veritatis indagationem, Vaſq. Sanch. Dian. Bardi, *d. 6. c. 11. p. 7. ſ. 3.* Secus poſt eam, Bon. *q. 4. p. 4. v. ſuprà l. 1. t. 1. c. 2. d. 3.*

III. Si fiat cum gravi periculo vitæ aut ſanitatis. Niſi tamen ſit cauſa gravis, cui damnum corporale videatur poſtponendum, v. g. periculum incontinentiæ in ſe vel comparte, Bon. *p. 6. n. 8.* M. Perez *d. 50. ſ. 4. n. 5.*

IV. Si fiat pravo fine, v. g. tantùm voluptatis cauſa. Quod tamen Doct. communiter, ut Sanch. *l. 9. d. 11.* Bon. *qu. 4. p. 6.* cenſent eſſe tantùm veniale, contra *Pontium*, qui vult eſſe nullum: nullum autem erit, ſi delectatio non quæſita ſentiatur, vel ad eam ſe excitent, quando copula debita redditur. Sanch. *d. 11. &c.* Vide etiam Dian. *p. 3. t. 4. R. 216.* Bon. *p. 6.* Perez *d. 49. ſ. 2. n. 6.*

V. Si exerceatur mente adultera, ut ſi dum accedit ad ſuam, imaginetur aliam, ut animum paſcat, quod eſt mortale, Sanch. Bon. *n. 7.*

VI. Si fiat modo indebito, v. g. ſi non ſervetur vas naturale: quod multi docent eſſe veram ſodomiam; alii eſſe grave peccatum contra naturam. *Vid. 6. præcept.* 2. Si ſine juſta cauſa ſitus ſit innaturalis, præpoſterus, &c. quod aliqui dicunt eſſe mortale, alii, ſecluſo periculo effuſionis ſeminis, veniale tantùm, etſi grave, & graviter increpandum, Dian. *R.* 204. 3. Si alter conjugum ex moroſitate, vel alia ratione ſeminationem cohibeat: quod quidam generatim dicunt eſſe mortale, quia finis actus conjugalis, ſcilicet generatio, impeditur; quidam tamen, ut *Præp. & Sanch.* dicunt in fœmina nullum eſſe. V. Bon. *p. 6. n. 15. & p. 1.*

VII. Si loco indebito, v. g. ſacro, qui inde violetur, vel in loco publico.

VIII. Si abſque urgente cauſa fiat tempore indebito. 1. In magna ſolemnitate, ut Paſchæ, vel pridie Communionis. V. Perez *d. 49. ſ. 2.* 2. Quando uxor eſt gravida, ſaltem ſi ſit periculum abortus, Navar. Sylv. Sanch. Kon. Filliuc. *t. 10. p. 1. num. 337.* Hoc enim ſi non ſit, non erit ſaltem mortale: quòd enim tunc ſine ſuo fruſtretur ſemen, non ſequitur per ſe ex actu. Unde Dian. *R.* 204. & Kon. *d. 34. dub. 9.* nullum peccatum agnoſcunt. 3. Quando uxor laborat fluxu menſtruo. Quod tamen non eſſe mortale, contra *Azor.* docet Sanch. *d. 21. n. 2.* Imò aliqui apud Dian. *l. c.* ut Pontius *l. 10. c. 11. & c. 14. n. 5. & 6*, docent, nec veniale eſſe, ſi periculum urgeat, quod Sanch. *l. c.* docet eſſe probabile, additque *Perez*, ſi ob finem honeſtum fiat, nullum eſſe, & teneri reddere uxorem, ſi maritus exigat. *Vid. 49. ſ. 3.*

Ex dictis caſibus conſequenter reſolvitur, licitum eſſe uti Matrimonio. 1. Prolis cauſa, etſi hæc non neceſſariò debeat intendi, dum exercetur, dummodò poſitivè non impediatur: imò etiam aliquando ſimplici affectu licitè excludatur, v. g. à paupere, ne nimiùm prolibus gravetur. 2. Ad vitandum periculum incontinentiæ, in ſe, vel comparte, Perez *d. 40. ſ.* 2. ex Kon. Pont. Hurt. &c. contra *Sanch.* qui vult eſſe veniale, ni tamen ſtimuli carnis aliter ſedari non poſſint. 3. Valetudinis cauſa, vel propter alios fines extrinſecos: quia honeſtum ex natura ſua, & relatum ad unum finem, licitè refertur ad alium iſti non repugnantem, ut docet Sà, Kon. Laym. *l. 5. t. 10. p. 3. cap. 4.* Perez *d. 49. ſect. 2. n. 4.* V. Dian. *R.* 218. Solius tamen ſanitatis cauſa uti, probabile eſt eſſe veniale, ut docet S. Thom. Henriq. Laym. *l. c.* contra Perez &c. *ll. cc.*

Quæres. An, & quando liceant tactus, aſpectus, & verba turpia inter conjuges?

Reſp. Tales actus per ſe iis licent, quia cui licitus eſt finis, etiam licent media; & cui licet conſummatio, etiam licet inchoatio. Unde licitè talibus naturam excitant ad copulam. Quòd ſi verò ſeparatim, & ſine ordine ad copulam, v. g. voluptatis cauſa tantùm fiant, ſunt venialia peccata, eò quòd ratione ſtatus, qui illos actus cohoneſtat, habeant jus ad illos, niſi tamen, ut ſæpè contingit, ſint conjuncti cum periculo pollutionis; aut conjuges habeant votum caſtitatis, tunc enim ſunt mortalia, ut dictum *ſuprà l. 3. t. 4. c. 2. dub. 4.* Dian. *R. 204. & 216. Unde reſolv.*

I. Conjux venialiter tantùm peccat. 1. Tangendo ſeipſum ex voluptate, & tactum non ita expreſsè referendo ad copulam, ut contra *Vaſq.* & alios probabiliter docet Sanch. *d. 44.* II. Oblectando ſe venereè, ſine periculo pollutionis, de actu conjugali, dum abeſt compars, vel actu exerceri non poteſt, Fill. Laym. Tann. Mald. cum Dian. *R.* 224. contra Nav. Azor. &c.

II. Peccat graviter, I. Vidua, quæ ſe venereè oblectat de copula olim habita, quia eſt illi illicita per ſtatum. II. Bigamus, qui in actu conjugali cum ſecunda exercito, repræſentat ſibi priorem, & de ea carnaliter delectatur; quia eſt permixtio cum aliena, Laym. *v. ſup. l. 3. t. 4. c. 2. & l. 5. c. 1. d. 2. ar. 2.*

ADDENDA.

Q*Uæſt. 47. Ex quo fine uſus Matrimonii ſit licitus?* R. 288
§. 1. Uſus Matrimonii communiter fit, vel ob bonum prolis, qui eſt finis illius primarius; vel ob redditionem debiti conjugalis; vel ob remedium concupiſcentiæ alienæ, aut propriæ, qui ſunt fines ſecundarii; vel ob ſanitatem corporis, aut voluptatem, qui ſunt fines extranei, ſecundùm dicta n. 236.

§. 2. Si fiat ob bonum prolis generandæ, & ad cultum 289
Dei educandæ, eſt licitus, & meritorius, uti omnes fatentur, ſic enim eſt actus religionis, uti expreſsè S. Thom. *in c. 7.* Epiſtolæ 1. ad Corinth. & in ſuppl. q. 41. a. 4. Si autem primariò quidem ordinetur ad generandam prolem, ſed præcisè pro ſuo commodo, v. g. ut habeat ſucceſſorem, propaget familiam, &c. & nullo modo, nequidem virtualiter, referatur ad glorificandum Deum, putant S. Thom. aliique cum Sanch. *l. 9. d. 8. n. 2.* fore veniale, quia ſiſtendo in fine creato agitur contra finem Sacramenti ad Dei honorem inſtituti. Ad hoc tamen, ut dicantur virtualiter referre, ſatis eſt, ſi conjuges ab initio Matrimonium inierint

inſerint propter hunc finem, nec intentionem in ipſo actu contrariam habeant. Unde etiam deducit Sanch. *n.*4. conjugem non peccare, qui actum conjugalem habet omninò immemor illius finis, hoc ipſo enim, quòd finem contrarium non habeat, cenſetur manere in eo fine, quem initio habuit, & ad quem actus ille ex natura ſua intendit.

290 §.3. Si fiat propter fidem Matrimonii, & ad implendam obligationem ex juſtitia reddendi debitum, etiam eſt licitus & meritorius, ſic enim eſt actus juſtitiæ, uti iterum expreſsè S.Thom. aliique ſuprà, & per hoc virtualiter tenditur etiam in primarium finem.

291 §.4. Si fiat præcisè ad vitandam incontinentiam in altero conjuge, etiam eſt licitus, & meritorius, quia eſt redditio debiti, adeòque actus juſtitiæ, & propptereà charitatis, de ſe ſufficienter tendens in finem ſuum primarium.

292 §.5. Si fiat præcisè ad vitandam incontinentiam propriam, SS. Aug. Anſ. Bonav. Thom. *in ſuppl. q.*49. *art.*5. & ſpeciatim S. Greg. relatus can. *Nervi.*2. *diſt.*13. videtur dicere eſſe veniale, & conſentit Carden. *in* 2. *criſi d.*7. *nu.*50. quia talis actus aberrat à fine ſuo primario, ad quem à Deo eſt ordinatus. Palud. Sot. Henriq. Sanch. & alii dicunt tum tantùm non fore peccatum, ſi reliqua media incontinentiæ vitandæ non juvent. S. Anton. & alii putant in circumſtantiis, in quibus eſt ſpes prolis, fore veniale, ſi finis hic omittatur. Denique alii plurimi Theologi, & Juriſtæ cum Duar. Caj. Medin. Navar. Almain Caſpenſ. Lay. Con. Rebell. Hurt. Herincx, Pont. *l.*1. *c.*21. Maſtr. *n.*125. Averſ. *q.*21. *ſ.*4. probabiliſſimè dicunt nullum fore peccatum præcisè intendere vitationem concupiſcentiæ, & remedium ſui peccati, dummodò poſitivè non excludatur finis primarius. *Probant*, imprimis ex Apoſtolo, nam dicitur, 1. ad Corin. 7. *v.*2. *Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem habeat. v.*5. *revertimini in ipſum, ne tentet vos ſathanas propter incontinentiam veſtram, hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium:* quod autem lex tali modo indulget, non videtur poſſe eſſe peccatum, nam eſt permiſſio moralis, ſimilis illi, qua Apoſtolus ib. *v.*28. permittit virginibus nubere, dicens, *ego autem parco vobis*, id eſt indulgeo. Deinde probant ex ipſo S. Th. nam *in ſupplem. q.*42. *ar.*2. *in O.* docet Matrimonium poſt peccatum inſtitutum eſſe, ſecundùm quod remedium præbet contra vulnus peccati, & ad 2. addit, eſſe etiam in remedium contra peccatum, *& q.*54. *ar.*3. *in O.* ait, finis Matrimonii ſecundarius, per ſe, eſt concupiſcentiæ repreſſio, atqui uſurpare medium ex fine, ex quo à Deo inſtitutum eſt, non poteſt eſſe inordinatum, vel illicitum. Et ideò idem S. Th. *q.*51. *art.*5. *ad* 3. ait: *quamvis ſenes non habeant caliditatem ſufficientem ad generandum, tamen habent caliditatem ſufficientem ad carnalem copulam, & ideò conceditur eis Matrimonium, ſecundùm quod eſt in remedium, quamvis non competat eis, ſecundùm quod eſt officium naturæ*. Rationes ſunt 1. Quia hic finis eſt honeſtus, nec ullo modo opponitur fini primario, qui non neceſſariò ſemper intenditur, uti patet in ſenibus, & ſterilibus, maximè cùm non ſit obligatio ſemper operandi ex fine honeſtiſſimo, ſed ſatis ſit ex honeſto de ſe non excludente honeſtiorem, ex quo patet ad rationem in oppoſitum: inordinatum enim non eſt operari ex fine honeſto minùs perfecto, quando poſitivè non excluditur perfectior. 2. Secundùm dicta nu. 291. licita eſt copula ad ſedandam concupiſcentiam in altero, ergo etiam in ſeipſo, quia charitas, quæ eſt regula omnium virtutum, magis reſpicit ſeipſum, quàm alterum, maximè pro ſubſidio animæ. 3. Alioquin regulariter illicita eſſet copula, & conſequenter etiam cohabitatio illis, qui non habent ſpem gignendi proles, quales ſunt ſenes, & ſteriles, hoc autem nemo dicit, ergo. SS. Patres in oppoſitum citatos intelligunt aliqui de uſu ad voluptatem, vel concupiſcentiam tantùm explendam.

293 §.6. Si fiat præcisè ob ſanitatem corporis, S.Th. *q.*49. *art.*5. *ad* 4. aliique cum Carden. *n.*52. dicunt fore veniale, quia omittitur finis primarius. Limitat *Sanch.* niſi deeſſent alia media obtinendæ ſanitatis. Alii multi cum *Averſ.* ſuprà dicunt nullum eſſe peccatum, quamvis alia adeſſent media, dummodò non excludatur finis primarius, quia non tenemur ſemper poſitivè agere ex fine intento à Deo vel legislatore, ſed ſatis eſt, ſi actus noſter referatur ad finem honeſtum, & non excludatur relatio ad finem à lege intentum, maximè in hoc caſu, in quo ſanitas juvabit ad gignendam prolem, ergo quod refertur ad ſanitatem, virtualiter refertur ad gignendam prolem.

294 §.7. Non eſt licitum exercere actum conjugalem ob ſolam voluptatem, nam Innoc. XI. damnavit hanc 9. propoſ. *Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali.* Hinc oppoſitum, quod antehac tenuerunt plures, nunc ſuſtineri non poteſt. Tum autem exercetur ob ſolam voluptatem, quando voluptas intenditur, & in ea ſiſtitur. Tum in ea ſiſtitur, quando intendens non refert eam neque ad primarium, vel ſecundarium Matrimonii finem, neque ad alium de ſe bonum, & honeſtum. An autem ſenſus damnationis ſit, quod ſit ſaltem veniale, ſi ſiſtatur in ſola voluptate, id eſt, ſi intendatur voluptas ex natura ſua tendens ad generationem prolis, jam tamen actu, & poſitivè non referatur ad finem illum, quamvis hic finis etiam poſitivè non excludatur, neque de illo incidat cogitatio, an verò tum tantùm ſit ſaltem veniale, ſi ſiſtatur in ſola voluptate, ita ut Tò *ſola* ſignificet excludi alterum finem, de quo incidit cogitatio, & tamen ad eum non refertur, an, inquam, ſenſus damnatæ propoſitionis ſit hic, vel ille, non eſt meum definire, ſed tantùm dico propoſitionem damnatam in uno ſenſu per verba propriè ſignificato eſſe falſam, & contradictoriam ipſius in oppoſito ſenſu eſſe veram. Ratio autem damnandi eam, ſaltem in ſecundo ſenſu, eſt, quia eſt inordinatum poſitivè velle ſiſtere in eo, quod Deus, & natura voluerunt tantùm haberi tanquam medium ad aliud, voluptatem autem illam voluerunt haberi tantùm velut medium ad magis alliciendum ad generationem prolis, eamque facilitandam, aut ad remedium concupiſcentiæ, ergo quærere voluptatem, & non referre ad eum finem, quando de eo incidit cogitatio, eſt inordinatum, & ita docent SS. PP. apud Rayn. *in Heter. to.*16. *ſ.*2. *p.*14. *à n.*78. S. Aug. *l. de bono conjug. cap.*6. ait: *Conjugalis concubitus generandi cauſa non habet culpam, concupiſcentiæ verò ſatiandæ, tamen cum conjuge, veniale.* S.Th. 4. *contra gentes c.*87. *n.*5. *& in ſupplem. q.*40. *art.*6. dicit, inordinatum eſſe venereis uti propter ſolam delectationem: quæ omnia confirmantur ex dictis l.5. à n.312. ubi oſtendi, ſi quis comedat, bibat, audiat muſicam, olfaciat flores, poſitivè ſiſtendo in voluptate, quam inde habet, peccare venialiter, ex quo intuli n.313. probabilius videri, quod non dentur actus humani in individuo indifferentes.

295 §.8. Aliqui apud *Averſam* putarunt eſſe mortale, ſi conjuges habeant copulam ob voluptatem, ſed ex *S. Aug. S. Th.* & aliis communiſſimè ſatis certum eſt, per ſe loquendo, eſſe veniale tantùm.

296 §.9. Si actus conjugalis fiat propter voluptatem tanquam propter finem primario fini Matrimonii ſubordinatum, id eſt, ſi velint actum conjugalem propter voluptatem in ordine ad generandam prolem, ita ut non ſiſtant in voluptate, ſed hanc habeant pro fine intermedio relato ad generationem prolis tanquam ad finem ulteriorem, & primarium, nullo modo peccant, quia Deus, & natura voluptatem illam conjugum deſtinarunt ad generationem prolis, ergo quærunt illam ad finem à Deo, & natura illi propoſitum, ergo ordinatè, & licitè: neque damnatur propoſitio dicens, opus conjugii ob voluptatem exercitum carere culpa, ſed ob ſolam voluptatem exercitum, & ideò etiam dixi l.5. n.312. ſi quis voluptatem, quæ capitur ex cibo vel potu, referat ad honeſtum finem, nullo modo peccare.

*Q.*38. *Quid agendum ſit, ſi poſt contractum Matrimonium,* 297 *ſuboriatur dubium de illius valore?* R. Caram. *in Theolog. fund. n.*1424 negat dari poſſe prudens dubium de valore Matrimonii bona fide contracti, quia poſſeſſio, quam non elidit dubium, eſt & manet motivum grave pro valore. Opinionem illam fusè confutat Carden. *in* 1. *criſi d.*6. *à n.*169. & poſſe prudens dubium ſuboriri, conſtabit ex dicendis. Itaque in dubio de valore Matrimonii videntur tenenda ſequentia.

298 §.1. In dubio circa valorem Matrimonii, ſtandum eſt in utroq; foro potiùs pro valore, quàm invaliditate ipſius, Sanch. *l.*1. *d.*18. *à n.*5. ideòque etiam ſingularis opinio unius Doctoris ſtantis pro valore Matrimonii, ſi probabili ratione nitatur, præferri debet ſententiæ plurium, valorem oppugnantium, Boſſ. Sperell. Sanch. *n.*7. Gob. *in Quin. tr.*1. *n.*195. Delb. *c.*8. *d.*20. *ſ.*1. *à n.*16. Ratio eſt, quia Matrimonium eſt cauſa favorabilis, pro qua ſtandum, *cap. Ex litteris, de prob.* Et univerſim, *Actus in dubio debet interpretari validus, L. Quoties, de rebus dubiis,* Barboſa *axiom.*12. *n.*7. quia præſumitur pro validitate actus, donec de invaliditate conſtiterit, Menoch. *de præſumpt. l.*6. *præſ.*4. Tuſch. *v. præſumptio, concl.*620.

§.2. Qui probabiliter putat Matrimonium eſſe validum, li- 299 citè petit debitum, tum quia eſt poſſeſſio pro illo, tum etiam, quia aliquis poteſt hic, uti & alibi ſequi ſententiam probabilem, & ita tenent communiſſimè omnes cum Schild. *de conſcientia, tr.*2. *n.*126. additque rectè Averſa *qu.*21. *ſ.*2. *§. ult.* etiamſi opinio pro invaliditate eſſet probabilior. Et hoc eſt conforme dictis l.1. à n.268. de licito uſu opinionis probabilis.

§.3. Si quis probabiliter putet Matrimonium eſſe nullum, 300 nec habeat probabilem rationem pro valore, dicunt *S. Anton. Sylv. Rodriq. Schild.* nequidem poſſe debitum petenti reddere, licèt petens opinetur Matrimonium ſubſiſtere, quia tenetur ſibi formare conſcientiam ex ſua, & non ex aliena opinione. Contradicunt probabilius Sanch. *l.*2. *d.*41. Breſſ. Merolla, Carden. *in* 2. *criſi d.*19. *n.*106. & dicunt, debere reddere, niſi de nullitate ſit certus, quia poſſeſſio eſt pro valore Matrimonii, & conſequenter pro jure petentis. Atque id videtur decidi *cap. Inquiſit. de ſent. excomm.* uti dicam n.302.

§.4. Talis habens rationes probabiles pro nullitate Ma- 301 trimonii, & nullas pro valore, ſi habeat ſpem obtinendi majorem certitudinem, non poteſt petere debitum, quia cum tale dubium cenſetur vincibile, quo ſtante non licet operari, Carden. *à n.*113.

302 §.5. Si Matrimonio bona fide contracto ſuperveniat dubium de valore, & poſt inquiſitionem nil reſciti, nec dubium deponi poſſit, *prima ſententia*, quam tenent S. Thom. S. Bonav. S. Ant. P. Sot. Ledeſm. Val. Vaſq. Azor, Rebell. Pont. Hurt. Tutt. Arr. Averſ. *q.21 ſ.2.* & alii 17. cum Schild. *tract.6. c.7. ſ.4.* dicit, poſſe quidem reddere debitum, ſed non petere, quia ita videtur eſſe deciſum *cap. Inquiſit. de ſentent. excomm.* ubi dicitur, *cùm conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet, ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra judicium conſcientiæ committat offenſam.* Rationem dat *Schild.* quia licèt is, qui bona fide accepit poſſeſſionem bonorum fortunæ, dubio ſuperveniente retinere, & eis frui poſſit, quia ſcilicet poteſtas Superioris tranſlato per jus altum dominio aufert à tali dubio poſſeſſore malitiam, quæ fortè eſſet in detentione rei, ſi fuit, vel ſit aliena, tamen cùm nemo tollere poſſit malitiam à fornicatione, dubio ſuperveniente non videtur poſſe peti debitum, ſicuti qui eſt in poſſeſſione bonæ fidei quoad Sacerdotium, ſuperveniente prudente dubio de valore Ordinationis, nemo poteſt ei dare licentiam, ut celebret, quia nemo facere poteſt per conceſſionem ſuam, ut Ordinatio, ſi fortè non valuit, valida fiat. Addit, quòd poſſeſſio in matrimonio non acquiratur per contractum, ſed per uſum corporis, & cohabitationem, uti poſſeſſio Beneficii non eſt ea donatione, ſed ex uſu, at ille, qui bona fide acceſſit ad non ſuam, non poteſt petere debitum, uti concedunt omnes, ergo multò minùs, qui ſolùm bona fide contraxit. Hinc infert *Schilder*, nec conjugem poſſe petere debitum, ſi dubitare incipiat, an matrimonium ſit invalidum ob metum: nec in caſu, quo adulter promiſit matrimonium adulteræ poſt mortem conjugis ſuæ, & poſteà dubitat, an uxor ſua vixerit tempore promiſſionis, aut ſi dubitet, an adulterium cum tali promiſſione commiſſum ſit: nec in caſu, quo quis priùs contraxit cum una coram ſimplici Sacerdote, qui fortè licentiam aſſiſtendi non acceperat à Parocho, & poſteà etiam bona fide cum altera contraxerit coram Parocho, atque ita dubitet, utra ſit uxor; ſi tamen Parochus rationabiliter judicetur conſenſiſſe, ut ſimplex Sacerdos aſſiſteret, putat poſſe adhærere primæ. *Secunda ſententia*, quam tenent D. Sor. Vera crux, Vict. Lopez, Suar. Con. Laym. Bonac. Regin. Leſſ. Lorca, Breſs. Lug. Boſs. Bardi, Sanch. *l.2. d.41.* Dian. *p.4. tr.3. R.15.* Dicaſt. *de reſtit. d.5. à n.221.* Terill. *de conſec. q.23. n.66.* Card. *n.107.* dicunt poſse etiam petere debitum, 1. Quia præmiſsa ſufficienti diligentia conjuges habent invincibilem ignorantiam de invaliditate, ergo manet poſseſſio pro validitate, ergo pergere poſsunt ſupponentes valere. 2. Duriſſimum eſt compellere homines culpæ immunes, ut vitam cœlibem ducant, ad hoc autem compellerentur, ſi uti non poſſint matrimonio. 3. Id videtur ſufficienter deciſum à Lucio III. Cap. *Dominus*, uti referam *n.672.* ibi enim ſupponit, ſi ſecundo matrimonio bona fide contracto ſuperveniat dubium de morte prioris conjugis, poſse eum, qui bona fide contraxit petere debitum, & alterum, etiamſi mala fide contraxerit, poſse reddere. Similiter Cap. *Laudabilem de frigid. & malef.* dicitur; ſuperveniente dubio de impotentia, utrumque poſse ad triennium reddere, & petere debitum. Ad Cap. *Inquiſitioni*, reſpondent aliqui, ibi tantùm dici, quòd non liceat petere ante majorem inquiſitionem. Lugo *de juſt. d.17. n.88.* dicit, ex contextu conſtare, quòd Pontifex ibi loquatur de caſu, in quo conjux habet judicium probabile de ſola nullitate Matrimonii, & nullum habet probabile motivum pro valore, actùm non poſse petere, ſed tantùm reddere, niſi aliunde ſibi formet conſcientiam ſecundùm dicta nu.300. Si autem ſit dubium vel utrimque poſitivum, vel utrimque negativum, dicit cum *Terillo*, & aliis etiam licitè poſse petere, tum enim eſt poſseſſio pro valore, adeòque etiam pro licito uſu Matrimonii. Ad rationem in oppoſitum patet reſponſio ex dictis. Nec eſt ſimile de dubiè ordinato, nam cùm per nullam conceſſionem, vel opinionem fieri poſſit, ut Ordinatio, ſi fortè non valuit, valida fiat, Sacramenta certò exponerentur periculo nullitatis, hinc relicta etiam probabiliori ibi ſequendum eſt tutius, ſecundùm dicta l.6. p.1. à n.104. è contrà certum eſt aliquando licitum eſse ſe exponere periculo materialis fornicationis, uti conſtabit ex dicendis n.672. & 803. Atque hæc ſecunda ſententia videtur, ſaltem ſpectata ratione, eſse probabilior.

303 §.6. Docet conſequenter prima ſententia cum *Schilder* §.5. ejuſmodi dubitantem non poſse reddere debitum, quando non tenetur reddere, ut primo bimeſtri. Item ſi deprecando poſſit alterum avertere à petitione debiti. Item quando poteſt alteri non dubitanti detegere ſuum dubium ſine ſummo ſuo incommodo, ſi enim in his caſibus petat alter, ſecundùm illam primam ſententiam petet illicitè, ergo poterit negare. Addit, etiam tum non poſse reddere, quando intra breve tempus veritatem aſsequi poteſt, vel petere diſpenſationem, aut quando Matrimonium non eſt adhuc conſummatum, & movetur lis de nullitate, aut quando alter commiſit adulterium, inceſtum, &c. illis enim caſibus non tenetur reddere. Sed ſecunda ſententia, quamvis iſta omnia ſuadeat, ut vitetur periculum etiam materialis tantùm fornicationis, de rigore tamen ad illa non obligat. Ex fatetur etiam *Schild.* talem non teneri cum ſummo ſuo incommodo, v. g. cum periculo graviſſimi mali, aperire dubium conjugi, licèt ſciat inde oriturum eſse dubium, & ſic non petendum debitum, ſed poſse tum reddere: nec teneri ante conſummationem ingredi Religionem, ut ſe perplexitate liberet; nec pro majori ſecuritate teneri de novo contrahere, ſi v. g. dubitet de ſervitute uxoris, de metu in contrahendo, &c. quia cauſa, ex qua immediatè ſequuntur effectus tum malus, tum bonus bonitate ſua elidens malitiam alterius, licitè poterit poni ex intentione obtinendi effectum bonum, dummodò non intendatur effectus malus prævifus. Similiter licitè permittitur, ſeu non aufertur cauſa, ex qua ſequitur ſimilis effectus bonus intentus, ſi non intendatur malus, hoc autem fit, quando permittitur dubium de impedimento dirimente, intenditur enim evitatio graviſſimi damni incurrendi per veritatis inquiſitionem, aut dubii detectionem, & tantùm permittitur perplexitas, quod licitum eſt facere, ne vita humana exponatur innumeris anxietatibus. Hinc, inquit *Schild.* licitum eſt acquieſcere ſententiæ probabili, quando evidens non niſi cum gravibus incommodis haberi poteſt.

§.7. Sic dubitans, ſi dubium ſuum detegere non teneatur, 304 nec poſſit conjugem divertere à petitione, tenetur ei bona fide petenti reddere debitum, uti tenet utraq; ſententia cum *Sanch.* ſuprà, contra quoſdam dicentes tum reddere non poſse, & contra *Homem* dicentem poſse, at non teneri; ſed ratio eſt, quia in perplexitate pars habens minus, aut minoris peccati periculum eſt amplectenda, erit autem gravius negare contra jus, quàm reddere, licèt abſit jus. Quòd ſi ex redditione eſset periculum majoris peccati, v. g. ſacrilegii, eò quòd dubitaretur, an in ordinibus fuiſset, putant *Schild. & Arr.* tum non licere, ſed ſecunda ſententia dicit abſolutè licere, ideòque etiam in hoc caſu.

§.8. Si conjux dubitet, an alter ſit mancipium, adulter, in- 305 ceſtuoſus &c. tenetur reddere debitum bona fide petenti, quia prævalet hujus jus & poſseſſio, *Sanch. Vaſq. Averſ. Hurt.* & alii cum *Schild.* ſuprà contra alios. Similiter ſi conjux dubitet de valore matrimonii conſummati, tenetur reddere, etiam poſtquàm de nullitate Matrimonii agere cœpit, modò non habeat probationes in continenti paratas, S. Anton. Palud. Sanch. *l.2. d.41. n.40.* *Boſſ. Schild.* probantque ex Jure & ratione, negando enim ex potius ſe periculo majoris peccati, quàm ſit fornicatio.

§.9. Si duo petant debitum à muliere, eò quòd dubium ſit 306 de valore Matrimonii cum utroque ſucceſſivè initi, reddere non poteſt, niſi primo, quia poſſeſſio eſt pro valore primi Matrimonii, & primi conjugis, uti colligitur ex dictis à *n.298.*

§.10. Conjux ordinariè, niſi eſſent circumſtantiæ moralem 307 certitudinem facientes, non tenetur credere conjugi aſſerenti ſe non conſenſiſſe in Matrimonium initum, aut dicenti, ſe poſt Matrimonium initum inveniſſe impedimentum dirimens. Nav. Valent. Rebell. Sanch. Bonac. Dicaſt. Averſ. *q.21. ſ.2.* Burgh. *cent.3. caſ.75.* & alii cum Schild. contra Tabien. quia ſemper eſt præſumptio pro conſenſu, qui adeſſe debuit, & pro valore actus, qui poſitus eſt. Attamen, licèt propriè non dubitetur, debet inquirere in circumſtantias, v. g. an conjux ſit fide digna, & ſine paſſione loqui videatur ac juret, tum enim videtur prudenter dubitari poſſe. Quid agendum ſit, ſi Matrimonio contracto ſuperveniat dubium de valore ob impedimentum impotentiæ, dicetur à n.787. Quid autem dicendum, ſi Matrimonium ſit adhuc contrahendum, & dubium oriatur de impotentia, de impedimento dirimente, de futura fortè invaliditate Matrimonii contrahendi, dicetur à n.40. 533. 796.

Q.49. Quid liceat conjugi, ſi poſt initum ſecundum Matri- 308 *monium incipiat dubitare de vita prioris conjugis?* Caſus poteſt ſic proponi; Cajus Titiam conjugem ante annos ſexdecim clam deſeruit. Titia ante annos 10. audiit Cajum adhuc vivere, & ante 9. annos, cùm nihil ampliùs audiret de Cajo, duxit Sempronium, neque ſcit, an vivat Cajus, an non, nec poteſt jam quamvis diligentiſſimè inquiſiverit, id reſcire. *Quæritur*, quid liceat his conjugibus, Titiæ & Sempronio? R. §.1. Pontius *l.6. c.53. n.5.* Marchant. & alii putant, quamvis mortuus eſſet Cajus, Matrimonium cũ Sempronio eſſe nullum, adeòque illis nihil licere, quia Clemens III. referendus *n.672.* dicit, non poſſe contrahere aliud Matrimonium, donec certus nuntius afferatur de morte prioris mariti, adeòque videtur illam reddere inhabilẽ ad aliud Matrimonium. Oppoſitum longè probabiliùs docent Averſ. Spor. *n.51.* Maſtr. *n.150.* & alii cõmuniter, & clarè colligitur ex Cap. *Dominus*, quod referam, n.312. Verba autẽ illa, *non poſſunt*, non ſignificant Matrimonium ideò fore irritum, ſi mortuus ſit prior conjux, ſed tantùm illicitum, nam & verè dico eum, qui vovit continentiam, non poſſe Matrimonium contrahere, quia quod eſt illicitum, cenſetur impoſſibile; attamen ſi contrahatur, valet. Sed præſcindendo ab hoc, an vivat, vel non vivat.

§.2. Si uterque mala fide proceſſerit, certiſſimum eſt, inquit, 309 Sanch. *l.2. d.42. n.8.* neutrum poſſe petere aut reddere debitum, quia non eſt poſſeſſio pro Matrimonio, ſed pro ſexto præcepto

copu-

copulam inter eos prohibente, nec alterutro favet poſſeſſio Juris pro petendo debito, cùm poſſeſſio Juris inchoari non poſſit cum mala fide. Quòd ſi eorum tantùm unus mala fide contraxerit, hic non poteſt petere debitum ob rationem jam datam.

310 §.3. Pignat. *tom.4.conſult.189. à n.3.* putat bonam fidem hic eſſe ampliùs non poſſe, ſi contrahatur abſque certitudine mortis alterius conjugis, quia jura prohibentia ſunt clara, & ignorantia Juris clari non excuſat. Oppoſitum tenent *Simanc. Gutt.* & alii, nam imprimis poteſt bonam fidem habere, qui neſcit alterum fuiſſe conjugatum: deinde poteſt fieri, ut etiam alter ex probabilibus argumentis bona fide judicet priorem ſuam conjugem obiiſſe, nec ſciat requiri de hoc pleniorem certitudinem: unde etiam ille dicitur hìc bona fide Matrimonium contraxiſſe, qui inculpabiliter judicavit ſibi licere etiam ſtante tali dubio, & in circumſtantiis caſus propoſiti matrimonium contrahere, tametſi univerſaliter ſciverit, ſuperſtite altero conjuge non licere ad ſecundas nuptias tranſire: è contrà, ſi proceſſerit cum dubio, formidine, aut remorſu, ne peccaret ſic contrahendo, non proceſſit bona, ſed mala fide.

311 §.4. Quamvis bona fide proceſſerit, putarunt aliqui debere nihilominùs ſeparari, nec poſſe vivere ut conjuges, 1. Quia nullum habetur probabile argumentum de valore ſecundi Matrimonii, cùm enim Cajus abierit clàm, ſignum eſt habuiſſe averſionem à Titia, & noluiſſe ſciri, ubi eſſet, ne Titia ſequeretur, vel ipſe cogeretur ad eam redire: ergo quamvis jam emaneret ad 30. annos, imò & ad 100. inquit Pignat. *n.1.* non ideò prudenter præſumi poterit obiiſſe, tam enim parùm prudenter poteſt Titia ratione illius abſentiæ præſumere Cajum eſſe mortuum, quàm parùm Cajus, ſi alicubi eſſet, ubi de Titia nil reſcire poſſet, præſumere poſſet Titiam eſſe mortuam. 2. Cùm Titia & Sempronius contraxerint uno circiter vel altero anno, poſtquàm nunciatum erat Cajum adhuc vivere, præſumi debet Cajum tum vixiſſe, ergo Matrimonium præſumi debet ab initio fuiſſe invalidum, tempore autem convaleſcere non poteſt, neque nunc licitum eſt de novo contrahere, cùm non habeatur certitudo de morte Caji: 3. Primum Matrimonium eſt in certa poſſeſſione valoris, nec probabile eſt illud primum Matrimonium deſiiſſe, cùm deſit omne prudens argumentum pro morte Caji, imò pro ejus vita fuerit teſtimonium uno anno ante initum ſecundum Matrimonium, ergo non eſt probabile, quòd ſecundum Matrimonium ſit validum, bona autem fides contrahentium non juvat ad inchoandum vel continuandum ſaltem uſum Matrimonii, niſi tum, quando dubium oritur, adſit ſaltem probabilitas de valore, ſi enim improbabile ſit eſſe validum, ergo non erit probabile jus ad uſum, cùm jus ad uſum fundetur in valore.

312 §.5. Si ſaltem unus eorum bona fide contraxerit, & adhibita diligenti inquiſitione nil reſciri poſſit de vita vel morte Caji, poſſunt permanere ſimul, & uti conjugio, nam Lucius III. *Cap. Dominus, de ſecundis nuptiis,* ait: *Super Matrimoniis, quæ quidam ex vobis nondum habita obeuntis conjugis certitudine contraxerunt, id vobis reſpondemus, ut nullus amodò ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quòd ab hac vita migraverit conjux: ſi verò aliquis, vel aliqua id hactenùs non ſervaverit, & de morte prioris conjugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum; ei, quæ ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti, quod à ſe tamen noverit nullatenùs exigendum: quòd ſi poſt hoc de prioris conjugis vita conſtiterit: relictis adulterinis complexibus ad priorem conjugem revertatur,* unde tales adhuc tenentur ulterius inquirere, ſi ſit modus reſciendi de vita prioris conjugis. *Nec obſtat,* quòd Pignat. *to.4.conſult.189. n.4.* dicat, reſponſum illud Lucii III. cùm dicat de illis, qui *hactenùs* id non ſervaverunt, non valere pro his temporibus, eò quòd jam non poſſit eſſe bona fides, ſed tantùm ita diſpoſuiſſe de Matrimoniis eo tempore præteritis, *nam contrà eſt*, quòd ejuſmodi diſpoſitiones Juris, licèt dicantur fieri pro tali tempore, tamen ſecundùm Authores paſſim ſunt regula communis etiam pro futuris temporibus, niſi aliud expreſsè dicatur: poſſe autem etiam jam eſſe bonam fidem, dixi n.310. Ex dictis

313 §.6. Sequitur 1. Quòd in dubio de morte alterius conjugis; etiam ubi unus mala fide proceſſit, non neceſſariò debeat diſſolvi Matrimonium, ſed quòd ille, qui bona fide proceſſit, ſit in poſſeſſione juris, ut etiam petat debitum, & conſequenter alter ſit in obligatione, ut reddat, & conſequenter, quòd poſſeſſio juris ad uſum ſecundi matrimonii poſſit eſſe, quamvis ſit certa poſſeſſio valoris pro primo Matrimonio, & non ſit certum ſed dubium, quòd illud primum Matrimonium deſierit. 2. Multò magis, ſi uterque bona fide proceſſerit, erit poſſeſſio juris pro utroque ad petendum, & reddendum debitum. 3. Poſſeſſio juris pro licito uſu Matrimonii non neceſſariò fundatur in poſitiva probabilitate de valore, nam *cap. Dominus*, dicitur manſiſſe dubium de morte prioris mariti, unde gratis dicitur, quòd bona fides in hac materia non juvet, niſi ubi eſt talis poſitiva probabilitas pro valore, nam jus ad uſum hic fundatur in ſecundo Matrimonio bona fide inito, & exiſtimato valere.

314 §.7. Ad rationes in oppoſitum allatas patet reſponſio, nam eſt latum diſcrimen inter Matrimonium contrahendum, quod ante habitam certitudinem de morte prioris conjugis illicitè contrahitur, uti patet ex *cap. Dominus*. Et quamvis primum Matrimonium ſit in certa poſſeſſione valoris, & nullum ſit poſitivum probabile argumentum pro valore ſecundi, eſt tamen pro illo ſecundo bona fide inito, & tamdiu continuato poſſeſſio, quantùm eſt neceſſe in ordine ad licitum ejus uſum.

Q.50. An uſus Matrimonii ex metu graviſſimæ infamiæ 315 *vel mortis ſit licitus conjugi, qui ſcienter, vel ſaltem ignoranter contraxerit Matrimonium cum impedimento dirimente, quod tam citò removeri non poteſt?* Affirmant Magiſter, Hugo à S. Victore, Hoſtienſ. Idem dixerunt Henr. & alii, ſaltem tum, ſi Judex compellat ad reddendum debitum, quia tum videtur tolli impedimentum: ſed oppoſitum eſt certum, uti tenent reliqui cum Averſ. *q.11. ſ.3.* Et ratio eſt, quia cùm Matrimonium ſit nullum, copula certò erit fornicaria; nec ignorantia impedimenti, aut metus mortis, qui tunc eſt, eum poſſunt reddere habilem ad contrahendum, uti conſtabit ex dicendis, n.526. Nec Judex diſpenſat, ſed tantùm ex errore ſibi invincibili ſupponit abeſſe impedimentum.

Q.51. An ſteriles, item illi, qui poſt Matrimonium facti 316 *ſunt eunuchi, aut impotentes licitè tentent uſum Matrimonii, tangant ſe, &c.* R. §.1. Quoad ſteriles, affirmat cùm communi *Buſemb.* quia capaces ſunt copulæ ſeminalis, & per accidens eſt, quòd non ſequatur generatio. Et idem de ſenibus decrepitis dicam n.791. Poteſtque de ſterilitate fœminarum videri Zacchias *l.3. tit.1. q.7.*

§.2. Si quis poſt Matrimonium ſit factus eunuchus, docent 317 Tolet. Perez, Sanch. *l.7. d.102. n.16.* Gob. *n.606.* Krim. *n.1280.* & alii licitum eſſe illi reddere, & petere debitum, quia jus habet ad actum conjugalem, uti & tum, quando ſcit ſe eſſe ſterilem, aut uxorem ita gravidam, ut non ſit conceptura: copula autem illa adhuc ſervit illi ad remedium concupiſcentiæ, qui eſt finis ſecundarius Matrimonii, & per accidens eſt, quòd non emittat ſemen prolificum. Oppoſitum tenent *Ledeſm. & Dicaſt.* quia cùm non emittat verum ſemen, copula illa non eſt apta generationi, ergo illicita, ſecundùm dicenda n.789.

§.3. Quando poſt Matrimonium ſupervenit impotentia 318 ſeminandi intra vas, illicitum eſt tentare copulam, ſi autem ſit ſpes, licitum eſt, etiam ad quoſcunque annos, quamdiu ſpes manet, & quamvis ſemen per accidens communiter effundatur, Sanch. *l.9. d.17. à n.18.* Gob. *tr.10. n.591.* Spor. *n.122.* Eſſe autem licitum tentare copulam, etiam uſque ad triennium, quando dubium eſt de impotentia vel antecedente, vel ſubſecuta poſt Matrimonium, dicetur à n.787.

§.4. Si alterutri conjugi superveniat impotentia ſine ſpe co- 319 pulæ, putant Sanch. *l.9. d.17. n.21.* & Averſ. *q.21. ſ.8.* licere illis tactus, ſed quid tenendum ſit colligetur ex dicendis à n.339. eſt enim duplex ſententia ſatis probabilis circa hoc.

Q.52. An ſint aliqua tempora, quibus actus conjugalis 320 *ſpecialiter ſit illicitus?* R. Colligetur ex ſeqq. §.1. Specialiter prohiberi die, quo conjuges benedictionem Matrimonii ſuſceperunt, videntur aſſerere aliqua Concilia particularia apud Rayn. *in Heter. tom.16. ſ.1. pu.14. n.35.* quia reverentia videtur exigere, ut quo die corpora benedicta ſunt, non dehoneſtentur eo actu. Oppoſitum probabilius tenet cum communi *Rayn.* actus enim ille eſt honeſtus, & poteſt eſſe meritorius: benedictio autem phyſicè tranſiit, & ſicut moraliter tantùm exiſtens cras non impediet illum uſum, ita nec hodie.

§.2. Per ſe loquendo licitum eſſe die Communionis habe- 321 re uſum Matrimonii, dictum eſt l.6. p.1. nu. 550. R.1. Et ea, quæ can.1. & ſeqq. cauſ.33. q.4. referunt ex S. Hieron. de abſtinendo die Communionis; ex S. Aug. S. Th. *in ſuppl. q.64. art.5.* aliiſque apud Tiraq. *ad l.15. connub. à n.112.* de abſtinendo diebus feſtorum, & proceſſionum; ex S. Ambr. diebus jejuniorum &c. Scot. Navar. Henriq. Sanch. Con. aliique plurimi cum Averſ. *q.21. ſ.6.* dicunt eſſe conſilii, & talia, quæ *ſub forma prohibitionis diſſuadeantur*, uti in ſimili notat Gloſſa *ad cap. Ad ejus, 4. diſt.5.* vel dicendum eſt per accidens ideò peccari, ſi pietas debita per hoc impediatur, v. Rayn. *n.140. in fine*.

§.3. Tempore fluxus, qui omni menſe regulariter accidit 322 fœminis, illicitam eſſe copulam, docent S. Th. Gabr. Turrecr. & alii, nam *cap. fin. diſt.5.* dicitur: *cùm in conſuetis menſtruis detinentur uxores, viris ſuis miſceri prohibentur.* Et id prohiberi ſub mortali, tenent *Scot. S. Bonav. Roſell.* ſub veniali, *S. Anton. Caj. Sot. Bonac.* quia teſte Boudevv. *p.2. q.15.* eſt periculum aliquod infectionis viri, & prolis monſtruoſæ gignendæ. Attamen occurrente juſta cauſa, v.g. ob periculum incontinentiæ, nullum, per ſe loquendo, eſſe peccatum, docent Nav. Sanch. Pont. Con. & alii cum Averſa *q.21 ſ.6.* nam ſuprà *cap. fin.* tantùm refertur prohibitio antiquæ legis, quæ nunc non obligat, periculum autem infectionis vel monſtruoſitatis rarum eſt. Et huic proli ſimpliciter meliùs eſt eſſe, quàm non eſſe. Imò Ludov. Guyon. *in variis lection. l.3. c.22.* fusè contendit ſanguinem menſtruatum nihil maligni habere: Deum autem prohibuiſſe coitum cum menſtruata, eò quòd ſanguis menſtruus nimiùm crudus,

& frigidus, eſſet in matrice impediturus generationem. Suadendum tamen omninò eſt expectari poſt menſtrua, quod tempus Medici notant eſſe aptiſſimum generationi, ob expurgatum, & recluſum uterum, ideóque difficulter concipientibus ſuadent tum coitum.

323 §.4. Quando alteruter conjux laborat gonorrhæa, id eſt, profluvio ſeminis, quod effluit involuntariè & ſine ulla imaginatione, ſoletque in mulieribus eſſe fluor albus, tunc tenentur abſtinere, quia ſunt in proximo periculo tabis, & mortis, niſi ſiſtant profluvium, ergo peccant magis irritando, *Boudevv.* ſuprà. Si tamen morbus diu duraret, & eſſet proximum periculum incontinentiæ, præſtaret mederi animæ quàm corpori: quod magis admittit Sanch. *n.9.* ſi vir fluxum ſeminis patiatur.

324 §.5. Quamvis abſit periculum abortus, quod communiter abeſt, tamen copulam eſſe illicitam, quando mulier eſt gravida, videntur docere SS. Ambr. Aug. Iſid. apud Sanch. *l.9.d.22.n.2.* & apud Rayn. *in Heter.to.16.ſ.1.pu.14.n.40.* ſpeciatim S. Hier. relatus *cap. Origo.5.cauſa 32.q.4.* Attamen non eſſe mortale docent S.Th. Alb.M. & Doctores omnes, teſte Sanch. *n.3.* Eſſe autem veniale, tenent plerique, ſed Sanch. *n.6.* & Averſ. *q.2.ſ.6.* concludunt cum aliis, per ſe loquendo, nequidem veniale eſſe, quia Matrimonium etiam eſt in remedium concupiſcentiæ, cùm autem uxores magna temporis parte gravidæ ſint, nimis periculoſum eſſet ſub peccato obligari tanto tempore abſtinere.

325 §.6. Statim poſt partum coire, antequàm mulier phyſicè purgata ſit, putant aliqui cum *Boudevv.* ſuprà eſſe mortale, quia vel non concipiet, ſed ſolvetur vis retentrix omnis cum graviſſimo periculo uxoris, vel concipiet, & conſtrictus uterus peſſimos humores continebit, erupturos in graviſſima incommoda. Alii dicunt eſſe veniale tantùm, quia non credunt ſubeſſe tanta incommoda: Sanch. *n.11.* & alii cum Averſ. *q.21.ſ.6.* concludunt, ſi nullum mulieri immineat grave incommodum, nullum fore peccatum, quod enim communiter additur ex *cap. fin. diſt.5. Niſi purgationis tempus prius tranſierit, mulieres viris ſuis non debent admiſceri*, id conſilii eſſe notant *Averſ.* & alii. Attamen planè diſſuadendum eſt, & credendum Medicis in ſua arte peritis, quòd inde eveniant incommoda uxori.

326 §.7. Dum mulier lactat, copulam ſub mortali illicitam putarunt aliqui, ſed etiam tum licitam eſſe, habet communis cum Sanch. *n.15.* Pont. Averſ. ſuprà, niſi per hoc redderetur impotens lactare, nec poſſet aliter nutrire prolem, nam quod habetur *c. Ad ejus 4. diſt.5.* ut abſtineant à concubitu mulieris, quamdiu lactat, cenſendum eſt eſſe conſilii; hinc *Gloſſa* ibidem etiam notat aliquos exponere, quòd talia ſub forma prohibitionis diſſuadeantur. Attamen quia plures Medici dicunt lac per hoc fieri pernicioſum proli, meritò diſſuadetur; & ideò etiam Nobiles, qui petunt nutrices pro prolibus ſuis, ſolent quærere viduas, aut ſi admittant uxoratas, monere ſolent, ut abſtineant à commerciis maritorum.

327 §.8. Notat Sanch. *l.9.d.24.n.4.* ſtatim poſt prandium habere copulam, nocere valetudini, retulitque Medicus virum in phthiſin incidiſſe, quia ſolitus erat poſt prandium convenire uxorem: quod ſi ita eſt, uti illicitum eſt ſibi accerſere morbum lethalem, ita & habere uſum conjugalem, qui talis morbi ſit cauſa.

328 *Q.53. Quid præterea ſit addendum circa peccata conjugum?* R. De his multa habet Buſemb. relatus *l.3.p.1.n.708.* & præter hucuſque dicta adde ſequentia.

§.1. An peccet ille, qui cum conſtitura in peccato contrahit Matrimonium, dixi *l.6.p.1.n.147.* Qui autem Matrimonium contrahit in ſtatu peccati mortalis, peccat duplici novo mortali, uno, quia indignus miniſtrat hoc Sacramentum, altero, quia indignus ſuſcipit, uti explicavi *l.6.p.1.n.93.& p.2.n.1119.* quidquid contradicant Rayn. *in Heter.t.16.ſ.1.p.14.n.4.* aliique cum Averſ. *q.2.ſ.2.* Quod valet, quamvis per procuratorem, litteras vel nuntium contraheret. An verò ille, qui ſcienter contrahit Matrimonium invalidè, v.g. propter impedimentum dirimens, peccet peccato ſacrilegii, vel alterius ſpeciei, dicam num. 532. Quamvis autem fideles adulteri committant irreverentiam in Sacramentum, tamen *l.6.p.2.n.1120.* dixi hoc peccatum propriè non eſſe ſacrilegium, & ſatisfacere confitentem, ſi accuſet ſe de adulterio. Venialiter tantùm peccare conjuges, ſi ob ſolam voluptatem habeant actum conjugalem, dixi n.295.

329 §.2. Peccat mortaliter conjux, qui in actu conjugali cum ſua, vel deſiderat aliam, vel etiam tantùm imaginatur, moroſè ſe delectando in alia quaſi præſente, & carnaliter dilecta: ſi autem imaginatio & delectatio verſetur circa aliam perſonam, non ut carnaliter dilectam, id eſt, ſine ullo affectu turpi, ſed ſolùm ut naturaliter delectantem ob naturalem pulchritudinem, aut formam amabilem, idque ob honeſtum finem ſeſe provocandi, aut ut proles formoſior concipiatur, per ſe loquendo nullum ſaltem mortale peccatum agnoſcit Sanch. *l.9.d.17.n.6.* etſi meritò fateatur rem eſſe plenam periculi, nec facilè permittendum, & cautiſſimè conſulendum, potiùs enim permittendæ ſunt imagines, attamen non ſacræ, nam has adhibere foret gravis irreverentia. Videri debent dicta *l.6.p.2.n.1052.*

330 §.3. Ex dictis *l.6.p.2.à n.1053* certum eſt committi adulterium, ſi conjux etiam conſentiente ſuo conjuge peccet cum tertio. Ibidem dixi à n.1055. ſi conjugatus peccet cum conjugata, eſſe duplex adulterium. Item ſi vir etiam cum propria uxore exerceat ſodomiam &c. contrahi novam ſpeciem explicandam in confeſſione. Quandonam autem peccetur per copulam conjugalem in loco ſacro factam, dixi ibid. n.1071. poteſtque videri Sanch. *l.9.d.15.*

§.4. Azz. *de pecc.d.47.n.16.* quamvis dicat oppoſitum eſſe pro- 331
babilius, tamen putat valdè probabile eſſe, quod conjugato licita ſit delectatio moroſa de cogitata copula etiam cum aliena; ſed tenendum eſt oppoſitum ex jam dictis, maximè cùm copula cum aliena ſit objectum etiam reſpectu talis conjugati intrinſecè malum. V. dicta *l.5. n.82.*

§.5. Quamvis Sanch. *d.16.* aliique multi cum Averſ. *q.21.ſ.5.* 332
dicant non eſſe mortale, ſi conjuges non ſervent ſitum, vel naturalem modum coeundi, v.g. ſi vir cognoſcat mulierem à tergo, ſi vir ſit ſuccubus, & mulier incuba, tamen alii graviſſimi Authores dicunt iſtos duos modos eſſe mortalia, tum quia videntur graviter repugnare naturali honeſtati, tum etiam, quia communiter erit periculum diſpergēdi ſeminis: ſaltem fatetur *Sanch.* eſſe grave veniale, ideóque conjuges ita coeuntes eſſe graviter increpandos. An autem ſit obligatio reddendi debitum conjugi ſic petenti, dicam *n.356.* Hoc notat Boudevv. *p.2.q.15. & alii*, ſi coitus fiat ſtando vel ex latere, rariùs eſſe periculum effundendi ſeminis, eò quòd non tam per influxum recipiatur in uterum, quàm per attractionem matricis, quæ ſe protrudat antrorſum, & ſæpè avidiùs attrahat, quando eſt ſitus alius coeūtibus magis placēs, unde ſi adſit aliqua juſta cauſa, dicūt fieri poſſe ſine ullo peccato; ideóque ſterilibus quandoque ſuaderi à Medicis.

§.6. Si conjuges habeant ordinariam commixtionem corpo- 333
rum, ſed ſtudioſè contineant ſemen, *Sylv.* & alii putant peccare, ſed Sanch. Dian. & alii cum Gob. *tr.10.n.592.* Averſ. *qu.21. ſ.5.* dicunt, ſi ab utroque abſit periculum effundendi ſeminis, hoc ſe habere tanquam merum tactum, de quo poſteà dicetur.

§.7. Si viro in copula ſeminante uxor ſtudioſè contineat 334
ſemen ſuum, *S. Anton. Cajet. Palud. Henriq. Bonac.* & alii cum *Averſ.* ſuprà dicunt peccare mortaliter, quia ſemen mulieris vel requiritur ad generationem, vel ſaltem eſt utiliſſimum. Sed dubitant alii ſaltem de mortali, & *Gob.* ſuprà negat eſſe mortale, dummodò per hoc non intendat impedire generationem, nam ſententia ſatis communis eſt, ſemen uxoris non eſſe neceſſarium, neque ſtatim mortale eſt omittere aliquid, quod ad generationem magis conduceret.

§.8. Docent Zanard. Bonac. *d.4.p.6.n.15.* Dicaſt. *d.9.nu.9.* 335
Homob. Sanch. *Leſſ.* aliique, quos referunt Mendo *diſſ.5.q.18.* & Dian. *p.2.tr.17.R.38.* ſeminam poſt copulam conjugalem, quam ipſa non conſummaverat, poſſe per tactus ſeipſam provocare, ut ſeminet: addit *Baucius* etiam in eo caſu licere viro eam provocare per tactus in uxore, ut ſemen emittat, quia hoc eſt copulam conſummare, ſemen enim muliebre multùm conducit ſaltem ad meliorem formationem fœtus. Oppoſitum meliùs tenent Texeda, Dian. Caſtrop. Mendo *ſuprà*, Burgh. *centur.2. cap.46.* qui addit, in operibus *Sanch.* contrariam opinionem deletam eſſe *l.9.d.17.n.9.& 10.* Leſſium quoque ita habere ſolùm in editione Pariſienſi, non Antverpienſi, Baucii ſententiam cœpiſſe malè olere apud *S. Congreg.* Indicis: Ratio eſt, tum quia ſeminatio mulieris non eſt neceſſaria ad generationem, tum etiam, quia fieret ob voluptatem poſt completum actum generationis, ergo eſſet mortaliter illicita. *Antecedens probatur*, quia ſi necdum cenſetur generatio completa, ergo ſoluta, quæ poſt copulam cum adoleſcente ſe ita provocaret & ſeminaret, non peccaret peccato diſtincto à copula, quod dicere non audent contrariæ ſententiæ authores.

§.9. Peccat mortaliter uxor ſi poſt copulam habeat talem 336
motum vel ſitum corporis, ex quo ſcit oriri, ut ſemen è matrice effluat, Sanch. *l.9. d.20.n.3.* An autem unquam liceat procurare expulſionem fœtus ſaltem inanimati, dictum eſt *l.3.p.1. à n.823.* Et rectè docent Laym. & Gob. *tr.10.n.618.* nunquam eſſe licitum ſumere pharmacum ad impediendam cōceptionē prolis, etiamſi tantùm ideò ſumeretur, ut uxor poſſet marito reddere debitum.

§.10. Nav. Sylv. Lop. Cordubā, Sa, Rodriq. Vega & alii, ad 337
quos inclinat *Pont.* putant mortaliter peccare conjugem, ſi quando non eſt occaſio vel voluntas habendæ copulæ cum ſua conjuge, moroſè delectetur de hac copula habita vel habenda, 1. Quia venerea delectatio non eſt illi licita, niſi in ordine ad copulam, quam tum habere non vult, vel non poteſt. 2. Quia tendit ad effuſionem ſeminis extra vas. 3. Quia ob ſimiles cauſas etiam illicitum eſt conjugi ſeipſum delectare in tactibus proprii corporis, uti n.339. dicetur. E contrà non eſſe mortale probabilius tenent S.Th. S. Anton. Gerſ. Med. Suar. *de Pecc. d.5.ſ.7. n.9.* Vaſq. Lay. Sanch. & alii plurimi cū Dian. *p.3.ſ.4.Reſp.224.* quia actus, & delectatio ſunt ejuſdē rationis, ergo cùm actus ſit eis licitus, & de objecto ſecūdum ſe tali conjugi licito, quamvis tum non ſit illi poſſibile, non ideò delectatio erit graviter illicita, maximè cùm non adſit periculum effundendi ſeminis, uti ſupponitur: Nec ſimile eſt de tactibus proprii corporis, uti intel-

ligetur

ligetur ex dicendis *n.*339. Et quamvis Dian.*p.*2.*tr.*17.*Reſ.*36. dicat ejuſmodi delectationem moroſam eſſe conjugi licitam, tamen multi cum Averſ.*q.*21.*ſ.*8. dicunt eſſe veniale, vel ob inordinationem aliam, vel ſaltem ob defectum juſti finis.

338 §.11. Conjux, qui ante vel in Matrimonio caſtitatem vovit, peccat, ſi incipiat tactus ſecum vel cum conjuge; item, ſi delectetur de copula licitè habita vel habenda, quia hæc ſunt vel initium copulæ, vel ſaltem contra votum, Caſtrop. Averſ.§. *Sextò.* Docent tamen Caſtrop. Dian.*p.*3.*tr.*4.*R.*224. & alii apud Mendo *n.*150. delectationem de copula cum ſua per accidens tantùm illicita, v. g. ob periculum abortus, vel ob affinitatem, quæ ſupervenit, licere conjugi, quia talis delectatio videtur de ſe pertinere ad hoc conjugium: ſed videtur loquendum ſecundùm jam dicenda.

339 §.12. Sanch. Buſemb. & alii apud Mendo *n.*150. negant eſſe mortale, ſi conjux nolens coire, ſeipſum tangat propter voluptatem, abſque periculo pollutionis. E contrà S. Anton. Sylv. Nav. Vaſq. Salas, Sanctius, Armill. Dian.*p.*3.*tr.*4.*R.*215. Aver.*q.*21.*ſ.*8.*§.* *Tertiò*, dicunt eſſe mortale, quia conjux non habet jus ſic utendi corpore in ordine ad voluptatem ſecum excluſo altero conjuge explendam, ſed tantùm habet jus in ordine ad copulam, vel ſaltem communicando cum conjuge, ergo hic actus non excuſatur per conjugium, ergo manet de ſe mortaliter malus, ſicuti eſſet extra conjugium, & ſicuti corporis, ita iſtorum membrorum & ſpirituum uſus non videtur eſſe licitus conjugi in præjudicium Matrimonii & alterius conjugis, ad quem ejuſmodi tactus non referuntur, ſed potiùs ex natura ſua proximè, & vehementer tendunt ad effuſionem ſeminis extra vas.

340 §.13. Ex dictis inferunt multi, hoc ſolùm videri eſſe licitum conjugibus, quod referri poteſt ad actum conjugalem, ſi enim eò referri non poſſit, putant ab omni peccato per conjugium non excuſari, quamvis à mortali ſæpè videatur excuſari poſſe. Hoc autem ſolum dicunt referri poſſe ad actum conjugii, quòd ad illum de proximo habendum aliquo modo conducit, uti conducunt oſtenſio amoris mutui, diſpoſitio naturæ ad actum conjugalem. Et ideò Tann. *de Pecc.d.*4.*q.*8. *n.*140. Herincx *de Pecc.d.*7.*n.*36. aliique dicunt tales tactus vel delectationes extra occaſionem copulæ eſſe ſaltem venialia defectu juſti finis, qui ſi abſit, fatetur etiam Sanch.*l.*9.*d.*44.*n.*21. eſſe venialia.

341 §.14. Huc pertinet, quod Taberna *p.*2.*tr.*1.*c.*5.*§.*1.*q.*5.*reſ.*1. docuit: nempe, ſi actus conjugalis ſit illicitus conjugibus ob aliquam circumſtantiam extrinſecam, v.g. ob morbum, periculum abortus, quamvis alii actus venerei tum exerciti ſint veniales, dum illis deeſt debitus finis, tamen non ideò præcisè eſſe illis mortaliter illicitos. Et idem dicendum putavit in caſu impotentiæ ſupervenientis Matrimonio. Hanc propoſitionem damnavit quidem Epiſcopus Atrebatenſis 5. Maii 1703. attamen eam etiam docent Cajet. Sotus. Lopez, Tolet. Med. Ochag. Rodr. Zanard. Angel. Ledeſm. Angles, Fagund. Victor. Marchant. Graff. Roſell. Bon. Sylvius, Uviggers, Manigart, Maſtr. Alvar. Vivald. Sanch. Hurtad. Con. Averſ. Baſſ. Fill. Dicaſt. Spor. Loth, Kelliſ. Herincx, Salmant. Dian. quos omnes & alios plures adductis locis refert *Vindex Tabernæ in Collectaneis pag.*47. dicuntque multi ex his authoribus, ſi actus tales ſint in conjugibus ſemper peccata mortalia, Matrimonium fore proximam ac perpetuam occaſionem damnationis æternæ, ideòque conjugibus illicitam fore omnem ſocietatem conjugalem, utpote afferentem periculum proximum ejuſmodi actuum, conſequenter illos nunquam abſolvi poſſe, cùm occaſiones illas proximas non ſint parati deſerere: atque ex dictis colligitur omninò probabile eſſe, actus tales in conjugibus de ſe non eſſe mortaliter malos.

Obji. Status Matrimonii illos tantùm actus cohoneſtat, qui hic & nunc cenſeri poſſunt uſus conjugii, ſed talis tactus vel delectatio non poteſt cenſeri uſus conjugii, cùm ad eum, utpotè hic & nunc impoſſibilem ordinari non poſſit, ergo. R. n. maj. alioqui nec licerent illis ulla oſcula vel aſpectus, ni actu cogitarêt coire, ergo omninò probabile eſt ſtatum Matrimonii etiam cohoneſtare tales actus, quamvis nō ſint primarius uſus Matrimonii, cùm ſint ſaltem ſecundarius. Et etiam probabiliter dicit Averſ. *q.*21.*ſ.*8. ejuſmodi tactus de ſe reipſa ordinari ad copulam, non quaſi non liceant, niſi inter eos, qui volunt & poſſunt habere copulam, ſed quia non licent, niſi inter eos, quibus eſt licita copula, etiamſi habere nolint, aut hic & nunc habere non poſſint.

342 §.15. Si ob delictum vel impedimentum conjugi in pœnam prohibitum ſit petere debitum, putant *Sanch. & Dian.* licitè petere tactus, quia pœna talis non debet extendi. Sed contradicit Averſ.*ſ.*5. putans in ejuſmodi diſpoſitionibus cum copula ſimul intelligi tactus de ſe ad copulam ordinatos.

343 §.16. Si ad tactus inter conjuges prævideatur ſecutura pollutio, Doctores omnes, teſte Sanch.*l.*9.*d.*45.*n.*33. dicunt eſſe mortale: atque idem eſt de oſculis hujuſmodi pollutiones cauſantibus. Putant quidem Sanch. Fill. Zanard. apud Dian. *p.*3.*n.*4. *R.*217. conjuges per tales tactus & oſcula nō peccare mortaliter in his caſibus; imprimis ſi pollutio accidat patiēti tactum vel oſculum, deinde etiam petenti, ſi intendat copulam, & interim prius erumpat pollutio, denique etiam, quando ſit ad excitandum aut conſervandum amorem; rationem dant, quia ſic dant operam rei licitæ, & pollutio ſequitur præter intentionem. Sed ſententiam illam meritò rejicit Averſ.§. *Verùm.* Cùm enim illæ actiones ſint in materia venerea, & per ſe vehementer tendant ad effuſionem ſeminis, ſi quis eas velit prævidens ſecuturam pollutionem, cenſetur etiam velle ipſam pollutionem.

§.17. Si conjuges per aſpectus exponant ſe periculo diſtillationis, Medin. Curiel. Zumel, Verricelli, Villal. Sanch. *l.*9.*d.* 344
45.*n.*41. Dian.*p.*3.*tr.*4.*R.*226. dicunt non eſſe mortale, quia humor ille non eſt ſemen, & delectatio illa honeſtatur per conjugium, poteſtque ordinari ad copulam: ſed oppoſitum eſt probabilius; nam cenſetur intendi diſtillatio, quam intendere eſt mortale, cùm effundatur ſemen inchoatum, & reipſa talis diſtillatio ſit inchoata pollutio, uti fatetur Sanch. *n.*31.

§.18. Si conjugati perfricent verenda circa vas præpoſte- 345
rum abſque periculo pollutionis, docent AA. 5. apud Mendo *n.* 127. non eſſe mortale, qui conſequenter dicunt, uti refert Mendo *n.*141. ſi vir inciperet aut tentaret copulam in vaſe præpoſtero abſq; periculo pollutionis, & abſque animo conſummandi eam ſodomiticè, non eſſe mortale, quia ſunt meri tactus, qui inter conjuges non ſunt mortalia; item, ſi abſit periculum pollutionis, putant multi apud eundem Mendo *n.*135. non eſſe mortale, ſi conjux membrum virile immittat in os uxoris, quia etiā hic eſt merus tactus, quem à culpa mortali videtur excuſare ſtatus: ſed primum eſſe mortale etiam in conjugibus docent Sanch.*l.*9.*d.*17.*n.*5. Fagund. Caſtrop. Mendo *n.*128. & alii, quia graviter repugnat honeſtati naturali, & per ſe non tendit, niſi ad copulam illicitam. Secundum autem dicit Mendo *n.*137. etiam eſſe mortale, quia illa immiſſio in os eſt actio inchoativa copulæ, hanc autem inchoare in vaſe indebito eſt mortale. Et in praxi ſemper reſolvendum eſt pro his ſententiis rigidioribus, ne uſus Matrimonii declinet tandē in abuſus plùs quàm beſtiales.

§.19. Docent Fill. Dian.*p.*3. *tr.*4. *R.*225. Mendo *num.*134. 346
& alii, oſcula verendorum in conjugibus excuſari à mortali: ſed *Palud. Sylv. Rodriq.* meritò contradicunt, eò quòd hoc videatur notabiliter repugnare honeſtati naturali, uti & alia, de quibus dixi *l.*6.*p.*2.*n.*1038.

§.20. Si conjux conſentiente conjuge abrumpat cœptam 347
copulam, dummodò abſit in utroque periculum pollutionis, Sanch.*l.*9.*d.*19.*n.*3. Laym. & Dian. *R.*227. dicunt non eſſe mortale, eſſe tamē veniale, ſi fiat ſine cauſa, & addit *Sanch.* frequenter eſſe mortale ob periculum diſpergendi ab alterutro ſeminis.

§.21. Gravius eſt, ſi conjugata cognoſcat duos ſolutos, 348
quàm ſi conjugatus duas ſolutas, 1. Quia ordinariè impeditur generatio ex confuſione duplicis ſeminis. 2. Quia vergit in præjudicium prolis, cùm ſit incertum, cui ſit aſſignanda. 3. Quia majora ſequuntur incommoda, v.g. ratione alimentationis vel hæreditatis, quæ ſi præberetur ſimul ſpurio, ſit injuria legitimis, Azor. Fill. Bonac.*q.*4.*punct.*15.*n.*4.

§.22. Ad evitanda multa peccata juvabit, ſi vir conſideret 349
illa, quæ notat Petr. Greg. Tholoſanus *in Syntaxi artis mirabilis l.*23.*c.*3. *nempe.* 1. Meminerit uxorem ſuam ſibi ſociam à Deo datam, ut non viliùs, ut ancillam habeat, non magnificentiùs ut dominam, ſiquidem ex latere, non capite facta. 2. Servet uterque tori fidem. 3. Sit uxori & liberis vivendi exemplum. 4. Nunquam metum incutiat uxori ſine verecundia & aliqua reverentia, peccata modica ignoſcendo, nam pati ſine verecundia ad meretrices pertinet, & metus cum odio tyrannum potiùs in domo, quàm maritum facit. 5. Ea præſens vir faciat & dicat, quæ eodem abſente uxorem moneant multò ſibi commodiorem virum præſentem abſente. 6. Tria ſemper abſcondat ab uxore maritus, theſaurum vel ejus finem, Veneris poſtremæ impotentiam, conſilia rerum non domeſticarum. Bene dixit Inn. III. Papa *de contemptu mundi l.*1.*c.*6. tria ſunt, quæ non ſinunt hominem in domo permanere, fumus & ſtillicidium & mala uxor. *Ennius* eas ferè ſeminas ait incolumi pudicitia eſſe, quæ ſtata, id eſt, media quadam forma eſſent, Aulus Gellius *in noct. Atticis*, *l.*5.*c.*11.

Quandonam peccet uxor, ſi in neceſſitate non ſubveniat conjugi, colligitur ex dictis *l.*3.*p.*1.*à num.*719.*&* 731. An vir peccet percutiendo uxorem, dixi *ibid. num.*734. Quandonam peccet conjux uſurpando vel malè utendo bonis alterius conjugis, aut etiam communibus, quæ vel ad Matrimonium contulerunt, vel in eo acquiſiverunt, dixi *ibid. à n.*1017. Plura circa uſum licitum aut illicitum Matrimonii addentur *à n.*352. 391. ubi plura addentur de redditione & petitione debiti.

*Q.*54. ***Quid addendum ſit circa peccata viduarum?*** R. §.1. 350
Viduis illicita eſt delectatio venerea, aut etiam ſenſibilis de copula præterita, ad eum modum, quo n.151. dixi, ſponſis illicitam eſſe delectationem in copula futura. Et ratio eſt eadem, quia actualis copula eſt illis nunc illicita, ergo etiam delectatio venerea vel ſenſibilis in illa intentionaliter præſente, cùm hæc delectatio ſit nō tantùm de objecto illis nunc illicito, ſed etiam per commotiones venereas naturaliter concomitantes ſit quædam inchoatio copulæ actualis, quæ viduis illicita eſt, Nav. Suar. *de pecc.d.*5.*ſ.*7.*n.*12. Vaſq. Sanch.*l.*9.*d.*47.*n.*7. Spor.*n.*42.

§.2. Si in viduis ſit tantùm rationalis approbatio copulæ habitæ, vel rationalis complacentia, ſive gaudium de aliquo honeſto effectu ex illa ſecuto, v.g. de tali prole genita, nullum eſt peccatum, non enim tenentur reprobare vel deteſtari tales cauſas licitè poſitas, aut effectus bonos ex iis ſecutos: neque hi actus manentes in ſuperiore parte animæ, per ſe loquendo, ſolent commovere ſpiritus venereos, aut ad copulam tendere. *Dixi*, ſi &c. nam licèt talis delectatio rationalis, quæ conſiſtit in tali volitione approbativa abſolutè poſſit eſſe ſine delectatione ſenſitiva, tamen homini ad delectationes venereas prono etiam tales cogitationes vel delectationes rationales plerumque periculoſæ erunt, uti notant Auctores cum Gob. *t.10. n.675.*

ARTICULUS II.

351 *An actus conjugalis ſit præceptus & debitus?*

RESP. I. Etſi conjuges nulla lege obligentur ad uſum Matrimonii, tenentur tamen per ſe ex juſtitia ſibi reddere debitum, ſi alter ab altero expreſsè vel tacitè, verecundia ſcilicet obſtante, petat. Ratio prioris eſt, quia non tenentur uti ſuo jure. Ratio poſterioris ſequitur ex natura contractus mutui, S.Th. *in 4.d.32.q.1.a.2.&c. communiter ex 1.Cor.7. Unde reſolves:*

I. Neuter tenetur, per ſe loquendo, ad petendum debitum, etſi per accidens aliquando teneatur, vel ex charitate v.gr. ad avertendum periculum incontinentiæ imminens conjugi, Perez. *d.50.ſ.2.n.4.& 5.* vel ex juſtitia legali, eò quòd ſalus publica periclitetur, niſi proles naſcatur.

II. Conjuges tenentur ad cohabitationem, nec poteſt alter ab altero invito diutiùs abeſſe ſine neceſſitate: quia hæc obligatio ſequitur ex obligatione reddendi debitum; Sanch. *l.9.d.4.* Kon. *d.34.d.2.n.19.* Perez. *n.3.*

III. Peccat mortaliter, qui conjugi ſeriò & inſtanter petenti debitum negat, quia eſt res gravis, & debetur ex juſtitia: intellige, niſi petens precibus, aut alia ratione honeſta averti poſſit, & petitio non ſit immoderata, (nam ſi ſæpè petenti ſemel vel bis negetur, citra periculum incontinentiæ, videtur eſſe tantùm veniale, ob levitatem materiæ; & aliquando, ſi nimis immoderatè & juſto ſæpiùs petat, nullum, ſecundùm Perez *ſ.4.*) nec ſit alia juſta cauſa negandi, Bon. *q.4.p.1.* ex Sanch. Fill. &c. juſtam autem (ſecluſo periculo incontinentiæ utriuſque) eſſe cenſet Perez *n.6.* ſi plures naſcantur filii, quàm poſſint alere.

IV. Peccat graviter vir vel mulier, ſi ſe impotentem reddat, etiam mediis aliàs licitis, v.g. jejuniis, &c. invita comparte; imò ſi aliter non poſſit reddere debitum, licitè non obſervat jejunia Eccleſiæ, ſicut & uxor, ſi notabiliter fiat deformior, Bon. *loc. cit.* Sanch. *d.3.n.11* Regin. Kon. Fill. *n.* 306. &c. Perez *ſect.2.*

V. Conjux tenetur reddere debitum, quamvis illicitè petenti, ſi redditio hic & nunc non ſit illicita, v.g. petenti voluptatis cauſa, vel ligato caſtitatis voto, vel die feſto, &c. Vid. Sanch. *d.6.* Pont. *l.9 c.3.* Kon. *dub.6.* Perez *ſect.5.* quia malitia alterius non dat illi jus negandi, quod ſuum eſt. Non tamen tenetur reddere petenti, ſine gravi cauſa, modo innaturali, vel loco publico, vel ſacro, &c.

VI. Non tenetur reddere, 1. Si aliter alteri debitum remiſerit, v.g. ſi conſenſu mutuo voverint caſtitatem, vel authoritate publica celebrarint divortium. 2. Si petens ſit amens; quia talis non eſt capax uſus dominii, nec petit cum ratione, & humano modo. Quod etiam valet in ebrio. Simpliciter tamen ut petere, ita & reddere licet tam ebrio, quàm amenti, niſi eſſet periculum fœtus enecandi, Nav. *cap.16.* Sylv. Laym. *l.5.t.10.p.3. c.1.n.9.* Si alter mœchatus ſit; quia frangenti fidem, fides frangitur eidem: niſi tamen ipſe quoque ſit adulter, vel cauſa adulterii.

VII. Etſi is, qui Matrimonio contracto ſciens prudens voluntariè cognovit conſanguineam uxoris in primo vel ſecundo gradu, non poſſit petere debitum, tenetur tamen reddere. Idem eſt de eo, qui inſcia comparte vovit caſtitatem, poſt Matrimonium conſummatum. Si tamen ante voviſſet, videtur obligari ad ingreſſum Religionis, ſaltem primo bimeſtri, (niſi tamen Matrimonium conſummaverit) imò etiam poſt, ſi uxor conſentiat, de quo plura vid. Laym. *n.10.*

Reſp. II. Conjux non tenetur reddere debitum, ſi inde grave damnum vel periculum ſibi vel proli meritò timeat, Perez *ſect.4. Unde non tenetur ſequentibus caſibus,*

I. Si illud petat maritus morbo contagioſo laborans, v.g. gallico, peſte, lepra, &c. (niſi tamen hæc ante Matrimonium fuerit cognita & non ſit nimis gravis) Bonac. *q.4.p.1.n.8.* Perez, Sanch. *d.14.* Laym. *cap.1.*

II. Si petat ab uxore laborante febri vel alio morbo, cui copula noceret, Bon. *n.4.* ex Sanch. &c. Item Perez *loc. cit.* aut ut quidam volunt, tempore menſtrui, Bon. *p.3.n.11. & p.6.n.* 10. contra Sanch. Hurt. Perez *d.49.ſ.3.* aut cùm uxor eſt gravida, & ex redditione periculum mortis (vel etiam abortus) probabile timetur proli jam conceptæ. Imò tunc nec petere, nec reddere licitum eſt, ut per ſe patet, ait Laym. *n.7.* & eſſe mortale, dicit Perez *ſ.3.* (addens ex *Sanch. Kon. & Hurtad.* ceſſante periculo prolis, uſum Matrimonii licitum eſſe) aut ſi non poſſit uxor edere fœtum, niſi mortuum, Bon. *p.1. & 2. n.14.* (Laym. tamen *c.7.n.7.* dicit eo caſu licere reddere, imò & petere: quod Bon. *l.c.* concedit, ſi fiat ob periculum incontinentiæ) aut non poſſit edere, niſi cum præſenti periculo vitæ, Bonac. *n.7.* Laym. *n.6.* Quod tamen ad vitandam incontinentiam, aut alia gravi ex cauſa, eam poſſe permittere & debitum reddere, inſinuat Laym. *l.c.* ex Sanch. *l.7.d.102. n.11.* Denique propter grave periculum morbi (non tamen propter ordinarios dolores partus) poteſt conjux negare debitum, etiamſi in altero eſſet periculum incontinentiæ, Sanch. Præp. Palaus, Dian. *p.6.t.7.R.64. & p.9.t.7.R.4.*

III. Si alter debitum exigat innaturali modo; niſi tamen ex negatione timeantur graviora mala, v.g. rixæ, odium, incontinentia.

Quæres. An aliquando liceat impedire prolis generationẽ?

Reſp. Poſſunt quidem conjuges ex gravi cauſa aliquid facere, ex quo per accidens ſequatur effuſio ſeminis, peccant tamen, ſi in uſu Matrimonii, vel poſt uſum, faciant aliquid, quo impediatur conceptio, aut ſemen conceptum rejiciatur. Ratio prioris eſt, quia non impeditur generatio, nequidem indirectè, ſed tantùm permittitur, ut non fiat, quod licet ex cauſa rationabili. Ratio poſterioris, quia agunt contra fidem & finem principalem Matrimonii: Unde tales non excuſat paupertas imminens, aut periculum ex partu. *Unde reſolves,*

I. Licitè interrumpitur actus conjugalis, etſi ex naturæ concitatione ſecutura ſit pollutio, dummodò ſit juſta cauſa interrumpendi, v.g. ſi ex continuatione immineat periculum morbi vel mortis ab hoſte, vel aliquis alius interveniat. V. Perez *d.49.ſ.9.*

II. Peccat probabiliter fœmina, quæ in uſu Matrimonii, animum aliò diſtrahit, ne natura excitetur; venialiter tamen, ut Perez *n.7.* docet ex Sanch.

ADDENDA.

QUæſt.55. *Quandonam debitum licitè reddatur conjugi illicitè petenti?* R. Hic variè loquuntur Authores, uti refert Averſ. *q.21.ſ.7.§.Septimò*, & conſtabit ex jam dicendis. 352

§.1. Quando petens tantùm venialiter peccat, Sanch. *l.9. d.6. n.6.* abſolutè dicit, alterum ſine peccato reddere, ſi aliàs eſſet offenſurus, quia hæc cauſa cenſetur excuſare cooperantem: quod verum videtur, ſi poſſit aliter licitè petere, uti ſi petat ob voluptatem, ad cavendam offenſam reddere poteſt, quia poſſet ex alio fine honeſto petere.

§.2. Quando petere eſt mortale tenens ſe ex parte petentis, 353
uti ſi petens habeat votum caſtitatis, vel aliud novum impedimentum, alterum poſſe & teneri reddere docent Adr. S. Anton. Henriq. Sanch. *l.5.d.11.n.2.* Caſtrop. Perez, Buſemb. *relatus l.2.n.250.* Viva *ad prop.9. Inn. XI. n.* 14. quia ſicuti ſi quis contra votum ſuum repetat depoſitum, tenetur reddere, quia malitia petentis non tollit jus, quod habet ad rem aliunde ſuam, ita etiam hic, cùm actus ille ſecundùm ſe ſit licitus, & tantùm illicitus ex circumſtantia petentis, ergo videtur retinere jus ſuum, ſecundùm Regulam de cooperatione *l.2. à n.250.* explicatam, quòd ille non peccet, qui ex juſta cauſa cooperatur actui, quem alter ex ſua tantùm culpa facit malè. E contrà nec teneri, nec poſſe in tali circumſtantia reddere docent Rich. Sylv. Comit. Pontius *l.10. c.3.* Krim. *à n.819.* & alii, quia petens hic & nunc non poteſt talem actum licitè facere, & per votum vel novum impedimentum amiſit uſum ſui juris, cùm non poſſit habere jus ad peccandum, ergo non eſt licitum illi cooperari. Regula enim de cooperatione *l.2. à n.255. & l.6. p.1. à n.209.* explicata tantùm dicit licitè fieri cooperationem, quando alter hic & nunc poſſet modo licito ponere talem actum, cui cooperor. Et hæc ſecunda ſententia videtur probabilior; ſuadet autem rectè Averſa *q.10. ſ.4.* ut ille, qui prævidet petendum, petat ipſemet, & tum poterit uterque licitè talem actum habere.

§.3. Si petens per ſuam culpam amiſerit jus petendi, quia 354
v.g. per inceſtum contraxit affinitatem cum conjuge, conjux non tenetur reddere, Sanch. *num* 8. Imò *S.Th.* aliique graviſſimi AA. quos refert Sanch. *n.11.* docent peccare innocentem, ſi reddat, quia cùm juſtè negare poſſit, ſecundùm dicenda n. 375. ſi non negat, videtur non tantùm conſentire in peccatum ipſius, ſed etiam cum impedimento per novam affinitatem contracto, ſine ulla neceſſitate coire, quod videtur illicitum. Oppoſitum tenent Sanch. *num.12.* Dian. *p.9. tr.8. R.32.* quia quamvis negare poſſet, tamen ſi reddat, per hoc non videtur formaliter cooperari peccato, vel illicitæ petitioni alterius, ſed tantùm actui de ſe licito, ad quem jus habet, & cujus uſu privari non debet ob crimen alterius, & ideò *cap. Tranſmiſſæ, & cap.*

& cap. Tua de eo, qui cognov. conſang. dicitur, quòd affinitas poſt Matrimonium cōtracta ei conjugi officere non debeat, qui iniquitatis particeps non fuit, officeret autem, ſi peccaret reddendo, & ſic ſemper teneretur primus petere. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed prima videtur probabilior, Averſ. tamen *q. 17. ſ. 3.* tenet cum ſecunda, ſi poſtquàm innocens monuit nocentem, ut abſtineat, non poſſit ſine gravi ſuo incommodo id illi perſuadere: tumque iterùm rectè ſuadet, ut ipſemet innocens petat debitum, quia nocens tum poterit ſine peccato reddere.

355 §. 4. Quando petere eſt mortale ob circumſtantiam tenentem ſe ex parte ipſius actus copulæ, uti ſi petatur in loco ſacro, vel cum periculo pollutionis, abortus &c. tum etiam reddere eſt mortale, quia tum fit formalis cooperatio ad actum de ſe malum, Sanch. *n.* 16. Spor. *ſuprà*.

356 §. 5. Si conjux ob majorem voluptatem, quæ ſecundùm dicta *n.* 295. ſit venialiter mala, petat debitum ſitu vel modo non conſueto, Armill. Palat. Henriq. & alii apud Sanch. *nu.* 1. dicunt, alterum conjugem non teneri reddere, tum quia non petitur modo debito & naturali, tum etiam, quia non habet jus ad peccandum, ſecundùm dicta *n.* 353. Contradicunt tamen Pontius, Eſcob. Sanch. *l. 9. d. 16. nu.* 8. quia cùm ſecundùm dicta *n.* 352. licitè poſſit reddere, videtur teneri, ſi bonis verbis non poſſit adducere ad abſtinendum, vel ad aliter coeundum, nec cenſebitur formaliter cooperari ejus peccato, quia poſſet hìc & nunc aliter licitè petere. Et ſecundùm Regulam jam datam putarunt aliqui, ſi vir nolit ſeminare niſi extra vas, uxorem non teneri quidem, attamen poſſe admittere talem imperfectam ejus copulam 1. quia habet jus ad copulam; quòd autem vir non faciat, uti deberet & poſſet, eſt ejus ſolius culpa, ad quam non cenſetur uxor, niſi materialiter cooperari, eo modo, quo petens Sacramentum ab illo, qui ex ſua culpa miniſtrabit indignè, non cenſetur ejus peccato formaliter cooperari, ſecundùm dicta *l. 6. p. 1. à nu.* 211. Opponunt quidem priores Authores, *non eſſe annuendum, ſed reſiſtendum deſiderio peccantis, cap. Negligere*, 2. *q. 7. cap. Animæ*, 22. *q.* 5. nam petenti etiam rem ſuam in grave damnum corporale proprium vel alienum, non eſt annuendum, ergo multò minus in ſpirituale damnum, ergo etiamſi poſſet aliter petere, ſi aliter non petat, negandum eſt illi. Sed Authores illi reſpondent ex textibus illis Juris tantùm probari, quòd ſi poſſet commodè adhiberi correptio fraterna, & impediri peccatum petentis, ad hoc eſſet obligatio, ſecundùm dicta *l. 2. à num.* 208. & notat Sanch. *n.* 5. De cætero, ubi impediri non poteſt ſine incommodo, offenſa, rixa, periculo incontinentiæ in petente, permitti poteſt peccatum, & cooperatio erit materialis tantùm, aut fieri debet, quod ſuadet *Averſ.* Ad rationem in contrarium, diſparitatem dat Sanch. *n.* 17. quòd nemo habeat dominium corporis proprii vel alieni: è contrà Deus homini reliquerit dominium morale circa bona animæ, quam reliquit in manu conſilii ejus.

357 *Q. 56. Quid ſpecialiter ſit notandum circa illum, qui ante vel in Matrimonio vovit caſtitatem, virginitatem, cælibatum, Religionem, ſacros Ordines?* R. §. 1. Gloſſ. Angel. & alii, quos referunt Sanch. *l. 9. d.* 33. & Mendo *diſſ. 5. n.* 167. dicunt eum, qui vovit caſtitatem, peccare mortaliter in ſola prima petitione debiti, quod probabile eſſe dicunt alii 6. Authores cum Sà. Imò aliqui cum Tann. & Gob. *t. 10. n.* 628. putant eum, qui ante Matrimonium vovit caſtitatem, nequidem in prima petitione peccare mortaliter, ſaltem ſi petat poſt primum bimeſtre, quia votum videtur ſuſpendi per Matrimonium initum: talis enim tenetur conſummare Matrimonium & reddere debitum; redditio autem debiti æquè adverſatur caſtitati, ac petitio. *Confirmant*, quia, qui vovit Religionem, ſi Matrimonium inierit, poteſt illud conſummare, & poſt conſummationem reddere ac petere debitum, nec tenetur ſtante Matrimonio tantùm rato tranſire ad Religionem, ergo & qui vovit caſtitatem. Sed abſolutè dicendum eſt, quamvis ille, qui caſtitatem vovit ſtante Matrimonio rato, non teneatur ingredi Religionem ſecundùm dicenda *n.* 360. attamen nunquam licitè petere debitum, ita S. Th. & 70. graviſſimi Authores cum Sanch. *n.* 5. & Mendo *num.* 173. Ratio eſt quia votum caſtitatis includit obligationem præcepti negativi, cùm vovens ſe obſtringat ad abſtinendum ab omni actu venereo, ergo votum caſtitatis etiam in Matrimonio factum obligat ſemper & pro ſemper quoad ea, quæ cum Matrimonio ſunt compatibilia, compatibile autem eſt nō petere debitum, licèt nō reddere, non ſit compatibile. *Nec refert*, quòd hoc viro videatur difficile, itemque oneroſum uxori, quæ verecundabitur petere, *nam* imprimis, ſi viro ſit difficile, ſibi imputet, & petat diſpenſationem. Deinde poterit vir reddere, non tantùm quando uxor petet expreſsè, ſed quando ex ſignis, quæ inter conjuges ſunt nota, advertet eam optare, uti paulò poſt dicetur.

358 §. 2. Qui vovit virginitatem, per hanc intelligens continentiam à primo actu, quo virginitas amittatur, hac necdum amiſſa peccat mortaliter ineundo Matrimonium, nec poteſt prima vice petere debitum: attamen, ſecundùm dicta, poteſt reddere, & ſic ſemel reddito debito, aut aliter etiam priùs amiſſa virginitate, poteſt contrahere Matrimonium, reddere & petere debitum, quia ceſſat omnis obligatio illius voti non ampliùs implebilis: quandonam autem amittatur virginitas, dixi *l. 3. p. 1. n.* 917. E contrà ſi per virginitatem intellexiſſet continentiam ab omni actu venereo, reipſa voviſſet caſtitatem, uti rectè Sanch. *n.* 7. & intelligitur ex dictis *l. 3. p. 1. nu.* 561. deberetque de illo dici, quod de vovente caſtitatem. Et notant Sanch. & Averſ. *q. 10. ſ.* 4. in dubio præſumendum eſſe, quòd per virginitatem intellexerit caſtitatem.

§. 3. Qui ante Matrimonium vovit cœlibatum vel ſacros 359
Ordines, peccat mortaliter, imprimis ineundo Matrimonium ex intentione conſummandi: deinde etiam conſummando, quia per primum vult ſe conſtituere, per ſecundùm ſe conſtituit in eo ſtatu, ut votum explere nequeat, attamen conſummato ſemel Matrimonio poteſt reddere & petere debitum, quia imprimis cœlibatus non eſt ipſi ampliùs poſſibilis, & votum illud non ineundi Matrimonium non erat votum abſolutum abſtinendi ab actu conjugali, ſed tantùm, quaſi conditionatum, ſuppoſita abſtinentia ab ipſo Matrimonio, S. Anton. & alii cum Sanch. *n.* 22. Krim. *nu.* 1969. contra Nav. Cajet. & alios. Deinde vovēdo Ordines ſacros nō vovit caſtitatem, ſed tantùm ſtatum, in quo vovenda eſt caſtitas, ſicuti non ideò tenetur ad Horas canonicas, ſed tantùm ad ſtatum, in quo teneretur ad horas, ſi illum ſuſcepiſſet, Sanch. Laym. Krim. *n.* 2128. Et idem eſt, ſi in Matrimonio rato voveret ſacros Ordines, & poſteà conſummaret Matrimonium: uterque tamen, ſoluto per mortem conjugis Matrimonio, vel etiam inducto juſto divortio, tenetur adimplere ſuum votum, quantùm adhuc fieri poteſt, Sanch. *ſuprà n. 14. & d. 34. à n. 6.*

§. 4. Qui ante vel poſt Matrimonium ratum vovit Religio- 360
nem, peccat mortaliter ineundo illud animo conſummandi, vel conſummando, poſſet enim & teneretur ante illud conſummatum Religionem ingredi, & votum ſuum obſervare: ſi tamen ſemel cōſummarit, poſteà poteſt & petere & reddere debitum, ſecundùm dicta *n.* 357. Qui autem ante vel poſt Matrimonium ratum vovit ſacros Ordines, non poteſt reſilire à Matrimonio rato, imò ſecundùm dicta *n.* 200. nequidem à ſponſalibus, ut ſacros Ordines ſuſcipiat. Si quis verò ante vel etiam poſt Matrimonium ratum voverit caſtitatē, virginitatem, ſacros Ordines, & alter conjux non conſentiat, nec abſtinere velit ab actu conjugali, docēt Alenſis, Scot. Cajet. Nav. aliiq; multi apud Sanch. *l. 9. d. 34. n.* 2. illum teneri ingredi Religionem, quia hoc ipſi licitum eſt, & ita poteſt illis votis ſuis ſatisfacere, ergo ad hoc videtur teneri. E contrà non ideò teneri ingredi Religionem, ſed poſſe reddendo debitum conſummare Matrimoniū ſaltem poſt primum bimeſtre, docent Sot. Henr. Angel. aliique cum Sanch. *à nu.* 3. quia ita videtur ſtatui in *Extrav. Joan. XXII. Antiquæ, de voto*, ubi inſinuatur, talem renuere poſſe ingredi Religionem. Ratio autem eſt, quia ſicuti ille, qui vovit aliquid donare, aut etiam ſolvere alteri, ſi id non poſſit obtinere, niſi vendendo ſe in ſervitutem alicui, ad hoc non tenetur, ita in noſtro caſu. Et ratio utriuſque à priori eſt, quia cùm tale medium ſervitutis vel Religionis ſit aliquid in ſe difficillimum, & excedens id, quod voverat, vovendo, non cenſetur voluiſſe ſe obligare ad tale medium exceſſivè difficilius & altioris ordinis.

§. 5. Eùm, qui ante vel poſt Matrimonium ratum vovit 361
caſtitatem, teneri ſaltem primo bimeſtri negare debitum, docent Sanch. *l. 9. d. 6. n.* 14. Averſ. *qu* 10. *ſ. 4. §. Demum*, Gob. *tr.* 10. *n.* 629. & alii, cùm enim ſine peccato poſſit negare, & ſic eouſque ſtare voto per medium non difficile ſed ordinarium, non apparet, cur non debeat. Probabile tamen eſſe, quòd debitum reddere poſſit, tenent aliqui apud Dian. *p.* 11. *tr. 5. R.* 40. eò quòd ſtatus Matrimonii videatur quoad redditionem ſuſpendere votum. An autem etiam ille illo bimeſtri negare poſſit debitum, qui omninò nihil cogitat de Religione ineunda, dicetur, *n.* 420. ubi à *n.* 419 plura addentur de iſto bimeſtri.

§. 6. Peccat qui Matrimonium contrahit cum illo, quem 362
ſcit habere unum ex prædictis votis, quia cooperatur huic ſacrilego ejus contractui, poteſt tamen poſteà ad hoc exigere debitum, Sylv. Sanch. *l. 9. d. 33. num.* 2. An autem peccet conjux ſi conjugi ſuo voto caſtitatis obſtricto & illicitè petenti reddat debitum, dixi *n.* 353.

§. 7. Si quis poſt Matrimonium conſummatum abſque li- 363
centia conjugis voveat Religionem, aut ſacros Ordines, intendens tunc implere, patet votum eſſe irritum, cùm ſit de re illicita: ſi intenderit implere poſt mortem uxoris, vel obtento legitimè divortio, valet, & præſumendum eſt ſic eſſe factum, ſi abſolutè & ſimpliciter vovit, non præfiniendo tempus, ſtandum enim eſt pro valore actus, & delicta non præſumuntur, ita quoad omnia Sanch. *l. 9. d. 35. à num.* 11.

§. 8. Votum non petendi debitum, quod ſine licentia 364
conjugis, ſive à viro, ſive ab uxore emittitur poſt conſummatum Matrimonium, eſt validum, quia neuter tenetur petere, & laudabile eſt abſtinere, S. Auguſt. S. Thom. Sanch. *l. 9. d. 35. à n.* 18. contra alios. Similiter votum caſtitatis, quod tantùm obligat ad non petendum debitum, hæc enim eſt materia diviſibilis, in quam cadit votum, Sanch. *à num.* 25. & colligitur ex

cap.

cap. Quidam, & *cap. Placet*, *de Converſ. conjug.* valetque hic, *ſi non valet, quod ago, ut ago, valet, ut valere poteſt*, *cap. un. de deſponſ. impub. in 6.* Hinc infert Sanch. *nu.* 29. votum hoc etiam obligare ad non ineundum aliud Matrimonium, item ad abſtinendum ab omni actu venereo extra Matrimonium, quia potuit, & cenſetur ſe voluiſſe ad iſta obligare.

365 §.9. Si vir & uxor ſtatim poſt Matrimonium ratum mutuo conſenſu voverint Religionem ſub pacto, ut uterque ingrediatur, ſed neuter ſine altero, poſſunt poſt hoc conſummare Matrimonium, quia non voverunt caſtitatem, nec per hoc impeditur ingreſſus in Religionem, quamvis mortaliter peccare poſſit ille, qui eſt in mora ingrediendi, & ita non implendi votum, Sanch. *l.9.d.37.n.5.* E contrà, ſi ex communi conſenſu vir voveat ſacrum Ordinem ſtatim ſuſcipiendum, & uxor juvenis caſtitatem, neutrum votum valet, etiamſi fiat ante conſummatum Matrimonium, quia vir nõ poteſt ad ſacros Ordines promoveri ex licentia uxoris manentis in ſæculo, niſi hæc ſit ſexagenaria, & non ſuſpecta de incontinentia, & conſequenter votum uxoris etiam erit irritum, quia erat reſpectivum ad votum viri, vovebat enim caſtitatem pro eo tempore, quo vir haberet ſacros Ordines, uti ſuppono cum Sanch. *n.7.* qui putat in utroque caſu poſſe utrumque amicabiliter petere, & reddere debitum, attamen neutrum poſſe exigere aut teneri reddere, quia mutuo illo conſenſu & pacto videntur ſibi remiſiſſe obligationem. Addit *num.8.* ſi mutuo conſenſu & pacto vir voveat Religionem, & uxor ſexagenaria nec ſuſpecta de incontinentia caſtitatem, neutrum peccaturum, ſi petat aut reddat debitum, quia vir non vovit caſtitatem, & uxor eandem non vovebat, niſi vir profiteretur in Religione, uti iterum ſuppono: & quamvis Matrimoniũ conſumment, poterunt & debebunt ſua illa vota implere.

366 §.10. *Can. Manifeſtum*, 33. *qu.5.* dicitur: *ſi quilibet eorum alterum à ſuo jure abſolverit*, ſcilicet conſentiendo ut caſtitatem voveret, *ad præteritam ſervitutem ipſum revocare non poterit*. Attamen qui conſentit, ut conjux ſuus caſtitatem voveret, non ideò ſe privavit jure exigendi debitum, & ideò, ſi petat, tenebitur alter reddere, Innoc. Abb. Sot. Nav. & alii cum Sanch. *l.1.d.36. à n.4.* contra alios: ſi tamen vir conſenſiſſet, ut uxor voveret caſtitatem omnimodam, hoc ipſo conceſſit, ut uxor ſe voto obligaret etiam ad non reddendum debitum: hinc, niſi hoc votum irritaret, peccaret ab ea petendo debitum; an autem hoc votum irritare poſſit, dicetur *n.368.* Quòd ſi voto non irritato peteret debitum, uxor teneretur reddere, niſi vir per pactum à ſe abdicaſſet jus juſtitiæ ad uſum conjugii, tum enim uxor illicitè redderet, Palud. Henriq. Sanch. *n.7. & 11.* Idem dicit Sanch. *d.37. n.4.* ſi vir priùs cum conſenſu uxoris, & poſteà uxor cum conſenſu viri caſtitatem voviſſet, uterque ſeorſim, & abſque mutuo pacto vel abdicatione juris, tum enim maneret in utroque jus juſtitiæ ad petendum, & conſequenter maneret obligatio ad reddendum debitum etiam illicitè petenti.

367 §.11. Pactum mutuum inter conjuges non petendi nec reddendi debitum eſt validũ, nulli enim fit injuria, & ſicuti poſſunt mutuò vovere, ita paciſci, uterq; tamen licitè poterit pactum illud remittere alteri, & ita petere ac reddere debitum, *quia*, ubi aliunde non advenit vinculum, *omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*, *cap.1. De Regulis Juris*, Nav. Henr. Sanch. *l.9.d.37.n.19.* Quòd ſi juraſſent ſtare pacto, & juramentum eſſet adjectum in favorem utriuſq; ut manerent liberi ab obligatione reddendi, poſſent mutuo conſenſu illud remittere, ſecus, ſi ex pietate ad colendum Deum per continentiam, tum enim haberet ſe, ſicuti ſi ſupervenisset votũ caſtitatis, quod obſervandum eſſet. In dubio autem, qua intentione jurarint, præſumendum pro cauſa pia, Sot. Graff. Sanch. *n.20.*

368 §.12. Dixi *l.3. par.1. nu.493.* cum communiore, quòd maritus non poſſit directè irritare vota uxoris, ſed tantùm indirectè, & quaſi ſuſpendere, in quantùm præjudicant ſuo juri; qualiter uxor etiam viri vota poteſt ſuſpendere. Putat quidem *Illſ.* probabile eſſe, quòd uxor poſſit irritare votum viri de non petendo debito, ſed ex dictis *l.3. p.1. nu.504.* oppoſitum eſt tenendum, aliter enim poteſt ſatisfieri juri uxoris, uti jam dicetur. Et de omnibus illis poteſt videri Sanch. *l.9. à d.39. uſque ad* 44. fuſiſſimè agens de irritatione quorumcumque votorum, quæ tam maritus quàm uxor emittit ante vel in Matrimonio, aut etiam in divortio &c.

369 §.13. Maritus, qui ſine conſenſu uxoris vovit, vel caſtitatem, vel non petere debitum, poteſt huic offerre actum conjugalem, ſi advertat eam optare, & præ verecundia non petere, quia tum cenſetur ea tantùm redditio, S. Thom. *in ſuppl. q.64. art.2.* Imò id poſſet facere, licèt uxor conſenſiſſet in votum mariti, ſi adverteret eam alioquin fore in periculo incontinentiæ; nec tenetur ſuum votum manifeſtare, ſi prævideat, quòd ipſa ideò non ſit petitura debitum, uti cum aliis docet Sanch. *l.9.d.7.* & in ſimili hæc omnia dicentur à *n.* 378. de inceſtuoſo. De cætero dixi *l.3. p.1. n.560.* votum ingrediendi Religionem emiſſum cum licentia conjugis irrevocabiliter cedentis juri ſuo, eſſe reſervatum, uti & emiſſum ſine licentia conjugis necdum conſummato Matrimonio.

§.14. Si uterque etiam communi conſenſu voviſſet non petere debitum, & alteruter adverteret alterum indigere ob periculum incontinentiæ, poſſent, imò ſecundùm Nav. Sanch. *l.9.d.7.nu.11. & d.37. nu.22.* teneretur ſibi mutuò reddere debitum, quia per votum non petendi non voluerunt excludere uſum reddendi ex juſtitia, vel ſaltem ex præcepto charitatis debitum. Aliud eſt, ſi cõmuni conſenſu irrevocabiliter voviſſent caſtitatem, valeret enim hoc votum, nec poſſent petere, S. Aug. S. Greg. Alb. M. S. Anton. Nav. aliique plurimi cum Sanch. *l.9.d.37.n.10. & 17.* Imo dixi *l.3.p.1.n.560.* probabile eſſe tale utriuſq; votum eſſe reſervatum. Quòd ſi fierent obnoxii periculo incontinentiæ, aut etiam alteruter laberetur in fornicationem, non ideò poſſent per Judicem Eccleſiaſticum compelli, ut redirent ad uſum corporis, ſed tenerentur, vel fortiùs reſiſtendo vincere tentationes, vel petere diſpenſationem, Sanch. *n.12.* addens *n.* 17. poſſe eſſe veniale, ſi præviſo tali periculo ſic voveatur. 370

§.15. Diſpenſatio in petitione debiti ob votum priùs editum, tantùm ſervit vivente conjuge, non autem poſt ejus obitum, tum enim non poterit de novo contrahere ſine nova diſpenſatione, ſecundum dicta *l.3.p.1.n.564.* Similiter cum quo diſpenſatum eſt, ut cum voto caſtitatis aut Religionis contraheret, poſſetque etiam petere debitum, ſi poſt conjugium actum carnalem exerceat, aut etiam durante conjugio cum alia, quàm cum uxore ſua, peccabit contra votum, quia tantùm diſpenſabatur reſpectu ſuæ, Sanch. *l.9.d.33. num.11.* Laym. Lohn. An votum caſtitatis, cœlibatus, Religionis &c. obliget eum, qui ita proclivis eſt in luxuriam, ut ipſi ſalubriùs videatur inire Matrimonium, dixi *l.3.p.1.n.480.* An autem proles nata è conjugibus obligatis voto caſtitatis, profeſſis in Religione, poſt ſacros Ordines ſuſceptos, ſit legitima aut irregularis, dicam *l.7.cap.5.* quando de irregularitate. 371

Q.57. An conjux adulter vel inceſtuoſus habeat jus ad copulam? Reſp. §.1. Eſt veluti pœna conventionalis Jure naturali & divino inducta, inquit Sanch. *l.1.d.68.n.4.* ut frangenti fidem fides non ſervetur, ideòque ſi unus conjugum admittat adulterium, poteſt alter innocens ipſi negare debitum; quamdiu tamen id nõ reſcit vel diſſimulat, nihil excipiendo contrà, probabilius videtur cum Caj. Sot. Sanch. *nu.4.* Fill. *tr.30. n.87.* Gob. *t.10.n.600.* & aliis contra alios, adulterum ipſo facto non amiſiſſe jus petendi debitum, ideòque non poſſe quidem exigere tanquam debitum, attamen poſſe petere tanquam benevolè concedendum, quia non tenetur delictum ſuum prodere, nec pœnam talem primus in ſeipſo exequi, & quamvis dicatur privari ipſo facto, intelligitur, ſi à conjuge innocente privetur. 372

§.2. Si pars innocens habeat ſufficientem certitudinem de adulterio, quamvis juridicè probare non poſſit, poteſt negare debitum, nec ab adultero licitè cogitur ad reddendum, quia, uti dictum eſt, privatur ipſo facto, id eſt, ad privandum hoc jure non requiritur ſententia, ſed ſufficit ſola innocentis voluntas, Sanch. *l.10.d.12.n.8.* 373

§.3. Si pars innocens ſemel remiſerit adultero hanc pœnam, poſteà non poteſt ampliùs negare ob idem adulterium, Sanch. *l.9.d.6.n.9.* Fill. ſuprà. Si autem admiſerit copulam vel ſigna amoris ſine animo remittendi jus ſuum, ſed intendens aliis vicibus negare, poteſt poſtmodùm negare, & etiam accuſare, Sanch. *l.10.d.14.* Si autem admiſerit, abſtrahendo ab eo, an remitteret, necne, docent Nav. Sanch. Fill. Spor. *n.264.* non poſſe ampliùs negare debitum, vel accuſare, eò quòd iſta ſigna amoris voluntariè ſuſcepta cenſeantur vera remiſſio, ſed *Tamb.* meritò dubitat. V. dicenda *n.380.* 374

§.4. Qui commiſit inceſtum cum conſanguinea uxoris in primo vel ſecundo gradu, in pœnam caret jure petendi debitum per *cap.1. de eo, qui cognov. conſang.* *Si quis cum filiaſtra ſua ſcienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere, nec filiam unquam habere poteſt uxorem.* Et ſecundùm Gloſſ. *in Can. Noſſe* 30.q.1. ipſo facto ante ſententiam privatur eo jure. Poterit tamen uxor innocens petere debitum, ut habetur *cap. Tranſmiſſæ*, *cap. Diſcretionem*, *cap. Tuæ*, *ibid.* An autem poſſit uxor inceſtuoſo illicitè petenti reddere debitum, dixi *n.* 354. Et hanc pœnam non extendi, niſi ad inceſtum in ſecundo gradu, rectè contra alios probant Sanch. *l.9.d.27.n.14.* & Averſ. ſuprà, quia eſt propter affinitatem ex copula illicita, quæ nunc extenditur ad ſolum ſecundum gradum. Ad incurrendam tamen eam pœnam non prærequiritur ulla declaratio criminis, imò ſufficit occultus inceſtus, Sanch. *d.30.* 375

§.5. Qui non ſcivit illam, cum qua coibat, eſſe conſanguineam, aut putavit eſſe in remotiori gradu conjunctam, non incurrit eam pœnam, nam textus dicit: *ſi ſcienter*: putatque Sanch. *l.9.d.32. nu.47.* excuſare ignorantiam etiam vincibilem & craſſam, ſi non ſit enormiter temeraria, vel affectata. Quòd ſi ſciverit ſe committere inceſtum intra ſecundum gradum, ſed non ſciverit hanc pœnam eſſe illi annexam, putant Laym. Dian. Bonac. Portel. Caſtr. *tr.2.d.1.pu.17.* Lohn. Burgh. *cent.3. caſ.64.* non impediri à petitione debiti, quia pœnæ novo Jure ab Eccleſia ſtatutæ non incurruntur ab ignorante eas, uti cum communi Sanch. *in Decal. l.4.c.22.* maximè ſi pœnæ ſint extraordina- 376

riæ,

riæ, & illas reus in ſeipſo teneretur exequi, uti hic facere deberet. Oppoſitum probabilius tenent Henr. Pont. Perez, Sanch. *de Matr. n.*50. ſuprà Averſ. *qu.*17. *ſ.*3. ſicuti enim ſecundùm dicenda *n.*642. mulier occidens virum, ut cum adultero contrahat, incurrit pœnam criminis, quamvis non ſciverit eſſe annexam, quia impedimentum criminis non eſt mera pœna, ſed ſimul inhabilitatio, ita & hic incurritur inhabilitas ad petendum debitum ob contractum impedimentum novæ affinitatis.

377 §.6. Uxor, quæ cognovit conſanguineum mariti ſui, coacta metu gravi cadente in conſtantem fœminam, ſecundùm Sanch. *hic l.*9. *d.*31. Pont. Perez, non poteſt à marito petere debitum, quia ille metus non excuſat à culpa, ergo nec à pœna: & ſicuti metus à culpa non excuſans participantem cum excommunicato etiam non excuſat ab excommunicatione, ita hic à pari. Oppoſitum tenent Laym. Bonac. Lohn. Averſ. *q.*17. *ſ.*3. Burgh. *cent.* 2. *caſ.*52. quia univerſim vis aut metus gravis excuſat à tranſgreſſione & contumacia contra legem Eccleſiaſticam, cùm non ſit credibile benignam matrem velle obligare cum tanto rigore, pœnæ autem tales ſtatuuntur tantùm contra tranſgreſſores & contumaces, uti docent, præter citatos, *Nav. Avil. Salas, Fill. Con.* Et hinc patet ad 1. rationem: Quòd autem metus non excuſet participantem cum excommunicato, inde eſt, quia quando metus incutitur in contemptum Eccleſiæ, ut fieri ſupponitur, quando quis cogitur participare cum excommunicato, metus non excuſat à culpa aut pœna, uti dicam *l.*7. *n.*98. hoc autem non eſt in noſtro caſu.

378 §.7. Si periculum ſit, ne propter omiſſionem petitionis debiti, Matrimonium uxori nimis odioſum fiat, poteſt maritus inceſtuoſus offerre uxori actum conjugalem, quoties ipſi videbitur honeſtum, vel quoties advertet id optare uxorem verecundam, aut alioquin futuram in periculo incontinentiæ. Ratio eſt, quia hoc petendi genus cenſeri potiùs debet redditio, ad quam tenetur, quàm petitio debiti, S. Th. & alii cum Sanch. *l.*9. *d.*7. Addit Sanch. *nu.*8. conjugem, cui prohibitum eſt petere, poſſe alteri manifeſtare ſuum impedimentum, ne ſuam petitionem expectet, & ne reddatur ei Matrimonium oneroſum.

379 §.8. Quando conjux prudenter timet, ne, ſi non petat debitum, alter veniat in cognitionem ſui criminis, & gravis inde diſcordia oriatur, petere poteſt debitum, & non urget hæc pœna, Laym. *l.*5. *tr.*10. *p.*3. *n.*15. Lohn.

380 §.9. Quamvis conjux innocens etiam ſæpiùs debitum petierit ab inceſtuoſo, non ideò cenſetur remiſiſſe, aut amiſiſſe jus impoſterùm ei negandi debitum: imò cùm hæc privatio juris petendi debitum non ſit in favorem innocentis, ſed in pœnam inceſtus, & ob affinitatem novam contractam, innocentem non poſſe hanc pœnam remittere, docent cum communi Sanch. *l.*9. *d.*6. *n.*9. & Averſ. ſuprà.

381 §.10. Si uterque conjux commiſerit adulterium, utrique licitum eſt petere & reddere debitum, quia delicta ſe compenſant, *cap. penult. & ult. de adult.* E contrà ſi uterque ſit inceſtuoſus, neutri licitum eſt petere, quia utrique imponitur pœna non petendi propter contractam affinitatem, Abb. S. Ant. Nav. Sylv. Averſ. *q.*7. *ſ.*3. Sanch. *l.* 9. *d.* 28. addens, neutrum etiam poſſe reddere alteri illicitè petenti, id enim in Jure conceditur ſoli innocenti, neuter autem hic eſt innocens: ſi tamen malitioſè feciſſent animo alterum debito conjugali defraudandi, quamvis uterque peccaret petendo, tamen *Sanch.* contra *Averſam* putat, quòd teneretur petenti reddere, quia *cap. Si vir, de cogn. ſpirit.* videtur ita eſſe deciſum de cognatione ſpirituali, ubi redditur ratio, *quia malitia & fraus non debent eis patrocinari:* & idem videtur hîc eſſe. Ratio autem univerſalis (quæ ſæpè ſervire poterit) eſt hæc, quia quando lex, etiam de ſe odioſa, exprimit rationem, ob quam lata eſt, extenditur etiam ad caſum, in quo clarè occurrit eadem ratio legis, uti colligitur ex *L.*2. *ff.* 29. *Quòd ſi curatores, ff. ad S.C. Tertyll.* Ex *cap. Si poſtquam*, cũ Gloſſ. *v. Mente, de Elect. in* 6. Ex *L. illud, ff. ad leg. Aquil.* Ex *L. A Titio*, 108. *ff. de verb. oblig.* junctis Gloſſis, docentq; Panorm. Gutt. Mantic. Tiraq. Decian. Maſcard. Barbat. Cravet. Pariſ. & alii, quos citant & ſequuntur Pignat. *in noviſſimis conſ.* 195. *pag.* 478. & de Juſtis *l.*2. *c.*19. *n.*3. quia ubi ratio exprimitur, debet eſſe eadem Juris diſpoſitio, etiam in pœnalibus: neque illa cenſetur eſſe interpretatio extenſiva, ſed declaratio cõprehenſiva: ſequenda enim eſt mens legis, ubi exprimitur, & non ſolùm verbum.

382 §.11. Qui poſt ratum, ſed ante conſummatum Matrimonium contrahit affinitatem cum uxore ſua, non tenetur Religionem ingredi, ſed poteſt reddere debitum & conſummare Matrimonium, ut in ſimili dictum eſt de illo, qui voverat caſtitatem: & docet ſpecialiter de inceſtuoſo Sanch. *l.*9. *d.*29.

383 §.12. Si fiat coitus ſodomiticus, quamvis ſit vel adulterium vel inceſtus quoad malitiam & repugnantiam cum natura rationali, tamen non ideò incurruntur hæ pœnæ civiles aut canonicæ, neque etiam impedimentum affinitatis, quia leges vel Canones loquuntur de adulterio & inceſtu in vaſe naturali, nec in pœnis valet extenſio à minori ad majus, Fill. *tr.* 30. *n.*106. Tamb. & alii.

384 §.13. Qui cum muliere affine uxori ſuæ; Item qui cum ſua conſanguinea habet copulam, non ideò privatur jure petendi debitum, quia Canones tantùm loquuntur de eo, qui habuit copulam cum conſanguineis uxoris ſuæ. Putant etiam aliqui cum *Herincx*, ſi conjux conſentiat in copulam inceſtuoſam ſui conjugis, privari jure petendi debitum, ſed non invenio id ulla lege eſſe ſtatutum.

*Q.*48. ***Quid dicendum ſit, ſi Matrimonio ſuperveniat cognatio ſpiritualis?*** R. §. 1. Si pater in neceſſitate baptizet ſuum vel ſuæ conjugis filium, contrahit quidem cognationem ſpiritualem cum matre, attamen non privatur jure petendi debitum, quia *æquum non eſt, ut qui obligationi ſuæ ſatisfacit, ideò pœnam ſubeat, Can. Ad limina* 30. *q.*1. Sanch. *l.*9. *d.*26. *n.*2. Averſ. *q.*16. *ſ.*2. Gob. *tr.*10. *n.*605. qui dicit id probabile eſſe, quamvis citra neceſſitatem feciſſet, uti notavi *l.*6. *p.*1. *n.*358. idemque defendunt Durand. Caj. Suar. Con. Hutt. Perez *d.* 29. *ſ.*6. Diaſt. *d.*9. *dub.*8. *n.*90. Spor. *n.*90. & 276. 385

§.2. Pater abſente omni alio aſſiſtens velut patrinus ſuo vel ſuæ conjugis filio probabiliter etiam non privatur jure petendi debitum, quia quamvis in eo caſu patrinus non requiratur ad valorem, attamen requiritur ex præcepto, & ut habeatur tota ſignificatio Sacramenti, ergo hæc etiam neceſſitas excuſat, S. Th. aliique plurimi apud Sanch. *n.*3. & Mendo *diſſ.*5. *q.*2. *n.*159. contra Ledeſm. Henriq. & alios. 386

§.3. Si quis extra neceſſitatem ſtante Matrimonio contraxerit cognationem ſpiritualem cum ſua conjuge, Gloſſa, Durand. Præpoſ. Con. Dian. *p.*1 *tr.*5. *R.*39. Averſ. ſuprà & alii dicunt non privari jure petendi, multò minùs reddendi debitum, quod Sanch. & Bonac. *qu.*4. *pu.*2. *n.*4. dicunt eſſe valdè probabile, quia pœna non petendi debitum non videtur eſſe in Jure ſtatuta, niſi ratione cognationis ſpiritualis ante Matrimonium contractæ; cùm Jura loquentia de cognatione illa contracta poſt Matrimonium nihil dicant de pœna illa, ſed expreſſè velint non ſeparari toro, odioſa autem non ſunt extendenda. E contrà dicendum videtur cum communi, Sanch. *n.*7. Mendo *n.*165. teneri quidem reddere debitum, quia innocens non debet jure ſuo privari, attamen petere non poſſe, uti, ſecundùm dicta ante, non poteſt petere, ſi ſtante Matrimonio voveat caſtitatem, aut contrahat affinitatem per copulam illicitam cum conſanguinea conjugis. Et quamvis quoad cognationem ſpiritualem id clarè non evincatur ex Jure, ſufficit tamen communis conſenſus Theologorum & Juriſtarum, qui in hoc Gloſſam deſerunt. Neque hîc extenduntur odioſa, ſed explicantur leges in caſibus omninò æqualibus, & per æquivalentia iiſdem. 387

§.4. Si conjux ignoranter contraxerit hanc cognationem, non impeditur uſus conjugii, nequidem quoad petitionem debiti, *can. De his*, 30. *q.*1. *cap. Si vir, de cogn. ſpirit.* Sanch. *d.*32. Valetque non tantùm in ignorantia facti, ſi non ſciverit eſſe filium ſuæ conjugis, ſed etiam in ignorantia Juris, ſi neſciverit legem id prohibentem. Si tamen ſcivit legem prohibentem, quamvis non ſciverit oriri illud impedimentum, non excuſatur, ſed impeditur à petendo, *Averſ.* 388

§.5. Aliqui putarunt, ſi tam maritus, quàm uxor ejuſmodi cognationem contraxerit, delicta quaſi compenſari & neutrum privari jure petendi debitum. Sed oppoſitum tenendum eſt, quia ita poſtulat reverentia Sacramenti, quod, vel in quo miniſtravit. V. *Averſ.* ſuprà. 389

§.6. Quamvis ſecundùm dicta impediatur petitio debiti per ſupervenientem cognationem ſpiritualem, attamen non impeditur per ſupervenientem cognationem legalem, uti dicetur *n.*601. Quis autem diſpenſare poſſit ad petendum debitum, ſi Matrimonio ſuperveniat affinitas, cognatio ſpiritualis, votum caſtitatis &c. dicetur ſuis locis. 390

*Q.*49. ***Quid prætereà addendum ſit circa petitionem, & redditionem debiti?*** R. §. 1. Excuſatur conjux à peccato gravi, quando negat alteri petenti tantùm benevolè, & amicè, non autem tanquam debitũ, quia tum non cenſetur petere cum animo obligandi, Perez *d.* 50. *nu.*3. E contrà peccat mortaliter, ſi vel ſemel neget ſeriò, inſtanter, & rationabiliter petenti, Gob. *tr.* 10. *n.*611. Attamen non peccat mortaliter, ſaltem ordinariè, qui tantùm parvo tempore differt, v. g. ſi petenti de die, neget, quia reddet de nocte, Dian. *p.* 5. *t.* 5. *R.*14. Perez, Gob. *n.*614. Spor. *n.*276. 391

§.2. Quamvis licitum ſit negare debitum ad vitandum magnum detrimentum in bonis fortunæ vel famæ, quia contrahens non obligavit ſe ad notabilia incommoda ideò ſubeunda, Sanch. *l.*9. *d.*25. *nu.*5. Tamen multiplicatio prolis ordinariè non excuſat, niſi abeſſet omne periculum incontinentiæ, & immineret magna incommoditas in alendis tot prolibus, Sot. Lop. Sà. De cætero finis Matrimonii eſt propagatio generis humani, & ordinariè non ideò incurretur gravis neceſſitas, Sylv. Sanch. Lay. Gob. *n.*625. Spor. Et ſaltem in perpetuum non poterit ideò negari debitum ob periculum incontinentiæ, ergo fruſtrà negabitur ad breve tempus, poſt quod nihilominùs fiet conceptio. 392

§.3. Peccat conjux, qui per voluntarias pollutiones reddit ſe impotentem ad reddendum debitum: item, qui ſine juſta cauſa diu vel longè peregrinatur abſque conſenſu conjugis, quia injuſtè privat ſolutione debiti.

§.4. Si

394 §.4. Si vir ſit amens vel ebrius, uxor poteſt, attamen non tenetur ei reddere debitum, quia petitio illa non eſt actus humanus, ergo non obligat, Sot. Henriq. Sanch. *l.9.d.*23. Averſ. *q.*21.*ſ.*7. Loth. *tr.*18.*à n.*17. contra Navarr. Sylv. & alios. Si vir ſit tantùm ſemiamens vel ſemiebrius, uxor tenetur reddere, quia poſſeſſio juris ad petendum ſtat pro viro: item ſi vir aliàs pateretur pollutionem, uxor tenetur reddere, quia æquitas poſtulat, ut valdè egenti reddatur, quod debetur, Sanch. Gob. *n.*615. Spor. *n.*284. Peccat vir compos mentis, ſi petat debitum ab uxore amente, quia probabiliſſimum eſt periculum, ne fœtum in utero necet, Sanch. *n.*8. Gob. *n.*595. Si uterque ſit impos mentis, mortale eſſet eos conjungere ad copulam, quia evidens eſt periculum prolis ſuffocandæ, vel ſi naſcatur, malè educandæ, ideò enim etiam vagus concubitus eſt illicitus, Ledeſm. Lop Sanch. *n.*5. Averſ. ſuprà.

395 §.5. Si morbus, v.gr. gallicus, vel lepra valdè diu duret, congruum erit, ut alter conjux aliquando reddat, Sanch. *d.* 24. *n.*23. Imò videtur teneri aliquando reddere, quia nimis difficile eſt aliquibus perſeverare in perpetua lucta contra motus concupiſcentiæ; poteſt autem alter ſic tegere ſe, aut tali modo congredi, ut vitet periculum contagionis, Spor. ſuprà. Hectica laborantem Laym. excuſat à redditione debiti, quia multum nocet homini phthiſico, vel hectica laboranti effuſio ſeminis. Si lepra ſupervenerit uni conjugum, alter ſanus non tenebitur ei quidem cohabitare cum probabili periculo infectionis, quia obligationi debiti prævalet ſalva individui ſui incolumitas, Sanch. *n.* 29. qui cap. 2. De conjug. lepros. intelligit, ſi fieri poſſit abſque notabili periculo infectionis. De excuſatione à reddendo debito ob periculum morborum, vel infectionis, plura videri poſſunt apud Zacch. *l.*3. *t.*3. *q.*6.

396 §.6. Si nimis frequenter petatur debitum, negari poteſt, v. gr. ſi ter una nocte reddiderit, poteſt quarta vice negare, Rodriq. Laym. Sperell. *n.*513. addit Gob. *n.*622. videri etiam nimis frequenter peti, ſi maritus non contentus nocturna redditione etiam per diem petendi conſuetudinem habeat: aliud eſt, ſi quandoque tantùm per diem peteret.

397 §.7. Uxor ſciens ex judicio Medicorum, ſe, ſi concipiat, & pariat, fore per hoc in proximo periculo vitæ, illicitè ejicit ſemen, uti habet communis, & certa, contra Fagund. itaque vel deprecetur, vel neget debitum, nam ſecundùm dicta *nu.* 395. non tenetur reddere cum tali periculo.

398 §.8. Uxor non peccat communicando in uſu Matrimonii, aliiſq; rebus omnibus cum viro ſuo excommunicato, dummodò in crimine ipſo non communicet, Cap. *Quoniam multos*, 11. *q.*3. ſimiliter vir cum uxore excommunicata. Quod valet, etiamſi tantùm ratum ſit Matrimonium, & quamvis uterque eſſet excōmunicatus. Poſſuntq; iſta pluribus videri deducta apud Sanch. *l.*9. *d.*14. ubi plura habet circa conjuges excommunicatos.

399 §.9. Confeſſarius debet monere pœnitentem, ſi advertat eum negare debitum: cum autem eſt cauſa id ſuſpicandi, ſi ſint continuæ rixæ inter ipſos: hinc ſuaviter rogari poteſt, an etiam omnia præſtet, ad quæ obligatur, conjugi ſuo vel ſuæ. De obligatione reddendi in primo bimeſtri, dicetur à *n.*419. Ad quid teneatur uxor, ſi vir propter arctitudinem vaſis non poſſet habere copulam, dicetur *n.* 798.

400 *Q.*60. *Quid ad hunc caſum ſit dicendum?* Cajus viduus procatur Claudiam, quæ in Matrimonium conſentire noluit, niſi Cajus promitteret ei mille imperiales ad liberam ejus diſpoſitionem in perpetuum dandos. Facit hoc Cajus, ſed in Matrimonio invenit Claudiam minus habilem ad copulam, ita ut actum Matrimonialem ſæpiùs conſummare non poſſit: & cùm aſſeveranter dicat ſe eo ſolùm animo eandem duxiſſe ſub tanto pretio, ut reliquis vitæ diebus uteretur licitis delectationibus Matrimonii, *Quærit*, an teneatur totam illam ſummam dare Claudiæ? *Reſp.* Si Claudia poſſit ſervire moderatis uſibus conjugii, ita ut Cajus non ideò ſubeat periculum incontinentiæ, vel patiatur graves tentationes, Cajus tenetur præſtare, quod promiſit, quia Claudia non cenſetur ſe obligaſſe, niſi ad quod tenentur conjuges, conjux autem non tenetur reddere debitum conjugi immoderatè petenti, uti *n.*396. dictum eſt. E contrà, ſi Claudia non poſſit ei præſtare illas delectationes licitas, & moderatas, videtur probabile, quòd Cajus poſſit retinere, & Claudia teneatur remittere partem promiſſæ ſummæ. Ratio 1. eſſe poteſt, quia corpus Claudiæ hic habet ſe velut merx habens vitium occultum, ergo ſicuti vendens talem mercem poſteà tenetur reſtituere, quanti æſtimabile erat hoc vitium, ita Claudia tenebitur remittere, quanti judicio prudentum æſtimabilis eſt iſta inadæquata carentia licitæ delectationis. 2. Cajus dicit, ſe eo ſolùm animo duxiſſe Claudiam ſub tanto pretio, ut licitis delectationibus Matrimonii uteretur, quando autem qualitas ignorata (licèt accidentalis ſit) fuit tota ratio, & finis, & unicum motivum celebrandi contractum, illa deficiente conſenſus eſt omninò involuntarius, adeòque nullus, uti expreſsè *Onnate De contr. d.*3. *nu.*131. ſicuti ſi ego Sacerdos volens me veſtire, abſens emerim pannum, quem putabam nigrum, erat autem albus, quamvis nigredo ſit qualitas valdè accidentalis panno, tamen emptio eſt nulla, quia deficit totus finis, & unicum motivum meæ emptionis, ergo. Pro oppoſita parte eſt, quod major vel minor habilitas corporis in Claudia non venerit in contractum, neque ad illam majorem habilitatem conſenſum ſuum reſtrinxerit Cajus (alioquin ipſum Matrimonium eſſet invalidum) ergo ſicuti abſolutè conſenſit in Matrimonium, ita etiam in donationem illius ſummæ: *Nec obſtat*, quòd nō conſenſiſſet, ſi ſciviſſet defectum corporis in Claudia, *nam* hoc non obſtante conſenſit nunc abſolutè, actus autem alius, qui futurus fuiſſet, ſi defectum illum ſciviſſet, non obſtat valori contractus nunc abſolutè initi. Unde ad 1. rationem in oppoſitum, *Reſp.* Majorem habilitatem corporis non fuiſſe mercem; cùm in contractum non venerit, nec de illa mentio ſit facta, ſed merx erat corpus ſecundùm ſe habile ad validū Matrimonium. *Ad* 2. n. totum finem vel motivum deficere, quia ſimpliciter poteſt conſummare Matrimonium, & hæc erat ſubſtantia finis, quòd autem non poſſit tam ſæpè, per accidens eſt, quia frequentior uſus non venit in contractum. Hæc in utramque partem occurrerunt. Attamen puto, hìc debere diſtingui duos contractus: Primus eſt Matrimonii, de cujus valore dubitari non debet. Secundus contractus eſt de pretio mille imperialium, qui per accidens eſt adjectus; & de hoc ſolo eſt quæſtio, neq; de ejuſmodi contractu debet judicari idem, quod de Matrimonio, uti omnes notant cum Sanch. *l.*6. *d.*18. *n.*18. Leſſ. *De juſt. l.*2. *c.*17. *n.*29. Itaque imprimis puto Claudiam, ſi præſciverit inhabilitatem ſuam ad frequentem copulam, commiſiſſe dolum, ob quem contractus manet reſcindibilis ſecundùm arbitrium Caji, aut ſaltem reducibilis ad æqualitatem, ut habent Authores omnes communiſſimè. Deinde etiamſi Claudia cum pura ignorantia, & bona fide proceſſerit, tamen adhuc videntur urgere rationes allatæ pro Cajo, quibus addo hanc; nam hic contractus fuit merè lucrativus reſpectu Claudiæ, quæ ad nihil ſe reciprocè obligavit, adeòq; reipſa fuit gratuita promiſſio vel donatio illius ſummæ: hoc ſuppoſito, communis, & vera ſententia eſt cum Mol. Turr. Lug. *De juſt. d.*22. *num.*89. ejuſmodi promiſſionem, vel donationem gratuitam vitiari etiam ex ſolo errore, etiamſi non ſit circa ſubſtantiam, ſi error talis ſit, ut ſine eo non fieret promiſſio, vel donatio, quia concedens non aliter videtur concedere, niſi ſtante veritate cauſæ, qua apud ſe movetur ad concedendum, uti ait Lugo ſuprà, idem firmans in aliis exemplis. Hinc demùm puto ſtandum pro Cajo: Quia tamen Cajus non poterit in foro externo probare illud fuiſſe unicum ſuum motivum dandi illud pretium, ſuadendum eſt, ut potiùs componat cum Claudia. Ita judicavi cum alio Doctore ann. 1709.

DUBIUM III.

401 *An, & quibus ex cauſis poſſit fieri divortium?*

RESP. I. Etſi Matrimonium conſummatum inter Chriſtianos nullo caſu ſolvi poſſit, quoad vinculum, vivente utroque conjuge: (Vide Sanch. & Perez *d.*29. *ſ.*9. & *d.*55. *ſ.*4.) divortium tamen, ſeu potiùs ſeparatio quoad torum, fit ſequentibus caſibus:

I. Si alter conjux moriatur; de quo ſi eſt certum, rurſum nubere poteſt; quòd ſi interim alter mortuus non ſit, ſama tamen, & indicia ſufficientia habeantur, excuſatur nubēs, neq; ex dubio ſuperveniente, an prior vivat, debent ſeparari, cum fortè non vivat, adeòque Matrimonium ſit validum.

II. Si ex conjugibus infidelibus altero ad fidem converſo, alter maneat infidelis (ſaltem niſi pacificè cohabitare velit, ſine contumelia Creatoris;) idque ex diſpenſatione divina, in favorem fidei, ut patet ex 1. Cor. 7. v. 15. Perez *d.* 26. *ſ.*4. *&c. communiter.*

III. Si ante Matrimonii conſummationem (ad quam intra primum bimeſtre, quod ad deliberationem datur, non tenentur nec cogi poſſunt ſine injuria) alter intret Religionem, in eaque profiteatur, Perez *l.c. &c. communiter.*

IV. Si Papa ex alia juſta cauſa diſpenſet ante conſummationem, ſicuti eum poſſe probabilior ſententia affirmat, Navar. Bell. Perez *d.*20. *ſ.*7.

Reſp. II. Manente vinculo Matrimonii licitè fit divortiū, & ſeparatio quoad torum, & cohabitationem ad tempus, vel in perpetuum, ob gravem, & juſtam cauſam, qualis eſt:

I. Alterius conjugis culpabile adulterium: (per quod hic etiam intelligitur omnis ſpecies luxuriæ, in qua caro cum alia dividitur, qualis eſt beſtialitas, ſodomia, etiam intra eundem ſexum, Bonac. *q.*4. *p.*5. *nu.*2. contra Fill. Sanch. Perez *d.*56. *ſ.*1. & 2. ex Matth. 5. & ex *Cap. Gaudemus cap. Ex litteris*, non tamen mollities, vel pollutio, oſcula, tactus vel amplexus impudici, Bon. Sanch. Perez *ll. cc.* licèt propter ſimilia ad tempus poſſit aliquando fieri ſeparatio, ut nocens emendetur) tunc enim innocens Religionem ingredi, aut ſacros etiam Ordines ſuſcipere poteſt, nocens verò nonniſi cum innocentis conſenſu. Excipitur tamen ab hoc

casu,

„ caſu, 1. ſi uterque conjux particeps ſit ejuſmodi criminis vel „ æqualis, Sanch.*l.*10.*d.*6. Bon.*l.c.* 2. Niſi innocens condo- „ narit, quod aliqui eum feciſſe cenſent, ſi eam poſt adulte- „ rium intellectum ruſus cognoverit, Bon. ex Con. Henr. „ Fill.Perez *ſ.*3. ubi vide plures caſus exceptos.

„ II. Sævitia mariti, vel uxoris: ex qua ſi grave periculum „ comparti immineat, poteſt ſeparatio peti à Judice; imò ſi „ mortem minetur, vel venenum paret, poteſt divertere an- „ te Judicis conſenſum. V.Bon.*l.c.*Laym.Perez *ſ.*5.

„ III. Si conjux compartem trahat in peccatum, v.gr. ſol- „ licitet ad hæreſin, veneficium, &c. tunc enim innocens po- „ teſt ſe ſeparare, imò tenetur, ſi periculum ſit grave, Laym. „ *l.*5.*t.*10.*p.*3.*c.*7.*num.*16.

„ IV. Morbus contagioſus, v.g. lepra. Quòd ſi tamen ſine „ gravi detrimento poſſit cohabitare, ad id tenetur, aut ſal- „ tem adhabitare, & miniſtrare, niſi alter remittat.

„ V. Hæreſis vel apoſtaſia ſuperveniens Matrimonio. Quo „ caſu, ſi ſeparatio facta ſit judicio Eccleſiæ, non tenetur con- „ jugem converſum recipere, ſaltem ex juſtitia: nam ex cha- „ ritate aliquando tenetur, ut ſi ſit periculum incontinentiæ, „ Bonac.Laym.*l.c.* Perez *d.*57.*ſ.*1.

„ VI. Mutuus conſenſus. Ex quo licitè ſe ſeparant, vel to- „ ro, ſive ad tempus, ſive in perpetuum, ob finem ſpiritua- „ lem; vel etiam habitatione. Quod tamen non ſolet permit- „ ti, niſi uterque ingrediatur Religionem, vel uxore ad Re- „ ligionem tranſeunte (aut ſi vetula ſit, id eſt, ſexagenaria, „ Azor. &c. vel ſaltem quinquagenaria Sanch. Bon. Barboſ. „ Dian.*p.*3.*t.*4.*R.*73. manente in ſæculo, in voto continentiæ) „ maritus ſuſcipiat ſacros Ordines. Porrò apud quem, & cu- „ jus expenſis, facto divortio liberi ſint educandi. V.Laym. „ *l.c.*Sanch.Perez *d.*58.& 59.Bon.*q.*3.*p.*5.*n.*11.

„ *Quæres.* An uxor teneatur ſequi virum ad cohabitationem? „ *Reſp.* Teneri, quia vir eſt caput familiæ, & uxoris: *Ex-* „ *cipiuntur tamen ſequentes Caſus:*

„ I. Si ex ſequela timeatur onus, vel periculum, v.g. vitæ, „ pudicitiæ vel ſalutis: vel uxor à viro peregrè non alatur.

„ II. Si vir poſt Matrimonium factus ſit vagus, nec facile ſit „ ſequi. Secus tamen, ſi ante fuit vagus, idque ipſa ſcivit.

„ III. Si in contractu Matrimonii additum fuit pactum de „ non mutando domicilio, & nulla gravis neceſſitas urgeat.

ADDENDA.

402 **Q***Uæſt.*61. *Quid prætereà ſit notandum circa vincu- lum, & indiſſolubilitatem Matrimonii?* Reſp.§.1. Matrimonii inter fideles conſummati vinculum eſſe indiſſolu- bile, de fide eſt contra hæreticos, uti conſtat ex *Florent. & Trid.* relatis *n.*12. valentque iſta etiam contra Græcos aliquos, qui teſte Arcudio *l.*3.*c.*6. adhuc ſuſtinent Matrimonium eſſe ſolubile in caſu adulterii. Et ſaltem viro licitum eſſe etiam quo- ad vinculum dimittere uxorem adulteram, putat Arcud. *cap.*9. docuiſſe etiam *S. Ambroſ. Caj. Cathar.* Eandem diſſolutionem Matrimonii quoad vinculum conceſſit aliquando Jus civile, etiam in pluribus caſibus, quàm adulterii, uti refert Arcud. *c.*18. ſed iſta nunc defendi non poſſunt poſt definitionem Con- ciliorum, quæ retuli *num.*12. & probatur ex Scriptura, quia Chriſtus *Matth.*5.*&* 19. *Marci* 28. *Luc.*16. præcipit indiſſolu- bilitatem, quod præceptum ſic interpretatur Apoſtolus ad Rom.7. *Quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro alligata eſt legi;* & 1.ad Corinth.7. *Iis autem, qui Matrimonio juncti ſunt, præ- cipio, non ego, ſed Dominus uxorem à viro non diſcedere, quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari, & vir uxorem non dimittat:* ergo cùm Dominus præcipiat mu- lierem diſcedentem ex quacumque cauſa, ſi non reconcilietur, manere innuptam, manifeſtum eſt, voluntate viri non poſſe ſolvi vinculum, uti pluribus oſtendit Arcud. *c.*10. ſi enim ſol- vi poſſet, nemo diceret præceptum divinum eſſe, ut tum maneat innupta, ſed ſicut vir, ita uxor poſſet ſoluto Matrimonio alium ducere, In hoc enim ſunt pares vir, & uxor, uti oſtendit Arcud. *c.*20. Et ita Scripturas illas intelligunt SS.PP. etiam Græci, quos diligentiſſimè expendit Arcud. *à cap.* 11. uſque ad 27. ſic enim S.Aug. *cap.*2.*de adult.conjug.t.*4. *Nullius viri poſterioris mulier uxor eſſe incipit, niſi prioris eſſe deſierit, eſſe autem deſinet uxor prioris, ſi moriatur vir ejus, non ſi fornicetur.* Rationem dant Conc. Florent. & PP cum Arcud. *c.*15. quia ſecundùm Apoſto- lum ad Epheſ.5.*v.*32. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico, in Chriſto, & Eccleſia,* id eſt, Sacramentum Matrimonii conſummatum ideò magnum eſt, quia eſt ſignum conjunctio- nis Chriſti cum Eccleſia, ergo ſicuti conjunctio Chriſti cum Eccleſia, eſt perpetua, & indiſſolubilis, quia tota Eccleſia ſi- mul nunquam peccat, ita etiam conjunctio Matrimonii con- ſummati eſt perpetua, & indiſſolubilis.

Obj. Chriſtus *Matth.*5.*&* 19. præcipit uxorem non dimit- ti, niſi ob fornicationem, qua exceptione videtur dicere, quòd ob fornicationem uxoris viro licitum ſit hanc etiam à vinculo dimittere. Reſp. n. aſſ. primis enim verbis ſignificat dimiſſio- nem à toro, uti conſtat ex verbis Florentini *nu.*12. relatis. Et quando dicit, qui dimiſerit, intellige in perpetuum quoad to- rum, nonniſi ob fornicationem, mœchatur, id eſt, facit mœcha- ri, quia eſt cauſa mœchationis in uxore, ſecundùm illud Matth. 5.*v.*32. *Qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari,* ſi enim ipſa ſit de ſe fornicaria, dimittens non eſt cauſa fornicationum, ideòque non ſolet concedi di- vortium perpetuum, niſi ob fornicationem, ob alias cauſas verò conceditur ad tempus. Itaque ſenſus Chriſti eſt: qui in perpetuum dimiſerit uxorem quoad torum extra caſum forni- cationis, & qui ea ſic dimiſſa aliam duxerit, mœchatur, & quidem dupliciter, imprimis quia in perpetuum dimittendo quoad torum eſt cauſa mœchationis in uxore dimiſſa, deinde quia ipſe necdum ſoluto Matrimonii vinculo ducens aliam, ipſemet in ſe mœchatur. V.Arcud. *c.*18. *&* 19.

*Inſt.*1. Phariſæi interrogabant Chriſtum de dimiſſione quoad vinculum, ergo Chriſtus cenſeri debet etiam de illa reſpondiſſe. R. De illa tantùm, n. de illa, & etiam altera quoad torum, c. plus enim reſpondit, quàm interrogârint, & dixit, licere quoad to- rum dimittere propter fornicationem, & tamen ſine adulterio non licere dimittere quoad vinculum. V. Arcud. *c.* 19.

*Inſt.*2. Jus canonicum dicit, uxorem adulteram non poſſe ducere alium: è contrà virum poſſe ducere quamcumque vo- let. Reſp. Senſus eſt, virum poſſe mortua uxore, ubi è con- trà uxor adultera nequidem viro defuncto poteſt alium ducere ſaltem in locis, in quibus lex illa uſu recepta eſt. Plures obje- ctiones videri poſſunt ſolutæ apud Arcud. *c.*16.*&* 19.

§.2. *Mag.S.Bonav.Rich.* & alii putant, nequidem olim 403 Judæis fuiſſe licitum repudium uxoris quoad vinculum, ſed tantùm permiſſum, ut impunè fieret ad evitandum gravius ma- lum, uti Chriſtus Matth.19.*v.*8. innuit, *propter duritiam cordis eorum.* Sed S.Th.Scot.Mald.Abul.Abb.Bald.Sanch.*l.*5.*d.*14.Ti- raq. *de primog.q.*66.*n.*25. Maſtr.*n.*55. aliique cum Pign.*to.*8 *conſ.* 93. probabiliùs dicunt, virum licitè ex cauſis potuiſſe dimittere uxorem quoad vinculum, quamvis uxor non poſſet dimittere virum, ſed tantùm dimitti, & tunc poterat uterque alteri copu- lari, nam Scriptura, præſertim *Deuter.*24. poſitivè approbat id à viris fieri, quòd autem dicatur id permiſſu à Deo propter du- ritiam cordis eorum, nimirum ne uxores ſuas occiderent, non ſequitur, non eſſe permiſſum licitè fieri. Neque hoc carebat myſterio; nam ſignificabat Chriſtum repudiaturum ſynago- gam, & loco ejus inſolubiliter deſponſandum ſuæ Eccleſiæ.

§.3. S.Thom. *in ſuppl.q.*67.*art.*1.*in O.* Sot.Vaſq.Gob. Bel- 404 larm.Hurt.Pont.Caſtrop.Dicaſt.Averſ. *qu.*2.*ſ.*4. aliique apud Perez *d.*20.*ſ.*2. dicunt indiſſolubilitatem omnis Matrimonii oriri ex Jure naturæ; adeòque Matrimonia infidelium etiam Jure naturæ eſſe indiſſolubilia, quia de Jure naturæ non eſt li- citus concubitus vagus, cùm id repugnet honeſtæ ſucceſſioni, & educationi prolis, ergo de Jure naturæ non eſt licita ſolutio Matrimonii, ex hoc enim ſequeretur licere concubitum vagum. E contrà *Perez,* aliique dicunt oriri ex inſtitutione divina, ideòque docent Sanch. *l.*2.*diſp.*13. Con. Laym. & alii, Matri- monium infidelium ſpectato Jure naturæ non eſſe indiſſolubi- le, maximè cùm Deus in antiqua lege diſpenſarit in eo, per- mittens libellum repudii, quod tamen non ampliùs licitum eſt, nequidem Judæis, quia lex vetus hoc tempore ceſſavit, multò minùs gentilibus, cum quibus Deus nunquam diſpenſavit. Ra- tio autem dicendi non eſſe indiſſolubile Jure naturæ eſt hæc, quia *nihil tam naturale eſt, quàm eo genere quidque diſſolvere, quo colligatum eſt,* Reg.35. ff. De Reg. Jur. ergo manebit in- trinſecè ſolubile per mutuum conſenſum. Quòd autem ſo- lutio quandoque repugnet fini Matrimonii, & bono pro- lis, tantùm probat non eſſe ſolubile per accidens, & ratione adjuncti incommodi, quod ſæpiſſimè abeſſe poteſt, ſi nempè, conjuges ſint ſteriles, vel proli ſit proviſum. Hinc *Lop.* aliique plures apud Sanch. *n.*7. dicunt indiſſolubilitatem omnem oriri à ratione Sacramenti inter ſolos baptizatos initi, ideòque Ma- trimonia infidelium eſſe omninò ſolubilia. Gloſſa aliique Ca- noniſtæ apud eundem *Sanch.* dicunt oriri ex Jure eccleſiaſtico tantùm, cui cùm non ſubdantur niſi ſoli fideles, ſola horum Matrimonia erunt inſolubilia. Denique Sralen. *p.*2.*c.*8. Maſtr. *n.*59. Herinex, Spor. *n.*230. dicunt indiſſolubilitatem Matrimo- nii fundari quidem in Jure naturæ, quod vagos concubitus ex- cludit, attamen omnimodam indiſſolubilitatem Matrimonii conſummati haberi Jure divino ex ratione Sacramenti in nova lege, quia Deus per illud ſignificari voluit indiſſolubilitatem unionis Verbi cum humanitate, unde quia per Matrimonium ratum tantùm ſignificari voluit unionem Chriſti cum anima per gratiam; hinc Matrimonium ratum manet quibuſdam caſi- bus ſolubile, uti unio gratiæ manet per peccatum ſolubilis. Hæ omnes ſententiæ videntur probabiles, ſed ultima probabilior.

§.4. Certum videtur, quòd legitimum Matrimonium in- 405 ter fideles dici debeat abſolutè indiſſolubile, quia diſſolvi non poteſt mutuo conſenſu contrahentium, juri enim illi reſigna- runt conſentiendo in Matrimonium, quod ex natura ſua exi- gebat perpetuam vitæ ſocietatem. Deinde nec diſſolvi poteſt autho-

authoritate Principis gentilis, cui Deus nullibi eam poteſtatem dedit. Nec authoritate Eccleſiæ, cui infideles ſubditi non ſunt: imò ſi Judæi nunc inirent Matrimonium cum intentione diſſolvendi ex cauſis, ob quas Deus olim conceſſerat diſſolvi, tale Matrimonium foret irritum, quia nunc ceſſavit eorum lex, & eorum Matrimonia debent eſſe indiſſolubilia, ſicuti Jure naturæ, vel divino talia ſunt apud omnes alios infideles, Sanch. *l.10.d.1.* Pont. *l.7.c.50.* Averſ. *q.3.ſ.4.* Pignat. *n.23.* Ideòque addunt Sot. Nav. Suar. Sanch. *l.7.d.7.n.6.* aliique cum Averſ. *q.9.ſ.1.* contra Henr. nequidem reſpectu Judæorum vigere amplius legem veterem quoad impedimenta Juris poſitivi divini.

406 §.5. Si unus infidelium conjugum ad veram fidem convertatur, Matrimonium non diſſolvi ut præcisè per Baptiſmum converſi, nec per Papam diſſolvi poteſt, ut probabilius tenent Authores cum Krim. *nu.750.* contra Nav. & Sanch. Attamen ex Cap. *Quanto*, & Cap. *Gaudemus*, De divortiis, ſcimus tribus caſibus poſſe, quamvis ſit conſummatum, diſſolvi etiam quoad vinculum; ita volente, aut diſpenſante Deo, 1. Si remanens infidelis ideò nolit cohabitare converſo, quia converſus eſt, nam Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. v. 15. dicit: *Si infidelis diſcedit, diſcedat:* unde ſi ex alia cauſa diſcederet, v. g. quia converſus ante vel poſt converſionem commiſiſſet adulterium, non ideò ſolvi poſſet vinculum. 2. Si infidelis velit quidem cohabitare, ſed non ſine injuria Creatoris, quia nempe blaſphemat Chriſtum, ſpernit fidem, verum Dei cultum impedit, pergit uſurpare ſuperſtitiones infidelitatis, &c. 3. Si ex ejus contubernio immineat periculum perverſionis, quia vel tentat converſum iterum pervertere, vel ſaltem ad peccatum mortale inducere, in his caſibus poteſt converſus aliud Matrimonium inire, etiam non expectata ſententia Judicis, Perez *d.36.ſ.6.n.5.* Et hoc inito diſſolvitur prius Matrimonium, ideòque poteſt tum etiam infidelis inire aliud Matrimonium, ut habet communis cum Averſ. *q.2.ſ.5.§. Dum*, contra S. Thom. & alios. E contrà, quamdiù converſus non inivit aliud Matrimonium, infidelis invalidè init aliud, quia tantùm conceditur, ut per aliud Matrimonium converſi ſolvatur prius Matrimonium. Notat etiam Pignat. *t.8.conſ.100.* quamvis viro converſo mulier velit in infidelitate permanere, ei reſtituendam eſſe dotem, cujus ſaltem fructus debent eſſe ad ejus ſuſtentationem.

407 §.6. Additur Cap. *Quanto*, ſuprà: ſi poſt virum infidelem converſum convertatur etiam uxor, quòd vir, ſi necdum aliam duxerit, teneatur hanc recipere, & dicit Gl. *lit. F.* videri tunc eſſe novum Matrimonium. Itaque ſi ambo conjuges infideles convertantur, & baptizentur, neutri licitum eſt ab altero diſcedere, ſed Matrimonium eorum per Baptiſmum fit ratum, & poſt conſummationem poſt Baptiſmum factam etiam fit indiſſolubile, non aliter, ac Matrimonium fidelium, voluntque S. Thom. Palud. Covarr. Bellarm. Lay. Valent. Tann. Sanch. *l.2.d.9.* Gob. *tr.10.n.390.* Averſ. *q.1.ſ.6.* & alii plurimi, quòd etiam tranſeat in Sacramentum, quia tum incipit ſignificare indiſſolubilem unionem Chriſti cum Eccleſia, ergo hoc habet ratione Sacramenti, propter quod eſt abſoluta inſolubilitas. Sed contradicunt Vaſq. Præpoſ. Dicaſt. Henriq. *d.2.q.2.n.10.* Maſtr. *n.17.* Pont. *l.1.c.9. num.3.* quia omnia Sacramenta, præter Euchariſtiam, conſiſtunt in actione tranſeunte; hinc ratio Sacramenti in Matrimonio conſiſtit in primo fieri intrinſeco contractus, quod tum amplius non eſt, niſi merè habitualiter. Et quamvis Ledeſm. Dur. Capreol. Henriq. Bellarm. Rebell. Platel. *num.1085.* dicant tum ſaltem fieri Sacramentum, ſi poſt Baptiſmum coram Parocho, & teſtibus renovent conſenſum, quia tum ponitur contractus matrimonialis inter fideles, tamen adhuc contradicunt Maſtr. Caſtrop. Pont. *num.9.* Krim. *n.354.* cùm enim corpora ſint anteà tradita, nec poſſint iterùm tradere quod ſuum non eſt, non ponitur nova materia vel forma contractus, ſed tantùm verbotenùs renovatur antiqua voluntas; ergo videtur non poni jam poſſe Sacramentum, quamvis Eccleſia primum contractum ita ratificatum habeat veluti abſolutè indiſſolubilem, rationem autem indiſſolubilitatis non eſſe præcisè ex ratione Sacramenti, patet, quia Matrimonium ſolummodò ratum eſt Sacramentum, & tamen eſt abſolutè ſolubile.

408 §.7. Ut conſtet de infidelis obſtinatione, moneri debet, & interrogari, an velit converti: Pont. *tamen l.9.c.4.* Averſ. *q.2.ſ.5.* Pignat. *n.24.* dicunt S. Pium V. & Gregor. XIII. declaraſſe, ſi converſus in his partibus habeat conjugem infidelem in loco remotiſſimo, unde non poſſit reſciri ejus voluntas, converſum validè contrahere cum alia, quia infidelis præſumitur non velle converti, aut non cohabitare ſine contumelia Creatoris vel ſcandalo: ut tamen licitè fiat, Gregorius inſinuat requiri diſpenſationem Pōtificiam. Videri poteſt Pignat. *etiam to.4.conſ.189.à n.7.*

409 §.8. Si infidelis nolens converti vellet pacificè ſine contumelia Creatoris, & periculo peccati remanere cum converſo, *S. Th. S. Bonav. Dur. Nav. Tol. Rebel. Pont.* aliique multi dicunt, converſum non poſſe recedere, aut diſſolvere vinculum, quia Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. v. 12. dicit: *ſi quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam: & ſi qua mulier &c.* & idem videtur colligi ex Cap. *Gaudemus*, cùm nulla adſit ex cauſis, ob quas dicitur ſolvi poſſe vinculum. Contradicunt probabiliter Sanch. Con. Dian. & alii cum Averſ. *q.2.ſ.5.* nam Apoſtolus præmittit, *cæteris ego dico, non Dominus, &c.* itaque pro eo tempore Apoſtolicum conſilium erat, ut permanerent, propter ſpem converſionis, nunc autem videtur conſuetudine, quæ vim legis habet, eſſe inductum, ut ob periculum perverſionis, quod communiter remanet, non liceat ſimul manere, ſed poſſit converſus recedens aliud Matrimonium inire.

410 §.9. Si infidelis converſus inſcia uxore profiteatur in Religione, putant Led. Henr. Sanch. *l.7.d.76.n.9.* profeſſionem fore validam, quia ſicut Matrimonium fidelium ratum ſolvitur per profeſſionem, ita videtur ſolvi Matrimonium quamvis cōſummatum infideliū, cùm ſit magis ſolubile, quàm ratum fidelium. Cōtradicunt Abul. Con. Hurt. Perez, Pont. *l.7.c.48.n.19.* Pignat. *to.8.conſ.77.* nam de privilegio Chriſti reſpectu Matrimonii cōſummati infidelium nihil ſcitur ex Scriptura, vel traditione.

411 §.10. Matrimonia hæreticorum vel ſunt nulla, vel ſunt omninò indiſſolubilia, nō aliter ac Catholicorum, quia omne Matrimonium baptizatorum, per ſe loquendo, eſt Sacramētum, & indiſſolubile. Hæretici enim illi contrahentes, aut ſaltem unus illorum, vel expreſſè intendit non contrahere, niſi civiliter tantùm, & diſſolubiliter, quod vix cenſeri debet, tumque tales contractus nō ſunt Matrimonium, quia deeſt conſenſus requiſitus ad ſubſtantiam Matrimonii: vel generaliter, & per intentionem prævalentem intendunt contrahere, ſicut fideles contrahunt in vera Eccleſia, & ſicut Chriſtus inſtituit, quod ordinariè præſumi debet, quamvis per errorem privatum, nolint contrahere, ſicut contrahitur in Romana Eccleſia, ideòque nolint rationem Sacramenti, vel indiſſolubilitatis, tumque talia Matrimonia ſunt valida, & vera Sacramenta, ac omninò indiſſolubilia, uti dictum eſt *l.6.p.1.à n.69.* attamen poteſt intentio prævalens contrahentium ita reſtringi, ut nolint contrahere, niſi diſſolubiliter, & tum Matrimonium eſt nullum, uti dixi hic *n.252.*

412 §.11. Matrimonium inter fideles ratum diſſolvi non poteſt mutuo conſenſu, uti certum eſt: Nec per impotentiam ſupervenientem, uti dicetur *n.801.* Nec per ſuſceptionem Ordinis ſacri, uti expreſſè declarat *Joannes XXII.* Extrav. *Antiquæ*. De voto. Attamen ex privilegio Chriſti diſſolvi poteſt per profeſſionem religioſam, ſecundùm declarationem Trid. *ſeſſ.24. de Matr. Can.6.* uti etiam ex declarationibus plurium Pontificum oſtendit Sanch. *l.2.d.18.n.3.* ita ut per profeſſionem, etiam poſt 20. annos priùs poſt Matrimonium ratum, ab uno factam ceſſet omninò vinculum Matrimonii in utroque, poſſitq; alter in ſæculo remanens contrahere cum alio. Putantque *Sot.* & alii poſita profeſſione Matrimonia illa diſſolvi à Deo ipſo: V. Bellar. *to.2. de Monachis l.2.c.38.* & Averſ. *q.2.ſ.6.* Valentq; dicta etiam reſpectu profeſſionis in ordine Melitenſi, Sperell. *dec.21.n.45.*

413 §.12. Quamvis Gregorius XIII. in Bulla, *Aſcendente Domino*, innuat, vota ſimplicia in Societate JESU habere eandem vim, quam habet religioſa profeſſio in aliis Regularibus, tamen non intelligit quoad omnia, cùm non dent talem indiſſolubilitatem, ſed tantùm in ordine ad conſtituendum Religioſum; & vim dirimendi Matrimonium, uti *n.579.* dicetur, hinc quia vota illa non diſſolvunt Matrimonium ratum, quidquid contradicat De Juſtis *l.2.c.14.n.106.* ſi quis in Matrimonio rato conſtitutus admitteretur, ne uxori fieret injuria, deberet ipſi permitti, ut poſt primum annum Novitiatus ederet profeſſionem, & ſic diſſolveretur Matrimonium.

414 §.13. Quamvis indiſſolubilitas Matrimonii etiam tantùm rati ſit de Jure divino, tamen docent 60. graviſſimi Auctores cum Sanch. *d.14. num.2.* Averſ. *qu.2.ſ.6.* De Luca *De Matrim. d.9.* & ad Trid. *d.27.num.16.* Arcud. *l.7.c.16.* Gob. *tr.10.num.691.* Carden. *in 1.criſi diſſ.19. num.157.* Sporer *n.252.* Maſtr. *n.62.* contra Scot. S. Bonav. Covarr. Turrecrem. Gutt. Caſtrop. Pont. quòd Matrimonium ratum, ſi adſit juſta cauſa, poſſit ex conceſſione divina quoad vinculum diſſolvi per diſpenſationem Pontificiam: leguntur enim ſapientiſſimi Pontifices decem ſic diſpenſaſſe, teſte Pignat. *to.1.conſ.148.* ubi etiam refert ſic declaraſſe ſacras Congreg. cùm enim poſſint diſpenſare in profeſſione religioſa, per quam dirimitur Matrimonium ratum, cur non poſſint in Matrimonio ipſo? imò Baunius putat, niſi Pontifex id prohibuiſſet, poſſe etiam Epiſcopum diſpenſare in tali Matrimonio, quia ſecundùm ipſum, & alios multos, quod Pontifex poteſt in Eccleſia tota, poteſt, per ſe loquendo, Epiſcopus in ſua diœceſi, exceptis definitionibus circa fidem, & mores, quam ſententiam Mendo *diſſ.12. qu.2.* dicit eſſe probabilem, ſed id communiter non admittunt alii. Quod autem Pontificem attinet, videri poteſt quæſtio illa in utramque partem fusè diſputata apud Krim. *à nu.1611.* qui *n.1649.* concludit, ſpectata praxi Pontificem id poſſe: & De Luca *d.7.* putat cauſam ſufficientem eſſe, ſi alio Matrimonio inito, & conſummato inter perſonas illuſtres ſequeretur infamia, & ſcandalum, ſi ſtaretur altero Matrimonio rato. Alias cauſas affert diſc.9. Imò docet De Juſtis apud Krim. *nu.*

2184. ſuf-

2184. ſufficere pro diſſolvendo Matrimonio rato, quod in tenera ætate contraxerint, cùm facilè potuerint decipi, & nunc incipiant ſibi diſplicere; ſed meritò contradicunt alii. Qui autem dicunt licitè contrahi aliud Matrimonium ex vi talis diſpenſationis in primo, debent, propter dicta à *n.*38. conſequenter dicere, per iſtas diſpenſationes, & declarationes factam eſſe ſufficientem certitudinem practicam talis ſententiæ.

Objic. Chriſtus *Matth.*19. prohibet Matrimonium diſſolvi, nam dicit, *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, & quòd loquatur de Matrimonio etiam rato tantùm, probatur, nam loquitur de Matrimonio, quale fuit inter Adam, & Evam, *Gen.*2. ſed hoc fuit tantùm ratum, nam priùs poſt peccatum *c.*4. cognovit Evam, ergo. Reſp. Prohibet diſſolvi authoritate humana, c. divina, n. Hanc enim Deus conceſſit Eccleſiæ, uti conſtat à poſteriori, cùm Eccleſia ſæpè fecerit. An autem Matrimonium ratum diſſolvi poſſit per Judicem, propter adulterium cum alieno, dicetur *n.*429.

Inſt. Matrimonium conſummatum diſſolvi non poteſt, ſecundùm dicta, *num.*402. ergo nec ratum, nam non differunt eſſentialiter. Reſp. differre eſſentialiter in ratione ſignificationis, nam ſecundùm dicta *num.*402. conſummatum ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, item conjunctionem Verbi cum humanitate, quæ conjunctiones perpetuæ ſunt, & indiſſolubiles: è contrà ratum ſignificat conjunctionem Chriſti cum anima juſti, quæ ſolubilis eſt per peccatum mortale. Vide Arcud. ſuprà.

415 §.14. Poſita diſpenſatione Pontificis circa Matrimonium ratum, dicendum eſt, quòd vi illius diſpenſationis poſſunt conjuges recedere ab illo Matrimonio rato, & validè, atque licitè tranſire ad alias nuptias, quia contrahentes tantùm ſe obligant, quantùm poſſunt, ad non reſiliendum à contractu, qui eſt ex natura ſua, & ex parte contrahentium indiſſolubilis, non cedunt autem jure ſuo ad diſſolutionem, quæ eſt ab extrinſeco, v.g. per profeſſionem religioſam, aut per diſpenſationem Pontificiam, voluntas enim habendi talem indiſſolubilitatem in Matrimonio rato eſſet, vel contra voluntatem Chriſti volentis, ut diſſolvi poſſit per profeſſionem religioſam, vel contra praxin Eccleſiæ etiam diſpēſantis in ejus vinculo diſſolvendo, ergo poſita diſpenſatione Pontificia licitè ineunt aliud Matrimonium, Carden. *n.*171. Itaque in caſu, quo quis Matrimonio rato per diſpenſationem Pontificiam diſſoluto iniret & conſummaret ſecundum Matrimonium, primum Matrimonium maneret tantùm ſpeculativè probabiliter validum, quia non eſt probabile, quòd ambo Matrimonia ſimul maneant valida quoad praxin, ob incompoſſibilitatem duplicis Matrimonii validi, ergo ſecundum Matrimonium, quoad praxin evadit certò validum, & indiſſolubile, Carden. *n.*177.

416 §.15. Quamvis Matrimonium conſummatum in veteri lege fuerit aliquando diſſolutum per diſpenſationem divinam, uti docent S.Th. Alb.M. S.Anton. aliique plurimi cum Averſ. *q.*2. *ſ.*5. contra Magiſtrum, S.Bonav. & alios, tamen nunc in nova lege ſemel conſummatum inter infideles, nec per profeſſionem religioſam, nec per diſpenſationem Pontificiam diſſolvi poteſt, quia mens contrahentium, ſecundùm Chriſti inſtitutionem erat, ut ſi fuerit conſummatum, abſolutè nullo modo diſſolvatur, qualem intentionem non habent, quamdiu manet ratum tantùm, & non conſummatum, Carden. *à n.*165. In rariſſimo tamen caſu, quo inter vivos, ſexus unius conjugis mutaretur, deſineret Matrimonium etiam conſummatum, quia conſtat non eſſe niſi inter marem, & fœminam.

417 §.16. Cùm Matrimonio neceſſariò conveniat indiſſolubilitas vinculi, putat Carden. *in* 1. *criſ. d.*19. nullum Matrimonium poſſe eſſe merè probabile quoad praxin, ſed omnia eſſe vel certò valida, vel certò invalida, quia indiſſolubilitas Matrimonii etiam ſolummodò rati de ſe poſtulat, ut conjuges contracturi ſuam libertatem obligent ad illud perpetuò retinendum, quantùm poſſunt, & reipſa ſic ſe obligant etiam, quando contrahunt juxta opinionem tantùm probabilem de valore Matrimonii, aut diſpenſationis, etiam in caſu, quo ignorarunt probabilitatem nullitatis, de qua poſteà incidit dubium, adeòque ſe obligant ad cedendum omni jure, quod qualiſcunque probabilitas daret in ordine ad delerendum tale Matrimonium, ergo ſic contractum ſecundùm opinionem probabilem, aut de quo poſtmodùm ſpeculativè probabiliter putatur, quòd ſit invalidum, reverà debet in praxi cenſeri certò validum. Hinc quamvis multi cum Sperell *dec.*95. *n.*25. putent ſtandum eſſe opinione communi, etiam quando agitur de valore Matrimonii ſuſtinendi, tamen plures cum Sanch. *l.* 1. *d.* 18. probabiliter dicunt præferri opinionem etiam minùs communem ſtantem pro valore.

418 §.17. Morte diſſolvitur Matrimonium etiam conſummatum, unde ſi unus conjugum anteà mortuus reſurgeret, non ampliùs eſſent conjuges, & ſi eſſe vellent, de novo foret contrahendum, S.Thom. ex 1. ad Corinth. 7. v. 39. *Si dormierit vir ejus, liberata eſt à lege viri.* Idem docent Theologi communiſſimè cum Gob. *tr.*10. *n.*680. & ratio à priori eſt, quia mens contrahentium fuit obligare ſe, uſquedum alteruter moreretur, nec extendebatur ad caſum miraculoſum, qui probabiliter videri non poterat.

Quid dicendum ſit, ſi contrahentes intendant Matrimonium indiſſolubile, & expreſsè nolint Sacramentum, dixi *l.*6. *p.*1. *à n.* 72. An autem ratio Sacramenti ſit reipſa ſeparabilis à ratione contractus Matrimonialis inter fideles, dixi hic à *n.* 275.

Q.62. Quid notandum ſit circa tempus bimeſtris, quod conceditur conjugatis? Reſp. §.1. Cap. *Ex publico:* De converſ. conjug. conceduntur duo menſes conjugibus ante conſummatum Matrimonium pro deliberatione, an velint Religionem ingredi. Hoc tamen non obſtante uterque primo illo bimeſtri licitè petit debitum, quod alter etiam licitè negat, ſi velit uti jure ſibi conceſſo. Intelligitur autem bimeſtre ante ingreſſum in Noviziatum. Quòd ſi ultra bimeſtre maneant ſine conſummatione Matrimonii, manent liberi ad ingreſſum, etiamſi illicitè negaſſent ſibi debitum. Sanch. Laym. Gob. *t.*10. *n.*689. Si autem alteruter ingrediatur, alter expectare debet profeſſionem alterius, antequàm contrahat cum alio, & ſecuta profeſſione Matrimonium illud ratum planè diſſolvitur, uti dictum eſt *n.* 412. 419

§.2. Navar. Angel. Con. Hurr. Laym. Caſtrop. Perez, Spor. 420
*num.*252. probabiliter dicunt privilegium illud concedi tantùm conjugi, qui cogitat vel deliberat de ſtatu religioſo, ideòque ſi nollet ingredi, putant teneri reddere debitum, quia Canones tantùm permittunt cogitanti ingredi, & in favorem Religionis; ſed valdè probabiliter contradicunt S.Th. S.Bonav. Sanch. *l.*2. *d.* 24. *qu.*5. Pont. Dian. Tamb. Averſ. *qu.*21. *ſ.*6. Burgh. *cent.*1. *caſ.*17. quia quamvis de facto nil cogitet de Religione, poſſet intereà mens illa incidere, & nunc utitur tempore ſibi conceſſo; electio autem ſtatus Religioſi conceditur Cap. *Ex publico*, non tantùm pro illo bimeſtri, ſed etiam poſt illud, quamdiù Matrimonium non eſt conſummatum, Con. Krim. *n.*643.

§.3. Si vir ante evolutum bimeſtre vi obtineat copulam, 421
graviter peccat, non contra caſtitatem, ſed juſtitiam. Putant autem S.Anton. Sot. & alii, uxorem tum non poſſe ingredi Religionem, nam jus ideò permittit poſt Matrimonium ratum, quia hoc diſſolvetur per profeſſionem, ſicque poterit vir ducere aliam, hoc autem jam fieri non poterit, quia ſecundùm dicta *num.*282. & *num.* 402. Matrimonium conſummatum eſt, & factum omninò indiſſolubile, Abb. Sylv. Palud. Arm. Laym. Sporer *n.*252. & alii probabiliùs dicunt poſſe profiteri in Religione inter viduas, vel conjugatas, non vi privilegii, quod conceſſum eſt Matrimonio rato, ſed quia vir talis tenetur reparare damnum cauſatum, ergo tenetur conſentire, ut mulier profiteatur, quia damnum aliter reparari non poteſt. Quod admittit etiam Ledeſm. Sanch. Averſ. *qu.*23. *ſ.*10. contra Sylv. & Arm. quamvis ſola metu gravi eſſet coacta, quia ipſa ob alterius ſcelus non debet privari jure ſuo, neque ille ex ſuo ſcelere reportare jus retinendi hanc uxorem; quòd autem uſque ad mortem profeſſæ manere debeat tanquam celebs, imputet ſuo ſceleri, quo injuſtè conſummavit hoc ſuum Matrimonium. Si tamen mulier facta eſſet gravida, putat Krim. *num.*465. per accidens impediri ab ingreſſu Religionis, quia recta educatio prolis vix fieri poterit ſine matre.

§.4. Si conjux tantùm ideò eligat Religionem, quia alter ei 422
diſplicet, ſecundùm Tamb. & Spor. non peccat, quia utitur jure ſuo: nec refert, quòd alter fortè patiatur gravia incommoda, eò quòd v.g. difficulter inveniat novum maritum, id enim non tollit jus alterius, & uterq; contraxerat cum implicita illa conditione, habebatque uterque parem poteſtatem reſiliendi, unde nulla fit injuria alteri, ſed nec charitas obligat ad cavenda damna alterius cum gravi ſuo incommodo.

§.5. Scot. Caj. Angel. Pont. *l.*6. *c.*12. *n.*5. aliique dicunt, eum 423
non peccare qui voto caſtitatis, vel Religionis obſtrictus init Matrimoniū, intendens intra bimeſtre Religionē ingredi, quia utitur jure ſuo. E contrà peccare mortaliter dicunt S. Anton. Sylv. Sot. Henr. Con. Sanch. *l.*1. *d.*43. *nu.*7. Caſtr. *d.*4. *p.*2. aliique cum Averſ. *q.*10. *ſ.*4. Maſtr. *n.*91. tum quia decipit alterum in re gravi, valdè moleſta, & communiter multùm damnoſa, tum ob alias rationes, ob quas dixi *n.*194. illum peccare mortaliter, qui cōtrahens ſponſalia vult, aut poſt ſponſalia vovet ingredi Religionem, & init Matrimonium cum animo ingrediendi. An autem ille, qui ante, vel poſt Matrimonium ratum vovit caſtitatem, poſſit primo bimeſtri reddere debitum, dixi *n.* 361.

§.6. Illicitum eſt viro ante conſummationem Matrimonii 424
rati invita conjuge ſuſcipere ſacros Ordines. *Nec obſtat*, quòd ſecundùm jam dicta conjux ante conſummationem poſſit invito altero tranſire ad Religionem, *nam* diſpar eſt ratio, tum quia profeſſio dirimit Matrimonium ratum, non item Ordo ſacer, uti declaravit *Joannes XXII.* in Extrav. *Antiquæ*, tum etiam, quia utrique conjugi eſt æqualis poteſtas ad Religionem, non autem ad Ordinem, Caſtrop. *d.*3. *p.*6. *§.*11. *nu.*7. notans cum Sanch. & Gutt. non ſufficere diſſimulationem, ſed requiri expreſſam licentiam, ut vir ante, vel poſt conſummatum Matrimonium poſſit ſuſcipere Ordines.

§.7. Copula, quæ præceſſit Matrimonium, non conſum- 425
mat illud, uti dictum eſt *n.* 278. hinc uterque adhuc primo bimeſtri

Digitized by Google

meſtri poteſt Religionem ingredi, Gob.*num.*690. Quandonam autem Matrimonium conſummetur, dixi *à n.*278. Quid autem cenſendum ſit in dubio, an Matrimonium ſit conſummatum, item ſi vir affirmet, & mulier neget, vel contrà, dixi *n.* 283.

426 *Q.63 Quid prætereà ſit addendum circa divortium?* R. §.1. Divortium unde dicatur, dixi *n.*7. Poſſe autem fieri divortium, definit *Trid*, cujus verba retuli *n.*12. Chriſtus ipſe *Matth.*5. & 19. ſtatuit uxorem ſic dimitti poſſe propter fornicationem, per quam intelligitur adulterium: & idem ſtatuitur Jure canonico Cap. *ſignificaſti*, Cap. *Gaudemus*, Cap. *Ex litteris*, De divortiis ac alibi ſæpè. Imò id ob cauſam adulterii de Jure naturæ eſſe, & ſemper fuiſſe docent graviſſimi AA. cum Averſ. *q.*23. *ſ.*1.

427 §.2. Divortium Matrimonii etiam tantùm rati fieri non poteſt quoad vinculum ſine judicio Eccleſiæ, etiamſi impedimentum dirimens eſſet publicum, & notorium. *Nec obſtat*, quòd Cap. *Evidentia*. De accuſat. & Cap. *De manifeſta* 12. quæſt. 1. dicatur, notorium probatione non indiget, *nam* hoc non obſtante in hac materia expreſsè ſtatuitur, Cap. *Porrò*, De divort. quod ſi etiam parentela eſſet publica, & notoria, abſque judicio Eccleſiæ ab ea ſeparari non poterit. Ratio eſt, quia cùm authoritate publica Eccleſiæ contractum ſit, decet, ut authoritate ejus publica diſſolvatur, ſecundùm Cap. *Omnes*, 27. *q.*2. maximè cùm aliquando plura dicantur notoria, quæ verè non ſunt, Cap. *Conſuluiſti*, 14. de appellat.

428 §.3. Ad faciendum divortium Matrimonii etiam tantùm rati quoad vinculum, requiritur ut Judex habeat duos teſtes omni exceptione majores, qui de impedimento deponant: nec ſufficit teſtimonium utriuſq; conjugis dicentis ante Matrimonium cõtractam fuiſſe, v.g. affinitatem per fornicationem cum conſanguinea; nam poſſent hi cõjuges colludere contra Matrimoniũ, hinc aliæ debent accedere rationes rationabiles, & fide dignæ. Si tamen uterq; vel etiam unus, qui deſideraret Matrimonium eſſe validum, fateatur impedimentum, declarari poteſt nullitas Matrimonii, cùm quivis præſumatur in præjudicium ſuum loqui veritatem: non ſufficit tamen fama de impedimento. Et licèt teſtimonium matris dicentis ſponſum eſſe conſanguineum ſponſæ ſufficiat ad impedimentum, ne Matrimonium cõtrahatur, tamen non ſufficit, ut contractum declaretur eſſe irritum, Schild. *t.*6. *ſ.*7. *ſ.*7. probans hæc omnia ex Jure, & ratione, addens pro divortio quoad torum ſufficere cõceſſionem, quam de adulterio à ſe commiſſo facit ille conjux, qui divortium nollet.

429 §.4 Caj. aliique apud Averſ. *qu.*2. *ſ.*4. putarunt Matrimonium non tantùm ratum, ſed & conſummatum poſſe quoad vinculum diſſolvi propter adulterium, ſed ex dictis *nu.* 12. & 402. oppoſitum eſt certum ex Conciliis, & Patribus, etiam apud Mendo *diſſ.*12. *num.* 11. & Averſ. ſuprà, ac clarè definit *Trid.* relatum *n.*12. adulterium enim eſt tantùm cauſa juſtè negandi debitum, & petendi divortium.

430 §.5. Si conjux unus agat contra alterum ad diſſolutionem Matrimonii, aliqui voluerunt Judicem competentem eſſe ſolum Epiſcopum loci, in quo contractum eſt Matrimonium, 1. quia per contractum in aliquo loco celebratum ſortitur quis forum. 2. Quia ligati ſunt authoritate hujus Epiſcopi, ergo eadem ſolvi debent. E contrà Krim. *n.*1660. probabilius dicit Judicem hîc competentem eſſe etiam Epiſcopum domicilii, hujus enim juriſdictioni etiam ſubjacet, & nihil novi eſt, quòd quis habeat in pluribus locis forum. Hinc Reſp. *ad* 1. non ideò excludi Epiſcopum etiam domicilii, ſi apud hunc conveniatur. *Ad* 2. Non Epiſcopus, ſed conjuges ipſi propriè ſe ligarunt, nec tamen ſe ſolvere poſſunt, uti conſtat ex dictis. Quòd ſi poſt divortium coram Judice laico agatur de reſtitutione dotis, *L. Exigere dotem* 65. ff. de judiciis ſtatuitur, ut non ſpectetur locus contractus, nec domicilium uxoris, ſed mariti.

431 §.6. Caj. quamvis *tom.* 1. *opuſc. tr.* 19. ſe contrarium tenuerit, tamen *in cap.*19. ſuper *Matth.* docuerat, non licere uxori divortium à viro, ob hujus adulterium. 1. Quia repudium in lege veteri, cui in nova ſucceſſit divortium, conveniebat ſolis viris. 2. Quia Chriſtus *Matth.*5. & 19. loquitur de ſolis viris. 3. Quia uti aliqui volunt, conſuetudo habet, ut hoc non concedatur uxoribus. Hanc ſententiam Sanch. *l.* 10. *d.* 3. & Sperell. *dec.* 140. *nu.* 3. vocant falſam, & temerariam, tenentque oppoſitum Conc. PP. S.Th. & Theologi paſſim cum Beja *p.*2. *caſ.*26. Pignat. *t.*9. *conſ.* 139. *à n.*122. Averſ. *ſ.*1. hinc Can. *Chriſtiana*, 32. qu.5. dicitur, *Chriſtiana religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condemnat ..... vir utique ſubmovebitur, ſi ejus flagitium detegatur ...... neque enim adultera uxor dimittenda eſt, & vir mæchus retinendus.* Ratio autem eſt, quia licèt non ita cenſeatur fœdum in viro, tamen leges pœnales non ita accuratè ponderant quantitatem culparum, ſatis enim eſt in utraque eſſe ſufficientem cauſam pœnæ. Unde Reſp. *Ad* 1. Divortium non in omnibus ſucceſſit repudio. *Ad* 2. Chriſtus expreſſit de viris ſolis: fortè quia fœminæ frequentiùs in hoc delinquunt. *Ad* 3. Non eſſe conſuetudinem contrariam, conſtat ex praxi.

432 §.7. Ut per Judicem decernatur ſeparatio, debet adulterium probari ſaltem per propinquas, & violentas præſumptiones, uti cum communi Sanch. *l.*10. *diſt.*12. de Luca *de Matrim. d.*13. & fusè Sperell. *dec.* 140. *à nu.*8. Videri poſſunt etiam, quæ dixi *l.*4. *à n.*1434. De præſumpt. & probat. Et verbo hic inſinuandum eſt, quòd adulterium prohibeatur in judicium deduci, niſi ad inſtantiam mariti, Patris vel fratrum, quorum querela non debet eſſe extorta, ſed libera, aliàs inquiſitio eſt irrita, uti ex Jure & authoribus probat Pignat. *to.*9. *conſ.*153. Prætereà notandum eſt, accuſationem adulterii poſſe eſſe vel criminalem, ſi fiat ad pœnam ſeu vindictam publicam, vel civilem, ſi fiat ad divortium, aut privationem dotis, vel purè denunciativam, quæ poteſt eſſe, aut charitativa, ſi fiat tantùm ad impediendum peccatum, aut canonica, ſi ad impediendum v. gr. Matrimonium cum affine, aut promotionem ad Beneficium. Et pro majore præjudicio, quod provenire poteſt ex diverſis iſtis accuſationibus, requiritur etiam major certiorque probatio, ſic enim ad denunciativam ſufficit ſemiplena probatio per teſtem unum, vel per famam nixam probabilibus indiciis: ad civilem requiritur plena: ad criminalem pleniſſima, Krim. *à n.*2441. Quamvis autem accuſatio adulterii ad pœnam aliam præſcribatur lapſu quinquagennii, tamen nunquam præſcribitur in ordine ad petendum divortium, Sanch. Farin. Pignat. *to.*9 *conſ.*139. *n.*125.

§.8. Si uxor malè, & injuſtè tractata ſit quaſi ejecta à viro, 433
etiam negante alimenta, & conjugale debitum, ideoque abiens in eo exilio fiat adultera, virum adhuc poſſe facere divortium, dicunt Sanch. Dic. *d.*8. *n.*37. Burgh. *cent.* 3. *caſ.*37. nam ita videtur decidi Cap. *Significaſti* & Cap *Ex litteris*, De divort. quia vir per hoc, quòd cauſam adeò remotam adulterii dederit, non cenſetur in illud conſenſiſſe, vel intendiſſe. Oppoſitum tenent S.Th. Angel. Ledeſm. Covar. Vega, Tiraq. & alii: ſic enim de denegante debitum dicitur Can. *Si tu*, 37. q.2. *ſi tu abſtines ſine uxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abſtinentiæ*, idem autem eſt in caſu ſævitiæ, ejectionis vel negatorum alimentorum. Averſ. *ſ.* 3. & Krim *à nu.*1534. rectè conciliant has ſententias, & tenent cum prima, ſi vir non intenderit, nec prudenter prævidere potuerit adulterium uxoris: è contrà, ſi intenderit, vel prudenter prævidere potuerit, tenent cum ſecunda, ſic enim valent textus, & rationes pro utraque ſententia adductæ. Et ideo Tabern. & Krim. *à nu.*2428. rectè concludunt, ſi alteruter conjux per longum tempus, v.gr. per 5. aut 6. menſes contra juſtitiam negarit debitum alteri conjugi, quem ſatis ſciebat ideò fore in periculo proximo incontinentiæ, cenſeri cauſam ſecuti adulterii, ideòque non poſſe proptereà petere divortium.

§.9. Etiam tum non licèt expellere adulterantem, quando 434
ab altero conjuge data eſt adulterandi facultas expreſsè, vel tacitè, Averſ. *q.*23. *ſ.* 3. Hinc ſi vir, cùm poſſit abſque gravi incommodo, non prohibeat adulterium uxoris, cenſetur conſentire, L.2. Cod. Ad L. Juliam. De adult. Oppoſitum tamen de uxore dicunt Sanc. Tanct. Caſpenſ. Krim. *nu.*1541. quia uxores non habent authoritatem illam, nec communiter audent corripere viros, ergo, quamvis taceant, non ideò cenſentur conſentire. Contradicunt valdè probabiliter Averſ. & Maſtr. *n.*131. quia vir, & uxor quoad debitum conjugale ſunt pares, & ſi uxor audeat virum ejicere, magis deberet corripere.

§.10. S. Bonav. Durand. Palud. Sanch. Caſtrop. Gonet. *c.*9. *q.* 435
13. Krim. *num.*1528. & Juriſtæ multi dicunt, ad pœnam divortii ſufficere, ſi adulterium ſit commiſſum, etiam ex metu gravi, quia quamvis metus gravis aliquando excuſet à pœnis Jure humano ſtatutis, non tamen ab hac, quæ uti *n.*426. inſinuatum eſt, quaſi de Jure naturæ conſequitur hoc delictum. Oppoſitum tenent Abb. Sylv. Roſell. Tabien. Graff. Averſ. *q.*23. *ſ.*3. qui extendunt etiam ad caſum, quo mulier præ verecundia, & metu infamiæ non clamaverit, quia Can. *Propoſito*, 32. *q.*1. dicitur de Lucretia gravi metu compulſa ad adulterium, *mirabile dictu, duo fuerunt, & adulterium unus commiſit*: unde videtur colligi, quòd copula ex tali metu facta non cenſeatur pro foro externo adulterium. Hæc ſententia eſt probabilis, ſed prima videtur probabilior. Quòd ſi uxor violentè eſſet cognita, eſſet adulterium tantùm materiale, nec ideò ejici poſſet.

§.11. Docet Gonet. *cap.*9. *qu.*8. divortium peti, & conce- 436
di poſſe etiam propter pollutionem, quia hæc videtur generaliter venire nomine fornicationis, refertque pro eo S. Aug. S.Th. S. Bonav. Toſtatum, Abbatem; ſed Sanch. *l.* 10. *d.*4. aliique plurimi cum Buſemb. & Maſtr. *n.*129. meliùs negant, quia per hanc non dividitur caro cum aliena per concubitum, quæ eſt ratio faciendi divortium ob fornicationem. Fatentur tamen valdè probabiliter S.Th. S. Bonav. Durand. Con. Tann. Hurt. Bonac. Sperell. *dec.* 140. *à n.*40. ſufficere ſodomiam cum tertia perſona: quod extendunt multi cum Buſemb. & Krim. *n.*1525. etiam ad beſtialitatem, quamvis præter citatos à Buſemb. contradicant Inn. III. Pont. & Averſ. *ſ.*1. eò quòd iſta non ſit copula apta ad generationem, per quam ſpuria proles in domum, vel familiam alterius conjugis induci poſſit; quod videtur directiùs repugnare Matrimonio: & ſicuti iſta ſcelera non ſufficiunt ad inducendam affinitatem, vel irregularitatem bigamiæ, ita nec videntur ipſis ſufficere ad divortium: ſed ratio noſtra eſt, quia per iſta verè dividitur caro, & adulterans fit una caro cum

altera

Digitized by Google

altera perſona vel beſtiâ, & quidem maximè contra naturam, Maſtr. ſuprà agnoſcit utramque ſententiam eſſe probabilem.

437 §.12. Si adulterium ſit certò commiſſum, divortium quoad torum, ſive denegationem debiti, quæ actio privata eſt, fieri poteſt authoritate propria, uti habet communis cum S. Th. De divortio etiam quoad habitationem, cum hoc ſit quid publicum, eſt major difficultas, nam ſaltem quamdiu adulterium eſt occultum, docent S.Th. S.Bonav. S.Anton. Durand. Bellarm. Becan. Sperell. *dec.* 138. Averſ. *ſ.*2. & alii multi, fieri non poſſe authoritate propria, quia ita videtur ſtatui Can. *Sæculares* 32.qu.2.Can. *Multorum* 33.qu.6.Can. *Porrò*. De divort. Et Rationes ſunt. 1. Qui Matrimonium tale publica authoritate Eccleſiæ celebratum eſt, ergo ſine ea non eſt ab eo recedendum. 2. Quia quoad publica, nemo in propria cauſa debet eſſe Judex. 3. Quia divortium tale eſt pœna publica, ergo debet provenire à Judice. Excipiunt aliqui, ſi nocens ad vitandam infamiam ſua ſponte vellet cedere: alii addunt, ſi innocens probare non poſſet in foro externo, dicunt enim tum communiter omnes poſſe clàm ſe ſubducere, prætexendo negotia alibi, per hoc enim nocenti nullam injuriam facit. E contrà innocentem invito etiam nocente abſolutè poſſe ſeparare ſe etiam quoad habitationem docent Nav. Sot. Henriq. Rebell. Con. Regin. Bonac. Caſtrop. Dicaſt. Sanch. *l.*10.*d.*12.*n.*31. Burgh. *cent.* 2.*caſ.*38. Krim. *n.*1544. quia Chriſtus, ſupremus Judex, *Matth.* 19. videtur abſolutè dare facultatem dimittendi propter fornicationem, neque ullum aliud Jus clarum dicit expectandam eſſe ſententiam alterius Judicis humani, maximè cùm ſecundùm dicta *n.*426. id de Jure naturæ licitum ſit. Accedit, quòd conditio ad retinendam obligationem Matrimonii etiam ex authoritate Eccleſiæ ſit non diviſio carnis, ergo hac diviſione facta, non manet obligatio. Denique jus divortii naſcitur ex delicto, & non ex publicitate, ergo poſito delicto, etiam occulto, eſt jus ad divortium; Et ideo Sanch. Pignat. *to* 9. *conſ.*139. *nu.*124. docent uxorem innocentem poſſe recedere à domo mariti, nec reverti, niſi expulſa concubina. Sententia hæc eſt probabilis pro foro conſcientiæ, attamen altera S.Th. videtur probabilior: & in utraque ſententia Judex à nocente imploratus debebit innocenti mandare, ut redeat, donec probet alterius delictum, Cap. *Litteras*, & in ſimili Cap. *Ex conqueſtione*, De reſt. ſpoliat. faceturque hoc etiam Sanch. *à num.*16. & pluribus oſtendit Sperell. ſuprà.

438 §.13. Si adulterium uxoris ſit certum, & publicè notorium poteſt vir invita uxore, & propria authoritate non tantùm ingredi Religionem, uti habetur Cap. *Significaſti*, De divortio, ſed etiam ſuſcipere ſacros Ordines, uti cũ communi Sanch. *l.*10.*d.*11.*n.*16. Pont. Perez, Pign. *to.*8.*conſ.*133. Tum autem etiam cenſetur hic eſſe notorium, ſi ſint probationes in promptu. Plura de probatione adulterii habet Pignat. *to* 10.*conſ.*3.

439 §.14. Si ex divortio oriatur ſcandalum, uti fieret communiter ex eo, quòd Matrimonium privata authorite diſſolveretur, vel quoad vinculum, vel quoad habitationem, in omnium ſententia debet diſſolutio fieri authoritate Eccleſiæ, ut ſic obvietur ſcandalo, quod maximè valet in caſu dubii de cauſa divortii, tum enim eſt poſſeſſio pro Matrimonio quoad omnia ſervando.

440 §.15. Hæreſin Matrimonio ſupervenientem ſufficere ad divortium habetur Cap. *Quæſivit*, Cap. *De illa*, Cap. *Quanto*, De divortiis, Cap. ult. De converſ. conjug. & alibi: Attamen rectè negat *S.Th.* in 4.diſt.39.q.1.art.1.ad 3. *procedi poſſe ad divortium propter unum actum infidelitatis, ſed propter conſuetudinem, quæ pertinaciam oſtendit, in qua infidelitas perficitur*, debet enim eſſe hæreſis, quia ſignificat pertinaciam, & ſufficit ad ſeparationem, non tantùm quoad habitationem propter periculum perverſionis, ſed etiam quoad torum, *quia* inquit S.Th. ſuprà, *eſt contra Matrimonii bonum, quod eſt proles educanda ad cultum Dei*: Poteſtque pars catholica recedere authoritate propria, quia Cap. *De illa*, De divortiis dicitur, mulierem, quæ abſque judicio Eccleſiæ à viro in hæreſin lapſo receſſerit, eſſe reddendam, quando vir ad fidem redierit. Et additur, illo caſu eſſe compellendam, ut ad illum redeat: unde licèt vel ipſa Religionem, vel vir ſacrum Ordinem ſuſcepiſſet, redire deberet ad converſum, attamen ſi judicio Eccleſiæ facta eſſet ſeparatio, catholicus non teneretur recipere converſum, ſed poſſet mutare ſtatum, aut etiam in ſæculo ſic permanere ſeparatus, uti habetur Cap. *De illa*, docentque Gonz. Pont. Krim. *n.*1554. contra Barb. Hæreticus tamen converſus non poſſet ſine conſenſu catholici mutare ſtatum; quòd ſi mutaſſet, poſſet ab illo revocari. Hæc omnia pluribus deducit, Averſ. *ſ.*9 citatque Authores in oppoſitas ſententias hic valdè diviſos.

Objic. Chriſtus *Matth.* 5. & 19. dicit, viro non licere dimittere uxorem, *excepta cauſa fornicationis* ſive adulterii, ergo hæreſis non eſt ſufficiens cauſa divortii. *Reſp.* Omiſſis variis explicationibus, quas refert Averſ. *ſ.*9. *§.ult.* dici poteſt, Chriſtum voluiſſe ſolum adulteriũ eſſe ex Jure divino cauſam perpetui divortii, quamvis aliæ cauſæ poſteà ex Jure eccleſiaſtico ſint additæ ad divortium ſaltem ad tempus, & tales ſunt etiam ſcandalũ, ſævitia, morbus contagioſus, mutuus conſenſus &c.

§.16. Divortium fieri non poteſt ob quodvis crimen, nam 441
Alex.III. Cap. *Quæſivit* De divortiis, declarat, *quod mulier pro furo vel alio crimine viri ſui, ab eo ſeparari non debet*, poſſe tamen quandoque fieri etiam propria authoritate ex aliis etiam cauſis, ſi ita poſtularet præceptum correctionis fraternę, metus injuſti damni, aut etiam periculum ruinæ ſpiritualis, ſecundùm illud Matth. 18. *ſi manus tua, pes tuus, oculus tuus ſcandalizat te &c. projice abs te*: Eſtque hoc de Jure naturæ, quo quiſque obligatur ſtudere ſaluti ſuæ: ſed hæc intelliguntur ad tempus, nam *ceſſante neceſſitate illud quoque ceſſat, quod pro neceſſitate factum eſt*, Can. *Ordinationes* 9. qu. 1. Videri poteſt Averſ. *q.*23.*ſ.*10.

§.17. Circa cauſam divortii ob ſævitiam, Cap. *De Bene-* 442
dicto, 32.q.1. conceditur divortium, etiam nocenti poſt adulterium, ne perpetuis vexationibus crucietur. Nec in caſu ſævitiæ locum habet compenſatio, quia ſi mutuò aliter ab altero ſibi timeat, uterque poteſt divertere. Non ſufficit autem eſſe malè tractatum de præterito, ſi pro futuro non timeatur malum grave, quia non conceditur ad ulciſcendam, ſed evitandam injuriam ſaltem probabiliter imminentem. Etſi ſit periculum in mora, fieri poteſt authoritate propria, aliàs per Judicem, qui ſolus ſeparare poteſt in perpetuum, ſi non ſit ſpes remedii. V. Averſ. *q.*23.*ſ.*10. & præcipuè Sperell. *dec.* 139. ubi adductis legibus, Authoribus, & rationibus, probat ſequentia, 1. ſi vir moderatè, & ex cauſa uxorem verberaverit, ad quod jus habet, non ideò poteſt uxor divertere, nec ideò tenetur vir conjugi conſulere per remedium cautionis. 2. Si vir ſæpiùs percutiens exceſſerit modum domeſticæ correctionis, adeòque fuerint atrocia verbera, ſitque ideò prudens timor novæ moleſtiæ gravis, non ideò ſtatim concedenda eſt ſeparatio tori, ſed ſufficere poterit cautio pignoratitia, fidejuſſoria, & quandoque juratoria tantùm de non offendendo impoſterùm. 3. Quando concurrunt ſæpiùs exercita atrox ſævitia & talis prudens timor futuræ, ut non videatur ſufficienter conſultum per cautionem, Cap. *Litteras*, De reſtit. ſpoliat. conceditur divortiũ in verbis: *Si tanta ſit ſævitia, ut mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas provideri, non ſolùm non debet ei reſtitui, ſed ab eo potius amoveri*. Quandonam dicatur ſævitia vel atrox verberatio, dat exempla Sperell. *à n.*62. qui *dec.* 138.*n.*70. notat uxori de ſævitia viri conquerenti non credi, niſi illam probet.

§.18. *Cùm quilibet ad renunciandum juri ſuo liberam habeat* 447
facultatem, Cap. *Ex conſcientia*, De crimine falſi, & divortium ſit pœna delinquentis, ac favor innocentis, eo non tenetur innocens uti, ſi nolit, Sanch. *l.*10.*d.*13. Krim. *n.*1542. Docent quidem *S.Th. Bonav. Caj. Sylv.* aliique multi peccare virum, ſi permaneat in conſortio adulteræ, nam Cap. *Si vir*, De adulteriis dicitur: *Si vir ſciens uxorem ſuam deliquiſſe, quæ non egerit pœnitentiam, ſed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & ejus peccati particeps*: Et ſimiliter *Nav. Sot. Bon. Gob.* & alii docent ex Cap. *Si quis uxorem*, 1.32.q.1. teneri etiam uxorem dimittere adulterum ſe non emendantem; quæ vera ſunt, ſi ita poſtulet præceptum correctionis fraternæ, vel ſcandali vitandi: de cætero rectè oſtendit Averſ. *ſ.*5. correctionem illam per dimiſſionem rarò profuturam, quia conjux dimiſſus magis & liberiùs indulgebit adulteriis: ſcandalum autem faciliùs tolletur, & cum majori ſpe pœnitentiæ, ſi privatim & publicè pergat arguere & abſtrahere. Nec ideò vir retinens talem uxorem cenſebitur eſſe cauſa damni legitimi hæredibus cauſandi, ſi fortè adultera concipiat ex alieno, id enim ipſe, quantùm in ſe eſt, impedit, uti ſuppono, nec ſemper tenetur aliquis cum gravibus ſuis incommodis aliena damna cavere.

§.19. Poſt ſententiam divortii perpetui ob fornicationem, 448
poteſt innocens ſine conſenſu nocentis mutare ſtatum, ſuſcipiendo ſacros Ordines vel Religionem, Cap. *Conſtitutus*. Cap. *Mulier*. De converſ. conjug. & hoc eſt, quod dixi l. 6. p. 2. num. 2220. tenetque communis cum Pign. *tom.*10.*conſ.*3. Poſt ſententiam divortii non perpetui, ſed ad tempus, donec nocens v.g. emendarit mores, innocens non poteſt mutare ſtatum, uti nec ſi ſeparaverit ſe authoritate propria, nam nocens ſaltem emendatus poſſet implorare Judicem, & repetere conjugem, cujus reſtitutio verget in ſcandalum, aut etiam in damnum ſtatus religioſi vel clericalis.

§.20. Quando innocens mutat ſtatum, v.gr. ſuſcipiendo 449
ſacros Ordines vel Religionem, poteſt nocens etiam ſine voto vel præcepto cõtinentiæ remanere in ſæculo, nullibi enim præcipitur huic tale votum vel cõtinentia, unde mutuo innocente conjuge, poterit inire aliud Matrimonium, Averſ. *q.* 23. *ſ.* 8. Attamen Pign. *t.*3.*conſ.*42. refert aliquas declarationes Congregationum, quæ dicunt ſaltem ubi eſt periculum incontinentiæ, ſi adulter ſuſcipiat ſacros Ordines vel Religionem, innocentem manentem in ſæculo debere continentiam vovere.

§.21. Si conjugatus poſt ſententiam perpetui divortii aſſumens Religionem vel Ordines, neget ſe eſſe conjugatum, probabilius eſt cũ Averſ. *q.*23.*ſ.*8. contra *Sanch.* peccare mortaliter, quia eſt res valdè notabilis, & Superior vel Epiſcopus habebat

Digitized by Google

jus interrogandi, ergo alter obligationem manifeſtandi, cùm poſſint cauſæ vel circumſtantiæ promotionem talem impedire.

451 §.22. Si divortium ſit propria auctoritate factum, & innocens non immutaverit ſtatum, tenetur recipere nocentem, ſi emendaverit ſe, & non ſit prudens periculum relapſus, Can. *Quod autem* 32. q.2. Can. *Si vir*, De adult. Can. *Ego dixi*, 34. q. quamvis Aver. ſ.6. putet ibi non imponi obligationem ſed aſſeri convenientiam & quandam æquitatem. E contrà ſi divortium propter fornicationem in perpetuum per ſententiam Judicis factum ſit, innocens cogi non poteſt ad recipiendum, niſi committat ſimile crimen, Can. *De benedicto*, 32. q.2. Can. *Admonere*, 33. q.1. Cap. *Gaudemus*, de converſ. conjug. Poteſt tamen etiam tum, ſi velit, propria auctoritate recipere, ut habet communiſſima cum Averſ. ſ.6. quia ſententia lata eſt in favorem innocentis, *& quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum*, Reg.61. Juris in 6. Teneturque nocens ſeparatus privata auctoritate innocentis, redire, ſi revocetur ab innocente, & de licentia ejus non immutarit ſtatum, imò quamvis per ſententiam ſit ſeparatus, non poteſt immutare ſtatum ſine conſenſu ſaltem tacito innocentis, quia hic retinet jus eum revocandi, ſi velit, ergo nocens tenetur redire, S.Th. S.Bonav. S.Anton. Sylv. Angel. Sanch. Pont. Averſ. ſ.6. & 8. Maſtr. n.135. Krim. n.1580. Si tamen innocens per ſententiam ſeparatus ter cum congruo intervallo temporis, aut ſaltem per biennium rogatus, renuat recipere nocentem emendatum, hic poterit abſque illius conſenſu in Religione profiteri, Cap. *Gaudemus* ſuprà, Authent. *Sed hodie*. Cod. de adult.

452 §.23. Sanch. l.10. d.14. n.2. docet, ſi innocens internè tantùm condonet delictum, non poſſe poſteà in conſcientia intentare divortium: ſed melius contradicit Aver. ſ.7. quia in commercio humano interna volitio non obligat, ſi nullo ſigno manifeſtetur; imò quamvis innocens externè manifeſtet, ſi nocens non acceptet, ſed recuſet, probabilius eſt contra eundem *Sanch.* innocentem poſſe condonationem ſuam revocare: talis enim gratia inter homines cenſetur indigere tacita ſaltem acceptatione.

453 §.24. Si innocens conſcius delicti, ante vel poſt ſententiam divortii petat, aut alteri petenti reddat debitum, hoc ipſo pro foro externo præſumitur condonare, cùm id liberè faciat, nec obligatus: aliud tamen eſt, ſi faceret coactus per metum, aut ſententiam, vel ex errore, *S.Th. S.Bonav. Dur.* Addit *Averſ.* etiam tactus, amplexus, oſcula eſſe ſufficientia ſigna condonationis internæ, cùm ordinentur ad copulam. Et idem eſt, ſi redeant ad mutuam familiaritatem, menſam, vel cohabitationem eandem: Si tamen reipſa internè nollet condonare, quamvis etiam fictè diceret ſe condonare, non ideò pro foro conſcientiæ perderet jus, quia ceſſio requirit conſenſum internum, uti donationes aliique contractus, ſecundùm dicta l.3. p.2. n.608. *Sa, Sanch. Averſ.* contra *S.Bonav. Sot.* & alios. *Nec obſtat*, quòd ita fingendo videatur facere injuriam, *nam* cùm non cauſet damnum, injuria non eſt talis, ut ideò teneatur poſteà ſincerè condonare. Imò ſi innocens talia ſigna condonationis ponat, habendo ſe indifferenter, non cogitando an condonet vel non, aut ignorando, quòd talia ſigna ſufficiant ad condonationem, *Averſ.* probabilius dicit contra *Sanch.* in conſcientia non teneri poſteà condonare, quia videtur requiri expreſſa voluntas cedendi hoc ſuo multùm æſtimabili jure.

454 §.25. Quamvis crimina conjugum utrimque non ſint omninò æqualia, quia v.gr. unum eſt occultum, alterum publicum, unum adulterium, alterum inceſtus, vel ſodomia: item quamvis unus ſemel tantùm, alter decies commiſerit adulterium, nihilominùs hæc crimina compenſant ſe, nec datur locus divortio, uti colligitur ex Cap. *Tua fraternitas* De adult. conjug. docentque *S.Th. S.Bonav. Palud. Gabr. Sanch.* & alii cum Averſ. ſ.4. contra *Hoſtienſ. Joannem Andr.* & alios. Et univerſaliter, ut crimina ſe compenſent, requiritur, & ſufficit, quòd utrumque de ſe det juſtam cauſam divortii, tunc enim cenſentur paria, id eſt, pariter per ſe ſufficientia ad divortium, Maſtr. n.132.

Objic. Ex dictis, adulterium & hæreſis ſufficiunt ad divortium, & tamen ſi uxor labatur in adulterium, vir in hæreſin, hæc crimina non compenſant ſe, ſed uxor poteſt divertere à viro. *Reſp.* Aliqui cum Krim. n.1563. probabiliter dicunt, cùm crimina illa ſint planè diſparata, & hæreſis directè non ſit contra fidem Matrimonii, quòd nullo modo ſe compenſent, ſed ſinguli poſſint petere ſeparationem, Sanch. Pont. Averſ. ſ.9. etiam probabiliter dicunt hæreſin ex diſpoſitione ſpeciali Juris neceſſariò cauſare divortium, & ideò, ubi illa intervenit, non dari compenſationem, ſed ſeparationem neceſſariò faciendam eſſe, quod verum eſt, & quidem ex præcepto naturali, ſi adſit periculum perverſionis: è contrà, ſi hoc periculum abſit, probabiliter dicunt *S. Anton. Sylv. Arm.* & alii, dari etiam inter illa crimina compenſationem, & neutrum poſſe ab altero divertere: & ideò poſteà fatetur cum aliis *Averſ.* poſſe cum hæretico dimiſſo fieri reconciliationem, quamvis hæreſin non dimittat, dummodò abſit perverſionis, aut alterius mali periculum, quod abeſſe poteſt: quando autem ex diſpenſatione Eccleſiæ contrahitur Matrimonium catholici cum hæretico, omnes fatentur fieri non poſſe divortium. Similiter docet cum communi Pignat. tom.7. conſ.51. ſeparari non debere conjuges, primo hæreticos, ſi eorum unus convertatur ad fidem, quamvis inter eos ideò ortæ eſſent aliquæ diſſenſiones; hinc ſuprà num.440. tantùm locuti ſumus de hæreſi ſuperveniente Matrimonio inter catholicos contracto.

§.26. Si uterq; commiſerit crimen ad divortium ſufficiens, 455
ſed unus egerit pœnitentiam, alter autem pergat in crimine, *S. Anton. Sylv.* & alii putant primum poſſe facere divortium, qui per pœnitentiam quaſi rediit ad ſtatum innocentiæ. E contrà Ledeſ. Hurt. Pont. l.9. c.17. & alii dicunt, quòd crimina pergant ſe compenſare, cùm antecedenter ſint poſita. S.Bonav. Henriq. Regin. Con. Bon. Sanch. Averſ. ſ.4. Maſtr. n.132. probabilius tenent cum prima ſententia, ſi pœnitens alterum admonuit, qui tamen contumaciter pergat; ſi autem non admonuit, tenent cum ſecunda, quia ille pergens necdum cenſeri poteſt contumax.

§.27. Si vir etiam poſt ſententiam divortii committat ſimile 456
crimen, antequàm ſtatū mutaverit per religioſam profeſſionem, vel ſacros Ordines, Cap. *Ex litteris*, De divort. jubetur redire ad dimiſſam, & ita etiam docent Con. Hurt. Averſ. Maſtr. n.133. quia vir manebat obligatus fide Matrimonii, ergo ſi hanc frangat uxori dimiſſæ, delicta ſe compenſant. Addit Pignat. to.8. conſ.148. etiam poſſe revocare dimiſſam, ſi ſit in periculo incontinentiæ, quamvis ipſa cum conſenſu viri emiſiſſet votum caſtitatis. Rectè tamen notat Averſ. ſ.4. virum non teneri ſe prodere, vel offerre non petenti, aut ignaræ ſui criminis; imò ſi ſententia Judicis ſeparatus ſit, probabilius videtur non teneri redire, niſi per Judicem compellatur: attamen etiam probabiliter dicunt Caſtr. & Krim. n.1577. contra *Sanch. & Laym.* quamvis ſententia divortii tranſierit in rem judicatam, id eſt, quamvis tēpus à ſententia Judicis appellandi jam eſſet elapſum, nihilominùs innocentem in conſcientia teneri reconciliari, ſi ſimile crimen committit, quia non habuit, nec ſententia dabat ipſi jus divertendi, niſi quādiu innocens eſſet, quia ſi fiat ſimiliter nocens, nullum ampliùs jus habet. Excipit rectè Pont. l.9. c.20. n.7. ſi fieret ſimiliter nocens, poſtquàm profeſſionem vel ſacros Ordines ſuſcepiſſet, quia tum non deberet præjudicari juri, quod Religio, vel Ordo legitimè acquiſiviſſet.

§.28. Si etiam poſt plurimos annos oſtendatur ſententiam 457
divortii fuiſſe latam ex falſis cauſis, vir debet redire ad dimiſſā, quamvis in Religione profeſſus ſit, vel ſacros Ordines ſuſceperit, quia talis ſententia, in quantùm eſt contra innocentem, nunquam tranſit in judicatum, quin ipſi liceat per viam querelæ cōtra eam agere, quamvis non per viam appellationis, manſitque jus dimiſſæ, quod Judex noluit tollere, S.Th. S. Bonav. Sanch. l.10. d.9. Caſtr. Krim. n.1578. & à n.1571. ſi tamen etiam dimiſſa profeſſa eſſet in Religione, *Sanch.* putat ceſſiſſe juri ſuo, ſed adhuc contradicit *Caſtr.* quia neuter validè conſenſit, cùm error in ſubſtantia dederit cauſam. Et Krim. nu.1579. dicit hoc eſſe probabilius, quamvis n.1677. etiam oppoſitum teneat.

§.29. Quid dicendum ſit circa alimentationem alterius 458
conjugis, quando divortium factū vel ſine culpa conjugis, dixi l.3. p.1. à n.710. Si autem culpa patris factum ſit divortium, liberi apud matrem educantur expenſis patris, ſi factum ſit culpa matris, educantur apud patrem expenſis matris, uti ſtatuit Jus apud Sperel. dec.138. n.104. poteſtque videri etiam Krim. n.1584. An verò uxori adulteræ debeantur alimenta, pars acquiſitorū, reſtitutio dotis ſaltem per hæredes, ſi maritus obierit, dixi l.3. p.1. à n.714. Et de illis videri poteſt etiam Sperell. à n.20. ubi inter cætera putat lite pendente deberi conjugi, contra quem agitur, ſi ex ſuis aliundè non habeat, uti etiam debentur Monacho contra Abbatem litiganti, ſi nempe adſit præſumptio boni juris. An autem talis litigans debeat fidejubere de refundendis expenſis in caſu ſuccumbentiæ, examinat Sperell. à n.97. poſſuntque etiam multa circa iſta videri apud Krim. n.1585. uſque ad 1608.

De divortio videri poteſt etiam Gob. in *Exp. tr.* 10. n.714. ubi in compendio redigit ea, quæ in *Quinario tr.* 5. à c. 32. *uſque ad* 45. fusè de illo diſputarat. Quid dicendum ſit de donationibus inter conjuges, ac reſtitutione dotis, quando ſupervenit divortium, videri etiam poteſt fusè Krim. à n.1685.

CAPUT III.

De impedimentis Matrimonii. 459

DUplicis generis ſunt impedimenta, quædam illicitum „ tantùm, alia inſuper irritum Matrimonium reddunt: „ Priora dicuntur *impedientia*, Poſteriora, *dirimentia*.

DUBIUM I.

Quæ ſint impedimenta impedientia tantùm?

REſp. Præter peccatum mortale, & excommunicationem, „ ſex potiſſimùm reddunt Matrimonium mortaliter illicitum, ſcilicet: „

„ *Eccle-*

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriarum,
Atque catechiſmus, crimen, ſponſalia, votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Dicitur I. *Vetitum*, id eſt, prohibitio Eccleſiæ, quæ fit ab Epiſcopo, vel Parocho ob dubium impedimenti alicujus, vel inhabilitatis inter copulandos, Bon. *q.*1.*p.*14.*n.*1.

Dicitur II. *Tempus feriarum*: quòd ſecundùm Trid. *ſeſſ.*24.*c.*10. *de ref.* incipit nunc ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam incluſivè, & à die Cinerum uſque ad Octavam Paſchæ incluſivè. Quo tempore non prohibetur ipſe contractus, aut ejus conſummatio, ſed tantùm nuptiarum ſolemnitates, ut eſt benedictio nuptiarum, ſolemnis ſponſæ in domum ſponſi traductio, ſolemniora convivia, & tripudia, &c. Neque Trid. *ſeſſ.*24. *c.*1. prohibet Matrimonium conſummari ante benedictionem, ſed tantum hortatur, ne fiat. V. Bon. *q.*3.*par.*14. Sanch. *l.*7.*d.*7. Kon. *d.*30. Fill. *t.*10.*p.*2.*c.*9. Perez *d.*43.*ſ.*10.*n.*7.

Dicitur III. *Catechiſmus*. Quod impedimentum contrahitur ab eo, qui reſpondet pro infante, quando ſupplentur ceremoniæ poſt Baptiſmum collatum in neceſſitate, ſed videtur ſublatum per *Trid.* ſecundùm *Sanch. Fagund. Kon. Fill. &c.* qui ideo monet Parochos, ut in libro diſtinguant patrinos catechiſmi à patrinis Baptiſmi. V. Bon. *l. c.*

Dicitur IV. *Crimen*, ut 1. inceſtus cum conſanguinea conjugis in primo, vel ſecundo gradu, ſcienter admiſſus, (qui impedit Matrimonium cum quacumque alia perſona V. Perez *d.*23.*ſ.*5.) vel cum propria matre vel filia. 2. Raptus alienæ ſponſæ. 3. Uxoricidium. 4. Presbytericidium. 5. Suſceptio propriæ prolis ex Baptiſmo, ad impediendam redditionem debiti. 6. Publica pœnitentia quamdiu durat. 7. Matrimonium cum Moniali. Verùm hæc per non uſum ſunt ſublata, ut Laym. hic *c.*15. ex Nav. Sanch. *d.*17. Kon. *dub.* 3.

Dicitur V. *Sponſalia*, cum una contracta, & non diſſoluta, Kon. *dub.* 3. Sanch. Fill. Bon. *n.* 5.

Dicitur VI. *Votum*, ſcilicet ſimplex, ſive caſtitatis, ſive Religionis, ſive non nubendi. V. Sanch. *d.*13. Regin. *l.*31. *n.*184. Bon. *n.*7.

Dixi in Reſponſione, *potiſſimùm*, quia præter ſuprà dicta alia tria impedimenta numerantur.

Primum, eſt clandeſtinitas: etſi enim valeat Matrimonium clandeſtinè contractum, ubi *Trid.* non eſt receptum, non licet tamen ſub mortali. Ubi autem Tridentinum eſt receptum, ſaltem quoad punctum Matrimonii, eſt irritum, de quo ſequenti dubio.

Secundum, omiſſio benedictionis; quia ſine hac, etſi validè, illicitè tamen contrahitur Matrimonium, ſaltem primum, ut ex C. *Noſtrates*, & C. *Sponſus q.*5. docet Bon. *q.*4. *p.*6. *n.*2. Sanch. *l.*7. *d.*82. Sà, Henr. Filliuc. &c. Qui tamen concedunt non eſſe mortale, intellige, per ſe loquendo; nam per accidens, ratione præcepti particularis, ſcandali vel contemptus, (ut ſi omittant nihili faciendo, ac ſi eſſet res vana vel vile ac puerile haberet ei ſe ſubjicere) docet Perez *d.*43. *ſ.*10.*n.*4. poſſe eſſe mortale. Dixi, *Primum*, nam ſecundæ nuptiæ non benedicuntur, niſi primæ non fuiſſent benedictæ. Quòd ſi autem alter conjugum ſit viduus, alter verò primas nuptias celebret, aut ſaltem nunquam fuerit benedictus, etſi jure antiquo non licuerit, nunc tamen quibuſdam locis conſuetudo habet, ut benedicantur, ut v. Bon. *l. c.* & patet ex Agenda. Debet autem fieri in tēplo à proprio Parocho, ſine cujus licentia ſi quis faciat, manet ipſo facto ſuſpēſus, donec abſolvatur ab Ordinario Parochi, à quo benedictio erat accipiēda.

Tertium, ſi contrahatur Matrimonium ſine prævis proclamationibus; ſine quibus etſi valeat, non licet tamen ſub mortali, ut habet communis, (quamquam Sanch. *l.*3.*d.*5.*n.*7. & Gaſp. Hurt. *d.*5.*n.*59. putent non eſſe mortale unam omittere, quando certum eſt moraliter nullum ſubeſſe impedimētum. Sed contrariū docet Perez *d.*42.*ſ.*1.*n.*7. ex Kon. & *Pontio*) niſi Epiſcopus vel ejus Vicarius diſpenſet, ut patet ex Trid. *ſeſſ.*24.*c.*1. quod circa eas præcipit ſequentia: 1. Ut fiant in Eccleſia, inter Miſſarum ſolemnia. Poſſunt tamen etiam fieri in oratorio, vel juxta Eccleſiam, aliove loco confluente magno populo. 2. Ut fiant à proprio Parocho vel alio Sacerdote de ejus licentia. 3. Ut fiant in Parochia propria, & quidem utriuſque contrahentis, uti declaravit Congregatio. 4. Ut fiant tribus diebus feſtis, non immediatis, continuis tamen, id eſt, qui feriatis quidem diebus, nullo tamen feſto, interpollentur. V. Bon. *q.*2.*p.*6. *Unde reſolves*,

I. Licet ſtatim poſt ultimam proclamationem contrahere, etiam eadem die: non licet autem differre ultra quatuor menſes, intra quos ſi non contrahant, repetendas eſſe denuntiationes, declaravit Congregatio *in ſeſſ.* 24.*c.*1. *de ref.* Imò *Rituale Romanum* duos tantùm menſes permittit, intra quos ſi non contrahatur, jubet repetere denunciationes, niſi videatur aliud Epiſcopo.

II. Poſt proclamationes tenetur ſub mortale, qui novit impedimentum, illicò denuntiare, quantumvis ſecretum eſſet, ad impedienda gravia mala, *v. gr.* inceſtum, ſacrilegium, &c. ſi tamen inde alteri periculum infamiæ naſceretur, is ex Charitate prius eſſe monendus, ut à Matrimonio deſiſteret, Sanch. *l.*3.*d.*13. Fagund. *p.*2.*l.*6.*c.*5. Henriq. Laym. *l.*3.*tr.*3.*p.*2.*c.*4.*n.*8. *&c. comm.* contra Pontium *d.*5.*q.*6. qui negat teneri denuntiare, ſi ſit occultum. Idemque tenet Perez *d.*43.*ſ.*6.*n.*1. *& ſeqq.* ſed cum hac limitatione, ſi tantùm audivit, & neſcit à quo: vel ſi pro foro interno ſit diſpenſatum, vel ſi metuat magnum ſcandalum aut periculum: vel ſi ſciat contrahentes eſſe in bona fide.

III. Contrahens ipſe, legitimè interrogatus de impedimento occulto, tenetur illud fateri vel Matrimonio abſtinere, niſi diſpenſationem pro foro conſcientiæ acceperit tunc enim fateri non tenetur: niſi Judex aliunde habeat ſufficientem probationem, Sanch. Sylv. v. Laym. *l. c. n.*10. v. Bon. *l. c.* Perez *d.*43.*ſ.*7.*n.*2.

IV. Parochus cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium, & remittere ad Epiſcopum, vel ejus Officialem, neque poteſt aſſiſtere, Sanch. *l.*3.*d.*15. Perez *ſ.*7.*n.*6. *&c.* contra *Pontium*. Niſi tamen ex ſola confeſſione noſſet, tunc enim nullo modo poſſet negare Matrimonium, ſive publicè ſive privatim petenti, neque illum admonere officii extra confeſſionem licèt in confeſſione poſſet ac deberet. Et tunc, ſi quidem ſine magno ſcandalo à Matrimonio non poſſent deſiſtere, nec vellent, ſuadere, ut contrahant communi conſenſu, ſub conditione, ſi Papa diſpenſet, animo tantiſper cohabitandi, ut fratres (non autem quoad torum) donec accedat diſpenſatio, & iterum contrahant. Ita ex Beya & Pontio *l.*5.*c.*35. Perez *l. c.* qui addit, ſi id omninò nolint, perſiſtantque petere, debere Parochum adſiſtere.

V. Poteſt Epiſcopus vel ejus Vicarius, non autem Decanus ruralis, diſpenſare, vel ut una tantùm fiat proclamatio, vel ut fiant poſt contractum ſubitò factum coram Parocho & teſtibus, ante conſummationem, vel etiam ut planè omittantur, ſi juſta cauſa ſubſit, v.g. timor, ne alioqui malitiosè impediatur Matrimonium, pudor contrahentium, ſenium, inconſtantia, ſtatus diſparitas, metus ſcandali, infamiæ, incontinentiæ, &c. Bon. *l. c.*

VI. Etſi, quando per diſpenſationem contractum eſt Matrimonium ante proclamationes poſteà faciendas, conjux non teneatur, nec debeat alteri reddere debitum, prinſquàm factæ fuerint, quando tamen certi ſunt nullum ſubeſſe impedimentum, non peccare mortaliter conſummando, tenent Sot. Led. Texed. contra Sanch. apud Dian. *p.*9.*t.*8. *R.*19.

VII. Etſi Parochus diſpenſare non poſſit, poteſt tamen in caſu neceſſitatis per epikiam declarare, præceptū hoc hic & nunc nō obligare, v.g. ſi moriturus concubinam velit ducere, ob prolis legitimationem, Bon. *l. c.* ex Sylv. Sanch. &c.

ADDENDA.

QUæſt. 64. *Quid prætereà ſit notandum circa impedimenta tantùm impedientia?* R. §. 1. dari aliqua, quæ tantùm impediant, & non dirimant certum eſt, nam *multa facta tenent, quæ fieri prohibentur*. Cap. *Ad Apoſtolicam* De Regul. *Nec obſtat*, quòd Cap. *Tuæ fraternitas*. De ſponſis duorum, & can. *videtur nobis*, 35. q. 6. dicatur: Matrimonia contra interdictum Eccleſiæ inita, *poſſe irritari, rata non haberi*, nam primus textus tantùm dicit, conjuges poſſe ſeparari, donec conſtet de validitate: ſecundus autem loquitur de Matrimonio cum altera inito adhuc vivente prima uxore. Docet quidem Averſ. *q.*10.*ſ.*2. ſi Papa poneret interdictum cum clauſula irritante, fore impedimentum dirimens, ſed de hoc videri poteſt Krim. *dnu.* 1342. ubi oſtendit, quamvis in ejuſmodi cenſura etiam excommunicationis prohibeatur iniri Matrimonium, non ideò irritari. 460

§. 2. Raymund. apud Mendo *diſſ.* 12. *nu.*12. docuit, omne votum caſtitatis coram Epiſcopo, Parocho, vel alia perſona publica emiſſum habere ſufficientem ſolemnitatem ad dirimēdum Matrimonium, ſed certum eſt oppoſitum, nempe quòd aliquod ejuſmodi votum ſimplex caſtitatis ſit impedimentum tantùm impediens. *Dico*, aliquod, nam per aliquod etiam votum ſimplex caſtitatis poſſe dirimi Matrimonium conſtabit ex dicendis à n. 579. Ad quid autem teneatur, qui ante vel in Matrimonio vovit caſtitatem, virginitatem, cœlibatum, Religionem, ſacros Ordines, dictum eſt à n. 357. 461

§. 3. Quamvis fortè poſſint Epiſcopi diſpenſare in voto ſimplici caſtitatis in ordine ad contrahendum Matrimonium, tamen id non poſſe nequidem Superiores Regulares dixi l. 3. p. 1. nu. 563. Hinc Confeſſarios Mendicans habens juriſdictionem etiam Epiſcopalem nequit diſpenſare cum Caja in voto abſoluto caſtitatis, quamvis nuptiæ jam paratæ ſint, & cum ingenti infamia ac grandi incommodo ſuſpendi deberent, Soar. Sanch. Fagn. Laym. Caſtr. Barb. aliique communiter cum Burgh. *cent.* 2. *caſ.*32. contra Crouſers *in Reg. S. Franciſci cap.*7. *lect.*29. quia Epiſcopi ipſi id ad ſummum fortè habere poſſunt ex poteſtate extraordinaria, quam aliis ſubdelegare non poſſunt. 462

463 §.4. Qui vovit caſtitatem ſub conditione, *v.g.* ſi non inebriarit ſe hoc anno, tenetur voto, ſi hoc anno ſe non inebriat: ſi tamen anno necdum expleto Matrimoniũ ineat, non peccat, quia quando votum eſt pœnale vel conditionale non eſt obligatio expectandi eventum vel defectum conditionis pendentis à noſtra libertate. Quòd ſi poſtmodùm anno necdum expleto ſe inebriet, tenebitur in Matrimonio ita ſervare caſtitatem, atq; ſi poſt emiſſum abſolutè votum caſtitatis iniiſſet Matrimoniũ. E contrà, qui vovit caſtitatem ſub conditione, ſi hoc anno convaleſcat à morbo, peccat, ſi ante expletum annum ineat Matrimonium, quia eventus hujus conditionis non pendet ab illius voluntate, ergo tenetur eum expectare, Sanch. *in Decal. l.4.c.22.n.*11. Caſtrop. *tr.*15.*d.*1.*pu.*16.*n.*6. Gob. *tr.*9.*n.*87.

464 §.5. An ille peccet, qui obſtrictus voto caſtitatis vel Religionis init Matrimonium animo non conſummandi, ſed ingrediendi Religionem dixi *n.*423.

465 §.6. Qui vovit Religionem, ſi bona fide Novitiatum ingreſſus fuerit, & cum juſta cauſa exeat vel emittatur, ſatis fecit ſuo voto, nec tenetur tentare alium Ordinem, ſed poteſt Matrimonium inire, quia non cenſetur voviſſe profeſſionem, ſed ingreſſum in Religionem, qui eſt Novitiatus, Sanch. ſuprà *cap.* 16.*n.*93. Gob. *n.*101. addens aliquos docere etiam tum eſſe liberum, quando ſine juſta cauſa exit, dummodò ſeriò & ſine fraude Novitiatum ſit ingreſſus.

466 §.7. Durante Novitiatu Jus prohibet contrahi Matrimonium, quia Matrimonium eſt ſtatus alienus ab habitu aſſumpto, Caſtrop. *tr.*16.*p.*10.*n.*3. Similiter in diœceſi Leodienſi prohibetur, ne quis non confirmatus ineat Matrimonium, Marchantius apud Gob. *in Exp. tr.*2.*n.*772.

467 §.8. Licitè contrahunt leproſi, uti fusè oſtendit Boudevv. *p.*2.*q.*14. quamvis enim proles fortè infecta gignatur, tamen adhuc beneficium acquirit per exiſtentiam, & melius eſt ei eſſe, quàm non eſſe, inquit S.Th. E contrà, putat Boudevv. eos, qui actu laborant lue venerea, peccare graviter contrahendo, ob periculum abortuum & miſerias graviores prolis gignendæ.

468 §.9. Impedimenta etiam tantùm impedientia obligant ſub mortali, *Sacramentum, tempus & vetitum* ex obedientia, *ſponſalia* ex juſtitia, *votum* ex religione, S.Anton. Sot. Sanch. *l.*7.*d.*17. aliique cum Averſ. *q.*9.*ſ.*5. contra Led. Sà, & Tol. qui, quamvis id admittant de voto, tamen negant de reliquis, ſed contrà eſt, quia etiam in reliquis eſt res gravis. Putant quidem, Sanch. Villal. Dian. & alii tempore vetito non eſſe obligationem abſtinendi à conviviis aliiſque lætitiæ ſignis, ſed quamvis poſſit in hoc ex levitate materiæ tantùm venialiter peccari, aut etiam nullo modo, ſi iſta ſint privata, attamen ſi adhibeantur publicæ pompæ, ſaltationes &c. rectè dicunt Pont. Averſ. *q.*20. *ſ.*2. peccari poſſe mortaliter, quia ſecundùm communem, mortale eſt tum ſacram benedictionem ſolemniter adhibere, ergo multò magis ſæculares pompas publicas, cùm hæ magis dedeceant tempus ſacrum, & avocent à divinis.

469 §.10. Tempus feriarum ante Quadrageſimam incipit hora 12. noctis ante Cineres. Ante primam Dominicam Adventus de Jure deberet cum Dominica incipere à primis veſperis in ſabbato, niſi conſuetudo in certis locis aliud haberet, Sanch. Krim. *num.*1955.

470 §.11. Fagn. in Cap. Capellanus, *De feriis à n.*8. operosè contendit ſacris temporibus prohiberi etiam privatam deductionẽ ſponſæ ad domum ſponſi, itemq; conſummationem Matrimonii, ſed rectè cum communi contradicunt Sanch. Pign. *t.*6. *conſ.* 47. Krim. *n.*1956. quia Canones loquuntur de ſola benedictione nuptiali, ſolemni traductione ſponſæ, publicis lætitiis &c. & ſi novis conjugatis prohiberetur copula, etiam non liceret aliis conjugatis. Hinc addit Pignat. declarationes, quæ adducuntur in contrarium, vel non eſſe authenticas, vel datas eſſe propter particulares conſuetudines in certis locis. Infert Gob. *t.*9.*n.*70. Parochum non agere contra ullum Jus, ſi tempore Adventus vel Quadrageſimæ aſſiſtat Matrimonio non ſolemni, dilatis benedictionibus in aliud tempus, niſi obſtet alicubi conſuetudo, nam notat Taberna *tr.*7.*c.*7. Jure particularium aliquarum Eccleſiarum non permitti tum Matrimonium etiam non ſolemnizatum, niſi adſit cauſa ſpecialis & licentia Ordinarii.

471 §.12. Epiſcopum diſpenſare poſſe in præcepto certis temporibus prohibente Solemnitatem nuptiarum, negant Henriq. & alii, quia eſt lex Superioris. Poſſe diſpenſare docent Sot. Sà, Pont. & alii, quia non reſervatur Papæ, & id admittunt Sanch. *l.*7.*d.*7.*a.*6. & Averſ. *q.*20.*ſ.*2. ex cauſa urgente, quæ rara erit, ſi non poſſet recurri ad Papam.

472 §.13. Parochus Solemniter celebrans Matrimonium temporibus ab Eccleſia prohibitis, poteſt ab Epiſcopo puniri pœna arbitraria, S.Congreg. 3.Dec.1644. apud Pignat. *to.*1. *conſ.*287. An peccet, qui metu gravi coactus contrahit Matrimonium cum impedimento impediente, dicam *n.* 660.

473 Q.65. *Quid circa proclamationes ſit addendum?* Reſp. §.1. Per proclamationes intelliguntur denuntiationes ſive banna, quibus publicatur Matrimonium inter certas perſonas eſſe ineundum, per quod tantò magis cavetur, ne ſit clandeſtinum. Dupliciter enim dicitur clandeſtinum, vel ſimpliciter, vel ſecundùm quid: Clandeſtinum ſimpliciter eſt, quod contrahitur ſine Parocho, & teſtibus, de qua clandeſtinitate agemus *à num.* 706. Clandeſtinum ſecundum quid eſt, quod contrahitur neglectis proclamationibus, tum enim caret perfecta publicitate, & de hac clandeſtinitate agimus.

§.2. Circa proclamationes ita ſtatuit Trid. *ſeſſ.*24.*c.*5. *de ref.* 474
*Matrim. c.*1. *Impoſterùm, antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia intra Miſſarum ſolemnia publicè denuncietur, inter quos Matrimonium ſit contrahendum: quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur* ∴ *Quòd ſi aliquãdo probabilis fuerit ſuſpicio Matrimonium malitiosè impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denunciationes, tunc vel una tantùm denunciatio fiat, vel ſaltem Parocho & duobus vel tribus teſtibus præſentibus Matrimonium celebretur, deinde ante illius conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſint impedimenta, faciliùs detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur, quod ipſius prudentiæ & judicio S. Synodus relinquit.* Atque ex his verbis *Trid.* infert cum communi Averſ. *q.*7.*ſ.*1. contra Sot. & Ledeſm. certò fore mortale, ſi contracturi inirent, aut Parochus aſſiſteret Matrimonio omiſſis proclamationibus, quamvis aliundè haberetur certitudo de abſentia impedimenti: hac tamen habita, præter citatos à Buſemb. putant Gutt. Villal. Barb. Dian. nõ fore mortale, ſi omitteretur unà ex tribus, ſed adhuc contradicunt alii, ad quos inclinat Averſ. tum quia ideò nõ ceſſat lex, licèt finis ejus in particulari caſu videatur ceſſare, ſecundùm dicta *l.*1. *à n.*863. tum maximè, quia cùm ſit uſus, ut fiant tres proclamationes, poſſet eſſe, quòd quis expectaret tertiam ad detegendũ impedimentum. Attamen omittere diem feſtivum intermedium, aut proclamare extra Miſſarum ſolemnia, aut in publico concurſu extra Eccleſiam, non videtur fore mortale, uti inſinuat Averſ. addens fieri debere à Parocho, vel ex ejus commiſſione ab alio, qui non neceſſariò debeat eſſe Sacerdos. Notavit etiam *l.*1.*nu.*797. quamvis certum ſit adeſſe cauſam ineundi Matrimonium ſine proclamationibus, non ideò iniri poſſe ſine diſpenſatione.

§.3. Ab hac lege proclamationum non excuſantur milites, 475
quamvis à ſuis Officialibus afferrent teſtimonium, quòd careant impedimento: faciliùs tamen tum poſſet eſſe cauſa diſpenſandi, aut etiam neceſſitate procedendi ſine proclamationibus, ſecundùm dicenda poſteà. De cætero cùm milites facilè mutent præſidia, ac frequenter alibi uxores habeant, decretum eſt in diœceſi Monaſterienſi, ut ejuſmodi milites vagi & extranei proclamentur, habetque uſus, ut etiam petatur informatio ex locis, in quibus proximè fuerunt, quia compertæ ſunt ſæpè fraudes, imò priuſquàm ad proclamationes deveniatur, expedit Capitaneos & alios commilitones conſulere, qui facilè ſcient, an in alio fortè loco uxorem habeant. Et univerſim circa proclamationes vagorum emanavit per ſacram Congreg. generalis Inquiſitionis de Urbe, anno 1637. mandatum ad omnes Ordinarios, ne permittant fieri denunciationes forenſis ſive vagi, niſi Parocho adſtituro per authenticam fidem Ordinarii ipſorum vagorum de illorum ſtatu libero conſtet, & quàmvis id meritò obſervandum eſſet, cùm experientia ſæpè docuerit ejuſmodi vagantes alibi uxores aut maritos habuiſſe, tamen poteſt quis quoad hoc ſtare uſu in ſua diœceſi præſcripto, Krim. *num.*2164.

§.4. Docent Laym. *l.*5.*tr.*10.*p.*2.*c.*4.*nu.*10. Gob. *tom.*10.*nu.* 476
514. Lohn. non eſſe damnandam conſuetudinem quorundam diœceſium, in quibus proclamationes fiunt tantùm in illius ſponſi Parochia, in qua celebrandæ ſunt nuptiæ, ſed tenendum eſt oppoſitum ob declarationem S.Congreg. *à Greg. XIII.* confirmatam, quam ex Nav. refert Gallemart ad Trid. *ſeſſ.*24. *De ref. Matr. cap.*1.*num.*1. ideòque in *Synod. Colon.* anni 1662. De Matr. c.2.§.5. ſic ſtatuitur: *Si Matrimonium contracturi diverſarum ſint parochiarum, in utraque fiant proclamationes, nec ante Parochus unius ad Matrimonii ſolemnis actum, niſi habito ab alterius Parocho teſtimonio, quòd præſcriptæ à Conc. Trid. proclamationes in ſua Parochia, legitimè factæ fuerint, & de nullo conſtet impedimento, procedat.* Imò intentio fuit ann. 1697. in diœceſi Monaſterienſi, ut inituri Matrimonium proclamarentur, non tantùm in loco domicilii, ſed etiam originis, ubi impedimenta conſanguinitatis notoria ſunt, ſed hactenùs non potuit deduci ad praxin, nec reipſa id videtur requirere *Trid.* cùm dicat *à proprio Parocho*, qui cenſetur eſſe Parochus, non purè originis, ſed domicilii: ſi quis autem per diverſas anni partes in diverſis Parochiis habitet, volunt aliqui in ſingulis proclamari, alioquin non obtinetur finis præcepti, qui eſt, ut impedimentum, ſi fortè ſubeſt, ab illis detegatur, apud quos hactenùs eſt commoratus; fatentur tamen, ſi Parochiæ eſſent ita vicinæ, ut quod in una ſcitur, etiam ſciatur in altera, fore ſatis in una proclamari. Alii cum *Pontio* dicunt ſufficere fieri in Parochia, in qua ultimò eſt. Alii cum Con. Sanch.

Barb.Dian.in ea,in qua diutiùs habitavit. Averſ.*qu.7.ſ.1.* rectè dicit obſervandum uſum & conſuetudinem locorum. Quid circa vagos ſit præterea obſervandum, dicam *à n.* 746.

477 §.5. Putant Laym.Lohn.Krimer *nu.*691. & alii proclamationes fieri poſſe die non feſto, ſi in choro ſit ſolemnitas, & conventio frequens populi adſit, ſed *Synod. Colon.* anni 1662. De Matr.cap.2. §.3. vetat id fieri ſub pœna 30.aureorum. Imò Zerola & alii cum Barb. dicunt, nequidem Epiſcopum poſſe diſpenſare, ut fiat die feriali, quia Trid.expreſsè dicit, *diebus feſtivis* ergo debet eſſe feſtum, ſaltem manè, dum fit proclamatio, quamvis poſt meridiem non ſit feſtum.

478 §.*6.* Sanch. & Laym.putant debere intercedere ſaltem duos dies inter unam & alteram proclamationem: Gob.*n.*519. dicit, ſufficere unum, imò Hurt.Dicaſt.Lohn. dicunt, nequidem opus eſſe, ut unus intercedat, cùm de hoc nihil præcipiatur, unde ſpectanda eſt conſuetudo locorum: *Synod.Colon.*ſuprà §. 3.requirit minimùm unius diei intervallum; ſi autem tranſiliatur unus dies feſtus,non erit peccatum, ſi adfuerit cauſa aliquo modo rationabilis,vel inadvertentia,Con.Tann.March.Dicaſt. Gob.Lohn.Hinc ſi qui hac Dominica proclamati ſint, &, quia defertur impedimentum, quod priùs debet examinari, vel tolli, omittatur Dominica ſequente ſecunda proclamatio, poterunt poſteà ſuperaddi reliquæ proclamationes, dummodò inter primam & ſecundam, quæ reſumitur, non ſint interlapſi duo menſes.

479 §.7. Si abſit ſcandalum, proclamationes fieri poſſunt in templis hæreticorum, uti fiunt proclamationes aliorum contractuum,Leſſ. *in auct. v.Hæretici caſ.*24.

480 §.8. March.apud Gob.*n.*518. dicit in diœceſi Leodienſi jurare ſponſos ſe contracturos intrà 40.dies poſt ultimam denunciationem. Buſemb. dicit die ultimæ denuntiationis poſſe contrahere, ſed *Syn.Colon.* ſuprà vult intercedere ſaltem unius diei intervallum; ut deferri poſſit impedimentum, ſi quod ſubſit. Quòd ſi non contrahant intra 4. menſes poſt ultimam denunciationem, refert Gallem.*n.*3.declaratum eſſe, quòd denunciationes repeti debeant. *Rit. Rom.* ait, *ſi intra duos menſes poſt factas denunciationes Matrimonium non contrahatur, denuntiationes repetantur, niſi aliter Epiſcopo videatur.*

481 §.*9.* Qui ſcit impedimentum inter eos,qui denunciati ſunt, etiam impediens tantùm, Averſ. De Juſtis *n.*235.ac multò magis dirimens, etiamſi planè occultum, & etiamſi ſub ſecreto jurato, tenetur ſub mortali illud denunciare, tum ex Jure naturæ, tum ex ſpeciali præcepto Eccleſiæ; cùm commune bonum, ſalus proximi & validitas Sacramenti prævaleant; ſi autem inde oriretur infamia denunciatis,tenetur privatim admonere:quòd ſi non deſiſtant, tenetur monere Parochum.Quod tenet,etiamſi probare non poſſet, ad hoc enim non tenetur, & quamvis audierit tantùm à fide digno, vel per famam ortam à fide dignis, tum enim Superiori incumbet videre, quid agendum ſit, excuſabitur tamen, ſi prævideat ſibi inde grave detrimentum vel ſcandalum. Hæc omnia pluribus firmat Averſ. *qu.*7.*ſ.*4. cum communi contra aliquos. Notat autem rectè De Juſtis *l.* 2.*c.* 19.te non excuſari à delatione impedimenti, quamvis præſumere poſſis eſſe deferendum ab alio, ſi de hoc certus non ſis, quia ſic omnes poſſent excuſari & nullus deferre.

482 §.10. Si contrahentes procedant bona fide, nec ſciant impedimentum ſuum dirimens, & judicetur nunquam prodendum,putant Pont.Perez,Burg.*cent.*2.*caſ.*78.non eſſe obligationem denunciandi: ſed oppoſitum tenendum eſt, per ſe loquendo, ita enim poſtulat reverentia debita Sacramento, & obligatio ex charitate impediendi etiam fornicationes materiales ſponſorum, quando id fieri poteſt ſine gravi incommodo, uti dictum eſt *l.*2.*n.*214.

483 §.11. Si Epiſcopus ſolus noverit impedimentum, docet Perez *d.*43.*ſ.*8.eum non poſſe prohibere Matrimonium, quia eſt Judex, qui non debet procedere ex privata ſcientia: Teneri tamen deferre ad Superiorem docet Gob. *in Quint.tr.*5.*c.*37.*nu.* 48. E contrà Con. & Averſ.§. *At ſi*, probabiliùs dicunt poſſe prohibere,quia hic non agitur in cujuſquam præjudicium quia ſponſis favorabile eſt repelli à tali Matrimonio irrito: & ſi non obſtante hoc, quòd ſit Judex, deferre poſſit ad Superiorem, etiam poteſt cum ſponſis id exequi & nomine Eccleſiæ attinere, ut à tali crimine abſtineant.

484 §.12. Parochus, qui hic Judex non eſt, debet negare ſuam aſſiſtentiam, etiamſi ſolus & ex ſcientia ſua privata noverit impedimentum, ac ſponſi publicè petant conjungi, Averſ.§. *Alii*, Gob.*in Exp.tr.*10.*n.*539.De Juſtis *n.*225.contra Ledeſm.Pont. autem *l.*5.*c.*35.*n.*6. negat, ſi Parochus non reſciat per alium teſtem. *Nec obſtat*, quòd peccatori occulto publicè petenti non debeat negari Sacramentum, ne cauſetur infamia,ſecundùm d. l.6.p. 1.n.144. *nam* ſpeciale aliquid eſt in Matrimonio, in quo Eccleſia requirens proclamationes publicas, agit per modum judicii fori externi,in hoc autem judicio externo pro ſufficiẽte probatione habetur id,quod certò, etiamſi ſecretò, conſtat per unicum teſtem, uti Jus ſtatuit, quod referam *n.*486. Parochus autem hìc eſt talis teſtis, quia tenetur id referre Epiſcopo.

485 §.13. Si Parochus ſciat contrahentes habere impedimentum, &, quia probare non poteſt, ab Epiſcopo cogatur eos conjungere, ſi id faciat, non peccat, quia, quando quis impedire non poteſt, non peccat, quamvis alteri materiam peccati ſubminiſtret, Henriq.Bon.Caſtrop.Sanch. *l.*3.*d.*15.*n.*12.Averſ. §.*Si verò:* Gob. *in Quint.tr.*5.*c.*37.*n.*45.

486 §.14. Si unus tantùm de auditu,aut non juratus teſtetur de impedimento, non ſufficit ad impediendum Matrimonium, ſed poteſt ad nuptias procedi, Nav.Gob. ſuprà *num.*35. Docet tamen Averſ.*q.*7.*ſ.*5.§.*Debet*,in impedimento conſanguinitatis ſufficere, ſi teſtis deponat, ſe audiviſſe à Majoribus ſuis, ſaltem duobus,computando diſtinctè ex utraque parte gradus. Si autem poſt unam aut alteram proclamationem etiam unicus teſtis teſtetur de viſu, & cum juramento, quòd adſit impedimentum, Parochus non poteſt pergere, nam Cap. *ſuper* De teſtibus & atteſt.dicitur: *ſuper illa quæſtione, an mulier conjungenda non ſit viro, pro eo, quòd ſola mater alterutrius eos eſſe conſanguineos confitetur, non debent conjungi:* Et idem eſt, ſi publica fama de impedimento probetur in judicio, Averſ.§.*Cenſetur*. Et hoc defendit Sanch. *l.*1.*d.*71. etiamſi ſponſalia eſſent jurata. In quo tamen caſu juratorum ſponſalium deberet allegans impedimentum non clàm, ſed declarato ſuo nomine id atteſtari, uti habent Juriſtæ apud Averſ.§.*Debet*: Parochus autem non debet excipere juramentum talis teſtis, nec examen inſtituere de impedimento, hoc enim facere eſt actus juriſdictionis exterioris, quam non habet Parochus,ſed Ordinarius,Gob.*n.*31.*&* 36.addens *n.*32.in Germania Parochum poſſe petere, quale ſit impedimentum,& ſi certò advertat eſſe nullum,debere pergere.

487 §.15. Si unus ſponſorum ſua ſponte dicat ſe alteri promiſiſſe Matrimonium, ſed fictè; aut ſi priùs dixerit ſe impeditum, & poſteà revocet: alii dicunt, alii negant ei eſſe nunc credendum. Averſa §.*Si rurſus* rectè dicit remittendum eſſe ad judicium Epiſcopi, qui conſiderabit circumſtantias facti & perſonarum.

488 §.*16.* Quando diſpenſatio impedimenti eſt data pro foro conſcientiæ tantùm, ſi nemo præter ſponſos ipſos illud denunciet, poſſunt conjungi, quia impedimentum ſublatum eſt, nec notitia impedimenti vel diſpenſationis per hoc deveniet ad forum externum: ſi autem aliquis poſt proclamationes denunciet tale impedimentum,Sanch.*l.*3.*d.*15.*n.*15.Gob.*n.*44.Corrad. Pont.De Juſtis *l.*1.*c.*6.*n.*175.& alii dicunt non poſſe conjungi, tum quia per clauſulam, *pro foro conſcientiæ tantùm*, præcipitur, ut is,cui impedimentum denunciatur, ſic ſe habeat, atque ſi non eſſet diſpenſatum: tum etiam, quia hoc ipſo, quòd aliquis poſt proclamationes denunciet, cenſetur delatum ad forum externum. Averſ. tamen *qu.*7.*ſ.*5. §.*ult.* putat, ſi denunciator ſecreto & privato tantùm modo id dixiſſet Parocho, qui cum moneret de ſilentio & diſpenſatione obtenta, ſicque faceret acquieſcere planè & tacere, poſſe procedi ad copulationem, ſic enim impeditur, quominùs cenſeatur deductum aut deducendum ad forum externum.

489 §.17. Quando contrahentes ſpectant ad diverſas diœceſes, ſi non diſpenſetur, debent in ſuis Parochiis utriuſque diœceſis proclamari: ſi tamen alteruter Ordinarius diſpenſet in proclamationibus, ſufficit, ut ſine eis poſſint contrahere, etiam in altera diœceſi, in qua diſpenſatum non eſt, quia verum eſt diſpenſaſſe Ordinarium, Con. Regin.Sanch.*l.*3.*d.*7.*n.*7.Barb.*De officio Epiſc.alleg.*32.*n.*35.Averſ.*q.*7.*ſ.*2.Gob.Krim. *n.*686. contra Bonac.qui dicit, tum tantùm ſufficere, quando Matrimonium contrahitur in diœceſi illius, qui diſpenſavit.

490 §.18. Epiſcopus non tenetur ſemper diſpenſare,quando licitè poteſt, cùm tamen id committatur, non ipſius libertati, ſed arbitrio, id eſt, judicio ſecundùm prudentem rationem regulato,tenetur ſub mortali,quando id exigit neceſſitas publica vel privata ad vitandum grave aliquod incommodum animæ, corporis, famæ vel fortunarum proximi, Tann. Gob. Averſ.ſuprà,Sanch.*d.*10.*n.6.*& addunt Sanch.*n.*26.*&* 29.Pont. *l.*5.*c.*32.*n.*7.Con.Krim.*num* 689.ſi tum neget Epiſcopus, poſſe contrahi abſque denunciationibus, eò quòd leges humanæ non ligent cum tanto damno, ſed Averſ.limitat, quando non pateret recurſus ad majorem Prælatum.

491 §.19. Sanch.apud Gob.*tr.*10.*n.*483.generaliter dicit poſſe remitti proclamationes, quoties non ſubeſt prudens timor ullius impedimenti: item, quando contrahentes ſunt vagi & ignoti, nam fermè fruſtra tales denunciantur, Gob. 491.Sicuti autem *Trid.* ſuprà dicit poſſe ſine proclamationibus præmiſſis iniri Matrimonium, quando eſt probabilis ſuſpicio, quòd malitioſè impediri poſſit, ita ſimiliter fieri poteſt, ſi concubinarius ſit proximus morti, & pro legitimatione prolium petat Matrimonium inire cum concubina, nec tempus ſuperſit petendi diſpenſationem, utroque tamen caſu, ſi uterque ſupervivat, debent poſteà fieri proclamationes, ſi Ordinarius non diſpenſet, quod meritò in caſibus illis facere debet.

492 §.20. Vicarius generalis habet poteſtatem ordinariam diſpenſandi in proclamationibus, Sanch.*d.*7.*n.*10.Barb.*alleg.*32. *n.*30.Gob.*n.*503.contra *Pontium*, teſtaturque Pariſ. *de reſign. l.* 3.*q.*11.

*ʒ.4.11.n.*20.quòd, quando *Trid.* concedit aliquid Ordinario, hoc nomine veniat etiam Vicarius generalis; hinc poteſt Vicarius hanc poteſtatem delegare alteri, ſaltem ad caſus particulares, uti habent citati Authores. *Nec obſtat*, quòd *Trid.* hanc diſpenſationem remittat prudentiæ & arbitrio Ordinarii, adeoque videatur eligere induſtriam hujus perſonæ, *nam* rectè notat Averſ. ſuprà, quando non in individuo, ſed in communi tantùm aliquid committitur ratione officii vel dignitatis alicui, non reſtringi ad induſtriam perſonæ. Vide dicenda *n.*878.

493 §.21. Abbates præditi poteſtate Epiſcopali habent hic eandem poteſtatem, quam Epiſcopi, non tamen Archi-Epiſcopi reſpectu diœceſium ſubjectarum ſubordinatis ſibi Epiſcopis. Barb. ſuprà, Gob. *n.*504.

494 §.22. Declarare poteſt Parochus non obligare præceptum proclamationum, ſi Epiſcopus diſpenſare teneretur, & adiri non poſſet. Item ſi ſponſus aliàs eſſet deſerturus ſponſam, vel ipſa non contracto Matrimonio ſecutura eſſet, & permanſura in fornicationibus. Item, ſi Ordinarius injuſtè neget diſpenſationem, quando eſt urgens cauſa illius, nec recurri poteſt ad alium, Sanch. Gob. *n.* 493. Quando autem eſt prudens ſuſpicio, quòd malitiosè impediendum ſit Matrimoniū, Vivald. putavit per *Trid.* ſuprà fieri Parocho poteſtatem aſſiſtendi ſine diſpenſatione Epiſcopi, ſed alii communiter cū Averſ. contradicunt, nam Conc. Lat. ad quod ſe remittit Trid. cōmittit omnia judicio Epiſcopi, niſi neceſſitas aliud poſtulet, & periculum ſit in mora.

495 §.23. Hoc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Titius cum Caja filia Bonnenſi redit Coloniam, & quia Patre Cajæ obnitente noluit eos copulare Parochus Bonnæ, petunt Coloniæ copulari, ac pro eo, quòd nullum adſit impedimentum, offert Titius realem cautionem omnium ſuorum bonorum, minitans ſe abiturum deſerta & infamata Caja, ſi ſtatim non copuletur. *Quæritur*, An Titii Parochus Coloniæ bene faciat illis aſſiſtendo? Reſp. Non bene, ſed cùm poſſit, priùs recurrere debet ad Ordinarium ſuum, & facere, quod ille ordinaverit, qui re perpenſa poterit in proclamationibus diſpenſare. Deinde rationabilis conſuetudo poſtulat, ut vel proclamentur utrobiq; vel ſaltem exhibeantur aliquæ dimiſſoriæ alterius Paſtoris, tum ad detegenda impedimenta, tum ad avertenda alia incommoda, hoc autem non fiet, ſi ita paſſim & liberè procedatur cum nuda ejuſmodi cautione verbali aut etiam reali.

496 §.24. Si tam citò haberi non poſſet diſpenſatio in denunciationibus, putat Hauckius apud Lohn. ſufficere unam tantùm fieri in his prætereà caſibus, & poſteà reliquas ſupplendas poſt contractum Matrimonium: 1. Si multùm pudeat ſponſos ob inæqualitatem, ſenium, vel infamiam, ſi fuerint concubinarii. 2. Si proximum ſit tempus, quo prohibentur nuptiæ: & hanc vicinitatem temporis clauſi ſufficere, dicit Hurt. *d.*5. *diff.* 30. *n.*69. *à S. Congreg.* eſſe deciſum. 3. Si magnates contrahere velint, inter quos conſtet, non eſſe impedimentum. 4. Si damnū notabile, tēporale vel ſpirituale, aliàs naſceretur. Sed hæc & ſimilia ad ſummum pro foro interno valere poterunt, pleruniq; enim improbabunt Ordinarii, ſi Parochus ſic procedat. Quòd ſi poſt contractum ita Matrimonium nollent abſtinere abuſu, uſque ad ſuppletas reliquas denunciationes, notant rogandum Epiſcopum, ut diſpenſet. Si autem ante diſpenſationem, & nō ſuppletis denunciationibus Matrimonium conſumment, Ledeſma dicit, ſi certi ſint abeſſe impedimentum, peccaturos tantùm venialiter: Con. Sanch. Bon. Pont. dicunt toties peccaturos mortaliter, quoties conſummabunt: Henriq. & Averſ. *ſ.*3. putant, in prima tantùm conſummatione peccaturos mortaliter. Videtur tamen adhuc manere obligatio ad denunciationes, ut in facie Eccleſiæ habeatur certitudo de valore Matrimonii.

497 §.25. Huc reducitur ſequens caſus: Titius & Berta diſpenſati à proclamationibus, cum clauſula, ut copularentur à Parocho ſponſæ: ob cauſas, quas putabant juſtas, acceſſerunt ad Parochum ſponſi, & coram eo ac teſtibus contraxerunt. *Quæritur*, an validè? R. Affirmativè, quia *Trid.* plùs non requirit, quàm ut contrahant coram proprio Parocho: ſacra autem Cōgregatio declaravit per proprium Parochum intelligi Parochū alterutrius è ſponſis, quod immutare non potuit Epiſcopus diſpenſans à proclamationibus: hoc unum velle potuit, ut non valeret diſpenſatio à proclamationibus, niſi contraherent coram Parocho ſponſæ, ſed hoc non tollit valorem Matrimonii contracti, nam ſi abſque petita diſpenſatione à proclamationibus ita contraxiſſent, valuiſſet Matrimonium, uti certum eſt, docetque cum communi Averſ. *q.*7. *ſ.*1. contra paucos Juriſtas, ergo & nunc valet. Id unum reſtat, quòd caſu quo Epiſcopus noluerit diſpenſare in proclamationibus, niſi ſub conditione, quòd contraherent determinatè coram Parocho ſponſæ, tum reipſa contraxerunt ſine diſpenſatione, adeòque ſunt ita puniles, ac ſi abſque proclamationibus contraxiſſent.

498 ***Q.*66. *Quid notandum ſit circa pœnas ſtatutas contra eos, qui contrahunt, vel aſſiſtunt Matrimoniis, neglectis proclamationibus?*** Reſp. §.1. Si Matrimonium in gradu prohibito contrahatur neglectis proclamationibus, imprimis proles non habentur legitimæ, licèt parentes contraxerint cum ignorantia impedimenti, ſi non fecerint Matrimonium ſuum in facie Eccleſiæ publicari ante detectum illud impedimentum, Cap. fin. De clandeſt. deſponſ. Deinde tales contrahentes carent ſpe diſpenſationis, quamvis ſimiliter contraxerint cum ignorantia impedimenti, Trid. *ſeſſ.*24. *c.*5. *de ref. Matr.* cujus hæc ſunt verba: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat, idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm Matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, iiſdem ſubjiciatur pœnis: non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cujus ſalubria præcepta temerè contempſit. Si verò ſolemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo, & gratis, diſpenſari poterit.*

499 §.2. Ut hæ pœnæ incurrantur, requiritur imprimis, ut nec in gradu tali prohibito, nec in proclamationibus fuerit diſpenſatum, & proclamationes ſcienter ac præſumptuosè cum culpa ſint neglectæ, quia *ſine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus*, Reg. 23. Juris in 6. *Rom, quæ culpa vacat, in damnum vocari non convenit*, Cap. 2. De conſtit. *Omnis pœna, ſi juſta eſt, peccati pœna eſt*; S. Aug. *l.*1. *Retract. c.*9. Imò cùm dicatur, *Si ſcienter contrahere præſumpſerit*, ab hac pœna excuſat ignorantia etiam vincibilis aliquandò, ſecundùm dicta *l.*1. *à n.*769. unde ſi ſaltem unus contrahentium fuiſſet acatholicus, qui bona fide proceſſiſſet, eò quòd nō agnoviſſet impedimentum in tali gradu, nec putaſſet proclamationes eſſe neceſſarias, non incurriſſet pœnam *Trid.* quæ ſupponit ſcientiam & præſumptionem.

500 §.3. Incurruntur hæ pœnæ, licèt Matrimonium initum ſit coram Parocho & teſtibus, imo & coram tota communitate, quia ſi neglectæ ſint proclamationes, non habet publicitatem legalem & ſpecialiter præceptam ſub tali pœna, Sanch. *l.*3. *d.*1. *n.*10. contra *Innoc. Abb.* & alios.

501 §.4. Eodem Cap. fin. dicitur: *his, qui taliter præſumpſerint, etiam in gradu conceſſo* ſine proclamationibus, *copulari, condigna pœna imponatur*; prætereà etiam dicitur: ſi Parochus vel alius Sacerdos ab eo deſignatus præſumat aſſiſtere Matrimonio in gradu prohibito neglectis denunciationibus, per triennium ab officio ſuſpendatur, graviùs puniendus, ſi culpæ gravitas poſtulaverit: & hanc pœnam extendunt aliqui etiam ad Matrimonium validum neglectis proclamationibus contractum, quamvis contradicat Krim. *n.* 725. Eſt autem hæc pœna ferendæ ſententiæ, nec poteſt à Judice imminui, ſed tantùm augeri, taliſque ſuſpenſio, vel elapſo triennio deſit ex ſe, vel ante triennii finem tolli poteſt à ſola Sede Apoſtolica, quia Concilium, quod Epiſcopo ſuperius eſt, expreſsè determinat triennium, quo duret, Averſ. *q.*7. *ſ.*3. Krim. *à n.*725.

502 §.5. Si Matrimonium ſine proclamationibus contrahatur, non in gradu prohibito conſanguinitatis vel affinitatis, ſed in alio impedimento, quod per proclamationes manifeſtari potuerit, v.g. in impedimento criminis, Sanch. *l.*3. *d.*24. *n.*4. Barb. & alii putant adhuc incurri pœnas, quia hic manet ratio legis: ſed probabilius contradicunt Caſtrop. & Krim. *à num.*710. & 2187. quia Jus utroque loco expreſsè dicit, *ſi intra gradus prohibitos*, ergo cùm ſit odioſum, extendi non debet, ſed manere reſtrictum ad omiſſionem proclamationum, per quas reſciri potuiſſet gradus prohibitus: Et pro hoc refert declarationem Gallem. ad Trid. ſuprà *n.*2.

503 §.6. Si tale Matrimonium ſaltem tempore natæ prolis ſit validatum, proles eſt legitima, Cap. *Quod nobis*. 2. De clandeſt. deſponſ. & Cap. *Quod nobis* 5. Qui filii ſint legitimi, Caſtrop. *d.*12. *p.*13. *§. ult. n.*4. putat tamen Krim. *nu.*718. hoc tenere tantùm in caſu, quo ignoraverant impedimentum.

504 ***Q.*67. *Quid circa benedictionem Matrimonii ſit addendum?*** R. §.1. Circa illam ſic ſtatuit *Trid.* ſeſſ. 24. de ref. Matrimonii, c.1. *Eadem S. Synodus hortatur, ut conjuges ante benedictionem ſacerdotalem in templo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitent, ſtatuitque benedictionem à proprio Parocho fieri, neque à quoquam, niſi ab ipſo Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alii Sacerdoti concedi poſſe; quacunque conſuetudine etiam immemoriali, quæ potiùs corruptela dicenda, vel privilegio non obſtante. Quòd ſi quis Parochus vel alius Sacerdos ſive Regularis, ſive ſæcularis ſit, etiam id ſibi ex privilegio vel immemoriali conſuetudine licere contendat, alterius Parochiæ ſponſos ſine illorum Parochi licentia Matrimonio conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo Jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur.* Notatque Averſ. *q.*6. *ſ.*8. *§ ult.* hanc ſuſpenſionem eſſe ab officio & Beneficio, quia dum non ſeſe ingitur ad alterutram partem, intelligitur de utraque, cùm ratio non ſit, cur potiùs intelligatur de una, quàm de altera: Eſtque hæc pœna impoſita ſoli aſſiſtenti vel benedicenti, non autem deputanti alium, qui faciat per ſe, Averſ. *q.*50. *ſ.*3.

505 §.2. Docent Nav. & Gob. *tr.*10. *num.*561. per ſe loquendo nequi-

Digitized by Google

nequidem veniale eſſe omittere benedictionem: ſed eſſe ſaltem veniale tenendum eſt cum communi apud Buſemb. Imò Averſ. qui *q.6.ſ.7.* dixerat fore veniale, ſi omittatur ſine cauſa, *q.20.ſ.4.* docet peccari mortaliter, ſi abſolutè omittatur. Si autem benedictio fiat prius poſt conſummationem Matrimonii, Palud. Tab. & alii adhuc dicunt peccari mortaliter, & quidem toties ſecundùm S. Anton. quoties illud cōſummabitur, ſed probabiliùs dicunt Nav. Sanch. Pont. Laym. Krim. *n.*1867. in hoc nullum eſſe peccatum, dummodò poſteà fiat, quia nullibi invenitur præceptum, & Trid. ſuprà tantùm *hortatur*, ut conjuges ante benedictionem in eadem domo non cohabitent: communiter tamen, inquit Averſ. erit veniale, differre poſt conſummationem, niſi adſit juſta cauſa, qualis eſt, ſi quis, v.gr. initio Quadrageſimæ contraheret, quia durum eſſet, differre conſummationem uſque ad benedictionem poſt octavam Paſchæ faciendam.

506 §.3. Quamvis plures cum Barb. *De off. Epiſc. alleg.32.n.*18. dicant hanc eſſe declarationem S. Congregationis: *Ordinarius non poteſt prohibere, quin Matrimonia domi celebrentur ſervata Concilii forma: ſed cùm maximè deceat, ut in Eccleſia celebrentur, id hortari debet, non præcipere;* idemque refert Pignat. *to.9. conſ.*133.*n.*14. tamen Averſ. *q.6.ſ.5.§. Ad ritum*, notat, vel non conſtare de illa declaratione, vel eſſe uſu abrogatam, nam Romæ, Panormi, & alibi præcipitur, ut fiat in Eccleſia; Et ideò Pign. *to.1. conſ.*351. refert aliam declarationem S. Congr. datam 7. April. 1649. quæ dicit faciendam eſſe in Eccleſia. Hinc Syn. Colon. anni 1662. De Matrimonio *c.* 4. §.1. præcipit ſub gravi pęna, ut ſolemnizatio Matrimonii fiat in Eccleſia ſub Miſſa.

507 §.4. Parochus utriuslibet ſponſi poteſt benedicere, uterque enim eſt proprius, communis cum Sanch. *l.7.d.*82. Gob. *n.*566. contra paucos, qui dicunt, id fieri debere à Parocho ſponſæ, ſed non apparet ratio: unde quamvis coram Parocho ſponſi eſſet contractum Matrimonium, poſſet poſteà benedici à Parocho ſponſæ, niſi alicubi eſſet conſuetudo contraria. Quòd ſi ſubitò à Parochia, in qua conjuncti ſunt, abirent ad aliam, deberent ab hoc ultimo Parocho benedici, quia hic ſolus jam eſt proprius, Averſ. *q.20.ſ.3.*

508 §.5. Eccleſia non benedicit ſecundas nuptias, Cap. vir, De 2. nuptiis, *vir autem aut mulier ad bigamiam tranſiens non debet à Presbytero benedici, quia cùm alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet*. Si tamen unus eorum nunquam ſit benedictus, Laym. Lohn. Buſemb. docent poſſe benedici, quod S. Th. S. Bonav. Sylv. Covar. Nav. aliique dicunt tum ſaltem faciendum, ſi mulier nunquam fuerit benedicta, quia ad illam præcipuè pro fęcunditate dirigitur benedictio, quamvis contradicant multi cum Averſ. *q.20.ſ.1.* Krim. *nu.*1870. putantes omitti debere benedictionem, ſi vel vir vel mulier aliquando eſt benedicta, quod Bonac. & alii cum Krim. *num.*1872. extendunt, etiamſi prius Matrimonium fuiſſet irritum, quia benedictio cadebat in perſonam, Sanch. *l.7.d.*82. & alii probabiliter concedunt de conſuetudine ſaltem poſſe benedici ſecundas nuptias, ſi alteruter anteà non ſit benedictus.

509 §.6. Putat Averſ. *qu. 1. ſ. 6. §. Etenim*, ſi duo infideles convertantur, poſſe illorum, quaſi novas nuptias benedici, quamvis ad hoc non ſit obligatio; & addit contractum priorem, ſuppoſito Baptiſmo, tranſire in Sacramentum, ſed hoc valdè incertum eſt, ſecundùm dicta *num.* 407. Hoc tamen non obſtante videntur, poſſe benedici, cùm benedictionem nunquam acceperint. Et non debere benedici, ſi uterque contrahens ſit acatholicus, poſſe autem benedici, ſi alteruter tantùm ſit acatholicus, dixi *l.2. nu.* 99. An Puerpera acatholica poſſit purificari, dicam hic *n.* 995.

Objicies. Sanch. *l.7.d.9.n.*13. & Tann. *d.8.q.4.d.5.n.*94. dicunt illicitum eſſe benedicere nuptias, ſi alteruter ſit hæreticus. R. n. aſſ. nam Sanch. loquitur de excommunicato excommunicatione majori, hanc autem, ſaltem multi rudes in Germania non incurrunt, aut quia ſunt hæretici tantùm materiales, aut quia neſciunt eſſe annexam ſuæ hæreſi: & in dubio nemo præſumitur eſſe excommunicatus, ſecundùm dicenda *l.7.n.*121. Deinde dato contrahentem hæreticum eſſe excommunicatum, attamen eſt toleratus, ergo ſi catholicus contrahens, cum & Parochum requirat, poteſt ille toleratus cum eo communicare, etiam in ſacris uti rectè Sanch. *nu.*11. & conſtat nunc poſt *Conc. Conſtant.* *Tannerus* loquitur de Matrimoniis inter perſonas hæreticas; & rationem dat, tum quia benedicens approbat actionem contrahendi, ac Deo gratam eſſe jubet: tum quia cùm hæretici damnent cęremonias eccleſiaſticas, digni non ſunt, quibus illę adhibeantur. Hæ autem rationes tantùm probant, ſi uterque ſit hæreticus, nam ſi alteruter ſit catholicus, actio, qua hic contrahit, approbari poteſt tanquam Deo grata; & ipſe non damnat cęremonias eccleſiaſticas, ſed eſt eis dignus.

510 §.7. *Syn. Colon.* ſuprà c.4.§.6. prohibet Curatis & vice-curatis, *ne in nuptialibus conviviis circumeant menſas, adhortando invitatos, ut liberaliter contribuant ad inſtruendam familiam novorum conjugum, vel gratias agendo pro donativo oblato, multò minùs in iis choreas agant*.

511 *Q.*68. *An licitum ſit interroganti dicere, quòd Matrimonium cum impedimento tantùm impediente, vel ſine proclamationibus contractum ſit validum?* Reſp. Hoſtienſ. Lop. Vega & alii dicunt, hoc dicere eſſe peccatum mortale, quamvis de hoc interrogetur, quia per hoc datur ei ſcandalum & occaſio, ut Matrimonium illicitè ineatur, ideòque dicunt, negari debere reſponſum. Sylv. Roſella & alii dicunt, eum peccare venialiter, qui ſic interrogatus reſpondet eſſe validum. Sanch. *l.7.d.*11.*n.*12. & alii dicunt, ſi petens videatur fragilis & abuſurus reſponſione, fore contra charitatem, ſi non adhibeatur cauta reſponſio vel eluſio, unde poterit dicere, hoc eſſe deciſu graviſſimum, vel ſimile quid: ſi tamen non adhibeat hanc cautelam, & etiam non apertè dicat eſſe validum, dicit non fore mortale, quia præceptum charitatis non ita ſtrictè obligat ad tantam circumſpectionem. Si autem petens pergat rogare, an ſaltem validè fiat, probabilius eſt cum Averſ. *qu.*10.*ſ.*5.§. *Ex eo*, nullum fore peccatum, ſi rotundè dicat fore validum, ſed illicitum, ideòque admoneat, ne id faciat, nam ſi aliquod ibi ſcandalum intervenit, eſt acceptum, non datum, cùm nihil ponatur, quod ex ſua natura ducat ad peccatum, tam parùm, quàm ſit, ſi dicam alicui ignoranti, peccatum mortale eſſe vocare Deum in teſtem rei falſæ quantumcunque levis, alter enim, ſi nihilominùs agat contra meum conſilium, ex pura malitia ſua abutitur meo reſponſo.

DUBIUM II. 521

Quæ ſint impedimenta dirimentia Matrimonium?

RESp. Præter defectum conſenſus, de quo ſuprà *c.1.d.1.* ſunt, quæ ſequentibus verſibus comprehenduntur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, diſparitas, vis, Ordo, ligamen, honeſtas,
Ætas, affines: ſi clandeſtinus; & impos,
Raptave ſit mulier nec parti reddita tutæ,
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.

Dicitur I. *Error*: ſcilicet perſonæ: qui dirimit Jure naturæ, v.g. ſi Cajo volenti ducere Annam offerat ſe Maria, cum qua, putans eſſe Annam, contrahat: quia error aufert libertatem & conſenſum requiſitum Jure naturæ ad contractum.

Dixi, *Perſonæ*: quia error qualitatis ſeu conditionis perſonæ (excipio ſervitutem) non irritat Matrimonium, ut v.g. ſi putetur eſſe nobilis, virgo, dives, &c. quam quis vult ducere, nec ſit talis: quia hic error non tollit conſenſum in perſonam & materiam contractus. Aliud tamen eſſet, ſi abſolutè nollet conſentire in perſonam, niſi tali conditione affectam, aut ſi ipſa conditio, juxta intentionem contrahentis, tranſiret in conditionem perſonæ, ut ſi quis vellet ducere primogenitam Regis, nec aliam, & tamen alia ſuſtitueretur, non ſubſiſteret contractus, Bon. *q.3.p.2.* ex Sanch. *l.7.d.*18. Kon. *diſt.*31. Fill. *&c.*

Dicitur II. *Conditio*: ſcilicet ſervilis, ut ſi homo liber ignoranter contrahat cum ſerva, vel ſervus cum ſerva, nullū eſt Matrimonium; idque ſecundùm ſententiam communiorē, Jure tantùm Eccleſiaſtico, fundato tamen in Jure naturali, cui eſt valdè conforme. Ratio, quia talis cōtractus adverſatur. 1. Bono Sacramēti, cùm ſervus invito domino nequeat cohabitare conjugi. 2. Bono fidei conjugalis, cùm non poſſit ſolvere debitum ad libitum alterius. 3. Bono prolis, cùm ſervus omnia acquirat domino. Ubi tamen *Notandum*, non eſſe propriè ſervos, qui ſunt coloni originarii, vel aſcititii, vulgò dicti *Seibergene*. V. Laym. *l.5. tr.10. p.4. c.2.*

Dicitur III. *Votum*: ſcilicet ſolemne caſtitatis, per ſuſceptionem Ordinis ſacri vel per ſolemnem profeſſionem in Religione approbata, ſpontè emiſſam.

Dico I. *Spontè*: quia metus gravis irritat profeſſiones, ut v. ſuprà *l.5. c.1. d.2.*

Dico II. *Solemne*: quia votum ſimplex tantùm impedit, non dirimit, (excipe tamen vota ſimplicia Societatis:) Vide Laym. *cap.3.*

Dicitur IV. *Cognatio*, quæ triplex eſt.

Prima dicitur legalis, quæ eſt propinquitas perſonarum, proveniens ex adoptione perfecta, (qua ſcilicet perſona extranea aſſumitur in filium vel nepotem, ita ut tranſeat in poteſtatem adoptantis eique ſuccedat, vel tanquam hæres neceſſarius ex teſtamento in quarta parte, vel tanquam filius ab inteſtato in totū) ea enim dirimit Matrimoniū uſq; ad quartum gradū, inter adoptantem & adoptatum ejuſq; deſcēdentes. *Cap. Per adoptionem*, 3.*q.*3. *Cap. Diligere* 30. *q.3.* V. Bon. *q.3.p.5.§.3.n.4.&* 5. Vide tamen Laym. *c.7.* & Dian. *p.9.tr.6.* *R.*54. ubi contra cōmunem ſententiam notat ex *Henriq. Leſſ.* &c. probabile eſſe, quòd poſt *Trid.* tantùm dirimat uſque ad gradum ſecundum incluſivè, ſicut cognatio ſpiritualis.

Secunda eſt cognatio ſpiritualis, quæ Jure Eccleſiaſtico oritur inter perſonas aliquas, ratione Baptiſmi & Confirmationis, dirimitque Matrimonium, (ut habetur *c. 1. De cognatione ſpirituali, in 6. Cap. veniens* & conſtat ex Trid.

ſ.24.c.2. V. Bon.*q.3.p.5.* Sanch.*l.7.d.34.* Suar.*3.p.q.67.*) inter baptizātem & baptizatum, & hujus patrem & matrem; item inter ſuſceptorem & ſuſceptum, & hujus patrem & matrem.

Tertia eſt cognatio conſanguinitatis carnalis, quæ eſt vinculum perſonarum, ab eodem ſtipite proximo deſcendentium, dirimitque Matrimonium uſque ad quartum gradum lineæ tranſverſæ incluſivè. Et quidem quoad primum, fortaſſis Jure naturæ; quoad reliquos tres, ſolo Jure Eccleſiaſtico. Unde etiam Pontifex in his, ex juſta cauſa, diſpenſare poteſt. Gradus verò lineæ rectæ, probabile eſt, omnes Jure naturæ eſſe prohibitos. Porrò pro gradibus conſanguinitatis dignoſcendis ſtatuuntur ſequentes regulæ.

Prima. In linea recta tam aſcendentium, quàm deſcendentium, quot ſunt perſonæ, tot ſunt gradus una dempta, ſcilicet ſtipite, v.g. pater & filius ſunt conſanguinei in primo gradu; nepos & avus in ſecundo, &c.

Secunda. In linea tranſverſa æquali, (quæ eſt inter perſonas à communi ſtipite æqualiter diſtantes): quot gradibus perſonæ ſingulæ à communi ſtipite diſtant, totidem diſtant inter ſe: Unde frater & ſoror ſunt in primo gradu lineæ tranſverſæ; patrueles & conſobrini in ſecundo; filii eorundem in tertio.

Tertia. In linea tranſverſa inæquali, inter perſonas inæqualiter diſtantes à communi ſtipite, quot gradibus remotior perſona diſtat à ſtipite, tot gradibus diſtant inter ſe. Unde patruus & nepos, filius & ſoror patris, ſunt conſanguinei in ſecundo gradu: quæ omnia patent in adjuncto ſequenti ſchemate:

Schema conſanguinitatis.

	IV.	
IV.	*Abavus.*	IV.
Magnus	*Abavia.*	*Magnus*
Propatruus.		*Proavunculus.*
Magna Pro-		*Magna Proma-*
amita.	III.	*tertera.*
III.	*Proavus.*	III.
Magnus	*Proavia.*	*Magnus*
Patruus.		*Avunculus.*
Magna A-		*Magna Mater-*
mita.	II.	*tera.*
II.	*Avus.*	II.
Patruus.	*Avia.*	*Avunculus.*
Amita.	I.	*Matertera.*
I.	*PATER.*	I.
Frater.	*MATER.*	*Soror.*
	Hypote.	
	I.	
II.	*Filius.*	
Filii & Filiæ	*Filia.*	
Fratris.	II.	II.
III.	*Nepos.*	*Filii & Filiæ*
Nepotes &	*Neptis.*	*Sororis.*
Neptes ex		III.
Fratre.	III.	*Nepotes &*
IV.	*Pronepos.*	*Neptes ex*
Pronepotes	*Proneptis.*	*Sorore.*
& Proneptes		IV.
ex Fratre.	IV.	*Pronepotes &*
	Abnepos.	*Proneptes ex*
	Abneptis.	*Sorore.*

(N. B.)

Dicitur V. *Crimen*: idque triplex: Primum eſt homicidium conjugis ab altero conjuge & alio tertio, ſive phyſicè, v.g. gladio vel veneno, ſive moraliter, ut imperio, perfectum, eo conſilio, ut poſteà inter ſe Matrimonium contrahant. Quòd ſi cædes tentata ſit, ſed non perfecta; vel perfecta, ſed abſque intentione Matrimonii ineundi; vel cum intentione quidem ea, ſed non ſignificata exteriùs; vel non communi conſilio, ſed ab altero tantùm, non dirimit Matrimonium, niſi etiam adulterium præceſſerit; tunc enim, etſi unus tantùm cædem perfecerit, altero ignaro, dummodò id fecerit intentione Matrimonii, verè dirimit. Ita Kon. Ledeſm. Sà, Sanch.*l.7.d.78.n.13.& d.79.*

Secundum eſt adulterium, quando nimirum duo carnaliter ſe cognoſcunt, vivente alterius conjuge, & vel Matrimonium ineunt de præſenti, vel ſaltem dant fidem de ineundo poſt mortem conjugis. Sed in hoc caſu requiritur, ut promiſſio ſit acceptata; & uterque ſciat alterum eſſe conjugatum; ſi enim vel alteruter ignoret, non irritatur Matrimonium, ſi quod poſteà ineatur conjuge mortua, Perez, Kon. *d.31.n.57.& 61.* Sanch.*l.7.d.79.n.12.* Fill. *nu.256.* Vide etiam Bon.*q.3.p.6.n.8.* Dian.*p.3.t.4.R.198.* excuſatque ignorantia quævis, etiam facti; Sanch. M. Leo *in praxi p.2.ſ.284.* Sufficit autem, ſi adulter dubitet, utrum tempore adulterii & non promiſſionis de Matrimonio cum adultera, vixerit alter conjux, quia præſumitur vixiſſe, niſi mors probetur, Nav. Sanch.*d.79.* Bard.*d.6.c.11.ſ.8.*

Tertium eſt raptus, per quem perſona cum violentia abducitur, libidinis exercendæ vel Matrimonii ineundi cauſa, S. Th. Mol.*t.3.d.105.* Durat autem hoc impedimentum, ſecundùm *Trid.* quamdiu rapta eſt in poteſtate raptoris, etiamſi liberè conſentiat: Unde libertati reſtitutam ducere poteſt. Probabile tamen eſt, *Tridentini* decreto tantùm cōprehendi raptum, qui ſit cauſa Matrimonii, Sanch. *d.13.* V. Laym.

Dicitur VI. *Diſparitas* cultus ſive religionis: qui dirimit Matrimonium inter baptizatum, & non baptizatum, etiam catechumenum. Idque Jure tantùm Eccleſiaſtico, non ſcripto, Bon.*q.3.p.7.* ex Kon, *&c.* Inter baptizatos verò non dirimit, etſi impediat. Matrimonia verò cum hæreticis etſi illicita, ſunt tamen valida. V. ſuprà *l.2.t.1.c.4.dub.3.*

Dicitur VII. *Vis*, ſive violentia, & gravis metus injuſtè incuſſus, ad Matrimonium extorquendum; irritatque in utroque foro. Et quidem Jure naturæ, ſi à contrahente; poſitivo autem, ſi à tertio ſit incuſſus.

Addo *gravis*, qualis ſcilicet cadit in virum conſtantem, v.g. mortis, perpetui carceris, amiſſionis bonorum, injuſtæ excommunicationis, enormis indignationis patris valdè auſteri. Quando verò metus eſt levis, contractus cenſetur ſpontaneus; idque ad cavendas lites, etiam in matrimonialibus, ut Sacramento conſulatur, *Rebell. Sanch. Pont.* &c. communiter cum Dian.*p.3.t.4.R.230.& t.5.R.117.* quamvis *Nav. Gabr. & Covar.* id negent, ſi metus ita extorſerit conſenſum, ut abſque eo non fuiſſet. Addidi 2. *injuſtè*; quia ſi juſtè ſit incuſſus, valet Matrimonium; talis enim non tam infertur ab alio, quàm ab ipſomet, qui cauſam dedit: ut ſi v.g. deprehenſo in crimine cum filia, mineris accuſationem, niſi illam ducat. Addidi 3. *ad extorquendum*: quia Matrimonium ex metu etiam graviſſimo, undecunque & quandocunque incuſſo, dummodò non ad Matrimonium extorquendum, valet, tunc enim non tam contrahitur metu, quàm eligitur medium evadendi periculum: & Matrimonium eſt ſimpliciter voluntarium. Unde reſolvitur valere Matrimonium in ſequentibus caſibus. V. Bon.*q.3.p.8.*

1. Si concubinarius metu gehennæ vel mortis, in morbo vel naufragio contrahat cum concubina, Bon. *l. c.*

2. Si quis à Medico perſuaſus, non diu ſe victurum, niſi ducta uxore, eam ducat, Bon. *n. 19.*

3. Si in carcerem conjectus, ſpe evadendi contrahat cum filia lictoris, Sanch.*l.4.d.12.n.10.* Kon.*d.28.dub.1.c.3.*

4. Si ad mortem damnatus, ut evadat, ducat meretricem aut aliam, Kon.*n.10.* Fill.*c.4.q.1.*

5. Si Princeps obſeſſus offerat filiam in Matrimonio obſidenti, ut liberetur obſidione, *Ibid.*

6. Si raptor vel deflorator virginis, metu mortis offerat ſe Judici ad eam ducendam, Bonac. *num.22, ex Regin. Henriq.* &c.

7. Si ad mortem decumbens contrahat cum filia Medici aliàs illi mederi nolentis, Reb. Sanch.*d.12.* Con. Fill. *n.103.* &c. etſi alii quidam negent.

8. Etſi metus gravis incuſſus fuerit tantùm ad contrahendum Matrimonium in genere, contractum tamen nullum eſſe docet *Sanch. Salas, Palaus, Pont.* &c. cum Dian. *p.4. tr.4.R.33.* contra Azor. *& alios* 4.

9. Quando Matrimonium ex gravi metu contractum fuit, non teneri (in foro conſcientiæ) per ſe loquendo, illud perficere, poſſeque altero invito reſilire, etiam eum, qui liber à metu fuit, etiamſi ab ipſo ſeu ejus culpa illatus fuerit, docet Sanch. Villal. Hurt. & Ochag. cum Dian. *p.3.tr.4. R.229. & p.9.t.8.R.27.* contra *Kon. & Pont.*

Dicitur VIII. *Ordo* ſcilicet ſacer ſive major, quem qui non coactus ſuſcepit, invalidè Matrimonium contrahit, ut vid. ſuprà *de Sacramento Ordinis*, & hic *impedimento tertio*.

Dicitur IX. *Ligamen*, propter quod quamdiù quis ligatus eſt conjugi adhuc viventi, invalidè contrahit cum alio: quamquam licitè, & ſine peccato, ſi moraliter ſit certus de morte conjugis: qui ſi poſteà compareat, tenetur ad eundem redire, dimiſſo poſteriori. V. Bon. *p.10.*

Dicitur X. *Honeſtas*, hoc eſt, juſtitia publicæ honeſtatis, ob quam nemo poteſt contrahere cum conſanguineis illius, cum qua contraxit ſponſalia vel Matrimonium ratum. Et quidem ante *Tridentinum* & Jure antiquo hoc impedimentum dirimit Matrimonium inter ſponſum & conſanguineos ſponſæ, uſque ad 4. gradum, oriturq; ex ſponſalibus quibuſcunque, etiam invalidis, (præterquàm ex defectu conſenſus) Jure verò novo *Tridentini* non oritur, ſi ſponſalia ſint invalida; & irritat tantùm uſque ad primum gradum, ſi ex ſponſalibus; ad quartum verò ſi ex Matrimonio rato ſequatur, V. Bon. *p.11.* Sanch.*l.7.d.68.* Fill.*t.10.p.2. c.6.* Notat etiam *Dian.* non oriri ex ſponſalibus mutuo con-

ſenſu diſſolutis, *p.3.t.4.R.222.ex Pont.* & aliis 3. contra *Sanch.* uti neque ex conditionatis, donec conditio ſit impleta, *p.9 1.6.R.52.ex Opat.* Oriri tamen ex Matrimonio invalido, niſi ſit tale ob defectum conſenſus, *p.9.t.6.R.50.* ex declaratione *S. Pii V.* atque adeo etiam ex clandeſtino, *ibid. R.53.* ex *Pontio, Palao, Hurtad. Perez*, &c. contra *Sanch. & Prapoſ.*

Dicitur XI. *Ætas*: quia ad valorem Matrimonii Jure Eccleſiaſtico requiritur annus 14. viri, & 12. fœminæ completus: niſi tamen malitia ætatem ſuppleat, hoc eſt, adſit & doli capacitas & potentia ad copulam, de quibus judicare prudentum eſt, Laym. *c.12.n.1.c. De illis, &c. ult. eod. tit.*

Dicitur XII. *Affines*, eſt autem affinitas, propinquitas perſonarum, nata ex copula carnali, ſive licita, ſive illicita. Utraque Jure ſaltem Eccleſiaſtico dirimit Matrimonium, illa uſque ad 4. gradum incluſivè; hæc verò Jure novo aſque ad ſecundum tantùm. Et quidem ſi antecedat Matrimonium; nam ſi ſuperveniat, v. g. ſi *Titius* cognoſcat uxoris ſuæ cognatam in ſecundo gradu, non dirimit, licèt is, qui peccavit, non poſſit petere debitum, ſed tantùm reddere. Porrò gradus & lineę affinitatis accipiuntur, ſicut in conſanguinitate, ita ut qui eſt uxoris conſanguineus in primo gradu, ſive rectę ſive tranſverſæ lineæ, is ſit affinis mariio in eodem gradu lineæ rectæ vel tranſverſæ. Denique omnis affinitas, quæ oritur ex affinitate, ſublata eſt per *Concilium Lateranenſe*. V. Laym. & Bon. *p.12. Unde reſolves*,

1. Is qui fornicatus eſt cum ſorore ſpouſæ ſuæ, cum neutra poteſt validè contrahere citra diſpenſationem; imò nec cum earum conſobrina, vel matertera.

2. Poteſt quis ducere affinem fratris ſui, etiam in primo gradu, v. g. duo fratres poſſunt ducere duas ſorores; imò pater & filius poſſunt ducere matrem & filiam, Laym. Bonac. *l.c.*

3. Titius poteſt ſucceſſivè ducere Titiam & Bertam, quæ fuerunt uxores Caji & Sempronii fratrum.

4. Titius, qui duxerat ſororem Caji, poteſt poſt mortem Caji ejuſque ſororis, ducere Bertam uxorem Caji.

Dicitur XIII. *Si clandeſtinus*; quia *Trid.* irritat Matrimonia eorum, qui contrahunt aliter quàm coram Parocho vel alio Sacerdote de ipſius vel Ordinarii licentia, & duobus ad minimum teſtibus: vultque graviter puniri eos, qui contra hoc contraxerint vel etiam interfuerint, *Unde reſol.*

1. Per Parochum intelligitur is, qui habet ordinariam juriſdictionem in contrahẽtes, utpotè qui domicilium & habitationem habeant in ejus Parochia; item Epiſcopus vel ejus Vicarius in ſua diœceſi, uti & Papa: item Capitulum ſede vacante; Cardinales in Eccleſiis ſui tituli; Legati in ſua provincia. Sufficit etiam excommunicatus aut non Sacerdos. Nec requiritur, ut à parte rei verè ſit Parochus, ſed ſufficit, ſi habeat titulum ſaltem coloratũ, ita ut cõmuni errore habeatur Parochus, nec ſit intruſus abſq; omni titulo. V. Bon. *q.a p.8.*

2. Parochus, vel quivis habens juriſdictionem ordinariã, poteſt alium ſibi ſubſtituere, non tamen niſi Sacerdotem.

3. Cùm ad teſtes requiſitos non addatur, debere eſſe omni exceptione majores, ſufficiunt etiam infames, fœminæ, pueri habentes uſum ſufficientem rationis, parentes, domeſtici, ac ſervi.

4. Si duo ſint Parochi ejuſdem Parochiæ, poteſt utervis aſſumi. Similiter qui habet duo domicilia, quæ æqualiter inhabitat, vel domum, quæ partim pertinet ad unam Parochiam partim ad alteram, poteſt alterutrum accerſere, quia uterque eſt proprius Parochus, Laym. Bon. *l.c.*

5. Etſi ex præcepto adhibendus ſit Parochus contrahentis illius, in cujus Parochia Matrimonium celebratur, ſufficit tamen ad valorem, ſi alterutrius Paſtor aſſiſtat, ut declaravit *Congr. Cardinalium*, apud Rebel. & Bon. *qu.2. p.8.* etiam extra ſuam Parochiam vel diœceſin, quia hic actus non eſt juriſdictionis contentioſæ: Non tamen licebit tunc nuptiis benedicere ſine alterius licentia, Sanch. *l.3.d.19.*

6. Is qui ſubſtituitur, debet habere expreſſam vel ſaltem tacitam licentiam ex ratihabitione de præſenti, quia non ſufficit ratihabitio de futuro, qua quis putet alterum poſteà ratum habiturum, Sanch. *d.35.* Reg. Kon. apud Bon. *n.11.* licèt ipſe neget tacitam ſufficere.

7. Vagabundi poſſunt contrahere coram quolibet Parocho, (idque, ut Laym. *l.5.t.10. p.2.c.4. n.3.* docet ex *Sanch.* etſi alteruter tantùm ſit vagus,) hic autem tenetur de illorum conditione diligenter inquirere, ut monet *Trid.* an ſcilicet alibi ſint conjuncti, &c. Et deinde petere licentiam ab Epiſcopo aſſiſtendi; ſine qua licèt validè aſſiſtat, graviter tamen peccat. Ita Laym. *n.3.* ex Sanch. *d.19. & d.25.n.14.*

8. Peregrini, qui ex cauſa exiguo tempore domo abſunt, non poſſunt contrahere peregrè coram Parocho loci, quia non eſt illorum verus. Aliud eſt de iis, qui alicubi habitationem figunt pro majore parte anni, aut eò venerunt animo manendi, ſaltem majore anni parte, licèt poſteà contingat caſu ſubito recedere, v. gr. famuli, ancillæ, ſtudioſi, Bon. *q.1.p.8.n.1.* Sanch. *d.23.n.11.* Ratio, quia contrahunt ibi domicilium Parochiale, & Paſtor illius loci eſt proprius illorum.

9. Parochus & teſtes ſic debent eſſe præſentes, ut advertere poſſint, quid agatur, & de eo teſtari. Et quidem non eſt neceſſe, ut ipſi videant contrahentes, dummodò audiant verba contractus, ſi voces contrahentium noverint, Sanch. Fill. Pont. & alii 5. cum Dian. *p.8.t.7.R.68.* contrà *Barboſ.* Nec refert, etiamſi per metum, vim, dolum aut injuriam nolentes detineantur, vel etiam contradicant ac reſiſtant; ac licèt prohibiti ſint ab Ordinario, ne interſint, Bon. *l.c.* ex declar. Card. Kon. Fill. Sanch. *ll. cc. &c.*

10. Parochus tenetur utrumque contrahentem interrogare, non quidem de impedimento, Gutt. Sanch. Dian. *p.3.tr.4. R.293.* ſed de mutuo conſenſu, Trid. *ſeſſ.24.c.1.* Ejus tamen omiſſio, quando de utriuſque libero conſenſu conſtat, venialis tantùm eſt, Sanch. Kon. Dian. *l.c.* Similiter mortale non eſſe, etſi intellecto conſenſu non dicat: *Ego vos conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, docent *Sanch. Con. Vill. Gutt. Dian. R.256.* contra *Rebel. &c.*

Dicitur XIV. *Et impos*: quod impedimentum vocatur frigiditas vel impotentia: Quæ ſi perpetua ſit & Matrimonium antecedat, irritat illud Jure naturæ; vel omne, & reſpectu cujuſcunque, ſi ſit abſoluta; vel certum tantùm, ſi ſit reſtricta ſeu reſpectiva: Idque ſive orta ſit ab intrinſeco & vitio naturæ; ſive ab extrinſeco, opera hominis vel diaboli, ſive cognita alteri fuerit, ſive non; ſive ſit ex parte utriuſque contrahentis, ſeu alterius tantum. Ratio, quia Matrimonium conſiſtit in mutua traditione corporum phyſicè aptorum ad generationem, ſive in traditione poteſtatis corporis ad copulam conjugalem: hanc autem poteſtatem impotens non poteſt tradere, cùm eam non habeat.

Porrò impotentia in viro eſſe cenſetur, quando eſt eunuchus, vel ſaltem non poteſt ſeminare intra naturale vas fœminæ; in fęmina vero, quando vel ſeminare non poteſt (ſi verum eſt, ſemen fęminarum requiri ad generationem) vel propter arctitudinẽ nõ poteſt virum pati, aut ejus ſemẽ recipere.

Dixi 1. *Si ſit perpetua*: qualis eſt, quæ nulla arte poteſt tolli. In dubio autem perpetuitatis conceditur à Jure triennium ad experiendum bona fide.

Dixi 2. *Si antecedat*: nam ſi ſubſequatur Matrimonium, non irritat illud, etſi uſum ita impediat, ut ſoli contactus & oſcula liceant, citrà periculum pollutionis. Idq; quando impotentia eſt certa, nam ſi dubia ſit, tamdiù licet conari ad copulam, quamdiù probabilis eſt ſpes ſeminandi intra vas, Lay. *l.5.t.10.p.4.c.12.* ex Sanch. Nav. Henriq. *Unde reſolves*,

1. Invalidè contrahunt evirati ſeu eunuchi, quandù carent utroque teſte, quia non emittunt verum ſemen aptum generationi. *Nec refert*, quòd inſtar ſenum ſterilium ſatisfaciant concupiſcentiæ fœminæ, *quia* id non faciunt per copulam natura ſua aptam generationi, ob defectum ſeminis, quod ſenes tamen emittunt, etſi ſemen ſenum per accidens non ſit prolificum, Laym. *l. c.* Bon. *q.3.p.13. &c.*

2. Validè contrahunt, 1. ſteriles, quia etſi ſint impotentes ad generationem, non tamen ad copulam, atque adeò ſunt capaces omnis juris & obligationis Matrimonii; & ſuſceptio prolis, licèt ſit præcipuus, non tamen unicus, nec immediatus finis Matrimonii, Bon. *p.13.* ex Henr. Kon. Fill. *&c.* Eadem eſt ratio de iis, quæ non edunt fœtum niſi mortuum, vel non niſi cum periculo vitæ, Bon. &c. *ll. cc.* 2. Hermaphroditi quia verè ſunt potentes ad uſum Matrimonii. Et quidem ſi alter ſexus emineat, ſecundùm illum tantùm valebit: ſi uterque ſit par, optio illis datur, ut utrolibet utantur, ita tamen, ut quem ſemel elegerint, ſemper retineant, Sanch. *l.10.d.106.* Bon. *l.c.* ex Henr. Sanch. Kon. Fillruc. *&c.* 3. Is qui paulo poſt eſt moriturus: quia in eo manet potentia ad coitum, etſi per accidens vi morbi impediatur: Patet ex praxi Eccleſiæ, quæ illis interdùm ſuadet, ut concubinas ducant, Laym. *l.c.* ex Sanch. *d.105.n.3.* Cov. *&c.*

3. Impuberes, ſi utantur ratione, non Jure naturæ ſed Eccleſiaſtico tantùm, invalidè contrahunt, quia impotentia illorum eſt tantùm temporalis. Vide *ſuprà hoc dub. imped. 3.*

Quæres. Quid cenſendum de Matrimoniis, quæ contrahuntur in partibus hæreticis?

Reſp. Circa ea *Congregatio Cardinalium* reſolvit ſequentia, 1. Ubi hoc decretum Cõcilii nondum publicatum eſt in Parochia, v. g. in Saxonia & Anglia, valere Matrimonium contractum abſque forma præſcripta. Publicatio autem decreti facta præſumitur, ſi id aliquo tempore in Parochia tanquam decretum Concilii fuit obſervatum. 2. Hæreticos, in quorum Parochia dictum decretum fuit publicatum, v. g. in Hollandia, Friſia, &c teneri formam præſcriptam ſervare: Unde conſequenter ipſorum Matrimonia, abſque forma Concilii, quamvis coram Miniſtro hæretico vel Magiſtratu contracta, videntur eſſe nulla; Laym. *tamen l.5.t.10.p.2.c.4.* putat eam non eſſe mentem ſummorum Pontificum, propter graviſſima incommoda inde ſubſecutura. 3. Si Parochia, in qua aliquando decretum fuit obſervatum, proprio Parocho

& Epiſ-

Digitized by Google

» & Epiſcopo careat, nullusque iſtic ſit, qui vices Epiſcopi
» vel Parochi ſuppleat, Matrimonium valere abſque præſentia
» Parochi: ſervata tamen, in quibus poteſt, forma Concilii,
» nempe adhibitis ſaltem duobus teſtibus. Idem eſt, ſi Paro-
» chus & Epiſcopus metu hæreticorum lateat, ita ut verè
» ignoretur, ubi ſit, vel eorum metu abſit à diœceſi, & ad
» neutrum ſit tutus acceſſus.
» Dicitur XV. *Raptave ſit*, de quo vid. ſuprà *in impedimen-*
» *to criminis.*

A D D E N D A.

513 Q*Uæſt.69. Quis poſſit inducere impedimenta dirimentia?* R.§.1. Quoad Matrimonia fidelium ſola Eccleſia, & non Magiſtratus civilis poteſt ſtatuere leges & impedimenta circa Matrimonium, *can. Euphemium 2.q.3. c.1. de Sponſal. cap. Tuam, de ordine cognit.* Ratio eſt, quia hoc ipſo, quòd contractus Matrimonii inter fideles ſit elevatus ad rationem Sacramẽti, eſt ſacer, ergo ſubductus eſt poteſtati laicali, ad eum modum, quo ordinatus ſacris eximitur à poteſtate laicali. *Nec obſtat*, quòd in Gallia Principes regii ſanguinis non poſſint ſine conſenſu Regis validè contrahere Matrimonium, *nam*, ſi ita eſt, fit ex approbatione Eccleſiæ. Videri poſſunt Pont. *l.6.c.1.& 2.* & Delb. *c.8.d.20.ſ.1.& 2. ubi ſ.4.* percurrit multas leges civiles circa eſſentialia Matrimonii, probatque eſſe irritas. Averſ. autem *q.9.ſ.1.* rectè rejicit *Sanch.* & alios, qui putant Principes infideles poſſe circa Matrimonia fidelium conſtituere impedimentũ.

Objic. Contractus Matrimonii pertinet ad Jus naturæ, ergo poteſt illud contrahere, qui à natura nullum habet impedimentum, ergo nequidem poteſtas Eccleſiaſtica poteſt inducere illud impedimentum. R. Pertinet ad Jus naturæ, non præceptivum, ſed permiſſivum, quamvis autem poteſtas humana non poſſit præcipere, quod Jus naturæ prohibet, aut prohibere, quod præcipit, tamen poteſt libertatem naturalem modificare, v. gr. prohibendo hoc, quod ſecluſis cauſis & circumſtantiis ſimpliciter liceret.

514 §.2. Solus Papa vel Concilium generale, non autem Epiſcopi poſſunt ejuſmodi impedimenta inducere, Pignat. *T.1. conſul. 151.n.19.* Arcud. *l.7.c.29.* Averſ. *q.9.ſ.2.* dicens nunc eſſe certum, quamvis enim Epiſcopi olim conſtituerint impedimenta, tamen poteſtas illa nunc eſt reſervata Papæ, ex conſuetudine ſaltem, Sanch. *l.7.d.1.n.9.* Pont. *l.6.c.1.n.12.* Ex hoc autem, quòd Eccleſia poſſit nova impedimenta inducere, non ideò poteſt formaliter immutare inſtitutionẽ Chriſti, ut explicavi *l.6.q.1.n.17.*

515 §.3. Quoad Matrimonia infidelium, poſſet Magiſtratus civilis ſive fidelis, ſive infidelis, conſtituere impedimenta, ut poſſunt circa alios contractus civiles, S. Th. Sot. Bellarm. Sanch. *d.3.n.5.* Pont. *n.2.* Hinc infert *Averſ.* ſi infideles contraxiſſent contra leges Principis ſui, & converterentur, debere ſeparari, niſi iterum contrahant ſecundum leges Eccleſiæ.

516 §.4. Magiſtratus civilis nequidem poteſt imponere pœnam illis, qui v. g. ſine conſenſu parentum, vel cum aliquo extraneo contrahunt: & ſi volens adjuvare prohibitionem Eccleſiæ impoſuerit pœnam illis, qui cum hoc vel illo impedimento contraxerint, non poteſt pœnam talem exigere, ſi Eccleſia in tali impedimento diſpenſarit, quia tum nulla culpa eſt ſic contrahere, ergo non debetur pœna, ſed impediretur libertas Matrimonii, quod prohibet Eccleſia, Delb. *d.19.ſ.9.* Rectè tamen notat Pont. *c.2.n.5.& Averſ.* Magiſtratus civiles poſſe ponere leges circa acceſſoria Matrimonii, ut circa arrhas, ſponſalitiam largitatem, dotem, donationes inter conjuges, ſucceſſiones &c. hæc enim non pertinent ad ſubſtantiam Matrimonii, quæ ſola ſacra eſt, Delb. *d.20.ſ.1.n.12.*

517 *Q.70. An per conſuetudinem poſſit induci novum, vel abrogari antiquum impedimentum Matrimonii?* R. Quid ſit conſuetudo, quandonam habeat vim inducendi vel abrogandi legem inſinuavi *l.1.à n.570.* Hic addenda ſunt ſequentia:

§.1. Per conſuetudinem poteſt induci vel abrogari lex aliqua ab Eccleſia lata, *cap. fin. de conſuet.* Suar. *de leg. tr.2. cap.49. n.27.* adeòque poſſunt impedimenta aliqua dirimentia Matrimonii vel induci, vel abrogari per conſuetudinem, Leſſ. *in auctario v. Præſcriptio caſu 5.* Sylv. *in ſupplem. q.50. art. un. concl.7.* Duo tamen requiruntur, imprimis ut hæc conſuetudo ſit rationabilis: deinde, ut ſit legitimè, ſive juſto & præſcripto tempore ſervata, ut notant omnes.

518 §.2. Secundùm Pontium *l.6.c.5.à n.2.* & Leſſ. *de juſt. l.2.c.6. dub.18.n.45.* conſuetudo contra legem dicitur rationabilis, quæ aliàs, ſervata illa lege, quam evertit, non continet turpitudinem aut deformitatem contra legem divinam vel naturalem, vel rationis æquitatem, conſuetudo enim non præſcribit Juri divino vel naturali.

519 §.3. Laym. *lib.1. tr.4. c.24. n.6.* ex communi docent ad præſcribendum contra legem civilem requiri annos 10. contra Eccleſiaſticam, 40. Caſtr. *tr.3.d.3.p.1.§.2.n.5.* citans multos, dicit in omni lege ſufficere decennium, quia tantùm requiritur longum tempus, ſed decennium in Jure eſt longum tempus, ergo. Concedit tamen ad præſcriptionem contra Eccleſiam requiri 40. annos: conſuetudo autem abrogans legem Eccleſiaſticam, ſecundùm ipſum, potius eſt in favorem Eccleſiæ, & perficitur 10. annis. Idem ſentit Leſſ. *l.2.c.6.dub.14.& Gran.* dicens cum Pontio *c.5.n.3.* aliud eſſe loqui de conſuetudine, aliud de præſcriptione.

§.4. Caj. Sanch. Salas, Sot. Abb. Roch. Sylv. Laym. Vaſq. *in 1.* 520
2.d.177.n.64. notant, hoc eſſe diſcrimen inter conſuetudinem & præſcriptionem, quòd conſuetudo non requirat initio juſtum titulum, imò non poſſit incipere bona fide, primi enim ſemper peccant contra legem ſcriptam, unde, quòd conſuetudo legem vincat, non habet ex virtute propria, ſed ex conſenſu Principis tacito vel expreſſo, ex quo ſuperveniente, uſus efficitur licitus, & mala fides purificatur, tacitè autem conſentire videtur, & approbare (ſi enim reſiſtat, nunquam prævalet conſuetudo) ſi ſciens populi morem, cùm poſſit prohibere vel diſſenſum declarare, longo tempore toleret, *S. Th. Med. Sylv. Sal.* Non requiri autem ſcientiam ſpecialem Principis vel Papæ (ſed ſufficere conſenſum generalem ſeu legalem traditum in Jure *c. fin. de conſuet.* ubi dicitur, conſuetudinem rationabilem decennio durantem prævalere, quæ diſpoſitio Juris, eſt conſenſus legalis ſive generalis omnis Principis) docet Azo. adducens Roch. & Covarr. item Sanch. *l.7.d.4.n.11.* Suar. Con. Leſſ. *l.2.c.6. d.14.n.45.* Caſtrop. *tr.3.d.3.p.2.§.4.n.3.* Malder. Averſ. *q.9.ſ.3.* & Gob. vocat probabilem, licèt contrarium putent alii cum Pontio *c.6.* E contrà præſcriptio induci non poteſt, niſi actibus à principio juſtis, & bona fide, uti dixi *l.3.p.2.n.480.* cùm enim hæc à vero domino dominium auferat ſola conceſſione legis, ut contentiones vitentur, ſi quis mala fide inciperet poſſidere, iniquum eſſet legem tali concedere dominium rei.

§.5. Impedimenta Matrimonii, quæ ſunt Juris divini vel 521
naturalis, non vincit conſuetudo. Nec etiam ea, quæ ſunt Juris divini impedientia tantum, & Juris Eccleſiaſtici dirimentia, quia hoc ipſo, quòd Deus & Eccleſia directè ſemper vetent talia Matrimonia, præſumendum eſt illos nunquam in ea conſentire. Et tale quid eſt votum continentiæ, & maximè ſolemnis, Gob. *tr.9. à n.41.*

§.6. Nav. Suar. Laym. *l.1.t.4. c.24. n.12.* rectè docent nullam 522
legem humanam eſſe, quæ contraria conſuetudine tolli non poſſit, quidquid contradicant *Az.* excipiens eas, quæ ex legibus divinis vel traditione Apoſtolorum deducuntur, & in eis fundentur, & *Zypæus* excipiens prætereà eas leges, quæ ſingulis annis repetuntur in Bulla Cœnæ: valetque doctrina *Laym.* etiam circa leges infirmantes contractum, v.g. ob ſolemnitatem requiſitam, perſonæ ex lege humana inhabilitatem &c. Gloſſ. Suar. Salas, Sanch. Con. *in 3.par.t.2.d.30.dub.1.concl.6.* Pont. *l.5. cap.9. n.3.* Et quamvis conſuetudo à lege prohibeatur ac reprobetur, vim tamen habet præſcripto tempore eam abrogandi, 1. Si mutentur res, aut ſuperveniat nova cauſa à legislatore non prævisa. 2. Si legislator conſcius conſuetudinis eam rurſum non prohibeat, vel diſſenſum non oſtendat per præſcriptum tempus, Laym. Pont. *c.6.n.9.* Sanch. Con. *concl.4.n.14.* Cov. *l.3. Var. c.13.n.4.* dicens hanc opinionem eſſe communem.

§.7. Conſuetudinem habere vim circa impedimenta Ma- 523
trimonii inducenda, colligitur ex *cap.1.& cap. Super eo, de cognat. ſpirit.* ubi quæſtio erat, an valeret Matrimonium inter duorum compatrum filios, & dicitur, *De his te volumus conſuetudinem tuæ Metropolitanæ Eccleſiæ, & aliarum circumpoſitarum exquirere, &c.* ſimiliter habetur *cap. Quod dilectum, de conſanguin.* Poſſe autem etiam per conſuetudinem abrogari impedimentum aliquod Matrimonii, docent Sanch. Con. Pont. Caſtrop. Averſ. Krim. *n.1844.* quamvis lex etiam generaliter talem conſuetudinem improbet. Excipiunt, ſi lex talem conſuetudinem vocet, v.g. abuſum aut corruptelam: ſed iterùm limitant, niſi nihilominus legislator poſteà ſciens, & videns eam introduci, tacitè approbet, tum enim de novo vult, aut permittit, ut valeat, ſicque deſinat eſſe corruptela; notatque Sanch. & Krim. *à n.1257.* tum tantùm ejuſmodi conſuetudinem non eſſe corruptelam, ſi per circumſtantias ita juſtificetur, ut hic & nunc meritò præcipi poſſet, ideòque multò magis per nullam conſuetudinem, quæ plùs nocet bono communi quàm proſit, nullam legem etiam humanam tantùm abrogari poſſe, quia irrationabilis eſt, & manet corruptela. Ex dictis,

§.8. Colliguntur multa, de quibus alibi ſuis locis dixi, v.gr. 524
per conſuetudinem, quamvis communiſſima ſit & longiſſima, non juſtificari, 1. uſuram: 2. ſimoniam: 3. violationem immunitatis Eccleſiaſticæ: 4. retentionem plurium Beneficiorum Eccleſiaſticorum ſine diſpenſatione ex cauſa, ſi ſingula ſufficiant ad plenam ſuſtentationem, &c. Ratio patet ex dictis.

Q.71. Quid dicendum de illo, qui Matrimonium contrahit 525
invincibiliter ignorans impedimentum dirimens, quod habet? R. Ignorantia illum excuſat, ut non peccet, nihilominus Matrimonium eſt invalidum, non aliter, ac ſi impedimentum fuiſſet cognitum, quia, quamvis ignorantia excuſet, ubi lex eſt prohibens tantùm, non tamen excuſat, ubi eſt irritans. *Nec refert*, quòd impedimenta aliqua videantur habere rationem pœnæ, ut impedimentum criminis: pœna autem ſecundum ſententiam communem non incurritur, ubi adeſt ignorantia illius invinci-

vincibilis, *nam* impedimenta illa, cenſeri non debent primariò, & principaliter pœnæ, uti dicetur *n.642.*

526 *Q.72. An leges humanæ conſtituentes impedimenta dirimentia, abſolutè obligent in omni caſu?* R. Affirmativè. Hinc 1. ſi quis cognovit ſororem ſponſæ ſuæ, & Superiores diſpenſare nolint, ex nulla cauſa vel metu poteſt ſponſam ſuam ducere, & cum ea ſic conſummare Matrimonium. 2. Si quis etiam per Judicem cogatur ducere conſanguineam ſuam, non poterit Matrimonium illud conſummare ex quocumque metu etiam mortis certò inferendæ, Sanch. *l.7.d.5.n.4.* Suar. *de leg. l.5.c.22. à n.9.* Con. *d.30.dub.2.n.20.* Leſſ. *in auct. v. Matrimonium, caſ.17.* Averſ. *q.9.ſ.5. & q.6.ſ.2.* Card. *in 1. criſi d.62.c.4.* Probatur, nam licèt vis, & metus poſſint excuſare à tranſgreſſione vel obſervatione præcepti Eccleſiaſtici, tamen eum, qui inhabilis eſt, non poteſt reddere habilem ad contrahendum, ſi enim omnimoda ignorantia me habilitare non poſſit, ſecundùm dicta *n.315.* multò minùs metus; ideòque talis Jure naturæ tenetur abſtinere à copula, utpotè fornicaria, cùm inter eos nullum ſit Matrimonium. Ratio à priori eſt, quia inhabilitas antecedenter naſcebatur à lege vel voluntate Superioris, quem mea cauſa vel metus non attingit, ſed me ſolum, ideòque etiam me ſolum excuſare poteſt à peccato, ſi quantùm in me eſt contraham externè ad vitandam mortem intendens non conſummare, niſi poſt diſpenſationem, & novum contractum, quia talis cauſa vel metus facere non poteſt, ut Matrimonio non ſubſiſtente, copula mihi ſit licita.

Objic. 1. In primo caſu cognitæ virginis prævalet lex, ſaltem charitatis, reſpectu ſponſæ, ergo cedere debet lex impedimenti. In ſecundo autem caſu prudenter præſumimus de benignitate Eccleſiæ, quòd non velit, ut lex ſua obliget cum certo periculo mortis. R. *Ad* 1. N. antec. quia non eſt capax exercere charitatem ineundo Matrimonium, cùm ad hoc ſit inhabilis, leges autem non ligant eos, qui non ſunt capaces ejuſmodi vinculi legum. *Ad* 2. N. aſſ. 1. Quia habet ſe ſicuti lex inhabilitans Sacerdotem ad Matrimonium, quæ nullum caſum excipit. 2. Perſuaſio communis, & conſtans uſus Eccleſiæ interpretatur legem illam ſine ulla exceptione, quis enim audivit unquam aliter factum eſſe? Et quanta oriretur turbatio in populo, ſi aliter fieret? Item quàm facilè quærerent omnes prætextum ejuſmodi formidinis? Ergo moraliter certum eſt, & omninò neceſſarium fuit legem illam eſſe ſine ulla exceptione. 3. Trid. *ſ.25. can.9. de Sacr. Matr.* abſolutè, & ſine exceptione definit: *Si quis dixerit Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractumq; validũ eſſe, nõ obſtãte lege Eccleſiaſtica vel voto .·. anathema ſit.*

Objic. 2. Saltem lex de aſſiſtentia Parochi non obligabit, ſi alio modo publicè ineatur Matrimoniũ, ceſſat enim tum finis legis, qui erat evitatio clãdeſtinitatis. R. N. aſſ. nam falsò ſupponitur, quòd hic ſit adæquatus finis illius legis, nam fuit etiam uniformitas operandi, dum celebraretur hic contractus, ideòque dictum eſt *l.1. à n.868.* ceſſante fine legis in aliquo particulari, non ideò ceſſare finem adæquatum vel obligationem legis reſpectu illius, hìc autem etiam ſpecialis ratio fuit præcipiendi illum determinatè modum publicitatis, ne, ſi id relinqueretur arbitrio cujuſque, confuſiones, & fraudes committerentur. Quòd autem etiam circa reliqua impedimenta nunquam ceſſet finis adæquatus legis ea imponentis, fusè demonſtrat Card. *ſup. à c.3.*

527 *Q.73. An valeat Matrimonium initum cum impedimento, quod probabilis opinio dicit non eſſe impedimentum?* R. §.1. Cauſa Matrimonii eſt favorabilis, *Cap. fin. de Sentent. & re judic.* hinc cenſeri debet validum, ſi probabile ſit eſſe validum, vultque Eccleſia favere Matrimonio, cenſendo illud validum, quoties juxta probabiles rationes contractum eſt, *Viva in propoſ. ab Innoc. XI. damnatas*, & cum eo DD. communiter.

528 §.2. Si probabilis opinio dicebat non eſſe impedimentum, Papa autem vel Epiſcopus poſteà declaret, aut teſtes convincant tum adfuiſſe impedimentum; ſi fuerit quæſtio Juris & talis materia, in qua poſſet Eccleſia diſpenſare, Matrimonium valet, quia pro tempore, quo contrahebatur, Eccleſia diſpenſabat, uti colligitur ex dictis hic *n.40. & l.6.p.1. à n.112. & 117.* docentque Carden. & Gorm. *de Sacram. num.321.* cujus ratio ulterior eſt, quia lex non erat tum in eo rigore recepta, ergo reipſa debebat cenſeri non eſſe tum impedimentum. Si autem fuerit error facti, v.g. quia putabatur non eſſe conſanguinitas, cùm tamen eſſet, plerique cum Gorm. *n.320.* dicunt Matrimonium non valere, quia ſecundùm dicta *l.6.p.1.nu.118.* ubi non eſt error communis, ſed privatus paucorum, Eccleſia, quamvis poſſet, non ſupplet, nec diſpenſat. Poſſunt tamen videri dicenda *n.535.* Quòd ſi tota aliqua communitas falsò putaret *Trid.* non fuiſſe in ſua Parochia promulgatum, atq; ideò inirentur Matrimonia clandeſtinè, probabile eſt fore valida, quia ſecundùm dicta *l.6.p.1.n.112.* error communis videtur eſſe ſufficiens titulus ad tribuendum jus in ordine ad ita validè contrahendum, Gob. *tr.9.n.377. & tr.10. à n.744.*

529 §.3. Quamvis agatur de impedimento, in quo Eccleſia diſpenſare non poteſt, ſi Matrimonium ſit initum ſecundùm opinionem probabilem, certum videtur, quòd Eccleſia habeat poteſtatem judicandi de valore vel invaliditate talis Matrimonii, quia ſicuti ſimilis contractus civilis certò continetur intra ſphæram juriſdictionis Civilis, ita Matrimonialis intra ſphæram Eccleſiaſticæ; & ideò in conſultatione circa Matrimonia infidelium reſpondit *Urb. VIII.* procedi poſſe ſecundùm opiniones verè probabiles, & favorabiliores Barbaris, uti teſtantur Carden. & Gorm. *n.323.*

Q.74. Quid dicendum ſit de illo, qui contrahit ſciens vel 530
dubitans de impedimento dirimente? R. §.1. Si ſit infidelis, ſeu nondum baptizatus, & impedimentum ſit Juris Eccleſiaſtici tantùm, v.g. conſanguinitatis, vel affinitatis extra primum gradum, Matrimonium illorum poſt converſionem & Baptiſmum cenſeri debet validum, quia tempore infidelitatis non erant ſubjecti Eccleſiæ, ergo nec tenebantur ejus legibus: Aliud eſt, ſi impedimentum fuiſſet Juris naturalis, uti ſi fuiſſent conſanguinei in primo gradu, tum enim Matrimonium nullum eſſet, quia lege naturali tum obligabantur. Idem eſt, ſi fuiſſet Juris divini, v.g. ligamen, tum enim ſola prima uxor eſſet retinenda, quam ſolam validè duxiſſet, Spor. *n.251.*

§.2. Si fidelis contrahat, certò putans adeſſe impedimentum 531
dirimens, quamvis tale non ſubſit, Sylv. Ang. Nav. Sot. Con. Pont. *l.4.c.23.* Spor. *nu.233.* & alii dicunt contrahere invalidè, quia ita putans ſe tale impedimentum habere, non poteſt abſolutè, & efficaciter conſentire in Matrimonium, cùm apprehendat illud ſibi hìc, & nunc eſſe impoſſibile. Contradicunt Ledeſm. Covar. Roſell. aliiq; cum Sanch. *l.2. d.33.* Lug. *in Reſp. Mor. l.3.d.16.n.13. & 36.* & colligunt ex *Cap.1. de ſponſ. in 6.* & ex *Clemen. un. de conſang.* quia prævalere potuit intentio generalis faciendi quod poteſt, ſecundùm dicta *lib.6.p.1. à n.69.* Averſ. *q.11.ſ.2.* rectè tenet cum prima ſententia, ſi abſolutè putet ſubeſſe impedimentum, ſi autem putet poſſe non ſubeſſe, aut eo non obſtante fortè poſſe validè contrahi, intendatque facere, quod poteſt, validè contrahit, eſt enim habilis, & hæc intentio prævalet: attamen ſic contrahens peccat mortaliter, ſaltem quia cõtravenit præcepto gravi de nõ cõtrahẽdo cum impedimẽto.

§.3. Ledeſm. Sanch. Hurt. Fill. Dian. Perez, Dic. Gob. *tr.9.n.* 532
60. negant eum peccare peccato ſacrilegii, qui Matrimonium etiam ſcienter ita invalidè contrahit cum impedimento dirimente, quia cùm ibi nec Sacramentum, nec aliquid ſacrum ponatur, non apparet, in quid redundaret irreverentia in rem ſacram ad ſacrilegium requiſita: ſed probabiliùs contradicunt Con. Laym. Averſ. *q.9.ſ.5.* quia hoc ipſo, quòd quaſi tentet tanquam Miniſter ponere contractum Matrimonii, facit rationem Sacramenti à Chriſto annexam eſſe irritam, ergo ſatis gravis irreverentia refunditur in authorem Sacramenti, uti ſi quis vellet baptizare, & uteretur vino, quamvis nullum poneretur Sacramentum, attamen eſſet ſacrilegus. Peccat prætereà talis ſpecialiter contra illam virtutem, ob quam poſitum eſt hoc vel illud impedimentum, v.gr. peccat contra virtutem religionis, qui contrahit cum voto ſolemni, & ita de aliis, Perez *d.21.ſ.2.* An autem peccet, qui metu gravi coactus, ita contrahit, dicam *n.660.* Quam verò pœnam incurrat, qui ita ſcienter, & malitiosè contrahit cum impedimento dirimente; dicam *à n.807.*

§.4. Qui contrahit cum dubio de impedimento, contrahit 533
validè, ſi impedimentum non ſubſit, quia æquivalenter habet conſenſum ſub conditione, ſi poteſt, ſi eſt habilis, ergo ſi impedimentum non adeſſet, conſenſus erat abſolutus. Quòd ſi dubium ſit vincibile, peccat mortaliter contrahens ante ſolutum dubium, quia exponit Sacramentum periculo nullitatis, hinc tenetur ſaltem ſub conditione petere diſpenſationem, ſi impedimentum ſubſit: ſi poſt inquiſitionem maneat dubium, & vinci non poſſit, *Leſſ. in auct. v. Matrimonium caſ.10.* Caſtrop. *tr.1. d.3.pu.8.n.18.* cum plurimis aliis putant adhuc peccare, ſi ſine diſpenſatione conditionata contrahat, quia adhuc manet periculum nullitatis: & hæc ſententia tutior eſt ac in praxi ſuadenda. E contrà Th. Sanch. *l.8.d.6.n.16.* Jo. Sanch. Caram. Tamb. Spor. *ſuprà*, Gob. *tr.9.n.62.* Carden. Krim. *à n.2436.* *Roſmer* probabiliter dicunt non peccare, quia pro libertate eſt poſſeſſio, certum enim eſt eum licitè contrahere, qui non impeditur, ergo cùm tantùm dubitetur de impedimento, poſſeſſio non eſt pro impedimento, ergo reſolvere ſe poteſt ſibi hìc, & nunc eſſe licitum contrahere; fatentur tamen teneri alterum monere de hoc dubio, ne hic exponatur periculo gravium incommodorũ. Et ſi poſteà innoteſcat impedimẽtũ, petẽdam eſſe diſpẽſationẽ.

§.5. Cùm ſit opinio communiter recepta tanquam probabi- 534
lis, v.g. quòd patrinus non contrahat impedimentum, ſi phyſicè non tangat baptizandum, vel cõfirmandum, ſi quis plenè probet, ſe non attigiſſe, non indiget diſpenſatione, quia dubium impedimentum, ſaltem ſi ſit dubium Juris, non eſt impedimentum, ſed omninò tollitur ab Eccleſia, & in dubio, an ejuſmodi caſus indigeat diſpenſatione, cenſendum eſt non indigere, uti dictum eſt *l.1.n.818.* Si autem ſemiplenè tantùm probet, indiget diſpenſatione, quia favet illi ſola probabilitas facti, cum qua non ſolet ſupplere, neque pro valore decernere Eccleſia, requirens certitudinem facti, Carden. *in 2. criſi diſſ.2. à n.629.*

§.6. Huc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Catharina uxor 535

Sempro-

Sempronii, eo tempore, quo concepit Cajum, ſæpè coivit etiam cum Titio adultero; Si Cajus ex Titio ſit conceptus, eſt Bertæ, quam Cajus nunc vult ducere, in primo gradu affinis. *Quæritur*, an Cajus debeat cenſeri impeditus, & indigeat diſpenſatione? R. Negativè, quia cùm ſit conceptus ſtante legitimo Matrimonio, eſt præſumptio Juris pro honeſtate & legitimitate, contra quam prævalere non poſſunt aliæ præſumptiones facti, ut optimè deducit Sperell. *dec.* 174. adeòque pro certo haberi debet, quòd Cajus natus ſit ex Sempronio. Quod ſi ſupponamus remanere dubium, ex quo conceptus ſit, putant aliqui opus fore diſpenſatione, quia licèt Eccleſia, quando eſt dubium Juris, quod ſolvi non poteſt, non agnoſcat impedimentum, ſed tollat, ſi fortè ſubſit, uti dictum eſt *n.* 534. tamen id non tenet in dubio facti, quale hic eſt, ſi enim poſteà erumperet impedimentum, deberet Matrimonium revalidari, ergo ſignum eſt, quòd Eccleſia ab initio non diſpenſaverit, ſed fuerit, & manſerit invalidum. Nihilominus *Carden.* à *n.* 525. dicit, quando in quæſtione facti ex conjecturis utrimque probabilibus reſultat purum dubium omninò invincibile, hoc non obſtare contrahendo Matrimonio, quia etiam hic, dum impedimentum eſt in ſtatu puri dubii invincibilis, videtur, quòd poſſeſſio ſit pro libertate, uti cum communi Sanch. *l.* 8. *d.* 6. *n.* 18. Et Cardenę conſentiunt J. Sanch. *d.* 43. *n.* 44. Burgh. *cent.* 3. *caſ.* 100. & textus aliquos faventes referam *n.* 536. Videri etiam poteſt Zacchias *l.* 1. *tit.* 5. *q. ult.* ubi examinat, ſi mulier, quæ ſtatim ab obitu viri nupſit alteri 9. Menſium ſpatio pariat, cujus mariti proles cenſeri debeat? Quid autem dicendum ſit, ſi vultus prolis majorem ſimilitudinem habeat cum uno eorum, qui cum eadem muliere coierunt, quàm cum altero? examinat idem Zacch. *q.* 4. & certum videtur, quòd hoc ſignum ſit abſolutè fallibile, poteſt enim provenire à phantaſia ſolius matris.

536 §. 7. Huc etiam pertinet ſolutio ſequentis caſus. Dubitatur, an non proavus Titii, & proavia Cajæ fuerint frater & ſoror? Cauſa dubitandi eſt, quia ſciuntur fuiſſe ex eadem villa, & habuiſſe idem cognomen. Si fuerint frater, & ſoror, nepotes illi, qui nunc volunt contrahere, ſunt conſanguinei in quarto gradu: ſi autem Titius, & Caja fuerint patrueles tantùm, aut aliter agnati, nullum inter jam contracturos ſubeſt impedimentum. Hoc dubium jam ſolvi non poteſt, neq; ex memoria vel ſcientia hominum, neque ex libro baptiſmali vel aliunde. *Quæritur*, an cenſeri debeant impediti, aut quid agendum ſit? R. Putarunt aliqui cenſere poſſe nullum ſubeſſe impedimentum, quia Jus *Cap. Licèt, de teſt. & atteſt.* requirit, ut clara computatione diſtinguantur ſinguli gradus ex utroque latere & *Cap. Tua, de conſang. & affinit.* ſtatuitur, ut incipiatur à ſtipite, diſtinguendo gradus nominibus propriis vel æquipollentibus, deſignando perſonas, quod hic fieri non poteſt, ergo in hoc caſu Eccleſia non agnoſcit impedimentum. Deinde ſecundùm dicta *nu.* 527. conjugium multum favoris habet: præterea *in obſcuris favendum libertati, libertas omnibus rebus favorabilior eſt, ff. de Reg. Juris, Reg.* 122. *& Reg.* 20. *Quotiens dubia interpretatio libertatis eſt, ſecundùm libertatem reſpondendum erit.* Oppoſitum putavi tenendum, quia dato, quòd in vero utrimque dubio impedimenti, ſi dubium ſolvi non poſſit, Eccleſia non agnoſcat impedimentum, tamen caſus hic non videtur habere ejuſmodi dubium, quia eſt poſitiva probabilitas, & admodùm magna præſumptio pro impedimento, pro negatione autem impedimenti nulla eſt poſitiva ratio, hinc judicavi petendam eſſe diſpenſationem, ſi contrahere vellent. Unde univerſaliter,

537 §. 8. Quando præſumptio ſtat pro impedimento, quamvis videatur aliquo modo dubium, illicitum eſt ſine diſpenſatione contrahere, uti fatentur communiter omnes cum Sanch. & Krim. *n.* 2438. v. g. qui ſcit ſe cum ſorore Bertæ habuiſſe copulam intra vas, & dubitat, an intra vas ſeminarit, contrahere non poteſt cum Berta, niſi diſpenſata affinitate, quia cùm in tali actu communiter fiat ſeminatio intra vas, præſumitur etiam jam facta eſſe, nec pro oppoſito habetur prudens argumentum.

538 §. 9. Ex dictis *n.* 534. ſequitur, quamvis probabilius ſit impedimentum Juris Eccleſiaſtici ſubeſſe, ſi probabile ſit non ſubeſſe, poſſe Matrimonium iniri ſine diſpenſatione, quia Eccleſia tum tollit impedimentum, ſi ſubſit, Sanch. *l.* 8. *d.* 6. *n.* 18. Sperell. *dec.* 119. *n.* 57. *& dec.* 175. *n.* 89. E contrà, ſi ſit impedimentum, in quo Eccleſia fortè diſpenſare non poteſt, ſecundùm dicta *n.* 533. in praxi petendam eſſe diſpenſationem, ne Sacramentum exponatur periculo invaliditatis, tum enim declarabit Eccleſia, quid fieri debeat. His non obſtantibus docet Dicaſt. *de Baptiſm. d.* 1. *num.* 208. pro Matrimonio licitè contrahendo ſatis eſſe ſequi opinionem tantùm probabilem, etiamſi agatur de impedimento per Eccleſiam non diſpenſabili. Idem tenet Gorm. *de Sacram. n.* 323. ubi ex *Cardena* refert in conſultatione, an infideles converſi tenerentur ſtare primis Matrimoniis, an verò poſſent è mulieribus ſecum baptizatis accipere, quam vellent, *Urbanum VIII.* reſpondiſſe: Matrimonia illa contrahenda eſſe regulariter ſecundùm opiniones verè probabiles, & favorabiliores eis Barbaris. Illſ. *tr.* 1. *d.* 1. *n.* 77. docet, quandoque licere contrahere, licèt non ſit certus valor, nempè ſi obligatio procurandi certitudinem eſſet obnoxia plurimis ſcrupulis, vel graviſſimas difficultates afferret: poſſuntq; videri dicta *l.* 6. *p.* 2. *n.* 129. Quid agendum ſit, ſi poſt contractum Matrimonium ſuperveniat dubium de illius valore, dixi à *n.* 291. An autem rationabiliter dubitans de impedimento impotentiæ, poſſit inire Matrimonium dicetur *n.* 795. ſi dubitetur, an impotentia præceſſerit vel ſecuta ſit, an tum tranſiri poſſit ad alias nuptias, item ſi dubitetur, an impotentia ſit naturalis an accidentalis, &c. dicam *n.* 802. An contrahere liceat, ſi dubitetur de vita prioris conjugis, dicam à *n.* 672.

Q. 75. Quomodo practicè ſit procedendum, quando advertitur impedimentum, vel oritur prudens de eo ſuſpicio? R. §. 1. Sponſi poſt ſponſalia intelligentes ſe habere impedimentum dirimens, tenentur deſiſtere à nuptiis, donec diſpeſationem obtinuerint: ſi tamen aliter non poſſent effugere ingentem infamiam, poſſent pergere, non ſimulando ſe conſentire, ſic enim mentirentur, ſed conſentiendo, quantùm poſſunt, nam in tali neceſſitate Eccleſia non prohibet, ut contrahant, quãtùm poſſunt, nec per hoc formaliter ſimulant adminiſtrationem vel ſuſceptionem Sacramenti, uti explicatum eſt *lib.* 6. *p.* 1. *n.* 162. Matrimonium tamen illud non valebit, quia ſecundùm dicta *n.* 526. manet inhabilitas. Itaque tales debebunt habere animum non conſummandi, priuſquam obtinuerint diſpenſationem, & Matrimonium revalidarint, Sanch. Perez, Gob. *tr.* 9. *n.* 256. *&* 550. 539

§. 2 Quid facere debeat Parochus, ſi ſciat contrahentes habere impedimentum, & tamen per Epiſcopum cogatur aſſiſtere, dixi *n.* 485. Si autem Confeſſarius advertat pœnitentem bona fide contraxiſſe cum impedimento, & adhuc ignorare illud, tenetur, per ſe loquendo, eum admonere, uti materiales etiam fornicationes impediat, ſi nempe ſit ſpes, quòd ſint abſtenturi à copula. E contrà ſi advertat iſtos conjuges eſſe in errore invincibili, ac moraliter certò judicet eos, ſi reſcirent impedimentum, tamen perrecturos in uſu Matrimonii, tenetur tacere, donec obtinuerit diſpenſationem, ut curet revalidari, quia melius eſt permittere peccatum materiale, quàm eſſe cauſam vel dare occaſionem peccati formalis, uti dixi *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1758. & cõfirmat Aver. *q.* 21. *ſ.* 3. ex *Cap. Quia circa, de conſanguinitate*, ubi dicitur, *diſſimulare poteris, ut remaneant in copula ſic contracta, cùm ex ſeparatione videas grave ſcandalum imminere. Nec obſtat*, quòd qui ita animo comparatus eſt, ut non deſiſteret ab uſu Matrimonii, ſi reſciret Matrimonium ſuum eſſe nullum, non videatur diſpoſitus ad obſervanda omnia Dei præcepta, ideòque nec diſpoſitus ſit ad abſolutionem, *nam* hoc verum eſt, ſi ita comparatus ſit ex actu voluntatis præſente vel præterito habitualiter perſeverante, non autem, ſi ita comparatus ſit ratione actus tantùm conditionatè futuri, quia non ideò nunc eſt, ſed tantum eſſet malè diſpoſitus, ſi reſciret, ergo non ideò jam eſt, ſed tantùm eſſet indiſpoſitus; & id patet in aliis exemplis, nam multi non ſunt ita animo comparati, ut abſtinerent à peccatis, ſi eſſent lento igne torquendi, & tamen nunc diſpoſiti ſunt ad abſolutionem, quando de facto nec habitualem, nec actualem habent comparationem animi ad peccandum, licèt pro tali circumſtantia habituri eſſent: imprudentia autem eſſet illis talia proponere, & ſic tentare ac inducere in peccatum. 540

§. 3. Quamvis prævideatur, quod monitio ſit profutura, ſi tamen conjuncta ſit cum graviſſimo incommodo alterius, v. g. prolium, Confeſſarius non tenetur monere, ſed poteſt permittere eos in bona fide, Gob. à *n.* 57. *iterumq; n.* 111. & Spor. *ſuprà.* Quod ſi aliud malum non timeatur, quàm præciſè divortium, quod alter conjux ægrè eſt laturus, Gob. *n.* 115. dicit eſſe manifeſtandum, quia minus malum eſt triſtitia unius, quàm continuatio fornicationum materialium: ſi tamen ſimul redundaret infamia in conjugem alterum, ſilere poſſe; ſi autem Matrimonium tale vergeret in grave damnum publicum, teneretur monere, quia publicum bonum prævalere dicit privato. *Gob.* 541

§. 4. Quando Confeſſarius dubitat, an ſua admonitio ſit profutura an obfutura, ſi Matrimonium needum contractum eſt, communiter conſultius eſt impedimentum detegere, dummodò ſit aliqualis ſpes, ut pœnitens deſiſtat vel diſpenſationem petat: ſi Matrimonium ſit contractum, conferri debent inter ſe ſpes, & timor damni, idque eligendum, quod præponderat: ſi autem diſcerni non poſſit, quid præponderet, tutius eſt ſilere, donec Confeſſarius ipſe diſpenſationem conjugibus obtinuerit, aut pœnitens ſperetur diſponendus ad audiendam monitionem: quòd ſi diſpenſatio brevi obtinenda eſſet, moneri poſſet, quia ſpes magna eſt tantiſper abſtenturum ab uſu Matrimonii, & quamvis adhuc adſit periculum, tamen videtur præponderare certa ſcientia, quòd ſæpè fornicationes materiales ſit facturus, quàm incertus timor, quòd aliquas formales facturus ſit, Gob. *n.* 75. *&* 113. 542

§. 5. Si pœnitens dubius de valore ſui Matrimonii interroget, Confeſſarius, per ſe loquendo, tenetur dicere veritatem: an autem poſſit aliquando diſſimulare, dixi *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1759. Quidquid ſit de obligatione reſpondendi, plus non reſpondeat, quàm interrogetur, nam rectè dicunt Tann. & Gob. *n.* 66. poſſe diſſimulare veritatem aut verbis eludere, ſi 543

graviſſi-

Digitized by Google

graviſſima mala imminerent ex clara veritatis manifeſtatione.

544 §.6. Si conjux confiteatur ſe carnaliter peccaſſe cum non conjuge, appromiſſo illi Matrimonio, communiter ſpes eſt, quòd profutura ſit admonitio, hinc Confeſſarius debet monere, ut eum animum dimittat, eò quòd Matrimonium illud futurum ſit invalidum ob impedimentum criminis, Gob. *n.*107.

545 §.7. Quamvis Confeſſarius ſciat Matrimonium eſſe nullum ob impedimentum dirimens, ſi tamen cauſas juſtas habeat hoc tacendi, & pęnitens pergat invincibiliter ignorare impedimentum, tenetur illum obligare ad reddendum debitum, ſi fortè illud neget ex odio vel averſione, aut quia vovit caſtitatem, dicendo conjugem teneri reddere debitum juſtè petenti, quia tenetur obligare ad peccatum materiale, quando aliter evitari non poteſt formale, actio enim illa tum propriè non eſt peccatum, ſed omninò eſt licita, Sanch. Fill. Con. aliique multi cum Gob. *n.*100. contra Sot. Bon. *& alios*.

546 §.8. Quamvis manifeſtando impedimentum nullo modo manifeſtetur peccatum, ſi tamen cedat in damnum illius, ex cujus confeſſione hauſta eſt illius notitia, taceri debet; quia alioquin confeſſio redditur odioſa, Gob. *à n.*120.

547 §.9. Si Cajus adductus in ſuſpicionem fornicationis commiſſæ cum conſanguinea Bertæ, quam volebat ducere, negarit primùm, ſed poſtmodùm faſſus ſit cum juramento, & coram teſtibus, nunc autem iterum neget & dicat, ſe eſſe inductum ad hoc jurandum, Lugo *in Reſp. mor. l.*1. *dub.*41. dicit Epiſcopum vel Parochum ei credere non poſſe, niſi ſufficientibus indiciis probet falſitatem ſuæ confeſſionis, quia confeſſio extrajudicialis probat contra confitentem, donec de ejus errore conſtet, uti docet Menochius apud Lugonem *ſuprà*: hinc Pontius *l.*5. *c.*3. *n.*3. ait; ſi contrahentes oppoſito per unum teſtem impedimento, & non probato, primùm confeſſi ſint impedimentum, & poſteà negaverint, ſtandum eſſe primæ confeſſioni, niſi probent ſecundam eſſe veram. Similiter Sanch. *l.*3. *d.*15. *n.*6. dicit, concubinarium non potuiſſe ducere concubinam, qui faſſus erat Parocho interroganti, quòd vivente prima uxore cognoviſſet concubinam data fide Matrimonii, ſi uxor moreretur, quamvis poſteà id negarit, audiens eſſe impedimentum dirimens.

548 10. Si populus muſſitet de impedimento inter contracturos, videndum, ex quo fundamento id fiat, nam ſi tantùm eſt rumor vulgi ſine certo authore, communiter nihil ſubeſt, ideòq; manet contemnendus, ſi autem ſit fama communis, huic tribuendum eſt aliquid; attamen rectè notat cum communi Sperell. *dec.*173. ad famam, quæ probet vel attendi debeat, requiri, ut ſit non vaga, non levis, non ſibi ipſi contraria, ſed ſolida, coſtans, uniformis, perpetua, quæ originem habeat à perſonis honeſtis, & fide dignis. Et eadem firmat *dec.*174. *à n.*115.

549 *Q.76. Quid addendum ſit circa impedimentum erroris?* R. §.1. *Can. un.* 29. *q.*1. enumerantur pręcipui errores: Error perſonæ eſt, quando hic putatur eſse Virgilius, & ipſe eſt Plato. Error fortunæ, quando hic putatur eſſe dives, qui eſt pauper, vel è converſo. Error conditionis, quando putatur eſſe liber, qui ſervus eſt. Error qualitatis, quando putatur bonus, qui malus eſt.

550 §.2. Certum eſt errorem in perſona eſſe impedimentum dirimens, uti habetur eodem *can. & cap. Tua nos, de ſponſ.* ſed ſolvi debet. 1. Quòd Jacob *Gen.*29. validè contraxerit cum Lia, licèt putarit eſſe Rachelem. 2. Quòd valida fuerit benedictio data eidem Jacob *Gen.*27. quamvis Iſaac putarit eſſe ſuum filium Eſau. 3. Quòd valeat abſolutio ſacramentalis data Petro, quamvis putarem eſſe Paulum. R. *Ad* 1. Non valuiſſe, niſi poſtquàm Jacob renovavit conſenſũ, & voluit nihilominùs etiam Liam habere uxorem. *Ad* 2. Benedictio ex divina voluntate cadebat in præſentem, qualiſcunque eſſet. Et ita etiam fieri potuiſſet, ut Jacob ab initio validè duxiſſet Liam, ſi conſenſiſſet in præſentem, qualiſcunque eſſet. Quòd ſi Jacob anteà poſitivè noluiſset Liam, & tum ita conſenſiſſet poſitivè in præſentem, quid tum cenſendum eſſet, dixi *l.*6. *p.*1. *n.*71. *Ad* 3. Intentio Confeſsarii eſt, & debet eſse, abſolvere præſentem pęnitentem, quicumque ille ſit. Et idem eſt in aliis Sacramentis, excepto Matrimonio, dixi *l.*6. *p.*1. *n.*68.

551 §.3. Error in nomine non obſtat, quia nihil eſsentiale impedit. E contrà tamen ſi Cajus contrahat cum Berta, quam in re putabat eſse Titiam, quamvis maluiſset contrahere cum Berta, ſi ſcivisſet hanc eſse, Matrimonium eſt nullum, quia conſenſit in ſolam Titiam, & ex iſta comparatione animi tantùm ſequitur, quòd habuiſset conſenſum in Bertam, ſi ſcivisſet eam eſse, non autem, quòd de præſenti conſenſerit in Bertam, quod tamen requiritur ad valorem Matrimonii cum Berta: unde quamvis talis error concomitans non reddat actum contrarium voluntati Caji, tamen reddit actum Caji non voluntarium reſpectu Bertæ, reſpectu cujus deberet eſse voluntarius, ut valere poſset Matrimonium, Bon. Averſ. *q.*12. *ſ.*1. Et idem eſt, licèt ſic intenderet: *ducerem Bertam, ſi ſcirem hanc præſentem eſſe Bertam*, per hoc enim tantùm ſignificat ſe habiturum fuiſſe conſenſum præſentem circa Bertam, ſi ſcivisſet adeſse, non autem, quòd actualiter habuerit, Sanch. *l.*7. *d.*18. *n.*6.

552 §.4. Quamvis error circa qualitatem fuerit cauſa contractus, tamen probabilius eſt cum Sanch. Caſtr. *d.*4. *pu.*4. Averſ. *ſupra* contra Medin. & Pont. *lib.*4. *c.*21. *nu.*7. Matrimonium eſse validum, quia non vitiatur conſenſus quoad ſubſtantiam, & licèt error ille cauſaverit, tamen non fuit materia vel objectum ſimpliciter motivum aut finis contractus.

§.5. Quando qualitas eſt finis Matrimonii, ita ut Matrimo- 553
nium expreſsè aſsumatur tantùm veluti medium ad illum finẽ, ſi erretur in qualitate, Matrimonium eſt irritum defectu conſenſus, v.g. nõ cogitabas ducere uxorem, ſed quia audis Bertam eſse nobilem, ideò ducis illam, ut fias affinis nobilium: ſi Berta non ſit nobilis, non conſentis, quia deeſt objectum ſimpliciter motivum tui conſenſus, ita cum aliis Gob. *tr.*9. *n.*113.

§.6. Si Titius dicat, *duco præſentem, quam puto eſſe filiam* 554
conſulis, quamvis non ſit filia conſulis, Matrimonium valet: ſi dicat, *duco filiam conſulis, quam puto eſſe hanc præſentem*, ſi non ſit filia conſulis, Matrimonium non valet, pro quo hanc Regulam dant S. Th. Nav. Sanch. *l.*7. *d.*18. Averſ. §. *Itaque*, Gob. *n.*107. Spor. *n.*3. quando qualitas, in qua erratur, reſpicit certam perſonam diſtinctam ab illa, quæ præſens eſt, ita ut contrahens formet ſibi conceptum perſonæ ſub iſta qualitate, & poſteà offertur perſona non habens talem qualitatem, tunc error qualitatis redundat in errorem perſonæ. E contrà, ſi qualitas non reſpiciat certam perſonam diſtinctam à præſente, ſed independenter ab ea qualitate format ſibi conceptum perſonæ præſentis, quã directè vult, quamvis decipiatur, putans tali perſonæ ineſse talem qualitatẽ, quæ tamen non ineſt, error non redundat in perſonam; hinc validè cõtrahit in primo caſu, quia directè intẽdit illam, quæ adſtat, quamvis erret putans eſse filiam Cõſulis. In ſecũdo invalidè cõtrahit, quia filiã Cõſulis ſibi in mẽte proponebat, & directè illã intẽdebat, quã ſub ea qualitate ſibi proponebat in mẽte, non autẽ illã, quę adſtabat, ſi ea qualitate careret.

§.7. Etiam ſuppoſitis jam dictis, adhuc manet dubium, quid 555
ad hunc caſum ſit dicendum: Titius petierat filiam natu minorem Caji in uxorem, quam viderat eſse formoſam, Cajus negat illam, ſed appromittit natu majorem, quæ formoſa non erat, Titius jubet per Sempronium videri hanc, ſibique referri, cujus formæ ſit illa natu major, Cajus Sempronio oſtendit natu minorem dicens eſse natu majorem, hinc deceptus Sempronius nuntiat Titio natu majorem eſse formoſam, & ideò Titius per procuratorem init Matrimonium cum natu majore.

Quæritur, an validè? R. Affirmant Sanch. *n.*35. Perez, Gob. *n.*124. quia error tantùm fuit in qualitate pulchritudinis, & Titius conſenſit in natu majorem, quam pater obtulerat: è contrà negant alii cum Spor. *num.*8. quia conſenſit in illam, quæ fuit oſtenſa Sempronio, ad hanc enim ſolam ſe determinavit ratione pulchritudinis, ergo cum errore qualitatis erat conjunctus error perſonæ. In hoc caſu nihil poteſt abſolutè definiri, ſed examinanda eſt intentio, quam ex actuali comparatione animi præſumetur habuiſse Titius, partim ſecundùm regulam jam datam, partim ſecundùm ea, quæ dixi *l.*3. *p.*1. *n.*71.

§.8. Si virgo putavit commixtionem corporum non eſse 556
neceſsariam ad generandam prolem, validè contraxit, quia habuit generalem intentionem faciendi, quod alii contrahentes faciunt, Gob. *n.*128. Si autem Caja deflorata gerat ſe ut virginem, & ſic ducat Cajum ignorantem hunc defectum, quid tum tenendum ſit colligitur ex dictis *n.*184. *&* 243.

§.9. Si contrahentes intendant Matrimonium, ſed velint 557
eſse ſolubile, quid tum dicendum ſit, dixi *l.*6. *p.*1. *n.*72. *& hic à n.*250. Quid autem ſit dicendum, ſi intendat Matrimonium indiſsolubile, ſed expreſsè nolit Sacramentum, dixi *ibid. lib.*6. *num.*73. *& hic num.*276.

§.10. Ex dictis ſolvitur hic caſus: Titius poſt habitam copu- 558
lam cum ſorore Cajæ, init bona fide Matrimonium cum Caja, ignorans ſe impeditum. Caja poſteà injuſtè malè tractatur à Titio, & aliundè vehementer ſuſpicans de illo impedimento agit pro diſsolutione ſui Matrimonii apud Papam. Titius negat factum, quod Caja probare non poteſt, ideòq; iubentur manere in Matrimonio, cui ſententię acquieſcit Caja jam volens dimittere ſuam ſuſpicionem velut temerariam. *Quæritur*, an Titius poſſit manere in illo Matrimonio, & petere ac reddere debitũ? *Videtur* poſse, quia Eccleſia jubens illos manere in Matrimonio, videtur hoc ipſo tollere impedimẽtum affinitatis, ergo jam ſunt habiles, & cum acquieſcat Caja, reipſa renovat conſẽſum. R. Non poſse, tum, quia mens Eccleſiæ non eſt agere contra jus Cajæ, tum maximè, quia error facti falsò negati à Titio dat cauſam huic revocato conſenſui, ergo eſt irritus, ſecundùm dicta *l.*3. *p.*2. *à n.*612. neque Eccleſia poteſt hunc conſenſum ſupplere. Quòd ſi reſciretur Papam diſpenſare in affinitate, ſi fortè ſubeſset, & Cajam adhuc ſuſpicantem de illo impedimẽto nunc independenter à primo ſuo conſenſu abſolutè conſentire, eò quòd mallet manere in hoc Matrimonio, quàm perpetuò eſse in rixis, aut ſe exponere periculo fornicationum, per hunc renovatum cõſenſum fieret validum hoc eorum Matrimonium.

§.11. Multos textus, & Authores adducit Sperell. *dec.*150. 559
*nu.*6. quibus videtur dici, quòd non vitietur Matrimonium ex ſubreptione, dolo vel mendacio initum, ſed rectè concludit

cum

cum Sanch. *l.7.d.18.à n.18.* id intelligi, ſi iſta verſentur tantùm circa qualitates accidentales, uti ſatis intelligitur ex dictis.

560 *Q.77. Quid addendum ſit circa impedimentum conditionis ſervi?* R. §.1. Hæc conditio ſtrictæ ſervitutis 4. modis inducitur, jure belli, nativitate, juſta condemnatione, emptione. Certum autem eſt Matrimonium etiam ſtrictè ſervorum non ideò eſſe irritum, quia non conſenſerunt Domini; nam *Cap. 1. de conjug. ſervor.* ſic ſtatuitur: *Nec inter ſervos debent Matrimonia ullatenùs prohiberi, & ſi contradicentibus Dominis, & invitis contracta fuerint, nulla ratione ſunt propter hoc diſſolvenda.* Imò nec ideò Matrimonium illicitum eſt, per ſe loquendo, uti ex *S.Th.* & aliis rectè oſtendunt Sanch. *l.7. d.21.* Averſ. *q.3. ſ.7.* incommoda enim illa, quæ refert *Buſemb.* non obſtant ſubſtantiæ Matrimonii, quamvis ejus uſum aliqua ex parte impediant, uti & infirmitas corporis, poſſunt tamen eſſe pacta, ſaltem ex conſuetudine, ut ſi ſervus inſcio vel invito Domino contrahat, non ampliùs gaudeat certis beneficiis ſui domini.

561 §.2. Quòd ſervitus dirimat, eſt ex Jure Eccleſiaſtico. *Cap. Si quis ingenuus, Cap. 2. 3. & ult. de conjug. ſervor.* Si autem contrahens, qui liber eſt, ſciverit conditionem ſervilem alterius, S.Th. *in ſuppl. q.52. art.1. & 2.* Sanch. *d.19. n.13.* Arcud. *l.7. c.3.* & alii communiſſimè docent, Matrimonium fore validum, quia ejuſmodi homo liber cedit juri ſuo, datque liberum conſenſum, quem jus poſitivum non irritat; irritat autem, ſi ſervitus fuerat à libero ignorata, quia ex hac parte conſenſus non fuit voluntarius, ſed fuit error quodammodò circa perſonam, uti pluribus deducit Sanch. *à n.15.*

562 §.3. Si ſervus ducat liberam ipſius ſervitutis ignaram, *Sylv. Nav. Henr.* & alii dicunt ſervum invita libera reſilire non poſſe, quia leges in ejuſmodi caſibus favent ſoli injuriam paſſo. Alii cum Sanch. *l.4. d.15. n.5.* probabiliùs dicunt, ſi aliud damnum ſecutum non ſit, etiam ſervum reſilire poſſe, ſi enim teneretur ſtare contractu, id eſſet in pœnam ſui delicti, ad talem autem pœnam prærequiritur Judicis ſententia.

563 §.4. Si perſona ſerva intra breve tempus, nempe infra ſex menſes, erat futura libera quamvis ignorata ſit ſervitus, Sanch. *l.7. d.19. n.4.* putat valere Matrimonium, quia illa brevis ſervitus non videtur adferre præjudicium, ſed Sylv. Ang. Av. *q.12. ſ.2.* meliùs contradicunt, quia ſi liber hoc reſciret, poſſet Matrimonium ſuum habere pro nullo, ergo verè nullum erat. Sententia tamen communiſſima cum Sanch. *d.20.* Averſ. Pont. *l.7. c.44.* dicit valere, ſi Dominus ſervam collocet in Matrimonio cum libero ignorante ſervitutem, quia hoc ipſo ſervæ concedit libertatem, uti habetur ex *auth. de nuptiis, §. Si verò decretum.*

564 §.5. Servitus ignorata dirimit, quamvis ignorantia ſit craſſa, & imprudens, eò quòd facilè reſciri potuiſſet, quia Eccleſia, ut Matrimonium valeat, requirit conſenſum directum in conditionem ſervitutis cognitæ, Sanch. Con. Averſ. *§. Quintò*, contra *Sot. & Ledeſm.* Aliud eſt, ſi haberet dubitationem, vel opinionem de ſervitute, & tamen contraheret, tum enim cederet ſuo juri: & idem videtur eſſe, ſi haberet ignorantiam affectatam, eò quòd poſitivè vellet, nec inquirere nec inquiri, quia talis ignorantia æquivaleret ſufficienti notitiæ, *Pont. Averſ.*

565 §.6. Si ſervus contrahat cum ſerva credēs hanc eſſe liberam, valet Matrimonium, quia non erratur quoad ſubſtantiā, & Eccleſia irritat ſolùm Matrimoniū liberi ignorantis ſervitutem alterius, S.Th. Henr. Victor. Sanch. *d.19. n.23.* Aver. §. *Septimò.* Et idem eſt, ſi ſervus ducat liberam, quam putabat eſſe ſervam, de hoc enim caſu nil ſtatuit Eccleſia, & ceſſat cauſa, quæ erat, ne liber deprimeretur ignoranter ducens ſervam, Av. *§. Octavò.*

566 §.7. Qui ad tempus tantùm liberatus ſervitute, poſteà in eam relapſurus eſt, contrahit invalidè, quia reipſa incumbit ei ſervitus, quæ ignoratur, Sot. Gabr. Averſ. §. *Quartò.*

567 §.8. Qui ignorans ducit ſervam, actualiter ita affectus, ut ducere velit, quamvis ſit ſerva, ducit validè. E contrà, ſi tantùm habitualiter ita comparatus ſit, ut voliturus eſſet ducere, quamvis ſciret eſſe ſervam, ducit invalidè, quia non habet conſenſum de præſenti, ſed tantùm habiturus fuiſſet, ſi ſciviſſet eſſet talem. V. *n.551.*

568 §.9. Si liber duxerit ſervam, putans liberam, & hæc fiat libera illo inſcio, ac proptereà non ponente novum conſenſum, quamvis pergat illam habere, ut conjugem, non ideò validatur Matrimonium, quia tantùm agit ex vi primi conſenſus invalidi, uti intelligetur ex dicendis *à num.813.* docentque communiter omnes cum Sanch. *l.2. d.36.* & Averſ. §. *Nonò*, contra Angel. & alios. Si tamen poſt cognitam etiam actualem adhuc ſervitutem habeat velut conjugem, jam ponit novum conſenſum, & ratificat Matrimonium, *Cap.2. & ult. de conjug. ſervor.*

569 *Q.78. An conditio filii dirimat, & quid dicendum ſit ſi Matrimonium ineatur inſciis vel invitis parentibus?* R. §.1. S. Baſil. apud Arcud *l.7. c.2.* putavit conditionem filii dirimere, ſi parentes ſint inviti, & hoc videtur habere fundamentum in utroque Jure, nam ita habetur *Can. Aliter 30. q.5. Can. Honorantur, & Can. Non omnis 32. q.2. Paternus conſenſus deſideratur in nuptiis, nec ſine eo legitimæ nuptiæ habeantur, juxta illud Evariſti Papæ: aliter non ſit legitimum conjugium, niſi à parentibus tradatur. L.2. ff. de ritu nuptiarum. Nuptiæ conſiſtere non poſſunt, niſi conſentiant omnes, id eſt, qui coëunt, quorumque in poteſtate ſunt.* Idem habetur *L.9. 10. ibid.* Etiam Luth. Bucer. Eraſm. apud Bellarm. *de Matr. c.19.* dixerunt, Matrimonia prolium inita ſine conſenſu parentum, vel irrita eſſe, vel ſaltem per parentes irritari poſſe. Sed oppoſitum nunc certum eſt ex Trid. *ſeſſ.24. de ref. Matr. c.1.* ubi ait, *Eos S. Synodus anathemate damnat . . . qui falsò affirmant Matrimonia à filiisfamilias ſine conſenſu Parentum contracta, irrita eſſe, & Parentes ea rata vel irrita facere poſſe;* docentque S.Th. *2.2. q.104. art.5.* & nunc Canoniſtæ ac Theologi omnes cum Delb. *cap.8. dub.10. ſ.9.* Pignat. *tom.4. conſult.147.* Averſ. *q.3. ſ.7.* Kugl. *à num.131. & 574. ubi à num.576.* ſolvit argumenta contraria. Notat etiam rectè Bellarm. & Arcud. *c.4.* id jam fuiſſe in antiqua lege, nam Eſau *Gen.26. & 28.* duxit uxores ſine voluntate parentum; Jacob *Gen.29. & 30.* duxit ſine ſcitu parentum; ſimiliter Tobias *c.7.* nec ideò reprehenſi ſunt, hinc dicendum eſt Canones antiquos, & leges iſtas pro nunc eſſe à *Trid.* emendatas.

570 §.2. Rectè docet cum communi Averſ. *quæſt.4. ſect.5.* contra *Sot. Nav.* & alios, filium non teneri obedire parenti imperanti certum Matrimonium, hinc quamvis doceant *Gutt. Barb. Fagund.* & alii filium, & præcipuè filiam, peccare mortaliter contrahendo contra voluntatem, & conſenſum parentum, quia horum cura, & poteſtas poſtulat, ut proles in re tam gravi nihil determinent contra eorum voluntatem, oppoſitum tamē tenēt S.Th. *2.2. q.10. & 104. a.5.* Tol. Henr. Sanch. *l.4. d.23. n.10.* Burgh. *cent.3. caſ.55.* Krim. *à n.132.* quia circa electionem perpetui ſtatus, ſuſtentationem proprii corporis, prolium generationem, quiſque cenſetur eſſe ſui juris; & ideò S. Bon. *in 4. d.29. q.3. n.16.* ait: *per præceptum non poteſt pater ad contrahendum cum hac vel illa filium obligare.* Attamen *Delb. & Averſ.* adhuc diſtinguunt, & dicunt, ſi parentes impedire velint ab omni Matrimonio, non teneri obedire cum periculo incōtinentiæ, juxta illud *1. ad Corinth. 7. v.9. meliùs eſt nubere, quam uri.* Si impedire velint à certo Matrimonio, ad quod filius vel filia propendet, expendendas eſſe ex utraque parte rationes, & ſi parentum rationes juſtæ ſint, teneri obedire; ſi nullius ſint momenti, non teneri. Denique ſi parentes inducere velint ad certum Matrimonium, à quo abhorrent, non teneri obedire. Addunt tamen communiter omnes cum *Sanch.* teneri exquirere conſilium parentum, ſi commodè fieri poſſit, & non prævideant impedituros, quamvis Spor. *n.177.* putet non peccaturos graviter, ſi etiam hoc negligant. Deinde tenent etiam communiter omnes cum *Toleto, Sanch. Burgh.* ſuprà, etiam teneri ſequi conſilium parentum, ſi multùm referat cum tali contrahere, v. gr. ad tollendas graves inimicitias, pietas enim tum obligat, per ſe loquendo, ut tollant talem neceſſitatem gravem parentum: & eadem fermè habet cum aliis Buſemb. relatus *lib 3. par.1. nu.692.* Quòd ſi ex tali Matrimonio ſcandala, aliaque mala prudenter timerentur, rectè dicit Delb. *n.43.* ſine peccato contrahi non poſſe, ſed tanquam repugnans charitati & pietati, implorata etiam Judicis authoritate, eſſe impediendum, quia *in malis promiſſis fidem non expedit ſervari, Reg.69. Juris in 6.* Denique notandum, quòd in Gallia, & quibuſdam aliis locis Matrimonia contracta contra voluntatem parentum cenſeantur irrita quoad effectus aliquos civiles.

571 §.3. Non ideò poteſt exhæredari proles, quòd ineat Matrimonium etiam cum inæquali contra poſitivam voluntatem parentum, uti cum aliis plurimis docent Sanch. *l.4. d.25.* Laym. Diana, Gob. *tr.10. num.108.* Dicaſt. *de juſt. t.19. num.393.* Leſſ. *in auct. v. Matrimonium, caſ.20.* neque oppoſitum ulla lege vel conſuetudine induci poteſt, niſi accedat aliquis conſenſus Eccleſiæ, ſecundùm dicta *à num.517.* Delb. *c.8. d.19. ſ.2. & ſeqq.* Ratio eſt, quia Jure naturali non poteſt ideò exhæredari, niſi hic parentum voluntatem teneatur ſequi, quod ſecundùm dicta non tenetur. Jure autem poſitivo tum tantùm poteſt exhæredari, ſi adſit una ex his cauſis ingratitudinis, quas recenſet *Authent. Ut cum, De appellatione, Collat.8. §. Aliud quoque capitulum.* 1. Si parentibus manus intulerit. 2. Si per ſe, & directè gravem, & inhoneſtam injuriam eis ingeſſerit. 3. Si accuſaverit in criminalibus, quæ non ſunt contra Principem vel Remp. 4. Si ut maleficus cum maleficis verſetur. 5. Si tentaverit inſidiari vitæ parentum. 6. Si commiſcuerit ſe novercæ ſuæ vel concubinæ Patris. 7. Si per delationem gravia diſpendia cauſarit parenti. 8. Si pro parente captivo noluerit fidejubere. 9. Si impediverit, ne parentes conderent teſtamentum. 10. Si arenarium vel mimum pergat agere, cùm parentes ejus profeſſionis non ſint. 11. Si filia vel neptis vigintiquinque annis minor, rejecta oblatione mariti vel dotis elegerit vitam luxurioſam. 12. Si parentem factum furioſum neglexerit. 13. Si non feſtinaverit redimere captivum. Quamvis autem ducat imparem contra voluntatem parentum, non ideò committit caſum ingratitudinis ob unam ex his cauſis, ergo. Videri poteſt Krim. *à n.488.* Putavit quidem *Fachin.* poſſe exhæredari prolem ex ſimilibus vel majoribus cauſis, quàm hæ ſint, ſed rectè contradicit Krim. *à n.496.* quia Jus expreſsè reſtringit poteſtatem

exhæ-

exhæredandi ad has tantùm cauſas : ſicuti privationem aſyli reſtringit Greg.XVI. ad illa tantùm 8. crimina, quæ recenſui *l.4. nu.*1394. idcòque ad alia etiam majora extendi non debet. Putat tamen Molina *d.176.* poſſe Rempub. condere legem, ſecundùm quam talis proles exhæredari poſſet in certis caſibus, nempe illis, quibus in hoc negotio tenetur ſequi conſilium parentum. V. Kugler *à n.695.*

572 §.4.Si proles petito conſilio parentum, contra horum voluntatem ineat Matrimonium, non ideò poteſt ei negari dos, communis cum Sãch.*l.4.d.26.à n.16.*Gob.*n.*110.Krim. *à n.*500.Ratio eſt, quia volẽti nubere debetur dos, tum ad alimenta, & ſuſtinenda onera Matrimonii, tum etiam, ne mulier indotata ſpernatur à viro, uti habetur in Jure apud Krim. *n.*500. nullum autem Jus dicit, prolem ob adductam cauſam poſſe privari dote; Imò licèt nuberet indigno, non ideò poſſet privari alimentis neceſſariis, *L.5.§.Si vel parens, ff. de liberis agnoſc.* Dos autem & alimenta æquiparantur in Jure. Porrò ille ſolus cenſetur accipere indignum, ex quo redundat dedecus in familiam, vel infamia in accipientem. Vide Krimer *n.*503.& Kugler *à n.*139.

573 *Q.79. Quid addendum ſit circa impedimentum voti?* R. §. 1. Deus permiſit Sacerdotibus, & Levitis antiqui teſtamẽti Matrimonium, ejuſq; uſum, ſaltem extra annum ſuæ vicis ſive deſervitionis, cùm enim non fierent Sacerdotes aut Levitæ, niſi è tribu Levi, & domo Aaronis, ne Levitarum genus deficeret, reparandum erat per Matrimoniũ. In nova lege Græci ſacris ordinati etiam licitè utuntur Matrimonio ante ſubdiaconatum cõtracto, uti declararunt varii Pontifices apud Arcud. *l.7. c.*33. Votum tamen habẽt cœlibatus poſt primæ uxoris obitũ, Arcud. *c.*43.ubi etiã notat Epiſcoporũ uxores debuiſſe fieri Monachas.

574 §.2. An Matrimonia Græcorum, ſi contrahant poſt ſuſceptum ſacrum Ordinem, ſive ſint prima, ſive ſecunda, non tantùm ſint illicita, ſed etiam invalida, fuſiſſimè diſputat Arcud. *eodem c.*43.& contra alios tenet valida eſſe, ſed ſic contrahentes debere abſtinere à ſacro miniſterio. E contrà invalida eſſe multis contendit Pign. *T.*8. *conſ.*81. Juſtè autem, & ſanctè voluit Eccleſia, ut Latini ordinati ſacris eſſent incapaces Matrimonii, & ſi illud anteà contraxiſſent, abſtinerent ab uſu, uti contra Græcos rectè oſtendit Arcud. *à c.*34. uſq; ad 43. teſtimoniis Conciliorum, & PP. tam Græcorum quàm Latinorum: & nũc tantùm loquemur de impedimento voti in Eccleſia Latina.

575 §.3. Vaſq. Az. Platus, Pont.*l.7.c.14.& ſeqq.* latè contendũt ex antiquis Conciliis, & PP. Religioſos inprimis ſæculis, non obſtante profeſſione ſua potuiſſe validè, quamvis illicitè, contrahere Matrimoniũ. Et idem dicit de initiatis ſacro Ordine Pont. *c.*27. Quod Profeſſionem religioſam attinet videri poſſunt dicta, *l.4.n.*3.& hìc dicenda paulò poſt. De cætero certum eſt, nũc in Conc. Later. ann.1139. ſtatutum eſſe, ut Religioſa profeſſio, & votum ordinati ſacris dirimat contrahendum matrimoniũ, ut refertur *Can. Ut Lex.* 40. *cauſ.*27.*q.*1.& idem ſtatuitur aliis locis, apud Pont.*c.*22.*n.*4.& apud Dic.*de Ordine dub.*25. eſtque definitum à Trid.*ſeſſ.*24.*Can.*9. *Si quis dixerit Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos poſſe Matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe non obſtante lege Eccleſiaſtica vel voto .·.·. anathema ſit*: unde videtur colligi, ſi Ordinem ſacrum ſuſcipiens nollet caſtitatem vovere, attamen ad hanc teneri ex præcepto Eccleſiæ, ſecundùm dicta l.6.p.2.n.2161.& ſimiliter talis ex lege Eccleſiæ in reverentiam Ordinis ſacri redditur inhabilis ad Matrimonium, uti rectè Krim. *à n.*956. Eſtque hoc verum, licèt ſuſcipiens ſacrum Ordinem eſſet tantùm impubes, quia quamvis per legem Eccleſiæ non ſit capax voti Religionis, tamen Eccleſia non reddit eum incapacem hujus voti vel præcepti, Krim. *n.*963.

576 §.4. Infans validè initiatur ſacro Ordine, uti conſtat ex Cap. un. *De clerico per ſaltum promoto*: ſic autem ordinatus non teneretur caſtitate, ſed ſi vellet, poſſet inire Matrimonium, quia nec vovit, nec ei præcepta eſt caſtitas, cùm fuerit voti, & præcepti incapax. Excipe, niſi uſum rationis adeptus ſuam Ordinationem expreſsè vel tacitè ratificaverit, tum enim tenetur ad caſtitatem, & inhabilitatur ad Matrimonium, Barb. Krim. *n.*962.

577 §.5. Ordinatus ſacris ex metu gravi injuſtè, & directè ad ſacri Ordinis ſuſceptionem incuſſo, ſecundùm Krim. *num.*964. & alios multos non tenetur ad caſtitatem, nec inhabilis eſt ad Matrimonium, ſed videri debent dicta l.6.p.2.n.2163. nam probabilius eſt oppoſitum ob rationem ibi datam, quia votum illud Jure naturæ valet, nec invenitur Jure poſitivo irritari, uti etiam rectè probat Pont. *l.7.c.29.*

578 §.6. Qui invalidè ordinatus eſt, non tenetur, quia votum, & obligatio caſtitatis ex mente Eccleſiæ tantùm acceſſoriè ſequitur ad ſuſceptionem Ordinis. Oppoſitum tamen dicunt Caſtrop.& Krim. *n.*965. ſi conjuges invalidè profeſſi ſint Religionem: putant enim teneri ad caſtitatem ſtatui congruam, eò quòd profitendo Religionem, expreſsè voverint caſtitatem, ac voluerint actum ſuum valere, quantùm poſſet.

579 §.7. Per votum ſimplex caſtitatis, quod Religioſi Societatis Jeſu emittunt poſt Novitiatum, dirimi Matrimonium, certum eſt ex Bulla Greg. XIII. *Aſcendente Domino*, ubi ait: *quinimò omnes illos ad contrahendum inhabiles, ac contractus hujuſmodi nullos, & irritos facimus.* Ratio eſt, quia quamvis non ſit votum ſolemne, tamen quia Eccleſia poteſtatem habet ponendi certas conditiones requiſitas ad valorem contractus matrimonialis, ipſa autem ponit carentiam votorum ſimplicium, per quæ Societatis Jeſu perſonæ fiunt Religioſi, hoc ipſo talia vota habent vim dirimendi Matrimonium.

§.8. Docent Abb. Lop. Palud. Laym.*l.5.tr.10.p.4.c.3.nu.*5. 580
Gutt. Caſtr.*d.3.p.6.§.11.n.*20. Averſ.*q.15.ſect.*3. Tamb. *hic tr.7. c.4.§.2.n.*9.& alii communiter contra Sot. & Pont. *l.7.c.21.&* 25. per votum ſimplex caſtitatis, quod uxor emittit dans marito poteſtatem ſuſcipiendi ſacrum Ordinem, dirimi Matrimonium uxoris, etiam poſt mortẽ dicti mariti, quod videtur ſtatui Cap. *Quia ſunt*, 10. & Cap. *Si ſe, diſt.*28. ubi dicitur, ut ſeparentur, non tantùm quoad torum, uti putat *Pont.* ſed quia deeſt vinculum, ut habet ibidem Gloſſa. Et ratio congruentiæ eſt, quia talis uxor deberet fieri monialis ſecundùm Cap. *Sanè, De conv. conjug.*& Cap. *Agathoſa*, 21. *cauſa* 27.*q.*2. ergo congruum eſt, ut ſaltem ſit inhabilis ad alias nuptias. Alii cum Az. *to.1.l.13.c.14. q.*11.& Sanch.*l.7.d.*40. dicunt Matrimonium uxoris in ſæculo remanentis fore quidem irritum, attamen non ratione voti, ſed ex conſtitutione Eccleſiæ, nam etſi uxor votum caſtitatis non emiſerit, ſi tantùm conſenſerit in Ordinationem mariti, licèt fortè nihil ſciverit de inhabilitate inde conſequẽte, dicunt inhabilitari ad ſecundas nuptias, nam ita ſtatuitur Cap. *Seriatim*, 14.*diſt.*32.& Cap. *Quia ſunt*, 10.*diſt.*28. ubi Gloſſa ait: *Si ea invita ordinaretur, vel ignorante, non fieret ei præjudicium, ſed ſi ſcivit, & tacuit, fit ei præjudicium, ut poſt mortem illius non poſſit nubere, ut diſt.32. Cap. ſeriatim 14. unde non requiritur, quòd mulier voveat, ſed ſufficit, ſi ſcit virum ſuum ordinari.* Et eadem Gloſſ. ad Cap. *Si ſe*, 11. *diſt.*28. *videtur, quòd ſola conſtitutio Eccleſiæ hoc Matrimonium dirimat, non ſcientia, vel votum.* Atq; in his cõſentit *Sanch.* Quidquid ſit de hoc, unde oriatur; Gloſ. ad Cap. *ſeriatim*, ſuprà ait: *De iſta uxore promoti dic, quòd eo ipſo, quòd dat licentiam, intelligitur vovere.* Et idem dicit Gloſſ. ad Cap. *Agathoſa* 21. *cauſa* 27. *q.*2. ergo reipſa videtur eſſe ratione voti, ſaltem virtualiter emiſſi, cui, quamvis ſimplex ſit, Eccleſia annexuit talem inhabilitatem, uti eandem annexuit votis ſimplicibus in Societate Jeſu, vel certè dici poteſt, quod in ſimili dixi l.6.p.2.n.2161. nempè ſicuti ſuſcipiens ſacrum Ordinem ordinariè ex voto obligatur ad continentiam, ſi tamen vovere nolit, tum obligari ex præcepto Eccleſiæ, ita hic ordinariè ex voto oriri illam inhabilitatem, ſi autem non voverit oriri ex diſpoſitione Eccleſiæ. Quid autem tenendum ſit de nocente manente in ſæculo, ſi innocens poſt juſtum divortium ſuſceperit ſacros Ordines, vel Religionem, dixi à n.448.

§.9. Sanch.*l.7.d.32.à n.9.* latè probat, ſi unus conjugum pro- 581
fiteatur in Religione, & alter velit manere in ſæculo, debere nõ tantùm facere votum continentiæ, ſed etiam carere periculo incontinentiæ, alioquin teneri non tantùm ingredi monaſteriũ, ſed etiam ſuo tempore profiteri in Religione, ut probat Caſtr. *d.3.p.6.§.11.n.*12. quamvis *n.*17. dicat, ſpectato rigore Juris oppoſitum eſſe probabiliùs. Tamdiu autem cenſetur manere periculum incontinentiæ, quamdiu ſenes non ſunt, quantumcunque probæ ſint vitæ. Si tamen ſint ſenes, præſumi abeſſe periculum; cenſetur autem mulier ſenex, ſi ſit quinquagenaria, vir autem, ſi ſit ſexagenarius, inquit Sanch. & poſt eum Caſtr. *nu.*10. quia tunc in illis cum potentia generandi communiter ceſſat calor libidinis. Deinde probat idem Sanch.*d.*33. & Caſtr. *n.*14. profeſſionem viri fore validam, ſi uxor conſenſerit, quamvis hæc in ſæculo manens, & adhuc juvenis votum caſtitatis non emittat; attamen ad hoc prærequiri licentiam Epiſcopi pro ingreſſu in Religionem, docet Caſtr. *n.*11. contra Sanch. Gutt. Pontium, & Averſ.*q.15.ſ.*3. qui dicunt id tantùm eſſe de convenientia. Et ſi remanens in ſæculo emittat votum caſtitatis, docent rectè Sanch.*n.*8. Gutt. Pont. Caſtr. *n.*13. quòd votum uxoris non ideò fiat ſolemne, nam Cap. un. *De voto*, in 6. clarè deciditur, quòd votum nullum cenſeatur ſolemne in ordine ad dirimendum Matrimonium, niſi ſit in religioſa profeſſione, vel ſacri Ordinis ſuſceptione. Hinc inferunt hi Authores cum *Av.* tali voto non dirimi ſequens Matrimonium, ſed tantùm impediri. Quòd autem uxor viri ſacris ordinati nequeat ſecundùm dicta n.580. poſt viri mortem validè inire Matrimonium, hoc dicunt eſſe ex ſpeciali Eccleſiæ ordinatione circa uxorem ordinati, quæ cùm ſit odioſa, non debeat extendi ad uxorem profeſſi. E contrà *S. Bonav. Gabr. Palud. Henricus*, & alii dicunt hoc voto dirimi Matrimonium etiam mortuo profeſſo contrahendum, quia Cap. *Qui uxorem*, 10. cauſ.33. q.5. dicitur: *qui uxorem ſuam velare permiſerit, aliam non accipiat, ſed ſimiliter convertatur*, ubi Gloſſa addit: *intrando monaſterium, ſi juvenis eſt, vel ſi ſenex eſt, contineat in ſæculo*, Cap. *Cùm ſis*, de conv. conjug. *& hic dicit Hugo, quòd eo ipſo, quòd dat uxori licentiam, intelligitur vovere.* Hoc autem votum videtur eſſe ſimile voto, quod emittit uxor ordinati, quod ſecundùm dicta n.580. Matrimonium dirimit, & talis vir ingrediens Monaſterium etiam ſæpè ordinatur, ergo votum uxoris in ſæculo manentis habet

ſaltem

ſaltem tum ſimilem vim dirimendi, & propter hæc, poſterior ſententia etiam eſt probabilis, quæ dicit hic non eſſe extenſionem legis, ſed in æſtimatione prudente velut identitatem caſus reſpectu ejuſdem legis.

582 §.10. Si Titius hæreticus Ordinis Teutonici ritu hæreticorum fecerit ſolitam profeſſionem, non ideo fit inhabilis ad Matrimonium, tum quia non eſt vera profeſſio religioſa, ſed tantùm inanis cæremonia, tum etiam quia non intendunt ſe obligare ad continentiam, neque Eccleſia ipſis eam præcipit.

583 §.11. Thomiſtæ communiter, *Henr. Valent.* & alii, quibus videtur favere *S. Th.* in ſupplem. q.53. ar.2. O. putant voto ſolemni Jure naturæ dirimi Matrimonium, eò quòd res Deo per votum tradita non poſſit tradi homini, ſed probabilius eſt oppoſitum cum Scoto, & Scotiſtis omnibus, teſte Maſtrio *nu.*116. ad quos accedunt Gerſ. Abb. Caj. Az. Bellarm. Sanch. *l.7. d.26.* S. Bonav. Leſſ. Con. Regin. Hurt. Dic. *ſupra*, Krim. *à n.*446. Av. *q.15. ſ.1.* & alii, quia obligatio Religionis non pugnat cum ſuperveniente obligatione juſtitiæ, uti patet in obligato voto ſimplici caſtitatis, ſi Matrimonium contrahat: Deo enim ex Religione obligaverat corpus, quod nihilominus etiam validè ex juſtitia obligat conjugi. *Si dicas*, votum ſolemne habere actualem traditionem corporis reſpectu Dei, quam non habet votum ſimplex: *Contra eſt* 1. nam multa vota ſimplicia etiam dirimunt Matrimonium, uti patet ex dictis, ergo talia ſaltem habent reſpectu Dei actualem traditionem corporis. 2. Ideò votum ſolemne eſt actualis traditio, quia per illud homo abdicat ſe jure utendi corpore, ſed per quodvis votum ſimplex etiam abdicat ſe homo jure utendi corpore, quia nullum in tali homine manet, nec unquam eſt in aliquo jus ad actus illicitos, ergo. Confirmatur, nam Pontifices diſpenſare poſſunt cum profeſſis ad ineundum Matrimonium, uti dicetur n. 829. ergo ſignum eſt, quòd profeſſio dirimat Jure tantùm eccleſiaſtico: ſolemnitas enim, ob quam præcipuè eſt vis dirimendi, juncta eſt votis vel Ordini ſolo Jure eccleſiaſtico, uti rectè Krim. *à n.*446.

584 §.12. Sicut votum profitentis in Religione impedit valorem Matrimonii, ita Matrimonium conſummatum impedit valorem profeſſionis religioſæ, ſi fiat abſque licentia conjugis, & extrà caſum juſti divortii, *cap. Notificaſti*, 33. *qu.5. cap. Veniens, cap. quidam de converſ. conjug.* poteſtque ſic invalidè profeſſus ſua ſponte redire ad ſæculum, & in eo ſemper manere, etiamſi alter poſteà conſenſerit vel dederit cauſam juſti divortii, niſi poſt hæc profeſſionem ſuam legitimè ratificarit. Et talis profeſſio de ſe non habet vim voti ſimplicis aut Religionis poſteà ineundæ aut ſervandæ caſtitatis aut non petendi debitum, quæ quidem præſumuntur, ſecundum Cap. *Quidam* & Cap. *Placet*, de converſ. conjug. ſed an ita ſit, pendet ab intentione profitentis, quæ exquirenda eſt. *Dixi*, ſi fiat abſque licentia conjugis, & extra caſum juſti divortii, quæ licentia vel divortium, ſi adſit, licitè & validè profitetur, uti colligi poteſt ex dictis tum hic n.438. tum etiam l.6. p.2. num.2220. ubi dixi, talem etiam poſſe ſuſcipere ſacrum Ordinem. Poſſuntque hæc omnia videri pluribus deducta apud Averſ. *q.15. ſ.2. & 3.*

585 §.13. Huc ſpectat reſolutio ſeqq. caſuum: 1. Titius invalidè profeſſus, poſt elapſum quinquennium relata cauſa invaliditatis, emiſſus, inivit Matrimonium. *Quæritur*, an validè? Negat Pignat. *tom.1. conſul.*88. referens multas declarationes, quæ dicunt, ibi eſſe tacitam profeſſionem. Sed Reſp. Quamvis Eccleſia prudenter præſumat talem eſſe tacitè profeſſum, ſive intereà ratificaſſe profeſſionem ſuam, vix enim eſſe poteſt, quin ratificaverit, cùm tamdiu in Religione vixerit, tamen cùm Eccleſia non poſſit ſupplere conſenſum ad valorem profeſſionis neceſſarium ſi reipſa nunquam ratificaſſet, ſecundum dicta l.4. n.12. nunquam valuiſſet profeſſio, & Matrimonium jam contractum eſſet validum. E contrà, ſi etiam tacitè tantùm ratificaverit primam invalidam profeſſionem, nec aliunde aliquid defuerit, ſecundùm dicta l.4. à n.31. eſt verè profeſſus, & conſequenter Matrimonium ejus eſt invalidum, & de hoc caſu intelliguntur declarationes apud Pignatellum.

586 *Caſus* 2. Berta potens probare ſe coactam vi eſſe ingreſſam, & profeſſam in Religione, poſt medium annum à profeſſione clàm profugit, & jam in Matrimonio eſt per decem annos, ſuſceptis prolibus, petitque tandem, ut Judex eccleſiaſticus habita plena probatione coactionis declaret Matrimonium, & proles legitimas. *Quæritur*, an id fieri poſſit? Ratio dubitandi eſt, quia Trid. *ſeſſ.25. de Regul. c.19.* dicit: Regularem talem non eſſe audiendum, *niſi intra quinquennium tantùm à die profeſſionis cauſam deduxerit coram Superiore ſuo, & Ordinario. Quòd ſi anteà habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandum quamcunque cauſam admittatur, ſed ad Monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur.* Nihilominùs quatuor Doctores facultatis Theologicæ Coloniæ putarunt Judicem eccleſiaſticum adhuc poſſe declarare profeſſionem irritam, Matrimonium & proles eſſe legitimas, quia ignorantia Juris excuſat in ſexu fœmineo. Et mulier, ut inquit Gloſſ. *nov. in authen. de inceſt. nupt. §.1.* Maſcard. *de prob. vol.1. concl.*74. *n.*5. *vol.2. concl.*1080. *n.*9. ignorat ſua jura, quidve ipſi competat.

Et cùm res integra non ſit, præſumendum de benignitate Matris Eccleſiæ, quòd conjuges illos nolit manere in perpetuis animæ, & corporis anguſtiis.

Caſus 3. Cajus metu, quem probare poteſt, coactus, verbis tantùm externis ſine interno animo fecit profeſſionem, ceſſante intra triennium cauſa metus, ſtatim proteſtatur contrà, ſed non auditur à Superioribus, nec permittitur implorare Ordinarium, imò in carcerem conjicitur, è quo elabens, fugam arripit, dimiſſo habitu ea intentione, ut intrà tempus quinquennii ſibi currentis imploret Ordinarium. Iterum deprehenſus conjicitur in duriorem carcerem: tandem interrogatur: num profeſſionem ſuam velit ratificare, aut a iis damnari perpetuò tali carcere? cùmque non eſſet aliud evadendi medium, Cajus obtulit ratificationem, ſed non aliter ratificat, quàm priùs illam fecerat, ſcilicet ſine animo ſe obligandi. Liber factus habita occaſione iterum fugit, ſed cùm nullibi tutus conſiſteret, ex deſperatione, militiæ nomen dedit, nec amplius ſui juris, per annos 12. in ea manſit. Redux inde reaſſumpſit coram Ordinario ſuam reclamationem: ſed fortuitò incidens in notitiam cum Caja, cum hac, totum negotium ignorante, contrahit Matrimonium in facie Eccleſiæ, & ex ea tres proles ſuſcitat. *Quæritur* 1. an Cajus poſſit ab Ordinario loci reſtitui in integrum contra lapſum quinquennii? 2. An, ut audiatur ab Ordinario & Superiore loci, è quo profugit, compelli debeat ad reaſſumendum priùs habitum?

Reſpondeo ad 1. affirmativè: 1. Quia reſtitutio in integrum nunquam intelligitur excluſa, niſi ſpecialiter ſit prohibita, *Socin.* & alii communiter, ſed non eſt prohibita in caſu hoc, quo injuſtè negata eſt omnis via reclamandi; nec ullibi Papæ reſervatur reſtrictio in integrum, Zypæus *in Analyſi Juris Pontif. de Regul. num.*47. 2. Cajus reclamavit ante lapſum quinquennii, quod ſatis eſt, non enim requiritur, ut cauſa abſolvatur ante quinquennium. 3. Ordinarius poteſt in ſua diœceſi, quod Papa in orbe, niſi ſpecialiter reſervetur vel prohibeatur, Barb. *de jure eccleſ. lib.1. cap.8. num.*20. Sperell. *dec.*110. *num.*21. & Trid. in omnibus cauſis concedit primam inſtantiam Ordinariis, exceptis ſolis cauſis tractandis ſecundum Canones apud Sedem Apoſtolicam, quod de hac cauſa nullibi dicitur. *Si dicas*, Ordinarius videtur hic eſſe delegatus, delegatus autem non poteſt reſtituere in integrum, Cap. *Cauſa*, *de reſt. in integr.* Reſp. n. eſſe delegatum, nam Trid. *ſeſſ.25. cap.19. de Regul.* dicit, cauſam pertinere ad Ordinarium, & Superiorem regularem, nulla facta mentione delegationis: & licèt Ordinario adjuncta ſit juriſdictio etiam circa exemptos, per tale additamentum non fit juriſdictio delegata, Salgado *de retent. Bullæ p.2. c.*25. Vide de Luca *de Regul. d.8. n.7. & d.16. num.*13.

Reſpondeo ad 2. Fagn. ad Cap. *Perlatum* De his, quæ vi metuſve cauſ. num.52. *Covarr.* & alii videntur dicere, non audiendum, niſi in habitu, quia *Trid.* videtur Ordinario juriſdictionem concedere tantùm pro caſu, quo intrà quinquennium cauſas deduxerit, manens in Monaſterio; nam addit: *Quòd ſi anteà habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandum quamcunque cauſam admittatur, ſed ad Monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur.* Unde de hoc caſu egreſſus dimiſſo habitu, Pignat. *tom.9 conſ.*173. *num.*4. ait: Trid. *velle, quòd priùs reſumat habitum, & poſteà admittatur ad adducendum cauſas nullitatis, alioquin vult agendum cum ipſo, prout cum apoſtata.* Similiter Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 104. *num.*14. ait, dimiſſionem habitus non impedire, ut regularis non audiatur, ſi poſteà eundem reaſſumat. Contradicit Sanch. *lib.7. d.37. num.3.* ubi ait: limitandum eſt, niſi profeſſus is juſtam dimittendi habitum cauſam haberet, vel ſi non poſſet obtinere licentiam eundi ad reclamandum, nec ire, niſi habitu depoſito, aut non permittitur cauſas nullitatis proponere coram Ordinario: & ob id habitu dimiſſo fugit, ut reclamet, quippe *Trid.* temerariam habitus dimiſſionem punire intendit; at non temerè dimittit, qui ut allegando cauſas nullitatis, remedio Juris conceſſo uti poſſit, id efficit, ſic Nav. Azor. Addit Sanch. *num.* 11. fictè profeſſum poſſe, ceſſante ſcandalo, & omiſſa reclamatione, & non deductis cauſis coram Ordinario, ac Superiore, fugere, nec teneri redire ad Monaſterium, nec eſſe apoſtatam. Hinc videtur dicendum, cùm Cajus injuſtè impeditus ſit, quominus ageret, potuit dimiſſo habitu fugere, ut ageret; & cùm nullibi tutus eſſe poſſet, quòd ſe dederit militiæ, videtur feciſſe coactus, deſerere autem militiam vel non potuit, vel non eſt auſus, & cùm dimiſſus à militia ſtatim inceperit iterum agere coram Ordinario, non videtur excludendus beneficio reſtitutionis in integrum apud Ordinarium, nec ipſi tutum eſt redire ad Ordinem, in quo fortè libertatem non haberet agendi cauſam ſuam apud Judicem competentem.

Q.80. Quid addendum ſit circa cognationem legalem? R. 587
§.1. Adoptio tum dicitur perfecta ſive arrogatio, ſi homo liber adopta-

Digitized by Google

adoptatus authoritate Principis tranſeat in poteſtatem adoptantis tanquam hæres neceſſarius ex teſtamento, & ab inteſtato: tum eſt imperfecta, ſi homo etiam alieni juris aſſumatur in filium, non tranſeundo in adoptantis poteſtatem, & non tanquã hæres neceſſarius ex teſtamento, ſed tantùm ab inteſtato per poteſtatem Judicis inferioris ex conſenſu ſolius adoptantis.

588 §.2. Probabilius eſt cùm *Innoc. IV.* Sylv. Henriq. Sanch. Con. Laym. Dian. Taner. Merat. Bonac. Regin. Fill. Sylv. Tann. Aver. *q.16.ſ.3.* Pirh. Zoeſ. Engel. Haun. Vvex *p.5.tr.2.contr* 4. Krim. *n.* 1121. contra Scot. Abb. Palud. Pont. Caſtrop. Barb. Schneidevv. & Scotiſtas omnes teſte Maſtrio *n.*104. ſolam adoptionem perfectam dirimere, cùm de imperfecta nil ſtatuatur in Jure, ſed tantùm de adoptione ſimpliciter, ſive ſine addito, quo nomine venit ſola perfecta, maximè cùm Jura irritantia potiùs in favorem Matrimonii reſtringenda ſint, quàm amplianda.

589 §.3. Cognatio legalis dividitur in Paternitatem, fraternitatem, & affinitatem. Paternitas reperitur inter adoptantem, & adoptatum, ac hujus deſcendentes, & hæc cognatio eſt perpetua, etiamſi per emancipationem, aut aliter ſolvatur adoptio. Fraternitas reperitur ſolummodò inter liberos legitimos adoptantis, & inter adoptatum, non autem inter adoptatum, & filios illegitimos adoptantis, neque inter filios legitimos adoptantis, & filios adoptati, durat autem ſolùm tamdiu, quamdiu adoptio. Affinitas legalis reperitur inter adoptantem, & uxorem adoptati, item inter uxorem adoptantis, & adoptatum, duratque etiam in perpetuum, Averſ. ſupra, Krim. *nn.*1129. Lohner *p.4. in inſtruct. Paſtorum pag.*207.

590 §.4. Linea legalis Paternitatis eſt hæc:

Titius adoptans eſt cognatus, cum { adoptato in 1. gradu
liberis adoptati, in 2.
nepotibus adoptati, in 3.
pronepotibus adoptati, in 4.

591 §.5. Hæc cognatio inter adoptantem, & adoptatum non extenditur, niſi ad eam perſonam, quæ tempore adoptionis erat ſub poteſtate adoptati, hinc adoptans validè contrahit cum filia adoptati nata poſt adoptionem, vel etiam nata ante, ſed priùs emancipata: item cum filia ſuæ filiæ adoptivæ, quia mulier neminem habet in ſua poteſtate: item cum liberis illegitimis adoptati, quia hi non ſunt ſub hujua poteſtate, Sanch. Laym. Krim. *n.* 1124. Similiter nulla eſt cognatio legalis inter adoptantem, & parentes adoptati, quia hi parentes non ſunt ſub poteſtate adoptati, Krim. 1126.

592 *§.6.* Linea legalis fraternitatis eſt hæc:

Cajus adoptatus eſt cognatus, cum { Liberis adoptantis in 1. grado
nepotibus adoptantis, in 2.
pronepotibus adoptantis, in 3.
abnepotibus adoptantis, in 4.

593 §.7. Linea Legalis affinitatis eſt hæc:

Titius adoptans, & uxor Caji adoptati, Cajus adoptatus, & uxor Titii adoptantis } ſunt legaliter affines.

594 §.8. Impedimentum cognationis legalis, ſecundùm dicta, non contrahitur à liberis adoptivis inter ſe, hinc filii adoptati à Cajo contrahere poſſunt cum filiabus adoptatis ab eodem Cajo, Dian. *p.4.tr.4.R.*121. Gob. *tr.9 n.*177. Averſ. ſuprà Bonac. Krim. *n.* 1125. Similiter filius adoptatus poſſet ducere filiam legitimam adoptantis, ſi alteruter emanciparetur, vel ſi moriatur adoptans, quia tum ceſſat adoptio, Krim. *à n.* 1125. E contrà filius adoptatus etiam ſoluta adoptione ducere non poteſt eam, quæ fuit uxor adoptantis, uti nec adoptans uxorem adoptati, quia ſecundùm dicta, eſt quædam inter hos quaſi publica honeſtas perpetua. An ſuperveniens cognatio legalis impediat petitionem debiti, dicetur n.601.

595 *Q.81. Quid dicendum ſit circa generationem ſpiritualem?* Reſp. §.1. Trid. *ſeſſ.24.c.2. de reform. Matrim. ſtatuit, ut unus tantùm, ſive vir ſive mulier juxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum unus, & una baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant, inter quos ac baptizatum ipſum, & illius patrem, & matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur.* Et idem dicendum eſt ex Confirmatione, in qua patrinus aſſiſtens, & confirmans contrahunt cognationem cum confirmato, cumque hujus patre, ac matre.

596 §.2. Cùm *Trid.* dicat, inter illos *tantùm* contrahi hanc cognationem, conſequenter non contrahitur inter patrinum, & matrinam, neque inter plures patrinos vel plures matrinas, ſi plures adhibeantur; neque inter illos, qui baptizantur vel confirmantur ab eodem Miniſtro, neque inter Miniſtrum Sacramenti, & patrinos, neque cum parentibus vel uxore Miniſtri, neque cum conjuge patrini, vel matrini, neque cum liberis vel vitrico vel noverca baptizati, aut confirmati.

597 §.3. Si Berta uxor Titii adulteretur cum Cajo, qui ob levatum Titii, & Bertæ infantem habet cum eis cognationem ſpiritualem, quamvis ſit inceſtus ob cognationem ſpiritualem, tamen Berta hoc non obſtante poteſt à Titio petere debitum, quia non impeditur per cognationem ſpiritualem, quæ non extenditur, niſi ad perſonas in Jure expreſſas, adeòque Berta non ideò contraxit cognationem ſpiritualem cum Titio marito ſuo. Neque hic contracta eſt affinitas cum Titio, hæc enim tantùm oritur ex copula cum ſanguine juncto, ſeu cum cognato ratione ſanguinis, qualu non erat Cajus, qui cum Berta, & Titio habebat tantùm cognationem ſpiritualem.

§.4. Pontius *l.7.c.40. n.*13. putavit non incurri hoc impedimentum, ſi quis cum ignorantia facti teneat aliquem, v.g. ſi filium ſuæ concubinæ, neſciens hunc eſſe: ſed oppoſitum videtur certum cum Averſ. *q.16.ſ.2.* ubi ſibi contrarius eſt, ignorantia enim vel error hic non excuſant, maximè cum illud ſtatuatur non velut pœna, ſed tantùm veluti impedimentum canonicum, quale eſt etiã affinitas ex copula fornicaria, uti dicetur poſteà. 598

§.5. Docent Tol. Henriq. Suar. Coninch. Sanch. Bonac. aliique AA. graviſſimi, quos citat, & ſequitur Pign. *tom.1. conſult.* 10. *non confirmatum non contrahere cognationem ſpiritualem*, dicitque à S. Congreg. in his terminis declaratum eſſe 13. Jun. 1654. ſed quamdiu non conſtat de ea declaratione, manet valdè probabile oppoſitum, nam ita docent AA. relati à Sanch. *l.7.d.60.n.*21. aliique cum Averſ. quem retuli *l.6. p.1.n.*400. videri poteſt etiam Gob. *tr.9. à n.*169. 599

§.6. Contrahit hoc impedimentum laicos baptizans etiam privatim, & in neceſſitate, quia etiam hic intervenit vera regeneratio per Baptiſmum, propter quam Eccleſia hoc impedimentum ſtatuit inter baptizantem, & baptizatum, Sanch. Lay. Krim. *n.* 1198. An autem contrahat patrinus aſſiſtens Baptiſmo non ſolemni, aut ſolis ceremoniis, aut Baptiſmo ſub conditione repetito, dixi l.6. p.1. n.361. ubi à n.359. pluribus dixi, quid requiratur ad contrahendam hanc cognationem. 600

§.7. Cognatio ſpiritualis ſuperveniens Matrimonio impedit ejus uſum, ſecundùm dicta à n. 387. Illum tamen non impedit ſuperveniens cognatio legalis, hinc quamvis Titius adulterans cum ſorore uxoris ſuæ impediatur à petitione debiti, non tamen impeditur, ſi ſororem uxoris ſuæ adoptet, quia hoc nullo Jure ſtatuitur, Sanch. *l.7. d.63. n.*19. Krim. *n.*1238. An autem pater in neceſſitate baptizans, vel aſſiſtens ſuæ, aut uxoris proli contrahat cognationem, & impediatur à petitione vel redditione debiti, dixi à n. 385. & videri etiam poſſunt dicta l.6. p.1. n.358. 601

Q. 82. Quid circa cognationem carnalem, ſeu conſanguinitatem ſit addendum? R. §. 1. Ante omnia intelligi debet ſignificatio nominum hic, ad quod ſervire poterunt ſequentia ex Lohner *p.4. in Inſtruct. Paſtor. pag.*198. 602

Nomina conſanguinitatis.

Latinè	Germanicè.	Gallicè:
Cognatus.	*Veter Bluts-vervvandt.*	Parent Couſin.
Cognata.	*Baas.*	Couſine.
Paterna linea.	*Vatters Geſchlecht.*	Ligne du pere.
Materna linea.	*Mutter-Geſchlecht.*	Ligne de la mere.
Pater.	*Vater.*	Pere.
Mater.	*Mutter.*	Mere.
Liberi.	*Kinder.*	Enfans
Filius.	*Sohn.*	Fil.
Filia.	*Tochter.*	Fille.
Frater.	*Bruder.*	Frere.
Frater ex patre.	*Bruder vom Vatter.*	Demyfrere du coté du pere.
Frater uterinus.	*Bruder von der Mutter.*	Frere uterin.
Germanus frater.	*Leiblicher Bruder.*	Frere Germain.
Soror.	*Schvveſter.*	Sœur.
Gemini.	*Zvvilling.*	Freres Gemeaux.
Avus.	*Anherr. Grorvatter.*	Ayeul: Grand Pere.
Avus paternus.	*Des Vatters Vatter.*	Ayeul Paternel.
Avus maternus.	*Der Mutter Vatter.*	Ayeul Maternel.
Avia.	*Anfravv: Groſmutter.*	Ayeule: Grand Mere.
Proavus.	*Uranherr.*	Biſayeul.
Proavia.	*Uranfravv.*	Biſayeule.
Abavus.	*Uranrvatter.*	Triſayeul.
Abavia.	*Uransmutter.*	Triſayeule.
Atavus.	*Urans-ann.*	Le Pere du triſayeul.
Tritavus.	*Urans-Uran.*	Le grand pere du triſayeul.
Nepos.	*Enkel: Kinds-Kinder.*	Petit fil.
Nepos ex filio.	*Sohns-Sohn.*	Petit fil: fil de mon fil.
Nepos ex filia.	*Tochter-Sohn.*	Petit fil: fil de ma fille.
Neptis ex filio.	*Sohns-Tochter.*	Fille de mon fil.
Neptis ex filia.	*Tochter-Tochter.*	Fille de ma fille.
Pronepos.	*Enckels-Sohn.*	Fil du petit fil.
Proneptis.	*Enckels-Tochter.*	Fille de la petite fille.
Abnepos.	*Enkel des Enkels.*	Petit fil du petit fil.
Abneptis.	*Encklen des Enckels.*	Petite fille de la petite fille.
Nepos.	*Enckels Urenckel.*	Arriere fil.
Atneptis.	*Enckels Urencklen.*	Arriere fille.

Patruus: Frater patris. *Vatters Bruder.* Oncle Paternel: frere du Pere.

Patruus magnus: Frater avi. *Autherrens Bruder.* Grand oncle Paternel; frere du grand pere.

Digitized by Google

Propatruus: frater proavi. *Vransherrens Bruder*. Arriere oncle: frere du biſayeul.
Avunculus: frater matris. *Mutter Bruder*, Oncle maternel: frere de la mere.
Avunculus magnus: frater avi materni. *Anfrauvens Bruder*. Grand oncle maternel: frere du grande pere maternel.
Proavunculus: frater proavi materni, *Uranfrauven Bruder*. Arriere oncle maternel: frere du biſayeul maternel.
Amita. *Vatters Schvveſter*. Tante: ſœur du Pere.
Amita magna. *Anherrn Schvveſter*. Grande Tante: ſœur du grande pere ou de la grande mere paternelle.
Proamita. *Uranherr Schvveſter*. Arriera Tante: ſœur du biſayeul ou de la biſayeule paternelle.
Matertera. *Mutter Schvveſter*. Tante: ſœur de la mere.
Matertera magna. *Anfrauvens Schvveſter*. Grande Tante: ſœur du grand pere ou de la grand mere maternelle.
Pro-matertera. *Uranherrn Schvveſter*. Arriere Tante: ſœur du biſayeul ou de la biſayeule maternelle.
Nepos ex fratre. *Bruders Sohn*. Neveu: fil du frere.
Nepos ex ſorore. *Schvveſter Sohn*. Neveu: fil de la ſœur.
Neptis ex fratre. *Bruders Tochter*. Niéce: fille du frere.
Neptis ex ſorore. *Schvveſter Tochter*. Niéce: fille de la ſœur.
Patrueles. *Zvveyer Bruder Kinder*. Couſins ou couſines germaines; enfans des deux freres.
Conſobrini, conſobrinæ. *Zvveyer Schvveſter Kinder. Geſchvveſtert Kinder*. Couſins ou couſines germaines: enfans des deux ſœurs.
Amitini. *Bruders und Schvveſter Kinder*. Enfans du frere & de la ſœur.
Sobrini. *Geſchvveſtert Encklen*. Neveus des dena ſœurs.

Denique notandum eſt, quòd in Jure illi dicantur agnati, qui ab aliquo deſcendunt per lineam maſculinam, illi autem cognati, qui per fœmininam, quamvis quandoque nomen cognati tanquam genus ſumatur ad utroſque.

603 §. 2. Quia hic loquemur de conſanguinitate ejuſque lineis, gradibus, ſtipite, &c. notandum eſt, quid his terminis ſignificetur. *Conſanguinitas* eſt conjunctio perſonarum ex eo proveniens, quia una deſcendit ab altera, vel ambæ ab eadem: dicitur autem conſanguinitas, quaſi conjuncti ſanguinis unitas. *Linea* conſanguinitatis eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium continens, & diſtinguens gradus inter eas: ſeries autem illa, ſive ordo perſonarum ex eodem ſtipite deſcendentium dici ſolet arbor conſanguinitatis. *Gradus* lineæ eſt diſtantia unius perſonæ ab altera intra eandem lineam, & dicitur gradus, quia ita progredimur de proximo ad proximum. *Stipes* dicitur illa perſona, à qua cæteræ, de quarum cognatione quæritur, deſcendunt, ideòque dicitur communis ſtipes, quia illi, de quibus quæritur, habent eum, velut communem truncum, à quo ipſi veluti rami proveniunt, & in quo primò conveniunt, ſi in eorum originem inquiramus, ſic pater eſt ſtipes reſpectu fratris mei, ſororis meæ, & mei, avus eſt ſtipes reſpectu mei, & patrui mei, quia nullus eſt proximior, quàm avus, à quo uterque noſtrum deſcendat, quamvis enim ego proximiùs deſcendam à patre meo, tamen patruus meus non deſcendit à patre meo, neque ab ullo alio proximius, quam ab avo meo. Similiter proavus eſt ſtipes reſpectu mei, & avi mei, quia eſt primus, à quo etiam uterque noſtrum deſcendit.

604 §. 3. Linea eſt vel recta, vel tranverſa. *Linea recta* eſt, in qua ſoli illi collocantur, quorum unus eſt principium alterius, ſive, quorum unus eſt ab altero generatus, ſive ſint aſcendentes, ſive deſcendentes. Dicitur autem linea aſcendentium, ſi ab inferioribus incipiatur verſus ſuperiores, v.g. à filio ad patrem, avum, proavum, abavum. E contrà ſi à majoribus reſpiciatur ad inferiores, dicetur linea deſcendentium, v.g. à patre ad filium, nepotem, pronepotem, abnepotem. *Linea tranſverſa*, quæ etiam collateralis appellatur, eſt illa, in qua tales collocantur, qui licèt deſcendant ab eodem communi ſtipite, v.g. ab eodem patre, unus tamen non deſcendit ab altero, ſicut duo fratres, vel frater, & ſoror ab eodem patre, patruus, & ego ab eodem avo, ita tamen, ut inter nos unus non deſcendat ab altero, quia neuter generavit alterum: hæc linea tranſverſa dividitur in æqualem, & inæqualem, *æqualis* tum eſt, ſi perſonæ à ſe mutuò non deſcendentes æqualiter, id eſt, cum eodem numero graduum diſtent à communi ſtipite, v.g. ego, frater & ſoror mea æqualiter diſtamus à patre. Tum eſt *inæqualis*, quando perſonæ à ſe non deſcendentes diſtant inæqualiter, id eſt, cum inæquali numero graduum ab eodem ſtipite, v.g. ego & patruus meus reſpectu avi mei, nam patruus ab eo diſtat uno gradu, cùm ſit ejus filius, ego duobus, cum ſim nepos.

605 §. 4. Propinquitas, & diſtantia graduum reducitur ad has tres regulas.

Regula 1. Tot ſunt gradus in linea recta tam aſcendente quàm deſcendente, quot ſunt perſonæ, una dempta. Alii ſic ponunt regulam; poſiti in linea recta tot gradibus à ſe invicem diſtant, quot intercedunt generationes activæ, v.g. nepos tuus diſtat ab avo tuo quattuor gradibus, quia in primis ſi aſcendendo incipias numerare perſonas à tuo nepote uſque ad avum tuum, invenies quinque, nempe nepotem tuum, filium tuum, te, patrem tuum, avum tuum, itaque unam tollas, & remanent quatuor, ſicque erunt quatuor gradus: prætereà quatuor ſunt generationes activæ ab avo tuo uſque ad nepotem tuum, ſcilicet illa, qua avus tuus generavit patrem tuum; deinde altera, qua pater tuus te generavit; tertia eſt, qua tu generaſti filium tuum; quarta denique, qua filius tuus generavit filium ſuum, qui eſt nepos tuus, conſequenter tuus nepos eſt in quarto gradu conſanguineus cum tuo avo, nam reſpectu avi tui eſt abnepos.

Regula ſecunda. In linea tranſverſa æquali, tot gradibus diſtant perſonæ inter ſe cōparatæ, quot gradibus ſinguli diſtant à communi ſtipite, v.g. ego, frater & ſoror mea, ſinguli à communi ſtipite, qui eſt pater, diſtamus uno gradu, ideoque inter nos ſumus conſanguinei in primo gradu. Itē, ego & patruelis meus, id eſt, filius patrui mei à cōmuni ſtipite, qui eſt avus noſter, diſtamus duobus gradibus, ideòq; inter nos etiam diſtamus duobus gradibus, & ſumus conſanguinei in ſecundo gradu æquali.

Regula tertia. In linea tranſverſa inæquali tot gradibus diſtant perſonæ inter ſe comparatæ, quot gradibus diſtat à communi ſtipite perſona illa, quæ eſt remotior, v.g. patruus meus diſtat ab avo meo uno gradu, ego autem diſto ab eodem avo meo duobus gradibus; hinc ego etiam duobus gradibus diſto à patruo meo, ſive diſto primo gradu in ſecundo, uti habet ſtylus in curia Romana, ideòque cum illo ſum conſanguineus in ſecundo grado inæquali, ſive in gradu primo ſecundo. Pro claritate pono ſingulas lineas, quas, qui leget in *Lohner*, cautè uſurpet, & corrigat, quia ibi multi ſunt errores in numeris à typographo malè notatis.

Linea recta conſanguinitatis. 606

Titius eſt

Aſcendentes:
- Cum abavo ſuo in 4.
- cum proavo in 3.
- cum avo in 2.
- cum Patre in 1.

Deſcendentes:
- Cum filio in 1.
- cum nepote in 2.
- cum pronepote in 3.
- cum abnepote in 4.

Linea tranſverſa æqualis.

- cum amitino ſuo in 2.
- cum conſobrino in 2.
- cum patruele in 2.

cum horum liberis in 3. Nepotibus in 4.

Titius eſt
- cum fratre ſuo in 1. cum hujus liberis in 2. Nepotibus in 3. Pronep. in 4.
- cum ſorore in 1. cum hujus liberis in 2. Nepot. in 3. Pronep. in 4.

- cum patruele in 2.
- cum conſobrina in 2.
- cum amitina in 2.

cum harum liberis in 3. Nepot. in 4.

Linea tranſverſa inæqualis ratione patris.

Titius eſt
- Cum propatruo ejuſque liberis, nepotibus, & pronepotibus in 4.
- cum patruo magno, ejus liberis, & nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.
- cum patruo in 2. cum liberis patrui in 2. cum nepot. in 3. cum pronepot. in 4.
- cum amita in 2. cum liberis amitæ in 2. cum nepot. in 3. cum pronepot. in 4.
- cum amita magna, hujus liberis, & nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.
- cum proamita ejuſque liberis, nepotibus, & pronepotibus in 4.

Linea tranſverſa inæqualis ratione matris.

Titius eſt
- Cum proavunculo ejuſque liberis, &c. in 4.
- cum avunculo magno, ejus liberis, & nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.
- cum avunculo in 2. cum hujus liberis in 2. cum nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.
- cum matertera in 2. cum hujus liberis in 2. cum nepotibus in 3. cum pronepotibus in 4.
- cum matertera magna, ejus liberis & nepotibus in 3. cum ejus pronepotibus in 4.
- cum promatertera, ejus liberis, nepotibus, & pronepotibus in 4.

Nota.

Digitized by Google

Nota. In his lineis tranſverſis quoad deſcendentes non ſemper eſt linea inæqualis: quinam autem ſint in linea æquali, facilè colligitur ex antedictis, & prioribus tabulis.

Linea tranſverſa inæqualis ratione fratris & ſororis.

Titius eſt
- Cum Cajo fratris ſui pronepote in 4.
- cum fratris nepote in 3. cum hujus liberis in 4.
- cum fratris liberis in 2. cum horum liberis in 3. cum nepotibus in 4.
- cum ſororis liberis in 2. cum horum liberis in 3. cum nepotibus in 4.
- cum ſororis nepote in 3. cum hujus liberis in 4.
- cum ſororis pronepote in 4.

607 *Q. 83. Quomodo practicè ſit agendum, quando dicitur, quòd cognatio intercedat inter ſponſos?* R. Quamvis Parochus vel Confeſſarius nō debeat ſe veluti Judicem ſtatuere in cauſis matrimonialibus, tamen poteſt veluti amicus, & conſultor interrogare, cur putetur adeſſe impedimentum, vel unde ſit dubium. Ut autem veritatem comperiat, practicè ſic procedat: ſcribat in parte inferiore cartæ nomen ſponſi ad ſiniſtrum latus, ad dextrum, nomen ſponſæ, ſupra ſponſum deſcribat ordine ſemper aſcendendo à proximioribus nomina illorum ſponſi cognatorum, qui ex hac parte dicuntur dediſſe cauſam cognationis: ſimiliter ſcribat in altero latere nomina eorum, qui ex parte ſponſæ dicuntur dediſſe cauſam cognationis, nec ceſſet à ſcriptione, donec perveniat ad communē ſtipitem, è quo ſponſus, & ſponſa ſint mediatè generati: ſi non reperiatur talis ſtipes, tum certum eſt nullam adeſſe cognationē, ſed fortè erit affinitas, de qua poſteà: ſi verò perveniatur ad communem ſtipitem, conſideret, in qua linea ſint ſponſi, an in recta vel tranſverſa, æquali vel inæquali, & applicet regulas, uti ſuprà. Quòd ſi inveniat eſſe intra quatuor gradus, erit impedimentum, ſi ultra quatuor gradus, dicat nullū eſſe impedimentū, ita Gob. *tr. 9. n. 165.*

608 *Q. 84. Quid prætereà ſit notandum circa impedimentum conſanguinitatis?* Reſp. §. 1. Non omnes conſanguinitatis gradus dirimere Jure naturæ, certum videtur ex dicendis *n. 828.* Eccleſia enim in aliquibus diſpenſat. Attamen docent *Scot. S. Anton. Palud. Dur. Abb. Bellarm. Vaſqu. Con. Hurt. Murat. & alii*, omnes gradus in linea recta uſque in infinitum dirimere Jure naturæ, ideòque ſi Adam viveret, non poſſe jam cum ulla fœmina à ſe deſcendente inire Matrimonium, & ita expreſſè aſſeritur *L. Nuptiæ, ff. De ritu nupt.* Rationem dant, quia ſemper dicuntur parentes, & filii, genitores, & geniti, principia & principiati, ita ut ſuperiores reſpiciant inferiores tanquam aliquid ſui, ergo natura ſemper exigit ſpecialem reverentiam adinvicem, ergo prohibet inter eos copulam conjugalem, quæ videtur ſupponere copulandos eſſe natura pares, & extraneos invicem. Contradicunt S. Th. Caj. Vict. Ledeſm. Sanch. Pont. Covar. Sot. Valent. Fagund. Perez, Bonac. aliique cum Averſ. *q. 16. ſ. 1.* & Krim. *à n. 1190. & à n. 1199.* dicuntque ſolum primum gradum eſſe de Jure naturæ, nam in primis quò major eſt diſtantia, eò minor debetur reverentia, natura enim dictat majorem deberi reverentiam patri quàm tritavo, & conſequenter copulam patris cum filia debere magis eſſe contra naturam, quàm patris cum abneptes; & rationem à priori dat Pignat. *t. 7. cap. 22. n. 45.* quia peculiaris affectio erga conſanguineos naſcitur ex virtute ſuperiorum traducta ad inferiores cum ſimilitudine complexionis, morum, lineamentorum, hæc autem ſimilitudo paulatim diminuitur, & tandem evaneſcit, ergo ſaltem in remotiſſimis gradibus cenſebitur quaſi moraliter ceſſare omnia illa ſimilitudo, & conſequenter abhorreſcentia naturę. Deinde Canones nunc abſolutè dicunt conſanguinitatem ultra quartum gradum non dirimere; ſic enim Cap. *Non debet*, De conſang. dicitur: *prohibitio copulæ conjugalis quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum non excedat*, nec diſtinguunt, an in linea recta, vel tranſverſa, ergo nec nos debemus diſtinguere: cùm autem nunc reſtrinxerint ad quartum gradum, cùm antehac extenderetur ad ſeptimum, ratio hæc eſt, quia nunc ætas hominum eſt brevior, nec multi vivunt quintam generationem ſuorum deſcendentium. Ad rationem oppoſitam reſp. ſolum patrem dici per ſe principium filii, progenitores autem dicuntur tantùm principia per accidens, quia ad rationem filii ſufficit habere patrem, quamvis hic pater non haberet progenitores, uti patet in Abel reſpectu Adami, ergo meritò debetur patri alia reverentia, quàm aliis progenitoribus.

609 §. 2. Quamvis concederemus Matrimonium in quinto gradu lineæ rectæ eſſe Jure naturæ illicitum, non ideò eſſet Jure naturæ irritum, nam Jure naturæ illicitum eſt Matrimonium contra fidem datam alteri ſponſæ, vel contra fidem Deo datam de caſtitate ſervanda, & tamen ejuſmodi Matrimonia non ſunt Jure naturæ irrita, Sanch. *l. 2. d. 51. & alii.*

610 §. 3. Si ſolus pater, & filia ſupereſſent, ſecundùm Sanch. *l. 7. d. 51. n. 10.* & alios, indecentia Matrimonii inter eos videtur honeſtanda per extremam neceſſitatem propagandi genus humanum, adeòque videretur Deus tum quaſi diſpenſare. Quamvis alii cum Averſ. *q. 16. ſ. 1.* putent, pro tali caſu judicandum fore, quòd Deus vellet finem humanæ generationis, niſi aliter prodeat. Saltem docet Pign. *to. 7. conſult. 22. n. 1.* Deum abſolutè poſſe etiam pro primo gradu diſpenſare.

§. 4. Sot. Vaſq. Bellarm. Valent. Ledeſm. Bonac. *Henriq.* 611
Perez, Sanch. *d. 52. n. 11.* putant Matrimonium in 1. gradu lineæ tranſverſæ, nempè fratris cum ſorore, eſſe Jure naturæ irritum, nam Eccleſia, quamvis rogata, nunquam diſpenſare voluit. Contradicunt Alenſ. Scot. Caj. *Hurt. Dian. p. 4. t. 4. R. 93.* Pont. *l. 7. d. 32. n. 3.* Caſtr. *d. 4. p. 7.* Averſ. ſuprà: aliàs Matrimonium non fuiſſet licitum inter proles Adami, & Deus debuiſſet aliter providere propagationi humanæ; hinc putant eſſe Juris poſitivi, divini, & eccleſiaſtici.

§. 5. Si infideles contraxerint in gradu per Eccleſiam 612
prohibito, & poſteà baptizentur, non ideò ſeparari poſſunt, Cap. *De infidelibus 4. De conſang. & affin.* nam non erant ſubjecti Eccleſiæ, dum contraxerunt, ergo etiam non tenebantur ejus impedimento. *Nec obſtat*, quòd infidelis converſus, ſi ſit bigamus, ſit irregularis, quod etiam à ſtatuto Eccleſiæ provenit, *nam*, quòd ſit bigamus, eſt ex natura rei, ſive ſit fidelis, ſive infidelis, quòd autem bigamus prohibeatur ſuſcipere Ordines, &c. hoc ſolùm eſt à ſtatuto Eccleſiæ.

Q. 85. Si Titius & Berta ſint conſanguinei in gradu mixto 613
ex quinto & quarto, an ſint impediti? Ratio dubitandi eſt, quia reipſa contingunt ſe in 4. gradu, hinc qui in 4. & 3. ſe contingunt, debent explicare etiam tertium, ut in hoc etiam ſpecialiter diſpenſetur, ergo ſimiliter hic. Reſp. non eſſe impeditos, uti expreſsè habetur Cap. fin. *Vir qui.* De conſang. niſi alicubi fuiſſet hactenùs contraria conſuetudo, propter quam aliud decernitur, ibid. Cap. 3. *Si dilectio*, quod pro iſto tantùm loco dicitur, ut ne fieret novitas in populo iſto: Hinc Sanch. *l. 7. d. 53. n. 5.* & Averſ. *q. 16. ſ. 1.* docent cum communiſſima, tales poſſe contrahere, quamvis ex una parte attingeretur etiam primus gradus. Ratio eſt, quia licèt Titius ſit in primo gradu v. g. cum Cajo, & Berta ſit in 5. gradu cum eodem Cajo, tamen Berta non eſt cum Cajo conjuncta in ullo gradu impediente, cùm ultra 4. gradum non extendat ſe impedimentum, ergo Titius, & Berta etiam inter ſe non ſunt in ullo gradu impediente, nam gradus continentiæ inter ſe debet deſumi per reſpectum contingentiæ ad ſtipitem, qui eſt Cajus: hinc ad rationem oppoſitam patet reſponſio, nam etiam ratione 4. gradus oritur impedimentum, ergo non eſt mirum, quòd illius debeat fieri mentio: hìc autem oſtenſum eſt ratione 5. gradus nullum oriri impedimentum.

Q. 86. Quid addendum ſit circa impedimentum criminis? 614
R. §. 1. Univerſim poſſet impedimentū criminis diſtingui quadruplex: 1. Machinatio concurrente utraque parte cū intentione Matrimonii cū conjuge ſuperſtite. 2. Machinatio unius tantùm partis ex intentione Matrimonii, & adulterium abſq; alio contractu vel promiſſione Matrimonii. 3. Adulterium cum cōtractu vel promiſſione Matrimonii. 4. Raptus, de quo à *n. 630.*

§. 2. Per machinationem hic intelligitur crimen homici- 615
dii, id eſt, non ſolus conatus occidendi, ſed occiſio conjugis; Cap. *Si quis vivente, 31. q. 1.* Debetque mors ſequi ex actione occidentis & non ex culpa Medici, vel negligentia morientis, Pont. *l. 7. cap. 45. n. 4.* Maſtr. *n. 104.* Perinde autem eſt, ſive ſit occiſio uxoris procurata à viro, ſive viri procurata ab uxore, uti certum eſt ex communiſſima cum Sanch. *l. 7. d. 78.* Averſ. *q. 18. ſ. 4.* contra Victor. & Ledeſm. Et cenſetur machinatio, ſi vir uxorem deprehenſam in adulterio occidat ex conſilio, ſeu intentione contrahendi cum alia, quia quamvis leges civiles factum illud non puniant, tamen canonicæ deteſtantur, nec excipiunt, dum conſtituunt hoc impedimentum, *Averſ.* & alii contra *Henriq. Rebell. Bonac.*

§. 3. *Averſ. & Maſtr.* ſuprà putant utrimq; oriri impedi- 616
mentum, ſi unus etiam inſcio altero machinatus ſit, nam per Cap. *Si quis vivente*, hic machinator ligatur eo impedimento, ergo etiam alter, cum quo intendebat cōtrahere, quia hoc ipſo, quòd unus impediatur, etiam impeditur alter. Oppoſitum tenet communis cum *Buſemb.* in quam fatetur *Maſtr.* etiam magis propendere *Scot.* Ratio eſt, quia ita videtur ſtatui Cap. *Super hoc*, De eo, qui duxit, nam dicitur non poſſe ducere, *ſi adultera eſt in mortem uxoris aliquid machinata, ſive fidem dederit ſive non, quod ea defuncta hanc eſſet ducturus*: putantq; Pont. Hurt. & Kri. *n. 1003.* probabiliter, nequidem à machinante incurri, ſi exterius nō manifeſtarit intentionē Matrimonii. Attamen contradicit Caſtr. *d. 4. p. 12. n. 5.* quia quamvis Eccleſia non puniat actus merè internos, tamen punit externos ex hac vel illa intentione factos, nam excommunicat Inquiſitorē, qui reis facit injuſtitiam ex odio vel amore, *Clement. I. §. Verùm quia, de hæret.*

§. 4. Si Cajus maritus præmiſſo adulterio cum Berta machi- 617
natus ſit mortem ſuæ uxoris, primariò quia oderat, ſecundariò, ut cum Berta iniret Matrimonium, oritur impedimentum, quia machinati ſunt animo contrahendi. Jura autem non exprimunt debere eſſe primariam intentionem, *Leſſ. in auth. v. Matr. caſ. 10.* Quod valet, etiamſi, cùm contraherent, dubita-

Digitized by Google

rint, an etiam ſecundariò habuerint intentionem contrahendi, quia factum ſcitur, & prudenter præſumitur illa intentio, communiter enim comitatur. Si tamen contraxerint bona fide, nil ſuſpicantes, & poſteà dubitatio illa ſuperveniat, quando poſt adhibitam diligentiam nihil certi comperitur, probabile eſt non indigere diſpenſatione, adhuc tamen probabilius cenſet *Leſſ.* quod indigeant, quia difficile creditu eſt, eum animum nō adfuiſſe. Debere autem ſaltem in uno adfuiſſe animum ineundi Matrimonium, nec ſufficere commune conſilium occidendi, videtur certum cum *S. Th. Bonav. Averſ.* ſuprà & aliis communiſſimè, quamvis contradicant *Cajet. Arm. Sot.*

618 §. 5. Si uxor occidat virum ex conſilio Matrimonii cum alio, æquè incurritur impedimentum, quia Can. *Si quis*, 31. *q.* 1. dicitur: *ſive vir aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidiſſe notetur*, &c. & idem patet ex Cap. *Laudabilem*, *de converſ. infidel.* Ut autem quis dicatur machinatus mortem alterius cum effectu, ſufficit, quòd occiderit conſilio vel mandato, quia machinatio propriè ſignificat occultam inſidiationem reſpectu mortis, Pyrrh. Corr. Krim. *n.* 1001. Attamen non ſufficit ratihabitio patrati homicidii, quia non eſt cauſa patrati homicidii, & quando Regula 10. Juris in 6. dicit *ratihabitionem mandato æquiparari*, intelligitur, vel quando effectus pendet tantùm à ratihabitione, vel quando Jus ita diſponit, Laym. Caſtrop. *n.* 4. Similiter quamvis Cap. *Cùm quis*, *de ſent. excomm. in* 6. dicatur, quòd ratihabitio retrotrahatur, & mandato æquiparetur, etiam ad pœnam excommunicationis, hoc tamen extendi non debet ad alias, & ſpecialiter non ad hanc pœnam contra favorem Matrimonii, Sanch. Krim. *n.* 2443.

619 §. 6. Sive promiſſio antecedat, ſive ſequatur poſt adulterium, cauſat impedimentum, Sanch. *l.* 7. *d.* 79. *n.* 3. Lug. *in reſp. mor. l.* 1. *dub.* 44. *n.* 2. Gob. *tr.* 9. *n.* 199. Krim. *n.* 1006. Quod valere dicit Averſ. *q.* 18. *ſ.* 3. etiamſi promiſſio bona fide facta præceſſiſſet. Unde nec opus eſt, ut eodem tempore fiat adulterium, & promiſſio, quia in omnibus his caſibus præbetur anſa captandi mortem conjugis, ad quod cavendum inductum eſt illud impedimentum. Si tamen promiſſio tacitè, vel expreſsè revocetur ante adulterium, non oritur impedimentum: è contrà ſi revocetur priùs poſt adulterium, ſive facta ſit ante illud, ſive poſt, oritur, quia jam cauſa ſuberat, Averſ. Gob. *n.* 195.

620 §. 7. Si promiſſio fiat de Matrimonio cōtrahendo ante mortē alterius conjugis, Sanch. *n.* 2. putat nō oriri impedimentum, quia Can. *Relatum*, 31. *q.* 1. expreſsè dicitur, promiſſionem referri ad tempus futurum poſt mortem alterius conjugis, & ratio Canonis eſt, quia ſic dabatur cauſa machinandæ mortis. Cōtradicit Averſ. *q.* 8. *ſ.* 3. ſicuti enim dirimit Matrimoniū de præſenti contractum vivente alio conjuge, uti ſtatim dicetur, ita etiā videtur dirimere promiſſio ejus de præſenti, cùm etiā detur cauſa machinandi mortē, ut tale Matrimonium validari poſſit.

621 §. 8. Quamvis Matrimonium, quod de præſenti contrahunt hi adulteri, ſit invalidum ratione ligaminis, tamen oritur impedimentum criminis, Cap. *Super hoc*, De eo, qui duxit, Averſ. Krim. *à n.* 976. Putat quidem *Hurt.* requiri tale Matrimonium, quod aliàs foret validum, niſi adeſſet hoc ligamen alterius conjugis, adeóque non contrahi impedimentum criminis, ſi clandeſtinè contraherent, vel eſſent affines aut conſanguinei, ſed Sanch. *n.* 8. probabiliùs contradicit, quia cum ſufficiat promiſſio Matrimonii pro futuro inter tales, multò magis ſufficiet attentatio illius pro præſenti, cùm hæc attentatio ſit veluti illius promiſſio pro futuro, eò quòd velint Matrimonium eſſe perpetuum.

622 §. 9 Si uterque ſit conjugatus, Pont. *l.* 7. *c.* 45. *n.* 5. & Hurt. *d.* 23. *diff.* 2. dicunt non eſſe opus, ut uterque hoc ſciat de altero, ſed ſatis eſſe, quòd uterque ſciat ſe eſſe conjugatum, quia hoc ipſo uterque ſcit ſe patrare adulterium. E contrà Nav. Sanch. *n.* 31. Averſ. probabilius dicunt requiri, ut uterque ſciat de Matrimonio ſaltem unius, nam qui ignorat, non infert injuriam illi Matrimonio ignorato, ſed tantùm ſuo proprio, hoc autem impedimentum eſt inductum propter injuriam, quæ ab utroq; fit eidem Matrimonio. Putantque *Sanch & Averſ.* excuſare hic ignorantiam etiam vincibilem, quia quando lex requirit ſcientiam, vel dolum, videtur talis ignorantia excuſare: docent tamen ſufficere dubium de vita prioris conjugis, ſi reipſa vivat, quia hoc dubium in Jure æquiparatur ſcientiæ.

623 §. 10. Si fides Matrimonii data eſt ſub priori Matrimonio, & adulterium ſub poſteriori ſit commiſſum, non oritur impedimentum, quia debet eidem Matrimonio, & conjugi illata eſſe utraque injuria, Sanch. Barb. Krim. *n.* 992. Item ſecundùm dicta *n.* 619. non oritur, ſi promiſſio concorditer ſit revocata ante adulterium, non tamen ſi poſt, Krim. *n.* 992. *&* 1007. Item non oritur, ſi non fuerit verè adulterium, uti ſi poſteà innoteſcat, non fuiſſe verum Matrimonium, Cap. 2. *de eo qui duxit*. Et idem eſt, ſi putaverint vivere alterum conjugem, qui tamen mortuus erat. Eſt tamen adulterium, quamdiu manet vinculum Matrimonii, etiam ratò tantùm, etiamſi fuerint toro, & habitatione ſeparati, Sanch. Averſ. *q.* 18. *ſ.* 3. *&* 4. Krim. *n.* 1008.

624 §. 11. Si fides Matrimonii data ſit ante, ſed adulterium ſit commiſſum poſt notitiam conjugii, Krim. *n.* 983. putant non incurri impedimentum, quia diſpoſitio illa pœnalis videtur requirere, ut tam promiſſio, quàm adulterium ſit formalis injuria reſpectu alterius conjugis; ſed contradicit Sanch. *à n.* 32. quia ſolum adulterium cenſetur hic eſſe injurioſum, ergo ſatis erit illud fieri cum notitia conjugii.

§. 12. Henriq. Sà, Bon. Dian. Laym. Averſ. Krim. *n.* 990. di- 625
cunt promiſſionem debere eſſe factam ſerio animo, aliàs nō eſt propriè promiſſio, & nomine promittentis, in quem fertur hæc pœna, non videtur venire, niſi verus promittens, ſicuti etiam fictè rebaptizantes nō incurrunt irregularitatem, fictè profitentes hæreſin non incurrunt excommunicationem. Oppoſitum tenent Sanch. *n.* 10. Con. aliique apud Gob. *n.* 196. & dicunt ſatis eſſe, ſi fiat animo ficto, dummodò pars altera non advertat fictionem, quia etiam, quando eſt fictio, æquè timeri poteſt vitæ innocentis conjugis. Prima ſententia videtur probabilior, quia in poſitivis non valet argumentatio ex paritate canonis.

§. 13. Quamvis una pars non repromittat, dummodò acce- 626
ptet promiſſionem alterius, oritur impedimentum, Sylv. Con. Sanch. Rebell. Perez, Aver. Caſtr. *d.* 4. *pu.* 12. *n.* 12. contra Henr. Bellar. Dian. Lay. Burgh. *cent.* 2. *caſ.* 4. Kri. *n.* 287. Et pro acceptatione ſufficere, quòd taceat, docent *Con. & Pont.* ſed negant *Sanch. Bon. Averſ.* quia ſi acceptaret, cùm abundet amore erga adulterum, non taceret: hæc tamen ratio non tenet in multis adulteris, qui non tam quærunt Matrimonium de futuro, quàm de præſenti copulam. Videtur autem certum, quòd ſufficiat promiſſio ſimplex, & non requiratur jurata, Aver. Gob. *n.* 197.

§. 14. *Nav. Sanch.* & alii putant ſufficere promiſſionem 627
Matrimonii ſub conditione de futuro, v. gr. ſi accipias hæreditatē, quia æquè dat cauſam captandæ mortis. Con. Lay. Dian. Aver. *q.* 18. *ſ.* 3. Gob. *n.* 198. Kri. *n.* 991. requirunt promiſſionem abſolutam, vel quæ fiat abſoluta durante vita alterius conjugis, quia quamdiu non ponitur conditio, promiſſio cenſetur nulla, nec conditionata dat æqualiter cauſam captandæ mortis, nam ſi non impleatur conditio, non obligat promiſſio. Similiter non ſufficit promiſſio non ducendi aliam, quia tantùm ſignificat, *ſi aliquam ducam, te ducam*, per quod nequidem conſtituerentur ſponſalia, Laym. Krim. *n.* 1009. Quid dicendum ſit, ſi fiat ſub conditione contraria ſubſtantiæ Matrimonii, impoſſibili, turpi, colligitur ex dictis *à n.* 239. Si enim habeatur pro non adjecta, aut cenſeatur remiſſa, non ſuſpendit contractum.

§. 15. Si crimen machinationis committatur à fideli & in- 628
fideli, certum eſt ex Cap. *De converſ. infidel.* fidelem inhabilitari ad Matrimonium cum illo infideli etiam converſo. Quod Averſ. *q.* 18. *ſ.* 5. contra Sanch. *l.* 7. *d.* 78. *n.* 4. extendit etiam ad crimen adulterii cum promiſſione Matrimonii, licèt homicidium conjugis poſteà ſecutum ſit ſine conſilio fidelis. Idemque dicit Averſ. contra Sanch. *d.* 79. *n.* 43. & Krim. *n.* 994. ſi duo infideles adulterium ante, & promiſſionem Matrimonii poſt, vel promiſſionem Matrimonii ante, & adulterium fecerint poſt Baptiſmum. Quod etiam tenet Averſ. contra Pont. *l.* 7. *c.* 45. *n.* 6. & Krim. ſi uterque in infidelitate conſtitutus commiſerit crimen machinationis vel adulterii cum promiſſione Matrimonii, & poſteà convertantur, quia quamvis Eccleſia non poſſit tales punire ob præterita delicta in infidelitate commiſſa, tamen requirere potuit, ſi fideles fierent ac vellent invicem contrahere, ut non eſſent Rei talis criminis antecedentis.

§. 16. Infert Krim. *n.* 2458. ut contrahatur hoc impedimen- 629
tum criminis, requiri ſeqq. conditiones. 1. Ut adſit machinatio mortis alterius conjugis, ſive ab alterutro conjuge, ſive ab adultero facta, effectu, id eſt, morte ſecuta. 2. Ut ea machinatio fiat animo ineundi Matrimonium determinatè inter conjugem ſuperſtitem, & adulterum, vel cum, qui ſimul machinatus eſt. 3. Quando unus tantùm machinatus eſt, ut adſit adulterium, & ſi deſit adulterium, ut uterque ſit machinatus. 4. Ut ubi requiritur adulterium, ſit formale & perfectum. 5. Ut adulterium fuerit verum, id eſt, commiſſum cum vero, vel à vero alterius conjuge. 6. Crimina iſta non dirimunt, niſi reſpectu complicis in tali crimine, Averſ. *q.* 18. *ſ.* 4. contra Palatios.

Q. 87. Quid ſpecialiter circa crimen raptus ſit addendum? 630
Reſp. §. 1. Cap. *Placuit* 36. *q.* 2 ſtatutum erat, ut quamvis rapta libertati reſtituta conſentiret, Matrimonium eſſet irritum. Poſteà Cap. fin. *De raptor.* ſtatutum erat, ut Matrimonium valeret, ſi rapta conſentiret, quamvis non eſſet priùs libertati reſtituta, ſed Jure novo Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de reform. Matr.* ſic ſtatuitur. *Decernit S. Synodus inter raptorem, & raptam, quamdiù ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere Matrimonium. Quòd ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominùs raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium & favorem præbentes, ſint ipſo Jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, ſive eam uxorem duxerit, ſive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.*

§. 2. Si puella ſit rapta tantùm propter libidinem exercen- 631
dam

dam & non ex intentione Matrimonii, Sà, Bonac. & alii cum Platel. *n.*1179. dicunt oriri impedimentum, quia eſt propriè raptus. Sanch. *l.7. d.*13. Dian. Averſ. Corrad. Gob. *n.*542. VVex *p.*5.*t.*2.*ſ.*4.*n.*43. Kugl. *n.*1639. probabilius negant, quia *Trid.* innuit, tum tantùm eſſe impedimentum, quando fit cauſa Matrimonii, & ideò etiam notat Gallem. in declaratione ad eum locum, per *S. Congregationem* deciſum eſſe 23. Jan. 1586. raptores ob aliam cauſam, quàm, ut in uxores ducant, non comprehendi à *Trid.* illis infligente pœnam excommunicationis. Putant tamen aliqui cum Krim. *n.*511. quamvis rapta tantùm ſit cauſa libidinis, ſi tamen detineatur cauſa Matrimonii, contrahi impedimentum, quia continuatio abductionis videtur tum eſſe raptus ex cauſa Matrimonii. Imò putant aliqui apud Krim. *n.*512. ſi vir uxorem per Matrimonium tantùm ratum ſibi copulatam rapiat invitam ex fine conſummandi Matrimonium, ante expletum primum bimeſtre, fore raptum ſub diſpoſitione *Trid.* contentum, quia impeditur libertas, vel firmandi per copulam, vel per Religionem ſolvendi Matrimonium. Sed Keim. *n.*2002. meritò dicit oppoſitum eſſe probabilius, quia raptus non habet vim dirimendi Matrimonium prius ritè contractum.

632 §. 3. Violentia hîc intelligitur non tantùm phyſica, ſed etiam moralis per minas, & metum gravem, non tamen per ſolas preces, blanditias, promiſſa, Averſ. *q.*12. *ſ.*3. Gob. *n.* 544. Quandonam autem preces importunæ æquivaleant metui gravi, dixi *l.3. p.2. n.*632. & videri poſſunt etiam hîc dicenda *à n.*657. ut autem dicatur raptus, non eſt ſatis puellam trahi ab uno conclavi ad aliud, ſed neceſſe eſt, vi abduci de loco in alium moraliter locum, Haun. Krim. *n.*513.

633 §. 4. Putat De Juſtis *l.2. c.*18. *n.*69. eſſe raptum, ſi quis puellam, quæ ad ſe nolebat venire, vocari faciat per vicinam, in domum vicinæ, ut eam ibi cogat, & hoc videtur conforme L. *un.* §. *Et ſi quidem*, *Cod. de rap. virg.* ubi dicitur, *niſi odioſis artibus circumvenerit:* ſed ſi puella non vi aut metu, ſed tantùm tali dolo vel fraude ſit vocata, probabilius eſt nō oriri impedimentum, quia reipſa non eſt rapta, ſed tantùm accepta vel ſeducta, Sanch. Leſſ. Hur. Dian. Aver. Plat. *n.*1170. Putat tamen Kri. ſi ita abducta detineatur vi, ut extorqueatur Matrimoniū, oriri impedimentum. Sed oppoſitum tenent alii, quia abſuit omnis raptus.

634 §. 5. Si quis puellam, non per ſe, ſed per alium rapiat, ſolus mandans rapi incurrit impedimentū, Aver. Cor. Plat. Kri. *n.*518.

635 §. 6. Si puella juvenem raperet, Sanch. Pon. Bon. Eſcob. Dicaſt. Gob. *n.*543. VVex *n.*40. Kugl. *n.*1646. dicunt non oriri impedimentum, quia Trid. tantum loquitur de raptore, non de raptrice, & leges nō ſolēt fieri de caſibus rariſſimis, qualis hic eſt. Contradicunt Henriq. Gutt. Averſ. Haun. Krim. *à n.*521. tum quia ſecundùm dicta *n.*381. quando ratio legis exprimitur, uti hic fit, nempè libertas Matrimonii, lex etiam odioſa pertinet ad caſum, cui ratio convenit; tum etiam, quia alii ſimiles Canones loquentes in maſculino, etiam intelligunt fœminas, ſic enim dicitur de impedimento criminis, ſi vir occidat uxorem, & tamen ſecundùm dicta *n.*615. etiam intelligitur, ſi uxor occidat virum. Item percuſſor Clerici dicitur excommunicari, & tamen etiam mulier excommunicatur, ſi percutiat: hinc in ſimili loquens S. Cypr. *de diſcip. & habit. virg. c.*2. ait: *in maſculo ſimul ſignificatur & fœmina*, ubi nempè eadem pro utriſq; eſt ratio. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed prima videtur probabilior. Et ſi uſurpetur in praxi, non ideò Sacramentum exponetur periculo nullitatis, quia cùm ſit materia Juris, ſi fortè ea opinio ſit falſa, ſecundùm dicta *n.*48. 528. 534. Eccleſia tollit iſtud impedimētū.

636 §. 7. Si illa, quæ rapitur, ſit antecedenter raptori deſponſata, *Henriq. Rebell. Leſſ.* aliique cum *Barb.* negant oriri impedimentum, quia cogitur ad hoc, quod facere tenebatur, & ita dicitur cap. 6. *De raptor. iſte raptor dici non debet, cùm habuerit mulieris aſſenſum, & priùs eam deſponſaverit, quàm cognoverit*. Econtrà oriri dicunt *Sanch. Averſ. Eſcob.* & alii, quia verum eſt, quòd raptæ fiat violentia, Gob. *n.*545. & alii cum Krim. *n.*514. probabilius dicunt incurri in eo tantùm caſu, quo rapta juſtâ cauſam habet hîc, & nunc non ſtandi fide data, & ideò invita raperetur.

637 §. 8. Si illa, quæ rapitur ſit meretrix, Beckman putat non incurri impedimentū, quia per raptum videtur intelligi abductio perſonæ honeſtæ, ſed rectè cōtradicunt *Sanch.* & alii cum *Kri.* quia *Trid.* non attendit ad qualitatem honeſtæ, ſed voluit eſſe cōſultum libertati cujuſcumque mulieris reſpectu Matrimonii.

638 §. 9. Si puella volens ſequatur, ſed parentibus, ſub quorum poteſtate eſt, omninò repugnantibus, Nav. Tuſc. Molin. Henriq. Gutt. Bon. Zerola dicunt oriri impedimentum, & conſentit De Luca *de Matr. diſc.*5. & ad Trid. *d.*28. pro caſu, quo non præceſſerunt ſponſalia vel tractatio Matrimonii incundi, quia ſecundùm S. Th. 2. 2. *q.*154. *art.*7. *O. quandoque violentia infertur Patri, ſed non virgini, puta, cùm ipſa conſenſit, ut ipſa per violentiam de domo patris abſtrahatur: qualitercumque enim violentia adſit, ſalvatur ratio raptus.* Contradicunt probabilius Sanch. *l.7. d.*13. *n.*13. Con. Tann. Hurt. Leſſ. Regin. Krim. *n.*514. Aver. *ſuprà*, Gob. *n.*546. Pignat. *to.*5. *conſ.*80. Maſtr. *n.*108. Kugl. *n.*1633. VVex *n.*42. quia manet puellæ plena libertas, propter quam inductum eſt illud impedimentum, nam *Trid.* voluit illud tum ceſſare, ſi eſſet *à raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta*, ſive reſtituatur parentibus, ſive non: & ideò etiam Cap. penult. *de raptor.* dicitur: *Iſte raptor dici non debet, cùm habuerit mulieris aſſenſum, & priùs eam deſponſaverit, quàm recognoverit, licèt parentes reclamarent, à quibus eam dicitur rapuiſſe.* Ex quo patet ad *S. Th.* qui tantùm vult tum quomodocumque puellam rapi parentibus, ſed non ideò eſt raptus præjudicans puellæ libertati, quam *Trid.* ibi volebat ſalvari, nihil reflectens ad conſenſum parentum, quibus etiam invitis ipſa ex cauſis poterat Matrimonium inire, ſecundum dicta n.569.

§. 10. Si abiit conſentiens, ſed poſteà invita cogatur ad co- 639
pulam, non eſt raptus; è contrà manet raptus, ſi invita abducta eſt, licèt poſteà conſentiat in copulam, quia hîc attenditur initium, Fill. Krim. *n.*515.

§. 11. Pœnæ, quæ decernuntur à Trid. *ſuprà*, cadunt tantùm 640
ſuper illos, qui concurrunt ad actum rapiendi, non autem in Parochum vel teſtes, qui aſſiſtunt Matrimonio raptæ. Et procedunt omnia dicta & pœnæ, licèt rapta eſſet vidua, aliundè impedita ad contrahendum cum raptore, &c. Averſ. *q.*12. *ſ.*3.

§. 12. Probabile eſt impedimentum criminis, quod nunc 641
eſt eſſe à *Trid.* inductum, adeòque per crimina in præcedente, & hac quæſtione recenſita non cenſebitur impedimentum, ubi *Trid.* non eſt receptum, Gob. *nu.*58. An ſponſalia inter raptorem, & raptam ſint valida, dixi nu.59.

Q. 88. An iſta impedimenta criminis incurrantur ab ignoran- 642
te illa eſſe tali crimini annexa? Reſp. Negant Palud. Bauc. & alii, quorum ſententiam Krim. hîc *à n.* 1011. & iterùm *l.* 5. *à n.* 729. defendit tanquam abſolutè probabiliorem, rationē dant, quia tale impedimentum eſt propriè pœna, ſed pœna non incurritur ab ignorante eam annexam eſſe, uti poſteà dicetur de cenſuris, ergo. Oppoſitum tenendum eſt cum planè communi, Sanch. *l.*7. *d.*17. *n.*9. Hurt. Perez, Con. Leſſ. Dicaſt. Averſ. *q.*21. *ſ.*2. Gob. *tr.* 9. *n.*67. & 190. Spor. *n.*233. Burgh. *cent.* 2. *caſ.* 54. Laym. *l.*1. *tr.*5. *p.* 1. *c.*5. *n.*8. VVieſtner *de impedim. conjug. p.*2. *a.*14. *à n.*20. VVex *p.*5. *tr.*2. *contr.*5. Ratio eſt 1. Tale impedimentum, licèt imponatur etiam in pœnam delicti, tamen primariò, & principaliter eſt Inhabilitas canonica, qualis etiam eſt affinitas ex copula fornicaria, quæ certò incurritur etiam ab ignorante illam ex tali copula ſequi, abſentia autem, aut remotio talis inhabilitatis eſt conditio abſolutè prærequiſita ad valorem talis contractus, uti patet in impedimento conſanguinitatis, &c. 2. Praxis Eccleſiæ eſt optima legum interpres, ſed notorium eſt, teſte Corrad. *in praxi diſpenſ. l.*8. *c.*9. *n.*17. §. *Quandoque*, quòd Rei talia criminis nunquam permittantur contrahere ſine diſpenſatione, ergo.

Q. 89. Quid addendum ſit circa impedimentum diſparis cul- 643
tus? Reſp. §. 1. *Cai. Vaſq.* & alii putarunt Matrimonium fidelis cum infideli eſſe Jure naturali, vel ſaltem poſitivo Chriſti irritum, quia hoc ipſo quòd Chriſtus Matrimonium evexerit ad rationem Sacramenti, & infidelis non ſit capax Sacramenti, etiam non erit capax Matrimonii. Sed præter citatos à Buſemb. docent plurimi cum Averſ. *q.*18. *ſ.*1. Krim. *l.*4. *n.*2155. id tantùm eſſe de Jure eccleſiaſtico, & quidem potiùs per conſuetudinem, quàm legem ſcriptam introducto. Matrimonium autem inter tales, licèt non habeat rationem Sacramenti, attamen habet rationem contractus de ſe indiſſolubilis, uti conſtat ex dictis nu. 405. Et pro Matrimonio fidelis cum infideli contrahendo non diſpenſat Eccleſia, niſi in caſu urgentiſſimæ neceſſitatis, v. g. ſi ageretur de converſione alicujus regni. De Matrimoniis infidelium, qui convertuntur, dixi à n.406.

§. 2. Quamvis invalidum ſit Matrimonium baptizati pro- 644
fitentis, v. g. Judaiſmum cum infideli, tamen Matrimonium fidelis cum baptizato profitente Judaiſmum eſt validum, ſed ob periculum perverſionis illicitum, Nav. Con. Krim. *n.*2155.

§. 3. Quamvis Matrimonium fidelis Catholici cum altero 645
fideli acatholico ſæpè ſit periculoſius, quàm fidelis cum infideli, ideòque varia Concilia, & Authores apud Averſ. *q.* 18. *ſ.*2. dicere videantur illa eſſe irrita, tamen Rayn. *in Heter. tom.* 16. *ſ.*1. *pun.* 14. *n.*23. rectè demonſtrat oppoſitum, & patet ex Cap. *Decrevit*, *de hæreticis in 6.* probatque praxis Eccleſiæ. Sub quibus autem pactis iniri poſſit, dixi l. 2. à n.85. Et an ejuſmodi contrahentes poſſint comparere coram prædicante vel Magiſtratu acatholico, dicam à n. 775.

§. 4. Circa Matrimonia perſonæ catholicæ cum acatholi- 646
ca pro praxi obſervanda ſunt ſeqq. 1. Si necdum ſit promiſſum, diſſuaderi debet, quia Eccleſia illud prohibet multis locis apud *Averſam*, nempè ob periculum ſubverſionis in perſona catholica, & in prolibus, turbationis rei domeſticæ, & obſervationis feſtorum, jejuniorum, &c. Si catholica perſona ſic admonita, conſilio non acquieſcat, ſed nihilominùs in iſta pericula ſe velit immittere, ſi hic & nunc cenſeantur eſſe proxima pericula iſtorum malorum, negāda eſt abſolutio, quia non habet propoſitum vitandi omne mortale. 2. Si ſponſalia ſint inita, reſcindantur, hæc enim eſt cauſa ſufficiens, nec ſatis eſt, quòd acatholicus ſpondeat libertatem religionis, vel converſionem ſuam, quia falſa eſt, quod amor extorquet, ſi non præcedat converſio actualis, poſteà enim dicet, ſe contra

conſcientiam agere non poſſe, & experientia certa frequentiſſimè docet ita fieri. 3. Si contractum ſit Matrimonium, prudens Confeſſarius non ideò neget abſolutionem dolenti de peccato, quod commiſit ſic contrahendo, & conetur imprimis cavere alia pericula perverſionis in tali perſona, & prolibus; deinde etiam conjugem alterum adducere ad veram fidem. 4. Docent plures cum Averſ. *q.18.ſ.2.* Parochum,& teſtes peccare, ſi aſſiſtant tali Matrimonio, quando illicitè, id eſt, ſine juſtis cauſis contrahitur, quia ex officio, Parochi & teſtes tenentur non cooperari tali illicitæ actioni: alii dicunt eſſe materialem tantùm cooperationem, ſicuti ſi aſſiſtatur duobus hæreticis, ſecundùm dicta *l.2. n.99.* aut etiam catholicis in mortali contrahentibus: poſſent enim ſe convertendo facere tale Matrimonium licitum.

647 *Q.90. Quandonam dirimat vis & metus?* Reſp. Ad hoc impedimentum reducitur, quidquid impedit libertatem Matrimonii: eſt autem duplex libertas ad contrahendum, phyſica & moralis. Phyſicam libertatem impedit neceſſitas agendi vel non agendi. Moralem impedit vis & metus: quandoque etiam dolus ſive deceptio, & de his aliqua ſunt addenda.

§.1. Certum eſt ad valorem contractus Matrimonialis requiri libertatem phyſicam agendi, & non agendi, hinc perpetuò amentes non habentes lucida intervalla, ebrii, dormientes, nequeunt Matrimonium contrahere; ſi quis tamen deliret partialiter, ſive in quibuſdam tantùm objectis, ſed non in materia Matrimonii, validè contrahit, Vaſq. Sanch. Averſ. *qu.4.ſ.1.* E contrà, ſi quis ſe inebriarit, etiam ex intentione contrahendi, & in ebrietate contrahat, Matrimonium eſt irritum, quia deeſt actualis libertas contrahentis. *Nec obſtat*, quòd validè contrahatur per procuratorem, quamvis principalis tunc dormiat, vel ebrius ſit; *nam* actualis libertas principalis transfuſa eſt in actualem libertatem procuratoris nomine ejus contrahentis, cujus liber conſenſus tum exiſtit, cùm fit Matrimonium, & moraliter eſt conſenſus ſui principalis, Averſ. *ſuprà*.

648 §.2. Quid intelligatur per vim & metum, quæ impediunt libertatem moralem. Item, quotuplex ſit metus, dixi *l.3.p.2. à n.* 630. An autem ſponſalia ex vi vel metu inita valeant, dixi *à n.* 104. Circa Matrimonium ipſum, certum eſt Eccleſiam velle, ut ſit à vi & metu liberum, nam Trid. *ſeſſ.24.c.9.* De reſor. Matr. ſic ſtatuit: *Cùm maximè nefarium ſit Matrimonii libertatem violare, & eis injurias naſci, à quibus jura expectantur, præcipit S. Synodus omnibus cujuſcunque gradus, dignitatis & conditionis exiſtunt, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcunque alios cogant, quominùs liberè Matrimonia contrahant.* Ubi notat Gallem. ex declaratione Greg. XIII. hac pœna latæ ſententiæ ligari ſolos dominos temporales, & Magiſtratus, attamen privatos homines ita cogentes peccare mortaliter,& ab Ordinariis poſſe excommunicari. Addit Delb. De imm. eccleſ. *c.8.dub. 19.ſ.9.* Reges & Imperatores etiam ideò peccare mortaliter, uti & parentes, ſi proles cogant, vel impediant, attamen non incurrere excommunicationem, cùm non nominentur. E contrà tamen non obſtante voluntate Eccleſiæ, ut Matrimonia ſint libera, ſi ex aliquo Matrimonio oritura eſſent graviſſima ſcandala, poteſt Epiſcopus illud prohibere ſub pœnis quibuſcunque, etiam incarcerando alterutrum, uti habet cum aliis Pignat. *to. 2. conſult.* 11. An autem aliquid poſſit Magiſtratus civilis circa Matrimonia ineunda, inſinuatum eſt *à n.17. &* 513.

649 §.3. Probabilius eſt, quòd metus levis non irritet Matrimonium, uti habet communiſſima cum S. Thom. Leſſ. Averſ. *ſ.4.* Krim. *à n.398.* Kugler. *n.664.* contra Cov. Nav. Tann. Gob. quorum ſententiam probabilem cenſet Sanch. *l.4. d.17. n.4.* Ratio noſtra eſt, quia notabiliter non minuit libertatem, & facilè contemni potuit ac debuit.

650 §.4. Certum eſt, quòd aliquis metus gravis aliquando irritet Matrimonium, ſaltem Jure poſitivo, nam ita habet Jus Canonicum Cap.14. & 15. De ſponſal. & tit. De his, quæ vi metuve. Item Jus civile multis locis, ſicque oſtendit praxis omnium ubique tribunalium, quæ declarant Matrimonia eſſe ob metum quandoque invalida. An autem etiam Jure naturæ ſint invalida dicetur à *n.669.*

651 §.5. Metus ab intrinſeco proveniens non invalidat, uti nec incuſſus à cauſis naturalibus, ſed ut invalidet, debet à cauſa libera & extrinſeca procedere, alioquin dicitur conceptus à metuente, & non incuſſus, Sperell. *dec.79.n.40.* Nec invalidat ab extrinſeco juſtè incuſſus ſecundùm dicenda *n.653.* E contrà injuſtè incuſſus etiam ab aliquo tertio invalidat, quia æqualiter reddit contractum involuntarium, ſecundùm dicta *l.3. p.2. n.* 640. docetque cum communi Averſ. *q.4.ſ.2.* & probat ex utroque Jure Sperell. *dec.75. n.74.* quod verum eſt, quamvis ſit de malo non tantùm contrahenti, ſed etiam aliis propinquè conjunctis inferendo: quod aliqui apud Averſ. *ſect.3.* extendunt ad conſanguineos vel affines, etiam uſque ad quartum gradum, imò idem dicunt multi cum Gob. *tr.9.n.246.* quamvis eſſet de malo eventuro alteri, qui arctiſſima amicitia eſt conjunctus, quæ enim eveniunt ita conjuncto, cenſentur ipſi evenire, ſed probabiliùs videtur non impedire, niſi ſit de malo proximè conjunctis intentato, non enim ita videtur tangere malum alteri amico, vel remotè conſanguineo illatum.

§.6. Si metus ſit injuſtè incuſſus, ſed non ad extorquendum 652
conſenſum in Matrimonium, non irritat, ſecundum dicta *l.3. p.2. n.639.* tenetque etiam communis cum Sperell. *dec.79. n.41.* quia tum reſpectivè ad Matrimonium, videtur potiùs eſſe ab intrinſeco, hinc ſi Titius ex odio intentet tibi mortem, & tu ob hunc metum mortis ſpondeas ducere ejus filiam, valebit matrimonium, quia tu ſpontè eligis Matrimonium, ut redimas hanc vexam, Averſ. *ſ.4.* Sperell. *dec.6.n.9.* contra alios. Extendit hoc cum aliis Sanch. *l.4. d.12.n.25.* ad caſum, quo Medicus, qui ſolus poſſet mederi, nollet tibi mederi, niſi duceres ejus filiam, quia metus mortis oritur ex morbo ipſo. Sed in hoc meliùs contradicit Averſ. nam metus ille etiam oritur ex denegatione medicinæ, quę denegatio tendit ad extorquendum Matrimonium: & ſimilis caſus eſſet, ſi puellæ extremè indigenti negares eleemoſynam, niſi te duceret. Similiter ille indirectè cogit, qui renuit debitum ſolvere, niſi tale Matrimonium ineat, Barb. Krim. *n.504.* Item ſecundùm *De Luca*, ad Trid. *diſc.26.n.36.* præjudicatur libertati neceſſariæ Matrimonii per ea omnia, quæ inducunt ſpeciē pęnę, ac privationis ejus, quod aliàs de jure cōpetit.

§.7. Dixi *l.3. p.2. n.634.* metum juſtè incuſſum non inva- 653
lidare contractum, docentque idem de Matrimonio cum communi Sperell. *dec.5. & 6.* Kulger *à n.685.* Buſemb. dans pro exemplo, *ut ſi deprehenſo in crimine cum filia, mineris accuſationem, niſi illam ducat.* Contra quod videtur facere Cap. *Veniens.* De ſponſal. & Matr. nam cùm pater puellæ ſimul in uno lecto inveniens, ipſum eam per verba de præſenti deſponſare coegiſſet, Alex. III. mandat, *niſi metu coactus, qui poſſet in virum conſtantem cadere, eam deſponſaverit, adhærere facias, ut uxori*, ergo ſi ex metu gravi iniviſſet, Matrimonium eſſet irritum, licèt metus ille eſſet juſtus. R. Metum illum fuiſſe injuſtum, quia pater ille injuſtè minatus eſt cum privata auctoritate plectere. E contrà ſi tantùm minatus fuiſſet accuſare apud Judicem, & ab hoc procurare ejus pęnam, fuiſſet juſtè incuſſus, & non irritaſſet Matrimonium, communis cum Averſ. *q.4.ſ.4.* Vide Sperell. *dec.6.*

§.8. Si Judex ſecundùm allegata, & probata juſtè, attamen 654
reipſa injuſtè, quia teſtes falſum depoſuerunt, metu gravi adigar aliquem, ut aliquam ducat, Sanch. *l.4.d.14.n.8.* putat Matrimonium valere; ſed oppoſitum eſt probabilius, quia extortus eſt conſenſus metu reipſa injuſto, Pont. Dian. Averſ. *ſuprà*.

§.9. Sufficit metus mali gravis, ſive ſit abſolutè, ſive tantùm 655
reſpectivè grave, æquè enim tollitur libertas conſenſus; malum autem abſolutè grave dicitur, quod plerique habent pro gravi, ſeu valdè moleſto, uti ſunt etiam infamia, verberatio gravis, amiſſio majoris partis bonorum, Leſſ. *De juſt. l.2.c.17.n.35.* Reſpectivè grave eſt, quod eſt grave ſolùm reſpectu apprehenſionis, aut conditionis perſonæ, nam mulieribus, & viris meticuloſis valdè gravia accidunt multa, quæ alii cordati contemnerent. Et ſufficere metum eſſe gravem reſpectivè ad talem perſonam, quamvis non cenſeretur gravis reſpectivè ad aliam perſonam, tenet cum communi Sperell. *dec.75. à n.69. & dec.79. n.6. &* 42. Putantque Gob. & Illſ. metum etiam imprudentem, ſi ob exoticam imaginationem ſubjecti cenſeatur impedire plenam libertatem, irritare Matrimonium, ſed in hoc probabiliter contradicunt Con. & Kugler. *n.97.* de tali enim metu reipſa vanò non habetur in Jure ratio. Metus autem exhæredationis, vel amittendę dotis, in caſu, quo dos neceſſaria eſt ad alimenta, vel ad onera Matrimonii ſuſcipienda, eſt metus mali abſolutè gravis, unde ſi alterutri metus à parentibus injuſtè incutiatur ad extorquendum conſenſum, Matrimonium, ſic initum, erit irritum, Krim. *n.499.* Quandonam autem metus exhæredationis vel amittendę dotis injuſtè incutiatur, dixi *à n.571.*

§.10. Ut metus dicatur cadere in conſtantem virum, 656
debet eſſe. 1. De malo ſaltem reſpectivè gravi. 2. Debet prudenter timeri. 3. Metum incutiens debet poſſe exequi minas. 4. Etiam debet ſolere illas exequi. 5. Metum patiens debet non facilè poſſe occurrere malo illi, Sanch. *l.4. d.1. à n.10.* aliique communiter cum Sperell. *dec.79.n.43.* Et talem metum irritare matrimonium etiam pro foro conſcientię, videtur certum ex iis, quę habet Kulger *à n.637.*

§.11. Quamvis multi cum Sanch. *l.4.d.6.* Averſ. *q.4.ſ.5.* 657
Maſtr. *n.36.* Sperell. *dec.75. n.62.* Kugler *n.671.* probabiliter contradicant, tamen etiam probabile eſt, quòd metus reverentialis dirimat, ſecundùm Reg.4. ff. De regulis Juris, *velle non creditur, qui obſequitur imperio Patris vel domini:* talis enim metus reverentialis communiter cenſetur ęquivalere metui gravi. Pont. *l.4. c.5.* Tann. Leſſ. Barb. apud Gob. *n.249.* In praxi tamen non eſt facilè diſſolvendum Matrimonium, niſi metus gravis mali acceſſerit, quia ſtandum eſt pro valore Matrimonii, ubi non conſtat eſſe irritum. Quòd ſi ad metum reverentialem acceſſerint minę, communis ſententia eſt cum Pignat. *to.7. conſult.77.* irritare. Quis autem metus dicatur reverentialis, & quandonam preces importunę cenſeantur facere metum reverentialem, dixi l. 3. p. 2. num. 632. Quandonam cenſeantur facere blanditiæ, dixi ibidem *n.649.* & tenendum

eſt

eſt cum Sanch. *d.* 7. Averſ. ſuprà & aliis communiter contra Pontium *n.* 17. & alios, ſolas preces, & blanditias quamvis importunas non irritare Matrimonium. Videri poſſunt Sperell. *à n.*62. Maſtr. *n.*38. Kugler *à n.* 670. *& à n.*679. ubi agit de importunis precibus, & blanditiis.

658 §. 12. Jure civili, L. *Qui pupillum* ff. De adult. L. *Filius à patre* §. *Si quis eo tempore*, ff. De lib. & poſth. L. 1. & ſeqq. De interdict. Matr. inter pupill. & tut. &c. prohibetur, ne tutor, curator, aut horum filius ducat pupillam, quia præſumi poſſet coacta metu reverentiali: ſed hoc non tenet Jure canonico, quod hic attendi debet, dummodò reipſa abfuerit vis, & metus, Gutt. Menoch *conſ.* 1082. *n.* 15. Pignat. *to.* 6. *conſ.* 100. *n.* 6.

659 §. 13. Si metu gravi cogaris ad unam è tribus filiabus Caji, relicta plena libertate eligendi, quam voles ex illis, Abb. Felin. Imol. Jaſon. & alii cum Azor. *l.* 1. *c.* 11. *q.* 11. putant valere Matrimonium, quia manet plena libertas quoad perſonam: ſed probabiliùs contradicunt alii cum Dian. Averſ. *q.* 4. *ſ.* 2. & Buſemb. *ſupr.* quia non manet libertas ad ſubſtantiam, quod eſt matrimonium ipſum de neceſſitate contrahendum.

660 §. 14. Si quis ex metu gravi ineat matrimonium cum impedimento, vel impediente, uti cum voto caſtitatis, vel etiam cum dirimente, uti cum conſanguinitate, ſi conſentiat fictè, peccat venialiter ob mendacium; ſi autem verè conſentiat, quantùm eſt de ſe, probabile eſt nullo modo peccare, nam non videtur fieri irreverentis Sacramento, cujus pars nulla ponitur, ipſe enim nec ponit ejus materiam nec formam, neque hic & nunc vult eſſe ejus Miniſter: quòd autem inutiliter ineat contractum, quem ſcit eſſe, & manere invalidum, cum excuſat metus gravis, Valent. Sanch. *l.* 4. *d.* 16. *& l.* 7. *d.* 5. Pont. *l.* 4. *c.* 16. Perez *d.* 17. *ſect.* 22. *n.* 12. Dicaſt. Gob. *n.* 256. Kugler *à n.* 702. Et idem dicunt Henriq. Palac. Sanch. quamvis adderet juramentum. *Nec obſtat*, quòd hæc propoſitio, *urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi*, uti retuli *lib.* 6. *par.* 1. *à num.* 149. *nam ibidem nu.* 162. ſatis explicavi, quomodo in hoc non ſit ſimulatio formalis circa Sacramentum, ſed ad ſummum materialis circa contractum.

661 §. 15. Metus non præſumitur, cum ſit aliquid facti, ſed ab eo probandus eſt plenè & concludenter, qui ſe in eo fundat, uti ex Jure & AA. demonſtrat Sperell. *dec.* 79. *n.* 37. 38. 46. Et conjecturæ quidem, ex quibus concluditur, debent eſſe propinquæ, & immediatæ illi actui, qui geritur, Maſchard. Sperell. *n.* 44.

662 §. 16. Signa, unde ſumuntur conjecturæ, quòd intervenerit vis vel metus ſunt, 1. Pallor vultus & vox ſubmiſſa, qua ſponſa aliquoties interrogata à Parocho, tandem conſenſum expreſſit. 2. Multa feſtinatio in contrahendo. 3. Antecedens animadverſio, & repugnantia nubendi. 4. Proteſtationes antecedentes de non volendo talem maritum, ſi poſteà etiam concurrant aliundè præſumptiones. 5. Si nulli conſanguinei illius, qui metum paſſus eſt, intervenerint. 6. Si quaſi clàm & noctu initus ſit contractus. 7. Si metum inferens voluerit celari matrimonium. Poteſtque videri latè de his differens Sperell. *dec.* 5. 72. 79. 94. ubi ſpecialiter *dec.* 5. examinat, quandonam metus, vel ejus inferendi ſuſpicio irritet matrimonium. Prætereà hic ubique Sperell. admittit regulam iſtam, quòd ea, quæ non probant ſingula, ſimul ſumpta probare poſſint. De conjecturis illati metus etiam aliqua habet de Luca *de Matrim. diſc.* 6.

663 §. 17. Qui ex metu gravi conſenſit in matrimonium, non poteſt habere uſum matrimonii, & ſi impedire poteſt, aut ſit periculum turpis conſenſus, nequidem permittere debet tactus aut ſimilia, reipſa enim tale matrimonium eſt invalidum, ergo plus eis non licet, quàm omninò ſolutis.

664 §. 18. Quod geſtum eſt per metum, ſi cauſa metus ceſſet, convaleſcit per ſubſequentem ratificationem etiam tacitam tantùm, ut pluribus declarat Sperell. *dec.* 80. matrimonium tamen ex metu initum ſecundùm communem cum Sperell. *dec.* 25. *n.* 19. non validatur per copulam ſimiliter ex metu factam, aut ex errore, quòd valeat matrimonium, aut ex mera libidine, multò minùs, ſi fiat cum expreſſo animo non manendi in matrimonio. E contrà, ſi copula, aut alius actus externus, v. g. oſculum, poſtquàm ceſſavit cauſa metus fiat cum ſincero affectu conjugali, id eſt, animo ſe perpetuò habendi tanquàm conjuges, cujus ſignum eſt, ſi habens copulam putaverit ſe licitè agere, probabile eſt poni conſenſum ſufficientem, nam ſupponet & volet ſe eſſe maritum, quod probabiliter ſufficiet ad validandum illud matrimonium, quamvis alii cum Maſtr. *n.* 40. putent copulam de ſe non eſſe ſignum ſufficiens interni conſenſus, ideòque requiri aliud ſignum ante vel in copula expreſſivum conſenſus maritalis, quod omninò tutius eſt. Si tamen tales quietè ſimul vixerint per annum & dimidium, ſemper præſumitur ratum eſſe matrimonium, ita cum aliis Gob. *à nu.* 261. Schild. *tr.* 6. *c.* 7. §. 3. Unde ſaltem, ubi Trid. non eſt receptum, per hoc convalidatur matrimonium, quòd poſt nullitatem prioris matrimonii tanto tempore cohabitarint, aut ſpontè copulam habuerint, quamvis levi metu extortam, non tamen, ſi gravi, Sanch. *l.* 4. *d.* 18. & Schild. *ſuprà*. Refert quidem Barboſ. *in Collect. Bullarum*, *V. Matrimonium*, *p.* 45. hanc declarationem Congreg. Trid. *Matrimonium contractum à filia per metum à matre illatum, eſt invalidum, etiamſi mulier metum paſſa per multos annos poſt mortem permanſerit cum marito, & filios procreaverit*: ſed Lugo *in Reſp. Mor. l.* 3. *dub.* 16. *n.* 15. putat ideo eſſe, quia Congregatio loquebatur de loco, ubi Tridentinum eſſet receptum, pro quo videbant cenſere, quod iterum requireretur aſſiſtentia Parochi, & teſtium. *Dixi*, poſtquàm ceſſavit cauſa metus, nam ſi cauſa metus adhuc duret, actus quantumlibet diu ſecutus præſumitur ex præcedenti metu geſtus, nec purgat metum antecedentem, uti ex Jure & AA. probat Sperell. *dec.* 25. *n.* 19. *& dec.* 80. *à n.* 7.

§. 19. Si coactus ad contrahendum, etiam ad copulam cogatur metu mortis, Navar. Sylv. Henriq. Sanch. Con. Pont. & alii dicunt potiùs debere ſubire mortem, quàm habere copulam, quia ſicut matrimonium ex tali metu contractum eſt ex diſpoſitione Eccleſiæ invalidum, ita invalidum manebit, quamvis tali copula conſummetur, peccat autem mortaliter, qui extra matrimonium validum habet copulam, uti docent omnes. E contrà Palud. Sot. Gabr. Covar. aliique cum Averſ. *q.* 4. *ſ.* 6. probabiliter dicunt, talem poſſe tum habere conſenſum validum, & ita ejuſmodi copulam coactam reddere licitam, ac conſequenter validare tale matrimonium, durum enim eſſet dicere per poſitivam diſpoſitionem Eccleſiæ hominem conſtitui in caſu, ut vel mori debeat, vel peccare mortaliter. Itaq; dicunt hi AA. quòd pro tali caſu Eccleſia permittat, ut metum patiens cedat juri ſuo, & validè conſentiat, ſi velit: diſpoſitio enim illa facta eſt in favorē patientis vim, *& quod in favorem alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum*, Reg. 6. Juris in 6. Hinc infert Averſ. ſi quis etiam ab initio, quando cogitur ad contractum, haberet intentionem cedendi juri ſuo & validè contrahendi, ab initio valiturum matrimonium, nam vis non poteſt cogere ad illam intentionem, ſed liberè eam haberet, adeòque reipſa liberè contraheret: quidquid ſit de hoc: 665

§. 20. Si ad conſenſum metu extortum acceſſerit juramentum, certum eſt, quòd non ideò firmetur contractus matrimonii: uti pluribus probat Sanch. *lib.* 4. *d.* 20. *num* 12. Et quamvis juramentum poſſit aliquando contractui invalido, quem non firmat, addere obligationem Religionis, uti conſtat ex dictis *l.* 3. *p.* 2. *à n.* 738. tenetque cum communi Sanch. *n.* 4. tamen juramentum tali coacto contractui matrimonii adjectum non obligat, nec indiget relaxatione, quia per Cap. 2. *De eo, qui duxit*, ab initio non tantùm tale matrimonium, ſed etiam adjectum juramentum annullatur, Azor. *l.* 1. *c.* 12. *q.* 13. Sanch. *à n.* 14. Averſ. *q.* 4. *ſ.* 6. Sperell. *dec.* 25. *n.* 10. Maſtr. *n.* 39. Kugler. *à n.* 644. contra Abb. S. Anton. Sylv. Roſell. Henriq. Con. *Nec obſtat*, Cap. *Inter cæteras*, 22. *q.* 4. *nam* ibi tantùm dicitur, quod poſſit ducere eam, quam ita juravit ducere, non autem quod teneatur. Et quod dictum eſt de juramento, quod accedit matrimonio, idem dicit Sanch. *d.* 21. *n.* 6. de juramento, quod accedit coactæ conſtitutioni procuratoris ad matrimonium. Quid autem cenſendum ſit de juramento, ſi adjiciatur ſponſalibus metu extortis, dixi n. 108. 666

§. 21. Docent Gob. *n.* 267. & alii apud Sperell. *dec.* 79. *num.* 1. per unum teſtem de viſu ſufficienter probari adfuiſſe metum, imò, ſi fama accedat, per unum de auditu, nam famæ hìc multum tribui tenent AA. apud Sperell. *dec.* 5. *n.* 64. qui à n. 20. cum communi docet, per duos teſtes de libero conſenſu deponentes probari validitatem matrimonii, qui teſtes ob matrimonii favorem poſſunt etiam eſſe parentes, & conſanguinei, Sanch. *l.* 3. *d.* 4. *à n.* 5. Notantque Inn. Abb. Bald. aliique apud Sperell. magis credi duobus teſtibus de metu incuſſo, quàm mille de libero conſenſu deponentibus: & ſententia communis eſt cum Sperell. *à n.* 74. hìc ſufficere minorem metum, quàm in aliis contractibus, ideòque etiam ſufficere leviores probationes metus, Sanch. *l.* 4. *d.* 6. *n.* 1. 667

§. 22. Illum, qui metum injuſtè incuſſit & ſic inivit matrimonium, non poſſe reſilire, docent præter citatos à Buſemb. Sylv. Nav. Henriq. & alii cum Averſ. *q.* 4. *ſ.* 2. quia leges tantùm favent injuriam paſſo, & quidem quoad alios contractus attinet, idē dixi *l.* 3. *p.* 2. *n.* 641. Sed etiam quoad matrimonium poſſe alterum quoq; ſua authoritate reſilire, docent alii cum Sanch. *l.* 4. *d.* 15. Laym. Hurt. Perez, Pirh. Spor. Kugl. *n.* 653. quia matrimoniū eſt reipſa nullū, & ſi teneretur illo irrito ſtare aut illud validare, eſſet in pœnam delicti, ad quam prærequiritur ſentētia Judicis. 668

An ordinatus ſacris ex metu gravi validè contrahat matrimonium, dixi n. 567.

Q. 91. An Matrimonium ex metu gravi injuſtè incuſſo initum ſit de Jure naturæ, an tantùm de Jure poſitivo nullum? R. §. 1. Eſſe jure naturæ nullum, ſaltem ſi metus ab altero contrahente ſit incuſſus, docent Scot. S. Bonav. S. Anton. Ledeſ. Mol. Barb. Onn. *d.* 3. *ſ.* 13. *n.* 235. Sperell. *dec.* 6. *n.* 3. Pont. *l.* 4. *c.* 14. Meratius *d.* 7. *ſ.* 8. Tamb. *in Decal. l.* 8. *c.* 2. §. 5. Krim. *n.* 434. Buſemb. aliiq; multi apud Sanch. *l.* 4. *d.* 14. *n.* 1. & videtur conſentire S. Th. *in ſuppl. q.* 47. *art.* 3. *in O.* nam ait, *quod perpetuitati repugnat, Matrimonium tollit, metus autem, qui cadit in conſtantem virum, perpetuitatem contractus tollit, quia poteſt repeti reſtitutio in integrum, & ideò hæc coactio tollit Matrimonium* ∴ 669

quidam autem dicunt, quòd ſi adſit conſenſus, quamvis coactus, interius eſt Matrimonium, quantum ad Deum, ſed non quantum ad ſtatum Eccleſiæ, quæ præſumit ibi non fuiſſe conſenſum interiorem propter metum; ſed hoc nihil eſt, quia Eccleſia non debet præſumere de aliquo peccatum, quouſque probetur: peccavit autem, ſi dixit ſe conſentire & non conſenſit; unde Eccleſia præſumit eum conſenſiſſe, ſed judicat conſenſum illum extortum non eſſe ſufficientem ad faciendum Matrimonium; ubi cum dicatur, *Eccleſia judicat*, & non dicat, Eccleſia ſtatuit, videtur cenſere hoc eſſe de Jure divino vel naturali, cum dicat, *metum tollere, quia repugnat perpetuitati*, videtur velle, quòd tollat de Jure naturæ, quòd ſi repugnet perpetuitati, hoc habet non ex Jure poſitivo, ſed ea natura rei. Ratio autem eſt 1. quia in Jure nullus invenitur textus inducens invaliditatem; nam textus omnes loquuntur de matrimonio antecedentèr inito cum tali metu, de quo dicunt, non valere, uti refert Sanch. ſuprà: ſi autem ab initio valeat, Eccleſia non poteſt poſteà invalidare, ſed ſi invalidat, facit antecedenter ſtatuendo ejuſmodi conſenſum non fore legitimum. 2. Ex conſenſu coacto, ſi jure naturæ ſufficeret ad matrimonium, ſequerentur graviſſima incommoda fini matrimonii oppoſita, uti facilis deſertio conjugis, minùs voluntaria procreatio ſobolis, minor amor in conjugem & ſobolem. 3. In omni lege naturæ, & divina provideri debet, ut reſarciatur injuria, alioquin lex naturalis deficeret in neceſſariis, ſed injuria conjugi coacto illata non poterat aliter reſarciri per Jus naturæ vel divinum, quàm ſi antecedenter irritus ſit talis conſenſus, ergo. *Confirmatur*, quia Jus naturæ non videtur pati, ut pars metum incutiens ex iniquitate ſua cum alterius damno irreparabili lucrum habeat. 4. Alioquin inter infideles non ſubjectos Eccleſiæ valebit tale matrimonium coactum. 5. Sponſalia ſolo Jure humano irrita inducunt impedimentum publicæ honeſtatis, ſed matrimonium ſic coactum non inducit impedimentum publicæ honeſtatis, uti habet Sot. ergo ſignum eſt non eſſe irritum ſolo Jure humano. 6. Si ſolo Jure humano eſſet irritum, firmaretur juramento, uti colligitur ex Cap. *Debitores*, Cap. *Ex reſcripto*, Cap. *Cùm contingat*, De jurejurando, Cap. 2. & Cap. *Licèt* De jurejurando in 6. ſed hoc matrimonium non firmatur juramento, Cap. 2. *De eo, qui duxit*, & ſecundùm dicta n. 666. ergo.

670 §. 2. Eſſe ſolo jure humano nullum, etiamſi ab altero contrahente incutiatur, docent Dur. Sot. Henr. Arrag. Sylv. Navar. Suar. Lay. Vvieſtn. Sanch. *l.* 4. *d.* 14. *n.* 2. Gonet. *d.* 4. *n.* 77. Averſ. *q.* 4. *ſ.* 2. Lugo *De juſt. d.* 22. *n.* 120. Kugler. *à nu.* 624. 1. Quia non eſt nullum Jure naturæ ratione injuriæ, hæc enim intervenit etiam in metu levi, & eſt æquè magnum damnum, & obligat ad æqualem reſtitutionem, neque tamen irritat: deinde ſimilis planè injuria intervenit in metu injuſtè incuſſo ad alium finē, quàm ad extorquendum conſenſum, v. g. à latrone, à quo quia timet occidi, ſpondet matrimonium, & cōtrahit cum Titia, ut ſe liberet, & tamen talis metus non irritat, ut manifeſtum eſt. Deinde metus etiam ideò non irritat, quia obſtat libertati, nā etiam metus levis quandoq; fortiùs privat plena libertate, ſic enim avarum poteſt magis impellere, & determinare metus amittendæ parvæ pecuniæ, quàm alium metus amittendæ magnæ, vel etiam quàm mancipium metus flagellorum. 2. Metus perpetui carceris homicidæ incuſſus à Judice, ſtatuente, vel ei ducendam viduam occiſi, vel ei manendum in perpetuo carcere, non irritat matrimonium, cùm ſit juſtè incuſſus; è contrà idem metus incuſſus injuſtè ad extorquendum conſenſum irritat matrimonium, uti certum eſt, ſed uterque æquè repugnat libertati, & fini matrimonii, & contra utrumque æqualiter valent argumenta adverſariorum, ergo ſignum eſt oriri ex Jure Eccleſiaſtico ſtatuēre perſonas in uno caſu, & non in altero inhabiles ad cōtrahendum, uti ſtatuit inhabiles, ſi contrahant clandeſtinè, non autem, ſi coram Parocho & teſtibus. 3. Quamvis Baptiſmus ſubjiciat hominem legibus Eccleſiæ, & inducat graves obligationes, tamen valet ſuſceptus ex metu gravi, uti habetur Cap. *Majores*, De Baptiſmo, & Cap. *De Judæis* 45. ergo ſimiliter matrimonium, niſi Eccleſia oppoſitum ſtatuiſſet. 4. Juramētum requirit libertatem, & tamen extortum metu gravi obligat, uti habetur Cap. *Verùm*, & Cap. *Si verò*, De jurejurando, ergo ſimiliter matrimonium, niſi ſe interpoſuiſſet Eccleſia. 5. Dolus dans cauſam contractus bonæ fidei illos irritat, *L. Et eleganter*, §. 1. *ff. De dolo*, *L.* 57. *t.* 5. *p.* 5. metus autem illos non irritat, uti latè Sanch. *d.* 8. *n.* 4. dolus verò non magis contrariatur libertati conſenſua, quàm metus, ergo quòd dolus irritet, oritur ex Jure poſitivo, ergo etiam quod metus irritet in Matrimonio, oritur ex Jure poſitivo. Fatendum tamen eſt id à Jure poſitivo ſtatutum eſſe ex quadam convenientia naturali, quia recta ratio ſuadebat, ut pro contractu tanti momenti eſſet plenior, & perfecta libertas. *Reſp.* 1. ad tres primas rationes: metum levem, & metum injuſtè incuſſum non eſſe metum cadentem in conſtantē virum ſed tantùm cadere in virum, vel inconſtantem ſive timidum, vel pertinacem, quod videtur colligi ex S. Th. *in ſupplem ſuprà art.* 2. O ubi dicit, in hoc conſtantem ab inconſtanti diſtingui, quia conſtans ſequitur rationem rectam, per quam ſcit, quid pro quo dimittendum ſit vel faciendum, ſemper autem minus malum vel majus bonum eligendum eſt, & ideò conſtans ad minus malum ſuſtinendum cogitur metu majoris mali, non autem cogitur ad majus malum, ut vitet minus malum: ſed inconſtans cogitur ad majus malum propter metum minoris mali, ſcilicet ad peccatum propter metum corporalis pœnæ, &c. addit, ſecundò differunt quantum ad æſtimationem periculi imminentis, quia conſtans nonniſi ex forti æſtimatione probabili cogitur, ſed inconſtans ex levi, hinc ad 1. dicit; conſtans eſt intrepidus, non quòd omninò non timeat; ſed quia non timet, quæ non oportet, vel niſi quando oportet: *Contrà eſt*, quomodocumque talis metus vocetur, æquè obſtat libertati, ac ſi injuſtè eſſet incuſſus, ergo.

Reſp. 2. Si metus juſtè incutiatur à Judice propter culpam præcedentem, cum hæc culpa fuerit voluntaria, talis metus etiam cenſetur ipſi antecedenter & in culpa fuiſſe voluntarius. *Contrà eſt* 1. Si innocens probetur eſſe nocens, & tum Judex cogat illum, ut vel ducat viduam vel ſuſtineat perpetuos carceres, jam metus ille non eſt voluntarius in culpa, quia culpa non præceſſit, & tamen ſecundùm multos ex Adverſariis non invalidat matrimonium. 2. Si retractarit culpam, & nihilominùs poſteà ex metu contrahat, metus non ampliùs eſt voluntarius, & tamen invalidat.

§. 3. Utraque ſententia eſt probabilis, & ſecunda videtur 671
eſſe conformior dictis *l.* 3. *p.* 2. *n.* 636. Ad argumenta primæ ſententiæ Reſponderi poteſt, S. Thom. explicari poſſe, quòd per Tò *Eccleſia judicat*, non excludat, quòd ita judicat, ex eo, quia ab initio ſit irritum ex ipſius ſtatuto; nam, inquit Gonet *n.* 88. tantùm affert cauſam, quæ movit Eccleſiam ad irritanda ejuſmodi Matrimonia, quia cùm pariant ita perpetuam obligationem, & requirant mutuum amorem, conveniebat eſſe planè libera. Ad rationem, 1. R. quamvis talis irritatio ſcripta non ſit, tamen habetur traditione, uti illa, quòd Matrimonium fidelis cum infideli ſit irritum. *Ad* 2. violētum ſimpliciter, quod fit paſſo nullo modo concurrente, non poteſt eſſe perpetuum, ſecus violentum ſecundùm quid tantùm, quale hic eſt, poſteà autem facilè commutatur tota voluntas; & quamvis violentum ſecundùm quid etiam repugnet connaturali modo hujus contractus, non repugnat tamen eſſentiali. *Ad* 3. & ejus *Confirmationem*, non eſt opus injuriam ſemper poſſe reſarciri in eodem genere, ſic enim, ſi quis metu injuſto cogatur Baptiſmum ſuſcipere, patitur injuriam, quam non eſt opus reſarciri annullando Baptiſmum. Idem eſt, ſi quis fide Matrimonii data deflorет hanc, & poſteà ducat aliam: item, ſi quis ex metu, non ad extorquendum conſenſum matrimonii, ſed ob alium finem injuſtè incuſſo ineat Matrimonium, hæ enim injuriæ non reſarciuntur annullatione Matrimoniorum, ſed per accidens eſt tum cauſari damnum in ſuo genere irreparabile. *Ad* 4. Sot. Hēr. Lopez apud Sanch. *l.* 4. *d.* 14. *n.* 3. dicunt non valere propter Jus gentium irritans: ſed probabiliùs dicunt Ledeſm. & Sanch. valere illa Matrimonia inter infideles, niſi lege civili ſint irrita, ſunt enim contractus tantùm civiles. *Ad* 5. Si ſponſalia ſint irrita, & quidem maximè, ſi ex defectu conſenſus, non inducunt impedimentum publicæ honeſtatis; ergo cùm Matrimonium metu coactum ſit irritum defectu liberi conſenſus, ſecundùm hos Authores etiam non inducit illud impedimentum. *Ad* 6. nego majorem, nam clandeſtinum eſt Jure humano irritum, nec firmatur juramento: Et cur coactū non firmetur juramento nec obligationem pariat, dictum eſt n. 666. poteſtq; videri Sanch. *l.* 4. *d.* 20. Multa quę hic opponi poſsēt, ſoluta ſūt *l.* 3. *p.* 2. *à n.* 643.

Q. 92. Quid addendum ſit circa impedimentum ligaminis? 672
R. §. 1. Illicitum eſse Jure divino plures ſimul uxores habere, dictum eſt n. 55. Eſtque probabilius id eſse Jure divino naturali, uti pluribus oſtendit Kugl. *à n.* 1833. ubi ſolvit objectiones ſatis difficiles. Matrimonium autem diſſolvi per mortem alterius conjugis, dixi n. 418. Eſse autem tum licitas ſecundas, ac etiam plures nuptias, quamvis odioſæ ſint, dixi n. 56.

§. 2. Quando quis conjugem habuit, & nunc dubitat, an obierit, Lucius III. Cap. *Dominus* 2. De ſecundis nuptiis ait: *Id vobis reſpondemus, ut nullus amodò ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quòd ab hac vita migraverit conjux ejus.* Et Clemens III. Cap. *In præſentia*, De ſponſ. & Matr. ita ſtatuit: *In præſentia quæſiviſti, quid agendum ſit de mulieribus, quæ viros ſuos cauſa captivitatis vel peregrinationis abſentes ultra ſeptennium præſtolatæ fuerint, nec certificari poſſunt de vita vel de morte ipſorum, licèt ſuper hoc ſolicitudinem adhibuerint diligentem, & pro juvenili ætate, ſeu fragilitate carnis nequeunt continere, petentes aliis Matrimonio copulari: reſpondemus, quòd quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonicè convolare, nec authoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum*, Dixi autem nu. 308. per Tò *non poſſunt*, non ideò talem mulierem reddi inhabilem ad contrahendum, ſed Matrimonium valet, ſi prior maritus erat mortuus.

§. 3. Quando hæc certitudo in ſpecie determinari non po- 673
teſt,

Digitized by Google

teſt, juxta communem cum Abb. ad Cap. *In præſentia* n.6. relinquitur arbitrio prudentum, conſideratis circumſtantiis. Hinc Eſparſa *in append. ad q.* de licito uſu probabilitatis à n.181. putat tantùm requiri talem certitudinem, qualis exigi, ac reperiri ſolet in ordinario rerum humanarum commercio, quia Gloſſa ait: ubi tamen veriſimiliter præſumitur de morte, ſi mulier nubat, excuſatur: unde ſecundùm Eſparſ. ſufficiet teſtimonium fidei humanæ ex credulitate probabili, & diſcreta: ſimiliter non eſſe neceſſariam certitudinem moralem, ſed ſufficere veriſimiliorem præſumptionem, putant S. Anton. Sylv. Nav. Lay. Vvagnerech, Gob. *tr.9.n.*292. Similiter Krim. *n.*1832. & Kugler *à n.* 1844. dicunt ſufficere magnam probabilitatem, ſi nempe ſit major pro morte quàm pro vita. Piaſec. *in praxi Epiſc. p.*2.*c.*4.*n.*29. putat ſufficere violentas præſumptiones: è contrà melius contradicunt Sot. Angles, Tann. Caſtr. Sanch. *l.2.d.26.n.6.* Leſſ. *De juſt.l.2.c.*10.*n.*39. dicens debere prudenter ita credi, ut contrarium nullo modo videatur probabile, nam cùm ſit certa poſſeſſio pro priori Matrimonio, hæc non videtur elidi in ordine ad aliud contrahendum, niſi per certitudinem ſaltem moralem de morte prioris conjugis. Ut verò Judex eccleſiaſticus decernat licere tranſitum ad ſecundas nuptias, requiritur adhuc major, nempe indubitata certitudo de morte prioris, uti habet communiſſima, & fatentur Laym. *l.*5 *tract.*10.*p.*3. *cap.*3.*n.*2. Gob. *n.* 308. Ratio autem eſt, quia majus imminet periculum ſcãdali, & irreverentia Sacramenti, ſi fortè prior maritus rediret.

674 §.4. Ut conjux ſuperſtes permittatur inire aliud Matrimonium, non ſufficit, quòd juret ſuum conjugem eſſe mortuum, & à ſe ſepultum, niſi accedant alia adminicula, uti rectè Gob. *n.*311. Item non ſufficit, quòd unus conjugum dubitans de morte alterius expectarit etiam per decem annos, & nihil de altero audierit, quia Matrimonium certò anteà validum manet in poſſeſſione, uti ante dictum eſt, neque debet excludi jus certum alterius conjugis per metum dubium ſuperveniens; atque in hoc à Jure Canonico correctum eſt Jus civile apud Arcudium *l.*7. *c.*18. & Averſ. ſuprà, quod permittebat in dubio poſt quadriennium, vel quinquennium poſſe iniri aliud Matrimonium.

675 §.5. Si conjuges vixerint ſemper in bona pace, & unus intra multos annos ſepiùs perquiſitus non compareat, prudenter quidem creditur eſſe mortuus, nam cùm fuerint in bona pace, ſi viveret, compareret, aut ſaltem nuntium mitteret. Et quamvis Gob. *n.* 352. dixerit tum poſſe iniri novum Matrimonium, tamen poſteà id meritò revocavit, quia necdum videtur adeſſe certitudo, quam requirunt Pontifices. Quòd ſi in bona pace non fuerint, aut non amarint ſe, cujus ſignum eſt, ſi unus clam deſeruerit alterum, quamvis 30. annis abfuerint, non poteſt præſumi mors alterutrius, quia vita & averſio poteſt eo uſque extendi, & ſicuti hic conjux vivit, ſic poteſt alter vivere.

676 §.6. Ex dictis ſolvitur ſequens caſus: Caja 37. annos nata profugit à Titio marito ſuo; poſt alios 36. annos de ea nihil reſcit, quamvis facta ſit diligens inquiſitio: *Quæritur*, an Titius poſſit aliam uxorem ducere? Pro affirmativa parte allegat Titius, qui non ampliùs exiſtere præſumitur, qui facta diligenti inquiſitione nullibi reperitur, Campeg. *De teſtibus*, *Reg.* 350.*n.*10. ſed contrà eſt, quòd nullum ſit poſitivum argumentum pro morte, cùm enim abierit in diſcordia, nolet redire ſua ſponte, nec reſciri, ubi ſit; itaque tota præſumptio pro morte eſt ex ætate 73. annorum, nihil autem novi eſt, quòd mulier ætatem illam vivat, nam fortè etiam Titius, qui vivit, ætatem ſimilem attigit. Adde, quòd Pignat. *n.*1. dicat non ſufficere, nequidem centum annorum abſentiam, quia Pontifex prærequirit certum nuntium de morte alterius conjugis.

677 §.7. Argumenta è quibus certitudo ſufficiens de morte prioris conjugis habetur, ſunt varia, nam ſufficit 1. liber Parochi, qui inter mortuos aliquem adſcripſit, ita enim habet praxis totius Eccleſiæ teſte Averſ. *q.*14.*ſ.*3. contra Pontium. 2. Productio teſtamenti demortui facta ex mandato Judicis. 3. Communis & conſtans fama, ſi ad eam accedant alia adminicula, nempe quòd fuerit ſenex, valdè æger, pugnarit in acie, &c. Averſ. & alii communiter. 4. Si ad famam accedat unus teſtis de viſu: ſemper autem probanda eſt fama duobus teſtibus omni exceptione majoribus, qui deponere debent ſe à fide dignis audiviſſe, & eſſe in illo loco publicum, & ſe credere rem ita ſe habere. Quòd ſi conjecturæ probabiles de morte illa non adſint, explicare debent, à quibus perſonis audiverint, niſi 6. vel octo teſtibus fama comprobaretur, uti Caſtr. *d.*4. *pu.*13. §. 1.*n.*8. *habet*. 5. Quando locus, in quo eſſet mortuus, eſt diſtans, ex quo difficile eſt habere probationes, docent Spor. *in Theol. Sacram p.* 4.*c.*1.*n.*51. & Illſ. *tr.*6.*d.*9.*n.*102. ſufficere teſtem unum oculatum, qui conſiderata qualitate perſonæ ſit fide dignus, & juramento deponat, ſe vidiſſe mortuum, aut ſaltem, inquit, Gob. *n.*312. exequias, vel ſepulchrum illius, qui dicebatur fuiſſe talis, tum enim cenſetur eſſe teſtis de viſu. Et in hoc caſu, ſi major certitudo, vel plenior probatio haberi non poſſit, ſecundùm Pirh. *l.*4 *tit.*1.*ſ.*5. & alios, quos citat, ſufficiet talis magna præſumptio, quia excludet moralem dubitationem, & faciet probationem moraliter certam: extra tales autem circumſtantias non ſufficit unus teſtis, quia Jura dicunt vocem unius eſſe vocem nullius, Schild. *tr.*2. *n.*125. Unde quamvis Ab. Hoſtienſ. Angel. & alii abſolutè dicant, teſtimonium unius ſufficere, Sanch. autem Bonac. & alii abſolutè negent, tamen Averſ. & Caſtrop. putant ſufficere, ſi adſint aliæ ſimul conjecturæ, uti dictum eſt, & major probatio haberi non poſſit, ac teſtis ex modo deponendi, aliiſque circumſtantiis præſumatur certum deponere: è contrà, ſi horum unum abſit, non ſufficiet.

678 §.8. Ex dictis conſtat requiri majorem certitudinem de morte prioris conjugis, quando agitur de Matrimonio novo contrahendo, quàm quando agitur de permanendo in ſecundo Matrimonio contracto cum dubio de morte prioris conjugis, in hoc enim caſu poſse aliquando eſse etiam licitum uſum hujus ſecundi Matrimonii, dictum eſt à n.308. Quòd ſi ante ſecundum Matrimonium deprehendatur adhuc vixiſse prior conjux, nunc autem certum ſit eſse mortuum, Matrimonium manet invalidum, quia quod ab initio non valet, tempore non convaleſcit, convenit tamen ad ſcandalum cavendum, & ob educationem proliũ, ut ponant novum contractum, ſicque valident Matrimonium, Gob. 286. 425. Spor. *n.*52. Caſus alios practicè reſolutos videre poteris apud Gob. *à n.*295. & iterùm fusè à n. 328.

679 *Q.* 93. *Quid dicendum ſit ad hunc caſum, quaſi duplicis Matrimonii?* Titius diu vixit cum Berta, utens ea velut uxore, quam & uxorem ſuam eſse ſæpiùs juravit coram teſtibus; non poteſt tamen ullo teſtimonio præſenti probare ſe Matrimonium contraxiſse. Berta adhuc vivente Titius in facie Eccleſiæ contrahit aliud Matrimonium cum Caja. *Quæritur*, quid hic agendum? R. Convenienda eſt conſcientia Titii pro foro interno, qui ſi jam neget valorem primi Matrimonii, ſtandum eſt pro ſecundo: Si autem aſserat valere primum, nihilominùs in foro externo ſolùm ſecundum Matrimonium cum Caja debet cenſeri validum, quia contra ſolemnem contractum ſecundùm formam Juris initum nullæ valent præſumptiones, quantumvis ſint multæ, & magnæ, Barb. Bardi, Gob. *tr.* 10.*n.*430. Krim. *n.*477. Leſs. *in auct. v. præſcriptio caſ.*7. citans alios multos, qui dicunt id tenere, quamvis pro matrimonio cum Berta eſsent non tantùm fama, & indicia quæ faciant vehementem præſumptionem, ſed etiam, quamvis eſset fama cum uno teſte, quæ duo aliàs faciunt plenam probationem, & è contrà, quamvis pro Matrimonio cum Caja in facie Eccleſiæ contracto eſsent tantùm præter Parochum duo teſtes. Eſse autem obligationem juridicè denuntiandi virum, qui ſcitur viva prima ducere ſecundam uxorem, docet Burgh. *cent.*2.*caſ.*23. quia hoc vergit in contemptum Matrimonii, in damnum Reip. Chriſtianæ, uxoris utriuſque & prolium ex utraque gignendarum.

680 *Q.*94. *Quid addendum ſit circa impedimentum publicæ honeſtatis?* R. §.1. Hoc impedimentum eſt propinquitas perſonarum orta ex ſponſalibus, vel Matrimonio rato, vi cujus neuter ſponſorum validè contrahit cum conſanguineis alterius: unde provenit ex quadam quaſi affinitate cum conſanguineis ſponſi vel ſponſæ, etiam illegitimis, cùm verè deſcedant ex eodem ſanguine, Krim. *n.*194. Appellatur juſtitia publicæ honeſtatis, quia videtur juſtum, & decens, honeſtatique publicæ congruum, ut inter ſe non copulentur Matrimonio, quos hoc impedimentum afficit. Oritur etiam tum, quando ſponſalia vel Matrimonium initur per procuratores, vel per parentes ex conſenſu ſponſorum; attamen non oritur, ſi ſponſalia vel Matrimonium ſit nullum ex defectu conſenſus, uti ſi alteruter fictè tantùm contraxerit, Rebell. Averſ. *q.*17.*ſ.* 5. Gob. *tr.*9. *nu.* 368. contra Sanch. De Juſtis *l.*2.*c.*7. *à n.* 26. & alios.

681 §.2. Circa publicam honeſtatem, quæ oritur ex ſponſalibus, ita ſtatuit Trid. *ſeſſ.*24. *De ref. Matr. c.*3. *juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacumque ratione valida non erunt, S. Synodus prorſus tollit: ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant*. Et probabilius eſt cum Rebell. Caſtr. Pignat. *tom.*4.*conſ.*15.*n.*3. Krinier *n.*204. Kugler *n.*82. contra Sanch. *l.*7.*d.*68.*n.*14. Barb. Pirh. & alios, Tridentinum intelligi de ſponſalibus etiam occultis, & ex occulta cauſa invalidis, cùm dicat, *quacumque ratione valida non erunt*. Deinde S. Pius V. in Decreto. *Ad Romanum ſpectat*, declarat *Decretum Concilii hujuſmodi omninò intelligandum eſſe, & procedere in ſponſalibus de futuro dumtaxat, non autem in Matrimonio, ſicut præfertur contracto, ſed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus de Jure veteri ante prædictum decretum Concilii introductum erat*. Unde imprimis certum eſt, quòd publica honeſtas ex Matrimonio rato dirimat incluſivè ad quartum gradum, licèt oppoſitum tenuerint aliqui apud Averſ. *ſ.* 4. Dein, cùm ex Cap. *Ad audientiam* De ſponſal. & ex Cap. un. De ſponſal. in 6. colligatur, quòd jure veteri hoc impedimentum oriatur etiam ex Matrimonio rato invalido (præterquàm, ſi invalidum ſit ex defectu conſenſus) v.g. ex Matrimonio, quod Titius Monachus contraheret cum Caja, inferunt Averſ. *ſ.*5. Luca *de Matr. d.*7. *nu.*8. Krim. *nu.* 205. Cajam poſteà invalidè contracturam cum conſanguineo Titii uſque ad 4. gradum. Quod plerique contra Sanch. apud Caſtrop. *d.*4. *p.*10. *n.* 3. extendunt etiam ad Matri-

mo-

monium clandeſtinè initum, ubi Trid. eſt receptum, & votum eſt ſaltem in ſententia eorum, qui dicunt tale Matrimonium habere vim ſponſalium, de quo dixi n.52. Et idem etiam in altera ſententia dicunt AA. communiter cum Pignat. *tom.4. conſ.15. & tom.7. c.78. §.3.*

682 §.3. Si Cajus prius inierit ſponſalia cum Titia, & poſteà ineat Matrimonium ratum cum Berta matre, vel ſorore Titiæ, patet hoc Matrimonium eſſe validum ob publicam honeſtatem: attamen ex Cap. un. *De ſponſalibus in 6.* Cajus tenetur ducere Titiam, hæc enim duo impedimenta non habent vim reciprocam dirimendi, Laym. Gob *n.386.* Ex quo inferunt plures cum Averſ. *ſ.5.* ex Matrimonio rato invalido cum aliqua, non oriri hoc impedimentum, pro ſpeciali caſu, quo præceſſerunt valida ſponſalia cum ejus filia, vel ſorore: E contrà putat Krimer *n.200.* reipſa quidem oriri hoc impedimentum, ſed ex diſpoſitione illa Eccleſiæ non habere effectum Juris, eò quòd Eccleſia noluit ideò impediri Matrimonium cum prima.

683 §.4. Quamvis Rebell. Barb. Gonz. Pont. Hurt. Dian. Engel. citans declarationem, Buſemb. hic, aliique apud Gob. *à nn.372.* Averſ. *ſ.5.* Krim. *à n.209.* dixerint ceſſare hoc impedimentum, ſi ſponſalia mutuo conſenſu ſint diſſoluta, contrarium tamen nunc tenendum eſt ob authenticam declarationem S. Congreg. datam 6. Julii 1658. & 10. ejuſdem menſis approbatam ab Alexandro VII. quam referunt Fagn. *in 4. decretalium* Cap. *Quod audientiam De ſponſ. & Matr. n.29.* Sperell. *deciſ. 95.* Pignat. *tom.5. conſul.50. p.5. n.1173.* Gob *n.358.* in qua ſtatuitur, nunc & deinceps certum eſſe debere, quòd maneat hoc impedimentum, etiamſi ſponſalia priora mutuo conſenſu ſint diſſoluta. Et ita nunc certum eſſe, docet etiam Vvex *in Ariadne p.5. tr.2. §.6. à n.26.* Ratio eſt, quia ex ſponſalibus validis oritur illud impedimentum, & illo ſemel orto, non pendet à voluntate ſponſorum, ut maneat, vel deſinat. Hinc etiam manet, etiamſi unus ſponſorum ſit mortuus, vel ingreſſus Religionem, uti fatentur omnes. Item manet ex ſponſalibus ab impubere contractis, etiamſi poſt pubertatem reſcindat, uti conſtat ex Cap. *Acceſſit*, §. *Sanè*, De ſponſal. impub.

684 §.5. Sponſalia impuberum, quamvis ſint ſuſpenſa, ſecundùm dicta à n.112. & detur locus reſiliendi uſque ad pubertatem, tamen ſecundùm jam dicta inducunt hoc impedimentum, ita cum communi Spor. *nu.180.* Et idem eſt ſi impuberes contrahant de præſenti, talis enim contractus habet vim ſponſalium ſecundùm dicta n.52. docetque Averſ. *ſ.5.*

685 §.6. Ex dictis conſtat, quòd Titius ſponſus invalidè contrahat Matrimonium cum matre, ſorore, filia Cajæ ſponſæ ſuæ; item quòd Caja ſponſa invalidè contrahat cum patre, fratre, filio Titii ſponſi ſui, quia hæ perſonæ attinguntur in primo gradu: è contrà Titius validè contrahit cum matertera, nepte, conſobrina, aliiſque remotioribus cognatis ſponſæ ſuæ, Caja verò cum Patruo, nepote, & conſobrino aliiſque remotioribus conſanguineis ſponſi ſui, quia hi non attinguntur in primo, ſed ſecundo tantum, vel remotiori gradu; non dirimit autem, niſi primus, ſi ſit ex ſponſalibus.

686 §.7. An ſponſalia ex metu gravi extorta inducant hoc impedimentum, colligi debet ex dictis n.106. Si enim talia ſponſalia ſint irrita Jure naturæ, non inducunt: ſi ſint ab initio Jure naturæ valida, ſed tantùm reſcindibilia, inducunt: & ideò etiam inita ex metu levi, quia ſecundùm dicta n.105. ſunt valida, licèt ſint reſcindibilia, inducunt hoc impedimentum.

687 §.8. Publicam honeſtatem non oriri ex ſponſalibus conditionatis conditione necdum adimpleta, decidit Cap. un. *De ſponſal. in 6.* Neque oritur ex promiſſione mutua volentium ſe obligare ſub veniali tantùm, vel tantùm ſub pœna perdendi v.g. arrham, ſecundùm dicta nu.59. Neque ex promiſſione mutua Matrimonii facta à pueris ante ſeptennium, ſecundùm dicta n.50. Neque ex promiſſione Matrimonii cum aliqua indeterminatè v.g. cum una ex filiabus Titii, uti colligitur ex Cap. un. *De ſponſal. in 6.* nam reipſa non ſunt ſponſalia ſecundùm dicta n.97. Si diſpenſetur in impedimento affinitatis ex copula licita, hoc ipſo diſpenſatur etiam in publica honeſtate, quamvis de illa non ſit facta mentio, uti dicetur n.913.

688 *Q.95. An publica honeſtas, vel affinitas contracta inter infideles dirimat Matrimonium ſuſcepto Baptiſmo prius contrahendum?* R. Negat abſolutè, & probabiliter Henriq. quia cùm talia impedimenta ſint ex ſolo jure eccleſiaſtico, cui neuter infidelis ſubdebatur, non ligabunt illos poſt Baptiſmum, niſi hoc ipſo tempore, ab iis contrahantur. Sanch. Con. & alii variè diſtinguunt, ſed Averſ. *q.17. ſ.6.* & Kugler *à n.1902.* abſolutè, & etiam valdè probabiliter affirmant, quia quamvis Eccleſia non poſſit ſtatuere aliquid, quo ligentur, quamdiù ſunt infideles, tamen poteſt ſtatuere aliquid, quo ligentur, quando erunt fideles. Et ita cùm poſt Baptiſmum non poſſint contrahere, v.g. cum conſanguinea in quarto gradu, quamvis id potuiſſent ante Baptiſmum, idem erit de reliquis illis impedimentis: & ratio univerſalis eſt, quia Canones abſolutè dicunt, quòd fideles habentes tale impedimentum, ſive talem relationem ad invicem, non poſſint validè contrahere, & Canones illi non diſtinguunt, an in illud inciderint ante, an poſt Baptiſmum, ergo cùm poſt Baptiſmum ſint fideles, & tale impedimentum, ſive talem relationem ad invicem habeant, non poterunt, niſi ca diſpenſata, contrahere.

Quid dicendum ſit circa impedimentum criminis inter tales infideles, dixi n.628.

Q.96. Quid notandum ſit circa impedimentum ætatis? R. §. 689
1. Cùm impotentia impuberum ad generandum ſit tantùm temporanea, non dirimit Jure naturæ Matrimonium, ſed tantùm eccleſiaſtico, in maſculis ante 14. in fœmellis ante 12. annum, uti habetur toto tit. *De ſponſ. impub.* Putantque Sanch. *l.7. d.104. n.2. & 3.* & Averſ. *q.13. ſ.2.* ad validè contrahendum ſatis eſſe, ſi ultima dies complens eos annos ſit incepta. Hoſtienſis apud Dian. *p.5. tr.5. R.16.* dat tres dies ante; M. Ledeſma decem; Rebell. unum vel alterum menſem, uti refert Carden. *in 1. criſi d.27. n.110.* ſed dicendum eſt cum Abb. Pontio, Pignat. *t.10. c.11. à n.38.* tempus hoc completum eſſe debere ad momentum, ita ut nec hora deſit, ſecundùm dicta l.1. à n.582. Si tamen malitia ſuppleat ætatem, ita ut præter diſcretionem rationis etiam adſit potentia generandi, Cap. *De illis* 2. Cap. *Puberes*, Cap. ult. De ſponſal. impub. ſtatuitur, ante eos annos valere Matrimonium, licèt non diſpenſetur: hinc Fagn. ad cit. Cap. *De illis*, ait Greg. XIII. *cuidam petenti diſpenſationem ad Matrimonium impuberis dicitur reſpondiſſe, ſedem Apoſtolicam ob hoc non eſſe interpellandam, cùm ſi deſit diſcretio, vel potentia conſummandi Matrimonium, ſedes Apoſtolica nihil poſſit. quòd ſi neutrum deeſſe cognoverit Ordinarius, poterit, ſi cauſæ, quæ narrantur ſunt veræ, ſuo jure dictam licentiam concedere.* Vide Krim. *n.623.* Exempla eorum, qui ante pubertatem genuerunt, multa breviter referunt Averſ. ſuprà, & Krim. *n.597.* Epiſcopum autem diſpenſare poſſe in dubio, an malitia ſuppleat ætatem dicetur n.840.

§.2. Matrimonium ante ætatem legitimam, attamen poſt 690
ſeptennium initum habere vim ſponſalium dixi nu.52. Notat autem Zacch. *l.1. t.1. q.6. à nu.38. & l.4. t.2. q.4.* ætatem Matrimonio ineundo aptiſſimam eſſe, in maſculis annum circiter 30. in fœmellis 18. De impotentia autem ex defectu ætatis fusè agit l.3. tit. 1. q.2.

§.3. Sanch. ſuprà putat non peccare eos, qui ante ætatem 691
tentant contrahere Matrimonium, ſed probabilius eſt oppoſitum cum Kugler *à n.2117.* 1. quia Cap.2. De ſponſal. impub. dicit, diſtrictiùs prohibemus, ne aliqui, quorum uterque vel alter ad ætatem legibus determinatam non pervenerit, conjungantur, niſi urgentiſſima neceſſitate interveniente: ex quo colligitur non prohiberi conjunctionem per copulam, hæc enim eſſet certò fornicaria, & ex nulla cauſa licita eſt, ſed per conſenſum voluntatum, id eſt, Matrimonium de præſenti. 2. Quia videtur eſſe gravis irreverentia in Authorem Sacramenti, ſi quis ſciens ſe impeditum, & non poſſe validè conficere Sacramentum, ponat materiam, & formam illius, intendens tanquam Miniſter illud conficere, ergo.

Q.97. Quid addendum ſit circa impedimentum affinitatis? 692
R. §.1. L. *Non facilè* ff. De gradibus, & affinibus, libro 38. tit. 11. ſic habetur: *Affines ſunt viri, & uxoris cognati, dicti ab eo, quòd duæ cognationes, quæ diverſæ inter ſe ſunt, per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finem accedit.* Unde affinitas rectè deſcribitur, quòd ſit propinquitas quædam, quæ ex copula carnali, ſive in, ſive extra Matrimonium habita, etiam cùm invita vel dormiente, oritur inter conſanguineos viri, & ſolam mulierem, item inter conſanguineos mulieris, & ſolum virum: vir autem, & mulier copulam habentes non dicuntur propriè affines, ſed fiunt una caro, & vocantur radices affinitatis, quia ſunt cauſa, cur cæteri vocentur affines. Quamvis autem L. *Non facilè*, ſuprà dicatur, *gradus affinitatis nulli ſunt*, tamen Gloſſa rectè addit, *propriè, nam gradus dicitur ratione cognationis naturalis, quæ hic non eſt, impropriè tamen poſſunt dici gradus.* Notatque D. Juſtis *l.1. c.6. n.190.* quando duo ſunt conſanguinei, dicuntur eſſe *conjuncti*: quando ſunt affines, dicuntur *ſe attinere*.

§.2. Affinitas conſanguineorum viri extenditur ad ſolam 693
mulierem, & non ad conſanguineos mulieris: è contrà affinitas conſanguineorum mulieris extenditur ad ſolum virum, itaut nec conſanguinei viri ſint affines conſanguineis mulieris; nec conſanguinei mulieris conſanguineis viri, quia hæc mediata, & remota affinitas eſt ſublata; hinc Cajus filius tuus ex prima uxore, poteſt ducere ſecundæ uxoris tuæ filiam ex alio viro genitam; ita ut eadem uxor tua ſit noverca, & nurus filii tui Caji, tu verò ſis ejuſdem uxoris Caji vitricus, & ſocer: item poteſt è duabus viduis una nubere filio alterius viduæ ex priore marito, quo facto, ſi una filium pariat, poterit altera de tali filio dicere: hic eſt filius filii mei, & ſimul frater mariti mei.

§.3. Ut oriatur affinitas, non ſatis eſt, quòd penetretur vas 694
muliebre, ſed ſecundùm dicta n.281. debet vir intra illud ſeminare, ita ut ſit copula vel immiſſio ſeminis apta generationi: unde copula eunuchi affinitatem non cauſat, quia eunuchus non fundit verum ſemen generationi aptum: Et etiam dixi nu.383. pro coitum ſodomiticum non contrahi affinitatem.

§.4 Pu-

Digitized by Google

695 §.4.Putant plures cum Averſ.*q.17.ſ.1.*contrahi affinitatem,
ſi ſemen effundatur circa mulicbria, & attrahatur à matrice,
imò etiamſi viro cooperante ſemen quomodocumque, etiam
ope dœmonis vel per artem, recipiatur in matricem,nam cen-
ſetur etiam tali modo conſummatum eſſe Matrimonium, uti
videtur colligi ex dictis n.280.Oppoſitum tenet valdè probabi-
liter Pont.*l.7.d.33.n.*2.Corrad. *in praxi diſp.l.7.c.1.n.*18.& alii,
quia in his caſibus non dicuntur habuiſſe copulam, affinitas
autem non contrahitur, niſi per copulam.

696 §.5.Ad contrahendam affinitatem requiri etiam ſeminatio-
nem mulieris, putant multi cum Averſ.ſuprà, & Krim.*n.*460.
nam Hippocrates, Galenus, Zacchias *q.7.à n.*11.Dian.*par.*15.
*tr.*13.*R.* 54.docent, quòd ad generationem requiratur, &
ſemper interveniat etiam ſeminatio mulieris, quamvis hæc il-
lam non experiatur ob majorem voluptatem ipſiuſmet coitus.
Oppoſitum tamen tenent Ariſt. S.Thom. Sanch. & communis
Doctorum, teſte Caſtrop. *d.3.p.2.*§.1. *n.*1. qui probabiliùs di-
cunt ad generationem ſufficere ſolius viri ſemen. Quidquid ſit
de hoc, notat Gob.*tr.9. à n.* 390. ſemper præſumi ſeminatio-
nem mulieris, ſi in copula magnam ſenſerit voluptatem. Et
quod virum attinet, rectè notat Sanch. *l.8.d.6.n.*18. ſi coierit,
& dubitet, an ſeminarit, vel ſemen intra vas inciderit, hæc
præſumenda eſſe, quia ita communiter contingit, *& ex com-
muniter contingentibus eſt prudens præſumptio*.

697 §.6. Circa affinitatem ex copula illicita ſic ſtatuit Trid.*ſeſſ.*
24. *De ref. Matr.c.4.Impedimentum, quod propter affinitatem
ex fornicatione contractam incurritur, & Matrimonium poſteà
factum dirimit; ad eos tantùm, qui in primo, & ſecundo gradu
conjunguntur, reſtringitur, in ulterioribus verò gradibus ſtatuit
hujuſmodi affinitatem Matrimonium poſteà contractum non di-
rimere.*Pignat.*tamen to.4.conſult.*15.refert aliam declarationem
S.Congr. datam 3.Decemb.1663. quæ dicat, ſi adfuerit figura
Matrimonii, id eſt, ſi Matrimonium publicè contractum fue-
rit, quamvis invalidè, ex copula quamvis illicita in tali Matri-
monio habita oriri affinitatem uſque ad quartum gradum in-
cluſivè, ſed hactenùs non ſatis conſtitit de illa declaratione.

698 §.7. Oritur hoc impedimentum, quamvis mulier ſit vi op-
preſſa, ideòque talis oppreſſa nubere non poterit conſangui-
neo oppreſſoris. *Nec obſtat*, quòd mulier vi oppreſſa primo
bimeſtri ſui conjugii poſſit nihilominùs ingredi Religionem,
nam, quòd ingredi poſſit Religionem, ideò eſt, quia ſecundùm
dicta n.421. oppreſſor, ut reparet damnum cauſatum, tenetur
conſentire, ut oppreſſa ingrediatur, & per hunc ſuum conſen-
ſum reddit ingreſſum licitum: è contrà conſenſus oppreſſoris
non poteſt tollere affinitatem contractam, nec conjugium cum
ſuo conſanguineo reddere licitum.

699 §.8. Expedit etiam hic noſſe nomina affinitatis, eorumque
ſignificationem: ſunt autem hæc:

Nomina affinitatis.

Latinè. Germanicè. Gallicè.

SOcer. Pater uxoris, vel mariti. *Schvvaher*. Beau-Pere.
Pere du mary ou femme.

Socrus, Mater mariti vel uxoris. *Schvviger*. Belle-mere:
la mere du mary ou de la femme.

Conſocer: Parentes mariti, & uxoris. *Gegen Schvvaher*.
Les parents du mary ou femme.

Proſocer, ſeu ſocer magnus. *Manns oder Vveibs Anherr*.
L'ayeul du mary ou de la femme.

Proſocrus ſeu ſocrus magna. *Manns oder Vveibs Anfravn*.
L'ayeule, &c.

Gener.Maritus filię*Tochtermann.*Beaufil: le mary de ma fille.

Congener. *Myt Eydem*. Le deuxieſme beaufil: le mary d'
une autre fille.

Progener,*Sohns oder Tochter Eydem.* Le gendre du fil ou fille.

Nurus. Uxor filii. *Schnur*, Belle-fille: femme du fil.

Connurus. *Mitſchnur*. La deuxieſme belle-fille.

Pronurus. *Sohns oder Tochter Schnur*. La belle-fille du fil
ou fille.

Levir; frater mariti. *Manns-Bruder*. Beaufrere: frere du
mary ou femme.

Glos: ſoror mariti. *Manns Schvveſter*. Belle-ſœur: ſœur
du mary ou femme.

Fratria. Uxor fratris. *Bruders-Vveib*. Femme du frere.

Sororius. Maritus ſororis.*Schvveſter Mann.*Mary de la ſœur.

Janitrices. *Vveiber Zvveyer Bruder*. Femmes du deux freres.

Sororum mariti. *Manner Zvveyer Schvveſter*. Mary du
deux ſœurs.

Vitricus. *Stieff Vater*. Paratre: mary de ma mere.

Noverca. *Stieff-Mutter*: Maratre: femme de mon pere.

Privignus. *Stieff-Sohn*. Beau-fil de mon mary ou de ma
femme d'un autre lit.

Privigna. *Stieff-Tochter*. Belle fille: fille de mon mary ou
de ma femme d'un autre lit.

700 §.9. Unica regula pro dignoſcendo gradu affinitatis eſt, ut
in hac procedatur, ſicut in conſanguinitate eſt dictum, nam
aliquis in eodem gradu eſt affinis viro, in quo gradu eſt
conſanguineus mulieri: E contrà in eodem gradu eſt affinis
mulieri, in quo eſt conſanguineus viro; in quo autem
gradu ſit talis conſanguinitas, dictum eſt à *n*.605.

§. 10. Non omnes gradus affinitatis dirimere Jure natu- 701
ræ, certum eſt ex dicendis *n*.828. An autem primus gradus affi-
nitatis dirimat Jure naturali, an poſitivo tantùm, utrimque
diſputatur; Et Caſtr. *d.4.pu.*8.*n.*10.dicit, certum eſſe, quòd
affinitas talis ex copula fornicaria ſit Juris poſitivi tantùm,
quia in illa diſpenſat *S.Pœnitentiaria*, quod aliàs non poſſet;
quia hic agitur de valore Sacramenti, tum autem non eſſet lici-
tum agere ſecundùm hanc ſententiam, ſi oppoſita cenſeretur
verè probabilis. Itaque potiſſima quæſtio eſt de affinitate ex
copula licita, & quidem in primo tantùm gradu. Et ſiquidem
non ſit in linea recta, ſed tranſverſa,uti ſi Titius ducat ſororem
uxoris ſuæ mortuæ, communis, & certa ſententia eſt cum San-
ch.*l.7.d.66.n.*11. quòd non dirimat Jure naturæ, nam Ponti-
fices etiam ſæpè diſpenſarunt. Si autem ſit in primo gradu li-
neæ rectę,uti ſi Titius ducat matrem,vel filiam uxoris ſuę mor-
tuæ; hanc affinitatem dirimere Jure naturæ docent S. Anton.
Sylv.Sot.Cov.Bellarm.Vaſq.Valent.Eſtius,Con.Laym.Tamb.
Pirh. Lug. *in reſp. mor. l.*1. *d.*40. aliique graviſſimi AA. apud
Sanch. *n.6.* & Dian.*par.4.tr.4. R.*93. Idem videtur tenere S.
Baſil.apud Arcud.*l.7.c.*32.& S.Aug. apud Sanch. ſuprà. E con-
trà dirimere Jure naturæ negant S.Th. Alenſ. Scot. & Scotiſtæ
omnes teſte Maſtrio *n.*113. Caj. Nav.Hent.Sanch.Hurt.Merat.
Tancred. Pont.Bonac.Caſtr. Dian.Dicaſt. Pignat.*to.7.conſult.*
22.*n.6.* Averſ.*q.17.ſ.2.* Krim.*n.*2178.Kugler *n.*1887.*&* 1893. &
dicit Sylvius utramque ſententiam eſſe practicè probabilem.
Nec obſtat poſtremæ, quòd non legatur Papam in eo gradu un-
quam diſpenſaſſe, *nam* vel non fuit neceſſitas, *vel* cauſæ non
occurrerunt ſufficientes. Qui tamen in praxi vellet operari ſe-
cundùm poſteriorem ſententiam, deberet judicare eſſe morali-
ter certam, nec Sacramentum exponi periculo nullitatis.

§. 11. Si affinitas ex copula illicita ſit ex una parte 702
in tertio gradu, vel ex copula licita in 5. ſequitur ex di-
ctis *n.*613. nullum eſſe impedimentum.

§.12. Notandum hic iterum, quod verbo inſinuavi *n.*692. 703
habentes copulam non dici affines in ſe, ſed primum gradũ af-
finitatis haberi in illis conſanguineis utrimq; qui in primo gra-
du ſunt conjuncti cum alterutro illorum,qui copulam habent.

Q.98. Quomodo practicè ſit procedendum, quando quæ- 704
*ritur de impedimento affinitatis, v.g. inter Titium, & Ber-
tam?* R. 1. Inquirendum eſt, an alteruter habuerit perfectam
copulam cum conſanguineo, vel conſanguinea alterius. 2.
Conſiderandum, an copula fuerit licita vel illicita. 3. Viden-
dùm, in quo gradu conſanguinitatis perſona illa, cum qua
Titius, vel Berta habuit copulam, ſit conſanguinea Bertæ,
vel Titio, & tum ex dictis facillimum erit cognoſcere, an
inter illos ſit impedimentum affinitatis, necne.

Q. 99. Quomodò Jus civile diſcrepet à Jure Canonico in 705
computatione graduum cognationis, & affinitatis? R. 1.
Quoad lineam rectam utrumque Jus convenit. Quoad tranſ-
verſas, Jus civile obſervat unicam hanc regulam, quòd tot
ſint gradus, quot ſunt perſonæ, ſtipite dempto; hinc ſecun-
dùm Jus civile duo fratres ſunt in ſecundo gradu, cùm tamen
ſecundùm Jus Canonicum ſint in primo. Atque hæc computa-
tio civilis attenditur in tutelis committendis, & in ſucceſſio-
nibus ab inteſtato, v.g. Pater, & non frater ſuccedit ab inte-
ſtato, quia Pater eſt in primo gradu cum filio ſuo, frater autem
in ſecundo tantùm, civiliter computato. E contrà computatio
Canonica obſervatur in Matrimoniis contrahendis. 2. Jus Ca-
nonicum vult Matrimonium in quarto gradu affinitatis ex co-
pula licita eſſe irritum, Jus civile reſtringit illud impedimen-
tum ad ſecundum tantùm gradum. 3. Secundùm Jus civile, illi
tantùm dicuntur agnati, qui per viros habent conſanguinita-
tem: è contrà illi cognati, qui per fœminas, unde ſoli agna-
ti, & non cognati dicuntur ſuccedere in feudis maſculis, agna-
ti autem, & cognati ſuccedunt in feudis promiſcuis.

Q. 100. Quid addendum ſit circa impedimentum clan- 706
deſtinitatis? R. §.1. Clandeſtina Matrimonia ab initio Eccle-
ſiæ fuerunt prohibita, Trid. *ſeſſ.24.c.1. De ref. Matr.* attamen
non fuerunt, nec jam inter infideles ſunt illicita ipſo Jure na-
turæ, uti probabiliùs tenent S.Th. aliique cum Averſ. *q.6.ſect.*
1. contra Sanch. *l.3.d.3.n.*8. & alios: tam parùm, quàm alii
contractus, qui meritò poſtulant prohiberi, ne clàm fiant, ob
fraudes, aliaque inconvenientia; multò minùs etiam in Ec-
cleſia ipſo Jure naturæ ſunt irrita, ut ſatis clarè dicit Trid. ſu-
prà, quidquid contradicant aliqui cum Pontio *l.5.c.*1. Potuiſ-
ſe autem Eccleſiam irrita reddere Matrimonia clandeſtina, re-
ctè probat Kugler *à n.*861. Et non ideò Eccleſiam formaliter,
& proximè mutaſſe inſtitutionem Chriſti, vel materiam hu-
jus Sacramenti, probavi *l.6.p.1.n.*17.

§. 2. Per hoc Matrimonium non eſt ſimpliciter clandeſti- 707
num, quòd ineatur clàm vel noctu, vel etiam neglectis pro-
clamationibus, uti certum eſt ex illis, quæ refert De Luca *De
Matr.*

Matr. d.2.n.7. ſed tantùm, ſi contrahatur ſine præſentia Parochi vel teſtium, ſecundùm Trid. ſuprà, quod ita ſtatuit. *Qui aliter, quàm præſente Parocho vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad ſic contrahendum omninò inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti Decreto irritos facit, & annullat. Inſuper Parochum vel alium Sacerdotem, qui cum minore teſtium numero, & teſtes, qui ſine Parocho vel Sacerdote hujuſmodi contractui interfuerint, nec non ipſos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit... Decernit inſuper, ut hujuſmodi Decretum in unaquaq; Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos.* Et irritat Trid. Matrimonia clandeſtina etiam eorum, qui hanc legem ignorant vel de ea nō cogitant, uti rectè Kugler *à n.*868. nam per Tò *attentabunt*, non ſignificat requiri cognitionem legis; ſed accipit pro *conabuntur* aliter contrahere: hinc nequidem valet in articulo mortis pro legitimanda prole, ſecundùm dicta n.525. & 526. docetque Kugl. *à n.*874. quia hic eſt lex abſolutè irritans, & inhabilitans.

708 §.3. Quamvis Trid. hic utatur nomine Parochi, tamen etiam per ſeipſos validè aſſiſtunt tum Epiſcopi, tum etiam eorum Vicarii generales, vel etiam aliis committere poſſunt poteſtatem aſſiſtendi, cùm ſint Ordinarii, & Parochi etiam ipſorummet Parochorum, communis cum Kugler *n.*316. Leurén. *De Vicario q.*162.163. Et quamvis Nav. Sayr. De Luca *ad Trid. diſc.* 26. *nu.* 10. aliique dicant Epiſcopum, & Vicarium generalem invalidè aſſiſtere, ſi Sacerdotes non ſint, oppoſitum videtur probabilius cum Kugler *n.* 317. Pontio *l.*5.*c.*11.*n.*11. Leuren. cùm id validè faciat Parochus non Sacerdos, ſecundùm dicenda n.728. Et iſta omnia poſſunt Epiſcopus, ac Vicarius, quamvis Juriſdictio Epiſcopi eſſet ſuſpenſa, quia aſſiſtentia, & commiſſio aſſiſtendi non ſunt propriè actus juriſdictionis ſecundùm dicenda n. 729. docentque Sanch. Barb. Leur. *q.*164. Et quæ dicta ſunt de Epiſcopo, ejuſque Vicario, ob eandem rationem etiam valent de Capitulo, ejuſque Vicario, dum Sedes vacat, Gutt. Pont. Dian. Leur. *q.*583. Krim. *n.* 678. qui addit, idem eſſe de Nuntio Apoſtolico pro ſua provincia, item de Archi-Epiſcopo actu viſitante in diœceſibus Suffraganeorum.

709 §.4. Quamvis Trid. ipſum alicubi promulgatum non ſit, ſi tamen hoc decretum Trid. ſit ibi promulgatum, Matrimonium clandeſtinè initum erit in ratione Matrimonii invalidum, an autem valiturum ſit in ratione ſponſalium, dixi n. 52. Ut autem hoc Decretum Trid. cenſeatur promulgatum, non eſt ſatis, quòd v. gr. Parochus vel etiam Epiſcopus faciat promulgari, quòd Matrimonia clandeſtina impoſterùm futura ſint invalida, ſic enim intelligi poſſet eſſe tantùm Epiſcopi legem, ſed promulgari debet tanquam lex Tridentini, ſeu ſupremæ poteſtatis, ut fusè deducit Pignat. *to.*1.*conſ.* 151. *à n.*20. Si tamen Decretum alicubi obſervetur, præſumi debet eſſe promulgatum, uti habent declarationes S. Congr. apud Pignat. *to.*5.*conſ.*79. *à n.*40.

710 §.5. Sotus, Graff. & alii apud Maſtr. *n.*44. putant, ſi ſit graviſſima cauſa contrahendi ſine Parocho vel teſtibus, in tali caſu non obligare hoc Decretum, v.g. ſi caſu abſit Parochus, & concubinarius habens multas illegitimas proles eſſet ſine Matrimonio moriturus; putant Matrimonium coram teſtibus initum fore validum. Idem tenet Amicus *d.*7.*n.*136. ſi Princeps habens filium ex cōcubina ſit proximus morti, & eo ſine hærede mortuo; principatus ad hæreticos devolvendus eſſet: Rationem dant; quia epiikia videtur poſſe in tali lege humana habere locum, cùm ſit æqualis vel major neceſſitas, quàm eſſet, ſi non eſſet tutus ad Parochum acceſſus, in quo caſu valere poteſt matrimonium ſine præſentia Parochi, ſecundùm dicenda n.781: ideòq; etiam hic videtur prudenter præſumi voluntas Papæ, ut in tali caſu valeat Matrimonium. Oppoſitum abſolutè tenent cōmuniter omnes cum Navar. Henriq. Ledeſ. Sanch. Leſs. *in auct.* V. *Matrimonium; caſu* 17. Pont. *l.*5 *c.*6.*n.*2. Gob. *tr.* 9. *num.*476. Maſtr. ſuprà; Verj. *art.* 3. Kugl. *n.*292. quia lex irritans, vel inhabilitans, vel præſcribens contractibus formam ſubſtantialem uti facit illa Tridentini, non admittit epiikiam, in eo autem caſu, quādo eſt difficilis acceſſus ad Parochum, aut nullus eſt amplius in tali loco, tunc Eccleſia ſpecialiter diſpenſat, uti dicetur à n.778. non autem in aliis caſibus, quamvis fortè eſſent majoris neceſſitatis, unde ſicuti dixi n.526. in quacumque neceſſitate manere impedimentum, v.g. conſanguinitatis, ſic etiam manet impedimentum ob abſentiam Parochi. Hinc etiam ſi Matrimonium contrahatur per Procuratores extra Parochias utriuſque ſponſi, debet intereſſe alterutrius Parochus, vel alius Sacerdos ab hoc deſignatus, ſecundùm paulò poſt dicenda.

711 §.6. Si alicubi nunquam fuerit Parochus catholicus, certum eſt non requiri ejus præſentiam ad valorem, cùm enim ibi nunquam fuerit Parochia, obligatio adhibendi Parochum nunquam incepit, quia priùs incipit poſt dies 30. à publicatione facta in Parochia ipſa: unde, ubi hoc. Trid. Decretum promulgatum, vel receptum non eſt, vel uſu eſt legitimè abrogatum, quamvis illicitè fiat, validè tamen contrahitur ſine Parocho, & teſtibus, uti conſtat ex Trid. ipſo ſuprà. Quòd ſi Decretum illud obſervetur in aliqua Parochia, ubi tamen promulgatum non ſit, fieri poterit, ut per ejuſmodi conſuetudinem inductum ſit hoc impedimentum, ſecundùm dicta n.523.

§.7. Si quis è loco, ubi Trid. Decretum viget, eat ad lo- 712
cum, ubi non eſt receptum, animo ibi contrahendi clandeſtinè, dicendum eſt contra Sanch. *l.*3.*diſt.*18.*q.*4. Ponc. *l.*5.*c.*9. Leſſ. *in Auct.* V. *Matrimonium, caſ.*14. Averſ. *q.*6.*ſ.*2. & alios multos, tale Matrimonium eſſe invalidum, quod nunc videtur certum ex reſponſo S. Cong. & Brevi Urb. VIII. ad Ferdinandum Archi-Epiſcopum Colonienſem, cujus hic eſt tenor.

URBANUS VIII.

Ad futuram rei memoriam:

EXponi nobis nuper fecit Venerab. Frater Archi-Epiſcopus Colonienſis, quòd habito nuper per eum ad Venerab. Fratres noſtros S. R. E. Card. Sacr. Conc. Trident. Interpretes recurſu ſupra infra-ſcriptis dubiis, videlicet; Primò, an incolæ tam maſculi, quàm feminæ loci, in quo Conc. Trident. in puncto Matrimonii eſt promulgatum, tranſeuntes per locum, in quo dictum Concilium non eſt promulgatum, retinentes idem domicilium, validè poſſint in iſto loco Matrimonium ſine Parocho, & teſtibus contrahere. Secundò, quid ſi eò prædicti incolæ tam maſculi, quàm fœminæ ſolo animo ſine Parocho, & teſtibus contrahendi ſe transferant, habitationem non mutantes? Tertiò, quid ſi iidem incolæ tam maſculi, quàm fœminæ eò transferant habitationem illo ſolo animo, ut abſque Parocho, & teſtibus contrahant? Iidem Cardinales ad primum, & ſecundum, non eſſe legitimum Matrimonium inter ſic ſe transferentes, ac tranſeuntes cum fraude. Ad tertium verò dubiorum hujuſmodi, ſi domicilium verè transferatur, Matrimonium eſſe validum reſponderunt, & reſolverunt, prout in decreto deſuper emanato pleniùs continetur. Cùm autem, ſicuti eadem expoſitio ſubjungebat, dictus Archi-Epiſcopus reſponſum ſeu dubiorum prædictorum reſolutionem hujuſmodi pro illius ſubſiſtentia, & validitate firmioribus, Apoſtolicę Noſtrę confirmationis robore communiri ſummoperè deſideret, Nos eundē Archi-Epiſcopum ſpecialibus favoribus, & gratiis proſequi volentes, ſupplicationibus illius nomine Nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, reſponſum ſeu dubiorum prędictorum reſolutionem hujuſmodi, authoritate Apoſtolica tenore pręſentium approbamus, & confirmamus, illiſq; inviolabili Apoſtolicę firmitatis robur adjicimus, decernentes illud ſeu illam, nec non præſentes litteras valida, firma & efficacia exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque, & juxta illa per quoſcumque Judices ordinarios, & delegatos etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam, quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Mariam majorem ſub annulo piſcatoris die 14. Aug. 1627.

Quòd autem obliget illud Decretum, teſtantur Lug. *in reſp. mor. l.*1.*dub.*36. Dia. *p.*6.*tr.*7.*R.*29. Tamb. hic *l.*8.*tr.*6.*c.*2.§.2. Kugl. *à n.*905. Gob. *tr.*9.*n.*481. & 504. ubi *n* 468. citat reſpōſum facultatis Viennenſis idem reſolventis, quod referam n.754. Et ut decretū relatum nunc ubiq; obliget, ſatis eſt, notitiam illius nunc haberi, & factam eſſe certam per Theologos, inquit Gob. *n.*482. Quòd ſi quis ad talem locum iviſſet ſine fraude, id eſt, non ideò præciſè, ut ſic contraheret, ſed v.g. ob negotia, vel mercaturam, circa hoc nihil reſolvit decretum, putavitq; facultas Viennenſis, & alii cum Lugo, quòd tum contrahatur validè, eò quòd contractus ſequatur naturam loci, in quo fit ſecundùm jam dicenda. Et pro hac ſententia Pyrrh. Corrad *in praxi diſpenſ. l.*8.*c.*4 *n.*26. refert declarationem S. Congr. Quid autem ſit dicendū, ſi veniat ad locum, ubi etiam receptum eſt Trid. dicetur ſeq. n.

§.8. Si uterque ſpectet ad Parochiam, in qua decretum 713
nō eſt promulgatum, & peregrinantes clàm contrahant in Parochia, ubi eſt promulgatum, videri poſſet valere, quia peregrini non tenentur legibus loci alieni, ſecundùm dicta lib. 1. num. 685. ſed oppoſitum tenedum eſt, nam contractus, qui ſunt aliquid pertinens ad forum externum, regulantur juxta leges loci, in quo fiunt; Cap. *Dilecti*, & Cap. *finali de foro compet.* Sanch. *l.*3.*diſp.*18.*n.*26. Krim. *n.*645. Kugler *n.*294. Schiara *l.* 6. *diff.*13. *n.*14. Imò habet communis cum Buſemb. ſuprà *n.* 8. & Pignat. *to.*5.*conſ.*79. *n.*33. quamvis tales contraherent coram Parocho hujus alieni loci, & teſtibus, adhuc nullum fore Matrimonium, quia peregrinus nolens alicubi manere per majorem anni partem, non acquirit, nequidem quaſi domicilium, ergo hic Parochus non eſt ipſorum proprius, ergo contrahunt ſine ullo proprio Parocho: aliud eſt de vagis ſecundùm dicenda à n.746: nam hi nullibi habent proprium Parochum, è contrà peregrini habent in loco ſui domicilii, ſine cujus & teſtium præſentia invalidè contrahent in loco, ubi Trid. eſt receptum.

§.9. Si ſponſus ſpectet ad Parochiam, in qua Decretum eſt 714
promul-

promulgatum, & ſponſa ad Parochiam, in qua non eſt promulgatum, ſi Matrimonium in Parochia ſponſi ineatur ſine Parocho, & teſtibus, erit invalidum: ſi ineatur in Parochia ſponſæ, erit illicitum ſed validum, quia ſecundùm dicta, contractus quoad valorem pendent à legibus loci, in quo fiunt, ideoque valere tale Matrimonium reſpondit S. Congregatio; uti teſtantur Vvameſ. *in conſ.* 10. 2. *conſ.* 530. & Pignat. *tom.* 5. *conſul.* 79. *n.* 22.

715 §. 10. Parochus validè aſſiſtit extra Parochiam, imò & diœceſin ſuam, quia, quamvis hæc aſſiſtentia fiat tanquam à perſona publica, tamē fit privato modo, uti auditio confeſſionis, nec eſt actus juriſdictionis, & ſaltem non contentioſæ, Sanch. Averſ. *q.* 6. *ſ.* 3. Krim. *n.* 661. Kugler *à n.* 955. Bulemb. contra Henriq. Pont. & alios. Si tamen ſolemniter extra Parochiam ſuam aſſiſteret, Lay. Barb. Averſ. Lohn. Pirh. Caſtr. *d.* 2. *p.* 13. §. 9. *n.* 7. dicunt peccare, ſed etiam hoc negant Sanch. & Krim. *n.* 662. quia nullibi prohibetur. Et idē dicunt poſſe alium à tali Parocho deſignatū.

716 §. 11. Si contracturi ſpectent ad diverſas Parochias, vel diœceſes, Nav. putavit contrahendum coram Parocho ſponſæ, & ita dicitur ſervari Romæ, ſed certum videtur ſufficere, ſi etiam coram Parocho ſponſi; Jus enim non determinat, cur potiùs fieri debeat coram uno, quàm coram altero, Averſ. *q.* 6. *ſ.* 3. Barb. Krim. *n.* 660. Pignat. *à n.* 13. referens plures declarationes, quæ etiam dicunt valere, licèt in Parochia ſponſæ contrahant coram Parocho ſponſi. Poſſet tamen Ordinarius circa iſta aliquid præcipere, quod obſervandum eſſet, quamvis non de valore.

717 §. 12. Si quis in fraudem prioris Parochi verè transferat domicilium ad aliam Parochiam, validè & licitè contrahit coram hoc Parocho, uti colligitur ex decreto relato *n.* 712. Nec fraus illi patrocinatur, ſed conditio Parochiani, quam licitè acquirit, Fagn. Barb. Boſſ. De Luca *de Matr. diſc.* 1. *num.* 9. Sanch. *n.* 11. Krim. *n.* 672. Sylv. contra Ledeſm. & Vegam. Notat tamen rectè De Luca *n.* 14. ſi quis tantùm de die moraretur in hac altera Parochia, & noctu cubaret in priori domo adhuc inſtructa ſuis mobilibus, cenſeri non acquiſiviſſe domicilium in iſta altera Parochia, ſed permanſiſſe in priore.

718 §. 13. Quamvis Paulus III. conceſſerit Societati JESU poteſtatem familiaribus ſuis miniſtrandi omnia Eccleſiaſtica Sacramenta, uti habetur in novo comp. privil. *v. Familiares*, §. 1. & 2. non ideò habet poteſtatem aſſiſtendi eorum Matrimoniis, quia quamvis id intelligeretur de Matrimonio, in quo Sacerdos non eſt propriè Miniſter, tamen hoc privilegium per Trid. eſſet revocatum, quòd ad valorem ſtatuit, ut adſint tres teſtes, quorum unus ſit proprius Parochus, Lug. *in Reſp. mor. l.* 1. *dub.* 38. Similiter, quamvis Capellanus in Hoſpitali poſſit adminiſtrare omnia Sacramenta, & ſepelire ibi morientes, tamen non aſſiſtit validè eorum Matrimoniis, cùm non ſit verè Parochus, De Luca *de Parochis d.* 23. *n.* 19.

719 §. 14. Parochus ſolius originis non cenſetur proprius in ordine ad aſſiſtendum Matrimonio, Sanch. *l.* 3. *d.* 23. *n.* 7. Pont. *l.* 5. *c.* 13. §. 1. Gob. *tr.* 9. *n.* 486. Pign. *tom.* 5. *conſul.* 79. Si tamen aliquis, qui ſemel habuit domicilium in loco originis, ſemper retinuerit animum revertēdi ad locum illum originis, & ibi habitandi, retinuit ibi domicilium habitationis, etiamſi plurimis annis abfuerit, poteritque etiam coram illo Parocho contrahere Matrimonium, Leſſ. *in auctario v. Matrimonium caſu* 14. Pont. *n.* 8. non enim amittitur domicilium, dum quis diſcedit animo revertendi, uti rectè Pign. *to.* 7. *conſ.* 63. pro hoc citans deciſionem Rotæ, & 18. graviſſimos authores, ac conſentit Laym. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 10. *n.* 5. adeòque habet domicilium primum in patria, ſive loco originis, & alibi acquirit quaſi domiciliū, ideòque poteſt apud utriuſque loci Parochum validè cōtrahere Matrimonium; imò quamvis animo alibi perpetuò habitandi deſeruiſſet patriam, putant Gob. *tr.* 9. *n.* 533. & alii, ſi non ſit ſui juris, ſed integrè adhuc ſub poteſtate Patria, non ideò amittere illud ſuum primum domicilium, ſed retinere illud per voluntatem eorum, quibus ſubeſt, & qui poſſunt ſemper eò revocare. Si tamen recenter ad aliquem locum veniſſet, nec ſatis notus eſſet, petendum foret teſtimonium, quòd abſit impedimentum, è loco, in quo diutiùs commoratus eſt, vel ſi inde accipi non poſſit, exigendum juramentum, quòd nullum ſciat impedimentum.

720 §. 15. Communis ſententia habet cum Sà, Sanch. Pignat. *tom.* 5. *conſult.* 79. *n.* 44. Delb. *c.* 12. *d.* 7. *ſ.* 7. *n.* 11. Krim. *n.* 660. Kugler *n.* 296. quòd voluntas habitandi perpetuò in aliquo loco ſufficiat ad domicilium habitationis, ibi ſtatim etiam primo die, quo reipſa habitare incipit, contrahendum, quamvis enim per Conſtit. Inn. XII. *in lib.* 6. *p.* 2. *n.* 2172. relatam, id non ſufficiat *ad effectum ſuſcipiendi Ordines*, tamen ſecundùm ibi dicta n. 2177. non obeſt acquirendo domicilio in ordine ad alios effectus, & ſpecialiter in ordine ad acquirendam Parochiam. *Nec obſtat*, ſi hæc voluntas poſteà mutetur, *nam* domicilium ſemel acquiſitum priùs non amittitur, quàm quis reipſa corpore ſe in alium locum transferat. Similiter illa voluntas perpetuò manendi alicubi non excludit voluntatem aliò migrandi, ſi fortè caſus aliquis, vel promotio aliò vocet, uti ibidem dictum eſt n. 2184.

721 §. 16. Quamvis ad acquirendum ſimpliciter domicilium habitationis requiratur animus perpetuò ibi habitandi, id tamen non requiritur ad acquirendum quaſi domicilium pro Matrimonio, aliiſque Sacramentis ab Ordine diſtinctis; ſed pro his acquiritur Parochia per habitationem non brevis temporis, ut ſi quis propter negotium, ſtudium, famulatum, vel tempore peſtis, aut belli alio confugit, quamvis cogitet poſteà redire ita, cum multis aliis Sanch. *n.* 13. Pont. *l.* 5. *c.* 13. *n.* 4. Gob *tr.* 9. *n.* 483. & 534. Engel. *in manuali Paroch p.* 2. *c.* 5. §. 3. Kugler *n.* 301. Ratio eſt, quia is eſt proprius Parochus in ordine ad conjungendum Matrimonio, qui in Cap. *Omnis, De pœnit. & remiſſ.* appellatur proprius Sacerdos ad audiendas confeſſiones, ſed hic appellatur talis, qui habet curam Parochiæ, in qua quis eſt per majorem anni partem, ergo. Putat quidem Pignat. *to.* 7. *conſ.* 63. *nn.* 6. ſi quis Roma è domo paterna miſſus Paduam ſtudiorum cauſa etiam 30. annis hic ſtudeat, non fieri ſubditum alicui Parocho Paduæ quoad Sacramenta voluntaria, ſed tantùm in neceſſitate quoad Sacramenta confeſſionis, & communionis, vocatque ſententiam certam, ex Hoſtienſ. Abb. Menoch. *vol.* 4. *conſ.* 398. Hinc etiam eſt hoc ſtatutum Cleri Romani; *Familiares, & Famulos Eminent. Cardinalium, ſeu aliorum Principum, ac Prælatorum, necnon aliorum quorumcumque, qui retinent domicilium in alia Parochia, ad illam Parochiam pertinere ſtatuimus, in qua retinent domicilium, licèt apud ſuos dominos infirmentur, & morte occumbant.* Sed quidquid ſit de aliis fortè diœceſibus, dicendum eſt ſaltem pro noſtra Germania cum Lay. *l.* 5. *t.* 6. *c.* 10. *n.* 5. & aliis communiſſimè, eos, qui è loco originis vel domicilii veniunt ad alium, animo hic aliquo tempore permanendi, acquirere quaſi domicilium, ſufficiens ad ſubjectionem in ordine ad omnia Sacramenta (excepto Ordine) ad diſpenſationes in votis, ſepulturam &c. pro quo citat Gob. Palud. Gab. Sylv. Suar. Mol. Et certum eſt teneri à Sanch. ſuprà: imò Laym. *l.* 1. *t.* 4. *c.* 12. *nn.* 1. putat ad hoc, ut quis non hoſpes, ſed loci habitator habeatur ſufficere animum etiam aliquantò minùs, quàm per majorem anni partem permanendi, argum. L. *Hæres abſens*, §. *Proinde ff. De Judiciis*, ſed videtur ſtandum ſententia communi, quòd requiratur animus permanendi ſaltem per majorem anni partem. Quid autem dicendum ſit de incarceratis, exulibus, relegatis, qui illubenter detinentur, nec permanerent vel uno die, niſi cogerentur, vide dicenda l. 7. nu. 247. & Kugler *à n.* 299. qui dicit, ut validè contrahant, debere velle permanere per majorem anni partem.

§. 17. Etiam hoc quaſi domiciliū acquiritur primo die, ſta- 722
tim ut quis habitare incipit cum voluntate manendi per majorē anni partem, Kugler ſuprà, & alii. Si quis autem incæperit hic habitare, & mutet Parochiam, recipere poterit, & debebit omnia Sacramenta ab eo Parocho, cui actu tunc ſubdetur, quia deſeruit alteram Parochiam, Sanch. *n.* 14. & 15. non ſufficit autem ſolus animus mutandi, uti anteà eſt dictum, Sanch. *n.* 15.

§. 18. Si quis duas Parochias æqualiter, aut ferè æqualiter 723
inhabitet, v.g. unam hyeme, alteram æſtate, fit Parochianus utriuſque, poteſtque indifferenter coram alterutro Parocho contrahere Matrimonium, ita ut, ſi hyeme cōtrahat, poſſit contrahere coram Parocho æſtivali, quia uterque utroque tempore eſt proprius ejus Parochus, uti conſtat ex Jure apud Sanch. *d.* 24. Quòd ſi non æqualiter habitet utrobique, ſed v.g. per ſeptem menſes ruri, per quinque in urbe, invalidè contrahit in urbe, quia ut poſſit in utroque loco, Jure requirunt æqualitatem habitationis in uno, & altero loco, non quidem arithmeticam, ſed ſaltem moralem, quæ hic non eſt, nemo enim dicet, quòd 154. dies ſint moraliter æquales cum 210. ſicuti nemo dicet, quod homo quinquagenarius ſit moraliter æqualis ætate cum ſeptuagenario, Lugo *dub.* 37. Gob. *tr.* 9. *n.* 508. Quid autem dicendum ſit, ſi domus alicujus ſit in confinio, ſeu partialiter in fundo duarum vicinarum Parochiarum, dicam l. 7. n. 241.

§. 19. Principes vel Nobiles in ordine ad Matrimonium non 724
habent domiciliū in omnibus ſibi ſubditis locis, ſed tantū in loco, ubi veram & realē habitationē habēt; Lugo *n.* 11. Gob. *n.* 497.

§. 20. Epiſcopus non poteſt Parocho auferre poteſtatem va- 725
lidè aſſiſtendi, tum quia aſſiſtere non eſt propriè actus juriſdictionis, licèt aliquando talis vocetur ad ſignificandum, quòd non ſit actus Ordinis, ergo quamdiu manet Parochus, validè aſſiſtit, Sanch. *l.* 3. *diſt.* 21. *n.* 12. Averſ. *q.* 6. *ſ.* 3. Lugo *dub.* 45. Kugler *à n.* 822. reſtantes ita declaratum eſſe à S. Congreg. tum etiam, quia Epiſcopi non poſſunt inducere impedimentum dirimens, ſecundùm dicta n. 514. Nec juvaret, ſi Epiſcopus præter prohibitionem etiam adderet clauſulam irritantem, nam hæc ob rationem datam nihil operaretur. Aliud eſt de Papa, qui poteſt ponere impedimenta, de quo etiam videndus Pignat. *to.* 4. *conſult.* 167. Poſſet autem etiam Epiſcopus impedire valorem talis Matrimonii, ſi Parochiam ipſo facto tolleret à Parocho attentante talem aſſiſtentiam, ſecundum dicta l. 6. p. 1. n. 17. an autem ita poſſit ipſo facto tollere, meritò dubitatur, & videri debent dicenda n. 730. Addit Averſ. *ſ.* 4. Epiſcopum poſſe irritare, aut revocare licentiam, quam Parochus dediſſet alteri Sacerdoti ad aſſiſtendum, quia hic delegatus non ideò eſſet factus Parochus, & voluntas Epiſcopi cenſetur eſſe ſuperior ac potentior, quàm voluntas Parochi committentis.

§. 21. Si

Digitized by Google

726 §.21. Si ſtatutum diœceſanum habeat, ut Parocho non liceat aſſiſtere Matrimonio Catholici cum acatholica, licèt pro certo haberet acatholicam non ita diu poſt futuram Catholicam, eò quòd ex ejuſmodi Matrimoniis multa ſequi ſoleant incommoda ſpiritualia, tum ipſi conjugi Catholico, tum liberis, tum ipſi Reipublicæ chriſtianæ, ſi Parochus ad cavendam publicam infamiam ſponſæ imprægnatæ aſſiſtat, valebit quidem Matrimonium, ſed Parochus peccabit mortaliter, quia manet tota ratio legis prohibentis. *Nec obſtat*, quòd infamiam incurrent, *nam* hanc ſuæ culpæ, & fornicationi imputare debent.

727 §.22. Valet Matrimonium, cui aſſiſtit Parochus habens titulum invalidum, ſed coloratum cum errore communi, etiamſi ſit tantùm laicus, qui reputetur Sacerdos, uti dixi l.6.par.1.nu. 112.docentque Con.Barb.Sperell.*dec.30.n.21.* Krim.*n.667.*Kugler *à n.940.*Pign.*tom.6.conſul.3.à n.14.*dicens id valere, quamvis deeſſet coloratus titulus, ſi ex communi errore ſit Parochus putativus. Addunt alii expreſsè, quamvis eſſet intruſus: ſed meliùs cõtradicunt alii cum Kugler *à n.948.*quia intruſus non habet titulum collatum ab Ordinario, ergo nullum nequidem coloratum habet titulum, quem tamẽ requirit communiſſima.

728 §.23. Sylv.& alii dicunt Parochum aſſiſtentem Matrimonio debere eſſe Sacerdotem, tum quia debet poſſe benedicere nuptiis, tum quia Trid.*ſeſſ.* 24.*De refor. Matr. c.1.* ſic habet: *Qui aliter, quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote..... contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad ſic contrahendum omninò inhabiles reddit*, ergo cùm dicat; *vel alio Sacerdote*, videtur innuere, quòd Parochus etiam debeat eſſe Sacerdos. Oppoſitum probabiliùs tenent cum communi Henriq. Con.Laym. Bonac. Barb.Sanch.*l.2.d.20.n.3.*Kugler *à n.929.*Gob.*tr.9.n.486.*Aver. *q.6.ſ.3.* pro quo Pontius *t.5.c.17.n.1.*refert declarationem S. Congreg. Ratio eſt, quia Trid. nullibi requirit, ut Parochus ipſe ſit Sacerdos, ideòque paulò poſt dicit, *qui ſine Parocho, vel Sacerdote*, &c. omiſſo Tò *alio*. Nec rationes allatæ urgent, *non* 1. quia poteſt benedicere dicendo, ego vos conjungo in nomine Patris, &c. *Nec* 2. quia *Lucæ* 23. de Chriſto dicitur, *ducebantur autem, & alii duo nequam cum eo,* neque tamen inde ſequitur Chriſtum fuiſſe nequam. Unde à pari dixi n. 708. Epiſcopum, & Vicarium generalem, quamvis necdum Sacerdotes poſſe aſſiſtere. Attamen ex relatis verbis Trid. rectè colligitur eum, cui committitur, ut loco Parochi aſſiſtat, debere eſſe Sacerdotem, quamvis Papa committere poſſet etiam non Sacerdoti, Krim. *nu.679.*Nec ſufficit eſſe Parochum alterius Parochiæ, quia pro admittenda hac commiſſione habet ſe ſicuti non Parochus, ergo debet eſſe Sacerdos, Krim.*n.665.*Averſ.*ſ.4.*addens poſſe committere cuivis Sacerdoti, quamvis non approbato, & contra prohibitionem Ordinarii, item quamvis excommunicato, &c. uti jam dicetur de ipſomet Parocho.

729 §.24. Validè aſſiſtit Parochus ſuſpenſus, interdictus, excommunicatus, publicè denunciatus, & vitandus, ſchiſmaticus, degradatus, dummodò non ſit actualiter depoſitus, quamvis enim v. gr. excommunicatus vitandus careat juriſdictione ad abſolvendum, non tamen caret poteſtate præſtandi ſuam qualificatam præſentiam, Nav.Suar.Henriq.Sanch.*l.3.d.21.* Con.Pont. Laym.Averſ.ſuprà, Caſtr.*De cenſur.d.2.pun.15.n.2.*Dicaſt.*De cenſur.d.2.n.659.*Pignat. *tom.7.conſul.62.* Krim.*n.666.*Kugl. *nu.* 318.contra Avilam, & alios. Putant quidem Led.Con.Laym. talem Parochum excommunicatum invalidè dare alteri licentiam aſſiſtendi, quia hanc dare videtur eſſe propriè actus juriſdictionis, ſed meliùs contradicunt Vega, Henriq.Dian.Barb. Sanch. *q.2.*Kugler *n 967.*Averſ.*q.6.ſ.4.§.Si verò*, cum quibus tenui l.6.p.2.n.1565.nam ſicut aſſiſtere non eſt propriè actus juriſdictionis, ita nec ſubſtituere aliquẽ ad aſſiſtendum. Unde valeret, quamvis etiam ille Sacerdos ſubſtitutus eſſet excõmunicatus, & degradatus, uti docent Sanch.Barb.Boſs.Kugler *n.336.*

730 §.25. Quamvis Cap. *Licèt canon*, De elect. in 6. ſtatuatur, ut Parochus, qui intra annum non fit Sacerdos, ipſo Jure ſit privatus Parochia, etiam nulla prævia monitione, tamen cùm poſſeſſio in conſcientia non vacet, niſi authoritate Judicis privetur, validè aſſiſtit Matrimonio, uti reſolvit S.Congreg.12. Martii 1593. & 24. Martii 1653. apud Pignat.*tom.*8. *conſ.*24.

731 §.26. Genettus *cap.4.q.* 10. refert hanc declarationem S. Congr. datam 16. Febr. 1595. *An validum cenſeri debeat Matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam à Parocho viri, & præſertim, cùm Parochiæ viri, & mulieris ſint in diverſis diœceſibus conſtitutæ; omnes fuerunt ejus ſententiæ, ut Matrimonium celebratum coram Sacerdote de licentia Parochi viri in Parochia mulieris, etiamſi in diverſis diœceſibus ipſæ Parochiæ conſtitutæ ſint, valeat.* Ratio eſt, quia illa aſſiſtentia Parochi non eſt actus juriſdictionis contentioſæ, uti n.714.dictum eſt, nec reſpicit locum, ſed tantùm contrahentes, & ideò notat Averſ.*q.6.ſ.4.*Sacerdotem, cui licentia aſſiſtendi data eſt, poſſe aſſiſtere etiam extra Parochiam concedentis, licèt hic dixiſſet, ut in Eccleſia, vel Parochia ſua aſſiſteret, nam illa deſignatio loci, niſi aliud conſtaret, credi poſſet eſſe facta ob majorem congruitatem.

732 §.27. Si Parochus dederit licentiam ſub aliqua conditione, quæ non obſervetur, erit invalida, quia non operatur ultra mentem concedentis: rectè tamen docent Sanch.*l.3.d.33.*& alii cum Averſ.*q.6.ſ.4.§.ult.* ſi dederit cum conditione, quæ de Jure inerat, v.g. ut niſi diſpenſetur, præmittat denunciationes, ut priùs inquirat in impedimentum, &c. quamvis id negligeretur, licentiam, & aſſiſtentiam fore validam, quia tum, niſi aliundè conſtet de reſtricta mente concedentis, cenſetur tantùm apponi tanquam modus, & admonitio quædam, ut ſerventur ea, quæ de Jure ſervanda ſunt: Et in dubio talia verba, *dummodò*, ea conditione, cenſentur eſſe modus, non ſtrictè conditio, Sanch.Boſſ.Kugler *n.340.*

733 §.28. Si Parochus generaliter alicui dicat, *committo tibi omnes vices meas, vel conſtituo te in omnibus Vicarium meum, vel committo tibi curam mearum animarum*, docent multi cum Averſ.*q.6.ſ.4.§.Item*, committi etiam facultatem aſſiſtendi Matrimonio: è contrà ſi dicat, *committo tibi adminiſtrationem Sacramentorum in mea Parochia*, Con.Hurt.Gutt.Perez, Boſſ.Kugler *nu.*333. negant per hoc dari licentiam aſſiſtendi Matrimonio, quia Sacerdos non eſt Miniſter Matrimonii, ſed contrahentes ſunt Miniſtri. E contrà Rebell.Bon.Fagn.Pont.*l.5.c.29.n.2.*Perez, Caſtr.Gallem.Barb.*de off. Parochi, c.21.n.71.*De Luca *De Matr.d.4.n.14.*dicunt per hoc dari licentiam, teſtaturque Lugo *in reſp.mor.l.1.dub.38.n.76.* S. Congregationem ita declaraſſe, quia in communi modo loquendi, & in ſenſu vulgi dicitur Parochus, aut ejus loco aſſiſtens etiam adminiſtrare Sacramentum Matrimonii, Dian.Gob. *tr.9.n.*487.Spor. *De Matr.n.364.* probabiliùs diſtinguunt, dicuntque tum cenſeri datam illam licentiam, ſi Parochus velit abeſſe, vel ipſe aſſiſtere non poſſit, ſi autem maneat præſens, & aſſiſtere poſsit, negant cenſeri per hoc datam licentiam aſsiſtendi Matrimonio, ſed tantùm ad danda Sacramenta, quorum ſtrictè Miniſter eſt Sacerdos.

734 §.29. Quamvis delegatus regulariter non poſit ſubdelegare, Cap. *Cum cauſa, 62. De appellat.l.1.§.1. & l.3.ff. De offic. ejus, cui mandata eſt juriſdictio*, ideòque Titius delegatus ad aſsiſtendum Cajo, & Bertæ non poſsit hoc alteri committere; attamen conſtitutus etiam ad Matrimonium Vicarius Parochi, ſive vice-cura ipſi commiſſa ſit ab Ordinario, ſive etiam ad paucos dies tantùm à Parocho ipſo, poteſt committere alteri Sacerdoti licentiam aſsiſtendi, quia delegatus ad univerſitatem cauſarum, ſive ad omnes cauſas, ſaltem in certo genere, uti hìc ſit, poteſt ſubdelegare, dummodò ſubdeleget ad particularem tantùm cauſam, Averſ.*q.6.ſ.4.§.Jam*. De Luca *ad Trid. diſc.26.n.6.* Krim.*n.681.* Kugler *n.330.*

735 §.30. Si detur licentia ad quemcunque Sacerdotem, ſponſi adire poſſunt, quem volunt, Krim.*n.683.* Qui obtinuit, ut iniri poſsit coram Parocho S.Petri, ſi ineat coram Parocho S. Martini, aſsiſtentia tum eſt valida, ſi deſignatio Parochi S.Petri eſt facta in gratiam petentis, nam eſt tacita, & implicita licentia, ut etiam alium adeat: ſi autem hæc licentia eſſet facta ex ſpeciali cauſa movente ad deſignandum Parochum S. Petri, itaut non dimiſiſſet ad alium, aſsiſtentia erit invalida, Gob. *n.525.*Et conforme eſt dictis l.6. p.2. n.2241.de dimiſſo ad Epiſcopum A. ſi petierit ordinari ab Epiſcopo B. Quoad Matrimonium tamen videndum, nè exponatur periculo nullitatis.

736 §.31. Huc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Epiſcopus dat Cajo Sacerdoti poteſtatem aſsiſtendi Matrimonio, omiſsis proclamationibus, cum facultate, ut poſsit alium juxta ſuam cõſcientiam loco ſuo ſubſtituere, qui aſſiſtat: Cajus generali ſcripto ſubſtituit omnes, & ſingulos ſæculares, aut Regulares, quos vel quem Titius elegerit: Titius eligit Regularem. *Quæritur*, an valuerit illa ita generalis ſubſtitutio à Cajo facta, & conſequenter an validum ſit Matrimonium? R.1. Interrogandus Epiſcopus, quid intellexerit per illud, *juxta ſuam conſcientiam*, & an voluntatem ſuam extenderit ad caſum ejuſmodi generalis ſubſtitutionis, ſciet enim, quomodo fuerit ſaltem habitualiter diſpoſitus: ſi autem inde nihil reſciri poteſt: R.2. Stando in verbis, non videtur Epiſcopus intendiſſe ſubſtitutionem ita generalẽ, 1. quia aliàs non Cajo, ſed Titio ipſi immediatè feciſset poteſtatem eligendi Sacerdotem, quem vellet: 2. Cùm voluerit ſubſtitui alium *juxta conſcientiam Caii*, videtur voluiſse in Cajo adeſse ſcientiam determinatè ſubſtituendi, *conſcientia* enim dicit *ſcientiam*, ſeu cognitionem, imò videtur elegiſse prudentiam vel induſtriam hujus determinatè perſonæ Caji ad dijudicandum de conditione, & aptitudine ſubſtituendi. Practicè loquendo, ſuaderem, ut iſti Regulari ſubſtituto nunc daretur abſoluta facultas Matrimonium illud validandi, ſi fortè invalidum eſt, poteritque ille facilè invenire modum renovandi conſenſum inter conjuges primo adhuc amore calentes, qui omninò tenẽtur revalidare, quia ſaltem probabile eſt Sacramentum illud valere, & ipſi ceſſerunt juri ſuo, etiam pro caſu probabilitatis de invaliditate, uti dictum eſt n.417. Ita cum aliis cenſui anno 1701.

737 §.32. Item huc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Titius, & Caja obtenta diſpenſatione ab Ordinario contrahendi coram Parocho ſponſæ, aut de illius præſcitu, & ſalvis juribus, coram alio Sacerdote, omiſso proprii Parochi præſcitu coram alio Sacerdote contrahunt, ſtatimque altera die in convivio nuptiali

ſol-

ſolvunt proprio Parocho jura, qui eis congratulatur. *Quæritur*, 1. An præſcitus proprii Parochi in diſpenſatione mentionatus ſit per modum ſimplicis modi, an verò de forma, & eſſentia, importetque clauſulam irritantem? 2. Si importet, an aſſiſtentia proprii Parochi, & congratulatio in convivio nuptiali facta cenſeri non poſſit revalidatio prioris contractus? R. *ad* 1. Clauſulam hanc commiſſioni inſertam, *de illius præſcitu, & ſalvis juribus*, non videri irritantem, ſed præceptivam dumtaxat, ad vitandas querelas proprii Parochi, & ne defraudaretur juribus. Ratio eſt, quia ex una parte ampliſſimus eſt in Jure favor Matrimonii, & ex altera parte decretum Trid. irritans Matrimonia, eſt correctorium, ideòque oportet ſemper ſtare pro valore Matrimonii, quando ea obſervata ſunt, quæ præ ſe à Trid. ad tollendam clandeſtinitatem præſcripta ſunt, ad quod ſufficit contrahere, *vel coram proprio Parocho ſponſi, aut ſponſæ*, præſentibus duobus ſaltem aliis teſtibus, vel coram alio Sacerdote ex commiſſione Parochi proprii, *vel ex commiſſione Ordinarii coram alio Sacerdote, & dictis teſtibus*, ubi non additur, *cum præſcitu proprii Parochi*, neque ordinariè ſolet hoc addi in ejuſmodi commiſſionibus, eò quòd ille præſcitus nihil faciat ad finem Trid. qui erat, poſſe probare contractum factum, ad quod conferre poterat ſolùm teſtimonium eorum, qui præſentes adfuiſſent, ergo non obſtante omiſſione præſcitus, validum eſt Matrimonium. *Confirmatur*, cùm enim facultas hæc conceſſa alteri Sacerdoti non fuerit reſtricta ad conditionem præmonendi proprii Parochi, non videtur dubitari poſſe de valore illius primi contractus Matrimonialis. R. *ad* 2. Videtur congratulatio Parochi proprii, & ejuſdem acceptatio facta à neo-ſponſis cum repræſentatione jurium coram reliquis convivis eſſe ſufficiens revalidatio conſenſus ante præſtiti. Ita cenſuerunt mecum Coloniæ ann. 1700. Doctores octo ex hac Univerſitate Colonienſi. Opponi poteſt ex Herincx *d.* 5. *q.* 2. *n.* 25. Parochum debere adhiberi formaliter, id eſt, contrahentes debere velle coram ipſo tanquã publico, & neceſſario teſte cõtractũ, ſi autẽ ita adſit purè materialiter, ex mente contrahentium, non adhiberi tanquam teſtem, uti nec tum, ſi caſu tranſiret, & videret ipſos coram aliis contrahentes. R. Hi contrahentes præſumuntur adhuc velle Matrimonium, & reipſa iterum dant conſenſum mutuum coram Parocho, & teſtibus, qui de hoc poſſint teſtari, ergo ſufficit, ſecundùm dicenda *n.* 760. *&* 761.

738 §. 33. Etiam huc ſpectat reſolutio ſequentis caſus: Superior Religioſi Parochi nihil ſciens de hoc, ſed daturi facultatem, ſi petita eſſet, aſſiſtit loco Parochi Matrimonio Parochianorum. *Quæritur* an validè? R. Negativè, quia hic non ſufficit licentia præſumpta, uti notat *Syn. Colon.* anni 1662. *cap.* 2. *§.* 8. tum enim Matrimonium reipſa non contrahitur præſente Parocho, vel Sacerdote de ejus licentia, Con. Fill. Sanch. *l.* 3. *d.* 35. *n.* 15. Gonz. *ad Regul.* 8. *Cancell. gl.* 47. *n.* 52. Pont. Barb. *De off. Parochi cap.* 21. *n.* 69. Kugl. *n.* 983. *Nec obſtat*, quòd ad miniſtrandam Euchariſtiam, & Extremam Unctionem ſufficiat præſumpta ratihabitio de futuro, quamvis iſta abſque licentia Parochi fieri non debeant juxta Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 13. De reformatione *quia* latum eſt diſcrimen: nam licentia Parochi pro Euchariſtia vel Unctione nõ exigitur, ut validè miniſtrẽtur, ſed ut licitè, ideóq; non eſt neceſſe, quòd præcedat miniſtrationem, ſed ſufficit probabilis præſũptio illius futuræ; ſecus in Matrimonio, in quo præſẽtia Parochi vel alterius de ejus licẽtia requiritur ad valorem.

739 §. 34. Si Parochus videat alium Sacerdotem aſſiſtere Matrimonio, quem, cùm facilè poſſet, non impediat, eo ipſo dat licentiam aſſiſtendi, quia etiam in iis contractibus, in quibus requiritur poſitivus conſenſus, ſufficit tacitus, quando aliquis videns, & potens facilè impedire non impedit, uti docent plurimi cum Suar. *t.* 4. *in* 3. *p. d.* 26. *ſ.* 1. Sanch. *l.* 3. *d.* 35. *n.* 26. Lugo *in Reſp. mor. l.* 3. *d.* 16. *n.* 26. *& de pœnit. d.* 19. *n.* 23. Averſ. *q.* 6. *ſ.* 4. *§. Demum*, Kugler *n.* 984. contra Fagn. & Bonac. Quòd ſi reipſa internè non conſentiret Parochus, Ledeſm. docet non valiturum Matrimonium, quamvis contradicant Sanch. *l.* 3. *d.* 22. *q.* 7. & Averſ. qui cum Sperell. *dec.* 30. *n.* 22. idem dicunt, ſi Parochus externè tantùm, & fictè diceret ſe conſentire, reipſa autem internè non conſentiret. Ratio horum eſt, tum quia valent geſta per Miniſtrum, qui communi errore computatur legitimus concurrente titulo præſumpto, & colorato, ſecundùm dicta *l.* 6. *p.* 1. *n.* 112. iſta autem videntur hic intervenire, tum maximè quia in ejuſmodi rebus, quæ dependent ab auctoritate Juris vel Superioris, cenſetur Jus ipſum vel Superior ſupplere defectũ in remedium communis erroris pro cõmuni bono, ergo.

740 §. 35. Si Parochus, qui Cajo dedit licentiam, revocet hanc, antequàm Cajus aſſiſtat, & ignoretur revocatio, aſſiſtet validè. Idem dicunt Sanch. Perez, Averſ. *q.* 6. *ſ.* 4. *§. Debet*, Kugler *n.* 338. ſi Cajus revocationem audiret, non à Parocho ipſo, vel nuntio ab eo ſubmiſſo, ſed aliundè per accidens. Idem eſt ſi Parochus ſit priùs mortuus, & illa mors communiter ignoretur, quia communis error, & ignorantia ſuſtinet valorem eorum, quæ geruntur per delegatum, Lugo *in Reſp. mor. l.* 1. *d.* 35. Krim. *n.* 677. Si autem conſtaret mors Parochi delegantis, Cajus invalidè aſſiſteret, quia poteſtas delegata ad unum actum ſpecialem, & determinatum re integra ceſſat morte delegantis, Sanch. *l.* 3. *d.* 22. *à n.* 55. *& d.* 28. *à n.* 64. Pont. *l.* 8. *c.* 19. *&* 24. Lugo *ſuprà* Barb. *de offic. Parochi c.* 21. *n.* 74. teſtans ſic eſſe reſolutum à Rota. Et ideò *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1543. dixi Sacellanum vel Vicarium miſſum, ut juvet Parochum, Parocho mortuo nõ videri poſſe aſſiſtere Matrimoniis, dicitq; Pignat. *to.* 1. *conſ.* 333. ita reſolutum eſſe à *S. Congreg.* 18. Nov. 1645. eſt autem contra Suar. *to.* 4. *d.* 26. *n.* 6. *&* 9. & ratio eſt tum quia talis facultas, quæ pendet à concedentis voluntate, ut informata juriſdictione, & poteſtate publica, extinguitur cum morte cõcedentis, tũ etiam, quia Parochia mortuo Parocho tranſit ad regimen alterius.

§. 36. Qui habet licentiam aſſiſtendi, & ſe habere neſcit, 741 non aſſiſtit validè, quia licentia non eſt valida, niſi acceptetur, conceſſio enim privilegii eſt quædam donatio, quæ alicujus ſaltem acceptatione indiget, Cap. 1. *De præbend. in* 6. Averſ. *q.* 6. *ſ.* 4. Kugler *n.* 995.

§. 37. Si per nuntium ſubmiſſum petita ſit à Parocho li- 742 centia, ut alius Sacerdos aſſiſteret, & quia ſciebatur eam eſſe obtinendam ante horam decimam, hora 10. ineatur Matrimonium, priuſquàm nuntius renuntiet licentiam eſſe datam, Sanch. *l.* 2. *diſp.* 36. Hurt. Fill. Trull. Barb. *De off. Paroch. c.* 21. *n.* 75. Kugler *n.* 994. Averſ. *ſuprà*, rectè dicunt valuiſſe licentiam, quia ſatis eſt illam eſſe rogatam, & acceptatam à nuntio ſubmiſſo. Si tamen Parochus licentiam motu proprio aliundè rogatus dediſſet, & Sacerdos adſtitiſſet ante illam cognitam, non valeret, quia haberet ſe per modum privilegii, quod à nemine acceptatum eſſet, adeóque ſecundùm dicta *n.* 741. nihil operaretur. Idem dicit Averſ. *ſuprà*, ſi Sacerdos ille caſu aliundè audiviſſet licentiam eſſe conceſſam: & rectè addit, regulariter credi non debere contracturis dicentibus, ſe licentiam talem habere, niſi ſcripto oſtendant.

§. 38. Licentia eſt valida, quamvis metu ſit extorta, quia 743 ſecundùm dicta *l.* 3. *p.* 2. *n.* 636. *&* 638. contractus non tantùm oneroſi, ſed etiã lucrativi, qualis eſt donatio, ſunt validi, quamvis metu ſint extorti, cùm habeant libertatem Jure naturæ requiſitam, & Jus poſitivum eos non irritet, ergo talis licentia, quæ eſt quaſi donatio, valebit, quamvis metu extorqueatur, Sanch. *l.* 3. *d.* 39. Con. Regin. Barb. *De off. Parochi c.* 21. *n.* 65. Averſ. ſuprà, Kugler *n.* 973. Idem eſt, ſi detur contra ratihabitionem Epiſcopi, Pont. Barb. Leuren. *in foro beneſ. p.* 1. *qu.* 435. *n.* 7. Item ſi per dolum, & fallaciam impetrata ſit, niſi Parochus dederit ſub conditione, ſi vera ſint, quæ afferuntur, uti ante dictum eſt.

§. 39. Tum non valet licentia, ſi dolus, vel error ſit circa 744 ſubſtantiam, uti ſi licentia petatur pro Titio, & ſubſtituatur Cajus, mens autem Parochi concedentis tendat determinatè in Titium, Averſ. *ſuprà*, de Luca *de Matr. d.* 3. Pignat. *to.* 5. *conſult.* 78. idem dicens, etiamſi Parochus cognita veritate fuiſſet licentiam pro Cajo daturus. *Si dicas* errorem nominis non vitiare contractum. R. Id verum eſſe in eis, in quibus non erratur in ſubſtantia, uti ſi filio Titii legaveris centum, quem per errorem vocaſti Titium, cùm vocaretur Cajus, quia intendebas iſtam perſonam: in noſtro autem caſu erratur in perſona, quia mens concedentis non tendebat in Cajum, ſed Titium, error autem in perſona reſpectu Matrimonii eſt ſubſtantialis. *Nec obſtat*, quòd Matrimonium foret validum, ſi Parochus ipſe aſſiſteret Cajo putans eſſe Titium, ut declaravit S. Cong. apud Pignat. *n.* 8. *nam* ad valorem Matrimonii non requiritur conſenſus Parochi, ſed ſatis eſt cum etiam invitum aſſiſtere Matrimonio ſui Parochiani, de quo teſtari poſſit, quiſquis tandem ille ſit, adeóque hîc non eſt error ſubſtantialis: è contrà conſenſus Parochi requiritur ad licentiam pro hac determinatè perſona, ergo ſi in hac erretur, eſt error in ſubſtantia. Notat verò de Luca *diſc.* 4. ſi Parochus dederit licentiã ad aſſiſtendum perſonis, etiam non deſignato illarum nomine, ita tamen, ut Parochi voluntas ſatis cognoſcatur fuiſſe determinata ad iſtas perſonas, quibus delegatus aſſiſtet, Matrimonium fore validum; & idem iterum docet ad Trid. *diſc.* 26. *n.* 21. V. Kugler *à n.* 977.

§. 40. Matrimonium Caji & Bertæ hæreticorum contra- 745 ctum coram Parocho illius loci catholico, validum eſt; ſolus enim catholicus eſt verè illorum proprius Parochus, Ravn. *in Heter. to.* 16. *ſ.* 1. *pu.* 14. *n.* 18. Majus dubium eſt, an talis Parochus catholicus licitè aſſiſtat ejuſmodi Matrimoniis hæreticorum in ſua Parochia habitantium. Negat Pignat. *to.* 7. *c.* 55. *n.* 12. Affirmant Caſtr. *d.* 4. *p.* 11. *n.* 13. Krim. *n.* 668. Kugler *n.* 310. quia quamvis non ſit purus teſtis, tamen etiam non eſt Miniſter, ſed ex ordinatione Eccleſiæ intereſſe debet, ut valere poſſit tale Matrimonium: imò putarunt Theologi Rhenani, uti refertur in *l.* 4. *Archiv. Rheni infer. pag.* 2. *& ſeqq.* poſſe benedicere, uti & aſpergere aqua benedicta, maximè cùm illæ benedictiones ſint deprecatoriæ, & non enunciativæ. Romani Theologi interrogati diſtinxerunt, ac putarunt, ſi aſſiſtat, ubi decretum Trid. non eſt publicatum, non plùs peccare, quàm ſi aſſiſtat Matrimonio publici peccatoris: Si autem aſſiſtat, ubi publicatum eſt, dubitarunt, quia videtur conſentire adminiſtrationi Sacramenti indignæ, quam poſſet impedire non aſſiſtendo; & idem ſenſit Pœnitentiaria, addens teſtes quoque

ideò

ideò mortaliter peccare, itemque Parochum benedicendo, videtur enim dignius ſacramentale, quàm aſpergere aqua benedicta, ſed *lib.2. n.99.* dixi præciſè aſſiſtere tali Matrimonio non eſſe illicitum in Germania, eò quòd ſit cooperatio materialis tantùm: attamen de more benedicere eſſe illicitum. Quòd ſi unus contrahentium ſit catholicus, alter acatholicus quamvis Pignat. *to.4.conſult.*144.*&* 188. dicat illicitum eſſe aſſiſtere ſine cauſa à Sede Apoſtolica approbata, & conſentiat Serrarius *l.3. n.*124. tamen praxis eſt communis in Germania, ut fiat: imò probabile eſt, quòd licitè etiam benedicat tali Matrimonio, ſecundùm dicta *lib.2. n.99.* Attamen dicam hic *n.995.* illicitum eſſe adhibere puerperæ acatholicæ benedictiones purificationis, uti & defuncto acatholico ceremonias Eccleſiaſticas, ſecundùm dicta *l.2. n.*112. An autem & quando licitum ſit Matrimonium catholici cum acatholica, dixi *l.2. à n.95.*

746 §. 41. Vagi ſunt, qui certam ac conſtantem ſedem habitationis nullibi habent: item, qui poſt relictum corpore & animo priſtinum domicilium iter faciunt, quærentes, ubi ſe collocent, unde qui relicto priori domicilio confert ſe ad locum, ubi decrevit figere domicilium, dum eſt in via, caret domicilio & eſt vagus, nam caret domicilio, quod habuit, quia deſeruit illud animo & facto; deinde caret illo, ad quod tendit, quia non comparatur ſolo animo, niſi accedat factum; prætereà non habet quaſi domicilium Parochiæ, per quam tranſit, quia hoſpes brevis temporis nequidem quaſi domicilium contrahit, ergo nullum habet domicilium, & conſequenter eſt vagus, Sanch. *l.3. d.25. à n.3.* Leſſ. *in auth. v. Matrimonium, caſ.*13. Ille tamen non cenſetur vagus, qui de una Parochia intra unam urbem, v.g. e Parochia S. Severini vult ire habitatum ad Parochiã S. Cuniberti, & intereà moratur in Parochia S. Martini, cùm enim talis ſit notus in urbe, debet proclamari & conjungi, vel ubi diutiùs habitavit, id eſt, in Parochia S. Severini, vel ubi habitare inceperit cum animo ibi permanendi ſaltem per majorem anni partem, quæ erit Parochia S. Cuniberti, Sanch. *à n.8.*

747 §. 24. Poſſunt vagi inire Matrimonium apud quemcumque Parochum. Et quamvis contradicant Sanch. Laym. Pont. & alii communiter, tamen probabile eſt cum Con. Perez, Valenſi, Pirh. Dicaſt. Staleno *de denunciat. c.*10. Kugler *n.*304. invalidè aſſiſtere extra fines ſuæ Parochiæ, quia vagi loco Parochi domicilii habent Parochum hoſpitii, hoſpitium autem jam habent tantùm intra fines hujus Parochiæ, ergo etiam Parochum. Deinde titulus, quare hic potiùs quàm omnis alius Parochus poſſit huic vago aſſiſtere eſt, quia hic vagus eſt in hac Parochia & non alibi, ergo. Et ſufficere alterutrum eſſe vagum, dicam *n.*750. Attamen Trid. *ſeſſ.24. de ref. matr. c.7. Parochis præcipit, ne illorum Matrimoniis interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.* Putantque Sanch. & Averſ. *q.7. ſect.*1. hoc præceptum graviter obligare, ſicuti enim ſecundùm dicta *n.*474. præceptum proclamationum graviter obligat, ita & hoc præceptum inquirendi, cùm per ordinarias proclamationes non ſatis provideri poſſit. Poſſet tamen eſſe excuſatio, ſi viatores expectare non poſſint, & cauſa ſit non differendi Matrimonium. De cætero etiam Syn. Colon. anno 1662. *de Matr. c.3. §.7.* prohibet *ſub pœna ſuſpenſionis à divinis*, ne Parochi vagos conjungant, *niſi diligenti priùs inquiſitione facta & re Superioribus ſignificata, licentiam ſcripto obtinuerint.* Quòd ſi Parochus iſta negligat, valebit Matrimonium, uti valet, ſi illicitè omittantur proclamationes, quia Trid. non prohibet abſolutè Matrimonium abſque præmiſſa diligentia & licentia, ſed tantùm præcipit Parochis, ut diligentiam illam præmittant, & licentiam petant, eſtque ſpeciale in Matrimonio, quòd ex ſimplici prohibitione abſque decreto irritante non cenſeatur annullari, Sanch. *à n.*16.

748 §. 43. Si alicubi eſſet Confeſſarius pro vagis deputatus auctoritate Papæ, hic deberet aſſiſtere, quia ex voluntate habentis poteſtatem in omnes vagos hic ſolus eſſet proprius eorum Sacerdos in eo loco, Sanch. *n.*12. Kugler *n.* 306. Id tamen non tenet, ſi ſit deſignatus tantùm ab Epiſcopo, quia hic in omnes vagos non habet juriſdictionem.

749 §. 44. Sicut quilibet Parochus, cui vagus ſe ſubjicit, poteſt ejus Matrimonio aſſiſtere, ita poſſet talis Parochus dare licentiam cuicumque alteri Sacerdoti pro ſe in ſua Parochia aſſiſtendi, Sanch. *n.*15.

750 §. 45. Si miles, qui Capellanum vel Miſſionarium catholicum non habet, per ſex ſeptimanas ſit Coloniæ, & ducat puellam Colonienſem, Leſſ. *in auct. v. Matrimonium, caſ.*13. dicit validè copulari & licitè quocumque alio loco, quia cæteri milites quamvis in patria ſua habeant domum & domicilium, nihilominùs dum ſunt in expeditione foris æquiparantur vagis nullibi habentibus domicilium, & cùm liberè poſſint omni tempore contrahere Matrimonium, & omni hora debeant eſſe parati ad abeundum huc illuc, quò neceſſitas & mandatum vocabit, non habent animum hic habitandi per majorem anni partem, ergo non acquirunt hic, nequidem quaſi domicilium, ſed manent quaſi vagi, adeòque jus habent, ut copulentur, ubi volunt, Schiara *l.6. diff.*13. & conſequenter etiam ſponſa cum illis, nam ſufficere alterutrum eſſe vagum, habet communis cum Sanch. *l.3. d.25. n.*14. Pontio *l.5. c.14. §.*1. Laym. *l.5. tr. 9. p.2. c.4.* Gutt. Leand. Tamb. Boſſ. Dicaſt. Gob. *t.9. n.*495. Barb. Kugler *n.*308. Krim. *n.*670. contra Petr. Ledeſmam, qui dicit, ſi alter tantùm ſit vagus, requiri Parochum illius, qui non eſt vagus.

§. 46. Putarunt aliqui, milites omnes in diœceſi Monaſte- 751
rienſi cenſeri vagos, uſque adeò etiam Philiſtæos, ut vocant, ſed quoad hos Philiſtæos, quando in patria ſunt, credo oppoſitum eſſe verum, ſunt enim ruſtici habitantes ſtabiliter in ſuis Parochiis, & tantùm pro temporanea neceſſitate aliquando evocantur. Quoad illos milites, qui ſunt in præſidio, vel etiam multo tempore inſerviunt ſuis Officialibus tanquam famuli in arcibus nobilibus Leſſius, quem citat Gob. *tr.9. n.*495. videtur eos annumerare vagis, ſed dicendum eſt, ſi apud ipſos ſtet, ut per majorem anni partem permaneant in ſervitio ſui Officialis in arce nobili, & reipſa animum habeant ibi permanendi per majorem anni partem, quòd acquirant ibi quaſi domicilium, adeòque non ſint vagi, ſed ſubditi Parochi iſtius loci. Et ideò docet etiam Schiara *diff.12. n.*11. milites tum acquirere quaſi domicilium in loco, ubi v.g. cuſtodiunt fortalitium, ſi velint ibi permanere & habeant quaſi certitudinem ibi permanendi per majorem anni partem. E contrà ſi ſecuri non ſint de permanſione, & conſequenter animum non habeant permanendi ibi per majorem anni partem, nec alibi domicilium habeant, ſunt vagi. Quoad alios milites, qui caſtra ſequuntur, præter dicta *n.*750. colligetur ex reſolutione caſus ſequentis. Auctoritate Epiſcopi, ad quem pertinet Legio, conſtitutus eſt Sacerdos caſtrenſis, cum mandato, ut milites dictæ legionis coram illo, & nullo alio contrahant Matrimonia, eumque habeant pro vero Parocho in omnibus: *Quæritur*, ſi miles dictæ legionis, qui alioqui vagus eſt, coram alio quocumque Parocho contrahat, an hoc Matrimonium futurum ſit validum. Reſp. Dicaſtillus *d.3. n.* 133. in ſimili caſu putat probabiliùs eſſe invalidum, & videtur conſentire de Luca & Krim. *n.*671. quia quamvis talis miles ſit vagus, tamen ex ordinatione Superioris Eccleſiaſtici habet Parochum, ergo debet coram hoc contrahere. Oppoſitum videtur probabilius, nam quamdiu manet vagus, non habet ullibi domicilium, ergo nec Parochũ, quia ex domicilio quis ſortitur Parochum, *c. ult. de Parochis.* Nec Epiſcopus poteſt immutare Canones, quod tamen poſſet Papa, ſecundùm dicta *n.*725. Unde talis Sacerdos ſtatuitur quidem ab Epiſcopo, tanquam Parochus legionis, cui poſſit ſe miles hujus legionis ſubjicere & coram illo validè contrahere, ſi velit, ſed non ideò eſt ipſi neceſſariò ſubjectus; uti nec ſubjectus eſt ipſiuſmet Epiſcopi abſentis juriſdictioni ſpirituali, cùm vagus nullius ſit diœceſis, ſed habet jus ſe ſubmittendi, cui volet. Praxis tamen eſt, ut hi milites contrahant coram Miſſionario talis legionis. Debere etiam talium militum fieri proclamationes ſive ſolitas denunciationes dixi *n.*475.

§. 47. Dubitatum eſt, an Miſſionarius caſtrenſis validè 752
aſſiſtat Matrimonio militis catholici è legione acatholica catholico Parocho deſtituta? Vagi quidem ſunt milites, & ideò inire poſſunt Matrimonium coram Parocho quocunque, ſed debet eſſe Parochus loci, in quo contrahitur, non autem ſufficit eſſe Parochum legionis non ſuæ, cùm hic non ſit Parochus loci, in quo ſunt caſtra; & ideò judicarunt tres Doctores mecum talem Caſtrenſem invalidè aſſiſtere, niſi cenſeatur etiam eſſe iſtius acatholicæ legionis Caſtrenſis.

§. 48. Huc pertinet reſolutio ſequentis caſus: Titius miles 753
catholicus in legione Hollandica, ducit Coloniæ Bertam acatholicam coram prædicante legionis acatholico, & duobus teſtibus. *Quæritur*, an Matrimonium valeat? R. Si Berta pertineat ad legionem, in qua eſt ille Prædicans, probabiliter valet, quia Matrimonia talia in Hollandia habentur pro validis, & legiones Hollandicæ extra Hollandiam cenſentur gaudere eodem jure vel diſſimulatione Eccleſiæ, quia etiam cenſeri poſſunt veluti Parochia cum ſuo pſeudo-parocho ambulantes ſecundùm dicta *l.6. p.2. n.*1518. E contrà, ſi Berta non pertineat ad legionem, Matrimonium eſt invalidum ob defectum Parochi, nam prædicans reſpectu Titii non eſt Parochus, nec extendenda eſt tacita Eccleſiæ licentia aut diſſimulatio ultra caſus in locis acatholicis receptos. Ita cenſuimus Coloniæ anno 1708. inde cenſuimus anno 1713. valuiſſe in caſu, quo miles acatholicus legionis Hollandicæ coram Prædicante ſuæ legionis Bonnæ duxerat mulierem Catholicam è Belgio, viduam militis olim ejuſdem legionis. Attamen abeſſe debet ſcandalum, & ſi fieri poſſit, ſuaviter adducendi ſunt ad Parochum catholicum, vel ad alium Sacerdotem habentem ejus licentiam, ut coram hoc & teſtibus renovent conſenſum.

§. 49. Si quis tanquam viator ſeu peregrinus tranſeat per ali- 754
quem pagum, putant Averſ. *q.6. ſ.2. §. At*, Pont. &c. poſſe copulari à Parocho loci. Huic ſententiæ videntur favere *facultas Viennenſis* & Tann. apud Gob. *n.*484. affertque pro ea declarationem Cong. Barb. *in collect. ad Trid. ſeſſ.24. c.1. de ref. Matrimonii n.*12. ſed ſecundùm dicta *n.*713. abſolutè tenendum

eſt op-

eſt oppoſitum. Neque primam ſententiam tenet *facultas Viennenſis*, nam tantum loquitur de veniente ad locum, ubi *Trid.* non eſt receptum, de quo caſu dixi n.712. Verba *facultatis Viennenſis* ſunt hæc: *illi itidem* (acatholici, inquit Gob. habentes domicilium, ubi viget decretum *Tridentini*) *validè contrahunt Matrimonium clandeſtinum, ubi non eſt receptum Trid. decretum, ſi deveniant caſu, aut per modum tranſeuntis, ſed non ex induſtria, ut contrahant ſine proprio Parocho.* Barboſæ autem verba ſunt hæc: *validum fuiſſe Matrimonium cujuſdam juvenis cum meretrice, qui dubitaverat illud in propria civitate contrahere adhibendo Concilii Tridentini ſolemnitates, eò quòd juvenis parentes eis impedimentum de facili facturi erant, & propterea Romam venerunt, & coram teſtibus & Parocho, in Parochia, in qua aliquantulum permorati erant, Matrimonium contraxerunt per verba de præſenti, firmat Aldan. in Comp. Canon. Reſol. l.1. tit.8. n.12.* atteſtans deciſum in *Senen.* 17. Maii 1600. Hæc intelligi debent, uti innuit *Dian.* quòd juvenis ille animo habitandi Romæ ſaltem per majorem anni partem, ſtatim initio acquiſiviſſet domicilium, ſecundùm dicta n.722.

755 §.50. Famuli, ancillæ, ſtudioſi poſſunt proclamari & jungi Matrimonio à Parocho loci, in quo ſunt ſervitii vel ſtudiorum cauſa, nam per voluntatem hic manendi per majorem anni partem acquirunt quaſi domicilium, uti conſtat ex dictis nu.721. Nec tamen ideò amittunt proprium domicilium habitationis ſuæ vel paternæ, uti dictum eſt n.719.

756 §.51. Huc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Titius miles obtinuit licentiam in patriam eundi, petiitque dimiſſionem à militia, quæ ipſi promiſſa eſt, quamvis necdum facta fuerit conventio, quantum dare deberet: In patria conſtitutus ante Matrimonium contractum bis ſolvit certam ſummam ad computum: interim contrahit ſponſalia cum Berta, & copulantur coram Parocho alterius diœceſis. *Quæritur*, quid de illis dicendum? R. Matrimonium illud videtur nullum, nam Titius erat virtualiter manumiſſus, quia in ejus poteſtate erat reliquum pecuniæ exolvere, ſicque ſe liberare à militia, ergo cùm vellet conſtanter habitare in Patria deſiit eſſe vagus, & primo die recepit hic ſuũ domicilium, ergo habuit proprium Parochum, coram quo tamen non contraxit. *Conf.* Nam cùm ante Matrimonium bis ſolverit partem pretii, videtur præceſſiſſe aliqua conventio, adeòque completus fuiſſe contractus dimiſſionis ſub obligatione pretii perſolvendi, licèt fortè ejus quantitas non eſſet expreſsè determinata, ſicuti contractus emptionis completus eſſe poteſt ante expreſſam determinationem aut perſolutionem pretii, ſi nempe emens dicat vendenti, ſe perſoluturum pretium condignum vel ordinarium. *Nec obſtat*, quòd Titius abſolutè potuerit revocari à Capitaneo, *nam* hoc dato, etiam filius aliundè huc miſſus ad ſtudia poteſt omni die revocari à Patre, & nihilominùs, ſi voluerit per majorem anni partem hic habitare, primo die acquiſivit quaſi domicilium, habetque hic Parochum proprium in ordine ad contrahendum Matrimonium ſecundùm dicta à n.721. ergo multò magis Titius volens perpetuò remanere in patria, in cujus prætereà poteſtate erat reliquum pretii perſolvere, & ſe reddere irrevocabilem.

757 §.52. Quamvis *Buſemb.* cum communi dicat etiam parentes poſſe hic eſſe teſtes & de Luca *de Matrim. d.6.* Krim. *n.673.* Kugler *n.1026.* cum communi fateantur non requiri, ut teſtes hic ſint omni exceptione majores, tamen idem de Luca *d.2. n.16.* citans *Paſer. Alex. Menoch. Maſcard.* docet, ſi v.g. Pater agat pro valore Matrimonii, ut ſalvet honorem filiæ, tunc talem patrem potius eſſe partem intereſſatam & principalem in cauſa, ideóq; non poſſe implere munus teſtis. Et Kugler *n.343.* meritò dicit parentes in multis caſibus meritò eſſe ſuſpectos nec ſufficere. Similiter de Luca *d.26. n.3.* probabilius dicit, ſi Matrimonium cõtrahatur per Procuratorem, præter hunc requiri adhuc duos alios teſtes, eò quòd hic nequeat eſſe teſtis de facto proprio, tũ maximè, quia *Trid.* præter contrahentes requirit teſtes, Procurator autem hic eſt cõtrahens, quãvis id faciat nomine alterius.

758 §.53. Non eſt opus, ut teſtes noverint, cujus nominis vel familiæ ſint contrahentes, dummodò videant, & dicere poſſint hos eſſe, Leſſ. *in auct. v. Sponſalia, caſ.7.* Si autem teſtes ſint ſurdi, & ex viſu poſſint judicare, quid fiat, ſufficit, Gob. *tr.10. n.749.* Idem dicunt Sanch. Pont. Fill. Menoch. *de probat. conſ.278. n.10.* Averſ. *q.6. ſ.6.* ſi ſint cæci, & audiant ac norint voces loquentium. Abſolutè autem opus eſt, ut teſtes morali & humano modo aſſiſtant, ac intelligant, quid fiat, nam *L. coram Titio, ff. de verbor. ſignif.* dicitur, *coram Titio aliquid facere juſſus, non videtur præſente eo feciſſe, niſi is intelligat.* Nec ſufficit, quamvis iverint ex intentione aſſiſtendi Matrimonio, ſi dormiunt, actu non advertant, quid agatur, ut habet communis cum Kugler *à n.320.* contra Henriq. & Boſſium, quia de contractu ipſo teſtari non poterunt.

759 §.54. Si Parochus & teſtes non intelligant linguam contrahentium, *Sanch.* dicit ſufficere, ſi unicus interpres referat eorum intentionem: *Pont.* ſufficere negat dictum iſtius unius, quia Eccleſia requirens tres teſtes, majorem fidem poſtulat, ſtantes autem dicto unius interpretis erunt quaſi unius tantum teſtis: ſed rectè notat Averſ. *q.6. ſ.6.* Parochum & teſtes partim ex dicto interpretis, partim ex aliis ſignis ſufficienter poſſe eorum intentionem colligere.

§.55. Bonac. Leand. Pont. Amic. March. docent ad aſſiſten- 760
tiam validam Parochi requiri, ut ſit vocatus, pro quo Gonz. *ad Reg.8. Cancell. gloſſ.48. n.35.* refert hanc declarationem S. Congr. *Parochus præſens Matrimonio debet eſſe, ut appareat à contrahentibus adhibitum fuiſſe, ſecus, ſi præſens caſu fuiſſet.* Rationem dant, quia quando interventus requiritur ad formam actus, non ſufficit illum, cujus præſentia requiritur, caſualiter actui ſupervenire, quia qui caſualiter adeſt, adeſſe nõ videtur, Gonz. *n.32.* citans *L. Quæſitum, §. fin. ff. de legat. L. Generali, §. uxor, ff. de uſufr.* & ſic teſtis repentini dictum nullum eſt, quia non præſumitur ſufficienter informatus, *c. Qui ambulat* 5. *q.*5. Barbat. Gomeſ. Gonz. *n.33.* In alia tamen declaratione *S. Congr.* apud eundem *Gonz.* habetur, Parochum dici poſſe adhibitum, quamvis ex alia cauſa eſſet vocatus: faleturque Gonz. *n.22.* non requiri citationem, ubi adeſt præſentia, quæ habetur pro citatione, *L. de unoquoque, ff. de re judic.* Bald. Bartol. Abb. Vantius apud Leur. *in foro benef. p.2. q.781. n.4.* Hinc Sanch. Laym. Perez, Boſſ. Rayn. *in Heter. tom.16. ſ.1. pu.14. n.6.* Leſſ. *in auctar. v. Matrimonium caſ.15.* Averſ. *q.6. ſ.6.* Pignat. *tom.4. cap.147. & tom.5. conſ.79. n.19* De Luca *de Matrim. d.2. num.9. & d.6. nn.5.* iterumque ad Trid. *d.26. num.26.* Krim. *num.673.* Buſemb. ſuprà melius dicunt non requiri ad valorem, ut Parochus vel teſtes volentes adſint, & videtur eſſe certum, inquit Kugler *num.1012.* nam *L. coram Titio, ff. de verb. ſignif.* dicitur, *ſcire, non autem velle is debet, nam etiam eo invito rectè fit*: ratio autem eſt, quia etiamſi inviti & vi detineantur, advertere poterunt & teſtari debebunt, ſi requirantur: quamvis enim ſtatuatur pro teſtamentis, ut teſtes non ſint fortuiti, nihil ſimile ſtatuitur pro Matrimonio, uti pluribus deducit Kugler *à n.1019.* Multò minùs opus eſt, ut Parochus verbis certis aut etiam ullis utatur ad eos copulandos, ſecundùm dicta n.285. & pluribus oſtendit Kugler *à n.322.* Refertque Gonet. *c.4. q.10.* hanc declarationem *S. Congreg.* datam 29. Aug. 1591. *Sacra Congregatio Concilii cenſuit Matrimonium coram Parocho & teſtibus contractum, niſi aliud obſtet, validum eſſe, quamvis Parochus invitus interfuerit, & alia de cauſa, quam ut Matrimonio intereſſet, à contrahentibus accerſitus fuerit.* Putant tamen plures cum Averſ. *ſ.6.* & Pignat. graviter peccaturum, qui ita irreverenter abuteretur Parocho: addit *ſ.7.* etiam graviter peccaturum Parochum, qui non interrogaret ſponſos de conſenſu, vel omitteret verba, *Ego vos conjungo*, uti ex *Trid.* præſcribunt Ritualia: ſed alii cum Sanch. *l.3. d.38. & 40.* agnoſcunt in omiſſione illorum veniale tantum: imò *Con.* dicit poſse eſse licitum adhibere Parochum etiam invitum & nihil loquentem, ſi nempe nolit aliquibus aſſiſtere, non habens juſtam cauſam negandi aut differendi, quod tamen præſumi non debet: & rectè notat Averſ. *ſ.7. §. Rurſus*, fore cauſam differendi, ſi contracturi non ſciant neceſsaria ad ſalutem. Non eſse de valore, ut Sacerdos interroget, vel dicat: *Ego vos conjungo*, dixi n.285.

§.56. Quamvis contrahentes ex verbis & modo agendi viſi 761
ſint jocari vel aliud intendere, ſi internè conſenſerunt, Matrimonium valet, quia ſufficienter maniſeſtarunt, nec opus eſt Parochum vel teſtes ſcire intentionem, aut teſtari de voluntate interna, ſed de actu externo, quamvis de intentione dubitent, ita Nav. *de ſponſalibus conſ.54.* Imò licèt perſuaſum ſit teſtibus omnia fieri ſimulatè, aut licèt putent contrahere de futuro, quando per verba de præſenti contrahunt, valet, Leſſ. *in auct. v. Matrimonium, caſ.15.*

§.57. Si ſponſi coram Parocho & teſtibus contraxerint tan- 762
tùm ſub conditione exteriùs expreſsa, Sanch. *l.5. d.8. n.24.* Fill. Gob. Boſſ. Spor. Krim. *n.484. & 872.* Kugler *n.735.* negant poſt conditionem poſitam opus eſse iterum convenire Parochum & teſtes, quia poſita conditione contractus eſt hoc ipſo abſolutus, ſecundùm dicta n.246. & de iſto contractu teſtari poſſunt, nec opus eſt poſse teſtari de omnibus, aliàs deberent poſſe teſtari de mandato dato procuratori pro contrahendo inter abſentes Matrimonio. Econtrà communior & ſecurior ſententia cum Laym. Præp. Con. Hurt. Barb. Bonac. Caſtrop. *d.2. p.11. §.2. n.11.* Perez, Illſung. Burg. *cent.2. caſ.3. & aliis*, dicit iterum contrahendum coram Parocho & teſtibus eiſdem. Averſ. *q.5. ſ.1.* dicit, debere ſaltem Parochum & hos teſtes reſcire de conditione impleta, alioquin non poterunt teſtari hoc Matrimonium eſse perfectum; *Trid.* autem videtur requirere, ut de Matrimonio perfecto conſtet per Parochum & teſtes: Quod *Conf.* 1. nam ſi recederent à conditione & non attenta contradictione parentum, quorum conſenſum poſuerant pro conditione, nunc abſolutè de præſenti contraherent, hoc Matrimonium non valeret, niſi de hoc reſcirent Parochus & teſtes, ergo etiam, dum impleta conditione Matrimonium abſolutè contrahitur. *Conf.* 2. nam ſi conditio occultè adimpleretur, poſſet alteruter ſponſorum negare Matrimonium ſuum unquam fuiſse perfectum, ergo ex mente *Trid.* debent Parochus & te-

Digitized by Google

ſtes reſcire Matrimonium eſſe poſita conditione perfectum. Si tamen contrahentes coram Parocho & teſtibus non expreſſiſſent conditionem, ſed ex mutua conventione eam clàm in animo retinuiſſent, rectè dicunt Gonz. & Krim. *n.*482, non requiri poſteà iterum adeſſe Parochum & teſtes, aut de conditione impleta reſcire, quia teſtari poſſent Matrimonium pro foro externo eſſe abſolutè & ſine conditione contractum.

763 §. 58. Si Titius & Berta prius contraxerint coram Parocho & uno tantùm teſte, poſteà autem renovent conſenſum coram utroque teſte ſed abſente Parocho; vel coram Parocho & altero tantùm teſte; item, ſi Titius cum Parocho compareat coram duobus, & Berta cum eodem Parocho coram duobus aliis teſtibus, & ſi, quando diverſæ Parochiæ ſunt, Titius ſolus cum teſtibus compareat coram Parocho ſuo, & ſola Berta cum eiſdem teſtibus coram ſuo, in omnibus his caſibus contrahunt invalidè, quia omnes tres teſtes, nempe Parochus, qui eſt teſtis qualificatus, & reliqui duo, debent poſſe teſtari de eodem actu, & eodem toto Matrimonio, uti habet communis & certa cum Averſ. *q* 6. *ſ.* 5. *&* 6. Kugler *n.*342.

764 §. 59. In dubio, an Matrimonium ſit initum coram Parocho & teſtibus, non debet præſumi eſſe initum, quia ſolemnitas actui extrinſeca non præſumitur eſſe adhibita, niſi probetur. Unde ſi Paſtor vel Superior alius de eo dubitet & inquirat, conjuges probare debent præſentiam interveniſſe. Si tamen privatus vel conjugum unus agat contra alterum, qui ſit in poſſeſſione Matrimonii, & prior dicat, vel abfuiſſe Parochum, vel eum, qui adſuit, non habuiſſe poteſtatem Parochi, hic prior probare debet Parochum & teſtes abfuiſſe, & conjux conſcientiæ ſuæ eſt relinquendus. Similiter actor agens contra legitimitatem prolis probare debet non adfuiſſe Parochum vel teſtes, Maſcard. Sauch. Schil. *tr.*6. *cap.*7. *§.*3.

765 §. 60. Certum eſt contrahentes ſine Parocho vel ſine teſtibus non ideò fieri inhabiles ad aliud Matrimonium legitimè contrahendum, nam *Trid.* expreſsè dicit reddi inhabiles *ad ſic contrahendum:* hos tamen contrahentes, uti & Parochum, ſi aſſiſtat ſine teſtibus, & teſtes, ſi aſſiſtant ſine Parocho, Trid. *ſeſſ.*24. *c.*1. *de ref. Matrim.* præcipit puniri pœna arbitraria, & ſpeciatim quoad illos, qui contrahunt clandeſtinè, ſi ſaltem eorum unus contraxiſſet bona fide, per *c. Ex tenore,* Qui filii ſint legitimi, eorum proles cenſebantur legitimæ, nunc autem per *c. Cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ.* proles ejuſmodi non habentur legitimæ. Et hæ pœnæ tenent etiam contra illos, qui præſumunt contrahere ſine prævüs denunciationibus, uti dictum eſt n.498.

766 § 61. Parochus vel alius Sacerdos aſſiſtens Parochianis alienis ipſo facto incurrit ſuſpenſionem, uti conſtat ex Trid. *ſeſſ.*24. *c.*1. *de ref. matrim.* quod retuli n.504. docentque Henriq. *l.*13. *c.* 39 *n.*3. Fill. *tr.*17. *c.*6. *n.* 102. Caſtrop. *de cenſ. d.*4. *p.*10. *§.*2. Bonac. *t.*3. *de cenſur. d.*3. *pu.*5. *n.*6. & habet declaratio ad Trid. ſuprà apud Gallem. *n.*16. excommunicationem latam *in Clem.* 1. *de privilegiis*, contra Sacerdotem regularem ita aſſiſtentem, eſſe converſam in hanc ſuſpenſionem. Quòd ſi Parochus ipſe non adſtiterit, ſed alteri commiſerit, ut aſſiſteret, in hunc ſolum aſſiſtẽtem, & non in Parochum directè cadet pœna *Trid.* quia quando pœna fertur in facientem, ordinariè non intelligitur mandans vel conſulens, uti habet communis cum Caſtrop. *ſuprà d.*1. *p.*7. *num.* 12.

767 *Q.* 101. *Quid cenſendum ſit de Matrimoniis, quæ in locis acatholicorum contrahuntur ſine Parocho catholico, vel cum impedimento conſanguinitatis aut affinitatis in tertio & quarto gradu?*

R. §. 1. Præter illa, quæ habet Buſemb. *n* 512. relatus in fine, notandum eſt, certum eſſe, quòd decretum *Trid.* circa Matrimonia clandeſtina nõ ſit promulgatum etiam in Hybernia & Scotia, quia Henricus VIII. defecit à fide anno 1532. ſeſſio autem *Tridentini*, in qua emanavit decretum, habita eſt anno 1563. Et ideò etiam promulgatum non eſſe in Svecia, Dania, Pomerania, Pruſſia, docent Neuſt. & Vvex apud Kugler *n.*289. qui dicit promulgatum eſſe in Hungaria & Sileſia. De Polonia paſſim tenetur, quòd ibi nunquam fuerit publicatum, alii tamen admittunt de quibuſdam tantùm locis. Idem multi tenent de Francia, ſed probabilius eſt ibi promulgatum eſſe anno 1602. uti oſtendunt Leſſ. *in auth. v. Sponſalia caſ.*6. Verjuys *in paſtor. miſſ.* *tr.* 13. *art.* 1. Pignat *to.* 1. *conſult.* 151. Similiter certum eſt hoc decretum eſſe promulgatum in Hollandia, Zelandia, Friſia, & aliis locis confœderatis, anno 1565. & 1566. tẽpore *Margareta Parmenſis*, juſſu *Philippi II.* Hiſpaniarum Regis, cui adhuc ſuberant Provinciæ illæ. Nunc dubitatur an Matrimonia ſive inter catholicum & acatholicam, ſive inter acatholicos, aut etiam inter catholicos in talibus locis, ubi promulgatum fuit decretum *Tridentini*, & adſunt Parochi catholici, ſi contrahantur ſine præſentia hujus, vel in tali gradu prohibito, ſint valida.

768 §. 2. *Stalenus* doctè tractans hanc quæſtionem in *diſſ. Theologico-Politica p.*2. *c.*4. docet probabiliſſimum & in praxi ſecurum eſſe, quòd in talibus locis nunc Principi vel Magiſtratui acatholico ſubjectis, in quibus pax & exercitium utriuſque Religionis viget, talia Matrimonia cenſeri debeant valida, quæ ineuntur ſine Parocho catholico. Et idem alii inferunt de illis, quæ ineuntur cum impedimento ſolius Juris Eccleſiaſtici, quamvis Illſung *tr.*6. *d.*9. *n.*114. putet rationes non ita urgere de impedimentis, quam de aſſiſtentia Parochi, eo quòd præſentia Parochi requiratur in omni Matrimonio, non autem ſemper interveniat aliud ejuſmodi impedimentum, hinc ne omnia Matrimonia acatholicorum in iſtis locis ſint irrita cum graviſſimis incommodis etiam in Eccleſiam redundaturis, putat ipſe Eccleſiam potuiſſe in abſentia Parochi diſſimulare, non item in aliis. *Rationes* univerſales illius ſententiæ ſunt. 1. Quia ſecundum dicta à n.517. conſuetudo poteſt abrogare legem Eccleſiaſticam, conſuetudo autem, ſecundum quam in ejuſmodi locis contrahunt coram Magiſtratu vel Miniſtro acatholico etiam cum tali impedimento, jam ultra 100. annos durans videtur abrogaſſe illa decreta *Tridentini*, nam Papa, qui non poteſt non eſſe conſcius non contradixit ab anno 1603. uti habet Verj. vel ab anno 1605. uti habet Gob. *tr.*9. *n.*464. quando ultimò miſſa eſt illa declaratio *S. Congregationis*, de qua habet *Buſemb.* & in qua ſe præcipuè fundat contraria ſententia. Itaque cùm Eccleſia ab eo tempore non contradicat, cenſetur ob cauſas graviſſimas tacitè diſpenſare. Accedit, quòd *Joannes Epiſcopus Caſtorienſis* Vicarius per Hollandiam, anno 1671. propoſuerit *S. Congregationi* rationes ſuas, ob quas putabat Matrimonia talia habenda eſſe pro validis, reſponſum autem eſt ei, *non convenire, ut quæſtio illa à S. Officio definiatur, verùm ſtatueret ipſe, quod animarum ſibi creditarum ſaluti crederet maximè expedire*, uti refert Author Theſis Theolog. *De ſponſa duorum.* Ab eo autem tempore magis urſit *Caſtorienſis*, ut talia Matrimonia haberentur pro validis. Et ideò doctus Canonista ait, Papam non approbare quidem, attamen etiam non irritare ejuſmodi Matrimonia, conſenſus autem non irritatus, ſecundùm illum, eſt ſufficiens ad valorem. Refert præterea Author Theſis reſolutionem datam à pœnitentiariis Romanis, quòd ejuſmodi Matrimonia eſſent valida. Idem judicavit *Congregatio* utriuſque Vicariatus Ultrajectini & Harlemenſis, cui interfuerunt omnes Superiores Miſſionum. Accuſatus autem poſteà Romæ *Caſtorienſis*, quod praxin illam induceret, juſſus eſt ſe purgare à *Card. Columna* Præſide *Congregationis* Cardinalium, ſcripſitque ſuas rationes, nec Roma oppoſuit quidquam, quod mihi argumento eſt, inquit *Caſtorienſis*, Apoſtolicam Sedem aſſentiri ſententiæ & praxi hæc in loca per me introductis. *Ratio* 2. *eſt*, quia ſi obſervatio decreti illius dicatur eſſe in talibus locis neceſſaria, ſequentur graviſſima incommoda, & maximè perturbationes in Republica Chriſtiana, nam oportebit dicere, quòd nati è talibus conjugibus ſint illegitimi, quod tamen eſt contra ſenſum communem & praxin Eccleſiæ, converſi enim ad fidem ſine diſpenſatione promoventur ad Ordines. Deinde ſi tales conjuges convertantur, licitè divellentur ab invicem relictis prolibus velut illegitimis, quod iterum eſt contra praxin, nam ſi tales convertantur, nemo dicit non eſſe conjuges, ergo obſervatio illius decreti in illis partibus afferret perturbationem ſummam, & incommoda etiam ſalutis maxima, atqui ſecundùm S. Thom. 1.2. *quæſt.* 96 *art.*6. quamvis aliquid obſervari communi ſaluti ſit utile, ſi tamen emergat caſus, in quo obſervatio talis legis ſit damnoſa communi ſaluti, non eſt obſervanda, ergo lex illa non neceſſariò obſervanda eſt in illis partibus. *Ratio* 3. *eſt*, quia contrahendo coram Miniſtro acatholico & teſtibus obtinetur finis, quem intendit *Trid.* quia Matrimonium fit publicum, impleto autem fine legis, videtur legi eſſe ſatisfactum. *Ratio* 4. *eſt*, quia multi in talibus locis contrahentes, invincibiliter ignorant hoc decretum, & bona fide contrahunt, putantes nullos alios eſſe ſuos veros Parochos, præterquàm prædicantes, ergo illi ſaltem excuſabuntur & contrahent validè, ſi non in ratione Sacramenti, ſaltem in ratione contractus civilis. Rationes illæ ſaltem 1. & 2. reddunt ſententiam illam ſpeculativè probabilem, quam etiam intrinſecè probabilem faciunt Authores eam tenentes, inter quos Stalenus *p.*1. *q.*3. *& p.* 2. *c.*4. refert Lay. Dicaſt. Tann. Mocquet. Bronn. & alii accedunt apud Gob. *n.* 53. 34 *&* 460. Idem docet Rayn. *in Heter. to.*16. *ſ.*1. *pu.*14. *à n.*7. dicens, non eſſe dubitandum, Spor *in tyrocinio Sacr. de matr. n.*35. faventque Bonagratia, & P. Marchant. *in tribunali, tr.*1. *tit.*6. *q.*4. *& tit.*7. *q.*10. Dian. *p.*11. *tr.*8. *R.*58. & Bauni *hic q.*10. vocant probabilem, item abſolutè tenent *Caſtorienſis* & Author Theſis ſuprà: item Kugler *à n.*894.

§. 3. Probabilius eſt, non eſſe licitum contrahere, ſuadere, 769
aut cooperari Matrimonio contrahendo ſecundùm relatam *Staleni* & aliorum ſententiam, quia ſecundùm damnationem 1. propoſitionis ab Innoc. XI. factam, illicitum eſt in adminiſtratione Sacramenti ſequi ſententiam probabilem relicta tutiore, quando agitur de valore, niſi aliundè accedat certitudo, uti dictum eſt *l.*6. *par.*1. *à n.*104. *&* 111. atqui ſententia *Staleni* eſt tantùm probabilis, & oppoſita eſt tutior, agiturque de Sacramenti valore, pro quo non accedit aliundè certitudo, cùm ſententia illa non ſit communiter recepta, nec cõformis ſtylo Curiæ Romanæ, quæ ſi interrogetur, reſolvit talia matrimonia eſſe invalidè contracta, ergo quando Matrimonium adhuc eſt contrahendum,

hendum, illicitum eſt ſequi ſententiam illam relicta tutiore.

770 §.4. Si Matrimonium jam ſit ita contractum, poterunt conjuges etiam converſi permanere in uſu illius, quamvis conſenſum non renovent coram Parocho catholico, quia probabile eſt fuiſſe validum, & ſequendo hanc opinionem probabilem, nullum Sacramentum exponitur periculo nullitatis vel irreverentiæ, conſulius tamen erit eos adducere, ut obtenta diſpenſatione in impedimentis, ſi quæ adſint, contrahant de novo coram Parocho catholico & teſtibus, ne ſe exponant periculo materialis fornicationis.

771 §.5. In locis Principi catholico ſubjectis, uti ſunt Bohemia, Francia, Italia, Montenſis Patria, quamvis fortè aliqui aliter agant, tamen nec *Stalenus* nec *Caſtorienſis*, nec alii, quos viderim, audent defendere valida eſſe ejuſmodi Matrimonia ſine catholico Parocho inita, quia ipſimet Principes & Magiſtratus catholici videntur reclamare, ergo hic non præſcribet conſuetudo. Unde audiendi non ſunt 4. Paſtores Pariſienſes apud Authorem Theſis, qui reſolverũt talia matrimonia valere in Francia, quamvis ſub Rege catholico, quæ ineunt hæretici, vel catholicus cum acatholica, nam quamvis Eccleſia fortè diſſimulet, & tacitè conſentiat pro illis locis, in quibus Principes ſunt acatholici, eò quòd illos non ita cogere poſſit, tamen id non tenet pro locis Principi catholico ſubjectis; hi enim contradicere tenentur, & Eccleſia vult, ut contradicant, hinc ſi v. g. Venetus contrahat Matrimonium catholicus cum ſchiſmatica Græca coram Sacerdote ſchiſmatico, deciſum eſt Venetiis, non valere tale Matrimonium, *Averſ. q. 18. ſect. 2.*

772 §.6. Loquendo directè, videtur eſſe probabilius, quòd Matrimonia in locis etiam Principi acatholico ſubjectis, ubi *Trid.* decretum promulgatum eſt, contracta ſine Parocho catholico, ſint invalida, ita Gallem. ad Trid. *ſeſſ. 24. de ref. matrim. c. 1. nu. 10.* Suar. Præpoſ. apud Rayn. *n. 7.* Leſſ. *in auth. v. Hæreticorum converſatio, caſu 5.* dicens eſſe certum, Verjuys *ſupra*, Pignat. *tom. 5. conſult. 79. n. 26. tom. 8. conſult. 104.* Tamb. Boſſ. Zoeſ. apud Kugler *n. 294.* Gob. *tr. ... n. 41.* iterumque *à n. 461.* Krim. *n. 1897. Probatur* 1. nam acatholici tales, per ſe loquendo, obligantur legibus illis Tridentini, & leges illæ ibi obligarunt aliquando, ac obligarent adhuc, ſaltem ſi loca illa redirent ad Principes catholicos, ergo dicendum eſt etiam nunc pergere obligare. *Probatur* 2. Quamvis in iis locis ſit conſuetudo leges illas non obſervandi, tamen ſecundùm dicta *n. 520.* conſuetudo non habet ex ſe, quòd vincat legem, ſed ex conſenſu Superioris ſaltem tacitè revocantis aut ſuſpendentis legem. Eccleſia autem illi conſuetudini aliquando contradixit, uti conſtat ex dictis, neque prudenter præſumi poteſt, quòd Papa nunc velit ita indulgere & permittere deſpici leges illas ab illis rebellibus, qui Papam vocant Antichriſtum, & ei negant poteſtatem ad talia impedimenta inducenda vel tollenda. Quòd autem ſæpius non contradixerint Pontifices, inde eſt, quia ſciebant nil profuturum apud contumaces, & ſatis erat ſemel ſæpiuſque proteſtatum eſſe, nam rectè notat cum communi Suar. *de leg. l. 7. c. 13. n. 12.* ex hoc ſolo, quòd Superior etiam ſciens aliqua permittat, inde non poſſe univerſaliter colligi ejus conſenſum, quia multa per patientiam tolerantur, quæ non approbantur, uti dicitur *c. Jam dudum, de Præbendis:* huc faciunt verba, quæ Trid. *ſeſſ. 24. de ref. matr. c. 5.* profert ex Jure, *non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cujus ſalubria monita temerè contempſit.* Quòd ſi illi ipſi hæretici ſcirent Papam ſic benignè ſecum agere, irriderent eum, uti ſolent, ergo cenſeri debet, quòd Papa pergat manere invictus. *Probat.* 3. quia in facultatibus extraordinariis, quas ſingulis quinquenniis ſacra ſedes concedit Nuntiis Apoſtolicis, & Epiſcopis Germaniæ, hæc eſt una, *Diſpenſandi in tertio & quarto ſimplici & mixto, tantum cum Pauperibus in contrahendis, in contractis verò cum hæreticis converſis etiam in ſecundo ſimplici & mixto, dummodò nullo modo attingat primum gradum, & in his caſibus prolem ſuſceptam declarandi legitimam.* Ex qua facultate colligitur Papam etiam nunc non agnoſcere illa Matrimonia hæreticorum cum impedimento conſanguinitatis aut affinitatis contracta eſſe valida. Et ex his patet ad rationes oppoſitas, nam 1. manet ſoluta ex dictis. *Ad* 2. incommoda illa oriuntur ex malitia acatholicorum, qui Eccleſiæ leges negligunt, hoc autem per accidens eſt legi, nam etiam ſimilia mala oriuntur ex eo, quòd Eccleſia in quibuſdam locis declaret hæreticos eſſe excommunicatos, nec tamen ideò tales leges tolluntur. Quod autem additur, filios eorum cenſeri legitimos, verum eſt ſaltem pro foro externo & civiliter, ſecundùm dicta *l. 4. n. 754.* hinc etiam quandoque diſſimulatur ab Epiſcopo, quandoque autem non, adeò pro ſecuritate à pleriſque petitur diſpenſatio. Negari autem debet, quòd tales conjuges converſi poſſint ab invicem divelli, tum quia probabile eſt ejuſmodi Matrimonia valere, & eſſe vera Sacramenta, ergo in dubio ſtandum eſt pro valore: tum etiam, quia probabile eſt eſſe valida & indiſſolubilia ſaltem in ratione contractus civilis, quamvis fortè non ſint Sacramenta, uti pluribus urgent Stalenus *ſupra à c. 7. & 8.* & Gob. *n. 228.* ergo iterum ſtandum erit pro indiſſolubilitate eorum, maximè ſecundùm eam ſententiam, quam ex Cardena *in 2. criſi, diſſ. 2. à n. 529.* tenui *n. 417.* nempe quòd quando probabile eſt Matrimonium eſſe & non eſſe validum, cenſeri debeat certò validum, eò quod contrahentes velint omnimodam indiſſolubilitatem, adeòque cedant omni jure, quod ea probabilitate nullitatis habere poſſent ad diſſolvendum. *Ad* 3. dico mentem Eccleſiæ eſſe non tantum, ut publicè ſibi conſtet de Matrimonio legitimè contracto, alioquin etiam in partibus catholicis ſufficeret contrahere coram Magiſtratu, ſed ut ſibi de hoc conſtet per ſuum qualificatum Miniſtrum; Parochus enim non adhibetur merè tanquam teſtis, ſed cùm matrimonium ſit Sacramentum, Eccleſia voluit, ut ipſi aſſiſteret talis Miniſter iſtius ſolemnitatis, quem vult eſſe proprium Parochum. *Ad* 4. admitto, quòd invincibilis ignorantia poſſit excuſare à peccato, ſed illa non poteſt eos facere habiles ad contrahendum, quos Eccleſia reddidit inhabiles; uti patet in conſanguineis, qui ſi contrahant etiam ignorantes impedimentum, invalidè contrahunt; neque verum eſt, quòd hæc inhabilitas ſit pœna, adeòque incurri non poſſit ab ignorante, uti dixi *num. 525.* Porrò Parochi talium acatholicorum ſunt illi Paſtores catholici, intra quorum Parochiam habitant, vel à quibus catholici iſtis locis accipiunt Sacramenta. Quod autem additur in iſtis locis contrahi validè in ratione contractus civilis; imprimis hoc negabunt omnes relati n. 276. qui dicunt rationem validi contractus Matrimonii inter fideles non eſſe ſeparabilem à ratione Sacramenti. Deinde idem meliùs negatur ab omnibus, quia ubi deeſt proprius Parochus, contrahere volentes inhabilitantur ad quemcumque contractum Matrimonialem, uti inhabilitati ſunt illi, qui ſunt conſanguinei.

773 §.7. Huc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Titius Lutheranus in loco acatholico, ubi *Trid.* receptum eſt, contrahit Matrimonium cum Caja Lutherana coram Prædicante: abit à Caja, & ratus Matrimonium eſſe ſolubile, ducere vult Semproniam catholicam. *Quæritur* 1. an id permitti poſſit ab Ordinario catholico, præſertim ſi ſpes ſit convertendi Titium, & nulla ſpes reconciliandi eum cum Caja? 2. Quid ſi Conſiſtorium Lutheranum diſſolviſſet prius Matrimonium, facta utrique parti licentia novi Matrimonii? 3. Quid ſi Caja jam duxiſſet alium? 4. Quid ſi etiam Titius jam duxiſſet Semproniam rei ignaram, ſervata forma *Trid.* eamque cognoviſſet, & conviveret, an Ordinarius catholicus coget ab invicem diſſolvi? Rationes, cur non videatur permittere poſſe, ut Titius contrahat cum Sempronia, ſunt ſequentes. 1. Ingentia ſequentur ſcandala. 2. Profitebitur palàm Matrimonia hæreticorum eſſe irrita, vel ſaltem ſolubilia, per quod offendet. 3. Quilibet Lutheranus cum ſua malè contentus volet aliam ducere. 4. Scandalizabuntur catholici reſcientes adhuc vivere Cajam uxorem primam in Matrimonio paſſim habito tanquam vero. Rationes in oppoſitum ſunt, 1. Quia ſententia communior, quæ videtur etiam verior, ſtat pro nullitate primi Matrimonii, adeòque ſecundum Matrimonium cenſeri debebit validum. 2. Roma decideret pro hoc ſecundo Matrimonio, ergo & debet Ordinarius. R. *Ad* 1. Id permitti non poſſe, quia probabile eſt primum Matrimonium eſſe validum, ergo nunc ſtandum eſt pro ejus valore, ſecundùm dicta n. 417. *Ad* 2. Diſſolutio facta à Conſiſtorio nulla eſt. *Ad* 3. Nec obſtat, quòd Caja alteri nupſerit, quia primum Matrimonium eſt in certa poſſeſſione. *Ad* 4. Nec etiam obſtat, quòd Sempronius duxerit aliam, quia hoc non tollit valorem primi poſſidentis. *Ad* 1. Rationem in oppoſitum patet ex dictis. *Ad* 2. Si Sedes Apoſtolica conſuleretur præſumendum eſt quòd taceret, uti tacuit, ſecundùm dicta n. 768. Ita ſenſerunt mecum tres Doctores anno 1702.

774 §.8. Etiam huc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Cajus Princeps Imperii, olim acatholicus, nunc catholicus, cùm acatholicus eſſet, probabat Matrimonia ab hæreticis ſubditis ſuis inita cum impedimentis à Jure Eccleſiaſtico inductis, & pro facultate ad illa Matrimonia ineunda, quando occurrebat impedimentum aliquod, per Secretarios ſuos petebat certam ſummam pecuniæ. *Quæritur*, an ipſe nunc catholicus & ejus ſucceſſores catholici poſſint ſimiliter facere? Ratio aſfirmandi eſt, quia probabile eſt ex hactenus dictis conſuetudinem in eis locis præſcripſiſſe contra talia impedimenta: Et cùm Capitanei bellici accipiant pecuniam, quando milites petunt veniam ineundi Matrimonium, videtur etiam hoc licere Principi. Reſp. Principem catholicum non poſſe approbare talia Matrimonia, neque hæc cenſeri poſſe valida, uti ſatis colligitur ex dictis num. 771. Nec exemplum prioris temporis adduci poteſt pro regula moderni, quia Principes antehac erant acatholici, cum quibus fortè diſſimulabat Eccleſia, non item cum catholicis, apud quos ejuſmodi conſuetudo nunquam permittitur. Quod autem attinet ad exactionem certæ ſummæ pecuniariæ, etiam dicendum eſt eſſe Principi catholico illicitum. *Nec obſtat*, quòd olim, dum acatholicus erat, id fecerit, nam erat materialis tantùm hæreticus, & procedebat bona fide, putans Matrimonia eſſe contractus tantùm civiles, circa quos haberet poteſtatem diſponendi, hoc autem jam catholicus putare non poteſt, cùm ſciat eſſe Sacramentum, &

Digitized by Google

non cadere ſub diſpoſitionem poteſtatis ſæcularis, ergo ſi acceptet pecuniam, maximè tanquam diſpenſans in impedimẽto, certum eſt eum involare in juriſdictionem Eccleſiæ, & acceptare pecuniam pro eo, quod præſtare non poteſt. Nec valet exemplum de Capitaneis, nam hi non admittunt ob impedimenta, ſed promiſcuè ab omnibus contracturis, hoc fortè titulo, quòd milites venientes ſub ſigna, tacitè, ſecundùm conſuetudinem, velint obligari ad non contrahendum ſine venia, eò quòd hoc ſit incommodum militiæ, ſi milites ſe alligent uxori, eamque ſecum in campum trahant: hinc in compenſationem iſtius oneris, & pro facultate illa poteſt acceptari pecunia; nullus ſimilis titulus occurrit in noſtro caſu, maximè ſi à ſolis impeditis petatur pecunia. Quòd ſi tamen Princeps catholicus declararet prohibita eſſe ejuſmodi Matrimonia, & ad tollendam pravam conſuetudinem contrariam, quam Eccleſia tollere non poſſet, ipſe taliter contracturis mulctam imponeret, poſſet hanc exigere, conſentit enim Eccleſia, ut, ubi ipſa per ſe non poteſt, etiam à poteſtate ſeculari urgeatur obſervatio legum canonicarum, & tranſgreſſores puniantur ac deterreantur etiam additis mulctis pecuniariis: ſed ut habeatur ratio mulctæ, non debent ejuſmodi Matrimonia approbari, ſed è contrà prohiberi.

775 §. 9. Docet Leſſ. *in Auct. v. Hæreticorum converſatio, caſ.* 24. eos catholicos peccare, qui coram miniſtro acatholico Matrimonium attentant contrahere, quia videtur eſſe proteſtatio, ac ſi hic haberet authoritatem Eccleſiaſticam, quam certum eſt nõ habere. Et quamvis aliquis jam ante contraxiſſet coram Parocho catholico, adhuc dicit *Leſſ.* peccare, ſi compareat coram miniſtro acatholico adhibente cęremoniam aliquam religioſam, v. g. benedictionem nuptiarum. E contrà Verjuys *tr.* 13. *ar.* 7. dicit eſſe praxin communem in quibuſdam partibus Hollandiæ, ut coram tali miniſtro compareant, nec in eo eſſe profeſſionem ritus hæretici, eò quòd verba miniſtri apprecantis habeantur pro civili aut politica tantùm gratulatione, ideòq; eò magis, inquit Arſdeck *to.* 2. *p.* 2. *tr.* 4. *de Matr. c.* 8. §. 2. quia hęretici dicunt Matrimonium non eſſe Sacramẽtum. Quòd ſi miniſter talis adhiberetur tantùm ob politicam cauſam, nẽpe ut tale Matrimonium apud omnes reputetur legitimum, ut legitimæ perſonæ conjungantur, ut impediantur nuptiæ illegitimæ, ut proles cẽſeantur honeſtæ, ut hortetur ad Matrimonii fidem, fatetur *Leſſ.* tum nõ videri per ſe malum, licèt coram illo verba Matrimonii pronuncianda eſſent, & concio ab illo habenda, vel aliquæ preces recitandæ, dummodò nulla interna vel externa reverentia & veneratio habeatur illius concioni vel orationi, qualem acatholici præſtare ſolent, ſic enim, inquit, Prædicans tum adhibetur ut perſona politica tantùm, & idem eſt, ac ſi inter ethnicos quis conjungi deberet coram ſacrificulo: non eſt tamen facilè permittendum etiam apud Miniſtrum acatholicum, niſi abſit omninò ſcandalum & impendeat grave damnum: Et ſi formula ab eis adhiberi ſolita eum Miniſtrum Eccleſiæ dicat, aſſeratque ab eo dari firmitatem Matrimonio &c. non erit licitum. *Leſ. caſ.* 25.

776 §. 10. Licitum eſt catholicis, ante vel poſt Matrimonium coram Parocho catholico & teſtibus contractum, comparere coram Magiſtratu acatholico, id enim fit ob finem merè politicum, ut habeantur civiliter honeſti conjuges, proles cenſeantur legitimæ, gaudeant juribus legitimorum &c.

777 §. 11. Huc reducitur ſequens caſus: Titius Lutheranus contraxit cum Sempronia Matrimonium, ſuper cujus validitate poſteà controverſia mota eſt à Lutheranis, & ſecundùm eorum principia Matrimonium à Conſiſtorio annullatum eſt, & Titio conceſſa facultas aliam ducendi, qui Mæviam Lutheranam duxit, vivente adhuc Sempronia. Et ex hoc ſecundo Matrimonio natus eſt Cajus nunc catholicus: *Quæritur*, an huic Cajo apud ordinem Equeſtrem obſtet impedimentum, quòd ex Matrimonio pro invalido à catholicis habito natus ſit, ut ideò ad Comitia admitti nequeat? R. Cajus non ideò eſt excludendus à Comitiis. *Ratio eſt*, Quia Cajus in foro civili, heterodoxorum confeſſione, cenſetur legitimè natus ex Matrimonio legitimo; ergo cùm ad Comitia promiſcuè admittantur tam catholici quàm acatholici, dummodò ſint equeſtris ordinis, & legitime nati, etiam acatholici, qui ſecundùm illos legitimè nati reputantur, admitti debebunt. 2. Natis ex hujuſmodi Matrimonio non negatur jus ad ſucceſſionem paternorum jurium, & bonorum, accipiunt enim legitimam, & ſuccedunt ab inteſtato in hæreditatem paternam, ut ex praxi notorium eſt, ergo etiam jus comparendi in Comitiis more cæterorum negari non debet, utpote quod ex hæreditario titulo provenit, quem individuum eſſe clari, certique Juris eſt, Ottoman. *in epil. ſi pars hæreditatis petatur. Argum. leg.* 1. *ff. De titul.* præſertim cùm hæreditas nihil aliud ſit, quàm ſucceſſio in univerſum jus, quod defunctus habuit *leg. Nihil. ff. de verbor. ſignificat. leg. Hæreditas, ff. de Regul. Juris.* 3. Si Cajus manſiſſet acatholicus, indubitatè admiſſus eſſet ad Comitia, ſic enim paſſim admittuntur, qui ſunt ex Matrimonio conjugum in tertio, aut quarto gradu conjunctorum, quod ipſi non agnoſcunt pro impedimento, ergo etiam jam admitti debet, quia converſio ad veram fidem non debet ipſi eſſe in præjudicium. 4. In Inſtrumento pacis Monaſterienſis expreſſis, & diſertis verbis cautum eſt, ne cui fraudi ſit, ut denuò una ex tribus Religionibus, catholica, lutherana, calviniſtica, eſſet autem fraudi, & damno, ſi qui ſecundùm unam Religionem legitimi reputantur, ab alia propter illegitimitatem à Comitiis excluderentur. Confirmatur, nam ſi res ad dicaſterium Cæſaris deferatur, haud dubiè Cajus cauſam obtinebit. 5. In *cap. Ex tenore, qui filii ſunt legitimi*, expreſſè habetur, ſi conjugatus vivente prima uxore contrahat cum ſecunda hoc ignorante, quòd proles ex tali conjugio legitima reputetur: ex quo textu deſumunt Authores, quod bona fides unius ex conjugibus faciat prolem legitimam: & à fortiori bona fides amborum, uti notat Fernandes *in lib.* 6. *Tauri num.* 8. & pro hac opinione ſtat Olrad. *conſil.* 256. *n.* 5. & 66. *Cod. cùm inhibitio, de clandeſt. deſp. n.* 9. & iſtam eſſe communem opinionem Theologorum, & Canoniſtarum tenet Joannes Capus *in ſuo tr. de Matr. p.* 2. *n.* 14. & 18. qui dicit, quòd iſta fuerit opinio Innoc. Idem docet Roland. *conſil.* 95. *n.* 25. *l.* 3. & alii plures apud Cevallos *hic q.* 697. qui id verum eſſe aſſerit, ſaltem ſi denunciationes conſuetæ præmiſſæ ſint, aut in iis diſpenſatum, uti pluribus probat. Supponitur autem in noſtro caſu bona fides ſaltem alterutrius contrahentium, uti patet, tum ex reſolutione petita à Conſiſtorio Lutherano, tum quia tales perſonæ non cenſentur velle ſpurios, & illegitimos procreare. Neque dubitari poteſt de proclamationibus vel præmiſſis, vel diſpenſatione in illis, aliàs enim nemo adſtitiſſet Matrimonio, ergo. 6. In protocollo Comitiorum publicorum Monaſterii antehac habitorum inveniuntur ſæpè ad nobilitatem recepti, qui ex Matrimoniis acatholicorum quoad ſe invalidis orti erant. Et reperitur ibidem expreſſum decretum, ut non ideò acatholicis impoſterùm obmoveatur difficultas, eò quòd in Tractatu pacis Oſnabrugenſis deciſum ſit ejuſmodi Matrimonia ſecundùm leges, & conſuetudinem Eccleſiæ Evangelicæ, ut vocant, aut reformatæ inita cenſeri debere valida.

Petitum eſt judicium Univerſitatum Colonienſis & Trevirenſis ſuper hoc caſu & reſolutione, fueruntque hæ ſubſcriptiones:

> Sacra Facultas Theologica in Univerſitate Colonienſi cenſet quæſtionem eſſe bene reſolutam, quantùm attinet ad effectus ſaltem civiles inter quos eſt admiſſio ad Comitia. Coloniæ 2. Febr. 1714.

Nos Decanus, Senior cæterique Doctores, Profeſsores ordinarii Facultatum utriuſque Juris generalis ſtudii in hac libera Imperii Urbe Colonienſi, lectis diligenter & maturè ponderatis rationibus præſentis Reſolutionis ſeu Reſolutionum, ad eandem ſeu eaſdem noſtro quoque conſilio accedimus & reſolvimus talem filium à Comitiis non eſſe excludendum. Coloniæ 12. Febr. 1714.

Similem in modum ſubſcripſerunt Facultates Theologica & Juridica in Univerſitate Trevirenſi.

Q. 102. *An ergo nunquam valeant Matrimonia in locis, ubi Trid. fuit promulgatum, contracta ſine Parocho?* R. §. 1. Leſs. *in auct. v. Matrimonium, caſ.* 17. dicit nunquam valere; Rationem dat, quia ſine Parocho perſonæ ſunt inhabiles: & quamvis lex poſitiva præcipiens vel prohibens non obliget, ubi ſervari non poteſt, tamen obligat, ſi ſit irritans vel inhabilitans; ſicuti manes inhabilis ad contrahendum cum conſanguinea, quamvis ſis inter infideles, ubi deeſt diſpenſans, & omnia alia mulier, quam ducas. Sed dicendum eſt valere Matrimonia, ubi non ſunt Parochi, quamvis decretum fuerit aliquando ibi promulgatum, dummodò adhibeantur ſaltem duo teſtes, & ita docent Bellarm. *in Epiſtol. ad Nuncium* 31. *Decemb.* 1600. *data*, Dian. Tamb. Chapeaville, Laym. *l.* 5. *tr.* 10. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 7. Stalenus, Arſdekin *de Matrimonio c.* 8. §. 4. Krim. *n.* 646. & pro hoc ſunt plures declarationes Cardinalium, uti referunt Zypæus *de Sponſ. & Matr. lib.* 4. *n.* 6. & Gallem. ad Trid. *ſeſſ.* 24. *de ref. Matr. c.* 1. *n.* 10. Addunt iidem AA. cum Gob. *n.* 475. & Verjuys *ar.* 2. quamvis alicubi ſit Parochus, ſi tamen metu hæreticorum lateat, aut difficilis ſit ad eum & Epiſcopum acceſſus, etiam valere Matrimonia coram Magiſtratu civili vel 2. teſtibus inita, & ita etiam reſolverunt Theologi Romani cum Patre Buſæo *l.* 4. *archivii Provinciæ Societatis JESU ad Rhenum inferiorem pag.* 16. Atque ita etiam ſæpiùs reſponſum eſt à *Congreg. Cardin.* apud Arſdekin. & Gob. ſuprà, unde, 778

§. 2. Chriſtiani apud Turcas vel alios infideles captivi aut mercatores validè contrahunt ſine Parocho & teſtibus, quamvis *Trid.* in patria ſua ſit promulgatum, & ipſi non habeant animum ibi perpetuò manendi, ſed ad patriam redeundi, Loth. *in Reſ. Theol. tr.* 3. *art.* 9. Gob. *n.* 483. Sylvius, Kugler. *nu.* 291. Krim. *n.* 646. quia reipſa ibi non ſunt, vel reſpectu illorum omninò latent Parochi catholici. 779

Obji. Dictum eſt n. 526. ſi non adhibeatur forma ſubſtantialis præſcripta, quamvis ex cauſa & inculpabiliter omittatur, non valere contractum. *Reſp.* Hoc intelligitur, quando forma illa potuit obſervari, aliàs non, uti reſcimus ex pluribus declarationibus Eccleſiæ, Krim. *n.* 647. 780

§. 3. Quamvis alicubi adſit Parochus, ſi tamen vel ipſe, 781

vel

Digitized by Google

vel contrahentes non audeant comparere metu mortis, exilii
aut enormis mulctæ, valent Matrimonia inita ſine Parocho co-
ram teſtibus, tum enim cenſetur moraliter abeſſe Parochus.
Hinc univerſaliter, quando non eſt tutus ad Parochum acceſ-
ſus valere talia Matrimonia, docent Verj. *art.*2. & alii, refert-
que Zypæus *in Jure Pontif. l.*4. *n.*16. ita reſponſum eſſe à *S.*
Congr. ad Archi-Epiſcopum Philippenſem anno 1603.

782 §.4. Qui in Parochia planè acatholica habitant, ſi ſoleant
à vicino Parocho catholico accipere reliqua Sacramenta, v.g.
Baptiſmum pro ſuis prolibus, Communionem in Paſchate,
Viaticum, extremam Unctionem, etiam tenebuntur pro Matri-
monio comparere coram illo, quia cenſetur eſſe proprius eo-
rum Parochus, cui facto ipſo ſic ſe ſubjecerunt.

783 §.5. Si convertatur uxor acatholici, & maritus ejus recuſet re-
novare conſenſum coram Parocho catholico, minans, ſe aliàs
velle hunc vel ipſam tradere Prætori, item ſi alteruter conjux
recuſet conſenſum renovare coram Parocho catholico & inte-
rim per Judicem cogantur ſub pœna carceris convivere: item ſi
aliquis poſt ſponſalia aut poſt deflorationem cogatur ducere
aliquam, nec tamē ipſa velit comparere coram Parocho catho-
lico, adſitque, v.g. periculum, ne capiatur Parochus catholicus,
ſi compareat, in his caſibus non eſt opus, ut aſſiſtat Parochus
catholicus, quia non eſt tutus ad eum acceſſus, Verj. ſuprà.

784 *Q.*103. *Quid addendum ſit circa impedimentum impotentiæ?*
R. De hoc plurima habet Sanch. *l.*7. *à d.*92. *ad* 114. & Zacch. *l.*3.
*tit.*1. *toto*, ubi *q.*1. agit generatim de cauſis impotentiæ tam co-
eundi, quàm generandi. *Q.*2. De impotentia ex defectu ætatis.
*Q.*3. De impotentia ex defectu naturali. *Q.*5. De frigidis, & ma-
leficiatis. Multa etiā habet Sperell. *dec.*141. ex quibus do aliqua.

785 §.1. Pontius *l.*7. *à c.*56. & alii putarunt non obſtante impo-
tentia abſoluta, poſſe de Jure naturæ validè contrahi Matrimo-
nium, non in ordine ad copulam carnalem, ſed tantùm ad con-
junctionem animorum: ſi autem impotentia illa ignorata ſit, vo-
lunt Jure Eccleſiaſtico tantùm dirimere, uti ſervitutem; & vi-
dentur favere *S. Th.* ac Canones aliqui apud Averſ. *q.*13. *ſect.*1.
ideòque ſententiam illam ſatis probabilem eſſe dicit Diana *p.*4.
*tr.*4. *R.*75. Sed oppoſitum videtur certum cum Kugl. *à nu.*2022.
2047. & communiſſima, quia de eſſentia Matrimonii eſt tradi-
tio corporum aptorum ad copulam: item traditio juris ad co-
pulam generationi de ſe aptam, ſecundùm dicta n.228. conjuges
enim ſecundùm Apoſtolum 1. *ad Corinth.*7. *v.*3. *&* 4. acquirūt
dominium ad uſum corporis alieni, in ordine ad generationē,
quod dominium non ſtat cum impotentia phyſica ad copulam,
vel potentiam generandi. 2. Matrimonium, vel conſideratur ſe-
cundùm officium naturæ, & ſic finis illius eſt generatio prolis,
vel ſecundùm remedium concupiſcentiæ, & ſic finis illius ſecū-
darius eſt copula carnalis de ſe apta generationi prolis; neutrū
autem finem habere poteſt talè Matrimonium, ergo. 3. Si validè
contraheretur Matrimoniū præcisè ad conjunctionem animo-
rum, ergo Pater, & filia ſic validè contrahent. Item potentes ge-
nerare, validè ſic contrahent, & conſequenter poſteà fornica-
buntur, ſi carnaliter coeant, quia non tradiderunt jus ad uſum
corporum, eſt autem inauditū cōjuges fornicari coeundo. Quæ
aſſeruntur ex S.Th. & Canonibus rectè explicat Krim. *à n.*1315.

786 *Objic.* Corpus aptum copulæ, vel generationi non eſt ma-
teria neceſſaria Matrimonii, nam manet Matrimonium, quam-
vis ſuperveniat abſoluta impotentia copulæ, vel generationis,
ergo. R. Non eſt materia neceſſaria Matrimonii in facto eſ-
ſe, c. in fieri, n. nam ſi Matrimonium ſit contractum ad copu-
lam carnalem, manet, quamvis deſinat potentia ad copulam
carnalem, & tamen ſi dum contrahitur ad copulam carnalem,
ad hanc non eſſet potentia, ſecundùm *Pont.* eſſet invalidum: &
ſimiliter abſentia affinitatis inter perſonas contrahentes requi-
ritur ad fieri Matrimonii, non tamen ad conſervari, ſi enim
adulter coeat cum fratre, vel ſorore conjugis, non ideò ſolvi-
tur Matrimonium.

787 §.2. Si impotentia antecedens ſit perpetua, & ſimpliciter evi-
dens, Matrimonium ſolvitur abſque experimento, quia ab ini-
tio eſt certò nullum: Si ſit veriſimiliter evidens, requiritur jura-
mentum conjugum deponentium *de veritate*, quòd non poſ-
ſint coire, & pro ſingulis, ſeptem manus propinquorum, vel vi-
cinorum deponentium de credulitate, quòd conjuges verum
deponant, nec tum requiritur triennale experimentum. Si impo-
tentia ſit dubia, præter juramentum conjugum, & ſeptimæ ma-
nus, requiritur triennale experimentum, *c. Laudabilem de fri-
gid. & malefic.* Sanch. aliique cum Sperell. *à n.*3. Si tamen unus
conjugum neget impotentiam, hic non indiget iſtis ſeptem ju-
ramentis ex parte ſua, ſed tantùm ex parte affirmantis neceſſa-
ria ſunt, Inn. Sanch. Krim. *n.*1303. Tempus autem experientiæ
Sanch. Gutt. Krim. *n.*1302. & alii dicunt computari à die tenta-
tæ copulæ: Hoſtienſ. & alii plures cum Sperel. *n.*59. à die Decre-
ti per Judicem facti, nam requiri ad hoc decretum Judicis do-
cet Pignat. *tom.*1. *conſ.*56. habetque communior ſententia, quòd
quamvis Judex aliquando poſſit tempus coarctare, non tamen
quando agitur de impotentia ex maleficio, quia *c. fin. de frigid.
& malefic.* ſtatuitur veluti pro forma probatoria, hæc enim im-
potentia, cùm de ſe poſſit eſſe temporalis, priùs non cenſetur
perpetua. Sed de his plura à n.803.

§.3. Quia inſpectio fallax eſt, & indecens, uti docet S. Ambr. 788
*Epiſt.*64. *ad Syagrium*, ac etiam fatetur Sperell. *dec.*136. negans
ideò inſpiciendam eſſe Monialem accuſatam, hinc dicunt ali-
qui eam non requiri, niſi conjuges urgeant diſſolutionem Ma-
trimonii ante experimentum triennale, vel alteruter, aut etiam
uterq; ante, aut etiam poſt experimentum triennale neget ſuam
impotentiam: Attamen multi cum Sperel. *dec.*141. *à n.*11. con-
tendunt abſolutè utilem, & quandoque etiam eſſe ultra hos ca-
ſus, neceſſariam, ut judex poſſit aliquid prudenter decernere,
& huic vel illi concedere, aut negare ſecundas nuptias, ideòque
Rota ſæpè mandavit tales inſpectiones fieri, eaſq; permiſerunt
Pontifices, & multi Canones apud Sperell. *à n.*46. *qui n.*69. no-
tat ſufficere duas perſonas expertas, & non ſuſpectas.

§.4. Quamvis 28. AA. quos referunt Sanch. *l.*7. *d.*92. *à n.*15. 789
& Carden. *in* 1. *criſi d.*11. *n.*154. dicant eunuchos totales, id eſt,
carentes utroq; teſticulo, validè contrahere Matrimonium, ta-
men poſt declarationem Sixti V. *in Conſtit.*59. *Cùm frequenter*,
certum eſt tale Matrimonium non eſſe validum, quia quamvis
coire poſſint, & aliquem humorem fundere, attamen non ve-
rum ſemen generationi aptum: & malè ſupponunt aliqui apud
Averſ. *ſ.*2. *Ariſtotel.* tenēre oppoſitum. Quando autem in Scrip-
tura eunuchi leguntur contraxiſſe Matrimonium, per eunuchū
intelligitur Miniſter Regis alicujus, uti exponunt Interpretes
cum Sanch. *n.*17. Spadones, qui uno teſticulo carent, ſunt po-
tentes, poteſt enim unus teſtis ſuppeditare ſufficiens ſemen.
Thlibii autem ſeu Thlaſii, quibus teſticuli ſunt contriti, poſ-
ſunt eſſe potentes, ſi teſticuli non ſint omninò ita attriti, quin
poſſint perficere ſemen, Boudev. *in Ventilabro p.*2. *q.*13. Cura-
tus ab hernia per ſectionem, ita ut uterque etiam teſticulus in
inguine ſit cum viſceribus reconditus, & inſutus, capax eſt Ma-
trimonii, uti judicavit *Univerſitas Valliſoletana* cum Medicis
& Canoniſtis, & cum aliis multis conſentit Kugler *à n.*2105.
Hermaphroditos contrahere poſſe ſecundùm ſexum prævalen-
tem, habetur *L. Quæritur, ff. de ſtatu hominum* ſi neuter ſexus
prævaleat, datur optio, ſi jurent ſe permanere velle in eo ſexu:
valet tamen, ſi conjuge mortuo, mutent. Plura de eunuchis,
ſpadonibus, hermaphroditis videri poſſunt apud Zacch. *q.*9.

§.5. Illa impotentia cenſetur perpetua, ideòque dirimit, ſi 790
Matrimonium antecedat, & tolli non poſſit ſine vitæ periculo,
ſine miraculo, ſine peccato, quod enim eſt illicitum, eſt impoſ-
ſibile. Hinc ſi conſtet impotentiam ante Matrimonium, vel ex
cauſa naturali, vel per maleficium cauſatam, adhibitis diligen-
tiis tolli non poſſe, Matrimonium declarari debet ab initio fuiſ-
ſe irritum, ſecundùm *c. fin.*33. *q.*1. *& cap. fin. de frigid. & malef.*
Idem eſt, ſi impotentia auferatur per miraculum, Sperel. *n.*38.
Item ſi auferatur ope dœmonis, vel per aliud maleficium, ideò-
que deberent tales conjuges primò contrahere: è contrà ſi au-
feratur per ſecretam artem peritiſſimi Medici, fit modo natura-
li, item ſi per exorciſmos Eccleſiæ, fit modo ordinario; ideòque
non cenſetur tolli per miraculum, vel maleficium, hinc decla-
randum eſt ab initio fuiſſe validum, uti habetur *c. Fraternita-
tis, de frigidis:* Si auferatur licitè rogando maleficum, ut remo-
veat ſigna maleficii, quibus cauſavit, Sanch. *l.*7. *d.*94. dicit Ma-
trimonium ab initio valuiſſe, ſed alii cum Averſ. *ſ.*2. contradi-
cunt, quia quod pendet ex ſola alterius voluntate, cenſetur im-
poſſibile reſpectu aliorum. Notant autem omnes communiter
impotentiam tum cenſeri eſſe ex maleficio, ſi vir, qui incaleſcit
ad alias mulieres, aut ad pollutionem in ſomno, frigeſcat ad
ſuam ſibi alioquin dilectam: ſimiliter ſi mulier ſubitò arctetur
ad acceſſum viri ſibi alioquin dilecti.

§.6. Senes decrepiti ſecundùm aliquos non poſſunt contra- 791
here Matrimonium, eò quòd videantur in perpetuum pro fu-
turo incapaces talis copulæ, quæ generationi ſit apta, ſed dicen-
dum eſt cum S.Th. *in ſupplem. q.*58. *ar.*1. *ad* 3. Caſtrop. *hic pu.*14.
§.2. Spor. *n.*122. §.2. Averſ. *ſ.*2. Krim. *n.*1283. Kugler *à n.*2022. &
aliis eſſe capaces, ſi natura vel arte calere poſſint ad coitum,
quia hoc ipſo fieri poſſunt una caro, & ex eorundem copula ge-
neratio per ſe ſequi poteſt. Quòd ſi natura ad talem coitum ex-
citari non poſſet, putant Abb. Laym. Sanch. Caſtrop. Krim. *n.*
1284. contra multos alios, eſſe incapaces Matrimonii, unde
meritò arguit *Nav.* quaſdam mulieres, quæ cum ejuſmodi ſeni-
bus contrahentes divitias ſibi potiùs deſponſant, quàm perſo-
nas. Quid de ſterilibus ſit dicendum, colligi poteſt ex dictis
n.316. & contrahere poſſe, rectè probat Kugler *à n.*2036.

§.7. Si quis ex morbo ita langueat, ut in eo ſtatu nequeat ha- 792
bere copulam, etiamſi de ſanitate recuperanda deſperet, ſitque
morti proximus, eſt capax Matrimonii, quia talis impotentia
non eſt ex genere, & modo ſuo perpetua, Averſ. *ſ.*2. Kugler *à n.*
2029. Si tamen vis morbi ita deſtruxerit potentiam generandi in
ægro, ut nullo medio ordinario reparari poſſet, quamvis æger
convaleſceret, eſſe Matrimonii incapacem dicunt Con. Laym.
& Spor. *n.*122. §.3. Et poſsūt plura de impotentia ex morbis vide-
ri apud Zacchiam *l.*3. *t.*1. *q.*4. Etiā capax eſt Matrimonii mulier,
quæ non poteſt parere ſine periculo vitę vel ſuę vel prolis, quia

eſt capax copulæ de ſe ad generationem aptæ, Kugl. *à nu.*2041.

793 §.8. Si vir vas fœmineum penetrare non poſſit, quamvis in illius introitu ſemen effundat, cujus pars aliquando per accidens attrahatur à matrice & intromittatur, cenſeri debet impotentia, quia talis ſeminatio non ſufficit per ſe, ut tales conjuges modo naturali cenſeantur fieri una caro, Caſtrop. *d.4.p.14.* §.2. *num.*1. Krim. *n.*1271.

794 §.9. Si mulier ſit impotens retinere ſemen intra matricem, putarunt aliqui non valere Matrimonium, ſed oppoſitum tenet communis cum Averſ. *ſ.*2. quia eſt apta conſummare copulam de ſe aptam generationi, licèt per accidens ſemen effluat: atque ideò docet Sanch. *l.9.d.*17. *num.*22. tali etiam licitum eſſe uſum Matrimonii.

795 §.10. Quamvis rationabiliter dubitans de impedimento dirimente, ſecundùm dicta n.40. & 533. non poſſit inire Matrimonium, niſi ſoluto dubio. Et idem dicunt Sanch. *l.7.d.*103. *n.*10. & Krim. in dubio impotentiæ, propter periculum alteri irrogandi injuriam, tamen ſi hic alter præmoneatur & conſentiat, docent Palatios & Schil. *t.6.n.94.* excipi hoc dubiũ de impotentia, nam conjuges dubii de impotentia, ſi per triennium fruſtrà tentarint copulam, ſeparantur, ſecundùm dicenda à n.803. & permittuntur inire aliud Matrimonium, in quo ſperant ſe poſſe conſummare, ergo idem licebit pro ineundo primo Matrimonio. Hinc Dic. *de Bapt. d.*1. *n.*208. docet, ſi ſpectata peritia Medicorum & experientiis tantùm ſit probabile aliquem è contrahentibus habere corpus aptum ad generationem, licitè contrahere, nam imprimis quiſq; præſumitur naturaliter potens: neq; per hoc putat agi contra religionem, cùm Sacramẽtum vel actio ſacra non ponatur, niſi ex ſuppoſitione validi contractus; ideòq; non Sacramentum, ſed ſolus contractus videatur exponi periculo nullitatis, contrahentes autem tantùm ſe exponant periculo materialis fornicationis, cui etiam ſe licitè exponunt illi, qui contraxerunt Matrimonium, ſi poſteà ſuperveniat dubium de impotẽtia. Deinde etiam non apparet, cur tales contrahentes peccarent contra charitatem vel juſtitiam vel ullam aliam virtutem. Ita ille, & ſententiæ illi favent dicta n.538. Eſtque prætereà ſpecialis ratio circa hoc impedimentum impotentiæ. 1. Quia, ne conjugia ſint pleniſſima incertitudine, ſufficere debuit ad contrahendum ſpes conſummandi matrimonium, ſaltem poſt impotentiam tẽporalem, alioqui qui diu caſtiſſimè vixerunt, non auderent cõtrahere, quia meritò dubitare poſſent, an futuri eſſent potentes necne. 2. Et præcipuè, quia cùm pollutio & fornicatio ſit illicita, hoc dubium aliter vinci non poteſt, quàm experiendo copulam in matrimonio; hinc lex naturalis videtur permittere tum iniri matrimonium, & poſt initum matrimonium lex poſitiva, ad experiendum, concedit triennium. Et qui hanc ſententiam ſequi vellet, deberet judicare reddi practicè ſufficienter certam per adductas rationes.

796 §.11. Peccant Medici, qui volentes experiri in homine ſoluto potentiam vel impotentiam, ad partes genitales affundunt aquas calidas, aliave medicamenta adhibent ad excitandos ſpiritus genitales, talis enim directa excitatio illicita eſt ſolutis; videtur tamen id poſſe permitti, ſi capiatur experientia in homine uxorato, quia cùm huic liceat copula, etiam licet excitatio eorum ſpirituum, dummodò abſit periculum pollutionis, Gob. *n.*448.

797 §.12. Si quis laboret impotentia temporali, & alteri parti nihil dicat de hoc vitio, putant *Sot. & Henriq.* hanc deceptionem eſſe mortale, Sanch. *d.92.n.5.* dicit per ſe loquendo non eſſe mortale, imò nec veniale, ſi ſit ad breve tempus, quia obligatio actus conjugalis habet ſe uti præcepta poſitiva, quæ non obligant ſemper pro ſemper, ergò ſatis eſt, quòd redditurus ſit, quando poterit, non diu poſt.

798 §.13. Quando impotentia poteſt emendari ſine periculo mortis vel gravis morbi, tenetur uxor, quæ v. g. nimis arcta eſt, admittere inciſionem, aliaq; remedia naturalia, quia hoc eſt neceſſarium ad copulam, ad quam fecit jus marito, Sot. Lop. Sanch. *l.7.d.82.n.32 & d.93.n.2.* Boudevv. *p.2.q.19.* Sperell. *n.*41. Cõſẽtit Krim. *n.*1290 ſi hujus vitii conſcia contraxit cum ignorante illud, quia cenſetur decepiſſe: ſi autem nõ fuit conſcia hujus ſuæ arctitudinis, dicit nõ teneri, quia bona fide tradidit corpus, quale à natura habebat, nec videtur teneri ad ſubeundos quaſi intolerabiles cruciatus, ideòq; ſi ipſa talem inciſionem permittere nõ vellet, valeret nihilominùs matrimonium, uti rectè cum cõmuni Zacch. & Bonac. contra Pont. & Dian. *3.p.tr.4. R.*201. Et hactenùs dicta valent, quando ex parte mulieris nimis arctæ eſt defectus. E contrà ſi ipſa diſpoſita eſt, prout naturaliter eſſe debet mulier, ſed ex parte viri ſit defectus, quia hic habet membrum virile nimis craſſum, rectè dicunt Hurt. Dian. Krim. aliiq; cum Kugler *à n.*2057. non teneri pati inciſionem multùm moleſtam.

799 §.14. S. Th. *in 4. diſt.34.q.1.ar.2. ad* 5. ait: *Si vir non poſſit implere carnalem actum cum virgine, & tamen poſſit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo inſtrumento poſſunt clauſtra pudoris frangi, & ei conjungi.* Imò docet *Boudevv.* poſſe maritum etiam propriis digitis dilatare clauſtrum talis virginis à ſe ductæ in matrimonium (quamvis contradicat Sanch. *d.93.n.39.*) hinc tale Matrimonium cenſeri non debet invalidum, quidquid contradicant aliqui apud Averſ. *ſect.*3.

800 §.15. Propoſita eſt nobis hæc quæſtio: an nimia latitudo vaſis muliebris faciat talem impotentiam, ut ab initio invalidet Matrimonium: ſed remiſimus ad Medicos & Chirurgos: id ſolùm dicere potuimus, ſi latitudo anteceſſerit, nec depelli poſſit, & ſit conſtans cauſa, cur ſemen viri non poſſit recipi vel retineri à fœmina, facit impotentiam, adeòque ab initio invalidat Matrimonium, quia ab initio non fuit apta generationi: ſi autem de aliquo horum dubium ſit, conformiter ad *c. Laudabilem, cap. Fraternitatis, c. Litteræ, de frigid. & malef.* debere à peritis inſpici & examinari talem mulierem, uti etiam notat Gob. *tr.9. num.*429. poteſtque de nimia tali latitudine & actitudine videri etiam Zacchias *l.3. tit.1.q.6.*

801 §.16. Putarunt aliqui Matrimonium tantùm ratum dirimi per impotentiam ſemper duraturam, quæ contracto ſupervenit, v.g. ſi vir fiat eunuchus: ſed oppoſitum eſt certum ex *can. Hi qui, 32.q.7. & can. Si uxorem, 32.q.5.* tum enim ſolubile eſt ex conceſſione Chriſti, vel per profeſſionem religioſam, vel per diſpenſationem Eccleſiæ, uti dictum eſt *à n.*412. & quæ opponi poſſunt, rectè ſolvunt Krim. *à n.*1277. Kugl. *à n.*2076. Averſ. *q.13. ſect.*4. ubi rectè notat, ſi in hermaphrodito ſuperveniat impotentia ex mutatione ſexus, v.g. ſi prius prævalebat in ſexu fœmineo, & ideò contraxit ut mulier, poſteà autem prævaleat ſexus virilis, nec poſſit coire ut mulier, ſed tantùm ut vir, deſinit Matrimonium quamvis conſummatum, ſicuti deſineret per mortem, quia Matrimonium non ſtat inter duos viros, hinc poterit uterque tanquam vir copulari cum alia.

802 §.17. Quando dubitatur, an impotentia præceſſerit, an ſupervenerit Matrimonio, putant Sãch. *d.103.n.4.* Henr. Menoch. Lay. Regin. Maſtr. *n.*114. *& alii*, præſumi poſſe, quòd præceſſerit. Idem ſentit Gob. *n.*432. & Kugl. *n.*2083. ſi ſit impotentia ex cauſis naturalibus, quia impotentia naturalis non ſolet ei obtingere, qui in nativitate fuit capax, ſi verò ſit ex maleficio, dubitat cum *Dic.* putat tamen cum Av. *q.13.ſ.4.* & Kugl. *à n.*2084. etiam præſumi poſſe, quòd præceſſerit, quia ſæpè ideò inducitur, ut contrahentes poſteà cogantur diſſolvere Matrimonium, ergo inducitur ante Matrimonium, alioquin non daret cauſam diſſolutionis. Sed his meritò contradicunt Abul. Hoſtienſ. Abb. Sot. Sylv. Angel. Bon. Caſtr. *p.3.§.7.* qui putant tam de naturali, quàm de accidentali ex maleficio præſumendum eſſe, quòd ſubſecuta ſit: & conſentit Krim. *n.*1295. ſi dubium oriatur poſt aliquot annos à contracto Matrimonio, quia quiſque præſumitur à natura potens, niſi probetur contrarium, ergo & præſumendum de valore Matrimonii: neque periculum eſt accedendi ad non ſuam, præſumet enim meritò eſſe ſuam, imo ſi cum alia contraheret, majus eſſet periculum, ne priore Matrimonio valente poſteà cognoſceret non ſuam. Idem cenſet Spor. *n.*122. §.4. ſi ſit ex maleficio, quia malefici ſæpè quærunt tales conjuges tota vita affligere: hinc refert Schil. *à n.*99 non poſſe tranſiri ad ſecundas nuptias, neque in dubio, an impotentia talis accidentalis cœperit ante, an poſt Matrimonium, neque in dubio, an impotentia ſit naturalis vel accidentalis. Hæ omnes ſententiæ ſunt probabiles: notat tamen *Averſ.* quòd argumentum illud: *in dubio præſumi debet pro valore Matrimonii*, non videatur habere locum in hoc caſu, nam pro valore actus præſumendum eſt, quando actus poteſt habere effectum ſuum, tale autem Matrimonium cum impotentia antecedente contractum non poteſt habere effectum ſuum, id eſt, exercitium copulæ, & conſequenter non videtur pro eo præſumendum.

803 §.18. Quamvis uterque fateatur impotentiam etiam poſt inchoatum experimentum triennii, Sanch. *d.*108. & de Luca *de Matrim. d.9.* dicunt continuandum eſſe: Averſ. *q.13.ſ.5.* dicit poſſe procedi ad ſententiam ſeparationis, ſi per inſpectionem perſonarum peritarum ſimul cum confeſſione conjugum appareant ſigna probabilia impotentiæ, quæ ſuperari non poſſit: conſentiunt Leſſ. *in auct. v. Matrimonium, caſ.*11. & Jo. Sanch. *d.56.* Rectè tamen notant Panorm. & de Luca, *quod inſinuavi num.787. in fine*, quando impotentia eſt ex maleficio, maximè neceſſaria eſt triennii probatio abſque potentia hoc tempus abbreviandi, tum enim non conſtat de perpetuitate impotentiæ, cùm malitia dœmonis, & hominum ſit voluntaria, quæ poteſt deſinere; quid autem etiam poſt evolutum tempus triennii adhuc prærequiratur, antequàm ejuſmodi conjuges ſeparentur, videri poteſt ex Jure deductum apud Sanch. *d.*108. ubi inter cetera dicit requiri juramentum viri, quòd feriò tẽtarit copulam, & mulieris, quòd etiam conata ſit, nec impedierit: item jurare debent ex parte cujuslibet conjugis ſeptem propinqui, vel his deficientibus ſeptem vicini bonæ famæ, quòd credant conjuges verum affirmare: hæc juramenta ex præſcriptione conſuetudinis fiunt ſuper Crucem, cùm ex Jure communi fieri deberent ſuper Evangelia; & alterutro deficiente, ſententia pro diſſolutione Matrimonii nulla eſt. Et quando conſtat Matrimonium non potuiſſe per triennium conſummari, ordinariè poſteà amplius non poſſunt petere aut reddere debitum, quia tum cenſetur eſſe moralis certitudo, quòd non ſuperſit ſpes perficiendi

ciendi

ciendi copulam, ergo malè tentatur. Si tamen adhuc eſſet ſpes, poſſent pergere; Caj. Sanch *l.9 d.17. à n.20.*

Obji. Die uno ante trienniū abſolutum poteſt peti debitum, ergo etiam die uno poſt illud, quia tum ſpes perficiendi copulam non eſt notabiliter minor. R. Dici poteſt, quòd Jura tēpus determinatum ſtatuerint, & judicium de morali certitudine impotentiæ definiverint ad tale tempus, ne homines exponerentur perplexitatibus. Alii dicunt, quòd Eccleſia tum diſſolvat Matrimonium ratum, ſi fortè fuit validum, attamen ſub conditione, niſi poſteà innoteſcat fuiſſe potentiam. Sed, ſecundùm dicta, ſupponi debet nō eſſe amplius prudēt̄e ſpem perficiēdi copulā.

804 §.19. Si quis poſt experientiam triennii judicio Eccleſiæ declaratus ſit impotēs reſpectu unius, ideòque abſolutus ſit ab illo Matrimonio, & poſteà deprehendatur fuiſſe potens, v.g. per fornicationem cum alia ſimili, quamvis altera pars illud Matrimonium inivisset, & conſummaſſet, S. Th *in ſuppl.q.58. a.1. O.* Sāch *l.7.d.99.* Gob *t.9.n.430.* Boudevv *p.2.q.13.* Kugl *à n.2109.* abſolutè dicunt debere redire ad prius Matrimonium, quia jam innoteſcit fuiſſe validum. Cōtradicit abſolutè Pontius *l.7.c.65. n.6.* quia putat Eccleſiam pro tali caſu diſſolviſſe Matrimoniū illud tantum ratum. Av. *q.13 ſ.5.* diſtinguit, & tenet cum prima ſententia, ſi fuerit caſus impotentiæ naturalis, ita enim videtur decidi *c. Fraternitatis, de frigid. & malef.* è cōtrà, ſi fuerit caſus maleficii, oppoſitum videtur decidi *Cap. fin. 33.q.1.* nam dicitur, *etiamſi poſſibilitas concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt.* Ratio inſinuata eſt *n.790.* quia maleficium, quod per media ordinaria auferri non poteſt, ſed tantùm per voluntatem maleficorum, habetur tanquam impedimentum perpetuum, ergo ſicuti, licèt impedimentum de ſe perpetuū tolleretur per miraculum, non ideò ab initio valuiſſet Matrimonium, ita etiam hic. Et ideò, ſi propter impotentiam ex maleficio ſeparatio ſit facta poſt trienniū experientiæ, & alias probationes Juris, quamvis maleficiatus aliud Matrimonium ineat, ad quod ſit potens, non eſt reſtituendus, quia frequenter contigit maleficia perpetua fieri ad cauſandam impotētiam reſpectu certæ tantùm perſonæ, & non omnium, Sanch. *l.7.d.92.* Krim. *n.1311.* certum autem eſt, quòd impotentia perpetua antecedens, etiam reſpectiva tantum, dirimat, uti habet communis cum Kugl. *à n.2097.*

805 §.20. Si mulier de cujus impotentia dubitabatur, fuiſſet poſtmodum cognita à viro diſſimili, v.g. juniore, aut habentē corpus reſpectivè magis proportionatū, quamvis per copulam cum hoc ultimo reddita eſſet habilis etiam ad copulam cum primo, non ideò deberet reddi primo; ex eo enim non probatur, quod impotentia reſpectu prioris & alterius ſimilis non fuerit perpetua, Sanch. *l.7.d.93.n.12.* Schild. *n.98.* Krim. *n.1293.*

806 §.21. Si impotētia naturalis, quæ judicabatur eſſe perpetua, poſteà advertatur eſſe depulſa ſine vitæ periculo, ſine miraculo, ſine peccato, debet ſecundùm dicta *n.804.* rediri ad prius Matrimonium etiamſi bona fide initum, & conſummatum eſſet ſecundum, quia impotentia erat temporalis tantùm, ideòque primum Matrimonium fuit, & manet validum, ſecundum autem invalidum. Refertur quidem declaratio apud Pignat. *to.1. conſ. 146.* quæ videtur contraria, ſed vel ſupponitur, quòd mulier illa reſpectu primi tantùm mariti fuit ob arctitudinem perpetuò impotens, vel dicendum, quòd Eccleſia ex cauſis tum diſpenſavit in Matrimonio rato, ſecundùm dicta *à n.414.*

807 §.104. *Quam pœnam incurrat, qui contrahit ſciens habere impedimentum dirimens?* R. §.1. De hoc ita ſtatuitur *Clement. unica de Conſanguin. Eos, qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis vel affinitatis conſtitutione canonica interdictis, aut cum Monialibus contrahere matrimonialiter non verentur, nec non Religioſos, & Moniales & Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos Matrimonia contrahentes ... excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubjacere.* Et præcipitur locorum Ordinariis, ut tales denuncient, & donec ſatisfecerint, vitari curent. Et tamen pœna, cùm ſit odioſa, non extenditur ad alia impedimenta præter expreſſa, uti cum aliis notant Pont. Spor. Aver. *ſ.q.7.ſ.5.* Krim. *n.1239. & 2138.* incurritur autem pœna, quamvis Matrimonium non conſummetur.

808 §.2. Qui ſic contraxit bona fide, ſed re cognita manet in inceſtuoſo vel ſacrilego uſu Matrimonii, non incurrit eam pœnā, quia imponitur contrahenti, & extendenda non eſt, Krim. *nu. 1241.*

DUBIUM III.

809 *Quomodo Matrimonium invalidum ſit revalidandum?*

RESP. I. Si fuit invalidum propter conſenſum fictum, vel metu extortum, ſive ex una, ſive ex utraque parte, poteſt revalidari per quodcumque ſignum veri, & novi conſenſus; quia ſi altera tantùm pars fictè contraxit, conſenſus unius partis habitualiter permanſit, ergo accedente alterius conſenſu revalidatur, Sanch. *l.2.d.32.n.9.* Con. *d.24.dub.10. n.89.* Nav. Fill. Bon. &c. *Unde reſolves,*

I. Si metus vel defectus conſenſus fuerit alterius tantùm partis, curandum eſt, ut ea ſaltem novum, & liberum conſenſum eliciat, & externis ſignis procedat; alteri autem parti non opus eſt declarari, præſtari novum conſenſum ad valorem Matrimonii, Sanch. *num.10.* Kon. Bon. *p.9.* V. Meratium *d.7.ſ.15.n.4.*

II. Si uterq; fictè vel coactè conſenſerit, neceſſe eſt, ut uterque conſenſum renovet, & verbis exprimat, quia cùm utriuſque conſenſus planè nullus fuerit, æquè neceſſe eſt renovare, & declarare, ac ſi factum nunquam fuiſſet, Merat. *n.3.*

Reſp. II. Si invalidum fuit propter impedimentum conſanguinitatis v.g. vel aliud ſimile occultum dirimens, tunc eo per diſpenſationem vel aliter ſublato, atque ita perſonis ad contrahendum habilitatis, requiritur novus utriuſque conſenſus, ſigno externo expreſſus: & quidem, ut probabilius docet Sanch. *d.36.* abſolutus & independens ab antiquo. Ratio, quia neutrius cōſenſus antiquus fuit legitimus, cùm non caderet in legitimam materiam. *Unde reſolves,*

Si in tali caſu altera pars ſit ignara impedimenti, vel dubitetur, an ſciat, illa ſuaviter inducenda eſt ad novum cōſenſū abſolutè præſtandum, dicendo, v.g. *Si mihi non nupſiſſes, nōne modò nuberes?* vel *Angor ſcrupulis de Matrimonii noſtri valore, ideoque renovemus conſenſum.* Quod ſi fiat, ſufficere (præſertim ſi ſequatur affectu maritali copula) docet Quintan. *in append. l.7.d.ult.* Quòd ſi autem periculum ſit, ne pars illud impedimentum ignorans detrectet, & ſcandala graveſque moleſtiæ timeantur, licebit uti ſententia contraria, quæ docet ſufficere, ut ſola pars impedimenti conſcia conſenſū renovet, & alteri declaret, Sāch. *l.2.d.26. & l.8.d.34.n.61.* Leſ. *l.2.c.17.* Kon. *d.24.dub.10.* & Fill. *n.25. &c.* Dian. *p.4.t.4.R.49.*

Reſp. III. Ut Matrimonium invalidum, quod coram teſtibus, & Parocho eſt celebratum, revalidetur, non opus eſt denuò coram Parocho, & teſtibus iniri, ſi impedimētum ſit occultum; ſecus ſi ſit notum, quia prius Matrimoniū præſumptione Eccleſiæ cenſetur validum, non autem poſterius, Navar. Sanch. *l.2.d.37.* Kon. *dub.4.* Rogin. *l.31.n.183.* Fill. *n.93.*

ADDENDA.

QUæſt. 105. *Quid circa hanc revalidationem ſit præterea notandum?* R. §.1. Si tantùm unus conjugum non fuiſſet baptizatus, idque certum eſſet, poſſunt ab invicem recedere, aut ſi velint eſſe conjuges, debent poſt Baptiſmum renovare conſenſum, uti ſi Matrimonium non valuiſſet ex alio certo defectu vel impedimento, nam Baptiſmus prærequiritur ad valorem Sacramenti, ſecundùm dicta *l.6.p.1.n.165.* Si dubitetur de Baptiſmo, tenentur permanere in Matrimonio, & ſic ſe habere, uti in alio dubio ſuperveniente, Comit. Gob. *in exper. tr.2. à n.464.674.* & colligitur ex dictis *à n.297.* 810

811 §.2. S. Th. *in 4. diſt. 29. ar. 3. q.2. ad 2.* S. Bonav. *ibid. n.13.* Nav. Gutt. Henr. Rodriq. Dian. Con. Bon. Sanch. & alii cum Buſem. Av. *q.3 ſ.6. & q.11 ſ.4.* Kugl. *à n.590.* valdè probabiliter dicunt, ſi unus fictè conſenſerit, ſufficere; ſi hic ſolus poſteà eliciat verum cōſenſum etiam internum tantùm, quod de Luca ad Trid. *diſc.26.n.32.* affirmat, etiāſi per procuratores contraxiſſent, quia quamvis in contractibus mutuis & onerofis, quādo inter conſenſum unius, & alterius intercedit multum temporis, non cenſeatur manere virtualiter conſenſus primi contrahentis, ſed renovari debeat, uti cum aliis docet Sanch. *l.2.d.32.n.7.* rectè tamē excipit *n.12, & 14.* cum Lug. *in Reſp. mor. l.3.d.16.n.31.* Matrimonium, & profeſſionem Religioſam: cùm enim conjux ſemper tractet alterum ut conjugem, aut Religio ut Religioſum, cēſetur ſemper permanere prior conſenſus. Oppoſitum etiam probabiliter tenent Scot. Felin. Ledeſ. Comit. Engel. *de divor. §.1.n.3.* Pōt. *l.4.c.24.* Maſt. *n.39.* Krim. *à n.530.* Caſtr. *d.3.p.7.§.1.* Gob. *t.9.n.414.* dicentes utrumq; debere renovare conſenſū, quia deceptus non conſentiebat, niſi alter etiam ſeriò conſentiret; hinc dato, quòd conſenſus decepti perſeveret moraliter, tamen non videtur poſſe conſtituere Matrimonium, quia erat irritus, tum ob rationem datam, tum quia erat acceptatio corporis non traditi, ſed tantùm fictè oblati: præterea conſenſus ille decepti fuit cum errore perſonæ, putavit enim alterum eſſe habilem, & tamen Jure naturæ ob defectum voluntatis erat inhabilis, ergo talis conſenſus non conſtituet unquam Matrimonium, quod enim à principio nullum eſt, tempore non convaleſcit; & conſequēter opus erit conjugem certiorem facere de nullitate Matrimonii, ut ſic de novo conſentiat, aliàs ſemper cenſebitur in priori tantū conſenſu, qui invalidus erat, permanere, & ea præſumpto illius valore operari, uti *n.814.* dicetur. Atq; ita reſpondiſſe *Clem. VIII.* teſtantur Comit. *l.1.q.120.* & Pont. *l.4.c.24. & 25.n.12. Conf.* nam ſi uterq; fictè conſenſiſſet, requireretur novus utriuſq; conſenſus, uti fatetur Sanch. *n.11.* ergo ſimiliter in noſtro caſu. *Nec obſtat,* quòd dixi *l.4.n.31.* nempè in profeſſio religioſa, quæ ex defectu conſenſus in profitente, invalida fuerat, revalidetur, ſufficere, quòd hic clàm jam ponat ſuum conſenſum, nam ibidem dedi rationē diſparitatis, quia Eccleſia vel Pontif. ſupplet conſenſum, & acceptationē Ordinis, uti ſufficienter colligimus ex *c. Significantem, 11. de Regularibus,* & ex *c.1.§. Quod ſi, de Regul. in 6.* conſenſum autem & acceptationem alterius contrahentis Matrimonium, nemo poteſt ſupplere.

812 §.3. Krim. *à n.* 540. putat, ſi conſenſus mutuus ſit præſtitus coram Parocho, & teſtibus, quamvis contrahentes fuerint impediti, v.g. per ignorantiam conſanguinitatem, hac diſpenſatione ſine ullo novo conſenſu convaleſcere Matrimonium, ſicuti ſi defectu ætatis fuiſſet invalidum obtenta ætate hoc ipſo convaleſceret, quia priores illi conſenſus erant tantùm extrinſecè invalidi, intrinſecè autem erant veri conſenſus, quantum eſt de ſe, conſtituentes contractum: ſatis autem eſt tales veros conſenſus exiſtere habitualiter, uti patet in duobus per procuratores, etiam quando dormiunt, contrahentibus. Oppoſitum tenendum eſt, quia conſenſus illi non erant in ſe legitimi, ſed reipſa irriti, quamvis id ab extrinſeco proveniret, ergo quamvis illi conſenſus permaneant habitualiter, nunquam conſtituent Matrimonium: aliud eſt de conſenſibus contrahentium per procuratores, hi enim ab initio erant legitimi, & validi.

813 §.4. Si etiam bona fide contraxerint cum impedimento, de quo unus tantùm eorum reſciat, non ſufficit, quòd hic renovet conſenſum, ſed debet etiam alter renovare, quia prior cõſenſus ex parte utriuſque fuit nullus, cùm eſſet inter habiles, communis cum Averſ. *q.* 11. *ſ.*4. Ex quo patet diſparitas quoad primam ſententiam *n.*811. relatam, nam ſecundùm AA. illos, conſenſus alterius, qui non finxit, erat legitimus, reſpectu perſonarum habilium, cum nullo impedimento tenerentur, uti ſupponitur.

814 §.5. Etiam ſuppoſito, quòd opus ſit ex utraque parte renovari conſenſum, putant Krim. *à nn.* 546. *&* 2346. Sot. Rodriq. Henriq. non eſſe opus, ut præcedat notitia vel ſuſpicio abſoluta de nullitate prioris Matrimonii, quia cum perſuaſione illa, quòd fuerit validum, ſtare poteſt intentio revalidandi, ſi fortè ex latente cauſa fuiſſet invalidum. E contrà Sanch. Pont. Caſtr. *d.*2. *p.*7. §.2. *n.*3. Gob. *in Quint. tr.*5. *c.*37. *n.*141. & alii dicunt neceſſe eſſe, ut uterque fiat certior de nullitate prioris ſui conſenſus, tum quia in litteris diſpenſationis additur, *ut dicto conjuge certiorato de nullitate prioris conſenſus, &c. diſpenſes*; tum maximè, quia, inquit Paulus Leonis *in Praxi ad litteras Pænitentiariæ p.*2. *pag.*251. ſi v.g. mulier perſeverans in ignorãtia prioris invaliditatis de novo conſentiat, conſentit ex errore, vultque tantùm firmare, quod putat ante factum eſſe, atque ita putans ſe conſentire in maritum ſic jam anteà ſuum, errat in ſubſtantia. Putarunt quidem *Nav.* & alii ſatis eſſe, ſi alter conjux conſcius impedimenti dicat, *ſuſpicor ex aliqua cauſa te non eſſe uxorem meam, ideò ob pacem conſcientiæ meæ rogo te, ut ſi, & quantùm opus eſt, denuò nos habeamus pro conjugibus*: ſed contrà eſt, quia ſuſpicio affert dubietatẽ tantùm, & non tollit ignorantiam nec errorem, neque facit certiorem. Putarunt etiam Caj. Sot. aliique multi cum Sanch. *l.*2. *d.*36. *n.*5. ſatis eſſe, ſi conjux conſcius roget, an ita amet ſe, ut jam conſentiat in maritum accipere, ſicuti ſi eſſet libera, tumque ambo conſentiant, ſed obſtant eædem rationes, ideòque neceſſe eſt, ut conſenſus, qui nunc præbetur, ſit independens à priori, unde in rigore non eſt ſatis, ſi adducantur ad hoc, ut dicant: ſi non eſſes mea vel meus, jam *vellem* te habere, ſic enim reipſa tantùm dicerent, ſe eſſe habituros novum cõſenſum, inferrent priorem non voluiſſe; ſed requiritur, ut independenter à priore conſenſu dicant, & ideò te jam *volo*, quia ad valorem requiritur conſenſus de præſenti, Pont. Averſ. *q.* 11. *ſ.*4. Ratio reflexa hujus rigoris eſt, quia hic agitur de valore Sacramenti, & relatæ opiniones *Nav. Cajet. Sanch. Krim.* in primis ſunt dubiæ tantùm probabilitatis, ergo nulla eis accedit certitudo ex diſpenſatione Eccleſiæ. Deinde licèt eſſent certò probabiles, tamen non ſunt certæ, & hic agitur de valore conſenſus, quem Eccleſia ſupplere non poteſt, ergo ſi iſtæ ſententiæ uſurpentur, Sacramentum exponitur periculo nullitatis, ergo praxis earum opinionum damnata eſt ab *Inn. XI. in* 1. *propoſ.* Ita Card. *in* 2. *criſi diſſ.*2. *à n.*679. Excipiunt Leſſ. *verb. Matr. caſ.*3. Gob. *in Exp. t.*10. *n.*414. *&* *in Quint. t.*5. *c.*37. *n.*134. aliique communiter caſum extremæ neceſſitatis, ſi v.g. mulier periclitaretur de vita, aut ſi eſſet periculum graviſſimi mali, inquit Card. *n.*681. talis enim neceſſitas videtur ſalvare reverentiam Sacramenti, ideòque illam non videtur comprehendere damnatio. Et hoc conforme eſt dictis *l.*6. *p.*1. *n.*110. imò ſi plus fieri non poſſit, putant aliqui AA. cum Tiburt. Nav. *in manud. ad praxin. p.*2. *c.*3. in tali graviſſima neceſſitate per actum conjugalem, quem petit conjux impedimentũ ignorans, cenſeri poſſe revalidari Matrimonium. Sed ſive hos caſus comprehendat damnatio, ſive non, quoad rem ipſam, in his omnibus adhuc contradicit Aver. *ſ.*5. quia talis alius modus, aut etiam ſimplex copula non neceſſariò habet adjunctum novum, & abſolutum conſenſum de preſenti. Denique notant rectè *Sanch. Carden.* & alii communiter non eſſe opus, ut in ſpecie dicatur, quale fuerit impedimentum, ſed ſatis eſſe dicere aliquid defuiſſe, aut ſi conjux impedimenti conſcius dicat ſe conſenſum non habuiſſe: conſenſus enim invalidus reipſa non fuit cõſenſus, cùm fuerit nullus ſive irritus.

815 §.6. Quamvis contradicant Guti. Comit. *l.*1. *q.*120. Lug. *in Reſp. mor. l.*6. *d.*2. *n.*3. Pon. *l.*5. *c.*6. *à n.*6. tamen multi docent eſſe moraliter certum, Caſtr. *d.*3. *p.*7. §.3. *n.*2. dicit eſſe in conſcientia ſecurum, Kugl. *n.*891. tutum, quòd Matrimonium coram Parocho, & teſtibus invalidè contractum, vel ob defectum conſenſus, vel ob aliud impedimentum, poſteà obtenta diſpenſatione impedimenti poſſit revalidari privatim ſine Parocho & teſtibus, quia Pontifices, & Cardinales declarant ſic eſſe faciendum, uti teſtatur Card. *in* 2. *criſi d. à n.* 667. ſicque etiam practicat *S. Pænitentiaria* quando diſpenſat. Deinde certum eſt *Trid.* ideò requirere Parochum, & teſtes, ut vitentur gravia peccata ſcandali aliaque mala naſcentia ex clandeſtinis Matrimoniis, quæ certum eſt non naſci, quando Matrimonium ſemel fuit contractum in facie Eccleſiæ, ergo certum videtur rationem, & finem *Tridentini* non extendi ad hunc caſum, uti pluribus evincit VVex *p.*5. *tr.*2. *contr.*6. Et ideò etiam abſolutè hanc ſententiam tenent ut veram Nav. Piaſec. Zoeſ. Laym. & alii apud VVex *n.* 17. Item Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 32. *n.*157. Leſſ. *in auct. v. Matrimonium, caſ.*6. Mattr. *n.*45. Pyrrh. Corr. *l.*7. *c.*7. §. *Matrimonium*, Gob. *tr.*10. *n.*415. Spor. *n.*271. Kri. *à n.*536. Kugl. *à n.*885. & conſentit Gorm. *de Sacram. n.*325. pro caſu neceſſitatis. Et cùm hæc ſententia ſit certò probabilis, ut cum AA. graviſſimis tenet Averſ. *q.* 11. *ſ.*5. ſecundùm Regulam datam *l.*6. *p.*1. *à n.* 117. *&* *hic n.* 40. ſi fortè vera non eſſet, Eccleſia pro tali caſu diſpenſat, ſive ſupplet aſſiſtentiam Parochi, & teſtium: Declarationes autem, quas in contrarium afferunt Adverſarii, rectè explicant Averſa *ſupr.* & Pign. *T.* 8. *conſul.* 27. Extendunt hæc Con. *d.* 24. *dub.* 10. Tamb. *l.*8. *t.*4. *c.*7. §.7. Gob. & alii ad caſum, quo Parochus vel teſtis ſcivíſſet ſubeſſe impedimentum, quia adhuc teſtari poſſunt contractum eſſe externe initum ſecundùm præſcriptum *Trid.* nec ad eos ſpectat teſtari de valore, qui pendet à multis, quæ ipſis ſunt incognita, ſic enim reſcire non poſſunt de conſenſu interno. Sed in hoc probabilius contradicunt Aver. Kugler *n.*884. & alii, quia tum coram facie Eccleſiæ non conſtaret de validitate, ſed potiùs de nullitate talis Matrimonii. Et conſequenter etiam, ſi ſit prudens periculum, ne impedimentum aliquando innoteſcat, quamvis eſſet notum ex ſola conceſſione ſacramentali, deberet cum venia pœnitentis Matrimonium revalidari coram Parocho, & teſtibus, uti tenent Henr. Sanch. Rebel. Hurt. Laym. Caſtr. *nn.*3. Herin. *d.*5. *n.*27. Kugler. & certum eſſe dicit Spor. *p.*4. *c.*2. *ſ.*2 *n.*462. deberetque diſpenſationis renovatæque Matrimonii teſtimonium aſſervari, ne poſteà, ſi erumpat, conjuges cenſeantur invalidè contraxiſſe, & proles in foro externo habeantur illegitimæ. Hinc rectè notat Averſ. *q.*4. *ſ.*6 & Dicaſt. *d.*11. *n.*99. ſi impedimentum eſſet notorium, multò magis deberet revalidationem fieri coram Parocho & teſtibus. Et quamvis *Pignat.* dicat etiam præmittendas eſſe proclamationes, tamen pro his meritò petenda, & concedenda eſt diſpenſatio.

§.7. Quando in reſcripto diſpenſationis expreſſè ponitur, ut 816 inter ſe publicè, & ſervata forma *Trid.* cõtrahant; multi tenent, tum ſaltem eſſe ſemper neceſſe, ut iterum fiat coram Parocho & teſtibus, quia Pontifex ſub ea conditione & modo diſpenſat. Negant ideo eſſe neceſſe Sanch. Pont. Pyrrh. Corr. Krim. *n.*539. quia plus non videtur velle Pontifex, quàm ut ſemel ſit factum publicè, & juxta formam *Trid.* ſive prima, ſive ſecunda vice.

*Q.*106. *An Confeſſarius advertens Matrimonium eſſe nullum teneatur ſtatim admonere, ut abſtineant ab ejus uſu?* Reſp. Hoc reſolutum eſt hic *à n.*540. & etiam *lib.*6. *p.*2. *à n.* 1758. 817

DUBIUM IV.

A quo, & ob quam cauſam poſſit diſpenſari in impedimentis Matrimonii? 818

RESP. I. Papa non poteſt diſpenſare in impedimentis Jure naturę vel divino dirimentibus, niſi ex ſpeciali conceſſione, in iis verò, quę Jure Eccleſiaſtico dirimunt, poteſt: Ratio prioris, quia inferior nõ diſpenſat in lege Superioris, nec homo in lege naturæ. Addidi, *niſi ex ſpeciali*, quia ſic Pontifex (non tamen Epiſcopus) poteſt Matrimonium ratum diſſolvere, ex juſta cauſa, Sanch. Ledeſm. Præp. *q.*5. *d.*8. Dian. *p.*8. *t.*1. *R.*52. *&* 93. Ratio poſterioris, quia Pontifex talia impedimenta inducit, ergo etiam poteſt tollere, & quidem ſolus. *Unde reſolves*,

I. Epiſcopus in impedimentis dirimentibus Matrimonium jam cõtractum non poteſt ordinario Jure diſpenſare, niſi ex tacita conceſſione in caſu neceſſitatis, quando ſequentia cõcurrũt. 1. Ut defectus ſit diſpẽſabilis. 2. Ut ſit occultus, id eſt, nõ ſit notorius ſeu divulgatus. 3 Ut ex altera parte ſaltẽ Matrimoniũ bona fide ſit cõntractũ. 4. Ut non ſit facilis acceſſus ad Papam. Ita commun. Sanch. Kon. Perez *d.*43. *ſ.*6. Quando autem contractũ eſt ex diſpenſatione ſubreptitia, non poteſt Epiſcopus ſua diſpenſatione priorem confirmare, Dian. *p.*9. *t.*7. *R.*40. ex Præp. Perez, &c. In impedimentis verò dirimentibus Matrimonii nondum cõtracti videtur nunquam poſſe: imò nec Legatus à latere, niſi ex ſpeciali facultate; Laym. *lib.* 5. *tr.*10. *p.*4. *c.*6. *&* *l.*1. *tr.*4. *c.*22. Bon. *q.*3. *p.*15. *&c.* contra quos Dian. *p.*8. *t.*3. *R.*80. cum Præp. Villal. & Eſcob. *de leg. Ex.* 14. *c.* 4. putat Epiſcopũ id poſſe aliquando in caſu raro, & ex cauſa maximè urgente, ſi omnibus tentatis judicetur neceſſarium eſſe ad vitandam gravem infamiam vel grave ſcandalum cui aliter occurri non poſſet, idque ex tacita Papæ licentia.

Reſp.II. In impedimentis non dirimentibus poſſunt Epiſcopi diſpenſare univerſaliter. Quod addo, quia excipiuntur illa, quæ Jure naturali, & divino impediunt, ut votum caſtitatis abſolutū & perfectum, Bon. *q.3. p.15.* ex Nav. Sanc. &c. & ſponſalia priora, ut habet Tann. *d.8.q.4.d.2.n.30.* ex Sanc. *l.7.d.17.n.8.* Idem habet Fill. *t.10.p.2.c.10.n.306.* Laym. *c.15. n.2. ſub finem*. Similiter Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimentis, quæ Matrimonio ſuperveniunt, & impediunt petitionem debiti, v.g. cognationis ſpiritualis vel affinitatis, Bon. *l.c.* ex Sanch. *l.8.d.12.n.16.* Fill. *l.c.* Ubi excipit inceſtum commiſſum (Matrimonio conſummato,) cum conſanguineis uxoris, in iis, qui non ſunt juvenes.

Reſp.III. Poſſunt etiam Confeſſarii Regulares approbati, de licentia tamen ſuorum Provincialium, diſpenſare ad petendum debitum conjugale, propter cognitionem cōſanguinei conjugis in ſecundo gradu, ut Rodr. *q. Regularium to.1.q. 63.a.1.* nullo modo tamen in impedimento ipſo. V. Perez *d. 44.ſ.7.n.13.* Dixi, *Provincialium*: quia quod Mol. Leon. &c. volunt, Cōfeſſarios Societatis JESU habere omnes hanc facultatē immediatè à P. Generali, id refutat Dian. *p.3.t.2.R.14.*

Reſp.IV. Ut licitè diſpenſetur in impedimentis dirimentibus, requiritur juſta cauſa, qualis ſecundum Fill. *c.8.* eſt, v.gr. extinctio magnæ litis vel odii inter agnatos. 2. Ablatio ſcandali. 3. Inæqualitas Matrimonii, niſi conſanguineis vel affinibus nubatur. 4. Defectus dotis competentis. 5. Conſervatio facultatum in eadem cognatione. 6. Merita petentis diſpenſationem. Plures vid. apud Sanch. *d.19.* Kon. *d.33.* Hurt. *26.* Perez *ſ.5.* ubi notat, 1. Quantò gradus conſanguinitatis vel affinitatis eſt propinquior, tātò requiri cauſam graviorem. 2. Sæpè plures aggregatas cauſas ſufficere, quarum ſingulæ non ſufficerent. Vid. etiam Dian. *p.8.tr.3.R.93.*

Reſp.V. Si quis dubitet, an habeat impedimentum dirimens, v.g. contrahendi Matrimonium cum certa perſona, & adhibita diligentia ſufficienti non poſſit intelligere veritatem, probabile eſt poſſe eum ea contrahere ſine diſpenſatione, (niſi tamen præſumptio aliqua ſtet pro impedimento) quia poſſeſſio ſtat pro libertate cōtrahendi, Sanch. Sanctius, Franc. Lug. Bardi *d.6.s.11.p.7.§.11.* contra Laym. & Palaum.

ADDENDA.

819 **Q**Uæſt.107. *Quid in genere notandum ſit circa diſpenſationes, & præcipuè matrimoniales?* R. Multa de diſpenſatione dixi *l.1.n.796. & ſeqq.* quæ hic ſupponi debent: quandoq; tamen hic ad illa remittam, ſed prius adde ſequentia. §.1. Ad omnem diſpenſationem, ut licita ſit, requiritur cauſa aliqua, etiamſi Papa det circa legem propriam, uti rectè cum communi Sperell. *dec.109.* Hinc eſt celebre dictum S. Bern. *de Conſid. l. 3. circa finem*: *Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt: ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt; utilitas dico communis, non propria: nam cùm nihil horum eſt, non plane fidelis diſpenſatio, ſed crudelis eſt diſſipatio.* Et S. Th. 2.2 *q.88.a.12.O.* ait: *omnis diſpenſatio petita à Prælato debet fieri ad honorem Chriſti, in cujus perſona diſpenſat, & ad utilitatem Eccleſiæ, quæ eſt ejus corpus.* Et ideò aliqui Toto *diſpenſare* derivant à *bis penſare*, quia fieri debet maturè, & conſultò. Hinc, quando in Matrimonialibus dicitur peti diſpenſatio *ſine cauſa* non eſt ſenſus, quòd nulla omnino ſit cauſa; ſed quòd petentes nolint cauſā aperire: hinc dicitur eos petere *ex certis rationabilibus cauſis animos oratorum moventibus*, & pro juſtificāda reticētia cauſæ ſuæ potiùs offerunt mulctam pecuniariam ad ſublevandas neceſſitates Eccleſiæ. Et in hoc caſu executor diſpenſationis non debet inquirere in has cauſas, ſed tantùm examinare, an reliqua narrata verificentur, uti rectè Sanch. *l.8.d.35.n.24.* Krim. *à n.2105.* Roſa *de execut. lit. Apoſt. p.1.c.12.n.23.*

820 §.2. Sperell. *n.27.* ex Jure, & Authoribus deducit quindecim cauſas, quæ diſpenſationem juſtificant, & ſunt. 1. Perſonarum numerus. 2. Prærogativa meritorum. 3. Ætas tenera vel provecta. 4. Locus. 5. Tempus. 6. Pietas. 7. Utilitas populi. 8. Religio. 9. Utilitas Eccleſiæ. 10. Neceſſitas. 11. Scandalum. 12. Eventus rei. 13. Majus bonum, vel majoris mali vitatio. 14. Futurum inde bonum. 15. Miſericordia. De cauſis ſpecialibus diſpenſandi in hoc vel illo impedimento, aliqua addam *à n.898.*

821 §.3. Si quis Papa inferior in impedimentis diſpenſet abſque vera, & ſufficienti cauſa, vel abſque cauſæ cognitione, ſaltem extrajudicialiter, diſpenſatio eſt invalida; quia impedimenta ſunt leges Superioris, circa quas inferior non poteſt, niſi ex cauſis, quas probari, & examinari vult Superior, non aliter concedens diſpenſandi poteſtatem, cōmunis cum Sperel. *à n.10. & 34.*

822 §.4. Si jus concedens diſpenſationem, expreſſerit rationem diſpenſationis, poteſtas diſpenſandi extēditur ad alium caſum, in quo tenet illa ratio expreſſa; nec tum propriè fit extenſio, ſed caſus iſte alius ex tacita mente diſpenſantis includitur in altero, ratio enim allata decidit omnes caſus, in quibus illa reperiatur, Gob. Abb. Sanch. & alii cum Sperell. *dec.112.*

823 §.5. Diſpenſatio trahitur ad neceſſariò, & de ſe connexa, ſine quibus habere non poſſet effectum, uti habet communis cum Sanch. *l.8.d.1.* Sperell. *dec.112. à n.17.* alioquin cenſeretur fruſtraneè data. Hoc non obſtante, ſublato per diſpenſationem uno impedimento remanet aliud, quia non ſunt neceſſariò & de ſe connexa, hinc tot requiruntur diſpenſationes, quot ſunt impedimenta, Gonz. *ad Reg.8. Cancell.* Gob. *n.97.* Sperell. *n.24.*

§.6. Ordinariè diſpenſari poteſt cum abſente, cùm diſpenſatio non ſpectet ad forum Pœnitentiæ, ſed ſit actus juriſdictionis, quæ manet circa abſentem: & ita declaraſſe Sacram Congr. dicit Pignat. *T.1. conſult.20.n.9.* An hoc etiam teneat, quando in diſpenſatione additur, *pro foro conſcientiæ, vel in foro Pœnitentiæ*, dicetur *n.956.* 824

Q.108. Quid præterea ſit notandum circa poteſtatem Papæ in diſpenſando quoad impedimenta Matrimonii? R. §.1. Putarunt *Ang. Henriq.* & alii Papam ex conceſſione Dei poſſe diſpēſare in omnibus planè impedimentis, etiam de Jure naturæ dirimentibus; ſed contradicunt communiſſimè omnes cum Sanch. *l.8.d.6.* & Av. *q.19.ſ.1.* quia nullum fundamentum habemus talem conceſſionem aſſerendi; imò probabilius dicitur, nequidem Deum directè, & propriè diſpenſare poſſe in lege naturæ, uti cum communi Suar. *de legib. l.2 c.14.n.5.* talia enim nō ideò mala ſunt, quia prohibentur, ſed ideo prohibentur, quia in ſe & neceſſario mala ſunt; poteſt tamen Deus mutare materiam aut circumſtātias, & ita facere, ut aliquid nō ſit ampliùs de Jure naturæ. 825

§.2. Papam poſſe ex conceſſione divina propriè diſpenſare in aliquibus impedimētis, quæ ſunt Juris divini poſitivi, docet cum aliis Sanch. *l.8. d.6.* è cōtrà poſſe tantùm authenticè declarare Deum hic, & nunc permittere agi præter legem ſuam, docent alii, nec videtur eſſe quæſtio, niſi de nomine, de qua videri poſſunt plura apud Caſtr. *tr.3.d.6.p.3.* & Krim. *à n.2020.* Poſſe autem Papam omnem, per ſe loquendo, in Papalibus & quorumcunq; Conciliorum ac Canonum legibus diſpenſare, habet communiſſima, cùm ſit ſupra omnia Concilia, & ſupremus ipſe Legiſlator: quod verum eſt etiam de lege humana ab aliquo Apoſtolo lata, quia Papa eſt legitimus Petri ſucceſſor, & paris cum eo authoritatis, Suar. *de leg. l.10.c.14.* aliiq; cum Krim. *n.2030.* Quandonam inferior diſpenſare poſſit in lege Superioris, dictum eſt *l.1.n.796.* poteſtque videri etiam Krim. *à n.2034.* 826

§.3. Hæc 4. impedimenta ſunt de Jure naturæ, ſaltem reſpectu humanæ poteſtatis indiſpenſabilia, ideoque etiam in infidelium Matrimoniis habent locum. 1. Error in perſona. 2. Impotentia perpetua. 3. Conſanguinitas primi gradus in linea recta. 4. Ligamen in actuali Matrimonio. Cetera ſunt diſpenſabilia, neq; habent locum in Matrimoniis infidelium, qui non obligantur Jure Eccleſiaſtico, Sanch. *l.8.d.6.n.13.* *Dixi* 1. reſpectu humanæ poteſtatis quia manet controverſia, an Deus non poſſit ita mutare vel ponere circumſtantias, ut in aliquibus diſpenſare poſſet, uti certum eſt poſſe plures uxores uni viro permittere. *Dixi* 2. in linea recta, nam *n.611.* retuli multos, qui dicunt conſanguinitatem in 1. gradu lineæ tranſverſæ inter fratrem, & ſororem eſſe tantùm Juris poſitivi divini, & Eccleſiaſtici. Inter eos autem, qui admittunt eſſe Juris naturæ, aliqui putarunt diſpenſari poſſe in eo à Papa, ſi ita poſtularet neceſſitas regni aliàs interituri, ſed meliùs contradicunt alii cum Sanch. *l.8.d.6.n.10.* fatendum tamen eſt id fore licitum, ſi aliàs genus humanum interiret; nam ideò licuit Matrimonium inter proles Adami; quo caſu retuli aliquos *n.610.* qui dicunt etiam tum fore licitū inter patrē & filiā, licèt cōſanguinei ſint in primo gradu lineæ rectæ. 827

§.4. Quamvis 24. Authores magni nominis, quos referunt Sanch. *l.7.d.52.n.5.* & Card. *in 1. criſi d.11.n.153.* dicant, quòd omnes gradus conſanguinitatis, & affinitatis dirimant Matrimonium Jure naturæ, adeòque in eis nequidem Papam diſpenſare poſſe, tamen rectè dicit Sanch. *num.6.* ſententiam illam non eſſe tolerandam, nam licet ſint aliquo modo de Jure naturali quaſi ſecundariò, in quantum natura dictat erga omnes conſanguineos, & affines ſervandam eſſe honeſtatem, ne jungantur copula, tamen jus naturæ non dictat id eſſe indiſpenſabile in ordine ad Matrimonium, patetque Eccleſiam in pleriſque diſpenſare. Et ſecundùm hactenus dicta primus gradus affinitatis, & ſecundus conſanguinitatis ſunt impedimenta Juris poſitivi tantùm, ideòque poteſt Papa in illis diſpenſare, quamvis in una perſona concurrant, diſpenſaruntq; aliquandò, ut teſtantur Lug. *in Reſp. mor. l.1. dub.43. & dub.40. nu.29.* Gob. *tr.9.n.609. & 610.* Unde AA. 30. & plures, quos referunt Sanch. *l.7.d.66.n.5.* & Dian. *p.4.tr.4. R.93.* dicunt Papam diſpenſare poſſe cum ſocero, ut ducat uxorem filii ſui mortui, quamvis plures numero, & authoritate majores apud Sanch. & Dian. id negent. Lugo *in Reſp. Moral. lib.1. dub.40.* dicit, extraordinariam cauſam requiri ad diſpenſationem talem, nec expedire, ut fiat, ob dubium, an non ſit contra Jus naturæ, in multis enim locis Scripturæ copula ſoceri cum nuru ſtatuitur punienda veluti alia crimina Jure naturæ illicita, & aliqua Concilia Provincialia rejiciūt ea Matrimonia etiam inter infideles velut irrita, ideòque nullus unquam Pontifex ſic diſpenſavit. 828

§.5. S. Anton. Caj. Dur. Scot. Suar. innumerique alii cum Sāch. *l.8.d.8.n.6.* Mend. *diſſ.12.n.37.* Maſtr. *n.116.* Kugl. *n.1662.* 829

doceut

docent Pontificem poſſe, & reipſa diſpenſaſſe aliquandò cũ Religioſo profeſſo ad cõtrahendum Matrimonium, & hoc eſt cõforme dictis *n.* 583. quod etiam docuit aliquando S. Th. licèt 2. 2. *q.* 88. *a.* 11. *in O.* ſententiam illam revocet, & eum *Sylv.* dicat fieri non poſſe, eò quòd continentia videatur eſſe de eſſentia Ordinis religioſi, ſed reſpondetur, imprimis probabile eſſe, ſecundùm dicta *l.* 4. *n.* 3. quòd votum caſtitatis cõjugalis eum debito aliquandò abſtinendi ab uxoribus, ſufficiat ad ſtatum religioſum. Deinde dato, quòd non ſufficiat, ſed nunc ſaltem poſt *Conc. Later. & Trid.* de quibus dixi, requiratur abſoluta caſtitas, hoc nõ obſtante poteſt Pontifex facere, ut talis diſpenſatus deſinat eſſe Religioſus, quia eſſe Religioſum non habetur per caractererem indelebilem, ſed per voluntatem Eccleſiæ, quæ revocari poteſt, & ſicuti talibus votis addidit ſolemnitatẽ, ita poteſt tollere, uti rectè Krim. *à n.* 452. *&* 2158. ad eum modum, quo locus aliquis ex voluntate Eccleſiæ ſacer, poteſt per ejuſdẽ Eccleſiæ volũtatem fieri profanus; ſi autem talis homo deſinat eſſe Religioſus, nõ eſt ratio, cur nõ poſſit validè inire Matrimoniũ, cùm illud, per ſe loquendo, validè ineat ligatus voto ſimplici caſtitatis. Et ex his cadunt omnia, quæ habet Gonet *hic d.* 9. *a.* 2. poſſuntque videri fusè ſoluta apud Kugl. *à n.* 1661.

830 §. 6. Circa diſpenſationem in gradibus prohibitis iterum refero hìc verba Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 5. *de ref. matr.* quæ occaſione alia etiã retuli *n.* 498. *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis cõſequendæ careat: idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm Matrimonium contrahere ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quòd ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis. Non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cujus ſalubria præcepta temerè contempſit. Si verò ſolemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod ſubeſſe poſtea cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo, & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis Matrimoniis vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel rarò, idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

831 §. 7. Putant Henr. aliique cum Gob. *a.* 678. circa iſta verba, *niſi inter magnos Principes*, praxin eſſe, ut hoc extendatur ad omnes perſonas principaliores, adeòque ad omnes valdè potentes, & divites, imò ad omnes nobiles, ſufficitque ad nobilem, quòd ſolus pater ſit nobilis, non tamen, ſi ſola mater, Sanch. *l.* 8. *d.* 19. *n.* 6. Ut autem quis dicatur eſſe ex honeſta familia, ſatis eſt, ſi familia nulla turpitudinis nota laboret. Addunt Nav. Sanc. *n.* 3. ea prohibitione diſpenſandi in ſecundo gradu, intelligitur tantùm de conſanguinitate & affinitate ex copula licita, non autem ex fornicatione, uti nec de publica honeſtate.

832 *Q.* 109. *Quid notandum ſit circa facultates, quas habere ſolent Nuntii Apoſtolici, etiam circa impedimenta Matrimonii?* Reſp. Ut ſciatur in quibus communiter recurri poſſit ad Nunciaturam, circa annum 1680. Nuntio Colonienſi concedebantur ſequentes Facultates. 1. Abſolvendi ab hæreſi & apoſtaſia à fide, & à ſchiſmate, quoſcumque etiam Eccleſiaſticos, tam ſæculares, quàm regulares, non tamen eos, qui ex locis fuerint, ubi Sanctum Officium exercetur, niſi in locis Miſſionum, in quibus impunè graſſantur hæreſes, deliquerint: nec illos, qui judicialiter abjuraverint, niſi iſti nati ſint, ubi impunè graſſantur hæreſes, & poſt judicialem abjurationem illuc reverſi in hæreſin fuerint relapſi, & hos in foro conſcientiæ tantùm.

2. Tenendi & legendi libros prohibitos hæreticorum, ad effectum eos impugnandi, & alios quomodolibet prohibitos, præter opera Caroli Molinæi, & Nicolai Machiavelli, ac libros de aſtrologia judiciaria principaliter, aut incidenter, vel aliàs quovis modo de ea tractantes, ita tamen, ut libri ex illis Provinciis non efferantur.

3. Diſpenſandi in 3. & 4. ſimplici, & mixto tantùm cum pauperibus in contrahendis, in contractis verò cum hæreticis converſis (quamvis pauperes non ſint) etiam in ſecundo ſimplici & mixto: & in his caſibus prolem ſuſceptam declarandi legitimam, dummodò in ſecundo non attingat primum gradum.

4. Diſpenſandi ſuper impedimento publicæ honeſtatis juſtitiæ ex ſponſalibus proveniente.

5. Diſpenſandi ſuper impedimẽto criminis, neutro tamen cõjuge machinante, ac reſtituendi jus petendi debitum amiſſum.

6. Diſpenſandi in impedimento cognationis ſpiritualis, præterquàm inter levantem, & levatum.

7. Hæ verò matrimoniales diſpenſationes videlicet 3. 4. 5. & 6. non concedantur, niſi cum clauſula, dummodò mulier rapta non fuerit, & ſi rapta fuerit, in poteſtate raptoris non reperiatur, & in diſpenſationibus hujuſmodi declaretur illas expreſsè concedi tanquam à Sedis Apoſtolicæ delegato, ad quem effectum etiam tenor hujuſmodi facultatum inſeratur, cum expreſſione temporis, ad quod fuerint conceſſæ, aliàs nullæ ſint.

8. Diſpenſandi & commutandi vota ſimplicia in alia opera, exceptis votis Caſtitatis, & Religionis.

9. Diſpenſandi in irregularitatibus ex delicto, occulto tantùm provenientibus, excepta ea, quæ ex homicidio voluntario contrahitur.

10. Abſolvendi ab omnibus caſibus reſervatis etiam in Bulla Cœnæ Domini, in locis tamen, ubi impunè graſſantur hæreſes.

11. Delegandi ſimplicibus Sacerdotibus poteſtatem benedicendi paramenta, & alia utenſilia ad Sacrificium Miſſæ neceſſaria, ubi non intervenit ſacra Unctio, & reconciliandi Eccleſias pollutas aqua ab Epiſcopo benedicta, & in caſu neceſſitatis etiam aqua ab Epiſcopo non benedicta.

12. Communicandi has facultates in totum vel in partem, prout opus eſſe ſecundùm ejus conſcientiam judicaverit, Sacerdotibus idoneis in converſione animarum laborantibus in locis tamen hæreticorum, ubi prohibetur exercitium catholicæ religionis.

13. Utẽdi eiſdẽ facultatibus in locis Nũtiaturæ ſuæ tantùm.

14. Et præfatæ facultates gratis, & ſine ulla mercede exerceantur, duraturæ, quouſque munere Nuntii Apoſtolici in Colonia fungetur.

Eidem Nuntio per alias Litteras etiam conceſſæ erant ſequentes, quas continuata ſerie numerorum hìc paucis referam.

15. Quoſcunque Clericos illarum partium pro neceſſitate dictarum Eccleſiarum, & arctatos requiſita habentes promovendi ad omnes Ordines titulo Patrimonii vel Beneficiorum ſeu Miſſionis, etiam extra tempora, ac interſtitiis non ſervatis, etiamſi in ſuſcepto Ordine, antequàm ad alium promoveantur, ſe non exercuerint.

16. Ubi penuria piſcium eſt, etiam tempore Quadrageſimæ diſpenſandi in eſu ovorum, lacticiniorum & carnium.

17. Abſolvendi ſimoniacos in foro conſcientiæ, dimiſſis per eos Beneficiis, & rebus per ſimoniam obtentis.

18. Quoſcumq; ſæculares, & Regulares in dignitate Eccleſiaſtica cõſtitutos deputandi, qui benedicant Eccleſias, cœmeteria, altaria, campanas, & alia utenſilia Miſſæ, etiam in quibus ſacra unctio adhibetur, aqua & oleis ab aliquo Epiſcopo benedictis.

19. Cum pauperibus catholicis diſpenſandi in ſecundo cum tertio gradu, item in ſecundo ſimplici affinitatis ex actu fornicario, pro contractis & contrahendis Matrimoniis.

20. Per ſe ipſum vel alium viſitandi quaſcunque Eccleſias, Monaſteria, & loca ſæcularia, & Regularia etiam mendicantium, & quomodocunque exempta, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta, vel quocunque alio privilegio ſuffulta: Perſonas omnes Sæculares, & Regulares etiam exemptas, quoties videbitur: Et in illorum ſtatum, mores, diſciplinam in capite, & membris inquirendi, reformandi, mutandi, corrigendi.

21. Contra inobedientes, falſarios, uſurarios, raptores, incendiarios & alios criminoſos etiam exemptos, eorumque fautores, receptores cujuſcumque dignitatis, ordinis, vel conditionis, per viam accuſationis vel denuntiationis, aut ex officio ſimpliciter, ſine ſtrepitu judicii inquirendi, & procedendi, reoſque pronunciandi.

22. Horum criminum, item matrimoniales, & quaſcunque alias cauſas Eccleſiaſticas vel appellationes admittendi, attamen ſine præjudicio Ordinariorum, quoad cauſas beneficiales in prima inſtantia; pronunciandi in illis etiam ſummariè, ſimpliciter, ſine ſtrepitu, ſola facti veritate inſpecta.

23. Cauſas ejuſmodi aliis delegandi: ferendi quaslibet cenſuras & pœnas contra inobedientes &c. apponendi interdictum Eccleſiaſticum.

24. Juramenta quæcumque ad effectum agendi dumtaxat quibuslibet relaxandi.

25. Quoſcunque à quibuſcunq; cenſuris, & pœnis ſimpliciter vel ad cautelam, prout Juris fuerit, abſolvendi. Etiam abſolvendi ab excommunicatione, aliiſque ſententiis, cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, & temporalibus, quas ideò incurrerint.

26. Quæcunque Beneficia Eccleſiaſtica ſimplicia extra Metropolitanas, Cathedrales, & Collegiatas Eccleſias, per obitum illorum ultimorum poſſeſſorum extra Romanam Curiam vacantia, conferendi, dummodò illa aliàs, quàm ratione menſium Apoſtolicorum reſervata non fuerint.

27. Concedendi, ut bona immobilia Beneficiorum in emphyteuſim, ſed non ultra tres generationes, ſub annuo canone non excedente ſummam quinque ducatorum, in evidentem ipſorum Beneficiorum utilitatem alienentur, & permutentur.

28. Concedendi monitorias, & pœnales litteras contra ignotos malefactores, aut conſcios revelare differentes.

29. Omnibus Chriſti fidelibus pium opus exercentibus centum aut plurium dierum citra annum Indulgentias concedendi. Verè pœnitentibus confeſſis, & communicantibus, qui ſæculares vel regulares Eccleſias aut capellas in una vel duabus anni feſtivitatibus viſitaverint, & pro unione Chriſtianorum Principum, fidei Catholicæ propagatione preces fuderint, pro tali die ſeptem annorum, & totidem quadragenarum.

30. Concedendi, ut tempore interdicti Apoſtolici in aliquo loco privatim, & januis clauſis celebretur in familiæ præſentia.

31. Committendi has facultates in toto vel in parte. *Sequentes præterea facultates ſunt à ſacra Pœnitentiaria extraordinariè,*

nario, & pro foro conſcientiæ conceſſa duobus Nuntiis Apoſtolicis pro tempore durantis ſuæ Nuntiaturæ.

32. Abſolvendi à cenſuris contra duellantes inflictis, tam in caſibus publicis quàm privatis, etiam cum facultate ſubdelegandi uni vel pluribus prudentibus Confeſſariis, & approbatis ab ordinario.

33. Item à cenſuris inflictis contra injicientes manus violentas in clericos vel Presbyteros, dummodò non ſit ſecuta mors vel mutilatio vel fractio oſſium, tam in caſibus publicis quàm privatis, ſecuta tamen partis ſatisfactione, cum obligatione parendi ſententiæ ſive ordinationi Ordinarii loci, ubi ſecutum fuerit delictum, ſub pœna reincidentiæ in eaſdem cenſuras, ſi ſatisfacere, & reſpectivè parere contempſerint.

34. In caſibus tantùm occultis diſpenſandi cū eis, qui jus petendi debitū conjugale amiſerant ob affinitatem ſupervenientē, cum gravi pœnitentia ſalutari, remota occaſione peccandi cum uxoris ſeu mariti conſanguinea vel conſanguineo reſpectivè.

35. Diſpenſandi ad petendum debitum conjugale cum iis, qui voto ſimplici caſtitatis adſtricti, tranſgrediendo ipſum votum, Matrimonium contraxerunt, cùm pœnitentia ſalutari, & obligatione ſervandi votum excepto uſu Matrimonii, & idem votum ſervandi mortuo ſeu mortua conjuge.

36. Diſpenſandi ſuper impedimento occulto affinitatis provenientc ex copula illicita in primo, vel in primo, & ſecundo, & ſecundo tantùm gradu, quando agitur de Matrimonio jam contracto, ac etiam contrahendo, dummodò immineat periculum ſcandali, nec poſſit diſpenſatio à *S. Pœnitentiaria* expectari, cum gravi pœnitentia ſalutari, & remota occaſione peccandi cum conſanguinea vel conſanguineo putatæ ſeu putati conjugis, cum qua ſeu quo ante Matrimonium peccaverat, renovato conſenſu ita cautè, ut Rei ſeu reæ delictum nuſquam detegatur.

37. Abſolvendi Religioſos cujuſcunque Ordinis, etiam à cenſuris, & caſibus Superioribus ſuis reſervatis, in caſibus tamen occultis: & cum illis diſpenſandi ſuper irregularitate ex violatione cenſurarum contracta, & quoad fugitivos, & apoſtatas, etiam abſolvendi ad reincidentiam, donec redierint ad ſuam Religionem, præſcripto eiſdem congruenti termino ad redeundum vel reincidendum: prohibito eiſdem exercitio ſuorum Ordinum uſque ad reditum.

38. Nuntiatura Colonienſis complectitur Colonienſes, Moguntinenſes, Trevirenſes, Argentinenſes, Spirenſes, VVormatienſes, Monaſterienſes, Oſnabrugenſes, Paderbonenſes, Leodienſes, Luxemburgenſes, & Rhenanas partes, cæteraſque Germaniæ inferioris, & Duci Clivenſi, & Juliacenſi ſubjectas Provincias, Ducatus, civitates, & loca omnia huc pertinentia.

833 *Q. 110. Quid addendum ſit circa facultates ordinarias, quas habent Epiſcopi vel alii ad diſpenſandum in impedimentis Matrimonii?* R. §. 1. Sperell. *dec.* 110. *à nu.* 3. fusè refert ſententiam eorum, qui dicunt Epiſcopos diſpenſare poſſe circa canones omnes, niſi ubi ipſis à Jure vel Papa expreſsè prohibetur, tum quia, per ſe loquendo, id poſſunt pro ſua, quod Papa poteſt pro tota Eccleſia, tum etiam quia Apoſtoli hoc potuerunt. Apoſtolus enim 1. *ad Corinth.* 5. *v.* 12. dicit, *omnia mihi licent;* Epiſcopi autem ſic ſunt etiam in poteſtate ſucceſſores Apoſtolorum, ſicuti Papa eſt ſucceſſor Petri. E contrà *à n.* 26. etiam fusè refert ſententiam aliorum, qui dicunt Epiſcopos non poſſe, niſi quod ipſis poſitivè permittitur per Jus vel per Papam, tum quia poteſtatem ſuam habent mediante Eccleſia vel Papa, uti cum communiori dixi *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1551. tum quia Jura, & Pontifices eis expreſsè præcipiunt, ut canones obſervent, tum denique, quia inferior non poteſt circa legem Superioris, niſi quod hic permittit. Et quamvis *Sperell.* videatur inclinare in primam ſententiam, tamen ſecunda eſt inter Theologos cum Krim. *à n.* 2034. longè communior, & probabilior, ideóque *in dec.* 112. *n.* 33. notat etiam *Sperell.* quamvis Epiſcopus diſpenſare poſſit in lege Synodali ſuæ diœceſis, attamen non poſſe in lege Concilii principalis, quia hoc Concilium eſt ſupra Epiſcopum; probatque idem adductis Juribus etiam de Archiepiſcopis, Krim. *à n.* 2031. Idem *in dec.* 111. ſaltem hoc defendit abſolutè *Sperell.* quòd Epiſcopus circa adulterium, & omnia delicta adulterio minora ſemper diſpenſare poſſit, niſi ſpecialiter id reperiatur prohibitum, uti habetur *cap. At ſi Clerici, §. de adult. de judic.* Poſteà tamen *à n.* 46. addit multas limitationes, & ſublimitationes. E contrà quòd circa delicta adulterio majora diſpenſare non poſſit Epiſcopus, niſi in caſibus à Jure expreſsè permiſſis, habetur eodem *cap. At ſi*, & fusè deducit Sperell. *dec.* 112. *à n.* 1. Quæ autem delicta ſint majora adulterio, explicat *dec.* 116. *à num.* 32. ubi probat uſuram, & perjurium eſſe minora.

834 §. 2. Quando *impersonaliter* Lex Pontificia concedit poteſtatem diſpenſandi, v. g. dicendo, *diſpenſetur*, *diſpenſari poſſit*, tum poteſtas cenſetur conceſſa Epiſcopo, uti ex Jure & AA. probant Sanch. *l.* 8. *d.* 5. Pont. *l.* 8. *c.* 6. *n.* 6. Sperell. *dec.* 112. *à nu.* 41. Pontifex enim non indiget tali permiſſione, ſed alius; & ideò putant Cov. Sanch. Krim. *n.* 2039. idem valere etiam, ſi lex Concilii alicujus ita loquatur, quamvis in hoc contradicant alii cum Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 83. *à num.* 23. Quòd ſi aliquid in Canonibus vel Conciliis ſtatuatur ſub veniali tantùm, vel ſub conſilio, cenſetur Epiſcopo conceſſa facultas in eo diſpenſandi pro exigentia rei, & ſubditorum bono, hinc univerſaliter docent Sanch. Salas, Krim. *nu.* 2040. ſi apud Religioſos Regulæ Fundatoris vel Congregationis non obligent ſub culpa, poſſe Superiores ſubordinatos in eis diſpenſare.

§. 3. Epiſcopus diſpenſare poteſt poſt contractum Matrimonium pro foro conſcientiæ tantùm, ſi concurrant iſta. 1. Si Matrimonium ſit publicum. 2. Si impedimentum ſit occultum. 3. Si initum ſit bona fide, ſive cum ignorantia impedimenti. 4. Si in ſeparatione eſſet ſcandalū. 5. Si non ſit facilis aditus ad Papam, ob paupertatem vel aliam cauſam, vel certè ad periculum peccatorum in tanta dilatione, quia intereà non abſtinebunt ab uſu putati Matrimonii: ita Nav. Angl. Sylv. Henr. Sot. Tab. Arm. Cucus, Spin. B. Led. Capuan. Rodr. Anton. Gomez, Lop. Vival. Sanch. *l.* 2. *d.* 40. *n.* 3. Cov. Regin. Fill. Vaſq. Rebel. Caſtr. Salas, G. Hurt. Card. *in* 1. *criſi*, *d.* 79. *n.* 2. & alii propè innumeri cum Kugler *n.* 2125. Et rationes dabuntur *n.* 838. Poteſt autem hoc Epiſcopus etiam in 1. gradu affinitatis, v. g. ſi ſponſus ante Matrimonium cognoverit ſororem ſponſæ. Tenentque plerique cum Sanch. Krim. *n.* 2050. Kugl. *n.* 2136. contra Garc. & Averſ. *qu.* 10. *ſ.* 2. ſufficere, ſi alteruter proceſſerat bona fide cum ignorantia impedimenti, quia huic non debet præjudicare malitia alterius. Et illi, qui mala fide contraxerit, communiter jubetur imponi gravia ſatisfactio in confeſſione, v. g. ut ad medium annum omni menſe confiteatur, & communicet, ac iiſdem diebus oret Roſarium. Putatque Sanch. *l.* 2. *d.* 40. *n.* 4. ſufficere ignorantiam etiam craſſam, quia *Trid.* dicit, *qui præſumpſerit*: & licèt v. gr. cognita eſſet conſanguinitas, ſi tamen non fuit notum, quòd impediret, non impeditur bona fides, Kugl. *num.* 2137. Quòd ſi uterque contraxiſſet mala fide, quamvis *Henr.* & alii pauci putent id adhuc poſſe Epiſcopum in caſu neceſſitatis, faveatque Kugl. *n.* 2137. citans etiam alios, tamen abſolutè negandum eſt cum communi, propter Trid. *ſ.* 24. *de ref. Matr. c.* 5. ubi tales excludit à ſpe diſpenſationis, uti & illos, qui etiam cum ignorantia impedimenti contraxerunt neglectis ſolemnitatibus; dicit autem *neglectis*, & non, ſi v. g. proclamationes juſtè vel de licentia Superioris ſint omiſſæ, uti habet Averſ. *q.* 19. *ſ.* 2. *§. Quinto*, & notavi *n.* 499. Addunt aliqui cum Perez, Gob. *n.* 580. 590. & alii apud Kugl. *n.* 2125. *ſub fin.* quamvis impedimentum eſſet publicè notum, ſi tamen ſeparatio fieri non poſſet ſine gravi damno, poſſe Epiſcopum diſpenſare, uti & tum, ſi ob paupertatem nequeat adiri Papa, vel dari expenſæ pro diſpenſatione, & tamen ſeparari non poſſint ſine infamia vel ingenti difficultate. 835

836 §. 4. Univerſaliter loquendo tunc cenſetur eſſe neceſſitas, in qua diſpenſare poſſit Epiſcopus, ſi conjuges etiam divites nequeant abſq; gravi incommodo vel ſcandalo ſeparari, ſi autem maneant conjuncti, donec Papa vel delegatus ejus diſpēſet, verſabuntur in periculo incontinentiæ: ita Authores aliqui apud Kugl. *ſuprà*. Tum autem non cenſentur poſſe adire Papam vel ejus delegatum, quando obſtat eorum paupertas, Gob. *n.* 578.

837 §. 5. Dubitatum eſt, 1. an ſi uterque conjux ſit in bona fide, cauſa ſufficiens non recurrendi ad Papam per litteras ſit impedire fornicationes materiales, adeóque tum poſſit diſpenſare Epiſcopus? 2. An concurentibus illis, quæ relata ſunt, Epiſcopus poſſit diſpenſare etiam in quocumq; impedimento, & gradu, qui Juris naturalis non eſt? 3. An etiam in impedimento criminis, ſecuto per machinationem homicidio? R. *Ad* 1. Non videri cauſam ſufficientem, aliàs fruſtrà addita eſſet illa conditio, ſi non ſit facilis recurſus ad Papam, cùm ſemper ſit periculum fornicationis ſaltem materialis. *Ad* 2. Poſſe, niſi aliundè ſpecialiter ipſi reſtringatur poteſtas. *Ad* 3. Pro hoc caſu videtur reſtricta poteſtas tam Nuntii Apoſtolici, quàm Epiſcoporum; nam in facultatibus ordinariis Nuntii, & extraordinariis Epiſcopi expreſsè ſic habetur: *Diſpenſandi ſuper impedimenta criminis, neutro tamen conjugum machinante, ac reſtituendi jus petendi debitum amiſſum.* Ex quibus verbis ultimis patet, quòd etiam de Matrimoniis contractis ſit ſermo, ergo cùm circa Matrimonia contracta non habeant poteſtatem niſi tacitam ex conceſſione Papæ, & Papa hic non taceat, ſed abſolutè dicat, ſi alteruter machinatus ſit, non poſſe diſpenſare, facultas videtur quoad illud impedimentum reſtricta.

§. 6. Etiam ante contractum Matrimonium poteſt Epiſcopus in impedimentis Jure humano ſtatutis diſpenſare, quando eſt urgentiſſima neceſſitas ſalutis animæ, & non eſt aditus ad Papam, vel eſt periculum in mora, ob periculum incontinentiæ, vel alterius gravis mali ſpiritualis, Vaſq. Salas, Præpoſ. Sanch. Caſtrop. G. Hurt. Reginal. Pont. Bonac. Villal. Baſſæus, Sylvius, Barboſa, Victorellus, Malfeſius, Dian. Leander, Homob. Cornejo, Machado, Candidus, Gorm. *de Sacram.* *n.* 325. Card. ſuprà *nu.* 4. qui dicit eſſe ſententiam ſecuriſſimam, & moraliter certam, quod iterum docet *in* 2. *criſi*, *diſſ.* 2. *à n.* 636. Kugl. *n.* 2134. vocans probabiliſſimam & ſecuram ſententiam, & pro hac referens adhuc plures Authores. Et ita declaraſſe *Sixtum V.* teſtatur Pyrrhus Corr. quem retuli *lib.* 6. *par.* 1. *nu.* 117. nam poſſe Epiſcopum diſpenſare in legibus Pontificiis 838

in ca-

Digitized by Google

in caſibus urgentis neceſſitatis, maximè pro bono ſalutis ani-
marum, quando non datur aditus ad Pontificem, vel eſt pericu-
lum in mora, habet communis, & recepta Theologorum ac Ca-
noniſtarum ſententia, quorum octodecim refert Sanch. ſuprà,
ad quos accedunt Suar. Vaſq. Salas, Baldel. Caſtrop. Reg. Tapia,
Pont. Bon. Barb. Sperel. *dec.* 112. *à n.* 51. & alii plures cum Averſ.
q. 19. *ſ.* 2. *§. Concedendum*, & Card. *ſuprà*. *Probatur* 1, quia non
eſt credibile intentionem Pontificis eſſe, quòd ſibi in tali caſu
cum diſpendio boni communis animarum velit reſervare pote-
ſtatem à Christo in bonum commune animarum conceſſam, &
cùm tot graviſſimi DD. communiter ita interpretentur mentem
Pontificis, eſt moraliter certum, hic locum habere ſaltem epii-
kiam. *Prob.* 2. poteſt Epiſcopus diſpenſare in Matrimonio con-
tracto, uti Authores ſuprà relati teſtantur, ergo etiam in con-
trahendo, cùm ſit utrobique eadem cauſa, poſſitque eſſe ſimilis
neceſſitas maximè cùm Matrimonium ſic invalidè contractum
nõ ſit reipſa contractum, quia fuit irritum, ideóque ſit prius re-
ctè contrahendum. *Prob.* 3. Certum eſt, quòd conſuetudo det
juriſdictionem, uti Jura expreſsè dicunt, quæ retuli *l.* 6. *par.* 1. *n.*
117. adducitque etiam Kugl. *n.* 2134. Item certum eſt, quòd lex
aliter non obliget, quàm prout eam communis ſenſus, & uſus
interpretatur, atqui etiam certum eſt, quòd Epiſcopi in tali ca-
ſu ſoleant diſpenſare, cenſentque omnes communiter id eos
poſſe, neque hoc ignoratur à Summis Pontificibus, uti teſtan-
tur plurimi apud *Card. & Kugl.* ergo. *Prob.* 4. Poteſtas diſpen-
ſandi in impedimentis Matrimonii etiam de Jure præſcribitur
ſpatio 40. annorum etiam abſque titulo, ſi nempè concurrant
paupertas, ob quam non liceat recurrere Romam, & gravis cau-
ſa, ob quam moraliter non poſſit negari jam vel differri diſpen-
ſatio: nam bona fide præſumi poteſt Principem in talibus cir-
cumſtantiis conſentire, cùm ſecundùm dicta, mens ipſius non
ſit, ut reſervatio poteſtatis cedat in detrimentum animarum,
Leſſ. *in auct. v. Matr. caſ.* 9. Gob. *n.* 596. praxin autem ſic diſpen-
ſandi habent Epiſcopi ultra 40. annos, ergo. Et hæc extendunt
Sanch. & Averſa etiam ad caſum, quo contractui laborarent
duplici impedimento, quia neceſſitas manet eadem, ſive ſit
unum, ſive plura impedimenta. Et univerſim docent *Suar.
Sanch. Salas, & Caſtr.* & Canoniſtæ communiter cum Sperell.
à n. 47. & 72. Epiſcopum poſſe diſpenſare in caſibus extraordi-
nariis, quando neceſſitas urget, & eſt periculum in mora, cum
impotentia adeundi Superiorem, uti ſi naſcerentur gravia ſcan-
dala, inimicitiæ, infamia: ac conſentiunt Barb. & Krim. *num.*
2045. ſi ſit caſus, in quo Papa ex juſtis cauſis diſpenſare ſoleat.
Ideóque etiam Pign. *to.* 3. *conſ.* 33. docet Epiſcopum potuiſſe diſ-
penſare ſaltem ſub onere poſteà id ſignificandi Papæ, ut ſic ſal-
vetur honor nobilium conjugum vel familiarum, cùm eorum
unus periclitaretur de vita. Et ſimili ratione multi, quos retu-
li *l.* 3. *p.* 1. *n.* 563. dicunt Epiſcopum quandoque diſpenſare poſſe
in votis perpetuæ caſtitatis aut Religionis, quæ alioqui reſer-
vantur Papæ. Et ratio horum omnium à priori eſt, quia pro
ejuſmodi graviſſimis caſibus prudenter præſumitur Papam cõ-
ſentire propter bonum commune. Imò putat cum aliis Gob.
tr. 9. *n.* 574. ſi votum caſtitatis vel Religionis emiſſum ſit ex me-
tu injuſto gravi aut levi, item ſi obſtrictus tali voto puellam
imprægnarit, quam ducere vellet, antequàm pariat, & careat pe-
cuniis ad impetrandam diſpenſationem, aut non pateat facilis
Romam aditus, tum etiam poſſe diſpenſare Epiſcopum.

839 §. 7. Si caſus patiatur moram, & Nuntius Apoſtolicus ha-
beat à Sacra Pœnitentiaria ſpecialem facultatem, quam ab ea
non habet Epiſcopus, recurrendum eſt ad Nuntium: nam ideò
pro tali caſu datur talis ſpecialis facultas Nuntio, ut ſit in par-
tibus, qui diſpenſet, cùm ſit facilis recurſus ad Nuntium, uti
ſupponitur; pro ſola autem neceſſitate poteſt diſpenſare Epiſ-
copus non habens aliundè ſpecialem facultatem; ſi tamen etiam
Nuntius careat ſpeciali facultate ad aliquid, Epiſcopus poteſt
idem, quod Nuntius, nec opus eſt ad hunc recurrere, ita quoad
utramque partem Sanch. *l.* 2. *d.* 40. *n.* 8. & *l.* 8. *d.* 9. *n.* 25. Averſ. *qu.*
19. *ſ.* 2. *§. ult.* Tamb. Perez, Gob. Spor. Kugl. *n.* 2125.

840 §. 8. Si Epiſcopus ex præſumpta licentia Papæ diſpenſaturus
in aliquo impedimento ſit certus eſſe aliquam cauſam diſpen-
ſandi, ſed dubitet, an ſit ſufficiens, probabile eſt poſſe diſpen-
ſare ſecundùm dicta *l.* 1. *n.* 804. ubi addidi, quid faciendum ſit,
ſi poſteà reſciatur cauſam diſpenſandi non fuiſſe ſufficientem,
aut etiam ſi nunc dubitetur, an adſit ulla cauſa diſpenſandi:
imò Dian. *p.* 4. *t.* 3. *R.* 44. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 33. *n.* 26. Spe-
rell. *n.* 54. abſolutè dicunt, etiamſi dubitetur, an ſit magna neceſ-
ſitas, vel an talis diſpenſandi cauſa hic & nunc ſit juſta. Et ſal-
tem in dubio, an caſus indigeat diſpenſatione, tum poſſe diſpẽ-
ſare Epiſcopum docet Krim. *n.* 2043. quia reſervatio poteſtatis
diſpenſandi eſt odioſa, & meritò præſumimus Eccleſiam non
reſervare diſpenſationem caſus dubii, ſed tantùm certi, hinc
poſſe Epiſcopum diſpenſare cum illis, qui ſunt propè ætatem
requiſitam, & de quibus dubitatur, an malitia ſuppleat ætatem,
docent Barb. *de jure Eccl. l.* 1. *c.* 11. *n.* 187. Krim. *n.* 2184.

841 §. 9. Poteſt Epiſcopus, ſaltem ex conſuetudine, diſpenſare
ad petendum debitum cum conjugato, qui poſt Matrimonium
contraxit impedimentum ſpiritualis cognationis vel affinitatis,
Sanch. *l.* 8. *d.* 6. Quod extendit *Caſtrop.* etiam ad eum, qui emiſſo
abſolvo voto caſtitatis contraxit Matrimonium, Krim. *n.* 2060.
& *addit* 2127. ſimiliter poſſe Epiſcopum diſpenſare cum con-
jugibus, qui ex mutuo conſenſu voverunt caſtitatem conju-
galem, ſi etiam mutuò ſibi hoc remittant.

§. 10. Epiſcopus, ubi poteſt, plerumque tenetur ſaltem ex 842
charitate ſub mortali ita diſpenſare pro bono ſalutis animarum,
Card. *in* 1. *criſi d.* 79. *n.* 27. Ratio eſt, quia ſecundùm dicta *l.* 2. *n.*
174. quivis paſtor, quo nomine etiam venit Epiſcopus, tenetur
cum graviſſimo etiam ſuo diſpendio ſuccurrere ſubdito in gra-
vi neceſſitate ſpirituali conſtituto, qualis neceſſitas hic eſt, uti
conſtat ex dictis *n.* 175. Et quæ hic dico, confirmabuntur ex di-
cendis *n.* 905. & 907.

§. 11. Si diſpenſavit Epiſcopus, pro quo erat cõmunis error 843
cum titulo colorato, quòd diſpenſare poſſet, quamvis non po-
tuerit, valet diſpenſatio per *legem Barbarius*, *ff. de off. præt.* quia
ſecundùm dicta *l.* 6. *p.* 1. *à nu.* 112. & dicenda hic *nu.* 896. Eccleſia
ſupplet: è contrà, ſi fuit tantùm error in Epiſcopo diſpenſan-
te, non valet diſpenſatio, Bardi *de conſc. diſcept.* 6. *cap.* 5. *§.* 5. Et
idem dicit Sanch. *in Decal. l.* 4. *c.* 44. *nu.* 10. ſi dubium fuerit, an
cauſa allata vel ſubiacita fuerit finalis an impulſiva, & poſteà
reſciatur fuiſſe finalem, quia cùm talia non ſpectent ad poteſta-
tem Superioris, quæ in bonum Eccleſiæ amplè interpretanda
eſſet, ſed tantùm ſpectent ad voluntatem Superioris, qui inten-
tionem habet diſpenſandi ſecundùm veritatem, quæ ſibi pro-
ponitur, hinc ſi deeſt veritas, invalida eſt diſpenſatio. Conſe-
quenter ſi Epiſcopus habens poteſtatem diſpenſandi cum ſolis
pauperibus, per errorem putarit ſe diſpenſare poſſe etiam cum
divitibus, aut ſi per errorem privatum putarit hos eſſe paupe-
res, qui tales non erant, quamvis Gob. *tr.* 9. *nu.* 663. putet talem
diſpenſationem valere, eò quòd facultates diſpenſandi com-
mittantur Epiſcopo uſuro pro ſua prudentia, qua utitur pru-
denter ita opinans, quamvis reipſa fallatur, tamen oppoſitum
videtur tenendum, quia Papa non conceſſerat facultatem niſi
ad diſpenſandum cum verè pauperibus, nec aliundè ſuppletur
talis poteſtas diſpenſandi cum reipſa divitibus. Neque talis fa-
cultas conceditur ſub conditione, *ſi prudenter judicet eſſe pau-
peres*, ſed ſub conditione, *ſi verè pauperes ſint*. Quòd ſi Epiſ-
copus putarit ſe certum, quòd eſſent pauperes, & tamen reipſa
non eſſent tales, adhuc videtur probabilius ob rationem jam
datam, quòd non valeat diſpenſatio.

§. 12. Huc pertinet ſolutio ſequẽtis caſus: Titius conſangui- 844
neus Cajæ in 3. gradu petit diſpenſationem ab Ordinario, qui
putans ſe poſſe, diſpenſavit: non poterat autem cum divitibus,
quales erant Titius & Caja, Matrimoniũ ex hac diſpenſatione,
bona fide initur in facie Eccleſiæ, pluribus annis conviviunt, &
ſuſcitant proles, poſt plures annos reſcit Titius Ordinarium nõ
potuiſſe diſpenſare cũ divitibus: *Quæritur*, an jam non poſſit
Ordinarius diſpenſare in illo impedimento, olim quidem pu-
blico, nunc autẽ occulto, quia omnes jam judicant bene diſpen-
ſatos fuiſſe, & per diſpenſationem ſublatũ fuiſſe impedimentũ.
R. Ordinarius poteſt diſpenſare in impedimẽto occulto, quan-
do Matrimoniũ eſt publicum & bona fide contractum, Sanc. *l.*
2. *de Matr. d.* 40. *n.* 3. & 4. addens *n.* 5. diſpenſare poſſe, etiamſi di-
vites ſint: idem habent alii apud Sanch. & apud Tamb. *l.* 8. *t.* 2. *c.*
4. Pont. Averſ. Perez, Caſtr. Hoc autem impedimentũ, quamvis
in ſe fuerit publicũ, jam tamen eſt occultum in ratione impedi-
menti, nam nunc de illo nõ conſtat, nec moraliter conſtare po-
teſt: tum enim impedimentum cenſetur occultum, quando pu-
blicè creditur legitima diſpenſatio eſſe obtenta, uti expreſſè Pla-
tel. *p.* 5. *n.* 184. hoc autem hic publicè creditur, ergo. Et ita
ſenſerunt Doctores de Facultate, & alii Coloniæ anno 1711.

§. 13. Quando Epiſcopus diſpenſat in caſibus occultis ex ta- 845
cita conceſſione Papæ, hoc tantùm juvat pro foro conſcientiæ,
quia ſi impedimentum fieret publicum, & Epiſcopi ſequentes
nollent credere diſpenſationem interveniſſe, poſſent ratione
ſcandali imperare ſeparationem. De cætero ſi ſaltem poſteà ſub-
ſequatur Matrimonium, etiam per diſpenſationem occultam,
proles reipſa legitimantur per hoc ſubſequens Matrimonium.

Q. 111 *Quaſnam extraordinarias facultates, præſertim* 846
*in impedimentis Matrimonii, habere ſoleant à Sede Apoſtolica
Epiſcopi in Germania?* R. §. 1. Habent multas ex illis, quas *nu.*
832. dixi conceſſas eſſe Nuntiis Apoſtolicis, non tamen omnes.
Communiter dantur, prout ſequitur:

1. Abſolvendi ab hæreſi, & apoſtaſia à fide, & à ſchiſmate
quoſcumque etiam Eccleſiaſticos tam ſæculares, quàm regula-
res, non tamen eos, qui ex locis fuerint, ubi Sanctum Offi-
cium exercetur, niſi in locis Miſſionum, in quibus impunè
graſſantur hæreſes, deliquerint; nec illos, qui judicialiter ab-
juraverint, niſi iſti nati ſint, ubi impunè graſſantur hæreſes &
poſt judicialem abjurationem illuc reverſi in hæreſin fuerint
relapſi, & hos in foro conſcientiæ tantùm.

2. Tenendi & legendi libros prohibitos hæreticorum, ad ef-
fectum eos impugnandi, & alios quomodolibet prohibitos,
præter opera Caroli Molinæi, & Nicolai Machiavelli, & li-
bros

Digitized by Google

bros de aſtrologia judiciaria principaliter, aut incidenter, vel aliàs quovis modo de ea tractantes, ita tamen, ut libri &c. illis Provinciis non efferantur.

3. Diſpenſandi in 3. & 4. ſimplici, & mixto tantùm cum pauperibus in contrahendis, in contractis verò cũ hæreticis converſis etiam in 2. ſimplici & mixto, dummodò nullo modo attingat gradũ, & in his caſibus prolem ſuſceptam declarandi legitimam.

4. Diſpenſandi ſuper impedimento publicæ honeſtatis juſtitiæ ex ſponſalibus proveniente.

5. Diſpenſandi ſuper impedimẽto criminis, neutro tamen cõjugum machinante, ac reſtituendi jus petendi debitũ amiſſum.

6. Diſpenſandi in impedimentis cognationis ſpiritualis, præter levantem, & levatum.

7. Hæ verò matrimoniales diſpenſationes videlicet 3. 4. 5. & 6. non concedantur, niſi cum clauſula, dummodò mulier rapta non fuerit, & ſi rapta fuerit, in poteſtate raptoris non exiſtat; & in diſpenſationibus hujuſmodi declaretur illas expreſsè concedi tanquam à Sedis Apoſtolicæ delegato, ad quem effectum etiam tenor hujuſmodi facultatum inſeratur cum expreſſione temporis, ad quod fuerint conceſſæ, aliàs nullæ ſint.

8. Diſpenſandi in irregularitatibus ex delicto occulto tantùm provenientibus, excepta ea, quæ ex homicidio voluntario contrahitur.

9. Diſpenſandi & commutandi vota ſimplicia in alia pia opera, exceptis votis Caſtitatis, & Religionis.

10. Abſolvendi ab omnibus caſibus reſervatis etiam in Bulla Cœnæ Domini, in locis tamen, ubi impunè graſſantur hæreſes.

11. Delegandi ſimplicibus Sacerdotibus poteſtatem benedicendi paramenta, & alia utenſilia ad Sacrificium Miſſæ neceſſaria, ubi non intervenit S. Unctio, & reconciliandi Eccleſias pollutas aqua ab Epiſcopo benedicta, & in caſu neceſſitatis etiam aqua ab Epiſcopo non benedicta.

12. Conferendi Ordines extra tempora, & non ſervatis interſtitiis, uſque ad Sacerdotium incluſivè.

13. Diſpenſandi ſuper defectu ætatis unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri poſſint ad Sacerdotium, ſi aliàs idonei fuerint.

14. Conſecrandi olea cum quinque ſaltem Sacerdotibus, non tamen extra diem Cœnæ Domini, niſi neceſſitas illud urgeat.

15. Celebrandi bis in die, ſi neceſſitas urgeat, ita tamen, ut in prima Miſsa non ſumpſerit ablutionem, per unam horam ante auroram, & aliam poſt meridiem, ſine Miniſtro, ſub dio & ſub terra, in loco tamen decenti, etiamſi altare ſit fractum, vel ſine reliquiis Sanctorum, & præſentibus hæreticis, ſchiſmaticis, infidelibus, & excommunicatis, & aliter celebrari non poſſit. Caveat verò, ne prædicta facultate ſeu diſpenſatione celebrandi bis in die aliter, quàm ex graviſſimis cauſis, & rariſſimè utatur, in quo graviter ipſius conſcientia oneratur. Quòd ſi hanc eandem facultatem alteri Sacerdoti juxta poteſtatem inferius apponendam communicare, aut cauſas ea utẽdi alicui, qui à S. Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare viſum fuerit, ſeriò ipſius conſcientiæ injungitur, ut paucis, dumtaxat iis maturioris prudentiæ ac zeli, qui abſolutè neceſſarii ſunt, nec pro quolibet loco, ſed ubi gravis neceſſitas tulerit, & ad breve tempus eandem communicet, aut reſpectivè cauſas approbet.

16. Deferendi SS. Sacramentũ occultè ad infirmos ſine lumine, illudque ſine eodem retinendi pro eiſdem infirmis in loco tamen decenti, ſi ab hæreticis aut infidelibus ſit periculũ ſacrilegii.

17. Induendi veſtibus ſæcularibus, ſi aliter vel tranſire ad loca eorum curæ commiſſa, vel in eis permanere non poterunt.

18. Recitandi Roſarium vel alias preces, ſi Breviarium ſecum deferre non poterunt, vel divinum officium, ob aliquod legitimum impedimentum recitare non valeant.

19. Diſpenſandi, quando expedire videbitur ſuper uſu carnium, ovorum & lacticiniorum tempore jejuniorum, & præſertim Quadrageſimæ.

20. Communicandi has facultates in totũ vel in partem, prout opus eſse ſecundùm ejus conſcientiam judicaverit, Sacerdotibus idoneis in converſione animarum laborantibus, & præſertim tempore ſui obitus, ut Sede vacante ſit, qui poſſit ſupplere, donec Sedes Apoſtolica certior facta, quod quamprimum fieri debebit, per delegatos aut per unum ex eis alio modo provideat.

21. Et prædictæ facultates gratis, & ſine ulla mercede exerceantur, & tantùm conceſsæ intelligantur ad quinquennium.

22. Utendi eiſdem facultatibus in Civitate, & Diœceſi N. tantùm.

847 §. 2. Cùm facultates illæ dentur Epiſcopis tantùm ad quinquennium, & eaſdem per facultatem 20. communicare poſſint aliis Sacerdotibus, orta eſt dubitatio, an communicare poſſint uſurpandas ad tempus longius quàm quinquennium, de quo dubio videri poſsunt dicta *l. 6. p. 2. num.* 1598. Saltem Nuntius Apoſtolicus, cùm facultates ſuas habeat pro tempore ſuæ Nuntiaturæ, poteſt illas, quæ communicabiles ſunt, alicui communicare pro toto illo tempore.

848 §. 3. Initio cujuſvis Pontificatus promulgatur Regula Cancellariæ, quæ ordinariè eſt 13. vel 14. *Item revocat quaſcumque facultates conceſſas quibuſvis Patriarchis, Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis, & Perſonis, necnon Apoſtolicæ Sedis Nuntiis, ac fructuum, & proventuum Cameræ Apoſtolicæ debitorum collectoribus, de diſpenſando cum quibuſvis perſonis ſuper Matrimonio contracto vel contrahendo in gradu prohibito, ac ſuper natalium, & ætatis defectibus, & de incompatibilibus Beneficiis Eccleſiaſticis inſimul retinendis, nec non de Notariis publicis creandis, ac alias à præmiſſis officia ipſorum Nuntiorum, & Collectorum directè nõ concernentes quoad omnia, in quibus facultates ipſæ non ſunt ſortitæ effectum, etiamſi Nuntiis ejuſdem dictæ Sedis legatis de latere competens fuerit conceſſa facultas.* Hinc dubitatum eſt anno 1700. cùm novus eſset Pontifex, an relatæ facultates Epiſcoporum, & Nuntii Apoſtolici revocatæ eſsent, & interrogata Roma reſpondit, facultates illas, quæ à S. Officio conceſsæ ſunt, quales ordinariè ſunt, quæ Nuntiis Apoſtolicis, & Epiſcopis mittuntur non revocari per illam Regulam, ſed eas tantùm, quæ ab anteceſsore Papa ipſo immediatè conceſsæ erant.

§. 4. Quamvis in facultate 22. Epiſcopi habeatur, *Utendi eiſ-* 849
dem facultatibus in civitate, & diœceſi N. tantùm: ita ut iis nullo modo uti poſſit extra fines præfatæ ſuæ diœceſis, tamen eiſdem uti poteſt, v. g. Epiſcopus Monaſterienſis pro Neo-Stadio-Goddens, quamvis hic locus ſtrictè non ſit diœceſis Monaſterienſis. Ratio eſt, quia ipſe eſt Epiſcopus vicinior, & pro ſpiritualibus ad eũ recurrunt, ergo cenſetur eorũ Epiſcopus, & ita judicarunt mecũ anno 1702. tres Doctores. Qui tamen cenſuerunt Miſſionarios caſtrenſis alicujus Legionis non poſse ex vi facultatũ ab Epiſcopo Monaſterienſi conceſsarum, v. g. binare Miſsam in aliena diœceſi legendam, ſed videri poſsunt dicta *l. 6. p. 2. n.* 1518.

§. 5. Circa facultatem 19. judicavit quidam vir doctiſſimus 850
poſse Epiſcopum à potiori diſpenſare etiam pro eſu carnium diebus Veneris, & Sabbati per annum.

§. 6. Per facultatem abſolutè diſpenſandi in Matrimoniis 851
contractis, non poſsunt illi juvari, qui contraxerunt neglectis proclamationibus, ſecundùm dicta *n.* 830. 835.

§. 7. Circa facultates relatas, tum Nuntii Apoſtolici, tum 852
etiam Epiſcoporum, Pign. *to. 7. conſ.* 53. docet ſeqq. 1. Facultates illæ, quæ non ſunt reſtrictæ ad certas perſonas, valent pro abſolutionibus, & diſpenſationibus reſpectu quarumcunq; perſonarum etiam peregrinarũ, & advenarũ, etiam Regularium exemptorum, quamvis Superiores ignorarent vel inviti eſsent, ad eum modum, quo *l. 6. p. 2. n.* 1464. dictum eſt in anno Jubilæi. 2. Facultates illæ valent tantum in ordine ad forum cõſcientiæ. 3. Vi facultatis *abſolvendi ab omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, etiam in Bulla cœnæ Domini contentis*, nõ poſset quis abſolvi ab hæreſi, nequidem in Jubilæo, & hoc etiam dicunt AA. quos retuli *l. 6. p. 2. n.* 1616. Quamvis aliqui cum *Tann.* cõtradicant, quantùm ad Germaniam. 4. Quinquennium datũ pro uſu talis facultatis incipit currere à die acceptationis, pro quo refert *n. 9.* declarationẽ 13. Aug. 1670. emanatam; oppoſitum tamẽ tenendũ eſt de Bulla indulgẽtiarum, uti *l. 6. p. 2. n.* 525. dictũ eſt.

Q. 112. Quis Epiſcopus poſſit diſpenſare cum ſponſis habenti- 853
bus impedimentum? R. §. 1. Si ſponſa ſit diœceſis Colonienſis, & ſponſus diœceſis Trevirenſis, ſintque cõſanguinei in 3. gradu, dubitatum eſt, an ſatis ſit, ut diſpenſetur à Colonienſi Epiſcopo cum ſponſa, vel an opus ſit etiam à Trevirenſi diſpenſari cum ſponſo. Fundamentũ dubitandi eſt ex Gob. *t. 9. n.* 580. nam licèt ſatis ſit diſpenſari unum, quando uterque eſt ſubjectum eidem Epiſcopo, tamen ſi ſint ſubjecti diverſis, nõ videtur id ſufficere, cùm facultates diſpenſandi ſint reſtrictæ ad proprios tantùm ſubditos. Nihilominùs dicendum eſt cum Nav. Henr. Sanc. *l. 3. d. 26. n. 6.* ſatis eſse alterutrum è ſponſis ab uno ex illis Epiſcopis diſpenſari, quia diſpenſatio ſponſæ reddit ſponſam habilem ad contrahendum cum ſuo conſanguineo, tollitque ab ea conſanguinitatem (moraliter loquẽdo prout impeditivam Matrimonii) & facit tantumdem, ac ſi in ipſa phyſicè non eſset conſanguinitas, debet enim diſpenſatio ſponſæ in ea aliquid operari, nihil autem aliud operatur, niſi hoc, ergo hoc ipſo poteſt ſpõſus cum ea contrahere, jam enim nõ contrahit cum conſanguinea, ſed veluti cum extranea. Ratio à priori eſt, quia impedimentum conſanguinitatis non poteſt deſinere in uno, quin hoc ipſo etiam deſinat in altero, ideòque per unam diſpenſationem indiviſibiter tollitur, uti indiviſibiliter conſtat conjunctione ſanguinis utriuſque perſonæ, ad eum modum quo ſublata albedine ab uno pariete indiviſibiliter tollitur ſimilitudo cum altero pariete albo, impoſſibile enim eſt ſponſum eſſe conſanguineum ſponſæ, ſi ſponſa deſinat eſse conſanguinea ſponſo, cùm iſta ſint correlativa. Fundamentum *Gobati* nihil evincit, quia ſinguli Epiſcopi diſpenſant tantùm cum ſuo, & unius diſpenſatione poſita, hoc ipſo ceſsat impedimentum etiam in altero, quia tollitur pars illius impedimenti.

Objicies. Si Generalis Ordinis prohibuiſset, ne duo ex diverſis Monaſteriis ſint ſibi ſocii in itinere ſine diſpenſatione, licèt Abbas A. cum ſuo ſubdito diſpenſaret, non ideò poſset hunc comitari ſubditus Abbatis B. niſi hic etiam diſpenſet cum ſuo, ergo ſimiliter in noſtro caſu. *Reſp.* diſparitatem eſſe,

Digitized by Google

ſe, quia ſicuti prohibitio, ita etiam diſpenſatio ad ſimul proficiſcendum ſive ad comitandum, eſt diviſibilis, hoc ipſo enim, quòd prohibeatur unus comitari, nō ideò prohibetur alter, quia poſſet prohiberi unus, & non alter, ſimiliter hoc ipſo, quòd vinculum prohibitionis tollatur ab uno, non ideò tollitur ab altero, quia uno abſoluto poſſet alter manere prohibitus; è contrà impoſſibile eſt, tolli vel remanere conſanguinitatem in uno, quin hoc ipſo tollatur aut remaneat etiam in altero, quia nemo poteſt eſſe non conſanguineus conſanguineæ, aut conſanguineus non conſanguineæ. Deinde hoc ipſo, quòd Titia ſit habilis ad ducendum Cajum, Cajus eam ducens, ducit habilem, ergo non impeditam, ergo nec ipſe eſt inhabilis aut impeditus, cùm inhabilitas aut impedimentum, quod hic deberet eſſe, neceſſariò ſemper includat duos inhabiles & impeditos, videlicet duos conſanguineos aut duos affines, quales non ſunt poſita diſpenſatione unius. Aliud eſt, ſi ſponſus & ſponſa haberent alia impedimenta ſeparabiliter impedientia, v.g. ſi uterque haberet ſimplex vel ſolemne votum caſtitatis, tum enim diſpenſato & habilitato uno, non ideò habilitaretur alter, quia votum ſponſi, quod impedit, nō includit votum ſpōſæ, nec ſublato voto ſponſi tollitur votum ſponſæ, ſed planè ſunt diviſa, poteſtque ſponſus manere voto obligatus, licèt ſpōſa ſit ſoluta, & idem eſt aliis ſimilibus impedimentis, ſecus in cōſanguinitate aut affinitate, uti dictū eſt. Ita mecū judicarunt duo Doctores anno 1702.

854 §.2. Cùm vagis poteſt diſpēſare quivis Epiſcopus cui ſe ſubjiciunt. Quod valet, quamvis tantùm unus eorum eſſet vagus, hoc enim, ſecundùm jam dicta, diſpenſato per quemcunq; Epiſcopum, cui ſe ſubiicit, concomitanter habilitatur etiam alter.

855 §.3. Huc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Titius Colonienſis imprægnata Coloniæ Caja ſibi in 3. gradu conſanguinea abit Treviros famulaturus, ubi ab Epiſcopo Trevirenſi obtinet diſpenſationem contrahendi cum Caja. *Quæritur* 1. An Epiſcopus Trevirenſis potuerit cum Titio diſpenſare? 2. Si Titius iverit Treviros animo obtinendi diſpenſationem, an hæc nō ſit ſubreptitia? 3. Si diſpenſatio valeat, an vi illius obtentæ poſſit Titius redire Coloniam, & hic copulari? R. *Ad* 1. Titius volens famulando permanere Treviris per majorem anni partem, primo die acquirit quaſi domicilium, fitque ſubditus illi Epiſcopo quoad Matrimonium, ſecundùm dicta *n.*722. hinc ſi in hoc impedimēto poſſit ille Epiſcopus cū ſuis ſubditis diſpenſare, etiam poteſt cum Titio. *Ad* 2. Non obſtat, ſi Titius eo animo iverit illuc ſecundùm dicta *n.*722. quia uſus eſt jure ſuo, quod habebat ad acquirēdum ibi quaſi domicilium, quo acquiſito poteſt uti favore. *Ad* 3. In ejuſmodi indultis communiter habetur *pro Matrimoniis in tua tantùm diœceſi contrahendis*, hinc vi talis diſpenſationis non poterunt contrahere extra diœceſin Epiſcopi diſpenſantis. Quòd ſi Epiſcopo abſolutè detur poteſtas diſpenſandi pro Matrimoniis, Titius obtenta Treviris diſpenſatione, poterit redire Coloniam, & hic contrahere, dummodò ante contractum Matrimonium nō dimiſerit animum redeundi Treviros, & hic, prout ſtatuerat, per majorem anni partem permanēdi. Si autem Coloniam redierit deſerens animo & corpore illud quaſi domicilium Trevirenſe, videtur non poſſe, quia diſpenſatio non manet moraliter afficiens illum, quando contrahit, non enim afficit, niſi ſubditum diœceſis Trevirenſis, tum autem non erit illius ſubditus. *Si dicas*, ſublatum ſemel impedimentum non redire. R. Impedimentum eſt conſanguinitas, quæ ſemper manſit, & per diſpenſationem, quæ afficit ſubjectum, datur poteſtas contrahendi cum illa conſanguinea, ſicque tantùm moraliter tollitur illud impedimentum conſanguinitatis, quamdiu diſpenſatio illum afficit, ſi autem deſinat eſſe ſubditus ante executam diſpenſationem, hæc non ampliùs moraliter afficit ipſum, neque in ſe, neque in aliquo ſuo effectu, ergo.

856 *Q.*113. *Quis dicatur pauper in ordine ad diſpenſationem matrimonialem?* R. §.1. Notant aliqui eum dici *inopem*, qui nihil habet; *egenum*, qui non habet vitæ neceſſaria; quis autem dicatur *pauper* eſt major difficultas, Barb. *De offic. Epiſc. alleg.* 41. *n.*24. ait: *pauperes dicuntur, non ſolùm mendicantes, ſed etiam habentes congruam ſuſtentationem, qui tamen attento ſtatu perſonæ & dignitate videntur indigere.* Piaſec. *in praxi Epiſc. p.*2. *c.*2. ait: *dicitur pauper, qui ex annuo reditu non recipit ultra decentem ſuſtentationem.* Tuſchus. *v. Pauper.* Concl. 160. ait: *aut paupertas conſideratur reſpectu certi actus, putà, quòd ſolvatur Romæ certa quantitas, & qui non poteſt* (intellige ſine notabili incommodo) *dicitur pauper. Aut loquimur de paupertate indefinitè, & ſtatur arbitrio Judicis.* Addit: *qui non habet tantum, quo vivat, dicitur pauper, vel quando non poteſt explere officium ſuum de ſuo*: ſaltem omnes communiter fatentur illum eſſe canonicè pauperem, qui abſque imminutione ſui ſtatus non poteſt ſolvere Jura pro diſpenſatione obtinenda Romæ. Gob. *t.*9. *à n.*654. putat mulierem eſſe pauperem, quæ caret dote ad nubendum extra cognationem vel affinitatem viro paris conditionis ſecum, è contrà illum virum cenſeri pauperem, qui ob inopiam nequit reperire ſibi uxorem parem natalibus & dignitate. Addit, ſimpliciter loquendo illum cenſeri pauperem, qui non habet ſcuta 50. ut ait Tuſchus. Et univerſim tradit Gob. eos in hac materia haberi pauperes, qui agricultura, opificio, arte etiam liberali, uti pharmacopœia ſe familiamque ſuam alunt.

857 §.2. Quia deprehenſum eſt quoſdam titulo paupertatis uſos eſſe, qui ſolvere potuiſſent Romæ compoſitiones & Jura Officialium. Urbanus VIII. loco clauſulæ, *dummodò ipſi pauperes exiſtant*, voluit poni *dummodò ipſi pauperes & miſerabiles exiſtant, ac ex ſolo labore & induſtria tantùm vivant*, hinc Corrad. *l.*8. *c.*5. *n.*4. notat per pauperes intelligi perſonas miſerabiles, nec verificari paupertatem, niſi probetur etiam miſerabilitas. Et *n.*12. dicit: ille dicitur pauper, qui non habet in bonis 50. aureos; ille miſerabilis, ad cujus commiſerationem nos natura inclinat, circa quæ debet executor ſe extrajudicialiter informare. Addit *n.* 15. apponitur quòd vivant ex labore & induſtria manuum *tantùm*, quæ dictio adjicitur ad denotandum, quòd oratores præter laborem & induſtriam manuum ſuarum nullo alio modo vivere poſſint; & ſic per eam excluditur omnis alius modus vivendi, & iſta omnia pluribus ibi declarat, ideòque aliquis Illuſtriſſimus Nuntius Apoſtolicus anno 1694. Coloniæ interrogatus declaravit ex nota ſibi praxi Romana, ſolos eos Romæ pauperes haberi, qui tantùm 80. ſcuta in reditibus annuis habent, ac de reliquo labore manuum vivere debent. Pro his verò partibus juxta poteſtatem ſeu facultates Nuntiis & Epiſcopis conceſſas illos ſolos cenſeri pauperes, qui adeò pauperes & miſerabiles ſunt, ut Romanam Curiam adire non poſſint ſine magno incommodo, hoc eſt, ſolvere non poſſint iſtic Jura pro pauperum diſpenſationibus taxata, v.g. 8. vel 10. ſcuta, aut etiam plura pro diverſitate graduum & cauſarum in ejuſmodi diſpenſationibus. Krim. à *n.*2292. poſt relatas aliorum opiniones concludit eum dici *pauperem*, qui labore ſuo debet ſibi victum quærere: eum *miſerabilem*, qui tantùm labore ſuo, & non alio modo ſuſtentare ſe poteſt, putatque hoc adhuc eſſe verum, quamvis ex agello vel aliundè habeat aliquem modicum proventum, eò quòd cenſeat piam Matrem Eccleſiam cum tali miſero homine nolle rigidiùs procedere. Addit etiam eos dici vivere labore & induſtria, qui non tantùm labore corporis, ſed etiam animi debent ſibi victum quærere. Addunt De Juſtis & Kærchne *nu.*262. non tam attendi, an immobilia habeant bona, ſed quos proventus ex illis habeant deducto ære alieno, impenſis, oneribus, ſi enim tam parum habeant, ut ideò ad vivendum cogantur laborare, cenſentur verè pauperes & miſerabiles, nec tenentur bonum vendere, ut taxam ſolvant. Certum eſt autem non eſſe hic canonicè pauperem, qui reipſa dives eſt & vivit labore manuum, quia cùm non ex neceſſitate ſic vivat, non eſt miſerabilis, imò nec pauper.

858 §.3. Putarunt aliqui illos poſſe hic dici pauperes, qui adhuc ſunt ſub poteſtate parentum, nec in re habent bona aliqua, quamvis ſuo tempore expectent pinguem hæreditatem; ſed contrà eſt, nam ſi hoc valet, plerique filii Principum ſunt pauperes vivente parente: Unde rectè dicit Tuſchus ſuprà *concluſ.*161. *tales non eſſe omninò inanes ſive pauperes, propter ſpem, quòd pervenient ad pinguiorem fortunam.*

859 §.4. Si quis anteà pauper, poſt ſignatam Romæ ſupplicam in forma commiſſoria ante executionem fieret dives, rectè dicit Corradus *n.* 30. talem non poſſe contrahere Matrimonium vi diſpenſationis obtentæ allegato titulo paupertatis, quia diſpenſatio reſpiciebat tempus, non tantùm, quo petebatur, ſed etiam executioni daretur diſpenſatio, ſecundùm dicenda *num.* 903. debebat enim in eam inquirere exequens.

860 §.5. Gob. *n.*659. putavit ſufficere, ſi unus ſponſorum ſit pauper, quamvis etiam in Reſcripto ponatur, quòd ſint pauperes, quia paupertas unius gravat etiam alterum, ſed rectè cōtradicit Corrad. à *n.*2. Hinc utriuſq; paupertatem requiri allegat poſteà ipſemet Gob. *n.*666. ex reſpōſo cujuſdam periti in ſtylo Curiæ.

861 §.6. Circa modum probandi paupertatem, edita eſt typis ſequens Inſtructio, requiſita ad conficiendas probationes circa paupertatem petentium diſpenſationes matrimoniales à S. Sede Apoſtolica.

1. Teſtimonium Parochi utriuſque diſpenſandi prævio juramento non ſolùm ab ipſomet ſubſcriptum, ſed etiam à Not. publico, & eccleſ. Curiæ ſervienti recognitum exprimens paupertatem diſpenſandorum his ferè verbis.

Forma teſtimonii Paſtoris.

Ego NN. infraſcriptus Parochus Eccleſiæ Parochialis S. N. Diœceſis NN. medio juramento fidem facio NN. eſſe meum Parochianum, ac ejus genealogiam, in affinitate, ſive conſanguinitate eſſe infraſcriptam.

Hic Parochus inſerat genealogiam & immediatè ſub eadem ponat.

Item medio juramento fidem facio pariter ego infraſcriptus ſupradictum meum Parochianum eſſe pauperem & miſerabilem, itaut vivat propria induſtria, & labore tantùm. In quorum fidem manu propria me ſubſcripſi, & præſentes ſigilli mei ſubimpreſſione firmavi. Actum N. die N. anno N.

(L.S.) NN. Parochus Eccl. NN. Diœc.
NN. manu propria ſubſcripſi.

For-

Forma documenti Notarii recognoſcentis manum Parochi.

Fidem facio Ego infraſcriptus NN. Notarius publicus, quòd anno, & die infrà nominatis coram me comparuerint NN. & medio juramento fidem fecerint ſubſcriptionem, & ſigillum prætactas eſſe manum propriam & ſigillum R. D. N. Parochi Parochialis Eccleſiæ NN. Diœceſis NN. cauſam ſcientiæ ſuæ allegantes, quomodo dictum Parochum ſcribentem, & ſigillum & manum ejuſdem ſæpiſſimè viderint. In quorum fidem præſentes manu propria ſcripſi, ſubſcripſi, & conſueto Notariatus mei ſigillo communivi. Actum N. Anno N. die NN.

(L.S.) NN. Apoſtolica ſive Cæſarea authoritate publicus & approbatus.

Notarius, manu propria ſubſcripſit.

Secundò. Examen duorum teſtium coram Ordinario, Archidiaconis, vel Vicariis Foraneis juriſdictionem Eccleſiaſticam exercentibus aſſerentium prævio pariter juramento paupertatem diſpenſandorum per infraſcriptas poſitiones, omiſſis aliis, quæ de jure, ſive ſtylo ſunt faciendæ.

Tenor poſitionum.

Primò. Cujus nominis, cognominis, patriæ, ſtatus, ætatis, quibus parentibus nati, & quam profeſſionem exerceant ipſi Teſtes.

2. Cujus ætatis, patriæ, & quibus parentibus nati ſint ſupplicantes, ſi habent ipſorum notitiam.
3. Quamdiù habuerint notitiam ipſorū, qua occaſione & veram habeant familiaritatem & practicam continuam cum ipſis.
4. Utrum ſciant exercitium, ſive artem, quam unuſquiſque ipſorum exerceat, & quid poſſint lucrari.
5. Utrum ſciant bona, quæ poſſident, tam immobilia, quàm mobilia, cenſus, mercimonia, credita, animalia, aut alios effectus cujuſcunque generis, & valorem ipſorum.
6. Utrum ſciant & velint affirmare, quòd non poſſideant alia bona, & quomodo habeant illius certam notitiam.

Pro tertio. Teſtimonium Ordinarii aſſerentis paupertatem diſpenſandorum, in quo affirmet coram ſe Teſtes hac de re præſtito anteà juramento, examinatos fuiſſe, quod idem teſtimonium non ſolùm ab ipſomet Ordinario ſubſcribi debet, verùm etiam à Notario in ſequentem, ſeu ſimilem formam.

Forma Teſtimonii Ordinarii.

Ego NN. infraſcriptus fidem facio omnibus & ſingulis quorum intereſt, & ad quos ſpectat, NN. eſſe pauperes & miſerabiles, & ex proprio labore, & induſtria tantùm vivere, prout Nobis conſtat ex atteſtatione proprii Parochi amborum ſupplicantium, & ex depoſitionibus duorum vel plurium teſtium fide dignorum coram nobis examinatorum cum juramento ſervata forma inſtructionis nuper ab Urbe tranſmiſſæ.

In quorum fidem &c.

(L.S.)

Subſcriptio.

Similem ferè Inſtructionem pro examine teſtium ex Decreto S. Congregationis die 21. Aug. 1670. emanatam refert Genettus in volumine 2. poſt Tract. de Matrimonio. Fit tamen ſæpè, ut acquieſcant Romæ, ſi ſolus Ordinarius de hac paupertate teſtetur, ſicio etiam ſolius Parochi teſtimonio, abſque iſtis aliis ſumptuoſis formalitatibus datam eſſe fidem, quòd adeſſet vera paupertas, quamvis jam intelligam ſine teſtimonio Ordinarii nihil Romæ obtineri.

862 Q. 114 *An Nuntii Apoſtolici vel Epiſcopi in his partibus diſpenſare poſſint cum quibuſvis pauperibus pro contrahendis Matrimoniis, ſi attingatur gradus ſecundus?* Reſp. §. 1. Facultas illorum conſtat his formalibus; *Diſpenſandi in 3. & 4. ſimplici & mixto, cum pauperibus, in contrahendis.* Unde ortum eſt dubium, an intelligatur gradus 3. mixtus etiam cum 2. an autem tantùm mixtus cum 4. Epiſcopum & pariſormiter Nuntium habere poteſtatem diſpenſandi in gradu 3. mixto cum 2. docent Sanch. *l. 8. d. 24. n. 34.* Angelus *v. Matr.* Tancr. *l. 8. d. 24.* *Dubitabis 2.* Baſſæus *to. 2. v. Matr. nu. 5. III. tr. 1. d. 3. n. 33.* Rationem dāt 1. quia tertius gradus hic ſolùm præſtat impedimentū, ut declaravit S. Pius V. in motu anno 1566. quem motum per privatas literas ad Officialem Toletanum eſſe revocatum ab Urbano VIII. vult Barboſa, ſed non credunt Gob. *tr. 9. n. 619.* & Tamb. *l. 8. tr. 2. c. 9. §. 7.* cum, quia Urbanus tantùm recitativè refert illa verba. *Nuptias ita contractas fuiſſe irritas & inceſtuoſas*, prout ſuis litteris inſeruerat dictus Officialis: quam interpretationem patiuntur illius verba grammaticaliter accepta: Quomodo enim Urbanus dicere poſſet inceſtuoſas nuptias, quas nobiliſſimi conjuges ſecuti decreta S. Pii V. Clem. VIII. Greg. IX. Clem. VI. & ipſum Jus commune, ut in Bulla teſtatur S. Pius V. contraxerant, abſque hoc, quòd diſpenſationem petiiſſent ſuper gradu propinquiori? Et licèt ad mentem Barboſæ ſic reſcripſiſſet Urbanus, hoc tamen Reſcriptum non eſt receptum, Gob. *l. c.* & videtur potiùs error irrepſiſſe Miniſtrorum, Tamb. *l. c.* maximè cùm apud ipſum Barboſam contrarium adhuc ediderint poſt hoc Reſcriptum Pontius, Perez, Dicaſt. 2. Quia tantùm illius gradus habetur ratio, qui eſt remotior, Cap. fin. *De conſanguin.* quando enim duo conſanguinei in gradu diſpari diſtant, intelliguntur tantùm diſtare inter ſe, quantùm remotior diſtat à communi ſtipite, ergo ſicut gradus remotior trahit ad ſe & imbibit proximiorem, quantum ad rationem magis diſtandi à primo ſtipite, ita eundem ad ſe trahet & imbibet, ut ſolius ejus ratio ſit habenda in diſpenſatione. 3. Ex Cap. *Quod dilectio.* De conſanguin. deducitur quidem, facultatem Legato conceſſam ad diſpenſandum in certo gradu intelligi; quando uterque gradus diſtat æqualiter à ſtipite, ſed rationem dant Doctores ſic intellectæ facultatis, quòd in eo loco ſic haberet conſuetudo, & ex diſpenſatione oriretur ſcandalum, *Sanch.* ſuprà. Contrarium autem tenent, ubi eſt contraria conſuetudo, & ex diſpenſatione attento Jure non orietur ſcandalum, Quamvis autem in hac patria non ſciatur eſſe contraria conſuetudo; tamen non ſcitur etiam de conſuetudine non diſpenſandi in dicto gradu mixto.

Nec obſtat 1. Quod S. Pius V. requirat ſimul litteras declaratorias de gradu propinquiori: *nam* hæ declaratoriæ non ſunt conditio, aliàs valor Matrimonii ſuſpenderetur in utroque foro, donec cōditio eſſet impleta, nec diſpenſatio anteà ſortiretur effectum, cujus oppoſitū patet ex verbis S. Pii V. dicentis, etiamſi gradus propinquior non eſſet expreſſus, adeóq; nullæ declaratoriæ ſuper hoc datæ eſſent, tamen omnia acta, & diſpenſationes confectas ſuper gradu remotiori, qui propinquiorem imbibit, minimè poſſe ſubreptione aut intentionis defectu notari, & ita etiam notant Sanch. ſuprà, Gob. *n. 622.* Tamb. *§. 7.* Leand. *p. 2. t. 9. d. 24.* Baſſ. ſuprà: tantùm ergo declaratoriæ iſtæ requiruntur, ut ſerviant pro foro externo, & occurratur ſcandalo eorū, qui propter diſpenſationem in gradu propinquiori non obtentam putarent Matrimonium eſſe nullum. Unde infert *Baſſ.* ſi nullum ſcandali periculum immineret, nec res ad forum externum delata eſſet, non eſſe neceſſariū, ut declaratorias afferant: uti nec tum ſi impedimentum ſit occultum, id eſt, etiam quando notum quidem eſt, ſed palam creditur legitima diſpenſatio obtenta, quia tunc non eſt notum in ratione impedimenti, quod creditur per diſpenſationem ſublatum, Plat. *p. 5. n. 1184.* ãm ſi aliter obviari poſſet ſcandalo, exponēdo ea motu S. Pii V. gradum proximiorem non officere, oratores abſq; mortali poſſunt negligere declaratorias, Pont. Av. Tamb. *à n. 6.* Ordinarius tamen ex præcepto Pontificis præcipientis dictas declaratorias in ordine ad forum externum, non poteſt abſque illis diſpenſare ſine peccato mortali, *Tamb.* & idem innuit *Sanch.* ſuprà.

Nec obſtat 2. quòd Nuntius Apoſtolicus non practicet diſpenſationem in gradu mixto ex tertio & ſecundo: *nam* id poteſt eſſe, quia in Nuntiatura eſt conſuetudo contraria, contra quam, ſi diſpenſandi facultate uteretur, poſſet oriri ſcandalum: hoc autem, non obeſt aliis habentibus facultatem diſpenſandi in gradu tertio, *Sanch.* & alii.

Nec obſtat 3. quòd per Reſcriptum, ſignificatum ſit Nuntio, quòd ipſe non poſſit, *nam* cùm Jure communi, ut dicit S. Pius V. & ex decretis ipſius S. Pii V. Clem. VI. & VIII. uti & Greg. IX. poteſt diſpenſare in remotiore, poſſit idem, ſi hic mixtus ſit, cum propinquiori, eo quòd hic diſpenſatione non indigeat, particulare Reſcriptum miſſum ad Nuntium Apoſtolicum, non derogat Conſtitutioni generali, & ipſi Juri communi, cujus correctio vitanda eſt, quoad fieri poteſt, *L. Præcipimus: Cod. de appellat.* Caſtr. *to. 3. d. 5. p. 3. §. 3.* Adde, quòd Reſcriptum particulare contra commune Jus nō habeat effectum contra hoc, niſi illius mentionem faciat, *L. Reſcripta* Cod. De precibus Imperatori offerendis: & tradit Gloſſa in Cap. *Nonnulli* De Reſcriptis. Item Abbas, & plures alii, quia Reſcriptū eſt particularis actus, qui non præſumitur factus cum tanta cōſideratione ad Jus commune oppoſitum. His non obſtantibus.

§. 2. Oppoſitū eſt tenendum, nempe quòd nec Nuntius Apoſtolicus nec Epiſcopi in Germania poſſint diſpenſare in gradu tertio, ſi attingatur ſecundus. Ratio eſt 1. Quia cùm hæc facultas non ſit data per Jus commune vel per antiquas Cōſtitutiones, ſed ſit ſpecialis, quæ apud Epiſcopos ſingulis quinquenniis indiget renovari, non poteſt cenſeri major vel alia, quàm prout eſt mens S. Sedis hìc & nūc cōcedentis, cujus etiam eſt interpretari ſuam mentem, ſi dubium occurrat. Jam verò certum eſt, quòd Nuntius Apoſtolicus in Germania habeat, quoad hoc, eandē prorſus facultatem, quam habent Epiſcopi: & etiam certum eſt, quòd Nuntius diſpenſare nō poſſit, ſi ſit gradus mixtus cum ſecundo, nam Roma ſub annum 1690. declaravit hoc, uti agnoſcit Nunciatura, ideóq; ab eo tempore nō diſpenſat, ſi ſecundus gradus attingatur. Similiter certum eſt, quòd ſub annum 1694. idem declararit Roma interrogata nomine Illuſtriſſimi de Anethan Suffraganei & Vicarii Generalis Colonienſis; & ideò ab eo tēpore etiam hi nō diſpenſant in iſto gradu. Quod autem de Nuntio & Ordinario Colonienſi dictum eſt, valet de aliis Ordinariis in Germania ſimilem facultatem habentibus, uti agnoſcunt, & ideò non diſpenſant Vicarii Generales Trevirenſis, Monaſterienſis, Spirenſis aliique. Ratio autem eſt, quia declaratio non immutat, nec tollit, nec affert novum Jus, uti latè Tuſchus *litt. D. concluſ. 86. & ſeqq.* ſed tantùm manifeſtat, quid ab initio fuerit in lege aut facultate, & quid

etiam-

Digitized by Google

etiamnum ſit, quamvis fortè invincibiliter putatum ſit aliud ſubeſſe, ergo cùm declaratio dicat, *vi talis facultatis in eo caſu diſpenſari non poſſe*, nullus Ordinarius vi illius facultatis diſpenſare poteſt. Si id poſſent alii Ordinarii, eſſet fortè ratione conſuetudinis apud ipſos, hoc non, quia conſuetudo non juvat niſi prudenter præſumatur approbatio vel conſenſus Superioris, à quo debet eſſe facultas, qui conſenſus hic prudenter præſumi non poteſt, quia Superior, cùm interrogatur, ſemper contradicit. Ad oppoſita, patet ex dictis, obſtat enim declaratio illius, qui facultatem iſtam concedit, qui poteſt hoc ſpecialiter concedere uni, & non alteri, uti dicitur conceſſiſſe internuntio Bruxellenſi, & fortè aliis, ſed id non juvat reliquos.

864 *Q.115. Quid dicendum ſit, ſi unus ſponſorum, pro quibus petitur diſpenſatio à Nuntio vel Epiſcopo, ſit acatholicus?* R. §. 1. Facultas quinta, quæ dari ſolet Nuntiis & Epiſcopis, relata *nu.* 832. *&* 846. non diſtinguit, cujus fidei ſint illi pauperes, cum quibus diſpenſatur in 3. & 4. gradu, hinc ortum eſt dubium, an diſpenſare poſſint pro cōtrahendis Matrimoniis, ſi horum unus ſit catholicus & alter acatholicus. Ratio affirmandi erat. 1. Quia delegatio poteſtatis diſpenſandi in aliqua lege generaliter facta quoad perſonas ſine illarum expreſſione, favorabilis eſt & latè interpretanda, uti tradit Suar. *l.6. de legib. c.17.* dicens eſſe cōmunem apud Canoniſtas & Legiſtas, conceſſa autem eſt hęc facultas generaliter abſque expreſſione perſonarum, ſaltem ita, ut non excipiantur hæretici vel hæreticæ. 2. Matrimonium tale in his partibus poteſt eſſe licitum, & ei aſſiſtere Parochus, ergo poterit Epiſcopus in hoc, uti in aliis diſpenſare. 3. Si uterque fuiſſet acatholicus, & converterentur, poſſent diſpenſare, ergo ſufficit alterutrum converti, vel eſſe catholicum, quia quando Parochus dicitur poſſe aſſiſtere vagis, ſecundùm dicta *nu.* 750. ſatis eſt alterutrum eſt vagum, ergo ſimiliter hic.

865 §.2. Alio tēpore iterùm propoſitum eſt illud ipſum dubium, & allatæ hæ cauſæ, ob quas lex iſta humana prohibens diſpenſari cum acatholico, non videatur obligare in iſtis circumſtantiis, nam 1. Sponſus acatholicus relinquet ſponſę & liberis omnibus religionem liberam. 2. Permittet duas filias ſuas è priore Matrimonio educari catholicè. 3. Si ſponſa intra breve tempus non ineat hoc Matrimonium, poſthac non poterit nubere pari ſibi. 4. Prudenter timetur, ne ſponſa comparens coram conſiſtorio acatholico, quod ſuo modo diſpēſabit, transeat ad inceſtuoſas nuptias, aut à fide deficiat. R. Rationes allatæ tantùm ſuadent licitum fore tale Matrimoniū, ſi diſpenſetur; & cauſas eſſe, ut poteſtatem habens diſpenſet, ſed nō perſuadent deſinere impedimentum, aut fieri Nuntio vel Epiſcopo poteſtatem diſpenſandi. Itaque dicendum videtur ab his diſpenſari nō poſſe, niſi iſte acatholicus ante Matrimoniū fiat catholicus, aut adſit cauſa rationabilis differendi, & ſimul ſit certitudo moralis, quòd cauſa iſta rationabili differendi ſublata acatholicus ſtatim amplectatur fidē catholicam, ideòque cenſeatur jam moraliter eſſe converſus. Ratio eſt, quia in facultatibus illis ſæpè expreſsè additur, *cum pauperibus catholicis, fidei catholicæ Romanæ cultoribus &c.* Et Papa plus non delegat, quàm ipſe facere velit & ſoleat, niſi expreſsè addat, non ſolet autem aliter diſpenſare in tali caſu, uti teſtantur Declarationes S. Congreg. apud Pign. *to.3. conſ.63.* Unde cùm agatur de valore Sacramenti ineundi, nec conſtet, quòd cōtraria opinio ſit communiter recepta tanquam verè probabilis & conformis ſtylo Curiæ Romanæ, (quæ duo, ſecundùm dicta *l.1.n.*118. requiruntur, ut Eccleſia ſuppleat, ſi fortè opinio fallat) hinc cenſuimus praxin benignæ illius ſententiæ, quòd diſpenſare poſſent, non eſſe licitam. An aliud per ſpecialem aliam facultatem poſſint aliqui Epiſcopi, ignoro, attamen alicubi factum eſſe audivi. *Ad rationes* in oppoſitum, facilis eſt reſponſio, nam ſi poſthac non nubat pari, caſus, eſt qualem ſæpè dat affinitas, quæ per accidens intervenit. Si apoſtataret, eſt ipſius malitia, quæ hic & nunc impediri non poteſt: itaque inducantur, ut Romæ diſpenſationem ſolicitent, vel plura media adhibeantur pro converſione ſponſi.

866 §.3. Quod Matrimonium contractum attinet; Titius catholicus contraxerat cum Caja acatholica in gradu utriq; ignoto affinitatis, petita eſt à *S. Pęnitentiaria* diſpenſatio; ſed hæc negavit, niſi Caja priùs fidē catholicam profiteretur: Caja conſtanter renuit, & Titius manebat in periculo proximo formalium peccatorū, fortè etiam defectionis à fide, *Quæritur*, an Ordinarius in hoc caſu neceſſitatis poſſet diſpēſare? Affirmavit Doctor aliquis; Obmovi, quòd Epiſcopus nō poſſit etiam in caſu neceſſitatis, niſi ex pręſumpta conceſſione & conniventia Sedis Apoſtolicę, ergo cùm Sedes Apoſtolica expreſsè contradicat, & negaverit per *Pęnitentiariam*, Epiſcopus procedere nō poteſt. Repoſuit, Sedē Apoſtolicam nō omnia velle per *Pęnitentiariam*, ſed ſæpè per Pōtificem ipſum, aut per alias Cōgregationes, pręſumitur autem prudenter Pōtificis cōſenſus, ſi ex his cauſis rogaretur. Oppoſitum tenui, nam nec Pōtifex ſolet diſpenſare cū catholico, niſi conjux acatholica convertatur: Itaque ſeparet ſe Titius, donec Pontificis benignitatem efficaciùs imploraverit.

867 §.4. Si conjuges acatholici & impediti poſt contractum Matrimonium convertantur, facultas 3. Nuntii Apoſtolici & Epiſcopi habet, quòd diſpenſare poſſint etiam in 2. gradu, dummodò non attingatur primus: attamen facultatem illam non habent quoad Matrimonia contrahenda, etiamſi uterque ſit acatholicus, cùm de contrahendis non meminerit facultas, & ejuſmodi facultates plus non afferant, quàm ſonent. Quòd ſi acatholici converti nolentes peterent Romę diſpenſationem, eo fine, ut proles ſuæ apud catholicos cenſerentur legitimæ, *quamvis digni non ſint, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiantur, cujus ſalubria monita temerè contemnunt*, uti habet Trid. *ſeſſ.24. c.5. De ref. Matr.* tamen credo S. Sedem faciliùs cum illis ſe euſque ſubmittentibus diſpenſaturam, & audivi aliquando factum eſſe, quia hoc ſæpè ad converſionem prolium multùm conferre poteſt iſta diſpenſatione gaudentium.

868 §.5. Si conjuges acatholici converſi fuerint ante Matrimonium cum impedimento contractum, non ideò poſſunt diſpenſari, quia ſi catholici facti contraxerint, non dicetur diſpenſari cum hæreticis in Matrimonio contracto.

869 *Q.116. Quandonam impedimentum, aut aliquid aliud, circa quod diſpenſandum eſſet, cenſeatur publicum, notorium, occultum, deductum ad forum contentioſum?* R. Debet hoc ſciri, nam Nuntii & Epiſcopi poſſunt ſæpè diſpenſare in impedimento vel delictis occultis, non autem in publicis. Et aliqua de publicitate dixi *l.3. p.2. n.*1219. *à n.*1656. *& l.4. num.* 786. adhuc tamen addi debent ſequentia.

870 §.1. Si impedimentum vel crimen, ob quod invalidaretur Matrimonium, probari nequeat duobus ſaltem teſtibus, aut licèt probari poſſet, ſi necdum ſit probatum, non cenſetur adhuc publicum facto vel Jure; unde, ſi etiam non ſit fama publicum, cenſetur occultum; Suar. Barb. Piaſ. *in praxi Epiſc. p.1. c.1. n.56.* Tamb. *De Sacram. l.8. to.2. c.5. n.17.* Caſtrop. *to 3. d.6. p.25. §.1. n.9.* Molin. *De juſt. t.3. nu.79. Nec obſtat*, quòd ſit violenta ſuſpicio vel muſſitatio de eo, *quia* adhuc poſſet aliqua tergiverſatione celari, & ut hic cēſeatur publicum, debet à multis ſciri, Sanc. *l.8. d.34. nu.55.* Tamb. ſuprà, quamdiù enim aliquis non ideò laborat publica infamia, tamdiù obviatur publico ſcandalo, adeòque cenſeri debet occultum, Henr. Rodr. Nav. *in ſumma lat. c.27. à n.254.* Suar. *De cenſ. d.41. ſect.3. n.6.* Mol. ſuprà *n.8.* Azor. *l.8. t.1. c.10. q.9.* Dummodò perſonæ, quibus eſt notum, ſint infra decem, inquit Pignat. *to.6. c.99. n.8. & 9.*

871 §.2. Ut impedimentum cenſeatur publicum, non eſt ſatis, quòd actus, per quem incurritur, ſit publicus, ſed etiam requiritur, ut publicum ſit, talem actum eſſe impedimentum, ut à pari dixi de delicto *l.6. p.2. n.*1657. tenetque etiam Pign. à *n.*30. Et ratio eſt, quia non quæritur, an actus, ex quo oritur impedimentum, ſit publicus vel occultus, ſed quæritur, an impedimentum ſit publicum; quando autem qualitas afficit vocem, afficit hanc in ſua ratione & formaliter, ergo ſi publicitas non afficiat formaliter rationem impedimenti, non debet impedimentum dici publicum in ratione impedimenti, ergo manet ſimpliciter impedimentum occultum: Nav. Sayr. Sà, Sanch. *n.*56. Tamb. ſuprà, Buſemb. relatus *l.1. n.*707. Krim. *n.*2342.

872 §.3. Si impedimentum etiam in ratione impedimenti fiat publicum poſt executam diſpenſationem, quamvis data fuerit ab illo, qui non poterat diſpenſare in impedimento publico, hoc non obſtat valori diſpenſationis datæ, quia hæc priore tempore, quo impedimentum erat occultum, fuit valida & ſortita eſt effectum, ergo nunc invalidari non poteſt: hinc etiam ordinariè poterit Judex prudenter tum ſupprimere talem publicitatem, cùm enim Matrimonium contractum invalidari non poſſit, ordinariè meliùs vitabitur ſcandalum omittendo actionem, quàm admittendo fruſtraneam litem pro tentando divortio; ideòque notant etiam Henriq. & Sanch. *l.3. d.15. nu.*13. eum qui pro foro interno per Breve *Pęnitentiariæ* in occulto impedimento diſpenſatus eſt, non eſſe moleſtandum in foro externo. Si tamen impedimentum dictum eſſet publicum, poſſet ratio ſcandali poſtulare ſeparationem, aut obtentionem talis diſpenſationis, quæ manifeſtari poſſet.

873 §.4. Si impedimentum ſit publicum in alio loco, ſed occultum hic, ubi diſpenſatio petitur, nec detur periculum proximum, ut in hoc loco publicetur, aliqui affirmant, alii negant poſſe hic reputari occultum, utrique probabiliter, uti in pari dixi *l.6. p.2. n.*1658. tenetque etiam Piaſec. ſuprà cum illis, qui affirmant cenſeri hic occultum, quamvis cum aliis teneat Pignat. *n.*29. Vide tamen dicenda *n.*951.

874 §.5. Crimen, quod notum eſt ſolis cōplicibus, quamvis hi multi ſint, cenſetur occultum, nam occultum eſt, quod probari nō poteſt, ſed per complices nō poteſt probari, quia regulariter ſocii criminis in criminalibus nō admittuntur ut teſtes, & licèt admittantur in criminibus exceptis, tamen probationem nō faciunt, uti habent Jura & AA. cum Pign. *t.6. conſ.99. à n.27.*

875 §.6. Si Ordinarius vel Parochus aliundè reſciat impedimentum, & ſimul reſciat diſpenſationem eſſe datam tantùm pro foro interno, quamdiù hoc illis juridicè non denuntiatur, poſſunt diſſimulare & aſſiſtere, ac permittere, ut maneant in uſu Matrimonii, quia manet occultum: è contrà, ſi impedimentum juridicè ipſis denuntiatum ſit debent, ſuſpendere executionem,

tionem, aut etiam prohibere uſum Matrimonii, uſque dum in foro externo probent ſe diſpenſatos, quia Judex imploratus non debet negare juſtitiam, Sanch. Krim. *n* 2363.

876 §.7. Quandonam aliquid dicatur eſſe deductum ad forum contentioſum explicavi *l.6.p.2. à n.*1659. Adde ex Pignat. *to.6. conſ.99.ſeqq.*1. Quamvis reus falſis probationibus & teſtibus ſe defenderit, & ſic ſit abſolutus, delictum ejus non amplius cenſetur publicum.2. Id tenet, quamvis nō ſit abſolutus definitivè tanquam innocens, ſed tantùm quaſi ſuſpenſivè, ſi nempè abſolvatur à proceſſu, eò quòd non ſit probatus culpabilis. Id tamen non tenet, ſi tantùm ſit relaxatus ſub fidejuſſione de ſuo tempore repræſentando, tum enim necdū finitum eſt judicium. 4. Delictum clerici manet occultum, licèt à Judice ſæculari in contumaciam fuerit condemnatus, & etiamſi occaſione illius ſententiæ nata ſit ipſi infamia publica, non ideò eſt irregularis.

877 §.8. Quando *S.Pœnitentiaria* in Reſcripto addit, *dummodò omnino occultum ſit, quòd uterque oratorum in mortem dicti mariti machinatus ſit, & planè ignoretur, quòd illius mors inde ſecuta ſit*, plus requiritur ad occultum, uti colligitur ex particulis, *omninò* occultum, & *planè* ignoretur, unde Hoſtienſ. J. Andr. Pignat. *n.*11. dicunt tum requiri; ut non ſit fama notum nec ulla ratione probari poſſit. Quandonam autem hæreſis in ordine ad facultatem abſolvendi dicatur occulta, habet Pignat. *n.*12. & ſatis dixi *l.6. p.2. à n.*1649. 1656.

878 *Q.*117. *Quid notandum ſit circa illos, quibus committitur poteſtas diſpenſandi, vel diſpenſatio ipſa?* R. §.1. Poteſtas, quam Epiſcopi habent ex generali vel tacita conceſſione diſpenſandi in legibus Papæ vel Conciliorum, cenſetur ordinaria, ideòque delegari poteſt, quia cōceditur ratione Officii, & eſt perpetua, Gloſſ. *in c.fin.de off.ord.* Covarr. Suar. Sanch. Caſtr. Kr. *nu.*2042. 2055. Docet etiam Gob. *tr.9.n.*701. Epiſcopos in Germania ſolere ſubdelegare facultates etiam extraordinarias ſibi conceſſas; & ideò ex *Cap.3.de off. del.* poteſt Epiſcopus cauſam ſibi à Sede Apoſtolica delegatam ſubdelegare ſuo Vicario generali, fortè ideò, quòd Papa delegans non attendat ad induſtriam perſonę, uti habet Dynus apud Gob. *n.*702. vel quia delegatus ſupremi Principis poteſt cauſam ſubdelegare ſecundùm Auctores *nu.* 885. citandos. Si tamen induſtria hujus perſonæ, cui committitur, eſſet electa, certum eſt non valere ſubdelegationem, uti docent omnes cum Gob. *n.*709. Quandonam autem aliquis poſſit aliquid facere per alium, aut è contrà quando teneatur facere per ſeipſum, aut induſtria perſonæ cenſeatur requiri, fusè examinat Sperell. *dec.*106. ex quo paucis noto ſeqq. 1. Regulariter, quod poteſt quis per ſe ipſum, poteſt etiam per procuratorem, niſi lex vel Canon aliter ſtatuat, *L.1.ff. de protur.* Hinc poteſt juramentum, etiam fidelitatis, ſi Dominus feudi conſentiat, fieri per alium habentem ſpeciale mandatum: item ſolemnis profeſſio religioſa. Imò etiamſi in terminis requireretur *proprium juramentum*. poſſet per alium fieri, attamen teſtis non poteſt per alium jurare, Cap. *Licèt ex quadam, de teſtibus.* 2. Requiritur, ut quis aliquid per ſe ipſum faciat in triplici negotio, vel ratione rei, uti in criminalibus: vel ratione perſonæ, ſi actio ponenda non conveniat alteri: vel quando electa eſt perſonalis induſtria: quorum cùm nihil ſit in profeſſione fidei facienda à docentibus vel beneficiandis, probabilius videtur eam fieri poſſe per alium. 3. Ubi expresſè vel tacitè eſt electa induſtria perſonæ, ſubdelegatio fieri non poteſt, *L. A Judice, C. de judiciis, Cap. ult. de off. deleg.* Hoc autem eſt, ſi dicatur, *perſonaliter exequaris*. Idem cenſent multi cum Barboſa, ſi dicatur, *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, quod tamen multi negant, niſi dirigeretur ad perſonam cognitam & determinatam. Et ſimiliter loquuntur multi de his verbis: *de tua prudentia & circumſpectione plurimùm confidentes*. Hæc tamen, *proprio judicio cognoſcas & definias*, requirunt induſtriam perſonæ; uti & illa, *tu, tu cognoſcas* duplicatio enim denotat perſonam. Quando in communi tantum aliquid committitur ratione officii, non cenſetur reſtringi ad hanc perſonam, ſecundùm dicta *nu.*492.

879 §.2. Quando litteræ pro facienda diſpenſatione diriguntur ad Epiſcopū non facta mentione Vicarii, vel ad Vicarium non facta mentione Epiſcopi, ille ſolus, per ſe loquendo, poteſt diſpenſare, ad quem diriguntur, quamvis alius poſſit audire teſtes vel examen inſtituere; ratio eſt, quia Epiſcopus & Vicarius non faciunt unum tribunal in eis, quæ competunt extraordinariè & ex delegatione, unde ſi, v.g. Vicarius, ad quem directa erat diſpenſatio facienda, moriatur, antequàm cauſam cœperit vel cęptam abſolverit, debebit perficere, nō Epiſcopus ſed ſucceſſor Vicarii, Sanch. Caſtr. Tamb. aliique cū Gob. *n.*686. & 687. & videri debēt dicta *l.4.n.*252. ubi *n.*247. notavi, quòd quando aliqua delegatio vel expeditio Roma demādatur Officiali Epiſcopi, per hunc in his partibus intelligatur Vicarius in ſpiritualibus.

880 §.3. Si Sedes alicubi vacet, ideòque diſpenſatio pro aliquo illi Epiſcopatui ſubjecto ſit commiſſa Epiſcopo vicino, ſi hic non expediverit illam ante electionem novi Epiſcopi; putant Tamb. & Gob. *nu.*688. vicinum illum Epiſcopū non poſſe illam expedire electo jam novo Epiſcopo, quia Trid. *ſeſſ.22.c.5.de reform. Matr.* vult id fieri ab Ordinariis eorum, qui impetrarunt: ſed nec poterit expedire novus Epiſcopus, cùm nullam habeat cōmiſſionem. Alii tamen probabiliter putant vicinum illū Epiſcopum adhuc expedire poſſe, quia accepit commiſſionem abſolutè, & non reſtrictam ad tempus, quo pergeret vacare Sedes.

§.4 Diſpenſationes prius non ſortiuntur effectum, quàm 881
Ordinarii, ad quos remittuntur ut ipſi diſpenſent, extrajudicialiter ſaltem cognoverint nullam interveniſſe ſubreptionem, uti habet Trid. ſuprà. Unde & Gob. *n.*743. docet, quòd in his impedimentis communiter non diſpenſetur à Papa Romæ, adeòque non poſſit contrahi Matrimonium, quamvis ſciretur Reſcriptum eſſe expeditum à Papa, quia committitur Ordinariis, ut veritate examinata ipſi hìc diſpenſent. Vide dicta *l.1. n.*815. & dicenda hìc *nu.*903.

§.5. Si alicui concedatur facultas diſpenſandi in omnibus 882
gradibus, excepto primo, vi hujus facultatis non poteſt diſpenſare in primo gradu affinitatis, imprimis non in linea recta, ſi, verbi gratia, copulam habuerit cum matre vel filia illius, quam vult ducere, quia hæc diſpenſatio eſt difficilior, quàm ſecundus conſanguinitatis, in quo pro foro etiam externo quandoque datæ ſunt diſpenſationes; in foro autem externo nunquam datę ſunt diſpenſationes in primo gradu affinitatis in linea recta ex copula licita, uti dictum eſt *n.*701. ſed quandoque tantùm ex illicita, adhuc tamen difficilius, quàm in ſecundo conſanguinitatis. Deinde nec in linea tranſverſa, v.g. ſi peccarit cum ſorore ſponſæ, quia abſolutè excipitur primus gradus, ſub quo continetur & conſanguinitatis & affinitatis. *Nec refert*, quòd majori conceſſo videatur minus concedi, & cui licet plus, liceat minus, majus autem ſit diſpenſare in ſecundò conſanguinitatis, quàm in primo affinitatis in linea tranſverſa, & ex copula illicita, *nam* illa regula Juris tum tantùm valet, quando illud minus continetur in majori tanquā pars in toto, vel ſpecies in genere, aliàs non, cęteroquin habens poteſtatem diſpenſandi in irregularitate ex homicidio voluntario, poſſet etiam in irregularitate, v.g. ex defectu lenitatis, cùm hoc ſit minus, nemo autem hoc dicet, ita cum aliis Sanch. & Lugo *in Reſp. Mor. l.1.dub.*39.

§.6. Si Delegatus ſemel plenè & per definitivam functus ſit 883
officio ſuo, ſive benè, ſive malè, ceſſat ejus juriſdictio, L. Paulus, L. *Judex de re judic.* Sanch. *l.8. d.27.n.*39. Excipit Abb. cum Krim. *nu.*2423. ſi ejus ſententia ideò nulla eſſet, quia non obſervavit formam mandati, quia tum reipſa non eſt uſus juriſdictione ſua. Et ſi Ordinarius eſſet, adhuc poſſet jure ſuo cognoſcere de Matrimonio, Sanch. Corrad. Krim. *nu.*2217.

*Q.*118. *An Vicarius Epiſcopi poſſit idem, quod Epiſcopus,* 884
ac ſubdelegare facultates, quas habet ab Epiſcopo? R. §.1. Si facultates à Sede Apoſtolica conceſſę Epiſcopo, immediatè communicatę ſint etiam Vicario, communiter dantur cum poteſtate delegandi, adeòque poterit Vicarius etiā delegare alteri, uti etiam eas delegare poteſt, quas habet Jure Ordinario. E contrà ſi facultates immediatè conceſſæ ſoli Epiſcopo, ab hoc ſint delegatę Vicario, hic non poteſt delegare: neque Vicarius cenſetur facere unam perſonam vel tribunal cum Epiſcopo, niſi in eis, quæ cōpetunt Epiſcopo ratione juriſdictionis ordinariæ, quale quid non ſunt facultates extraordinarię conceſſæ Epiſcopo, Fagn. & alii cum Leur. *de Vicario q.*111.*n.*2. Et ita non poteſt ſuffraganeus alteri Suffraganeo ſubdelegare, v.g. poteſtatem ordinandi extra tempora, ſpecialiter Epiſcopo conceſſam à Sede Apoſtolica, Leur. *q.*116. Eſtque idem de aliis ſimilibus. Attamē nota vi *l.4.n.*1416. ex Sanch. & Lugo *in Reſp. mor. l.4.d.*42. poſſe Epiſcopum delegare ſuo ſuffraganeo facultatem hoc modo: *delego tibi facultatem ad hoc, & quia tu non poteris ſubdelegare, etiam non do tibi poteſtatem ſubdelegandi aliquem, ſed ego ipſe immediatè do facultatem vel juriſdictionē illi, quem tu judicaveris aptum & deſignaveris*: Similiter ſi petatur diſpenſatio non explicatis ſufficienter circumſtantiis, nec data ſufficienti cognitione cauſæ, ille, qui habet poteſtatem diſpenſandi, ſed non cōmitendi alteri, poteſt ſic reſcribere: *diſpenſo, ſi preces veritate nitantur, cujus examen tibi committo*; vel ſic, *ſi hoc vel illud ita ſit, diſpenſo.* E tum valebit diſpenſatio, ſi conditio fuerit impleta.

§.2. Si Epiſcopus Vicario dederit facultatem his verbis: 885
plenam tibi & omnimodam damus facultatem omnia & ſingula per teipſum vel alium, cui, dum te à civitate noſtra abeſſe, aut aliàs impediri contigerit, id remittendum duxeris, ritè ſedulòque obeundi, perficiendi & exequendi, &c. Dubitatum eſt, an Vicarius ex vi hujus facultatis & commiſſionis poſſit remotioribus Parochis vel Miſſionariis in tali diœceſi, pro diſtrictu ſuæ Parochiæ vel miſſionis generaliter ſubdelegare pro caſibus in tribunali Pęnitentiæ occurrentibus facultatem diſpenſandi pro caſibus Papalibus, qui ob circumſtantias neceſſitatis & ſcandali fiunt Epiſcopales. Pro parte negativa eſt. 1. quòd aliqua horum, uti facultas diſpenſandi ſuper irregularitate & ſuſpenſione ſecundùm *Trid.* & communem cum Barb. *de off. Epiſc. alleg.*39. *n.*10. requirant ſpeciale mandatum, ergo ſaltem ad illa ſubdeleganda non datur facultas. 2. Barb. *alleg.*32. *num.*37. & Gob. *tr.*10. *nu.*503. docent Vicarium ſaltem non poſſe ejuſmodi facultates ſubdelegare alteri generaliter, ſed ſpecialiter tantùm, nempè delegando unum vel alte-

rum caſum in particulari. 3. Saltem non videntur ejuſmodi facultates generaliter committi poſſe Miſſionariis, ſed hi, quibus committitur, deberent eſſe cogniti & nominatim deſignati à Vicario; quia in ejuſmodi commiſſionibus cenſetur eligi induſtria perſonæ, quæ electio non fit per ſimplicem expreſſionem officii Miſſionariorum, ſed perſona debet eſſe in individuo nota & expreſſa. 4. Docent cum communi Krim. *n.* 2056. Vicarium Generalem Epiſcopi non poſſe vi Vicariatus commiſſi, ſed tantùm ex ſpeciali delegatione diſpenſare in eis, in quibus poteſt Epiſcopus extraordinariè, v.g. pro caſu urgentis neceſſitatis, quia quamvis talis facultas ſit ordnaria Epiſcopo, non tamen Jure ordinario, ſed tantùm extraordinario. Pro parte affirmativa eſt 1. quia facultas Epiſcopi in prædictis caſibus Papalibus non eſt delegata, ſed ſimpliciter ex ordinaria poteſtate diſpenſant, ceſſante in eis caſibus omni reſervatione, uti habent Sanch. *lib. 2. d. 46. n. 3. 7. 14.* Paxjord. *p. 2. l. 9. tit. 1. c. de diſpenſationibus nu.* 261. ergo ſimiliter Vicarii, quæ enim his committuntur intuitu officii, ad illa habent juriſdictionem ordinariam tanquam annexam & acceſſoriam ſuo officio, ut citatis Sanch. Sbroz. & Garc. docent Lay. *de juriſd. ord. n.* 105. Leur. *de Vicario q. 71. n. 2. q.* 98. *& ſeqq. qu.* 199. Pirrhing. *l. 1. tit. 28. n.* 40. his verbis: *Vicarius Generalis Epiſcopi habet juriſdictionem ordinariam, non tantùm in iis cauſis, quæ ex generali officio Vicariatus ipſi competunt, & in generali mandato Vicariatus comprehenduntur, ſed etiam in iis, quæ ſpeciali commiſſione opus habent, modò vel in prima commiſſione Vicariatus officio ſpecialiter annectantur, vel tanquam Generali Vicario ſeu intuitu officii Vicariatus poſteà per ſpeciale mandatum committantur.* Et hæc pluribus firmat *n.* 58. Conſentit etiam Dript. quem citavi *l. 4. nu.* 249. ſimiliter, Lugo *in Reſp. mor. l. 1. dub. 46. n.* 5. docet, quoad diſpenſationes & ſimilia, quæ Jure ordinatio poteſt Epiſcopus, idem poſſe Vicarium generalem, quia etiam hic habet juriſdictionem Ordinariam. *Conf.* 1. nam illa juriſdictio eſt ordinaria, quam confert lex, cõſuetudo, vel Princeps ad negotiorum univerſitatem, uti ex Bart. & Panorm. probant Sanch. *l. 3. diſt.* 31. *n.* 1. 10. 31. Molina *t. 6. de juſt. tr.* 5. *d.* 14. *à n.* 2. & approbat Lug. *n.* 4. docentque omnes paſſim cũ VViestner, *l. 1. tit. 29. n.* 20. talis autem hic eſt juriſdictio Vicarii, ergo. *Conf.* 2. quia nomine Ordinarii venit etiam Vicarius Generalis, qui propriè etiam eſt Ordinarius, uti docent Gloſs. aliique communiter cum Barb. *de Offi. Epiſc. alleg.* 32. *n.* 29. Gar. *de Ben. p. 5. c. 8. n.* 41. Leur. *q.* 69. *Et quoties aliquid Epiſcopo conceditur, perſona Vicarii eadem diſpoſitione comprehenſa videtur*, Cock. & Sanch. *l. 3. d. 7. n. 10. & d. 29. n. 15. &* 16. ergo ſicut Epiſcopus poteſt facultatem diſpenſandi delegare alteri, ita etiam Vicarius. 2. Vicarii generales ſecundùm Lott. *de re benef. l. 1. qu.* 28. *n.* 130. ſunt ſocii Epiſcopi in adminiſtratione Epiſcopali & juriſdictione ordinaria, & ſub nomine Epiſcopi ac diœceſani comprehenduntur, ſi non ſpecialiter excludantur, ideòque plura exercent, quæ in *Trid.* nulla facta Ordinariorum aut Vicariorum generalium mentione ipſis Epiſcopis demandantur, & ideò etiam Sperell. *dec.* 111. *à nu.* 32. docet pro caſibus, in quibus Epiſcopus ex Papæ commiſſione habet poteſtatem diſpenſandi, eandem habere Vicarium generalem, ſi habeat mandatum ſpeciale, & diſpenſationi faciendæ annexa fuerit cauſæ cognitio, ergo idem dicendum eſt circa omnes ejuſmodi facultates non reſtrictas ad executionem ſolius Epiſcopi, præſertim cùm ordinaria facultas ſit favorabilis & latè interpretanda Paxjord. *n.* 254. Corr. *de diſp. Apoſt. l. 1. c. 5. n.* 11. 27. 3. Epiſcopus in noſtro caſu dat Vicario ſuo facultatem omnia obeundi, perficiendi, exequendi per ſe vel alium, cui Vicarius committet, ergo ſi cõmittat Miſſionariis, hi poterunt nomine Vicarii omnia peragere: docent enim AA. communiter cum Leur. *de Vicario q. 199. n.* 4. poſſe Vicarium etiam ſine ſpeciali mandato ſubſtituere ſibi aliquos ad certos actus ſeu ad certam ſpeciem actuum. 4. Neceſſitas videtur id poſtulare, quia aliàs vix, aut ne vix quidẽ juvabuntur pęnitentes, apud quos Miſſionarii hęrere aut redire nequeunt, & pęnitentes, ſi ad alios remittantur, neſcient, quos alloquantur, & intereà manebunt in peccatis periculo ſalutis.

Reſpondeo. Rationes pro parte affirmativa videntur quidem eſse ſatis probabiles, quia tamen ſæpè in iſtis agitur de valore Sacramenti, deberent meritò Epiſcopi, dum ſingulis quinquenniis petunt renovationem ſuarum facultatum, ſimul petere etiam Vicariis ſuis poteſtatem communicandi, cùm hoc ſit neceſsarium in tam vaſtis diœceſibus.

886 Q. 119. *An Vicarius Generalis poſſit ſine ſpeciali mandato diſpenſare in illis, in quibus poteſt Epiſcopus, vel exequi illa, quæ committuntur Epiſcopo, aut contrà?* R. Vicarium diſpenſare non poſse ſine ſpeciali mandato præter anteà citatos docent Garc. Felin. & alii cum Leur. *de Vicario qu.* 119. quia diſpenſatio ſonat gratiam & libertatem, quæ non videntur cadere ſub generale mandatum. Oppoſitum ex dictis videtur probabile, uti tenent AA. plures apud Sbroz. *de off. Vicarii l. 2 q. 35. n.* 1. Hinc etiam Sperell. *dec.* 97. cum communi docet 1. Quando in Juriſdictionibus aliquid committitur Epiſcopo ſimpliciter, quaſi per generalem commiſſionem, nomine Epiſcopi venit etiam Vicarius ejus generalis, etiamſi ſpeciali mandato Epiſcopi careat, niſi reperiatur expreſsè excluſus, aut materia officio Vicarii nõ conveniat. 2. Quando aliquid committitur Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato, hoc non convenit Vicario ex vi generalis mandati, quia talem cauſam cognoſcit Epiſcopus, non ut Epiſcopus, ſed ut Delegatus; & Epiſcopus generaliter conſtituendo Vicarium ea tantùm committit, quæ ſunt juriſdictionis ordinariæ, non autem delegatæ. 3. Poteſt tamen Epiſcopus etiam ad hoc ſpecialiter deputare Vicarium, uti conſtat ex Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.* niſi fortè electa eſset induſtria perſonę Epiſcopi ſecundùm dicta *l. 4. n.* 252. 4. Si aliquid committarur Vicario etiam ſub nomine dignitatis ſuæ, non ideò poteſt ſe ingerere Epiſcopus, niſi ipſi committat Vicarius, quia in ejuſmodi deputationibus non cenſetur facere idem tribunal. Et hoc docet etiam Leur. *q. 195. &* 299. cum communi. 5. Neque tum poteſt ſe ingerere Epiſcopus, ſi quid committatur Epiſcopo vel Vicario, & Vicarius jam incęperit expeditionem. 6. Addit Pignat. *to.* 1. *conſult.* 342. ex declaratione 14. Novemb. 1643. data, ſi Epiſcopus ob tenuitatem redituum etiam de conſenſu S. Congregationis non habeat Vicarium, ſed per ſe faciat omnia, non poſse exequi litteras Apoſtolicas ad Vicarium ſuæ dięceſis directas. Addit ſeq. Kr. *à n.* 2213. citatis auctoribus, 1. ſi executio demandetur Ordinario, poteſt exequi & Epiſcopus & Vicarius Generalis: item ſi ſit in diœceſi nullius, poteſt Prælatus habens juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, non tamen ejus Vicarius. 2. Si demandetur Epiſcopo, non poteſt Vicarius; ſi Vicario, non poteſt Epiſcopus, quamvis Vicarius abſit, deponatur, moriatur, quia in his eligitur induſtria perſonæ. 3. Si demandetur Vicario ſub nomine Vicarii, etiamſi poſtpoſitum ſit nomen ejus proprium, verbi gratia: Vicario Colonienſi, Marco Antonio, poterit exequi ſucceſsor in Vicariatu, quia demandatio eſt realis. Si ſub præpoſito nomine proprio Vicarii, verbi gratia: Marco Antonio Vicario Colonienſi, ſolus ipſe poterit exequi, etiam amotus ab officio, quia eſt demandatio perſonalis. 4. Poteſt delegatus alteri fide digno cõmittere informationẽ verificandorum & receptionem teſtium. Denique notandum poſse Epiſcopum ſubſtituere ſibi plures Vicarios, Corrad. *l. 7. c. 4. n.* 46.

Q. 120. *Quid poſſint quoad matrimonialia Archidiaconi.* R. 887

In Archi-Diœceſi Colonienſi ſunt quatuor Archidiaconatus majores, quos habent Prępoſiti, Colonienſis in metropolitana, Bonnenſis, Xantenſis, Suſatenſis. Hi Archidiaconi putarunt ſe præter multa alia jus habere, 1. Diſpenſandi in proclamationibus matrimonialibus. 2. Aſſiſtendi aut licentiam concedendi ad aſſiſtendum Matrimoniis, cuicumque presbytero ſine licentia Parochi 3. Dãdi licentiam ad Matrimonium contrahendum in Oratoriis vel domibus privatis. Contradixerunt Archi-Epiſcopi, Ferdinandus in Synodo anni 1612. & per Edictum 17. Decem. 1619. ac iterùm 1645. Maximilianus in Synodo 1662. & per Edictũ 22. Junii 1663. ac iterũ 18. Nov. 1675. Joſeph. Clemens 3. Aprilis 1691. qui etiã publicavit emanatã à S. Congregatione declaratione citca iſta, quam cõfirmavit Papa, prout ſequitur.

ALEXANDER PAPA VIII.

A*D futuram rei memoriam aliàs emanavit à Congregatione tunc exiſtentium S. R. E. Cardinalium Concilii Trid. Interpretum Decretum tenoris qui ſequitur, videlicet, Colonienſis Juriſdictionis Præpoſitis 14. Novembris 1676. dubiis infrà ſcribendis, reſolutio dilata fuit; prætendentibus Archidiaconis Juriſdictionem Sacræ Congregationis declinantibus, habito autem recurſu ad Signaturam Sanctiſſimi, reſcriptum fuit, cauſam cognoſcendam in Sacra Congregatione cum voto Rotæ, ab hac emanavit ſub diebus 17. Aprilis 1679. & 29. Martii 1680. votum, conſtare de bono jure, etiam ad effectum manutentionis Archiepiſcopi Electoris Colonienſis, prout ex Deciſionibus, quæ dantur. Proindè nunc Promotor Fiſcalis Electoralis, citata parte ſupplicat declarari, Primò. An Archidiaconi eorumve Officiales poſſint diſpenſare in una, aut omnibus denunciationibus matrimonialibus. 2. An poſſint aſſiſtere aut licentiam concedere aſſiſtendi matrimoniis cuicunque Presbytero ſine licentia Parochi, aut eo reluctante. 3. An item poſſint licentiam dare contrahendi in Oratoriis, domibus privatis, Capellis ruralibus, aut in Eccleſiis clauſis. Die 27. Julii 1680. Sacra Congregatio Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum reſpondit negativè in omnibus. J. Cardinalis Columna Præfectus. Loco † Sigilli. A. Altonitus S. C. Secretarius. Cùm autem ſicut dilectus Filius JOSEPHUS CLEMENS ex Ducibus Bavariæ electus Colonien. S. R. Imperii Princeps Elector Nobis nuper exponi fecit, ipſe Decretũ hujuſmodi quò firmiùs ſubſiſtat, Apoſtolicæ cõfirmationis noſtræ patrocinio communiri plurimùm deſideret, Nos ipſũ JOSEPHUM CLEMENTEM ſpecialibus favoribus & gratiis proſequi volentes, & à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti aliiſque Eccleſiaſticis ſentẽtiis, cenſuris & pœnis à jure vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum harum ſerie abſolventes, & abſolutum fore cenſentes ſupplicationibus ejus nomine nobis ſuper hoc*

humi-

humiliter porrectis, Decretum præinſertum Auctoritate Apoſtolica præſentium tenore approbamus, & confirmamus, illique inviolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus, ſalva tamen ſemper in præmiſſis auctoritate Congregationis eorundem Cardinalium, decernentes ipſas præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios & integros effectus ſortiri & obtinere & ab illis, ad quos ſpectat, & ſpectabit in futurum inviolabiliter obſervari, ſicque in præmiſſis per quoſcunque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die VIII. Aprilis M. DC. XC. Pontificatus noſtri Anno primo.

(L.S.) I. F. Card. Alb.

888 *Q.*121. *Quid capitulum ſede vacante poſſit quoad matrimonialia?* R. §. 1. Poteſt per Vicarium ſuum Capitularem diſpenſare, uti Jure ordinario poterat Epiſcopus, nam Capitulum repræſentat defuncti perſonam, & ſuccedit in omnibus (exceptis caſibus Jure expreſſis) quæ ſunt juriſdictionis ordinariæ, etiam voluntariæ; ad ordinariam autem juriſdictionem ſpectat hæc poteſtas diſpenſandi, Abb. Nav. Senis, Garc. Zerol. Barb. Pont. & alii, quos referunt & ſequuntur Sperell. *dec.* 111. *à nu.* 38. Leur. *de Vicario q.* 479. 563. Quod plerique extendunt etiam ad facultates à Trid. commiſſas Epiſcopis, uti *ſeſſ.* 24. *c.* 6. diſpenſandi in irregularitate occulta ex delicto, ſed de hoc poſteà, l. 7. quando de irregularitate. *Dixi*, per Vicarium ſuum capitularem, nam Capitulum per ſeipſum jam non poteſt, niſi primis octo diebus, uti inſinuavi *l.* 4. *n.* 2266. & cum communi notat Leur. *de Vicario q.* 467. 540. 546. 644. quamvis *q.* 567. notet Capitulum poſſe ſibi aliqua gratioſa reſervare.

889 §. 2. Sanch. *l.* 8. *d.* 27. *à n.* 32. putat Vicarium capitularem ſede vacante poſſe exequi diſpenſationem matrimonialem Epiſcopo defuncto aut ejus Vicario commiſſam, quia ſuccedit in dignitate Vicarii Epiſcopi, & dici poteſt Epiſcopi Vicarius. Oppoſitum probabilius tenent cum aliis Cov. Garc. Roſa, Sperell. *dec.* 31. *n.* 2. Leur. *de Vicario qu.* 197. & 587. quia Capitulum ſuccedit Epiſcopo tantùm in juriſdictione ordinaria, non autem in delegata, qualis hæc eſt, & ideò ſtylus Curiæ habet, ut ſede vacante executio diſpenſationum vel ſimilium gratiarum non dirigatur ad Vicarium Capitularem, ſed ad vicinum Epiſcopum, de quo dixi *nu.* 880. Et Vicarium capitularem non eſſe nec dici Vicarium Epiſcopi habet communis cum Leur. *q.* 562. non enim gerit vices Epiſcopi, ſed Capituli, à quo ſolo juriſdictionem habet. Et ex eodem fundamento docet cum aliis *Sperell.* contra alios, Vicarium capitularem non poſſe cognoſcere cauſas, v. g. confugientium ad Eccleſiam, vel ex illa extractorum, quia hæc facultas competit Epiſcopis, eorumque Vicariis Jure extraordinario. Docent tamen Roſa, Sperell. ſuprà *nu.* 13. & iterum *dec.* 85. *n.* 1. cum aliis apud Leur. *qu.* 197. & utrum *q.* 298. *nu.* 4. contra alios, ſi executio ſit demandata Vicario Epiſcopi ſub nomine dignitatis, eum, qui poſt iſtum fit Vicarius Epiſcopi, poſſe exequi, quia licet Vicarius propriè non dicatur habere ſucceſſorem, tamen habet conſuetudo, ut hoc fiat.

890 §. 3. Etiam poteſt Capitulũ ſede Vacante per Vicariũ ſuũ aſſiſtere Matrimoniis, aut alteri dare licentiam aſſiſtendi, quia iũ venit nomine Ordinarii, Sanch. Con. Bar. Dia. Leur. *q.* 487. 583.

891 *Q.* 122. *Quid notandum ſit circa poteſtatem Regularium in ordine ad diſpenſandum circa conjuges vel Matrimonia?* R. §. 1. Privilegium, quod habent Mendicantes ad diſpenſandum cum licentia Provincialium in petitione debiti pro conjugibus inceſtuoſis vel adulteris vel ligatis voto caſtitatis, docent Quintan. & Gob. *tr.* 9. *n.* 732. contra Baſſæum eſſe bullatum; & quoad illos, qui contraxerunt cum voto abſoluto caſtitatis, docent Caſtrop. *d.* 4. *p.* 2. §. 1. *nu.* 19. & Krim. *n.* 2060. poſſe Confeſſarios Societatis ex licentia Provincialis diſpenſare ad petendum debitum; ſed quoad iſta omnia videri debent dicta *l.* 6. *p.* 1. *n.* 1588. 1589 Notant prætereà aliqui privilegium datum à Julio II. diſpenſandi ſaltem cum inceſtuoſis per Mendicantes à Provincialibus deputatos exiſtentes in domibus & Eccleſiis ſuis, eſſe quidem vivæ vocis, attamen ſubſcriptum à maximo Pœnitentiario, Officiali Papæ; Urbanum VIII. autem per Bullam *Alias felicis recordationis*, datam 2. Aprilis 1635. declaraſſe, quòd revocando vivæ vocis oracula etiam manu Cardinalis ſignata, non intellexiſſet ſignata ab illis Officialibus, quibus ratione muneris fides haberi deberet de fide talis oraculi, & tale eſſe præſens privilegium; quòd tamen extendi non debeat ad impeditos cognatione ſpirituali, vel voto caſtitatis, cùm de his non fiat mentio. Et conjugatos ſuperveniente impedimento cognationis ſpiritualis nõ poſſe diſpenſari à mendicantibus in petitione debiti; fatentur Sanch. *l.* 8. *d.* 16. *n.* 9. & Krim. ſuprà.

892 §. 2. Vix tenuiter probabile eſt, adeoque non licet ſequi in praxi opinionem illam, quòd Regulares vi cujuſdam privilegii à Leone X. Auguſtinianis conceſſi poſſint diſpenſare in primo gradu poſt Matrimonium contractum, aut in aliis impedimentis dirimentibus, eodem modo, quo Epiſcopi, uti contra recentiorem aliquem pluribus probat Card. *in* 2. *criſi d.* 2. *à nu.* 379. & ideò etiam Gob. *tr.* 9. *n.* 720. docet privilegium, quod iiſdem Auguſtinianis dicitur eſſe conceſſum diſpenſandi in impedimento affinitatis etiam in primo gradu, eſſe dubium; addit tamen poſſe in neceſſitate aliquem Mendicantem ſub dubio diſpenſare, donec aliundè obtinuerit certam diſpenſationem; quia in neceſſitate licitum eſt uti ſententia probabili, quando tutior uſurpari non poteſt, uti dixi *l.* 6. *p.* 1. *nu.* 110. De cætero iſta ſervire non poſſunt Confeſſariis Societatis JESU, cùm in Comp. privilegiorum non legantur eſſe recepta.

§. 3. Carmelitæ Diſcalceati diſpenſant in regno Perſarum 893 cum neophytis quoad omnia impedimenta conſanguinitatis & affinitatis: item Capuccini Miſſionarii in Helvetia circa eos, qui, ubi *Trid.* eſt receptum, contraxerunt clandeſtinè, vel cum impedimento criminis ignorantes illud, vel in quarto gradu conſanguinitatis aut affinitatis. Item Pign. *to.* 6. *conſ.* 16. *n.* 3. ait, Die 7. Oct. 1682. Inn. XI. *conceſſit facultatem Præfecto Miſſionis Braſilii Ordinis Capuccinorum diſpenſandi ſuper impedimento in* 1 *gradu affinitatis ex copula illicita in foro conſcientiæ, illamque communicandi;* hæc tamen omnia non communicantur nobis, uti notat etiam Gob. *n.* 725. Attamen in Bulla, *Licèt debitum*, anno 1549. inter litt. apoſt. in nova impreſſione Inſtituti pag. 14. concedit Paulus III. Generali Societatis, *ut, cùm aliquos ex fratribus ſeu ſociis, Societatis in Saracenorum & Paganorum, aliorumque infidelium terras & provincias alias remotiſſimas, à quibus non poteſt adiri Sedes Apoſtolica, miſerit, poſſit eis auctoritate noſtra facultatem concedere, ut cum iis, qui ab infidelitate convertentur tantùm, & in locis remotiſſimis, qui prius in gradibus non licitis, tamẽ lege divina nõ prohibitis Matrimonia contraxerant, ut in eiſdem manere poſſint, diſpenſare.*

§. 4. Putat Crouſets *ad Cap.* 7. Regulæ S. Franc. pag. 787. 894 quòd Greg. XIII. die 24. Aug. 1576. conceſſerit PP. Societatis JESU in partibus ultramontanis, ut in eis locis, ubi *Trid.* receptum eſt, & non ſervatum ab aliquibus, qui induci nõ poſſint ut iterùm contrahant ſervata forma *Trid.* poſſint dicti PP. eos abſolvere, & diſpenſare in foro conſcientiæ, ut rurſus ſecretò inter ſe contrahant nõ ſervata *Trid.* forma, & hoc privilegium dicit haberi in appendice ad lit. Apoſtol. pro Societate JESU. Sed cum *Verjuys* dico me hoc in nullo alio inveniſſe, nec reperitur in Compendio privil. neque in nova editione Inſtituti invenio ullam appendicem ad lit. apoſt. Hinc ſtandum ſententia cõmuni, quòd omninò tum neceſſe ſit iterùm contrahere corã Parocho & teſtibus, quia forma Concilii nunquam eſt ſervata.

§. 5. Docent Quintanadv. *tr.* 9 *ſing.* 11. & Gob. *tr.* 10. *n.* 632. 895 poſſe Mendicantes, ubi privilegium habent diſpenſandi, id facere extra Sacramentum, etiam cum abſentibus, ideòque ait Gob. *n.* 604. ſi Parochus ſcribat Confeſſario Religioſo habenti poteſtatem, *peto, ut diſpenſes cum Titio in petitione debiti*, & Confeſſarius reſcribat, *diſpenſo, ſi cauſa ſubſit*, fore ſatis: ſed Averl. *q.* 19. *ſ.* 3. in hoc ultimo contradicit, quamvis cum Pottel. & Dia. *p.* 3. *t.* 2. *R.* 14. admittat poſſe ab ipſo Religioſo per Provincialem deputato fieri extra ſacramentalẽ confeſſionẽ. Poſſe autem Epiſcopos cum taliter impeditis etiam poſt Matrimonium tantùm ratum, & intra primum gradum diſpenſare ad petendum debitum, habet cõmuniſſima cũ *Averſ.* ſuprà cõtra *Covarr.* & alios, quamvis enim id Jure ſcripto non concedatur, tamen ita habet conſuetudo, & praxis, quam Pontifices ignorare non poſſunt.

Q. 123. *An aliquis diſpenſans ſine poteſtate diſpenſandi* 896 *aliquando diſpenſet validè; & quando ſciens facit, an incurrat aliquam pœnam Eccleſiaſticam?* R. §. 1. Secundum dicta *l.* 6. *p.* 1. *à n.* 112. & hic *n.* 843. ſi quis habens titulum coloratum per errorem communem facti putetur habere juriſdictionem & poteſtatem, quam tamen non habet, & quamvis ſciat ſe eam non habere, attamen Eccleſia ſupplet, ubi poteſt, propter utilitatem communem: quod præter AA. ibi citatos egregiè deducit Sperell. *deciſ.* 30. & 31. *n.* 10.

§. 2. Quamvis graviter peccet, qui ſciens ſe carere poteſtate, 897 temerè diſpenſat, attamen non inveni pœnam aut cenſuram à Jure annexam eſſe iſti temeritati. Bulla Cœnæ excommunicat quidem uſurpantes juriſdictionem Papalem, ſed videtur loqui vel de juriſdictione rerum temporalium; vel ſi eam aliquis ſibi vellet attribuere excluſo Papa, aut planè independenter ab illo.

Q. 124. *Quid univerſim notandum ſit circa cauſas diſpen-* 898 *ſandi?* R. §. 1. Ante omnia ſupponendum eſt cum Trid. *ſeſſ.* 25. *de ref. cap.* 18 *ſicut publicè expedit legis vinculum quandoque relaxare, ita ex cauſa & cum delectu eſſe faciendum.* Et generatim de omnibus cauſis diſpenſandi, dixi à *n.* 819. Inter cauſas autem ſpeciales eſt *anguſtia loci*, ideſt, ſi in loco originis, vel ut alii volunt, etiam domicilii tui ſit defectus perſonæ non impeditæ, aut æqualis, aut tibi aptæ ad Matrimonium, durum enim eſt, præſertim fœmina, deſerere locum originis, aut ſtabiliti domicilii, aut cogi ad contrahendum cum impari, vel ſibi non apto, uti pluribus explicant Gob. *tr.* 9. *à num.* 644. & Krim. *à num.* 2701. notans anguſtiam loci

Digitized by Google

allegari etiam pro viro. Nec illi cauſæ obeſt poſſe haberi parem in locis vicinis, Sanch. *l.8.d.19.n.13.*

899 §.2. Inter cauſas diſpenſandi in gradibus conſanguinitatis & affinitatis eſt etiam, ſi puella ſit ſuperadulta, ideſt, excedens 24. annum, & hactenus non poterit nec adhuc poſſit invenire alium ſponſum paris conditionis: hinc in his partibus diſpenſavit aliquis Epiſcopus, quia puella ſimilis erat 32. annorum. Similiter diſpenſavit Nuntiatura, quia puella ſine proco exceſſerat 24. annū, & ſi excedat annum 25. recipitur hæc cauſa etiam in gradibus propinquioribus. In hia tamē partibus aliqui plus requirunt, quia puellæ non ſolent ita maturè nubere, nec tantus hic eſt ardor concupiſcentiæ: debetque puella non eſſe vidua.

900 §.3. Plures cauſas ſpeciales Romæ admitti ſolitas pro diſpenſatione in Impedimentis cujuſcunque cognationis, affinitatis, publicæ honeſtatis, criminis &c. enumerat Pignat. *to.7. conſ.22. à n.19.* & ſunt 1. *Ob anguſtiam loci*, de qua jam dictum. 2. *Propter dotis incompetentiam*, ſi puella ſub conditione, ſi huic nubat, ab aliquo acceptura ſit dotem, quam aliàs non haberet. 3. *Pro indotata*, ſi hic ſponſus, & non alius velit illam indotatam ducere & alere. 4. *Propter ætatem*, de qua etiam eſt dictum. 5. *Propter inimicitias*, ſi per hoc Matrimonium pacandæ ſunt inimicitiæ inter parentes, conſanguineos, familias. 6. *Ad componendas lites*, ſi nempe aliunde ortæ interventu hujus Matrimonii ſint componendæ. 7. *Propter hæreſin*, ſi iſtis locis multi hæretici ſunt, ipſi autem ſint catholici, & quia animi non poſſunt inſpici, periculum ſit, ne fortè nubat alicui non probatæ fidei. 9. *Ad evitanda ſcandala*, ſi ex fragilitate ſe cognoverint, vel ob nimiam familiaritatem de hoc ſit ſermo vel ſuſpicio vulgi, ita ut ſi huic non nubat, manſura ſit infamata vel innupta: & ordinariè non diſpenſatur in forma pauperum, niſi adfuerit hæc cauſa. Cauſas propter componendas lites & ob nimiam familiaritatem juſtas eſſe ad diſpenſandum etiam in primo gradu affinitatis iterùm probat Pignat. *tom.8. conſ.* 101. & ſimiles cauſas per hoc ſufficientes refert etiam conſult. 106. Caſtrop. & Krim. *n.*2100. addunt cauſam, *periculum patiendi gravem jacturam bonorum*, quæ poſſidet, vel ad quæ jus poſſidendi habet; nam cauſa pietatis eſt ſuccurrere ſic periclitanti. Addit Krim. *n.*2102. *excellentiam meritorum*, quæ majores vel parentes, vel qui pro eis intercedunt, præſtiterunt Eccleſiæ. Accedunt apud eundem *nu.*2103. *conſervatio alicujus magnæ familiæ, vel etiam divitiarum in eadem familia*, quia Reip. intereſt locupletes familias catholicas conſervari.

901 §.4. Diſpenſatio obtenta ex falſis cauſis nihil operatur, ſecundum dicta *l.1. n.* 802. & idem eſt, ſi ſit ſubreptitia vel obreptitia, etiam per errorem alienum, nam non valebit, ſecundum illam partem, in qua deficit, uti pluribus explicatum eſt *l.1. à n.* 806. Quandonam autem, & an omnes cauſæ finales verificari debeant; item, quid dicendum ſit, ſi in nomine vel diœceſi erretur, ſi per errorem ſubſtituta ſit alia cauſa falſa &c. dixi ibidem à *n.*808. Quid in caſu ſubreptionis operetur clauſula, *motu proprio* dixi ibid. *n.*814. *&* *n.*812. ibidem dixi poſſe eſſe talem parvitatem materiæ in aſſerto falſo, vel non expreſſo vero, ut non ideò vitietur diſpenſatio. Quòd ſi orator fideliter propoſuerit cauſam ſuam, quam diſpenſans bona fide putaverit eſſe ſufficientē, ſi reipſa non ſufficiebat, Sanch *l.8.d.17.n.8.* Vvieſtn. & Kærchne *n.*233 abſolutè dicunt valere: quod videtur verum, ſi Papa ipſe diſpenſet in Impedimētum, in quo etiam ſine cauſa validè diſpenſare poteſt ſecundùm dicenda *nu.*934. E contrà ſi diſpenſetur ex poteſtate delegata, videtur cum Pontio & Caſtr. tenendum oppoſitum ob rationem *n.*843. datam.

902 §.5. Quando una cauſa non ſufficit, poſſunt plures congeri, quia *ſingula, quæ non poſſunt, collecta juvant*, *L. Inſtrumento*, Cod. de prob. ſi autem cauſa finalis in Reſcripto allegata non ſubſiſtat, quamvis revera adſit alia cauſa, quæ certò ſuffeciſſet, ſi allegata fuiſſet, executor non poteſt pergere, uti dicetur *n.*986.

903 §.6. Quando diſpenſatio eſt in forma gratioſa, & continet gratiam factam à Papa, ſufficit tum, quando gratia fit, cauſam verificari, licèt poſteà deficiat, Pont. Caſtrop. Tamb. Gob. Vvieſtn. Kærchne *n.*232. Quando autem eſt in forma commiſſoria, & tantùm committitur gratia facienda in partibus, ſi repererit omnia eſſe, quæ requiruntur, neceſſe eſt, & ſufficit narrata verificari tempore executionis, quamvis tempore datæ non fuiſſet vera; Garc. Corrad. Krim. *n.*2079. Et univerſaliter, ſi cauſa finalis ceſſet, antequàm diſpenſatio ſit actu applicata non valet: ſi autem ceſſet poſt factam applicationem, quamvis needum ſit executa, valet, v.g. Caja actu diſpenſata eſt ad Matrimonium contrahendum, quando volet, cum conſanguineo ob defectum dotis, ſi antequàm contrahat, Caja accipiat improviſam hæreditatem, valet diſpenſatio, quia antequàm acceptaſſet hæreditatem, diſpenſatio habuit primarium effectum ſuum, nempe ſublationem impedimenti, quod ſemel ſublatum, cauſam non habet cur redeat, Suar. Salas, Sà, Rebuff. Maſcard. Tiraq. Garc. Regin. *l.31.c.27.* Sanch. *l.8.d.19.n.* 28. Corrad. *in praxi diſpenſ. l.7.c.12.n.27.* Krim. *n.*2136.

904 §.7. Si legiſlator ſine cauſa, ideóq; illicitè diſpēſarit in ſua lege, hac diſpēſatione utens non peccat, quia validè diſpēſatus eſt, nec tenetur facere, ut lex prohibēs redeat, Suar. Caſtr. Kri. 2067.

Q.125. An aliquando ſit obligatio petendi aut concedendi diſ- 905
penſationem, v.g. in Subdiaconatu pro contrahendo Matrimonio? Caſus eſt hic: Titius illuſtris proſapię & jam Subdiaconus unicum fratrem morte inopina amittit, & niſi ipſe per Matrimonium conſervet familiam, fiet 1. Ut diverſa bona prænobilia unà cum ſubditis devolvantur ad Principem acatholicum, cum infallibili ruina multorum milliūm animarum ſeu in præſenti ſeu in futuro. 2. Ut ad eundem acatholicum pariter devolvatur diſpoſitio de pluribus Beneficiis Eccleſiaſticis, quæ vel extinguentur, vel non bene adminiſtrabuntur. 3. Ut bona prænobilia, quæ familia Titii expectat ab agnatis acatholicis, maneant apud acatholicos, adeoq; ſpes certa plurimas animas ad veram fidem ſuo tempore adducendi, penitus evaneſcat. His poſitis & ſuppoſitis, *Quæritur* 1. An ob cauſas allatas Titius non teneatur petere diſpenſationem in ordine ad contrahendum Matrimonium? 2. An Superior, à quo petenda, illam non poſſit licitè & utiliter concedere? 3. An Superior, ſi poſſit, non teneatur illam diſpenſationem concedere? R. *ad* 1. teneri; probatur ex communi doctrina apud Valentiam in *2.2.d.3.q.4.pu.3.* poſt medium, ubi ſic habet: *Quartò dico, ſi proximus ſit in extrema neceſſitate ſpirituali, quilibet etiam privatus tenetur cum diſpendio vitæ propriæ illi ſubvenire, ſi efficaciter poſſit.* Paulò poſt: *ſed illuſtrabitur tota hæc doctrina magis, ſi illam accommodemus ad aliquot caſus particulares, explicando præſertim, quando poſſit judicari extrema neceſſitas ſpiritualis proximi. Primus caſus eſt, ſi aliqui ſeducantur ab hæretico concionatore, ita ut illi vincibiliter ignorent veritatem, atque adeò ſint in peccato mortali, nec facilè pateat aliis aditus ad eos rectè informandos: tum ſi ii indocti alioqui ſint, qui non videantur per ſe poſſe dijudicare veritatem, omninò cenſeri debent eſſe conſtituti in extrema neceſſitate ſpirituali, quare ſi quis utiliter & efficaciter poſſit ſubvenire illis etiam cum diſcrimine propriæ vitæ, id tenebitur facere ex charitate.* Hucuſque *Valentia*, & eadem habent Bon. *in 1. præc. Decal d.3. q.3. pu.4. n.* 5. Baldellus *to.2.l.2.d.18.n.15.* Baſſæus *to.1.v. Charitas, n.*21. Caſtrop. *tr.6.d.1.pu.9.n.10.* In noſtro autem caſu plurimi ſeducuntur à concionatoribus acatholicis, & dato quòd vincibiliter, attamen per ſe non poſſunt dijudicare veritatem, utpote homines indocti, & niſi ſub dominium catholicum veniant, non facilè dabitur aliter aditus ad illos informandos. Similiter illi, qui deficiente hærede catholico venient ſub poteſtatem acatholicorum, adducentur in ſimilem neceſſitatem, & noſter Titius poteſt, ſi non omnibus, ſaltem aliquibus efficaciter ſubvenire, ſubeundo minus incommodum quàm diſcrimen vitæ propriæ, ſi petita diſpenſatione ducat & ſuſcitet hæredem, ergo tenetur eam petere. *Conf.*1. Nam honeſtum eſt omittere & deſerere ſtatum perfectiorem pro bono ſpirituali proximi, Baldellus *n.*14. citans *Suar. & Vaſq.* quia & hoc ipſum quandoq; eſt debitum; ſic pater relinquere debet ingreſſum Religionis, ut bene educet proles, filius debet deſerere Religionem, ut ſuccurrat parentibus etiam in neceſſitate corporali, Baldell. ibid. ex S. Th. *2.2.q.289.ar.6.* ergo multò magis hic pro communi, & tanta neceſſitate ſpirituali animarum. *Conf.*2. nam Titius teneretur petere diſpenſationem, ſi ipſe per votum caſtitatis eſſet in periculo ſalutis propter vim incontinentiæ, v.g. per malum habitum cauſatæ, ergo & nunc propter commune periculum ſalutis alienæ tam manifeſtum. R. *ad* 2. Superiorem utiliter & laudabiliter facturum, ſi diſpenſet, nam ſi eſſet periculum ſolius Titii propter incontinentiam, laudabiliter & utiliter diſpenſaret, ergo multò magis nunc, ubi eſt neceſſitas communis. Adducit Caſtrop. *tr.3.d.6.p.8.§.2.n.7.* Laym. *l.4.tr.4.c.8.n.5.* cum communi, convenire legiſlatori, ut omnium neceſſitatibus ſubveniat, ergo multò magis, cùm hic ſit utilitas publica magna, urgenſque neceſſitas ſpiritualis, argum. c.1. De voto, Sot. *De juſt. q.7. a.3.* Suar. *De voto, c.17.* Sanch. *in conſ. l.4. cap.45.* Laym. ſuprà, Caſtr. *n.9.* R. *ad* 3. Superiorem teneri hic diſpenſare, uti colligitur partim ex hic dictis *ad* 1. partim ex dictis *l.3. p.1. à n.*538. ubi dixi Superiorem aliquando teneri diſpenſare; & id etiam tenet Sperell. *dec.111. à n.5.* Neque in tali circumſtantia eſt periculum illius ſcandali occaſione talis diſpenſationis orituri, ſed orietur potiùs ex denegatione, ſi nempe Eccleſia pluris faceret obſervationem unius voti paroculatis perſonæ, quàm ſalutem æternam tot animarum ſibi à Chriſto commiſſarum.

Q.126. Quid notandum circa cauſam diſpenſandi in Sub- 906
diaconatu, propter periculum incontinentiæ? R. §.1. Huic malo frequenter occurri poſſet ſaltem antecedenter; nam vel factus eſt incontinens poſt ſuſceptum Subdiaconatum, vel ante illum fuit incontinens. Si poſt, erit culpa ejus propter abundantiam cibi, & potus, converſationes periculoſas, inordinatam vitam, &c. & per quas cauſas nata eſt incontinentia, per oppoſitas, ſi nimium inveterata non ſit, communiter poterit corrigi, ac recuperari continentia, ad quod ſincero animo tentandum tenetur, licèt ſubeunda ſit non levis moleſtia, & pugna contra carnem. Si ante Subdiaconatum fuerit incontinens, parentes plerumq; habent culpā, qui ob fines humanos, & bonū tēporale familiarū

hos,

Digitized by Google

hos, vel illos è filiis deſtinant, & metu reverentiali adducunt ad ſtatum Eccleſiaſticum, parum ſoliciti, ſitne hæc eorum vocatio necne; interim adoleſcentes non audent reluctari, aut prætendere, quod ſæpè advertunt, periculum incontinentiæ, ſed pergunt, ut ſibi fingunt, bona fide, etiam tracti commoditate pinguis præbendæ, ac cogitantes Deū, vel tempus de reliquo proviſurum: unde providè ſapienterque faceret Eccleſia, ſi adoleſcentes, maximè Nobiles, non admitteret ad Subdiaconatū, niſi prævia octiduana recollectione, in qua cōſiderarent ſtatum animæ ſuæ, inclinationes, & habitus tum bonos tū malos, ac ſeriò perpenderent, ac coram Deo, & in conſcientia ſua judicarent ſe in ſtatu Eccleſiaſtico faciliùs ſalvandos, quàm in alio: ac ad eum finem certa media vitæ benè inſtituendæ ſibi præfinirent: hæc recollectio ſerviret etiā ad expiāda peccata vitæ præteritæ, maximè cùm jam cogitēt ſtatū novum inire, in quo peccata, quæ contra caſtitatem committuntur, habent diſtinctam ſpeciem ſacrilegii.

907 §.2. Poteſt hæc cauſa eſſe juſta, tum ut evitentur publica ſcandala alioqui probabiliter ſecutura, tum ut conſulatur ſaluti hujus animæ alioqui forſan contempturæ, ſi in profundum venerit, vel tandem agendæ in deſperationem: hinc ad prudens arbitrium Superioris pertinet conſiderare circumſtantias.

908 *Q.127. Quomodo petenda Romæ diſpenſatio, & quid in ſupplica ſit exprimendum?* R. Præter illa, quæ ex Buſemb. retuli *l.1. n.796.* tumque etiam ibi addidi à *n.797.* addenda ſunt hìc ſeqq.

909 §.1. Quando impedimentum eſt occultum, ſcribitur ad *S. Pænitentiariam*, poteſtque ſcribi à quocunque & in quacunque lingua, neque hic opus eſt ullis ſumptibus. In ſupplica autem exponitur caſus, circumſtantiæ debitæ, & cauſæ, item nomen illius, ad quem remitti debet Reſcriptum, & civitas, ad quam debet dirigi, uti habet ſequens inſtructio.

Inſtructio Parochorum, & Confeſſariorum pro caſibus quorum abſolutio, ſeu diſpenſatio a Sacra Pænitentiaria Apoſtolica impetratur.

CUm ſæpè ſit experientia compertum, plurimos utriuſque ſexus Chriſti-fideles, præcipuè in longinquis degentes, cenſurarum vinculis, votorum obligationibus, Matrimoniorū impedimentis, necnon irregularitatum, & caſuum quoquo modo reſervatorū ligaminibus adſtrictos ad Sanctam Sedem, ejuſque Sacram Pœnitentiariam ſpectantibus irretitos, in illis lacrymosè perſiſtere, & cōtinuis conſcientiæ agitationibus laborioſè perdurare, cujus mali cauſas ex ſimilibus provenire innotuit.

Primò, eò quòd Parochi, vel alii, ad quos hujuſmodi Pœnitentes recurrere contingit, in Pagis, aut locis ruralibus degunt, & viam modumque recurrendi ad præfatam Sacram Pœnitentiariam ignorant, nec aliquem hic Romæ agnoſcunt, ad quem ſupplicationes dirigant, unde Pœnitentes perplexos dimittunt, quibus, cùm ad Ordinarium accedendi (fœminis præſertim) verecundia, aut timor aditum intercludat, conſilium ulteriùs requirere neſcientes, remedium deſperant, & in prædictis vinculis, obligationibus, impedimentis, inhabilitatibus, & caſibus reſervatis, cum periculo damnationis inſordeſcunt. Secundò evenit, quòd pœnitentes egeni recognitionem pro ſolicitatione, & labore Agentium Romæ commorantium, exolvere non valentes, inconſolati, ac conſcientiæ motibus concuſſi, in periculoſo ſtatu manere coguntur, & fortè (quod pejus eſt) ſibi perſuadent, Sacræ Pœnitentiariæ Tribunal aliquid lucri pro litteris prædictis recipere, cùm reverà Sacræ Pœnitentiariæ Miniſtri, nec aliquid quamvis minimum, nec etiam ſpontè oblatum unquam recipiant, & gratis omnia exhibentes, ſingulos ad ſe recurrentes, ſerena fronte complectantur.

Tertiò accidit etiam nonnunquam per inadvertentiam exponentiū, ut gratiæ juxta expoſita obtentæ, irritæ evadant, eò quia caſus, & circumſtantias neceſſarias reticeant, unde fit, quòd litterarum executores, caſu poſteà Pœnitentium examinato, rem aliter ſe habere, quàm expreſſum fuerat, comperiant, & gratias ſubreptitias, aut obreptitias eſſe inveniant, quare pœnitentes cōfuſi remanent, & ſpe novæ diſpenſationis ſe carere putantes, in prædictis vinculis, obligationibus, &c. miſerabiliter remanent.

Quare gratū Deo, & utile fidelibus futurū eſſe ſperatur, ſi iſte modus recurrendi ad ipſam Sacrā Pœnitentiariam proponatur.

Confeſſarii itaque, cùm Pœnitentes vinculis præfatis irretitos ad ſe accedere contigerit, caſuum qualitates & præfatorum caſuum circumſtantias conſiderent, cauſaſque diſpenſationum, aut commutationum exprimant, & caveant, ne quod occultum eſt, publicum faciant, præſertim impedimenta occulta Matrimoniorum, nam publica, vel ad publicum redacta, non pertinent ad Sacram Pœnitentiariam.

Et ſic præfati Confeſſarii, ſeu pœnitentes poterunt caſus præfatos cum dictis circumſtantiis, & cauſis exponere, ſive latino, ſive quocunque alio idiomate propriæ regionis: nam Sacra Pœnitentiaria ſuos ex quocunque regione Pœnitentiarios ſubordinatos habet: & exprimant inſuper in fine expoſitionis caſus, nomen, cognomen, cui ſit à ſacra Pœnitentiaria reſcribendum, etiamſi ipſum nomen, & cognomen ſit fictitium. Itemque modum, per quem reſponſio ſecura dirigi poſſit, ſignificando ſcilicet, vulgari nomine, oppidum, ſeu Civitatem, & Regionem, cum Data menſis, & anni in hunc modum.

Intus incipiant Epiſtolam, ſeu ſupplicationem ſic:

Eminentiſſime, & Reverendiſſime Domine,

N. Mulier emiſit votum ſimplex caſtitatis, manet in periculo incontinentiæ, niſi nubat, ſupplicat ſibi votum commutari ad effectum contrahendi Matrimonium.

Terminent Epiſtolam, ſeu ſupplicationem ſic.

Dignetur Eminentia veſtra reſcribere ad N.N. & exprimant nomen, & cognomen, cui eſt reſcribendum: Ad civitatem N. exprimendo nomen civitatis: Per Oppidum N. exprimendo vulgari nomine, nomen Oppidi. Et dirigere Breve, ſeu gratiam ſimplici Confeſſario, ſeu Confeſſario Magiſtro in Theologia, ſive decretorum Doctori, ſive Parocho, cui Pœnitens aperuit ſuam conſcientiam, ne ipſe Pœnitens, & præſertim fœminæ cogantur circumire pro executione gratiæ ſacræ Pœnitentiariæ.

Dirigant Epiſtolam, ſeu ſupplicationem ſcribendo extra, ſeu à foris in hunc modum.

Eminentiſſimo, & Reverendiſſimo Domino, Domino Cardinali Majori Pænitentiario,

Romam.

Et ſi tardaverit reſponſio, Confeſſarii reſcribant, ne fortè ſit deperdita, & nunquam deſperent Pœnitentes.

Conſultum autem eſt, ut Romæ ſit aliquis, qui diſpenſationem ſolicitet, nam multitudo rerum moram cauſat, aut etiam quandoque oblivionem parit. Plura de Reſcriptis *à Pœnitentiaria* addam à *n.951.*

§.2. Quando impedimentum eſt notorium, & publicum, 910
ſcribi debet ad Datariam, ſeu Cancellariam, in qua diſpenſat Papa pro notoriis, & pro foro etiam externo: ſervantur autem ferè eadem, quæ jam dicta ſunt de litteris ad *Pænitentiariam*, ſed ſcribi debet ad aliquem alium, qui Romæ tradat ſupplicam, urgeatque Reſcriptum, & huc remittat. Scribitur autem etiam ad Datariam pro ſecundo gradu conſanguinitatis, quamvis occulto, & in conſanguinitate pro Matrimonio contrahendo, uti dicetur *n.951.* Ubicunque autem petitur diſpenſatio pro Matrimonio contracto, ſemper exprimendum eſt, an ſit contractum ſervata forma Trid. in facie Eccleſiæ, ſive præmiſſis, vel diſpenſatis proclamationibus.

§.3. In genere hic ſupponendum tum vitiari diſpenſatio- 911
nem, ſi *per obreptionem* narretur falſum, vel *per ſubreptionem* taceatur verum, quorum alterutrum ſpectet ad cauſam finalem, ſeu motivam diſpenſantis, ſecundùm dicta *l.1. n.806.* Quod verum eſt, licèt hoc per ignorantiam, vel errorem factum ſit, in illis enim ſpectat ad formam actus, ut Jus, ſtylus & conſuetudo ſervata ſint, uti pluribus explicat Krim. à *nu.2109.* Notavi etiam *l.1. n.805.* cum communi, quam etiam tenet Krim. à *nu.2114.* in dubio, an aliquid additum, vel omiſſum ſpectet ad cauſam finalem, an ad impulſivam, præſumendum eſſe potiùs, quòd ſpectet ad impulſivam tantùm. Quòd ſi cauſa finalis deſinat ſecundùm aliquam tantùm ſui partem, Sanch. & Krim. *n.2116.* putant non ideò cadere diſpenſationē, quia minùs requiritur, ut permaneat, quā ut primò detur, ſicuti ſecūdùm Tiraq. tract. *Ceſſante cauſa, ceſſat effectus*, limit. 17. *n.1. & 103.* lex manet, quamvis aliqua, dummodò nō tota ejus cauſa finalis ceſſet.

§.4. Si illud, quod certum eſt, & pertinet ad ſubſtantiam, 912
ponatur ſub dubio, vitiatur diſpenſatio, Suar. Sanch. *l.8. d.21. n.40.* Gob. *n.683.* Idem eſt, ſi non exprimatur, quòd diſpenſatio cedat in præjudicium tertii, quia diſpenſans non præſumitur huic tertio velle præjudicare, Sanch. *n.50.* Krim. *n.2117.*

§.5. Impedimentum exprimi debet, quale in ſe eſt, & non 913
unum pro altero, hinc ſi habens affinitatem ſcribat conſanguinitatem, diſpenſatio eſt nulla, licèt cōſanguinitas ſit plus quàm affinitas; quia non diſpenſatur in conſanguinitate, quam non habet, nec in affinitate, pro qua non petitur, Sanch. Pont. Aver. *q.19. ſect.5.* Si tamen unum includat alterum, diſpenſans in includente, diſpenſat in incluſo; hinc ſi ſit publica honeſtas ex Matrimonio rato, & ſcibatur affinitas ex Matrimonio conſummato, aut ſi ſit affinitas ex copula licita, pro qua diſpenſatur, tacendo de publica honeſtate, valet, quia hæc affinitas includit illam publicam honeſtatem; attamen non valeret, ſi ex copula fornicaria eſſet affinitas, quia hæc non includit, nec ſupponit publicam honeſtatem, Sanch. Dian. Aver. Pignat. *tom.4. conſ.15.*

§.6. Si petatur diſpenſatio in conſanguinitate, exprimi de- 914
bent hæc: an impedimentum ſit occultum, an pro contracto, vel contrahendo Matrimonio, in quo gradu ſit, in qua linea, an in recta, vel tranſverſa, uti habent Sanch. Bonac. Eſcob. Gob. *tr.9. n.622.* Krim. *n.2141.* contra Pontium, & Leandrum; item exprimi debet, an ſequantur ſcandala, niſi contrahant, vel ſi ſeparentur, & nequeant abſtinere à copula, an ſubſit periculum vitæ, vel infamiæ, an impedimentum ſit utrique, an uni tantùm parti notum, an alter, vel uterque ſit in bona fide: atque idem ferè ſervatur in impedimento affinitatis, item publicæ honeſtatis ex Matrimonio rato, Aver. *q.19. ſ.5.* §. *Quintò*, qui §. *Sextò*, notat contra Sanch. exprimendum, an affinitas ſit ex linea recta, vel tranſverſa, quia major indecentia eſt, ut quis contrahat cum concubina patris quàm fratris, item quia affini-

Digitized by Google

tas ex copula conjugali eſt major, quàm ex fornicaria; ſimiliter quia publica honeſtas ex Matrimonio rato eſt major, quàm ex ſponſalibus; hinc putat omnes illos modos eſſe exprimendos.

915 §.7. Quando petitur diſpenſatio in conſanguinitate, vel affinitate, exprimi debet, an gradus lineæ tranſverſæ ſit æqualis, an inæqualis, quamvis enim à remotiore ſumatur denominatio gradus ſecundùm Cap. fin. *De conſang.* tamen quando petitur hæc diſpenſatio, conſideratur etiam proximior. Putat quidē Gob.*tr.9.n.620.* ſi gradus proximior eſſet bona fide omiſſus, valere, ſed contradicit Barboſa in deciſionibus l.1.voto 3.S.Pius V.autem in decreto *Attendens* dato 26. Auguſti 1566. videtur ſolviſſe dubium, nam ſtatuit, ut ſi attingatur gradus primus, exprimi debeat: ſi hic non attingatur, *gradus remotior attendatur, trahatque ſecum propinquiorem, ac ob id ſufficiat remotiorem tantùm gradum exprimere, obtentis tamen poſteà ſuper propinquiori litteris declaratoriis.* Putantque Henriq. Con. Sanch. Pont. Corrad. in praxi diſpenſ.*l.7.c.7.à n.59.*Rota *p.1.c.12.n.33.*Krim. *n.*2147.has declaratorias tantùm requiri pro foro externo, & ad vitandum ſcandalum, adeòque non fore neceſſarias in impedimento occulto, & ceſſante ſcandalo: ſed rectè monet pro praxi Averſ. ne opus ſit his declaratoriis omninò expedire, & ſi petatur à Nuntiatura, vel Epiſcopis neceſſarium eſt, ut ab initio in ſupplica exprimatur etiam gradus proximior ſaltem ſi ſit ſecundus, quia in hoc Nuntius, & Epiſcopi diſpenſare non poſſunt. *Dixi*, in conſanguinitate, vel affinitate, nam de illis ſolis loquitur S.Pius V. ideòque docent Corr. *l.8.c.7.n.*24.& Krim. *n.*2168.in publica honeſtate ſatis eſſe exprimere gradum remotiorem. His omnibus non obſtantibus, docet De Juſtis *l.2.c.3. n.*40.ex ſtylo jam introducto, & declaratione Pontificis diſpenſationem etiam Romæ obtentam fore hodiedum invalidam, ſi gradus proximior non fuerit expreſſus, unde in praxi hoc obſervandum eſt. Docent etiam Sot.Mol.Sanch.*l.8.d.*24. *n.*12.De Juſtis *l.1.c.4.nu.*121.ſi fœmina maximè, ſit proximior ſtipiti, debere exprimi, ob maximam indecentiam: ſi v.g. amita, vel matertera, quæ Jure naturæ ſuperior eſt, in Matrimonio ſubſit quaſi nepoti ſuo: id tamen non requirunt in affinitate Sanch. Fill. De Juſtis *n.*153. quia tum abeſt illa indecentia.

916 §.8. Si ſcribatur 4.gradus pro 3. non valet diſpenſatio, quia pro majore gradu difficilior eſt diſpenſatio, & requiritur major cauſa, & imponitur major compenſatio. Si verò ſcribatur 3.gradus pro 4.Corr.*l.7.c.5.n.*95. adhuc dicit non valere, quia Papa ſæpè pro diverſis gradibus committit diverſis expediendam diſpenſationem: è contrà valere docent Ledeſ.Gutt.Manuel, Vega, Fill.Bon.Sanch.*l.8.d.24.n.*17. Sperell.*dec.*112.*n.16.* Averſ.*q.19.ſect.*5.Perez *diſp.* 46.*ſect.*5.*n.*10.Gob.*n.*622.Krim.*n.*2143. & probabile dicit Tamb.*tr.2.c.*10.§.2.quia qui diſpenſat pro 3.cenſetur diſpenſare pro 4.ejuſdem generis, qui includitur, & quamvis Papa committat expeditionē aliquando diverſis, tamen dum vult tolli gradum tertium, etiam vult tolli quartum incluſum.

917 §.9. Pro diſpenſatione cognationis ſpiritualis expedit exprimere, à quo tempore ſit contracta: Et exprimi debere, an ſit ex Baptiſmo, an ex Confirmatione, docent Fill.Vvieſtn.Kerch.*n.*239.Kri.*n.*2132. (quamvis alii cum Sanch.*l.8.c.24.n.*51.Tamb. Gob.*tr.9.n.*622.communiùs negent hoc eſſe exprimendum) videtur enim cognatio eſſe diverſa, & ſigno, & re ſignificata, quia Baptiſmus eſt velut generatio, quod non eſt Confirmatio. Etiam exprimendum eſt, an ſit reſpectu prolis ſpiritualis diſpenſandum, vel an reſpectu parentis ejus, an pleriſque ignotum ſit hoc inter illos impedimentum, an & qualia damna immineant non contrahendo. Item exprimendum, an ſit ſimplex, an duplex compaternitas, uti ſi Titius prolem Cajæ, & Caja Titii levaſſet.

918 §.10. Pro diſpenſatione impedimenti criminis exponendum, an ſit ex machinatione vel adulterio, vel ex utroque, Averſ.*q.19.ſect.*5.A quo tempore ſit contractum, quomodo ſit occultū, an & quanta ſecutura ſint ſcandala ex ſeparatione, vel ſi non contrahatur Matrimonium, an uterque, an alter tantùm ſit machinatus. Si idem crimen ſit ſæpiùs repetitum, docent Con. Sanch.*l.8.d.*22.Averſ.*q.19.ſect.6.*exprimendum eſſe, quia tum difficilior eſt Pontifex, ſed Krim.*n* 2154.dicit, hoc ex natura rei non requiri, nam antehac ſimiliter deliquiſſe, & diſpenſatum eſſe eſt circumſtantia de ſe impertinens. Quòd ſi aliud habeat ſtylus Curiæ, videndum eſt, an ſit probatus, conſtans, & notorius, ſæpè enim varius eſt, & tum ſignum eſt non ideò cauſari invaliditatem, quandoque enim præſcribit talem uſum, ſed non ideò irritat contrarium. Videri poteſt Krim.*à nu.*1169. 2099. 2119. Quamvis autem hoc non requiratur ex natura rei, tamen notat Corrad.*l.8.c.9 n.*8. requiri ex obligante ſtylo Curiæ.

919 §.11. Si adſit multiplex impedimentum ejuſdem generis, v.g. ſi quis carnaliter cognoverit duas ſorores illius, quam vult ducere, ſi ſit cognatus ex parte patris, & matris, ſi levavit ex fonte Baptiſmi duos filios Titiæ, quam jam vellet ducere, &c.docent Henriq.Ledeſm.Rodriq.Vega, non eſſe opus utrumque exprimere, ſicuti qui per plures actus ejuſdem rationis incurriſſet irregularitatem, non tenetur exprimere, niſi unum actum, & hanc ſententiam Lugo *in reſp.mor.l.1.dub.*43.dicit eſſe probabiliorem, favetque Krim.*n.*2144.Rationem à priori dant, quia videtur eſſe unum numero impedimentum, ſicuti ſi quis cum eadem conſanguinea plures habuiſſet copulas, eſſet unicum impedimentum, ſi quis cum excommunicatione ſæpiùs celebraſſet, incurriſſet unicam irregularitatem, ſi quis peccaſſet contra votum ſæpiùs renovatum, commiſiſſet unicum ſacrilegium, nec teneretur pluralitatem exprimere. Contradicunt alii communiùs, Sanch.Pont.Perez *d.46 ſect.*5.Dic. Tamb. Averſ. *q.19. ſ.5.*Vvieſtn.Kærch.*n.*238.quia Rota ſemper decidit oppoſitum, uti refert Card. *in 2.criſi diſſ. 2. nu. 624.* dicens ſententiam primam non eſſe practicè probabilem, ideòque etiam dicunt Bon. & alii eum, qui per duplex homicidium incurriſſet irregularitatem, debere hoc exprimere, ergo multò magis, qui duplex ejuſdem rationis haberet impedimentum, & hoc magis confirmabitur ex dicendis *l.7. à n.*87.ideòque non videtur audiendus Gob.*tr.9. n.619.* item in Quinario *tr.5.c.*37.*n.*240.dicens, non eſſe ſcrupulum movendum, ſi expreſſio duplicis illius impedimenti bona fide eſſet omiſſa: imò ſi antehac diſpenſatus in crimine iterùm committat idem, ut ſi machinatus ſit primæ, & ſecundæ uxori, Authores *n.*918. citati communiùs dicunt debere id exprimi: attamen id non eſt opus, ſi quis aliam uxorem ducturus debeat diſpenſari in eodem alio impedimento, in quo anteà fuerat diſpenſatus, uti habet communior.

§.12. Si inter aliquos ſint plura impedimenta, & diverſa, 920
putant Nav.Henriq.Salas, Sà, & probabile eſſe dicunt Sanch. *l.8.d.*23.*n.*1.Dian.*p.1.tr.*10.*R.*30.Lug.*Reſp.mor.l.1.d.43.n.*2.validam fore diſpenſationem, quamvis in diverſis ſupplicis petatur ſingulorum diſpenſatio, & non exprimatur, quòd ſint conjuncta in eadem perſona, quia non ideò poſtulatio redditur fraudulenta, vel ſubreptitia, & ſingula illa impedimenta ſunt per ſe, & ſigillatim capacia diſpenſationis. Contradicunt probabiliùs Ledeſm.Lop.Suar.Laym.Sanch.Pont.Dian.Gob. *tr.9. n.*624.Vvieſtn.Kærc.*n.*238. & alii, quia plura ejuſmodi impedimenta afferunt in eadem perſona majorem indecentiam, & meritò reddunt difficiliorem diſpenſationem; Papa enim ſæpè non diſpenſaret, ſi ſciret tot in eadem perſona concurrere, adeòque videtur ex errore diſpenſare in ſingulis. Et huc facit communis doctrina AA.apud Sperell.*dec.*112.*à n.* 36. diſpenſationem non comprehendere caſum mixtum; ideòque Epiſcopum, qui diſpenſare poteſt, & in adulterio, & in inceſtu, non idem poſſe, ſi utrumque crimen in uno conjungatur; ſed de hoc videri poteſt Sanch. *l.8.d.2. à nu.* 27. Notant autem multi cum Averſ.*q.*19.*ſect.*5.ſi aliquod ex his impedimentis eſſet occultum nec poſſet abſque infamia publicari, valere diſpenſationem unius publicè obtentam, dummodò in ſupplica pro altero occulto fiat mentio iſtius alterius diſpenſati, vel diſpenſandi, quia non videtur conſentaneum pietati Papæ obligare ad ſe, & proximum in iſto altero iterum publicè diffamandum, cùm de illo conjunctim alibi fiat mentio. Speciatim autem notant plerique impedimentum impediens voti alicujus poſſe ſeparatim proponi, cùm per accidens ſe habeat ad impedimenta dirimentia, & aliquando poſſit ab Epiſcopo, vel parentibus tolli.

§.13. Si impetraſti diſpenſationem pro ducenda Titia cogna- 921
ta, ea autem mortua petas diſpenſationem pro ducenda Caja etiam cognata tua, non eſt opus fieri mentionem diſpenſationis prioris: ſi tamen Titia vivente peteres diſpenſationem ad contrahendum cum Caja, Tamb.Perez *d.46.ſ.3.n.6.*Gob.*tr.9.n.* 617.dicunt contra Sanch. fieri debere mentionem prioris, quia Papa ægerrimè bis diſpenſat cum eodem in ejuſmodi caſu.

§.14. Si cognoviſti conſanguineam, vel affinem tuam in 922
gradu dirimente, poſteàque volens contrahere cum ea petas diſpenſationem, ſed non exprimas interveniſſe copulam, Nav. Gutr.Ledeſm.Rebel.Laym.Ricc.Corrad.Regin.Sanc.*l.8.d.*25. *n.*8.valdè probabiliter dicunt diſpenſationem eſſe irritam, quia hic eſt ſtylus curiæ, unde in aphoriſmis Sà, *v. Diſpenſatio*, cùm contrarium docuiſſet, id correctum eſt, & additur Cardinales contrarium declaraſſe, quod etiam teſtatur Gallem. ad Trid. *ſeſſ.*24.*c.*5.*n.*1. & 8. Oppoſitum tamen tenent alii cum Henriq. Salas, Vega, Rodriq. Dian. Pontio, Hurt. Krim.*n.*1177.Perez *d.26.ſect.6.n.*4.Averſ.*q.19.ſect.6.*qui vocat in praxi tutum, tum quia ſi hoc expreſſum fuiſſet, diſpenſatio fuiſſet facilior, tum quia contrarius ſtylus curiæ non videtur obligare extra Curiam, niſi confirmetur aliquo decreto Papæ, quod hic non eſt: & hanc ſecundam ſententiam vocant probabilem Sanch. & Leſ. *in auth.v. Matr. caſ.*8.addens cum Hurt. & Perez, ſi in diſpenſatione ponatur: *diſpenſetur, niſi intervenerit copula*, ſi hæc ſit occulta, adhuc probabiliter valere diſpenſationem: ſed meritò in hoc contradicit Sanc. ob expreſſam illam conditionem: Aver. tamen & alii putant, ſi diſpenſatio obtenta ſit pro foro externo, copulam occultam non obſtare, quia cùm Reſcriptum loquatur pro foro externo, clauſula intelligitur, niſi intervenerit copula pro foro externo, id eſt, publicè nota. De Juſtis *l.1.c.4. à n.*279.dicit, ſi adſit & allegata ſit alia juſta cauſa pro diſpenſatione, non eſſe opus exprimere copulam interveniſſe, quia ſi decem cauſæ adſint, ſatis eſt allegaſſe unam ſufficientem.

§.15. Si affinitas provenerit ex illicita copula, ſtylus Curiæ 923
habet, quòd hoc exprimi debeat, uti teſtantur Corr.*l.7.c.1.n.*13.

& Krim.

& Kri. *n.* 1213. & alii. Imò quando in Curia fit mentio affinitatis, ſemper intelligitur ex copula licita, De Juſtis, Krim. 2172.

924 §. 16. Si Matrimonium cum ſcientia impedimenti, vel præmiſſa copula ſit initum, ex intentione facilitandi diſpenſationem, & hoc non exprimatur, diſpenſatio eſt irrita, Sanch. *l.* 8. *d.* 25. *n.* 38. *Leſſ. in auct. v. Matr. caſ.* 8. Dian. *p.* 8. *t.* 3. *R.* 82. Si tamen unus ſponſorum ignoraſſet impedimentum, aut non habuiſſet eam intentionem, aut ſaltem uterque externè non manifeſtaſſet, Averſ. *q.* 19. *ſect.* 6. & alii multi contra multos alios apud Gob. *n.* 625. dicunt non neceſſariò eſſe exprimendum, quia innocens puniri non debet ratione nocentis, & merè interna non ſubduntur humanæ diſpoſitioni: quidquid ſit de hoc, ſaltem ſcribere non poſſunt ſe bona fide contraxiſſe, quod alioqui facilitat diſpenſationem, quia ſaltem unus mala fide proceſſit.

925 §. 17. Si copula fiat poſt impetratam diſpenſationem, ejuſque executionem commiſſam Ordinario, non vitiari Reſcriptum docent Nav. Gob. *num.* 630. quod Leſſ. vocat probabile: Sanch. dicit oppoſitum eſſe probabilius ob ſtylum Curiæ ſemper reſolventis contrarium: attamen Corrad. *l.* 8. *c.* 1. *à n.* 43. & Krim. *n.* 1139. tenent cum Navarr. quia jam per diſpenſationem ſublata erat prohibitio, ideòque æquivalenter ceſſaverat conſanguinitas, aut affinitas. Vide tamen dicenda *n.* 990.

926 §. 18. Si ſcienter contraxerint in gradu prohibito, aut ignoranter quidem, ſed neglectis proclamationibus, & hoc non exprimatur; item ſi non exprimatur, quòd Matrimonium ſic contractum ſit conſummatum, diſpenſatio eſt irrita, uti colligitur ex Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 5. *de ref. Matr.* cujus verba retuli *n.* 498. Quid dicendum ſit, ſi unus ſponſorum ignorarit impedimentum, colligitur ex Trid. ibid. & ex dictis hic *n.* 924 Notandum autem eſt hic, quòd Trid. ibi dicat, *intra gradus prohibitos*, nempe conſanguinitatis, vel affinitatis, non autem in alio impedimento, nequidem publicæ honeſtatis. Vide dicta *n.* 502.

927 §. 19. Si clandeſtinè cum impedimento ſit contractum, etiam neglectis proclamationibus, putant Henriq. & Sanch. *l.* 8. *d.* 25. *n.* 34. id non neceſſariò eſſe exprimendum, quia ibi deficiebat forma ſubſtantialis Matrimonii: ſed probabilius contradicit Averſ. *q.* 19. *ſect.* 6. quia Trid. non dicit proclamationibus, ſed *ſolemnitatibus neglectis*, quarum præcipua eſt aſſiſtentia Parochi, & teſtium. *Nec obſtat*, deficere formam ſubſtantialem Matrimonii, *nam* hoc ſemper eſt, ſi ſcienter contrahatur cum impedimento dirimente, & tamen id debet exprimi.

928 §. 20. Quando petitur diſpenſatio ob paupertatem, quomodo hæc probanda ſit dixi *n.* 861. Formula autem petendi diſpenſationem poteſt v. g. ſic formari:

Beatiſſime Pater,

Exponitur humiliter Sanctitati Veſtræ pro parte devotorum oratorum (*ponuntur nomina diſpenſandorum, diœceſes originis*) quòd dicti oratores (*ponitur cauſa diſpenſationis obtinendæ v. g. patiuntur loci anguſtiam, & in oppido N. non inveniunt non impeditũ paris conditionis, &c.*) & ideò cupiunt matrimonialiter copulari, ſed quia (*ponitur impedimentum v. g. quia ſecundo gradu affinitatis conjuncti ſunt*) deſiderium ſuum hac in parte abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione adimplere non poſſunt; ſupplicant Sanctitati Veſtræ, quatenus cum eiſdem ſuper dicto impedimento (*affinitatis in ſecundo gradu*) benignè diſpenſare dignetur.

929 §. 21. Expedit per Nuntiaturam ſolicitare diſpenſationes, quia hujus literę certiùs diriguntur, ſupplicæ per Agentes proprios Romę citiùs, & efficaciùs proponuntur, expeditiones obtinentur minore ſumptu. *Notandum* eſt autem, quòd mortuo Papa obtineri non poſſint Romà diſpenſationes matrimoniales, nam annulus Piſcatoris, ſive ſigillum Pontificis frangitur.

930 *Q.* 128. *Quæ ordinariè ſolvenda ſint Romæ, vel in Nuntiatura?* R. §. 1. Taxæ Jurium ſolvendorum ordinariæ dicuntur Tariffæ, quas quoad *Pœnitentiariam* regulavit S. Pius V. uti refert Pignat. *T.* 7. *c.* 22. *n.* 18. Quantitas autem Jurium iſtorum variat ſecundùm tempora, & circumſtantias tum perſonarum, tum etiam cauſarum, quæ allegantur. Et juſtè exigi talia Jura certum eſt, ſaltem in mulctam, ſeu pœnam, ut tales impediti abſtineant, ſi nolint talem pęnam pendere; eſtque ad deterrendum, ne nimio abuſu viliſcant antiqui Canones improbantes Matrimonia cum tali impedimento ineunda. Impenduntur autem illa, quæ exiguntur ad finem bonum, & neceſſarium, tum ut alantur Officiales Curiæ Romanæ, tum ut aliis publicis neceſſitatibus provideatur.

931 §. 2. Circa illa omnia pono hic informationes, prout mihi communicatæ ſunt, quamvis ſciam ob variationem circumſtantiarum non ſemper eodem modo obſervari; ſaltem ſervient hæc ad aliqualem directionem, etiam pro aliis rebus præter matrimoniales.

Informatio de iis, quæ frequentiùs Romæ peti ſolent.

De Indulgentiis Plenariis.

NOta 1. Regulariter cuivis Eccleſiæ, vel capellæ, quæ non ſit Regularium, unica tantùm conceditur Indulgentia per annum ad ſeptennium durans: pro Eccleſiis tamen Cathedralibus, Collegiatis, ac etiam Parochialibus poſſunt per memoriale à Pontifice impetrari binæ ad ſeptennium.

2. Cuivis Eccleſiæ, ſive Regularium, ſive non Regularium dantur ad ſeptennium Indulgentiæ pro comprecatione 40. horarum, & pro viſitantibus 7. Altaria, & quidem ſine memoriali.

3. Pro Eccleſiis Regularium, quæ habent Indulgentias Ordinis, poteſt ad ſeptennium per memoriale impetrari unica tantùm Indulgentia alia.

4. Pro unica vice, vel etiam pro Communione generali ad ſemel datur per memoriale Indulgentia cuivis Eccleſiæ tam Regularium, quàm non Regularium.

5. Sine memoriali cuilibet Eccleſiæ datur Indulgentia 100. dierum pro iis, qui interſunt Litaniis Lauretanis in feſtis B. M. V. & ſemel in hebdomada.

6. Si ſit aliquis locus, qui ob miraculoſam quandam ſtatuam vel imaginem à fidelibus ſoleat proceſſionaliter frequentari: poteſt quidem, præter ſolitas Indulgentias, per memoriale impetrari una alia ad ſeptennium pro viſitantibus dictum locum ſemel in anno, ſed debet mitti atteſtatio ab Ordinario vel ejus Vicario, vi cujus fides fiat, quòd reverà locus talis ſit.

7. Pro Monialibus dantur ſequentes Indulgentiæ ordinariè ad ſeptennium. Indulgentia una pro omnibus Chriſti fidelibus. Indulgentiæ quatuor pro Monialibus tantùm. Indulgentia 7. altarium, ſi tot adſint. Indulgentia 7. Eccleſiarum. Indulgentia ſcalæ ſanctæ. Indulgentia in articulo mortis: & hæ omnes ſunt plenariæ. Indulgentia 100. dierum, ſi interſint Litaniis Lauretanis, ut ſuprà. Altare privilegiatum pro animabus Monialium, Fundatorum, Benefactorum.

8. Indulgentiæ perpetuæ vix dantur, ſicut neque durantes ultra ſeptennium, niſi pro partibus valdè remotis, pro quibus dantur ad decennium, vel etiam ultrà.

9. Quando agens in Curia Romana procurat aliquod ex præfatis Brevibus ſine memoriali, tunc pro labore dãtur illi 20. Bajoci; ſi autem debeat facere, & porrigere memoriale, ſuperadduntur illi alii 30. Bajoci, ut ita univerſim ſint 50. Bajoci.

10. Quando petuntur Indulgentiæ, debet ſpecificari titulus Eccleſiæ, maximè ſi non ſit Cathedralis, Collegiata, aut Parochialis: item an Eccleſia ſit Regularium, & qualium, vel non Regularium: item locus Diœceſis, & dies pro qua petuntur Indulgentiæ, v. g. ſic: Petitur Indulgentia Plenaria ad ſeptennium pro Eccleſia Parochiali (vel filiali) S. Petri civitatis, pagi N. Diœceſis N. in feſto S. Petri. Item Indulgentia 100. dierum pro iis, qui ſingulis diebus Sabbati, & feſtis B. M. V. interſunt Litaniis Lauretanis recitari, aut decantari ſolitis. Hæ binæ Indulgentiæ, quando ſimul petuntur, inſeruntur uni eidemque Brevi, neque ideo plus ſolvitur.

De Altaribus Privilegiatis.

Pro omnibus fidelibus Defunctis.

Hoc altare Privilegiatum (intellige ad ſeptennium, quia perpetuum vix eſt impetrabile) conceditur iis Eccleſiis tantùm in quibus quotidie per annum dicuntur 7. Miſſæ, & quidem (præter diem commemorationis omnium fidelium defunctorum, ac infra ejus octavam) pro unica feria in hebdomade: ſi dicantur Miſſæ 14. pro duabus: ſi 21. pro tribus, & ſic deinceps, neque tali caſu opus eſt, ut præſentetur Pontifici memoriale, ſecus verò, ſi dietim dicantur Miſſæ tantùm 5. aut 4. Ubi *Nota*, ſi dicantur 10. aut 9. Miſſæ, poſſe per memoriale impetrari Privilegium pro binis diebus: Si 15. aut 14. pro tribus, & ſic deinceps. Modus autem petendi hoc altare Privilegiatum eſt ferè idem, qui ſuprà adductus eſt de Indulgentiis v. g. ſic. Petitur altare Privilegiatum ad ſeptennium pro Eccleſia Parochiali S. Petri (ſive ſit Regularium, ſive non Regularium) civitatis N. Diœceſis N. & in ea ſito altari majore, vel Chriſti Crucifixi pro ſingulis feriis ſecundis, vel pro feria una ſeptimanæ ab Ordinario loci ſpecificanda, dicuntur in ea quotidie 7. vel 5. vel 4. Miſſæ.

De Altaribus Privilegiatis pro Confratribus, & Conſororibus alicujus Confraternitatis.

HOc altare Privilegiatũ datur etiam, ſi hebdomadatim unica tantùm Miſſa dicatur, modò dicatur illa die, cui affixa ſunt ſuffragia determinatione vel Secretariæ Brevium, vel Ordinarii loci. In petitione hujus Brevis exprimi debet titulus Cõfraternitatis, v. g. ſic: Petitur altare Privilegiatum ad ſeptennium pro Eccleſia S. Petri Parochiali vel filiali (ſive ſit Regulariũ, ſive non Regularium) civitatis N. Diœceſis N. & in ea ſito altari Confraternitatis B. M. V. ſine labe originali conceptæ pro una feria cujuſvis ſeptimanæ ad arbitrium Confratrum eligenda de conſenſu Ordinarii. Diem autem commemorationis omnium Fideliũ defunctorum, & illius octavam non eſt opus exprimere, quia jam ſubintelligitur. Expẽſæ tam pro iſto quàm ſuperiori altari Privilegiato ſunt prorſus eædem, quæ pro Indulgẽtiis, quamvis agẽs pro hujuſmodi Brevibus in Secretaria debeat ſolvere 10. Bajocos, Brevia autem Indulgentiarum dentur gratis.

De Brevibus perpetuis.

Nota 1. Hoc Breve petitur, quando, aut jam eſt erecta, aut primò erigitur aliqua Confraternitas, & virtute illius conceduntur ſequentes Indulgentiæ perpetuæ pro Confratribus, & Conſororibus. Indulgentia plenaria in die ingreſſus. In arti-

culo mortis. In feſto principali per annum. Indulgentia 7. annorum, & 7. quadragenarum pro 4. aliis feſtis minùs principalibus per annum. Indulgentia 60. dierum pro omni opere pio ex iis, quæ in Brevi ſpecificantur.

2. Quando petitur hoc Breve, feſtum principale, & 4. minùs principalia poſſunt ſpecificari, vel non ſpecificari, quando non ſpecificantur, tunc relinquuntur arbitrio, ac determinationi Conſodalium cum conſenſu Ordinarii. Modus autem petendi hoc Breve eſt iſte: Petitur Breve pro Eccleſia Parochiali, vel filiali S. Petri non Regularium (vel Clericorum Regularium) civitatis N. Diœceſis N. & in ea erecta, ſive erigenda Confraternitate B.M.V. ſine labe orig. conceptæ. Feſta omnia ad arbitrium Confraternitatis, vel certè Feſtum principale Conceptio B.M.V. & quatuor minùs principalia, Annunciatio, Nativitas, Purificatio, & Aſſumptio ejuſdem.

3. Taxa hujus Brevis cum Agenda ſunt 5. Scuta, 2. Bajoci, ſed quia ſemper ſimul datur altare Privilegiatum per 20. Bajocos, ideò pro utroque ſolvuntur 5. Scuta, 22. Bajoci.

4. Datur aliud Breve perpetuum pro Confraternitatibus Agoniæ, ſeu, ut vocant, de bona morte, virtute cujus conceduntur Confratribus duodecies Indulgentię plenarię perpetuę per annum, hoceſt, aut una Dominica, aut una feria cujuslibet menſis, id quod in petitione ſpecificari debet, ſicut etiam an prima, an ſecunda Dominica cujuſvis menſis, vel an feria, verbi gratia, ſexta primæ, an ſecundæ hebdomadæ in menſe. Sed hoc Breve perpetuum, ordinariè datur ſolùm iis Confraternitatibus, quæ eriguntur in Eccleſiis Societatis JESU, ſeu in quibus ipſi divina peragunt. Cæterùm modus petendi eſt iſte: petitur Breve perpetuum pro Eccleſia Clericorum Regularium Soc. JESU civitatis N. diœceſis N. & in ea erecta, ſive erigenda Confraternitate, ſeu Congregatione devotionis D.N.J.C. in Cruce moribundi, ac B.M.V. ejus Genitricis doloroſæ ad bene moriendum, pro ſemel quovis menſe, id eſt, pro prima feria ſexta, vel Dominica cujuſvis menſis. Hoc Breve datur quidem gratis, pro Agentia tamen, & altari Privilegiato ſolvitur unum Scutum: vel per aliquos tantùm Imperialis monetæ communis.

De Diſpenſatione pro Ordinibus per Datariam.

Diſpenſatio pro extra tempora, & interſtitiis datur ob unum ex ſequentibus motivis. In ſolatium parentum ſenio confectorum, vel utriuſque, vel ſaltem alterius. Ob ætatem 27. annorum inchoatorum. Ob Doctoratum, vel etiam Baccalaureatum Theologiæ. Ob arctationem Beneficii actualis. Ob Subdiaconatum, vel Diaconatum. Ob nobilitatem, ſed hoc caſu ſuperaddi debent 2. Scuta, adeòque taxa aſcendit ad 6. Scuta, nam alioquin taxa univerſim cum Agentia ſunt 4. Scuta. Hæc diſpenſatio ex Dataria nonniſi ſpatio 14. dierum haberi poteſt, ſi tamen ſuperaddantur Officialibus 50. Bajoci, haberi poteſt intrà 8. Modum petendi vide infrà.

De diſpenſatione eadem per Secretariam.

Secretaria Brevium diſpenſat ex iiſdem motivis, ac etiam ex ſequentibus duobus: ſcil. ob Magiſterium in artibus, & eò quòd quis operam navet Theologiæ; poteſtque diſpenſatio haberi intra unum diem, ſed taxa ſemper ſunt 9. Scuta cum Agentia. *Adverte*, ſi diſpenſandus ſit oriundus à parte Venetorum, ſeu Italiæ, cum eo non diſpenſat Dataria ſed Secretaria, adeòque ſemper ſunt exponenda 9. Scuta. Modus petendi tam à Dataria quàm à Secretaria eſt iſte: petitur extra tempora, ſeu diſpenſatio in interſtitiis pro N.N. Clerico, ſeu Scholari diœceſis N. à parte Imperii, vel à parte Reipublicæ N. in ſolatium patris ſenio confecti, vel quia jam eſt Subdiaconus, &c. & ſi ſit periculum in mora, addatur, ut petatur à Secretaria Brevium.

De diſpenſatione in ætate 13. menſium.

Hæc diſpenſatio datur ob unum ex ſequentibus motivis. Ob penuriam Sacerdotum. Ob utilitatem egregiam Eccleſiæ, quæ ſperatur à diſpenſando. Ob ſolatium parentum, ſaltem alterutrius viventis. Ob arctationem Beneficii actualis. Ob Diaconatum, vel Subdiaconatum. Ob Doctoratum Theologiæ, vel Philoſophiæ, ac etiam ob ſtudium Theologicum. A quibuſdam Pontificibus datur etiam ex eo ſolùm motivo, quòd orator fervore devotionis accenſus aſpiret ad Sacerdotium. Non diſpenſatur autem, niſi pro 13. menſibus ad ſummum, & taxa cum Agentia ſunt 11. Scuta: anno 1698. debuit unus dare 14. Scuta; anno 1700. alius 18. Imper. & 60. albos, incluſo portorio. Modus petendi eſt iſte: petitur diſpenſatio in ætate 13 menſium pro N.N. Diœceſis N. in ſolatium patris ſenio confecti, vel quia eſt Magiſter Philoſophiæ, &c.

De diſpenſatione ſuper Irregularitate ſive ex delicto, ſive ex defectu.

Si delictum, v. gr. homicidium ſit occultum, & ad forum contentioſum non deductum, diſpenſat Pœnitentiaria, ſicut etiam in impedimentis dirimentibus occultis, aut Matrimonio contracto ſupervenientibus, ac in votis ſimplicibus caſtitatis, & Religionis. Modus petendi eſt iſte: petitur diſpenſatio ſuper irregularitate contracta alicujus (non exprimitur nomen, aut cognomen diſpenſandi, ſi delictum ſit occultum) Diœceſis N. contracta ex voluntario, vel involuntario homicidio, quod ſic accidit. Et narratur ſpecies facti; additurque, quòd caſus ſit occultus. Taxa pro ejuſmodi diſpenſationibus Pœnitentiariæ nulla quidem eſt, Agentiæ tamen ſolvi debet, & quidem juxta menſuram laboris, & difficultatis. Cæterùm pro Agentia hujuſmodi Brevium Pœnitentiariæ ſolvuntur ordinariè 50. Bajoci Agenti. Si verò delictum ſit publicum, aut irregularitas proveniat ex defectu, v. gr. quia diſpenſandus deſtituitur aliquo membro corporis, tunc diſpenſat Dataria, & taxa ſimul cum Agentia ſunt 12. Scuta. Si laicus, qui habuit uxorem viduam, petat Ordines, taxa quandoque aſcendit ad 185. Scuta.

De diſpenſatione ſuper Natalibus.

Hæc eſt pro natis ex toro illegitimo, & datur, vel ad ſuſcipiendos Ordines tantùm, & taxa ſunt 7. Scuta, 50. Bajoci: vel Ordines & Beneficia, & taxa ſunt 41. ſcuta, vel ad Ordines, Beneficia, dignitates Eccleſiaſticas, excepta Prælatura, & taxa ſunt 50. Scuta. Si verò diſpenſandus eſt filius Presbyteri, debet mitti atteſtatio Ordinarii vel ejus Vicarii de vita, & moribus diſpenſandi, qua dicatur, quòd filius non ſit imitaturus incontinentiam patris; taxa 20. Scuta ad Ordines tantùm. Modus petendi eſt iſte: petitur diſpenſatio ſuper natalibus ad Ordines tantùm, vel ad Ordines, & Beneficia ſimul pro N.N. (exprimatur nomen, & cognomen) Diœceſis N. nato ex ſimplici fornicatione, vel adulterio ex parte patris, aut matris.

De diſpenſationibus matrimonialibus in forma pauperum.

Ut poſſit obtineri diſpenſatio ejuſmodi, quatuor ſunt neceſſaria, & quidem ita, ut ſi unum ex ſequentibus abſit, nihil ſperari poſſit: nam debet inter diſpenſandos, aut interceſſiſſe copula, aut eſſe tam familiaris converſatio, quæ eos de copula ſuſpectos reddat, aut alia gravis cauſa adduci. Debet addi, an copula interceſſerit ignoranter, an ſcienter, ſive in fraudem, & ad faciliùs extorquendam diſpenſationem, quia in hoc ſolvendo caſu, aut non diſpenſatur, aut duplum pro pœna ſolvendum. Debet mitti atteſtatio ab Ordinario, vel ejus Vicario, quòd Oratores ſint ***pauperes, ac miſerabiles, & labore tantùm manuum ſuarum viventes***, qualiter vivunt ruſtici, plebei, mechanici, opifices. Debet autem mitti arbor conſanguinitatis, vel affinitatis, aut ſaltem explicari, qualiter diſpenſandi ſe attingant. Et ſi quidem ſe attingunt in primo gradu tantùm, apud quoſdam Pontifices non erat ſperanda diſpenſatio, ſicuti neque in 1. & 2. gradu lineæ rectæ. Taxæ variæ pro varietate graduum, in quibus Oratores ſe attingunt, quod nimis longum foret recenſere. Denique ſi Oratores non ſint quidem miſerabiles, ſed tamen aut mediocris fortunę, aut pauperes, ſive non ſatis habentes pro ſtatu ſuo, v.g. nobilitate, tum mittitur atteſtatio Ordinarii, vel Vicarii, in qua exprimantur annui reditus, quos habet Orator, & Oratrix diviſim, non conjunctim; & dicit, nobiles, aut honeſtos eſſe, & dictos reditus vix ſufficere ad cōgruam eorum ſuſtentationē annuam, nam tali caſu unius anni reditu acceptare ſolet Dataria, excepto caſu, quo ſponſi ſe attingerent in 2. & 3. gradu: acceptat autem in 2. & 3. ſolo ac etiam in aliis gradibus ſive conjunctis, ſive diviſis, modò non concurrat 2. & 3.

De Oratoriis.

Oratoria ſunt quadruplicia: 1. pro rure tantùm, ſive pro locis ſeu habitationibus extra urbem, aut oppidum ſitis: Et hoc datur etiam perſonis iis, quæ non ſunt nobiles, & nullam exercent juriſdictionem temporalem in aliquo dominio. Modus petendi eſt iſte. Petitur Oratorium pro N.N. Diœceſis N. vigore cujus ipſe, moderna conjux ipſius N. cum prolibus, & familia poſſit curare celebrari Miſſam cum ſolitis clauſulis, & exceptionibus in domo ſuę habitationis rure extra urbem N. &c. Taxa 12. Scuta. 2. Pro Civitate, & omnibus omninò locis, ſive ea ſint oppida, ſive villæ, ſive dominia; Et hoc datur perſonis tantùm nobilibus exercentibus juriſdictionem temporalem altam, vel baſſam in aliquo loco, qui ſpecificari debet. Datur autem hoc Oratorium cum ſequentibus reſtrictionibus: 1. ut valeat tantùm pro civitate, & locis unius Diœceſis: unde ſi quis velit erigere Capellam in loco alterius Diœceſis, debet petere aliud Oratorium pro illa Diœceſi. 2. ut quotidie tantùm una Miſſa dicatur, per quod tamen non prohibentur celebrare ii Religioſi, qui Privilegium habent perſonale celebrandi, ubicumque commoditatem nacti fuerint. 3. ut locus ſit muratus, decenter à domeſticis aliis uſibus ſeparetur: & priùs viſitetur ab Ordinario, vel ejus Vicario. 4. ut in feſtis ſolemnioribus anni iſthic Miſſa non habeatur. 5. ut famuli, & famulæ illo tempore ad ſervitia non neceſſarii diebus feſtis, & dominicis eant ad Eccleſiam publicam; Filii autem & famuli neceſſarii, ac ruri etiam hoſpites nobiles poſſunt dictis diebus intereſſe Miſſę privatę cum Domino, & Domina, ſatisfaciuntque pręcepto Eccleſię. Modus petendi hoc Oratorium eſt iſte. Petitur Oratorium pro N.N. S. Rom. Imperii Comite, &c. ejus moderna conjuge N. prolibus, familia, & hoſpitibus, pro civitate N. & loco N. Diœceſis N. in quo juriſdictionem temporalem exercent. Si quis addere velit etiam alia dominia, quæ fortè quis habet, poteſt, quia etiam illa inſerentur Oratorio, neceſſè tamen non eſt, quia in fine ſemper additur, *aliiſque locis ejuſdem Diœceſis*; Qui autem omnia dicit, nihil excipit; expedit tamen, ut quis addat dominia, quæ habet in alia Diœceſi, quia ſubinde

impe-

impetratur inſertio, ſi non omnium, ſaltem unius, vel alterius ad idem Oratorium, ſeu Breve, & quidem cum eadem taxa 12. ſcutorum. 6. Pro infirmis nobilibus (ſive juriſdictionem temporalem exerceant, ſive non) quod convenit in omnibus cum Oratorio ſecundi generis, præterquam quód valeat tantùm pro eo tempore, quo Orator ob infirmitatem domo ad Miſſam audiendam egredi nequit, quamvis aliàs nulla anni dies etiam ſolemniſſima excipiatur. Deinde diebus Dominicis, & Feſtis reſtringitur ad unam tantùm perſonam uſibus neceſſariam; aliæ verò debent audire Miſſam in publica Eccleſia, ut ſatisfaciant præcepto. Si conjux etiam ſit infirma, nominetur & ipſa, quia impetrabitur unum Breve pro utroque, impetrari etiam poteſt pro patre, & filio, vel filia, item pro matre, & filia, vel filio, ac etiam pro fratre, & ſorore infirmis, ſi ſimul habitent. Taxa quæ ſuprà. Modus petendi eſt iſte: Petitur Oratorium pro N. N. & ejuſdem cõjuge N. Nobilibus Diœceſis N. laborantibus quibuſdam infirmitatibus, propter quas domo Miſſam audiendi (ſi eſt Sacerdos dicitur *celebrandi*) causâ egredi non poſſunt, pro civitate N. & tota Diœceſi N. 4. pro itinerantibus, & vocatur altare portatile, quod datur cum ſequentibus clauſulis. 1. ut perſona ſit nobilis, ſive juriſdictionem temporalem exerceat, ſive non. 2. ut valeat tantùm, v. g. per Italiam, vel Germaniam, vel Hiſpaniam, &c. 3. ut valeat tantùm in actuali itinere, & quidem ubi Miſſarum commoditas deeſt. Ceterùm ejuſmodi Miſſæ intereſſe poſſunt validè omnes comites itineris. Taxa, quæ ſuprà. Modus petendi eſt iſte. Petitur altare portatile, ſive viatorium pro N. N. ejuſque moderna conjuge N. nobilibus Diœceſis N. frequenter, aut ſubindè iter facientibus per Germaniam.

De Notariatu Apoſtolico.

Ejuſmodi Notariatus datur quibuſcunque, etiam non nobilibus, non graduatis, neque conſtitutis in aliqua dignitate. Taxa cum Agentia ſunt 4. Scuta, 50. Bajoci. Modus petendi colligetur ex jam dicendis.

De Proto-Notariatu Apoſtolico.

Ad hoc, ut poſſit à Pontifice impetrari hic Protonotariatus, debet perſona, pro qua petitur, aut eſſe nobilis, aut graduata in aliqua ſcientia Theologica, Juridica, aut Philoſophica, vel eſſe in dignitate aliqua Eccleſiaſtica. Taxa ſunt 24. Scuta. Ejuſmodi Protonotariatum ex Privilegio Pontificum dat etiam Dux Sforzia, aut alius: apud hunc; Taxa ſunt 6. aut 7. Scuta, & 50. Bajoci. Modus petendi iſte; petitur protonotariatus Pontificius (vel Ducis Sforziæ) pro N. N. Diœceſis N. Canonico ibidem vel nobili, vel Magiſtro Philoſophiæ.

Facultas ingrediendi monaſteria Monialium.

Hæc facultas datur fœminis titulatis, v. g. Principiſſis, Comitiſſis, &c. ut poſſint cũ duabus matronis quater in anno ingredi Clauſtrum Monialium. Taxa 25. Scuta, 50. Bajoci unà cum Agentia Datur etiam dominabus in temporalibus, etiamſi non ſint titulatæ, & tunc ſolvuntur 15. Scuta univerſim, qua taxa nunc etiã pro titulatis haberi poteſt facultas. Modus petendi iſte: petitur facultas pro Baroniſſa (vel Domina in temporalibus) ut quater in anno durãte vita cum duabus matronis poſſit ingredi Monaſterium Monialium Ordinis N. in oppido N. Diœceſis N.

932 §. 3. Dixi ſuprà Jura eſſe varia pro variis circumſtantiis, & ut conſulerem indigentiæ hominum his afflictis temporibus, dixeram *n.* 929. expeditiones, etiam quæ Romæ petendæ ſunt, minori ſumptu haberi per Nuntiaturam, in qua antehac ſolebat ſolvi Imperialis in moneta forti; ſive Leodienſi, aliis Imperialibus noſtræ monetæ Colonienſis addendo circiter 20. albos.

Diſpenſatio matrimonialis in conſanguinitate, vel affinitate pro pauperibus, Romæ.

	Imperiales.
In 2. gradu æquali ea copula licita.	14
in 2. ex copula illicita.	3 $\frac{1}{2}$
in 3. & 2.	5
in 3. æquali.	4
in 3. & 4.	3 & $\frac{1}{2}$
in 4.	3
pro cognatione ſpirituali.	4
ſuper impedimento publicæ honeſtatis.	2 & $\frac{1}{2}$
ſuper proclamationibus.	1 & $\frac{1}{4}$

ſuper interſtitiis, & extra tempora pro ætatis, vel pro neceſſitate Eccleſiæ, gratis, etiam quoad ſcripturam.

Cæteræ quoque expeditiones, & reſcripta concernentia ſacros Ordines, gratis.

Pro divitibus, vel Nobilibus diſpenſandis.

	Scuta.
In 2. gradu, quando copula præceſſit.	540
in 3. & 2. gradu ſine causâ.	530
cum causâ.	45
in 3. gradu cum causâ.	30
ſine causâ.	280

Hæc, uti ante notavi, variant, pro varietate pecuniæ, & temporum. Ubique debet notari, cujus diœceſis ſint oratores, & ſi Eccleſia, cujus ſunt Parochiani, ſit exempta, addi debet, *nullius diœceſis.*

Q. 129. Quid notandum ſit circa errores ſupplicæ, vel Re- 933
ſcripti? R. §. 1. Si Epiſcopus diſpenſarit, pro quo erat communis error, quód diſpenſare poſſet, aut tantum error in Epiſcopo diſpenſante, aut dubium de causâ, &c. quid tum ſit tenendum dixi *n.* 843. & 896.

§. 2. Si Titius Subdiaconus, vel Monachus ſine causâ à Pa- 934
pa diſpenſetur ad ineundum Matrimonium, validè contrahit, quia ſecundùm dicta *n.* 583. votum ſolemne ſolo jure humano dirimit, & diſpenſatio in tali impedimento etiam abſque causâ à Papa data eſt valida, uti conſtat ex dictis *l.* 1. *n.* 796. attamen Titius pergit obligari ad caſtitatem, unde debitum petere non poteſt, ſed tantum reddere, quia diſpenſatio in hoc voto fuit irrita, Sanch. *l.* 8. *d.* 8.

§. 3. Huc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Titius, & Caja 935
affinis in 2. gradu, ſolicitant diſpenſationem Romæ per Sempronium, qui ut ſciat de cauſis, petit, an invicem habuerint carnale commercium? Affirmat Titius, ſed intelligit de oſculis, tactibus, &c. poſtmodum reflectens ſe, monet Sempronium de non habita copula: Sempronius reſpondet, ſit bono animo, proximè adfuturam diſpenſationem: Titius & Caja confidentes de diſpenſatione ſecutura habent copulam. *Quæritur*, an vi diſpenſationis obtentæ per ſupplicam, in qua pro causâ ſolùm dicebatur, quód ſe carnaliter cognoverint, poſſint contrahere? R. negativè, ſi copula facta eſt poſt præſentationem ſupplicæ factæ Pontifici, & hujus annutum; Sanch. *De Matr. l.* 8. *d.* 30. Leſſ. *De Juſt. l.* 1. *c.* 6. *à n.* 301. quia preces oblatæ non nitebantur veritati, & cùm Papa moveretur ex causâ, debebat causa adeſſe, quando annuebat. Hinc etiam Tambur. quamvis cenſeat ſufficere, quód causa adſit, quando per Commiſſarium fit diſpenſatio, tamen excipit, ſi pro motivo allegetur copula, quæ debuit fuiſſe, dum Papa annuit, ne aliàs detur anſa peccandi. Plura dixi *l.* 1. *n.* 808. circa tempus, quo verificari debet causa, ob quam diſpenſatur.

§. 4. Dixi *n.* 913. non valere, ſi pro affinitate ſcribatur con- 916
ſanguinitas, ſi tamen reipſa fuiſſet affinitas, & etiam in ſupplica ſcripſiſſes affinitatem, in Reſcripto autem per errorem poneretur conſanguinitas, valeret ſecundùm dicta *l.* 1. *n.* 810. quod etiã tenet Krim. *n.* 2211. contra alios, quia lecta ſupplica, quæ exprimebat affinitatem, Papa annuit petitioni, ergo reipſa voluit in affinitate diſpenſare, Gob. *n.* 639. Krim. *à n.* 2149 Nec exequens excedit fines mandati, quia agit ſecundùm intentionem mandantis ſibi ſufficienter cognitam. Retuli etiam plures *l.* 1. *n.* 810. dicentes non obſtare, ſi etiam in ſupplica erratum ſit in nomine perſonæ, pro qua petebatur diſpenſatio, vel etiam in nomine Diœceſis, ſeu Ordinarii, ad quem dirigebatur: ſed Krim. *n.* 2209. cum Kætchne *n.* 244. iſta intelligit, ſi non in ſupplica, ſed tantùm in Reſcripto quoad iſta ſit erratum. Et *n.* 1250. dixerat non obſtare, ſi in ſupplica petebatur *ob incompetentiam dotis ſponſi*, & in Reſcripto ponatur *ſponſæ*. Et univerſaliter notat De Juſtis *l.* 1. *c.* 6. *n.* 158. ex deciſionibus Rotæ, tenorem Reſcripti eſſe regulandum ex tenore ſupplicæ, quia omnis conceſſio Principis regulatur à petitione ſubditi. Et docet etiam De Juſtis *l.* 1. *c.* 4. *n.* 56. vitiari diſpenſationem in forma pauperum, ſi erretur in prænomine Oratorum, quia aliàs poſſet fieri fraus, & damnum Officialibus Curiæ. Notat etiam Corrad. *l.* 7. *c.* 5. *à n.* 25. contra Sanch. *l.* 8. *d.* 35. *n.* 5. ſi Oratores ſint diverſæ diœceſis, ex ſtylo Curiæ debere apponi utriuſque diœceſin, quia Reſcriptum dirigi ſolet ad Ordinarium ſponſæ, qui aliàs non reſciretur.

§. 5. Si in ſupplica pro causâ allatum ſit hoc tantùm, quód 937
ſequentur alioqui gravia ſcandala; in Reſcripto autem ponatur, quia ſequentur alioqui gravia ſcandala, & periculum vitæ alterutri, non eſt opus, ut utraque causa, ſed ſatis eſt, ſi prima allegata verificetur, uti tenent Sanch. & alii cum De Juſtis *n.* 260. ac reſolverunt duo Doctores alii mecum; diſpenſans enim fuit motus causâ allegata, & ex ſtylo Curiæ, vel formulis, vel errore ſcribentium additur iſtud alterum: hinc in diœceſi aliqua vicina, ſi causa ſufficiens ſit allegata, quamvis in Reſcripto ſit omiſſa, & alia causa allegata, quæ hic non verificetur, nihilominùs pergunt, quia putant diſpenſantem fuiſſe motum causâ allegata, & diſpenſare voluiſſe, quód autem ſcriptor aliam expreſſerit, putant ad rem non facere.

Q. 130. Quomodo ſint intelligenda verba Reſcriptorum? R. 938
§. 1. Quando conceduntur Indulgentiæ, quomodo ea tunc intelligenda ſint, exponit Gob. *in Exp. tr.* 3. *à n.* 637. Quomodo, quando diſpenſatur circa ætatem pro Ordinibus, habet idem Gob. *tr.* 8. *à n.* 722. Quomodo intelligendæ ſint clauſulæ in diſpenſationibus matrimonialibus, explicat idem Gob. in Quinario *tr.* 5. *c.* 37. *ſ.* 5. Paulus Leonis in praxi ad litteras *Pœnitentiariæ.* Tamb. *de Matr. tr.* 2. *c.* 12. *& ſeqq.* Pyrrhus Corrad. *in praxi diſpenſationum Apoſtolicarum.* Roſa *de executionibus litt. Apoſt.* pauca tamen, & ſæpiùs occurrentia breviter annoto.

§. 2. Non omnia Reſcripta conſtant iiſdem verbis, unde 939
ad executionem procedendum non eſt ex opinione hujus aut illius Doctoris, priuſquàm cognitum fuerit illum Doctorem loqui de illis ipſis particulis, quæ in hoc Reſcripto ſunt, & quidem ſecundùm modernum ſtylum Curiæ, & univerſaliter

opor-

oportet obſervare ſtylum illius Curiæ, vel Congregationis, ex qua talis diſpenſatio mittitur.

940 §.3. De clauſula illa: *dummodò copula non interceſſerit*, dixi n.922. De clauſula, *ſi crimen vel impedimentum ſit occultum*, dixi à n.870. Quando autem inter cauſas ponitur, quòd diſpenſatio detur *ad vitanda ſcandala*, requiritur, ut ſit metus publici ſcandali, Nav.Bonac.Gob.n.171. Vide n.957. in fine.

941 §.4. Quando, dicitur: *vitæ periculum imminere*, communiter eſt ſenſus, periculum eſſe mortis ab aliquo inferendæ, ſive homicidii alicujus, niſi ex ſupplica vel circumſtantiis reſciretur intelligi vitæ periculum ex morbo, apprehenſione, mœſtitia futurum.

942 §.5. Quando dicitur: *ut aſſerunt ſe de nobili genere ortos*, & alia cauſa movens Papam non additur, debet illa cauſa coram Executore probari: De cetero, ſi ſimpliciter dicatur Oratores eſſe nobiles, ſufficit Patrem eſſe nobilem, vel ipſos nobiliter vivere, & ea non exercere, quæ populares. Triplicis autem generis ſunt nobiles, *Genere*, qui à majoribus nobilitatem habent.... *Principis privilegio*, ſi ipſi ad nobilitatem ſint evecti: *Honoribus, & virtutibus*, ob quas evehi merentur: ubi è contrà plebei alii ſunt *viles*, quales ſunt mechanici, qui profitentur artes ſpectantes ad ſolam ferè corporis applicationem, uti fabri lignarii, ferrarii: alii *honeſtiores*, qui profitentur artes requirentes plus ingenii, uti pictores, &c.

943 §.6. Quando in diſpenſatione cum illegitimo dicitur; *dummodò paternæ incontinentiæ imitator non ſit*; eſt tantùm inſtructio, & cohortatio, ut ne talis ſit, unde quamvis talis eſſet, non ideò irrita eſſet diſpenſatio, Corrad. Krim.n.2392.

944 §.7. Quandoque additur in diſpenſatione: *dummodò per annum non inſorduerint*, putavit autem aliquis Illuſtriſſimus Nuntius hic Coloniæ interrogatus, intelligi inſordeſcentiam in cenſura, & non præcisè in peccato, quia ſæpè talibus delictis eſt annexa cenſura, v.g. excommunicatio, in qua per annum hærere, propriè dicitur inſordeſcentia, de qua dicam l.7. à n.287. Et hæc interpretatio valere potuit quoad diſpenſationes eo tempore in Nuntiatura: De cetero cenſeo cum *Plettenberg*, & aliis *inſordeſcere per annum*, eſſe, *permanere per annum in tali delicto*, itaut per totum annum non pœnituerit de eo, & conſequenter, ſi talis aliquando per annum, & ſaltem in Paſchate confeſſus ſit, præſumitur bene confeſſus, & efficaciter retractaſſe peccatum illud, adeòque non inſorduiſſe, etiamſi poſteà relapſus ſit, dummodò iterum in relapſu, & conſuetudine iſta ſine pœnitentia non remanſerit per annum.

945 §.8. Quomodo clauſulæ, *ſi ita eſt; quatenus ſi ita eſt; periculum immineat revelationis, & ſcandalorum: ut dicta muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata; poſtquam dicto Sacerdoti: ſi necdum ſatisfecerit*; ſint intelligendæ, habet Buſemb. relatus l.1.n.798.in app.R.2.& de clauſula illa *de nullitate prioris conſenſus certiorata*, dixi hic n.814. Quid autem operentur verba; *motu proprio*, dixi l.1.n.814. Plura quoad clauſulas Reſcriptorum ex *S. Pœnitentiaria*, dicam à n.951. Si Reſcriptum habeat, non tantùm, ut contrahant *ſervata forma* Trid. ſed etiam expreſsè, *factis denuntiationibus in Parochia ſponſæ*, id non apponitur per modum conditionis ad valorem, ſed nihilominus poteſt in denuntiationibus diſpenſari ab ordinario, Sanc. l.8.d.35.n.19. Corrad.l.7.c.7.n.17. & 21. Vvieſtn.Kerch. nu.259. contra Zerolam, quando enim aliquid in Reſcripto apponitur, quod aliundè de Jure requiritur, ordinariè non apponitur cum alia obligatione, quàm quæ antecedenter erat, unde videtur tantùm eſſe velut monitio, ut fiat, quod Juris eſt.

946 Q.131. *Quid addendum ſit, ſi in facultate diſpenſandi addatur; gratis ubique, ſub pœna invaliditatis, ſine ulla mercede, ſine præmio, ſine munere, gratis ſub excommunicatione, &c.* R. §.1. Expedita diſpenſatione licitum eſſe aliquid acceptare docent plures cum Sanch.l.8.d.35.n.13. uti etiam notavi l.1.n.817. nam imprimis illa datio, & acceptatio prohibetur, per quam diſpenſatio fit irrita, ſi autem ſit expedita, non ideò fit irrita, ergo. Deinde etiam videtur tum ceſſare prohibitionis cauſa, quæ eſt, ne diſpenſaturus muneribus excæcatus, diſpenſationis munus minùs bene obeat: & cùm prohibitio ſit odioſa, ac ſtrictæ interpretationis, non videtur extendenda ad dationem poſt negotium expeditum: hinc notant aliqui prohiberi examinatoribus Epiſcoporum aliquid accipere ante, attamen licitè accipere, ſi quid liberè offeratur poſt examen. His non obſtantibus ſuadendum eſt contrarium in praxi, quia in materia diſpenſationum ſine diſtinctione prohibetur acceptatio muneris.

947 §.2. Ante diſpenſationem nequidem eſculenta, vel poculenta licitè admittuntur, quamvis paucis diebus poſſint conſumi, Corrad. *in praxi diſpenſ.l.7.c.6.n.5.* Sanch.n.12. Roſa *de execut.litt. Apoſt.p.1.c.5.n.25.* Krim.n.2279. quia nempè prohibetur receptatio omnis muneris, & reipſa ſunt magna pro tantillo labore diſpenſandi. Hinc Barboſa *in Collect. Trid.ſeſſ.21. De refor. c.1.n.5.& 13.* docet, pro diſpenſatione Matrimonii non licere quicquam recipere, nec ratione taxæ, etiam ex immemoriali cõſuetudine, nec ratione ſigilli, vel alterius rei pro mercede laboris. Idem dicit Fagn. *in 1.p.l.5.* decretalium De ſimonia, C. *In ordinando* n.38. notans ita decreviſſe Congreg. Interpretum Trid. 25.Oct.1588. Roſa etiam dicit non juvare conſuetudinem, quia additum eſt decretum irritans, Garc. *De Benef.p.8.c.6.n.110.& 111.* Notario tamen licitum eſt pro examine teſtium, vel informationibus accipere 4. partem Ducati, uti declaravit S.Congreg. citata à Corrado, & Roſa, qui addit alibi à ſe ſolutos Notario 4.ducatos cum dimidio. Hæc referre volui, ut notetur diverſitas opinionum, & praxeos pro diverſis temporibus, & locis.

948 §.3. Quando dicitur *à munere te omninò abſtinere debere monemus*, non continet ſolùm conſilium, ſed præceptum, quia cadit ſuper materiam aliundè graviter illicitam, eſt enim ſimonia accipere temporale pro actu juriſdictionis ſpiritualis, uti ex Trid. & S.Thom. certum eſſe docet Caſtrop.tr.17.d.4.p.12.n.10. Quòd ſi accipiatur pro labore temporali, qui adhiberi debuit, non eſt propriè munus, ſed ſtipendium, nec ſimoniacum, uti fatetur Caſtrop. attamen videtur eſſe licitum ob prohibitionem, maximè ſi dicatur, *depoſita ſpe cujuſcunque muneris, & præmii*, tale enim ſtipendium eſt reipſa præmium laboris, Caſtrop. Krimer, n.2278.

949 §.4. Poteſt diſpenſans, ſecundùm dicta, exigere aliquid per viam commutationis, vel impoſitionis pœnæ, ut minus frequenter petatur diſpenſatio. Sed praxis habet Romæ, & in Nuntiaturis, ut hoc, quod petitur, cedat in pios uſus, & non in utilitatem diſpenſantis. V.Caſtr.à n.11. Notat etiam Corrad. l.8.c.5.n.34. S.Congregationem declaraſſe, quòd quando Trid. dicit, ut diſpenſetur gratis cum illis, qui ignoranter contraxerunt cum impedimento, intelligatur, quoad compoſitiones, non autem quoad Jura, & mercedem Officialium pro expeditione litterarum: & addit cum Garcia nequidem hoc quoad compoſitiones ſervari, ob neceſſitatem, & onera Sedis Apoſtolicæ, præſertim ad tuendam propagandamque fidem catholicam.

950 §.5. Si opus ſit diſpenſantem exire domo ad examen teſtiũ, poteſt pro eo labore diſpenſationi extrinſeco aliquid accipere, V.Garc. n.116. Pro labore tamen in facienda informatione teſtium ad verificanda narrata in precibus; uti & pro expedienda diſpenſatione ipſa, non eſt licitum aliquid accipere, ſaltem ubi non eſt conſuetudo accipiendi, quia hoc pertinet ad expeditionem diſpenſationis, pro qua prohibetur acceptio muneris. *Dixi*, ſaltem ubi non eſt conſuetudo, quia per eam licere docet Sanch.n.11. quia tum cenſetur non munus, aut præmium, ſed ſtipendium ex conſuetudine debitum: ſolvitque Sanch. ibidem argumentum ex Cap. *Statutum* §. *Inſuper*. De reſcriptis in 6. Hinc Caſtr.n.10. dicit, ſtipendium laboris jure, vel conſuetudine debitum poſſe admitti. Poſſunt autem de hac conſuetudine videri etiam Garc. n. 110. & Caſtrop. n.12. Et propter eam conſuetudinem ſcripſit non ita diu ex Belgio aliquis Reverendiſſimus Romam, in Curia ſua percipi Jura ex diſpenſationibus: Reſcriptum eſt, *quòd ſequi poſſet exemplum ſuorum Anteceſſorum*: Alius ex Germania directè petiit declarari, an non licitè admitterentur Jura Ordinaria pro diſpenſationibus ejuſmodi, & eſt reſponſum affirmativè, propter conſuetudinem.

951 Q.132. *Quid præterea ſpecialiter notandum ſit circa diſpenſationes, quæ petuntur à S. Pœnitentiaria?* R.§.1. *Pœnitentiaria* pro foro tantùm interno diſpenſat, in omni impedimento occulto Juris tantùm Eccleſiaſtici, etiam pro contrahendis Matrimoniis excepta ſola conſanguinitate, nam quoad hanc tantùm diſpenſat in contractis, & quidem extra 1. & 2. gradum: unde diſpenſat etiam in primo gradu affinitatis, etiam ex copula licita, etiam pro contrahendis, Krimer n.2304. Quandonam autem impedimentum hîc dicatur occultum, dixi à nu. 870. Notat autem Tiburtius *in Introd.c.3.pag.22.* ſi impedimentum ſit publicum Coloniæ, ſed occultum Pariſiis, ubi nunc habitat Titius Colonienſis, & Pariſiis exiſtens petat diſpenſationem tanquam pro impedimento occulto, non facta mentione de eo, quòd ſit publicum Coloniæ, Breve datum à *Pœnitentiaria* fore ſubreptitium, quia non ſolet *Pœnitentiaria* admittere caſum ſic tantùm occultum.

952 §.2. Notari debet hîc cum Krim. n.2371. ſignificatio varia vocis, forum, nam *forum*, in neutro genere aliquandò ſignificat territorium, aut locum publicum, in quo res venales exponuntur: *forus* in maſculino ſignificat locum judicii, & derivatio in utraque ſignificatione eſt à *fero*, quia illuc feruntur venalia, vel lites. Sæpè autem per forum intelligitur *judicium, juriſdictio, poteſtas*, & in hoc ſenſu dicitur aliqua cauſa pertinere ad forum Eccleſiaſticum, vel ſæculare, aut eſſe mixti fori, ſi pertineat ad utramque juriſdictionem. Forum in hoc ſenſu aliud dicitur externum, ſive *forum fori*, in quo tractantur cauſæ in ordine ad externam gubernationem Reipub. ſive Eccleſiaſticæ, ſive ſæcularis: aliud internum, quod dicitur *forum poli, ſeu conſcientiæ*, quod intus in mente hominis, ubi conſcientia eſt, exercetur. Forum internum aliud dicitur Pęnitentiæ, in quo aliquid geritur interveniente Sacramento Pęnitentiæ, ſive abſolutione ſacramentali; aliud non Pœnitentiæ, in quo aliquid geritur ſine Sacramento Pęnitentię, uti ſi aliquis extra Sacramentum abſolvatur à cenſura, vel reſervatione peccati. Atque ex his patet, forum *Pœnitentiæ*, & *conſcientiæ* non eſſe idem, nam forum con-

conſcientię eſt quid commune foro ſacramentali, & non ſacramentali. Quando tamen dixi *Pœnitentiariam* diſpenſare in foro tantùm interno, ſenſus eſt, in foro tantùm conſcientiæ.

953 §.3. In ſupplica ad Pęnitentiariam non eſt opus exprimere vera nomina oratorum, ſed poteſt dici Titius, Caja, &c. Nec opus exprimere dięceſin vel locum originis ipſorum, quia hæc Reſcripta non remittuntur ad diœceſanum, ſed ad oratorem ipſum, unde ſatis erit, ſi petat Reſcriptum dirigi, v.g. Coloniam ad P. Claudium Lacroix Soc. JESU, vel quemcumque alium, qui tradet Oratori, & Orator eliget Confeſſarium, qui exequatur, ſecundùm jam dicenda.

954 §.4. *Pœnitentiaria* inſcribit ſuas litteras, *Diſcreto viro confeſſario, Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per latorem præſentium ſpecialiter eligendo.* Circa quod Krim. *à n.* 2307. & alii notant ſeqq. 1. Non ſufficit eſſe Licentiatum. 2. Nec Doctorem Ordinis religioſi. 3. Cōfeſſarii Societatis JESU ea commiſſione ſui Superioris poſſunt ſecundum dicenda *n.* 978. has litteras aperire. 4. Peccat mortaliter, qui aperit ſine qualitate Doctoris vel privilegio. 5. Si ille, qui aperuit, non poſſit, vel nolit exequi, poteſt adiri alius. 6. Si ille, qui priùs noluit exequi poſteà mutato conſilio velit, poteſt. 7. Sufficit eſſe approbatum ab Ordinario, licèt nullas adhuc confeſſiones audierit, & valdè ſit rudis. 8. Quamvis aliqui cum Sanc. *l.* 8. *d.* 37. *n.* 10. dicant non ſufficere, quod quis errore communi cenſeatur Doctor, tamen communis ſententia habet ſufficere, ſi communi errore cum titulo colorato cènſeatur approbatus. 9. Si ſit approbatus ad viros tantùm, & diſpenſatio non requirat actualem confeſſionem utriuſque, Sanch. Lezan. Perez, & alii dicunt ſufficere, quia verum eſt eſſe ex approbatis ab Ordinario: Contradicunt *De Juſtis*, Gob. & alii, quia non eſt ſimpliciter approbatus, & ideò Carden. dicit primam ſententiam eſſe tenuiter tantùm probabilem, eſtque ſecunda conformior dictis in *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1467. quamvis Krim. dicat primam etiam eſſe abſolutè probabilem. 10. Delegatus procedit, *ſi ita eſſe*, prout refertur, *per diligentem latoris examinationem invenerit*: & niſi cōſtet oppoſitum, ipſi creditur, *ſine teſtibus*: quamvis autem ordinariè non præſcribatur, poteſt tamen ex cauſa expoſci juramentum. 11. Mandatur, ut ſaltem ex convenientia præmittat *monita, & conſilia opportuna*, de fideliter reſpondendo, de implenda pęnitentia injungenda, de cavendo relapſu in delictum.

955 §.5. Quamvis aliquis non Doctor, & non habens poteſtatem aperiat Reſcriptum, non ideò careret effectu, dummodò Doctor, aut alius deſignatus illud expediat, nam qualitas Doctoris non requiritur in aperiente, ſed in exequente, Bonac. Gob. *n.* 157. Krim. *n.* 2317. Si autem diſpenſandus unum elegerit, qui cum ipſo diſpenſet, & ille poſteà ſit ei nimis rigidus, poteſt hoc relicto eligere alium benigniorem, non aliter, atque aliquis poteſt confeſſione apud unum inchoata, hunc deſerere, & eam repetere apud alium, Gob. *n.* 167. Krim. *n.* 2318.

956 §.6. Ex hoc, quòd dicatur, *cum illis diſpenſet in foro conſcientiæ*, non ſequitur fieri debere in confeſſione, aut confeſſionem requiri, Krim. *n.* 2336. Si autem expreſsè addatur, ut diſpenſatio fiat *in actu ſacramentalis confeſſionis*, vel *foro Pœnitentiæ audita confeſſione*, &c. ſi diſpenſandus jam ante abſolutus ſit à ſuis exceſſibus, cenſuris ac pœnis, ac nullius mortalis ſibi conſcius ſit, Gob. *n.* 183. & Krim. *n.* 2385. dicunt probabile eſſe non requiri confeſſionem, probabilius tamen eſt cum Dic. apud Gob. *n.* 256. & tandem conſentit Krim. *n.* 2416. adhuc requiri velut conditionem pręſtandam ab eo, qui vult gaudere illa gratia, ſecundùm dicta *l.* 6. *p.* 2. *nu.* 1414. de confeſſione pro Jubilæo; quamvis Gob. *n.* 258. putet ſatis fore, ſi in confeſſionali, ubi cum illo diſpenſandum eſt, dicat ſe non habere mortale, quod confiteatur: ſuppoſito autem quòd confeſſio requiratur velut conditio, probabilius videtur contra Krim. *n.* 2325. Gob. *nu.* 188. Kerchne *n.* 266. multoſque alios, quòd invalidè diſpenſaretur, ſi confeſſio eſſet ſacrilega, quia confeſſio ſacrilega non eſt vera confeſſio, quam ſupponitur requirere Pontifex, unde ſicuti per ſacrilegam confeſſionem non ſatisfit præcepto Eccleſiæ, ita nec hic menti Pontificis: cenſetur autem actus ſacramentalis confeſſionis durare, quamdiù non eſt data pęnitentia, vel abſolutio: imò probabile eſt adhuc durare ſtatim poſt abſolutionem, quia multi AA. cum Gob. *n.* 255. docent tum adhuc licitum eſſe Confeſſario loqui cum pœnitente de auditis in confeſſione.

957. §.7. Quando additur, *ut priùs tollatur occaſio peccandi* Gob. *n.* 189. intelligit occaſionem, quæ eſſet in eadem domo; ſed probabilius eſt intelligi omnem occaſionem proximam, quantùm hæc tolli poteſt, quia Pontifex loquitur moraliter, unde in eadem etiam domo cohabitatio poſſet manere, dummodò deſineret occaſio, & periculum proximum relapſus, uti plures tenent cum Gob. Wieſtn. Kerch. *n.* 269. tum enim cenſetur moraliter abeſſe occaſio, debetque hæc occaſio proxima neceſſariò removeri ante abſolutionem, quia eſt quid ſubſtantiale, & magni momenti, Gob. Krim. *à n.* 2391. Quando autem dicitur, *ad evitanda ſcandala, quæ orirentur ex divortio*, nomine ſcandali non venit admiratio, aut prudens opinio de improbitate alterutrius, ſed publica occaſio peccandi per temeraria judicia, detractiones, odia, diſſenſiones, imitatio mali exempli, Gob. Kerch. *n.* 267.

§.8. Confeſſarius, qui hic poteſt diſpenſare, poteſt etiam 958
abſolvere ab omnibus reſervationibus, & cenſuris, quæ provenerunt ex peccato, ob quod diſpenſatur, non tamen, ſi aliundè proveniant, quia expreſsè additur, *quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit*, Gob. *à n.* 191. Oppoſitum tamen tenet Krim. *n.* 2350. ſi talis alia cenſura, vel reſervatio impediret effectum gratiæ, quia diſpenſans facit gratiam abſolvendi ſacramentaliter, & revalidandi Matrimonium, ergo etiam tacitè facit gratiam removendi, quidquid hunc effectum gratię impediret, arg. Cap. *Præterea* De off. & poteſt. Judic. deleg. ſed videtur dicendum, quamvis diſpēſatio trahatur ad neceſſariò & de ſe connexa, ſecundùm dicta *n.* 823. non tamen ad diſparatè ſe habentia.

§.9. Si ſupplicans nollet unquam ſecum diſpenſari, aut ſi 959
cum illo nunquam poſſet diſpenſari defectu cujuſdam conditionis, Confeſſarius non poſſet eum abſolvere à reſervationibus, aut cenſuris, quia additur *ad effectum conceſſæ gratiæ*, unde diſpenſatio impedimenti, & revalidatio Matrimonii eſt cauſa finalis cęterorum, qua ceſſante ceſſant reliqua, Gob. *n.* 195. Krim. *n.* 2351. Quòd ſi diſpenſatio danda eſſet ſaltem poſt duos treſve annos, poſſet tunc ab electo Confeſſario abſolvi à reſervatis, & cenſuris in ordine ad diſpenſationem tunc ab eodem accipiendam, uti tenent Lug. & Gob. *n.* 199. Putat autem Dicaſt. ſi ſupplicans negligat confiteri, & petere diſpenſationem, ſaltem tum, quando eſt præceptum annuæ confeſſionis, quòd gratia illa finem habeat; ſed probabiliùs dicit Gob. *à n.* 202. ſi intereà abſolvatur ab alio habente poteſtatem in reſervata, & cenſuras, ut ſic ſatisfaciat præceptis Eccleſiæ, poſſe cum rationabili cauſa, v.g. deliberando, an velit inire tale Matrimonium, expectare ad quodcumque tempus, & tum poſteà, ſi volet, eligere eum, qui ſecum diſpenſet, diſpenſatio enim non eſt alligata tempori confeſſionis annuæ, neque ulli alteri.

§.10. Circa clauſulam, *hac vice abſolvat*, docet, Krim. 960
à n. 2353. & probabile dicit Gob. *à n.* 204. ſi diſpenſandus poſt datum gratiæ labatur in plures cenſuras vel reſervata, poſſe etiam ab his abſolvi, quia per hæc non eſt extincta gratia, ergo cùm hæc impedirent effectum gratiæ, debent poſſe tolli: duratque hæc poteſtas abſolvendi, quamdiù ex rationabili cauſa differtur executio diſpenſationis.

Obji. Si Confeſſarius à Superiore petierit facultatem abſol- 961
vendi Titium à lapſu carnis reſervato, hæc facultas extendit ſe tantùm ad illum caſum, & non ad alios intereà ante abſolutionem commiſſos, ergo ſimiliter hic. R. Dato ant. de quo dixi *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1692. n. conſ. In primo caſu ſublatio reſervationis habet rationem finis, & limitatur ad peccatum manifeſtatum, pro quo determinatè petebatur; è contrà ſublatio cenſuræ non habet rationem finis ſed medii, ideò enim debet tolli cenſura, ut dari poſſit abſolutio à peccatis, & cum ſtatu gratiæ revalidari Matrimonium; facultas autem abſolvendi menſuranda eſt ſecundùm rationem finis, uti habet S. Th. 2. 2. *q.* 27. *a.* 6. ergo cùm cenſuræ illæ, quæ intervenerunt, impediant finem, facultas ſe extendit etiam ad illas tollendas.

§.11. Quamvis addatur, ut injungatur *gravis pœnitentia*, 962
tamen ſi ſupplicans anteà confeſſus eſt, & pœnitentiam proportionatam accepit, aut ſi lucratus eſt Indulgentias, aut ſi accedat cum tali diſpoſitione, propter quam gravis pęnitentia, mutari poſſet in levem, poterit quoque Confeſſarius parvam injungere; quia tantum intelligitur præcipi injunctio pęnitentiæ ſecundùm exigentiam delicti ſecundùm ſe, quod nunquam eſſet confeſſus, & circa quod non eſſet cauſa minuendi ordinariam pęnitentiam, Gob. *à n.* 208. Krim. *à n.* 2397. Wieſtn. Kærc. *n.* 271. Notatque rectè Tiburt. ſuprà *pag.* 24. quòd circa ejuſmodi pęnitentiam injungendam, ſubſtantia ſit ſervanda, ſed quoad quantitatem ſit locus diſcretioni, ut nempe Confeſſarius conſideret pęnitentis ſexum, complexionem, ætatem, ſtatum, alias ejus obligationes, & his bene penſatis injungat pœnitentiam, quæ reſpectivè ad talem perſonam cenſeatur gravis. Quando autem committitur diſpenſanti, ut imponat gravem pęnitentiam ſibi bene viſam, *cui ſi lator parere contempſerit, in dictam excommunicationem relabatur eo ipſo*, ſenſus eſt, ſi parere contempſerit rationabili præcepto, nam ſi diſpenſans impoſuiſſet, v. gr. ut iret ad triremes, aut faceret aliquid difficillimum, Tiburt. *p.* 3. *c.* 2. teſtatur à S. Congr. deciſum eſſe quòd non ideò reincidat, quia nemo dicitur contemnere parere, quando præſtare rationabiliter non poteſt, quod irrationabiliter præcipitur.

§.12. Quando additur, ut ſimul pro pęnitentia injungat 963
confeſſionem ſaltem unam ſingulis menſibus, Krim. *n.* 2400. putat, ſi non addatur, *in perpetuum*, vel *per totam vitam*, ſatis eſſe, ſi injungatur ad aliquos annos ſecundùm mēſuram delicti. Contradicit Gob. *à n.* 225. putatque intelligi de ſingulis vitæ menſibus, & dicit hoc omninò eſſe injungendum, etiamſi defectu materiæ neceſſariæ non confiteretur, ſecundùm ſententiam ſuprà inſinuatam, vel quamvis eſſent plenariæ Indulgentiæ, quia dicitur hoc debere injungi ultra pęnitentiam ſacramentalem, licèt quoad hoc videatur diſſentire Krim. *à nu.* 2410. Perinde autem eſt, quo die menſis fiat, unde ſatisfaciet confitendo ultimo Ja-

nua-

nuarii vel primo Februarii, aut primo Januarii, & ultimo Februarii. quòd ſi uno menſe omittat, non tenebitur alio compenſare, quia videtur annexa menſi: ſi autem aliundè adhuc, v.g. ex voto vel præcepto teneretur confiteri aliquo menſe, per hanc confeſſionem ſatisfaceret utrique obligationi, quia mens diſpenſantis prudenter præſumitur eſſe, ut confeſſio ex quacumque tandem cauſa fiat ſemel in menſe, Salas, Portel. Gob. *n.*220. Krim *n.*2406. contra Sanch. Bon. Perez, Dian. & alios. Peccabit autem toties mortaliter, quoties aliquo menſe omittet, quia eſt materia, & præceptum grave, quale eſt confeſſionis annuæ vel diurni jejunii, Gob. *n.*222. contra Krim. *à n.*2408. qui *à n.*2411. putat poſſe ceſſare hanc obligationem confeſſionis menſtruæ, ſi diſpenſatus lucretur Jubilæum, vel Indulgentias plenarias; ſed probabiliùs contradicit Gob. *n.*226. quia eſt pœna extraordinaria etiam ad alios fortè fines injuncta. In Reſcriptis autem non fit mentio Communionis, unde non eſt obligatio injungendi illam, poſſet tamen injungi aliquando Communio loco gravis Pœnitentiæ, quæ ſimul injungi debet, Gob. *n.*227.

964 §.13. Quando dicitur Confeſſarium debere declarare, quòd proles ſit legitima *in foro conſcientiæ tantùm*, ſenſus eſt, prolem talem pro utroque foro fuiſſe illegitimam, ſi uterque parens fuit conſcius impedimenti, & tum eſſe legitimandam, in quo Eccleſia diſpenſat tantùm pro foro interno, quamvis Krim. *n.*2365. dicat, verè legitimari quoad ſpiritualia, & temporalia, alii autem dicunt tantùm ad Ordines ſacros, & Beneficia, unde ſi Judex Eccleſiaſticus vel ſæcularis ageret contra hos conjuges vel proles tanquam illegitimas, diſpenſatio illa in foro externo nil juvaret, Gob. *n.*264 & Kri. *à n.*2360. Quando autem unus ſaltem bona fide contraxit putans Matrimonium eſſe validum, vel ſi non indicetur ipſi impedimentum, quando revalidatur Matrimonium, ſive hoc fiat bona ſive mala fide, proles cenſeri debent legitimæ pro utroque foro, uti ex Jure probant Gob. *n.*247. & pluribus Sanch *l.8.d.*34. *à n.*50. poſſuntque videri dicta *l.*4. *à n.*750. & Kærch. *n.*277.

965 §.14. Quamvis addatur, ut *nulli teſtes* adhibeantur, ſi tamen adhiberentur, non ideò eſſet invalida diſpenſatio, Gob. *n.*265. Hinc Fill. *tr.*10 *p.2.c.*10. *n.*358. loquens de clauſula illa Reſcripti ex *Pœnitentiaria* ſic habet: *non puto prohiberi, quominus fieri poſſit aliqua fides à Confeſſario de abſolutione vel diſpenſatione impenſa, pro conſolatione pœnitentis, vel pro teſtimonio apud Epiſcopum obtentæ diſpenſationis in foro conſcientiæ, id enim etiam in aliis abſolutionibus collatis in eodem foro fieri nil vetat*: Tamb. *De Matr. tr.2. cap.*13. *§.*6. ſic habet: *non eſt negandum, ſi Judex ſciat ejuſmodi diſpenſationem fuiſſe datam, poſſe interdum illi acquieſcere*: imò rectè Fillucius notat poſſe evenire, ut Confeſſarius (habita licentia, ut ſuppono, à pœnitente) faciat fidem apud Judicem ſe abſolviſſe, & diſpenſaſſe.

966 §.15. Præcipitur etiam, *ut lanientur litteræ*, id eſt, ut Reſcriptum illud laceretur vel comburatur, vel ita corrumpatur, ut non poſſit produci in foro externo, ſic enim dicitur legaliter deſtrui, unde ſufficiet detrahere ſigillum, dilacerare per medium, inducere lituras vel cancellos, quamvis retineatur; ſic enim peribit illius valor pro foro externo, Fill. Gob. *nu.* 268. Krim. *n.* 2372. Quòd ſi talis laniatio negligeretur, peccaretur quidem mortaliter, cùm id præcipiatur ſub excommunicatione latæ ſententiæ, non ideo tamen invalidaretur diſpenſatio, quia non eſt conditio ad valorem, ſed cautela, ne producatur in foro externo, Sanch. Gob. Krim. *n.*2376. hinc additur *ita* laniandas, ut nullum earum exemplum extet, intellige, authenticum, ſeu ejuſmodi, quo in foro externo poſſet probari datam eſſe diſpenſationem, unde nil peccas, ſi exemplar illius pro te deſcribas, illi enim tuæ deſcriptioni nulla fides debetur, Gob. *n.*273.

967 §.16. Additur, *ne litteras illas reddat ſupplicanti*, intellige integras, quæ pro foro externo ſervire poſſint: ſi tamen redderet integras, dicitur, quòd litteræ non ſuffragabuntur illi, intellige iterum pro foro externo, nam manent pro foro interno validæ; Krim. *n.*2379. Gob. *n* 274. *&* 276.

968 §.17. Quando committitur diſpenſatio, ut non obſtante v.g. affinitate poſſint inire Matrimonium, addi ſolet, *dummodò aliud impedimentum canonicum non obſtet*: & ſenſus eſt, ſi non obeſt aliud impedimentum, quod diſpenſatum non ſit, Kærch. *n.*274. vel diſpenſari debeat: hinc non obſtat, quamvis cum tali affinitate etiam clandeſtinè contraxiſſent, quia hoc impedimentum clandeſtinitatis poteſt per ipſoſmet tolli, ſi conſenſum renovent coram Parocho, & teſtibus, Krim. *à n.*2420.

969 §.18. Quamvis Judicis delegati juriſdictio ceſſet, ſi ſemel plenè illa utendo functus ſit officio ſuo, ſecundùm dicta *n.*883. tamen ſi Confeſſarius electus minùs benè peregerit officium ſuum, v.g. ſi diſpenſavit in impedimento, ſed non legitimavit prolem, poteſt Reſcriptum præſentari alteri Confeſſario qualificato, qui hoc ſupplere poterit acceptato Reſcripto; tum quia talis commiſſio necdum habuit plenè ſuum effectum, tum maximè, quia commiſſio pro foro interno imitatur forum ſacramentale Pœnitentiæ, in quo pœnitens, cui unus Confeſſarius non ſatisfecit, poteſt alium accedere, Sanch. *l.8.d.*27. *nu.*40. Corrad. Krim. *n.*2327. contra Nav. & Zerol.

§.19. Quomodo intelligenda ſit clauſula, *parte altera de* 970
nullitate prioris conſenſus certiorata, dixi *n.*814. Quomodo ſcribatur ad *S. Pœnitentiariam*, habet *Inſtructio n.*909. relata: Quòd ſi quis malit ſcribere ad aliquem è Pœnitentiariis potiùs quàm ad Cardinalem ipſum, ſcire debet, quòd Pœnitentiarii ſint ex Ordine S. Dominici, ex Franciſcanis de Obſervantia, & ex Societate JESU. Occaſione hic dictorum addo ex Tiburtio *p.* 3. *c.*1. caſus publicos non matrimoniales, in quibus ad *Pœnitentiariam* recurritur, eſſe duos. 1. Si quis publicè manus violentas ſive percutiendo, ſive occidendo injecerit in Clericum. 2. Si pugnavit vel aſtitit quomodolibet complex in publico duello. Pro caſibus publicis contra immunitatem Eccleſiaſticam recurritur ad S. Congreg. Immunitatis. Denique addo ex eodem Tiburt. *p.* 4. *S. Pœnitentiariam* habere facultatem etiam pro utroque foro, etiam in factis publicis abſolvendi, & diſpenſandi in multis quoad Regulares, & volentes ingredi Religionem, ſi accedat conſenſus & ſupplicatio Superiorum Regularium.

Q. 133. *An diſpenſatio impedimenti proſit ignoranti vel* 971
invito? R. §.1. Quando idem impedimentum afficit utrumque contrahentium, uti eſt v.g. conſanguinitas, ſatis eſt, quòd unus contrahentium petat, & acceptet diſpenſationem, tum enim etiam diſpenſatur cum altero quamvis ignorante, quia hoc ipſo, quod tollatur inhabilitas ab uno reſpectu alterius, debet etiam tolli inhabilitas alterius, uti dictum eſt *n.*853.

§.2. Si impedimentum afficiat unum tantùm ex contrahen- 972
tibus, valebit quidem diſpenſatio impetrata etiam neſcienti, ſed ut effectum habeat, docent Sanch. *l.*3. *d.*36. *n.*2. & poſt eum Gob *tr.*9 *n.*641. Burgh. *cent.*3. *caſ.*89. debere acceptari, imprimis quia eſt quædam donatio, quæ acceptatione eget, deinde diſpenſatio ſemper videtur habere hanc conditionem imbibitam, ſi tibi diſpenſando ita placeat, uti etiam privilegium ſeu gratia, ſecundùm dicta *l.* 1. *n* 841. Nihilominus probabile etiam eſt, quod proſit ignoranti, imò & invito, quia non apparet, cur inhabilitas ab utroque tolli non poſſit: uti tenent multi apud Sanch. ſuprà, & cum Dian. *p.8. tr.3. R.*86. *&* 87. ſicuti reſervatio peccati, irregularitas &c. poſſunt tolli ab ignorante, & invito, quia pendent è ſola voluntate Superioris. Imò non apparet, cur aliquid, quod habet ſe per modum gratiæ, conferri non poſſit invito, niſi Jura aliter ſtatuant, ſicuti ſtatuerunt, ut diſpenſatio pro Beneficio non habeat vim, niſi ſit acceptata. De cætero Deus dat multas gratias peccatoribus ignorantibus, & invitis. Item poteſt aliquis etiam invitus abſolvi ab excommunicatione, aut diſpenſari in voto, uti docet ipſe Sanch. *in Decal. l.4.c.*24. *n.*26. Quid autem dicendum ſit de diſpenſatione petita à *S. Pœnitentiaria* videri poteſt Buſemb. relatus *l.* 1. *n.*796. *in reſol.* 10. & quod dixi hic *n.*959.

Q. 134. *Quid addendum ſit de dubio circa poteſtatem diſ-* 973
penſandi vel diſpenſationem ipſam? R. §.1. Univerſim dixi *l.*1. *nu.*798. poteſtatem diſpenſandi eſſe rem favorabilem, adeòque latè interpretandam: è contrà diſpenſationem eſſe rem odioſam, adeòque reſtringendam, quæ ſententia eſt communiſſima inter Theologos, & Canoniſtas, uti videri poteſt apud Sperell. *dec.*112. *à n.*73. Et conſequenter, ſi dubitetur, attamen communiter putetur, quòd poteſtas diſpenſandi ſe extendat ad hunc vel illum caſum aut circumſtantiam, judicari poteſt, quòd extendatur, & quamvis poſteà declararetur reipſa defuiſſe poteſtatem, nihilominus validè eſſet diſpenſatum, quia ubi adeſt error communis, bona fides, & titulus ſaltem coloratus, Eccleſia ſupplet, uti dictum eſt *n.*42. 528. 534. licèt non ita ſuppleat, quando eſt error tantùm privatus ſecundum dicta ibidem. E contrà, ſi dubitetur, an diſpenſatio conceſſa ſe extendat ad hunc vel illum caſum, aut circumſtantiam, judicari debet non extendi.

§.2. Si Jus concedens diſpenſari expreſſerit cauſam, ex di- 974
ctis *n.*381. colligitur etiam extendi ad caſum, in quo reperitur eadem cauſa, ſimiliter dixi *n.*823. diſpenſationem extendi etiam ad illa, quæ neceſſariò connexa ſunt, & ſine quibus diſpenſatio nullum effectum haberet.

§.3. Quid tenendum ſit in dubio, an adſit cauſa ſufficiens 975
diſpenſandi, & an ulla cauſa adſit, item an hoc, quod falsò narratum, vel malè ſubticitum eſt, fuerit cauſa finalis, necne, dixi *l.*1. *à n.*804. Et univerſaliter dixi in dubio, an cauſa, quam expreſſiſti vel tacuiſti, fuerit finalis an tantùm impulſiva, præſumendum eſſe, quòd fuerit tantùm impulſiva, quia præſumendum eſt pro valore actus. Bardi tamen *de conſ. diſc.*6. *c.*5. *§.*4. *n.*9. tenet oppoſitum, quando agitur de re odioſa, ſed *n.*10. fatetur: ſi quis per diſpenſationem Matrimonium bona fide inierit, & poſteà ſuperveniat dubium de valore diſpenſationis, quod reſolvi non poſſit, ſtandum eſſe pro Matrimonio, quia jam favet poſſeſſio bona fide inchoata.

§.4. Quid tenendum ſit, ſi certus ſis te indigere diſpenſa- 976
tione, & dubites, an acceperis: item ſi certus ſis te obtinuiſſe, ſed dubites, an intervenerit vitium, vel an valeat diſpenſatio, dixi l. 1. n. 805. & præter Jura ibi citata, ex quibus videtur colligi, quòd præſumi debeat pro valore diſpenſationis, hoc ipſum docent Abb. Salas, Sanch. Tamb. *in Decal. l.*1. *c.*3. *§.*7. *v. Diſpenſatio n.*5. Dian. *p.*4. *t.*3. *R.* 45. An licitum ſit contrahere

Matri-

Matrimonium, quando eſt dubium vel major probabilitas de impedimento, ſi probabile ſit illud abeſſe, dixi à n.527.530.

977 Q.135. *Quomodo practicè ſit applicanda doctrina hactenùs tradita?* R. hoc modo. 1. Dum advertis impedimentum inter aliquos, qui contrahere volunt vel jam ſunt in Matrimonio, cogita, an illud ſit indicandum illis necne. 2. Si ſit indicandum illi, qui necdum eſt in Matrimonio, quantùm potes, diſſuade, quia communiter infauſta ſunt Matrimonia, quæ antecedit impedimentum, niſi valdè juſta cauſa moveat ad diſpenſationem petendam, plerumque enim movent alia carnalia, & merè temporalia motiva, quæ apud Deum non valent. 3. Si ille in quo advertis impedimentum, ſit conjugatus, & ſciat ſe habere impedimentum, veliuque diſpenſationem, eò quòd non poſſit ſine ſcandalo facere ſeparationem nec vivere continenter cum uxore putativa, fac ut impetres diſpenſationem ipſi, per unum ſaltem Religioſum ex iis Ordinibus, quos nu. 970. notavi habere Pœnitentiarios Romæ, ſed jube interim abſtinere ab omni actu conjugali. 4. Accepto reſcripto, ſive pro conjuncto, ſive pro alio, ſi habeas qualitates requiſitas, & ille, pro quo petitum eſt, te ad id munus eligat, ipſo præſente aperi litteras, expone omnes clauſulas concernentes, quære, an vera ſint, quæ, illic afferuntur, & an præſtare velit, quæ injunguntur: ſi dicat vera eſſe, & paratus ſit præſtare omnia, jube ſe ad confeſſionem diſponere, audi confitentem, impone præſcriptas pœnitentias, adde admonitiones debitas, declara prolem ejus eſſe legitimam, ſi prolem habeat, da abſolutionem à cenſuris, tum à peccatis ſimul vel etiam ante, intendens cum eo diſpenſare in impedimento; denique hoc ipſum illi declara, nempe quòd cum eo ſit diſpenſatum, & dilania litteras diſpenſationis.

978 Q.136. *Quid præterea ſit notandum circa executionem diſpenſationum matrimonialium?* R. Suppoſitis illis, quæ l.4. à nu. 659. dixi de executore litterarum apoſtolicarum, notanda hic ſunt ſeqq. §. 1. Executores hi ordinariè debent eſſe graduati in Theologia vel Jure Canonico ſecundùm dicta n. 954. Poſſunt tamen Superiores Societatis JESU communicare facultatem alicui de Societate non Doctori, aperiendi litteras *S. Pœnitentiariæ*, ex privilegio *Gregorii XIII.* anno 1582. die 3. Aprilis in Bulla, *Exponi nobis*: ubi ait: *Nos idcirco tuis in hac parte ſupplicationibus inclinati, presbyteris Societatis hujuſmodi per te vel tibi ſubordinatos illius Superiores de tua licentia deſignandis, & ab Ordinariis locorum approbatis vel approbandis, etiamſi Magiſterii vel Doctoratus, aut aliis gradibus inſigniti non ſint, litteras hujuſmodi aperiendi, confeſſionibuſque fidelium ..... abſolvendi ..... exequendi ..... licentiam, & facultatem tenore præſentium concedimus, & impartimur.* In compendio novo, verbo, *Confeſſarius*, §.3. ſic habetur: *Ad hanc facultatem aperiendi dictas litteras deſignantur omnes Superiores alias approbati, juxta confeſſionem, & omnes alii Confeſſarii, quos ipſi ad id deputaverint.*

979 §.2. Delegatus non habet in actu juriſdictionem, niſi poſt exhibitionem originalis mandati, quo authenticè docere poſſit de facta ſibi commiſſione diſpenſandi, Cap. *Super eo*, 12. De appel. Cap. *Paſtoralis*, 12. De Reſcript. Hinc ſi priùs diſpenſet, quamvis certus ſit de data, & expedita Romæ commiſſione, nulliter agit, quia abſque mandato, & abſque cognitione cauſæ ſibi demandata, tale enim mandatum non continet gratiam factam, ſed faciendam; communis cum Krim. à *nu.* 2222. E contrà aliquis deſinit eſſe delegatus per ſententiam definitivam etiam irritam, ſecundùm dicta n.883.

980 §.3. Juxta Reg. 49. Cancellariæ, quando diſpenſatur in gradu prohibito, ſemper apponitur, *dummodo dicta mulier propter hoc rapta non fuerit*, tum enim hoc narrari deberet in ſupplica, nempe ſi rapta fuerit *propter hoc*, id eſt, ad Matrimonium. Et quamvis in Reſcripto omitteretur, ſemper intelligitur: hinc ſi rapta eſſet, etiamſi conſentiret manens in poteſtate raptoris, Executor non poſſet pergere, ſed requireretur novum Reſcriptum in forma, *perindè valere*, Krim. *n.*2189.2262.

981 §.4. Quando additur: *tuam conſcientiam oneramus*, ſignum eſt eligi induſtriam perſonæ quoad actum ipſum diſpenſandi, & tum executio relinquitur arbitrio ipſius ſine cognitione judiciali, & ab ejus ſententia appellari non debet. Barb. Krim. *n.* 2261. Si executio demandetur Epiſcopo, an ingerere ſe poſſit Vicarius generalis, aut ſi demandetur Vicario generali, an ingerere ſe poſſit Epiſcopus, colligi poteſt ex dictis nu.879. Sufficere autem prudens judicium de veritate narratorum, quamvis non adſit certitudo, docent Gob. & Kerch. *n.* 254.

982 §.5. Quia Reſcripto ſolet inſeri, *ſi per diligentem informationem compereris preces veritate niti*, & Trid. *ſeſſ.22. cap.5. de ref.* dicit, ut diſpenſationes etiam gratioſæ *ſuum non ſortiantur effectum, niſi priùs à delegatis Apoſtolicis, ſummariè tantùm & extrajudicialiter, cognoſcatur expreſſas preces ſubreptionis vel obreptionis vitio non ſubjacere*, hoc ſpectat ad formam, & prærequiritur ad valorem, quamvis ex confeſſione ſponſorum aut aliundè ſciretur veritas, Sanch. *l.8. d.34. n.26.* Corrad *l.7. c. 6. n.20.* Et ſi diſpenſatio conceſſa ſit tantùm pro foro conſcientiæ, informatio capi poteſt ab ipſis ſponſis, quia in hoc foro poſſunt eſſe Rei, & teſtes: ſi autem agatur pro foro externo, informatio capi debet ab aliis, quia teſtis hic in propria cauſa non admittitur; poteſt autem etiam laico committi hæc informatio, quia non concernit juriſdictionem, ſed ſolum miniſterium. Nec requiritur juramentum, dummodò ſponſi fidem faciant ſine prudente ſuſpicione falſi; ita cum communi Krim. *à n.*2229. ſatis autem eſt, ſecundum ſæpè dicta, cauſas finales ſeu motivas ſubſiſtere, quamvis non ſubſiſteret aliquid non ſubſtantiale, Krim. *nu.* 2258. De falſificatione litterarum apoſtolicarum, dixi l.4. à n.663.

983 §.6. Delegatus non debet plùs examinare, quàm mandetur, hinc quia nunc non apponitur clauſula, *dummodò copula non interceſſerit*, in eam inquirere non debet; ſi autem clauſula illa appoſita eſſet, & copula eſſet occulta, docent Sanch. Pont. & Krim. *nu.* 2220. contra alios, Reum non teneri eam fateri, quia cum agatur pro foro externo, intelligitur, ſi intervenerit & publicè ſit nota. Et idem eſt, ſi Judex interrogaret de alio impedimento, quod occultum eſſet, & aliter eſſet in debito tempore tollendum, non enim tenerentur ſponſi illud fateri, Corrad. Krim. *n.*2259.

984 §.7. Si preces ſint quidem per teſtes juſtificatæ, attamen delegatus extra ſigillum confeſſionis ſciat illas non ſubſiſtere, pergere non poteſt, quia executio remittitur *ipſius judicio ac diſcretioni, onerata inſuper conſcientia ejus*, id eſt, ſi in conſcientia repererit preces veritate niti, Sanch. Salas, Krim. *n.* 2237. Similiter quamvis preces veritate niterentur, ſi tamen ex diſpenſatione præYideret ſecuturum ſcandalum & majus malum, exequi non poſſet, ideò enim committitur ejus judicio, diſcretioni, prudentiæ; Corrad. Krim. *n.*2239. Et quandoque etiam additur, *ſi tibi videbitur expediens, ut diſpenſetur*, per quod remittitur, non quidem ad liberam voluntatem ipſius, attamen ad prudens arbitrium, Menoch. Krim. *à n.*2265.

985 §.8. An & quando commiſſio diſpenſandi expiret morte committentis, dixi l. 1. n. 816. Notat autem rectè Krim. *num.* 2227. ſi diſpenſationis commiſſio data ſit nomine Sedis Apoſtolicæ, non expirare morte Papæ, quia Sedes Apoſtolica nunquam moritur.

986 §.9. Si delegatus reperiat cauſam bona fide allegatam Papæ, reipſa non ſubſiſtere, ſed advertat aliam cauſam adeſſe, quæ ſi allegata fuiſſet, certò obtinuiſſet idem Reſcriptum, Krim. *à n.*2240. putat poſſe pergere, quia ex benignitate piæ matris Eccleſiæ præſumi poteſt, quòd Papa conſenſum ſuum non reſtrinxerit ad hanc ſpecificè cauſam, ſed eum extenderit ad communem, & genericam rationem cauſæ ſufficientis, ſi pro tali caſu adſit. Oppoſitum probabilius tenet Corrad. *lib.7. cap.5. à n.*54. nam ideò demandatur, ut examinetur, an preces allegatæ veritate nitantur, non autem, an ſubſit alia cauſa: nec datur mandatum exequendi, niſi ſub cauſa allegata: Deinde ex hoc, quòd Papa conſenſiſſet, ſi allegata fuiſſet illa altera cauſa, non ſequitur, quòd jam conſenſerit, quia voluntas, quæ non eſt, ſed tantùm eſſet, nihil de facto operatur, ſed tantùm operaretur ſub hypotheſi, quæ poſita non eſt, uti in ſimili dixi n. 551.

987 §.10. An diſpenſatio pro foro conſcientiæ valida ſit ante expeditionem Reſcripti, de hoc aliquid dixi l. 1. nu. 815. poſſuntque videri plura apud Krim. *à num.* 2267. quòd ſi Matrimonium ineatur, vel ejus conſummatio fiat poſt expeditum quidem reſcriptum, ſed antequàm diſpenſatio pervenerit ad partes, aut antequàm ſit executioni data, quid dicendum ſit, magis colligetur ex reſolutione ſeqq. caſuum:

Caſus 1. Titius Romæ à Papa petit pro Cajo diſpenſationem in impedimento Matrimonii, & priuſquàm obtineat, reſcribit ſine dubio obtinendam intra triduum. Obtinetur intra triduum à Titio; Et poſt elapſum illud triduum contrahit Matrimonium Cajus Coloniæ exiſtens ante acceptas litteras diſpenſationis, *Quæritur*, an validè? Negant Suar. Vaſq. Perez, Gob. *tr. 9. nu.* 625. quia præſumi non poteſt mentem Papæ diſpenſantis eſſe, ut diſpenſatio valorem habeat, antequàm certò innoteſcat, aliàs daretur occaſio abutendi. Validè contraxiſſe docent Sanch. *l.3. d.36. n.6.* Nav. Vega, Rodriq. Texed. apud Dian. *p.9. t.7. R.36.* Sot. Burgh. *cent.3. cap.*38. & aliis quia omnes gratiæ, & privilegia ſtatim robur habent, cùm datus eſt conſenſus petenti per Procuratorem, licèt poſtulans principalis ignoret: unde probabile videtur, inquit Burgh. talem, in raro caſu, videlicet in magna neceſſitate non differendi, etiam licitè id facere.

988 *Caſus* 2. Cajus Subdiaconus ob cauſam certò ſufficientem cogitat inire Matrimonium, hinc mittit Romam curſorem, qui diſpenſationem petat, nec dubitabatur, quin intra viginti dies eſſet obtinenda: poſt hos 20. dies contrahit Matrimonium. *Quæritur* an validè? Ratio affirmandi eſt, quia intra illud tempus conceſſa fuit diſpenſatio, uti nunc reſcitur ex dato, valor autem diſpenſationis non pendet à diſpenſando, ſed à ſolo diſpenſante, qui ei etiam invito & renuenti obtrudere poterit. R. cum Sanch. *l.8. d.26. n.5.* Amico, Caſtrop. *tr.3. d.6. p.11. nu* 3. Burgh. *cent.3. caſ.*89 & aliis communiter; Matrimonium illud nullum eſſe, quia diſpenſatio eſt relaxatio à lege adhuc vivente, & obligante, ergo ut ſuum effectum habeat, debet eſſe nota diſpenſando,

do, vel ſaltem procuratori, qui ejus loco acceptet. 2. Diſpenſatio ſemper habet imbibitam hanc conditionem, ſi tibi diſpenſando ita placeat, ut docent Suar. Sanch. Salas, Caſtrop. & alii, unde differt hic caſus à priori, in quo Cajus acceptaverat per Titium. Ad fundamentum contrarium dico fuiſſe quidem conceſſam, ſed non habuiſſe effectum, donec cognoſceretur, quia eſt quædam donatio, quæ per acceptationem completur, unde habet quidem diſpenſatio valorem à diſpenſante, non tamen effectum, antequàm nota ſit diſpenſando, vel ſaltem alteri ejus nomine acceptanti; & in Cap. *Si tibi præſenti*, De prabend. in 6. expreſsè habetur diſpenſationem circa Beneficium non habere vim ullam, niſi acceptata fuerit à beneficiando.

989 *Caſus* 3. Sempronius Titiæ conſanguineus petiit diſpenſationem, ſed ob urgentiſſimas cauſas Matrimonium contraxit cum Titia impedimenti ignara, priuſquàm diſpenſatio à delegato Confeſſario expediretur, attamen poſtquàm Breve datum erat Romæ: Confeſſarius nunc accipit Breve, & *Quærit*, an illud poſſit expedire, ita ut vi illius fiant habiles ad validè contrahendum? *Ratio* dubitandi eſt. 1. quia mutatus eſt caſus in diſpenſatione contentos, agitur enim in ea conformiter ad ſupplicam, de Matrimonio contrahendo, jam autem eſt contractum. 2. Diſpenſatio reddita eſt difficilior ex Trid. *ſeſſ. 24. de Ref. Matr. c. 5.* decernente ſcienter contrahentem intra gradum prohibitum debere ſpe diſpenſationis carere. Nihilominùs pro parte affirmativa eſt 1. quia Sempronius ſat maturè ſummo Penitentiario ſupplex factus, narravit ſe jam tum de Matrimonio ineundo cū Titia tractaſſe, & reſilire non poſſe. 2. Non videtur diſpenſatio eſſe ideò reddita difficilior, cùm Sempronius non temerè præſumpſerit, ſed ob urgentiſſimas cauſas id fecerit, Trid. autem requirit ſciētiam, audaciam, & temerariam præſumptionem juxta Sanc. *l. 8. d. 25. n. 26.* 3. Quamvis unus ſciens impedimentum contraxerit, ſi alter ignorarit, non incurritur pœna Trid. nec poſteà opus eſt de hoc mentionem facere in petitione diſpenſationis, uti tenent Henr. Sanc. *n. 30.* Perez, *d. 46. n. 13.* quia innocens puniri non debet ob alterius delictum, ergo etiam jam licebit gratiam illam exequi. 4. Texeda & alii apud Dianam *p. 9. tr. 7. R. 36.* docent, ſi contrahentes ſcienter intra gradus prohibitos contrahant, & conſumment Matrimonium, poſtquàm Pontifex conceſſit diſpenſationem, & nondum ea per Ordinarium, cui committitur, eſt expedita, in iſto caſu non eſſe diſpenſationem irritam vel ſubreptitiam, ita autem contigit in præſenti caſu.

Reſpondeo. Confeſſarius non videtur poſſe procedere ad executionem. 1. quia eſt exprimendum apud diſpenſantem, ſi Matrimonium fuerit contractum vel conſummatum, uti certum videtur, inquit Perez, *n. 6.* & conſtat ex *Trid.* ſuprà ubi in eum, qui ſcienter & præſumptuosè contraxerit, fert pœnam carendi ſpe diſpenſationis: è contrà illi, qui ſolemnitatibus adhibitis cōtraxerit cum probabili ignorātia, dicit faciliùs, & gratis impertiendam diſpenſationem, ergo manifeſtè ſupponit hoc debere narrari; unde enim aliàs decerneret pœnam carendi vel gratis habendi diſpenſationem, vel unde ſciet an factū ſit præſumptuosè, an præmiſſis ſolemnitatibus, an cum ignorantia probabili, ſi non ſit opus factum narrari? 2. Non videtur licitum eſſe procedere ſecundum relatam ſententiam *Texedæ*; quia quando agitur de valore Sacramenti, etiam in illis, in quibus Eccleſia poteſt ſupplere, non eſt licitum relinquere tutiorem, niſi ſententia, quam ſequor, communiter admittatur velut abſolutè probabilis, & non ſit contra praxin Curiæ Romanæ, tum enim tantùm vult Eccleſia ſupplere ſecundùm dicta l. 6. p. 1. n. 118. ſed ſententia *Texedæ* non admittitur communiter velut abſolutè probabilis, hinc *Diana* illam referens ſubdit, *hucuſque Texeda, tu cogita, an probabiliter.* & quamvis *Diana* pro eadem citet *Vegam* non allegato textu, Sanc. *n. 21.* citat *Vegam* pro oppoſita allegato textu, & ſententia illa reverà nullum habet ſolidum fundamētum. Sed quidquid ſit de hoc, ſaltem eſt contra praxin Curiæ Romanæ, quæ ſemper reſpondet hoc exprimendum eſſe, uti teſtatur Sanch. ſuprà junctu *n. 8.* ad quem ſe remittit, & de hoc refertur expreſſa declaratio ſacræ Congregationis ad hoc caput Trid. *n. 2.* 3. Opinio Henriq. Sanch. & Perez, ſuprà relata, nempe quòd opus non ſit narrare contractum, & conſummatum eſſe Matrimonium, ſi alteruter bona fide proceſſerit, non videtur vera, nam Trid. toto illo capite loquitur in numero ſingulari, & nullo verbo innuit requiri utriuſque ſcientiam vel ignorantiam: neque verum eſt eſſe pœnam, quòd debeat hoc narrari, ſed eſt tantùm conditio prærequiſita pro informatione diſpenſaturi, ut diſpenſationem diverſimodè, & pro exigentia cauſæ noverit expedire, uti ante dictum eſt: pœna autem tantùm eſt, ut qui ſcienter ac præſumptuosè contraxit & conſummavit Matrimonium, careat ſpe diſpenſationis, ergo dato, quòd hæc pœna carendi ſpe diſpenſationis non incurratur, ſi alteruter bona fide proceſſerit, tamen nullatenùs ſequitur factum non debuiſſe, aut adhuc non debere narrari, & quamvis tum nollet diſpenſare Pontifex propter ſcientiam & præſumptionem Sempronii, non ſequitur Titiam puniri, quamvis indirectè & per accidens in ipſam redundet incommodum; ſicuti ſi Titia bona fide contraxiſſet Matrimonium cum Cajo Subdiacono qui ſciens & præſumptuosè hoc feciſſet non expectata diſpenſatione, cujus ſpem habebat; ſi Pontifex poſteà id reſciens in pœnam præſumptionis Caji nollet diſpenſare, non ideò puniretur Titia, quamvis & indirectè & per accidens in ipſam redundaret incommodum, itaque petenda eſt diſpenſatio nova enarrato facto: ita judicarunt mecum anno 1699. tres Doctores.

990 §. 11. Huc etiam refertur ſolutio ſequentis caſus: Titius cognovit Cajam & Bertam ſorores; vultque ducere Cajam, & petit diſpenſationem in affinitate, attamen priuſquàm diſpenſatio detur executioni, cognoſcit iterum Cajam & Bertam.

Quæritur, an indigeat nova diſpenſatione? Reſp. 1. Non ideò indiget, quia iterum cognovit Cajam, quia eſt tantùm inceſtus, nec inducit impedimentum reſpectu Cajæ, & ſi ſit occultus, quamvis commiſſus ſit poſt obtentam diſpenſationem, tum ſaltem non neceſſariò recurri debere Romam, docent Nav. Gob. *tr. 9. n. 630.* & alii multi cum Pelliz. *De Regul. tr. 8. c. 3. à n. 243.* ac probabile agnoſcunt Sanch. Leſſ. *n. 922. citati.* 2. Si diſpenſatio non ſit facta Romæ, ſed tantùm data commiſſio, ut diſpenſaretur in partibus, ſi preces invenirentur veritate niti, etiam non indiget novæ diſpenſatione ex hoc, quòd ante diſpenſationem factam iterum cognoverit Bertam; nam repetita illa copula non inducit novum impedimentum affinitatis, ſed manet unicum, quod prius contractum erat, ſicuti ſi decies cognoviſſet ſingulas, eſſet unicum impedimentum, nec in ſupplica opus fuiſſet dicere, quoties cognoviſſet illas, Sanch. *lib. 8. cap. 24. n. 8.* Eſt autem jam data poteſtas ad diſpenſandum pro Matrimonio cum Caja non obſtante impedimento contracto per copulam cum Berta. 3. Si Romæ facta eſt diſpenſatio, antequàm Titius iterum cognoſceret Bertam, videtur opus eſſe nova diſpenſatione, quia impedimentum per priorem copulam cum Berta contractum, erat jam ſublatum per diſpenſationem Romæ factam, quamvis necdum executioni datam ſeu applicatam Titio; & nunc redit idem impedimentum, quod ſublatum erat, ergo debet de novo tolli; non poteſt autem ſine nova diſpenſatione, quia prior non reſpiciebat niſi contractum anteà impedimentum Sanch. ſuprà, Pont. De Juſtis *lib. 3. nu. 163. & lib. 4. num. 187.* *Confirmatur*, nam ſi Titius poſt declarationem, quòd reperta veritate narratorum facta eſſet diſpenſatio, iterum cognoviſſet Bertam, opus eſſet nova diſpenſatione, ergo etiam jam. *Si dicas*, per priorem diſpenſationem factum eſſe, ut Titius poſſet cum Caja contrahere tanquam cum extranea: *Contra* eſt, nam diſpenſatio non tollebat conſanguinitatem iſtarum ſororum, nec impediebat, quo minùs à Titio poſſet iterum contrahi affinitas, ſi enim poſt diſpenſationem factam poſteà cognoviſſet Semproniam ejuſdem Cajæ ſororem, certò contraxiſſet impedimentum per aliam diſpenſationem tollendum, ergo idem eſt, ſi iterum cognoverit Bertam. Ex hic dicta applicari poſſunt, verbi gratia, impedimento voti, item diſpenſationi factæ vel faciendæ per Ordinarium. Denique hic notandum eſt, quòd diſpenſatio validè detur executioni, non expectato *placito* aulæ ſæcularis vel Officialium belli, quia aliquando volunt ſe ingerere, rectè enim docet Leſſ. in *Auctor.* v. Bulla Pontificia, *caſu* 3. ejuſmodi placitum eſſe impertinens ad valorem Bullæ ſeu diſpenſationis exequendæ.

991 *Q. 137. Quid prætereà obſervare debeat Parochus circa Matrimonia coram ipſo contrahenda?* R. §. 1. Trid. ſeſs. 24. De ref. Matr. c. 1. dicit: *Habeat Parochus librum, in quo conjugum & teſtium nomina, diemque & locum contracti Matrimonii deſcribat, quæ diligenter apud ſe cuſtodiat.* Et cùm inde ſuo tempore doceri debeant plurima, quæ maximi momenti ſunt, rectè notat Averſ. *q. 6. ſ. 7. §. ult.* ad hoc obligari Parochum ſub mortali.

992 §. 2. Parochus etiam contracturis proponere debet, quæ ibidem ſtatuit Trid. his verbis. *Poſtremo S. Synodus conjuges hortatur, ut antequàm contrahant, vel ſaltem triduo ante Matrimonii conſummationem ſua peccata diligenter confiteantur, & ad SS. Euchariſtiæ Sacramentum piè accedant.*

993 *Q. 138. Quid denique notandum ſit circa purificationem puerperarum?* R. Hæc potiùs ſpectant ad materiam Baptiſmi, ſed quia de illa ibi nihil dixi, addo hic pauca.

§. 1. De purificatione puerperarum *Synod. Colon.* anni 1662. p. 2. tit. 3. ſtatuit 1. Ex Cap. un. *De Purif. poſt partum*, quamvis puerperæ poſſint ſtatim poſt partum venire ad Eccleſiam, attamen etiam in nova lege licitè emanere. 2. Non ante 25. à partu diem, nec alibi, quàm in Eccleſia benedicendæ ſunt puerperæ. 3. In pœnam peccati mulieres, quæ ex illicito concubitu pepererunt, ſub pœna ſuſpenſionis eo ipſo incurrendæ non benedicantur. 4. Sine pompa & ad ſummum cum tribus fœminis deducantur. 5. Non fiat in dominica vel feſto fori. 6. Nullus Parochus, Sacerdos vel Clericus debet convivium mulieri purificatæ inſtructum frequentare. 7. Non ſubſtituatur mulier purificanda in locum defunctæ puerperæ, nec ad cadaver defunctæ in partu legantur preces purificationis, nec etiam legantur in privatis ædibus ſuper periclitantem poſt partum.

994 §. 2. Circa prohibitionem illam, ne mulieres, quæ ex illicito concubitu pepererunt, purificentur, dubitatum eſt, an id intelli-

Digitized by Google

intelligatur etiam de illis, quæ ex illicito concubitu conceperunt, ſed pariunt in Matrimonio ante partum contracto; affirmarunt aliqui, quia manet cauſa, ut ſit in pœnam peccati. Oppoſitum tenuimus anno 1710. tum quia talis nunc in Matrimonio honeſtè parit, tum maximè, quia ſtatutum illud eſt pœnale, & tantùm dicit, *mulieres*, quod convenit non conjugatis, ergo non eſt extendendum ad conjugatas, cùm *Synodus* ibi non agat de Matrimonio, ſed de Baptiſmo. *Nec obſtat*, quòd æqualis ratio eſſet tales conjugatas excludendi: *nam* in poſitivis non eſt argumentandum à pari ad par, imò nec à minori ad majus, ſed ſtandum verbis in rigore, quæ potiùs reſtringenda ſunt in materiis odioſis, qualis eſt hæc.

995 § 3. Sicuti l.2.n.99.& 112.dixi acatholicos eſſe excludendos à benedictione matrimoniali & à cæremoniis ſepulturæ eccleſiaſticæ, ita puto excludendam puerperam acatholicam ab hac benedictione purificationis.1.Quia cæremoniæ illæ ſunt ab Eccleſia inſtitutæ pro fidelibus in Eccleſia, & probabiliter nomine Eccleſiæ etiam fiunt iſtæ orationes, uti inſinuat Sanch.*l.7.d.9.n.13*.Eccleſia autem non vult ejuſmodi orationes publicas offerre pro acatholicis, qui ab Eccleſia catholica excluſi eſſe voluni. 2.Quia acatholici, qui cæremonias Eccleſiæ irrident, indigni ſunt, quibus illæ adhibeantur. 3. Quia tales acatholici in his locis acatholicis præſumi ſæpe poſſunt eſſe formales hæretici, adeòque excommunicati, & quamvis vitandi non ſint à catholicis, attamen ipſis prohibitum eſt in divinis communicare cum catholicis, ſecundùm dicta l.6. p.2. *n.34*. & dicenda l.7.n.270. ergo ſcandalo illis ſunt Parochi, qui ad talia admittendo quaſi inducunt illos ad petendam talem ipſis illicitam communicationem in divinis cum catholicis. An licitum ſit mortuo acatholico catholicæ Parochiæ inquilino pulſare campanas catholici templi, dicam l.7.nu.268.

§.3. Cùm hæc cæremonia purificationis non ſit neceſſitatis, ſed devotionis, Cap. un. *De purif. poſt part.* putarunt 996 Lez.Peyr.Paſq.puerperas poſſe à Regularibus admitti ad purificationem, pro quo referunt declarationem *S.Congregat.* ſed rectè contradicit Pignat *tom.5.conſult.76.*quia conſuetudo ſaltem id reſtrinxit ad ſolos Parochos; & idem dicit alia declaratio *S.Congreg.*unde ſicuti benedictio nuptiarum, quamvis non ſit neceſſitatis, tamen ſecundùm dicta à nu.504. fit à ſolis Parochis, ita & hæc cæremonia.

LIBER SEPTIMUS.

De cenſuris eccleſiaſticis, & irregularitatibus.

CAPUT I.

De cenſuris in genere.

1 ### DUBIUM I.

Quid cenſura eccleſiaſtica?

RESp.Eſt pœna ſpiritualis & medicinalis, per quam homini baptizato delinquenti ac contumaci, per potentiam Eccleſiaſticam auſertur uſus quorundam bonorum ſpiritualium. Lay. *l.1.t.5.p.1.c.1.* *Unde reſolves*,

I. per cenſuram non privatur homo bonis merè internis, v.g. charactere, poteſtate Ordinis: nec bonis propriis ac privatis, v.g. fide, charitate, gratia, &c. ſed quibuſdam externis & publicis, ſive actionibus, quæ habent ſpiritualem aliquem effectum vel commodum, ut ſunt Sacrificium, officium divinum, Beneficium, adminiſtratio & ſuſceptio Sacramentorum, Indulgentia, publica Eccleſiæ ſuffragia;quia hæc & non illa ſubſunt diſpoſitioni Eccleſiæ. Unde ſi interdùm privetur bono aliquo temporali, v.g. convictu humano per excommunicationem, id tantùm fit ſecundariò.

II. Exilium, carcer, ſervitus, privatio Beneficii, niſi adjunctam habeant ſuſpenſionem aliquam ſpiritualium actionum, non ſunt cenſuræ, quia ſunt pęnæ temporales.

III. Nec degradatio vel depoſitio eſt cenſura, quia etſi ſit pœna ſpiritualis, non tamen medicinalis ſed perpetua, & ob peccatum præteritum, etiam emendatum, poteſt infligi.

IV. Nec ceſſatio à divinis, quia non imponitur per modum medicinæ ad tollendam contumaciam, ſed ad propulſandam Injuriam Eccleſiæ factam.

V. Nec irregularitas, ſive ſit ex defectu, quia hæc non eſt pœnalis ſed tantùm impedimentum canonicum; ſive ſit ex delicto, quia hæc non irrogatur per modum pęnæ medicinalis ſed punitivæ & ex ſe perpetuæ: Unde nec tollitur per abſolutionem, ſicut cenſura, ſed per diſpenſationem. Bon. *d.1.q.1.p.1.*

VI. Quando in Jubilæis vel privilegiis datur poteſtas abſolvendi à cenſuris, non comprehenditur irregularitas, niſi expreſsè addatur.

ADDENDA.

2 QVæſt.1. *Quinam circa cenſuras ſint errores hæreticorum, & quæ doctrina catholica?* R.§.1. Vicleff, Huſſ. & Lutherus docuerunt cenſuras nullius eſſe valoris: ſed *Conc. Conſtantienſe* damnavit hos *Vicleffi* articulos: 13.*Illi, qui dimittunt prædicare ſive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & in Dei judicio traditores Chriſti habebuntur.* 30.*Excommunicatio Papæ vel cujuſcunque Prælati non eſt timenda, quia eſt cenſura Anti-Chriſti.* Similiter hunc *Huſſ.* articulum damnavit idem *Conc. Conſtant.* 18. *Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, prætenſa excommunicatione non obſtante.* Hos *Lutheri* arr. damnavit *Leo X.*23. *Excommunicationes ſunt tantùm externæ pœnæ, nec privant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus.* 24.*Docendi ſunt Chriſtiani plùs diligere excommunicationes quàm timere.*

§.2. Hos alios *Vicleffi* articulos damnavit idem *Con.Conſtant.* 3
11. *Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare niſi priùs ſciat eum excommunicatum à Deo: & qui ſic excommunicat, fit ex hoc hæreticus vel excommunicatus.* 12. *Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem vel ad Concilium Regni, eo ipſo traditor eſt Regis & Regni.* Similiter illos *Joannis Huſſ.* 14. *Doctores ponentes, quòd aliquis per cenſuram eccleſiaſticam emendandus, ſi corrigi noluerit, ſæculari judicio eſt tradendus, & pro certo ſequuntur in hoc Pontifices, ſcribas & Phariſæos, &c.*19. *Per cenſuras eccleſiaſticas .... ad ſui exaltationem Clerus populum laicalem ſibi ſuppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit & viam parat Anti-Chriſto &c.*

§.3. De fide eſt eſſe in Eccleſia poteſtatem ferendi cenſuram 4 ex Matth. 18. *Quodcunque ligaveritis ſuper terram*, nam Calvino teſte apud Bellarm. *De Pontif.l.1.c.13.* Chriſtus ibi loquitur etiam de poteſtate excommunicandi, & Chriſtum ibi loqui de actibus externæ juriſdictionis docent SS.PP. & Theologi omnes cum Suar. hic *d.1.ſ.2.* poſſuntque videri etiam Caſtr. *d.1.pun.3.*& Dicaſt. *d.3.à n.6.* Ratio autem eſt, quia in omni bene conſtituta Rep. debet eſſe poteſtas quoſdam ſibi noxios excludendi à ſuo corpore, alios malè adminiſtrantes ſuſpendendi à quibuſdam officiis, aliis interdicendi certos actus & functiones; ergo id etiam eſſe debet in Eccleſia; hæc autem eſt ipſa poteſtas ferendi cenſuras, nempe excommunicationem, ſuſpenſionem & interdictum, ergo. Cenſurarum autem materiam & cognitionem pertinere ad ſolos Judices eccleſiaſticos docet Trid. cujus verba referam nu. 18. poteſtque videri etiam Pignat. *tom.6.conſ.19.n.16.&20.*

DUBIUM II. 5

Quotuplex cenſura?

REſp. Dividitur 1. Eſſentialiter, in excommunicationem, ſuſpenſionem & interdictum. 2.Accidentaliter in eam, quæ eſt à Jure, & fertur per Canones, Conſtitutiones vel ſtatuta eccleſiaſtica, ſtabili ac permanente lege: & eam, quæ eſt ab homine, quæ ſcilicet fertur à Judice vel Prælato per modum mandati vel ſententiæ judiciariæ. Eſtque vel particularis, circa factum aliquod particulare aut certas perſonas; vel generalis, quæ nulla ſingularis facti aut perſonæ determinatione fertur. 3. In eam, quæ eſt ſententiæ latæ, quam ſcilicet Jus, aut Judex ſtatuit ipſo facto, (quo quis, v.g. contra legem facit) ſine alia ſententia incurrendam: & eam, quæ eſt ferendæ, quam Jus aut Judex non vult ipſo facto incurri ſed per ſententiam infligi: Pro quibus dignoſcendis conſideranda ſunt verba, quibus cenſura fertur; quæ ſi includant alterius actionem ſeu miniſterium, ſignificant cenſuram eſſe ſententiæ ferendæ: latæ verò, ſi non includant. Si verò ambigua ſint, teneri poteſt *regula* 49.

Juris

Juris in 6. quòd in dubio circa pœnas benignior interpretatio ſit facienda: *Unde reſolves*,

I. Eſt cenſura latæ ſententiæ. 1. ſi verba ſint præteriti aut præſentis temporis, v.g. excommunicavimus, excommunicatus eſt vel fuit, excommunico, ſuſpenduntur, interdicuntur, volumus aut jubemus eſſe excommunicatum, ſuſpenſum &c. 2. Si addatur particula *ipſo Jure*, *ipſo facto* vel *ſine alia ſententia*. 3. Si verba ſint imperativi modi, v.g. incidat in excommunicationem, maneat interdictus &c. Ratio, quia hæc omnia nullius actionem interponunt.

II. Sententiæ ferendæ eſt ſaltem ut plurimùm. 1. ſi verba ſint futuri temporis, v.gr. excommunicabitur, ſuſpendetur. 2. Si dicatur, excommunicetur, ſuſpendatur, volumus excommunicari. 3. Si verba ſint minatoria, v. gr. ſub pęna excommunicationis, ſub interminatione anathematis &c. niſi tamen ex adjunctis aliud colligatur.

ADDENDA.

6 QUæſt. 2. *Quæ ſit ſignificatio variorum terminorum, qui in hac materia de cenſuris ſæpè recurrent?* R. §. 1. *Cenſura* ſecundum Bonacinam hic initio, dicitur, vel à *cenſeo*, fero ſententiam: vel à *cenſio*, punio, caſtigo: vel à *cenſor*, cujus officium eſt moribus præeſſe, & delicta corrigere.

7 §. 2. Cenſura Juris vel Canonis, ſive per modum ſtatuti dicitur illa, quæ imponitur per aliquam legem permanenter duraturam etiam poſt mortem illius, qui imponit: è contrà illa dicitur cenſura hominis ſeu lata per modum ſententiæ aut præcepti, quæ fertur cum intentione de non inducenda lege perpetua, ſed tantùm tranſeunter, & pro hoc caſu, uti pluribus explicat Dicaſt. *d.* 1. *dub.* 9.

8 §. 3. Cenſura per ſententiam poteſt ferri, vel per ſententiam generalem, uti habet Buſemb. ſi nempè indeterminatè proferatur in aliquem, qui hoc fecit vel faciet: vel per ſententiam ſpecialem & particularem, ſi feratur contra determinatam in individuo perſonam propter hoc individuum delictum.

9 §. 4. Quid ſit cenſura latæ & ferendæ ſententiæ, rectè explicat Buſemb. Hæc adde, imprimis, ſi ſit ferendæ ſententiæ, tum dici *comminatoriam*; Deinde, ſi dicatur ipſo facto excommunicetur ſeu excommunicabitur, eſt ſententiæ latæ, uti habent Toletus, Dicaſt. *d.* 1. *n.* 99. idem eſt, ſi cum verbis præteriti addantur hæ particulæ: *mox*, *prorſus ex nunc*, *ex tunc* ſit excommunicatus; ſed cum verbis aliis, eſt ferendæ, uti *mox excommunicetur*, Suar. Dicaſt. *n.* cit. Si autem ſic dicatur qui hoc fecerit, eſt excommunicatus, plerique dicunt eſſe latę ſententiæ, ſi tamen dicatur: ſit, veluti excommunicatus, Sanch. & Dicaſt. *n.* 103. & 110. dicunt eſſe ferendæ: ſi autem dicatur, anathema ſit, Suar. dicit eſſe latæ ſententiæ, Sanch. & Dicaſt. ſuprà dicunt eſſe latæ, quando eſt contra hæreſin, quia hæreſis ſubjacet latæ ſententiæ; ferendæ autem eſt, ſi contra alia delicta dicatur. Addunt, quòd quando verba non ſignificant actionem ipſam, v. gr. excommunicandi exercendam per miniſterium alterius, tum ſignificent ſententiam latam, uti ſi dicatur: ſubjaceat, ſubjacebit, incidet, incurrat, incurret cenſuram, & ita docent Sylv. Ang. Armilla, Suar. Vaſq. Avila & Dicaſt. *n.* 103. Videri poteſt etiam Pign. *tom.* 10. *conſ.* 1. *n.* 13. & Krim. *l.* 5. *à n.* 1614. & quæ dixi l. 1. n. 609. & 612.

10 §. 5. Ante cenſuram ferendæ ſententiæ præire ſolet *monitio canonica*, de qua agitur in Cap. *Conſtitutionem* de ſent. excommun. in 6. per quam intelligitur citatio cum tribus monitionibus, vel una peremptoria continente tres: Si non pareatur, eſt contumacia, ſic dicta vel à *contumeo*, quia qui non obedit, eſt & manet tumidus ſeu ſuperbus, vel à *contemnendo*, quia mandatum Superioris non curat. Eſtque triplex contumacia, *evidens* ſeu manifeſta, quando reus citatus in faciem citanti dicit, ſe nolle comparere. *Præſumpta* ſeu dubia, quando poſt factam vel publicè affixam citationem non compareat. *Vera*, ſi in faciem citatus taceat, & tamen poſteà non compareat. Plures ſpecies contumaciæ enumerat Krim. *à n.* 1712. ubi pluribus exponit, quid ad eam requiratur, ut cenſeatur canonica.

11 §. 6. Ille dicitur nominatim cenſuratus, qui denuntiatur eſſe ligatus cenſura, vel expreſſo proprio nomine & cognomine, vel in talibus circumſtantiis, ut ſufficienter deſignetur illius perſona, uti habet Buſemb.

12 §. 7. Quid dicatur occultum, publicum, deductum ad forum contentioſum dixi l. 6. p. 3. à n. 870. & præter citatos tum ibi, tum locis ibi relatis docent Eſcob. & Dicaſt. *d.* 3. *n.* 101. aliique apud Caſtrop. *d.* 6. *p.* 7. *n.* 11. ut quid cenſeatur deductum ad forum contentioſum requiri, ut accuſatus aliquo modo comparuerit, negando vel confitendo, prius enim non eſt contentio, ergo neque cenſetur res ad forum contentioſum deducta.

13 §. 8. Abſolutio per hoc differt à diſpenſatione, quòd abſolutio ſit ſententia remittens delictum vel pęnam; diſpenſatio autem ſit exemptio ab obligatione alicujus legis, qua v.g. prohibetur accipere Ordines, qui aliquem occidit.

14 §. 9. Secundùm dicta l. 6. p. 3. n. 952. abſolvi in foro interno tantùm, ſeu pro foro conſcientiæ, non ſemper ſignificat abſolvi in Sacramento Pęnitentiæ, ſed eſt ita abſolvi, ut pro foro externo maneat jus cognoſcendi de illo delicto, illudque puniendi, ita ut abſolutio prior nihil juvet in foro externo.

§. 10. Pęna purè vindicativa dicitur, quæ imponitur propter 15 delictum præteritum, non habendo reſpectum ad aliquid in futurum, ita ut imponatur, quamvis nec ſit periculum relapſus, nec ſpes emendationis, & talis eſt pęna reſpectu damnatorum. Pęna medicinalis eſt, quæ ſimul & præcipuè infligitur, vel ob emendationem, vel ad cavendas impoſterum culpas & relapſus.

§. 11. *Anathema* penultima producta, ſignificat idem, quod 16 aliquid oblatum vel appenſum velut monumentum ad memoriam: è contrà *anathema* penultima correpta ſignificat ſeparationem, & differt accidentaliter tantùm ab excommunicatione, per hoc, quòd anathema fiat cum quibuſdam cæremoniis ad majorem terrorem, ſic enim in Jure præſcribitur, ut Epiſcopus ſolemniter excommunicaturus per anathema indutus ſit amictu, ſtola & pluviali violaceo, ut 12. Presbyteri Epiſcopum circumſiſtent tenentes manibus lucernas ardentes, & poſt latam anathematis ſententiam humi projiciant lucernas & pedibus conculcent, ejiciantque extra Eccleſiam &c. Can. *Debent*, 56. Cauſa 11. qu. 3. & alibi. Reliqui termini commodiùs per decurſum explicabuntur.

DUBIUM III. 17

Qui poſſint ferre cenſuram, & in quos.

REſp. I. Cenſuram ferre poteſt omnis ac ſolus Superior Eccleſiaſticus, habens in foro externo ſeu contentioſo juriſdictionem, ſive ordinariam ſive delegatam.

Porrò ordinariam, quæ eſt ratione officii vel alterius Juris, poteſtque delegari Clerico clericatus privilegiis gaudenti (ut Bon. *d.* 1. *q.* 1. *p.* 2. Laym. *l.* 1. *t.* 5. *p.* 1. *c.* 3. *n.* 1. ex *c. Cùm Eccleſiarum*, S. Th. &c. docent,) habet 1. Papa reſpectu totius Eccleſiæ. 2. Patriarchæ, Archi-Epiſcopi, Epiſcopi eorumque Vicarii Generales. 3. Generales, Provinciales & Superiores locales Religionum, reſpectu ſuorum ſubditorum. 4. Congregationes Religionum, Concilia Provincilia Epiſcoporum, Capitula Provincialia quorundam religioſorum & denique, 5. Quidam alii ex conceſſione, ut multi Archi-Diaconi & Archi-presbyteri, & Decani.

Delegatam habent, quibus ea committitur ab ordinariam habente, cujus morte expirat; nec delegatus poteſt alteri delegare, niſi habeat ſpecialem hujus commiſſionem, ut ſi ſit delegatus Papæ. *Unde reſolves*,

I. Non poſſunt poteſtate ordinaria ferre cenſuram. 1. Parochi. 2. Laici: quia non ſunt capaces juriſdictionis Eccleſiaſticæ; uti & Religioſi profeſſi non habentes primam tonſuram. 3. Fęminæ, licèt ſint Prioriſſæ vel Abbatiſſæ, quia non ſunt capaces juriſdictionis ſeu poteſtatis clavium. Quando verò in Jure dicuntur poſſe ſubjectos ſibi Clericos ſuſpendere ab officio vel beneficio, ſuſpenſio non accipitur propriè pro cenſura, cujus violator irregularitatem incurrit, ſed latè & impropriè pro præcepto, quo Abbatiſſa Clerico ſibi quodammodò ſubjecto prohibet celebrationem, donec ſatisfecerit, ſubtrahens ei reditus intereà. *V. Bon. l. c. Laym. n.* 3.

Reſp. II. In omnes & ſolos ſubditos alicui Superiori eccleſiaſtico, poteſt ferri cenſura, quia ſubjectio & juriſdictio ſunt correlativa. *Laym. c.* 3. *Unde reſolves*,

I. Non baptizati non incurrunt cenſuras, licèt ſint catechumeni: nec mortui; quia non ſubſunt juriſdictioni Eccleſiæ. Nec refert, quòd quandoque mortui dicantur excommunicati, non enim de novo ligantur, ſed excommunicatio prior tantùm declaratur, ac vivis prohibetur, ne cum iis agant, orando pro illis, ſepeliendo, &c. Similiter dicuntur abſolvi ab excommunicatione, quando ſepultura & orationes publicæ pro illis permittuntur. *Laym. l. c.*

II. Advenæ & peregrini brevi tempore alicubi commorantes, non ligantur cenſuris locorum, generali ſententia aut ſtatuto decretis, quia non ſunt ſubditi, *Laym. n.* 5.

III. Etſi ſubditi extra ſuam diœceſin (vel in loco diœceſis exempto) delinquentes contra legem ſui Epiſcopi non incurrant cenſuram, Superior tamen ſaltem regularis poteſt ſuos ſubditos, ubicunque exiſtant, per particularem ſententiam cenſuris innodare. *V. Laym. l. c.*

IV. Hæretici, apoſtatæ & ſchiſmatici poſſunt affici cenſuris, quia per Baptiſmum ſunt ſubjecti Eccleſiæ. Vide *Lay. l. c.*

V. Solus Papa non poteſt incurrere cenſuram, quia nulli eſt ſubjectus, *Bon. l. c.*

ADDENDA.

QUæſt. 3. *Quid prætereà notandum ſit circa poteſtatem* 18 *ferendi cenſuras?* R. §. 1. Ante omnia pro hoc & ſequenti dubio notanda ſunt verba *Trid.* ſeſſ. 25. cap. 3. De refor. *Quamvis excommunicationis gladius nervus ſit eccleſiaſticæ*

diſci-

Digitized by Google

diſciplina, & ad continendos in officio populos valdè ſalutaris,
ſobriè tamen magnaque circumſpectione exercendus eſt; cùm ex-
perientia doceat, ſi temerè aut levibus ex rebus incutiatur, ma-
gis contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm
ſalutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitioni-
bus præmiſſis ad finem revelationis, ut ajunt, aut pro deperditis
ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus, præterquàm ab
Epiſcopo, decernantur, & tunc non aliàs, quàm ex re non vulga-
ri, cauſaque diligenter ac magna maturitate per Epiſcopum
examinata, quæ ejus animum moveat, nec ad eas concedendas
cujuſvis ſæcularis, etiam Magiſtratus authoritate adducatur;
ſed totum hoc in ejus arbitrio, & conſcientia ſit poſitum, quando
ipſe prore, loco, perſona, aut tempore eas decernendas eſſe ju-
dicaverit. In cauſis verò judicialius mandatur omnibus Judi-
cibus Eccleſiaſticis cujuſcunque dignitatis exiſtant, ut quando-
cunque executio realis vel perſonalis in qualibet parte judicii
propria authoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe tam in
procedendo quàm definiendo à cenſuris eccleſiaſticis ſeu interdi-
cto; ſed liceat eis, ſi expedire videbitur, in cauſis civilibus ad
forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus contra quoſ-
cumque, etiam laicos, per mulctas pecuniarias, quæ locis piis
ibi exiſtentibus, eo ipſo, quòd exactæ fuerint, aſſignentur;
ſeu per captionem pignorum perſonarumque diſtinctionem per
ſuos proprios aut alienos executores faciendam, ſive etiam per
privationem Beneficiorum aliaque Juris remedia procedere &
cauſas definire. Quòd ſi executio realis vel perſonalis adversùs
reos hac ratione fieri non poterit, ſitque erga Judicem contuma-
cia, tunc eos etiam anathematis mucrone arbitrio ſuo, præter
alias pœnas ferire poterit. In cauſis quoque criminalibus, ubi
executio realis vel perſonalis, ut ſuprà, fieri poterit, erit à cen-
ſuris abſtinendum; ſed ſi dictæ executioni facilè locus eſſe non
poſſit, licebit Judici hoc ſpirituali gladio in delinquentes uti; ſi
tamen delicti qualitas, præcedente bina ſaltem monitione etiam
per edictum id poſtulet. Nefas autem ſit ſæculari cuilibet Ma-
giſtratui prohibere eccleſiaſtico Judici, ne quem excommunicet,
aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, ſub præ-
textu, quòd contenta in præſenti decreto non ſint obſervata, cùm
non ad ſæculares ſed ad eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat. Ex-
communicatus verò quicunque, ſi poſt legitimas monitiones non
reſipuerit, non ſolùm ad Sacramenta, & communionem fide-
lium, ac familiaritatem non recipiatur, ſed ſi obdurato animo
cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit, etiam contra
eum, tanquam de hæreſi ſuſpectum, procedi poſſit.

19 §.2. Avila, Con. Engel. *in Jus canon. l.5.t.39.n.*15.& alii pu-
tant fœminam Jure divino eſſe incapacem ferendæ cenſuræ,
quia claves Eccleſiæ nulli fœminæ ſunt conceſſæ, ſed ſoli Pe-
tro, Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus, è contrà Suar. Sanch.
Laym. Caſtr. *p.4.n.*5. aliique cum Krim. *nu.*1654. probabiliùs di-
cunt incapacem eſſe Jure eccleſiaſtico tantùm, ideóq; illi com-
municari poſſe, quia poteſtas ferendi cenſuras, licèt ſpiritualis
ſit, non eſt poteſtas Ordinis, cùm ex omnium ſententia à Papa
communicari poſſit laico: non eſt autem ratio dicendi, quòd
nulla poteſtas ſpiritualis conferri poſſit fœminæ, cùm poteſta-
tem habeant ex privilegio conferendi Beneficia, & inſtituendi.
Poteſt itaque fœmina habere clavem juriſdictionis, quamvis nō
Ordinis: Atque ſic ſolvitur ratio in oppoſitum. Hanc tamen
poteſtatem ferendi cenſuram nec fœminæ, nec laico nec Capi-
tulo ex majore parte conſtante laicis committere poteſt Epiſ-
copus, quia Canon. Cap. *Decernimus*, De judiciis, qui eſt ſu-
pra Epiſcopos, id prohibet. Probabilius etiam videtur, quòd
non baptizatus nequidem à Papa delegari poſſit ad ferendam
cenſuram, quia cùm non ſit membrum Eccleſiæ, nihil ad Ec-
cleſiam propriè pertinens ei committi poteſt, Krim. *n.*1655.

20 §.3. Nemo poteſt cenſuram ferre per modum judicii in cauſa
propria, quia nemo in cauſa propria eſt Judex, poſſet tamen
fieri etiam per modum judicii, ſi cauſa eſſet ita manifeſta, ut
nec negari poſſet, nec opus eſſet examinari, uti & ſemper fieri
poteſt per modum juſtæ defenſionis, ſicuti enim vis vi repelli
poteſt, ita licitum eſt injuſtum invaſorem per cenſuram ab in-
juria arcere, Dian. Krim. *n.*1644. & alii.

21 §.4. Parochus, cùm non habeat juriſdictionem externam,
neque jus citandi, nequidem poteſt ex officio declarare, v.g.
aliquem eſſe excommunicatum, niſi ipſi hoc demandetur:
poteſt tamen ex vi latæ ſententiæ excommunicatum prohibere
ab ingreſſu Eccleſiæ, & removere à ſacris, Pirrhing *l.1.tit.*31.
*n.*141. Krim. *n.*1634.

22 §.5. Si Papa deprehendatur devius à fide, Conſilium poteſt
eum per cenſuras cogere, ut pareat, Cap. *Si Papa*, Diſt.40.
Leand. Krim. *n.*1664. Poteſtque videri Bellarm. *de Pontifice l.* 2.
*q.*30. fusè quæſtionem illam tractans.

23 §.6. Epiſcopus confirmatus, quamvis necdum ordinatus,
poteſt cenſurare, quia cenſuram ferre non eſt actus Ordinis,
ſed ſolius juriſdictionis. Dubitatum autem eſt, an Epiſcopus
exiſtens extra ſuam diœceſin poſſit ſubditum ſuum cenſurare?
Affirmant Sylv. Nav. Avila & alii, ſi cauſa ſit ita clara, ut ejus
cognitio non requiratur, quia tum videtur ceſſare ratio prohi-
bitionis: è contrà probabiliùs negant alii cum Delb. *de immun.*
Eccl. c.12. d.6. quia quantumcunque cauſa ſit clara, ferre cen-
ſuram eſt actus juriſdictionis contentioſæ, quam in alieno ter-
ritorio exercere non poteſt, quia ibi tribunal non habet.

§.7. Vicarium Generalem Epiſcopi poſſe ſine ſpeciali man- 24
dato ferre cenſuram cenſent Suar. Sanch. Garc. Gutt. Gibal.
Sbroz, Leur. *in Vicar. q.*147.148. Krim. *nu.*1649. contra Ugol.
Sayr. & alios, quia hæc pertinet ad poteſtatem ordinariam Vi-
carii, qui ex Cap.2. De conſult. in 6. & ex Cap. *Romana* De
appell. in 6. facit unum tribunal cum Epiſcopo.

§.8. Sedes vacans, ſive potiùs, ſecundùm dicta *l.6.p.2.n.* 25
2266. Vicarius Capituli ſede vacante poteſt ſicut Epiſcopus
ferre cenſuras, & abſolvere ab eis, aut delegare poteſtatem or-
dinariam abſolvendi, uti ſufficienter colligitur ex Cap. un. De
major. & obed. in 6. & ex Trid. *ſeſſ.*24. *cap.*16. *de ref.* ac pluribus
videri poteſt apud Leurenium *in Vicario qu.* 475. 476. 576. &
Leſſ. in Auct. v. *Abſolutio caſ.*10.

§.9. Clericus conjugatus non poteſt ferre cenſuras, niſi ſepa- 26
ratus à conjuge unica, & edito utrimque voto talis caſtitatis.

§.10. Superior ipſe exiſtens in cenſura & vitandus, cenſura- 27
re non poteſt, nec alteri poteſtatem delegare, ſaltem re inte-
gra, quia juriſdictio eſt ſuſpenſa, Krim. *à n.*1639.

§.11. Juriſdictio Superiorum religioſorum, ſaltem eorum, 28
qui ſpecialia territoria non habent, non eſt concluſa certis fini-
bus locorum, ſed poſſunt ſibi ſubditos citare, cenſurare, ca-
pere, ubicumque ſint, & nemine implorato, uti habent Jura
& communis cum Delb. *d.5.ſ.2.n.*21.

Q.4. Quid addendum ſit circa illos, in quos fertur cenſura? 29
R. §.1. Archi-Epiſcopus ferre non poteſt cenſuras in ſubditum
Epiſcopi Suffraganei, niſi viſitet actu, vel ad ipſum devolva-
tur cauſa per appellationem. Cap. *Venerabilibus* 7. De ſent. ex-
comm. in 6. Con. Krim. *n.*1629.

§.2. Epiſcopi, quamvis procedant ut delegati Papæ, item 30
Nuntii Apoſtolici, Legati à latere non poſſunt contra Religio-
ſos exemptos ferre cenſuras, niſi id in ſpecie conceſſum ſit illis,
Pelliz. *de Reg. t.7. c.1. n.*52. Krim. *n.*1681. ex Bullis apud Rodr. *to.*
2. *qq Reg. q.*59. *a.*5. Notat tamen Pelliz. *nu.*56. ſi cenſura feratur
contra perſonas Eccleſiaſticas à Jure cōmuni per conſtitutionē
Papæ, aut ſtatuta Nuntiorum Apoſtolicorū, ſub nomine per-
ſonæ Eccleſiaſticæ cōprehendi Religioſos etiam laicos & Mo-
niales. Addit Sanc. *in conf. l.6. c.9. d.1. à n.*28. etiam Cov. & Henr.
ſi Epiſcopus proceſſerit per cenſuram, etiam bona fide, contra
exemptum, id eſſe invalidum ipſo Jure, in utroq; foro, quia hic
eſt clauſula irritans. Poſſet tamen Ordinarius denuntiare ali-
quem eſſe ipſo Jure & facto excommunicatum ob delictum no-
torium, quia denuntiatio nihil addit, & in notoriis non requi-
ritur cognitio judicialis, Pign. *to.7. conſ.*10. *to.*8. *conſ.*125. De Lu-
ca *in miſcell. eccleſ. diſc.*14 Videri poteſt de Luca ibidē & Krim.
*n.*1684. & maximè Pignat. *to.7. conſ.*44. *à n.*14. ubi de hac poteſta-
te Epiſcopi contra Religioſos multa habent.

§.3. Epiſcopus poteſt ſubditum ſuum extra diœceſin exiſten- 31
tem ligare cenſura, quando res eſt tam manifeſta, ut nō ſit opus
cognitione cauſæ, vel quādo jam ante habita eſt cognitio cauſæ,
Caſtr. *d.1.p.5.n.*3. Item, quandocunq; cenſura ob delictum mani-
feſtum non fertur per modū ſtatuti univerſaliter comprehen-
dentis omnes, ſed per modū ſententiæ particularis in certam &
determinatam perſonam, & ratio diſparitatis eſt, quia ſtatutum
cohæret loco, ſententia autem afficit perſonam, ubicunque ſit,
ergo cùm hæc ſententia non requirat externum factum homi-
nis, v.g. comprehenſionem, ſed coerceat illum in rebus inviſibi-
libus, non turbat alienam juriſdictionem, ergo poteſt exerceri
etiam in aliena ditione, Engel. *t.*39. *n.*33. Vide dicenda *à n.*43.

§.4. Quamvis Lugo *in Reſp. mor. l.6. d.*22. & alii putent Epiſco- 32
pum nō poſſe ferre cenſuram in peregrinū in ſua diœceſi com-
morantem, quia non habet poteſtatem in perſonam, ad quam
debet ferri ſententia, tamen alii cum Engel. *n.*35. contradicunt,
quia ſicuti poſſunt ferri leges, quibus obligentur peregrini, v.g.
de non geſtandis armis, ita illis legibus poterit addi cenſura, &
talis peregrinus ratione delicti fiet ſubditus Epiſcopo, ſecun-
dùm Cap. ult. *de foro compet.* Hinc docet Gibal. & ex declaratio-
ne S. Congr. Pign. *to.1. conſ.*170. *n.*8. Epiſcopum poſſe ferre cen-
ſuram in alium Epiſcopum, imò etiam in Archi-Epiſcopum in
territorio ſuo Epiſcopi ſuffraganei delinquentem, quia quam-
vis illi ſint pares, aut etiam Superiores dignitate, tamen ratione
delicti fiunt ſubditi Domino illius territorii; Quod intellige,
ſi delictum ſit contra legem communem Eccleſiæ, quia ſpeciali-
bus præceptis talis Epiſcopi non tenentur peregrini, uti no-
tant Laym. & Krim. *n.*1664. & dictum eſt l.1. à n.685.

§.5. Spectato Jure communi antiquo poſſunt Imperator & 33
Reges etiam ab Epiſcopo cenſurari, ut patet in *Theodoſio* quem
S. Ambroſius excommunicavit, ſed nunc id ſibi reſervat Pa-
pa, ideòque Imperator & Reges, imò & fortè etiam quidam
alii ſupremi Principes, ſunt exempti à poteſtate Epiſcoporum:
S. Anton. tamen putat eos adhuc pro caſibus notoriis ſubjace-
re Epiſcopis, uti notat Diaſt. *d.1.n.*223.

§.6. Cenſuræ ſuſpenſionis & interdicti generaliter latæ in 34

omnes delinquentes, non tangunt Epiſcopos, ſed tantùm alios inferiores, Cap. *Quia periculum* 4. De ſentent. excom. in 6. nimirum ne impediantur in exercitio ſui Officii: Id tamen non videtur intelligi quoad excommunicationem, cùm de hac non fiat mentio, nec in poſitivis valeat argumentum à pari, Nav.Suar.Gibal.Dicaſt.*d.*1.*n.*276. Krim. *à n.*1687.

35 §.7. Nemo incurrit cenſuram à ſe latam, quia nemo tenetur ſuis legibus quoad vim coactivam & pœnas, ſed tantùm quoad vim directivam, communiſſima cum Delb.*c.*15. *dub.*6. Poteſt tamen quis occaſione cenſuræ à ſe latæ incurrere cenſuram ab alio latam, uti ſi quis converſetur cum alio à ſe excommunicato, incurret excommunicationem minorem à Papa latam in illos, qui cum excommunicato communicant, quidquid contradicant Gibal.& Krim. *n.*1643. ſicuti ſi celebret in Eccleſia à ſe interdicta, probabilius eſt fieri irregularem.

36 §.8. Superiores Ordinum poſſunt Novitios ligare cenſuris, quia ex voluntate Papæ talem habent juriſdictionem in illos, qualem Epiſcopi, Suar.Pelliz.*tr.*2. *c.*6.*n.*5.

37 §.9. Si Regi, Ordini, aut loco religioſo concedatur, quòd non poſſit cenſurari, intelligitur, quòd nec ab Epiſcopo poſſit: ſi cõcedatur alteri, ſolùm intelligitur, quòd non poſſit à Judicibus Epiſcopo minoribus, Cap. *Ne aliqui*, de privil. in 6. Kri. *à n.* 1685.

38 §.10. Poteſt etiam tota communitas cenſurari, v.g. ſubjici interdicto, quia non requiritur contumacia perſonarum in ſigulari, ſed ſufficit in capite, ſeu totius moraliter corporis, cap. *Quia ſæpè*, De elect. in 6. Attamen non debent, & probabiliter etiam non poſſunt per inferiorem Papa cenſurari omnes in communi, ſed tantùm illi, *quos culpabiles eſſe conſtiterit*, ut ex cap. *Romana* 5. De ſent. excommun. in 6. colligunt Leand. & Krim. *à n.*1691. contra multos alios, qui putant cenſuram eſſe illicitam, quamvis ſciretur omnes & ſingulos peccaſſe, attamen dicunt fore validam.

39 §.11. Si quis, dum ſanæ mentis erat, deliquerit, poteſt cenſurari exiſtens in ebrietate vel amentia, quia uſus rationis & libera voluntas tantùm requiruntur ad ponendam cauſam cenſuræ, non autem ad incurrendam cenſuram, Caſtr.*d.*1.*p.*6.*n.*1. Hinc ſi perduraret amentia, procedi poſſet ad pœnam pecuniariam, non tamen mortis vel mutilationis, Mol. Delb. *c.*3.*d.*1.*n.*12. Si tamen amentia perpetuò maneret, putat Laym. nõ incurſurum pœnam cenſuræ ab homine latæ, quod Leand.& Krim. extendunt etiam ad pœnam cenſuræ à Jure latæ, quia nõ poſſet eſſe medicinalis.

40 *Q.*5. *An impuberes incurrant cenſuras?* R.§.1. Infantes qui necdum ſeptennium compleverunt, non incurrunt ullas cenſuras, uti videtur certum ex Jure apud Delb.*c.*13.*dub.*3.& Dic. *d.*1.*n.*232. quia non ſupponitur ſufficiens in illis eſſe ratio.

41 §.2. Impuberes incurrunt excommunicationem latam in eos, qui ingrediuntur monaſteria Monialium, Trid. enim *ſeſſ.*25.*c.*5. *de Reg.* expreſsè addit, *cujuſcunq; ætatis ſint*, Suar. Vaſq. Dic. *n.* 227. Etiã probabilius eſt impuberes incurrere excõmunicationem latam in percuſſores Clerici, uti ex Jure probat Caſtr. *de legibus d.*1.*p.*24.*§.*2.*n.*9. Delb.*c.*13.*d.*3. Dic.*n.*228.*&* 231. quamvis contradicat Tamb. *de Communione c.*4.*§.*2. Attamen impuberes nõ incurrunt alias cenſuras ab homine ferẽdas, uti tenent multi apud Dic.*n.*229. & cum Delb. ſuprà, quia pro ferenda cenſura debent moneri, & citari, ætas autem illa nõ eſt ſufficiens ad intelligendũ ordinem judiciarium, ideòque de Jure citari nõ poſſunt, neq; admittuntur ad agendum vel defendendum ſe in judicio, neque in tali materia tenentur per Procuratorem comparere, cùm ſit res concernens interna & conſcientiam ipſorum.

42 §.3. Quamvis probabile ſit impuberes non incurrere cenſuras alias à Jure vel homine latas, uti cum multis habent Tamb. ſupr. Caſtr.*n.*8. Delb. ſuprà, Krim. *n.*1662. Oppoſitum tamen etiam eſt valdè probabile cũ Suar. Dic.*n.*232. quia ætas illa eſt de ſe capax cenſuræ, uti fatetur Krim.& nullo Jure probatur eſſe exempta, uti patet ex textibus, quos adducit Tamb. ex quibus tantùm colligi poteſt, quòd non teneantur recurrere ad Papam, uti nec ſenes vel mulieres, quæ tamen cenſuras incurrunt. Imò videtur certum in praxi, & fatetur eſſe verum Delb. quòd quando in totum populũ fertur cenſura interdicti, etiam obligentur impuberes, cùm & illi abſtineant à divinis, ergo communis ſenſus eſt, quòd incurrant cenſuram interdicti, ergo & alias incurrunt, quãvis nõ tam facilè, cùm eorũ actio ſæpius excuſetur à peccato.

43 *Q.*6. *An ille incurrat cenſuram, qui eſt extra territorium vel diœceſin Superioris ſui ſtatuentis cenſuram?* v. gr. ſi Epiſcopus Leodienſis ſub excommunicatione prohibeat furtum, an eam incurrat ſubditus Leodienſis, ſi furtum committat Coloniæ? R. §.1. Notandum eſt, quod inſinuavi *n.*31. illud eſſe diſcrimen inter ſtatutum & ſententiam, quòd ſtatutum liget tantùm ratione territorii, in quo quis eſt: ſententia autem, vel etiam alia ſpecialia præcepta afficiant perſonam ſubditam ubique exiſtentem, Suar. Delb.*c.*12.*d.*1.*ſ.*3. Krim.*n.* 1670. hinc ſi prohibitio ſit ſtatutum territoriale, non ligat abſentem, Cap.2. *De conſtitut.* in 6. *ſtatuto Epiſcopi, quo in omnes, qui furtum commiſerint, ſententia excommunicationis promulgatur, ſubditi ejus, qui furtum extra diœceſin illius committunt, minimè ligari noſcantur, cùm extra territorium jus dicenti non pareatur impunè.* Unde contrarium videtur dicendum, ſi Epiſcopus per ſententiam vel ſpeciale præceptum alicubi ſub talia cenſura prohibuiſſet furtum, incurreret enim illam cenſuram abſens, quamvis contra eum extra diœceſin non poſſet cum ſtrepitu forenſi inſtitui actio, Kri. *à n.*1675.& alii a pud Delb. *ſ.*4.*à n.*2. qui tamen *n.*1.*&* 8. oppoſitum tenet, quamvis poſteà *d.*3.*ſ.*1.*à n.* 4. item *dub.*4.*ſ.*1. videatur recidere in noſtram ſententiam.

§.2. Ibi cenſetur delictum committi in ordine ad incurrẽdam 44
cenſuram, ubi exteriùs conſummatur, quamvis inchoetur alibi: hinc ſi Cajus in hac diœceſi lethaliter vulneraverit Titium & Titius primò moriatur in alia diœceſi, Cajus non incurrit cenſuram in hac diœceſi ſpeciali ſtatuto diœceſano latam contra homicidam, Suar. Laym. Dian. Krim.*n.*1673.*&* 1789. Delb.*d.*1.*ſ.*3. Quod verum eſt, quamvis homicidium in illa altera diœceſi etiam prohibitum eſſet ſub eadem cenſura, nam hoc alterius diœceſis præcepto non ligatur Titius. Putant tamen Bartol. Bald. Abb. Suar.& alii cum Delb.*d.*4.*ſ.*2. Judicem loci, in quo inchoatum eſt delictum, poſſe punire illud alibi cõſummatum, ita enim videtur colligi ex L.1. Cod. *ubi de crimine*, ne delicta maneant impunita: ſed alii contradicunt, eò quòd tali pœna, præſertim cenſuræ, non puniatur inchoatio, ſed conſummatio.

§.3. Si Epiſcopus ſtatuto generali ſub cenſura prohibuerit 45
luſum aleæ, qui ludit in loco exempto intra diœceſin illam, non incurrit excommunicationem, quia non ludit in illa formaliter, diœceſi, cùm locus exemptus non ſubjaceat juriſdictioni Epiſcopi, Cap.1. *de privil. in* 6. Henriq. Avil. Con. Hurt. Delb.*ſ.*4. Krim. *n.* 1680.

§.4. Qui fugit commiſſo delicto, ſecundùm Abb. Covarr. 46
Laym. Krim. *num.*1677.& alios, poteſt citari per nuntium vel litteras à ſuo Epiſcopo, & ſi contumax ſit, cenſurari, ex Cap. *Ex tua*, De Cleric. non reſid. eò quòd Epiſcopus ſic videatur dicere Jus intra ſuum territorium, licèt nuntius illud extra territorium exequatur per executionem non judicialem, ſed ſine ſtrepitu. Contradicunt alii multi cum Delb.*dub.*5. qui dicunt nullam citationem fieri poſſe in alieno territorio, eò quòd omnis juridica citatio ſit actus judicialis fori contentioſi. Quòd ſi in delicto manifeſto nulla citatione opus eſſet, dixi *n.* 23. Epiſcopum poſſe ferre cenſuram in ſubditum ſuum in alia diœceſi exiſtentem.

DUBIUM IV.

Ob quam cauſam poſſit ferri cenſura. 47

RESP. Ob ſolum peccatum externum, cenſuræ proportionatum, & conjunctum cum contumacia. Et quidem in interdicto locali poteſt eſſe alienum, v.g. Prælati vel communitatis; (non tamen hominis privati) aliàs requiritur proprium. Bon.*d.*1.*qu.*1.*p.*3. *Unde reſolves,*

I. Non poſſunt cenſurari infantes vel amentes, qui non peccant. Bon.*p.*4. Lay.*l.*1.*t.*5.*p.*1.*c.*4.*n.*3. ex S.Th. Suar. &c.

II. Etſi ob peccatum veniale interdum ferri poſſit levis ſuſpenſio vel leve interdictum, excommunicatio tamen major, ſuſpenſio gravis, & interdictum perſonale ſpeciale (quidquid ſit de generali) non poteſt ferri, niſi ob culpam mortalem, quia alioqui pœna non eſſet proportionata culpæ. Imò cùm ſint pœnæ medicinales, non debent infligi pro quovis mortalis, ſed quibuſdam tantùm, ne cenſuræ contemnantur, ut monet Trid.

III. Actus peccati, ob quem cenſura fertur, debet eſſe mortalis, non tantùm quoad actum internum, ſed etiam quoad ſubſtantiam operis externi. Hinc non excommunicatur leviter percutiens Clericum, etſi intentionem mortalem habuiſſet; uti nec, qui interiùs tantùm eſt lapſus in hæreſin, quam exteriùs non ſignificavit, quia Eccleſia tantùm judicat de externis, Bonac. *l.c.*

IV. Actus peccati in ſuo genere debet eſſe perfectus, & conſummatus, niſi expreſsè aliud ſonent verba legis, quia pœnæ, & odia ſunt reſtringenda. Hinc excommunicationem homicidæ non incurrit favens, mandans, conſulens, juvans, nec vulnerãs lethaliter, niſi mors ſequatur. Item quando excommunicatur mandans, conſulens, &c. vel ferens ſuffragium pro indigno, ſubintellige, efficaciter ſeu effectu ſecuto, quia ſine eo mandatum, conſilium, & ſuffragium non eſt completum, & perfectum in genere homicidii, furti, &c. Alii tamen attendendum eſſe putant, utrùm in mandantes, conſulentes, &c. principaliter & per ſe feratur excommunicatio, an verò acceſſoriè tantùm; & dicunt priore caſu eſſe excommunicatos, etſi non ſequatur effectus, non item in poſteriore. Quæ ſententia in praxi eſt tutior, Bon. *l.c.*

V. Quidquid excuſat à peccato mortali, excuſat etiam à gravi cenſura, v.g. materiæ parvitas, impotentia legem implendi, defectus advertentiæ, & deliberationis, ignorantia invincibilis; ſive ea ſit facti, ut v.g. ſi neſcias, quem percutis, eſſe Clericum; ſive Juris, ut ſi ſcias eſſe Clericum, teque mortaliter peccare percutiendo, neſcias tamen per-

cuſſio-

,, cuſſionem illam ſub excommunicatione prohibitam eſſe.
,, Ratio, quia non eſt contumax.
,, Dixi, *Invincibilis*: quia ignorantia culpabilis & craſſa
,, non excuſat, niſi addatur in lege certus modus, v.g. qui hoc
,, fecerit ſcienter, conſultò, qui præſumpſerit auſu temerario
,, violare, (quæ verba, utpote in re odioſa, accipienda ſunt
,, ſtrictè) talis autem non poteſt dici temerariè præſumere, niſi
,, ignorantia eſſet affectata, formalem dolum includens,
,, Eſcob. *t.4.c.6.n.*37. Sanch. *de Matr. l.9.d.*32. *n.*31.
,, VI. Non incurritur cenſura ob peccatum ſoli naturali,
,, vel divino Juri repugnans, ſed requiritur præceptum Eccle-
,, ſiæ, quod contumaciter violetur. Item, nec ob peccatum
,, merè præteritum poteſt cēſura infligi ab homine, niſi aliquo
,, modo pendeat in futurum ratione ſcandali vel reſtitutionis
,, non factæ vel perſeverantiæ in peccato poſt monitionem,
,, quia adeſt contumacia. Nec refert, quòd quis ob peccatum
,, præteritum, vel etiam ſine peccato (modò juſta cauſa ſub-
,, ſit) poſſit ad tempus arceri ab aliorum conſortio, altari,
,, Communione &c. ut ſubinde fit in Religionibus, & in Jure
,, etiam vocatur excommunicatio vel ſuſpenſio, ſed latè; quia
,, non eſt cenſura propriè dicta, cujus violatio inducat irregu-
,, laritatem, ſed ſimplex tantùm pœna, Fill. *tr.*11. *n.*186.
,, VII. Non incurrit cenſuram, qui legem tranſgreditur ex
,, gravi metu, licèt quandoque non excuſetur à gravi culpa,
,, quia non cenſetur contumax, Laym. *c.*5. *n.*9. Bonac. *q.*2. *p.*3.
,, *n.*2. ex Suar. Kon. &c.
,, VIII. Cenſura invalida eſt triplici capite;
,, *Primò*, ob defectum ferentis, ſi ſcilicet careat juriſdi-
,, ctione, vel etiam habeat impeditam per cenſuram, vel ſuſ-
,, penſam per legitimam appellationem, de qua v. Laym.
,, *Secundò*, ſi ſubſtantialis ordo judicii prætereatur, ut ſi
,, reus non citetur nec moneatur ſub comminatione cenſuræ.
,, Ratio quia non eſt contumax, qui ante non fuit monitus de
,, præcepto, & pœna annexa. Quod tamen intellige de cen-
,, ſura ab homine lata per ſententiam particularem, quia quæ
,, fertur à Jure vel per ſententiam generalem, vel etiam ſpe-
,, cialem, reſpectu tamen actus futuri, nō eget alia monitione,
,, cùm lex aut ſententia ſeipſa ſatis moneat. Idem eſt de ſenten-
,, tia non illativa cenſuræ, ſed declaratoria tantùm, quia abſq;
,, alia monitione declarari poteſt cenſura incurſa, quando cri-
,, men, cui eſt annexa, commiſſum eſſe evidenter conſtat.
,, Porrò ut cenſura ſit licita, requiritur. 1. Ut dicta moni-
,, tio ſit Canonica, id eſt, trina, juxta Canones; etſi aliquan-
,, do ex juſta cauſa ſufficiat una tribus æquivalens, v.g. moneo
,, te ſemel pro tribus vicibus. 2. Ut ex ſcripto recitetur. 3. Ut
,, cauſa cenſuræ exprimatur. 4. Ut reo petenti exemplum ſcri-
,, pturæ, intra menſem tradatur: alioquin Judex ipſe ſuſpen-
,, ditur à divinis officiis. Fill. *tr.*11. *c.*4.
,, *Tertiò*, ob defectum juſtæ cauſæ. Hæc autem deficere
,, poteſt tripliciter. 1. Si nec à parte rei, nec ſecundùm alle-
,, gationes fori externi ſubſiſtat. 2. Si à parte rei crimē ſubſiſtat
,, quidem, non tamen in ordine ad judicium, quia reus de eo
,, non confitetur, nec legitimè de eo convincitur. 3. Si à par-
,, te rei non ſubſiſtat crimen, etſi juridicè probetur; ideòque
,, titulum ſeu cauſam præſumptam habeat Judex. In quo caſu
,, etſi ſententia à parte rei ſit injuſta, ideòque probabilius cen-
,, ſura non liget in foro conſcientiæ, in foro tamen externo
,, ſervari debet, propter ſcandalum. V. Laym. *c.*6.

A D D E N D A.

48 QUæſt. 7. *Quid addendum ſit circa actum, quo incurritur cenſura?* R. §.1. Quamvis actus nullo teſte ſit factus, per illum tamen incurritur cenſura, ſi verè ſit externus, licèt per accidens ſit occultus, cum cōmuni Dic. *d.*2. *n.*75. Si quis tamen, v.g. hæreſin internam manifeſtet, vel in Cōfeſſione, vel etiā extra eam ad petendum conſiliū, per illam ſic manifeſtatam non incurritur cenſura, uti pluribus dictū eſt *l.*6. *p.*2. *à n.*1649. ubi explicavi, quandonam peccatū internum cenſeatur prodire in actum externum. Et cōformiter ad dicta ibid. *n.*1653. dicendum eſt hîc cum Krim. *n.*1785. ſi quis internè cōſentiens in hæreſin, externè dicat, *ita eſt*, vel percutiat menſam, per hoc non cenſeri hæreſin eſſe externè manifeſtatam, quia tò *ita eſt*, aut percuſſio menſæ, eſt aliquid planè indifferens ad manifeſtationē hæreſis.

49 §.2. Si cenſura ſit lata contra nō obſervantē aliquod præceptū, qui externè tantùm, & fictè illud obſervat non autem internè, ſi actus internus requiratur ad ſubſtantiam rei præceptæ, incurrit cenſuram, quia non ponit rem præceptam; è contrà ſi actus internus nō ſpectet ad ſubſtantiam rei præceptę, nō incurrit, quia ponit rem præceptam; hinc qui externè tantùm audit Miſſam ſine ulla intentione audiendi, incurrit cenſuram latam contra negligentes Miſſam, quia intentio audiendi ſpectat ad ſubſtantiam Miſſæ præceptę ſecundùm dicta *l.*1. *n.*694. è contrà qui externè tantùm jejunat ſine intentione jejunandi, non incurrit cēſuram latam contra nō jejunantes, quia intentio jejunandi non ſpectat ad ſubſtantiā jejunii præcepti, ſecūdùm dicta *l.*1. *à n.*695.

50 §.3. Quando levibus præceptis adduntur cenſuræ, non ſunt propriè cenſuræ, ſed comminationes ad terrorem, unde etiam quando Superior ſub excommunicatione præcipit rem, & abſolutè, & etiam ex circumſtantiis levem, tranſgreſſio non ideò fit mortalis. In dubio autem, an præceptum ſit leve an grave, ſtandum eſt judicio Superioris: ſed ſi utrumque ſit probabile, nempe & quòd ſit grave & quòd ſit leve, cenſeri poteſt leve, quia poſſeſſio eſt pro libertate, uti cum aliis Dicaſt. *num.* 202. 208. 211. Poteſt tamen reſtitutio levium per venialia tantùm ablatorum, ſi nunc ſimul faciant materiam gravem, præcipi ſub excommunicatione, quia retentio eorum eſt mortalis.

51 §.4. Si delictum, v.g. furtum prohibitum ſit ſub cenſura, hæc non incurritur, ſi furtum ſit leve, quamvis ex eo ſequatur grave damnum, quia furtum prohibetur in ſe; ergo ut ſubjaceat cenſuræ, debet in ſua ratione furti habere malitiam gravem, Bon. Fill. Nav. Vaſq. Reb. aliique cum Fenech. in floribus caſuum in additamento *n.*61. rectè autem notat Lugo *de juſt. d.*8. *n.*22. ſi furatus ſit rem gravem, quamvis mutata voluntate ſtatim reſtituat, ita ut grave damnum domino non ſit natum, incurri cenſuram, non quia grave ſit domino carere re ſua per ejuſmodi breviſſimum tempus, ſed quia grave eſt carere cum tanto periculo retentionis, hinc ablatio illa erat injuria gravis, non tantùm affectivè, qualis eſt, ſi fureris nummum putans eſſe aureum, ſed etiam affectivè in primo fieri, quia grave damnum patitur, qui privatur pro tunc re ſua, & potentia recuperandi, ſubitque periculum magnum non recuperandi.

52 §.5. Si quis, v.g. furetur ſolidum ex intentione per ſimilia furta colligēdi ducatū, ſingulis furtis de ſe levibus peccat mortaliter, ſed nō ideò incurrit cenſuram vel reſervationem impoſitam gravi furto, quia non eſt furtum externum grave in ſe, ſed tantùm ex intentione interna, Vaſq. Lugo *de pœn. d.*16. *n.*36.

53 §.6. Si mors quomodocunque etiam per miraculum non ſequatur, qui lethaliter vulneravit, non incurrit cenſuram impoſitam homicidæ, quia quamvis poſuerit actionem occiſivam, reipſa non occidit: ſi tamen vulneravit etiam non lethaliter, & læſus propter vulnus illud accedente alia cauſa accidentali moriatur, incurret irregularitatem, quia hæc impoſita eſt etiam danti cauſam vel occaſionem homicidio, ita cum aliis Dicaſt. *de cenſur. d.*2. *n.*127.

54 §.7. Si lethaliter vulneratus prius poſt triduum moriatur, & qui vulneravit intereà doleat, confiteatur, & abſolvatur, Lugo *de pœn. d.*16. *n.*453. Averſ. *de pœn. q.*10. *ſ.*2. Dic. Boſco *de pœn. d.*7. *ſ.*11. *n.*130. dicunt adhuc incurri cenſuram propter peccatū præteritum poſita conditione effectus ſecuti, & quidem certum videtur, ſecundùm dicta *l.*1. *n.*618. & poſteà dicenda quòd incurratur irregularitas aliæque pœnæ extra cēſuras, ad illas enim incurrendas non requiritur contumacia, cùm ſint pœnæ purè vindicativæ criminis præteriti, uti rectè Dicaſt. *de juram. d.*2. *n.*274. Boſco ſuprà, probatque ex Jure Tann. *de pecc. d.*4. *q.*3. *n.*52. Caſtr. *tr.*2. *d.*1. *pu.*3. *nu.*2. Wiggers apud Boſco *n.*131. Hurt. Oviedo, Krim. *nu.*1702. & 2492. Delb. *c.*2. *d.*8. *ſ.*10. probabile eſſe non incurri cenſuras, niſi pro foro externo tantùm, quia in foro interno feruntur tantùm in inobedientes, & contumaces, qualis non eſt, qui crimen retractavit, ſed reſpōdent alii inobedientiam & contumaciam ſufficientem eſſe illam, quæ continetur in ipſo opere lethalis vulnerationis, quam Jus prohibet ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ſi mors ſequatur, & hæc ſententia videtur probabilior, quam etiam defendit Boſco *ſuprà*.

55 §.8. Qui ſe inebriat intendens vel prævidens homicidium à ſe in ebrietate cauſandum, ſi cauſetur, ſecundùm Gl. Palud. Sylv. & alios incurrit cenſuram homicidio annexam, quia eſt plenè voluntarium in cauſa, & ſecutum in ebrietate eſt tantùm velut conditio, quæ non requirit libertatem, uti nec mors poſt vulnerationem ſine libertate, imò & poſt retractationem ſecuta, ſecundùm dicta *n.*54.

56 §.9. Quandoque cenſura imponitur *propter contemptum*, ſive faciendi aliquid *per contemptum*, pro quo notat Sperell. *dec.* 113. contemptum multipliciter fieri poſſe. 1. Virtualiter, & dicitur materialis, qui includitur in omni tranſgreſſione legis. 2. Interpretativè, ſi adſit cōſuetudo, & intentio cōtinuandi tranſgreſſiones. 3. Secundùm quid, ſi quis in univerſum velit ſubjici legi, & Superiori, attamen non hic, & nunc in re levi. 4. Indirectè, ſi non ſit contemptus legis vel Prælati, ſed tantùm executionis rei, quę præcipitur. 5. Formaliter & directè, ſi quis legem tranſgrediatur, quia voluntas ejus renuit ſubjici ordinationi ipſiuſmet legis vel Superioris, ita ut ideò, quia renuit ſubjici, procedat ad tranſgreſſionem, uti notat S. Th. 2.2. *q.*186. *a.*9. *ad* 3. & pluribus explicavi *l.*5. *à n.*237. Notat etiam Pign. *t.*5. *conſ.*8. *n.*2. contemptū tum dici negativū, ſi quis de re aliqua nullam curam habeat, ei tamen nullam inferat injuriam: è cōtrà tum eſſe poſitivum, ſi addat aliquem actū injuriæ vel irreverentiæ verbis aut facto ipſo: & de hac etiam dixi *l.*5. *n.*238. Ad incurrendam autē cenſuram tali modo impoſitam, requiritur cōtemptus poſitivus, & formalis legis, uti habet communis cum Sperel. *ſuprà*.

57 Q. 8. *Quid dicendum ſit de mandante, conſulente, cooperante?* R. §.1. Cenſura, quæ fertur contra *facientes* vel *committentes*

tentes aliquod delictum, non cadit ſuper mandantes vel conſulentes, niſi id exprimatur in lege, vel lex aliàqui redderetur inutilis, cùm enim hæ leges odioſæ ſunt, extendendæ non ſunt, Sanch. Con. Avil. Hurt. Pelliz. Caſtrop. *d.1.p.7.n.21.* Pign. *tom. 9. conſ. 11. n.2.* Krim. *n.1692.* contra Sylv. Roſell. Leandr. *Nec obſtat*, quod is qui mandat, *moraliter faciat & committat*, *nam* quamvis moraliter faciat in ordine ad peccatum, non tamen in ordine ad pœnam cenſuræ, quia in pœnalibus benignior interpretatio eſt ſequenda, ſecundum dicta *l.1.n.596. & 826.*

Objic. Facientem & mandantem par pœna conſtringit, Cap. Nuper, de ſent. excomm. R. Hoc eſſe, quando lex ita ſtatuit; de cetero, ſenſus legis eſt, in hoc eſſe pares, quòd uterque mereatur pœnam, quamvis non ſemper eandem.

58 §.2. Si verba ſic habeant, *incurret talem cenſuram, qui per ſe vel per alium hoc fecerit*, comprehenduntur mandantes & dantes pecuniam eo fine, ut fiat, conſulens tamen non comprehenditur, quamvis tum comprehendatur, ſi dicatur, *quomodocunque quis fuerit cauſa, ſi quis fuerit cauſa, &c.* in dubio autem, an quis comprehendatur necne, judicandum eſt non comprehendi, quia materia eſt odioſa, ita cum aliis Dicaſt. *d.1. num.229.*

59 §.3. Cenſura tum fertur tantùm accefforiè in mandantem vel cōſulentem, ſi in lege exprimatur etiam mandans vel cōſulens attamen ita, ut lex nō reſpiciat præcisè mandatum vel cōſilium, ſed potiùs ipſam rem ſeu effectū, v.g. homicidiū, quod quia vult impediri, ideò etiam indirectè prohibet mandari vel conſuli. E cōtrà tum principaliter fertur etiam in ipſum mandantem vel cōſulentem, ſi velit impediri non tantum ipſum effectū, ſed etiā directè in ſe, & ratione ſui ipſummet mandatum, & conſilium.

60 §.4. Si cenſura feratur principaliter in mandantem vel conſulentem, incurritur, quamvis mandatum, & conſilium revocetur, nec ſequatur effectus, quia poſita jam eſt actio in ſe, & ratione ſui vetita ſub cenſura, Gibal. Krim. *n.1684.*

61 §.5. Si cenſura acceſſoriè tantum feratur in mandantem, & hic revocarit mandatum, eaque revocatio innotuerit mandatario ante effectum patratum, quamvis poſteà patretur effectus, mandans non incurrit cenſuram, quia non eſt cauſa moralis effectus ſecuti, Diana, Gibal. & Krim. *n.1698.* Si autem de mandato doluerit, & revocarit, ſed revocatio non innotuerit, docent multi cum Dicaſt. *d.1. à n.290. & d.2. n.344.* quòd cenſuram incurrat, etiamſi tunc fortè eſſet in ſtatu gratiæ, quia ſufficit commiſſam eſſe culpam, ex vi cujus ſequitur talis effectus. Attamen Innoc. III. Hurt. & Krim. *n.1699.* dicunt non incurrere, quia non eſt in actuali contumacia, dum cenſuram incurrere deberet, cenſura autem non incurritur ſine actuali contumacia: ſed ſecundùm dicta *n.54.* videtur ſatis eſſe, quod fuerit contumacia in ipſo opere mandati ab ipſo facti.

62 §.6. Si cenſura acceſſoriè tantùm feratur in conſulentem, & hic revocarit conſilium, loquendo conformiter ad dicta *l.3.p.2.n.28.* eſt probabilius, quòd tum adhuc incurrat cenſuram effectu ſecuto, quando ſuo cōſilio talem rationem addidit moventem ad agendum, quæ conſilio etiam revocato pergebat movere exequentem, hoc enim caſu conſilium ejus, quamvis ſit revocatum manet moraliter in motivo illo ſuggeſto, & pergit eſſe cauſa moralis effectus ſecuti: aliud eſt in mandato, nam ratio agendi hic eſt purum mandatum, quod quando revocatur, deſiit eſſe, in conſilio manet ratio ſuggeſta, quæ eſt ratio agendi, ſi tamen oſtendatur, quòd ratio ſuggeſta ſit falſa, tum idem erit, quod dictum eſt de mandato, & non incurretur cenſura. Quòd ſi dehortatus fuiſſet, quantum poteſt, probabile eſt non incurſurum cenſuram, probabilius tamen adhuc eſt oppoſitum, quia ratio ab ipſo ſuggeſta pergit movere, ergo ipſius conſilium manet cauſa moralis effectus ſecuti, ita Dicaſt. *d.1. à n.293.*

63 §.7. Si Confeſſarius mandaverit Reo, ut delictum ſuum, quod non tenebatur, manifeſtet Judici, & ideò puniatur morte, docet Krim. *n.1706.* Confeſſarium incurrere cenſuram latam contra acceſſoriè mandantes homicidium, quia hæc mors per ſe ſequitur ex illo mandato, quod Confeſſario erat moraliter illicitum. Oppoſitum credo eſſe probabilius, nam licèt fuerit cauſa injuſta mortis, tamen non mandavit eam inferet, ergo in rigore non fuit mandans homicidium, hic autem in odioſis non eſt facienda extenſio.

64 §.8. Si mandaſti vel conſuluiſti hoc, quod licèt tu non mandaſſes, vel conſuluiſſes, alius tamen mandaſſet vel conſuluiſſet, cadis in cenſuram latam contra mandantes, vel conſulentes, quia tu prior fuiſti cauſa effectus illius, ergo tu prior incurris cenſuram, quam alius incurriſſet, Dicaſt. *n.298.*

65 §.9. Si mandaſti, vel conſuluiſti hoc, quod nihilominus ſine tuo vel alterius mandato, aut conſilio erat ponendum ab executore ad hoc determinato, probabile eſt te non incurriſſe cenſuram, quia effectus jam independenter à te habebat ſuam cauſam, Gibal. Krim. *n.1704.* Si autem promoviſti, ut alterum celeriùs, vel promptiùs fieret, conformiter ad dicta *l.3.p.2.n.49.* etiam probabile eſt cum *P. Nav. Mol. Vaſq.* te incurriſſe, quia verè attigiſti poſitionem effectus, & ſic concurrendo ad circumſtantiam attigiſti etiam ſubſtantiam; ſed etiam probabile eſt te non incurriſſe, quia non videris attigiſſe ſubſtantiam, ſed tantum modum, ut celeriùs & promptiùs fieret, quod nihilominus ex præſente diſpoſitione executoris erat ponendum, ita cum aliis Dicaſt. *n.300.* & Delb. *c.2.d.6.ſ.13.*

§.10. Si dubium ſit, an effectus, qui eſt ſecutus, fuiſſet ſe- 66
cuturus ſine meo mandato vel conſilio, v.gr. an Titius fuiſſet occiſurus, ſi ego non ſuaſiſſem, multi dicunt, me poſſe præſumere, quòd non incurrerim cenſuram, quia libertas mea eſt in poſſeſſione, ſed oppoſitum eſt probabilius, quia delicta non præſumuntur, ergo præſumere non debeo, quod Titius ex ſua malitia fuiſſet poſiturus effectum, ergo ex facto præſumi debet, quod occiſio ſit ſecuta ex meo mandato, vel conſilio, Sperell. *dec.77.n.40.* Sanch. *de Matr. l.2.d.41.n.17.* Dicaſt. *n.302.* Si tamen Titius fuiſſet capitalis hoſtis occiſi, vel antecedenter mortem minatus, vel machinatus, rectè præſumeretur occiſionem fuiſſe ſecuturā ſine me, ideóq; poſſe me judicari immunem à cenſura.

Q.9. Quid notandum ſit circa modum, quo feruntur cenſuræ? R. 67
§.1. Cēſuræ ferri poſſunt ſub conditione, v.g. *ſi non ſolveris intra menſem, ſi tale peccatum commiſeris*, Cap. *Præterea 40. de appell.* Et quando Cap. *Romana 5. de ſent. excom. in 6.* prohibetur, ne fiat, intelligitur tum nō licere, quando non eſt juſta cauſa, quæ plerumque erit, ideoque addi debet cauſa, cur ſic feratur, deinde prohibitionem illam eſſe conſuetudine contraria abrogatam putant Fill. Pelliz. *de Regul. t.7.c.1.n.74.* Krim. *n.1752.* An autem talis cenſura incurratur, ſi Judex ante impletam conditionem moriatur, aut ille, cui præcipiebatur, ante impletam conditionem excedat è territorio Judicis, dicam *n.103. & 104.*

§.2. Sylv. Nav. Sayr. Henriq. Ugol. Vaſq. Gordonus, Krim. 68
n.1746. dicunt cenſuram ſub disjunctione latam non valere, v.g. ſi dicatur, *præcipio tibi hoc ſub pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis*, quia hæc verba nihil determinatè ſignificant, ergo etiam nihil determinatè efficiunt: è contrà Suar. Bonac. Filliuc. aliique cum Pelliz. *n.72.* dicunt eſſe quidem ſoli Papæ licitam, ſemper tamen valere, à quocunque ſic feratur, quia eſt determinata confusè, & determinabitur magis per electionem cenſuræ, uti Confeſſarii ſæpè imponunt hoc vel illud pro penitentia, prout penitens voluerit eligere, ita & hic ligabitur illa cenſura, quam præeliget. Quòd ſi neutram eligat, ligabitur utraque, hæc enim debet eſſe mens ferentis, ut eludere non poſſit pœnam, adeóque ut unam eligat, vel teneatur utraque.

§.3. Cenſura indeterminatè lata in unum è duobus, invalida 69
eſt, quia nihil operatur, cum non habeat determinatum ſubjectum, in quo cadat, Suar. & alii cum Krim. *n.1748.*

§.4. Cenſura, quæ fertur ab homine per modum ſententiæ, 70
debet, per ſe loquendo, niſi ferens ſit privilegiatus, in ſcripto ferri, & à Judice ipſo proferri, expreſſa illius cauſa; Eſſet tamen valida ſine ſcripto, Fill. Bon. Leand. Dic. *d.2. à n.731.* Krim. *à n.1731.* Cap. *Cum medicinalis 1. de ſent. excomm. in 6.* ſic habet: *Quiſquis excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunicationis expreſſè conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur, exemplum verò hujuſmodi ſcripturæ teneatur excōmunicato tradere intra menſem, ſi fuerit requiſitus ∴ Si quis autem Judicum hujuſmodi conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem unum ab ingreſſu Eccleſiæ, & divinis officiis noverit ſe ſuſpenſum ∴ Et hæc eadem in ſuſpenſionis & interdicti ſententiis volumus obſervari*: talis tamen cenſura generaliter lata non tangit Epiſcopos ſecundùm dicta *n.34.* Eſtque præterea notandum, quod Prælati Mendicantium, aut uti habet Pelliz. *n.75.* Regularium, habēt privilegium ferendi excommunicationem ſolo verbo, non ſcripto. Notat etiam Sperell. *dec.39. à n.50.* Canone illo obligari ſolos Superiores Epiſcopo inferiores, nec obligari denuntiantes, præponentes ut caveatur cenſura, ſed ſolos cenſurantes. Satis autem eſt ſcribi per alium, & ſubſcribi à Judice, ac per alium coram, & nomine Judicis legi, uti habent AA. cum Sperel. *à n.1. qui à n.22. & 41.* infert Judicem ferentem ſine ſcripto ſæpè excuſari, 1. Si alicubi ſit contrarius ſtylus. 2. Si adſit ignorantia, & abſit dolus. 3. Si ſententia non ſit pura, ſed v.g. conditionalis, *niſi ſolverit intra tres dies*. 4. Si ſententia effectum non habuerit. 5. Si ſcripto fieri non poſſit, & ſit periculum in mora, &c. Videri poſſunt plura apud Pignat. *to.6. conſ.19. à n.29.*

§.5. Si cauſa de cætero ſubſit, & cenſura à Superiore invito 71
feratur ex metu cadente in virum conſtantem, probabilius eſt cum Caſtr. *d.1.p.5.n.2.* & Krim. *n.1646.* valere, quia quæ per metum geruntur, Jure naturæ valent, cùm metus relinquat voluntatium, nec refert, quòd Jus poſitivum reſcindat ſententiam cenſuræ, uti quod abſolutionem à cenſura metu extortam reſcindat, ſcimus ex *cap. un. De his quæ vi*, quia nempe hoc poſtremū erat magis in favorem poteſtatis Eccleſiaſticæ, Krim. *n.1647.*

Q.10. Quid notandum ſit circa prærequiſita, antequam 72
feratur vel incurratur cenſura? R. §.1. Lentè procedendum eſt in cenſuris ſecundùm Trid. relatum *n.18.* & priùs tentanda alia media, Bartol. Felin. Pignat. *tom.6. conſ.19. n.22.* ac ordinariè præmittendæ monitiones tres cum intervallo aliquot dierū, uti colligitur ex illis, quæ adducit Sperell. *dec.160. à n.1.* tamen idem rectè oſtendit *à n.16.* & pluribus *dec.48. à num.52.* quando

agi-

Digitized by Google

agitur de reprimēda violentia & turbatione actuali juriſdictionis exercendæ, nō eſſe opus iſtis monitionibus, dummodò detur breve tempus, intra quod contumax citatus parere poſſit, & à violentia deſiſtere. Et eadem firmat Pign. *to.1. conſ.170.n.9.*

73 §.2. Ut incurratur cenſura ipſo facto à Jure lata, aut etiam ab homine per ſententiam generalem, & publicam circa delicta futura, non prærequiritur ulla monitio, quia Jus, & ſtatutum cenſuram imponens, cùm ſit publicum, & permanens, ſemper manere intelligitur, uti rectè Buſemb. Delb. *c.2.d.4.ſect.*22. Engel. *l.5.t.39.n.8.* Quòd ſi cenſura feratur ab homine ob culpam commiſſam, ut cenſeatur contumax, prærequiritur monitio ad inſtantiam partis læſæ, & authoritate ejus, qui cenſuram feret, facta perſonaliter ipſimet cenſurando coram teſtibus, aut ſi dolosè lateat, in ejus domo vel Eccleſia, aliove loco publico, eaque trina & in ſcripto, additis cauſis, & conceſſis debitis intervallis, v.g. duorum ſaltem dierum, ita De Luca *de Benef. diſc.60. n.7.* Pignat. *to.6. conſ.19.n.4.* urgente tamen cauſa licitè feretur, ſi præceſſerit una monitio ſine ſolito intervallo, & quamvis cauſa non ſit urgens, dummodò præcedat una monitio, & morale intervallum pro explenda actione præcepta, aut pro vitanda prohibita, cenſura adhuc erit valida. Quòd ſi omittatur omnis monitio, probabile eſt cōtra Pign. *à n.6.* Pell. *t.7.c.1.n.*78. nō fore validam, quia non erit medicinalis, debet autem illi monitioni annecti cenſura, non ferendæ ſed latæ ſententiæ, Dic. *d.*2. *d.*20. & Caſtr. *d.1.p.5. ubi n.5.* notat, quòd ſuſpenſio, & interdictum quando feruntur, non ut cenſuræ, ſed ut pœnæ & vindictæ, tum monitionem præviam non requirant, & idem habet Pelliz. *ſupr.n.*80. ubi *n.78.* dixit, quòd quando non tantùm peccatum, ſed & contumacia eſt notoria, etiam non prærequiratur monitio, addit autem *nu. 79.* Prælatos regulares communiter non egere tali præmonitione. Videri poſſunt Delb. *ſupr.* & Krim. *à n.1712.*

74 §.3. Quamvis lex tulerit cenſuram ipſo facto, nec prærequiſita fuerit ulla monitio, prærequiritur tamen citatio cenſurati, uti paulo poſt dicetur. Nequit autem ferri excommunicatio ex indiciis etiam indubitatis, ſed requiritur certa, plena & concludens probatio, Fill. Sperell. Pignat. *T.9. conſ.11.n.5.*

75 *Q.11. Quid notandum ſit circa denuntiationem cenſuræ?* R. §.1. Denuntiatio eſt executio & publicatio cenſuræ, facta ab eo, qui cenſuram tulit, *cap. Curiæ,* 11. *q.3. cap. Pervenit 1. & cap. Paſtoralis §. Verum, de appell. cap. Parochianos, & cap. Conqueſti, de ſent. excomm.* Hæc autem denuntiatio intelligitur de cenſura lata in particularem perſonam à Judice poſt canonicam monitionem, Krim. *à n.1765.*

76 §.2. Ante denuntiationem, v.g. excommnnicationis incurſæ reus citari & audiri debet, aliàs denuntiatio nulla eſt, *Clement. Sæpè de verb. ſignif.* Nav. *Man. c.22. nu.10. & l.5. conſ. de ſent. excommun. conſ.20.n.20.* Cov. *in cap. Alma mater concl.2. de cenſ.* De Luca *de Benef. diſc.60.n.7.* Menoch. *caſu* 541.*n.7. & caſu* 543.*n.27.28.* Dian. *p.5.t.9.R.61.* Suar. Caſtr. *d.1.p.9.n.12.* Pirrh. *l.2.tit.19.ſ.3.§.3.* Dicaſt. *d.2.n.274.* Sperell. *dec.48.* Pignat. *T.9. conſ.49. & T.6. conſ.18. à n.48. & 68* Et ſi reus ſe correctum, & ſubmiſſum oſtendat, purgat contumaciam, nec procedi poteſt ad denuntiationem cenſuræ, Suar. Gibal. Krim. *n.1770.*

77 §.3. Pœnæ medicinales, quæ ſecum ferunt executionem, & ipſo facto incurruntur, non prærequirunt ſententiam declaratoriam delicti: aliæ tamen pœnæ Eccleſiaſticæ, quales ſunt privatio officiorum, privatio vocis activæ, & paſſivæ, inhabilitas ad officia, confiſcatio bonorum, non obligant ante ſententiam declaratoriam, quamvis ferantur ſub his clauſulis: *ipſo facto, ipſo Jure, nulla Judicis expectata ſententia, ante omnem declarationem:* nimis enim durum foret obligari ad tales pœnas in ſe exequendas. Itaque per clauſulas illas tantùm intelligitur, quòd incurratur pœna ſine alio miniſterio Judicis, & abſque nova ſententia condemnatoria, & præterea talis clauſula hoc operatur, ut poſteà ſecuta declaratione criminis retrotrahantur pœnæ uſque ad punctum commiſſi criminis, ut putant Paſq. Dian. Pelliz. *t.7.c.1.n.66.* Addunt Leſſ. Barb. Strenius, Krim. *n.1929.* per verba illa, *abſque alia declaratione,* intelligi de declaratione pœnæ incurſæ, attamen requiri adhuc declarationem criminis cōmiſſi: ideòq; etiam, ut quis cenſeatur ſuſpectus de hæreſi, & citari poſſit ad ſe purgandū, requiritur declaratio inſordeſcentiæ per annū. Si tamen impoſita ſit aliqua inhabilitas, quæ conſurgit ex actione, uti eſt v.g. irregularitas, tum nō requiritur declaratio, quia licèt etiam ſit pœna, principaliter tamē eſt inhabilitas & lex potiùs declarat inhabilem quàm puniat, ut proindè nō ſit propriè lex punitiva, licèt ex ipſa ſequatur aliqua pœna.

78 §.4. Quamvis excommunicatio regulariter ferri non poſſit ab homine ob culpam præteritam, quia, ut incurratur, requiritur actualis contumacia, ſi tamen à Jure lata fuerit, & ab antecedenter contumace incurſa, poteſt ejus declaratio fieri etiam poſt delictum, uti plerique tenent cum Suar. & conſentit Sperell. *dec.160. à n.44.* ſaltem tum, ſi ille, qui deliquit, non recedat ab audacia vel contumacia.

79 §.5. Si certum ſit aliquem incidiſſe in cenſuram, Judex poteſt eum declarare, ſed non tenetur. Nominatim tamen excommunicatos, uti & manifeſtos Clerici percuſſores tenetur denuntiare.

§.6. Si judex ſciat Titium pro foro interno eſſe abſolutum 80
à cenſura, docent Henr. *l.7. de Indulg. c.13.n.2. & l.14. de irreg. c. ult. n.1.* Decius *conſ.139.n.3.* Felin. *ad cap. His, de accuſ. n.7.* non eſſe pro foro externo puniendum. Et quoad impedimentum Matrimonii, ſi ſciatur eſſe diſpenſatum, & nemo illud denūtiet, ſimiliter locutus ſum *l.6.p.3.n.872.* cum Sanc. *l.3.d.15. à n.13.*

§.7. Denuntiatio fit publicè in Eccleſiis, & poſteà in ſcri- 81
ptis affigitur ad portas Eccleſiarum cum expreſſione cauſæ. In ſolemni anathemate adhibentur plures cæremoniæ, de quibus dixi *n.16.* poſſuntque plura videri apud Suar. *diſp.3 ſect.14.*

§.8. Circa denuntiationem aliam cenſurati ſive accuſatio- 82
nem illius, qui commiſit crimen, cui annexa eſt cenſura, videri poteſt Delb. *c.2.d.8.ſ.17. & 18.* qui contra alios docet ſæpè eſſe obligationem denuntiandi, quamvis crimen probare non poſſis, & quamvis lex prohibens fundetur in præſumptione, quæ hic & nunc abſit, quòd præcipuè valet circa crimen hæreſis, & ſimilia bono publico fidei, vel religionis oppoſita.

Q.12. Quid notandum ſit de cenſura injuſta? R. §.1. Cenſu- 83
ra ligat, quamvis ſit injuſta extrinſecè, id eſt, quando fertur ab eo quidem, qui habet juriſdictionem, & cum ſufficiente cauſa, & ſervato eſſentiali ordine Juris, nihilominùs fertur ex mala intentione, v.g. ex odio, vel modo malo, uti ſi negligatur accidentalis ordo Juris, qualis eſt, ſi non præmittatur trina monitio cum ſuis intervallis, S. Th. *in ſuppl. q.21.a.4.O.* Dicaſt. *d.1.n.323.* Quomodo autem ſententia cenſuræ ſæpè ſit non tantùm injuſta ſed etiam nulla, v.g. ob præcipitantiam Judicis, qui nec citationem ſufficientem nec debitum tempus defenſionis reliquit, videri poteſt pluribus apud Pignat. *to.6. conſ.30.* Notabiles autem differentias inter ſententiam cenſuræ nullam, & injuſtam, latè proſequitur *ibid. conſ.19. à n.37.* & præcipuè ſunt, 1. quòd allegans excommunicationem eſſe nullam, audiatur, licèt non petat abſolutionem: allegans autem eſſe injuſtam, non auditur, niſi petita, & præmiſſa ſaltem ad cautelam abſolutione, 2. Injuſtitia allegata habet tantùm effectum devolutivum, non ſuſpenſivum: nullitas habet etiam ſuſpenſivum. Si tamen Epiſcopus declaraverit aliquem eſſe excommunicatum, poterit à tali declaratione appellare, & appellationem proſequi, abſque eo, quòd priùs petat abſolutionem, quia non petitur litigium ſuper juſtitia vel injuſtitia excommunicationis, ſed ſolùm ſuper facto, eò quòd neget delictum à ſe commiſſum, ob quod poterit ferri excommunicatio, Pign. *ſupr. n.47. & to.9. conſ.160. à n.13.*

§.2. Si in foro externo tales afferantur probationes, ut cau- 84
ſa putetur eſſe juſta, & ſufficiens, quæ tamen reverà non ſubſiſtat, v.g. ſi probaretur eſſe conſcius alicujus conſilii, cujus tamen non eſt conſcius, *S. Th. Gloſſ. Dur. Cord.* & plerique ſcholaſtici dicunt eſſe validam, & habere omnes effectus cenſuræ, quia Judex ſervare debet ordinem judiciarium, & hoc agendo juſtè agit, ergo ſententia illa, quæ fertur ſecundùm allegata & probata, eſt omninò juſta & valida, quamvis fortè ſubſit error. E contrà Caj. Sot. Bonac. Leſſ. Sanch. & alii probabiliùs dicunt cum Dicaſt. *n.333.* Pelliz. *tr.7.c.1.n.87.* Caſtrop. *d.1. pu.8. nu.15.* Laym. *l.1.tr.5.p.1.c.6.* Krim. *nu.1809.* non eſſe validam pro foro conſcientiæ, quia voluntas tacita ferentis cenſuram debet eſſe, ut tum tantùm vim habeat, quando cauſa reverà juſta eſt, cùm lex ſit actus juſtitiæ, ergo ſi non ſit reipſa juſta, non ligat in conſcientia, ſed uti cauſa eſt tantùm apparens, ita & cenſura erit tantùm apparens, ideòque ſecundùm dicenda *n.112.* celebrans in tali cenſura reipſa non fiet irregularis. Et ſaltem rectè docent Nav. Valer. & Pignat. *to.10. conſ.122.n.2.* ſic excommunicatum apud Deum non privari ſuffragiis Eccleſiæ. In hoc tamen omnes conveniunt, quòd talis cenſuratus ratione ſcandali vel ſaltem obedientiæ teneatur in foro externo ſe gerere, atque ſi verè eſſet cenſuratus, hoc enim poſtulat tum diſciplina publica, tum defenſio publicæ authoritatis in Superiore, quæ duo prævalere debent privatæ cauſæ vel particularium ſubditorum incommodis, uti docent S. Th. *ſupr. & in 4. diſt.18.q.2.a.2. quæſtiu.4.* ac alii paſſim cum Laym. *ſuprà.* Et in tantum eſt verum illud *Gratiani* dictum, *ſententia Paſtoris ſeu juſta ſeu injuſta, gregi timenda eſt:* quod S. Th. *ſuprà in ſupplem. Sed contrà,* attribuit *S. Gregorio,* & approbat his verbis: *ſecundùm Greg. præcepta Paſtoris ſive juſta ſive injuſta timenda ſunt, non autem eſſent timenda, niſi aliquid nocerent etiam injuſta.* Unde talis injuſtè cenſuratus indiget abſolutione, ubi è contrà nulliter cenſuratus nulla abſolutione indiget, uti conſtat ex *cap. Solet. de ſent. excomm. in 6.* & Gloſſ. *ibidem.* Et hæc tenent, quamvis cenſuratus appellaſſet, ſi cenſurans cum ſpecie probabilitatis appellationem rejecerit, & pergat. Atque etiam ideò Pignat. *tom.6. conſ.19. n.39.* docet ex *Can.1. & can. Si Epiſcopus,* & ex *cap. A nobis de ſent. excomm.* quòd excommunicatio etiam injuſta liget. Ex dictis,

Inferes 1. Si collatio Beneficii facta taliter excommunicato 85
declaretur eſſe nulla, debet cenſeri, & reipſa ſit nulla, ita enim expediebat ad bonum commune, *Suar.* Similiter ſi alicui ſub excommunicatione ita latæ ſententiæ præcipiatur, ut ſolvat,

quod reipſa non debet, ſed legitimè probatur debere, ſi non ſolvat, incidit in veram excommunicationem, tunc enim antecedit cauſa, ſcilicet inobedientia, & contumacia.

86 *Inferes* 2. Rectè damnatas eſſe à *Clemente XI.* die 8. Septembris 1713. ſequentes propoſitiones, quæ ſunt Janſenittarum cenſuras in ſe ab Eccleſia latas caplodentium. 91. *Excommunicationis injuſtæ metus, nunquam debet nos impedire ab implendo debito noſtro; nunquam eximus ab Eccleſia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulſi, quando Deo JESU Chriſto, atque ipſi Eccleſiæ per charitatem affixi ſumus.* 92. *Pati potiùs in pace excommunicationem, & anathema injuſtum, quam prodere veritatem, eſt imitari Sanctum Paulum, tantùm abeſt, ut ſit erigere ſe contra authoritatem aut ſcindere unitatem.* 93. *JESUS quandoque ſanat vulnera, quæ præceps primorum Paſtorum feſtinatio infligit, ſine ipſius mandato; JESUS reſtituit, quod ipſi inconſiderato zelo reſcindunt.* 94. *Nihil pejorem de Eccleſia opinionem ingerit ejus inimicis, quàm videre illic dominatum exerceri ſupra fidem fidelium, & foveri diviſiones propter res, quæ nec fidem lædunt, nec mores.* 96. *Deus permittit, ut omnes poteſtates ſint contrariæ prædicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non poſſit, niſi divinæ gratiæ.* 97. *Nimis ſæpè contingit membra illa, quæ magis ſanctè ac magis ſtrictè unita Eccleſiæ ſunt, reſpici atque tractari tanquam indigna, ut ſint in Eccleſia, vel tanquam ab ea ſeparata, ſed juſtus vivit ex fide, & non ex opinione hominum.* 98. *Status perſecutionis, & pœnarum, quas quis tolerat tanquam hæreticus, flagitioſus & impius, ultima plerumque probatio eſt, & maximè meritoria, utpotè quæ facit hominem magis conformem JESU Chriſto.* 100. *Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, perſequendo veritatem, ejuſque diſcipulos: Tempus hoc advenit .:. Haberi & tractari à religionis miniſtris tanquam impium, & indignum omni commercio cum Deo, tanquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in ſocietate ſanctorum, eſt hominibus piis morte corporis mors terribilior. Fruſtra quis ſibi blanditur de ſuarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis, perſequendo flamma ferroque viros probos, ſi propria paſſione eſt excæcatus. Frequenter credimus ſacrificare Deo impium, & ſacrificamus diabolo Dei ſervum.*

87 *Q. 13. An aliquis poſſit ſæpius incurrere in eandem cenſuram?* Reſp. §. 1. Ligatus una cenſura, poteſt ſæpius ligari, ſi plures ponat cauſas, propter quas ligatur quis tali cenſura, etiamſi cauſæ eſſent peccata ſolo numero diſtincta, v. gr. qui tribus diſtinctis vicibus percutit eundem Clericum, ter incurrit excommunicationem, indiget tribus abſolutionibus, vel una generali, quæ explicatis pluribus cauſis, & cenſuris cadat ſuper omnes ſimul, Suar. Nav. alii communiter cum Caſtr. *d. 1. p. 6. nu. 5.* Dicaſt. *d. 1. à n. 267.* Pelliz. *tr. 7. c. 1. n. 67.* ratio eſt, quia ſingulis cauſis reſpondet ſuus moraliter diſtinctus effectus, qui indiget tolli per plures actiones deſtructivas illius.

88 §. 2. Etiam probabile eſt, quòd poſſit aliquis pro eodem delicto duplici cenſura ejuſdem rationis affici, una à Jure, altera ab homine: Item una ab hoc Superiore vel Judice, altera ab alio, ſi enim huic & illi contumaciam oſtendat, non eſt ratio, cur ab hoc, & illo juriſdictionem habente non poſſit diſtincta cenſura affici, ita Suar. Caſtrop. *n. 6.* Dicaſt. *n. 271.* Krim. *nu. 1707.* *Nec refert*, quòd cenſura ſit veluti privatio, quæ tantum una eſt, quando una forma excluditur, quamvis plures ſint cauſæ illius excluſionis, *nam* R. quamvis privatio ſit una, quando una eſt forma excluſa & quamvis etiam non multiplicetur phyſicè, quando multiplicatur cauſa, poteſt tamē multiplicari moraliter, v. g. ſi plura corpora opaca impediant lumen, eſt quidem una phyſicè privatio, moraliter tamē tot, quot ſunt corpora opaca, quorum uno remoto necdum habetur lux, ſed ſingula debent tolli, quia ſingula impediunt totam lucem; idem eſt de cenſuris. Addit rectè *Pelliz.* cenſuram eſſe potius poſitivam pœnam, cùm ſe habeat per modum vinculi, poteſt autem quis pluribus vinculis ejuſdem rationis ligari, uti patet.

89 §. 3. Si quis unico actu v. g. occidat tres Clericos, probabile eſt etiam incurrere triplicem excommunicationem, hic enim actus cōtinet tres malitias, & eſt æquivalenter triplex, Nav. Cov. aliique cum Dicaſt. *n. 274.* contra Leandr. apud Krim. *n. 1708.*

90 §. 4. Si quis percutiat Religioſum, qui ſimul ſit Diaconus, Suar. Gibal. Krim. *n. 1709.* & alii putant incurri duas excommunicationes, tum quia eſt diverſa conſecratio Religioſi, & Clerici, & una non continet alteram, tum etiam, quia à Jure pro qualibet circumſtantia tam Clerici, quàm Monachi lata eſt excommunicatio. *Dicaſt.* ſuprà non omninò aſſentitur, quia non videtur praxis eſſe, ut ideò petatur duplex diſpenſatio.

91 §. 2. Si quis percutiat Sacerdotem, non ideò incurrit tres cenſuras, unam, quia eſt Sudiaconus, alteram, quia Diaconus, tertiam, quia Presbyter, omnes enim hæ cauſæ integrant unam adæquatam, & perfectiorem cauſam, cùm presbyterium quaſi includat, aut ſaltem ordinariè præſupponat alios Ordines, Dicaſt. *ſupr.* Krim. *n. 1709.*

92 *Q. 14. Quid notandum ſit circa cauſas excuſantes ab incurrenda cenſura?* R. §. 1. Impotentia moralis omittendi actionem prohibitam vel ponendi præceptam excuſat, quominùs incurratur cenſura; tum autem adeſt illa moralis impoſſibilitas, quando nō poteſt omitti vel fieri ſine gravi incommodo. Quòd ſi aliquis jam obligatus præcepto ſub cenſura lato prævideat ſe fore poſteà impotentem, jam ſub cenſura tenetur prævenire, quia jam incipit, & urget obligatio uſque ad illud tempus, ergo ſi jam non præveniat, eſt ſufficienter contumax; reipſa tamen non incurrit cenſuram, niſi evoluto priùs toto tempore, intra quod tenebatur v. g. reſtituere, quia tum prius externo opere cōſummabitur peccatum neglectæ reſtitutionis, ideòque ſi culpabiliter neglecto tempore, quo erat potens, ante tempus evolutum per caſum aliquem extraordinarium fieret potens & ſolveret, non incurriſſet cenſuram, Dicaſt. *d. 2. n. 340.* Si tamen alicui ſub cenſura mandetur aliquid facere, & intra ſex illos dies legitimè impediatur, ſublato impedimento tenetur ſub cenſura etiam poſt ſex illos dies, quia hic terminus poſitus eſt, non ad finiendam, ſed ad urgendam obligationem.

93 §. 2. Cum ignorantia ſæpè excuſet, recolendum eſt ex dictis *l. 1. n. 701.* quid & quotuplex ſit ignorantia, item ex dictis *ibidem à n. 748.* quandonam cenſeatur vincibilis aut invincibilis, culpabilis aut inculpabilis, quibus ſuppoſitis conſtat ex *cap. Ut animarum De conſtit. in 6.* ignorantes non ligari ſententiis Ordinariorum, dummodò eorum ignorantia non fuerit *craſſa* aut *ſupina*, & quamvis ſciatur peccatum eſſe contra legem naturalem vel divinam, ſi non ſciatur eſſe contra Eccleſiaſticam, non incurritur, quia tum non eſt cōtumacia in Eccleſiam, cōmunis cum Krim. *n. 1796.* Hinc univerſaliter tenent AA. cum Sperell. *dec. 39. à n. 25.* id, quod excuſat à peccato mortali, & contumacia, etiam excuſare à cenſura. Quæ ignorantia excuſet ab hæreſi formali, & conſequenter à pœnis illi annexis, latè diſputat Pignat. *in noviſſimis conſult.* 197. & aliquid dixi *l. 2. à n. 43. & hic n. 48.* quandonam cenſeatur manifeſtari.

94 §. 3. Quamvis ſecundùm dicta *l. 1. à n. 268.* per ſe loquendo, licitum ſit ſequi opinionem probabilem in cōcurſu etiam probabilioris, tamen ſi tibi etiam probabilius ſit aliquid eſſe licitum vel illicitum, & Superior etiam ea opinione tantùm probabili tibi ſub cenſura injungat oppoſitum, ſi contravenias, non excuſaris à peccato, & cenſura, uti dixi *l. 1. à n. 432.* & præter ibi citatos tenent etiam Sperell. *dec. 129. à n. 23.* rectè inferens *à n. 26.* ſi cauſa inter Doctores vel Advocatos ſit dubia, non eſſe reo licitum adhærere etiam probabiliori opinioni Doctorum vel ſuorum Advocatorum contra ſententiam cenſuræ à Judice latam, quia ſemper eſt poſſeſſio pro authoritate, & poteſtate Superioris. Attamen cenſura lata, v. g. contra invadentem bona Eccleſiæ, non ligat eum, qui facit bona fide, & cum probabili titulo, uti habet communis cum Covar. Caj. Suar. Bon. Pignat. *to. 6. conſ. 18. à n. 59. to. 9. conſ. 11. n. 1.* Item qui uſurpat rem Eccleſiæ, dubitans an non ſit ſua, non incurrit, quia non *præſumit*, nec cum iſta ignorantia eſt dolus, Pignat. *to. 7. conſ. 11.*

95 §. 4. Si quis ſciat actum ſuum eſſe prohibitum etiam lege Eccleſiaſtica, ſed neſciat cenſuram ei eſſe annexam, *Cov. Ledeſma, Clarus, Avila, Corduba*, & alii putant incurri cenſuram, quia nihilominus eſt inobediens, & contumax contra præceptum Eccleſiæ, ergo non eſt, cur cenſuram non incurrat: deinde malefici in foro civili puniuntur pœna per leges ſtatuta, quamvis neſciverint pœnam illam eſſe tali delicto ſtatutam, ergo idem fiet in foro Eccleſiaſtico; præterea occidens incurrit irregularitatem, & caſum reſervatum, quamvis neſciret irregularitatem, & reſervationem homicidio eſſe annexam, ergo etiam incurret cenſuram. Hæ rationes reddunt ſententiam illam probabilem, nihilominus oppoſita eſt probabilior, quam communius tenent AA. Sylv. Nav. Bon. Dicaſt. *d. 2. d. 20. & 23.* Dian. *p. 3. t. 6. R. 41.* Burgh. *cent. 1. caſ. 78.* Engel. *l. 5. t. 39. nu. 10.* Krim. *nu. 1797.* Delb. *c. 2. d. 8. ſ. 19.* Buſemb. aliique, quos citavi *l. 1. à n. 767.* ubi rationem dedi, ex qua etiam ſufficienter ſolvuntur, quæ hic oppoſita ſunt. De irregularitate dabo poſteà diſparitatem. De reſervatione autem dedi diſparitatem *l. 6. p. 2. à n. 1607.*

96 §. 5. Si pœna imponatur his, vel ſimilibus verbis, *qui præſumpſerit, qui ſcienter, qui conſultò, qui temerè, qui audens, qui contumaciter* hoc fecerit, non incurret, etiamſi ignorantia pœnæ annexæ fuerit craſſa, Nav. Covar. Sanch. *de Matr. l. 9. d. 32. n. 36.* Caſtrop. *tr. 2. d. 1. p. 18.* & alii communiter, quia tum requiritur vel dolus vel cōtemptus, vel ſaltem ingens temeritas, quorum nihil eſt ſine ignorantia affectata. Imò Diana, & Burgh. *cent. 1. caſ. 78.* putant non incurri, quamvis ignorantia fuiſſet affectata, & conſentit *Bonac.* niſi conjuncta eſſet cum ingenti temeritate; ſed Sanch. *n. 40.* cùm aliis abſolutè dicit ignorantiam affectatam non excuſare, quia potius auget, quàm minuit culpam. *Caſtrop.* tamen requirit ignorantiam talem affectatam, quæ æquivaleat ſcientiæ, quia talia verba videntur requirere expreſſam voluntatem ſe opponendi legi punitivæ, quæ voluntas non eſt ſine expreſſa cognitione pœnæ appoſitæ. Videri poteſt Pignat. *in noviſſimis conſ.* 197.

97 §. 6. Error quandoque excuſat, quandoque non, v. g. ſi quis volens percutere Titium ſive laicum, ſive Clericum, præter inten-

Digitized by Google

intentionem percutiat Cajum Clericum, nõ incurrit cenſuram, quia non percutit voluntariè aliquem Clericum; ſi autem putans hunc hominem eſſe Titium Clericum, percutiat Cajum Clericum, Delb. *c.2.d.4.ſ.*17.*n.*4.*&* *d.*8.*ſ.*19.*n.*2. Tamb. *in Dec. l.* 6.*c.*4.*ſ.* . . *n.*29. aliique dicunt non incurriſſe cenſuram, quia illa actio exterior non eſt formaliter injurioſa Titio, cùm Titium nõ tangat, neque Cajo, quem non cognoſcit, ergo nulli Clerico, ergo non incurrit cenſuram annexam ſoli percuſſioni, quæ alicui Clerico ſit formaliter injurioſa: *Dicaſt.* dicit, tum tamen incurrere, ſi habuerit voluntatem ſaltem virtualem percutiendi eum, quem videt, ſive ſit Titius Clericus, ſive Cajus. E contrà communior & probabilior opinio eſt aliorum, qui dicunt incurrere cenſuram, quia voluntariè percutit aliquem Clericum, eſtque hæc intentio, & actio injurioſa ſtatui Clericali. Neque excuſat error in hac perſona, hoc enim non obſtante, vult percutere & reipſa percutit Clericum, quamvis alium quàm putet, ergo incurrit cenſuram, quia Eccleſia prohibet percuti Clericum, quicunq; ille ſit, ita Cov. Vega, Sanc. *de Matr. l.*9.*d.*32.*n.*27. Laym. Barb. Steph. *tr.*5.*a.*5.*n.*264. Burgh. *cent.*2.*caſ.*61. Schild. *t.*1.*n.*17.

98 §.7. Gravis metus, quamvis à peccato non excuſet, attamen aliquando excuſat ab incurſione cenſuræ, uti ſi quis metu mortis adigatur ad injuſtè percutiendum Clericum, ad Matrimonium contrahendum, & conſummandum cum conſanguinea, quia talis non cenſetur contumax, nec delinquit ex contemptu Eccleſiaſticæ poteſtatis, ſed ex mera infirmitate naturæ, ergo non incurrit cenſuram præcepto humano annexam tali peccato, talia enim præcepta humana non obligant cum tanto incommodo, Nav. Suar. Con. Caſtr. *hic d.*1.*p.*8.*n.*10. Dic. *d.*2.*n.*346. 433. Delo. *c.*2.*d.*4.*ſ.*23. contra Salas, Sanch. & alios. Dixi, *aliquando*, nam ſi metus incutiatur in contemptum Eccleſiæ vel Religionis, non excuſat ab incurrenda cenſura, quia Eccleſia pergit in tali caſu prohibere tale factum, ergo qui illud patrat, non tantum peccat contra Jus naturale, & divinum, ſed etiam contra Eccleſiaſticum, ergo non evadit pœnam tranſgreſſioni præcepti Eccleſiaſtici impoſitam, Suar. Con. Bonac. Fill. *tr.*11.*c.* 8.*q.*18. Unde generaliter loquendo, tum tantùm excuſat metus gravis à cenſura, quando ſunt tales circumſtantiæ, in quibus Eccleſia non cenſetur velle ponere ſuum præceptum vel obligationem, ſi autem tunc adhuc cenſeretur velle urgere ſuum præceptum, metus non excuſabit ab incurrenda cenſura.

Objic. cum Sanch. *de Matr. l.*9.*d.*31. *cap. Sacris, de his, quæ vi,* ſic decidit de illo, qui ex metu participaverat cum excõmunicato, *Licèt metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorſus excludit, cùm pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari*, ergo quandocunq; manet talis culpa etiam incurritur cenſura. Reſp. N. conſ. nam ſermo eſt de participante cum contemptu Eccleſiæ, ſive in circumſtantiis quibus Eccleſia vult præceptum ſuum urgere.

99 §.8. Qui in cenſura conſtitutus eſt, & ex metu gravis incommodi facit aliquid, quod ex ratione cenſuræ prohibetur, ſecluſo contemptu Eccleſiæ vel Religionis, non incurrit pœnam annexam, v.g. ſi quis ſit excõmunicatus, & ex metu gravis infamiæ celebret Miſſam, non fit irregularis, quia per metum excuſatur quominus peccet, ergo etiam quominus incurrat pœnam peccato annexam, Suar. Barb. Lohn. aliique cum Dicaſt. *ſupr. n.*349. *&* 440. qui rectè addit *n.*355. metum nunquam facere, ut actus, qui aliàs erat invalidus, fiat validus, hinc ſi publicè excommunicatus, & declaratus ex metu gravi abſolvat, abſolvit invalidè, quia omnem amiſit juriſdictionem excepto articulo mortis, imò ſecundum aliquos redditur irregularis, quia Eccleſia adhuc videtur prohibere illi abſolutionem etiam in illis circumſtantiis, quibus validè abſolvere non poteſt.

100 §.9. Si cenſura liget v.g. etiam mandantem, ſi doleat ſe mandaſſe, ſed non poſſit ita citò revocare mandatum, quid tum dicendum ſit effectu mandati ſecuto, intelligitur ex dictis *n.* 61. Si autem quia ſuo mandato vel conſilio tantum fuerit cauſa: ut effectus ſub cenſura prohibitus poneretur citius, fortiùs, animoſiùs, retuli ſententias *n.*65. & aliquid addam *n.*303.

101 §.10. Voluntas ſeu conſenſus alius, in cujus favorem conceſſa fuit cenſura, ſufficit ad ſuſpendendam cenſuram, ne incurratur, v.g. ſi creditor indulgeat vel proroget terminum, intra quem debitor erat futurus cenſuratus, niſi ſolveret, debitor non incidit in cenſuram, neque tamen creditor per hoc exercet actum juriſdictionis, nam directè non ſuſpendit eam cenſuram, ſed tantum indirectè impedit tollendo cauſam ſeu materiam cenſuræ, Judex enim concedens cenſuram in gratiam creditoris, non cenſetur velle ligare debitorem ultra voluntatem, & intentionem creditoris, Innoc. Abb. Suar. Bon. Fill. Caſtr. *d.*1. *p.*8.*n.*4. Dicaſt. *d.*2.*d.*25. contra *Sylv. Nav. Sayr,* & alios. Quando autem per voluntatem alterius cenſura fuit ad tempus ſuſpenſa, ſi intra illud tempus conceſſum non fiat, quod ſub cenſura præcipiebatur, putant aliqui ad iterum habendam cenſuram requiri novum præceptum Judicis. Alii probabiliùs negant, quia voluntas Judicis fuit, ut ligaretur cenſura ſecundùm voluntatem alterius, in cujus gratiam tulit cenſuram, ergo quando voluntas illa ex ſuſpenſa fit iterum abſoluta, incurret ex vi prioris præcepti, ita Caſtrop. *n.*6. Dicaſt. *n.*364. Leand. Krim. *à n.*1758. Videri poteſt Pignat. *to.*2.*conſ.*60. *à n.*6.

§.11. Si detectio delicti præcipiatur ſub cenſura, nemo tenetur ſeipſum, vel ſociũ complicem prodere quoad forũ externum, niſi detectio eſſet ita neceſſaria pro bono animæ, ut quis teneretur vitã potiùs profundere, quàm tale delictum occultare, ita Pelliz. *t.*7.*c.*1.*n.*95. Quòd ſi ſub cenſura præcipiatur v.g. ut author talis paſquilli detegatur, ſi probare non poſſis, non teneris deferre, quia Judex cenſetur intendere punitionem authoris, quem tamen punire non poterit, ſi probari non poſſit, ita cum aliis Caſtr. *d.*2.*p.*3.*n.*9. addens nec tum teneri, ſi inde grave damnum tibi immineret, quia leges Eccleſiaſticæ non cenſentur obligare cum gravi diſpendio, de his tamen præceptis circa detectionem, vide Trid. *n.*18. relatum & Dicaſt. *d.*3. *dub.*41. 102

§.12. Quando cenſura eſt lata ſub conditione, & ferens cenſuram moritur, vel juriſdictionem amittit pẽdente adhuc conditione, aliqui putant impleta conditione incurri, quia per mortem vel amotionem Judicis non expirant acta vel ſententiæ: ſed dicendum eſt cum Sanch. *in conſ. l.*3 *d.*32.*n.*283. & Dicaſt. *d.*1.*n.*163. id verum eſſe, ſi cenſura lata ſit per modum legis ſeu ſtatuti communis, hæc enim ſunt perpetua, non, ſi ab homine per modum ſententiæ in perſonam particularem. 103

§.13. Si Judex præcipiat Petro ſolvere ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, ſi non ſolvat ante menſem, & Petrus ante finem menſis non ſolvat, ſed mutato domicilio excedat è territorio Judicis, aliqui dicunt eum non incurrere, quia ſi medio tempore appellaſſet, ſuſpenſa fuiſſet juriſdictio Judicis, nec poſteà incurriſſet, ergo multò minùs incurret, ſi intereà planè excedat è juriſdictione Judicis. Oppoſitum tenent alii cum Sanc. *ſupr. n.*280. quia delictum & contumacia jam cœperat in priore domicilio, hinc communior cum *Baldo* tenet, ſi Judex tibi in perſona prohibuerit furtum ſub cenſura, te, ſi fureris poſt ita mutatum domiciliũ, adhuc eſſe incurſum, quia quoad juriſdictionem inſpicitur principium judicii, ergo ſatis eſt, quod cenſura in te lata, eſſet ſub conditione, ſi faceres furtum, ſic enim perſona tua jam erat præventa. *Nec obſtat*, quod *Cap.*2. *de Conſtit. in* 6. *§* 1. dicatur, *Excommunicatio contra delinquentes non ligat delinquentes extra territorium*, nam loquitur de lege & ſtatuto non tangente perſonam in particulari, niſi poſt impletam conditionem ſubjecta ſit, nunc autem deſiit eſſe ſubjecta. Vide dicta *à n.*43. Hinc univerſaliter dicit Dicaſt. *d.*1. *n.*188. citans *Innoc. Abb. Suar.* probans etiam ex Jure, ſi quis mutet domicilium, ſtatim deſinere obligari non ſolùm ſtatutis ſed etiam præceptis, & ſententiis generalibus prioris loci, ſi ſtatuta illa & præcepta reſpiciebant aliquid futurum ſine reſpectu ad præteritum; è contrà ſi ſint de delicto vel cauſa præterita ſub conditione in futurum, v.g. Titius, quia damnificavit Cajum vel Cajo debet, ſit excommunicatus, niſi intra annum ſatisfecerit, tunc ſi delictum vel cauſa eſt poſita in priore loco, incurret cenſuram etiam poſt mutatum domicilium, ſi non ſatisfecerit intra annum, quia Titius per poſitionem delicti vel cauſæ jam erat factus ſubditus, & reſpectivè ad hoc jam talis manet. 104

*Q.*15. *Quid notandum ſit circa appellationem à cenſura?* R. §.1. Quando quis cenſura gravatur, poteſt ad Superiorem accedere, vel per viam appellationis vel per modũ ſimplicis querelæ, Sanch. *in conſ. l.*3.*d.*35. Appellatio autem eſt provocatio ab inferiore Judice ad Superiorem ratione gravaminis alicujus; habetque effectum, vel devolutivum, quia cauſam devolvit ad Superiorem Judicem, vel ſuſpenſivum, ſi etiam impediat ſententiæ executionem. Alia autem dicitur extrajudicialis, ſi appelletur ab actu facto extra judicium, uti collatione Beneficii vel alio, quod fit ex publico quidem officio, attamen extra judicium. Alia dicitur judicialis, quæ interponitur in judicio, ſive ante ſive poſt litem conteſtatam. Et quando interponitur ante ſentẽtiam definitivam, dicitur appellatio ab interlocutoria; quando poſt ſententiam definitivam, dicitur appellatio à definitiva. Sententia verò dicitur definitiva, quæ fertur ſuper cauſa principali, de qua lis eſt. Tum dicitur interlocutoria, ſi feratur ante finem litis ſuper illis, quæ incidunt vel emergunt circa cauſam principalem. Tum dicitur mixta, ſi partem ſubſtãtialem cauſæ definiat, attamen ex toto non terminet negotium, Sanch. *ſupr. d.*32. *à nu.*1. Eſt autem iterum appellatio alia verbalis, quæ fit verbis; Alia facti, quæ fit per arreptionem itineris ad Superiorem, *Cap. Dilecti* 2. *de appell.* Sanch. *à n.*10. 105

§.2. Excommunicatus non poteſt appellare extrajudicialiter, quia hoc eſt agere, quod ipſi prohibetur: poteſt tamen judicialiter, quia hoc tantùm eſt ſe defendere, communis cũ Sanch. *n.*12. In judiciali revocantur omnia attentata; in extrajudiciali tantùm ea, quæ ſunt contra appellationem, Marant. Francus, Sanch. *n.*15. *&* *alii*. Item judicialis ſuſpendit juriſdictionem Judicis à quo, extrajudicialis non ſuſpendit actum de præterito, nec etiam actum futurum conſecutum ad actum de præterito *Cap. Conſtitutus de appell.* ſed tantùm ſuſpendit, quod fit poſteà contra appellationem, Nevo, Sanch. *n.*14. Refert autem Pignat. *T.*2.*conſ.*60.*n.*23. hanc declarationem S. Congr. *Appellationis cauſa, dum pendet, appellans in eodem, quo reperitur,* 106

carcere permanebis; quoadusque Judex, ad quem appellatum eſt, viſis actis, & cauſa cognita, aliter decreverit.

107 §.3. Jure communi conceduntur decem dies, ut quis appellet à ſententia ſive definitiva ſive interlocutoria; vel certè appellatio fit à die ſcientiæ, quo latam eſſe ſententiam intellexerit, Sanch. *n.*56. Vallenſ. *l.*2. *t.*28. *§.*7 *n.*2. citans complures alios. Jure civili dantur duo menſes ad proſequendam appellationem. Jure autem canonico annus. Ex cauſa neceſſaria & evidenti, biennium, Sanch. *n.*84. Appellans tenetur petere Apoſtolos intra 30. dies, aliàs appellatio manet deſerta. Sanch. *à n.*119. Quod valet etiam de appellatione extrajudiciali, ſi eſt, qui Apoſtolos dare poſſit, ſive concedere eos peti, Sanch. *n.*124.

108 §.4. Appellatio, per ſe loquendo, eſt facienda ſcripto, Sanch. *n.*293. Et coram Judice à quo; ſi tamen non ſit copia habendi Judicem à quo, ſatis eſt fieri apud Judicem ad quem. Si neuter haberi poſſit, fieri debet coram honeſtis perſonis, Sanch. *à n.*128. Debet tamen Judici à quo intra decem dies notificari, Sanch. *n.*294. Fieri autem debet ad Judicem ſuperiorem competentem, Sanch. *à n.*158. Et poteſt aliquando fieri viva voce, Sanch. *à num.* 168. In appellatione ab interlocutoria debent in ſcripto exprimi cauſæ gravaminis, Sanch. *à n.*186. Et quidem de Jure civili non datur appellatio ab interlocutoria, niſi ſequeretur gravamen irreparabile per definitivam; de Jure autem Canonico datur. Jure *Trid.* non datur in criminalibus ab Epiſcopo vel ejus Vicario, Sanch. *à n.* 202.

109 §.5. Si appellatio præcedat ſententias excommunicationis, & interdicti, ſuſpendit eas, ita ut poſt appellationem latæ, ſint irritæ, *cap. Dilecti, de appell. & c. cap. Per tuas, de ſent. excommun.* Sanch. *à n.*217. Pirrh. *l.*2. *t.*28. *ſ.*8. *§.*3. Hinc qui poſt appellationem eſt excommunicatus, & denuntiatus, non ideò fit irregularis, ſi celebret, *cap. Licèt de ſent. excommun.* Sanch. *n.*222. Pign. *to.* 3. *conſ.*259. Et licèt appellatio ab interlocutoria non impediat, quin Judex à quo poſſit ultrà procedere, *cap. Non ſolùm de appell. in* 6. hoc tamen fallit, quando excommunicatio vel aliæ cẽſuræ feruntur poſt talem appellationem, Rota, Imol. Lamell. Franchus, Sanch. *n.*37. *&* 224. Tenentque illa, quamvis appellatio ſit extrajudicialis, *cap. Dilecti,* 2. *de appell.* & communis cum Sanch. *n.*225. Excipe, niſi excommunicans ſit pars agens pro defenſione juris, cujus certam poſſeſſionem habet, Sanch. *n.*227. Et appellatio debet eſſe legitima, Sanc. *n.*228. Et debet exprimi cauſa rationabilis, adeòq; etiam ideò debet eſſe in ſcriptis, Sanch. *à n.*235. Hinc univerſaliter contra illum, qui priùs validè appellavit, invalidè fertur cenſura, quia appellatio in tempore facta ſuſpendit uſum juriſdictionis in Judice, *Cap. Romana, Cap. Si à Judice, de appell. in* 6. Idem facit recuſatio Judicis facta priùs, quàm ſententiam cenſuræ ferat, *Cap. Quoties Epiſcopi* 2. *q.*6. niſi Judex habeat poteſtatem agendi *non obſtante appellatione.*

110 §.6. Si excommunicatio lata ſit à Jure, & jam incurſa, ab ea nõ datur appellatio, imò nec ab illius declaratione, quoad effectum ſuſpenſivum, ſi factum ſit notorium, Sperell. *dec.*48. *à n.*41. Et univerſaliter, appellatio interpoſita poſt cenſuram abſolutè latam, non ſuſpendit ejus effectum quia fert ſecum executionẽ, Sanch. *n.*240. Lugo *in Reſp. mor. l.*2. *d.*6. Poterit tamen quandoque ſuſpendere declarationem ſeu denuntiationem, uti ſtatim dicetur. Et licèt, quando dubium fuit, Judex poſteà declaret validam fuiſſe excommunicationem, reus non ideò fit irregularis, ſi intereà celebret, quia non fuit contemptus obſervantiæ excommunicationis, communia cum Sanch. *n.*244. Pignat. *ſupr.*

111 §.7. Si appellatio fiat poſt incurſam cenſuram, ſed ante illius denuntiationem, *Leander* adhuc putat non ſuſpendi denunciationem, & colligit ex *cap. Paſtoralis* 53. *§. Verùm de appell.* hinc putat appellationem tum habere tantùm effectum devolutivum, & conſentit Krim. *n.*1779. ſi incurſio cenſuræ, & æquitas ſententiæ nulla tergiverſatione celari poſſit, tum enim non eſt legitima appellatio. E contrà ſi ſit ſententia lata ab homine, & æquitas ſententiæ non ſit per ſe manifeſta, Sanch. *d.*32. *n.*243. 286. *& iterùm d.*33. Pign. *T.*9. *conſ.*160. *n.*14 Krim. *n.*1778. dicunt appellationem à denuntiatione habere vim ſuſpendendi, nam *cap. Paſtoralis*, non loquitur de cenſura lata ab homine, ſed de illa, quæ executionem ſecum trahit, & generaliter verum eſt cum communi, quòd appellatio legitima in tempore facta habeat vim ſuſpenſivam, niſi, uti antedixi, Judex procedat cum poteſtate, *non obſtante appellatione.* Hinc etiam *Lugo* ſuprà ait ſi quis putet ſe non feciſſe id, propter quod eſt declaratus eſſe excommunicatus, ideóq; bona fide appellet ad alium Judicem, aut ad eum recurrat, vel accedere velit, ut ſe defendat, declarationem illam nõ habere vim, quamvis fortè cauſa appellationis non ſubſiſtat, ideóque talem denuntiatum poſt appellationem non fore vitandum. Hinc etiam docet Gloſſ. *in cap. Cupientes,* quòd per appellationem ſubſequentem effectus declarationis ſeu denuntiationis ſuſpendatur, ita ut declaratus ſeu denuntiatus non tantùm nõ ſit vitandus, ſed etiã Divina celebrare poſſit.

112 §.8. Si quis ante ſententiam bona fide appellarit, & Judex putans appellationem eſſe nullam proceſſerit ad cenſuram, cenſuratus autem bona fide v. g. celebret Miſſam, quamvis Judex ſuperior poſteà pronuntiet pro ſententia prioris Judicis, tamen alter non erit ideò irregularis, quia nec temeritas, nec mala fides adfuit; attamen ſecundùm dicta *n.* 84. debet externè ſe gerere tanquam cenſuratum, donec Judex ſuperior declaret appellationem eſſe legitimam, Cap. *Ad præſentiam noſtram, de appell. & cap. Solet de ſent. excomm. in* 6. Quod ſi mala fides in appellatione interveniſſet, quamvis proſequeretur appellationem, eſſet irregularis, quia celebraret cenſuratus; idem dicit *Laym.* ſi quis poſt latam in ſe cenſuram appellet ab ejus declaratione, & celebrare pergat, Dicaſt. tamen *d.*1. *n.*319. negat, ſi bona fide appellarit, putans ſe non incurriſſe cenſuram.

§.9. Appellatio etiam poſt ſententiam, ſi fiat intra decem 113
dies, habet 1. ſecundùm dicta *n.*111. quòd impediat denuntiationem. 2. Quod cauſet devolutionem ad Superiorem, & eximat à juriſdictione Judicis à quo, uti tenent Nav. Feliu. & aliĩ cum Sanch. *d.*32. *n.*286. Quòd ſi non fiat intra decem dies, & cenſuratus petat abſolutionem, quàm cenſurans neget, poterit appellare ab hoc novo gravamine, & ita adhuc totam cauſam transferet ad Superiorem, Sanch. *num.*288. Quamvis autem perdita ſit omnis poteſtas appellandi, adhuc manet locus querelæ, Sanch. *num.*290. Is autem ſolus poteſt adiri per modum querelæ, qui habet immediatam juriſdictionem in utrumque diſceptantem, Sanch. *ſupr. dub.*35.

§.10. Cenſura ſub conditione de futuro lata ſuſpenditur 114
per appellationem factam quocunque tempore ante impletam conditionem, nam licèt in *cap. Quod ad* 15. *de ſent. & rejudic.* ſtatuatur, ut fiat intra decem dies, hoc intelligitur, quando ſententia tranſit in abſolutam, & ſumpſit vires, non autem, ſi adhuc pendeat conditio, uti notant Nav. Covar. Suar. Sanch. *d.*32. *à n.*256, Krim. *n.* 1756.

§.11. Si cenſura ſit lata ſub conditione, v. g. ſi ante certum 115
tempus nõ comparuerit, appellatio juſta ſuſpendet cenſuram, etiamſi aliquis poſteà non proſequatur appellationem, quia ſi cenſura necdũ ſit contracta, appellatio abſolutè ſuſpendit vim juriſdictionis; nec refert, quòd ſub cenſura prohibeatur, ne appellet, quia prohibere juſtam defenſionem eſt contra Jus naturale, & continet errorem intolerabilem, Sanch. *d.*32. *nu.*284. Caſtr. *d.*1. *p.*8. Dicaſt. *d.*1. *à n.*305. Pelliz. *de Regul. tr.*6. *c.*7. *n.*34.

§.12. Si cauſa appellandi ſciatur non ſubſiſtere, eſt mala fi- 116
des, neque appellatio ſuſpendit cenſuram vel declarationem ejus pro foro interno, pro externo tamen tamdiu ſuſpendit, dum probetur talis defectus Dicaſt. *d.*1. *n.*321.

§.13. Quamvis Trid. *ſ.*25. *c.*4. *de Regul.* ſtatuat, *ne liceat Re-* 117
gularibus à ſuis conventibus recedere etiam prætextu ad Superiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi aut vocati fuerint, tamen docent Nav. Suar. Az. Sà, Sayr. Leſſ. Baſſ. & alii cum Dian. *p.*3. *t.*2. *R.*56. & Pign. *to.* 10. *conſ.* 24. id licere Regulari iniquè vexato per modum appellationis facti, ſi prævideatur vexantem negaturum eſſe veniam, pro quo *Rodr.* refert declarationem *S. Congr.* Et ſi aliter non poſſit tutò proficiſci, docent Portel. & Dian. *R.*115. non peccaturum, ſi ideò etiam habitum in via dimittat.

§.14. Notat De Luca *in miſcell. diſc.*15. *n.*9. & pro hoc refert 118
multas declarationes Pign. *to.*2. *conſ.*60. *à n.*17. quando fit comminatio vel latio cenſuræ ad comprimendam audaciam rebellium contemnentium authoritatem Eccleſiaſticam, ut ita abſtineatur à rebellionibus, & ejuſmodi contemptu, tum non dari locum appellationi ſuſpenſivæ, id enim eſſet facere continuari contemptum, & rebellionem. Et univerſaliter contumax appellare non poteſt, quia appellatio datur gravato à Judice, non autem rebelli, *L.* 1. *Cod. quorum appell. non recip. L. Ex conſenſu* 23. *§. ult. ff. de appell.* Valleuſ. *ſuprà,* Sperell. *dec.*48. *à n.*46. Pignat. *n.*15. Habent etiam Canones apud Pign. *to.*9. *conſ.*49. *n.*21. notorii criminoſi appellationem non audiri; attamen *num.*22. cõcludit tutius eſſe audiri, quia ſæpè dicuntur notoria, quæ talia non ſunt. Quando autem eſt vel de Jure vel de facto dubium, an appellatio ſit legitima, debet admitti, *cap. Cùm ſpecialis, §. Porrò, de appell.* & communis cum Sanch. *n.*43.

§.15. Nec appellatio nec querela conceditur, ſi cenſura 119
lata ſit in cauſis viſitationis, & correctionis morum: *Nec in criminalibus ab Epiſcopo ſeu illius in ſpiritualibus Vicario generali, ante definitivam ſententiam, ab interlocutoria vel alio quocumque gravamine, niſi gravamen hujuſmodi per definitivam ſententiam reparari, vel ab ipſa definitiva appellari non poſſit*, Trid. *ſeſſ.*13. *c.*1. *& ſeſſ.*24. *c.*10. *de Ref.* Pignat. *tom.*6. *conſ.*19. *nu.*46. ſtatuit etiam Trid. *ſeſſ.*22. *c.*10. *de Ref.* ut Epiſcopus poſſit quibuſcunque Notariis imperitis excluſa omni appellatione interdicere exercitium ſui officii in cauſis Eccleſiaſticis. Item *ſeſſ.*25. *c.*13. *de Ref.* ut Epiſcopus controverſias componat: hinc ſi talis Notarius vel alius ſe opponens tali poteſtati Epiſcopi cenſuraretur, appellare non poſſet à cenſura: intellige hæc omnia, quoad effectum ſuſpenſivum. Denique nulla appellatio vel exemptio juvat, quominùs ex Decreto Trid. *ſeſſ.*25. *c.*14. *de Ref.* excommunicatio feratur in Clericos cõcubinarios recidivos. Et de hoc Clericorum concubinatu ac pœnis in eum ſtatutis poſſunt plura videri apud Pignat. *to.*9. *conſ.*139. *à n.*128. An Judex *ad quem* debeat pro abſolutione remittere ad eum, qui

Digitized by Google

qui tulit cenſuram. V. Sanch. *dub.* 35. An autem, ſi Judex *ad quem*, abſolvat, debeat citare partem. V. Sanch. *dub.* 36.

120 *Q.* 16. *Quid dicendum ſit ad varias dubitationes, quæ hic poſſunt occurrere?* R. §. 1. Quando dubitas, an ſis ligatus cenſura, quia neſcias, an cenſura in te lata ſit, an comprehendat hunc tuum caſum &c. nec dubium ſolvere potes, judica te non eſſe ligatum, quia materia eſt odioſa, ergo extendi non debet, & cùm tu per Baptiſmum acquiſiveris certum jus fruendi bonis communibus Eccleſiæ, non debes ab hac certa poſſeſſione dejici per dubium ſuperveniens, ita docent latè Sanch. *in Dec. l.* 1. *c.* 10. *à n.* 55. Delb. *c.* 2. *d.* 8. *ſ.* 13. Caſtrop. *d.* 1. *pu.* 8. *n.* 8. Pelliz. *tr.* 7. *c.* 5. *n.* 89. qui tamen monent, in hoc caſu non eſſe petendam vel admittendam dignitatem Eccleſiaſticam, eò quòd reverentia illius videatur poſtulare, ne ejus collatio fiat cum periculo caſſationis: ſed Caſtrop. *n.* 9. rectè notat, ſi aliundè non adſit tale periculum, ratione illius dubii neminem prohiberi vel impediri; quominùs petat vel admittat dignitatem.

121 §. 2. Quando dubitas, an alius ſit ligatus cenſura, debes habere eum pro non ligato, quia ipſe eſt in poſſeſſione, unde faceres injuriam habendo eum pro ligato, *Pelliz*, & alii ſuprà. De dubio, an aliquis ſit ſufficienter denuntiatus, dicam *n.* 186.

122 §. 3. Si ſcias cenſuram in te latam eſſe, ſed dubites, vel an Superior ſeriò, & ex animo tulerit, vel an non legitimè ab ea appellaveris, vel an ſis abſolutus, judica te ligatum, quia poſſeſſio eſt pro cenſura, Krim. *n.* 1807.

123 §. 4. Si dubites, an cauſa cenſuræ ſit juſta, Dicaſt. *d.* 1. *à n.* 351. putat probabile eſſe, quòd poſſit cenſeri non juſta, quia Superior tantùm eſt in poſſeſſione poteſtatis ad ferendam ſententiam juſtam, de quo hìc dubitatur, unde ſubditus videtur manere in poſſeſſione ſuæ libertatis. Sed oppoſitum cum communi tenendum eſt, ſecundùm dicta *l.* 1. *à n.* 432. & 595.

124 §. 5. Si dubites, an Superior poteſtatem habeat ferendi talem cenſuram, aut an ejus poteſtas ſe ad hunc caſum extendat, ſi Superior ſit in poſſeſſione ſui Officii, quod communiter habet talem poteſtatem annexam, præſumptio & poſſeſſio erit pro ſuperiore, uti in ſimili circa poteſtatem ferendi legem dixi *l.* 1. *n.* 594.

125 §. 6. Si dubites, an ſis ligatus majore an minore cenſura, item an latæ vel tantùm ferendæ ſententiæ, tene quod minus eſt, quia *in pœnis benignior eſt interpretatio facienda*, ſecundùm dicta *l.* 1. *n.* 595. & pluribus adhuc *ibid. n.* 826.

Quid tenendum ſit in dubio, an ſine tuo mandato vel conſilio poſitus fuiſſet effectus ſub cenſura prohibitus, dixi *num.* 66. De dubio, an appellatio ſit legitima; dixi *n.* 122. De dubio, an cenſura ſit lata ante an poſt appellationem, videri poteſt Covar. *cap. Alma mater*, 1. *p.* §. 2. *n.* 5. De dubio, an tenearis ſatisfacere, antequam abſolvaris dicam *n.* 172.

DUBIUM V.

126 *Qui poſſint abſolvere à cenſuris.*

RESP. I. A cenſura lata per ſententiam particularem, ordinariè tantùm poteſt abſolvere, qui eam tulit, vel ejus Superior, vel ſucceſſor, vel delegatus. Ab ea, quæ lata eſt à Jure communi, vel ab homine per ſententiam generalem, ſi non ſit reſervata, poteſt abſolvere quivis, qui cenſuratum poteſt abſolvere à mortalibus: ſi verò ſit reſervata, ordinariè & per ſe poteſt tantùm relaxari ab authore legis, vel ejus ſucceſſore, vel delegato.

Dixi I. *Ordinariè*: quia in articulo mortis quivis Sacerdos abſolvere poteſt à quavis cenſura.

Dixi II. *Per ſe*: quia per accidens, & ex privilegio poſſunt etiam alii, Laym. *l.* 1. *t.* 5. *p.* 1. *c.* 7.

Reſp. II. Epiſcopi, ſecundum Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 9. poſſunt 1. Abſolvere in foro conſcientiæ per ſe vel Vicarium, ab omnibus cenſuris occultis etiam in Bulla Cœnæ Papæ reſervatis; excepta hæreſi, à qua per ſeipſos tantùm abſolvere poſſunt (quantùm eſt ex vi hujus decreti.) Dicitur autem cenſura occulta, quæ contracta eſt ob delictum non publicum nec ad forum contentioſum deductum, aut ſi deductũ fuit, à quo reus ob defectum probationis fuit abſolutus, Bon. *d.* 1. *q.* 3. *n.* 15. & *p.* 2. *n.* 1. ex *declar. Card.* &c. 2. Poſſunt etiam ſæpè abſolvere à cẽſura Papæ reſervata, propter impedimẽtũ ejus, qui incurrit, vel quando propter ſenium, morbũ, ſexum, paupertem Põtifex non poteſt adiri, Bon. *l. c.* ex Nav. Sanch. Avila, Kon. &c.

Reſp. III. Multi Religioſi, præſertim Mendicantes, poſſunt ex ſuis privilegiis, (in foro tamen interno tantùm) à variis cenſuris abſolvere. V. Dian. *p.* 9. *tr.* 4. *R.* 63. Quare à Superioribus ſuis illa privilegia petant, cùm ad confeſſiones audiendas exponentur, & circa ea ſequentes regulas ſequantur.

Prima. Qui habet poteſtatẽ abſolvendi à cenſuris reſervatis Epiſcopo, non poteſt vi illius abſolvere à reſervatis Papæ.

Secunda. Qui habet poteſtatem abſolvendi à reſervatis Papæ, non cenſetur poſſe abſolvere à cenſuris Bullæ Cœnæ: eò quòd hæ cenſeantur majores, nec comprehendi in conceſſione generali, Dian. *p.* 5. *t.* 12. *R.* 34. ex Suar. &c. contra Boſſium.

Tertia. Qui habet poteſtatem abſolvendi à cenſuris Bullæ Cœnæ, habet etiam à quibuſvis Papalibus, & Epiſcopalibus à Jure latis, etſi aliqui negent de excommunicatione contracta propter hæreſin, de qua alii probabiliùs affirmant, præſertim pro regionibus ſeptentrionalibus, pro quibus alioqui conceſſio in magnam partem eſſet inutilis.

Quarta. Poſſunt Regulares per ſua privilegia, ſicut ab aliis cenſuris Papæ reſervatis, ita etiam abſolvere duello certantes (idem dic de ſimilibus caſibus) poſt conſtitutionẽ *Clem. VIII.* ſicuti poterant ante eam, præterquàm in Italia extra Urbem: idque ex declaratione ipſiuſmet *Clementis* apud Comitolum *l.* 6. *moral.* Regin. *lib.* 21. *n.* 83. Fil. *tr.* 15. *c.* 5. Laym. *l.* 3. *t.* 3. *p.* 3. *c.* 5.

Reſp. IV. Ampla etiam ſolet dari poteſtas à cenſuris abſolvendi in Jubilæis, in quibus diligenter conſiderandum, quid, quantum, & quomodo concedatur. Si enim detur poteſtas abſolvendi à caſibus reſervatis Papæ, etiam conceditur poteſtas abſolvendi à cenſuris Papæ reſervatis, quia is non ſolet reſervare caſus, niſi ratione cenſuræ adjunctæ. Porrò abſolutio data confitenti bona fide in Jubilæo, cum intentione lucrandi illud, etſi poſteà vel ſua negligẽtia vel propter aliud impedimentum non lucretur, eſt valida tollitq; cẽſuram: Secus ſi ab initio Indulgentias lucrari noluerit, eo enim caſu probabilius eſt abſolutionẽ non valere, & tam peccata reſervata quã cẽſurã de novo debere tolli ab eo, qui poteſt extra Jubilæum.

ADDENDA.

QUæſt. 17. *Quid prætereà ſit notandum circa poteſtatem abſolvendi, & abſolutionem à cenſuris?* R. Quid Sacerdos vel Parochus excommunicatus poſſit circa abſolutionem & Matrimonium: item quomodo abſolutioni à peccatis præmittenda ſit abſolutio à cenſuris: item an abſolvatur à cenſura, qui bona fide confitetur ignorans illam: item quandonam ratione neceſſitatis poſſint cenſura necdum ſublata recipi Sacramenta, dixi *l.* 6. *p.* 2. *à n.* 1564. Quænam autem ſit diſtinctio inter diſpenſationem & abſolutionem à cenſura, latè explicat Pignat. *in noviſſimis conſ.* 199. *à p.* 513. & præcipua eſt, quòd abſolutio ſit actus juſtitiæ, in quo cauſa ſecundùm Jus terminatur in favorem Rei, nec revocabilis eſt; diſpenſatio autem ſit actus gratiæ præter Jus, quæ ceſſante cauſa revocari poteſt. Hic adde ſeqq. 127

§. 1. Certum eſt ex *c. Cùm deſideres*, 15. & *c. Sacris*, 38. *de ſent. excom.* ad tollendam cenſuram non eſſe ſatis, quòd cauſa illius ſit ſublata vel deſierit contumacia, ſed prætereà requiri abſolutionem, hinc Alex. VII. damnavit hanc 44. prop. *Quoad forum conſcientiæ Reo correcto, ejuſq; contumacia ceſſante, ceſſant cẽſuræ.*

Objic. Sublata cauſa tollitur effectus. R. Licèt contumacia ſit cauſa ponendæ cenſuræ, non tamen conſervandæ, ſicuti quamvis culpa ſit cauſa pœnæ, tamen ſublata culpa ſæpè manet reatus pœnæ; unde quia cauſa cenſuræ ponendæ fuit voluntas Superioris, ita debet eſſe cauſa tollendæ. Imò licèt moriatur is, qui cenſuram tulit, non ideò deſinit, uti clarè colligitur ex *c. Si Epiſcopus* 11. *q.* 3. *cap. Paſtoralis* 11. §. *Prætereà, de off. Ordin.* habetque communis cum Krim. *n.* 1826.

§. 2. Communis eſt cum Caſtrop. *d.* 1. *p.* 11. §. 5. & aliis contra Sylv. Cov. & alios poſſe cum Sacerdotem abſolvere à cenſura per Jus vel ſententiam generalem lata & non reſervata, qui poteſt abſolvere à mortalibus; neque enim hic deficit juriſdictio in foro judiciali, quia in *cap. Nuper* dicitur, *quòd ſi conditor Canonis ſpecialiter ſibi abſolutionem non reſervaverit, hoc ipſo videatur aliis facultatem conceſſiſſe relaxandi*. *Dixi* per Jus &c. propter dicenda *n.* 131. 128

§. 3. Manet poteſtas ordinaria abſolvendi eum à cenſura, qui peccavit & cenſuram incurrit ex fiducia abſolutionis facilè obtinendæ, uti communius tenent AA. cum Dicaſt. *d.* 3. *n.* 433. contra alios, quia lex illos non excipit, & ubi lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus; & ideò etiam dixi *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1451. eum, qui ſpe Jubilæi committit reſervatum, poſſe ab eo abſolvi in Jubilæo. 129

§. 4. Sylv. Angel. Præpoſitus, Henriq. & alii apud Dicaſt. *d.* 3. *num.* 5. putant quemlibet Clericum in articulo mortis poſſe abſolvere ſaltem ab excommunicatione & interdicto perſonali, *Diana, Lay. Alloza* & alii dicunt probabile eſſe, quòd tunc abſolvere poſſit omnis etiam laicus, quamvis eſſet hæreticus, dummodò diſpenſandum non ſit, putatque Marchinus & Sanch. *in Decal. l.* 2. *c.* 13. *num.* 13. aliique multi cum Dicaſt. *n.* 12. id fieri debere, quia ſecundùm dicta *l.* 6. *p.* 2. *num.* 1483. probabile eſt valere, nec poteſt obeſſe: deinde nullum inde ſequitur inconveniens, & moribundo præſtatur magnum obſequium, ut nempè participet ſuffragia Eccleſiæ & ſepulturam Eccleſiaſticam accipiat: è contrà tamen Caſtrop. *d.* 1. *pu.* 15. §. 3. *num.* 5. Sylvius *in append. ad varias reſolutiones oratione* 1. De abſolutione moribundi docent, neminem non Sacerdotem, qui neque cenſuram tulerit, neque ſpecialem abſolvendi poteſtatem habeat à Papa, poſſe etiam in articulo mortis abſolvere à cenſura, quia abſolutio illa eſt actus juriſdictionis ſpiritualis, & quædam poteſtas clavium, quam non habent laici vel Clerici Sacerdote inferiores, niſi ſpecialiter committatur, ideòque 130

etiam

Digitized by Google

etiam quamvis admittat priorem ſententiam eſſe probabilem Lugo *tamen in tr. de fide d. 23. nu. 114.* negat quenquam non Sacerdotem obligari ad ſic abſolvendum, quia ſecundùm ſententiam Sylvii, quæ communior & probabilior eſt, Eccleſia ſine ullo peccato negavit omnibus non Sacerdotibus poteſtatem abſolvendi, neque voluit committere niſi Sacerdoti, quamvis committere potuiſſet etiam aliis, ergo multò minùs peccabit ullus non Sacerdos, ſi non abſolvat, Eccleſia enim magis tenetur ex charitate providere ſaluti fidelium, quàm homines privati. Porrò notat Dicaſt. *n.* 44. ſi quis in periculo mortis ſit ab aliquo aliàs non habente poteſtatem abſolutus & evadat periculum, debere ſe ſiſtere Superiori ſub pœna reincidentiæ, ſic enim Eccleſia voluit ad frangendam contumaciam.

131 §. 5. Qui excommunicatus eſt ab homine, medió præcepto aut ſententia ſpeciali, quamvis excommunicatio reſervata non ſit, excepto articulo mortis non poteſt abſolvi, niſi vel ab eo, qui tulit, vel ab hujus Superiore, vel cui hic aut ille poteſtatem delegerit, vel ab horum ſucceſſore, vel à Capitulo Sede vacante, id enim neceſſe eſt, ut Tribunal Judicis non turbetur, communis cum Krim. *n.* 1042. Imò abſolutio eſt ipſimet cenſuranti prohibita in his caſibus. 1. Si fiat excommunicatus vitandus. 2. Si cenſuram intentavit nomine Papę abſque cauſæ cognitione. 3. Si eam tolerit Superiore conſulto & ſententiam ejus confirmante. 4. Si lata ſit in incendiarium, quia reſervatur Papæ. 5. Si ut delegatus Papæ excommunicarit aliquem, qui ultra annum in cenſura illa perſeveret, tum enim ceſſat authoritas ex commiſſione excommunicantis, Bauny. Krim. *n.* 2045.

132 §. 6. Quando datur generalis facultas abſolvendi ob omnibus cenſuris, nõ intelligitur cõceſſa facultas ad reſervatas, Dic. *d.* 3. *n.* 227. Si autẽ in Jubilæo detur facultas abſolvendi ab omnibus cenſuris reſervatis, etiã intelliguntur reſervatę Epiſcopo, quia ſic habet uſus nõ ignorantibus Epiſcopis, & ſic cẽſetur velle Papa, ut ſic omnes ex ſuo privilegio lucrentur Indulgẽtias, Suar. Dic. *n.* 36. Quamvis autẽ in Jubilæo vel Indulgentia plenaria addatur, quod adſit facultas abſolvẽdi à quibuſvis cẽſuris Sedi Apoſtolicę reſervatis, nõ cõprehenduntur cenſuræ provenientes ex caſibus Bullæ Cęnæ, niſi Papa exprimat, has enim ſpecialiter ſibi reſervat, & facultas generalis non cenſetur ſe ad ea extendere, quæ ſpecialiter ſunt exempta, Chapeaville *de Caſib. reſerv. p. 1. c. 4.* Imò quamvis adderetur, etiam Bullæ Cęnæ, tamen tenent multi, quos retuli in *l. 6. p. 2. n. 1616.* non intelligi hæreſin.

133 §. 7. Si data ſit poteſtas abſolvendi ab omni cẽſura tam à Jure quàm ab homine lata, Henriq. Avila & alii putant extendi ad cenſuram per hominẽ etiam ſpecialiter latam: ſed valdè probabiliter cõtradicunt Vaſq. Hurt. Bauny apud Krim. *n.* 2043. quia credibile non eſt tali generali conceſſione permitti turbationem authoritatis Judicum. Itaque intelligetur tantùm cenſura ab homine generaliter lata, quando enim vagè fertur nemine deſignato, æquiparatur cenſuræ juris, Laym. Bauny, Krim. *n.* 2044.

134 §. 8. Quamvis Epiſcopus facultatem concedat abſolvendi à peccatis ſibi reſervatis, hoc ipſo non dat facultatem abſolvendi ab annexis cenſuris, licèt id facere cenſeatur Papa, nam Epiſcopi ſæpè reſervant cenſuram data poteſtate in peccatum, Dicaſt. *n.* 230. Chapeav. *ſuprà*.

135 §. 9. Trid. *ſ. 24. c. 6. de Ref.* concedit Epiſcopis amplam facultatem his verbis: *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare: & in quibuſcunque caſibus occultis etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos, in diœceſi ſua per ſeipſos aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantùm, non eorum Vicariis, ſit permiſſum.* Et hanc poteſtatem (excepta illa, quæ eſt ad hæreſin) poſſunt Epiſcopi, & ſecundùm dicta *n.* 25. Sedes vacans, delegare, cum ſit Ordinaria, Leſſ. *in Auctar. v. Abſolutio, caſu* 10.

136 §. 10. Inter ſubditos, quos ita abſolvere poteſt Epiſcopus habentur vagi, quia poſſunt ſe quoad hoc ſubjicere, uti & illi ſunt ſubditi, qui animo per majorem anni partem permanendi acquiſiverunt quaſi domicilium, uti ex conſuetudine Eccleſiæ & benigna interpretatione mentis Pontificiæ colligunt Suar. Bon. Sanch. Garc. Barb. Dic. *n.* 90. & iterùm 463. Quòd ſi tamen peregrinetur aliquis vel tranſeunter ſit in aliena diœceſi, adhuc poteſt abſolvi ab Epiſcopo hujus loci, ſi cenſura erat lata à Jure vel ab homine generaliter, neque fuerit reſervata: ſi tamen eſſet lata ab homine nominatim, non poſſet, niſi ubi non poſſet adiri proprius Epiſcopus, ita cum aliis Dicaſt. *n.* 464. Ab irregularitate non poſſet hos abſolvere, uti dicetur poſteà.

137 §. 11. Nuntius Apoſtolicus non poteſt abſolvere cenſuratos ab inferioribus Prælatis, niſi cauſa per appellationẽ ſit ad ipſum delata, uti cum aliis tradit Caſtr. *d. 5. p. 11. §. 4. n. 7.* neque Archi-Epiſcopus poteſt abſolvere à cenſuris ſubditos Epiſcoporum inferiorum, niſi actu viſitet, aut cenſurati appellent ad Archi-Epiſcopum, aut inferiores Epiſcopi malitioſe negẽt abſolutionem ſuis ſubditis, Sanch. Barb. Caſtr. Sayr. Pignat. *to. 8. conſ.* 128. Dicaſt. *d. 3. n. 77.* & iterùm *n.* 444. Quòd ſi Abbas vel alius inferior Epiſcopo ferat cenſuram in diœceſanum Epiſcopi etiam Abbati ſubditum, *Decius, Cav.* & alii dicunt ſimiliter Epiſcopum nõ poſſe abſolvere, è contrà Henr. & alii cũ Dic. *n.* 451. dicunt debere quidem requirere cenſurantem, ut ejus authoritatem ſervet, abſolutè tamen poſſe abſolvere, quia nullo Jure ſunt exempti à poteſtate Epiſcopi, uti in multis eximuntur ſubditi Epiſcoporum inferiorum à poteſtate Archi-Epiſcopi: Conſuetudo tamen habet in aliquibus locis, teſte Caſtr. *n.* 6. ut Epiſcopi nõ poſſint relaxare cenſuras ab Archi-Diaconis latas.

138 §. 12. Religioſos non exemptos abſolvere poſſunt à cenſura ſoli Epiſcopi, Dic. *n.* 560. Exemptos abſolvere non poſſunt niſi conſentientibus Prælatis, Dic. *n.* 91. & iterum 135. Similiter quãvis in Bulla Cęnæ negetur omnibus etiam Epiſcopis poteſtas abſolvendi à cenſuris in ea Bulla poſitis, attamen non ideò derogatur facultati Epiſcopis datæ à Trid. ut abſolvere poſſint ab occultis, & quando Papa adiri non poteſt, quia lex poſterior non cenſetur derogare ſtatuto alicujus Concilii, niſi expreſſam de eo faciat mentionem, ita cum aliis Dicaſt. *d. 3. à n.* 130. contra plurimos alios. In caſu autem neceſſitatis, quando adiri non poteſt nec Papa, nec Nuntius Apoſtolicus, nec Epiſcopus, abſolvere poſſe Parochum putant Henriq. & Dicaſt. *n.* 203.

139 §. 13. Epiſcopus non obſtante Trid. poteſt abſolvere ſubditum ſuum extra diœceſin ſuam exiſtentem, item poteſt ipſe extra diœceſin exiſtens abſolvere ſubditum in diœceſi exiſtentem; hæc enim abſolutio eſt actus juriſdictionis voluntariæ, & non contentioſæ, ita cum aliis Dicaſt. *d. 3. n.* 125.

140 §. 14. Si Titius diœceſanus Colonienſis in diœceſi Trevirenſi exiſtens inciderit in cenſuram à Jure vel ab homine latam generaliter, & non reſervatam, poteſt abſolvi ab hoc Epiſcopo Colonienſi: ſi autem in diœceſi Trevirenſi lata fuiſſet ab homine nominatim in Titium, Titius huc reverſus non poſſet ab hoc Epiſcopo abſolvi, ſed à ſolo cenſurante vel alio de ejus licentia, ita cum aliis Dicaſt. *d. 3. n.* 460. Quòd ſi Titius Coloniæ Civis fuiſſet hic per ſententiam generalem cenſuratus, & deſerto hic domicilio aliud acquireret Treviris, poſſet abſolvi à Trevirenſi, quamvis cenſura Coloniæ reſervata eſſet Epiſcopo: è contrà ſi Coloniæ cenſuratus fuiſſet per ſententiam particularem huic Epiſcopo reſervatam, deberet à Colonienſi abſolvi, quia cùm cauſa ſit incepta Coloniæ, ad hunc ſpectat conſummatio, Suar. Con. Laym. Delb. *c. 12. d. 6.*

141 §. 15. Poteſtas abſolvendi à cenſuris, v. g. occultis, aut quando Papa adiri non poteſt, quæ à Trid. *n.* 135. relato datur Epiſcopis, ſecundùm *Suar. Bonac.* & alios non cenſetur data Abbatibus & aliis habentibus juriſdictionem Epiſcopalem, quia hæc ſpecialiter conceditur Epiſcopis, quorum etiam induſtria ad hoc videtur eligi. E contrà Sanch & alii cum Dicaſt. *d. 3. à n.* 63. dicunt etiam extendi ad illos, etiam pro hæreſi, quia eſt aliquod attributum juriſdictioni Epiſcopali, quam etiam habent ejuſmodi Abbates & Prælati: quamvis autem *Rodriq.* dicat hanc poteſtatem ex vi *Trid.* cenſeri datam Superioribus regularibus, eò quòd etiam hi reſpectu ſuorum ſubditorum habeant poteſtatem quaſi Epiſcopalem, uti cum aliis multis docet Sanch. *l. 8. de Matr. d. 3. n. 9.* tamen probabilius eſt oppoſitum cũ Dicaſt. *n.* 71. quia videtur iis tantùm concedi, qui habent diœceſin, cùm *Trid.* dicat, *in diœceſi ſua*, Superiores autem regulares, non habent diœceſes, & ita declaravit Congr. Card. apud Barb. *de off. Epiſc. p. 2. alleg. 39. n.* 18. Putant tamen ipſi cum Dicaſt. *n.* 72. habere illam poteſtatem ex vi alicujus Brevis dati à *S. Pio V.* ſed id latè confutat Mendo *diſſ. 1. q. 4.* Non poſſe autem abſolvere ſęculares ab excommunicatione ob hæreſin occultam conſtat ex prop. 4. ab *Alex. VII.* damnata, quæ ſic habet: *Prælati religioſi poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcunque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.*

142 §. 16. *In Comp. priv. v. Abſolutio, §. 1.* refertur *Paulum III.* per Bullam dediſſe Societati JESU facultatem abſolvendi à quibuſcunque peccatis etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, & à quibuſcunque ſententiis, cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis ex illis reſultantibus, iis exceptis, quæ in Bulla Cęnæ continentur: Et in fine additur: *Hæc facultas communicatur omnibus Confeſſariis à Superioribus deputatis, & ab Ordinario loci juxta formam Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 15. de Ref. approbatis, præterquam reſpectu excommunicatorum generaliter ab homine, quos Superiores tantùm, & ii, qui ab eis ſpecialem licentiam obtinuerint, poterunt abſolvere: excommunicatos autem nominatim ab homine, & illos Regulares, qui licentiam non habuerint extra ſuum Ordinem confitendi, ne Superiores quidem abſolvent. Admoneantur autem pœnitentes abſolutionem à cenſuris, quam à Noſtris obtinuerint, nihil ſibi prodeſſe in foro externo.*

143 §. 17. Si quis Romam ire non poſſit pro petenda abſolutione à cenſura Pontifici reſervata, poſſit tamen commodè eò ſcribere vel abſolutionem per procuratorem aut Confeſſarium obtinere, Henr. & Dicaſt. *d. 3. n.* 57. dicunt nõ eſſe obligationem ad ſcribendum vel ad petendum per alium, ſed in eo caſu poſſe Epiſcopum abſolvere, ut in ſimili caſu poteſt abſolvere à peccato reſervato, ſecundùm dicta *l. 6. p. 2. n.* 1697. & cum Sanch. & aliis

aliis docet Caſtrop.*tr.4.d.4.pu.3.§.5.n.7.* quia mens cenſurantis vel reſervantis videtur eſſe, ut delinquens, ſi poſſit, ipſemet adeat & ſeipſum perſonaliter ſiſtat, alioquin cenſeatur eſſe impotens adire, neque enim videtur obligare ad periculum manifeſtandi ſuum delictum alteri, quod periculum eſt in ſcriptione, quæ ex natura ſua eſt aliquid publicum. E contrà tamen *Bonac.* dicit teneri per litteras vel per procuratorem vel Confeſſarium petere, hoc enim medium eſt ordinarium & facile, imò minus difficile, quàm ſi perſonaliter adire deberet, atque ita etiam habet praxis, ut fiat, certumque eſt ita fieri in impedimentis Matrimonii, ergo & in cenſuris, niſi alia ratio excuſet: neque eſt periculum manifeſtandi delictum, quia vel jam notorium eſt, vel taceri poteſt perſona ſubſtituto alio nomine. Quòd ſi Papa adiri non poſſet, nec de ſe poſſet abſolvere Epiſcopus, attamen in his partibus adeſſet Nuntius Apoſtolicus potens abſolvere, ſecundùm dicta *l.6.p.2.n.*1624. hic deberet adiri, Sanch. Averſ. Dic.*n.*59. contra Henriq. & Avilam. Notant autem Bon. & Pign.*to.1.conſ.*98. quando aliquis dicitur debere ſaltem alium mittere, vel per alium ſe ſiſtere Romæ pro abſolutione obtinenda, ſatis eſſe, ſi alteri Romæ exiſtenti demandet, ut nomine ſuo ſe ſiſtat vel abſolutionem petat.

144 §.18. Si delictum ſit in uno loco notorium, dummodò non ſit deductum ad forum contentioſum, vel quando deductum fuit, ſi probari non potuerit, tenent multi poſſe veluti occultum abſolvi in alio loco, ubi in ratione delicti ſaltem non eſt notorium, nec putatur notitia eò brevi ventura, quia quamvis ſimpliciter dici poſſit notorium, & notitia ad alia loca abſolutè deferri poſſit, uti argumentantur Suar. & Caſtrop.*d.6.p.7.n.*13. tamen ſi putetur eò non deferenda brevi, verè & ſimpliciter dicitur occultum hoc loco, ergo hoc loco abſolvi poteſt ab Epiſcopo, Sanch. Avila, Dicaſt.*d.3.num.*95. 106. *&* 107. vide dicenda *num.*187. Attamen etiam vide dicta *l.6.p.3. num.*951. Quandonam autem aliquod delictum cenſeri debeat occultum vel publicum aut deductum ad forum contentioſum, dixi *l.6.p.2. à n.*1656. *& p.3. à n.*869.

145 §.19. Si duo idem delictum commiſerint, & unus tantùm vocetur ad judicium, delictum reſpectu alterius cenſetur non eſſe deductum ad forum contentioſum, unde abſolvi poteſt ab Epiſcopo, ita cum aliis Dicaſt. *n.*109.

146 §.20. Si delictum jam in foro contentioſo ſit probatum & punitum, *Suar. Gutt. Bon. Barb. & alii* dicunt cenſuram reſervatam, illi delicto annexam non poſſe tolli ab Epiſcopo, quia quod in foro eſt probatum, cenſetur publicum, & idem in ſimili de irregularitate docet Caſtrop.*d.6.p.7.n.*13. ſed Sanch. aliique cum Dic.*n.*112. dicunt poſſe tolli, quia quamvis delictum jam non tantùm ſit adductum ad forum contentioſum ſed etiam publicum, tamen ceſſat cauſa reſervationis, quæ fuit, ut in delictis publicis & deductis ad forum contentioſum ex prætextu abſolutionis Epiſcopalis non impediretur ſatisfactio publica, ergo ſi hæc præceſſerit, reſervatio cenſuræ ceſſat.

147 §.21. Probabile eſt cum Sanch. & Dicaſt. *n.*82. quòd Epiſcopus poſſit etiam Vicario ſuo committere abſolutionem excommunicationis ob hæreſin contractæ, *Trid.* enim dicens Epiſcopis & non eorum Vicariis hoc eſſe permiſſum, ſic intelligi poteſt, quòd Vicariis non ſit committenda poteſtas generalis ad omnes caſus occurrentes, bene tamen ſpecialis & ad caſus particulares, quoties occurrunt.

148 §.22. Quamvis in cenſura addatur, quòd nemo præter Papam poſſit ab ea abſolvere, niſi in articulo mortis, tamen probabiliùs eſt contra *Sylv.* adhuc poſſe abſolvere Epiſcopum in caſibus, quibus non poteſt adiri Papa, qui cenſetur id prohibere pro caſu, quo ipſe poteſt adiri, ita cum aliis Dic. *n.*60. Notatque etiam rectè Sperell.*dec.*115 ſi Papa ſciens aliquem eſſe cenſuratum conferat ei Ordinem vel Beneficium, cenſeri abſolvere vel cum eo diſpenſare: non item Epiſcopum, ſi nullam cauſæ cognitionem præmiſerit, quia Papa poteſt, Epiſcopus non poteſt abſolvere vel diſpenſare, ſi non præmittat cauſæ cognitionem.

149 §.23. Si eadem cenſura ſit Papæ & Epiſcopo reſervata, ſublata per Jubilæum reſervatione Papæ, etiam tollitur reſervatio Epiſcopi, uti dixi *l.6 p.2.n.*1451. talis enim eſt conſuetudo, & ſenſus communis fidelium. Putant etiam *Vaſq.* aliique cum Dicaſt.*d.3.n.*233. quandocunque Papa concedit facultatem abſolvendi ab omnibus peccatis & cenſuris reſervatis etiam Sedi Apoſtolicæ, vi illius poſſe etiam abſolvi reſervata Epiſcopo; quia per Tò *etiam*, videtur ſignificare Papa ſe comprehendere omnes alias ab inferioribus latas: ſed oppoſitum eſt tenendum, ſecundùm dicta *l.6.p.2.n.*1628.

150 §.24. Papa mortuo nemo poteſt abſolvere à cenſura Papæ reſervata, niſi Congregatio Cardinalium, vel cui Papa ante, vel Congregatio nunc commiſerit: mortuo autem Epiſcopo abſolvere poteſt à cenſura Epiſcopo reſervata Capitulum, ſeu Capit. Vicarius, vel cui hi vel Epiſcopus cõmiſerit, Dic.*n.*41.42. *&* 51.

151 §.25. Si quis in Sacramento Pœnitentiæ defectu doloris v.g. invalido abſolutus ſit à cenſura, hæc abſolutio eſt valida, poteſt enim conferri ſine abſolutione à peccato, neque opus eſt fieri in confeſſione, Dicaſt.*d.3.n.*302. addens tamen *num.*418. ſi poteſtas abſolvendi à cenſuris, ſit commiſſa ex intentione, ut peccator prius abſolvatur à peccatis, uti fit in Jubilæis, non fore abſolutum à cenſura, niſi prius fuerit deletum peccatum, intendit enim Papa, ut obtineant remiſſionem peccatorum, & ſic obtineant indulgentias.

§.26. Si abſolutio ſit obtenta ex falſa cauſa, *Gloſſa & S. An-* 152
toninus abſolutè dicunt eſſe nullam, quia mens abſolventis erat tollere cenſuram, ſi cauſa ſubſiſteret: validam eſſe dicunt *Cov.* & alii quamvis cauſa fuerit in ſe falſa, dummodò ſit juridicè probata tanquam vera: *Garc.* & alii dicunt eſse validam, ſi ab Epiſcopo vel alio inferiori obtineretur, non autem ſi à Papa vel ejus delegato: S.Th. & alii cum Dicaſt.*num.*514. probabiliùs dicunt tum tantùm fore validam, ſi abſolvens intendat abſolvere non obſtante falſa cauſa, ita ut adhuc abſolveret, quamvis falſam eſſe ſciret, quod tamen præſumi non debet, Caſtrop. *d.1. pu.11.§.3.num.*8. Krim.*n.*1846.

§.27. Abſolutio extorta metu gravi injuſtè eum in finem in- 153
cuſſo, eſt invalida, *c.un. de iis, quæ vi, in 6.* Krim.*n.*1848.

§.28. Abſolutus in foro interno à cenſura, ſi non fuerit 154
nominatim excommunicatus, non tenetur ſe gerere tanquam cenſuratum, præſertim ſi conſtet ita eſſe abſolutum, quia illa abſolutio valet ad omnia præterquàm in judicio, ubi lis movetur, *Leſſ. in Auct. v. Abſolutio, caſ.*ö. Krim.*ſuprà.*

DUBIUM VI. 155

Quomodo danda ſit abſolutio à cenſuris.

RESp. Id ſtatuendum eſſe ex natura, tum cenſuræ, tum cujuſvis abſolutionis: Ex qua circa abſolvendi modum *reſolves*,

I. Ex natura rei non requiruntur certa verba, ſed ſufficiunt ea ſigna, quibus apertè ſignificetur abſolutionem impendi: in foro tamen externo communiter ſervanda eſt forma cujuſq; Epiſcopatus. In foro autem conſcientiæ hæc ferè eſt in uſu: *Ego te abſolvo à vinculo*, v.gr. *excommunicationis, ſuſpenſionis, &c. quam incurriſti propter* NN. (*talem cauſam*) *&* (ſi ſit excommunicatus) *reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ & communioni fidelium, aut* (ſi ſit ſuſpenſus) *executioni tuorum Ordinum, vel officiorum, vel Beneficiorum, in nomine Patris &c.* In publica autem ac ſolemni abſolutione præmittitur Pſalmus Miſerere, & ad ſingulos verſus pœnitentis humeri denudati leviter percutiuntur, (niſi ex juſta cauſa talis cæremonia videatur omittenda, præſertim in fœminis) tum adjectis precibus abſolvitur, & in Eccleſiam introducitur. Idem modus ferè ſervatur in abſolutione mortuorum, niſi quòd ſepulchrum virga percutiatur. *V. Rituale Romanum.*

II. Abſolvi à cenſura poteſt abſens, imò & invitus, etſi hoc communiter non liceat, ne cenſura contemnatur. Ratio, quia ſicut pœna in abſentem, & invitum poteſt ſtatui, ſic & auferri, Dian.*p.5.tr.9.R.*10.

III. Is, qui pluribus cenſuris eſt adſtrictus, poteſt abſolvi ab una, relictis aliis, quia inter eas non eſt neceſſaria connexio. Unde ſi dicatur, abſolvo te ab omni vinculo &c. valet pro omnibus; ideòque ſi ſic abſolutus in Jubilæo forte omiſiſſet invincibiliter peccatum habens annexam cenſuram, ideſt, excommunicationem, poſſet is poſteà ab eo peccato per quęvis approbatum abſolvi, cùm non ſit ampliùs reſervatum, eò quòd cẽſura, ratione cujus tantùm erat reſervatũ, ſit ſublata.

IV. Abſolutio vi, aut metu gravi injuſtè incuſſo extorta non valet; imò novam excommunicationem incurrit, qui metum incutit.

V. Abſolutio data ab Ordinario, non præſtita ſatisfactione, etſi ſit illicita, valida tamen eſt, imò etiam data à delegato, modò non delegetur cum conditione ſatisfactionis: quæ ſi impoſſibilis ſit, ſufficit præſtare cautionem, ac juramentum de ſatisfaciendo, cùm poterit.

VI. Dari poteſt abſolutio ſub conditione de futuro contingenti, cùm ſit actus juriſdictionis externæ, qui conditionatus eſſe poteſt. Communiter tamen non expedit ſic abſolvi: ſi enim reus abſolutionem meretur, non debet apponi conditio, ſi non meretur, non debet abſolvi.

VII. Poteſt etiam dari abſolutio ad reincidentiam, ideſt, pro certo actu, & tempore, quo tranſacto reincidat: item ſub certo onere, quo non impleto, cenſura reviviſcat.

VIII. Probabiliùs eſt, eum, qui habet poteſtatem abſolvendi in foro conſcientiæ à cenſura, poſſe id facere etiam extra confeſſionem, ut contra Nav. Suar. & alios docet Sanch.*l.8.de Matr.d.*16. Kon. Dian. &c.

ADDENDA:

QUæſt.18. *Quid prætereà ſit notandum circa praxin, ac* 156
modum abſolvendi à cenſuris? Reſp.§.1. Modus abſolvendi à cenſuris habetur in Pontificali Romano, & præſcribitur c. 28. *de ſent. excomm.* de quo & de obligatione illum ſervandi ad

longum

longum habet Chapeaville *de caſ.reſerv.p.1.a.10.* Praxis pro foro externo, præter illa, quæ habet *Buſemb.* communiter eſt hæc: Abſolvens induitur ſuperpelliceo, & ſtola violacea: Reus petit abſolutionem, promittens ſe mandatis Eccleſiæ obtemperaturū: Si cenſura ſit contracta cum alterius detrimento, pręſtatur ſatisfactio: Reus cæditur virga, fune, aut flagello. Veniale erit omittere hos ritus, niſi excuſet urgens cauſa vel contraria conſuetudo. In abſolutione, ſaltem privata, non eſt opus exprimere cauſam, ob quam incurſa eſt, quãvis expediat exprimi, Krim. *n.*1844.

157 §.2. Quamvis abſolutio ſacramentalis dari non poſſit ſub cõditione de futuro aut ad reincidentiam, poteſt tamen ſic dari abſolutio à cenſura, uti habet communis cum Caſtr. *d.1.p.11.§.2.n.2.* contra *Anton. Sylv.* & alios, quia Sacramentum Pęnitentiæ ſic inſtituit Chriſtus, ut noluerit ejus effectum ſuſpendi per intentionem Miniſtri, ſed voluerit tum valere, quando profertur forma: cenſura autem ejuſque abſolutio pendet à voluntate humana, ergo qualis erit voluntas abſolventis, talis erit abſolutio, ergo ſi abſolvendus velit, ut tum tantùm valeat, quando poſita erit conditio, aut ut pro certo tantùm tempore valeat, ſic, & non aliter valebit, ita cum aliis Dic. *diſp.3.à n.677.* Krim. *à n.*1833.

158 §.3. Circa abſolutionem ad reincidentiam, Pignat. *to.2.conſul.*60. notat ſeqq. 1. Tum maximè eſt abſolutio ad reincidentiam, ſi detur ea conditione, ut re aliqua per novam culpam non pręſtita abſolutus reincidat in cenſuram ſimilem, & æquivalenter eãdem. 2. Abſolvere ad reincidentiam poſſunt omnes, qui habent poteſtatem ordinariam abſolvendi, *c. Cum licèt 53. de Regul. Juris in 6.* Communior autem habet contra Suar. & alios multos, id non poſſe eos, qui delegatam tantùm habent poteſtatem abſolvendi, quia carent juriſdictione ad cenſuram reproducendam, attamen in multis caſibus à Jure, vel delegante expreſſis debent ſic abſolvere. 3. Quandoque etiam fit ad reincidentiam ſine nova culpa, uti ſi quis abſolvatur tantùm ad certum tempus vel ad certum actum, v.g. in ordine ad teſtandum, ad lucrandum Jubilæum, ad recipiendum Beneficium ſibi collatum, tum enim abſolvitur ad cautelam, & non abſolutè, hinc poſteà poſt actus illos peractos reincidit ſine nova culpa, vel ſententia, uti etiam docent Caſtr. & Krim. *n.*1843 Præterea, ſi quis ſit abſolutus ſub pœna reincidentiæ, ſi intra tres dies hoc vel illud non faciat, & intra tres dies id facere non poſſit, probabilius videtur cum Laym. Caſtrop. & Krim. *n.*1841. non reincidere in cenſuram, ſaltem pro foro conſcientiæ, quia mens abſolventis erat, *Si poſſet*, alioquin conditio fuiſſet irrationabilis: & ſicuti ſecundùm dicta num.92. impotentia excuſat ab incurſu cenſuræ, ita & à reincidentia.

159 §.4. Docet Viva *ad prop.44.* ab Alex. VII. damnatam *n.*8. quãvis cenſuræ latæ addita ſit clauſula, *donec reſipiſcat*, poſita reſipiſcentia adhuc opus eſſe abſolutione, quia etiam reatus culpæ peccati cadit ſuper peccatum, donec peccator reſipiſcat, & tamen quamvis per perfectam etiam contritionem reſipiſceret, indiget abſolutione. *Nec obſtat*, quòd cenſura ſit medicinâ, quę ceſſat ſublato morbo, *nam* cenſura eſt medicina, & pęna, unde quamvis ut medicina ceſſet ſublato morbo, non tamen ſemper ut pęna, uti colligitur ex dictis n.127. Fatendum tamen eſt cum *Nav.* & aliis ex mente cenſurantis poſſe fieri, ut quando dicitur, v.g. *Sis ſuſpenſus, donec reſtituas*, hoc ipſo concedatur abſolutio, ſi poſteà poſita ſit reſtitutio, uti fatetur Viva *n.*10.

160 §.5. Quando aliquis à dubia cenſura ſimpliciter eſt abſolutus, non eſt opus, ut poſteà iterum abſolvatur, quamvis comperiat fuiſſe certam, quia licèt Chriſtus velit, ut peccatum dubium, quando comperitur ut certum, iterùm abſolvatur, ſecundùm dicta l.6. p.2. n.615. tamèn benignitas Eccleſiæ id non requirit circa cenſuras, Schildere *tr.6.c.5.§.2.n.47.* Krim. *n.*1839.

161 §.6. Abſolutionem à cenſuris poſſe dari omninò abſenti, docent Suar. Laym. Bon. Lugo, Buſemb. Gob. *tr.7.n.286.* Spor. *de pęn.n.617.* Belleg. *de Jubil.l.11.q.1.* Imò abſolutionem à cenſura fieri poſſe pro foro interno extra confeſſionem, etiamſi Bulla habeat, *auditis confeſſionibus*, docent Sanch. *de Matr.l.8.d.34.* Conc. Trull. Bardi, Avila, & alii cum Dian. *p.1.t.11.R.*250. quia verba, *auditis confeſſionibus* videntur ſignificare, *auditis peccatis*, ob quæ inducta eſt, nam abſolutio à cenſuris nullam habet connexionem cum abſolutione ſacramentali: quod *Belleg.* ſuprà extendit ad illum, cui nec ſoles nec cogitas confiteri: ſed probabilius contradicunt Nav. Suar. Vaſq. Fill. Viva, *de Jubilæo, q.10.art.3.* quia quando hoc additur, per abſolutionem à cenſuris intenditur eodem tempore abſolutio à peccatis. Imò docet cum aliis Pignat. *tom.1. conſ.20.* quamvis diſpenſatio, & abſolutio à cenſuris pro foro externo dari poſſit abſenti, aut etiam invito, tamen in commiſſionibus *S. Pęnitentiariæ* non poſſe abſenti dari abſolutionem, ſi addatur, *pro foro conſcientiæ*, & ideò ſæpè addere *in actu ſacramentalis confeſſionis*.

162 §.7. Qui à cenſura eſt abſolutus in foro conſcientiæ tantùm, ſi ejus crimen deferatur ad Judicem, non indiget nova abſolutione, prior enim fuit valida, quamvis non prodeſſet pro foro externo: unde ſi excommunicatus fuiſſet, poſſet occultè communicare cum iis, qui ſcirent ipſum ſic abſolutum eſse, tum enim ceſſaret ſcandalum, Dicaſt. *d.3. dub.*35. Attamen poſset Judex adhuc contra talem procedere, donec etiam in foro externo abſolutionem obtineret: hinc Pignat. *tom.2.conſult.at.59.num.62.* refert hanc declarationem Sac. Congreg. *Non prohibetur Epiſcopus, vel alius Superior affigere cedulones, & punire excommunicatum, licèt fuerit in foro conſcientiæ abſolutus, vel cum Brevi Sac. Pænitentiariæ, vel cum Bulla Cruciatæ, aut Jubilæi, vel in vim cap. Liceat, ſeſſ.24. Conc. Trid. vel alio quocunque modo, quia iſti duo fori ſunt ſeparati, & actum in uno non adfert præjudicium in altero. Poteſt tamen Judex Eccleſiaſticus abſolutionem in foro conſcientiæ datam etiam pro foro exteriori ratam habere, niſi hoc redundet in præjudicium partis.*

§.8. Pignat. *ſuprà num.46.* refert hanc *S. Congregationis* declarationem: *Abſolutio excommunicationis pro delicto non valdè gravi privatim dari debet.* 163

Q.19. Quænam ſint præmittenda abſolutioni à cenſuris? Reſp. §.1. Abſolutioni à cenſuris ob horrenda, & graviſſima crimina incurſis præmitti debet juramentum de obediendo mandatis Eccleſiæ, id eſt, de cavendo hoc crimine, ob quod incurrerat hanc cenſuram, uti explicant Suar. Sanch. Dicaſt. *d.3. à n.263.* iterumque *n.715.* 716. 164

§.2. Si quis in caſu neceſſitatis abſolvatur à cenſura qualicunque reſervata, obligari debet ſub juramento ad comparendum coram Superiore, quamprimùm commodè poterit, uti ex Jure cum communi probat Dicaſt. *à n.266.* Quod ſi abſolvens ex ignorantia, vel malitia non petat hoc juramentum alter manet abſolutus, ſed ſimul retinet onus comparendi, hæc enim obligatio, non oritur ex voluntate abſolventis, ſed ex ipſo Jure, quod ita præcipit fieri ſub pœna reincidendi, Dicaſt. *à n.271.* Putant autem Caj. Nav. Henriq. Dicaſt. *n.277.* ſatis eſse, ſi compareat per Procuratorem, ſed probabilius contradicunt Ugol. Caſtrop. *d.1.pu.11.§.2.a.8.* Krim. *n.*1842. quia Cap. *Quod de his, 16. de ſent. excommun. Clemens III.* expreſsè requirit, ut taliter abſolutus compareat *in perſona*, & videtur exigi præſentia perſonalis ad frangendam tantò magis contumaciam: ſic ſi ſufficeret comparere per Procuratorem, hoc ipſum ab initio poterat, ergo malè fuiſset abſolutus ab alio: Unde debere ſe in perſona ſiſtere ſaltem percuſsorem Clerici, decidit Jus apud Dic. *n.*278. Hæc tamen obligatio comparendi ceſsat, quando quis per Bullam, vel Jubilæum abſolvitur, tum enim abſolvens habet à Papa poteſtatem abſolvendi ſine obligatione ſe ſiſtendi Superiori, Dicaſt. *n.*280. 165

§.3. Si quis ab abſolvendo ſit læſus, ante abſolutionem præſtari debet ſatisfactio, uti jam explicabitur. 166

Q.20. Quid notandum ſit circa hanc ſatisfactionem, quæ præmitti debet? Reſp. De hac dixi aliqua l.6. p.2. à nu.1453. & ſpeciatim num.1453. & 1456. dixi, quæ cenſeatur pars læſa: hic tamen pro majore explicatione adde ſeqq. 167

§.1. Si facultas abſolvendi ſit delegata cum clauſula, *ſatisfacta priùs parte*, ſi pars ſit læſa in pecunia, & adſit facultas nunc ſatisfaciendi, graviter peccaret Judex, ſi contentus eſset promiſſo vel juramento poſteà ſatisfaciendi; ſatis tamen erit, ſi pecuniam reſtituendam dederit Confeſsario, vel alteri probo, vel emptori, qui commodiùs reſtituit, tum enim cenſetur moraliter ſatisfeciſse, Dicaſt. *d.3.n.542.* Putant autem Buſemb. *n.5.* & alii cum Dicaſt. *n.538.* quamvis nulla præſtetur ſatisfactio, validam fore abſolutionem, quia clauſula illa videtur eſse tantùm veluti monitio. E contrà alii multi communiùs dicunt fore invalidam, quia facultas data eſt ſub tali conditione & modo. Si autem pars ſit læſa in honore, vel ſimili bono ſpirituali, Dicaſt. *n.262.* dicit ſatis eſse, ſi juret ſe ſatisfacturum, cùm poterit: ſi tamen jam poſſit, etiam dicendum eſt debere priùs ſatisfacere. Et quamvis eſset Judex ordinarius, ſub mortali tenetur facere, ut ſatisfactio præmittatur abſolutioni à cenſura incurſa ob læſionem, ſic enim ſæpè præſcribunt Jura, Dicaſt. *n.699.*

§.2. Si jam non poſſit ſatisfacere, poſse abſolvi præſtita cautione, dixi l.6.p.2.n.1454. Si autem poſteà, cùm poteſt, non ſatisfaciat, præter citatos ibid.n.1455. docent *Cordub. Suar. Fill. Hurt.* quòd hoc ipſo ſemper reincidat in eandem cenſuram, quia ſub ea conditione abſolvitur, ergo conditione non poſita non valet abſolutio. E contrà Sot. Nav. aliique cum Dic. *n.*381. probabilius dicunt non reincidere, niſi tum, quando abſolvens poteſtatem habet abſolvendi ad reincidentiam, qualem ſecundùm dicta n.158. habet ſolus ille, qui cenſuram poteſtate ordinaria ferre poteſt, debetque tum etiam exprimere, ſe ſic abſolvere; unde ſi ſimpliciter abſolvat addita cautione, & obligatione ſatisfaciendi, non ideò reincidet, ſi non ſatisfaciat, quia cenſura eſt abſolutè ſublata, neque redit, niſi de novo feratur & ordinariè ob novam cauſam, alioquin non eſset medicinalis, ſed purè vindicativa delicti præteriti, ut notat Caſtrop. *d.1.pu.11.§.2.nu.*30. qui cum *Henriq. Con. Avila*, dicit pro foro conſcientiæ hoc ipſo reincidere in novam ſimilem cenſuram. Attamen pro foro externo putant Gibal. & Krim. *n.*1841. prærequiri declarationem conditionis culpabiliter non impletæ. 168

§.3. Qui cenſuratus eſt ab uno Judice, quia parti læſæ non ſatisfecit, quamvis pars læſa condonet, probabilius eſt non ideò 169

poſse

poſſe abſolvi ab alio inferiore, quia conſenſus partis læſæ non poteſt inferiori dare juriſdictionem; probabile tamen etiam eſt poſſe abſolvi, quia mens prioris Judicis videtur fuiſſe cenſurare, & ligare ſecundum voluntatem partis læſæ, ut in ſimili dictum eſt n.101. docetque etiam Dicaſt. n.466.

170 §.4. Si cenſura hoc modo ſit lata: *ſis excommunicatus, donec ſatisfeceris*, ſi ſatisfecit, *Vaſq.* & alii dicunt ceſſare cenſuram, quia ab initio videbatur abſolvi, ſi poneret ſatisfactionem, & hoc ipſum pluribus probat Covarr. apud Dicaſt. *d.3. dub.37.* E contrà tamen Suar. aliique cum Dicaſt. *num.*548. iterumque *n.*669. dicunt manere ligatum cenſura, quia per ſolam abſolutionem tollitur, abſolutio autem non datur, quando fertur cenſura, ſed poſteà prius eſt petenda, unde verba talia ſic ſignificant, *ſis excommunicatus, & non poſſis abſolvi, donec ſatisfeceris*, atque hæc ſententia videtur probabilior, eſtque conformior dictis n.159.

171 §.5. Si abſolvendus falsò dicat ſe ſatisfeciſſe parti læſæ, abſolutio eſt invalida, *cap. Ex parte, de Off. ordin. cap. Officii de ſent. excomm.* Si tamen abſolvens poſſet, & vellet abſolutè abſolvere, valeret, ſecundùm dicta n.159.

172 §.6. Si pœnitens dubitet de obligatione ſatisfaciendi, *Nav. Suar. Fill.* & alii dicunt pro foro externo poſſe abſolvi, quia in hoc cenſetur peti ſatisfactio pro debito certo: pro foro tamen interno, ſi certus ſit ſe damnum intuliſſe, & dubitet, an ſatisfecerit, tenetur priùs ſatisfacere, quia poſſeſſio eſt pro obligatione, ſi autem dubitet, an damnum intulerit, poteſt abſolvi, quia poſſeſſio eſt pro libertate, Dicaſt. *d.3. à n.*544. Notat tamen idem *n.*694. debere habere propoſitum ſatisfaciendi, ſi aliquando conſtiterit læſionem eſſe factam.

173 *Q.21. An mortuus poſſit vel debeat abſolvi à cenſura?* R. §.1. *Cap. A nobis, 28. de ſent. excomm.* dicitur, *quantumcunque ſe dictus vir juramento præſtito, quod Eccleſiæ mandato pareret, humiliare curaverit, quantumcunque pœnitentiæ ſigna præceſſerint, quia tamen morte præventus abſolutionis non potuit beneficium obtinere, quamvis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur, nondum tamen habendus eſt apud Eccleſiam abſolutus: poteſt tamẽ & debet beneficio ei Eccleſiæ ſubveniri, ſic, ut cùm de ipſius vivẽtis pœnitentia per evidentia ſigna conſtiterit, defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur.* Idem habetur *c. Sacris, 38. ibidem.*

Objic. Ad abſolvendum requiritur juriſdictio, quam Eccleſia non habet in defunctos. Reſp. *Abbas, Nav. Covarr. Sot.* & alii dicunt in rigore non eſſe directam abſolutionem mortui, ſed tantùm indirectam, in quantum permittitur à vivis circa mortuum, fieri conſuetos actus ſepulturæ, precum &c. Suar. & Dicaſt. *d.3. dub.30.* dicunt mortuum cenſuratum, aliquo modo adhuc ſubjici Eccleſiæ, imprimis quoad corpus, quod hic manet, & cui negat ſepulturam: deinde etiam quoad animam, quam privare poteſt ſuffragiis vivorum, prohibendo, ne pro illis offerantur, & hanc ſubjectionem putant ſufficere.

174 §.2. Eiſdem verbis & modo abſolvitur mortuus, quo vivus: ſi tamen jam ſit ſepultus, ſatis eſt verberari ſepulcrum: putat etiam Dicaſt. *nu.*494. licèt needum ſepultus ſit, ſatis eſſe verberari ſarcophagum,

175 §.3. Hæredes tenentur ſaltem ex charitate procurare abſolutionem tali poſt ſigna pœnitentiæ mortuo, ut ſic fiat capax etiam ſuffragiorum Eccleſiæ, Dicaſt. *à n.*490.

176

CAPUT II.

De excommunicatione.

DUBIUM I.

Quid ſit & quotuplex.

RESp. Excommunicatio eſt cenſura, per quam quis privatur communione Eccleſiæ. Eſtque duplex: Minor, quæ tantùm privat uſu paſſivo, ſeu receptione Sacramentorum, & Major, quæ etiam dicitur anathema, ac in Jure ferè ſemper nomine excommunicationis intelligitur, privatque omni communione Eccleſiaſtica, ſecundùm dicenda. Per hanc Majorem excommunicatus rurſus eſt duplex: Toleratus, quem fideles non tenentur vitare. Non toleratus, quem tenentur vitare. Et quidem poſt *Concilium Conſtantienſe*, non tolerati ſunt hi tantùm, 1. Notorius Clerici percuſſor, de quo infrà. 2. Quivis nominatim excommunicatus, & ſpecialiter ac publicè denuntiatus. *Unde reſolves,*

I. In Germania Catholici ſecurè communicant cum iis, qui notoriè ſunt hæretici, & conſequenter excommunicati, quia non ſunt nominatim excommunicati, ac publicè denuntiati.

II. Non teneris vitare eum, quem ſcis peccaſſe contra legem, per quam illi, etiam in particulari, ſub pœna excommunicationis aliquid eſt vetitum, vel præceptum, quia requiritur, ut per ſententiam expreſſam, & ſpecialem, contra perſonam in particulari poſt peccatum commiſſum, cenſura ſit publicata, v.g. ut Joannes ſit denuntiatus excommunicatus, vel ſaltem ita exprimatur perſona, ut non liceat de ea dubitare, v.g. excommunicamus talis loci Decanum, Prætorem.

III. Licèt dicatur, excommunicamus Petrum, v.g. incendiarium, & ejus complices, ſolus Petrus vitandus eſt, non verò alii, etſi ſint notorii, quia ſententia quoad illos, eſt tantùm generalis, & non ſpecialis contra certam perſonam.

IV. Non teneris vitare eum, qui privatim in conclavi eſt denuntiatus, quia id non eſt factum publicè; ad hoc enim requiritur, ut ſententia legatur, vel affigatur aliquo loco celebri, v.g. in templo tempore concionis, vel aliter pro more regionis.

ADDENDA.

QUæſt. 22. *Quænam excommunicatio intelligatur, ſi ſimpliciter dicatur, ſub excommunicatione: & quid, ſi dicatur anathema?* R. Per excommunicationem ſimpliciter, intelligitur major & non minor, ſic enim habetur Cap. *Si quem, 59. de ſent. excom.* & hoc ipſum conſuetudo declarat, uti teſtantur plurimi cum Caſtr. *d.2. pu.2. n.3.* Dic. *d.2. n.23.* Engel *l.5. tit.39. n.29.* Krim. *n.*1855. Per anathema autem, quo nomine utitur *Trid.* in Canonibus, intelligitur excommunicatio etiam major, ſed ſimul ſignificatur major ſolemnitas in ferẽdo, ſecundũ dicta n.16. 177

Objic. In pœnalibus & odioſis benigniora ſunt ſequenda, ergo quando dicitur *excommunicatio*, intelligi debet minor, & non major. Reſp. Benigniora ſunt ſequenda niſi leges & Canones oppoſitum declarent, uti, ſecundùm dicta, fit in noſtro caſu: Unde etiam, quando *cap. 1. de exceptionibus in 6* dicitur, *Si quis in judicio excommunicationem opponat, illius ſpeciem declarare debet*, intelligitur de majori, an nempe ſit ex delicto hoc vel alio, ex violatione Eccleſiæ, ex percuſſione Clerici &c.

Q.23. Quid notandum ſit circa eos, qui dicuntur notoriè excommunicati, denuntiati, vitandi? R. §.1. Notorium Juris impropriè dicitur, quod Jus evidenter præſumit ex conjecturis ab ipſo Jure inductis: Notorium Juris propriè eſt, quod notum eſt, vel per ſententiam Judicis, vel per confeſſionem Rei in judicio, vel per teſtium depoſitionem in judicio. Notorium facti eſt, quod notum eſt per magnum numerum perſonarum, vel per majorem partem communitatis, quæ factum evidenter novit: Et de his fuſe diſputat Pignat. *tom.10. conſ.*115. 178

§.2. Suar. & alii cum Dic. *d.2. n.*425. putant eum, qui v.g. percuſſit Clericum, eſſe notoriè excommunicatum, & conſequenter vitandum illi, qui vidit eum percutientem, quamvis id necdum ſit aliis hominibus notum, ad hoc enim ut vitetur, putant ſatis eſſe, ſi notoriè alicui conſtiterit, quod percuſſerit: ſed probabilius contradicunt Caſtr. *d.2. p.4. n.7.* Pignat. *n.49.* & alii, quia *Concilium Conſtantienſe*, ait, *ſalvo, ſi quem pro ſacrilega manuum injectione in Clericum, ſententiam latam à Canone adeò notoriè conſtiterit incurriſſe, quod factum non poſſit aliqua tergiverſatione celari, nec aliquo ſuffragio excuſari*, ergo videtur requirere, ut ſit ſimpliciter notorium, quòd in cenſuram illam inciderit, ergo debet multis eſſe notum, ita ut in judicio negari non poſſit. Et cum hæc interpretatio ſit favorabilis animabus, præferenda eſt alteri, quia lex illa pœnalis obligans vitare & vitari, eſt potiùs reſtringenda. 179

§.3. Ex his colligitur, quòd ut ejuſmodi percuſſorem Clerici teneat vitare, non ſufficiat eſſe notorium notorietate Juris, ſed requiratur notorietas facti. Nec ſufficit tres, aut quatuor vidiſſe, quia non ideò eſt ſimpliciter notorium, & publicum, Laym. *l.1. tr.5. p.2. c.4. n.2.* Quid autem dicendum ſit, ſi ſit notorium in uno loco, & non alio, colligitur ex dictis n.144. 180

§.4. Quamvis factum percuſſionis Clerici ſit notorium, ſi tamen accedat dubium Juris, non eſt obligatio vitandi percuſſorem, v.g. aliquis in publico foro coram multis percuſſit, ſed allegat, ſe ideò non incurriſſe excommunicationem, quia dicit ſe feciſſe vim vi repellendo, talis non eſt vitandus, Suar. Fill. Avila, Dicaſt. *n.*429. Pignat. *to.4. conſ.*133. inferens regulariter requiri, ut talis percuſſor per Judicem denuntietur, quia aliàs poterit aliqua tergiverſatione vel excuſatione celari. 181

§.5. Si fama publica eſſet, *c. Cùm deſideres, de ſent. excom.* dicitur percuſſorem Clerici eſſe vitandum: intellige, ſi fama orta ſit à fide dignis & faciat moralem certitudinem, tum ſufficit ad notorietatem facti, uti notat Caſtr. *n.8.* Putant tamen Avila, & Dicaſt. *n.*428. non ſufficere famam, quòd percuſſerit, ſed requiri famam, quòd publicè percuſſerit. Imò putant etiam probabiliter Suar. Mol. Dicaſt. *à n.*404. non ſufficere publicam infamiam, quando hæc non procedit ex evidentia facti per teſtes oculatos, quia aliàs non dicitur notorium, ſed famoſum. Addit Dic. *n.*427. ſi quid fiat in domo privata coram ſeptem, non eſſe notorium, ſi autem fiat in foro, cenſeri notorium, & ſi fiat in conventu Religioſorum, non ideò eſſe ſimpliciter notorium: ſed de his ſatis dixi *l.3. p.2. n.*1190. *à n.*1219. *lib.4. n.*786. *l.6. p.3. à n.*869. poſſuntque de omni genere notoriis adhuc plura videri apud Pignat. *to.10. conſ.*115. *&* 120. 182

§.6. Quamvis aliquis fuerit per ſententiam damnatus, & publicè denuntiatus de crimine, cui notoriè eſt annexa excommunicatio, uti de hæreſi, tamen Nav. & alii cum Dicaſt. *d.2. n.*393. 183

n.393. dicunt hoc non ſufficere, ut ſit vitandus, ſed requiri denuntiationem de ipſa excommunicatione, quia debet eſſe denũtiatus non tãtum criminoſus, ſed excommunicatus, per hoc autem, quòd denuntietur crimen, non ideò denuntiatur excommunicatio, potuiſſet enim illam ignoraſſe, & ſic non incurriſſe, aut ſaltem aliqui poſſent neſcire excommunicationem eſſe annexam: Imò Con. Reg. Sanch. *in Decal. l.2.c.9.n.4.* & Dian. *p.5.tr. 9. R.62.* potant non ſufficere, quòd declaretor commiſiſſe tale crimẽ, & omnes pœnas illi annexas incurriſſe, per hoc enim needum dici poteſt eſſe denuntiatus excommunicatus, cum de excommunicatione non fiat mentio: è contrà *Suar. Henriq. Avil.* & alii dicunt ſatis eſſe, quòd denuntiatus ſit tale crimẽ admiſiſſe, quando enim excõmunicatio certò & indubitanter eſt annexa, qui declarat crimen eſſe commiſſum, æquivalenter declarat excõmunicationẽ eſſe cõtractam. Utraq; ſentẽtia eſt probabilis.

184 §.7. Quamvis non teneamur vitare excommunicatum non denuntiatum, poſſumus tamen eum etiam publicè vitare, qui publicè ſcitur eſſe excommunicatus, nulla enim ei fit injuria, ita Avila & Dicaſt. *n.395.* & iterùm *n.418.* in Germania tamen & quibuſdam aliis locis repelli non poſſunt hæretici à contractibus publicis, & ſimilibus, uti rectè *Laym. & Dicaſt.* ſuprà, nam conſuetudo vel tacita ſaltem fœdera jus dederunt.

185 §.8. Ut aliquis ſit vitandus, non eſt ſatis, quòd excommunicatio ſit publicata, id eſt, ita nota, ut omnes ſciant vel ſcire poſſint eam eſſe latam, ſed requiritur, ut authoritate Judicis ſit notificata in loco à populo frequentato, aut in loco publico affixa, unde in omnium notitiam facilè venire poſſit, Suar. Gutt. Henriq. aliique cum Dicaſt. *n.397.* Non autem eſt denuntiandus, niſi priùs citetur, & audiatur ſecundùm dicta *n.76.*

186 §.9. De quo dubium eſt, an ſit denuntiatus, non neceſſariò debet vitari, quamvis ſciatur eſſe excommunicatus, quia ex utraq; parte eſt poſſeſſio pro libertate communicandi inter ſe, ita cum aliis Dic. *n.403. & 597.* excipe, ubi eſſet periculum ſcandali, vel irritandi Sacramenti. Ut tamen quis teneatur vitare, non eſt opus, ut ipſe audierit denuntiationem, ſed ſatis eſt, quòd de ea conſtet ipſi per fide dignos, etiam per unum gravis omninò authoritatis, vel per famam publicam, major enim in rebus moralibus non requiritur certitudo, Navar. aliique cum Dic. *n.405.*

187 §.10. Denunciatum uno loco eſſe vitandum in omni loco docent Henriq. Fill. aliique cum *Bon. d.2 q.2.pu.6.* quia *Conc. Conſtant.* vult omnes denuntiatos vitari, ſine reſtrictione ad locum. Alii apud Steph. à S. Paulo *tr.5.d.5.n.265.* dicunt in loco, ubi nõ eſt denuntiatus, eſſe vitandum in occulto, ſed non in publico, quia videtur retinere jus ad famam in publico; & conſentit Dic. *n.411.* E contrà Sanch. Avil. Caſtr. *d.2.pu.4.n.9.* Burgh. *cent.1.caſ. 54.* abſolutè dicunt non eſſe altero loco vitandum, quia ubi hęc denuntiatio non eſt notoria, ipſe non eſt ibi excõmunicatus publicus, & denuntiatus, ergo non eſt ibi vitandus. V. dicta n.144.

188 §.11. Poſtquàm quis ſemel ſcitur eſſe denuntiatus, ſemper eſt vitandus donec vel per famam publicam, vel per teſtimonium fide dignum probabiliter credatur jam eſſe abſolutus, uti habetur *c. Sicut, 30. de ſent. excomm.* poteſtque ipſimet excommunicato adhiberi fides, ſi aliàs eſt fide dignus, & bonæ conſcientiæ, ac dicat ſe abſolutum, aut exercitè ſe gerat tanquam non excommunicatum, Nav. Henriq. Avil. Dicaſt. *n.406.*

DUBIUM II.

189 ***Ob quam cauſam incurratur, & quem effectum habeat excommunicatio minor?***

RESp. Incurritur ob unicam tantùm cauſam, ſi quis nimirum cum excommunicato majore excommunicatione communicet iis caſibus, quibus non licet. Effectus ejus eſt, privatio Sacramentorum perceptionis. Vid. *Laym. l.5.tr.5.p.2.c.3. Unde reſolves,*

I. Cùm Jura dicunt, communicantem cum excommunicato incurrere ſimilem excommunicationem, ſenſus eſt, quòd ſimiliter, id eſt, verè excommunicetur, licèt minore.

II. Propter communicationem cum excommunicato minore excommunicatione, etiam nominatim denuntiato, nulla incurritur cenſura.

III. Etſi excommunicatus minore excommunicatione, recipiendo aliquod Sacramentum non incurrat irregularitatem, graviter tamen peccat: adminiſtrando verò, probabile eſt nec venialiter peccare.

IV. Incurritur hęc cenſura, etſi quis propter levitatem materiæ tantùm venialiter peccet, v. g. cõfabulando nominatim excommunicato, quando non licet; ſecus ſi ſit veniale propter imperfectum uſum rationis, quia pœna infligitur propter actum, qui quantùm eſt ex ſe, ſufficit ad mortale.

V. Etſi peccatum veniale poſſit omitti in confeſſione, non tamen illud, cui hæc cenſura eſt annexa, ne Sacramentum in ea recipiatur. Unde etiam Confeſſarii ordinariè priùs abſolvunt fideles ab omni vinculo excommunicationis, etiam minoris, deinde à peccatis.

VI. Ab hac excõmunicatione latâ à Jure abſolvere poteſt Parochus, & quiſquis poteſt à mortalibus, cùm non ſit reſervata. An verò qui poteſt abſolvere à veniali habente annexam hanc excommunicationem, poſſit etiam ab ipſa, quidam affirmant, ut *Navar. & Tol.* alii probabiliùs negant, ut *Suar. Kon.* quia ſicut hæc abſolutio eſt diſtincta à Sacramentali, ita etiam ad eam requiritur diſtincta juriſdictio, quę nuſquam conceditur omnibus Sacerdotibus. V. *Laym. c.3.*

ADDENDA.

QUæſt. 24. *Quid prætereà ſit hic notandum?* R. ſeqq. §.1. 190 Sot. Med. Covar. Tolet. Leſſ. Lay. Caſtr. & alii multi apud Mendo *diſſ.13.q.9.* dicunt adminiſtrantem Sacramenta in excommunicatione minore peccare venialiter, quia eſt aliqua irreverentia, non tamen gravis. *Vaſq.* dicit peccare mortaliter, probatq; *ex c. Si celebret, de Clerico excommunicato,* ubi dicitur, *peccat autem conferendo Eccleſiaſtica Sacramenta:* quando autem in jure dicitur, *peccat*, intelligitur mortale. *Mendo* dicit, vel mortaliter vel nullo modo peccare, ſi enim eſt irreverentia, eſt mortalis; ſi eſt prohibitio, eſt gravis: concludit tamen cum Nav. Suar. Fill. Dian. Buſemb. Krim. *n.2020.* aliiſq; multis nullo modo peccare, Eccleſia enim ſolam receptionem prohibet, unde *in cap. Si celebret*, dicitur talis peccare, non quia præcisè confert Sacramenta, ſed quia celebrat, ut ſibi ipſi conferat, dum enim celebrat, conficit & ſuſcipit, hinc mortaliter peccat.

§.2. An excommunicatus excommunicatione minore, ſed 191 ignorans vel oblitus excommunicationis ſuę validè recipiat Sacramentum Pęnitentiæ, ſi bona fide accedat, colligi poteſt ex dictis *l.6.p.2.n.1568.* nam licèt negent *Hurt.* & alii; probabiliùs tamen affirmant alii cum Bonac. *d.2.q.3.* quia Eccleſia removet eum à Sacramentis, non irritando, ſed tantùm prohibendo eorum receptionem. V. dicenda n.200.

§.3. Communicans cum excommunicato à Papa, incurrit 192 excommunicationem majorem, *cap. Significavit, 8. de ſent. excom.* Quamvis autem Pignat. *to.1.conſ.491.* doceat *ſacram Congreg.* immunitatis 18. Jul. 1628. cenſuiſſe laicum, qui alterum laicum percutit in Eccleſia, incurrere excommunicationem minorem, tamen de hoc nihil invenio in aliis Authoribus.

§.4. Docent communiter Authores, & Inſinuavi *l.4.nu.* 193 *777. ex c. Si celebret, de Cleric. excomm. Miniſtr.* quòd effectus indirectus excommunicationis minoris ſit privatio juris ad Beneficia, cùm enim ſic excommunicatus privetur ſuſceptione Ordinum, Beneficia autem ex intentione Eccleſiæ tendant ad Ordines, conſequenter etiam privatur jure ad electionem, collationem vel præſentationem pro tali Beneficio, uti probant Decius, Sayr. Cov. Henr. Soar. Con. Lay. Av. aliiq; cũ Caſt. *d.2.pu.4.n.12.*

§.5. Peccat mortaliter tam conferens quàm recipiens Bene- 194 ficium in excommunicatione minore, quia violant legem Eccleſiaſticam in gravi materia, nullam tamen pęnam incurrunt, ubi habet Caſtr. *n.20.* putantq; Cov. Nav. & alii collationem tali excommunicato factam ipſo Jure eſſe irritam, quia ſit perſonæ indignæ & inhabili: è contrà Felin. Sot. Con. Fill. Lay. & alii cũ Caſtr. *n.15.* Krim. *n.2022.* probabiliùs dicunt non eſſe ipſo facto irritam, quia Jus expreſsè dicit eſſe irritandam, ſeu irritari debere, quod propriè intelligi debet de ipſa collatione vel electione, neque perſona talis eſt inhabilis quoad valorem acquirendi, ſed tantùm quoad uſum.

§.6. Vaſq. Regin. Bon. Avila & alii dicunt hanc irritationem 195 tum tantùm eſſe faciendam, quando talis excommunicatus ſciẽter eſt electus, eò quòd expreſsè habeatur in Jure, *Si ſcienter:* è contrà *Suar. Con.* & alii dicunt irritationem fieri poſſe, ſive ſciẽter, ſive ignoranter ſit factum, putant enim particulam illam *ſcienter* facere hunc ſenſum, quod irritatio fieri debeat, quamvis ſcienter elegiſſent, abſolutè volentes, ut valeat non obſtante tali excommunicatione: ſed *Laym.* & alii cum Caſtrop. *nu.19.* & Krim. *n.2023.* probabiliùs dicunt irritationem tum tantùm eſſe faciendam, quando electio facta eſt excommunicato ſuę excommunicationis conſcio, quamvis *l.4. n.777.* inſinuaverim etiam tum eſſe irritandam, ſi ſoli conferentes hoc ſciverint. Ratio eſt, quia, ſi ipſe ſcivit, verum eſt, quòd ſcienter ſit electus; ſi autem ipſe neſciverit ſe excommunicatum, quamvis electores vel conferentes id ſciverint, electio vel collatio defendi poteſt, quia ignorantia eum excuſat, ut poſſit ſuſcipere Sacramenta, ergo etiam ut poſſit ſuſcipere Beneficium in ordine ad Sacramenta.

DUBIUM III.

Quos effectus habeat excommunicatio major. 196

RESp. Habet duplices, Mediatos & immediatos. Mediati ſive remoti ſunt hi:

I. Irregularitas, quam excommunicatus incurrit, exercendo actum alicujus Ordinis.

II. Si excommunicatus toto anno in excommunicatione contumaciter perſiſtat, & ut Jura loquuntur, inſordeſcat, fit ſuſpectus de hæreſi, & contra eum, ut talem, procedi poteſt ex Trid.

Digitized by Google

ex Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 3. ideòque ſi crimen grave, & Beneficii privatione dignum commiſit, privandus eſt Beneficio: imò etſi crimen non ſit adeò grave, ſi tamen ad hæreſis ſuſpicionem purgandam citetur, tanquam hæreticus privari debet, Bonac. *d.* 2. *q.* 2. *punct. ult.* ex Rebuff. Dian. Nav. &c.

Immediati effectus ſunt ſequentes:

I. Privat ſuſceptione & uſu paſſivo Sacramentorum; unde nullus excommunicatus ſive toleratus ſive non, poteſt ea licitè recipere ſub mortali, niſi excuſet ignorantia invincibilis, metus mortis, infamia, jacturæ bonorum, &c. quia cenſura non obligat cum tanto rigore. Laym. *l.* 1. *t.* 5. *p.* 2. *c.* 2.

Dixi *licitè*, quia validè ſuſcipit omnia, ſaltem quoad ſubſtantiam, præter Pœnitentiam; imò etiam hoc, ſi adſit ignorantia inculpabilis; dummodò cętera ad eſſentiam Sacramenti requiſita non deſint, quia per cenſuram non fit incapax abſolutionis, etſi prohibeatur eam recipere, priuſquàm abſolvatur à cenſura, Bon. *p.* 2. ex Fill. Suar. Kon. &c. Nec obſtare, etiamſi excommunicatio ſit reſervata, vel Confeſſarius ſciens peccata habere annexam excommunicationem, tamen ex malitia abſolvat, docet Dian. *p.* 3. *t.* 4. *R.* 78. ex Kon. Suar. &c. & *p.* 5. *t.* 9. *R.* 53.

II. Privat (ſaltem non toleratos) communibus Eccleſiæ ſuffragiis, orationibus & fructu Indulgentiarum, non tamen privatis. Unde non tantùm quivis privatus, ſed etiam Sacerdos poteſt, tanquam perſona privata, pro excommunicatis orare, etiam in publicis precibus & Sacro; Imò actionem ſacrificandi, prout pendet à merito privato operantis, offerre vel ejus in *Memento* in particolari meminiſſe.

Dixi, *tanquam perſona privata*: quia ut miniſter Eccleſię non poteſt: Hinc irritæ ſunt ac nullæ omnes preces, quas pro excommunicato in perſona Eccleſiæ intercedentis pro ipſo, Deo offert, adeòque privatur omnibus bonis, quæ in gratiam Eccleſiæ Deus conceſſurus fuiſſet.

III. Privat uſu activo Sacramentorum & adminiſtratione. Quæ tamen excommunicato tolerato, & ad id requiſito, & ſe non ingerenti, quandoque eſt licita, v. g. ſi ſit Paſtor, cujus ſubditi teneantur audire Sacrum, nec ſit alius, qui celebret; imò ſi etiam non Parochus fortè rogetur, & invitetur ad celebrandum. Ac licèt communis doctrina ſit apud Laym. *c.* 4. peccare fideles, ſi ſine cauſa neceſſitatis vel magnæ utilitatis talem inducant ad Sacramentorum adminiſtrationem, quando alias Miniſter haberi poteſt, contrarium tamen eſt probabile ob facultatem conceſſam à Conc. Conſtant. cum talibus communicandi: & hinc nec illum, qui petit à tali Sacramentum, nec ipſummet excommunicatum, ſi conferat, præcisè ob cenſuram peccare, Laym. *n.* 5. ex Sot. & Sanch. *l.* 7. *de Matr. d.* 9. *n.* 8. Idem docet Bon. §. 2. ex Vaſq. Suar. &c. Non tolerato autem illicita eſt Sacramenti adminiſtratio, præterquàm in caſu extremæ neceſſitatis; extra quam validè illud adminiſtrat, præterquàm pœnitentiam, quia hæc requirit juriſdictionem, qua ipſe caret. V. Laym. c. 2. Bon. *loc. cit.*

IV. Privatio uſus divinorum officiorum: itaut non tantùm careat eorum fructu, ſed etiam ſub mortali iis nequeat intereſſe, parte notabili, itaut moraliter cenſeatur cum aliis communicare, niſi excuſet ignorantia, vel neceſſitas vitandi ſcandali aliave juſta cauſa, Bon. *p.* 3. §. 1. ex Suar. Fill. &c. Similiter peccant etiam alii, qui cum excommunicato vitando eidem Miſsæ interſunt, ut ex communi docet Bon. *n.* 9. contra Duran. quia participant cum illo in divinis. Aliud tamen eſſet, ſi tranſiens per Eccleſiam aliud tractaret, vel breviter privatim, aut omninò ſeparatim oraret, aut ſi aliis unum Sacrum audientibus ipſe aliud audiret, quia ſic moraliter non cenſeretur communicare cum aliis, nec conjungi ad unam orationem fundendam, Bon. *n.* 16. ex Suar. Henriq. Filliuc. Kon. &c. Ac licèt peccatum hoc ex genere ſuo ſit mortale, ex parvitate tamen materiæ ſubindè tantùm eſt veniale, ut ſi exigua pars Miſſæ, v. g. uſque ad Evangelium tantùm cum illo audiatur. Avila, Dian. *par.* 5. *tr.* 5. *R.* 21. vel ſi Horæ privatim cum eo recitentur, Dian. *tr.* 9. *R.* 89. ex Suar. & aliis. 9. Porrò per divina officia intelliguntur Sacrificium Miſsæ, publica oratio, proceſſio, cantus Horarum, benedictio olei, aquæ, candelarum, & cętera annexa Ordini Clericali, quæ ſolemniter fiunt, (excepta concione) in quibus licèt alii fideles non teneantur vitare toleratum, tenentur tamen non toleratum ſub mortali vitare, niſi vel levitas materiæ, vel ignorantia, aut ſimile quid excuſet. Unde ſi talis præſens ſit, moneri debet, ut recedat; ſi nolit, debet extrudi vel exportari, licèt ſit Sacerdos: niſi tamen inde gravius timeatur incommodum, ob quod, ſi expelli non poſſit, omittendum eſt officium, etiam die feſto, & celebrans nondum inchoato Canone debet abrumpere Miſsam; ſi inchoavit, poteſt cæteris abeuntibus Sacrum proſequi vel abrumpere, ob ſententiæ utriuſq; probabilitatem: ſi conſecravit, debet ſolo Miniſtro manente pergere uſque ad Communionem incluſivè, & reliqua perficere in Sacriſtia vel alio decenti loco. Quòd ſi excommunicatus negligat procurare abſolutionem eo fine, ut non audiat Sacrum die feſto, peccat mortaliter omiſſione Sacri; ſecus ſi alia de cauſa negligat. Quòd ſi etiam obligatus eſt ad Horas, non excuſatur ab illis (etſi non debeat dicere, *Dominus vobiſcum*, ſed, *Domine, exaudi*, &c.) quas ſi cum alio privatim legat, venialiter tantùm videtur peccare.

V. Collatio Beneficii facta excommunicato nulla eſt, uti & præſentatio vel electio, inſtitutio & confirmatio. Ratio quia excommunicatus, etiam toleratus, non poteſt communicare in officio, proindeque incapax eſt Beneficii, quod datur propter officium. Idq; licèt ignoretur excõmunicatio, quæ ignorantia invincibilis etſi excuſet à culpa, non tamē ſupplet defectum conditionis requiſitæ ad valorē actus. V. Leſ. *l.* 2. *c.* 34. *d.* 22. Imò probabile eſt excõmunicatum, quamvis Beneficio ante obtento non privetur, fructus tamen & diſtributiones nõ facere ſuas, ideóq; eas teneri reſtituere, etiā ante ſentētiam Judicis, quia eſt privatus officio, fructus autē dātur propter officiū, velut merces propter opus: Ita *Suar*, & alii cōtra Sanch. & Kon. qui probabiliter putant, ex conſuetudine non teneri ante ſentētiam, modò per ſe vel aliū inſerviat Beneficio.

VI. Privat communicatione forenſi. Unde excommunicatus nequit eſſe Judex, Advocatus, Procurator, licèt pro ſemetipſo reſpondere poſſit ipſe. (Kon. Præp. Dian. *p.* 5. *tr.* 9. *R.* 111.) actor, tabellio, teſtis &c. Ita ut contra excommunicatū, etiam toleratum, ſemper poſſit reus excipere. Quòd ſi non faciat nec Judex eum repellat, valida ejus acta erunt, ſi ſit toleratus: ſecus eſt de judice non tolerato, cum ſit privatus juriſdictione. V. Laym. *c.* 2. Dian. *R.* 112. 113. Non poteſt etiam eſſe Tutor aut Curator, Dian. *R.* 115. ex Sylv. Neq; teſtamenti executor, Dian. *p.* 8. *tr.* 5. *R.* 2. ex Caſp. &c. contra Sanch. Lugo, &c. Si tamen non fiat oppoſitio, validè exequitur, *Ib.* Nec poteſt ipſe teſtari licitè, etſi faciat validè, etiam cùm excommunicatum inſtituat hæredem, Suar. Fill. Merc. &c. cum Dian. *p.* 5. *tr.* 9. *R.* 129. Deniq; contrāctus omnes ab eo facti (etſi ſint illiciti, & ratione eorum non detur actio in foro externo durante executione) valent, niſi fiant ab eo ut perſona publica, vel Miniſtro ratione muneris vel Beneficii, quia tūc ſpectant ad juriſdictionē, quæ ſuſpēſa eſt, Dian. *R.* 128. ex Con. Fil. Mer. &c.

VII. Excommunicatus non toleratus privatur uſu juriſdictionis: Unde nõ poteſt validè eligere, conferre, præſentare, ferre leges vel ſententiam: & qui ſic Beneficiū à non tolerato accepit, dicendus eſt intruſus, ac proindè tenetur, ſine alia Juris declaratione, Beneficiū unà cum fructibus relinquere.

Dixi, *non toleratus*: quia acta tolerati probabile eſt eſſe valida, ob bonum commune: graviter tamen peccat, ſi abſque neceſſitate talia exerceat.

VIII. Non toleratus privatur Eccleſiaſtica ſepultura, ut non poſſit in loco ſacro ſeu benedicto ſepeliri: & ſi contrarium fiat, ac corpora diſcerni poſſint, debet exhumari, nec in eo loco divina peragi ante reconciliationem.

Dixi, *non toleratus*; quia Eccleſia non polluitur, etſi hæreticus, non ſpeciatim denuntiatus, in ea ſepeliatur, ut docet *Suar. Lay.* & alii. Jure nihilominus id prohibent Epiſcopi in Germania, eò quòd inter cęteras pœnas non cõmunicantiū in Paſchate etiam ſtatuatur privatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ.

IX. Excommunicatus privatur omni alia civili communicatione fidelium, ita ut ipſe non poſſit cum aliis, & ſi non ſit toleratus, etiam alii cum ipſo non poſſunt communicare; idque in caſibus hoc verſu comprehenſis:

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Dicitur I. *Os*, per quod intelligitur oſculum & omne colloquium, etiam privatum. Item per nutus, litteras, internuntium, & quodvis ſignum benevolentiæ.

Dicitur II. *Orare*, ideſt, omnis communicatio in divinis, de qua ſuprà.

Dicitur III. *Vale*, quod comprehendit omnem ſalutationē, (ſaltem honorificam) verbo vel ſigno vel amplexu, & ſecundùm quoſdam, etiā reſalutationē, eò quòd ſit actus obſervantiæ: ſed contrarium videtur verius, quia eſt ſolutio debiti. Imò Sayr. &c. cum Dian. *p.* 5. *t.* 9. *R.* 16. putant probabile, quòd ſola verbalis ſalutatio ſit prohibita, non autem alia ſigna, v. g. aperiēdo caput, &c. quę urbanitatis cauſa fieri ſolēt.

Dicitur IV. *Communio*, quæ comprehendit omnem contractum (qui tamen validus eſt, ſi fiat) item cohabitationem, cooperationem, ſocietatem, v. g. in contractibus, ita ut moraliter cenſeatur communicare, quod prudens æſtimabit: unde nec iter cum eo tanquam cum ſocio facere licet.

Dicitur V. *Menſa*, per quam intelligitur omnis convictus & convivia, per modum ſocietatis & commercii, qualis non eſt, ſi caſu incidas in idem hoſpitium, iter, menſam, imò lectum. Vid. Bonac. *diſp.* 2. *q.* 2. *pu.* 6. §. 1. & 2.

Quæres. I. Quale peccatum ſit communicare cum excommunicato non tolerato?

Reſp. Communicatio in divinis cenſetur mortale, propter gravitatem materiæ: in civilibus autem (etſi inducat minorem excommunicationem) ſecluſo tamen contemptu, tantùm eſt veniale regulariter, Suar. Bauny. &c. Dian *p.* 7. *tr.* 11. *R.* 47.

Digitized by Google

R.47. Quod addo,quia aliquando eſt mortale,ut ſi quis cum excommunicato communicet in eodem crimine, v.g. ſi quis concubinam excommunicatam cognoſcat.

Quæres. II. An aliquando liceat cum non tolerato communicare?

Reſp. Quòd ſic,extra divina in his quinque caſibus.1.In caſu utilitatis ſive ſpiritualis ipſius excommunicati,v.g.ut convertatur,ſive alterius,ut ab excommunicato conſilium petat, quod ab alio habere non poteſt,ſive etiam utilitatis temporalis,v.g.ut ab eo reſtitutio vel debitum ex contractu petatur. Contractus tamen novos cum ipſo inire non licet, etſi,ſi ineantur,ſint validi,cùm nulla ſit lex irritans.2.In caſu legis matrimonialis:quomodo uxori liceat communicare cum marito,& contrà,niſi factum ſit divortium, Dian.*p*.5.*t*.9. *R*.122. Non tamen ſponſo de futuro cum ſponſa, Diana *R*.136.*ex Sayr.Sanch.& Fill*.3. In caſu ſubjectionis:quomodo poſsũt filii etiam emancipati; addit Dian. *R*.118. 119. *ex Con. Fill. Hurt.&c*.etiam adoptivi vel illegitimi,imò etiã nepotes,pronepotes & in eodem genere affines,communicare parẽti,ſervi & ancillę domino, ſi ante excommunicationem fuerint in ſervitio.Similiter religioſi Prælato:non tamen niſi quoad eã communicationem, quæ ab habitantibus in eadem familia evitari non poteſt,Dian.*R*.127.contra Sot. Vid. Fill. *t*.12.*nu*. 203.Lay.& Bon.*l.c*.4.In caſu ignorantiæ Juris vel facti.5.In caſu neceſſitatis, ſive animæ, ſive corporis, ſive bonorum temporalium:qui caſus hoc verſu comprehenduntur.

Utile, lex, humilis, res ignorata, neceſſe.

ADDENDA.

197 Q*Ueſt*.25.*Quid prætereà ſit notandum circa effectus excommunicationis majoris,& ſpeciatim circa caſum paſſivum & activum Sacramentorum,quo privatur excommunicatus?* R. §.1.Novendecim horrendos effectus excommunicationis majoris recenſet Nav.*in Man.c*.27.*à n*.17. & ex illo Branden *ad concordata Germaniæ poſt q*.12.*Not*.7.de quibus in ſequentibus aliqua addam.Multa autem, quæ hic ſtrictim habet *Buſemb*. explicavi fuſiùs in antecedentibus,ad quæ remittam,nam 1.Dixi *l.6.p*.1.*à n*.211.ex cauſa rationabili & quando deeſt alius, licitum eſſe ſuſcipere aut etiam petere Sacramentũm à Miniſtro tolerato,qui,ſi velit, poſſit dignè miniſtrare: attamen addidi *ibidem n*.215. excommunicatum toleratum non poſſe ſe ingerere, quamvis poſſit conferre Sacramentum,ſi requiratur: Poteſtque de hoc etiam videri Sanch.*de Matr l.7.d.9.n.7.&* 8.*Ibid.n*.620. dixi Viaticum peti debere ab hæretico excommunicato,ſuſpenſo,ſi alius deſit,& uti aliqui tenent,quamvis eſſet etiam denuntiatus,& foret occaſio ſuſcipiendi alia Sacramenta.2. Dixi *lib.6. par.1.n*.209.eum peccare, qui extra neceſſitatem extremam petit adminiſtrationem Sacramenti à Miniſtro non tolerato; probabiliter autem cenſeri extremam neceſſitatem, ſi quis non potens confiteri deberet decedere ſine Viatico, vel extrema Unctione: Et de hoc iterum dicam paulò poſt.3.Dixi *l.6.p.1.n*.538. *& p.2.n*.1569. excommunicato contrito etiam vitando licitum eſſe in neceſſitate ſumere Euchariſtiam, & idem eſt de aliis actionibus.Quænam ſit talis neceſſitas,dixi *l.6. p.1. à n*.535. *& p.2.n*.1569.extra neceſſitatem tamen, quamvis ſe ſubmitteret, & retractaret delictum, non poteſt accedere ad Sacramenta, niſi acceperit abſolutionem,ſecundùm dicta *l.6.p.2.n*.1570.*& hic n*.127.4.Dixi *l.1.n.794.& l.6.p.1.n*.626. excommunicatum teneri, quàm primùm poteſt, tollere hoc impedimentum Confeſſionis annuæ, aut etiam Communionis Paſchalis: quamvis fortè non teneatur tollere ex vi præcepti Miſſæ audiendæ, attamen ibid.l.1.n.790.dixi Sacerdotem,qui ex juſtitia,v.g. ex ſtipendio accepto tenetur celebrare Miſſam, etiam teneri procurare abſolutionem ab excommunicatione, aut alteri committere celebrationem.5.*Dixi* l.*6*.p.2.à n.1564.excommunicatum non toleratum eſſe privatum omni juriſdictione; ideòque Parochum ita excommunicatum non poſſe juriſdictionem delegare alteri ad audiendas confeſſiones ſuorum. Ibidem dixi toleratum poſſe abſolvere,ſi requiratur & contritus ſit. Item dixi ibidem pęnitentem debere priùs abſolvi ab excommunicatione, quàm à peccatis.*6*.Cùm Parochus non ſit Miniſter Matrimonii, nec per hanc excommunicationem privetur Officio Parochi, quamvis ſit excommunicatus & vitandus,validè aſſiſtit, & licentiam dat aſſiſtendi Matrimonio ſuorum,uti dixi l.*6*. p.3. n.729. Et ſi ſit toleratus,ac requiratur,etiam licitè, quia requiſitus licitè communicat cum requirentibus,ſecundùm ante dicta.7.Dixi l.4. num. 774.validè excommunicatum excommunicatione majore, etiam ab homine,& injuſtè,etiamſi ſit toleratus, & occultus, aut neſciat ſe excommunicatum,aut putetur eſſe abſolutus,nihilominùs eſſe inhabilem ad omne Beneficium, & penſionem quomodocunque acquirendam:quid autem dicendum ſit, ſi proviſio facta ſit ante, ſed poſſeſſio capiatur in excommunicatione. Item ſi electio vel præſentatio facta ſit tempore excommunicationis,ſed acceptatio,confirmatio aut inſtitutio extra, dixi ibid. à n.755. 8. An excommunicatio creditoris, vel debitoris excuſet à reſtitutione, dixi l.3.p.2.n.466.

§.2. Qui in excommunicatione recipit Sacramentum Or- 198
dinis, manet ſuſpenſus: ſi autem alia Sacramenta recipiat, peccat quidem mortaliter, ſed nullam incurrit pęnam Eccleſiaſticam, Dicaſt. *d*.2. *n*.635. An autem validè ordinetur excommunicatus ſi Epiſcopus ante ordinationem edicat ſe nolle tales ordinare, dixi l.*6*.p.2.n.2231.

§.3. Si volens recipere Sacramentum neſciat ſe eſſe excom- 199
municatum vitandum, miniſtrans autem hoc ſciat, recipiens excuſatur per ignorantiam,ſed Miniſter peccat mortaliter quia agit contra gravem prohibitionem Eccleſiæ, Bon.*d.2.q.2.pu*.1. §.2.*qui n*.4.idem dicit,quamvis excommunicatus ſit toleratus,& non vitandus,quia cooperatur actioni de ſe illicitæ,ſed contradicit Dic.*n*.641.quia nulla circa hunc eſt prohibitio, cùm Eccleſia permittat etiam in divinis communicationem cum eo,neque ex ullo capite apparet obligatio talem excommunicatum admonendi, præſertim ſi ex officio non teneatur, neque commodè facere poſſit.Rectè autem notant Suar.& Caſtr.*d*.2.*pu*.7. ex eo, quòd talis excommunicatus non vitandus ſciatur fuiſſe excommunicatus, non poſſe judicari indignè accedere, niſi certò conſtet non eſſe abſolutum, ſi enim ſciatur eſſe conſcientiæ non malæ, præſumi non debet peccare velle.

§.4. Sylv.Sot. Vaſq.Hurt. & alii putant excommunicatum, 200
qui ex ignorantia, vel oblivione non manifeſtat cenſuram,non poſſe validè, & fructuosè recipere Sacramentum Pęnitentiæ, quia Eccleſia talem ſeparat à participatione Sacramentorum, quantum poteſt. Oppoſitum affirmant Suar.*d*.10.*l*.3. Caſtrop. *d.2.pu.7.n*.3.nullo enim Jure Sacramentum eſt irritum, nec ſeparat Eccleſia eum, quantùm poteſt, cùm communionem cum illo, ſi denunciatus non ſit, permittat fidelibus, & orationem privatam concedat etiam pro denuntiato, & ideò etiam putat *Dicaſt*. hunc validè abſolvendum, ſi ita ignorans, & bona fide accedat. Vide dicta l.*6*.p.2.n.1568.

§.5. Si moribundus recepiſſet Sacramentum Pœnitentiæ, 201
Avila, & alii putant excommunicatum vitandum non poſſe illi miniſtrare Euchariſtiam, vel extremam Unctionem, quia hæc non ita ſunt neceſſaria ad ſalutem, ſed Suar. Caſtrop. *n*.7. Dicaſt.*n.666.&* 667. probabiliùs dicunt licere, ſunt enim utiliſſima, & veluti neceſſaria animæ in periculoſiſſimo articulo conſtitutæ, unde ſi licitum ſit in neceſſitate ab excommunicato vitando petere cibum corporis, & arma, quibus defendas vitam, multò magis cibum animæ, & robur pro extremo agone: ſi tamen Pęnitentiam, & Euchariſtiam ſuſcepiſſet, putat Caſtr. *n*.8. non eſſe illi ab excommunicato vitando miniſtrandam extremam Unctionem.

§.6. An Epiſcopus excommunicatus validè conſecret Ec- 202
cleſiam, dixi l.*6*.p.2.n 280 Putat autem *Leſſ*. in Auct. v. *Abſolutio*,caſu 11. valde probabile eſſe, ſi quis inculpatè ignoret ſuam excommunicationem, validè ipſi delegari poteſtatem audiendi confeſſiones, ita ut poſt abſolutionem ab excommunicatione poſſit ea licitè uti abſque nova delegatione.

§.7.Parochus,qui occultè excommunicationem,vel ſuſpen- 203
ſionem incurrit, ſi nequeat priùs impetrare abſolutionem, poteſt elicita priùs contritione audire confeſſiones ſubditorum juſta de cauſa confiteri petentium, excuſat enim eum jus conſervandæ famæ ſuæ, *Barb*. & alii multi cum *Lobner*.

Q.26.Quid addendum ſit circa ſuffragia Eccleſiæ, & divina 204
officia, quibus privatur excommunicatus? Reſp. §.1. Quando dicitur excommunicatum privari communibus Eccleſię ſuffragiis, ſenſus eſt,quòd privetur ſuffragiis ex illis actionibus, quæ fiunt ab Eccleſiæ Miniſtris nomine Eccleſiæ. Hinc non ideò privatur fructu, qui venit ex intentione Miniſtri operantis nomine ſuo: neque ideò privatur fructu v. g. ſatisfactionis, qui provenit ex intentione Miniſtri operantis in perſona, & nomine Chriſti,de illis enim fructibus Eccleſia non diſponit, ſed privatur fructu illo,qui reſpondet operanti, ut agenti nomine Eccleſiæ, Eccleſia enim non vult,ut hoc, quod nomine ſuo fit, ei applicetur,ideòque applicaretur invalidè, Gibal.Krim.*n*.1875. Prohibentur autem Miniſtris Eccleſiæ ſacrificium, & actiones publicæ,etiam eæ,quas nomine ſuo,vel Chriſti ponunt,directè offerre pro excommunicatis vitandis, hinc ſi offerrent, fieret validè ſecundùm dicta l.6. p.2.n.32. ſed illicitè, Krim. *nu*.1881. Pro excommunicatis toleratis validè, & licitè offerri etiam publicè, & directè, dixi l.*6*. p.2. n.34. Et pro vitandis etiam ſub Memento orari poteſt privatim.

§.2. Si excommunicatus vitandus ſit contritus, & per eum 205
non ſtet, quominùs abſolvatur,plures,quos citavi l.*6*.p.2. n.31. præſumunt de pia matre Eccleſia, quòd nolit privari ſuffragiis: ſed meliùs contradicunt alii, quos ibidem ſecutus ſum, & conſentiunt Laym.Hurt.Caſtrop.Gibal.Krim.*n*.1880.quia id videtur decidi Cap.*A nobis* 28.De ſent.excomm.quod etiam ibidem retuli. Docet tamen probabiliter Krim.*n*.1884. in caſu neceſſitatis, quo talis licitè celebraret Miſſam, etiam licitè, ac validè offerre eum nomine Eccleſiæ pro ſeipſo, quod enim ei non proſit alienum ſacrificium,eſt, quia Eccleſia non vult, ut alius communicet cum ipſo, Eccleſia autem non prohibet, ut ipſe ſecum ipſo communicet.

§.3. Dixi

206 §.3. Dixi l.6. p.2. à num.1355. Indulgentias non prodeſſe excommunicatis,ſeu vivis, ſeu defunctis, quòd intelligitur de vitandis,ac etiam de toleratis, ita ut ipſimet lucrari non poſſint. E contrà ſi indulgentia eſſet applicabilis tolerato etiam vivo,& ei applicaretur, putat Krim. n.1886. huic profuturam, quia licitum eſt cum eo communicare.

207 §.4. Si excommunicatus vitandus interſit v.g. Miſſæ, putat *Caſtrop.* eum incurrere excommunicationem minorem, ſed probabiliùs negat Krim. *num.*1904. quia non ideò communicat cum aliquo excommunicato vitando. Excipit 1. Niſi eſſet Sacerdos coram ſe celebrari faciens. 2. Niſi monitus nollet exire, tum enim incurrit excommunicationem Papæ reſervatam, Cap. *Eos*, De ſent. excomm. & Clement.2. eod. tit. Si autem Sacerdos à poteſtate Epiſcopi exemptus, celebraret coram excommunicato vitando, præter minorem excommunicationem incurreret interdictum ab ingreſſu eccleſiæ, Cap. *Epiſcoporum* De privileg. in 6. Et qui cum excommunicato vitando pergunt audire Miſſam, ſecundùm communem peccant mortaliter, quamvis Henriq. Sayr. Fill. Krim. *num.*1905. dicant probabile eſſe, quòd venialiter tantùm, ſi non ſint ei cauſa manendi.

208 §.5. Etiam excommunicatus toleratus prohibetur intereſſe Miſſæ, niſi fortè requireretur, ut miniſtraret in defectu alterius, Cap. *Illud*, De Clerico excomm. miniſtr. Cap. ult. De ſent. excomm. in 6. Suar. Caſtrop. *d.2.pu.9.n.2.* Dicaſt. *d.2.n.696.697.*

209 §.6. Si excommunicatus profugerit ad templum, & ibi hæreat, ne capiatur, non attendens ad Divina, poteſt Miſſa ibi celebrari, & ab aliis audiri, quia non cenſetur communicare illis Divinis, Dicaſt. *n.*594.

210 §.7. Excommunicati vitandi poſſunt ingredi templa, ut privatim ſoli orent, item orare poſſunt, quando datur commune ſignum ad ſalutandam B. Virginem, quamvis enim plerique tum orent, tamen unuſquiſque cenſetur orare pro ſe, ſimiliter poſſunt uti ſacris reliquiis, aqua benedicta, &c. hæc enim omnia nullo Jure ipſis prohibentur, uti cum communi docet Caſtr. *n.*14. Dic. tamen *n.*740. diſſentit de aqua benedicta, quia benedicitur, ut proſit fidelibus, & utens illa, quantùm poteſt, facit ſe participem ſuffragiorum Eccleſiæ, quod excõmunicato eſt prohibitũ.

211 §.8. Excommunicatum etiam vitandum teneri orare Horas, dicetur n.224. Si autem famulus cum domino ſuo excommunicato privatim recitet Horas, non peccat, quia hoc non eſt miniſterium eccleſiaſticum, ſed privatum obſequium, ad quod tenetur famulus, ſi dominus velit, nec famulus privatur communicatione domini ſui in illis, in quibus deſervire tenetur, Cap. *Quoniam multos*, 11.*q.*3. Suar. Dicaſt. *n.*724. An autem excommunicatus poſſit concionari, vel docere: item intereſſe concioni, aut lectioni alicui, dicetur n.281.

212 Q.27. *Quid addendum ſit circa communicationem forenſem, & uſum juriſdictionis, quibus privatur excommunicatus?* Reſp. §.1. Per communicationem forenſem intelligitur quilibet actus pertinens ad judicium fori externi: poteſtque ſemper fieri exceptio contra excommunicatum vitandum, qui talem actum exerceat, dummodò fiat ante executionem ſententiæ, Caſtrop. *d.2.pu.*14.*n.*2. Attamen reus excommunicatus poteſt trahi in judicium, neque ideò poteſt ſe excuſare, quòd ſit excommunicatus, alioquin reportaret commodum ex ſua excommunicatione, Caſtrop. *n.*23.

213 §.2. Teſtamentum ab excommunicato vitando factum nullo Jure irritum eſt, *Caſtr.* Hinc moribundus, qui non poteſt obtinere abſolutionem, etiam licitè facit teſtamentum, quia cẽſetur actus neceſſarius, quem non negabit Eccleſia, Avila, Dic. *d.2.n.*822. Imò Con.& alii, teſte Krim. *n.*2005. excommunicatus vitandus validè inſtituitur hæres. Attamen tam activa, quàm paſſiva teſtamenti confectio interdicitur ſequentibus. 1. Hæreticis eorumque fautoribus. 2. Percutientibus, & inſequentibus Cardinalem. 3. Reis læſæ Majeſtatis. 4. Uſurariis manifeſtis, niſi cautionem præſtent, Krim. adducens Jura.

214 §.3. Parochum etiam vitandum validè aſſiſtere, & delegare poteſtatem aſſiſtendi Matrimonio, dixi *l.6.*p.3. n.729. ſimiliter admiſſio ad profeſſionem religioſam, aut commiſſio admittendi facta à Prælato excommunicato eſt valida, quia non eſt actus juriſdictionis propriæ, ſed uſus cujuſdam Superioritatis cõpetens etiam fœminis, & laicis, Suar. Lay. Caſtr. *p.*15.*n.*4. Kri. *n.*1997.

215 §.4. Si ſubditus faciat aliquid animo obediendi ſuo Superiori laico, qui eſt excommunicatus vitandus, peccat mortaliter, quia eſt quædam communicatio in divinis, quæ cadit ſub directam prohibitionem, per hoc enim agnoſcit in eo juriſdictionem, quam tamen ſuſtulit cenſura: ſi tamen faciat tantùm ex urbanitate, vel verecundia, non erit mortale, Suar. Dica. *n.*828. Leand. Krim. *n.*1980. Nequidem Religioſum poſſe obedire Prælato excommunicato docent Suar. Leand. Krim. *n.*1980.

216 §.5. Quomodo excommunicatus vitandus privetur uſu juriſdictionis, pluribus explicat Pignat. *tom.9. conſ.*160. Et quamvis ipſo facto non privetur officio, tamen ſecundum communem ſenſum, & conſuetudinem Eccleſiæ cenſetur inhabilis ad acquirendam novam juriſdictionem, Dicaſt. *n.*747.872. Intelligunt autem hoc Suar. Hurt. Caſtrop. *pu.*10.*n.*11. Krim. *n.*1987. de juriſdictione in muneribus, & officiis eccleſiaſticis, pro temporalibus enim putant valere nominationem, aut electionem, quamvis ſit prohibita, & veniat irritanda. Admittunt etiam omnes, ſi quis ab inteſtato acquirat aliquod dominium temporale, cui annexa eſt juriſdictio, tunc validè acquirere juriſdictionem, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis, Jura enim non annullant acquiſitionem dominii temporalis, ergo nec juriſdictionis illi annexæ, quamvis uſus illius prohibeatur tempore excommunicationis, Dicaſt. *n.*748. Caſtrop. *n.*12.

§.6. Excommunicatus toleratus non amittit juriſdictionem; 217
hinc valida ſunt, quæ agit etiam irrequiſitus, cùm hoc ſit in favorem, & utilitatem fidelium, *Suar. Con. Laym.* Si autem agat requiſitus, etiam licitè agit, quia tum ei licita eſt communicatio ſecundùm ante dicta, & Krim. *n.*1983.

Q.28. *Quid addendum ſit circa collationem Beneficii, priva-* 218
tionem fructuum, & Reſcripta reſpectu excommunicatorum excommunicatione majore? R.§.1. Nav. Leſſ. Hurt. & alii cum Kri. *n.*1932. putant collationem Beneficii factam excommunicato tolerato eſſe validam, quod Suar. Felin. Dic. *d.2. n.*772. dicunt eſſe probabile, quia Conc. Conſtant. permiſit communicationem cum illo, adeòque videtur ſuſtuliſſe diſpoſitionem Juris poſitivi, qua talis electio reddebatur invalida. Docet proptereà Dicaſt. *n.*756. eum, qui innocens eſt, & tamen debet ſuſtinere ſententiam excommunicationis ſecundùm allegata, & probata juſtam, reipſa autem injuſtam, eſſe capacem Beneficii: ſententiæ oppoſitæ ſunt probabiliores, & conformiores dictis l.4. à n.774. Jura enim dicunt excommunicatum eſſe incapacem novi juris eccleſiaſtici acquirendi, nec diſtinguunt inter vitandum, & toleratum, & cum etiam injuſtè excommunicatus debeat ſe in foro externo gerere tanquam excommunicatum, acceptare non poterit Beneficium. An autem excommunicatio habeat ſimilem effectum circa collationem in Canoneſſarum præbendis, quæ propriè beneficia non ſunt, colligi poteſt ex dictis l.4. n.230.

§.2. Etiam permutatio Beneficii, vel reſignatio facta exi- 219
ſtenti in excommunicatione majore eſt irrita, quia Jus irritat omnem pro illo acquiſitionem Beneficii, Nav. Con. *Lay.* Caſtr. *d.2.p.*10.*n.2.* Krim. *n.*1946. Attamen dixi l.4. n.1088. talem permutationem eſſe irritam tantùm reſpectu excommunicati, non autem alterius, qui novæ collationis capax eſt. Nec juvat, quòd excommunicatus fortè neſcierit ſe excommunicatum, quia privata ignorantia non poteſt dare valorem actui, ſed relinquit inhabilitatem, uti probabiliùs tenent Authores cum Dic. *n.*744. & Krim. *n.*1934. contra alios quorum ſententiam *Leſſ. De juſt. l.2.c.34.dub.*22. putat eſſe probabilem: Neque etiam juvat, quòd permutatio, vel reſignatio fiat authoritate Superioris, qui utrique poſſet conferre Beneficium, quia de facto non confert, ſed tantùm vult diſpenſare circa illud ex cauſa permutationis, vel reſignationis, ergo cùm excommunicatus ab altero nequeat jus obtinere, actus erit nullus, Dicaſt. *n.*758. Quòd ſi excommunicatus vitandus Beneficium reſignet in manus Epiſcopi, ut conferat, cui volet, Suar. & Caſtrop. *p.*13.*n.*25. putant fieri validè, quia actus ille non eſt uſus ullius poteſtatis, vel juris eccleſiaſtici, ſed propriæ voluntatis, neque ſic reſignans concurrit ullo modo ad collationem faciendam, ſed ſolùm ad ſe expoliandum, quod facere poteſt, cùm ſit actio privata, & meritò debet, cùm exercere non poſſit officium: Si autem reſignet in favorem tertii, Suar. Fill. Dicaſt. *n.*871. putant fieri invalidè, quia aliquo modo concurrit ad collationem, eò quòd reſtringat voluntatem conferentis ad hanc præcisè perſonam. Sed contradicunt probabiliùs Bonac. Caſtrop. *n.*26. Krim. *n.*1970. quia, quamvis in tantum concurrat, ipſe tamen nullum jus confert, nec exercet actum juriſdictionis.

§.3. Putant *Con.* & alii excommunicatum poſſe acquirere 220
penſionem, quia Jus tantùm irritat acquiſitionem Beneficii, quale non eſt penſio, eò quod non ſit jus perpetuum percipiendi fructus. Leuren. *De Benef. q.*524. contradicit, nam ideò præmittitur abſolutio penſionarii à Cenſuris. Caſtr. *n.6.* dicit, ſi penſio ſit in perpetuum extracta ex fructibus Beneficii, habere rationem Beneficii, ſeu præſtimonii, adeòque invalidè conferri excommunicato, uti & tum, quando aſſignatur propter aliquod munus ſpirituale exercendum, cum enim excommunicatus prohibeatur munus ſpirituale exercere, conſequenter eſt incapax penſionis propter illud aſſignatæ: ſi autem eſſet penſio merè temporalis, qualis etiam laicis aſſignatur, excommunicatus eſſet illius capax. Denique ſi ſit partim temporalis, partim ſpiritualis, uti eſt penſio conceſſa Clerico, Beneficium reſignanti, vel permutanti, aut relicta Parocho ſeni ad ſuſtentationem; *Suar. Vaſq. Bon.* aliique multi cum Dicaſt. *n.*752. dicunt excommunicatum eſſe illius incapacem, quia excommunicatus eſt incapax omnis clericalis privilegii, quale hoc eſt; ſed Laym. *l.1.tr.5.p.2.c.2.n.8.* cum aliis probabiliter dicit capacem eſſe, quia nullus textus Juris reddit illum incapacem iſtius privilegii.

§.4. Si beneficium ſit alicui collatum, quando erat in ex- 221
communicatione, ipſe verò procuret abſolutionem ab ea, & tunc acceptet Beneficium, præter citatos l.4.n.776. putant *Leſſ. Laym.* & alii probabile eſſe, quòd acceptatio ſit valida, quia

voluntas collatoris cenſetur permanere, ergo ſi intereà ſe reddat capacem Beneficii, non eſt ratio, cur acceptare non poſſit: Sed oppoſitum ibidem tenui, & præter ibi relatos idem tenent Con. Caſtrop. *n.*20. Dic. *n.*780. quia collator tantùm permanet in prima voluntate, quam habuit, quando conferebat, neque habet voluntatem novam iterùm conferendi, ut ſuppono, cùm non ſciat primam collationem fuiſſe invalidam, ergo cùm illa prima voluntas fuerit invalida, voluntas illa perſeverans manet invalida, ideòque debet moneri collator, ut nunc iterùm conferat: Similiter docet Dicaſt. *n.*761. ſi quis in excommunicatione exiſtens ſit præſentatus à Patrono, etiamſi collatio fiat poſt obtentam abſolutionem, hanc tamen collationem eſſe invalidam, quia eſt facta ex vi præſentationis irritæ, ergo & ipſa collatio eſt irrita, non aliter, atque ſi facta eſſet ex præſentatione patroni excommunicati. Addit *Avila* etiam impetrationem litterarum ad Beneficia vacatura eſſe nullam, ſi obtineatur ab excommunicato, quamvis poſteà ipſi abſoluto conferatur Beneficiū, quia confertur ex vi impetrationis, quæ erat nulla, ita Dic. *nu.* 762. Quòd ſi è contrà electio, vel collatio Beneficii facta ſit ante excommunicationem, ſed Beneficium acceptetur, vel poſſeſſio capiatur poſt contractam intereà excommunicationem, Avila, Nav. & Covarr. dicunt eſſe validam: Suar. & Laym. *l.*1. *tr.*5. *p.*2. *c.*2. *n.*11. negant, quia ſi acceptatio eſſet valida, jam poſſet excommunicatus acquirere jus in Beneficio eccleſiaſtico, quod eſt contra ſtatuta Eccleſ. Vide dicta l.4. n.775.

222 §.5. Abſolutio generalis à cenſuris, quæ ad cautelam præmitti ſolet collationibus Beneficiorum, non prodeſt illis, qui ſe opponunt rei judicatæ, ſeu ſententiæ à Judice eccleſiaſtico latæ; neq; violatoribus eccleſiaſticæ libertatis; falſificantibus, ſeu falſificari curantibus litteras, & ſupplicationes Apoſtolicas; uti neque iis, qui talibus litteris utuntur; Similiter neque iis, qui auſu temerario Apoſtolicis mandatis non obtēperant, & Nuntios, vel Executores Sedis Apoſtolicæ, & ejus Officialium ipſis commiſſa exequentes impediunt; uti neque iis, qui propter promiſſa, vel aliquid eorum à Jure, vel homine per 4. menſes ſcientèr excommunicationis ſententiam ſuſtinuerunt; & generaliter nulli ſuffragatur, qui ligatus cenſura aliqua, quæcunque ea fuerit, per annum continuum in ea inſorduiſſet, Sayr. Bonac. Pelliz. *tr.*7. *c.*1. *n.*127. addit Caſtrop. ſuprà *n.*27. & Dicaſt. *n.*700. etiam illis non prodeſſe, qui ſunt excommunicati ob hæreſin.

223 §.6. Occultus excommunicatus tenetur manifeſtare ſuam excommunicationem: quando aliter non poteſt ſe excuſare ab acceptatione Beneficii, dummodò ea manifeſtatio fieri poſſit ſine probabili periculo ſcandali, vel infamiæ, quia quilque tenetur obedire Eccleſiæ, & ſervare effectus cenſuræ, quando poteſt: ſi tamen immineat periculum ſcandali, vel infamiæ, poteſt permittere, & ſtatim diſpenſationem petere, quia præcepta Eccleſiæ non obligant cum tanto incommodo, Suar. Dicaſt. *num.*785. Imò putat Dicaſt. *num.*765. acceptantem in excommunicatione non peccare, dummodò non habeat animum exercendi officium, uſquedum abſolvatur: & addit nu. 766. ſi abſolvatur, hoc ipſo acquirere jus in Beneficio, ſed ſtandum eſt anteà dictis, & videnda dicta l.4. n.781.

224 §.7. Excommunicatus etiam vitandus tenetur orare Horas, quamvis ad illas obligaretur ex ſolo titulo Beneficii, cujus fructus jam non perciperet, quia retinet Beneficium, ipſius autem culpa eſt, quòd non percipiat fructus, adeòque hæc privatio eſt pœna, quam illi Eccleſia imponit, Nav. Covarr. Avil. Suar. Lay. Bonac. Caſtrop. Dic. *n.*714. Krim. *n.*1907. Et quamvis communis dicat debere loco *Dominus vobiſcum* dicere, *Domine, exaudi orationem meam*, eò quòd prior oratio ſit actus perſonæ publicæ, *Avila* tamen, & *Hurt.* dicunt per hoc nequidem venialiter peccaturum, quia adhuc poteſt cenſeri oratio privata, & alioquin deberet abſtinere à pluribus orationibus in Breviario.

225 §.8. Si ille, qui conferre debet Beneficium, eligere, inſtituere, confirmare, ſit excommunicatus vitādus, invalidè agit, quia ad iſta requiritur juriſdictio, qua privatus eſt, uti habent Jura apud Krim. *n.*1966. & colligitur ex dictis: idemque dicit Krim. de Clerico excommunicato vitando, ſi ex officio eccleſiaſtico præſentet, quia conferre debet aliquod jus ſpirituale ad rem: Electio tamen Papæ ab excommunicatis facta valet, Cap. *Romani*, *§. Cæterùm* De elect. Putat enim Caſtrop. *p.*13. *n.*17. probabilius eſſe contra *Covarr. Vaſq. Hurt.* quòd præſentatio ad Beneficium facta à laico vitando, vel à Clerico titulo Patrimonii, aut alio ſæculari, valida ſit, ideò enim irritatur præſentatio eccleſiaſtica, quia confert jus præſentato, præſentatio autem laica non confert jus illud, nam collatio ab alia perſona eccleſiaſtica fieri debet, collator tamen aut qui inſtituere debet, poteſt, imò tenetur illam præſentationem repellere, ne cum excommunicato communicet, Krim. *n.*1989.

226 §.9. Excommunicatus toleratus validè, & licitè confert, eligit, &c. ſi requiratur à non excommunicato, quia privatus non eſt juriſdictione, Suar. Laym. Caſtrop. Krim. *n.*1983. & requiſitus poſt Conc. Conſtant. licitè communicat cum fidelibus.

227 §.10. Si quis titulo Patrimoniali ſit ordinatus, certum eſt non privari fructibus ſui tituli, quia bona illa manent omninò temporalia, neque circa illa quicquam diſponit Eccleſia, poſſuntque etiam vendi ſine ſimonia, ita cum aliis Dicaſt. *n.*788.

228 §.11. Qui bona fide acquiſivit Beneficium, quando exiſtebat in excommunicatione, & interim Beneficio inſervivit, probabile eſt poſſe retinere fructus perceptos correſpondentes tali ſervitio, etiamſi Beneficium non eſſet curatum, quia tum non retinet illos ex titulo Beneficii, ſed ex titulo obſequii præſtiti, Nav. Henriq. Avil. Con. aliique cum Caſtrop. *p.*11. *n.*1. & Dicaſt. *n.*743. iterumque ex profeſſo à nu.792. ubi reſpondet argumentis Suarii in contrarium. Notatq; etiam Laym. *l.*4. *tr.*2. *c.*15. *n.*4. talem poſſe ſaltem uſucapione triennali talium fructuum dominium acquirere, nec teneri reſtituere, niſi ad ſummum extantes, vel quatenus eſt factus ditior.

229 §.12. Qui injuſtè eſt excommunicatus, quamvis abſtinere debeat à Choro, retinet jus ad fructus, & diſtributiones omnes; quia ubi non præceſſit culpa, ſequi non debet pœna, communis cum Dic. *n.*804. Si autem talis injuſtè excommunicatus etiam ante excommunicationem non ſolebat intereſſe Choro, *Nav.* adhuc dicit deberi ipſi diſtributiones, quia poterat mutare voluntatem, & aſſiſtere: Oppoſitum tamen videtur probabilius cum Dicaſt. *n.*805. quia ea conſuetudine emanendi prudenter judicatur adhuc fuiſſe emanſurus, ergo nullo titulo videtur poſſe jus habere ad diſtributiones: aliud eſt de infirmo, etiamſi hic ſoleret abeſſe, probabile enim eſt Eccleſiam abſolutè jus ad diſtributiones dare illis, qui propter infirmitatem abſunt.

230 §.13. Qui ſciens injuſtè excommunicavit, vel dedit cauſam excommunicationis, tenetur excommunicato reſtituere has diſtributiones, quia eſt injuſta cauſa damni: ſi autem ex nulla parte intervenerit formalis injuſtitia, tenebuntur ex re accepta reſtituere illi, qui participarunt, in hoc enim caſu non cenſetur dominium illarum irrevocabiliter eſſe in eos translatum: qui tamen diſtributionem percepiſſet, v. g. ratione Miſſæ cantatæ, quam canere debuiſſet excommunicatus, non videtur teneri hanc reſtituere, quia qui laborem poſuit, juſtè fruitur fructu, ita AA. probabiliter apud Dicaſt. *à n.*809.

231 §.14. Quando excommunicatus recedit à contumacia, & tamen abſolutionem obtinere nequit, ſi hæc abſolutio injuſtè negetur, fructus & diſtributiones illi debentur, uti deberentur illi, qui injuſtè vinculis ligaretur domi, ne Choro aſſiſteret, & præſtaret officium: ſi autem abſolutio negetur non injuſtè, ſed v. g. quia expectatur ſatisfactio, vel abeſt ille, qui deberet abſolvere, graviſſimi AA. putant illi deberi fructus, & diſtributiones, quia legitimè cenſetur impeditus, non aliter, ac ille, qui ob infirmitatem emanet à Choro, & hanc ſententiam Dic. *n.*855. defendit velut probabilem; è contrà Suar. Bonac. & Caſtrop. *n.*14. probabiliùs dicunt ei non deberi, quia excommunicatio privat illis, ergo quandiu juſtè perdurat excommunicatio, tandiu durat illa privatio: neque ſimile eſt in infirmitate, hæc enim non eſt de ſe impedimentum culpabile, quominus percipiatur fructus, quale impedimentum eſt excommunicatio. Quòd ſi aliquis dediſſet cauſam infirmitati in fraudem legis, & ad declinandam obligationem aſſiſtendi, docet pariter Dicaſt. *n.*817. non poſſe percipere fructus, & diſtributiones, poterit tamen, quamvis fuiſſet cauſa morbi, dummodò non egerit fraudulenter, ut communiter tenent AA. quia Eccleſia abſolutè facit gratiam infirmis, non tamen fraudulentis, eò quòd nolit alicui ſuam fraudem prodeſſe. Vide dicta l.4. n.1210.

232 §.15. Fructus, quos percepit ille, qui juſtè excommunicatur reſtitui debent fabricæ eccleſiæ, vel pauperibus; diſtributiones autem quotidianæ, illis, qui interfuerunt Choro, niſi alicubi alia eſſet conſuetudo, ita cum aliis Dicaſt. *n.*818.

233 §.16. Reſcriptum Sedis Apoſtolicæ, & quæcunque Bulla ab excommunicato impetrata in alio, quàm excommunicationis, vel appellationis articulo, eſt ipſo Jure irrita, niſi ad cautelam inſerta fuerit abſolutio à cenſuris, Cap. 1. *De reſcriptis in* 6. Laym. ſuprà *n.*52. Dicaſt. *n.*754. Caſtrop. *p.*12. *n.*1. notans contra *Archid. Nav. Suar.* valere etiam de excommunicato tolerato, ſed non eſſe extendendum ad conceſſiones ab alio, quàm à Papa factas, & conſentit Krim. *n.*1974.

234 §.17. Si Reſcriptum, quo à Pontifice confertur Beneficium, ſit in forma gratioſa, valet collatio, quia illi inſeritur abſolutio ad illum effectum. Idem dicunt Gibal. & Krim. *n.*1975. contra Caſtrop. *p.*10. *n.*28. quamvis eſſet in forma commiſſoria, ſi tamen poſt acceptum Reſcriptum inciderit in novam excommunicationem, dicunt opus fore nova abſolutione.

235 *Q.29. Quid notandum ſit circa negationem ſepulturæ eccleſiaſticæ?* R. Hæc pœna incurritur per defectum Baptiſmi, per duellum, per excommunicationem, per interdictum aliaſque cauſas: & quia nullus eſt proprius locus in Morali, in quo univerſaliter tractetur de juribus, & privatione ſepulturæ, nonnulla hic apponam, quæ ſervire poterunt ad praxin.

236 §.1. Electio ſepulturæ, ut fiat, v. g. in hoc, vel illo loco, nequit impediri à Parocho, dummodò ei detur quarta pars funeralium, id eſt, portio ob mortem alicujus ei debita ſecundùm conſuetudinem cujuſvis Parochiæ, unde poteſt quis alibi ſepeliri, licèt Parochus id nolit, ideòque recuſet comitari,

Barbo-

Digitized by Google

Barboſa. De off. *Parochi p.3.c.26.n.*19. Lohn.& alii cum Gob.*in Quint.tr.5.c.50.n.74.& 81.* peccantque graviter Parochi, & excommunicantur per *Clementem,& Urban.VIII.* qui ideò plus petunt, quia ſepelitur apud Religioſos, Pign.*to.4.conſ.*208. Pelliz.*De Regul.tr.*8.*c.*5.*n.*173. E contrà tamen etiam peccant Religioſi, qui inducunt perſonas ſæculares ad jurandum vel vovendum, quòd eligere velint ſepulturam in ipſorum eccleſiis, aut quòd talem electionem nolint immutare, eſt enim contra gravem prohitionem *Bonifacii VIII.* Pelliz.*n.*175.& Steph. à S. Paulo *tr.4.d.9.n.*43. Quòd ſi inducant ad eligendum, non peccant, Pelliz.*c.2.n.*100.& Steph.ſuprà; prohibetur tamen, ne ullus intra Monaſterium Monialium ſepeliatur, benè autem intra eccleſiam exteriorem, Pelliz.*c.*5.*n.*174. De quo multa videri poſſunt apud Pign.*to.4.conſ.*177. qui *tom.*1.*conſ.*116. rectè dicit poſſe eſſe juſtas cauſas concedendi, ut filia cujuſdam Principis etiam intra clauſuram Monialium ſepeliatur. Dubitatur autem, an peccetur, ſi cadaver alicujus defuncti occultè transferatur de uno in alium locū, ubi ſepeliatur, non perſoluta quarta parte funeraliū illis Parochis, per quorum Parochias tranſit: Pelliz.*n.*177. dicit nullum fore peccatum, quia uſus etiam timoratorum habet, ut ideò ſibi non faciant ſcrupulum, unde talis lex non cenſetur habere locum pro foro conſcientiæ, attamen notat Manigart *in praxi Paſtorali pag.*1098. ex declaratione *S.Congreg.*12. Januarii 1604. nullos Regulares invito Parocho poſſe efferre funus è Parochia.

237 §. 2. Si quis ſepeliatur in Eccleſia Regularium exemptorum, Parochum nō tantùm poſſe proſequi, ſed etiam cum Cruce, ſuperpelliceo, & ſtola adſtare funeri in eccleſia Regulari, attamen officium ſepulturæ peragendum eſſe à Regularibus, latè probat Pignat.*to.3.conſ.*48. Quòd ſi in Eccleſiis Regulariū, vel quibuſcunque aliis funeralia non peragantur, his non competit pars ulla funeralium, ſed ſoli Parochiæ, Pign.*to.6.conſ.*88. Poſſunt etiam Regulares concordare cum Parochis, ut hi officium illud peragant in eccleſia Regulari, ut probat idem Pign. *to.3. conſ.*50. ſed Parochi non poſſunt petere quartam partem funeralium, ſi quis ſepeliatur apud Regulares ab eo onere privilegiatos, ſi apud hos etiam fiant funeralia, uti fusè habet Pign. *to.9.conſ.*145. Et è contrà Regulares non poſſunt cum ſtola funebri apud ſe ſepeliendum proſequi, quia ſtola denotat juriſdictionem externam, quam ad hoc non habent, niſi deleget Parochus, Pignat.*to.5.conſ.54.n.*1. Statutum etiam eſt à S.Congregatione, ut in funeralibus unica tantùm Crux deferatur, non Regularium, ſed ſolius Parochiæ, vel certè ſolius Capituli cathedralis, ſi hoc comitetur, niſi alia alicubi ſit conſuetudo, uti notat Pignat.*tom.6.conſ.59.à n.*13.& iterum *conſ.74.* Plura adhuc circa controverſias inter Parochos, Confraternitates, & Regulares ratione præferendæ Crucis, geſtandæ ſtolæ, & habendi funeralia, videri poſſunt etiam per declarationes S. Congregationis deciſa apud Pignat.*to.8.conſ.*73.

238 §.3. Pro contrahenda Parochia, præſertim in ordine ad funeralia, requiri verum domicilium, id eſt, cum animo perpetuò ibi habitandi, docent Pignat.*to.7.conſ.*63. Pontius *De Matrim. l.5.c.13.* §.2. & alii, ideòque putant Eccleſiæ domicilii deberi quartam partem funeralium, ſed ſtandum eſt dictis l.6. p.3. à n.721. nempe per animum alicubi habitandi per majorem anni partem acquiri quaſi domicilium ſufficiens ad omnia Sacramenta, excepto Ordine; itemque ad funeralia, & docet quotidiana praxis in his partibus, ſi hìc moriatur externus ſtudioſus vel ancilla, quòd hìc ſepeliatur, nec quicquam ideò ſolvatur Parocho proprii domicilii. Atque hanc ſententiam latè cum aliis tenet Sperell.*dec.*87. ubi etiam docet, ſi Titius domum propriam in Parochia S.Petri elocet, & conducat domum in Parochia S.Martini animo hìc habitandi per majorem anni partem, ſi hìc moriatur, eſſe hìc ſepeliendum. Infantes ſepeliuntur in ſepulchris majorum, & præcipuè Patris. Vidua in ſepulchro ultimi mariti, etiamſi alibi habitaſſet, uti fusè Sperell. *dec.*88. niſi alibi elegiſſet ſepulchrum.

239 §.4 Si ſæcularis homo iviſſet ad Monaſterium ibi tantùm habitaturus, relicto proprio domicillo, putat Pignat.ſuprà *n.*12. jus ſepulturæ ſpectaturum ad Parochum illius Parochiæ, in qua eſt Monaſterium, & ſi alibi petierit ſepeliri, ſoli Parochiæ deberi quartam partem funeralem, quia exempti habent juriſdictionem tantùm quoad perſonas ſubditas Monaſterio, non quoad alias, Cap. *Per exemptionem*, De privileg. in 6. Rota ſæpiùs, Anchar.& alii: licèt enim Monaſteria non ſint de Parochia, tamen ſunt in Parochia. Et idem dicit de puellis, & famulis in Monaſterio habitantibus. Sed contrà eſt, nam imprimis, ſi ad Monaſterium iverint animo ibi perpetuò habitandi, fatentur *Pignat.& Pontius* ſuprà contrahi Parochiam, ergo etiam jus ſepulturæ; deinde docet abſolutè De Luca *De Parochis diſc.* 23. ſi quis moriatur in hoſpitali intra Parochiam conſtituto, & in ejus Eccleſia, vel cęmeterio ſepeliatur, nihil deberi Parocho: ſi autem ſepeliatur in alio loco extra hoſpitale, tum tantùm debetur Parocho ſaltem quarta pars funeralis. Præterea per Bullam Pauli III. habemus, prout refertur in Comp.privil. V. *Familiares*, §.1. quòd in noſtris cęmeteriis ſepelire poſſimus omnes, qui in noſtris morantur obſequiis, quod etiam notant Mol.Rodriq.Dicaſt.*n.*210. quamvis Gob.*in Quint.tr.5.c.42.n.*170. hoc intelligat de illis familiaribus tantùm, qui ſerviunt, & habitant conſtanter in domiciliis noſtris, alii tamen cum Dian. *p.8.tr.7.R.95.& par.9.tr.1.R.27. 28. & p.11. tr.4. R.14.* intelligunt etiam illos domeſticos, qui perpetuò commenſales ſunt, hi enim etiam ſunt de familia: Refert tamen Pignat. *to.1. conſ.* 306. declarationem S.Congreg. non licere Regularibus, alicui per aliquot tantùm dies commoranti in ſuo Conventu Sacramenta miniſtrare, aut mortuum ſepelire abſque licentia Parochi, cui etiam quarta funeralis debeatur.

§.5. Si quis in teſtamento diſpoſuerit, ut ſepeliatur in Paro- 240
chia, in qua fuerit moriens, & caſu moriatur in aliena Parochia, non debet in hac, ſed in Parochia domicilii ſui ſepeliri, quia per iſtum egreſſum vel brevem abſentiam non amiſerat eam Parochiam, nec alteram acquiſiverat, Pignat. *to.4.conſ.*151. Notatque Schiara *l.4.diff.*44. legatum, quod quis fecit pro Eccleſia, ſub conditione, ſi ibi ſepeliatur, valere, & ab hæredibus ſolvendum eſſe, ſi quid accidat, ob quod non poſſit, vel non debeat ibi ſepeliri, quia talis diſpoſitio ad piam cauſam, ſecundùm Jura, & mentem diſponentis, eſt favorabilis & diſponenti, & illi, pro quo diſpoſuit, ergo cùm ſit utile diſponenti dari Eccleſiæ legatum pro ſua anima, & per Eccleſiam non ſtet, quominus impleatur conditio, favor ille relinqui debet, & diſponenti, & Eccleſiæ, pro qua diſpoſuit.

§.6. Si quis habitet in confinio, id eſt, ſi domus ſit partiali- 241
ter in fundo duarum Parochiarum, notant Bartol. Bald. Barb. *de off. Epiſcop.alleg.3.n.*71. De Juſtis *l.2.c.10.n.*64. Pign. *tom.*8. *conſ.8.n.*7. Kugl. *De Matr.n.*298. pertinere ad illam Parochiam, ex qua eſt ingreſſus in domum, adeòq; inquilinos eſſe in ea ſepeliendos. Si autem ſint duæ portæ, ex qua Parochia eſt porta principalis, ſive anterior facies domus, quia hæc cenſetur nobilior. Quòd ſi tota domus erat in fundo Parochiæ A. & adjungantur ædificia ſecundaria fundata in vicina Parochia B. hoc ędificiū adjectū accedit ad principale, & eſt ejuſdē Parochię A.

§.7. Sepultura debet fieri tribus ſaltem cubitis ab altari in 242
tumba profunda, & non in ſepulchro ſupra terram extructo, poteſtque, quem vult Parochus, in Eccleſia ſua Parochiali ſepelire, Nav. Barb. ſuprà, Pelliz. *c.5. n.*1174. Miſſa non eſt celebranda in altari, ſub quo, vel ſub cujus gradibus humata ſūt defunctorū cadavera, uti ex decreto S.Congr. dixi l.6.p.2. n.2067.

§.8. Impubes ob conſilii imbecillitatem non poteſt ſibi ſe- 243
pulturam eligere, niſi malitia ſuppleat ætatem, Sperell. *deciſ.* 89.*n.*2. Ubi eſt conſuetudo legitimè præſcripta, poſſet ei eligere pater, aut mater, uti fusè deducit Sperell. *à nu.*3. quod intelligit Pignat.*to.7.conſ.*21. vivente adhuc, non autem mortuo filio, per ſe loquendo, qui tom.4.conſ.208. à n.7. hoc extendit etiam ad proles naturales, ſpurias, adoptatas.

§.9. Solus Epiſcopus, & non Parochus (niſi ſit alicubi 244
alia conſuetudo) poteſt alicui concedere jus proprium, & perpetuum ſepulturæ in certo loco, è quo alios poſſit excludere, & hac quidem conditione addita, quam ſtatuit S.Pius V. ut cadavera profundè ſepeliantur, Barb. ſuprà, Lohn. *in inſtr. 4.Paroch. p.5. membro 23.* Habens jus Patronatus non ideò habet jus ſepulturæ in Eccleſia, Barb.*n.*13. An ſit ſimonia vendere, aut emere jus ſepulturæ in loco ſacro, dixi l.3.p.1. à n.185.

§.10. Canonicus Cathedralis habitans privatim in Paro- 245
chia urbis, eò quòd Curiam in campo Cathedrali non habeat, debet Sacramenta recipere à Parocho domicilii, quia licèt Cathedralis Eccleſia ſit matrix pro illis, qui ad eam volent accedere pro Sacramentis recipiendis, non tamen ita, ut Parochus Cathedralis poſſit ea adminiſtrare in aliis Parochiis. Hoc non obſtante, ſi ibi moriatur talis Canonicus, debet ſepeliri in Cathedrali, ſi in hac ſit locus ſepulchri proprius Canonicorum: ſi autem talis non ſit, ſepeliri debet in ſepulchro majorum, quia ſepulchrum Parochiale ultimo loco ſuccedit, tantùm in defectu tum proprii ſepulchri Canonicalis, tum ſepulchri majorum, tum electæ alibi ſepulturæ. His tamen iterum non obſtantibus, ubicunque ſepeliatur, debebitur tali Eccleſiæ Parochiali ſaltem quarta pars funeralis, quia jus quartæ funeralis conſequitur ad jus adminiſtrandi Sacramenta, ita cum communi Pignat. *to.8. conſ.*5. qui *to.6.conſ.*59. probat Canonicos Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ non poſſe levare alia corpora defunctorum ex alienis Parochiis, ſine horum Parochorum conſenſu.

§.11. Advenæ, & viatores, qui Clerici non ſunt, ſi alicu- 246
bi caſu moriantur, ſecundùm Pignat. *to.1.conſ.*145. & *tom.4. conſ.*138. etiam ex declaratione S. Congregationis, debent ſepeliri in Cathedrali; ſed rectè cum aliis contradicit Sperell. *dec.* 87. *à n.*13. ſepeliuntur enim, ſaltem ex conſuetudine, in Parochia, in qua moriuntur, & in qua acceperunt extrema Sacramenta, ſi ignoretur paternum ſepulchrum, vel eò commodè deferri non poſſint.

§.12. Moriens in carcere, ſecundùm aliquos ſepeliri debe- 247
ret in Parochia ſui antiqui domicilii, quod non deſeruit, ideòque putant huic Eccleſię deberi quartam funeralem, ſi alibi elegiſſet ſepulturam: Neque eſt idem, quod de famulis, & ſtudioſis,

dioſis, nam hi liberè habitando alibi acquirunt quaſi domicilium, incarceratus autem non liberè ibi detinetur. Oppoſitum tamen probabilius tenent alii cum Pign. *to.7. conſ.*86. quia quãvis ibi contra voluntatem detineatur, attamen ſpectat ad parochiam carceris quoad Sacramenta recipienda: quod certum videtur ſaltem de alibi damnatis ad perpetuum carcerem, vel in exilium involuntarium miſſis, ubi enim mori, vel exulare debēt, ibi cenſentur etiam inviti habere domicilium, *L. Filii*, 22. *ſ. Relegatus* 3. ff. Ad municip. Videri poteſt Kugl. *de Matr. à n.*299.

248 §.13. Clericus, qui adminiſtrationem habuit in Eccleſia, vel ex alio titulo tenebatur ibi reſidere, ſepeliri debet in Eccleſia, *Barb.* & alii. Alius Clericus peregrinus alicubi moriens, deberet ſepeliri in Cathedrali, Sperel. *dec.*87. *n.* 15. Religioſus, ſi commodè deferri non poſſit ad Monaſterium, ſepeliri debet à Parocho loci non aliter, ac peregrinus, & in Eccleſia quidem, ſi commode fieri poteſt, *Lobn.* ſuprà. Novitius etiam in domo paterna moriens cum habitu religioſo, ſepelitur in Monaſterio ſine obligatione ſolvendi canonicam Parocho, quia gaudet juribus, & privilegiis Ordinis, Sanch. Dic. *De juſt. l.*2. *tr.* 19. *d.*3. *nu.* 209. & pluribus declarat Pign, *to.*7. *conſ.*70. De cætero Religioſus non poteſt ſibi eligere locum ſepulturæ, cùm careat voluntate propria, Cap. ult. *De ſepult.* & communis cum Sperell. *dec.* 89. *n.* 1. Sacerdotes autem poſſe ſepeliri in veſtibus ſacerdotalibus ſacris, latè demonſtrat Pignat. *tom.*3. *conſ.* 35. Plura de ſepulturis Regularium videri poſſunt apud Pign. *to.*4. *conſ.*199. Plura adhuc circa electionem ſepulturæ videri poſſunt apud eundem Pignat. *tom.*1. *conſ.*17. & 317. Circa quartam autem partem funeralium Parocho debitam, tom.4. conſ. 215. to.7. conſ. 36. & ſpecialiter quoad urbem Romanam, tom.8. conſ. 3.

249 §.14. Si Religioſus contra ſtatuta ſui Ordinis inveniatur retinuiſſe pecuniam, Cap. *Super quodam* De ſtatu Monach. ſtatuitur, ut ſepeliatur in ſterquilinio cum pecunia; non eſt autem opus, ut tota pecunia cum ipſo ſepeliatur, ſed ſatis eſt, ſi pars. Quòd ſi jam eſſet ſepultus, ſi abſit ſcandalum, extrahi debet, & in ſterquilinium deferri, Caſtrop. *tr.*16. *d.*3. *p.*24.

250 §.15. Si catechumenus, vel infans alicujus infidelis ſepeliatur in Eccleſia, vel cemeterio, an hæc ideò polluantur, diai l.6. p.2. n.287. Et tenet Gob. *De Bapt. n.*620. catechumenum poſſe loco ſacro ſepeliri, quia Inn. III. *Apoſtolicam*, De presby. non baptiz. vult pro tali offerri preces, & hoſtias: ſed melius contradicunt alii cum *Suar.* & *Laym.* quia non baptizati ſimpliciter excluduntur ab hoc favore ſepulturæ ſacræ. Si autem quis moriatur cum Baptiſmo, dubiè valido, Schild. *tr.*6. *c.*2. *n.*17. dicit non poſſe ſepeliri loco ſacro, quia hìc ſepeliri eſt favor, ſeu privilegiũ, quo qui gaudere vult, probare debet ſe habere conditiones ad illo fruendum requiſitas, inter quas eſt ſuſceptio Baptiſmi: Et ideò paſtorale Mechlinienſe prohibet eum infantem ſepeliri loco ſacro, qui in pede, vel manu ex utero protenſa eſt baptizatus, ſi poſteà in eo non ſint animadverſa ſigna vitæ. Nihilominùs etiam probabile eſt, quòd talis infans, de quo certum non eſt eſſe invalidè baptizatum, poſſit in loco ſacro ſepeliri, nam privari ſacra ſepultura non tantùm eſt negatio favoris, ſed in æſtimatione hominum eſt veluti pœna, in dubio autem, an adſit cauſa pœnæ, non eſt infligenda pœna, melior eſt enim conditio negantis, hinc Eccleſia meritò permittit ſepeliri in loco ſacro: Et ratio ulterior eſt; quia pro ipſo eſt Baptiſmus, quamvis autem de ejus valore dubitetur, tamen Eccleſia non vult contra eum in illo rigore procedere, ita Diana *p.*4. *tr.*3. *R.*69. Gob. *n.*653. Steph. *tr.*4. *d.*9. *n.*45. & ideò etiam Homobonus, Diana, Schild. ipſe concludunt eum, qui juxta probabilem aliquorum ſententiam eſt validè baptizatus, poſſe monito prius Epiſcopo ſepeliri in loco ſacro: Sententia tamen *Sylveſtri*, qui dicit, ſi baptizandus moriatur ante prolatam totam formam, adhuc eſſe ſepeliendum loco ſacro, meritò rejicitur à Mendo *diſſ.* 9. *n.*14. quia certum eſt, ſi tota forma non ſit prolata infante vivo, Baptiſmum non valere. Aliud eſt, ſi dubitaretur, an vixiſſet uſque ad finem, uti ſemper dubium eſſe poterit, ſi ſub principium formæ vixerit.

251 §.16. De quo dubium eſt, an ullo modo ſit baptizatus, ſepeliri debeat loco profano, quia ad fruendum favore, ſeu privilegio Chriſtianis proprio, prærequiritur probatio ſaltem aliqua, quòd adſit conditio requiſita, conditio autem, quam Eccleſia prærequirit ad ſepulturam Eccleſiaſticam, eſt Baptiſmus, qui ſaltem dubiè probari debet, *Schild.* ſi tamen certum ſit prolem in utero matris eſſe mortuam, ſepelitur cum matre, quia fœtus adhuc conjunctus, eſt pars matris, Dicaſt. ſuprà *n.*215. Sperell. *deciſ.*88. *n.*19. notans, ſi fœtus ſit extractus, & non baptizatus, ſepeliri extra locum ſacrum.

252 §.17. Si dubitetur, an quis reipſa ſit homo, ideòque baptizetur ſub conditione, videtur ſepeliendus loco ſacro, quia per Baptiſmum talem acquirit jus, & ita in libro anno 1701. Herbipoli impreſſo, cui titulus, *Jubilæum ſæculare Eccleſiæ Catholicæ*, &c. parte tertia ad annum Chriſti 1403. habentur ſequentia: *Mulier quædam aquatica, ſive ſiren, hoc anno ad Eridanum fluvium Hollandiæ capta eſt, quæ veſte venuſtè induta, ducta eſt Harlamum, nere etiam didicit, pane & lacte victitans, ſemper muta, & Crucifixum adorans, adeòque poſt mortem ritu Chriſtiano ſepulta, habita tum grande miraculum ſine omni periculo fictionis, & res probata teſtibus omni exceptione majoribus.*

253 §.18. Qui non eſt ſemel in anno confeſſus, aut non communicavit in Paſchate, privatur Eccleſiaſtica ſepultura, Cap. *Omnis utriuſque ſexus*, De pœnit. & remiſſ. Hæc tamen pœna prærequirit ſententiam Judicis, & eſt ferendæ tantùm ſententiæ, Caſtrop. *tr.*21. *p.*5. *n.*14. Gob. *in Exp. t.*4. *num.*49. Tamb. *de Commun. c.*4. *n.*65. Et addit n.66. *Cùm igitur nunc vix in uſu ſit, ut contra aliquem ſimilis ſententia fulminetur, nunquam ex hoc capite erit fidelis à ſacra ſepultura depellendus.* Nec pœna illa infligi ſolet, ſi quis intra annum communicarit in Parochia, quamvis id non fecerit in Paſchate. Addit Dicaſt. ſuprà *n.*218. ut infligatur, debere abeſſe omnem probabilem cauſam excuſationis, ſeu impedimenti.

254 §.19. Si quis moriatur, de quo dubitetur, an ſit confeſſus in anno, vel communicarit in Paſchate, non ideò eſt privandus ſepultura in loco ſacro, quia ipſe per Baptiſmum eſt in poſſeſſione juris, nec delicta debent præſumi, *Tamb.* ſuprà.

255 §.20. Omnes de quibus publicè conſtat, quòd in peccato mortali obierint, privandi ſunt ſepultura Eccleſiaſtica Cap. *Quibus*, & ſeqq. 13. q. 2. Gloſſa *ad c.*3. *de uſuris*, & communis cum Dicaſt. *n.*224. Unde ſi conſtaret aliquem in formali ebrietate eſſe mortuum, ſepeliri deberet loco profano: quia tamen id vix unquam conſtat, eo quòd ſciri non poſſit, an peccatum interius fuerit grave, deliberatum, plenè liberum, an ebrietas fuerit prævisa, &c. item an homo internè ſaltem non retractarit, non facilè poterit aliquis ex quacunque præſumptione privari ſepultura, uti in exemplis oſtendit Lezana apud Gob. ſuprà *n.* 31. ſed expectanda ſemper erit ſententia Judicis, aut ſequenda erit conſuetudo diœceſis, in qua quis eſt, ita cum aliis Gob. *in Quint. tr.*5. *c.*5. *à n.*2. Et communis ſententia eſt, ſi quis teſtetur Titium in ultimo vitæ articulo pœnituiſſe, eum non cenſeri impœnitentem, nec privandum eſſe ſepultura in loco ſacro, ſed ad tollendum ſcandalum publicari debere, quòd eum pœnituerit, adeòque implicitè revocarit delicta, & propoſuerit vivere melius. De cætero notat *Dicaſt.* ſuprà, ſi quis in facto, quod nullo modo excuſari poteſt à mortali, occiſus deprehendatur, non præſumi deceſſiſſe contritus, mutatio enim animi eſt quid facti, quod non præſumitur, ſed probari debet.

256 §.21. Ad evitandas graves querelas propinquorum, & ad ſervandam defuncto famam, poteſt ſacra ſepultura permitti illi, qui repertus eſt mortuus, vel in laqueo, vel in puteo, niſi obſtet conſuetudo loci, vel poſitivè conſtet eum mortem ſibi liberè intuliſſe, & non ex alienatione mentis, Trullench, Burgh. *cent.*3. *caſ.*20. Barb. ſuprà *p.*3. *c.*26. *n.*4. cum aliis multis; Signum autem ſufficiens ſuſpicandi, quòd adfuerit alienatio mentis eſt, ſi anteà animadverſus eſt defigi in melancholia, Gob. ſuprà *nu.* 15. Item ſi manè ſit confeſſus, communicarit, & poſteà inveniatur mortuus cum laqueo in collo, Nav. Rodriq. & Gob. *nu.* 53. Putat tamen *Lobner*, ſi commodè fieri poteſt, & ſit ſuſpicio voluntariæ cædis, quòd melius expectetur judicium Epiſcopi. An cadaver Rei in carcere mortui inventi, privari debeat ſepultura ſacra, diai l.4. n. 1477.

257 §.22. Etiam privatur manifeſtus uſurarius, Cap. *Quia*, De uſuris, Cap. *Quamquam* De uſuris in 6. Item manifeſtus raptor, ſi in eo peccato moriatur, Dicaſt. *n.*220. Item concubinarii tam laici quàm Clerici morientes in ejuſmodi peccato ſine ſigno ullo pœnitentiæ, quale eſſet tundere pectus, petere Confeſſarium, invocare nomen JESU, communis cum Pign. *tom.*9. *conſ.*139. *à n.*228.

258 §.23. Cap. *Sicut*, 8. *ſ.* *Si autem*, De hæret. Cap. *Sacris* 12. De ſepult. & alibi prohibetur, ne hæretici loco ſacro ſepeliantur: & ſi fiat, locus talis ſepulturæ redditur in perpetuum profanus. Putant quidem Nav. Lugo *De fide*, *d.*14. *num.* 159. & alii multi apud Gob. *n.*27. iſta intelligi de hæreticis nominatim denuntiatis, ſeu vitandis, ſed contradicunt alii cum Krim. *n.* 656. & 1915. ſi notoriè decedant in hæreſi nam ſi hæreſis ſit formalis, & externa, propriè ſunt hæretici. Licitum tamen eſt hæreticum, & excommunicatum ſepelire loco profano, ne cadaver inhumatum aërem inficiat, id enim fit ex neceſſitate, & in favorem vivorum, Dicaſt. *n.*468. Idem dicunt aliqui, ſi fiat in loco profano, v. g. titulo conſanguinitatis, Canones enim vetant fieri favore hæreſis, & in loco ſacro.

259 §.24. Ad redimendam gravem vexationem poteſt Parochus permittere, ut ab acatholicis in loco ſacro ſepeliatur, v. g. Officialis hæreticus, quia hæretici in his partibus tolerantur, nec ſciuntur eſſe formales, hinc paſſim in quibuſdam diœceſibus ſepeliuntur etiam in templis, eò quòd ibi habeant certa loca ſepulturæ pro familiis ſuis, nec poſſint ſine graviſſimis incommodis iſto jure privari. Et univerſaliter dicunt Elcob. & Krim. *n.*1915. excommunicatos toleratos ſepeliri à ſuis poſſe loco ſacro, quia fideles licitè communicant cum eis etiam vivis.

260 §.25. Non peccat, qui amicitiæ vel humanitatis cauſa in his partibus comitatur funus hæretici, non enim ſunt hic vitandi, eſtque tantùm honor politicus, Leſs. *in Auct. V. Hære-*

Digitized by Google

ticur, caſu 27. Angel. Suar. Sayr. Ugul. Pignat. *tom. 2. conſ. 59. n. 2.* contra Gloſſ. Regin. & alios.

261 §. 26. Excommunicantur omnes ipſo facto, *qui ſcienter præſumpſerint Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradere hæreticos*, Cap. *Quicumque* 2. De hæret. in 6. quæ pœna cadit etiam in laicos ſepelientes: intelligitur autem de hæreticis ſaltem vitandis: Et ſi ſequamur rigorem Canonum, non eſſet abſolvendus talis ſepeliens, *niſi propriis manibus perſonaliter, & publicè oſſa exhumaverit*, Sperell. *dec.* 106. *n.* 43. Eadem pœna cadit in eos, qui tempore interdicti extra caſus conceſſos ſcienter ſepeliunt nominatim interdictos, vel uſurarios manifeſtos, Clement. *Eos*, De ſepult. Putantque Suar. Caſtr. *d. 2. p. 6. n. 15.* aliique cum Krim. *n.* 1918. etiam comprehendi mandantes, quia qui phyſicè ſepeliunt, communiter ſunt homines indocti, quos excuſat ignorantia, ergo ne lex ſit fruſtranea, debet extendi etiam ultra proprietatem verborum ad mandantes ipſos. Addunt *Leſſ.* & alii cum Pignat. *to. 2. conſ. 59. n. 2.* etiam authorizantes, quales ſunt Parochi, & alii, qui funeri præſunt. Item *Sayr. Regin. Pign.* eos omnes, ſine quibus talis ſepultura Eccleſiaſtica non perficeretur, uti ſunt portantes feretrum, fodientes, Clerici cantantes, officium peragentes, cum Cruce præeuntes, non impedientes, cùm ex officio teneantur, verbo, omnes & ſolos, qui talem ſepulturam procurant vel admittunt ad illam. E contrà Caj. Nav. Henriq. Avil. Tol. Dicaſt. *d. 2. n. 729.* Steph. *tr. 5. d. 5. n. 269.* intelligunt ſolos phyſicè, & per ſe exequentes, quia pœnalis lex non eſt extendenda ultra ſignificationem verborum, neque ideò lex erit fruſtranea, etiamſi ſolos exequentes comprehendat, cùm ſæpè tales ſint, qui id ſciant, & tamen faciant. Putant autem Avil. Nav. Fill. Dicaſt. *n.* 731. talem ſepelientem etiam incurrere excommunicationem minorem, quia communicat cum excommunicato, ſed Suar. Caſtrop. Krim. *n.* 1922. probabiliter negant, quia excommunicatio minor videtur ob gravitatem delicti eſſe commutata in majorem.

262 §. 27. Huc pertinet ſolutio ſequentis caſus: Cajus Paſtor catholicus in cœmeterio catholicis, & hæreticis communi, hæreticum relapſum, pertinacem, qui etiam in extremis non permiſit acceſſum Paſtoris catholici, ſepelit more catholico cum Cruce, in ſuperpelliceo, & ſtola. *Quæritur*, an benè? R. Non benè, ut dixi l. 2. n. 182. Ratio eſt 1. Quia ita ſepelire eſt facto profiteri fuiſſe ovem ſuam, eſſe mortuum in Eccleſia catholica, eſſe ex judicio Eccleſiæ dignum favoribus, orationibus & communibus ac publicis ſuffragiis, quæ in talem hæreticum non cadunt, aut ſi ita in illum cadunt, poterit Cajus pro illo etiam decantare Miſſam, & pro more Catholico habere exequias, quod certò eſt illicitum, & pareret grave ſcandalum apud fideles. 2. Non eſt licitum ſepultura Eccleſiaſtica honorare aliquem, de quo probabile non eſt eſſe mortuum in gratia, ſed non eſt probabile de hoc homine ſic mortuo, ergo. 3. Sic ſepelire, eſt facto profiteri probabile eſſe, quòd ejuſmodi hæreticus ſit in gratia mortuus, & conſequenter eſt æquivalenter dicere ipſius fidem eſſe veram, noſtram autem ac Sacramenta apud nos non eſſe neceſſaria ad ſalutem, quod certò eſt mortale, imò & hæreticum. *Si dicas*, fortè fuiſſe materialem tantùm hæreticum. *Contra eſt*, nam id prius probandum eſſet. Deinde hoc in foro externo non præſumitur. Denique Eccleſia in foro externo procedit cum ejuſmodi materialibus uti cum formalibus, hinc tantùm permittit ſepeliri ab acatholicis ipſis in ejuſmodi communi cœmeterio, non autem ita ſepelit: imò nec Prædicantes Calviniſtæ ita volunt ſepelire Lutheranos, quia dicunt non eſſe oves ſuas.

263 §. 28. Si quis dans ſigna pœnitentiæ in articulo mortis ſit à cẽſuris abſolutus à laico, vel Clerico non Sacerdote, Sylv. *in variis Reſol. orat. 1. De abſol. morib.* fusè contendit, non ideò poſſe ſepeliri loco ſacro, quia ex nullo textu Juris probabiliter oſtẽdi poteſt, quòd Eccleſia talem poteſtatem dederit non Sacerdotibus. Attamen contradicunt *Sanch.* & alii apud Pelliz. *n.* 59. nam ex dictis *n.* 130. eſt ſaltem aliquo modo probabile talem abſolutionẽ valere, & in tali dubio videtur inclinandum in benigniorem partem pro favore defuncti, uti colligitur ex dictis à n. 251.

264 §. 29. Quamvis excommunicatus denuntiatus in fine vitę dederit maxima ſigna pœnitentiæ, & ſubmiſſionis, non ideò poteſt ſepeliri in loco ſacro, ſi à nemine abſolutus ſit, Cap. *A nobis*, 28. De ſent. excommun. *quia quamvis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur, nondum tamen habendus eſt apud Eccleſiam abſolutus.* Attamen ſecundùm dicta à *n.* 173. corpus abſolvi poteſt poſt mortem, ut defunctus ſic ſepultura ſacra, & precibus Eccleſiæ gaudeat, Sylvius ſuprà, Dicaſt. *n.* 726.

265 §. 30. Per locum ſacrum in hac materia intelligitur Eccleſia, cœmeterium, etiamſi ſit ab Eccleſia ſeparatum, & omnis locus ab Epiſcopo, vel per conſuetudinem deputatus ad ſepulturam fidelium, Pelliz. *tr. 7. c. 2. n. 35.* etiamſi necdum ſit conſecratus: item omnis locus, in quo conſuevit dici Miſſa, quæ cum veluti conſecratãtem ambitus templi, Krim. *n.* 1919. Locus autem alius, quamvis ſit Eccleſiæ proximus, & nullus murus eum ſeparet à loco ſacro, non ideò eſt ſacer, Dicaſt. *n.* 739. Et non eſt ſub pœna prohibitum ſepelire in tali loco profano, dummodò Eccleſiæ cæremoniæ non adhibeantur, tum enim non eſt ſepultura Eccleſiaſtica, *Suar. Bonac. Gibal. Krim.* ſuprà. Qui autem etiam remotè tantùm cõcurrunt ad ſepulturam excommunicati vitandi, etiam in loco profano, incurrũt excõmunicationem minorẽ, quia cum eo communicant, Cap. *Sacris* De ſepul.

266 §. 31. Si oſſa excommunicati vitandi diſcerni non poſſint ab oſſibus fidelium, relinqui poſſunt, attamen locus iſte ſacer manet execratus, donec reconcilietur, Cap. *Conſuluiſti*, De conſecr. altar. & eccleſ. Si tamen res occulta ſit, non peccant, qui in tali loco divina peragunt, Krim. *n.* 1626.

267 §. 32. An illi, qui in duello moriuntur, privandi ſint ſepultura ſacra, item an illi excommunicẽtur, qui mortuum in duello ſepeliunt, dixi l. 1. p. 3. à n. 862. Statuitur autem Cap. 1. & 2. *De torneam.* ut illi, qui in torneamentis ſive haſtiludiis, ex quibus probabile mortis periculum impendet, occubuerunt, priventur, etiamſi pœnitentiam, & Viaticum acceperint. Quomodo interdictum privet ſepultura Eccleſiaſtica, dicetur iterum n. 421.

268 §. 33. Huc reducitur ſolutio ſequentis caſus: In quibuſdam Parochiis Catholicis habitant acatholici, qui dum moriuntur, amici acatholici petunt, ut campanæ templi catholici pulſentur, & hoc putant ſibi jure deberi, quia concurrerunt ad ſumptus pro ædificanda turri, & comparandis campanis. *Quæritur*, an Parochus licitè mandet id fieri, & Cuſtos catholicus licitè pulſet? Reſpondeo, dixi l. 2. n. 99. non eſſe licitum acatholicis ſponſis adhibere benedictionem matrimonialem: hic paulò ante dixi non eſſe licitum acatholico adhibere cæremonias ſepulturæ Eccleſiaſticæ: prætereà dixi l. 6. p. 3. n. 995. licitum non eſſe puerperam acatholicam inducere in templum cum ſolitis in Eccleſia cæremoniis Purificationis, & ratio præcipua erat, quia ſic videretur haberi communicatio in divinis cum homine excommunicato, quæ tamen tali excommunicato illicita eſt. Simile quid videri poſſet eſſe in pulſatione campanarum benedictarum, quia per talem pulſationem rogatam, & nomine hæreticorum factam viderentur hi cum catholicis communicare in re aliqua Eccleſiaſtica. Nihilominùs non ſatis video, cur id ſit illicitum, nam hæretici petentes intendunt id fieri, vel tantùm cauſa honoris politici, vel ut omnes ſciant de morte ſui defuncti, & quidquid tandem intendant, iſte ſonus campanæ quantumvis benedictæ eſt aliquid extrinſecè, & non dicendum abſolutè aliquid divinum, aut Eccleſiaſticum. Catholicus autem Paſtor pulſari mandans, aut Cuſtos pulſans ad ſummum poſſet ſigno illo campanæ intendere, ut fideles pro tali defuncto orent, quod licitè petere poteſt, & facere Catholicus, fortè enim tales defuncti fuerant materiales tantùm hæretici, aut pœnituerunt in fine, & ſaltem oratio poteſt aliis defunctis prodeſſe, aut etiam viventibus amicis hæreticis, pro quibus licitum eſt orare, nam l. 6. p. 2. n. 33. dixi licitum eſſe privatim orare pro excommunicatis, etiam vitandis: & addidi n. 34. probabiliter licitum eſſe uſque adeò etiam publicè, & directè offerre ſacrificium Miſſæ pro excommunicatis non vitandis, quamvis illis illicitum ſit hæc petere, tales autem vitandi non ſunt, uti certum eſt, ergo. De cultu, decore, pompa meritò ſervanda in ſepulturis, & exequiis, videri poſſunt multa apud Pignat. *to. 4. conſ.* 229. Quòd autem nulli, nequidem Epiſcopo duarum Eccleſiarum teneatur hæres inſtituere duplices exequias funebres, probat tom. 5. conſ. 58.

269 *Q. 30. Quid addendum ſit circa privationem civilis communicationis?* Reſp. §. 1. Excommunicati, quamvis non ſint denuntiati, tenentur ſub peccato abſtinere à civili communicatione cum aliis, id enim eſt illis prohibitum: ſi tamen faciant, per hoc incurrunt excommunicationem minorem, Dicaſt. *d. 2. n.* 380. 473. 494.

270 §. 2. Qui non eſt excommunicatus, non peccat, ſi etiam ſine cauſa agat cum excommunicato non denuntiato, ſive in ſacris, ſive in profanis, quia *Conc. Conſtantienſe* abſolutè ad hoc poteſtatem facit: unde & talis excommunicatus, ſi ſit præventus, ſive rogetur, non peccabit communicando, ſed tantùm peccabit, quando ſua ſponte ſe primus ingeret, Caſtrop. Gibal. Dicaſt. *n.* 380. iterumque *à n.* 476. Si tamen uterque eſſet excommunicatus, neuter ſub pœna excommunicationis minoris auderet agere cum altero, quia hoc eſt conceſſum in favorem aliorum fidelium non excommunicatorum, Dicaſt. *n.* 474. 494. Gibal. Krim. *n.* 1869. 1998.

271 §. 3. Vitandus, ſeu non toleratus, debet eſſe vel notorius Clerici percuſſor, vel publicè, expreſsè, & nominatim denuntiatus. De percuſſore Clerici, dicam à n. 300. De denuntiatione cenſuræ, dixi aliqua à n. 75. & jam plura addam.

272 §. 4. Ut quis ſit vitandus, non eſt ſatis, quòd ſit denuntiatus eſſe, v. g. hæreticus, ſed debet eſſe denuntiatus excommunicatus, unde non ſufficit denuntiatio cenſurati, & criminis ipſius, ſed requiritur denuntiatio excommunicationis ideò incurſæ, Nav. Sanch. Regin. Caſtrop. Gibal. Krim. *n.* 1864. contra Covarr. Salas, Gutt. Avil. Bonac. Sanctar. Nec ſufficit cenſuram eſſe in tribunali promulgatam, niſi ſit per cedulones denunciata, Covarr. Avil. Suar. Laym. Pignat. *tom. 4. conſ.* 133. *n.* 2.

273 §. 5. Si quis ſit uno loco denuntiatus, *Henriq. Vaſq. Fill. Bonac.* & alii dicunt eſſe ubique vitandum, quia eſt ſimplici-

ter denuntiatus, quem Jura dicunt eſſe ſimpliciter vitandum. Contradicunt valde probabiliter *Sanch. Avil. Caſtr. Krim.* & alii, quia ex hoc, quòd ſit publicus denuntiatus in uno loco, nō ideò eſt publicus denuntiatus in alio, Jura autem non dicunt qualemcunque, ſed publicè denunciatum eſſe vitandum, hinc non teneor vitare privatim denunciatum, requiritur enim denunciatio notoria, ergo ubi non eſt notoria, ibi vitare non teneor. *Nec obſtat*, quòd ſecundùm dicta l.6. p.3. n.951. ſi quid ſit in uno loco notorium, Romæ habeatur tanquam ſimpliciter notorium, nam id ſpecialiter obſervatur quoad diſpenſationes à *S. Pœnitentiaria* petendas, nec ideò extendi debet ad alia.

274 §.6. Si denuntiatio ſit dubia, excommunicatus non eſt vitandus, quia, quæ ſunt facti, non præſumuntur, & poſſeſſio eſt pro libertate communicandi. Si denuntiatio ſit certa, quamvis excommunicatio ſit dubia, eſt vitandus pro foro externo, quia poſſeſſio eſt pro denuntiatione: ſi tamen conſtaret non eſſe excommunicatum, vitandus non eſſet pro foro conſcientiæ, ſecluſo ſcandalo, & contemptu. Semel denuntiatus ſemper eſt vitandus, donec conſtet de abſolutione, ſicuti etiam præſumitur durare excommunicationem, ſi non conſtet de abſolutione, Cap. *Sicut nobis*, 39. De ſent. excomm. Krim. *n.* 1873.

275 §.7. Quamvis aliquis excommunicatus ſit denuntiatus, non tenetur abſtinere à conſortio infidelium; quia hi non ſubduntur Eccleſiæ, & prohibitio habet de conſortio fidelium, Dicaſt. *n.* 454.

276 §.8. Qui cum excommunicato vitando loquitur, afficiendo eum verbis contumelioſis, non incurrit cenſuram, quia illa non eſt communicatio civilis, & humana, ſed potius eſt averſio, & diſſocietas, Dicaſt. *n.* 457.

277 §.9. Si quis tali reſcribat, purè ideò, ne ſe oſtendat inurbanum, *Avila* dicit non incurrere excommunicationem, ſed Dic. *n.* 461. probabiliùs dicit incurrere, quia jam ſatis conſtat talis excommunicatis eſſe neganda ob Eccleſiæ præceptum, quod magis honorandum eſt. Poſſet tamen quis aſſurgere v.g. Epiſcopo, aut alii Superiori excommunicato, tum ob conſuetudinem, tum ad vitandum periculum offenſæ, & damni. Prætereà poſſunt excommunicato reddi verba deprecatoria v.g. Deus te convertat, & emendet, &c. ſic enim eſt potiùs locutio cum Deo, Caſtrop. *d.* 2. *pu.* 17. *n.* 2. Dicaſt. *à n.* 262. Imò reſalutationem fieri poſſe tanquam debitam præter Buſemb. tenent Henriq. Fil. Krim. *n.* 2000. An autē pro eis offerri poſſit Miſſa, dixi l.6. p.2. à n.31.

278 §.10. Excommunicatus etiam vitandus, ſi trahatur ad judicium ut reus, poteſt etiam per ſeipſum comparere, & ſe defendere, etiam juramento, Cap. *Dilecti filii*, 8. & Cap. ult. de except. Eſcob. Gibal. Krim. *n.* 1989.

279 §.11. Quamvis per excommunicationem videatur prohiberi dormire in eodem lecto, non videtur tamen prohibitum dormire in diverſis lectis poſitis in eodem cubili, dummodò illuc non conveniant per modum Societatis, aut ad idem negotium gerendum, quamvis enim ſint in eodem loco, ſi ſinguli diverſis negotiis intendant, non cenſentur communicare, unde ſi etiam caſu in eodem ſtramine, vel lecto convenirent, aut ſi non ſit niſi unus lectus pro utroque, non dicerentur communicare, Suar. Fill. Regin. Dic. *n.* 465. iterùmq; *n.* 471. contra Avilam & alios.

280 §.12. Etiam prohibentur contractus omnes civiles, ut venditio, emptio, locatio, &c. qui tamen ſi fiant, utrinque erunt validi, communius cum Krim. *n.* 2002. Valet quoque Matrimonium, quod contrahitur ab excommunicato vitando, Caſtrop. *pu.* 16. & Dicaſt. *n.* 822. addens quandoque etiam eſſe licitum. Valet etiam profeſſio religioſa, Pelliz. Krim. *n.* 1997. ſunt enim quaſi contractus naturales.

281 §.13. Excommunicatus toleratus concionari, vel docere non debet, niſi requiſitus, aut niſi ex officio hoc ſolebat facere, tum enim cenſetur requiri: vitandus autem omninò non debet, quamvis requiratur, quia ipſe abſolutè prohibetur communicare cum fidelibus, & hi cum illo; è contrà audire excommunicatus, quamvis ſit vitandus, poteſt permitti, ut audiat concionem, hæc enim aſſiſtentia dirigitur ad ejus correctionem, Diē. *n.* 708. & habetur Cap. *Reſponſo* De ſent. excomm. non videtur tamen intereſſe poſſe lectioni v.gr. Theologiæ, quia hæc non in directè pertinet ad ſalutem animæ vel emendationem, unde profeſſor, & reliqui auditores deberent recedere, ſi talis excommunicatus accederet, uti contra alios probabiliter docent Avil. Bonac. Caſtrop. *d.* 2. *p.* 9. *n.* 11. Dicaſt. *n.* 557. Krim. *n.* 1910. quamvis poſteà n. 1912. faveat oppoſitæ ſententiæ.

282 §.14. Si excommunicatus vitandus offerat aliquod debitum titulo juſtitiæ, admitti poteſt, imò ad ſolvendum compelli poteſt etiam cenſuris, nam Cap. *Si verò*, de ſent. excomm. dicitur, *ab excommunicatis exigi, & recipi poſſe quod debetur, alias videremini vos damnum ex pœnitentia, ipſi verò præmium ex contumacia reportare.* Si offerat aliquid purè liberaliter, rejici debet, & quamvis peccet acceptans, non tamen retinens, quia non ideò ampliùs communicat, Gibal. Krim. *n.* 1999. ſi offerat pecuniam petens, ut pro ſe oretur, Gibal. dicit eſſe rejiciendam, excipit Krim. *n.* 1914. niſi offerat per modum eleemoſynæ: ſed credo etiam tum admitti poſſe, ſi offerat, ut pro ſe ſimpliciter oretur, quia in iis, quæ ad ſalutem animæ ejus ſpectant, permittitur cum eo communicatio, ſecundùm dicenda n. 285.

Q. 31. Quid notandum ſit de participante cum excommunicato? R. Hæc pauca. §.1. Qui ſcienter, & notabiliter cōmunicat, ſeu participat in eodem ipſo peccato, ob quod alter jam antecedenter nominatim eſt excommunicatus, & denunciatus, incurrit eandem cum illo excommunicationem majorem à Jure latam, quamvis alter ab homine fuiſſet excommunicatus, v.g. qui fovet cōtumaciam excommunicati dicens, ut non reſtituat, qui ſuadet, ut in eodem crimine perſeveret, qui approbat crimen ab alio factum nomine ſuo. Atque ita videtur decerni Cap. *Nuper*, & Cap. *Si concubinæ*, De ſent. excomm. Et ratio datur, tum quia agentes, & conſentientes eadem pœna puniri debent, tum etiam, quia ſic agens contemnit excommunicantem, atque adeò dignus eſt pœna ab eo lata, Dic. *d.* 2. *à n.* 507. & alii. Si autē quis ſuadeat, vel cooperetur ad actum, quo alter primò incurret excommunicationem, probabilius eſt peccare quidem mortaliter, ſed non incurrere excommunicationem, quia de tali non loquuntur Jura, quæ ſupponunt excōmunicationem ab altero jam eſſe cōtractam, Sanch. *De Matrim. l.* 7. *d.* 48. Dic. *n.* 509. contra alios. Quòd ſi ſuadeat, vel cooperetur ad talem actum repetendum, v.g. ſi quis excommunicatus ſit propter percuſſionem Clerici, & alter ſuadeat ipſi, ut iterum percutiat, Dic. *n.* 515. putat non incurrere excommunicationem, quia non participat in eodem actu, propter quem incurrit, ſed oppoſitum videtur verius cum *Suar.* Satis enim eſt, quòd ſit idem ſpecie actus, quamvis non ſit idem numero, maximè cùm per hoc prior quaſi confirmetur in actu anteà patrato, illumque moraliter repetat. 283

§.2. Quando Judex fert excommunicationem majorem contra eos, qui quomodocunque participant cum aliquo excommunicato à ſe, ut vim habeat excommunicatio, debet excommunicatus eſſe non toleratus, & participans prius ter nominatim eſt monendus, uti aliàs, quando eſt excōmunicatio ferendæ ſententiæ, uti ſtatuit Innoc. III. Cap. *Statuimus* De ſent. excomm. Dicaſt. *à n.* 351. ubi notat circa participationem cum excommunicati ab alio probabilius eſſe non requiri, ut participantes, vel excommunicati nominentur. 284

Q. 32. Quid addendum ſit circa cauſas, ob quas aliquando licita eſt communicatio cum excommunicato? R. §.1. Cap. 54. De ſent. excom. ſic habetur: *cùm voluntate, ac propoſito maleficia diſtinguantur, excommunicationis ſententiam non incurrit, qui excommunicato in his quæ ad abſolutionem vel alias ad ſalutē animæ pertinent, in locutione participat. licèt etiam alia verba incidenter, ut apud eum magis proficiat, interponat.* Ex quo textu infert Dic. *d.* 2. *n.* 547. licitum eſſe in eo caſu cum illo agere humaniter, alloqui, ſalutare, benignè ſalutaria monita illi ſcribere, &c. conceſſo enim fine, etiā conceduntur media ad illum. Addit *Avila*, Confeſſarium poſſe eum ad confeſſionem admittere, ut ei ſalubre conſilium præbeat, etiamſi eidem conſtet non eſſe abſolvendū; intellige tamen ſemper, ſi ſperetur utilitas vel fructus. 285

§.2. Qualis communicatio licita ſit conjugibus, ſi unus eorum ſit excommunicatus, accuratè explicat Dic. *à n.* 559. & aliquid etiam dixi, ubi de famulis. Qualis licita ſit Religioſis reſpectu Prælati excommunicati explicat idē Dic. *à n.* 573. ſed cùm rarò hoc eveniat, omitto. 286

Q. 33. Quid notandum ſit circa illum, qui dicitur inſordeſcere in cenſura? R. §.1. Inſordeſcere præcipuè dicitur ratione excōmunicationis, attamē etiā cōvenit aliis cēſuris; ille autē dicitur inſordeſcēs in cenſura, ſecundùm *Trid.* relatū n. 78. qui animo pertinaci, & cū contemptu poteſtatis eccleſiaſticæ perſeverat in cēſura per annum; è contrà ſi ex rationabili cauſa diſtulit petere abſolutionē: aut ſi petiit, & nō obtinuit; aut ſi poſt mediū annū fuit abſolutus, & reincidit, permanſitq; in ea per aliū mediū annum, nō cēſetur inſordeſcens, quia tēpora hic nō conjunguntur. 287

§.2. Inſordeſcens in cenſura lata in cauſa hæreſis, habetur veluti hæreticus ipſo Jure, & abſque alia ſentētia, attamē priuſquàm publicè declaretur hæreticus, citari debet, ut ſe purget. 288

§.3. Inſordeſcens in cenſura lata ob cauſam, quæ non eſt hæreſis, habetur tanquā leviter ſuſpectus de fide ac ſpecialiter de poteſtate clavium in Eccleſia, poteſtq; citari ab Epiſcopo, ut reſpondeat, quid ſentiat de his; ſi purgare ſe noluerit, & permanſerit altero anno, ſit vehementer ſuſpectus, & citatus nec purgans ſe, poteſt ex violenta ſuſpicione declarari hæreticus. 289

§.4. Inſordeſcens in excommunicatione lata in cauſa criminali habetur pro convicto de eo crimine, non itē in cauſa civili. 290

§.5. Inſordeſcens in quacunq; cenſura non videtur ipſo facto privatus Beneficiis Eccleſiaſticis, niſi cenſuratus ſit ob cauſam, quæ inducat privationem ipſo facto, & tum adhuc acceſſerit declaratio; attamen talis inſordeſcens poterit per ſententiam privari. Tali autem inſordeſcenti non prodeſſe abſolutionem generalem in ordine ad obtinenda Beneficia, dixi ſuprà. 291

§.6. Inſordeſcens in excommunicatione per annum, etiamſi in articulo mortis fuerit abſolutus, poteſt privari ſepultura Eccleſiaſtica. Omnia hactenus dicta pluribus probat, etiam adductis Juribus, AA. & rationibus, Pignat. *tom.* 7. *conſ.* 18. & *tom.* 8. *conſ.* 134. Quid autem in aliquibus diſpenſationibus 292

Digitized by Google

nibus intelligatur per inſordeſcentiam annuam in aliquo delicto, dixi l.6.p.3.n.944.

293 D U B I U M IV.

Ob quas cauſas incurratur excommunicatio major.

CUm hæ multæ ſint, variæ etiam ſunt excommunicationes, quæ in quatuor potiſſimùm claſſes dividuntur, nam aliæ nulli, aliæ Epiſcopo, aliæ Pontifici per Bullam cœnæ, aliæ eidem extra Bullam cœnæ reſervantur.

A R T I C U L U S I.

Quæ ſint excommunicationes non reſervatæ.

REſp. I. Ex jure antiquo uſitatiores ſunt ſequentes: *Contra omnes.* 1. In vexantes Eccleſiaſticos, quòd non elegerint eum, pro quo rogati fuerant. 2. In directores Monialium, ſi foveant diſcordias in electione. 3. In extorquẽtes abſolutionem à cenſura per vim, aut metum. 4. In compellentes Eccleſiaſticos, ut laicis ſubmittant jura Eccleſiæ. 5. In docentes leges, vel medicinam religioſos, qui dimiſerunt habitum, vel eos retinentes in ſuis ſcholis. 6. In ſepelientes tempore interdicti, vel interdictos, vel excommunicatos non toleratos, vel manifeſtos uſurarios. 7. In impedientes viſitatores Monialium. 8. In contrahentes Matrimonium in gradibus prohibitis, vel cum Monialibus. 9. In edentes Gloſſas in Trident. 10. In imprimentes libros ſine ſuperiorum licẽtia. 11. In præcipientes ſuis ſubditis, ne officia communia Reipub. exhibeant Eccleſiaſticis, v.g. ne iis vendant, coquant panes, &c. 12. In Doctores, & Profeſſores non faciẽtes profeſſionem fidei, ubi recepta eſt Bulla Pii IV. 13. In negligentes adminiſtrare juſtitiã Eccleſiaſticis. 14. In poteſtates foventes uſuras.

Contra Clericos. 1. In Clericos in dignitate conſtitutos, aut Sacerdotes audientes publicè jus, aut medicinam. 2. In Sacerdotes recipientes præfecturas ſæculares. 3. In Clericos minores Epiſcopis, locantes domos uſurariis. 4. In alienantes bona Eccleſiæ, vel locantes ultra triennium. 5. In impugnantes in concionibus montes pietatis. 6. In contrahentes Matrimonium, ſi ſint in ſacris. 7. In fictè reſignantes vel permutantes beneficia. 8. In præſumentes abſolvere à caſibus Bullæ cœnæ.

Contra Religioſos. 1. In audientes Leges, vel medicinam extra clauſtra. 2. In habitum temerè dimittentes, vel Matrimonium contrahentes. 3. In inſtituentes novum ordinem. 4. Adeuntes curias Principum, ad nocendum ſuis monaſteriis vel Prælatis. 5. Tenentes arma ſine licentia intra clauſtra. 6. Non ſervantes interdictum, quando ſervatur à Cardinali. V. Fill. *t.14. & 4. de cenſ. in partic. c.8.* Bon. *d.3.p.5.§.1. n.36.*

Reſp. I. Supradictis adjectæ ſunt à Tridentino ſequentes, quæ valent, ubi illud eſt receptum. 1. In imprimentes, imprimi mandantes, vendentes, apud ſe retinentes, vulgantes libros de rebus ſacris ſine nomine authoris, & approbatione ab Ordinario obtenta. 2. In docentes, non eſſe neceſſariam confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiæ. 3. In raptores mulierum, juvantes, faventes. 4. In cogentes contrahere Matrimonia cum præſcriptis. 5. In magiſtratus, qui requiſiti non juvant Epiſcopos ad reſtituendam, vel conſervandam clauſuram monialium. 6. In ingredientes (cujuſcunque conditionis, vel ſexus fuerint) monaſteria Monialium, ſine licentia in ſcripto obtenta. 7. In cogentes mulierem ingredi monaſterium, & profiteri. 8. In impedientes, ſine juſta cauſa, ſanctam voluntatem mulierum emittendi votum. 9. In dominos temporales concedentes in terris ſuis locum pro duello.

A D D E N D A.

294 QUæſt. 34. *Quid circa hæc prætereà ſit notandum?* Reſp. §.1. De Religioſo, qui temerè dimittit habitum dixi l.4. à n.207. De alienatione bonorum, vel rerum Eccleſiaſticarum, ibid. à num.1363. De artibus, officiis & actionibus, quæ Clericis prohibentur, à n.1370. De libris ſine licentia impreſſis dicam adhuc. De ingrediente clauſuram Monialium, dixi l.4. à nu.66. Hic notandum eſt, quamvis prohibitio Trid. *ſeſſ.25.c.5. De Regul.* ne quis ingrediatur in ſepta Monialium: ſit ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, & excommunicatio hæc non ſit reſervata per Trid. attamen teſte Beja, *p.1.caſu* 30. eſt Papæ reſervata per S. Pium V. & Greg. XIII. ubi horum Bullæ ſunt notæ, & receptæ.

295 §.2. Sub excommunicatione prohibetur laicis, ne diſputent de fide Catholica cum hæreticis, Cap. *Quicumque* §. *Inhibemus* De hæreticis in 6. Similiter Clericis regularibus, Can. *Cum quibus* 24.q.3. juncta Gl. V. *certamen*. Per hæreticos intelligit Sanch. *in Decal. l.2.c.7.n.12.* qui ſunt, vel aliquando fuerunt Magiſtri erroris: & prohibitio intelligitur de imperitis laicis, vel Clericis, ubi enim Catholici mixti ſunt cum hæreticis, ſecluſo periculo perverſionis licitum eſt diſputare, & in Germania ſaltem Canones illi deſueverunt, Becan. Krim. *n.644.*

A R T I C U L U S II. 296

Quæ ſint excommunicationes reſervatæ Epiſcopis.

REſp. Sunt hæ. 1. Quæ contrahitur ex levi percuſſione Clerici: vel gravi, ſi ſit mulier. 2. In eos, qui abſoluti in articulo mortis (à cenſura, vel peccato habente cenſuram annexam) ab eo, qui aliàs non poterat, non præſentant ſuperiori ſe, poſtquàm convaluerunt. V. Fill. *t.15.n.241. & 242.* 3. In fratres Minores, ſi admittant in ſuis Eccleſiis ad officia divina Fratres tertii Ordinis. 4. In procurantes abortum fœtus animati, effectu ſecuto. 5. In eos, qui communicant in eodem crimine cum excommunicatis ab Epiſcopo. 6. Ex omnes, quas ferunt Epiſcopi per propria ſtatuta, & ſibi reſervant, quas Confeſſarii videant in Agendis.

A D D E N D A.

QUæſt. 35. *Quid prætereà ſit notandum?* R. Nihil occurrere. De excommunicatione ob abortum fœtus animati dixi l.3. p.1. à n.822. 823. Quid ſit communicare in eodem crimine cum excommunicatis, dixi. 297

A R T I C U L U S III. 298

Quæ ſint Papæ reſervatæ extra Bullam Cœnæ.

REſp. I. *Contra omnes* magis obviæ ſunt ſequentes, 1. In incendiarios. 2. In habentes litteras Apoſtolicas falſas, & non deſtruentes: item in falſarios litterarum Apoſtolicarum. 3. In effringentes & ſpoliantes Eccleſias. 4. In communicantes eodem crimine cum excommunicatis à Papa. 5. In vexantes eos, qui cenſuram in alios tulerunt. 6. In abſolutos ab excommunicatione ſub conditione, & non implentes. 7. In violantes interdictum Papale. 8. In dantes & recipientes aliquid ex pacto, ob admiſſionem ad religionem. 9. In Simoniacos reales, circa ordinem vel beneficium. 10. In committentes ſimoniam confidentialem. 11. In impedientes executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ. 12. In dantes & recipientes aliquid pro gratia, aut juſtitia apud Sedem Apoſtolicam. 13. In committentes duellum, atque ad id cooperantes, ſuadendo, &c. 14. In mulieres ingredientes Monaſteria Regularium. 15. In impugnantes inſtitutum Societatis JESU. 16. In facientes jurare illicita, & contraria libertati Eccleſiaſticæ. 17. In rapientes bona Eccleſiaſtica; item exigentes tributa ab Eccleſiaſticis. 18. In violantes libertatem Eccleſiaſticam, quoad fugientes ad Eccleſiam. 19. In docentes poſſe fieri confeſſionem in abſentia. 20. In eos, qui alterutram opinionem de Conceptione B. Virginis damnant peccati mortalis, vel hæreſis; item in eos, qui in concionibus aliiſque publicis actibus, ut lectionibus, concluſionibus, aſſerunt B. Virginem Conceptam in originali. 21. In percuſſores Clericorum. Quæ cùm celebris ſit, & multa ſcitu neceſſaria habeat, agetur de ea peculiariter *infrà*.

Reſp. II. *Contra Clericos & Religioſos*, ſunt hæ. 1. Participantes in ſacris cum excommunicatis à Papa. 2. Procurantes alienationem Eccleſiarum. 3. In Concionatores, qui ſcripturæ ſenſum à Doctorum interpretatione alienum, circa tempus Antichriſti & extremi judicii aliaque ſimilia revelata prædicant. 4. In Parochos non implentes juramentum de reſidentia factum. 5. In Mendicantes tranſeuntes ad alium ordinem præter Carthuſiam. 6. In Moniales exeuntes clauſtra ſine licẽtia. 7. In religioſos, qui ſine privilegio vel ſpeciali licentia Parochi Clericis aut laicis Sacramentum Euchariſtiæ vel Unctionis miniſtrare, vel Matrimonia ſolemnizare præſumunt.

A D D E N D A.

QUæſt. 36. *Quid prætereà hic ſit notandum?* R. Etiam nihil occurrit. Quinam hic dicantur ſimoniaci reales, quinam confidentiales, dixi l.3.p.1. à n.212. & 220. Quandonam incurratur & quis abſolvere poſſit ab excommunicatione lata contra duella & cooperatores, dixi ibid. à n.847. De exitu Monialium extra clauſtra, dixi l.4. à n.66. De ingreſſu mulieris in Monaſterium Religioſorum, dixi ibid. à n.87. Circa impedientes jus aſyli, & quinam illo gaudeant, dixi ibid. à n.1392. Circa docentem, quòd confeſſio fieri poſſit in abſentia, dixi l.6. p.2. à n.1195. Excommunicationes ſeptuaginta & unam extra Bullam cœnæ breviter collegit Polancus *in append. ad direct. Confeſſ. p.* 113. 299

A R T I C U L U S IV. 300

Quomodo intelligenda excommunicatio percuſſoris Clericorum?

REſp. Ea ſic habet: *Si quis ſuadente diabolo, in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo ſubjaceat, & nullus Epiſcoporum præſumat illum abſolvere.*

Dicitur I. *Si quis:* intellige cujuſcunque ſexus aut ſtatus, etiam impubes, dummodò rationis compos & doli capax.

pax. Extenditur autem ad efficaciter mandantes, conſulentes, conſentientes, ſuo nomine factam ratihabentes, non impedientes, ſaltem ſi ex officio aut juſtitia teneantur, ut Reges, judices & cæteri Superiores; item patres, tutores, heri, pædagogi, Parochi, &c. quibus aliorum cura demandata eſt. Ita Laym. *l.1.t.5.p.2.c.5.nu.6.* Bonac. *d.2.q.3.p.6.ſ.2.n.8.* ex Molin. *&c.comm.*

Dixi, *ſaltem*, &c. Quia ſi ex charitate tantùm teneantur, etiam excommunicari, docent *Suar. Cajet. Fill. Medin. Sayr.* &c. Verùm id probabiliùs negat Bonac. *l.c.* ex Nav. Kon. Reg. Henriq. Molin. &c.

Dicitur II. *Clericum*: quo nomine intelligitur omnis prima ſaltem tonſura initiatus (etiamſi conjugatus dummodò cum unica virgine) & deferat habitum ſerviatque aliqui Eccleſiæ; item etiam excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, degradatus verbaliter tantùm.

Dicitur III. *Monachum*: intellige quemvis religioſum, etiam laicum, converſum, novitium, utriuſque ſexus: item tertiarias S. Dominici, S. Franciſci, ſi geſtent habitum, & vivant in communitate: item Eremitas ſubjectos alicui Regulæ vel Superiori.

Dicitur IV. *Manus injecerit*: per quod intelligitur quævis contumelioſa actio exterior mortalis circa Clerici perſonam vel res ei adhærentes, ſive fiat manu ſive baculo, gladio, &c. Bon. *ſ.1.ſ.1.* *Ex dictis reſolvuntur ſequentes Caſus:*

I. Hanc excommunicationem incurrit. 1. Qui talem conſpuit, conſpergit aqua, pulvere, conſpurcat luto, evellit crinem, lacerat veſtem, eripit aliquid per vim & injuriam de ejus corpore, v.g. pileum, pallium, &c. ita ut actio ſit graviter injurioſa, Bonac. *l.c.* Laym. *n.5.* 2. Qui concludit aut violenter detinet carcere vel loco, unde ſine dedecore non poteſt exire. *Ibid.* 3. Qui perſequitur, ut in flumen vel foſſam incidat, equo decidat, &c. *Ibid.* 4. Qui manus violentas iniicit in equum, cui is inſidet, occidendo, vulnerando, cædendo, ſiſtendo per frænum, quæ actio licèt ſit levis reſpectu corporis, non tamen reſpectu honoris. *Ibid.* 5. Qui aliquid ſupradictorum facit, etiam Clerico conſentiente, dummodò ſit injurioſum ordini Clericali. Laym. *l.c.* 6. Clericus, ſi ſeipſum ex malitia vel paſſione (ſecus ſi ex devotione) percutit injurioſè, Laym. *l.c.* ex Navar. 7. Qui percutit Clericum etiam meritum, ſi fiat, vel per quem non debet, ut ſi morte dignus puniatur à judice ſeculari, vel modo illicito, ut ſi à Prælato puniatur per laicum. Bon. *l.c.* ex Nav. Sayr. Suar. Fill. Kon. &c. v. *Laym. c.5.*

II. Non incurrit. 1. Fur, qui clam abſcindit crumenam vel veſtem tollit Clerico, quia non eſt actio violenta ſed fraudulenta. Bon. *l.c.* 2. Si percuſſio ſit jocoſa vel caſualis, v.g. ſi janitor vel apparitor turbam arcens percutiat Clericum: item ſi pueri habentes primam tonſuram ſe pugnis percutiant, Bon. *l.c.* ex Mol. Fill. Kon. &c. item ſi percuſſio ſit ad defendendum ſe vel vitam ſuam vel uxoris, parentum, filiorum, vel res ſuas, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, *Laym.* infrà. 3. Et denique, quandocunque percuſſio ob levitatem vel imperfectionem actus non eſſet mortalis, illata laico, ut docet *Caj. Avila & Sa*, quod tamen *Suar.* univerſaliter non admittit. v. Bonac. *l.c.* 4. Si fiat in tenebris, vel Clericum non agnoſcas, quòd habitum non geſtet, quia ignorantia excuſat. 5. Si Prælatus, præceptor, pater, ſubditum in minoribus conſtitutum, correctionis cauſa (licèt ira accedat) percutiat moderatè, habita ratione culpæ: imò Prælatus & Præceptor Eccleſiaſticus poteſt etiam in majoribus conſtitutum caſtigare. An idem poſſit pater, controvertitur in utramque partem probabiliter: v. *Laym.* loco mox citando. 6. Si percutiatur realiter degradatus, vel bigamus: vel exerceat publicè officium cauponis vel macellarii vel ſcurram, & ter monitus non ceſſet; vel inventus turpiter agens cum uxore, matre, ſorore vel filia, denique mulierem ipſo facto ſollicitans ad turpitudinem, quia perdit privilegium. v. Laym. *l.1.t.5.p.2.c.5.* Fill. *tr.15.c.1.*

Reſp. II. Etſi hæc excommunicatio ſit reſervata Papæ poteſt tamen Epiſcopus ab ea abſolvere his caſibus. 1. Quando percuſſio, etſi ſit mortalis, eſt tamen prudentum judicio levis, comparata cum enormi, v.g. ſi fiat palma, pugno aut lapide, non relinquente veſtigium: & ſecundùm Aut. & Dian. *p.9.t.4.R.19.* niſi notabilem injuriam & magnum ſcandalum pariat, qualem negat eſſe, ſi quis Sacerdotem pugno percutiat in faciem, licèt guttæ ſanguinis effluant. Enormis verò erit, ſi membrum præſcindatur, copioſus ſanguis fundatur; vel etiam ratione dignitatis perſonæ, ut ſi percutiatur Epiſcopus vel Abbas, etiam alapa. 2. Si percuſſor ſit impubes, pauper, æger, ſenex, mulier, cæcus, claudus, ſervus, filius familias, vel non ſui juris, uti & regulares ac moniales invicem verberantes: item ſi ſint homines delicati, & quotquot habent legitimum impedimentum, ut non poſſint ire ad Papam aut ejus legatum: vel ſi dubium ſit de excommunicatione. Fill. *n.35. & ſeq.* Denique ſi ſit occulta v. ſupr. hic c.1.d.5. & Dian. *R.63.* In quibus omnibus caſibus pro foro conſcientiæ poteſt etiam facultas abſolvendi impetrari (gratis quidem) ex Pœnitentiaria Romana à majore pœnitentiario, ut v. ſuprà l.1.t.2.c.4. in appendice.

ADDENDA.

301 Q*Uæſt.37. Quid circa hanc excommunicationem ſit præter eà notandum?* R. §.1. Percuſſio tum cenſetur fieri *ſuadente diabolo*, quando fit injurioſè ſine juſta cauſa: debetque eſſe ſacrilegium internè & externè grave, Caj. Ang. Mol. Pignat. *to.1.conſ.*107. Delb. *c.2.dub.4.ſ.5.* aliique apud Sperell. *dec.45.n.11.* qui tamen *n.36.* rectè notat cum *Suar.* quamvis tactus phyſicus corporis eſſet leviſſimus, ſi tamen ſecundùm moralem exiſtimationem ſufficiat ad gravem injuriam contra honorem & reverentiam Clerico debitam, eſſe ſatis ad hanc cenſuram incurrendam. Attamen notat De Luca *in miſcell.eccleſ.diſc.*20. percuſſionem debere eſſe meditatam & non ex ſolo inconſulto calore iracundiæ, uti colligetur etiam ex dicendis n.307. Et cùm hic Canon ſit in favorem Clericorum, eſt latè pro his intelligendus, uti tenent Theologi & Canoniſtæ omnes cum Sperell. à *nu.44.* Quandonam autem aliquis cenſeatur publicè ſeu notoriè percuſſor Clerici, ideóque ſit vitandus, dixi à n.178.

302 §.2. Circa quæſtionem illam, an ille incurrat cenſuram hujus Canonis, qui Clericum vel Religioſum veneno occidit, refert Sperell. *dec.*20. quatuor ſententias. *Prima* cũ Avila & Delb. *ſ.20.n.1.* abſolutè negat, quia non infert violentiam ullam perſonæ, ſed tantùm naturæ. *Secunda* cum Suar. Fill. & aliis dicit incurrere, ſed non ante ſecutam mortem veneṅati, quia ad incurrendam cenſuram requiritur factum conſummatum & effectu perfectum. *Tertia* eſt Bon. & aliorum, qui dicunt incurri tum, quando venenum operari incipit, quia priùs non infert ullam violentiam. *Quarta* probabilior, quam tenent Beja & alii cum Sperell. à *n.21.* dicit ſemper incurri ſtatim ab initio propinati veneni, quia calefactum in ſtomacho ſtatim incipit agere, & quãvis fortè nõ ſequatur mors, tamẽ violẽtia per venenũ illata eſt perſonæ ſumẽti, quæ ideò incipit violẽtè diſponi ad mortẽ.

303 §.3. Si quis tacitè tantùm mandet Clericum percuti, *v.g.* ſi coram famulis dicat ſe intendere vindictam de tali injuria, & prævideat inde fieri poſſe, ut famuli moveantur ad percutiendum, Sylv. Nav. Suar. Dian. Delb. *ſ.10.* Dic. *diſp.3.n.973.* dicunt, ſi percuſſio ſequatur, incurrere excommunicationem quia fuit vera cauſa moralis illius percuſſionis: addunt Dript. *in cautione judiciali, ſ.2.a.14.pag.*282. & alii cum Delb. *ſ.14.* adhuc incurri, quamvis mandatum vel conſilium ſit revocatum, ſi percuſſio adhuc ſecuta ſit ex illo mandato vel conſilio: ubi notandum eſt, quòd mandatum, ſi revocetur & innoteſcat mandatario, communiter deſinat movere, & conſequenter non ſit cauſa effectus ſecuti, non item conſilium, nam motivum, quod fortè ſuggeſtum eſt, poterit pergere movere & eſſe cauſa effectus ſecuti, uti etiam notavi in materia de reſtitutione l.3.p.2.n.25. & 28. Quòd ſi determinatum ad percutiendum moveas tantùm, ut percutiat fortiùs, aliqui ſecundùm dicta n.65. putant te non incurrere, quia non es cauſa ſubſtantiæ actus, ſed tantùm circunſtantiæ, ſed contradicunt alii cum Delb. *ſ.12.* quia cauſando illum modum concurris ad ſubſtantiam actus. *Nec obſtat*, quòd ille non teneatur reſtituere, qui eſt cauſa, cur damnum libentiùs fiat, quod nihilominùs erat faciendum: *nam* hoc dato, diſparitas eſt, quòd ad rationem damni impertinens ſit, quòd fiat cum majore vel minore affectu, quòd autem percuſſio fiat fortiùs, non habet ſe impertinenter, quia ideò magis patitur alter.

304 §.4. Si Titius mandet Cajo, ut vindictam pro ſe ſumat de Clerico, mutilando illum, ſed cavendo expreſsè ne occidat, ſi Cajus det Clerico venenum, ex quo poſt duos menſes moriturus ſit Clericus, Titius hoc ipſo, quòd Clericus venenum ſumeret incurrit excommunicationem, quia mandando vindictam, per gravem culpam ſuam occaſio fuit dati veneni, quod malum prævidere debebat ſciens Cajum, quàm poſſet occultiſſimè, ſumpturum vindictam: venenum autem ſecũdùm dicta n.303. quamprimùm ſumptum fuit, cæpit operari, ergo injuria cum effectu ſaltem inchoato tum cæpit, quod ſufficit ad incurrendam hanc excommunicationẽ, Beja *p.1.caſ.46.* pluribus id probans.

305 §.5. Per conſentientem in percuſſionem alterius intelligitur ille, qui ſimul cooperatur, dat auxilium, favendo promovet, Delb. *d.11.n.9.* Clericus autẽ conſentiens ſeu permittens ſe percuti, non incurrit excommunicationem ipſo facto, quia Cap. *Contingit* De ſent. excomm. ſic habetur, *ſi quis autem Clericus poſt prohibitionem hujuſmodi ſpontè ſe ſubjecerit, excõmunicetur*, ergo eſt excõmunicatio ferendæ, & non latæ ſententiæ, Delb. *ſ.7.*

306 §.6. Si percuſſio facta non ſit nomine alicujus, ſeu non in ipſius gratiam, quamvis ipſe poſteà ratificet, non incurrit excommunicationem, uti nec tum: quamvis nomine ejus ſit facta, ſi tantùm internè ratificet, & non ſigno aliquo externo, Dic. *à n.994.* *Nec obſtat* Regula juris, *ratihabitio retrotrahitur & mãdato comparatur, nam* id tantùm valet reſpectu contractuum & pœnæ pro foro externo infligendæ, Delb. *ſ.11.n.14.* & iterum *ſ.16.* Unde autem præſumatur mandatum occidendi, aut ratihabitio homicidii facti, explicat Pignat. *tom.1.conſ.*135.

§.7. Ideò

307 §.7. Ideò non incurrit occidens Clericum adulterantem cum uxore, filia, matre vel ſorore ſua, quia Eccleſia condonat hanc pœnam ob tantum & tam juſtum dolorem, qui ordinariè cauſet ſubitum motum iracundiæ, Cap. *Si verò*, 2. De ſent.excomm.quod Nav.Angel.Suar.Con.Delb.*ſ*.17.*nu*.33.extendunt ad eum, qui percutitur, quia invenitur oſcula vel amplexus exercere cum una ex prædictis perſonis: attamen requiritur ut fiat ſtatim ex ſubito motu, alioquin non excuſaretur percutiens vel occidens, Sylv.Angel.Nav.Delb.*n*.35.

308 §.8. Si quis inſequatur Clericum, & hic inter fugiendum præter intentionem & prævisionem inſequentis cadat, probabile eſt inſequentem non incurrere excommunicationem, quia non eſt cauſa moralis illius caſus. Dicaſt. *nu*.1033. Sperell. tamen *dec*.20. probabiliùs dicit, ſi Clericus reipſa ex metu perſequentis cadat, incurrere, quia perſecutio illa eſt cauſa violenta lapſus; hinc *Fagn*. & alii cum *Sperello & Bonac*. dicunt etiam eum incurrere, qui bombardulam explodit in Clericum, qui ex ejus timore moritur, vel exanimis in terram cadit, quamvis globo ne leviter quidem tactus ſit.

309 §.9. Judex vel Superior nolens defendere Clericũ à percuſſione incurrit excommunicationem ſecundùm Cap. *Quanta*, De ſentent. excomm. in 6. docentque Nav.Henr.Suar.Beja *p*.1. *caſ*.60. Gorm. *De act. hum. nu*.184. & alii.Non autem incurrit per actum merè internũ nolendi defendere, ſed quia illa omiſſio defenſionis eſt externa & ſenſibus cognoſcibilis, & defenſio erat ex juſtitia debita, Caſtrop. *d*.1.*p*.7. Vide adhuc dicenda.

310 §.10. *Tolet. Barb. Paſq. Turr. Delb*. probabiliter tenent Clericum etiam ex malitia vel paſſione percutientem ſe non incurrere, quia Canon videtur loqui de injectione manuum in perſonam diſtinctam. Oppoſitum tenent apud Sperell. *dec*.45. *n*.71. & alios, Auctores 30. graviſſimi cum *Buſemb*. quia hæc prohibitio magis eſt in favorem ſtatus clericalis quàm perſonæ, quidquid tamen ſit de hoc; ſi Clericus ſe percutiat, aut evellat ſibi capillos ob mortem parentum vel ob jacturam magnam bonorum, non incurrit, quia hæc actio non cenſetur ſtatui clericali injurioſa, Delb.*ſ*.8. *n*.7. Dicaſt. *n*.985.

311 §.11. Qui veſtes Clerici non indutas aliaſque res ei non adhærentes lacerat, non incurrit, quia non infert violentiam Clerico, Mol.Suar.Bon.Dic.*n*.1037.Qui autem percutit Clericum, factum hæreticum, incurrit, Nald. Schiara *l*.4. *diff*.26. *n*.23.

312 §.12. Qui verbis minacibus Clericum pellit, aut occaſio eſt gravis damni, vel oppugnat domum, in qua Clericus eſt, non ut ei injuriam faciat, ſed ut juſtè locum capiat; non incurrit, quia per iſta non cenſetur manus injicere in Clericum, Suar. Caſtr. *d*.3.*p*.23.§.2.*n*.2. Dicaſt. *à n*.1039.

313 §.13. Qui percutit aliquem in bacchanalibus currentem cum larva, ignorans eſſe Clericum, non incurrit, quia imprudenter crederet eſſe Clericum; Burgh. *cent*.2. *caſ*.59. Quid autem tenendum ſit, ſi volens percutere laicum caſu percutiat Clericum, aut volens percutere Petrum Clericum, percutiat Paulum Clericum, jam dictum eſt.

314 §.14. Si percutiens reipſa Clericum invincibiliter putet non eſſe Clericum, attamen ſit animo comparatus, ut eum percuteret, quamvis ſciret eſſe Clericum, Covar. Ugol. & alii dicunt incurrere: è contrà negant Nav. Vaſq. Sanch. *De Matr. l*.9.*d*.32.*nu*.26. Caſtrop.*tr*.2.*d*.1.*p*.17. *nu*.3. niſi dubitaſſet, an non eſſet Clericus. Sed tum ſaltem videtur incurrere, ſi percuſſerit, actu intendens percutere, ſive Clericus ſit, ſive laicus. Hinc rectè infert Sanch. *num*.41. cum Covarr.& aliis contra S. Ant. Sylv.& alios etiam eum incurrere, qui percutit aliquem, quem ex ignorantia craſſa neſciebat eſſe Clericum.

315 §.15. Si quis percutiat Canoniſſam, Pyrrhus Corradus *in praxi Benef. p*.1. *c*.5. *nu*.142. dicit in Rota deciſum eſſe, quòd non incurrat pœnam hujus Canonis, quia Canoniſſa nec eſt clerica nec monacha, ſed ſæcularis & laica: è contrà Gloſſa ad illum Canonem dicit incurri pœnam, ſi quis injiciat manus *etiam in Eccleſiaſticas perſonas*, talis autem Canoniſſa videtur eſſe perſona Eccleſiaſtica ſecundùm dicta l.4.n.229. cùm ratione ſui ſtatus vacet divinis in Choro, canat Horas & aliter Deo in Eccleſia ſerviat, & ideò Pignat. *to*.8. *conſ*.1. *nu*.11. docet illas gaudere privilegio fori, uti & Eremitas, ſi auctoritate Epiſcopi deputati ſint ſervitio alicujus Eccleſiæ vel Oratorii, contra *Delb*. qui tenet non gaudere privilegio hujus Canonis, quia illo gaudet ſolus *Clericus vel Monachus*, qualis non eſt talis Eremita, uti nec Canoniſſa, multò minùs gaudent illi Eremitæ, qui ſola auctoritate propria ejuſmodi habitum & habitationem eligunt. Certum autem videtur ex illis, quæ affert Sperell. *deciſ*. 21. Equites Melitenſes, Teutonicos, alioſque ſimiles eſse verè Religioſos, adeòque gaudere privilegio fori & Canonis, cùm emittant tria vota ſubſtantialia, quamvis apud eos non ſit tantus rigor paupertatis & obedientiæ; imò Sperell. *n*.9. putet etiam Equites S. Jacobi de Sparta, qui vovent caſtitatem conjugalem etiam eſse Religioſos & gaudere privilegio hujus Canonis, ſed de his videri poſſunt dicta l.4. n.3.

316 §.16. Si v.g. conjugatus dimiſerat, ſed iterum reaſſumat habitum & tonſuram, gaudet privilegiis Clerici, ideòque cum percutiens excommunicatur, communis cum Dicaſt. *à n*.999.

§.17. Ut defenſio contra Clericum cenſeatur juſta, debet 317 fieri ſtatim poſt aggreſſionem, unde qui Clericum, quando deſiiſset vim inferre, poſteà repercuteret, incurreret excommunicationem, quia non cenſetur vim repellere, quæ anteà deſierat, nec eſt defenſio, ſed vindicta, Sperell. *dec*.45. *n*.84. debetque ſervari moderamen inculpatæ tutelæ, ut non plus fiat, quàm ſit neceſſe ad vim repellendam. Putantque Caſtrop. §.3. *n*.5. & Dicaſt. *n*.1050. etiam licitum eſſe percutere Clericum ad defenſionem cujuſvis etiam extranei, quem Clericus injuſtè aggreditur.

§.18. Prælati incurrunt excommunicationem, ſi religioſos ſubditos cum exceſſu verberent, item ſi delinquant in modo v.g. projiciant librum ad caput, pede trudant &c. hæ enim caſtigationes & pœnæ non ſunt conceſſæ à jure, uti bene oſtendit Dript. ſuprà *pag*.285. 318

§.19. Percutiens Clericum mortuum vel malè tractans ejus cadaver, incurrit excommunicationem, quia ſtatui clericali adhuc injurius eſt, attamen non ſit irregularis ſi mutilet vel confodiat, quia non tollit vitam membro vel homini, Felin. Tolet.Sperell. Delb.*ſ*.3. *n*.9. Schiara *l*.4. *diff*.26. *nu*.15. aliique multi cum Pignat. *tom*.16.*conſ*.5. 319

§.20. Ut teneamur vitare, debet percuſſor eſſe notorius, ita ut non ſufficiat me vidiſſe, ſed requiratur notoreitas non ſolius Juris, ſed etiam facti, nec etiam ſemper ſufficiet publica fama, uti pluribus jam explicatum eſt. 320

§.21. Si Religioſi ejuſdem Monaſterii ſe verberarint mutuò, & percuſſio nõ ſit enormis, poſsũt à ſupremo Prælato Monaſterii abſolvi, v.g. ab Abbate, Priore, Guardiano, Rectore. Si Abbas indebitè percuſſerit Monachum, abſolvi poteſt à Confeſſario per Abbatem electo, Krim. *n*.1849. Si Religioſus percuſſerit Religioſum alteri ſubditum, abſolvi debet à ſuo Prælato, præſente vel conſentiente Prælato percuſſi, ut ex utriuſq; conſenſu ſatisfactio imponatur, è contrà ſi Religioſus percuſſerit Clericum ſæcularem, abſolvi poteſt à ſolo Epiſcopo Clerici percuſſi, ſi tamen Religioſi forent exempti, requiritur conſenſus Prælati, quem conſenſum ſi neget, poteſt nihilominùs Religioſus adire Epiſcopum, quia præſumitur conſenſus Ordinis, in eo ſaltem caſu, quo Prælatus ipſe non habet poteſtatem abſolvendi, ita Caballutius *in Jure canonico l*.5. *c*.1. *n*.9. probans etiam ex Jure, item Caſtrop. §.4. *à n*.8. *ubi n*.19. notat Religioſis mendicantibus & eorum privilegia participantibus ferè eandem poteſtatem à *Trid*. eſſe conceſſam, quam in hac parte habent Epiſcopi, poſſunt autem etiam Epiſcopi hanc poteſtatem delegare, uti rectè notant Bonac. & Caball ſuprà *n*. 3. 321

§.22. Qui percutit laicum putans eſſe Clericum, contrahit malitiam ſacrilegii, attamen non excommunicationem, quia ut hæc contrahatur, debet reipſa & non tantùm in apprehenſione Clerico vel ſtatui clericali fieri injuria, Delb.*ſ*.21.*n*.1. 322

§.23. Quando aliquis abſolvitur ab aliquo extra eam neceſſitatem non habente abſolvendi poteſtatem, exigi debet juramẽtum ab eo, qui abſolvitur, quòd comparere velit, quando poterit coram habente poteſtatem: quòd ſi poſtmodùm non comparuerit, incidit in ſimilem excommunicationem, *Caſtr. ſuprà*. 323

§.24. Percuſsor Clerici in foro fori abſolvi debet ſecundùm formulam in Pontificali Romano præſcriptam, quamvis fortè priùs abſolutus ſit in foro conſcientiæ, uti contendit Dript. ſuprà *pag*.304. Laym. tamen & alii dicunt pro Germania id conſuetudine ſeu non uſu eſſe abrogatum. 324

§.25. Dixi l.6.p.3.n.970. etiam ad S. Pœnitentiariam recurri pro abſolutione à caſu publico percuſſionis Clerici: Et formulas, quibus in caſu publico vel etiam occulto reſcribit S. Pœnitentiaria, fusè explicat Tiburt. Navarr. *in manud. ad praxin execut. p*.3. *c*.2. *& ſeqq*. præcipuè autem notari debent ſequentia. 1. Si reus nunc ſatisfacere non poſſit parti læſæ, præſtare debet juramentum de ſatisfaciendo cùm poterit, & ſi tum negligat, ipſo facto reincidit in excommunicationem. 2. Si orietur ſcandalum ex hoc, quòd abſolveretur needum ſatisfacta parte, debet abſolvi tantùm pro foro conſcientiæ, hine debebit externè ſe gerere tanquam excommunicatum. 3. Quando dicitur relabi, ſi non pareat mandato Ordinarii, intelligitur mandato diſcreto & quod rationabiliter latum ſit. 4. Clericida orare debet officium defunctorum vel æquivalentes preces, ſi legere neſciat, per quinquennium in tribus diebus hebdomadæ; debet ſatisfacere hæredibus occiſi & Eccleſiæ, cui occiſus adſcriptus erat; privatur Eccleſiaſticis feudis & juribus patronatus: ipſe & ejus filii ſunt inhabiles ad Beneficia obtinenda. 325

ARTICULUS V. 326

Quæ ſint excommunicationes Papæ reſervatæ per Bullam Cœnæ.

RESp. Præcipua eſt in hæreticos, quæ extenditur non „ tantùm ad fautores, receptores & defenſores hæreticorum ut ſic, ſed etiam inſcienter retinentes, legentes, „ imprimentes & defendentes libros hæreticorum, de Religione tractantes vel hæreſin continentes. Ad quam excom- „ muni-

„ municationem incurrendam requiruntur 4. Conditiones,
„ 1. ut author libri ſit hæreticus. 2. Ut liber hæreſin expreſsè
„ contineat vel de Religione agat. 3. Ut legatur materia nota-
„ bilis & ſufficiens ad mortale. 4. Ut ſcienter legatur, imprima-
„ tur vel retineatur, *Laym. l. 2. t. 1. c. 15. n. 1. Unde reſolves*,
„ I. Non excommunicaris, 1. Si legas libros catholicorum
„ referentes verba hęreticorum, etiamſi animo hæreſin diſcen-
„ di legas. Laym. *l. c.* ex Nov. Sanch. &c. 2. Si in Catholici ſcri-
„ ptoris libro vel alio hac Bulla non contento, legas adjecta
„ ſcholia vel notas authoris hæretici: quod tamen Suar. to. 5.
„ *diſt.* 21. *ſ.* 2. limitat, niſi ſcholia eſſent tam copioſa, ut ea iis
„ potiùs, quàm ex textu liber conſtare videretur. Laym. *l. c.*
„ ex Nav. Sanch. &c.
„ II. Non prohibentur hæreticorum libri Philoſophici &
„ alii hæreſin non continentes, *Laym. l. c. n. 3.* Imò probabi-
„ liter nec ii, qui incidenter tantùm continent hæreſin, non
„ agentes ex profeſſo de fide, Sayr. Graff. apud Layman. *l. c.*
„ contra Suar. & Sanch. qui id confirmat pro Germania, ubi
„ Bulla cum tanto rigore non eſt recepta, v. Becan. *a. 2. c.* 15.
„ *q.* 8. Legens tamen tales, incurrit excommunicationem nun
„ reſervatam Indicis librorum prohibitorum, ubi is receptus
„ eſt, quod non videtur eſſe factum in Germania, ſaltem cum
„ iſto rigore, ut habet Laym. *l. c. num.* 8.
„ III. Excommunicatur, 1. qui in ſufficiente quantitate ſo-
„ lum proœmium, vel epiſtolam ad lectorem, vel indicem libri,
„ vel partem libri, in qua nulla eſt hæreſis, legit, ut habet Lay-
„ man. *l. c.* & Bon. 2. Probabiliter etiam is, qui alterum juſſu
„ ſuo legentem audit, quia legit per alium, Laym. *l. c.* Azor.
„ &c. contra Sanch.
„ IV. Probabiliter non excommunicatur, qui hæreticam
„ concionem aut Epiſtolam ſeorſim editam legit, quia non eſt
„ liber. Laym. *l. c. n.* 3. ex Sanch.
„ V. Non ſufficit una alterave linea: imò ſecundùm Sanch.
„ Rodriq. & Sà, nec integra pagina, etiam magni voluminis,
„ quod tamen Bonac. & Laym. *l. c.* non concedunt; licèt hic fa-
„ teatur, Confeſſario id poſſe ad hoc ſervire, ut non conti-
„ nuò damnet peccati mortalis & excommunicationis eum,
„ qui bono fine, vel etiam ex curioſitate unam paginam legit.
„ VI. Non incurritur, ſi retinentur libri parvo tempore,
„ v. g. uno alterove die, quia ſicut materiæ, ita & temporis
„ parvitas excuſat. Laym. *n.* 7. ex Graff. Sayr. Sanch. &c.
„ VII. Excuſat ignorantia, etiam craſſa, ſi vel neſcias eſſe
„ hæreticum, vel tractare de religione. Laym. *n.* 4. v. Sanch.
„ *l. 2. mor. c.* 10. *& l. 9. de Matr. d.* 32.
„ VIII. Non excuſatur is, qui librum, vel in aliena domo,
„ vel alieno nomine, vel animo non legendi habet. Item nec is,
„ qui affirmat non eſſe pravum, non eſſe exurendum: Item qui
„ impedit, ne comburatur, qui diſputationis cauſa defendit.
„ Ita *Bonac.* tamen excuſat eum, qui laudat ſtylum vel inge-
„ nium authoris, vel bonam doctrinam, quæ in eo eſt, ſed
„ non quatenùs in eo eſt, v. g. ſi dicas, hic liber eſſet bonus, ſi
„ non haberet hæreſin, quia talis non defendit. Laym. v. Bon.
„ *tom. 1. d. 2. q. 5. p. 4. n. 18. & tom. 3. d. 1. q. 2. p. 4. n.* 20.

ADDENDA.

327 QUæſt. 38. *Quid prætereà ſit hic notandum?* Reſp. Bullam Cęnæ ad longum dedi l. 6. p. 2. n. 2054. excommunicationes autem ejus novendecim redegit in compendium Polancus *in append. ad direct. Confeſſ. pag.* 105. De immunitate Eccleſiaſtica, & quomodo illa violetur, dixi l. 4. à n. 1381. Quomodo incurrant hanc excommunicationem illi, qui interficiunt, percutiunt, ſpoliant accedentes pro negotiis ſuis vel recedentes à Curia Romana fusè explicat Delb. *c. 2. d. 6. 7. & 9.* Partes omnes Bullæ Cęnæ accuratè explicat Caſtrop. *ibi d. 3. per prima* 22. *puncta*. Quæ bona Clericorum ſint immunia, declarat Sperell. *dec.* 35. 135. 142. Contra Bullam Cęnæ nulla conſuetudine præſcribi poſſe fusè oſtendit Sperell. *dec.* 37. ubi uti & poſteà *dec.* 50. fusè proſequitur, quomodo pęnas incurrant, qui gravant Clericos ſive in judicio ſive extra. De his autem, qui gravant eorum colonos agit *dec.* 41. *uſque ad* 45. Et de his etiam videri poteſt Pignat. *tom. 1. conſ.* 97. 166. 466. *tom. 2. conſ.* 50. 51. *tom. 6. conſ.* 33. Judicem autem laicum nequidem poſſe ſupplere negligentiam Judicis Eccleſiaſtici, qui Clericum non corrigit, oſtendit Sperell. *dec.* 126. Clericum verò, quamvis non ferat habitum, non debere remitti ad forum laicale, docet Pignat. *tom. 1. conſ.* 46. Familiares Cardinalium & Epiſcoporum, quamvis laici ſint, gaudere privilegio fori, ideòque eum incidere in excommunicationem Bullæ cęnæ, qui ipſos trahit ad forum ſæculare, docent Sperell. Delb. aliique cum Pignat. *tom. 1. conſ.* 95. De excommunicatione ob impeditam ordinariam juriſdictionem Eccleſiaſticam multa habet Pignat. *tom. 6. conſ.* 18. & De Luca *in miſcell. eccleſ. diſc.* 19. ubi dicit per impeditorem hic intelligi perſonam publicam vel potentem. Quæ omnia quia pro communi praxi parùm ſerviunt, omitto. Circa hæreſin, quandonam ſit formalis, colligi poteſt ex dictis l. 2. à num. 92. Quandonam ſit externè manifeſtata & Papæ reſervata, dixi l. 6. p. 2. à num. 1613. 1649. Quis ab ea & à caſibus Bullæ cęnæ poſſit abſolvere, dixi ibidem, & aliqua mox addam. Quæ ignorantia vel probabilitas excuſet ab hæreſi formali & à pęnis illi annexis, aliquid dixi l. 2. à n. 43. & de hoc videri poſſunt plura apud Pign. *in noviſſimis conſult.* 197. Denique ad hoc, ut obliget Bulla cęnæ, ſatis eſſe quòd Romæ promulgata ſit & Pontifex velit promulgationem illam haberi pro ſufficiente, docet cum communi Pignat. *to. 1. conſ.* 170. *à n.* 18. Hîc aliqua addã circa libros hęreticos & prohibitos.

Q. 39. Quid addendum ſit circa libros hæreticorum? Reſp. 328
§. 1. Bulla cęnæ excommunicat eos, qui hæreticorum libros hęreſin continentes, vel de religione tractantes, ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ ſcienter legunt aut retinent, imprimunt ſeu quomodolibet defendunt ex quavis cauſa, publicè vel occultè, quovis ingenio vel colore: itaque hæc quatuor ſub excommunicatione prohibentur, lectio, retentio, impreſſio & defenſio libri ab hæretico editi. Nec excuſat, ſi legas ex intentione confutandi, etiam nullum habens periculum in fide, quia prohibitio facta eſt etiam in odium hæreſis & Authoris hæretici, Tol. Ugol. Farin. Suar. Ovied. Caſtrop. aliique communiſſimè cum Pignat. *in noviſſimis conſ.* 195. contra Decian. Maſcar. & Caram. dicitur enim *ex quavis cauſa*: hinc ipſe hæreticus, qui ſcripſit, ſi relegat librum ſuum, incidit in hanc excommunicationem Bullæ, Graff. Ugol. Suar. Sanch. Bonacin. & alii cum Diana *p. 11. tr. 1. Reſol.* 1. & Pignat. ſuprà.

§. 2. Non eſt opus, ut author libri ſit hæreticus denunciatus, Sanch. Dicaſt. *d. 3. n.* 1158. Verjuys *tr. 5. a.* 2. Krim. *n.* 715. Pignat. ſuprà contra Graff. Imò ſufficit materialem tantùm eſſe hæreticum, ſi ſcribat hæreſes, quia talis author communiter & publicè cenſetur hæreticus. 329

§. 3. Si liber hæretici unam tantùm hæreſin contineat, totus eſt prohibitus, nec legi poteſt in aliis partibus non continentibus hæreſin, & qui ſolum illum locum, qui continet hęreſin, conſultò legit, excommunicatur, Suar. Sanch. Tamb. *n.* 35. Pignat. ſuprà, qui tamen poſteà probabiliter dicit contra Suar. Alter. Bonac. Duard. ſi hæreſis una vel altera, quæ continebatur in libro, ſit planè abraſa aut ea folia detracta, tum non prohiberi talem librum, quia tum reverà non ampliùs continet hæreſin nec affert periculum. 330

§. 4. Quamvis liber hæretici nullam contineat hæreſin vel errorem, ſi tamen ex profeſſo ſcribat de Religione, eſt prohibitus, quia in materia Religionis & fidei ſemper eſt ſuſpectus, Dicaſt. *d. 3. n.* 1174. Verj. ſuprà. Potiſſima hîc difficultas eſt, quid intelligatur per libros *de religione tractantes*, Suar. *De fide d. 20. ſ. 2. n.* 16. ait, *Dicitur de religione tractare, ſi per ſe contineat ſacram doctrinam, ſive ſit exponendo Scripturam, ſive ſcholaſticam doctrinam, ſive conciones, ſive caſus conſcientiæ, ſive alia, quæ ad cultum Dei vel Sanctorum vel ad ſalutem animarum ſpectant*. Sanch. *in Decal. l. 2. cap.* 10. *n.* 21. conſentit & addit, *ſi ſint libri pertinentes ad fidei expoſitionem* .·.·. *qui diſſerunt de Clericis, & Monachis* .·.·. *qui de moribus Chriſtianis tractant & non tantùm politicis*. Similiter loquuntur Laym. *l. 2. t. 1. c. 5. n.* 3. Dic. ſuprà, Illſung. *tr. 3. n.* 43. unde etiam tractant de religione, ſi ſint compoſiti ad devotionem excitandam, Sylvius *p. 1. V. Libri, q.* 4. Item ſi explicent ritus Eccleſiæ, etiam qui ſunt apud Armenos & Græcos ac tolerantur ab Eccleſia, *Pignat.* Item ſi interpretentur jus Pontificium ſeu Canones, Verj. *a.* 5. Imò putat *Hurt.* ſi etiam jus civile, ſed hoc caret fundamento. Addit Tamb. *in Decal. l. 2. c. 1. §. 7. n.* 7. agere de religione, ſi agant de Deo, etiam ut objecto Metaphyſicæ (de quo dubito, quia tum eſt liber purè Philoſophicus) non tamen ſi purè agant de inſtitutione politica, præſcindendo à moribus. Ratio communis eſt, quia hæretici ſolent talia ſcribere, vel in odium fidei noſtræ & cum contemptu Eccleſiæ, vel aliquid veneni inſerendo, vel ita ſuis erroribus ponere volunt fundamentum aut conciliare exiſtimationem ſuæ ſectæ. Putarem tamen ſi liber hæretici tractans de religione ſubmitteretur cenſuræ approbatorum Catholicorum, qui judicarent utilem fore vel ad Eccleſiæ catholicæ veritatem agnoſcendam, vel ad confutanda aliorum hæreticorum dogmata, non reprobandum ab Eccleſia, & ita videmus plures ejuſmodi libros in Gallia & Belgio obſtetricantibus doctiſſimis viris catholicis prodiiſſe. Notat etiam *Pignat.* non ſufficere, ſi quædam obiter de religione commiſceantur, neque tamen neceſſarium eſſe, ut titulus vel argumentum libri ſit Religio, ſed ſatis eſſe, ſi ea profeſſo de religione tractet. Quòd ſi liber & hæreſin contineat, & ſimul ea profeſſo agat de religione, docet contrahi duplicem excommunicationem, & hoc videtur cõforme dictis *à n.* 87. nam alterutrum per ſe ſufficit ad excommunicationem ſibi reſpondentem. Ex hac ratione putat *Becan.* etiam eum incurrere duplicem excommunicationem, qui per lectionem libri hęretici de religione tractantis peccat, & contra Bullam cęnæ, & contra Regulam Indicis, nam ibi tranſgreditur duas leges, ſed *Pignat.* probabiliùs contradicit, leges enim illæ ſunt tantùm materialiter duæ & moraliter una ſecundùm dicta *l. 5. à n.* 132. 331

§. 5. Quamvis liber hæretici non tractet de religione, ſed ſit verbi gratia hiſtoricus, Poeticus, Juridicus, Medicus, Philoſophi- 332

ſophicus, ſi tamen vel unicam contineat hæreſin, prohibetur ſub excommunicatione, Sanch. *in Decal. l.* 2. *c.* 10. *n.* 34. Suar. *tom.* 5. *d.* 21. *n.* 10. Laym. *l.* 2. *tr.* 1. *cap.* 14. *n.* 4. Bonac. *De cenſ. d.* 2. *q.* 5. *punct.* 4. *n.* 20. Caſtrop. Krim. *n.* 720. Addunt Sanch. Dicaſt. *d.* 3. *n.* 1180. Krim. *n.* 721. non ſufficere ſi tantùm ab illo libro hęreſin expurges ſeu deleas, quia tua particularis expunctio non tollit communem prohibitionem, ſed pro his partibus ſeptentrionalibus paulò mitiùs eſt loquendum, unde Layman. *c.* 15. *n.* 3. Dicaſt. *n.* 1177. Stoz *l.* 2. *p.* 3. *n.* 534. & alii rectè notant pro praxi cum *Buſemb.* prohibitionem non eſſe hîc in eo rigore receptam, nam paſſim in bibliothecis inveniuntur tales libri, & quamvis per accidens habeant aliquas hęreſes inſperſas, leguntur etiam à timoratis ſine ſcrupulo. Illi tamen hiſtorici prohibentur ſub excommunicatione, quorum præcipuum ſtudium eſt agere contra Catholicos vel Monachos, quales ſunt Schleidanus, Aventinus, Munſterus & ſimiles. Laym. Stoz. Dicaſt. ſuprà. Munſteri tamen hiſtoriam non reprobat Leſſ. *in auct. v. hæreticus, caſ.* 15. uti nec opera Eraſmi Roterodami, exceptis quibuſdam colloquiis, neque opera Ludovici Vives aut VVeſenlerii; imò Bodini tractatum de Rep. dicit legi poſſe, ſed in Indice librorum prohibitorum, qui poſt *Trid.* additur, & juſſu illius eſt editus, ſtatim poſt Regulas expreſsè habetur, quòd liber Bodini de Rep. maneat damnatus & prohibitus. *Pignat.* ſuprà laudat, ſi quando libri Authoris damnati videantur utiles Reip. typis mandentur ſub nomine alterius Authoris probati, ut bonum remaneat tanquam è manibus injuſti poſſeſſoris recuperatum, ſed rectè notat paulò poſt, dummodò non conſtet librum eſſe hęretici, ad rem enim non facit, quòd ſupprimatur nomen hæretici aut aliud addatur nomen, cùm etiam libri ſub ficto nomine Apoſtolorum vel alicujus Sancti ab hæreticis conſcripti damnentur velut libri hæreticorum.

333 §. 6. Per Bullam cœnæ non prohibentur libri Ethnicorum vel Judæorum, cùm hi non ſint hæretici, Suar. Verjuys, *a.* 4. Dicaſt. *n.* 1158. Krim. *n.* 716. Nec libri antiquiſſimorum hæreticorum, quia errores in ipſis contenti jam ſatis noti, confutati, ideòque minùs periculoſi ſunt, Steph. *tr.* 3. *d.* 1. *n.* 50. Putant tamen probabiliter Suar. & Dicaſt. *n.* 1159. comprehendi libros Græcorum & Armenorum, qui non ſunt ſub obedientia Papę, illi enim ſunt ſchiſmatici & plerique etiam hæretici. Certum autem eſt per Bullam Pii IV. & Clem. VIII. prohiberi thalmud, & ſimiles libros hebræorum, uti habetur in Indice librorum hæreticorum poſt Regulam 10. ubi eſt additum, quòd liber Magazor continens partem rituum & cæremoniarum judaicarum non prohibeatur in hebraica lingua, & tantùm in omnibus aliis linguis.

334 §. 7. Per Bullam non prohibetur liber catholici Authoris, quamvis per accidens habeat hæreſes, Con. Krim. *n.* 716. Addit Pignat. cum Duardo, quamvis liber catholici damnatus eſſet velut liber hæreticus, niſi expreſsè addatur, quòd etiam ſub ſimili pęna prohibeatur, non enim ideò Author eſt hæreticus: Idem dicit *Pign.* quamvis etiam Author damnatus eſſet velut ſuſpectus de hæreſi: Damnato tamen Authore tanquam hæretico, libri ejus ſunt hominis hæretici. Quòd ſi parvo libro Catholici addita ſint ſcholia ſeu annotationes majores Authoris hęretici, videtur prohiberi, quia eſt liber hæretici commentatoris, Suar. Krim. *n.* 717. contra Sanch. & Tamb. *in Decal. l.* 2. *c.* 1. §. 7. *n.* 9. Imò putat Dicaſt. *n.* 1161. ſi liber Catholici, & uſque adeò ſi ſacra biblia habeant ſcholia & annotationes hęretici, quæ adeò creſcāt, ut volumen ex ipſis potiùs conſtet, quàm ex doctrina catholica, prohibentur ſub pęna Canonis, *Suar. Alter. Pignat.* Quod verum videtur, etiamſi hæc ſcholia mole ſua non adæquarent librum de ſe catholicum, quia tales libri non habentur propter textum catholicum, ſed propter illas notationes, quæ cenſentur eſſe principale contentū, ergo propter illas cenſetur liber eſſe hęretici, & ſi paſſim habeat hęreſes, etiam cenſetur hęreticus.

335 §. 8. Si Liber Authoris catholici fusè ad verbum referat textus & errores libri hæretici, non ideò incurritur hæc pœna, quia non eſt liber hęretici; quod valet, quamvis ex ſola curioſitate legeret, Nav. Ugol. Sayr. Rodr. Sanch. Duard. & alii: Addunt Suar. Ugol. Azor. Laym. Bonac. Pign. Krim. *n.* 718. quamvis legeret animo diſcendi & imbibendi errores: attamen tum peccaret mortaliter.

336 §. 9. Butr. Pegna, Ricciul. Pignat. ſuprà putant per Bullam prohiberi etiam libros hæreſin continentes, quamvis conſcripti ſint ante lapſum in hæreſin, quia poſteà ſunt libri hominis jam hæretici, & militat idem periculum fidei ac odium Authoris, atque ſi ſcripti eſſent in ſtatu hæreſis. Si tamen non contineant hæreſin, quamvis de religione tractent, docent *Souſa & Bon.* non prohiberi, & ita videtur habere praxis, cùm ſcripti ſint ſpiritu adhuc catholico.

337 §. 10. Probabilior videtur eſſe ſententia illorum, qui cum Stoz *n.* 536. dicunt per Bullam cęnæ prohiberi lectionem etiam quæſtionis, concionis aut epiſtolæ hæreticæ ſeparatim editæ, quamvis non attingat decem folia (tum enim haberet rationem libri, uti concedunt Caſtrop. Dicaſt. & Steph. *n.* 55.) Ratio eſt 1. quia ſi talis quæſtio vel concio eſſet in libro hæretico, aut ſi epiſtola illi eſſet præfixa, quamvis unum tantùm folium contineret, prohiberetur legi per Bullam cęnæ, uti communiter docent omnes, ergo etiam nunc prohibetur, quando eſt ſeparata, cùm de ſe ſit apta tali libro inſeri. 2. Si talia ſcripta hæretica ſeparatim edita legi poſſent, ergo ſi quis integrum hæreticum continentem quæſtiones, conciones & epiſtolas hęreticas diſſolveret, jam ſingulæ poſſent legi ſine violatione Bullæ cęnæ, quod non videtur dici poſſe, quia aliàs etiam conjunctæ legi poſsent, cùm ſint eædem ſive ſint ſeparatæ ſive conjunctæ. *Nec refert*, quòd ſeparatæ non ita videantur habere nomen & rationem libri: *nam* in utroq; caſu habent rationem libri ſaltem aptitudinaliter; deinde quando liber prohibetur, intelligitur omne ſcriptum aptum conſtituere librum hæreticum, & ponitur liber veluti principalis ſpecies pro genere, præſertim cùm natura hujus legis non videatur eſſe odioſa, utpote favens fidei & Eccleſiæ contra hæreticos, adeòque meritò cenſeri poſſit extendenda. Atq; ob has rationes dicit Dicaſt. *n.* 1164. hanc ſententiam eſſe probabiliſſimam, quamvis ipſe cum Lugo *de fide d.* 21. *n.* 33. oppoſitam defendat ut veram, ſequuntur Portel, Marchant. Neuſſ. Sporer autem & Krim. *à n.* 722. utramq; dicunt eſſe probabilem: *Pignat.* tenet cum rigidiore, quia etiam pro talibus foliolis viget intentio legis, & cum libris cenſentur etiam expreſſa illa, quæ ad libros reducuntur, hinc infert cum *Ugol. Fill.* & aliis folia necdum compacta in librū, ſimiliter prohiberi.

338 §. 11. Si liber hęretici ligatus in una compactura complectatur plures partes; quarum aliquæ non habeant hæreſin aut tractent de religione Sanch. Bonac. Lugo *de fide d.* 21. *n.* 79. & alii dicunt non incurri cenſuram per lectionem harum partiū, quod verum eſt, dummodò partes illæ reliquę habeant aliquo modo rationem libri ſecundùm ſe diſtincti, ſi enim omnęs ſimul cenſeantur unus idemq; liber, totus cenſeri debet prohibitus ob unam partem, ut rectè *Pignat.* Et ſaltem retineri non poterit totus ille liber, cùm in ea cōpactura ſit liber hæreticus.

339 §. 12. Docent cum communi Suar. Sanch. Dicaſt. *n.* 1178. Verj. *a.* 3. Stoz *n.* 536. Steph. *n.* 50. Pignat. Krim. *n.* 720. prohiberi libros etiam manuſcriptos, ſi enim liceret legere manuſcripta, eluderetur omnis prohibitio, quia poſſent hæretici ſola manuſcripta divulgare, aut alii facere ſibi deſcribi libros, per quod non evitarentur incommoda: Contradicunt alii cum Tamb. *à n.* 14. & Viva *ad prop.* 45. *Alex. VII. n.* 10. quia manuſcripta non ſunt in rigore libri, & in odioſis non eſt facienda extenſio. Sylvius *in Reſ. variis, p.* 1. *V. Libri*, poſt q. 4. citans Rodr. Barb. Azor. ait: *Libri manuſcripti communicari poſſunt ad legendum, nam tantùm prohibentur, ne communicentur ad imprimendum*, ut declaravit S. Congregatio. Hęc ſententia videtur probabilis. Neq; ideò eluditur prohibitio, nam libri impreſſi faciliùs habentur & libentiùs leguntur: Prima tamen ſententia videtur tenenda, quia communior, neque ſatis conſtat de contraria declaratione S. Congregat. Et quòd manuſcripta veniant etiam nomine *libri*, videtur certum, nam ante inventum typum utiq; erant, & ab antiquis Monachis deſcribebantur libri.

340 §. 13. Quantum legi debeat, ut peccetur mortaliter, & incurratur cenſura, non conveniunt AA. *Toletus* putat ſufficere unam, vel alteram lineam legi, quia contineri poteſt hęreſis: ſed hæc opinio nimis rigida eſt, quia lex præſertim pęnalis, non ſpectat, quod rarò, ſed quod communiter fit; communiter autem non fit, ut quis ſtatim in prima linea hæreſin inveniat: E contrà *Crouſers* apud *Dian.* in ſumma *V. hæreticorum libri n.* 39. putat requiri eam libri partem, quæ per ſe ſumpta verè dici poſſit liber, & quod infrà eſt, dicit eſſe veniale: Sed hæc ſententia nimis lata eſt. Manuel, Vivald. Sà, Sanch. putant minùs quàm paginam in folio non ſufficere ad mortale; quod approbat Krim. *n.* 745. nec reprobat Laym. uti nec Caſtrop. *tr.* 4. *d.* 2. *pu.* 10. §. 2. *n.* 6. quamvis dicat à Suar. & Bonac. reprobari, Tambur. autem *in Decal. l.* 2. *c.* 1. §. 7. *n.* 34. dicit eſſe probabile. Sed Marchant. *in trib. tom.* 1. *tr.* 2. *tit.* 2. *q.* 2. & Sporer *in morali tr.* 1. *c.* 5. *n.* 28. melius dicunt in hac re attendendam eſſe materiam, non ſecundùm ſe, ſed ſecundùm finem prohibitionis, qui pręcipuè eſt periculum perverſionis, hinc ſi aperias librum hæreticum, & incidas in rem quæ directè eſt hæreſis vel contra fidem; dicendum eſt cum *Tolet.* te peccare mortaliter, & excommunicari, licèt legas paucas lineas, quia & periculo te exponis & agis contra totum finem legis. Si autem advertas materiam eſſe indifferentem, dicendum eſt cum *Sanch.* te non peccare mortaliter, licèt legas paginam, & fortè ampliùs. Dicaſt. *nu.* 1195. etiam rectè notat eſſe attendendum, an liber contineat frequentes hæreſes necne, ſi enim multas in ſingulis v. g. paginis contineat, contrahetur excommunicatio legendo pauciora, quàm ſi raras tantùm habeat hinc inde ſparſas.

341 §. 14. Si quis ignorans idiomatis percurrat talem librum quaſi legendo, *Anch. Nald. Bon.* dicunt eum incurrere excommunicationem, quamvis non intelligat quid legat, quia licèt abſit periculum perverſionis, reverà tamen legit, deinde quia Eccleſia prohibuit factum, & non finem, prætereà adhuc manet finis prohibitionis, qui ſimul eſt odium authoris hęretici;

& ideò

& ideò etiam tantùm retinens incurrit: E contrà Suar. Sanch. Fill. Tamb. *n.*31. Krim. *n.*747. Pignat. Caſtrop. Dicaſt. *n.*1183. Stoz. *n.*538. probabilius dicunt non incurrere, quia propriè non legit, niſi cum addito, materialiter, ad lectionem enim requiritur mente ſcripta percipere, qualem lectionem Eccleſia prohibet, quia illa ſola eſt communicatio cum hæretico. Rectè autem notat *Dicaſt.* ſuprà ad lectionem non requiri, ut voces exterius ore efformes, ſed ſufficere, ſi exterius viſu & ſimul mente percipiendo percurras verba, tum enim propriè, & ſenſibiliter diceris legere. Et in hoc etiam conſentiunt *Ang. Suar. Sanch. Nald. Bonac. Pignat.* eſt enim tam lethale venenum hæreſis, ut etiam oculis hauſtum enecet.

342 §.15. *Suar.* dicit etiam audientem legi incurrere, tum, quia eſt idem utrobique periculum, & odium hæreſeos; quæ fuit ratio prohibitionis, adeóq; extenſio hic valet, quamvis ſupponamus eſſe legem pœnalem, tum etiam, quia legere non tam eſt ore percurrere voces, quàm eas mente percipere, ita ut hæc perceptio ſit præcipua actio, & velut complementum in ratione lectionis, ergo qui voces prolatas auditu percipit, etiam phyſicè cenſeri poteſt legere. Hanc ſententiam admittunt Nald. Az. Sayr. Graff. Regin. Sylv. Pignat. Verj. *a.*6. ſi, ut audiret, induxerit alterum ad legendum, quia tum cenſetur moraliter legere per alium, cùm enim mandet, vel fieri velit, lectio fit nomine ipſius. E contrà ſi non induxerit, non cenſetur legere, ſed tantum audire: & hęc ſententia videtur probabilior; attamen etiam probabiliter dicunt Ugol. Sanch. Con. Fill. Port. Tamb. ſuprà *n.*4. Dicaſt. *n.*1187. Stoz. *n.*537. Krim. *n.*746. ne quidem mandantem, ut ſibi ad audiendum prælegatur, incurrere, quia ille tantùm dicitur legens, qui viſu, & mente ſcripta percurrit; & ideò infert Steph. *n.* 51. probabile eſſe eum ne quidem peccare, qui per alium linguæ ignarum jubet ſibi pręlegi librum hæreticum. Addit *Souſa*, nec eum peccare, qui jubet ſibi prælegi per eum, qui facultatem habet legendi, ſed in utroque probabilius contradicunt alii cum *Pignat.* quia etſi talis lectio reſpectu proferẽtis non ſit peccaminoſa, tamen eſt talis, quatenùs mediante illa iſte, qui jubet, & audit, dicitur per alium legere. E contrà tamen, qui de memoria recitat, quæ aliquando legit in libro hæretico, nullo modo legit nec peccat, Ugol. Suar. Sanch. & alii.

343 §.16. Docent Laym. *l.*2. *n.*1. *c.*15. Dicaſt. *n.*1195. virum prudentem, & doctum non peccaturum in Germania, ſi locum aliquẽ contradictionis quærat in hęretico authore ſperans certò, quòd eo exhibito alter ad fidem ſit convertendus, tum enim lex charitatis pręponderat Eccleſiaſticæ. Aliud eſt, ſi fieret curioſitatis causâ, aut ex animo adhuc hæreſin redolente, Krim. *n.*715.

344 §.17. Ludimagiſtro Catholico licitũ non eſt admittere pueros diſcentes legere v.g. ex catechiſmo heretico, tum quia ipſe docendo, & corrigendo reipſa legeret librũ hereticũ, tum quia cooperaretur ad talem lectionem, & inſtructionem in hæreſi.

345 §.18. Legentem, retinentem, &c. excuſat ignorantia etiam craſſa, & affectata, communis cum *Pignat.* ſuprà dummodò nõ ſit temeraria, qualis eſſet, ſi ignorans moraliter ſcire præſumatur, quia quando dubitat vel inquirit à viro fide digno, vel quòd eſt fama publica de prohibitione libri, aut quid ſimile, & tamen credere non vult, aut ulterius inquirere, tum præſumitur ſcire, Bonac. Sanch. Lug. Pelliz. Caſtrop. Tambur. *n.*29. Verj.

346 §.19. Quando datur facultas legendi libros hæreticos, additur, *ad ſalutem animarum, & ad effectum hæreſes & errores redarguendi, & confutandi*, unde talis, qui non ex tali fine, ſed v.g. ex ſola curioſitate paſſim, & communiter legeret, peccaret graviter, quia in re gravi ageret contra finem ſaltem extrinſecũ, quem legiſlator ſeriò, & efficaciter intendit, non tamen incurreret excommunicationem, conceſſio enim tum manet valida in ordine ad cavendam cenſuram, ſaltem tum, quando expreſsè non adduntur hæ particulæ, *aliàs non, ſecus totum erit irritum & inane &c.* manet enim finis intrinſecus diſpenſationis, qui eſt eximere diſpenſatum ab obligatione legis, Verjuys *art.*7.

347 §.20. Hæc propoſitio eſt 45. ab *Alex. VII.* damnata: *libri prohibiti, donec expurgentur, poſſunt retineri, uſque dum adhibita diligentia corrigantur.* Oppoſitum itaque eſt verum, nempè retineri non poſſe uſque dum expurgentur, etiamſi quis legere non velit, ſed ſtatim eſſe extradendos: Et tam deponens librum apud alium, quàm depoſitarius acceptans excommunicantur, uti cum communi Pignat. *pag.*481. contra *Duardum*, qui excuſat deponentem; ſed contrà eſt, nam ille cenſetur apud alium retinere ſuum librum: Et quod dictum eſt de depoſitario, valet etiam de eo, qui commodatò accepit, aut in pignus, nam verè dicuntur tenere, *Duard. Pignat.*

348 §.21. In retentione, ut poſſit diſcerni peccatum grave à levi, conſideranda eſt quantitas ſeu mora temporis, intentio retinentis, & principaliter finis legis prohibentis retentionem, nam retinens per unum vel alterum diem cum propoſito poſteà tradendi excuſatur à peccato mortali, Sanch. Duar. Regin. Caſtrop. Gordon. Dian. Pignat. *pag.*482. Sporer ſuprà. Si tamen tamdiu expectaret, ut cenſeretur non velle tradere, peccaret mortaliter & incurreret cenſuram, Verj. *a.*8. ſi haberet voluntatem abſolutè retinendi, & paulò poſt mutaret hanc voluntatem, proponeretq; extradere, peccaſſet quidem mortaliter, putatq; Suar. *De fide d.*20. *ſ.*1. *n.*22. incurriſſe cenſuram, ſed probabilius negant Sanch. Regin. Caſtr. Spor. Dian. *p.*5. *tr.*5. *R.*43. Verj. ſuprà, Dic. *n.*1203. Krim. *n.*749. quia cenſura non incurritur ob voluntatem, ſed ob ipſam retentionem, ergo ſi hæc de ſe non ſit mortalis, & longa, non cenſetur materia ſufficiens ad cenſurã, ſicuti licèt habuiſſes animum graviter vulnerandi Clericum, ſi tamen Clericus ictum declinans tamen leviter eſſet à te percuſſus, ſecundùm anteà dicta non eſſes excommunicatus.

§.22. incurrit excommunicationem, qui retinet libros hæreticos tantùm ad ornatum ſuæ bibliothecæ, licèt idioma non intelligat, quia prèter periculum perverſionis fines prohibendi fuerunt, ut tales libri planè abolerentur, odium authoris hæretici, deteſtatio hæreſeos contentæ, &c. Sanch. Fill. Caſtrop. *n.*7. & 9. Dicaſt. *n.*1200. Pignat. *pag.*482. Verj. *a.*8. Krim. *n.*750. non excuſant eos, qui libros illos vel eorum partem retinent ad involvenda in talibus foliis aromata aut medicinas. 349

§.23. Qui librum, antequàm prohiberetur, redegit in compendium, excommunicatur, ſi hoc ſuum compendium manu ſcriptum legat, vel retineat poſt prohibitionem, eſt enim moraliter ipſe liber compendiatus, Pignat. *pag.*481. Et idem eſt de illo, qui compoſuit, ſi illum librum ſuum poſtmodùm legat, vel retineat ex quavis cauſa. 350

§.24. Qui petivit, & expectat licentiam legendi tales libros, poteſt tantiſper retinere, donec licentia data ſit vel negata, dũmodò reſponſum quamprimùm expectetur, *Verjuys* ſuprà ſimiliter, qui paratus eſt tradere, poteſt expectare occaſionem, ut tradat, dummodò non intercurrat longũ tempus *Verjuys* ſuprà, imò Pignat. & Stoz. *n.*539. dicunt, ſi commoditas tradendi deeſſet, & illa abſq; fraude & negligentia diu expectaretur, non incurrendã cenſuram, quia non dicitur verè retinere contra pręceptum Eccleſiæ, qui expectat opportunum tempus tradendi. 351

§. 25. Qui tradit alteri habenti poteſtatem legendi, non abdicans à ſe dominium, ſed tantùm deponens ad tempus, incurrit excommunicationem, quia reipſa retinet apud alium, Ugol. Duard. Graff. Sayr. Fagund. Sanch. Souſa, Bonac. Pignat. *pag.* 483. E contrà ſi tali tradat abdicans à ſe dominium & poſſeſſionem, licitè facit: Religioſi autem imò & alii ſæculares ſatisfaciunt, ſi tradant in locum ſequeſtratum, qui ſolet eſſe aſſignatus in ſingulis monaſteriis, & dicitur carcer hæreticorum, ſeu infernus, Verj. ſuprà. 352

§.26. Bibliopolis non licet hæreticorum librorum mercaturam facere, eos emendo aut vendendo, quia per hoc moraliter diſſeminant hæreſin, Leſſ. *in Auctar. v. Hæreticorum libri, caſ.* 17. Et quamvis deceptus ſis emendo, non ideò tibi licet revendere, ſed potes diſſoluto contractu repetere pretium tuum, quia inerat vitium merci, quod ſi recipere non poſſis, attribue caſui illud damnum, Leſſ. *caſ.*20. Bibliopegos hæreticorum librorum dicit *caſ.*18. de jure naturæ excuſari poſſe, quia tales libri etiam non compacti legi poſſunt, attamen videri agere contra Bullam Cœnæ, quæ vetat haberi aut teneri apud ſe tales libros; & quoad hoc etiam conſentiunt Ugol. Sanc. Pignat. *pag.* 482. notans tamen eum non incurrere cenſuram, qui compingit, ut ſtatim mittat habenti poteſtatem legendi, cùm enim hic legere poſſit, poteſt etiam ſibi eum per alium comparare: & ideò excuſant *Ovied.* & alii famulum, qui juſſu domini habentis facultatem legendi, conſervat talem librum. 353

§. 27. Si quis hæreditate acceperit libros hæreticos, putat Flor. *De Cocq in princ. Theol. tr.*4. *c.*4. *ſ.*3. eum poſſe commutare cum aliis libris catholicis, vel hæretico Bibliopolæ divendere, ne grave damnũ incurrat, nam ſi ſimilium librorum copia ibidem ſit ſufficiens, cauſa catholicorum non ideò fit multò deterior; hinc Leſſ. *in Auctar. v. hæreticus caſ.* 21. dicit converſum poſſe damni gravis vitandi cauſa vendere hæreticis bibliopolis, qui talium librorum copiam habent: Et certum videtur, quòd ſaltem poſſit illis vendere, qui habent poteſtatem legẽdi. 354

§. 28. Qui librum hæreticum ipſemet comburit, non incurrit cenſuram Bullæ Cœnæ, hæc enim fertur contra retinentes, ſed probabilius docent Suar. Barboſ. Dicaſt. *n.*1208. Krim. *n.*752. ubi viget Inquiſitio, quòd comburens incurrat cenſuram latam à *Julio III. & Pio IV.* mandantibus tales libros tradi Inquiſitoribus eo fine, ut libri & authores fiant noti & prohiberi aut etiam comprehendi poſſint. Adhuc tamen probabiliter dicunt Sanch. Filliuc. Pignat. *pag.* 483. eum non incurrere excommunicationem, qui combureret, quia quando præcipitur, ut Inquiſitori vel Epiſcopo tradatur, eſt ideò præcipuè, ne retineatur, quod non fit, ſi comburatur. 355

§.29. Ille dicitur imprimere librum, qui eſt dominus officinæ, in qua fit impreſſio, item qui ponit typum, humectat cartã, imponit atramentum, premit prælum, Suar. Sanc. Lay. Pign. *pag.*484. Arſdek. *ſuprà q.*13. *ſ.*4. Krim. *n.*753. qui autẽ corrigunt impreſſionem, aut faciunt ſumptus pro impreſſione, quamvis propriè non dicantur impreſſores, tamen ex eo capite etiam excommunicantur, vel quòd legant, uti corrector, & quidem toties, quoties legit magnam partem, vel quòd faveant hæreticis, Ugol. Sayr. Fill. Dicaſt. & alii cum Pignat. E contrà vendentes cartam, 355

cartam, characteres, atramenta aut alia inſtrumenta ad uſum typi neceſſaria, ſunt cauſæ valdè remotæ, nec videntur incurrere cenſuram, uti innuunt Caſtrop. Tamb. *n.*46. Krim. *n.*754. & expreſsè Pignat. *pag.*485. excipiens, niſi ſcientes ad iſtum finem peti, facerent animo favendi hæreſi, unde etiam deſcribentes incurrunt, non tanquam impreſſores, ſed tanquam legentes & detinentes librum hæreticum, vel ſaltem tanquam fautores.

357 §.30. Qui ex pravo animo, vel ex reſpectu Authoris proponit argumenta pro defenſione libri hæretici vel hæreſis in eo contentæ, cenſetur defendens & incurrit excommunicationem, Verj.*a.*9. Qui autem defendit librum hæreticum non abſolutè, ſed tantùm ab oppugnationibus illius inefficacibus, v.g. dicens ex his vel illis rationibus malè oppugnari, non incurrit cenſuram, dummodò ſimul abſolutè dicat eſſe reprobandum ex aliis rationibus, hoc enim non eſt propriè defendere librum, ſed eſt impugnare argumenta malè impugnantis, Dicaſt. *n.*1219.

358 §.31. Hæc defenſio fieri poteſt non tantùm verbo, ſed etiam facto, unde qui occultat librum, qui impedit, quò minùs extradatur, comburatur &c. incurrit, quia facto defendit, Suar. Sanch. Caſtrop. Tamb. *n.*54. Pignat. *pag.*489. Krim. *n.*755.

359 §.32. Qui laudat ſtylum vel doctrinam eo animo, ut damnationem impediat, defendit, nec enim opus eſt defenſionem fieri ob hæreſin vel authorem hæreticum, ſed ex quavis cauſa publicè vel occultè, quovis ingenio vel colore, Pignat. ſuprà. Libros hæreticos juſtè prohiberi ac etiam comburi, copioſè demonſtrat Pignat. *in noviſſimis conſ.*191. ubi *conſ.*192. agit contra libros atheos & magicos: *conſ.*193. contra Thalmudicos, Kabaliſticos, Rabbinicos: *conſ.*194. contra aſtrologicos, onirocriticos, chiromanticos, divinatorios. Hæc verba notanda eſſe duxi, quia quandoq; poſſet de libris talibus requiri aliqua notitia, & vix in alio cum ea brevitate reperietur tanta eruditio.

360 *Q.*40. *Quid dicendum ſit circa libros alios prohibitos?* R. §.1. Præter libros hæreticorum continentes hæreſin, & hæreticorū, qui ex profeſſo agunt de religione varii alii prohibentur præſertim in Indice librorum prohibitorum, qui addi ſolet poſt Trid. & de authoritate illius Indicis dicam *n.*373. Sic Clemens VIII. prohibet ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ſed non reſervata, libros hæreſiarcharum, etiamſi non contineant hæreſin, nec agant de religione. Sixtus V. ſub excommunicatione latæ ſententiæ Papæ reſervata prohibet libros aſtrologiæ judiciariæ ſeu divinationis de futuris contingentibus. Etiam prohibentur libri, qui res laſcivas ex profeſſo tractant, uti habetur in Indice Regula 2.7. & 9. Eſtque hic notandum, illos libros in indice dici eſſe primæ claſſis, qui ſunt vel hæreticorū & aut continent hæreſin aut agunt ex profeſſo de religione, vel ſunt hæreſiarcharum, quamvis hæreſin non contineant, nec ex profeſſo agant de religione; è contrà illi dicuntur ſecundæ claſſis, qui ſunt libri catholicorum & ſpeciatim prohibentur propter materiam vel modum, quo ſcripti ſunt, aut quia ſunt de rebus lacris & prodeunt ſine nomine authoris vel impreſſoris &c. Notat autem Laym. *l.*2. *tr.*1. *c.*15. *n.* 8. per lectionem librorum magicorum & obſcœnorum non contrahi excommunicationem, ſed tantùm peccari mortaliter, ſi adſit materiæ gravitas.

361 §.2. Octodecim Epiſtolæ Provinciales Ludovici Montaltii & aliquæ Antonii Arnaldi, itemque alia opuſcula prohibita ac damnata ſunt ab Alex. VII. anno 1657. 6. Septemb. idem Alex. VII. tum damnavit omnes libros defendentes Janſeniſmum, quales libros eſſe Epiſtolas Montaltii, notas Wendrochii, diſquiſitiones Pauli Irenæi declaravit Univerſitas Pariſienſis 7. Sept. 1660. ideòque libri illi 14. Octobris inſequentis publicè cōbuſti ſunt Pariſiis per manum carnificis juſſu Regis Galliæ.

362 §.3. Idem Alex. VII. eodem tempore prohibuit libros edendos tractantes materiam de Auxiliis. Poſteà Inn. XII. in brevi ad academiam Lovanienſ. 6. Feb. 1694. inhærens decretis Pauli V. & Urb. VIII. prohibet eos imprimi: ſed de iſtis prohibitionibus videri poſſunt Suar. Luſitanus *de Anima tr.*6 *d.*2. *à n.*292. Platel. *de Gratia à n.*606. Henao *de Scientia media hiſtoricè propugnata in Præfatione*, Paulus Leonardi *in reſp. ad expoſt. p.*3. *ſ.*12. Aug. le Blanc *in hiſt. de auxil. ſub initium*, Henr. à S. Ignatio de Deo *diſt.*8. *à n.*452. quamvis enim inter eos ſint aliqui, qui rigoriſmum laudant, tamen hanc prohibitionem extenuant.

363 §.4. Rituale Aletenſe damnatum eſt à Clemente IX. die 9. Aprilis 1668. tanquam tale, in quo continentur doctrinæ quædam & propoſitiones falſæ, ſingulares, in praxi pernicioſæ, erroneæ, & conſuetudini in Eccleſia communiter receptæ atque Eccleſiaſticis conſtitutionibus oppoſitæ & repugnantes, quarum uſu & lectione Chriſti-fideles in jam damnatos errores ſenſim induci ac pravis opinionibus infici poſſent.

§.5. Monita ſalutaria B. V. Mariæ ad cultores ſuos indiſcretos damnavit Clem. X. an. 1676. velut ſcandaloſa prohibuitque legi. Porrò hunc libellum in hollandicam linguam verterunt hæretici, rurſumq; impreſſerunt Middelburgi adjectis hæreticis annotationibus Alex. à S. Thereſia *in tempeſt. noviſſ. a.*2. placuit autem libellus mirum in modum quibuſdam Lovanienſibus, uti refert Hilarius à S. Sepulchro ad propoſitionem 26. ab Alex. VIII. damnatam, ideòque in Belgio ſæpiùs eſt recuſus.

364 §.6. Miſſale gallicum ab *Alex.* VII. 12. Jan. 1661. damnatum eſt & ſub pœna excommunicationis prohibitum imprimi, legi, retineri. Et hanc excommunicationem incurri ipſo facto, licèt præfigatur alius titulus, doctè reſolvit Univerſitas Oeniponiana apud Wex *p.*4. *dec.*1. *caſ.*10.

365 §.7. *Paulus Epiſcopus des Chartes* 25. Jun. 1708. damnavit pro diœceſi ſua opus in 7. tomos diſtributum ſub titulo, *Inſtructiones Theologicæ ad uſum ſeminariorum, Authore Gaſpare Juenin Oratorii gallicani Presbytero* &c. oſtendens in eo contineri 5. propoſitiones Janſenianas. Idem opus S. Congr. Generalium Inquiſitorum de mandato Clem. XI. damnavit 9. Octob. 1708. & ſub pœnis in Indice contentis vetuit imprimi, apud ſe retineri, legi, mandans ſtatim & cum effectu tradi Ordinariis & Inquiſitoribus.

366 §.8. *Henricus de Biſſy Epiſcopus Meldenſis* dedit luci librum ſub hoc titulo. *Mandement & Inſtruction paſtorale de Monſeigneur l' Evêq; de Meaux ſur le Janſeniſme, portant condemnation des Inſtructions Theologiques du Pere Juenin. A Paris* 1710. Liber hic ſpeciali brevi à Clemente XI. laudatus eſt an. 1712. In 1. ejus parte à pag. 1. uſque ad 486. exponit Epiſcopus, quæ ſit doctrina *Janſenii* in 5. propoſitionibus damnatis. In 2. parte à pag. 486. uſque ad 622. oſtendit Theologiam Patris *Juenin* continere has 5. damnatas hæreſes: quare pag. illa 622. per ſpeciale Edictum die 16. Aprilis 1710. damnat, ac prohibet omnibus ſuis ſubditis Theologiam illam, ſeu Inſtructiones Patris *Juenin*. Qui volet compendium illius doctæ Inſtructionis paſtoralis ejuſque elogium, legat menſe Julio 1711. art. 102. pag. 1164. *Memoires pour l' Hiſtoire de ſciences, & des beaux arts &c. A Trevoux.*

367 §. 9. Clemens XI. 2. Decemb. 1711. damnavit, & prohibuit ſub pœnis in indice librorum prohibitorum contentis, apud ſe retinere vel legere librum, *Artes Jeſuiticæ in ſuſtinendis pertinaciter novitatibus laxitatibuſq; ſociorum S. D. N. Clemen. Papæ XI. atque orbi univerſo denunciatæ per Chriſtianum Aletophilum. Editio ſecunda media ferè parte auctior. Argentorati apud Amatorem Kerckhoven* 1710. Prima autem editio etiam fuerat damnata jam dudum.

368 §.10. *Concilium Toloſanum* an. 1590. prohibuit quidem Kalendaria, dum continent, prout paſſim fit, prædictiones rerum à libertate arbitrii dependentium, ſed proculdubiò ideò fuerit, quòd eo tempore plùs crederetur ejuſmodi prædictionibus, quàm nunc fiat ſaltè in his regionibus, unde ſolent paſſim ſine ſcrupulo, & ſæpè ad riſum legi ejuſmodi fallentia Kalendaria.

369 §. 11. Plures damnationes librorum plurimorum prodierunt, ſpeciatim aliquorum 25. April. 1693. ſub *Innoc. XII.* quas omnes hic referre nimis longum foret.

370 §.12. Declaravit & ſtatuit *Clem. VIII.* agens de prohibitione librorum §.6. ut libri certa lingua primò editi, & prohibiti, cenſeantur prohibiti in quacunque lingua poſtmodum edantur, uti refert Alex. à S. Thereſia ſuprà, *art.*2.

371 §. 13. Librum catholici Auctoris Romæ purè confixum poſſe in Germania legi, defendit publicè aliquis Profeſſor moralis. Idem cenſuerunt interrogati à me tres Doctores Theologiæ. Idem de libris ſecundæ claſſis tenent Becanus, Laym. *l.*2. *tr.* 1. *c.*15. *n.*4. & 8. aliq; cum Wex ſuprà *in append.*1. *n.*19. pro locis ſeptentrionalibus, in quibus Bulla cœnæ non eſt in eo rigore recepta, cùm in eo rigore non obſervetur à majore parte cōmunitatis. Ratio antē eſt, quia in locis illis Germaniæ nemo eſt, qui obſervationē talium prohibitionum cum poteſtate negat.

372 *Q.*41. *Quid notandum ſit circa impreſſionem, & lectionem S. Scripturæ?* Reſp. §. 1. Trid. *ſeſſ.*4. in decreto de editione librorum diſtinctè mandat, ut impreſſio S. Scripturæ latina, ſit tantùm vetus, & *vulgata*, prohibetque imprimi ejus interpretationes non approbatas ab Ordinariis.

373 §.2. In Regula 4. Indicis ſic habetur, *Cùm experimento manifeſtum ſit, ſi ſacra biblia vulgari lingua paſſim ſine diſcrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti, quàm utilitatis oriri, hac in parte judicio Epiſcopi, aut Inquiſitoris ſtetur, ut cum conſilio Parochi, vel Confeſſarii, Bibliorum à catholicis authoribus verſorum lectionem in vulgari lingua eis concedere poſſint, quos intellexerint ex hujuſmodi lectione non damnum, ſed fidei, atque pietatis augmentum capere poſſe, quam facultatem in ſcriptis habeant.* Porrò eſt maxima authoritas illius Indicis, nam juſſu Pii IV. per delectos à *Trid.* viros ex omni natione præſtantiſſimos, maximo & diuturno labore eſt factus, à toto *Trid.* cōprobatus, poſtmodùm Romæ doctiſſimis, ac probatiſſimis Prælatis iterum propoſitus, & examinatus, atq; ab ipſomet Pio IV. lectus, & tandem per expreſſam Bullā ejuſdē authoritate firmatus eſt, inſuper approbatus eſt à Sixt. V. & Clem. VIII. S. Carol. Borrom. tuba S. Spiritus, Organum *Trid.* Adverſariis charus, in Synodo an. 1565. ita ſtatuit, *Epiſcopi regulas Indicis* .:.: *ab omnibus* .:.: *ſervari curent.* Et in Synodo 3. ann. 1573. ſic habet conformiter Indici, *de Bibliis autem vulgariter redditis, & de Teſtamento novo in vulgarem etiam linguam converſo* .:. *ea diligens cautio adhibeatur, ut illius uſus iis tātùm concedatur, quibus Epiſcopus permittendum judicaverit.*

§.3. Circa

Digitized by Google

374 §. 3. Circa Regulam relatam Indicis notandum eſt, quòd non peccetur, nec incurratur excommunicatio ab iis, qui ſine expreſſa facultate Ordinarii in Germania legunt Biblia verſa à Catholicis & uſu publico approbata, uti notant Tann. & *Lay. l. 2. tr. 1. c. 15. n. 8.* Imò ſic legentes teſtatur laudari Serarius apud Gob. in Clypeo *n.* 317. Pro Belgio notant Marchant. & Verj. *art.* 10. in multis illius locis conſuetudinem jam invaluiſſe, ut honeſtis, & prudentibus perſonis ſæcularibus Bibliorum lectio permittatur, diſſimulatione potius quàm conceſſa licentia, neque in hoc ab Ordinariis contradici. Idem de Gallia ſatis notum eſt: Sed id fieri non deberet ſine conſenſu ſaltem Parochorum, vel Confeſſariorum, ſæpè enim ſunt corrupta Biblia quæ priùs examinari deberent à viris intelligentibus.

375 §. 4. *Clemens IX.* 20. April. 1668. & *S. Congr.* ſub *Innoc. XI.* 19. Septemb. 1679. damnant & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ prohibent legere, retinere, vendere, imprimere, imprimi facere librum verſionis Gallicæ Montenſis novi teſtamenti tanquam temerarium, damnoſum, à vulgata editione difformem, & offendicula ſimplicium continentem: titulus eſt, *Le nouveau de noſtre ſeigneur* JESUS *Chriſt traduit en François ſelon l'edition vulgate, avec les differences du Grec*, Montibus Hannoniæ, & Lugduni impreſſum, vel ubicunque imprimendum. Contemnunt quidem Janſeniſtæ hæc Pontificis mandata, imò Author libelli Flandrici, *Korte ende noodighe ondervviſinge*, pag. 25. dicit mandatum hoc non à Deo, ſed à diabolo profectum eſſe. Alius Janſeniſta dicit *Clem. IX.* non ſcivisſe latinum, gallicum aut græcum, ideòque non potuiſſe ferre judicium de libro, quem non intelligebat: ſed hæ ſunt falſæ, temerariæ, ac prorſus impiæ cavillationes, nã imprimis Clem. IX. teſtatur id factum poſt diligens examẽ Cardinalium, & virorum pietate, doctrina, ac ſapiẽtia præſtantium. Deinde S. Cong. ſub Inn. XI. caret ſuſpicione ejuſmodi ignorantiæ.

Obji. Malè ſupponi, quòd illa verſio ſit corrupta. 2. Poteſt aliquis eſſe certus, quòd lectio illa non ſit ſibi obfutura, ergo ſaltem talis poterit legere. *Reſp. ad* 1. quòd corrupta ſit, judicarunt examinatores Romani, pro quibus ſtandum; deindè licèt corrupta non eſſet, attamen non eſt approbata, ergo adhuc prohiberi poſſet. *Ad* 2. *n.* conſeq. quia quamvis finis legis in hoc, vel illo particulari videatur ceſſare, non ideò deſinit obligare ſecundùm dicta l. 1. à n. 863.

376 §. 5. Librum edidit *Paſchaſius Queſnel* oratorius Berulliſta in plures tomos diſtributum, ſub titulo: *Le nouveau teſtament en François avec des reflexions morales ſur chaque verſet, &c. à Paris* 1699. Ac alter. *Abbregè de la morale de l'Evangile, des actes des Apoſtres, des Epiſtres de S. Paul, des Epiſtres Canoniques, & de l'Apocalypſe ou Penſees Cretiennes ſur ces livres ſacrez, &c. A Paris* 1693. & 1694. Hunc librum Joannes Franciſcus Epiſcopus Lucionenſis, & *Stephanus* Epiſcopus Rupellenſis per edictum pro diœceſibus ſuis impreſſum Rupellis ſub hoc titulo, *Ordonnãce, & inſtruction Paſtorale, &c.* damnarunt 15. Julii 1710. & ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda ſibiq; reſervata prohibuerunt imprimi, tranſcribi, legi, retineri, mandantes ſibi ſtatim extradi. Pro univerſali autẽ Eccleſia hic liber à Clem. XI. poſt diligens examen ſpeciali Brevi, quod incipit, *Univerſi Dominici gregis cura*, 13. Julii 1708. damnatus eſt, tanquam novi teſtamenti textum damnabiliter exhibens, & temerariè vitians, &c. Hinc illum etiam alio idiomate, ſeu quavis editione, aut verſione hactenùs impreſſum, aut imprimendum reprobat, ipſius impreſſionem, deſcriptionem, lectionẽ, retentionem, & uſum omnibus, & ſingulis etiam ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione dignis, ſub pœna excommunicationis ipſo facto abſque alia declaratione incurrenda, Papæ reſervata prohibet; mandans, ut quicunque librum illum penes ſe habet, aut in futurum quandoque habebit, illum ſtatim locorum Ordinariis, vel Inquiſitoribus tradat, hi verò exemplaria ſibi ſic tradita illicò flammis aboleri curent. Eandem damnationem, & prohibitionem repetivit idem Clem. XI. in Conſtitutione, *Unigenitus Dei filius*, 8 Sept. 1713. ac inſuper propoſitiones 101. ex dicto libro excerptas damnat tanquã falſas, captioſas, malè ſonantes, piarum aurium offenſivas, ſcandaloſas, pernicioſas, temerarias, Eccleſiæ & ejus praxi injurioſas, neque in Eccleſiam ſolùm, ſed etiam in poteſtates ſæculi contumelioſas, ſeditioſas, impias, blaſphemas, ſuſpectas de hæreſi, ac hæreſin ipſam ſapientes, necnon hæreticis, & hæreſibus, ac etiam ſchiſmati faventes, erroneas, hæreſi proximas pluries damnatas, ac in famoſis Janſenii propoſitionibus, & quidem in eo ſenſu, in quo hæ damnatæ fuerunt acceptis contineri, manifeſtè innovantes, reſpectivè, declarat & damnat; prohibens eas defendere, aut de eis etiam diſputativè tractare, niſi impugnando, ſub excommunicatione ipſo facto abſque alia declaratione; non ideò approbando quoad reliqua librum.

377 §. 6. Dictus Queſnelli liber contendit malè ab Eccleſia prohiberi ulli homini fideli, etiam laico, & fœminæ, lectionem ſacræ Scripturæ, ac præſertim novi Teſtamenti in vulgari lingua, ſed Clem. XI. in dicta Bulla Unigenitus, meritò damnavit Queſnelliani libri ſeqq. prop. 79. *Utile, & neceſſarium eſt omni tempore, omni loco, & omni perſonarum generi ſtudere, & cognoſcere ſpiritum, Pietatem, & Myſteria ſacræ Scripturæ.* 80. *Lectio S. Scripturæ eſt pro omnibus.* 81. *Obſcuritas ſanctæ Verbi Dei non eſt laicis ratio diſpenſandi ſeipſos ab ejus lectione.* 82. *Dies Dominicus à Chriſtianis debet ſanctificari lectionibus pietatis, & ſuper omnia ſanctarum Scripturarum. Damnoſum eſt velle Chriſtianum ab hac lectione retrahere.* 83. *Eſt illuſio ſibi perſuadere, quòd notitia Myſteriorum Religionis non debeat communicari fœminis, lectione ſacrorum librorum. Non ex fœminarum ſimplicitate, ſed ex ſuperba virorum ſcientia ortus eſt Scripturarum abuſus, & natæ ſunt hæreſes.* 84. *Abripere à Chriſtianorum manibus novum Teſtamentum, ſeu eis illud clauſum tenere, auferendo illis modum illud intelligendi, eſt illis Chriſti os obturare.* 85. *Interdicere Chriſtianis lectionem S. Scripturæ, præſertim Evangelii, eſt interdicere uſum luminis filiis lucis, & facere ut patiantur ſpeciem quandam excõmunicationis.* 86. *Eripere ſimplici populo hoc ſolatiũ, jungendi vocem ſuam voci totius Eccleſiæ, eſt uſus contrarius praxi Apoſtolicæ & intentioni Dei.*

§. 7. Ut magis intelligatur æquitas harum damnationum, 378
& elidatur temeritas Janſeniſtarum, qui contendunt uſq; adeò eſſe etiam obligationem legendi ſaltem novum Teſtamentum etiam in vulgari lingua, Nota ſeqq. 1. Lectio Scripturæ ſacræ non eſt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii, aliàs omnes ignorantes litteras, aut non legentes certò damnarentur. 2. Scripturam promiſcuè, & paſſim in lingua vulgari legi non præſcribit lex naturæ, alioquin omnes tenerentur diſcere litteras, habere & legere Scripturas, unde infiniti damnati eſſent, & etiamnum damnarentur, maximè in eorum ſententia, qui cum Janſeniſtis in jure naturæ non admittunt ignorãtiam invincibilem: hinc rectè S. Auguſt. *de doctr. Chriſtiana l. 1. cap. 29. homo fide, ſpe, & Charitate ſubnixus, eaque inconcuſſè retinens non indiget Scripturis, niſi ad alios inſtruendos, itaque multi per hæc tria, etiã in ſolitudine ſine codicibus vivunt.* 3. Nec de hoc eſt præceptum poſitivum divinum, vel humanum: nam nullibi extat, & alias deberet præſupponi etiam præceptum diſcendi litteras, emendi Scripturam, & ſimilia. Item eſſet obligatio traducendi Scripturam in omnes linguas vernaculas: præterea teneretur Eccleſia providere de emendata in ſingulis linguis verſione (uti providit de latina, quam tamen non præcipit, ſed permittit tantùm legi) alioquin periculum eſſet, ne per quaſcunque vernaculas plebi corruptum Dei verbum proponeretur, ad illa autem Eccleſia non agnoſcit obligationem. Præterea dicendum eſſet præcipi lectionem tam veteris, quàm novi teſtamenti, quia utrumque ad noſtram inſtitutionem eſt exaratum, utrumque continet veritates divinas, nemo autem ex Novatoribus hoc aſſerit de veteri teſtamento, ergo nec dicendum eſt de novo. 4. Lectio Scripturæ in lingua vulgari paſſim ſine diſcrimine juſtè prohibita eſt per legem eccleſiaſticam, uti patet ex Regula quinta Indicis jam relata, cujus Indicis quanta ſit authoritas dixi ibidem. 5. Lectio Scripturæ paſſim permiſſa in lingua vulgari ordinariè multum noceret præſertim rudibus, quia Scripturæ ſenſus eſt difficilis teſte S. Petro de Epiſtolis Pauli, patetque ex Apocalypſi, & multis locis, quæ videntur ſibi contradicere, ut autem Scriptura cum fructu legatur, debet legens formare ſibi aliquem ſenſum illius, quod non poterunt rudes, & mulierculæ, niſi cum periculo erroris, & pertinaciæ ad inſiſtendum ſenſui, quem primò ſibi formaverint. Deinde ut utiliter legatur, debet ſecundùm Adverſarios legens antecedenter eſſe inſtructus quoad communes fidei veritates, & cordis puritatem habere: plurimi autem ſunt è plebeis, & mulierculis, quibus alterutrum, vel utrumque deeſt. Præterea ſi paſſim ſine examine permittatur vernacula lectio Scripturæ, facilè in manus venient verſiones corruptæ, v. g. Lutherana, Calviniana, Genevenſis, Vicleffiana, quod eſſet perículoſiſſimum. Item fiet, ut Parochorum conciones negligantur à plebe, quæ ipſa ſibi, & aliis concionari, & in ſuo ſenſu abundare volet; ac abutetur Scriptura ad firmandos errores, & privatos ſenſus proprios. Rectè S. Hieronymus *in c. 12.* Danielis, *Scripturæ intelligentiam ſibi imperitiſſimi maximè vendicant*; addit Epiſtola ad Paulinum, *hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant.* 6. Cùm ex dictis conſtet, & experientia ſit manifeſtum lectionem Scripturæ in quavis lingua vulgari, ordinariè plus afferre incommodi, quàm utilitatis, patet juſtè prohiberi in Germania, quia quod in communi aptum eſt multùm nocere, juſtè prohibetur, donec videant Superiores, quibus tutò & utiliter permittant. 7. In dubio (quod ad minimum eſt) an lectio Scripturæ in lingua vulgari aut verſione qualicunque ſit futura noxia, ſi prohibeatur, parendum eſt, quia poſſeſſio eſt pro authoritate Superioris, & poteſtate prohibendi, maximè apud illos, qui dicunt ſemper tutiora eſſe ſequenda.

Objiciunt plurima, 1. Scriptura ipſa dicit, *ſcrutamini Scri-* 379
pturas. Ut per conſolationem Scripturarum ſpem habeamus. Solatio habentes libros ſacros. Omnis Scriptura divinitus inſpirata, utilis eſt. 2. Paulus ſcripſit ad rudes populos Epiſtolas ſuas, utique ut legerentur ab ipſis. 3. Chriſtus ipſe ea, quæ ſcri-

pſerunt

Digitized by Google

pſerunt Evangeliſtæ, locutus eſt rudi plebi. 4. SS. PP. hortantur omnes ad lectionem Scripturæ. S. Chryſoſt. ait, *obſecro ſæculares omnes, comparate vobis Biblia*. 5. Doctrina fidei, quam ſcire debet etiam vulgus fideliſſimè continetur, & legitur in Bibliis. 6. Etiam ideò S. Hier. Biblia vertit in latinam linguam, quæ tum erat vulgaris 7. Abſurdiſſimum eſt dicere, quòd novum teſtamentum ſit liber prohibitus. 8. Converſio hæreticorum facilitatur, ſi cum ipſis dicamus plebi licere lectionem Scripturarum. Reſp. Hæc & ſimilia argumenta meritò explodit Pignat. *tom.2. conſ.56.* altero. Breviter dico, *Ad* 1. Hæc non dicuntur paſſim ad plebem, & mulierculas, ſed ad illos, qui erudire debent alios, aut qui habent conditiones ad tutò, & utiliter legendum, quòd quinam ſint, judicare debent Superiores eccleſiaſtici. Conſolatio Scripturæ tutiſſimè communicatur plebi per Paſtores. Panis eſt utilis omni homini, ſed pueris porrigitur cum lacte, ægris frangitur ad menſuram, aliis ſecundùm neceſſitatem accommodatur. *Ad* 2. S. Paulus ſcribebat ea, quæ per ſe vel alios viros Apoſtolicos docuerat, aut docturus erat, hinc in eccleſiis legebantur ejus Epiſtolæ, ac exponebantur: & ita etiam nunc fieri debet per prædicatores Evangelii. *Ad* 3. Eſt eadem reſponſio. *Ad* 4. De SS. PP. dic uti *ad* 1. Quod S. Chryſoſtomum attinet, ipſe erat Epiſcopus, & advertebat populum ſuum meliùs non poſſe abduci à ſpectaculis theatrorum, quibus deditus erat. Nunc ſunt circumſtantiæ, ob quas Epiſcopi & Eccleſia prohibent omnibus promiſcuè lectionem. *Ad* 5. Continetur in Bibliis, ſed proponi debet à Paſtoribus. *Ad* 6. Tempore S. Hieronymi non erat impreſſio, quæ uti nunc, redderet verſionem communem: & manuſcripta à ſolis doctis habebantur. *Ad* 7. Novum teſtamentum non eſt liber prohibitus, cùm permittatur hebraicè, græcè & latinè, ſed rudes ſunt prohibiti illud legere in quavis alia lingua, & verſione, non ob vitium libri ſecundùm ſe qualia vitia ſunt in libris hæreticis, obſcœnis aliiſq; prohibitis ſed ob imbecillitatem, vel malam diſpoſitionem eorum, qui legerent. *Ad* 8. Facilitabitur per medium prudens, & opportunum, N. per medium imprudens & importunum, tranſeat. Et ſi ideò ſit cedendum, ergo etiam abrogandæ ſunt cæremoniæ Miſſæ, Euchariſtia ſub utraque ſpecie ſumenda, permittendæ Sacerdotibus uxores, &c.

380 §.8. Huc reducitur ſolutio ſequentis caſus: Titius Catholicus è Lutherano factus quondam valdè pſalmorum cantu delectatus, in ſuo ſacello domeſtico in dies dicit Miſſam, ſub qua cum ſua ampla familia ad organum canit Davidis pſalmos germanicos, quos Ambroſius Lobwaſter Calvinianus quondam vertit ex gallicis rythmis famoſiſſimi Marotii Galli. Titius quidem pro ſe habet veniam legendi libros hæreticos, ſed non ipſius familia. *Quæritur*: An Titius, & familia licitè hos pſalmos cantent? Reſp. 1. Per hoc quòd Titius facultatem habeat legendi libros hæreticos, non ideò habet veniam pſalmos illos ſub officio divino canendi; nulla enim inter unam, & alteram facultatem eſt connexio, nam omnes facultatem habent legendi, v.g. Virgilii carmina, ſed non ideò canendi ſub divinis. Reſp. 2. Nec Titium, nec familiam poſſe dictos pſalmos licitè cantare, quia omnes verſiones ſacræ Scripturę (adeòq; & verſio pſalmorum) ab hæreticis factæ jure communi ſunt prohibitæ, uti cum aliis Lay. *lib.2.tr.1.c.5.n.8.* 2. Quia nemo negaverat indecens eſſe, & Sedi Apoſtolicę planè contumelioſum, ſi talis verſio non tantùm privatim legatur, ſed etiam publicè, & quidem ſub ipſo Miſſæ ſacrificio cæterū. 3. Quia Tr. *ſeſ.4.* in Decreto de editione, & uſu ſacrorū librorū ſub pęna anathematis vetat imprimi, aut etiā apud ſe retineri libros de rebus ſacris, niſi primū examinati probatiq; fuerint ab Ordinario, qualiter examinatus probatuſq; nō eſt ille pſalmorum liber in linguam vernaculam converſus.

381 *Q. 42. Quid addendum ſit circa impreſſionem, & lectionem aliorum librorum, & ſpecialiter controverſiarum fidei?* Reſp. §.1. In Indico, de quo dixi n.360. Titulo *De impreſſione librorum* ſic habetur: *nullus liber impoſterum excludatur, qui non in fronte nomen, cognomen & patriam præferet authoris. Regulares præter Epiſcopi licentiam meminerint teneri ſe facultatē à Prælato, cui ſubjacent, obtinere. Epiſcopi advigilabunt ſummopere, ut in ſingulorum impreſſione librorum, nomen impreſſoris, locus impreſſionis, & annus, quo liber impreſſus eſt, in principio ejus atque in fine annotetur.* Hęc decreta paſſim non obſervantur, vel eliduntur, ponitur enim ſæpè fictum nomen aut ſuppoſitum, aut tantùm per anagramma, quod vix cognoſci poteſt: additur v.g. Colonię, quando impreſſus eſt Antuerpię, &c. Hęc omnia malè ob gravia inconvenientia, quibus occurrere voluit *Trid.* unde quamvis Dic. *n.*1241. dicat ſe videre, quòd viri docti, & probi id ſine ſcrupulo faciant, reipſa tamen non ideò videntur excuſari omninò. Si autem addatur verum nomen Academiæ, Collegii vel Ordinis, è quo author eſt, excuſat Tamb. *in Decal. l.2.c.* 1. *§.7. n.53.* quamvis taceatur nomen determinatæ perſonæ, quia ſi opus fuerit, poterit inquiri, & reperiri determinatè Author, aut reſpondere debebit de hoc talis communitas.

382 §.2. Trid. *ſeſſ.4.* in Decreto de editione librorum ſic ſtatuit. *Nulli liceat imprimere vel imprimi facere quoſvis libros de rebus ſacris ſine nomine Authoris, neque illos in futurum vendere aut etiam apud ſe retinere, niſi primùm examinati probatiq; fuerint ab Ordinario, ſub pęna anathematis, & pecuniæ in Can. que Conc. noviſſimi Lateranenſis appoſita. Qui autem ſcripto eos cōmunicant vel vulgant, niſi anteà examinati probatique fuerint, iiſdē pœnis ſubjaceant, quibus impreſſores, & qui eos habuerint vel legerint, niſi prodiderint Authores pro Authoribus habeantur.* Hinc *Arſdek.* dicit eos peccare mortaliter, qui legunt libros ſine nomine Authoris editos, ſi de rebus ſacris agant. *Buſemb.* dicit, ubi *Trident.* receptum eſt, incurri excommunicationem ab imprimentibus, imprimi mandantibus, vendentibus, apud ſe retinentibus, vulgantibus libros de rebus ſacris ſine nomine Authoris & approbatione Ordinarii: ſed etiam hic rigor *Tridentin.* non eſt ubique in his partibus receptus.

§.3. Si Regularis curet imprimi librum de rebus ſacris cum 383
ſola approbatione Ordinarii, & non cum licentia Superioris, docet Sylvius *p.1. v. Libri impreſſio concl.* 1. quòd peccet graviter, ſi autem non eſſet de rebus ſacris, quamvis non agat directè contra Trid. tamen *concl.*2. dicit videri adhuc graviter peccare, quia agit contra notabilem conſtitutionem ſui Ordinis. Attamen nullam incurrit cenſuram, quia hæc incurritur tantùm, quando omittitur nomen Authoris, examinatio, & approbatio Ordinarii, Suar. Sylv. *concl.*3. ubi tamen refert Decretum *Urb. VIII.* mandantis omnium Religionum Superioribus, ut ſub pęna excōmunicationis ipſo facto incurrendæ præcipiant ſubditis ſuis, ne ullos libros de quavis materia tractantes imprimant ſine expreſſa Superiorum reviſione, & in ſcriptis approbatione.

§.4. Si quis curet imprimi librum legitimè approbatum, ſed 384
approbationem, & licentiam non apponat, peccat, & in rigore, liber eſt prohibitus, quia *Lateranenſe, & Trid.* vetant imprimi ſine approbatione, quod explicant *Caj. Nav. Suar.* ſine approbatione adjuncta ſeu ſimul impreſſa, Sylv. ſuprà *q.3.* ubi tamen dicit, ſi talis liber publicè vendatur in loco catholico, ubi eſt librorum approbator, hoc ipſo, quòd permittatur vendi, haberi pro approbato, ac poſſe præſumi eſſe approbatum.

§.5. Libros famoſos imprimere aut legere eſt jure naturæ il- 385
licitum, non aliter ac eloqui, & audire detractionem. Illi autem libri dicuntur famoſi, qui alicujus famam injuſtè lædunt, vel continent infamiam necdum publicam: & ſi ſint contra Ordinem religioſum, incurritur excommunicatio ab *Alex. VI.* lata, Fill. *tr.15 n.126.*

§.6. Secluſo periculo perverſionis putant Tann. & Burgh. 386
cent.1.caſ.8. non peccari, ſi legatur Paſquillus etiam ab hæreticis impreſſus contra varios ſtatus hominum, dummodò fidem catholicam, & Papam non tangant, tum, quia, vel talia ſunt aliunde publicè decantata, vel non creditur ejuſmodi nugacibus ſcriptiunculis, vel ob difficultatem abſtinendi; & frequentiam contrarii uſus, prohibitio, ſi quę fuit, videtur deſiiſſe.

§.7. In indice Regula 6. ſic habetur. *Libri vulgari idioma-* 387
te, de controverſiis inter catholicos, & hæreticos noſtri temporis differentes, non paſſim permittantur, ſed idem de iis ſervetur, quod de Bibliis vulgari lingua ſcriptis ſtatutum eſt. Verùm hæc prohibitio in Germania, & Belgio non obſervatur, quamvis fateri oporteat, quòd talis lectio multis ſit pernicioſa, præſertim illis, qui non ſatis firmi ſunt in fide, aut ſunt ſimpliciores, & potiùs attendunt ad hoc, quod objicitur ab hæreticis, quàm quod reſpondetur à Catholicis: maximè autem vitandi ſunt rudibus illi controverſiſtæ, qui ſubtilia argumenta hæreticorum nervosè, & ad plauſum proponunt, ſolutionem autem breviter, & frigidè, imò notat Ver. *a.*11. tales libros meritò non eſſe permittendos imprimi, prę ſertim in lingua vulgari.

Q. 43. Quas pęnas incurrant legentes, aut retinentes libros 388
hæreticos, vel alios prohibitos? Reſp. Satis colligitur ex dictis, & ex hac Regula 10. Indicis in fine: *Si quis libros hæreticorum, vel cujuſvis Authoris ſcripta ob hæreſin vel ob falſi dogmatis ſuſpicionē damnata atq; prohibita legerit, ſive habuerit, ſtatim in excōmunicationis ſententiā incurrat; qui verò libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio Epiſcoporum ſeverè puniatur.* Denique notandum eſt cum Schiarra *l.3. diff.*21. laicis (quales non ſunt primam tonſuram habentes) prohiberi Cap. *Quicumq; de hæret. in* 6. ſub pęna excommunicationis ferendæ ſententiæ, ne diſputent de fide publicè vel privatim cum hereticis. Idipſum etiam prohibetur Clericis indoctis. L. *Cleric. C. de ſum. Trin. & fide cath.*

Q. 44. Quis poſſit dare facultatem legendi, vel corrigendi li- 389
bros hæreticos, & prohibitos? R. §.1. Superiores regulares poſſe ſuis dare facultatem legendi, & retinendi libros hęreticos putarunt multi viri docti à me interrogati, qui ducebantur his rationibus. 1. Quia Patres Provinciales viri pii, & docti quorundam Ordinum eam facultatem hactenus ſemper dare conſueverūt, qui communis mos videtur eſſe ſat ſolidum fundamentum. 2. Quia eſt juſta & rationabilis prę ſumptio pro ſapientibus viris illis, non ignaris eorum, quæ obmoventur, nec tamen difficilibus in ea poteſtate danda, eſtque ſemper præſumptio pro Superioribus, argumento Cap. *Quid culpatur*, 23. q. 1. Lay. *l.1. tr.1. c.5. §.2. n.11.* & omnes in Cap. *Quoniam contra*, ubi nominatim Dec. *n.33. ff. de probat.* Alciat. *Reg.3 præſump.9.* Abbas *concl.* 41. *n.2.*

Præ-

Præſumptione autẽ meritò ſtati in utroq; foro adſtruit Sanch. *in Decal. l.2.c.10.n.11.& 13.3.* Quia Bullæ, & prohibitiones in contrarium ignotæ ſunt, adeoque non receptæ uſu apud Germanos. 4. Et præcipuè, quia ſaltem quod Societatem JESU attinet,& alios participantes ejus privilegia, *S. Pius V.*& poſt eum *Greg. XIII.* per Bullam *Exponi nobis*, 1575. concedit, *ut Præpoſitus Generalis conſideratè cum delectu, & re conſultata cum Aſſiſtentibus; poſſit concedere facultatem legendi libros hæreticos,& alios prohibitos ad oppugnandum*, uti refertur in Compend. privil. v. *Libri prohibiti* §.1. Et ibidem §.2. ſic habetur. *Poſſunt noſtri uti libris non hæreticis, licèt habeant annotationes, & ſcholia Authorum hæreticorum, aut Authores ipſi mali ſint, ſi libri ipſi non ſint editi ad ſtabilienda dogmata hæretica, dummodò nomen Authoris, ſi ſit hæreticus, aut in Indice prohibitus, & ſi quid inter legendum impium occurreret, deleatur.* Et facultas hæc in dicto comp. communicatur Provincialibus. Similiter in §. 3. & ſeqq. ejuſdem compendii datur facultas eis, qui à ſuperioribus noſtris deputati fuerint, corrigendi aliquos libros prohibitos.

390 §.2. Alii negant Superiores regulares poſſe dare facultatem ad legendos, aut retinendos, ſaltem libros hæreticos, quia putant iſta eſſe revocata per ſequentes Pontifices, nam *Greg. XV.* 30. *Decemb.* 1622. per Bullam *Apoſtolatus officium*, revocavit datas quibuſcumq; perſonis cujuſcumq; gradus, & conditionis licentias legendi, vel habendi libros hæreticos, vel quomodolibet prohibitos. Urban. VIII. Bullam illam innovavit 2. Aprilis 1631. expreſsè addens, libros quoſcunq; ob hæreſin, vel falſi dogmatis ſuſpicionem, ſeu per conſtitutiones Apoſtolicas etiam ratione aſtrologiæ judiciariæ, vel aliàs quomodolibet prohibitos, quibuſcumque perſonis, laicis & eccleſiaſticis, tam ſæcularibus, quàm regularibus cujuſcunque Ordinis, Societatis & Inſtituti quomodocumque conceſſos: per quæ verba, *cujuſcunque Ordinis, Societatis, & Inſtituti*, quæ *Greg. XV.* omiſerat, videtur voluiſſe etiam nos comprehendere; Hinc *Dicaſt.* qui in Germania vixit, & ſcripſit hic, *d.3.n.257.* ait: Urbanus VIII. 5. Novemb. 1631. per conſtitutionem, quæ incipit, *Cùm ſicut accepimus*, revocat, quidquid potuerunt omnes etiam de Societate, circa ea, quæ concernunt fidem catholicam illiuſque profeſſionem, & officium S. Inquiſitionis, qualia ſunt ea, quę ad hæreſin ſpectant, & lectionem librorum prohibitorum. Accedit quoad libros hæreticos difficultas ex verbis conceſſionis per *S. Pium V. & Greg. XIII.* nam cùm dicat, *cum delectu, & re conſultata cum ſuis Aſſiſtentibus*, videtur eligi induſtria, ſeu requiri determinatè judicium Generalis, adeòque facultas illa non erit communicabilis Provincialibus. Denique quod mihi maximam difficultatem facit circa illam facultatem noſtram eſt, quia in dicto compendio noſtro ſuprà in fine poſt §.6. additur: *Adverte, facultatis legendi, & habendi libros prohibitos univerſalem revocationem editam fuiſſe à Greg. XV. 30. Decemb. 1662. in Bull. comm. conſtit. 40. & ab Urban. VIII. 2. April. 1631. ibid. conſtit. 145.* Atque ideò Dian. Porrel. Delb. Lezan. Pignat. *in noviſſimis conſ. 196. pag. 492.* ſtant pro hac ſententia negante, uti & noviſſimè Viva *ad prop. 25. Alex. VII. n. 11.* quamvis contradicat Peyrinis, putans Pontifices non derogare Privilegiis Religionum, ſed ſolùm particularibus licentiis; atq; ita referunt, ſed nihil ſtatuunt Baſſæus V. *Hæreſis n.17.* Herincx *de fide diſp. 9. n.82.* ſed Pennafiel, *de fide diſp. 16. n.69.* relatam ſententiam illam Peyrinis rejicit dicens, facultatem quoad libros hæreticos tam inquiſitoribus, quàm Regularibus olim factã per conſtitutiones illas revocari, Pelliz. *tom.1. tr.6. c.5. n.37.* dicit ſpeculativè defendi poſſe, per Pontifices revocatas eſſe licentias, quomodocunq; etiam per privilegium datas ad legendum tales libros: item poteſtatem dandi ejuſmodi licentias eſſe reſtrictam ad ſolam Congregationem S. Officii, adeòque ablatam illis, qui illam habebant via ordinaria, uti erant Ordinarii, & Inquiſitores, ſed non ideò poteſtatem concedendi facultatem legendi tales libros eſſe ablatam illis, qui privilegium habebant, de hoc enim nulla fit mentio, nihil tamen vult determinare. *Pignat.* autem ſuprà directè contradicit, tantùm id permittens, quoad alios libros prohibitos, ſed non hæreticos. Et ſatis eſt mihi iſta retuliſſe. De cetero, quod me attinet, quia non tantùm Nuntii Apoſtolici, ſed etiam Epiſcopi in his partibus habent ſpeciales facultates concedendi poteſtatem legendi, & retinendi libros hæreticos, ut retuli lib.6.p.3. n. 832. & 846. ab illis pro ſecuritate hactenus petii hanc poteſtatem, uti & abſolvendi ab hæreſi, & à lectione librorum prohibitorum, quando ſunt caſus cadentes ſub Bullam cœnæ, de quibus omnibus multa etiam dixi l.6. p.2. à n.1613. & 1618.

Opponi poteſt 1. Quòd alii Regulares ſine ſcrupulo tali facultate utantur, uti & dicuntur abſolvere ab hæreſi, ergo & nos poſſe. Reſp. n. conſeq. quia nobis deberet facultas illa communicari per Generalem, forraſſe id non eſt opus apud alios. Deinde rectè docet Leſſ. *in Auct. V. Bulla Pontificia, caſ.5.* Religioſos diverſorum Ordinum in eadem Provincia non facere unum corpus in ordine ad receptionem Conſtitutionis Pontificiæ generaliter ad Regulares directæ, quia in hoc Ordine poſſunt eſſe rationes recipiendi, in altero non recipiendi, cùm vario Jure, & modo vivant, nam & ſic fit, ut unius regni civitas una recipiat, & obligetur lege Principis, alia non.

Objici poteſt 2. Revocationes illas non eſſe promulgatas in partibus; ergo non obligant. R. N. conſeq. quia ſufficit promulgationem eſſe Romæ factam, uti rectè Leſſ. ſuprà V. *Profeſſio religioſa, caſ.1. n.1.* Et quamvis ſi revocationes tangant contractus & ſimilia, ex quibus ſequi poſſet magna perturbatio Reip. teneant aliqui cum Leſſ. *V. Bulla Pont. caſ.3.* requiri etiam promulgationem in partibus, tamen ſi agatur de privilegiis, rectè docet ſufficere, quòd revocatio facta ſit Romæ, & de ea certò conſtet in partibus, privilegia enim non ſunt leges, & multò faciliùs cadunt.

§.3. Confeſſarius ſine ſpeciali poteſtate abſolvens, ab hęre- 391
ſi, lectione libri hæretici, vel ab alio caſu Bullæ cœnæ, facit actum irritum, & excommunicatur, uti patet ex §.23. & ſeqq. Bullæ cœnæ, quam retuli l.6. p. 2. n. 1054.

§.4. Quod attinet ad facultatem corrigendi aliquos libros, 392
& ita correctos relinquendi externis, eſt tantùm ſermo de libris aliquam fortè hæreſin vel alteram continentibus, non autem de libris hæreticis tractantibus de religione, hi enim corrigi non poſſunt: nec ideò prohibentur, quòd contineant hæreſin, quę corrigi poſſit, ſed quia tractant de religione, quali tractationi facilè inſpergitur hæreſis, uti habet Sanch. ſuprà.

§.5. Circa correctionem libri, cui inſperſa eſt hereſis, ſic 393
habet Laym. ſuprà *n.4. Licèt in Reg. VIII. Indicis librorum prohibitorum præcipiatur, ut libri, quorum principale argumentum bonum eſt, in quibus tamen obiter aliqua inſerta ſunt, quæ ad hæreſin ſeu impietatem, divinationem ſeu ſuperſtitionem ſpectant, à Catholicis Theologis Inquiſitionis Generalis authoritate expurgentur, quia tamen in Germania noſtra Inquiſitores non ſunt, ideò hoc præceptum in obſervationem non deducitur, quamvis conſultum ſit obſervare, & ejuſmodi libros viris Theologis expurgandos tradere.* Leſs. in auct. V. *Hæreticorum libri caſ.16.* ſic habet: *Epiſcopus in his locis poteſt Religioſis, & etiam externis dare facultatem corrigendi etiam libros externorum, ut patet ex inſtructione Clem. VIII. quæ habetur in Indice librorum prohibitorum. Similiter poteſt Epiſcopus dare facultatem legendi libros prohibitos viris idoneis, modò tales ſint, ut corrigi poſſint, ut patet ex eadem Inſtructione: ubi verò eſt Inquiſitor ab utroque facultas obtinenda Sylvius p.1. V. Libri, q.2.* ſic habet. *Quamvis de rigore ſecundùm Tit. Indicis de correctione 5.1. & 5. correctio alicujus libri fieri debeat de licentia Epiſcopi vel Inquiſitoris, tamen cùm rigor ille non ſit in viridi obſervantia, probabilius eſt viro docto licere juxta Indicem expurgatorium per ſeipſũ corrigere libros, nam ad Regulam 12. notatur, ut, qui poſthac ad libros ſuos expurgandos idoneus futurus eſt. idipſum præſtare queat, ſervando reliqua præſcripta.* Addit *q.8. Si viſitator* per Epiſcopum conſtitutus aut alius habens poteſtatem viſitandi aut permittendi, permittat librum, cenſeri poteſt approbatus.

Q.46. An Epiſcopi poſſint pro ſua Diœceſi prohibere certos 394
libros, vel aliquas propoſitiones cenſurare? R. Negant aliqui cum vindice Gobathi, 1. quia Inn. XI. in decreto, quo damnavit 65. propoſitiones, in fine prohibet cenſurari vel notari ullas propoſitiones adhuc cõtroverſas inter catholicos, & judicium de eis S. Sedi reſervat. 2. Quia cenſura Epiſcoporum non eſt infallibilis, & fieri poterit, ut unus pro ſuo criterio vel paſſione reprobet librum aut propoſitionem, quam alius approbabit, & ſic naſcetur diviſio, & ſcandalum aliquod in Eccleſia, ergo decuit hanc poteſtatem eſſe reſervatam infallibili Romani Pontificis judicio. 3. Quia nemo utiliter damnat propoſitionem, cujus judiciũ meritò poteſt ad criſin vocari & pariformiter damnari. His non obſtantibus probabilius eſt poſſe, 1. Quia Epiſcopi ſunt à Chriſto cõſtituti Paſtores habentes regere ſuas Eccleſias, ad quos ſpectat poſſe ovibus noxia paſcua declarare ac prohibere. 2. Quia in Reg. 10. Indicis Trid. expreſsè ita habetur: *Liberum tamen ſit Epiſcopis, aut Inquiſitoribus generalibus ſecundùm facultatem, quam habent, eos etiam libros, qui his Regulis permitti videntur prohibere, ſi hoc in ſuis regnis aut provinciis vel diœceſibus expedire judicaverint.* Hanc autem poteſtatem non revocavit Inn. XI. cùm nec de illa, nec de Epiſcopis, nec de libris mentionem faciat. Fatendum tamen eſt, quòd cenſura illa Epiſcoporum nullam habeat certitudinem, nec reddat doctrinam libri improbabilem, nec liget, niſi illius ſubditos, & ſi ex nimia promptitudine Epiſcoporum aliquando naſcatur inconveniens, per accidens hoc eſt. Quod particulares Doctores attinet, hi ſe reddunt deridiculos, ſi nimis prompti ſint in cenſurandis propoſitionibus aliorum: dicitq; benè *vindex Gobathi: quò ferè doctior quiſq; eſt: eò parcior eſſe ſolet in damnandis aliorum opinionibus, ut in Doctore Angelico, Seraphico, ſubtili, aliiſque licet obſervare. Reprehendi non meruit, quod rectè defendi poteſt*, inquit S. Auguſt. Epiſt. 15. ad Hieronymum.

CAPUT III. 395

De ſuſpenſione, & degradatione.

DUBIUM I.

Quid ſit ſuſpenſio, quotuplex, & unde dignoſcendum qualis & quanta ſit.

RESP. I. Suſpenſio eſt cenſura, qua Clericus functiones „ aliquas Eccleſiaſticas exercere prohibetur. V. Bon. „ „ *to. 1.*

,, *tom.1.d.3.part.1.* Laym.*lib.1.tr.5.p.3.cap.1. Unde reſolves,*
,, I. Solus Clericus poteſt ſuſpendi.
,, II. Suſpendere poſſunt, qui poſſunt ferre cenſuras.
,, III. Ex genere ſuo, & niſi parvitas materiæ excuſet, eſt
,, peccatum grave, exercere actum per ſuſpenſionem prohibi-
,, tum, unde & irregularitatem inducit. Si tamen ſuſpenſus
,, toleratus ſe non ingerat in tales functiones, ſed ab aliis pro-
,, per utilitatem requiratur, probabiliter non peccat, cùm
,, alii licitè requirant: imò etſi nominatim ſit denuntiatus
,, non toleratus, alii tamen non tenentur ſub mortali eum vi-
,, tare, niſi cenſeantur cooperari actui, à quo ſuſpenſus eſt:
,, unde audire ejus Miſſam, non erit peccatum, (ſaltem mor-
,, tale) ſi non inſervias. Ita probabiliter Avila, Henriq. Suar.
,, Sayr. apud Bon. *p.4.n.4.* etiam Laym. *n.7.*
,, IV. Suſpenſus non toleratus invalidè abſolvit, quia non
,, habet juriſdictionem.
,, Reſp. II. Suſpenſio, 1. alia fertur ad certum tempus, quo
,, elapſo expirat: alia fertur abſolutè, ſeu indefinitè, manetque,
,, donec per abſolutionem tollatur. 2. Alia eſt ab officio ſive id
,, ſit ordinis, ſive juriſdictionis; alia à beneficio; alia ab utro-
,, que. 3. Suſpenſio ab officio, vel eſt à toto, vel à parte tantùm,
,, ſcilicet à functione ordinis vel juriſdictionis. Item ſuſpenſio
,, beneficii, vel eſt à beneficio abſolutè vel à quibuſdam tan-
,, tùm functionibus ejus ratione competentibus. Lay. Bon. *ll. cc.*
,, Reſp. III. Quantitas & qualitas ſuſpenſionis colligi debet
,, ex verbis, quibus fertur. Quæ utpotè in re odioſa, non am-
,, pliùs ſunt extendenda, quàm propriè accepta ſignificent.
,, *Unde reſolves,*
,, I. Suſpenſo abſolutè, & in toto prohibetur omne exerci-
,, tium ratione officii proveniens, tam ordinis quàm juriſdi-
,, ctionis, & conſequenter non poteſt celebrare, nec validè ex-
,, communicare, beneficia conferre, &c. Suſpenſus verò à par-
,, te beneficii determinata, v. gr. ab ordine tantùm vel juriſdi-
,, ctione, privatur tantū illius officii functionibus. Unde Epiſ-
,, copus v. gr. à juriſdictione ſuſpenſus, etſi non poſſit excom-
,, municare, abſolvere, delegare, &c. Poteſt tamen exercere
,, actus ordinis, ut conſecrare templa, ordinare, &c. Bon. *l. c.*
,, II. Suſpenſus à certa functione Ordinis, v. g. à Sacramento-
,, rum adminiſtratione, non eſt ſuſpenſus à ſacrificio. Similiter
,, ſuſpenſus ab ordine, poteſt nihilominus conferre primam
,, tonſuram, quia non cōprehenditur ſub Ordine. Bon. *p.2.n.6.*
,, III. Suſpenſus ab officio ſimpliciter, non intelligitur ſuſ-
,, penſus à beneficio ſeu fructibus ejus. Debet tamen per alium
,, ſupplere, qui per ſe nequit, ut fructus percipiat. Bon. *n.*
,, 10. ex Nav. Suar. Henr. Fill. &c.
,, IV. Suſpenſus ab ordine non videtur ſuſpenſus à benefi-
,, cio, quia beneficium non fundatur in ordine. Bon. tamen
,, dicit, indirectè ſuſpendi à fructibus ejus, quia dum non po-
,, teſt facere officium, non poteſt percipere fructus, *v. n.5.*
,, V. Suſpenſus à beneficio, etſi hoc ipſo intelligatur ſuſ-
,, penſus à recipiendis fructibus ejus, non tamen ab officio,
,, ſive juriſdictionis ſive ordinis, etiam quod illi ratione ipſius
,, beneficii competit. Unde tenetur legere Horas, & cætera
,, onera beneficii præſtare, licèt fructibus non fruatur: hoc
,, enim debet ſibi imputare. Non tamen privatur commodo,
,, quod provenit ex anniverſariis ſtipendiis Miſſarum; nec
,, eo, quod datur propter onus perſonale Clerici, quia non
,, ſunt fructus beneficii. Secus eſt de diſtributionibus quotidia-
,, nis; licèt ex his vel aliis beneficii fructibus poſſit ali, ſi
,, aliundè ſuſtentari nequeat, Bon. *n.12.* Sayr. Suar. Fill. &c.
,, VI. Suſpenſus à beneficio poteſt nihilominus eligere, præ-
,, ſentare, conferre beneficium, quia etſi hæc jura competant
,, illi ratione beneficii, illi tamen actus non ſunt beneficii præ-
,, cisè ut ſic, ſed potiùs officii, & juriſdictionis. *Ibid.*
,, VII. Suſpenſus à beneficio vel ordine abſolutè, & ſine
,, addito, intelligitur ſuſpenſus ab omni beneficio vel ordine,
,, niſi aliundè aliud conſtet. *Ibid. n.8.*
,, VIII. Suſpenſus abſolutè, intelligitur ab officio, & be-
,, neficio. Laym. *c.1.n.2.*
,, IX. Suſpenſo Capitulo vel Conventu, non cenſentur ſuſ-
,, penſi ſinguli, niſi ſint in culpa, ait Sa. *V. Suſpenſio,* & Lay. *n.3.*
,, X. Si Prælatus ſolo verbo dicat Sacerdoti, ſuſpendo te, v.
,, g. à celebratione, videtur eſſe ſimplex tantùm prohibitio, non
,, cenſura, quia hæc licitè non fertur, niſi ſcripto. Prælatus au-
,, tè non debet præſumi velle peccare, niſi aliud conſtet de ejus
,, intentione, aut niſi religio habeat privilegium, abſq; ſcripto fe-
,, rendi cenſuras. V. Bon. *to.1. De cenſ. in communi, d.1.q.1.p.7.*

ADDENDA.

396 QUæſt. 46. *Quid circa hæc præterea ſit notandum?* R. §. 1. Docent cum aliis Caſtrop. hic *d.4.p.3.* & Dicaſt. *d.4.n.66.* contra aliquos alios ſuſpenſionem ferri non poſſe ob culpam alienam, & conſequenter ſuſpenſa communitate non ſuſpendi particulares perſonas innocentes quoad ſe, ſed tantùm ut membra ſunt delinquentis communitatis, quia iniquum eſt innocentem ſuſtinere pœnas ſoli nocenti debitas.

§. 2. Putant Nav. & alii ſuſpenſum ab officio hoc ipſo ſuſpendi à Beneficio, quia prohibito principali prohibetur acceſſorium, ſed cum communi probabiliter negat Caſtrop. *p.5.* aliquando enim fertur ſuſpenſio ab Officio, aliquando à Beneficio, aliquando ab utroque ſimul. 397

§. 3. Multi cum Suar. *d.2.ſ.4.* putant ſuſpenſum ab ordine inferiore hoc ipſo ſuſpendi à Superiore, quia ubi minora prohibentur, dedecet concedi majora, ſecundùm regulam juris: è contrà Caſtrop. *p.u.* §. 1. negat cum aliis, quia in pœnis facienda eſt ſtricta interpretatio, & non extenſio ultra verba, neque inconveniens eſt, ut privatus minore honore vel officio relinquatur in majore, pro quo tollendo necdum cenſetur delictum ſufficiens commiſiſſe. 398

§. 4. Dixi l. 4. *n.778.* ſuſpenſum ſimpliciter ab omni officio & Beneficio, etiamſi ſit occultus, & non denunciatus, promoveri non poſſe ad dignitates vel Beneficia Eccleſiaſtica, imò promotionem ad beneficium eſſe irritandam hoc ipſo, quòd ab omni officio ſit ſuſpenſus, non tamen ſi tantùm ab aliquo officio, ſuper quo non fundetur beneficium. 399

§. 5. Si Cajus ordinatus ſit Sacerdos ad titulum vitioſum, ideòque ſit ſuſpenſus, quamvis poſteà obtineat Parochiam, non ideò ex titulo Parochiæ obtentæ licitè abſolvet, quia non ideò ſublata eſt ſuſpenſio ab actibus Ordinis ſuſcepti, abſolvere autem eſt actus non ſolius juriſdictionis, ſed etiam Ordinis: è contrà poterit validè & licitè exercere actus, qui ſunt ſolius juriſdictionis aut Ordinem non requirunt, uti delegare alteri juriſdictionem ad audiendos ſuos Parochianos, aſſiſtere Matrimoniis ſuorum, hæ enim poteſtates nullo modo fundantur in Ordine, à cujus exercitio ſuſpenſus eſt, ſed in ſola juriſdictione aut poteſtate alia, quamvis abeſſet Ordo. An autem & quando peccet, qui ita ſuſpenſo confitetur, dixi l. 6. p. 1. à n. 211. 400

§. 6. Quamvis in quibuſdam electionibus prærequiratur v. g. Ordo Subdiaconatus ut quis ſit capax eligendi, tamen ſi quis ſit ſuſpenſus à Beneficio & ab exercitio Ordinis, non ideò eſt ſuſpenſus ab eligendo, quia eligere eſt actus alicujus juriſdictionis, aut ſaltem planè diverſæ poteſtatis, uti patet in laicis converſis, & mulieribus ſæpè eligentibus ſine ullo Ordine, docetque clarè Gloſſ. ad Cap. Presbyterum diſt. 28. his verbis. *Beneficium retinebit & locum in choro & cantabit cum aliis, & intererit electionibus, ſed hoc ſolum deeſt ei, quòd non debet miniſtrare ut Sacerdos.* Idem docent alii communiter cum Nav. Suar. Bon. Fill. Paſſer. de Electione c. 10. n. 95. Caſtrop. *d.4.p.5.* §. 1. *n.9.* Leur. in foro benef. *p.2.q.278.* Et ſuſpenſum ab actibus ordinum non eſſe ſuſpenſum à jure eligendi, docent expreſsè Hoſtienſ. Sigiſm. Henriq. Suar. Fill. Barb. Leuren. *q.276.n.4.* aliique, & hoc declaraſſe ſacram Congregationem teſtatur Paſſerinus ſuprà, qui *n.98.* rectè ſic concludit, *ſola igitur ſuſpenſio, vel ſimpliciter, vel ab officio, vel ſi eſſet ſuſpenſio ab eligendo, privat voce activa in electione, non verò ſuſpenſio à Beneficio vel ab Ordine.* 401

§. 7. Dubitatur, an ſuſpenſus per annum, teneatur ſuſpenſione ultimo die anni biſſextilis, nam libertas promiſſa ſervienti per annum acquiritur, ſi ſerviverit 365. diebus, *L. Cùm hæres,* §. Stichus, De ſtatu liberis, ergo ſimiliter hic. Attamen puto oppoſitum eſſe probabilius, tum, quia duo illi dies in Februario habentur pro uno, tum etiam quia ſuſpenſionem ferens ad annum, intelligit, uſque dum anno ſequente recurrat, & abſolvatur hic dies, & per accidens eſt, quòd ille annus habeat dies 366. Videri poteſt Dicaſt. *d.4.à n.83.* qui *d.5.à n.207.* notat ſuſpenſionem aliquando eſſe puram pœnam, ſi nempè ad certum tempus feratur propter delictum præteritum, & hoc tempore evoluto ceſſare abſque abſolutione: aliquando eſſe cenſuram, ſi feratur ut medicina propter contumaciam præſentem corrigendam, & tum indigere abſolutione. 402

DUBIUM II.

Quæ ſint ſuſpenſiones in particulari, & quis ab eis poſſit abſolvere.

RESP. I. Suſpenſiones Juris cōmuniores, ſunt ſequentes, ,,
I. Clerici ipſo jure ſuſpenſi ſunt, 1. Recipientes ordi- ,,
nes ſacros ab alieno, vel à proprio in aliena diœceſi; vel ſine ,,
ætate legitima, aut dimiſſoriis, aut titulo, vel extra tempo- ,,
ra, aut non ſervatis interſtitiis, vel per ſaltum, vel in cen- ,,
ſura, vel denique poſt Matrimonium ratum: qui omnes ,,
ſuſpenſi ſunt ab executione Ordinum, niſi fecerint abſque ,,
dolo: & ſi Ordine utantur, fiunt irregulares. 2. Excommu- ,,
nicans, ſuſpendens aut interdicens ſine ſcriptura, & cauſæ ,,
expreſſione, eſt ſuſpenſus per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, ,,
niſi ſit Prælatus regularis. 3. Clerici ſcienter eligentes Epiſ- ,,
copum vel Parochum indignum, ſuſpenduntur à beneficiis ,,
biennio. 4. Ordinans, & ordinatus ſimoniacè, eſt ſuſpen- ,,
ſus ab Ordinibus. 5. Parochi jungentes ſponſos alterius Pa- ,,
rochiæ ſine licentia. 6. Gravantes alienis debitis Eccleſias ,,
ſibi commiſſas. 7. Occupantes bona vel cenſus Eccleſiæ, ,,
beneficii vel alterius pii loci. 8. Sodomiam exercentes, ſi- ,,
moniaci, provocantes ad duellum vel acceptantes, rapto- ,,
res vel præbentes auxilium. 9. Diſputantes in alterutram par- ,,
tem in cœtu virorum ac mulierum, de Immaculata Concé- ,,

ptione Beatæ Virginis. 10. Viſitantes, ſi accipiant pecuniam vel munera: qui ſi ſint Epiſcopi, ſuſpenſi ſunt ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi inferiores Epiſcopo, ab officio & beneficio, uſque dum reſtituant duplum. 11. Judex Eccleſiaſticus (non Epiſcopus) qui facit injuriam contra juſtitiam, & conſcientiam parti litiganti. V. Bon. *d. 3. p. 5.*

II. Religioſi, 1. Apoſtatæ recipientes Ordines in apoſtaſia. 2. Admittentes ad profeſſionem ante annum probationis peractum. 3. Non utentes habitu, & veſtitu, modo ſibi præſcripto. Introducentes mulieres in Monaſteria.

III. Epiſcopus, 1. Ordinans non ſubditum, ſuſpenſus eſt à Pontificalibus per annum: Ordinans verò invitum, ſuſpenſus eſt per annum à celebratione. 2. Admittens reſignationes contra formam præſcriptam. 3. Intrans Monaſteria Monialium ſine neceſſitate. V. Fill. *t. 17. c. 5.*

Reſp. II. Præter has ſuſpenſiones aliæ ſunt ab homine: quæ ſi ſint graves, requirunt culpam mortalem, v. g. ut quis ſuſpendatur ab omnibus actibus ſui officii, vel fructibus unius anni. Poteſt tamen aliquis ob peccatum veniale privari uno actu, v. g. eligendi.

Reſp. III. Habens Epiſcopalem authoritatem poteſt abſolvere à ſuſpenſione non reſervata; & communiter Religioſi ex privilegiis poſſunt abſolvere ab omni ſuſpenſione in foro conſcientiæ: & Epiſcopus poteſt abſolvere ab omni ſuſpenſione juris, ſi Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſervata non ſit, Laym. *c. 4. n.* 2. ex Nav. Suar. &c. Imò etiam ab hac, ſi proveniat ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentioſum, Bon. *p. ult.* ex Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.*

ADDENDA.

404 QUæſt. 47. *Quid circa hæc prætereà ſit notandum?* R. §. 1. Suſpenſiones in particulari latè enumerat Dicaſt. *d. 4. dub. 7.* Dubitat autem Henricx *de Ordine qu. 8. num. 85.* an promotus ad ſacrum Ordinem abſque titulo ſufficiente incurrat ſuſpenſionem, quia licèt id habeatur Cap. *Neminem*, & Cap. *Sanctorum*, diſt. 70. tamen pœna illa videtur abrogari Cap. *Cùm ſecundùm Apoſtolum*, & Cap. *Si Epiſcopus*, de præbendis. Et quamvis Trid. *ſeſſ. 21. c. 2. de Reform.* innovet pœnas antiquorum Canonum, tamen non liquet, an etiam Canones illos priores innovet, hinc non incurri ſuſpenſionem docent multi cum Gallem. ad Trid. ſuprà. Addunt Tolet. Garc. Barboſ. Herincx ſaltem non contrahi, ſi patrimonium ſit acceptum ſub onere redonandi, cùm enim acquirat dominium tituli, non ordinatur ſine titulo. Et idem eſt, ſi jam ordinatus Subdiaconus cum vero titulo cedat titulo, & ulteriùs ordinetur Diaconus & Presbyter, nec illa pactio redonandi & ceſſio patrimonii ſunt irrita, ergo reipſa non ordinatur ſine titulo. Quod adhuc magis valet, ſi ordinetur cum titulo, ſed adjecto pacto non utendi illo, ſeu non percipiendi ex eo fructus, quæ pactio etiam eſt prorſus irrita. Oppoſitum tenet communis & probabilior cum Dicaſt. *n.* 211. & aliis, quos ſecutus ſum l. 6. p. 2. n. 2283. nempe à taliter ordinato incurri ſuſpenſionem ab Ordine ſuſcepto, quia Trid. innovat pęnas antiquorum Canonum, inter quos ſunt iſti priores. Vide plura ibi l. 6. dicta.

405 §. 2. Nav. *in conſ. l. 5. conſ. 69.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. p. 2.* Alleg. *6. n. 7.* Zerola, De Leone, Gavantus in Enchir. *Epiſc. V. Functiones nu. 3.* putant Epiſcopum exercentem Pontificalia in aliena diœceſi non excuſari à pęna ſuſpenſionis per Inadvertentiam vel bonam fidem. Sed rectè contradicunt Squillante *de oblig. Epiſc. p. 2. c. 3. n. 17. Quartus in Rubr. Miſſ. p. 2. t. 1. ſ. & dub.* 3. Verſu, *Dico ſecundò*. Henao poſt hiſtoriam de ſcientia media parergo 28. *n. 1799.* nam inadvertentia & bona fides excuſant à pœna, & cenſura, ſecundùm dicta *n. 93.*

406 §. 3. Sperell. *dec.* 114. dicit eum peccare mortaliter, qui ante Confirmationem ſuſcipit Ordines, ſed oppoſitum dixi l. 6. p. 2. n. 2227. & ſaltem talis non ſuſpenditur. Addit autem ordinatum ſine Tonſura eſſe ſuſpenſum, putat enim Tonſuram eſſe Ordinem, adeòque fieri Ordinationem per ſaltum. Et quamvis l. 6. p. 2. nu. 2208. cum communi dixerim Tonſuram non eſſe Ordinem, tamen præſcindendo ab hoc, dicit Gallem. ad Trid. *ſeſſ. 23. c. 14. de ref. nu.* 4. aliquam Congregationem declaraſſe ordinatum ſine Tonſura ſuſpendi.

407 §. 4. An per ſimoniam in Beneficio vel per ſimoniacam collationem aut receptionem Ordinum, etiam minorum, & primæ Tonſuræ incurratur ſuſpenſio, dixi l. 3. p. 1. à n. 216. Eos autem Sacerdotes, qui aſſiſtunt Matrimonio alieni Parochiani, incurrere ſuſpenſionem per Trid. *latam ſeſſ. 24. c. 1. de Ref. Matr.* dixi *l. 6. p. 3. n. 766.* Clericus concubinarius, ſi ſecundæ monitioni non pareat, ſuſpendi poteſt ab omni adminiſtratione Beneficii per Trid. *ſeſſ. 25. c. 14. De reform.* ita ut nequidem alimenta ei ex Beneficiorum reditibus debeantur. Videri poteſt Pignat. *to. 9. conſ. 139. à nu. 160. qui to. 1. conſ.* 261. notat ex declaratione S. Congreg. 21. Martii 1643. Ordinarium, ſi aliquem ſuſpendat vi Trid. *ſeſſ. 14. c. 1. de refor.* teneri, ſi judicialiter petatur, exprimere, non parti ſed Superiori delictum, & cauſam ſuſpenſionis.

DUBIUM III. 408

Quid ſit depoſitio, & degradatio, à quo & ob quam cauſam ferri poſſit?

SUbjici ſolent ſuſpenſioni Depoſitio, & Degradatio (etſi cenſuræ non ſint, ut dictum eſt c. 1.) ob ſimilitudinem, quam habent cum ſuſpenſione, cùm utraque ſit ab Eccleſiaſtico ordine, aut Beneficio. Differunt autem à ſuſpenſione, quòd illæ auferant ipſum jus radicale, & titulum Beneficii, idque in perpetuum, ſuſpenſio non item. Porrò depoſitio genericè accepta, alia eſt verbalis, quæ abſolutè depoſitio dicitur: alia realis, quæ dici ſolet degradatio.

Reſp. I. Degradatio eſt privatio executionis officiorum & beneficiorum ſimpliciter, & in toto, & abſq; ſpe reſtitutionis, facta cū certa ſolemnitate, & privatione privilegii Clericalis, tam Canonis, quàm fori, ita ut ſæculari curię ſubdatur.

Dixi, *Executionis*; quia ordo ipſe non poteſt tolli. Interim degradatus tenetur ad votum caſtitatis, ſi fuit in ſacris, & ad Horas, niſi has fortè pœna, ad quam damnatur, v. g. triremes, vel aliud impediat.

Reſp. II. Depoſitio Verbalis eſt ſimilis privatio, ſed ſine ſolemnitate dicta, & relicto utroq; privilegio. Canonis, & fori

Reſp. III. Clerici poſſunt degradari à ſuo Epiſcopo, ſed non ab inferioribus illo: deponi tamen poſſunt ab eodem per Vicarium.

R. IV. Depoſitio fieri poteſt in caſibus jure expreſſis, & delictis, non tamen niſi gravioribus arbitrio judicis. Ubi notat Laym. crimen debere eſſe enorme, id eſt, unum ex maximis. Degradatio ſimiliter fieri poteſt in caſibus tātùm graviſſimis, quales ſunt v. g. crimen hæreſis manifeſtum, falſatio litterarum Apoſtolicarum, ſodomia frequentata, gravis calumnia proprio Epiſcopo irrogata. V. Laym. hic *c. 5.* & Fill. *t. 18. c. 8.*

ADDENDA.

QUæſt. 48. *Quid prætereà circa iſta ſit notandum?* R. Rarò hæc ſervire poſſunt ad praxin: & de illis benè ac breviter habent Caſtrop. *d. 4. pu. ult.* Dicaſt. *ſ. 6.* Quomodo ſervandi ſint gradus pœnarum, antequàm Clericus criminoſus degradetur, & tradatur poteſtati ſæculari, videri poteſt Pignat. *to. 7. conſ.* 33. An autem damnandi ad triremes debeant priùs degradari ſaltem verbaliter, examinat *to. 8. conſ. 91.* 409

CAPUT IV. 410

De interdicto.

DUBIUM I.

Quid ſit, & quotuplex.

REſp. I. Eſt cenſura Eccleſiaſtica prohibens divinorum officiorum, Sacramentorum aliquorum, & Eccleſiaſticæ ſepulturę uſum, quatenùs talis eſt; Quod addo, quia excōmunicatio eodem privat, quatenùs eſt communicatio cum fidelibus: ſuſpēſio verò propriè nō illū uſū, ſed exercitiū poteſtatis Eccleſiaſticę impedit. V. Lay. *l. 1. t. 5. p. 4. c. 1.* Bon. *d. 5. p. 1.*

Reſp. II. Interdictum dividitur, 1. In Locale, quod immediatè locum afficit: & in Perſonale, quod immediatè afficit perſonas; & mixtum, quod immediatè afficit locum, & ejus incolas. Differt autem locale à Perſonali, quòd in illo participatio ſacrorum officiorum tum indigenis tum alienigenis, non abſolutè, ſed in loco tantùm interdicto: in hoc vero certis perſonis aut cō munitati prohibeatur abſolutè, & in omni loco. 2. Interdictum tam locale quàm perſonale, ſubdividitur in Generale, & Particulare: Generale eſt, quo locus generalis, v. g. civitas, provincia; vel quo communitas, v. g. collegium, &c. interdicitur; Particulare, quo locus aut perſona particularis, aut particulares interdiùtur. *Unde reſolves*,

I. Interdicta civitate interdicuntur etiam ſuburbia, & interdicta Parochia, etiam ſacellum, & cœmeterium contiguum, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis.

II. Interdicto populo, non interdicuntur, qui non ſunt pars populi, ut ſtudioſi, Clerici, peregrini, &c. Nec interdicto Clero, interdicuntur religioſi, quia in favorabilibus tantùm nomine Clerici comprehenduntur.

III. Si dicatur, cives v. g. Colonienſes ſunt interdicti, ii nuſquam poſſunt intereſſe divinis (niſi tamen deſinant eſſe iſtic cives, nec cauſam dederint interdicto) contrà verò, ſi civitas interdicto ſubjiciatur, licet civibus aut incolis, qui cauſam interdicto nō dederunt, aliò ire, & iſtic divinis intereſſe.

ADDENDA

QUæſt. 49. *Quid hic ſit prætereà notandum?* Reſp. §. 1. 411 Quamvis interdicto populo, non interdicatur Clerus quia populus abſolutè cenſetur contradiſtingui à Clero, tamen interdicta familia interdicuntur Clerici illius familiæ, uti habet communis cum Dicaſt. *d. 5. à n.* 34. Qui tamen poſt interdictum illud fit de familia, non interdicitur, quia non comprehendebatur intentione interdicentis, præſumitur enim fuiſſe

velut

velut interdictum particulare in has perſonas talis familiæ. E contrà ſi interdicta ſit civitas, interdicitur, qui fit de illa civitate, quia intentio interdicentis præſumitur fuiſſe ferre interdictum generale, tendebat enim in communitatem ſecundùm ſe, quiſcunque eam componeret, uſque dum tolleretur interdictum, Bon. *d.* 5. *p.* 1. *n.* 13. contra Dicaſt. *d.* 5 *à n.* 38. Interdictum autem generale pertinet etiam ad ſuburbia, Cap. *Si Civitas*, de ſent. excommun. in 6.

412 §. 2. Si communitas interdicta diſſolvatur, & interdictum cadebat in communitatem ut talem, hoc ipſo etiam ceſſat interdictum. Si autẽ ob cauſam datam afficiebat certas perſonas, manent hæ interdictæ uſque ad abſolutionem, Dicaſt. *n.* 219.

413 §. 3. Interdictus particulariter, & in perſona, quamvis mutet domicilium, manet interdictus, donec abſolvatur: è contrà interdictus generaliter & in communi tanquam ſubditus loci, in quo fuit, ſi mutet domicilium, deſinit eſſe interdictus, Suar. Ugol. Dicaſt. *n.* 49.

414 §. 4. Lege interdicti lata Cap. *Epiſcoporum*, de privilegiis in 6. *ne celebrent, celebrari faciant &c.* in locis vel coram perſonis nominatim interdictis, tenentur Regulares etiam exempti, Nav. Suar. Caſtrop *d.* 5. *p.* 2. §. 1. *n.* 7. Dicaſt. *n.* 62. Pignat. *tom.* 10. *conſ.* 1. *à n.* 2. contra Gloſſ. Barb. Sayr. quia Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 12. *de reſor.* loquitur etiam ad exemptos his verbis: *Cenſuræ, & interdicta nedum à Sede Apoſtolica emanata, ſed etiam ab Ordinariis promulgata mandante Epiſcopo, à Regularibus in eorum Eccleſiis publicentur atque ſerventur.* Ita quidem, ut etiam ille, qui interdictum locale tulit, teneatur illud obſervare, quia ea obligatio naſcitur ex Jure communi, cui ipſe, niſi interdictum tollat, derogare nõ poteſt, Caſtrop. *p.* 7. §. 1. Dic. 74. 241.

415 §. 5. Si Eccleſia ſit interdicta, quamvis diruatur, fundus ejus manet interdictus; nec in eo cadavera ſepeliri poſſunt, quia Eccleſiam præcipuè conſtituebat ille fundus, Suar. Regin. Laym. Fill. Dicaſt. *n.* 217.

416 *§. 6* Habens in duplici loco actuale domicilium, unum ſubjectum, alterum non ſubjectum interdicto, ſecundùm Suar. & Caſtrop. *p.* 2. §. 2. *n.* 7. ſubjacet interdicto, ſi habitet in loco interdicto, non ſubjacet, ſi habitet in loco non interdicto. Contradicunt Sylv. & Dicaſt. *n.* 58. quia non eſt ratio, cur potiùs dici debeat pars populi interdicti, quàm non interdicti, ergo potiùs inclinandum eſt in favorem, quòd gaudeat bonis, quæ competunt non interdictis. Quòd ſi interdicantur Doctores alicujus univerſitatis, interdicuntur etiam Clerici Doctores, cùm nomen Doctoris ſit utriſque commune, Caſtrop. *n.* 11. Dicaſt. *n.* 41. contra Henriq. Avil. & alios.

417 §. 7. Caſus, in quibus Jure ipſo latum eſt interdictum, fusè recenſent Caſtrop. *pu.* 8. & Dicaſt. *d.* 5. *dub.* 6. Specialiter de ceſſatione à divinis agunt Caſtrop *p.* 9. & Dicaſt. *dub.* 8. Specialiter de interdictis ab ingreſſu Eccleſiæ, Dicaſt. *à n.* 206. *&* *nn.* 249. ſed cùm rarò hæc fiant, omitto.

418 D U B I U M II.

Qui ſint effectus interdicti.

RESp. Sunt ſequentes, 1. Prohibitio divinorum officiorum. Unde etiam interdicti ob alienam culpam, non poſſunt intereſſe ſacro: Clerici tamen & religioſi, quando ipſi interdicti non ſunt, poſſunt ac debent ut ante, Miſſas, divinaque officia celebrare, ſed januis clauſis, non pulſatis campanis, (niſi ad concionem, ſalutationem Angelicam, vel obitum alicujus) ſubmiſſa voce, & excluſis interdictis. Permittitur tamen, ut in feſtis Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, Aſſumptionis, & per octavam Corporis Chriſti, divina officia cantentur ſolemniter, admiſſis etiam interdictis, modò, qui cauſam interdicto dederunt, altari nec appropinquent, nec veniant ad offertorium vel communionem. 2. Prohibitio adminiſtrationis Sacramentorum, excepto Baptiſmo, Confirmatione, & Pœnitentia, quæ omnibus permittuntur, iis exceptis, qui interdicto cauſam dederunt, etiam auxilio, conſilio vel favore: Euchariſtia tamen poteſt dari morituris, & deferri cum lumine & campana. Nec improbabile eſt, interdictis licere contrahere Matrimonium, ut Sanch. Kon. & Laym. docent, contra Suar. Quia hoc Sacramentum ſecundùm ſubſtantiam nõ ab Eccleſia ſed ab ipſis contrahentibus miniſtratur. 3. Prohibitio ſepulturæ Eccleſiaſticæ, etiam reſpectu infantium & amentium. Excipe tamen Clericos, qui in interdicto locali, ſi nominatim interdicti non ſint nec interdictum violarint, poſſunt cum ſilentio ſepeliri. Laym. *c.* 2. *n.* 3. 4. Clerici violantes interdictum peccant mortaliter; ſicut etiam religioſi utriuſq; ſexus · qui inſuper excommunicantur de facto. Laici verò peccant quidem graviter, ſi contra interdictum perſonale recipiant Sacramenta, ſi verò tantùm violant locale, v. g. audiendo divina officia, probabilius eſt tantùm eſſe veniale, dummodò ipſi perſonaliter interdicti non ſint. Laym. *cap.* 3. ex Sylv. Sot. Avila &c.

A D D E N D A.

QUæſt. 50. *Quid hic ſit prætereà notandum?* R. §. 1. Per feſtum Nativitatis Chriſti, Paſchæ, Pentecoſtes, quibus non obligat interdictum ab officiis ſolemnibus, communis ſententia intelligit tantùm primum diem, ſed Vivald. Con. Sot. Avil. Bonac. Hurt. Caſtrop. *d.* 5. *p.* 4. §. 2. *n.* 19. Dicaſt. *d.* 5. *n.* 160. probabiliter extendunt etiam ad feſtos dies ſequentes, quia cenſetur manere, & continuari eadem ſolemnitas: incipiunt autem illi dies ſaltem à primis veſperis, & clauduntur in Completorio feſtorum; communis cum Caſtrop. *n.* 20. Et putant Suar. Con. Fill. tum poſſe ac conſequenter debere aliquem communicare pro Paſchate; ſed communior negat cum Dicaſt. *n.* 123. quia Jus tantùm loquitur de officiis divinis. 419

§. 2. In loco interdicto, vel à perſonis generaliter interdictis adminiſtrari, & recipi non poſſe Sacramentum Matrimonii, docent ea hac ratione Ugolin. Sayr. Suar. Fill. Bonacin. Dicaſt. *n.* 134. quia tum prohibita eſt adminiſtratio & receptio Sacramentorum, niſi in caſibus à Jure exceptis, Matrimonium autem eſt Sacramentum, & non excipitur. E contrà ratio Sylv. Tol. Avil. Con. Schiara *l.* 4. *diff.* 1. *n.* 21. & aliorum cum Buſemb. & Caſtrop. *p.* 4. §. 1. *n.* 25. eſt hæc, quia contractus humani politici, quorum nomine venit Matrimonium, tempore interdicti non prohibentur, & generalis prohibitio intelligitur de Sacramentis purè ſpiritualibus. Utraque ſententia eſt probabilis & tuta teſte Dicaſt. *n.* 135. Attamen omitti debere benedictionem publicam docet cum aliis Kugler *lib.* 5. *num.* 1550. quia eſt aliquod officium divinum cùm debeat fieri à Sacerdote inter Miſſarum ſolemnia, quale officium divinum tum prohibetur. Quod Sacramentum Pœnitentiæ attinet dixi *l.* 6. *p.* 2. *n.* 1566. Parochum poſſe illud tum adminiſtrare illis, qui non ſunt ſpecialiter interdicti, nec fuerunt cauſa interdicti. 420

§. 3. Sepulturam Eccleſiaſticam concedi poſſe in ſolemnibus Feſtivitatibus, de quibus antè dictum eſt, docent S. Anton. Nav. & alii cum Dicaſt. *n.* 191. quia in illis feſtis poſſemus communicare in ſacris cum illis vivis, ergo etiam cum illis mortuis: ſed probabilius contradicunt alii cum Covarr. Suar. Con. Caſtrop. *p.* 4. *§.* 3. quia privatio ſepulturæ eſt ſpecialis pœna ultra privationem divinorum Officiorum. Et in loco interdicto nequidẽ illi poſſunt ſepeliri, qui interdicti non ſunt, imò nec infantes aut amentes, quia locus non debet tali uſui ſacro poſſe ſervire, Suar. Dicaſt. *n.* 183. 193. E contrà qui deceſſerunt in loco interdicto, ſi non ſint perſonaliter interdicti, transferri poſſunt ad locum ſacrum non interdictum, Dicaſt. *n.* 185. qui addit *n.* 196. in interdicto perſonali communitatis poſſe infantes, & amentes ſepeliri in loco ſacro non interdicto, quia illi ob defectum rationis nequidem cùm communitate erant capaces interdicti. Imò in loco non interdicto licitè ſepeliri interdictum non perſonaliter, ſed generaliter tañtùm docent Suar. Dicaſt. *n.* 200. & alii, quia per Conc. Conſtant. licitum eſt cum illo communicare. Qui verò in fine vitæ dedit ſigna pœnitentiæ reſpectu interdicti, poteſt defunctus abſolvi & loco ſacro ſepeliri, communis cum Dicaſt. *n.* 207. 421

§. 4. Clerici violantes interdictum perſonale aut locale incurrunt ſuſpenſionem ab officio, Pignat. *tom.* 10. *conſ.* 1. contra Caſtrop. *pu.* 6. *n.* 4. Putantque Con. Bonac. Sayr. eſſe ſententiam tantùm ferendam, Suar. putat eſſe ſuſpenſionem ab officio latam, ſed ferendam à Beneficio: Laym. addit etiam à Juriſdictione, uti refert Pignat. *n.* 6. ſed de hoc vide Caſtrop. *p.* 4. §. 5. *nn.* 1. & Dicaſt. à *n.* 230. Celebrans verò in loco interdicto fit irregularis, Cap. *Is qui*, de ſent. excomm. in 6. Caſtrop. *p.* 6. *n.* 1. Dicaſt. *n.* 238. Et idem eſt, ſi quis violet interdictum perſonale, etiam occultè, Suar. Pignat. *n.* 7. Quod Dicaſt. *n.* 235. & alii reſtringunt ad exercitium Ordinis ſacri. 422

§. 5. Diai *l.* 4. *n.* 779. interdictum perſonaliter, etiam occultum, eſſe inhabilem ad omne Beneficium Eccleſiaſticum. An autem & quomodo communicans cum interdicto, videri poteſt Dicaſt. *à n.* 257. 423

D U B I U M III. 224

Qui cenſuram interdicti ferre, & quis tollere poſſit.

RESp. I. Interdicere poſſunt iidem, qui excommunicare, & ſuſpendere. Et quidem ut determinata perſona interdicatur, videtur requiri culpa mortalis: ut autem feratur interdictum locale, vel generale in communitatem, requiritur peccatum valdè grave, cum contumacia commiſſum à capite, vel præcipuis membris, licèt reliqui culpa vacent.

Reſp. II. Interdicta localia, & perſonalia generalia, quæ Jure communi ſunt impoſita, nec reſervata, poſſunt tolli ab Epiſcopo, vel alio habente juriſdictionem in communitatem interdictam: non tamen à Religioſis privilegiatis, quia locus, & communitas foro pœnitentiæ non ſubjiciuntur.

Reſp. III. Ab interdicto juris perſonali particulari, ſi reſervatum non eſt, quivis approbatus poteſt abſolvere. Denique per privilegium abſolvendi ab omnibus cenſuris non intelligitur poteſtas tollendi interdictum locale, aut perſonale communitatis.

ADDENDA.

425 QUæſt. 51. *Quid hic ſit præterea notandum?* R. §. 1. Henriq. Avil. Sà, Hur. putant interdictum ſpeciale, & perſonale poſſe ferri ob peccatum veniale, quia non privat majoribus bonis, quàm excommunicatio minor, quæ ob veniale ferri poteſt. Sed rectiùs cum Buſemb. & aliis negat Caſtrop. *d.* 5. *p.* 3. §. 2. *n.* 9. quia privat maximis bonis communibus, longèque pluribus, quàm excommunicatio minor.

426 §. 2. Interdictum aliquando eſt purè pęna, ſi nempè feratur ad certum tempus propter delictum præteritum, & tale interdictum ceſſat hoc tempore elapſo abſque ulla abſolutione: aliquando eſt cenſura, ſi feratur ut medicina propter contumaciam præſentem, & illius correctionem, & tum indiget abſolutione, Suar. Sa, Con. Regin. Sayr. Fill. Dicaſt. *d.* 5. *nu.* 208.

427 §. 3. Si Epiſcopus verbis expreſſis non ſuſtulerit, attamen non ſervet ipſemet interdictum à ſe latum, per hoc præcisè non videtur tollere, quia tamen præſumi non debet, quòd velit peccare, peccaret autem ſecundùm dicta *n.* 414. ſi ageret contra interdictum necdum ſublatum, putat Dicaſt. *n.* 245. hoc reſpectu aliorum eſſe ſufficiens ſignum, quòd illud reipſa ſuſtulerit.

428 §. 4. Ad tollendum interdictum requiritur ſignum externū, non tamē determinata verba vel ceremoniæ, Dicaſt. *d. n.* 242.

Qui plura volet de tota materia interdicti, conſulat Caſtrop. & Dicaſt. utrumque tota *diſp.* 5. qui de illo accuratè tractant.

429 CAPUT V.

De Irregularitate.

„ ETſi Irregularitas non ſit cenſura, propter ſimilitu-
„ dinem tamen, quam cum ea habet, communiter ei-
„ dem annectitur, quapropter & hic ſubjungo.

DUBIUM I.

Quid, & quotuplex ſit irregularitas.

„ REſp. I. Eſt impedimentum Canonicum, ſuſceptionem
„ Ordinum ſacrorum, & ſuſceptorum uſum impediens.
„ Unde ſequitur, non eſſe cenſuram, ſed quaſi inhabilitatem;
„ etſi enim interdùm imponatur per modum pęnæ, propriè ta-
„ men pęna non eſt, Laym. *l.* 1. *t.* 5. *p.* 5. *c.* 1. Bonac. *d.* 7. *q.* 1. *p.* 1.
„ R. II. Dividitur, 1. in eam, quæ eſt ex delicto; & quæ
„ eſt ex defectu. 2. In totalem, ſeu propriè dictam, quæ om-
„ ni Ordine ſuſcipiendo, & ſuſcepti exercitio privat, v. g.
„ homicidium, bigamia: & in Partialem, quæ aliquo tantùm
„ Ordinis miniſterio privat, vel ſolo aſcenſu ad Ordinem ſu-
„ periorem, v. g. oculis vel palma Sacerdos carens, inhabilis
„ eſt ad Miſſam, non tamen ad confeſſiones audiendas; &
„ Diaconus ſiniſtro oculo carens, inhabilis eſt ad Sacerdo-
„ tium, in ſuo tamen Ordine miniſtrare poteſt.

ADDENDA.

430 QUæſt. 52. *An certum ſit nullam Irregularitatem, etiam ex delicto, eſſe cenſuram?* R. Videtur eſſe certum, uti tenent plurimi cum Card. *in* 1. *triſ. d.* 75. contra Sotum & paucos alios, & conſequenter non poterit per abſolutionem tolli ab eis, quibus delegata eſt pleniſſima poteſtas abſolvendi à caſibus, cenſuris & pœnis omnibus quomodocunque incurſis, uti dicetur iterùm *n.* 459. Notat autem Lugo *in Reſp. mor. l.* 1. *d.* 12. *nu.* 2. irregularitatem in eo imitari cenſuras, quòd incurratur ipſo facto, & quòd ſemel contracta afficiat perſonam, quocunque ierit.

431 *Q.* 53. *Si aliquid præcipiatur vel prohibeatur ſub pœna irregularitatis, quale ſit peccatum contravenire?* R. Probabilius eſt contra Valent. Salonium, & Sayrum apud Dian. *p.* 1. *tr.* 10. *R.* 21. eſſe mortale, quia quamvis irregularitas poſſit contrahi ob veniale vel etiam ob nullum peccatum, tamen quando imponitur per modum pęnæ propter malefactum, non imponitur niſi propter mortale, ita Steph. à S. Paulo, *tr.* 2. *d.* 3. *n.* 22.

432 DUBIUM II.

Qui ſint effectus Irregularitatis.

„ REſp. Sunt ſequentes, 1. Inhabilitare ad Ordines ſuſci-
„ piendos, etiam primam tonſuram, & impedire exerci-
„ tium Ordinum ſuſceptorum. Unde Sacerdos irregularis, etſi
„ validè, illicitè tamē abſolvit. Bon. *l. c. n.* 4. *&* *p.* 4. 2. Quòd col-
„ latio Beneficii, ad cujus functiones inhabilis eſt, facta irregu-
„ lari invalida ſit, ſecundùm ſententiam cōmuniorem, & tutio-
„ rem; etſi non improbabiliter quidā dicant eam non ipſo facto
„ irritā eſſe, ſed meritò irritandā, Laym. *l. c. t.* 1. *n.* 2. & 3. Sylv. &c.
„ Bon. *p.* 4. Secundùm quam ſententiam probabilem, *Reſolves*,
„ I. Is qui Beneficium impetravit in irregularitate, poteſt,
„ obtenta hujus diſpenſatione, illud in foro conſcientiæ licitè
„ retinere, ſine nova collatione, etiamſi in diſpenſationis im-
„ petratione non ſit facta mentio Beneficii. Item ſi poſteà
„ Beneficio privetur, non tenetur fructus reſtituere.
„ II. Graviter peccat, qui in irregularitate exercet actum
„ Ordinis, aut ſuſcipit, licèt Ordines ei collati ſint validi.

ADDENDA.

QUæſt. 54. *Quid præterea ſit notandum circa hos effectus?* R. §. 1. Ordines collati irregulari ſunt validi; Ecclesia enim tantùm reddit inhabilem ad Ordines ritè ſuſcipiendos, & exercendos, non autem reddit abſolutè incapacem: imo impedire non poteſt valorem, quem Sacramenta habent Jure divino, ſi de facto adſint materiæ, formæ, & miniſtri à Chriſto requiſiti, ut docent Dicaſt. *d.* 7. *n.* 99. Steph. *tr.* 5. *d.* 5. *n.* 286. Rectè autem notat Caſtrop. *d.* 6. *p.* 5. *n.* 1. cùm prima Tonſura pendeat ab inſtitutione Eccleſię, potuiſſe illam reddi irritam, ſi ſuſciperetur ab irregulari, Eccleſia tamen de facto id non ſtatuit: imò aliqui DD. aſſerunt primam Tonſuram recipi poſſe ab irregulari, eò quòd non ſit Ordo, ſed oppoſitum tenendum eſt cum Caſtrop. *n.* 2. quia ut cenſeatur comprehendi ſatis eſt eſſe diſpoſitionem ad Ordines, & per eam hominem poni in ſtatu clericali. 433

§. 2. Cùm irregularis prohibeatur tantùm à receptione Ordinum, & exercitio illorum, poterit omnia alia obire v. g. ſervire Miſſæ, uti faciunt, qui acolythi non ſunt, item baptizare non ſolemniter, item poteſt retinere juriſdictionem, eamque exercere, etiamſi ſupponeret receptionem alicujus Ordinis, unde etiam poteſt excommunicare, abſolvere ab excommunicatione, &c. hi enim non ſunt actus Ordinis, quamvis fortè eum prærequirant, Caſtrop. *à n.* 4. Dicaſt. *n.* 109. 130. 151. 434

§. 3. Parochus irregularis peccat graviter, ſi per ſeipſum abſolvat pœnitentem, abſolvet tamen validè, cùm retineat poteſtatem Ordinis, & juriſdictionis, poteritque validè & licitè committere alteri Sacerdoti, ut oves ſuas abſolvat, illa enim delegatio nō eſt actus Ordinis, quia Clericus non Sacerdos poteſt habere hanc juriſdictionem, & alteri delegare, Dicaſt. *n.* 137. 435

§. 4. Si quis conferat aliquam poteſtatem irregulari, quam irregularis recipere prohibetur v. gr. ſi conferat juriſdictionem ad abſolvendum, vel conferat Beneficium, ſi hoc faciat ſciens eſſe irregularem, validè confert. Si autem ignoret eſſe irregularem Dicaſt. *n.* 114. *&* 147. dicit invalidè conferre, quia cenſeri debet non habere voluntatem conferendi, niſi ſecundùm leges, & Canones, leges autem & Canones prohibent conferri irregulari, ergo cenſeri debet non velle illi conferre, & conſequenter non confert. 436

§. 5. Huc pertinet ſequens caſus: Titius Presbyter debet ex officio feſto S. Huberti Miſſam celebrare; nec omittere poteſt ſine publica infamia vel graviſſimo incommodo; eſt autem irregularis ex delicto, nec intereà diſpenſari poteſt, hinc *Quæritur*, an abſolutus à peccatis, & cenſuris non poſſit eo die illud officium Miſſæ habere? R. 1. Si irregularitas ſit notoria, & in ratione delicti & in ſe, non poteſt; quia tota infamia eſt jam quoad ſubſtantiam publica, & adderet publicum ſcandalum. R. 2. Quamvis factum, quo contraxit irregularitatem ſit notorium, ſi tamen notorium non ſit nec publicè judicetur ideò incurriſſe irregularitatem, ſi poſſit ſine infamia vel incommodo, adhuc tenetur vel ſub ſpecie negotii aliò proficiſci, vel ſub ſpecie infirmitatis ſe continere domi, & alteri officium illud committere; id enim poſtulat reverentia prohibitionis Eccleſiaſticæ. E contrà ſi neutro modo poſſit declinare publicam infamiam vel alium graviſſimum incōmodum, poteſt habere illud officium Miſſæ, quia ejuſmodi præceptum humanum non celebrandi in tali inhabilitate occulta ex prudēter præſumpta benignitate piæ Matris Eccleſię nō obligat cū tanto incommodo. 437

Q. 55. *Quid addendum ſit circa irregularitatem in Beneficiatis?* Reſp. §. 1. Dian. *l.* 4. *n.* 780. irregularem non poſſe promoveri ad ullum Beneficium vel penſionem Eccleſiaſticam, de qua tamen vide dicta ibidem *n.* 1146. Quòd ſi Irregularitas impediat uſum alicujus tantùm Ordinis; dixi, poſſe talem eſſe capacem Beneficii, requirentis uſum, quem habere poſſit alterius Ordinis: hinc Sacerdos privatus manu ſit irregularis, & inhabilis ad functiones Beneficii ſacerdotalis, cùm ad illas ſit ineptus, manet tamen habilis ad functiones Beneficii alterius, cujus munus obire poteſt, Dicaſt. *d.* 7. *n.* 102. 438

§. 2. Irregularitas quæ poſt acceptū Beneficium, incurritur, non privat ipſo facto Beneficio aut penſionibus Beneficii, nemo enim ipſo facto ante ſententiam privatur bonis ſuis vel juribus actu poſſeſſis, niſi id clarè exprimant leges, & id pluribus firmabo *n.* 508. unde talis poterit reſignare vel permutare Beneficium, cùm adhuc habeat titulum & jus, ita cum aliis Dicaſt. *n.* 120. 121. Item poterit retinere fructus Beneficii, ſi per ſe vel per alium ſatisfecit muneri ſuo, Dicaſt. *n.* 124. 439

§. 3. Si quis habeat Beneficium, cui annexum eſt v. g. jus eligendi, irregularitas non privat illo jure nec uſu ejus, non eſt enim actus Ordinis, quamvis fortè prærequirat Ordinem, v. g. Subdiaconatum, Suar. Nav. Caſtrop. *n.* 14. Dicaſt. *n.* 138. 440

§. 4. Irregularis ob homicidium voluntarium, & injuſtum privari debet Beneficio, uti ſtatuit Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7. *De reform.* non tamen penſione, quia de hac nulla in Jure ſit mentio, Caſtrop. *n.* 12. Dicaſt. *n.* 128. 129. 441

Q. 56. *An irregularitas ſemper ſit ſignum, quòd quis* 442

voca-

Digitized by Google

vocatus non ſit ad ſtatum Eccleſiaſticum? Reſp. Antonius Godeau Epiſcopus Graſſenſis, & Veneienſis in diſcurſu de vocatione ad ſtatum Eccleſiaſticum Artic. 21. docet 1. ſignum, quòd quis à Deo non vocetur ad ſtatum Eccleſiaſticum eſſe, ſi aliquam habeat irregularitatem, putat enim, hoc ipſo quòd Deus hanc permittat, ſufficienter ſignificare, quòd nolit à tali ſtatum Eccleſiaſticum eligi, cùm ratio dictet non facilè per diſpenſationem recedendum eſſe à communi, & juſta lege. 2. Conatur ex variis Conciliis probare iſta tenere præcipuè de illis, qui milites fuerunt, talibus enim liberæ vitæ aſſuetis putat potiùs diſciplinam religioſam eſſe neceſſariam. Hęc univerſim non tenet. *Non primum*, nam ſæpè per accidens contingit alicui talis irregularitas, nec à Deo intenta eſt; qui licèt permittat, dedit Eccleſiæ ſuæ poteſtatem eam tollendi, etiam in ordine ad ſuſcipiendum ſtatum Eccleſiaſticum, uti probat praxis Eccleſiæ ab initio ad hæc uſque tempora. *Nec ſecundum*, nam ſcimus multos poſt militiam benè præfuiſſe Eccleſiis cum S. Martino: recens exemplum eſt Innoc. XI. qui ſanctiſſimè præfuit toti Eccleſiæ. Ita ſi quis poſt militiam vel etiam cum quacunque irregularitate diſpenſabili, ſecundùm regulas *l.6.p.2. à n.*1915. datas, conſideratis omnibus judicet in ſtatu Eccleſiaſtico meliùs ſerviturum Deo, & ſecuriùs ſalvandum, non eſt cur deterreatur ab eo ſtatu, vel à petenda diſpenſatione. Verum quidem eſt, quòd per diſcurſum ſuum præcipuè intendit Godeau, tenetque etiam Pignat. *to.* 10. *conſ.99.* tanta eſſe pericula in ſtatu Epiſcopali, & ſacerdotali, ut meritò quiſque formidare debeat ea acceptare, nedum ambire, attamen ſi quis ſe ad ejuſmodi ſtatum putet à Deo vocari, poteſt ad illum ſe offerre, confidens de Dei gratia, ſi faciat quod in ſe eſt, hanc non defuturam pro implenda obligatione tanti muneris.

DUBIUM III.

Quomodo incurratur, & tollatur irregularitas.

,, RESP. I. Cùm ab homine non feratur, nulla incurritur
,, niſi in jure expreſsè habeatur (*Cap. is, qui, de ſent.*
,, *excomm. in 6.*) Unde in dubio ſive facti ſive juris, tenere
,, potes, quòd non ſis irregularis, quia melior eſt conditio
,, poſſidentis, Bon. *qu.1.p.5.* ex Suar. Fill. &c. Excipe tamẽ, ſi du-
,, bites de homicidio ſaltem injuſto à te commiſſo, ut patet ex
,, *C. Significaſti*, & ex *C. Ad audientiã*, 2. *De homicidio.* V. Bo. *l.c.*
,, R. II. Ut incurratur irregularitas ex delicto, requiritur actus
,, externus conſummatus, & mortalis, ut habet communis con-
,, tra Caj. Ratio, quia eſt gravis pęna, & difficulter relaxatur.
,, Reſp. III. Irregularitas non tollitur per abſolutionem, ſed
,, per diſpenſationem, hac vel ſimili forma: *Diſpenſo tecum*
,, *in irregularitate, quam vel quas, ob hanc vel illam cau-*
,, *ſam incurriſti.* Et quidem ſi diſpenſans intendat tollere om-
,, nes, idque poſſit, omnes tollit; ſin minùs, eam tantùm
,, tollit, quam poteſt & vult. Etſi verò hæc diſpenſatio ad Pon-
,, tificem ſpectet, ex jure tamen novo Tridentini, ubi eſt rece-
,, ptum, poteſt Epiſcopus diſpẽſare in Irregularitatibus prove-
,, nientibus ex delicto, & non deducto ad forum contẽtioſum,
,, niſi tamen ſit homicidium, directè & in ſe volitum Bon. *q.5.*
,, *p.1.n.3.* ex Trid. *ſeſſ.24.c.6.* Suar. Sanch. Fill. &c. Laym. *c.9.n.4.*
,, Præterea Irregularitas ex defectu natalium, tolli etiam po-
,, teſt per profeſſionem in religione approbata; ſed quoad or-
,, dines tantùm, non quoad Prælaturas *Cap.1. de filiis Presbyte-*
,, *rorum* Bon. *p.2.* Laym. *c.9.n.9.* Suar. Leſſ. contra Villalob. qui
,, apud Dian. *p.4.t.2.R.65.* dicit tolli quoad omnia ſolita guber-
,, nari per Fratres illius Ordinis, ut Prioratus, Præpoſituras,
,, Rectoratus & cætera munia. Circa quæ Prælatos ſaltem poſ-
,, ſe cum iis diſpenſare, in Capitulo tamen Generali vel Provin-
,, ciali, notat Dian. *l.c.* ex Barboſ. *Unde reſolves,*
,, I. Solus Papa, & qui ab eo accepit privilegium, poteſt
,, diſpenſare in Irregularitatibus ex defectu.
,, II. Confeſſarius in nullis Irregularitatibus poteſt diſpen-
,, ſare, niſi habeat ſpeciale privilegium à Papa.

ADDENDA.

444 QUæſt.57. *A quo incurratur Irregularitas?* Reſp. §. 1. Cùm irregularitas infligatur ab Eccleſia, illam non incurrunt infideles, quia non ſunt Eccleſiæ ſubjecti: attamen ſi ſint in infidelitate Bigami, & convertantur, jam ſunt irregulares ſecundùm dicta *l. 6. p. 3. n. 612.* quia converſi manent bigami, & Eccleſia vult bigamos eſſe irregulares, ſicuti etiam corpore mutilatos, licèt ante converſionem mutilati ſint, quod confirmatur ex dictis etiam *l.6.p.2. n.* 628.

445 §. 2. Cùm irregularitas pro effectu proprio habeat impedire ſuſceptionem Ordinum, & uſum ſuſceptorum, non incurrit fœmina nec hermaphroditus, in quo prævalet ſexus fęmineus, cùm hi non ſint capaces Ordinum, hinc ſubjectum irregularitatis eſt ſolus homo baptizatus, & mas, Caſtrop. *hic d.6.p.* 2. Dicaſt. *d.7.n.70.* 75.

446 §. 3. Impubes completo ſeptennio capax peccati mortalis poteſt incurrere irregularitatem, Dicaſt. *d.1. nu.232.* & alii: hinc committens homicidium voluntarium contrahit irregularitatem ex Clement. *Si furioſus* De homicidio. Sylv. Sanch. Avila, imò Abb. Covarr. Nav. Rodriq. putat etiam ante ſeptennium completum incurrere, ſi malitia ſuppleat ætatem, ſed probabiliùs contradicunt Henriq. Avila Dicaſt. & alii cum Delb. *De immun. Eccleſ. c. 13. dub. 3. nu. 13.* tum, quia Clementina expreſsè excipit infantes, tum etiam, quia nullibi exprimitur, & odia reſtringi debent, Cap. 1. *De delictis puerorum.* Imò multi cum Caſtrop. *tr.3.d.1.p.24.* §.2. probabiliter excuſant omnes ante pubertatem ab omnibus pœnis, excepta pœna percuſſionis Clerici. Vide dicta *n.* 42.

§. 4. Hoc ipſo quòd aliquis eligatur in Papam, deſinit eſſe 447 irregularis, quamvis anteà fuiſſet, quia deſinit eſse ſubjectus Juri Canonico quoad vim coactivam ſeu quoad pœnas. Suar. Fill. aliiq; multi cum Caſtr. *hic d.6.p.2.n.4.* & Suar. *d. 40.ſ.7.n.7.*

§. 5. Sacerdos hujus diœceſis ſuſpenſus ab hoc Epiſcopo, in- 448 currit irregularitatem ſi, v. g. celebret etiam in alio Epiſcopatu, quia ſuſpenſio, in qua celebrat, afficit perſonam, nec reſpicit locum, imò nec poterit tolli, niſi cum authoritate hujus Epiſcopi vel Superioris, uti pluribus Beja *p.1. caſ.29.* Quomodo appellatio in tempore facta ſæpè impediat, ut, v.g. Miſsam legens in cenſura non incurrat irregularitatem, dixi *nu.* 109. 110. An ille, qui appellavit à denunciatione cenſuræ, fiat irregularis, ſi intereà celebret Miſsam, dixi *n.*111. Si qui ante ſententiam bona fide appellarit, & Judex nihilominùs pergat, talem non fieri irregularem, ſi intereà celebret Miſſam, attamen teneri publicè ſe gerere ut cenſuratum, dixi *n.* 112.

Q.58. Quid addendum ſit circa varia dubia, quæ in hac 449 *materia poſſent occurrere?* R. §. 1. Dubium juris in hac materia tum eſt, quando dubitatur, an ſit lata lex in Jure, per quam ob tale factum inducatur irregularitas: dubium facti eſt, quando ſcitur quidem, quòd per tale factum inducatur irregularitas, ſed dubitatur, an aliquis commiſerit illud factum, quod neceſsarium erat, ut incurreretur.

§. 2. In dubio ſive Juris ſive facti circa irregularitatem, aut 450 an hic caſus contineatur ſub lege inducente irregularitatem, vel an tu commiſeris talem caſum ſub lege contentum; docent Nav. Suar. Con. Avil. Salas, Bonac. Tamb. Sanch. *in Dec. l.1.c.*10. Laym. *l.1.tr.1.c.5.* §.4. *n.39.* Caſtrop. *d.6.p.3.n.7.* Dicaſt. *d.7.dub.2. & 3.* Sperell. *Deciſ.77. à n.31. & pluribus dec.*119. *n.*48. Schild. *tr.* 5. *n.67.* Bardi *diſcept.6.c.7.* §.2. neminem cenſeri debere irregularem, excepto caſu dubii homicidii, uti ſtatim dicetur, quia irregularitas non debet cenſeri lata, niſi clarè exprimatur in Jure, Cap. *Is qui,* De ſent. excomm. in 6. In dubiis facti, autem, niſi Eccleſia expreſsè annectat irregularitatem, poſſeſſio eſt pro libertate & immunitate ab ea, nec tenetur quis contra ſe judicare. Et ideò inferunt Sãch. & alii cum Sperell. *n.47.* in dubio, an ſis ligatus cenſura, ſi practicè deponas dubium & celebres Miſſam, te non fieri irregularem. Putant quidem aliqui apud Sperell. *dec.* 175. licèt pro foro fori nemo in dubio cenſeatur irregularis, attamen pro foro conſcientiæ debere præſumi, ne quis ſe exponat periculo peccandi, ſed cum communiſſima concludit Sperell. *à n.*11. iſta etiam valere pro foro conſcientiæ, quia pro utroque foro valet poſſeſſio; nec ideò ſe exponet periculo peccandi, quia practicè deponet omne dubium. Neque verum eſt hic eſſe obligationem ſequendi tutiora, uti latè probatum eſt, *l.1. à n.* 478.

§. 3. In dubio facti circa homicidium injuſtum adhuc putat 451 Hẽriq. & probabile exiſtimat Suar. tũ tantùm cenſeri debere aliquem irregularem, quando veriſimilius eſt, quòd homicidium ſit perpetratum, ſed dicendum eſt abſolutè cenſeri debere irregularem: quandocunque eſt verum & prudens dubium, etſi pars negativa ſit veriſimilior, Dian. *p.3.tr.5.R.*72.

§. 4. Si puer poſt ſeptennium occiderit aliquem, & dubite- 452 tur an habuerit plenum uſum rationis, Henriq. & Avila dicunt cenſeri debere non eſſe irregularem, quia præſumendum videtur in favorem pueri poſſidentis libertatem, è contrà alii cum Dicaſt. *nu.426.* meliùs dicunt debere cenſeri irregularem, quia puer poſt ſeptennium præſumitur habere uſum rationis, uti habet Sanch. *in Dec. l.1.c.12.nu.13.* unde ob illam ætatem, quæ communiter eſt capax, eſt etiam poſſeſſio pro illo uſu.

§. 5. Si quis pugnaverit in bello juſto, in quo aliqui occiſi 453 ſunt, & dubitet, an ipſe per ſe aliquem occiderit, putant Bon. Leand. & alii poſſe reputare ſe non eſſe irregularem, quia quando Jus dicit, dubitantẽ de homicidio cenſeri debere irregularem, loquitur de homicidio injuſto, ergo in dubio circa homicidium juſtum, melior eſt conditio poſſidentis, ſecundùm dicta *n.* 450. *Nec refert*, quòd Cap. *Petitio tua*, De homicidio, dicatur eum, quem remordebat conſcientia de homicidio in bello juſto, cenſeri debuiſſe irregularẽ, *nam* ille, de quo dubitabatur, erat Presbyter, qui nequidẽ in juſto bello poterat propria manu pugnare, uti notant Sanch. & alii cum Dic. *à n.*52. Et hanc ſententiam probabilem reputat Schiara, *l.4. diff.* 33. quamvis teneat oppoſitũ cum S. Ant. Sylv. Tabien Polanch. Sayr. & aliis, eò quòd praxis Curię habeat, ut tales petãt diſpẽsationẽ: ſed fortè id fit ad majorẽ cautelã, nã prima ſentẽtia videtur eſse omninò probabilis.

454 §.6. Quando Jus vult, ut in dubio facti de homicidio injuſto, cenſeatur quis irregularis, tantùm intelligitur de hoc, quantum ad privationem ſuſcipiendi Ordines, & in illis miniſtrandi, non autem quantùm ad alias pœnas, quæ à Judice imponi ſolent pro irregularitate contracta; de ſolis enim prioribus loquuntur leges, cum communi Dicaſt. *n.* 63.

455 §.7. Qui conſuluit homicidium, ſed dubitat, an ſuum conſilium aliquid effecerit ad patratum homicidium, cenſeri debet irregularis, quia eſt dubium facti, in quo Jus induxit irregularitatem, Sanch. aliique cum Dicaſt. *n.* 60. Si autem dubitet, an ille, cui dedit conſilium, reipſa commiſerit homicidium, multi quidem dicunt cenſeri debere irregularem, ſed alii cum Dicaſt. *n.* 62. tenent oppoſitum, quia cùm non conſtet de homicidio, & potiùs præſumatur non factum, non eſt poſſeſſio pro homicidio, multò minùs pro efficacia conſilii cauſantis homicidium, ergo manet poſſeſſio pro libertate.

456 §. 8. Si quis cauſarit vel concurrerit ad abortum, & poſteà dubitetur an fœtus fuerit animatus, Delb. *c.* 2. *d.* 4. *ſ.* 20. *nu.* 22. dicit non debere cenſeri irregularem, quia Jura id ſtatuentia ſupponunt conſtare de morte alicui homini illata, hic autem neſcitur, an homo ſit occiſus. Oppoſitum commmuniùs tenent Sot. Sayr. Sanch. Avil. Meroll. Farin. Barb. Sperell. *dec.* 77. *n.* 39. Dicaſt. *nu.* 59. quia eſt dubium facti circa homicidium injuſtum, quod hic præſumitur, cùm communiter eveniat.

457 §. 9. In dubio facti de mutilatione nemo cenſetur irregularis, quia Jus tantùm loquitur de dubio circa homicidium, Con. Sanch. Diana ſuprà Bonac. Sperell. *n.* 35. Caſtrop. *n.* 10.

458 §. 10. Si quis cum dubio Juris vel facti de irregularitate ante adhibitam inquiſitionem faciat aliquid, quod irregulari prohibetur, v. g. ſi ſuſcipiat Ordines, peccat quidem graviter exponendo ſe periculo violandi irregularitatem, & agendi contra gravē prohibitionem Eccleſiæ, Caſtrop. *p.* 3. *n.* 3. poteſt tamen exercere Ordines ſuſceptos, quamvis poſt diligentiam adhibitam perſiſtat dubium, quia tum fit dubium Juris, in quo nemo cenſetur irregularis, Caſtrop. *n.* 7. Dicaſt. *n.* 55. Neque per ſuſceptionem Ordinis cum tali dubio incurritur irregularitas, imò nec incurritur nova irregularitas, quamvis aliquis in irregularitate ſuſcipiat Ordines aut exerceat actum Ordinis, uti rectè Dicaſt. *à n.* 14. iterumque n. 106. quia tum tantùm quoad hanc materiam incurritur irregularitas, quando quis cenſura ligatus exercet actum Ordinis, irregularitas autem non eſt cenſura.

459 §. 11. Qui cum dubio irregularitatis accepit Beneficium, peccavit quidem, & ante adhibitam ſufficientem diligentiam non poteſt tuta conſcientia illud poſſidere, nec obire munera, nec fructus percipere; ſi tamen poſt adhibitam diligentiam maneat dubium, fit dubium Juris, in quo cenſeri poteſt non irregularis, adeóque tunc bona fide incipiet poſsidere. Neque verum eſt, quòd poſſeſsio mala fide incepta illi proſit, nam non prodeſt illi poſſeſſio mala fide incepta, ſed libertas propria, Jus enim non impoſuit irregularitatem, quando eſt dubium Juris de illa, ergo in dubio Juris libertas juſtè & bona fide urget poſſeſſionem, quam habuit, Sanch. *in Dec. l.* 1. *c.* 10. *n.* 46. aliiq; cum Dicaſt. *n.* 56.

460 *Q. 59. Quid addendum ſit circa ſublationem irregularitatis?* R. §. 1. Per diſpenſationem tolli poſſunt omnes irregularitates, aliquæ autem præterea tolluntur per Baptiſmum, aliquæ per profeſſionem religioſam, per Baptiſmum tollitur irregularitas ex infamia, facto aliquo, vel vili officio contracta, item contracta ex homicidio etiam injuſto, Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 6. *in fine*, Caſtrop. *d.* 6. *p.* 7. *n.* 1. Et dici ſolet, quòd omnis irregularitas tollatur per Baptiſmum; ſed Suar. *d.* 51. *ſ.* 1. rectè notat id impropriè dici, quia irregularitas eſt ex Jure poſitivo, ergo ſecundùm dicta n. 444. dirigitur ad ſolos baptizatos, niſi aliud in Jure exprimatur; hoc tamen ſenſu dicitur tolli per Baptiſmum, quòd homo per Baptiſmum generetur & efficiatur quaſi novus homo. Irregularitatem omnem non tolli per ingreſſum religionis docet Suar. *d.* 41. *ſ.* 1. *à nu.* 3. niſi conſuetudo ſit, ut Religio cum ſubditis in tali caſu diſpenſet.

461 §. 2. Dans poteſtatem abſolvendi à quibuſvis caſibus reſervatis, cenſuris, pœnis, non ideò dat pro irregularitate, cùm non ſit propriè caſus, cenſura vel pęna, ſed impedimentum quoddam, quod non abſolvitur, ſed diſpenſatur, uti latè probat Dicaſt. *d.* 1. *à n.* 77. iterumque *d.* 7. *n.* 1074. Similiter qui dat poteſtatem diſpenſandi in omni irregularitate, non ideò dat ad eam, quæ eſt ex homicidio voluntario, ſtylus enim Curię eſt, ut hæc maneat reſervata, non obſtante clauſula generali, niſi clarè exprimatur, Capeaville *de caſibus reſervatis p.* 1. *c.* 4.

462 §. 3. Solent omnes Religiones privilegium habere non tantùm ut earum Religioſi, etiamſi defectum natalium habeant, in prælatos eligi poſſint, ſed etiam ut in omnibus eorum irregularitatibus poſſint diſpenſare, etiam in homicidio voluntario, dummodò notorium non ſit, uti habet Caſtrop. ſuprà *n.* 2. addens *n.* 7. ex vi privilegii à Pio V. conceſsi poſſe diſpenſare cum ſubditis ſuis in irregularitatibus, in quibus Epiſcopus vi Trid. de quo dicetur à n. 466. quam ſententiā Antonius à Spiritu S. apud Steph *tr.* 6. *d.* 5. *n.* 259. confirmat adductis Bullis & auctoribus id affirmantibus, & extendit hoc ad corpore vitiatos, uti ſi deſit pes, oculus ſiniſter &c. Addit Prælatos regulares per Bullam Pauli III. conceſſam Valliſoletanis & Sixti IV. conceſſam Carthuſianis poſſe prima die Lunæ quadrageſimę diſpenſare cum ſuis ſubditis in omnibus irregularitatibus etiam publicis & notoriis v. g. ex homicidio injuſto, ex bigamia, &c. Sed quod alios Ordines attinet, ad me non ſpectat, quid habeat Societas JESU, & quantum facultatis illa Superioribus ſuis communicet, habetur in novo Comp. V. *Diſpenſatio* à §. 1. uſque ad 6. unde non eſt univerſaliter audiendus Dicaſt. *n.* 1094. ſine exceptione, & reſtrictione dicens Societatem JESU poſſe diſpenſare in omnibus excepto ſolo homicidio injuſto.

463 §. 4. Hoc ipſo, quòd Provincialis in Societate præſentet aliquem ad Ordines, diſpenſat cum eo in irregularitate, in qua poteſt. Conſultum tamen eſt, ut voluntatem illam exprimat, uti Roma reſponſum anno 1590. Dixi etiam nu. 148. Papam ſi ſciens aliquem eſſe cenſuratum, ei conferat Ordines vel Beneficium, hoc ipſo cenſeri abſolvere vel diſpenſare, non item Epiſcopum: & idem eſt quoad irregularitatem.

464 §. 5. Quando irregularitas ex defectu fertur pro tempore, quo durat ejus cauſa, tum ceſſat ablata cauſa, ſic irregularitas ex defectu libertatis ceſſat obtenta libertate, irregularitas ob rationes non redditas ceſſat ſolutis debitis vel redditis rationibus, irregularitas ex defectu ætatis tollitur per adventum legitimæ ætatis, irregularitas ex infamia facti, per emendationem vitæ, irregularitas ex ignorantia, per oppoſitam ſcientiam, irregularitas ex lepra vel cęcitate ceſſat, ſanata lepra vel reddito etiam per miraculum viſu, irregularitas obſeſsi à dęmone, ſi dęmon expellatur, Suarez *d.* 41. *ſ.* 1. *n.* 6. Fill. Salſedo, Diaz, & communis cum Bon. *d.* 7. *q.* 5. *p.* 2. *n.* 5. talis etiam eſt irregularitas ex conjugio ceſſante Matrimonio, item ex militia ſecluſo homicidio, & mutilatione, ſi militia ceſſet; irregularitas, quam habent curiales Juſtitiæ imò & Judices in criminalibus, ſi nunquam cooperati ſint in cauſa ſanguinis, quæ habuerit effectum deformationis hominis, quando officium illud deponunt, ceſſat, uti rectè cum communi Suar. *d.* 47. *ſ.* 4. *à n.* 2. Quòd ſi quis in bello etiam juſto feciſſet homicidium vel mutilationem, aut ſi Judex vel alius in effectu cooperatus fuiſſet cauſę effuſi ſanguinis, cōtraxiſſet irregularitatē ex defectu lenitatis, quæ indigeret aliqua diſpenſatione, uti cū aliis Dic. *n.* 1071. & dicetur à n. 715.

465 §. 6. Si quis plures etiam ejuſdem generis irregularitates incurrerit, v. g. ob homicidium ſæpiùs factum, debet diſpenſari in ſingulis ſaltem in genere & in communi, ſicuti enim pluries contrahi poteſt eadem cenſura, uti dictum eſt, ita & irregularitas, quæ proindè indigebit pluribus diſpenſationibus, Rodriq. aliique multi contra Dicaſt. *n.* 1077. & alios.

466 §. 7. Irregularitas, quæ incurritur à Clerico excommunicato majore ſuſpenſo, interdicto, præſumptuosè ac temerè exercente ſolemniter actum Ordinis ſacri, quem habet, eſt reſervata Papæ, licèt cenſura lata eſſet ab alio quàm Papa, Cap. 1. De ſentent. excomm. in 6. Krim. *l.* 5. *n.* 2015.

467 §. 8. Quamvis *S. Pœnitentiaria* abſolvat à cenſuris etiam in caſibus publicis, attamen non diſpenſat ſuper irregularitate cum ſæcularibus, niſi in caſibus occultis, nam dum agitur de abſolutione & diſpenſatione ſimul, ſemper abſolvit, ſed diſpēſat cum clauſula, dummodò præmiſſa ſint occulta, Tiburt. *p.* 3. *c.* 6.

468 *Q. 60. Quid addendum ſit circa poteſtatem Epiſcopi in diſpenſanda irregularitate?* R. §. 1. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *De ref.* ſic habet: *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare. Et in quibuſcunque caſibus occultis etiam Sedis Apoſtolicæ reſervatis delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari.*

469 §. 2. Is, cum quo diſpenſatur, debet propriè eſſe ſubditus Epiſcopi diſpenſantis, ita ut habeat domicilium aut ſaltem quaſi domicilium in diœceſi, habitando per majorem anni partem, aut ut ſit vagus. Nec ſufficit eſſe peregrinum, Caſtr. *n.* 8. Ipſe autem diſpenſans debet eſſe verus Epiſcopus diſpenſandi, unde Archi-Epiſcopus reſpectu ſubditorum Epiſcopi ſuffraganei, etiam quando actu viſitat vel quando fit appellatio ad ipſum, aut quando Epiſcopus diſpenſationem injuſtè negat, ſecundùm Suar. Sanch. Caſtrop. *n.* 6. diſpenſare non poteſt. Alii tamen probabiliter contradicunt ſaltem in caſu appellationis ob injuſtam denegationem diſpenſationis. Docet etiam Pignat. *to.* 6. *conſ.* 99. *n.* 39. contra alios Archi-Epiſcopum non poſſe diſpenſare in irregularitate, vel ſuſpenſione cum ſubdito Epiſcopi ſuffraganei abſentis, qui Vicarium ad hoc non deputavit, nam etiam non habet talem juriſdictionem in talem ſubditum, niſi in caſibus à Jure expreſsis, qualis non eſt hic.

470 §. 3. Etiam non poſſunt vi *Tridentini* hic diſpenſare Prælati Regulares, quamvis à Sede Apoſtolica habeant in ſuos juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quia propriè non ſunt Epiſcopi, de quibus ſolis loquitur *Trid.* Nec habent diœceſin, & ita etiam habet declaratio apud Gallem. ſuprà docentque etiam Suar. & Sanch. *in Dec. l.* 2. *c.* 11. *n.* 7. Pignat. ſuprà Sperell. *dec.* 111. *n.* 92.

*n.*92.& eum eo plurimi, contra Henr.Rodr.Sayr.Avil.Portel. Caſtrop.& alios. An autem poſſint vi alterius privilegii, videri debent dicta n. 141. Addunt Garc. & alii cum Leur. ſuprà *n.* 3. etiam non poſſe Prælatos Epiſcopo inferiores, quamvis habeant juriſdictionem ordinariam & quaſi Epiſcopalem reſpectu ſæcularium, ſed hos debere recurrere ad Sedem Apoſtolicam. Addit Pignat. nequidem poſſe vi hujus facultatis Trid. & declaratione Greg.XIII. diſpenſare Cardinales in Eccleſiis ſui tituli, non enim ideo ſunt verè Epiſcopi.

471 §.4. Docent Suar. Bonac.Spetell *dec.*31.*n.*7. Pignat. & alii, etiam non poſſe vi Trid. diſpenſare Capitulum Sede vacante, quia ad illud non tranſeunt, quæ Jure ſpeciali conceduntur Epiſcopo. Oppoſitum tenent Henriq. Rodriq.Sayr.Ventrig. Pirh.Pia ſec.Bened.Sanch.*De Matr.l.*8.*d.*2.*n.*10.Barb.*De off. Epiſc. alleg.*39.*n.*16.Leſſ. *in Auth.v.Abſolutio caſ.* 10.Caſtrop. *d.*6.*p.*7.*nu.*7.Leur. *in Vicar.q.*478. quia hæc poteſtas competit Jure quidem ſpeciali, attamen Ordinario.

472 §.5. Verba illa Trid. *in diœceſi ſua ..... in foro conſcientiæ*, tantum tangunt & limitant Epiſcopi poteſtatem quoad abſolutionem à reſervatis, hinc in irregularitate diſpenſare poteſt etiam exiſtens, & etiam exiſtentem extra diœceſin, & etiam pro foro externo, quia huic poteſtati diſpenſandi non apponuntur hæ limitationes, Pignat. *n.*49.Suar.Sanch.Caſtr.*n.*9. *&* 14.

473 §.6.Notant Leſſ.& Dicaſt.*d.*7.*n.*1065.Epiſcopum, ſi irregularis ſit, poſſe alteri delegare facultatem diſpenſandi ſecum in eis caſibus, in quibus ipſe poteſt diſpenſare cum ſubditis ſuis, quia illa poteſtas eſt ipſi ordinaria, ergo delegabilis, cùm non prohibeatur, & ipſe non debet eſſe deterioris conditionis quàm alii.

474 §.7.Epiſcopus aut quivis alius, qui habet facultatem diſpenſandi in omnibus irregularitatibus præter ortam ex homicidio voluntario, poteſt diſpenſare in irregularitate orta ex homicidio juſto quantumvis voluntario, quia vox homicidium in moralibus ſignificat injuſtum, quale prohibetur in Decalogo, per præceptum, *Non occides*, Caj.Suar.aliique multi cũ Dic.*n.*1093.

475 §.8. Si homicidium injuſtum voluntariè ſit perpetratum, quamvis occiſio fuerit ex rixa inopinatò orta vel etiam ex joco, manet reſervatum Papæ, Mol.Suar.aliique cum Dicaſt.*n.*1099. qui tamen dicit etiam non eſſe improbabile quod docent Con. & Avila, nempe tale homicidium non eſſe reſervatum Papæ, quia, qui ſuccenſus ira occidit authorem rixæ, non videtur omninò voluntariè feciſſe.

476 §.9. Epiſcopus diſpenſare poteſt in homicidio occulto pro defenſione propria facto, quamvis injuſtum fuerit, eò quòd commiſſus ſit exceſſus in moderamine inculpatæ tutelæ, quia cùm factum ſit non ex propoſito, & abſoluta voluntate occidendi, ſed in propriam defenſionem, non eſt in ſe volitum, neque cenſetur voluntarium, uti requirit Trid. ita authores communiter cum Dicaſt. *n.*1102.

477 §.10. Probabilius eſt Epiſcopum poſſe diſpenſare in irregularitate ex injuſta mutilatione occulta, quia Trid. tantùm excipit homicidium injuſtum, per homicidium autem non intelligitur mutilatio, uti habet declaratio apud Gallem. *n.*3. & Pignat. *n.* 36. nam etiam exceptio illa ſolius homicidii firmat regulam in contrarium pro caſibus non exceptis, Mol. Suar. Tol.Dicaſt. *n.*1106. contrà Sanch. Henriq. Med. & alios. *Nec obſtat*, quòd Gl. *in Clement. de Homicid.* dicat mutilationem æquiparari homicidio, nam id verum eſt quoad incurrendam irregularitatem, non quoad diſpenſationem illius.

478 §.11. Epiſcopum poſſe diſpenſare in irregularitate etiam ad forum contentioſum deducta, quando finito judicio punitum eſt delictum, docent Sanch. *in Decal.l.*2.*c.*11.*n.*21.aliique, quos citat Barboſa *in Collect. ad Trid.ſ.*24.*c.*6.*de ref.* quam ſententiam Dian. apud eundem dicit eſſe practicè tutam.

479 §.12. Si occultè excommunicatus publicè celebret Miſſam, poteſt in iſta irregularitate diſpenſare Epiſcopus, quia celebratio iſta non eſt in ratione delicti publica: è contrà, ſi publicè excommunicatus occultè celebret, abſolvi non poteſt ab Epiſcopo, uti reſolvit S.Congr. apud Pignat. *n.*31.

480 §.13. Si quis ante ætatem ſuſceperit Ordinem, & jam habeat ætatem ac delictum ſit occultum, poteſt Epiſcopus diſpenſare in ea irregularitate & ſuſpenſione, ſi autem necdum habeat ætatem, diſpenſare non poteſt, Pignat. *n.*35. ex declaratione S.Congreg.

481 §.14. Epiſcopos in locis, in quibus receptum non eſt Trid. non poſſe uti hac facultate, habet declaratio apud Gallem. *n.* 1. & idem tenent Suar.Garz.Sanch. *de Matr.l.*8. *d.* 34. Pignat. *n.* 22. quia non videtur æquum acceptare gratias & non onera.

482 §.15. Non poſſe nunc diſpenſare Epiſcopum cum injuſto etiam occulto homicida (quo nomine venit etiam mandans & conſulens, Tol. Garc. Leur. *n.* 4.) nequidem ad Ordines minores aut Beneficium ſimplex docent Gutt. Sayr. Garc. & alii cum Leur. contra Henriq. & Zerol. verba enim Trid. clarè excipiunt homicidium voluntarium etiam occultum. Et quamvis Nav. Henriq. Sayr. Mol. Avil. Rodriq. putent Epiſcopum diſpenſare poſſe in homicidio caſuali etiam non occulto ſaltem ad Ordines minores jam ſuſceptos vel Beneficium ſimplex, eò quòd putent Trid. circa hoc nihil immutaſſe, tamen adhuc contradicunt Tol.Ugol. Garc.Leur. *nu.*5. quia Trid. dicit: *& exceptis aliis deductis ad forum contentioſum*.

DUBIUM IV. 483

Quæ ſint Irregularitates ex delicto.

RESP.I. Eſt, ob iteratum Baptiſmum ſeriò & ſcienter: eſtque irregularis tam rebaptizans, quàm rebaptizatus, etſi in rebaptizante irregularitas tantum ſit partialis, ne Clericus ad altiorem Ordinem poſſit aſcendere, neque incurratur, ſi rebaptizatio ſit occulta, Covarr. Tol. M. Leo *p.*5.*f.*358.V.Bon.*d.*7.*q.*3.*p.*3. Laym. *l.*1.*tr.*5.*p.*5.*c.*2.

II. Ex violatione cenſuræ, v.gr. ſi ea innodatus, actum aliquem Ordinis ſolemniter exerceat, niſi invincibilis ignorantia excuſet. Laym. *c.*3.

III. Ob peccatum, quo Clericus ſeriò & ſcienter actum Ordinis ſacri, quem non habet, ſolemniter exercet, Bon. *l.c.p.*6. Laym *l.c.*

IV. Ob delictum, quo quis malè ſuſcepit Ordines, v.g. in excommunicatione, ſuſpenſione, vel ab Epiſcopo non habente juriſdictionem, vel per ſaltum, (licèt hunc ſuſpenſum tantùm eſſe, quamdiu non miniſtrat in Ordine per ſaltum ſuſcepto, ſatis probabiliter doceat Avila, Nav. Bon.) vel ante legitimam ætatem, vel ſine dimiſſoriis, vel furtivè, (Epiſcopo neſciente, nec approbante) & non examinatus. v. Bon. *p.*4.

V. Propter enormia crimina, ſi ſint notoria & publica, v.g. quæ jure habent annexam infamiam, ut adulterium, raptus, inceſtus, perjurium in judicio.

VI. Oritur ex injuſta mutilatione vel homicidio, etiam indirectè tantùm voluntario, extenditurque ad omnes, qui ad alterutrum, ſive in bello injuſto, ſive extra illud, injuſtè concurrunt, conſulendo, mandando. Mutilatio autem hîc intelligitur, quando à corpore ſeparatur membrum aliquod principale, id eſt, pars corporis, quæ officium per ſe diſtinctum habet, v.g. pes, manus, oculus, auris, &c. M. Leo *in praxi p.* 3. *f.* 347. ex Cov.Nav. *de Cenſur. n.* 206. V. Bon. *p.*8. *Unde reſolves*,

I. Non fit irregularis, qui in rixa præſcindit alteri digitum, pollicem, ungues, dentes, barbam, capillos, labia, naſum, auriculam, (id eſt, cartilaginem, quæ tantùm deſervit ad ornatum & tutelam auris) quia non ſunt propriè membra, v.g. digitus eſt pars tantùm & officium membri, Avila & alii 8. cum Dian. *p.*4.*tr.*4.*R.*26. Item M. Leo *l.c.* ex Gl. *cap. ult. de hom. in* 6. *& leg. quæritur herm.* 50. *leg. Non ſunt* 14. *§.Partus*, *ff. de ſtatu hom.*

II. Nec fit irregularis, qui excæcavit hominem ſolo viſu privando, non autem oculum extrahendo: nec qui debilitat tantùm membrum, & non abſcindit, quia non eſt mutilatio. Dian. *Reſ.*26. ex Megal. &c.

III. Quando plures (non ex conſilio, ſed in rixa) unum percutiunt, & unus lethale vulnus infligit ex quo moritur: ſi conſtet quis hoc fecerit, hunc ſolum fieri irregularem docent Sayr. & alii 5. cum Dian. *p.*2. *tr.*15.*R.*18. contra Avilam, Suar. &c.

IV. Qui infirmo bona fide dat aliquid, v.gr. cibum vel potum; vel eum movet, vel de lecto in lectum transfert, aut aliud circa eum operatur, ex quo mors vel ejus acceleratio præter intentionem ſequatur, non fit irregularis, niſi intervenerit lata culpa, Avila, Fill. & alii 4 cum Dian. *p.*5.*tr.*3. *R.* 17. ubi ex Bonac. &c. Notat, Sacerdotibus & Religioſis circa moribundos licere eadem, quæ laicis.

V. Qui amicum bono animo comitatur, ne periclitetur in rixa, non fit irregularis, etſi amicus occidat alium, Avila, Henriq. &c. cum Dian *p.* 4. *tr.* 2. *R.* 17. Limitat autem Præp. niſi ſua præſentia animaverit ad occidendum.

VI. In bello injuſto, ſi vel unus occidatur, totus exercitus fit irregularis, ſaltem ſi aliqua ratione ſit cooperatus, Bon. *q.*4. *par.* 4. *n.*3.

VII. Irregularis fit, qui procurat abortum fœtus animati anima rationali; ſecus, ſi animatus non ſit, *C. Majores* 32. *q.* 2 Bon. *p* 8. *n.*27. Kon. &c.

VIII. Qui dans operam rei licitæ (imò ſecundùm multos, etiam illicitæ) ſufficientem diligentiam adhibuit, ne ex ea homicidium ſequeretur, & tamen ſecutum eſt, non fit irregularis, ob defectum voluntarii: ſecus tamen, ſi dictam diligentiam omiſit, omiſſione mortali. Bon. *p.*7. Leſſ. *l.*2.*c.*9. *d.* 15. *&c.* Alii tamen dicunt, quòd dans operam rei illicitæ, ex quavis culpa, etiam leviſſima, incurrat hanc irregularitatem, Panorm.Covarr. M. Leo *p.*3. *f* 354.

IX. Qui alterum mutilat vel occidit ad neceſſariam ſui defenſionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ, non incurrit hanc irregularitatem, quia hîc nulla eſt culpa, ergo nec pœna, M. Leo *f.*349.

AD-

Digitized by Google

A D D E N D A.

482 Q*Uæſt. 61. An irregularitas ex delicto incurratur ab illo, qui committit delictum, ſed invincibiliter ignorat irregularitatem eſſe annexam tali delicto?* Reſp. Negant. Abb. Nav. Reg. Portel. Sanch. *de Matr. l. 9. d. 32. n. 17. & 21.* Schiara *l. 4. diſſ. 32.* quorum ſententiam Caſtr. *d. 6. p. 6. nu. 3.* Dian. *p. 3. tr. 5. R. 67.* Dicaſt. *d. 7. n. 91.* agnoſcunt eſſe probabilem, quia, qui neſcit cenſuram eſſe delicto ſuo annexam, non incurrit illam ſecundùm dicta nu. 95. ergo ſimiliter hic. Oppoſitum eſt probabilius cum plurimis, inter quos Felin. Suar. Az. VVex. *p. 5. tr. 2. contr. 5.* & certum eſſe dicit Carden. *in 1. criſi d. 75. n. 37.* Ratio eſt 1. quia irregularitas non eſt propriè pœna, aut ſaltem non eſt medicinalis, requirens ſcientiam vel contumaciam, uti cenſuræ, ſed eſt quædam macula moralis & inhabilitas annexa à Jure, propter quam arcetur aliquis ab altaris miniſterio, ſic enim Canones dicunt indecens eſſe, ut qui ſudit ſanguinem humanum per homicidium, offerat ſanguinem Chriſti per Sacrificium, ad quam indecentiam per accidens ſe habet, quòd ſciat vel ignoret irregularitatem eſſe annexam. Impedimenta Matrimonii Jure ſtatuta v. g. affinitas ex copula illicita, impedimentum uxoricidii &c. incurruntur etiam ab eo, qui ignorat eſſe annexa tali crimini, quia ſunt inhabilitates, licèt habeant aliquam rationem pœnæ, uti dictum eſt *l. 6. p. 3. n. 642.* ergo ſimiliter hic.

483 *Q. 62. Quid prætereà addendum ſit circa irregularitates ex delicto?* Reſp. §. 1. Si quis alium, quem ſcit eſſe baptizatum, rebaptizet ſub conditione, ſi non ſit baptizatus non fit irregularis, quamvis peccet graviter, quia cùm apponat conditionem illam, reipſa non vult reiterare Baptiſmum, Nav. Suar. Con. Bon. Caſtrop. *d. 6. pun. 16. n. 6.* Dicaſt. *d. 7. n. 411.* contra Sot. Sayr. & alios. Multa alia dubia habet ibidem Dicaſt. circa hanc Baptiſmi iterationem: notat autem n. 429. Epiſcopum poſſe diſpenſare in hac irregularitate, dummodò alteruter Baptiſmus ſit occultus, hoc ipſo enim, quòd unus illorum Baptiſmorum ignoretur, etiam ignoratur rebaptizatio.

484 §. 2. Qui iterat Confirmationem vel Ordinem, non ideò fit irregularis, quia Jura dicunt id tantùm de iteratione Baptiſmi, Cov. Suar. Con. Caſtrop. *n. 13.* Dicaſt. *nu. 426.* contra Nav. Majol. & alios.

485 §. 3. An laicus fiat irregularis, ſi extra neceſſitatem baptizet aliquem ſolemniter, aut ſi attentet aliquem ſacramentaliter abſolvere, uti irregularis fit Clericus non Sacerdos, diſputant Auctores, Suar. Nav. Val. & alii affirmant, ſed probabilius negant Hurt. Lugo *de pœn. d. 13. n. 14.* Spor. *de pœn. nu. 657.* quia de laico nihil habetur in Jure, ſed hæc omnia dicuntur ſub titulo de Clericis, hæc autem pœna, utpotè odioſa, non eſt extendenda ultra id, quod ſonat. Si autē non Sacerdos audiat confeſſionem v. gr. moribundi putans ſe laicū id poſſe, non incurret irregularitatē tum propter bonam fidem, tum etiam quia non faciet hoc tanquam ordinatus, uti docent Hurt. & Tamb. *hic l. 5. c. 4. n. 5.* imò ſi fingat ſe Sacerdotem & ex curioſitate, levitate vel etiam malitia audiat, ſed abſque intentione Sacramenti adminiſtrandi ſeu ſacramentaliter abſolvendi, Spor. *n. 658.* dicit adhuc nō incurrere.

486 §. 4. De irregularitate, quæ incurritur ab excommunicato exercente actum Ordinis, dixi num. 456. Putat autem Leſs. *in auct. v. Abſolutio caſ. 8.* quamvis ille, qui pro foro interno abſolutus eſt ab excommunicatione, poſſit conveniri in foro externo, ac ſi abſolutus non eſſet, attamen ſi celebrarit Miſſam, non poſſe condemnari tanquam irregularem.

487 §. 5. Bald. Covarr. & alii dicunt; mamillam fœminæ hic non venire nomine membri, ſed oppoſitum tenent Ugol. Mol. Sayr. Regin. uti refert Mendo *diſſ. 13. n. 167.* Qui autem non amputavit membrum, attamen ita debilitavit v. g. manum, ut ad miniſterium ſuum ſit inutile, non ideò incurrit irregularitatem, quia necdum eſt mutilatio, uti præter citatos à Buſemb. tenent Cov. Nav. Majol. Suar. Avila, Sylvius *p. 1. v. Irregularitas caſu 1.* Sperell. *dec. 77. n. 20.* contra Caj. Sot. & alios apud Sperel. *dec. 59. à n. 3. ubi à n. 27.* ſententiam noſtram pluribus firmat. Hinc cum aliis infert n. 37. ſi quis antehac alicui debilitaſſet manum, & ſic inutilem redditam poſteà alia actione ipſi amputaret, non fore irregularem, quia cùm manus illa antecedenter nullum haberet uſum, amputans nō diceretur tollere membrum habens operationē diſtinctā à reliquis membris, ergo nec diceretur mutilare.

488 §. 6. Irregularis eſt, qui retractavit, confeſſus & abſolutus eſt à peccato gravis vulnerationis, ex qua mors poſt abſolutionem ſequitur, uti dixi *l. 1. n. 618.* & iterum hic *l. 7. n. 54.* ac præter ibi citatos docent Az. Vaſq. Sanch. *in Decal. 1. c. 16. n. 47.* An talis incurrat cenſuram, dixi n. 54. Dixi etiam hic n. 53. incurri irregularitatem, ſi læſus propter vulnus etiam non lethale accedente alia cauſa accidentali moriatur, quia hæc irregularitas impoſita eſt danti cauſam vel occaſionem homicidio.

489 §. 7. Qui præbet arma alteri ex intentione, ut alterum occidat vel mutilet, effectu ſecuto certum eſt eſſe irregularem, ſi autem præbeat prævidens tantùm, aut prudenter timens ne hoc fiat, Leand. putat probabile eſſe, quòd non ideò ſit irregularis, quia videtur tantùm remotè concurrere per aliquid planè indifferens: & favent multi apud Mendo *diſſ. 13. q. 12.* ſed oppoſitum tenent Tolet. Henr. Azor. Con. Suar. Avil. Bon. Caſtr. Sayr. Mendo, Dian. *p. 4. tr. 2. R. 11.* quia talis moraliter cooperatur iſti actioni ſaltem indirectè, quod ſufficit, ut ei imputetur, cùm facilè poſſet & teneretur impedire, uti pluribus explicatum eſt *l. 2. à n. 255.* & colligitur pro noſtro caſu ex *cap. Sicut dignum, §. Illi etiam, de Homicidio,* ubi dicitur, qui potuit hominem liberare à morte & non liberavit, eum occidit. *Confirmatur*, ſi enim quis det operam rei illicitæ, ex qua ſequatur mors, quamvis hanc non intendat, ſed caſualiter ſequatur, incurrit irregularitatem, uti habet communiſſima cum Mendo *n. 162.* & De Luca *in miſcell. Eccl. diſc. 20. n. 6.* quod verum eſt, ut limitant Cov. Zoeſ. Barb. & alii apud VVex *in append. ad p. 4. Dec. 4. à nu. 9.* ſi ſaltem actio de ſe illicita, erat periculoſa & prohibita ratione homicidii: atqui ſic præbens arma illicitè agit & peccat mortaliter, quia ſic concurrit ad occiſionem, uti dixi *l. 2. n. 265.* ergo.

490 §. 8. Si quis tantùm negligat impedire homicidium vel mortem alienam, ſi per hoc graviter peccet tantùm contra charitatem multi putant incurrere irregularitatem, quia qui tenetur liberare à morte & non liberat, cenſetur moraliter occidere, & tantundem eſt quoad effectum mortis, ſive fuerit obligatio juſtitiæ ſive ſolius charitatis, Canon enim *Sicut dignum* non diſtinguit. E contrà S. Anton. Inn. Tiraq. Vaſq. Turr. Hurt. & alii multi apud Gorm. *de Actib. human. n. 185.* quorum ſententiam Dian. *p. 4. tr. 2. R. 7.* & Lugo *de Juſt. diſ. 10. n. 219.* vocant probabilem, dicunt non incurrere, quamvis omitteret impedire etiam ex juſtitia obligatus, quia hoc nullibi invenitur expreſſum in Jure. Et quamvis tali moraliter imputetur homicidium, tamen qui phyſicè non infert mortem, in rigore non occidit hominem, odioſa autem non ſunt extendenda, & ideò univerſaliter docent Sanch. *in Decal. l. 5. c. 10. n. 44.* cenſuras latas in facientes non extendi ad mandantes, & conſulentes, niſi Jus aliter declaret, quod fecit de mandante, & conſulente homicidium, nullibi autem declaratur hoc de non impediente mortem, hinc *cap. Petrus* de homicidio voluntario declaratur non eſſe habendum velut homicidam, qui cauſam vel occaſionem non dedit homicidio. Hinc Tambur. *hic c. 5. à n. 11.* & Spor. *de Matr. n. 376.* putant, quando dicitur cauſantem homicidium fieri irregularem, intelligi cauſantem phyſicè, & non moraliter tantùm, v. g. per conſilium. Sed contradicit communiſſima, quia ſic moraliter concurrens cenſetur propriè ſecundùm Canones cauſare mortem, & occidere. Et quoad ſupradictum dubium, Suar. Tol. Mol. Con. Regin. Laym. Bonac. Caſtrop. *d. 6. p. 15. §. 7.* Beja *p. 2. caſu 25.* Lugo *n. 221.* Gorm. *nu. 184.* probabilius dicunt, ſi tantùm tenebatur ex charitate, non incurrere irregularitatem, quia talis gravis pœna externa non imponitur ob tranſgreſſionem præcisè charitatis, ſed ratione alicujus injuriæ vel ſaltem cooperationis ad actionem injuſtam. Quòd ſi etiam ex juſtitia obligatus non impediat, docent incurrere, nam ſecundùm dicta nu. 309. ex juſtitia obligatus, & non impediens percuſſionem Clerici incurrit excommunicationem, ergo ſimiliter irregularitatem, quia ad utrumque effectum, ſatis eſt, quòd in æſtimatione morali cenſeatur velut homicida, ſi ita obligatus non impediat. Et conſequenter, ſi non impedias fœminam à te gravidam, quam ſcis velle procurare abortum, Sylv. Nav. Suar. Sanc. aliique communius dicunt fieri irregularem, quamvis alii negent, quorum ſententiam Dian. *p. 3. tr. 1. R. 8.* & Lugo *nu. 222.* vocant probabilem. Ita ſi ſcias fratrem tuum inſidiari vitæ Titii ad vindicandam gravem injuriam tibi illatam, & in hoc conſentias, incurris, quia videris poſitivè cooperari. Si autem tantùm ſcias, & merè negativè te habeas, Vaſq. Turr. Hurt. Dian. *R. 9.* dicunt te non incurrere, quod Lugo *n. 223.* dicit probabile, ſed ex dictis probabilius eſt oppoſitum.

491 §. 9. Qui occidit adulterum deprehenſum cum uxore, filia, matre, ſorore, ſecundùm Fagund. apud Mendo *diſſ. 3. n. 27.* non incurrit irregularitatem, ſicuti certum eſt ex dictis num. 307. non incurrere excommunicationem latam in eos, qui violentas manus injiciunt Clerico, quamvis hic adulter eſſet Clericus, videtur enim Eccleſia excuſare ab utraque illa pœna ob tantum, & tam juſtum dolorem, qui meritò cenſetur plenam deliberationem impedire in tali occidente.

An ordinatus ſimoniacè ſit irregularis dixi *l. 3. p. 1. n. 218.* An Clericus ſi interſit executioni pœnæ mortis peccet, & incurrat irregularitatem, dixi *l. 4. n. 1379.* An perſonaliter interdictus vel in loco interdicto exercens actum Ordinis fiat irregularis, dixi hic n. 422. poſſuntq; plura de hoc videri apud Dic. *d. 5. à n. 235.*

492 *Q. 63. Quid ad hunc caſum ſit dicendum?* Titius ſclopetum ſolo pulvere onuſtum per jocum exonerat in faciem Caji, hic ita percellitur ut videatur moriturus, ſupervivit tamen dies 14. & iterùm ambulat, victuruſque videtur diutiùs, ſi Doctor eum non neglexerit, qui quia neglexit, moritur Cajus. *Quæritur.* An Titius incurrerit irregularitatem? R. affirmant multi 1. quia *cap. Continebatur*, de homicidio, Diaconus declaratur irregularis, qui in luſu præter opinionem alium occiderat. 2. Etiam *cap. Clerico faciente, cap. Eos verò qui, diſt. 50.* dicitur, quòd irregularitas incurratur ob caſuale homicidium. 3. Titius

dedit

dedit occaſionem, & cauſam mortis: ergo incurrit irregularitatem. E contrà Burgh. *cent.3. caſu 95.* meliùs negat incurriſſe, quia quando Jura imponunt irregularitatem talibus homicidiis caſualibus, præſumunt gravem culpam præceſſiſſe, qualis hîc non fuit, ſi enim non adſit culpa gravis, Nav. Val. Henriq. Avila, Suar. & alii cum Sanch. *de Matr. l.9. d.32. n.34.* rectè docent non incurri irregularitatem per caſuale homicidium, quia cùm irregularitas ſit veluti pœna gravis, talem quoque culpam ſupponit: deinde Sylv. Caj. Sot. Leſſ. Suar. & alii ex *cap. Studeat diſt.50.* requirunt, ut læſio ſit gravis, alioqui putant non poſſe dici cauſam vel occaſionem proximam mortis, quod videtur requiri, læſio autem illa non cenſetur lethalis, ſi læſus poſt triduum à vulnere accepto pedibus ambulaverit, ut cum aliis docet Avila, atqui ex his facilè reſpondetur ad argumenta in oppoſitum, Jura enim illa præſumebant culpam gravem, quam hîc non interveniſſe ſatis certum eſt.

493 DUBIUM V.

Quæ Irregularitates ex defectu.

Reſp. I. Eſt ex defectu animæ: Ex quo irregulares ſunt 1. Amentes, phrenetici, arreptitii, & epileptici; qui tamen ſi ordinati ſunt, & intra annum eo morbo non laborarunt, præſumuntur liberati & permittuntur ad Ordinum exercitium: Si verò laborent rarò, & quidem ſine clamore & ſpuma, permittuntur celebrare cum Coadjutore, qui deficientibus ipſis ſuppleat ſacrificium, M. Leo, *p.372.* ex *C. Illud 7. q.1.* & Gloſſa *Ibid.* 2. Illitterati, qui non habent doctrinam neceſſariam pro Ordinibus. 3. Neophyti ſeu recenter converſi, uſque dum judicio Epiſcopi ſufficienter inſtructi ſint.

II. Ex defectu corporis. 1. Si propter eum ineptus eſt ad exercitium Ordinis, ut ſi ſit cæcus, ſurdus, claudus, ita ut ſine baculo nequeat ire ad Altare. Item ſi careat manu, pollice, indice, oculo, (non tamen ſi ungula pollicis, vel indicis, vel oculo dextero tantùm) ſi verò ſiniſtro, ſeù Canonico, aut ejus vi viſiva careat, indiget diſpenſatione: quod tamen negat Valentia, Henr. Sayr. ſi quidem dextero poſſit abſque deformitate legere Canonem. 2. Si Ordinem nequit exercere ſine horrore, offenſione aut ſcandalo aliorum, ut ſi careat auribus, naſo, ſi notabiliter ſit gibboſus, leproſus, paralyticus; ſi membra habeat ſuperflua cum magna deformitate: in dubio verò, an deformitas ſit ſufficiens, Epiſcopi eſt judicare: ſaltem in Clericis: nam in Regularibus id ſpectare ad eorum Prælatum, contra Barboſ. &c. docent Suar. & alii 5. cum Diana *p.4. tr.2. Reſol.73.* licèt concedant Epiſcopum poſſe rejicere arbitrium Prælati: hunc autem, ſi gaudeat authoritate quaſi Epiſcopali, poſſe in illa irregularitate diſpenſare, niſi deformitas ſit tanta, ut ſcandalum generet, Ib. ex Rodriq. & aliis 4. v. Bon. Laym. M. Leo *p.3. ſ.370.* *Unde reſolves*,

I. Non videtur irregularis. 1. quia habet 6. digitos, vel aliquos conjunctos, ſi non ſit magna deformitas, & Ordinem exercere poſſit. 2. Qui habet in oculo maculam, viſum non auferentem, nec notabiliter deformantem. 3. Qui caret ungula pollicis, ſi poſſit hoſtiam elevare & frangere. 4. Qui per vim aut infirmitatem factus eſt eunuchus.

II. Irregularis eſt hermaphroditus, quia eſt monſtroſus: Gigas, pygmæus, æthiops: non tamen inter ſuos, ſed alienos, ubi diſparitas ludibrio eſt.

III. Ex defectu natalium. Ex quo irregulares ſunt omnes illegitimi, eò quòd ratione originis reputentur viles. Tales autem communi jure legitimantur. 1. Per ſubſequens Matrimonium inter eorum parentes, modò hi tempore conceptionis potuerint validè contrahere. 2. Per profeſſionem religioſam; quamvis ad dignitatem etiam in religione, v.g. Abbatiam, Prioratum, &c. promoveri non poſſint, ſine diſpenſatione. V. ſuprà *d.3.* 3. Per diſpenſationè Pontificiam. Principes verò ſæculares non poſſunt legitimare, niſi tantùm in ordine ad officia ſæcularia & hæreditates. Porrò cùm dubium eſt an quis ſit legitimus, non cenſeri irregularè, contra Vaſq. & alios 5. vult Dian. *p.4. tr.2. R.59.* ex Avila, eò quòd quilibet præſumatur legitimus, donec contrarium probetur: neque teneri hac in re credere ipſimet matri, etiam in fine vitæ, niſi rationibus convincat, vel pater etiam aſſerat. *Ib. ex communi.*

IV. Eſt ex defectu ætatis, de quo *v. in Sacramento Ordinis.*

V. Ex defectu Sacramenti, ſive ſignificationis Matrimonii, ratione bigamiæ, eò quòd bigamus non perfectè repræſentet unionem Chriſti cum Eccleſia, quippe qui carnem ſuam diviſit in plures uxores. Non ſufficiunt autem ad hanc bigamiam ſponſalia cum pluribus, etiam ſecuta copula; nec fornicatio, vel adulterium, vel Matrimonium ratum cum pluribus: ſed Matrimonium verū, vel præſumptum, cum duabus, & conſummatum. Dixi, *vel præſumptum*: quia licèt quandoque ſecundum Matrimonium ſi nullum, juris tamen fictione & interpretatione præſumitur bigamia, licèt impropriè dicta: Unde ſequitur, irregulares fieri ſequentibus caſibus.

I. Qui vivente, vel mortua prima uxore cognita, ſecundam cognoſcit, etſi Matrimonium ſit invalidum.

II. Qui viduam non virginem ducit, & cognoſcit.

III. Qui ducit uxorem prius ab alio corruptam, etiam per fornicationem, & cognoſcit; non tamen ſi ipſe eam ante corrupit, quia tunc non eſt diviſio carnis in plures.

IV. Qui propriam uxorem cognoſcit, poſtquàm ab alio per adulterium cognita fuit, quia ipſa jam diviſit carnem in plures. Nec refert, etſi per vim vitiata fuit, vel vi corruptam, aut viduam eſſe ignoraverit, quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, ſed ex defectu ſignificationis Sacramenti.

V. Qui poſt ſolemne votum caſtitatis de facto Matrimonium contrahit, & conſummat, etiam cum virgine, quia interpretatione juris cenſetur duo Matrimonia contraxiſſe, unum ſpirituale cum Chriſto, alterum carnale cum muliere. Nec refert, quòd invalidè contrahat, quia quantùm eſt in ipſo, effectus à parte rei ponitur.

VI. Oritur ex infamia, ſive Juris (quæ vel ex delicto proprio, vel parentum, vel vili conditione perſonæ naſcitur) ſive facti, modò crimen publicum ſit; ex occulto enim non oritur, ſi homicidium & cenſuræ violationem excipias, ut docent Nav. Kon. Laym. contra Sylv. & Suar. qui ex occulto etiam oriri putant, modò infamiam ipſo Jure connexam habeat. Porrò infamia ob crimen notorium, vel per ſententiam judicis contracta, non tollitur, niſi per diſpenſationem Principis, cujus authoritate contracta fuit. Infamia facti, etiam orta ex enormi crimine, & digno depoſitione, tollitur per publicam & conſtantem vitæ emendationem.

VII. Oritur ex defectu libertatis: Unde irregulares ſunt, 1. Omnes ſervi propriè dicti (& ſecundùm Laym. *l.2. t.1. c.8.* etiam originarii) donec conſequantur plenam libertatem. 2. Conjugati, niſi uxores conſentiant, & caſtitatem voveant. 3. Curiales, id eſt, curiæ ſæculari obligati, facto juramento vel ſtipendio, ut Judices, Advocati, &c. Quandiu talia officia habent. Excipe tamen, niſi habeant ſpecialem diſpenſationem Papæ pro illis officiis, uti quidam Clerici in aulis Principum, in cauſis civilibus, non tamen criminalibus, occupati, vel niſi conſuetudo, ſciente Papa, id permittat. 4. Milites, ſaltem quandiu juramento tenentur; Item theſaurarii & depoſitarii publici, & qui Rempub. adminiſtrant. Item apparitores & ſimiles, qui ſæva, turpia exercuerunt, vel in cauſa ſanguinis miniſtrarunt, M. Leo, *p.3. ſ.369.*

VIII. Ex defectu lenitatis, ſcilicet ex licita mutilatione, vel homicidio in bello juſto, vel judicio. Quod ideò ſtatuit Eccleſia, quia Sacerdos gerit perſonam Chriſti, qui, utpote leniſſimus, neminem unquam læſit: Ad hanc autem requiritur, ut occiſio aut mutilatio de facto ſequatur: Unde non ſufficit voluntas, nec vulneratio gravis, Bon. *d.7. q.4.* Tann. *d.6. q.10. dub.11.* *Unde reſolves*,

I. Non fit irregularis, qui mutilat vel occidit in defenſionem inculpatam honoris, vitæ, caſtitatis, &c. vitæ etiam proximi: quia in jure non ſtatuitur irregularitas, niſi ob homicidium in bello juſto, vel judicio, Tann. *l.c.*

II. Irregularis fit in bello, qui mutilat vel occidit propria manu; non autem Clericus exhortans ad fortiter pugnandum in bello juſto, (ſecus tamen ſi ad occidendum hunc vel illum in particulari.) Idem eſt de Duce exercitus, tubicine, &c. Bon. *p.4.*

III. In judicio juſto irregulares fiunt, qui ad mortem vel mutilationem cooperantur activè, & efficaciter, & proximè, per actionem ex natura ſua ad id ordinatam. Dicitur I. *Cooperantur* ut Judex ferens ſententiam, Notarius eam ſcribens, miniſtri exequentes, teſtes, &c. Dicitur II. *Activè*, id eſt, ex parte occidentium; quia non fit irregularis, qui ſe tantùm habet paſſivè, & ex parte ejus qui occiditur, ut Confeſſarius hortans ad fatendam veritatem, vel acquieſcendum ſententiæ juſtæ, quam non poteſt differre niſi appellatione injuſta, Corn. & Dian. *p.4. t.2. R.99.* Dicitur III. *Efficaciter*, quia adjuvans v.g. ferens ligna, ut comburatur ante jam ſuffocatus, non fit irregularis; nec aſſiſtens ſupplicio, ſi ſua præſentia in illud non influat. Dicitur IV. *Proximè*: quia qui remotè tantùm cooperantur, non fiunt irregulares, ut qui gladios faciunt aut vendunt; item legiſlator leges capitales condens: concionator in genere dicens, puniendos eſſe malefactores: Confeſſarius interrogatus de reo, an mortem mereatur, ſi reſpondeat, judicem ſine acceptione perſonarum fungi debere ſuo munere: quia hi omnes ſunt tantùm cauſa remota. Eſſent autem proxima, ideòque irregulares, ſi quid facerent aut dicerent in particulari, ex quo mors alicujus ſequeretur, aut etiam acceleraretur; v.g. ſi quis efficaciter urgeret reum, ut ſcalam aſcenderet, vel ad hoc illum juvaret, vel ſi judici in particulari reſponderet, hunc eſſe plectendum.

Poſſunt tamen ſubindè etiam proximè cooperantes excuſari ab irregularitate, v.g. 1. ſi fiat ex indeliberatione, aut cum ſemiplena tantùm advertentia, v.g. ſi dicat Confeſſarius, properemus, aut inſtiget jumentum, quo reus vehitur. 2. Si coopera-

,, peratio ſit valdè exigua, ut ſi jubeat reum adhuc unum gra-
,, dum aſcendere: quia minimum reputatur pro nihilo, Avila &
,, Henr. apud Bon. *q.4.p.1.n.9.* Item Suar. Reg. Lay. &c. contra
,, Vaſ. Turr. Hurt. Bauny, &c. Qui cenſent ex homicidio ne-
,, minem fieri irregularem, niſi concurrat ut publicus miniſter
,, juſtitiæ, ſive ad cauſæ probationem, ſive executionem; vel ut
,, privatus injuſtè & cum peccato. Quam ſententiam probabilẽ
,, cenſet Dian. *p.3.tr.4.R.79.* & in addit. *R.15.& p.8. tr.7. R.65.*
,, Hinc negant fieri irregularem. 1. Confeſſarium vel alium
,, quemcunque, qui furem hortatur, ut ſcalam aſcendat, caput
,, ſupponat ad ictum excipiendum. 2. Eum, qui carnifici dicit,
,, ut aliquid aptet, quò citiùs extinguatur reus. 3. Qui dum reus
,, ad ſupplicium ducitur, ſuggerit viam breviorem. 4. Qui ven-
,, dit vel commodat ſcalam, funes, enſes, & cætera inſtrumen-
,, ta; etiam qui furcam fecit. 5. Qui interrogatus à judice, an te-
,, neatur reum condemnare, reſpondit, teneri. 6. Eum, qui
,, carnifici putanti ſuſpenſum jam eſſe mortuum, ſignificavit
,, adhuc vivere, ex quo calcans iterùm pede occidit.
,, Dicitur V. *per actionen ex natura ſua, &c.* id eſt, quæ per
,, ſe ſit cauſa talis effectus, quia effectus per accidens non impu-
,, tatur danti operam rei licitæ: Hinc non fit irregularis, dicens
,, carnifici; nemo te impedit facere tuum officium, ego meum
,, feci: nec Judices Eccleſiaſtici, degradatum tradentes brachio
,, ſæculari; nec Clerici accuſantes aliquem in caſu criminali,
,, modò expreſsè proteſtẽtur, ſe non intendere ut puniatur pœ-
,, na ſanguinis, ſed tantũ ut ſibi vel ſuis ſatisfiat, vel impedian-
,, tur mala ſibi aut aliis imminentia. V. Bon. *q.4.* Tann. *l.c.&c.*

ADDENDA.

494 **Q**UAEST. 64. *Quid prætereà ſit notandum circa defectus animæ?* Reſp. §. 1. Qui ſemel deliravit ex cauſa de ſe habituali & permanente, etiamſi nunc probetur perfectè ſanatus, eſt irregularis in ordine ad Ordines ſuſcipiendos, poteſt tamen in Ordine antecedenter ſuſcepto miniſtrare, Suar. Bon. Leur. *p.1. qu.232.* *Dixi* ex cauſa de ſe habituali, nam qui deliravit ex morbo vel ira, non eſt irregularis, ut iidem docent cum Menoch. *l.6. præſumpt. 45.n.62.*

495 §. 2. Epilepticus, qui aliquando habuit morbum caducum, per ſe loquendo eſt in perpetuum inhabilis ad Ordines ſuſcipiendos, uti cum communi Bonac. *De Irreg. q.2.p.2.n.22.* attamen, quia multa relinquuntur arbitrio Epiſcoporum, habet praxis in his partibus, ut eum admittant ad Ordines, qui per biennium liber fuit, quia tum creditur ſuperaſſe malum per naturam. Quòd ſi per ſeptem annos liber fuerit, putavit vir Eximius à me interrogatus poſſe etiam non admonitum, ac ſine declaratione Epiſcopi Ordines ſuſcipere, quia cùm ſingulis ſeptenniis natura quaſi immutetur & ſtatum reſumat, ſi adhuc ſuperfuiſſet materia eritica, cauſaſſet intereà aliquem acceſſum. Si ordinatus ſit, quamvis non omninò ſit liber, tamen ſi rarò cadat nec ſpumet, privatim poterit celebrare adjuncto ſocio Sacerdote, qui Miſſam perficiat, ſi fortè morbo corriperetur, Cap. *Illud* 15. & ſeq. cauſa 7. q. 1. Nav. Laym. Pirrhing. *l.1.tit.20. n.14.* tempus autem, quod datur tali ordinato ad explorandum an convaluerit, eſt ſpatium unius anni ſive aliud pro arbitrio Epiſcopi ſpectatis circumſtantiis.

496 §. 3. Qui aliquando fuit energumenus ſeu à dœmone obſeſſus, eſt irregularis ad Ordines ſuſcipiendos, Cap. *Maritum*, diſt. 33. Suar. Leuren. *p.1. q.235.* Sed non facilè aliquis judicandus eſt obſeſſus, niſi manifeſtis ſignis certò conſtet inquit Leſſ. *in auct. v. Ordines ſacri caſ.7.* Poteſtque etiam talis in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, ſi liber ſit, quod per annum vel tempus aliud ad arbitrium Superioris probare debet, Suar. Leuren.

497 §. 4. Suar. *de cenſ. d.51.ſ.1.n.8.* Ugol. *de irreg. cap.3.* Gonz. *ad Reg. 8. gl. 4. d. 41.* dicunt carentem ſcientia à Jure requiſita eſſe irregularem, ſed negant Garc. *p.7.c.7.n.10.* Sayr. *de cenſ. l.6.c. 13.* Sigiſm. à Bonon. *de elect. dub.60. n.8.*

498 §. 5. Si in hermaphrodito, qui prævalente ſexu virili per diſpenſationem ordinatus eſt, poſteà prævaleat ſexus muliebris, remanet quidem in eo character, attamen fit iterum irregularis, imò non poteſt ampliùs validè conſecrare vel abſolvere, quia non eſt amplius mas, cui ſoli ex voluntate Chriſti competit poteſtas ſacerdotalis, Lugo *in Reſp. mor. l.1. dub.31.* ubi pariformiter docet, ſi talis eſſet in Religione profeſſa vel nupſiſſet viro, & poſteà prævaleret ſexus virilis, hoc ipſo annullandam profeſſionem & Matrimonium.

499 *Q. 65. Quid addendum ſit circa defectus corporis?* Reſp. §. 1. An ille qui ob vitium corporis inhabilis eſt ad Presbyterium, etiam ſit inhabilis ad inferiores Ordines & Clericatum ſuſcipiendum; & quid dicendum ſit, ſi Clericatum habenti ſuperveniat inhabilitas ad exercitium unius ſed non alterius Ordinis, dixi l.4 n.780.783. & l.6. p.2. n.2221.

500 §. 2. Qui habet utrunque oculum integrum, ſed nihil videt ſiniſtro, dummodò dexter oculus ea vi videndi polleat, ut commodè poſſit illo omnia legere ſine indecora faciei converſione ad populum, non eſt irregularis, ut autem hoc commodiùs poſſit, poteſt Miſſale tantò magis ad medium attrahi, uti præter citatos à Buſemb. tenent Nav. Avila, Mol. Suar. Vaſq. Sà, Dian. *p.4. t.2. R.73.* & *p.5. tr.6. R.22.* Dicaſt. *d.7. n.173.* Pirsbing *l.1. tit.20. nu.6.* Laym. *l.1. tr.5. p.5. c.7. nn.2.* addens *n.6.* veluti pro certa regula cum Avila, Tol. Sot. & aliis, quamvis aliquis defectum habeat, ſi tamen neque notabilem deformitatem contineat, ita ut ſcandalum in celebratione non cauſet, neque exercitium celebrationis impediat, non facere irregularem. Unde ſi reipſa erutus eſſet unus oculus, & alius, v.g. vitreus ita artificiosè eſſet impoſitus, ut vix adverti poſſet, docet Sylvius *p. 1. v. Irregularitas caſ. 4.* talem non fore irregularem, quia quando in Jure dicitur, quòd qui amiſit oculum ſit irregularis, cauſa eſt, uti communiter explicant Authores, quia in hoc eſt deformitas, ergo ſi nulla adſit deformitas, non ſequeretur inde irregularitas.

§. 3. Si quis habeat pollicem & indicem, & tantùm careat 501
aliquo alio digito, cujus defectu non impediatur, quominùs hoſtiam frangere & ſecurè eam tractare poſſit, judicatum eſt Coloniæ, non eſſe irregularem, uti nec eum, qui amiſit primum tantùm articulum ſiniſtri pollicis.

§. 4. Dubium eſt an & quando ſurdaſter ſit irregularis, ſi 502
non ſit ſimpliciter ſurdus, nam ſurdus ſecundùm Calepinum & commune omnium judicium dicitur, qui ſenſu auditus eſt ſpoliatus: ſurdaſter, qui non planè ſurdus eſt ſed graviter audiens, vel altera tantùm aure ſurdus eſt: Eſſe irregularem docet *Comitolus*, quia eſt corpore vitiatus: ſed probabiliùs contradicunt Sayr. Bon. Regin. Majolus, Graff. quos adductis locis ſequitur Dian. *p.2. tr. 17. & 3. Miſcel. R. 20.* Accedunt Suar. *De cenſ. d.51. ſ.2. n.13.* Fill. *tr.19. n.169* Tambur. *de cenſ. l. 10. tr.4. c.8. ſ.1.* Baſſæus, quia non omne vitium corporis cauſat irregularitatem, ſed ſi ſimul afferat deformitatem externam vel impediat uſum Ordinis. Imò Henriq. *l.14. cap.8. n.3.* Præpoſ. *de Irreg. q. 5. d.14. n.113.* & Nav. cum Gob. *tr.8. n.682.* dicunt nequidem ſurdum eſſe irregularem, tum, quia id nullo Jure videtur eſſe expreſſum, tum etiam, quia poteſt quis celebrare ſine miniſtro, vel ex aliis ſignis percipere ejus reſponſiones eſſe finitas: ſed in hoc meliùs contradicunt alii cum Regin. *l.30. c.5. nu.50.* Caſtrop. *pun.11. n.3.* Dicaſt. *n.170.186.* nam ita aſſeritur Cap. 77. Apoſtol. & ratio eſt, quia nequit decenter exercere ſuum Ordinem, facilè enim excitaret riſum in populo, dum vel aliquid extra tempus faceret, vel facere ommitteret in tempore.

§. 5. Balbutientem ordinari poſſe dixi l.6. p.2. n.2222. 503

§. 6. Claudum non eſſe irregularem, ſi abſque baculo & pe- 504
de ligneo ad altare accedere, ſtare, & Ordinum functiones obire poſſit, quamvis unum crus ſit brevius altero, ita Coloniæ 2. Martii 1667. reſolverunt 4. Doctores Theologiæ ex Cap. *Si quis infirmitate* Diſt. 55 Cap. *Nullus Epiſcopus* de confect. diſt. 1. junctis Gloſſ. & habent Nav. *cap.27. n.199.* Henriq. *l.4. c.8. nn.1.* Mol. *tr.3. d.70. n.9.* Caſtr. *tr.29. d.5. p.11. n.3.* & conſentit Laym. addita tamen limitatione, niſi ſit nimia deformitas.

Q. 66. Quid addendum ſit circa defectum natalium? Reſp. 505
§. 1. Illegitimi omnes ſive ſint naturales ſive ſpurii ſunt irregulares ad quodvis Beneficium. Vide dicta *l.4. à n.750.*

§. 2. Natus ex conjugata præſumitur filius mariti etiamſi 506
conſtet, quòd ſub tempus conceptionis mater cum adultero habuerit copulam, ſi etiam marito patuit aditus ad conjugem. Nec tenetur talis filius credere matri etiam juranti eum eſſe ex adultero, tum quia mater ipſa reſcire non poteſt, tum quia revelat propriam turpitudinem, ideóque non meretur fidem: unde etiam talis filius poteſt ſe habere tanquam legitimum quoad omnia & non irregularem. Hæc omnia latè probant adductis legibus, Authoribus & rationibus Sperell. *deciſ. 173. 174. & 175.* & Pignat. *tom.7. conſ.40. & tom.9. conſ.153.*

§. 3. Proles nata è conjugibus obligatis voto caſtitatis, non 507
eſt illegitima nec irregularis, quia *leg. Filium 6. ff. de iis qui ſunt ſui, vel alieni juris*, dicitur eos eſſe legitimos, qui concipiuntur à parentibus vero Matrimonio junctis, Sanch. *de Mat. l. 9. d. 38. n. 3.* Si alteruter conjux bimeſtri ante conſummatum Matrimonium profeſſus eſſet in Religione, proles eſſe ſpuria, quia eſſet nata ſoluto Matrimonio ex illis, qui tum non poterant validè contrahere, Sanch. *n.4.* & dixi *l.4. n.752.* Si unus altero invito poſt conſummatum Matrimonium eſſet profeſſus in Religione, proles eſſet legitima, quia profeſſio eſſet irrita, Sanch. *n.5.* Si poſt ſacros Ordines à viro ſuſceptos, aut poſt profeſſionem religioſam conſummato anteà Matrimonio, proles eſſet ſimpliciter legitima, quia nata in vero Matrimonio, attamen ſecundùm quid illegitima, & irregularis, per *c. Litteras de filii presbyt.* Sanch. *n.7.* & dixi l.4. n.752.

§. 4. Judæi, & infideles converſi non ideò ſunt irregulares, 508
quia ſic nati, nam Apoſtoli ipſi fuerunt tales. Aliud eſt, ſi relaberentur in infidelitatem, De Luca *in Miſcel. Eccleſ. diſc.34.*

§. 5. Expoſititios eſſe cenſendos illegitimos, & irregulares, 509
docent Majol. Alciat. Vaſq. Tol. Sayr. Ugol. aliique multi, quos citat & ſequitur Pign. *tom. 7. conſ. 34.* quia qui exponuntur ſunt communiter illegitimi, res autem judicanda eſt ſecundùm communiter contingẽtia. Plura de expoſititiis dicta vide l.4. n.766.

Q.67.

Digitized by Google

510 *Q.67. Quid addendum ſit circa defectum ætatis?* Reſp. §.1. Quæ ætas requiratur ad tonſuram & ſingulos Ordines dictum eſt l.6.p.2. nu. 2214. Unde autem ea ætas inchoetur, quomodo completa eſſe debeat, an ordinatus bona aut mala fide ante ætatem poſt obtentam ætatem diſpenſari debeat ad exercitium Ordinis, quis in ætate diſpenſare poſſit, aliaque plura dixi l. 6. p.2. à nu. 2306.

511 §.2. Huc pertinet ſolutio ſequentis caſus. Titius ordinatus eſt Sacerdotio tribus menſibus ante annum 24. completum, credens 1 id non fore graviter illicitum. 2. Epiſcopum diſpenſaturum, ſi ſciret. 3. poſſe computari tempus conceptionis ſuæ. 4. ſe poſſe ordinari, dummodò pro legẽdis primitiis expectaret tempus 24. annorum completorum. *Quæritur* 1. an incurſa ſit irregularitas. 2. ſi incurſa, quis ab ea diſpenſare poſſit. 3. an Sacerdos ille, quoties Miſſam legit, peccarit mortaliter. 4. an ſi fuerit irregularitas, ſtante illa nunc poſſit fungi officio ſacerdotali, uſquedum diſpenſationem obtineat. *Reſpondeo ad* 1. Præſumi incurſam eſſe irregularitatem, imò & ſuſpenſionem, quia in tali perſona non præſumitur ignorantiam tam clari & obvii Juris fuiſſe invincibilem. *Ad* 2. Ab ea irregularitate, & ſuſpenſione occulta abſolvere poſſunt Nuntius, Epiſcopus, Vicarius generalis. *Ad* 3. Affirmativè per ſe loquendo. *Ad* 4. Non poteſt, quia ſaltem ſuſpenſus eſt, & ſi in ſuſpenſione exerceat actum Ordinis ſui, peccat & incurrit novam irregularitatem.

512 *Q.68. Quid addendum ſit circa defectum ratione infamiæ?* Reſp. §.1. Quid ſit fama, quid infamia dixi l.4.n.786. irregularitas autem ex infamia reducitur ad irregularitates ex defectu, quia infamia eſt *defectus bonæ famę*, qui ſine delicto eſſe poteſt.

513 §.2. Ad inducendam propriè dictam irregularitatem non ſufficit infamia popularis etiam publica, ſed requiritur legalis, & Canonica, quæ ſcilicet ex Jure Canonico vel alio per Canones approbato, vel ex ſententia Judicis Eccleſiaſtici orta, effectus morales ſtabiliter inducat, ita ut non per vitæ emendationem, ſed per ſolam Eccleſiæ diſpenſationem tollatur, uti probat Suar.*d.48.ſ.*1.*&* 2. hinc l.6.p.3.n.876. dixi Clericum non eſſe irregularem, qui ab incompetente Judice laico in contumaciam condemnatus eſt, etiamſi occaſione illius injuſtę ſententię nata ſit ei infamia publica. Et licèt quis crimine infami accuſatus fuerit, non ideò infamis cenſeri debet, niſi apud viros honeſtos, & probos famam ejus læſam eſſe ſciatur, Hoſt. apud Dic.*n.*364. Imò nemo cenſetur civiliter infamis, donec cõdemnatus ſit *leg.* 1.*ff. de his, qui notantur*, Suar.*d.*48.*ſ.*1.*n.*22. quamvis contradicat Lugo *in Reſp. mor. l.2. dub.*12. Hinc Clericus etiam publicè concubinarius non ideò eſt irregularis, uti habet communior cum Lay. Garc. Pig.*t.9. conſ.*139. contra Nav. Tol. & alios, nullibi enim hoc ſtatuitur, & ipſius infamia non eſt Juris, ſed facti tantùm, quæ tollitur per pęnitentiam. A concubinario tamen notorio per ſententiam aut per cõfeſſionem in Jure factam, aut per talem rei evidentiam, quę nulla tergiverſatione celari poſſit, neque officia divina peragi neque Sacramenta percipi poſſunt, quia Eccleſia prohibet, ut videri poteſt apud Pignat. *à n.*189.

514 §.3. Hiſtrio ſive ludio publicus videtur eſſe irregularis, quia omnes Jure civili infames etiam ſunt infames Jure Canonico, ut rectè Laym.*l.1.tr.5.p.5.c.4.n.*2. ſic enim habet Regula Generalis *Hadriani Papæ cauſa 6. q.* 1. *Omnes infames eſſe dicimus, quos leges ſæculi infames appellant*, atqui Hiſtrio Jure civili eſt infamis, nam *ff.l.3.tit.2. de his, qui not. infam. Leg.* 1. ſic habetur: *Prætoris verba dicunt, infamia notatur .... qui artis ludicræ pronunciandive cauſa in ſcenam prodierit. Ibid. l.2.§. ait Prętor, qui in ſcenam prodierit, infamis eſt. Scena eſt, ut Labeo definit, quæ ludorum faciendorum cauſa quolibet loco, ubi quis conſiſtat moveaturque, ſpectaculum ſui præbiturus, poſita ſit in publico privatove vel in vico, quo tamen loco paſſim homines ſpectaculi cauſa admittantur. Eos enim ..... omnes propter præmium in ſcenam prodeuntes famoſos eſſe Pegaſus, & Nerva filius responderunt.* Etiam directè ipſo Jure Canonico videntur hiſtriones eſſe infames, & conſequenter irregulares, nam *c. Maritum, diſt.*33. ſtatuitur, *Clericum non ordinandum .... qui in ſcena luſiſſe dignoſcitur. Cauſa 4. qu.1.c.1.§.2. Omnes etiam infamiæ maculis aſperſi, id eſt, hiſtriones ..... ab accuſatione prohibentur. Cap 45. Pro dilectione. De conſecr. diſt.2. Conſulendum me exiſtimaſti ..... quid mihi videatur de hiſtrione ..... an talis debeat communicare nobiſcum? quod ego puto nec Maieſtati divinæ nec Evangelicæ diſciplinæ congruere, ut pudor, & honor Eccleſiæ tam turpi, & infami contagione fædetur.* Hinc *Cap. Donare* 7 *diſt.* 86. dicitur: *Donare ſua hiſtrionibus vitium eſt immane, non virtus.*

515 §.4. Per hiſtriones hos, quos Jura dicunt infames, intelligebantur olim illi, qui ſe pretio conducebant ad ſpectaculum ſui corporis exhibendum, ſive qui obſcæna publicè repræſentabant, Caſtrop.*d.6.p.*20.*n.*6. & Laym.*n.*1. dicit illos hiſtriones eſſe infames, qui in publicis obſcænis ſpectaculis agunt, unde dicendum, ſi obſcæna non agerent, non incurrere irregularitatem. Sed ordinariè obſcæna adſunt, & talia præſumuntur, hinc videntur leges ſimpliciter tales reddere infames.

516 §.5. Irregularitas ex infamia, ſi ſit ipſo Jure vel per ſententiam Judicis inducta, non tollitur per pœnitentiam nec per ingreſſum Religionis, ſed tolli debet per diſpenſationem illius, qui per legem induxit, aut alterius, qui a Deo privilegium habeat, Suar. *d.48.ſ.*2. Laym *n.*10. Dicaſt. *n.* 387.

517 §.6. Irregularitas inducta non per Jus aut ſententiam Judicis, ſed tantùm per infamiam facti v. gr. quia ſcitur aliquis commiſiſſe furtum, non eſt propriè irregularitas, nec indiget diſpenſatione, ſed tollitur per factum contrarium, id eſt, per publicam & conſtantem vitæ emendationem ſaltem per triennium, ut ex Jure Canonico & communi Authores docent, Laym.*n.*10. Caſtrop. *d.6.p.20.n.8. &* 14. Dicaſt. *à n.*389.

518 §.7. Talis irregularitas, quæ ſola pęnitentia triennali ſaltem non tollitur, directè tolli poteſt à ſolo Papa, Suar.*ſ.2.n.9.* tamen indirectè tolli poteſt per ablationem infamiæ ſeu reſtitutionem famæ à poteſtate civili, Suar.*n.*10. An Nuntius judicii criminalis ſit infamis ratione officii, dicam n.512. de defectu lenitatis.

519 *Q.59. Quid addendum ſit circa defectum libertatis?* Reſp. §.1. An clericus conjugatus in Eccleſia latina ex diſpenſatione Epiſcopi ſit capax beneficii ſimplicis dixi l.4. num.767. Quid & quotuplex ſit Bigamia, an omnes bigami ſint irregulares, an Papa cum iis poſſit diſpenſare ad Ordines, Beneficia, & dignitates, an id etiam poſſit Epiſcopus, veri ſervi qui ſint, an capaces Ordinum, aliaque plura dixi l.4. à n.768.

520 §.2. Cùm *Buſemb.* ſuprà dicat conjugatos eſſe irregulares, niſi uxores conſentiant eos ordinari, & caſtitatem voveant, dubitatum eſt, quid ad hunc caſum ſit dicendum. Titius conjugatus poſt conſummatum Matrimonium abſens ab uxore, bona fide putat hanc mortuam, ſicque initiatur ſacris Ordinibus: poſtmodùm reſcit uxorem vivere, quæ tamen poſtmodùm conſentit, ut maritus maneat etiam in exercitio ſuorum Ordinum ſeparatus ab ipſa. *Quæritur*, an Titius ſit irregularis? Reſp. non eſſe. 1. quia hæc irregularitas in nullo Jure eſt expreſſa; quod enim affertur ex *Extravagante Joannis XXII. Antiquæ*, de voto quoad conjugatum, qui abſque uxoris, licentia ſuſcipit ſacrum Ordinẽ, ibi tantùm eſt ſermo de illo, qui ordinatur ſciens uxorem vivere, ut dixi l.6. p.2. nu. 2220. & potiùs eſt pęna ſuſpenſionis, vel eſt irregularitas ex delicto. cùm feratur in *præſumptuoſos*, in *attentantes* hoc facere, ſuſpenſio autem vel irregularitas ex delicto non incurritur, niſi ab eo, qui peccaverit mortaliter, uti habet communis cum Dic. *de ſuſpenſione dub.3. & de irregularitate dub.*5. Titius autem hic non peccavit mortaliter, ergo. 2. Hæc quaſi irregularitas in pęnam lata à *Joanne XXII.* ſecundùm Sanch. *de Matr. l.7.d.49.n.*3. non incurritur, ſi abfuerit dolus, adeòque excuſat quæcumque ignorantia Juris vel facti, dummodò non ſit affectata, nec ita craſſa, ut ſit ingens temeritas, quod colligitur ex verbis, *non præſumat*, item, *quòd ſi ſecus à quoquam attentatum fuerit &c.* ſed Titius hic non commiſit dolum, ſed bona fide proceſſit, ergo. 3. Si quis dicat eſſe irregularem ex defectu libertatis, hoc dato, illa jam ceſſat obtenta libertate per licẽtiam uxoris, uti colligitur ex dictis. Quòd ſi uxor dans quidem licentiam, nolit nequidem in ſæculo emittere votum caſtitatis, adhuc docet Sanc. *n.*6. non incurrere hanc irregularitatẽ, ſi ad Ordines ſacros aſcendat, quia *Extravagans* aptè loquitur de illo, qui ſine licentia uxoris promovetur. 4. In dubio Juris vel facti, an ſit contracta irregularitas, debet judicari non eſſe contracta, uti cum communi dixi nu.450. Sed hic ad ſummum eſt dubium an ſit contracta nec ne, ergo.

521 §.3. Huc pertinet etiam ſequens caſus. Titius Diaconus dimiſſo ſuo Canonicatu in favorem Caji ſub penſione annua, vagatur per patrias, tandem dat nomen militiæ, in qua tamen nunquam interfuit pugnæ aut conflictui, in quo occiſus aut mutilatus ſit aliquis, nec ipſe occidit aut mutilavit aliquem, attamen malè vixit cum aliqua concubina, ſed nunquam attentato cum illa Matrimonio. *Quæritur* 1. An Titius per hoc, quòd fuerit in militiâ, factus ſit irregularis? 2. Si factus eſſet irregularis, an ideò ipſo facto amiſiſſet jus ad penſionem? 3. An per vitam malam cum concubina ſit irregularis aut amiſerit jus ad penſionem? Reſp. *Ad* 1. negativè cum Suar. *de irregul. diſp.47.ſ.6.n.*9. cujus hæc ſunt verba: *Addo, etiamſi Clericus ſit in tali bello* (quale ſemper præſumi debet à privato) *militando & vulnerando, ſi tamen propriis manibus neminem mutilat vel occidat, vel ſit cauſa proxima ut alii faciant, non incurrere irregularitatem, etiamſi in tali bello multa homicidia ſequantur:* ita docent Cov. Nav. *& alii ..... veriſſima eſt hæc ſententia & ſatis expreſſa in cap. Petitio tua de Homicidio &c. Nam cap. Petitio tua*, inquit Bon. *de Irregularit. d.7.q.4.pu.4.n.5. Papa illum dumtaxat judicat irregularem, qui in bello occidit aut dubitat occidiſſe*, textus enim habet, *ſi aliquem interfecit vel ſi dubiam de hoc habet conſcientiam*, ergo cùm hæc Jura ſtatuentia irregularitatẽ ſint pęnalia & odioſa, extendi non debent ultra caſus lege expreſſos. Aliam rationem addit Bon. *ne innumera hominum multitudo ligaretur vinculo irregularitatis.* Et hæc eſt communis ſententia. *Ad* 2. Etiam negativè, nam irregularitas non privat ipſo jure nequidem Beneficio, *cap. Ex litteris de exceſſ. Præl. cap. Fraternitas de cler. excomm.* docentque omnes communiſſimè cum Inn. Abb. Fel. Nav. Suar. *d.40.ſ.2.n.*15. Felin. *tr.* 19.*n.*68. uti nec privat fructibus Beneficii, Suar.*n.*20. cum communi, ergo multò minùs pen-

penſione, ſed privatio talis in pęnam ſtatui debet per ſententiam Judicis: Et Fill. *nu.*92. teſtatur eſſe expreſſam deciſionem Rotæ, quòd talis pęna privationis etiam Beneficii, non ſit latæ, ſed ferendæ ſententiæ; Ratio autem generalis eſt, quam proſequitur Suar. *à n.* 16. quia lex pęnalis ſemper intelligenda eſt quoad pęnam ferendam per ſententiam, niſi in ipſa lege aliud exprimatur, quod hic non fit. *Ad* 3. Certum eſt quòd non, quia ſecundùm dicta *n.* 500. nullibi in Jure exprimitur concubinarium eſſe irregularem, uti nec aliquis fit irregularis per formale odiũ Dei, Sodomiam, Sacrilegium &c. quamvis ſint delicta graviſſima, & conſequenter ſine fundamento diceretur, quòd ideò amittatur Beneficium vel penſio, præſertim Jure & ipſo facto.

521 *Q.* 70. *Quid addendum ſit circa defectum lenitatis?* Reſp. §. 1. Omnes ferè antiqui docuerunt, quòd ille incurrat irregularitatem, qui concurrit ad mortem alicujus vel cauſandam vel accelerandam, quamvis non concurrat authoritate publica ſeu ut juſtitiæ Miniſter, neque injuſtè vel cum peccato, quia irregularitas ex defectu lenitatis in Jure expreſſa eſt contra omnes etiam non miniſtros Juſtitiæ, ſi fiat authoritate privata attamen abſque peccato. E contrà negant doctiſſimi viri plures quàm 30. quos refert & ſequitur ac ſe inſpexiſſe dicit Dian. *p.* 11. *tr.* 2. *R.* 63. accedunt alii multi cum Schiara *l.* 4. *diff.* 31. Illſund. *tr.* 7. *nu.* 87. VVex *in append. ad p.* 4. *dec.* 4. *n.* 11. probatq; fuſè Tamb. *de cenſ. l.* 10. *c.* 4. explicans omnes textus Juris in contrarium adduci ſolitos, & ratio eſt, quia in Jure irregularitas illa expreſſa eſt contra ſolos juſtitiæ miniſtros, ex qua ſententia Tamb. *ſuprà*, Gob. *in Quinario tr.* 1. *à n.* 395. Burgh. *cent.* 3. *caſ.* 91. præter illa quæ habet Buſemb. *ſub finem*, deducunt etiam ſequentia, 1. Non fieri irregularem, qui, ut rem ſuam vel alienam, quæ non eſt parvi momenti, à fure ſublatam recuperet, clamat adeſſe furem, qui poſteà capitur & ſuſpenditur. 2. Nec illum qui indicat Judici reum jam eſſe optimè diſpoſitum ad mortem, ideòque non videri differendam in craſtinum. 3. Nec illum, qui ſingulariter moneat carnificem v.g. ut caput illius, qui frangendus eſt in rota, percutiat valido ictu, ut ratio in ipſo turbetur & peccare non poſſit. 4. Nec illum, qui Judici abſolutionem negat, niſi ſententiam ſanguinis proferat, ad quam ex cõſcientia tenetur, & idem tenet cum aliis Gorm. *de pœnis. p.* 2. *à n.* 377. 5. Nec illum, qui pœnitentem inducit ad fatendum delictum morte plectendum, ad quod Jure naturali tenetur, & idem dixi l. 6. p. 2. n. 1843. eſt enim opus obligatorium, ob cujus cauſam non debet puniri, & rationem dant, quia ſi talia fiant bona intentione, & cum debita circumſpectione, carent omni culpa & non adverſantur perfectæ lenitati, cùm ſæpè neceſſaria ſint vel ſaltem conducant ad ſalutem proximi alioquin periclitaturam. Si tamen quis à Judice fuerit interrogatus juridicè, id eſt, tanquam commiſſus juſtitiæ & veluti perſona ſpectans ad judicium, detque illi conſilium, quo Judex moveatur ad ferendam ſentẽtiam in cauſa ſanguinis his cõſulens ſecundùm aliquos eſt irregularis non tamẽ erit, ſi privatim ſolùm ſit interrogatus, uti habet idem *Burgh.*

522 §. 2. Advocatus, qui à Judice conſultus de pęna reo infligenda in genere dicit, quid jura ſtatuant, non fit irregularis, quamvis reus ideò adjudicetur tali morti; ſi autem in particulari dicat hunc mereri mortem, & multò magis ſi inſtiget, ſicque ſit cauſa ſaltem acceleratæ mortis, Henriq. Hoſtienſ. Panorm. Sylv. Leſſ. *in auct. v. Judex, caſ.* 3. dicunt fieri irregularem.

523 §. 3. Communis ſententia habet cum *Buſemb.* teſtem in cauſa ſanguinis ſecuto effectu eſſe irregularem, quod Nav. Ugol. Bonac. Sperell. *dec.* 77. *n.* 17. intelligunt, ſi ex ejus depoſitione ſecuta eſt mors vel mutilatio, non autem ſi ex aliis probationibus aliunde habitis.

524 §. 4. Nuntium publicum ſive tabellionem judicii criminalis eſſe irregularem ex defectu lenitatis ratione officii, docet *Majolus*, quia ad judicium forenſe concurrit tanquam miniſter publicus; imò eſſe irregularem ex infamia, docent *Ugol. Suar. Henriq. Avil. Fill.* quia hoc officium cenſetur vile & infame, ſed Sperell. *dec.* 77. imprimis docet, ſi nunquam exercuerit officium ſecuto effectu mortis vel mutilationis, non eſſe irregularem ex defectu lenitatis, idemque docent *Suar. Sot. Sà Bonac.* & alii communiter; imò etiamſi talis effectus eſſet ſecutus, tamen cùm Nuntius remotè tantùm ad illum concurrat innuit probabiliter non fore irregularem. Deinde à n. 25. oſtendit officiũ Nuntii talis non eſſe de ſe infame, cùm id nullibi exprimatur, quãvis aliquibus locis ab aliundè infamibus exerceri poſſit.

525 §. 5. Si quis occidat injuſtum invaſorem pro defenſione ſuæ pudicitiæ aut etiam bonorum temporalium, non incurrit irregularitatem ex delicto, ſi non peccet, id eſt, ſi defendat bona magni momenti ſecundùm dicta lib. 3 p. 1. à n. 808. ac præter ibi citatos docent *S. Th. S. Anton. Sylv. Caj. Sot.* quos citat, & ſequitur Beja *p.* 2. *caſ.* 22. probatque ex utroque Jure. Et ſi alicubi videatur oppoſitum dici, dicit eſſe pro caſu, quo excedebatur moderamen inculpatæ tutelæ. Nihilominùs Gerſ. Abul. Nav. Avil. Henriq. Laym. Regin. Molin. *tr.* 3. *d.* 72. & alii multi cum Beja *ſuprà*, item Mendo, Illſ. Sannig. apud Vvex *in append. ad p.* 4. *dec.* 4. *n.* 11. valdè probabiliter dicunt talem fieri irregularem ex defectu lenitatis, quia Jus excipit ſolum occidentem pro defenſione vitæ ſuæ, non autem pro defenſione quamvis licita aliarum rerum, ſed probabiliter etiam contradicunt multi cum Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *R.* 4. Lugo *de Juſt. d.* 10. *n.* 200. Caſtrop. *pu.* 15. quia licèt Jus expreſsè excipiat ſolum defendentem vitam, tamen non ideò expreſsè includit occidentem ex alia cauſa; & Ratio eſſe poteſt, quia ſic occidens ex quadam neceſſitate occidit, ergo occiſio non cenſetur perfectè voluntaria, ergo non incurret pœnam annexam. Et ſimiliter non incurrere, qui pro defenſione innocentis occidit injuſtum invaſorem docent Covar. Suar. Sà, Leſſ. Turr. Tann. aliique cum Lugo *n.* 215. contra alios multos. Si licitè quidem occidat invaſorem vitæ alienæ, non tamen neceſſariò, S. Ant. Nav. Suar. & plures alii dicunt incurrere, quam ſententiam Pign. *tom.* 7. *conſ.* 20. *n.* 5. vocat certam ex Cap. *Dilecto*, §. fin. de ſent. excomm. in 6.

526 §. 6. Qui invaſorem occidit, potens fugiendo, vel aliter ejus vim declinare probabiliter fit irregularis, quia non videtur eſſe neceſſitas occidendi, ergo eſt defectus lenitatis, probabiliter tamen etiam docent *Suar. Caſtr.* ſuprà aliique multi cum Diana *R.* 3. tum non incurrere, ſi fuga vel alia declinatio occiſori eſſet ignominioſa, ad quam non teneatur cum tanto honoris ſui detrimento, ideoque ſecundùm dicta l. 3. p. 1. nu. 803. non peccet occidendo, quia adhuc videtur eſſe moralis neceſſitas occidendi, quando talem ignominiam ſubire cenſetur difficillimum, & humano modo impoſſibile.

527 §. 7. Suar. Mol. Con. Lorca, & alii cum Lugo *in Reſp. mor. l.* 5. *dub.* 14. fatentur Clericum etiam in ſacris, etiam Epiſcopum, aut quemcunque alium beneficiatum poſſe abſque irregularitate in bello defenſivo pugnare, ſi hoc ſit neceſſarium propriæ perſonæ vel Patriæ, & bono communi; quod *Mol. & Con.* extendunt ad juſtum bellum aggreſſivum, ſi neceſſarium eſſet ad victoriam, à qua pax, ſalus innocentum, & bonum Eccleſiæ dependeret, quia videtur tum non aggredi, ſed defendere ſe, & cauſam publicam. Et univerſaliter docent Nav. Sylv. Suar. Fill. & alii, quos citant, & ſequuntur Schiara *l.* 4. *diff.* 34. & Sperell. *dec.* 77. neminem in juſto bello etiam aggreſſivo fieri irregularem, ſi propriis manibus ſanguinem non effundat, vel mutilet, quamvis alii in exercitu id faciant. E contrà ſive Clericus, ſive laicus propriis manibus ſanguinem effundens, vel mutilans fit irregularis ſaltem defectu lenitatis, Cap. *Petitio* de homicidio, Can. Clerici 5. cauſ. 23. q. ult. Cap. 2. De homicidio, in 6. habetque cõmnis cum VVex *in append. ad p.* 4. *dec.* 4. *à n.* 4.

528 §. 8. Chirurgus ſecundùm artem ſecans vel adurens non fit irregularis, quamvis fiat mutilatio vel etiam ſequatur mors, quia hic non eſt defectus lenitatis, cùm fiat cauſa impediendæ mortis. Burgh. *cent.* 3. *caſ.* 91. Si per imperitiam vel negligentiam mors ſequeretur, eſſet irregularis, & ita ex Cap. *Ad aures* de ætate. & qualit. ord. probat Suar. *d.* 47. *ſ.* 7. & Sylvius ſuprà V. Chirurgus. Si Clericus etiam pietatis cauſa exerceat chirurgiam per ſectionem vel aduſtionem, ex qua non ſequatur mutilatio vel mors, non eſt irregularis, ſi autem ſequatur mutilatio vel mors, quamvis uſus ſit regulis artis, eſt irregularis, quia hoc ipſi ſpecialiter prohibetur Cap. *Sententiam* de ætate, & qualitate ordinand. ita Dian. *tr.* 2. *R.* 23. aliique cum Sylvio ſuprà, niſi excuſet neceſſitas, quia alius deeſt, ita Bonac. *de irregul. d.* 7. *q.* 4. *p.* 5. Si autem mors aliunde ſequatur Avila, Bonac. & alii dicunt non eſſe irregularem, quia mors illi non poteſt imputari, in dubio tamen an mors ſit inde ſecuta, habendus eſt irregularis per Cap. *Ad aures*, quòd ſi tantum incidat venam, & ſequatur mors. Bon. Sylvius & alii dicunt incurri, quia eſt ſectio, negant Rodr. & Molin. Quòd ſi Clericus non utatur ſectione vel aduſtione, ſed applicat v.g. emplaſtrum, quamvis ſequatur mors, non eſt irregularis, quia facit pietatis cauſa, nec eſt illi ſpecialiter prohibitum mederi, niſi adhibeatur ſectio vel aduſtio, & quidem ab ipſo, unde ſi eam conſulat vel mandet, non incurrit, cenſura enim aut pęna lata contra facientes non cadit ſuper conſulentes aut mandantes, niſi exprimatur, Nav. Henriq. Sylvius ſuprà.

529 §. 9. Qui malè tractat cadaver Clerici mortui, incurrit irregularitatem, Felin. Schiara *l.* 4. *diff.* 26. *n.* 15. Etiam, qui percutit Clericum factum hæreticum, Nald. Schiara *n.* 23.

530 §. 10. Qui campanam pulſat, quando reus ad ſupplicium educitur, ſi ideò pulſet, ut reus ſecuriùs ducatur, eſt irregularis, quia cooperatur mortui malefactoris, ſecus ſi pulſet tantùm ad ſignum, & ad publicum exemplum, ſic enim nequidem remotè cooperatur morti malefactoris, ita poſt Covarr. & alios Sylvius in Reſol. variis p. 1. *V. Campana*; ſi quis tamen campanam pulſet ad hoc ut Judex in fine pulſus legat aut legi curet ſententiam mortis, eſt irregularis, quia cooperatur executioni mortis differendæ vel accelerandæ, prout diu vel non diu pulſarit, ita Sylvius ſuprà. Denique ſi quis campanam pulſet vel ad ſeditionem vel ad arma vel pro captione alicujus malefactoris, ſi ex prælio inde inito ſecuta ſit mors vel mutilatio, pulſans campanam eſt irregularis, ut cum Covarr. Majolo & Quaranta docet Sylvius ſuprà contra Zerol. quia talis dat magnam cauſam mortis vel mutilationis.

LIBER OCTAVUS, ET ULTIMUS.

De Sanctæ Cruciatæ Bulla.

TRACTATUS UNICUS.

TRactatus hic, in hac Medulla deſiderabatur, ne quidquam ad mores attinens relinqueretur intactum. In Germaniæ oris ubi Pater Hermannus Buſembaum Medullam iſtam eruit, non ejus deerat complemento, quia Cruciatæ Bulla plagis illis minimè expeditur, ſed in Hiſpania, aliiſque Catholicæ Majeſtatis ditionibus, quæ tam dulci Matris Eccleſiæ ubere lactantur, ejuſque privilegio potiuntur magno, quo in variis conſcientiæ caſibus frequenter fulciuntur: aliqua ex parte captum abſque materia iſta erubeſcebat opus.

Idem, qui in antecedentibus in proſequendo tractatu iſtu, ſervabitur ordo: propoſita prius generali doctrina, ex eaque deducendo caſus, qui occurrere poſſunt; ne lector à trita jam & aſſueta ſtudii antecedentis extrahatur via.

Inter eos, qui hanc ſibi materiam ſuſcepere pertractandam, non ultimum locum obtinent, licèt non primi ſcripſerint, P. Franciſcus Bardi, & Andreas Mendo, qui de illa copioſiſſimè omnium conſcripſere.

Liber, in quatuor dividetur capita; in quorum primo, de Bulla vivorum communi, ſermo habebitur; in ſecundo, de Compoſitionis Bulla, verba fient; in tertio, de Bulla defunctorum diſſeremus; in quarto, ad facultates Commiſſarii, & jura vertetur oratio.

CAPUT PRIMUM.

De communi vivorum Bulla.

DUBIUM I.

Quid ſit Bulla? Et quiſnam eam concedere valeat?

REſp.1. Bullam (omiſſis pro nunc aliis hujus nominis etymologiis) pro monili quodam accipi, & inſignini, quo à collo dependenti Patriciorum filii à plebejorum turba diſtinguebantur: Erat orbiculatum inſigne hoc, in cujus medio figura cordis cælata videbatur. Inde orbiculata ſigilla quædam, vocata Bullæ, in quibus Imperatorum effigies inſculpebantur, quæque ea eorum chirographis habebantur appenſa: inde etiam rotunda ſigilla, quæ Pontificis appenduntur litteris, appellantur Bullæ: & à ſigillis, ad ipſas literas Bullæ nomen hoc tranſlatum accipitur; vel ſigillum ſit cereum, vel plumbeum, vel alia quacunque materia extructum. Mendo *diſp.* 1. *num.* 16. Mos iſte, & conſuetudo appendendi litteris Pontificis ſigilla hujuſmodi, ita habetur ſolemnis, ut fides non adhibeatur his, quæ ſine ſigillo tali pendente videantur, crimenque falſarii incurrat, qui vel ſigillum tollit, mutat, rumpit, vel aliquid addit, vel detrahit litteris. *Idem n.* 17.

Reſp.2. Certum eſſe, Summos Eccleſiæ Pontifices, Bullam poſſe concedere, quandoquidem repeticam toties expedire videmus; & incredibile ſit in rebus momenti tanti erraviſſe, & poteſtate propria cum exceſſu abuſos. Probatur ultrà; quia quidquid in Bulla continetur, ad concedendas indulgentias, ad facultatem delegandi, ad facultatem abſolvendi à culpis, & cenſuris, commutandi vota, diſpenſandi in præcepto jejunii Eccleſiaſtico, & his ſimilia, & adhuc minora reducitur, quorum ſingula ſigillatim Pontifici licet concedere. Cur ergo juncta ſimul non poterit elargiri? Neque obſtat ſi dixeris, quòd gratiæ, quæ in Bulla conceduntur ſint magnæ, ad quarum conceſſionem debet eſſe cauſa ſufficiens, & non videtur ſufficere eleemoſyna duarum drachmarum, quas taxat Commiſſarius, cujus arbitrio Pontifex taxationem reliquit. Non obſtat, inquam, hæc objectio, quia finis optatus harum, eſt ſalus Eccleſiæ publica tuenda, depreſſio fidei hoſtium procuranda, defenſio, & propagatio fidei habenda, terra denique Sancta recuperanda. Et quamvis in ordine ad negotium tantum, ſingulæ duæ drachmæ parum afferant ſubſidii, junctæ ſimul, quæ à ſingulis tribuuntur, plurimùm augent emolumenti.

Poſſunt etiam concedere Bullas in proprio territorio; quicunque valent concedere indulgentias, & alias facultates, modò conceſſiones eum poteſtate propria, & juriſdictione committantur, & cauſam ineſſe juſtam indulgentiæ præſcierint concedendæ; quia in tali conceſſione, poteſtatis ſuæ non tranſgrediuntur limites profuſinis, & ultrà quàm poſſunt concedentes; præſertim eùm ſupponamus inveniri cauſam: ergo nulla eſt ratio, quare Bullas tales concedere nequeant; niſi forſan à Pontifice in Bulla ſua, vel per novum præceptum aliquod prohiberentur. Lat. *l. trium grat.* Baſil. Legio *in explic. Bullæ manuſcript.* Mendo *num.* 25. cum aliis contra Navarrum, & Rodriquez. Unde reſolvuntur,

1. Has ſimilium gratiarum Bullas expediri poſſe non tantùm in belli contra infideles ſubſidium, ſed etiam in cujuſque pii operis, quod ſufficiens concedendi cauſa judicetur.

2. Deducitur etiam, non committi ſimoniam in accipienda eleemoſyna pro Bulla præfinita: & hoc, non ideò, quia Pontifex diſpenſet in jure poſitivo, temporale pretium pro ſpiritualis rei acceptione prohibente, ut ait benè cum Navarro, Rodriquez: ſed quia eleemoſyna non accipitur, ut pretium temporale pro re ſpirituali, ſed imponitur, ut onus diſpenſationi, ut ſimul ſit commutatio, & illa ſtrictius, & juſtius diſpenſandi ad trutinam juſtificetur cauſa. Quare advertunt Doctores, convenire imponi aliquod onus diſpenſationibus in favorem alicujus cauſæ piæ, tum ne invalida fiat diſpenſatio ſufficientis defectu cauſæ, tum ne ita facilè in diſciplinæ relaxationem Eccleſiaſticæ peccantur. Neque indulgentiæ conceduntur ejus pretii, & eleemoſynæ intuitu; ſed proponuntur fidelibus, ut illarum ſpes lucrandarum, eos alliciat ad pio illi operi eleemoſynis ſubveniendum, vel cauſæ publicæ: vel indulgentiæ conceduntur ob affectum pium, & contributam remunerandam eleemoſynam. Videatur Mend. *n.* 29. *&* 30.

Infertur ultimò: quòd, & Summus Pontifex, & cæteri, qui Bullas poſſunt elargiri, acceptas pro illis eleemoſynas, alendis ſibi ipſis, ſuiſque familiis (ni aliqua in contrarium ſpecialis obſtiterit prohibitio) poſſunt applicare. Mendo *n.* 32. contra Suar. & alios.

Dixi: *Ni ſpecialis aliqua obſtiterit prohibitio*: quia Epiſcopi Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de ref. c.* 18. prohibentur accipere quidquam pro diſpenſationibus, ad ſeipſos alendos, neque conſequenter pro expediendis Bullis. Sed quamvis Epiſcopi acciperent, licèt obedientiæ deeſſent, non tamen ſimoniæ crimen incurrerent, non accepta eleemoſyna pro temporali ſpiritualis rei pretio, ſed impoſita eleemoſyna illa, ut commutationis onere, vel ut pœna criminis, quod ſæpè ad diſpenſationes præcedit: *Idem num.* 32.

DUBIUM II.

Quibuſnam Cruciata concedatur Bulla?

REſp. Bullam Cruciatæ (ita vocatam à rubea Cruce, qua inſigniebantur illi, qui ad expugnandam Terram ſanctam advolabant, in quorum favorem primò conceſſa fuit) concedi nunc cunctis utriuſque ſexus fidelibus, in Regnis Hiſpaniæ, & Inſulis cadem Regnis adjacentibus; in Regnis Siciliæ, Sardiniæ; ſimiliter in Regnis, locis, terris, populis, & dominiis terra firmæ, & maris Oceani, vel aliter vocatis, quæ mediatè, vel immediatè, vel alio quocumque modo, Hiſpaniarum Regi ſubjiciuntur. *Ita in Bulla Lateranenſ.* Unde deducitur,

Bullam valere in cunctis, & ſingulis Hiſpaniæ Regnis, intra, & extra Europam; nec in illis duntaxat, quæ Regi Catholico ſubjecta ſunt, ſed etiam in illis, quæ denuò ejus armis ſubjugata fuere, modò arma, vel jura ad talia Regna, vel loca capeſſenda, Hiſpaniæ nomine, vel adjacentium inſularum, vel Regnorum Siciliæ, vel Sardiniæ inducta ſint. Et quia ſub hoc nomine non comprehenduntur loca illa, quæ ſunt Domus Auſtriacæ patrimonium, nec ea, quæ Catholico Regi in fœdere traduntur, ideò in iſtis Bulla non valet. Mend. *diſp.* 3. *n.* 2.

Infertur ſecundò, non valere Bullam, in Regno, Inſula, aut loco, quod ab obedientia Regis Hiſpaniarum cum rebellione recedens, alterius ſe Principis ditioni cum juramento ſubmiſerit; niſi Pontifex Bullam in favorem talis Regni, Inſulæ, aut loci denuò conceſſerit. Dixi, non valere Bullam in Regno rebelli, quia eleemoſyna, quæ ibi ex acceptis cogeretur Bullis, non in fiſcum mitteretur Regium ſubſidio ad bellum contra infideles peragendum; & dicta Bulla, ut diximus, in favorem eorum conceditur, qui Hiſpano Regi in prædicto bello, vel armis, vel ſumptibus, vel conſilio adfuerint. *Idem n.* 3.

Colligitur tertiò: Quòd ſi aliquis de Provincia recens rebellis, de cujus ad proprium Principem reductione agitur, mitteret

eleemoſynam, ut ſibi ex obedienti parte remitteretur Bulla, iſte talis Bullæ gauderet privilegiis, quia eleemoſyna illa in ſubſidium belli cederet, Regique contra infideles bellanti deſerviret; & ille, qui eleemoſynam remittit ibi moratur locorum, & gentium, quibus Bulla conceſſa eſt cum tali onere eleemoſynæ illius ad prædictum bellum elargiendæ; & talia loca, vel Regnum, adhuc Hiſpani Regis tenentur jure, quamvis tyrannicè, & infidè alterius Principis audierint vocem.

Dixi: *Recenter rebellis*. Quia ſi rebellio fuiſſet antiqua per ſæcula, vel plures annos, & jam, ut præſcripto jure ad alterius ditionem tranſiiſſet, qui tunc è tali Regno rebelli eleemoſynam pro accipienda Bulla remitteret, Bullæ privilegiis minimè gauderet; quia tunc non cenſetur Pontificem concedere Bullam locis illis, quæ tale ſubſidium non tribuunt Hiſpano Regi, ut dominium, & ditio ejus. Et quamvis rebellio per multos annos non privet Regem jure proprio ad rebellia Regna, deducit illa Regna tamen ad extraneum dominium, ita ut vulgò illa Regna, vel Provinciæ non appellentur Regna, aut Provinciæ Regis illius, cui fregere fidem. *Idem n.4.*

Infertur quartò: Quòd ſi aliquis accipit Bullam in loco, ubi valet Bulla, & poſteà tendit ad locum, ubi accepta non valet Bulla, poteſt adhuc ibi gaudere privilegiis ejuſdem Bullæ; exceptis privilegiis veſcendi ovis, & lacticiniis in diebus Quadrageſimæ, & carnibus de conſilio utriuſque medici, ſpiritus, & corporis in diebus, quibus prohibentur. Exceptio iſta patet ex ipſa Bulla, in cujus textu legitur: quòd durante ipſius Bullæ anno, conceduntur privilegia iſta veſcendi ovis, lacticiniis, & carnibus, ut ſuprà diximus, in Regnis duntaxat, inſulis, & locis, quæ de ditione Hiſpani Regis extiterint, minimè verò extra illa: & cùm exceptio, ut ajunt conſulti juris, firmet regulam in contrarium, cùm ſola prædicta excipiantur privilegia, ne illis gaudere poſſint in alienis Provinciis degentes; ſequitur, quòd ſi quis Bullam acceperit ibi, ubi valet, quamvis poſteà ad Provincias illas fuerit, ubi non valet, poterit tamen reliquis gaudere privilegiis, cùm non excipiantur. Sylv. *V. Privilegium*, Villal.*t.27.Int.à n.2.*Rodr.§.1.*d.*1.Henr.*l.7.c.*20.*à n.3.*Suarez *l.8. de legibus c.*26.*n.*4.Mend.*d.*3.*n.*6.

Deducitur quintò: Quòd ſi alicui extra Regna Hiſpani Regis exiſtenti, accipitur, & remittitur ab alio Bulla, iſte talis extra dicta Regna exiſtens, non poterit Bullæ gaudere privilegiis; quia privilegium reſpicit & locum, & perſonam: & qua ratione locum reſpicit, requirit, ut qui eo gaudere voluerit, eo tempore, quo Bulla accipitur, ſit in eo ipſo loco, cui Bulla conceditur. *Idem l. c.*

Habetur ſextò: Quòd ſi alicui accipitur Bulla exiſtenti extra loca, quæ Bulla gaudent, & intra annum, quo Bulla durat rediturus ſit ad loca ea, quibus Bulla conceditur, poterit gaudere Bullæ privilegiis, quando redierit. Ratio eſt, quia ſi iſte cùm perveniret, acciperet Bullam, non eſt dubitandum, quin ſtatim gauderet privilegiis Bullæ; ergo etiam gaudebit, quamvis antecedenter ad reditum ejus accepta fuerit ei Bulla, ejuſque nomine eleemoſyna largita. Et ſufficienter ſalvatur locale privilegium, quod poſtulat exiſtentiam accipientis Bullam in Provincia, ubi valet eo tempore, quo Bulla accipitur, quia iſte talis cenſetur accipere Bullam quando redit. Quapropter videtur privilegio, qua parte locale eſt, ſatisfactum iri, cum aſſiſtentia in Hiſpaniæ Regnia, vel tempore accipiendæ Bullæ, vel intra annum promulgationis.

Habetur ſeptimò: Valere Bullam omnibus extraneis, qui Hiſpaniam adveniunt, vel ad ea loca tendunt, in quibus Bulla valet, vel ad eorum maritimos portus, vel ad commorandum ibi, vel ad negotia peragenda, vel ad peregrinandum, vel tantum cauſa videndi illas terrarum plagas; quia Bulla conceditur non ſolùm his, qui in *Hiſpaniæ* Regnis, & Inſulis, & ubique ditionis *Hiſpani* Regis commorantur, ſed etiam iis, qui ad iſtas oras adveniunt, ut conſtat ex textu Bullæ: *Conſiſtentibus*, *& ad illa declinantibus*. *Idem n.*12.

Habetur octavò: Valere etiam ei, qui ex Gallia ad *Hiſpaniam* venerat accipiendæ Bullæ duntaxat cauſa, & ſtatim redit ad Galliam; quia Bulla conceditur his, qui Hiſpaniam adveniunt, & non exprimitur cauſa, qua veniunt, vel iſta, vel illa ſit. Nec iſte, qui cauſa prædicta Hiſpaniam venerit, aliqua in Bullam utitur fraude, quia in adeunda *Hiſpania* utitur jure ſuo, quod non eſt ſibi prohibitum. Sed in Gallia non poterit gaudere privilegiis veſcendi ovis, & lacticiniis, & carnibus, ut animadverſum relinquitur in caſu quarto. *Idem n.*23. contra Ludov. la Crux, & Trull.

DUBIUM III.

Quantum temporis Bulla duret?

RESP. In Hiſpania per annum integrum durare Bullam, ut in ipſa ſæpè repetitum legitur; qui annus incipit à die promulgationis Bullæ in quovis loco. Hoc etiam repetitur in Bulla, *à Crux in exp. Bullæ d.*1. Difficultas eſt: An annus debeat numerari naturalis à die in diem, vel Eccleſiaſticus ab una ad aliam promulgationem? Circa quam difficultatem, tres leguntur opiniones. Prima aſſerit: Annum debere numerari Eccleſiaſticum ab una ad aliam promulgationem. Secunda; Annum debere numerari naturalem à die in diem. Tertia denique: Annum debere numerari Eccleſiaſticum, ſi promulgatio ſequens Bullæ prorogatur ultra annum naturalem; ſed ſi promulgatio Bullæ ſequens fiat antequàm annus naturalis deſinat, tunc Bullam antecedentem durare, quouſque annus naturalis tranſierit; quia aliter, non eſſet in favorem accipientis Bullam, anni Eccleſiaſtici duratio, ſi naturalis anni durationem minueret. Trull.*l.*1.*ſ.*3. *d.*11.Henr.*l.7.c.20.n.*3.Mendo *diſp.*21.*n.*7. Jo: Sanct. *in ſelect. d.* 55.*n.*3. cui acced. Anton. Gomez.

Hæc tertia opinio minus habet probabilitatis, quia in re cenſet annum durationis Bullæ, & naturalem eſſe, & Eccleſiaſticum, cùm uterque ſimul eſſe nequeat. Aliæ duæ opiniones ſunt probabiliſſimæ, & ſecuræ in praxi; unde ſequentes reſolvuntur caſus,

Primus: Quòd ſi Bulla accipitur poſt ejus promulgationem magis, vel minus ſolemnem, quamvis ſit ante ſermonem, poteſt accipiens gaudere privilegiis Bullæ. Sed ſi accipiatur ante promulgationem, non licet ejus gaudere privilegiis; quia Pontifex ait: Annum debere numerari à die promulgationis, id eſt, à promulgatione ipſa. Itaque inutile eſt ad privilegiorum uſum, accipere Bullam aliquot diebus, vel horis ante promulgationem, quia tunc adhuc uti non poteſt. Vill. *t.*1.*t.*25. *num.*6. Trull.*l.*1.§.1.*d.*10.*n.*2.Mendo *d.*2.*n.*2.

Secundus: Annum Bullæ non eſſe numerandum à die promulgationis Bullæ in Metropoli, Aula, vel urbe vicina, ſed à die, quo in loco quolibet promulgatur; expreſſa namque eſt Pontificis intentio, ut in loco quolibet etſi minimo promulgetur, ut à promulgatione numeretur annus. *Ibid.*

Tertius: Annum non numerari à die acceptæ Bullæ, ſed à die promulgationis. Itaque qui ob negligentiam, vel impoſſibilitatem non accipit Bullam, niſi poſt multos dies promulgatam non debet annum à die acceptionis numerare.

Quartus: Non ſufficere intentionem, & animum accipiendi Bullam, ut quis ejus gaudeat privilegiis, ſed requiri actualem ejus acceptionem.

Quintus: Non ſufficere, quòd quis ſperet, alium pro ſe ſibi Bullam accepturum, ut ipſe privilegiis utatur Bullæ.

Sextus: Eum qui certò ſcit, domi ſuæ, vel in patria ſua, à qua tunc abeſt, parentes proprios, vel perſonam aliam accipere pro ſe ipſo abſente Bullam tali die, & tempore, poſſe gaudere Bullæ privilegiis; quia in negotio morali, tantum valet illa certitudo quantum propria per ſe ipſum Bullæ realis acceptio. Mendo *ibidem*, Dian.*p.*8.*t.*11.*Reſ.*90. contra Rodr. Vega, & Trull.

Septimus: Eum qui tempore promulgationis Bullæ invenitur in loco, ubi Bullam tam citò accipere non poteſt, hunc non poſſe præterita Bulla uti per totum tempus, quod ſine accepta nova conſumit Bulla; niſi fortè antecedentis Bullæ annus non præterierit, quia tunc poterit privilegiis ejus gaudere uſque ad anni naturalis complementum, ſequutus ſecundam, & tertiam opinionem; quia privilegium, quod pro determinato tempore conceditur, tranſacto tempore ceſſat.

Octavus: Quòd in opinione, quæ annum Bullæ aſſignat Eccleſiaſticum, non caret probabilitate, eũ qui Bullam accipit Matriti, ubi ante promulgatur, & vadit Cæſarauguſtam ubi ſeriùs, poſſe uti Cæſarauguſtæ privilegiis Bullæ acceptæ Matriti, quouſque Cæſarauguſtæ promulgetur ſequens Bulla, numerato anno Eccleſiaſtico, non à promulgatione ad promulgationem Matriti facta, ſed à promulgatione, quæ fit Matriti, uſque ad promulgationem, quæ Cæſarauguſtæ fiet; quia hæc debet præſumi Pontificis intentio, ne is, qui Cæſarauguſtam Matrito venit, Matritum redire cogatur ad accipiendam Bullam, vel pro eo tempore careat ejus privilegiis, & gratiis. Sanch. *in ſelect. diſp.*55. *à n.*8. Trull. *l.*1.*ſ.*4.*dub.*10.*n.*5. Mendo *diſp.*1.*n.*25. ubi plura affert.

Rogatur primò: An privilegium Bullæ, Pontificis concedentis morte, finiatur?

Reſp. Affirmativam ſententiam non eſſe communem, neque veram. Probatur *ex cap. Si ſuper gratia, de officio, & poteſt. Judic. Deleg. in* 6. Ubi ait Bonifacius Octavus, gratiam à Sede Apoſtolica factam, non expirare morte concedentis: ſed Bulla Cruciatæ, eſt gratia à Sede Apoſtolica facta; ergo non expirat morte concedentis.

Secundò quæritur: An Pontifex Bullam revocare poſſit?

Reſp. Quòd ſi annus jam inceperit, non poteſt Pontifex intra annum Bullam revocare, niſi juſta revocandi adſit cauſa, & recompenſatio fiat his, qui Bullam accepere. Sed ſi non habeat, unde recompenſet, & aliàs communi ſaluti expedit revocatio, abſque recompenſa poterit illam revocare. Ratio eſt: quia quando privilegium eſt per modum oneroſi, & lucrativi contractus, qualis invenitur in Bullæ conceſſione, debet inveniri cauſa revocationis ejus ut fiat, & recompenſatio fieri, quando habetur, unde poſſit recompenſari. Et hoc poſtulat naturale juſtitiæ jus, quo tenetur Princeps adimplere ea, quæ cum ſubditis pactus erat. Ab hac tamen obligatione eximitur, quando communis ſalus diſſolutionem expoſtulat pactorum, & aliàs recompenſa fit his, qui inſumpſerunt.* Sed ſi non habeatur, unde recompenſatio fieri valeat, ut poteſt Princeps præ dominio excellentiæ, quo ſubditis præeſt, propriis ſubditos expoliare bonis,

ut

ut imminenti obviam fiat periculo communi, quando aliter vitari nequit; ita ſimiliter eodem jure, & eodem excellentiæ dominio, poterit revocare privilegia, de quibus habetur ſermo. Mendo *diſp.2.n.32.33.34.& 35.* ubi alios citat.

Reſp.2. Quòd finito jam quolibet annorum ſex, per quorum ſpatium conceſſa eſt Bulla, poteſt Pontifex illam pro arbitrio ſuo revocare, quia in hoc caſu ceſſavere jam rationes illæ, quæ in præcedenti reſponſo referuntur: & Bulla eſt gratia quædam à voluntate Pontificis dependens. Sed ſi pro tali conceſſione ad ſexennium, acceperit à Rege Pontifex eleemoſynam aliquam ad opus pium, recompenſare tenebitur Pontifex, prout dictum eſt, quod etiam obſervandum eſt, ſi talis conceſſio Bullæ ad ſexennium eſt remunerativa alicujus ſpecialis obſequii Apoſtol. Sedi exhibiti, quod nondum remuneratum ſit: præſertim ſi remuneratio ex juſtitia debeatur: & ſi obſequium, titulo gratitudinis fuit exhibitum, titulo etiam gratitudinis referri debet recompenſatio. Et eſſe conceſſionem remunerativam gratitudini ſufficit, ut privilegium, & conceſſio iſta dicatur irrevocabilis, quia non tam abjectè de Principis generoſitate ſentiendum eſt, ut obſequia in ſe collata, ſine remuneratione contemni patiatur. Mendo *n.42.*

Hic advertendum eſt: Quòd ſi revocatio fieret Bullæ, in Provinciis, & Diœceſibus cunctis, talis revocatio nota fieri deberet; nam quidquid ſit de promulgatione aliarum legum ad obligandum ſufficiente; irritatoriæ, & revocatoriæ leges, debent ita promulgari, ut omnibus pateat talis earum promulgatio: aliter enim ignarorum conſcientiæ maximo periculo jacerent expoſitæ. Sot. Sylv. Lud. à Cruz Trull. *l.1.§.1.d.13.n.4.* Unde reſolvitur,

1. Quòd ſi revocata jam Bulla, aliquis revocationis ignarus, à caſibus reſervatis, virtute Bullæ abſolveretur, valida foret talis abſolutio; quia ita præſumendum eſt de mente Pontificis ad effugiendum plura animarum pericula. Henr. *l.7. de indulg. c.20. n.1.* qui citat Cajet. Sot. Med. & Sylv. Mendo *d.2.n.12.& 38.*

2. Quòd ſi quis, de caſibus reſervatis cœpiſſet confiteri, & cauſa aliqua occurrente, confeſſionem ſuſpendiſſet, & interim Bulla revocaretur, quamvis ei de revocatione conſtaret, poteſt & confeſſionem perficere, & abſolvi; quia in cauſa inchoata non expirat juriſdictio, quoadusque perficiatur.

Quæritur tertiò: An revocetur Bulla Cruciatæ per anni Sancti, aut aliud ſimile Jubilæum, aut per Bullam in Cœna Domini.

Reſp.1. per Jubilæa non revocari Bullam; quia ita declaravit Gregorius XIII. anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto, ut Alphonſus Perez teſtatur, & Trullench; Clemens etiam VIII. anno milleſimo ſexcenteſimo, ut notat Diana; Octavus etiam Urbanus anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo quinto, ut idem affirmat Diana. Et videmus Commiſſarium Bullæ jubentem ipſam promulgari in ipſo anno Sancto, ſicut in reliquis annis. Probatur etiam ratione ſuprà diſcuſſa; quia privilegium Bullæ conceſſum eſt per modum oneroſi contractus. Mendo *n.48.* ubi plurimos citat.

Reſp.2. Neque etiam per Bullam in Cœna Domini revocari Cruciatæ Bullam; quia Sixtus V. anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo, revocans in Bulla in Cœna Domini cuncta privilegia ad abſolvendos caſus illos, qui in illa reſervantur, addit: niſi caſus in Bulla in Cœna Domini reſervati, in illis præſentibus litteris exprimantur: atqui caſus iſti exprimuntur in Bulla Cruciatæ, extenſa facultate, quæ in illa tribuitur ad abſolvendum ex illis caſibus, ut conſtat ex textu: *Quamvis ſint ex contentis in Bulla in Cœna Domini, & abſolutio ab eis, reſervata ſit Sanctitati Pontificis, excepto hæreſis crimine.* Ergo per Bullam in Cœna Domini non revocantur privilegia in Bulla Cruciatæ conceſſa.

DUBIUM IV.

Quænam perſonæ privilegiis Bullæ gaudere poſſint?

ARTICULUS I.

An qui Bullam accepit, in gratia eſſe debeat, ut privilegiis Bullæ potiri valeat?

RESpondeo: Non eſſe neceſſarium, ut quis abſolutè Bullæ privilegiis gaudere poſſit (non loquor nunc de indulgentiis, quas poteſt quis, & ſibi, & defunctis lucrari, quia de his infrà ſermo erit) quòd ſit in gratia, ſed poſſe gaudere illis, quamvis lethalis peccati cœno deturpetur; modò ne iſta peccata ſint ex aliquorum ſpecie, quæ excipit ipſa Bulla, quibus peccatis quis irretitus, non poteſt gaudere cunctis, vel aliquibus Bullæ privilegiis. Ratio eſt; quia Bulla non excludit à gaudio privilegiorum abſolutè lethalis peccati reos, excipit verò eos, qui in quadam peccatorum mortalium ſpecie jacent; ergo non illos, qui in alia ſpecie, ſed iſtos, qui aſſignata peccata habuerint, à gaudio privilegiorum expellit; quia exceptio, ut repetitum eſt, firmat regulam in contrarium. Navarr. *de indulg. notab. n.19.* Henr. *l.7.de indulg.c.9. n.6.* Soto *in 4. diſt.21. qu.2. art.3.* Trull. *lib.1.§.2. dub.8.* Mend. *diſp.4. n.1.* & alii, Mend. *diſp.4. num.3.* & communes omnes. Unde reſolvitur,

1. Non poſſe gaudere privilegio Bullæ aliquo eos, qui contra expeditionem ejus graviter peccant impedientes per malitiam promulgationem, vel uſum Bullæ; quia ita expreſsè legitur in Bulla Latina.

2. Indulgentiam plenariam, quæ conceditur ad articulum mortis eis, qui ſubita morte rapiuntur, vel ſine copia Confeſſarii, modò contriti moriantur, non lucrandam fore ab iis, qui indulgentiæ iſti plenariæ fidentes, in confitendo, ſtatuto ab Eccleſia tempore, negligentes fuerunt, quia Bulla diſponit ita.

3. Eos, qui Compoſitionis Bullæ confiſi, aliena bona uſurpant, vel Canonicas recitare negligunt Horas, non poſſe dicta Compoſitionis Bulla ad reſtituendum gaudere.

4. Hos, qui Bullæ fidentes peccaverint, poſſe reliquis Bullæ privilegiis gaudere, præterquàm indulgentia ad articulum mortis conceſſa, de qua ſuprà, & indulgentia Compoſitionis bonorum, quæ debent reſtitui; quia exceptio firmat regulam in contrarium, & cùm gaudium ſolum iſtorum privilegiorum excipiatur, reliquorum privilegiorum gaudium indulgetur. Covarr. *in regular. peccatum 2. §.2.*

5. Meretrices poſſe gaudere Bulla; quia excluſis perſonis aliis, iſtæ non excluduntur. Neque obſtat, quod contrariam ſequentes opinionem objiciunt: nempè eleemoſynam, quæ pro Bulla tribuitur debere fieri *ex bonis ſibi à Deo collatis*, ut in ipſa Bulla legitur, & bona quæ meretrices in eleemoſynam tribuere poſſunt, à dæmone, ut per peccatum acquiſita proveniunt. Non obſtat inquam, quia ex aliis bonis, præterquàm ex uſu venereo acquiſitis, eleemoſynam tribuere poſſit: unde ratio ceſſabit ſcrupuli. Ultrà: Quia verba illa: *Ex bonis ſibi à Deo collatis* ſignificant, eleemoſynam fieri debere ex propriis accipientis bonis, non ex alienis injuſtè poſſeſſis; & quamvis meretrix in modo lucrandi peccet, poſſidet tamen juſtè quæ lucratur.

Hinc infertur ſextò: Non poſſe gaudere Bulla eum, qui ex bonis malè per furtum, uſuram, vel alio quovis modo ad reſtitutionem cogente habitis, eleemoſynam pro accepta largitur Bulla. Ratio eſt: quia bona illa non tributa ſunt à Deo illi, qui ex bonis per injuſtitiam habitis eleemoſynam pro Bulla tribuit. Sed ſi ex mixta ex injuſtè, & juſtè habita pecunia, fiat eleemoſyna, poterit accepta gaudere Bulla, quia tunc cenſetur eleemoſynam ex propria pecunia dare, ſiquidem ejus intentio eſt, accipere Bullam eo modo, quo ſibi proſit; & non eſt putandum, invalidè egiſſe illum, qui validè agere potuit. Lo. *in l.54. tit.14. p.5.* Cov. *l.1. comment. c.11. à n.2.* Mendo *n.5.* Nugnus *in 3.p.to.2.tr.de Bulla*, Acoſta *in Bulla Con. q.12.* Vega *to.2. ſum. c.34. caſ.7.* Dian. *tr.11. Reſ.101.* Mendo *n.6.*

ARTICULUS II.

Utrum Catechumeni, pueri, Fatui, Excommunicati, & Heretici gaudere poſſint Bulla?

REſp.1. Catechumenos non poſſe. Ratio eſt, quia quidquid in Bulla continetur, vel eſt actus juriſdictionis, ut, puta, delegandi facultatem ad vota commutanda, & alia ſimilia exercenda, vel actus proprius clavium, ut aperire Eccleſiæ theſauros, elargiendo indulgentias, & diſpenſationes, qui actus ſunt proprii clavium, & non oratio mera; quorum actuum nullum valet Pontifex erga catechumenos exercere, quia extra Eccleſiam eſſe cenſentur, ſiquidem adhuc per ſpecioſam Baptiſmi portam non intrarunt. Ergo iſtis Bulla minimè prodeſſe poterit. Mendo *n.7.*

Reſp.2. Pueros, & Fatuos poſſe gaudere aliquibus Bullæ privilegiis, quorum capaces inveniuntur, ut, puta, quòd tales ſepeliri poſſint modica pompa tempore interdicti, virtute Bullæ in loco ſacro; & quòd in eodem tempore poſſit adhiberi Extremæ Sacramentum Unctionis fatuo, vel furioſo moribundo, & ſi quæ ſunt alia privilegia ſimilia, quorum uſui, mentis ille morbus non obſtet. Probatur, quia non eſt ratio, qua talium iſti privilegiorum cenſeantur incapaces, neque Bulla diſtinguit inter ætates: quapropter interpretativè judicantur, & puer, & fatuus petere, quod ſibi utile fuerit, & proficuum; & fatuo, qui piè vixit dum mentis extitit compos, neque Euchariſtia negatur, nec Unctio Extrema; itaque poterit illi adhuc interdicti tempore miniſtrari, & tempore quovis indulgentia Bullæ applicari plenaria, poteritque ab excommunicatione abſolvi. Mendo *n.12.*

Reſp.3. Excommunicatum poſſe gaudere Bullæ privilegiis, exceptis indulgentiis; quia quamvis iſte nequeat gaudere, nec uti privilegiis aliundè habitis, & obtentis, privilegia tamen Bullæ non obtinentur ab excommunicato, ſed à Rege obtinente Bullam.

Dixi: *Exceptis indulgentiis*. Quia neceſſarius eſt ſtatus gratiæ ad lucrandas indulgentias, & ſi excommunicatus eſt pertinax, non eſt in ſtatu gratiæ. Sed ſi non fuerit pertinax, & eſt in gratia, & aliundè non provenit ab ipſo, quòd ipſe non abſolvatur ab excommunicatione, ſi aliàs media ad indulgentias obtinendas adhibeat, credendum eſt piè, Eccleſiam Matrem amantiſſimam nolle eum à bonorum tantorum participatione excludere. Mendo *n.13.* cum Vill. Navarr. Rodr. Trull. & aliis, quos cit.

Reſp.4. Poſſe etiam hæreticos gaudere Bullæ privilegiis, eo

modo etiam, quo excommunicatis concedimus, quia eadem erga iſtos invenitur ratio. Quod non ſolùm de hæretico interno intelligendum eſt, ut ait Ludovicus de la Cruz; ſed etiam de externo, ut ait Trull. Sed dum in hæreſi perſiſtit externa, & non obtinet ab Inquiſitoribus abſolutionem, nequibit eligere confeſſarium virtute Bullæ, quia non poteſt abſolvi à peccatis, dum excommunicationis vinculis, per hereſim detinetur irretitus, & non tribuitur illi facultas in Bulla, ut ab excommunicatione abſolvatur. Mendo n.14.

ARTICULUS III.

An Religioſi Bulla gaudere poſſint?

RESP. Quòd excepto privilegio eligendi confeſſarium ad reſervatos caſus (de quo infrà) poſſint Religioſi gaudere reliquis privilegiis, quæ illis in Bulla non denegantur. Hoc probatur ratione illa ſæpius repetita: Quia exceptio firmat regulam in contrarium. In Bulla prohibetur Religioſis, ovorum, & lacticiniorum eſus, per Quadrageſimam, niſi ſexagenarii ſint, aut Militares: ergo reliquis privilegiis non privantur.

Quæritur: An poſſit Religioſus Bullam accipere abſque licentia ſui Prælati?

Reſp. Probabiliſſimum eſſe, quòd poſſit. Ita communiter Expoſitores Bullæ: & etiam eſſe valdè probabile, quòd non poſſit, ut probat Mendo *n.*18. & quòd poſſit eſſe juſta cauſa, qua Superior licentiam abnuat; & tunc accipiens Bullam; deerit paupertatis voto, vel obedientiæ ad minus. Unde reſolvitur,

1. Quòd ſi certò conſtaret, Prælatum injuſtè negare licentiam Religioſo accipiendi Bullam, poſſet tunc Religioſus Bullam accipere, quia tunc prudenter exiſtimatur, Pontificem eripere Religioſum à ſubjectione Prælati erga acceptionem Bullæ, cùm non adſit juſta cauſa, cur tantùm bonum amittat. Dixi: *Si certò conſtaret*, quia in dubio, Prælato adſtandum eſt.

2. Quod ſi Religioſus accepit Bullam, vel obtenta licentia, vel injuſtè negata, non poteſt Prælatus coarctare Religioſo privilegiorum uſum, niſi Pontifex ipſe coarctaverit; vel coarctandi facultatem tribuerit Prælato, quia inferior non valet conceſſionem Superioris reſtringere.

3. Novitios, adhuc renuente Prælato, poſſe Bullam accipere, ejuſque privilegiis abſque limitatione uti; quia illi, Religioſorum nomine quoad favores, non quoad odia comprehenduntur. Henr. *l.*7. *de Indulg. c.*22. *n.*7. Rodr. *in Bull.* §. 6. *n.*9. & §. 12. *n.*6. Trull. *l.* 1. §. 1. *dub.* 7. *n.* 5. Suar. *tom.* 4. *de Relig. tr.* 9. *lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 10. Mendo *n.* 22. & alii.

ARTICULUS IV.

An vivorum Bulla poſſit pro defuncto aſſumi in ordine ad aliquem uſum?

APPonitur caſus: Moritur quis, qui Bullam non acceperat vivorum. Circa defunctum iſtum quæritur: An pro eo poſſit accipi vivorum Bulla, ut vel abſolvatur ab excommunicatione ſi in qua erat, & ſepeliatur in loco ſacro? Vel ut moderata pompa utatur in funere, tempore interdicti? Henr. *l.* 7. *de Indulg. c.* 20. *n.* 8. *in gloſſ. lit. T*, *Z*, piè ſentit affirmativè; neque improbabile reputat Trull. Mendo verò *n.* 34. abſolutè negat. Rationem reddit; quia Bulla iſta vivorum dirigitur ad vivos, & pro vivis eſt conceſſa, ut ex illis verbis conſtat: *Y por quanto vos N. diſteis dos reale de plata*, & eam debet accipere quiſque ſibi, vel acceptare acceptam ſibi ab alio, ut ea poſſit gaudere, quorum nullum, accipere ſcilicet, vel acceptare poteſt defunctus, cùm ejus neque formalis, neque virtualis, neque interpretativa voluntas poſſit haberi; quia, illo capitante, capitat voluntas omnis defuncti erga vivos.

Reſp. Quòd ſi defunctus ante mortem non diſpoſuerat, ut ſibi ad hos effectus acciperetur Bulla, veram Patris Mendo ſententiam puto, quia ratio ejus eſt efficax. Sed ſi ante mortem commiſit alicui, ut Bullam ſibi, & ſuo nomine ſumeret, valet illi Bulla, quia voluntas ejus permanet virtualiter ad hunc effectum, quemadmodum, & aliæ rei familiaris, & domus ſuæ diſpoſitiones, quas poſt obitum ſuum reliquit habendas. Et ita in hoc caſu ſecundo deficit efficacia rationis Patris Mendo.

DUBIUM V.

Quid debeat facere quis, ut Bullæ privilegiis gaudere poſſit?

RESP. Quòd vel debet ire ipſe propriis expenſis in exercitu ab Hiſpano Rege contra Turcas, aut infideles miſſo, vel aliud obſequii ad id ipſum præſtare genus, vel adjuvare perſonaliter in dicto exercitu, per annum totum in ipſo permanendo. Et qui perſonaliter non adfuerit exercitui, ſatisfaciet alium pro ſe mittens: Et qui nec iverit per ſe, vel alium miſerit, taxatam à Commiſſario Bullæ eleemoſynam, pro Bulla dare tenetur. Unde reſolvitur,

1. Non gaudere Bulla, qui contra Turcas, aut infideles in alterius Principis exercitu, præterquam Hiſpani Regis pugnat.

2. Neque etiam quemcunque in exercitu Hiſpani militantem Regis, niſi contra Turcas pugnet, aut infideles, gaudere Bulla. Infidelium nomine comprehenduntur Hæretici, Pagani, & Schiſmatici.

3. Eum qui gratuitò, & ſpontè aſſiſtit exercitui, aut militiæ Senatui, vel confitendi, concionandi, aut celebrandi muneri; aut alterius cujuſvis obſequii generi, etiam gaudere Bulla.

4. Militem, qui, ſtipendii parte aliqua accepta, reſtantem Regi remittit, quæ etiam ſibi ex juſtitia debebatur, etiam frui Bullæ privilegiis, quia ſubvenit Regi ad bellum ea ſtipendii parte, quam parcit; quæ æſtimabilior eſt quam duæ illæ drachmæ, quas pro eleemoſyna tribuunt hi, qui Regis caſtra non ſequuntur.

5. Gaudere etiam Bulla morientes in eundo ad bellum, vel antequam finiatur annus, vel relinquit caſtra antequam bellum deſinat, ob cauſam prudentum judicio legitimam, ut, puta, urgentem morbum, ſtrictam familiæ, & propriæ domus neceſſitatem.

6. Similiter gaudere Bulla eos, qui bello adſtiterunt, quod ante tranſactum annum fuit peractum; neque reliquam anni partem tenentur alias adire terrarum, ubi Regis exercitus contra infideles diſtringunt arma.

Quæritur primò: Quantum militum numerum expenſis propriis mittere teneatur, qui non ſequitur caſtra, ut Bullæ privilegiis potiri poſſit?

Reſp. 1. Quòd ſi iſte talis eſt Cardinalis, Primas, Patriarcha; Epiſcopus, filius Regis, Dux, Marchio, aut Comes, quos commodè poterit, uſque ad denarium expletum numerum mittere tenetur. Quòd ſi tot non potuerit, ad minus quatuor mittat.

Reſp. 2. Alias quaſcunque perſonas cujuſcunque conditionis exiſtant, Clericos, aut laicos, ſingulos, militem unum mittere teneri, niſi eos egeſtas ab obligatione eximat; quo caſu, bini, terni vel quaterni mittent militem unum, contributa ab unoquoque mittentium pro facultate pecunia.

Reſp. 3. Capitula Eccleſiarum, Monaſteria Religioſorum utriuſque ſexus teneri pro denis Capituli, vel Monaſterii perſonis, unum mittere militem; cùm hoc anteà in Capitulo deciſum fuerit.

Quæritur ſecundò: Quantum per Commiſſarii taxationem eleemoſynam erogare debeant, qui militem ad bellum non mittunt?

Reſp. 1. Cardinales, Primates, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, qui habent juriſdictionem Epiſcopalem, Inquiſitores, & Dignitates Eccleſiarum Cathedralium, Duces, Marchiones, Comites, Commendatarios maximos, Proreges, Duces, Generales, Ambaſciatores, Præſidentes, reliquos Conſiliarios, Prætores Curiæ dicti *Alcaldes de Caſa, y Corte de ſu Mageſtad*, Auditores Cancellariorum, & regiorum fororum, & Prætores, ideſt, *Alcaldes del Crimen*, Fiſcales Senatuum, & regiarum audientiarum, Numeratores Regiæ Majeſtatis, eos qui in maximis numerorum Curiis rei familiaris, & numerantis rationis in Sanctæ Cruciatæ Senatu verſantur, Auditores, & Fiſcales ejus, & Secretarios Regiæ Majeſtatis, & Commendatarios commendatos omnium, Dominos vaſſallorum, uxores virorum iſtorum ſæcularium, quos nominavimus, viventibus viris ſuis, ſinguli, & ſingulæ argenteos octo Caſtellanos pro Bulla ſibi accepta erogare teneri.

Reſp. 2. Reliquas perſonas, cujuſcunque ſtatus, & conditionis exiſtant, duobus tantùm argenteis ſatisfacere.

Reſp. 3. Ad Indias, eleemoſynam aliam eſſe taxatam, quam v. in Trull. *l.* 1. §. 3. *d.* 1. *n.* 2.

DUBIUM VI.

Reſolvuntur difficultates aliquæ circa dicta in dubio proximo.

QUæritur primò: Utrum ultra titulos, qui nominantur eorum, qui milites decem mittere tenentur, ut Bullæ gaudeant gratiis, alii etiam tituli teneantur, quorum ibi mentio non ſit facta? Reſpondetur: etiam comprehendi Proceres alios ejuſdem, aut majoris tituli ſecundùm communem æſtimationem. Sed non comprehenduntur hi qui ſunt minoris tituli, ut Vicecomites, & alii ſimiles; quia quamvis iſti ſint ditiores aliis, attendit Pontifex, vel ad id, quod frequentiùs accidit, nempè ſuperiùs nominatos, magis affluere, vel ad titulorum præeminentiam, qua cæteros excedunt, & ob ipſam onus illis imponit gravius. Mend. *d.* 7. *n.* 5.

Quæritur ſecundò: An qui perſonaliter adeunt bellum, qui militem pro ſe mittunt, quod alio titulo facere tenebantur, ut puta, lege, præcepto Regis equites habitu inſigniti, & proceres, gaudeant Bulla? Reſpondetur affirmativè, quia uno, & eodem actu poteſt duplici obligationi fieri ſatis, v. gr. uno, & eodem jejunio, & præceptum adimpleri Eccleſiaſticum, & pœnitentia à Confeſſario impoſita.

Tertiò quæritur: An hi qui poſſunt, & tenentur mittere decem milites, mittentes quatuor, vel hi, qui non poſſunt mittere

qua-

Digitized by Google

quatuor, qui eſt minimus militum numerus, miſſis duobus, vel tribus, gaudeant Bulla? Mend. *n.* 9. negativè reſpondet; quia non adhibent requiſitum, & petitam conditionem, nempè mittere decem ſi poſſunt, vel ad minus quatuor, ſi facultas major non habetur; ſed conſequenter magis ad ſuam doctrinam poſſet affirmativam ferre ſententiam; Quia *n.* 4. *d.* 5. aſſerit, militem, à quo petitur pro requiſito ad gaudium Bullæ adire gratiosè, & ſine ſtipendio bellum, poſſe frui Bulla, quamvis accipiat aliquid de ſtipendio, quod pro mercede ſolvitur, modò remittat aliquam partem debitæ mercedis. Et rationem reddit Mendo: quia in eo, quod remittit, majus tribuit ſubſidium ad bellum, quàm ſi duos porrigeret argenteos, qui vulgò pro Bulla dantur potiunda. Ergo, etiam ille, qui potens mittere decem milites, minorem mittit numerum, vel, qui non potens mittere quatuor, mittit duos, aut tres, gaudebit Bulla; quia in militibus illis miſſis, majus adfert ſubſidium, quàm ſi octo tribueret argenteos, quæ eſt taxata nobilibus eleemoſyna à Commiſſario, quamvis poſſint mittere illos decem, & illos quatuor milites. Et hanc ſententiam puto probabilem.

Quartò quæritur: An ii qui unum militem mittere tenentur, & cùm poſſint, non mittunt, ſed ſimul cum aliis perſonis contribuunt, ut mittatur unus, & alatur per integrum belli durantis annum, gaudeant Bulla? Mendo reſpondet negativè. Sed conſequenter ad dicta reſpondeo: quòd ſi id, quod contribuunt, eſt ſubſidium majus, quàm duo illi argentei, qui pro Bulla tribuuntur, probabile eſt, poſſe gaudere Bulla.

Quæritur quintò: quidnam intelligatur per Capitula, & Monaſteria, quando eis imponitur, ut pro denis quibuſque perſonis militem unum mittant?

Reſpondeo primò: Quòd quamvis per Capitula, intelligantur vulgò, Capitula Eccleſiæ Cathedralis, aut Collegiatæ, eſt tamen probabile ampliari, & extendi etiam ad Capitula parochiarum, ubi eſt Rector, aut Prior, & Beneficiati, qui capitula celebrant, & in eis diſcutiunt, ventilant, & decidunt ea, quæ Eccleſiis ſuis congruere videntur. Itaque indultum hoc poteſt etiam extendi, & ampliari ad has Eccleſias, quia & iis, & Regi propitium. Mend. *n.* 8.

Reſpondeo ſecundò: Per Monaſteria intelligi quaſcunque Religioſorum utriuſque ſexus Communitates, quamvis alio nomine appellentur, v. gr. Collegia, Domus, &c. Non verò intelliguntur aliæ Communitates, v. gr. Collegia ſæcularium, Confraternitates, &c. *idem n.* 7.

Sextò quæritur: An miles miſſus ab iſtis Communitatibus pro denis quibuſque, unus debeat neceſſariò de Capitulo mitti conſulto? Reſpondetur: Neceſſarium eſſe in Communitatibus illis, in quibus non poteſt diſponi de bonis Communitatis ſine Capituli deliberatione: ſed minimè neceſſarium in iis, in quibus diſponi poteſt de iis bonis ad pia opera, ſine deliberatione tali.

Quæritur ſeptimò: An in prædictis Communitatibus, quando excedunt ipſi in Communitate commorantes numerum decem perſonarum, ſed ad viginti non perveniunt, duos tunc milites mittere teneantur?

Reſpondetur negativè; tantùm enim obligantur, tunc ad mittendum ultrà militem, ratam illam partem, quæ excedentem denarium numerum attingit.

Octavo quæritur: An milites, qui aliorum ſumptibus ad bella mittuntur, Bullæ etiam gaudeant indulgentia?

Reſpondetur affirmativè, ſi pauperes ſint, nam ita expreſſum in Bulla legitur. Et adhuc ſi, durante belli anno, diteſcant, vel ex arreptis ex hoſte ſpoliis, vel ex præmiis, quæ ex rebus geſtis meriti fuerunt, minimè expenſis ſe propriis alere tenentur; ut indulgentiam lucrentur Bullæ, quia illa fortunæ pulchrior facies per accidens arriſit illis, & ſufficit pauperes fuiſſe, quando ad bellum miſſi fuere.

Quæritur nonò: An ſi miles ab aliquo miſſus, vel non intrat, vel relinquit bellum culpabiliter ante expletum annum, tunc is, qui miſit illum gaudeat Bulla? Reſpondetur affirmativè, ſi iſte jam feciſſet expenſas debitas, & ſumptus, quia quantùm in ſe fuit, poſtulata implevit.

DUBIUM VII.

De aliis difficultatibus, tam de Clericis, quàm Religioſis, qui adeunt bellum, ut milites in ſpiritualibus adjuvent.

NOn tantùm conceduntur Bullæ privilegia ſæcularibus, qui expenſis propriis per unum annum pugnaverint, vel alio quocumque obſequii genere, Regis exercitum adjuverint; ſed etiam Clericis ſæcularibus, qui de licentia Ordinariorum ſuorum, & Regularibus, qui de licentia Superiorum ſuorum, verbum Dei in exercitu prædicaverint, vel alia Eccleſiaſtica miniſteria, & pia exercuerint; quibus aliqua ſpecialia conceduntur privilegia, de quibus aliquæ difficultates reſolvuntur.

ARTICULUS I.

Quidnam hic nomine Clericorum, & Regularium intelligatur? Et quamnam licentiam habere debeant, ut exercitum adeant? Et quæ miniſteria ibi exercere teneantur?

REſp. I. Clericorum nomine intelligi eos, qui habent aliquem Ordinem, à prima Tonſura (ſi hæc poteſt vocari Ordo) uſque ad ultimum; & in hoc ſenſu loquuntur frequenter, & Jura, & Concilia, & in eodem ſenſu poteſt accipi in Bulla Clericorum nomen, quia favores ſunt ampliandi. Itaque poteſt gaudere Bulla quicunque aliquo Ordine fuerit initiatus, ſerviens per annum integrum exercitui in piis miniſteriis; niſi fortè iſte prima initiatus Tonſura, privilegia amiſerit Clericalia, vel quia mutarit habitum, vel alio caſu quocunque, quia iſte jam non reputabitur Clericus.

Reſp. 2. Regularium nomine, quoad caſum, de quo agimus, intelligi etiam laicos, vel converſos, eadem ratione; id eſt, quia favores ſunt ampliandi. Et quamvis videatur, miniſteria confeſſionis audiendæ, neque concionis habendæ, &c. iſtis non incumbere, poſſunt tamen alia miniſteria pia, & miſericordiæ opera exercere; quod videtur annuere Bulla, atque iſtos ipſos comprendere cùm ait: *Miniſterios Eccleſiaſticos, y pios*, diſtinguens Bulla alia miniſteria pia ultra Eccleſiaſtica miniſteria concionandi, & audiendi confeſſiones, &c.

Reſp. 3. Licentiam Ordinarii, ut Clericus ſæcularis exercitum adeat, non eſſe neceſſarium, ut ſit expreſſa; ſed ſufficere, quòd ſit per ratihabitionem, ſcilicet quòd videat illum proficiſci, & conſentiat: quamvis licentia ad audiendas confeſſiones, & alia ſimilia miniſteria, expreſſa debeat eſſe; quia ita Pontificis intentioni ſit ſatis. Mendo *d.* 9. *n.* 8.

Reſp. 4. Religioſos indigere expreſſa Prælati licentia, quia ita exigit, & optima gubernatio, & humilis ſubjectio, quam Religioſi profitentur.

Reſp. 5. Neque etiam Clerico ſæculari licentiam ſufficere interpretativam, nempè putare, ſibi ab Ordinario non denegandam, ſi peteret: quia cùm hæc licentia ſit velut approbatio perſonæ, ut illi miniſteria pia, & eorum exercitia in exercitu committantur, nemo poteſt à ſeipſo eligi Judex ſui ipſius, ut ſe approbet ipſum.

Reſp. 6. Clerico tam ſæculari, quàm Regulari ſufficere licentiam implicitam, & virtualem, quando hæc includitur in alia ſententia expreſſa: ut, puta, ſi habet licentiam à Prælato unuſquiſque proprio, diſcurrendi, & prædicandi per univerſi Regni partes, cùm exercitus adſit intra Regnum, cenſetur etiam ad exercitum habere licentiam.

Reſp. 7. Quòd quantum ad miniſteria, debeat unuſquiſque ea exercere, quæ ſui ordinis propria extiterint, quæ ſi, oblata occaſione, non exercet, ſed in exercitu otioſus aſſiſtit, Bullæ privilegiis non gaudebit. Qui autem nullo Ordine inſigniuntur, ut Religioſi laici, exercentes quodlibet Miſericordiæ opus, vel corporale ſit, vel ſpirituale; privilegia Bullæ lucrabuntur, quia miniſteria pia jam exercent.

Reſp. 8. Sacerdotem, qui cum licentia Ordinarii, vadit ad territorium alienum, ubi tunc exercitus invenitur, non poſſe, attento jure communi, ſine approbatione Ordinarii illius territorii, vel Ordinarii exercitus, ſi habetur, audire confeſſiones aliorum, niſi eorum tantùm, qui ex Diœceſi ſunt propria, ſecundùm opinionem illam, quæ docet: Approbationem Confeſſarii debere eſſe factam ab Ordinario pœnitentis. Et cùm juriſdictio fori Pœnitentiæ non ſit contentioſa, poteſt hæc exerceri in territorio alieno, quamvis non inter alienas perſonas.

Reſp. 9. Parocho non ſufficere licentiam Ordinarii, ut exercitum adeat, ſed egere ipſius Pontificis licentiam, quod idem ſentiendum eſt de Epiſcopis, & omnibus illis, quibus cura incumbit animarum.

ARTICULUS II.

Quænam particularia privilegia concedantur Clericis, & Regularibus ad exercitum euntibus.

REſp. 1. Cum Clericis, & Regularibus habentibus beneficium diſpenſari in reſidentia illius, facultatemque concedi, ut per idoneos ſubſtitutos beneficio inſerviant, dum illi exercitui adſunt. Circa quod, reſolvitur,

1. Privilegium hoc non intelligi erga eos, qui curam habent animarum, niſi à Pontifice licentiam obtinuerint, exercitum adeundi.

2. Eos, qui habent Regulare beneficium curæ animarum, poſſe adire exercitum cum licentia ſui Prælati, quia ob eamdem occaſionem dandum erat beneficium alteri, non ut Vicario euntibus ad exercitum, ſed ut haberet illud eodem titulo, quo ille, qui ad exercitum vadit, habebat beneficium. Et quamvis iſta Regularia beneficia inſpecta ſecundùm ſe, & ſuam inſtitutionem, ſint

perpetua jura percipiendorum fructuum, oportuit tamen, tam ad Religioſæ diſciplinæ obſervantiam, quàm ad omnimodam ſubdictorum obedientiam, ut in arbitrio ſit Superiorum, beneficiorum talium adminiſtratores mutare. Itaque perpetuum illud jus percipiendorum fructuum, eſt jus Religionis, aut Monaſterii; & Religioſi illi, quibus beneficium incumbit; vocari debent Adminiſtratores, aut Vicarii Religionis, aut Monaſterii: Niſi aliquis eorum poſſidere poſſit perpetuò beneficium per Pontificis conceſſionem.

3. Non poſſe gaudere prædicto privilegio Prælatos Eccleſiarum Cathedralium, aut Collegiatarum, quamvis animarum curam non habeant. Ratio: Quia reſidere tenentur, & Eccleſiæ iſtæ non admittunt ſubſtitutos alios præter Coadjutores, Pontificis indulto. Neque etiam ex vi hujus privilegii, tenentur conſentire in ſubſtituendis Vicariis idoneis, quia detraherent auctoritati, & exemptionibus propriis. Itaque non debet intelligi, privilegium iſtud conceſſum fuiſſe in præjudicium iſtarum Eccleſiarum. Sed de Capituli conſenſu poſſunt tales Prælati exercitum adire, ſi rationes inventæ fuerint urgentes, ut eant; quia Capitulum poteſt licentiam præbere ad abſentiam, quando cauſa adeſt legitima, quæ præponderat reſidentiæ.

4. Reliquos, qui ad exercitum euntes, relinquunt Vicarios idoneos, qui beneficio inſerviant, percipere beneficii fructus adhuc cùm in exercitu manent; detracta tamen indè parte ad Vicariorum ſuſtentationem congruente. Vocantur idonei Vicarii iſti, cùm habent virtutis, & ſcientiæ ſufficientiam, ut beneficiorum obligationibus ſatisfaciant. Hos poteſt ipſe aſſignare, pro quo ſubſtituuntur.

Reſp. 2. De omnibus tam Clericis, quàm Regularibus ad exercitum euntibus, declarat, licitum eſſe ſibi aſſiſtere in exercitu miniſteriis ſuis, quin aliquam ob id irregularitatem incurrant; circa quod reſolvitur,

1. Non licere illis per hoc privilegium pugnare, quin irregularitatem incurrant.

2. Poſſe exercere miniſteria pia, inter quæ numerari poteſt, exhortari milites, ut vincant, & fidei hoſtes jugulent. Sed quia in hac exhortatione, poterant ſcrupuloſi viri irrigularitatem timere, vel in aſſiſtendo hoſtium jugulationi, quamvis operibus piis detenti; Generalis Cruciatæ Commiſſarius declarat, in nullo iſtorum illos irregularitatem incurrere.

Quæritur: Quomodo declaret iſtud Commiſſarius?

Reſp. Duplici via declarat; vel proponendo, ut ſecuram in praxi, opinionem docentem, non incurri irregularitatem in exhortando milites in bello juſto, ut ſtrenuè pugnent, præcipuè contra fidei hoſtes; vel interpretando, quòd poſito ob exhortationem irregularitatem incurri, diſpenſet Pontifex in jure talem irregularitatem inducente, ne Clerici, & Religioſi incurrant ob tales exhortationes ad milites factas. Certum quoque eſt: Commiſſarium habere facultatem interpretandi quidquid in Bulla non clarum extiterit; modò interpretatio, & declaratio expreſſis ejuſdem Bullæ verbis non opponatur.

DUBIUM VIII.

De aliis duobus privilegiis, quæ militibus conceduntur.

DUo privilegia conceduntur militibus, qui huic bello adfuerint, vel declaratur, duo licere illis. Primum, non jejunare tenentur. Secundum, occupari diebus feſtivis in laboribus, & negotiis ad belli uſum neceſſariis. Circa quod, reſolvitur,

1. Privilegium non jejunandi, liberare milites à jejunio, vel ex voto, adhuc in illis diebus, quibus non excuſantur aliqua cauſa legitima, ſufficiente excuſare quemlibet alium.

2. Quòd quamvis in diebus, quibus præcipitur jejunium, ab eo excuſentur, non ideò carnibus veſci poſſunt. Ratio 1. Quia præceptum Eccleſiæ non tantùm prohibet veſcendas carnes eis, qui jejunant, ſed etiam eis, qui jejunare non tenentur, ut patet in adoleſcentibus, qui nondum vigeſimum primum annum implevere.

3. Quòd ſi dies ille, quo ex voto jejunare tenebantur, non eſt ex diebus, in quibus ab Eccleſia prohibentur carnes, dependet ab intentione, qua voverunt, an liceat comedere carnes, vel non liceat: quia obligatio voti non patet latiùs, quàm voventis intentio. Quare ſi habuit intentionem non obligandi ſe ad abſtinentiam carnium die, qua integram jejunii formam obſervare nequiret, aut per legitimam cauſam licitum illi foret talem jejunii formam non obſervare; tunc poterit ipſa die carnes comedere, non obſtante jejunii voto, quia nullum eſt præceptum talem carnium eſum prohibens. Si autem vovit abſolutè ſe tali die jejunaturum, non poterit illo die comedere carnes, quia communi omnium ſenſu, quando non de contraria intentione conſtat, intelligitur, eum qui vovit jejunium, contrahere per votum obligationem, quam præceptum inducit Eccleſiaſticum, nempè abſtinentiam à carnibus. Et ſicuti non poteſt comedere carnes, qui jejunii præcepto non tenetur, ſic ſimiliter, qui à jejunio, quod vovit excuſatur, carnibus etiam debet abſtineri. Patet hoc in jejuniis, quæ loca quædam in profeſto alicujus voverunt Sancti, in quibus profeſtis, & jejunii diebus non licet carnium eſus his, qui vel labore, vel aliqua cauſa legitima à jejunii onere non excuſantur.

4. Privilegium non jejunandi diebus prædictis, tantùm concedi militibus, qui expenſis propriis in exercitu militant, vel iis, qui ob paupertatem alienis ſumptibus aſſiſtunt exercitui, vel iis, qui etſi non ſint pauperes, & pro ſtipendio ſerviant, partem tamen aliquam debitæ mercedis, remittunt, quia etiam iſtos diximus gaudere Bullæ privilegiis, propter rationem redditam reſolutione quarta dubii quinti. Sed non conceditur privilegium iſtud accipientibus integrum ſtipendium, ſi non ſint pauperes; neque etiam Religioſis, & Clericis, qui exercitum adeunt, fortaſſe, ut jejuniis, & Orationibus, optatum belli eventum adſtruant.

5. Non ſolvi milites ab obligatione audiendi Miſſam diebus feſtivis, ſi aliàs poſſint; quamvis diebus iiſdem feſtivis poſſint occupari laboribus, & negotiis belli.

6. Non concedi militibus uti hoc privilegio, occupandi ſe diebus feſtivis, laboribus, & negotiis belli, quando neceſſitas evidens expoſtulat, quia nunc, privilegio non egent, & negotia iſta in alium diem differri poſſent, ſed feſtivo die poſſunt fieri accommodatiùs; vel quando dubitatur, an opus ſit, necne, ut ſine ſcrupulo hæc faciant. Et privilegium hoc favet dumtaxat militibus iiſdem, quibus privilegium non jejunandi adſtipulatur.

DUBIUM IX.

De aliquibus difficultatibus erga taxationem eleemoſynæ pro Bulla.

DIximus in dubio quinto, quas quantitates taxet Commiſſarius ad varias perſonas. Nunc reſolvemus aliquas ſuper iſta materia difficultates.

1. An poſſit gaudere Bulla, qui ſtatim non erogat eleemoſynam? Reſpondetur affirmativè, modò aſſignet diem, quo erogabit; quia Confeſsarius jubet eos, qui ſummaria Bullarum diſpertiunt, ut Bullas creditò porrigant his, qui aſſignata die promittunt ſe ſoluturos, quamvis ſtatim non ſolvant.

2. An uxores eorum, qui argenteos octo pro Bulla porrigere tenentur, quamvis illæ non habeant bonorum adminiſtrationem, debeant porrigere eoſdem argenteos octo pro Bulla, viventibus maritis? Reſpondetur affirmativè. Quia Commiſsarius in hac taxatione non attendit, an uxores habeant talem adminiſtrationem, nec ne, quæ quidem adminiſtratio, frequenter denegatur fœminis; ſed attendit ſpecialem dignitatem, in qua ſunt conſtituti viri earum.

3. An defunctis maritis, debeant uxores eoſdem octo argenteos erogare? Reſpondetur negativè, niſi permaneant illæ uſufructuariæ, ut advertit Trull. quia tunc verè permanent vaſſallorum dominæ. Et circa hunc caſum ait Mendo: Dominum proprietatis non teneri octo illos argenteos porrigere, quia non eſt dominus abſolutus, dum uſufructu caret. Sed contrarium videtur probabile, ſi dominus iſte proprietatis gaudet jam titulo, & aliquibus præeminentiis, quamvis non accipiat fructus, quia in iſtis taxationibus, magis attenditur excellentia perſonarum, quàm reditus, & proventus, ut Mendo idem advertit.

4. An ſi duo ſint domini loci ejuſdem, unuſquiſque eorum, argenteos octo erogare teneatur? Reſpondetur affirmativè: quia unuſquiſque gaudet prærogativa domini vaſſallorum, quod attendit Commiſſarius in taxanda Bulla.

5. An qui habet juriſdictionem in loco, ſed non eſt dominus domuum, agrorum, & redituum, debeat eoſdem octo porrigere argenteos? Reſpondetur negativè; quia non eſt dominus vaſſallorum, cùm non habeat juriſdictionem ad tale dominium requiſitam.

6. An debeat eoſdem argenteos octo porrigere, qui habet dominium, & juriſdictionem in aliquo termino agri, in quo non ſunt vaſſalli, vel quia deſeruerunt terminum, vel quia nunquam in eo habitarunt? Videtur debere, quia poteſt dominus iſte apprehendere, & punire delinquentes in illo termino. Poteſt etiam ad illum incolas conducere, & in hoc caſu argenteos octo reddere teneretur.

7. An quando in uno inveniuntur tituli plures, pro quorum ſingulis ſeparatis deberet octo reddere argenteos, toties debeat octo argenteos erogare, quoties titulo obligante inſignitur? v.g. Conſiliarius Regius, qui etiam eſt Comes, dominus vaſſallorum, & Commendatarius, ob quatuor iſtos titulos, quater argenteos octo debeat erogare? Reſpondetur negativè: quia Commiſſarius non aſſignat plus; nec præſumendum eſt, aliam eſſe Commiſſarii mentem, quia jam expreſſiſſet, in re præcipuè toties occurrente.

DUBIUM X.

De Indulgentiis Bullæ.

QUamvis inter Bullæ Indulgentias varias, alia privilegia miſceantur, quidquid ad indulgentias attinet, in hoc dubio cumulabimus: reliqua verò privilegia, ad ſequentia dubia remittentur.

ARTICULUS I.

Quænam Indulgentiæ concedantur in Bulla?

REſp. 1. Eis, qui propriis expenſis adeunt exercitum, vel mittunt alios, & eis etiam, qui mittuntur, ſi pauperes ſunt, & iis etiam qui gratuitò, & ſpontaneè ad pugnandum, vel ad quodlibet obſequii genus ad exercitum vadunt, ut dictum eſt, Plenariam concedi Indulgentiam.

2. Accipientibus Bullam, dantibuſque eleemoſynam aſſignatam, concedi ſemel in vita, & iterùm in articulo mortis, ut poſſit illis Plenaria applicari Indulgentia.

3. Jejunantibus in diebus aliàs non præceptis, & orantibus, & implorantibus divinum auxilium pro victoria contra infideles obtinenda, precantibuſque Dei gratiam pro unione, & confœderatione inter Chriſtianos Principes, & ſi jejunare ob impedimenta legitima non valuerint, & aliud quodcumque pium de arbitrio Confeſſarii, aut Parochi exercuerint opus, toties quoties id fecerint durante anno, conceduntur eis, & relaxantur miſericorditer quindecim anni, & quindecim quadragenæ Indulgentiæ, & remiſſionis pœnitentiarum ſibi impoſitarum, & quocumque modo debitarum: & quòd etiam participes ſint omnium orationum, eleemoſynarum, peregrinationum, etiam earum, quæ ad Hieroſolymam fiunt, & aliorum quorumcumque piorum operum, quæ in tota Militante Eccleſia, & ſingulis ejus membris, quacumque Terrarum diffuſa parte, quotidiè patrantur.

4. Iis, qui diebus Quadrageſimæ, quibus Romæ aſſignata eſt ſtatio, viſitaverint quinque Eccleſias, aut Altaria, aut ubi non fuerint quinque Eccleſiæ, aut Altaria, Eccleſiam unam, aut Altare quinquies, & ibi devotè oraverint pro unione, & victoria ſupradictis, concedi omnes Indulgentias, & remiſſiones, quæ conceduntur viſitantibus Eccleſias Romæ, & intra, & extra urbem.

Hæ ſunt indulgentiæ Bullæ, & quia in illis ſunt difficultates variæ, enodantur ſequentibus hujus dubii articulis.

ARTICULUS II.

De Indulgentia Plenaria, quæ euntibus, vel mittentibus ad exercitum conceditur.

SUppono primò, ut certum: Euntes ad exercitum, vel mittentes pro ſe alios, ut dictum eſt, gaudere cunctis Bullæ privilegiis quibus gaudent ii, qui pro Bulla erogant eleemoſynam, quia præcipuè magis pro illis, quàm pro iſtis conceſſa eſt Bulla.

Suppono ſecundò: Euntes ad exercitum, vel mittentes, non indigere ad lucranda Bullæ privilegia, tam vivorum, quàm defunctorum, accepto Bullæ ſummario, ut indigent hi, qui non euntes, vel mittentes tribuunt eleemoſynam. Tamen hoc privilegium non extenditur, neque intelligitur quoad compoſitionis Bullam. His ſuppoſitis,

Quæritur primò: An Indulgentia plenaria, quæ conceditur initio Bullæ euntibus ad exercitum, vel mittentibus alios, ſit eadem Indulgentia, quæ poſteà conceditur accipientibus ſummarium Bullæ, ut applicetur ſibi ſemel in vita, & iterum in mortis articulo?

Reſpondetur affirmativè, ut communiter omnium tenetur plauſu; unde reſolvitur,

1. Tam euntem, quàm mittentem ad exercitum, plenariam poſſe lucrari Indulgentiam ſemel in vita, & iterum in mortis articulo; quia non putandum eſt, minus iſtis concedi, quàm accipientibus ſummarium.

2. Quòd quamvis is, qui vadit, aut mittit ad bellum applicet Indulgentiam plenariam pro animabus Purgatorii per modum ſuffragii utens privilegio ſibi à Pontifice conceſſo, poteſt etiam eandem Indulgentiam plenariam lucrari ſibi; tum quia gratiæ, & privilegia debent ampliari, tum quia majoris æſtimationis, & ſubſidii eſt, quod iſti tribuunt euntes, vel mittentes ad bellum, quàm id, quod tribuunt accipientes ſummarium Bullæ vivorum, & defunctorum. Ergo ſi ſumentibus duo illa ſummaria conceduntur iſtæ gratiæ, potiori jure tenendum eſt, concedi etiam euntibus, aut mittentibus ad bellum, quia aliàs, parciorem ſe erga iſtos, quàm erga illos gereret Pontifex. Mendo *d.* 12.

Secundò quæritur: An ad iſtam lucrandam Indulgentiam confeſſio requiratur actualis?

Reſpondetur affirmativè, quando quis confiteri poteſt: Sed ſi non poteſt, ſufficit confitendi deſiderium; quia Bulla ait: Indulgentiam iſtam, & remiſſionem omnium peccatorum concedit, *Si fuerint contriti corde, & ore confeſſi, vel non valentes confiteri, corde deſideraverint confeſſionem.* Et hæc opinio debet, ut magis ſecura ſuaderi, ut docet Suarez, quamvis probabilem reputet contrariam, quam docet Diana cum aliis, quos ipſe refert putans, quòd quando una Indulgentia conceditur contritis, & confeſſis ſufficiat contritio ad lucrandam Indulgentiam. Suarez *tomo* 4. *in* 1. *p. d.* 52. *ſ.* 3. *à num.* 10. Diana *tomo* 1. *tr.* 11. *Reſ.* 125. Unde reſolvitur.

1. Quòd quamvis ad lucrandam Indulgentiam iſtam, doceatur lucraturos debere eſſe contritos, & confeſſos, ſufficere confeſſionem cum attritione, quæ quidem attritio, ſub nomine contritionis comprehendi ſolet, quamvis imperfectæ; quia Pontifex dumtaxat intendit aſſignare partes eſſentiales, quæ ſufficienter Sacramentum conſtituunt Pœnitentiæ.

2. Non ſufficere confeſſionem factam ante tempus, in quo lucranda eſt Indulgentia, neque confeſſionem, quæ fit intra tempus, in quo quis Indulgentiam lucrari poteſt, ſi quando adhibetur ultimum requiſitum ad ejus lucrum, non eſt quis in gratiæ ſtatu; qui quidem ſtatus requiritur, ut quis ſibi lucretur Indulgentiam.

3. Illum qui bona fide confeſſus eſt, quamvis invalidè, quia putavit, Confeſſarium habere poteſtatem ad abſolvendum, quam quidem non habebat; ubi primùm in gratiæ ſtatu per contritionem collocatus fuerit, lucraturum indulgentiam; hæc nanque eſt abſque dubio mens, & animus Pontificis, ſcilicet, ut lucretur illam ille, qui confeſſus eſt benè, quantùm fuit ex parte ſua. Quod idem dicendum eſt de eo, qui confeſſionem fecit informem, ſi forſan hæc datur, & de eo, qui ob naturalem oblivionem, mortalem culpam non in confeſſione reliquit. Sed omnes iſti ſupradicti, ſi antequàm ultimum adhibeant requiſitum ad Indulgentiam lucrandam, advertunt defectum, debent, ut illum ſuppleant, iterum confiteri. Mendo *d.* 6. *n.* 39. *&* 40.

4. Eum, qui ſolùm peccata venialia in ſe cognoſcit, non teneri ad confeſſionem pro obtinenda Indulgentia. *Idem n.* 41.

Tertiò quæritur: Quandonam Indulgentiam lucrentur iſtam, qui ad exercitum tendunt?

Reſpondetur: Quòd in opinione magis certa in fine anni lucrabuntur Indulgentiam, quia tunc adhibetur ultimum requiſitum, vel annus ſit ſolaris, vel ſit annus integer in prudentis æſtimatione, quamvis aliqui deſint dies. Sed in opinione benigniori, toties quoties pœnituerit eos, & confeſſi fuerint intra annum, quo ſunt in exercitu, lucrabuntur illam; quia contritio, & confeſſio jubentur, ut media requiſita, & Indulgentia conceditur abſolutè non coarctata ad unam vicem. Itaque neque nos illam coarctare debemus. Mendo *d.* 6. *n.* 52. Villalob. Rodr. Dian. *tr.* 11. *R.* 109.

ARTICULUS III.

De Indulgentia Plenaria quæ conceditur accipientibus ſummarium Bullæ.

HÆc Indulgentia, quamvis ſit eadem, quæ conceditur euntibus ad exercitum, aut mittentibus, certum tamen eſt, accipientibus Bullam non poſſe applicari, niſi ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo, quia hæc coarctatio, & limitatio legitur expreſſa in Bulla. Unde reſolvitur,

1. Ei, cui ſemel applicata fuit in articulo mortis, ſi poſteà convaluerit, non poſſe applicari iterum virtute ejuſdem Bullæ, ſi iterum in articulum mortis inciderit. Quamvis contraria ſententia ſit etiam probabilis.

2. Quòd ſi Confeſſarius applicaret ſub conditione Indulgentiam alicui dicens: *Applico tibi Indulgentiam, ſi moriaris; ſi verò non moriaris, Deus reſervet eam tibi ad articulum verum mortis;* Tunc non erit neceſſaria nova Bulla ad applicandam ei Indulgentiam pro articulo mortis, ſi iterum ſit in eodem articulo intra eundem annum. Mendo *d.* 27. *n.* 2.

Quæritur primò: An poſſit applicare Indulgentiam in vita, & in morte alius diſtinctus à Confeſſario?

Reſpondetur: Certiorem eſſe negativam ſententiam; quia Pontifex non concedit illam, niſi mediante Confeſſarii applicatione, & tanquam delegans illi conceſſionem, ut conſtat ex Bullæ verbis. Et quantùm ad applicationem Indulgentiæ in vita, conſentiunt omnes deberi applicari per Confeſſarium ab Ordinario approbatum. Quantum verò ad applicationem in ejus mortis articulo, Diana cum aliis docet, quòd in abſentia Sacerdotis, poteſt applicare laicus. Sed in hoc caſu, jam Bulla prævenit, & præoccupat dicens: poſſe quenquam lucrari indulgentiam, quamvis non mediet Sacerdos applicans, dum ille moriatur contritus, modò confeſſus fuerit tempore ab Eccleſia ſtatuto, & in hac gratia Bullæ fretus, non fuerit in confitendo negligens. Trull. *l.* 1. *ſ.* 7. *c.* 2. *d.* 19. Dian. 1. *p. t.* 11. *R.* 106.

Quæritur ſecundò: An Indulgentia debeat applicari in confeſſione, vel an extra eam ſufficiat?

Reſpódetur: Sufficere, quòd extra eam applicetur, quia neque Pon-

Pontifex jubet, neque Indulgentia ex ſe Sacramentum poſtulat Pœnitentiæ, ut applicetur. Mend. *d.27. n.12.* Unde reſolvitur,

1. Poſſe applicari abſenti; quia cùm poſſit applicari extra confeſſionem, nulla eſt ratio, qua non poſſit applicari abſenti, ſi hic petat formali, aut interpretativa voluntate. *Idem n.15.*

2. Quòd quando quis petit indulgentiam formaliter, aut interpretativè, poteſt applicari ei, quamvis ille ignoret applicari ſibi. Ratio eſt: Quia ad lucrandam indulgentiam, non eſt neceſſarium, ut ille adhibeat requiſitum aliquod, ſed ſufficit notum eſſe eum habere Bullam, & aliàs ſint conjecturæ probabiles, quòd ipſe eſt capax lucrandi indulgentiam, & judicetur eum petere virtualiter, & interpretativè talem indulgentiam, ut judicatur de illo, qui amiſit ſenſus. Quia de Chriſtiano putandum eſt, petere tunc quidquid animæ ſuæ ſaluti concedi poteſt. Quare laudanda eſt illa conſuetudo Confeſſarii applicantis pœnitenti poſt abſolutionem quotquot indulgentias poteſt, quia judicat pœnitentem interpretativè petere, omnes eas ſibi applicari. *Idem n.16.* cum Suar. Nav. Henriquez, Corduba, Trull.

Tertiò quæritur: Quibus verbis applicari debeat Indulgentia, & an ſine verbis poſſit?

Reſpondetur: Quòd quamvis ſit laudabile, quòd applicetur verbis à Commiſſario aſſignatis, ſed non eſſe id neceſſarium, & adhuc mentaliter poſſe concedi. Mendo *d. vigeſima ſeptima, num.4. & 5.*

Quartò quæritur: An ſimul cum hac Indulgentia, poſſit applicari alia plenaria pro alio titulo?

Reſpondetur affirmativè. Et expedit, quòd moribundo applicentur omnes indulgentiæ plenariæ, quas lucrari poteſt; quia fortaſſe non habebit requiſita ad lucrandam unam, benè tamen ad lucrandam aliam. Et proderit, quòd non applicentur cunctæ indulgentiæ ſimul, & eodem tempore, ſed ſucceſſivè; relinquendo temporis intervallum inter conceſſam, & concedendam, ut ſi fortè in tempore illo culpam aliquam denuò contraxerit, ſatisfaciat pro illa per indulgentiam.

Quintò quæritur: Quidnam intelligatur hic per mortis articulum?

Reſpondetur: Intelligi etiam periculum mortis, in quo poteſt etiam applicari indulgentia, quæ conceditur ad articulum. Eſt ſententia communis, quia quamvis articulus, & periculum mortis metaphyſicè diſtinguantur, moraliter tamen, in ordine ad hos effectus, pro eodem reputatur in jure. Mendo *n.* 34. cum multis. Unde reſolvitur,

1. Periculum inſaniendi perpetuò, aut per longam temporis moram, æquivalere periculo mortis, & ita in hoc periculo poteſt quis abſolvi per Bullam, & applicata gaudere indulgentia. *Idem num.34.*

2. Damnatum ad triremes, non judicari in periculo verſari mortis, niſi fortè navigationem naviget periculoſiſſimam, & ita extra hunc caſum non poſſe ei valenti, indulgentiam applicari.

3. Neque etiam fœminis gravidis cunctis applicari poſſe, quando partus inſtat hora, quia non omnes tunc de morte periclitantur, ſed illæ ſolùm, quæ ab aliorum partuum experientia, vel ex circumſtantiis tunc occurrentibus, ſiniſtrum partum prudenter timent. *Idem ibid.*

4. Eum, qui ſciens, & volens ſine urgente cauſa exponit ſe periculo mortis, non poſſe gaudere hoc Bullæ privilegio, quod in mortis conceditur periculo conſtitutis. Ratio, quia iſte non eſt conſtitutus in periculo mortis, ſed ipſe ſe voluntariè conſtituit; unde ſi recedit ab illa voluntate, ut poteſt, extra periculum erit. Sed ſi ſemel in periculo conſtitutus, & jam vitare non valens, ſi ipſe eſt benè diſpoſitus, poteſt abſolvi, poteſtque ei indulgentia applicari. Mendo *num.35.* cum Trullench, Corduba, & Sanchez.

Quæritur ſextò: An poſſit quis lucrari Indulgentiam, quia ipſam applicet Confeſſarius?

Reſpondetur affirmativè; Quando quis morte rapitur ſubitò, aut ſine Confeſſarii copia, modò moriatur contritus, & fretus hoc privilegio non fuerit negligens in confitendo, tempore ab Eccleſia ſtatuto. Unde reſolvitur,

1. Quòd quamvis non poſſit lucrari indulgentiam iſtam, is, qui fuit negligens in fiducia hujus indulgentiæ, poteſt tamen is, qui fuit negligens ob fiduciam ejus. Explicatur. Negligens in fiducia indulgentiæ dicitur ille, qui non negligens eſſet ſi non haberet Bullam, aut ſperaret habere. Negligens ob fiduciam, vel cum fiducia eſt ille, qui attenta propria fragilitate, & paſſione, eodem modo eſſet negligens habendo Bullam, ac non habendo, quamvis ex eo, quòd habeat, vel ſperet habere illam, ſolamen accipiat, propoſito ſibi remedio, quod poteſt in illa lucrari. Mendo *n.37.*

2. Quòd qui in fiducia dicta negligit confeſſionem, vel annuam, vel eam, quæ fit ante communionem, cùm advertit in ſe mortalem culpam, aut cùm fuerit in mortis periculo, non poteſt gaudere hac gratia, quia omiſit confeſſionem, tempore ab Eccleſia ſtatuto.

3. Quòd quamvis negligens in his caſibus, vel aliquo eorum in fiducia hujus gratiæ nequeat illam lucrari quamvis contritus moriatur, niſi Confeſſarius applicet eam; poteſt tamen ſi Confeſſarius applicet, quamvis ejus confeſſionem audire non potuerit; quia Bulla ſolùm excludit iſtum ab ea gratia, quæ conceditur ſine interveniente applicatione. Et ſi eſt vera ſententia Dianæ aſſerentis: Laicum poſſe applicare Indulgentiam morienti, abſente Sacerdote; poterit etiam applicare laicus illi, quamvis in fiducia Bullæ negligens fuerit in confeſſionibus ſtatuto tempore.

4. Eum, qui non habet mortalem culpam, poſſe lucrari Indulgentiam, quamvis ſine contritione moriatur, in caſu ſcilicet repentinæ mortis, vel abſente Confeſſario.

ARTICULUS IV.

De Indulgentia quindecim annorum, & participationis piorum operum.

Quæritur primò: Quænam gratia concedantur in hac clauſula Bullæ, & quomodo intelligi debeant?

Reſpondeo: 1. Concedi quindecim annos, & quindecim quadragenas remiſſionis pœnitentiarum impoſitarum, & quolibet modo debitarum. Quadragena eſt, Numerus quadraginta dierum, undè quindecim quadragenæ ſexcentorum dierum erit numerus. Pro cujus intelligentia advertendum eſt: Sacros Canones ſtatuiſſe olim rigoroſas pœnas pro culpis, aſſignando quibuſdam culpis aliquot dies, aliis culpis aliquot annos, per quorum ſpatium in variis pœnitentiæ operibus exercebantur hi, qui peccaverant; quæ opera pœnalia imponebant Confeſſarii pœnitentibus, & iſti accenſo fervore implebant. Poſtquam verò natura tepida, & mollis, hæc opera pœnalia, difficilia ſenſit, opus fuit concedi Indulgentias, quibus remitteretur pœna illa, quæ ante per illa opera pœnalia remittebatur, ſi prout à Sacris Canonibus præcipiebatur, opera illa perficerentur; unde, quando quadraginta dies conceduntur Indulgentiæ, remittitur tunc illa pœna Purgatorii, quæ remitteretur facienti illa opera pœnalia, & quam pro culpis faciendam, ſacri diſponebant Canones. Itaque per Indulgentiam iſtam Bullæ remittitur cuiquam illa Purgatorii pœna, quæ remitteretur, ſi per quindecim annos, & ſexcentos dies faceret opera illa pœnalia, quæ ſtatuerat facienda jus Canonicum pro peccatis illis commiſſis.

Quæritur ſecundò: Quidnam intelligatur pro remiſſione pœnitentiarum impoſitarum, & quolibet modo debitarum?

Reſpondetur: Intelligi remiſſionem pœnitentiæ debitæ non ſolùm pro peccatis, quæ pœnitens confeſſus eſt, ſed etiam pro illis, quæ non confeſſus eſt, ſi jam hæc peccata remiſſa ſunt, quantùm ad reatum; quia ad hoc extenduntur verba illa: *Qualicunque modo debitis*: Itaque hac gratia remittitur homini pœna Purgatorii pro quibuſcunque peccatis, quæ confeſſus fuerit, vel de quibus ſit contritus, quæ remitterentur, ſi faceret pœnitentiam aſſignatam à jure per quindecim annos, & ſexcentos dies.

Quæritur tertiò: Quidnam intelligatur per gratiam participationis omnium operum piorum, quæ fiunt in Eccleſia Militante?

Reſpondetur ſupponendo primò, in omnibus piis juſtorum operibus inveniri tria; nempè meritum de condigno, quo juſtus meretur gratiam, & gloriam; & hoc meritum nequit alteri applicari. Secundò invenitur meritum de congruo, aut impetrationis, & hoc meritum, & hæc impetratio poteſt prodeſſe aliis, quamvis ſint peccatores, obtinendo illis auxilia, ut reſtituantur gratiæ: & hujus meriti de congruo, quod habent juſti, participes ſunt fideles omnes, & ejuſdem corporis membra, quamvis hoc meritum poſſit applicari ſpecialiter alicui. Tertiò invenitur ſatisfactio, quam poteſt quis applicare ſibi, vel alteri; quam ſi non applicat aliis, ſatisfacit cum illa pro ſe: & ſi ille non haberet culpas, pro quibus ſatisfaceret, tunc ſatisfactio iſtius, ut ſuperabundans congeritur in Eccleſiæ Theſauro; de qua ſatisfactione poteſt Pontifex diſpenſare. Hoc ſuppoſito, dico, concedi per iſtam gratiam juſto, qui ordinatas hic diligentias adhibuerit, ut particeps fiat non tantùm meriti de congruo, aut impetrationis, ſed etiam ſatisfactionum ſuperabundantium, quæ exſuperant ex omnibus piis operibus juſtorum, qui per totum Orbem Militanti Eccleſiæ ſunt adſcripti: ita ut ſatisfactiones illæ ſuperabundantes, non recondantur in Eccleſiæ Theſauro, ſed dividantur ſtatim inter eos, qui ad lucrandas eas adhibuerint requiſita. Hinc reſolvitur,

1. Quòd quando nullus adhibet requiſita ad lucrum illarum ſatisfactionum ſuperabundantium, ſatisfactiones illæ non remanent ſuſpenſæ, & ut expectantes, ſed ad Theſaurum mittuntur Eccleſiæ, unde per privilegium iſtud jam non participantur. Mendo *d.10. n.25.*

2. Quòd poſt adhibita requiſita participat quis omnes ſatisfactiones ſuperabundantes, quæ inventæ fuerint durante toto Bullæ anno, ſi ipſe in gratia perſeveret.

3. Quòd ſi poſt requiſita poſita amittit gratiam, non participabit ſatisfactiones iſtas; benè tamen poſteà gratiæ reſtitutus. *Idem.*

Tertiò

Tertiò quæritur: Quidnam requiratur ad iſtas lucrandas gratias?

Reſpondetur: Duo requiri. Primum, jejunare in die, quo jejunium non urgeat ex præcepto, & ſi ob impedimentum legitimum non poſſit quis jejunare, faciat aliud opus pium ad arbitrium Confeſſarii, aut Parochi. Secundò, orare pro victoria contra infideles, & pro unione inter Chriſtianos Principes. Lud. à Cruz *d.* 1. *s.* 8. *d.* 21. *n.* 4. Trull. *l.* 5. §. 5. *d.* 5. Unde reſolvitur,

1. Quòd poſſit quis lucrari gratias iſtas jejunando in die, quo tenetur jejunare aliquo titulo, modò non ſit ex præcepto, quia hoc ſolum ex præcepto jejunium excludit Bulla. Itaque qui per votum feria ſexta jejunare tenetur, vel alio quocunque die, poteſt hoc jejunio lucrari gratias iſtas.

2. Impedimentum legitimum eſſe ad commutandum jejunium in aliud opus pium, impedimentum illud, quod ſufficit ad excuſandum quenquam à jejunio obligante ex præcepto.

3. Opus illud, in quod jejunium commutatur, aſſignandum eſt à Confeſſario, aut Parocho; & non eſt neceſſarium, ut commutatio fiat intra confeſſionem: ſed poterit quiſque ſibi ipſi commutare, ſi opus illud, quod vice jejunii eligit faciendum, foret evidenter melius, quàm jejunium, aut in iiſdem caſibus, quibus ipſe ſibi poteſt votum commutare. Mendo *d.* 9. *n.* 5.

4. Orationem, quam tenetur facere, poſſe eſſe, aut mentalem, aut vocalem, quam debet facere ipſo die, quo jejunat, & ad eundem finem à Pontifice intentum dirigere. *Idem n.* 8.

Quæritur quartò: Quoties iſtæ gratiæ poſſint obtineri?

Reſpondetur: Toties quoties jejunaverit quis, & oraverit modo dicto, quia ita expreſsè habetur in Bulla.

ARTICULUS V.

De Indulgentiis, quæ obtinentur viſitando quinque Altaria.

HÆ Indulgentiæ ſunt eædē, quæ obtinentur viſitando Eccleſias Romæ in diebus ſtationum, tam intra, quā extra muros. Quæ autem indulgentiæ ſint eæ, quæ obtinentur in ſtationibus Romæ, non eſt ita facilè dicto in tanta auctorum varietate. Aliqui nimia ad pietatem proni non contenti ſunt una Indulgentia aſſignata, ſed pluribus in unaquaque die. Regula omnium certiſſima eſt ea, quā in ipſa Bulla Commiſſarius figit, ubi aſſignat dies nonaginta quatuor, in quibus obtinetur Indulgentia plenaria in ſtationibus orbis Romæ; qui dies ſunt: omnes dies Quadrageſimæ, Dominicis etiam incluſis. Tota Paſchatis hebdomada uſque ad Dominicam in Albis incluſivè. Omnes Feſtivitates Beatæ Virginis, quæ communiter numerantur novem. Dies Sancti Marci Evangeliſtæ. Dies Aſcenſionis. Vigilia Pentacoſtes cum ſex diebus illam immediatè ſequentibus. Tres dies Temporum Septembris, & tres dies Temporum Adventus. Quatuor etiam Adventus Dominicæ. Dies Natalis Domini cum tribus diebus immediatè ſequentibus. Dies Circumciſionis, & Epiphaniæ. Dominicæ Septuageſimæ, Sexageſimæ, & Quinquageſimæ. Et ultra, ac addit: Quòd reliquis etiam anni diebus habetur ſtatio Romæ, & ibi obtinentur Indulgentiæ, quæ etiam obtinentur viſitando quinque Altaria, virtute privilegii Bullæ. Quod ultimum nō debet intelligi de indulgentiis plenariis, quia ſi plenariæ forent, fruſtrà numeraſſet illas, quæ obtinentur per totos illos nonaginta quatuor nominatos dies, cùm facilius eſſet dicere: omnibus anni diebus indulgentiam obtineri plenariam.

Ad obtinendas igitur has ſtationum Romæ Indulgentias, quinque Eccleſiæ, aut Altaria quinque viſitanda ſunt. Quòd ſi nec tot Eccleſiæ, nec tot Altaria in loco fuerint, una Eccleſia, vel Altare unum, quinquies viſitetur, ibique oratio fiat, & pro victoria de infidelibus reportanda, & pro unione inter Chriſtianos Principes ſtabilienda. Unde reſolvitur.

1. Quòd quamvis ſint quinque Eccleſiæ in uno loco, ſufficit quinque Altaria viſitare, quia unum ex duobus disjunctivè injungitur. Mendo *d.* 20. *n.* 32.

2. Quòd ſi ſint quinque Altaria, non ſufficit viſitare unum quinquies, quia hoc non permittitur, niſi quando non ſunt quinque, ut habetur in Bulla. *Idem n.* 39.

3. Quòd ſi non ſint quinque Altaria, ſed duo, aut tria, debeant omnia iſta Altaria viſitari repetendo viſitationem in illis, quo uſque ad quinarium numerum perveniatur. Quamvis Diana, & Quintanadvenas doceant probabiliter, quòd quando Altaria ad quinarium numerum non perveniunt, ſufficiat, unum quinquies viſitari. *Idem n.* 39.

4. Quòd quinque Altaria poſſint viſitari in diverſis Eccleſiis, quia Bulla non coarctat, quòd in una debeant viſitari. *Idem num.* 35.

5. Quòd ſi in una Eccleſia loci ſunt quinque Altaria, & in alia Eccleſia non ſunt plura, quàm duo, aut unum, non ſit neceſſarium viſitare primam Eccleſiam, quæ habet quinque, ſed ſufficere viſitare quinquies unum, aut duo Altaria, quæ ſunt in ſecunda. *Idem n.* 41. cum Nugno, & aliis comm.

6. Nomine Eccleſiarum, quæ viſitari poſſunt, intelligi hic Ædiculas, Oratoria privata, Hoſpitalia, Templa Regularium, & Sacella: Quia in favorabilibus omnia loca iſta, nomine Eccleſiarum comprehenduntur, ut docent DD. agentes de immunitate Eccleſiaſtica. Et Tuſcus, & Alexander extendunt doctrinam iſtam, quamvis Sacella, & Ædiculæ ſint in fundis, campis, hortis, aut carceribus, &c. Mendo *n.* 32. ex Suar.

7. Quòd ad obtinendas indulgentias iſtas, ſufficiat viſitare Eccleſiam fundatam cum authoritate Epiſcopi, quamvis non ſit benedicta, quia hæc abſolutè eſt Eccleſia, & privilegiis gaudet Eccleſiæ: Item ſufficiat viſitare Eccleſiam interdictam, violatam, aut pollutam; quia impedimenta hæc non prohibent, quòd in illa fiat oratio.

8. Quòd Altaria, quæ viſitari debent ad obtinendas iſtas indulgentias, debent eſſe approbata ab aliquo Prælato juriſdictionem habente, ut in illis Miſſæ celebrari poſſint, quia his propriè convenit nomen, & eſſentia Altarium.

9. Quòd quamvis in Altaribus non fuerit celebrata Miſſa, ſufficiat ad celebrationem eſſe deſtinata, quia convenit illis ratio Altarium. Et addunt Trull & Henriquez, quòd etiamſi non habeant actualiter aram, ut contingit ſæpiùs in Altaribus pagorum, aut locorum deſertorum, quia per abſentiam aræ dubitetur; quòd ſufficiat iſta Altaria viſitare, nec examinetur, an habeant aram, necne?

10. Quod ſi alicubi remanſit Altare, in quo quondam Miſſam celebrare licuit, ſed jam non licet, non ſufficiat viſitare Altare hoc ad obtinendas indulgentias. Mendo *n.* 37.

11. Diem ſtationum computari à media in mediam noctem, & in quacunque diei hora viſitentur Altaria, poſſint indulgentiæ conceſſæ pro illo die obtineri. *Idem n.* 43. cum Villalob. Rodriq. Quint. &c.

12. Quòd qui viſitat unum Altare quinquies, non egeat diſtinguere viſitationes ſurgendo, vel genuflectendo, aut inclinando caput, aut alio motu quovis corporis, ſed ſufficere intentionem orandi quinquies. Quod idem ſentio de viſitante quinque Altaria ex loco uno, in quo ſe habendo poteſt moraliter adeſſe cunctis; quia in Bulla non requiritur talis diverſa mutatio, & ſine illa intelligitur ſufficienter viſitatio Altarium, directa tantùm intentionaliter oratione ad illa. Aliqui ſentiunt contrarium, & quamvis eorum opinio ſit minus probabilis, eſt magis ſecura. *Idem n.* 47. cum pluribus; & eſt comm. DD. ſententia.

13. Poſſe viſitari Eccleſiam, aut Altaria, adhuc cùm ſit viſitans extra Eccleſiam, modò quis moraliter Altaribus adſit; quia ſi hæc præſentia ſufficit ad audiendam Miſſam, quare non ſufficiet ad Altaria viſitanda? *Idem n.* 51.

14. Non eſſe neceſſarium continuare viſitationes quinque Eccleſiarum, aut Altarium; ſed poſſe interrumpi, viſitando alia una hora, & alia altera: quia in Bulla non repetitur talis continuatio. Sed nequeunt viſitari, hodie Altaria una, & cras alia, ut vult Quintanadvenas, quia indulgentiæ aſſignantur pro diebus propriis; & indulgentia, quæ hodie obtinetur, non obtinebitur craſtina die, ſed alia diſtincta. Qui ergo divideret inter hodiernum, & craſtinum diem, viſitationem Altarium, neque hodiernam, neque craſtinam obtineret indulgentiam, quia in nullo iſtorum dierum adhiberet requiſita ad Indulgentiam obtinendam, nempe viſitare quinque Altaria.

15. Orationem in quocunque Altari habitam, poſſe eſſe mentalem, aut vocalem. Si vocalis fuerit, Trull. docet ſufficere ſemel Pater noſter, & ſemel Ave Maria: Mendo ſuadet, bis ad minus eaſdem orationes dicendas. Conſuetudo quinquies repetendi eaſdem, eſt laudabilis. Si oratio ſit mentalis, ſufficit durare idem tempus, quod vocalis. Vel una ergo, vel alia ſit, debet haberi devotè, ſufficietque devotio illa, quæ neceſſaria eſt ad ſatisfaciendum præcepto audiendæ Miſſæ, vel horis Canonicis recitandis juxta opiniones varias.

ARTICULUS VI.

An Indulgentiam, quam obtinet viſitans quinque Eccleſias, aut Altaria, poſſit applicare defunctis?

CErtum eſt: Quòd diebus iiſdem, quibus Romæ ſtatio pro eruendis è Purgatorio animabus habetur, etiam eadem ſtatio, & animarum liberatio à Purgatorii pœna habeatur apud nos viſitando quinque Eccleſias, aut Altaria modo dicto. Quinam dies ſint iſti, ſufficienter patet omnibus tam per Bullam, quàm per tabellas, quæ pro Eccleſiæ foribus appenſæ, de tali indulgentia admonent.

Ultrà, certum eſt: Quòd ea poteſt obtineri indulgentia viſitando quinque Altaria poſſe etiam hanc indulgentiam applicari defunctis per modum ſuffragii; quia quamvis in Bulla ſcripta lingua vulgari, hoc non exprimatur, exprimitur tamen in Latina Bulla. Unde reſolvitur,

1. Diebus illis, in quibus anima è Purgatorio eruitur, una & eadem Altarium viſitatione obtinere quenquam duas plenarias indulgentias, aliam pro anima, & aliam pro ſe ipſo.

2. Quòd reliquis diebus, non poteſt quis una, & eadem Altarium viſitatione obtinere indulgentiam pro anima Purgatorii, & pro ſe ipſo ſimul, ſed disjunctivè, vel pro ſe, vel pro anima.

3. Quòd ad obtinendas indulgentias iſtas, vel pro ſe, vel pro animabus, non debeat orare, neque pro ſe, neque pro animabus, ſed pro victoria contra infideles, & pro unione inter Chriſtianos Principes; quia hæc eſt conditio in Bulla appoſita.

4. Quòd cum hæc indulgentia poſſit obtineri toties quoties

Altaria

Digitized by Google

Altaria in die viſitantur, in diebus illis, qui eruendis è Purgatorio animabus non aſſignantur, poſſit quis viſitare Altaria pluries, & applicare indulgentiam unam ſibi, alteram animæ &c. Mendo *d.*20. *n.*9.

5. In diebus, quibus anima eruitur, eadem una Altarium viſitatione poſſe quenlibet duas animas è Purgatorio eruere, ſi indulgentiam, quam ſibi obtinere poterat, applicet animæ.

Quæritur primò: An quando quis, alio indulto poteſt eximere animam è Purgatorio, vel ſibi indulgentiam obtinere, iſte talis viſitans Altaria, poſſit una, & eadem viſitatione duas animas è Purgatorio eripere, aut duas Indulgentias obtinere, aliam per Bullam, aliam per indultum? Et generaliter quæritur: An uno, & eodem opere poſſint obtineri plures Indulgentiæ conceſſæ per diverſa indulta?

Reſpondetur: Probabilem eſſe affirmativam ſententiam, quemadmodum uno, & eodem opere poteſt duplici obligationi fieri ſatis, præcipuè ſi opus non eſſet iterabile eodem die, ut jejunium, & communicatio. Itaque expedit habere intentionem obtinendi omnes, & quaſcunque indulgentias, quas poſſit quis opere quolibet obtinere. Cord. *de indul. q.*25. Fauſtus *de Jubil. l.* 2. *q.*39. Hoſt. Grat. Sanctar. Henriq. Sà, Leander *de Sacramentis*, Lugo, & alii.

Quæritur ſecundò: An ad obtinendas Indulgentias ſit neceſſarium eſſe in gratia?

Reſpondetur primò: Quòd quando quis ſibi ipſi lucraturus eſt indulgentias, requiritur quòd ſit in gratia, quando verò animabus Purgatorii applicat indulgentias, non requiratur.

Probatur prima pars. Per indulgentiam remittitur pœna pro culpis debita, quæ quidem pœna ita cum peccatis connectitur, ut ſi culpæ, & peccata non dimittantur, neque etiam debita pro illis remittatur pœna. Jacenti ergo in lethali culpa, non poteſt pœna remitti debita, nec ſimiliter iſte poterit indulgentiam obtinere, quæ pœna illa debita remittitur.

Secunda pars probatur. Quia ſtatus gratiæ, ſolùm requiritur in obtenturo indulgentiam, ad tollendum obicem. Requiritur itaque gratia, ut diſpoſitio in illo; ſine qua non poteſt relaxari pœna, dum peccatum per gratiam non deletur. Qui applicaturus eſt indulgentiam pro defuncto, non accepturus eſt in ſe ipſo effectum indulgentiæ, ſed in defuncto, qui non habet obicem: cùm animæ cunctæ, quæ in Purgatorio patiuntur, ſint in ſtatu gratiæ. Mendo *d.*36. cum pluribus.

DUBIUM XI.

Quænam privilegia obtineantur per Bullam, tempore interdicti?

Reſpondetur: Quòd vel interdictum ſit Apoſtolicum, vel Ordinarium, conceditur tempore illius habentibus Bullam, primò quòd poſſint audire Miſſam in Eccleſiis, aut Monaſteriis, aut in Oratorio privato, aſſignato, & approbato ab Ordinario. Conceditur etiam, quòd poſſint celebrare Miſſam, & alia Divina Officia, vel per ſe, ſi Presbyteri fuerint, vel alios curare, ut celebrent coram ſe, & in præſentiâ ſuorum familiarium, & conſanguineorum. Secundò: Quòd poſſint accipere Sacramentum Euchariſtiæ, & reliqua Sacramenta, excepto die Paſchatis, modò ipſi non dederint cauſam interdicto, nec per ipſos ſteterit, quòd non fuerit ſublatum, & quotieſcunque in dicto Oratorio pro obtinenda indulgentia uſi fuerint oratione, prout Deus devotionem dederit, pro victoria, & unione repetita faciant. Tertiò, quòd dicto tempore interdicti poſſint defuncti ſepeliri in loco ſacro, moderata funeris pompa.

Hic advertendum eſt: Quòd in Bulla ſcripta lingua vulgari non ſit mentio alterius privilegii, quod inter alia refert Bulla Latina, nempè quòd poſſint & celebrare Miſſam, & audire, una hora ante Solis ortum, & alia hora poſt meridiem; quia hoc privilegium non concedit ipſa Bulla, niſi habenti licentiam à Commiſſario Generali, ut in Latina Bulla legitur.

ARTICULUS I.

Reſolutiones circa celebrandam Miſſam, & audiendam, & circa Officia Divina?

Reſpondetur 1. Sufficere familiæ Dominum habere Bullam, ut tempore interdicti poſſint coram eo, & tota familia, & conſanguineis celebrari, & audiri Miſſæ, & Divina Officia: & hoc, in Eccleſiis, Oratoriis, & in quolibet alio loco, qui nomine Eccleſiæ intelligatur, ut explicatum eſt Reſolutione ſexta, articuli quinti.

2. Quòd hoc nomine *Familiares*, intelliguntur Commenſales, ſervi, & qui regulariter comitantur dominum familiæ, & qui vivunt expenſis ejus, tam habitantes domum propriam domini, quam extra. Adminiſtratores ſtatuum Procerum, Gubernatores, & Judices ab eis perfecti. Sed non intelliguntur hi, qui ſimulant ſe eſſe domini ſervos, ſolùm, & cum fraude ad gaudendum privilegio iſto, quia iſti non ſunt verè ſervi, ſed ſingunt ſe ſervos ad effectum iſtum. Mendo *d.* 25. *n.*10.

3. Per hoc nomen *Parientes*, intelligi tantùm conſanguineos, quia in Bulla Latina legitur hoc verbum, & in lingua vulgari nõ eſt verbum alium proprium quàm *Parientes*, ut conſtruatur: & communi plauſu hoc verbum *Parientes*, ſine additamento aliquo, ſignificat conſanguineos, quia quando volumus ſignificare affines, dicimus *Parientes per affinidad. Idem n.*11.

4. Per conſanguineos intelligi uſque ad quartum gradum, & non ultrà; quia jam in jure, & reſcriptis non extenditur ultrà conſanguinitas. *Idem n.*12. cum aliis.

5. Per nomen conſanguineorum intelligi virum, & uxorem ejus; quia ſunt duo in carne una. Itaque ſi illorum quilibet habeat Bullam, alter etiam iſto gaudet privilegio. *Idem n.*11.

6. Contra Trullench. Quòd in Eccleſia ſpecialiter interdicta poſſunt habentes Bullam audire Miſſam, ſi aliquando in illa celebratur ad renovandam Euchariſtiam; quia quando Bulla concedit privilegium iſtud, non diſtinguit inter interdictum generale, & locale.

7. Quòd Presbytero non concedatur per Bullam privilegium, ut tempore iſto celebret Miſſam, & Officia Divina, quia habet à jure; ſed concedatur illi, ut poſſit celebrare, & celebrari facere coram ſuis familiaribus, & conſanguineis.

8. Illi, qui dedit cauſam interdicto, vel per quem ſtat, ut non tollatur, non concedi privilegia iſta.

9. Quòd qui utitur Oratorio ad dictos effectus, debet orare mentaliter, aut vocaliter ad arbitrium ſuum, pro victoria, & unione repetitis. Sed ſi non oraverit, non ideo audiendæ Miſſæ præcepto non ſatisfaciet, neque peccabit ultra veniale; quia eſt præceptum Pontificis in materia levi. Henr. Avila, Trull. Dian. Juriſtæ, & Thuſ. Salm. & quidem com. Cruciatæ allegat. à Mendo *n.* 17.

Quæritur: an habens Bullam teneatur audire Miſſam diebus feſtis tempore interdicti?

Reſpondetur probabile eſſe, atque ſecurum in praxi, non teneri. Ratio, quia nemo tenetur uti privilegio conceſſo, quia jam non eſſet privilegium, & honor, ſed onus. Sed probabilior, & ſecurior eſt opinio affirmativa. Ratio quando præceptum inſtat, & quis poteſt adimplere, tenetur ad impletionem: ſed in die feſtivo inſtat præceptum audiendi Miſſam, & qui habet Bullam poteſt adimplere; ergo tenetur audire. Rationi opinionis contrariæ reſpondetur: privilegium non obligare ad uſum ejus, ſed conceſſum jam & acceptatum, ſi removet impedimentum aliquod, ut præceptum poſſit obſervari, obligare tunc obſervantiam præcepti, quia nihil eſt, quod impediat illam. Mendo *n.*19. & alii. Hinc reſolvitur,

1. Quòd in hac ſecunda opinione, conſequenter debeat aſſeri: familiares, & conſanguineos habentes Bullam teneri, quamvis iſti non habeant illam, audire Miſſam diebus feſtivis tempore interdicti: quia æqualiter remotum habent impedimentum ac ille, qui Bullam habet. Sed ſi non poſſunt iſti audire Miſſam, quam ille audit, ſimul cum illo, non tenebitur ille audire ſecundam, aut tertiam Miſſam, ut illi audiant; ſed tenebitur non impedire illos ſine juſta cauſa, ne audiant eam Miſſam, quam ipſe audit. Et peccabit graviter, ſi impedierit, ut peccaret in tempore, quo non foret interdictum, impediendo ſine cauſa juſta, ne obligatus die feſtivo, potens, & volens audiret Miſſam.

2. Tempore ceſſationis à Divinis, non teneri habentem Bullam audire Miſſam, quamvis in aliqua Eccleſia celebretur; quia privilegium duntaxat conceſſum eſt ad tempus interdicti; quia quamvis liceant aliqua in tempore ceſſationis à Divinis, quæ etiam liceant tempore interdicti, ſed nec ea, quæ dependent à privilegio. Covar. Navarr. Medin. Lop. Henriq. Trull. Rodr. & alii citati à Mendo *n.*25.

3. Habentes aliud, quàm Bullæ privilegium ad audiendam Miſſam tempore interdicti, non teneri audire Miſſam die feſtivo, neque adhuc poſſe audire illam die aliquo, durante interdicto ſi non habent Bullam, quia quodlibet privilegium ſuſpendit Commiſſarius, & revalidat poſteà qui accipit Bullam. Excipiuntur privilegia oneroſa, & lucrativa, & privilegia Religionum, de quibus poſteà agemus.

ARTICULUS II.

De privilegio accipiendi Sacramenta, & poſſe ſepeliri in loco ſacro cum moderata funeris pompa tempore interdicti.

Sacramenta, quæ tempore interdicti accipi non poſſunt, ſunt Euchariſtia, Ordo, Extrema Unctio, & benedictiones nuptiales Matrimonii. Ut iſta poſſint accipi, concedit Bulla privilegium, modò accepturus illa, nec dederit cauſam interdicto, nec per ipſum ſtet, quòd non tollatur. Lud. à Cruz, Trullench, Suarez, Villalob. Henriq. cum aliis, quos citat Mendo *d.*15. *n.*36. Circa quod reſolvitur.

1. Privilegium accipiendi Sacramenta, non ſolùm concedi ad eorum acceptionem in Oratorio, quamvis ponatur poſt privilegium audiendi Miſſam in eodem, ſed etiam accipiendi Sacramenta in Eccleſia qualibet; quia conceſſo eo, quod majus eſt, conceditur id, quod minus; & minus privilegium eſt, quòd accipiantur in Eccleſia, quàm in Oratorio.

2. Has facultates, quæ conceduntur tempore interdicti, non concedi, niſi eo modo, quo ſunt licitæ in ipſo interdicti tempore. Itaq; Benedictiones nuptiales non poſſunt accipi virtute privilegii in tempore Adventus, & Quadrageſimæ, ſed in tempore, quo acci-

forent licitæ, ſi interdictum non obſtaret. Nec Ordines poſſunt accipi, niſi à proprio Epiſcopo, nec Extrema Unctio, & Benedictiones nuptiales, niſi à proprio Parocho.

3. Sacramentum Euchariſtiæ, virtute hujus privilegii non poſſe accipi, niſi à cujus manibus liceat accipi extra tempus interdicti. In Hiſpania cuncti Sacerdotes approbati ſunt ad hujus Sacramenti adminiſtrationem, vel conſuetudine, vel facultate à Prælatis videntibus, & conſentientibus accepta, quando non miniſtratur pro Viatico. Sed ſi in aliqua Provincia, aut loco non eſſet iſta generalis Sacerdotum approbatio, nequiret Euchariſtia, niſi è Sacerdotis approbati manibus accipi.

4. Coarctationem, non accipiendi Euchariſtiam in Oratorio in die Paſchatis, non cadere ſupra interdictum; quia quamvis non ſit interdictum, non poteſt accipi Euchariſtia in Oratorio ad ſatisfaciendum præcepto annuæ Communionis in Paſchate. Itaque abſolutè excipitur dies iſte, & potiori jure tempore interdicti. Dubio ſequenti videbimus, an tempore Paſcharis poſſit pro devotione in Oratorio communicari, ſatisfaciendo aliàs præcepto, communicando in parochia.

Ultra quæ, conceditur in Bulla, habentem illam, ſi moriatur tempore interdicti, ſepeliri poſſe cum moderata pompa funerali. Circa quod reſolvitur,

1. Ad gaudendum hoc privilegio, opus eſſe, quòd defunctus accepiſſet defunctorum Bullam; niſi fortè poſt mortem commendaſſet ſibi ab aliquo accipiendam ad hunc effectum, ut dictum eſt *art.4. d.4.*

2. Morientem excommunicatum, non poſſe gaudere hoc privilegio, quin poſt mortem ab excommunicatione abſolvatur.

3. Moderatam pompam funeralem, eſſe dimidium ejus pompæ, quæ habetur de more, quando non eſt interdictum. Ita Cord. Sed Rodriq. Villal. & Trull. citati à Mendo *num.47.* ajunt debere taxari ab Epiſcopo, vel ejus Vicario, vel à Parocho in abſentia eorum.

4. Clericos, qui de jure communi poſſunt ſepeliri clauſis foribus, & cum Officio Divino in Eccleſiis, quæ non ſunt interdictæ, & in his, quæ interdictæ ſpecialiter ſunt, ſine Divino Officio, egere Bulla, ut ſepeliantur pompa funebri moderata.

5. Etiam pueros, & amentes egere Bulla, ut gaudeant ſepultura Eccleſiaſtica tempore interdicti; & habentes poſſe ſepeliri dicta medioeri pompa.

6. Laicos habentes Bullam poſſe ſepeliri dicta pompa adhuc in Eccleſia interdicta; quia non excipit eam privilegium.

DUBIUM XII.

De Privilegiis Oratoriorum.

NOn ſit mentio Oratoriorum in Bulla præter eam, quæ ſit in privilegio antecedente; quòd poſſint tempore interdicti audiri, & celebrari Miſſæ in iis, ſi approbata ſint, & viſitata ab Ordinario. Occaſione hujus privilegii, variè opinantur Authores. Dicemus id, quod probabilius videbitur.

Quæritur primò: An virtute Bullæ poſſit quis erigere domi ſuæ Oratorium, in quo poſt approbationem Ordinarii, poſſit celebrari Miſſa?

Trull. ſuppoſito nomine, refert aliquos, qui affirmativè reſpondent, & addit Rodr. id inſinuaſſe, ſed falsò. Lud. de la Cruz affirmativam tenet ſententiam, & quòd poſſit habens Bullã compellere Ordinarium, ut approbet Oratorium. *In Bull.d.1.c.5.d.1.*

Reſp. Hanc opinionem, parum habere probabilitatis; quia non habet in Bulla fundamentum: nam concedere, quòd tempore interdicti poſſit audiri Miſſa in Oratorio, eſt ſupponere Oratorium erectum jam per privilegium aliud, non verò concedere, ut denuò erigatur, ſicuti concedere, ut audiatur Miſſa in Eccleſia tempore interdicti, ſupponit jam Eccleſiam, non verò concedit, ut denuò fiat. Quapropter incredibile eſt, hoc privilegium tam indiſcretè concedi omnibus accipientibus Bullam, cùm penè nullus inveniatur infimæ plebis homuncio, qui non accipiat; quando Pontifices, ut concedant Oratorium, tantas nobilitatis, & neceſſitatis requirant circunſtantias.

Quæritur ſecundò: Quid liceat in uſu Oratoriorum privatorum virtute Bullæ?

Reſp.1. Omnia, quæ diximus dubio anecedente circa audiendam, & celebrandam Miſſam, & accipienda Sacramenta, licere in Oratoriis, tempore interdicti, licita eſſe etiam quocunque alio tempore, excepto die Paſchatis; quia illa clauſula: *Aun en tiempo de entro icho*, habet vim in omni tempore, quamvis ſit tempus interdicti.

Reſp.2. Si privilegium non eſt coarctatum, ne ultra unam Miſſam in Oratorio celebretur, poſſunt virtute Bullæ celebrari, quot voluerit Oratorii dominus.

3. Si privilegium coarctatum eſt, ut nullus ſatisfaciat præcepto audiendi Miſſam, per illam auditam in Oratorio, niſi dominus ipſius Oratorii; quicunque habuerint Bullam poſſunt per illam Miſſam ſatisfacere præcepto; & etiam non habentes, ſi familiares, aut conſanguinei ſint habentis Bullam, & audiant Miſſam unà cum illo.

4. Si privilegium coarctatur, ne quibuſdam diebus feſtis celebretur Miſſa, nec accipiantur Sacramenta in Oratorio, poſſunt celebrari Miſſæ, & Sacramenta accipi virtute Bullæ in ipſis diebus feſtis, excepto die Paſchatis; de quo poſteà. Ratio; quia hæc omnia, quæ dicimus, colliguntur ex ipſis Bullæ verbis, in quibus nulla coarctatio præfigitur. Itaque quamvis inferiores Prælati, coarctaverint privilegia Oratoriorum, has coarctationes infringit conceſſio Bullæ, utpote à Pontifice; & quamvis ipſe Pontifex coarctaſſet, per conceſſionem annuam Bullæ, coarctationes revocat: & quamvis poſt acceptam Bullam, daret cum limitationibus his privilegium Oratorii, debet intelligi coarctatio pro non habentibus Bullam.

Addo: Quòd quamvis fieret in limitationibus expreſſa Bullæ mentio, non poteſt Pontifex revocare privilegia Bullæ, quin ſatisfaciat quantum potuerit, quia ſunt privilegia oneroſa, ut diximus in dubio tertio. Sed attendendum eſt, ut horum privilegiorum modeſtus ſit uſus ad vitanda inconvenientia, & præcipuè in feſtis potiſſimum, in quibus conſentaneum eſt, ut cuncti Eccleſias frequentent.

Quæritur tertiò: An die Paſchatis poſſit audiri Miſſa, & accipi Euchariſtia in Oratorio, virtute Bullæ?

Reſp.1. Poſſe audiri Miſſam, quia in Bulla tantum excipitur Euchariſtiæ acceptio.

Reſpondeo 2. Etiam pro devotione poſſe Euchariſtiam accipi, modò alio die ex aſſignatis ad implendum annuæ communionis præceptum, in propria parochia accipiatur. Ratio; quia die Paſcharis licet, ut in conſuetudine apparet fidelium, accipere Euchariſtiam pro devotione in Eccleſia qualibet, ergo etiam in Oratorio privato: neque Bulla per exceptionem intendit aliud, niſi quòd communio annua ex præcepto in propria parochia fiat, ut Paſtor ovium ſuarum agnoſcat faciem.

DUBIUM XIII.

De privilegio veſcendi carnibus ex conſilio utriuſque Medici, & ovis, & lacticiniis in diebus, quibus prohibentur.

ARTICULUS I.

De Privilegio veſcendi carnibus.

VErba Bullæ ſunt hæc: *Que conceda a todas las perſonas, que la tomarem: Que puedan durante el dicho anno, de conſejo de ambos Medicos eſpiritual, y corporal, comer carne en Quareſma, y otros tiempos de ayuno, y dias prohibidos de comer carne por todo el anno.*

Is, cujus neceſſitas eſt evidens, non indiget privilegio, ut veſcatur carnibus, in diebus, quibus prohibentur; & cum privilegium hoc in opinione communi omnium ſupponat neceſſitatem, quia aliàs fruſtrà foret conſilium utriuſque Medici, quod requiritur; ideo quæritur: in quonam caſu privilegium iſtud locum habeat?

Reſp. Quod in caſu dubio, quando quis dubitat, an indigeat eſu carnium, necne? Et Medicus etiam dubitat, an cauſa ad eſum carnium, ſit ſufficiens? poteſt Epiſcopus, aut in ejus abſentia Vicarius, aut Parochus, abſente utroque licentiam præbere ad eſum carnium. Igitur ut tunc poteſt quis diſpenſatione Prælati, carnibus veſci, ita etiam ſine tali diſpenſatione, virtute Bullæ, de utriuſque Medici conſilio. Henriq. Rodr. Villalob. Ant. Gomez, Lop. Sanch. Trull. & alii, quos citat & ſequitur Mendo *d.27. n.6.*

Putabit aliquis, Hoc jam non eſſe privilegium, cùm ad ejus uſum requiratur conſilium Medici ſpiritualis, qui eſt Parochus, & hic, etiam cum non habente Bullam poſſit in caſu dubio pro carnium eſu diſpenſare, non tantum in abſentia Epiſcopi, & Vicarii, ut ſuprà diximus, ſed adhuc illis præſentibus, vel per tacitam Epiſcoporum conceſſionem, vel per conſuetudinem legitimè jam præſcriptam; ad eſum carnium non opus eſt privilegio Bullæ. Itaque erit inutile.

Reſp. Quòd ad minus, ubi non eſt introducta conſuetudo, ut diſpenſet Parochus, privilegium habebit locum. Ultra hæc in diſpenſationibus, ut cauſa diſpenſationis adæquetur rei diſpenſatæ, imponitur aliquod gravamen, quod virtute hujus privilegii excuſatur, quia jam hic non datur diſpenſatio à Parocho, ſed tantùm conſilium. Ultimò: Nomine Medici ſpiritualis non intelligitur duntaxat Parochus, ſed etiam Confeſſarius quilibet; Neque conſilium eſt dandum in confeſſione, ſed extra illam; unde jam privilegium hoc non habebitur inutile. Circa quod reſolvitur,

1. Quòd à quolibet Confeſſario quamvis non proprio poſſit accipi conſilium; quia non requiritur in Confeſſario, niſi ſcientia, & prudentia, ut agnoſcat, an verè ſit dubia cauſa, quæ ſibi proponitur, & non apparens, ne contemnatur facilè Eccleſiaſticum præceptum, & carnes abſque neceſſitate comedantur. Quæ ſcientia ſupponitur in Confeſſario quolibet, quia putatur Confeſſarius omnibus numeris abſolutus; & conſilium ejus non requiritur, ut juriſdictionis actus, ſed ut hominis timorati, & docti, cauſam diſcernere valentis.

2. Quòd Medicus corporalis, cujus conſilium expetitur, proponere debeat ſincerè dubium, prout ille intelligit, quin exaggeret cauſam, ut petenti licentiam morem gerat.

3. Quòd ubi non eſt Medicus, nec ad illum eſt facilis recurſus, ut accidit in locis parvis, poſſit accipi conſilium ab aliquo homine experto, vel ab ipſo Confeſſario, ſi intelligit quidquam in

infir-

Digitized by Google

infirmitatibus, aut languentibus, & ferè nullibi eſt, qui aliquid nõ intelligat. Addo: Hominem timoratæ conſcientiæ, prudentem, & expertum ita, ut poſſit circa neceſſitatẽ eſus carnium arbitrari, poſſe iis veſci abſque alicujus Medici conſilio. Ratio, quia nullus ex dictis Medicis in hoc caſu diſpenſat, ſed declarat ſecundùm ſententiam, & conſcientiam, inveniri verum dubium; ergo, qui pollet ſcientia, & conſcientia ad noſcendum dubium, poteſt carnibus veſci abſque alicujus Medici declaratione. Sed quia quis in propria cauſa non ita integer Judex eſſe ſolet, ideò utriuſque Medici conſilio ſtandum eſt, cùm haberi poteſt. Mendo n. 9.

4. Quòd ille, qui carnibus veſcitur, hujus privilegii virtute, quamvis in reliquis formam jejunii obſervet, non jejunat, quia deeſt jejunio una pars eſſentialis, quæ eſt abſtinentia à carnibus.

ARTICULUS II.

De privilegio veſcendi ovis, & lacticiniis in Quadrageſima.

ECce Bullæ verba: *Y que aſſimiſmo puedan libremente a ſu alvedrio comer huevos, y coſas de leche; demanera, que los que no comieren carne, guardando en lo demas la forma del ayuno Eccleſiaſtico, ayan complido, y ſatisfecho al dicho ayuno.*

Indultum hoc non conceditur per Bullam iſtam: *A los Patriarcas, Primados, Arcobiſpos, Obiſpos, ni otros Prelados inferiores, ni a qualeſquiera perſonas Regulares, ni a los Clericos Seglares Presbiteros en dias de Quareſma.* Quinam iſtorum indulto iſto per aliam Bullam gaudere poſſint, dicetur poſteà.

Sed ſi omnes iſti fuerint ſexagenarii, per hanc Bullam conceditur illis hoc privilegium, quemadmodum etiam cunctis Militarium Ordinum Equitibus. Unde reſolvitur,

1. Eum, qui habet ſpeciale privilegium ad veſcendum ovis, & lacticiniis tempore Quadrageſimæ, quamvis ſit Regularis, aut presbyter, poſſe veſci ovis etiam accepta Bulla, quia non veſcitur ovis virtute acceptæ Bullæ, ſed virtute alterius ſpecialis privilegii, cujus uſus liber illi per Bullam remanet, quæ derogat privilegia cuncta, & revalidat accipienti. Lud. à Cruce *d. 1. c. 5. dub.* 18. *num.* 10.

2. Quòd ſi privilegium concedit, quòd omnes, qui diſcumbunt ad menſam, vel ad expenſas habentis privilegium aluntur, poſſunt comedere ova, & lacticinia in Quadrageſima, licet comedere iſta etiam Sacerdotibus, & Regularibus ad ejus menſam, vel ad ejus expenſas comedentibus, etiamſi Bullam non habeant; quia ſupponimus ut privilegium valeat, & iſta liceant, ſufficit illum, cui privilegium conceditur, habere Bullam. Et ut notat Trullench, & habetur in re, aliquæ familiæ nobiles gaudent hoc privilegio in Aragonia.

3. Locis illis, ubi conſuetudo jam introducta eſt, quòd ob defectum olei, ovo, larido, aut pinguedine condiantur, non opus eſſe alio privilegio præter iſtud Bullæ, ut hoc condimento parata comedi poſſint, v. gr. in Sicilia, Gallecia, & Peruano Regno. Et quoad uſum pinguedinis, aut laridi, attendi debet loci conſuetudo.

4. Nomine Prælatorum, qui in hoc privilegio excipiuntur, eos intelligi, qui habent Eccleſiaſticam juriſdictionem.

5. Clericos ſæculares non Presbyteros gaudere hoc privilegio, in virtute Bullæ, quamvis ſint Diaconi.

6. Cardinales non Presbyteros, aut Regulares gaudere etiam hoc privilegio; quia in odioſis, nomine Prælatorum non comprehenduntur.

7. Novitios, cujuſcunque Religionis ſint, non comprehendi nomine Regularium in exceptione, unde etiam gaudent hoc privilegio.

8. Epiſcopum electum, qui non eſt Presbyter, aut Regularis, poſſe etiam hoc privilegio gaudere; ſed non ita poſt confirmationem à Papa. Ratio, quia in primo caſu non eſt Prælatus; poſt confirmationem verò jam eſt Prælatus.

9. Epiſcopum conſecratum non Presbyterum, etiamſi renunciet Epiſcopatui, non poſſe gaudere hoc privilegio, quia remanet adhuc verè Epiſcopus, quamvis juriſdictione careat. Sed ſi electus, & confirmatus à Papa renuntiaret Epiſcopatui, antequam conſecraretur, poſſet tunc privilegio gaudere, quia tunc non remaneret Epiſcopus, neque cum juriſdictione, quæ ſemel obtenta, poteſt ceſſare, quamvis Epiſcopalis dignitas per conſecrationem obtenta, nequeat amitti.

10. Quòd ut hoc privilegio gaudeant hi, qui ob ſexageſimum ætatis annum excipiuntur, non eſt opus, ut ſexageſimum compleverint, ſed ſufficit attigiſſe, quia favores ſunt ampliandi.

11. Quòd extra Quadrageſimam, in quibuſcunque diebus jejunii licet ovorum, & lacticiniorum eſus ſine Bulla, ubi in contrarium conſuetudo non extat.

12. Quòd quamvis Th. Sanch. probabile putet, illum, qui ex voto, aut ex penitentia impoſita teneretur jejunare in Quadrageſima, ſatisfacturum jejunio comedendo ova, & lacticinia ſine Bulla, aut ſine neceſſitate; probabilius tamen eſſe contrarium. Itaque non peccabit ſolùm contra præceptum Eccleſiaſticum abſtinendi ab ovis, & lacticiniis, ſed contra votum, & contra præceptum Confeſſarii; quia votum aut præceptum Confeſſarii de jejunio, non eſt de jejunio quomodolibet, ſed de jejunio Quadrageſimali. *In ſum. l. 4. c. 11.*

13. Probabilius eſſe, non eſſe dies Quadrageſimales Dominicas Quadrageſimæ, & ita in illis cunctis poſſe ovis veſci, & lacticiniis. Advertit Mendo, ſe audiviſſe à viro docto, & gravi: quòd declaraviſſet Pontifex in Bulla ſpeciali, ſuam mentem eſſe comprehendere etiam Dominicas Quadrageſimæ, nomine dierum Quadrageſimalium. Sed ipſe Mendo reſpondet benè, de tali declaratione, authenticè non conſtare, ac per conſequens non obligare. Quòd ſi aliquando conſtaret, illi ſtandum eſſet. Nec obſtat quòd Commiſſarius Bullæ, pro jejuniis in Bulla Caſtellana, ſcripſerit dies Quadrageſimales, ut etiam Dominicæ comprehenſæ dicantur: quia Commiſſarius non poteſt mutare ſubſtantiam Bullæ Latinæ, ſed tantùm explicare dubia, ſi fortè ſint, & in hoc puncto non eſt dubium in Bulla Latina, ut conſtat ex verbis. Attamen contraria ſententia prohibens ova, & lacticinia in Dominicis Quadrageſimæ eſt tuta magis, *diſp. 18. n. 30. & 31.*

14. Quòd quando Bulla concedit hoc privilegium Religioſis Ordinum Militantium, intelligatur concedere, non ſolùm Equitibus, ſed etiam Regularibus earundem Religionum utriuſque ſexus; quia neminem excipit Bulla Latina, præter Presbyteros, aut Prælatos. Mendo *d. 18. n. 16. & 17.* Aſſert Baſil. Leg. & alios DD. Salmant.

ARTICULUS III.

De privilegio, quod Eccleſiaſticis datur per aliam Bullam, ut ovis, & lacticiniis veſcantur.

IN hac Bulla conceditur Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Prælatis, Clericis, Presbyteris ſæcularibus, quòd excepta hebdomada ſancta, poſſint veſci in Quadrageſima ovis, & lacticiniis, data eleemoſyna à Commiſſario taxata. Circa quod reſolvitur,

1. Quòd quamvis hæc Bulla non concedatur, niſi ad tempus Quadrageſimæ, durat tamen unum annum, aut naturalem, aut Eccleſiaſticum, prout diximus de Bulla vivorum dubio tertio. Itaque ſi promulgaretur hæc Bulla, media Quadrageſima, licebit uſus Bullæ non ſolùm pro dimidio illo anno, ſed pro prima etiam medietate anni ſequentis.

2. Quòd in hebdomada ſanctâ, ad quam hoc privilegium non extenditur, Dominica etiam Palmarum comprehendatur: unde qui non ſequeretur opinionem aſſerentem, quòd ova, & lacticinia non liceant Dominicis Quadrageſimæ, non poſſet per hanc Bullam comedere ea in Dominica Palmarum.

3. Quòd nomine Prælatorum non intelligendi ſint Abbates, aut Priores Monachales, quamvis per accidens habeant in aliquo loco juriſdictionem ſæcularem. Intelliguntur tamen Abbates benedicti, qui habent Eccleſiaſticam juriſdictionem. Mendo *d. 31. n. 11.*

4. Quòd neque etiam gaudent hoc privilegio Canonici Regulares, quia ſunt verè Religioſi, & vivunt in Religione approbata, & hæc Bulla non conceditur Religioſis. *Idem n.* 10.

Quæritur: Quonam pretio Commiſſarius Bullam taxaverit?

Reſpondetur primò: Quòd à Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus benedictis, vigintiquatuor exegerit argenteos. Et ſi in aliqua Eccleſia Cathedrali, aut Collegiata foret Abbas, ſed ſine ampliori juriſdictione, quam habent Decani, aut priores in aliis Eccleſiis, non tenetur vigintiquatuor illos argenteos porrigere, ſed eam tantum eleemoſynam, quam alii, qui ſunt Dignitates elargiri tenentur; quia quamvis iſte, nomine appelletur Abbatis, in re tamen non eſt plus quam Dignitas.

Reſpondetur ſecundò: Dignitatibus, & Canonicis Eccleſiarum Cathedralium, & Collegiatarum, argenteos octo taxaviſſe. Quæ taxatio non intelligitur impoſita Coadjutoribus Dignitatis, aut Canonicatus, quia hi non ſunt propriè Dignitates, aut Canonici, ut docent Garcia, Barboſa, & Trullench citati à Mendo *n.* 13.

Reſpondetur tertiò: Quòd hi, qui in Eccleſia Cathedrali, aut Collegiata habent portionem integram, aut dimidiam, etiam Parochis, & gaudentibus beneficio ſimplici, aut aſſiſtentiam petente, ſi reditus beneficii tercenta ducatorum attingat undecim drachmarum, attingat, argenteos ſex pro Bulla taxaverint. Hinc reſolvitur,

1. Quòd iſtorum nullus debeat ſex argenteos erogare, ſi beneficium tercenta ducata integra non attingat, etiamſi parum deſit; quia hæc taxatio eſt odioſa, & debet reſtringi.

2. Probabile eſſe: conditionem illam, *ſi tercenta ducata attingit.* Cadere non ſolum ſupra beneficiatos ultimos, ſed etiam ſupra Portionarios, & Parochos. Itaque ſi reditus eorum ad tercenta non pervenerint ducata, non debere huic ſtare taxationi, ſed alii viliori, quia hic eſt favor, & ideò ampliandus.

3. Quòd reditus tercentorum ducatorum debeat remanere illis, exceptis oneribus, & expenſis beneficii. Itaque debent excipi, & penſiones, ſi quas ſolvit, & ſubſidium, & excuſatum, & quarta decima, etiam eleemoſyna pro Miſſarum earum numero, quas beneficiatus pro beneficii onere, celebrare nequit. Trull. citato à Mendo *d. 31. n. 18.*

4. Quòd

Digitized by Google

4. Quòd ad computationem tercentorum ducatorum numerari debeant diſtributiones, quia ſunt reditus, quamvis non ſint fructus. Sed non eſt annumeranda eleemoſyna pro Miſſis, quæ non debentur beneficio, quia iſtas liberè poteſt beneficiatus celebrare per ſe, vel per alium, vel abſolutè non celebrare. Nec etiam annumerandum eſt quidquam aliud præter reditus illos, qui beneficiato obveniunt ratione beneficii; non verò ii, quos per accidens, & alia via obtinuerit.

5. Quòd ſi dat partem redituum beneficii alii, qui pro ſe beneficio inſerviat, illa pars, quæ datur, annumeranda eſt tercentis ducatis, ac ſi ipſe beneficiatus inſerviret.

6. Quòd hæc taxatio non intelligitur impoſita his, qui habent Capellanias, quamvis iſtarum reditus tercenta ducata attingant; quia quamvis intelligantur vulgò, nomine beneficiorum, Commiſſarius tamen diſtinguit utroſque, & iſtis Capellanis ſequentes aſſignationes.

Reſpondetur quartò: Habentibus Capellanias, cujuſcumque conditionis exiſtant, aut beneficia, penſiones, aut alios reditus Eccleſiaſticos, ita ut annuatim ex eis ducenta ducata percipiant, aſſignari pro eleemoſyna quatuor argenteos. Unde reſolvitur,

Quòd omnes reſolutiones, quæ dictæ ſunt poſt tertium reſponſum, excepta ultima reſolutione debeant applicari, & accommodari proportionaliter ad hoc quartum reſponſum.

2. Quòd Capellaniarum nomine, non intelligantur hìc laicales, & quæ non obligant ad Horas Canonicas, nec Officium parvum, quia hæ Capellaniæ non ſunt ſtrictè Eccleſiaſticę; & ita quamvis iſtarum reditus, ducenta ducata pertingant, taxatione dicta non tenentur.

3. Per reditus Eccleſiaſticos intelligi, eos, qui percipiuntur aliquo titulo Eccleſiaſtico, ut Præſtimonio, aut alio ſimili. Et hìc includuntur beneficia curam animarum habentia, & portiones, quæ ducenta ducata non tranſgrediuntur, quia verè ſunt reditus Eccleſiaſtici.

Reſp. 4. Cæteros quoſcumque Clericos, prædictis taxationibus non comprehenſos, quia neque dignitatem, neque reditus habent ſupradictos, teneri pro Bulla, argenteos duos erogare. Et Clericorum nomine, ſemper hìc intelliguntur Sacerdotes, quia alii non indigent ſpeciali hac lacticiniorum Bulla, ut dictum eſt.

DUBIUM XIV.

De electione Confeſſarii approbati ab Ordine, quæ conceditur per Bullam.

HÆc ſunt verba Bullæ: *Que puedan elegir por Confeſſor à qualquier Presbytero Secular, ò Regular aprobado por el Ordinario, el qual los pueda abſolver una vez en la vida, y otra en el articulo de la muerte, de qua leſquiera pecados, y cenſuras, aun de los reſervados, y reſervadas a la Sede Apoſtolica, y de los declarados en la Bula in Cęna Domini, excepto del crimen, y delicto de la heregia, y que conſignan, y ayan indulgencia plenaria de ellos.* Et à cenſura, & peccatis non reſervatis Sedi Apoſtolicæ, poſſint abſolvi toties quoties confeſſi fuerint ſalutaribus pęnitentiis pro qualitate peccatorum impoſitis. Et caſu, quo opus ſit ſatisfactione ad conſequendam abſolutionem dictam, ſatisfaciant per ſeipſos, ſi & aliquid obſtiterit, poſſint hæredes, aut alii pro eis ſatisfacere.

ARTICULUS I.

De approbatione neceſſaria in Confeſſario, ut per Bullam eligi poſſit.

SUppoſito quòd approbatio, & juriſdictio diſtinguantur, ut conſtat ex *dubio ſecundo, & tertio, cap. 3. tractat. 6. lib. 6.* Suppoſito etiam, Bullam concedere juriſdictionem Confeſſario electo ab habente Bullam, dico quòd, ut Confeſſarius poſſit eligi, debet eſſe approbatus ab Ordinario, approbatione illa, quam exigit Conc. Trid. *ſeſſ. 23. c. 15. de ref.* Quia privilegium hoc Bullæ non approbat Confeſſarium, ſed requirit approbatum forma ſupradicta. Et quamvis citato loco actum fuerit jam de approbatione neceſſaria in Confeſſario, agetur hìc de iis, quæ ratione Bullæ præcipuè occurrunt.

Quæritur: An approbatus in una Dięceſi, vel cum limitatione, pro aliquo tantùm loco, tempore, aut perſonis, poſſit eligi per Bullam in cunctis Dięceſibus, locis, temporibus, & pro perſonis quibuſcumque?

Reſp. 1. Primam opinionem aſſerere: Confeſſarium approbatum cum limitatione, non poſſe eligi per Bullam, niſi in illa Dięceſi, loco, & tempore, in qua, & pro quibus eſt approbatus, & non extra ea, & pro perſonis tantùm, ad quarum confeſſionem eſt approbatus, & non pro aliis. Ratio; quia quando Bulla requirit Confeſſarium approbatum, requirit approbatum, illo eodem ſenſu, quo à Conc. Trid. diſponitur: qui ſenſus debet ita intelligi, conſentaneè ad declarationem quandam Congregationis ejuſdem Concilii, & Breve expeditum ab Urb. VIII. Mend. cum aliis *d. 22. c. 4.*

Reſp. 2. Secundam opinionem aſſerere: approbatum ſemel, quamvis cum limitatione quacumque, poſſe eligi ſemper per Bullam. Ratio; quia Bulla non exigit niſi Confeſſarium approbatum ab Ordinario; ergo ſufficit approbatio quæcumque: & cùm Bulla non coarctet, debet favor extendi latiùs. Hæc opinio eſt plurium, quos apud Mendo videre licet. Prima opinio tutior eſt, & probabilior: Secunda habet multum probabilitatis ad minus extrinſecæ, quam poteſt quis tutè amplecti, cum reſtrictionibus quibuſdam, quæ reſolutionibus ſequentibus adſcribentur.

Reſolvitur 1. Parochum, ubilibet, & pro quibuſcumque perſonis, poſſe per Bullam eligi, in utraque opinione; quia ex quo conſtitutus fuit Parochus, approbatus fuit ab Eccleſia, ut miniſter publicus ejus ſine reſtrictione aliqua.

2. Quòd quamvis animarum curæ renuntiaverit, poſſit eodem etiam modo eligi: quia per renuntiationem, non amittit approbationem, ſed juriſdictionem, quam juriſdictionem tribuit ei Bulla in ordine ad eligentem, quamvis Buſembaum ſentiat loco cit. ſummæ, amiſiſſe approbationem. Sed ſi non renuntiavit animarum curæ, ſed talis cura ablata eſt ei ob culpas, aut dementiam, aut ignorantiam, quæ ſupervenit, non poterit eligi; quia tunc etiam ablata eſt ei approbatio, quæ conceſſa fuit in collatione beneficii, & remanet ipſe ſine illo publico aptitudinis teſtimonio.

3. Quòd ſi coarctatio, qua quis approbatur pro quibuſdam perſonis audiendis, v. g. pro viris, & non pro fęminis, nititur in levitate, & fragilitate morum ipſius Confeſſarii, præcipuè ſi convictus ſit, quòd parum cautum in confeſſionibus audiendis ſe geſſerit, non poſſit eligi per Bullam ad audiendas fęminarum confeſſiones. In quo conveniunt utriuſque opinionis Authores, quia approbatio, non ſolùm eſt teſtimonium ſcientię, ſed etiam prudentiæ, & gravitatis morum, quam approbationem abſolutè non habet, qui ob defectum modeſtię, & cautelæ coarctatam habuit approbationem. Sed quando approbatio reſtringitur ob id tantùm, quod ad quadrageſimum ætatis annum non pervenerit, ut communiter ſolet à Prælatis coarctari. Secunda opinio docet à quibuſcumque eligi poſſe perſonis. Quam opinionem ultra plures ejus Authores, probabilem etiam docent Thomas Sanch. & Diana citati à Trullench, Boſio, & Lugo citati à Leandro; quamvis Lugo contrariam ſequatur, ut videre licet apud Mend. *diſp. 22. num. 68.*

4. Quòd ſi quis approbatus eſt pro uno loco, v. g. ruſticorum, quamvis multi ſentiant poſſe ubique per Bullam eligi, alii advertunt, alii ſupponunt, quòd ſi hæc coarctatio pro uno loco eſt ob ſcientiæ defectum, non poſſit eligi niſi ab incolis ejus loci. Leand. tamen ſentit quòd, quamvis coarctatio ſit ob defectum ſcientiæ, poſſit eligi in tota Dięceſi, & conſequenter poterat aſſerere, ubique eligi poſſe, quia ratio Leandri, æqualiter probat utrumque. Sed conſequentiùs reliqui negant Auctores, quia approbatio eſt æquè teſtimonium ſcientiæ, ac gravitatis morum, & qui ob hujus gravitatis defectum non approbatur niſi ad audiendos homines, ſentiunt omnes ipſum non poſſe à fęminis eligi per Bullam. Ergo, qui ob defectum ſcientiæ non approbatur, niſi pro uno loco, qui eſt ruſticorum, non poterit eligi ab iis, pro quibus judicatur ignarus. Leander *to. 5. tr. 5. diſp. 11. quæſt. 69.*

5. Eum, qui approbatus fuit pro determinato tempore, poſſe per Bullam eligi, tempore adhuc tranſacto. Et quamvis opinionem iſtam non ſentiant communiter Auctores ſecundæ opinionis, tamen hanc docet Acoſta *in Bull. q. 39.* & Leander ubi ſuprà *q. 71.* Sed hic, non abſolutè, ſed caſu, quo illa temporis coarctatio à ſola tantum Prælati voluntate fluxerit, non autem ſi ab alia cauſa proceſſerit: quamvis conformiùs ad principia, conſequentiùs affirmare poſſet magis abſolutè Leander. Minus habet probabilitatis in hoc puncto ſecunda opinio.

6. Quòd quamvis nequeat eligi, qui poſt approbationem reprobatus fuit juſta cauſa: quando tamen evidenter abſque cauſa reprobatus fuit, eligi poſſe ſentiunt multi. In dubio, an cauſa ſit juſta, vel non, debet judicari juſta, quia præſumptio debet eſſe pro Prælato.

7. Confeſſarium Regularem Ordinis Mendicantis (quod idem ſentio de quocumque alio Ordine privilegia participante Mendicantium) ſatis eſſe, quòd ſemel approbatus ſit pro una Dięceſi, ut poſſit eligi in ea, durante vita, & juriſdictione Epiſcopi, à quo fuit approbatus, niſi fortè aliqua urgentiſſima extiterit cauſa juridicè probata, ut ipſe reprobetur: quia dicti Mendicantes gaudent hoc privilegio; ut approbati ſemel ab uno Epiſcopo pro una Dięceſi, non poſſint in eadem reprobari ab eodem Epiſcopo ſine cauſa. Itaque in revocationibus generalibus, quas promulgat Epiſcopus circa approbationes Confeſſariorum, non revocantur Mendicantium approbationes, quos ſemel approbavit. Quare, adhuc poſt revocationes eas, poſſunt iſti elegi, virtute Bullæ. Et hæc eſt omnium communis opinio.

8. Quòd cum in Bulla Latina legantur verba iſta: *Et quod Regulares, qui ſemel approbati fuerint*; videtur ſufficere, quòd Regulares ſemel approbentur, ut ſemper, & in qualibet Dięceſi, & ſine limitatione aliqua poſſint eligi; quia privilegia Bullæ explicanda ſunt ea latitudine, qua favores, & illa verba in hoc ſenſu ſine violentia interpretationem iſtam admittunt.

9. Quòd Regularis, quem Superiores ſui ab audiendis prohibent confeſſionibus, ſi approbatus eſt ob Ordinario, poſſit eligi virtute Bullæ, quia in illo concurrunt omnes requiſitæ condi-

tiones. An peccet, necne, audiens confeſſiones contra Superioris præceptum, colligi poteſt ex circunſtantiis, & modo, quo tale præceptum impoſitum fuit.

10. Poſſe etiam elig. Confeſſarium Regularem, ſi approbatus eſt ab Ordinario, quamvis à Superiore proprio non fuerit præſentatus. Suar. *t.4. in 3.p. d.28.ſ.5.n.15.*

11. Vicarium Parochi poſtquam Parochus deſinit Parochus eſſe, niſi habeat approbationem alio titulo, non poſſe eligi virtute Bullæ; quia etſi Parochus, qui voluntariè renuntiavit animarum curæ, poſſit eligi, ut dictum eſt, hoc ideò accidit, quia habet approbationem ab Eccleſia, ut miniſter ejus publicus. Vicarius autem non habet talem approbationem, niſi quatenus gerit Parochi vices. Hæc dicta ſint conſequenter ad opinionem primam, quia in ſecunda opinione aſſerendũ eſt conſequenter, eligi poſſe.

12. Evidenter ineptum, quamvis approbatus ſit, non poſſe per Bullam eligi, vel ineptitudo ſupervenerit, vel anteceſſerit ipſam, quia ſi præceſſerit, debet approbatio cenſeri ſubreptitia. Et ſi conſtitit de ineptitudine ipſi Epiſcopo, data etiam approbatio non valet; quia non habet juriſdictionem approbandi in deſtructionem, ſed in ædificationem. Itaque non cenſetur habere juriſdictionem ad approbandum ineptum. Si dubitaretur de ineptitudine, deberet cenſeri aptus, quia præſumptio debet ſtare pro approbante. Mend. *d.22. n.105.*

13. Non poſſe eligi Confeſſarium approbatum ab Ordinario excommunicato non tolerato, neque ſuſpenſo ab Officio, & juriſdictione; quia verè ille Confeſſarius non eſt approbatus, nam approbatio eſt actus juriſdictionis, quam Epiſcopus ita excommunicatus, & ſuſpenſus exercere non valet.

14. Poſſe eligi eum, qui approbatus eſt univerſaliter ab Epiſcopo ad Sacramenta adminiſtranda. Item eum, qui approbatus eſt ab Epiſcopo approbatione tacita, aut ratihabitione, v.g. ſi Epiſcopus vidit eum audientem confeſſiones, & non prohibuit, vel permiſit eum audientem. Mend. *d.22. n.114.* cum aliis.

15. Confeſſarium electum virtute Bullæ, & ſufficienter approbatum conſentaneè ad opinionem probabilem, quamvis ſit minus tuta, & revera falſa, abſoluturum validè; quia in hoc caſu tribuit Eccleſia approbationem, ut in ſimilibus juriſdictionem, quando opus ſit cum opinione probabili. Neque peccabit Confeſſarius contra charitatem, neque juſtitiam; quia non exponit pœnitentem periculo gravis detrimenti, quod non eſt quando confeſſio, & abſolutio ſunt validæ. Sal. Vaſq. Bonac. Sanch. & plures alii relati à Leandro *de Sacr. t.*1. *tr.*5. *d.*11. *q.79.*

16. Approbationem neceſſariam in Confeſſario, ut poſſit eligi virtute Bullæ in ordine ad confeſſionem, eſſe etiam neceſſariam ad gaudium aliorum privilegiorum, quæ concedit Bulla cum interventione Confeſſarii.

17. Non eſſe neceſſariam formulam aliquam verborum, ut eligatur; ſed ſufficere pœnitentem habere Bullam, & quòd ſciat Confeſſarius, ut operari poſſit benefaciendo pœnitenti, quidquid concedit Bulla.

ARTICULUS II.

De poteſtate Confeſſarii electi virtute Bullæ quoad abſolutionem culparum reſervatarum, & non reſervatarum.

POteſt Confeſſarius virtute Bullæ electus abſolvere pœnitentem, ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis, à quibuſcumque peccatis quocumque modo Apoſtolicæ Sedi reſervatis, excepto crimine hæreſis. A non reſervatis verò, toties quoties pœnitens confeſſus fuerit. Si autem peccatum, aut cenſura, à qua cupit abſolvi, ſatisfactionem expoſtulat, præmonet Bulla non abſolvendum fore, quia priùs per ſe, aut ſi ipſe non poteſt, per hæredes ſuos, ſatisfactionem reddat. Hinc reſolvitur,

1. Quòd privilegium, quo gaudet habens Bullam, ut abſolvatur à peccatis, non tantùm intelligitur de abſolutione à peccatis commiſſis poſt acceptionem Bullæ, ſed de illis etiam, quæ ante acceptionem commiſſa ſunt. Ratio, quia Bulla non diſtinguit alia peccata ab aliis, ſed ejus verba peccata omnia generaliter comprehendunt. Th. Sanch. *in ſumm. tom.1, l.4.c.53.n.* 26. cum multis aliis.

2. Abſolvi poſſe per Bullam, qui in fide Bullæ peccavit, ita ut non peccaret, niſi ſperaret virtute Bullæ abſolvi poſſe: quia exceptio firmat regulam in contrarium, & cùm excipiatur dumtaxat privilegium componendi bona habita mala fide, quæ incerti ſunt Domini, & privilegium indulgentiæ in articulo mortis; ne poſſint eo gaudere, qui operati ſunt, vel ſocordes fuerunt in fide Bullæ, reſtat aliam partem eſſe firmatam. Covarr. Sanctar. Fill. allegati à Mendo *d.23. n.6.*

3. Quòd ſi caſus Sedi Apoſtolicæ reſervati, ſunt occulti, poſſit pœnitens virtute Bullæ abſolvi ab illi toties quoties confeſſus fuerit; quia quando ſunt occulti, non reſervantur niſi Epiſcopo, ut conſtat ex Conc. Trid. *ſeſſ.24. de ref. c.6.* Excipitur crimen hæreſis, de quo poſteà.

4. Quòd in locis ubi Bulla valeret, Tridentinum tamen non eſſet acceptum, non poſſet abſolvi pœnitens virtute Bullæ à peccatis Apoſtolicæ Sedi reſervatis quamvis occultis toties quoties confiteretur, ſed ſemel in vita, & ſemel in morte; quia ibi non eſſet ablata reſervatio reſpectu Epiſcoporum; & ita non poſſent iſti abſolvere ab his occultis caſibus, quia ubi non admittitur Concilium ad onus, neque etiam admittitur ad favorem.

5. Poſſe abſolvi quemquam à prædictis caſibus virtute Bullæ, toties quoties confeſſi fuerint, non ſolum quando ſunt occulti, ut nemo poſſit eos probare, ſed etiam quando conſtant aliquibus, modò vulgò non ſciantur, neque in forum contentioſum ſint deducti; quia occultum hic accipitur quatenus opponitur publico, & notorio, & ita accipitur à Tridentino, ut etiam in jure uſitatur. Quòd autem à caſibus occultis in prædicto ſenſu poſſint Epiſcopi abſolvere, quamvis ſint Pontifici Summo reſervati, docent DD. cit. à Mendo *d.23. n.68.*

6. Quòd quamvis dicti caſus ſint publici in uno loco, ſi in alio ſunt occulti, in quo non timentur faciendi publici, & divulgandi, poſſit ibi ab illis abſolvi pœnitens, virtute Bullæ. Quod etiam dicimus quamvis deducti fuerint ad contentioſum forum, modò alia via non ſint publici, & reus ſententiam declaratoriam pro ſe obtinuerit: quia caſus illi adhuc remanent occulti. Idem cum aliis *num.69.* Et Diana putat veram hanc ſententiam, quamvis reus per turpia media ſententiam ſibi faventem obtinuerit, & quamvis non obtinuerit ſententiam definitivam, ſed interloquutoriam, in qua ſolum abſolutus fuerit ab inſtantia, ita ut poſſit iterum pro eodem delicto vocari in judicium, quia tunc caſus iſte adhuc remanet occultus, & per illam ſententiam deletur infamia, quæ orta erat ex crimine ad forum deducto contentioſum, & cauſa reſtituta permanet ſtatui antiquo. Ratio; quia poteſt Epiſcopus abſolvere à culpis Pontifici reſervatis, quando aliquo ex dictis modis ſunt occultæ. Henriqu. Caſp. Trull. Suar. Caſtrop. & alii, quos affert Mendo, *num.*70. Dian. *p.7. tr.* 1. *Reſ.*18.

7. Quòd eſt probabile, poſſe quemquam abſolvi virtute Bullæ toties quoties confeſſus fuerit, à peccatis Pontifici reſervatis, pro quibus fuit jam in foro contentioſo caſtigatus: quia probabile eſt, poſſe ab illis abſolvi ab ipſo Epiſcopo. Mendo *d.* 23. *n.* 71. cum aliis.

8. Quòd quamvis crimen hæreſis excipiatur, non intelligitur hæc exceptio, de hæreſi purè interna, quia hæc non eſt reſervata: & ita à peccatis iſtis poteſt quilibet approbatus Confeſſarius abſolvere, ſola juriſdictione ordinaria.

9. Quòd neque etiam intelligatur de hæreſi naturali, aut purè externa, quando aliquis, v. g. ſignis, aut verbis declarat hæreſim, ob aliquem externum metum, aut convenientiam, conſervando in corde fidem. Itaque poteſt quis ab hac hæreſi abſolvi à quocumque Confeſſario approbato: quia qui in talem hæreſim incidit, nec hæreticus eſt, neque excommunicatus. Si verò quis exteriùs negat fidem, idolatrat, incurrit excommunicationem impoſitam à Papa Joanne vigeſimo ſecundo in Extravaganti *ſuper illius ſpecula*, à qua poteſt quilibet Confeſſarius approbatus abſolvere, quia non eſt reſervata. Sylveſter, Nav. Sayr. Bard. Ludov. à Cruce, Thom. Sanchez, Azor. Trull. & alii, quos citat Mendo *num.* 90.

10. Hæreſim, à qua non poteſt quis abſolvi virtute Bullæ, eſſe hæreſim formalem externam, vel ſit publica, vel occulta. Quæ ut ſit externa, opus eſt, quòd verbis, vel ſignis declarata ſit, ita ut ſi aliquis audiret, vel videret, poſſet cognoſcere hæreticum animum pronunciantis, aut facientis. Nec opus eſt, quòd aliquis videat ſigna, vel audiat verba, ut hæreſis ſit externa. Sufficit poſſe videri, aut audiri ab aliquo ſi adeſſet, quamvis per accidens non adſit. Quando hæc hæreſis formalis externa eſt occulta, videtur, quod ſi poteſt ab ea Epiſcopus abſolvere, ut docent plures, etiam poſſet abſolvi quis ab ea, virtute Bullæ, ut diximus de caſibus reliquis Pontifici reſervatis, quando ſunt occulti: & hæc abſolutio poſſet obtineri toties quoties quis confiteretur. Sed conceſſo etiam, quòd Epiſcopi poſſent abſolvere ab illa, quando eſt occulta, & quòd per Bullam *in Cœna Domini*, non derogetur illis facultas, quam habent à Concilio Tridentino, ut poſſint abſolvere ab ea, quod negant plures, quos apud Mendo *num.* 8. videre licet; adhuc dico; Quòd virtute Bullæ non poteſt abſolvi ab hæreſi occulta dicta, quia expreſſè excipitur in Bulla, & hæc eſt mens Pontificum, & praxis communis. Et quamvis videatur, exceptionem non cadere niſi ſupra hæreſim publicam, ut ſemel in vita, & ſemel in morte non poſſit abſolvi ab illa, ut poteſt abſolvi à cæteris peccatis Pontifici reſervatis; aſſero: Cadere etiam ſupra hæreſim occultam, ne poſſit quis abſolvi ab ea toties quoties quis confiteatur; quia tota abſolvendi facultas, vel à peccatis publicis, vel occultis legitur in eadem clauſula, in qua legitur exceptio; & ſit obviam dexteritate prudenti; nam conſtat ex dictis, Potentem abſolvere à peccato Pontifici reſervato, quando eſt occultum toties quoties, poſſe virtute Bullæ abſolvere ab eodem, quando eſt publicum ſemel in vita, & ſemel in morte: Ergo, qui non poteſt ab hæreſi publica, & ſemel in vita, &c. ut non poteſt Confeſſarius virtute Bullæ, neque etiam poteſt abſolvere ab eadem quando eſt occulta toties quoties. *Idem d.23. c.24.*

11. Idem, quod dicitur quoad abſolutionem à crimine hære-

hæreſis, debere dici quoad apoſtaſiam à fide, potiori jure

12. Quòd à reliquis peccatis excepta hæreſi, & apoſtaſia, quamvis reſervata ſint peccata Inquiſitoribus, poteſt quis abſolvi virtute Bullæ, & etiam ab iis, quæ non ſunt Apoſtolicæ Sedi reſervata toties quoties confeſſus fuerit.

Quæritur primò: Quodnam ſit privilegium Bullæ quando concedit, quòd ſemel in articulo mortis poſſit quis abſolvi à caſibus Apoſtolicæ Sedi reſervatis?

Ratio dubitandi eſt: Quia in illo articulo, neque caſus eſt, neque cenſura ulla reſervata; ergo nihil per iſtud privilegium conceditur.

Reſp. 1. Quòd per iſtos caſus reſervatos Pontifici, qui omnes habent annexam cenſuram, concedi: Abſolutum ab illis virtute Bullæ in articulo mortis, manere ſine obligatione præſentandi ſe Pontifici ratione cenſuræ, caſu, quo ille mortem evaſerit. Quæ obligatio remanet, quando in illo articulo abſolvitur à Confeſſario, de juriſdictione tantùm ordinaria, qui abſolutus, ſi non præſentatur, reincidit in eandem cenſuram. Quod idem dicimus de caſibus cum cenſura reſervatis aliis Superioribus inferioribus Pontifici, nempe quòd abſolutus ab illis virtute Bullæ in articulo mortis, non teneatur ſe præſentare poſteà Superiori; abſolutus verò à Confeſſario, de juriſdictione tantùm ordinaria remaneat cum obligatione iſta. Sanch. Vaſq. Lugo, Gaſp. Hurt. Leand. quos citat Mendo *n.* 102.

Reſp. 2. Quoad caſus ſine cenſura reſervatos, verum eſſe privilegium iſtud nihil operari; quia obligatio, qua tenetur præſentandi ſe abſolutus in articulo mortis, tantùm eſt ratione cenſuræ, non ut abſolvatur ab eadem cenſura, quia jam fuit ab illa abſolutus; ſed ut Superior videat, an oporteat imponere illi ſatisfactionem aliam, vel applicare illi aliam ſpiritualem medicinam. Unde reſolvitur,

Hoc privilegium abſolvendi in articulo mortis, poſſe haberi in uſu, in periculo etiam mortis, & quòd hoc periculum debeat intelligi in caſibus ſupradictis, *d.10.art.3.in reſp.ad quæſitum* 5. *& reſolutione ejus.*

Quæritur ſecundò: Quibuſnam verbis, aut forma abſolvendum ſit virtute Bullæ à peccatis, & cenſuris?

Reſpondeo: Quòd quamvis in Bulla vulgari ponatur forma, non tamen neceſſarium eſſe illam obſervare, ſed ſufficere, Confeſſarium abſolvere in forma, quæ communiter uſitatur, advertendo tamen abſolvere virtute Bullæ. Hic debebant adſcribi caſus Pontifici reſervati, ſed cùm nullus ſit reſervatus, qui non habeat annexam cenſuram, ponuntur iſti caſus in tractatu de cenſuris, *l.7.c.2.d.4.art.*3.4.5. ubi videre licet.

Qui autem antiquo jure reſervati erant Epiſcopis, jam non ſunt reſervati, quia conſuetudo abrogavit reſervationem. Itaque inquirendi ſunt ii, qui in qualibet Diœceſi ſunt reſervati.

ARTICULUS III.

An poſſint Regulares eligere virtute Bullæ Confeſſarium, qui eos abſolvat à peccatis reſervatis, & non reſervatis?

Reſp. 1. Non poſſe, quoad caſus reſervatos; neque Confeſſarium ordinarium Monaſterii, vel domus poſſe abſolvere ab illis virtute Bullæ. Hæc ſententia eſt communis, & quamvis ante decretum Urbani Octavi, Doctores aliqui graves contrarium ſenſerint, poſt illud tamen decretum, nemo audet eam defendere, quia parùm jam, aut nihil habet probabilitatis. Fundamentum robuſtum, & Achilles noſtræ ſententiæ nititur in Bulla, quam decimo nono die Junii, anni 1630. expedivit Urbanus Octavus, & refert Mendo *n.122.diſp.*24. Ubi declarat: Non eſſe mentem Apoſtolicæ Sedis, quando Bulla Cruciatæ conceditur, concedere Regularibus privilegium, ut abſolvi poſſint à reſervatis. Videatur Mendo *c.* 12.*d.*24.

Reſp. 2. Quoad caſus non reſervatos, poſſe Regulares gaudere privilegio Bullæ, ut poſſint eligere Confeſſarium approbatum, quem voluerint, ut abſolvantur; Quamvis erit conveniens non præſumere privilegium, renitente Prælato. Ratio deſumitur ex ipſa Urbani Bulla, in qua dumtaxat excipitur, quòd Regulares non poſſint gaudere privilegio Bullę quoad caſus reſervatos: ergo poſſunt gaudere quoad non reſervatos, quia exceptio firmat regulam in contrarium. Mendo cum pluribus, quos citat *d.24.n.*185.

Quæritur primò: An Novitii poſſint gaudere virtute Bullæ quoad caſus reſervatos?

Reſp. affirmativè: Quia Novitii non comprehenduntur nomine Religioſorum, quoad odioſa.

Quæritur ſecundò: An Regularibus Ordinum Militantium probibeatur, per decretum Urbani, gaudere Bulla quoad abſolutionem à reſervatis?

Reſpondetur affirmativè, ſi forſan in Religionibus his, caſus ſint reſervati; quia Bulla comprehendit Regulares Mendicantes, & non Mendicantes, quin excipiat quoſquam, quamvis ſpeciali nota aliqua ſit digni. Dixi: *Si forſan in Religionibus his, caſus ſint reſervati*; Quia Mendo *n.* 173. aſſerit ſe audiviſſe à perſonis fide dignis, & habentibus interiorem notitiam ſtatutorum dictarum Religionum, nullos in his haberi caſus reſervatos.

DUBIUM XV.

De poteſtate Confeſſarii in virtute Bullæ, quoad abſolutionem à cenſuris.

ARTICULUS I.

De cenſuris in generali.

Concedit Bulla, quòd poſſit quis eligere Confeſſarium approbatum, qui poſſit eligentem abſolvere à cenſuris Apoſtolicę Sedi reſervatis, ſemel in vita, & ſemel in morte. A non reſervatis verò Sedi Apoſtolicæ, toties quoties confeſſus fuerit. Unde reſolvitur,

1. Quòd ea, quæ dicta ſunt quoad abſolutionem à caſibus reſervatis, tam Pontifici, quàm aliis inferioribus Prælatis, dicenda ſint proportionaliter, quoad abſolutionem à cenſuris.

2. Quòd cùm ab his, quæ Papæ non ſunt reſervatæ, liceat abſolutio toties quoties; etiam à reſervatis Papæ liceat abſolutio toties quoties, ſi fuerint occultæ, excepta illa cenſura, quæ incurritur per hæreſim formalem externam; quia hæc, quamvis ſit occulta, non poteſt abſolvi, ut diximus de crimine hæreſis reſervato.

3. Quòd quamvis non ſit neceſſarium ad abſolvendum à cenſuris, eſſe ordinatum in ſacris; ad abſolvendum tamen ab illis virtute Bullæ neceſſarium eſſe Confeſſarium approbatum, quia ſoli iſti committitur Bullæ facultas.

4. Quòd à cenſuris poſſit abſolvi abſens, qui *in foro conſcientiæ* eſt abſolutus; quia virtute Bullæ non conceditur abſolutio ad forum externum; ergo conceditur ad internum tantummodò. Quamvis videbimus poſteà, an aliquibus caſibus poſſit etiam ad externum forum.

5. Quòd ſi eſt pars læſa, debeat abſolutus à cenſuris virtute Bullæ, ſatisfacere per ſe, aut per hæredes ſuos; & pro hac ſatisfactione reddenda, debeat præſtare cautionem ſufficientem judicio prudentis Confeſſarii. Quòd poſſit per hæredes ſuos ſatisfacere, intelligitur quando ſatisfacturus abſolvitur in mortis articulo, quia extra articulum hunc, non debet ad hæredes ſatisfactio tranſire, quando ſtatim poteſt adimpleri ſatisfactio.

6. Quòd virtute Bullæ poſſit Confeſſarius abſolvere in foro conſcientiæ à cenſuris generalibus *ab homine*, quamvis qui excommunicationem impoſuit, abſolutionem ſibi reſervaverit. Etiam à cenſuris particularibus *ab homine* poteſt quis abſolvi in eodem foro, quando ſatisfactum eſt parti læſæ, vel data eſt ſufficiens cautio, aut quando ſatisfactio eſt impoſſibilis, vel cum parte conventum eſt; quia in Bulla non excipiuntur cenſuræ particulares *ab homine*, & ita non debet coarctari facultas abſolvendi ab illis, obſervatis debitis requiſitis. Henriq. Thom. Sanchez, Acoſta, Sayrus, Dian. Covar. Navar. Ludov. à Cruz, Trull. quos citat, & ſeqq. Mendo *d.*25. *n.* 121.

7. Quòd quamvis delictum, per quod cenſura Papæ reſervata, contracta eſt, ad forum contentioſum deductum ſit, v. g. Percuſſio Clerici, ſi parti ſatisfactum fuerit, vel cautio data ſufficiens, poſſit quis virtute Bullæ abſolvi ab eo ſemel in vita, ſed non ultrà, quia eſt delictum publicum.

8. Quòd ſi pœnitens reddit ſufficientem cautionem judicio prudentis Confeſſarii, quam tamen cautionem læſa pars non vult admittere, quia non videtur ſibi ſufficiens; non debeat iſtius læſæ partis malitia, beneficio abſolutionis obſtare. Poteſt itaque virtute Bullæ abſolvi in foro interno reſervata cenſura. Sed in his omnibus caſibus, & ſimilibus, in quibus juriſdictio Judicis perturbari poſſet, debet Confeſſarius admonere pœnitentem, ut in exterioribus, ut cenſura ligatum ſe gerat. Quòd ſi videatur Confeſſario, pœnitentem præ ignorantia, vel alia quacumque ratione, admonitionem non obſervaturum, non debet abſolvere. Sed ſi tamen abſolveret, quamvis illicitè faceret, abſolutio teneret. Mendo *n.* 220.

9. Quòd abſolutus in foro interno à cenſura, ſi habet beneficium, antequam abſolvatur in foro externo, validè poſſit beneficium retinere, ejuſque fructus percipere, quamvis Judex poſſit eum reconvenire, & beneficio privare; quia quamvis in foro conſcientiæ fuerit collatio valida, in externo foro non judicatur de occultis.

10. Abſolutionem datam virtute Bullæ ſine ſatisfactione partis, aut cautione, validam eſſe quamvis illicitam. Ratio; quia clauſula, quæ legitur in Bulla, quòd parti fiat ſatis, non eſt ad coarctandam facultatem abſolvendi, ſed ad formam juris advertendam, ut obſervetur. Auctores plures, quos apud Mendo, *n.* 219. videre eſt, contrarium ſentiunt. Quia Pontifex non tribuit facultatem abſolvendi per Bullam, niſi appoſita conditione illa, ut parti fiat ſatis: ergo ſi deficit conditio illa, deficit etiam facultas. Hæc ſententia eſt tutior, quamvis prima ſententia probabilior, quia ejus ratio robuſtior. Thom. Sanch. Barb. Valer. Avila, Dian. citati à Mendo *n.* 138.

11. Quòd cautio, quæ ante abſolutionem debet dari, vel ſit pignoratitia, vel ſit fidejuſſoria, danda ſit parti, vel partis jure gaudenti, ut videat an ſibi pignus, vel fidejuſſio pro cautione ſufficiant. Et ſufficiet quòd Confeſſario detur pignus, quia eo ipſo ſecuritas habetur. Quando per jusjurandum præſta-

ſtatur cautio ; ſufficit Confeſſarium accipere talem cautionem, & hoc confirmat communis praxis.

Quæritur primò. An abſolutio, quæ tribuitur in foro conſcientiæ virtute Bullæ poſſit valere in externo foro ad effectum aliquem?

Reſpondetur affirmativè; quando parti realiter ſatisfactum eſt, vel conventio ad ejus arbitrium facta fuit, aut quando non eſt pars læſa, vel cauſa ad forum contentioſum non eſt deducta (excepto caſu publicæ percuſſionis Clerici.) Ratio: Quia verè tollitur cenſura per abſolutionem in foro interno; ergo ſi non eſt ſcandalum, neque ordini judiciali præjudicatur, ſi de abſolutione conſtet, poteſt ad externum valere forum. Ne ſcandalum fiat, qui incurrit cenſuram, debet non ſe gerere, ut abſolutum, quouſque de abſolutione conſtiterit, vel per fidem adhibitam à Confeſſario, obtenta licentia ab ipſo abſoluto, ſi abſolutio fuit in confeſſione facta; vel abſolvendo eum coram teſtibus, & Notario; vel tradendo pœnitenti teſtimonium manu propria ſubſcriptum, adhibita fide Notarii, quòd litteræ illæ, & ſubſcriptio ſit ipſius Confeſſarii; vel alio quovis modo, quo abſolutio publicari, & fidem facere poſſit. Neque præjudicatur ordini judiciali, ſi parti ſatisfactum fuerit; quia judicialis ordo inſtitutus fuit, pro tali partis ſatisfactione. Quòd ſi pars non eſſet, adhuc poteſt Judex habere ſe benignè, & admittere in ſuo foro abſolutionem illam expellendo accuſatorem. Et adhuc Valerus addit: Judicem teneri admittere illam; quia ſatisfactum eſt parti, & non fit illi injuriam: unde infertur: Hanc eſſe Pontificum mentem; ſi quidem volunt, abſolutionem virtute Jubilæorum conceſſam, ad forum valere externum, ſatisfacta parte. Et ita declaravit Gregorius XIV. anno 1591. Et Pius V. anno 1548. Sed cùm ſit probabilis opinio, quòd abſolutio in foro conſcientiæ data non valeat in exteriori foro, poteſt Judex illam non admittere arbitrio ſuo. Itaque quando dicimus, talem abſolutionem ad forum valere exterius, volumus intelligi: ſi Judex non repugnet in caſu jam ad ejus forum deducto, qua intelligentia ordo judicialis perturbari nequit. Med. Rodr. Ferr. Siman. Decio, Paulo, Par. Henr. Cand. Avila, Trul. Mend. *n.* 158.

Quæritur ſecundò: An per Bullam poſſit abſolvi ad reincidentiam, ita ut abſolutus, in eandem cenſuram reincidat, niſi adimpleat quod ſibi fuit impoſitum?

Reſpondetur negativè; quia ſolùm poteſt abſolvere ad reincidentiam qui poteſt cenſuras ferre: Confeſſarius autem virtute Bullæ non poteſt cenſuras ferre, ſed abſolvere.

ARTICULUS II.

De Cenſuris in particulari.

TRiplex eſt cenſura: excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum. Hic aſſignandæ ſunt, quæ uniuſcujuſque ſpeciei ea aſſignatis, reſervantur Pontifici, ne Confeſſarius à poteſtate ſibi per Bullam conceſſa excedat, abſolvens ab illis ulteriùs, quàm ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis, quando cenſuræ incurſæ ſunt publicæ.

Excommunicationes reſervatæ Pontifici apud Bullam *in Cœna Domini*, apud jus, & extra illud, inveniuntur, ut diximus *l.7.c.2.d.4.ar.3.n.4. &* 5. ſuper quibus nulla hic offertur difficultas ratione Bullæ, de qua agendum ſit.

Suſpenſiones communiores, quæ inveniuntur in jure, habentur in hac ſumma, *l.7.c.3.d.*2. Quibus addo duas; primam capitis primi; *de ordinatis ab Epiſcopo qui renunciavit Epiſcopatui*. Ubi ſuſpenditur ab ordinum executione, qui accepit ordines ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui. Quòd ſi acceperit ordines, ſciens, & prudens renunciationis, ſuſpenſio hæc reſervatur Papæ; ſi autem ignarus renunciationis, reſervatur Epiſcopo. Secundam; Si eveniret, ut Pontifex diſpenſaret eum Diacono ad contrahendum matrimonium, & juſtè etiam ſuſpenderet illum ab uſu ordinis Subdiaconatus finito matrimonio, ſolus Pontifex poſſet talem ſuſpenſionem auferre. Sed ſi eſt matrimonium ratum, & diſſolvitur per ingreſſum Religionis, Diœceſanus Epiſcopus poteſt abſolvere.

Cunctæ ſuſpenſiones impoſitæ à jure in pœnam alicujus criminis, prout communis fert ſententia, Pontifici reſervantur. Quod idem de ſuſpenſionibus extra jus à Summis Pontificibus impoſitis ſentiendum eſt. Panormit. *c.2. de ſol. nu.* 5. Sylv. *verb. Suſpenſio n.* 8. Felin. *ibid.* Mendo *d.25.n.96.* & alii plures.

Quæ autem imponuntur in jure non in pœnam, ſed pro contumacia, & non reſervantur, poteſt abſolvere Epiſcopus: quia cùm non ſit pœna, ſed medicina, neque Pontifex eas ſibi reſervet, patitur lex hanc benignam interpretationem.

Interdictum, aut eſt locale, aut perſonale. Certum eſt autem, locale non poſſe Bullæ virtute tolli. ſed perſonale; quia Bulla eſt privilegium perſonæ, non loci.

Interdicta à jure, ſunt multa, quæ refert Mendo, *in c.9.d.*25. Remittens ad ſpeculationem ipſius juris, diſcutere, an ſint reſervata, vel non. Quæ interdicta cùm non innitantur caſibus frequenter occurrentibus ideò non hic adſcribuntur, & ne etiam excedamus affectatam in hac materia brevitatem: Quoad abſolutionem ab eis, & ſuſpenſionibus, & excommunicationibus, obſervandum eſt id, quod ſæpiùs advertimus: Nempè contracta, per delictum publicum, ſi Pontifici reſervantur, poſſe virtute Bullæ abſolvi non ulteriùs, quàm ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis. Contracta autem per delictum occultum, & reliqua etiam non reſervata, vel reſervata Superiori, qui ſit Pontifice inferior, poſſe abſolvi toties quoties.

Quæritur: an virtute Bullæ irregularitas aliqua tolli poſſit?

Reſpondetur negativè. Quia irregularitas non eſt cenſura, ut communis fert ſententia, & cenſuræ dumtaxat ſolvuntur virtute Bullæ. Trullench verò aſſerit, contrariam ſententiam non eſſe improbabilem; & quòd in praxi poſſit quis illam ſequi, quando neceſſitate urgente non datur facilis ad Superiorem recurſus. Plures etiam, quos refert Diana ſentiunt, virtute Bullæ poſſe abſolvi ab irregularitate, quæ purè eſt pœna, non verò ab alia. *In Bulla l.1.§.7.c.2.d.17.n.4* Dian. *3.p.tr.11.ſeſſ.27.*

DUBIUM XVI.

De poteſtate commutandi vota virtute Bullæ.

VErba Bullæ ſunt hæc: *Podrá tambien el dicho Confeſſor commutarles qualeſquiera votos, aunque ſean con juramento, dando la limoſna, que pareciere en favor, y beneficio de la Bula de la Santa Cruzada, exceptos los de la Caſtidad, y Religion, y Ultramarino.*

ARTICULUS I.

Reſolvuntur dubia aliqua.

PRimum dubium: *An in facultate, quæ conceditur commutandi vota virtute Bullæ, concedatur etiam diſpenſandi?* Reſpondetur negativè. Eſt ſententia communis. Ratio; quia in facultate minori, ut eſt facultas commutandi, non includitur facultas major, qualis eſt diſpenſandi. Sotus tamen tenet affirmativam partẽ: Leander etiam pro hac opinione refert Tabienam, & Tolet. ſed hi Auctores non loquuntur de commutante cum poteſtate delegata, qualis eſt Bullæ poteſtas; ſed de cõmutante cum poteſtate ordinaria: quod longe diverſum eſt. Sot. *l.7.de juſt.q.4.verſu Poſt hæc.*

Quæritur ſecundò: Quiſnam Confeſſarius poſſit commutare vota virtute Bullæ? & an commutatio facienda ſit in Confeſſione?

Reſpondetur: Quemlibet Confeſſarium ab Ordinario approbatum; juxta opiniones à nobis relatas circa approbationem neceſſariam, ut quis eligi poſſit virtute Bullæ. Quòd autem commutatio poſſit extra confeſſionem fieri, eſt communior ſententia.

Tertiò: An ad commutandum virtute Bullæ requiratur cauſa?

Reſpondetur: Non requiri aliam cauſam præter eam, quæ imbibitur in ipſa facultate, & exercitio commutationis, nempè eleemoſynam, quæ tribuitur ad ſubveniendum intentioni ipſius Cruciatæ. Hæc eſt plurium, quos refert Mendo *diſp.20 n.183.*

Quartò: An per Bullam poſſint vota commutari in opus non æquale, ſed minus?

Reſpondetur: Undique eſſe Auctores, & negantes, & aſſerentes, Leander utramque opinionem æquè aſſerit probabilem, *to.1.tr.5.diſp.4.q.156.*

Quintò: An virtute Bullæ tota commutatio fieri debeat in ſubſidium Cruciatæ?

Reſpondetur: Non eſſe neceſſarium ita fieri commutationem, quamvis benè poſſet fieri, ſi cenſeretur expedire.

Sextò: Quænam ſumma danda ſit in ſubſidium Cruciatæ?

Reſpondetur: Hanc ſummam in arbitrio prudentis Confeſſarii relinqui poſitam. Debet autem detrahere ab aliis piis operibus, quod in ſubſidium Cruciatæ in commutatione addiderit.

Septimò: An in commutatione pro eleemoſyna temporali, his, qui non poſſunt talem eleemoſynam elargiri, poſſit Confeſſarius imponere eleemoſynam ſpiritualem, v.g. Orationes, & alia pia opera in ſubſidium expeditionis Cruciatæ?

Reſpondetur: Plures Auctores affirmativam tenere ſententiam, quos videre eſt apud Mendo; & ipſe quamvis illam non ſequatur, aſſerit ſecuram in praxi *d.46.n.177. &* 178.

Octavò: An virtute hujus privilegii, juramenta poſſint commutari?

Reſpondetur affirmativè: Et non ſolùm quando juramenta cadunt ſupra votum ad firmandum illud, in quo non poteſt eſſe dubium, quia exprimitur in Bulla, ſed etiam quando juramentum fit ſeorſim, & ſeparatim à voto; quia juxta regulas juris, quidquid diſponitur in altero duorum æquivalentium, cenſetur etiam in alio diſponi. Votum & juramentum procedunt ab eadem virtute Religionis, & fiunt in Dei honorem, & cultum, ergo quemadmodum votum poteſt per Bullam commutari, ſic & juramentum. Trull. Candid. Thom. Sanct. Suar. Fill. Dian. Baſil. de Leon. Hinc reſolvitur,

1. Quidquid in commutatione voti obſervatur, debere etiam in commutatione juramenti obſervari, Layman, Leand. & Mend. *d.26.n.62.*

2. Quòd ſi aliquis feciſset votum juramento confirmatum, commutato per Bullam voto, quod eſt præcipuum; manere deobligatum à juramento, quod eſt acceſſorium.

3. Quòd ſi vota, aut juramenta ſunt in favorem tertii, non poſſint per Bullam commutari, ſi à tertio jam acceptata ſint; quia Pontifex non concedit privilegium uni in alterius præjudicium:

benè

Digitized by Google

benè tamen poſſunt commutari antequam acceptentur, quamvis in ſubſidium pauperum, vel operum piorum fuerint facta. Et addit Trull. *l.* 1. §. 7. *c.* 7. *d.* 7. *n.* 2. Vota etiam acceptata, poſſe non improbabiliter per Bullam commutari, ſi adſit juſta cauſa, quod non admittit in juramentis. Et Fag. *l.* 2. *in Decal. c.* 49. cum pluribus ſentit idem, refertque Cajet. & Petr. de Navarr. Baſil. de Leon. Barboſ. Laym. Mend. *d.* 26. *n.* 147.

Quæritur primò: An ſi quis fecit votum, impoſuitque ſibi pœnam aliquam pecuniariam in pœnam violati voti; poſt violationem illius, poſſit iſta pœna per Bullam commutari?

Reſpondetur affirmativè: Quia major eſt obligatio, quæ reſultat ex violatione voti, quam ea, quæ reſultaret ex voto abſoluto, & directo, quod quis feciſſet dandi illam pecuniam; ſed hæc obligatio ex voto abſoluto, & directo poteſt commutari per Bullam; ergo etiam illa, quæ eſt minor. Mend. *d.* 26. *num.* 149. cum multis.

Quæritur ſecundò: An votum faciendi quidquam, & non petendi commutationem illius voti, poſſit per Bullam commutari?

Reſpondetur affirmativè: Quia is, qui votum facit, non poteſt derogare authoritati Superioris potentia commutare votum, & delegare facultatem commutandi, ut per Bullam Pontifex deleget.

Quæritur tertiò: An facienti votum cum intentione, ut tale votum Pontifici reſervetur, & quod nullus illud poſſit diſpenſare, neque commutare per privilegium quodvis, poſſit votum illud commutari per Bullam?

Reſpondetur affirmativè: Quia illa intentio, neque efficit, neque efficere poteſt quod intendit; quia reſervatio voti dependet unicè à poteſtate reſervantis.

ARTICULUS II.

De votis, quæ virtute Bullæ commutari nequeunt.

TRia ſunt hæc vota, nempè Caſtitatis, Religionis, & Ultramarini, de quibus ſuo ordine diſſeretur.

Quæritur primò: Quodnam Caſtitatis votum nequeat per Bullam commutari?

Reſpondetur: Votum abſolutum caſtitatis perpetuæ, & perfectæ, quod ſequentibus declarabitur reſolutionibus:

1. Votum conditionale caſtitatis, commutari poſſe per Bullam ante, & poſt purificatam conditionem: quia hoc votum poteſt commutari ab Epiſcopo; ergo etiam virtute Bullæ: ſiquidem per iſtam virtutem poſſunt commutari cuncta, præter tria aſſignata. Thom. Sanch. Trull. Anton. Gomez, Dian. Tolet. Leand. Mend. *nn.* 85. & alii.

2. Votum caſtitatis conditionale pœnale, poſſe etiam commutari per Bullam. Probatur eadem ratione, & quia non eſt votum caſtitatis perfectum, & quia non fit propter affectum ad id, quod promittitur.

3. Votum caſtitatis conditionale, quod non pendet à conditione contingenti, ſed certa, non eſſe conditionale, ſed abſolutum, & ita non poſſe per Bullam commutari. V. g. ſi quis voveret caſtitatem ſub conditione, quod Sol orietur craſtina die.

4. Neque etiam per Bullam commutari poſſe votum pœnale de materia reſervata, quando tale votum fit in pœnam peccati jam commiſſi, vel quod committitur, quando fit votum. Ratio, quia conditio non ſuſpendit conſenſum, nec eſt contingentia, ut ab ejus contingentia fit etiam contingens ſubſtantia, & obligatio voti, quapropter votum cenſetur abſolutum.

5. Non poſſe commutari votum caſtitatis ad centum annos; quia cenſetur perpetuum, quia ab annis his, in quibus tale votum poteſt fieri, non poteſt quis prudenter ſibi promittere vitam ultra centum annos.

6. Poſſe commutari votum caſtitatis, quod factum eſt ad aliquod tempus, v. g. quatuor, aut decem annos; quia non eſt reſervatum Pontifici, quod non eſt perpetuum. Sed ſi vovens eſſet jam ætatis multùm provectæ, v. g. nonagenarius, aut centenarius, conſiderandæ ſunt iſtius, & valetudo, & vires, an prudenti judicio poſſit vivere ultra decem, aut quatuor annos ad quos facit votum, quia ſi iſtius vita prolixior non ſperatur, debet cenſeri perpetuum, & conſequenter nequit per Bullam commutari.

7. Illum, qui virginitatem vovit, animo duntaxat abſtinendi ſe à primo actu venereo, quo violatur virginitas, poſſe per Bullam obtinere commutationem voti, quia hoc votum eſt caſtitatis partialis.

8. Votum non petendi debitum poſſe commutari alterutri conjugum, & utriſque, quia eſt votum caſtitatis partialis. Etiam poteſt commutari alteri conjugum, votum caſtitatis, quod fecit ſine licentia alterius poſt matrimonium conſummatum; quia non eſt votum caſtitatis perfectæ, ſiquidem remanet cum obligatione ſolvendi debitum. Sed utriſque conjugibus non poteſt commutari votum, quando de communi conſenſu voverunt; quia eſt votum perfectum caſtitatis, ita ut eorum neuter poſſit, nec petere debitum, nec reddere.

9. Votum non contrahendi matrimonium, per Bullam poſſe commutari, quia non eſt votum caſtitatis perfectæ; Neque contra votum faceret, qui non contrahendo, peccaret contra ſextum Decalogi præceptum. Poteſt etiam commutari votum accipiendi Ordinem Sacrum; quia non eſt votum caſtitatis, ſed ſtatus cujuſdam, cui caſtitas annexa eſt. Itaque non peccaret contra votum, qui graviter circa caſtitatem delinqueret ante ordinem ſuſceptum.

10. Votum conjugale caſtitatis poſſe commutari; quia eſt votum caſtitatis partialis. Niſi fortè, authoritate Pontificia, hoc votum ſtatui alicui anne*x*um fuerit, v. gr. Ordinis Militaris, in quo equites, qui profeſſionem emittunt, caſtitatem conjugalem vovent; quamvis videatur probabile juxta opinionem negantem hos eſſe veros Religioſos, quòd votum iſtud caſtitatis conjugalis poſſit commutari in his, quemadmodum in aliis conjugibus.

11. Reſolutio. Quòd votum disjunctivum eſt commutabile per Bullam, quamvis una ejus voti pars ſit Pontifici reſervata, dummodò alia non reſervetur; quia eſt voluntati ejus, qui vovit, eligere partem illam materiæ non reſervatæ, quæ commutabilis eſt. Sed ſi elegiſſet partem materiæ reſervatæ, communior opinio negat commutari poſſe; quamvis Maldero defendat contrariam ſententiam, & Diana dicat, cum probabilitate magna defendi poſſe. Mendo etiam id affirmat, modò poſtquàm materiam reſervatam elegerit, non denuò voveat; quia votum illud non fuit à principio reſervatum; ergo ſi non denuò fiat votum, non poteſt electio materiæ, reſervatum facere. Maldero *tom.* 2. *tr.* 10. *cap.* 5. *dub.* 10. Mendo *diſp.* 26. *n.* 115.

12. Quòd probabile, & tutum ſit, commutari poſſe per Bullam votum caſtitatis factum propter metum levem ab extrinſeco cauſatum, quia ſimpliciter non eſt perfectum; ſiquidem deeſt illi perfectio libertatis, & ſpontanei, juxta coactionem, & involuntarium. Bon. Leſſ. Ang. Nav. Fun. Dian. Trull. Mend. *n.* 117.

13. Quòd ſi quis faciat plura vota caſtitatis partialis, v. g. votum non contrahendi matrimonium, & poſt hoc, votum etiam abſtinendi ſe ab una ſpecie luxuriæ, & poſteà ab alia ſpecie, &c. ita ut in omnibus votis ſimul junctis includatur obligatio ſervandæ caſtitatis perfectæ; vota non poſſint commutari per Bullam, ſi vovens voluit jungere votum ultimum cum reliquis votis, ita ut foret ultimum votum, complementum omnium, ut vovens omnimoda, & perfecta caſtitate teneretur. Sed ſi non habuit talem intentionem, ſed fecit quodcumque votum quaſi ſeorſim, & unumquodque cum affectu ſolo ad materiam partialem ejus, commutari poſſunt hæc vota, unumquodque ſeorſim, quia ſingula ſunt vota caſtitatis partialis.

14. Quòd ſi votum caſtitatis, aut cujuſvis materiæ reſervatæ commutavit Pontifex in aliam materiam non reſervatam, hæc ſecunda obligatio voti poſſit virtute Bullæ commutari; quia commutatio, delevit reſervationem. Leſſ. Arag. Suar. Thom. Sanch. & alii, quos citat, & ſequitur Mend. *n.* 125.

15. Quòd votum caſtitatis factum ante contractum matrimonium, non poſſit cuiquam commutari per Bullam, ut petere debitum poſſit. Ratio: quia illud votum, fuit abſolutum caſtitatis perfectæ, & ita non poteſt commutare partem illius, qui non poteſt commutare totum; unde Pontifex ſolus poteſt.

Quæritur ſecundò: Quodnam Religionis votum nequeat per Bullam commutari?

Reſpondetur: Votum abſolutum, & perfectum Religionis. Thom. Sanch. Trull. & aliis, quos citat Mend. *num.* 129. Unde reſolvitur,

1. Quòd in circunſtantiis, in quibus dictum eſt in reſolutionibus ſupradictis quòd votum caſtitatis commutari poſſit, Religionis etiam votum commutari valeat, accommodatis caſibus proportionaliter unius materiæ, & quæſtionis ad aliam.

2. Quòd votum hoc debeat eſſe votum Religionis approbatæ, ne commutari poſſit. Itaque poteſt commutari votum ingrediendi domum aliquam, vel Hoſpitium, vel Collegium, ubi viri, aut fœminæ commorantur divino cultui dediti. Et etiam commutabile eſt votum ingrediendi Religionem approbatam, non ut ibi quis Religioſam vitam degat, ſed ut habito incedat eremitæ, &c. quia iſti non ſunt verè Religioſi. Hic eſt communis omnium Bullæ expoſitorum ſenſus.

3. Poſſe commutari vota paupertatis, & obedientiæ, quæ quis facit in ſæculo, aut Religione non approbata, quia iſta non ſunt vota Religionis.

4. Poſſe commutari votum accipiendi habitum in Religione Divi Jacobi, Alcantare, Calatravæ, & aliis Religionibus militaribus (excepta Religione Divi Joannis, quia hæc eſt vera Religio, utpotè, in qua caſtitas, paupertas, & obedientia voventur.) Ratio; quia, cùm alii defendant, Religiones illas, non eſſe verè, & propriè Religiones; alii verò contrarium ſentiant, reſtat in opinione, an ſint propriè, & verè Religiones: & conſequenter an reſervatum ſit votum ingrediendi eas: quod ſufficit, ne hoc votum cenſeatur reſervatum; odia enim reſtringenda ſunt. Mendo *d.* 26. *n.* 132.

5. Poſſe commutari vota ingrediendi Religionem auſteriorem, in ingreſſum Religionis laxioris; votum ingrediendi in hoc Mona-

naſterium, in ingreſſum alterius Monaſterii; votum etiam differendi ingreſſum quoad certum tempus; votum perſeverandi in Religione, prout votum iſtud diſtinguitur à voto ingrediendi Religionem: quia in cunctis iſtis caſibus, non commutatur ſubſtantia voti, ſed qualitas. Mendo in variis *nu. c.* 12. in quo citat alios.

Quæritur tertiò: Quodnam votum Ultramarinum non valeat per Bullam commutari?

Reſpondetur: Votum duntaxat abſolutum, & perfectum peregrinationis ad viſenda loca Sancta Hieroſolymorum, vel votum aliquod, in quo omnes Bullæ conveniunt Expoſitores. Hinc reſolvitur,

1. Quòd hoc votum poſſit commutari per Bullam in caſibus, de quibus egimus de voto caſtitatis, & Religionis proportionaliter, v.g. quando hoc votum eſt conditionale, pœnale, vel factum eſt ob metum cauſatum ab eatrinſeco, &c.

2. Quòd quidquid non eſt de ſubſtantia voti, ſed tantùm de qualitate, commutari poſſit, v.g. ire peditem, vel mendicando.

3. Hoc votum non poſſe commutari, quamvis ob devotionem ſolam ſit factum. Eſt communis ſententia, ut poteſt videri apud Mendo *nu.* 143. contra Graſſium, & Sà, qui putarunt, votum hoc tunc duntaxat reſervari, & incommutabile eſſe per Bullam, cùm in ſubſidium fiebat Terræ Sanctæ.

DUBIUM XVII.

De aliquibus difficultatibus Bullæ, quæ explicandæ reſtant.

ARTICULUS I.

An debeat aſſervari ſummarium Bullæ, & inſcribi nomen accipientis?

HÆc ſunt verba Bullæ: *Y declaramos, que los que la tomaren, ayan de guardar, y recibir eſſe ſumario, y Bula, que và impreſſo de molde, y ſellado, y firmado de nueſtro nombre, y ſello, porque de otra manera no ganan, ni gozan de la dicha Bula, ni gracias de ella. Y por quanto vos N. diſteis dos reales de plata, que es la limoſna, que avemos taſſado, y declarado, y recibiſteis eſta dicha Bula, y eſcrito en ella vueſtro nombre, declaramos que aveis conſeguido, y ſeos conceden las dichas gracias, &c.* Circa quod reſolvitur,

1. Opinionem eſſe communem, quòd ad obtinendas Bullæ gratias, neceſſarium ſit accipere ſummarium, taxatamque eleemoſynam erogare.

2. Communiter etiam ſentire omnes Bullæ expoſitores, non eſſe neceſſarium afferre ſecum Bullam, ſed ſufficere habere domi aſſervatam, vel ſub alterius confidentia.

3. Quòd quamvis communiter ſentiant plures, quòd ſi quis abſque culpa perdiderit ſummarium, ejus tamen gaudeat gratiis; non verò ſi culpabiliter: probabile tamen eſt, accepta Bulla, & erogata eleemoſyna obtineri gratias, perdatur inculpabiliter, vel culpabiliter, etiamſi voluntariè ſcindatur. Quia ut ſentiunt Trullench, & Mendo *diſp.* 23. *n.* 3. non eſt præceptum Pontificis, ſed conſilium, quando dictat ſummarium aſſervandum. Baſil. Ponc. in manuſcriptis, Mendo eodem *n.* 3.

4. Non eſſe etiam de præcepto inſcribere in Bulla vivorum nomen accipientis, nec in defunctorum Bulla nomen ejus, pro cujus anima accipitur: quamvis debeat fieri præcipuè in Bulla vivorum, quia ſi fortè quis in articulo mortis obmuteſceret, conſtet per ejus inſcriptum nomen, ipſum habere Bullam, & poſſit ei applicari indulgentia, & tempore interdicti poſſit in loco ſacro cum moderata pompa ſepeliri.

ARTICULUS II.

An acceptis Bullis duabus, poſſint aliqua privilegia obtineri duplicata?

REſpondetur affirmativè: Quia ita declarat expreſsè ipſa Bulla. Circa quod reſolvitur,

1. Non poſſe accipi pro uno tam vivo, quàm defuncto plures Bullas; quia ita diſpoſuit Gregorius XIII.

2. In ordine ad privilegia, quæ conceduntur indefinitè, non eſſe neceſſarium duplicatam accipere Bullam, v.gr. ad privilegium lacticiniorum, eſus carnium de conſilio utriuſque Medici, eligendi Confeſſarium, qui abſolvat à caſibus Pontifici non reſervatis, & ad alia ſimilia; quia iſta privilegia, unica tantùm Bulla obtinentur toties quoties quis vult, aut indiget.

3. Privilegia, quę conceduntur ad unicam duntaxat vicem poſſe obtineri bis, acceptis Bullis duabus. Itaque qui duas accepit poteſt abſolvi bis à caſibus Pontifici reſervatis; poteſt indulgentiam plenariam, quę conceditur ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis, ſibi applicare bis in utroque caſu; poteſt etiam in opinione aſſerentium indulgentiam ſtationis ad Altaria non obtineri, niſi ſemel per dies ſingulos, ipſe obtinere bis, duplicando ſtationes &c.

4. Poſſe accipi duas Bullas pro eodem defuncto: eſt autem utilius non accipere eas ſimul, quia poteſt accidere, quòd in prima vice non applicetur indulgentia defuncto ob defectum alicujus requiſiti, quod requiſitum ſuppleatur in ſecunda vice.

ARTICULUS III.

De ſuſpenſione, & revalidatione Indulgentiarum, & gratiarum, quæ Bulla Commiſſarius concedit.

COmmiſſarius Cruciatæ Generalis, virtute facultatis ſibi à Pontifice conceſſæ ſuſpendit durante anno publicationis Bullæ, cunctas gratias, & indulgentias, ubique terrarum, in quibus Bulla promulgatur, exceptis illis, quæ Superioribus Ordinum Mendicantium in ordine ad Religioſos conceſſæ ſunt; & poſteà Commiſſarius declarat in favorem Cruciatæ, quòd qui acceperit Bullam poſſit gaudere cunctis antè ſuſpenſis indulgentiis, & gratiis; quæ declaratio, eſt revalidatio. Finis intentus per hanc ſuſpenſionem eſt: Ne deficiat Cruciatæ ſubſidium eleemoſynarum, quæ à fidelibus eroganturs quia ſi poſſent ſine Bulla alias obtinere gratias, & indulgentias, plures Bullam non acciperent: & ita data eleemoſyna pro Bulla, revalidantur indulgentiæ ſuſpenſæ, ut poſſit accipiens obtinere. Circa hoc videbis ſequentes reſolutiones,

1. Reſpectu accipientis Bullam ſtatim ac promulgatur, non ſuſpendi gratias, nec indulgentias ullas, quia iſte nec locum, nec tempus ſuſpenſioni tribuit: & quamvis dicatur revalidari indulgentias, eſt quia ſuſpendendæ erant, caſu quo iſte non eſſet tam ſedulus in accipiendo Bullam.

2. Commiſſarium non ſuſpendere has gratias, & indulgentias in locis illis, ubi Cruciata non valet; quia nec illuc attingit ejus poteſtas, nec ad finem intentum ſuſpenſio talis conducit.

3. In opinione aſſerente annum durationis Bullæ eſſe naturalem poſſe inveniri aliquos dies, in quibus ſine Bulla, indulgentiæ aliquæ obtineantur, & gratiæ. V.gr. promulgata fuit Bulla anno ſuperiore in aliquo loco Kalendis Februarii. Hoc anno promulgatur decima die menſis in eodem loco: in diebus illis, qui reſtant à Kalendis Februarii, uſque ad decimam diem menſis, poſſunt obtineri prædictæ indulgentiæ ſine Bulla; nam ſuſpenſio pro anno ſuperiore expiravit prima die Februarii, & ſuſpenſio pro anno præſenti, non incipit niſi à decima.

4. Jubilæum, quod quandoque Pontifices concedunt pro duabus ſeptimanis obtinendum, poſſe obtineri ſine Bulla, ſi Pontifex contrarium non expreſſerit; quia hæc eſt mens Pontificum, & animus, ut omnes tale Jubilæum obtineant, & neque pauperes, quibus ad Bullam accipiendam pecunia non ſuppetit à Jubilæo excludantur obtinendo. Itaque Commiſſarius nunquam hoc Jubilæum ſuſpendit. Fern. Villal. Rodriq. Trullench, Dian. citati à Mendo *d.* 29. *n.* 10.

5. Facultates, & gratias in jure communi contentas non ſuſpendi à Commiſſario Bullæ: quia communis doctrina eſt: id, quod eſt de jure communi non revocari, ſi clarè non exprimitur.

6. Neque etiam ſuſpendi indulgentias, & facultates, quæ conceduntur ab Epiſcopis; quia tantùm ſuſpenduntur gratiæ, & facultates, quæ immediatè à Sede Apoſtolica dimanant, ut conſtat ex Bullæ proœmio.

7. Suſpendi gratias, & indulgentias, quæ conceduntur poſt promulgationem Bullæ. Praxis, & ſtilus eſt; quòd Commiſſarius illas examinet, & faciat copiam, ut promulgentur, & quòd non poſſint obtineri ſine Bulla, *libro primo*, §. 5. *dub.* 4. *numer.* 3.

8. Trullench ſentire: Gratiam conceſſam pro anima è Purgatorio eruenda per Miſſam in privilegiato Altari celebratam, non ſuſpendi per Bullam, quod etiam Diana probabile cenſet. Sed communior, & probabilior eſt contraria ſententia, & illa favet magis expeditioni Cruciatæ. Itaque ad obtinendam hanc gratiam eſt opus Bulla. Ludovicus de la Cruz ait; quòd ille, qui Miſſam commendat, debeat habere Bullam. Melius Rodriquez aſſerit, teneri celebrantem; quia Bullam debet habere, qui indulgentiam obtinet; obtinet verò qui celebrat, non qui celebrare commendat. Religioſus autem, qui celebrat in Altari Monaſterii ſui, non indiget Bulla; quia Religioſi abſque Bulla gaudent gratiis ſibi conceſſis, ut ſtatim videbimus.

9. Non ſuſpendi per Bullam gratias, & facultates, quæ non habent ſimilitudinem aliquam, aut æquivocationem cum gratiis, & facultatibus Bullæ. Verbi gratia, ſi Epiſcopus aliquis haberet teſtandi licentiam, & gratiæ illæ, quæ pertinent ad honorem, & juriſdictionem, ut ſunt gratiæ illæ, quibus fruuntur docentes, & ſtudentes in Univerſitatibus, Miniſtri Sancti Officii, & alii conſtituti in aliqua dignitate, aut officio. Ratio: quia quando in litteris Apoſtolicis revocantur aliquæ gratiæ, quæcunque ſint, intelliguntur revocari duntaxat gratiæ illæ, quæ obviare, vel opponi poſſent his gratiis, quæ in dictis litteris revocantibus conceduntur, ut advertit Mendo, citatis Felino, & Bartolo: gratiæ, quas pro exemplo appoſuimus, non opponuntur gratiis in Bulla conceſſis, neque Bullæ expeditioni; ergo iſtæ non revocantur per Bullam. Eſt plurium, quos citat Mend. *diſp.* 29. *n.* 23.

10. Neque etiam ſuſpendi per Bullam gratias conceſſas Religionibus Mendicantibus quoad Religioſos earum; quia expreſsè excipiuntur à Commiſſario in ſuſpenſione aliarum. Sed neque etiam poteſt illa ſuſpendere, quia Pontifex non tribuit ei facultatem hanc in Bulla Latina. Quod etiam dico de gratiis conceſſis Religionibus non Mendicantibus, ſi iſtæ participes fuerint privilegiorum illarum. Quod de Religioſis dici-

Digitized by Google

dicitur, debet etiam intelligi quoad novitios, quia in favorabilibus, nomine Religioſorum comprehenduntur; non verò includuntur Donati, quia non ſunt Religioſi; neque etiam Tertiarii Franciſcani; quia utrique indigent Bulla, ut gratias Religioni conceſſas obtineant. Mendo cum aliis, *n.* 44. & 45.

11. Quod de Religioſis viris, intelligendum eſſe de Religioſis fœminis, id eſt Monialibus cum proportione, ſi ſunt Ordinis Mendicantis, non egent Bulla ad obtinendas Ordinis ſui gratias, quia iſtæ non ſuſpenduntur. Si verò non ſunt Mendicantes, neque participant privilegia eorum, egebunt Bullà.

12. Sæculares etiam egere Bulla ad obtinendas gratias aliquas conceſſas in favorem Religionum Mendicantium, quæ immediatè attinet etiam ad favorem ipſorum ſæcularium; verbi gratia, Indulgentias, quæ conceduntur viſitantibus Altaria, aut Eccleſias dictarum Religionum.

13. Alias gratias, quæ præcipuè, & immediatè conceduntur in favorem duntaxat Religionis, & redundant etiam in beneficium ſæcularium, poſſe etiam à ſæcularibus obtineri ſine Bulla, quia non ſuſpenduntur: v.g. Facultas, quam habent Mendicantes abſolvendi à caſibus reſervatis, commutandi vota, diſpenſandi in quibuſdam rebus, & aliæ ſimiles facultates, quæ in unaquaque Religione videndæ ſunt, quæ, & quales ſint. Quod etiam dico de Religionibus non Mendicantibus, ſi participant privilegia earum. Hæc reſolutio eſt contra Navarrum, Lopez, Acoſta, & Trullench. Sed aſſentiunt ei ſupra decem, & octo, aut viginti Authores, quos citat, & ſequitur Mendo, *n.* 63. Qui etiam addit: Pium V. conſultum reſpondiſſe: Mentem ſuam non eſſe revocare per Bullam hæc privilegia; & expreſſit anno 1571. in Privilegiis Ordinis Prædicatorum; & putandum eſt, hunc fuiſſe, & eſſe animum reliquorum Pontificum.

ARTICULUS IV.

De ſuſpenſione interdicti, dum Bulla promulgatur.

COmmiſſarius Generalis virtute facultatis ſibi à Summo Pontifice conceſſæ ſuſpendit interdictum, ubicunque fuerit, per octo dies ante, & poſt Bullæ promulgationem, ut ſolemniùs fiat promulgatio. Circa hoc, quædam difficultates reſolvuntur.

1. An ſuſpenſio interdicti duratura ſit ſexdecim, an decem, & ſeptem dies, ideò quia Commiſſarius ſuſpendit interdictum octo dies ante, & totidem poſt promulgationem Bullæ: Videtur eundem diem promulgationis non eſſe numerandum incluſivè cum aliis antecedentibus, & conſequentibus. Reſpondetur hoc eſſe probabile, v.g. illum diem non eſſe incluſivè numerandum, & quia favorabile eſt, poſſe extendi ſuſpenſionem uſque ad dies decem, & ſeptem. Mendo *d.* 30. *n.* 2.

2. Suſpendi interdictum poſitum à quocunque Judice; quia Pontifex eſt Superior cunctis, & delegat quoad hoc Commiſſario propriam poteſtatem.

3. Quòd ſi in aliqua Civitate populoſa promulgetur in diverſis Eccleſiis, & diverſis diebus Bulla præ multitudine populi; interdictum ſuſpendatur octo diebus ante, & totidem poſt promulgationem in unaquaque Eccleſia, & Parochiani illius Eccleſiæ in qua adhuc edictum non ſuſpenſum eſt, frequentare poſſint Eccleſiam illam, in qua eſt ſuſpenſum. *Idem n.* 6.

4. Excommunicatos, aut publicè denuntiatos, propter quos interdictum poſitum fuit, non manere abſolutos per illos dies, quibus ſuſpenditur interdictum, quia vinculum excommunicationis, diſtinguitur à vinculo interdicti, quod ſuſpenditur.

5. Neque interdictum perſonale particulare ſuſpendi; quia hoc non obſtat promulgationi ſolemni Bullæ, qui eſt finis intentus in ſuſpenſione interdicti, neque hoc vocatur abſolutè interdictum. *Idem n.* 12.

6. Interdictum generale perſonale comprehendens cunctos vicinos loci ſuſpendi quamvis non ſit locale, quia hoc obſtat ſolemni Bullæ promulgationi.

7. Quòd ſi interdictum poſitum eſt in Eccleſia loci, in qua non eſt promulganda Bulla, adhuc ſuſpendatur, quia Commiſſarius loquitur abſolutè non dicens ſuſpendi interdictum in Eccleſia, in qua promulganda eſt Bulla, ſi in ea fuerit interdictum; ſed ſuſpendi in loco toto, in quo Bulla promulgatur.

8. Idem dicendum eſſe, ſi aliqua Regularium Eccleſia interdicta foret in loco illo, in quo Bulla promulgatur, etiamſi omnes in tali communitate commorantes, eſſent interdicti generaliter; quia illud interdictum eſt publicum, & non particulare, ac ſi una Parœcia, & cuncti Parœciani interdicti eſſent.

9. Quòd, finitis diebus ſuſpenſionis, iterum reſurgit interdictum, quin denuò ponatur.

CAPUT II.

De Bulla Compoſitionis.

COmmiſſarius Generalis Bullæ, in virtute facultatis ſibi à Pontifice conceſſæ poteſt facere conventionem ſuper bonis malè habitis, aut uſurpatis, quando de domino eorum non conſtat: quam facultatem poteſt ipſe Commiſſarius ſubdelegare, ut de facto ſubdelegant Commiſſarii Bullæ in Indiis: & quia difficile erat, & moleſtum pro minoribus quibuſdam quantitatibus ad Commiſſarium recurrere, ad debita iſta componenda expedit Bullas.

DUBIUM I.

De bonis in communi, de quibus Commiſſarius poteſt compoſitionem facere.

ARTICULUS I.

Quænam quantitas componi poſſit?

REſpondetur 1. Singulis quoque annis componi poſſe quantitatem duorum millium nongentorum quadraginta, & unius argenteorum & ſex maravediſiorum cum quinquaginta Bullis Compoſitionis acceptis, quæ ſingulis annis accipi poſſunt; quia per unamquamque Compoſitionis Bullam componuntur quinquaginta argentei, & viginti, & octo maravedibus; & ita cum quinquaginta Bullis Compoſitionis acceptis, dicta quantitas componitur.

Reſpondetur 2. Quòd ſi inveniatur major quantitas componenda, quàm ea, quæ cum quinquaginta Bullis componi poteſt, recurri debeat ad Commiſſarium, qui ſolet exigere pro compoſitione, decimam partem ejus quantitatis, quæ componenda eſt, & hanc in ſubſidium Cruciatæ; quod etiam ordinat exigendum Commiſſariis in Indiis ſubdelegatis. Hinc reſolvitur,

1. In uno anno non poſſe accipi plures quàm quinquaginta Bullas Compoſitionis; vel ſumantur ſingulæ ſeorſim, vel plures, vel omnes ſimul.

2. Quòd ſi quidam debet ultra id, quod per quinquaginta Bullas componere poſſit, non valeat differre compoſitionem, aut reſtitutionem ad ſequentem annum, ut componat quantitatem acceptis novis Bullis; ſed ſtatim debeat reſtituere, aut componere cum Commiſſario reſtantem illam bonorum quantitatem. Peccabit autem graviter differendo, niſi dilatio aliàs prudentis judicio juſtificata fuerit.

3. Quamvis peccaverit differendo culpabiliter reſtitutionem, aut compoſitionem, poſſe tamen in ſequenti anno, acceptis Bullis, debitum componere. Neque obſtabit diſtuliſſe, intuitu per Bullas componendi: quia quamvis Bulla non proſit his, qui in fide Bullæ aliena uſurpavere bona, illis tamen, qui Bullæ fidentes, reſtitutionem diſtulerunt, videtur valitura, quia valdè diverſa ſunt hæc duo; nempè uſurpare in fide Bullæ, & differre reſtitutionem in fide ejuſdem; & cum aliàs hoc, quod eſt non valere Bullam, ſit odioſum, non debet ampliari. Et ſi fiducia privaret hoc beneficio, adhuc perſpiciendum eſt, an compoſitio dilata fuerit in fiducia, aut cum fiducia Bullæ; quia ſi dilata fuit cum fiducia, adhuc compoſitio poteſt fieri per Bullam. Mendo *d.* 32. *n.* 51.

4. Quòd ſi quis per unam Bullam minorem quantitatem quàm componere potuiſſet, v.g. triginta argenteos, ſi poſteà contraheret aliud debitum, cujus incertus eſſet dominus, v.g. debitum viginti, & octo argenteorum, non poſſit componere hos viginti, & octo argenteos, per illam eandem Bullam, per quam compoſuerat triginta; quamvis nec illi triginta, neque iſti viginti, & octo argentei excedant quantitatem, quæ per unam Bullam componi poteſt: quia Bulla non valet ad debitum de futuro contrahendum, ſed ad debitum jam de præterito contractum, & compoſitio finitur, quando accipitur Bulla, nec poteſt ultrà extendi.

5. Quòd ſi unus debeat alicui domino incerto triginta argenteos, & alius debeat alicui domino incerto viginti, non liceat utriſque accipere unam Compoſitionis Bullam pro debito utriuſque, quia unaquæque Bulla conceditur uni ſoli; & hæc eſt praxis: ſed eorum quiſque poſſet ſuſcipere debitum alterius, pro quo ſatisfaceret, quod impleret accipiens Bullam Compoſitionis.

Quæritur: Quænam eleemoſyna pro Compoſitionis Bulla eroganda ſit?

Reſpondetur: Duos erogari argenteos; ſed ſi compoſitio fiat de bonis, quæ debentur pro commiſſione Officii Divini, erogandi ſunt & alii duo ad Eccleſiæ fabricam ejus Eccleſiæ, in qua beneficium habet, qui Officium omiſit.

ARTICULUS II.

Cujuſnam qualitatis futura ſint bona, ſuper quæ fieri poſſit compoſitio?

REſpondetur: Hæc bona debere eſſe incerta, vel hanc compoſitionem fieri de bonis incerti domini, vel de bonis, quæ debentur Eccleſiæ, pauperibus, aut operibus piis: quia Pontifex eſt Adminiſtrator horum bonorum, & poteſt de illis compoſitionem facere, aliiſque compoſitionem delegare. Dilucidatur autem hoc magis, reſolutionibus ſequentibus.

1. Cùm ſit probabilis opinio, & tuta in conſcientia, bona incerti domini, quæ quis non acquiſivit injuſtè, ſed invenit, v.g. poſſe ſibi applicare, ſi poſtquam ſufficientem diligentiam adhibuerit pro inveniendo, dominum non invenerit: neque teneri ad compoſitionem, aut reſtitutionem, niſi fortè dominus inventus fuerit ante neceſſarium præſcriptionis tempus, quo impleto, jam non tenetur reddere domino: Quæritur ergo quodnam temporis ſpatium ad hanc præſcriptionem requiratur? Hæc eſt materia Juriſconſultorum *in tit. de præſcript. & in tit. de uſucapion.* Theologorum etiam in tractatu *de juſtit. & jure.* Sed in opinione aſſerentium prædicta bona deberi operibus piis, poteſt fieri de iis bonis compoſitio.

2. Ut aliqua bona cenſeantur incerti domini, neceſſarium eſſe, haben-

Digitized by Google

habentem illa bona, ſufficientem prudentum virorum judicio diligentiam adhibere pro domino certo inveniendo. Quòd ſi facta ſufficienti diligentia, dominus non comparuerit, habenda ſint illa bona pro bonis domini incerti, & poteſt fieri de illis compoſitio. In hoc Authores conſentiunt.

3. Quòd quando conſtat bona iſta alicujus ex tribus, aut quatuor dominis, non tamen conſtat cujuſnam ſit eorum, hæc bona non ſunt incerta, neque de illis poteſt fieri compoſitio, ſed debent tradi tribus illis, aut quatuor, de quibus eſt dubium, ut illi inter ſe dividant, & inter ſe componantur. Neque poſteà ſi verus dominus appareret, tenerentur alii conſortes reſtituere vero domino id, quod in partitione acceperunt, quia quando diviſio facta fuit, unuſquiſque ceſſit juri ſuo. Mend. cum aliis, quos citat *d.33.n.12.* Dicaſt. *t.1 de juſt. & jure, l.2.tr.2.d.9.dub.* 15.

4. Non eſſe incerta bona illa, quæ jura, aut leges cujuſque Regni diſponunt, ſic vel ſic applicanda, quamvis de domino non conſtet; quia hæ leges obligant in conſcientia, utpotè juſtæ; & ita non poteſt fieri de illis compoſitio.

Quæritur primò: An in caſu, quo compareret dominus bonorum, de quibus per Bullas facta eſt compoſitio, vel cum Commiſſario conventum fuit; is, qui compoſuit illa bona, debeat reſtituere, aut juſtè conſcientia poſſit ſibi retinere?

Reſpondetur. Quod in conſcientia non teneatur reſtituere, facta jam legitimè compoſitione, & remanere in conſcientia ſecurum, quamvis dominus ipſe in externo foro poſſit coram Judice iſta bona expoſtulare, & ipſe Judex ad reſtitutionem compellere. Probatur prima pars; Quia Pontifex præ dominio excellentiæ, pollet authoritate ad transferendum per compoſitionem dominium talium bonorum, quando talis compoſitio ad animarum ſalutem conducit, & talia bona ſunt in tali ſtatu, quòd ad pauperes pertineant; ergo in conſcientia non debet reſtituere ille, ad quem per compoſitionem, dominium talium bonorum translatum fuit. Secunda pars probatur; quia horum bonorum compoſitio, duntaxat eſt ad forum conſcientiæ; ergo in externo foro repeti poſſunt. Hinc fit ſatis aſſerentibus non poſſe fieri hanc compoſitionem tuta conſcientia, quia eſt in præjudicium tertii, nempè bonorum domini. Satis fit, inquam, quia remanet domino jus, & actio, ut in externo foro ſua bona expoſtulet; irrationabiliter autem invitus erat dominus bonorum, quòd is, qui eorum compoſitionem per Bullam feciſſet, ab onere reſtitutionis in conſcientiæ foro maneret immunis, cùm ipſe bonorum dominus ſit Pontifici ſubditus, ejuſque bona ſubjiciantur ſupremæ Pontificis poteſtati, quando eorum adminiſtratio ſpirituali ſaluti conducit, ut conducebat, quando illorum dominium in foro conſcientiæ per compoſitionem fuit translatum. Neque hæc compoſitio, aut translatio domini in præjudicium domini cenſeri debet facta, quemadmodum neque præſcriptio cenſetur in præjudicium, quamvis poſt præſcripta bona, compareat illorum dominus: nam quemadmodum Reſpublica eo quòd habeat poteſtatem ſuper temporalia bona, quatenus utilitati civili conducunt, & publicæ, concedit præſcriptionem bonorum, quin domino injuriam inferat; ita Pontifex, eò quòd habeat poteſtatem ſuper bona incerta quatenus ſpirituali ſaluti conducunt, concedit juſtè eorum compoſitionem in conſcientiæ foro, quin bonorum domino præjudicium fiat.

Quæritur ſecundò: Quibuſnam perſonis poſſit valere compoſitio per Bullas, aut cum Commiſſario?

Reſpondetur: Cunctis, quibus diximus vivorum Bullam poſſe valere in cunctis articulis dubii quarti, poſſe etiam valere compoſitionis Bullam, quin excludatur defunctus, qui ante mortem injunxit hæredi pro exoneranda conſcientia, ut neceſſarias compoſitionis acciperet Bullas.

Quæritur tertiò: Quibuſnam perſonis Bulla hæc valere non poſſit?

Reſpondetur: Illis non valere, qui in fiducia Bullæ, aliena bona uſurparunt; ſed poſſe valere his, qui cum fiducia Bullæ uſurparunt. Quòd ut intelligas: ille in fiducia Bullæ uſurpavit, qui ſi non ſperaret, ſe compoſiturum ea bona per Bullam, non uſurpaviſſet ea. Ille verò cum fiducia Bullæ uſurpavit, qui motus eſt ad uſurpanda bona per cupidinem, aut motivum aliud, quia quamvis non ſperaret ſe compoſiturum illa bona, tamen eodem modo uſurpaviſſet, quamvis aliquod habuerit ſolamen, quòd per Bullam compoſitioni daretur locus.

Hic advertendum eſt: Quòd quamvis bona malè habita in fiducia Bullæ componi nequeant, poſſet tamen recurri ad Commiſſarium Generalem pro compoſitione eorundem, qui poteſt committere talem compoſitionem Epiſcopo, cujus facultatem non coarctat Commiſſarius. Mendo *d.33.n.43. & 44.*

DUBIUM II.

De particularibus Caſibus, in quos Bulla compoſitionis intrat.

Decem, & octo caſus particulares aſſignantur, in quibus Bulla compoſitionis habet locum. In quibus omnibus, duo ſupponuntur, quæ jam animadverſa relinquimus. Primum; quòd non conſtet de domino bonorum, quæ componuntur. Secundum; quòd facta fuerit ſedulò diligentia prudentum judicio ſufficiens, ut eorum dominus inveniatur. In Bulla *Latina* additur à Pontifice alia conditio; nempè quod à volente ſe componere exigatur juramentum, quòd ſufficientem diligentiam adhibuerit in quærendo bonorum domino, & non invenerit. Sed juramentum hoc, duntaxat exigitur, quando fit compoſitio cum Commiſſario, non verò quando fit per Bullas, quia tunc ſufficit, quòd quis in conſcientia ſibi perſuadeat, quòd ſufficientem curam in domino quærendo habuerit. Et ita in praxi acceptum eſt.

ARTICULUS I.

De primis ſex caſibus, qui ponuntur in Bulla.

Primus caſus. Poteſt fieri compoſitio de bonis malè obtentis, & habitis, de acceptis, & acquiſitis per lucra, & uſuras, vel alio quolibet modo, ſi, facta ſufficienti diligentia, non comparuerint domini, quibus legitima reſtitutio fieri debeat.

In hoc caſu advertendum eſt, quòd videatur *dubium 7. tract. 5. in lib.* 3. ſummæ, ubi agitur de uſura, & in quibus caſibus debetur ejus reſtitutio, poterit compoſitio per Bullam habere locum, modò de domino cui reſtitutio facienda eſſet, poſt diligentiam ſufficientem non conſtiterit, neque uſuræ obtentæ fuerint in fiducia Bullæ. Quod idem advertendum eſt in reliquis quibuſcunque caſibus, ne iterum repetere cogamur.

Diximus componi poſſe id, quod obtinetur per *lucra*, quæ exſurgunt ex accomodatione fructuum, obtentum per *uſuras*, quod reſultat ex accommodatione pecuniæ in ſignificatione ſtricta, & in lata ſignificatione in accommodatione cujuſvis mercis. Diximus: *Quolibet modo*. Id eſt modo ſimili uſuræ, ut mohatra.

Secundus caſus. Poteſt fieri compoſitio, de fructibus beneficiorum, & aliorum redituum Eccleſiaſticorum malè habitis ob defectum in Horis Canonicis recitandis. Circa quod reſolvitur,

1. Quòd quando ob defectum in recitando fit horum bonorum compoſitio, tribuenda eſt tanta pars ad fabricam Eccleſiæ, ubi eſt beneficium, quanta Cruciatæ, v. g. ſi accipitur pro compoſitione, Bulla una, tribuendi ſunt Eccleſiæ argentei duo, ſi duodecim Bullæ accipiantur, viginti argentei tribuendi ſunt Eccleſiæ, & ſic proportionaliter.

2. Quia cùm fructus beneficii percipiantur etiam aliis titulis, & obligationibus oneroſis à recitatione diverſis, hinc fit, ſolùm hic deberi reſtitutio ob defectum in recitando, quod recitandi oneri correſpondet, debita ſpectata proportione. Thom. Sanchez, Henriquez, & Mendo *d. 34. num.* 25. aſſerunt: *Epiſcopum* recitare omittentem ad quintam fructuum partem reſtituendam teneri. Canonicum verò, & Parochum ad quartam. Reliquos Beneficiatos, & qui gaudent beneficio ſimplici, Preſtamo, Capellania, aut penſione ſufficienti ad onus recitandi; teneri ad tertiam partem. Qua via quiſque poſſet hanc partem per Bullas componere. V. G. Habet quis Beneficium ſimplex, ex quo trecenta ducata recipit annua: omittit recitare Officium per totum annum; debet reſtituere ſabricæ Eccleſiæ, aut pauperibus ducata centum, quæ eſt tertia pars redituum; quam partem componere poteſt, acceptis decem, & novem Compoſitionis Bullis, erogando Cruciatæ triginta, & octo argenteos, & totidem ſabricæ Eccleſiæ. Si omittit Officium per menſem, aut per dies quindecim, illam partem reſtituere tenebitur, quæ menſi, aut diebus quindecim ex reditu correſpondet, quam partem per Bullam, aut Bullas componere poteſt.

3. Omittentem Officium parvum, ad quod tenetur pro penſione, eodem modo ad reſtitutionem obligari. Quòd ſi per Bullas velit componere debitum, tantam partem debet reſtituere ſabricæ Eccleſiæ ubi eſt beneficium, ex quo illi penditur, quantam Cruciatæ. Quòd ſi penſio fuerit ſuper Epiſcopatum, probabile eſt, partem dandam fabricæ, poſſe tribui, vel in ſabricam Eccleſiæ Matricis, vel alterius cujuſcunque Eccleſiæ, in qua Epiſcopus habeat Eccleſiaſticos proventus.

4. Habentem beneficia in diverſis Eccleſiis, ſi componat per Bullas, quod omiſſione Officii debitum contraxit, id quod fabricæ Eccleſiæ tribuendum eſt, teneri diſpertiri inter illas Eccleſias omnes, in quibus habet beneficia; majorem partem illi, unde majores recipit reditus tribuendo.

Tertius caſus. Poteſt etiam fieri compoſitio ſuper dimidium legatorum, quæ facta fuere pro exoneranda conſcientia bonis malè habitis, ſi perſonæ, quibus talia legata facta ſunt, negligentes fuerint per annum integrum in percipiendis legatis, quamvis de legatariis conſtet, & perſonis. Circa quod reſolvitur,

Negligentiam legatarii in perceptione rei legatæ, non debere numerari à tempore, quo factum eſt teſtamentum, vel teſtator obiit, ſed à tempore, quo ipſe certus factus eſt legati ab hærede, vel teſtamentario; quia ubi de re non conſtat, non poteſt quis accuſari de negligentia in re. Itaque ſi à tempore, quo habuit notitiam, numeratur annus, & ille negligenter ſe habuerit in recuperando legato, poterit hæres dimidium legati per Bullas componere.

Si legatarius verò fuerit aliquis locus pius, debet admoneri is, qui talis loci curam habet. Si legatarii fuerint pauperes in communi. Procurator pauperum debet admoneri. Quòd ſi iſti poſt admonitionem negligentes fuerint per annum, poteſt fieri compoſitio de legati dimidio.

Quær-

Digitized by Google

Quartus caſus. Poteſt etiam fieri compoſitio ſuper legatis factis anteà, vel tempore durationis Bullæ, quorum legatarii facta ſufficienti diligentia non inventi fuerint. Circa quod reſolvitur,

1. Quod ſi non invento legatario, invenitur hæres ipſius, legatum abſolutum debeat dari iſti hæredi; legatum quoque conditionatum, purificata conditione: & ſuper hoc legatum nequit hæres per Bullam componi.

2. Idem, quod conceditur circa legata, non inventis legatariis, poſſe applicari fideicommiſſis, donationibus, quando non inveniuntur partes. Itaque poſſunt etiam per Bullas componi.

Quintus caſus. Si aliquis Judex Ordinarius, aut Delegatus, vel Aſſeſſor perceperit nummos, vel aliquid aliud pro ferenda mala, aut injuſta ſententia, vel pro cauſa protrahenda in præjudicium partis, aut pro alia injuria inferenda, vel aliquid aliud faceret, quod non deberet; tunc poſſent omnes iſti, malè parta per Bullas componere, ſalvo ſemper jure partis, ut illi ſatisfiat. Circa quod reſolvitur,

1. In opinione plurium aſſerentium, non debere reſtitui id, quod pro actione turpi, aut injuſta acceptum eſt, quando tale obſequium eſt pretio æſtimabile; Nullum, iſtorum judicio, qui in re mala perpetranda peccaverunt, teneri ad compoſitionem pretii pro re mala perpetrata: in opinione verò tutiori aſſerentium contrarium, teneri, ſi non reſtituunt, componi per Bullas. Quod obſervandum eſt in ſequentibus caſibus huic ſimilibus.

2. Idem, quod dicitur de Judicibus, qui revera ſunt Judices, debere intelligi de quibuſcumque potentibus ſententiam ferre pro officio, aut ſubdelegatione, aut partium conſenſu.

3. Damnum, quod parti intulerunt, ipſos non poſſe componere per Bullas, ſed teneri reſtituere, etiam dato caſu, quòd non deberent id, quod pro injuſta acceperunt ſententia.

Sextus caſus. Si aliquis Advocatus accepit quidquam pro advocando in cauſa injuſta, ſciente parte cauſæ injuſtitiam, poteſt iſte Advocatus per Bullas componi; ſed parti, cui præjudicavit, pro damno ſatisfacere tenetur. Circa hunc caſum reſolvitur idem, quod in reſolutione prima, & tertia præteriti caſus. Ultrà notandum eſt: Quòd ſi pars, quam defendit Advocatus neſcit cauſam ſuam eſſe injuſtam, juraque pro ſe trahi violenta, tunc Advocatus reſtituere tenetur parti id, quod pro patrocinanda cauſa accepit, & damna, quæ ex tali ſuſcepta cauſa fuerunt orta.

CAPUT II.

De ſex aliis caſibus, qui ponuntur in Bulla.

Septimus caſus. Si quis teſtis pro falſo teſtificando, aut Fiſcalis, vel accuſator pro accuſatione falſa, vel quòd omiſerit accuſare, cum teneretur, acciperet quidquam, poſſet componi de acceptis, ultra ſatisfactionem, quam tenetur reddere parti præjudicatæ.

Octavus caſus. Officiales, Scribæ, Notarii, aut Secretarii, qui pro aliqua re in officio ſuo injuſtè perpetrata perciperent quidquam, poſſunt componi ſuper accepto. Sed præjudicatis partibus ſatisfacere tenentur.

Hi duo caſus ſequentes coincidunt cum caſibus ſupradictis, Judicis, & Advocati, & ita eadem regula utendum eſt.

Nonus caſus. Poſſunt omnes Judices, & ſeculares, & Eccleſiaſtici in cauſis temporalibus componere per Bullam ea bona, quę ob adminiſtrandam juſtitiam pro jure debitam, à litigantibus acceperunt, vel iſta bona ſint pecunię, vel ſpecie alia.

Dicitur *in cauſis temporalibus*: quia eſt ſimonia accipere quidquam pro cauſis ſpiritualibus, & etiam eſt ſimonia, id per Bullas componere. Et quamvis advertat Trullench Pontificem dumtaxat prohibere compoſitionem, & diſpenſationem in ſimonia incurſa ratione Beneficii, Apoſtaſiæ, Hæreſis, Homicidii, aut Ordinum non ritè acceptorum; inde tamen, tantummodò infertur: Commiſſarium habere poteſtatem ad componendum pretium acceptum in aliis ſimoniis: non verò, quòd hoc pretium poſſit componi per Bullas, ſiquidem hæ non conceduntur, niſi ut componatur id, quod pro cauſis temporalibus acceptum eſt.

Dicitur: *Ratione juſtitiæ adminiſtrandę, &c.* quia non poteſt Judex pro juſtitia adminiſtranda ſtipendium accipere, neq; pretium; ſiquidem pro ejus adminiſtratione ſalarium accipit, quod bis ſolveretur, ſi ultra id, pretium acciperet. Unde reſolvitur,

1. Quòd in caſibus, in quibus Doctores, probabiliter à reſtitutione Judicem excuſant, non tenetur Judex ad compoſitionem pretii accepti pro adminiſtratione officii ſui, ſi ipſe Judex Doctorum ſequitur opiniones. Contraria verò pars, ſecurior eſt.

2. Quòd quando litigans dedit judici aliquid pro redimenda vexatione, quia aliàs Judex non ferret ſententiam juſtam pro eo, tenetur Judex acceptum reſtituere litiganti; in quo negotio non datur compoſitioni locus. Hæc eſt omnium ſententia communis.

3. Quòd quando litigans dat bona fide aliquid Judici, vel quia putat teneri dare, vel quia ad dandum cogitur, debet Judex reſtituere ipſi litiganti, quin habeat in hac cauſa locum compoſitio.

4. Quòd quando litigans dat aliquid animo corrumpendi Judicem, & attrahendi illum, ut pro ſe ferat ſententiam, quia putat litigans jura pro ſe in tali negotio non ſtare, quamvis in rei veritate favorabilis ſententia ſibi debeatur; tunc Judex agnoſcens ſe ferre ſententiam juſtam, & debitam in favorem litigantis, non poteſt retinere ſibi id, quod accepit, ſed tenetur reſtituere ipſi litiganti, antequam exequatur actionem, pro qua pretium accepit. Sed poſt actionem jam exequutam tenetur reſtituere pauperibus; in quo caſu, compoſitio per Bullam habet locum. Quia quando litigans intendit corrumpere Judicem muneribus, aut ſtipendio, conſentit tunc in transferendo dominio munerum pro ferenda in ſuum favorem ſententia, & non aliter; ergo data in favorem ſententia, quæ eſt conditio poſita, litigans caret jam titulo, & jure, ut reſtituantur ſibi munera, quæ dedit, quia jam ſe à dominio illorum abdicavit. Ex alia parte non poteſt Judex id, quod accepit retinere; quia cognoſcit datum fuiſſe ſibi pro eo ipſo, quod ipſe tenebatur facere, nempè pro ferenda ſententia juſta, & debita: ergo tenetur retribuere pauperibus, & conſequenter poteſt id per Bullas componere. Tol. Fag. Mald. Nav. Salon. Leſſius, Villal. Trull. quos citat, & ſequitur Mendo *d. 14. n. 138.*

Decimus caſus ſic jacet in Bulla Caſtellana: *Se pueden componer los Eſcrivanos, Notarios, y Secretarios, y los Officiales de juſticia, que huvieren recibido, y llevado derechos demaſiados por razon de oficios contra las leyes, y ordinancas, que les eſtan dadas, no ſabiendo la perſonas a quien deven reſtituir.* Circa quod reſolvitur,

Quòd in tutiore opinione, lex, quæ taxat ſtipendium pro quolibet inſtrumento ſolvendum; non ſolùm eſt pœnalis, ſed etiam abſoluta, & obligans in conſcientia. Itaque debent Notarii reſtituere id, quod ultra legis taxationem accipiunt; præcipuè ſi ad taxationis legem ſe ſtatutos cum juramento promiſerunt. Sed ſi ignoratur, cuinam injuria illata ſit, poterunt per Bullas, id quod ultra taxationem acceperunt, componere. Non tamen caret probabilitate contraria opinio: nempè legem illam eſſe tantummodò pœnalem, & ita non obligare in conſcientia, & conſequenter non teneri reſtituere, neque componere id, quod acceperunt ultra taxam, niſi fortè excederet juſtum laboris pretium; quia tunc teneretur reſtituere, quamvis lex non adeſſet.

Undecimus caſus, ſic in Bulla Caſtellana: *Si alguno, injuſte, ò indevidamente, por rogar, y favorecer que no ſe haga juſticia, ò que ſuelten à el que juſtamente eſtava preſo por delitos llevò dineros, ò otras coſas algunas, ſe podrà componer en lo que aſſi llevò, ſatisfaciendo el dano de la parte, à quien ſe hizo el agravio.*

Hic caſus ponitur, ſupponendo, id quod accipitur pro cauſa injuſta, aut turpi reſtituendum eſſe pauperibus: qui verò opinioni adhæſerit contrariæ excuſanti à reſtitutione, non eget compoſitione, ut dictum eſt. Hinc adverto: Quòd ſi ſequatur parti contrariæ damnum, non ſolùm debet accipiens, ſatisfacere tali damno, ſed etiam is qui largitus eſt aliquid pro illa intercesſione injuſta, quia tam agens, quàm intercedens, ad damnum concurrerunt.

Duodecimus caſus: *Se pueden componer de lo que por ivegos fueren obligados à reſtituir a pobres; pero aviendo intervenido engano en ellos, ò ganando à perſonas que no pudieſſen enagenar lo que perdieron, no ſe pueden componer; y ſabiendo à quien ſe lo ganaron, ſon obligados à ſe lo reſtituir; y no lo ſabiendo, ſe pueden componer en eſto caſo, como en el de ariba.*

Vide *dubium 13. tractatu 5. libro 3.* ubi agitur de ludo, & de caſibus, in quibus malè parta per ludum, reſtitui debeant; in quibus caſibus, locum habet compoſitio, quando ignoratur cuinam fieri debeat reſtitutio.

ARTICULUS III.

De ſex ultimis caſibus, qui ponuntur in Bulla.

Decimustertius caſus: *Si alguno, diſſimulando en ſi lo que no ay en el, ò otra coſa ſemejante de lo que en eſto color huviere recipido, ſe puede componer, y el que pide limoſina fingiendo ſer pobre no lo ſiendo, de lo quo por eſta cauſa huviere recibido ſe puedo componer no ſabiendo en ambos eſtos caſos, à quien como dicho es ſe deve reſtituir.* Hinc reſolvitur,

1. Acquiſitum per eleemoſynam, ficta paupertate, poſſe per Bullas componi, quamvis ſciatur, quiſnam tales eleemoſynas erogaverit: quia eſt multorum opinio, hanc reſtitutionem non deberi niſi pauperibus, quia erogantes tales eleemoſynas intendunt erogare illas Chriſto in pauperibus ad levandas illorum miſerias; & ita eleemoſynarum dominium transferunt in pauperes. Et quando Commiſſarius coarctationem illam aſſignat: *No ſabiendo à quien ſe deve reſtituir*, loquitur Commiſſarius in opinione aſſerentium deberi eleemoſynas reſtitui ipſis, qui eas erogaverunt, quando paupertate ficta acceptæ ſunt. Trull. Henriq. Navarr. Villal. & alii, quos citat Mendo, *n. 169.*

2. Quod acquiſitum fuit fictione alia, v. g. Conſanguinitatis, Sanctitatis, &c. ſi ſcitur, cuinam debeat reſtitui, non poſſe per Bullas componi; benè tamen ſi neſciatur.

3. Si id, quod fingitur non fuit plus quàm impulſiva cauſa, ut aliquis erogaret, non eſſe opus compoſitione, quia non eſt obligatio reſtituendi. Quòd ſi accipiens cum fictione, fuit cauſa motiva, ut aliter erogaret, tenetur reſtituere, & ſi ignoraverit perſonam, poteſt componere. Impulſiva cauſa eſt illa, quæ incli-

nat

Digitized by Google

nat ad aliquid dandum, vel faciendum; ſed ita inclinat, ut daretur, vel fieret, etiamſi talis cauſa impulſiva non adeſſet; Motiva eſt illa cauſa, ſine qua, nec daretur, nec fieret.

Quartus decimus caſus: *Item en todas las coſas, que alguno huviere hallado, hecha primero ſufficiente diligencia, no pareciendo ſus dueños, ni à quien competen de ſer reſtituidas, ſe puede componer.*

In hoc caſu loquitur Bulla in opinione aſſerentium, non poſſe quemquam inventa bona retinere ſibi poſt inquiſitum diligenter, & non inventum dominum. Sed jam ſuprà diximus, contrariam opinionem eſſe probabilem, & tutam, neque in illa opus eſſe compoſitione. Circa bona verò naufragantium, ſtandum eſt juris, & Bullæ in Cœna Domini diſpoſitionibus.

Decimus quintus caſus: *Item el que huviere alguna, ò algunas coſas en ſu poder, de perſona, à perſonas, que no pueden ſer avidas para reſtituir, ſe la aviendaſe para ella hecho la devi la diligencia neceſſaria, ſe podra componer de lo que aquello montare.*

Poteſt quis habere aliqua bona alterius pro diverſis titulis, v.g. Commendationis, Mutui, Oppignorationis, Depoſiti, aut alicujus alterius contractus, in quo dominium non transfertur. De iſtis igitur bonis poteſt fieri compoſitio, non comparente domino, cui reſtituenda ſint, nec habita ſpe illius inveniendi.

Hic advertendum eſt. Id quod quis habet in Depoſito judiciali, quod vocatur ſequeſtratio, teneri reddere illi, quem Judex aſſignaverit, nec habentem poſſe pro auctoritate ſua decernere, cuinam illa bona tradenda ſint; neque etiam ex ejus arbitrio dependet inquirere, neque curare de inveniendo domino. Et ſi Judex aſſignaverit dominum, & talis dominus non inveniatur, tenetur Depoſitarius tradere depoſitum Judici, ut ipſe decernat de depoſito quid ſit faciendum. Sed ſi Judex poſtquam aſſignavit dominum, & officium ſuum explevit, non repetit depoſitum, ſed committit Depoſitario curam reſtituendi illud, jam tunc depoſitum remanet in poteſtate Depoſitarii, tanquam ſi dominus ipſe commendaviſſet. Tunc ſi dominus non compareat, habet locum compoſitio.

Decimus ſextus caſus: *Se pueden componer los daños que ſe ayan hecho andando à caſa, con ſus ganados, ò de otra manera, aſſi en los panes y viñas como en otros qualeſquier heredamientos, no ſabiendo à quien ſe ha hecho el daño.* Caſus hic, per ſe patet.

Decimus ſeptimus caſus: *Todas las mugeres, que na ſon publicamente deshoneſtas, ſe pueden componer, de qualquier dinero ò oyas, que por cauſa ſea huvieren recibido; y los hombres, ſi de mugeres, que no tienen maridos, ſe pueden componer por la miſma razon.*

Hic caſus loquitur in opinione paucorum aſſerentium non poſſe fœminas, quæ in occulto turpiter vivunt, referre, nec retinere pro turpitudine pretium: ſed cùm probabilius ſit, poſſe, non egent compoſitione. Quod idem dico de viris, ſed ſi tam illi, quàm illæ ferrent pretium ab eo, qui non poteſt talia bona alienare, tenentur reſtituere, neque componere poſſunt, niſi dominus, cui facienda eſſet reſtitutio, ignoraretur.

Decimus octavus caſus: *Si alguno ha vendido vino aguado por puro, ò medida con falſa medida, e huviere vendida alguna otra coſa con menores peſas, ò medidas, ò vendida una coſa por otra, ò mezclado, ò peſado, ò mal medida, no ſabiendo à quien ſe huviere vendido, ſe pueden componer.*

Caſus hic eſt latiſſimus, & in tractatu de Reſtitutione videndum eſt, quando ob dictas, & ſimiles fraudes teneatur quis reſtituere, & quando excuſari poſſit. Quando verò reſtituere teneatur, poterit componi, ſi certus dominus ignoretur.

ARTICULUS V.

Concluſio hujus Bullæ.

Concludit Bullam Commiſſarius Generalis: *En las caſos, y coſas que a qui particularmente no van expreſſados, attento que la facultad, y comiſſion à Nos dada, y concedida por ſu Santitad es general, y comprehende otras mas coſas, en que ſe puede hazer la dicha compoſition, la remitimos al arbitrio de los Confeſſores, para que ellas como Medicas eſpirituales, digan, y declaren à ſus penitentes, de todo lo que en virtud de eſta Bula, y facultad Apoſtolica ſe podra componer para el deſcargo, y ſatisfacion de ſus animas, y conciencias, demas de los caſos en eſta Bula declarados.*

Longum eſſet diſcurrere per cuncta officia, artes, & facultates, ut diceremus caſus, in quibus teneantur reſtituere, & componere per Bullas, hi, quibus tales artes, & officia prohibentur. De hac materia tractant Mendo, *diſp.* 35. Joannes Machado *tom.* 2. *De Profect. Confeſſ.* Petrus de Oñate, *tom. de contract.* qui omnes eruditiſſimè.

Ut regulam propono: Cunctos profeſſores artium, tam liberalium, quàm mechanicarum; hos etiam, qui Reipublicæ habent officia, Mercatores, & eos qui quodcunque contractus genus exercent, poſſe componi per Bullas, & eximi ab obligatione reſtituendi, pro defectibus in obligatione ſuarum profeſſionum, aut negotiorum, ſi ignorent cuinam debeatur reſtitutio, nec ipſi injuſtè proceſſerint in fiducia accipiendæ Bullæ. Et ita in qualibet profeſſione debent hæc duo puncta diſquiri.

Solùm hic libet advertere, de quibuſnam reditibus Eccleſiaſticis poſſit fieri compoſitio; & de quibus non poſſint: quando hi reditus teneantur reſtitui alio titulo, quàm ad officium non recitatum, quia de hoc jam ſermo habitus eſt. Circa quod reſolvitur,

1. Epiſcopum, & Parochum quando defuerunt reſidentia ſine cauſis, quas aſſignat Trid. *ſeſſ.* 23. *de refor. c.* 1. & quando ultra tempus indultum ibi defuerunt, non poſſe percipere fructus, neque componi pro iis, quia ibidem prohibet Concilium, ipſam compoſitionem, neque Bulla derogat prohibitionem.

2. Eccleſiaſticos non aſſiſtentes Eccleſiæ, non poſſe percipere diſtributiones, neque componi pro his; quia hæ habent dominum, cui debeant reſtitui, nempè aſſiſtentes. Ita ſentiunt Expoſitores Bullæ.

3. Omnes Eccleſiaſticos non habentes curam animarum poſſe componi pro fructibus reſtitutioni obnoxiis ob defectum reſidentiæ, niſi hi fructus debeantur reſidentibus, quia tunc nequit fieri compoſitio.

4. Poſſe componi per Bullas, vel cum ipſo Commiſſario fructus malè perceptos, aut ex eo, quòd quis non obtinuerit Canonicè beneficium, aut quòd incurrerit in cenſuras poſt beneficii poſseſſionem, quando iſti fructus ſic malè percepti debentur Eccleſiæ, aut pauperibus; quia Pontifex poteſt iſtos fructus tunc componere, aut per Bullas, aut cum ipſo Commiſsario, ut Adminiſtrator ipſorum bonorum, & ita concedit.

Dixi: *Quando debentur Eccleſiæ, aut pauperibus.* Quia ſi juxta conſuetudinem, & ſtatutum deberentur ſucceſsori, non poſſent componi. Sed ſi fieret revalidari titulus beneficii, tunc poſſidens invalidè, nihil teneretur reſtituere; quia in hoc caſu, ipſe eſt ſucceſsor beneficii reſpectu ultimi poſseſsoris. Ita Mendo *d.* 34. *n.* 42. uſque ad 47.

Quæritur: An dilatio componendi ſe per Bullas, & quando ſit peccatum mortale?

Reſpondetur: Illam dilationem, quæ in reſtituendo foret peccatum mortale, futurum etiam mortale peccatum in componendo, quando quis habet bona incerti domini, & intendit componere per Bullam. Et quandoque dilatio minor, erit peccatum mortale, quia ſæpè impoſſibilitas, aut difficultas magna reſtituendi excuſat à reſtitutione prompta, quæ impoſſibilitas, aut difficultas non poterit à compoſitione excuſari, cùm poſſit parva quantitate fieri.

Quæritur ſecundò: An qui non habet unde pro integro reſtituat, habet tamen, unde per Bullas componatur, accipere Bullas teneatur in caſibus, quibus per Bullas poſſit ſatisfacere?

Reſp. Videri obligatum eſse; quia debet reſtituere eo modo, quo poteſt. Probabilior eſt tamen contraria opinio; quia compoſitio eſt privilegium, & nullus tenetur uti privilegio, ut reſtituere cogatur.

Quæritur tertiò: An poſſit componi per Bullas qui accepit eleemoſynam pro celebrandis Miſſis, & non meminit à quo accepit, vel cui debeat applicare.

Reſp. negativè. Iſte autem ſatisfaciet offerendo ſacrificium pro his, qui eleemoſynas erogaverunt. Mendo cum aliis, *d.* 35. *num.* 31.

CAPUT III.

De Bulla Defunctorum.

In hac Bulla, quam format Commiſsarius Generalis, ex una clauſula Latina, concedit Pontifex indulgentiam plenariam per modum ſuffragii in favorem animæ, cui applicatur iſta Bulla, & pro qua taxata erogatur eleemoſyna.

DUBIUM I.

De Indulgentia plenaria, quæ per Bullam conceditur animæ in Purgatorio patienti.

Pontificem poſse concedere indulgentias, tam in favorem vivorum, quàm defunctorum eſt perſpicuum, tum per Conciliorum definitiones, tum per continuatam concedendi praxim. Sed vivis concedit, ut ſubditis adhuc ſuis, per modum abſolutionis; defunctis verò, utpotè jam extra juriſdictionem ejus exiſtentibus, per modum ſuffragii tribuens ex Eccleſiæ Theſauro, cujus opes ipſe diſpenſat, quando indulgentiam concedit plenariam: id quod ſufficit, ut pro integro ſolvatur debitum pœnæ, quod anima illa tenebatur pro culpis in Purgatorio pati. Itaque ſuffragium, eſt ſubſidium, aut auxilium, quod illi tribuitur, ut ſolvat in parte, vel in toto, & eripiatur à pœnis, quas patitur.

Quæritur primò: An infallibiliter Indulgentiam lucretur plenariam Bullæ, anima, pro qua offertur?

Reſpondetur affirmativè: Concurrentibus cunctis ad applicationem requiſitis.

Quæritur ſecundò: Quandonam hujus Indulgentiæ beneficio fruatur anima?

Reſpondetur: Tunc quando erogans eleemoſynam taxatam pro Bulla applicat illi ſuffragium. Communiter fideles applicant hoc ſuffragium ubi primùm Bullam accipiunt. Sed poſsunt non ſtatim applicare; præſertim ſi ſe extra ſtatum gratiæ ſenſerint, quia quamvis ſpeculativè loquendo non ſit opus ſtatu gratiæ in applicante, ut animæ proſit indulgentia; qui tamen tutiorem

ſemi-

ſemitam cupit ſequi, differet prudentiùs applicationem, donec ſe in ſtatum gratiæ reſtituat.

Quæritur tertiò: An ſit utile accipere ultra unam vicem Bullam pro una anima?

Reſpondetur affirmativè: Quia contingens eſt quandoque deeſſe requiſitum aliquod, quo deficiente, non habeat indulgentia effectum. Itaque conducit accipere ſæpiùs Bullam pro eadem anima, ut, ſi ſemel, aut ſæpiùs deſuit requiſitum aliquod, ſuppleatur per aliam Bullam. Singulis annis non poſſunt ultra duas Bullas pro eadem anima accipi; hæ tamen duæ, ſingulis annis poſſunt ſumi.

Quæritur quartò: An quando quis accipit Bullam defunctorum, poſſit determinationem relinquere Deo, ut ipſe eligat animam, quam voluerit, cui applicentur indulgentiæ.

Reſp. negativè. Mendo *d.36.n.2.*

Quæritur quintò: An poſſit accipi Bulla pro pluribus animabus, aut pro omnibus, ut inter eas dividatur indulgentia, per quam anima una poterat à pœnis eripi.

Reſpondetur affirmativè. Ratio eſt: Quia qui accipit hoc ſummarium, poteſt quidquid illi, qui vadunt, vel mittunt ad bellum contra infideles; ſed illis conceditur, quòd poſſint applicare indulgentiam animabus Purgatorii per modum ſuffragii, quin coarctentur, ut tantùm applicent animæ (quamvis communiter fidelium praxis uni applicet) ergo & ille poterit pluribus applicare.

DUBIUM II.

De aliis difficultatibus circa Bullam.

Quæritur primò: An ſit neceſſarium, quòd ſit in ſtatu gratiæ ille qui applicat ſuffragium hujus Bullæ, aut aliam quamlibet Indulgentiam defunctis, ut eis proſit?

REſp.1. Quoad hanc Bullam ſupponere communiter Auctores, ut videre licet in Trull. *l.4. d.*10. prodeſſe Bullam defuncto quamvis accipiens, & applicans ei non ſit in gratia; quia Pontifex *ex opere operato* applicat ex Theſauro Eccleſiæ hanc Indulgentiam per modum ſuffragii, apponendo pro conditione, ſolùm ut taxata eleemoſyna erogetur; quod poteſt facere peccator: neque ideò privabit animam defuncti, applicatione Theſauri, quemadmodum qui erogat eleemoſynam per manum ſervi, aut eleemoſynarii peccatoris non privatur merito, & præmio eleemoſynæ.

Reſp.2. Quoad aliam quamcunque indulgentiam, quæ defunctis applicatur per modum ſuffragii, quamvis Cajetanus cum aliis ſenſerit applicantem debere eſſe in ſtatu gratiæ, ut proſit illi cui applicatur, opinionem tamen contrariam eſſe probabiliorem, & communiorem. Ratio eſt; quia ſtatus gratiæ tantùm requiritur in indulgentia ad tollendum obicem, & ut poſſit recipi indulgentiæ effectus, qui eſt relaxare pœnam debitam pro culpa, quæ pœna non poteſt relaxari illi, cui non eſt dimiſſa culpa per gratiam; ergo ſufficit eſſe in gratia illum, qui recepturus eſt effectum indulgentiæ, nempè animam in Purgatorio exiſtentem, non verò applicantem. Mendo *d.36.n.12.* ubi citat plures.

Quæritur tertiò: Quænam eleemoſyna, taxata ſit pro defunctorum Bulla?

Reſp. Quòd extra Indias, eleemoſyna eſt duorum argenteorum; apud Indos verò pro Hiſpanis defunctis, argenteorum quatuor; pro Indis verò nigris, Hiſpanis pauperibus, ſervis, Religioſis utriuſque ſexus, argenteorum duorum.

CAPUT IV.

De facultatibus Commiſſarii Generalis Cruciatæ.

SPeciales facultates, quas habet Commiſſarius Generalis à Pontifice, non circumferuntur Hiſpanico ſermone, ſed Latino, & Brevibus quibuſdam in favorem Commiſſarii. Hæ pertinent partim ad animarum ſalutem, partim ad bonam Cruciatæ expeditionem ſpectant. Quæ magis è re fuerint, eas in hoc capite ventilabimus.

DUBIUM I.

De facultatibus in ordine ad bonam Bullæ expeditionem.

Quæritur primò: Quamnam facultatem habeat Commiſſarius, ut procedat contra delinquentes in Cruciatam?

REſp. Poſſe procedere contra illos, iiſdem pœnis, quibus quælibet Eccleſiaſtica juriſdictio, uſque ad relaxandum delinquentes ſæculari brachio, ſi pœna capitis judicarit dignos.

Quæritur ſecundò: Quinam putentur in Cruciatam delinquere?

Reſp. Impedientes, aut retinentes promulgationem Bullæ, rapientes, aut occultantes bona ad Cruciatam pertinentes; opponentes ſe privilegiis miniſtrorum Cruciatæ; remorantes, aut malitioſè percutientes eos, qui ad bellum contra Infideles vadunt, ne vadant, & alios ſimiles. Inter eos autem, qui ad bellum pergunt, non ſunt numerandi ii, qui pro ſtipendio pugnant, niſi ſint pauperes, & eant ſubſtituti, & miſſi ab aliis in Cruciatæ ſubſidium; quia hi, qui vadunt pro ſtipendio, ſi non ſunt pauperes, non gaudent Bullæ privilegiis.

Quæritur tertiò: An pœnæ pecuniariæ, quas imponit Commiſſarius, debeant pro integro Cruciatæ applicari?

Reſpondetur affirmativè.

Quæritur quartò: An pœnæ impoſitæ ab Ordinariis pro quocunque delicto, debeant applicari Cruciatæ?

Reſpondetur: Olim, omnes pœnas applicandas fuiſſe, nunc verò dimidium earum: Præcipiturque Ordinariis in virtute Sanctæ obedientiæ, ut applicent eas, ordinariorumque dictis ſtandum eſt quoad earum quantitatem: quoad fidelitatem verò Pontifex injungit Religionum Ordinariis, committitque Commiſſario, ut inquirat, an fideliter ſe gerant; & ut poſſit ad fidelitatem compellere.

Quæritur quintò: Quoſnam officiales poſſit Commiſſarius Generalis eligere?

Reſp. In omnibus Provinciis poſſe eligere Commiſſarium, ſubdelegando eis in toto, vel in parte ſuam juriſdictionem, & Notarios ad quidquid in hoc negotio ſe obtulerint. Sed tam Commiſſarios, quàm Notarios approbaturus eſt Ordinarius prudenti judicio. Poteſt etiam compellere quoſcunque Notarios, ut exhibeant chyrographa ad hoc negotium pertinentia. Commiſſarius autem Generalis non poteſt cogi, ut compareat coram alio Judice quàm Pontifice, neque Commiſſarii, & Notarii ſubdelegati coram alio, quàm Commiſſario Generali in rebus ad Cruciatam ſpectantibus, dum eis attendit; quamvis hos poſſint punire Ordinarii locorum, in quibus delinquunt, in materia, quæ ad Cruciatam non pertineat.

Quæritur ſextò: Quamnam poteſtatem habeat Commiſſarius in recolligendis Cruciatæ bonis?

Reſp. Poſſe admunere omnes habentes bona Cruciatæ, Chyrographa, aut inſtrumenta pertinentia primariò, aut ſecundariò ad Cruciatam, ut manifeſtent Commiſſario, aut alteri perſonæ ab eo deputatæ ſtatim ac poſſint, ſub pœnis pecuniariis in ſubſidium Cruciatæ adjudicandis: Epiſcopos verò, & alios Prælatos, ſub pœna ſuſpenſionis, & interdicti ab Eccleſiæ ingreſſu: reliquos verò ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, à qua ſolus Pontifex poſſit abſolvere. Qui autem aliquid bonorum, quæ diximus, ſcienter retinuerit, non poterit beneficio, neque gratiis gaudere Bullæ.

Aliæ facultates, quas habet Commiſſarius quoad expeditionem Bullæ, vel inferuntur ſufficienter ex ipſa Bulla, vel jam in hoc libro tractatæ ſunt.

DUBIUM II.

De facultatibus, quas habet quoad animarum ſalutem.

Quæritur primò: An poſſit in irregularitatibus diſpenſare?

REſp. affirmativè: exceptis illis, quæ procedunt ex homicidio voluntario, ſimonia, apoſtaſia à fide, hæreſi, aut mala Ordinum acceptione, aut ex celebratione Miſſæ, & aliorum Divinorum Officiorum, cùm quis cenſura eſſet ligatus in contemptum clavium. Poteſt verò diſpenſare in reliquis, quæ procedunt ex delicto, ut poſſint retinere beneficia, & percipere fructus eorum, delendo infamiam, & inhabilitatem, quæ ab irregularitate proveniebat, & reſtituendo exercitium Ordinum non malè acceptorum.

Quæritur ſecundò: In quanam forma poſſit in his irregularitatibus diſpenſare?

Reſp. Quòd diſpenſando, & componendo ſimul. Hoc eſt imponendo aliquam pœnam pecuniariam in ſubſidium Cruciatæ, quæ ſuccedit pro pœna irregularitatis.

Quæritur tertiò: An hæc diſpenſatio valeat in foro externo?

Reſpondetur affirmativè. Quia Pontifex non coarctat facultatem Commiſſario ad forum tantùm internum.

Quæritur quartò: An valeat quando delictum eſt publicum?

Reſpondetur affirmativè. Eadem ratione.

Quæritur quintò: An poſſit diſpenſare Commiſſarius in aliquo impedimento occulto matrimonii, poſtquam invalidè contractum eſt?

Reſpondetur: Poſſe diſpenſare in impedimento affinitatis quoad primum, & ſecundum gradum, quod præceſſit ad matrimonium per fornicationem, ut poſſit matrimonium revalidari: ſed cum his limitationibus, nempè ut contrahentes ſervaverint formam Concilii Tridentini; quòd iſta diſpenſatio valeat ſolùm in foro conſcientiæ, & ita Commiſſarius debet talem diſpenſationem concedere, verbo, aut ſcriptis, quæ tradantur Confeſſario, ut lecta, ſtatim rumpat. Quòd impedimentum ſit occultum. Quòd matrimonium ſic jam contractum. Quòd ex ejus diſſolutione timeantur gravia ſcandala, ut communiter timeri poſſunt. Quòd unus ex contrahentibus proceſſerit bona fide, ignarus impedimenti. Quòd hic debeat fieri certior de nullitate primi conſenſus, ut occultè iterum contrahat novo conſenſu. Et non debet dici nullitatis cauſa illi, cui redditur ratio nullitatis primi conſenſus.

Quæritur ſextò: An ſi hoc impedimentum ſupervenit matrimonio, poſſit in eo Commiſſarius diſpenſare?

Reſp. Poſſe diſpenſare, ut valeat petere debitum, qui contraxit impedimentum.

Quæ-

Quæritur ſeptimò: An poſſit Commiſſarius legitimare prolem, quæ nata eſt ex matrimonio, durante illo impedimento occulto, quo matrimonium contractum fuit?

Reſp. Poſſe, quia etiam tribuitur illi hæc facultas. Et valet in opinione omnium Doctorum hæc legitimatio ad actus ſpirituales, ut ad Ordines, & beneficia ſuſcipienda. In opinione etiam Henr. Trullench, & Mendo valet hæc legitimatio ad ſuccedendum in bonis temporalibus parentum, quia non coarctatur à Pontifice.

Quæritur octavò: An poſſit Commiſſarius Generalis licentiam dare, ut erigatur Oratorium in privatis ædibus, & ut in eo celebretur Miſſa?

Reſp. Poſſe, ſi priùs viſitatum fuerit ab Ordinario ipſum Oratorium. Quia ita affirmat Commiſſarius ipſe in facultatibus ſuis, quas promulgari jubet; & ut advertit Idelphonſus de Lara, affirmatio Commiſſarii facit fidem, debetque illi adhiberi aſſenſus.

Quæritur nonò: An poſſit dare licentiam, ut celebretur Miſſa, & audiatur una hora ante diem, & alia poſt meridiem, & quibus perſonis?

Reſpondetur. Poſſe dare hanc licentiam perſonis nobilibus, & quas ille cenſuerit eſſe ſufficientis qualitatis.

SS. D. N. CLEMENTIS
Divina Providentia Papæ X.

Conſtitutio in qua Regularium privilegia quoad prædicationem Verbi Dei, & Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem declarantur.

SUperna &c.

Regulares, qui in Eccleſiis ſui Ordinis prædicare voluerint teneri ab Epiſcopo Diœceſano benedictionem petere; prædicare tamen poſſe, quamvis illam non obtinuerint. Quòd ſi Epiſcopus benedictionem nedum non conceſſerit, ſed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Eccleſiis licere Regularibus prædicare, eoſque contravenientes ab illo tamquam à Sedis Apoſtolicæ Delegato cenſuris, aliiſque pœnis Eccleſiaſticis in vi Conſtitutionis fel. recor. Gregorii XV. prædeceſſoris noſtri incipientis, *Inſcrutabili Dei providentia*, coerceri, & puniri poſſe. Epiſcopum tamen abſque juſta, atque rationabili cauſa contradicere non debere: & hujuſmodi benedictionem teneri etiam Regulares petere, ſi in quibuſcumque Oratoriis ſui ordinis ſermonem coram populo, vel in Eccleſiis, vel ad crates Monaſteriorum Sanctimonialium eorum juriſdictioni ſubjectarum, licèt clauſis januis, & nullus ſæcularis ibi interſit, habere voluerint. Poſſe autem Epiſcopum licentiam conceſſam Regularibus in Eccleſiis, quæ ſuorum Ordinum non ſunt prædicare volentibus illos, quamvis ab Univerſitatibus, aut à Magiſtratibus laicis nominatos etiamſi Epiſcopi Anteceſſores per tempus immemorabile hanc licentiam abſque examine concedere conſueverint, quoad doctrinam examinare, ſi ita ipſius arbitrio, quod moderatum, & diſcretum eſſe debet, viſum fuerit, & licentiam prædicandi ſemel iiſdem conceſſam ob rationabiles cauſas licèt occultas, prædicationem tamen concernentes ſuſpendere; non poſſe tamen Epiſcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicent.

Ad hæc Regulares ab Epiſcopo ad Cõfeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos non poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire, quamvis pœnitentes ſubditi ſint ejus Epiſcopi, à quo ipſi Religioſi jam fuerunt approbati: & generaliter ab Epiſcopo ad perſonarum ſæcularium confeſſiones audiendas nequaquam cenſeri approbatos ad audiendas confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum; ſed egere, quoad hoc, ſpeciali Epiſcopi approbatione; atque approbatos pro audiendis Confeſſionibus Monialium unius Monaſterii, minimè poſſe audire Confeſſiones Monialium alterius Monaſterii. Itidem Confeſſarios extraordinarios ſemel deputatos, atque approbatos ab Epiſcopo ad Monialium Confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſe expleta Deputatione in vi approbationis hujuſmodi, illarum Confeſſiones audire; ſed toties ab Epiſcopo eſſe approbandos, quoties caſus Deputationis contigerit. Cæterum in Monaſteriis, ac etiam Collegiis, ubi juxta Regularia inſtituta vivitur, poſſe tam Prælatos Regulares, quàm Confeſſarios Regularium eorundem Monaſteriorum, ſeu Collegiorum audire Confeſſiones illorum ſæcularium, qui inibi ſunt verè de familia, & continui Commenſales: non autem illorum, qui tantùm ipſis deſerviunt. Illos autem Religioſos, qui ad Confeſſiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Epiſcopis quoque, & indiſtinctè abſque aliqua limitatione temporum, certorumque locorum, aut generis perſonarum in Diœceſi propria admittendos. Quoad cæteros verò, qui non adeò idonei reperiuntur, ſi petierint ſe admitti arbitrio Ordinariorum, relinqui ipſos cum limitata facultate, prout eiſdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare, & admittere. Semel autem ſimpliciter approbatos poſſe in Diœceſi Epiſcopi approbantis, quovis anni tempore etiam Paſchali, & quorumcumque etiam infirmorum Confeſſiones audire, abſque ulla Parochorum, vel ipſius Epiſcopi licentia. De qua tamen Confeſſione teneri dictos Religioſos eorundem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere: & hoc poſſe illis ab Epiſcopo ſub pœna ſuſpenſionis à facultate audiendi Confeſſiones præcipi: ſufficere tamen ut certior ratio hujuſmodi fiat ſaltem per ſcripturam apud ipſum infirmum relinquendam.

Et eos, qui dictis Religioſis ſimpliciter approbatis Paſchali tempore confeſſi fuerint, Conſtitutioni, quæ incipit: *Omnis utriuſque ſexus*, quoad Confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſſe cenſendos. Regulares verò ad ejuſmodi Confeſſiones audiendas prævio examine ſimpliciter, & abſque ulla temporis præfinitione ab ipſomet Epiſcopo, ſecus autem ſi ab ejus Vicario, aut ab Anteceſſoribus Epiſcopis approbatos non poſſe ab eodem, qui ſic approbatur iterum examinari, aut ab eiſdem Confeſſionibus audiendis ſuſpendi licentias ipſis conceſſas revocari, niſi nova ſuperveniente cauſa quæ ipſas Confeſſiones concernat: de qua tamen haud neceſſarium eſſe ut in actis conſtet, nec eam teneri Epiſcopum ipſis Regularibus ſignificare, ſed Sedi Apoſtolicæ dumtaxat, ubi eam aperiri poſtulaverit. Porrò ſi Regulares cum ſcandalo, aut aliàs inhoneſtè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Epiſcopi judicio videantur à Confeſſionibus ſuſpendendi, in quo ipſius Epiſcopi conſcientiam oneratam eſſe volumus, cùm præcipua Miniſtri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas ſit vitæ integritas, ac morum honeſtas, utique eam cauſam ad Confeſſionis miniſterium pertinere, ac proindè nihil obſtare, quominùs ob eam poſſit Epiſcopus Regulares à ſemetipſo approbatos ſuſpendere, aut repellere à Confeſſionibus audiendis. Attamen Confeſſiones audiendi facultatem omnibus ſimul unius conventus Regularibus Confeſſariis adimi ab Epiſcopo inconſulta Sede Apoſtolica nullatenus poſſe. Ex facultatibus per Mare magnum, aliave Privilegia Regularibus cujuſcumque Ordinis, Inſtituti, aut Societatis etiam Jeſu, conceſſis factam eis non eſſe poteſtatem abſolvendi in caſibus ab Epiſcopo ſibi reſervatis. Et per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares à Sede Apoſtolica poſt Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, nequaquam reviviſſe privilegia prius ab eodem Concilio, aut deinde Apoſtolicis etiam Decretis ſublata, atque extincta, ſi quæ habebant, abſolvendi à caſibus Epiſcopo reſervatis.

Et habentes facultatem abſolvendi ab omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, non ideò à caſibus Epiſcopo reſervatis poſſe abſolvere: poſſe autem Regularem Confeſſarium in ea Diœceſi, in qua eſt approbatus confluentes ex alia Diœceſi à peccatis in ipſa reſervatis, non autem in illa, ubi idem Confeſſarius eſt approbatus abſolvere, niſi eoſdem Pœnitentes noverit in fraudem reſervationis ad aliam Diœceſim pro abſolutione obtinenda migraſſe. Vigore ſupradictorum Privilegiorum nequaquam licere Regularibus etiam ſatisfacta parte abſolvere Pœnitentes à cenſuris, quoad externum, & judiciale forum, & abſolutos ab eis in foro Pœnitentiali utique non cenſeri abſolutos in exteriori judicio, & contentioſo. Quinimò cenſuris Eccleſiaſticis irretitos, & denunciatos ab Epiſcopis cogi poſſe gerere ſe pro talibus, etiamſi à Regularibus fuerint abſoluti, quoties exhibitis aliquibus Regularium Apoſtolicis Privilegiis coram Epiſcopo, ab eo judicetur ipſa non ſuffragari caſui, de quo agitur; ſi dictorum Privilegiorum verba obſcura ſint, & ambigua non eſſe ad Metropolitanum provocandum, ſed cùm ejus ſit interpretari, cujus eſt condere, dictorum Privilegiorum interpretationem Sedis Apoſtolicæ judicio prout aliàs conſtitutione Prædeceſſoris noſtri &c. fel. rec. Clementis IV. ſtatutum fuit, eſſe exequendum.

Non obſtantibus quibuſcumque &c. etiam inſolitis caſibus.

Dat. Rom. anno 1670. 11. Kal. Julii Pontif. noſtri anno primo.

Nota: In propoſitionibus damnatis ab Alexandro VII. propoſitione duodecima videbatur limitata ad ſolos Mendicantes. Ita enim habet propoſitio: Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id ab Epiſcopo facultate. At Clemens X. magis amplè loquitur, dum abſolutè ſic pronuntiat: Ex facultatibus per Mare magnum, aliave privilegia cujuſcumque Ordinis, Inſtituti, aut Societatis etiam Jeſu conceſſis, facta eis non eſt poteſtas abſolvendi in caſibus ab Epiſcopo ſibi reſervatis.

Ad majorem Dei gloriam, ac Deiparæ ſine labe conceptæ.

Digitized by Google

INDEX LOCUPLETISSIMUS

Reſolutionum omnium, quæ continentur in hoc Opere.

Adverte Amice Lector, quod ſigna, ſive litteræ in hoc Indice identidem occurrentes hunc ſenſum habeant.

L. Indicat Librum.
P. Indicat Partem Libri.
N. Indicat Numerum marginalem.
à N. Indicat ab ipſo numero incipiendo tractari de ſubjecta materia.
D. Addita numero 2055. ſignificat Decretum aliquod S. Congregationis ſub eo numero contentum, quod ſequenti numero item marginali denotatur.
à D. Indicat ab iſto Decreto incipiendo tractari de ſubjecta materia.

Si citetur numerus ſine Libro, & parte Libri, ſignum eſt, ea inveniri in Libro, & parte ejus ultimò citata.

Hoc indice ad Majorem Dei Gloriam utere, vive, & vale.

Ita humillimè precatur

LEONARDUS COLENDALL SOC. JESU.

AD LECTOREM.

PAucis Lectorem benevolum monere volui, non omnes Indicis hujus propoſitiones ſemper generaliter eſſe accipiendas, ſed, quomodo hic & nunc quandoque limitandæ vel reſtringendæ ſint, librum & numeros citatos conſulendos eſſe, in quibus id fuſius ordinariè tractari ſolet.

Abbas.

ABbas tenetur ex officio & juſtitia aliquando in peccata ſubditorum indagare, eos paternè corripere, & à peccatis revocare, lib. 2. numer. 208. Tenetur aliquando etiam cum vitæ ſuæ periculo adhibere deligentiam, quam poteſt, ut peccata ſubditorum impediat, nu. 208. 215. Fugitivos & apoſtatas tenetur requirere, ſi abſque gravi damno ordinis poſſit, & non videantur omnino incorrigibiles, l. 4. nu. 198. per ſententiam ejectos, ſi ſe correxerint, probabiliter tenetur recipere, num. 198. Non tenetur apoſtatas & fugitivos recipere ad eundem gradum honoris, quem habuerint, n. 202. Peccat, ſi ſubdito permittat, ut ſuperflua, pretioſa & ſtatum ſuum decentia penes ſe habeat, n. 96. Excommunicationem incurrit, ſi ſubditos religioſos cum exceſſu verberet, vel in modo delinquat, l. 7. n. 318. Ab ea abſolvi poteſt à Confeſſario à ſe electo, n. 321. Vota religioſi irritare poteſt, etiam à ſe ſemel ratificata, item à prædeceſſore æquali vel inferiore confirmata, non tamen à Superiore: Nec irritare poteſt votū tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem, l. 3. p. 1. n. 482. Videns votum violari, & non contradicens, cùm facilè poſſit, videtur diſpenſare, num. 537. Poteſt aliquem ex ordine ejicere ſub conditione, ut vel aliam Religionem intret, vel ad ſuam revertatur, l. 4. num. 198. Poteſt à profeſſuro ſcripto exigere, ut ſe obliget ad reformationem, ad ſtrictiorem obſervantiam, &c. n. 68.

Abbas confirmatus poteſt ante benedictionem omnia exercere, quæ ſunt juriſdictionis, l. 4. n. 436.

Abbas non poteſt extra ſuam Eccleſiam, ſine licentia Ordinarii, uti mitra & baculo, neque ea ante ſe deferre, ſi alius celebret, l. 6. p. 2. n. 260. 2055. D. 109. 113. Solemniter ter in anno celebrare poteſt, n. 2055. D. 110. 111. 112. Pontificalia exercens, etiā Regularis, habet facultatem benedicendi ſacra vaſa, campanas, conſecrandi Altaria &c. n. 308. 406. 2075. à n. 353. Non habet facultatem confirmandi, l. 6. p. 1. n. 385. Poteſt ſuis ſubditis Regularibus conferre Tonſuram, & Ordines minores, probabiliter etiam Novitiis, non verò externis, l. 6. p. 2. à n. 2190. n. 2198. Iiſdem etiam poteſt dare dimiſſoriales, à n. 2235. Abbates, qui ante Tridentinum, cum ſuis ſubditis potuerunt diſpenſare in temporibus ordinationum, adhuc poſſunt, 2304. Probabiliùs non habent facultatem à cenſuris abſolvendi Epiſcopis à Tridentino conceſſam, l. 7. n. 141. Abbates, qui habent diœceſin aliquam nulli Epiſcopo ſubjectam, habent juriſdictionem ad approbandum pro confeſſionibus excipiendis, l. 6. p. 2. n. 1497. Habentes juriſdictionem in foro externo, vel privilegium, poſſunt diſpenſare in omnibus votis ſuorum ſubditorum, exceptis quinque Papæ reſervatis, l. 3. p. 1. n. 537. Habentes poteſtatem Epiſcopalem poſſunt diſpenſare in proclamationibus, l. 6. p. 3. n. 493. Regulares vi Tridentini in irregularitatibus probabiliter diſpenſare non poſſunt, l. 7. n. 468. Regulares exempti reſpectu ſuorum Religioſorum & Novitiorum habent facultatem diſpenſandi circa vota, quæ in ſæculo vel novitiatu fecerunt, l. 3. p. 1. nn. 537. Excommunicati validè ad profeſſionem admittunt, l. 7. n. 214. V. *Prælatus*.

Abbatiſſa.

Abbatiſſa non habet facultatem diſpenſandi in votis monialium, l. 3. p. 1. n. 537. Earū vota probabiliter irritare poteſt, n. 482. Non poteſt cum illis diſpenſare in jejunio, l. 3. p. 2. n. 1310. Extra neceſſitatem non poteſt dare licentiam clauſuram egrediendi, l. 4. n. 60. Non poteſt propriè ferre cenſuras, l. 7. n. 17. Electa per majora ante confirmationem non poteſt aliquid alienare, nec Novitias admittere, l. 4. n. 432. Abbatiſſa poteſt eſſe Archidiaconiſſa, n. 256.

Abbatiſſa Canoneſſarum. V. *Canoneſſa*.

Abortus.

Abortus procuratio ordinariè eſt illicita, & peccaminoſa, l. 3. p. 1. à n. 822.

Abſens. Abſentia.

Abſens ex legitima cauſa habet jus ſuffragii in electione per Procuratorem, l. 4. n. 398. Abſens ſacramentaliter abſolvi non poteſt, l. 6. p. 2. n. 1195. 1200. Poteſt confiteri abſens cum intentione abſolutionis à præſente accipiendæ, ib. Abſens Epiſcopus à ſuis ultra tres menſes intra annum, & Parochus ultra duos menſes, peccant graviter, & fructus non faciunt ſuos, l. 4. n. 862. Beneficiatus in Cathedralibus, & Collegiatis ultra tres menſes abſens, peccat graviter, & primo anno media parte fructuum, ſecundo verò omnibus fructibus privari debet, n. 862. à n. 876. Ordinariè non lucratur diſtributiones & ſi eas participet, peccat, ac tenetur ad reſtitutionem, niſi abſit in utilitatem Eccleſiæ &c. ib. Abſens ordinariè cenſetur à choro, qui ſub cantu legit Miſſam, num. 880. Abeſſe à Capitulo ordinariè non licet Canonico, n. 883. Abſentia ſola etiam 10. annorum non inducit vacationem beneficii, l. 4. n. 939.

Abſolutio.

Abſolutio ſacramentalis in multis convenit cum actu judicii forenſis, l. 6. p. 2. n. 1484. Ad abſentem directa non valet, n. 1195. Abſolutio à cenſuris præmitti debet abſolutioni à peccatis, à n. 1567. Abſolvendi facultatem habent ad hoc approbati, in articulo mortis omnes Sacerdotes, n. 1548. Ab hæreſi & caſibus Bullæ cœnæ abſolvendi facultatem habent Nuntii Apoſtolici pro tempore ſuæ legationis, item Epiſcopi, quibus ea ad quinquennium concedi ſolet Romà, & quibus illi communicant, à n. 1617. à reſervatis abſolvere poteſt 1. ipſe reſervans, 2. ejus in ſpirituali juriſdictione Superior, 3. cui ipſe delegavit, 4. Sacerdos inferior, quando Superior adiri non poteſt, 1599. Abſolutio à reſervatis eſt valida, ſi pœnitens bona fide confiteatur, vel neſciat Sacerdotē carere poteſtate circa illa, aut ſi Confeſſarius

probabiliter credat non eſſe reſervata, ib. Si abſolutio fuerit invalida poteſt confitens habenti poteſtatem in reſervatum, ſi illius inculpabiliter fuerit oblitus, alteri confiteri & ab illo abſolvi ib. In dubio, an ſit reſervatum, abſolutio probabilius dari poteſt à quocunque Confeſſario, ib. item 1604. V. *Indulgentia*, à ſuſpenſione non reſervata poteſt abſolvere habens authoritatem Epiſcopalem. Religioſi communiter poſſunt abſolvere ab omni in foro conſcientiæ &c. l. 7. nu. 403. à venialibus & mortalibus aliàs confeſſis quivis Sacerdos abſolvere potuit, iam autem prærequiritur approbatio Ordinarii, l. 6. p 2. n. 1548. 1489. Abſolutio à venialibus data à Sacerdote non approbato probabilius adhuc eſt valida, quamvis illicita, n. 1489. à mortalibus dubiis non poteſt dari à Sacerdote non approbato, num. 1490. Valida eſt abſolutio data à non habente iuriſdictionem, ſi audiat Confeſſionem præſente vel ſciente, & non contradicente Ordinario, n. 1548. Extra neceſſitatem cum iuriſdictione dubia eam dans, peccat, ib. Abſolutio non prærequirit emendationem vitæ, n. 1231. Ex rationabili cauſa differri poteſt, quamvis pœnitens videatur eſſe diſpoſitus, n. 1764. Aliquando differri debet, n. 1765. Ad abſolutionem accipiendam diſponi debent indiſpoſiti bona fide peccata ſua edicentes, nu. 1766. Abſolutio dari debet illi, qui adhæret ſententiæ probabili, nu. 1699. Etiam dari poteſt ei, qui ignorat aliqua myſteria fidei, ante abſolutionem tamen debet credere. Deum eſſe, eſſe remuneratorem bonorum & vindicem malorũ &c. l. 2. n. 9. 19. Neganda eſt illi, qui nullam præbet materiam, item, qui, cum poſſit, non eſt paratus reſtituere, vel proximas peccandi occaſiones fugere, item, qui ignorat ad confeſſionem faciendam ſcitu neceſſaria. l. 6. p. 2. n. 1699. Dari debet moribundo uſu linguæ deſtituto, ſi ſigna doloris dederit, etiam dubia tantùm, vel Confeſſarium petierit, vel ſi uno alterove peccato dicto deficiat, aut grave periculum ſit, ne deficiat, n. 1140. à n. 1156. Probabiliter dari poteſt ægroto ſub conditione, quamvis non ſciatur ullum pœnitentiæ aut doloris ſignum dediſſe, n. 1162. Etiam ſine ea regulariter non eſt dimittendus, qui actualiter peccando ſubitò deſtituitur ſenſibus, n. 1163. Non eſt danda, ſi ægrotus adveniente Sacerdote ſit mortuus, n. 1164. Danda eſt in articulo ſeu periculo mortis à quibuſcumque peccatis & cenſuris à quocunque etiam Sacerdote, num. 1560. 1623. Dari poteſt per ſe loquendo etiam complici, quod tamen in Leodienſi & Colonienſi diœceſi eſt prohibitum, nu. 1204. Danda eſt ſubmiſſa voce, nu. 652. Regulariter danda eſt abſolutè, n. 1769. Danda eſt conditionatè, ſi confeſſarius dubius de diſpoſitione pœnitentis, nequeat ſe reſolvere, & cauſa ſit, cur abſolvat; vel, quando eſt neceſſitas & obligatio abſolvendi, & adſit periculum faciendi Sacramentum nullum, ſi detur abſolutè, à n. 1769. Quoties abſolutio repetitur, toties datur nova gratia, n. 642. Repeti non debet in eadem confeſſione ſuper eadem peccata, nu. 643. Nec repeti debet ſi pœnitens poſt confeſſionem ſtatim redeat, & ſola venialia afferat, vel circumſtantias mortalium non notabiliter aggravantes, n. 644.

Abſolutio poteſt ab uno pluribus dari ſimul, n. 645. Etiam poteſt uni dari à pluribus, n. 646. Si uni detur à pluribus ordinariè conficiuntur plura Sacramenta, num. 647. Abſolutionis verba hæc ſunt *Ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris*, &c. n. 579. à n. 628. Si timeatur cenſura: *Ego te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis, in quantum poſſum & tu indiges, deinde ego te abſolvo à peccatis tuis* &c. num. 1567. Si plures ſimul abſolverent, poſſent probabiliùs uti hac forma: abſolvimus te à peccatis, n. 649. Senſus verborum formæ abſolutionis ex inſtitutione humana hic eſt: *Quantum eſt ex me, judicialiter libero te à peccatis*. Ex inſtitutione divina hic: *quantum eſt ex me, confero tibi gratiam per ſe remiſſivam peccati poſt Baptiſmum commiſſi*, à n. 641.

Abſolutio eſt valida, ſi reverentiæ cauſa dicas: *Abſolvo Dominationem, Excellentiam* vel *Maieſtatem veſtram*, nu. 579. Eſt invalida, ſi dicas: *Abſolvat te Deus*, vel *abſolvat te Chriſtus*, ib. Abſolutionis forma, quæ communiter adhibetur, eſt hæc: Miſereatur tui &c. ib. In abſolvendo ritus ſervandus eſt pro conſuetudine cuiuſque loci & Eccleſiæ, n. 579. 653. Abſolvendi facultas poteſt ſubdelegari etiam in ordine ad ipſum, qui ſubdelegavit abſolvendum, n. 1687.

Abſolutio à cenſura differt à diſpenſatione, quòd illa ſit actus juſtitiæ, diſpenſatio autem actus gratiæ &c. l. 7. nu. 13. 127. Data pro foro interno tantùm, ſeu conſcientiæ, aliquando nihil juvat in foro externo, n. 14. Dari poteſt illi, qui ex fiducia ejus obtinendæ cenſuram incurrit, n. 129. Valida eſt data in Sacramento pœnitentiæ defectu v. g. doloris invalido, n. 151. Obtenta ex cauſa falſa probabilius tum tantum eſt valida, ſi abſolvens intendat abſolvere non obſtante falſa cauſa, n. 152. Obtenta ex metu gravi injuſtè incuſſo eſt invalida, n. 153. 155. Ordinariè eam dare poteſt, qui eam tulit, vel ejus ſuperior, vel ſucceſſor vel delegatus, n. 126. Dari ſolet cum variis cæremoniis, à n. 155. Data extra Confeſſionem ab eo, qui habet poteſtatem in foro conſcientiæ abſolvendi, probabiliter eſt valida, n. 155. Dari poteſt abſenti & invito, num. 155. 161. Dari poteſt ab una cenſura, & non altera, ib. Data ab Ordinario, non præſtita ſatisfactione, tamen eſt valida, ib. Dari poteſt ſub conditione de futuro, ib. & n. 157. Dari poteſt ad reincidentiam ab illis, qui habent poteſtatem ordinariam abſolvendi &c. nu. 155. 158. Pro foro interno extra Confeſſionem probabilius fieri non poteſt, ſi Bulla habeat: *auditis Confeſſionibus*, n. 161. Pro delicto non valde gravi privatim fieri debet, n. 163. Abſolutioni à cenſuris ob horrenda crimina incurſis præmitti debet juramentum de obediendo mandatis Eccleſiæ, num. 164. Si detur in cauſa neceſſitatis, reus ſub juramento obligari debet ad comparendum coram Superiore, quamprimum commodè poterit, n. 165. Ut ſit valida, ordinariè præmitti debet ſatisfactio, ſi fieri poſſit, à n. 166. Probabiliter eſt valida, ſi pars læſa ſatisfactionem condonet, n. 169. Eſt invalida, ſi abſolvendus falsò dicat ſe ſatisfeciſſe, n. 171. Eſt valida pro foro externo, ſi pœnitens dubitet de obligatione ſatisfaciendi, n. 172. Eſt valida pro foro interno, ſi dubitet, an damnum intulerit, ib. Eſt invalida, ſi certus ſit ſe damnum intuliſſe, & dubitet, an ſatisfecerit, ib.

Abſolutio generalis à cenſuris, collationibus beneficiorum ad cautelam præmitti ſolita, pluribus non prodeſt, l. 7. n. 222.

Abſolutus à cenſura in foro interno, ſi nominatim excommunicatus non fuerit, non tenetur ſe gerere tanquam cenſuratum, l. 7. n. 154. Simpliciter abſolutus à cenſura dubia, non eſt opus, ut ſi comperiat eam certam, de novo abſolvatur, n. 160. Abſolutus in foro conſcientiæ tantùm, ſi crimen deferatur ad Judicem, non indiget nova abſolutione, n. 162. In caſu neceſſitatis abſolutus, probabilius, ſi poſtea commodè poſſit, tenetur comparere in perſona propria coram Superiore, n. 165. à Laico vel Clerico non Sacerdote abſolutus à cenſuris in articulo mortis, probabiliter in loco ſacro ſepeliri poteſt, n. 263. Ab excommunicatione abſolutus in neceſſitate à non habente poteſtatem extra eam neceſſitatem abſolvendi, tenetur ſub nova excommunicatione incurrenda poſtea coram habente poteſtatem comparere, n. 323.

Abſolvendi à reſervatis poteſtas ordinaria eſt favorabilis & latè interpretanda, l. 6. p. 2. n. 1684.

Abſolutus à reſervato cum onere ſe ſiſtendi ſuperiori, non tenetur ſe ſiſtere ante Miſſam vel Communionem, ſed ſatis eſt, ſi prima commoda occaſione ſe ſiſtat, l. 6. p 2. nu. 1697. Si non poſſit ſeipſum ſiſtere Papæ, ſecundùm communem non tenetur id facere per alium vel per litteras, ad Epiſcopos autem aut alios ſuperiores probabilius tenetur, ib. Abſolutus in articulo mortis probabiliter non tenetur ſe poſtea ſiſtere ſuperiori vel alteri pro reſervatis, niſi hæc habeant annexam cenſuram, n. 1548.

Abſtinentia.

Abſtinentia non tantum à carnibus, ſed etiam ab ovis & lacticiniis requiritur in quadrageſima, & in diebus jejunii extra quadrageſimam, niſi conſuetudo permittat, ut in his partibus ſeptentrionalibus, l. 3. p. 2 à n. 1259. Qui in quadrageſima non poteſt jejunare, debet abſtinere à carnibus, ſi poſſit, aut, qui non poteſt omnibus diebus, tenetur illis, quibus poteſt, l. 1. nu. 778. Abſtinentia à carnibus diebus Rogationum & feſto S. Marci obligat ſub mortali, l. 3. p. 2. nu. 1263. Si feſtum S. Marci transferatur, in aliquibus Diœceſibus etiam transfertur abſtinentia, in aliis omittitur, l. 4. n. 1291.

Academicorum doctrina.

Academicorum doctrina fuit, ad licitè operandum non eſſe opus ullum judicium formare, ſed ſatis eſſe hoc agere, ad quod agendum invitarent ſenſus, vel objecta menti propoſita, l. 1. n. 388.

Acatholicus.

Acatholicus Matrimonium contrahens ſub conditione: *Si coniux maneat fidelis*, factus catholicus probabilius poteſt tranſire ad ſecundas nuptias cum catholica, quod tamen propter ſcandalum facilè fieri non debet, l 6. p. 3. à n. 250. Acatholici converti nolentes, ſi Romæ diſpenſationem peterent, eam utique obtinerent, n. 867. Ante Matrimonium cum impedimento contractum converſi, non poſſunt ideo diſpenſari, n. 868.

Acceptatio promiſſionis. V. *Promiſſio*.

Acceptilatio.

Acceptilatio eſt imaginaria quædam ſolutio, per quam obligatio tollitur, l. 3. p. 2. n. 757.

Acceſſio.

Acceſſio eſt, ſi rei alicui tanquam præſuppoſitæ & principali aliquid accedat, l. 3. p. 2. n. 126. Per eam plerumque acquiritur dominium, à n. 126.

Accuſatio. V. *Denunciatio*.

Accuſator.

Accuſator in accuſatione debet ſervare juſtitiam, l. 4. nu. 1509. Accuſare alterum rarò tenetur privatus, ib. Accuſare multi prohibentur, ib. Accuſator probabiliter poteſt deſiſtere à juſta accuſatione, nu. 1511. ſecundùm communem cogi poteſt, ut exprimat diem & horam delicti, n. 1512. Si in probatione deficiat, tenetur pœna talionis, n. 1513. Accuſator in materia Simoniæ poteſt eſſe ſervus, meretrix, & quicunque alius, l. 3. p. 1. nu. 235. In cauſis matrimonialibus plures accuſare poſſunt, l. 6. p. 3. à nu. 33. In cauſa divortii conjux innocens, n. 35.

Accedia.

Accedia alia eſt particularis, alia generalis, l. 5. nu. 347. Generalis eſt quævis animi remiſſio in exercitio virtutum, eo quòd labor aliquis ſit adjunctus, ib. Particularis eſt triſtitia de amicitia divina cum labore & difficultate aliqua conſervanda, ib. ſæpe eſt mortale, ibid.

Acolythus.

Acolythi munus eſt præparare ampullas vini & aquæ &c. l. 6. p. 2. n. 2214.

Actio.

Actio eſt jus perſequendi in judicio, quod ſibi debetur, l. 3. p. 2. n. 703. Alia eſt bonæ fidei, alia ſtricti Juris, alia realis, alia perſonalis, ib. Datur actio creditoribus ſolùm intra annum à notitia facti, ſi alienatio eſt facta in fraudem creditorum, num. 383. actio non de ſe, ſed tantùm internè injuſta, probabiliùs non fundat obligationem reſtituendi, à num. 148. cenſetur alteri injurioſa, ſi damnum ſequatur ex natura vel communiter ex poſitione talis actionis, n. 155. ſi ſit illicita tantùm, ordinariè non fundat obligationem reſtituendi, à n. 165.

Actus conjugalis.

Actus coniugalis licitus eſt eo die, quo coniuges benedictionem ſuſce-

ſuſcepérunt, l.6. p.3. n.320. Etiam licitum eſt die communionis, ſi pietas debita per hoc non impediatur, n.321. l.6. p.1. n.550. Probabiliter etiam licitus eſt, ſi mulier ſit gravida, l.6. p.3. n. 324. Etiam licitus eſt ſtatim poſt partum, niſi mulieri gravia inde incommoda immineant, quæ communiter inde evenire ſolent, n.325 Etiam licitus eſt, dum mulier lactat, tunc tamen actus ille diſſuadendus ob damna imminentia, n.326. ſtatim poſt prandium videtur illicitus, n.327. Etiam illicitus eſt tempore fluxus menſtrui, ſi non ſit periculum incontinentiæ, n.322. Etiam illicitus eſt, ſi alteruter coniux laboret profluvio ſanguinis, ſi abſit periculum proximum incontinentiæ, & morbus non nimis diu duret, n.323. Cum juſta cauſa licitè interrumpitur, num.351.

Ob ſolam voluptatem exercitus eſt peccaminoſus, l.5.n.316. V. *Uſus Matrimonii.*

Actus unus malus quando ſit unum vel multiplex peccatum, & quando actus phyſicè plures ſint unum vel multiplex peccatum, V. *Diſtinctio peccatorum.*

Actus humanus in individuo indifferens.

Actus humanus in individuo indifferens probabilius non datur, l.5. num.317.

Actus venereus.

Actus venerei conjugum non relati ad actum conjugalem probabiliter non ſunt de ſe mortaliter mali, ſed venialiter tantum, l.6.p.3. à num.340.

Adamus.

Adamus primo inſtante ſuæ creationis fuit ſanctificatus per gratiam, & habitus ſupernaturales &c. l.5. num.69.

Additio.

Addere aliquid in Miſſa ſine cauſa ordinariè eſt veniale, l.6. p.2. à n.429. Additio verborum ſubſtantialis invalidat formam Sacramenti, l.6. p.1. num.34.

Adminiſtratio.

Adminiſtrans ante confirmationem electionis, malè facit, l.4. à n.432. Ante admiſſionem poſtulationis adminiſtrans, facit poſtulationem ipſo Iure eſſe nullam, n.449. Ante poſſeſſionem Beneficium collatum beneficiatus adminiſtrare non poteſt, n.450

Adoptio.

Adoptio alia eſt perfecta, imperfecta alia. Perfecta eſt, qua homo liber adoptatus authoritate Principis tranſit in poteſtatem adoptantis tanquam hæres neceſſarius ex teſtamento, & ab inteſtato Imperfecta eſt, ſi non tranſeat in poteſtatem adoptantis, nec tanquam hæres neceſſarius ex teſtamento, l.6 p.3. num.512. 587. Perfecta dirimit Matrimonium, num.512. 588.

Adſcriptio.

Sacrum Ordinem ſuſcipiens adſcribi debet alicui Eccleſiæ, l. 6. p.2. n.2317.

Advertentia quæ requiratur ad peccatum. V. *Peccatum.*

Adulterium.

Adulterium eſt, cum uterque vel alteruter coeuntium eſt Matrimonio iunctus, l.3. p.1. n.915. Si coniux conſentiente ſuo coniuge peccet cum tertio, adulterium eſt, l.6. p.3. n.330. Si coniugatus cum coniugata, duplex adulterium eſt, ibidem, item l.6.p. 3. n.1055. Adulterium committit accedens ad ſuam putans eſſe alienam, n.1052. Non omne adulterium eſt ſacrilegium, n.1057. Adulterium eſt cauſa divortii in coniugibus, l.6. p.3. nu 401. 426. 431. In exilio ab uxore commiſſum, ſi maritus illius ſit cauſa, non eſt cauſa divortii, n.433. Cum conſenſu coniugis commiſſum non eſt cauſa divortii, n 434. Conſenſus ille cenſetur adeſſe, ſi abſque gravi incommodò potens prohibere, id non faciat, Ibid. Adulterium dirimit Matrimonium, quod adulteri ineunt de præſenti, vel ſi uterque ſciens alterum eſſe coniugatum det fidem & promiſſionem acceptet de Matrimonio poſt mortem coniugis ineundo, n.512. Adulterii pœnæ variæ ſunt, l.3. p.2. n.341. Adulterium committens adhuc poteſt petere debitum, l.6. p.3.n. 372. Si uterque coniux illud commiſerit, utrique licitum eſt petere & reddere debitum, n.381. Adulterans ligatus cum ligata duplex peccatum injuſtitiæ committit, l.1. num.698. Uterque adulterans tenetur nata prole damna illata compenſare, quantum fieri poteſt ſine detrimento boni altioris, & cauſatione majoris mali, l.3. p.2. à n.331. Singuli adulterantes, ſi dubium ſit, quis ſit pater, ſecundùm proportionem dubii tenentur reſtituere, & prolem alere, l.3. p.1. n.704. & p.2. à n.337. Adulter ordinarie tenetur alere prolem ex adulterio conceptam poſt annum tertium, & adultera uſque ad annum tertium incluſive, l.3. p.1. n.704. & p.2. n.336. Adulterantes privata authoritate non licet occidere, l.3. p.1. à nu.788. Adulteræ vir probabiliter non debet alimenta; Partem acquiſitorum, reſtitutionem dotis &c. probabiliter debet à num.714.

Adultus.

Adultus, ſi baptizetur, debet præmittere ſaltem attritionem, l.6. p.1. n.324. Quando communicare teneatur. V. *Homo adultus.*

Advocatus.

Advocatus poteſt tueri partem minus probabilem, etſi iudicet contrariam probabiliorem, l.1. n.92. l.4. nu.1507. Licite patrocinatur die feſto, l.3. p 1. n.600. Licite accipit mercedem laboris, quem impendit circa ſpiritualia, n.169. Licite eos abſtrahit, qui alios frequentant, ſi id faciat ſine vi, fraude & mendacio, l.3.p.2. n.81. In advocato 4. requiruntur; ſcientia conveniens, juſtitia cauſæ, fidelitas, & pretium iuſtum, l.4. n.1506. Si ſciens patrocinetur cauſæ injuſtæ, tenetur ad compenſationem damnorum, ib. Abſolvi non poteſt, ſi paratus ſit quaſcunque cauſas defendendas ſuſpicere, ib. Multas & graves hab t obligationes, à nu. 1506. Advocati defenſio debet concedi reo, à n.1470. Advocatus iudicem inſtigans ad mortem rei accelerandam eſt irregularis, l.7. num.523.

Ædificatio.

Ædificatio ad acceſſionem reduci poteſt, non tamen ſemper, l.3. p.2. à n.127. Ædificantes vel reſtaurantes Synagogas, templa hæreticorum, legitimo Magiſtratu permittente, non peccant, l.2. num.250.

Ædilitiæ actiones.

Ædilitiæ actiones ſunt, quæ dantur, quando res, de qua fuit contractum, eſt vitioſa, l.3. p.2. n.715. ſunt triplices. Prima dicitur *Redhibitoria*. Secunda, *Quanti minoris*. Tertia, *in factum*, ib. Hæ actiones locum habent in venditione & emptione, in permutatione, locatione & aliis commutationibus, ib. Ad has actiones requiritur, ut vitium ſit alicuius momenti, & adfuerit, quando res erat apud illum, qui tranſtulit, fueritque latens, quod transferens manifeſtare debuerit, ib.

Æger. V. *Moribundus.*

Ægyptii.

Ægyptios conſulentes de fortuna cum firma fide vel ſcandalo &c. peccant mortaliter. Cauſa curioſitatis vel riſus tantum, venialiter, l.3. p.1. num.8.

Æquivocatio.

Æquivocatione in juramento uti licet, ſi ſit juſta cauſa, & ipſa æquivocatio liceat, l.3.p.1.à n.290. Æquivoca vox non reddit formam Sacramenti invalidam, ſi eam proferens intendat facere, quod Chriſtus voluit, l.6. p.1. num.38.

Ætas

Ætates ſeptem diſtinguunt Iuriſtæ, l.3. p.1. n.1026. Ad Beneficia diverſa etiam diverſa requiritur ætas, l.4. à n.794. Tridentinum ad omnia etiam ſimplicia Beneficia requirit annum 14. inchoatum, n.795. Ad principaliter curata &c. annus 25. inceptus requiritur, à n.794. In ætate ad Beneficia requiſita aliqui Epiſcopi per ſpeciale privilegium diſpenſare poſſunt pro anno minus uno die, n.807. In ætate diſpenſatus ad ſacerdotium probabilius eſt capax ad Beneficium ſimplex, non ad curatum, n.822. Ætas ad Ordines requiſita eſt varia: Pro prima Tonſura & minoribus ordinibus annus ſeptimus. Pro Acolytho 12. Pro Subdiaconatu 22. Pro Diaconatu 23. Pro Sacerdotio 25. omnes incepti. Pro Epiſcopatu 30. completus, l.6.p.2. num.2214. In regno Galliæ pro Epiſcopatu ſufficit 27. annus inchoatus, l.4 n.794. Ad ſponſalia regulariter requiritur annus ſeptimus completus, l.6. p.3. n.24. Ad valorem Matrimonii in viro requiritur annus 14. in fœmina 12. completus, niſi malitia ætatem ſuppleat, n.512. Ad ieiunium requiritur annus 21. completus. Ad abſtinendum à carnibus, annus ſeptimus, l.3 p.2. num.1307. à num 1314. V. *Jejunium*. Ad valorem Voti illa ætas ſufficit, quæ ſatis eſt ad peccatum mortale, excepto Voto ſolemni Religionis, quod ante certam ætatem eſt invalidum, l.3. p.1. num.363.

Affectio Beneficii.

Affectio Beneficii per impoſitionem manuum Papæ differt à reſervatione, quod hæc reſpiciat actum verbalem expreſſum, affectio autem actum realem ſeu factum, l 4. n.521. Affectio plus habet efficaciæ, quam reſervatio, n.522. Affectio etiam habet locum in aliis, quam Beneficiis, ib. Ea fit in multis caſibus & variis modis, num.524. In multis caſibus locum non habet, n.525.

Affectus præſentis ſæculi.

Affectus præſenti ſæculis, qui eſt filia luxuriæ, eſt amor voluptatum carnalium ita animum afficiens, ut ſubinde etiam beatitudini æternæ paratus eſſet renunciare, ſi præſentibus ſemper frui permitteretur, l.5. num.301. Si adſit plenus conſenſus voluntatis eſt peccatum mortale, ib.

Affinitas.

Affinitas eſt propinquitas perſonarum nata ex copula carnali ſive licita ſive illicita. Illa dirimit Matrimonium uſque ad quartum gradum incluſivè, hæc uſque ad ſecundum tantum, l.6. p.3. nu. 512. Affinitas legalis datur inter adoptantem & uxorem adoptati, item inter uxorem adoptantis & adoptatum, & durat in perpetuum, n.589. Affinitas ex affinitate orta non dirimit nec impedit Matrimonium, n.512. Affinitatem contrahens cum uxore ſua ante conſummatum Matrimonium, poteſt illud conſummare reddendo, n.382. Affinitatis nomina multa ſunt, n.699. V. *Cognatio.*

Aggreſſor iniquus.

Aggreſſorem iniquum, qui conatur tibi vitam inique eripere, aut quæ ad eam agendam tibi ſunt neceſſaria, licet occidere animo te defendendi, l.3. p.1. num.798.

Agnus Dei.

Agnus Dei eſt cera alba à Papa benedicta, l.6. p.1. n.222. Nomen habet à figura agni, quæ ſemper illi imprimitur, ib. Agnos Dei inaurari aut colore alio pingi ſub excommunicatione eſt prohibitum, n.223. Agnos Dei cariùs vendere, quia benedicti ſunt, eſt irreverentia & Simonia, n.224. Videtur nunc uſus obtinuiſſe, ut etiam Laicis & fœminis eos liceat attingere, n.225. Non licet ceræ Agni Dei liquefactæ aliam ceram non benedictam effundere, num.226.

Agni in Paſchate benedicti oſſa probabilius poſſunt dari canibus aut abiici ſine irreverentia, l.6.p.1. num.227.

Alba.

Alba pro ſacrificio debet eſſe benedicta, ſi tamen nullam benedictam Parochus v. g. haberet, poſſet die feſto celebrare in non benedicta, l.6. p.2. num.308. 328.

Alienatio.

Alienatio, ſi facta ſit in fraudem creditorum, datur actio creditoribus ſolum intra annum à notitia facti, l.3.p.2. n.383. Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum, Religioſorum &c. immobilium & mobilium pretioſorum cum cauſa & ſervatis ſolemnitatibus eſt licita & valida, ſine illis eſt invalida, l.1. à nu 1363. Rerum exigui momenti ſine ſpeciali cauſa & ſolemnitate eſt licita & valida, n.1367. Alienans bona Monaſterii abſque ſolemnitate diverſas pro diverſitate locorum pœnas incurrit, n 1369. Alienus an ordinari poſſit, V. *Epiſcopus proprius.*

Alleluja.

Alleluja non additur tempore paſchali officio parvo B. Virginis, l.6.p.2.n.2055.D.122.

Alluvio.

Alluvio eſt incrementum latens, l.3.p.2.nu.136. Quæ per eam adiiciuntur, illius ſunt, cui adiiciuntur, non verò ſemper, quæ adiiciuntur per incrementum patens, à n.136.

Altare.

Altare pro ſacrificio debet eſſe conſecratum ab Epiſcopo vel Abbate, vel Sacerdote privilegiato, l.6.p.2.n.308. Aliud eſt ſtabile aliud portatile, utrumque debet eſſe ex integro lapide quantum ad ſuperiorem menſam, quæ conſecratur, debetque eſſe tanta, ut poſſit capere calicem cum patena, ib. In altari non conſecrato vel enormiter fracto celebrans peccat mortaliter, n.309. Altare fixum conſecrandi facultas ſimplici Sacerdoti à Papa, & Abbati ab Epiſcopo committi poteſt, num.311. Per celebrationem probabiliùs non conſecratur, num.313. Execratur, ſi lapis conſecratus removeatur ab inferiore ſtructura, vel ſi ita frangatur, ut in nulla eius integra parte calix cum patena poſſit ſubſiſtere, nu.255. à num.300. Probabiliter etiam execratur, ſi ſpolietur ſepulchrum altaris num.255. à num.306. 2065. Debet conſtare uno lapide, num.314 In altari debent relinqui hoſtiæ conſecratæ, num.308. 310.317. Conſecratum non poteſt deſtrui inconſulto Epiſcopo, num.315. In altari, in quo celebravit Epiſcopus, quivis celebrare poteſt, nu.316. Ad ipſum altare non induit ſe inferior Epiſcopo, nu.2072. Si ſub altari vel ſub ejus gradibus humata ſint defunctorum corpora, in eo Miſſa legi non debet, num.2067. Tale altare conſecrari non debet, num.2055.D.36. Sub altari non debent poni corpora Sanctorum necdum canonizatorum, nu.2055. D.38.

Altare portatile poteſt conſtare duobus lapidibus artificioſè conjunctis; quod diverſimodè fieri poteſt, l.6.p.2.num.314. Pro illis conſecrandis Nuntii Apoſtolici ſæpius Miſſionariis Societatis JESU dederunt facultatem, num.311. Si unum portatile non poſſet cum hoſtia & calice capere omnes particulas conſecrandas, probabiliter in neceſſitate communicandi v.g. exercitus ituri ad prælium, licitum eſſet eas collocare & conſecrare in portatili vicino, num.317. Portatile debet habere repoſitorium Reliquiarum, nu.2055. D.143. n.2073. Perdit conſecrationem, quando frangitur, vel loco movetur repoſitorium Reliquiarum, n.2065. Non polluitur, ſi polluatur Eccleſia, nu.305. Altare privilegiatum conceditur ſub certa forma, in qua multa obſervari debent, l.6. p.2. à n.518. Non comprehenditur ſub generali indulgentiarum ſuſpenſione, quæ fit anno Jubilæi, n.2055. D.268 Nec comprehenditur clauſula poſita in brevibus indulgentiarum: *Si in Eccleſia alia indulgentia* &c. D.267. Privilegiatum pro omnibus fidelibus defunctis conceditur illis Eccleſiiſtantum, in quibus quotidie per annum dicuntur ſeptem Miſſæ, quod ſpeciali modo Roma peti debet, l.6. p.3. n.931. Pro Confratribus & Confororibus alicuius Confraternitatis datur etiam, ſi hebdomadatim unica tantum Miſſa dicatur, in ejus petitione titulus Confraternitatis exprimi debet, & certa pecunia ſolvi, ib.

Altare aliquo loco fundatum ordinariè non poteſt Epiſcopus removere fundationem transferendo ad aliud altare, l.4. à nu. 856.

Alternativa menſium.

Alternativam menſium cum Papa habent Epiſcopi, quibus ſolis cum Patriarchis & Archi Epiſcopis illa conceditur, l.4. à n.475. Ut ea habeatur præter reſidentiam multa requiruntur, ib. In variis beneficiis ea locum habet, nu.480. ſemel acceptata probabiliter dimitti non poteſt, n.481. Ea diverſimode ceſſat & amittitur, n.483. In Urbe Colonienſi docent Concordata, quis alternativam habeat, n.484. Alterantium menſis incipit à media nocte, quando ſonat prius ex quadrantibus, à n.485. In dubio invincibili, an Beneficium vacaverit in menſe Papæ vel Ordinarii, ſtandum eſt pro Ordinario, n.488.

Ambitio.

Ambitio eſt appetitus inordinatus dignitatis vel honoris non debiti, vel debito majoris, l.5. n.298. Eſt per ſe peccatum veniale, fit autem mortale diverſimodè, ib.

Amens.

Amentes perpetuo, qui nunquam uſi ſunt ratione, validè baptizantur, non vero, ſi aliquando uſi ſunt ratione, niſi ante amentiam petierint, l.6. p.1. n.284. Si ante amentiam petierint, & in amentia nolint, validè baptizantur, n.290. Si dubitetur an tunc, quando non volunt, ſint compotes rationis, & ſit periculum in mora, ſub conditione baptizandi ſunt, ib. Validè confirmantur, n.385. 391. Si baptizati ſunt, poſſunt cum fructu ſuſcipere Euchariſtiam, ſed non legitur eſſe data, neque dari debet, n.654. In dubio, an adulti amentes utantur ratione, illis dandum eſt Viaticum, n.655. Amenti in articulo mortis poteſt dari communio, ſi aliquando uſus ſit ratione, alias, n.484. 656. Non debet illi dari communio, ſi ſciatur in peccato mortali in amentiam incidiſſe, n.656. Moribundo nullum exhibenti ſignum doloris de peccatis, ſi tantum conqueratur de doloribus corporis & non cenſeatur compos rationis, dari debet Viaticum, ſi autem cenſeatur mentis compos, non debet illi dari Viaticum, n.657. Semifatui ſenes capaces abſolutionis obligantur præcepto communionis Paſchalis, n.658. Planè fatui tempore lucidi intervalli etiam obligantur præcepto communionis Paſchalis, ib. Amenti à longo tempore, cum aliis accedenti ad ſcamnum communicantium non debet dari communio, nu.659. Perpetuo amentibus licitè dantur carnes diebus Veneris, & licitè illis imponuntur opera ſervilia diebus feſtis, non autem licitè excitantur ad blaſphemandum, lædendum & ſimilia, l.1. nu.674. Eos conjungens ad copulam peccat mortaliter, l.6. p.3. n.394. Iure naturali ſunt inhabiles ad Ordines, validè tamen ordinantur, l.6. p.2. n.2214. Amentes, ſi, dum ſanæ mentis erant, deliquerint, in amentia cenſurari poſſunt, alias non, l.7. n.39. 47. Amentes contrahere non poſſunt, l.3. p.2. n.666. Non ſunt capaces Matrimonii, l.6. p.3. n.183.

Amicus.

Amicus, ſi amico invito aliquid auferat, plerumque major quantitas requiritur, ut ſit mortale, quam ſi alteri auferat, l. 3. p.1. num.1014.

Amor.

Amoris perfecti actus eliciendi ſunt modi varii, l.2 à n.157 Item amoris affectivi, n.157. Item amoris effectivi, n.158. Item appretiativi, n.159. Item amoris Dei perfectiones admirantis, n.160. Item amoris in Dei bonis complacentis, n.161. Item amoris redamantis, n.162. Item deteſtantis, quæ Dei mala ſunt, n.163. Item conformantis ſe voluntati Dei, n.164. Item Gloriæ Dei, n.165. Item amoris Dei ſe ad proximum extendenti, n.165. Item amoris pacificentis, n.166. Item exceſſivi, num.167.

Amor filiorum in parentes multa requirit, & variis modis contra eum peccatur, l.3. p.1. num.692.

Amor ſui eſt, quando homo ob voluptates ſeipſum finem ſuarum actionum facit, non Deum, l.5. n.301. Si adſit plenus conſenſus voluntatis, eſt peccatum mortale, ib.

Amortiſatio.

Amortiſatio bonorum eſt actio, per quam bona cadentia in manum mortuam fiunt inalienabilia, l.4. num.1385.

Amplexus.

Amplexus, ſi extra Matrimonium fiant ex intentione actus luxurioſi vel ob delectationem veneream, ſunt peccata mortalia, l.3. p.1. num.887.

Anathema.

Anathema eſt aliquid oblatum vel appenſum velut monumentum ad memoriam. Anathema penultima correpta eſt ſeparatio ab Eccleſia, differt ab excommunicatione, quod fiat cum quibuſdam cæremoniis, l.7. num.16.

Ancilla.

Ancillæ validè Matrimonio junguntur à Parocho loci, in quo ſerviunt, l.6. p.3. n.755. Ad quid obligentur, quibus liceat famulari, &c. V. *Famulus.*

Annata.

Annata eſt media pars fructuum primi anni ſedi Apoſtolicæ ſolvenda inſtar decimarum ex Beneficiis, l.4. nu.674. Illa non ſolvitur ex Beneficiis, quæ non excedunt 24. ducatos auri de Camera, ib. Ratione annatæ nihil ſolvitur in Germania, Gallia, Hiſpania, ibid.

Annalis poſſeſſio.

De Annali poſſeſſione obſervanda varia habet Regula Cancellariæ, l.4. n.680. Expreſſio contentorum in iſta Regula non videtur neceſſaria, ſi Beneficium impetretur ab Ordinario, apud Legatum Apoſtolicum tamen ea exprimi debent, n.681. Poſſeſſorem annalem tuetur hæc Regula, à n.682. Annalis poſſeſſio incipit à die captæ poſſeſſionis, & finitur eadem die incepta, n.684. Annali poſſeſſione varii ſe tueri poſſunt, à num.685.

Anni gratia.

Anni gratiæ apud aliquos adhuc videntur habere locum, l.4. n.671. 673.

Annulus.

Annuli uſus in Miſſa prohibetur Prothonotariis, Doctoribus, & Canonicis cathedralibus, de rigore tamen licet Canonicis, ſi annulus ſit ſine gemma vel effigie, l.6. p.2. n.2055. D.198.199. n.2075.

Antichriſeos Contractus.

Antichriſeos contractus eſt, cùm in contractu pignoris convenitur, ut creditor utatur pignore, & fructus inde tamdiu percipiat, donec debitum ipſi reſtituatur, l.3. p.2.n.901. 1111. Videtur eſſe uſurarius, ib. Poſſunt tamen accedere tituli excuſantes, n.1115.

Antipendium.

Antipendium altaris poteſt eſſe ex aſſeribus vel alia materia coloribus inducta, l.6. p.2. n.326. Poteſt etiam relinqui nudus lapis politus, ib. Poteſt etiam celebrari abſque omni ornatu & antipendio, ſi haberi non poſſit, ibid.

Antiphona.

Antiphona illa, *Iſtarum eſt enim* &c. Si occurrant duo feſta Virginum, ſervanda eſt pro commemoratione, l.6. p.2. n.2055. D. 271. Antiphona, *Ave Regina cælorum* dicitur ſecunda Februarii, etiamſi Purificatio transferatur, num.2055. D.163. 164.

Apes.

Examen apum avolans tamdiu manet poſſeſſoris, quandiu in ejus conſpectu verſatur, nec difficilis ſit ejus proſecutio &c. l.3. p.2. num.267.

Ape-

Apochrypha Indulgentia.

Apochryphæ Indulgentiæ, revocatæ & nullæ, variæ, ſunt, l.6. p.2. à nu.1367.

Apoſtaſia, Apoſtata.

Apoſtaſia eſt error intellectus liber & pertinax contra fidem in eo, qui fidem ſuſcepit, l.2. nu 92.

Apoſtata eſt, qui ſuum judicium erroneum contra fidem pertinaciter tuetur, l.2 n.92. Ut quis cenſeatur apoſtata à Religione, ſecundùm ſententiam communem, requiritur, demiſſio habitus & defectio à Religione cum animo non redeundi, l.4. n.205. Probabilius eſt nunc eſſe obligationem apoſtatas recipiendi ad eumdem gradum honoris, quem habuerunt, nu.202. Fugiens à ſua Religione in aliam ſecundùm ſententiam veriorem eſt apoſtata, num.206. Apoſtata poteſt affici cenſuris, l.7. num.17. Apoſtata cui acquirat. V. *Fugitivus*.

Apparatus ordinandorum.

Apparatus ordinandorum ſecundùm Pontificale Romanum debet eſſe varius pro varietate Ordinum, l.6. p.2.nu.2227.

Appellatio.

Appellatio eſt provocatio ab inferiore Judice ad Superiorem ratione alicuius gravaminis, l.7.n.105. Alia dicitur extraiudicialis, alia iudicialis, alia interlocutoria, alia mixta, alia verbalis, alia facti, ib. Per ſe loquendo debet fieri ſcripto coram Judice à quo, n.108. Secundùm diverſa Jura etiam diverſo tempore appellatio à ſententia fieri poteſt, nu.107. In tempore facta ſuſpendit Juriſdictionem Judicis, n.109. Non datur ab excommunicatione à Jure lata, & iam incurſa, n.110. Legitima in tempore facta habet vim ſuſpenſivam ſecundùm communem, niſi Judex procedat cum poteſtate, *non obſtante appellatione*, n.111. Bona fide facta ante ſententiam facit, ut cenſuratus celebrans non fiat irregularis, nu.112. Poſt ſententiam intra decem dies facta impedit denuntiationem, & cauſat devolutionem ad Superiorem, ac eximit à iuriſdictione Judicis à quo &c. n.113. Facta à cenſura ſub conditione de futuro lata, eam ſuſpendit ante conditionem impletam, à nu.114. Eam non ſuſpendit, ſi cauſa appellandi ſciatur non ſubſiſtere, nu.116. Fieri poteſt à Regulari iniquè vexato, nu.117. Non poteſt fieri à contumace, n.118. Ea non conceditur, ſi cenſura lata ſit in cauſis viſitationis & correctionis morum, nec in criminalibus ab Epiſcopo, ſeu illius in Spiritualibus Vicario Generali, nec quominus excommunicatio feratur in Clericos concubinarios recidivos &c. n.119. Reis, per ſe loquendo, eſt licita, quòd ſi reus ſciat ſententiam contra ſe latam eſſe iuſtam, eſt illicita, l.4. à nu.525. Licita eſt die feſto, l.3. p.1. num.605.

Appetitus naturalis.

Appetitus naturalis illicitè fruitur ſuis actibus ob ſolam voluptatem, ſic comedens vel bibens ob ſolam voluptatem in ea ſiſtendo peccat ſaltem venialiter, l.5 à n.310.

Applicatio Indulgentiarum. V. *Indulgentia*.

Applicatio operum ſatisfactoriorum V. *Opera ſatisfactoria*.

Applicatio Miſſa.

Applicatio Miſſæ validè fit à ſacerdote offerente, l.6. p.2. à nu. 201. Etiam fieri poteſt ab aſſiſtentibus Miſſæ, vel ad eam poſitivè cooperantibus, nu.202. Applicatio Miſſæ pro illis fieri poteſt, pro quibus illa offerri poteſt, nu.203. Applicationem fructus ſpecialis Sacerdos ſibi retinere poteſt, vel partem eius alteri applicare, etiamſi accepto ſtipendio celebret pro alio, n.50. Applicatio nulla requiritur, ut Sacrificium cauſet fructum generaliſſimum, & ſpecialiſſimum, n.50 208. Applicatio gradatim pro pluribus fieri poteſt, ut ſi huic non proſit, proſit alteri, nu.213. Applicatio pro illo, quem ſciu de facto velle a me petere, eſt valida, niſi ſciretur, velle petere pro effectu, ad quem necdum iuvat Sacrificium, nu.220. Pro illo, pro quo Deus vult applicari, eſt valida, n.221. Si applicatio mutetur, pro diverſitate circumſtantiarum, modò prima, modò ſecunda erit valida, à num.211. 216. Si nulli applicetur, fructus eius manet in theſauro Eccleſiæ, n.201. Applicantis intentio ſufficit, ut ſit virtualis vel implicita, vel etiam habitualis, à n.203. Applicationem Miſsæ vel partis fructus eius non tenetur Sacerdos facere pro quovis, qui petit vel optat, n.175. Applicatio Miſſæ in prima ordinatione etiam fieri poteſt à neo-myſta, n.219. In feſto animarum Miſſa ad libitum applicari poteſt, nu 515. n.1055. D.244. In die Natalis Domini tres Miſſæ ad libitum applicari poſſunt, hinc pro iis tria ſtipendia acceptari poſſunt, num 142. Pro illo, quem Deus ſcit primò daturum ſtipendium, applicatio Miſſæ ſecundùm communem ſit illicitè, & ſæpè etiam invalidè, n.222. Applicatio Miſsæ pro actualiter defuncto fieri poteſt, pro quo poſtea primò petetur oblato ſtipendio, ib. Applicationem Miſsarum Superiores ſubditis imponere poſsunt, n.214. Si ſubditus aliam applicationem faciat, illa prævalet, & applicatio Superioris nulla eſt, ib. Si Sacerdos applicet Miſsam petenti pro ſe offerri, hic non poteſt applicare alteri, nu.215. Si applicetur incapaci, vel non indigenti, probabiliùs prodeſt celebranti, num.1330. Vivens invalidè applicat animabus omnia Sacrificia & preces pro ſe defuncto faciendas, num.1334.

Applicatio manuum Papa.

Tunc Papa dicitur applicare manum, ſi incipiat de Beneficio diſponere, l.4.n.521. Manus applicatio habet plus efficaciæ, quàm reſervatio, n.522. Per applicationem manus Papalis cauſa ſemel facta curialis ſemper manet talis, ib. Applicatio manus Papalis plures habet effectus, à n.522. Fit pluribus modis, n.524. Per applicationem manus Papalis Beneficia ſemel affecta, non poſsunt pro ea vice conferri ab inferiore, nu.523.

Approbatio Confeſſarii.

Approbatio Confeſſarii eſt Iudicium de ejus aptitudine ad audiendas Confeſſiones, l.6 p.2.à n.1485 Petenda eſt ab Epiſcopo, ib. Poteſt fieri cum reſtrictione, ib. Abſolutè conceſſa ſine cauſa revocari non poteſt, ib. Ad validè abſolvendum prærequiritur, nu.1487. Etiam prærequiritur ad abſolvendum à venialibus, n.1489. Etiam ad abſolvendum à dubiis peccatis, n.1490. Gratis danda eſt. n.1488. Dari poteſt à Nuntio Apoſtolico Sacerdotibus in ſua Provincia; item ab Epiſcopis; à Sede vacante; à Vicariis in Spiritualibus, ab Ordinariis &c. à n.1494. Poteſt fieri ab Ordinatio extra Diœceſin exiſtente, à n.1500. Digno negari non poteſt, n 1491. Poteſt dari ad certum tempus, n.1492. Expedit dari ſcripto, n.1493. Approbatio illorum regularium fit ab Epiſcopo, qui approbantur à Superioribus ſuis ex ſpeciali gratia, vel facultate, n.1519 Approbationem Epiſcopi etiam habere debent regulares exempti habentes iuriſdictionem à Papa, n.1520. Eandem pro Confeſſionibus ſæcularium excipiendis etiam habere debent ab Epiſcopis Superiores Regularium, n.1521. Approbatio ſpecialis Ordinarii non requiritur in Regularibus pro excipiendis Confeſſionibus Sæcularium, qui in Monaſterio famulantur, n.1522. Approbatio pro Regularibus debet eſſe ab Epiſcopo loci, in quo Confeſſiones excipiuntur, n.1505. à n.1511. Si approbatio pro Regulari petita quamvis iniuſtè denegata ſit, illicitè confeſſiones audit, n.1520. Approbatio ſimpliciter ab Epiſcopo data ſine cauſa revocari non debet, à n.1506. 1545. Approbatio ſpecialis requiritur pro confeſſionibus Monialium excipiendis, nu.1505. 1528. Approbatio Miſſionariorum Caſtrenſium reſpectu legionis ſuæ eſt, veluti Parochorum; & ſi ſint Regulares, probabiliter non indigent approbatione Epiſcoporum eorum locorum, per quæ legio tranſit, n.1518. Approbatio Parochorum Sæcularium, uti & Regularium verum parochiale Beneficium habentium, pro ſuis ſubditis ubique abſolvendis probabiliter ſufficit ab Epiſcopo proprio, à n.1516. 1535. Approbatione nova in aliquibus Diœceſibus indiget, tranſeos ab una Parochia ad aliam, n.1505. 1517. 1538. Approbatio deſinit pro dantis voluntate, n.1540. Approbatio Religioſi mutantis Diœceſin manet, ſi ad eam revertatur, n.1541. Parochi probabiliùs deſinit, ſi deſinat eſſe Parochus, niſi independenter à Beneficio parochiali approbatus fuiſſet, n.1542. Approbatio Vicarii, vel Sacellani non deſinit ſi moriatur Parochus, n. 1543. Approbatus poteſt ex cauſa revocari ad examen, l.4. nu.605. Approbatus in una Diœceſi non cenſetur ubique approbatus, lib.6. p.2. à nu.1502. Approbatus ab uno Epiſcopo probabiliùs non poteſt ſine nova approbatione in alia Diœceſi recipere iuriſdictionem, l.6. p.2.n.1485. Approbatus tantùm pro una Diœceſi, excipiens Confeſſionem in alia Diœceſi alicuius habentis licentiam eligendi quemcumque Confeſſarium, videtur validè abſolvere, n.1501. Approbatus ab Epiſcopo pro Confeſſionibus Sæcularium audiendis, non cenſetur approbatus ad Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum audiendas, n.1505. Approbati pro Confeſſionibus Monialium unius Monaſterii excipiendis, non poſſunt audire Confeſſiones Monialium alterius Monaſtrii, ib. Approbatos extraordinariè ad Confeſſiones Monialium excipiendas pro una vice, non poteſt vi huius approbationis alia vice Confeſſiones earum audire, ib. Ut aliquis cenſeatur approbatus pro Monialibus, debet earum in approbatione formaliter vel æquivalenter facta fuiſſe mentio, n.1530. Ut audiantur exemptæ, præter Epiſcopi approbationem requiritur licentia Superioris Ordinis, in quo illæ exemptæ ſunt, n.1532. Regularis approbatus pro una Diœceſi, ordinariè non poteſt in altera Diœceſi ſuum Diœceſanum ſine licentia illius Ordinarii abſolvere, n.1505. à n.1511. Regularis approbatus eorum tantùm Confeſſiones excipere poteſt, ad quos ſe extendit approbatio, n 1505. Approbatione probabiliùs etiam indigent Doctores & Licentiati, nu.1485.

Aqua.

Aqua ad Baptiſmum quæ requiratur. V. *Baptiſmus*. Aqua vino conſecrando ſub mortali admiſceri debet, l.6.p.1.nu.434. Aqua miſcenda debet eſſe naturalis & modiciſſima, ib. Calida miſceri non debet, niſi fortè in frigidiſſima regione conſuetudo haberet, ib. Si aquæ mixtio omiſſa ante conſecrationem notetur, adhuc facienda eſt: non verò poſt conſecrationem, ib. Poſt Communionem ad ablutionem non neceſſariò aquæ admixtio facienda eſt, ib. Si aqua haberi non poſſit, ordinariè à celebratione abſtinendum, n.438. l.6. p.2. num.184. Aquæ admiſcendæ quantitas non debet accedere ad quantitatem vini, ſed ſufficit una guttula, l.6. p.1. nu.439. Aquæ mixtio omiſſa, ſi ſuppleatur ante conſecrationem, repeti debet oblatio Calicis, n.450. Si quis poſt inceptam formam Calicis recordetur, non eſſe admixtam aquam, probabiliter formam interrumpere poteſt, l.6.p.2.n.251. Aqua benedicta Canonici in Dominicis ſingillatim aſpergendi ſunt, l.6.p.2.nu 2055. D.50.

Arbiter.

Arbitri judicio, quem ipſi contrahentes elegerunt, ſi finiatur contractus, erit compromiſſum, l.3.p.2. nu.759.

Archidiaconus.

Archidiaconus in aliquibus differt à Vicario Epiſcopi, l.4. nu. 254. Non habet præcedentiam in Choro vel Capitulo, nu.255. Si intra annum non fieret Diaconus, privari deberet diſtributionibus ordinariis, Voto in Capitulo &c. Sed conſuetudo in multis locis in contrarium præſcripſit, n.256. 747. Eſt oculus Epiſcopi, nu.257. Illius officium eſt, ſemel in anno viſitare, à num.257. Eorum iuriſdictio & authoritas in pluribus Diœceſibus eſt extincta, numer. 268. In illis, & eorum Commiſſariis varia requiruntur, à numer. 266. Ordinariè non poſſunt iudicare de cauſis matrimonialibus,

criminalibus, nec ferre cenſuras &c. In Archi-Diœceſi tamen Colonienſi ad varia ſe ius habere putant, à num. 261. l.6. p.3. numer.887.

Archi-Epiſcopus.

Archi-Epiſcopi ante acceptum pallium non poſſunt convocare concilium Provinciale, nec Provinciam viſitare, l.4. nu.436.

Archi-Epiſcopi cenſuras ferre non poſſunt in ſubditos ſuffraganei, niſi actu viſitent, vel ad ipſos ſit facta appellatio, l.7.n 29. Neque abſolvere poſſunt cenſuratos ab Epiſcopis inferioribus, niſi actu viſitent, nu.137. In Irregularitatibus diſpenſandi facultatem ordinarie non habent cum ſubditis Epiſcopi Suffraganei abſentis, n.467. Subditos Suffraganeorum ordinare non poſſunt, nequidem tempore viſitationis, & in loco exempto: neque poſſunt illis dare dimiſſoriales, l.6. p 2 n.2179. 2233.

Archi-Epiſcopi quoad Indulgentias idem poſſunt, quod Epiſcopi; imò altero tanto plus illis debetur, n.1321. In Eccleſiis Suffraganei, per ſe loquendo, non poſſunt unire Beneficia, l.4.nu.286.

Arctatus ratione Beneficii.

Arctatus ratione Beneficii recipiendi eſt, qui habet ius, vel eſt vocatus ad Beneficium vacans, quod requirit certum Ordinem &c. Ratione recepti eſt, qui obtinet Beneficium requirens ſervitium perſonale, ratione cuius tenetur intra annum ſe facere promoveri, l.6. p.2. num.2258. Poteſt primo anno Sedis vacantis ordinari, & accipere dimiſſoriales, non verò alia ratione arctatus, nu.2258. à num.2261.

Argentarius, ſive Aurifaber.

Argentarius diverſimodè peccare poteſt, l.4. à num.1539.

Arma geſtans.

Arma contra prohibitionem geſtans noctu per horam, peccat graviter, ſi ob frequentes pugnas prohibitio facta ſit, l.1. n.669.

Arrha.

Arrha ſæpe ſumitur pro contractu, quo traditur pignus pro ſtabilienda obligatione ad non recedendum à facto contractu ſub pœna amittendi tale pignus, l.6. p.3. n.134. Poſt ſponſalia data eſt veluti pignus pro aſſecuratione Matrimonii futuri, ib. Eam dans, ſi ſine juſta cauſa reſiliat, illam amittit, ibid. Eam accipiens, ſi ſine juſta cauſa reſiliat, tenetur eam reſtituere, & tantundem in æquivalenti adjicere, immò etiam plus, niſi eſſet mulier minor 25. annis, quæ ſolam tenetur reſtituere, ib. Si dans ſtet promiſſo, retinet ejus dominium. Item ſi cum iuſta cauſa reſiliat, ib. Probabiliùs in quacunque quantitate conſtitui poteſt, ibid.

Ars notoria.

Ars notoria eſt, quæ inſpectione certarum figurarum, vel certo aliquo jeiunio, oratione &c. utitur ad ſcientiam repente, & ſine labore acquirendam, l.3. p.1. nu.27.

Articulus.

Articuli Joannis Hus damnati. V. *Hus.*

Articuli Vvicleff damnati. V. *Vvicleff.*

Articuli Martini Lutheri damnati. V. *Lutherus.*

Articulus mortis.

Articulus mortis cenſetur eſſe, quando mors moraliter certa proximè inſtat, l.6. p.2. n.1559. Articulo mortis æquivalet, ſi quis ſit in proximo periculo perpetuæ amentiæ, ib. Pro articulo mortis quivis Sacerdos poteſt quemcunque fidelem à quibuſcunque peccatis, & cenſuris abſolvere, n.1560. Si adſit jurisdictionem habens, probabiliùs alius abſolvere non poteſt in articulo mortis, n.1562. Si habens iuriſdictionem nollet abſolvere in articulo mortis conſtitutum, quivis Sacerdos abſolvere poſſet, n.1561. Si in articulo mortis Sacerdos ſimplex inceperit Confeſſionem audire, ſuperveniente alio iuriſdictionem habente, licitè pergit, nu.1562.

Artifex.

Artifices, quibus traditur res polienda, vel immutanda, tenentur ad eius reſtitutionem, ſi etiam ex levi eorum culpa perierit, l.3. p.2. nu.819. Excuſantur à peccato, ſi cauſa adſit, qui faciunt vel vendunt res indifferentes, licet plurimi illis abutantur, niſi abuſus eſſet contra juſtitiam, l.2. nu.250.

Aſpectus obſcœni.

Aſpectus obſcœni, ſi extra Matrimonium fiant, ex intentione actus luxurioſi, vel ob delectationem veneream, ſunt peccata mortalia; aliàs non, l.3. p.1. n 887. Coniugibus licent, ſi referantur ad copulam, ib. item l.6. p.3 nu.287. V. *Luxuria.*

Aſſecuratio.

Aſſecuratio eſt contractus, quo quis alienæ rei periculum in ſe ſuſcipit, obligando ſe ad eam compenſandam, ſi perierit, l.3.p.2. nu.1105. Si aſſecurans certus ſit, rem eſſe in tuto, iniquè petit pretium, & tenetur reſtituere, ib. Etiam probabiliùs non poteſt accipere pretium aſſecurationis, quamvis res nondum ſit in tuto, ſi privata ſcientia ſciat non fore periculum, ib. Si cupiens rem ſuam aſſecurari certò ſciat eam jam periiſse, non poteſt pacisci de eius aſſecuratione, ibid.

Aſſignatio.

Aſſignatio in Jure vocatur Delegatio, l.3.p.2 nu 463.

Aſſiſtentia in Choro, & Miſſa.

Aſſiſtentia in Choro, & Miſsa cum certo habitu fieri debet, l.6. p 2. nu.2055. D.54 55.98.

Aſtrologia.

Aſtrologia naturalis eſt, quæ effectus corporeos, & naturales prædicit &c. l 3.p.1.n.8. Illicita eſt, ſi prædicantur effectus liberi, & contingentes, ibid.

Aſylum.

Aſyli immunitas eſt privilegium certis locis conceſſum, ut nemo ex illis violenter extrahat aliquem, l.4. à nu.1392. Competit omni Eccleſiæ authoritate Epiſcopi ad Dei cultum ſtabiliter deſtinatæ, etiam tantùm conſtrui cœptæ, aut deſtructæ, ibid. Pluribus locis prætereà competit ius aſyli, ib. Beneficio illius gaudent omnes baptizati; probabiliter etiam non baptizati, & Judæi; exceptis publicis latronibus; viarum graſſatoribus; viatores ex inſidiis aggredientibus; agrorum depopulatoribus; occultis homicidis, vel mutilatoribus membrorum in ipſis Eccleſiis, earumque cæmeteriis; occidentibus proditoriè proximum; Aſſaſſinis; Hæreticis ob crimen Hæreſeos confugientibus; læſæ Maieſtatis reis in perſona ipſius Principis, à n.1393 Ad Aſylum confugientes variis gaudent Privilegiis, à nu.1395. Non gaudent immunitate aſyli, qui ob correctionem morum & pœnas motte vel mutilatione inferiores tradendi eſſent ad Superiorem Eccleſiaſticum, nu. 1395. Impedientes, violantes, extrahentes ab aſylo, peccant graviter, n 1396. Ex illo expelli poſſunt ſe malè habentes, & poſt factam monitionem non emendantes, ibid. Ex eo exeuntes ob neceſſitatem naturæ non ultra 30. paſſus, capi non poſſunt, ibid. Ex illo, nequidem per Epiſcopum invitus ex tradi poteſt, ibid. Illius privilegio probabiliter gaudet Clericus etiam contra Judicem Eccleſiaſticum, ibid. Ex eo extrahentes, extrahi mandantes, extractum cum violatione immunitatis Eccleſiaſticæ non reſtituentes incurrunt ſacrilegium, excommunicationem, infamiam, reatum pœnæ capitis, & mulctam pecuniariam, ibid.

Attentio.

Attentio eſt advertentia ad aliquid, l 4. n.1332. Attentio ad Horas eſt advertentia ad recitationem illam vocalem Horarum, quæ duplex eſt, externa, & interna, ib. Externa eſt omiſſio actionum exteriorum incompoſſibilium cum attentione interna, num.1332. 1335. Interna eſt quædam advertentia, ſeu applicatio animi ad aliquid, nu.1332. l.3.p.1.n.650. Interna eſt triplex, ad verba, ad ſenſum verborum, & ad Deum, l.4. nu.1333.

Attentio externa requiritur ad ſatisfaciendum pro Horis, num. 1334. Variæ actiones cenſentur incompoſſibiles cum attentione interna, ut pingere, ſcribere, attente audire alios loquentes &c. nu.1336. Compoſſibiles cenſentur, quæ non fiunt valdè feſtinanter, item, quæ ad orationem ſunt neceſſariæ &c. nu.1337.

Attentio externa & interna ſufficiens ad orationem cenſetur adeſſe, ſi orans ipſe non ponat actionem cum attentione incompoſſibilem, n.1338. à n.1344. Attentio interna ad ſatisfaciendum pro Horis probabiliter non requiritur, nec eſt præcepta ab Eccleſia; contrarium tamen etiam eſt probabile, à n.1340 Sine omni attentione interna legens Horas, ita ut, voluntariè diſtrahatur, & nullam diligentiam ad diſtractiones repellendas adhibeat, peccat mortaliter. Si autem mediocrem diligentiam adhibeat, non peccat, ſi diſtractiones advertens negligenter repellat, peccat venialiter, à n.1343.

Attentio interna Miniſtri requiritur ad valorem Sacramenti, l.6. p.1. nu.84. Attentio virtualis ad valorem Sacramenti ſufficit. ib.

Attentio ad Miſſam audiendam debet eſſe talis, ut audiens poſſit teſtari Sacrificium eſſe peractum, & rationem reddere aliquorum, quæ ad aram geſta ſunt; Quòd ſi toto tempore ſimul diſtrahatur, audit quidem Miſſam, peccat tamen venialiter &c. l.3.p.1. à n.650. Ad celebrandum aliquantò major requiritur, quàm ad audiendam, & diu diſtractus celebrans extra Canonem peccat venialiter; in Canone & ſumptione ſecundùm aliquos mortaliter, probabiliter tamen tantùm venialiter, lib.6. p.2. nu.179. à num.443. Attentio interna probabiliter non præcipitur graviter ad Horas recitandas, aut Miſſam legendam, ib.

Attritio.

Attritio eſt dolor & deteſtatio peccati commiſſi ex motivo ſupernaturali inferiore, quàm charitatis Dei ſuper omnia, l.6. p.2. à nu.654. V. *Dolor.*

Avaritia.

Avaritia eſt inordinatus appetitus temporalium, l.5.n.300. Eſt ex genere ſuo peccatum veniale; Quando ſit mortale, ib.

Author.

Author omni exceptione major dicitur claſſicus, cuius opinio non eſt contra principium aliquod certum; qui non nititur fundamento levi, æquivoco, vel ſophiſtico; qui non docuit improbabilia, & à cæteris Theologis reprobata &c. l.1 à n.160. Maior numerus Authorum per ſe loquendo, cæteris paribus, facit maiorem authoritatem, & probabilitatem, nu.135. à num.270. Multitudo Authorum, non tamen ſemper, facit opinionem probabilem, à nu.136. Unus Author etiam impreſſus præciſè non facit opinionem probabilem, à nu.153. Unicus Author omni exceptione maior, quamvis doceat contra communem, poterit opinionem ſuam reddere certò probabilem, à nu.155.

Auceps.

V. *Venator.*

Aucupium.

Aucupium de iure naturæ permiſſum cuilibet eſt licitum; poſſunt tamen Principes, vel Reſpublica in certis locis illud ſub pœna prohibere, l.3.p.2. nu.256. Ab aucupio aliquem impediens, ad quod ius habet, tenetur compenſare, quantum alter deductis expenſis putabatur lucraturus, ſi impeditus non fuiſſet, nu.263.

S. Auguſtinus.

S. Auguſtini mens non eſt ubique facilis intellectu, l.1.n.212. In illis punctis ſolùm eſt irrefragabilis, quæ Eccleſiæ authoritas confirmat, nu.213.

Auriga.

Aurigæ, apud quos res deponuntur, tenentur ad earum reſtitutionem, ſi etiam ex levi eorum culpa perierint, l.3.p.2.n.819. Aurigæ Catholici in Hollandia licitè vehunt annonam ad caſtra Hæreti-

ticorum, ſi adſint alii, qui illis ceſſantibus idem facerent, l. 2. n. 250. Licitè vehunt illum ab uno loco in alium, quem ſciunt eò proficiſci ad peccandum, n. 274. Qui per conſuetudinem habent jus vehendi aliqua die feſto, etiam habent jus omittendi Miſſam, ſi hac audita vehere non poſſint, l. 3. p. 1. n. 684. Poſſunt vehere die feſto, ſi alter habeat jus curandi, ut vehantur ſua, ibid.

Auroræ tempus.

Aurora pro diverſitate menſium diverſo tempore præcedit ſolem, l. 6. p. 2. n. 226. Excepto Martio ſemper durat per horam, & dimidium, ibid. Pro licita Miſſarum celebratione attenditur moraliter, & politicè, quando ſcilicet terminari ſolet quies, & incboari labor, n. 226. 2055. D. 214.

Avus.

Avus tenetur gravi obligatione juris naturalis conſervationem, & educationem nepotum curare, l. 3. p. 1. n. 695.

Azymi panes.

Azymorum comeſtio prohibita eſt Chriſtianis, quæ fit ritu Judaico, l. 2. n. 87.

Bajus.

Michaelis Baii, & aliorum propoſitiones 79. damnatæ à Pio V. Anno 1567. Ante l. 1. n. 13.

Balbutiens.

Balbutiens ordinari poteſt, ſi ita loqui poſſit, ut intelligatur, quamvis cum difficultate, l. 6. p. 2. n. 2242.

Bannitus.

Banniti ſunt, qui publica authoritate declarati ſunt rei mortis, l. 3. p. 1. n. 792. Cuilibet licitum eſt, eos occidere in territorio Principis, qui eos proſcripſit, exceptis Clericis; item Filiis reſpectu Parentum &c. n. 788. à n. 792. Illis ſecundùm communem non licet ſe defendere, & aggreſſores occidere, n. 816.

Baptiſmus.

Baptiſmus Sanguinis eſt perpeſſio mortis pro Chriſti fide, l. 6. p. 1. à n. 230. Probabiliter juſtificat ex quodam privilegio, quamvis abſit actus Charitatis, n. 238. Baptiſmus flaminis eſt perfecta contritio, n. 244. Ad eum ſufficit votum vel deſiderium implicitum Baptiſmi aquæ, ibid. Baptiſmus aquæ eſt ablutio corporis exterior facta ſub præſcripta forma verborum, n. 229. Extra Martyrium eſt neceſſarius ad ſalutem, ſaltem in voto, n. 587. circa hunc Baptiſmum ſunt variæ & diverſæ Hæreſes, à n. 245. Illum inſtituit Chriſtus, n. 3. Materia ejus remota eſt aqua naturalis, n. 258. à n. 259. Ad Baptiſmum inepta eſt artificialis, item ſaliva, lacrymæ ſudor, cereviſia, atramentum craſſum, aqua congelata, &c. quamvis aliqui probabiliter dicant aliquas ex his materiis eſſe materias aptas ad Baptiſmum, ib. item, n. 22. 434. in Baptiſmo privato liberè omittitur aqua benedicta, non in ſolemni, nu. 263. Si quis aqua carens infantem alioquin ſine Baptiſmo moriturum projiceret in puteum, & ſic formam proferret, Baptiſmus eſſet validus; ſed hoc probabiliùs eſt illicitum, n. 264. Materia proxima eſt ablutio capitis, n. 258. Si baptizandus in alia parte ſaltem principali corporis abluatur, ſecundùm communiorem Baptiſmus eſt validus, n. 267. Si fiat per immerſionem loco affuſionis contra conſuetudinem Diœceſanam, probabiliter peccatur tantùm venialiter, n. 266. Si nulla pars baptizandi tangitur, Baptiſmus eſt invalidus, n. 258. 265. Forma ejus neceſſaria eſt hæc: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen*, à nu. 268. Pronuntians hanc formam etiam debet aquam applicare, aliàs Baptiſmus eſt invalidus, n. 258. 283. Formæ invalidæ & dubiæ ſunt diverſæ, à n. 268. in formam Baptiſmi prolatione quinque ſignificantur, ſcilicet perſona baptizantis, actus baptizandi, perſona baptizandi unitas divinæ naturæ, & Trinitas Perſonarum, n. 268. Si perſona Baptizantis, aut baptizandi, nullo modo ſignificatur, baptiſmus eſt invalidus, n. 269. Mutatio materiæ vel formæ Theologicè ſubſtantialis invalidat Baptiſmum, non vero Theologicè accidentalis, n. 18. Mutatio materiæ Theologicè ſubſtantialis eſt, quando materia juxta communem uſum, & æſtimationem hominum non eſt re & nomine eadem cum illa, quam Chriſtus inſtituit, ſi adhuc ſit eadem, erit ad ſummum mutatio accidentalis, à n. 21. Mutatio formæ Theologicè ſubſtantialis eſt, ſi non maneat ſenſus per verba à Chriſto intentus; qui ſi maneat, erit tantùm accidentalis, &c. à n. 29. 42. Baptiſmus aquæ prærequiritur ad valorem aliorum Sacramentorum, n. 165. Ante Baptiſmum prærequiritur Fides, & Spes ſaltem virtualis; & ſi adſit peccatum mortale perſonale; Contritio, vel Attritio, n. 187. Sufficit Attritio, n. 239. Miniſter ejus validus eſt omnis homo ratione utens, n. 52. à n. 271. In eo non requiritur certa ætas, n. 273. In conferendo Baptiſmo ſervandus eſt ordo, hinc ſi adſit Sacerdos, Laicus illicitè baptizat, n. 275. 277. Ordinariè Catholicis non licet illum petere ab Acatholico, à n. 278. Duo ſimul unum validè baptizant, ſi quiſque per ſe intendat baptizare independenter ab alio; n. 283. Subjectum capax Baptiſmi eſt ſolus homo vivus ab Adamo deſcendens nondum baptizatus, n. 284. Baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutem n. 165. à n. 245. n. 587. Per ſe loquendo eſt gravis obligatio, eum ſtatim ſuſcipiendi, à n. 285. In ſuſcipiente adulto debet eſſe intentio ſaltem habitualis; ſecundùm plures tamen ſufficit implicita tantùm, n. 168. à n. 287. Ad valorem Baptiſmi pueri ratione non utentis non requiritur conſenſus Parentum, n. 297 Illicitum eſt, baptizare prolem Parentum infidelium illis invitis, n. 298. Sufficit tamen conſenſus alterutrius, n. 299. Poteſt proles parentibus infidelibus invitis baptizari, ſi hi ſint ſtrictè ſervi hominis Chriſtiani, n. 300. Parentibus infidelibus mortuis poteſt Princeps Chriſtianus curare baptizari proles politice tantùm ſibi ſubjectas invitis Tutoribus, n. 302. Proles captivæ, per ſe loquendo, jure belli baptizari poſſunt, n. 301. Licitè baptizantur proles Hæreticorum vere baptizatorum invitis parentibus. Item proles juſtè, vel etiam injuſtè extra poteſtatem, patriam extractæ. Item morti proximæ: non verò proles illorum qui invalidè ſunt baptizati, à n. 303. Contra voluntatem parentum petens Baptiſmum, ſi ſeptennium compleverit, & habeat plenum rationis uſum, baptizari poteſt. Probabiliter etiam, licèt ſeptennium necdum compleverit, n. 306. Baptiſmus nullus eſt, ſi puer inter baptizandum moriatur forma nondum finita, n. 284. Nondum perfectè natus baptizari debet, ſi ſit periculum, & pars aliqua ablui poſſit, ib. Validus eſt Baptiſmus infantis in utero matris, ſi aqua per artem pertingat ad ejus corpus, à n. 292. Validè baptizatur, quem Miniſter putat eſſe alium, n. 284. Plures ſimul validè baptizantur; extra neceſſitatem tamen illicitè, ib. Baptizari debent fœtus abortivi mulierum etiam imperfectiſſimè figurati, nu. 294. Item infantes prodigioſi, n. 295. Iteratus Baptiſmus ordinariè eſt invalidus, n. 284. Quandoque tamen permitti poteſt, n. 280 Repeti poteſt, imò debet, ſi ſit grave, & morale, vel ſaltem rationabile dubium, num validè quis ſit baptizatus &c. hac forma: *Si baptizatus es, non te baptizo; ſi nondum es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris*, &c. à nu. 124. 284. 310 Si repetatur, varia obſervari debent, n. 284. à n. 323. Expoſititii probabiliùs rebaptizari debent, n. 318. Baptizati ab obſtetrice, vel Laico rebaptizari debent, ſi ſit prudens dubium de valore Baptiſmi, vel ſtatuta Diœceſana id præſcribant, à n. 319. Ab Hæretico Prædicante baptizati communiter rebaptizari poſſunt; ſæpiùs etiam debent, n. 322. Baptizatus ab Angelo bono probabiliſſime rebaptizari non debet, nu. 272. Sub conditione varii ſunt baptizandi, n. 284. à n. 290. Monſtrum procreatum ex homine maſculo, & bruto fœmella ſub conditione baptizari debet, n. 296. Procreatum ex muliere & bruto maſculo baptizari non debet, ib. In dubio, an ſit ex bruto maſculo, ſub conditione baptizari debet, ib. Baptiſmus repeti non debet, ſi fiat mutatio ſexus. v. g. fœminæ in virum, n. 317. Probabiliter Catholicus licitè baptizat infantem Hæretici, ſi parens hæreticus id petat, n. 307. Baptizari non debent infideles adulti, ſi velint infideles manere, n. 308. Si parens infidelis eſſet mortem illaturus nolenti baptizare prolem ſuam, licitè baptizari poſſet, n. 309. Probabiliter baptizari poſſunt ſurdi, cœci, & muti, vel ſurdi & muti, n. 291. Validè baptizantur perpetuò amentes, uti &, qui ante amentiam Baptiſmum petierunt, n. 284. 290. Defectu requiſitorum Baptiſmus aliquando eſt invalidus, aliquando dubius, n. 258. Baptiſmus cum obice ſuſceptus reviviſcit & cauſat gratiam obice remoto, n. 198. Baptiſmus ſolemnis eſt, qui fit cum ritibus & cæremoniis, l. 6. par. 1. n. 333. Extra neceſſitatem debet fieri in Eccleſia ſub muriali, n. 334. Ut liceat privatim domi baptizare, ſufficit prudens dubium vel timor periculi mortis infantis, à n. 335. Mater tenetur manifeſtare patrem infantis baptizandi in locis, in quibus hoc, ut fiat, mandatum eſt: in aliis manifeſtare illum non debet, n. 328. Baptiſmi locus non cenſetur locus originis, ſi agatur de Ordinibus ſuſcipiendis, & ſubjectione Epiſcopi, niſi baptizatus fuiſſet Turca, Judæus, aut alius infidelis, l. 6. p. 2. nu. 2185 Si dubitetur de valore Baptiſmi, Presbyterii & Epiſcopatus Ordines iterari debent, nu. 2158. Baptiſmi neglectus probabiliter non eſt intrinſece malus, l. 1. n. 770. Baptizare eſt actus habentis juriſdictionem circa fideles, quibus baptizandus aggregandus eſt, l. 6 p. 1. n. 274. Baptizaturus debet formare intentionem faciendi hoc, quod Chriſtus inſtituit, vel, quod facit Eccleſia, n. 373. Baptizans, ſi alius nomine ejus levet infantem, probabiliter poteſt eſſe patrinus illius, quem baptizat, n. 353. 378. Baptizatio propriæ prolis extra caſum neceſſitatis ſecundùm communem impedit uſum Matrimonii contracti; probabiliter tamen etiam non impedit, n. 358.

Baptiſmi cæremoniæ. V. *Cæremonia*.

Baptiſmi Patrini. V. *Patrini*.

Baptiſmale nomen. V. *Nomen*.

Baptiſmalis liber. V. *Liber*.

Barbi-tonſor.

Barbi-tonſores communiter excuſantur à peccato, tondendo die feſto, l. 3. part. 1. n. 591. Non excuſantur à Jejunio, l. 3. p. 2. n. 1331.

Beatus.

Beati juvare poſſunt animas Defunctorum, l. 6. p. 2. n. 1352. Illorum nomina non ſunt referenda in Martyrologio, niſi, ubi cultus eorum cum officio & Miſſa celebratur, n. 2055. D. 228.

Beatorum cultus. V. *Cultus*.

Beatorum nomina. V. *Nomen*.

Bellum.

Bellum defenſivum eſt, quo vis injuſta repellitur, l. 3. p. 1. à n. 867. Licitum eſt etiam authoritate privata, ib. Offenſivum eſt, quo vis infertur, quod, ut liceat, variæ conditiones requiruntur, ib. Contra gerentem bellum juſtum non licet ſe defendere, ib. Belli juſtitia magna diligentia Principi eſt indaganda, ib. In bello juſto, per ſe loquendo, licet in auxilium vocare infideles, ibid. Etiam licet eos adjuvare in bello juſto, ib. In die feſto licitum eſt pugnare, n. 868. Bellum poteſt eſſe utrimque formaliter juſtum: non tamen juſtum utrimque materialiter, n. 869 Licitè ab illo indici poteſt, qui ſuum, & adverſæ partis jus à viris doctis fecit ſufficienter examinari, n. 869. Pugnari poteſt pro utraque parte, ſi rationes pro juſtitia belli ſunt utrimque probabiles, n. 871 Belli juſtitia etiam ſuppoſita ordinariè in praxi eſt illicitum fœdus Principibus Chriſtianis cum Turcis, & Hæreticis, numer. 872. Bello aggredi infideles, per ſe loquendo, Chriſtianis eſt illicitum numer. 873. Bella Chriſtianis prohiberi poſſunt à Papa, n. 874. In bello juſto licent omnia, quæ ad finem ejus ſunt neceſſaria, à n. 880. In bello hoſtibus ere-

Digitized by Google

excepta, ſi ſint bona immobilia, cedunt Principi, aut Reip. ſi mobilia, fiunt rapientis, niſi conſuetudo ſit contraria, ib. Bello iniuſto à Piratis capta licitũ eſt à Catholicis emere &c. l. 3. p. 2. n. 972. Si in bello ædificetur munitio ad urbem muniendam, damnum fundi omnes æqualiter ferre debent, l. 3. p. 1. n. 882. Belli tempore licita eſt pabulatio in terra hoſtili, non tamen ordinariè in terra amica, n. 883. Belli tempore, ſicuti milites, ita & Miſſionarii poſſunt accipere, & retinere ſpolia hoſtium, n. 884. Si urbs detur direptioni, & ferro, per ſe loquendo, & directè innocentes occidi non poſſunt, n. 885. Expulſis ex urbe obſeſſa armis gerendis ineptis ordinariè tranſitus per caſtra permitti debet, ibid.

Bellidux.

Bellidures non poſſunt ſurripere aliquid ad compenſandum laborem, cui putant non correſpondere æqualem mercedem, l. 3. p. 1. n. 973. Ut occulta compenſatio illis liceat, debent eſſe certi de iniuria, n. 974. Belliduces, Capitanei, Commiſſarii, Officiales &c. aliquid accipiendo ſæpius peccant, & tenentur ad reſtitutionem, n. 867. à n. 875. n. 880. V. *Officiales bellicus.*

Benedictio.

Benedictæ res reverenter & decenter tractari debent, lib. 6. p. 1. à n. 212. Benedictio alia eſt conſtitutiva, ſive conſecrativa: alia invocativa; alia tantùm ſignificativa, num. 227. & l. 5. p. 2. 485. Benedicere campanas, uti & alia vaſa ſacra poſſunt Abbates pontificalia exercentes, l. 6. p. 2. n. 406. Veſtes Sacerdotales. V. *Paramenta.* Benedictiones in Miſſa, ſive Cruce formandæ ſunt manu explicata, & digitis coniunctis, à n. 485. Benedictio cinerum, candelarum, Palmarum, V. *Palmarum benedictio.* Ad octavam benedictionem ad lectionem in Horis pro varietate feſtorum varia dici debent, n. 2055. D. 252. 253. Benedictio Matrimonii eſt laudabilis ceremonia, l. 6. p. 3. n. 15. Debet fieri à Parocho, vel ab eo deſignato: ſi fiat ab alio, hic ipſo facto ſuſpenditur ab Officio, & Beneficio, n. 459. 504. Si omittatur, ordinariè eſt veniale, n. 459. 505. Differre poſt conſummationem ſine cauſa, etiam probabilius eſt veniale, n. 505. Debet probabiliter fieri in Eccleſia, n. 506. Poteſt fieri à Parocho Sponſi vel Sponſæ, num. 507. Probabiliter iterari poteſt in ſecundis nuptiis, ſi alteruter antea non ſit benedictus, n. 508. Etiam benedici poſſunt nuptiæ, ſi duo infideles convertantur; vel, ſi alteruter ſit Catholicus, n. 509.

Beneficiandus.

In Beneficiando plura requiruntur, ut Beneficium validè, & licitè obtineat, ſcilicet Clericatus, habilitas, ut intra annum ſuſcipiat Ordinem Beneficio annexum, ut ſit legitimus: in Eccleſia latina, ut non ſit coniugatus, ut non ſit bigamus, ut non ſit excommunicatus excommunicatione maiore, ut non ſit infamis, aptitudo corporis, & animi; ſcientia, & aliquando Gradus Doctoris, vel Licentiati; certa ætas &c. l. 4. n. 734. à n. 741. 750. 767. 774. 785. Qualitatem Beneficii narrare debet, & quæ impediant, in ſupplica exprimere &c. à n. 633. 651. Debet habere intentionem implendi præſcripta & neceſſaria, à n. 859.

Beneficiatus.

Beneficiatus ordinariè debet functiones ſuo Beneficio annexas præſtare per ſe ipſum ſub obligatione gravi, l. 4. n. 813. Beneficiatus in Cathedralibus, & Collegiatis, ſi ultra tres menſes intrà annum abſit, peccat graviter, & primo Anno media parte fructuum, ſecundo verò omnibus fructibus privari debet, n. 862. à n. 876. Si abſit, ordinariè non lucratur diſtributiones, &, ſi eas participet, peccat, ac tenetur reſtituere, niſi abſit in utilitatem Eccleſiæ &c. ibid. Si præſens in Choro non canat, quandoque peccat, & non lucratur diſtributiones, à n. 878. Si ſub ſilentio legat Sacrum, ordinariè cenſetur abſens, n. 880. Si habeat Plenum dominium Beneficii, & fructus percipiat, aut percepturus ſit, tenetur ad Horas à n. 1186. Non ſatisfacit orando per alium, n. 1192. Si elapſis ſex menſibus poſt adeptam poſſeſſionem Horas omiſerit, tenetur ad reſtitutionem fructuum, à n. 1201. Probabilius eſt abſolute Dominus ſuorum proventuum, à n. 1355. Ad Miſſas obligatus poteſt pro iis arripere ſtipendium, l. 6. p. 2. n. 1. Poteſt eas legere per alium, dato ſolùm ordinario ſtipendio, n. 131. Ordinariè non poteſt Beneficium adminiſtrare ante poſſeſſionem, l. 4. n. 450. Tenetur ad reſidentiam, à nu. 862. Tenetur ordinariè ſub mortali penſionem ſolvere, ſi habeat Beneficium penſione gravatum, à n. 1159. Quantum illi ad ſuſtentationem decentem ſit neceſſarium, ex Perſonæ qualitate, & loci diverſitate decidi debet, n. 904. Si Beneficium Eccleſiaſticum licite obtentum per triennium pacificè poſſederis cum titulo, præſcribit ius in illo, l. 3. p. 2. n. 544. Ut dicatur ſubiectus ad effectũ ſuſcipiendi Sacros Ordines ratione Beneficii, debet illud ad congruam vitæ ſuſtentationem per ſe ſufficere, & actu pacificè poſſideri, l. 6. p. 2. n. 2168. Si Beneficium quoad iura Epiſcopalia ſubiectum huic Epiſcopo, quamvis quò ad præſentationem & inſtitutionem ſubiiciatur alteri Epiſcopo, Beneficiatus hic ordinari poteſt, n. 2179. Si habeat plura Beneficia in diverſis Diœceſibus, in omnibus illis Ordines ſuſcipere poteſt, ibid. Si in excommunicatione bona fide Beneficium acquiſiverit, eique inſerviat, probabiliter poteſt fructus retinere, l. 7. n. 228. Si illud acceperit cum dubio Irregularitatis, peccavit quidem, ſi tamen poſt adhibitam diligentiam maneat dubium, poteſt illud retinere, n. 457. Beneficii Rector ordinariè ſatisfacit, ſi congruum ſtipendium det Sacerdoti celebranti ad mentem Fundatoris, l. 6. part. 2. n. 81. 96.

Beneficium.

Beneficium Eccleſiaſticum, eſt ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Eccleſiæ, propter officium aliquod ſpirituale authoritate Eccleſiæ conſtitutum, l. 4. n. 213. Aliud eſt ſæculare, quod pro Sæcularibus: aliud regulare, quod pro Regularibus eſt inſtitutum, ibid. Aliud eſt duplex, quod adminiſtrationem vel eminentiam aliquam habet adiunctam: aliud ſimplex, quod tantùm inſtitutum eſt ad officia divina obeunda ſine adminiſtratione, vel eminentia ſingulari, n. 213. à n. 226. Duplex aliud eſt maius, quod eſt quaſi culmen Beneficiorum & dignitatum: aliud Medium, v. gr. Decanatus, Abbatia, &c. Aliud minus, in quo exercetur iuriſdictio tantùm in foro interno, n. 227. In dubio, an ſit ſimplex, an curatum, cenſeri debet ſimplex, n. 228. Canonicatus eſt Jus ſpirituale, quod aliquis ad Capitulum ſpectans habet ad ſtallum in Choro &c. n. 215. Præbenda eſt ius percipiendi fructus provenientes à Canonicatu, n. 215. Præſtimonium eſt Beneficium inſtitutum pro Clericis, ut ſtudiis vacent, n. 217. Beneficium titulare, quod in titulum perpetuum ſic confertur, ut abſque gravi cauſa non poſſit auferri, n. 218. Beneficium manuale eſt, quod ad nutum alterius auferri poteſt, n. 219. Beneficium monoculare eſt, quod eſt unicum in Eccleſia, n. 220. Commenda ſpiritualis eſt officium, vel Beneficium, in quo alicui commendatur adminiſtratio aliqua ſpiritualis, n. 221. Manuale probabiliter eſt re ipſa Beneficium, n. 222. Beneficia Regularia poſſunt eſſe in Eccleſiis Sæculari, & Sæcularia in Regulari, imò poſſunt eſſe in eadem Eccleſia, n. 223. Sæculare vacat per Profeſſionem religioſam, n. 224. Sæculare probabilius non poteſt ſine diſpenſatione conferri Regularibus, n. 225. Noviſio tamen validè conferri poteſt, ibid. In Archi-Diœceſi Colonienſi nullus Regularis ad ſæculare, nec Sæcularis ad regulare aut ſæculare curatum admitti debet ſine examine &c. n. 650. Non omne Beneficium curatum eſt parochiale, n. 599. Principaliter curatum dicitur, cui à principio Cura animarum eſt annexa tanquam principale onus. Tantùm habitu curatum, ſi beneficiatus non teneatur actu per ſe exercitium illius Curæ habere, l. 3. part. 1. à n. 750. Beneficia præſertim curata diu vacare non debent, l. 4. n. 601. Præbendæ Canoniſſarum non ſunt vera Beneficia, n. 230. Capellania tum tantùm eſt Beneficium, ſi authoritate Epiſcopi ſit creata & dotata, n. 235. Vicaria perpetua eſt Beneficium, non verò temporalis, n. 240. Beneficium erigere, eſt cum approbatione Superioris Eccleſiaſtici ſtatuere Jus percipiendi fructus ob aliquod ſpirituale officium, n. 271. Plura in eodem altari conſtitui poſſunt, n. 272. Aliqua ſolus Papa, aliqua etiam Epiſcopus, & Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habens, aliqua 40. annorum poſſeſſio mutare poteſt, n. 273. à 296. Etiam ſolus Papa aliqua unire poteſt, aliqua Epiſcopus & Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habens, à n. 274. Si ex duobus æque principalibus fiat unum, neutrum per unionem extinguitur, ſi autem unum acceſſoriè annectatur alteri, annexum amittit rationem Beneficii, n. 280. Beneficii diviſio eſt, quando de uno fiunt plura, illi autem Jure ordinario poſſunt dividere, qui poſſunt unire, à n. 288. Beneficii diſmembratio eſt ſeparatio aliquorum fructuum ab eo: hæc relinquit unum Beneficium, n. 289. Beneficii ſuppreſſio eſt extinctio tituli, per quam Beneficium deſinit. Poſſunt extinguere & diſmembrare Beneficia, qui poſſunt dividere & unire, n. 295. Beneficium acquiritur per electionem, præſentationem, vel per liberam collationem. Acquiritur actu, ſi acquiratur Jus in re; potentia ſi acquiratur tantùm Jus ad rem, n. 298. 299. Necdum vacans conferri non poteſt, peti aut promitti in ſpecie, à n. 461. Poteſt vivente adhuc beneficiato incorporari v. g. Monaſterio, n. 463. Beneficiorum non Patronatorum Supremus Collator eſt Papa, & ordinariè Epiſcopus in ſua Diœceſi, n. 298. 469. Beneficii proviſio, nominatio ad Beneficium; præſentatio, inſtitutio, collatio, Inveſtitura, electio; poſtulatio, Confirmatio, admiſſio, poſſeſſio in aliquibus differunt, n. 301. Beneficia tribus modis Papa conferre poteſt, Jure præventionis, concurſus, & devolutionis, n. 298. à n. 470. Circa proviſionem Beneficiorum Cardinales, Legati Apoſtolici. Epiſcopi Vicarii Generale, Capitula, eorumque Vicarii, & Monaſteria varia poſſunt, n. 559. Si idem Beneficium eadem vel diverſa die pluribus conferatur vel cedatur, uni vel pluribus ſub conditione, uni abſque conditione, hic aliis præferri debet, in aliis circumſtantiis pro varietate circumſtantiarum modò hic modò alter præferendus eſt, à n. 576. Conferri debet ſine diminutione, à n. 668. Beneficio onera addere ſoli Papæ licitum eſt, Epiſcopis tamen etiam licet ob neceſſitatem, n. 669. Beneficia plura ſimul habere ordinariè non licet, & eſt indiſpenſabile, n. 862. à n. 897. Nec Papa ideo cenſetur in hoc diſpenſare, quòd ſciens aliquem plura Beneficia habere, id toleret, ſed ex aliis circumſtantiis id colligi debet, à num. 908. Habenti plura Beneficia ex diſpenſatione, ſi conferatur adhuc aliud incompatibile, eo ipſo priora vacant, numer. 912. Beneficia incompatibilia ſunt varia, n. 862. à num. 918. Beneficia quatuor modis amittuntur. 1. Per mortem beneficiati. 2. Ex diſpoſitione Juris. 3. Per ſententiam Judicis. 4. Per liberam reſignationem, à num. 884.

Beneficium an digniori ſit conferendum. V. *Dignor.*
Beneficium quando dicatur litigioſum. V. *Pacifica poſſeſſio.*
Beneficii affectio. V. *Applicatio manuum Papæ.*
Beneficii collatio. V. *Collatio beneficii.*
Beneficia per concurſum. V. *Concurſus.*
Beneficii obtentio ratione Coadjutoriæ. V. *Coadjutoria.*
Beneficii fructus. V. *Fructus.*
Ad Beneficium nominatio. V. *Nominatio ad Beneficium.*
Beneficio an onera addi poſſint. V. *Onera.*
Beneficia parochialia. V. *Parochus.*
Beneficii patronus. V. *Patronus.*
Beneficii penſio. V. *Penſio.*
Beneficii permutatio. V. *Permutatio.*
Beneficii poſſeſſio. V. *Poſſeſſio.*
Beneficii poſtulatio. V. *Poſtulatio.*

Ad

Digitized by Google

Ad beneficium præſentatio. V. *Præſentatio*.
Beneficii obtentio per preces. V. *Preces*.
Beneficii proviſio. V. *Proviſio*.
Beneficii reſervatio. V. *Reſervatio*.
Beneficii reſignatio. V. *Reſignatio*.
Beneficii ſurrogatio. V. *Surrogatio*.
Beneficii valor. V. *Valor*.

Beneficium vacans eſſe poteſt. 1. De Jure tantum. 2. De facto tantum. 3. De iure & de facto ſimul, l.4. n.885. Modi vacationis Beneficii ſunt duo, naturalis & civilis, nu. 886. Duplex eiuſdem Beneficii vacatio in eodem genere dari non poteſt, n. 890. Vacatio finitur per proviſionem legitimam acceptatam, per regiſtraturam & ſignaturam ſupplicæ iam acceptatæ &c. ibid. Beneficium cenſetur vacare in loco, in quo quis moritur. Si perdatur per ſententiam, ibi vacat, ubi ſententia fertur &c. num. 887. Beneficium Jure tantùm vacans, alteri conferri poteſt, num. 888. Non vacat morte præſentati, num.889. Beneficium vacat in Curia ſeu apud Sedem, ſi quis moriatur in loco ubi eſt Papa, vel eius Curia, aut ſaltem in loco Curiæ vicino, num. 491. Vacat per mortem naturalem, non autem ſemper per civilem, à numer. 892. Quandoque vacat per obtentionem Beneficii incompatibilis, quandoque alio modo, à num.896.913. Beneficia omnia vacant per obtentionem Epiſcopatus veri & non titularis tantùm &c. à numer. 925. Beneficium non vacat per Matrimonium de futuro, per Matrimonium de præſenti tamen ipſo Jure vacant omnia Beneficia in Eccleſia Latina, num.930. Per matrimonium invalidè contractum ex defectu conſenſus vel libertatis non inducitur vacatio, nu. 931. Per Matrimonium cum impubere contractum, ipſo Jure non videtur vacare Beneficium, nu. 932. Beneficium non vacat per ingreſſum in Novitiatum Religionis, numer. 934. Per profeſſionem religioſam validam vacant ipſo Jure Beneficia in ſæculo obtenta, num. 935. Non vacant per emiſſionem Votorum ſimplicium in Societate Jeſu, num. 936. Per militiam ſæcularem probabilius vacant ipſo Jure, num. 937. Non vacant per captivitatem, aut incarcerationem perpetuam, n.938. Nec cenſentur vacare per ſolam abſentiam, etiam 10. annorum, niſi quis propter nimis longam abſentiam, vel alias circumſtantias cenſeatur Beneficium habere pro derelicto, numer. 939. Vacant per privationem ob aliqua delicta, à numer. 940. Vacant per reſignationem, V. *Reſignatio*. Per permutationem. V. *Permutatio*.

Beſtia.
Beſtiam, cum qua ſe homo commiſcuit, licet occidere, l. 3. p.1. num.831.

Beſtialitas.
Beſtialitas eſt congreſſus, in quo non ſervatur identitas ſpeciei, l.3.p.1. num.918. Eſt graviſſimum peccatum inter ſpecies Luxuriæ conſummatæ contra naturam, ibid. Probabiliter eſt cauſa divortii, l.6. p.3.num. 436. In Confeſſione explicari debet, an facta ſit cum beſtia mare vel fœmella &c. l.6.p.2.à n.1083.

Beurſa.
Beurſa eſt Conventio, in qua Mercatores congregati ſtatuunt pretia mutuorum, Cambiorum &c. l.3.p.2.n.881. Videtur eſſe ſpecies uſuræ, ibid.

Biblia ſacra.
Biblia ſacra ſunt honoranda, & non in uſus profanos, aut ſordidos adhibenda, l.6.p.1.n.228. V. *Scriptura ſacra*.

Bibliopola.
Bibliopola peccat vendendo libros prohibitos vel laſcivos, item ſi librum defectu laborantem vendat pro integro &c. l.4. nu. 1539. Mercaturam faciens librorum Hæreticorum Cenſuram incurrit, l. 7.num.353.

Bibliopegus.
Bibliopegis licet compingere libros Hæreticorum pro illis, qui eos legendi facultatem habent: non autem illis licet mercaturam eorum facere, l.7.n.353.

Bigamia. Bigamus.
Bigamia eſt reiteratio matrimonii conſummati, l.4. num.768. Eſt triplex: vera, interpretativa, & ſimilitudinaria, ibid. Bigami omnes ſunt incapaces Beneficii, & irregulares, ibid. Item, l.7.n.493. Papa cum illis poteſt diſpenſare, l. 4. n. 769. Cum veris, & interpretativis bigamis Epiſcopus diſpenſare non poteſt ad ullos Ordines, aut Beneficium; poteſt tamen cum ſimilitudinariis, num. 770. Bigamus peccat graviter, ſi in actu coniugali ſibi repræſentet primam coniugem, l.6.p.3 n.287.

Blaſphemia.
Blaſphemia alia eſt in Deum, alia in ſanctos: In Deum, eſt verbum maledictionis, vel contumeliæ in Deum: In Sanctos, eſt verbum contumeliæ in eos, l.3.p 1.n.246. Variis modis committitur, & ordinariè eſt grave peccatum, ſi fiat plenè advertenter. Iratus in homines, vel iumenta, enuncians ſanguinem Chriſti, Sacramenta &c. committit blaſphemiam aliquando gravem, aliquando levem, à n.247. Si quis ex ioco ſæpè effutiat verba blaſphema, aut utatur verbis Scripturæ ad res profanas: aliquando committit blaſphemiam, à num.250. Si quis immutet verba, ne blaſphemet, non committit blaſphemiam, num. 252. Si quis dicat, ſe ad Dei gloriam velle ſe inebriare, committit blaſphemiam; non autem, ſi dicat, velle ſe recreare ad Dei gloriam, quamvis inde ſecutura eſſet ebrietas, n. 253. Si quis dicat, ſtultus es, quamvis Deum haberes patrem, non videtur eſſe blaſphemia, num. 254. Qui inducit uſu carentem rationis ad blaſphemiam, peccat, num.255. Blaſphemiæ qualitas in Confeſſione exprimi debet, n. 246.

Bona.
Bonorum genera ſunt quatuor, l.3.p.2.n 297. Bona per ſententiam iniuſtam adiudicata, debent reſtitui, & per compenſationem occulta recipi poſſunt, l.4.n.1469. Bona dicuntur cadere in manum mortuam, quando fiunt inalienabilia, & ex illa manu non poſſunt redire, n.1385. Bona coniugum dotalia dicuntur, quæ uxor affert marito ad ſuſtinenda onera matrimonii, l.3.p.1.n.1017. Bona paraphernalia ſeu præter dotalia ſunt, quæ uxor præterea affert, n. 1018. Antiphernalia, ſeu contra dotalia ſunt, quæ maritus aſſignat uxori in compenſationem reciprocam dotis, num. 1019. Bona propria mariti ſunt omnia, quæ is poſſidet, excepta dote, n. 1020. Propria uxoris quo ad ius, eſt dos: quoad ius & uſum ſunt pleriſque in locis paraphernalia, ibid. Bona communia ſunt, quæ durante Matrimonio accedunt ex communibus bonis, ibid. Quid circa dicta bona poſſint maritus & uxor, ex ſpecialibus iuribus locorum decerni debet, à n.1017. Bona coniugum. V. *Coniuges*. Bona uxorum. V. *Uxor*.

Bona filiorum-familias caſtrenſia ſunt, quæ filius acquirit, tamquam miles, vel occaſione belli: l.3.p.1.num.1028. Quaſi caſtrenſia ſunt, quæ filius acquirit ex Artium liberalium profeſſione &c. numer.1029. Adventitia ſunt, quæ filio adhuc ſub patria poteſtate conſtituto obveniunt aliunde, quam à Patre, vel alter, quam eius intuitu, num. 1030. Profectitia ſunt, quæ proveniunt à Patre, vel eius intuitu donantur filio adhuc ſub patria poteſtate conſtituto, num.1031. Aliquorum dictorum bonorum dominium habent filii: aliquorum manet penes parentem, à num.1026. Bona minorum. V. *Minores*.

Bona incerta ſunt ea, quæ cui debeantur, ignoras, l. 3. part. 2.numer.84. Si ea habeas ſine delicto, poteris tibi retinere. Si verò ex delicto, teneris reſtituere pauperibus, ibidem. Bona certa ordinariè poſſeſſori iuſto reſtitui debent, ibidem. Bona incerta pro varietate circumſtantiarum aliquando reſtitui debent, numer. 84. à nu.92.

Bona inventa iure naturali & gentium fiunt primò occupantis, ſi numquam fuerint ſub alicuius dominio, l.3. p. 2.nu. 84. Quod ſi aliquando dominium habuerint, aliquando omnia, aliquando pars illorum reſtitui debet, à n.86.à n. 105. Bona derelicta ſunt ea, quæ Dominus non vult amplius eſſe in numero rerum ſuarum. l.3.p. 2. n.90. Fiunt primò occupantis, à n 90. Etiam cenſentur bona derelicta, ſi valdè diu fuerint perdita &c. ibid.

Bona vacantia ſunt, quæ relicta ſunt à defuncto, qui nec hæredes habuit nequidem intra decimum gradum, nec de bonis illis diſpoſuit, l.3 p.2.n.104. Cuius ſint dicta bona; ex conſuetudine locorum colligi debet, à n.104.

Bona hoſtibus erepta aut bello capta, ſi ſint immobilia, cedunt Principi: ſi mobilia, fiunt capientis, niſi conſuetudo aliter habeat, l.3.p.1.n.880. l 3.p.2.n.113.

Bona Eccleſiaſtica immobilia & mobilia pretioſa ordinariè alienari non poſſunt, libr.4 à numer. 1363. Etiam veniunt nomine bonorum Eccleſiaſticorum Jura & actiones ad immobilia &c. à num.1365. Licitum eſt Catholicis, ea emere ab Hæreticis, & retinere, quamdiu a propriis dominis occupata non ſunt, l.3. part. 2. nu.972.

Bona ſæcularia fieri poſſunt Eccleſiaſtica ſine conſenſu Principum, l.4.à num. 1385. Donari, aut vendi poſſunt Eccleſiis, à numer 1389.

Bona neceſſaria cenſentur, quæ ad vitam & ſtatum decenter conſervandum requiruntur. Superflua, quæ ad ea conſervanda non ſunt neceſſaria, l. 2. numer. 194. 199. Ex neceſſariis ordinariè non eſt obligatio dandi Eleemoſynam: Ex ſuperfluis probabiliter, etiam graviter indigenti ſuccurrere, eſt obligatio ſub mortali, num. 194. à n.200.

Bonorum ceſſio. V. *Ceſſio Bonorum*.
Bonorum renunciatio. V. *Renuntiatio*.

Bonum Matrimonii eſt tripartitum: Fides, Proles, Sacramentum, libr.6, part.3. numer.235. Bonum prolis exigit, ut in uſu Matrimonii non impediatur generatio. Bonum fidei, ut abſtineatur ab adulterio. Bonum Sacramenti inducit indiſſolubilitatem, ibidem.

Bona Fides.
Bona Fides pro præſcriptione eſt conſcientia bona, ſive iudicium practicum, ſaltem probabile, quod res, quam incipis poſſidere, ſit tua, l. 3.p.2. à numer.479. Ad eam varia requiruntur, ibidem. V. *Præſcriptio*.

Breviarium.
Breviaria non videntur ideo prohibita, quod non habeant facultatem imprimendi appreſſam, l.4.n.1242.

Bulla cœnæ.
Bulla cœnæ eſt decretum, quod Papa omni anno die Cœnæ Domini, ſive Jovis ſancto, renovat: per quod fert cenſuras & reſervationes in quædam crimina, l.6 p 2. num.1612. Bullæ cœnæ author ignoratur, ibid. Præter Hæreſin formalem tantùm, varii caſus in ea reſervantur, à num.1613. Bullæ cœnæ tenor hic eſt: *Paſtoralis Romani Pontificis vigilantia* & n. 2054. Poſſunt à Caſibus in ea reſervatis in foro conſcientiæ abſolvere Epiſcopi per ſe, vel per alium &c. l.7.n.126. l.6 p.2. à numer. 1620. Quando datur generalis facultas abſolvendi ab omnibus cenſuris, non intelliguntur cenſuræ caſuum Bullæ cœnæ, niſi Papa id exprimat, l.7.numer. 132. Bulla cœnæ per hoc omnes obligat, quod Romæ promulgetur, & alibi de hoc, uti & de caſibus in ea contentis, conſtet. Certum tamen videtur, quod in aliquibus Germaniæ locis quoad aliqua ſaltem cum illo rigore non obliget, l.1. num.637. l.6.p.2.à n.1619.

nu.1619. Bulla cruciatæ ſic dicitur quod ſit in favorem militiæ cruciatæ, ideſt, rubra cruce in dextera ſcapula inſignitæ: per eam quantitas major debiti incerti mutatur in minorem à Papa ad uſum pium, l.3.p.2.n.410.

Bulla Jubilæi. V. *Indulgentia Jubilæi*.

Burſa.

Burſa corporalis in ſacrificio omitti poteſt, ſine peccato, l. 6.p.2.n.330.

Cadaver.

Cadaver Clerici mortui male tractans fit irregularis, l.7.n.530.

Cæcus.

Cæcus excuſatur à recitatione Horarum, niſi aliqua ſciat memoriter, l.4.n.1217.1219.1230.

Calendarium vetus.

Calendarium vetus à fidelibus obſervari poteſt in locis, in quibus novum necdum receptum, l.1.n.585. In locis, in quibus novum receptum eſt, probabiliter adhuc vetus ſequi poſſunt Catholici, l.2.n.113. Exiens è loco, ubi eſt vetus, ad locum, ubi eſt novum receptum, poteſt Catholicus ſe huic accommodare, niſi veniat in terras Hæreticorum, ubi alii Catholici non ſunt, ibi enim non poteſt ob ſcandalum, l.1.n.687.

Calix.

Calix pro Sacrificio ſub mortali debet eſſe conſecratus, quem Epiſcopi, Abbates, & Sacerdotes privilegiati conſecrare poſſunt, l. 6.p.2.n.308. Qui etiam probabiliter cenſetur conſecratus, ſi in eo non conſecrato aliquis celebraverit, ibid. Calix execratur, ſi notabiliter frangatur, ut fiat inutilis ad ſacrificium, nu.255. Ex varia materia, modo vinum non imbibat, confici poteſt, n.308. à n.345. Si calix ex ſtanno, ære, aut alio metallo ob paupertatem ante hac ſit conſecratus, in eo celebrari poteſt, nu.345. Etiam nunc, quamvis non cogat paupertas calix ex ſtanno, aut alio metallo, per ſe loquendo, conſecrari poteſt, & in eo celebrari: Etiam in magna paupertate ex plumbo, qui tamen omni menſe mundari debet, à n.346. Probabiliter debet eſſe conſecratus. Praxis ſententiæ contrariæ eſt prohibita, n.2150.

Cambium.

Cambium eſt contractus, in quo permutatur pecunia pro pecunia cum lucro illius, qui in alterius gratiam permutat, l.3. par. 2. num.1029. 1030. In variis differt à mutuo, n.1030. Quatuor ſunt cambiorum genera. 1. Dicitur cambium minutum, ſeu manuale, in quo dantur pecuniæ maiores pro minoribus, vel contra. 2. Eſt cambium per litteras, cum campſor in hoc loco accipit pecunias, quas in alio loco per factores ſuos refundit. 3. Eſt cambium reale, cum campſor hic dat pecunias, ut eas alibi recipiat. Hæc tria genera cambiorum ſunt licita. 4. Eſt cambium fictum, ſeu ſiccum, quod nihil aliud eſt, quàm titulus lucrandi; quod eſt illicitum, à nu.1029. Cambium Francofurtenſe ordinariè eſt licitum, ibidem. Cambii juſtum pretium eſt, quod lege, vel conſuetudine, vel communi hominum proborum æſtimatione taxatur, nu.1031. Ad juſtitiam cambii variæ conditiones requiruntur, à nu.1032. Cuivis licitum eſt cambiare ſecluſa prohibitione Magiſtratus, n.1037.

Campana.

Campanæ non benedictæ non pulſantur pro templis, l.6.p.2.num. 2055. D.145. Eas benedicendi facultatem habent Abbates Pontificalia exercentes: In Colonienſi & Trevirenſi Archi-Diœceſibus committitur etiam Superioribus Ordinum, & Societatis JESU &c. n.406. Benedictæ pulſari non debent ad profana, niſi ſit neceſſitas nu.405. Campanarum pulſatio in Sabbato ſancto ſequi debet Parochiam, n. 2055 D. 130. Campanula in Miſſa non benedicitur; illa non datur ſignum, niſi ad Sanctus, & utramque elevationem, n.404. Campanam pulſans ideo, ut reus ſecurius educatur, aut ut Judex in fine pulſus legat mortis ſententiam, aut ad ſeditionem excitandam, fit irregularis, l.7.n.531. Campanarum pulſus juvat defunctos indirectè, l.6.p.2.n.1346.

Cancellaria Romana.

Cancellariæ Romanæ regulæ obligant ubique, uti praxis docet ſaltem illæ, quarum materia eſt communis & non reſtricta ad Romanam Curiam, l.1.n.575.

Candela.

Candela accenſa duplex ex cera requiritur pro Sacrificio, ad minimum ſub veniali; in neceſſitate tamen ſufficit una, etiam ex ſebo, aut lampas ex oleo, l.6.p.2. n.308. à n.392. Sine ullo lumine celebrare in gravi neceſſitate probabilius non licet, nu.392 Si ante conſecrationem lumen extingueretur, & reaccendi non poſſet; probabilius Miſſa eſt continuanda, n.393. Si candelæ ex ſebo tantùm haberi poſſent, probabiliter licet celebrare, etiam ex ſola devotione, num.395 Omni lumine extincto ſub veniali non licet legere Evangelium S. Joannis, n.397. Candelarum benedictio abſente Epiſcopo fieri poteſt die Purificationis ab eo, qui Miſſam eſt cantaturus, num.2055 à D.171. Earum diſtributio fieri debet ſtando cum mitra in capite ab eo, qui privilegium habet eam geſtandi, D.173. Ab aliis detecto capite, D.170.

Canon.

Canon generaliter ſignificat regulam, ſpecificè eſt lex edita à Concilio generali, l.1.n.878. Differt à Decreto, Epiſtola decretali, dogmate, mandato, interdicto, functione, ibid. Privilegium Canonis eſt favor ſtatui Clericali conceſſus, l.4.n.1380. Canon etiam ſumitur pro parte Miſſæ principali, quæ incipit ſtatim poſt *Sanctus*, uſque ad *Pater, noſter*, l.3.p.1. n.662.

Canoneſſa.

Canoneſſarum ſtatus eſt antiquus, ſcilicet ab Anno 817. Quarum Abbatiſſa debet eſſe annorum 30. l. 4.num. 229. Viſitari poſſunt ab Epiſcopo, ſi exemptæ non ſint: Si autem exemptæ ſint, à Nuntio Apoſtolico, ibid. Status earum videtur tacitè approbatus, ibid. Quamvis non ſint Clericæ, ſunt tamen Perſonæ Eccleſiaſticæ, ibid. Probabiliter, earum Præbendæ plures ſine diſpenſatione poſſideri poſſunt, n.230. Quam obligationem habeant, procurandi officium divinum, ex conſuetudine deſumi debet. Probabiliter non obligantur ad privatam lectionem Horarum, niſi conſuetudo ſit contraria, num.232. Canoneſſa clam maritata probabiliter non poteſt pergere frui Præbenda, ſi ſtatutum ſit, ut caſtitatem ſervent Canoneſſæ, à n. 233. Canoneſſam percutiens, probabiliter incurrit excommunicationem latam in percuſſores Clericorum, l. 7. nu. 315. Canoneſſæ, & earum Abbatiſſa ſpectato jure naturæ, & ex præſumpta Fundatorum voluntate non debent frui diſtributionibus, ſi abſint à Choro ſine cauſa, l 4.n.881.

Canonicatus.

Canonicatus eſt Jus ſpirituale, quod aliquis ad Capitulum ſpectans habet ad ſtallum in Choro &c. l.4.num.215. Canonicatus ordinariè ſunt Beneficia incompatibilia, n.862.

Canonicus.

Canonici obligantur canere in Choro, alioquin non poſſunt lucrari diſtributiones, niſi conſuetudo ſit contraria, l.6.p.2.n.2068. & l.4.n. 878. Debent per ſe ipſos onera & officia annexa præſtare, niſi conſuetudo prævaleat, l.4. n.878. 813. Si quis duo habeat Beneficia, utraque onera & officia annexa præſtare debet, nu. 813. Canonici debent canere alta voce, l.6 p.2.n 2055. D.53. Ut lucrentur diſtributiones, tenentur canere Miſſam de die, D. 57. n. 371. In quadrageſima tenentur canere Miſſam cum Diacono & Subdiacono, n.2055. D.61. Canonici parati aſſiſtentes Epiſcopo præcedunt Vicarium Generalem, D. 98. Soli Cathedrales incedunt parati in Proceſſionibus, D. 119. Si canant Miſſam cum Epiſcopo, ſedent in latere Epiſtolæ in ſcamno panno cooperto, D.100. Communicant in cœna Domini de manu Celebrantis, D.133. Hebdomadario debetur honor in Choro ſuper omnes; In Horis Canonicis decantandis non debet uti ſtola, D. 149. 150. 241. In Sacramentorum adminiſtratione non debent adhibere rochetum & cappam. In proceſſionibus debent intra Eccleſiam incedere detecto capite; extra eam cum bireto in capite. D.195 213. Canonici Eccleſiæ Collegiatæ cedunt Cathedralibus, D.154. Canonici Regulares poſſunt in publicis proceſſionibus uti rocheto & ſuperpelliceo, D.196. Canonici in Dominicis aqua benedicta aſpergendi ſunt ſingillatim, D. 50. Non reſidentes aliquando poſſunt percipere fructus Beneficii, ſi conſuetudo habeat, l.4.à n.874. Non eſt illis licitum ordinariè abeſſe à Capitulo, n 883. Si ab Horis abſentes accipiant diſtributiones, tenentur eas reddere non obſtante remiſſione, l.3.p.2.n.461. Probabiliter aliquando non obligantur ad legendas Horas, ſi fructus non percipiant, vel ſi ſint nimis tenues &c. l 4. à num.1194. Ordinariè obligantur ad Horas ſub obligatione reſtituendi fructus, à nu. 1201. Canonici Regulares ad Monachos tranſire poſſunt, non contra, nu 175. Ut quis ſit Canonicus, ubi diviſio Canonicatuum præcepta per Trid. non eſt introducta, ſufficit prima Tonſura, numer.746.

Canonizatio.

Canonizatio differt à beatificatione partim accidentaliter, partim etiam veluti ſubſtantialiter l.6 p.2.n.377.

Cantiones inhoneſtæ.

Cantiones inhoneſtæ, ſi canantur animo inhoneſto vel venereo, ſive cum periculo ruinæ ſpiritualis, ſunt peccata mortalia, alias ordinariè venialia, l.3.p.1.n.887.

Cantus in Choro.

Cantus in Choro ordinariè non excuſat à jejunio, l. 3. part. 2. num.1349.

Capellania

Capellania eſt cura regendi Capellam, l. 4.n. 234. Tum tantum eſt Beneficium, ſi authoritate Epiſcopi ſit creata & dotata, n.235. Alia eſt Eccleſiaſtica; alia laica, à n.235. Laica non obligat ad Horas, nec poteſt eſſe titulus Ordinationis; Eccleſiaſtica tamen, ſi ſit perpetua, & habeat ſufficientes proventus, poteſt eſſe titulus Ordinationis, n. 236. 1197. Eam Ordinarius viſitare poteſt, niſi fundator noluerit, n.237.

Capellanus.

Capellanus dicitur, cui cura Capellæ committitur, l.4.nu.234. Capellanus laicus non tenetur ad ſubſidium, quod ſæpè imponitur ſuper proventus Eccleſiaſticos, nu.238. Obligatus ad celebrandum peccat, ſi cauſando in ſe infirmitatem, reddat ſe impotentem ad celebrandum, l.1.n.790. Capellanus Epiſcopi cum eo Horas legens debet ſe illi conformare, l.6.p.2 nu.2055. D. 70. Capellanus amovibilis, item, cui commiſſa eſt celebratio Miſſarum perpetuarum, poteſt per alium legere Miſſas dato ſolùm ordinario ſtipendio, numer.131 Capellanus in hoſpitali potens adminiſtrare omnia Sacramenta, tamen invalidè aſſiſtit Matrimoniis habitantium in hoſpitali, l.6.p.3.n.718.

Capiens aliena animalia. V. *Columba*.

Capillitium fictum.

Cum Capillitio ficto ſive perruca celebrare ſub gravibus pœnis eſt prohibitum ab Innoc. XI. Videmus tamen id quotidie fieri à ſacerdotibus judicantibus ſe per hoc non peccare, l.6.p.2.n. 401.

Capitaneus. V. *Officialis bellicus*.

Capitulares.

Capitulares novum ſtatutum condere poſſunt; quod, ſi fiat in

Capi-

Capitulo generali vel ſaltem Provinciali, concurrente maiore parte ſuffragiorum, omnes obligabit, aliàs non, l.4.num.96. Tenetur Capitulum arcedere, num 883.

Capitulationes.

Capitulationes Ecclefiarum Jura, &c. lædentes, ante acquiſitionem Beneficiorum inire, ſub graviſſimis pœnis eſt inhibitum, l.4. à num.671.

Capitulum.

Capitulum, Sede vacante, poteſt conſtituere œconomum vel commendare ad tres Menſes, Parochiali Beneficio vacante indicere & habere concurſum &c. l.4. num.601. Poteſt Beneficio aliquas conditiones addere & aliqua nova ſtatuta quandoque facere, n.811. Non poteſt primo anno Sedis vacantis dare dimiſſoriales, niſi arctatis ratione Beneficii, nec concedere licentiam Epiſcopo externo aut Nullatenſi apud ſe Suffraganeo, exercendi Pontificalia in Eccleſia vacante, & ordinandi non arctatos, l.6.p.2.n.2257. à n.2261. Poteſt tamen etiam primo anno Sedis vacantis, ſuis ſubditis non arctatis dare literas dimiſſoriales ſeu commendatitias de vita & moribus, à n.2265. Capitula cavere debent, ne onera ſeu Miſſas ſuſcipiant, quarum ſatisfactioni imparia fuerint, à nu.106.

Capitulum defuncto Epiſcopo ſuccedit in omnibus, quæ ſunt Juriſdictionis ordinariæ, l.6. p.3. nu.888. Poteſt per Vicarium ſuum Capitularem diſpenſare in matrimonialibus, ibid. Per eum etiam poteſt aſſiſtere Matrimoniis, aut alteri ad hoc dare licentiam, nu. 890 Probabiliùs etiam diſpenſare poteſt in irregularitatibus. Sede vacante, l.7.n.469.

Capſula pro eleemoſynis.

Capſulæ pro eleemoſynis ad Miſſas, ab Eccleſiis auferri debent, ſi illis ſatisfacere non poſſint, l.6.p.2. nu.68. 84. 99.

Captivitas.

Captivitas non eſt certum ſignum delicti commiſſi, l.4.nu 1441. Ut Judex poſſit aliquem in captivitatem abducere, requiruntur magna indicia delicti, à n.1442. Captivitas, etiam perpetua non inducit vacationem Beneficiorum, num. 958.

Captivus. Captus.

Captivi Chriſtiani, ſi ſint eum Turcis aut Dominis infidelibus, licitè remigant contra Catholicos, & cooperari poſſunt ad rapinas, incendia &c. l.2.n.250. 277. Capti in bello juſto poſſunt fugere, niſi obſtet ſcandalum, aut ſpecialis promiſſio. Capti in bello injuſto poſſunt fugere, & hoſtium bona ſecum auferre, l.3. p.1. nu.880.

Capuccini Miſſionarii.

Capuccini Miſſionarii in Helvetia diſpenſant circa eos, qui Matrimonium contraxerunt clandeſtinè, vel cum impedimento criminis illud ignorantes, vel in quarto gradu Conſanguinitatis, vel Affinitatis &c. l.6. p.3. nu.893.

Carcer.

Carceris effractio eſt licita reo, l.4. nu.1525. Proximis conſanguineis &c. licitum eſt in effringendo carcere juvare reum & liberare, n.1527. Reus, qui effregit carcerem, probabiliter non tenetur damnum compenſare, nu.1528.

Cardinalis.

Cardinalium declarationes aliquando habent vim legis, l.1. nu. 574. In Irregularitatibus diſpenſandi poteſtatem ordinariè non habent Cardinales, l.7. nu.468.

Carmelitæ Diſcalceati.

Carmelitæ Diſcalceati in Regno Perſarum diſpenſant cum neophytis quoad omnia impedimenta Conſanguinitatis & Affinitatis, l.6. p.3. num.893.

Carnium eſus.

Carnes die Veneris licitè dantur infantibus, infidelibus, & perpetuò amentibus, l.1. nu.674. Parvulis ante & etiam poſt ſeptennium licitè dantur carnes, ſi careant uſu rationis, l.3. p.2. n.1267. Carnes comedere poteſt die Jovis, qui poſt examen dubitet de audita 12. noctis, ib. Carnibus veſci diebus prohibitis licet catholico, qui tranſit per loca hæretica, ſi aliàs grave periculum vitæ immineat, l.2.n.54. Tranſiens ex una in alteram Diœceſin, ubi non ſervatus idem ſtylus Kalendarii, ſi in una v. gr. abſolviſſet Quadrageſimam, poſtea in altera, in qua adhuc eſt Quadrageſima, edere carnes &c. l.3. p.2. n.1271. Eſus carnium diebus Veneris non licet v. gr. Amſtelodami, n.1268. Eſus carnium, cui permiſſus die jejunii, non ideo illi plures permittuntur refectiones, num. 1259. 1269. Qui eſu carnium fregit jejunium, toties peccat, quoties carnes iterum comedit, num. 1264. Carnes humanas comedere, probabiliter non eſt intrinſecè malum, l.1. num.776. Qui comedit carnes humanas ex mera gula, peccat mortaliter, l.5. nu.307. Licet, ſed non teneris eas comedere in extrema neceſſitate, à nu.307.

Carnium comeſtio. V. *Jejunium.*

Carthuſianus.

Carthuſianus carnes edens peccat contra Obedientiam, & contra Temperantiam, l.4.nu.96. Probabiliùs non tenetur veſci carnibus, ut vitam conſervet, l.3.p.1.n 769 & p.2.nu.1267. In extrema neceſſitate pro Medicina ſumere poteſt cornu cervi, oſſa humana &c. l.3. p 2. n.1267. Probabiliter obligatur voto, nequidem in extremitate comedendi carnes, ſi illud emiſerit, l.3.p.1. n.483.

Caſtitas.

Caſtitatis votum in Religione, aut etiam in ſæculo emiſſum ſe extendit ad quoſcunque actus, actus etiam internos luxuriæ cavendos, l.4.n.96. à n.153. Etiam probabiliter verſatur circa actus, qui terminantur ad impudicitiam alienam, nu.155. Contra Caſtitatis votum peccat, qui ſe exponit periculo illud per ſe ipſum violandi, nu.156. Probabiliùs caſtitatis votum obligat illum, qui ita proclivis eſt in luxuriam, ut ipſi ſalubrius videatur inire Matrimonium, l.3. p.1. num 481.

Caſtitatem, qui vovit ante, vel in Matrimonio, probabiliùs peccat, petendo debitum, l.6.p 3 n.157. V. *Votum caſtitatis.*

Caſtitas, Cœlibatus, Continentia Sacro ordini annexa. V. *Ordo*

Caſus Conſcientiæ.

Caſus Conſcientiæ ex Theologia, Scholaſticis & Moralibus reſolvendi, l.1. à n 461. Præcipuè pro iis conſulendi, qui paſſim non ſequuntur laxitates, nec affectant nimium rigorem, à nu 464.

Caſus Publici.

Caſus publici non matrimoniales, in quibus ad S. Pœnitentiariam recurritur, ſunt duo: Si quis manus violentas injecerit in Clericum publicè, & ſi quis pugnavit, vel aſſitit in publico duello, l.6. p.3.nu 170. Pro caſibus publicis contra immunitatem eccleſiaſticam recurritur ad S. Congregationem immunitatis, ib.

Caſuum reſervatio.

Caſuum reſervatio quid ſit. Quis habeat poteſtatem reſervandi caſus; & qui ab eis abſolvendi. V. *Reſervatio Caſuum.* Caſus reſervati Clementis VIII. plures, l.6 p.2 n 1599. Caſus Papæ reſervati habent annexam excommunicationem, nu 1614.

Catalogus Peccatorum

Catalogus Peccatorum pro inſtituenda Confeſſione generali, l. 6. p.2. poſt n.1881.

Cathecumenus.

Cathecumenus non obligatur præceptis Eccleſiæ, l.1. n.674.

Catholicus.

Catholicus poſt contractum coram Parocho Catholico Matrimonium comparens coram Miniſtro acatholico adhibente cæremoniam aliquam religioſam, probabiliter non peccat, l.6.p.3.n.775. Licitè comparet ante, vel etiam poſt contractum Matrim. coram Magiſtratu acatholico, nu 776. Catholici in Germania licitè communicant cum Hæreticis, l 7. n.176. Famulantes, aut laborantes inter Hæreticos, diebus jejunii poſſunt comedere carnes, ſi tollant ſcandalum, l 3.p.2.n.1337. Licitè adminiſtrant officium politicum apud Hæreticos, ſi illud nullam communicationem habeat cum ipſa Hæreſi; aliàs non, l.2.n.308. Licitè promovet miniſtrum hæreticum ad Parochiam, v.g Si putet, illum minùs nociturum veræ Religioni, & hoc faciat tantùm per conſilium vel per preces & interceſſionem, n.109. Catholici viventes inter Hæreticos, ſi ex præcepto Magiſtratus coram attahunt Matrim. coram Miniſtro hæretico, peccant contra fidem, n.54. Excuſantur, ſi cogantur comparere ex gravi cauſa pro contrahendo Matrim. coram Miniſtro acatholico, purè ob cauſam aliquam politicam, n.67. Honoris & Amicitiæ cauſa licitè intereſſe poſſunt Matrim. Acatholicorum contrahendo coram Miniſtro acatholico, ib. Ordinariè illicitè petunt Baptiſmum ab acatholico, l.6.p.1. à n.280. Catholico Martyrium optanti licitum eſt, non fugere è carcere, quamvis commodè poſſet, l.3.p.1. nu.782. Quas habeat obligationes, ſi cum perſona acatholica Matrim. contraxerit & proles ſuſceperit &c. V. *Hæreticus.*

Caupo.

Caupones, apud quos res deponuntur, tenentur ad earum reſtitutionem, ſi etiam ex levi eorum culpa perierint, l.3.p.2.n.819 Peccant, ſi in locis, in quibus Catholici vivunt mixti Hæreticis, vendant, aut miniſtrent ſine cauſa, vel neceſſitate carnes die Jejunii comeſturis, l.2. à n.290. Permittentes ad ædes ſuas venire Meretrices, & ſervire menſis, ut plures habeant hoſpites, peccant mortaliter, n 261. Sine juſta cauſa vinum promens ſe inebriaturis peccat mortaliter, nu.261. Probabiliùs etiam ſine juſta cauſa promere non poteſt, ſi dubitet, an hoſpites ſe ſint inebriaturi, ib.

Cauſa diſpenſandi circa Matrimonia.

Cauſa diſpenſandi eſt anguſtia loci, l.6.p.3.n 898. Si puella ſit ſuperadulta, nu. 899. Juſta cauſa diſpenſandi, v.g. In ſubdiaconatu, poteſt eſſe periculum Incontinentiæ, à n.906. Cauſæ ſpeciales Romæ admitti ſolitæ pro diſpenſatione variæ ſunt, nu.900. Si una non ſufficiat, poſſunt plures congeri, n 902. Cauſa finali ceſſante tantùm ſecundùm aliquam ſui partem, non cadit diſpenſatio, n. 911.

Cauſa diſſolutionis Sponſalium.

Cauſæ diſſolutionis Sponſalium plures concurrentes poſſunt ſufficere, quæ ſeorſum non ſufficiunt, l.6. p.3. n.210.

Cauſa diſſolutionis occulta Judici aperiri poteſt, ſi Sponſa nolit remittere, nu.214.

Cauſa efficiens Matrimonii.

Cauſa efficiens Matrimonii ſunt contrahentes, l.6.p.3. à n.226.

Cauſa ad Papam delata.

Cauſa, de qua Papa cœpit cognoſcere, cenſetur revocata à Judicibus inferioribus, l.4. n.522. Cauſa ſemel facta curialis per appoſitionem manus Papalis, ſemper manet curialis, ib.

Cauſa Sacramentorum. V. *Sacramentum.*

Celebratio Miſſæ.

Celebrare Miſſam quando, Quoties, Quo loco liceat, & quæ ad ejus celebrationem ſint requiſita. V. *Miſſa.*

Celebria feſta.

Celebria feſta quæ dicantur. V. *Feſtum.*

Cele-

Cenſura.

Cenſura Eccleſiaſtica eſt pœna Spiritualis & Medicinalis, per quam aufertur uſus quorundam bonorum ſpiritualium, l.7.n.1. Per eam homo privatur bonis externis, non internis, ib. Pœnæ variæ non ſunt vera Cenſura, ut exilium, Carcer, Degradatio, Ceſſatio à divinis, Irregularitas, &c. ib. Circa eas varii ſunt errores Hæreticorum, qui docuerunt, illas nullius eſſe valoris, &c. à n.2. De fide eſt, in Eccleſia eſſe cenſuras, nu.4. Dividitur in Excommunicationem, Suſpenſionem, & Interdictum, nu.5. In latæ, & ferendæ ſententiæ, n.5. 9. In eam, quæ eſt Juris, Canonis & Hominis, num.7. Nomen *Cenſura* à diverſis diverſimode derivatur, nu.6. Ferri poteſt vel per ſententiam generalem, vel per particularem, num.8. Eam communiter debet præcedere Monitio canonica, nu.10. à nu 72. Solus Superior Eccleſiaſticus eam ferre poteſt, num.17. 19. Eam ferre poteſt in ſubditos probabiliter etiam in peregrinos in ſua Diœceſi commorantes, num.17. à nu.31. Eam ferentes magna circumſpectione uti debent, nu.18. Ordinariè nemo eam ferre poteſt per modum judicii in cauſa propria, num 20. Eam ferre poteſt Epiſcopus confirmatus, quamvis necdum ordinatus, num.23. Item Vicarius Generalis Epiſcopi, num.24. Item Sedes vacans, ſeu Vicarius Capituli Sede vacante, ſicut Epiſcopus, num.25. Eam ferre non poteſt Parochus, imò nec declarare aliquem excommunicatum, niſi ipſi hoc demandetur, num.21. Nec Clericus conjugatus niſi à conjuge unica ſeparatus, & votu caſtitatis utrimque emiſſo, nu 26. Nec Superior in Cenſura exiſtens, n.27. Nec Archi-Epiſcopus in ſubditum Epiſcopi Suffraganei, niſi actu viſitet, vel ad illum fiat appellatio, nu.29. Nec Epiſcopi, nec Nuntii Apoſtolici, nec Legati à latere contra Religioſos exemptos, niſi id illis in ſpecie ſit conceſſum, num.30 Nec Epiſcopi id Imperatores & Reges, num.33. Si feratur contra Perſonas Eccleſiaſticas à Jure communi, comprehenduntur Religioſi, etiam Laici, & Moniales, n.30 Cenſura Suſpenſionis, & interdicti generaliter lata in omnes delinquentes, non tangit Epiſcopos, l.7. nu.34. Cenſuram à ſe latam nemo incurrit, n 35. Eam non incurrit, qui in loco exempto aliquid committit ab Epiſcopo ſub Cenſura prohibitum, n.45. Ferri poteſt ob ſolum peccatum externum completum & perfectum, nu.47. à nu 52. Ab ea excuſat, quidquid excuſat à peccato mortali &c. nu 43. Eam invalidat defectus ferentis, ſi ſubſtantialis ordo judicii prætereatur, & defectus cauſæ juſtæ, ibid. Ea incurritur per actum verè externum, quamvis nullo reſte factus ſit, nu.48. Etiam incurritur ab eo, qui præceptum ſub Cenſura prohibitum externè tantùm & fictè obſervat, ſi actus internus ſpectet ad ſubſtantiam rei præceptæ; ſecus non, numer 49. Non incurritur ab eo, qui legem ignoret, modò ignorantia illa non ſit craſſa, vel de illa non cogitat, dum peccat, l.6. p.2. nu.1614. Nec incurritur ab eo, qui invincibiliter ignorat Cenſuram tranſgreſſionis eſſe affixam, l.1. à numer.767. Nec incurritur, ſi delictum leve ſit, quamvis ex eo ſequatur grave damnum, l 7.n. 51. Incurritur à committente furtum ſub cenſura prohibitum, quamvis ſtatim voluntatem mutet, & ablata reſtituat, n.51. Non incurritur à lethaliter aliquem vulnerante, ſi mors non ſequatur etiam per miraculum, n.13. Si ea ſequatur, poſtquàm vulnerans confeſſus & abſolutus eſt, probabiliter adhuc incurritur, n.54. Ab eo incurritur, qui ſe inebriat intendens vel prævidens homicidium à ſe in ebrietate cauſandum, ſi illud cauſetur, n.55. Quandoque imponitur propter contemptum, n.56. Propriè non ſunt Cenſuræ, quæ levibus præceptis adduntur, n.50 Cenſura lata contra facientes aliquod delictum, non cadit ſupra mandantes vel conſulentes, niſi id in lege exprimatur, n.57. Mandantes comprehenduntur, ſi verba ſic habeant: *Incurrat talem Cenſuram, qui per ſe, vel per alium hoc fecerit.* Conſulentes; ſi ſic habeatur: *quomodocumque quis fuerit cauſa; ſi quis fuerit cauſa*, &c. à nu.58. Si in mandantes vel conſulentes Cenſura feratur principaliter, incurritur, quamvis mandatum, & conſilium revocetur, num 60. Si acceſſoriè tantùm feratur in mandantem, & hic revocarit mandatum, probabiliter non incurritur, quamvis ſequatur effectus, nu. 61 Si acceſſoriè tantùm feratur in conſulentem, probabiliùs adhuc incurritur, quamvis conſilium revocarit, num.62. Incurritur à conſulente hoc, quod licèt ille non feciſſet, alius conſuluiſſet, num.64. Probabiliter non incurritur à conſulente hoc, quod ſine illius vel alterius conſilio nihilominus ponendum, erat, nu.65. Probabiliùs incurritur in dubio, an effectus ſine conſilio ſecutus fuiſſet, nu. 66. Cenſuræ ferri poſſunt ſub conditione l.7. nu.67. Sub conditione lata, ſi per modum legis lata ſit, conditione impleta incurritur, etiam ferente cenſuram mortuo, nu. 103. Suſpenditur per appellationem factam ante conditionem impletam, à num.114 Non ſuſpenditur, ſi cauſa appellandi ſciatur non ſubſiſtere, num 116. Sub disjunctione lata ſecundùm plures non valeat, num.68. Nec valet lata indeterminatè in unum è duobus, nu.70. Cenſura lata ab homine per modum ſententiæ, ordinariè debet fieri ſcripto, l 7.num.71. Ferens eam ſine ſcripto, ex variis cauſis excuſari poteſt, ib. Lata à Superiore invito, ex metu cadente in virum conſtantem, ſi cauſa ſubſiſtit, probabiliùs valet, num 71. Ligat, quamvis ſit injuſta extrinſecò, num.83. Talis eſt, quæ fertur ex intentione mala, vel malo modo, ib. Probabiliùs eſt invalida, ſi cauſa reverà non ſit juſta, nu. 84. Ad eam varia prærequiruntur, ſcilicet ordinariè triplex monitio &c. à num 72. Ab ea incurrenda varia excuſant, ut Impotentia moralis, Ignorantia &c. à num.92. Eam incurrit, qui contra ſententiam Judicis ex opinione etiam tantùm probabili opus ſub cenſura injungenti agit, num.94. Ad eam ſuſpendendam ſufficit voluntas illius, in cujus favorem conceſſa eſt, num.101. Una Cenſura poteſt quis ſæpius ligari, ſi plures ponat cauſas, num.87. Probabiliter etiam duplici Cenſura ligari quis poteſt pro eodem delicto, num.88. Ordinariè à Cenſura abſolvere poteſt, qui eam tulit, vel ejus Superior, vel Succeſſor, vel Delegatus &c l.7.n 136. Ad eam tollendam, non ſufficit, cauſam ejus eſſe ſublatam, ſed requiritur abſolutio, nu 127. Ab ea abſolvi poteſt, qui ex fiducia abſolutionis obtinendæ eam incurrit, num. 129 Quomodo ab ea danda abſolutio, ſtatui debet ex natura tum Cenſuræ, tum cujuſvis abſolutionis, num.155. Si latæ addita ſit clauſula: *Donec reſipiſcas*, ordinariè adhuc opus eſt abſolutione poſita reſipiſcentia, nu. 159. Si addita clauſula: *Sis excommunicatus, donec ſatisfeceris*, præſtita ſatisfactione, probabilius adhuc requiritur abſolutio, num.170. Cenſura Papæ & Epiſcopo reſervata, ſublata reſervatione Papæ per Jubilæum, etiam tollitur reſervatio Epiſcopi, l. 7. num.149.

Cenſuræ denunciatio. V. *Denunciatio.*

Cenſura ordinariè impedit obtentionem Beneficii, l.4. à n 774. Ordinariè impedit etiam Juriſdictionem, l.6 p. 2. à n 1564. Cenſuræ propoſitionum variæ ſunt, l.1. à n 183. Superioris Eccleſiaſtici eſt, cenſurare propoſitiones, à nu.199. Cenſurans in variis Caſibus ipſum cenſuratum non poteſt abſolvere, l.7. nu.131. Cenſurari probabiliter poteſt fugiens citatus & non comparens, l. 7. n. 46. Cenſuratus nominatim dicitur, qui ita denunciatur eſſe ligatus Cenſura, ut ſufficienter deſignetur illius perſona, l.7.n.11. Cenſuratus ex cauſa, quæ putabatur juſta, & revera non eſt, tenetur in foro externo ſe gerere, ac ſi revera cenſuratus eſſet, n.84. Non fit irregularis, ſi v. gr. bona fide Miſſam celebret, n 112 Talis parere debet, & quod præcipitur, exequi, à n.83. Appellare poteſt, n.105. Si Papam adire non poſſit, probabiliter, ut etiam praxis habet, tenetur per litteras, vel procuratorem abſolutionem petere, num.143. Si abſolutus ſit in foro interno, & nominatim non fuerit excommunicatus, non tenetur ſe gerere tanquam cenſuratum, num. 154.

De Cenſura dubitans. V. *Dubitans de Cenſura.*

Cenſus.

Cenſus eſt contractus, per quem certo pretio emitur jus percipiendi penſionem ex re fructifera alterius, l.3.p 2.à n.1007. Alius eſt reſervativus, alius conſignativus, n.1008. Alius realis, alius perſonalis, alius redimibilis, alius irredimibilis, alius vitalitius, n. 1007. Ex natura rei eſt licitus, ib. In eo plures conditiones ſervari debent, à n.1010. In dubio, an cenſus ſit redimibilis, necne debet cenſeri irredimibilis, n.1017. Fingens ſe velle cenſum redimere, peccat contra juſtitiam, n.1018. Cenſus vitalitius conſiſtit in contractu ſortis, eſt licitus, n 1007. à n.1023. Varia pacta licitè cenſui adjiciuntur, à nu.1085.

Cæremonia Baptiſmi, & Confirmationis.

Cæremoniæ variæ in Baptiſmo adhiberi debent, l.6.p.1.n 317. Etiam adhiberi poſſunt in Baptiſmo privato extra caſum neceſſitatis, n 338 Si in neceſſitate vel ob aliam cauſam omiſſæ ſint, in Eccleſia ſuppleri ordinariè debent, n.327. à n.340. Eas ſine cauſa negligere eſt peccatum, n.339. Pulchras ſignificationes habent, nu. 344. Cæremoniæ Confirmationis, quæ pulchram ſignificationem habent omitti non debent, à num.394.

Cereus.

Cereorum ardentium uſus prodeſt defunctis, l.6.p.2.n.1347. Cereus paſchalis accendi debet ordinariè ad Miſſas & Veſperas ſolemnes in triduo Paſchatis, in Sabbato in albis, & in Dominicis uſque ad Aſcenſionem, nu.2055. D.120. V. *Palmarum benedictio.*

Certitudo moralis.

Certitudo moralis alia eſt perfecta, quæ nullam obſcuritatem aut dubium deliberatum relinquit. Alia imperfecta, quæ poteſt relinquere aliquam obſcuritatem & admittere dubium deliberatum ſaltem imprudens. Hæc ſufficit ad honeſtatem electionis in rebus ad ſalutem pertinentibus, l.1. à n.179. In dictamine conſcientiæ, ultimo & practico, ut quis honeſte operetur, requiritur Certitudo moralis, à n.47. In dictamine ſpeculativo non neceſſariò requiritur, n 46. Nec requiritur in Judicio directo, n. 66. In miniſtratione & ſuſceptione Sacramentorum requiritur, à n.339 nu 457.

Certus de debito, & dubius de ſolutione, tenetur ſolvere, n.470. 602. Certus de ſponſalibus initis poſt ſeptennium, dubius, an cum uſu rationis, illis tenetur, l.6 p.3.n.120. Certus de promiſſione facta, dubius, an verè, an fictè promiſerit, probabilius tenetur, n.121.

Ceſſio bonorum.

Ceſſio bonorum eſt, quando is, qui contraxit multa debita, nec habet unde ſolvat, bona ſua relinquit in manibus Creditorum, retentis ſibi ad vitam neceſſariis, l.3.p.2.nu.409. Ea per leges eſt licita, ſi tamen bonis cedens ad meliorem fortunam redierit, probabilius tenetur in conſcientia Creditoribus ſatisfacere, n.409. 436 Ceſſio fori non eſt neceſſaria illis, qui propter debita civilia in carcerem mitti non poſſunt, n.437. Juri ad ceſſionem bonorum poteſt quis probabilius cedere, nu 438. Bonis cedens poteſt ſe obligare ad non retinenda neceſſaria pro ſtatu ex acquirendis poſt ceſſionem, ibid. Poteſt neceſſaria ſuſtentationi etiam ſuorum, convenienter ad ſtatum, reſervare, n.439. Privilegio ceſſionis non gaudet, qui ex induſtria diſſipavit alia bona ſua, cui communiter nihil relinquitur præter communes veſtes, niſi conſuetudo aliter habeat, ib. Qui debet cedenti bonis, tenetur id manifeſtare, & ſolvere miniſtris Juſtitiæ, num.440.

Character.

Character diverſus imprimitur in ſingulis Ordinibus, qui omnes faciunt unum characterem Ordinis, l.6. p.2. nu.2211.

Charitas Dei.

Eſt ſpeciale præceptum divinum de actu Charitatis Dei eliciendo, ſicut etiam de actu Fidei & Spei, l.2. n.1. Hoc præceptum, Deum ſuper omnia amandum præcipit, n.130. Certum eſt nos obligari ad actum explicitum & formalem charitatis Dei non tantùm ſemel, ſed ſæpius in vita, etiam ſæpius, quàm ſingulis quinquenniis, n.131. Hoc præceptum non obligat in omnibus actionibus, n.132. Probabilius etiam non omni die feſto, nu.133. Nec, cùm adultus eſt baptizandus, num. 134. Probabiliter etiam non, ſi quis commiſit mortale, ac non poteſt, vel non vult confiteri, quamvis contrarium tunc practicari deberet, nu.135. Nec, dum quis tentatur ad odium Dei, dum audit blaſphemiam gravem, dum accipit beneficium à Deo, dum opus aliquod magnum aggrediendum, dum Euchariſtia ſumenda, à nu.136. Obligat frequenter, n.141. à n.144. Illi ſatisfit, ſi charitas Dei eliciatur in ordine ad alia præcepta implenda vel virtutem exercendam, & fideles, qui ſciunt illam elicere, & cum aliqua reflexione operantur, illi facilè ſatisfaciunt, à n.142. Diverſimodè aliquis ad eam diſponi poteſt, à nu.146. Practicè eliciendi actum Charitatis Dei ſunt modi varii, à n.155.

Charitas proximi.

Charitas proximi varia præcipit, l.2. à n.168. Ordo in Charitate ſervari debet, nu.168. à n.176. Tenemur diligere proximum actu interno & formali, omnes in univerſali complectendo, à n. 169. Præcepto huic optimè ſatisfit, ſi diligatur proximus propter Deum, num.173. Poteſt aliquando quis vi huius præcepti vitam vel bona ſua exponere pro proximo, ad quod tamen non tenetur, n.168. à n.176. Charitas proximi quandoque excuſat à ieiunio, l.3. p.2. n.1307.

Charitativum ſubſidium.

Charitativum ſubſidium Epiſcopus à Clericis petere poteſt conſentiente Capitulo & Clero, non autem videtur eos ad hoc cogere poſſe, l.4. n.851.

Chirographum, V. *Creditum.*

Chiromantia.

Chiromantia eſt, ſi quis ex lineis & partibus manuum conſideret temperiem corporis, imo etiam animi propenſiones probabiliter coniectet, l.3. p.1. n.8. Eſt licita, ib.

Chirurgus.

Chirurgus tenetur habere ſufficientem ſcientiam, & tutiora ac probabiliora ſequi, l.1. n.92. l.4. à n.1532. Secundum artem ſecans vel adurens, morte ſecuta, non eſt Irregularis, l.7. n.529.

Chorea.

Choreæ ſecundum ſe non ſunt malæ, ſed ſi fiant ex fine malo, aut cum periculo peccati, l.3. p.1. num.887.

Chorus.

Chori frequentandi probabiliter non eſt obligatio apud Religioſos, ſi non ſint ſaltem quatuor, l.4. n.882. V. *Abſens.*

Chriſma.

Chriſma Baptiſmi, ſi necdum allatum ſit, & offeratur baptizandus, qui eſt in periculo, antiquum adhiberi poteſt, l.6. p.1. num.342. Si Anno necdum finito, deficiat, poteſt oleum olivarum affundi, minus tamen conſecrato, n.343. Sive novum ſit, ſive vetus, perinde eſt ad ſubſtantiam Sacramenti, num.374. Qui extra neceſſitatem alio utitur, quàm novo, peccat graviter, ibid. Chriſma Confirmationis etiam requirit balſamum præter oleum, in caſu neceſſitatis tamen ſolo oleo quis confirmari poteſt, à n.375. Probabilius ſimplex Sacerdos illud conſecrare non poteſt, & Epiſcopo conſecranti probabilius neceſſarii ſunt Sacerdotes à num.378.

Chriſtianus.

Chriſtiano in multis non licet communicare cum Judæo, l.2. à n.82. Non licet illi cohabitare, ita, ut ſit ſubditus illi, n.84. Nec illi famulari, habitando in propria domo Judæi, n.86. Nec familiaritas cum eo, ex qua periculum perverſionis vel ſcandali timeri poteſt, n.89. Nec illum facere hæredem vel legatarium, niſi conſuetudo aliud habeat, num.88. Nec illi vendere ſupellectilem ſacram, nec cum eo inire Matrimonium, n.91. Nec veſci azymis ritu Judaico, num.87. Per ſe loquendo, eſt illicitum Chriſtianis bello aggredi infideles, l.3. p.1. n.873. Captivi in triremibus Turcarum vel Hereticorum probabiliter ad vitandam mortem illis cooperantur licitè ad rapinas, incendia &c. l.2. n.250. 277. Captivi apud Infideles, aut mercatores validè contrahunt Matrimonium ſine Parocho & teſtibus, quamvis Trid. in patria ſua ſit promulgatum, l.6. p.3. à num.779.

Ciborium.

Ciborium debet eſſe benedictum, l.6. p.2. nu.348. Continens particulas ſacras non neceſſariò ſuprà corporale collocari debet, nu.349. Renovatio eius ſingulis Menſibus meritò fieri deberet, n.351. p.1. à n.501. In ejus renovatione Sacerdos particulas, vel etiam plures hoſtias ſumere poteſt, à numer.501. Vermis in eo inventus & ex ſpeciebus natus, item ſordes aliæ ibi contractæ comburi debent, & cineres proiici in ſacram piſcinam, n.503. Vendi vel oppignorari non poteſt, p.2. num.2055. D.212.

Cineres Benedicti.

Cineres benedici poſſunt à cantaturo Miſſam, & aridi diſtribui debent, l.6. p.2. n.2055. D.85. a D.170. ad 174. V. *Palmarum benedictio.*

Cingulum pro ſacrificio.

Cingulum pro ſacrificio debet eſſe benedictum, l.6. p.2. num. 308. Amiſit benedictionem, ſi nulla eius pars ſufficiat ad cingendum, num.308. 329. Congruentius eſt lineum, quàm ſericum, n.2055. D.312.

Circumſtantiæ peccatorum, V. *Confeſſio.* Reſtitutionis. V. *Reſtitutio.*

Circumciſio.

Circumciſio ſimpliciter & rigoroſè non contulit gratiam ex opere operato, l.6. p.1. n.2.

Citatio.

Citatio, ut quis compareat die feſto in Judicio, eſt irrita, l.3. p.1. n.597. Citationes legum fiunt deſignando libros, quibus illæ continentur &c. l.1. à num.878.

Clavis Tabernaculi.

Clavis Tabernaculi à Sacerdote aſſervari debet, l.6. p.2. n.349. 2055. D.148.

Claudus.

Claudus non eſt irregularis, ſi abſque baculo vel pede ligneo ad altare poſſit accedere, l.7. n.504.

Clauſula.

Clauſulæ generales Reſcriptis Romanis adiectæ (uti tunc uſu receptum eſt) nihil operantur, l.4. num.655. Derogatoriæ, non ſemper tollunt vim Reſcripti, num.656. Decreti irritantis ligant etiam ignorantes &c. num.657. Clauſula *motu proprio*, videtur ſanare vitium ſubreptionis, non autem obreptionis, num.654. Clauſulæ in Reſcriptis ad petitionem diſpenſationis circa Matrimonium plures obligant; aliquando etiam opponuntur tantùm ut monitio, ut fiat, quod Juris eſt, l.6. p.3. à nu.940. V. *Reſcriptum Romanum.*

Clauſulæ fundationum. V. *Fundationes.*

Clauſura Monialium.

Clauſuram in Monaſteria præter Papam introducere poſſunt Epiſcopi, Abbates &c. l.4. à n.66. Decreta Pontificum de conſervanda clauſura, & ubi ea non eſt, introducenda in pleriſque Diœceſibus ſunt recepta, nu.67. Quis ad eam egrediendam licentiam dare poſſit, conſuetudo obſervari debet, n.69. Cauſa ingreſſus, vel egreſſus debet eſſe graviſſima, legitima ac manifeſta, à nu.70. 80. Sine licentia ingrediens vel egrediens incurrit excommunicationem maiorem latæ ſententia Papæ reſervatam, n.72. à n.74. l.7. à n.293. Licentiam eam ingrediendi ordinariè poſſunt dare, qui etiam egrediendi, l.4. à n.76. Licentia illa debet dari in ſcripto, n. 77. Qui aliis licentiam ingrediendi dare poteſt etiam ipſe ex cauſa poteſt ingredi cum ſociis, n.83. Finita cauſa ingreſſus eſt ſtatim exeundum, & finita cauſa egreſſus, eſt ſtatim redeundum, n.84. Eam ingredi aut egredi ad duos tantùm pedes, eſt peccatum veniale, n.85. l.1. n.673. V. *Moniales.*

Clauſura virorum.

In clauſuram virorum ingreſſus etiam permittitur Comitiſſis in Germania, & ea aperta quibuſcunque, l.4. à n.87. Ad eam ſpectat hortus vicinus, non autem ſacriſtia, n.89. Ingreſſus in eam ſunt cauſæ variæ, n.91. Eam temerè ingredientes incurrunt excommunicationem ipſo facto Papæ reſervatam, n.92.

Clericatus.

Clericatus eſt aſſumptio in hæreditatem Domini: acquiritur per primam Tonſuram, l.4. n.741. Prærequiritur, per ſe loquendo & ordinariè ad Beneficium Eccleſiaſticum, n.742.

Clericus.

Clericus dicitur, qui ſacris Ordinibus, vel prima ſaltem Tonſura eſt initiatus, l.4. n.213. Jure divino eſt exemptus à Iuriſdictione laica, num.1381. Gaudet immunitate Eccleſiaſtica, n.1382. Clerici non ſunt ſubditi legibus civilibus quoad vim coactivam & directè, ſed tantum quoad vim directivam & indirectè, l.1. n.674. 678. à Principe ſæculari puniri non poſſunt, ib. Peccant non obſervando legem civilem, ib. Diverſas leges Laici non poſſunt imponere Clericis, num.679. In variis caſibus plura tamen in illos poſſunt, l.4. à n.1382. Non poſſunt iudicari à Iudice ſæculari, num. 1410. Gaudent privilegio Canonis & Fori, nu.1380. Beneficiati vel in ſacris conſtituti ſub mortali ordinariè obligantur ad habitum & Tonſuram; ſi negligant ad breve tempus, peccant venialiter, à nu.1370. l.1. n.672. Tenentur ad reſidentiam, l.4. à n.862. Varia à reſidentia excuſant, ut doctio Theologiæ, Iuris Canonici, S. Scripturæ publica; ſtudium, concio &c. n.862. & à num.872. Artes variæ illis probibentur, ut Macellariorum, Tabernariorum &c. n.1370. Item varia officia, ut Iudicis in cauſa ſanguinis, Advocati, Notarii in placitis ſæcularibus &c. ibid. item variæ actiones, ut portare arma, niſi in itinere, intrare tabernas, aleis, aut taxillis ludere, vel potius ludendi conſuetudo &c. nu.1370. 1378. l.3. p.2. n.1091. Item negotiatio lucri cauſa, l.4. nu.1374. l.3. p.2 à num.996. In neceſſitate negotiatio eſt illis licita, num.1006. Item frequens exercitium venationis clamoſæ, l.4. n.1370. à n.1375. Accedentes ad comœdias obſcœnas peccant mortaliter peccato ſcandali, l.2. num.240. In maiori Ordine conſtituti peccant occidendo Bannitum, l.3. p.1. nu.793. Non autem ordinariè occidendo furem, n.798. à nu.809. Peccant occidendo calumniam parantem, à num.800. Servientes, quoad ſpiritualia, militibus, poſſunt accipere & retinere hoſtium ſpolia, nu.884. In bello pugnantes, ſi hoc ſit neceſſarium, non fiunt irregulares, l.7. n.528. Chirurgiam exercentes per ſectionem vel aduſtionem morte ſecuta fiunt irregulares, nu.529. Percutiens Clericos factos Hæreticos, fit irregularis, n.530. Clericos percutiens committit ſpecialem malitiam in Confeſſione explicandam, l.6. p.2. nu.1131.

Clerici concubinarii ſuſpendi poſſunt ab omni adminiſtratione Beneficii, ſi ſecundæ monitioni non pareant, l.7. n.407. Clerici coniugati non poſſunt ſere cenſuras, niſi ſeparati à coniugibus, & Voto Caſtitatis utrimque emiſſo, n.26. Clerici quamvis illegitimi, ſunt capaces penſionis Beneficii, l.4. n.1147. Clericorum filii illegitimi non poſſunt in Eccleſiis, ubi patres eorum habent, vel habuerunt Beneficium, obtinere Beneficium qualeconque, quod tamen legitimi poſſunt, à n.763. Clerici eximuntur à gabellis contractuum, niſi negotientur; rerum de patrimonio ſuo &c l.3. p.2. n.280. Ex fideiuſſione non tenentor, niſi quatenus commode ſolvere poſſont, n.1105. Incipiunt obligari ad Horas legendas à puncto Subdiaconatus ſuſcepti, & quidem ad Horas reſpondentes horæ, qua ordinantur, l.4. à nu.1186. Horas omittentes ſine legitimo impedimento, tenentur ad reſtitutionem fructuom, n.1201. à nu.1210. Extra Diœceſin exiſtentes recte recitant officia ſuæ Eccleſiæ, n.1244. l.6. p.2. n.2069. 2055. D.68. De fructibus Beneficiorum congruæ ſuſtentationi neceſſariis libere poſſunt diſponere, l.4. à n.1355. Bona Eccleſiaſtica ſuperflua, ſecundum communem, tenentur expendere in uſus pios, niſi conſuetudo ſit contraria, à n.1355. In uſus profanos expendere poſſunt bona patrimonialia, item quæ hæreditate, induſtria, donatione &c. acquirunt, ibid. quæ quantitas fructuum ſuperfluorum ad peccatum mortale requiratur, ſi non expendatur ad cauſas pias, ex circumſtantiis maxime determinari debet, n.1358. Poſſunt, imò tenentur ex fructibus Beneficii, ſi aliunde non habeant, dotare ſororem egenam, alios filios ſpurios, numer.1255. 1357. Multo magis poſſunt & tenentur ex iis alere matrem pauperem &c. nu. 1357. Non poſſunt, per ſe loquendo, de acquiſitis ex Beneficio teſtari; in multis tamen locis conſuetudo eſt contraria, num.1355. 1359. De patrimonialibus & aliunde acquiſitis teſtari poſſunt, num.1359. Poſſunt contrahere circa ea, quorum habent dominium & adminiſtrationem, l.3. p.2. n.683. Executioni pœnæ mortis cum iuſta cauſa intereſſe poſſunt, l. 4. num.1379.

Coadjutoria.

Coadjutoria eſt facultas alicui conceſſa adjuvandi Beneficiatum in ſui Beneficii regimine, l.4. n.718. Poteſt dari ad tempus vel ad vitam Coadiuti, ſine vel cum ſpe ſucceſſionis, ib. Perpetuam cum futura ſucceſſione Papa alicui dare poteſt, n. 719. Non verò Cardinales, nec Epiſcopi, n.720. Eam à Papa obtenturus, debet in ſupplica facere mentionem Beneficii etiam compatibili prius obtenti, dein pro diverſitate Coadiutoriæ varias habere qualitates, num.722. Coadiutoria eo ipſo vacat, ſi quis accipiat poſſeſſionem Beneficii incompatibilis cum miniſterio Coadiutoriæ, n.731.

Coadjutor.

Coadiutorem conſtituendi cauſa eſt, vel impotentia adminiſtrandi, vel mala adminiſtratio coadiuvandi, l.4. n.721. Debet actu habere Ordinem & cæteras qualitates requiſitas ad miniſterium, ſi Coadiutoria concedatur ad tempus, ſi in perpetuum, probabiliter ſufficit habere ætatem requiſitam, & intra annum ſuſcipere Ordinem &c. n.722. Non poteſt ſuccedere, ſi coadiuvandus fuerit mortuus tempore ſignatæ gratiæ; aliàs poteſt, n.723. Poteſt ſolum exercere illa, quę iure vel conſuetudine pertinent ad Coadiutoris officium, niſi coadiutus eſſet amens aut abſens, n.724. Non tenetur ſolvere Iura ſtatuta pro ingreſſu, n.725. Illi debetur congrua ſuſtentatio à coadiuto, n.726. Pro coadiuto in neceſſitate ſupplere debet, n.727. Poſſet ſibi lucrari fructus, ſi coadiutus ob excommunicationem eorum eſſet incapax, n.728. Coadiutorem habens cum futura ſucceſſione pro certo Beneficio, non poteſt optare aliud illius loco, niſi Coadiutori data ſit facultas etiam in optione ſuccedendi, n.729. Poteſt per ſeipſum renunciare ius ſuccedendi, non autem obligationem ſerviendi ſine conſenſu Papæ dimittere, n.730. Poteſt per ſubſtitutum præſtare ea, quæ poteſt per ſeipſum, n.732. Habet prærogativas illius, cujus eſt Coadiutor, n.733. Coadiutor Epiſcopi non ſedet celebrans, niſi in faldiſtorio, non utitur Baculo, niſi in ordinationibus &c. l.6. p.2. num.2055. D.125. 126. 127.

Codicillus.

Codicillus eſt quaſi teſtamentum imperfectum, qui ordinarie fit ad aliquid in teſtamento explicandum, addendum, mutandum, detrahendum, vel ad legata inſtituenda, l.3. p.2. num.1118.

Cœlibatus.

Cœlibatus eſt ſtatus perfectior Matrimoniali, l.6. p.3. n.13.

Cœmeterium.

Cœmeterium violatur, uti etiam Eccleſia, per factum in eo homicidium moraliter malum; per moraliter malam proprii vel alterius ſanguinis vel ſeminis effuſionem, per ſepulturam excommunicati non tolerati, vel infidelis, & per eius deſtructionem, l.6. p.2. n.255. Polluta Eccleſia etiam eſt pollutum cœmeterium, ſed non contra, n.294. Cœmeterium, ſi authoritatē Epiſcopi ſit profanandum, oſſa transferenda ſunt ad novum cęmeterium, num.298.

Cogitatio de obiecto turpi.

Cogitatio voluntaria ſpeculativa de re turpi non eſt, per ſe loquendo, illicita; practica autem eſt illicita, l.3. p.1. n.897. l.5. à num.107.

Cognatio.

Cognatio eſt triplex, legalis, ſpiritualis & conſanguinitatis, l.6. p.3. nu.512. Legalis eſt propinquitas perſonarum provieniens ex adoptione perfecta, ib. Hæc dividitur in Paternitatem, Fraternitatem & Affinitatem, n.589. Paternitas reperitur inter adoptantem & adoptatum, ac huius deſcendentes, quæ cognatio eſt perpetua, à n.589. Fraternitas tantum invenitur inter liberos legitimos adoptantis & inter adoptatum. Hæc ſolum tamdiu durat, quandiu adoptatio, ib. Affinitas legalis inter adoptantem & uxorem adoptati, item inter uxorem adoptantis & adoptatum, hæc durat in perpetuum, ib. Cognationis legalis impedimentum non contrahitur à liberis adoptivis inter ſe, n.594 Cognatio hæc Matrimonio ſuperveniens non privat iure petendi debitum, n.390. 601. Dirimit Matrimonium uſque ad quartum gradum excluſive, vel poſt Tridentinum, probabiliter tantum uſque ad ſecundum incluſive, nu.512. Cognatio ſpiritualis eſt, quæ Iure Eccleſiaſtico oritur inter perſonas aliquas ratione Baptiſmi vel Confirmationis, n.512. Ratione Baptiſmi eam contrahunt infantem in Baptiſmo ſuſcipiens, baptizans, cum baptizato, eiuſque patre & matre, quam cognationem tamen probabiliter non contrahunt parentes propriam prolem in neceſſitate ſuſcipientes, à n. 595. l.6. p.1. n.346. à n.357. Ad hanc cognationem contrahendam requiritur attactus baptizandi manu &c. à n.363. Ratione Confirmationis eam contrahunt patrinus aſſiſtens & confirmans cum confirmato & illius parentibus, ſi eum tangat. Probabiliter etiam eam contrahit patrinus non confirmatus, n.394. 400. l.6. p.3. à n.595. Ea dirimit Matrimonium uſque ad ſecundum gradum incluſive, n.512. Contra eam peccans non privatur iure petendi debitum, nu.597. Hæc ſuperveniens Matrimonio impedit uſum eius, n.601. Hanc contrahens pater in neceſſitate baptizans ſuum vel coniugis ſuæ filium, non privatur iure petendi debitum. Probabiliter etiam non privator, quamvis extra neceſſitatem id feciſſet, n.385. Probabiliter etiam non, ſi aſſiſtat velut patrinus omni alio abſente, n.386. Si extra neceſſitatem eam contrahat, ſecundum communem privatur iure petendi, non reddendi debitum, n.387. Si ignoranter eam contrahat, non privatur iure petendi, n.388. Si uterque contraxerit, probabilius uterque privatur iure petendi debitum, n.389. Cognatio conſanguinitatis eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium, n.512. Dirimit Matrimonium uſque ad quartum gradum lineæ tranſverſæ incluſive, ib. V. *Conſanguinitas.*

Cognomen.

Cognomen nō additur in oratione de Sācto, l.6. p.2. n.2053. D.165

Collatio Beneficii.

Collatio Beneficii, eſt conceſſio eius ex ſolo iure, & libertate conferentis abſque præſentatione Patroni, l.4. n.300. Fieri non poteſt ante vacationem Beneficii, n.378. à n.461. Collatio ſpectans ad ordinarium collatorem, debet fieri intra 6. Menſes à die vacationis cognitæ, aut Iuris ad acquirendum acquiſiti, niſi impedimentum intercurrat, à n.378. Si collatio Parochiæ ſit reſervata Papæ, vel alteri competat, examen & præſentatio intra quatuor Menſes fieri debet, ib. Collatio debet eſſe pura, id eſt, non conditionata; ſi tamen fiat ſub conditione, quæ iure ineſt, eſt valida, n.380. Debet eſſe certa, nu.381. Debet eſſe facta in perpetuum; ſolus enim Papa poteſt conferre ad tempus, n.382. Debet eſſe ſine diminutione, & fieri gratis, n.383. Debet fieri libere, n.384. Collatio Beneficii ſimplicis ordinarie non prærequirit examen: ſi notum ſit petentem eſſe ſufficienter litteratum, nu.385. Si collatio fieri debeat cum, vel ex conſilio alterius, & fiat ſine illo, probabilius eſt nulla, n.386. Si fieri debeat cum conſenſu, & fiat ſine illo, eſt nulla, n.387. Si fieri debeat per interventum alterius, valida eſt, ſi alter ſit præſens, quamvis eam improbet, ib. Si fieri debeat cum ſcientia alterios, valida eſt, ſi collator illi notificaverit, quamvis fiat ſine conſenſu aut præſentia ipſius, ib. Si fieri debeat ad ſupplicationem alterius, valida eſt, ſi hæc adſit quamvis illi non obſecundetur, ib. Facta ab inferiore, quam Papa, non requirit certa verba, vel ſcripturam, n.388. Debet eſſe acceptata, n.389. Poteſt quis proſequi plures collationes, n.437. Si collatio facta ſit alicui in excommunicatione conſtituto, acceptatio vero fiat poſt abſolutionem ab ea acceptatam, acceptatio hæc probabilius eſt invalida, l.7. n.221. Si collatio facta ſit ante excommunicationem, acceptatio in excommunicatione, hæc probabiliter eſt valida, ibid. Collatio facta excommunicato excommunicatione minore, probabilius non eſt ipſo iure irrita, ſed irritanda, n.194. 218. Hæc probabilius tum tantum eſt irritanda, ſi electus ſuæ excommunicationis fuerit conſcius, n.195. V. *Beneficium.*

Collatio Ordinum.

Collatio Ordinum, uſque ad Diaconatum incluſive, committi poteſt Sacerdoti non Epiſcopo, l.6. p.2. n.2212.

Collator Beneficii.

Collator ordinarius Beneficiorum vocatur, qui Iure proprio Beneficium confert, l.4. n.370. Inter collatores ordinarios primus eſt Epiſcopus, n.369. Mere laici collatores eſſe non poſſunt, per privilegium Papæ tamen ius illud ſpirituale obtinere poſſunt, n.371. Nec excommunicatus non toleratus collator eſſe poteſt, toleratus tamen valide confert, n.372. Capax Iuris conferendi, quamvis fortè careat iure, ſi bona fide ſit in poſſeſſione, valide & licite confert, item ſi ſit in poſſeſſione rei, cui ius conferendi eſt annexum, item ſi ſit hæres vel ſucceſſor in eo, propter quod anteceſſor poſſedit Ius conferendi, niſi illi mota eſset lis ſuper poſseſſione, tunc enim ante litis eventum illicite & invalide confert, n.373. Si quis putetur collator per errorem communem, quamvis re ipſa non ſit, valide confert, n.376. Nemo poteſt Beneficium conferre ſibi ipſi, n.377. Conferendi poſseſſio acquiritur per actum unicum, quo quis tanquam Ordinarius ultimò contulit Beneficium, nu.374. Si plures habeant collationem ſimultaneam, poſsunt dividere per turnos vel menſes, num.375.

Collatiuncula die Jeiunii.

Collatiuncula veſpertina non frangit ieiunium, l. 3 p. 2. n. 1259. 1298. Ex iuſta cauſa licet eam mane vel meridie ſumere, ib. Eam anticipare ſine cauſa, probabiliter eſt veniale, n. 1278. Quantitas communiter aſſignatur quarta circiter vel quinta pars prandii, n. 1259. à n. 1299. Qualitas in collatione probabilius etiam ſpectari debet, à n. 1302. Quoad quantitatem, qualitatem, & tempus collationis potiſſimum attendenda eſt conſuetudo hominum timoratorum in unaquaque Patria, n. 1297.

Collecta in Miſſa.

In feſtis duplicibus & diebus octavis, per ſe loquendo, tantum eſt una collecta ſive oratio. In ſemiduplicibus ſunt ordinariè tres tantùm, l. 6. p. 2. n. 447. Tempore Paſſionis, item infra octavas Paſchæ & Pentecoſtes, ſi occurrat commemoratio, tertia collecta omittitur. In Dominicis infra octavas communiter fit commemoratio ſolius octavæ, n. 448. In Miſſa de feſto ſimplici aut feria ordinariè dicuntur tres, vel quinque, vel ſeptem aut etiam plures, & ſecundùm communem in numero impari; n. 449. Quando tertia eſt ad libitum, ſumi poteſt oratio *Fidelium*, vel quæcunque alia in Miſſali, quæ ſemper erit ultima, excepta, *Fidelium*, quæ extra Miſſam de requiem, eſt penultima, n. 450. Expoſito Venerabili nulla fit pro ſolis defunctis, ib. Præſcripta ob publicam neceſſitatem, poteſt eſſe tertia ad libitum, vel addi pro quarta. Quod ſi tertia ſit præſcripta, debet addi pro quarta, n. 451. In duplici primæ vel ſecundæ claſſis ea omitti debet, ib. Contra Paganos non debet immutari nomine Turcarum &c. n. 2055. D. 295. V. *Commemoratio.*

Colonus.

Colono propter damnum modicum nihil ordinariè remittitur, ſecùs propter magnum, l. 3. p. 2. n. 1038. Poteſt illi augeri penſio, ſi ob cæli clementiam fructus uberiores percipiat, ibid. Quantum & quando penſio illi augeri poſſit vel debeat, maximè ſpectandus eſt uſus cuiuſvis patriæ ibid. Item à num. 1049. Coloni Religioſorum mendicantium eximuntur ab omni exactione, numer. 280.

Color paramentorum.

Color aureus ſive croceus æquivalet omni colori, l. 6. p. 2. num. 340. In defectu, poteſt color ſtolæ vel manipuli eſſe diverſus à colore caſulæ, n. 341. Violaceus adhibetur in Adventu, quatuor temporibus &c. n. 342. Albus die Jovis ſancto, à Sabbato ſancto incluſivè uſque ad vigiliam Pentecoſtes &c. ib. Ruber in feſto Pentecoſtes, per Pentecoſten, quatuor temporibus &c. ib. Viridis ab octava Epiphaniæ uſque ad Septuageſimam excluſive &c. ib. Niger die Veneris ſancto &c. ib.

Color feſti ſervatur per octavam, quando fit de octava, & in Dominicis occurrentibus infra octavas, niſi tum adhiberi debeat violaceus, à num. 343. Rubrica de coloribus probabiliter non obligat, hinc melius eſt, quocunque die celebrare in quocunque colore, quam non celebrare, à n. 340.

Columba.

Columbas habere eſt licitum, l. 3. p. 2. nu. 265. Illas in agro tuo paſcentes, per ſe loquendo, non licet occidere, ibid. Alienas per fraudem capiens tenetur eas reſtituere, niſi conſuetudo ſit contraria, n. 266. Si ſe alienis aggregarint, & amiſerint conſuetudinem redeundi, fiunt alterius, ib.

Commemoratio Animarum.

Commemoratio Animarum, ſi incidat in Dominicam, Officium cum Miſſa transfertur in diem ſequentem etiam feſto duplici impeditam, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 294.

Commemorationes in Horis & Miſſa.

Commemoratio octavarum Natalis Domini, Epiphaniæ & Corporis Chriſti fit ſemper, l. 4. à num. 1275. Si Octava dies Corporis Chriſti occurrat vel concurrat cum die Octava S. Joannis, fit tantùm commemoratio S. Joannis, n. 1278. Si duplex primæ claſſis eadem die occurrat cum Dominica, vel cum die octava &c. habet commemorationem de illis ubique, de aliis feſtis non fit commemoratio, n. 1281. Duplex ſecundæ claſſis habet commemorationem de omnibus illis, de quibus duplex 1. claſſis. item in primis Veſperis habet commemorationem de duplici quocunque &c. n. 1282. Duplex maius & minus, item ſemiduplex ubique habet commemorationem de omnibus, n. 1283. Si officium fiat v. g. de Confeſſore non Pontifice, & facienda ſit commemoratio de pluribus ſimilibus feſtis, antiphonæ & verſus pro ſecundo ſumitur in 1. Veſperis ex Laudibus, pro tertio ex 2. Veſperis &c. n. 1284. Quando officium fit de aliquo feſto B. Virginis, non fit commemoratio de alio illius occurrente feſto, l. 6. p. 2. nu. 456. Commemoratio de Cruce ordinaria ſufficit, ſi commemoratio de Cruce, tanquam de titulo Eccleſiæ ſit facienda, n. 2055. D. 159. De B. Virgine facienda eſt in Eccleſiis titularibus B. Virginis Mariæ, etiamſi in Choro recitetur eius officium parvum, D. 124. In Miſſa, etiam de duplici, poteſt fieri commemoratio de SS. Sacramento, ſi illud ſit expoſitum, n. 452. in Miſſa privata fit commemoratio illius, de quo in Laudibus facta eſt, excepta Dominica Palmarum, & vigilia Pentecoſtes &c. n. 453. In ſolemni, ſi ſit feſtum primæ claſſis, nihil fit de vigilia, nec de feſto duplici &c. fit tamen de feria majore, Dominica &c. à n. 453. Si fieri debeant commemorationes feſtorum vel feriæ occurrentis, omittuntur collectæ ordinariæ feſtis ſimplicibus vel ſemiduplicibus aſſignatæ, quæ aliàs, ſi aliæ non aſſignentur, ſumuntur ex Dominica de tempore, num. 455. V. *Collecta in Miſſa.*

Commenda.

Commenda ſpiritualis eſt officium vel Beneficium, in quo alicui commendatur adminiſtratio aliqua ſpiritualis, alio nomine vocatur Vicaria; eſtque perpetua, vel temporalis, l. 4. num. 221.

Commendatarius.

Commendatario non defertur liber oſculandus in Miſſa, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 140.

Commiſſarius bellicus, V. *Belli dux.*

Commiſſio.

Commiſſio, quam Papa ſignavit, cenſetur revocata à Judicibus inferioribus, l. 4. n. 522. Commiſſio diſpenſationis data nomine Sedis Apoſtolicæ non expirat morte Papæ, l. 6. p. 3. num. 985.

Commiſſio aliquid faciendi pro altero.

Cui commiſſio data aliquid emendi, vendendi, ſolvendi, negotiandi pro altero, poteſt ordinariè procedere ſecundùm voluntatem committentis, & conſuetudinem, conſideratis circumſtantiis rerum & perſonarum &c. l. 3. p. 1. à n. 1039. p. 2. num. 927. 1036.

Commiſſionis & omiſſionis peccatum.

Commiſſionis peccatum eſt liberè aliquid ponere, quod eſt prohibitum; omiſſionis eſt liberè aliquid omitere, quod eſt imperatum, l. 5. n. 7. Hæc peccata complentur per applicationem ad effectum, aut ad omiſſionem effectus, à num. 271 Aliqua commiſſionis & omiſſionis peccata diſtinguuntur ſpecie morali, ideoque in confeſſione explicanda, à num. 139. Aliqua nequidem numero diſtinguuntur, à n. 144. Omiſſionis peccatum toties multiplicatur, quoties cum morali interruptione reperitur propoſitum non impiendi præceptum &c. à numer. 180.

Commodatum.

Commodatum eſt contractus, quo res aliqua ad ſolum uſum gratuitò conceditur ad certum tempus, ante quod finitum commodator illud, per ſe loquendo, non poteſt repetere, l. 3. p. 2. nu. 819. Commodatarius poteſt commodatum commodare alteri, niſi mens commodantis ſit contraria, num. 820. Commodatarius tenetur ad ſumptus ordinarios circa rem commodatam, non ad extraordinarios, num. 821. Si Commodatarius à re commodata damnum patiatur, Commodator illud tenetur reſtituere, ſi præviderit, vel ſciverit vitium rei, ſecus non, num. 822. Pupillus, minor, prodigus commodatum poſſunt repetere ante tempus definitum, ſi abſque authoritate tutoris rem commodato dederint, num. 823. Si commodatum pereat ex culpa aut negligentia, aliquando etiam leviſſima Commodatarii, hic tenetur damnum reſarcire, à num. 179. Commodatum pretioſum ordinarie debet præferri bonis propriis vilioribus in periculo conſtitutis, à num. 182.

Commodum.

Commodum rei ordinariò ſpectat ad dominum rei, l. 3. p. 2. num. 705.

Communicatio cum excommunicato, vel Judæo.

Communicatio cum excommunicato licita eſt in ordine ad confeſſionem vel in aliis ad ſalutem animæ ſpectantibus &c. l. 7. à n. 285. In multis caſibus non licet communicare cum Judæis, l. 2. à n. 82. Judæo medico uti in gravi neceſſitate eſt licitum, n. 85. V. *Chriſtianus.*

Communicatio facultatum Epiſcopis conceſſarum.

Facultates Epiſcopis à Sede Apoſtolica ad certum tantùm tempus conceſſæ, cum poteſtate eas aliis communicandi, illas probabiliter poſſunt aliis communicare in perpetuum, verùm, cùm hoc pendeat à voluntate Sanctiſſimi, declaratio à S. Sede peti debet, l. 6. p. 2. n. 1598.

Communicantes.

Infra Octavas Epiphaniæ & Aſcenſionis, ſi concurrant alia feſta propriam habentia Præfationem, tamen *Communicantes* dici debet de Epiphania vel Aſcenſione, l. 6. p. 2. numer. 2055. D. 378.

Communio.

Ad primam Communionem accedere volentes bono modo inſtruendi ſunt, l. 6. p. 1. à n. 651. Optima ad eam præparatio eſt elicere actus Fidei, Spei, Charitatis &c. num. 652. Gratiarum actio poſt eam fieri poteſt renovando actum amoris erga Chriſtum; gratias agendo &c. ib. Plura circa eam obſervari debent, v. g. ſaltem per unum Miſerere expectandum, poſt ſumptam Communionem, antequam expuat &c. ib. Communio quotidiana, abſolute loquendo; non expedit omnibus indifferenter, quod iudicio prudentis Confeſſarii relinquendum eſt; valdè frequens autem abſolute omnibus adultis convenit, à num. 664. Frequens Communio non eſt ſemper ſignum prædeſtinationis, num. 672. Una die ſæpius communicare ordinarie non eſt licitum, à numer. 673. Licitum non eſt Communionem dare ad explorandam, aut eam ſuſcipere ad probandam innocentiam, à n. 675. Effectus Communionis plures ſunt tam primarii, quam ſecundarii, à num. 678. Indigne communicans optime Judæ comparatur; gravius illo adhuc peccatum dari poteſt, n. 515. Communio Cleri die Jovis ſancto de manu celebrantis fieri debet, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 133. 135. Sacerdotes communicantes habere debent ſtolam, vel pendentem vel in formam crucis, D. 134. Die Veneris ſancto tantùm datur infirmis. D. 160. In media nocte Nativitatis Chriſti non eſt danda fidelibus. D. 221. Non eſt danda in paramentis nigris, nec intra ſolemnia cuiuſcunque Miſſæ de *Requiem*, n. 511. 2055. D. 310. Si diſtribuatur, debet ardere lumen, n. 398. à miniſtro indigno extra neceſſitatem illicitè petitur, l. 6. p. 1. n. 209. Communio de ſe

non

non prodeſt defunctis, niſi quantum actus adiuncti ſunt ex opere operantis impetratorii & ſatisfactorii, l.6.p.2.n.1344. Sacrilega non ſufficit ad lucrandas Indulgentias, nec per eam ſatisfit pro Paſchate, n. 1416. l.6.p.1.n.628. Una Communio ordinariè non ſufficit ad lucrandas plures Indulgentias diverſis temporibus conceſſas, probabiliter ſufficit ad plures eodem die in diverſis templis lucrandas &c. à n. 1371. n. 1301.

Communitas.

Communitas tota cenſurari poteſt; probabiliter tamen non per inferiorem Papa, l. 7. n. 38.

Commutatio alicuius in Miſſa.

Commutare preces, verba, actiones &c in Miſſa, ſi fiat in materia levi, ordinarie eſt veniale, l.6.p.a à nu. 432.

Commutatio operum in Jubilæo.

Poſſunt aliqua opera præſcripta in Jubilæo in alia commutari à Confeſſario, non autem, nequidem in melius, à lucraturo Jubilæum, l.6. p. a. n. 1302. à num. 1418. Poſſunt ea commutari etiam extra Confeſſionem, n. 1301. 1439. 1460. Opus, in quod fit commutatio, non neceſſariò fieri debet eo die, quo aliud præſcriptum fieri debebat, n. 1444.

Commutatio Pœnitentiæ Sacramentalis.

Pœnitentiam Sacramentalem quivis Confeſſarius commutare poteſt, ſi ei de novo confiteatur, ſecùs non, l.6.p a. n. 1229. à num. 1293. Ut alius Confeſſarius eam commutare poſſit, non requiritur exacta peccatorum repetitio, n. 1296. Ipſe pœnitens propria authoritate eam non poteſt permutare etiam in melius, n. 1289 1292. Cauſæ minuendi pœnitentiam in commutatione variæ ſunt, v. g. ſi intereà pœnitens lucratus ſit Indulgentias, multa bona opera peregerit &c. n. 1300.

Commutatio Voti.

Ad commutationem Voti, ut licite fiat, varia requiruntur, ſcilicet authoritas Eccleſiaſtica, notabilis moleſtia &c. l.3.p. 1 num. 506. Omnia Vota perſonalia propria authoritate commutari poſſunt in Votum Religionis, ib. Qui habet facultatem in votis diſpenſandi, habet etiam facultatem ea commutandi, ib. Si ille, cuius Votum mutatum eſt, malit primum implere, hoc poteſt, ib. Si Voti legitimè commutati materia fiat impoſſibilis, vel indifferens, non tenetur is, cuius Votum mutatum eſt, redire ad prius, n. 506 516. Probabiliter commutatio eius fieri poteſt extra Confeſſionem, nu. 507. Poteſt fieri à quocunque, qui aptus eſt Confeſſiones audire, ibid. Hæc commutatio diverſimodè fieri poteſt, v. gr. commuto in illud, in quo vir doctus, quamvis laicus, cenſuerit commutandum &c. à nu. 508. Commutari etiam poteſt Votum pœnale, n. 510. Votum reſervatum commutari non poteſt in aliud præterquam in ingreſſum Religionis, n. 511. l. 6.p.2. n. 1459. Vota etiam iurata commutari poſſunt, l. 3.p 1.n. 513. Etiam promiſſiones ſanctis factæ commutari poſſunt, n. 514. Vota in ſæculo vel Novitiatu emiſſa commutata in Vota profeſſionis Religioſæ, reviviſcunt, ſi vovens è Religione cum culpa dimittatur, vel ſi commutata non fuerint in Novitiatu, non verò reviviſcunt, ſi ſine culpa dimittatur, n. 515. Facta commutatione per legitimam iuriſdictionem extinguitur prius Votum ordinariè, à n. 516. Vota ſemel commutata iterum commutari poſſunt in aliquid aliud, n. 519. Commutatio variè fieri poteſt, ordinariè tamen fieri debet in hoc, quod hic & nunc voventi eſt melius, à n. 520. Si commutatio fiat ex rationabili cauſa fieri poteſt in æque bonum, ſi fiat ſine cauſa, ordinarie fieri debet in melius, à num. 522. à Superiore facta ſine cauſa in rem æqualem videtur invalida, n. 524. Propria authoritate in rem probabiliter meliorem, probabiliter fieri poteſt, n. 523. In Jubilæo ſufficit cauſa commutandi votum, ob quam Papa dat facultatem commutandi &c. n. 525. Tempore Jubilæi fieri poteſt in rem æqualem, n. 527. Facta in aliquid minus, probabilius eſt invalida, n. 526 Commutatio facta in aliquid, quòd videtur minus, non facilè improbari debet à poſteriori Confeſſario, num. 528 Melius eſt Vota commutare abſolute, vel differre commutationem, quàm ſub aliqua conditione de futuro, n. 530. Vota non reſervata commutandi facultatem habent Confeſſarii Societatis JESU, & qui cum illis gaudent communicatione privilegiorum, n. 531. Votum in favorem tertii factum ordinarie commutari non poteſt, ſi hoc cederet in præiudicium tertii, vel eſſet contra ius ab eo acquiſitum, à n. 532. Circumſtantiæ Voti reſervati commutari poſſunt, n. 550. Vota in Jubilæo ordinarie omnia, etiam iurata commutari poſſunt, exceptis Caſtitatis & Religionis, non tamen diſpenſari, l. 6. p. 2. à nu. 1459. Commutatio ſæpius fieri poteſt etiam novorum Votorum, quæ fiunt durante Jubilæo, n 1461. Probabilius Vota commutari poſſunt ex vi Jubilæi præteriti, ſi quis illud lucratus ſit, vel inceperit v. g. confiteri, & abſolutio dilata ſit &c. nu. 1463. à n. 1473. Voti reſervati commutatio etiam in aliquid melius propria authoritate probabilius fieri non poteſt, etiam tempore Jubilæi, num. 1459.

Comœdia turpis.

Spectare comœdias turpes tantùm ex curioſitate vel levitate, probabiliter non eſt mortale, ſecus tamen, ſi fiat animo inhoneſto ſive venereo, vel cum periculo ruinæ ſpiritualis, l.2. à n.237. l.3.p.1. n. 887. Eas componentes, exhibentes, aut exhiberi permittentes, ordinarie peccant mortaliter, ibid.

Compenſatio debiti.

Compenſatio eſt debiti & crediti inter ſe contributio; per eam ordinarie extinguitur obligatio reſtituendi, ſi debitum utrimque ſit æquale, l.3.p.2.n.455. Debita Regi vel Reip. titulo penſionis in publicam utilitatem ſe mutuò non extinguunt, nec debita titulo penſionis, commodati, ex furto, nec debita diverſæ rationis, ib.

Compenſatio lucri ceſſantis & damni emergentis fieri debet juxta certitudinem vel incertitudinem utriuſque partis, n. 576. Compenſatio occulta per ſe loquendo eſt licita, ſi adſint conditiones requiſitæ, ſcilicet, ut debitum ſit strictum, certum præſens, ut res, quæ accipitur ſit debitoris &c. l.3.p.1. à n. 959. Eſt illicita famulantibus, & illis, qui aliis laborant, ob laborem, cui putant non reſpondere æqualem mercedem, à n. 971. Probabilius etiam eſt illis illicita, ſi propter paupertatem coacti ſint paciſci pro inæquali pretio, n. 975. Si occupentur in illis contra voluntatem ſuam, ad quæ non ſunt conducti, pro illis licita eſt occulta compenſatio, ſi aliter compenſationem habere non poſſint, num. 976. Si bona fide compenſatione illicita uſi ſint, tenentur ad reſtitutionem, ſi contractum fecerint de ponendo famulatu pro certo ſtipendio, & non maiore, alias non, n. 977.

Complementa.

Complementa honoris, aut affectus exhibendi cauſa dicta, non ſunt mendacia, l.3.p.1.n.302.

Complenda in Miſſa.

Defectus, qui non ſunt circa ſubſtantiam Miſſæ, ordinarie non ſunt ſupplendi, ſi quis longe progreſſus ſit, vel per hoc inverteret ordinem Miſſæ, aut admirationem excitaret in adſtantibus, l.6.p. a. à n. 531. Defectus circa ſubſtantialia ſuppleri & compleri debent, ordinarie etiam, ſi ſit dubium prudens de aliquo commiſſo, à nu. 534. Pro complenda Miſſa poſſet Sacerdos latinus poſt conſecrationem reiiciens panem fuiſſe ineptum, uti triticeo fermentato, ſi azymus haberi non poſſet, & ſcandalum abeſſet, n. 537. Si celebrans deficiat, ita ut pergere non poſſit, ſi forma primæ conſecrationis necdum ſit abſoluta, nihil ſuppleri aut compleri debet, ſecus, ſi eam abſolverit, n. 547. Etiam nihil completur, ſi deficiat poſt ſumptionem utriuſque ſpeciei, n. 548. Si alii deſint, complere ordinarie tenentur excommunicati, irregulares, in peccato mortali exiſtentes, &c etiam adhuc poſt unam circiter horam, à n. 549 Si Epiſcopus ordinans poſt conſecrationem ſolius panis deficeret, in defectu alterius Epiſcopi, alius Veteranus Sacerdos complere poſſet. Si poſt conſecrationem utriuſque ſpeciei deficeret, Neo-Preſbyteri Miſſam complere poſſent, n. 551. Si compleri poſſit à deficiente ſumpto v. g. iuſculo, ab hoc, & non ab alio ieiuno compleri debet, n. 552. Si dubium, an deficiens conſecravit, eadem materia ſub conditione conſecrari, poteſt, n. 553.

Complex.

Complex ordinariè Confeſſario manifeſtari non debet, poteſt tamen Confeſſarius interrogare neceſſaria ad confeſſionem, quamvis per accidens veniret in notitiam complicis, l. 6.p.2. n.1144. 1752. 1958. Non expedit ordinarie complicem moneri per Confeſſarium, quod ſi aliter fieri non poſſit, expedit illum à pœnitente manifeſtari extra Confeſſionem, ib. Ad complicis peccatum manifeſtandum illi, ad quem ſpectat illud emendare vel cavere, Confeſſarius pœnitentem cogere poteſt, n. 1144. Si complex manifeſtavit Confeſſario peccata complicis, illa probabilius ſunt materia ſigilli, n. 1949 Complicem, per ſe loquendo, valide abſolvit Confeſſarius, quod in Colonienſi, Leodienſi & Mediolanenſi Diœceſi eſt prohibitum, n. 1204. Complex an iſteri teneatur complicem. V. *Judex*.

Compoſitio ratione debitorum.

Si creditor compoſitionem inierit cum debitore, qui foro cedit, vel ſi partem debitori remittit ob multas moleſtias ſubeundas in petendo &c. vel ſi per fraudem ad remittendum ſit inductus &c. debitor, ſi meliori fortunæ reſtituatur, adhuc tenetur ſolvere reliquum, l.3.p.2.n.457. Si debitor nunc offerat partem, ut ſic creditorem ad reliquum remittendum inducat, ſi creditor ideo conſentiat remiſſioni, ut ſaltem illam partem accipiat, alias non conſenſurus, debitor non deobligatur à ſolvendo reliquo, alias liberatur, n.458. Compoſitio cum Papa, eſt conventio, in qua Papa debitori indulget, ut maior quantitas debiti incerti mutetur in minorem, qualis compoſitio valide & licite fieri poteſt, probabiliter etiam in debitis certis, à n. 409.

Compoſitio talis cum Papa fieri poteſt probabiliter etiam ſine cauſa iuſta, ſi reſtitutio fieri debeat ex Lege Eccleſiæ, alias non, n. 411. Si poſt compoſitionem illam factam compareat dominus, debitor tenetur ad totum, ſi diligentia requiſita pro domino inveniendo præmiſſa non ſit, n. 412. Epiſcopus probabiliter ita componere non poteſt pro ſua Diœceſi, ſicut Papa, n.413. Nec Princeps temporalis probabiliter id poteſt, ſi non ſit ſpes reperiendi dominum, niſi conſuetudo ſit contraria, n. 414.

Compoſitio hæc in variis caſibus & bonis fieri poteſt, ſcilicet fructibus Eccleſiaſticis male perceptis, pro medietate legatorum, ſi neſciantur legatarii &c. n. 416. Compoſitionem illam probabilius petere non poſſunt mercatores, piſtores &c. qui per parva furta defraudarunt ementes ex eadem communitate, qui nunc ignorantur, ſed hominibus illius communitatis reſtituere debent, n. 417.

Compoſitio illa probabiliter tamen eſt licita, ſi creditor notus tam longe abſit, ut ex præſumpta eius venia poſſet dari pauperibus, n. 418. Heres componens loco teſtatoris mortui, qui facultatem componendi habuit, quod probabiliter fieri poteſt, ſi eam compoſitionem petiit ſpecialiter pro ſe, & non agat, ut hæres, hoc, quod retinetur, ſibi ſervare poteſt. Aliàs debet expendere in debita certa defuncti vel hæreditatis, n 419.

Compoſitio litis beneficialis.

Compoſitio litis beneficialis vel Juris ad Beneficium, ſi fiat propria authoritate propter aliquid temporale, eſt Simoniaca & illicita, l.4. n. 552. 557. Item Simonia eſt, ſi reſignes liti beneficiali paciſcendo de tuis expenſis recuperandis. Item, ſi reſignes huic liti pro obtentione alterius Beneficii &c. n. 553. Etiam illicitum eſt, ſi duo

Digitized by Google

ſi duo litigantes circa plura Beneficia compoſitionem authoritate propria faciant, ut hic unum, alter alterum Beneficium habeat &c. n.554. Ea probabilius non poteſt fieri authoritate Ordinarii, ſed Papæ, à nu.555.

Compromiſſum.

Compromiſſum eſt, ſi lis vel contractus finiatur judicio arbitri, quem ipſimet litigantes vel contrahentes elegerunt, l.3.p.2.n.759. Pro terminanda lite beneficiali per deputatos à Superiore, fieri poteſt, adjudicando Beneficium illi, pro quo videtur eſſe jus probabilius, eique imponendo, ut pendat alteri certam ſummam, vel aliud temporale, &c. l.4. nu.556.

Conceptio ſeminis.

Conceptionem ſeminis per pharmacum impedire eſt illicitum, l.6.p.3.nu.336. V. *Semen.*

Concio. Concionator.

Concionis auditio diebus feſtis eſt præcepta, non tamen ordinariè ſub mortali, l.3.p.1 n.607. Non eſt obligatio eam audiendi in Parochia, ib. Habenda eſt aliquoties ab ipſo Parocho, qui tamen probabiliter ſatisfacit, ſi eam ſemper habeat per alium, à n.763. Si fiat tempore Miſſæ, ante oblationem haberi debet, & ſi celebrans ipſe Concionetur, depoſita caſula & manipulo ſedet ad cornu Evangelii, vel aſcendit cathedram, l.6.p.2. n.477. Sub Miſſa concionaturus coram Epiſcopo loci circa initium Evangelii petit ab illo benedictionem genuflexus, per *Jube Domine benedicere:* Oſculata Epiſcopi manu deinde in cathedra facta ipſi profunda reverentia, aliis tantùm inclinatione capitis, n.478. Expoſito Venerabili ſtat nudo capite, niſi velum interponatur ante Sacramentum, n.479. Conciones Hæreticorum ex cauſa audire in Germania eſt licitum, l.2. nu.54. Concionari pro ſtipendio, tanquam propter finem principalem, eſt Simonia, l.3.p.1.n.56.60. Concionatores tenentur habere ſcientiam ſufficientem pro officio, legere Scripturam & SS. Patres, vitia, in quæ invehunt, explicare, peccata publica corripere &c. l.4. à num. 1548. l.3.p.1. à n.763. l.2.n.208. Concionator Regularis conſtituitur dependenter ab Epiſcopo, l.6.p.2. nu.1504.1596. Utiliſſime in Concionibus tractantur ſpectantia ad præcepta Fidei, Spei, Charitatis, Sacramentorum, Juſtitiæ chriſtianæ &c. l.3.p.1. n.766. Concionatores, qui frequenter concionantur, excuſantur à jejunio pridie, & die Concionis, l.3. p.2.n.1347.

Concordata ratione Beneficiorum cum Papa.

Concordata ſpecialia fecit Papa pro conferendis Beneficiis cum Regno Poloniæ, item cum Regno Galliæ, item cum Eccleſia Leodienſi, l.4.n.502. Item cum urbe Colonienſi, n.484 Item cum Natione Germanica, n.503. Plures Eccleſiæ & gentes ſub Concordatis illis comprehenduntur, n.505. Sub illis non comprehenduntur Beneficia Juris Patronatus laici, n.515. Concordatis ſine legitima cauſa non ſolet derogare Papa, nec poteſt, à n.518. Videtur probabile, quod contra ea præſcribi poſſit, nu.520.

Concubina. Concubinatus. Concubinarius.

Concubinæ in lege veteri dicebantur, quæ tantùm aſſumebantur ad generationem prolis; in lege nova, & ſæpe in Jure dicuntur illæ, quæ vere copulatæ ſunt, ſed ſine ſolemnitatibus Eccleſiæ, item quæ domi retinentur ad libidinem ſine ullo Matrimonio; quæ ultimæ prohibentur, l.6.p.3 n.6. Concubinarius ordinarie non debet abſolvi, niſi Concubina dimiſſa, l.3. p.1. nu.915. à Concubinario ſine juſta cauſa non licet petere adminiſtrationem Sacramenti, &c. l.2.n.243. Concubinatus eſt fornicatio continuata, l.3.p.1. n.915. Eſt illicitus, l.6.p.3. à n.8 Si in Jure dicatur licitus, ſumitur pro vero Matrimonio ſine ſolemnitatibus Eccleſiæ inito, num.6.8.

Concupiſcentia.

Concupiſcentia multas habet ſignificationes, nam 1. ſignificat actualem appetitum boni, qui bonus eſt. 2. Potentiam appetitivam bonorum ſenſibilium, quæ etiam non eſt mala. 3. Id, per quod ferimur in bonum ſenſibile contra rectam rationem, quæ eſt cauſa peccati, l.5. à num. 67. num.72. Non eſt formaliter peccatum, n.73. Nequidem actus ejus ſunt peccatum, niſi voluntas conſentiat, à nu.74.

Concurrens ad mortem alterius.

Concurreos ad mortem alicujus, ut juſtitiæ miniſter, aliquando etiam ad eam concurrens ut comminiſter, fit irregularis, lib.7. num.512.

Concurſus pro Beneficio.

Concurſus ordinarie in omnibus Beneficiis parochialibus inſtitui debet. Plures tamen caſus excipiuntur, ſcilicet, ſi quis in manus Papæ Parochiam reſignet, item ſi Papa alicui Romæ præſenti conferat Parochiam reſervatam in partibus &c. l.4.n.610 Intra 6. aut 4. menſes indici debet, & à tempore edicti publicati ordinarie intra 10. dies haberi; In Diœceſi tamen Monaſterienſi communiter dantur 2. aut 3. menſes, n.612. Illum indicere poſſunt ſoli Epiſcopi vel eius Vicarii, & in Diœceſibus nullo Epiſcopo ſubjectis Abbates, habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in Parochias incorporatas, n.613. Si tempus pro eo ſemel publicatum ſit, mutari non debet, n.615. Debent eſſe plures, qui concurrant, inter quos etiam ille eſſe poteſt, qui eſt conſtitutus deſerviens, item Parochos in alia Parochia, non verò conſanguineus, ſi Parochia vacet per reſignationem in manus Epiſcopi &c. n.614. à n.616. Examinatores ſaltem debent eſſe ſex, qui ſint Doctores, vel Licentiati in Theologia, ſi haberi poſſint; alias à Synodo alii idonei denominari poſſunt, quorum tres ſint ex Synodalibus, à n.619. Examinatores debent tactis Evangeliis jurare, quod ſine humano reſpectu munus ſuum exequi velint, hinc peccant mortaliter examinandum præmonendo, de quibus punctis agendum ſit &c. à n.622. Peccant ordinarie ab examinandis vel etiam examinatis aliquid acceptando, n.632. Contra eos pro Beneficio curato non datur appellatio in ordine ad obtinendum Beneficium, in aliis dari poteſt, nu.631. Concurſui ipſe Epiſcopus vel Vicarius præeſſe debet, probabiliter etiam alius ab Epiſcopo deſignatus præeſſe poteſt, n.625. Dignior aliis præferri debet, à num.627. Si plures judicentur æquè digni poteſt unus pro placito eligi, nu.630.

Conditio.

Conditio ſtrictè dicta diſtinguitur à modo contractus, quod per eam ſuſpendatur contractus, donec impleatur, non vero per modum contractui adjectum, l 3.p 2. nu.588. Conditiones aliæ ſunt ſuſpenſivæ, aliæ reſolutivæ contractus, ib Conditio differt à forma actus, quod ſine conditione eſſentia actus poſſit ſubſiſtere, non vero ſine illa, l.4.n.735. Conditiones poſſunt eſſe in- vel extrinſecæ Sacramento. Intrinſecæ ſunt, quæ ex natura rei inſunt, & hæ imbibuntur in intentione. Extrinſecæ ſunt, ſine quibus Sacramentum confici poſſet, quæ abſque gravi cauſa addi non debent intentioni, l 6. p.1.nu.47. à nu.78.

Conditio, ſi apponi debeat, ſecundum communem, non neceſſariò ore exprimitur, quod tamen conſultius eſt fieri, n.83.

Conditio Matrimonio licite adjicitur, quæ adjecta illud ſuſpendit, l.6.p.3.n 238. Conditio Matrimonio adjecta contra unum ex tribus bonis Matrimonii, vel contra eius ſubſtantiam, facit Matrimonium irritum, n.223.239.241. Conditio ſuſpenſiva, ſi adjecta fuerit, & intentio ſciatur ad eam expreſſe fuiſſe reſtricta, hac non ſubſiſtente conſenſus nullus eſt, n.240. Conditio de præſenti vel præterito, quæ ſubſiſtit ſtatim validat Matrimonium n.242. Conditio hæc: *ſi ſis virgo*, ideſt, ſi exploratа à mulieribus peritis iudiceris eſſe virgo, licite Matrimonio adjicitur, non verò in alio ſenſu, nu.243. Conditiones turpes Matrimonio adjectæ, uti & ultimis voluntatibus, profeſſioni Religioſæ &c. cenſentur non adjectæ, l.3.p 2. n.599. Conditiones ad collationem Beneficii requiſitæ. V. *Collatio Beneficii.*

Conditiones Fundationum. V. *Fundationes.*

Conductio.

Conductio eſt contractus, quo quis aliquid ad certum tempus utendum vel fruendum concedit certo pretio, l.3.p 2.n.1038. Conductor poteſt rem ſibi locatam alteri elocare, niſi aliter ſit conventum, n.1043. Conductione per Tutorem facta, tenetur ſtare pupillus vel Minor. Item Abbas vel Beneficiarius per Prædeceſſorem ſuum facta, & Uxor per maritum mortuum, n.1046. Conductor non poteſt expelli à ſucceſſore particulari cum gravi damno vel incommodo, n.1047. Ante tempus præfinitum re conducta privari poteſt, ſi intra biennium penſionem non ſolvat, ſi caſus improviſus accidat; ſi rem locatam ſit neceſſe reficere, & ſi conductor male verſetur in re conducta, n.1038. Si conductor privetur re conducta, quia penſiones ſolvere non poteſt, debet ei remitti penſio ſequentis temporis, non vero, ſi privatus, quia male verſatur in re conducta, n.1055 Conductor omnes caſus fortuitos ferre debet ſpectato Jure naturæ, non vero civili, & qui ſecundum Jus civile ei compenſari debeant, maxime attendi debet conſuetudo cujuſvis Patriæ, à n.1049. Conductor ordinarie non tenetur facere expenſas neceſſarias & utiles in rem conductam, quas, ſi fecerit, poteſt eas de penſione detrahere, n.1038. à n.1052. Conductor damnum ferre debet, ſi ejus culpa res conducta pereat, n.1038. In dubio, cujus culpa perierit, ordinarie conductor ad nihil tenetur, cui tamen pro foro externo incumbit onus probandi, quod culpa ſua non perierit res conducta, niſi graves conjecturæ ſint pro ejus innocentia &c. n.1056.178.183.573. In dubio, an conductor penſionem ſolverit, adhuc tenetur, n.571.1056. Si conductor ante tempus velit rem conductam relinquere, ſi alteri non elocet, debet totam penſionem ſolvere, n.1038. V. *Locatio.*

Confeſſarius.

Confeſſarii officium eſt maximi momenti & meriti, l.6. p.2. à n.1478. Confeſſarius habet quadruplex munus. 1. Eſt Miniſter vicem gerens Chriſti. 2. Iudex. 3. Medicus. 4. Doctor, nu.1700. Ratione horum munerum plures & graves habet obligationes, à n. 1701. Generatim plura obſervare debet; ſcilicet, antequam incipiat audire, debet implorare gratiam divinam, formare intentionem ſic abſolvendi, ſicut exiget diſpoſitio pœnitentis &c. n.1699. à n.1711. Debet pœnitentem diſponere ad abſolutionem ritè accipiendam, illi proponendo actus Fidei, Spei, Charitatis &c. à n.1721. Debet practice pœnitentem diſponere ad dolorem de peccatis & propoſitum, proponendo motiva pro cuiuſvis capacitate, n.1699. à n.1723. Motiva alia ſuggerere debet pro deteſtatione peccatorum mortalium, quæ varia ſunt. Et alia pro deteſtatione venialium, quorum etiam plura ſunt, à n.1724.1727. Tenetur quandoque docere & monere pœnitentem, n.1699. à n.1755. Si admonitio vel notitia veritatis ſit pœnitenti potius obfutura, non tenetur eum docere vel monere, nu 1699.1758. Si pœnitens interroget, probabilius poteſt Confeſſarius diſſimulare, ſi veritas vel cognitio ejus pœnitenti ſit gravius obfutura, nu.1699.1759. Debet ſuggerere media emendationis, n.1760. Quandoque tenetur pœnitentem interrogare & examinare, n.1699. à n.1745. n.1786. Interrogatio debet eſſe diſcreta circa ea, quæ probabiliter pœnitens commiſit &c. n.1750. Minus interrogandus eſt æger, quàm ſanus; Civis, quàm Ruſticus &c. ibid. Rudiores ordinarie interrogandi, quando ultimo ſint confeſſi, an nihil omiſerint in prioribus confeſſionibus &c. ib. Si dubium, an prior Confeſſarius ſatis interrogarit, præſumitur ſatisfeciſſe, niſi clare oppoſitum deprehendatur, num.1754. Errores commiſſos diverſimode corrigere & ſupplere debet, n.1699. à nu.1773. Tenetur inſtruere pœnitentem ignorantem ea, quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ ſunt ſcitu neceſſaria, n.1699.

n. 1699. à n. 1755. Si dubitet de diſpoſitione pœnitentis, & nequeat ſe reſolvere; ſi cauſa abſit, cur abſolvat, debet ſub conditione abſolvere, nu. 1769. Poteſt ex cauſa rationabili differre abſolutionem, quamvis pœnitens videatur eſſe diſpoſitus, n. 1699. 1764. Aliquando tenetur eã differre, ſi vel ipſe poteſtatem abſolvendi à reſervatis, quæ pœnitens affert, non habeat, vel pœnitens non ſit ſatis diſpoſitus, non inſtructus in illis, quæ ſcire debet &c. n. 1765. Si advertat pœnitentem bona fide accedentem & peccata confitentem eſſe indiſpoſitum, tenetur, quantum poteſt, illum ad abſolutionem accipiendam diſponere, n. 1766. Tenetur ordinarie audire pœnitentem volentem confiteri etiam quotidie, cui quandoque ex cauſa poteſt prohibere Communionem, l. 6. p. 1. à nu. 670. Tenetur eum abſolvere, qui adhæret ſententiæ probabili, l. 6. p. 2. n. 1699. Poteſt conſulenti reſpondere ſecundum probabilem aliorum ſententiam, propria etiam probabiliore relicta, l. 1. n. 92. Tenetur etiam quandoque ſe accommodare opinioni probabili pœnitentis, relicta ſibi probabiliore, n. 93. à nu. 443. Debet habere certitudinem moralem de bona diſpoſitione pœnitentis, alias eum abſolvendo peccat, l. 6. p. 2, nu. 1699. Cum iuriſdictione mere dubia vel probabili illicite abſolvit, niſi accedant cauſæ, quæ illam reddant practice certam, v. gr. neceſſitas baptizandi &c. à n. 1572. n. 1548. Si dubitet de iuriſdictione habita, an adhuc eam habeat, licite & valide abſolvit, n. 1573. p. 1. n. 120. Abſolvens in mortali, toties peccat mortaliter, quoties abſolvit, l. 6. p. 1. nu. 93. Audiens in mortali peccat venialiter, nu. 102. Dum pœnitens peccata recenſet, ordinarie Confeſſarius nihil interponere debet, niſi pœnitens interrogationibus ſit iuvandus, vel impertinentia afferat, aut incipiat aliorum peccata detegere &c. l. 6. p. 2. à n. 1713. Si quid enorme afferat, Confeſſarius cavere debet, ne det ullum ſignum admirationis, indignationis &c. nu. 1715. Etiam cavere debet, ne inter audiendas confeſſiones dormitet, diſtrahatur &c. Et ſi quid non intellexerit, ordinarie interrogare debet, nu. 1716. Quando vult pœnitentiam imponere, debet aliquam ſaltem confuſam auditorum peccatorum memoriam habere, n. 1717. Non debet nimium deproperare confeſſiones, n. 1719. Si pęnitens non ſit rite diſpoſitus, tenetur illum monere, quod non ſit abſolvendus, n. 1720. Tenetur interrogare eos, qui in integre confitendo deficiunt ſine perſonarum reſpectu, n. 1746. Non tenetur interrogare ordinarie intelligentes ad validam confeſſionem requiſita, neque eos, quos ſcit in examinando moralem diligentiam adhibuiſſe &c. à n. 1747. In examine peccatorum carnalium caute procedere debet, n. 1749. Complicem directe interrogare non poteſt, requiſita tamen ad confeſſionem licite interrogat, quamvis per accidens manifeſtetur complex, n. 144. 1752. Si ſciat pęnitentem peccatum commiſiſſe, quod tamen reticet, vel negat, ordinarie non poteſt eum abſolvere, num. 1753. 1786. 1969. Si prudenter dubitet de ſcientia pęnitentis neceſſaria, tenetur eum docere neceſſaria neceſſitate medii, & ante omnia, quæ ad fidem & ſpem pertinent &c. à n. 1756. l. 2. nu. 2. Tenetur ordinarie informare ex errore putantes aliqua eſſe graviora vel leviora peccata, quam ſint, vel ignorantes aliqua eſſe peccata, niſi ex admonitione gravius malum timeatur &c. l. 6. p. 2. nu. 1758. Si ſciat pęnitentem habere notitiam peccati alieni, quod facile impedire poteſt, & non velit, non debet eum abſolvere, n. 1761. Ordinarie debet abſolvere abſolute, nu. 1769. Poteſt abſolvere conditionate, ſi dubitet, an pęnitens habeat uſum rationis ſufficientem ad peccandum; an data ſit materia ſufficiens ad abſolutionem &c. à n. 1770. Non debet cogere pęnitentem ad ſibi ſoli confitendum, nu. 1772. Si male vel invalide abſolvit, tenetur pęnitentem, ſi poſſit, ad peccata repetenda inducere, n. 1699. à n. 1774. Probabiliter poteſt pęnitentem, quem recordatur ſe non recte abſolviſſe, extra Confeſſionem ſibi occurrentem, etiam ipſo non monito, abſolvere, n. 1775. Probabiliter poteſt, pęnitente etiam renuente, extra confeſſionem loqui, & monere eum de defectu in Confeſſione commiſſo, ſi invalide vel omnino non abſolverit, quando valide abſolverit, probabilius non poteſt, niſi obtenta venia, n. 1776. Si pęnitens non recte abſolutus redeat ad confeſſionem, poteſt Confeſſarius eum interrogare, an non doleat, & rurſum ſe accuſet de peccatis ſibi unquam confeſſis, quod ſi affirmet, poteſt abſolvere, & defectum ſuum tacite ſupplere, n. 1777. Si neglexerit interrogare pęnitentem, tenetur poſt datam abſolutionem, vel ſi pęnitens redeat, defectum ſupplere, n. 1699. à n. 1778. Deobligans ex culpa lata vel ignorantia craſſa pęnitentem à reſtitutione, ipſe tenetur reſtituere, n. 1699. 1780. l. 3. p. 2. n. 20. Si temere dixerit, poſſe dari pauperibus, ſi dominus non compareat, in defectu pęnitentis, ipſe tenebitur ſatisfacere, l. 6. p. 2. n. 1782. Si tacendo neglexerit monere pęnitentem, qui ideo non reſtituit, ſi ob eam cauſam tacuerit, ut pęnitens non ſciret ſuam obligationem & reſtitueret, probabiliter ipſe tenetur, alias non, n. 1781. Probabilius tenetur dare ſchedam confeſſionis eam petenti, ſi cum animo ſe accuſandi peccata manifeſtarit, n. 1944. 1933. Probabiliter non poteſt dare illis, qui tantum ſimulant ſe confiteri, n. 1942. Probabilius non licet uti notitia in confeſſione accepta ad alterius gubernationem, ad ſui tamen gubernationem id probabilius licet, ſi non inducat notitiam peccati, n. 1933. à n. 1975. Confeſſarius ipſe non facile debet ex licentia pęnitentis corripere complicem, ad quod pęnitentis licentia probabilius ſufficit, ſed ſi Confeſſarii opera ſpecialiter ſit neceſſaria, tunc complex extra Confeſſionem manifeſtandus, à n. 1959. Ordinarie non poteſt uti ſcientia Confeſſionis ad mala avertenda vel impedienda peccata, à n. 1975. Statim poſt Confeſſionem in confeſſionali poteſt loqui cum pœnitente de auditis in confeſſione, non petita venia pœnitentis, etiam de auditis in alia confeſſione, n. 1933. à nu. 1980. Per ſe loquendo loqui poteſt de auditis in confeſſione, ſi ea aliunde nota habeat, n. 1992. Tenetur per ſe loquendo, ſemper ſub peccato pœnitenti pœnitentiam imponere in Confeſſione ſub obligatione aliqua, peccatis proportionatam, n. 1229. 1232. 1238. 1249. 1251. 2261. Pœnitentiam à ſe iniunctam commutare poteſt in Confeſſione non repetitis peccatis; idem probabiliter etiam poteſt alius Confeſſarius, non vero extra Confeſſionem, num. 1229. à n. 1293. Probabiliter etiam poteſt in Confeſſione, ſi peccata repetantur, pœnitentiam à Superiore propter reſervata iniunctam, commutare, num. 1294. In Confeſſione ſollicitans ad turpia, ſub excommunicatione eſt denuntiandus, l. 2. num. 216. Plures ſimul poteſt abſolvere, l. 6. p. 2. num. 645.

Confeſſarius abſolute bonus eſt, qui pœnitentem benigne excipit, patienter audit, prudenter inſtruit, ſuaviter arguit &c. l. 6. p. 2. num. 1705. Janſeniſta eſt, qui defendit aliquam ex 5. propoſitionibus in *Janſenio* damnatis, & ſecundum eas dirigit pœnitentes &c. num. 1706. 1710. Rigoriſta, qui ſequitur in directione pœnitentia doctrinas alias ob nimium rigorem ab Eccleſia damnatas &c. num. 1707. Laxi, qui ſequuntur doctrinas ideo ab Eccleſia reprobatas, quia nimium favent libertati humanæ &c. num. 1708. Benigni, qui ex gravibus motivis ab authoritate vel ratione petitis ſequuntur doctrinas faventes libertati &c. n. 1709.

In Confeſſario magna requiritur ſcientia, ſcilicet, quæ ſint mortalia, quæ venialia, ſaltem ex genere ſuo, ſpecies & circumſtantias neceſſario explicandas, ſpectantia ad reſtitutionem &c. l. 6. p. 2. à n. 1786. Non debet ordinarie ſtatim ex tempore reſolvere implicatos caſus, num. 1790. Ut rite abſolvat, debet omnia peccata pęnitentis, quantum moraliter fieri poteſt, intelligere, n. 1786. Ex ignorantia abſolvens, quem abſolvere non poterat, dupliciter peccat, ib. Sine ſpeciali poteſtate abſolvens ab Hæreſi, vel lectione libri hæretici, facit actum irritum, & excommunicatur, l. 7. n. 391. Peccat mortaliter, ſi abſolvat excommunicatum à peccatis, priuſquam ſit abſolutus à cenſuris, ſaltem excommunicationis, l. 6. p. 2. n. 1567. Poteſt, per ſe loquendo, abſolvere complicem, quod tamen in Leodienſi & Colonienſi Diœceſi eſt prohibitum, n. 1204. Tenetur monere pœnitentem, ſi advertat eum negare debitum Coniugale, l. 6. p. 3. n. 309. Advertens pœnitentem bona fide contraxiſſe cum impedimento, per ſe loquendo, tenetur eum admonere; ſi vero moraliter certò iudicet eum perrecturum in uſu matrimonii, tacere debet, donec diſpenſationem obtinuerit, n. 540. Etiam non tenetur monere, quãvis prævideatur monitio profutura, ſi coniuncta ſit graviſſimo incommodo alterius v.g. prolium &c. n. 541. In dubio, an monitio ſit profutura vel obfutura, ſi matrimonium contractum ſit, tutius ordinarie eſt tacere &c. n. 542. Interrogatus à pęnitente dubio de valore ſui matrimonii, per ſe loquendo, tenetur dicere veritatem, niſi graviſſima mala inde immineant, tunc enim diſſimulare aut verbis eludere poteſt, n. 543. Tenetur ordinarie monere coniugem confitentem, ſe carnaliter peccaſſe cum non coniuge appromiſſo illi Matrimonio, illud futurum invalidum, n. 544. Sciens impedimentum dirimens, poteſt ob iuſtas cauſas illud tacere, imò tenetur invincibiliter illud ignorantem obligare ad reddendum debitum, nu. 545. Tenetur tacere, ſi manifeſtatio impedimenti cedat in damnum confitentis, n. 546. Si dicatur cognatio inter ſponſos intercedere, Confeſſarius practice ſic procedat: ſcribat in parte inferiore chartæ nomen ſponſi ad ſiniſtrum latus, ad dextrum nomen ſponſæ; ſupra ſponſum deſcribat ordine ſemper aſcendendo à proximioribus nomina illorum ſponſi agnatorum, qui dicuntur dediſſe cauſam cognationis. Similiter procedat ex parte ſponſæ, donec perveniat ad communem ſtipitem, è quo ſint mediatè generati, qui ſi non reperiatur, nulla adeſt cognatio, n. 607. Debet ſcire plures ſententias vere probabiles &c. l. 6. p. 2. n. 1791. Tenetur ſequi ſententias primò, quæ ſunt pro valore Sacramenti, deinde, per ſe loquendo probabiliores & tutiores, n. 1737. Quando rigidiores, & quando benigniores, ex circumſtantiis determinare debet, n. 1738. Potius debet eſſe benignus, quam rigidus, n. 1256. à n. 1740. Etiam in iniungendis pęnitentiis, n. 1256. Debet eſſe manſuetus, patiens, charitativus, n. 1792. Per prudentiam debet ſe diſcretè inſinuare, ut fiat omnibus omnia; & inſtructiones à S. Xaverio datas Miſſionariis Apoſtolicis diligenter obſervare, n. 1786. 1793. 1932. Communiter debet credere pęnitenti, n. 1786. à n. 1762. Prima vice confitentem communiter debet iudicare diſpoſitum, num. 1728. Etiam quandoque frequenter relabentem, à num. 1729. Confeſſario ſufficientia ſigna doloris in pęnitente ſunt, ſi dicat, ſe ſtatim poſt peccatum, vel in Concione eſſe tactum dolore, & ſtatuiſſe confiteri, ſi diu propoſuerit confiteri, & poſt longã luctam ſe tandem reſolverit &c. n. 1734.

Confeſſarius Principum, Prælatorum, aut aliorum Magnatum, tenetur pęnitentem monere de ſua obligatione, ſi deſit officio ſuo, v.g. circa collationem Beneficiorum, electionem Miniſtrorum &c. niſi videat ignorantiam eſſe invincibilem, neque ex ea ſcandalum aut damnum commune ſequi, & monitionem fore in maius malum pęnitentis &c. l. 6. p. 2. nu. 1699.

Confeſſarius puerorum debet interrogare eos, cur venerint ad Confeſſionem, an credant ad eam ſpectantia, deinde ſcitu neceſſaria eis proponere, ſi putentur ignorare &c. l. 6. p. 2. à num. 1794. Eos eſſe capaces abſolutionis colligere poterit, ſi ſciant, quid mali eventurum ſit malis, quid boni bonis, ſi pudefiant de mendacio vel impudicitia commiſſa, ſi modeſti & compoſiti ſint in Confeſſionali &c. n. 1796. Ordinarie conditionate eos poteſt abſolvere, ſi dubitet de ſufficiente uſu rationis, n. 1797. Eos examinare poterit, an diebus feſtis diligenter audiverint Miſſam, an parentibus fuerint inobedientes &c. n. 1799. Si ſint abſolvendi, debet eos adducere ad dolorem, interrogando v.g. quò deveniunt poſt mortem, qui peccant, quid patiuntur in inferno vel Purgatorio? &c. n. 1800. Debet illis inculcare horrorem peccati, quia nempe reddit animam tur-

pem

Digitized by Google

pem ac deformem inſtar dæmonis &c. item timorem Dei, qui eſt ubique præſens &c. num. 1801.

Confeſſarius adoleſcentum & juvenum poteſt plura applicare, quæ de pueris jam dicta ſunt, item debet ſtudioſe illis inculcare, quod peccata, de quibus timor eſt vel dubium, an ſint mortalia, non ſint reticenda ex pudore, alioquin nullum peccatum remitti. Item frequentem debet illis inculcare Confeſſionẽ &c. l.6. n s. à n.1802. Poterit illos examinare præter illa, quæ de pueris dicta ſunt, an tẽpus otioſe tranſegerint, pecuniam parentum prodegerint &c. num. 1803. Non debet oſtendere diſplicentiam, ſi quandoque alium Confeſſarium accedant, nu. 1804. Caute cum illis debet procedere, ac invitis etiam pia documenta & monita ingerere, num. 1805.

Confeſſarius rudium & ruſticorum fere eadem obſervare debet, quæ puerorum; examinare eos poterit, an blaſphemarint per Chriſti Sanguinem, per Sacramenta &c. An juraint & quidem advertenter contra veritatem &c. à n.1806. Ad dolorem poterit eos adducere v.g. interrogando, ſi offendiſſes magnum Principem, qui tibi dediſſet omnia, qui offenſus poſſet te afficere omnibus pœnis &c. nunquid doleres te eum offendiſſe? &c. n.1806. Rudes, ſi ignorent ea, quæ neceſſitate medii ſciends ſunt, debet ante abſolutionem inſtruere, l.a n.a.l.6.p.s.n.1808. Ignorantem ea, quæ ſub mortali ſcire tenetur, poteſt abſolvere, l.2.n.2. Si nullam materiam poſſit elicere, de vita priore examinare debet, item breviter percurrere præcepta Decalogi, Eccleſiæ, aliaſque materias ad illos ſpectantes; ſi tamen nihil certum habere poſſit, vel ſub conditione abſolvere, vel ſine ea dimittere debet &c. l.6. p.a.n.1808. Si pœnitens ſit adeo ſtupidus, ut nequidem neceſſaria neceſſitate medii poſſit capere, ſi hebetudo proveniat ex peccatis luxuriæ, ebrietatis &c. differre debet abſolutionem, & primo à talibus vitiis abducere, ac poſtea informare. Si vero ex naturali complexione, poterit ipſi præire in actus Fidei, Spei, Charitatis, Doloris & Propoſiti, ſicque diſpoſitum ſaltem ſub conditione abſolvere &c. nu. 1809.

Confeſſarius Eccleſiaſticorum, Judicum &c. Patrum & Filiorumfamilias &c. ſpecialia obſervare debet *Primò*: Eccleſiaſticis maxime inculcare debet, ut caveant ſcandala, caſti ſint, & ſobrii &c. l.6.p. a.n.1850. Judices &c. interrogare poterit, an ſine juſta cauſa notabiliter diſtulerint cauſarum expeditionem &c. nu.1811. Patres & Matres familias interrogare poteſt, an curent, ut ſubditi præcepta obſervent, ut Miſſas, Catechiſmos, Conciones audiant &c. n.1852. Conjugatorum querelis alterius de altero non facile credere debet, & cavere, ut non videatur patronus unius partis, maxime uxoris contra virum &c. à n.1812. Conjugatos examinare poteſt, an imprecati ſint conjugi vel prolibus, an debitum negaverint, Matrimonio inhoneſte uſi ſint &c. nu.1812. Filios Familias & famulantes maxime examinare debet circa furta, impudicitias &c. nu.1814.

Confeſſarius Medicorum &c. Mercatorum, Opificum, Militum plura obſervare debet: primo examinare poterit Medicos, Pharmacopæos, Chirurgos, an infirmos de periculo monuerint, probabiliora & tutiora ſecuti ſint, curationem amore lucri protraxerint &c. l.4. à n.1532. Mercatorem interrogare poterit, an paratus fuerit, quodcunque pretium etiam injuſtum ab emptore accipere, ſi potuiſſet. An mercium defectum gravem occultum non aperuerit, fraudulenter egerit, jurarit &c. l.4. à n.1539. l.6.p.a.n.1815. Opifices interroget, an laborarint die feſto, plus retinuerint, quàm pretium contractum, partes materiæ ſubduxerint &c. l.4. n.1539. l.6. n.1856. Bibliopolas examinet, an libros prohibitos vel laſcivos vendiderint, defectu laborantes pro integris &c. l.4. nu.1539. Argentarios vel Aurifabros, an auro vel argento plus æris miſcuerint, an res rebus furtivis mala fide aliquid emerint &c. l.4. nu.1539. Milites & Officiales belli examinet circa ſuperſtitiones &c. moneat, quod, ſi ante prælium vel in communi periculo abſoluti ſint non recenſitis omnibus mortalibus, remoto periculo teneantur ſe ſpeciatim de omnibus accuſare &c. l.6. p.2. n.1817.

Confeſſarius hominis ſcandaloſi eum deterrere debet proponendo, hoc proprium eſſe & ſingulare dæmonum officium, quemadmodum bonorum Angelorum eſt homines ad bonum inducere, item quod vix aut nunquam delicti veniam conſequantur, quod teneatur eos, quos ſeduxit, pro poſſe ad viam virtutis reducere non minus, quam damnum temporale reſarcire &c. l.6. p.a.n.1818.

Confeſſarius conſuetudinarii vel recidivi debet quandoque illis negare abſolutionem, l 6 p 2 n.1819. Poteſt conſuetudinarium prima vice, qua ſe accuſat de peccatis ſuæ conſuetudinis, abſolvere, n. 1820. Recidivum, per ſe loquendo, poteſt abſolvere, ſi habeat ſigna novi doloris & propoſiti, ſi rarius lapſus ſit ab ultima Confeſſione, ſi occaſiones aliquas relapſus vitaverit, vim aliquam contra tentationem ſibi intulerit, ſi ex ſola fragilitate intrinſeca recidivam paſſus ſit &c. à nu.1821. Recidivo & conſuetudinario ſuadere debet Confeſſionem apud eundem Confeſſarium, item media præſcribere contra vitia particularia, v.g. contra Superbiam, ut conſideret, quis ſit quoad corpus, vas ſordium &c. quoad animam, multis tenebris obſeptus &c. quis fuerit, quis futurus ſit &c. n. 1825. Contra Avaritiam, quod avaro nihil ſit ſceleſtius, nihil iniquius, quam amare pecuniam, & animam ſuam habere venalem, ib. Contra Luxuriam, ut familiaritatem ad libidinem moventem fugiat, honeſtis exercitiis ſe ſemper occupet &c. ib. Contra Invidiam, ut cogitet, quod ea nulli noceat, niſi invido, quod ſibi peſſime velit conſtituendo ſe in ſtato peccati &c. ib. Contra Gulam, ut removeat, quæ gulam irritare poſſunt, ut, ſi talia ſumenda ſint, ad bonum finem referat melioris nutritionis, honeſtæ recreationis &c. ib. Contra Iram, ut præparet animum per propoſitum patientiæ ad ea, per quæ ordinarie ſcit ſe ad iram provocari, occaſiones illius fugiat &c. ib. Contra Acediam, ut crebrò recordetur Beneficiorum divinorum,

mortis vicinæ, præmia fervidæ charitatis &c. ib. Medis generalia illis præſcribere poteſt v.g. ut humiliter & frequenter cum fiducia implorent gratiam divinam; mane tale vitium cavere proponant, vel per iis de illo examen inſtituant &c. ib. Quandoque recidivos terrere poterit proponendo extrema hominis, mortem &c. periculum damnationis ob incertitudinem mortis &c. n.1826. Pro pænitentia debet illis injungere, ut certa die vel feſtis certis confiteantur, de myſterio, ad quod maxime afficiuntur &c. per certum tempus quotidie meditentur &c. n.1827. Si pœnitens ſit recidivus in pluribus materiis peccatorum, debet ſtudere tollere radicem exteriorum, aut illa, quæ magis ſcandaloſa ſunt &c. nu.1828. Recidivo frequenter in pollutiones & peccata mollitiei, debet ſuadere frequentem Confeſſionem apud eundem Confeſſarium, nu. 1829. Illi pro Pœnitentia imponere poteſt, ut per certum tempus quotidie aliquoties coram Deo, & Sancto, quem maxime colit, proponat, ſe hac die vel nocte ab omni turpi tactu ſui ipſius abſtenturum vel ut dicat ad B. Virginem: *Per ſanctam Virginitatem &c.* n.1859.

Confeſſarius alicujus in occaſione proxima peccandi conſtituti, eum non debet abſolvere, niſi velit mulierem v. gr. domo dimittere, ob quam ipſe eſt in periculo proximo peccandi, vel eſſet certa & prudens ſpes, quod illam proxime eſſet ejecturus, vel quod talem occaſionem per media aliqua ex proxima eſſet redditurus remotam etc. l.6 p 2.num.1831.

Confeſſarius hominis pudibondi, puſillanimis, de emendatione deſperantis variis mediis uti debet, l.6.p.s.nu 1832. Pudibundum animare debet, quod tandem omnia vulnera animæ aperire debeat, et quo diutius expectat, eo difficilius futurum, quod alias in extremo judicio ſint aperiends &c. nu.1832. Puſillanimem erigere debet motivis ad ſperandam miſericordiam, quod Deus ſit Pater, qui paratus eſt filium prodigum in gratiam recipere, quod ſit Medicus, Paſtor, Redemptor &c. nu. 1833. De emendatione quaſi deſperantem erigere poterit proponendo, nulla eſſe peccata, quæ per Dei gratiam vinci emendarique non poſſint, Deum non velle mortem peccatoris &c. nu.1834. Si animo concidat, quia poſt adhibitum conatum pergit turpiſſime tentari, eum excitet, dicendo, hanc eſſe Dei bonitatem, quod recordatione præteritorum eum affligat, ut tanto magis ea deteſtetur, & pro illis ſatisfaciat; ſi non tentaretur, eum minus fore cautum &c. nu.1835.

Confeſſarius hominis Pœnitentiam differre volentis eum conetur ad indilatam Pœnitentiam motivis variis adducere, v. gr. valde inſtabilem eſſe vitam hominis, mortem certo eventuram, ſed incertiſſimum, quo tempore, loco, modo, Deum, qui Pœnitenti veniam promiſit, peccanti craſtinum non ſpopondiſſe &c. n 1836.

Confeſſarius hominis nolentis condonare, indurati, de ſalute deſperantis; varia media adhibere debet, nolenti condonare rotunde dicat, nec abſolvi, nec peccatum dimitti poſſe, & ſi hoc ſciatur extra Sacramentum, inducendi ſunt alii homines, amici, qui de adverſario moliter loquantur &c. Deinde proponendum exemplum Chriſti & Sanctorum, revocandum ipſi in mentem, quid oret quotidie: *& dimitte nobis debita noſtra &c.* l 6 p.a.n 1837. Peccatori indurato dicat, non tam malum eſſe cecidiſſe, quàm poſt lapſum nolle reſurgere, beneficia, amorem Dei illi proponat &c. n 1838. De ſalute deſperanti & confiteri nolenti ſubmittat hominem ei gratum, qui Pœnitentiam ſuadeat, ſuaviter ſe apud eum inſinuet, de rebus aliis ei gratis loquatur, & conetur ſubinferre, ſaltem obeſſe non poſſe ſi propter vitæ incertitudinem ſe ad Dei gratiam diſponat, hoc ipſum poſſe conferre ad ſanitatem &c. n.1839. Si dicat, major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear, reponat, major eſt Dei pietas & miſericordia, majora ejus merita, in quorum comparatione omnia peccata ſunt, velut aquæ guttula ad mare &c. proponat exempla Ninivitarum, Davidis, Nabuchodonoſoris &c. n.1840.

Confeſſarius Rei, captivi vel condemnati ad mortem obſervare debet ſequentia. Reum inſtruat: quod; ea quæ ſecum in foro conſcientiæ agat, cum Judicibus non communicentur; item non temere evulget, quæ etiam extra Confeſſionem acceperit. Eum ad Confeſſionem Sacramentalem non admittat, antequam in foro externo res ſint liquidæ, non importune cogat, ut ſe talem fateatur &c. l.4. nu.1521. 1524 à nu.1531. l.6. p 2. nu 1841. Non ſpondeat ſe fore patronum pro ejus vita, n.1842. Poteſt ſuadere, imo etiam obligare reum, ut Judici legitime interroganti crimen fateatur quod fateri tenetur, nu. 1843. Si obliget reum, ut Judici fateatur crimen, quod fateri non tenebatur, probabilius non fit irregularis, l 7. nu.63. Damnatis ad mortem plerumque leviſſimam pœnitentiam debet injungere, l. 6 p. 2. num. 1846. Cavere debet, ne mors approperetur, nu.1847. Reum crimen negantem, cujus per teſtimonia plene convictus eſt, ſi dubie præſumi poſſit non feciſſe, poteſt abſolvere, aliàs non, neque etiam eum abſolvere debet, ſi ſibi illud falſus ſit, & in Judicio convictus, neget, nu.1849.

Confeſſarius Divinatoris, Magæ, Veneficæ &c. eos de variis ſuperſtitionibus examinare debet, quo fine tali ſuperſtitioni ſe addixerint. De Apoſtaſia, Idololatria et Hæreſi, de blaſphemiis in Deum & Sanctos, an rebus ſacris abuſi ſint, & aliis nocuerint, alios ſeduxerint, & de Luxuria, commixtione cum dæmone &c. l. 6.p.a.n.1841. l.4.n.1531. l.3.p.1.n.41. Eos monere debet, ut pactum ſi quod habeant cum dæmone, diſſolvant, libros, ſchedas, ligaturas, chirographum, ſi habeant, aliaque comburant, ſi dæmon chirographum habeat, non eſſe eum neceſſario cogendum, ut reddat, ſed per Pœnitentiam pactum diſſolvat &c. ibid.

Confeſſarius hominis ebrioſi, vel uxorem ebrioſã habentis debet maritum vel uxorem ebrioſam obligare ad occaſiones declinandas, vel ad non plus bibendum, quam ſciat per experientiam ſe ferre poſſe, quod ſi non obſervet, poterit illi pro Pœnitentia injungere abſti-

rentiam ad dies aliquot, à potu inebriante, item moneat, ut cogitet, quid fecerit, quantum perdiderit, quia per ebrietatem evaſerit, quæ ſupplicia meruerit, quid toties promiſerit &c. l.6 p.a. à n.1851.

Confeſſarius hominis convertendi vel converſi ad fidem, pro diverſitate hominum, diverſimode eum excipere debet, omnia ſcitu neceſſaria neceſſitate medii eum edocere debet, deinde proponere ſucceſſive articulos fidei ipſius erroribus contrarios, prætereà etiam alios, profeſſionem fidei proprio idiomate etiam illi det & explicet &c. l.6.p.2. à n.1856. Non debet examen rigidum pro Confeſſione cum converſo inſtituere, n.1859. Non debet convertendum arguere, ſi gravia peccata afferat, n.1860. Non debet nimium credere, aut promittere convertere volenti, n.1862. Facile eum convincere poterit probando Eccleſiam Catholico-Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, eo quod illi ſoli conveniant Notæ veræ Eccleſiæ, quod nempe ſit *Una, Sancta, Catholica, Apoſtolica &c.* ib. Proponere illi poterit Profeſſionem fidei ſecundum Bullam Pii IV. & præſcriptum Tridentini, vel etiam breviorem, ib.

Confeſſarius ægri vel moribundi non debet ſtatim ingerere mentionem Confeſſionis, niſi eſſet periculum mortis, ſed primo amice ſalutet, quærat de morbo, doloribus, quiete &c. Captata occaſione inſinuet expedire Confeſſionem, antequam vis morbi invaleſcat &c. l.6.p.2. à nu.1856. n.1863. Pro illis ad mortem diſponendis uti poteſt libro germanico *Nukatena Seelen hulff Vigilie Troſt-brunn* &c. nu.1864. Ordinarie poteſt moribundum ſub conditione abſolvere, quamvis jam non ſciatur dare ſigna doloris, à n.1856. 1865. In articulo mortis poteſt eum ab omnibus peccatis abſolvere etiam reſervatis, ib. Si Catholicis mixti ſint Acatholici v. gr. in exercitu ante conflictum, abſolutionem ſub conditione dare poteſt, n.1865. Cum Acatholico ad extrema deducto eliciat actus Fidei, Spei, Charitatis perfectæ, Contritionem de peccatis, manendo in illis, quæ nobis communia ſunt cum Hæreticis. Quod ſi circumſtantiæ patiantur, poteſt rogare eum, an non, ſi ſciret, ſe non eſſe in vera fide, vellet amplecti aliam, & facere omnia ad ſalutem neceſſaria, an non vellet confiteri & abſolvi, ſi hoc ad ſalutem foret neceſſarium, ſi ad hæc annuat, poterit eum ſub conditione abſolvere &c. n.1866. Si æger videatur deſtitutus auditu, debet formare vocem ſupra caput ad cranium ægri, n.1868. Si laboret morbo contagioſo v. gr. peſte, poteſt eum abſolvere uno vel altero peccato audito, & ne morbum contrahat, inter ſe & ægrum, ignem vel ſaltem candelam interponere, deinde nunquam debet ſe directè ponere contra ægrum, ſed ad latus averſa facie &c. l.3 p.1. n.758. Debet tarde ægris prælegere actus virtutum, ut illi corde eliciant, v.g. *Credo Domine, quidquid per Eccleſiam Unam, Sanctam, Catholicam & Apoſtolicam credendum proponis &c.* l.6. p.2. n.1868. Debet orationes affectuoſas illis prælegere v.g. *Domine JESU, per amaritudinem tuam, quam in Cruce ſuſtinuiſti: maximè, quando benedicta anima tua de corpore egrediebatur, miſerere animæ meæ in egreſſu ſuo. Amen. Pater noſter &c.* ib.

Confeſſarius illius, qui tenetur ad reſtitutionem famæ vel aliorum bonorum, eum plerumque ſaltem indirectè admonere debet obligationis reſtituendi, & ſi ante hac monitus, non reſtituerit, regulariter abſolvere non debet, niſi eum jam magis ſerio velle & probabiliter facturum, circumſtantiæ indicent &c. l.6. p.2. à numer. 1869.

Confeſſarius fatui, ſurdi, muti, hominis linguæ peregrinæ hæc obſervare debet. *Primo:* Si ſciatur eſſe plane fatuus, eum abſolvere non debet, ſi ſit ſemifatuus, & prudenter judicetur, quod ſaltem imperfectè actus ad pœnitentiam requiſitos habeat, poteſt eum ſub conditione ſaltem abſolvere, ſi dubium ſit, an ſit ſemi an plenè fatuus, in articulo mortis diſponere debet, quantum poteſt, & ſub conditione abſolvere, n.1872. Qui quandoque delirant, & quandoque ſapiunt, eos tempore lucidi intervalli poteſt abſolvere, n.1872. Etiam eos abſolvere poteſt, qui in aliquo tantum objecto delirant, in aliis vero non dant ſignum amentiæ, ib. Surdaſtrum ſibi notum, quem ſcit non afferre, circa quæ eum interrogare neceſſe ſit, abſolvere poteſt; aliàs ad locum ſeparatum remittere debet, n.1873. Mutum & non ſurdum per interrogationes facile juvare poteſt, quibus per ſigna reſpondeat, n.1874. Si pœnitens factus ſit ſurdus & mutus, poſtquam didicit ſcitu & creditu neceſſaria, extra articulum mortis eum non poteſt abſolvere, niſi ſcripto vel ſignis oſtendat, quod doleat &c. ib. Si à nativitate ſit ſurdus & mutus, probabiliter abſolvere poteſt, ſi det ſigna pœnitentiæ, eique pro pœnitentia injungere, ut tundat pectus, flectat junctis manibus vel expanſis brachiis &c. ib. Surdum, cæcum & mutum abſolvere non poteſt, n.1875. Si Confeſſarius ob linguæ imperitiam non poſſit omnia intelligere, & ſine gravi incommodo pœnitentem ad linguæ peritum remittere non poſſit, licite eum abſolvit, dummodo ſaltem veniale aliquod intellexerit &c. n.1876. Si calleat linguam principalem, probabiliter etiam tenetur certos loquendi modos linguæ ſubordinatæ prius intelligere, antequam ſe ſine cauſa Confeſſionibus ſimilium exponat, nu.1877.

Confeſſarius Pœnitentis generaliter confitentis, vel ante hac male confeſſi, ſi ideo confiteatur generaliter, quia ante hac ſæpe ſine neceſſaria præparatione confeſſus eſt, vel quia putat ſe mortalia quædam non eſſe confeſſum &c. illum per ordinem Præceptorum Decalogi & Eccleſiæ examinare debet, quaſi nunquam confeſſus eſſet. Si vero faciat pro majore ſecuritate conſcientiæ &c. petat, ut primo dicat ab ultima Confeſſione commiſſa, dein permittat, ut quæ occurrunt de priore vita, dicere; nec importune in ſpeciem & numerum eorum inquirat &c. l.6. p.2. nu.1878. Præcipue curare debet, ut generaliter confitens ſtudioſe eliciat actus prærequiſitos ſincerum dolorem, & propoſitum &c. n.1879. Pœnitentiam ſaltem aliquam ipſi imponere debet ob nova peccata addita, & ſi pœnitens confeſſa & non confeſſa miſceat, debet imponere pœnitentiam, veluti ſi nullum ante confeſſus eſſet, n.1880. Eum, qui hactenus ſæpius ſacrilege vel invalide eſt confeſſus, ſi id advertat Confeſſarius, non ſemper ſtatim monere debet de Confeſſione generali, ſed ſi ſit homo anxius: pudibundus vel plane rudis, interrogare eum poterit circa ætates ſingulas percurrendo præcepta, & ſic eo vix advertente Confeſſionem generalem elicere; in fine petat, an quid grave prætereà ſit, quod tota vita ſua commiſerit &c. num. 1882. Illi, qui fecit Confeſſionem generalem, ter aut quater adhuc poteſt permittere, ut addat, quæ incidunt, ſi non meminerit ſe ea eſſe confeſſum, num.1883.

Confeſſarius hominis luxurioſi illi ſuadere debet, ut occaſiones fugiat, quas ſi non caveat, vult ignem contrectare & non uri, lutum tangere, & non maculari; abſque eo omnia propoſita & proteſtationes fore nullas: ut otium fugiat, corpus caſtiget, ut ſibi ob oculos ponat cadaver hominis, quem perditè amavit &c. l.6. p.2. nu.1885. Confeſſionem generalem illi non permittat, niſi una vice tantum; poſt eam poteſt ipſi permittere, ut de anno in annum confiteatur, vel ut in genere ſe accuſet &c. nu 1881.

Confeſſarius hominis, qui ſola peccata dubia, venialia, vel imperfectiones confitetur; ſi ſola dubia confiteatur, non debet eum abſolvere abſolute l.6.p.2.n.1884. Si ſola venialia, & præſertim aliqua in ſpecie confiteatur (quod valde laudabiliter & fructuoſe ordinarie fit) licet non addat numerum, debet eum abſolvere, & ſi pœnitens ſemper rediens cum eiſdem venialibus hic & nunc non daret ſufficientia ſigna doloris & propoſiti, excitare eum debet vel ad ſpecialem dolorem circa aliquod veniale determinate, quod creditur efficacius diſpliciturum, vel ſuaviter inducere debet, ut ex priore vita aliquod peccatum repetat, de quo dolet &c. à n.1885. Si ſolas imperfectiones confiteatur, quamvis communiter adjunctum habeant aliquod peccatum, in praxi tamen certum aliquod peccatum exquirat, nec permittat, ut pœnitens catalogum adeo longum ejuſmodi imperfectionum texat &c. nu.1888. Si pœnitens non afferat materiam neceſſariam &c. eum cum benedictione dimittere debet, nec opus eſt hoc pœnitenti indicare nu.1889.

Confeſſarius mulierum debet eſſe valde patiens & cautus in converſatione cum illis, & potius ſeverum ſe illis, quam familiarem exhibere, l.6. p.2. à nu.1890.

Confeſſarius devotionem vel perfectionem profitentium, ſi omnia extra-ordinaria ſectentur, eos ad veram humilitatem internam reducere debet, & intentionem puram &c. l.6.p.2. n.1892. Si quibuſdam devotiunculis ſint addicti, & ſimul hæreant in vitiis eos docere debet, iſta quidem bona eſſe, ſed nihil profutura, ſine cura gratiæ Dei ſemper conſervandæ &c. nu.1893. Si perfectionis capaces ſint & avidi, non omnes eodem modo dirigere debet, ſed conari, ut intimos animi motus, conſtitutionemque perſpiciat, & inſtructiones ſuas capacitati & naturæ accommodet &c. à nu.1894.

Confeſſarius habentis conſolationes vel deſolationes internas, pro diverſitate earum pœnitentem dirigere debet; indicia advenientis conſolationis, item præſentis & abeuntis Dei viſitationis, quæ varia ſunt, noviſſe debet: Item quomodo viſitationes divinæ fiant, quæ diverſimode contingere ſolent: Item ſigna boni Spiritus & viſitationum divinarum, earumque effectus. Item cauſas, cur dentur, vel ſubtrahantur conſolationes, quarum plures ſunt, item effectus bonos deſolationum & tentationum &c. l.6. p.2. à nu. 1896. Deſolato ſuadere debet, ut in deſolatione vel tentatione nihil deliberet, vel innovet circa bona propoſita, ſed perſiſtat in conſtitutis tempore divinæ conſolationis. Item cogitet, quod talia per peccata ſua ſit meritus; quod pro pœnis in altera vita ſubeundis ſatiſfaciat ſatis; quod multa & magna pati ſit compendioſiſſima ad perfectionem via &c. nu.1905.

Confeſſarius hominis variis tribulationibus agitati vel tribulati, illi cogitandum proponat, Deum Judicem ſibi hic eſſe præſentem, qui certiſſimè puniet: tentationem eſſe à Dæmone, qui idem erit accuſator; jam agi, ut vel Deo vel Dæmoni placeat, & utri vellet placuiſſe moriturus. Item ut recurrat ad Deum per preces, dicendo: *Domine, vim patior, reſponde pro me. Domine adjuva me, ſalvum fac ſervum tuum Domine; Egone peccabo in conſpectu tuo Domine? non faciam &c.* Quandoque urgente tentatione ſenſum doloris ſibi faciat per morſum linguæ vel preſſionem carnis: Cogitet momentaneum, quod delectat; æternum, quod cruciat, mutet ſitum corporis, aliquid aliud faciat & phantaſiam alio dirigat &c. l.6. p.2. nu 1906. Eum inſtruat, quòd tamdiu necdum ſuccubuerit, quamdiu tentationes moleſtiam afferunt, & optat, ſe eas non habere, quod contemnendo potius, quam ſemper eas confitendo ſit ſuperaturus &c. n.1907. Si tentetur pœnitens timore ſalutis, prædeſtinationis &c. dicat, quidquid poſt hanc vitam de me Deus ſit diſpoſiturus, ego in hac vita eum amabo &c. n.1908. Si fatigetur tentatione, ac potius hæc vel iſta mala, aut etiam damnationem æternam lubere, quam hoc vel illud peccatum committere, dicat: neutrum eligo, diſplicet peccatum; horreo incendium, nec unum præ alio neceſſe eſt, ut eligat, quod ſi urgeatur aliquid eligere, humiliter ſe ſperaturum in Dei bonitate & aſſiſtentia divina, reponat &c. nu. 1909. Si fatigetur tentatione & timore, ut aliquid de ſe honeſta aſpicere non audeat, imo etiam Chriſtum Crucifixum, ſuadeat, ut directè contra faciat, permittendo, quidquid inde eveniat, quod erit contra voluntatem &c. n.1910. Motiva varia illi proponat v.g. quod afflictio illa ſit immiſſa vel permiſſa à Deo, eam dirigente in bonum noſtrum &c. dicat cum Th. de Kempis, l.3. c.16. *Si tua deſunt conſolatio, ſit mihi tua voluntas & juſta probatio pro ſummo ſolatio &c.* à num.1911.

Confeſſarius ſcrupuloſi vel meticuloſi, debet eſſe ſumme patiens & blan-

Digitized by Google

& blandus, quandoque etiam auſterus, l. 1. n. 529. l. 6. p. 2. n. 1915. Non debet ejus dirigendi curam ſuſcipere, niſi ſpondeat confidentiam, conſtantiam, obedientiam in ſequendo, etiam ſepoſito judicio proprio &c. l. 5. nu. 527. Ante omnia videat & exploret ſcrupulorum cauſas, reſolute ſine ulla hæſitatione & diſtinctione ipſi interroganti reſpondeat, ſequendo ſemper partem benigniorem, nunquam det rationes ſui reſponſi, quandoque ſi moraliter certus ſit ſcrupulum afferendum, etiam non auditum ad Communionem dimittat; quandoque ſuaviter irrideat, ſollicite moneat, ut nulli ſcrupulo cedat, ſed directè contrarium agat &c. à n. 528. Remedia contra ſcrupulos doceat, ut ſcilicet eos contemnat, Bonorum conſuetudinem & vitam pro regula habeat; ſe aſſuefaciat ad ſequendas ſententias mitiores; non judicet quidquam eſſe mortale, niſi certo ſciat; in dubio, ſi non habeat prudentem rationem dubitandi, tutò contemnat velut ſcrupulum; toties ad Confeſſarium non recurrat &c. nu. 511. à n. 534. Debet eum docere privilegia ſcrupuloſorum quòd ſcilicet in agendo non teneatur adhibere examen & diligentiam, niſi valde mediocrem, nec tantam, quantam alii; quòd ſi angatur, nec ſuppetat conſilium, poſſit liberè agere, quod vult, niſi certum & evidens ſit eſſe peccatum, quòd nihil teneatur repetere ex præteritis confeſſionibus, niſi certus ſit illud eſſe peccatum, & ſe illud ritè confeſſum non eſſe &c. n. 511. à n. 541. Si antehac vixit in conſuetudinibus peccandi, ſcrupulos aliquo tempore permittere debet, ante omnia ad Confeſſionem generalem diſponat, quam ſi ſemel fecerit, nunquam amplius permittat eum confiteri generaliter, concedere tamen illi debet, ut ter vel quater addat, quæ adhuc incident, & de quibus neſcit ſe ritè confeſſum, poſtea de præteritis nunquam eum audiat, nec de illis ſe examinare permittat &c. n. 541. Si timeat vel putet ſe per longum tempus ſacrilegè vel invalidè eſſe confeſſum, ordinariè non permittat quidquam repetere, niſi certus ſit ſe aliud vel non eſſe, vel male eſſe confeſſum, l. 6. p. 2. nu. 1220. Quamvis ſcrupuloſus non ſit, tamen eum ad Confeſſionem repetendam obligare non debet, niſi moraliter certum ſit antehac invalidè eſſe confeſſum, & ſi ſemper fuerit timoratæ conſcientiæ, & ſolitus ſe debitè ad Confeſſionem præparare, nec voluntariè aliquid omittere, prudenter præſumat, rectè eſſe confeſſum &c. Si verò non fuerit conſcientiæ timoratæ &c. eum ad Confeſſiones repetendas obliget &c. à n. 1221. Si peccatum reticuit, petat, quale illud fuerit, & an quando fecit, putaverit eſſe mortale, item an putaverit eſſe mortale illud ſic reticere &c. n. 1223. Si reticuit ex verecundia, vel cum gravi remorſu conſcientiæ ante Confeſſionem vel Communionem, interroget, an, quoties confeſſus eſt intermedio tempore, ſemper fuerit memor obligationis confitendi, & tamen perſeveraverit tacere. Quod ſi affirmet, Confeſſiones intermedias repetere debet, aliàs non &c. nu. 1224. Si fuerit obligationis ſemper memor, & eidem Confeſſario, cui jam confitetur, ſemper confeſſus fuerit, ſi hic peccatorum mortalium aliquam adhuc memoriam habeat, ſufficit, ſi in genere dicat: *Accuſo me de illis peccatis, quæ tibi ab illo tempore confeſſus ſum, à quo tempore etiam bis v. g. in menſe ſacrilegè confeſſus ſum, & communicavi, quia illud peccatum reticueram &c.* Si autem eidem Confeſſario confeſſus non fuerit, vel hic peccatorum nequidem confusè recordaretur, communiter abſolutionem differre, & ut ſe examinet, remittere illum debet; quod ſi occaſio redeundi non foret, jubeat dicere, quæ occurrunt, & examinatum abſolvat, à n. 1225.

Confeſſarius alicujus de re aliqua, vel de vitæ ſtatu deliberantis, proponat, ab hac electione pendere æternitatem felicem vel infelicem, finem omnis hominis & omnium actionum eſſe in hac vita ſervire Deo ſecundùm ſanctiſſimum ejus beneplacitum, & in altera vita æternùm ſalvari; directioni divinæ hominem ſe totum debere committere &c. l. 6. p. 2. à n. 1915. Item Electioni animum totum ſerió debere intendere, aliis negotiis tantiſper ſepultis, animum habere pacatum; rationes nullas admittere, quæ non ſint è cœlo; in omnibus Dei honorem & æternam ſalutem ſpectare &c. Cujuſvis ſtatus bona & commoda naturæ ſuæ magis convenientia &c. à num. 1918.

Confeſſarius Parochi debet eſſe approbatus, l. 6. p. 2. n. 1539.

Confeſſarius Monialium. V. *Moniales. Approbatio.*

Confeſſarius in nullis irregularitatibus poteſt diſpenſare, niſi habeat ſpeciale privilegium à Papa, l. 7. num 443. Poteus diſpenſare, poteſt etiam abſolvere ab omnibus reſervationibus & cenſuris, quæ proveniunt ex peccato, ob quod diſpenſatur, non tamen, ſi aliunde proveniant, l. 6. p. 3. n. 958. Etiam non poteſt abſolvere, ſi ſupplicans nolit, aut non poſſit diſpenſationem acceptare, ſi tamen diſpenſatio aliquando acceptanda foret, abſolvere poſſet, nu. 959. Si in Reſcripto addatur, ut injungatur pœnitentia gravis, poteſt injungere levem, ſi ſupplicans antea confeſſus eſt, & pœnitentiam proportionatam accepit, vel ſi lucratus eſt indulgentias, vel ſi cum tali diſpoſitione accedat, propter quam gravis pœnitentia poſſit mutari in levem, n. 962. Confeſſarius pro expedienda diſpenſat. non electus, ſi minùs bene peregerit officium ſuum, alius eligi poteſt, cui Reſcriptum præſentetur, & qui expediat, n. 969. Confeſſarius delegatus probabiliùs Breve Romà datum expedire non poteſt, ſi Matrimonium cum conſanguinea, ob urgentiſſimas etiam cauſas, jam contractum ſit, n. 589. Confeſſarius mendicans habens juriſdictionem Epiſcopalem nequit diſpenſare in voto abſoluto Caſtitatis in ordine ad contrahendum Matrimonium, n. 462. Confeſſarii Societatis JESU habent facultatem commutandi vota non reſervata, l. 3. p. 1. nu. 531. Etiam poſſunt abſolvere à caſibus Papæ reſervatis extra Bullam Cœnæ, l. 6. p. 2. n. 1611.

Confeſſarius tempore Jubilæi quilibet approbatus à quolibet, etiam à Religioſo & Moniali ſine licentia Superioris ſui eligi poteſt, non tamen à Religioſis Societ. JESU, l. 6. p. 2. n. 1464. A Regulari probabiliter etiam eligi poteſt approbatus à ſolo Prælato alterius ordinis, qui tamen à Sæculari eligi non poteſt tempore Jubilæi, n. 1465. Eligendus debet eſſe approbatus reſpectu eligentis v. g. à Moniali, debet eſſe ſpecialiter pro Monialibus audiendis approbatus &c. num. 1467. Probabiliùs etiam requiritur, ut eligendus ſit approbatus ab Ordinario illius loci, in quo ſit Confeſſio, nu. 1466. Nec extra extremam neceſſitatem eligi poteſt excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis, depoſitus, degradatus, nec complex criminis, ſi illi per Epiſcopum poteſtas abſolvendi complicem ſit ſublata, n. 1468. Neque eligi poteſt in Ordine Prædicatorum Regularis ab Epiſcopo approbatus inſcio vel invito Superiore, quod in aliis Ordinibus fieri poteſt, ſed tali approbationi non facilè fidendum eſt nu. 1469. Probabiliter eligi non poteſt Regularis exemptus approbatus ab Ordinario, ſi per ſententiam judicialem & notoriam prohibitus ſit audire Confeſſiones Sæcularium ob inſcitiam vel ſimiles cauſas, nu. 1470. Probabiliter eligi poteſt Regularis approbatus ab Epiſcopo, ſi dimittatur ab Ordine, n. 1471. Probabilius Confeſſarius approbatus tempore Jubilæi ab aliquo requiſitus ſub mortali tenetur eum audire, n. 1472.

Confeſſarius poſt tempus Jubilæi nihil poteſt circa illum, qui Jubilæum lucratus non eſt, qui verò illud lucratus eſt, circa illum poteſt etiam poſt Jubilæum exequi illas gratias, quas tempore Jubilæi potuiſſet, l. 6. p. 2. n. 1473. Etiam poteſt tranſacto Jubilæo abſolvere illum ab omnibus peccatis & cenſuris, qui tempore Jubilæi cœpit confiteri, & ex juſta cauſa abſolutio dilata eſt, ibid. Etiam abſolvere poteſt à reſervatis ex juſta cauſa vel inculpabiliter omiſſis tempore Jubilæi, idem poteſt in commutatione Votorum &c. ibid. Probabiliùs non poteſt à reſervatis poſt Jubilæum commiſſis abſolvere eum, qui Confeſſionem poſt tempus Jubilæi perficit, nu. 1474. Eum abſolvere poteſt probabiliter à reſervato poſt Jubilæum, qui tempore Jubilæi confeſſus non eſt, quia non recordabatur mortalis, vel qui ex invincibili defectu doloris vel propoſiti invalidè fuit confeſſus, ſi cætera præſcripta impleverit. Non verò probabiliùs eum, qui ſacrilegè eſt confeſſus ex malitia, animo poſteà rectè confitendi & Jubilæum lucrandi, nu. 1475.

Confeſſarium conſulere non expedit, quando agitur de promotione pœnitentis, l. 6. p. 2. nu. 2001.

Pro Confeſſariis apti ſunt Religioſi, l. 6. p. 2. nu. 1704.

Confeſſariorum inſtructio, quomodo in impedimentis occultis diſpenſationem à S. Pœnitentiaria impetrare debeant, l. 6. p. 3. nu. 909. Confeſſarii approbatio. V. *Approbatio.*

Confeſſionis Præceptum

Confeſſionis præceptum tum divinum, tum humanum datur, obligans ſub mortali omnes & ſolos baptizatos, qui lapſi ſunt in peccatum mortale perſonale, l. 6. p. 2. à nu. 2002. Datur præceptum confitendi omnia mortalia poſt Baptiſmum commiſſa, à num. 2015. 2023. Hoc Præceptum abſolutè loquendo non fuiſſet neceſſarium, n. 2016. Non potuit abſolutè eſſe à ſola Eccleſia, n. 2017. Præceptum Confeſſionis venialium probabiliùs poſſe eſſe ab Eccleſia, nu. 2018. Præceptum divinum Confeſſionis omnium mortalium obligat in periculo mortis, & ſæpius in vita, à nu. 2019. l. 4. nu. 1534. Probabilius præceptum Confeſſionis aut pœnitendi non obligat, per ſe loquendo, ſtatim poſt commiſſum mortale, obligat tamen, uti etiam Præceptum naturale, per ſe loquendo, ante articulum mortis, l. 6. p. 2. à nu. 2005. Etiam ante Communionem obligat, nu. 2021. Non ante alia Sacramenta, niſi ſæpe per accidens, num. 2022. Obligat omni anno, n. 2023. Obligantur hoc Præcepto omnes & ſoli baptizati, qui habent mortale; pueri doli capaces, probabiliùs etiam ante ſeptennium; ingredientes periculoſam navigationem vel conflictum &c. num. 2002. à num. 2024. Ut ſatisfiat huic Præcepto, Confeſſio fieri debet approbato, ſive is ſit Sæcularis, ſive Regularis: ſi tamen fiat Regulari, qui eſt præſentatus Epiſcopo, & ab eo, quamvis injuſtè repulſus, non ſatisfit, num. 1548. à nu. 2028. Non eſt obligatio abſente Sacerdote confitendi Laico; quod tamen ob varias cauſas aliquando utiliter fit, n. 1482. Confeſſione invalida non ſatisfit huic Præcepto, à n. 2032. Valida & informi probabiliùs ſatisfit, n. 2034. Probabilius non ſatisfit Confeſſione, quam non ſequitur abſolutio, num. 2035. Hoc Præcepto obligatur habens peccata mortalia poſt Baptiſmum commiſſa & needum remiſſa. Item habens peccata tantùm interna, à num. 2036. Probabilius hoc præcepto non obligatur habens ſola venialia, vel mortalia antehac ritè confeſſa, eſt tamen abſolutè melius venialia ſemel in anno confiteri, n. 2002. 2038. Nec obligatur confiteri venialia, qui ſimul habet mortale, à quo hoc anno confitendo excuſatur, v. g. ob periculum gravis damni, num. 2039. Qui ſæpiùs, imò etiam omni die anni confeſſus eſt venialia, ſi in fine anni, v. g. ultima die recordetur mortalis non confeſſi, vel mortaliter peccet, obligatur ea die adhuc Præcepto Confeſſionis annuæ; non verò ille, qui hoc anno confeſſus eſt mortale anno præcedente commiſſum, & per oblivionem omiſſum, nu. 2040. Qui per annum ſaltem ſemel confeſſus eſt mortale dubium cum venialibus, ſi incidat in mortale, probabiliter adhuc tenetur hoc Præcepto, nu. 2041. Si verò ſemel confeſſus eſt mortalia memoriæ occurrentia, quamvis aliquod ex oblivione omiſerit, probabilius non tenetur, à nu. 2048. Obligatio hæc omni anno confitendi probabilius non alligatur tempori Paſchali, nu. 2042. Annus pro implendo hoc Præcepto numeratur à Paſchate ad Paſcha, vel à 1. Januarii ad ultimam Decembris num. 2043. Obligat ſemel in anno; hinc probabiliter ſatisfacit, qui confitetur hoc anno 1. Jan. & ſequente anno ultima Decemb. Item, qui multis annis non eſt confeſſus, & hoc anno confitendo pro illis ſatisfecit: ſi ante finem hujus anni relaberetur in mortale, probabiliter Confeſſione facta ſatisfecit Præcepto, n. 2043. 2047. Differens ultra annum, eo gravius probabilius peccat, quò diu-

d'utiùs Confeſſionem differt, n.2044. Prævidens impedimentum, quominùs illo anno confiteatur, probabiliter non tenetur prævenire, n.2045. Qui priore anno non eſt confeſſus, probabiliter nunc ſtatim obligatur hoc Præcepto, n.2002. 2046. Excuſantur ab hoc Præcepto, qui vel phyſicè vel moraliter illud implere non poſſunt, v.g. qui prudenter timent revelationem ſigilli; qui non poſſunt ſine notabili incommodo; qui non poſſunt, niſi per interpretem &c. nec tales tenentur vi huius Præcepti illo anno confiteri, n.2002 à n. 205. Non implentes hoc præceptum pœnam incurrunt, ſcilicet, ut vivi arceantur ab ingreſſu Eccleſiæ, mortui autem arceantur ſepultura Eccleſiaſtica; quæ pœna tamen non incurritur ipſo facto, ſed eſt ferendæ ſententiæ per Superiorem Eccleſiaſticum, num.2053.

Confeſſio.

Confeſſio eſt accuſatio externa de peccato proprio, ordinata ad abſolutionem à Sacerdote obtinendam, l.6 p.2.nu.916. Ordinarie requirit integritatem materialem, per accidens, & extraordinarie ſufficit integritas formalis, nu 915 à nu.917.

Confeſſio materialiter integra eſt, explicare omnia mortalia memoriæ occurrentia ſecundùm numerum, ſpeciem, & omnes circumſtantias ſpeciem malitiæ mortalis mutantes, l. 6. p.2. nu.915. à nu.919

In Confeſſione numerus peccatorum explicari debet vel abſolute, vel ſub dubio, prout conſcientia dictat, l.6. p.2. n. 922. Qui ſcit numerum, peccat mortaliter, ſi dicat: *aliquoties feci, ſæpè feci, fortè toties feci &c.* niſi excuſetur per ſimplicitatem vel bonam fidem, ib. Qui uno actu detraxit tribus, contraxit tres malitias in Confeſſione exprimendas, item qui unam habuit voluntatem fornicandi cum tribus &c. à n. 923. Qui per tres actus furatus eſt eidem tres ducatos, non ſatisfacit, dicendo: furatus ſum tres ducatos; ſicuti nec, qui uno actu tres ducatos furatus eſt ſpectantes ſingulos ad diverſos homines, nu 925. Qui uno actu dubitavit circa tres fidei articulos &c. ſatisfacit dicendo, ſemel dubitavi de fide &c. E contra, qui uno actu odit tres homines &c. hunc numerum hominum debet addere, ſicut etiam ille, qui uno actu ſtatuit per ſeptimanam Horas omittere, numerum dierum addere debet &c. n.926. Si quis die ieiunii ſæpiùs comederit carnes, debet numerum addere &c. n.927. Qui per horam continuat actum, facit unum peccatum, ſi verò aliquoties retractet, toties novum peccatum committit, in Confeſſione explicandum, n.928. Qui continuo tempore in mortali abſolvit v.g. decem Pœnitentes, vel toties Euchariſtiam miniſtrat, illum numerum hominum addere debet, n. 929. Qui comedit carnes die ieiunii incidente v.g. in quatuor Tempora, ſatisfacit dicendo: ſemel in die ieiunii comedi carnes &c. n.930. Qui furatus eſt 100. & primò bona fide confeſſus eſt ſe furatum eſſe 50. ſi poſtea reddatur certior, quòd fuerint 100. probabiliùs ſatisfacit, ſi in ſequenti Confeſſione dicat ſe furatum eſſe 50. Idem eſt de blaſphemia &c. à n.931. Qui poſt examinatam diligenter conſcientiam aperuit in genere ſtatum, tempus, conſuetudinem, dicendo toties circiter &c. quamvis poſtea diſtinctiùs recordetur huius vel illius, in hoc vel illo loco, cum hac vel illa perſona commiſſi peccati, vel etiam numerum determinatum, communiter non obligatur de novo confiteri, à n. 934.936. Actus externus peccati ſimul eſt confitendus, à n.941. Non autem effectus peccati, à n 943.

In Confeſſione explicari debet ſpecies infima peccati quæ præcipuè deſumitur vel ex obiecto aut modo tendendi actus peccaminoſi notabiliter diverſi, vel ex legibus formaliter diverſis, contra quas agitur &c. l.6.p.2. n.915.945. 952. Secundùm ſpeciem peccata confiteri debent, ſicuti erat conſcientia tum quando committebantur; ſi tum, quando rem malam egiſti, invincibiliter ignorabas eius malitiam, vel non advertebas ad aliquam circumſtantiam malam, licèt poſtea ante Confeſſionem malitiam illam intelligas, non teneris quidquam confiteri, & ſi confiteri velis, quia times, ne forte peccaris, addere debes, te eo tempore non ſciviſſe, vel non advertiſſe, ad iſtam malitiam &c. E contra ſi dum aliquid egiſti, erroneè apprehendiſti aliquam malitiam in obiecto, vel in actione tua quamvis re ipſa non ineſſet, tu eam contraxiſti, & teneris hoc in Confeſſione explicare &c. n.946. Qui cum dubio operatus eſt, an ineſſet actioni malitia mortalis, an huius vel illius ſpeciei, quamvis poſtea certo reſciat nullam in ea fuiſſe malitiam mortalem, tamen confiteri debet ſe operatum eſſe cum illo dubio, quod habebat, dum operabatur &c. ib. Qui nunc agnoſcit ſe v.g. ter detraxiſſe, non ſatisfacit dicendo: accuſo me, ſi detraxerim, n 947. Qui ex ignorantia vincibili feſti v.gr. omiſit Miſſam, ſatisfacit dicendo: Miſſam die feſto non audivi &c. n.948. Qui ex ignorantia culpabili voluit v.gr. peccare cum muliere, ignorans eius ſtatum, hoc in Confeſſione explicare tenetur &c. nu.949. Qui ex errore putavit eſſe diem feſtum, quo non audivit Sacrum, ſatisfacit dicendo: non audivi Sacrum die feſto; aliquando tamen error aperiri debet, v.gr. Si quis confiteatur, non ieiunavi pridie Circumciſionis, addere debet, & putabam me obligari &c. n.950. Probabiliter etiam exprimi debet, an peccatum factum ſit cum conſcientia dictante eſſe peccatum, an cum dubitatione, an eſſet peccatum, n.951. Qui tres iniurias proximo intulit, v.g. uni furatus eſt, alteri detraxit, alium occidit, debet ſpecies infimas explicare dicendo: uni furatus ſum, uni detraxi, & unum occidi. Similiter, qui ſemel ſe expoſuit periculo ebrietatis, & ſemel periculo turpis delectationis, non ſatisfacit dicendo: bis me expoſui periculo peccandi mortaliter, ſed ſpecies ſingulas explicare debet, n.952. Non ſufficit dicere ſpeciem infimam peccati, quod quis fecit, quomodocunque, ſed dici debet illa ſpecies infima, quæ re ipſa eſt admiſſa &c. n.953. Probabilius dici debet ſpecies mali, quod quis voluit vel optavit proximo ſuo, l.2. n.182.

In Confeſſione explicari debet peccatum ſecundùm circumſtantias mutantes ſpeciem, quæ notabiliter augent vel minuunt malitiam peccati, quæ præcipuè continentur hoc verſu: *Quis, Quid, Ubi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando*, l. 6. p.2. n.915 à n 954. Qui blaſphemavit, ſed ſine advertentia ad malitiam, qui delectavit ſe obiecto turpi, ſed ſine pleno conſenſu in delectationem &c. has circumſtantias exprimere debet: item, qui furatus eſt ſartori acum, qui aliam acum non habebat, qua laboraret & lucraretur: item, qui comedit carnes die ieiunii, non recordans eſſe ieiunium &c. ſi hoc confiteri velit, tenetur addere, ſe tum de ea prohibitione non cogitaſſe, n.958. Circumſtantiæ generales peccatorum, v.g. quòd ſint Contemptus Dei, iniuria, inobedientia &c. non ſunt neceſſario addendæ in Confeſſione, niſi ſint intentæ, à n.964. Circumſtantia conſuetudinis non eſt, per ſe loquendo, neceſſario aperienda in Confeſſione, à n 968. Si verò ea ſit cauſa vel occaſio proxima actuum obiectivè malorum, tenetur ſe accuſare de negligentia, ſi eam emendare neglexerit, ad quod ſub mortali tenebatur, n.969. Etiam confitenda eſt, ſi adhuc ſit volita & pergat eſſe proxima occaſio relabendi; hinc qui blaſphemat v.g. & voluntarie pergit augere, vel retinere talem conſuetudinem, confiteri debet, dicendo: Blaſphemavi ſæpiſſimè, & ita advertenter induxi vel emendare nolui conſuetudinem blaſphemandi, n.970. Etiam aperienda eſt, ſi Confeſſarius de ea interroget, à n.971. Qui aliquid operatur ex conſuetudine mortaliter mala ſine ulla prorſus advertentia ad malitiam (quod rariſſime fiet) non tenetur hoc in Confeſſione explicare &c. à nu 973. Circumſtantiæ tantùm aggravantes probabiliter ſunt addendæ in Confeſſione, à n.975. Opinio negans eas eſſe addendas in Confeſſione, non eſt damnata, nu.978.

In Confeſſione explicari debet ſpecies peccati contra Fidem, Spem & Charitatem, l.6.p.2.n.979.

Contra Fidem, v. gr. An defecerit à fide ad Judaiſmum, Paganiſmum &c. non verò, an dubitaverit de Euchariſtia vel de Purgatorio &c. à nu. 979.

Contra Spem, v. g. peccavi, quia ſperabam Deum facile remiſſurum peccatum; non verò peccavi cum ſpe veniæ, vel cum propoſito confitendi &c. nu.982.

Contra Charitatem, v. gr. qui induxit alterum ad furtum, non ſatisfacit dicendo: fui alteri cauſa gravis peccati, ſed addere debet: furti. Qui ſermone, vel facto turpi dedit ſcandalum præſentibus, tenetur addere, quales illæ perſonæ fuerint; qui diſſolvit amicitiam inter propinquos v. gr. patrem & filium, tenetur addere: inter propinquos &c. à nu.983.

In Confeſſione explicari debet ſpecies peccati contra Præcepta Decalogi, nu 990

Contra primum Præceptum, v. g. Superſtitioſus fui cum pacto externo cum dæmone: cultum divinum exhibui falſo deo externo tantùm: emi Beneficium Eccleſiaſticum, unum & alterum propria authoritate permutavi &c. à nu. 990.

Contra ſecundum Præceptum, v.g. Qui blaſphemavit Deum, B. Virginem, & Sanctos, probabiliter id addere debet, item, qui fecit votum unum ſimpliciter, aliud cum iuramento, hoc addere debet &c. à nu.995.

Contra tertium Præceptum, v.gr. Qui fregit ieiunium comedendo carnes & etiam piſces, dicere debet: bis fregi ieiunium, ſemel comedendo carnes, non verò, ſi omiſerit audire Miſſam feſto v.g. Paſchatis & S. Laurentii, id addere neceſſe eſt &c. à n.1102.

Contra quartum Præceptum, v. g. Qui odio habuit, detraxit, irriſit, contumelia affecit parentes, & homines alios, addere debet: toties odio habui &c. parentes, & toties alios homines; item, qui patri, filio, & coniugi fuit iniurius, non ſatisfacit dicendo: tribus propinquis feci iniuriam gravem, ſed perſonas ſingulas explicare debet &c. à nu.1005.

Contra quintum Præceptum, v.g. Qui occidit hominem, ſi præterea præſcindat membra, diſcerpat cadaver, evellat cor, id in Confeſſione addere debet; item, ſi occiderit vel perſonam ſacram, vel in Eccleſia; item, ſi occiderit perſonam ſanguine iunctam, item ſi occiderit, vel tantùm graviter vulneraverit &c. à nu 1015.

Contra ſextum & nonum Præceptum, v. gr. Qui delectavit ſe copula cum ſorore, in quantum ſoror eſt (quod rarò fit in ſimilibus delectationibus) addere debet: ſe delectatum eſſe copula cum ſorore, & non ſimpliciter cum aliqua; item, qui delectavit ſe moroſè ſemel pollutione, ſemel fornicatione, ſemel ſodomia ut talibus, has ſpecies addere debet; item, ſi voto Caſtitatis adſtrictus delectationem moroſam habuerit, hanc circumſtantiam addere debet, item, qui ſemel delectatus eſt cogitatione de copula, & ſemel deſideravit copulam, hoc addere debet; & non ſatisfacit dicendo: bis habui turpem cogitationem. Item, qui procuravit pollutionem in altero, addere debet; an fuerit perſona ſacra, coniugata &c. Item, ſi ipſe pollutionem cauſans habuerit votum Caſtitatis, id addere debet. Item, ſi Coniux in actu coniugali cum ſua ſe moroſè delectarit in alia velut præſente, vel ſi accedens ad ſuam putet eſſe alienam &c. in Confeſſione exprimere debet. Item, ſi Coniux cum ſoluta exerceat ſodomiam, oſcula, tactus, vel ſi committat beſtialitatem, debet explicare ſe eſſe Conjugem. Item, ſi obligatus voto Caſtitatis peccet cum alio eodem voto obligato, utriuſque ſtatus explicari debet. Item, ſi pollutio fiat in templo, hoc addere debet. Item, qui Conſanguineam attigit turpiter addere debet fuiſſe Conſanguineam. Item, qui commiſit ſodomiam probabiliùs addere debet, an fuerit agens vel patiens, & fœmina probabiliùs explicare debet, in qua parte ſui Corporis Sodomita ſemen effuderit. Item qui commiſit beſtialitatem, addere debet an cum mare vel fœmella &c. à nu.1021.

Digitized by Google

Contra ſeptimum & decimum Præceptum, v. g. Qui furatus eſt rem ſacram, id addere debet in Confeſſione, fuiſſe eam ſacram. Item, qui rem ſacram è loco ſacro, id probabilius addere debet &c. à num. 1085.

Contra octavum Præceptum. v. gr. Qui detraxit cum ſcandalo vel damno in bonis fortunæ, hoc in Confeſſione addere debet, non verò, an dixeris hunc eſſe hæreticum, illum furem, iſtum ſodomitam, ſed ſufficit dicere; ter detraxi in re gravi &c. à nu. 1095.

In Confeſſione explicari debet ſpecies peccati contra Præcepta Eccleſiæ, v. gr. qui violavit jejunium comedendo ſemel carnes, & ſemel piſces, ſive: qui illud violavit ab Eccleſia præceptum, ſimul à Superiore imperatum, & à Confeſſario pro Pœnitentia injunctum, & ex voto debitum, omnia hæc addere debet, non verò, an laboraverit, vel non audiverit Miſſam die Dominico, an die feſto; majore, ſive minore feſto &c. l. 6. p. 2. à nu. 1102.

In Confeſſione explicari debet ſpecies peccati circa Sacramenta & perſonas Eccleſiaſticas, v. g. Qui cenſura ligatus & ſimul in mortali conſtitutus communicat vel celebrat, item, qui in mortali & etiam non jejunus communicat &c. probabilius hæc in Confeſſione exprimere debet, non verò, an cum graviſſimo vel minùs gravi, an cum uno vel pluribus mortalibus vel cenſuris communicaverit, Item, qui ſub confeſſione eſt mentitus, id addere debet. Item, qui graviter percuſſit Clericum, id addere debet in Confeſſione &c. l. 6. p. 2. à nu. 1107.

In Confeſſione explicari debet ſpecies in peccatis capitalibus, v. g. Si ſuperbus fuit, quia putavit ſe bona habere independenter à Dei gratia proprio merito, & ita excellere voluit, ut noluerit ſe Deo ſubmittere & Superioribus, hoc in Confeſſione addere debet. Item, qui per jactantiam ſuam ſimul alium infamavit, id tenetur addere &c. l. 6. p. 2. à nu. 1124.

In Confeſſione explicari debet ſpecies in peccatis alienis, v. gr. qui induxit vel conſilium dedit alteri de furto ſecum patrando, item ſollicitavit vel induxit alterum ad luxuriam, item, qui in Miſſa provocavit alterum ad fabulas &c. Id in Confeſſione addere debet: non verò ſive id fecerit conſilio, fidejuſſione, ſive per conſenſum &c. Item, qui laudavit alium præſentem ob peccatum patratum, id regulariter addere debet, item, qui induxit conſanguineam ad fornicationem, quæ conſanguinitatem ignorat, id addere debet &c. l. 6. p. 2. à nu. 1131.

In Confeſſione ordinariè non debet una ſpecies peccati diviſim explicari ab altera, v. gr. Si Sacerdos ignotus Confeſſario ſit fornicatus, malè confitetur, *ſum fornicatus, peccavi contra votum in materia gravi*, ſed addere debet, ſe Sacerdotem eſſe; ſi tamen unam malitiam confeſſus ſit, ad alteram ſe non reflectens, ſatisfacit in Confeſſione ſequente addendo alteram, ſi una ſine altera intelligi poſſit, non verò, ſi una ſine altera non intelligatur, v. gr. Si Sacerdos commiſiſſet adulterium, & non reflectens ſe, dixiſſet ſe fornicatum eſſe, deberet in altera Confeſſione repetere adulterium, nec ſufficeret, dicendo; intuli alicui vel etiam conjugi gravem injuriam &c. l. 6. p. 2. à nu. 1214.

In Confeſſione probabiliter non debent ſpecialiter explicari peccata ſpecie inadæquata tantùm diſtincta, ſi talia dentur, l. 6. p. 2. n. 1116. Qui non poteſt confiteri in ſpecie infima, tenetur in ſubalterna, vel in genere; ſic autem confeſſus tenetur poſtea, ſi recordetur, vel poſſit confiteri ſpeciem infimam, à num. 1137. Qui ob juſtam cauſam confitetur peccatum in genere tantum, non tenetur de illo elicere perfectam contritionem, nu. 1119.

Confeſſio formaliter integra eſt, ſi confitearis, quantum moraliter hic & nunc fieri poteſt, l. 6. par. 2. num. 1140. Ea ſufficit, quando quis ad materialiter integre confitendum eſt phyſicè impotens, ut 1. Mutus, qui ſcribere non poteſt. 2. Surdus, qui non poteſt omnia explicare. 3. Idiomatis ignarus, qui linguæ ſuæ gnarum habere non poteſt. 4. Moribundus uſu linguæ deſtitutus, num 1140. à num. 1156. Ea etiam ſufficit, quando Pœnitenti vel Confeſſario imminet periculum vitæ: item, quando ex Confeſſione certi peccati vel circumſtantiæ prudenter timetur grave damnum vel proprium vel alienum: item, ſi quis peccatum vel circumſtantiam non poſſit confiteri ſine fractione ſigilli, ibidem. Ea etiam ſufficit 1. illi, qui habet Caſum reſervatum. 2. Scrupuloſo, qui perpetuò angitur de oblitis. 3. illi, quem fallit memoria. 4. Rudi & ſimplici, qui dolet de peccatis, nec tamen ſcit ullum dicere. 5. Probabiliter etiam illi, qui peccatum confiteri non poteſt ſine complicis infamatione, ibid. Ea ſufficit, ſi ex Confeſſione peccati alicujus ſciam Confeſſarium ex infirmitate graviter ſcandaliſandum, l. 2. num 243.

Confeſſio ſaltem, formaliter integra eſt de eſſentia Sacramenti l. 6. p. 2. num. 1142. Ea non ſufficit, ne infamia incurratur apud Confeſſarium, nu. 1142. Ea ſufficit, ſi prudenter timeatur lapſus ob longum examen circa peccata carnis, num. 1145. Confeſſio dimidiari, id eſt, pars peccatorum reticeri non poteſt, ob magnum pœnitentium concurſum, à num. 1148. Dimidiari tamen poteſt, ſi v. gr. Confeſſarius ob nimiam fatigationem peregrinum jam abiturum diutius examinare non poſſet, num. 1151. Valide abſolutio dimidiatur in Confeſſione venialium, id eſt, ſi pœnitens quidem diſpoſitus ad abſolutionem omnium peccatorum, & Confeſſarius etiam ab omnibus abſolvendi poteſtatem habeat, hic tamen ab omnibus non abſolvat, ſed reſtringat intentionem ad aliqua tantùm, hoc tamen fit illicite, & in Confeſſione mortalium fit invalide, à num. 1152. Si quis habeat reſervata, Confeſſio, per ſe loquendo, non poteſt, multo minus abſolutio dimidiari, numer. 1154. 1599. Qui confitetur generaliter, poteſt aliqua mortalia, ante hac ritè confeſſa, omittere, num. 579. 1183. 1879. Non neceſſario debet diſcernere ab ultima Confeſſione commiſſa à reliquis, num. 579. Qui confitetur uni mortalia, alteri venialia, licite agit; quod ſi prius confiteretur ſola venialia, & poſtea alteri mortalia, prima Confeſſio foret ſacrilega, num. 1186.

Confeſſio debet eſſe vocalis ordinarie apud Sacerdotem præſentem, l. 6. p. 2. num. 1165. à num. 1191. Abſenti facta, ſi ſit ordinata ad abſolutionem à præſente Sacerdote accipiendam, eſt valida, quod certum eſt, ſi præſens dicat: *accuſo me de peccatis illis, quæ ſcripſi, & peto abſolvi*. Si autem abſens maneat, vel non direxerit ad abſolutionem à præſente accipiendam, eſt invalida à numer. 1195. num. 1200. Scripto non tenetur quis confiteri ob memoriam deficientem, mutus probabilius tenetur, uti & ille, qui prævidet ſe non poſſe integre confiteri, niſi ex ſcripto, ſi prudenter non timeat manifeſtationem Confeſſionis apud alios &c. à num. 1191. Scripto Confeſſio fieri poteſt ob varias, cauſas, v. gr. Si ægrotus difficulter loquatur; ſi Confeſſarius aut Pœnitens ſit ſurdaſter; ſi Pœnitens ſcrupuletur, quod peccata ſua aliter non recte explicet, vel aliud commodum rationabile pœnitentias adſit &c. num. 1197. Si Confeſſio fiat ſcripto, vel ſi Confeſſarius viderit, aut aliunde extra Confeſſionem peccatum cognoverit, ſatis erit, ſi pœnitens dicat: *accuſo me de his, vel de peccato, quod noſti, & peto abſolutionem ab illo &c.* à num. 1198.

Confeſſio debet ordinarie eſſe ſecreta, hinc peccant Confeſſarii, qui pueros doli capaces faciunt ſimul publice confiteri, l. 6. p. 2. à num. 1188. Per interpretem confiteri ne quidem ſemel in anno eſt obligatio, num. 1190.

Confeſſio debet eſſe vera, fidelis & ſincera, l. 6. p. 2. num. 1165. à num. 1175. Mentiri in Confeſſione non eſt tantùm contra veracitatem, ſed etiam Religionem; ideoque ſacrilegium, non verò ſi fiat in Confeſſionali ante Confeſſionem, vel poſt abſolutionem, num. 1175. 1185. Qui mentitur circa materiam neceſſariam Confeſſionis, vel negando mortale, quod fecit, vel affirmando mortale, quod non fecit, peccat mortaliter; ſi verò mortale, quod non fecit, dicat ſe quidem feciſſe, ſed ante hac eſſe confeſſum, probabiliter non peccat mortaliter, nu. 1176. Qui mentitur circa materiam non neceſſariam, v. gr. peccata levia, vel ante hac rite confeſſa, peccat tantum venialiter, ſi aliam materiam ſufficientem abſolutioni ſubjiciat, num. 1177. Qui confitetur mortale dubium tanquam certum, vel certum tanquam dubium, peccat mortaliter; item, qui confitetur determinatum numerum mortalium pro dubio, aut dubium pro determinato, aut majorem, quam re ipſa putet eſſe, &c. peccat mortaliter, niſi bona fides excuſet, num. 1178. Qui confitetur mortale, & dicit ſe illud ante hac eſſe confeſſum, cum tamen confeſſus non ſit, & contra, & probabilius peccat mortaliter, num. 1179. Qui confitetur peccatum ante hac confeſſum, hoc non debet neceſſariò exprimere, nu. 1180. Qui confitetur mortale ante hac non confeſſum, probabiliter hoc non tenetur exprimere, ſicuti nec ſi dubitet, an ſit confeſſus &c. num. 1181. Qui dicit ſe velle confiteri generaliter, probabiliter non peccat, ſi peccatis confeſſis miſceat nova nunquam confeſſa, niſi inter nunquam confeſſa eſſet reſervatum, à quo hic Confeſſarius abſolvere non poſſet, vel ſi ſpecies peccati nunquam confeſſi aliter non intelligeretur, vel ſi Confeſſarius alioqui ſine juſta cauſa eſſet impoſiturus pœnitentiam longe minorem, & improportionatam &c. num. 1182. Ordinarie expedit diſtinguere non confeſſa à confeſſis, ibid. Qui dixit, ſe velle confiteri generaliter de tota vita, & ſponte aliqua mortalia omitteret ante hac ritè confeſſa, non peccat mortaliter, & ſi poſtea aliqua omitteret ex rationabili cauſa, ne quidem peccat venialiter, ſicuti nec ille, qui dixit tantum, ſe velle confiteri de tota vita, num. 1183. Qui confitetur ſe aliquem occidiſſe anno præterito, cum ſciat, ſe occidiſſe hoc anno, peccat tantum venialiter, idem eſt, ſi dicat, ſe occidiſſe Petrum, cùm ſciat, ſe occidiſſe Paulum, vel ſe occidiſſe gladio, cum ſciat, ſe occidiſſe cultro &c. niſi alias ſpecies vel moralis malitia accederet, v. gr. Si Paulus occiſus fuiſſet Sacerdos, & non Petrus &c. num. 1184. Qui ingreditur Confeſſionale, intendens, ut videntes judicent illum velle confiteri, quod tamen non vult, peccat venialiter, non verò, ſi id non intendat, quamvis hoc fiat per accidens, nu. 1187.

Confeſſionis bonæ qualitates comprehenduntur his verſibus:

Sit ſimplex, humilis Confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda & diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta & lacrymabilis, accelerata,
Fortis & accuſans, & ſit parere parata.

1. Sit. *Simplex*, ut nihil non neceſſarium vel impertinens admiſceatur, 2. *Humilis*, ut fiat cum agnitione ſuæ miſeriæ, ſine fuco verborum, aperto capite, flexis genibus, gladio depoſito &c. 3. *Pura*, ut fiat ex bona intentione. 4. *Fidelis*, ut ſit ſine mendacio & falſitate &c. 5. *Frequens*, ut fiat ſæpe. 6. *Nuda* ut peccata clare manifeſtentur, ſicuti commiſſa ſunt. 7. *Diſcreta*, ut neminem præter ſe accuſet. 8. *Libens* ut fiat ſine metu humano, & ut pœnitens ſponte ſua, non interrogatus peccata edicat. 9. *Verecunda*, ut fiat verbis honeſtis, ita tamen, ut ſpecies peccati intelligatur. 10. *Integra*, ut nihil neceſſarium omittatur. 11. *Secreta*, ut voce fiat ad aurem ſolius Sacerdotis. 12. *Lacrymabilis*, ut fiat cum ſincero dolore & propoſito. 13. *Accelerata*, ut non diù differatur. 14. *Fortis*, ut propter verecundiam nihil omittatur vel pallietur. 15. *Accuſans*, ut fiat tanquam à reo coram Judice ex intentione abſolutionis &c. 16. *Parere parata*, ut pœnitens paratus ſit Confeſſario obedire &c. l. 6. p 2. nu. 1166.

Confeſſio, ſi fiat ex fine intrinſeco bono, aliquando non obeſt valori, quamvis fiat ex fine extrinſeco malo, l. 6. p. 2. à num. 1167.

Digitized by Google

Debet eſſe Sacramentalis, id eſt, cum animo accipiendi abſolutionem à præſente Sacerdote, n. 1802. à n. 1919.

Confeſſionis integritas quale prærequirat Examen. V. *Examen*.

Confeſſio generalis. V. *Generalis Confeſſio*.

Confeſſio invalida eſſe poteſt ex duplici capite, primò ex parte Confeſſarii, ſi vel juriſdictionem non habuit, vel impeditam per Cenſuram, item, ſi formam ſubſtantialiter vitiavit, vel non intendit abſolvere, vel nullum peccatum intellexit. Secundò: ex parte pœnitentis, ſi fuit excommunicatus, ſi mortale tacuit, vel de eo falsò ſe accuſavit. Item, ſi mortaliter negligens fuit in examinanda Conſcientia, ſi non fuerit attritus, ſi noluit tollere occaſionem, & communiter, ſi peccatum carnale confeſſus ſit ſuo complici &c. l. 6. p. 2. num. 1203.

Confeſſio peccati mortalis nondum directè abſoluti, univerſaliter loquendo, repeti debet, nu. 1206. Qui confeſſus eſt invalidè, undecunque provenerit invaliditas: item, qui validè quidem, ſed omiſit aliqua mortalia, vel Confeſſarius aliqua non intellexit ob ſurditatem, vel aliam quamcunque cauſam, tenetur adhuc confiteri invalidè confeſſa, omiſſa, vel non intellecta à Confeſſario, & ſimul addere numerum Confeſſionum, quæ ſacrilegæ fuerunt, non verò illarum, quæ fuerunt tantùm invalidæ, n. 1207. Qui ſemidormienti, vel diſtracto mala fide confeſſus eſt, tenetur Confeſſionem totam repetere: ad idem tenetur, qui mala fide quæſivit Confeſſarium indoctum &c. non verò, ſi bona fide tali confeſſus ſit &c. num. 1203. Qui finita confeſſione intelligit Confeſſarium aliqua non percepiſſe, neſciat autem, quæ illa ſint, tenetur Confeſſionem ordinarie repetere à num. 1210. Qui peccatum ex errore mortaliter culpabili omiſit, vel numerum aut aliam circumſtantiam neceſſariam, non tenetur Confeſſiones intermedias bona fide & legitime factas repetere, in quibus ex naturali oblivione defectum illum non fuit confeſſus &c. nu. 1203. Qui inculpabiliter aliquam circumſtantiam, etiam ſpeciem mutantem, omiſit, non tenetur totum peccatum repetere, ſi circumſtantiam illam ſeorſim ſufficienter declarare poſſit, n. 1209. Qui certus de mortali in Confeſſione omiſſo, negativè dubitat, an illud omiſerit ex verecundia, an ex juſta cauſa, tenetur cum illo reliquorum mortalium Confeſſionem repetere, nu. 1212. Si homo rudis groſſiore modo etiam Parocho indocto ſit confeſſus, probabiliùs non tenetur poſtea inſtructus diſtinctè omnia peccata repetere, ſi Confeſſarius facile deprehendere poſſit, quid facere ſolitus ſit &c. num. 1213. Qui culpabiliter eſt oblitus pœnitentiæ ſibi injunctæ, non tenetur ideo peccata confeſſa repetere, num. 1215. Qui inculpabiliter omiſit mortale, hoc non neceſſariò addit in altera Confeſſione, ſe ſcilicet illius fuiſſe oblitum, n. 1214. Qui repetit Confeſſiones invalidas apud Confeſſarium diverſum à primo, tenetur omnia diſtinctè & ſingulatim apud hunc repetere, ſi verò apud eundem Confeſſarium, & Confeſſiones priores fuerint verè ſacramentales, & Confeſſarius adhuc notitiam aliquam peccatorum in prioribus Confeſſionibus dictorum habeat, ſatisfacit in genere dicendo: *etiam me accuſo de omnibus peccatis ante hac tibi confeſſis*. nu. 1203. à nu. 1216. Si verò Confeſſarius nullam amplius eorum notitiam habeat, nec pœnitentiam impoſuiſſet, teneretur pœnitens in tantum ſaltem diſtinctè repetere peccata ante hac confeſſa, quantùm neceſſe eſſet ad hoc, ut ex vi Confeſſionis partim præteritæ, partim præſentis Confeſſarius judicium ſaltem confuſum iterum formare poſſet, & pœnitentiam congruam imponere &c. numer. 1218.

Confeſſio valida, ſed informis, non eſt neceſſariò repetenda, l. 6. p. 2. à nu. 1208.

Confeſſio Religioſis facta eſt valida. l. 6. p. 2. nu. 1205.

Confeſſio venialium probabiliter etiam requiritur ad lucrandum Jubilæum, ſicuti & ad lucrandas Indulgentias. l. 6. p. 2. à nu. 1414. Sacrilega non ſufficit, nu. 1416.

Confeſſio peccati ex Conſcientia erronea commiſſi fieri debet dicendo: *Feci hoc vel illud peccatum, putans me facere contra Præceptum vel contra gravem obligationem*, l. 1. num. 1.

Confeſſio mortalium prærequiritur ante Communionem, l. 6. p. 1. num. 511. à num. 533.-541. Qui dubitat, an peccarit mortaliter, vel an mortale ſit ritè confeſſus, tenetur confiteri ante Communionem, nu. 515. Contritio ante Communionem & Celebrationem ſufficit illi, qui eſt in ſtatu peccati mortalis, ſi ſit neceſſitas celebrandi vel communicandi, & deſit Confeſſarius, nu. 511. Cenſetur autem tum deeſſe copia Confeſſarii, ſi abſens ſine magna difficultate ſpectatis circumſtantiis adiri non poſſit, vel non adſit, niſi ignarus idiomatis, vel juriſdictione carens, vel excommunicatus, vel cui non poſſis confiteri ſine gravi damno tuo, vel alieno, vel ſi habeas tantum caſum reſervatum, nec pateat aditus ad Superiorem &c. num. 511. 534. Neceſſitas autem communicandi vel celebrandi eſt neceſſitas gravis vel urgens, v. gr. periculum mortis, vel ut conſecretur Hoſtia pro morituro, item, ſi Sacrificium vel Communio abſque gravi ſcandalo vel infamia notabili omitti non poſſet, vel diù differri deberet, item, ſi Parochus ex officio celebrare deberet, vel probabiliter etiam alius, item, ſi Sacerdos poſt Conſecrationem committat mortale &c. num. 511. à nu. 535. Qui in Confeſſione inculpabiliter omiſit mortale, tenetur illud ante Communionem confiteri, ſi illius recordetur non verò, ſi ſedeat in ſcamno communicantium, & ſine gravi ſcandalo vel nota recedere non poſſit &c. num. 511. 539. 512. Qui in Confeſſione ſe accuſavit de mortali tanquam dubio, ſi illud ante Communionem agnoſcat eſſe certum, probabiliùs tenetur illud confiteri tanquam certum: num. 540.

Confeſſio V. *Pœnitentia*. Confeſſionis ſigillum. V. *Sigillum*.

Confirmatio.

Confirmatio eſt unctio Chriſmatis, ſub præſcripta forma verborum, in fronte baptizati ab Epiſcopo, l. 6. p. 1. nu. 374. Inſtituta eſt à Chriſto, num 3. Materia ejus remota eſſentialis eſt Chriſma confectum ex oleo olivarum & balſamo, proxima eſt unctio in fronte per manus Epiſcopi in formam Crucis facta, n. 374. à n. 375. Unctio debet immediatè fieri ab Epiſcopo, nullo inſtrumento mediante, num. 374. 380. Peccat mortaliter, qui utitur alio Chriſmato, quàm illo anno conſecrato, quamvis ad ſubſtantiam perinde ſit, ſive ſit novum, ſive vetus, num. 374. Forma ejus vera & neceſſaria in Eccleſia latina eſt: *Signo, vel conſigno te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris &c.* nu. 374. Per illam formam ſignificari debent, ſaltem ex præcepto. 1. Perſona confirmantis, ſaltem implicitè. 2. *Actus*, tam ſignandi per formam Crucis, quàm ungendi per ſacrum Chriſma. 3. Perſona confirmandi. 4. Unitas divinæ eſſentiæ. 5 Trinitas perſonarum nu. 382. Forma ejus apud Græcos eſt: *Signaculum Donationis Spiritus S.* quæ valida eſt, nu. 383. Iterari non debet, ibid. Si mutatio materiæ vel formæ ſit theologicè ſubſtantialis, non fit Sacramentum, ſi tantùm accidentalis, fit Sacramentum, nu. 18. Mutatio materiæ autem tunc eſt theologice ſubſtantialis, quando materia juxta communem uſum & æſtimationem hominum non eſt re, & nomine eadem cum illa, quam Chriſtus inſtituit; ſi autem eadem ſit, eſt tantùm accidentalis, ſimiliter mutatio formæ eſt theologice ſubſtantialis, ſi non maneat ſenſus per verba à Chriſto intentus, qui, ſi maneat, eſt tantùm accidentalis, num. 21. 29. Mutatio formæ accidentalis ordinariè variis modis fieri poteſt. 1. Per diverſum idioma. 2. Per verba ſynonyma. 3. Per tranſpoſitionem. 4. Per interruptionem. 5. Per additionem. 6. Per ſubtractionem. 7. Per corruptionem. 8. Per ſubſtitutionem aliorum verborum; per horum aliqua tamen ſæpe fit mutatio ſubſtantialis, præſertim per ſubſtitutionem, à num. 19. Subſtantialis mutatio eſt & invalidat Sacramentum Confirmationis, ſi Chriſma benedictum mutetur in non benedictum, num. 23. Si quis ſine neceſſitate plures confirmet, dicendo: *Ego vos confirmo*, probabiliùs tantùm peccat venialiter, num. 44. Miniſter ejus eſt ſolus & omnis Epiſcopus. Ex commiſſione Papæ poteſt etiam eſſe ſimplex Sacerdos, nu. 52. à num. 384. Epiſcopo ad benedicendum Chriſma pro Confirmatione probabiliùs neceſſarii ſunt Sacerdotes, num 379. Peccat Epiſcopus, ſi in aliena Diœceſi, vel ſibi non ſubditos confirmet ſine conſenſu, ſaltem tacito, proprii Epiſcopi, num. 384. Etiam peccat venialiter, ſi confirmet ordum ipſe confirmatus, confirmans tamen valida, num. 387. Peccat graviter, ſi longo tempore non confirmet ſine cauſa, num. 384. 388. Debet autem conferre in Eccleſia, num. 389. Chriſma debet eſſe ex oleo olivarum, & probabiliùs etiam ex balſamo, à num. 375. In articulo mortis deficiente Chriſmate conferri poſſet ſolo oleo infirmorum. 376. Imprimit characterem animæ, num. 383. Subjectum Confirmationis ſunt omnes & ſoli baptizati nondum confirmati, num. 384. à num. 390. Peregrini poſſunt confirmari ab Epiſcopo loci, ubi morantur, nu. 392. Dubitans de ſua Confirmatione, poteſt eam petere ſibi dari ſub conditione, num. 393. Non eſt per ſe neceſſaria ad ſalutem, à nu. 334. Eam negligens per accidens aliquando peccat, v. gr. ratione ſcandali, vilipenſionis &c. num. 394. Sub veniali ſaltem præ requiritur ad Tonſuram & Ordines, num. 394. l. 6. par. 2. nu. 2223. In ſuſcipiente ſufficit intentio habitualis, fortè etiam interpretativa l. 6. p. 1. num. 169. Prærequiritur ſtatus gratiæ, ſaltem per contritionem, quæ ſufficit, num. 185. à num. 189. Cum obice ſuſcepta reviviſcit, & cauſat gratiam obice remoto, num. 199.

Cæremoniæ Confirmationis. V. *Cæremonia*. Patrini ejus. V. *Patrinus*.

Confirmatio electionis.

Confirmatio electionis eſt approbatio, qua Superior roborat electionem vel poſtulationem factam, l. 4. nu. 300. V. *Electio*.

Congelatio vini vel ſacri Sanguinis.

Congelatum vinum neceſſariò ſolvi debet, priuſquam conſecretur; quod fieri poteſt complectendo Calicem manibus, vel ignem aut calidos pannos applicando, l. 6. p. 2. nu. 556. Congelatio impediri poteſt per carbones accenſos ad latus corporalis admovendo, & calicem illis quandoque obvertendo &c. n. 558.

Congregationes ſacræ.

Congregationes ſacræ Romæ variæ ſunt, nempe S. Officii, Rituum, Tridentini, Indicis librorum, Epiſcoporum, Regularium, Cardinalium, l. 1. n. 214. *Congregatio S. Officii* conſtat multis viris primariis, inter quos 5. Cardinales, quorum 3. adeſſe debent, ut aliquid concludatur. Habet hæc poteſtatem inquirendi, citandi, procedendi in omnibus cauſis tam hæreſin manifeſtam, quam ſchiſmata, divinationes, Sacramentorum abuſum concernentibus; ut etiam, circa ſollicitationem ad turpia in confeſſione. *Rituum*, præeſt conſultationibus, de moribus Eccleſiæ de ritibus Sacramentorum, de Horis Breviarii, de cultu & canonizatione SS., habetur ſemel in anno tantùm. *Tridentini*, reſolvit dubia circa decreta morum contenta in Tridentino, habetur ſingulis menſibus ſemel. *Indicis librorum*, inſtituit examen circa libros prohibitos, eorumque catalogos & indices *Epiſcoporum*, dirimit dubia ac lites circa Jura, immunitates, privilegia Patriarcharum, Archi-Epiſcoporum, Epiſcoporum &c. *Regularium*, reſpondet ad dubia à Regularibus propoſita &c. *Cardinalium* agit de propaganda fide, habetur ſemel quolibet menſe, &c. num. 214. Sacra rituum congregatio varia edidit decreta, l. 6. p. 2. num. 2035.

Con-

Digitized by Google

Congregationum harum declarationes non ſunt infallibiles, niſi fiant de ſpeciali mandato Papæ, & nomine ipſius toti Eccleſiæ, poſt rem cum eo collatam, l.1. num.215. Si in aliqua congregatione damnetur opinio poſt informatum Papam, & ea mandato illius, ſi illa ritè communicetur toti Eccleſiæ, erit infallibilis, & opinio illa amittet probabilitatem, à n.216. Congregationis Rituum reſponſiones dantur ſolùm pro dubiis ſingularibus interrogantium, quæ non obligant, maximè quando legitimè non ſunt ſubſcriptæ & ſigillo munitæ, nu.218.

Congreſſus innaturalis.

Congreſſus innaturalis ſive inordinatus eſt, cùm omnia ordinatè ſervantur præter modum accedendi, qui inordinatus eſt, l.3. p.1. num.918.

Conjugium, Conjuges.

Conjuges dicuntur mas & fœmina conjuncti in Matrimonio, quod dicitur conjugium à conjungendo, l.6.p.3 num.5. Duo menſes illis conceduntur ante conſummatum Matrimonium pro deliberatione, an velint Religionem ingredi, à num.419. Si alteruter novitiatum ingrediatur (quod etiam invito altero facere poteſt) alter eius Profeſſionem expectare debet, antequam cum alio contrahat, num.419. l.4. num.178. Primo bimeſtri poſſunt ingredi Religionem, quamvis ante Matrimonium habuerint copulam, lib.6. p.3. num.425. Etiam poſt bimeſtre tamdiu poſſunt ingredi Religionem, quamdiu Matrimonium non conſummarunt, etiamſi illicitè ſibi negaſſent debitum, l.6.p.3. num.419. Si invalidè profeſſi ſunt Religionem, probabiliter tenentur ad Caſtitatem ſtatui congruam, num.578. Coram Prædicante & teſtibus contrahentes in loco Principi catholico ſubjecto, poſt converſi ad fidem, divelli non poſſunt, num.772. Si eorum unus baptizatus non fuiſſet, poſſunt ab invicem recedere, vel debent poſt Baptiſmum conſenſum renovare, num.810. Si dubitetur de Baptiſmo, tenentur manere in Matrimonio, ibid. Poſſunt licitè abſtinere ab uſu Matrimonii & petitione debiti, nu.223. 351. Obligantur ad redditionem debiti, ſi petatur, etiam illicite, num.351. Non tenentur ad redditionem debiti in ſequentibus caſibus. 1. Si alter alteri illud remiſerit. 2. Si petens ſit amens, vel ebrius, vel mœchatus. 3. Si cognoverit conſanguineam uxoris in 1. vel 2 gradu. 4. Si inſcia comparte voverit caſtitatem. 5. Si laboret morbo contagioſo. 6. Si uxor laboret febri vel alio morbo. 7. Tempore menſtrui. 8. Si uxor ſit gravida. 9. Si petatur modo innaturali, num.351. Tenentur ad cohabitationem, ibid. Voventes communi conſenſu non petere debitum, ſi alteruter adverteret alterum indigere ob periculum incontinentiæ, poſſent, imò probabiliter tenerentur ſibi mutuò reddere debitum; aliud eſt, ſi communi conſenſu irrevocabiliter voviſſent caſtitatem, nu.370. Si non ſervent ſitum vel naturalem modum coeundi, aliquando peccant, ſaltem venialiter, num.332. Illis licent ea, quæ referri poſſunt ad actum conjugalem, niſi hic ob aliquam circumſtantiam extrinſecam ſit illicitus, à num 340. Illi licent tactus, aſpectus, & verba turpia, per ſe loquendo, ſi referantur ad copulam; ſi verò ab illis fiant ſeparatim tantùm voluptatis cauſa, peccant venialiter, & ſi conjunctum ſit periculum pollutionis, aut habeant votum caſtitatis, peccant per ea mortaliter, num.287. lib.3. p.1, num.887. Si per aſpectus exponant ſe periculo diſtillationis, probabiliùs peccant mortaliter, num.344. Si perfricent verenda circa vas præpoſterum abſque periculo pollutionis: item, ſi tentent copulam in vaſe præpoſtero abſque periculo pollutionis, & abſque animo eam ſodomiticè conſummandi, probabiliùs peccant mortaliter, & pro hac ſententia in praxi ſemper reſolvi debet, nu.345. Non peccant mortaliter Matrimonium per diſpenſationem ante proclamationes faciendas contractum conſummando ante eas factas, ſi certi ſint nullum impedimentum ſubeſſe, num. 459. Conſtituti in Matrimonio in foro conſcientiæ invalido, in foro autem externo habito pro valido, in foro externo prohiberi poſſunt, ne nubant alteri: item cogi poſſunt, ut cohabitent, non verò ad redditionem debiti ante poſitum ſerium conſenſum, propter quem non habitum Matrimonium in foro interno ponitur fuiſſe invalidum &c. nu.474.

Conjux primo bimeſtri licitè petit debitum, & licitè etiam negat, l.6.p.3. à num.419. Licite reddit debitum conjugi voto Caſtitatis, obſtricto, l.2.n.250. Si ideò eligat Religionem, quia alter ei diſplicet, non peccat, quamvis hic gravia damna patiatur, l.6. p.3. num.422. Non tenetur credere conjugi dicenti, ſe non conſenſiſſe, vel impedimentum inveniſſe, nu.307. Debitum negans comparti ſeriò petenti, peccat mortaliter, non tamen negans amicè tantùm illud petenti, vel parvo tempore differens, nu.391. Non tenetur debitum reddere, ſi petens per ſuam culpam jus petendi amiſerit, num.354. Si conjux petat debitum ob ſolam voluptatem, modo & ſitu non conſueto (in quo petendo venialiter ſaltem peccat) compars illud reddere poteſt, & videtur etiam teneri, ſi bonis verbis non poſſit eum inducere ad abſtinendum, vel ad aliter coeundum, num.356. Innocens poteſt adultero negare debitum, n.373. Quod ſi illi remiſerit, negare non poteſt, n.374. Quamvis debitum petierit ab inceſtuoſo, non ideo cenſetur remiſiſſe; imò ſecundùm communem innocens non poteſt pœnam, quam inceſtuoſus incurrit, remittere, nu.380. Conjux probabiliter poteſt irritare votum alterius conjugis de non petendo debito, oppoſitum tamen teneri debet l.3.p.1.num.504. l.6.p.3. n.368. Conſentiens, ut compars Caſtitatem voveret, retinet jus petendi debitum, & alter petenti tenetur reddere, l.6.p.3.nu.366. Si autem vir conſentiret, ut uxor voveret Caſtitatem peccaret petendo debitum; illa tamen petenti tenetur reddere, ibid. Si vir priùs cum conſenſu uxoris, & poſtea uxor cum conſenſu viri voviſſet Caſtitatem ſine mutuo pacto, uterque teneretur reddere debitum etiam illicitè petenti, ibid. Si ei eſt prohibita petitio debiti, probabiliter etiam non licent tactus &c. num.342. Nolens coire, ſi tangat ſeipſum propter ſolam voluptatem, probabiliùs peccat mortaliter, num.339. Oblectans ſe venereè, dum compars abeſt, ad minimum peccat venialiter, num.287. Membrum virile mittens in os uxoris, probabiliùs peccat mortaliter; quod in praxi ſemper reſolvi debet, n.345. In ordinaria commiſtione corporum ſtudiosè ſemen continens, ſi abſit periculum effundendi ſeminis, probabiliter peccat venialiter, nu 333. In actu conjugali aliam ſibi proponens vel deſiderans ut carnaliter dilectam, peccat mortaliter, nu.329. Se impotentem reddens voluntariis pollutionibus peccat graviter: item qui ſine juſta cauſa abſque conſenſu conjugis diu vel longè peregrinatur, num.393. Etiam mediis licitis v. gr. jejuniis, ſe impotentem reddens, graviter peccat, n.351. Si per jejunium reddatur impotens ad reddendum debitum, aut uxor fiat multò deformior &c. licitè non obſervat jejunium Eccleſiæ, non tamen tenetur illud omittere, ſi fiat minùs potens ad reddendum debitum &c. num.351. l.3. p.2. à num.1238. Si conjugum unus die feſto debeat cuſtodire domum & Miſſam omittere, debent quandoque alternare, & non ſemper unus eam omittere, l.3.par.1. num.686. Conjugibus plura obſervanda notat *Petr. Greg. Tholoſanus* in ſyntaxi artis mirabilis, l.23.cap.3. ſcilicet, fidem thori ſibi ſervare debent, liberis eſſe vivendi exemplum &c. l.6.p.3. n.349. V. *Generatio prolis.*

Conjugata cognoſcens duos ſolutos graviùs peccat, quàm conjugatus cognoſcens duas ſolutas, l.6. par. 3. num.348. Conjugatus etiam in ſolo Matrimonio rato, abſque uxoris licentia vel juſto divortio ad ſacros Ordines promoveri non debet, cum expreſſa tamen & ſpontanea licentia uxoris poteſt; quo caſu etiam uxor debet continentiam profiteri, l.6.p.2.n.2220. Si ſine licentia uxoris & expreſſo eius conſenſu ſacros Ordines ſuſcipiat, aut Caſtitatem voveat, fit irregularis, & tenetur redire ad uxorem ac debitum reddere, quod tamen petere non poſſet, n.2220. l.7.n.520. Si ſacros Ordines ſuſcipiens putet uxorem mortuam, ſi illa poſtmodum conſentiat, poteſt in illis miniſtrare, l.7.n.520. Conjugatus poſt ſententiam perpetui divortii aſſumens Religionem, peccat mortaliter, ſi neget ſe conjugatum, l.6.p.3. num.450. Conjugatus non eſt capax Beneficii Eccleſiaſtici, l.6. p.2. num.2220. l.4. num. 767. Nec præbendarum, l.4. n.233. Poſt juſtum divortium poteſt conjugatus Ordines ſacros ſuſcipere, vel Religionem ingredi, l.6. p.2. num. 2220. Conjuges quid poſſint circa bona dotalia, paraphernalia, anti-phernalia, propria, communia, ex ſpecialibus Juribus locorum decerni debet, l.3. p.1. n.1014. à n. 1017. Bonorum dotalium dominium habet uxor; uſumfructum & adminiſtrationem maritus, num 1017. Paraphernaliorum plenum dominium & adminiſtrationem de jure communi habet uxor, num.1018.

Anti-phernaliorum ſeu contra-dotalium dominium, etiam quoad uſum-fructum, eſt penes maritum, num.1019. Communium medietas, quoad jus ad maritum, & medietas ad uxorem ſpectat; quoad uſum autem & adminiſtrationem omnia ſpectant ad maritum tantùm, poteſt tamen univerſaliter loquendo uxor etiam renuente marito ex bonis communibus ea expendere, quæ neceſſaria ſunt ad impediendum damnum familiæ &c. à num.1020. Obligationes mutuas plures habent v. gr. ut uxor maritum rixis vel aliter verbis, ad gravem iram vel blaſphemiam non provocet, nec maritus verbis contumelioſis vel infamatoriis uxorem afficiat, ut uxor ſpreto viro dominium non vendicet, nec ille domus gubernationem & rem familiarem negligat &c. à num.708. Conjugi poſt divortium alimenta debentur, ſi illud fiat culpa mariti, non verò ſi culpa ſolius uxoris, à num.710. Si illud fiat ob culpam utriuſque, vel ſine culpa alterutrius, vir adhuc tenebitur uxorem alere, num.712. Si vir ſe alere nequeat, uxor eum alere tenetur, num.713. Vir certus de adulterio uxoris, in foro conſcientiæ non tenetur ad alimenta illi præſtanda, n.714. Partem acquiſitorum, dotem &c. probabiliter illi tenetur reſtituere, à num 715. Conjux primò ſibi ſubvenire poteſt, probabiliter tamen etiam neglecta vita propria poteſt in neceſſitate ſubvenire alteri, dein conjunctione naturali ſibi junctis, tertiò junctis conjunctione ſpirituali &c. nu. 719. Viro in extrema neceſſitate primò tenetur ſuccurrere filius, ſecundò pater, tertiò uxor; in communi neceſſitate prius tenetur uxor, quàm pater & filius &c. à num.731. Marito licet (rariùs tamen) uxores ebrioſas aut ſectantes conſortia prava, poſt gravem increpationem aliquoties factam, verberibus moderatis excipere, nu.734. Conjugalis actus. V. *Actus conjugalis.* Conjugale debitum. V. *Debitum conjugale.* Conjugum delicta. V. *Delicta conjugum.*

Conſanguinitas.

Conſanguinitas eſt communio perſonarum ex eo proveniens, quia una deſcendit ab altera, vel ambæ ab eodem, l.6.p.3.n.603. *Nomina Conſanguinitatis* ſunt: Cognatus, Cognata; Paterna linea, Materna linea, Pater, Mater, Liberi, Filius, Filia, Frater, &c. n.602. *Linea Conſanguinitatis* eſt Collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium, continens & diſtinguens gradus inter eas, num.603. *Gradus lineæ* eſt diſtantia unius perſonæ ab altera intra eandem lineam, ib. *Stipes* dicitur illa perſona, à qua cæteræ, de quarum cognatione quæritur, deſcendunt, ibid. Linea conſanguinitatis alia eſt recta, alia tranſverſa; *Linea recta* eſt in qua ſoli illi collocantur, quorum unum eſt principium alterius. *Linea tranſverſa*, quæ etiam collateralis appellatur, eſt illa, in qua tales collocan-

Digitized by Google

ſecantur, qui licèt deſcendant ab eodem communi ſtipite, unus tamen non deſcendit ab altero, num.604. 606. Linea tranſverſa alia eſt æqualis, alia inæqualis. *Æqualis* eſt, ſi perſonæ à ſe mutuo non deſcendentes, æqualiter diſtent à communi ſtipite v. gr. frater & ſoror. *Inæqualis* eſt, quando perſonæ à ſe non deſcendentes diſtant inæqualiter, v gr. ego & patruus meus reſpectu avi mei, ibid. Regulæ graduum Conſanguinitatis ſunt ſequentes; *Prima*. Tot ſunt gradus in linea recta tam aſcendente, quàm deſcendente, quot ſunt perſonæ, una dempta. *Secunda*, In linea tranſverſa æquali, tot gradibus diſtant perſonæ inter ſe comparatæ, quot gradibus diſtant ſinguli à communi ſtipite v.gr. ego, frater & ſoror diſtamus uno gradu à patre, qui eſt ſtipes, ideoque ſumus conſanguinei in primo gradu, &c. *Tertia*. In linea tranſverſa inæquali tot gradibus diſtant perſonæ inter ſe comparatæ, quot gradibus diſtat à communi ſtipite perſona illa, quæ eſt remotior, v.g. Patruus meus diſtat ab avo meo uno gradu, ego autem diſto ab eodem avo meo duobus gradibus, hinc ego etiam duobus gradibus diſto à patruo meo, num.605. Omnes gradus conſanguinitatis non dirimunt Jure naturæ, num.608. Conſanguinei in quinto & quarto gradu non ſunt impediti ad Matrimonium contrahendum, num.613.

Conſcientia.

Conſcientia eſt actus intellectus, quo iudicamus aliquid hìc & nunc agendum vel omittendum eſſe vel fuiſſe, tanquam bonum vel malum, l.1. num.1. Alia eſt *phyſicè recta*, quæ enuntiat obiectum, ſicuti à parte rei eſt. Alia *phyſicè erronea*, quæ aliter enuntiat, quàm à parte rei ſit. Alia eſt *ethicè*, ſive *moraliter recta*, quæ eſt conformis appetitui recto. Alia *ethicè erronea*, quæ eſt illi difformis, num.5. Phyſicè recta poteſt eſſe ethicè erronea, num.6. Phyſicè erronea poteſt eſſe ethicè recta, n.7. Propter ignorantiam invincibilem phyſicè erronea eſt ethicè recta, è contra tamen propter ignorantiam vincibilem phyſicè erronea, non eſt ethicè recta, num.8. Diviſio ejus in rectam & erroneam potiſſimùm intelligitur de ethicè recta & erronea, num.9. Etiam dividi poteſt in rectam & non rectam; recta in certam & tantùm probabilem; certa in talem cum evidentia, & ſine evidentia; probabilis in conformem obiecto & ſimul appetitui recto, & in difformem obiecto, ſed conformem appetitui recto, ad quam ſpectat invincibiliter erronea. Non recta in erroneam, quæ eſt difformis obiecto & appetitui recto, & temerariam; quæ, licèt ſit conformis objecto, tamen eſt difformis appetitui recto, n.10. Si dividatur in rectam & erroneam, & hęc ſubdividatur in vincibilem & invincibilem, communiter conſcientia recta ſumitur ſtrictiſſime pro phyſicè & ethicè recta, nu.11. Inculpabiliter erronea eſt verè conſcientia, & obligat, ut eam ſequaris, n.1. à nu.12. opus ex conſcientia inculpabiliter erronea factum, eſt poſitivè honeſtum, à num.14. Si ſit culpabiliter erronea, peccas, ſive ſecundùm eam, ſive contra eam opereris, num.1. Secundùm aliquos eſt judicium adhæſivè certum & obligat, ſecundùm alios non eſt iudicium certum, nec obligat, ſed abſolutè deponi debet, à nu.42. Si conſcientia dictet aliquid eſſe peccatum, non cogitando, an grave, an leve, contra eam operans communiter peccat mortaliter, à num.2. Si conſcientia dictet opus externum eſſe malum, internum operis eius deſiderium non eſt ſemper malum, à n.34. Si dictet præſente legitima excuſatione, nihilominus omiſſionem operis eſſe peccatum, ſi abſolutè non poſſit opus implere, non peccat, v. gr. qui eſt in loco, ubi Miſſa non legitur, non peccat eam omittendo, quamvis iudicet ſe peccare, n.39. Si tamen independenter ab iſto impedimento opus non vellet, peccaret, n.40. Si abſolute poſſet, & tamen iuſtè excuſaretur, v.g. ob febrim, non teneretur adire Eccleſiam pro audienda Miſſa, ſi nihilominus iudicaret, ſe peccare non adeundo, probabiliùs peccat ex conſcientia erronea, ſi non adeat, num.41. Conſcientiæ dictamen ultimum debet eſſe certum moraliter, à num.46. Illud variis modis formari poteſt ſecundùm opinionem minùs probabilem v. gr. quod prudenter iudico mihi hìc & nunc licere, certum eſt, mihi hìc & nunc licere, ſed prudenter iudico pingere v.gr. die feſto mihi hìc & nunc licere, ergo certum eſt, mihi hìc & nunc die feſto licere pingere. Item, licita eſt mihi omnis actio, quam poſt idoneum examen prudenter iudico non eſſe prohibitam, atqui ego poſt idoneum examen prudenter iudico hanc vel illam actionem non eſſe prohibitam, quia pro hoc iudicio habeo grave motivum, ergo. Item, Quod viri prudentes dicunt eſſe licitum, quodque rationes gravis momenti ſuadent eſſe licitum, hoc prudenter iudico eſſe licitum, ſed viri prudentes dicunt, hoc vel illud eſſe licitum, idque etiam ſuadent rationes gravis momenti, ergo. Item, quod probabiliùs eſt mihi licere, quàm non licere, hoc prudenter iudico mihi licere, ſed probabiliùs eſt mihi licere operari ſecundùm illam probabilem ſententiam, quàm non licere, ergo, à nu.304. Qui operatur ſecundùm opinionem minus probabilem, non opus eſt, ut ſimiles diſcurſus ad longum formet, ſed hoc ipſo, quòd ſciat ſe operari iuxta opinionem probabilem, habet virtualiter, & ſufficienter ſibi format hoc dictamen, practicè iudicando, ſibi hìc & nunc licere talem operationem, nu.308. Conſcientia practicè dubia eſt, quæ practicè dubitat, an aliquid ſit licitum, nu.45. Qui cum ea operatur, peccat, ibid. Ita dubitans tenetur ſe reſolvere per motivum rationabile, ibid. Conſcientia ſubſequens actum non eſt attendenda, à num.44. Conſcientiæ caſus ex bonis & claſſicis Authoribus, qui eos ex profeſſo tractant, reſolvi debent, num.463. Pro illis conſulendi ſunt Theologi verſati in doctrina morali, item, qui non ſunt præcipites in iudicio; qui non profitentur paſſim laxitates, qui non affectant nimium rigorem &c. à nu.464. Conſcientia perplexa eſt, quæ putat ſe peccaturam, ſive actum eligat; ſive non, hæc perplexitas tolli debet ante operis executionem, ut evitetur peccatum, n.1. à nu.81. Si illa poſt adhibitam etiam diligentiam tolli non poſſit, ex ea operans non peccat, cùm dirigatur hoc dictamine conſcientiæ reflexo: *Quidquid hìc agam, non pecco*, ſive *perinde eſt, quid hìc agam*. Quod re ipſa talis habet, & quamvis hoc non haberet, tamen non peccaret, à num. 81. Si conſcientia dictet unam partem magis, alteram minùs malam eſſe, eligens eam, quæ videtur magis mala, peccat ſecundùm quantitatem exceſſus apprehenſi, à num.84. Si conſcientia dictet unam partem eſſe peccatum, & dubitet, an altera ſit peccatum, ſi utrumque ſit æquale, tenetur operans eligere, hoc de quo dubitat &c. num.86.

Conſcientia ſcrupuloſa. V. *Scrupulus*.

Conſcientiæ dictamen. V. *Dictamen conſcientiæ*.

Conſcientia ſpeculativè dubia. V. *Opinio*.

Conſecratio.

Conſecratio unius ſpeciei ſine altera probabiliter in nullo caſu eſt licita, videtur tamen Papa in hoc diſpenſare, vel permittere poſſe, l.6 p.2. num.245. Conſecratio eſt valida, ſi aqua vino non ſit admixta, mortaliter tamen eſt illicita, l.6.p.1.nu.434. Conſecratio Hoſtiæ extra Sacrificium fieri non debet, nequidem pro viatico, num.610. Nec in neceſſitate fieri debet in fermentato à Sacerdote latino, ibid.

Conſecratio Epiſcopi.

Conſecratio Epiſcopi non requiritur ad adminiſtrationem eorum, quæ ſunt Juriſdictionis; requiritur tamen ad ea, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis, l 4. nu.436.

Conſecrator Eccleſiæ.

Conſecrator Eccleſiæ poteſt conſtituere alium diem annuæ Dedicationis, ſed ſemel conſtitutum variare non poteſt Epiſcopus, l.6. p.2.nu.2055. D 1.2.

Conſenſus ad Matrimonium.

Conſenſus ad Matrimonium requiſitus debet eſſe ſignis externis expreſſus; id eſt, verbo, ſcriptu vel nutibus, per ipſos contrahentes, vel per alios ipſis conſentientibus, l.6. p. 3. num.228. 231. Debet eſſe de præſenti, utrimque acceptatus, ib. Debet eſſe intentio invicem tradendi & acquirendi dominium corporum in ordine ad copulam, non tamen neceſſariò illius exercendæ, nu. 228. Eo manifeſtato & acceptato ex parte utrinſque, valet Matrimonium, n.230. Præſumitur adeſſe in loco, ubi Trid. non eſt receptum, ſi ſponſalia ſequatur copula, non verò ubi Trid. receptum eſt, nu.232. Si matrimonium contrahatur inter præſentes, præſumitur prior conſenſiſſe ſub conditione, ſi alter etiam conſentiat eodem congreſſu durante: Si autem contrahatur inter abſentes per procuratorem vel epiſtolam, cenſetur durare conſenſus prioris tanto tempore, donec alter conſentiat, & ſufficit, ut alterius conſenſui præcedenti & non revocato, alterius accedat, num.223. 234. A coniugibus renovatus non eſt Sacramentum, nu.269. Conditionatus ſub conditione de præterito vel præſenti, ſtante conditione ſufficit, n.223.242. Sub conditione neceſſaria de futuro, dummodo contrahentes non intendant ſuſpendere tantiſper conſenſum, v.g. *Duco te, ſi cras Sol oriatur* &c. ſufficit, non verò ſufficit ſub conditione de futuro, quæ ſit contra ſubſtantiam obligationis Matrimonialis v.gr. *Si prolis generationem impedire velis; ut mihi liceat copula cum alio &c.* n.223.238. Sub conditione turpi vel impoſſibili, niſi ſciretur intentionem fuiſſe expreſsè reſtrictam ad eas, ſufficit, & habentur pro non adiectis, à num.239. Sub conditione non reddendi debitum, in caſu, quo alteri non licebit exigere, probabiliùs ſufficit, nu.241. Conſenſus ſub conditione honeſta de futuro, eſt contractus ſponſalium tantùm, & non Matrimonii, hinc, ut fiat Matrimonium, conſenſus ille probabiliùs renovari debet, nu.223. Conſenſus Matrimonium contrahentium moraliter ſaltem debent ſimul exiſtere, nu.229. V. *Matrimonium*.

Conſenſus in adulterium conjugis ordinariè cenſetur adeſſe, quando compars non prohibet adulterium compartis, cùm abſque gravi incommodo poſſit, l.6 p.3. nu.434.

Conſenſus requiſitus ad peccatum. V. *Peccatum Veniale*.

Conſenſus requiſitus ad valorem contractus. V. *Contractus*.

Conſentiens in damnum.

Conſentiens in damnum alienum, ſi ſuo conſenſu ſit cauſa efficax damni, tenetur ad reſtitutionem, l.3.p.2. nu.20. Etiam tenetur ad reſtitutionem, ſi conſentiat, antequam ſit poſita cauſa efficax damni, quamvis ſciat illam ſine ſe adhuc ab alio eſſe ponendam, à nu.34. Conſentienti in damnum ſuum voluntate effective & efficaciter ceſſiva Juris, non debetur reſtitutio; debetur autem, ſi conſentiat voluntate affectiva tantùm & inefficaciter, à n.485.

Conſiliarius.

Conſiliarii Principum debent eſſe prudentes, probi, incorruptibiles, & ſenſa ſua depromere audentes &c. l.1. nu.456. Poſſunt, per ſe loquendo, reſpondere ſecundùm opinionem probabilem alienam contra ſibi probabiliorem, l.1. num.92. l.4 à num. 1546. Inquirentes in Authores faventes, cuiuſcumque ſententia ſtare volentes, quacumque ratione nitatur, male agunt, l.4.n.1547. Non poſſunt ſurripere aliquid ad compenſandum laborem, cui putant non correſpondere æqualem mercedem, l.3.p.1.n.973. Ut occulta compenſatio illis liceat, debent eſſe certi de iniuria, à n.974. Conſilium dans. V. *Conſulens*.

Conſolationes Divinæ. V. *Viſitationes Divinæ*.

Conſtitutio.

Conſtitutione *Sixti V.* redduntur inhabiles ad Religionem, qui

magno

magno ære alieno ſunt gravati; hanc inhabilitatem *Clemens VIII.* ſuſtulit, relicta tamen prohibitione & pœnis; hinc tales valide, ſed illicite profitentur, l.3. p.2. num.444. Conſtitutione hac non comprehenduntur Moniales, nec Equites Ordinis militaris, nec gravati debitis incertis, nec illi, qui abſque culpa gravi inciderunt in impotentiam ſolvendi, nec illi, quibus creditores id permittunt &c. ibid. Conſtitutio *Trid. Seſſ.25. c.16. de Regularibus*, irritans donationes & renunciationes, quæ fiunt ab ingredientibus Religionem, niſi fiant cum licentia Epiſcopi ſive Vicarii, intra duos menſes proximos ante Profeſſionem, & Profeſſio poſtea ſubſequatur, non habet locum in codicillis, teſtamentis aut donationibus mortis cauſa, nec ea prohibentur donationes modicæ, ſed renunciationes Beneficii Eccleſiaſtici; item eæ, quæ fiunt ante ingreſſum Religionis, intuitu, vel cauſa impulſiva ingrediendi, qualis intentio in dubio præſumitur, ſi non multo ante ingreſſum factæ ſint; item, ſub conditione Profeſſionis edendæ factæ &c. num. 1145. Conſtitutio Innocent. XII. qua damnat librum, cui titulus: Explication des maximes des ſaints &c, ante lib. 1. num. 22.

Conſuetudinarius.

Conſuetudinario quandoque neganda vel differenda eſt abſolutio, l.6. p.2. à nu.1819. Prima vice, qua ſe accuſat de peccatis ſuæ conſuetudinis, abſolvi poteſt, nu. 1820. Etiam ſtatim abſolvi poteſt, qui ex conſuetudine, quam jam expellere non poteſt ſæpe relabitur, nu.1821. Etiam, per ſe loquendo, abſolvi poteſt, ſi iterum habeat ſigna novi doloris & propoſiti, ibid. Quamvis dubitaretur de vero dolore aut propoſito, tamen ſuppoſita confeſſione, per ſe loquendo, habet Jus aliquod ad ſolutionem, ſaltem ſub conditione accipiendam, ibid. Si recidat ex ſola fragilitate intrinſeca, ordinarie toties abſolvi poteſt, quoties prudenter judicatur ſeriò dolere & emendationem proponere, num. 1822. E contra, ſi recidat ex occaſione aliqua extrinſeca, ordinariè abſolvi non debet, niſi eam removerit &c. nu. 1831. Conſuetudinario in mollitie efficacia remedia ſunt: Confeſſio frequens apud unum eundemque Confeſſarium, etiam ter in hebdomade, ſi fieri poſſit; ut proponat hac die, hac nocte, in honorem Sancti, quem maximè colit, & Paſſionis Chriſti abſtinere ab omni turpi tactu ſui ipſius &c. à numer. 1829. Si veniat ſemper cum eiſdem peccatis, vel, ſi neglexerit omnia media ſibi præſcripta, nec jam det ſpecialia ſigna pœnitentiæ vel ſperandæ emendationis, vel, ſi ſæpe confiteatur, & tamen nihil emendet, cùm facere poſſet, abſolutio illi negari, aut differri debet, nu.1765. Sufficientia in eo doloris ſinceri ſigna ſunt, ſi ſtatim poſt peccatum, aut in concione dolore tactus, aut poſt longam luctam ſtatuerit confiteri; item, ſi agnoſcat & dicat ſe magnum peccatorem, vel ab initio graviora peccata confiteatur, vel ſe jam accuſet de peccatis ante hac voluntarie omiſſis &c. niſi illud manifeſte conſtet, num. 1734. Quæ media contra ſpecialia vitia illi præſcribenda, & quæ pœnitentiæ illi injungendæ. V. *Confeſſarius conſuetudinarii*. Spes emendationis ejus eſt, ſi à confeſſione facta rarius vel difficilius peccarit; ſi ſæpius ſibi vim fecerit contra tentationem; ſi occaſiones aliquas relapſus vitarit; ſi media contra relapſum præſcripta adhibuerit; ſi occaſiones externas vitarit; ſi novum dolorem manifeſtet &c. nu. 1821. Conſuetudinarius in blaſphemando, jurando tenetur ſub mortali talem conſuetudinem ſeriò conari tollere, quod ſi faciat, & tamen labatur, poterit aliquando excuſari: ſi non conetur, abſolutio ei negari poteſt, l.3. p.1. nu. 246. Si habeat conſuetudinem jurandi non falsò, quamvis eam nunquam retractarit, non peccat, niſi venialiter, nu. 271. Si habeat conſuetudinem jurandi falsò, ſed inadvertenter, quam non retractavit, ſi juramenta non proficiſcatur ab illa conſuetudine, ſed ex paſſione & motu ſubito, non peccat mortaliter, ſi vero proficiſcantur ex conſuetudine non retractata, quamvis plane inadvertenter fiant, peccat peccato non in ſe, ſed in cauſa ſeu voluntate, quam habet, non removendi conſuetudinem, à nu. 272. Sicut conſuetudo amandi Deum ſufficit, ut actus ex ea procedentes quaſi imperceptibiliter ſint meritorii, ita ſæpe ſufficit conſuetudo jurandi, ut actus ex ea procedentes quaſi imperceptibiliter ſint demeritorii, num.274. Per ſe loquendo, non tenetur circumſtantiam conſuetudinis in confeſſione aperire; niſi ea ſit volita adhuc, & pergat eſſe occaſio proxima relabendi, vel Confeſſarius de ea interroget, l.6. p. 2. à num.968.

Conſuetudo.

Conſuetudo alia eſt facti, alia Juris. *Facti*, eſt repetitio actuum ſine obligatione. *Juris* eſt, Jus quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum lex deficit, l.1. num.570. Ut ſit juſta contra jus clarum, debet eſſe ſaltem annorum 40. Si ſit præter Jus, ſufficient 10. Ut vim legis obtineat, ſaltem per annos 10. debet eſſe continuata, & ſecundum Jus canonicum habere 3. conditiones. 1. Ut ſit rationabilis, id eſt, de re honeſta & non pernitioſa. 2. Ut ille, qui poteſtatem legiſlativam habet, in eam conſentiat, ſaltem tacite. 3. Ut fuerit inchoata aut ſaltem continuata cum voluntate obligationem inducendi, num. 571. Habet vim non tantùm interpretandi, ſed etiam abrogandi legem, nu. 572. Non extenditur de loco ad locum, nec de perſona ad perſonam, nec de caſu ad caſum, nec habet vim ex actibus ex metu vel vi frequentatis, aut etiam ex errore, quod eſſet lex, nu.573. Conſuetudo rationabilis novum impedimentum Matrimonii inducere, & vetus abrogare poteſt, l.6. p.3. à nu. 517. nu. 523. Non poteſt vincere impedimenta Juris divini vel naturalis, nec vim habet contra ullam legem divinam vel naturalem, l. 1. num. 572. l. 6. p.3. nu. 521. Quaſcumque leges humanas tollere poteſt, l. 6. p. 3. nu. 522. Non juſtificat uſuram, Simoniam violationem Immunitatis Eccleſiaſticæ, retentionem plurium Beneficiorum Eccleſiaſticorum &c. n. 524. Non excuſat à Simonia Juris naturalis, à Simonia tamen Juris poſitivi excuſare poteſt, l.3. p.1. à nu. 191. Ut pecunia obtineantur Beneficia Eccleſiaſtica, non excuſat à Simonia, num.194. Differt à præſcriptione, quod hæc introduci non poſſit, niſi actibus à principio juſtis, & bona fide, conſuetudo vero non requirat initio juſtum titulum; nec incipiat bona fide, l.6 p.3. nu. 520. In dubio, an conſuetudo ſit introducta ex devotione, an ex animo ſe obligandi, communiter præſumitur ex devotione tantum inductam eſſe, l.1.n.592. Per conſuetudinem privilegium acquiri poteſt, n. 855. Facit ea communiter ſuppleri Juriſdictionem, l.6.p.1. à n.117.

Conſulens aliquid.

Conſulens damnificationem, id eſt, qui rogat, hortatur, modum oſtendit, quo damnum fieri poſſit, ſuggerit motivum faciendi, promittit aliquid, ut fiat, ſi ſimplex dederit conſilium vel nude rogavit, aut quaſi imperando author fuit, ut damnum inferretur, non ſuggerendo modum, quo fieret, nec motivum inferendi, ſi ille conſilium ſuum ante damnum illatum revocet, non tenebitur ad reſtitutionem; è contra, ſi medium ſuggerat &c. tenebitur, l.3 p.2. nu. 20. à nu. 27. Conſulens damnum, quod alter conſulniſſet, tenetur reſtituere, non verò, ſi conſulat jam tum ad illud inferendum moto, num.29. Qui conſilio ſuo movit, ut conjuncto cum aliis, tenetur reſtituere, nu. 30. Conſulens illi furari hodie, qui poſt dies aliquot paratus erat furari, tenetur reſtituere, nu.31. Conſulens minus damnum, volenti eidem inferre magnum, non tenetur ad reſtitutionem, nu. 20. Conſulens ut potius Petro, quàm Paulo damnum inferat, ſecundum communem tenetur ad reſtitutionem, n. 32. l.2. à nu. 225. Conſulens aliquid ſub cenſura prohibitum, ordinarie eam non incurrit, niſi addatur: *Quomodocunque quis fuerit cauſa, ſi quis fuerit cauſa &c. incurret cenſuram*, l.7. à n.38.

Contactus rei Sacræ.

Contactus ſacrorum vaſorum licitus eſt Clericis ſola prima tonſura initiatis, l. 6 p.2. nu.357. Probabiliter etiam non peccant Laici attingendo vaſa ſacra vacua; item Reliquias ſacras, Agnos Dei, corporalia & purificatoria poſt lotionem &c num. 358. In ordine Mendicantium Laici ſacriſtæ licitè tangunt vaſa ſacra; corporalia, & purificatoria lavant; in Societate JESU autem ea primo abluit Sacerdos, nu 359. Si vaſa ſacra contineant actu Corpus & Sanguinem Chriſti, ſolis Sacerdotibus & Diaconis eorum contactus eſt licitus, nu.360. Contactus phyſicus ſaltem mediatus vaſorum ſeu inſtrumentorum requiritur ad valorem Ordinum, n. 2122. 2148. 2155. Pro Presbyteratu requiritur contactus calicis & patenæ. & probabilius etiam Hoſtiæ ſaltem una manu, à n.2152. Contactus debet jungi formæ, num. 2122. 2148.

Contemptus.

Contemptus diverſimode fieri poteſt; ſcilicet *virtualiter*, & dicitur materialis, qui in omni tranſgreſſione includitur: *interpretative*, ſi adſit conſuetudo & intentio continuandi tranſgreſſiones: *Secundum quid*, ſi quis univerſim velit ſubjici Legi & Superiori, non tamen hic & nunc in re levi: *Indirecte*, ſi non ſit contemptus Legis vel Superioris, ſed tantum executionis rei, quæ præcipitur: *Formaliter & directè*, ſi quis legem tranſgrediatur, quia renuit Legi aut Superioris ſubjici directè intendendo ejus contemptum, l.5. à nu. 236. l. 7. nu. 56. *Contemptus negativus* dicitur, ſi quis de re aliqua nullam curam habeat, nullam tamen ei inferat injuriam. *Poſitivus eſt*, ſi addatur aliquis actus irreverentiæ vel injuriæ verbis, aut facto ipſo, l.7. n.56. Formalis & poſitivus Legis, Legiſlatoris, Virtutis &c. communiter eſt mortale, l.5. nu. 236. à nu. 240. Formalis & poſitivus requiritur ad incurrendam cenſuram, l.7. num. 56.

Contentio.

Contentio eſt mortalis, quando animo contradicendi altercaris circa veritatem pertinentem ad fidem, vel ſalutem animæ aut corporis, l.5. nu.298.

Continentia ſacro Ordini annexa. V. *Ordo*.

Contractus.

Contractus eſt pactum duorum, quo ſe viciſſim, vel ſaltem una pars ſe alteri acceptanti obligat ſigno aliquo externo, l.3.p.2. n. 578.

Contractus varius eſt, ſcilicet implicitus & explicitus onerosus, lucrativus bonæ fidei, ſtricti Juris &c. à nu.579. Univerſaliter loquendo, cenſetur fieri eo modo, quem requirunt leges, & conſuetudo loci, in quo fit, à num.587.

Contractus modalis fit variis modis, à nu.588.

Contractus purus obligat ex nunc pro nunc, num 590.

Contractus modalis, ſi illi apponatur modus vel conditio repugnans contractui, eſt irritus; ſi vero addatur modus unicus, ſed impoſſibilis, validus eſt: item validus eſt, ſi modus, qui apponitur ſit turpis, niſi voluntas contrahentis eſſet reſtricta ad illus modus, tanquam ad cauſas finales vel conditiones, nu. 591.

Contractui cauſali, ſi apponatur cauſa motiva, ob quam ponitur, & ſine qua hic & nunc non poneretur conſenſus voluntatis, ſi hæc non ſubſiſtat, contractus eſt nullus; ſi vero addatur cauſa impulſiva, quæ de ſe non erat hic & nunc ſufficiens ad obtinendum conſenſum, voluntatem tamen aliunde motam magis impellebat, licet hæc non ſubſiſtat, contractus eſt validus, n. 592. In dubio an cauſa appoſita fuerit motiva, an tantum impulſiva, cenſeri debet tantum fuiſſe impulſiva ibid.

Contractui demonſtrativo appoſita demonſtratio falſa cum non irritat,

irritat, niſi contractus eſſet oneroſus, nu. 593. Alternativus, in quo, ordinarie loquendo, ad debitorem ſpectat electio, hic ſatisfacit, ſi alterutram partem impleat; ſi autem factus ſit in favorem creditoris, optio ad hunc ſpectabit, & ſi una pars disjunctionis deficiat, manet obligatio determinate ad alteram, & ſi ille, qui jus habet eligendi, alterutrum elegerit, variare non poteſt, n. 594. Copulativus hoc habet, quòd omnes diſpoſitiones pluralis numeri ad minus debeant impleri in duobus, in dubio autem minimum ordinariè ſequendum eſt &c. n. 595. Conditionalis communiter eſſertur per unam ex his particulis: *Si*, *niſi*, *ſi non*, *ſine hoc*, *caſu quo*, *cum*, *dummodo*, *nec alias*, *nec aliter*, *quando &c.* Item per ablativum abſolute poſitum: ante conditionem impletam contractus hic ſimpliciter non eſt, ſed ad minimum ſuſpenditur, & non obligat, niſi conditio impleatur in ſpecifica forma, & non tantum æquivalenter, nu. 596. Si conditio ſit neceſſaria, non ſuſpendit contractum, niſi contrahens dubitaſſet de eventu, nu 597. Si ea ſit impoſſibilis, contractus nullus eſt, nu. 598 Si ſit turpis, & illa intendatur, contractus eſt irritus, nu. 599. Si fiat cum puella ſub hac conditione: *ſi nupſerit*, validus eſt contractus, ſi Religionem ingrediatur; probabiliter etiam validus eſt, ſi maneat cælebs, ſed quoad hoc judicari debet ex circumſtantiis: ſi additum fuerit: *ſi nubat meo conſanguineo*, invalidus eſt, ſi non nubat. Si vero fuerit vidua, & addita fuerit conditio: *ſi non nubat*, invalidus erit, ſi nubat, n. 600. Si fiat ſub hac conditione: *ut vivat caſte*, ſi occultè fornicetur, probabiliter adhuc validus eſt contractus, ſed hic inquirendum eſt in voluntatem teſtatoris v. gr. n. 604. Si fiat ſub hac conditione: *ſi aliquid non feceris*, ſi ſit diſpoſitio per ultimam voluntatem, ſtatim valet, ſi vero non ſit diſpoſitio ultimæ voluntatis, expectanda erit mors ejus, qui impleturus erat conditionem, qua poſita hæredes ejus rem obtinebunt, n. 601. Si promiſſarius non ſciverit conditionem fuiſſe appoſitam, quam alias certo implevisſet, vel ſi eam implere non potuerit: ſi ſit contractus ultimæ voluntatis vel gratuitus, erit validus, non vero, ſi ſit contractus oneroſus, nu. 602. Si quis alicui promiſerit rem aliquam ſub certa conditione & poſtea eandem rem promittat alteri ſub alia conditione, quæ prius impleatur, prima promiſſio tamen prævalet, nu 603. Si conſenſus revocetur ante impletam conditionem, contractus, qui ſolo conſenſu perficitur, fit communiter abſolutus & validus, num. 605. Pœna contractui addita ſolvi debet ab illo, qui culpabiliter non ſervat contractum. Arrham contractui appoſitam amittit, qui dedit, ſi contractu ſtare nolit, ſi vero, qui eam accepit, reſiliat, duplum ſulvere debet, nempe reddere quod accepit, & tantundem addere, num. 606. Ad valorem contractus requiritur conſenſus verus in obligationem, à nu. 607. Etiam requiritur conſenſus liber ab inadvertentia, ignorantia & errore circa ſubſtantiam contractus, non autem circa qualitatem tantum, num. 578. à num. 612. 620. Etiam requiritur conſenſus liber à vi & metu, nu. 578. à num. 630. Metus tamen juſte incuſſus etiam ab extrinſeco, non impedit valorem contractus, nec probabilius, ſi incutiens metum tantum ſimulet ſe aliquid facturum, à nu. 634. Etiam metus injuſte ab altero contrahente incuſſus, ſpectato jure naturæ, non invalidat contractum, nu. 636. Aliqui tamen contractus, ſi fiant ex metu gravi injuſtè incuſſo, ſunt irriti jure poſitivo, nempe: Matrimonii, Profeſſionis Religioſæ, Promiſſionis vel traditionis ex rebus Eccleſiæ, promiſſionis & ſolutionis dotis; quod etiam aliqui dicunt de ſponſalibus, renunciatione Beneficii Eccleſiaſtici, Juriſdictione extorta, abſolutione à cenſuris & aliis votis ſimplicibus &c. Reliqui contractus per talem injuſtum metum extorti non ſunt ipſo jure poſitivo irriti, ſed tantum irritandi. nu. 578. à nu. 637. Si metus non incutiatur ad contractum extorquendum, ex illo tamen fiat contractus, hic probabilius irritari poteſt, nu. 639. Si metus ſit ab aliquo tertio incuſſus, contractus adhuc jure poſitivo reſcindi poteſt, num. 640.

Contractus reſcindi non poteſt, niſi ad arbitrium injuriam paſſi, nu. 641 Metus levis etiam injuſte incuſſus, & dans cauſam contractui, non impedit valorem ejus, nec facit reſcindibilem Jure poſitivo, facit tamen reſcindibilem Jure naturæ & pro foro conſcientiæ ſi debeat reſcindi poſſit, à nu. 642. Conſenſus reſpectu contractus debet eſſe plene deliberatus, à n. 650. Etiam debet eſſe externe manifeſtatus, à n. 654. Etiam debet eſſe mutuò acceptatus, ſi contractus ſit oneroſus. à n. 656. Si dubium intercurrerit, circumſtantiæ & verba attendi debent, & ordinariè ſtandum eſt pro valore contractus, ſi autem verba ſint indifferentia ad ſignificandum animum te nunc obligandi, vel prius poſtea, non teneris contractu, à n. 661. Contrahere poſſunt, omnes, qui habent plenum uſum rationis & materiam, de qua contrahant, neque Jure prohibentur, nu. 578. 676. Non poſſunt contrahere infantes, ebrii, dormientes, amentes, prodigi, filii familias, uxores, Religioſi, pupilli, minores &c. exceptis quibuſdam caſibus, n. 578. 614. à n. 666. Quorum bona ſunt confiſcata vel confiſcanda, aliquando adhuc contractus celebrare poſſunt, n. 684. Materia contractus debet eſſe moraliter poſſibilis, à n. 685. Etiam debet eſſe exiſtens, ſaltem in ſpe, à nu 688. Etiam debet eſſe de re licita, à n 690. Debet eſſe propria illius, qui Jus transfert, à n. 694. Debet eſſe aliena, reſpectu acquirentis Jus, n 697. Debet eſſe certa, & aliquo modo determinata, à n. 698. Debet eſſe non prohibita, nu 700. Effectus contractuum præcipui ſunt 17 Obligatio, actio, exceptio, periculi & commodi translatio, damnum moræ, compenſatio, traditio rei conventæ, translatio dominii vel partis dominii, poſſeſſio juridica, ſolutio, poteſtas præſcribendi, interdicta poſſeſſoria, vendicatio rei, reſtitutio, evictio ædilitiæ actiones, reſtitutio in integrum, num. 701.

Contractus ſine ſolemnitatibus videntur eſſe irriti, vel ſaltem, irritabiles, exceptis ultimis voluntatibus, quæ valde probabiliter obligant in conſcientia, quamvis fiant omiſſis ſolemnitatibus, à num. 716.

Contractus firmatur præcipue 4. modis: promiſſione, juramento, fide-juſſione, hypotheca vel pignore, nu. 725.

Contractus finiuntur generaliter ſublato uno ſaltem contrahentium, & non ſuccedente alio; item interitu rei, de qua erat conventum, præcipue autem 4. modis, ſolutione, acceptilatione, novatione & conſenſu partium, ad hos alii modi facile revocantur, num. 755.

Contractus civiles facti ab excommunicato ſunt validi, ſed illiciti, l. 7. num. 280.

Contractus, qui fiunt ſine inſtrumentis & Judicis authoritate, liciti ſunt die feſto, l. 3. p. 1. num 606.

Contractus Anti-chriſeos. V. *Anti chriſeos contractus*.

Contractus cenſus. V. *Cenſus*.

Contractus impuberum. V. *Impuberes*.

Contractus Juramento firmatus. V. *Juramentum*.

Contractus libellaticus. V. *Libellaticus contractus*.

Contractus Mohatra. V. *Mohatra contractus*.

Contractus Societatis. V. *Societatis contractus*.

Contractus Matrimonialis.

Contractus Matrimonialis invalidus eſt. 1. Si intercurrat error perſonæ. 2 Si conditio adjecta tranſeat in conditionem perſonæ, & tamen alia ſubſtituatur. 3. Si ſit conditio ſervilis. 4. Si fiat ab obſtricto voto Caſtitatis ſolemni ſponte emiſſo. 5. Si intercedat vel cognatio, vel crimen, vel diſparitas, vel vis, vel ordo ſacer, vel ligamen, vel honeſtas, vel ætas inſufficiens, vel affinitas, vel clandeſtinitas, vel impotentia, l. 6. p. 3. n. 51. Etiam irritus eſt, ſi fiat ex metu gravi, etiamſi juramentum acceſſerit, l. 3. p. 2. nu. 578. Si fiat per litteras, ſponſus ſcribere debet, quod ſe tradat in Matrim. & ſponſam acceptet in uxorem, ſponſa autem coram Parocho & teſtibus eadem viciſſim dicere debet, ſicque erit actuale Matrim. etiamſi, qui ſcripſit, actu dormiat. Quod ſi uterque agat per litteras, debet uterque alterius litteras legere coram Parocho & teſtibus, l 6. p. 3. nu. 264. Si fiat per nuntios, hi utriuſque mittentis traditionem & acceptationem manifeſtare debent coram Parocho & teſtibus &c. nu. 265. Si fiat per procuratorem, ille coram Parocho & teſtibus conſenſum ſui principalis per hæc vel æquivalentia verba debet exprimere: *Titius accipit Cajam in uxorem mediante me: Caja accipit Titium in virum mediante me &c.* nu. 259. Si principalis eſſet factus perpetuo amens eo tempore, quo per procuratorem completur contractus, hic probabiliter eſt validus, nu. 260. Si principalis etiam interne tantum revocet conſenſum, antequam procurator officium ſuum expleverit, contractus eſt invalidus, quod ſi iterum conſentiat, antequam procurator mandatum expleverit, erit validus, n 261. Si principalis fictè conſenſerit, dum procuratorem miſit, ſed poſtea ſerio, quando ille mandatum exequitur, probabilius eſt invalidus, validatur tamen per quemcunque conſenſum conſequentem, & actum, quo poſtea tractat conjugem ut ſuam, n. 262. Procurator ille poteſt eſſe diverſi ſexus, neque in eo certa ætas requiritur, nu 263. Si fiat ſub conditione, ante eam impletam ſuſpenditur contractus, & habet rationem ſolorum ſponſalium, nu. 223. 238. Si conditio adjecta apponatur ex bonis Matrimonii, vel ſit contra ejus ſubſtantiam, contractus eſt irritus, nu. 239. Qualiſcunque conditio apponatur, pro foro conſcientiæ ſtandum eſt intentione, quam contrahentes ſciunt ſe habuiſſe: in dubio, qua intentione hæc vel illa conditio ſit adjecta ſtandum eſt diſpoſitione Juris &c. n. 223. à n. 239. Si fiat ſub conditione non reddendi debitum in caſu, quo alteri non licebit exigere, probabilius eſt validus, nu. 241. Si fiat ſub conditione de præſenti vel præterito, quæ ſubſiſtat, ſtatim contractus eſt validus, n. 242. Si fiat ſub conditione, *ſi ſis virgo*, id eſt, ſi explorata à mulieribus peritis judiceris eſſe virgo, contractus eſt validus, non verò in alio ſenſu, n 243 Si fiat ab impeditis ſub conditione, *ſi Papa diſpenſet*, probabilius contractus eſt invalidus, n. 244. Qui ſub conditione de futuro contraxit cum una, & ante eventum conditionis cum alia, contractus ille ſecundus eſt validus, ſed illicitus, n. 245. Si factus ſub conditione fuerit validus, & contrahentes permanſerint non impediti, valde probabiliter impleta conditione ſine novo conſenſu Matrim. eſt validum, nu. 246. Si fiat à contrahente nulla conditione contractui appoſita, paulo ante tamen multis audientibus eam ponente, probabilius eſt contractus invalidus, n. 247. Si fiat cum ignota, ſub conditione, *ſi ſit honeſta*, & à contrahente cognoſcatur; antequam teſtimonia honeſtæ vitæ dederit, ſi poſtea reſciat, quod ante hac honeſte non vixerit, contractus erit invalidus, n. 248. Si fiat cum duabus ſub conditione de futuro, cum illa eſt validus, cum qua conditio prius implebitur, quod ſi ea ſimul impleatur, probabilius cum nulla eſt validus, nu. 245 Si fiat cum voto Caſtitatis ſub conditione emiſſo, ſi contrahens conditionem non impleat, tenebitur ad Caſtitatem in Matrimon. n. 403. Si fiat addita conditione turpi, eſt validus, l. 3 p 2. n. 599. Si ante conditionem impletam conſenſus revocetur, eſt invalidus, n. 605. V. *Contractus*. Debet fieri ab exiſtentibus in gratia, l. 6. p. 3. n. 223 Si fiat ab exiſtentibus in peccato mortali, committitur duplex mortale, n. 328. Si fiat ſcienter invalide, committitur peccatum ſacrilegii, n. 532 Si fiat cum indigna ex juſtis cauſis, non peccatur, n. 285. Si fiat ſcienter cum impedimento dirimente, ipſo facto incurritur excommunicatio, n. 807. Si fiat bona fide cum tali impedimento, & poſteà re cognita contrahens maneat in uſu talis Matrimonii, non incurrit excommunicationem, nu. 808 Si fiat cum dubio de impedimento, validus eſt, ſi impedimentum non ſubſit, peccat tamen mortaliter ita contrahens ante ſolutum dubium, ſi

illud

illud ſit vincibile; & probabiliter etiam adhuc peccat, ſi poſt inquiſitionem maneat dubium, quæ ſententia tutior eſt, & in praxi ſuadenda, n.533. Contrahens de impedimento occulte legitime interrogatus, tenetur illud fateri, vel Matrimonio abſtinere, niſi diſpenſationem acceperit, n.459. Etiam tenetur aperire defectus occultos pernicioſos, non verò, ſi pernicioſi non ſint, n.156. Si fiat omiſſis proclamationibus, peccatur mortaliter, n.474. Si fiat ſine Parocho & teſtibus, contrahens per hoc non fit inhabilis ad aliud Matrimonium legitimè contrahendum. V. *Contractus.*

Contradictoria opiniones.

Contradictoriæ opiniones poſſunt eſſe ſimul probabiles non tantùm in diverſo, ſed etiam in eodem intellectu, l.1. à n.237. 358.

Contritio.

Contritionis actus hoc modo elici poteſt: Doleo, Mi Deus, de omnibus peccatis meis, non tantùm, quia demeritus ſum præmia & gratias tuas, & è contra à divina iuſtitia tua promeritus ſum pœnas, ſed maximè ideò, quia diſplicui & malum feci tibi, qui licèt nec cœlum eſſet, nec infernus, nec præmium vel pœna, propter infinitam tamen bonitatem & perfectionem tuam eras & es digniſſimus non offendi, ſed ſemper amari & honorari, propono per gratiam tuam impoſterum non facere amplius &c. l.2.nu.156. V. *Dolor.*

Contumacia Contumax.

Contumacia eſt, ſi citationi cum tribus monitionibus, vel una peremptoria tres continente non pareatur, quæ triplex eſt, 1. Evidens ſeu manifeſta, quando reus citatus in faciem citanti dicit, ſe nolle comparere. 2. Præſumpta ſeu dubia, quando poſt factam vel publicè affixam citationem comparet. 3. Vera, ſi in faciem citatus taceat, & tamen poſtea non comparet, l.7.n.10. Contumax appellare non poteſt, nu.118.

Contumelia.

Contumelia eſt iniuria contra honorem, ſive iniuſta alieni honoris diminutio, l.3.p.2. num.1190. 1223. Dividitur præcipuè in convitium, improperium, irriſionem, illuſionem, ſubſannationem, maledictionem, num. 1223. Si fiat cum intentione alium inhonorandi, eſt mortale, n.1224. l.5. n.346. Si fiat ſine tali intentione, eſt veniale, l.5. num.346. Poteſt eſſe ſine iniuria contra famam, l.3. p.2. n.1225. Contumeliæ omnes ſunt ejuſdem ſpeciei, ſi diſtinguatur mortalis à veniali, aut fiat præſenti in faciem, quæ novam addit ſpeciem, nu.1227. l.6.p.2.n.1101. Qui per contumeliam læſit alterius honorem, tenetur eum reſtituere vel per amicam & honorificam ſalutationem, vel invitationem ad menſam, vel petitionem veniæ &c. l.5.nu.346.

Converſus ad fidem.

Converſus comparte ſua in infidelitate permanente poteſt inire aliud Matrimonium, ſi remanens infidelis ideo nolit cohabitare converſo, quia converſus eſt, vel non velit cohabitare ſine iniuria Creatoris, vel ſi ex ejus contubernio immineat periculum perverſionis, quod ſi iniverit, infidelis etiam aliud inire poteſt, & non prius, l.6.p.3.num 406. Si converſus ſit vir, debet mulieri in infidelitate permanenti dotem reſtituere, aut ſaltem fructus eius, ibi. Si mulier etiam convertatur, & ille necdum aliam duxerit, tenetur eam recipere, n.407.

Convitium.

Convitium eſt, ſi vitium vel defectus etiam naturalis alteri obiiciatur cum eius dedecore, l.3.p.2.nu.1223.

Cooperatio.

Cooperari ad actum dicitur, qui facit aliquid cum intentione, ut actus ponatur; quòd ſi quis aliquid indifferens faciat, ignorans, an alter ſit abuſurus, nec ne, non dicitur cooperari, ſi id faciat ex rationabili cauſa abſque intentione, ut alter abutatur, l.2. à n.255. Cooperari ad peccatum alterius materialiter tantùm, ſubminiſtrando ſolùm materiam & facultatem peccandi, vel exhibendo obiectum, licitum eſt, 1. Si opus vel cooperatio ſit ſecundùm ſe bona vel ſaltem indifferens. 2. Si fiat ex bona intentione & rationabili cauſa. 3. Si alterius peccatum impedire nequeas, aut ſaltem non tenearis propter rationabilem cauſam, à num.250. Cooperari malo alterius per actionem, quæ per ſe & proximè ad illud peccatum concurrit, ſeu adiuvat, eſt illicitum, ideoque graviſſimi mali cauſa talis actio licitè poni probabiliùs non poteſt, à nu.251. Variis modis poteſt quis cooperari ad damnum alterius, qui continentur his verſibus:

Juſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans.

Qui uno ex illis modis efficaciter cauſat damnum, tenetur ad reſtitutionem, l.3. p.2. à num.20. Qui cooperando eſt cauſa damni, tenetur ad reſtitutionem, quamvis damnum ab alio tamen fuiſſet cauſatum, ſi hic non feciſſet, num.49 Qui cooperando eſt tantùm cauſa partis damni, tenetur partem illam tantùm reſtituere, n. 50. Qui dubitat, an cooperatus ſit damno alterius, non tenetur ad reſtitutionem; ſi autem conſilium dederit, & dubitet, an fur illo efficaciter motus ſit furatus, probabiliùs tenetur, nu.574. An ſinguli cooperantes teneantur ad reſtitutionem in ſolidum, & quo ordine. V. *Reſtitutio.*

Copula.

Copula præcedens Matrimonium illud non conſummat, hinc uterque primo bimeſtri adhuc poteſt ingredi Religionem, l.6.p.3. num.425. Copula poſt ſponſalia ſecuta ſufficit ad conſummationem Matrimonii in locis, in quibus ſubſiſtunt Matrimonia clandeſtina, non verò in locis, in quibus non valent Matrimonia clandeſtina, à num.278. Mos in Germania, ut procurator Cataphractus, decumbat cum ſponſa, non eſt conſummatio Matrimonii, nu.279. Si ſemen à viro alioquin potente vas penetrare, effundatur circa muliebria, & matrix illud ad ſe attrahat, probabilius ſufficit ad conſummationem Matrimonii, quod etiam verum videtur, ſi dæmonis miniſterio ſemen viri in vaſe debito recipiatur, num.280. Si vir vas fœminæ penetrarit, ſed ad illud non venerit, nec attractum ſit ſemen, probabiliùs non eſt conſummatio Matrimonii, n.281. Si coniugata primo bimeſtri vi opprimatur à viro ſuo, Matrimonium conſummatur, oppreſſa tamen adhuc poteſt ingredi Religionem, num.282. Si vir affirmet conſummationem eſſe factam, mulier autem neget, vel contra, potiùs credendum eſt affirmanti, num.283. Copula coniugalis in loco ſacro facta, ſi ſit neceſſaria v.gr. ob periculum incontinentiæ, quando coniuges coguntur diu manere in templo, non eſt ſacrilega, nec illicita, quòd ſi non ſit neceſſaria, probabiliùs videtur ſacrilega, l.6. p.2. num.1071. Copulæ abruptio conſentiente coniuge abſque periculo pollutionis cum iuſta cauſa, non eſt peccaminoſa, l.6.p.3.num. 347. Copulam abrumpere tenetur puella vi oppreſſa etiam cum diſperſione ſeminis, l.3.p.1.n.928. Idem probabilius tenetur facere puella pœnitentia ducta, ibid. Nunquam tamen licet ſemen admiſſum ejicere, ibid.

Corporale pro Sacrificio.

Corporale pro Sacrificio debet eſſe lineum, ſaltem, quoad eam partem, qua Hoſtiam vel Calicem tangit, item benedictum & mundum, l.6.p.2. num. 308. Poſt lotionem, quæ primò ordinario fieri debet à perſona ſacra, poſt quam fieri poteſt à Laico, non eſt iterum benedicendum, niſi notabiliter rumpatur, n.308. à n.334. Non eſt mortale, ſi Laicus illud prima vice lavet, ibid. Sine Corporali, aut cum non benedicto, extra gravem neceſſitatem celebrare, eſt mortale, nu.333.

Corporis Chriſti feſtum, Octava &c. V. *Feſtum.*

Corporis vitium. V. *Vitium.*

Correptio fraterna.

Correptio fraterna eſt admonitio, qua quis proximum conatur revocare à peccato, l.2.nu.208. Materia eius eſt omne mortale, ibid. Præceptum hoc obligat omnes etiam ſubditos, magis tamen Prælatos & Superiores, ibid. In ea ſervandus eſt ordo, quem Chriſtus præſcripſit, Matth.18. Scilicet. 1. Ut fiat ſecretò, dein coram teſtibus, tum ad Prælatum Eccleſiæ ſive Superiorem deferatur, niſi præſtet Superiori viro probo & prudenti, quàm aliis teſtibus innoteſcere, vel peccatum ſit publicum, vel vergat in grave damnum tertii aut Communitatis, ſi Superiori non ſtatim innoteſcat, vel corripiendus ſit contentus, ut Superiori ſtatim ſignificetur, ibid. Præceptum hoc obligat 1. Si certò conſtet de peccato proximi, indagare enim tenetur ſolus Superior. 2. Si probabile ſit non emendaſſe, nec emendaturum, vel relapſurum. 3. Si alius æque idoneus non adſit, qui correpturus putetur. 4. Si ſit ſpes fructus. 5. Si ſit bona occaſio, locus & tempus opportunum, & poſſis ſine tuo gravi damno facere. Horum ſi aliquid deſit, ordinarie non obligat, ib. Probabiliter adhuc obligat, etiamſi non ſit periculum relapſus, n.209. Etiam obligat, etiamſi ſpes fructus non ſit certa, quæ, ſi putetur inutilis, non obligat, nu.210. In dubio, an correptio ſit profutura, an nocitura, ſecundùm communem omitti poteſt, niſi peccator fuerit in extremis, n.210. Probabilius obligat etiam cum periculo vitæ propriæ, ſi peccator alias putetur in peccato moriturus, n.211. Qui facile poteſt impedire peccatum mortale proximi, & ob mali temporalis timorem negligit, peccat mortaliter, n.208. Si verba non iuvent, poteſt & debet Superior ſubditum corripere etiam pœnis & aliis modis coactivis, ſi autem non ſit ſubditus, licitum eſt aliquam vim amicam adhibere, v.g. peccandi inſtrumenta occultare, non tamen abſolutam vim inferre, niſi adeſſet cauſa proportionata, & ſic raro erit obligatio impediendi peccatum proximi, nu.212. Etiam eſt obligatio corripiendi peccantem ex ignorantia vincibili, probabilius etiam ex invincibili, hic tamen diſcretione utendum eſt, nu.214. Eſt obligatio gravis, ſub pœna excommunicationis denuntiandi Hæreticos apud Inquiſitores fidei, ubi Bullæ hoc mandantes uſu receptæ ſunt. Item in Confeſſionali ad turpia ſollicitantes, à nu.215. Etiam obligatur deferre, qui aliquid habet ſub ſecreto naturali, ſi hoc ſit neceſſe ad cavendum damnum commune &c. V. *Delatio.* Non ſufficit correptionem ſemel eſſe factam, ſed repeti debet, quamdiu ſperatur fructus, num.208. A correptione fraterna excuſat ordinarie magnum detrimentum proprium, quando proximus, ſi velit, poteſt ipſe facile vitare peccatum, & corrigenti magnum damnum extrinſecum in iis bonis, quæ aliunde habet, vel haberet independenter à peccato ipſo committendo, ex correctione proveniret, num.220.

Corruptio vocis.

Corruptio vocis invalidat formam Sacramenti, ſi ſit ſubſtantialis, id eſt, ſi voces corruptæ coniunctæ aptæ ſint ingenerare alium ſenſum, præter intentum à Chriſto, l.6. p.1.n.36.

Crapula.

Crapula cenſetur mortalis, ſi quis gulæ cauſa violet Ieiunia Eccleſiæ, ſi ex gula notabiliter ineptus fiat ad functiones; ad quas ſub mortali tenetur, ſi valde graviter valetudini advertens noceat, ſi continuæ fiant commeſſationes & compotationes, ita ut venter pro Deo habeatur, ſi quis bibat ad perfectam ebrietatem, ſi quis ex mera gula veſcatur carnibus aut ſanguine humano &c. lib. 5. num.307.

Credere.

Quæ fideles credere explicitè tenentur, alia ſunt neceſſaria neceſſitate medii, ſine quibus etiam inculpabiliter ignoratis finis ultimus obtineri non poteſt, & ſunt hæc duo: Deum eſſe, & Remuneratorem eſſe bonorum, & poſt ſufficientem Evangelii promulgationem

ſaltem

ſaltem implicite credere Chriſtum & ſanctiſſimam Trinitatem. Implicitè autem eredere dicitur, qui credit aliquid explicite, in quo alterum implicitè eſt, v.g. ſi credas, quod credit Eccleſia. Alia ſunt neceſſaria neceſſitate præcepti, ſine quibus inculpabiliter omiſſis finis obtineri poteſt, & ſunt: Symbolum, Oratio Dominica, Præcepta Decalogi & Eccleſiæ, Sacramenta maximè neceſſaria, ut eſt Baptiſmus, Euchariſtia & Pœnitentia, reliqua tunc, quando vult ſuſcipere; hæc ſub mortali omnes explicitè ſcire & credere tenentur craſſiori ſaltem modo, & quoad ſubſtantiam &c. l.2.n.2. l.6.p.1. à nu.587.

Credo, quando dicatur in Miſſa. V. *Gloria*.

Creditor.

Creditoribus ordine ſolvi debet, ſi omnibus non poſſit, l.3.p.2. num.374. V. *Debitor*. In creditoribus merè perſonalibus probabiliter tenenda eſt Regula 54. Juris in 6. Qui prior eſt tempore, prior eſt Jure, à num.403. Amicitia præciſe non dat Jus prælationis, nec paupertas, à num.405. Creditor privilegiatus præferri debet non privilegiatis, etiam hypothecatis, quamvis ſit poſterior, nu.395. Si nullus creditorum habeat jus prælationis, ſingulis ſolvi debet ſecundum proportionem debiti, num.407. Secundum communem eſt obligatio in conſcientia ſervandi ordinem in ſolvendo, nu.408. Creditori creditoris ſolvens ſatisfacit, ſi debita ſint einſdem rationis, nec ſit alius creditor præferendus, à nu.453. Creditor pro foro externo præſumitur remiſiſſe debitum, ſi illud in ſuis libris cancellarit, aut inſtrumentum debiti lacerarit, ſuppoſito, quòd remittere poſſit, & alteri viciſſim poſſit remitti, num.460. V. *Excuſantia à reſtitutione*.

Creditum.

Credita ſeu Chirographa, ſi certa ſint, ea minoris emere, ſolutione anticipata, eſt uſura, ſecluſo tamen lucro ceſſante & damno emergente, ſi incerta ſint, litigioſa & cum difficultate exigenda, licitè minoris emuntur ab eo, qui non eſt cauſa illius difficultatis, l.3.p.2. num.927. Etiam minoris emi poſſunt credita & ſalaria debita militibus & famulis Nobilium, non tamen ab iis, ad quos ſpectat facere ſolutionem, ſi ipſi ſint cauſa difficilis ſolutionis, ibid.

Crimen.

Crimen ſolis complicibus notum, quamvis hi multi ſint, cenſetur occultum, l.6. p.3. num.874. Qui ſcit crimen alterius non ſub ſecreto, nec injuriam fecit in eius notitia acquirenda, licitè illud manifeſtat ad damnum ſuum impediendum, l.3.p.2. n.1234. Crimen alterius prodere, quando & quale ſit peccatum. V. *Detractio*.

Crimen dirimens Matrimonium eſt triplex: homicidium adulterium & raptus, l.6.p.3. nu.512.

Crimen homicidii dirimit Matrimonium, ſi illud ab altero conjuge, vel alio tertio ſive phyſice, ſive moraliter ſit perſectum eo conſilio, ut poſtea inter ſe Matrimonium contrahant, quod ſi ea intentione & communi conſilio factum non ſit, illud non dirimit, niſi etiam adulterium præceſſerit, ibid.

Crimen adulterii Matrimonium dirimit, ſi fiat vivente alterius coniuge, & vel Matrimonium initur de præſenti, vel ſaltem datur fides de ineundo poſt mortem coniugis: ſed in hoc caſu requiritur, ut promiſſio ſit acceptata, & uterque ſciat alterum eſſe coniugatum, ſufficit etiam, ut dirimat, ſi adulter dubitet, utrum tempore adulterii vixerit alter coniux, ibid.

Crimen raptus impedit Matrimonium, ſecundùm Trid. quamdiu rapta eſt in poteſtate raptoris, etiamſi libere conſentiat, probabiliter tamen Tridentini decretum tantùm comprehendit raptum, qui ſit cauſa Matrimonii, ib. Crimina notoria & publica non relinquunt reo Jus ſe defendendi in Judicio, l.4.n.1408. Crimina excepta, in quibus non eſt opus ſervare omnem Juris ordinem, ſunt 1. Læſæ Majeſtatis. 2. Hæreſeos. 3. Sagarum. 4. Proditionis. 5. Conjurationis. 6. Falſæ monetæ. 7. Latrocinii. In his tamen aliiſque omnibus non poteſt aliter procedi, quam recta ratio & ius naturale dictet, nu.1418. V. *Delictum*.

Crux.

Crux ad Miſſam requiritur: uſus habet, ut ſit ſimul Crucifixus, l.6.p.2.n.308. 318. Sufficit, ſi pro icone Altaris depictus ſit, aut aliter fabrefactus Crucifixus; item Crux, qualis eſt in depoſitione Chriſti, ubi B. Virgo Chriſtum de Cruce depoſitum tenet; item Crucifixus depictus in Tabernaculo, aut charta aliqua, ſi alius facile haberi non poſſit; probabilius non ſufficit Crux vel Crucifixus depictus in pariete aut in tabula ad latus, nec imago Chriſti bajulantis Crucem, nu.319.

Crux probabilius tantùm ſub veniali ad Miſſam requiritur, hinc melius eſt etiam ex ſola devotione celebrare ſine omni Cruce, quàm ob defectum ejus non celebrare, n.320.

Crux etiam exponi debet (ut declaravit S. Congreg.) quando expoſitum eſt Venerabile, n.321. Cruces in Miſſa non fiunt manu plicata vel inflexa, ſed recta & digitis coniunctis, n.2055 D.242. nu.441. Crucis ſignum fit cum patena. D.175. Cruces fiunt per duas lineas, alteram rectam verſus Sacerdotem, alteram diametraliter tranſverſam. Quæ ſuper Calicem fiunt, non excedunt pallæ magnitudinem, quæ autem fiunt ſuper Calicem & Hoſtiam, ſimul incipi debent à labio extremo Calicis uſque ad ſpatium imminens primæ parti Hoſtiæ verſus Sacerdotem, non debet tamen manus deprimi ad Hoſtiam, ſed recta trahitur hæc Crux æqualiter alte ſuper Calicem & Hoſtiam, nu.491. Cruci poſt Miſſam reverentia fieri debet aperto capite, num 2055. & D.180. Crux in proceſſionibus deferenda eſt à Regularibus cum velo pendente ſeu pallio. D.151. Tolerari non debet, quod in locis publicis & fordidis ſtent depictæ diverſæ Cruces & Sanctorum imagines in deriſum Chriſtianæ Religionis. D.35. Crucis imaginem paſſim videmus in ære vel lapide ſculptam, quam ſine ſcrupulo omnes prudentes calcant, quod malum non eſt, ſi non fiat animo iniuriandi aut irreverenter tractandi, l.3.p.1. n.23.

Crux, cui erant applicatæ Indulgentiæ, ſi frangatur, probabilius non manent Indulgentiæ, ſi reficiatur; quod valet de Cruce Caravacenſi, ſi frangatur una pars tranſverſa, l.6. p.2. n.1385.

Culpa.

Culpa alia eſt Theologica, alia Iuridica; Theologica eſt peccatum ſeu offenſa Dei. Iuridica eſt omiſſio diligentiæ debitæ, l.3. p.2. n.170 Iuridica alia eſt latiſſima, ſi ſit dolus apertus: alia latior, & eſt dolus præſumptus: alia lata, quæ eſt omiſſio diligentiæ communis à ſimilibus hominibus adhiberi ſolitæ: alia levis, quæ eſt omiſſio diligentiæ à providentioribus in re ſimili adhiberi ſolitæ: alia leviſſima, & eſt omiſſio diligentiæ exactiſſimæ, ib. item, num.819. Spectato iure naturæ non eſt obligatio reſtituendi pro damno ſine ulla culpa Theologica illato, n.172. Iure poſitivo ſæpe ſtatutum eſt, ut reparetur damnum, quamvis cauſatum ſit abſque omni culpa, ſaltem Theologica, præſcindendo à contractu; probabiliter tamen non obligat in conſcientia, niſi accedat ſententia Iudicis, à n.171. n 409. 819. Poteſt ex contractu eſſe obligatio reparandi damna cauſata abſque ulla culpa Theologica, modo fiat cum Iuridica etiam leviſſima, ſi contractus factus ſit in utilitatem accipientis, ſi vero factus ſit in utilitatem dantis, accipiens tenetur tantum ex culpa latiore & lata, ſi factus ſit in utilitatem utriuſque, accipiens tenetur ex culpa latiore, lata & levi, nu 176. 819. Si abſfuerit omnis culpa Theologica, ſecundum communiorem, & probabiliorem eſt obligatio reſtituendi, ratione talium contractuum, etiam ante ſententiam Judicis, & quamvis compenſatio non exigatur, num.177. Si abſque omni culpa etiam Juridica v.g. equus conductus in via perierit, conducens ad nihil obligatur, num.178. Qui precario utitur re aliena, tenetur tantùm ex culpa latiore & lata, nu.179.

Culpa ſeu negligentia, quæ reſpectu unius eſt levis, poteſt eſſe gravis reſpectu alterius, num.180. Quando neſcitur, an res perierit caſu, an verò ex culpa v.g. conductoris, ordinarie huic pro foro externo incumbit onus probandi, & quòd res perierit, & quòd perierit ſine ſua culpa, num.183. Si nulla intervenerit culpa Theologica, ordinarie non eſt obligatio ante ſententiam Iudicis compenſandi damna, quæ quis cauſat in officio v. gr. Tutoris, Conſiliarii, Confeſſarii, Judicis &c. num.184. Si damnum grave cauſatum ſit per culpam Theologicam levem ſeu venialem, non eſt obligatio gravis ad illud reparandum ante ſententiam Judicis, & præſcindendo à ſpeciali de hoc contractu, à num. 185. Probabiliùs videtur eſſe obligationem levem reſtituendi partem gravis damni proportionatam culpæ veniali, à num.191.

Cultus Beatorum & rerum ſacrarum.

Licitum eſt in templis ad cultum exponere imagines Dei, l.3. p.1.num.15. Cultus debetur B. V. Mariæ, in quantum eſt affecta ſpecialibus prærogativis à Deo, num.16. Illicitum eſt ad cultum aut venerationem exponere in oratoriis aut locis publicis, ſeu privatis, vel Eccleſiis, tam Sæcularibus, quam Regularibus imagines hominum cum Sanctitatis ſeu Martyrii fama defunctorum, antequam ab Apoſtolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, à nu 17. V. *Imagines*,

Cultus Sanctorum & Beatorum. V. *Sancti*.

Curata Beneficia. V. *Beneficium*. *Parochia*.

Curatela. Curator.

Curatela eſt obligatio procurandi bona Minorum, l.3. p.2. nu. 1117. Curator datur principaliter rebus Minorum, ſecundario perſonis, ib. Tenetur curam gerere pupilli, eiuſque bona ritè & fideliter adminiſtrare, omnia eius jura, bona & actiones conſervare, bona alias peritura vendere, pecuniamque convertere in emptionem bonorum ſtabilium &c. ibid. l.3.p.1. num.705. Jurare tenetur, ſe fideliter officium ſuum facturum, & fide-juſſorem dare, rem Minoris ſalvam & integram reſtituendam, & univerſim tacitè omnia eius bona ſunt hypothecata Minori, l.3.p.2. num.1117. Bona immobilia Minorum, aut alia pretioſa, quæ ſervari poſſunt, alienare non poteſt, ſaltem ſine decreto Judicis, ib. Si pecuniam Minoris convertit in ſuos uſus, tenetur ad reſtitutionem totius lucri ceſſantis & damni emergentis, l.3.p.1. nu.705. Etiam tenetur ad reſtitutionem fructuum (deductis expenſis) quos ex bonis pupilli aut Minoris percipere poterat, & ſua culpa non percepit, ibid. l.3.p.2.num.1117. Tenetur annis ſingulis adminiſtrationis rationem reddere, & ſi deſes aut noxius reperiatur, amoveri debet impoſita ſatisfactione, & alius ſubrogari, ibid. Non poteſt donationes vel remiſſiones gratioſas facere de bonis Minoris, niſi donationem remuneratoriam, l.3.p.1.nu 705. Officio finito tenetur reddere rationes, ibid. Semel à Minoribus acceptatus repudiari non poteſt ante annum 25. completum, l.3.p.2.nu.668. 1117. Curator eſſe poteſt præ cæteris mater, ſi velit, & promittat ſe non tranſituram ad alias nuptias, quin priùs tutelam abdicet, & rationem reddat: dein avia & conſanguinei proximiores idonei &c. Non verò annis 25. Juniores, niſi Mater. Nec Religioſus &c. n. 1117. V. *Tutor*. Curator quas poſſit dare eleemoſynas ex bonis, quæ adminiſtrat. V. *Eleemoſyna*.

Curialis.

Curiales, id eſt, Curiæ ſæculari obligati facto juramento vel ſtipendio, ſunt communiter irregulares ex defectu libertatis, l.7. num.493.

Curioſitas.

Curioſitas, ſi ſit in re gravi, per ſe eſt mortale, l.5. nu.300. V. *Littera.*

Cuſio monetæ.

Cuſio monetæ ſine ullis authoritate eſt illicita, quamvis fiat ex materia bona, l.3. p.2. nu.960. Cuſio monetæ ea fine, ut quis ſeipſum reddat ditiorem, intendendo tantum ejus multiplicationem ſine neceſſitate Reip. eſt vitium uſuræ, ib. V. *Moneta.*

Cuſtodes nemorum.

Cuſtodes nemorum, qui non deferunt cædentes ligna, venientes contra prohibitionem &c. tenentur compenſare damna inde enata domino nemoris; non tamen tenentur reſtituere pœnas, quas domini accepiſſent ex illis delationibus, nec ſi acceperint pretium, ne accuſarent, tenentur illud dare domino nemoris, ſed ſatisfaciunt compenſando damna in nemore illata, l.3. p.2. num.48.

D

Damnatio propoſitionum. V. *Decreta damnantia.*

Damnificans. Damnum.

Damni gravis metus excuſat ab obſervatione legis, cujus tranſgreſſio non eſt extrinſece mala, nec præjudicat bono communi, l.1. nu.775. 781.

Damnum incurrendum ſæpe excuſat à reſtitutione, l.3.p.2. à n. 365. 424. n.409. Qui ſunt ſæpe damni cauſa efficax, & tenentur ad reſtitutionem, comprehenduntur his verſibus:

Juſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus.

Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans.

Cauſans damnum cauſandum ab alio, ſi ipſe non cauſaſſet, tenetur ad reſtitutionem. nu.49. Cauſa non totius, ſed majoris partis, tenetur tantum exceſſum illum reſtituere, n.50. Damnificantes pro ordine & menſura influxus tenentur ad reſtitutionem, à nu.52. V. *Culpa. Reſtitutio.*

Debitor. Debitum.

Debitor probabilius poteſt ipſe debitum periculoſum vel difficile emere, ſi ipſe non ſit cauſa minoris æſtimationis, l.3. p.2. n.988. Si debitor non poſſit in Religione, & brevi tempore manendo in ſæculo ſperet, ſe poſſe abſque notabili difficultate, vel gravi damno ſpirituali ſolvere ex toto, vel magna ex parte, tenetur differre ingreſſum per duos vel tres annos, ſi debita ſint ex delicto, non vero ſi ſint gratuita, nu. 441.

Debitor non tenetur dimittere ſtatum juſtè acquiſitum, ut poſſit ſolvere debita, nec conjugatus abſtinere à generatione prolium, nec non conjugatus, ſi patiantur periculum incontinentiæ, à Matrimonio, licet prævideat impotentiam ſolvendi debita, ib.

Debitor ingenti ære alieno culpa ſua gravatus, valide, ſed illicite profitetur Religionem, num 444.

Debitor ex delicto aliquando etiam cum damno duplo & triplo reſtituere & ſatisfacere debet ſpectatis circumſtantiis, à n.365.

Debitor repudians acceptare, unde ſolvere poſſet, peccat contra Juſtitiam, num. 384.

Debitor Condemnatus à Judice, ut quod ſolvit, & probare non poteſt, iterum ſolvat, tenetur id præſtare in conſcientia; poteſt tamen uti compenſatione occulta, l 4.n.1479. Si debitor morte plectatur, ſecundum communem per ſe loquendo, hæredes non liberantur à reſtitutione damni cauſati per delictum, ob quod plectitur, probabiliter tamen tunc compenſatio damni omitti poteſt, ſi ea non exigatur, niſi adhuc extarent v.gr. res furto ablatæ, vel hæredes eſſent facti per illas ditiores &c. l.3. p.2. nu.465. Ab excommunicato debitum admitti poteſt, n.466. l.7. n.182.

Debitum variis modis extingui poteſt, ſcilicet condonatione partis, permutatione in aliud debitum &c. l.3. p.2. n.756. Debita certa communiter reſtitui debent ante incerta, n.374. 377. Incerta, ſi quis habeat ſine delicto, & diligentiam aliquam in inquirendo adhibuit, nec dominum inveniat, poteſt ea probabiliter ſibi retinere; magis pium tamen eſt, & in praxi ſuadendum, ut det pauperibus &c. ſi vero ea habeat ex delicto, tenetur ea reſtituere pauperibus vel Eccleſiæ &c. n.84. 94. Oneroſa prius ſolvenda ſunt, quam gratuita, n.374. Unum debitum oneroſum probabiliter poteſt præferri alteri, nu.378. Inter debita ex delicto & ex contractu non eſt neceſſariò ſervandus ordo reſtitutionis, nu.379. Si debita contracta ſint tum, quando erat impotentia ſolvendi, is, qui ea acquiſivit, probabilius tenebitur ad eorum reſtitutionem, à n.380. Circa debita hypothecata vel privilegiata Theologi & Confeſſarii obſervare debent, quod, ſi conſulantur, ad Juriſtas potius remittere debeant, n.388. Hypothecata vel privilegiata perſonalibus præferuntur, nu.390. Inter hypothecatos vel privilegiatos creditores præferuntur illi, qui ſunt priores, à n.391. Debita ſingulis ſolvenda ſunt pro rata, nu.927. V. *Excuſantia à reſtitutione.*

Debitor Religioſus. V. *Religioſus*. Debiti compenſatio. V. *Compenſatio*. Debiti remiſſio. V. *Remiſſio.*

Debitum conjugale.

Debitum conjugale licite petit, qui probabiliter putat Matrim. eſſe validum, l.6. p.3. nu.299. Qui autem putat probabiliter, Matrimonium eſſe nullum, illicite illud petit, licite tamen reddit, nu. 300. 301. Licite etiam redditur, ſi petens tantum peccet venialiter illud petendo, l.6. p.3. nu.353. Non vero licite redditur, ſi peccet mortaliter illud petendo, num. 353. 355. Si petens per ſuam culpam jus petendi amiſerit, probabiliter illud licite reddere poteſt innocens, melius tamen eſt, ut innocens ipſemet petat, tunc enim nocens poterit ſine peccato reddere, n.354. Illud immoderate petenti negari poteſt, n.356. Etiam negari poteſt illi, qui per ſuam culpam jus petendi amiſit, n.354. An illud teneatur reddere hectica laborans. V. *Hectica.*

Decennalis poſſeſſio.

Decennalis poſſeſſio majores habet favores, quam annalis & triennalis, hæc enim habet vim tituli, niſi conſtet de intruſione, & à decennali poſſeſſore non poteſt exigi titulus Beneficii &c. l.4. num. 715.

Decima.

Decimæ ſunt decima pars bonorum mobilium licite acquiſitorum, Eccleſiæ miniſtris exſolvenda, l.4. nu.1361. Ortum habent ex veteri teſtamento, ibid. De injuſte acquiſitis non debentur decimæ, ibid. Jus primogenium ſeu fundamentale ad decimas à Laico præſcribi non poteſt, poteſt tamen præſcribi immunitas ab iis ſolvendis, ibid. l.3. p.2. num.302. Poteſt jus decimarum per privilegium Papæ in perpetuum concedi Laico, l.4. num. 1361. Poteſt à Clerico elocari, ſaltem per triennium, ibid. Ad exigendas decimas datur actio in foro Eccleſiaſtico, quandoque etiam Laicali, ibid.

Deciſiones, vel *Declarationes.*

Deciſiones Cardinalium habent vim legis, ſi ſint à Papa approbatæ, à Præfecto Congregationis ſigillo munitæ, rite ſubſcriptæ & communicatæ, ſi pure declarent, & non extendant ſe ultra ſignificationem verborum, & denique ſint publice notæ, alias probabilius non habent vim legis, l.1. n.573. Deciſiones Rotæ non poſſunt ſemper eſſe Regula pro faciendis alibi ſimilibus deciſionibus, nu. 576. Sunt minoris authoritatis, quam deciſiones Cardinalium, ibid. Deciſiones Cardinalium pro ſingularibus caſibus debent extendi ad omnes ſimiles, n.574. Declarationes legum non indigent promulgatione, n.581.

Decretum.

Decreta damnantia varias propoſitiones habentur ante librũ primum. Decretum irritans vel derogans elidit vim actuum contrariorum, contra illud probabiliter præſcribi poteſt, l.4.n.520. Circa clauſulas decreti irritantis vel derogantis quæ obſervanda. V. *Clauſula*. Decretum Gratiani, l.1. nu.878.

Decreta Pontificum in negotio Janſeniano, l.1. à n.210. Decretum Inn. XI. Alexand. VII. & Clementis XI adverſus Janſenianam Hæreſin, nu 210. Decretum Innocentii X adverſus libros continentes propoſitionem, qua aſſeritur æqualitas SS. Petri & Pauli, ante lib. 1. nu. 16.

Decretum prius Alexand. VII. adverſus propoſitiones 28. ſcandaloſas & pernicioſas in praxi, ante l.1. nu.17.

Decretum poſterius Alexand. VII. adverſus propoſitiones alias ſcandaloſas & in praxi pernicioſas, nu.17. Decretum Inn. XI. contra propoſitiones 65. ſcandaloſas & in praxi pernicioſas, n.18. Decretum Alexandri VIII. contra duas propoſitiones, nu.19. Decretum Alexandri VIII. contra propoſitiones 31. num 20. Decretum Innoc. XI. quo damnantur propoſitiones 68 Michaelis de Molinos nu.21. Decretum ſeu Conſtitutio Inn XII qua damnat librum, cui titulus: *Explication des Maximes des Saints &c.* nu.22.

Decretum Inn. XI. circa quotidianam Communionem, l.6. p.1. n.665. Decretum Urb. VIII. & Inn. XII. circa celebrationem Miſſarum, earum ſtipendia &c. l.6.p.2. à n.63. Clementis XI. De celebratione in Oratoriis privatis, n 258. Greg. XIII De altari portatili pro Miſſionariis, nu.273. Clementis X. De approbatione Regularium, à n.1302. Innoc. XII Circa ordinationem alienorum, à n.2166. Sacræ Congregationis circa diſpenſationem extra tempora ordinandi, n.2296. Varia alia decreta S. Congregationis rituum, à n. 2053. Decreta circa propoſitiones damnatas non obſervans ordinarie peccat mortaliter, l.1. à nu 225. Decreta illa prout declaratoria ſunt doctrinæ pernicioſæ, vel ut ſunt prohibitoria, ne ea doctrina tradatur aut practicetur, vel ut ſunt pœnalia, in quantum imponunt pœnam excommunicationis illis, qui dictam doctrinam tradunt vel defendunt, obligant, ſi Romæ promulgata ſint, & id nobis conſtet, à num.229. Decreta illa prout ſunt declaratoria, non indigent acceptatione populi, nec prout ſunt prohibitoria, prout tamen ſunt pœnalia, ſi adeſſet gravis cauſa, qualis tamen non eſt, poſſet populus non acceptare, nu.233. Decreta Pontificum, ut obligent, per ſe non requiritur approbatio Regum, per accidens & ex privilegio ipſorum & Pontificum in aliquibus Regnis videtur ea requiri, à nu.633. Decreta Urb. VIII & Inn. XII. circa celebrationem Miſſarum, earum ſtipendia &c. in dum ... Religioſorum in publica menſa in perpetuum ſexto quoque menſe, ſcilicet feria ſecunda poſt primam Dominicam Adventus & feria ſexta poſt Octavam Corporis Chriſti prælegi debent, l.6 p.2. nu. 108 In decretis illis diſpenſandi facultas ablata eſt tam Eccleſiaſticis quam Laicis quocunque honore aut poteſtate præditis, numer. 112.

Decretum *Tridentini* de nullitate Matrimonii clandeſtine initi valet in loco, in quo *Tridentinum* ipſum promulgatum non eſt, ſi hoc decretum ibi promulgatum ſit, l.6. p.3. nu 709. Ut cenſeatur decretum hoc promulgatum, debet promulgari tanquam lex *Tridentini*, & Parochi, vel Epiſcopi, ibid. Ubi illud obſervatur, ibi cenſetur promulgatum, ibid.

Decretum. V. *Canon.*

Dedicatio Eccleſiæ.

Dedicationis dies cum Miſſa et Officio fieri debet ſingulis annis cujuſcunque Eccleſiæ conſecratæ, probabilius vero non tantum benedictæ, l.6 p.2. num.378 Dedicatio Eccleſiæ Cathedralis celebrari debet à Sæcularibus in tota Diœceſi ſub ritu primæ claſſis, ſed ſine Octava, præterquam in ipſa civitate: Regulares

vero

Digitized by Google

vero merito accommodant ſe Decreto de non celebranda Octava Dedicationis Eccleſiæ Cathedralis, ſed tantum de die ipſa ſub ritu ſecundæ claſſis ſine Octava, nu. 2055. D. 4. 5. n. 2061. l. 4. nu. 1257. Dedicatio Eccleſiæ Regularium ab his celebrari debet cum Octava, num. an 55. D. 6. Si occurrat Dedicatio in feſto Nativitatis B. Virginis Mariæ, fit de ea, D. 3. Dedicatio Salvatoris & Apoſtolorum, item Octava Dedicationis dividit Veſperas cum duplici minore, D. 246.

Deductum ad forum contentioſum.

Ut aliquid dicatur deductum ad forum contentioſum, probabilius requiritur litis conteſtatio, ſaltem per executionem citationis aut per comparitionem Rei coram Judice, l. 6. p. 2. nu. 1659. Si duo idem delictum commiſerint, & unus tantum ſit ita citatus ad Judicem, alterius delictum non cenſetur per hoc deductum ad forum contentioſum. V. *Delictum*.

Defectus.

Defectus commiſſi in Confeſſione, in Miſſa, in extrema Unctione, in Ordinationibus, quomodo corrigendi vel ſupplendi. V. *Suppletio*.

Defectus graves, ob quos ſponſi reſilire poſſunt, ſunt: impotentia generandi incognita, defectus inſignium Nobilitatis, præſertim in Germania, l. 6. p. 3. à n. 178.

Defenſio.

Defenſio contra Clericum, ut cenſeatur juſta, debet fieri ſtatim poſt aggreſſionem; debetque ſervari moderamen inculpatæ tutelæ, ut non fiat plus, quam neceſſe ſit ad vim repellendam l. 7. nu. 317.

Deflorator.

Deflorator dicitur, qui conſentientem virginem corrumpit, l. 3. p. 2. n. 313. Qui virginem per injuriam defloravit, tenetur tantum rependere damnum, quod ei ex tali injuria eſt ſecutum, idque vel Matrimonio, vel damni æſtimatione ad arbitrium prudentis, nu. 312. Qui defloravit conſentientem, abſque vi & fraude vel promiſſione Matrimonii, ad nihil tenetur, ibid. Qui defloravit conſanguineam, probabilius tenetur diſpenſationem petere, & eam ducere, ſi aliter damnum reſarcire non poſſit, nu. 314. 321. Deflorator, ſi per metum juſtum puellam induxit, ad nihil tenetur, ſi tamen ipſe deflorationem propalaret, teneretur ad damnum æque ac ſi injuſte defloraſſet, nu. 315. Qui puellam defloravit abſque promiſſione Matrimonii, probabilius non poteſt per Judicem cogi, ut eam ducat, ſi ſimplici promiſſione eam induxerit, ſecus eſt, ſi eam deceperit, n. 316. Qui data ſpe Matrimonii puellam induxit, tenetur in foro conſcientiæ eam ducere ante omnem ſententiam, uti & ſi puella tentata petierit: *an me duces, ſi fuero facta gravida?* & ille reſponderit, *non te deſeram*, n. 317. Qui data ſpe Matrimonii ex puella ſuſcepit plures proles, tenetur ducere, n. 318. Si duo ſeparatim promiſerint puellæ Matrimonium, ſub conditione, ſi ex ipſis conciperet, & eodem fere tempore copulam cum illa habuerint, ita, ut ipſa nequeat diſcernere, è quo conceperit, probabiliter alterutrum ad Matrimonium cogere non poteſt, n. 319. Si votum Caſtitatis vel Religionis fiat poſt deflorationem & promiſſionem Matrimonii, ſecundum communem deflorator tenetur eam ducere; ſi autem votum præceſſerit, & puella illius fuerit ignara, adhuc tenebitur eam ducere & diſpenſationem petere, ad quod probabiliter etiam adhuc tenebitur deflorator, ſi puella fuiſſet conſcia voti, n. 320. Qui defloravit puellam, non tenetur hujus parentibus ratione infamiæ ſatisfacere, nec aliquid refundere pro eo, quod dos ei augeri debeat, n. 322. Si puella corrupta, quæ inde erat in periculo non bene nubendi, accepit aliquid à corruptore, aut contraxit de aliquo pretio accipiendo, quamvis poſtea æque bene nubat, poteſt retinere, aut exigere id, de quo contractum eſt, n. 323. Si deflorator ficte juravit inire Matrimon. & puella ſciverit eum eſſe ſuperioris conditionis, probabiliter non obligatur, non tenetur tamen de damnis per injuſtam fictionem, n. 324. Quando deflorator ficte promiſit alicui, quam falsò putabat eſſe virginem, probabiliter ad tantum tenetur, quantum eſt deteriorata, n. 325. Si deflorata poſtea iterum fornicetur cum alio, qui ſub ficta promiſſione defloravit, ad nihil tenetur, niſi ipſe procuraſſet fornicationem cum alio, n. 326. Si deflorator ficte promittens innuerit de diſpenſatione, quæ ab impedimento facile haberi poſſet, tenetur procurata diſpenſatione puellam ducere, num. 327. Qui ſub promiſſione Matrimonii defloravit puellam, ſi hæc poſtea Matrimonium nolit, deflorator probabiliter ad nihil tenetur, nu. 328. Si deflorator urget ſe habuiſſe copulam, & deflorata juret ipſam habuiſſe, nihil credi poteſt, quod ſi alterutri credendum eſſet, juramentum maſculo potius, quam fœminæ eſſet deferendum, n. 330.

Deformitas.

Deformitas naturalis non eſt ſignum animæ malæ, l. 3. p. 2. numer. 1182.

Defunctorum officium.

Eſt gravis obligatio ſecundum communem ad officium defunctorum in die Animarum, etiam pro illis, qui utuntur Breviario Romano, l. 4. n. 1289. Licitum eſt officium hoc in die Animarum præceptum pridie recitare ſtatim poſt Matutinum & Laudes officii diei etiam pridie recitatas, à n. 1292. An illi, qui non utuntur Breviario Romano, ſuis diebus ſub mortali obligentur ad officium defunctorum, nec ne, ſpectanda eſt conſuetudo loci, nu. 1293.

Defuncti.

Defuncti juvandi, quia viciſſim nobis prodeſſe poſſunt, & per ſe loquendo melius eſt ac utilius orare pro defunctis, quam pro vivis, l. 6. p. 2. nu. 1337. Omnes animæ defunctorum ſuffragiis noſtris juvari poſſunt, nu. 1338. Suffragia noſtra proſunt illis animabus, pro quibus applicantur, non tamen antequam jam exhibita ſint, à nu. 1339. Per ſe loquendo utilius eſt animabus, ſi ſtatim magna vis ſubſidiorum illis procuretur; per accidens tamen poteſt eſſe laudabilius v. g. fundare Miſſam perpetuam, nu. 1341.

Defunctis præcipue proſunt, Miſſæ Sacrificium, indulgentiæ, eleemoſynæ &c. à nu. 1342. Applicatio indulgentiarum pro illis probabiliter habet effectum infallibile, à nu. 1350. Etiam Beati in cœlo poſſunt juvare animas, nu. 1352.

Degradatio.

Degradatio eſt privatio executionis officiorum & beneficiorum ſimpliciter &c. l. 7. n. 408. Poteſt ea fieri ab Epiſcopo Clerici, ib. Poteſt ea tantum fieri in graviſſimis caſibus, quales ſunt v. g. crimen hæreſis manifeſtum, falſatio litterarum Apoſtolicarum, Sodomia frequentata, &c. ib. Antequam quis degradetur, & tradatur poteſtati ſæculari, gradus pœnarum ſervari debent, n. 409. Degradati tenentur ad votum Caſtitatis, ſi fuerint in ſacris Ordinibus, & ad Horas, niſi pœna impoſita illud impediat, nu. 408.

Delatio criminis.

Delatio criminis occulti, quamvis illud ſub ſecreto naturali habeas, etiam addito juramento, eſt obligatoria, ſi hæc ſit neceſſaria ad cavendum damnum commune, l. 2. n. 217. Etiam licita eſt delatio occulti criminis Religioſi ad ipſius Superiorem, non præmiſſa ulla correptione fraterna, per ſe loquendo, hæc tamen merito præmitti debet, nu. 218. Delatio criminis emendati eſt illicita & detractoria, niſi adſit periculum relapſus, l. 3. p. 2. n. 1199. V. *Correptio*.

Delectatio.

Delectatio eſt ſimplex complacentia in objecto aliquo ſine deſiderio rem illam aſſequendi vel exequendi, l. 3. p. 1. nu. 889. l. 5. n. 77. De re turpi, alia eſt mere ſpiritualis, quæ eſt in ſola voluntate, alia non mere ſpiritualis, ſed ſimul carnalis, ſi adſit turpis motus in corpore, l. 3. p. 1. n. 890. l. 5. à n. 92. Carnalis alia eſt venerea, quæ oritur ex commotione ſpirituum genitalium, alia pure ſenſibilis, quæ habetur ex applicatione ſenſuum ad ſuum objectum, l. 3. p. 1. n. 891. l. 5. à n. 93. Delectatio mere ſpiritualis, etiam præſcindendo à commotione ſpirituum genitalium, circa materiam veneream eſt ſemper mortalis, l. 3. p. 1. n. 892. l. 5. n. 104. Delectatio ſenſibilis volita & quæſita ordinarie eſt mortalis, l. 3. p. 1. n. 894.

Delectatio ſpeculativa eſt actus, quo percipitur quidem delectabilitas objecti, tamen non ita, ut voluntas moveatur ad eam deſiderandam vel exequendam; Practica eſt actus, quo ita percipitur delectabilitas objecti, ut voluntas etiam moveatur ad eam deſiderandam vel procurandam, n. 896. Purè ſpeculativa objecti venerei non eſt de ſe peccatum, ſi abſit periculum conſenſus in delectationem vel cogitationem practicam; Practica eſt illicita, hinc illam quærens vel in eam conſentiens peccat mortaliter, nu. 897.

Delectatio moroſa turpis eſt complacentia interna de objecto turpi. Delectatio venerea eſt excitatio partium pudendarum aut ſpirituum genitalium circa illas, l. 5. p. 2. n. 80. 82. In delectatione venerea, in quam voluntas conſentit, ſic proceditur. 1. Voluntas conſentit, ut intellectus cogitet de objecto turpi v. g. de fornicatione. 2. Voluntas mere ſpiritualiter complacet in fornicatione ſic cogitata &c. l. 5. n. 95. Delectationes moroſæ turpes diſtinguuntur ſpecie, quando verſantur circa objecta turpia notabiliter diverſa in genere moris, l. 6. p. 2. à n. 1023. Omnis delectatio venerea moroſa eſt mortalis illi, cui copula eſt illicita, l. 3. p. 1. à n. 910. l. 5. à n. 96. In ea non datur parvitas materiæ, à n. 98. Si delectatio carnalis & luxuria ſumatur generice, prout eſt quid commune delectationi venereæ & ſenſibili, poteſt in illa dari parvitas materiæ, n. 93. l. 3. p. 1. à n. 893. n. 912.

Delectatio differt à deſiderio, quod non deſideret exequi objectum cogitatum, ſed ſiſtat in ſola ejus complacentia, l. 5. nu. 66.

Delectatio moroſa non dicitur à mora temporis, ſed quod voluntas eam advertens deliberate admittat, & ſic moretur, ſeu ſe in ea detineat, l. 3. p. 1. n. 890. l. 5. n. 66.

Delectatio alia eſt de malo, alia de cogitatione mali, alia de cogitatione mala, alia de modo, quo fit malum, l. 5. n. 78. Delectatio de malo, vel de cogitatione mala ſemper eſt mala, à n. 78. De cogitatione mali, vel modo quo fit malum, poteſt eſſe bona, ib. Probabilius eſt, quod delectatio de objecto, non tantum intrinſece malo, ſed etiam malo extrinſece, ſit peccatum mortale aut veniale prout objectum eſt graviter vel leviter malum, n. 76. 81. Quamvis ex parte objecti nulla ſit malitia, tamen delectatio ex parte ſui habet aliquando malitiam propter oppoſitionem cum aliqua virtute, vel cum natura rationali, n. 90. Delectatio mala eſt, quæ eſt contra Deum, proximum, vel ſeipſum, ib. Si malitia intentionaliter ſeparetur ab objecto, & delectatio feratur in aliquod bonum phyſicum, quod eſt in objecto, per ſe loquendo, non eſt peccatum, nu. 82.

Delectatio de effectu bono ſecuto ex cauſa mala eſt licita, n. 76. 91.

Delectatio ſponſi, viduæ conjugis appetitu tantum rationali, de copula, eſt licita, n. 76. Conjugati de habita copula cum aliena eſt peccaminoſa, l. 6. p. 3. n. 331. De copula habenda, vel jam non poſſibili, probabilius non eſt graviter illi illicita, n. 337. Delectatio de copula habenda vel habita conjugis, qui ante vel in Matrimonio vovit Caſtitatem, eſt peccaminoſa, nu. 338. Delectatio conjugati de ſodomia eſt mortaliter peccaminoſa, l. 3. p. 1. n. 892.

Delectatio de objecto ſecundum ſe non malo eſt licita, l. 5. nu. 76. De objecto ſub conditione, quæ omnem malitiam objecti aufert, non eſt peccaminoſa, n. 66. Si vero conditio malitiam non auferat, eſt peccaminoſa, n. 66. à n. 83. De objecto intrinſece malo, ſub conditione, ſi liceret, probabilius eſt peccaminoſa graviter vel leviter, prout objectum in ſe eſt, à n. 82. Delectatio voluntatis de objecto ſecundum ſe non ſemper malo, ſub conditione, ſi liceret, ſi excipiatur materia turpis, per ſe loquendo, non eſt peccaminoſa, à n. 85. De objecto in ſe malo, ſed ſine culpa facto, eſt peccatum tale, quale objectum,

jectum,

Digitized by Google

iectum, num.89. Delectatio ex parte ſui aliquando habet malitiam, quamvis ex parte obiecti nulla ſit malitia, n.90. Actionem exercens, unde orietur delectatio carnis, ſi ex iuſta cauſa faciat, non peccat, n.76. Permittens ſeu poſitive non reſiſtens delectationi moroſæ venereæ, ſi hoc fiat ex complacentia obiecti vel delectationis, vel ſi per hoc ſe exponat periculo conſenſus in obiectum vel delectationē, peccat mortaliter vel venialiter, prout obiectum aut delectatio erit graviter aut leviter mala, nu.109. Si ex cauſa rationabili ità permiſſivè ſe habeat, non peccat, num.110. Si ſine cauſa ità permiſſivè ſe habeat, ſpeculativè loquendo videtur probabilius, quòd non peccet; in praxi tamen ordinariè ſaltem actum ſimplicis diſplicentiæ elicere obligandus eſt, n.76.111. Si motus ſint leves, melius eſt eos contemnere ſine poſitiva reſiſtentia, nu.111. Si habita ſola diſplicentia ſimplici eſſet periculum pollutionis, probabiliter peccat mortaliter non magis reſiſtendo, nu.112. Delectationem in cibo, potu, aliiſque rebus non licet præcisè intendere propter ſe, à n.310. Delectationis moroſæ mortalis Confeſſio fieri debet cum circumſtantiis operis, de quo fuit delectatio, n.76.

Delegatio. Delegatus.

Delegatio in Jure vocatur aſſignatio debiti; & delegare, vice ſua alium dare reum creditori, vel cui iuſſerit: ad delegationem ſufficit, ſi quis ex quacunque cauſa etiam erronea in ſe recipiat veram alterius obligationem, l.3.p.2.n.463.

Delegatus Supremi Principis poteſt cauſam ſubdelegare, l.4.nu.1416. Non debet plus examinare, quam mandetur, l.6.p.3.nu.983. Non poteſt pergere, ſi ſciat extra ſigillum Confeſſionis preces, etiam per teſtes iuſtificatas, non ſubſiſtere, nu.984. Nec pergere poteſt, ſi prævideat ex diſpenſatione ſecuturum ſcandalum vel maius malum, ib. Nec probabilius pergere poteſt, ſi reperiat cauſam bona fide Papæ allegatam, reipſa nun ſubſiſtere, quamvis alia adſit, quæ ſi allegata, Reſcriptum certò obtinuiſſet, nu 986. Non habet in actu iuriſdictionem, niſi poſt exhibitionem originalis mandati, num. 979. Delegatus talis eſſe deſinit per definitivam ſententiam etiam irritam, ibid.

Deliberans.

Deliberans plenè advertenter, an velit peccare, peccat mortaliter, l.5.nu.229. Deliberans de vitæ ſtatu, varia obſervare debet, l.6.p.2.à n.1915.

Delictum.

Delicta conjugum, quamvis non ſint æqualia, ſe compenſant, & non datur locus divortio, l.6.p.3.n.454. Si unus egerit pœnitentiam, & alter in crimine pergat, primus probabilius poteſt divortium petere, ſi alterum admonuerit, num.455. Si poſt ſententiam divortii latam, alter ſimile crimen committat, antequam Religioſam Profeſſionem emiſerit, aut ſacros Ordines ſuſceperit, tenetur redire ad ſuam, n.456. Non verò poſt profeſſionem emiſſam, ibid.

Delictum, ut ſit publicum, requiritur, ut non tantùm actus, qui eſt delictum, ſit publicus, ſed etiam, ut publicum, ſit, quòd talis actus ſit delictum, l.6.p.2.n.1657. Publicum in uno loco, ſimpliciter cenſetur publicum, n.1658.l.3.p.2 nu.1222. Tripliciter delictum poteſt eſſe publicum, ſcilicet *Jure*, ſi ſciatur per Confeſſionem Rei in publico iudicio, vel per ſententiam Judicis jam publicatam. *Facto*, ſeu per ipſam facti evidentiam; & *Fama*, ſi rumor de hoc, ex ſufficientibus indiciis ortus, pervenerit ad maiorem partem communitatis, l.3.p.2 nu.1219. Delictum, quod eſt publicum, ſi ulterius publicetur, non eſt detractio tum ſaltem, quando prima publicatio non fuit injuſta, num.1220 Delictum in uno Monaſterio publicum, poteſt ulteriùs publicari intra illud Monaſterium, ſed non extra; neque licitè ſcribitur ad aliud Monaſterium, niſi Religioſi illi mitti ſoleant de uno loco in alium, n 1221. Delictum, quod fuit olim publicum, ſed nunc oblivione ſepultum, ſi iterum publicetur, probabiliùs ſit injuria, tum ſaltem, quando facto vel fama tantum fuit publicum, n.1222. Delictum, à quo reus in foro contentioſo eſt abſolutus, vel de quo accuſator per annum tacet, non cenſetur amplius publicum; ſi autem ſemel in judicio ſit probatum & punitum, probabiliùs manet publicum, l.6.p.2.n.1661.p.3.n.876. Delictum Clerici manet occultum, etiamſi à Judice ſæculari in contumaciam ſit condemnatus, & etiamſi occaſione illius ſententiæ nata ſit ipſi infamia publica, non ideò eſt irregularis, l.6.p.3.n.876 Planè occultum eſt, quod nec fama eſt notum, nec ulla ratione probari poteſt, n.877. Delictum cenſetur committi in ordine ad incurrendam cenſuram, ubi exterius conſummatur, l.7.n.44. Eo commiſſo fugiens, per litteras à Nuntio vel Epiſcopo ſuo citari poteſt, & ſi contumax ſit, probabiliter etiam cenſurari, nu.46 Si delicti detectio præcipiatur ſub cenſura, nemo tenetur ſe ipſum vel ſocium complicem prodere quoad forum externum, niſi detectio eſſet ità neceſſaria pro bono animæ, ut quis teneatur vitam potiùs profundere, quam tale delictum occultare: Nec tenetur quis delicti authorem deferre, ſi probare non poſſit; nec, ſi grave damnum ſibi inde immineat, num.102. Si in uno loco ſit notorium, dummodò non ſit deductum ad forum contentioſum, vel quando probari non potuit; in alio loco veluti occultum abſolvi poteſt, ubi in ratione delicti ſaltem non eſt notorium, nec putatur notitia eò brevi ventura, num.144. Si duo idem delictum commiſerint, & unus tantùm vocetur ad Judicium, reſpectu alterius non cenſetur eſſe deductum ad forum contentioſum, hinc ab Epiſcopo abſolvi poteſt, nu.145. Si in foro contentioſo probatum ſit & punitum, cenſura reſervata illi delicto annexa probabiliter tolli poteſt ab Epiſcopo, num.146. V. *Crimen. Deductum ad forum contentioſum.*

Delirans.

Delirans ex cauſa de ſe habituali & permanente, eſt irregularis, l.7.num.494.

Denudatio.

Denudatio colli, vel pectoris in mulieribus non eſt graviter peccaminoſa, ſi fiat ex conſuetudine, & tantùm maiorem pulchritudinis ornatum intendendo; ſi verò per ſe turpis ſit, aut directè ad libidinem provocans, aut ſi hujuſmodi mos, ubi non eſt, introducatur, grave peccatum erit l.2.n.243.248.

Denunciatio.

Denunciatio criminoſi, qui commiſit crimen, cui cenſura eſt annexa, quamvis crimen probari non poſſit, fieri debet ſub obligatione gravi, ubi Bullæ, obligationem illam innovantes, ſunt receptæ, l.2.à nu.215.l.7.num.82. Complicis vel ſollicitantis quomodocunque prætextu Confeſſionis, denunciatio ſub excommunicatione latæ ſententiæ fieri debet, ubi decreta mandantia hanc denunciationem ſunt recepta, l.2.n.216.l.6.p.2.à nu.1958. Denunciatio criminis, quod quis habet ſub ſecreto naturali, poteſt, imò fieri debet, ſi hoc ſit neceſſe ad cavendum damnum commune, l.2.n.217. Delatio criminis occulti Religioſi ad Superiorem tanquam patrem, per ſe loquendo, fieri poteſt ſine præmiſſa correptione fraterna, quæ tamen meritò præmitti debet, nu.218. Per denunciationem damnificantis non eſt ſemper obligatio impediendi damnum innocentis, ſi æquale damnum damnificans pati deberet, nu.219. Denunciationibus morte confirmatis multum à Judicibus tribui ſolet, l.4.n.1476. Denunciationibus ſagarum, dæmonis &c. non multùm tribui ſolet, niſi alia indicia accedant, à n.1478.

Denunciatio cenſuræ eſt ejus executio & publicatio facta ab eo, qui cenſuram tulit, l.7.n 75. Ante eam reus citari & audiri debet, n.76. Ea ſit publicè in Eccleſiis, & poſtea in ſcriptis affigitur ad portas Eccleſiarum cum expreſſione cauſæ, n.81.

Depoſitio.

Depoſitio quid, à quo, & ob quam cauſam fieri poſſit. V. *Degradatio.*

Depoſitum.

Depoſitum eſt, quo aliquid traditur cuſtodiendum omnino gratis, ut integrum reddatur, l.3.p.2.n.819.826. Contractus depoſiti eſt bonæ fidei, & non ſtricti iuris, nu.833. Poteſt à depoſitario pro uſu depoſiti, ſi ſit res non conſumptibilis, aliquid accipi, n.819. Pro conſervatione eius moderatum ſtipendium accipi poteſt, n 832. Habens depoſitum, ſi eo utatur, tenetur ſumptus ordinarios facere ad illud conſervandum vel reparandum, probabiliter etiam ad extraordinarios leves; ad nullos verò, ſi eo non utatur, n.827. Ex culpa juridica io cuſtodiendo contracta ſæpè tenetur ad illius reſtitutionem, n.819. Si dubitet de culpa, in conſcientia non tenetur ad reſtitutionem, nu.819. In foro externo, niſi depoſitarius probet depoſitum caſu periiſſe, aut non potuiſſe ſimul cum rebus ſuis ſalvari, tenetur ad reſtitutionem, ibid. Poteſt re depoſita uti, ſi bona fide exiſtimet depoſitori non diſpliciturum, nu.819.829. Si depoſitum remiſerit deponenti per hominem fidelem, & pereat, perit domino, n.819. Si deponens illud repetat in ſuum vel aliorum detrimentum, non eſt obligatio reddendi, nu.828. Si creditor deponentis illud petat, non debet parere depoſitarius, num 831.

Derogatio. V. *Clauſula. Concordata. Decretum.*

Derogatoriæ. V. *Clauſula.*

Deſiderium.

Deſiderium turpe eſt voluntas faciendi aliquid turpe, l.6.p.2.n.1022. Deſideria turpiter aſpiciendi, tangendi, oſculandi, fornicandi, diſtinguuntur ſpecie, num 1032. Diſtinguitur à delectatione, quod præter complacentiam in obiecto, etiam deſideret ejus executionem, l.5.n.66. Deſiderium abſolutum peccati habet eandem ſpeciem ac malitiam mortalem, vel venialem, quam habet actus exterior, in quem fertur, ibid. Deſiderium peccandi ſub conditione, ſi non eſſet malum, ſi liceret &c. V. *Delectatio.* Deſiderium inefficax pollutionis merè naturalis & involuntariæ eſt licitum, l.3.p.1.n.932. Etiam licitum eſt de ejuſmodi pollutione gaudere, quatenus cauſa fuit alicujus boni, n.933. Non eſt licitum deſiderare aut delectari de pollutione ſecundùm ſe, ſicut nec de morte aliena, à n.933.

Deſolatio.

Deſolationes plurimum juvant, ad virtutem, l.6.p.2.nu.1903. Quandoque in illis piæ animæ relinquendæ ſunt, n.1904. Tempore deſolationis duo maximè obſervanda ſunt: 1. Nihil tum deliberandum vel innovandum circa bona propoſita. 2. Profundè agnoſcenda ſunt, quod Deus tractet, ut mereris; quod amanti animæ ſatis ſit Deum ſic velle &c. num. 1905.

Deſperatio.

Deſperatio de cōſequēdo Deo &c. ſemper eſt mortalis, l.2.n.116.

Deſtillatio.

Deſtillatio eſt effuſio ſeminis necdum perfecti, ſive fluxus humoris, quaſi medii inter urinam & ſemen, l.3.p.1.n.920.l.6.p.2.num.1022. Non eſt vera pollutio, ib. Ei cooperari vel cauſam præbere, ſi fiat cum ſenſu carnis, & commotione ſpirituum generationi ſervientium, quando & quale ſit peccatum. V. *Pollutio.*

Detractio. Detractor.

Detractio eſt alienæ famæ injuſta violatio, l.3.p.2.n.1190. Alia eſt directa & formalis, quæ fit ex intentione famam lædendi, alia indirecta & materialis tantùm, quæ fit ex levitate vel loquacitate aliqua, ib. Quando ſit gravi vel levis, ex circumſtantiis prudentis judicio definiri debet, n.1190. à n.1194. Variis modis ea fit contra famam, qui his verſibus comprehenduntur:

Imponens, augens, manifeſtans, in mala vertens,
Qui negat, aut minuit, reticet, laudatque remiſſè.

Contra honorem fit per contumeliam &c. à nu 1223. Regulariter non eſt mortale revelare defectus naturales animi, corporis vel naturalium, aliquando tamen eos narrando graviter peccari poteſt ob conditionem & ſtatum perſonæ, num.1190. Communiter non eſt mor-

mortalo referre peccata mortalia, quæ ob conditionem perſonæ non notabiliter lædunt famam, nu. 1190. 1195. Nec eſt mortale referre delictum alicuius publicum, ſi ſimul referatur pœnitentia & emendatio, num. 1190. Communiter non eſt licitum infamare aut inhonorare eum, à quo quis infamatus vel inhonoratus eſt, ſi fama iniuſtè læſa aliter defendi poſſit, nu. 1190. à n. 1213. Mortale eſt alteri falſum crimen grave imponere ad defendendum honorem, à n. 1215. Licitum eſt, per ſe loquendo, crimen verum detrahentis manifeſtare, quantum neceſſarium eſt ad elidendam eius authoritatem, n. 1190. à n. 1217 Solatii tantùm cauſa, & non intentione detrahendi, alicui amico iniuriam ab alio factam narrare non videtur mortale, cavendum tamen eſt, ne dicatur pluribus, vel apertiùs nominetur perſona, quàm neceſſe ſit, nu. 1190. Non eſt detractio ulteriùs publicare, quod eſt publicum, nu. 1220 Publicare tamen extra Monaſterium, quod in eo eſt publicum, eſt detractio, nu. 1221. Non eſt detractio illud ſcribere ad alia Monaſteria eiuſdem Ordinis, ſi Religioſi permutari & permiſceri ſoleant, num. 1221. Graviſſimè peccant, qui Ordini vel ſtatui alicui Religioſo in communi vel Monaſterio detrahunt, niſi id ſit planè notorium, nu. 1190. Similiter mortale eſt tacita perſona nominare Monaſterium vel Ordinem Religioſum, ex quo aliquis grave peccatum occultum commiſit, n. 1190. Crimen ſimpliciter publicum, ſive ſit notorium Jure, ſive facto, manifeſtare iis, qui neſciunt, non eſt peccatum mortale iniuſtitiæ, poteſt tamen ſæpè eſſe mortale contra charitatem. ib. Non eſt mortale manifeſtare crimen, quod nondum eſt publicum, moraliter tamen certum eſt brevi fore publicum, ib. Quod fuit publicum, ſed oblivione ſepultum, iterum publicare eſt illicitum, ſi fuit publicum fama, vel facto tantùm. Si verò fuerit Publicum publicitate Juris, illud iterum publicare, probabiliter non eſt illicitum, n. 1222. Plerumque eſt levis detractio infamare aliquem generalibus nominibus peccatorum mortalium v.g. eſſe ſuperbum, iracundum &c. nu. 1190. Infamem in uno crimine, de altero valde affini infamare eſt tantùm veniale, ib. Detractio materialis ex loquacitate orta eſt mortalis, ſi gravem proximi læſionem importet, idque advertatur, ib. Veniali tantùm erit, ſi non ſequatur læſio gravis, ibid. Audita referre, ut audita tantùm, nihil affirmando de rei veritate, eſt veniale tantùm, ibid. Si referens grave crimen, addat, id ſibi à viro fide digno dictum, peccat graviter contra Juſtitiam, ib. Non eſt mortale de aliquo ignoto vel indeterminato malè loqui, ib. Damnato detrahens probabiliùs non peccat, num. 1210. Detractio non eſt manifeſtare mendacium infamantis aliquem, num. 1212. Detractiones omnes ſunt eiuſdem ſpeciei, ſi mortalis diſtinguatur à veniali, nu. 1227 l. 6. p. 2. à nu. 1097. In confeſſione explicandum eſt, ſi aliquem libello famoſo infamaveris, probabiliùs non eſt opus addere, an apud unum vel plures, l. 3. p. 2. n. 1190. Ad tormenta gravia vitanda alium infamare licet, ſi crimen verum ſit, non verò, ſi ſit falſum, ib. Seipſum infamare regulariter non eſt mortale, per accidens tamen tale eſſe poteſt, ibid. Falſum crimen ſibi imponere ad vitanda gravia tormenta, non eſt mortale, ibid. Fama injuſtè ablata, per ſe loquendo, reſtitui debet, & damnum ex infamatione graviter iniurioſa ſecutum, totum compenſari, num. 1238. 1240. Pro infamatione temporis præteriti præcisè non eſt obligatio aliquid reſtituendi, num. 1241. Hæres non tenetur ad reſtitutionem famæ, attamen ad reparanda damna ex infamatione ſecuta, n. 1238. 1256. Detractor communiter non tenetur reſtituere famam apud mediatos auditores, niſi prævideat crimen ulterius propalandum, num. 1238. 1242. Qui detraxit ſine culpa, ſi id reſciat, tenetur famam reſtituere, ſi abſque gravi incommodo poſſit, nu. 1238. 1243. Non tenetur ad reparanda damna ex detractione, ſecuta, antequam adverterit eſſe detractionem, ad ea tamen reparanda tenetur, quæ ſequuntur ex dilata culpabiliter reſtitutione famæ, nu. 1244. Qui falsò detraxit, tenetur revocare tali modo, qui ſit efficax ad reparandam ſtabiliter famam alterius, n. 1248. Detractor, per ſe loquendo, tenetur revocare hoc, per quod detraxit, & non ſatisfacit, eum in aliis rebus laudando, à num 1246. Qui detraxit manifeſtando aliquid verum, debet dicere, ſe malè locutum eſſe, ſe feciſſe iniuriam, ſe eſſe deceptum &c. num. 1247. Detrahens Petro, quod audientes intelligunt de Paulo, dum hoc advertit, tenetur famam reſtituere Paulo ex juſtitia, nu. 1245. Qui licitè diffamat privatim, ſi ille publicè detrahat, tenetur ad reſtitutionem famæ, non tamen damnorum inde ſecutorum, num. 1249. Defuncto detrahens peccat graviter, & tenetur ad reſtitutionem famæ, etiam damnorum familiæ inde cauſatorum, nu. 1190. 1210. 1250. Qui læſit honorem, tenetur ſatisfacere, à num. 1252. A reſtitutione famæ vel ſatisfactione excuſant impotentia; ſi crimen occultum per hoc fiat publicum; ſi fama iam recuperata ſit, vel remiſſa ſatisfactio; metus graviſſimi damni temporalis &c. num. 1238. 1251. Si dubium ſit, an hoc, quod dictum eſt, ſit oblivioni datum, fieri poteſt hoc, quod conſideratis circumſtantiis putatur velle iniuriam paſſus, nu. 1255. Detractorem audiens excitando vel animando peccat mortaliter contra iuſtitiam, & tenetur ad reſtitutionem ratione cooperationis, n. 1190. Qui non impedit detractorem, cùm commodè poſſit, peccat pro ratione damni contra charitatem, non tamen tenetur ad reſtitutionem, ibid. Detractorem corrigere raró tenetur æqualis, inferior rariſſimè, ibid

Devolutio Beneficii.

Devolutio eſt iuris ad providendum tranſlatio in alium, l. 4. num. 560. Ea datur, ſi intra tempus à iure præſcriptum neglecta ſit proviſio, à num 561 Ea nihil immutat in beneficio, nu. 563. Ea fit ad Superiorem, nu. 564. Fit gradatim ab ordinariis collatoribus ad Epiſcopum &c. à n. 565. Ea non habet locum in beneficiis affectis vel reſervatis Papæ, n. 467. Si Papa non conferat intra trimeſtre beneficium in menſe Papali vacās, videtur devolutio fieri ad Ordinarium, nu. 517. Beneficium devolutum intra ſemeſtre conferri debet à die notæ devolutionis, proviſio tamen, uti & electio, poſt tempus illud facta, Superiore diſſimulante, eſt valida, n. 568.

Deus.

Deus variè à variis deſcribitur, v.g. Ens entium, ens perfectiſſimum &c. l. 2. nu. 149. Bona Dei alia ſunt intrinſeca, ſcilicet infinitæ perfectiones, quas in ſe habet, alia extrinſeca, quæ à creaturis fieri poſſunt & placent Deo, n. 148. Deus eſt amandus ſuper omnia, nu. 152. Deus abſolute poteſt in primo gradu diſpenſare, l. 6. p. 3. n. 610. Deum formaliter odiſſe, graviſſimum peccatum eſt, l. 2. n. 130.

Diaconus.

Diaconi munus eſt cantare ſolemniter Evangelium in Miſſa &c. l. 6. p. 2. n. 2214. Tenetur viaticum deferre ad moribundum abſente Sacerdote, l. 6. p. 1. n. 480. 621. Diacono Baptiſmus etiam ſolemnis committi poteſt, nu. 271. 276. Diaconus dans nomen militiæ, in qua neminem occidit, malè vivens cum concubina, ſed nunquam attentato Matrimonio, non eſt irregularis, l. 7. num. 521.

Diaconatus, V. *Ordo.*

Dictamen conſcientiæ.

Dictamen conſcientiæ ultimum & practicum debet eſſe certum ſaltem moraliter. Speculativum ſufficit eſſe probabilius, l. 1. à n. 46. nu. 304. Dictamen illud ultimum certum ſecundum opinionem minùs probabilem hoc v.g. modo formari poteſt: quod prudenter iudico mihi hic & nunc licere, certum eſt, mihi hic & nunc licere; ſed prudenter iudico mihi hic & nunc licere v.g. die feſto pingere; ergo certum eſt mihi hic & nunc die feſto licere pingere &c. à nu. 303. Dictamen reflexum certius eſt, quàm iudicium directum, num. 312. 348.

Dies.

Diem cedere ſignificat adeſſe diem, quo obligatio incipit. Venire diem ſignificat adeſſe diem, quo facienda eſt executio contractus, l. 3. p. 2. n. 590.

Dies iræ.

Dies iræ dicitur in Miſſa de *Requiem*, quando eſt unica oratio, aliàs liberum eſt illud dicere vel omittere, ſi ſint plures orationes, l. 6. p. 2. à. num. 512.

Difficultas.

Difficultas magna quando excuſet ab obſervatione legis, iudicio & conſenſu prudentum ordinariè definiri debet, l. 1. n. 781.

Difficultas magna, ſi oriatur v.g. ex naturali conditione ſtomachi &c. excuſat à ieiunio, l. 3. p. 2. à n. 1324.

Digitus.

Digito carens alio, quàm pollice & indice, non eſt irregularis, l. 7. num. 501.

Dignitas.

Dignitas maior in Eccleſia dicitur Papatus, Epiſcopatus, & quæ habent præeminentiam cum Juriſdictione in foro externo. Minor dicitur Canonicatus, & quæ adminiſtrationem vel eminentiam ſingularem non habent, l. 4. n. 213. Dignitates in choro diſtributæ incenſari debent non omnes ſimul ante omnes Canonicos &c. debent mitram, baculum &c. miniſtrare Epiſcopo &c. l. 6. p. 2. n. 2055. D. 41. 46. 88. 90. 92 96. 97. 101. 102. 112.

Dignior.

Dignior extra concurſum, per ſe loquendo, præferri debet, l. 4. à n. 579. Quid in concurſo fieri debeat. V. *Concurſus*. Indignus probabiliter promoveri non poteſt, ſi nullus occurrat dignus, ſed potiùs permittenda eſt vacatio, n. 581. Indignum promovens ad quodcunq; Beneficium Eccleſiaſticum, peccat mortaliter, n. 580. Dignus præ digniore promotus, non tenetur beneficium dimittere, ſaltem ante ſententiam, n. 590. Dignum præ digniore promovens non videtur peccare contra iuſtitiam, contra quam tamen peccat, ſi id faciat poſt habitum concurſum, à n. 591. n. 628.

Dignior dicitur, qui conſideratis omnibus dotibus corporis & animi creditur futurus Eccleſiæ utilior; dignus, qui habet qualitates requiſitas ad miniſterium, indignus, cui ex dictis qualitatibus aliqua deeſt, n. 597.

Dilatio abſolutionis.

Dilatio abſolutionis fieri non debet, quando pœnitens mortale prima vice commiſſum affert, l. 6. p. 2. n. 1728. Nec ſemper ob frequentem relapſum, à nu. 1729. Si dicat ſe dolere & emendationem proponere, ordinariè abſolutio differri non debet, à num. 1762. Poteſt ea differri ex cauſa rationabili, num. 1764. 1809. Differri debet, ſi Confeſſarius non habeat poteſtatem abſolvendi à reſervatis, quæ pœnitens affert, vel ſi pœnitens non ſit ſatis diſpoſitus, à n. 1765. 1809. V. *Conſuetudinarius*.

Dilatio reſtitutionis.

Ex dilatione reſtitutionis, ad quam debitor tenebatur ex delicto, ſecuta damna tenetur compenſare; è contra verò communiter non tenetur ea reſarcire, ſi obligatio reſtituendi non ſit ex delicto, l. 3. p. 2. num. 252. Omnia damna per iniuſtam dilationem cauſata debent compenſari, n. 360. Differens reſtitutionem excuſatur à compenſatione damnorum, ſi dilatio non ſit culpabilis; item ſi creditor ipſe ſit in mora ſolutionis; ſi ea fieri non poſſit abſque ſcandalo; gravi infamia; damno notabili &c. n. 252. 360. 409.

Dilectio.

In dilectione ordo ſervari debet, ſcilicet hic: 1. tenetur quiſque poſt Deum diligere ſeipſum, ſecundùm bona ſpiritualia. 2. Proximum quoad eadem bona. 3 Seipſum, quoad bona corporalia. 4. Proximum, quoad eadem. 5. Denique ſeipſum & deinde proximum, quoad bona externa, l. 2. n. 168.

Dilectio inimicorum aliqua eſt præcepta, nu. 182. Communia dilectio-

Digitized by Google

lectionis ſigna tenemur exhibere inimicis, non verò, per ſe loquendo, ſpecialia, n.182. V. *Inimicus*.

Diminutio in conferendis Beneficiis.

Diminutio Beneficiorum fit per impoſitionem novi oneris; item per diviſionem, diſmembrationem & ſuppreſſionem, l.4 n.668. Sine diminutione Beneficia conferri debent; à n.668. Diminutionem facere poteſt Papa. Item Epiſcopi ob neceſſitatem, pro magna utilitate Eccleſiæ &c. à n.669.851.

Dimiſſoriales.

Per dimiſſoriales intelliguntur litteræ, quibus datur facultas Tonſuram vel Ordinem accipiendi ab alieno Epiſcopo, l.6.p.2.n. 2232. Eas dare poteſt, qui poteſtate ordinaria aliquem ordinare poteſt, à num.2233. Eas dare poteſt Epiſcopus originis, Domicilii vel Beneficii, n.2233 Item Epiſcopus in poſſeſſione conſtitutus, quamvis necdum conſecratus. Item in concordia electus & nondum confirmatus in locis ab Italia diſſitis, ib. Eas etiam Epiſcopus ſuo familiari dare poteſt, ibid. Eas probabiliter dare poteſt Nuntius Apoſtolicus omnibus ſubditis ſuæ Provinciæ, nu.2264. Archi Epiſcopus eas dare non poteſt ſubditis ſuorum Suffraganeorum, nu.2233. Eas dare non poteſt Capitulum primo anno Sedis vacantis, num. 2257. Nec Vicarius Generalis eas dare poteſt, niſi Epiſcopo id concedente, aut in remotis agente, n.2234. Abbates ſubditis Regularibus eas dare poſſunt, non verò ſæcularibus, à num.2235. Eas probabiliter etiam dare poſſunt Novitiis Regularibus, num.2237. Dimiſſoriales debent re ipſa haberi, ut quis ordinari poſſit ab Epiſcopo non ſuo, n.2238. Præſumpta licentia ſufficit ad primam Tonſuram, ſi Ordinarius inveniri non poſſit &c. nu.2238. Dimiſſus pro Subdiaconatu videtur etiam dimiſſus eſſe ad quatuor Minores, ſi hos non habeat, nu.2239. Per litteras dimiſſoriales ad alienum Epiſcopum, probabiliùs non datur illi licentia diſpenſandi in quocunque impedimento Ordinum, n.2240. Dimiſſus ad Moguntinum v.g. ex ſpeciali cauſa, peccat, ſi petat ordinari à Trevirenſi; non autem, ſi ad eum non ſit dimiſſus ex ſpeciali cauſa, nu.2241. Dimiſſus à Papa, ut ordinetur à ſuo Ordinario, poteſt cum dimiſſoriis ordinari ab alio, num.2242. Dimiſſus, ut ordinetur à Reſidente in propria Diœceſi, poteſt cum licentia eius aliena Diœceſi ordinari, num. 2246. Si dimiſſoriales committant examen tituli, & hic ordinetur ſine ſufficiente titulo, dimittens in defectu tenebitur ei vitæ neceſſaria miniſtrare, donec ipſi ſit proviſum, num.2244. Si dimiſſoriales dicant dimiſſum eſſe examinatum & approbatum, tamen poteſt Ordinarius eum vocare ad examen, n.2245.

Dimiſſoriales dari poſſunt ob abſentiam à propria Diœceſi &c. n. 2243. Ordinariè non expirant per mortem concedentis, n.2247. In Germania pro illis pecunia certa exigitur, nu.2249. Sine illis ordinatus ſuſpenditur, n.2248.

Diſcipulus.

Diſcipulus peccat, ſi præceptori non exhibeat honorem & reverentiam, ſi non obediat in pertinentibus ad ſtudia & bonos mores, ſi ſcientias ſuperſtitioſas addiſcat, vel libros prohibitos legat &c. l.3.p.1.n.768.

Diſcordia.

Diſcordià peccatur mortaliter, quando eſt circa bonum Dei vel proximi, in quo deberent eſſe concordes, l.5.n.298.

Diſmembratio Beneficii.

Diſmembratio Beneficii eſt ſeparatio tantùm aliquorum fructuum ab illo &c. l.4.nu.289. Differt à diviſione, quòd per hanc titulus fiat multiplex in ordine ad conſtituenda plura Beneficia, diſmembratio autem relinquat unum beneficium; ib. Ex variis cauſis ea fieri poteſt, n.293. Plures ſolemnitates in ea obſervari debent, num.294.

Diſparitas.

Diſparitas cultus ſive Religionis dirimit Matrimonium inter baptizatum & non baptizatum, etiam catechumenum, Jure eccleſiaſtico, l.6.p.3.n 512.

Diſpenſatio.

Diſpenſatio eſt abſoluta obligationis legis condonatio, l.1.n. 797. l.3.p.1.n.537. Diſpenſandi poteſtas convenit omnibus Prelatis, qui habent Juriſdictionem in foro externo vel Privilegium, l.3.p.1.nu. 537. Qui habet poteſtatem diſpenſandi generalem, etiam poteſt ſecum diſpenſare directè & immediatè, l.1.n.796.799.

Diſpenſatio inferioris in lege Superioris ſine juſta cauſa eſt invalida, n.796. Inferior validè & licitè diſpenſat ex juſta cauſa in lege Superioris. 1. circa levia. 2. Circa frequenter occurentia. 3. Quando eſt neceſſitas, periculum in mora &c. ib. Diſpenſandi poteſtas eſt res favorabilis, hinc latè interpretanda, n.798. l.6.p.3.n.973.

Diſpenſatio eſt res odioſa, ideoque reſtringenda, l.1.n.622. l.6.p. 3.n.973. Juſtæ cauſæ diſpenſandi ſunt: Bonum Eccleſiæ vel Reipublicæ; notabilis difficultas in obſervatione voti, Perſonæ neceſſitas, virtus, nobilitas, imperfectio actus &c. l.1.n.802. l.3.p.1.n. 537. Obtenta ex cauſis falſis nihil operatur, l.1.n 802. l.6.p.3.n 901. Obtenta per errorem alienum non valet ſecundùm illam partem, in qua deficit, ib. Obtenta ſine ſufficiente cauſa, quam diſpenſans bona fide putabat eſſe ſufficientem, ſi facta ſit à Papa videtur eſſe valida; non verò, ſi facta ſit ex poteſtate delegata, l.3.p.1.n.542. l.6.p.3. num.901. Facta à Papa ſine cauſa, ab Epiſcopo cum cauſa, excuſat à lectione Horarum, l.4.n.1217. Habita cauſa, Superior non ſemper tenetur diſpenſare, niſi Jus precipiat ex ea cauſa diſpenſare, vel neceſſarium ſit ad commune bonum, vel ſpirituale pœnitentis, vel avertendum grave malum aut publicum ſcandalum &c. l.1.n.796. l. 3.p.1. à nu.538. Si certò adſit juſta cauſa diſpenſationis, aliquando tamen ea adhuc peti debet, l.1.nu.797. Per vim aut metum obtenta (modò cauſa ſit juſta) eſt valida, n.796. Obtenta ex cauſa falſa, bona fide allegata, probabiliter eſt invalida, num.796. l.3.p.1 nu.542. Ignoranti & invito obtineri poteſt, l.1.num.796. Cauſa principali ceſſante, aliquando ceſſat diſpenſatio, non verò minus principali, vel parte cauſæ motivæ ceſſante, n.796. Commiſſio diſpenſationis à S. Pœnitentiaria data non expirat morte Pœnitentiarii, neque Pontificis; neque executio diſpenſationis expirat, ſi executor ſit neceſſarius, qui exequi jubetur, ſi preces veritate nitantur: expirat autem, ſi executor eſt voluntarius, cui ſola exequendi facultas conceditur in favorem ejus, cui gratia eſt concedenda, nu.796.816. Superior loci diſpenſare poteſt cum vagis & peregrinis in legibus communibus, n.799

Diſpenſatio ſubreptitia, id eſt, in qua tacetur veritas alioqui exprimenda, vel obreptitia, in qua exprimitur falſitas, quæ eſt cauſa finalis vel motiva, eſt invalida, nu.806. Modicus defectus ad ſubreptionem vel obreptionem non invalidat diſpenſationem, n.812. Si in diſpenſatione addatur: *motu proprio*. Suppletur defectus ſubreptionis, quo petens reticuit cauſam finalem, non tamen, ſi cauſam falſam expreſſerit, nu.814. Si procurator addiderit aliquid falſum circa cauſam finalem, vel tacuerit aliquid verum in una parte ſeparata, inſcio illo, pro quo procurabat diſpenſationem, eam probabiliter invalidat quo ad partem, pro qua intervenit vitium, n.807. Si loco veræ cauſæ in ſupplica allegatæ ſubſtituatur in reſcripto alia falſa, valet diſpenſatio, nu.813. Ad valorem diſpenſationis ſufficit, ſi cauſa finalis verificetur illo tempore, quo Romæ ea conceditur, & ſimul illo, quo Ordinarius diſpenſat, n.808. Ad valorem eius non requiritur veritas omnium cauſarum allegatarum, ſed ſufficit finalem eſſe veram, n.809. Eam communiter non invalidat error in nomine Perſonæ, Diœceſis &c. n.810.

Diſpenſatio unius defectus ſine altero, per ſe loquendo, eſt valida, niſi gravitas unius defectus augeatur per alterum. aut non ſatis explicari poſſit non narrato altero, nu.881. l.4.n.651. Valida eſt pro foro conſcientiæ, per ſe loquendo, ante expeditionem reſcripti, l. 1.n.815. In dubio de poteſtate diſpenſandi ſtandum eſt pro ejus valore, n.798. l.6.p.3. à n.975. In dubio de valore aut extenſione diſpenſationis communiter ſtandum pro invaliditate eius, l.1.n.622. In dubio de ſufficientia cauſæ, probabiliter diſpenſari poteſt, n.804 Eam petens ſine cauſa, peccat, num.796. In dubio, an diſpenſatio ſit data, cenſetur non eſſe data, num 805 In dubio, an ſit valida, probabiliter cenſetur valida, n.795. à n 804. In dubio, an ſit ſubreptitia, præſumitur non eſſe ſubreptitia, nu.805. In dubio, an hoc, quod expreſſum vel tacitum in ſupplica ſit cauſa finalis, cenſetur non eſſe talis, n.805. In dubio, an caſus indigeat diſpenſatione, probabiliter non eſt opus diſpenſatione, n.818.

Diſpenſatio trahitur ad neceſſariò & de ſe connexa, non ad diſparatè ſe habentia, l.6.p.3.n.823. Expedit eam ſollicitare & proponere per Nuntiaturam, n.929. In ea Romæ petenda varia obſervari debent & in ſupplica exprimi, à n.908 Vitiatur, ſi narretur falſum; aut, ſi verum ſpectans ad cauſam finalem vel motivam diſpenſantis, taceatur, num 911. Etiam vitiatur, ſi, quod certum & pertinens ad ſubſtantiam, ponatur ſub dubio; vel, ſi non exprimatur, quod cedat in præiudicium tertii, n.912. Ob paupertatem peti debet hoc modo: Beatiſſime Pater. Exponitur humiliter Sanctitati Veſtræ &c. n.928. Probabiliùs requirit Confeſſionem, ſi expreſsè addatur, ut fiat in actu Sacramentalis Confeſſionis &c nu.956. Si eam requirat, & illa ſit ſacrilega, probabiliùs invalida eſt diſpenſatio, num 956. Probabiliter etiam prodeſt ignoranti & invito, n.972. Pro Beneficio data non habet vim, niſi ſit acceptata, ibid.

Diſpenſatio in obſervatione feſtorum.

Diſpenſatio Epiſcopi, vel habentis quaſi poteſtatem Epiſcopalē, imò etiam Parochi, quando non datur facilis acceſſus ad Epiſcopum, excuſat ab obſervatione feſtorum, l.3.p.1 à n.583. Pro labore die feſto, ſi cauſa adſit, validè diſpenſat Epiſcopus, vel eius Vicarius pro omnibus Diœceſanis, Parochus pro parochianis, Superior pro ſubditis, non tamen pro famulis ſæcularibus, n.584 Habens poteſtatem ordinariam diſpenſandi poteſt eam delegare; habens delegatam, non poteſt eam ſubdelegare, n.584. Si cauſa moraliter certa excuſet, ordinarie non eſt opus diſpenſatione Superioris, ibid.

Diſpenſatio in jejunio.

Diſpenſatio Epiſcopi & Parochi etiam præſente Epiſcopo, ubi conſuetudo legitima ſic habet, excuſat à jejunio; Item Prælati & eius Vicarii reſpectu ſuorum Religioſorum, non tamen Confeſſarii licet privilegiati, ſi non ſit Parochus, l.3.p 2.n.1307.1311. Cauſæ diſpēſandi in ieiunio ſunt plures v.g impotētia, debilitas, labor &c. à n.1307. In dubio, an cauſa ſufficiat, diſpenſari poteſt, n.1308 Pro diſpēſatione univerſali videtur requiri certitudo cauſæ rationabilis nunc exiſtentis, n.1308. Qui eam obtinuit ab initio quadrageſimę ob morbum, ſi plene ſanetur poſt 8. v.g. dies, probabilius ceſſat diſpenſatio, n.1309. Si dubitet, an perfecta ſanitas ſit obtēta, pro reliqua parte quadrageſimæ manet diſpenſatus, n.1309. In ieiunio diſpenſare non poteſt Abbatiſſa, nec Medicus, n.1310. In dubio, an grave damnum ſecuturum ſit ex ieiunio, probabiliùs adhuc opus eſt diſpenſatione, niſi periculum eſſet in mora, ib. Si Epiſcopus in quadrageſima diſpenſet in eſu carnium, in dubio, an ſępiùs de die carnes veſci poſſint diſpenſans interrogandus eſt, n.1312 Qui diſpenſatus eſt ad carnes valetudini ſervientes v.g. gallinas, probabiliùs non poteſt comedere nocivas v.g porcinas, n.1313. Qui diſpenſatus eſt ad carnes in genere, illi licet comedere quaſcunque etiam nocivas, ibid.

Diſpenſatio in juramento & lege.

Diſpenſatio legiſlatoris excuſat ab obſervatione legis, ſi ex iuſta cauſa facta ſit, l.1.n.796. In lege Dei ſine iuſta cauſa Pontifex diſpenſare non poteſt, nec Epiſcopus in lege Eccleſiæ, n.796.

Diſpenſatio in iuramento ſine iuſta cauſa, etiam à Papa facta, eſt

invalida ib. Diſpenſans cauſa non præcognita, quæ reverà legitima eſt, probabiliter validè diſpenſat, ibid.

Diſpenſatio in impedimentis Matrimonii.

In diſpenſationibus matrimonialibus in forma pauperum obtinẽdis plura obſervari debẽt,& in petitione exprimi v.g.an copula interceſſerit ignoranter, an ſcienter, ſive per fraudem &c.l.6.p.3.nu. 931.Diſpenſatio probabiliùs eſt irrita, ſi Matrimonium intra gradus prohibitos ſcienter contractum ſit ante diſpenſationis expeditionem, n.989.Diſpenſatio data in petitione debiti, non ſervit poſt obitum coniugis, n.371.Si petatur in Conſanguinitate, Affinitate, publica honeſtate &c.plura exprimi debent, v.g.an impedimentum ſit occultum, an pro contracto vel contrahendo Matrimonio &c.n. 914. Si pro cognatione ſpirituali petatur,expedit exprimere, à quo tempore ſit contracta,an ex Baptiſmo &c.n.917.Si pro impedimento criminis,exprimi debet,an ſit ex machinatione vel adulterio, vel ex utroque à quo tempore ſit contractum; quomodo ſit occultum &c. n.918. In ſecunda diſpenſatione aliquando mentio facienda eſt prioris, n.921. Si petatur in conſanguinitate aut affinitate, & intervenerit copula, hoc probabiliter non eſt neceſſariò exprimendum, nu.922. Si in obtenta pro foro externo ponatur, *niſi copula intervenerit*, probabiliter non obſtat eius valori, ſi hæc ſit occulta,nu. 922.Si affinitas provenerit ex copula illicita, hoc exprimi debet,nu. 923.Etiam exprimendum eſt, ſi Matrimonium cum ſcientia impedimenti, vel præmiſſa copula initum ſit cum intentione facilitandi diſpenſationem, num.924. Etiam exprimi debet, ſi ſcienter contractum ſit in gradu prohibito, ſi ignoranter quidem, ſed neglectis proclamationibus, ſi ſit conſummatum &c.à num.926. Diſpenſatio, ut fiat in impedimentis dirimentibus, requiritur cauſa iuſta, v.gr. extinctio magnæ litis vel odii inter agnatos, ablatio ſcandali, inæqualitas Matrimonii, niſi conſanguineis vel affinibus nubatur, conſervatio facultatum in eadem familia &c. nu.818. Omnis diſpenſatio, ut ſit licita,requirit cauſam aliquam, nu.819. Plures cauſæ eam iuſtificant, v.g perſonarum numerus,prærogativa meritorum,ætas tenera vel provecta, locus, tempus, pietas,utilitas populi, Religio, utilitas Eccleſiæ, neceſſitas,ſcandalum, maius bonum &c. nu.820. Diſpenſandi poteſtas extenditur ad caſus, in quibus tenet ratio à Jure, diſpenſationem concedente, expreſſa, n.822. Etiam trahitur ad neceſſariò & de ſe connexa, num. 823. Circa eam in gradibus prohibitis Tridentinum habet ſequentia: Si quis intra gradus prohibitos ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit, peccaretur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat &c.n.830. Diſpenſatio in ſecundo gradu fieri poteſt cum perſonis principalioribus, nobilibus etiam ex ſolo patre, num.831. Obtenta per ſupplicam, in qua pro ſola cauſa adducebatur copula carnalis habita, ſi hæc facta ſi poſt præſentationem ſupplicæ & nutum Papæ,eſt invalida, nu.935. Etiam invalida eſt, ſi ſcribatur quartus gradus pro tertio, n.936.Si ſcribatur tertius gradus pro quarto, eſt valida, ib. Probabilius opus eſt nova diſpenſatione, ſi copula ſit poſt eam impetratam, einſque executionem Ordinario commiſſam, num.925. Eam pro Matrimonio contrahendo tenetur quis in Subdiaconatu conſtitutus petere, ſi aliàs diverſa bona prænobilia unà cum ſubditis perventura ſint ad Principem Acatholicum, cum infallibili ruina multorum millium animarum &c. & ſuperior tenetur eam concedere, nu 905. Diſpenſatio impedimenti, ſi data ſit pro foro conſcientiæ tantùm, ſi nemo præter ſponſos illud denunciet, illi coniungi poſſunt, non verò, ſi alius poſt proclamationes illud denunciet, num.488. Ex cauſis falſis, vel per errorem, vel ſine ſufficiente cauſa obtenta ordinariè eſt invalida, n.901.Obtenta ex cauſa falſa per ignorantiam vel ſimplicitatem allegata in impedimento dirimente, probabiliter eſt valida, l.1. n.796. Si in forma gratioſa data, tum ſufficit cauſam verificari, quando gratia fit, licèt poſtea deficiat, l.6 p.3.n.903. Si data in forma commiſſoria, ſufficiet cauſam verificari tempore executionis, nu 903.Sine cauſa & illicitè à legiſlatore data utens, non peccat,nu.904 Sede vacante commiſſa Epiſcopo vicino, poteſt hic eam expedire novo etiam Epiſcopo electo, nu.880.Ab Epiſcopo data in caſibus occultis, iuvat tantùm pro foro conſcientiæ, num.845. Per eam proles legitimantur, ſi ſequatur Matrimonium, ibid. Romà data priùs non ſortitur effectum, quàm ab Ordinariis, quibus commiſſio data, recognita fuerit, n.881.

Diſpenſatio pro Ordinibus.

Diſpenſatio pro Ordinibus tam à Dataria quàm Secretaria ſic petitur: v.g Petitur extra tempora, ſeu diſpenſatio in interſtitiis pro NN.Clerico &c.in ſolatium patris ſenio confecti, vel quia iam eſt ſubdiaconus &c.l.6.p.3.n.931. Extra tempora & in interſtitiis, ſi petatur, certa pecunia ſolvi debet, ibid.Diſpenſatio in ætate 13. menſium datur v.g.ob penuriam Sacerdotum, ob utilitatem egregiã Eccleſiæ, ob ſolatium parentum &c. Petitur hoc modo: Diſpenſatio in ætate 13.menſium petitur pro NN. Diœceſis N. in ſolatium patris ſenio confecti &c.& certa pecunia ſolvi debet, ib. In irregularitate, ſive ex defectu,ſive ex delicto, ſi hoc occultum ſit,petitur à Pœnitentiaria, aliàs à Dataria hoc modo: Petitur diſpenſatio ſuper irregularitate contracta alicuius &c. & certa pecunia ſolvi debet, ib.Super natalibus, ſive natis ex toro illegitimo varia obſervari debent, & certa pecunia ſolvi, ibid.

Diſpenſatio in Voto.

Diſpenſatio in Voto eſt abſoluta obligationis voti condonatio nomine Dei facta, quæ,ut valeat, iuſta cauſa requiritur, l.3.p.1.n. 537.Si cauſa non ſufficiat ad integram diſpenſationem, partim diſpenſari, partim commutari poteſt, n.537. Poteſtas delegata diſpenſandi in votis extendit ſe etiam ad vota iurata ſoli Deo facta,n.537. Prælati ſeu Superiores, qui habent Juriſdictionem in foro externo, vel privilegium in omnibus votis,diſpenſare poſſunt exceptis quinque ſoli Papæ reſervatis,ſcilicet; voto Caſtitatis perpetuæ, Religionis approbatæ, Peregrinationis ad limina Apoſtolorum &c.ib.

Diſpenſatio in voto ſine juſta cauſa etiam à Papa facta, eſt invalida, l.1 n.796. Quando pro cauſa diſpenſationis obtinendæ in voto Caſtitatis allegatur periculum incontinentiæ, illud debet eſſe maximum frequentis lapſus, nu.802. Ad diſpenſationem in voto gravi plura requiruntur: ſcilicet difficultas exequendi, grave periculum violandi &c.l.3.p.1.nu.541. 563. Si cauſa diſpenſationis ſit dubia, potiùs utendum eſt commutatione, quàm diſpenſatione, nu. 541. Diſpenſatio voti non poteſt fieri in præiudicium tertii, num. 543. Si voto additæ ſint conditiones vel circumſtantiæ, in his diſpenſari poteſt, manente voti reſervati ſubſtantia, num.550. à num. 568.Materia ſubrogata pro voto reſervato diſpenſari poteſt, n.551. Vota Papæ reſervata ab alio diſpenſari non poſſunt, n.552.Poſſunt tamen in iis diſpenſare Epiſcopi ob urgentem neceſſitatem, num. 553.360.563. Etiam alii in illis diſpenſare poſſunt, ſi fuerint imperfectè voluntaria; in dubio de valore voti vel de reſervatione, ſi tantùm relaxetur circumſtantia, ratione conſuetudinis &c.num. 553. Epiſcopus poteſtatem ſuam circa vota poteſt delegare alteri, num. 554. Si diſpenſatio voti Caſtitatis obtenta ad Matrimonium ineundum, non ideo diſpenſatur quoad reliqua,neque etiam ad ſecundum Matrimonium,n.564. In voto Religionis ineundæ diſpenſare poteſt Epiſcopus, ſi eſſet periculum in mora, ſi continentia ſervari non poſſet &c. Si eſſet votum Religionis ab Eccleſia non approbatæ, n.565.567.

Diſpenſatio pro pretio in pœnis Simoniæ, ætate &c.

Diſpenſare pro pretio in Juramentis, impedimentis Matrimonii, votis, irregularitate &c. eſt Simonia poteſt tamen in his aliquid exigi per modum mulctæ, l.3 p.1.n.56.172. Diſpenſare in pœnis Simoniæ poteſt Papa, aliquando etiam Epiſcopi & Religioſi mendicantes per ſua privilegia &c.à n.228.Diſpenſare poteſt ſolus ille, ad quem litteræ pro diſpenſatione facienda directæ, non facta mentione alterius, l.6.p.3.n.879.Epiſcopus per ſe loquendo, nequidem poteſt diſpenſare ad unum diem in ætate ad Beneficium requiſita, etiamſi ſit ſimplex, nec ullum requirens Ordinem, l.4.n.807.Cum abſente diſpenſari poteſt, l.6.p.3.nu.824.

Diſpenſatio S. Pœnitentiariæ.

Diſpenſationes plures ex officio S. Pœnitentiariæ ſaltem pro foro conſcientiæ impetrari poſſunt in Votis, Matrimoniis,Cenſuris &c. l.1.n.796. Verba vel clauſulæ diſpenſationum S. Pœnitentiariæ bene intelligi & explicari debent v.g.*Si ita eſt, quatenus ſi ita eſt*, id eſt, ſi preces veritate nitantur &c.ib. Circa executionem & executorẽ harum diſpenſationum plura obſervari debent v.g. quò eæ dirigantur ad ipſum, qui diſpenſationem petiit,quod hic eas reſignare non debeat,ſed Confeſſori à ſe electo eas reſignandas tradere &c.ib.l.6. p.3.n.954.Si aliquem elegerit diſpenſandus, qui ſecum diſpenſet, ſi ille ſit nimis rigidus, poteſt eo relicto alium eligere, n.955.

Diſpenſans.

Diſpenſans ſine cauſa peccat, l.1.nu.796.804. In voto gravi ſine cauſa diſpenſans peccat mortaliter, l.3.p.1.nu.541. Si dubitet, an cauſa ſit iuſta, probabiliter diſpenſare poteſt, l.1.nu.796. Si certus ſit eſſe cauſam aliquam diſpenſandi in lege Superioris, ſed dubitet, an ſit ſufficiens, probabiliter diſpenſare poteſt, nu.804. Si dubitet, an aliqua cauſa diſpenſandi adſit, probabiliter diſpenſare non poteſt, nu.804.Sine facultate diſpenſans, ſi per errorem communem putetur habere Juriſdictionem, validè diſpenſat, l.6.p.3.nu.896. Temerè diſpenſans, ſciens ſe carere poteſtate, peccat graviter, non tamen incurrit pœnam aut cenſuram, n.897. Diſpenſans nihil acceptare poteſt, niſi per modum pœnæ, id tamen in pios uſus eſt impendendum, n.949. Poteſt tamen quid acceptare pro labore diſpenſationi extrinſeco, num.950.Etiam aliquid acceptare poteſt,ubi eſt conſuetudo, ibid. Ante diſpenſationem nequidem eſculenta vel poculenta admittere poteſt,n.947.Poſt eam licitè aliquid acceptare poteſt, contrarium tamen in praxi ſuadendum, n.946.Notario licitum eſt aliquid acceptare, num.947.

Diſpenſandi facultas.

Diſpenſandi dans facultatem in omni irregularitate, non dat ad eam, quæ eſt ex homicidio iniuſto, niſi id clarè exprimat, l.7.n. 459. V. *Facultas diſpenſandi.*

Diſpenſationis commiſſio. V. *Commiſſio.*

Diſpenſatus.

Diſpenſatus ad majus communiter etiam præſumitur eſſe ad minus eiuſdem generis,l.1.num.800 Diſpenſatus in uno, etiam eſt diſpenſatus in incluſo vel concomitante,n.801.Diſpenſatus cum clauſula, ut confiteatur ſaltem ſemel ſingulis menſibus, ſi uno omittat non tenetur alio compenſare, l.6.p.3.n 963.Si ſic diſpenſatus etiam teneatur alio titulo ſingulis menſibus confiteri, una confeſſione ſatis facit,n.963.Quoties uno menſe omittit, toties peccat mortaliter, ib. Obligatio hæc probabilius non ceſſat, ſi lucretur Jubilæum vel plenarias Indulgentias, ib.Non eſt autem tum etiam obligatio communionis, ibid. Diſpenſatus in ætate ad Sacerdotium, non eſt hoc ipſo capax Beneficii requirentis Sacerdotium, ſi hoc ſit curatum;ſi verò ſit ſimplex, videtur hoc ipſo eſſe capax, l.4 n.822. Diſpenſatus ad ineundum Matrimonium, ut loco voti Caſtitatis ieiunet omnibus diebus Veneris, poſt annum 60.non videtur excuſari à ieiunio, l.3.p.2.nu.1320.

Diſpoſitio in fraudem alterius.

Diſpoſitio bonorum pro aliquo in fraudem alterius, qui per legem Patriæ æquale Jus cum illo ad bona habet,eſt illicita & iniuſta, l.3.p.2.num.1173.

Diſpoſitiones ad pias cauſas. V. *Epiſcopus. Legata pia.*

Diſpo-

Diſpoſitiones animæ & corporis ad Communionem ſuſcipiendam, V. *Eucharistiæ ſuſceptio*.

Diſpoſitio miniſtrantis Sacramentum. V. *Miniſter*.

Diſpoſitio ſuſcipientis Sacramentum. V. *Suſceptio*.

Diſputatio cum Hæreticis.

Diſputatio formalis Laici de Fide cum Hæreticis illicita eſt ex Jure poſitivo Eccleſiæ; in Germania tamen & ſimilibus locis, ubi Catholici Hæreticis ſunt permixti, hoc abrogavit conſuetudo, l. 2, num. 92.

Diſſimulatio.

Diſſimulatio formalis & propriè dicta eſt, quando quis per facta externa intendit aliud ſignificare, quàm in animo ſentiat, quæ eſt illicita, l. 3. p. 1. n. 297. Materialis vel impropriè dicta eſt, quando quis prævidet per ſigna ſua externa ab alio aliud intelligendum, quàm in animo habeat, quod ipſe tamen non intendit, hæc licita eſt, n. 298. Materialis, ſi reſpiciat objectum vel circumſtantiam vitioſam, eſt illicita; ſi objectum indifferens, eſt licita, n. 299. Diſſimulatio, cum quis nec verbo, nec facto dat ſignum illius, quod habet in mente, per ſe loquendo, eſt licita, n. 300. V. *Simulatio*.

Diſtantia.

Diſtantia unius horæ excuſat ab auditione Sacri die feſto ſubinde ſaltem intra annum, ſi accedat debilitas, pluvia aut ſimilis incommoditas &c. l. 3. p. 1. n. 687.

Diſtinctio ſpecifica peccatorum.

Diſtinctio ſpecifica eſt diſtingui in aliquo eſſentiali, quod notabiliter differat ab aliis, l. 5. n. 118. Diſtinctio ſpecifica intrinſeca peccatorum deſumitur à prædicatis eſſentialibus; extrinſeca ab objectis, n. 119. Diſtinctio ſpecifica alia eſt Logica, alia Phyſica, alia Metaphyſica, alia Ethica vel Theologica, de hac ultima quæritur in peccatis, nu. 120. Diſtinctio ſpecifica peccatorum quoad Confeſſionem, deſumi poteſt ex eo, quòd peccata ſint contra dictamina ſpecie diverſa, n. 126. Item ex objecto, vel modo tendendi actus peccaminoſi notabiliter diverſo in genere moris, à n. 128. l. 6. p. 2. n. 945. Item ex legibus formaliter diverſis, contra quas agitur, à n. 132. Diſtinctio ſpecifica peccatorum commiſſionis & omiſſionis deſumitur ex eo, ſi commiſſio & omiſſio ſint circa diverſa; ſæpè etiam, ſi ſint circa eandem virtutem & objectum, à n. 139.

Diſtinctio numerica peccatorum.

Diſtinctio numerica peccatorum deſumitur ex diverſis objectis numero totalibus, & ab interruptione actuum morali, l. 5. nu. 146. Diſtinctio numerica fit per interruptionem, ſi contraria accedat voluntas & propoſitum; item, ſi voluntas convertatur voluntariè & deliberate, vel etiam involuntarie & indeliberate ad aliquid aliud adhuc compoſſibile cum executione prioris intenti, tunc ordinariè multiplicantur peccata, ſi ſinguli actus habeant aliquid; in quo conſumentur, nec ſibi invicem ſubordinentur &c. n. 146. 177. Fit per retractationem, ſi voluntas fuerit retractata formaliter, ſive abſolute & efficaciter, & iterum reſumatur &c. n. 146. à n. 174. Actus malus phyſicè unus tendens in plura numero objecta, eſt moraliter plura numero peccata in confeſſione explicanda, nu. 146 à nu. 149. Actus phyſicè plures ſunt unum numero peccatum, quando ita uniuntur, ut in æſtimatione prudentum cenſeantur una actio in genere moris; item ſi ſpectent ad eandem conſummationem peccati, & intendantur ex eodem fine principali &c. n. 146. à n. 167. 177.

Diſtractio.

Diſtractio miniſtri omnimoda aut planè extaſis invalidat Sacramentum; non alias, quamvis ſit peccaminoſa, l. 6. p. 1. à n. 84. Diſtractio in Horis, Miſſa, in aliis rebus divinis. V. *Attentio*.

Dives.

Dives non peccat diu negans omnes eleemoſynas, cum propoſito dandi loco & tempore meliori, l. 2. n. 194. Diviti non eſt facilè neganda abſolutio omnes pauperes ſine eleemoſynas repellenti, ibid. Dives quando teneatur dare eleemoſynam. V. *Eleemoſyna*.

Ditior factus ex re aliena.

Ille dicitur ditior factus ex re aliena, ſi ratione illius habeat, quod aliàs non haberet, l. 3. p. 2. n. 141. Ditior factus ex re aliena, quam bonâ fide poſſedit, tenetur rem illam, vel quatenus inde factus eſt ditior, reſtituere, n. 114. à n. 141.

Divinatio.

Divinatio eſt, cùm quis opem dæmonis tacitè vel expreſsè invocat, ut cognoſcat res naturaliter incognoſcibiles, quæ eſt illicita, l. 3. p. 1. nu. 8. Alia eſt, quæ fit per pactum expreſſum; alia per tacitum ſeu interpretativum cum dæmone. Prima à mortali excuſari non poteſt, ſecunda aliquando à mortali excuſatur, num. 8. Expreſsè cenſetur invocare dæmonem, qui vel verbis dæmonem invocat, vel ſaltem facto aliquid uſurpat, per quod ſcit aut putat dæmonem cooperari. Is verò tacitè paciſcitur, qui vanis & naturaliter improportionatis utitur ad aliquid cognoſcendum vel efficiendum, qui à peccato excuſari non poteſt, nu. 8. Divinatio ex ſomniis, voce avium &c. eſt licita, illicita verò, ſi ex iis aliquid noſci aut prænuntiari intendatur circa ea, ad quæ proportionata non ſunt, num. 8. Non eſt mortale per Aſtrologiam velle cognoſcere aliquid contingens liberum, iudicando cognitionem illam eſſe tantùm coniecturalem & incertam, n. 9. Somniis credere non eſt mortale, ſi quis propter illa aliquid non malum operetur, n. 10 Si quis ex ioco, ex mediis vanis, quæ ſcit eſſe improportionata, tentet videre aut experiri, quid accidat, rarò excuſari poteſt à mortali, nu. 11. Peccat graviter, qui coquit partem aliquam animalis veneficio interfecti, ut ſic cognoſcat veneficium, num. 12. Venialiter peccare poteſt, qui cum altero pactum init, ut præmoriens appareat ſuperſtiti, num. 13. Peccant, qui Ægyptios de fortuna conſulunt, num. 8. Divinatio, quæ fit per ſortes divinatorias ad futurum vel occultum aliquid cognoſcendum, eſt ſuperſtitioſa; aliquando etiam, quæ fit per ſortes conſultorias, non verò plerumque, quæ fit per ſortes, diviſorias, nu. 8. Divinatio eſt eiuſdem ſpeciei, ſi fiat per aves, ſtellam, aquam &c. Si autem ſacra miſceantur profanis, accedit ſpecies Sacrilegii contra Religionem, l. 6. p. 2. n. 991.

Divortium.

Divortium dicitur à *divertendo*, quia coniuges ab invicem diſcedunt, l. 6. p. 3. num. 7. Quandoque eſt licitum, nu. 12. Ad pœnam divortii ſufficit probabiliùs adulterium commiſſum etiam ex metu gravi, nu. 435. Fieri poteſt inter coniuges ob culpabile adulterium alterius coniugis, vel ob ſævitiam, ſollicitationem ad peccatum, morbum contagioſum, Hæreſin matrimonio ſupervenientem, per mutuum conſenſum &c. num. 401 426. 4 ou. 431. 440. Coniugis ſævitia eſt cauſa divortii, ſi prudens timor ſit gravis mali ſecuturi, nec videatur ſatis conſultum per cautionem, num. 446. Si uxor malè tractata ſit quaſi eiecta à viro, etiam negante alimenta & coniugale debitum, & hæc in exilio fiat adultera, vir probabiliter adhuc poteſt facere divortium, ſi adulterium non intenderit, nec prudenter prævidere potuerit, nu. 435. Poteſt illud fieri authoritate propria, ſi ſit periculum in mora, item ſi adulterium ſit certò commiſſum, divortium quoad torum fieri poteſt &c. à n. 437. 446. Etiam authoritate propria fieri poteſt tam quoad torum, quàm habitationem, ſi pars una incidat in Hæreſin cum pertinacia à num 440. Si ex divortio orietur ſcandalum, diſſolutio fieri debet authoritate Eccleſiæ, num. 439. Si authoritate propria factum ſit, & innocens ſtatum non immutarit, tenetur nocentem recipere, ſi ſe emendaverit; non autem, ſi Judicis authoritate perpetuum divortium factum ſit ob fornicationem, nu. 451. Divortium etiam conceditur nocenti poſt adulterium ob ſævitiam coniugis, n. 446 Non poteſt illud fieri quoad vinculum ſine iudicio Eccleſiæ, etiam Matrimonii rati tantum, num. 427. Ad divortium etiam Matrimonii rati tantùm, quoad vinculum requiritur, ut Judex habeat duos teſtes omni exceptione maiores, qui de impedimento deponant &c. à nu. 428. Ad illud faciendum Judex competens probabiliùs non eſt tantùm Epiſcopus loci, ſed etiam domicilii, n. 430. Ad divortium quoad torum ſufficit confeſſio, quam de adulterio à ſe commiſſo facit ille conjux, qui divortium nollet, n. 428.

Docens falſa.

Docens falſa paſſim & ſcienter, peccat graviter, l. 3. p. 2. n. 351. Docendo falſa inducens aliud malum præter errorem ipſum; facit iniuriam, & tenetur ad mala avertenda vel compenſanda, nu. 352. Si Confeſſarius, Medicus, Advocatus, Profeſſor inculpatè docuit falſum, ex quo damnum ſequitur, comperta veritate, etiam poſtquam dimiſerit tale officium, tenebitur errorem corrigere, vel damnum recompenſare, nu. 353. Docens falſa ſine fraude, ex ignorantia tamen graviter culpabili, ſi malè inſtructus per hoc abductus eſt à dando, quod debebat, tenetur damnum compenſare, qui ſic malè inſtruxit, n. 354.

Doctor.

Doctores probabiliùs etiam indigent approbatione pro Confeſſionibus excipiendis, l. 6. p. 2. n. 1485.

Doctrina.

Si quæratur, an doctrina alicuius libri ſit hæretica: quæritur 1. quæ ſit doctrina & ſenſus libri. 2. An illa doctrina in illo ſenſu ſit hæretica, l. 1. n. 208.

Doctrina Catholica circa Sacramenta. V. *Errores Hæreticorum*.

Doctrina Academica. V. *Academicorum doctrina*.

Doctrina moralis. V. *Moralis doctrina*.

Dæmon.

Dæmon poteſt aſſumere formam hominis innocentis, l. 4. n. 1452. Pecunia à dæmone accepta, ſpectato Jure naturæ, retineri poteſt, niſi ſciatur, quòd alicui ſit furatus, tunc enim reſtitui debet: de Jure poſitivo poſt ſententiam Judicis debet dari pauperibus, vel applicari fiſco, l. 3. p. 2. n. 292.

Dæmonis invocatio. V. *Divinatio*.

Dogma. V. *Canon*.

Dolor.

Dolor pro Sacramento pœnitentiæ eſt contritio vel attritio, l. 6. p. 2. à nu. 654. Ad Sacramentum pœnitentiæ probabiliter requiritur dolor & deteſtatio ſimul, quæ in eo differunt, quòd dolor ſit de malo ut præſente, deteſtatio de malo ut præterito, à nu. 656. Doloris de peccatis motivum poteſt eſſe malum, indifferens, humanum honeſtum, ſed purè naturale, & honeſtum reſpiciens Deum, ac per fidem ſupernaturalem propoſitum; primus dolor eſt peccatum, tres ſequentes non ſunt de ſe mali, attamen non ſufficiunt ad Sacramentum pœnitentiæ; ſolus quintus poteſt eſſe ſupernaturalis & ſufficiens, n. 717. Dolor de peccatis ad Sacramentum pœnitentiæ requiſitus ex quatuor motivis univerſim concipi poteſt. 1. Ex metu pœnæ. 2. Spe præmii. 3. Turpitudine peccati. 4. Bonitate Dei, nu. 718. 1723. Motiva doloris de mortalibus ſunt ſequentia, 1. Unicum mortale detraxit Angelos, creaturas perfectiſſimas à ſummo cælo ad ima tartari, ſine ſpe redemptionis aut veniæ. 2. Mortale unicum induxit miſerias omnes in Adamum priùs innocentem, & totum humanum genus. 3. Meretur omnes inferni pœnas. 4. Occidit animam ſpiritualiter &c. num. 1724. Motiva doloris de venialibus ſunt: 1. omne veniale eſt malum pejus omni alio malo huius mundi. 2. Moyſes Deo gratiſſimus ob levem diffidentiæ culpam excluſus eſt à terra promiſſionis; levis Bethlamitarum curioſitas cæde 70. virorum de populo & 50000. plebis, &c. 3. Unicum veniale impedire poteſt ſeriem gratiarum. 4. Tollit reſpectum divinæ Maieſtati debitum &c. nu. 1727. Dolor venialium pro Sacramento debet eſſe honeſtus, verus, formalis, ſupernaturalis, ſenſibilis

bilis & efficax, reſpectu alicujus ſaltem venialis, à n. 681. 902. Dolor de mortalibus debet eſſe voluntarius, honeſtus, verus, formalis, efficax, ſenſibilis, univerſalis, ſupernaturalis, nu 654. à n 662. Debet precedere, referri, & durare uſque ad abſolutionem, n. 654. à num. 687. Idem dolor in praxi non ſufficit ad plures confeſſiones, à num. 711. Si phyſicè perſeveret ſaltem tenuiter, & ordinetur ad novam abſolutionem, ſufficit, nu. 713. Signa ſufficientia veri doloris ſunt; ſi media præſcripta ſunt adhibita, occaſiones vitatæ numerus peccatorum imminutus, ſi pœnitens dicat, ſe ſtatim poſt peccatum, aut in concione eſſe tactum dolore & ſtatuiſſe confiteri, ſi dicat & agnoſcat ſe magnum peccatorem, ſi ſollicitè confiteatur etiam numerum & minutas circumſtantias &c. num. 654. 1734 Dolor de mortalibus revocatur per quodcunque mortale poſtea commiſſum, quantum eſt in ordine ad remiſſionem, num. 714. Dolor de mortalibus & venialibus ex motivo univerſali cadente ſuper utraque probabiliter non revocatur quoad mortalia per ſubſequens veniale; in praxi tamen expedit alium actum doloris elicere circa mortalia, aut priorem innovare, num. 715. Idem dicendum eſt de dolore circa venialia, ſi poſtea aliud veniale committatur, num. 716. Contritio in communi eſt dolor ac deteſtatio peccati commiſſi cum propoſito emendandi, n. 654. Dividitur in perfectam, quę abſolute ſic dicitur. & in imperfectam, quæ dicitur attritio, nu. 654. Contritio perfecta eſt, quę elicitur ex motivo charitatis propter Deum ſumme dilectum, & hæc ſe ſola mox iuſtificat, n. 654. à n. 722. 747. Dari poteſt aliqua non iuſtificans, n. 758. Si ſit theologica & ex charitate, ſemper iuſtificat, à nu. 774. Etiam quamprimum exiſtit, à n. 747. Non requirit certam intenſionem vel durationem, à num. 761. Patitur ſecum ſpem & timorem, à n. 772. Cum culpa etiam remittit pœnam æternam, non tamen ſemper omnem temporalem, à num. 753. Contritio perfecta non requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ, à num. 781. Debet ſe extendere ad omnia mortalia quæ clavibus ſubiiciuntur, non neceſſario ad omnia venialia, à num. 737. Attritio eſt, quæ concipitur ex motivo ſupernaturali, inferiori, quam Charitatis, num. 654. Hæc ſufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ, non tamen exiſtimata tantum, n. 654. Non requirit pro motivo, nequidem inadæquato bonitatem Dei ſuper omnia, à num. 784. Habet pro motivo vel turpitudinem peccati, vel amiſſionem præmii ſeu boni alicujus, vel incurſionem pęnæ ſive alicujus mali &c. à n. 786. Non ſufficit ad Sacramentum Pęnitentiæ deſiderium abſolutionis ſine affectu ad peccata, etiamſi quis tantùm confiteatur venialia, vel ſola mortalia alias confeſſa, ad hæc enim aliquis ſaltem dolor formalis requiritus, num. 654. Non eſt neceſſe, ut dolor ſe extendat ad omnia venialia, quorum pęnitens ſibi conſcius eſt, ſed ſufficit dolere de uno eorum, quæ confitetur, n. 654. Non ſufficit dolor de non habito dolore, nu. 654. Motiva ejus, debent Deum reſpicere, n. 654. à n. 784 Ex ſpe & metu poteſt eſſe honeſta & ſupernaturalis, à num. 795. Ex ſpe & metu poteſt eſſe efficax & poſitive excludere omnem voluntatem peccandi, à num. 813. Non juſtificat ſine Sacramento, à nu. 832. Sufficere cum Sacramento docent Concilia, à n. 836. Item ſancti Patres cum S. Auguſtino, à. n. 845 Item S. Thomas, à num. 849 Item Authores & Theologi plurimi à n. 855. Idem probat ſenſus communis Eccleſiæ, & praxis fidelium, à num 858. Idem probat ratio, à num 861. Abunde ſatisfieri poteſt argumentis adverſariorum, à nu. 864. Sententia noſtra eſt practice certa, à num. 873. Non obſtat Decretum Alex VII. à num. 875. Nec etiam obſtat, quod ſit attritio cognita, nu. 878. Etiam ſufficit pro articulo mortis ad hoc Sacramentum, nu. 879. Si ſit ex metu pœnarum vel ſpe bonorum temporalium, probabiliſſimum eſt, quod ſufficiat; quod ſervire poteſt, ut, ſi quis cum tali dulore bona fide Sacramentum ſuſcepiſſet, ſciat, non eſſe opus peccata vel confeſſiones repetere, non autem, ut cum tali dolore Sacramentum ſuſcipiatur, cum hoc certum non ſit, à n. 884. Per Sacramentum peccator ex attrito fit contritus habitualiter, æquivalenter, & quoad effectum, nu. 887. Præter dolorem requiritur efficax propoſitum, nu. 654. 660 à nu. 893. Probabiliter ſufficit virtuale, à nu. 893. Requiritur univerſale reſpectu mortalium, à nu 898. Non reſpectu venialium, ſed efficax reſpectu unius venialis confeſſi ſufficit, à num. 902. Quamvis probabiliùs ſufficiat virtuale, formale tamen elici debet, nu. 904 Ad propoſitum cavendi omnia venialia ſufficit, ſi propanam cavere ſimilia illis, quæ feci; vel cavere omnia plene deliberata, à n 912. Ad propoſitum cavendi omnia ſemideliberata ſufficit, ſi proponam adhibere diligentiam pro illis ſaltem minuendis, quantum humano modo fieri poteſt, n 913.

Dolor univerſalis de venialibus revocatur per ſubſequens veniale majus vel æquale non per veniale levius, in praxi tamen dolor renovari debet, à num. 715. Serio propoſito obſtant quandoque occulti pravi affectus. quos in anima ſua retinent pęnitentes, & ſe habere experientur, ſi ſe coram Deo & in conſcientia interrogent &c. num. 1736.

Dolus.

Dolus in verbis poteſt eſſe mortalis ratione finis vel mediorum, In facto eſt mortalis ex genere ſuo, l. 5. n 300. Dolus vitiat contractum, ſi verſetur circa rei ſubſtantiam, non verò, ſi circa, qualitatem aut circumſtantiam accidentalem, l. 3. p 2. n. 578. à n. 623. Si verſetur circa qualitatem, quamvis non invalidet contractum, poterit tamen contractus ille reſcindi ſaltem à decepto, à n. 624.

Domicilium.

Domicilium acquiritur, ſi quis in loco habitare incipiat cum intentione perpetuo ibi permanendi, l. 1. n. 688. l. 7. n. 238. Quaſi domicilium acquiritur, ſi quis habitare incipiat in loco cum intentione ibi permanendi ſaltem per maiorem anni partem, ibid. Quaſi domicilium ſufficit ad omnia Sacramenta recipienda, præter Ordines, ibid. Domicilium ad effectum ſuſcipiendi Ordines illud cenſetur, in quo quis ſtabiliter per decennium ſaltem, animo ibi conſtanter ac perpetuo manendi, habitavit, & hunc animum Juramento firmarit, quamvis ibi natus non ſit; item domicilium patris naturalis, l. 6. p. 2. nu. 2172. 2180. Habens æqualiter duo domicilia in diverſis, civitatibus, ad diverſas Diœceſes pertinentibus, ab utroque Epiſcopo ordinari poteſt, n. 2180. Nobilis in diverſis Diœceſibus habens plura feuda, à dictarum Diœceſium Epiſcopis ordinari poteſt; ſicut etiam Officialis habens perpetua officia in diverſis Diœceſibus, ab eorum Epiſcopis ordinari poteſt, n. 2180. V. *Ordo, Origo*. Domicilium verè transferens in fraudem proprii Parochi, licitè coram alio contrahit, l. 6. p. 3. n. 717. Non cenſetur quis domicilium acquiſiviſſe, ubi de die tantum moratur, ſi in priori domo cubet de nocte, quæ adhuc ſuis inſtructa eſt mobilibus, n. 717.

Domicilium originis retinet ille, qui, quamvis pluribus annis ab eo abfuerit, retinuit animum illuc revertendi & ibi habitandi; hine ibidem Matrimonium contrahere poterit, nu. 719. Quamvis domicilium ad effectum ſuſcipiendi Ordines non acquiratur animo perpetuo alicubi habitandi primo ſtatim die, tale tamen ſufficit ad contrahendum Matrimonium, ſicut & quaſi domicilium, à num. 720. Quaſi domicilium acquiritur primo ſtatim die, quo quis habitare incipit, num. 722. Domicilium Principum & Nobilium in ordine ad Matrimonium eſt illud, in quo vere realiter habitant, n. 724. V. *Habitatio*.

Dominium.

Dominium eſt quadruplex: *Proprietatis*, quod habet ille, cuius eſt fundus. *Potentiale*, quod habent omnes, qui fundum illum acquirere poſſunt. *Iuriſdictionale*, quod habet Princeps, in quantum præeſt gurbernationi per leges. *Politicum* ſive extraordinarium, quod habet etiam princeps, in quantum habet Jus diſponendi de rebus privatis, quando ita expedit ad bonum commune, l. 4. n. 1385. Dominium rei alienæ acquiri poteſt permixtione, ſpecificatione & acceſſione, l. 3. p. 2. nu. 115. Si confuſio rei alienæ cum tua fiat caſu, vel communi conſenſu; dominium totius eſt commune utrique, à n. 117. Si fiat altero inſcio vel invito, & ſint res diverſi generis, quæ ordinariè ſeparari non poſſunt, tu acquiris dominium totius; quod non acquiris, ſi ordinarie ſeparari poſſint, num. 117. Si alienam pecuniam domino inſcio vel invito miſces tuæ, volens totam habere ut tuam, acquiris eius dominium, ſi tua erat in maiori quantitate, nu. 118. Si aliena erat in maiori quantitate, vel etiam æquali, non fit tua, n. 118. Idem videtur dicendum, ſi fiat permixtio aliarum rerum, n. 119. Specificatione acquiritur dominium, ſi fiat talis immutatio rei, ut in commercio humano fiat nova res, n. 120. Si ex aliena materia facias ſpeciem, quæ ad priorem materiam reduci non poſſit, acquiris ejus dominium, non verò, ſi ad priorem reduci poſſit, à num. 121. Ad acquirendum dominium rei alienæ per ſpecificationem, probabiliùs requiritur, ut ſit facta bona fide, n. 125. Per acceſſionem, hoc eſt, ſi rei alicui tanquam præſuppoſitæ & principali aliquid accedat, plerumque acquiritur dominium, etiam, ſi fiat mala fide, n. 126. Si hoc, quod adiectum eſt etiam bona fide, ſeparari poſſit abſque detrimento, reddi debet priori domino, nu. 126. Si quis in fundo ſuo ex aliena materia ædificat, dominium ædificii acquirit, ſed pro materia aliena tenetur ſatisfacere, n. 128. Si quis in fundo alieno ex ſua materia ædificet, vel frumenta in agro alieno ſeminet, ordinariè & ſtricto iure dominium materiæ amittit, niſi ſciretur, non feciſſe animo donandi, tunc enim videtur poſſe eam repetere, n. 129. 131. 133. Si quis ex materia alicuius tertii in fundo alieno ædificet, hic tertius retinet dominium ſuę materię, n. 130. Si quis plantam in fundo alieno poſuerit, dominium ejus tranſit ad dominum fundi, ſi radices egerit, nu. 132. Si quis ſcribat in charta aliena, aut pingat tabula, dominium chartæ aut tabulæ tranſit ad ſcriptorem vel pictorem, n. 134. Quod per alluvionem, id eſt, incrementum latens accreſcit agro v. g. huius dominium jure gentium acquirit dominus agri, nec tenetur quidquam alteri damnum paſſo reſtituere vel compenſare, à n. 136. Rei venditæ dominium tranſit in emptorem pretio ejus perſoluto vel aſſecurato, n. 974. Dominium rei venditę per miniſtrum, procuratorem &c. ſpectantis ad Eccleſiam, Fiſcum vel Minorem, non tranſit in emptorem ante actualem ſolutionem, n. 974. Ad tranſlationem dominii per contractum quatuor requiruntur: nempe, traditio aliqua; dein voluntas in uno conferendi, in altero acquirendi dominium; tertio titulus, v. g. donatio, emptio &c. denique, ut alter ex ſua parte etiam contractum impleat, v. g. ſolvendo pretium, aut ſufficienter cavendo, n. 709.

Dominus.

Dominus tenetur habere curam ſubditorum ſuorum, & curare, ut ſervent præcepta Dei & Eccleſiæ, l. 3. p. 1. nu. 706. Contra hanc obligationem peccat graviter, ſi per miniſterium non neceſſarium impediat famulum ab auditione Miſſæ die feſto, non verò, ſi impediat per miniſterium ſecundum communem æſtimationem & vivendi modum neceſſarium, num. 706 685. Etiam peccat graviter, ſi jubeat ea, quæ ſine peccato fieri non poſſunt; ſi peccandi occaſionem permittat, cùm impedire poſſit; ſi gravibus iniuriis afficiat, alimenta convenientia non præbeat &c. nu. 706. Non tenetur famulo infirmo dare ſalarium, quamdiu ægrotat, per ſe loquendo. Imò ſumptus in eius curationem impenſos poteſt repetere, n. 706. Poteſt famulo ex rationabili cauſa prohibere egreſſum è domo die feſto, licèt per accidens non audiat Sacrum, n. 688. Poteſt irritare vota famuli, quæ ſervitio præjudicant, n. 505. Dominus rem ſuam à fure ementi ordinariè nihil tenetur reſtituere; ſi tamen aliquis eo fine à fure emerit parvo pretio, ut invento vero domino reſtituat, tenebitur dominus illud refundere, l. 3. p. 2. n 84.

Donatio.

Donatio eſt contractus, quo plenum rei donatæ dominium gratis ſta-

tis ſtatim transfertur in alium, l. 3. p. 2. n. 797. In dubio non præſumitur, niſi ex cauſa remunerationis facta ſit, n. 797. Ante acceptationem non parit obligationem, præſenti autem & tacenti facta cenſetur acceptata, & probabiliter valida, n. 726. 814. Facta Eccleſiæ vel cauſæ piæ ſine acceptatione eſt valida, & revocari non poteſt, n. 762. 798. à n. 811. Donatio verbalis etiam acceptata non dat ius in re & dominium, ib. Donatio debitorum liquidorũ una vice ultra 700. vel 800. Italicos aureos, non tenet quoad hunc exceſſum niſi Iudici donatio illa ſit inſinuata, aut Iuramentu firmata, aut facta ad pias cauſas, aut ſit remuneratoria beneficiorum &c. n. 762. Valida eſt donatio, cui modus appoſitus, non quidem obligando, ſed tantum deſiderando &c. aliquid alterum factorum, etſi finis non ſequatur, ib. Valida eſt facta filio à Patre ſtudiorum cauſa, ib. Invalida eſt facta ob cauſam præteritã vel præſentem, quæ vere non eſt, ib. Quæ dicuntur de promiſſione, pleraque etiam valent de donatione, n. 797.

Donatio inter vivos revocari poteſt ob enormem ingratitudinem donatarii; item ſi donatori prole carenti poſtea naſcantur proles, & ſi donatio fuerit inofficioſa, à num. 798. Ingrato facta revocari poteſt, etiamſi fuerit iurata, num. 800. Hæredes donatoris eam revocare poſſunt, ſi donator ſciens & volens revocare non potuit morte præventus, aut aliter impeditus, item, ſi donatarius non expleat gravamen impoſitum, num. 802. Hæredes ingrati donatarii non tenentur reſtituere rem donatam, n. 802.

Donatio revocari non poteſt, nequidem ob graviores cauſas, quam quæ exprimuntur in Iure, num. 804. Mater Iure novo, filio ingrato donationem factam revocare poteſt, ſi hic vitę matris inſidietur, ſi manus impias in eam intulerit, ſi totius ſubſtantiæ moliatur ſit jacturam &c. num. 805. Donatio inter coniuges vivos pura & mere liberalis, aut inter ſponſos &c. ordinarie eſt revocabilis, niſi Iuramento firmata, aut morte donantis; vel donatio reciproca ſit æquivalens &c. n. 806. l. 6. p. 3. n. 145.

Donatio Patris facta filio in cauſa neceſſaria, præterquam ad alimenta, cenſetur coacta, niſi pater aliter expreſſerit, l. 3. p. 2. n. 807. Donatio de alterius viventis hæreditate eſt ipſo iure irrita, n. 1125. Donationes bonorum factæ ab ingredientibus Religionem ſunt invalidæ, non autem factæ ante vel poſt ingreſſum Societatis JESU, à n. 1125. Etiam invalidæ non ſunt mortis cauſa factæ, n. 1125. Moderatas donationes Religioſi facere poſſunt ex iuſta cauſa, num. 808.

Donatio liberalis una vice facta ſupra ſolidos 500. ſeu imperiales 1200. communiter eſt invalida, numer. 809.

Donatio colorata ante ſententiam Iudicis non obligat in conſcientia, n. 810. 990. Facta mortis cauſa revocari poteſt, ſi donatorem pęniteat, vel ſi dedit intuitu inſtantis alicuius periculi, ex quo mortem metuit, vel ſi donatarius ante eum moriatur, n. 814. Tranſit ea in donationem inter vivos, ſi donator promiſerit ſe eam non revocaturum n. 814. à n. 816. Hæc donatio fieri debet in præſentem, non valet in abſentem ſine nuntio ad hoc deſtinato vel epiſtola, nu. 814. In dubio, an ſit facta inter vivos, an mortis cauſa, cenſetur facta inter vivos, n. 818. Donationes aliqui facere non poſſunt, niſi in cauſas pias v. g. carentes uſu rationis, muti & ſurdi nati, ſenes deliri, pupilli vel impuberes &c. in foro conſcientiæ tamen donationes eorum ſunt validæ, n. 762. Donare mortis cauſa poſſunt omnes & ſoli, qui poſſunt teſtari. Etiam filii-familias & Minores 25. annis, n. 814. Non tamen uſurarius, niſi ad pias cauſas, nec ſurdus & mutus à nativitate, qui inter vivos probabiliter donare poteſt, n. 814. Donans creditori aliquid, debiti ſui immemor, ſi ita comparatus fuit, ut, quamvis fuiſſet memor debiti, nihilominus donaſſet, non eſt liber debito, ſi autem memor debiti non donaſſet, ſed dediſſet pro ſoluto, eſt liber ſuo debito, num. 45. Si quis donet v. g. gemmam per famulum ſuum donatario ferendam, famulus autem per fraudem & ex culpa gravi ferre eam differat uſque ad mortem donantis, & tunc eam perdat, probabilius tenetur valorem gemmæ reddere & hæredibus donantis & donatario, num. 220.

Donum.

Donum datum ante ſponſalia, nec eſt arrha, nec ſponſalitia largitas, l. 6. p. 3. n. 138. Illius dominium acquiri poteſt ſine ullo onere, num. 138. Si donum acceptans aliquid redonet, per hoc non ſpondet Matrimonium, ibid. Si donans dediſſet ſub conditione ſecuturi Matrimonii, vel, quia putabat eſse vera ſponſalia, pars altera in conſcientia tenetur reddere, ibid. Donum matutinum eſt, quod maritus ſecundo die nuptiarum dat uxori pro pudicitiæ theſauro ſibi credito, numero 141. Eius dominium ſpectat ad uxorem, uſus fructus ad maritum, numero 141.

Dormiens.

Dormiens contrahere non poteſt, l. 3. p. 2. numero 666.

Dubium.

Dubium aliud eſt obiectivum, ſive rei, circa quam verſatur intellectus dubitans; aliud formale, ſive actus intellectus dubitans circa rem, de hoc ſolo hic agitur, lib. 1. numero 67.

Dubium eſt ſuſpenſio intellectus, quaſi in æquilibrio hærentis inter duo contraria, quorum neutri aſſentitur, neutri diſſentit, à num. 68. Dubium negativum eſt, quando intellectus non habet motivum ſufficiens ad iudicandum. Poſitivum, quando habet motivum ſufficiens, & tamen nullum ponitur iudicium, à n. 72. l. 6. p. 2. n. 599. Dubium Iuris eſt, quando dubitatur de lege aliqua vel obligatione legis aut conſuetudinis, vel de valore actus. Facti eſt, ſi de alio, quam illis dubitetur, l. 1. n. 74. Dubium ſpeculativum eſt, quod verſatur circa rem ſecundum ſe ſpectatam, præſcindendo à circumſtantiis, & ab operatione exercenda. Practicum, quod verſatur circa rem omnibus circumſtantiis affectam & in praxi exercendam, à nu. 74.

Dubium generale, quod ſæpe cum ſpeculativo confunditur, eſt, quando generatim dubitatur. Abſtractum, quod eſt proprie practicum, quando in particulari dubitatur, n. 45. 76. Qui operatur cum conſcientia practice dubia, peccat, & quidem peccato eiuſdem ſpeciei, cuius eſt illud, de quo dubitat, n. 45. 77. Ex conſcientia ſpeculative dubia formari poteſt practice certa, ex duabus ſcilicet opinionibus dubiis, & in utramque partem probabilibus unam eligendo, etiam alienam & minus tutam, ex motivo aliquo rationabili, numer. 92.

Dubium debet practice reſolvi ante operationem per motivum aliquod rationabile, n. 45 à n. 78. Stante dubio ſpeculativo dictamen practicum formari poteſt, n. 80. In dubiis præferenda ſunt benigniora, à n. 294. 596. In dubio de facto principali, illud non præſumitur, n. 88. In dubio de homicidio, tanquam actu principali facto, illud præſumitur in ordine ad incurrendam irregularitatem, non vero in ordine ad alios effectus, n. 89. Si factum principale ſit certũ, & dubitetur de acceſſorio, quod eſt favorabile facienti, illud præſumitur factum, n. 90. Si conſtet de actu externo rite peracto, actus interni requiſiti præſumuntur adfuiſse n. 91. In dubio, an aliquid faciendum ſit ſub peccato, nec ne; item, an aliquid faciendum ſit ſub mortali vel veniali, ſtandum eſt pro parte benigna, à n. 293. In dubio, an expediat, vel an Superiori licitum ut ſubdito concedere facultatem alteri confitendi, pro ſubdito ſtandum eſt, l. 6. p. 2. n. 1666. In dubio, an peccatum ſit reſervatum, abſolutio ab eo probabilius à quocunque Confeſsario dari poteſt, n. 1599. 1604. In dubio, an privilegium ſit revocatum, cenſeri debet non revocatum, l. 1. n. 852. In dubio, an Simonia commiſsa ſit, necne, præſumitur non commiſsa, l. 3. p. 1. à n. 195. Ubi verba ſunt dubia, Eccleſia præſumit Simoniam, n. 197. In dubio, an aliquid non eſsentiale in Miſſa ſit omiſsum & ſupplendum, ordinarie hoc eſt eligendum, quod videtur minus incommodum, & minorem admirationem in adſtantibus cauſaturum, l. 6. p. 2. n. 533. In dubio, an conſecratio valide perfecta ſit, vel an materia ſit ſufficiens, ſi illud ſit prudens, ordinarie illa repeti debet, & materia certa ſubſtitui &c. à n. 534. In dubio melior eſt conditio poſſidentis, non tantum in materia Iuſtitiæ, ſed etiam in aliis locum habet, & intelligi debet, quod, quando neutra pars ſufficienter probatur, poſseſsoris cauſa debeat ſuſtineri, l. 1. à n. 495. In dubio, an non res, quam quis ab alio accepit, vel primo occupavit, ſpectet ad aliũ, debet pro quantitate dubii reſtitui; quod ſi dubitans eam accepiſset à poſseſsore bonæ fidei, & diligentiam in indaganda veritate adhibuiſset, poſset etiam manente dubio rem illam retinere, l. 3. p. 2. n. 562. In dubio, an quis ex pluribus ſint domini rei, illa pro qualitate dubii eſt inter eos dividenda, n. 566. In dubio, an quis bona, an mala fide poſseſſionem inceperit, præſumitur, quod bona; ſi autem actu ſit in mala fide, & non ſciat, quando aut quomodo inceperit, præſumitur quod mala, n. 567. Qui bona fide rem conſumpſit, & poſt dubitat, an ex illa ſit factus ditior, ad nihil tenetur, n. 568. In dubio, an plus an minus reſtitui debeat, ita dubitans tenetur tantum ad minus, nu. 568. In dubio, an res ſit ſua, quam alius bona fide poſſidet, ita dubitans non poteſt eam eripere, ſi autem alius mala fide eam poſſideat, poteſt, à n. 569. In dubio, an debitum ſit ſolutum, ita dubitans probabiliter ad nihil tenetur, ſi creditor etiam dubitet: alias tenetur, n. 571. Si quis aliquid ſolverit ex voto dubie valido, putans ſe ad hoc teneri, quamvis poſt ea reſciat, ſe potuiſse non ſolvere, non poterit uti compenſatione, n. 569. Si creditor tantum mutuo acceperit à debitore dato chirographo, quantum ille debebat, & utroque mortuo hæredes debitum adhuc in libro inveniant, in hoc dubio de ſolutione facta, debet fieri compoſitio, n. 572. In dubio, an res alicui commodata, elocata, aut apud eum depoſita, ipſius culpa perierit, ſpectato Iure naturæ, non tenetur ad reſtitutionem, n. 573. In dubio, an quis ſit cooperatus damno alterius, aut, an ille, cui conſilium dedit, re ipſa furatus ſit, non tenetur ad reſtitutionem. Si ſciat aliquem furatum, & dubitet, an conſilio ſuo motus id fecerit, tenetur, n. 574. In dubio, an res aliena ſit materia gravis vel levis, quam quis tenetur reſtituere, eam non reſtituendo peccat graviter, n. 575. In dubio, an quis leve, an grave damnum intulerit, tenetur compenſare leve, n. 575. In dubio, quanti res ſit valitura, an ſit apud furem deteriorata &c. tenetur pro ratione dubii reſtituere, n. 576. In dubio de exiſtentia legis, ſi poſt ſufficientem diligentiam adhibitam perſiſtat dubium, ea præſumitur non exiſtere, l. 1. nu. 272. 470. 589. In dubio, an quid ſub lege comprehendatur, ita dubitans non tenetur quoad partem, de qua dubitat, n. 470. In dubio, an verba ſignificent præceptum, an conſilium, cenſendum eſt tantum continere vel ſignificare conſilium, n. 596. 660. In dubio, an lex ſit iuſta, debet cenſeri talis, n. 561. 695. In dubio, an ſit promulgata, præſumitur quod non, niſi aliquando fuerit uſu recepta, num. 590. In dubio, an ſit uſu recepta, præſumitur, quod ſit recepta, ſi lex non indigeat acceptatione populi; quod ſi acceptatio populi ad eam prærequiratur, prȩſumitur non recepta, n. 470. 591. 630. In dubio, an ſit abrogata, vel an in ea ſit diſpenſatum, cenſetur, quod non, n. 470. 597. In dubio, an conſuetudo inducta ſit ex devotione, an ex animo ſe obligandi, probabilius præſumitur inducta ex devotione tantum, niſi aliud dictent circumſtantiæ, n. 592. In dubio, an legem ferens ſit legitimus Superior, cenſendus eſt, quod ſit, ſi habeat poſſeſſionem ſui officii, alias non, n. 593. In dubio, an Superior poſſit hoc imperare, cenſendum eſt, quod poſſit, n. 594. In dubio, an lex ſit odioſa, an favorabilis, cenſetur favorabilis, n. 621. In dubio, an adſit cauſa excuſans ab obſervatione legis, cenſetur communiter quod non, n. 598. In dubio, an legem impleverim, ſi probabile ſit me legem inplevisſe, probabiliter ea non amplius teneor, n. 470. à n. 599. In dubio, an aliquid ſit arrha, an donum ſponſalitium; communiter cenſetur donum, ſi ſit res non ma-

gni momenti, l.6. p.3. n.137. In dubio circa irregularitatem, nemo cenſetur talis, niſi ſit dubium circa homicidium injuſtum, l.7. à n. 450. Cum dubio irregularitatis Beneficium accipiens, ſi poſt adhibitam diligentiam dubium maneat, non eſt irregularis, n.457. In dubio, an Matrimonium ſit conſummatum, nec ne, ſtandum eſt pro Matrimonio; ſicuti etiam, ſi unus affirmet, & alter neget eſſe conſummatum, ſtandum eſt pro eo, quod ſit conſummatum, l.6. p.3. n.283. In dubiis circa diſpenſationes. V. *Diſpenſatio*.

Dubium temerarium.

Dubium temerarium eſt ex genere ſuo veniale, maxime, ſi procedat ex errore intellectus; poſitivum autem, ortum ex malevolentia abſque cauſa, eſt mortale, l.3. p.2. à n.1175.

Dubius.

Dubius, ſi poſt diligens examen ſe nequeat reſolvere, non tenetur eligere partem tutiorem, ſed poteſt amplecti partem faventem ſuæ libertati, l.1. n.470.

Dubius, an juriſdictionem vel poteſtatem in ordine ad Sacramentum miniſtrandum habeat, ſi illam aliquando habuit, licite miniſtrat, aliàs non, l.6. p.1. n.120. Prudenter dubitans de recta prolatione formæ, debet eam repetere, à n.123.

Dubius de anno 21. completo, ſi diligenter inquiſiverit, non tenetur jejunare, l.1. n.470. l.3. p.2. n.1315.

Dubius, an ſit jejunus, ſi probabiliter judicet ſe eſſe jejunum, poterit celebrare vel communicare, l.6. p.1. n.575. Qui ſcit, ſe poſt medium noctis fuiſſe jejunum, & dubitat, an poſtea aliquid deglutiverit, probabilius celebrare vel communicare poteſt, nu. 576. Qui ſcit, ſe aliquid cibi vel potus deglutiſſe, ſeu neſcit, an ante vel poſt duodecimam noctis, probabilius celebrare vel communicare non poteſt, n.577. Qui noctu experrectus bibit non potens ſcire, quæ ſit hora, ideòque mane ſit dubius, an ante, an poſt mediam noctem biberit, celebrare vel communicare non poteſt, l.1. n.470. l.6. p.1. num.578.

Dubius de Voto, Juramento emiſſo, non obligatur, l.1. n.470. Sciens ſe voviſſe, dubius autem, an cum ſufficienti deliberatione & uſu rationis, ob defectum ætatis, ſi voverit ante ſeptennium, votum non obligat, ſi poſt ſeptennium, obligat, ſi dubitet an poſt ante ſeptennium, probabiliter obligat, l.3. p.1. n.363.

Dubius de ætate requiſita ad Ordines vel Beneficium, non poteſt Ordines recipere, nec Beneficium acceptare, l.1. n.470.

Dubius an rectè ſit ordinatus, ſi in aliis rebus ſe habeat pro ordinato, videtur obligari ad Horas recitandas, l.4. n.1188.

Dubius, an Horas legerit, tenetur legere, l.1. n.470. Dubius, an ob evagationē mentis aliquid omiſerit in Horis, ſi probabilem conjecturam habeat, quod oraverit, præſumitur ſatisfeciſſe, l.4 à n.1235.

Dubius de audita 12. noctis poteſt die Jovis comedere carnes, non vero die Sabbati vel Jejunii, l.1. n.470. Certus de debito, & dubius de ſolutione, tenetur ſolvere, niſi etiam creditor dubitet, tunc enim pro qualitate dubii tenetur tantum partem ſolvere, n 470. 602.

Dubius, an ſit feſtum, tenetur mediocre ſtudium adhibere, ut intelligat; ſi eo adhibito dubium perſiſtat, non obligatur ad Miſſam, l.3. p.1. n.621.

Dubius, an habeat cauſam ſufficienter excuſantem ab auditione Miſſæ die feſto, ſi non habeat, quem interroget, & ſimul dubitet, an auditio Miſſæ non ſit ſibi allatura grave incommodum, non obligatur ad eam, n.679. Dubius, an die feſto teneatur, v. g. manere apud ægrotum omiſſo Sacro, an verò Sacrum audire, tenetur ſe reſolvere & prudenter judicare, hic & nunc alterum obligare, alterum ſibi eſſe licitum, quod ut rectè faciat, exquirat aliorum conſilium, ſi poſſit; ſi non poſſit, conſideret, quantum res & tempus fert, utrum ex duobus illis ſit vel videatur minus malum, idque eligat, & non peccabit; Si autem utrumque videatur æque grave, utrum volet, abſque peccato eliget, l.1. num.45.

Dubius de peccato.

Dubius poſitive in utramque partem de mortali commiſſo, ſecundum communem non tenetur confiteri, l.6. p.2. n.600. Sciens ſe peccaſſe, ſi poſitive dubitet, an mortaliter, an venialiter, non tenetur confiteri, n.601. Nec tenetur confiteri ſciens ſe peccaſſe mortaliter, ſi poſitive dubitet, an ſit confeſſus, n.602. Illis tamen ita dubitantibus debet ordinarie ſuaderi Confeſſio, n.603.

Dubius poſitive de mortali commiſſo, vel de confeſſione illius, & non habens prudens motivum pro eo, quod non fuerit mortale, vel quod ſit confeſſus, tenetur confiteri, n.604. Sciens ſe peccaſſe mortaliter, & negative dubius, an ſit confeſſus, tenetur confiteri, n.605. Dubius negative, an peccarit mortaliter, probabilius tenetur confiteri, à n 606. Non tamen ſcrupuloſus, nec timoratæ conſcientiæ, à n.611. Nec ex levi fundamento dubitans, aut potius timens, an forte peccarit mortaliter, vel an in confeſſione non omiſerit mortale, n.613.

Dubius de Sponſalibus: de Matrimonio.

Dubius jam an habuerit uſum rationis, qui ante ſeptennium inivit ſponſalia, illis non tenetur, l.6. p.3. n.120. Dubitans, an ea facta ſint ante, an poſt ſeptennium, præſumitur feciſſe poſt ſeptennium, n.120. Dubius, an vere promiſerit, illis non tenetur, n.121.

Dubius de impedimento dirimente cum certa perſona, poteſt cum ea ſine diſpenſatione contrahere, ſi adhibita ſufficienti diligentia veritatem indagare non poſſit, n.818.

Dubius de valore Matrimonii, jam contracti, probabilius debet cenſere eſſe validum, hinc talis poteſt reddere & exigere debitum, l.1. n.470. l.6. p.3. à n.297. n.287. à n.302.

Dubius de valore Matrimonii ſucceſſive initi cum duabus, poteſt primæ reddere debitum, non ſecundæ, n.306.

Dubius de morte prioris conjugis poſt ſecundum Matrimonium initum, ſi bona fide illud inierit, poteſt probabiliter debitum petere, & ſi uterque bona fide proceſſerit, & petere, & reddere poſſunt, non autem, ſi mala fide proceſſerint, à n.308.

Dubius de cenſura, Irregularitate.

Dubius, an cenſura ligatus ſit, poteſt judicare ſe non ligatum, l.7. n.120. Dubius de alio, an ea ligatus ſit, debet illum habere pro non ligato, n.121. Sciens eam eſſe in ſe latam, dubius autem an valide, debet ſe habere pro ligato, à n.122. In dubio, an Superior poteſtatem habeat ferendi talem cenſuram, præſumptio eſt pro Superiore, n.124. Dubius an maiore, an minore ligatus ſit, poteſt tenere, quod minus eſt, n.125. V. *Cenſura*.

Dubius, an in bello juſto aliquem occiderit, probabiliter non eſt irregularis, l.7. n.453.

Dubius de homicidio injuſto, eſt irregularis, quantum ad privationem ſuſcipiendi Ordines, & in illis miniſtrandi, n.454.

Dubius, an conſilium à ſe datum aliquid effecerit ad homicidium patratum, cenſetur irregularis, non vero, ſi dubitet, an ille, cui conſilium dedit, homicidium commiſerit, n.455.

Dubius, an fœtus, ad cujus abortum concurrit, fuerit animatus communiter cenſetur irregularis, n.456.

Dubia conſcientiæ è quibus libris ſint reſolvenda, & quinam Theologi pro illis conſulendi. V. *Conſcientia.*

Ducatus de Camera.

Ducatus auri de camera eſt ſcutum aureum, ſive duo imperiales in ſpecie, & unus argenteus, ſive Julius, l.4. n.677.

Duellum.

Duellum eſt duorum vel etiam plurium certamen, quod ex condicto, uno indicente, & altero acceptante ſuſcipitur; communiter eſt mortale, ex juſta tamen cauſa eſt licitum, l.3. p.1. n.834. Licitum eſt ad conſervandam æſtimationem Exercitus, vel ad terminandum bellum; item, ſi alias te occiſurus, concedat tibi arma, ut ſic fortunam experiaris: item, ſi Judex illud mandet &c. Illicitum eſt ad indagandam veritatem vel Juſtitiam, vel purgationem objecti criminis, aut litem terminandam; item ob inimicitias, aut ad injuriam vindicandam; item ob ſolam delectationem vel oſtentationem virium; item ad evitandam ignominiam &c. n.834. à n.836. Tacita provocatio ad duellum fit variis modis, à n.850. Tacite provocans & comparens, uterque incurrit excommunicationem, à nu.850.

Duellum directe acceptare ordinarie eſt illicitum, n.835. Conſulens duellum, ſi conſilium revocaverit, quantum potuit, non incurrit excommunicationem; ſi illud non revocarit, probabilius eam incurrit, quamvis duellum non ſit ſecutum, n.852. Qui narrat aliquid, ex quo prævidet aliquos ſe ad duellum provocaturos, non excommunicatur, niſi per hoc eos vellet ad duellum incitare, n.853. Litteras provocatorias ad duellum ſcribens vel deferens excommunicationem incurrit, non vero eas legens &c. num.853.

Duellaturo dans gladium ſuum meliorem, qui non auderet duellare ſuo minus apto, peccat, & excommunicationem incurrit, non vero ſi ipſe nihilominus æque cito & audacter pugnaturus eſſet, l.2. num.265. l.3. p.1. num.854.

Duellum illicitum non prohibens, aut duellantes non puniens v. g. Princeps, Magiſtratus &c. excommunicationem incurrunt, à n.855. Spectator illius ex compoſito excommunicationem incurrit, non caſu tranſiens, vel ex occulto aſpiciens, à n.858.

Duellum ſub pœnis Eccleſiaſticis prohibitum, eſt grave ſingulare certamen ex privatis cauſis inter duos vel plures inſtitutum ex condicto, deſignato tempore & loco; horum, ſi aliqua deſint, non eſt tale duellum, à n.843. Omne duellum privata authoritate inſtitutum eſt tamen illicitum, n.846. Pœnæ duellorum variæ ſunt, quas incurrunt duellum permittentes, conſulentes, promoventes, arma miniſtrantes, ſecundantes &c. item provocantes & acceptantes, qui duo probabilius etiam eas incurrunt, licet pugna non ſequatur, à n.847.

Duellum, ſi non ſit notorium, non incurritur privatio ſepulturæ, niſi poſt declarationem criminis à Judice factam, nu.863. Si duellans non moriatur in loco conflictus, non eſt privandus ſepultura, nec ea videtur privandus, ſi in loco conflictus confiteatur, ibique moriatur, vel ſi contritionem elicuerit, & ob defectum Sacerdotis confiteri non potuerit, n 864. In duello mortuum in loco ſacro ſepelientes non excommunicantur, n.865. Modus duellum impediendi eſt, ſi inter conditiones promovendorum ad officium quodcunque ponatur velut impedimentum indiſpenſabile, duellaſſe, provocaſſe vel acceptaſſe duellum, n.866.

Duellantes abſolvere poſſunt Religioſi per ſua privilegia, præterquam in Italia extra urbem, n.861. l.7. n.126.

E

Ebrietas.

Ebrietas plena & perfecta, ſi ſcilicet aliquis ſine juſta & gravi cauſa tantum ob voluptatem & ingluviem, ſciens volens ſe privarit omni uſu rationis & poteſtate proxima ea utendi, eſt ex genere ſuo mortale, l.5. nu.318. Formalis ebrietas fit voluptatis cauſa uſque ad privationem rationis, ſi tamen fiat etiam ex alia cauſa non juſta, eſt mortalis, num.319. Formalis, ſive voluptatis cauſa facta, nunquam eſt licita, nu.320. Facta ex præſcripto Medicorum, item ad mortem evadendam, eſt licita, n.318. 321. Non eſt obligatio ſe inebriandi pro conſervanda vita, nu.322. Ad morbum gravem etiam non lethalem curandum vel cavendum licita eſt inebriatio, ſi aliter curari non poſſit, nu.323. Non eſt licita ad avertendum ſenſum doloris, ſi alicui v.g. pes abſcindendus eſſet; nec ad dolorem vel melancholiam in ſe aut alio pellendam,

dam, n.324 Nec licita eſt ad conſervandum honorem, nec ad evitandam gravem inimicitiam, n. 325. Ad vitanda atrocia verbera videtur probabiliter licita, n. 325. Inebriare ſe tabaco &c. videtur eſſe mortale, n.326. Specie diſtinguitur ab ordinaria ebrietate per potum, l.6. p.2.num. 1129. Inebriare ſe ad breve tempus non eſt mortale, oum. 327. Exponens ſe periculo proximo ebrietatis, peccat graviter, num. 328. Inadvertenter ſe inebrians non peccat graviter, num.329. Potu cauſans in ſe podagram, dolorem capitis &c. peccat graviter, n. 330. Alium iovitans ad hauſtus, prævidens illum inebriandum, quamvis hoc non intendat, peccat graviter, l 2.n.262. l.5.n.318.à n. 331. Ex juſta cauſa licitum eſt alium inducere ad ebrietatem. l.5.num. 318. à num.334. Non impediens alienam ebrietatem, cùm facilè poſſet, peccat graviter, n. 334. Inebrians ſtultum vel puerum, per ſe loquendo, non peccat graviter, num.335. Tollens alicui appetitum potus, ordinariè licitè agit; non autem ſi tollat per pharmacum, unde illi immineat grave incommodum, num.336. Propinare in ſaoitatem, hauſtum S Joanois &c. per ſe loquendo eſt laudabile, per accidens eſt ſæpè peccatum, num. 337 Inebriare reum, ut veritatem fateatur, eſt illicitum, num 338. 340. Inebriare aliquem ad elicienda ſecreta, quæ alter manifeſtare non tenetur, peccat, & multò magis, ſi velit cognoſcere, quæ alter bona conſcientia revelare non poteſt, num.339. Si ad materialem tantùm ebrietatem inducat ad elicienda ſecreta, quæ alter tenetur manifeſtare, non peccat, n 339. Inebrians ſe, ſciens ſolere ſe in ebrietate vera ſecreta revelare, peccat dupliciter, n. 340. Inducere aliquem ad ebrietatem, quæ ipſi non ſit voluotaria, ad impediendum gravius peccatum, licitum eſt, num. 318. 343. Inducere ad ebrietatem formalem ad gravius malum impediendum, probabiliùs non eſt licitum, num. 318.343. Inebriare aliquem, ut non ſentiat dolores, ut mortem non timeat, eſt illicitum, num.324. 341. Inducens cuſtodes carceris ad ebrietatem materialem, ſi injuſtè in cuſtodia detineatur, non peccat: peccat tamen, ſi inducat ad ebrietatem formalem, ſicut etiam inducens ad materialem tantùm, ſi juſtè detineatur, num. 342. Inebriaos ſe, ſciens ſolere ſe tunc damna cauſare aliis, peccat dupliciter, & teoetur damna compenſare, ſi ea prævidit, & non cavit, n. 344. l. 3. p.2. n.293.

Ebrietas hoſtis eſt Caſtitatis, lib. 5. num. 345. Plenæ ebrietatis ſigna ſunt, ſi quis non meminerit dictorum vel factorum, quomodo, vel quando domum deductus ſit, ſi commiſit ea, quę aliàs ſaoa meote nunquam ſolet facere &c. num. 318. 345. Licitum eſt quandoque ſumere, vel dare præſervativa ebrietatis, num. 336.

Ebrius.

Ebrius cenſurari poteſt, ſi ante ebrietatem deliquerit, l.7.n.39. Ebrius aliquem occidens vel mutilans, ſi ebrietas non fuerit culpabilis & voluntaria, vel ſi fuerit talis, ſi id noo præviderit, vel cautelam debitam adhibuerit, ad nihil tenetur, ſecùs, ſi præviderit & non caverit, l. 3. p. 2. n. 296.

Ebrius contrahere noo poteſt, num. 666. Viaticum illi dari non debet, ſi conſtet ebrietatem fuiſſe plenè voluntariam, quòd ſi dubitetur, dari debet, ſi abſit periculum irreverentiæ, l.6.p.1.n.609. V. *Viaticum*.

Eccleſia.

Eccleſia certò ſupplet & diſpenſat, quando poteſt, ſi detur prudens & communis perſuaſio pro Juriſdictione vel poteſtate alicujus ſive ordioaria ſive delegata ad aliquid faciendum quamvis ea perſuaſio coram Deo ſit falſa, ſi cum tali errore communi adſit titulus coloratus & putatitius, l.6.p.1.à n. 112. Peccat tamen, quia ita uſurpat Juriſdictionem, quam ſcit ſe antecedenter non habere, n. 114. Si adſit error communis, ſed deſit titolus coloratus, adhuc probabiliter ſupplet Eccleſia, videtur tamen probabiliùs eam tunc non ſupplere, n. 115. Si Juriſdictio deſierit, & hoc ſit occultum, adhuc ſupplet Eccleſia, ſi perduret titulus coloratus, n.116. Præſcindeodo ab errore communi, quandocunque datur opinio probabilis v. g. pro Juriſdictione vel abſentia impedimenti, ſi fortè juriſdictio abſit, aut impedimentum adſit, ſupplet vel diſpenſat Eccleſia, ſi poſſit, à n. 117.

Eccleſia conſenſum contrahentium certæ conditioni alligatum, hac non ſubſiſtente, ſupplere oon poteſt, l.6.p.3 n.240.

Eccleſia poteſt quoſdam in pœnam ſcelerum privare viatico, l. 6. p.1.o.622. Poteſt ferre cenſuras, l.7. o.4. Poteſt ſtatuere impedimenta Matrimonium dirimentia quoad fideles, l.6.p.3.n. 513. In iofideles directam poteſtatem oon habet, nec poteſt eos ad fidem amplectendam cogere, ſicut poteſt baptizatos per pœnas ad hoc adigere, poteſt tamen non baptizatos cogere, ut oon impediant prædicationem fidei, &c. l. 2. à n. 77.

Eccleſia, ſive *templum*.

Eccleſia Parochialis in Diœceſi venit nomioe Matricis, l.6. p.2. n.2055. D.129. Collegiata, quamvis habeat omnem præcedentiam ſupra Matricem, non poteſt tamen priùs in Sabbatho ſancto pulſare campanas. D.130. Collegiata inſignis ab ejus erectione præcedit alias Collegiatas antiquiores. D. 141. Collegiata ſimplex præcedit parochiales. D. 153. In Collegiata etiam organum haberi debet. D.225. In Cathedrali, Collegiata & Conventuali (ubi eſt competens numerus Sacerdotum) quotidie una ſaltem Miſſa privata celebrari, & altera cantari debet, l.6.p.2.n.1. Eccleſiæ benedictio committi poteſt ſimplici Sacerdoti, non verò ejus conſecratio, quæ fieri debet ab Epiſcopo, quam tamen Papa, etiam ſimplici Sacerdoti poteſt committere, n.279 Eccleſia probabiliùs validè conſecratur ab Epiſcopo hæretico aut excommunicato vitando, n.280. Probabiliùs non eſt conſecrata per hoc, quod in ea oblatum ſit Sacrificium. n 281.295. Violatur ſeu polluitur in variis caſibus, ſi res evulgata eſt, & publica. 1. Per factum in ea homicidium mortaliter malum, ſeu iniuriolum, ſaltem immunitati Eccleſiæ. 2. Per mortaliter malam effuſionem proprii vel alterius ſanguinis aut ſeminis, cauſatam vel factam in templo. 3. Per ſepulturam excommunicati non tolerati vel infidelis &c. o.255. à n. 282. In dubio, an ſit polluta, habenda eſt pro oon polluta, num.293. Ea polluta etiam eſt pollutum cœmeterium, ſed non contra, o. 294. In Eccleſia interius violata non licet celebrare, nec mortuos ſepelire, n. 255. Eccleſia execratur per deſtructiooem eius ex toto vel maiore parte, n 255 Polluta Eccleſia etiam polluta ſunt altaria eius fixa, non autem execrata Eccleſia execrantur altaria, n. 255. Eccleſiæ reconciliatio fieri debet ab Epiſcopo vel Sacerdote ex privilegio Papæ, ibid. Si tantùm fuerit benedicta, reconciliatio fieri poteſt à ſimplici Sacerdote aſperſiooe aquæ benedictæ, oum. 255. 2055. D. 131 Eccleſiæ deſtructæ lapides, ligna, fundus in uſus profanos, ſordidus converti non debent, ou. 255. à n. 296. Eccleſia interdicta diruta, fundus eius manet interdictus, l.7.num. 415. Eccleſiæ cuiuſcumque conſecratæ dies Dedicationis ſingulis annis cum Miſſa & officio celebrari debet, noo verò tantùm benedictæ, l. 6. p.2 num. 378 Eccleſiæ conſecrationis dies ſine conſenſu Sedis Apoſtolicæ transferri non debet, ſi autem translatio eius facta ſit, valet, & manere poteſt, n. 378. Eccleſiæ dedicatio. V. *Dedicatio Eccleſiæ*.

Eccleſiaſticus, V. *Beneficiatus*. *Clericus*.

Eccleſiaſticorum bonorum alienatio. V. *Alienatio*.

Effectus Communionis.

Effectus Communionis primarius ſuot gratiæ tam habitualis, quàm actualis, l.6.p.1.o.678.

Effectus ſecundarii, quos io anima cauſat Euchariſtia, ſunt plures ſcilicet: Augmentum omnium virtutum ſupernaturalium, gratiæ actuales, fervor Charitatis, actualis dulcedo & delectatio, debilitatio habituum malorum & emendatio vitiorum, remiſſio peccatorum venialium, remiſſio pœnæ peccatis debitæ, præſervatio à peccatis etiam mortalibus, æterna gloria, à n. 679.

Effectus, quos in corpore cauſat Commuoio, præter plures alios ſunt ſequentes: imminutio ſomitis peccati, ſumma unio inter carnem Chriſti & hominis, glorioſa corporis reſurrectio &c. à o.688.

Effectus Matrimonii.

Effectus Matrimonii præter indiſſolubilitatem & obligationem reddendi debitum ſunt communicatio quædam bonorum & honorum, libertas à ſervitute, nullitas quarundam donationum inter coniuges, poteſtas mutuò irritandi vel ſuſpeodendi vota, in quantum præiudicant iuri cooiugum, obligatio cohabitandi, obligatio præſtandi alimeota, legitimatio prolis illegitimè conceptæ vel natæ, l.6.p.3.n.286.

Effectus peccati.

Effectus peccati, nullo modo prævíſus, non eſt peccatum, l. 5. à n. 30. Etiam in peccato velut in cauſa prævíſus, aut intentus non eſt propriè peccatum, à n. 33.

Effectus mali ex peccato ſequentes, ſi prævíſi non fuerint, non ſunt imputabiles ad culpam, è contra ſi ſint prævíſi & intenti, ſunt moraliter imputabiles hoc ſenſu, quod culpabiliter ſit poſita cauſa, ex qua reipſa ſequantur, n.41. Si tamen voluntas ſit retractata, vel ſi non fuerit poteſtas aut obligatio illos impediendi, non erunt nunc moraliter imputabiles, ſed tantùm phyſice, n. 41.

Effectus malus intentus vel prævíſus ex cauſa illicitè poſita, eſt ſuo modo æqualiter imputabilis, ſive ſequatur poſt, ſive ante voluntatem retractatam, aut quando non eſt ampliùs poteſtas illum impediendi, à n. 42 Si cauſa effectus mali fuerit hic & nunc licita, & fuerit cauſa eam ponendi, effectus malus etiam prævíſus oon eſt imputabilis ad culpam, modò non intendatur &c. nu.44. Si cogitatio incidat de effectu malo fortè ſecuturo ex cauſa mala, ille non imputabitur ad culpam, ſi præcautio, ne ſequatur, adhibita fuerit, n.45. Si cauſa effectus mortaliter mali fuerit tantùm venialis, non poteſt ille imputari niſi ad veniale, quamvis fuerit prævíſus, n.46. Effectus peccati nootenemur cooſiteri, l.6. p.2.à n.943.

Effectus ignorantiæ vel erroris vincibilis debeot aliquo modo fuiſſe præcogniti, ut ſint imputabiles ad culpam, l.1.à n.755.

Egenus. V. *Pauper*.

Ejecti ex Religione.

Ob iuſtas cauſas v. gr. incorrigibilitatem &c. è Religione quis eiici poteſt, lib.4. n. 198. E Religione ob culpam eiectus, manet Religioſus & votis obſtrictus, ſi fuerit profeſſus, n.198. Eiectus rerum, quas acquirit, uſum & adminiſtrationem tantùm vendicare ſibi poteſt, non dominium, n. 198. Quod acquirit, acquirit Eccleſiæ in qua Beneficium habet, non Monaſterio, num. 198. Eiectus per culpam, non omninò ſolutus eſt voto Obedientiæ, etſi eius executio ceſſet, num. 198. Liber eſt à monaſticis obſervantiis & Regulis, num. 198. Eiectus probabiliùs tenetur receptiooem in Ordinem petere, poteſt tamen tutò in ſæculo manere, ſi non recipiatur, n. 198. Eiectus, qui vovit Religionem in genere, non tenetur ingredi aliam, n.199. Eiecto iniuſtè, tenetur Monaſterium reſtituere, quod in iogreſſu dedit, n.200. Eiectus tenetur ad Horas, ſi per ipſum ſtet, quò minus iterum admittatur, alias non, n. 1191. Eiectus quomodo de acquiſitis poſſit diſponere, habet Caſtrop. &c. n. 203. Ob varias cauſas poteſt quis è Societate JESU eiici, n.204.

Electio.

Electio eſt deſignatio alicuius perſonæ capacis ad aliquod Beneficium facta per ſuffragia l.4.n.300.

Elo-

Electio fieri non poteſt ſponſo necdum mortuo, n.391. Pro eligendis Prælatis ſunt tres, pro dignitatibus in Collegiatis vel aliis Beneficiis ſex menſes, n.420 Hoc tempus incipit currere à die acquiſitæ notitiæ vacationis, n.421. Tempus hoc non currit habentibus & probantibus ſuum impedimentum, n.422. Si ex negligentia non ſit facta electio intra tempus, proviſio devolvitur immediatè ad illum, cuius erat confirmare, n.423. Si Superioris proviſio fuerit reprobata, aut proviſus noluerit conſentire, aut renunciarii, poteſtas eligendi revolvitur ad ordinarios electores, n.423. Si non fuerit negligentia in eligendo, manet electoribus etiam novum tempus, n. 423.

Electio non debet eſſe clandeſtina, poteſt tamen ex cauſa rationabili fieri de nocte, item die feſto, n.424. Fieri poteſt per ſcrutinium ſecretum, per compromiſſum, per communem inſpirationem, nemine non conſentiente in eandem perſonam &c. n. 392.

Electio ordinariè fieri debet in Eccleſia viduata, ex cauſa tamen extra eam fieri poteſt, alibi ſine cauſa facta probabiliter irritari poteſt: Electio Papæ extra conclave eſt irrita, n.419. Fieri poteſt à Collegiatis ſeu Capitularibus ab habentibus ſolùm poſſeſſionem eligendi cum bona fidei; item, ab extraneis ex privilegio vel præſcriptione, ab excommunicato &c. non verò à carentibus uſu rationis, nec ab excommunicato vitando, interdicto &c. n. 390. à n. 395. 400. Poteſt fieri per procuratorem, qui debet eſſe de Capitulo, & habere conditiones requiſitas ad electorem, poſſet tamen Capitulum ad mittere extraneum, n.399. Apud Regulares non poteſt conſtitui procurator, qui deſignatum à principali eligat, n. 398. Procurator de Capitulo & generali mandato conſtitutus habet duo vota, quæ tamen dividere non poteſt, etiam mandantem poteſt eligere, etiam poteſt eligere alia forma, quàm ſcrutinii &c. n.399. In electione requiritur maioritas votorum reſpectivè ad Capitulū, niſi conſuetudo ſit contraria, quod probari debet, num.393. Ille cenſetur nominatus à maiore parte, qui etiam dimidio tantùm voto excedit medietatem, n. 394. In Ordine Prædicatorum requiruntur duo vota ſupra medietatem, n. 394. Electores debent in unum locum convenire, ſi ad electionem requirantur vota communitatis, n.398. Votum extra Capitulum datum per literas, nō valet n.398. Ex legitima cauſa abſens habet ius ſuffragii per procuratorem, n. 398. Eligentes non ſervata forma, ſunt pro iſta vice privandi poteſtate eligendi, n.403. Clerici admittentes laicum ad coeligendum, incurrunt ſuſpenſionem ferendæ ſententię ab Officiis & Beneficiis per triennium, & ipſo facto privationem vocis activæ, & tali electione electus, & in eam conſentiens, fit ineligibilis ad dignitates, n.403. In hac ineligibilitate Epiſcopus diſpenſare poteſt, n. 403. Eligentes ſcienter indignum privantur ipſo facto pro iſta vice poteſtate eligendi, & ſuſpenduntur ab officiis per triennium, n.404. Si omnes ſcienter elegerint indignum, ius eligendi pro ea vice devolvitur ad Superiorem; ſi tantùm aliqui, remanet apud Innocentes, qui, ſi velint, poſſunt nocentes iterum admittere, n. 404. Eligi poteſt privatus ipſo Iure voce paſſiva, ſi necdum privatus ſervata forma iudicii poſt citationem, vel per ſententiam, quæ tranſierit in iudicatum, ſit declaratus reus criminis, cui privatio eſt annexa; item eligi poteſt, qui non eſt de Capitulo vel Diœceſi, ſi fiat à maiori parte &c. non verò excommunicatus, interdictus, irregularis &c. à n.405. 410.

Electio ſui ipſius eſt invalida, n.409. Vocare ad electionem communiter ſpectat ad Prælatum primæ dignitatis, vel ad Seniorem, num. 411. Vocari debent omnes, qui debent, volunt & intereſſe poſſunt, à n. 411. 417. Vocati hora diei matutina debent comparere, quà ſolet fieri electio, n.416. Si maior pars nihil proteſtata via facti emanſerit, etiam unicus præſtituto tempore comparens validè poteſt eligere, n.416. Si quis vocandus non ſit vocatus, ſi hic poſtea ſe opponat, caſſari debet electio, num.418. Conſenſus electi intra triduum poſt electionem requiri debet, nec ipſe prius conſentire poteſt; quod ſi intra menſem non conſentiat, amittit ius quęſitum, n. 425.

Electionis Confirmatio.

Confirmatio electionis eſt approbatio, qua Superior roborat electionem factam, num.300. Inſtallatio facta à Capitulo habente Jus confirmandi, habet vim confirmationis ſicut etiam ſola benedictio ab Epiſcopo data Abbati electo, n.426. Omnis electio inferioris, quàm ſit Papa, indiget confirmatione, niſi facta eſſet per inſpirationem, n. 427. Si quis ſit canonicè electus, præſentatus & habilis illi debetur Confirmatio, n. 428. Quibus competat poteſtas confirmandi &c. V. *Leurenium* n. 428. Confirmandi non ſunt inviti, indigni, qui creduntur malè recturi &c. num.429. Confirmatio ſine cognitione cauſæ facta eſt irrita, n.430. Per Confirmationem illius, qui poteſt, & vult ſupplere defectus, electio jure humano nulla, fit valida. num.431 Electus ante Confirmationem non habet ius in re, nec poteſtatem adminiſtrandi, num. 432. Ob varias cauſas adminiſtrare poteſt ante confirmationem, v. gr. ſi ſit neceſſitas, ſi alicubi ſit conſuetudo &c. n.432. Si opus ſit confirmatione Papæ ante adminiſtrationem, adminiſtrare non poteſt, niſi literis acceptis & exhibitis, quamvis certus ſit confirmationem eſſe datam vel etiam ſcriptam, n.433. Qui ab alio confirmantur quàm Papa, poſſunt adminiſtrare ante exhibitas literas confirmationis, n. 434. Pœna uſurpatæ adminiſtrationis ante confirmationem eſt privatio Juris per electionem acquiſiti, n.435. Electus debet intra trimeſtre à die acceptatæ electionis petere confirmationem, niſi legitimè impediatur, n. 437. Electus per duas electiones, non poteſt, niſi ex vi unius, petere confirmationem, n.437. Qui abſente impedimento non petit confirmationem intra tempus, ipſo facto cadit iure quæſito, n.438. Electi in Eccleſiis Cathedralibus & Regularibus confirmationem petere debent ſtatuto tempore & modo præſcripto, n.439. In Jure non eſt ſtatutum tempus, intra quod debeat dari confirmatio, num.440. Confirmatio fieri poteſt omni loco honeſto, facta tamen in aula Principis ſęcularis poſſet annullari, num. 441.

Electiones Epiſcoporum, antehac diverſimodè factæ ſunt, l.4. nu. 1398. Ad electionem in Epiſcopum modò varia prærequiruntur, à num. 745.

Electio vitæ ſtatus.

Circa electionem vitæ ſtatus plura obſervari debent, l. 6. p. 2. à num.1915.

Electuaria.

Electuaria in parva quantitate pro præſervativa ſumpta probabiliter non frangunt ieiunium, l.3. p. 2. num. 1294.

Eleemoſyna.

Datur præceptum eleemoſynæ, l. 2.n.207. Nemo tenetur dare eleemoſynam ex bonis ſibi ad vitam neceſſariis, niſi egens eſſet perſona talis, ex qua penderet ſalus Reip. n.194. Ex ſuperfluis ſtatui eſt obligatio dandi eleemoſynam, n. 194 200. Proximo in extrema neceſſitate conſtituto eſt obligatio ſuccurrendi ordinariè, etiam ex bonis aliquo modo ad ſtatum neceſſariis, n. 194. 201. Non tamen eſt hæc obligatio, ſi per hoc quis è ſtatu ſuo caderet, n.201. Divites in communi neceſſitate communiter tenentur dare eleemoſynas ex ſuperfluis, non tamen pauperibus trivialibus, nu. 194.202. Non eſt obligatio modo extraordinario alicui ſuccurrendi, nu. 194. 201. Obligatio dandi eleemoſynam non oritur præciſè ex ſuperfluitate, nu.203. Pauperi extremè indigenti non dans eleemoſynam, non peccat contra iuſtitiam, à num. 204. Eſt obligatio dandi eleemoſynam extremè indigenti gratis, n.207. Eleemoſynę æquè debentur Religioſis ac aliis pauperibus, num.194. Non licet dare eleemoſynam ex bonis reſtitutioni obnoxiis, num.194. Filiis, uxoribus, ſervis non licet dare eleemoſynam, niſi tenuem; ſic etiam Tutores & Curatores poſſunt facere modicas eleemoſynas ex bonis, quæ adminiſtrant, n. 194. Quo ordine ſit ſubveniendum in extrema vel communi neceſſitate ſanguine iunctis, l.3. p. 1. à n. 719. 731. V. *Neceſſitas.*

Eleemoſynam tenetur reſtituere, qui ſe pauperem fingendo eam accepit, l. 3. p. 2.n. 161. Licet eam petere & acceptare, quamvis actu non egeat, ſi immineat neceſſitas, aliquando etiam pro aliis, n.162. Petens eleemoſynam v.g. Eremita pro ædificio aliquo, poteſt etiam inde vivere, n.163.

Eleemoſynæ reſtitutio fieri debet, vel danti, vel pauperibus, n. 164. Eleemoſyna pro Miſſis alicui Eccleſiæ traditæ, hæ, per Sacerdotes eiuſdem Eccleſiæ, ſi commodè fieri poſſit, & non per exteros ſunt celebrandæ, l.6.p.2.n.2055. D. 115.

Eleemoſyna quotidianæ pro Miſſis celebrandis acceptari poſſunt, ſi oneribus antea impoſitis ſit ſatisfactum, aliàs non, n. 68. Quando famuli licitè dare poſſint eleemoſynas è rebus dominorum. V. *Famulus.*

Eliſio unius motivi per aliud.

Motivum dicitur elidi, ſi propter alterum oppoſitum amittat vim promovendi intellectum ad prudentem aſſenſum, l.1.n.261. Motivum aliàs probabile eliditur per motivum certum illi oppoſitum, n.262. Motiva oppoſita incerta & diſſimilia non elidunt ſe perfectè, n. 263. Imperfectè tamen ſe elidunt, n.264. Motiva ſimilia & æqualia ſe perfectè elidunt, num. 265. Motivum minus eiuſdem rationis, & directè oppoſitum motivo maiori, ab hoc eliditur, num.266. Motivum maius non elidit minus ſibi oppoſitum, à num.418.

Elocatio.

Elocatio eſt contractus, quo quis alteri aliquid ad tempus utendum vel fruendum concedit certo pretio ſeu penſione conſtituta &c. l. 3.p 2.n.1038. Si res locata ante traditionem pereat, conductor liberatur, ib. Expenſas in rem conductam, quæ duraturæ ſunt, facere debet locator, niſi aliter ſit conventum, nu.1038.1052. Locator non poteſt ante tempus præfinitum conductorem invitum privare re conducta, niſi in his caſibus. 1. Si penſionem non ſolvat. 2. Si caſus improviſus accidat. 3. Si rem locatam neceſſe ſit reficere. 4. Si conductor in re conducta male verſetur &c. num. 1038. Locatoris hæres non poteſt ante tempus completum conductorem expellere, n.1038. Nec ſucceſſor, etiam particularis poteſt eum expellere cum gravi eius incommodo, n. 1047. Res variæ elocari poſſunt v.g. domus, prædium, equus, ſervus &c. ad certum tempus, à nu. 1038. Locatione ſui Tutoris tenetur ſtare pupillus, ſui prędeceſſoris Abbas aut Beneficiarius, uxor mariti mortui &c.n.1046. Locator tenetur vitia rei locatæ aperire, nu. 1048. Rei locatę fructus, ſi ſint adhuc pendentes, ſpectant ad dominum rei locatæ; non, ſi ſint ſeparati à fundo, n. 1051. V. *Conductio.*

Emendatio.

Emendatio vitæ non prærequiritur ante abſolutionem, l.6.p.2. nu.1231. Emendationis ſpes è variis ſignis concipi poteſt: v.gr. ſi pœnitens à confeſſione facta rarius vel difficilius peccarit, ſi ſæpius ſibi vim fecerit contra tentationem, ſi occaſiones aliquas relapſus vitarit, ſi adhibuerit media præſcripta contra relapſum, ſi occaſiones externas vitaverit, ſi novum dolorem manifeſtet, ſi ſe offerat ad priora ſeriò & ſtudioſius adhibenda, &c.nu. 1821. Emendationis propoſitum. V. *Dolor.*

Emphyteuſis.

Emphyteuſis græce, latine implantatio, eſt contractus, quo res immobilis, quæ cultura poſſit effici melior, alteri conceditur in perpetuum vel ad minimum ad decennium, cum dominio utili,
cum

cum onere quot annis certum Canonem ſeu penſionem ſolvendo, l. 3. p. 2. à nu. 1057. Differt à locatione, quod hæc poſſit eſſe circa rem mobilem, emphyteuſis tantum circa rem immobilem cultura meliorandam; item quod non concedatur infra decennium, uti fit in locatione; item, quod det dominium utile in re, non vero locatio: denique quod in ea minor penſio exigatur, quam in locatione, num. 1058.

Emphyteuta non poteſt rem emphyteuticam ſine conſenſu domini directi vendere, poteſt tamen eam donare, legare, etiam locare infra decennium, n. 1059. Si res emphyteutica alienetur, dominus directus debet novum poſſeſſorem inveſtire, pro quo accipit honorarium ſeu laudemium, n. 1059 Emphyteuta probabilius non poteſt rem emphyteuticam deſtruere, & aliam inſtruere, n. 1060 Si in fructibus grave damnum accedat, emphyteutæ aliquid remitti debet, ſi ad magnam penſionem teneatur, nu. 1061.

Emphyteuta, ſi non ſolvat Canonem ſeu penſionem tempore debito, poſt admonitionem factam emphyteuſi privari poteſt, nu. 1062. Si dominus ab emphyteuta, qui privandus erat, recipiat aliquam penſionem ſequentis temporis, cenſetur remittere caducitatem, quamvis proteſtetur contra, n. 1063. Si emphyteuta reddat rem deteriorem, tenetur compenſare, n. 1065. Contra dominum probabilius non poteſt præſcribere, n. 524. Dominus directus ſeu proprietarius ordinarie onera, ſeu Canonem augere non poteſt, n. 1066.

Emptio, & Venditio.

Emptio eſt contractus, quo pretium pro merce ſolvitur, & completur mercis traditione. Venditio contra, l. 3. p. 2. n. 927.

Emptio & venditio requirunt rem & pretium determinatum, n. 929. Pretium eſt pecunia, quæ pro merce datur, hoc debet eſſe iuſtum & æquare valorem rei, n. 927. 930. Pretium aliud eſt legitimum, quod publica lege vel voluntate ſuperioris taxatur. Aliud naturale, vel vulgare, quod conſtituitur ex conſenſu partium ſecundum æſtimationem hominum, n. 931. Pretium legitimum obſervari debet ſub onere reſtitutionis, non ſemper taxa, n. 932. Pretium vulgare eſt ſummum, medium, infimum, in quibus ſtandum eſt iudicio prudentum, n. 927. 932. Pretium vulgare ſæpe mutatur, n. 933. Pretium rei necdum præſentis ſtatui poteſt, quod iudicio prudentum videtur iuſtum, nu. 940. Pretium rei raræ & peregrinæ maius exigi poteſt, quam currens, n. 927. 941 Sciens in agro eſſe theſaurum vel venam auri, probabiliter poteſt eum emere pretio currente, n. 942. Si poſt emptionem prius reſcias rem pluris valuiſſe quam currente pretio emiſti, ad nihil teneris, nu. 952. In variis circumſtantiis vilius, quam res valeat emere licet, v. g. Si merces ultrò offerantur, ſi ſimul multa emantur &c. n. 927. 935. à n. 984. Etiam carius vendere aliquando licet, v. g. Si res ſit nova, rara, antiqua &c. n. 927. 933. Qui minutim vendit, poteſt aliquanto carius vendere. n. 927. Præciſè ob dilatam ſolutionem non licet carius vendere, niſi certæ circumſtantiæ accedant, n. 927. à n. 943. Non licet ideo augere pretium mercis, quia emptor ea valde indiget, n. 944. Vendens ultra dimidium iuſti pretii, imò quamviſe exceſſus non attingat dimidium iuſti pretii, ſi tamen ſit ultra ſummum illius, tenetur ad reſtitutionem, n. 936. Venditio fieri poteſt cum pacto retrovendendi, ſi emptio ſit vera, nec intercedat uſura palliata, à n. 902. n. 927. 992. Monopolium, id eſt, ſi unus vel plures efficiant, ut ipſi ſoli aliquid vendant, ſi non excedant iuſtum pretium, eſt licitum, alias, quando id propria authoritate conſtituunt, eſt illicitum, n. 927. Emere ſibi omnes merces, ut poſtea carius vendat, probabilius eſt illicitum, n. 946. Mercatores conſpirantes non vendere minoris, quamvis non excedant limites iuſti pretii, probabiliter agunt illicitè, n. 947. Venditor debet emptorem monere de notabili vitio rei, alioqui de fraude & damno ſecuto tenetur, ſaltem, ſi defectus fuerit in ſubſtantia vel quantitate, n. 927 Pharmacopola v. g. vendens quid pro quo, ne fateri cogatur ſe non habere certas ſpecies petitas, iniuſte agit, n. 953 Vendens mercem pretio infimo, ſed tradens minorem menſuram, iniuſte agit, quamvis adhuc maneat intra limites iuſti pretii, n. 954. Fraude vel Mendacio inducens emptorem ad emendum maiori pretio, quàm empturus eſſet, iniuſte agit, quamvis adhuc fuerit intra limites iuſti pretii, n. 955. Affirmans vel etiam iurans rem ſibi pluris conſtare &c. & ſic inducens ad plus dandum, non agit iniuſte, n. 956. Venditor non tenetur monere emptorem, ſi vitium mercis ſit ita manifeſtum, ut quivis facile poſſit advertere, ſi tamen ob imperitiam &c. quis advertere non poſſet, illum tenetur monere, n. 948. Si vitium grave occultum obſtet tantum fini intento ab emptore, non autem reddat rem abſolute vitioſam, contractus ille probabilius adhuc reſcindi poteſt, n. 949. Si emptor interroget, an vitium inſit, vendens tenetur illud manifeſtare etiam occultum, n. 950. Emptor tenetur venditori ſimplici & ignaro manifeſtare pretium mercis, n. 951. Vendens debitum, quod ſcit non ſolvendum, iniuſte agit, n. 927. 985. Vendens ſciens pretium mox minuendum, vel emptor ſciens illud augendum, licite emunt & vendunt currente pretio, n. 927. à n. 938. Sciens monetam mox prohibendam, licite eam exponit ſecundum æſtimationem præſentem, n. 938. Si alicui committatur emptio vel expeditio pro altero, ſi agat fideliter, poteſt lucrum ſibi probabiliter retinere, niſi ſit famulus mercatoris, n. 927. 1036. Si res duobus ſit vendita, ille, cui tradita eſt, acquirit dominium, ſi eam ſolverit, ſi nulli ſit tradita, debetur illi, qui prius tempore emit &c. n. 927. 975. Si pereat ante traditionem, & ſit res certa ac determinata, perit emptori, n. 927. 983. Si conditionatè tantum ſit vendita, & ante conditionem impletam pereat, vel deterioretur, perit venditori, n. 983 Si poſt traditionem pereat, vel deterioretur, perit emptori, n. 927.

Emptio chirographi vel crediti tam certi, ut abſit omne periculum ſortis, ſi fiat minori pretio, eſt illicita, non autem chirographi vel crediti incerti aut difficilis, n. 927. à n. 984. 988. Merci admiſcere ſubſtantiam alienam, pro praxi non videtur licitum, n. 957. Venditio in fraudem creditorum facta eſt illicita, num. 958. Emens rem hypothecatam aliis, tenetur debita, ad quæ erat obligata, ſolvere, niſi emerit in extrema neceſſitate, n. 959. Emptor, quamvis bonæ fidei, non fit dominus rei furtivæ ſibi venditæ, nec vendens fit dominus pretii furtivi pro re accepti, à n. 961. Si venditor & emptor ſciverint rem eſſe alienam, reſtitui debet pretium emptori, res domino, ibid. Vendens rem bona fide putans eſſe ſuam, fit dominus pretii, ſi emptor ſciverit non eſſe vendentis, n. 962 Emptor bonæ fidei rei furtivæ, ſi eam maiori pretio vendat, aliquando fit dominus pretii, & etiam illius exceſſus, quamvis mala fide rem acceperit &c. à n. 965. Prudenter dubitans, an res ſit furtiva, illicite eam emit, n. 973. Licitum eſt bona fidelium iniuſto bello à Piratis capta emere, uti & Catholicis emere ab hæreticis Eccleſias & Monaſteria &c. nu. 972 Emptor bonorum mobilium bello iniuſto captorum, tenetur ea reſtituere, & ſi bona fide emerit, pretium poteſt repetere, n. 973. Emptor non acquirit dominium rei etiam ſibi traditæ ante perſolutum aut aſſecuratum pretium, n. 974.

Emptor rei ſpectantis ad Eccleſiam, Fiſcum vel Minorem, non acquirit dominium ante actualem ſolutionem, n. 974 Res vendita emptori tradi debet, n. 976. Fructus actu pendentes, vel alia affixa rei determinatæ venditæ, niſi aliud ſit conventum, ſpectant ad emptorem, n. 977. Fructus actu non pendentes ſed futuri, ſeu naſcituri ex re, etiam probabilius ſpectant ad emptorem, ſi res abſolute ſit vendita, licet necdum tradita, n. 978 Si aliquis tertius in re vendita & tradita reperiret theſaurum, media pars deberetur emptori, etiamſi pretium necdum perſolviſſet, n. 979. Si emptio vel venditio reſcindatur ob læſionem ſupra dimidium, fructus temporis intermedii pertinent ad emptorem, n. 980 Vendens rem frugiferam ad creditum, ſi retineat in ſe periculum rei venditæ, poteſt fructus ſaltem ex parte repetere; quod ſi emptor velit habere fructus, venditor non poteſt pro iis penſionem exigere, n. 981. Rei frugiferæ venditioni addi poteſt pactum retrovendendi, ſi habeatur ratio maioris pretii pro valore prævíſorum fructuum, n. 982. Emens actionem litigioſam minori pretio quam ſit debitum, totum debitum videtur poſſe exigere, n. 990 Principibus non eſt per ſe licitum vendere officia temporalia, ſed conſuetudo prævaluit etiam in Curia Romana, hinc moderato pretio fieri poteſt perſonis aptis, n. 991. Venditioni pacta adiici ſolent; ſcilicet *Commiſſorium*, *adiectionis* in diem, *retrovendendi*, ſed debet abeſſe contractus *Mohatra*, n. 992. Venditio reſcindi poteſt mutuo conſenſu, ſi adfuerit pactum commiſſorium vel adiectionis in diem, per actionem redhibitoriam, propter læſionem ultra dimidium, per reſtitutionem in integrum, n. 993 Retractus eſt ius, quod habet proximior conſanguineus ad reſcindendam venditionem rei immobilis oblato pretio, quo ab extraneo vel remotiore conſanguineo res fuit empta; committitur ſi intra annum & diem, n. 994. Retrahens ſibi & non alteri poteſt redimere, & poteſt in dubio emptorem cogere ad iurandum, quanti emerit, n. 994. Retractus impediri poteſt, ſi emptor cum conſenſu venditoris in inſtrumento ponat maius pretium, quam ipſe ſolvat. Vel, ſi cum emptore conveniat, ut partem pretii poſt venditionem factam redonet. ſed hic committitur dolus, n. 994. Emere & vendere non neceſſaria die feſto, non licet, niſi conſuetudo ſit contraria, vel ex aliis cauſis excuſetur, l. 3. p. 1. n. 573.

Energumenus.

Energumeni propter peccata obſeſſi à dœmone, poſſunt poſt pœnitentiam cum fructu Euchariſtiam ſuſcipere, l. 6. p. 1. n. 662.

Energumeni ſunt irregulares, & ordinari non poſſunt, in hac tamen irregularitate Prælati Regulares diſpenſare poſſunt, l. 6. p. 2. n. 2219 l. 7 n. 496. Sufficit diſpenſatio implicita ſeu virtualis, & ſemel ſic diſpenſatus eſt capax Prælaturæ in- & extra Ordinem, l. 6. p. 2. n. 2219.

Epiikia.

Epiikia eſt actus prudentiæ, quo ex æquo & bono iudicatur, quod verba legis, quamvis clara ſint, tamen hic & nunc non ſint ſervanda, l. 1. n. 829. Differt ab interpretatione, quod hæc exponat verba obſcura, Epiikia autem dictat rectè agi contra verba clara legis. A præſumptione licentiæ differt, quod hæc ſupponat legem etiam ad hunc caſum ſe extendere, & obligaturam fuiſſe, niſi licentia Superioris aliqua haberetur, qua permittit agi contra, eo quod, ſi interrogaretur, licentiam daret; Epiikia autem dictat mentem Legiſlatoris non voluiſſe comprehendere caſum, quantumvis alias verbis claris comprehenſum, n. 829. Non habet locum in lege naturali, nec divina, niſi impropriè, & quoad nos, n. 830. In lege humana locum habet, non tamen, ſi legiſlator interrogari poſſit, n. 831.

Epilepticus.

Epilepticus eſt irregularis in ordine ad ſuſcipiendos Ordines, lib. 7. n. 495. In his Germaniæ partibus praxis eſt, ut admittatur ad Ordines, ſi per biennium fuerit morbo liber, numer. 495. Si per ſeptem annos liber fuerit, probabiliter poteſt etiam non admonito Epiſcopo Ordines ſuſcipere, num. 495. Si ordinatus ſit, & rarò cadat, nec ſpumet, privatim celebrare poteſt, numer. 495.

Epi-

Digitized by Google

Epiſcopatus.

Epiſcopatus eſt Ordo & Sacramentum, l.6.p.2.n.2209. Epiſcopatus & Presbyteratus probabilius ſunt Ordines diſtincti, nu. 2209. Probabilius non poteſt conſerri eodem die cum Sacerdotio, n.2296. Pro valore eius non requiritur certa ætas, quæ tamen requiritur pro Juriſdictione acquirenda, n.237. Chori-Epiſcopatus, Archi-Diaconatus; Archi-Epiſcopatus, Patriarchatus, Primatus, Papatus, non ſignificant Sacramentum vel Ordinem, ſed potius dignitatem maiorem & Superioritatem, n.2209. Epiſcopatus ſecundum aliquos eſt inſtitutus Jo: 21. v. 18. quando Chriſtus dixit Petro: *Paſce oves meas.* Sed probabiliter etiam eſt inſtitutus cum Sacerdotio, n. 2207. Præſupponit Sacerdotium ſex menſibus ante, n.2210. l.4.n.745. Probabilius præ requirit ſaltem Subdiaconatum & cum electus Epiſcopus teneatur conſecrationem recipere intra tres menſes, tenetur intra tres menſes à die Confirmationis fieri Sacerdos, l.4.n.745. Materia eius non eſt ſola impoſitio manuum, l. 6. p. 2. n. 2148. Valide confertur ab uno Epiſcopo, n.2147. Conferri debet in Dominica, n.2290.

Epiſcopus.

Epiſcopus plus poteſt, quam Sacerdos, l.6.p.2.n.2127. Exercens Pontificalia in mortali v.g. conſecrando Epiſcopum, Ordines conferendo &c. peccat mortaliter, non tamen, ſi conferat tantum Tonſuram, benedicat Chriſma &c. n.2206. In alia Diœceſi Pontificalia exercere non poteſt ſine licentia Epiſcopi Diœceſani, & probabilius non poteſt in ea ſuo ſubdito conferre primam Tonſuram, n.259. 2122. 2188. 2305.

Epiſcopus invitatus ad ordinandum in aliena Diœceſi, & ſuos & aliunde generaliter dimiſſos ibi ordinare poteſt ſine ſpeciali licentia Epiſcopi loci, ſi ab Epiſcopo proprio præſcriptam conditionem impleverint, à n.2188.

Epiſcopus non poteſt in aliena Diœceſi, imò nec in ſua, extra domum propriæ habitationis erigere Altare, ibique celebrare, ſive celebrari facere, n.258. Epiſcopo poteſt quivis ſuccedere in Altari, n. 316.

Epiſcopus proprius reſpectu ordinandi eſt Epiſcopus originis, & domicilii vel Beneficii, item Epiſcopus ordinandi cenſetur Epiſcopus Patris eius, à n.2165. 2233.

Epiſcopus tonſurare non poteſt, niſi antecedenter ſubditum, n. 2166. Per Beneficium in aliena Diœceſi obtentum, beneficiatus fit Epiſcopo illi ſubditus ad effectum ſuſcipiendi Ordines, ſi Beneficium ad congruam vitæ ſuſtentationem detractis oneribus ſufficiat, n.2168. 2179. Ratione originis fit ſubditus Epiſcopo, in cuius Diœceſi ipſe vel Pater eſt natus, ſed non, in qua natus eſt fortuito, num. 2122. à num. 2169. 2180. Ratione domicilii eſt ſubditus Epiſcopo loci, in quo ſtabiliter habitat, n.2122. 2172. 2180. Habens duo domicilia æqualiter in diverſis Diœceſibus, eſt ſubditus utriuſque Epiſcopi, n.2122. 2180. Ratione familiaritatis alienæ Diœceſis ſubditus fit huius Epiſcopi ſubditus, ſi per triennium completum fuerit in eius actuali ſervitio, quod non intelligitur de Epiſcopo Nullatenſi, id eſt, qui titulo Eccleſiæ in partibus infidelium eſt ordinatus, n.2174. 2187. Ratione patrimonii aut bonorum, etiam pro titulo ſufficientium, non fit aliquis ſubditus Epiſcopo, in cuius Diœceſi illa habet, nec ratione præbendæ temporalis, nec Miſſarum fundatarum, nec tituli menſæ aut ſervitii, n. 2178. Nec ratione Baptiſmi fit ſubditus Epiſcopi, in cuius Diœceſi eum ſuſcepit, niſi fuerit Turca, Judæus aut alius infidelis, n. 2181. Epiſcopi nunc non immediate à Chriſto, ſed per Papam habent iurisdictionem, n. 2207.

Epiſcopus accepta Confirmatione ante Conſecrationem poteſt omnia, quæ ſunt Juriſdictionis, ſed non, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis, l.4.n.436.

Epiſcopus in ſua Diœceſi non poteſt approbare Sacerdotem alienum pro Confeſſionibus audiendis, niſi ſubdatur illi ſaltem ad tempus, l.6.p.2.n.1485. Poteſt approbare per ſe, vel per Vicarium Generalem, vel alios quoſcumque deputatos, n.1485. Poteſt approbare cum reſtrictione ad certum genus perſonarum, locum, tempus &c. n. 1485. Epiſcopus electus & confirmatus, quamvis non conſecratus, poteſt approbare ad audiendas Confeſſiones, non vero excommunicatus non toleratus, n.1495. Peccat Epiſcopus, Sacerdoti, præſertim Regulari idoneo, ſine cauſa ſufficiente negans approbationem, n. 1435. 1491. Tenetur regularem abſolute repertum idoneum pro Confeſſionibus excipiendis indiſtincte ſine exceptione approbare, n. 1520.

Epiſcopus originis, domicilii vel Beneficii ſicut ordinare, ſic & dimiſſoriales dare poteſt, n.2233.

Epiſcopus in poſſeſſione conſtitutus, quamvis necdum ſit conſecratus, dimiſſoriales dare poteſt, n.2233. Idem poteſt Epiſcopus in concordia electus & nondum confirmatus, in locis ab Italia diſſitis, num. 2233.

Epiſcopus dimiſſoriales etiam dare poteſt ſuo familiari, n.2233.

Epiſcopus ordinans Sacerdotes, ſi in Miſſa deficiat, ſupplere poſſet ſimplex Sacerdos, n. 316. 551. Si deficeret poſt Conſecrationem ſolius panis, in defectu alterius Epiſcopi, Sacerdos veteranus in Conſecratione Calicis Neo-Presbyteris præire poſſet, n. 551. Si poſt Conſecrationem utriuſque ſpeciei, poſſent ſoli Neo-Presbyteri pergere, n. 551. Alius tamen Epiſcopus illis deberet manus imponere pro accipienda poteſtate abſolvendi, n. 551.

Epiſcopus, ſi in Sabbato ordinationem non poſſit abſolvere, probabiliter poteſt pergere in Dominica, ſi ieiunium & ipſe & ordinandi continuent, n.2291. Poteſt eodem die quatuor Minores & Subdiaconatum eidem conferre, n.2296. Poteſt à ſuis per alienum Epiſcopum ordinatis petere teſtimoniales Ordinum ſuſceptorum, n.2175.

Epiſcopus in Natali Domini ordinatus poteſt poſt ſumptam Communionem duas alias Miſſas legere, n.242. Poteſtatem ſibi Roma conceſſam &c. ratione dignitatis vel officii ſubdelegare poteſt, non verò ſibi nominatim expreſſo ratione ſui datam, l.4.n.252 Contra exemptos in variis agere poteſt, v. gr. in delictis publicis vel contractibus extra locum exemptum factis &c. n.168. 258. Sine cauſa revocare aut limitare non poteſt approbationem Regularium, quam ipſemet dedit, l.6.p.2.n.1545. In ſua Diœceſi eſt proprius collator Beneficiorum, l.4.n.298. Creare poteſt Eccleſias Parochiales, Beneficia ſimplicia, aliaque plura approbare, n.271. Poteſt admittere Beneficia in quibuſvis Eccleſiis etiam invitis harum Rectoribus, &c. n.272. Poteſt Beneficia aliqua mutare, n. 273. Item aliqua unire, à n.274. Item aliqua dividere, à n.288. Item aliqua ſupprimere, n.295. Item aliqua conſerre, à n.601. Poteſt ob neceſſitatem ſubtrahere partem reddituum Beneficii vacantis, & pro magna utilitate Eccleſiæ, Beneficio, dum vacat, novum onus adiicere, n. 669. Quando eſt cauſa rationabilis & manifeſta, poteſt petere, conſentiente Capitulo & Clero, ſubſidium charitativum ad quod quandoque etiam Clericos cogere poteſt, n. 851. Non poteſt immutare conditiones fundationum beneficialium, à n. 839. Poteſt reducere onera Beneficii etiam in perpetuum, ſi redditus non ſint amplius ſufficientes ad ea præſtanda, n.854. Onera Miſſarum ex legatis vel eleemoſynis contracta reducere non poteſt, n. 854. Ad Epiſcopum ſpectat onera imminuere, ſi fructus ex parte emaneant, n.855. Non poteſt Altare aliquo loco fundatum removere, & fundationem transferre, à n.856. Si fundator non habuerit ſpecialem cauſam eligendi hoc numero Altare præ alio, videtur Epiſcopus ex juſta cauſa poſſe ejuſmodi fundationem retento tamen titulo & invocatione transferre ad aliud Altare omninò liberum, num. 858. Poteſt pias voluntates etiam ultimas in uſum alium pium commutare ob cauſam, quæ ei videatur juſta, n.846. Sine cauſa, ne quidem in melius piam voluntatem teſtatoris mutare poteſt, n.847. Cauſæ, ob quas piam voluntatem teſtatoris mutare poſſit, ſunt variæ v. g. ſi pecunia legata ad uſum deſignatum non ſufficiat, vel ad uſum deſignatum applicari non poſſit, vel ille impleri non poſſit ſine magna difficultate; item ſi commodè impleri non poſſit &c. n.848. l.3.p.2.n.1129. Executionem piorum legatorum poteſt ad ſe pertrahere, ſi nullus executor ſit denominatus, num.1129. Si quis certam ſummam donarit ad pium finem ſub conditione, ut ſi huis obtineri non poſſit, ſumma hæc redeat ad ſuam diſpoſitionem, & ille intereà moriatur, poteſt Epiſcopus ad alium pium uſum ſummam illam deſtinare, l.4.n. 849. Tenetur ex officio novas leges Pontificias per ſuam Diœceſin promulgare & in uſum deducere, l.1.n.630. Diſpenſare poteſt, quando Canon permittit diſpenſationem, & non exprimitur, quis diſpenſare debeat, l. 4. n.403. Non poteſt, per ſe loquendo, diſpenſare, ne quidem ad unum diem in ætate ad Beneficium requiſita, n.807. Diſpenſare poteſt in omnibus votis ſuorum ſubditorum, exceptis quinque, ſoli Papæ reſervatis, l.3.p.1.n.537. Etiam diſpenſare poteſt in votis Papæ reſervatis v.g. perpetuæ Caſtitatis, Religionis, ſi ſit urgens neceſſitas, lib.3.p.1.n. 553. 560. 563. 565. 567. Poteſtatem circa vota diſpenſandi poteſt ſubdelegare alteri, n. 554. Epiſcopus, cui Sede vacante commiſſio diſpenſandi data, poteſt eam expedire novo etiam Epiſcopo electo, l.6.p.3.n.880. In lege Eccleſiæ ſine iuſta cauſa diſpenſare non poteſt, l.1. n. 796. Ex cauſa diſpenſare poteſt pro eſu carnium diebus Veneris & Sabbati per annum, l.6.p.3.n.850. In Quadrageſima diſpenſans in eſu carnium, interrogandus eſt, an etiam ſæpiùs de die carnes comedere liceat, l.3.p.2.n.1312. In proclamationibus, prævis Matrimonii diſpenſare poteſt, l.6.p.3.n.459. Etiam diſpenſare poteſt ex cauſa urgente in temporibus feriarum, n.471. Si diſpenſet in proclamationibus cum cauſa, ut copulentur à Parocho ſponſæ, à Parocho ſponſi etiam validè copulantur, num.497. Diſpenſare poteſt circa adulterium, & omnia delicta adulterio minora, niſi ſpecialiter id reperiatur prohibitum, n.833. Diſpenſare poteſt in impedimentis dirimentibus Matrimonium iam contractum in caſu neceſſitatis, ſi defectus ſit diſpenſabilis, ſi ſit occultus, ſi non ſit facilis recurſus ad Papam &c. num. 818. Poteſt diſpenſare ad petendum debitum etiam poſt Matrimonium tantùm ratum in primo gradu, n.895. Diſpenſare poteſt poſt contractum Matrimonium pro foro conſcientiæ in quocumque impedimento & gradu, qui Juris naturalis non eſt, ſi Matrimonium ſit publicum, ſi impedimentum ſit occultum, ſi initum ſit bona fide, ſi in ſeparatione eſſet ſcandalum, ſi non ſit facilis aditus ad Papam ob paupertatem &c. numer. 835. 837. Tum cenſetur eſſe neceſſitas, in qua Epiſcopus diſpenſare poteſt, ſi coniuges etiam divites nequeant abſque gravi incommodo vel ſcandalo ſeparari, & ſit periculum incontinentiæ, num. 836. Etiam ante Matrimonium contractum diſpenſare poteſt in impedimentis iure humano ſtatutis, quando eſt urgentiſſima neceſſitas ſalutis animæ, & non eſt aditus ad Papam, vel eſt periculum in mora &c. à num.838. Diſpenſare poteſt cum coniugatu ad petendum debitum, qui poſt Matrimonium contraxit impedimentum ſpiritualis cognationis; item qui emiſſo voto Caſtitatis contraxit Matrimonium; item cum coniugibus, qui ex mutuo conſenſu voverunt Caſtitatem coniugalem, ſi etiam mutuò ſibi remittant &c. nu.818. 841. Abſolutè non tenetur diſpenſare, quando poteſt; plerumque tamen tenetur ſaltem ex Charitate, & ſi ſit neceſſitas, ſub mortali tenetur, num.490. 842. Si in neceſſitate neget diſpenſationem, tum Matrimonium ſine denuntiationibus contrahi poteſt, numer. 490. Diſpenſatio eius valida eſt, ſi fuerit error communis cum titulo colorato, non verò, ſi tantùm fuerit error in Epiſco-

po diſpenſante &c. à nu.843. Diſpenſare non poteſt cum pauperibus pro Matrimonio contrahendo in tertio gradu, ſi attingatur ſecundus, à n.862. Probabiliter diſpenſare poteſt, ſi unus ſponſorum ſit Acatholicus, ſed praxis huius ſententiæ non eſt licita, à nu.864. Diſpenſare poteſt cum Acatholicis poſt contractum Matrimonium converſis etiam in ſecundo gradu, ſi primus non attingatur, nu.867. Si Epiſcopus ſolus noverit impedimentum, Matrimonium probabilius prohibere poteſt, num.483. Non poteſt ſtatuere impedimenta Matrimonium dirimentia quoad fideles, num.514. Matrimonium ratum quoad vinculum diſſolvere non poteſt, num.414. Non poteſt Parocho auferre poteſtatem valide aſſiſtendi Matrimonio, poteſt eam tamen auferre delegato à Parocho, num.725. Si Sacerdoti eam dederit cum poteſtate alium iuxta conſcientiam ſuam ſubdelegandi, & ille ſubſtituat, quos ſponſi elegerint, Matrimonium probabiliter eſt validum, num. 736. Secundum communiorem non poteſt diſpenſare cum illegitimo occulto ad Ordines Sacros; cum notorio poteſt ad Ordines minores, & Beneficium ſimplex, cui Ordo maior non eſt annexus, l.6. p.2.n.2216. l.4. num.734.762. Poteſt ad Ordines vel eorum exercitium ordinarie admittere eum, qui deformavit vel occidit aliquem, ſi id factum ſit ſine peccato mortali, vel à publico miniſtro iuſtitiæ, l.6. p.2.n.2228. Diſpenſare non poteſt, ut coniugatus fiat Clericus ad permanendum in tonſura & minoribus, num.2220. Diſpenſare poteſt cum eo, qui ante primam tonſuram ſuſcepit Ordines minores, & in iis occulte miniſtrando irregularitatem incurrit, l.4. nu 743. In ætate ad Ordines requiſita ex variis cauſis diſpenſare poteſt in neceſſitate, vel ſi ſit utilitas Eccleſiæ, l.6. p.2. n.2314. In interſtitiis diſpenſare poteſt & cum privilegio etiam in temporibus, num.2298. Habens facultatem ordinandi ſuos extra tempora non ſervatis interſtitiis, non ideo poteſt ad ſe dimiſſum ſic ordinare, nam.2299. Probabilius diſpenſare non poteſt circa ſufficientiam tituli ſuſtentationis, num.2287. Poteſt cum cauſa diſpenſare in lectione Horarum, l.4. num.1217.1233. Non poteſt diſpenſare cum illis in reſidentia, qui dignitates obtinent, niſi ex cauſis in Jure expreſſis; cum aliis poteſt, ſi fructus ita ſint imminuti, ut non reſpondeant iſti oneri, à num.870. Tenetur diſpenſare cum illis, qui minores ſunt 30 annis, & volunt ſtudiorum cauſa univerſitatem adire; non poteſt tamen licentiam dare ultra annos quinque, num. 873. Cum beneficiando diſpenſare poteſt, ut Vicario ſubſtituto ſtudiis vacet per ſeptennium, numer.734.749. Cum Parochis diſpenſare non poteſt, ut abſint etiam ſtudiorum cauſa, num. 874. Cum beneficiando diſpenſare poteſt in infamia, num.788. Cum vagis quivis Epiſcopus diſpenſare poteſt, l.6. p.3. numer. 854. Poteſt ferre Cenſuras, ſi ſit confirmatus, quamvis necdum ordinatus, l.7. numer.17.23. Non poteſt cenſuris, aliiſque pœnis cogere ſubditos ad Miſſam in Parochia audiendam, l.3. p.2. num.672. Extra Diœceſi ſuam exiſtens probabilius cenſuras ferre non poteſt, l.7. numer.23. Si contra exemptum per cenſuram proceſſerit, etiam bona fide, id ipſo iure eſt invalidum, num.30. Poteſt ſubditum ſuum extra Diœceſi exiſtentem in variis caſibus ligare cenſura; v. g. quando res eſt tam manifeſta, ut non ſit opus cognitione cauſæ, vel quando cognitio cauſæ iam ante habita eſt; item, ſi fugitivus citatus non compareat; item, quando ea fertur per modum ſententiæ particularis in certam perſonam &c. numer.21.43.46. Probabiliter etiam cenſuram ferre poteſt in peregrinum in Diœceſi ſua commorantem, n.32. Etiam in alium Epiſcopum, imò in Archi-Epiſcopum in territorio ſui Epiſcopi ſuffraganei delinquentem, ſi delictum ſit contra communem legem Eccleſiæ, n.32. Jam non poteſt cenſuram ferre, ſicut Jure antiquo in Imperatorem & Reges, & fortè etiam non in quoſdam alios ſupremos Principes, n.33.

Epiſcopi magnas facultates à cenſuris abſolvendi habent à Tridentino, num 135.138. Poſſunt à cenſuris abſolvere vagos, num. 136. Probabiliter etiam cenſuratos ab Abbatibus, numer.137. Exemptos Religioſos non poſſunt, niſi conſentientibus Abbatibus, non exemptos poſſunt, num.138. Probabiliter abſolvere à cenſuris Papæ reſervatis poſſunt, ſi hic adiri non poſſit, num.143.148. Probabiliter abſolvere poſſunt à delicto, quod in uno loco eſt notorium, ſed non in alio, ſi ad forum contentioſum non ſit deductum, vel in eo probari non potuerit, nec notitia eius brevi putetur eo deferenda, num.144. Probabiliter tollere poſſunt cenſuram reſervatam delicto annexam, quod in foro contentioſo probatum & punitum eſt, nu.146. Poſſunt ſubditos ſuos extra Diœceſes ſuas exiſtentes à cenſuris abſolvere, item ipſi extra Diœceſes ſuas exiſtentes poſſunt ſubditos abſolvere in ea exiſtentes, n. 139 Etiam poſſunt eos abſolvere, ſi in alia Diœceſi in cenſuram inciderint à Jure latam, non autem, ſi ab homine nominatim lata ſit, num.140.

Epiſcopo mortuo, à cenſura ei reſervata Capitulum ſeu Vicarius Capituli abſolvere poteſt, n.150.

Epiſcopi gaudent legibus favorabilibus Tridentini quoad abſolutiones & diſpenſationes in caſibus Papalibus in locis, ubi Tridentinum receptum eſt, l.1.n 681. Habent facultatem ſibi ſubditos abſolvendi ab hæreſi & reliquis caſibus Bullæ Cœnæ, quam etiam aliis poſſunt committere, l.6 p.2.n.1617. l.7. n.147. Concedentes facultatem abſolvendi ab omnibus peccatis, imò & omnem ſuam, non cenſentur concedere ad ſibi reſervata, niſi mens eorum aliunde conſtet, l.6.p.2 n.1630. Dantes facultatem ad omnes caſus ſibi reſervatos, non ideo dant ad caſus Papales, à quibus ipſi poſſunt abſolvere, nec ad cenſuras annexas, n.1630. l.7. n.134. V. *Cenſura*. In variis caſibus percuſſorem Clerici ab excommunicatione abſolvere poſſunt, v. g. quando percuſſio, etſi ſit mortalis, eſt tamen prudentum iudicio levis &c. l.7. num 300 Relaxare poteſt Epiſcopus iuramentum, quod non firmat contractum, l.5 n.2. à n. 742 In bello pugnans non ſit irregularis, ſi hoc ſit neceſſarium, l.7. n.528. In omnibus irregularitatibus diſpenſare poteſt Epiſcopus præter ortam ex homicidio voluntario, iniuſto & manifeſto, n. 466. à n. 471 In irregularitatibus diſpenſare poteſt cum propriis ſubditis, n.467.

Epiſcopus irregularis poteſt alteri delegare facultatem ſecum diſpenſandi in iis caſibus, in quibus ipſe diſpenſare poteſt cum ſuis ſubditis, num.471.

Epiſcopus non ſervans interdictum locale à ſe latum, peccat, n.414. Si illud non ſervet, præſumitur tollere, n.4 7. An Epiſcopi poſſint facultates ſibi à Sede Apoſtolica, cum poteſtate eas aliis communicandi conceſſas, communicare ad certum tempus, vel in perpetuum, pendet à voluntate Sanctiſſimi tales facultates concedentis, cuius declaratio peti debet, l.6 p.2 num.1598. l.6. p.3. n.847.

Epiſcopi in Germania habent multas facultates aliis communicandas à Sede Apoſtolica, quas alii non habent, v. g. diſpenſandi in rebus variis, abſolvendi ab hæreſi, &c l.6 p.2 n.1598. l.6 p.3 num. 846. Per Regulam Cancellariæ initio cuiuſvis Pontificatus promulgari ſolitam revocantur facultates ab ipſo anteceſſore Papa immediate conceſſæ Epiſcopis, l.6 p.3 n.848 Epiſcopi in Germania, & etiam alibi habent poteſtatem concedendi Oratoria privata ex iuſta cauſa, etiam ad longum tempus, l.6. p.2. n.263. Epiſcopi in his Germaniæ partibus habent ſpeciales facultates concedendi poteſtatem legendi & retinendi libros hæreticos, l.7.n.390.393. Poſſunt probabilius pro ſua Diœceſi certos libros prohibere, vel aliquas propoſitiones cenſurare, n. 394. Eorum cenſura non eſt certa, n. 394.

Epiſcopus Monaſterienſis facultatibus ſuis extraordinariis uti poteſt pro Neo Stadio Goddens, quamvis hic locus ſtrictè non ſit Diœceſis Monaſterienſis, l.6. p.3. n.849.

Epiſcopus hæreticus & excommunicatus vitandus probabilius valide conſecrat Eccleſiam, l.6. p.2. n.280.

Epiſcopus in prima inſtantia debet cognoſcere de cauſis ſuorum ſubditorum, l.4 n 1415 Officium eius eſt providere, ut ſemper idonei Parochi curam adminiſtrent, n.605. Tenetur ad reſidentiam, ne illi competat Jus alternativæ, à n.477. Si intra annum ultra tres menſes ſine legitima cauſa abſit, peccat graviter, et fructus non facit ſuos, n.862. à n.867. Si non reſideat, varias pœnas incurrit, n.875 Omittens lectionem Horarum probabiliter tenetur tantum ad reſtitutionem partis fructuum, n.1201. Aliud Beneficium conferri poteſt Epiſcopo. 1. Necdum confirmato. 2. Confirmato, ſi Papa diſpenſet, vel neceſſitas ſuſtentationis exigat. 3. Si Epiſcopatui renunciarit. 4. Si tantum ſit titularis &c. n.926. Si transferatur ad aliam Eccleſiam, prior vacat ipſo Jure; ſi tamen in capienda poſſeſſione ſuæ novæ Eccleſiæ impediatur, poteſt ſine nova collatione redire ad priorem, à n.928. Si viſitans Eccleſias aliquid ab eis accipiat præter ſumptus neceſſarios ad victum; tenetur ad duplum intra menſem non obſtante remiſſione, l 3.p.2. 461. Onera Miſſarum quandoque moderari poteſt, l.6. p.2. à n.517. Poteſt taxare rationabile ſtipendium Miſſarum, ita ut exceſſus ſit iniuſtus, & reſtitui debeat; non tamen poteſt taxare idem ſtipendium pro omnibus, à n 124. Non poteſt inſtituere feſtum ſine populi & Cleri conſenſu, niſi unum tantum in Diœceſi proprium, l.3. p 1. n.619 Poteſt ex cauſa transferre feſtum fori in aliud tempus, ib. Epiſcopi poſſent, & meritò deberent edicto ſuo cogere Comœdos ad non agendas Comœdias, niſi priùs à deputatis eſſent recognitæ, l 2. n.242. Tenentur etiam aliquando cum vitæ ſuæ periculo adhibere diligentiam, quam poſſunt, ut peccata ſuorum impediant, n.208 211. Tenentur ſub mortali ſuccurrere ſubditis non tantum in extrema, ſed etiam in gravi neceſſitate ſpirituali cum quantumcunque magno ſuo incommodo, etiam cum vitæ propriæ periculo, à n.174. Epiſcopus invitatus ad conſecrandam in aliena Diœceſi Eccleſiam, poteſt Eccleſiæ illi conſecratæ etiam concedere Indulgentias, l.6. p. 2. n. 2189. Epiſcopi habent limitatam poteſtatem concedendi Indulgentias delegatam à Papa, n.1319. In Dedicatione Eccleſiæ poteſt Epiſcopus dare Indulgentias unius anni tantum, in anniverſario Dedicationis & aliis caſibus 40 dierum tantum, etiam in perpetuum, ib. Poteſt eas concedere tantum pro ſuis ſubditis, licet extra Diœceſin exiſtentibus, poſſuntque Epiſcopi hanc poteſtatem delegare alteri, n.1320. Si Epiſcopus ampliorem concederet Indulgentiam, quam ei permiſſum eſt, conceſſio illa probabilius eſt tantum irrita quoad exceſſum, ib. Epiſcopus in Canone celebrantis nominatur ſecundum praxin & ſententiam communiorem, n.562.

Epiſcopus finito Evangelio Miſſæ ſolemnis, cui ipſe aſſiſtit cum cappa non eſt thurificandus, ſed celebrans, n.2055. D. 49. Non poteſt cogere Canonicos, ut cantent alta voce, D. 53. Poteſt eos cogere, ut à Capellanis in Quadrageſima cantari faciant cum Diacono & Subdiacono, D.61. Epiſcopus Regularis debet officium recitare iuxta ritum ſuæ Diœceſis, non vero Regulæ, D. 69. In Miſſis tantum Epiſcopi ſolemnibus ſeptimum candelabrum adhiberi debet, ſed non Defunctorum, D. 73. Epiſcopo aſſiſtentes, licet minus digni, præferuntur omnibus aliis, D. 88. Si aſſiſtere voluerit Miſſæ conventuali, non tenentur omnes Canonici ſe ei aſſociare ab Altari, in quo Miſſam planam celebravit uſque ad Sedem Epiſcopalem D.89. Conſuetudo, ut Dignitates & Canonici Mitram, Gremiale, Baculum, Thuribulum, & ſimilia miniſtrent Epiſcopo, ſervari debet. D 90. Debet in Eccleſia ſalutare Canonicos benedicendo manu, non caput aperiendo. D. 91. Si intereſſe voluerit Horis Canonicis, de-

debet

bet ſtatuere certam adventus ſui horam, qua elapſa, poterit officium inchoari, n. 93. Ab Epiſcopo celebrante Diaconus & Subdiaconus pacem accipiunt ſtatim poſt Diaconos aſſiſtentes. D. 94. Epiſcopo ſemper convenit duorum Canonicorum aſſiſtentia, ſive celebret ipſe, ſive aſſiſtat Divinis. D. 95. Epiſcopum aſſociare tenentur Dignitates cum Canonicis ex debito, licet Cæremoniale Epiſcoporum nominet tantùm Canonicos, ubi conſuetudo non eſt contraria. D. 96. Epiſcopo non poteſt aſſiſtere Archi-Diaconus in habitu Prælaticio non Chorali, licet ſit Prothonotarius. D. 97. Epiſcopo aſſiſtentes Canonici parati præcedunt Vicarium Generalem, & ſunt ante ipſum thurificandi. D. 98. Ante Epiſcopum conſuetos circulos facere debent ſoli Canonici, non vero Vicarius Generalis. D. 103. Licet Epiſcopus non celebret, debet tamen ei celebrans ad Confeſſionem reſpondere uſque ad *Indulgentiam* incluſivè, non vero ſimul cum illo dicere, *In nomine Patris*, D. 103. Epiſcopus non poteſt ad Diœceſin ſuam extendere officium illud, quod fieri ſolet in civitate. D. 116. Epiſcopo in feſto Purificationis B. Virginis Mariæ, prima Dignitas candelam dare debet, & Epiſcopus eam ſtatim primæ Dignitati ante Vicarium Generalem. D. 132. Solus Epiſcopus habere poteſt feneſtras in Eccleſia, per quas in eam proſpectus poſſit haberi. D. 144. Poteſt Epiſcopus prohibere, ne campanæ nondum benedictæ pulſentur. D. 145. Poteſt cogere Canonicos ad diſcendum cantum Gregorianum, etiam per ſubtractionem fructuum. D. 156 Epiſcopi nomine aliquando etiam venit Vicarius eius Generalis &c. l. 6. p. 3. n. 886.

Epiſcopus quid poſſit, & debeat circa Confirmationem. V. *Confirmatio*.

Epiſcopi Conſecratio. V. *Conſecratio Epiſcopi*.

Epiſcopi Electio. V. *Electio*.

Epiſcopi facultas. V. *Facultas*.

Epiſtola decretalis. V. *Canon*.

Erectio Beneficii.

Erigere Beneficium eſt cum approbatione Superioris Eccleſiaſtici ſtatuere Jus percipiendi fructus ob aliquod officium ſpirituale, l. 4. num. 271.

Erectionem aliquorum Beneficiorum approbare poteſt ſolus Papa, aliquorum etiam Epiſcopus, à n. 271.

Error.

Error communis facit ſuppleri Juriſdictionem, l. 6. p. 1. à n. 112. Si abſit titulus coloratus, probabiliter adhuc facit eam ſuppleri, ſecundum communiorem tamen Eccleſia tum non ſupplet, à n. 115. Error Miniſtri, per ſe loquendo, non invalidat Sacramentum, ſi intendat facere, quod Chriſtus inſtituit, à n. 62.

Error Miniſtri circa perſonam, quæ ſuſcipit Sacramentum, per ſe loquendo, non obſtat eius valori, niſi tantum in Matrimonio, à n. 68.

Error perſonæ, non vero qualitatis, niſi ea ſit finis Matrimonii, irritat Matrimonium, l. 6. p. 3. n. 512. à n. 549. Error quandoque excuſat àb incurrenda cenſura, l. 7. n. 97. Error in ſupplica vel Reſcripto quandoque obſtat valori diſpenſationis, l. 6. p. 3. n. 936.

Error in illis commiſſus ſignificari debet, vel debet impetrari revalidatorium ſeu gratia &c. l. 4. à n. 666. Si in Reſcripto præter cauſam in ſupplica allatam alia adiungatur, non obſtat valori diſpenſationis, l. 6. p. 3. n. 937. Etiam valori eius non obſtat, ſi cauſa allegata ut omiſſa, & alia in Reſcripto ſubſtituta, n. 937. Ex errore falſum eſt eiuſdem ſpeciei cum illo, quod ſit ex vero iudicio, l. 6. p. 2. n. 950. Error in pleriſque eſt maius malum, quàm ignorantia, quandoque eſt melior, quàm ignorantia, l. 1. n. 417. à n. 702.

Error circa neceſſaria ad finem ultimum eſt malum maximum, n. 702. Si quis ex errore etiam per annos 30. legit quatuor Miſſas de ſeptimana; & poſteà in fundatione inveniat, quod ad 3. tantum obligetur, probabilius non obligatur ad quatuor propter præſcriptionem, l. 4. num. 853. V. *Ignorantia*. Errores commiſſi in Miſſa, à Confeſſario, in extrema Unctione, in Ordinationibus. V. *Suppletio*.

Error quis invalidet contractum. V. *Contractus*.

Error, qui eſt impedimentum Matrimonii. V. *Impedimenta Matrimonii*.

Errores hæreticorum circa Baptiſmum varii ſunt, quibus oppoſita docet Eccleſia, l. 6. p. 1. à n. 245. Item circa Euchariſtiam, à n. 405. Item circa Extremam Unctionem, l. 6. p. 2. à n. 2085. Item circa Ordinem, à n. 2123. Item circa Matrimonium, l. 6. p. 3. à n. 8.

Eſus humanæ carnis. V. *Humana caro*.

Evagatio mentis.

Evagatio mentis culpabilis & notabilis, in quibus requiritur attentio ad implendum præceptum obligans ſub mortali, eſt mortalis, in aliis eſt ordinarie tantum venialis, lib. 5. num. 347. V. *Attentio*.

Evangelium S. Joannis.

Evangelium S. Joannis legitur in fine Miſſæ ſemper, niſi nona lectio fuerit Evangelium cum Homilia, hoc enim tum legitur in fine, l. 6. p. 2. n. 470. Sub veniali non licet illud legere omni lumine extincto, n. 396. Qui illud non pronunciat præ timore vel balbutie, ſuſpendendus eſt à Miſſarum celebratione, quouſque illud ritè pronunciare aſſueſcat, n. 2055. D. 211. Probabiliter non eſt pars Miſſæ l. 3. p. 1. num. 663.

Euchariſtia miniſter.

Euchariſtiæ conficiendæ miniſter eſt ſolus Sacerdos, l. 6. p. 1. n. 52. Eius ex officio diſpenſandæ eſt etiam ſolus Sacerdos habens Juriſdictionem vel privilegium, n. 479. Licite eam miniſtrat quivis Sacerdos, qui rationabiliter præſumit Paſtorem factum ſuum approbaturum, n. 479. Pro viatico licite eam miniſtrat in defectu Paſtoris quivis Sacerdos tam Regularis, quàm ſæcularis, n. 479. Etiam pro Paſchate, n. 479. 483. Poteſt Sacerdos extra Miſſam ſibi ipſi eam miniſtrare, n. 479. 481. In neceſſitate eam diſpenſare poteſt Diaconus & ſibi & aliis, à n. 479. Idem in articulo mortis poteſt etiam laicus, ſecluſo ſcandalo, quod tamen ob conſuetudinem contrariam non facile practicandum, n. 479. 482. Licitè aliis miniſtratur, quando licite celebratur, l. 6. p. 2. n. 223. In Euchariſtiæ miniſterio præter gratiam etiam requiritur reverentia, l. 6. p. 1. n. 487. Conficiens in mortali peccat mortaliter, n. 86. à n. 91. Diſtribuens in mortali probabilius tantum peccat venialiter, ſed toties, quot hominibus eam diſtribuit, n. 488. à n. 94. Si hoſtia vel particula inter diſtribuendum decidat, locus ille tegendus eſt re aliqua munda, & poſtea abluendus &c. n. 494. Particulæ repertæ ordinarie ſumi debent à Sacerdote, à n. 496. 550. Peſtiferis probabiliter non neceſſario miniſtratur; ſi autem miniſtretur, non debet fieri medio aliquo inſtrumento, à nu. 484. 487. Pueris miniſtrari non debet ante annos diſcretionis, niſi pro viatico, ſaltem in Eccleſia latina, n. 487. à n. 645. Nec amentibus, qui nunquam uſi ſunt ratione; quod ſi de uſu rationis dubitetur, aut aliquando ratione uſi ſint, nec ſciantur amiſiſſe in mortali, viaticum illis dari debet, n. 487. à n. 654. Semifatuis & in Paſchate & in articulo mortis dari debet, ſi ſint capaces abſolutionis, & aliquando uſi ſint ratione, n. 487. 658. Fatuis cum aliis accedentibus ad Communionem, ea dari non debet, n. 659. Phrenetico debet dari viaticum, ſi abſit periculum irreverentiæ, quod cum hoſtia non conſecrata probari poteſt, à n. 660. Energumeno non tantum pro Paſchate & viatico dari debet, ſed etiam crebro dari poteſt, ſi pœnitentiam egerit, & abſit periculum irreverentiæ, n. 487. 662. Surdis & mutis à nativitate, ſi ſciant hunc cibum à prophano diſtinguere, non tantùm in Paſchate & articulo mortis, ſed etiam pro diſcretione Confeſſarii ſæpius dari poteſt, n. 487. 663. Surdis, mutis & cœcis à nativitate dari non debet, n. 663. Morte plectendis, ſi pænitentiam præſeferant, in loco honeſto, ſi fieri poſſit, dari debet, nu. 487. Indigno & peccatori publico, per ſe loquendo, dari non debet, à n. 137. n. 487. Laico ſpecies vini ordinarie dari non debent, n. 487. à n. 509. n. 611. Pars hoſtiæ minoris laico dari poteſt, ſi ſit cauſa rationabilis, n. 487. 508. Prima vel ſecunda ablutio laico dari non debet, n. 510. In delatione & miniſtratione ritus Eccleſiæ obſervari debent, ſcilicet ut diſtribuatur vel ad ægrum deferatur cum Stola & ſuperpelliceo vel Alba, niſi aliud ſuaderet neceſſitas; ut diſtribuatur digitis anterioribus, niſi Chiragra vel aliud impedimentum adſit, ut non diſtribuatur in paramentis nigris; ut cum ea non curratur; ut non deferatur ſine lumine & campanula, nec capite tecto, niſi neceſſitas aliud permittat &c. num. 487. à nu. 489. 614. Die Veneris Sancto extra neceſſitatem miniſtrari non debet, num. 493. Deferri non debet ad ægrum venerationis cauſa tantum, ſi eam ſumere non poſſit, niſi in domo celebretur, num. 487. Si miniſtrans videat, quod communicans hoſtiam ſtrophiolo excipiat, debet obſervare, quis ſit, & poſtea ab illo ſacram hoſtiam repetere, n. 504. Si beſtia, præſertim una ex maioribus ſacras ſpecies ſumpſerit, permitti poteſt, ut illæ in ſtomacho conſumantur, n. 505. Etiam à miniſtro indigno & non tolerato in extrema neceſſitate peti & accipi poteſt Euchariſtia, & probabilius etiam debet, n. 209. 620. 677.

Euchariſtia Sacramentum.

Euchariſtia eſt Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti, ſub ſpeciebus panis & vini ad ſpiritualem animæ refectionem divinitus inſtitutum, l. 6. p. 1. n. 403. Tam ſpecies conſecratæ, quam Corpus & Sanguis Chriſti conſtituunt hoc Sacramentum, ib. Species diverſæ phyſice ſunt Sacramenta diverſa, moraliter eſt tantum unum Sacramentum, ib. Hoſtiæ in diverſis altaribus rectè concipiuntur ut Sacramenta diverſa, non verò, ſi Sacerdos hoſtiam dividat, aut plures ſimul ſumat, ib. Euchariſtia variis nominibus appellatur, num. 404. Sumptio non pertinet ad eius eſſentiam, ſed eſt tantum applicatio vel conditio, ut cauſet gratiam, num. 403. 414. Quamdiu retinetur in ore, non cauſat gratiam, num. 469. Inſtituta eſt à Chriſto, n. 3. Plures circa eam ſunt hæreſes, à num 405. Materia eius eſt panis & vinum, num. 417. Utraque materia eſt neceſſaria ad conficiendum hoc Sacramentum, & per ſe loquendo, non licet unam tantùm ſpeciem conſecrare, in quo nec Papa diſpenſare poteſt; per accidens aliquando fieri poteſt, num. 417. Alterutra tantum conſecratur validè, vel illicitè, num. 417. Si mutatio materiæ ſit theologice ſubſtantialis, non fit Sacramentum, ſi accidentalis, fit, à num. 18. Theologice ſubſtantialis eſt, quando materia iuxta communem uſum & exiſtimationem hominum non eſt re & nomine eadem cum illa, quam Chriſtus inſtituit; ſi autem iuxta communem uſum ſit eadem, eſt ad ſummum mutatio accidentalis, v. gr. aqua in ſalem mutata eſt ſubſtantialis, in rorem converſa eſt accidentalis &c. à numer. 21. 421. Conveniens fuit materiam eius eſſe panem & vinum, num. 418 Requiritur panis triticeus, à num. 419. Valida ſed illicita eſt materia, ſi aliquot tantum grana vel guttæ alterius ſpeciei cum tritico & aqua miſceantur; quod ſi maior pars non ſit triticum & aqua naturalis, non eſt materia valida, numer. 419. 426. Panis conſecrandus debet eſſe figura orbiculari in Eccleſia latina; Græci quadratam adhibent, ibidem. Triticum vel panis triticeus mutatur ſubſtantialiter, ſi mutetur in amydum &c. accidentaliter, ſi admiſceatur parum hordei &c. à numer. 423. Conſecratio in fermentato Sacerdoti latino eſt illicita, probabilius etiam in neceſſitate viatici; in azymo eſt Græco illicita,

niſi

niſi Latinus aut Græcus alibi domicilium fixerit, n.419. à nu. 429. Secluſo ſcandalo eſt tantum veniale conſecrare Hoſtiam fractam &c. n.432. Aliquaotulum corrupta conſecrari non debet, n.433. Parva conſecrari poteſt, ſi maior haberi non poſſit, n.419. Requiritur vinum ex vite, n.434. Conſecratio eſt valida, ſed illicita in muſto; Item in vino liquoribus aliis vel aromatibus ita modice permiſto, ut naturam vini retineat, item in vino aceſcente: probabilius etiam in vino congelato, n.434. In congelato conſecrans peccat, n.434. In vino ex aqua miraculosè facto valide conſecratur, & probabilius etiam, ſi vinum in pane imbutum erumperet, aut ſi uva matura pungeretur, ut ſuccus erumperet, in eo valide conſecraretur, à n.435. Vino conſecrando debet miſceri aqua naturalis, n.434. à n.437. Sufficit, ſi miſceatur una guttula, dummodo ſit ſenſibilis, n.439. Si mixtio hæc omittatur, eſt valida, ſed illicita conſecratio, n.434. Si ante conſecrationem notetur, quod mixtio ſit omiſſa adhuc fieri debet, ſed tum repeti debet oblatio calicis, n.434. 450. Præceptum hoc mixtionis non extenditur ad eam, quæ fit poſt Communionem, n.434. Materia dubia eſt ſpelta, ſiligo &c. in ea conſecrare eſt illicitum, à n.421. Materia conſecranti debet eſſe moraliter & ſenſibiliter præſens, id eſt, ut poſſit demonſtrari humano modo ad ſenſum per pronomen *hoc* vel *hic* independenter ab omni alio ſigno ſenſibili, à n.452. Etiam debet eſſe certa, & à conſecrantis intentione, & in individuo determinata, n.452. à nu.455. Valide ſed illicite conſecratur vinum in Calice cooperto, vaſe vel canthara clauſo; Item panis in caniſtro, Hoſtiæ in Ciborio latentes, aut aliter tectæ &c. n.452. Valide conſecrantur Hoſtiæ præſentes à cœco, vel alio Sacerdote in tenebris, n.452. Materia poſt tergum poſita probabilius invalidè conſecratur, n.453. A latere poſita valide conſecratur, ſi adhuc cenſeatur eſſe moraliter ante conſecrantem, n.454. Poſita à latere in eredentia non conſecratur, n.454. Materia tam parva, ut ſenſu percipi non poſſit, ſi ſit extra chorum, invalidè conſecratur, n.452. Item media pars Hoſtiæ non deſignata, vel aliquæ ex pluribus non deſignatæ, quæ ſi à conſecrante deſignentur, valide conſecrantur, nu.452. Si materia conſecrata ita divideretur, ut tandem fieret inſenſibilis, adhuc retineret Corpus & Sanguinem Chriſti, n.470. Guttæ Calici exterius adhærentes non conſecrantur, n.452. 459. Si duæ Hoſtiæ ſint ſimul iunctæ, utraque conſecratur, n.452. Omnes in Altari poſitæ conſecrantur valide, ſi Sacerdos eas à ſe conſecrandas adſerri viderit, aut ante Sacrificium de iis in Altari poſitis conſecrandis monitus fuerit: quamvis, dum conſecrat, earum non expreſſe meminerit, aut etiam ad oblationem non detegat, n.454. à 458. Valide, ſed illicite conſecrantur Hoſtiæ vaſe non aperto, item materia extra Corporale poſita, item qui intendit conſecrare guttas Calici adhærentes exterius, agit illicite, num.452. Valide ſed illicite conſecrantur ex cumulo v.g. pares, vel omnes præter ſupremam & infimam &c. invalide ex viginti præſentibus tantum quinque, ſi nullæ deſignentur &c. n.452. à n.455. Materia conſecranda admitti poteſt poſt Offertorium, vel ſub Canone, ſi alias plures ſine Communione eſſent dimittendi, n.452. 460. Forma conſecrationis panis eſt: *Hoc eſt enim Corpus meum*. Ubi omnia ſunt de eſſentia, præter Tò *enim*, cuius omiſſio eſt veniale. Vini eſt: *Hic eſt enim Calix Sanguinis mei, novi & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Ubi eſſentialia ſunt: *Hic eſt Calix Sanguinis mei*. Reliquorum tamen omiſſio vel mutatio eſt grave, num. 461. Per Tò *hoc* & Tò *hic* intelligi debet, hæc res aut hæc ſubſtantia, quæ in fine propoſitionis continetur ſub his accidentibus, eſt Corpus, eſt Sanguis meus. Vel, Hoc Corpus, eſt Corpus meum, hic Calix, eſt Calix Sanguinis mei, n.463. Per Tò *Meum* & *Mei* intelligi debet Corpus & Sanguis Chriſti, in cuius perſona loquitur Sacerdos, n.464. In forma Calicis, verba illa: *Novi & æterni teſtamenti*, ſignificant, quod Sanguis Chriſti ſit confirmatio teſtamenti, id eſt, promiſſionis, qua Chriſtus nobis promiſit vitam æternam per ſuum Sanguinem, vel quod hoc Sacramentum Sanguinis Chriſti ſit veluti propriè dictum teſtamentum, quo continetur ultima voluntas Chriſti, deſtinantis nos ad æternam hæreditatem, n.465. Forma conſecrationis dubia eſt, ſi conſecrans dicat: Illud eſt Corpus meum, iſte eſt Sanguis meus; Hæc eſt Caro mea, &c. n.461. Valida ſed illicita eſt: Hic cibus, hic potus, hic calix, hæc res, contentum ſub his ſpeciebus, eſt Corpus meum vel Sanguis meus, &c. ib. Invalida eſt, ſi dicas, Hic (adverbialiter) eſt Corpus meum; item, Hoc Corpus eſt meum, hic Sanguis meus &c. ibid. Sub conditione forma iterari debet, quando aliquid omiſſum, quod probabiliter ad eius valorem requiritur, aut ſi prudenter dubitetur de recta pronunciatione formæ, à n.123. Mutatio formæ ſubſtantialis eſt, ſi non maneat ſenſus per verba à Chriſto intentus, v.g. ſi Sacerdos conſecrans per Tò *Meum* vel *Mei* intelligat tantum ſuum corpus vel ſuum ſanguinem Sacerdotis, &c. Si autem ſenſus per verba à Chriſto intentus maneat, eſt tantum accidentalis, v.g. Hic cibus eſt Corpus meum, hic potus eſt Sanguis meus &c. à n.18. 29. 461. Conſecrantis intentio debet eſſe vel actualis, vel virtualis, nu.47. à nu.54. 57. Si Sacerdos advertens Ciborium conſecrandum cum Hoſtiis minoribus poni in Corporali, intendat conſecrare, quamvis poſtea non amplius ad illas reflexionem expreſſam habeat, valide conſecrat, quod ſi advertat Ciborium poni extra Corporale, & poſtea reflexionem non habeat, probabilius non conſecrat, hinc in praxi tales Hoſtiæ erunt de novo in alia Miſſa ſub conditione conſecrandæ, n.458. Si Sacerdos nihil intenderit circa conſecrationem guttarum vini, quæ in calice ſunt ſeparatæ à vino, fundo viciniores probabilius conſecrantur, non remotiores, num.459. Intentio conſecrandi quidquid eſt in calice, formari poteſt, n.459. Non debet fieri intentio conſecrandi particulas Hoſtiæ non continuas poſitas in Patena vel Corporali, aliud eſt de particulis panis in Ciborio contentis, quas conſecrandi intentio formari debet, ib. Lampas aut aliud lumen ante Euchariſtiam in templo ardere, & ordinarie cum lumine foras deferri debet, n.487.

Euchariſtia ſumenda præceptum.

Datur præceptum divinum de ſumenda Euchariſtia, l.6. p.1. n.586. 594. Obligat fideles adultos omnes, probabilius etiam non baptizatos, à n.595. Si quis ante Baptiſmum etiam bona fide communicaſſet, non ſatisfeciſſet huic præcepto, hinc talis tenetur ſpecialiter procurare Baptiſmum, ut huic præcepto poſſit ſatisfacere, à n.595. Quando per ſe obliget, incertum eſt, nu.599. Obligat in Paſchate omni anno, nempè intra 15. dies numerando 8. ante, & 8. poſt Paſcha. Deinde in periculo vitæ ſub mortali, niſi paulo ante ſumpta ſit, n.586. à n.600. n.652. Obligat ſub tempus adepti plenè uſus rationis, nu.598. Obligat ſæpius in vita, n.586. Qui poſt viaticum ſumptum peccavit mortaliter, non obligatur de novo communicare, n.586. Qui in periculo mortis non communicavit, non tenetur poſteà communicare, ib.

Euchariſtia in re ſuſcepta, non eſt neceſſaria neceſſitate medii, n.586. 588. Neque item in voto eſt neceſſaria neceſſitate medii, à n.589. Datur præceptum communicandi pro viatico, à n.586. 604. V. *Viaticum*. Datur præceptum communicandi pro Paſchate, n.586. 603. à n.625. V. *Paſchalis Communio*. Non datur præceptum ſumendi ſub utraque ſpecie, niſi pro illo, qui ſacrificat, n.602. Communionem negligens ſemel Paſchalem, & ſemel in periculo mortis pro viatico ſumendam committit duo ſpecie peccata in confeſſione exprimenda, l.6. p.2. n.1116.

Euchariſtiæ ſuſceptio.

Euchariſtia tribus modis ſumi poteſt, ſcilicèt pure materialiter, ſacramentaliter, & ſpiritualiter, l.6. p.1. n.512. Spiritualis communio, ſive deſiderium dignè communicandi, non cauſat gratiam ex opere operato, ſed operantis tantum, numer.512. In ſuſcipiente Euchariſtiam, ſi ſit homo adultus, aut aliquando compos rationis fuerit, debet eſſe intentio ſuſcipiendi ſaltem habitualis vel interpretativa, quæ ultima etiam in moribundo ſufficit, num.170. 178. 513. Ante ſumptionem prærequiritur immunitas à cenſura, ſtatus gratiæ, confeſſio mortalium, num. 185. à n.189. n.511. 514. à n.533. Si ſit neceſſitas gravis celebrandi vel communicandi, qualis eſt in periculo mortis, vel ſi hoſtia pro morituro conſecrari debeat, vel ſi Parochus ex officio celebrare debeat, vel ſi aliàs diu abſtinendum eſſet à communione, &c. & nullus Confeſſarius ſit præſens, abſens autem ſine magna difficultate adiri non poſſit, vel non adſit linguæ gnarus, aut approbatus &c. ſuſcipi poteſt præmiſſa contritione, numer. 511. 514. à num.533. Status gratiæ debet adeſſe, antequam hoſtia attingat ſtomachum, num. 516. Qui recordatur mortalis, quamdiu ſpecies ſumptæ ſunt præſentes, tenetur conteri vel confiteri, nu.516. Indigne communicans eſt ſimilis Judæ, non tamen committit peccatum omnium graviſſimum, n.515. Dubius de peccato mortali, ante ſumptionem tenetur confiteri, num.511. Qui ſine infamia non poteſt recedere à ſcamno communicantium, aut communionem omittere, tenetur elicere perfectam contritionem, & non ſufficit atritio, n.511. à nu.517. nu.542. Non prærequiritur expletio pænitentiæ, nu.519. Nec amor puriſſimus, n.520. Nec fides actualis, nu.186. 523. Nec devotio actualis, n.193. 523. Nec opus eſt, ut inter peccatum & communionem longa intercedat mora, num.521. Communicans cum veniali peccat venialiter, n.511. 522. Melior diſpoſitio facit cauſari maiores gratias, à n.524. Qui in confeſſione inculpabiliter omiſit mortale, tenetur illud ante communionem confiteri, ſi illius recordetur, num.539. Confeſſus mortale tanquam dubium, ſi ante communionem agnoſcat illud eſſe certum, probabilius tenetur illud confiteri tanquam certum, contrarium tamen etiam eſt probabile, à n.540. Sumptio Euchariſtiæ, qua poſita cauſatur gratia, prius tum eſt, quando pars aliqua ſpecierum phyſice tangit, & recipitur in ſtomacho, n.475. Probabiliter etiam tum eſt, quando fit traiectio ex ore verſus ſtomachum, numer.477. Si ſine ſumptione per miraculum poneretur in ſtomacho, cauſaret gratiam, ſi talis homo conſentiret, nu.416. Qui moritur, dum hoſtia adhuc eſt in ore, non accipit gratiam Sacramenti, num.469. Chriſtus manet præſens ſub ſpeciebus minimis etiam imperceptibilibus, donec fiat earum mutatio tanta, ut conſueta ſubſtantia panis & vini corrumpatur, à numer.469. Si una gutta vini conſecrata infundatur mari, Chriſtus manet præſens, donec ſpecies vini corrumpantur, num.470. Etiam manet præſens, ſi una hoſtia conſecrata aliis rebus miſceatur, quamdiu ſpecies panis non corrumpuntur, nu.471. Etiam manet præſens, ſi ſpecies incidant in ſordes, ſi per vomitum reiiciantur, ſi ſumantur à beſtia, à peccatore, ſi comminuantur dentibus &c. nu.469. 473. Item, ſi ſpecies vini miſceantur cum alio vino eiuſdem ſpeciei, quod tamen per hoc non fit conſecratum; ſi autem miſceatur alteri liquori, aut vino potentiori, ſuppoſito, quod potentius vinum convertat in ſe impotentius, non manet præſens Chriſtus, n.469. 474. Si ſpeciebus conſtanter diſparentibus appareat caro vel puer loco Euchariſtiæ, cenſendum eſt Chriſtum ibi deſiiſſe, & hoc

Digitized by Google

tantum eſſe ſignum vel imaginem Chriſti, hinc Sacerdos novam Hoſtiam conſecrare debet: non autem, ſi ſpecies iterum appareant, n.475. Species in homine ſano regulariter intra quadrantem immutantur, in infirmo & debili ſtomacho intra horam circiter, n.476.550. Euchariſtia probabiliter cauſat plures gratias, quamdiu eſt in ſtumacho, ſi accedant meliores diſpoſitiones, à n.524. Suſcipiens primas ſpecies remiſsè diſpoſitus, & ultimas in perfectiori diſpoſitione, accipit novam gratiam reſpondentem poſtremę diſpoſitioni, n.529. Suſcipiens indigne primas ſpecies, & contritus ultimas, in ſuſceptione ultimæ partis accipit gratiam, n.469. 529. Si plures partes eiuſdem ſpeciei ſumantur ſucceſſivè in eadem diſpoſitione, in ſumptione primæ partis cauſatur totus effectus gratiæ, à n.530. Euchariſtia ſumpta cum obice, eo remoto reviviſcit, & cauſa gratiam, ſi ſpecies necdum conſumptæ ſint in ſtomacho, n.200. 469. Nulla corporis macula per ſe impedit ſuſceptionem Euchariſtiæ, poteſt tamen aliquando impedire per accidens, n.550. Item nec pollutio, ſine peccato ſacta, vel per pænitentiam expiata; nec actus coniugalis, per ſe loquendo, ſuſceptionem eius impedit, ib. Stomachus communicantis debet poſſe retinere ſpecies, n.551. In dubio, an eas retinere poſſit, probabiliter Communio dari poteſt, à n. 552. Qui continuo tuſſiunt, non tenentur abſtinere à Communione, n.554. Secluſo ſcandalo licitum eſt communicare gladiatum, n. 557. Si Hoſtia palato agglutinetur, paulatim ſolvenda eſt vino vel ſaliva, & non digito, n.558. Prærequiritur ordinarie ieiunium naturale à media nocte, n.190. V. *Jeiunium*. Non requiritur ad Communionem, ut poſt ſumptum cibum intercedat ſomnus vel digeſtio cibi, nu.574. Statim poſt Communionem edere vel bibere, per ſe loquendo, non eſt peccatum; ob reverentiam tamen abſtinendum, donec ſpecies ſint conſumptæ, n. 550.559.652. Statim poſt ſumptam expuere non eſt peccatum, expedit tamen ſe ad unum ſaltem Miſerere continere, aut ſtrophiolo ſputum excipere ob reverentiam, & ad cavendum ſcandalum, n.550.554 652. Si vomitus ſit neceſſarius, pro eo procurando aliquid ſumi poteſt. & ſi ſpecies reiectæ apparent; ſeparatæ in aquam coniici poſſunt, ut conſumantur; ſi non appareant, vomitus comburi, & cineres in piſcinam mitti poſſunt, num. 555. Ordinarie non eſt licitum una die ſæpius communicare, à num. 673. Si quis è manu Angeli communicaſſet, non poſſet eodem die iterum communicare è manu Sacerdotis, n.674. Si quis ſanus communicaverit, & incidat in periculum mortis, probabiliter tenetur eodem die iterum communicare pro viatico, nu.673. Non tenentur, nec expedit omnibus indifferenter, abſolute loquendo, quotidie communicare, n.600. à n.664. Quotide petentibus negari non poteſt à Confeſſario, ſi digni iudicentur, n.668. Interrogantibus, quoties communicare poſſint, negari non debet, quod poſſunt quotidie, ſi digni iudicentur, alias diſſimulari poteſt, n.669. Quando commendatur frequens Communio, intelligitur ſola Communio digna, n.672 Non licet Communionem ſuſcipere ad explorandam vel probandam innocentiam, à n.675. Extra neceſſitatem non licet eam petere aut recipere à miniſtro indigno non tolerato, nu.677. Pro prima Communione inſtituendi ſunt per interrogationes, v. g. Quid ſit communicare, quid accipiamus in Communione &c. à n. 651. Qui ſint Communionis effectus. V. *Effectus Communionis*.

Evictio.

Evictio eſt actio, qua reditur ad authorem contractus pro intereſſe rei ab alio evictæ, quæ ſequitur ad permutationem, Cambium, mutuum, pignus, ſocietatem, locationem, & alios contractus oneroſos, l.3. p.2. n.714.

Eunuchus.

Eunuchus invalidè contrahit Matrimonium, l.6. p.3. n.512. Factus talis Matrimonio jam contracto, probabiliter licite reddit & petit debitum, n.317. Per aſpectus, oſcula, tactus, turpiloquia, etiam mortaliter peccare poteſt, l.3. p.1. n.908.

Examen.

Examen diligens prærequiritur ante Confeſſionem, l.6. p.2. nu. 915. Pro Confeſſione generali inſtitui debet examen diligens percurrendo peccata contra virtutes Theologicas, contra præcepta Dei, Eccleſiæ &c. n 1883. Examen ordinandorum coram Epiſcopo fieri debet de ſcientia neceſſaria ad uſum cuiuſque Ordinis, v. g. pro prima tonſura, an ſciant fidei rudimenta, item legere, ſcribere, & ſic de cæteris, n.2214 Examen pro concurſu. V. *Concurſus*. Ad examen revocari poteſt Parochus, etiam in concurſu ſine reſtrictione approbatus, l.4. n.605.

Examinator Synodalis. V. *Concurſus*.

Exceptio.

Exceptio eſt incluſio intentionis agentis, l.3. p.2. n.704. Alia eſt dilatoria ſeu temporalis, quæ non plane tollit, ſed differt actionem agentis; alia peremptoria ſeu perpetua, quæ ſemper locum habet, ibid. Poſt latam ſententiam exceptiones admitti non debent, niſi ſit exceptio falſi, ibid. Exceptio non mutuatæ pecuniæ intra biennium fieri poteſt, pecuniæ non acceptæ intra 30. dies, num. 840.

Excommunicatio.

Excommunicatio eſt cenſura, per quam quis privatur communione Eccleſiæ, l.7. n.176. Alia eſt maior, quæ privat omni communicatione Eccleſiaſtica; alia minor, quæ tantum privat uſu paſſivo ſeu receptione Sacramentorum, ib. Minor incurritur propter communicationem cum excommunicato excommunicatione maiore, non minore, n.189. In minore adminiſtrans Sacramenta, peccat, n.190. In minore recipiens Sacramentum pænitentię, probabilius valide recipit, ſi ignorans vel oblitus ſit ſuæ excommunicationis, n.191. Minor indirectè privat Jure ad Beneficia, n.193. In ea conferens vel recipiens Beneficium, peccat mortaliter, n.194. Per excommunicationem ſimpliciter intelligitur maior, n.177. Ut ea feratur, requiritur certa & plena probatio, n 74. Regulariter ferri non poteſt ob culpam præteritam, & non imponitur, niſi peccatis committendis, n.78. l.6. p.2. n.1634. Probabiliter triplicem incurrit, qui uno actu occidit tres Clericos, l.7. n.89. Non videtur duas incurrere, qui percutit Religioſum, qui ſimul eſt Diaconus, n.90. Unam tantum incurrit percutiens Sacerdotem, n.91. Excommunicatio maior incurritur propter communicationem cum excommunicato à Papa, n.192. Plures horrendos effectus habet excommunicatio maior, v. g. quod privet uſu activo & paſſivo Sacramentorum, communibus Eccleſiæ ſuffragiis, uſu divinorum officiorum, communicatione forenſi & civili fidelium, habilitate ad omne Beneficium & penſionem acquirendam &c. à nu.196. Irritat permutationem vel reſignationem factam in ea exiſtenti, nu.219. Excommunicatio percuſſoris Clericorum ſic habet: *Si quis ſuadente diabolo in Clericum, vel Monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum præſumat eum abſolvere*, quę omnia verba bene explicari debent, n.300. Eam excommunicationem incurrit etiam efficaciter mandans, conſulens, conſentiens, item Clericum conſpuens, crines evellens, per vim aliquid eripiens &c. Non verò fur clam illi aliquid auferens, ex ioco vel caſu percutiens &c. nu.300. à num.302. Epiſcopus in variis caſibus ab ea poteſt abſolvere, v. gr. quando percuſſio, etſi ſit mortalis, prudentum tamen iudicio eſt levis, ſi percuſſor ſit impubes, pauper, æger, ſenex, mulier, cœcus, claudus, ſervus, filius-familias, vel non ſui Juris &c. n.300. Excommunicationes Papæ reſervatas per Bullam Cœnæ incurrunt legentes, retinentes, imprimentes, defendentes libros ab Hæretico editos &c. à n.320. Papæ reſervatas extra Bullam Cœnæ incurrunt incendiarii, habentes litteras Apoſtolicas falſas, effringentes & ſpoliantes Eccleſias &c. n. 298. Epiſcopo reſervatas incurrunt leviter percutientes Clericum, procurantes abortum fœtus animati effectu ſecuto &c. n. 296. Excommunicationes non reſervatas incurrunt vexantes Eccleſiaſticos, directores Monialium foventes diſcordias in electione, contrahentes Matrimonium in gradibus prohibitis, vel cum Monialibus &c. à nu. 293. Excommunicatio non excuſat à reſtitutione, l.3 p.2. n.466. In excommunicatione collatum Beneficium. V. *Beneficium*.

Excommunicatio. V. *Cenſura*.

Excommunicatus.

Excommunicatus excommunicatione minore retinet Jus ſuffragii in electione, l.4. n 400. Idem retinet excommunicatus excommunicatione maiore, ſi ſit toleratus, non verò ſi ſit notorius & non toleratus, ib. Promotio excommunicati excommunicatione minore ad Beneficium non ſimplex, eſt irritanda, quod ſi promovens & promotus probabiliter hoc ignoret, valet promotio, n.777. Omnis excommunicatus excommunicatione maiore eſt inhabilis ad omne Beneficium & penſionem quomodocumque acquirendam, n.774. Conſtitutus in maiore, ſi ignorans aut non reflectens Beneficium accepit, tenetur fructus perceptos reſtituere, n.774. Si proviſio facta ſit ante excommunicationem, & acceptio poſſeſſionis in excommunicatione, proviſio probabiliter eſt valida; invalidaretur tamen, ſi illi per hoc acquireretur aliquod novum Jus, n. 775 Si electio vel præſentatio facta ſit tempore excommunicationis, ſed acceptatio, confirmatio aut inſtitutio fiat extra illud tempus, proviſio probabilius eſt invalida, n 776. l.7. n.221. Excommunicatus privandus eſt Beneficio, ſi toto anno contumaciter perſiſtat, & crimen grave privatione Beneficii dignum commiſerit, lib.4. n.946. l.7. n.196. Licitè miniſtrat Sacramenta requiſitus, ipſe tamen non poteſt ſe ad hoc ingerere, lib.6. p.1. n.215.620. In neceſſitate licitè communicat, qui, ſi poſſit, tenetur confiteri non reſervata, & abſolvi à reſervatis indirecte, nu.538. Tenetur procurare abſolutionem, ut poſſit ſuſcipere Viaticum, num.606. Etiam tenetur, quamprimum poteſt, tollere hoc impedimentum Communionis Paſchalis, n.626. l.1. n.794. Prius debet abſolvi ab excommunicatione, dein à peccatis, l.6. p.2. n.1567 Invalidè abſolvitur etiam excommunicatus toleratus, ſi ad Sacramentum pęnitentiæ accedat, extra caſum neceſſitatis, conſcius ſuæ excommunicationis; probabiliter autem valide abſolvitur, uti etiam non toleratus, ſi bona fide ignorans ſuam excommunicationem accedat, n.1568. In caſu urgentiſſimæ neceſſitatis, v gr. ad vitandam gravem infamiam, ſcandalum, periculum mortis &c. poteſt excommunicatus etiam excommunicatione reſervata ſuſcipere Sacramentum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ, à num.1569. Excommunicatus quiſcunque in Jubilęo abſolvi poteſt pro foro interno, num. 1457. Ex ignorantia vel oblivione non manifeſtans cenſuram, probabiliter validè ſuſcipit Sacramentum Pænitentiæ, ſi bona fide accedat, l.7. n.200. Excommunicationem ſuam inculpabiliter ignoranti probabiliter valide delegatur poteſtas audiendi Confeſſiones, nu.202. Excommunicatus privatur communibus Eccleſiæ ſuffragiis, quę fiunt nomine Eccleſiæ, à numer. 204. Item Indulgentiis, numer. 206. Si ad templum profugerit, nec capiatur, poteſt ibi celebrari Miſſa, num. 209. Validè reſignat Beneficium in manus

Epiſco-

Epiſcopi, ut alteri conferat, num.219. Eſt incapax penſionis extractæ ex fructibus Beneficii in perpetuum, item illius, quæ aſſignatur propter aliquod munnus ſpirituale exercendum, non verò penſionis merè temporalis, nec probabiliter illius, quæ eſt partim temporalis, partim ſpiritualis, num.220. Non privatur fructibus ſui tituli, ſi titulo Patrimonii ſit ordinatus, num.227. Fructus Beneficii probabiliter poteſt retinere, ſi bona fide in excommunicatione Beneficium acquiſiverit, eique inſervierit, nu.228. Iniuſtè excommunicatus retinet Jus ad fructus & diſtributiones, num.229. Qui ſciens iniuſtè eum excommunicavit, vel dedit cauſam excommunicationis, tenetur ei reſtituere has diſtributiones, ſi autem ex nulla parte formalis iniuſtitia intervenerit, tenentur ex reaccepta illi reſtituere, qui participarunt, niſi laborem poſuiſſent v. g. Miſſam ceciniſſent &c. quam excommunicatus canere debuiſſet, num.230. Si ei abſolutio iniuſtè negetur, fructus & diſtributiones illi debentur, nu.231. Juſtè excommunicatus fructus perceptos debet reſtituere fabricæ Eccleſiæ vel pauperibus, diſtributiones autem illis, qui choro interfuerunt, niſi alicubi alia ſit conſuetudo, num.232.

Excommunicatus e xcommunicatione maiore alius eſt toleratus, quem fideles vitare non tenentur, alius non toleratus, quem vitare tenentur, l.7.num.176. Toleratus poteſt abſolvere & alia Sacramenta licitè adminiſtrare, ſi requiratur, à num. 196. Ex cauſa licite ab eo petitur & ſuſcipitur Sacramentum, illicitè autem extra neceſſitatem vel magnam utilitatem, num.197. l.6.p.1. num.209. l.2.num.272. Prohibetur intereſſe Miſſæ Sacrificio, l. 7.num.208. Non amittit Juriſdictionem, ſicut non toleratus, num. 217. l.6.p.2. num.1564. Probabilius eſt incapax novi Juris eccleſiaſtici, l.7. num.218. Validè & licitè confert, eligit, concionatur &c. ſi requiratur, num.226.281. Non toleratus ſeu vitandus eſt notorius percuſſor Clerici, & quivis nominatim excommunicatus, & ſpecialiter ac publicè denunciatus, num.176. Non toleratus validè ſed illicitè adminiſtrat Sacramenta, in extrema neceſſitate etiam licitè, nu.196. Extra extremam neceſſitatem illicitè ab eo petitur adminiſtratio Sacramenti, num.197. Cum eo communicare in divinis eſt mortale, in civilibus regulariter tantùm veniale, num.196. Extra divina cum eo communicare licet in quinque caſibus, 1. In caſu utilitatis ſive ſpiritualis, ſive temporalis. 2. In caſu legis matrimonialis. 3. In caſu ſubiectionis. 4. In caſu ignorantiæ Juris vel facti. 5. In caſu neceſſitatis; ſive animę, ſive corporis, ſive bonorum temporalium, qui caſus hoc verſu comprehenduntur.

Utile, lex, humilis, res ignorata, neceſſe, num.196. à nu.285. Priviatus eſt omni Juriſdictione, hinc invalidè eligit, confert, præſentat, fert leges vel ſententiam &c. à num.196. 225. Sacramentum illi conferens peccat mortaliter, num.199. Recipiens Sacramentum Ordinis manet ſuſpenſus, num.198. Probabiliùs licitè moribundo, qui ſuſcepit Sacramentum Pœnitentiæ, adminiſtrat Eucharistiam vel Extremam Unctionem, num.201. Incurrit excommunicationem Papæ reſervatam, ſi interſit, v. g. Miſſæ, & monitus exire nolit: & coram tali celebrans, ſi ſit Sacerdos à poteſtate Epiſcopi exemptus, præter excommunicationem minorem incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, num.207. Poteſt ingredi templum, uti privatim ſolus oret, item orare poteſt, quando datur ſignum ad ſalutationem Angelicam, poteſt uti reliquiis, aqua benedicta &c. n.210. Tenetur orare Horas, n.211. 224. Contra eum in foro externo poteſt fieri exemptio, num.212. Validè facit teſtamentum, & hæres inſtituitur, num.213. Non licent illi contractus civiles, ab eo tamen facti ſunt validi, n.280. Citatus poteſt comparere etiam per ſe in iudicio, num.278. Appellare non poteſt extraiudicialiter, iudicialiter poteſt, num.106. Ipſo facto non privatur officio, fit tamen inhabilis ad acquirendam novam Juriſdictionem in muneribus & officiis Eccleſiaſticis, probabiliter non in temporalibus. nu.216. Concionari & docere non poteſt, etiam requiſitus, num 281. Concioni intereſſe poteſt, non tamen lectioni Theologiæ, num.281. Debitum ab eo admitti poteſt, non vero, ſi quid offerat liberaliter, quod acceptando peccatur, non retinendo, num.282. In eodem lecto cum eo dormire eſt licitum, ſi caſu conveniant, aut non ſit, niſi unus lectus pro utroque &c. n. 279. Tali reſcribens ordinariè probabilius incurrit cenſuram, nu.277. Cum eo participans, ſi ter nominatim monitus non deſiſtat, incurrit excommunicationem maiorem &c. à n.283. Excommunicatus denunciatus non tenetur abſtinere à conſortio infidelium, n.275. Ut ſit vitandus, requiritur denunciatio excommunicationis factæ, à nu.271. Item, ut in particulari & publicè ſit denunciatus, num.176. 181. 185. Item factum, propter quod cenſuram incidit, debet eſſe ſimpliciter notorium, à n.179. Probabiliter etiam ſufficit, quòd ſit denunciatus tale crimen admiſiſſe, cui certo annexa eſt excommunicatio, n.183. Si non ſit denunciatus, non eſt neceſſariò vitandus, neque, ſi denunciatio ſit dubia, n.184. 185. 274. Si denunciatio ſit certa, eſt vitandus in foro externo, quamvis excommunicatio ſit dubia, n.274. In loco, in quo non eſt denunciatus, probabiliter non eſt vitandus, n.187. 273. Vitandus eſt, donec probabiliter credatur eſſe abſolutus, n.188. Extra articulum mortis ab ea abſolvi non poteſt, niſi vel ab eo, qui tulit, vel ab huius Superiore, vel à delegato &c. Imò ipſi cenſuranti in variis caſibus abſolutio eſt prohibita, v. g. ſi intentaverit cenſuram nomine Papæ abſque cauſæ cognitione; ſi eam intulerit Superiore conſulto & approbante &c. n.131. Si ſit obligatus ad celebrandum, tenetur ex iuſtitia abſolutionem petere, ut obligationi poſſit ſatisfacere, l.1.n.790. Non petens abſolutionem peccat contra præceptum de Confeſſione & Communione annua, probabiliùs etiam contra præceptum de audienda Miſſa, ſi eo fine non petat, ut non teneatur Miſſam audire, n.794. Tenetur ſub peccato abſtinere à civili communicatione cum aliis, l.7.n.269. Si obdurato animo in cenſura per annum inſorduerit, contra eum tanquam de Hæreſi ſuſpectum procedi poteſt, n.18.196. Etiamſi in fine vitæ dederit ſigna pœnitentiæ, non ideò ſepeliri poteſt in loco ſacro, num.264. Excommunicatus occultus tenetur ſuam excommunicationem manifeſtare, quando aliter non poteſt ſe excuſare ab acceptatione Beneficii, ſi manifeſtatio illa fieri poſſit ſine probabili periculo ſcandali, vel infamiæ, n.223.

Excuſantia à reſtitutione.

Ex parte debitoris excuſant à reſtitutione ea, quæ faciunt, ut creditor rationabiliter debeat eſſe contentus, etſi de facto non ſit contentus, l.3.p.2.num.409. Probabiliter in conſcientia à compenſatione damni excuſatur, qui ſine culpa theologica gravi illud intulit, niſi aliter ſit conventum, vel inde ſit factus ditior, à num.409. A reſtitutione incertorum excuſatur, qui fecit compoſitionem cum Epiſcopo vel Papa, num.409. Quid ea compoſitio ſit, quando, quomodo, pro quibus bonis & a quibus fieri poſſit &c. V. *Compoſitio*. Qui diu differt bona incerta applicare pauperibus vel cauſis piis, ſpe obtinendæ compoſitionis, peccat; compoſitione tamen obtenta liberatur ab omni reſtitutione, num. 415. Debitor, per ſe loquendo, non excuſatur à reſtitutione, ſaltem in defectu Confeſſarii, ſi eo, abſque præmiſſa ſufficiente diligentia in inveniendo domino, ſuadente dederit pauperibus, multo minus excuſatur, ſi Confeſſarius, quando minùs ſciebatur, temere ſuaſerit dari pauperibus; quod domino reſtitui debebat & poterat, num.420. Si Confeſſarius etiam ita imprudenter obligarit pœnitentem ad dandum pauperibus, in defectu Confeſſarii, probabilius adhuc tenetur ad reſtitutionem, num 421. Si rem alienam commiſerit Confeſſario, ut reſtituat, & hic ſibi retineat, vel perdat, etiam ſine culpa, iniquus detentor ſecundum communem & probabiliorem adhuc tenetur ad reſtitutionem, à n.422. A reſtitutione excuſatur, qui in caſu, quo tenebatur rem reſtituere pauperibus, ſibi ipſi verè indigenti eam applicavit, num.409. Qui non poteſt reſtituere, niſi cum graviore damno ſibi, vel ſuis, vel Reipub. vel creditori inferendo excuſatur à reſtitutione, num 409. à num.424. Qui poteſt, & non vult impotentiam tollere, peccat contra Juſtitiam, n.428. Qui ſine ſtatus ſui iuſte acquiſiti iactura reſtituere ſtatim non poteſt, excuſatur, & poteſt paulatim reſtituere ſine ſtatus ſui jactura, niſi culpa ſua in illas anguſtias devenerit, num 409. Si debitor & creditor ſint in æquali neceſſitate extrema, debitor excuſatur à reſtitutione, ſi hæc ſit ſub eius dominio, num.429. Si debitor & creditor ſint in æquali aut fermè æquali neceſſitate tantum gravi, debitor tenetur reſtituere &c. à n.430. Qui rem mutuo acceptam & alteri venditam, ſed nondum traditam, in extrema neceſſitate conſumpſit, meliori ſtatui reſtitutus, tenetur primo mutuanti, deinde emptori ſatisfacere, num.433 Qui rem alienam dedit pauperi extreme indigenti, quia carebat propria, quam daret, non tenetur eam reſtituere; ſi autem propriam habeat, quam dare poſſet, tenetur reſtituere, num.434 Cauſa excuſans à reſtitutione non excuſat à furto, num.435. Si reſtitutio fieri nequeat abſque periculo ſalutis animæ vel ſuæ, vel ſuorum, debitor ab ea excuſatur: item, ſi non poſſit reſtituere abſque periculo vitæ, vel notabili detrimento famæ, num.409. Ceſſio bonorum an excuſet. V. *Ceſſio bonorum*. Ingreſſus in Religionem an, & quando excuſet. V. *Debitor*. Authoritas Judicis, uti etiam lex, in variis caſibus excuſat, v. g. Si Judex in pœnam delicti & ex præſumptione vera imponat Caio mulctam mihi ſolvendam, potero non ſolvere tantundem Caio, quod ipſi aliunde debeo: item, ſi Caius iuſtè ſecundùm allegata & probata, ſed re ipſa iniuſtè privatus ſit Beneficio vel officio & ego illud bona fide acceperim, quamvis poſtea reſciam iniuſtè privatum fuiſſe, non teneor dimittere vel aliquid reſtituere. Item, ſi Minor acceperit pecuniam mutuam, quam totam in luxum & laſciviam profudit, nihil tenetur reſtituere &c. num.451. Qui creditori donavit aliquid immemor debiti, ſi ita comparatus fuit, ut, quamvis fuiſſet memor debiti, nihilominus hoc donare voluiſſet, & alterum ſolvere, non excuſatur à reſtitutione; excuſatur autem, ſi debiti memor non donaſſet, ſed dediſſet pro ſoluto, quod ex circumſtantiis colligi poteſt, num.452. Solvens creditori creditoris in foro conſcientiæ liberatur, ſi debita ſint eiuſdem rationis, nec alius creditor ſit præferendus; quod etiam valet pro foro externo, ſi ſolvens aliquo modo obligatus erat creditori creditoris, quoad id, quod ſolvit, vel ſi creditor creditoris licitè facere poſſit occultam compenſationem in bonis creditoris ſolventis, à num.453. Compenſatio debiti an & quando excuſet. V. *Compenſatio debiti*. Si debitum remittatur aut fiat compoſitio. V. *Compenſatio ratione debitorum*. Debitor putans, ſi per ſe vel per alium debitum manifeſtaret, vel rogaret, quod dominus liberaliter condonaret, excuſatur à reſtitutione; ſi dubitet, tenetur interrogare vel reſtituere, num.462. Per tranſlationem debitor liberatur à reſtitutione, ſi certus non ſit rem alteri eſſe debitam, aut per ſententiam adiudicatam, num.464. Si debitor plectatur morte, an hæredes liberentur à reſtitutione. V. *Debitor*. Excommunicatio non excuſat à reſtitutione, n.466. Mors creditoris non excuſat à reſtitutione, ſi hæredem habeat; ſi non, nec creditor de debito diſpoſuerit, debet dari pauperibus, vel ad pias cauſas, n.467. Quod ſi à mortuis reſurgeret, & necdum datum eſſet pauperibus, ipſi deberet fieri reſtitutio, n.467. Quando præſcriptio excuſet à reſti-

tutione. V. *Præſcriptio*. Dubius, an res ſit ſua, quando excuſetur, V. *Dubium*. Poſſeſſor bonæ fidei putans rem eſſe alienam, quando excuſetur. V. *Poſſeſſor bonæ fidei*.

Executor litterarum Apoſtolicarum.

Executor litterarum Apoſtolicarum alius dicitur merus, cui committitur nudum exercitium executionis abſque exercitio Juriſdictionis; alius mixtus, qui ſimul partes Judicis aſſumit, l.4. nu.659. Merus non cognoſcit de ſub- vel obreptione, ſed hanc advertens nudè ceſſat ab executione; mixtus debet examinare narrata &c à num.659. Quid uterque obſervare, vel quomodo procedere debeat, accuratè habet *Roſa*, num 661. Poſt 30. dies poteſt recurri ad ſecundum; ſi primò conſtitutus ſit negligens vel malitioſus, num.662. Executor diſpenſationum Matrimonialium ordinariè debet eſſe graduatus in Theologia vel Jure Canonico, poſſunt tamen Superiores Societatis JESU communicare facultatem alicui de Societate non Doctori aperiendi litteras S Pœnitentiariæ, l.6.p.3.num.978. In diſpenſatione in gradu prohibito non poteſt pergere, ſi mulier ſit rapta, num.980. Ut validè diſpenſet, debet ſe diligenter informare de veritate precum, nu.982. Poteſt informationem capere ab ipſis ſponſis, ſi diſpenſatio conceſſa ſit tantùm pro foro Conſcientiæ, non verò, ſi pro foro externo agatur, num.982.

Executor teſtamenti.

Executores teſtamenti nominari poſſunt unus vel plures ex hæredibus, vel non hæredibus, nec tantùm maſculus, ſed etiam fœmina, non tantum Laicus, ſed etiam Clericus & Religioſus, l.3.p.2. num.1129. Nullus cogi poteſt, ut ſit executor, ibid. Si nullus nominatus ſit, executio pertinet ad hæredem, ibid. Executor non poteſt officio fungi per alium, niſi id teſtator ei permiſerit, vel, ſi committator executio modi facti jam declarati, ibid. Executor religioſus. V. *Religioſus*. Executor piorum legatorum. V. *Legata pia*. Executor intra annum legata, niſi juſto impedimento excuſetur, exequi tenetur, & legata pia intra ſex menſes, quod ſi negligat, ad hoc tam à Judice Eccleſiaſtico, quàm ſæculari compelli poteſt, num.1129. 1135. Si poſt annum à monitione Judicis exequi negligat, omni emolumento privatur, & jus executionis devolvitur ad Epiſcopum, num.1129. Tenetur omnia exequi ſecundùm mentem teſtatoris, ibid. Invito hærede non poteſt rem legatam dare legatario, ibid. Debet legata omnibus diſtribuere æqualiter pro rata, ſi bona non ſufficiant, ibid. Tenetur reddere rationem executionis, exceptis iis, quæ teſtator juſſit dari ſecretò, ibid. Nullum illi debetur ſalarium, ſi tamen damnum ex illo patiatur, vel ſit etiam adminiſtrator bonorum, illud debet aſſignari à Judice, ibid. Si plures executores ſint deſignati diviſim, poteſt quilibet ſolus exequi; ſi conjunctim, communiter omnes debent concurrere, num.1152.

Exemptio Regularium.

Eximuntur Regulares Jure communi à Lege Diœceſana, non verò à lege juriſdictionis, tunc tamen plerique eximuntur à Juriſdictione Ordinariorum, & non obligantur præceptis Epiſcopalibus, excepta celebratione feſtorum & ceſſatione à divinis tempore interdicti; item non obligantur ad obviandum Epiſcopo introeunti &c.l.4.à n.168. Omnes exempti manent ſubjecti Nuntio à latere, vel habenti hujus poteſtatem, n.169.

Exemptio à lege.

Exemptionem à lege quærere per media de ſe licita, eſt licitum, l.1.n.784.

Exilium.

Ad exilium damnatus, cenſeri debet damnatus non ad perpetuum, ſed temporale, l.1. nu.616.

Exorciſta.

Exorciſtæ munus eſt, manus imponere ſupra vexatos à ſpiritibus immundis &c. l.6.p.2.n 2214.

Expenſa.

Expenſæ à poſſeſſore rei alienæ factæ, aliæ ſunt neceſſariæ, aliæ utiles, & aliæ voluntariæ, l.3.p.2. num.209. Expenſæ neceſſariæ, & probabilius etiam utiles, detrahi poſſunt in reſtitutione à poſſeſſore tam bonæ, quàm malæ fidei, nu.211. 362. Expenſæ neceſſariæ in foro Conſcientiæ probabiliter detrahi poſſunt ſaltem quoad partem, nu.222. Expenſæ factæ in fructus naturales & mixtos naturæ reſpondentes, ſi adhuc extent, & ad dominum rediturì ſunt, à poſſeſſore bonæ fidei poſſunt detrahi, non verò factæ in fructus bona fide conſumptos, ex quibus eſt factus ditior, quæ tamen à poſſeſſore malæ fidei deduci poſſunt, qui fructus illos tenetur reſtituere, num.223. Expenſæ factæ in fructus induſtriales deduci non poſſunt, ib. Inter expenſas computari non debent caſus fortuiti, nec damna per accidens cauſata, num.224. Pro expenſis ordinariis probabiliùs plus non poteſt detrahi, quàm dominus ipſe fuiſſet expenſurus, num.224. Expenſæ neceſſariò factæ à poſſeſſore malæ fidei in rem, ratione ſuæ injuriæ, detrahi non poſſunt, illæ tamen detrahi poſſunt, quæ independenter ab injuria fuiſſent neceſſariò faciendæ, nu.225. Pro expenſis compenſatio detrahi debet ex fructibus perceptis, n 229. Expenſæ quantæ à damnificante in reſtitutione impendi debeant, ex circumſtantiis & voluntate creditoris colligi poteſt, à num.365

Expoſititius.

Expoſititii cenſeri debent legitimi & conſequenter capaces Beneficiorum, l.4.n.766.l.6.p.2.nu 2217. Plures illos cenſent irregulares & illegitimos, l.7.num.509. Illos exponens ex juſta cauſa, ſi ſit dives, probabiliter tenetur expenſas pro nutritione reſtituere hoſpitali, l.3.p.2.num.159. Talem inveniens ante oſtium ſuum ſi ponat ad oſtium alterius, non peccat, num.160.

Expreſſio, verborum in Miſſa.

Notabilem partem verborum Miſſæ ita formans, ut ſecluſo omni impedimento ſe ipſum audire non poſſit, peccat mortaliter, l.6.p.2.num.438. Qui ea quæ dici debent altè, legit ſubmiſſe, non peccat, num. 308.439. Notabilem partem eorum, quæ ſubmiſſe dici debent, enormiter altè recitans, peccat mortaliter, n.440. Media voce dici debent, *Orate Fratres*, *Sanctus*, & quæ ſequuntur uſque ad canonem: *Nobis quoque peccatoribus*, *Domine non ſum dignus*. Submiſſa voce: *Memento Domine*, *Omnis honor & gloria*, nu.441. Si verba mutilentur ex acceleratione nimia, ſi abſit ſcandalum, & maneat ſenſus, erit tantùm veniale; ſi fiat ex defectu naturali, nullum erit, n. 442.

Execratio.

Execratio dicitur, cum res ſacra perdit ſuam conſecrationem, ità, ut de novo conſecrari debeat, l.6.p.2 n.255. Hæc fit, ſi res ità deſtruatur, ut formam & uſum ſuum perdat, ibid.

Expectativa.

Per expectativam intelligitur mandatum Papæ ad Ordinarium, ut hunc vel illum Clericum provideat de primo Beneficio vacante, l.4.num.466. Illius uſus in Germania eſt ſublatus, & per Tridentinum ubique, ibid Quamvis Papa abſolutè poſſit, nulli tamen concedit expectativam, num.467 Gratia expectativæ expirat morte Papæ re adhuc integra, ibid Qui ſcit aliquem habere expectativam, ideo ſibi reſignet tenuem præbendam, ut illi conferatur, & ipſe poſt accipiat pinguiorem, eam obtinere non poteſt, num.468.

Extrema Unctio.

Extrema Unctio eſt Sacramentum à Chriſto inſtitutum, l.6.p. 2. num.2084 2086 Plures Hæretici negant & irrident hoc Sacramentum, num.2085. Eccleſia docet, quæ ſit ejus materia, forma &c. à num.2087 Probabiliter inſtitutum eſt poſt Reſurrectionem Chriſti, l.6.p 1 num.3.p.2.num 2086. Materia ejus remota eſt oleum benedictum ab Epiſcopo, & non Chriſma, num.2084. 2087. à num.2090 Chriſmate inunctus ſub conditione de novo inungi debet, ibid. Oleum benedictum ſingulis annis renovari debet, nu.2084. Oleo benedicto per decurſum anni ſucceſſivè aliquid affundi poteſt ex non benedicto, num.2093 Ad valorem ſufficit aliqui quam guttam olei, nu.2094. Benedici debet ab Epiſcopo, nu.2092. Materia proxima eſt unctio certarum partium corporis, nu.2084. Quinque ſenſus ungi & nominari debent, n 2084, à n.2104. Forma ejus eſt: *Per iſtam unctionem & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per viſum &c. deliquiſti*. Formæ huic juxta Rit. Roman. addi ſolet per hanc vel iſtam *Sanctam* Unctionem, num 2084 2087. Per formam hanc neceſſariò ſignificari debent 1. Actio ungendi. 2. Modus deprecationis, ſaltem probabilius. 3. Deprecatio pro remiſſione peccati, & quidem commiſſi per ſenſum, num.2084 à num 2095. Mutatio materiæ vel formæ ſubſtantialis invalidat Sacramentum, non accidentalis, l.6 p.1. à num.18. Subſtantialis materiæ eſt, quando ea juxta communem uſum & exiſtimationem hominum non eſt re & nomine eadem cum illa, quam Chriſtus inſtituit, v.g. ſi mutetur oleum benedictum in non benedictum &c. ſi autem juxta communem uſum ſit eadem, eſt accidentalis, v.g. ſi uſurpetur oleum antiquum pro novo &c. à num.21. 26. Subſtantialis mutatio formæ eſt, ſi non maneat ſenſus per verba à Chriſto intentus, v.g. ſi unus ungat, & alter formam dicat &c. ſi hic ſenſus maneat, erit tantum accidentalis, v.g. ſi plures ungant ſingulos ſenſus, & formam reſpondentem proferant, item, ſi omitteretur, *Tò ſanctam & piiſſimam miſericordiam*, vel nomen ſenſus illius, qui inungitur &c. quod ſine cauſa faciens, peccat mortaliter, num.29.33 42.l.6 p 2.num.2097. De eſſentia hujus Sacramenti eſt ſaltem probabiliùs 1. Ut organa 5. ſenſuum, quæ inunguntur, nominentur. 2 Verba illa: *per hanc ſanctam Unctionem*. 3. Verba deprecativa: *Indulgeat tibi Deus &c.* 4. Singulæ ſenſuum unctiones, l.6.p 2.num.208 .2097 2105. Non tantum materia & forma, ſed etiam partiales materiæ hujus Sacramenti moraliter conjungi debent, num.2098. Datur tantùm vicinis morti, ex morbo, vulnere, partu, ſenectute, num.2084 2101. Dari debet ægro, ſi fuerit Catholicus, & non conſtet eum eſſe in mortali, num.2107.l.6.p.1. num.163. Dari debet reo, qui ſumpto veneno expectat mortem; etiam dari poteſt rotæ affixo, ſi ferventer petat; non verò decapitando vel ſuſpendendo; nec probabiliùs, ſi alicui pes vel manus abſcindatur, l 6.p.2. à num.2108. Etiam dari poteſt pueris peccati capacibus; item furioſis & amentibus, qui habuerunt uſum rationis, ſi abſit periculum irreverentiæ; item ebriis deficientibus, niſi conſtet eſſe in mortali, item vulneratis in duello, ſi poſt illud ſuperſuit tempus pro contritione, quod in dubio præſumitur, num.2110. Dari debet in dubio, an puer vel quicunque alius æger unquam ſit uſus ratione, an ſit in mortali, an ſit periculum mortis, num.2111 Ad eam in ſuſcipiente ſufficit intentio interpretativa, l.6.p.1.num.172. Illius etiam capax eſt, qui poſt Baptiſmum non peccavit, num.181.l.6.p.2.num.2102. Iterari poteſt etiam in eodem morbo, num.2103 Miniſter ejus eſt Sacerdos proprius, ſive Paſtor, l.6.p.1.num.52.p.2.nu.2084.à num. 2099. Adhibendæ cæremoniæ, habitus ſacerdotalis &c.num.2084. à num.2116. Debet deferri oleum ad ægrum cum lumine, poteſt etiam deferri in lana bombycina ob effuſionis periculum &c.num. 2084. 2121. Miniſtrari poteſt mediante virga tempore peſtis, num.2115 Non eſt mortale eam negligere, num. 2084. 2113. Eam petenti etiam peſte infecto tenetur dare Parochus ſub mortali, ſi aliud Sacramentum ſuſcipere non poſſit, nu.2084.à n.2112. Poteſt oleum noctu domi aſſervari, ſi aliàs foret periculum, ne

ferè

Digitized by Google

ſerò veniretur, n. 2084. 2114. Præ-requiritur ſtatus gratiæ, non tamen Sacramentum Pœnitentię vel Eucharistiæ, n. 2084. 2120. l.6.p.1.num.185. à num.189 Suſcepta cum obice reviviſcit, ſi obex tempore eiuſdem morbi removeatur, l.6.p.1.nu.202.p.2.nu.2106. Finis & effectus eius eſt peccatorum reliquias tollere, & iuvare hominem contra dœmonem in ultimo agone, nu. 2084. 2088. Per peccatorum relliquias intelliguntur non tantùm venialia, ſed etiam mortalia per alia Sacramenta inculpabiliter non remiſſa &c. num. 2119. In periculo, ne infirmus decedat, antequam fiant omnes unctiones, ſenſus citò ungi debent, prolata hac forma: *Per iſtas ſanctas Unctiones & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per viſum, guſtum &c. deliquiſti.* Deinde, ſi ſupervivat, repetuntur Unctiones ſingulorum ſenſuum &c. num. 2121. Errores circa hoc Sacramentum populus dedoceri debet. 1. Quòd inunctus citiùs moriatur. 2. Quod non poſſit condere teſtamentum. 3. Quòd, ſi convaleſcat, peccet incedendo nudis pedibus &c. n. 2118.

F

Factum, Factor.

Factum quando præſumitur. V. *Dubium*. Materia facti cadit ſub certam definitionem Papæ, l.1. à n.207.

Factor mercatori lucrum mercis & ſpecialis induſtriæ ſibi reſervare poteſt, l.3.p.1.num.1047.

Facultas diſpenſandi.

Datur in Eccleſia facultas diſpenſandi, l.3 p 1. num 540.

Facultas diſpenſandi in Matrimoniis contractis non extendit ſe ad eos, qui contraxerunt neglectis proclamationibus, l.6 p 3. nu. 851. Si detur facultas diſpenſandi in omnibus gradibus Conſanguinitatis excepto primo, vi huius non poteſt diſpenſari in primo affinitatis, n.882. Dans facultatem diſpenſandi in omni irregularitate, non dat ad eam, quæ eſt ex homicidio iniuſto, niſi id clare exprimatur, l.7.n.459.

Facultas abſolvendi.

Facultas ordinaria abſolvendi à reſervatis eſt favorabilis & latè interpretanda, l.6.p.2 n.1684.

Facultas abſolvendi ſubdelegari poteſt etiam in ordine ad ſe ipſum abſolvendum, nu.1687. Per facultatem generalem abſolvendi à reſervatis Sedi Apoſtolicæ, non intelliguntur Caſus Bullæ Cœnæ, num.1616.

Facultas abſolvendi ab omnibus peccatis non extenditur ad reſervata, n.1614.1630. Abſolvendi ab omnibus cenſuris, non extenditur ad irregularitatem ex delicto, n.1458. In Jubilæo datur facultas abſolvendi à reſervatis & Cenſuris, à num 1447. Non habentes facultatem ſpecialem, poſſunt abſolvere Hæreticos materiales, non formales, n 1613. V. *Poteſtas abſolvendi.*

Facultas legendi libros Hæreticos.

Facultas legendi libros Hæreticos conceditur ad ſalutem animarum, & ad effectum hæreſes & errores redarguendi & confutandi, l.7.n.346.

Facultas Nuntiorum Apoſtolicorum, & Epiſcoporum.

Facultates multas & magnas, etiam diſpenſandi in impedimentis Matrimonii habent Nuntii Apoſtolici, l.6.p.3.n.832. Etiam multas habent Epiſcopi, à n.833.

Facultates Nuntiis Apoſtolicis & Epiſcopis conceſſæ, quæ reſtrictæ non ſunt ad certas perſonas, valent pro abſolutionibus & diſpenſationibus reſpectu quarumcunque perſonarum, ſed tantum pro foro conſcientiæ, n.852. Tempus pro illis facultatibus datum incipit currere à die acceptationis, ib. Facultates multas aliis communicandas habent Epiſcopi, præſertim Germaniæ, à Sede Apoſtolica, quas alii non habent v. g. diſpenſandi in rebus variis, abſolvendi ab Hæreſi &c. An eas communicare poſſint ad certum tempus, an in perpetuum, pendet à voluntate Sanctiſſimi tales facultates concedentis, cuius declaratio peti debet, l.6.p.2.n.1598.

Facultates Nuntiis & Epiſcopis conceſſæ ad certos annos à Papa, non revocantur per Bullam Cœnæ, num.1618.

Facultates Epiſcoporum V. *Epiſcopus.*

Facultates Societatis JESU V. *Societas JESU.*

Facultates Regularium V. *Regulares.*

Facultates quæ ſuſpendantur anno ſancto, & quæ concedantur. V. *Indulgentia.*

Falcidia.

Falcidia eſt ea pars bonorum, quam detrahit Hæres à legatis vel donationibus mortis cauſa factis, per eam cavetur, ne plus legare liceat, quam tres partes omnium bonorum, l.3.p.2. num. 1170.

Fallacia. V. *Dolus.*

Falſa docens. V. *Docens falſa.*

Falſificatio litterarum Apoſtolicarum. V. *Littera Apoſtolica.*

Fama.

Fama eſt exiſtimatio bona de aliquo, quoad aliquod eius bonum, l. 3.p.2.num 1191.

Fama iniuſte ablata, per ſe loquendo, reſtitui debet, nu. 242 1238. Si famæ reſtitutio fieri non poſſit, non tenetur infamator ad pecuniam vel bona fortunæ, n 242. Famæ reſtitutio licitè condonatur in illis caſibus, in quibus ſe ipſum infamare licet: in quibus autem & quàm graviter quis peccat ſe infamando, in iiſdem & tam graviter peccat condonando, num. 1238. Famæ reſtitutionem condonando peccatur mortaliter. 1. Si infamia redundet in alios. 2. Si inde ſequatur ſcandalum. 3. Si ſit vir valde utilis Reip. & ex infamia fructus impediatur. 4. Si fama ſit neceſſaria ad meritis gubernationem &c. ib. Et non cenſetur condonari ex eo præciſè, quòd infamatus converſans cum infamatore videatur remittere injuriam, ib. V. *Detractio, Infamia.*

Fama duplex eſt, alia eſt de homine, alia inter homines. De homine, eſt illæſæ dignitatis ſtatus moribus & vita comprobatus. Inter homines eſt communis opinio voce manifeſtata, l.4.n.786. Differt a rumore, quòd huius neſciatur author, neque particularis proclamatio, & facile deficiat; fama autem habeat authorem, ſit communis proclamatio, & creſcat eundo, ib. l 6.p 3.n 215.

Fama dicitur publica, quando ius vel factum per eam redditur notorium, l.4.n.786.

Fama impedimenti ſufficit, ut Judex ſponſalia etiam jurata ſolvat, l.6.p 3.n.215. Ut ei fides habeatur, debet eſſe ſolida, conſtans, uniformis, perpetua, quæ originem habeat à perſonis honeſtis, fide dignis, num.548.

Familiaris Papæ.

Familiaris Papæ Beneficium etiam cadit ſub reſervationem Papæ, l 4.n.492. Si familiaritas fuerit ante mortem dimiſſa, non manet reſervatio ob Concordata Germaniæ, num 512.

Familiaritas cum Judæo.

Familiaritas cum Judæo illa ſolùm prohibetur Chriſtiano, ex qua periculum perverſionis, vel ſcandali timeri poteſt, l.2. num.89

Familiaritatis titulus pro ſubjectione, & ordinatione.

Ad titulum familiaritatis pro ordinatione & ſubjectione ſubditi alterius Diœceſis requiritur, ut Epiſcopus per triennium eum habuerit in ſuo actuali ſervitio, & ſuis ſumptibus aluerit; ſufficit tamen, ſi tertius annus ſit inceptus, l.6 p 2 nu n.2174 2187.

Famulus.

Famulus tenetur ſuo domino aliquo modo præſtare ea, quæ filii parentibus, l 3.p.1. num 706 Peccat graviter & tenetur ad compenſationem damni, ſi non laboret, & fideliter ſerviat, ib. Si grave damnum inferat, vel inferri permittat, cùm impedire poſſit, tenetur ad reſtitutionem, num.705.l.3.p 2. num.46 Si advertat furta fieri ex rebus domini à conſamulis, vel domeſticis, ſi cura earum rerum ipſi commiſſa fuerit, tenetur ad reſtitutionem; non verò, ſi cura ipſi demandata non fuerit, ib. Si ſine magna difficultate ablata domino non poſſit reſtituere, officia extra ordinaria damnum compenſare debet, l.3 p.1. num.1014. Communiter non fieri iniuriam domino, ſi pecuniam ſolvendam commutet cum lucro, num.1045. Peccat, ſi abſque graviſſima cauſa diſcedat à domino ante terminum conventum, num. 706. Etiam peccat, ſi domino in re magni momenti non obediat, ibid. Illicite cooperatur peccato domini per actionem, quæ per ſe & proximè ad illud peccatum concurrit, l 2 à num.250. Etiam peccat ponendo actionem de ſe indifferentem v. g aperiendo ianuam, ſi ſciat v. g. dominum velle inferre ſtuprum cum gravi violatione Juſtitiæ &c. num 253. Etiam probabilius peccat mortaliter talem actionem multoties ponendo, quamvis timeret graviſſimum malum v.g. lethale vulnus, mutilationem, mortem, num.254. Non peccat coquendo vel porrigendo carnes, quas dominus vult comedere die ieiunii, num.257. Scribens vel ferens litteras aut nuntia directè tendentia ad peccatum, peccat, quod ſi dubitet, an litteræ turpia contineant, licitè defert, num. 273. Licitè communicat cum domino ſuo excommunicato in illis, in quibus ſervire tenetur; item licitè cum eo Horas recitat &c. l.7.num.211. Non licet famulari Judæo in propria domo Judæi, extra eam licet v. g. conduci ad operas, eſſe colonum &c. Etiam licet die Sabbati eos adire, & illis coquere, l.2. num 85. Non licet famulari Hæretico, ſi ob converſationem illam ſit in periculo proximo deficiendi à fide, num.102 Etiam non licet famulari Hæretico, ſi impediatur ab obſervatione præceptorum Eccleſiæ, niſi exculet notabile incommodum, aut rarò impediatur, vel impediatur ex iuſta cauſa v.g. quia debet cuſtodire pecora, vigilare in excubiis militaribus &c. à num.203. Si quis ex iuſta cauſa ſerviat Hæretico, & diebus vetitis habeat unum ferculum quadrageſimale ultra panem, non licet illi veſci carnibus; quod ſi omnia alia negentur præter carnes, non licet ei comedere, niſi prævia expreſſa proteſtatione, quòd ex neceſſitate faciat, num.106. Antequam operam vel ſervitium ſuum addicat Hæretico, debet expreſſè conditionem apponere, ut permittatur obſervare præcepta Eccleſiæ, num.107. Famulantibus & laborantibus inter Hæreticos diebus Jejunii poteſt permitti eſus carnium, dummodo tollant ſcandalum, dicendo hoc ſibi per Eccleſiam licere in tali circumſtantia, l.3 p.2.num.1337. Non licet famulo occultè ſurripere aliquid domino ſuo ad compenſandum laborem, cui putat non reſpondere æquale mercedem, l.3.p.1. num.706. 971. Licitè utitur compenſatione occulta, ſi adſint conditiones requiſitæ, ſcilicet 1. Si debitum ſit ſtrictum. 2. Si ſit certum. 3. Si ſit præſens 4. Si res, quam accipit, ſit ſui domini. 5. Si debitum non poſſit aliter facilè accipere. 6 Si fiat cum minimo damno domini. 7 Si fiat ſine damno & præiudicio tertii. 8. Si iniquè iniquo pretio ſervire ſit inductus &c. num.935. à num.961 num.971.974. Item, ſi dominus ſuſtentationem vel iuſtam mercedem neget, num.706 Item, pro obſequiis præſtitis, ad quæ non tenebatur, ſi illa animo mercedis exhibuerit & aliter obtinere non poſſit, num.706 976. Si peracta opera à domino præcepta labore extra ordinario aliquid lucretur, id ſibi retinere poteſt, num.1037. Si iudicet ſalarium ſuum eſſe nimis parvum, non poteſt retinere pecuniam domino ſuo debitam, num.974. Nec famulus ſartoris fragmenta panni, ſi ſi ri-

Digitized by Google

ea &c. retinere poteſt ſi judicet ſalarium ſuum eſſe nimis parvum, num.973. Ut famulo liceat occulta compenſatio, debet eſſe certus, quod ſibi fiat injuria, nu.974. Si ſolvatur ipſi ſtipendium in re, de qua non contraxit, & qua non indiget, ſed cogitur divendere minori pretio, fit ipſi injuria, nu 974. Si propter paupertatem coactus ſit paciſci pro inæquali pretio, non poteſt uti occulta compenſatione, num.975. Si bona fide aliquid ſubduxit domino, quod judicabat ſibi competere ſupra ſalarium, ſi intenderit ſe obligare ad non ſumendum amplius, quando contraxit, tenetur reſtituere, aliàs non, ſi illud non amplius exiſtat, nec inde ſit factus ditior, num.977. Graviter peccat eſculenta & poculenta domo exportando, aut vendendo; excuſatur, ſi ipſe conſumat, niſi ſint extraordinaria, à num.1014. Exigua famulorum furta in comeſtibilibus probabiliter non coaleſcunt, ſi ipſi conſumant, num.1014. 1016. Famulus domini neceſſarius poteſt vivere & ſolutionem acceptare ex bonis domini non potentis ſolvere creditoribus, l.3.p.2.num.387. Famulus coactus laborare die feſto, ſi non audeat recuſare, excuſatur; quod ſi frequenter fiat, debet dominum deſerere, l.3.p.1.num.583. 593. Excuſatur ab audienda Miſſa die feſto, ſi miniſterium, quod præſtat, ſit ſecundum communem æſtimationem & vivendi modum neceſſarium, & non permittat audiri Miſſam, num 685. Quod ſi ſit miniſtarium, quod præveniri poteſt, non tenetur famulus extraordinariam diligentiam adhibere, ut Miſſam audiat, mediocrem tamen tenetur, ibid. Si miniſterium non ſit neceſſarium, tamen excuſatur famulus pro aliquot vicibus, ſi ſine gravi incommodo illud detrectare non poſſit; quod ſi eſſet continuum, tenetur talem dominum deſerere, ibid. Si famulo committatur, ut aliquid emat, & hic de pretio aliquid ſubtrahat, non poteſt illud ſibi retinere, nu 1043. Si ipſi committatur, ut aliquid ſolvat v.g. 100. aureos, ſi hos cum lucro commutet, & alia moneta creditori ſatisfaciat, lucrum illud ſibi retinere poteſt, num. 1045. Licitè facit eleemoſynam è rebus domini. 1. In extrema neceſſitate. 2. De rebus ſibi ad victum deſignatis, ſi paucioribus contentus vivat. 3. Si det modicum non admodum frequenter. 4. Si adſit conſenſus ſaltem interpretativus, aut prudenter præſumatur ratihabitio. 5. Quando dominus non poteſt eſſe rationabiliter invitus, quoad hæc tamen potius reſtringenda eſt, quam laxanda famulorum libertas, num 93.1038 Valide contrahit, proclamatur & jungitur Matrimonio à Parocho loci, in quo moratur, l.6. p.3 num.755.

Fatuus. V. *Amens*.

Favorabile. V. *Lex*.

Feſtorum obſervatio.

Feſta ſub mortali ſunt obſervanda, l.3.p.1.num.572. Die feſto prohibentur omnia opera ſervilia, hoc eſt, quæ & verſantur circa materiam externam, & vel mechanica vel illiberalia ſunt, vel requirunt tantum laborem corporis & ab operariis tantum & ſervis fieri ſolent; talia cenſentur: ducere jumenta, currus & navigium onuſtum mercibus; item terere colores, colorare aſſeres vel pannos, dealbare parietes; item imprimere. Etiam ſervile videtur, lineas notis muſicis ſubjici ſolitas ſerro & per ſe ducere; item ex propoſito reficere tecta, per longum tempus & magno niſu ea attrahere; item ſculpere in cera, creta, gypſo, item portare lecticam &c maximè hic ratio habenda eſt uſus & conſuetudinis, à num.573. Ad rationem operis ſervilis impertinens eſt, qua intentione fiat, an lucri aut recreationis cauſa, an cum labore & defatigatione, an non, an longo, an brevi tempore &c. n.573. Quæ licita ſunt die feſto, etiam licitè fiunt ob lucrum, num. 576. Feſto die licita ſunt ludere, eboreas ducere, inſtrumenta muſica pulſare, iter facere; item jumenta ducere ſine onere; item pingere, ſcribere, ſtudere, docere; item rationes inire vel computus, deſignare in charta opus alteri fabricandum; item venari ſine magno apparatu, piſcari arundine; item molere, diſtillare, ſi non requiratur notabilis cooperatio ſervilis; item licitum videtur in Typographiis poſt divina litteras collocare &c. à n.573. 596. Illicitum eſt die feſto Hæreticis laborem imponere, probabiliter autem non perpetuò amentibus, infidelibus vel catechumenis, num 579. Mandans, ut ſua famuli die feſto per unam horam laborent, probabilius peccat mortaliter, à num 580. Cauſæ excuſantes ab obſervatione feſti ſunt præcipuè ſeptem. *Prima* eſt diſpenſatio. V. *Diſpenſatio in obſervatione Feſtorum*. *Secunda* eſt conſuetudo: per eam licent nundinæ in feſtis paſſim haberi ſolitæ, item præparatio deliciarum non neceſſariarum, ut cupediarum, placentarum, & ſimilium ciborum artificioſorum; item emptiones & venditiones recularum parvi momenti; item per eam videtur licitum molere, non tamen advehere frumenta & farinam avehere; item per eam excuſantur, qui tempore meſſis die feſto ſub veſperum acuunt falcem, vel præparant materiam pro labore ſequentis diei neceſſariam &c. num 583. 585. *Tertia* eſt pietas in Deum, per quam licent ad cultum Dei proximè ſpectantia, ut pulſare campanas, circumferre imagines, laborare otii vitandi cauſa, ſi tentatio aliqua aliter vinci non poſſet &c. nu. 583 587. *Quarta* eſt charitas erga proximum, per quam licent actus judiciales pauperum, orphanorum &c. Item agitatio cauſarum civilium, ruſticanorum in parvis oppidis, item emptio & venditio ruſticorum aliis diebus impeditorum; item labor pro paupere, cui ratione gravis neceſſitatis tum liceret laborare &c. num.583. 587. *Quinta* eſt neceſſitas propria vel aliena, corporis vel animæ, ſi ſcilicet ſine gravi incommodo aut detrimento aliquid omitti non poſſit; ſic excuſantur judicia, quæ celeritatem requirunt; ſervi & ancillæ coacti à dominis laborare, aut reſcientes ſuas veſtes, cum id aliis diebus non poſſint; pauperes privatim ſine ſcandalo laborantes, coqui, piſtores, laniones & ſimiles; conflatores ferri & vitri, concoctores laterum, calcis &c. Item in meſſe, vindemia, fœno laborantes, quando alias ratione tempeſtatis & pluviarum probabile damnum timetur; item apparatum facientes, qui commodè præveniri non potuit, ſi recitanda eſt comœdia die feſto; item fabri ferrarii equos ob neceſſitatem itinerantium calceantes, ſartores in operibus neceſſariis, vel ſi bona fide veſtem appromiſerint, quam re ipſa putaverant ante diem feſtum perficiendam &c. num. 583. à num. 588. *Sexta* eſt utilitas non ſimpliciter neceſſaria, ſed ad communem lætitiam vel ſplendorem; ſic licet in adventu Principis perficere theatra, ignes, veſtes &c. præſtat tamen in hoc caſu petere veniam à Paſtoribus, num. 583. *Septima* eſt parvitas operis ſeu temporis; ſic excuſatur à mortali, qui laborando non excedit duas horas, & ſi labor non ſit nimis ſervilis & fatigans corpus &c. num. 583. à num. 594. Etiam prohibentur die feſto opera forenſia, id eſt, actiones, quæ quamvis non ſint ſerviles, tamen nimis diſtrahunt animum, & cultum divinum impediunt; tales ſunt actiones judiciales, quæ dicuntur *Placitum*, & ſunt citatio partium, formatio proceſſus ſive cognitio cauſæ, & ſententia; item actiones, quæ ad deciſiones cauſarum, tam civilium, quàm criminalium, tam ſæcularium, quam eccleſiaſticarum ſpectant; probabilius etiam prohibetur executio ſententiæ latæ die non feſto &c. Non verò prohibentur oblatio libelli etiam pro cauſa temporali, informatio Judicis, celebratio contractuum à Notariis facta ſecluſo ſcandalo, præſentatio, inſtitutio, collatio, proviſio Beneficiorum, exercitium actus voluntariæ Juriſdictionis; v. g. adoptatio alicujus in filium, Judicia, quæ de partium conſenſu fiunt per Judicem Arbitratorem &c. num.573. à num.596. Feſto die non præcipitur ſub mortali auditio concionis, niſi quis teneatur diſcere neceſſaria ad ſalutem, num.607 Feſto die auditio Miſſæ cum morali & humana præſentia præcipitur ſub mortali omnibus baptizatis, non amentibus, infantibus aut catechumenis, nu.607.739 646. Non obligantur ad Miſſam audiendam Hæretici, num.613 Nec ad eam obligatur, qui eſt ſimul ſurdus, cæcus & mutus à nativitate, imo, quamvis non ſit ſimul mutus, num. 616. Neque obligantur pueri ante ſeptennium; poſt illud autem impletum obligantur, num.615. Obligatur Sacerdos ipſemet celebrare, ſi aliàs Miſſam audire non poſſit, num.614. Regulares exempti obligantur ſervare feſta, quæ Epiſcopus cum conſenſu Cleri & populi indicit, & conſequenter audire Miſſam; etiam obligantur ad illa feſta, quæ populus vovit approbante Epiſcopo, ſi hæc approbatio cenſeatur eſſe per modum præcepti, aliàs non, n. 617. Qui partes Miſsæ ſimul audit à diverſis celebrantibus, non ſatisfacit, à nu.608 Qui duas medietates ſucceſſivè audit, ſatisfacit; peccat tamen venialiter, ſi id ſine juſta cauſa faciat, num. 607. à num.611. Satisfacit, qui ſub Miſſa recitat Horas canonicas, vel pœnitentiam in Confeſſione injunctam, num. 607. Etiam ſatisfacit Miſſæ inſerviens, quamvis recedat allatum neceſſaria, niſi negligeret actionem ſubſtantialem, num. 587 645. Peccat, qui non audit Miſſam integram venialiter, ſi omittat parvam partem, mortaliter, ſi notabilem, n.607. à nu. 662. Partes autem Miſſæ variæ ſunt: *Pars eſſentialis*, in qua conſiſtit Sacrificium, & probabiliter eſt ſola Conſecratio. *Pars ſubſtantialis* eſt oblatio & ſumptio. *Partes Principales* ſunt Canon, qui incipit ſtatim poſt *Sanctus* uſque ad *Pater noſter*, item utraque oblatio, Evangelium &c. *Partes non regulares, ſeu non ordinaria* ſunt *Gloria*, *Credo*, pluresepiſtolæ, plures collectæ &c. num.662 l.6.p.2. à num.416. Qui tertiam partem Miſſæ omittit, peccat mortaliter, à n.664. Non audit Miſſam, qui non venit ſub initium Evangelii, & permanet uſque ad finem, num.665 Qui illa ſola omittit, quæ ſunt poſt Communionem Sacerdotis, non peccat mortaliter, nu.666. Peccat mortaliter, qui omittit Conſecrationem & Sumptionem, non verò, qui omittit ſolum offertorium, num. 667. Qui non poteſt intereſſe Conſecrationi nec Sumptioni, probabilius adhuc tenetur alias parte audire, num.668 Satisfacit, qui adeſt ad *Kyrie*, *Gloria & Credo*, quæ recitat Sacerdos, quamvis adſit, dum illa canuntur à muſicis, num.669 Qui ſerò veniendo notabilem partem negleat, tenetur aliam Miſſam audire, aut ſaltem partem neglectam ſupplere; non verò, ſi parvam partem negleat, num.670. Qui per negligentiam exponit ſe periculo multum ſerò veniendi, quamvis caſu maturè veniat, peccat mortaliter, num.671. Qui ſcit ſibi ad Sacrum ituro excitandas graves rixas vel cædes, non tenetur ire, l.2.num.243. Ut ſatisfiat huic præcepto, requiritur intentio ſeu voluntas audiendi Miſſam, tanquam rem ſacram, l.3.p.1. num.631. Non requiritur voluntas ſatisfaciendi, n.632. Satisfacit, qui ideò intereſt, ut obſervatis actionibus Sacerdotis diſcat celebrare, num.633. Non eſt neceſſe, ut quis interſit per modum orantis, num.634. Sufficit intentio implicita, quam habet; 1. Qui adit templum, volens facere officium Chriſtiani. 2. Qui adit, ut præſentia ſua honoret Sacrificium. 3. Qui ſolet intereſſe Miſsæ tanquam rei ſacræ. 4. Qui templum accedit ex nulla alia cauſa. 5 Quicumque audit Miſsam, ſi non conſtet tum habere intentionem contrariam, nu. 635. Satisfacit qui intentioni audiendi Miſsam adjungit aliam intentionem malam, num.636. Qui habet intentionem audiendi Miſsam, quandocunque inchoabitur, & ipſo non advertente legatur Miſſa, probabiliter ſatisfacit, num.637. Qui pluribus titulis tenetur audire Miſsam, & per eandem non poteſt omnibus ſatisfacere, ſi ſe non determinet, urgentiori ſatisfacit, num. 638. Satisfacit, qui ſcit & percipit aliis mediantibus, quid agat

cele-

Digitized by Google

celebrans, à num.639. Etiam ſatisfacit, qui extra templum aliis Miſſam audientibus junctus eſt, ſi ſciat Miſſam fieri, num.642. Non cenſetur præſens, nec ſatisfacere, qui multum diſtat, licèt domi ſuæ audiret totum cantum, aut etiam Miſſam alta voce pronunciatam, niſi ea fieret ſub dio, tum enim probabiliter non obſtat diſtantia triginta paſſuum, à num.643 Non ſatisfacit, qui coactus intereſt, num 647. Satisfacit, qui ex metu intereſt, ibid. Non ſatisfacit ebrius, dormiens, pingens, docens &c. num.607. 648.653. Nec ſatisfacit in extaſin raptus, niſi in ea pergat contemplari myſteria, quæ fiunt in Miſſa, num 649. Ut ſatisfiat, requiritur attentio externa, & aliqua etiam interna, à num 650. Miſſæ miniſtrantes ſatisfaciunt, non autem candelas accendentes per templum, niſi ſimul attendant ad Miſſam. num.651. Etiam ſatisfaciunt muſici, chelyſtæ, organœdi, tympaniſtæ, tubicines &c. ſi ſimul ad Miſſam attendant, num.652. Non ſatisfacit, qui per notabilem partem Miſſæ attente legit librum profanum, num. 654. Probabilius ſatisfacit, qui etiam per longum tempus ſub Miſſa confitetur, ſi ſimul ad eam attendat, num.655. Etiam ſatisfacit ſub ea Confeſſiones audiens, num 656. Probabiliùs etiam celebrans, ſi promiſiſſet unam Miſſam dicere, & unam audire, num.657. Voluntariè diſtractus ſatisfacit, ſi ſimul ad Miſſam attendat; peccat tamen venialiter, n 658. Ita diſtractus, ut nullo modo attendat, non ſatisfacit, num.659. In pueris non requiritur tanta attentio, quanta in aliis, n.660 Pro attentione & devotione in Miſſa habenda juvabit hanc conſiderare tanquam memoriale Paſſionis Chriſti, reſpiciendo ſingulas actiones Miſſæ veluti repræſentativas cujuſdam myſterii &c. à num.661. Audiens Miſſam per aliam die feſto, non ſatisfacit, num.579 Non eſt obligatio in conſcientia audiendi Miſſam, ſi feſtum ſit impoſitum à Principe ſæculari, aut ſi ex conſuetudine obſervetur à populo ſine approbatione Epiſcopi. Poſſet tamen peccari contra obedientiam Principi debitam, num 618 Nec eſt obligatio audiendi Miſſam in feſto, quod ſolus Epiſcopus indicit reclamante Clero vel populo, num.619. Eſt obligatio etiam pro poſteris audiendi Miſſam in feſto, quod populus vovit conſentiente Epiſcopo, ibidem. Non eſt obligatio audiendi Miſſam die Cinerum, feſto S. Marci, feſto animarum, feria quinta & ſexta & ſabbato majoris hebdomadæ; nec diebus rogationum; neque Coloniæ feſto Theophoriæ, num.607 620 In die Nativitatis Chriſti eſt tantum obligatio audiendi unam Miſſam, uti & celebrandi; qui autem unicam tantum vult legere, debet in ea, quamcunque legat, facere commemorationem S. Anaſtaſiæ, num.207 l.6. p 2. num. 527. Qui tres vult legere, poteſt id facere ante auroram, non licet tamen omnes tres conſequenter dicere à media nocte, neque tum laicis debet miniſtrari Communio, l 6.p 2. num.527. In Germania in primis duabus Miſſis non fit prima purificatio ſolius Calicis, ſed ſumpto ſacro ſanguine, ſtatim fit ablutio digitorum ſupra Calicem, dicitur tamen utraque precatio alias dici ſolita in purificatione Calicis & ablutione digitorum, num.528 Si jejunium eſſet fractum, ulterior Miſſa legi non debet, num 529. In dubio, an ſit feſtum, tenetur quis mediocre ſtudium adhibere, ut intelligat, quo adhibito, ſi dubium perſiſtat, non obligatur ad Miſſam, l.3.p.8. num 621 Peccat audiens Miſſam excommunicati; ſi tamen quis audiviſſet, probabilius ſatisfeciſſet, num.622. Satisfacit, qui audit Miſſam, quocunque ritu & idiomate fiat, nu 623. Probabilius ſatisfacit, quacunque hora à media nocte ad alteram mediam noctem quis Miſſam audiat. num 624 Qui nocte Nativitatis audit Miſſam, quæ Romæ & Venetiis fit ante mediam noctem, ſatisfacit pro die Nativitatis, non autem pro die Dominica, ſi dies Nativitatis incideret in diem Lunæ, nu.625. Satisfacit, quocunque loco quis Miſſam audiat, probabiliter etiam in Oratorio privato, num.607. à num.626. Non eſt obligatio eam audiendi in Parochia, à nu.672. Ab auditione Miſſæ excuſant impotentia vel ſimpliciter talis vel moralis: item quodcunque motivum rationabile, quo quis putat bona fide ſe excuſari; hinc excuſantur navigantes, ægri, convaleſcentes, ſi illis obſit prodire foras; excommunicati, cuſtodientes caſtra, urbem, gregem, infantes vel domum; ægris inſervientes, coquentes; in periculo gravis offenſionis mariti, parentum vel dominorum verſantes, ſi hic & nunc domo exeant; negligentes commodam occaſionem itineris, v. g. ſocios, cum ipſi viam ignorent, aut periculum metuant: aliàs non excuſantur ante iter vel in itinere ab auditione Miſſæ. Etiam excuſantur gravem difficultatem in eundo ad Eccleſiam habentes, veſtes ſtatui convenientes non habentes; ex occulta fornicatione prægnantes, ſi metuant, ne id advertatur, ſi prodeant; ſcientes alteri, à quo perdite amantur, peccati occaſionem ſecuturam, ſi prodirent &c. à num 674. Excuſat ab auditione Miſſæ omnis & ſola cauſa, quæ eſt mediocriter gravis, ſive quæ involvit notabilem vel ſaltem mediocrem incommoditatem in bonis animi, corporis, honoris aut fortunarum, propriis vel proximi, à num.675 Qui habet privilegium in oratorio domus ſuæ audiendi Miſſam, non tenetur eam dato ſtipendio procurare; ſi autem gratis habere poſſit, aut nihilominus legatur, tenetur ibi audire, ſi alibi non poſſit, num. 676 Dubius, an habeat cauſam ſufficienter excuſantem, ſi ſimul dubitet, an auditio Miſſæ non ſit ubi allatura grave incommodum, non obligatur, num.679. Excuſatur, qui exeundo poſſet retardare ſanitatem, quod tamen cuivis non facile proponi debet, num. 679 Fœminæ, quæ non ſolent adire Eccleſias, niſi famulis comitantibus, tenentur hos modico ſtipendio conducere, ut Miſſam audiant, num 677 Major utilitas ſpiritualis non excuſat, niſi ſit conjuncta cum neceſſitate, num.683. Quæ diſtantia excuſet, ex diverſitate auræ & perſonarum, item ex circumſtantia loci, temporis & conſuetudinis reſolvi debet, num 674. Communiter non excuſat diſtantia mille paſſuum, & univerſaliter loquendo de hominibus mediocriter valentibus, abſtrahendo à malignitate tempeſtatis, videtur excuſare diſtantia ter mille paſſuum, id eſt, unius bonæ horæ apud nos, ſeu fermè quinque quadrantium; quod ſi ſit pluvia vel alia intemperies, probabiliter excuſat diſtantia unius horæ, num 687. Excuſati ab auditione Miſſæ ex cauſa debent ſaltem eo die abſtinere à ſervilibus ea intentione, ut colatur Deus, num.691.

Feſtum ſive Officium.

Feſto Corporis Chriſti Euchariſtia deferri debet à celebrante manibus, & non Sacerdotum humeris, non per vias Hebræorum, nec cani debent cantiones vulgari ſermone illo feſto, l 6.p. 2. num.2055. à D.7 ad 12. Si feſtum illud incidat in vigiliam S. Joannis Baptiſtæ, de vigilia nihil fit illo anno, & jejunium celebratur in Feria quarta proximè præcedenti. D.14. Infra Octavam illius feſti non eſt agendum de officiis tranſlatis ritu duplici primæ claſſis non decoratis. D.15. In officio de die infra octavam Corporis Chriſti non legitur nona lectio de feſto ſimplici. Si autem feſtum illud ſimplex occurrerit eo die, quo fit de feſto duplici infra eandem octavam, tunc non omittitur, ſed legitur nona lectio de eodem ſimplici, dummodò feſtum illud non ſit duplex primæ claſſis. D 18. Infra octavam illam non ſunt dicendæ Miſſæ votivæ privatæ, aut de Requiem. D 19. Infra octavam illam occurrentibus eadem die duobus feſtis duplicibus, de tranſlato agendum eſt poſt octavam, niſi fuerit ex ſolemnioribus primæ claſſis. D 20. Illo feſto non debet fieri proceſſio cum Sacramento ſine pluviali, & illud tranſeuntes debent facere genuflexionem D.21.22.

Si feſtum Annunciationis B. Virginis venerit in Feria quinta in Cœna Domini, Miſſæ aliquæ privatæ ante Miſſam ordinariam legi debent, ut omnes præcepto audiendi Miſſam ſatisfacere poſſint, l.6 p 2. num.2055. D.136. Si venerit in Feria ſexta in Paraſceve, vel in Sabbato Sancto, transfertur ejus Officium unà cum præcepto audiendi Miſſam & vacandi ab operibus ſervilibus ad Feriam ſecundam poſt Dominicam in Albis; protracto ad aliam diem feſto in ea occurrente, niſi fuerit duplex primæ claſſis. Quod ſi duplex primæ claſſis alicubi occurreret, ubi Annunciatio celebraretur ſub eodem ritu, adhuc duplex illud eſſet transferendum, & celebrandum de Annunciatione. Similiter, licèt Annunciatio ſit ſecundæ claſſis, ſi tamen haberetur reponendum officium primæ claſſis, agendum eſſet de Annunciatione. Quod ſi Annunciatio ulterius protraheretur ob feſtum altioris ritus in ea occurrens, non ideò protrahenda eſſet obligatio audiendi Miſſam & vacandi ab operibus ſervilibus. D.396.

Feſto Conceptionis B. Mariæ Virginis in officio, de eo non debet aliud nomen adhiberi, quàm Conceptionis, l.6.p 2. n.2055. D. 562.

Feſtum Expectationis partus B. Mariæ Virginis ſi die decima octava Decembris celebretur, in officio de ea ad Laudes omittendæ ſunt Antiphonæ, quæ occurrunt in illa Feria in proprio de tempore, l.6.p 2. nu.2055. D.300 Si venerit in Feria quarta Quatuor Temporum, de Feria fit ſolùm commemoratio in officio & Miſſa, & non dicitur nona lectio de ea in Officio, nec Evangelium in fine Miſſæ. D.305.

Feſtum Nominis B. Mariæ Virginis ſi occurrat in feſto Exaltationis ſanctæ Crucis vel in alio altioris ritus, transfertur, & non omittitur, l 6 p.2. num.2055. D.284 Si conceditur pro feſto aliquo ritus duplex ſine expreſſione majoris vel minoris, conceſſio intelligitur de duplici minori, etiamſi ad honorem Deiparæ facta fuerit, ib. Si feſtum illud venerit in die octava Nativitatis B. Virginis, officium erit de Nomine, omiſſa in utriſque Veſperis & Laudibus Commemoratione de die octava, quæ commemoratio nunquam fit, ſi fiat officium de Nomine, & in ſecundis Veſperis de Nativitate cadentibus in Sabbato, non fit Commemoratio de Nomine. D 285.286.

Feſtum Septem dolorum B. Mariæ Virginis, quod in multis locis celebratur feria ſexta poſt Dominicam Paſſionis, ſi impediatur ab Officio majoris ritus aut dignitatis, transfertur in Sabbatum ſequens non impeditum, & non ulterius. D. 303.

Feſtum S. Joſephi ſi venerit in Feria quinta in Cœna Domini, ſervatur præceptũ vacandi ab operibus ſervilibus & audiendi Miſſam, hinc ante Miſſam ſolemnem aliquæ privatim celebrari debent, & in Miſſa ſolemni antiquus mos Cleri omitti non debet ob aliquarum Miſſarum celebrationem. D.535.536.

Feſtum Angelorum Cuſtodum ſi concurret cum feſto duplici minori, primæ & ſecundæ Veſperæ Angelorum dividendæ ſunt à Capitulo. D.250.

Feſtum S. Raphaelis Archangeli ubi celebratur, ad octavam benedictionem dicitur, *Cujus feſtum*, non verò, *quorum feſtum*. D.253.

In feſto Converſionis S. Pauli ad octavam benedictionem non dicitur, *Cujus converſionem colimus*, ſed *cujus feſtum*. Idem fit in Officiis Tranſlationis, Apparitionis, Inventionis, & ſimilium. D.252.

Feſtum S. Luciæ, ſi transferatur in Feriam ſecundam ratione Dominicæ Privilegiatæ, Veſperæ fiunt de die octava Conceptionis cum commemoratione S. Luciæ. D.248.

Feſtum S. Antonii de Padua poſſunt tam Minores Conventuales, quam Obſervantes Reformati S. Franciſci in propriis ſuorum Or-

dinum eccleſiis celebrare eo die, in quem incidit, ſi Reformati à proceſſionibus abſtineant eodem loco. D. 235.

Feſtum S. Thomæ Cantuarienſis ubi celebatur ſub ritu duplici, ſi in eo occurrerit Dominica, die ſequenti fit officium de die infra Octavam Nativitatis Domini. D. 274.

Si feſto duplici vel Dominica primæ Veſperæ S. Martinæ fuerint impeditæ, Hymnus proprius veſperarum unitur Hymno Matutini, & ex duobus fit unus, ſub unica concluſione, *A nobis abigat*. D. 299.

Feſto S Rochi conceditur tantùm Officium cum Miſſa de eo in Eccleſiis in ejus honorem dicatis, niſi aliud permittatur. D 202.

Feſtum de Sancto Eccleſiæ Parochialis, vel Regularis vel Abbatialis, vel Eccleſiæ, in qua ſunt inſignes de eo Reliquiæ, non celebratur per totam Civitatem vel Diœceſin, ſed tantùm in ptopria Eccleſia, in qua de eo celebratur Miſſa, & Officium recitatur, niſi babeatur ſpecialis licentia pro Civitate vel Diœceſi. D. 193.

Feſto Sancti recenter canonizati non poteſt de eo fieri officium extra propiiam Eccleſiam ſine novo decreto. D. 201.

Sanctorum officia non poſſunt locorum ordinatii tam Sæculares quàm Regulares addere Kalendariis etiam propriis, niſi ea tantum, quæ Breviarii Romani rubricis, vel ſactorum Rituum Congregatione, ſeu Sedis Apoſtolicæ licentia conceduntur. D. 192.

De Sancto, cujus habetur corpus vel inſignis Reliquia, non fit officium, niſi conſtet de identitate, & reperiatur in Martyrologio Romano: Reliquiæ verò à locorum ordinariis approbatæ poſſunt exponi ad fidelium venerationem. D. 188. Nec fit Officium de Titulis altarium, niſi ſint in Kalendario Romano. D. 197

De Beatis recitandi Officium cum Octava & celebrandi Miſſam conceſſa Indulta, non ſunt revocata per Decretum die 27. Septembris 1659. D. 231. Limites verbales Indultorum Sedis Apoſtolicæ ſuper Beatificationibus, præſertim in celebratione Miſſarum & officii cum octavis, nemo extendere poteſt, ſine expreſſa licentia prædictæ Sedis Apoſtolicæ. D. 227. Non poſſunt de Beatis ſuæ Religionis recitari officium & in propriis cathedralibus Miſſam celebrare, & altare dictis Beatis erigere Epiſcopi Regulares, qui ex Indulto Sedis Apoſtolicæ gaudent privilegiis ſuæ Religionis, de quibus ſunt capaces pro eorum conditione. D. 233.

Feſtum Tranſlationis, Ordinationis, Apparitionis, vel Inventionis, quod alicubi celebratur ratione Corporis vel inſignis Reliquiæ, celebrandum eſt ſub ritu ſemiduplici; niſi ſit feſtum unicum & principale, & ſuppoſita conceſſione, ſi bis celebretur. D. 306.

Feſta ex voto, tenentur voventes ſervare veluti feſta de præcepto. D. 223.

Pro Officio devotionis non debet relinqui Officium debitum. D. 106.

Feſta conceſſa ſemel in hebdomade vel menſe, non celebrantur in Adventu, Quadrageſima, quatuor Temporibus, nec in Vigiliis, niſi aliter in conceſſione exprimatur. D. 273.

In feſtis, quando non ſunt Officia de præcepto, in Kalendariis locorum addi debet, *ad libitum*, D. 215. Si feſta ad libitum occurrant in diebus Dominicis. Octavis & Natalitiis Sanctorum alicuius Diœceſis vel Religionis, omittiuntur. D. 216. Si occutrant eo die, in quo aliàs feſtum aliquod tranſlatum poni deberet, vel in quo agendū eſſet Officium conceſſum ſemel in hebdomada vel in menſe, Officia ad libitum celebrari poſſunt, protracto ulteriùs ad aliam diem feſto tranſlato, vel omiſſo officio per hebdomadam aut per menſem conceſſo. D. 217. n. 2077. Si feſtum ad libitum, quod celebrari non potuit, habeat etiam ritum ſimplicem de præcepto, eo anno oon omittitur, ſed celebratur ritu ſimplici. D. 218. In occurſu non poteſt transferri Officium proprium alicujus Diœceſis vel Religionis, ut eo die agatur de feſto ad libitum, D. 219. num. 2078. Officia ad libitum occurrentia inter Octavas non privilegiatas, etiam particularis alicuius Diœceſis vel Religionis, omittuntur. D. 220. l. 4. à n. 1269.

Feſtum novem lectionum comprehendit etiam Dominicam, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 58. Feſtum Dominicæ affixum, ſi aliunde impediatur omittitur. D. 285.

Feſti tranſlatio. V. *Tranſlatio feſtorum*.

Per feſta celebria in aliquibus locis intelliguntur ea, quæ celebrantur in choro & foro; in aliis, quæ in Kalendario rubro charactere notantur, l. 4. n. 826. Circa eorum Octavas multa obſervari debent, à n. 1274. V. *Octava*.

Feſtum. Dedicationis Eccleſiæ Cathedralis celebrari debet præter propriæ Eccleſiæ Dedicationem, nu. 1257. Feſto Dedicationis quæ obſervanda. V *Dedicatio*. Ad feſtum principale Patroni loci tenentur omnes, etiam Regulares; hi tamen non tenentur ad Octavam eiuſdem, quam etiam habere poſſunt &c. nu. 1258. Si ſint quo v. g. Patroni æque principales eiuſdem Eccleſiæ in diverſa tempora incidentes, de utroque poterit fieri Officium cum Octava; videntur etiam utroque feſto haberi Indulgentiæ, à n. 1262. Si in loci Diœceſis nullus ſit electus Patronus, tenetur Diœceſis ad feſtum de Patrono Civitatis cum Octava, l. 6. p. 2. nu. 2055. D. 208.

Feſto Patroni principalioris loci eſt obligatio audiendi Miſſam & vacandi ab operibus ſervilibus. D. 222.

Feſtum titulare, eſt feſtum illius Sancti, à quo Eccleſia habet titulum ſive denominationem, & eſt 1. claſſis cum Octava, & in quotidianis ſuffragiis debet fieri commemoratio de Patrono; & etiam de Titulari, ſi ſint diverſi &c. l. 4. n. 1259. l. 6. p. 2. n. 2055. D. 6.

Feſto Sancti, cuius habetur Reliquia approbata inſignis, fit Officium duplex, l. 4. n. 1260. l. 6. p. 2. n. 2055. D. 185. Quando dicitur, quod in ſola Eccleſia, in qua eſt Reliquia, recitari poſſit Officium, intelliguntur illi, qui ſunt adſcripti tali Eccleſiæ, l. 4 nu. 1261. Si quis Officium illud recitaverit, & in alia Eccleſia celebret, debet omittere *Credo*, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 187. Quòd de eo non poſſit fieri Officium, niſi nomen eius inſcriptum ſit in Martyrologio Romano, ut à S. Congr. Decretum eſt 19. Octob. 1691. hoc cenſetur tacitè revocatum, l. 4. n. 1260. Feſtum tale non habet Octavam, niſi ſpecialiter concedatur à Sede Apoſtolica, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 186.

Feſtum S. Bibianæ v. g. ſi in Decembri transferri debeat, nec haberi poſſit ante dies illos, quibus occurrunt antiphonæ privilegiatæ, debet haberi uno ex his diebus, l 4. n. 1272.

Feſtum SS. Marii & Sociorum 16. Jan. ſi alicubi celebraretur ſub ritu duplici, videtur transferri poſſe feſtum S. Canuti, quod eſt ad libitum, l. 4. n. 1270.

Feſto S. Marci & diebus Rogationum probabiliùs eſt mortale Litanias omittere, l. 4. nu. 1290. Si ſimul transferri debeant feſta S. Marci, & SS. Apoſtolorum Philippi & Jacobi, prius reponi debet feſtum S. Marci, deinde feſtum Apoſtolorum, l. 6. p. 2. num. 2055. D. 254.

Feſto ipſo animarum debet legi Matutinum, quamvis Veſperæ orari poſſint pridie, l 6. p. 2. n. 2055. D. 33. 87. nu. 2066. V. *Hora Canonica*.

Feudum.

Feudum eſt contractus ſimilis Emphyteuſi, l. 3. p. 2. num. 1057. Si Vaſſallus ſeu feudi acceptor fidelitatem & obſequium perſonale domino directo non exhibeat, perdit feudum, ib. Vaſſallus non poteſt feudum, nequidem titulo gratuito alienare, nec inter proles dividere, nec gravare ſine conſenſu domini directi, qui nunquam tenetur conſentire, nu 1064. Poteſt Vaſſallus feudum relinquere, quando volet, ib. Mortuo domino debet ſucceſſori domini præſtare iuramentum, & inveſtiri intra annum & diem, alioquin cadit feudo, ib. Idem debet mortuo Vaſſallo præſtare eius ſucceſſor, ib. Vaſſallus probabiliter gaudet privilegiis domini directi reſpectu talium bonorum, ib. Si reddat rem deteriorem, debet compenſare, n. 1065. Non poteſt contra dominum præſcribere, n. 524. Interdum in feudo etiam debet aliqoid perſolvi in recognitionem domini directi, n. 1057. Quid Juris ſit circa feuda, pendet à conſuetudine locorum, quæ varia eſt, ib.

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſum eſt ultima voluntas, qua teſtator hæredem gravat verbis, ut totam vel partem hæreditatis alteri reſtituat, l. 3. p. 2. n. 1121.

Fideicommiſſis non poteſt renunciare Minor ſine decreto Judicis, n. 1117.

Fidejuſſio.

Fideiuſſio eſt contractus, quo quis alienam obligationem ſuſcipit implendam, ſi debitor principalis non ſolverit, l. 3. p. 2. num. 1105. Pro ea licet accipere pretium, etſi nullum periculum timeatur; cùm de ſe ſit pretio æſtimabilis, n. 890. à n. 1105. Fideiuſſor non plus obligatur, quam principalis, nu. 1105. Regulariter conveniri non poteſt fideiuſſor, ibid. Debitor tenetur de omni damno ſua culpa fideiuſſoria accedente, ibid. Fideiuſſor pro reo, ſi hic aufugit, non eſt plectendus capite, ib. Creditor poteſt acceptare moderatum pretium, ut fideiuſſorem à periculoſa vel moleſta fideiuſſione liberet, num. 1107. Fideiuſſor poteſt aliquando, non tamen ordinariè, cogere debitorem, ut eum à fideiuſſione liberet, ib. Creditor compelli non poteſt, ut habito uno fideiuſſore, admittat alium; quod ſi alterum admiſerit, primus liberatur, ib. Si fideiuſſor antea idoneus poſtea deficiat, debitor non tenetur alium ſubſtituere, num. 1108. Succeſſor non obligatur fideiuſſione ſui anteceſſoris, niſi ſit hæres, vel ille in officio v. g. Decani conſtitutus fideiuſſerit cum conſenſu Capituli, n. 1109.

Fideiuſſio facta per minorenni probabiliter non obligat, ib. Fideiuſſor probabiliter non tenetur ſolvere debita, antequam à Judice cogatur, ib. Si plures in ſolidum fideiuſſerint pro aliquo, quilibet poteſt excipere contra creditorem, ne ſolus conveniatur, n. 1110. Si unus eorum coactus fuerit ſolvere totum, poteſt à creditore petere Jus agendi contra alios, ib.

Fidelitas Dei.

Fidelitas Dei infinita in hoc conſiſtit, quòd Deus ſit neceſſariò determinatus ad hoc factis implendum, quod promiſit verbis, l. 2. num. 122.

Fidelis.

Fidelis, qui ſcit elicere actum dilectionis Dei, & cum aliqua reflexione operatur, facilè ſatisfacit præcepto de diligendo Deo, l. 2. n 143.

Fidelis cum infideli committens crimen machinationis, non poteſt eum ducere etiam converſum, nec committens crimen adulterii cum appromiſſione Matrimonii, l. 6. p. 3. n. 628.

Fides.

Fidei præceptum datur, l. 2. num. 1. 50. Probabiliter etiam eſt naturale, nu. 53 Sæpius in vita obligat, n. 1. 10. 51. Obligat pueros inter fideles educatos, quando uſum rationis perfectè conſecuti, myſteria fidei audiunt, apprehenduntque, quòd illa credere ſit res neceſſaria ad ſalutem, & quidem ſub mortali, niſi inadvertentia vel invincibilis ignorantia eos excuſet, n. 41. Etiam obligat infideles adultos, quando ratio ipſis dictare incipit, res fidei ſufficienter eſſe propoſitas, & contrariam ſectam eſſe falſam; imo,

quan-

quando noſtra fides ipſis proponitur ut probabilior; quamvis ſi a infidelitas ipſis adhuc videatur probabilis, tenentur vel ad credendum quantum poſſunt, vel ad adhibendam maiorem diligentiam in inquirendo, num. 41. à nu. 43 Etiam obligat, quando urget tentatio, quæ aliter vinci non poſſit, quod plerumque intelligitur de tentatione externa, v.g. Si Tyrannus urgeat ad negandam fidem, in tentatione interna conſultius eſt animum aliò divertere, à num. 41. Etiam obligat, quando ex præcepto eliciendus eſt actus alterius virtutis, v. g. Spei, Charitatis, Pænitentiæ &c. num. 41. Etiam obligat in hora mortis, & ſemel in anno, n. 41 Etiam obligat eum de præſenti, vel primo quoque tempore, qui per hæreſim vel aliud peccatum infidelitatis amiſit habitum fidei, nu. 52. Quæ & quarum rerum fides ſit neceſſaria ad ſalutem. V. *Credere*. De neceſſitate medii ad ſalutem etiam requiritur fides de Deo ut remuneratore bonorum per vitam æternam in cœlo &c. numer. 7. Omni omninò homini adulto ratione utenti fides actualis eſt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii, à num. 11. Multa credenda ſunt, quæ excedunt captum noſtri intellectus, n. 3. Ad actum fidei non ſufficit, quod voluntas non repugnet; ſed requiritur imperium poſitivum, ut intellectus huic parti aſſentiatur præ altera, non obſtante etiam ratione in oppoſitum, nu. 4. Poteſt voluntas facere, ut aſſenſus fidei ſit in ſe firmior, quam mereantur motiva credibilitatis impellentia ad iudicium de honeſtate & neceſſitate fidei, ibid. Non poteſt voluntas pro libito ſuo repudiare aſſenſum ſupernaturalem fidei, quando habitus eſt, & illum adhuc meretur pondus rationum ad eum impellentium, quod ſi pondus rationum illum aſſenſum non amplius mereatur, voluntas illum ſuſpendere aut etiam repudiare poteſt, n. 5. à n. 43.

Fides ex teſtimonio creaturarum aut ſimili motivo non ſufficit ad juſtificationem, nu. 8. Aliqua ad iuſtificationem certò requiritur, n. 14. Ad eam non ſufficit fides in voto, n. 15. Nec fides habitualis, id eſt, ſemel habita, & non retractata, n. 16. Sed requiritur actus fidei Theologicæ formalis ſeu ex motivo formali, quod eſt authoritas Dei dicentis, vel virtualis, id eſt, ſi quis aliquando habuerit fidem explicitam circa myſteria credenda, illam adhuc ita retineat, ut permaneat in aliquo ſaltem ſuo effectu, n. 8. à n. 16. Non tantum ad primam, ſed etiam ad quamvis aliam iuſtificationem in Sacramento Pænitentiæ, vel vi contritionis obtinendam prærequiritur fides, à n. 18. n. 25. Ad attritionem ſupernaturalem etiam prærequiritur, n. 19. Etiam prærequiritur ad omnem actum bonum meritorium præmii ſupernaturalis, à n. 21. Non prærequiritur ad Orationem, l. 4. n. 1349. Ad profeſſionem fidei externam eſt obligatio, quando vel honor Deo debitus, vel utilitas proximo impendenda, privative vel contrarie ſine ea ſubtraheretur, l. 2. n. 41. Ad eam obligatur Catholicus, ſi Hæreticus conculcet Imagines, aliiſve iniuriis fidem afficiat, ſiquidem inde prudenter ſperet profectum, ib. Ad eam Jure Eccleſiaſtico ſub mortali tenentur proviſi de Beneficio curato, de Canonicatu vel Dignitate in Eccleſia Cathedrali, item Primates, Archi Epiſcopi, Epiſcopi, item Prælati Religionum etiam militantium, item omnes promovendi in Doctores, Magiſtros, Regentes, Profeſſores, item, qui docent Grammaticam, aliaſque artes liberales &c. à n. 41. 53 l. 4. à n. 739. Poteſt externa profeſſio fidei ab illis, qui ad eam obligantur, probabiliter etiam fieri per procuratorem, l. 2. n. 45. l. 4. n. 740. Profeſſio fidei practice fieri poteſt: *Ego firma fide credo & profiteor omnia & ſingula &c.* l. 6. p. 2. num. 1862. Actus fidei hoc modo elici poteſt: *Omnia, Mi Deus, quæcumque per Eccleſiam Unam, Sanctam, Catholicam & Apoſtolicam proponis credenda, firmiſſime credo, quia tu dixiſti, qui es infinitè ſapiens, verax & perfectus &c.* l. 2. num. 153. Ad Actum fidei prærequiritur pia motio voluntatis inclinantis intellectum ad aſſenſum, deinde imperium poſitivum voluntatis; item, ut credens ſit certus, quod Deus revelaverit, hoc, quod ipſe credit, num. 4. 6. Fidem veram exterius negare, aut falſam profiteri nunquam licet, cenſetur autem eam quis ordinariè negare, qui à publica poteſtate interrogatus de fide ſua, tacet, item, qui negat ſe Papiſtam aut Romaniſtam apud eos, qui per illa nomina intelligunt ſectatorem fidei Eccleſiæ Romanæ, item, qui teſtimonia, ſalvos conductus, aut alias immunitates obtinet, ideo validas vel utiliores, quia in illis exprimitur, quod ſit Religionis alterius à Romana &c. à n. 54. 61.

Fides amittitur per infidelitatem, & non per quodlibet peccatum mortale, à n. 72. In fide ſollicitè & ſpeciali modo inſtruendi ſunt rudes, v. g. illis proponendo, quod credere fide divina, non ſit tantùm cogitare de obiectis à Deo revelatis, ſed illis aſſenſum præbere ex motivo illo, quia Deus dixit &c. à n. 30.

Fides bona eſt conditio requiſita ad regulam de triennali, l. 4. nu. 695. Fides publicè data hoſti, etiam iniuſtum bellum publice inferenti, eſt ſervanda; quod verum eſt, etiamſi una pars iniuſte eſſet coacta paciſci, in quo nec Papa diſpenſare poteſt, niſi vergeret in notabile damnum fidei vel Religionis, l. 3. p. 1. à n. 880.

Filia. V. *Proles*.

Filiusfamilias.

Filiusfamilias (idem eſt de filiafamilias) eſt filius naturalis vel adoptivus ſub patria poteſtate conſtitutus, l. 3. p. 1. n. 1026. Poteſt contrahere circa materias, quarum habet dominium & adminiſtrationem, l. 3. p. 2. num. 683. Quæ ſint eius bona. V. *Bona*. Peccat graviter invitis parentibus notabilem ſummam accipiens, l. 3. p. 1. num. 1014. Si rationabiliter præſumat parentem non negaturum peccat venialiter clam accipiens, n. 1033. Si eripiat ad ludos vetitos, aut res turpes contra voluntatem parentum, eſſet verum furtum, & ſi eſſet quantitas valde magna, v. g. Filii reſpectu parentis prædivitis 50. aurei vel etiam minus, & reſpectu mechanici 5. vel etiam minus, teneretur ad reſtitutionem, ſi pater crederetur non condonaturus, ſi ſciret, quod ex illius liberalitate aut tenacitate colligi poterit; quod ſi pater vel fratres reſciant, nec petant ſatisfactionem, cenſentur condonare, n. 1014. à nu. 1032. Si alatur in loco diſtante à parentibus, poterit ex alimentis moderate aliquid inſumere in luſus honeſtos, v. g. 5. ex 100. item illud, quod parcius vivendo reſervat ex pecunia ſibi miſſa, l. 3. p. 2. n. 1067. 1073. Filius in domo paterna laborans probabilius non poteſt petere ſalarium, nec, ſi illud negetur occulta compenſatione uti, l. 3. p. 1. n. 1014. à n. 1034 Filius, ſi pubes ſit, teſtari poteſt de bonis caſtrenſibus & quaſi caſtrenſibus, non autem de adventitiis invito patre, quamdiu ſub illius poteſtate adhuc conſtitutus eſt, à num. 1028. Tenetur parentibus præſtare amorem, reverentiam & obedientiam, n. 692. Peccat graviter contra amorem, ſi eos aſpere tractet, ſi non ſubveniat in gravi neceſſitate ſpirituali vel corporali, ſi non impleat eorum teſtamenta & legata, modò ſit hęres, ſi grave malum v. g. mortem optet, ibid. Peccat filius mortaliter occidendo proprium parentem bannitum, n. 792. Contra parentem licite ſe tuetur, ordinarie etiam eum occidendo, num. 798. Contra reverentiam peccat graviter, ſi leviter etiam eum percutiat, aut manum ad percutiendum attollat, ſi graviter contriſtet, ad gravem iram provocet, pauperem deſpiciat, in foro externo etiam de vero crimine accuſet, extra crimen Hæreſis, & coniurationis in Principem, cùm non eſt alius corrigendi modus, n. 692. Contra obedientiam peccat graviter, ſi in re gravi ſit inobediens, ſi contra voluntatem parentis ducat uxorem ſe indignam, ſi ſine iuſta cauſa nolit eam ducere, quam vult parens, ſi inconſultis parentibus aliquando nubat &c. ib. Non peccat contra pietatem, ſi dilapidando pecuniam impotentem ſe reddat ad alendos parentes poſt ſexennium futuros indigos: peccaret autem, ſi poſt paucos dies eos prævideret indigos, l. 1. num. 788. Si ii egentes in gravi neceſſitate aliter iuvari non poſſint, tenetur, per ſe loquendo, manere in ſæculo, & ſi Religionem ingreſſus ſit, egredi, & eos iuvare. l. 3. p. 1. n. 692. Si profeſſionem emiſerit, & parentes ſint in extrema neceſſitate, tenetur ex Religione egredi petita prius, licet non obtenta venia, ſi ſint in gravi tantum, non tenetur, poteſt tamen, ſi Prælatus permittat, egredi, n. 692. 694 l. 4. n. 180. Illicitè optat aut gaudet de morte parentis, l. 3. p. 1. à n. 693. 932. l. 2. à n. 181. Exhæreditari poteſt ex iuſta cauſa, v. g. ſi parentem gravi iniuria affecerit, eius vitæ ſit inſidiatus, manus ei iniecerit, maleficis ſe miſcuerit, novercam carnaliter cognoverit, parenti furioſo vel carcere detento non ſuccurrerit, ſi filia 25. annis minor luxurioſam vitam elegerit &c. quæ cauſæ valent, ſi filius aliunde habeat, unde vivat, l. 3. p. 1. n. 695. Filio etiam ſpurio tenetur parens procurare alimenta, niſi aliunde habeat, unde vivat, ibid. Poſt mortem parentis alendus eſt ab hæredibus, aut etiam à fiſco, ſi bona parentis ei ſint addicta ob crimen diſtinctum ab Hæreſi vel à læſa Maieſtate, n. 698. Quòd filii ſpirituales in defectu parentum naturalium alendi ſint à patribus ſpiritualibus, v. g. à patribus ſuis, eſt parum probabile, n. 703. Filii ante ordinationem patris legitimè nati poſſunt patri ſuo ordinato miniſtrare in Miſſa, non vero illegitimè nati, niſi ſit occultum, l. 6. p. 2. n. 389 Si filius à patre coactus ad ſtatum Eccleſiaſticum percipiat fructus, tenetur ad Horas non vero, ſi pater eos percipiat, l. 4. n. 1186. Filii Clericorum legitimi poſſunt in eadem Eccleſia habere cum patre Beneficium, non tamen ſuccedere in Beneficio, niſi mediate, illegitimi verò, etiamſi ſint legitimati, non poſſunt in Eccleſiis, ubi eorum patres habent aut habuerunt Beneficium, obtinere Beneficium qualecunque, etiam diſſimile, nec penſiones ſuper fructibus Beneficiorum, quæ patres habent vel habuerunt, imo nec ullo modo miniſtrare in illis Eccleſiis, à n. 763. Filii, quas poſſunt dare eleemoſynas. V. *Eleemoſyna*.

Finis legis.

Finis legis dicitur ceſſare contrarie, ſi reddatur illicitus aut impoſſibilis; tantum negativè ceſſare dicitur, ſi per obſervationem legis non obtineatur finis à lege intentus, l. 1 n 864.

Finis legis aliquando diſtinguitur à materia legis, aliquando non, ib. Alius eſt adæquatus, ſive ſunt omnia, quæ à lege intenduntur, & propter quæ obtinenda lex fertur, alius inadæquatus, ſeu pars aliqua illorum, quæ lex intendit, ibid. Si finis legis ceſſet contrarie, ceſſat obligatio legis, n. 865. Quando finis non diſtinguitur à materia legis ceſſante fine legis non poteſt manere obligatio legis, ibid. Ceſſante fine inadæquato legis, non ideo ceſſat lex, num. 866. Ceſſante fine adæquato legis in aliquo particulari, etiam in eo ceſſaret obligatio legis, ſed hoc probabilius fieri non poteſt, ſi finis adęquatus legis humanę quoad communitatem maneat, à n. 867.

Finis Matrimonii.

Finis Matrimonii in ſtatu innocentię fuit propagatio generis humani, in lege naturæ & ſcripta fuit ſimul remedium concupiſcentiæ, in lege gratiæ habet eoſdem fines, & prætereà elevatum eſt Matrimonium ad rationem Sacramenti, l. 6. p. 3. n. 236.

Finis illius eſſentialis eſt mutua corporum traditio & radicalis obligatio reddendi debitum. Finis accidentalis primarius eſt generare, & ad Dei cultum educare prolem, ſecundarius eſt remedium concupiſcentiæ. Fines extrinſeci ſunt ſanitas corporis, mutuum juvamen, pax inter familias, divitiæ, honor, voluptas. Aliquem ex his intendens præter finem intrinſecum non peccat, à n. 236. 288.

Fiſcus, Procurator fiſcalis.

Procurator fiſcalis probabiliter non tenetur ad reſtitutionem, ſi ſit cauſa, cur fiſcus non accipiat mulctam per leges impoſitam

delicto, nec alius iuſte interrogatur fraude vel mendacio ſibi vel aliis ob delictum imponendam declinans, nec is, qui per fraudem impedit, ne alius accuſetur, tenetur probabiliter ad mulctam alioqui pendendam; nec, qui falsò defendunt reum &c. l. 3. p. 2. à n. 82.

Fœdus.

Fœdus cum Turcis & hæreticis in praxi ordinarie eſt illicitum Chriſtianis, l. 3. p. 1. n. 872.

Fœmina.

Fœmina, ſi tantum ex levitate ſine prava intentione utatur veſte virili peccat tantum venialiter, alias mortaliter. Si ex neceſſitate, nullo modo, l. 2. n. 243. Peccat graviter, ſi data opera ei ſe conſpiciendam offert, quem ſcit in ſe vel ſui aſpectu in particulari ſcandalizandum. Tenetur etiam rem præceptam omittere ſemel aut iterum v. g. ſacrum die feſto ad peccatum illud evitandum, à n. 243. Tenetur etiam ab ornatu muliebri, ſaltem ad breve tempus; præſertim, ſi ille eſt inconveniens & ſuperfluus, abſtinere probabiliùs ſub mortali, ſi prævideat aliquem in particulari probabiliter lapſurum; non vero tenetur ſub mortali abſtinere, ſi in genere tantum aliquos in ſe ſcandalizandos putet, modo eorum laſciviam non intendat, ibid. Denudans collum vel pectus ex intentione mala probabilius peccat mortaliter; illum morem inducens peccat mortaliter, n. 243. 248. Permittens tactum ſui vel oſculum turpe ac venereum in ſecreto, peccat mortaliter, ſi non impediat, quando commode poteſt; quod ſi dubitet, an id fiat ab altero malo fine, non tenetur impedire, n. 249. Acceptans munera ab amaſio ea largiente ex malo fine, regulariter peccat graviter, quamvis ipſa non conſentiat eius intentionibus, n. 264.

Fœmina, quæ non ſolet ire ad Eccleſiam, niſi famulis comitantibus, tenetur hos modico ſtipendio conducere, ut die feſto Miſſam audiat, l. 3. p. 1. n. 677.

Fœmina non poteſt ferre cenſuras, l. 7. n. 19. Poteſt habere clavem Juriſdictionis, non Ordinis, ib. Ad altare miniſtrare non deberet, l. 6. p. 2. n. 388. Nequidem eſt capax primæ tonſuræ, n. 2213. Eſt capax Matrimonii, quamvis ſine vitæ periculo parere non poſſit, l. 6. p. 3. n. 792. Etiam illius capax eſt impotens retinere ſemen intra matricem, n. 794.

Fœmina dubie impotens, ſi per ſecundum virum reddita ſit habilis ad copulam, non ideo reddenda eſt primo, n. 805. Putant aliqui eam ineptam ad generandum, ſi ſit annorum 50. alii, ſi ſit 45. ſed attendenda eſt complexio & naturalis vigor, n. 178. In uſu Matrimonii animum aliò diſtrahens, ne natura excitetur, peccat venialiter, n. 351. In ipſo actu, copula nondum conſummata, probabilius non licet fœminæ per tactus ſe ipſam provocare, aut per virum, ut ſeminet, n. 335. Si rapta fuerit, id in ſupplica narrari debet, n. 980. Fœminarum carminatricum benedictiones & preces ad morbum depellendum adhibere, ſuperſtitioſum eſt, l. 3. p. 1. n. 27.

Fœtus.

Fœtum animari prius, quando naſcitur, nequidem eſt probabile, quod ſi probabile eſſet, tamen adhuc committeret homicidium in aliquo abortu, l. 3 p. 1. à n. 828.

Forenſia opera. V. *Feſtorum obſervatio.*

Forma Sacramenti Pœnitentiæ. V. *Pœnitentia.*

Forma abſolutionis à cenſura. V. *Abſolutio à cenſura.*

Forma Conſecrationis Euchariſtiæ. V. *Euchariſtia Sacramentum.*

Formæ Sacramentorum. V. *Sacramentum.*

Forma Matrimonii.

Forma Matrimonii eſt mutuus conſenſus externis ſignis expreſſus, quatenus habet rationem acceptationis, l. 6. p. 3. n. 223.

Forma actus.

Forma actus & conditio ad actum differunt, quod illa ſit, quæ dat eſſe rei, hæc vero, ſine quo eſſentia actus poteſt ſubſiſtere, actui tamen adiicitur, & aliquando ita neceſſariò, ut ſi deſit, poſt ſe trahat nullitatem actus, l. 4. n. 735.

Formula juramenti contra Janſenium.

Formula iuramenti circa verba & ſenſum Janſenii hic eſt: Ego me ſubiicio Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocentii X. &c. lib. 1. num. 210.

Fornicatio.

Fornicatio eſt concubitus ſoluti cum ſoluta, l. 3. p. 1. n. 915. l. 6. p. 2. n. 1023. Eſt peccatum mortale & intrinſece mala, l. 3. p. 1. n. 916. Fornicatio ſponſæ in Confeſſione eſt explicanda, l. 6. p. 3. n. 57. Item fornicatio cum filia Confeſſionis probabiliter in Confeſſione explicari debet &c. l. 3. p. 1. n. 915. l. 6. p. 2. à n. 1041. Ante ſponſalia facta & poſt ea detecta fornicatio ſponſi, probabilius non dat Jus ſponſæ reſiliendi, ſicut fornicatio ſponſæ detecta dat Jus ſponſo reſiliendi, niſi etiam ſponſus ex fornicatione haberet prolem, tum enim etiam ſponſa reſilire poſſet, l. 6 p. 3. n. 180.

Forum.

Vox forum varias habet ſignificationes: *Forum* in neutro genere, aliquando ſignificat locum publicum, in quo res venales exponuntur; *forus* in maſculino ſignificat locum Judicii, ſæpe autem per forum intelligitur *Judicium, Juriſdictio, poteſtas*, & ſic dicitur res aliqua pertinere ad forum Eccleſiaſticum vel Sæculare, vel eſſe fori mixti. Forum in hoc ſenſu aliud eſt externum, ſive *forum fori*, in quo tractantur cauſæ in ordine ad externam gubernationem Reip. ſive eccleſiaſticæ, ſive ſæcularis: aliud internum, ſive *forum poli ſeu conſcientiæ*, quod intus in conſcientia exercetur. Forum internum aliud eſt pœnitentiæ, aliud non pœnitentiæ &c. l. 6. p. 3. n. 952. Ad forum contentioſum aliquid dicitur deductum, ſi citatus aliquo modo comparuerit negando vel confitendo, l. 7. n. 11. Fori privilegium eſt favor, quo Clericus eximitur à iuriſdictione & poteſtate ſæculari, l. 4. n. 1380. Fori mixti cauſa eſt, quando perſona eſt ſæcularis, & pœna ſtatuta eſt à Jure Canonico, n. 1412.

Franciſcanus.

Franciſcanus feria ſexta non jejunans peccat contra obedientiam & contra temperantiam, l. 4. n. 96.

Fraterna correptio. V. *Correptio fraterna.*

Frater.

Frater tenetur fratri vel ſorori in extrema, vel quaſi extrema neceſſitate ſubvenire lege tum charitatis, tum pietatis l. 3. p. 1. nu. 695. Si dives ſit, tenetur fratrem etiam illegitimum alere, nu. 700. Fraternitas inter quos. V. *Cognatio.*

Fraus.

Fraus circa diſpoſitionem hæreditariam, ſi per legem patriæ ad utrumque æqualiter bona immobilia devolvi deberi, eſt illicita, l. 5. p. 2. n. 1173. Circa venditionem eſt iniurioſa n. 995. Circa inſtrumentum, ſi amiſſum ſit originale, eſt illicita, à num. 1123. De fraude in teſtamento dubitans poteſt adire hæreditatem; ſi tamen probabiliter fraus adfuit, hæreditas eſt dividenda, num. 1172. V. *Dolus.*

Fructus.

Fructus rei alii ſunt naturales, qui ex re ipſa proveniunt abſque ullo ſere labore aut induſtria cuiuſquam, v. g. lana ovium, fructus arborum &c. Alii ſunt induſtriales, qui præcipuè proveniunt ab induſtria hominis utentis tali re velut inſtrumento, v. g. lucrum reportatum ex re aliqua &c. Alii ſunt mixti, ad quorum productionem notabiliter concurrunt tam natura, quam induſtria, v. g. ſegetes ex agro &c. l. 3 p. 2. n. 114. 205.

Fructus aliqui ſunt civiles, qui in foro civili habentur veluti fructus, v. g. pretium rei elocatæ &c. n. 206. Alii ſunt pendentes, qui nondum ſunt collecti, ſed in rebus, è quibus naſcuntur, adhuc exiſtunt. Alii ſunt percepti, qui ſeparati ſunt à re, è qua proveniunt. Alii percipiendi, qui percipi potuerunt & percepti non ſunt, n. 207. Fructus naturales percepti, & percipiendi ſunt & manent domini ſui, cui tam à poſſeſſore bonæ quam malæ fidei ſunt reſtituendi: probabilius etiam conſumpti, & mixti ſecundum hoc, quod naturales ſunt, deductis tamen expenſis propriis, n. 114. à n. 210. Induſtriales reſtituendi non ſunt, à n. 212.

Fructus per culpam iniuſti detentoris perditi ordinarie reſtitui debent, à n. 218 V. *Reſtitutio.*

Fructus contra prohibitionem è patria etiam ſemel tantum efferens, ſi ſit quantitas magna v. g. pro 100. aureis, probabiliter peccat graviter, l. 1. n. 670. Fructus Beneficii vacantis, per ſe loquendo, ſpectant ad illum, qui Beneficium obtinebit, niſi obſtet ſtatutum vel alia conſuetudo, l. 4. à n. 950. n. 962.

Fructus Beneficii reſignati ſpectant ad reſignantem, ſi hic non perdat titulum, & reſignatio ſit irrita, n. 960. Si reſignatio ſit pura & valida, fructus ſpectant ad ſucceſſorem, per ſe loquendo; ſi ſit in favorem, fructus uſque ad diem conſenſus à Superiore dati ſunt reſignantis, poſt eam reſignatarii, à n. 961. Fructus primi anni Beneficii obtenti non debent diſtribui inter ſeniores, à n. 672. Fructus Beneficiorum poſt congruam ſuſtentationem ſuperflui in uſus pios ſunt impendendi, n. 1355. Fructus Epiſcopatus vacantis in Gallia percipiunt Reges; ordinariè pro eligendo reſervari debent, aut in bonum Eccleſiæ impendi, à n. 1397. Fructus rei emptæ. V. *Emptio.*

Fructus Sacrificii. V. *Sacrificium.*

Frumenta ſata in alieno fundo. V. *Satio.*

Fuga reorum. V. *Reus.*

Fugitivus à Religione.

Fugitivus à Religione, quæ acquirit, Monaſterio acquirit, ſi illud ſi capax dominii, ſi non, Sedi Apoſtolicæ, iis exceptis, quæ ex Beneficio Eccleſiaſtico accepit, l. 4 n. 198. Ut cenſeatur apoſtata, requiritur dimiſſio habitus, & animus non redeundi ad ſuam Religionem, à n. 205.

Fundatio.

Fundationi conditiones etiam contrariæ iuri communi addi poſſunt, quæ, ſi ab Epiſcopo admiſſæ ſint, obligant; non debent tamen eſſe nimis difficiles, nec turpes, nec contra finem ſeu ſubſtantiam Beneficii, nec contra Jus naturale vel divinum: ſic apponi poteſt in fundatione, v. g. ut quis ad Beneficium præſentari poſſit, antequam vacet; ut Beneficium hoc retinere poſſit cum alio etiam incompoſſibili &c. l. 4. à n. 808. Conditiones & clauſulæ fundationibus appoſitæ obligant, & ſine iis ordinariè actus ſunt irriti, à n. 810. Si in fundatione requiratur Sacerdotium, vel ut Miſſæ legantur, ordinarie requiritur Sacerdotium actu, aliquando ſufficit aptitudine; & ſi fundatio non exprimat, ut legat per ſeipſum, poterit id fieri per alium, à n. 814. Si fundatio requirat, ut per ſeipſum celebret, ſi legitime impediatur, non tenetur ſubſtituere alterum &c. à num. 819. Si fundatio præſcribat, ut in certo loco, tempore, Altari, die Miſſæ legantur hæc citra neceſſitatem vel ſine cauſa rationabili ſæpiùs negligens peccat graviter, à nu. 823. Si fundatio non præſcribat, quoties, & ad quam intentionem celebrandum, videat, quid ſimiles fundationes exigere ſoleant, vel quid anteceſſores impleverint &c. à n. 831.

Fundator ipſe non poteſt poſt perfectam, & ab Epiſcopo admiſſam erectionem Beneficii, adiicere novas leges aut conditiones alterativas, nec addere nova onera, nec impoſita minuere; nec hæres vel Patronus poteſt negligere conditionem à fundatore appoſitam &c. à n. 838. Poteſt Epiſcopus cum cauſa utili Eccleſiæ, fundatore adhuc vivente & conſentiente, etiam in perpetuum mutare aliquam conditionem appoſitam. Fundatore autem mortuo

Digitized by Google

tuo probabiliùs non poteſt nequidem cum conſenſu Patronorum, in conditione à fundatore requiſita diſpenſare, aut mentem eius immutare, quam aliquando interpretari poteſt, à n.839. Nec Papa ordinarie poteſt legibus à fundatore poſitis derogare, n.842. Contra vel ultra onera & conditiones fundationibus appoſitas probabiliter præſcribi poteſt ſaltem 40. annorum præſcriptione, à nu.852. Fundationum onera Epiſcopus cum conſenſu Patroni, aut etiam ſine illo, ſi irrationabiliter ſit invitus, reducere probabiliter poteſt etiam in perpetuum, ſi redditus ad onera præſtanda non ſint ampliùs ſufficientes; non autem poteſt numerum Miſſarum imminuere ex fundatione Beneficii vel Capellaniæ &c. debitum, n.854. Si fructus omnes uno anno emaneant, non eſt obligatio ad ullum onus; ſi ea parte, eſt obligatio pro rata, ſed ad Epiſcopum ſpectat imminuere, num. 855. An fundationem unius Altaris Epiſcopus poſſit transferre aliò &c. V. *Epiſcopus*.

Furioſus.

Furioſus non poteſt contrahere, l.3.p.2.n.666.

Fur. Furtum.

Furem ut liceat occidere, non ſufficit unus aureus, ſed requiritur res magni momenti reſpectivè ad illum cui aufertur, ſi illa aliter ſervari aut recuperari non poſſit, l.3.p.1.n.798.à n.807. Fugientem cum re magni momenti v.g.equo, &c. ſi aliter recuperari non poſſit, licet occidere, n.810.944.

Furtum eſt iniuſta & occulta rei alienæ ablatio domino rationabiliter invito, n.935. Eſt mortale, ſi quantitas ablata ſit notabilis, à n.935. Differt à rapina ſpecie, quia ſuperaddit modum tendendi in rem alienam notabiliter diverſum &c. à n.942. Species furti variæ ſunt, præſertim apud Juriſtas, n.944.

Furtum non mutat ſpeciem ex hoc, quod fiat à Judice vel Magiſtratu, quamvis magis dedeceat, l.6.p.2.n.2086. Illi additur ſacrilegium, ſi quis furetur rem ſacram, vel profanam è loco ſacro, ſi locus ſacer pro ea reſpondere debeat, à n.2089.

Furti ſacrilegi gravitas deſumi debet ex materiæ quantitate &c. ſi ſit res temporalis pretio æſtimabilis; quod ſi ſit res adæquate ſacra v.g. Reliquię, ex eius dignitate aut raritate, ſaltem extra diſtrictum Romanum, deſumitur; in diſtrictu autem Romano non videtur in his dari parvitas materiæ, l.3.p.1.n.1003. Si quis rem auferat domino vidente & non contradicente, vel dominum putet eſſe contentum, non committit furtum; quod ſi ex metu vel verecundia non contradicat, furtum committitur, à nu.945. Faciens ſumptus nimios, quos ſcit ſe non poſſe reſundere, cenſetur ordinarie furari, l.3.p.2.num.17.380. Rem alienam accipiens, vel in cuius domo res aliena invenitur, non præſumitur fur, niſi aliunde ſit ſuſpectus, quod rem clam acceperit & occultet &c. n.2186.

Fur rem conſumens in extrema neceſſitate, ſi res manſit domini, tenetur poſtea, ſi poſſit, compenſare ſola damna cauſata domino uſque ad tempus neceſſitatis; ſi autem rem per commixtionem fecerit ſuam, poſt neceſſitatem etiam rem tenetur reſtituere, n.288. Surripere ſibi neceſſaria in extrema neceſſitate licet, non verò in gravi neceſſitate tantùm, l.3.p.1.à n.948. Non licet ſurripere alteri in pari neceſſitate conſtituto, n.951. In gravi neceſſitate totius Reip. licet divitibus auferre ſuperflua; quæ neceſſaria ſunt ad Remp. ſublevandam; n.956. In neceſſitate gravi urgente, privato licitum eſt ſurripere neceſſaria ad illam ſublevandam, num. 957. Quantitas ad furtum mortale requiritur notabilis & gravis, v.gr. reſpectu cuiuſcunque etiam ditiſſimi Regis duo ducati; reſpectu inferioris Principis unus ducatus; reſpectu viri Perilluſtris aut mercatoris valde divitis unus imperialis; reſpectu mercatoris mediocriter divitis medius imperialis; reſpectu tenuioris civis aut ruſtici duo ſolidi, reſpectu hominis utcunque pauperis ſeſquiſolidus; reſpectu plane pauperis etiam unicus ſolidus &c.n.978.987. Gravitas furti non eſt præciſè menſuranda ex quantitate rei ablatæ, ſed ſimul ex aliis circumſtantiis, n.978. à n.984. Gravitas illa abſolutè deſumi poteſt ex materia requiſita ad ſuſtentationem unius diei, à n.985. Qui furatur rem gravem, cum animo ſtatim reſtituendi, ſaltem uſque ad materiam levem, non peccat graviter, n.1003. Qui furatur aliquid complens peccatum mortale, ſi nihil cogitet de prioribus ablatis, vel ſi reſtituiſſet uſque ad materiam cum hoc levem; aut, ſi haberet voluntatem reſtituendi præcedentia; aut ſi nunc non obligaretur ad præcedentia reſtituenda; non peccat niſi venialiter ultimum illùd auferendo, l.5.n.293.l.3. à n.1004. Qui ſemel complevit materiam gravem, & iterum furatur etiam aliud leve, quod cum priore materia ablata facit unum, iterum probabilius peccat mortaliter, n.294.l.3.p.1. nu.1007. Si quis per plura furta parva uni vel pluribus facta habeat intentionem paulatim diteſcendi, vel grave damnum inferendi, peccat graviter. Sicut & ille peccat graviter, qui ſurripit materiam levem, quæ cum aliis præcedentibus complet materiam gravem, cum voluntate eam cum aliis retinendi, l.3.p.1.à n.1004.p.2.n.244. Etiam peccat graviter, qui poſt levia furta, quæ non poteſt reſtituere, addit aliud leve, quo compleatur quantitas gravis, niſi voluntatem efficacem habeat reſtituendi priora furta ſaltem uſque ad materiam levem, l.3.p.1.num.1006.p.2.à num.245.

Furta parva coaleſcunt, quamvis fiant in diverſis negotiis, p.2.n.1008. Si plura plures levia furta committant, quæ ſimul graviter noceant alicui; ſi alter de altero non ſciat, nullus peccat graviter. Si ſinguli conſpirent, ſinguli peccant graviter. Si non conſpirent, alter tamen exemplo ſuo moveat alterum, probabilius ſinguli peccant graviter. Si ſe non mutuo moveant, avertant tamen per omnia ſimul ſumpta cauſari grave damnum alteri, probabilius ſinguli tantum peccant venialiter, n.2004. à n.1009. Quamvis inter furta levia tempus aliquod intercedat, probabilius tamen uniuntur; quò plus tamen temporis intercedit, tantò plus requiritur ad materiam gravem, ſicuti & quò plures ſunt damnificati, tantò minor requiritur quantitas &c. à n.1011. Ad furtum patris, liberi, amici, ſervi, ut ſit mortale, plerumque requiritur maior quantitas, quam ſi fiat ab alio, à n.1014. Ad furtum grave filiorum quæ requiratur quantitas, ex circumſtantiis colligi debet, v.g. quæ ſit materia, quæ aufertur, an multum ſimul, an parum & ſucceſſivè, an ad uſus bonos & licitos, an ad vanos & illicitos, an parentes ſint pauperes, an divites, an liberales vel parci &c. Requiritur ſaltem ſumma notabilis, qualis non ſemper eſt reſpectu parentis prædivitis, ſi filius parenti furetur 5. aut etiam plures aureos; reſpectu mechanici tamen probabiliter 2. vel 3. aurei ſufficiunt, num.1014. à n.2032. Si alicui committatur, ut pro altero aliquid emat vel vendat, qui hoc putatur gratis facturus, ſi hic minori pretio emat; vel maiori vendat, quam determinatum fuit, ſi hoc ſibi retineat, cenſetur furari, niſi expenſas fecerit, aut extraordinariam diligentiam adhibuerit &c. à n.1019. Res furtiva propriis immixta probabiliter prius reſtitui debet, l.3.p.2.num.375. Rem furtivam emens, comparente domino tenetur eam reſtituere, ſicuti & pretio furtivo emens tenetur pretium reſtituere, à num.961. V. *Reſtitutio*. Alienum accipiens in iuſtam compenſationem, ſi adſint conditiones requiſitę, per ſe loquendo, non furatur, l.3.p.1.à n.959. Furta uxorum. V. *Uxor*.

G

Gabella.

Per gabellas intelliguntur ea, quæ ſubditi contribuunt ad communem utilitatem, ad ſuſtinendos Magiſtratus &c. l.3.p.2.n.268. Etiam externi ad eas tenentur, n.270. Probabilius ſolvendæ ſunt, quamvis non exigantur, n.271. Probabilius etiam imponi poſſunt rebus uſualibus, num.273. Paupertas ab iis excuſat, num.274. Probabiliter non debentur pro mercibus inferri prohibitis, num.275. Gabellarum onus aliquando cum merce tranſit ad ementem, num.276. Aliquando etiam ad eas obligantur Clerici, num.280. Qui iuſtas gabellas defraudavit, probabiliter poteſt merces communi pretio vendere, n.281. Antequam gabelę defraudentur, ſtandum eſt, quod ſubditi ad eas obligentur; poſtquam autem defraudatio facta eſt, pænitens non facile damnandus eſt ad reſtitutionem, ſi credat eas iniuſtè exigi, n.282. V. *Tributum*.

Gabellæ cuſtos ſe abſcondens, ut nauta præteriens puniatur, peccat; non vero, ſi intendat, ut ſemel deprehenſus, aliis vicibus gabellam non defraudet, l.2.n.276.

Gaudium.

Gaudium de morte alterius. V. *Mors*.
Gaudium filii de morte parentis. V. *Filius*.
Gaudium de malo. V. *Delectatio*.

Generalis Confeſſio.

Cum illis, qui generalem Confeſſionem inſtituunt, pro diverſitate ſubiecti diverſimode eſt procedendum, l.6.p.2.à n.2878.

Generalis Confeſſio non niſi ſemel permittenda eſt ſcrupuloſis illis qui ante hac vixerunt in conſuetudinibus peccandi &c. num. 2881.l.1.à num.541. Facta Confeſſione generali, præmiſſo diligenti examine, non tenetur quis de vita anteacta amplius cogitare, & omnia occurrentia dubia ordinariè poteſt deponere, niſi accedat certitudo ea eſſe omiſſa, l.6.p.2.num.2883. Pro Confeſſione generali inſtituenda inſpici poteſt catalogus peccatorum, n.2883.

Generalis Ordinis.

Generales Ordinum poſſunt ferre cenſuras in ſuos ſubditos, l.7.n.17. Generalis Societatis JESU poteſt ſuis in remotiſſimis infidelium terris degentibus dare facultatem diſpenſandi cum illis, qui ab infidelitate converſi ſunt, & prius in gradibus non licitis, tamen lege divina non prohibitis Matrimonia contraxerant, ut in eiſdem manere poſſint; l.6.p.3.n.893.

Generatio prolis.

Generationem prolis directè & per ſe impedire nunquam licet coniugibus, poſſunt quidem ex gravi cauſa aliquid facere, ex quo per accidens ſequatur effuſio ſeminis, v.g. actum coniugalem ex metu mortis imminentis abrumpere: peccant tamen, ſi in uſu Matrimonii, vel poſt uſum aliquid faciant, quo conceptio impediatur, aut ſemen conceptum reiiciatur, l.6.p.3.n.351.

Genuflexio.

Genuflexio fit, quando Sacerdos tranſit, accedit vel recedit ab Altari, in quo Venerabile eſt expoſitum vel reconditum. Item quoties accedit vel recedit à medio Altaris, & quoties ſe convertit ad populum & iterum ad Altare, ubi Venerabile eſt expoſitum. Item, antequam Miſſam incipiat ad Altare, in quo Venerabile ſaltem eſt reconditum. Item, quoties in Miſſis privatis dicitur: *flectamus genua*, vel in Miſſali ad marginem notatur genuflexio. Item in *Credo* ad *incarnatus eſt*. Item, quoties poſt elevationem movet Hoſtiam vel Calicem. Denique in fine Evangelii S. Joannis ad *Verbum caro factum eſt*. Debet autem tarde & graviter fieri uſque ad terram ordinarie uno genu, quamvis aliqui utroque genuflectant &c. l.6.p.2.n.484.

Gladiatus.

Gladiatus, ſecluſo ſcandalo, licite communicat, l.6.p.1.n.557.

Gloria in excelſis.

Gloria dicitur, quando in Matutino dictum eſt, *Te Deum laudamus.*

mus; excipiuntur feria 2, & 3. Rogationum, in quibus non dicitur. Item, non dicitur, ſi Miſſa non concordet cum Officio Horarum, uti in vigiliis, votivis, de Requiem. Dicitur tamen in votivis Angelorum & B. Virginis in Sabbato; non autem dicitur in votivis B. V. extra Sabbatum, l.6.p.2.num.464. num. 2055. D.566. 289. In Sabbato recitans officium de B. V., ſi celebret votivam de aliquo Sancto, non debet dicere *Gloria*, num. 2055. D. 290. Etiam non dicitur *Gloria*, nec *Credo* in votivis pro re gravi, ſi violacea paramenta adhibeantur, aliàs dici poſſunt, num. 464. 2055. D.117. 518. num. 2070. Dicitur, quando legitur de Sancto, die, quo obiit, aut de Sancto, qui eſt titulus Altaris, licet de his non ſit dictum officium. Item dicitur in ſolemni gratiarum actione, ſi non ſint paramenta violacea, n. 464. Non dicitur, quando in Matutino non eſt dictum *Te Deum laudamus*, niſi in Cœna Domini, & Sabbato Sancto, n.465. *Credo* dicitur in omni Dominica niſi fiat *de Requiem*, item in ſolemni votiva pro re gravi vel cauſa publica Eccleſiæ v. g. in precibus 40. Horarum, item in omnibus Dedicationibus; item in feſtis incidentibus infra Octavas habentes *Credo*, non in vigilia incidente infra Octavam, nec in Rogationibus. Etiam dicitur *Credo* in Miſſa de Sancto, vel Beato, cujus inſignes Reliquiæ habentur in Eccleſia, in qua legitur Miſſa; ſi autem Miſſa fieret extra hanc Eccleſiam, non ideò dicitur *Credo*, ſicuti nec de Beatis, ſi non adſit Reliquia, n.466. n. 2055. D. 234. Octavæ totę habent *Credo*, ſi feſtum habeat, quamvis Officium non fiat de Octava, n. 467. Regulariter MUC non credit, id eſt, Martyres, Virgines & Viduæ, Confeſſores, niſi ſint Doctores, non habent *Credo*; in feſto Patroni titularis Eccleſiæ tamen dicitur *Credo*, non autem Patroni Capellæ vel Altaris. Etiam dicitur *Credo* in feſtis principalibus Sanctorum apud Regulares, non tamen Beatorum, niſi ſit Miſſa ſolemnis aut habeantur Reliquiæ notabiles, n.468. 2055. D. 234. Non dicitur *Credo* in miſſis privatis, ideo ſolum, quia SS. Sacramentum eſt expoſitum, n. 2055. D. 287. Nec dicitur *Credo* in Sabbato, quando Miſſa legitur de Dominica alioqui omittenda, n. 468.

Gloria vana. V. *Vanagloria*.

Gradus Conſanguinitatis, V. *Conſanguinitas*.

Gradus. V. *Promotio*.

Græcus.

Græci baptizant infantes totos immergendo in aquam calidam, l.6.p.1.n.266. Græcus probabilius invalide ordinaretur Sacerdos per materiam in latina Eccleſia tantum uſitatam, ſcilicet per traditionem Pateonæ, n. 16.

Graſſator publicus.

Graſſator publicus & raptor, per ſe loquendo, non poſſunt à quovis occidi, l.3.p.1.n.796.

Gratia.

Gratiæ ſtatus prærequiritur probabilius ſub mortali in conficiente Sacramentum extra neceſſitatem ante actum Sacramenti eſſentialem conſummatum, l.6.p.1. num. 88. à num. 91. n. 105. Etiam ſub mortali, per ſe loquendo, requiritur in ſuſcipiente Euchariſtiam, antequam Hoſtia attingat ſtomachum, n. 514. 556. Probabiliter non requiritur ſub mortali in diſtribuente Euchariſtiam, n. 94. Nec in Confeſſionem audiente, dummodo ſit in gratia, antequam Abſolutionis formam abſolverit, n. 102. Varios errores docuerunt circa gratiam Janſenius Stonichius & aliqui Religioſi Duacenſes, l.3.p.1.à n.1.

Gratia, *ſi neutri*, conceditur illi litiganti tantum, qui Apoſtolicæ provitus eſt; dicitur *ſi neutri*, quia datur tantùm ſub conditione, ſi neutri eorum ſit Jus quæſitum &c l.4. n. 550.

Gratia *ſi nulli* eſt ſimilis, & conceditur, ſi nulli ex pluribus, quam duobus collitigantibus ſit Jus quæſitum, numer. 551. V. *Privilegium*.

Gratioſa ſurrogatio. V. *Surrogatio*.

Gravida.

Gavida non poteſt reddere, nec petere debitum conjugale, ſi ex eo periculum mortis, vel etiam abortus probabile timeatur proli jam conceptæ, quod ſi abſit, & reddere & petere poteſt, l.6. p. 3. n. 351.

Gula.

Gula eſt inordinatus appetitus cibi & potus, committitur 5. modis. 1. Si edas ante tempus. 2. Si nimis exquiſita. 3. Si plus juſto. 4. Si voraciter. 5. Si nimis exquiſitè præparata. Eſt ex genere ſuo veniale, l. 5.n.307. Eſt etiam vitium gulæ comedere ſine neceſſitate, n.309. Delectationem cibi & potus intendere directè, eſt illicitum, n. 310. Qui comedit & bibit propter ſolam voluptatem, peccat ſaltem venialiter, qui autem comedit & bibit propter voluptatem eam referendo ad comeſtionem & utilem digeſtionem, nullo modo peccat, à n. 312.

Habitatio.

Habitans in Parochia planè acatholica, ſi ſoleat reliqua Sacramenta à vicino Catholico Parocho accipere, etiam tenebitur pro Matrimonio coram eo comparere, l.6 p.3.n.782. V. *Domicilium*.

Habitus.

Habitus Clericalis. V. *Clericus*.

Habitus & Tonſura ſive corona ordinatorum pro diverſitate Ordinum & ſubjectorum eſt diverſa; ſic Sacerdos habet parem majori Hoſtiæ, Diaconus paulo minorem &c. l. 6.p 2.n.2316.

Habitum Religioſus ad horam dimittens, per ſe loquendo, peccat tantum venialiter, l.1.n. 675.

Hæreditas. V. *Renunciatio hæreditatis*.

Hæres.

Hæredes inſtitui poſſunt omnes homines etiam amentes, ſurdi, muti, ſervi, imo, & communitas, niſi ſpecialiter quis prohibeatur, ſicuti prohibentur & ſecundum Jura incapaces ſunt Apoſtatæ & Hæretici, eorumque receptores, fautores defenſores, qui tamen probabiliter ante ſententiam Judicis non tenentur ad ejus reſtitutionem; item civitas hoſtium & communitas Judæorum; item damnati ad metalla &c. l.3. p. 2.num. 1153. Hęredes variè dividuntur, alius eſt hęres ex teſtamento, alius ab inteſtato. Hæres ex teſtamento vel eſt univerſalis & ex aſſe, vel particularis, ſeu ex parte tantum. Uterque horum vel eſt hęres neceſſarius, qui neceſſariò inſtitui debet, ut ſunt omnes in recta linea deſcendentes, & poſt hos aſcendentes, niſi ſit juſta cauſa exhæredandi; vel non neceſſarius, quem teſtator libere inſtituit, ib. Hæredibus neceſſariis Jure novo debetur triens hæreditatis, & ſi ſint plures liberi, quam quatuor, ſemiſſis, idque abſque ullo gravamine, modo, & conditione, ib. Ab inteſtato, aut teſtamento rupto vel irrito ſuccedunt hæredes ante omnes alios. 1. Patri ſuccedunt liberi legitimi, & in demortuorum locum nepotes. 2. Deficientibus deſcendentibus, pater & mater defuncti, & in eorum locum avi, & aviæ. 3. His quoque deficientibus, fratres & ſorores ex utraque parte conjuncti, idque æquis portionibus, excluſis iis, qui ex ſolo patre vel matre conjuncti ſunt. 4. Si ex fratribus vel ſororibus utrimque conjunctis unus mortuus liberos reliquerit, ſuccedunt hi loco parentis ſui cum patruis, non in capita, ſed in ſtirpes; ſi tamen fratres & ſorores utriumque conjuncti, omnes mortui ſunt, tunc eorum liberi, excluſis patruis ex una tantum parte conjunctis, non in ſtirpes, ſed capita, adeoque æquis portionibus ſuccedunt. 5. Deficientibus fratribus & ſororibus utrimque conjunctis, eorumque liberis, ſuccedunt fratres & ſorores ex una tantum parte conjuncti; hoc tamen diſcrimine, ut qui ex parte patris ſunt juncti, ſuccedant in bona à patre provenientia, in reliquis æqualiter omnes. 6. Si fratres, & ſorores, eorumque filiì deficiant, ſuccedunt propinquiores collaterales uſque ad decimum gradum, & fit talis ſucceſſio in capita, nulla habita ratione, an ex altera parte, an ex utraque ſint conjuncti. 7. In horum defectu ſuccedit uxor, & denique in illius morte Fiſcus ſęcularis, in omnibus bonis Laici ab inteſtato defuncti. Fiſcus autem Eccleſiaſticus in bonis Clerici, ib. Si uxor ſuſceptis ex priore marito liberis ad ſecundas nuptias tranſierit, quidquid à priore marito donatione, aut teſtamento acquiſivit, id cedit ejuſdem Matrimonii liberis; idem fit, ſi maritus alteram uxorem ducat, ib.

Hæres adeundo hæreditatem non tantùm commoda & Jura, ſed etiam debita & onera realia defuncti in ſe transfert; non obligatur tamen ſupra vires hæreditatis, imò ipſi debetur quarta pars hæreditatis, deductis expenſis funeris & ſolutis debitis; & ſi eam non habeat, poteſt illam legatis, non tamen piis, detrahere, ſi inventarium confecerit, quod conficiendi obligationem teſtator ipſi poteſt remittere reſpectu legatariorum & fidei commiſſorum, non tamen reſpectu creditorum, ib. Ad hæredem etiam tranſeunt obligationes reales & vota realia, non obligatio reſtituendi pro fama vel honore; damna tamen fortunarum inde ſecuta reparandi obligatio ad eum tranſit, l.3.p.1.à n.337. 477. l.3.p.2. num. 1256. Tenetur etiam hęres negotia à defuncto inchoata & nondum finita perficere; non tamen tenetur piam teſtatoris voluntatem aliquid faciendi implere, niſi, ea obligatio ſibi ſit impoſita, l.3.p.2.num. 1169. Poteſt adire hęreditatem; etiam, quando teſtamentum factum eſt ſine ſolemnitatibus, n. 1118.

Hæres ab inteſtato, ſi ſciat voluntatem defuncti, tenetur reſtituere hæreditatem, ſi dubius ſit de voluntate teſtatoris, debet cum illis componere pro ratione dubii, de quibus dubitat, an teſtamento minus ſolemni aliquid legatum ſit, quod ſi hæres ab inteſtato hæreditatem ſibi retineat, illi occulta compenſatione licite uti poſſunt, ib. Si hæres ab inteſtato fateatur, mentem teſtantis fuiſſe, ut hæreditatem nomine fidei commiſſi alteri traderet, vel legatum aliquid ſolveret, vel ut hęreditas immediate ad alium perveniret, vel, ſi oblato Juramento jurare noluerit, cogendus eſt etiam in foro externo hæreditatem tradere & legata ſolvere, ib.

Hæres ex teſtamento à Clerico vel Novitio facto ſine ſolemnitatibus Juris. poteſt hæreditatem pro foro conſcientiæ adire, ib. Hęredes inſtitui poſſunt filii legitimi, ſi ſint naturales, à patre ex aſſe, ſi deſint legitimi aſcendentes & deſcendentes, ſi autem adſint legitimi deſcendentes, poſſunt tantum inſtitui ex uncia, ſi adſint ſoli aſcendentes, his debetur legitima, id eſt triens, reliqui duo trientes poſſunt per teſtamentum venire ad naturales. Si autem mater filiorum naturalium ſit ſuperſtes ſine aliis filiis, huic poteſt donari ſola ſemi-uncia, n. 1163. Si pater moriatur inteſtatus, neque ſint legitimi deſcendentes, neque etiam legitima uxor, naturales ſuccedunt in ſexta parte inter ipſos & matrem eorum dividenda, aliæ quinque partes veniunt ad legitimos hæredes ab inteſtato. Si autem adſint deſcendentes legitimi vel uxor legitima, & pater inteſtatus decedat, naturales nihil accipiunt, uti nec tum, ſi pater alios filios adoptaverit, neque tum, ſi pater ſe pluribus concubinis miſcuerit, ib. Competentia alimenta ſemper debentur naturalibus juxta judicium prudentum, qui etiam non tantùm ex teſtamento, ſed etiam ab inteſtato ſuccedunt matri, ac ſi eſſent legitimi, & cum his in hæreditate materna æqualiter concurrunt, imò etiam cum his ſuccedunt quoad relicta ab avo, aliiſque aſcendentibus &c. ib.

Hæredes inſtitui non poſſunt illegitimi, ſi ſint ſpurii, à num. 1164.

Hæredes patris tenentur alimentis neceſſariis alere ſpurium, ſi pater illi non providerit, n.1167. Dubius de fraude an poſſit adire hæreditatem. V. *Fraus*.

Digitized by Google

Hæres non tenetur credere uni teſti, etiam in legatis piis, num. 1130. Ante omnia tenetur exequi legata pia, n. 1133. Tenetur ſolvere legata pia, ſi inveniantur inducta, & non conſtet de teſtatoris voluntate, n. 1129.

Hæres non poteſt negligere conditionem ſundationi appoſitam à fundatore, l. 4. à n. 838. Tenetur inſtituere anniverſarium à teſtatore ſundatum, etiamſi pro tota aſſignata pecunia ſtatim ſecerit legi Miſſas, aut pro ſtatim lectis ſtipendia ſolverit, l. 6. p. 2. n. 151 Si per plures annos Miſſa anniverſaria legi non potuerit v. g. ob bellica tempora, hæres probabilius non tenetur prætermiſſas ſupplere, ſi poſtea poſſit, n. 152. V. *Teſtamentum*. *Legatum*.

Hæreſis.

Hæreſis eſt error intellectus liber & pertinax contra fidem in eo, qui fidem ſuſcepit, l. 2. n. 92. Eſt mortalis; peccant quoque mortaliter eius periculo ſe exponentes, ib. Eius qualitas in confeſſione non neceſſario eſt explicanda, ib. Si ſit formalis, eſt reſervata Papæ, l. 6. p. 2. à n. 1613. Ab hæreſi formali abſolvere poſſunt ſaltem in Germania illi, qui habent facultatem abſolvendi à Caſibus Bullæ Cœnæ, num. 1616. Poſſunt ab ea abſolvere Epiſcopi, & quibus facultatem ſuam communicarunt, n. 1617. Probabiliter non poſſunt ab ea abſolvere, per ſe loquendo, Regulares, à n. 1618.

Hæreſis cenſetur exterius manifeſtata, ſi quis dubium ſuum internum de articulo fidei exterius manifeſtet; non vero, ſi dicat ſe v. g. hactenus non credidiſſe Deum eſſe Trinum, aut ſe ex ignorantia hactenus in hoc eſſe Hæreticum, & fortaſſis etiam fore pro futuro, nec ſi in ſomno vel ebrietate eam manifeſtet &c. à n. 1649.

Hæreſis circa Baptiſmum, Euchariſtiam, Extremam Unctionem, Ordinem, Matrimonium. V. *Errores Hæreticorum*.

Hæreſis Ianſenii conſiſtit in variis articulis, l. 1. n. 210. Senſus eorum eſt damnatus, à 207. à n. 209.

Hæreſis Matrimonio ſuperveniens eſt cauſa divortii, l. 6. p. 3. n. 440. Hæreſi abdicata, pars altera redire tenetur ſi divortium factum ſit authoritate propria, non ſi Eccleſiæ, ib. Converſus tamen non poſſet ſine conſenſu Catholici mutare ſtatum, ib.

Hæreticus.

Hæreticus eſt, qui affirmativè de aliquo articulo fidei dubitat, non vero per ſe & ſimpliciter eſt Hæreticus, qui negative tantum dubitat, id eſt, qui ſuſpendit ſuum iudicium, nec qui exterius tantum fidem negat; nec qui paratus eſt iudicium ſuum Eccleſiæ ſubmittere, aut neſcit contrarium tenere veram Chriſti Eccleſiam; vel ita diſpoſitus eſt, ſaltem habitualiter, ut à ſuo errore eſſet diſceſſurus, ſi ſciret eſſe contrarium fidei, l. 2. n. 92. Probabilius dantur in Germania etiam Hæretici tantum materiales, numer. 94.

Hæretico famulari non licet, ſi famulus Catholicus ob converſationem illam ſit in proximo periculo deficiendi à fide; vel ſi communiter impediatur in obſervatione præceptorum Eccleſiæ, niſi hic excuſet notabile incommodum; quod ſi raro impediretur, vel ex cauſa iuſta impediatur, quo minus die feſto templum adeat, licet illi famulari, à n. 102 Si quis ex iuſta cauſa ſerviat Hæretico, & diebus vetitis habeat unum ferculum quadrageſimale ultra panem, non licet illi veſci carnibus, n. 106 Antequam quis addicat operam Hæretico, debet expreſſè apponere conditionem, ut permittatur obſervare præcepta Eccleſiæ, n. 107. Apud eos licitum eſt Catholico adminiſtrare Officia, quæ nullam communicationem habent cum ipſa Hæreſi: alia non, n. 108. Licitum eſt eos ſepelire in loco ſacro, ſi ante mortem dederint manifeſta ſigna converſionis: item, ubi conſuetudo habet, niſi ſit nominatim excommunicatus; nullo tamen modo licitum eſt Sacerdoti Catholico ad eiuſmodi ſepulturam concurrere more Catholico &c. à n. 110.

Hæreticos formales denunciandi eſt obligatio, ubi Bullæ Romanæ id mandantes uſu receptæ ſunt, quæ in his partibus non videntur uſu receptæ quoad punctum denunciationis, à numer. 115. Matrimonia perſonæ hæreticæ cum catholica regulariter ſunt illicita; ex gravi tamen cauſa in Germania ſunt licita, ſi adſint conditiones requiſitæ, v. gr. ſi abſit periculum perverſionis ſaltem proximum; ſi detur libertas educandi proles catholice; ſi non ſit facilè invenire parem & convenientem inter Catholicos; ſi Hæreticus non ſit vitandus; ſi ſit conſuetudo & abſit ſcandalum &c. nec opus eſt diſpenſatione, ſi pars hæretica promittat converſionem, ſi credatur id ſerio facere; & ſi cauſæ adſint, facilius permittitur Matrimonium Catholici cum Hæretica, quam Hæretici cum Catholica, numer 92. à numer 95. In caſu, ubi Matrimonium cum perſona hæretica eſt licitum & valde utile ad bonum commune, licitum eſt pactum adiunctum, ut aliqua ſaltem pars prolium educetur Catholicè, nihil præiudicando Iuri Catholici parentis circa reliquas proles, non licet autem pactum de ulla prole educanda in Hæreſi, numer. 98. Licitum etiam eſt Parocho Catholico benedicere nuptias perſonæ Catholicæ cum Acatholica, non vero duorum Hæreticorum, quorum nuptiis in Germania ex iuſta cauſa licite aſſiſtit, ſi in Parochia ſua habitent, num. 99. Si poſt Matrimonium tale contractum & ſuſceptas proles parenti Catholico ſit moraliter poſſibile facere, ut proles educentur Catholicè, ad hoc ſub mortali tenetur, non autem, ſi prævideat graviſſima incommoda, quæ ſubire moraliter erit impoſſibile imbecillitati humanæ v. gr. exilium, privatio bonorum, graviſſima iurgia certo in perpetuum duratura &c. num. 100. An eorum libros legere liceat. V. *Liber Hæreticorum*. Cum illis diſputare in Germania & locis, ubi Catholici ſunt mixti Hæreticis, eſt licitum, num. 92. Sacris eorum licet intereſſe, non ita tamen, ut quis cum eis communicare cenſeatur, nu. 54. Hæreticus, quamdiu iudicat ſuam ſectam eſſe credibiliorem vel æque credibiliorem, non tenetur determinate credere, tenetur tamen ulterius inquirere, nec ille, qui à puero in Hæreſi enutritus perſuaſum habet, nos abiicere & perſequi Verbum Dei, eſſe idololatras &c. ſtante hac perſuaſione nos audire poteſt, ſi tamen tali oriatur dubium de ſua ſecta, tenetur ulterius inquirere, quod ſi fides noſtra ſufficienter proponatur, tenetur amplecti, num. 41. 49. Obligatur præceptis Eccleſiæ, l. 1. num. 674. Obligatur præcepto Confeſſionis, l. 6. p. 2. num. 2002. an. 5. Etiam probabilius tenetur communicare in Paſchate, l. 6. p. 1. num. 616. Non obligatur diebus feſtis audire Miſſam, l. 3. p. 1. num 613. Non licet ab eo petere laborem ſervilem diebus feſtis, l. 2. num. 259. Poteſt tamen illi dari opus faciendum, quamvis putetur die feſto laboraturus, ſicuti etiam Catholico, num. 260 Eſt incapax Beneficii Eccleſiaſtici, l. 4. num. 738 Poteſt affici Cenſuris, lib. 7. numer. 17. Valide baptizat & contrahit Matrimonium, quamvis non credat hoc eſſe Sacramentum, l. 6. p. 1. n. 47. Hæreticus Ordinis Teutonici more Hæreticorum ſolitam faciens profeſſionem, non ſit inhabilis ad Matrimonium, l. 6. p. 3. n. 582. Hæreticis parentibus nati in Germania non ſunt infames, & converſi ſine diſpenſatione ad ſacros Ordines promoveri poſſunt, l. 6. p. 2. n. 2218.

Hectica.

Hectica laborans excuſatur à redditione debiti coniugalis, l. 6. p. 3. num. 395.

Hermaphroditus.

Hermaphroditus, in quo ſexus fœmineus prævalet, aut etiam uterque ſexus eſt æqualis, eſt irregularis, incapax Ordinis & Profeſſionis Religioſæ, l. 4. num 23. l. 6. p. 2. à numer 2214. l. 7. num. 493. Si per diſpenſationem ordinatus eſt, & poſtea prævaleat ſexus fœmineus, iterum eſt irregularis & exercitii Ordinis incapax, l. 7. num. 498. An ſit capax Matrimonii. V. *Matrimonium*.

Herus. V. *Dominus*.

Hierotheca. V. *Monſtrantia*.

Hiſtrio.

Hiſtrio ſive ludio publicus, id eſt, qui in publicis obſcœnis ſpectaculis agit, eſt irregularis, l. 7. à n. 514.

Homicida.

Non licet ſe ipſum abſque authoritate divina directè & ex intentione occidere, l. 3. p. 1. num. 769. 771. Indirectè ſæpe licet, num 769. Pœnitentiis indiſcretis vitam notabiliter abbreviare eſt illicitum, ib. Etiam illicitum eſt ſe ipſum mutilare, niſi ſit neceſſarium ad conſervationem totius corporis, ib. Se ipſum occidens privatur ſepultura Eccleſiaſtica, niſi id factum ſit ex furore, amentia, vel paſſione graviſſimæ triſtitiæ, turbata phantaſia, vel ante mortem verè doluerit, vel dubium ſit, an à ſe ipſo an ab alio v. g. in aquam ſit præcipitatus, in dubio vero utrum deliberate, an ex animo turbato factum ſit, privandus eſt ſepultura Eccleſiaſtica, niſi ex circumſtantiis contrarium colligatur, ibid. Quandoque eſt gravis, quandoque etiam nulla obligatio vitam ſervandi vel prolongandi, à numer. 769. Non licet abſtinere v. g. à vino, directè ex intentione, ut etiam hora citius moriatur, num. 773. Licitum eſt abſtinere à parte cibi & potus communis, quamvis mors inde ſequatur citiùs, dummodo ſumatur, quod neceſſarium eſt, num 774. Nec eſt obligatio vitam prolongandi, à n. 772 Nec eſt obligatio eam conſervandi mediis extraordinariis, niſi Reip. vel Eccleſiæ neceſsitas poſtulet, num. 775. Pro iniuſte ad mortem damnato licitum eſt ſe offerre, non vero pro iuſte ad eam damnato, num. 780. Licitum eſt membrum ſibi amputare pro conſervando toto, numer 786. Non licet authoritate propria occidere malefactorem extra cauſam neceſſariæ defenſionis, num 788. Nec marito uxorem in adulterio deprehenſam, à numer 788. Nec patris filiam ſic deprehenſam, ibid. Eiuſmodi Clericum adulterum occidens non incurrit excommunicationem, num. 789. Occidere bannitos, quando & quibus liceat. V. *Bannitus*. Non poteſt, per ſe loquendo, publicus graſſator & raptor à quovis occidi, num 796. Iniquum aggreſſorem licitè occido, non tamen teneor, numer. 798 813 820. Si moraliter certus ſim me eſſe in gratia, & iniquum aggreſſorem in mortali, probabiliter teneor admittere mortem, aliàs non, n. 814. Etiam iniquum aggreſſorem alterius, ſive vitæ, ſive bonorum licite occido, num. 820. Furem quando liceat occidere, V. *Fur*. Raptorem ſtricte dictum, qui per violentiam etiam corpori adhibitam vellet unicum aureum eripere, probabiliter licet occidere, ſi vis aliter averti non poſsit, num. 811. Invaſorem ordinarie ſtando & reſiſtendo licet occidere, ſi per fugam gravis ignominia incurratur, num. 803. Fugientem ordinarie non licet inſequi & occidere, cum re tamen magni momenti v. gr. equum fugientem, ſi aliter recuperari non poſsit, licet occidere, numer. 804 810. Innocens ad mortem capiendus à ſatellitibus ſcientibus ipſius innocentiam, poteſt eos occidere licite; non vero, ſi neſcirent eius innocentiam, ſicuti nec incarceratus innocens licite occidit cuſtodes carceris, num. 815. Impedientem in aſſecutione boni ordinarie non licet occidere, à num. 806. Nec ordinarie licet occidere calumniantem famam, aut honorem invadentem, à nu 798. Si honor invadatur non tantum verbo, ſed etiam facto, licet eum tueri armis, quamvis ſequatur occiſio, num 802. Inſidias ad mortem proxime parantem licet occidere, non verò id videtur eſſe licitum, ſi ſtruat v. g. inſidias ita, ut manus eius tandem non ſim evaſurus, niſi è patria fugiam, numer. 798. 818. Directe & ſcienter non licet occidere innocentem, n. 822.

Digitized by Google

n.822. Nec obſides, etſi qui eos miſerunt, non ſervent fidem, ib. Licet occidere beſtiam, cum qua ſe miſcuit homo, n.813. Etiam licet occidere infantem, quem aggreſſor obiicit, ut me occidat, n. 832. Non licet innocentes in urbem obſeſſam repellere, nec fame eos enecare, n.833. Nec licet eos occidere in bello iuſto, num.880, 885.

Homicida iniuſtus pro vita occiſi nihil tenetur reſtituere; pro damnis tamen inde ſecutis, iuxta prudentis hominis arbitrium reſtituere debet, l.3. p.2. à n.296.

Homicidium.

Homicidium coniugis ab altero coniuge vel alio tertio, ſive phyſice ſive moraliter perfectum eo conſilio, ut poſtea inter ſe Matrimonium contrahant, dirimit Matrimonium, ſi mors ex actione occidentis ſit ſecuta; non vero dirimit, ſi mors ſecuta ſit ea culpa medici vel negligentia morientis; vel ſi perfecta ſit abſque intentione Matrimonii ineundi; vel cum intentione quidem, ſed non exterius manifeſtare, vel non communi conſilio, ſed ab altero tantum, niſi etiam adulterium præceſſerit, tunc enim, etſi unus tantum ex intentione Matrimonii cædem perfecerit altero ignaro, verè dirimit, l.6. p.3. n.532. à n.614. Non dirimit ſola ratihabitio homicidii, n.618.

Homo.

Homo à Deo creari potuit in pura natura, l.5. n.68.

Homo adultus hodie baptizatus, & ſtatim ducendus ad ſupplicium tenetur communicare etiam pro Paſchate, l.6. p.2. n.567.

Homo adultus, ſi ſit ſemifatuus, vel debilem rationis uſum habeat, obligatur præcepto Communionis Paſchalis, ſi iudicetur capax abſolutionis, & abſit periculum irreverentiæ, nu.658. Idem valet de plene fatuis tempore lucidi intervalli, ib. Adultus à nativitate ſurdus & mutus eſt capax Euchariſtiæ, non vero, ſi ſimul ſit cæcus, n.653. Si poſt inſtructionem aliquam & uſum rationis factus eſſet ſurdus, mutus, & cæcus Euchariſtia pro Viatico illi dari poſſet, n.663.

Honeſtas, quæ eſt impedimentum Matrimonii. V. *Impedimenta Matrimonii.*

Honor.

Honor eſt teſtificatio quædam excellentiæ alterius, l.3. p.2. nu. 1192. V. *Detractio. Fama.*

Hora Canonica.

Ad Horas canonicas legendas obligantur Clerici maiorum Ordinum, etiam ſuſpenſi, excommunicati, degradati; etiam qui cum diſpenſatione Papæ duxit uxorem, niſi in hoc ipſo ſit diſpenſatus, non vero minoribus initiati, l.4. num.1186. Qui ordinatur incipit obligari à puncto ſuſcepti Subdiaconatus, & quidem ad Horas reſpondentes horæ, qua ordinatur, vel ad Horam, quæ in choro tunc dicenda eſſet, hinc qui ordinatur hora undecima non tenetur eo die orare Matutinum, Laudes, Primam, Tertiam, ſed poteſt incipere à Sexta, imo probabiliter tantum à Veſperis. Quod ſi Horas recitaverit ante ſuſceptionem Ordinis probabiliter ſatisfecit, probabilius tamen tenetur repetere, num.1186. 1187. Dubius an rectè ſit ordinatus, ſi in aliis rebus ſe habeat pro ordinato, etiam tenetur orare Horas, aliàs non, n.1188. Omnes Religioſi profeſſi ad chorum deſtinati, utriuſque ſexus, obligantur ad Horas, probabilius etiam extra chorum, ex univerſali conſuetudine, ab hora emiſſæ profeſſionis; attendenda tamen hic ſunt ſtatuta & recepta conſuetudo in quovis Ordine, n.1186.1189. Profeſſus ad chorum probabilius poteſt tranſire ad ſtatum laici, & ſic non obligari ad Horas, n.1189. Monialis per bellum Monaſterio expulſa adhuc obligatur ad Horas, n.1190. Religioſus eiectus, ſi per ipſum ſtet, quominus iterum admittatur, tenetur orare Horas, aliàs non, num.1191. Religioſus fugitivus adhuc obligatur ad Horas; item, cum diſpenſatione extra Monaſterium habitans, niſi ſimul eſſet diſpenſatus in aliquo Voto Religionis, v.g. ut poſſet uxorem ducere, ib. Ex una Religione in aliam tranſiens, in qua ex conſuetudine non obligantur ad Horas, ibi non tenetur ad eas, num.1186. Non tenentur ad Horas Novitii, Converſi, Societatis JESU Religioſi, militares, hoſpitalarii, & cæteri choro non deſtinati, ib. Canoniſſa an obligetur. V. *Canoniſſa*. Canoniſſa, ſi omittat Horas, non amittit fructus Præbendæ, nec tenetur ad reſtitutionem, ſicuti Canonici & Beneficiarii, n.232. Beneficiatus an & quomodo obligetur. V. *Beneficiatus.* Canonicus quomodo. V. *Canonicus.* Tenentur ad Horas, per ſe loquendo, qui habent ſolum Perſonatum ſeu præſtimonia in perpetuum data, quæ habent annexum aliquod obſequium ſpirituale, num. 1186.1200. Habens Capellaniam laicam tantum, non tenetur vi illius ad Horas; nec ille; qui invalidè accepit Beneficium, num. 1197. Si fundatio habeat: *Volo, ut proximus de ſanguine præſentetur, quamvis ſeptem annorum, dummodo Clericus, ita tamen, ut ante annum 12. non obligetur ad Horas*, ſi hæc approbata fuerit ab Epiſcopo, talis non tenebitur ad Horas ante annum 12. n.1198. Si lis moveatur poſt collatum titulum, ſed ante captam poſſeſſionem Beneficii, non eſt obligatio recitandi Horas; hinc ſi neuter litigantium poſſideat, neuter obligatur. Si autem lis moveatur poſt poſſeſſionem Beneficii, ille, qui poſſidet, obligatur tunc ſaltem, ſi moraliter certo ſperet fructus ſervitio reſpondentes ſibi applicandos, num.1199. Deſerviens Beneficio etiam ad Commendam temporalem tantum, ſi fructus percipiat, tenetur ad Horas, ib. Habens plura Beneficia, ſatisfacit una recitatione Horarum; tenetur tamen tot facere commemorationes, quot ſunt Beneficia, ſeu Patroni Beneficiorum, num.1186. Penſionarii non obligantur, niſi fruantur penſione titulo Clericali, ib. Neque tenetur Coadiutor, ſi non adminiſtret, ib. Obligatio Horas recitandi tanta eſt, ut quiſque habens hoc onus recitandi peccet mortaliter, ſi illas vel notabilem earum partem omittat, num. 1201. Qui per Officium tantum unam Horam integram vel paulo plus omittit, probabilius peccat mortaliter ſicuti & ille, qui ex Matutino 9. lectiones cum Reſponſoriis, aut partem æquivalentem uni Horæ omittit, item probabilius ille, qui interrupte per totum Officium omitteret, quantum eſt integra parva Hora, non vero, qui minus omittit, quam totam parvam Horam, à num.1201. l.5. num.296. Ultimis tribus feriis Septimanæ Sanctæ eſt obligatio, ſub veniali etiam in privato Officio ad lamentationes Jeremiæ addendi litteras hebraicas Aleph, Beth &c. ſaltem, ubi in Choro canuntur, num.1206. Probabiliter in Confeſſione explicari debet, quot Horæ ſint omiſſæ, l.4.num. 1201. Probabiliter Horas omittens unum tantum mortale committit, quamvis ſit ſimul Sacerdos, Parochus & Monachus, l.6. p.2. à num.1122. Probabiliter non peccat contra Juſtitiam Beneficiatus Horas omittens, contrarium tamen videtur probabilius, l.4.numer.1207.1216. Si Beneficiatus Horas neglexerit, tenetur in conſcientia ante ſententiam & declarationem reſtituere fructus tali negligentiæ reſpondentes; neque compenſatur hæc reſtitutio per eleemoſynas ante neglectam recitationem ex fructibus Beneficii datas, numer.1201. 1208. Etiam ad reſtitutionem illam tenetur, qui per alium Officium recitavit, item ille, qui per ebrietatem cauſavit in ſe infirmitatem, ob quam nequit legere Horas, ſi ea intentione id fecerit, ut ſe ab Horis eximeret, aliàs non tenetur, à num.1209. Si quis per biennium vel ultra Horas omiſerit, obligatur ad reſtituendum totum, ſi abſque gravi commodo poſſit, ſaltem ſucceſſive per partes, numer.1211. Non tenetur ad reſtitutionem, qui alio titulo, quam Beneficii, ad Horas obligatur, nec ille, qui ex naturali oblivione, iuſto impedimento, bona fide, invincibili ignorantia, aut aliter abſque culpa eas omiſit, num.1201. Illi, qui alia onera habent, quam precum, v.gr. Paſtores, Epiſcopi &c. Horas omittentes, probabilius non tenentur ad reſtitutionem etiam fructuum aliis functionibus & oneribus reſpondentium, num.1201.1214. Qui habet Beneficium valde tenue, v.g. cuius redditus tertiam partem mediocris ſuſtentationis non adæquet, probabiliter non tenetur ad reſtitutionem ob Horas aliquoties neglectas, numer.1201. Nec ille tenetur ad reſtitutionem, qui parvam Officii partem omiſit, licet fructus reſpondentes parti omiſſæ ſint magni, nec ille probabiliter tenetur, qui notabilem partem ex multis levibus conflatam omiſit, num.1212. Nec ille obligatur ad reſtitutionem, qui eas legit ſine attentione interna, quamvis peccaret graviter, num.1213. Reſtitutio hæc fieri poteſt vel pauperibus amicis vel aliis, vel etiam ipſi Beneficiato, ſi pauper eſt, item poteſt impendi in fabricam domus, vel meliorandos agros Beneficii, item probabiliter pro illa poſſunt legi Miſſæ pro defunctis, aliquando etiam compenſari poteſt offerendo Officium aut preces ad eam intentionem recitatas pro defunctis, numer.1201.1212. Si reſtitutio hæc alius, quam iam dictis fiat, per eam obligationi non ſatisfit, niſi conſuetudo aliud ferat probabile tamen eſt, quod ſi reſtitutio poſt omiſſionem Horarum fiat in alios uſus pios, per eam ſatisfieri obligationi, numer.1201. Satisfit etiam huic obligationi per eleemoſynam datam poſt neglectas Horas, quamvis eam dans non cogitet de debito, vel non intendat dare in ſatisfactionem obligationis, nu.1215. Excuſant à recitatione Horarum, 1. infirmitas gravis, v. gr. notabilis dolor capitis, ita, ut ſine incommodo vel incremento morbi legi non poſſint: etſi ob infirmitatem, omnes legi non poſſint, dubium autem ſit, an aliquæ poſſint legi, non eſt ad eas obligatio, qualis obligatio etiam non eſt, ſi æger ex lectione Horarum veroſimiliter credat aliquam cruditatem ſtomachi vel capitis gravationem, vel nimiam laſſitudinem, vel febrim tardius remiſſuram, quamvis bonam diei partem confabulationibus expendat, aut etiam libros recreationis cauſa legat, item, dum convaleſcit, & adhuc vires ſunt imbecilles, poteſt recitationem Horarum ad dies aliquot differre, & aliquando etiam prius celebrare, quam orare Horas, num.1227. à num.1223. In dubio, an infirmitas ſit gravis, an levis, ſtandum eſt iudicio Medici vel Superioris, vel etiam alterius viri prudentis, imo & proprio, quod ſi dubium reſolvi non poſſit, probabiliter adhuc non eſt obligatio Horas recitandi, numer.1225. Qui ob infirmitatem non poteſt recitare debito tempore, poteſt autem alio, non excuſatur, ſicuti etiam ille, qui commode poteſt & ſolet legere cum ſocio, ad hoc tenetur, 1217.1226. Comparatur etiam infirmitati & excuſat laſſitudo tanta, v. g. per longum iter, quæ faciat impotentiam moralem, quod raro fiet, n. 1217. 2. Excuſat à recitatione Horarum cæcitas, niſi cæcus aliquas Horas ſciat memoriter, numer.1217.1219.1230. 3. Excuſat diſpenſatio, num.1217.1233. 4. Carentia inculpata Breviarii, niſi ſciat aliquas memoriter, ad quas tenetur, num.1217. 1230. l.1. num.778. Occupationes aliæ, v. g. ſtudium, Confeſſionum exceptio, Concio &c. ſecundum ſe non excuſat à recitatione Horarum: hinc Concionatores, Confeſſarii &c. tenentur prævenire, ſi poſſunt, quod ſi non poſſint, excuſantur, l.4. n.1217. à num.1228. Qui non poteſt recitare omnes, tenetur ad eas, quas poteſt, à num.1218. l.1. num.778. Qui non habet Officium diei, tenetur aliud ſubſtituere, l.4. num.1221. Qui dubitat, an Horam aliquam vel partem dixerit, ſi coniecturam aliquam habeat, quod dixerit, v. g. quia nihil ſolet omittere, nec ſolet poſteriorem Horam orare ante priorem, ſcit autem ſe poſteriorem oraſſe, vel reperit ſignum, quod ponere ſolet &c. non tenetur eam repetere, imo male facit repetendo, quod magis valet de ſcrupuloſo,

Digitized by Google

loſo, à num.1235. num 1237. In recitatione Horarum varia obſervari debent, num.1237. Satisfit ſubſtantiæ, ſi reciteotur lingua hebraica, græca vel latina; probabiliter tamen apud nos peccat ſaltem venialiter Horas recitans in alia, quam latina lingua, ſi ob defectum intelligentiæ deſit perfecta expreſſio, non vero recitans vulgari lingua, ubi Biblia vulgaria permittuntur, numer. 12 8.

Horæ legi debent ex Breviario proprio ſuæ Diœceſis, aut ſui Ordinis, vel ſi utatur Romano, ex illo, quod recognovit Urb. VIII. probabiliter etiam adhuc recitari poteſt ex antiquo S. Pii V. vel Clementis VIII num.1237 1239. Probabilius non poteſt v. g. Monachus ſcienter dicere Matutinum ex Romano, & reliqua ex proprio Breviario, num 1240. Qui habet duo Beneficia in diverſis Diœceſibus poteſt, ubicunque ſit, uti vel Romano vel proprio alterutrius Diœceſis, quo vult, imo probabiliter poteſt ex uno partim, & partim ex altero ſumere v.gr. lectiones, ib. Religioſis, qui habent peculiare Breviarium Ordinis, probabilius non licet uti Romano, aliis quibuſcunque & cuiuſcunque Diœceſis probabiliter licet, num.1237.1241. Qui ex inadvertentia vel neceſſitate Officium mutat, non peccat, nec per ſe obligatur aliquid repetere, conſultum tamen eſt ea repetere, quæ ad proprium Officium pertinent. Qui autem ſtudio mutat, peccat ſaltem venialiter, num.1237. à num.1250. Qui per errorem legit hodie de Sancto v.g. qui cras colitur, vel omittit die proprio orare de feſto duplici aut ſemiduplici probabilius poteſt eo anno feſtum illud omittere, quod non oravit die aſſignato, num.1237. Qui per errorem aliquas Horas recitavit eo die non occurrentes, errorem agnoſcens non debet eum continuare, ib. Si quis non haberet, niſi Breviarium alieni ritus, probabiliter teneretur ex eo recitare Horas, numer.1241. Generaliter loquendo recitari debet Officium proprium, quod etiam fieri poteſt, ſi quis in aliena Diœceſi exiſtat, à num.1243. Officia uni Eccleſiæ conceſſa non poſſunt per Epiſcopum extendi ad aliam Eccleſiam, numer.1245. Ordinariè non licet recitare Officium de Sancto, niſi ſit in Breviario, vel à Papa aut Congregatione conceſſum, num.1246. Omnes Diœceſani licite celebrant feſta omnia, quæ celebrat eorum Eccleſia Cathedralis, & de illis Horas recitant, etiam Regulares exempti utentes Breviario Romano, numer.1246. Quando permittitur fieri Officium per Ditiones ſubiectas Cæſari, etiam intelliguntur urbes Imperiales, item omnes Provinciæ, ditiones & loca, quæ proprie ſunt feuda Imperii, numer 1247. De ſancto Ignatio omni ſeptimana in Societate IESU poteſt recitari Officium ſub ritu ſemiduplici, extra Adventum & Quadrageſimam die non impedita feſto duplici vel ſemiduplici, non tamen in Feriis Quatuor Temporum, nec in Vigiliis, nec in Feria ſecunda Rogationum, nec in ea Feria, in qua reponendum eſt Officium Dominicæ &c. num.1248. Non ſatisfacit & peccat mortaliter qui pro Officio diei Palmarum recitat Officium Paſchale quod etiam probabilius videtur fieri, ſi quis ſcienter mutet Officium huius diei in aliud, ſaltem tunc, quando fit cum gravi inordinatione &c. num.1250. Officium ob varias cauſas mutari poteſt ſine peccato, v. gr. Capellanus monialium poteſt recitare de Sancto, de quo agunt moniales, & de quo debebit Miſſam legere &c. à num. 1252. Qui ſunt de gremio alicuius Eccleſiæ, debent recitare Officium, quod in hora dicitur, quod etiam eos decet facere, ſi morentur extra Eccleſiam vel Diœceſin, lib.6 par.2. numer. 2055. D. 67. Clerici, licet alicui Eccleſiæ ſint adſcripti, ſi non obligentur ad chorum, non tenentur recitare Officia propria Sanctorum illius Diœceſis, vel quæ recitantur in choro. D.68. Epiſcopus Regularis tenetur recitare Officium iuxta ritum ſuæ Diœceſis, non vero Regulæ. D. 69. Capellanus Epiſcopi, qui cum eo recitat Officium, debet ſe illi conformare. D.70. A die ſeptima Decembris uſque ad Vigiliam Nativitatis fieri poteſt de feſto novem lectionum etiam tranſlato. D.302. Circa Officia Dedicationis, Patroni, Titularis, Sancti, de quo habentur Reliquiæ, quæ obſervanda; item, ſi duo Sancti, quorum feſta incidunt in diverſa tempora, ſint æquè principales, quid agendum V. *Feſtum*. Quæ obſervanda circa tranſlationem feſtorum. V. *Tranſlatio feſtorum*. In Horis varia obſervari debent circa Octavas, l.4 à num.1274 V. *Octava*. Quæ obſervanda ſint circa commemorationes. V. *Commemorationes in Horis*. Quæ circa lectiones. V. *Lectiones in Horis*. Quæ circa Reſponſoria. V. *Reſponſoria in Horis*. Secundum ſententiam communem eſt gravis obligatio ad Officium Defunctorum in die Animarum etiam pro illis, qui utuntur Breviario Romano, cujus Matutinum feſto ipſo Animarum legi debet, quamvis Veſperæ pridie orari poſſint, l.4 à num. 1289. l.6. p.2. num.2055. D.33.87. n 2066. Circa Litanias feſto S. Marci & diebus Rogationum quæ obſervanda. V. *Feſtum*. Ad Pſalmos pænitentiales, graduales, Officium defunctorum (excepta die Animarum) non obligantur, qui utuntur Breviario Romano, niſi conſuetudo aliud habeat, l.4. n.1237. 1293. In recitatione Horarum requiritur vocalis expreſſio, & communiter talis, ut orans ſeipſum audire poſſit, ſi nullum ſit impedimentum, num. 1237.1294. Satisfacit, qui recitat cum ſocio, etiam laico, non obligato, non attento, imo non audiente; tunc tamen tenetur audire & attendere ad id, quod ſocius recitat, num.1237 1295. Probabilius non ſatisfacit, qui recitat cum blæſo ex media tantum parte voces proferente, num.1296. Satisfacit, qui partem ſuam ſubmiſsè orat, & attendit ad alteram partem chori, numer. 1297. Etiam ſatisfacit, ſi ſocius recitet omnes Antiphonas, Capitula, Reſponſoria, Lectiones & Orationes, dummodo ipſe tantum audiat; non vero, qui ſolus recitat omnes Pſalmos, & ab alio audit 9 Lectiones; nec qui orat continuatam mediam Horam, & alteram mediam partem audit à ſocio; nec, qui alternatim recitavit Pſalmos cum uno ſocio, & Lectiones audit ab aliquo tertio; ſatisfacit tamen, ſi aliqua cum ſocio, & alia ſolus recitet, num.1298. Non ſatisfacit, qui cum externa tantum devotione aſſiſtit toti Horæ à muſicis decantatæ, num.1299. Satisfacit, qui, dum thurificat, quærit Pſalmos, tuſſit &c. non percipit ea, quæ leguntur; item ſatisfacit, qui uno alterove verbo neceſſario alterum alloquitur, venientem obiter ſalutat &c. num. 1300. Non ſatisfacit, ſi ſecundus incipiat, priuſquam alter verſum ſuum abſolverit, idque fiat in magna quantitate, alias nimia celeritas cauſans, ut ſocius non poſſit verba ſatis percipere & attendere, eſt ordinariè tantum veniale, nec obligat ad repetitionem, num.1301. Si plures ſimul orent, quam duo, debent alternatim legere facto duplici tantum choro; ſecus eſt in Lectionibus, quarum primus primam, ſecundus ſecundam, & tertius tertiam legit, imo poſſunt omnes legi ab uno, numer.1237 Non ſatisfacit, qui ſine cauſa hinc inde verba & verſus mutilando, pervenit ad magnam quantitatem, ſed tenetur aliquid mutilatis & omiſſis æquivalens v. g. unum, duos, aut plures Pſalmos ſupplere, ſi mutilatio tantum fiat in ultimis ſyllabis ordinarie ſatisfacit, à numer. 1302. Probabilius ſatisfacit, qui parvam ponit interruptionem inter Horam unam, & quamvis ceſſaverit animo repetendi, non ideo poſtea tenetur repetere, dummodo oret reliqua intra tempus debitum, conſilii tamen eſt, ut ſi interruptio longa fuerit, repetere ab initio Pſalmi vel Nocturni, numer.1237 1304. 1306. Satisfacit, qui Nocturnos ſingulos ſeparatim, ſaltem intra trium Horarum ſpatium dicit, quod videtur certum, ſi iuſta cauſa v. g. Confeſſionis &c. intercurrat, numer.1237. 1306. Satisfacit, qui etiam ſine cauſa Matutinum dividit tota nocte à Laudibus, ſed tum debet in fine addere: *Pater noſter*. Probabilius autem non eſt neceſſe in initio Laudum diviſarum addere *Pater & Ave*, numer.1237 1305. Cauſæ iuſtæ Horam interrumpendi ſunt diverſæ v.gr. Charitas, imo & affabilitas ſeu humanitas alteri exhibenda; ſi negotium aliquod interveniat, quod incommode differtur &c. numer. 1307. Satisfacit, qui etiam ſine cauſa ordinem Horarum invertit, quod faciendo peccat venialiter tantum; qui id facit ex iuſta cauſa, nullo modo peccat, tales ſunt: v. gr. ſi recitet cum alio, præſertim cum ægro vel etiam alio amico: ſi mane Breviarium non habeat, ſi tunc recitet ex Diurnali Horas minores ante Matutinum: ſi ſero veniat ad chorum, ſi oblitus ſit aliquam Horam recitare, ſi in media etiam Hora advertat ſe aliqua omiſiſſe, poteſt pergere uſque ad finem, & poſtea defectum ſupplere &c. numer.1237. à numer.1308. Satisfacit, qui etiam ſine cauſa non ſervat tempora orandi, quæ pro ſingulis Horis ſtatuuntur; ille tamen peccat venialiter; qui id facit ex iuſta cauſa, non peccat, tales ſunt v. g. Concio paranda, maior devotio, periculum impedimenti obventuri, maior commoditas in continuanda lectione vel ſtudio &c. n.1237. à n.1312. Matutinum & Laudes privatim ab omnibus tam ſæcularibus quam Regularibus licite recitantur veſpere antecedente tum, quando ſol eſt propinquior ad occaſum, quàm meridiem, n.1314. Pro faciliore directione dignoſcendæ Horæ, qua pridie inchoari poſſit Matutinum, prodiit Romæ anno 1706. hæc tabella ad Horas horologii noſtri ſic accommodanda.

Qua hora pridie inchoari poſſit Matutinum.

num.1314.

20. Jan. hora 2. cum quadr. 13. Febr. medio 3.
2. Martii hor. 2. cum 3. quadr. 18. Mart. hora 3.
4. April. hor. 3. cum quadr. 20. April. medio 4.
10. Maii hor. 3. cum 3 quadr. 8. Junii hora 4.
2. Aug. hor. 3. cum 3. quadr. 21 Aug. medio 4.
7. Septemb. h. 3. cum quadr. 24. Sept. hora 3.
21. Octobr. h. 2. cum 3. quad. 20. Oct. medio 3.
18. Novembr. h. 2. cum quadr. 15. Decemb. hora 2.

Veſperæ in quadrageſima privatim poſſunt pro libitu dici ante vel poſt prandium, numer. 1316. Obligatio orandi pro uno die definit hora 12. noctis, à num.1318. In quocunque loco etiam ſordidiſſimo etiam dum venter exoneratur, Horæ recitari poſſunt, ſunt, per ſe loquendo; ſi tamen commode fieri poſſit, locus decens eligendus eſt, præſertim pro oratione vocali, numer.1320. Situs corporis in oratione Horarum nullus eſt de præcepto, hinc per ſe loquendo, non peccat ſedendo, cum ſtandum vel genuflectendum eſt, numer.1321. Quæ prærequiratur intentio ad Horas, V. *Intentio*. Quæ attentio requiratur. V. *Attentio*. Qui orat cum actuali propoſito peccandi mortaliter, probabilius peccat venialiter peccato ſpeciali, nu.1348 Non eſt obligatio orandi cum ſpe & fide, n.1349. Si ſcrupuloſus recitavit, non poteſt prudenter dubitare de habita intentione ſufficiente ad ſatisfaciendum, quæ etiam ſtat cum voluntaria diſtractione, numer 1350 Quando certò affirmare non poteſt ſe cum plena advertentia voluntariè fuiſſe diſtractum in Officio vel notabili eius parte, nihil debet repetere, nec debet inter orandum hærere ſollicitus de attentione, ſed ſine ulla repetitione pergere, nec poſt completum Officium quidquam repetere, quomodocunque illud expleverit, niſi certo ſciat culpam mortalem à ſe in eo perſolvendo eſſe admiſſam &c. à n.1351. Ad Horas, quæ recitantur in choro, debent ardere candelæ in Altari, l.6. p.2. n.2055 D. 31.

Horologium.

Horologio communiter bene regulato ſecure ſtari poteſt; ſi autem ſit unicum, quod ordinarie aberrat, eius non eſt habenda ratio, ſed ex aliis indiciis medium noctis colligi debet, ubi nullum

eſt,

eſſe, ex curſu ſiderum, vel iudicio prudentum metiri debet, ubi plura ſunt, quam duo, certioribus & pluribus numero ſtari poteſt &c. l. t. n. 586. l. 4. à n. 485.

Horror futuri ſæculi.

Horror futuri ſæculi, qui eſt filia luxuriæ, eſt quando voluptatibus immerſos, mortem inordinate timet, & de ea nolens cogitare vitam illicitis mediis ſtudet propagare &c. ſi adſit plenus conſenſus voluntatis, per ſe eſt mortale, l. 5. n. 301.

Hoſpes.

Hoſpes ſuis hoſpitibus licite apponit cœnam in die Ieiunii, uti etiam carnes in civitate acatholica, l. 2. nu. 256. Peccat mortaliter ſi, ut plures habeat hoſpites, permittat meretrices venire ad ædes, & menſis inſervire, n. 261.

Hoſtia.

Hoſtia conſecranda apud Latinos debet eſſe figuræ rotundæ &c. Item debet eſſe integra, munda, quod ſi fractura deprehendatur poſt oblationem vel tum frangatur, conſecrari poterit &c. l. 6. p. t. n. 432. p. 2. n. 361. Poterit celebrare Sacerdos cum parva hoſtia ſecluſo ſcandalo, ſi maior deſit, l. 6. p. 2. n. 362.

Hoſtia aliquantulum corrupta, etiam urgente neceſſitate v. gr. dandi Viatici, conſecrari non debet, multo minus pro Viatico extra Sacrificium conſecrari licet, etiam in neceſſitate, l. 6. p. t. n. 433. 610.

Hoſtiæ conſecratæ debent relinqui in Altari uſque ad Communionem Sacerdotis, poſt quam diſtribui, aut extra aram in Corporali deponi poſſunt, l. 6. p. 2. num. 308. 310. Si unum portatile non poſſit cum hoſtia & calice capere omnes particulas conſecrandas, illicitum eſt has collocare & conſecrare in portatili vicino, probabiliter tamen id liceret in neceſſitate communicandi exercitus ituri ad prælium, n. 317. Integram poſt ablutionem ſumere non licet, fragmenta licet, l. 6. p. 1. n. 300.

Hoſtiæ pars inferior præſciinditur, ut immittatur in calicem, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 243.

Hoſtis.

Hoſti an ſervanda fides data. V. *Fides bona.*

Hoſti à civibus vi & iniuſto bello ſubiugatis poteſt iurari fidelitas, ſi nihil illicitum expreſſe admiſceantur, & ipſi intelligant ſe ſolum iurare fidelitatem ad licita & honeſta, l. 3. p. t. n. 69.

Hoſtibus erepta bona cuius ſint. V. *Bona hoſtibus erepta.*

Humanæ carnis eſus. V. *Carnium eſus.*

Humerale.

Humerale ſeu amictum non adhibere, eſt tantum veniale in illis, qui non ad caput tegendum, ſed in ſolis humeris ferunt, in neceſſitate gravi ſine eo celebrari poſſet, l. 6. p. 2. n. 308. 327.

Huſſ.

Joannis Huſſ Articuli 30. ſunt damnati anno 1418. in Concilio Conſtantienſi. Ante librum primum, n. 11.

Hymnus Eccleſiæ, Iſte Confeſſor.

In iſto Hymno, *Iſte Confeſſor*, ſi feſtum S. Confeſſoris transferatur in diem proximè ſequentem nihil mutatur, ſi ulterius transferatur, in primo verſiculo mutatur *Meruit beatas ſcandere ſedes* in *meruit ſupremos laudis honores*, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 281. 282.

Hypotheca.

Hypotheca eſt, quando debitor non ſolum perſonam, ſed etiam rem aliquam ſuam immobilem obligat pro debito, in quam creditor tum habet actionem; hæc varie dividitur, alia enim eſt expreſſa, alia tacita, alia eſt generalis, alia ſpecialis &c. l. 4. p. 2. à n. 388. Differt à pignore, quod pignus proprie ſit rei mobilis, illa vero immobilis, n. 1111.

Hypotheca eadem non poteſt dari pluribus, niſi ſit ſufficiens ad ſolvendum omnibus, vel poſteriores de prioribus moneantur, ibid.

Hypothecæ obligatio multis modis ſolvitur, ſcilicet, ſi creditori ſit ſatisfactum, ſi creditor emerit rem obligatam &c. num. 1116. Hypothecarii privilegiati habent ſe ad invicem, ſicut etiam non privilegiati, hinc prior tempore eſt potior Jure &c. n. 401. Circa debita hypothecata quæ obſervanda. V. *Debitum.*

I.

Jactantia.

Jactantia, ſi ſit de rebus bonis, v. g. Jejunio, Oratione &c. per ſe eſt venialis, per accidens ſæpè eſt mortalis, qualis etiam eſt, ſi quid dicatur contra Dei gloriam, ſi fiat ex ſine malo, ſi de re mortaliter mala, ſi cum notabili damno proximi &c. l. 5. à n. 298. In iactantia probabiliter non eſt opus explicare peccatum in ſpecie, de quo quis ſe iactavit, niſi ſimul accederet complacentia aut delectatio operis, vel ex iactantia ſimul redundaret infamia in alterum, quia tum additur alia ſpecies iniuriæ contra famam proximi &c. num. 208. l. 6. p. 2. à n. 1125.

Janſeniſta. V. *Confeſſarius.*

Janſenius.

Janſenii Hæreſis conſiſtit in variis propoſitionibus, l. 1. nu. 210. Senſus earum eſt damnatus, n. 207. à n. 209. Eius propoſitiones & deſignatio locorum, e quibus deſumptæ, item Bulla Pontificum & modus, quo propoſitiones illæ damnatæ ſunt. Ante lib. 1. num. 15. l. 3. p. 1. à n. 1.

Idioma.

Idiomatis mutatio non invalidat formam Sacramenti, quamvis plura idiomata in eandem formam conflarentur, l. 6. p. 1. n. 30.

Idololatria.

Idololatria eſt, quando honor tribuitur creaturæ ſicut Deo: hæc duplex eſt, alia materialis, cum quis ſine interno affectu cultum idolo exhibet; alia formalis perfecta, cum quis adorat idolum, quod putat eſſe Deum, imperfecta, cum quis vel ex odio Dei, vel ex affectu aliquid à Dæmone aliave creatura obtinendi, ipſi, quaſi Deo cultum defert: & materialis & formalis eſt peccatum mortale, & formalis imperfecta eſt gravius quàm perfecta, l. 3. p. 1. n. 14.

Idololatria tantum externa ſpecie diſtinguitur ab ea, quæ ſimul eſt interna, l. 6. p. 2. n. 99. Propriè non eſt idololatria, ad eam tamen reducitur, ſi credatur Dæmoni ſua ſponte aliquid dicenti, &c. l. 3. p. 1. num. 24.

Jejunium Eccleſiaſticum.

Jejunium Eccleſiaſticum obligans ſub mortali tria requirit. 1. Unicam tantum comeſtionem in ordine ad nutritionem. 2. Abſtinentiam ab eſu carnium, & pluribus locis ovorum & lacticiniorum, non tamen in hiſce partibus ſeptentrionalibus. 3. Certam refectionis horam, quæ eſt circa meridiem. Hoc obligat tum ex conſuetudine, tum etiam ex præcepto diebus Veneris & Sabbati, in Quadrageſima, diebus Rogationum, Feſto S. Marci, & quidem ſub mortali, l. 3. p. 2. à n. 1259. Quoad carnes diſpenſatos etiam ovis & lacticiniis veſci poteſt, non vice verſa, n. 1259. Edens carnes toties peccat, quoties eadem die eas comedit, num. 1264. Qui frangit ieiunium comeſtione carnium, ſive advertenter, ſive inadvertenter etiam ſecunda refectione, ſaltem peccat venialiter adhuc comedendo cibos eſuriales, nu. 1265. Nomine carnium veniunt ea, quæ poſſunt diu vivere extra aquam; item, quæ magis ſimilia ſunt animalibus habentibus carnem, quam non habentibus, teſtudines & limaces non cenſentur caro, n. 1266. In dubio, an animal conſtet carne, nec ne, cenſeri poteſt non conſtare, ib. Non licet carnes comedere diebus Veneris v. g. Amſtelodami, nu. 1268. Cui permiſſus eſus carnium die ieiunii, eo ipſo non permittuntur plures refectiones, n. 1259. 1269. Abiturus poſt dies octo v. g. ex loco, in quo Quadrageſima iam ſumpſit initium, ad locum ubi poſt dies 8. prius incipiet, tenetur iam hic ieiunare, poterit tamen poſtea in alio loco octo diebus citius Quadrageſimam abſolvere, n. 1272. Hora, qua comedere licet, eſt 12. circiter, vel mediam 12. aut etiam 11. numer. 1277. Sine cauſa ordinem collationis invertens, aut notabili tempore anticipans videtur peccare venialiter, num. 1278. Prandium die Jejunii licite interrumpitur ad duas etiam horas ob negotium, ſi ante non ſumpſerit, quantum ſufficit, etiam licite aliquid ſumitur per modum medicinæ extra tempus prandii, item electuaria in parva quantitate pro præſervativa, item miniſtri & lectores menſæ licite aliquid prægustant etiam in magna quantitate, etiam ex reliquiis, ſi eſt tempus menſæ, dum miniſtrant, licite aliquid ſumunt, ſi cum illorum refectione licita moraliter unitur, item licite aliquid ſumitur, ſi prandium differri debeat ultra horam communem, item licite aliquid ſumitur cum crebriore hauſtu, & quidem toties, quoties biberit, ſi non fiat in fraudem ieiunii &c. n. 1259. à nu. 1279. 1293. Qui prandium finiit, & à menſa gratiis etiam actis, ſurrexit, poteſt intra quadrantem circiter mutata voluntate iterum aſſidere & comedere, n. 1281. Prandium protrahere licet die Jejunii ad duas horas, apud Germanos per conſuetudinem etiam ad plures protrahitur, quod tolerari poteſt, ſi poſt duas horas ſola bellaria, aut leviores cibi apponantur, maximè ſi veſperi abſtineatur à collatione, n. 1283. Immoderate prandens probabilius ſatisfacit ieiunii præcepto, num. 1282. Qui mane vel poſt prandium ſumpſit æquivalens plenæ refectioni vel collationi veſpertinæ, debet tempore debito abſtinere, non autem, ſi minus ſumpſerit, ſed tanto minus poſteà ſumere debet, à num. 1284. Sæpius pauca per diem comedens, frangit ieiunium, n. 1306. Potus & liquida non frangunt ieiunium, quæ ex natura ſua tantùm adiuvant ad alterandum corpus, vel ad concoquendum alimentum, non autem, quæ corpus nutriunt, ut lac, iuſculum, & ſimilia, n. 1259. à n. 1289. Chocolata non frangit ieiunium, ſi ſumatur tenue, frangit autem ſi coquatur inſtar pultis, n. 1291. Non frangit decoctum ex herba The, Lymoniade, hypocras, & idem videtur de faba Kaffe, n. 1292. Tabacum & fructus aliqui, in minori tamen quantitate, licitè ſumuntur v. g. recens uva, pomum, lymonium, ſuccum citrini, &c. à n. 1295. Quæ circa collationem veſpertinam ſint notanda. V. *Collatiuncula.*

Jejunium quando & quomodo ſervandum in Vigilia S. Mathiæ & S. Joannis. V. *Vigilia.* Abſtinentia feſto S. Marci quando ſervanda. V. *Abſtinentia.* Ad quæ ieiunia obligentur Religioſi. V. *Religioſus.* Tenentur parentes cogere filios ad ſervandum ieiunium negando eis cœnam, ad quod etiam aliquando obligantur domini reſpectu ſervorum, ſi probabiliter putent id profuturum, n. 1276. Datur in ieiunio parvitas materiæ, parva autem materia cenſetur illa, quæ non poteſt hominem ad frequentem ſui ſumptionem allicere, n. 1259. 1305.

Jejunii violatio per comeſtionem carnis diſtinguitur ſpecie à comeſtione piſcium multiplici, item violatio ieiunii ab Eccleſia præcepti, & præcepti à Superiore vel Confeſſario, pro pænitentia iniuncti, vel ex voto debiti, diſtinguitur ſpecie, eſt tamen unum tantum numero peccatum violatio ieiunii in Vigilia S. Mathiæ incidente in Quadrageſima vel quatuor temporibus &c. l. 6. p. 2. à n. 1104.

Jejunium ante Communionem.

Jejunium naturale prærequiritur ante Communionem, id eſt, ut nihil digeſtibile ab extrinſeco per modum cibi vel potus vel medicinæ à medio noctis ſumptum ſit, l. 6. p. 1. n. 550. 560. Quamvis in eo non detur parvitas materiæ, tamen non obſtat, ſi quis per mo-

modum ſalivæ modicum deglutierit, v. g. guttulam aquæ vel vini, quo os abluit, aut juſculi, dum ſapor exploratur, nec ſanguis aut humor aliùs ex capite deſfluens, niſi quis ſanguinem ſugeret è vulnere digiti & deglutiret, tunc enim ieiunium frangeret; ſicuti etiam, ſi mulier è ſuis mamillis lac ſugeret, aut ſi quis humorem ex oculis aut naribus deſfluentem in os admitteret & deglutiret, n. 550. à n. 560. Particulæ dentibus inhærentes non frangunt jejunium, niſi eſſent ita magnæ, ut ſenſibiliter perciperentur in lingua, n. 550. 567. Nec frangunt folia tabaci in ore maſticata, ſi non deglutiantur, nec per nares ſumptum tabacum, nu. 550 à n. 569. Si alicui violenter cibus ingeratur, aut in flumen delapſus ſumat aquam, probabilius frangit ieiunium, n. 568. Probabiliter non frangit fruſtillum ligni, chartæ, unguium, aut lapillus, nu. 550. Frangunt autem uniones in pulverem redacti, aurum potabile, nu. 561. Probabilius etiam frangit terra, quam prægnantes quandoque extraordinariè appetentes comedunt; item creta, quam domicellæ edunt, ut albeſcant, nu. 562. Probabiliter etiam frangit filum ex lino, fœnum, palea, pulveres medicinales ex oſſibus & lapidibus contriti, cera, ova parva cum cortice ſumpta, à n. 562. Probabilius etiam frangit venenum, n. 562. Etiam frangit muſca, ſi ſtudioſè deglutiatur, non vero, ſi involet in fauces, & ſic ſe ipſam in ſtomachum inſerat, n. 564. Etiam frangit ſaccarum, liquor glycyrhizæ ore reſolutus cum ſaliva ſumptus; item ſi quis decumbens contra raucedinem ori aliquid impoſuerit, niſi certum ſit poſt medium noctis nihil eſſe tranſmiſſum, item ſi aliquid ſumptum, licet mox rejectum; item ablutio à Sacerdote in prima Miſſa in nocte Nativitatis ſumpta: item particulæ in diſtribuenda Communione inventa & ſumpta; item modicum aquæ aut vini lambendo digito ſumptum &c. n. 550. 571. Non obſtat, ſi prius deſinat vinum, quam deglutiatur Hoſtia, n. 573. Non requiſitur, ut poſt ſumptum cibum intercedat ſomnus vel digeſtio, num. 574. Qui in die Nativitatis Domini in prima Miſſa incogitanter ſumpſit 5. vel 6. guttulas ablutionis, ſed ſe reflectens & non audens expuere tamdiu retinet in ore, donec ore ſaliva repleto nihil amplius expeſiatur de vino, ſicque deglutiat tanquam ſalivam, videtur fregiſſe jejunium, & non poſſe ulteriores Miſſas legere &c. l. 6 p. n. n. 529. Guttæ vini interne Calici adhærentes, ne per eas frangatur jejunium in die Nativitatis, melius includuntur in intentione conſecrandi, n. 530. Particulæ parvæ panis, quę in Corporali colliguntur & cum ſacro Sanguine ſumuntur, non videntur frangere jejunium, ib. Si quis ſciat ſe poſt medium noctis fuiſſe jejunum, & dubitet, an poſtea aliquid deglutiverit, probabilius communicare poteſt, l. 6. p. t. n. 576. Si ſciat, ſe aliquid cibi vel potus deglutiviſſe, ſed neſciat, an ante, an poſt duodecimam, probabiliter communicare poteſt: oppoſitum tamen videtur probabilius, n. 550. 577. l. t. n. 501. Si noctu quis expergefactus bibat non potens ſcire, quæ ſit hora, non poteſt communicare, l. 6. p. t. n. 578. Eadem valent de Sacerdote volente celebrare, ib. Per mediam noctem, à qua debet eſſe jejunium, in his partibus intelligitur hora 12. noctis, non præter propter, ſed in momento à primo pulſu horologii, qui ſi auditur, & quis aliquid cibi vel potus in ore habeat, id probabilius tenetur ejicere, ſi velit manere jejunus, l. 6. p. 1. à num. 579. Quale horologium attendi debeat. V. *Horologium*. Non ieiunus in variis caſibus communicare poteſt, v. g. in periculo mortis, quando mors prudenter timetur: probabiliter etiam ſæpius in eodem morbo poſt 7. vel 8. dies, imo etiam ſæpius aliquando: ſic Sacerdos in tali periculo conſtitutus celebrare poteſt non jejunus pro dando ſibi viatico, probabilius tamen non pro dando viatico alteri; item non jejunus communicare poteſt, ſi periculum ſit, ne Euchariſtia pereat, vel male tractetur: ſi grave ſcandalum ex omiſſione Sacrificii ſit orituſum; ſi perfectio Sacrificii urgeat, v. g. ſi pro ſpeciebus vini ſumpſit aquam, ſi celebrans in Altari deficiat, & jejunus, qui perficiat, haberi non poſſit, ſi poſt ablutionem ſumptam ſumendæ ſint reliquiæ in eodem Sacro, etiam conſecratæ, alterius enim Sacrificii particulas ſumere ordinariè non licet: item, ſi pars Hoſtiæ poſt ablutionem ſumptam Calici aut palato adhæreat, num. 550. 585 613. Si Parochus Sacerdotem alium in Magna feſtivitate ad canendam Miſſam invitaſſet, ideoque mane celebraſſet, alter etiam invitationis immemor celebraſſet, probabilius poſſet non jejunus invitatus celebrare, ſi populus non ſciet eum non eſſe jejunum, quod ſi populus ſciat, neutrum eſſe jejunum, poteſt admonito populo vel abſtinere, vel etiam Parochus non jejunus celebrare ſecundo, numer. 582. Qui ſe in Miſſa exercendo incogitanter ſumpſit Hoſtiam, non poteſt per ſe loquendo, primitias eodie legere non jejunus: ob circumſtantias aliquando poteſt, v. g. ſi primitiæ ſint notæ & promulgatæ, cognati multi magnæ familiæ ſint conventuri, lautum convivium apparatum, & eum non eſſe jejunum ſit occultum &c. numer. 583. Si quis communicaturus pro Paſchate, Dominica in Albis mane caſu deglutiſſet aquam, probabilius tenetur Communionem differre in alterum diem, nu. 584. Quamvis poſt ſumptam ablutionem liceat ſumere fragmenta, non tamen ordinariè hoſtiam conſecratam integram, n. 500.

A Jejunio excuſantia.

Varia à jejunio excuſant. 1. Diſpenſatio, qua tamen opus non eſt, ſi neceſſitas ſit evidens, l. 3. p. 2. num. 1307. Quare in jejunio diſpenſari poſſit, & à quo, & quæ diſpenſare liceant. V. *Diſpenſatio in jejunio*, 2. Excuſat impotentia: quando illa cenſeatur adeſſe. V. *Impotentia*. 3 Excuſat ætas, & quæ. V. *Ætas*. Ad jejunium ut quis obligetur, requiritur annus 21 completus, Ad Abſtinentiam à carnibus annus ſeptimus; n. 1267. 1307. 1314. Dubius an annum 21. expleverit non tenetur jejunare, ſi poſt diligentem inquiſitionem dubium maneat, num. 1315. Si in quadrageſima illum compleat, tenetur reliquo tempore jejunare, n. 1316. Viri ſexagenarii ordinariè excuſantur à jejunio, numer. 1317. Mulieres quinquagenariæ ordinariè excuſantur à jejunio, ſi ſint debilioris valetudinis, num. 1318. Qui vovit jejunare tota vita diebus Veneris, probabilius etiam obligatur poſt annum 60. num. 1319. Cui per diſpenſationem ad ineundum Matrimonium loco voti Caſtitatis eſt ſubrogatum jejunium omnibus diebus Veneris, probabilius adhuc obligatur poſt annum 60. numer 1320. Quivis labor non excuſat à jejunio, ſed ille, cum quo jejunium non poteſt conſiſtere, ſive opera ex ſe laborioſa, v. gr. arare, fodere, triturare, ſecare lapides, portare onera, texere latos pannos etiam pedum adminiculo, remigare, percurſare urbem vendendo merces &c. l. 3. p. 2. numer 1307. à numer. 1328. Etiamſi labor non ſit gravis, ſi tamen complexio perſonæ ſit talis, ut non poſſit illum ſine magno incommodo conjungere cum jejunio, excuſat à jejunio, numer 1329. Qui laborioſis operibus incumbunt, excuſantur etiamſi uno aut altero die non laborent, niſi ſequerentur tres, quatuor vel plures conſequenter, tunc enim alternis ſaltem diebus jejunare deberent, num. 1333. Non excuſantur ſartores, barbitonſores, ſecretarii Principium multum ſcribentes, typorum compoſitores &c. numer. 1307. à num r. 1331 Omne opus incompatibile cum jejunio in die jejunii omitti debet, ſi commode fieri poſſit, quo tamen etiam cum peccato poſito excuſat à jejunio, à numer. 1334. Tale opus incompatibile cum jejunio ſine juſta cauſa ponens probabilius peccat contra legem jejunii, numer. 1336 Laborans inter Hæreticos poteſt comedere carnes, ſi ſcandalum tollat, dicendo: ſibi hoc per Eccleſiam licere in tali circumſtantia, numer. 1337. Iter equeſtre non ſemper excuſat à jejunio, numer. 1343 Itinerantes excuſantur probabiliter, ſi pedibus iter conficiant 5 circiter leucarum, ſi equo 9. vel 10. Generaliter autem loquendo, probabilius tunc excuſantur, quando cum labore itineris, quomodocunque illud fiat, non poteſt conſiſtere jejunium ſine magna difficultate & incommodo, num. 1344. Excuſat etiam à jejunio pietas vel majus bonum, hinc excuſantur Concionatores pridie & die Concionis, ſi altera die major ſint dicturi, item Magiſtri docentes quotidie per horas 4. non teneantur jejunare plus, quam tribus diebus in ſeptimana; Confeſſarii, Cantores &c. ſi eorum labor non poſſit cum jejunio ſubſiſtere, item pias peregrinationes inſtituentes, item probabilius cruente ſe flagellantes &c. num. 1307 à n. 1345. Charitatis & Miſericordiæ opera tam corporalia, quam ſpiritualia, ſi ea cum jejunio peragi non poſſint, excuſant à jejunio, num. 1307. Urbanitas probabiliter excuſat, ſi quis modicum ſumat die jejunii ab amico rogatus, vel ſi parum carnis comedat ad excitandum appetitum infirmo, ordinariè tamen ea non videtur excuſare, hinc probabilius non licet alicui in jejunio diſpenſato ex urbanitate ad cœnam ſecum ſumendam invitare alium non diſpenſatum, quamvis ſciat eum nihilominus cœnaturum alibi, numer. 1307. 1350. Etiam à jejunio excuſat paupertas, ſi ſcilicet aliqui non habeant cibum præter prohibitum, vel non ſufficientem pro una refectione, quando autem ſimul habent plenum prandium, ordinariè non excuſat paupertas &c. numer. 1307. à numer 1321. Difficultas in jejunando excuſat, ſi ea oriatur ex naturali conditione ſtomachi nimis calidi vel voracis, ideoque talis ſumere poteſt, quantum ſufficit ad temperandum hoc grave incommodum, ſi autem illa oriatur ex habitu vitioſo v. gr. intemperantiæ, non excuſat, numer. 1324 Qui dormire non poteſt, niſi veſperi planè refectus, debet in prandio ſumere collationem & veſperi prandium: item, qui jejunare non poteſt, niſi ſumpto mane jentaculo, debet veſperi abſtinere à collatione ordinariè loquendo, item qui non poteſt jejunare, niſi comedendo ova aut carnes, adhuc ad jejunium obligatur, numer. 1325. Qui jejunans plus vexatur tentationibus carnis, quam non jejunans, non ideo excuſatur, per ſe loquendo à jejunio, numer 1348. Qui habet duo cauteria, per ſe loquendo, non excuſatur à jejunio, numer 1327. Puella vel vidua nubilis, ſi per jejunium redderetur notabiliter deformis, excuſaretur, ſed hoc rariſſime fiet, ideoque ſententia illa in praxi vix locum habebit, num. 1326. Tenetur conjux jejunare, quamvis non ſit futurus potens ad petendum debitum, & non tenetur jejunium omittere, licet per hoc reddatur minus potens ad reddendum debitum, numer. 1338. Mulier excuſatur à jejunio, ſi medici cenſeant illud nociturum proli concipiendæ: item mulieres prægnantes, lactantes, quamvis ſint robuſtæ valetudinis, à num. 1339. Uxor per hoc præciſè non excuſatur, quod vir prohibeat, niſi prævideret graves diſcordias, numer. 1341. Non eſt licitum, per ſe loquendo, viro uxoris hæreticæ propter ipſam frangere jejunia, niſi uxor ob impotentem indolem vel longe majorem nobilitatem haberet imperium, nu. 1342. Monachi ratione cantus in choro non excuſantur à jejunio, nec muſici, niſi hi per jejunium corrumperent voces, & redderentur inhabiles ad canendum, num. 1349. Prætendens cauſam non ſufficienter excuſantem à jejunio, ſi Confeſſarius ſatis certus ſit de obligatione pœnitentis, ordinariè eum monere debet de obligatione, n. 1351. Excuſantur debiles, infirmi, convaleſcentes, laborantes tertiana, vel quartana; item, qui ex vacuitate ſtomachi notabilem capitis dolorem vel vertiginem patiuntur, vel tota nocte caleſieri aut dormire non poſſunt &c. n. 1307. Etiam excuſat grave diſpendium valetudinis vel fortunarum, l. 1. n. 781.

Jeſuita.

Jeſuitarum Moralia non eſt corrupta, l. 1. n. 166. Illis non eſt permiſſa laxitas opinionum, n. 469.

Igno-

Digitized by Google

Ignorantia.

Ignorantia eſt privatio ſcientiæ eorum, quæ quis ſcire poteſt l. 1. num. 700. Varie dividitur, alia eſt puræ privationis, quæ eſt mera carentia ſcientię; alia malæ diſpoſitionis, quæ ſimul includit poſitivum errorem. Alia vincibilis, quando quis ſcire poteſt, alia invincibilis, quando quis ſcire non poteſt. Alia culpabilis, quando quis poteſt ac debet ſcire; & negligit; alia inculpabilis, quando quis vel non poteſt, vel non tenetur ſcire. Alia eſt affectata, quæ directè eſt volita & quæſita: alia ſimplex, quam quis directè non quærit, habet, tamen, quia negligit inquirere, ut ſciat. Alia eſt ignorantia Juris, quæ eſt circa leges vel obligationes legum; alia facti, quæ eſt de aliquo facto vel non facto, n. 701.

Ignorantia in pleriſque eſt minus malum, quam error, quandoque eſt maius malum, quam error, numer. 417. à numer. 704.

Ignorantia circa neceſſaria ad finem ultimum eſt maximum malum, n. 702. Si ſit invincibilis, excuſat à peccato, non vero, ſi ſit vincibilis & culpabilis, n. 699. Si ſit vincibilis, non eſt peccatum diſtinctum ab eo, cuius eſt cauſa, l. 6. p. 2. n. 948. Si ſit affectata omnis legis divinæ, id in Confeſſione exprimendum eſt, nu 948. Si ſit; culpabilis, quandoque in Confeſſione exprimi debet, n. 949. Invincibilis Dei, ſi daretur, excuſaret à peccato, l. 5. à n. 25. Invincibilis legum poſitivarum dari poteſt, l. 1. n. 719. Etiam invincibilis aliquarum legum naturalium dari poteſt, à n. 720. Argumenta contraria non urgent, à n 727. Invincibilis etiam Juris naturæ & pro ſtato naturæ lapſæ excuſat à peccato formali, à n. 734. Invincibilis & inculpabilis eſt, quando nulla ſpecialis notitia nequidem confuſa; nec ulla ratio dubitandi in univerſum aut in particulari occurrerit de eo, quod ignoratur, vel circa quod erratur; item, ſi alicui inciderit prudens cogitatio, ne fortè obiectum ſit malum & operatio inhoneſta, & ipſe ſufficientem diligentiam adhibuerit, neque tamen potuerit reſcire veritatem, ignorantia vel error eſt ipſi invincibilis & inculpabilis; item in rebus inter Claſſicos Authores controverſis, & incertis, ignorantia vel error eſt invincibilis, ſi nitatur gravi motivo, à n. 748.

Ignorantia & error ſunt peccata, quando ſunt obiectum legis illa prohibentis, & nihilominus libere habentur; ſi autem nulla prudens cogitatio inciderit de ignorantia vel errore per peccatum incurrendo, licet poſteà ex peccato, vel propter peccatum ſequantur, non ſunt voluntaria, neque peccatum, à n. 751. Quæ ex ignorantia vel errore vincibili ſequuntur, imputantur ad peccatum, ſi aliquo modo fuerint præcognita, & ſimul obligatio illa præcavendi & inquirendi, non vero opus eſt, ut præcognoſcantur in individuo vel in ſe ſpecie in ſe ipſis, à n. 755 l. 5. à num. 17. Ex ignorantia vel errore, ſine actuali advertentia vel libertate ſecuta, non ſunt propriè peccata in ſe, ſed denominantur talia per negligentiam præteritam in inquirenda veritate, l. 1 n. 757. Si negligentia in excludenda ignorantia vel errore ſit per veram pœnitentiam retractata, vel iam adhibeatur ſufficiens diligentia in acquirenda ſcientia, quæ tamen obtineri non poſſit, ignorantia & error non erunt amplius peccatum, nu. 760. Quantitas diligentiæ neceſſariæ ad hoc, ut ignorantia vel error ſit inculpabilis, taxari poteſt, quæ taxatio prudentum iudicio eſt relinquenda, penſatis omnibus, quę ad præceptum, perſonam & operationem pertinent, à nu. 761. Sufficientem diligentiam adhibet homo indoctus, ſi conſulat viros doctos talis artis peritos & carentes morali ſuſpicione, quod decipiat homo doctus, ſi Doctores aliquos inſpexerit, aut leges ipſas mediocri diligentia conſideraverit, perpenderitque motiva in utramque partem ſufficientem diligentiam impendit, & ſi tum adhuc ignoret vel erret, non peccat, numer. 764. In rebus operabilibus, & incertis ſufficit ea diligentia, per quam homo pervenit ad iudicium prudens pro hac vel illa parte, generaliter ſufficit diligentia mediocris, à numer. 765. Ignorans pęnam tranſgreſſioni annexam, eam non incurrit; probabiliter etiam eam non incurrit, quamvis ignorantia ſit vincibilis & mortaliter culpabilis, modo non ſit craſſa & ſupina, vel affectata talis, quæ ęquivalet ſcientiæ, à numer 767. l. 6. p 2. numer. 1614. l. 7. num. 93. à numer. 95. Ignorantia legis in foro externo allegari poteſt pro excuſatione, quæ probari debet, l. 1. n. 772. Ignorantię invincibili ęquivalet oblivio naturalis, n. 773. Ignorantia, quæ invalidat contractum, V. *Contractus*.

Illegitimus.

Illegitimus dicitur, qui natus eſt extra Matrimonium, l. 3. p. 2. n. 1162. l. 4. n. 711. Talis non eſt, qui natus eſt ex coniugata, etiamſi conſtet, quod ſub tempus conceptionis mater cum adultero habuerit copulam, ſi etiam marito ſub tempus conceptionis ad eam aditus patuerit, l. 7. num. 506. Neque etiam natus è coniugibus voto Caſtitatis obligatis, n. 507. Neque ſi alteruter coniux altero invito poſt conſummatum Matrimonium in Religione ſit profeſſus; ſecus, ſi bimeſtri ante conſummatum Matrimonium, ib. Illegitimus dicitur naturalis, ſi intra tempus, quo conceptus & natus, potuerit eſſe validum Matrimonium inter parentes, quod ſi non potuerit eſſe, dicitur ſpurius, l. 4. numer. 751. l. 3. p. 2. num. 1162.

An & quando poſſit illegitimus inſtitui hæres. V. *Hæres*.

Illegitimus naturalis quomodo & à quo legitimari poſſit; item quando æqualiter ſuccedat cum legitimis. V. *Legitimatio*.

In dubio reputatur legitimus, l. 4. n 754 l. 6. p. 2. n. 2217. Non utitur inſigni Patris, niſi baculo ſeu barra interiecta, quæ incipiat à ſiniſtris, & deſinat in imum latus dextrum, l. 4. n. 765. Eſt incapax Beneficii eccleſiaſtici, n. 750.

Illegitimus ſequitur originem ſeu domicilium matris in ordine ad effectum ſuſcipiendi ſacros Ordines; ſi pater & mater ignorentur, ordinari poteſt in loco in quo inventus eſt, l. 6. p. 2. numer. 2182. Cum illegitimo occulto ad Ordines ſacros Epiſcopus probabilius diſpenſare non poteſt; probabiliter poteſt. Cum notorio ordinarè diſpenſat ſolus Papa ad Ordines maiores & Beneficium curatum, Epiſcopus ad Minores aut Beneficium ſimplex, num. 2216. l. 4. à num. 762. Si pro illegitimo petatur diſpenſatio, exprimi debet, an ſit natus ex utroque parente ſoluto, an ex alterutro coniugato vel conſtituto in Sacris, aliàs diſpenſatio nulla eſt, l. 6. p. 2. nu. 2216. Eſt irregularis, l. 7. n. 505.

Illegitimus & irregularis ex defectu natalium poteſt admitti ad Religionem, non tamen ad Prælaturam &c. l. 4. n. 8.

Illuſio.

Illuſio eſt, qua quis obiicitur ludibrio quaſi tectè, & cum quadam deceptione, l. 3. p. 2. numer. 1223. l. 5. num. 346.

Imago.

Imago Dei, B. V. Mariæ & aliorum à Sede Apoſtolica canonizatorum in Altari exponi poſſunt ad venerationem, etiam Beatificatorum cum Indulto Apoſtolico: necdum autem Beatificatorum nec in Altari, nec in Eccleſia licet exponere ad cultum, imo nequidem Beatificatorum imagines exponi poſſunt in Eccleſia, in qua non eſt licitum iis celebrare Miſſam, l. 3. p. 1. à num. 15.

Imagines Chriſti, Deiparæ, Angelorum, Sanctorumque aliorum non licet pingere & exponere cum habitu certorum Ordinum, aut aliter, quàm in Eccleſia hactenus fuit uſus, n. 21. In Eccleſiis vel earum frontiſpiciis aut atriis non debent exponi imagines prophanę vel alias indecentiam præſeferentes, ib.

Imago crucis iam per conſuetudinem etiam humi in lapide vel ære effingitur, n. 23. In locis publicis & ſordidis Cruces & Sanctorum imagines depingi non debent in deriſum Chriſtianæ Religionis, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 35. Devotio ad imagines ſanctas non eſt impedienda, D. 51. In choro ſtatui non debent aliæ imagines, quam Sanctorum. D 137. Imaginibus eorum, qui cum ſanctitatis ſeu martyrii fama deceſſerunt, cultus in oratoriis vel Eccleſiis exhiberi non debet ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. D. 167. V. *Cultus rerum ſacrarum*.

Imago obſcęna. V. *Pictura*.

Immunitas Eccleſiaſtica.

Immunitate Eccleſiaſtica gaudent Clerici, qui ſi cogantur ad gabellas, ad emendam chartam ſignatam & ſimilia, immunitas Eccleſiaſtica læditur, quæ totaliter ne à Papa quidem tolli poteſt, l. 4. à numer. 1381. V. *Clericus*. Immunitas aſyli. V. *Aſylum*.

Impediens.

Impediens alium ab aſſecutione boni, ad quod habebat ius quęſitum in re vel ad rem, tenetur compenſare damnum, quamvis fecerit ſine vi, fraude, detractione vel mendacio, & quamvis ex parte modi impediendi nulla adfuerit iniuſtia, quod ſi ius nullum ad rem habeat, non tenetur compenſare damnum, quamvis graviter peccare poſſit, l. 3. p. 2. à n. 68. 263. Si quis aliquem à conſecutione rei ex libera alterius voluntate ipſi conferendę, per vim, fraudem, calumniam vel mendacium impediat, tenetur ad compenſationem damni arbitrio viri prudentis, iuxta certitudinem vel probabilitatem, qua alter tale bonum alioqui aſſecuturus fuiſſe exiſtimaretur, ſi dignus ſit; v. gr. qui per mendacium impedit, ne alicui pauperi & digno detur eleemoſyna, tenetur compenſare damnum; item qui accipit 100. aureos pauperibus diſtribuendos ad cuiuſque meritum, ſi hic diſtribuat non ſecundum meritum, ſed affectum, tenetur dignioribus damnum compenſare; item qui iniquè impedit, ne teſtamentum condatur, legatum fiat &c. tenetur ad compenſationem; item qui alterum impedit à conſecutione boni, revelando occultum, verum tamen crimen, peccat graviter & tenetur ad compenſationem &c. à n. 68. Non impediens damnum proximi, ſi ex officio tenebatur, tenetur compenſare damnum, alias non; ordinariè tamen peccat contra charitatem proximi, nu. 20. à num. 41. 45. num. 182.

Impedimentum.

Impedimentum ponens per ſe impediens obſervationem legis a qua obligatus eſt, peccat contra legem, l 1. à nu 783. Probabilius etiam non licet eadem die, qua quis in actu primo manet obligatus lege, ponere impedimentum, imò etiam probabiliter peccat, qui quatuor vel quinque diebus, antequam urgeat obligatio, ponit impedimentum, directè intendens ſe à lege eximere, à n. 784.

Impedimentum aliquando licite ponitur pro diverſitate legum & legiſlatorum, aliquando non &c. n 795. V. *Lex*.

Impedimentum occultum etiam obſtat beneficiando, quo minus poſſit Beneficium admittere, ſi tamen impeditus occultè Beneficium recuſare non poſſit ſine infamia vel gravi damno, poteſt admittere cum obligatione ſtatim petendi diſpenſationem, per quam titulus probabiliter validatur, l. 4. num. 781. à num. 835.

Impedimenta Matrimonii.

Impedimenta Matrimonii rectè ab Eccleſia ſunt conſtituta, l. 6. p. 3. num. 14. Alia ſunt impedientia tantum, quorum aliqua dari certum eſt, à num. 459. Illa obligant ſub mortali, num. 468. Præter peccatum mortale & excommunicationem ſex potiſſimum ſunt, quæ Matrimonium tantum impediunt, ſive illicitum reddunt, ſcilicet:

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriarum.
Atque Catechiſmus, crimen, ſponſalia, Votum.
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Dicitur 1. *Vetitum*, id eſt, prohibitio Eccleſiæ, quæ fit ab Epiſcopo vel Parocho. 2. *Tempus feriarum*, quod ſecundum Tridentinum

Digitized by Google

tiorum incipit nunc ab Adventu Domini, id eſt, à primis Veſperis in Sabbato, niſi conſuetudo aliud habeat, uſque ad Epiphaniam incluſive; & à die Cinerum, id eſt, à 12. noctis ante Cineres uſque ad Octavam Paſchæ incluſivo, quo tempore non prohibetur ipſe contractus vel ejus conſummatio, ſed tantum nuptiarum ſolemnitates. 3. *Catechiſmus*, quod impedimentum videtur ſublatum per Tridentinum. 4. *Crimen*, ut inceſtus cum conſanguinea conjugis in primo vel ſecundo gradu ſcienter admiſſus, vel cum propria matre vel filia, qui impedit Matrimonium cum quacumque alia perſona; item Raptus alienæ ſponſæ; item Uxoricidium, Presbytericidium &c. quæ omnia per non uſum ſublata ſunt. 5. *Sponſalia* cum una contracta & non diſſoluta. 6. *Votum* ſaltem aliquod ſimplex Caſtitatis vel Religionis, vel non nubendi &c. à nu.459 Etiam impediunt Matrimonium 1. *Clandeſtinitas*. 2. *Omiſſio benedictionis*. V. *Benedictio*. 3. *Omiſſio proclamationum*. V. *Proclamationes*.

Impedimenta dirimentia Matrimonium præter defectum conſenſus, ſunt, quæ his verſibus comprehenduntur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, Ordo, ligamen, honeſtas,
Ætas, affinis: ſi clandeſtinus; & impos,
Raptave ſit mulier, nec parti reddita tutæ,
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.

Dicitur I. Error, qui varius eſt, ſcilicet: perſonæ, fortunæ, conditionis & qualitatis; l.6.p.3.n.512.549. Error in perſona eſt impedimentum dirimens, n.512 à n 550. Error in nomine non obſtat Matrimonio, n.551. Error circa qualitatem ordinarie non invalidat Matrimonium, & quamvis error ille fuerit cauſa contractus matrimonialis, tamen probabilius non invalidat, n.512.552. Error in qualitate, ſi qualitas ſit finis Matrimonii, invalidat Matrimonium, n.553. Si quis dicat: *duco præſentem, quam puto eſſe filiam Conſulis*, Matrimonium eſt validum, quamvis non ſit filia Conſulis; ſi autem dicat: *duco filiam Conſulis, quam puto eſſe hanc præſentem*, Matrimonium eſt invalidum, ſi non ſit filia Conſulis &c. à n 554. Si quis petierit filiam natu minorem, quam viderat formoſam, quæ cum negetur, mittit, qui natu maiorem videat, cui oſtenditur natu minor formoſa, hic ex errore illo affirmat natu maiorem eſſe formoſam, ideoque Matrimonium per procuratorem contrahitur, an hic error invalidet Matrimonium, maxime ex intentione principalis contrahentis deſumi debet, à n.555.

Dicitur II. Conditio, ſcilicet ſtrictæ ſervitutis, quæ quatuor modis inducitur; Jure belli, nativitate, juſta condemnatione, emptione, l.6.p.3.n.512.560. Matrimonium etiam ſtricte ſervorum ideo non eſt irritum, quia Domini non conſenſerunt; imo, per ſe loquendo, nec illicitum, n 560. Si liber contrahens ſciverit conditionem ſervilem, non dirimit Matrimonium, n.561. Si eam ignoraverit, uterque reſilire poteſt, n.562 Si ignoraverit, & perſona ſerva intra breve tempus, ſcilicet 6. menſes, erat futura libera, probabilius adhuc Matrimonium eſt invalidum; ſi tamen Dominus ſervam collocet in Matrimonio cum libero ignorante ſervitutem, eſt validum ſecundum communem, nu. 563. *Servitus ignorata*, quamvis ignorantia craſſa, dirimit Matrimonium, non autem ignorantia affectata, n 564.

Dicitur III Votum, ſcilicet ſolemne Caſtitatis per ſuſceptionem Ordinis ſacri, vel per ſolemnem Profeſſionem in Religione approbata ſponte emiſſum, l.6 p.3.n.512. V. *Votum*.

Dicitur IV Cognatio. V. *Cognatio*.

Dicitur V. Crimen, quod quadruplex diſtingui poteſt. 1. Machinatio concurrente utraque parte cum intentione Matrimonii cum conjuge ſuperſtite. 2. Machinatio unius tantum partis ex intentione Matrimonii, & adulterium abſque alio contractu vel promiſſione Matrimonii. 3. Adulterium cum contractu vel promiſſione Matrimonii. 4. Raptus, l.6.p.3.n.512 614. Per machinationem intelligitur crimen homicidii, & non ſolus conatus occidendi, l.6. p.3. n.512.615. Hoc impedimentum etiam incurrit vir uxorem in adulterio deprehenſam occidens ex conſilio ſeu intentione contrahendi cum alia, n.615. Solus machinans illud incurrit, n.616. Etiam illud incurrit, etiamſi præmiſſo adulterio ſecundario tantum ſit machinatus, n.617. Illud etiam incurrit uxor, ex conſilio Matrimonii cum alio, virum occidens, n.618. Hoc impedimentum contrahitur, ſive promiſſio Matrimonii antecedat, ſive ſequatur adulterium, non vero contrahitur; ſi promiſſio facta ante adulterium revocetur; quod ſi illa prius revocetur poſt adulterium, adhuc contrahitur, nu. 619.623. Si promiſſio adulterorum ſiat de Matrimonio contrahendo ante mortem alterius conjugis, impedimentum criminis contrahitur, à n.620. Si uterque adulter ſit conjugatus, uterque probabilius debet habere notitiam Matrimonii, ſaltem unius, ut hoc impedimentum contrahatur, ad quod tamen etiam ſufficit dubium de vita prioris conjugis, ſi re ipſa vivat, n.622. Si fides Matrimonii data ſit in priore Matrimonio, & adulterium commiſſum in poſteriore, non contrahitur, nu.623. Nec contrahitur, ſi non fuerit verum adulterium; etiam non contrahitur, ſi putaverint vivere alterum conjugem, qui tamen mortuus erat, ib. Si fides Matrimonii ſit data ante, & adulterium ſit commiſſum poſt notitiam conjugii, impedimentum hoc contrahitur, n.624. Si promiſſio ſit animo ficto, non contrahitur, n.625. Promiſſio acceptata ſufficit, ut contrahatur, n.626. Promiſſio ſub conditione de futuro probabiliter non ſufficit, ut contrahatur hoc impedimentum, niſi fiat abſoluta durante vita alterius conjugis, n.627. Si crimen machinationis committatur à fideli & infideli, fidelis ſit inhabilis ad Matrimonium cum illo infideli &c. nu.628. Ut hoc impedimentum contrahatur, varia requiruntur. 1. Ut adſit machinatio mortis alterius conjugis, ſive ab alterutro conjuge, ſive ab adultero facta, effectu, id eſt, morte ſecuta. 2 Ut machinatio ſiat animo ineundi Matrimonium determinate inter conjugem ſuperſtitem & adulterum, vel eum, qui ſimul eſt machinatus. 3. Quando unus tantum machinatus eſt, ut adſit adulterium, & ſi deſit adulterium, ut uterque ſit machinatus. 4. Ut, ubi requiritur adulterium, illud ſit formale & perfectum. 5. Ut adulterium fuerit verum, id eſt, commiſſum cum vero, vel à vero alterius conjuge. 6. Crimina iſta non dirimunt, niſi reſpectu complicis in tali crimine, n.629. Impedimenta criminis non incurruntur in locis, in quibus Tridentinum non eſt receptum, nu 641. Ubi Tridentinum autem receptum eſt, incurruntur etiam ab ignorantibus illa, n 642.

Dicitur VI. Diſparitas cultus ſive Religionis, quæ dirimit Matrimonium inter baptizatum & non baptizatum etiam catechumenum; inter baptizatos vero tantum impedit, l.6.p.3. n.512. V. *Religioſa Profeſſio*. *Matrimonium*

Dicitur VII. Vis ſive violentia & gravis metus (qualis cadit in virum conſtantem) injuſte incuſſus ad Matrimonium extorquendum, l.6.p.3.n.512. V. *Metus*.

Dicitur VIII. Ordo, ſcilicet ſacer ſive major, quem qui non coactus ſuſcepit, invalide Matrimonium contrahit, l.6.p.3. n.512. V. *Ordo*.

Dicitur IX. Ligamen, propter quod, quamdiu quis ligatus eſt conjugi adhuc viventi, invalide contrahit cum alio, l.6.p.3. n.512. V. *Matrimonium*.

Dicitur X. Honeſtas, ſive impedimentum publicæ honeſtatis, quod eſt propinquitas perſonarum orta ex ſponſalibus vel Matrimonio rato, vi cujus neuter ſponſorum valide contrahit cum conſanguineis alterius, etiam illegitimis, lib.6. part. 3. num.680.

Impedimentum hoc etiam oritur, quando ſponſalia vel Matrimonium initur per procuratorem, vel per parentes ex conſenſu ſponſorum; non tamen oritur, ſi ſponſalia vel Matrimonium ſit nullum ex defectu conſenſus, ibidem. Etiam non oritur hoc impedimentum ex ſponſalibus invalidis, ſed validis uſque ad primum gradum tantum, numer.512. 681. 685. Ex matrimonio rato dirimit ad quartum gradum incluſive, numer.512. 681. Hoc impedimentum probabilius etiam oritur ex ſponſalibus clandeſtinis, & Matrimonio clandeſtine inito, ubi Tridentinum eſt receptum, ibidem. Sponſalia iniens cum puella, poſtea Matrimonium ratum cum matre vel ſorore puellæ, tenetur ducere puellam, cum Matrimonium cum matre vel ſorore ejus ob hoc impedimentum ſit invalidum, numer.682. Ex ſponſalibus mutuo conſenſu diſſolutis adhuc oritur hoc impedimentum, num 683. Etiam adhuc oritur uno ſponſorum mortuo, vel Religionem ingreſſo, ibidem. Etiam oritur ex ſponſalibus ab impubere contractis, & poſt pubertatem reſciſſis, à num 683. Ex ſponſalibus metu gravi extortis probabiliter etiam oritur, num. 686 Non oritur ex ſponſalibus conditionatis conditione necdum impleta, num 687. Etiam non oritur ex promiſſione mutua volentium ſe tantum obligare ſub veniali, vel ſub pœna perdendi v.gr. Arrham, ibid. Etiam non oritur ex promiſſione mutua Matrimonii facta à pueris ante ſeptennium, neque ex promiſſione Matrimonii cum aliqua indeterminate, ibid.

Impedimentum hoc inter fideles contractum, probabiliter non dirimit Matrimonium poſt Baptiſmum contrahendum, n. 688.

Dicitur XI. Ætas; Hoc impedimentum eſt Juris Eccleſiaſtici tantum, quod requirit annum 14. viri, & 12. fœmellæ completum, & hoc ad momentum, ita ut nec hora deſit, niſi malitia ætatem ſuppleat, l.6.p.3.n.512 689. Ætas Matrimonio ineundo aptiſſima in maſculis eſt annus circiter 30. in fœmellis 18. num.690. Ante ætatem tentantes contrahere Matrimonium probabilius peccant, n.691.

Dicitur XII. Affines: Eſt autem affinitas propinquitas quædam, quæ ex copula carnali, ſive in ſive extra Matrimonium habita, etiam cum invita & dormiente, oritur inter conſanguineos viri & ſolam mulierem; item inter conſanguineos mulieris & ſolum virum, l.6.p.3.n.692. Affinitas conſanguineorum viri extenditur ad ſolam mulierem, & non ad conſanguineos mulieris, & contra, n.693 Ut hoc impedimentum contrahatur, non ſufficit, quod penetretur vas muliebre, ſed vir debet intra illud ſeminare, n.694 Non contrahitur per coitum ſodomiticum, ib. Etiam probabiliter hoc impedimentum non contrahitur, ſi ſemen effundatur circa muliebria, & attrahatur à matrice, vel ſi ope dæmonis, vel per artem recipiatur in matricem, n.695. Ad impedimentum hoc contrahendum probabilius ſufficit ſemen ſolius viri, n.696.

Hoc impedimentum oritur, quamvis mulier ſit vi oppreſſa, n.698. Non oritur, ſi affinitas ex copula illicita ſit ex una parte in tertio gradu, vel ex copula licita in quinto, nu.702. Quando quæritur de hoc impedimento inter duos, inquirendum eſt 1. An alteruter habuerit perfectam copulam cum conſanguineo vel conſanguinea alterius 2 An copula fuerit licita vel illicita. 3 In quo gradu conſanguinitatis perſona illa, cum qua alter habuit copulam, ſit conſanguinea &c. n.704. Si per diſpenſationem Romæ factam hoc impedimentum ſit ſublatum, & poſt eam de novo contrahatur, nova opus eſt diſpenſatione; non verò, ſi Romæ tantum data ſit diſ-

renſandi commiſſio, & de novo contrahatur ante eius expeditionem, n.990. V. *Affinitas*.

Dicitur XIII. Si clandeſtinus, quia Tridentinum irritat Matrimonia eorum, qui aliter contrahunt, quam coram Parocho vel alio Sacerdote de ipſius vel Ordinarii licentia, & duobus ad minimum teſtibus, l.6. p.3. n.512. à n.706. V. *Matrimonium*.

Dicitur XIV. Et impos. Quod impedimentum vocatur frigiditas vel impotentia, l.6. p.3. n.512. V. *Impotentia ſolvendi debitum conjugale*.

Dicitur XV. Raptave ſit mulier &c. V. *Raptus*.

Impedimenta dirimentia quoad fideles ſtatuere poteſt ſola Eccleſia & non Epiſcopi, l.6 p.3. à n.513. Quoad infideles ea ſtatuere poteſt Magiſtratus Civilis, qui etiam poteſt leges ponere circa acceſſoria Matrimonii. Non poteſt autem pœnam imponere, aut impoſitam exigere ob Matrimonium cum impedimento contractum, ſi Eccleſia in illo diſpenſaverit, à n.515. Si impedimentum habeant contrahere volentes, vel qui cum eo iam contraxerunt, ſequentia obſervari debent; ſcilicet, quod impedimentum ignorantibus non ſemper indicari debeat, & ſi prudenter indicandum iudicetur, ſi Matrimonium necdum ſit initum, illud omni meliori modo diſſuadendum eſt ordinarie; ſi autem iam initum ſit, laborandum eſt pro diſpenſatione impetranda &c. l.6. p.3. n.977. Sciens impedimentum inter eos, qui denunciati ſunt, etiamſi ſit plane occultum & ſub ſecreto iurato habeat, tenetur ſub mortali illud denunciare; quod ſi inde oriretur infamia denunciatis, tenetur eos privatim monere, ut à Matrimonio deſiſtant: quod ſi non faciant, tenetur monere Parochum, quamvis probare non poſſet; excuſabitur tamen, ſi prævideat inde ſibi grave detrimentum vel ſcandalum imminere, n.459 481. Probabilius, per ſe loquendo, etiam tenetur illud denunciare, quamvis contrahentes procedant bona fide, & impedimentum numquam prodendum iudicet, n.482.

Qui impedimentum ſemel faſſus illud poſtea negat, ordinarie ſtandum eſt confeſſioni factæ, n.547. In dubio impedimento, ſi ſit dubium Juris, non requiritur diſpenſatio; ſi ſit dubium facti, aliquando requiritur, à n.534. Si præſumptio ſtet pro impedimento, requiritur diſpenſatio, à nu.536. V. *Dubium de Sponſalibus & Matrimonio*. Si idem impedimentum afficiat utrumque contrahentem, ſufficit, quod unus petat & accipiat diſpenſationem, nu.971. Si ſit occultum, ſcribitur pro diſpenſatione impetranda ad S. Pœnitentiariam, nu.909. Si ſit notorium & publicum, ad Datariam ſeu Cancellariam, n.910. In ſupplica exprimi debet impedimentum, quale in ſe ſit, alias diſpenſatio nulla eſt, niſi unum includatur in altero, n.911. Si impedimentum ſit multiplex eiuſdem generis, probabilius id debet exprimi, n.919. Si impedimenta ſint plura & diverſa, probabilius in eadem ſupplica, diſpenſatio illorum eſt petenda, n.920. In uno loco occultum, in alio publicum, ſi exiſtens in loco, in quo eſt occultum, petat diſpenſationem, tamquam pro occulto, non facta mentione, quod in alio ſit publicum, Breve datum eſt ſubreptitium, n.951. Quando cenſeatur occultum, & quando publicum. V. *Notorium Delictum*. Si fiat publicum, poſtquam diſpenſatio executioni data, huius valori non obſtat, n.872. Publicum in alio loco, ſed hic occultum, ubi diſpenſatio petitur, ſi non ſit periculum proximum, ut hic publicetur, probabiliter cenſetur hic occultum, n.873.

In impedimentis dirimentibus Matrimonii nondum contracti non videtur poſſe diſpenſare Epiſcopus, imo nec Legatus à Latere, niſi ex ſpeciali facultate. Poteſt probabiliter in illis diſpenſare in caſu raro ex cauſa maxime urgente &c. Epiſcopus ex tacita licentia Papæ, l.6. p.3. n.818. V. *Epiſcopus*. Non poſſunt in impedimento ipſo conſanguinitatis diſpenſare Confeſſarii Regulares approbati, qui tamen ex licentia ſuorum Provincialium diſpenſare poſſunt ad petendum debitum coniugale propter cognitionem conſanguinei coniugis in ſecundo gradu, n.818.

Impedimenta quatuor ſunt de Jure naturæ, ſaltem reſpectu humanæ poteſtatis indiſpenſabilia, quæ etiam in Matrimoniis infidelium locum habent. 1. Error in perſona. 2. Impotentia perpetua. 3. Conſanguinitas primi gradus in linea recta. 4. Ligamen in actuali Matrimonio: Cetera ſunt diſpenſabilia, nec habent locum in Matrimoniis infidelium, n.818. à n.827.

Imperfectio.

Imperfectio eſt actio vel omiſſio repugnans conſilio in re ad mores ſpectante, quæ ex ſe nec prohibita, nec imperata, cui quando deliberate committitur, communiter ſubeſt peccatum, l.5. n.212.

Impoſitio manuum.

Impoſitiones manuum ab initio Eccleſiæ fuerunt multiplices, l.6. p.1. n.381. p.2. n.2130. In ordinatione Presbyteri apud Latinos eſt duplex manuum impoſitio, nu.2130. Prima manuum impoſitio probabiliter eſt de eſſentia Presbyteratus, hinc ubi ea omiſſa, licite repetitur ſub conditione eiuſmodi Ordinatio, à n.2137. Secunda manuum impoſitio pro conferenda poteſtate abſolvendi, utraque manu fieri debet, nec ſufficit unius manus impoſitio apud Latinos, ſicut apud Græcos, n.216. Manuum impoſitio certo videtur valida, ſi ab Epiſcopo imponantur indutæ chyrothecis, n.2157.

Impotentia moralis.

Impotentia moralis eſt, quando aliquid ſpectata conditione vel infirmitate noſtra non videtur impleri poſſe, quamvis abſolute vires non excedat; ſive quando aliquid fieri vel omitti non poteſt ſine gravi incommodo, l.1. n.760. l.7. n.92. Hæc excuſat ab obſervatione legis, l.1. n.778. Qui non poteſt totam ſervare, tenetur ad eam partem, quā poteſt, ſi præceptum commune poſſit, aut dividi ſoleat, & in eius parte ſalvetur ratio finis præcepti; alias non, à n.778. Excuſat, per ſe loquendo, ab incurrenda cenſura, l.7. n.92. Etiam à recidentia in cenſuram, n.158.

Impotentia excuſans à jejunio, cenſetur adeſſe, ſi ſine notabili damno jejunium ſervari non poſſit, l.3. p.2. nu.1307.

Impotentem ſe reddens ad obſervandam legem, ad quam obligatur, peccat negligendo media ordinaria, & ex natura rei proxime neceſſaria ad obſervationem legis &c. l.c. à n.782. Non autem peccat dedita opera aliquid faciendo, ut totaliter deſinat eſſe legi ſubiectus, n.784.

Impotentem ſe reddens ad ſervandum præceptum ſub cenſura latum, eam incurrit, ſi impotentiam prævidens non præveniat &c. l.7. n.92.

Impotentem ſe reddens ad ſolvenda debita, ordinarie peccat contra Juſtitiam, & tenetur ad reſtitutionem, l.3. p.2. à n.380.

Impotentiam ſolvendi debita potens tollere, & non faciens, peccat contra Juſtitiam, n.384 409. 428.

Impotens ſolvere debita, quando excuſetur, V. *Excuſantia à reſtitutione*.

Impotens ſolvere omnibus, quid agere debeat, V. *Creditor*.

Impotens in uno genere bonorum ſatisfacere, probabilius non tenetur in bono diverſi generis ſatisfacere, l.3. p.2. à n.497.

Impotentia ſolvendi Debitum Conjugale.

Impotentia abſoluta dirimit Matrimonium contrahendum, l.6. p.3. à nu.785. Perpetua & evidens, ſi antecedat, ſolvit Matrimonium abſque experimento, n.512. 787. Si ſit veriſimiliter evidens, requiritur iuramentum coniugum deponentium de veritate, quod non poſſint coire, & pro ſingulis, ſeptem manus propinquorum vel vicinorum deponentium de credulitate, quod conjuges verum deponant, nec tunc requiritur triennale experimentum, ibid. Si impotentia ſit dubia, præter iuramentum coniugum & ſeptimæ manus, requiritur triennale experimentum: quod ſi unus coniugum neget impotentiam, hic non indiget iſtis ſeptem juramentis ex parte ſua, ſed ex tantum ex parte affirmantis neceſſaria ſunt &c. ibid. Inſpectio, quamvis ſit indecens, aliquando tamen eſt neceſſaria, ut huic vel illi ſecundæ nuptiæ concedi vel negari poſſint, n.788.

Impotentia cenſetur perpetua, ſi tolli non poſſit ſine vitæ periculo, ſine miraculo, ſine peccato, n.790. Cenſetur eſſe ex maleficio, ſi vir, qui incaleſcit ad alias mulieres, aut ad pollutionem in ſomno, frigeſcat ad ſuam ſibi alioquin dilectam: item, ſi mulier ſubito arctetur ad acceſſum viri ſibi alioquin dilecti; quæ ſi adhibita diligentia tolli non poſſit, irritat Matrimonium, n.790. De impotentia dubitans, licite contrahit, n.795. Perpetua antecedens Matrimonium etiam reſpectiva tantum, illud dirimit, n.804. Matrimonio ſuperveniens ſemper duratura, illud non dirimit, etiam ratum tantum, num.801. In Hermaphrodito dirimit Matrimonium etiam conſummatum, ſi impotentia ſuperveniat ex mutatione ſexus, ib. In dubio, an impotentia præceſſerit, an ſupervenerit Matrimonio, videtur ordinarie præſumendum eſſe, quod ſubſecuta ſit, ſi dubium oriatur poſt aliquot annos à contracto Matrimonio, n.802. Si impotentia emendari poſſit ſine periculo mortis vel gravis morbi, tenetur uxor, quæ v.gr. nimis arcta eſt, probabiliter admittere inciſionem, aliaque remedia naturalia, præſertim ſi huius viri conſcia contraxit cum ignorante illud; non vero, ſi ipſa bene diſpoſita defectus ſit ex parte viri, qui v.gr. habet membrum virile nimis craſſum, l.6. p.3. n.798. Si vir actum coniugalem perficere non poſſit cum virgine, quem poteſt cum corrupta, clauſtra pudoris dilatari poſſunt, probabiliter etiam propriis digitis mariti, num.799.

Si impotentiam poſt inchoatum experimentum triennii uterque fateatur, & ſigna requiſita adſint, experimentum illud triennii abbreviari poteſt, non vero, ſi impotentia ſit ex maleficio, n.803. Ut poſt triennii experimentum procedatur ad ſeparationem, varia adhuc obſervari debent, etiam quæ, n.787. dicta ſunt de impotentia veriſimiliter impotenti, n.803. Si quis poſt triennii experimentum Matrimonio ſoluto deprehendatur potens, & pars altera aliud Matrimonium modo conſummaverit, probabiliter tenetur redire ad prius Matrimonium; ſi tamen impotentia fuerit ex maleficio, probabiliter non tenetur, n.804.

Impotentia naturalis, quæ iudicabatur perpetua, ſi advertatur depulſa, redeundum eſt ad prius Matrimonium, quamvis ſecundum modo ſit conſummatum, n.806.

Impotentia temporali laborans, & alteri parti nihil dicens, probabiliter, per ſe loquendo, non peccat, n.797.

Impotentia ſeminandi intra vas Matrimonio ſuperveniens facit, ut illicite tentetur copula, niſi ſit adhuc ſpes intra vas ſeminandi, n.318. In dubio, an impotentia anteceſſerit, vel ſubſecuta ſit Matrimonium, licite tentatur copula uſque ad triennium, ib. Si alterutri coniugi ſuperveniat impotentia ſine ſpe copulæ, probabiliter actus alii venerei non ſunt illi mortaliter mali, n.319 341.

Impotentes an ſint Eunuchi. V. *Eunuchus*. Qui præterea potentes vel impotentes ſint. V. *Matrimonium*.

Imprecatio.

Imprecari aliis in ira dæmonem, grandinem &c. ob inadvertentiam ordinarie eſt tantum veniale, niſi filii parentibus, ſubditi Superioribus ſic maledicant, præſertim in faciem, quod grave eſt; ſicut etiam grave videtur ſibi ipſi ex ira imprecari dæmonem, l.3. p.1. n.246.

Improperium.

Improperium eſt contumelia, qua vitium ſeu defectus alicui præſenti in faciem obiicitur, l.3. p.2. n.1223.

Impu-

Digitized by Google

Impubes.

Impubes eſt maſculus uſque ad annum 14. fœmella uſque ad 12. completum, à die Nativitatis computando, l.6. p.3. nu.109. Eius vota directe irritare poteſt ille, cujus poteſtati dominativæ ſubeſt, ut pater, & in eius defectu, Avus paternus, Tutor, imo etiam mater &c. l.5.p.1.num.482.

Impubes non obligatur civiliter ullo contractu circa quęcumque bona, l.3.p.2.nu.676. Quod ſi juret impubes, obligatur juramento ſed contractus per illud probabilus non confirmatur, nu.740. Si impubes fecit contractum, & pubes factus illum juret, hoc iuramento confirmatur contractus, ib. Si impubes contrahat Matrimonium de præſenti, contractus iile valet in ratione Sponſalium, non in ratione Matrimonii, l.6 p.3. nu.111. Ab impubere inita Sponſalia ſunt valida, & inducunt Impedimentum Honeſtatis publicæ, ſunt tamen ſuſpenſa, num.112. Non poſſunt diſſolvi, priuſquam facti ſint puberes, num.113. Ante ſeptennium inita, non ſunt Sponſalia, ſed ſimplex promiſſio, ib.

Impubes firmans Sponſalia iuramento, probabiliter reſilire non poteſt adepta pubertate, num.114. Ante pubertatem carnaliter ſe cognoſcentes, reſilire non poſſuot, num.115. Invalide contrahit Matrimonium, num.512.

Impuberes incurrunt excommunicationes latas in eos, qui ingrediuntur Monaſteria Monialium; probabilius etiam excommunicationem latam in percuſſorem Clerici, l.7. nu.41. Probabiliter non incurrunt alias Cenſuras à Jure vel homine latas; Oppoſitum tamen etiam eſt valde probabile, l.6.p.2.n.1691. l.7. à nu 41. Prubabilius etiam incurrunt Caſus reſervatos, l.6.p.2.n.1691.

Impudicitia. V. *Luxuria.*

Inadvertentia.

Inadvertentia, quæ invalidat contractum. V. *Contractus*.

Inæqualitas peccatorum.

Inæqualitas peccatorum unde deſumatur. V. *Diſtinctio peccatorum.*

Incendium.

Incendio liberata debent reſtitui priori domino, lib.3. p.2. numer.112.

Incenſationes in Choro, & Miſſa.

In incenſationibus plura ſunt obſervanda, v.g. quod finito Evangelio Miſtæ ſolemnis, cui Epiſcopus aſſiſtit cum Cappa, thurificari debeat celebrans & non Epiſcopus; quod Canonici parati aſſiſtentes Epiſcopo, ante Vicarium Generalem ſint thurificandi; quod in Eccleſia Collegieta exempta, præſente uno Canonico cum Epiſcopo & Abbate Collegiatæ ejuſdem cum ſuis Canonicis, prius incenſetur Canonicus, deinde Abbas &c. l.6. p.2. n.2055. à D.45. ad 50. Item D.98. 107. 152. 155.

Incerta cui reſtituenda. V. *Bona incerta.*

Inceſtus. Inceſtuoſus.

Inceſtus eſt congreſſus cum conſanguinea vel cum affine, uſque ad quartum gradum: eo gravius peccatum eſt, quo gradus eſt propinquior, quem in Confeſſione exprimere ſaltem eſt ſecurius, l.3. p.1.nu.915. l.6. p.2. nu.1022. Item multo gravior eſt inceſtus cum conſanguinea, quam cum affine in eodem gradu, v.g. cum matre, quam cum noverca. Item gravior eſt cum affine, quam cum cognato ſpirituali vel legali, & probabiliter in Confeſſione addi debet, ſi in primo gradu ſuerit, an cum matre, an cum filia, an cum ſorore, item, an cum filia Confeſſionis &c. l.3. p.1. nu.915. l.6. p.2. à num.1703.

Inceſtus cum conſanguinea coniugis in primo, vel ſecundo gradu ſcienter admiſus impedit Matrimonium cum quacumque alia perſona, Item inceſtus cum propria matre vel filia, quæ jam per contrariam conſuetudinem ſunt abrogata, l.6.p.3.nu.459.

Inceſtum committens cum conſanguinea uxoris in 1. vel 2 gradu, amittit ius petendi debitum, n.375. Si non ſciverit eſſe in eo gradu conſanguineam, non incurrit hanc pœnam, n.376. Si ſciens ſe committere inceſtum, non ſciverit hanc pęnam eſſe annexam, probabilius tamen eam incurrit, ib. Si uxor gravi metu coacta mariti conſanguineum cognoverit, non incurrit hanc pœnam, n.377. Si uterque coniux inceſtum commiſerit, neutri licitum eſt petere debitum, neuter etiam poteſt alteri illicite petenti reddere, niſi malitioſè feciſſent, animo alterum debito coniugali defraudandi; tunc enim probabiliter tenerentur petenti reddere, quamvis uterque peccaret petendo, num 381.

Inceſtum commitens coitu ſodomitico non privatur iure petendi debitum, l.6. p.3. nu.383. Hanc pœnam etiam non incurrit, qui habet copulam cum muliere affine uxori ſuæ, aut cum conſanguinea ſua, num.384.

Inceſtuoſus poteſt uxori offerre actum coniugalem, quoties ipſi videbitur honeſtum, vel quoties advertit id optare uxorem verecundam, aut alioquin ſuturam in periculo incontinentiæ, ſi ſit periculum, ne propter omiſſionem petitionis debiti Matrimonium uxori fiat nimis odioſum, n.378. Etiam coniux poteſt petere debitum, ſi prudenter timeat, ne ob omiſſionem petitionis debiti alter veniat in cognitionem ſui criminis, & gravis inde diſcordia oriatur, n.379. Probabilius etiam videtur eſſe inceſtus, ſi ſponſus cognoſcat conſanguineam ſuæ ſponſæ in primo gradu &c. l.6.p.2. à n.1075.

Inclinationes in Miſſa.

Inclinatio in Miſſa eſt quadruplex. 1. Solius capitis. 2. Humerorum ſimul. 3. Profunda. 4. Genuflexio, l.6. p.2. nu.480. Solius capitis fit versùs Crucem, quoties dicitur: *Gloria Patri. Oremus.* Ad Gloria in excelſis, quando dicitur, *Deo, Adoramus. Gratias agimus, Jeſu Chriſte, ſuſcipe deprecationem.* Ad Credo, quando dicitur, *in unum Deum, Jeſum Chriſtum, Adoratur* &c. nu.481.

Inclinatio humerorum fit poſt Pſalmum *Judica*, quando dicitur: *Deus tu converſus vivificabis nos* &c. n.482. Profunda reverentia fit, quando Sacerdos accedit, vel recedit ab Altari; quando deſcendit ad infimum pedem, volens Miſſam incipere; ad Confiteor &c. n. 483. Genuflexio fit, quando tranſit, accedit vel recedit ab Altari ubi Venerabile eſt expoſitum vel reconditum; quoties accedit vel recedit à medio Altaris, & quoties ſe convertit ad populum, & iterum ad Altare, ubi Venerabile eſt expoſitum &c. n.484.

Incola.

Incolæ urbis vel provinciæ, quam Tyrannus occupavit, licite manent inter iniquos poſſeſſores, eoſque, cogente imperio, juvant excubis, foſſione, contributione &c. l.2. num.250.

Inconſideratio.

Inconſideratio, quæ eſt Luxuriæ filia, eſt, quando quis in modo delinquit, inconſiderate agens, quæ perſonam & ſtatum dedecent quæ eſt mortale, quando præceptum aliquod Dei graviter obligans prætermittitur, l.5 n.301.

Inconſtantia.

Inconſtantia, quæ eſt Luxuriæ filia, eſt, quando qui ex affectu voluptatum à piis propoſitis mox deficit; quæ eſt mortale, quando finis ultimus ponitur in creatura &c. l. 5. num.301.

Incorrigibilis.

Incorrigibiles è Religione ejici poſſunt, l.4.nu.198.

Indicia.

Indicia dicuntur, ex quibus factum colligi poteſt. Hæc ſunt triplicia, ſcilicet: *Magna*, quæ reddunt factum valde credibile. *Majora*, quæ illud reddunt fere, vel quaſi moraliter certum, quæ etiam dicuntur vehementia. *Maxima*, quæ undequaque convincunt & plenam probationem faciunt, l.4. num.1442.

Indicia an hic & nunc ſint magna, majora, aut maxima, difficulter ſæpè dijudicari poteſt, n.1444 Ad capturam, imò & ad ſpecialem inquiſitionem contra aliquem inſtituendam, requiruntur indicia magna, & quo perſona eſt dignior, vel inquiſitio ignominioſior, eo majora requiruntur indicia, nu.1443. Ad condemnationem requiruntur maxima, ib. Ad torturam magna non ſufficiunt, nec requiruntur maxima, ſi enim hæc adſint; tortura eſt illicita, ſed ſufficiunt majora, ib Si ſufficientia ad torturam indicia ſint, tamen ad eam procedi non debet, ſi in contrarium alia etiam adſint, quæ æque innocentiam probant, ac iſta alia culpam, nu.1446. Non eſt indicium ſufficiens ad condemnationem alicujus præcisè hoc, quod à 12. vel etiam pluribus ſagis ſit accuſatus tanquam magus, & dicatur ab eis viſus in ſaltu &c. imo indicium hoc nequidem videtur eſſe ſufficiens ad torturam, & probabiliter nequidem ad capturam, niſi alia indicia graviora accedant, n.1448. In aliis criminibus, ſi duo rei nominent tertium ſocium, ſufficit ad comprehenſionem & torturam, non tamen ad condemnationem, nu.1449.

Indignatio.

Indignatio eſt inordinatus affectus ex eo, quod quis reputet ſe indigne ab alio tractari: communiter eſt veniale; poſſet tamen eſſe mortale, ſi creſceret uſque ad deliberatum odium & contemptum perſonæ gravem. Quod ſi ex juſto rationis judicio procedat, nullum eſt, l.5. nu.346.

Indignus.

Indignus. V. *Dignior*. Indigno, per ſe loquendo, non licet miniſtrare Sacramentum, l.6.p.1. à nu.137.

Indiſſolubilitas Matrimonii. V. *Matrimonium*.

Inducens ad malum.

Inducens ad damnificandum mandato, conſilio, conſenſu &c. tenetur ad reſtitutionem, l.3.p.2. num.21.

Inducens alterum ad peccatum ſuaſione vel exemplo ſuo, tenetur ex Charitate, quoad poteſt, eum revocare ad meliorem ſtatum: ſi id faciat fraude, dolo, iniuria &c. tenetur ad id ex juſtitia, nu. 342. 344. Inducens Religioſum ad Apoſtaſiam, obligatur ex iuſtitia ſuadere illi reditum, quoad poteſt, & compenſare Monaſterio incommoda & damnoa cauſata, nu.342.

Inducens vexationibus aliquem ad blaſphemias, imprecationes, contumelias &c. peccat graviter, l.2.nu.262.

Inducens ad peccatum ſive conſilio, ſive juſſione, ſive conſenſu &c. ejuſdem ſpeciei peccatum committit, l.6.p.2.n 1132.

Inducens alterum ad peccatum, committit duplicem ſpecie malitiam; primo contra Charitatem, deinde malitiam illius peccati, ad quod inducit, l.6.p.2. à nu.984.

Indulgentia.

Indulgentia eſt gratia, qua, certo aliquo opere præſtito, debita Deo pœna temporalis, per applicationem ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum, remittitur &c. l.6.p.2.n.1301. Alia eſt totalis, ſive plena, plenior, plenaria, pleniſſima, quæ non tantum pęnitentiam injunctam per Confeſſarium vel Canones, aut ſecundum hos injungi debitam, ſed etiam omnem Purgatorii pœnam tollit, quæ tantum accidentaliter differt à Jubilæo. Alia partialis, qualis eſt unius vel aliquot annorum &c. nu.1391. Etiam dividitur in localem, quæ alicui loco, templo, Altari conceditur: in realem, quæ grano, numiſmati, Roſario &c. applicatur: & in perſonalem, quæ conceditur alicui perſonæ, ut eam lucretur vel in articulo mortis, vel quoties tale opus peregerit, nu.1313. Quod Indulgentiæ in Eccleſia concedi poſſint, eſt de fide, num.1314. Conceſſio earum reſpectu vivorum, eſt partim ſolutio, partim abſolutio; reſpectu defunctorum autem eſt mera ſolutio, quę fit cum poteſtate juriſdictionis in theſaurum Eccleſiæ, & non in perſonam, cui applicantur Indulgentiæ, nu.1315. Ut Indulgentiæ licite & valide concedantur, debet præter remiſſionem pęnæ adeſſe aliud moti-

vum juſtum & proportionatum: quod ſi motivum ſeu cauſa ſit aliqua & non ſufficiens, probabiliter manent ſecundum partem, & ſi concedens eas falſo putaret cauſam eſſe ſufficientem, ſi erret non temere, ſed ex prudenti motivo, probabiliter adhuc valent, n. 1316. Ordinariam, & univerſalem poteſtatem eas concedendi quibuſvis fidelibus, etiam defunctis, habet ſolus Papa, quas etiam ipſe Papa ut membrum Eccleſiæ à ſe conceſſas participare poteſt, nu. 1317. Quamvis Papa habeat maximam poteſtatem circa Indulgentias etiam defunctis applicandas, tamen non poteſt applicare tantas, ut totum Purgatorium evacuet, n. 1318. Quam poteſtatem circa eas habeant Epiſcopi. V. *Epiſcopus*. Quam Archi-Epiſcopi. V. *Archi-Epiſcopus*. Quam Nuntii Apoſtolici. V. *Nuntius Apoſtolicus*. Quam Prælati Epiſcopo inferiores. V. *Prælatus*.

Indulgentiæ ſpeciales certis tantum locis, Eccleſiis &c. Romæ conceduntur; aliquæ per Memoriale, & aliquæ ſine Memoriali, in quibus petendis plura obſervari debent, l. 6. p. 3. num. 931. Pro Monialibus plures conceduntur, ib. Perpetuæ vix dantur, ſicut nec durantes ultra ſeptennium, niſi pro partibus valde remotis, ib. Ad valorem earum requiritur cauſa pia & rationabilis, proportionata effectui & quantitati Indulgentiæ: quod ſi ſit cauſa aliqua, ſed non plene ſufficiens, probabiliter valent ſecundum partem cauſæ correſpondentem, l. 6. p. 2. n. 1301. 1316. Quod ſi concedens falſo putaret cauſam eſſe ſufficientem ex prudenti motivo, probabiliter validæ ſunt Indulgentiæ, n. 1316. Ad Indulgentias pro defunctis ſpecialiter requiritur motivum extrinſecum diſtinctum ab ipſa pœnæ remiſſione, & quantitati Indulgentiæ proportionatum nu. 1349. In lucraturo Indulgentias plura requiruntur, v. gr. ut ſit baptizatus, ut ſit ſubditus concedentis, ut non ſit ligatus excommunicatione majore, ut ſit in gratia, tunc ſaltem, quando opus præſcriptum complet, ut opus injunctum moraliter totum & integre impleat &c. n. 1301. Etiam in lucraturo requiritur intentio expreſſa, ſi concedens eas requirat opus cum certa intentione. Item conditiones implendæ ſunt in forma ſpecifica, quod ſi intentio orandi ſit pro certis neceſſitatibus in Bulla expreſſis, ſecundum communem ſatis eſt, ſi lucraturus intendat orare ad intentionem Eccleſiæ, nu. 1324. Si Indulgentia conceſſa ſit facienti opus ſecundum ſe, etiam ignorans probabiliter eam lucrari poteſt, ſi ponat opus præſcriptum, ſecurius tamen eſt manè expreſſe formare intentionem obtinendi per opera illius diei, quidquid per illa obtineri poteſt, n. 1325. Si quis pro alio eas lucrari velit, debet habere intentionem pro illo determinate eas lucrandi, ſaltem habitualem, n. 1326. Indulgentiæ large ſunt interpretandæ, n. 1301. Non expirant morte concedentis, ib. Pro articulo mortis conceſſæ, ſi ſemel ſint acceptæ, probabiliter non expirant, nec requirunt applicationem Confeſſarii aut alterius miniſterium &c. ib. V. *Moribundus*. Poſſunt applicari alteri vivo vel defuncto, ſed per conceſſionem ſolius Papæ, non tamen fructus meriti, ſed tantum ſatisfactionis, qui etiam abſenti, ignoranti, non petenti, & probabiliter etiam poſitive nolenti applicari poteſt, cujus oppoſitum tamen eſt probabilius, l. 6. p. 2. n. 1301. à n. 1327. n. 1348. Probabiliter etiam Catechumeno defuncto applicari poſſunt, n. 1353. Probabiliter etiam excommunicato in gratia mortuo, qui ipſe vivens probabilius eas lucrari non poteſt, à n. 1354. Pium & utile eſt eas applicare defunctis, à n. 1356. Si ille, cui applicantur, ſit incapax, vel non indigeat, probabilius ſtatim conceduntur alicui, ſive vivo, ſive defuncto ſecundum interpretativam voluntatem facientis opus, n. 1330. Ut quis eas lucretur pro defunctis, probabilius non requiritur, ut opera requiſita fiant in gratia, n. 1301. 1351. 1410. Applicatio Indulgentiarum pro defunctis probabiliter eſt infallibilis, nu. 1350. Conceſſæ vivis non poſſunt applicari defunctis, niſi id exprimatur, n. 1301. Per unum opus poſſunt quandoque plures obtineri, n. 1301. à n. 1371. Secundum multos, etiam in diverſis Eccleſiis, n. 1372. Quas quis ſibi lucrari vult, eas non poteſt applicare alteri, n. 1366. Conceſſæ pro certo tempore, quandoque ſæpius obtinentur, ſi intra tempus conceſſionis repetatur opus injunctum, n. 1301. à n. 1374. Eas non lucratur, qui non ponit ſubſtantiam totius moraliter operis requiſiti, n. 1301. Eas etiam non lucratur ſequens opinionem probabilem, ſi omittat aliquod requiſitum, nu. 1301. à nu. 1445.

Indulgentiæ plenariæ probabiliter ſunt in utroque feſto in aliquo templo, ſi duo Sancti ſint Patroni æquè principales, n. 1375. l. 4. à nu. 1262. Si feſtum transferatur, quandoque etiam transferuntur Indulgentiæ, ſed non ordinarie, l. 6. p. 2. n. 1376. nu. 2055. D. 298. Ut quis eas pro ſe lucretur, ultimum opus debet fieri in gratia, n. 1301. à nu. 1410.

Indulgentiæ plenariæ conceſſæ Religionem ingredientibus videntur obtineri in profeſſione, n. 1356. Plures plenariæ & ſpeciales Indulgentiæ conceſſæ ſunt Societati Jeſu, v. g. plenariæ in die Circumciſionis Domini, in feſto S. Ignatii, S. Franciſci Xaverii, S. Franciſci Borgiæ &c. à num. 1357.

Indulgentias Agoniæ & animarum in templis Societatis Jeſu probabilius non poſſunt lucrari alibi communicantes ob impedimentum, niſi ſint Moniales &c. nec alio die non deſignato intra menſem communicantes: an eas lucrari poſſint noſtri ob infirmitatem vel aliam legitimam cauſam in ſacello domeſtico communicantes vel celebrantes, res eſt controverſa, à n. 1361. Pro feſto principali Confraternitatis, pro quo conceditur Indulgentia, non neceſſariò eligitur dies Dominicus, niſi in Brevi aliter exprimatur, nec pro feſtis intrà annum, pro quibus datur Indulgentia 7. annorum &c. num. 1365.

Indulgentiæ conceſſæ Societati Jeſu pro Confraternitate Agoniæ, non poſſunt communicari aliis Eccleſiis, vel aliis quibuſvis perſonis; nec Indulgentiæ animarum communicari poſſunt aliis Eccleſiis non noſtris, niſi per nos in iiſdem habeantur dictæ Indulgentiæ, audiendo confeſſiones, diſpenſando Eucharistiam &c. ib. Non poteſt quis eodem die bis orando ſepties *Pater & Ave*, eaſdem indulgentias & ſibi, & animæ applicare, n. 1366.

Indulgentiæ apocryphæ, fictæ, falſæ, revocatæ plures ſunt, à num. 1367.

Indulgentia plenaria recitantibus veſpere ad pulſum campanæ *Angelus Domini. Ecce Ancilla. Verbum caro &c.* cum tribus *Ave*, non eſt illa ab Innoc. XI. declarata apocrypha, num. 1370.

Indulgentiæ Regularium revocatæ à Paulo V. non revixerunt: illarum loco idem Paulus V. omnibus Regularibus plures alias Indulgentias conceſſit, ſcilicet plenarias in ſuſceptione habitus Regularis. In Profeſſione. In primario feſto ſui Ordinis. In mortis articulo, dum primam Miſſam celebrant, vel ei interſunt. Facientibus exercitia per 8. vel 10. dies: in quibus tamen omnibus ſemper fieri debet confeſſio & communio. Item Indulgentiæ Stationum Romanarum &c. vivæ vocis oraculo conceſſæ probabiliter non ſunt revocatæ, præſertim pro defunctis datæ, l. 1. n. 861. l. 6. p. 2. n. 526. 1390. Si concedantur ad ſeptem annos, ſeptennium illud incipit currere à die dati Brevis Romæ, l. 6. p. 2. n. 1377. Si plenaria concedatur ad ſeptem annos ſimpliciter, non numeratur annus Jubilæi, niſi additum eſſet, *ad 7. annos proximos*, nu. 1378. Si in Brevibus Indulgentiarum addatur clauſula: *Volumus autem, ut ſi alia Indulgentia in dicta Eccleſia perpetuo vel ad tempus nondum elapſum duratura, conceſſa ſit, præſentes ſint nullæ*, videtur intelligenda, ſi eodem die aliæ Indulgentiæ concurrant: clauſula hæc tamen non comprehendit Altaria privilegiata pro defunctis, num. 1379. 2055. D. 267. Per plenarias probabilius omnes pœnæ remittuntur niſi addatur in Brevi: *Ex pœnitentiis injunctis*. Ut tamen omnes plane pœnæ remittantur, non debet retineri affectus ad ullum veniale, & omnia opera præſcripta plene fieri debent, num. 1406. Quando in Brevi additur: *In forma Jubilæi*, intelligitur Indulgentia pleniſſima, non autem, ut probabile eſt, omnes favores Jubilæi, nu. 1380. Quando conceditur Indulgentia v. gr. 100. dierum, intelligitur, quod tum remittatur tam multum pœnæ alioquin perſolvendæ in Purgatorio, quam remitteretur per pœnitentiam 100. dierum perſolutam ſecundum rigorem Canonum, 1381.

Indulgentiæ ceſſant per revocationem ab eo, qui conceſſit, vel ab ejus ſucceſſore aut ſuperiore: revocatio tamen Romæ facta effectum non habet in his partibus, priuſquam innotuerit. Etiam ceſſant tempore elapſo, quo conceſſæ ſunt; item conditione deficiente, ſi cum conditione aliqua datæ ſint, n. 1382. Affixæ loco vel rei, deſinunt, ſi locus vel res deſtruatur; non tamen ceſſant, ſi v. gr. Eccleſia paulatim deſtruatur & reædificetur, n. 1383. Applicatæ Roſario vel grano, eo amiſſo, probabilius pereunt, nec rei ſimili applicari poſſunt, ibid. Probabilius etiam ceſſant, ſi crux frangatur, cui applicatæ erant; quamvis illa reparetur, nu. 1385. Non ceſſant ceſſante cauſa, ob quam datæ ſunt, dummodo hæc à principio fuerit proportionata, l. 6. p. 2. nu. 1384. Etiam non ceſſant morte concedentis, nec renunciatione, nu. 1386.

Circa Indulgentias Jubilæi plura obſervanda ſunt, ſcilicet, quod anno Jubilæo in Urbe durante ſuſpendantur tantiſper extra Urbem omnes Indulgentiæ plenariæ quoad vivos, etiam in carceribus (non tamen in periculo mortis conſtitutos, nec quoad defunctos) item facultates aliæ &c. l. 6. p. 2. nu. 1391. Jubilæum eſt Indulgentia plenaria à Papa conceſſa viſitantibus aliquas Eccleſias, & alia certa opera facientibus, cum extraordinariis facultatibus circa abſolutionem à peccatis & cenſuris reſervatis, & circa commutationem votorum &c. num. 1393. Jubilæum aliud eſt univerſale, quod toti Eccleſiæ; aut Particulare, quod alicui tantum Eccleſiæ conceditur. Univerſale vel eſt ordinarium Anni ſancti, quod in primis ſæculis omni anno centeſimo, jam autem ſæpius celebratur &c. vel extraordinarium, quod ex variis cauſis extra Annum ſanctum concedi ſolet, nu. 1394. Circa Jubilæum Anni ſancti multa obſervanda ſunt, v. gr. quod in Anno ſancto probabiliter aliquis toties poſſit lucrari Indulgentias, quoties opera præſcripta præſtat quod ſatisfaciat, qui ſabbato ante primam Dominicam confitetur; item, qui confitetur & communicat ultima Dominica claudente Jubilæum &c. nu. 1391. à nu. 1398.

Indulgentiæ pro defunctis manent Anno ſancto, num. 2055. D. 268. Jubilæum extraordinarium durat per dies 15. id eſt, per tres Dominicas, & 12. dies feriales. Poteſt tamen ex ordinatione Ordinarii inchoari quocumque die ſeptimanæ &c. num. 1397. Qui illud neglexit lucrari in patria, poteſt alibi, dum ibi degat, lucrari, imo etiam in patria, ſi tempore publicationis ex invincibili ignorantia illius notitiam non habuit, num. 1391. Si duobus diebus immediatis occurrant duo Jubilæa, quorum ſingula Confeſſionem & Communionem requirunt, non eſt opus bis confiteri & communicare, dummodo in gratia quis perſeveret; alia tamen opera repetere debet, nu. 1391. Bullæ Jubilæi quoad favores large ſunt interpretandæ, nu. 1395. Non expirant morte concedentis, nu. 1396. Anno ſancto ſuſpenduntur Indulgentiæ omnes pro vivis, etiam affixæ granis, numiſmatibus &c. plures autem aliæ manent, v. g. immediate conceſſæ pro defunctis, item non plenariæ ab aliis conceſſæ quam à Pontificibus &c. non tamen manent immediate conceſſæ pro vivis, & applicabiles defunctis, quales ſunt Agoniæ, Animarum, Communionis generalis &c. à nu. 1401. Etiam non ſuſpenduntur Anno ſancto facultates abſolvendi &c. conceſſæ ad alium finem,

nem, quam lucrandi Indulgentias &c. nu.1403. Suſpenſio illa Indulgentiarum & facultatum incipit à primis veſperis Nativitatis Chriſti, & deſinit cum fine veſperarum ejuſdem vigiliæ, tumque priores reviviſcunt, n.1404. Poſt abſolutum Romæ Annum ſanctum ſolet Papa etiam concedere pro aliis Provinciis extra Italiam, ſi requiratur, & tum illi, qui Romæ lucrati illud ſunt, poſſunt in aliis partibus illud iterum lucrari, lib.6.par.2. n.1405. Ad Indulgentias Anni ſancti requiritur Confeſſio & viſitatio certarum Eccleſiarum, non tamen Communio, quæ præter Confeſſionem & orationem ad ordinarias Indulgentias requiritur, n.1400. 1407. à n.1414.

Ad Indulgentias Jubilæi, præter Confeſſionem, Communionem & Orationem requiritur jejunium, Proceſſio vel Viſitatio templorum, & eleemoſyna, n.1407. Si modicum quid ex operibus præſcriptis omittatur, v.gr. ex 5. *Pater* orandis unum &c. probabilius impeditur effectus Indulgentiæ, n.1408. Opera omnia præſcripta tutius eſt fieri in una ſeptimana tempore Jubilæi, nu.1409. Ad lucrandas Indulgentias, per quas ex opere operato obtinetur remiſſio pœnarum, ſufficit, ſi ultimum opus, & quando hoc eſt aliquid ſucceſſivum, ſi ultima ejus pars fiat in gratia, n.1410. Si opus ultimum vitietur ex circumſtantia venialiter mala, probabilius eſt adhuc obtineri Indulgentias, n.1411. Si opus ultimum expletum ſis in mortali, probabilius non reviviſcit Indulgentia, remoto peccato, nu.1412.

Indulgentia obtinetur, dum completur ultimum opus, n.1413. Si pro Indulgentiis lucrandis præſcribatur Confeſſio, probabiliter etiam requiritur ab eo, qui habet ſola venialia; quæ ſententia, quia tutior, merito tenenda eſt, n.1414. Secundum eos, qui Confeſſionem venialium non requirunt, ſi quis non confeſſus die ultimo, etiam poſt Communionem, ante expletam ſeptimanam incideret in mortale, teneretur adhuc confiteri, ut Indulgentias lucraretur, n.1415. Pro lucrando Jubilæo non ſufficit confeſſio ſacrilega, ſufficit tamen valida & informis, ſi dari poſſit, dummodo intra tempus Jubilæi reviviſcat, n.1416. Confeſſio requiſita fieri poteſt uno vel etiam duobus diebus ante Dominicam primam, vel Dominica ultima cum Communione &c. nu.1417. Si in Anno ſancto Papa dicat: *Contritis & Confeſſis*, non requirendo Communionem, quamvis probabiliſſime ſufficiat Contritio perfecta, merito tamen ſuadenda eſt Confeſſio actualis, l.6.p.2.n.1418. Si requiratur Communio, non ſufficit ſacrilega, nec probabiliter ſufficit bona fide ſumpta à conſtituto in peccato mortali, nu.1419. In Pueris probabiliter non requiritur Communio, quod tamen incertum eſt, idenque citius admitti poſſunt ad Communionem, ut Jubilæum lucrentur, n.1420. Si requiratur Oratio, ea debet eſſe vocalis, devota & pia: quod ſi Oratio fieri debeat per aliquod tempus, ſufficit fieri per medium quadrantem. Ad ordinarias autem Indulgentias ſufficit orare ſepties *Pater & Ave*, à nu.1421. Oratio requiſita fieri debet in loco, tempore, & ea intentione per Bullam deſignatis. Tempus eſt inter utraſque Veſperas. Intentio eſt pacificatio Principum Chriſtianorum, extirpatio Hæreſeos, exaltatio S. Matris Eccleſiæ, n.1423. Jejunium requiſitum, per ſe loquendo, eſt trium dierum, Mercurii, Veneris & Sabbati. Modus ſervandi eſt, quem ſingulæ Provinciæ tali tempore tenent in aliis jejuniis. Ad jejunium non obligati jejunare debent, ſi lucrari velint, niſi per Confeſſarium commutetur, n.1424. Satisfit per jejunia etiam aliunde debita, n.1425. Eleemoſyna requiſita debet eſſe corporalis, & ſi Bulla nihil determinet, ſufficit qualiſcumque. Quod ſi adderetur: *Juxta cujuſque facultatem*, dives deberet dare majorem quam alius. Satis eſt, eam ſemel dare, etiam ex voto vel pœnitentia, non tamen ex Juſtitia debitam &c. à n.1426. Ad Proceſſionem & templorum viſitationem requiſitam ſufficit Proceſſioni intereſſe, & viſitare templa etiam curru vel equo; & ſi templa ingredi non poſſis, ſufficit ad oſtium etiam clauſum orare &c. à n.1431. Si præſcribatur viſitatio aliquot Altarium, ſufficit ad illa ſe orando convertere, num.1301. Quando datur poteſtas opera præſcripta commutandi in alia, non poteſt pœnitens ipſe hoc facere, ſed fieri debet à Confeſſario, num 1438. Commutatio fieri poteſt à quocumque Confeſſario legitime approbato, etiam extra Confeſſionem, in opera pietatis æqualia moraliter, etiam aliunde debita, num.1301 1439. 1444. Si cauſa commutandi fuit re ipſa inſufficiens, ſed bona fide judicata eſt ſufficiens, nihil impedit, l.6. p.2. nu.1443. Quæ commutari poſſint, ſpectari debent verba Bullarum, n.1445. Prorogatio ad alios 15. dies probabiliter tantum conceditur navigantibus & iter agentibus; pro aliter impeditis datur facultas Confeſſariis opera commutandi &c. à num 1434. n.1440. Probabiliter poteſt Confeſſarius Confeſſionem & Communionem ex cauſa differre, & pœnitens poſtea lucrari Indulgentias, num.1442. In Jubilæo facultates abſolvendi à Cenſuris & reſervatis conceduntur in favorem eorum, qui ſerio intendunt lucrari Jubilæum; & ſi quis cum animo lucrandi abſolutus, poſtea illud non lucretur, etiam ex pigritia, ideo non reincidit in reſervationem vel Cenſuram: poteſt ille etiam poſtea à non habente poteſtatem in reſervata abſolvi à reliquis reſervatis ex oblivione, vel ex cauſa omiſſis, à n.1447. Per Confeſſionem culpabiliter invalidam probabilius non tollitur reſervatio, n.1449. In Jubilæo etiam conceditur facultas abſolvendi à reſervatis ab Epiſcopo &c. quamvis id in Bulla non exprimatur, n.1451. Si quis, poſtquam Jubilæum lucratus eſt, incurrat in reſervatum vel Cenſuram, ab his tempore Jubilæi adhuc durante abſolvi poteſt, n.1450. In Jubilæo per *Satisfactionem partis*, quæ ſi fieri poſſit, ad valorem præmitti debet abſolutioni à Cenſura, intelligitur reſtitutio debita honoris, famæ, bonorum &c. ob quorum læſionem lata erat Cenſura. Quod ſi pœnitens jam ſatisfacere non poſſit, abſolvi poteſt, ſi cautionem præſtet, quæ non requiritur, ſi impotentia futura ſit perpetua: quod ſi abſolutus non ſtet promiſſo, non reincidit in Cenſuram; à n.1453. In Jubilæo poſſunt pro foro interno abſolvi excommunicati, etiam vitandi, & publici percuſſores Clerici, quamvis res deducta ſit ad forum contentioſum, & necdum finita &c. num.1457. Per facultatem abſolvendi *ab omnibus peccatis, & Cenſuris*, non intelligitur facultas abſolvendi ab Irregularitate, num.1458. In Jubilæo ordinarie omnia Vota (excepta Caſtitatis & Religionis) commutari poſſunt à Confeſſario, etiam extra Confeſſionem, etiam ſæpius, etiam nova Vota facta durante Jubilæo; non tamen diſpenſari, lib.6. part.2. à num.1459. Commutatio illa fieri debet abſolute, num.1461. Etiam in Jubilæo commutari poſſunt Vota Caſtitatis & Religionis emiſſa ab impubere &c. num.1462. Si quis Jubilæum reipſa lucratus non ſit, quamvis lucrari voluerit, vota ejus Jubilæo tranſacto commutari non poſſunt; quod ſi quis lucratus illud ſit, probabilius vota poſtea adhuc commutari poſſunt, numer.1463. In Jubilæo vota nemo ſibi ipſi commutare poteſt, ibid. V. *Commutatio voti*. Vi Jubilæi poteſt quilibet, etiam Regularis & Monialis (aliquibus tamen Ordinibus exceptis) ſine licentia ſui Superioris ſibi eligere Confeſſarium, qui tamen approbatus eſſe debet ab Ordinario loci, & quidem reſpectu eligentis, qui electus ab aliquo ſub mortali audire eum tenetur, à num.1464. Extra neceſſitatem non poteſt eligi excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis, multo minus depoſitus, degradatus, quamvis antehac fuiſſet approbatus, num.1468. Circa commutationem pœnitentiæ Sacramentalis tempore Jubilæi, quæ fieri poſſint. V. *Commutatio Pœnitentiæ Sacramentalis*. Circa Commutationem aliorum operum, quæ fieri poſſint. V. *Commutatio operum in Jubilæo*. Si quis ponat illa, quæ opinio probabilis dicit ſufficere ad Indulgentias vel Jubilæum, ſi Papa plus forte requirat, probabilius non lucratur Indulgentias vel Jubilæum: favores tamen Jubilæo annexi acquiruntur ſequendo ſententiam probabilem, lib.6. part.2. num.1445. Qui falsò, ſed invincibiliter putat ſe legitime eſſe confeſſum, vel qui confiteri non potuit, vel bona fide putavit non requiri Confeſſionem, vel per improbitatem aut errorem Confeſſarii non eſt legitime abſolutus, probabilius non lucratur Indulgentias, num.1446. Poſt Jubilæum poteſt Confeſſarius circa eum, qui confeſſus eſt & Jubilæum lucratus, exequi eas gratias, quas tempore Jubilæi potuiſſet, & non eſt coactus &c num. 1473. Si Confeſſio perficiatur poſt tempus Jubilæi, quia abſolutio ex juſta cauſa à Confeſſario dilata eſt, probabilius non poteſt quis abſolvi à reſervatis commiſſis poſt Jubilæum, num.1474. Si quis tempore Jubilæi non ſit confeſſus, quia non recordabatur mortalis, ſi poſt Jubilæum recordetur reſervati, ab hoc probabiliter abſolvi poteſt, & obtinere commutationem votorum; quod probabilius fieri non poteſt, ſi habuiſſet mortale, & Confeſſio fuiſſet invalida ex invincibili defectu doloris vel propoſiti, num. 1475. Qui confeſſus eſt animo perficiendi opera requiſita, ſi ea non perfecit, poteſt poſt Jubilæum abſolvi à reſervatis; non poteſt tamen obtinere commutationem votorum, num 1476.

Inebriatio. V. *Ebrietas*.

Infallibilitas Papæ. V. *Papa*.

Infamia. Infamis.

Infamia eſt exiſtimatio mala de aliquo, quoad aliquod ejus malum, l.3. p.2. n.1291. Alia eſt Juris, quæ ſecundum leges inducitur per ſententiam, licet crimen divulgatum non ſit; alia Facti; quæ ex facto ipſo, independenter ab omni lege humana, exurgit apud bonos & graves homines, l.4.nu.786. Ad infamiam in majoribus criminibus requiritur major numerus perſonarum, quæ crimen ſciant; & adhuc multo major numerus ad infamiam perſonæ publicæ, quam privatæ, nu.786.

Infamia ortum habens à ſola parte adverſaria, non habet ullum robur, ſed debet ortum habere ab aliis fide dignis; nec poteſt Judex ex tali infamia ſive fama procedere, niſi ea judicialiter ſit probata, ſaltem per duos teſtes legitimos, quæ ita probata ordinarie tamen non ſufficit ad torturam, niſi aliis indiciis ſit ſuffulta &c. à num.1453. Licitum eſt alium infamare ad vitanda gravia tormenta, ſi crimen ſit verum, non vero, ſi crimen ſit falſum, l.3. p.2. num.1190. Infamare ſe ipſum regulariter non eſt mortale, ibid.

Infamis non eſt, cujus fama læſa eſt tantum apud maledicos, mulieres, pueros, leves perſonas &c. l.4. n.786.

Infamis vel eſt talis infamis Facti, vel infamis Juris, nu.787.

Infamis infamia Facti, de Beneficio provideri non debet; proviſio tamen facta non eſt ipſo jure irrita, ſed irritanda, quando ſufficienter conſtabit de delicto. Infamis infamia Juris, licet provideri non debeat, proviſio tamen facta ſi confirmetur, antequam proviſus decernatur infamis, confirmatio eſt valida; quod ſi ſit infamis infamia latæ ſententiæ, proviſio facta eſt ipſo jure nulla &c. n.787. Cum ſubdito infami Beneficiando Epiſcopus aut Prælatus diſpenſare non poteſt quoad infamiam, ſed tantum in ejus effectibus, quos cauſat infamia, nu.788.

Infamis infamia populari & publica, non eſt irregularis, ſed infamis infamia legali & Canonica, l.7. nu.513.

Infans. Infantia.

Infantia tam maſculi quam fœmellæ durat uſque ad annum ſeptimum incluſive, l.3.p.1.n.1086. Infantibus ordinarie dari poſſunt

carnes diebus Veneris; ſi tamen ſint baptizati & ratione utentes, probabiliter illis dari non debent, l. 1. n.674.

Infantes non poſſunt facere contractus, qui inducant obligationem ſaltem Civilem, l.3.p.2. n.667. Infantiæ proximus, ſi contrahat, non obligatur civiliter, imò ne quidem naturaliter, niſi malitia ſuperet ætatem, n.669.

Infantes validè baptizantur, l.6.p.1.n.284. In dubio, an vivat Infans, ſub conditione eſt baptizandus, n.284.

Infantes ethnicorum extra mortis periculum valide, non tamen licite baptizantur invitis parentibus, n.284.298. Ethnicorum ſeu infidelium infantes in variis caſibus licite baptizantur invitis parentibus, v.gr. ſi parentes ſint ſtricte ſervi hominis Chriſtiani; ſi parentes fuerint aliquando baptizati, vel uterque, vel ſaltem alteruter: ſi alter parentum petat; ſi infans ſit in periculo mortis; ſi jam compos rationis petat &c. n.284. à n.300.309.

Infantes ſub conditione rebaptizandi non ſunt, niſi ſit ratio vel dubium grave & morale, vel ſaltem rationabile de non ſuſcepto Baptiſmo &c. n.284. Expoſititii probabilius rebaptizari debent, n. 284.318. Qui baptizari poſſint invitis parentibus &c. V. *Baptiſmus.*

Infantes valide confirmantur; conſultius tamen eſt, ut cum iis expectetur, donec ad uſum rationis pervenerint, l.6.p.1.n.383.391. Qui ſeptennium necdum compleverunt, nullas incurrunt Cenſuras, l.7.n.40.47. Per ſolum Martyrium ſalvantur, l.6.p.1.n.237. Infans eſt capax Ordinis, l.6.p.1. n.182. Non tamen Matrimonii, n.183. Infans valide initiatus ſacro Ordine, non tenetur ad Caſtitatem, niſi Ordinationem ſuam poſt ratificaverit, l.6.p.3. n.576.

Infantem licet occidere, quem iniquus aggreſſor obiicit, ut me occidat, l.3.p.1.n.832.

Infantes expoſititii. V. *Expoſititii infantes; Pueri.*

Inferior Papa quando diſpenſet valide. V. *Papa.*

Infidelitas. Infidelis.

Infidelitas eſt triplex. *Prima* dicitur *Negativa*, eorum ſcilicet, qui nihil unquam de Fide audiverunt; quæ eſt pœna peccati. *Secunda* dicitur *Contraria*, eorum ſcilicet, qui Fidem ſibi ſufficienter propoſitam vel contemnunt, vel pertinaciter contradicunt; ut Hæretici. *Tertia* dicitur *Privativa*, quæ privative opponitur Fidei, & eſt culpabilis ignorantia vel error circa res Fidei, lib 2. n.71. Infidelitas contraria iterum triplex eſt: ſcilicet Paganiſmus, qui repugnat Fidei nondum ſuſceptæ; Judaiſmus, qui Fidei in typo ſuſceptæ repugat; & Hæreſis, quæ Fidei ſuſceptæ in Veritate repugnat, nu.71. Pure negativa eſt inculpabilis, n.76.

Infidelitas contraria & privativa eſt mortalis, & eius periculo ſe exponens peccat mortaliter, n.92.

Infidelis tenetur credere, ſive ulterius inquirere, quando Fides noſtra ipſi proponitur ut probabilior, à nu.43. Omnes actiones Infidelis non ſunt peccata, à n.74.l.5.n.12. 186. In infideles non baptizatos directam poteſtatem non habet Eccleſia, nec Principes Catholici, l.2. n.77.

Infideles non baptizati non obligantur præceptis Eccleſiæ, l.1. n.674.787. Sunt incapaces Beneficii Eccleſiaſtici, l.4.n.737. Ibi ſortiuntur originem, ubi baptizantur, l.6.p 2. n.2181.

Infideles per Baptiſmum in quacumque Diœceſi acquirunt titulum originis ad effectum ſuſcipiendi ſacros Ordines, l.6.p.2. n.2181.

Infidelis contrahens Matrimonium in gradu ab Eccleſia prohibito, ſi baptizetur, ideo ſeparari non poteſt, l.6.p.3.n.612. Licite init aliud Matrimonium, ſi compars converſa novum Matrimonium contraxerit, non autem ante, n.406. Si uterque convertatur & baptizetur, neutri licet aliud Matrimonium contrahere, n.407. Duo infideles committentes crimen machinationis vel adulterii cum promiſſione Matrimonii, non poſſunt inire Matrimonium poſt Baptiſmum ſuſceptum, n.628.

Infirmitas. Infirmus.

Infirmitas, quæ impedit egredi domo ad negotia magni momenti, etiam excuſat à Miſſa; imo, etſi ab aliis negotiis, ad quæ infirmus afficitur, non impediat, tamen adhuc excuſat ab auditione Miſſæ periculum gravis incommodi alias ſubeundi; quod an ſufficiens ſit, judicio Medici, vel Superioris, vel Parochi, vel etiam proprio (ſi æger ita prudens ſit) ſtari poteſt, l.3 p.1. à n.678.

Infirmo probabilius Communio dari poteſt ab aliquo ſine Stola & alba, ſi hæc haberi non poſſint, l.6. p.2.n.335.

Infirmus, ſi commode jejunium expectare non poſſit &c. communicare poteſt non jejunus, l.6. p.1. n.612. Si Euchariſtiam ſumere non poſſit, illicitum eſt eam ad illum deferre conſolationis cauſa, num.615. Quoties in eadem infirmitate communicare poſſit &c. V. *Moribundus.* Quando excuſetur à Lectione Horarum. V. *Horæ Canonicæ.*

Informatio Jurium Romanorum.

Informatio Jurium Romannrum hæc eſt: 1. Pro Indulgentiis obtinendis, ſi Agens ſine Memoriali Breve Indulgentiarum procuret, dantur ipſi 20. Bajoci; ſi autem Memoriale facere & porrigere debeat, adhuc 30. Bajoci ſuperaddi debent, ita, ut univerſim ſint 50. 2. Idem datur pro Altaribus Privilegiatis pro Fidelibus Defunctis impetrandis. 3. Idem etiam datur pro Altaribus Privilegiatis pro Confratribus & Conſororibus alicuius Confraternitatis. 4. Pro Brevibus perpetuis cum Agenda dantur 5. ſcuta & 2. Bajoci, & pro Altari Privilegiato, quod ſemper ſimul dari ſolet, 20. Bajoci. Pro Brevibus perpetuis pro Confraternitatibus Agonię nihil datur; pro Agentia tamen & Altari Privilegiato ſolvitur unum ſcutum, vel per aliquos tantum imperialis monetæ communis. 5. Pro diſpenſatione pro Ordinibus per Datariam, taxa univerſim cum Agentia ſunt 4. ſcuta; & ſi detur ob nobilitatem, adhuc 2. ſcuta ſuperaddi debent: quod ſi Officialibus ſuperaddantur 50. Bajoci, intra dies 8. diſpenſatio illa haberi poteſt. 6. Pro ea diſpenſatione per Secretariam (quæ intra unum diem haberi poteſt) taxa ſunt 9. ſcuta cum Agentia. 7. Pro ea in ætate 13. menſium taxa cum Agentia ſunt 11. ſcuta; quandoque etiam plura dari debuerunt. 8. Pro ea in irregularitate ex delicto vel ex defectu, Pœnitentiariæ nihil datur, Agentiæ tamen ſolvi debet juxta menſuram laboris & difficultatis: ordinarie ſolvuntur Agenti 50. Bajoci. Si vero delictum ſit publicum, aut irregularitas proveniat ex defectu, tunc diſpenſat Dataria, & taxa ſimul cum Agentia ſunt 12. ſcuta. Si Laicus, qui habet uxorem viduam, petat Ordines, taxa quandoque aſcendit ad 185. ſcuta. 9. Pro ea ſuper Natalibus, ad Ordines ſuſcipiendos tantum, taxa ſunt 7. ſcuta & 50. Bajoci. Ad Ordines & Beneficia, 41. ſcuta. Ad Ordines, Beneficia, & Dignitates Eccleſiaſticas, excepta Prælatura, 50. ſcuta. Ad Ordines tantum, ſi diſpenſandus eſt filius Presbyteri, 20. ſcuta. 10. Pro ea in Matrimonialibus in forma pauperum taxæ varię ſunt pro varietate graduum Conſanguinitatis vel Affinitatis. 11. Pro Oratoriis obtinendis & Altaribus portatilibus taxa ſunt 12. ſcuta. 12. Pro Notariatu Apoſtolico taxa cum Agentia ſunt 4. ſcuta & 50. Bajoci. 13. Pro Protho-Notariatu Apoſtolico taxa ſunt 24. ſcuta: apud Ducem Sforzia aut alium, qui ex Privilegio Apoſtolico eum etiam dat, taxa ſunt 6. vel 7. ſcuta & 50. Bajoci. 14 Pro facultate ingrediendi Monaſteria Monialium, taxa ſunt 25. ſcuta. 15. Pro pauperibus diſpenſandis in Affinitate & Conſanguinitate taxa eſt diverſa pro diverſitate graduum. 16. Pro divitibus & nobilibus diſpenſandis etiam taxa pro diverſitate graduum eſt diverſa, lib.6. p.3. à nu.931.

Ingreſſus ſimoniacus. V. *Simonia.*

Inhonoratio.

Inhonoratio eſt teſtificatio quædam mali ſeu imperfectionis in altero, l.3. p.2.n.1193.

Inimicus.

Inimico communia dilectionis ſigna & beneficia tenemur exhibere, non verò, per ſe loquendo, ſpecialia, l.2 n.182. Veniam legitime petenti, non tantum interius remittere, ſed etiam externa remiſſionis ſigna oſtendere oportet, ib. Eum odiſſe odio inimicitiæ ſive perſonæ ſecundum ſe, eſt ex genere ſuo mortale, non vero odio abominationis ſive qualitatis, quod ſæpe licitum eſt, ib. Licet ei velle malum, quatenus illi bonum eſt, ſi non fiat ex vindicta, ib. Eſt obligatio gravis veniam petendi & reconciliationem quærendi, quando alter graviter offenſus eſt, nec ſupereſt aliud medium reconciliandi; non vero, ſi iniuria illata non ſit gravis, vel alter graviorem intulerit, item, quando aliter læſo ſatisfieri poteſt, vel hic petitionem veniæ non curat &c. à n.188. Qui prius offendit, etiam, ceteris paribus, tenetur prius veniam petere, & dare ſigna reconciliationis, n.190. Fugiens ejus alloquium, aut eum non ſalutans, quando circumſtantiæ docent id fieri ex odio, inimicitia vel vindicta, peccat mortaliter, n.182. à nu.191. Eum accedendi, & alloquendi eſt obligatio, ſi id ſine magna difficultate fieri poſſit, & prævideatur, quod alter odium ſit depoſiturus, n.192. Qui non impedit injuſtum grave damnum inimici, quando abſque alicujus momenti detrimento poteſt, peccat mortaliter, n.193.

Injuria.

Injuria eſt læſio iuris alieni vel materialiter vel formaliter injuſta, ſive, læſio iuris, quod alter habet in re vel ad rem, in qua damnum patitur, l.3.p.2.n.1.19.

Iniuria damnoſa alia eſt materialis, cum quis rem alienam deſtruit, accipit vel retinet bona fide, id eſt, probabiliter iudicans id ſibi licere, vel rem eſſe ſuam: alia eſt formalis, qua quis rem alienam deſtruit, accipit vel retinet mala fide, nu.1.

Iniuria cenſetur gravis, quæ ſpectata communi hominum complexione, ſecundum ſe apta eſt cauſare magnam contriſtationem, aut amicitiam diſſolvere, à n.2. Scienti & volenti voluntate efficaciter & effective ceſſiva iuris, fieri non poteſt iniuria, poteſt tamen fieri, ſi voluntas non ſit efficaciter ceſſiva iuris, à n.4.85. Probabilius eſt eiuſdem ſpeciei, ſive fiat invito, ſive conſentienti, quando huius conſenſus eſt irritus, n.15. Qui intulit iniuriam, ex qua nullum alteri ſecutum eſt damnum, non tenetur in conſcientia ad reſtitutionem, poteſt tamen cogi ad ſatisfaciendum pro iniuria, n.1. 16. Qui intulit iniuriam damnoſam etiam materialem tantum, tenetur reſtituere; ſed non niſi id, quod ex alterius re adhuc habet, vel quod ex ea factus eſt ditior, niſi dominium rei illius per legitimam præſcriptionem ſibi comparaverit, n.1. 114. Qui intulit iniuriam formalem, ſive rem adhuc habeat, ſive non, tenetur reſtituere, & quidem tantum, quantum eſt damnum ſecutum, n.1.147. Damnum inferens Caio, putans ſe inferre Titio, ſi ita comparatus ſit, ut adhuc inferret, quamvis ſciret fieri Titio, videtur facere iniuriam formalem Titio; non vero, ſi ita comparatus non ſit, l.3. p.2.nu.200. Impediens alterum à venatione, piſcatione, aucupio, ad quod ius habet, facit illi iniuriam, & tenetur compenſare, quantum alter, deductis expenſis, putabatur lucraturus, ſi impeditus non fuiſſet &c. à n.263. Magiſtratibus & Principibus fit iniuria, ſi defraudentur vectigalia, gabellæ &c. à n.269. Defraudans Præmiſſerum, facit ei iniuriam, quæ compenſari debet; vel ſaltem per tertium, cum defraudato debet fieri tranſactio, ut acquieſcat &c. à n.283. Pro iniuria voluntaria & culpabili, corpori illata, ordinarie debet fieri reſtitutio, n.296. à n.305.

Iniuria gravis eſt, ſi quis vi vel fraude inducat alterum ad mortale, levis ordinarie eſt, ſi inducat ad leve; qui ſic induxit, tenetur ex iuſtitia, quantum fieri poteſt, removere damna inde oriri nata, & removere cauſas ulterioris lapſus &c. à n.343.

Injuria contra honorem, nomine generico dicitur contumelia, n.1213. Contra famam poteſt eſſe ſine contumelia, n.1225. Contra famam ſpecie diſtinguitur ab iniuria contra honorem, n.1226.

Iniuriæ factæ contra parentes, quæ adverſantur pietati, ſunt diverſæ ſpeciei ab iniuriis alteri Proximo factis, v. g. odium, detractio, irriſio &c. l.6.p.2.n.1005. Etiam diverſæ ſpeciei iniuriæ ſunt, quas pater infert filiis, & quas nepotibus; item quas coniux infert coniugi, nu.1007. Etiam iniuria à patre facta filio diſtinguitur ſpecie ab iniuria à filio facta patri; item facta fratri vel ſorori ſpecie differt ab ea, quæ fit parentibus: non tamen ea, quæ fit fratri, ſpecie differt ab ea, quæ fit ſorori; nec, quæ fit contra alios propinquitatis gradus, ſpecie differt &c. à nu. 1008. Quæ fit in Superiorem, ut talis eſt, ſpecie differt ab injuria ipſi non ut Superiori illata, nu.1010.

Injuſtitia.

Ordinarie eſt iniuſtitia, ſuadere alicui, vel iuvare aliquem, ut huic potius (in particulari eum determinando) furetur, quam alteri, l.2. à n.225. Etiam iniuſtitia eſt dare Beneficium vel aliquid ſpirituale pro pretio temporali, l.3.p.1. à n.119.

Innocens.

Innocentem nunquam licet directa intentione & ſcienter occidere, l.3.p.1.n.822. Innocens ad mortem capiendus à ſatellitibus eius innocentiam ſcientibus, poteſt eos occidere, non vero, ſi neſcirent eius innocentiam; nec innocens incarceratus licite occidit cuſtodes carceris, nu.815. Innocentes non licet in urbem obſeſſam repellere, aut ſame enecare, num.833. Eos, per ſe loquendo, etiam in bello iuſto non licet occidere, nu.880. 885. Innocens inter ſagas à dœmone repræſentari poteſt, l.4.n.1452. Innocens ob alterius culpam à Sponſalibus recedens accepta acquirit, & donata iuſte repetit, l.6.p.3.n.140. Innocens coniux ordinarie non tenetur ad divortium ob adulterium alterius coniugis, nu.447. Externe tantum delictum condonans divortium adhuc intentare poteſt: ſicuti etiam, ſi nocens condonationem non acceptarit, à n.452. Innocens delicti conſcius, ſi ante vel poſt ſententiam divortii petat, vel alteri petenti libere reddat debitum, hoc ipſo pro foro externo præſumitur condonare, etiam pro foro interno ordinarie cenſetur condonare, ſi tactus, amplexus, oſcula exerceat: ſi ad mutuam familiaritatem, menſam &c. redeat, n.453.

Innocentia ſtatus.

Innocentiæ ſeu Juſtitiæ Originalis ſtatus conſtituebatur per varia dona cum gratia, & donis ſupernaturalibus, quo ſtante pars hominis ſuperior perfecte erat ſubiecta Deo, & pars inferior per ſpeciales Dei gratias & dona perfecte ſubiiciebatur ſuperiori &c. l.5. numer. 69.

Inobedientia.

Inobedientia ex contemptu poteſtatis Superioris aut Legis proficiſcens eſt mortalis: venialis autem, ſi abſolute obedire & ſubiici velis, hic & nunc tamen in re modica obedire nolis &c. l.5.n.236. 298. V. *Religioſus*.

Inops.

Inops in ordine ad diſpenſationem Matrimonialem obtinendam dicitur, qui nihil habet, l.6 p.3.n.856. V. *Pauper*.

Inquietudo.

Inquietudo cordis eſt inordinata applicatio mentis ad acquirendas vel conſervandas divitias. Quando retrahit à ſpiritualibus, vel aliis, ad quæ obligamur, eſt mortalis, l.5.nu.300.

Inquiſitio.

Inquiſitio alia eſt generalis, quando in genere quæritur, an leges ſerventur; alia ſpecialis, quando de certa perſona & certo crimine quæritur, alia mixta, quando vel ſola perſona, vel ſolum crimen eſt ſpeciale, l.4. nu.1428. Generalis poteſt inſtitui à Judice ſine ulla data occaſione, ex ſolo officio; non tamen de occultis eliciendis, de quibus nulla eſt fama, ibid. In inquiſitione generali ſubditus etiam interrogatus ſub iuramento, non tenetur, imo nec poteſt prodere criminoſum occultum, ibid. Si in hac inquiſitione, ex relatione duorum vel trium, deprehendatur alicuius criminis author poteſt per tales teſtes contra illum procedi, ibid. Inquiſitio generalis licita eſt Judici, quando crimen eſt manifeſtum, & author ignoratur; non tamen particularis, niſi infamia aliqua aut indicia, præceſſerint, ibid. Specialis ſine iuſta cauſa inſtitui non poteſt, in qua Judices & Principes plura obſervare debent, à nu. 1419. Inquiſitio in ſagas cautiſſime inſtitui debet, nu.1431. Ad inquiſitionem ſpecialem inſtituendam requiruntur indicia magna, & quo inquiſitio futura eſt ignominioſior, aut damnoſior eo majora requiruntur indicia, nu. 1443.

Inſidiæ.

Inſidiis contra hoſtem uti licet, dummodo abſint mendacia, l. 3. p.1. num.880.

Inſordeſcens in Cenſura.

Inſordeſcens in Cenſura dicitur, qui animo pertinaci, & cum contemptu Poteſtatis Eccleſiaſticæ perſeverat in ea per annum, l.7. n. 287. Inſordeſcens in Cenſura lata in cauſa Hæreſis, habetur veluti Hæreticus ipſo iure, & abſque alia ſententia, nu.288. Inſordeſcens in ea lata ob cauſam, quæ non eſt Hæreſis, habetur tanquam leviter ſuſpectus de fide, & ſpecialiter de poteſtate Clavium in Eccleſia &c. nu. 289. Inſordeſcens in excommunicatione lata in cauſa criminali, habetur pro convicto de eo crimine, non autem in cauſa civili, num. 290. In Cenſura inſordeſcens non videtur ordinarie ipſo facto privatus Beneficiis Eccleſiaſticis &c. num. 291. Inſordeſcens in ea per annum, etiamſi in articulo mortis ſit abſolutus, poteſt tamen privari ſepultura Eccleſiaſtica, numer. 292.

Inſpiratio Divina.

Inſpirationes Divinas negligere, quæ tendunt ad opera Conſilii, non eſt peccatum; eas tamen contemnere, peccatum eſt: uti etiam peccatum eſt eas non ſequi, quæ tendunt ad opus præceptum, l.5.n. 211. Si contra eas deliberate committantur imperfectiones, communiter ſubeſt peccatum, n.212.

Inſtallatio.

Inſtallatio facta à Capitulo, quod habet Jus eligendi & confirmandi, habet vim confirmationis, l.4.n.426

Inſtitutio in Beneficio.

Inſtitutio in Beneficio eſt attributio ſive conceſſio ejus facta ex præſentatione Patroni, l.4.nu.300. Alia dicitur *Collatoria* Tituli, per quam datur Jus in Beneficio, quæ fieri poteſt ab inferiore, quam Epiſcopo; alia *Authorizabilis*, quæ reſpondet Beneficio curato, & fit ab Epiſcopo vel ejus Vicario, aliquando etiam ab Abbate vel Monaſterio. Item alia eſt *Verbalis*, per quam voce vel ſcripto confertur Jus Beneficii; alia *Realis*, per quam fit inductio in poſſeſſionem, nu. 359. Ad eam non eſt opus ſcriptura vel alia cæremonia, expedit tamen ea ſcripto fieri &c. ibid. inſtitui non poteſt habens Beneficium incompatibile cum eo, ad quod præſentatur, niſi illud intendat dimittere, aut à S. Sede ſit diſpenſatus, nu.365. Nemo poteſt ſeipſum inſtituere, nu. 360. Inſtitutio facta ab Epiſcopo independenter à voluntate Patroni, eſt invalida, niſi hic reſciens cenſeatur velle cedere Juri ſuo, nu. 356. Ad eam prærequiritur præſentatio, ſi eidem competat præſentatio & inſtitutio; niſi utraque conveniret ex diverſo jure, nu. 363. Inſtituens ordinarie non poteſt è præſentatis eligere, quem vult. Quod ſi Patroni non conſentiant etiam moniti, poteſt Epiſcopus uni gratificari, vel etiam tertium aliquem eligere, ſi neutrum è præſentatis poſſit eligere abſque atroci ſcandalo facti, nu.364. Inſtitutionis executio ſuſpenditur, ſi proceſſum ſit & appellatum judicialiter, & eſt irrita, ſi fiat inſcio vel invito Patrono, nu 366. Poteſt inſtitutio fieri extra Diœceſin vel territorium inſtituentis, lib.4. num.366. Ea fieri non debet ante elapſum terminum edicti, ubi conſuetudo eſt illud publicandi &c. num. 367. Si quis ante inſtitutionem ſe in adminiſtrationem ingerat, non ſemper privatur omni jure ſuo quæſito, nec ſemper incidit in pœnas ſtatutas, num. 368.

Inſtructio Parochorum, & Confeſſariorum.

Inſtructio Parochorum & Confeſſariorum, quomodo in impedimentis occultis diſpenſationem à S. Pœnitentiaria impetrare debeant, hæc eſt: ſcribere poteſt quicumque in quacumque lingua ſine ullis ſumptibus. In ſupplica exponitur caſus; circumſtantiæ debitæ & cauſæ; item nomen illius, ad quem reſcriptum remitti debet, & civitas, ad quam dirigi debet &c. lib.6. part.3. nu.909.

Inſtrumentum fingens.

Inſtrumentum fingens amiſſo Originali, ſi abſit præjudicium tertii, non committit crimen falſi, agit tamen illicite, l. 3. p 2. à num. 1123.

Integritas Confeſſionis. V. *Confeſſio*.

Intentio.

Intentio in genere eſt voluntas efficax finis ut obtinendi per media; ſive, actus voluntatis efficaciter tendens in aliquod objectum habendum vel ponendum, l.4. nu. 1324. Intentio dividitur 1. *in formalem*, quæ eſt voluntas efficax nunc in ſe exiſtens, quæ ſatis percipitur ab eo, qui eam habet, & in *virtualem*, quæ aliquando extitit, & non eſt revocata, ſed adhuc exiſtit, ſaltem in virtute ſua. 2. In *habitualem*, quæ neque in ſe, neque in aliquo ſuo effectu exiſtit, attamen exiſtit, & necdum eſt revocata, & in *interpretativam*, quam homo numquam habuit, eſt tamen ita comparatus animo, ut eam haberet, ſi de ea cogitaret. 3. In *explicitam*, qua aliquid in ſe clare cognitum volumus, & in *implicitam*, qua tendimus in aliquid ſolum confuſe cognitum, volendo aliquid, ſub quo vel in quo continetur. 4. In *directam*, qua aliquid in ſeipſo volumus, & in *indirectam*, qua vel volumus cauſam, aut aliquid cum re connexum; vel non impedimus rei exiſtentiam, quando poſſemus, & debemus, l. 4. n.1324. Intentio aliqua ad Deum requiritur ad Orationem, n. 1323. Ad ſatisfaciendum pro Horis, non requiritur intentio formalis vel explicita orandi, ſed ſufficit virtualis; non autem ſufficit pure habitualis aut mere interpretativa: ſufficit tamen implicita ſeu indirecta orandi &c. à nu. 1325. Non requiritur expreſſa intentio recitandi attente & ſtudioſe, num. 1327. Signa ſufficientia intentionis orandi varia ſunt, v. gr. ſi quis ſumpto Breviario iverit ad locum, in quo orare ſolet; ſi caput ſaltem initio detexerit, crucem formarit &c. Item certus eſt de intentione ſufficiente, ſi timeat, ne hanc non habeat &c. n.1328. Intentio nova, vel primæ intentionis renovatio non requiritur ſi plures Horæ conſequenter recitentur; neque etiam ea requiritur, ſi fiat interruptio, & poſtea proſecutio Horæ, n.1329. Intentio ſatisfaciendi non requiritur ad recitationem Horarum ſed ſufficit intentio ponendi opus debitum, ibid. Qui Horas oraſſet, etiam nolens ſatisfacere præcepto, tamen ſatisfeciſſet ibid. Intentio Miniſtri conficientis Sacramentum ſaltem debet eſſe virtualis, & abſoluta, l.6. par.1. num 47. à num. 54. Debet eſſe intentio faciendi hoc, quod facit Eccleſia, num. 54. Non ſufficit indirecta, num. 55. Nec ſufficit habitualis, numer. 56. Nec interpretativa ſufficit, num. 57. Conditionata an & quando

&c valeat, num.47. à num.78. Virtualis ſufficit; pro praxi tamen expedit confectioni Sacramentorum præmittere formalem, ſi Miniſter ſe reflectat, num. 58. De intentione ſufficiente & requiſita ad validam Sacramentorum confectionem imprudenter dubitat Miniſter, ſi hanc ſtudioſe non omiſerit, aut poſitive non excluſerit, vel oppoſitam non habuerit, nu. 59. Etiam coacta ſufficit, ſi Matrimonium excipias, nu. 60. Intentio debet eſſe determinata ad materiam & perſonam, nu.61. Intentio inducendi novum ritum, per ſe loquendo, non invalidat Sacramentum, n. 62. Si intentiones conficientis vel conficientium Sacramentum ſint reipſa implicite & indirecte contrariæ, validum vel nullum eſt Sacramentum, ſecundum intentionem, quæ prævalet; quod ſi neutra prævaleat, Sacramentum non conficitur, à nu. 69. 74. Intentio conditionata ſub conditione præſente vel præterita purificata, ſufficit ad confectionem Sacramenti, non vero ſub conditione futura, nu. 47. à nu. 78. Intentioni conficiendi Sacramenta conditiones extrinſecæ abſque gravi cauſa addi non debent, num. 82. Ad validam Sacramentorum ſuſceptionem in adultis ratione utentibus non ſufficit intentio ſive conſenſus pure indirectus, vel in cauſa, ſed ad eam requiritur & ſufficit ſaltem intentio interpretativa (ſi Pœnitentiam excipias) l.6.p.1.nu.165. 166. Etiam ad eam non ſufficit intentio ſub conditione de futuro contingente, nu. 167. Intentio ad valorem Sacramenti requiſita in adulto ſuſcipiente, non eſt uniformis, nu. 168. Ad Baptiſmum ſufficit habitualis, imo implicita tantum, num. 168. Ad Confirmationem habitualis ſufficit, forte etiam interpretativa, num. 169. Ad Euchariſtiam, ſaltem habitualis; in moribundo etiam interpretativa ſufficit, nu. 170. 172. Ad Pœnitentiam, ſaltem habitualis, imò & implicita vel interpretativa ſufficeret, ſi dolor aliquo ſigno externo expreſſus fuiſſet, num. 171. Ad extremam Unctionem ſufficit interpretativa, nu. 172. Ad Ordinem non ſufficit interpretativa, nu. 173. Ad Matrimonium etiam non ſufficit interpretativa; quandoque tamen ſufficit habitualis, nu. 174. Quæ intentio requiratur in applicante Sacrificium V. *Applicatio Miſſæ*. Pro conſecrandis parvis Hoſtiis ſufficit intentio ante habita, quamvis poſtea, dum major Hoſtia conſecratur, ad illas expreſſa reflexio non habeatur, l.6.p.1.num.452.

In Ordinando, ſi adultus ſit, requiritur intentio ſaltem implicita recipiendi talem Ordinem, nec ſufficit interpretativa, l.6.p.2. à num.2228. In Ordinante probabiliter adhuc eſt ſufficiens intentio Ordinandi, quamvis ſub pœna excommunicationis præcipiat, ne ullus habens impedimentum audeat ſuſcipere Ordinem &c. numer. 2231.

In admittente Beneficium, quod habet annexum Ordinem Sacrum, debet eſſe intentio ſaltem conditionata clericandi, & Sacrum Ordinem ſuſcipiendi intra tempus à Jure requiſitum &c. l.4. n. 734. à num. 859.

Intentio ſatisfaciendi præcepto non requiritur ad illud implendum, lib.1.nu.692. Nec obſtat impletioni præcepti intentio illi non ſatisfaciendi, num. 693. Intentio faciendi hoc, quod præceptum eſt, communiter requiritur ad impletionem præcepti, à num. 694.

Intentio bona operibus noſtris præfigi debet, quæ diverſimode fieri poteſt, v. gr. Quidquid facio, vel faciam, Mi Deus, ideo eſſe volo, quia tibi placet à me fieri &c. lib.5. nu. 317. Omnia actu & formaliter ſemper ad Deum referre non eſt obligatio; aliquo tamen modo ea ad Deum referre tenemur, l.5. à num.208.

Interceſſor.

Interceſſor, Internontius &c. non poſſunt ſurripere aliquid ad compenſandum laborem, cui putant mercedem non correſpondere, l.3.p.1.n. 973. Ut illis liceat compenſatio occulta, debent eſſe certi de injuria, n.974.

Interdictum.

Interdictum eſt conſtitutio prohibens ſine pœna: ſive, eſt Cenſura Eccleſiaſtica, prohibens divinorum Officiorum, Sacramentorum aliquorum, & Eccleſiaſticæ ſepulturæ uſum, quatenus talia ſunt, l. 1. nu 878. l. 7 nu. 410. Interdictum aliud eſt locale, quod immediate locum afficit; aliud Perſonale, quod immediate afficit perſonas; aliud Mixtum, quod immediate afficit locum & ejus incolas, l.7. nu 410. Interdictum tam locale, quam perſonale aliud eſt Generale, quo locus Generalis, v.g. Civitas, Provincia &c. interdicitur. Aliud eſt Particulare, quo locus vel perſonas particulares interdicitur, ibid. Interdicta, v. g. Civitas, etiam comprehendit ſuburbia; item Parochia, Sacellum & Cœmeterium contiguum; item Familia, etiam Clericos illius Familiæ; non vero populus interdictus comprehendit Clericos, ſtudioſos, peregrinos &c. l. 7. nu 410. 414. 416. Interdictum ceſſat, ſi Communitas interdicta diſſolvatur, inquam, ut talem illud cadebat; non vero, ſi afficiebat perſonas certas, l.7. nu.411. Etiam ceſſat, ſi generaliter interdictus domicilium mutet, non vero, ſi particulariter interdictus illud mutet, n.411. Si feratur ad certum tempus propter delictum præteritum, hoc tempore elapſo, ceſſat abſque ulla abſolutione, nu 426. Interdictum plures habet effectus, verb. grat. prohibitionem divinorum officiorum, adminiſtrationis Sacramentorum (excepto Baptiſmo, Confirmatione & Pœnitentia), Sepulturæ Eccleſiaſticæ &c. à num. 418. Interdictum ferre poſſunt idem, qui excommunicare & ſuſpendere, num. 424. Locale & Perſonale, Generale, quod Jure communi eſt impoſitum, nec reſervatum, tolli poteſt ab Epiſcopo, vel alio habente Juriſdictionem in Communitatem interdictam; non tamen à Religioſis Privilegiatis, ibid. Ferri poteſt interdictum perſonale ob culpam mortalem; Generale in Communitatem ob peccatum valde grave cum contumacia commiſſum à Capite, vel præcipuis membris, à num. 424. Ad illud tollendum requiritur ſignum externum, nu. 428. Interdictus perſonaliter eſt inhabilis ad omne Beneficium Eccleſiaſticum, l.4. à nu. 779. V. *Canon*. Interdictum poſſeſſorium eſt adjumentum adipiſcendæ, retinendæ aut recuperandæ poſſeſſionis, quod eſt multiplex, v. gr. *Quorum bonorum; quorum legatorum; Uti poſſidetis; & utrobi; Unde vi; aut clam & precario*, &c. lib.3. p.2. n.711.

Interpres.

Interpres, per quem quis confitetur, vel confiteri voluit, licet poſtea non confiteatur, obligatur ad ſervandum Sigillum, l.6.p.2.n. 1913. 1952.

Interpretatio legis.

Interpretatio Legis eſt actus prudentiæ, quo declaratur ſenſus legis non ita claræ. Ea locum habet in Lege naturali & poſitiva, tam divina quam humana, lib.1. nu 823. In interpretatione Legis præceptivæ vel pœnalis debet ſervari proprietas verborum in ſenſu naturali, ſecundum uſum communem hominum: ſi autem nomen ſit analogum, ſtat pro famoſiori analogato, nu. 824. Interpretatione Legislatoris præciſe ſtare non obligamur: ſi poſt legem promulgatam dicat ſe aliter intelligere, quam verba proprie ſumpta ſonent, ibid. In interpretatione Legis favorabilis, lex extenditur ad proprietatem verborum, etiam in ſenſu civili &c. nu. 825. Interpretatio Legis odioſæ vel pœnalis debet eſſe benignior, n.826. Si interpretatio prohibeatur, ea tantum prohibetur, quæ eſt frivola & contra mentem Legislatoris, aut ſaltem talis, quæ fiat ex profeſſo typis mandanda, nu.828. Ea locum non habet, quando Legislator interrogari poteſt, ib. Interpretatio Privilegii conceſſi in bonum Communitatis &c. ampla eſſe debet; Privilegii privato facti per modum diſpenſationis à communi lege reſtringi debet, numer. 839.

Interruptio.

Moralis interruptio actus, & non ſolum phyſica multiplicat peccatum numero in ordine ad Confeſſionem, v. g. ſi interveniat contraria voluntas & propoſitum; ſi ceſſetur ab actu, voluntarie & libere &c. lib.5. num 146. Interruptio verborum nimis longa, ordinarie invalidat formam Sacramenti, lib. 6. p.1. nu. 13. Interruptio vel diviſio in Horis, quæ & quale ſit peccatum, v. *Horæ Canonicæ*.

Interruptio Miſſæ. V. *Miſſæ celebratio*.

Interſtitia.

Interſtitia Ordinum ſervari debent, l.6. p.2. nu.2274. à n.2296. Ex cauſis in iis diſpenſari poteſt, n.2297. In illis Epiſcopus ordinans diſpenſare poteſt; item Nuntius Apoſtolicus cum arctatis Beneficio, à nu. 2298. Item Superiores Regulares cum ſuis ſubditis Regularibus ex Privilegio in interſtitiis diſpenſare poſſunt, nu. 2300. Si in interſtitiis diſpenſetur, & dicatur: Diſpenſamus ad 3. Ordines majores 3. diebus feſtivis accipiendos ſine interſtitiis, intelliguntur dies interpolati, & non continui, nu.2301. Qui ſine illis ordinatur, peccat graviter, & ſi eodem die ſuſcipiat duos ſacros Ordines, ſuſpenſionem incurrit, num. 2302. Interſtitiis non obſervatis ordinari poſſunt Religioſi Ordinum, quibus ante Tridentin. id licuit, nu.2304.

Intruſus.

Intruſus in genere dicitur omnis ille, qui accipit vel retinet Beneficium, ſciens ſibi nullum jus in illo competere: ſtrictius loquendo, intruſus dicitur, qui ſine authoritate veri Collatoris ſe in Beneficium immittit, item, qui ſine Titulo ſe in adminiſtrationem Beneficii ingerit, item, qui poſt electionem ante confirmationem Beneficium adminiſtrat &c. l.4. nu. 713. Intruſio an & quæ obſtet Regulæ de Triennali. V. *Regula de Triennali*.

Inventa.

Inventa an & cui reſtituenda V. *Bona inventa*.

Inverſio partium in Miſſa.

Inverſio partium ejuſdem rationis in Miſſa, eſt tantum veniale. Inverſio partium diſſimilium, ſi fiat ex propoſito, eſt mortale, l.6. p 2. n.437.

Inveſtitura.

Inveſtitura eſt aliquid, quo ſignificatur Jus in Beneficio ante acceptum, l.4. n 300.

Invidia.

Invidia eſt triſtitia de alterius bono; eſt ex genere ſuo mortalis, & graviſſima quidem, atque in Spiritum Sanctum, ſi ſit de ipſa gratia vel auxilio Dei; aliquando eſt venialis tantum, l.5. à n. 303. Filiæ ejus ſunt odium, detractio, gaudium in malis proximi, ſuſurratio &c. n.303.

Invitus.

Invitus poteſt abſolvi ab Excommunicatione; item diſpenſari in voto, l.6. p.3. nu.072.

Invocatio Dæmonis. V. *Dæmon*.

Ira, Iratus.

Ira eſt ordinatus appetitus vindictæ. Dupliciter fieri poteſt: 1. Ex parte modi iraſcendi, v. g. ſi quis nimium interius exardeſcat, vel exterius per ſigna nimis patefaciat; quæ ex genere ſuo eſt venialis. 2. Ex parte objecti, v. g. ſi quis vindictam appetat, plane injuſtam ob cauſam; vel ſi juſto majorem &c. hæc ex genere ſuo eſt mortalis, lib. 5. num. 346. Filiæ ejus variæ ſunt, ibid. In ira indignando homini tantum, unde nominare mortem Dei,

ſe-

Digitized by Google

ſeptem Sacramenta, Dæmonem &c. ſæpe eſt veniale tantum, ſi abſit ſcandalum &c. l.3. p.1. num.246. Ad iram communiter accedit ſpecies maledictionis, quæ diverſas ſpecie malitias continere poteſt, l.7. p.2. num.1130. Irato reddens gladium, quo prævidetur alium occiſurus, peccat, niſi metus gravis incommodi excuſet, l.2. nu.265.

Irregularis.

Irregularis valide, non tamen licite ſuſcipit Ordines, lib.7. num 433. Præter exercitium & receptionem Ordinum alia ubi re poteſt, num.434.438. Si illi conferatur poteſtas, quam recipere prohibetur, v.gr. Juriſdictio ad abſolvendum, vel Beneficium, ſi id fiat à ſciente eum eſſe irregularem, fit valide; non vero, ſi id fiat ab ignorante eum eſſe irregularem, num.436. Ex delicto talis, ſi obligatus ſit ad exercitium Ordinis, quod ſine infamia omittere non poteſt, ſi Irregularitas ſit notoria, & in ratione delicti, & in ſe, non poteſt illud licite exercere, num. 437. Ob homicidium voluntarium & injuſtum talis Beneficio privari debet, non tamen penſione, num.441. Nullus debet cenſeri talis in dubio, excepto caſu dubii homicidii injuſti, à num. 450. Probabiliter non eſt talis dubitans, an per ſe in bello juſto aliquem occiderit, num.453. Talis eſt dubitans, an conſilium à ſe datum aliquid effecerit ad homicidium patratum, num 455. Probabilius non eſt talis, dubitans, an ille, cui conſilium dedit, homicidium re ipſa commiſerit, ibid. Probabilius eſt talis dubitans, an fœtus, ad cujus abortum concurrit, fuerit animatus, num.456. Talis non eſt, qui cum dubio irregularitatis accepit Beneficium, ſi poſt adhibitam diligentiam dubium illud maneat, num.457.

Irregulares ex delicto varii ſunt, à num 481. Probabilius talis eſt, qui invincibiliter ignorat, delicto, quod committit, irregularitatem eſſe annexam, num.482. Talis non eſt rebaptizans aliquem ſub conditione, quem ſcit eſſe baptizatum, num 483. Nec iterans confirmationem vel Ordinem, num 484 Nec Laicus extra neceſſitatem ſolemniter aliquem baptizans, aut Sacramentaliter aliquem abſolvere tentans, num.485. Talis eſt confeſſus & abſolutus à peccato gravis vulnerationis, ſi poſt abſolutionem mors ſequatur, num 488. Talis eſt præbens arma alteri ex intentione, ut alterum occidat vel mutilet; vel etiam id prævidens aut timens tantum, ſi effectus ſequatur, n.489. Probabiliter talis eſt mortem non impediens, ad quod ex juſtitia tenetur, nu. 490. Talis non eſt occidens adulterum deprehenſum, cum uxore, filia, matre, ſorore, n 491. Nec caſuale homicidium committens, ſi non adſit culpa gravis, nu 492.

Irregulares ex defectu tam corporis quàm animæ plures ſunt, num.493. Talis eſt, qui ſemel deliravit ex cauſa de ſe habituali & permanente, num.494 Item Epilepticus, qui ſi per biennium morbo liber fuerit, in his partibus Germaniæ ad Ordines admitti ſolet, num.495. Item Energumenus, num. 496. Probabiliter etiam talis eſt carens ſcientia à jure requiſita, num.497. Item Hermaphroditus, qui ſi ſit ordinatus, & poſtea in eo prævaleat ſexus muliebris, iterum eſt irregularis, num.498. Talis non eſt, cui amiſſo oculo, vitreus, v.gr adeò artificioſe impoſitus eſt, ut advertì via poſſit, num.500. Talis non eſt habens pollicem & indicem, & tantum alio carens digito non impeditus, num.501. Nec, qui amiſit primum tantum articulum ſiniſtri pollicis, ibid. Nec ſurdaſter, num. 502. Surdus tamen probabilius eſt talis, ibid. Talis non eſt claudus, ſi abſque baculo & pede ligneo functiones Ordinis obire poſſit, num.504. Talis eſt illegitimus, num 505. Talis non eſt natus ex conjugata, etiamſi conſtet, quod ſub tempus conceptionis mater cum adultero habuerit copulam, ſi etiam marito ſub tempus conceptionis ad eam aditus patuerit, num.506. Talis non eſt natus e conjugibus voto Caſtitatis ligatis, num.507. Nec, ſi unus conjugum altero invito poſt conſummatum Matrimonium in Religione profeſſus eſſet, ibid. Talis autem eſſet, ſi alteruter conjux bimeſtri ante conſummatum Matrimonium eſſet profeſſus in Religione, ibid. Talis non eſt Judæus, quia ſic natus, aut infidelis converſus, niſi relabatur, num.508. Talis communiter cenſetur expoſititius, num.509. Talis præſumitur Ordinatus tribus menſibus ante annum 24. completum, credens id non fore graviter illicitum, num 511. Talis non eſt infamis infamia publica & populari, ſed legali & Canonica, num. 513. Talis eſt Hiſtrio ſive ludio publicus, num.514. Talis eſt conjugatus, qui uxore non conſentiente Ordines ſuſcipit, aut Caſtitatem vovet; non autem, ſi putet hanc mortuam, aut ſi hæc poſtmodum conſentiat, num.520. Talis non eſt Diaconus dans nomen militiæ, in qua nunquam pugnæ interfuit; etiam male vivens cum concubina non attentato Matrimonio, num.521. Talis eſt, qui concurrit ad mortem alicujus ut Juſtitiæ miniſter aut Commiſſarius, alias non, num 522. Talis eſt Advocatus Judicem inſtigans ad mortem accelerandam, aut dicens in particulari, hunc reum eſſe morte dignum, alias non, nu.523. Talis eſt teſtis in cauſa ſanguinis effectu ſecuto, num.524. Talis probabiliter non eſt nuntius publicus judicii criminalis, num. 525. Nec occidens injuſtum invaſorem pro defenſione ſuæ pudicitiæ aut bonorum temporalium magni momenti, aut defenſione vitæ innocentis, num.526. Nec ille, qui non poteſt fugere, niſi cum magna ignominia, num.527. Nec Clericus aut etiam Epiſcopus in bello pugnans, ſi hoc ſit neceſſarium, num.528. Nec Chirurgus ſecundum artem ſecans vel adurens morte ſecuta, num 529 Nec Clericus Chirurgiam exercens per ſectionem & aduſtionem, niſi ſequatur mors, ibid. Talis eſt male tractans cadaver Clerici mortui, aut percutiens Clericum etiam factum Hæreticum, nu.530. Talis eſt campanam ideo pulſans, ut Reus ſecurius ducatur aut, ut Judex in fine pulſus legat mortis ſententiam; aut ad ſeditionem, nu.531. Talis ſit, qui vulneravit aliquem non lethaliter, ſi mors ſequatur, etiam ex alia cauſa accedente, nu.53. Talis in neceſſitate licite communicat, qui, ſi poſſit, tenetur conferri non reſervata, & indirecte abſolvi à reſervatis, l.6. p 1. n.538. Ad Beneficium vel penſionem Eccleſiaſticam promoveri non poteſt, l.4. nu.780.

Irregularitas.

Irregularitas eſt impedimentum Canonicum, ſuſceptionem Sacrorum Ordinum & ſuſceptorum uſum impediens, l.7. nu 429. Ea dividitur 1. in eam, quæ eſt ex delicto, & quæ ex defectu. 2. In totalem vel propriè dictam, quæ omni Ordine ſuſcipiendo & ſuſcepti exercitio privat; & in partialem, quæ aliquo tantum Ordinis miniſterio privat, vel ſolo aſcenſu ad Ordinem ſuperiorem, ib. Irregularitas non eſt Cenſura, nu.430. Ea inhabilitat ad Ordines ſuſcipiendos, etiam primam Tonſuram, & impedit exercitium Ordinum ſuſceptorum; item invalidat collationem Beneficii factam in irregularitate conſtituto, ad cujus functiones ille inhabilis eſt, nu.432. In ea exercens actum Ordinis, aut ſuſcipiens Ordinem, peccat graviter, ib. Beneficium in ea impetrans, obtenta hujus diſpenſatione, licite illud retinet, ib Si ea poſt acceptum Beneficium incurratur, non privat Beneficio ipſo facto, niſi leges id clare exprimant, n.439. Nec privat jure eligendi, quod eſt Beneficio annexum, n 440. Illa non eſt ſemper ſignum, quod quis ad Statum Eccleſiaſticum non ſit vocatus, nu.442. Ea non incurritur, niſi in jure expreſsè habeatur, nu.433. Ut incurratur irregularitas ex delicto, requiritur actus externus conſummatus & mortalis, ibid. Ea tollitur non per abſolutionem, ſed per diſpenſationem, ib Irregularitas ex defectu natalium etiam tolli poteſt per Profeſſionem in Religione approbata, quoad Ordines & non quoad Prælaturas, ibid. In Irregularitatibus ex defectu diſpenſare poteſt ſolus Papa, & qui ab eo Privilegium habet, ib In irregularitate illegitimi probabiliter diſpenſare poteſt Epiſcopus; item alii habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem; item Capitulum Sede vacante ad Ordines Sacros; item ad Canonicatum Eccleſiæ Collegiatæ, & ad inferiora Beneficia Eccleſiæ Cathedralis, quæ non requirunt Sacrum Ordinem; item ad adminiſtrandum in Ordinibus Sacris bona & forte etiam mala fide ſuſceptis, l.4. nu. 762. In Irregularitate cum Bigamis diſpenſare poteſt ad Ordines, Beneficia & Dignitates, Papa, l.4. nu.769. In ea cum veris vel interpretativis Bigamis diſpenſare non poteſt Epiſcopus ad ullos Ordines, nec ad miniſtrandum in eis, nec ad Tonſuram aut ullum Beneficium, n.770. In Irregularitate veri ſervi vel mancipii ſolus Papa diſpenſare poteſt, à n.773. Irregularitas ex infamia, ſi ſit ipſo Jure vel per ſententiam Judicis inducta, non tollitur per pœnitentiam, nec per ingreſſum Religionis, ſed per diſpenſationem illius, qui legem induxit, vel alterius, qui ab eo Privilegium habet, l.7. nu.516. Si ſit inducta per infamiam tantum, non indiget diſpenſatione, ſed tollitur per factum contrarium, id eſt: conſtantem vitæ emendationem, n.517. Ea, quæ ſola pœnitentia triennali non tollitur, directe tolli poteſt à ſolo Papa, indirecte per ablationem infamiæ, nu. 518. Subjectum capax Irregularitatis eſt ſolus homo baptizatus & mas; item Impubes completo ſeptennio capax peccati mortalis, à nu 444. Irregularitatem incurrit v. gr. Sacerdos hujus Diœceſis ſuſpenſus ab hoc Epiſcopo, ſi celebret etiam in alio Epiſcopatu, n.448. Irregularitas eo ipſo in aliquo deſinit, quo eligitur in Papam, nu. 447. In ea ſuſcipiens Ordines, aut actum Ordinis exercens, novam incurrit, nu 458. Omnis Irregularitas tolli poteſt per diſpenſationem, aliquæ etiam tolluntur per Baptiſmum; aliquæ per Profeſſionem Religioſam, nu 458. In ea diſpenſandi dans poteſtatem, non dat ad eam, quæ eſt ex homicidio injuſto, niſi id clare exprimatur, nu.459. Si irregularitas ex defectu feratur pro tempore, quo durat ejus cauſa, hac ablata ceſſat, n 462. Si quis plures Irregularitates incurrerit ejuſdem generis, debet diſpenſari in ſingulis in genere vel communi, nu. 463. Si Irregularitas incurratur a Clerico excommunicato excommunicatione majore, ſuſpenſu, interdicto, temere exercente actum Ordinis, eſt reſervata Papæ, nu.464. Quam in ea diſpenſandi poteſtatem habeant Epiſcopi, V. *Epiſcopus;* Quam Archi Epiſcopi, V. *Archi Epiſcopus;* Quam Prælati Regulares, V. *Prælatus;* Quam Cardinales, V. *Cardinalis;* Quam Capitulum Sede vacante, V. *Capitulum*.

Irreligioſitas. V. *Religionis Virtus.*

Irriſio.

Irriſio eſt, qua quis præſens vel abſens objicitur riſui, l.3. p.2. num. 1223.

Irritatio Voti.

Irritatio voti, eſt volitio, ut illud votum nullum ſit, ita, ut nullo etiam caſu poſtea reviviſcat. Hoc directe facere poteſt ille, cujus poteſtati dominativæ alterius voluntas eſt ſubjecta, l.3. p.1. num. 482. Indirecte vota irritare poteſt, cui non præciſe voluntas voventis, ſed voti materia eſt ſubjecta, ita, ut in hanc jus habeat. Sic v.g. pater, mater &c. filiorum, conjux, conjugis: Dominus vel Domina, famulorum &c. nu 503. Differt à diſpenſatione, quod hæc ſit ablatio obligationis facta nomine alieno, ſcilicet Dei: irritatio autem ut ablatio obligationis facta nomine proprio per poteſtatem dominativam in perſonam voventem, aut in rem, de qua ſit votum, num. 483. Omnia vota, qualiacumque ſint, etiam ſine cauſa, directe irritari

pol-

poſſunt ab illo, cuius poteſtati alterius voluntas ſubiecta eſt, n.482. Etiam mere interna irritari poſſunt, à n.486. Vota Chriſtianorum, ſecundum communem, non poſſunt directe irritare, Papa, vel alii Prælati Eccleſiæ; poteſt tamen Papa directe irritare vota, quæ Religioſi poſt vota ſua ſubſtantialia emittunt, n.484. Vota Religioſorum irritari poſſunt ab eo Superiore, cui adhuc ſubiecti ſunt; non à cuius ſubiectione iam liberi ſunt &c. n.482. à n.494. Impuberum vota ſemper irritare poteſt pater; Tutor tantum ad annos pubertatis; Curator tantum ad annum Maioratus ſive 25. completum pupilli necdum emancipati: item mater &c. n.482. à n.488. Puberum vota illa tantum poteſt irritare pater, quæ gubernationi domeſticæ & adminiſtrationi præiudicant, non alia, à n 488. Vota uxoris, quæ uſui Matrimonii, educationi prolis, vel adminiſtrationi familiæ præiudicant, poteſt irritare maritus; & eadem vota mariti poteſt irritare uxor, n.482. 493. Vota irritare poteſt ille, qui ea ſemel ratificavit, n.482 Ea Superior irritare poteſt, quæ à Prædeceſſore æquali vel inferiore confirmata ſunt, n.482. Non poteſt Superior propria vota ſua irritare, n.485. Votum quod voluilli eſſe non diſpenſabile aut commutabile; irritari poteſt, n 502. Vota irritandi poteſtas venit hoc ordine: Pater, Tutor, Curator; Avus ex parte patris nil poteſt vivente matre &c. n.402. Vota indirecte tantum irritata reviviſcunt, quando alteri deſinunt præiudicare, n.503. Poteſt probabiliter alter coniugum alterius coniugis votum irritare de non petendo debito coniugali, n. 504. Dominus poteſt irritare vota famulorum, quæ ſervitio præiudicant, n. 505. In dubio, an votum ſit irritabile; item an non ſit emiſſum vel confirmatum extra tempora ſubiectionis; item, an executio non ſit deſtinata in tempus libertatis, videtur illud poſſe irritare Superior, nu.500.

Irritans Decretum. V. *Decretum*.

Ite, Miſſa eſt.

Ite, Miſſa eſt, dicitur in Miſſa, quando dictum eſt *Gloria in excelſis*. Dicitur facie ad populum converſa, l.6. p.2. n.469.

Iteratio. V. *Suppletio*.

Jubilæum.

Confeſſio venialium probabiliter etiam requiritur ad lucrandum Jubilæum, l.6.p.2. à n.1414. Sacrilega non ſufficit, n.1416. Requiſita ad Jubilæum. V. *Indulgentia Jubilæi*.

In Jubilæo & poſt illud quid poſſit Confeſſarius. V. *Confeſſarius in Jubilæo*.

Judæus.

Judæus aut Infidelis converſus non eſt irregularis, quia ſic natus, niſi relabatur, l.7.n.508. Si abſit periculum irreverentiæ, poteſt illi dari panis benedictus, aqua benedicta &c. l.2 num.83. Quæ communicatio cum eo ſit licita, & quæ non. V. *Communicatio cum Judæo*.

Judex.

Judex competens eſt, ad cuius Juriſdictionem cauſa aliqua ſpectat, l.4. à n.1408. Cauſæ mixti fori Judex eſſe poteſt Eccleſiaſticus, & etiam ſæcularis: Cauſæ mixtæ, id eſt, quando aliquid utroque Iure prohibetur, Iudex Eccleſiaſtici eſt Eccleſiaſticus; Laici Laicus, à n.1412.

Iudex ſæcularis peccat, ſi perſonas aut cauſas mere Eccleſiaſticas ad ſe trahat; uti etiam, per ſe loquendo, Eccleſiaſticus, ſi mere civiles, n 1408. à n.1410.

Iudex ſæcularis non poteſt de Simonia cognoſcere, l.3. p.1. num.235.

Iudex Eccleſiaſticus ſi accipiat pretium pro ſententia, committit Simoniam, nu.170. Si fecerit ſumptus propter contumaciam v.gr. Illos ſolvere debet reus, n.171. In prima inſtantia Epiſcopus ſemper debet cognoſcere de cauſis ſuorum ſubditorum, etiam Beneficialibus, niſi lis oriatur inter proviſos à Sede Apoſtolica, aut ab Ordinariis circa Beneficia Sedi Apoſtolicæ reſervata, l.4. num 1415.

Iudex poteſt ſine iuris ordine reum plectere in criminibus exceptis, qualia ſunt 1. Læſæ Maieſtatis. 2. Hæreſeos. 3. Sagarum. 4. Proditionis. 5. Coniurationis. 6. Falſæ monetæ. 7. Latrocinii &c. n.1408. à n.1418. In propria cauſa nemo Iudex eſſe poteſt, excepta cauſa competentiæ fori, nu 1409

Iudex delegatus poteſt cauſam ſubdelegare, n.1416.

Iudex debet habere ſcientiam, accelerare Iuſtitiam, cauſam exequi, à n 1420. Carens ſcientia neceſſaria abſolvi non debet niſi facta renunciatione officii; vel niſi firmum habeat propoſitum renunciandi, ib. Si ex imperitia male iudicet, tenetur ad intereſſe parti læſæ, ad expenſas litis &c. ib. Si agnoſcat errorem à ſe commiſſum in præiudicium litigantium, tenetur errorem illum impedire; ſi citra infamiam poſſit, ib. Peccat mortaliter contra officium ſuum, ſi cauſarum expeditionem valde notabiliter differat ſine iuſta cauſa, & tenetur damna ex iniqua dilatione ſecuta parti læſæ reſtituere &c. ibid. Stare debet pro pia cauſa, nu.1422. Sequi debet benigniora, à n.1473. Debet agere ſecundum leges & publicam ſcientiam, niſi ſcientia privata obſtet, nu.1469 Si utrinque ſit probabilitas, tenetur decidere pro parte probabiliore, & ſequi probabiliora etiam in ſententiis interlocutoriis circa præparatoria litis, circa examen teſtium, citationem, confeſſionem Rei, conceſſionem termini &c. n.1469. à n.1480. l.1. n.360.364 Si utrimque ſit probabilitas æqualis, non poteſt favere uni parti, ſed poteſt ſuadere compoſitionem, vel etiam adhibere ſortes, maxime in lite circa Beneficia: Quod ſi partes nec in compoſitionem, nec in ſortes conſentire velint, & maneat rationum æqualitas, poteſt Beneficium applicare, cui volet, n.1492. 1495. Non poteſt ſuadere compoſitionem, ſi putet opinionem pro una parte eſſe moraliter certam, n.1495. Circa materiam Sacramenti debet ferre ſententiam ſecundùm opinionem tutiorem, num.1490. Probabiliter tantum nocentem, & non convictum punire non poteſt, n.1496. Juridice probatum innocentem, quem ſcit privata ſcientia eſſe nocentem, condemnare non poteſt, num.1469. Juridice probatum nocentem, quem ſcit privata ſcientia eſſe innocentem, tenetur conari omni modo liberare, cùm condemnare eum probabilius non poſſit, ibid. Probabilius illi non licet uni parti litigantium ſuggerere argumenta, ſed debet eſſe impartialis, n.1478. Poteſt generaliter interrogare de complicibus, non autem de hoc vel illo nominatim, à n.1467. Non debet interrogare ſuper criminibus, de quibus nulla habet indicia, num.1433. Illicite iubet reum adduci ad energumenum, ut ab eo convincatur criminis, nu.1432. Non poteſt petere à mago, v. gr. ut furem oſtendat, ibid. Peccat Confeſſionem iniuſte extorquendo, v.gr. reum inebriando; nec poteſt, ea ſic facta, procedere ad punitionem, num. 1440. l.5. numer.338. 340. Etiam peccat apprehendendo denunciatum à dæmone, l.4. n.1450. Non poteſt duobus reis imperare duellum ad recreationem ſpectatorum, num.1487. Peccat acceptando munera, à n.1491. 1499. Spectato jure naturæ munera acceptare poſſet, ut majorem diligentiam adhiberet, quam teneretur, vel ob alium extraordinarium laborem &c. quod tamen facere, videtur jure poſitivo illicitum, à num.1500. Acceptata ex donationibus jure naturæ validis, ſed jure poſitivo illicitis, probabiliter in foro conſcientiæ non tenetur reſtituere ante ſententiam condemnatoriam; accepta autem ad redimendam vexam aut ſententiam injuſtam, aut aliter involuntarie data, ante omnem ſententiam reſtituere debet, n.1502.

Si Judex abſque ſufficiente ſtipendio à Republica conſtitutus ſit, poteſt aliquid acceptare in ſuppletionem ſtipendii, ſi hoc conſuetudine approbatum ſit; quod tamen non facile eſt permittendum, num. 1503. In Curia Apoſtolica munera pro Juſtitia vel gratia obtinenda graviter ſunt prohibita, n. 1504. Minora munuſcula ex urbanitate oblata &c. Judex acceptare poteſt, n.1505.

Si Judex delegatus recipiat aliquid à partibus præter victualia, quæ paucis diebus conſumi poſſunt &c. tenetur ad reſtitutionem, non obſtante remiſſione eorum, qui ea dederunt, n.1502. l.3.p 2.nu.461. Tenetur Reo providere de bono Advocato, l 4. n.1471. Etiam tenetur reo ſtatum cauſæ manifeſtare, & quæ ſint indicia, quo modo probetur delictum &c. nu.1521. Debet relinquere liberum aditum ad carcerem iis, quorum opera reus utitur ad ſui defenſionem, n.1472. Tenetur, per ſe loquendo, reo concedere tempus communicandi, ſive ſumendi Viaticum, ad quod concedendum cogi poteſt, l.6. p.1.n.586. à nu.607. Probabiliter ad hoc concedendum reo non tenetur, ſi ſit periculum fugæ &c. l.6.p.1. n 607. Non tenetur executionem differre, ut reus communicet jejunus, ibid.

Ut Judex habeat moralem certitudinem, ſufficit legitima confeſſio accuſati; vel, ſi ea habenda ſit per teſtes, præter accuſatorem requiruntur duo teſtes juratò deponentes de eodem facto, quod ſenſu externo ipſimet perceperint, & qui ſint omni exceptione majores, l.4. n.1437. Non poteſt eſſe Iudex in cauſa, in qua fuit Advocatus, n.1459. Illicite ob munus acceptum poſtponit cum damno eorum cauſas, qui diutius expectarunt, & citius expediri deberent, n.1500. Peccat, ſi procedat ex odio, vel alio fine malo, n.1408. Ferens ſententiam in mortali, per ſe loquendo, non peccat, n.1423. Si in ferenda ſententia erraverit ex humana fragilitate, per oblivionem &c. non obligatur in conſcientia ad reſtitutionem damni ex propriis; debet tamen ſententiam revocare, ſi ſine gravi incommodo poſſit; quod ſi iniuſtam ſententiam tulerit dolo vel magna imperitia, tenetur ad reſtitutionem damni, n.1496. Sententia iniuſta Iudicis non obligat in conſcientia; in foro externo tamen ſervanda eſt, ibid.

Iudex tenetur pretium pro ferenda ſententia iuſta acceptum reſtituere, non vero pro ſententia iniuſta acceptum, n.1498.

Iudex probabiliter non tenetur mulctam reſtituere Fiſco, ſi hanc reo non impoſuerit, vel ſine cauſa relaxaverit aut imminuerit, l.3.p 2. n.83. Quæ Iudici ſervanda circa inquiſitionem. V. *Inquiſitio*. Quæ ei liceant circa torturam. V. *Tortura*. *Reus*. Iudicis authoritas quando excuſet à reſtitutione. V. *Excuſantia à reſtitutione*.

Iudex competens in Matrimonio, eſt Iudex Eccleſiaſticus, l.6.p. 3. à n.17. In cauſis de dote, ſponſalitia largitate, alimentatione, ſucceſſionibus, hæreditatibus, Iudex competens eſt Civilis; poteſt tamen Eccleſiaſticus, poſtquam cognovit principaliter de Matrimonio, incidenter & acceſſorie cognoſcere de cauſa dotis; item, ſi ſit cauſa pia, vel conveniatur ratione pietatis &c. ib. Si agatur de valore vel invaliditate Sponſalium, ſpectat ad Iudicem Eccleſiaſticum, n.18. Etiam ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectant cauſæ circa proclamationes; contractum, valorem, partes Sacramenti Matrimonii, Benedictionem Sacerdotalem & ſimilia, à n.19. Etiam principaliter ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectant cauſæ de gradibus cognationis, divortii, impedimentis, quamvis, in quantum concernunt naturales contractus, poſſint etiam pertinere ad ſæcularem, n.21. Quando agitur de poſſeſſorio Matrimonii, ſecundum Canoniſtas ſpectat tantum ad Iudicem Eccleſiaſticum, nu 22. Si agatur de aliquo puniendo, v.gr. ob Matrimonium initum cum impedimento, ſine proclamationibus, clandeſtine, quamvis ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectet declarare; an clandeſtinitas intervenerit, cauſa punitionis tamen probabiliter eſt fori mixti; & ſi attingatur cauſa

ſan-

ſanguinis, ſolus Laicus eſt Judex competens, no.23. Cauſa Concubinatus notabiliter etiam eſt fori mixti; quod ſi Judex Laicus mulctarit concubinatium, probabiliter adhuc poteſt Eccleſiaſticus eundem corrigere, à num.23.

Si Judex Eccleſiaſticus condemnarit vel abſolverit Laicum in delicto mixti fori, non poteſt Judex Laicus eundem propter idem delictum moleſtare, n.24. Si agatur de divortio quoad vinculum, ſolus Eccleſiaſticus eſt Judex; idem etiam Judex eſt, ſi agatur de divortio quoad torum tantum aut habitationem ratione Hæreſis vel adulterii; niſi conſuetudo alicubi eſſet contraria, n.25. Quamdiu lis pendet apud Judicem Eccleſiaſticum ſuper cauſa divortii, probabiliter non poteſt Laicus ſe ingerere pro muliere in dotis repetitionem: niſi ab Eccleſiaſtico prius fuerit deciſum, quod mulier juſte divertat ob culpam viri, n.26. Ad Judicem Laicum ſpectat cauſa Clerici conjugati, niſi authentice probet, ſe initiatum Tonſura, ſe poſt Matrimonium retinuiſſe habitum & Tonſuram, aut Clericatum reaſſumpſiſſe &c. nu.27. Ad Judicem Sæcularem ſpectant cauſæ Matrimoniales conjugum infidelium; quod ſi eorum unus convertatur, & agatur de diſſolutione talis Matrimonii, cauſa ſpectabit ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum, num. 28.

Judex Laicus in negotiis Eccleſiaſticis à Clerico conſtitui non poteſt ſine authoritate Papæ, num. 30.

Judex Eccleſiaſticus ipſemet poteſt de ſuo iure cognoſcere, ſi ipſi in materia Matrimonii controvertatur ſua juriſdictio, nu. 31.

Judex competens, ſi conjux unus agat contra alterum ad diſſolutionem Matrimonii, probabilius non eſt tantum Epiſcopus loci, in quo contractum eſt Matrimonium, ſed etiam Epiſcopus domicilii, num. 430.

Judex Sponſalia etiam jurata propter impedimentum aliquod Matrimonii diſſolvere poteſt, ſi vel unicum teſtem fide dignum juratum habeat; ut autem illud diſſolvat propter crimen, v. gr. ob fornicationem, non ſufficit unus teſtis juratus, ſed requiruntur duo omni exceptione majores, nu. 215. Nomine Judicis in diſſolvendis Sponſalibus ſolum venit Eccleſiaſticus, Ordinarius & Delegatus, non autem Paſtor, ibid.

Judex recte decernit Sponſalia eſſe diſſolvenda, ſi uterque contrahens putet adeſſe cauſam ea diſſolvendi, n.216. Si Judex ſecundum allegata & probata juſte, reipſa autem injuſte, metu gravi aliquem ad Matrimonium adigat, probabilius invalidum eſt Matrimonium, num. 654.

Judex Eccleſiaſticus poteſt declarare Matrimonium eſſe legitimum contractum à puella, quæ poſt medium annum Profeſſionis, v. g. è Religione clam fugit, & probare poteſt, ſe vi coactam Religionem eſſe ingreſſam, & in ea Profeſſionem emiſiſſe, ſi jam per decem annos in Matrimonio fuerit, num. 586.

Judex poteſt, ſed non tenetur eum declarare Cenſuratum, quem certo ſcit incidiſſe in Cenſuram: nominatim tamen Excommunicatos, uti & manifeſtos Clerici percuſſores tenetur denunciare, l. 7. n.79. Non debet pro foro externo punire, quem ſcit pro foro interno à Cenſura eſſe abſolutum, nu. 80. Poteſt tamen contra talem, quem ſcit pro foro interno à Cenſura eſſe abſolutum, agere, donec etiam in foro externo abſolutionem obtineat, num. 81.

Judicium.

Judicium legitimum tria requirit. 1. Juriſdictionem, ſine qua ſententia nulla eſt, & peccatur mortaliter. 2. Rectum proceſſum, v. g. ut citetur Reus, & audiatur &c. 3. Rectam intentionem, ut ſcilicet procedatur ex intentione Juſtitiæ, l.4. n.1408. Judicia, quæ de partium conſenſu fiunt per Judicem arbitratorem, ſunt licita die feſto, l.3. p.1. num.604.

In judicio mixto, in quo tractantur cauſæ Civiles & Eccleſiaſticæ, Aſſeſſor poteſt eſſe etiam uxoratus, ita tamen, ut cauſæ Spirituales committantur Laico, ſed ſoli Eccleſiaſtico &c. l.6. p.3. numer. 30.

Judicium Conſcientiæ.

Judicium conſcientiæ reflexum & non directum debet eſſe certum, l.1. n.66.

Judicium temerarium.

Judicium temerarium eſt aſſenſus, qui ſufficientibus indiciis deſtituitur; ſi habeatur cum plena advertentia & firmitate de gravi malo proximi, communiter eſt mortale contra Juſtitiam: ſi habeatur magna probabilitas, non ſufficiens tamen ad certitudinem, erit veniale, l.3. p.2. à nu.1175. Similiter erit veniale tantum, ſi non ſit grave malum, quod proximo impingitur; item, quamvis ſit grave malum, ſi non perfecte advertatur; item, ſi advertatur quidem, quod male judicetur, non tamen advertatur ſigna eſſe inſufficientia, nec de iis dubitetur. Item, per ſe loquendo, eſt veniale, ſi de indeterminato tantum judicetur, ib. Temeritas in eo contingere poteſt, vel advertendo, quod indicia ſint inſufficientia, vel tantum nolendo inquirere, an ſint ſufficientia, attamen advertendo obligationem inquirendi, nu. 1179. Si ſint probabilia indicia pro eo, quod aliquis ſit malus, licitum eſt poſitive judicare dubium eſſe an ſit bonus, an malus. Si autem utrimque ſint motiva probabilia, aliqua pro eo, quod ſit bonus, alia pro eo, quod ſit malus, judicium ſuſpendi poteſt; & licitum eſt reflexe judicare utramque partem eſſe probabilem, nihil determinate aſſerendo de ipſo objecto directo; hoc tamen judicium, quo judicatur eſſe probabiliter malus debet tantum eſſe ſpeculativum, & non practicum, l.3. p.2. numer. 1180.

Judicium temerarium de gravi malo alicujus; quem non noſco, nec poſthac dignoſcam, non eſt mortale, nu. 1187. Minus malum eſt quam detractio, à qua ſpecie diſtinguitur, num. 1178. 1188. Illud cavendi varia ſunt motiva, v. gr. vindicta Dei, in cujus jus temerarie judicans involat; injuria in Chriſtum, qui ſolus eſt conſtitutus Judex vivorum & mortuorum; exemplum Chriſti; multiplex malitia hujus peccati &c. nu. 1189. Ratione illius non debetur alia reſtitutio, quam ut hoc judicium deponatur, nu.1239. V. *Temerarium*.

Juramentum.

Juramentum eſt invocatio tacita vel expreſſa Numinis Divini, tanquam primæ & infallibilis veritatis, in teſtem alicujus rei, l.3. p.1. n.256. Illud fit quatuor modis: mente, nutu, facto & verbo, nu.257. Varie dividitur. 1 in *Reale*, quod fit actione aliqua; in *Verbale*, quod fit verbis; & in *Mixtum*, quod fit verbis, & ſimul actione corporali. 2. In *Invocatorium*, quo Deus ſimpliciter ut teſtis invocatur; & in *Execratorium*, quo non ſolum vocatur ut teſtis, ſed etiam ut vindex. 3. in *Aſſertorium*, quo præterita, vel præſentia affirmantur vel negantur, & in *Promiſſorium*; quo aliquid futurum promittitur. 4. in *Delatorium*, quod ex conventione partium vel authoritate Judicis defertur alicui ad terminandam litem; & in *Confirmatorium*, vi cujus pactum aliquod vel contractus alioqui nullus quaſi ad vitam venit, & acquirit vim obligandi ex Juſtitia, quam alio qui non habuiſſet, l. 3. p. 1. n.261. l. 3. p.2. n. 725. 748.

Juramentum aſſertorium non videtur differre eſſentialiter à promiſſorio, l. 3. p. 1. nu. 262. Diverſimode cenſetur quis jurare, v. gr. Si dicat verba, quæ non continent juramentum, ſi velit per ea jurare, reipſa jurat, ſi ſciat, quid ſit jurare, alias non &c. nu. 258. Falsò jurans reipſa jurat, nu. 259. Omne juramentum falſum, ſecundum communem, non eſt blaſphemia, probabiliter tamen eſſe videtur, num. 260.

Juramentum, ſi fiat debito modo, eſt licitum; fit autem debito modo, ſi fiat 1. cum judicio, quod exigit, ut cum diſcretione, prudentia, conſideratione ac reverentia, non ſine neceſſitate aut gravi cauſa fiat. 2. cum Juſtitia, quæ exigit, ut, quod juratur, ſit res licita & honeſta. 3. Cum veritate, ut nimirum ſit res vera aut ſaltem ex gravi ratione putetur eſſe vera, à nu. 263. Si ſolum judicium deſit, ordinarie eſt veniale tantum; mortaliter tamen etiam peccari poteſt ob negligentiam in inquirenda veritate, aut tollenda conſuetudine, n.263. Si deſit Juſtitia, peccatur mortaliter, cum quis jurat ſe facturum rem venialiter malam, & venialiter, ſi juret ſe facturum rem venialiter malam, aut vanam, aut inutilem, aut frivolam, aut aliquid contra Evangelica conſilia &c. ib. Si deſit veritas, peccatur mortaliter, ibid. Etiam peccatur jurando verum, ſi putetur eſſe falſum; vel ſi juretur pro certo, de quo dubitatur, ib. Jurare circa rem malam probabilius non eſt ſemper mortale, niſi juramentum aſſumeretur tanquam inſtrumentum illius peccati; imo ſi quis juraret rerum cauſa, ſe aliquod mortale commiſiſſe, nullum erit peccatum, n.265. Jurans ſe rem facturum, quam ſcit eſſe impoſſibilem, peccat mortaliter, niſi habeat animum rem illam procurandi, quantum eſt in ſe, nu. 266. Probabilius eſt illicitum jurare rem, quam tantum probabiliter judico eſſe veram; moralis aliqua certitudo probabilius ad omne juramentum requiritur, quandoque major, quandoque minor, nu 267. Antequam jurare quis poſſit, tenetur tantam in indaganda veritate diligentiam adhibere, ut non multum formidet de veritate oppoſiti, ſed ſit moraliter certus, nu. 268. Si falſum juretur per procuratorem, uterque videtur eſſe perjurus; pœnas autem perjurii videtur incurrere ſolus procurator, nu. 270. Habens conſuetudinem jurandi non falſo, quamvis conſuetudinem illam nunquam retractaverit, non peccat, niſi venialiter; ſi autem habeat conſuetudinem jurandi falſo, ſed inadvertenter, quam non retractavit, ſi juramenta nunc non procedant ex illa conſuetudine, non erunt mortalia; quod ſi ex conſuetudine non retractata proficiſcantur, erunt peccata, non quidem in ſe, ſed in cauſa, ſeu voluntate non removendi conſuetudinem, à n.271. Si juramentum cadat ſuper contractum licitum validum & de ſe veſtitum, eſt promiſſorium & obligat, non autem eſt ſtricte confirmatorium, l.3. p.2. n. 726. Si cadat ſuper contractum plane irritum, eumque non confirmet, obligat in conſcientia, ſi ſine peccato ſervari poſſit; & probabilius adhuc obligat, quamvis vi, metu aut dolo ſit extortum, à num.727. Si cadat ſupra contractum contra bonos mores, qui ſine peccato obſervari non poteſt, non obligat, nu.729.

Juramentum aliquando confirmat contractus, & quod hoc faciat, non habet ex ſe, ſed tantum ex diſpoſitione juris poſitivi, à nu 730. Probabilius per juramentum omnes illi contractus confirmantur, qui ea jure poſitivo habent, quod ſint nulli, & ſervari poſſunt abſque peccato tam jurantis, quam illius, qui exigit juramentum; non vero confirmantur, ſi ſint nulli ex jure naturæ, n.732. Illa juramenta non confirmant contractus, neque obligant, quæ ſervari non poſſunt ſine peccato jurantis; nec illa confirmant contractus, quæ ſervari non poſſunt ſine peccato illius, qui juramentum exigit, à num.733.

Juramentum, ut confirmet contractum, debet fieri homini, & ab illo acceptari &c. n.737. Si juramentum factum eſſet Deo, v.g. ſi quis juraſſet Deo, ſe alicui certam ſummam daturum, obligatur ex Religione, quamvis alter de juramento facto nihil ſciret; idem probabiliter verum eſt, ſi juramentum fiat homini de re pia in honorem Dei, n.737. Factum Deo de re bona, ſed ob finem indifferentem, non obligat, & mutari poteſt in melius; factum autem homini, quamvis ſit de re indifferente & minus bona, obligat, & ſine illius voluntate in melius mutari non poteſt, ibid.

Juramenta, quæ ſine peccato impleri poſſunt à jurante, ex parte tamen exigentis continent turpitudinem, obligant jurantem, ſed non firmant contractum, num.738.

Juramento firmati contractus nudi obligant etiam pro foro externo.

no, ib. In contractibus innominatis juramento firmatis non datur pœnitentia pro foro externo, ib. Si juramento firmata ſit promiſſio rei incertæ, ea eſt valida, & arbitrio boni viri materia incerta determinari poteſt, ib. Si contractui additum ſit juramentum, illi debetur executio parata, ib. Si juramento firmatum ſit pactum prius, illud prævalet poſteriori, ibid.

Juramentum factum ab impubere obligat, ſed probabilius non firmat contractum nu. 740. Juramentum factum à pubere firmat contractum à ſe impubere factum, ibid.

Juramentum, etiamſi obliget, ſi contractum non firmet, juſte petitur illius relaxatio, nu. 741. Juramentum, quod non firmat contractum, Epiſcopus relaxare poteſt; idem indirecte probabiliter etiam poteſt Superior Sæcularis, nu. 742. Juramenti hujus relaxatio ſpectat ad Epiſcopum jurantis, quando petitur pro foro Conſcientiæ, vel ſolum ad aliquid, ad quod non requiritur citatio alterius partis: quod ſi petatur ad aliquid, ad quod citatio alterius partis requiritur, relaxatio ejus ſpectat ad Epiſcopum illius, cui juratum eſt, num. 743.

Juramentum relaxari poteſt à Creditore, ſive juſte, ſive injuſte illud exegerit, probabiliter etiam poteſt Monaſterium relaxare juramentum ubi factum principaliter ob honorem Dei, nu. 744.

Juramentum, ſi non confirmarit contractum, obtenta ejus relaxatione, ceſſat omnis obligatio, n. 745.

Juramenti relaxatio peti non debet, ſi contractus illo firmetur, & quamvis illius relaxatio obtineretur, probabilius maneret obligatio ad ſervandum contractum, num. 746.

Juramentum antecedenter irritare poteſt Jus Cannonicum, id probabilius non poteſt Jus Civile, num. 747.

Juramentum de implendo contractu includit ordinarie juramentum de perſeverando in eo, num. 748.

Juramentum de non petenda relaxatione obligat; Superior tamen illud relaxare poteſt, etiam non petente illo, qui juravit; illius etiam relaxatio ex juſta cauſa peti poteſt, n. 749. Si juramentum non firmet contractum, quod ſit, ſi quis juret ſe ſoluturum v. gr. uſuras, & mens ejus ſit, quod nolit repetere uſuras, nec relaxationem juramenti petere, jurans contractu ſtare debet; non autem, ſi mentem contrariam habuerit, nu. 750. Jurans ſe ducturum Titiam & nullam aliam, tenetur eam ducere; quæ ſi renuat, poteſt ducere aliam, l. 6. p. 3. nu. 103. Jurans ſe ſoluturum pœnam, etiam ſi juſte reſiliret à ſponſalibus, probabiliter non obligatur eam ſolvere, ſi reſiliat, num. 150.

Juramentum ad judicium vel mercaturam ſpectans licitum eſt die feſto, quando judicium vel contractus eo die licitus eſt, l. 3. par. 1. num. 5??.

Juramentum per falſos Deos ab infideli petere non licet abſque cauſa, l. 2. nu. 243.

Juramentum ab alio exigens ſine cauſa vel neceſſitate, quem ſcit eſſe pejeraturum, peccat graviter; non vero, ſi id ex juſta cauſa vel neceſſitate faciat, l. 2. n. 266. l. 3. p. 1. n. 263.

Juramentum generale fidelitatis exhibere vi, vel injuſte ſubjugati præſtare poſſunt invaſoribus, l. 3. p. 1. n. 269.

Jurare cum æquivocatione ex juſta cauſa, ſi ipſa æquivocatio liceat, eſt licitum; non vero, ſi ſine juſta cauſa fiat, l. 3. p. 1. num. 275. Jurans ſponte ſua, & non rogatus, ſi utatur æquivocatione, peccat graviter; item, ſi juramentum juſte exigatur, & utatur æquivocatione; non vero peccat, ſi injuſte exigatur, ibid. Si fiat juramentum tale in re levi, erit tantum veniale, ib. Si fiat cum reſtrictione pure mentali, eſt illicitum & perjurium: non vero, ſi fiat cum reſtrictione non pure mentali, à num. 285.

Juramentum ſine animo jurandi eſt illicitum; ſic tamen jurans non proprie jurat, num. 276.

Juramentum exterius tantum factum ſine animo jurandi, non obligat, niſi forte ratione ſcandali; ita tamen jurans in foro externo cogi poteſt, ut ſervet juramentum, nu. 275. Si quis exterius Deum vocet in teſtem falſi, quamvis interius non habeat animum jurandi, peccat mortaliter; ſi vocet in teſtem rei veræ ſine animo jurandi, peccat ordinarie venialiter, à n. 276. Si quis juret ſine animo implendi, peccat ordinarie mortaliter, nu. 278 à 280. Si quis juret habens animum jurandi & implendi id, quod jurat, non tamen habens animum ſe obligandi, probabilius peccat mortaliter; quod ſi velit ſe quidem obligare Deo, ſed non homini, non peccat, n. 279. Si quis dicat verba juratoria nihil affirmando vel negando, peccat venialiter, n. 281. Qui narrat juramentum ab alio factum, verba illa juratoria pronuntiando non peccat, n. 282. Si juret Mercator, ſibi pluris merces conſtitiſſe &c. V. *Mercator*.

In Juramentu promiſſorio duę veritates affirmantur; una eſt de præſenti primaria, quod ſcilicet jurans habeat animum implendi, quod promittit: altera ſecundaria de futuro, quod ſcilicet ſuo tempore impleturus ſit, quod promittit; ſi una ex his veritatibus deficiat jurans vere pejerat mortaliter, l. 3. p. 1. n. 303. In hoc juramento probabilius datur parvitas materiæ, non autem in aſſertorio, à n. 303. Juramentum promiſſorium probabiliter obligat, etſi extortum ſit per injuriam vel metum; item per errorem aut dolum, ſi dolus vel error verſetur tantum circa circumſtantias accidentales non magni momenti; non vero obligat, ſi verſetur circa ſubſtantiam vel circumſtantias magni momenti, nu. 303.

Juramentum metu cadente in conſtantem virum extortum de Matrimonio contrahendo, probabiliter non obligat, ibid.

Juramentum non obligat de re mala, vana, inutili, vel indifferente quæ nec ex fine, nec ex circumſtantiis cohoneſtatur; item, non obligat juramentum contra Evangelica Conſilia, ib. Si quis juravit aliquid in utilitatem aut gratiam alicuius hominis, dummodo hoc ſit honeſtum & ſine peccato impleri poſſit, in aliud melius commutare non poteſt; excipitur, ſi quis juraſſet Titiæ eam ducere, hic enim poſſet ea relicta Religionem ingredi, ibid.

Juramentum promiſſorium eandem habet conditionem, & eodem modo explicandum eſt, quo promiſſio vel propoſitum, cui eſt annexum; &c. ibid.

Juramentum promiſſorium factum homini, probabilius minus obligat, quam Votum: Aſſertorium videtur magis obligare, quam Votum, num. 306.

Juramenta ferme eodem modo interpretanda ſunt, quo Vota. Sic v. g. qui dubitat, an juraverit, non obligatur: qui certus eſt ſe verba juratoria dixiſſe; aut etiam dubitat, an ſciverit vel cogitaverit de obligatione inde conſurgente, videtur obligari, ſi ſciverit, quid ſit jurare: qui ſcit ſe juraſſe, & dubitat, an impleverit, adhuc obligatur &c. l. 3. p. 1. à num. 307.

Juramentum ſequitur naturam actus, qui juratur, non quoad obligationem, nec quoad eſſe firmum vel irritum, ſed quoad ſenſum verborum, quoad rationem liciti vel illiciti, item quoad alias conditiones tacitas, quas contractus includit, num. 315.

Juramentum homini factum, licet in ſe ſit illicitum, vel fuerit prohibitum, aut etiam jure naturali invalidum, poteſt obligare ex virtute Religionis, ſi ſit de re licita, l. 3. p. 1. n. 316. Factum homini ob malum finem de re licita, tum tantum obligat, quando crimen eſt peractum, & nulla ſupereſt malitia in præſtanda materia promiſſa; non autem obligat, ſi ſic eſſet obtinendus finis malus, n. 317. Factum principaliter ob finem bonum, ſed ſimul impellente fine malo, obligat omiſſo impulſivo malo, nu. 318. Factum de donatione prodiga, probabilius obligat tantum ad illam partem, quę non eſt prodiga, nu. 319. Factum ab Amaſio & Amaſia de non permittendo tactu ab alia perſona, ſi id fiat ad cavendum, ne cum aliis permiſceantur; obligat; ſi fiat ad firmandam malam amicitiam, non obligat, num. 320. Ficte jurans probabiliter tum obligatur, ſi juramentum ſit contra jus alterius, id eſt, ſi alter tenebatur ex juſtitia jurare, n. 321. Jurans contra prius juramentum, ſi poſterius juramentum opponatur priori tantum in actu jurandi, poſterius obligat; ſi autem opponatur in materia jurata, non obligat, à nu. 322. Jurans alteri aliquid contra finem perfectiorem, communiter obligatur, ſi juramentum ſit acceptatum; non tamen, ſi quis alteri liberaliter juraverit Matrimonium, & velit Religionem ingredi: ſi autem illud juraverit ex juſtitia, obligatur, à n. 324. Jurans opus honeſtum, ſed minus bonum, præciſe in Dei honorem, & non in utilitatem hominis, non obligatur, ſi oppoſitum ſit melius, vel, ſi ei opus melius ſubſtituatur, n. 328. Jurans non revelare artem, tum non obligatur, ſi nec ille, nec is, qui eum docuit, ſatis poſſit providere neceſſitati & bono communi; aut ſi ars illa cum illis emoreretur: alias obligatur uſque ad finem vitæ, ſi is, qui artem docuit, ſupervivat, n. 329. Jurans non revelare ſecretum, ſi à Judice vocetur in teſtem, poteſt dicere veritatem, nu. 330. Jurans promiſſorie aliquid dare abſenti vel neſcienti, id eſt, ſi juraverit ſervare promiſſionem qua promiſit aliquid dare, obligatur ſtante promiſſione, qua ceſſante non obligatur. Si abſolute juraverit, obligatur, & præterea, tenetur promiſſionem inſinuare, ac rem offerre; quod ſi alter recuſet, eſt liber, à n. 331. Jurans moroſo debitori reddere rem mutuatam, videtur teneri reddere, n. 333. Jurans redire ad carcerem, vel non fugere, ſi carcer ſit juſtus, tenetur, quamvis adeſſet periculum mortis; ſi ſit injuſtus, probabiliter non tenetur, & hoc juramentum Epiſcopus relaxare poterit, ſi injuſte ſit poſtulatum, ſi autem juſte ſit poſtulatum, probabilius non poteſt, n. 334. Jurans (etiam injuſte captus ab Infidelibus) ſe rediturum vel miſſurum pretium redemptionis, tenetur, nec hoc juramentum ab ullo relaxari poteſt, n. 335. Jurans non ludere v. gr. chartis, ſi juraverit vel voverit abſolute, nihil cogitando, an de luſu tantum immoderato & periculoſo intelligeret, an etiam de moderato, non tenetur abſtinere à luſu moderato; ſi intellexerit etiam de moderato, tenetur etiam ab hoc abſtinere: an autem de luſu moderato, vel immoderato intellexerit, ex circumſtantiis colligi debet, l. 3. p. 1. à nu. 452. V. *Votum*. Jurans vel vovens non bibere vinum tenetur efficaciter non deſiderare bibere, poteſt tamen in Miſſa ſumere utramque ablutionem, aut, ſi ſit Laicus, ablutionem poſt Communionem, quod ſi non poſſit ſervare juramentum vel votum, niſi parum vini bibat, tenetur parum ſumere &c. à nu 459. *Votum*.

Juramenti obligatio ex neutra parte eſt ita perſonalis, quin poſſit fieri & acceptari per Procuratorem. Sæpe ea etiam tranſit ad hæredes, v. g. ſi quis Deo juraverit dare eleemoſynam pauperibus, hæredes ex Juſtitia ad hoc tenebuntur &c. à nu. 337. Adjuratus ab alio, ad nihil tenetur, nu. 346. Ab impletione juramenti varia excuſant, v. g. 1. Si, quod bonum erat tempore juramenti, propter circumſtantias poſtea fiat illicitum, vel vanum, vel impeditivum majoris boni, vel melius ſit omitti, quam impleri. 2. Si juramentum mutetur in opus aliud aperte melius & Deo gratius, niſi factum eſſet in gratiam hominis. 3. Si ſtatus rei notabiliter mutetur. 4. Si res jurata facta ſit inutilis ad intentum, maxime ſi ſit magis illius deſtructiva. 5. Si ita ferant conditiones, quæ in quovis juramento promiſſorio tacite includuntur; ſcilicet: *Si potero: Salvo Jure Superioris: Niſi res notabiliter mutetur: Niſi obligatio tollatur*, l. 3. p. 1. à n. 347.

Juramentum contra Leges Civiles prohibentes vel jubentes, item latas pro Communitate, non obligat, n. 350. Obligatio juramenti tolli poteſt per irritationem ab omni illo Superiore, Marito, aut Domino, à quo & quomodo irritari poſſunt ſuorum Vota;

item

Digitized by Google

tem ab eiſdem irritari poſſunt iuramenta promiſſoria facta in gratiam hominis, quotieſcunque ipſa promiſſio ſeu contractus ab illis infirmari poteſt, num. 354. In iuramentis diſpenſare, & ea commutare poſſunt, qui habent poteſtatem ordinariam vel delegatam, vel Privilegium diſpenſandi in votis, ibid. Iuramentum factum in favorem hominis non poteſt relaxari aut remitti, niſi ab eo, cui factum eſt, aut cui ille & promiſſa materia eſt ſubiecta; qui etiam remittere poteſt, etſi talis favor ei iuratus eſſet propter Deum, ib. Iuramentum ſuorum ſubditorum in temporalibus Poteſtas Civilis probabiliter videtur relaxare poſſe indirecte, non tamen directe, ib.

Iuramenta, quibus vendentes iurant non vendere minori, vel ementes non emere maiori pretio, probabiliter non obligant; & ſi obligarent, poſſet quiſque hanc obligationem ſibi remittere &c. n. 356. Licet iuramentum ſit principaliter factum propter Dei cultum & honorem, ſi tamen cedat in utilitatem hominis, à quo ſit acceptatum; non poteſt commutari vel diſpenſari ſine huius conſenſu, ſi ſcilicet illi per ſuam acceptationem ſit ius aliquod acquiſitum, qui ſi remittat, deſinet obligatio, etiamſi eſſet ad cauſam piam: Quod ſi ita iurans eſſet impubes, iuramentum eius irritari poſſet, nu. 358. Iuramenta Deo facta includunt Votum, & ſunt reſervata, n. 555. Iuramentum interpoſitum de non petenda diſpenſatione iuramenti, probabilius eſt invalidum, n. 359.

Iuramentum, de quo dubitatur, an ſit emiſſum, non obligat, l. 1. n. 470. Variæ ſunt iurandi formulæ, l. 3 p. t. n. 256.

Iuramenta per Deum, Sanctos, vel alias creaturas, ſunt eiuſdem ſpeciei; item probabiliter periurium aſſertorium, & promiſſorium, execratorium, tamen videtur ſpecie diſtingui à periurio ſimplici, l. 6. p. 2. à n. 996.

Iuramentum, quod quis non vult implere, quod ſcit eſſe falſum, de quo dubitat, an ſit falſum, ſunt peccata eiuſdem ſpeciei; expedit tamen de his ſeorſim interrogare pœnitentes &c. n. 999.

Iuriſdictio.

Iuriſdictio eſt authoritas ſive poteſtas in alium ut ſubditum. Hæc duplex eſt: alia ordinaria, quæ eſt ratione officii vel alterius iuris, & alteri ſubdelegari poteſt; alia delegata, quæ legitime datur ab habente ordinariam, cuius morte expirat, quæ ſubdelegari non poteſt, niſi ſpecialem huius commiſſionem delegatus habeat, l. 6. p. 2. nu. 1548. l. 7. nu. 17.

Iuriſdictio Confeſſarii eſt authoritas in aliquem, in quem in foro interno accipit poteſtatem diſtinctam à poteſtate Ordinis; quæ ſi habeatur ratione proprii officii curæ Animarum, eſt ordinaria, qualem habent Papa, Epiſcopus, Parochus &c. à quibus, ſi concedatur alteri, vel tacite vel expreſse, dicitur delegata, ib. Delegata exterior expirat morte delegantis, non tamen interior, niſi ſucceſſor eam revocet, l. 6. p. 2 n. 1548. Delegata in diſpenſando, v. g. in conſanguinitate &c. ordinarie expirat, ſi delegatus ſemel plene officio ſuo functus ſit, l. 6. p. 3. n. 883.

Iuriſdictio Sacerdotum probabilius nunc immediate habetur iure Eccleſiaſtico, ita, ut Chriſtus poteſtatem commiſerit Eccleſiæ dandam Sacerdotibus, l. 6 p. 2 n. 1549.

Iuriſdictionem ſuam omnes Apoſtoli probabilius immediate acceperunt à Chriſto, attamen ſubordinatam diſpoſitioni Petri, nu. 1550. Iuriſdictionem ſuam Epiſcopi probabilius nunc habent mediante Papa, n. 1551.

Iuriſdictionem in omnes Chriſti Fideles habent Religioſi exempti, & cum ipſis in Privilegiis participantes, immediate à Papa, ſuppoſita tamen approbatione Epiſcopcrum, ubi hæc requiritur, & obtenta etiam facultate ſuorum Superiorum, n. 1552.

Iuriſdictionem quoad venialia habet quivis Sacerdos, etiam in Religioſos Societ. JESU, quod tamen *Claudius* Generalis diſſuadet, l. 6. p. 2. n. 1553. Sine iuriſdictione abſolutio eſt invalida, nu. 1548.

Iuriſdictio vi, fraude vel metu extorta probabilius ſufficit ad valide abſolvendum, n. 1554. Sola conſuetudine non acquiritur, niſi accedat conſenſus ſaltem tacitus Superioris, vi cuius datur iuriſdictio. Non ſufficit autem conſenſus interpretativus, vel prudenter præſumptus, neque ratihabitio de futuro, ſed requiritur conſenſus tacitus de præſenti exiſtens & aliquo ſigno manifeſtatus; v. g. Si Superior videat vel ſciat ſimplicem Sacerdotem audire Confeſſiones, & non prohibeat, quando ſine incommodo poſſet &c. n. 1548. à n. 1555. Acquiritur ratione domicilii vel quaſi domicilii, n. 1548.

Iuriſdictio confertur per voluntatem, qua Superior dat poteſtatem in ſuos ſubditos ad audiendas illorum Confeſſiones, cuius collatio requirit approbationem velut conditionem ſaltem futuram, n. 1486. Ea acceptari debet, n. 1558. In articulo, & probabilius etiam in periculo mortis eam habet omnis omnino Sacerdos, etiam excommunicatus & degradatus, ſi alius deſit; ſi præſens ſit alius iuriſdictionem habens, tum hic abſolvere debet, qui ſi nolit, quivis alius id præſtare poteſt, n. 1548. à n. 1559.

Iuriſdictio amittitur per excommunicationem; hinc excommunicatus non toleratus omni iuriſdictione eſt privatus, nec poteſt eam delegare alteri; attamen toleratus valide abſolvit, quamvis illicite, niſi requiratur, & conteratur, à n. 1564. V. *Excommunicatus.* De iuriſdictione in Ordine ad Sacramentum miniſtrandum dubius, ſi eam aliquando habuerit, licite miniſtrat, alias illicite, l. 6. p. t. num. 120. Cum iuriſdictione mere probabili, & multo magis cum iuriſdictione mere dubia abſque poſitiva probabilitate illicite datur abſolutio, niſi excuſet neceſſitas, in qua ſub conditione dari debet, quando expedit veniale aliquod adiicere, à quo directe detur abſolutio: quod ſi ex probabili ratione dubium reſolvatur, licite datur abſolutio, l. 6. p. 2. n. 1548. 1571. Quando iuriſdictio bona fide putatur adeſſe, eius defectum ſupplet Eccleſia, n. 1548. 1572.

Iuriſdictio Superiorum Religioſorum non eſt concluſa certis finibus locorum, l. 6. p. 2. n. 1548. l. 7. n. 28.

Iuriſdictio Iudicis. V. *Iudex.*

Ius.

Ius Canonicum eſt Lex ſive Regula recte vivendi, à ſummis Pontificibus vel Conciliis conſtituta & approbata; quod etiam vocatur Ius Pontificium, Sacrum, & quandoque, ſed late, Divinum. Habet univerſim 6. partes, quarum 1. Decretum Gratiani; 2. Libri quinq; Decretalium; 3. Liber ſextus Decretalium; 4. Conſtitutiones Clementinæ; 5. Extravagantes Ioannis XXII. 6. Extravagantes communes, l. 1. n. 878. Citationes illius fiunt diverſimode, à n. 878. Poteſt antecedenter irritare vim iuramenti, l. 3. p. 2. n. 747.

Ius Civile eſt Ius Cæſareum, ſive collectio Legum, quibus omnes Imperio Romano ſubiecti diriguntur ad pacem, tranquillitatem, aliaque commoda temporalia & publica. Habet ſecundum plures 5. partes. Prima ſunt Inſtitiones Iuſtiniani. 2. Sunt 50. libri Pandectarum. 3. Eſt Codex novus Iuſtinianæus. 4. Sunt Authenticæ ſeu Novellæ. 5. Sunt Feudorum conſuetudines, l. 1. nu. 879. Diſcrepat à iure Canonico in computatione graduum Cognationis & Affinitatis quoad lineas tranſverſas, non quoad lineam rectam, l. 6. p. 3. n. 705.

Ius Gentium eſt Lex non ſcripta, quæ per liberam omnium aut fere omnium nationum conſenſionem & uſum recepta, vim obligandi habet, l. 1. n. 606.

Ius Naturale à variis varie deſcribitur, l. 1. n. 606.

Ius Patronatus eſt poteſtas nominandi vel præſentandi Clericum ad Beneficium Eccleſiaſticum vacans, l. 3. p. 1. n. 127. l. 4. num. 298. 330. Eſt duplex, ſcilicet: *Ius Patronatus Eccleſiaſtici*, quod alicui competit, quia Beneficium fundavit ex bonis Eccleſiaſticis; & *Ius Patronatus Laici*, quod alicui competit, quia ex bonis patrimonialibus, vel aliis, de quibus fundans, licet fuerit Eccleſiaſticus, libere potuit diſponere, Beneficium fundavit. Quod ſi proveniat Titulo partim Eccleſiaſtico, partim Laicali, ac competat Patrono tum Eccleſiaſtico, tum Laico; dicitur *Mixtum*, l. 4. num. 298. 331. Si Ius Patronatus datum ſit Laicis, & hi ſint in poſſeſſione præſentandi, præſumitur eſſe Laicale, num. 331. Si datum ſit Eccleſiaſticis, Monaſteriis &c. cenſetur Eccleſiaſticum, num. 332. Etiam dividitur in *Hæreditarium*, quod tranſit ad quoſcunque hæredes; & in *Gentilitium*, ſi Fundator voluerit pertinere ad gentem ſeu familiam aliquam; & in *Mixtum*, ſi Fundator in eo, qui debet providere, exegerit, ut non tantum eſſet hæres, ſed etiam de certa familia, nu. 334.

Ius Patronatus ſemel conſtitutum, poteſt per Epiſcopum mutari de Hæreditario in Gentilitium vel Mixtum, & contra, ſi Fundator ipſe id petat, ib. Etiam dividitur in *Perſonale*, quod perſonæ eſt affixum, & in *Reale*, quod rei alicui adhæret, l. 3. p. 1. num. 127. Reale poteſt tranſire ad emptorem per accidens & ratione rei, cui annexum eſt; quæ res ſi ideo pluris vendatur, probabilius eſt Simonia, & tam Ius Patronatus, quam pretium illi reſpondens amittitur, à nu. 128.

Ius Perſonale nec vendi, nec elocari poteſt; nec ſine conſenſu Epiſcopi per donationem ad Laicum tranſire poteſt &c. n. 130. Si res, cui Ius Patronatus eſt annexum, ad longum tempus v. gr. ad annos 10. elocetur, Ius illud ſecundum communem tranſit ad conductorem, non autem, ſi ad breve tempus elocetur, n. 131.

Ius Patronatus permutari poteſt cum alia re ſpirituali, n. 132. Diverſimode acquiritur, ſcilicet per fundationem Eccleſiæ, vel per ceſſionem fundi, in quo ædificetur; item per liberam ædificationem; item per donationem &c. l. 4. à n. 335.

Ius Patronatus poteſt competere pluribus, qui illud fundaverunt &c. n. 336. Non competit fundanti vel ædificanti, niſi ſequatur dotatio, ib. Competit Clerico, qui ex redditibus ſui Beneficii ædificavit Eccleſiam, quamdiu vivit; poſt mortem eius competit ſucceſſori, ſi Eccleſia non ſit Collegiata; quæ ſi ſit Collegiata, competit Collegio Clericorum, num. 337. Non poteſt competere Infideli, quamvis Eccleſiam ædificaret, aut emeret arcem, cui annexum eſt; nec poteſt competere Hæretico, qui illud amittit, ſi ſit publice denuntiatus; qui ſi ſit toleratus, probabilius illud non amittit: idem eſt de excommunicato, l. 3. p. 1. num. 134. l. 4. à nu. 349. Iuris Patronatus etiam capax eſt fœmina, item infans, pupillus, illegitimus tam ſpurius quam naturalis; item irregularis &c. l. 4. à num. 349.

Ius Patronatus poteſt ab uno tranſire ad alterum, 1. Succeſſione per hæreditatem vel teſtamentum. 2. Donatione. 3. Permutatione. 4. Venditione, à n. 341. Si in Iure Patronatus gentilitio Fundator dixerit: *Hoc jus Patronatus reſervo mihi & meis deſcendentibus*, intelliguntur in recta linea procreati ab ipſis; ſi dixerit: *mihi meiſque agnatis*, intelliguntur poſiti in linea etiam tranſverſa, etiam fœminæ, ſalva ſemper prærogativa propinquioris gradus &c. num. 345. Qui illud bona fide poſſidet, quamvis reipſa illi non competat, poteſt, etiam poſt motam litem circa petitorium, præſentare; & inſtitutio facta annullari non poteſt, quamvis poſtea appareat non habuiſſe ius: quod ſi ante inſtitutionem defectus innoteſcat, hæc fieri non debet &c. num. 352. Quomodo Ius Patronatus probetur, videri debet Tridentinum &c. n. 353. Præſcribitur tempore immemoriali, ſi Titulus allegari poſſit, num. 354. Iuri Patronatus, etiam Laicali, poteſt Papa valide ſine cauſa, & cum cauſa etiam licite derogare; id tamen ordinarie non facit, num. 357. Extinguitur diverſimode. Per remiſſionem huius Iuris, 2. Extincta familia, cui erat affixum. 3. Si Eccleſia penitus deſtruatur ſine ſpe reædificationis. 4. Si Patronus conſentiat, ut Beneficium uniatur Monaſterio. 5. Per ſententiam in pœnam delicti,

6. Per

6. Per præſcriptionem. 7. Si Patronus labatur in Hæreſin. 8. Per occiſionem vel mutilationem Clerici Eccleſiæ Patronatæ. 9. Per Simoniam in ceſſione eius commiſſam. 10. Si Patronus ſe ingerat in perceptionem fructuum, vel uſurpet bona Beneficii. 11. Si ingratus ſit Eccleſiæ. 12. Per non uſum longi temporis, n.358. Si fundatio Iuris Patronatus Eccleſiaſtici expreſse reſervet alteri, quam Papæ, collationem Beneficii, pro quocunque menſe vacaverit, non præiudicat Papæ, n.514.

Iuris Patronatus Laici & mixti Beneficia non cadunt ſub reſervationem Concordatorum, à n.515.

Ius Decimandi in uno loco, poteſt permutari cum iure decimandi in alio loco, l.3.p.1.n.124.

Iura Penſionarii varia ſunt, ſcilicet, quod unicus actus ſolutionis ipſi factæ à Beneficiato, vel ab eius Procuratore ex vi mandati, vel à quocunque alio cum Beneficiati ſcientia & conſenſu, tribuat ipſi quaſi poſſeſſionem exigendi penſiones impoſterum, etiam pendente lite ſuperveniente &c. l.4. à n.1153.

Ius Regaliæ primitus conceſſum eſt Principibus aliquibus, præcipue ad cuſtodiendos fructus vacantis Eccleſiæ, non autem ad ſibi eos uſurpandos, l.4. à n.1397.

Ius Regaliæ, quod habent Reges Galliæ, ad varia ſe extendit, à num.1398.

Ius Alternativæ. V. *Alternativa*.

Iuris Ordo ordinarie à Iudice ſervari debet, niſi periculum ſit in mora &c. l.4.n.1408. 1419. V. *Iudex*.

Iura Romæ & in Nuntiatura peti ſolita. V. *Informatio Iurium Romanorum*.

Iuſtitia.

Iuſtitiæ titulus longe rigidior eſt, quam Obedientiæ vel Religionis, l.1.n.789. V. *Reſtitutio*. *Contractus*.

Iuventus.

Iuventus ſeu virilis ætas extenditur uſque ad annum ſexageſimum, l.3.p.1.n.1026.

L

Lacticinia.

Lacticinia & ova in Quadrageſima an comedere liceat. V. *Ieiunium*.

Laicus.

Laicus extra neceſſitatem baptizans, etiam non ſolemniter, videtur peccare mortaliter, l.6.p.1.n.277. Nunquam valide abſolvit Sacramentaliter, l.6.p.2. à n.1481. Illi confiteri Sacerdote abſente, non eſt obligatio, quandoque tamen utile eſt hoc fieri, n.1482. Cum in articulo mortis probabiliter valide abſolvat à Cenſuris, probabiliter etiam pro tali caſu ad hoc tenetur; ſicuti etiam applicare Indulgentias, ſi talis applicatio non per ſe, ſed per alium fieri debeat, n.1483. l.7.n.130.

Laicus Latinus, ſi ſit in Græcia peregrinus, & ibi nullum ſit Templum Latinum, poteſt communicare, in quo ritu vult. Idem eſt de Græco in his locis l.6.p.1.n.610.

Laico ſpecies vini ordinarie dari non debent, num.487. à num. 509. num.611. Poteſt illi dari pars maioris Hoſtiæ, ſi cauſa adſit, n.508. Illicite illi datur ablutio Sacerdotis; nu 510. Poteſt illi communicanti præter Hoſtiam nunc conſecratam etiam dari particula alieni Sacrificii reperta, num.499. Poteſt Viaticum ſibi, vel alteri dare in defectu alterius, l.6.p.1. num.482. Varias leges non poteſt imponere Clerico, l.1.num.679. V. *Lex*. Non poteſt iudicare Clericum, l 4.n.1410. Ordinarie illi non licet occidere ſibi calumniam parantem, famam, & honorem invadentem, &c. l.3. p.1. à n.799.

Lampas.

Lampas ante Euchariſtiam ordinarie ſub peccato ardere debet, l.6.p.1. n.487.

Lapis Altaris.

Lapis conſecratus, ſi frangatur in duas partes, quarum quælibet apta ſit ſuſtentare Hoſtiam & Calicem, in utraque parte celebrari poteſt, l.6.p.2.n.301. Lapis Altaris fixi debet eſſe unus; Altaris portatilis probabiliter poſſunt etiam eſſe duo lapides unione artificiali coniuncti, n.314.317.

Latinus.

Latinus probabilius Sacerdos ordinaretur invalide per materiam in græca tantum Eccleſia uſitatam, valide autem per formam græce prolatam, l.6.p.1. nu.16.

Latitudo vaſis muliebris.

Latitudo nimia vaſis muliebris facit impotentiam invalidantem Matrimonium, ſi illud antecedat, nec depelli poſſit, & ſit conſtans cauſa, cur ſemen viri non poſſit recipi, vel retineri à fœmina, l.6. p 3.nu.800.

Laudans damnificantem.

Laude ſua damnificantem ad damnum inferendum excitans & animans tenetur ad reſtitutionem; uti & qui laude ſua in cauſa eſt, cur reſtitutio non fiat, l.3.p.2.n.20. 36.

Laxus.

Laxus eſt, qui ſpernit illa, quæ alii communiter putant eſſe peccata; qui non credit Concionatoribus; qui proprio confiſus judicio procedere ſolet, nemine conſulto; qui in confitendo non multum laborat de exprimenda ſpecie & numero peccatorum &c. l.1.num.526.

Lectiones in Horis.

In Duplici 1. & 2. Claſſis primæ tres Lectiones ſunt ex communi Sanctorum in primo Nocturno, item in duplicibus maioribus per annum & Feſtis Patronorum etiam minus principalium, niſi aliter aſſignetur, vel ob anguſtiam temporis legendum ſit initium libri in ſcriptura occurrente, quod alias omitti deberet &c. l.4.num. 1285. Si in Feſto v.gr. 1. Claſſis conveniant Octava, quæ duplex eſt, & Dominica, nona Lectio eſt de Dominica &c. num.1286. In Feſto ſimplici, ſi Sanctus propriam Lectionem non habeat, tertia eſt ex communi Ss. In Officio de B. V. in Sabbato 1. & 2. eſt de ſcriptura occurrente, tertia de menſe: & de Sancto omittitur, ibid. In Feſto 9. Lectionum, ſi omittatur *Te Deum* &c. Lectio de Sancto dici non debet, num.1287. Infra Octavas Nativitatis, Paſchæ, Pentecoſtes, Corporis Chriſti de ſimplici fit tantum commemoratio ſine 9. Lectione, ibid. Quod ſi infra Octavam Corporis Chriſti occurrerit Feſtum ſimplex eo die, quo fit de Feſto duplici, tunc 9. Lectio de eodem ſimplici non omittitur, ſed legitur, dummodo Feſtum illud non ſit duplex primæ Claſſis, l.6. p.2. num.2063. Lectiones primi Nocturni in Officio de Feſto duplici maiore ſumendæ ſunt (niſi ſint propriæ) ex ejus communi, n.2055. D.245.

Lectio obſcœnorum.

Lectio obſcœnorum, ſi tantum fiat ex curioſitate, vel vano ſolatio, non eſt mortalis; ſecus vero, ſi fiat cum animo inhoneſto, vel cum periculo ruinæ Spiritualis, l.3.p.1.n.887.

Lector.

Lectoris munus eſt, legere in Eccleſia Lectiones veteris & novi teſtamenti &c. l.6.p 2.n.2214.

Legatum.

Legata pia dicuntur; quæ intuito pietatis relicta ſunt, l.3.p.2.n. 1129. Legata pia, ſi inveniantur inducta, & non conſtet de Teſtatoris intentione, tenetur hæres ea ſolvere, ibid.

Legata pia valent in Archi Diœceſi Colonienſi, ſi tantum ſcripta aut ſubſcripta ſint à Teſtatore, l.3.p.2. n.1130. Item valent, dummodo conſtet de voluntate Teſtatoris, etiamſi teſtamentum factum ſine ſolemnitatibus, l.3.p.2. à n.1130.

Legata pia intra ſex menſes exequi debent, nu.1129.1135. Alia legata intra annum, niſi iuſtum impedimentum obſtet, ib. Si legata omnia ſolvi non poſſint, debent bona diſtribui omnibus æqualiter pro rata; probabiliter etiam iis, quibus legata pia facta ſunt, n.1129. 1136. Legata pia non patiuntur Falcidiam & Trebellianicam, n. 1136. Hæc probabiliter quis debet exequi etiam ante aditam hæreditatem, imo etiam repudiata hæreditate, n.1134. Etiam feſtis diebus ea exequi poſſumus, n 1135.

Legata pia præveniri poſſunt, l.3.p.2.n 1135. 1144. Si legata pia ad uſum à Teſtatore deſtinatum applicari nequeant, non ideo fiunt caduca, ſed ad aliam piam cauſam applicari debent, n.1129.

Legatum certo pauperi factum, ſi is ante executionem moriatur, debet dari alteri pauperi, ib. Si legetur ſumma pecuniæ pauperibus diſtribuenda, quibuſcunque pauperibus, etiam Monaſteriis & Eccleſiis dari poteſt, niſi aliud conſtet de intentione Teſtatoris, ib. Si die ſepulturæ diſtribuenda data ſit, probabiliter dari debet inquilinis pauperibus, n.1143.

Legatum pium ſub conditione mixta relictum, quæ non fuerit impleta propter caſum fortuitum, tamen debetur, n.1137.

Legatum factum pro Eccleſia ſub conditione, ſi ibi ſepeliatur, validum eſt, etiamſi per accidens ibi non ſepeliatur, l.7.n.240. Si legatum factum Eccleſiæ ſub onere, ut ſingulis diebus Miſſa ibi celebretur, ita ut, ſi vel ſemel omitteretur, legatum hoc ipſo ad conſanguineum devolveretur, ſi ſemel culpabiliter omittatur, tum Eccleſia eo eſſet privata, l.3.p.2 n.1142.

Legata pro celebrandis Miſſis, ſi ſint nimis tenuia, pro reductione oneris recurrendum eſt ad Sedem Apoſtolicam l.6.p.2. n.74.89. Si legata pro celebrandis Miſſis ſint largiora, & legatarius ſit vere talis, tum legans cenſetur erga eum exercuiſſe liberalitatem & donationem, ideoque probabiliter poterit legatarius pro minore ſtipendio procurare Miſſas, & reſiduum ſibi retinere; ſi autem legatarius non ſit vere talis, ſed tantum executor, vel procurator, tum totum illud tradere debet, quidquid legatum eſt pro largiore ſtipendio Miſſarum, n.150. Legata pia, ſi ſint incerta v.g. ob incertitudinem loci vel Eccleſiæ, cui facta ſunt, plerumque pauperiori Eccleſiæ, vel Xenodochio dari debent, l.3.p.2. n.1129. Ex legatis piis in gravi neceſſitate Reipublicæ ſubveniri poteſt, quæ neceſſitas ex variis ſignis colligi poteſt, à nu.1146. Legata pia communiter non poſſunt commutari in alium pium uſum ab executore, vel Epiſcopo, n.1129. A Papa ex juſta cauſa commutari poſſunt. Item à Supremo Principe Sæculari, ſi materia piorum operum ei ſit ſubiecta. Item ab Epiſcopo, ſi non ſit aditus ad Papam, vel ſit periculum in mora, nu.1149. V. *Epiſcopus*. Poſſunt executores ultimarum voluntatum abſque authoritate Papæ, Principis, vel Epiſcopi legata pia commutare ad levandam gravem Reipublicæ neceſſitatem; hoc tamen non expedit ſine illis fieri, n.1150. Legata ad pias cauſas Religioſus executor applicare poteſt ſuo Monaſterio, n.1129.

Legatum, ſi factum ſit dubie, vel obſcure, interpretari debemus pro pia cauſa, n.1132. Si ſit ad piam cauſam, quod maius eſt, debetur, hinc legatum annuum pro anima, ſi abſolute relictum ſit, debet cenſeri perpetuum, n.1132.

Legata, ſi ſint incerta v.g. ratione nominis eiuſdem, Iure civili corruit legatum; in foro conſcientiæ autem debet inter eos dividi æqualiter, ſi in id conſentiant. Si ſint incerta ratione rei legatæ, quæ à natura terminos habet, una pars ex mediocribus dari debet; ſi ab arte, hæres ſatisfacit, dando rem minimam in eo genere. Idem valet de legatis in pondere, numero, & menſura conſiſtentibus, num.1129. Legatum factum virginibus, ab occulte corrupta acceptari,

ptari, & retineri ordinarie poteſt, ſi in foro externo habeatur pro virgine, l.3.p.2.nu.604. l.4.nu.40.

Legans nepti ſuæ v.g. 100. ſi nubat nobili de patria, probabilius perdit legatum, ſi nubat alteri, l.6.p.3.n.146.

Legata profana manent heredi, ſi eorum executio fieri non poſſit in ea ſpecie, in qua relicta ſunt, l.3.p.2.n.1137. V. *Teſtamentum.*

Legatus à latere.

Legatus à latere non videtur poſſe diſpenſare in impedimentis dirimentibus Matrimonii nondum contracti, niſi ex ſpeciali facultate, l.6.p.3.n.818. Ad audiendas Confeſſiones in ſua Provincia approbare poteſt, l.6.p.2.n.1494. Etiam dare poteſt facultatem abſolvendi à reſervatis Epiſcopo, ib.

Legiſlator.

Legiſlator humanus in materia gravi poteſt obligare graviter, l.3.p.1.num.372.

Legiſlator ſæcularis poteſt obligare in Conſcientia, l.1. nu.642.

Legiſlator, ſi ſciat legem promulgatam à majore parte populi non acceptari, nec obſervari, & taceat, cenſetur revocare legem, ſicuti etiam, ſi audita appellatione vel ſupplicatione taceat; niſi aliunde ſatis colligeretur, quod taciturnitas eſſet per modum repulſæ, n.630. 640. Legiſlator probabilius per ſe loquendo peccat tantum venialiter, ſi non obſervet leges ſuas, quibus directe non obligatur, à n.674. Si legem interpretetur. V. *Interpretatio legis.*

Legitima.

Legitima eſt pars illa bonorum, quæ ſecundum leges relinqui debet hæredibus, id eſt, neceſſariis, qui præteriri non poſſunt: poteſt etiam relinqui ſub conditione honeſta, quæ ſint in poteſtate hæredis, l.3.p.2.num.1156.

Legitima deſcendentium eſt triens; ſive tertia pars hæreditatis ſi non ſint plures quam quatuor liberi; ſi plures, ſemis, ſive media pars hæreditatis. Similiter aſcendentium legitima eſt triens hæreditatis, idque abſque ullo gravamine, modo, & conditione, quæ alioqui pro non appoſitis habentur; quod ſi illis non relinquatur legitima, competit iis actio ad petendum complementum, vel reſcindendum teſtamentum, ut ipſo jure nullum, ſi cauſa idonea exhæreditationis non ſit incerta & probata, n.1153. Si parens ducturus ſecundam uxorem cum illa paciſcatur, ut nec ipſi nec prolibus ſecuturis ſit ullum ius ad legitimam, hoc pactum proles evertere poſſunt; hinc ſi parens volebat excludere proles naſcituras, debebat, priuſquam ulla naſceretur, ſe abdicare bonis, ſolo uſufructu ſibi reſervato, n.1157. Si quis teſtamentum faciat pro Monaſterio, in quo profitetur, & moriatur ante aſcendentes, his debetur ſua legitima, non aliter, ac ſi in ſæculo fuiſſet mortuus, n.1158. Repudiatio legitimæ facta à Religioſo ſine licentia ſui Superioris eſt invalida, n.1160.

Legitimatio. Legitimus.

Legitimus cenſetur jure civili, qui natus poſt Sponſalia inter patrem & matrem, etiamſi Sponſus matrem deſerat & aliam ducat, l.4.num.751.

Legitimus eſt, qui naſcitur ex Matrimonio non baptizatorum; item natus ex Matrimonio ab utroque Fideli contracto mala fide, eo quod putarent ſubeſſe impedimentum dirimens, ſi hoc revera non ſuberat. Natus autem ex muliere & viro poſt Matrimonium ratum profeſſo in Religione eſt ſpurius. Item natus ex viro facto Præsbytero, & uxore id permittente poſt ratum vel conſummatum Matrimonium, quamvis ſimpliciter & quoad civilia non vocetur, eſt tamen illegitimus ſecundum quid, l.4. num.752.

Legitimus eſt, qui natus ex Matrimonio, quamvis contrahentes habuerint impedimentum occultum dirimens, ſi præmiſerint proclamationes, quas ſi non præmiſerint, cenſetur illegitimus. Etiam cenſetur legitimus natus ex Matrimonio publico, quod bona fide ſaltem ab uno ex contrahentibus putabatur eſſe validum, quamvis revera fuerit invalidum, & licet poſtea ſequeretur divortium, n.753. In dubio, an quis ſit legitimus, an illegitimus, cenſeri debet legitimus, l.4.num.754. l.6. p.2. nu.2217. Quamvis ſciatur, quod uxor ante Matrimonium habuerit copulam cum pluribus, tamen, ſi proles naſcatur poſt ſeptimum menſem ab inito Matrimonio, præſumitur legitima; item, quamvis mater dicat, illum eſſe illegitimum, qui antehac habitus eſt pro legitimo, habendus eſt legitimus. Idem eſt, ſi parentes dicant, ſe non fuiſſe veros conjuges, niſi accedant alia indicia. Item, ſi ſciatur duos contraxiſſe cum impedimento dirimente, & dubitetur, an contraxerint mala fide, proles cenſeri debet legitima &c. l.4. nu.754. Qui publice habetur pro legitimo, probabilius non poteſt ſe pro tali gerere, ſi certum ſit eſſe illegitimum; poſſet tamen talis urgente gravi cauſa promoveri ad ſacros Ordines, etiam ſine diſpenſatione, ſi hæc haberi nequeat ſine propria, aut parentum infamia, n.755. Expoſititii cenſeri debent legitimi. V. *Expoſititius.*

Legitimatio eſt reſtitutio natalium quoad ea, quæ jure poſitivo illegitimis denegantur, l.4. à n.756. Ea fit illegitimorum naturalium per ſubſequens Matrimonium parentum, etiam contractum in articulo mortis, vel poſt intermedium aliud Matrimonium, ſi ab Eccleſia reputetur validum, quamvis forte re ipſa eſſet invalidum, n.757. Si quis per fornicationem natus ex Titio & Berta moriatur illegitimus, & relinquat proles ex vero conjugio, ſi Titius & Berta tunc prius ineant Matrimonium, relictæ proles ab illegitimo legitimantur, nu 758. Non legitimantur per ſubſequens Matrimonium ſpurii ſpectato iure Canonico, niſi impedimentum abſuerit tempore nativitatis, à num.759.

Legitimari poſſunt tam ſpurii, quam naturales per ſolum ſupremum Principem illorum, aut ex ejus commiſſione per alium, v.g. in Imperio Romano per Comitem Palatinum &c. n.761. l.3.p.2.n.1168. Princeps Eccleſiaſticus legitimat tantum ad favores Eccleſiaſticos, & Sæcularis ad Sæculares, l.4. nu.761.

Legitimati per reſcriptum Principis non ſuccedunt cum legitimis, niſi fuerint legitimati ante natos legitimos, l.3.p.2.n.1168.

Leproſus.

Leproſi licite contrahunt Matrimonium, l.6.p.3.n.467.

Lepra laboranti alter ſanus non tenetur reddere debitum, nec cohabitare, n.395.

Lex.

Lex & Præceptum eſt recta agendorum aut omittendorum ratio, l.1.nu.561.

Lex, Præceptum, Mandatum, Regula, Norma, Permiſſio inter ſe aliquo modo differunt, à num.564.

Lex ſeu Præceptum dividitur in affirmativum & negativum: in naturale & poſitivum; hoc in juris divini & humani &c. n.604. l.5. n.7. Leges & Præcepta humana etiam Superioris ſæcularis ordinarie obligant ſub peccato, l.1.nu.642.

Lex civilis, ſi non ſit pure pœnalis ſed lata intuitu boni communis, obligat in conſcientia, l.3.p.2.n.1173. Leges de ſolvendis vectigalibus obligant in conſcientia, num.269.

Lex humana conſtituens impedimenta dirimentia abſolute obligat in omni caſu, l.6.p.3.num 526.

Leges materialiter diverſæ ſunt, quando ſecundum entitates ſuas ſunt plures & diſtinctæ, v.g. quando una eſt à Deo, alia ab homine &c. Formaliter diverſæ ſunt, quando una affert diverſam ab alia vim obligativam, quod faciunt, quando verſantur vel circa materias notabiliter diverſas, vel circa eandem quidem materiam, ſed ex diverſis motivis formalibus, vel ſi materia & etiam motivum ſit idem quando aliunde conſtat, quod Legiſlator velit afferre diverſam vim obligativam; præcipue autem diverſæ ſunt ratione finis, in quem tendunt &c. l.5. à n.132. l.6. p.2. nu.915.

Legis motivum aliud dicitur intrinſecum, & eſt honeſtas virtutis, vel inhoneſtas vitii, ad quam virtutem vel vitium ex ſe aut ex circumſtantiis pertinet hoc, quod præcipitur vel prohibetur: aliud extrinſecum, quod advenit à voluntate Legiſlatoris, l.5.n.137.

Lex ſi non habeat motivum intrinſecum, recte colligimus intendi, ut obſervetur ex motivo extrinſeco, num 138.

Lex naturalis obligat etiam ad aliquid moraliter impoſſibile, l.1. n.780. Etiam poſitiva ad hoc aliquando obligat, communiter autem non, nu.781. Ad legem obligatus, etiam obligatur ad procuranda media ordinaria, & per ſe neceſſaria, à nu 782. Ponens impedimentum Legi de ſe impediens peccat, à n.783 Qui non eſt in eo ſtatu, in quo Lex eum in actu primo obliget, non tenetur vi illius Legis ad eum ſtatum ſe transferre, nu.787.

Leges, ſive præcepta naturalia obligant ne quis impedimentum eorum obſervationi opponat, etiam aliquot diebus, antequam incipiant obligare, nu 788. Qui prævidet, quod Legi divinæ poſt octiduum non poſſit ſatisfacere, peccat non præveniendo, ſicut & non prævenientes ea, quæ violant Leges Eccleſiæ, num. 791.

Leges ſive Præcepta humana ſecundum uſum & interpretationem communem non obligant, ne quis impedimenta apponat aliquot diebus, antequam urgeant, num.792. Qui pridie ſe reddit impotentem per actionem ex ſe non illicitam ad Legem aliquam humanam obſervandam, ſi abſit intentio defraudandi Legem, non peccat, num.793.

Leges, quando patiantur apponi impedimentum, & quando non, ex uſu & iudicio prudentum colligi debet, num 795.

Leges vel præcepta condere poteſt, 1. Papa pro tota Eccleſia, 2. Concilium generale pro tota Eccleſia, ſi accedat confirmatio Papæ. 3. Nuntius Apoſtolicus pro ſua Provincia. 4. Epiſcopus pro ſua Diœceſi; nec opus eſt, ut ſit conſecratus, dummodo ſit confirmatus. Archi-Epiſcopi, Patriarchæ & Primates pro ſua Diœceſi, ut alii Epiſcopi, & non pro toto Archi-Epiſcopatu, niſi cum conſenſu Provincialium Epiſcoporum. 5. Capitulum Cathedrale Sede vacante pro tota Diœceſi. 6. Prælati habentes juriſdictionem, quaſi Epiſcopalem pro locis ſibi ſubjectis. 7. Abbates, Abbatiſſæ, & Præfectæ Monialium Superioreſque ſimiles independentes pro ſuis Monaſteriis. 8. Reſpublica libera pro ſuis Membris & Ditionibus. 9. Imperator pro toto Imperio, per ſe loquendo. 10. Reges & Principes pro ſuis Regnis & Ditionibus. 11. Fœmina, ſi ſit Regni hæres, cuius maritus ſine ipſius conſenſu leges ferre non poterit &c. l.1 num.562. Qui poſſunt ferre leges, etiam poſſunt ferre præcepta, quod etiam poteſt quivis alius privatus Superior, ut pater reſpectu filii, n.563. Res abſolute levis non eſt per ſe loquendo capax obligationis gravis, n.642. 667. Res gravis eſt capax obligationis levis, nu.642. 668. Signa obligationis gravis legis ſunt. 1. Si materia ſit gravis, & non conſtet contrarium de voluntate præcipientis. 2. Si verba magnam vim habent, ut; jubemus, interdicimus in virtute S. Obedientiæ, vel vi voti, aut juramenti, vel graviter mandamus &c. 3. Si magna pœna adjiciatur, ut excommunicationis &c 4. Si ita fert uſus & conſuetudo inter peritos & timoratos, num. 642. Etiam obligatio gravis communiter eſt, ſi Pontifices vel Concilia aliquid decernant in materia gravi, n. 659. Si verba legis ſpectatis omnibus circumſtantiis intelligi poſſint de obligatione levi, non debet extendi ad gravem: quod ſi verba ſignificent obligationem gravem, & dubitetur, an graviter vel leviter obligare voluerint, ſtandum eſt pro obligatione gravi, n 660. Quando Authores dicunt, legem obligare graviter, non ſemper intelligunt ſub mortali, ibid. Pro cognoſcenda obligatione gravi vel levi variæ adferuntur Regulæ, ſed ordinarie ſpectari debet etiam abſolute, & non præciſe reſpectu ad totum, an in ſe ſpectatis omnibus circumſtantiis ſit vel non ſit aliquid notabile,

quod

quod ex variis colligi poteſt, v. gr. ex repugnantia, quam habet cum natura rationali; ex verbis legis; ex Scriptura ſacra; ex communi conſenſu Theologorum &c. nu 663. An conſuetudo inducere vel abrogare poſſit legem. V. *Conſuetudo*. Quando vim legis habeant declarationes Cardinalium, deciſiones Rotæ. V. *Deciſiones*. An vim legis habeant Regulæ Cancellariæ. V. *Cancellaria Romana*.

Lex etiam Eccleſiaſtica requirit acceptationem majoris ſaltem partis ſubditorum, ut obliget, l.1. n.630. à nu.632.

Lex concernens res Fidei etiam obligat non acceptata. Idem eſt, ſi ea aliquid abroget, n.636. Bulla Cœnæ an & quos obliget. V. *Bulla Cœnæ*. Subditi ſine cauſa legem non acceptantes peccant, num.631. Quando eſt cauſa rationabilis, licitum eſt appellare vel ſupplicare contra legem, nu.638. Appellatione vel ſupplicatione durante probabilius obligatio legis ſuſpenditur, nu.639. Si Superior audita appellatione vel ſupplicatione taceat, ordinarie, hoc ipſo cenſetur revocare legem, num.640.

Ut lex non acceptata etiam ignorante legislatore deſinat, probabilius requiritur decennium, num.630. num.633

Lex Pontificia concedens poteſtatem diſpenſandi imperſonaliter, cenſetur eam concedere Epiſcopis, l.6.p.3. n.834. Probabiliter etiam lex Concilii ita concedens, ibid.

Lex invalida fit valida, ſi ſubditi eam acceptent, ſi invaliditas fuerit ex eo, quod aliquid præciperetur contra jus ſubditorum; alias per acceptationem non fit valida, ſi invaliditas fuerit ex eo, quod Legislator excederet ſuam poteſtatem, l.1.n.641.

Lex obligat, niſi ſit iniqua, n.561. Etiam obligat, quamvis dubitetur de Juſtitia legis, imo, licet contra Juſtitiam legis ſint rationes probabiles, n.561. Lata à Tyrannis, ſi pacifice Regna poſſideant, obligat, ibid. Non obligat, niſi ſit ſufficienter promulgata, nu.561. à nu.274. 577. Qualis promulgatio legis requiratur. V. *Promulgatio legis*. Leges Pontificiæ, per ſe loquendo, obligant totum orbem, ſi Romæ ſint promulgatæ, à n.579. Leges irritantes contractum non habent vim, niſi promulgentur in ſingulis Provinciis, 580. An, & quando legibus ſuis teneatur legislator. V. *Legislator*,

Legibus obligantur ſoli ſubditi ratione utentes, ita, ut earum transgreſſione peccent, l.1.n.674. Legibus Eccleſiæ probabiliter non obligantur pueri ante ſeptennium completum; probabiliter tamen obligantur illis, quarum materia eorum ætati eſt conveniens, quæ ſententia etiam in praxi eſt ſuadenda, num.676.

Leges juſtas, ſi ab Eccleſia approbentur, poteſt Superior Laicus imponere Clerico, non vero alias; v.g. ne Religiones certum numerum Perſonarum excedant; vel certam quantitatem redituum; ne ingredientes vel alii Laici conferant plura bona mobilia Religioſis, quam ad conſtitutam taxam neceſſaria ſunt &c. nu.679.

Lex naturalis negativa prohibens rem intrinſece malam, etiam obligat cum periculo vitæ, non tamen ſemper naturalis affirmativa, num.774.

Lex humana etiam Eccleſiaſtica per ſe non obligat cum periculo vitæ; per accidens aliquando obligat ratione alterius legis, juris naturalis vel divini concurrentis, vel ſi obſervatio ejus neceſſaria ſit ad bonum commune conſervandum &c. num.774.

Lex Superioris facere poteſt, ut actio præcepta vel prohibita ſpectet ad illam virtutem, ex cujus motivo præcipitur vel prohibetur, l.1. à n.624. l.6.p.2.n.1013. Lex ut proxime obliget ſubditum ex illa virtute, ex cujus motivo ponitur, requiritur 1. Ut id, quod præcipitur, aliquo modo conducat ad finem iſtius virtutis ſaltem perfectius conſequendum. 2. Si non ſit aliunde notum, ut Superior exprimat, ſe ex illo motivo præcipere. 3. Ut Superior etiam imponat obligationem illius virtutis, & faciat rem præceptam eſſe materiam ejus neceſſariam, l.1. à n.627. Lex invincibiliter ignorata non obligat, à n.282. Si dubium, an lex extet, non obligat. n 272.

Lex Dei alia eſt primaria, alia antecedens, alia per ſe & intentiva, alia ſecundaria, conſequens, per accidens, & permiſſiva, à nu.338. Si lex non determinet tempus, ordinarie obligat primo tempore, quo commode impleri poteſt, nu.587. Si lex præcipiat aliquid pro certo tempore, vel connotet determinatum tempus, illud tempus accipi debet non præter propter, ſed de momento ad momentum; non mathematice, ſed Eccleſiaſtice, id eſt, ſicuti ex voluntate & conſuetudine Eccleſiæ deſignatur per Kalendaria approbata, & per horologia communiter bene regulata, à n.582.

Lex nova firmat præterita, ſi emanet per viam declarationis, non vero, ſi per modum diſpoſitionis, num.588.

Lex prohibens ſequi probabilia, ſi forte daretur, illa tamen non obligaret, cum non ſit ſatis promulgata, l.1. à num.274.

Lex alia eſt moralis, quæ in Conſcientia & ſub culpa Theologica obligat: Pœnalis, quæ ratione ſui immediate tantum obligat ſub pœna; aliunde etiam poteſt obligare ſub culpa: Mixta eſt, quæ obligat ſub culpa Theologica & pœna ſimul, à nu.607. Pœnalis alia eſt latæ ſententiæ, cujus ſignum eſt, ſi lex habeat: *Quiſquis hoc fecerit, ipſo facto pœnam incurret* &c. Aliæ ferendæ ſententiæ, ſi dicatur v. gr. *prohibemus ſub pœna excommunicationis*, &c. In dubio cenſenda eſt ferendæ ſententiæ, n.609. Pœnalis obligat leviter, ſi præcipiat ſub pœna non gravi, v.g. ſub excommunicatione minore, interdicto &c. ſi ſub pœna gravi, ſed ferendæ ſententiæ, non ſemper intelligitur ſub culpa gravi, ſed hic conſuetudo & ſenſus communis attendi debet, l.1. nu.611.

Leges Eccleſiaſticæ latæ ſententiæ inferentes Cenſuram obligant ante omnem ſententiam Judicis; reliquæ pœnales latæ ſententiæ ſæpe non obligant ad pœnam actu ſolvendam, niſi præceſſerit ſententia declaratoria criminis, n.612. Lex pœnalis non eſt extendenda, ſed reſtringenda, n.616. Omnis lex eſt benigne interpretanda num.596. 660. Verba legis aliqua important obligationem, aliqua non, ſemper ſunt benigne interpretanda, nec unquam extendenda ultra ſignificationem, à num.656. 826.

Lex favorabilis eſt, cujus materia præcepta eſt conveniens, & veluti beneficium eis, quibus præcipitur; ſi autem materia illis ſit oneroſa, eſt odioſa: in dubio, an ſit odioſa, an favorabilis, cenſenda eſt favorabilis, l.1. à num.619. Qui probabiliter judicat, ſe non obligari lege, ſi ſit periculum in mora, ab ea excuſatur, alias ad Superiorem recurrere debet, num.877.

Lex generaliter loquens non tollit privilegium particulare ſuper eo conceſſum, de quo lex generalis loquitur, & hoc etiam tenet, etiamſi lex generalis eſſet in Tridentino, n.837. Lex humana indirecte poteſt præcipere actus internos, à n.643. Poteſt etiam præcipere vel prohibere actum externum in ordine ad internum, à nu.645. Probabilius poteſt etiam præcipere vel prohibere directe actum mixtum, n.647. Lex humana, ſi ſit tantum directiva, poteſt etiam directe præcipere vel prohibere actus mere internos, n.652. Item lex humana coactiva coactione interna eos poteſt præcipere vel prohibere, non tamen coactiva coactione externa, à n.653.

Lex ſimpliciter favere poteſt etiam non ſubdito legi: probabiliter tamen non gaudent legibus favorabilibus Trident. quoad abſolutiones & diſpenſationes in caſibus Papalibus Epiſcopi in locis, in quibus Tridentinum non eſt receptum, quod tamen Epiſcopi Galliæ practicare dicuntur, à num 680.

Lex ſeu præceptum aliud eſt locale, quod in certo tantum loco, urbe, vel Parochia obligat; aliud univerſale, quod totam fere Eccleſiam obligat, num 682.

Leges, ſeu præcepta localia obligant territorio illi ſubjectos in ipſo territorio; non peregrinos, vagos, exemptos; hinc ſi quis die Jejunii, aut feſto ſit in alio loco non ſui territorii, aut exempto, ubi non eſt jejunium autem feſtum, poteſt ibi comedere carnes, exercere ſervilia, quamvis circa meridiem ſit rediturus domum, ubi eſt jejunium &c. n.682. Qui ideo exit ex loco, ut eximatur à lege, per ſe loquendo; non tenetur lege, n.683. Leges & præcepta non neceſſario implentur ex charitate, niſi hanc in ſubſtantia includant, nu.690. Lex impleri poteſt ſine charitate, ut autem impleatur meritorie, requiritur charitas, à n.690 Etiam impleri poteſt ſine intentione illi ſatisfaciendi, n.692. Etiam illi ſatisfacit, qui ponens opus præceptum per illud non vult ſatisfacere, nu.693. Non impletur communiter ſine intentione ſeu voluntate faciendi id, quod præceptum eſt, à nu 694 Non eſt ſemper neceſſe, ut opus, quo impletur præceptum, procedat ex libertate operantis, à nu.695. Uno actu duplici legi, vel præcepto ſatisfieri poteſt: etiam diverſis actibus eodem tempore, niſi ſit alia mens præcipientis, nu.697. Si plures leges materialiter tantum diverſæ uno actu violentur, eſt unum peccatum: ſi formaliter diverſæ, ſunt plura ſpecie peccata; nu.698. l.5. à nu.130. Violatio legis ex contemptu legis, ſeu poteſtatis legislativæ: eſt mortale, l.3.p.1. nu.572.

Lex an, & quando excuſet à reſtitutione. V. *Excuſantia à reſtitutione*. Contra legem, quam Princeps ſcit non eſſe receptam, nec ad uſum deduci, per decennium præſcribitur; contra receptam autem per annos 40. præſcribitur, l.1. n.630. In legibus citandis modus certus obſervari ſolet, à n.878. V. *Præceptum*. An ignorantia excuſet ab obſervatione legis. V. *Ignorantia*. An metus ab ea excuſet. V. *Metus*. An diſpenſatio excuſet. V. *Diſpenſatio*.

Legis fine ceſſante, an ceſſet lex. V. *Finis legis*.

Legis promulgatio. V. *Promulgatio*.

Libellaticus contractus.

Libellaticus contractus, ſive datio ad libellum eſt, cum Emphyteuta ſeu Feudatarius rem illam, quam in Feudum ſeu Emphyteuſin accepit, ſimili contractu tradit tertio, quod ſi in decennium fiat, requiritur conſenſus Domini, l.3.p.2.num.1057.

Libellus famoſus.

Libello famoſo ſi quis alteri detraxerit, tenetur famam reſtituere contrariis ſcriptis, vel publica revocatione, l.3.p.2.nu.1238.

Liber Baptiſmalis.

Liber Baptiſmalis facit fidem in quovis tribunali, l.6.p.1.n.345. Quæ in eo notanda. V. *Parochus*.

Liber.

Librorum Hæreticorum lectio eſt illicita, l.2.nu.92. Eos legentes, ſi author ſit Hæreticus, & Hæreſin expreſſe contineant; item ſi ſit materia notabilis, & ſufficiens ad mortale, & fiat ſcienter ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ, incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, l.7.nu.326. à n.328. Eandem etiam incurrunt eos retinentes, defendentes, imprimentes, ibid. Si liber Hæretici quicumque unam tantum Hæreſin contineat, totus eſt prohibitus: imo, quamvis nullam Hæreſin vel errorem contineat, ſi ex profeſſo ſcribat de Religione, eſt prohibitus, à nu.330. Ille autem cenſetur tractare de Religione, qui per ſe continet doctrinam ſacram, vel aliquid ad cultum Dei, Sanctorum, aut ſalutem animarum ſpectans; item, qui eſt compoſitus ad devotionem excitandam; item, qui explicat ritus Eccleſiæ, etiam, qui ſunt apud Armenos, & Græcos, ac toleratos ab Eccleſia; item, qui interpretatur Jus Pontificium, ſeu Canones, &c. num.331.

Librorum lectio, quibus Hæreſis inſperſa eſt, & non ex profeſſo defenditur, probabiliter non eſt caſus Bullæ Cœnæ reſervatus in Germania, l.6. p.2. nu.1615. Legens Hæreticum librum idiomatis ignorans probabilius excommunicationem non incurrit, l.7.n.341. Legi audiens probabilius incurrit, num.342. Quærens locum in eo, ſperans alterum per eum ad fidem convertendum, non peccat,

rat, n. 343. Eorum mercaturam Bibliopolis facere non licet, attamen Bibliopegis licet eos compingere, ſi ſtatim mittant habenti poteſtatem eos legendi, nu. 353. Etiam vendere poſſunt illis, qui habent poteſtatem legendi, quandoque etiam Bibliopola Hæreticis, nu. 354. V. *Bibliopola. Bibliopegus.* Librum Hæreticum ille dicitur imprimere in ordine ad excommunicationem incurrendam qui eſt dominus officinæ, item, qui ponit Typum, humectat cartam, imponit atramentum, premit prælum. Item excommunicationem incurrit, qui facit ſumptus, qui corrigit &c. l. 7 n. 356. Eum argumentis, verbo, aut facto defendentes; ſtylum; vel doctrinam eo animo laudantes, ut damnationem impediant &c. excommunicationem incurrunt, à num. 357.

Libros Hæreticos legentem vel retinentem &c. excuſat ignorantia, etiam craſſa & affectata, ſi non ſit temeraria, n. 345. Eos legendi facultas datur ad ſalutem Animarum, & ut Hæreſes & errores redarguantur, & confutentur: ex alio fine, v. g. curioſitate legens, peccat graviter, nu. 346. Eos retinentes, uſque dum expurgentur; item ad ornatum Bibliothecæ, quamvis idioma non intelligant; item eos deponentes &c. excommunicationem incurrunt; non tamen per unum aut alterum tantum diem retinentes cum propoſito poſtea extradendi, à nu. 347. Qui librum compoſuit, aut in compendium redegit, antequam prohiberetur, poſt prohibitionem legens excommunicatur, n. 350. Qui tradit alteri habenti poteſtatem legendi, ſi dominium non abdicet, excommunicationem incurrit, n. 352. Præter libros Hæreticorum Hæreſin continentes plures alii prohibentur, v. g. libri Hæreſiarcharum, etiamſi non contineant Hæreſin, nec agant de Religione: item Aſtrologiæ judiciariæ, ſeu divinationis de futuris contingentibus &c. Item octodecim Epiſtolæ provinciales *Ludovici Montaltii*, & aliquæ *Antonii Arnaldi* &c. Item tractantes materiam de auxiliis &c. Item Rituale Alatenſe &c. Item monita ſalutaria B. V. Mariæ ad cultores ſuos indiſcretos. Item Miſſale Gallicum. Item 7. Tomi diſtributi ſub Titulo: *Inſtructiones Theologicæ ad uſum ſeminariorum, Authore Gaſparo Juenin Oratorii Gallicani Presbytero*, &c. Item artes Jeſuiticæ in ſuſtinendis pertinaciter novitatibus &c. l. 7. à n. 360. Item liber Queſnel, qui contendit male ab Eccleſia prohiberi ulli homini fideli, etiam Laico, & fœminæ, lectionem Sacræ Scripturæ, ac præſertim Novi Teſtamenti in vulgari lingua &c. à nu. 376.

Libri Ethnicorum, & Judæorum non prohibentur per Bullam Cœnæ: nec libri antiquiſſimorum Hæreticorum: probabiliter tamen prohibentur libri Græcorum, & Armenorum, qui non ſunt ſub obedientia Papæ. Prohibetur etiam *Thalmud*, & ſimiles libri Hebræorum: item liber *Magazor*, continens partem rituum & cæremoniarum judaicarum in omnibus linguis, excepta hebraica, num. 333.

Liber Catholici Authoris, qui per accidens habet Hæreſin, imo qui damnatus eſt, velut Hæreticus, item, cujus author eſt damnatus, velut ſuſpectus de Hæreſi, per Bullam Cœnæ non prohibetur, niſi id expreſse addatur, num. 334.

Liber Catholici, cui addita ſunt ſcholia, ſeu annotationes majores Authoris Hæretici, imo etiam Biblia Sacra, cui illa majori quantitate addita ſunt, videtur prohiberi per dictam Bullam &c. à num. 334. Probabiliter etiam per Bullam illam prohibetur lectio quæſtionis, concionis, vel epiſtolæ Hæreticæ ſeparatim editæ, quamvis non attingat 10. folia, nu. 337. Non incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ, qui legit librum Authoris Catholici ſuſe ad verbum referens Textus & errores libri Hæretici, illum tamen legens animo diſcendi & imbibendi errores, peccat mortaliter, l. 7. n. 335. Libri manu-ſcripti probabilius etiam prohibentur per Bullam illam, n. 339 Quantum legi debeat, ut peccetur mortaliter, & pœna excommunicationis Bullæ Cœnæ incurratur, attendenda eſt materia non ſecundum ſe, ſed periculum perverſionis: item, an contineat frequentes Hæreſes, nec ne &c. n. 340. Lectio librorum de controverſiis inter Catholicos & Hæreticos noſtri temporis non eſt paſſim omnibus permittenda, nu. 387.

Libros obſcænos edere, ordinarie eſt mortale l. 3. p. 1. n. 387

Librus magicos & obſcænos legens peccat mortaliter, ſi adſit materiæ gravitas, l. 7. num. 360. Liber Catholici Authoris Romæ pure cenſuus, in Germania legi poteſt. Quod & de libris ſecundæ claſſis plures tenent, num. 371.

Libri famoſi dicuntur, qui injuſte lædunt alicujus famam, vel continent infamiam necdum publicam &c. nu. 385. Eos imprimere, aut legere, eſt jure naturæ illicitum, ibid.

Libros Hæreticos, vel prohibitos legendi, vel corrigendi facultatem probabiliter dare poſſunt Superiores Regulares: ſecurius tamen eſt, illam ab Epiſcopo vel Nuntio Apoſtolico petere, à n. 389. Libri Hæretici de Religione tractantes corrigi non poſſunt, n. 392. Libris imprimendis apponi debet nomen, cognomen, & patria, Authoris: item nomen impreſſoris, locus, & annus, quo impreſſus eſt. Et ſi Author ſit Regularis, præter licentiam Epiſcopi, etiam debet habere licentiam ſui Superioris: quod ſi ſine licentia ſui Superioris imprimi curet librum, qui agit de rebus ſacris, peccat graviter &c. l. 7. à nu. 381. Si approbatio & licentia libro non apponatur, ordinarie liber eſt prohibitus, num. 384

Liber à ſervitute.

Liber ſi ignoranos ducat ſervam, ſi ita actu affectus, ſit ut ducere velit, quamvis ſit ſerva, ducit valide, non autem, ſi voliturus eſſet quamvis ſciret ſervam, l. 6 p. 3. nu. 567. Si ducat ſervam, putans eſſe liberam, & hæc illo inſcio fiat libera, Matrimonium non valet ſine novo conſenſu, num. 568.

Liberi, ſeu filii, & filiæ.

Liberi poſt divortium culpa patris lactum educantur expenſis patris apud matrem, & contra, l. 6. p. 3. n. 438. Ad quid obligentur erga parentes &c. V. *Filiusfamilias.*

Libertas.

Libertas poſſidet contra legem dubiam, l. 1. à n. 272. Etiam contra non ſufficienter promulgatam, à num. 274. Et contra invincibiliter ignoratam, à nu. 282. Ad peccatum non ſufficit libertas à coactione, ſed requiritur libertas à neceſſitate, id eſt, potentia indifferens tum ad ponendum, tum ad omittendum actum, l. 5. nu. 13. Nec ad peccatum ſufficit qualiſcunque libertas in cauſa, ſive mediata, ſed peccatum debet dependere à propria libertate operantis, n. 14. Libertas contrahendi Matrimonium alia eſt phyſica, alia moralis, l. 6. p. 3. nu 647. Phyſica certo requiritur ad valorem contractus Matrimonialis, ib.

Licentia.

Licentiæ præſumptio eſt actus prudentiæ, quo quis judicat legiſlatorem hic & nunc tacite conſentire, ut agatur contra legem, quæ ſufficit, ut non peccetur, ſi Superior commode adiri non poſſit; non tamen ſufficit, ſi ad valorem actus prærequiratur actualis conſenſus Superioris, ſaltem habitualiter perſeverans, qui requiritur v. g. ad abſolvendum &c. l. 1. à n. 819. Probabiliter non requiritur ad licentiæ præſumptionem cognitio certa de eo, quod Superior concederet, ſi rogaretur, n. 821. Si licentia ſit debita, etiam præſumi poteſt, niſi ſciretur, negata alias eſſe, aut neganda. Item recte præſumitur actualis licentia, ſi ſit conſuetudo, vel Superior ſciat aliquid fieri, & non improbet, cum facile poſſet, ſine ullo incommodo, n. 822.

Licentia Superioris ſufficiens, ut non lædatur votum paupertatis, debet eſſe obtenta ſine dolo, l. 4. à n. 107. Sufficit etiam præſumpta & tacita, n. 109.

Licentia præſumpta præſente Superiore aliquando ſufficit, ſi ſit tantum invitus quoad modum, non vero, ſi etiam quoad ſubſtantiam invitus ſit, nu. 110. Si ea licentia tacita vel præſumpta res ſit conſumpta, probabiliter non eſt opus Superiori id manifeſtare, n. 111. Si licentia ſit debita, & injuſte negata, ita ut injuſtitia negationis ſe teneat ex parte Superioris, non ideo uſus rei eſt licitus; ſi autem ex parte petentis debeatur, ea ſufficit ad licite operandum, n. 112. Si licentia illicite data ſit à Superiore, per eam non excuſatur ſubditus ab omni peccato, n. 113 Si licentia detur ad uſus illicitos, vel ſuperfluos, peccat Religioſus ea utens, n. 114.

Licentia data à Superiore valida eſt, etiamſi ille ab officio deceſſerit, l. 4. n. 115.

Licentia prius negata à Prælato Superiore, ab inferiore poſtea, nulla facta mentione negationis, obtenta, eſt valida, nu. 116. V. *Religioſus.*

Licentiam tranſeundi ab uno ordine ad alium viris dare poteſt Superior, mulieribus Epiſcopus, ſi Monaſterium ſit ei ſubjectum; quod ſi ſit exemptum, eam dare poteſt Prælatus, Generalis, aut Provincialis, nu. 187. Licentia aſſiſtendi Matrimonio ſub conditione data invalida eſt, ſi conditio non obſervetur, quæ de jure non inerat, l. 6. p. 3. n. 732. Ea cenſetur dari à Parocho, ſi generaliter alicui dicat: *Committo tibi omnes vices meas, vel conſtituo te in omnibus Vicarium meum &c.* Si autem dicat: *Committo tibi adminiſtrationem Sacramentorum in mea Parochia*, per hoc non cenſetur dari, ſi Parochus maneat præſens, & ipſe aſſiſtere poſſit; alias datur, n. 733. Delegatus, ut ſit Vicarius Parochi in aſſiſtendo Matrimonio, hanc alteri committere poteſt, n. 734. Si data ſit alicui in gratiam petentis etiam alius eligi poteſt; non autem, ſi certus deſignatus ex ſpeciali cauſa movente, n. 735. Præſumpta eſt invalida, n. 738. Tacita eſt valida, n. 739. Item externe & ficte data valida eſt, ib. Revocata ſed non intimata, valida eſt, n. 740. Item valida eſt, poſt mortem delegantis adhuc incognitam, ib. Ea cognita eſt invalida ib. Non acceptata, invalida eſt, n. 741. Acceptata etiam à nuntio petente, quamvis necdum aſſiſtenti intimata, valida eſt, n. 742. Data, nullam ejus notitiam habente aſſiſtente, invalida eſt, ib. Metu extorta valida eſt, n. 74.. Data contra ratihabitionem Epiſcopi, valida eſt, ibid. Per dolum impetrata valida eſt, ib. Si dolus ſit circa ſubſtantiam, invalida eſt, n. 744.

Licentiatus.

Licentiati probabilius egent approbatione pro Confeſſionibus excipiendis, l. 6. p. 2 n. 1485.

Lictor.

Lictoribus ut licitum ſit occidere malefactorem ſe opponentem, quem juſſi ſunt comprehendere, varia requiruntur, ſcilicet, ut habeant certum & ſpeciale mandatum à Magiſtratu de illo capiendo; ut capiendus reſiſtat armata manu; ut crimen ſit atrox & capitale; ut alio modo capi non poſſit &c. l. 3. p. 1. n. 797.

Ligamen, quod eſt impedimentum Matrimonii. V. *Impedimenta Matrimonii.*

Lignans in ſylva.

Lignans in ſylva ſpectante ad privatum, vel, cui communitas elocavit, tenetur totum damnum reparare, l. 3. p. 2. num. 253. In ſylva ſpectante ad communitatem vicinam, vel, cujus ipſe eſt pars, ordinarie non peccat mortaliter; nec tenetur probabiliter reparare damna; attendenda tamen hic eſt conſuetudo, & leges diverſis Provinciis propriæ, n. 254. Quæ de lignatione, etiam de paſcuis intelligi debent, n. 255.

Limina Apoſtolorum.

Ad limina Apoſtolorum Romæ viſitanda obligatus, ſi ſciat, ſe eo pervenire non poſſe, non tenetur iter ingredi, l. 1. n. 778.

Linea affinitatis &c.

Linea affinitatis accipitur, ut conſanguinitatis, l. 6. p. 3. no. 512.

Linea conſanguinitatis. V. *Conſanguinitas.*

Digitized by Google

Linea legalis paternitatis eſt hæc; Adoptans eſt cognatus cum adoptato in 1. gradu. Cum liberis adoptati in 2. Cum nepotibus adoptati in 3. Cum pronepotibus adoptati in 4. l.6.p.3. n.590. Hæc cognatio non extenditur, niſi ad eam perſonam, quæ tempore adoptionis erat ſub poteſtate adoptati, n.591.

Linea legalis Fraternitatis eſt hæc: Adoptatus eſt cognatus cum liberis adoptantis in 1. gradu. Cum nepotibus adoptantis in 2. Cum eius pronepotibus in 3. Cum abnepotibus eius in 4. num.592.

Linea legalis Affinitatis eſt hæc: Adoptans & uxor adoptati; Adoptatus & uxor adoptantis ſunt legaliter affines, nu.593. Impedimentum cognationis legalis non contrahitur à liberis adoptivis inter ſe, nu.394.

Lingua.

Linguæ patriæ ignarus, eſt incapax Beneficii curati in tali loco, per ſe loquendo, l.4. num.790. Linguæ ignarus per interpretem confiteri non tenetur, l.6.p.2.n.1140.

Lis.

Lite aliquantulum periculoſa orta, non eſt ſtatim obligatio ad ſuſcipiendum Ordinem Beneficio annexum, l.4.n.749. Si duo litigent circa plura Beneficia, illicita eſt pactio, ut hic unum, alter alterum Beneficium accipiat; ſi tamen duo litigent, alter pro alterius Beneficio habendo, propria authoritate paciſci poſſunt, ut alter cedat à lite, ſi alter viciſſim cedat, num.554. Si lis ſit ſuper aliis iuribus ſpiritualibus, poſſunt fieri tranſactiones, ibid. Si duo litigent habentes jura tantum ad Beneficia, ut fiat compoſitio, & ius unum cum altero permutetur, probabilius requiritur authoritas Papæ, num.555. Poteſt fieri compoſitio inter litigantes per ſententiam Judicis ordinarii, vel delegati &c. & adjudicari Beneficium illi, pro quo videtur ius probabilius eſſe, eique imponi pendenda alteri certa pecunia, vel aliud temporale &c. num.556.

Litigioſum Beneficium. V. *Pacifica poſſeſſio.*

Litania.

Litanias feſto S. Marci; & diebus Rogationum recitandi obligatio probabilius eſt ſub mortali, l.4. nu.1290. Si feſtum S. Marci incidat infra Octavam Paſchæ, illud transfertur, non tamen transferuntur litaniæ; ſi incidat in diem Paſchæ litaniæ transferuntur in feriam 3. proximam &c. n.1291. Probabilius etiam illi obligantur ſub mortali ad litanias, qui non utuntur Breviario Romano; verum ſpectanda eſt conſuetudo loci, num.2293. Si litaniæ maiores occurrerint in die ſancto Paſchæ, transferuntur in feriam tertiam ſequentem, l.6. p.1. nu 2055. D.182. Non debent litaniis inſeri alii Sancti, præter ibi deſcriptos; neque tempore peſtis, Patroni Civitatis, aut Titulares ſine ſpeciali conceſſione. D.210.

Littera.

Si quis per effractionem, vel detentionem alienarum litterarum, quas ex Juſtitia tenebatur tradere, fuit cauſa damni alterius, tenetur ordinarie ad reſtitutionem; uti etiam probabilius fragmenta laceratarum colligens & legens, cum etiam talis probabilius peccat contra Juſtitiam, l.3.p.2 à n.76. n 1236.

Litteras vel ſcripturas alienas aperire, & legere, communiter eſt mortale, t. 5. n.300. l.3.p 2.n.1236. Litteras dilaceratas & abiectas probabilius non licet partibus recollectis legere, multo minus perditas, vel alicubi ex inconſideratione relictas, ib.

Littera Apoſtolica.

Litteræ Apoſtolicæ variis modis falſificantur, l.4. num.663. Falſificatæ nullam Juriſdictionem, vel poteſtatem tribuunt, nec exequi debent; & ſub pœna privationis omnium Beneficiorum, & excommunicationis latæ ſententiæ prohibetur, ut nullus etiam prætextu ignorantiæ utatur litteris Apoſtolicis falſis, num.665.

Litteræ dimiſſoriæ. V. *Dimiſſoriales.*

Litteræ expeditionis. V. *Executor. Reſcripta.*

Locatio.

Locatio eſt contractus, quo quis alteri pro certo pretio aliquid ad certum tempus concedit, ut eo utatur, vel fruatur, l.3. p.2.n. 1035. Jure Cæſareo prohibetur, ne elocatio prædii variis fiat, v.g. militi Curiali, vel Clerico negotiandi cauſa &c. Jure Canonico prohibetur, ne fiat longiori tempore &c. à nu. 1041. Jus mendicandi in certa urbe obtentum probabilius elocari non poteſt, à num 1044. Locator tenetur vitia rei locatæ aperire, nu. 1048. Rei locatæ fructus adhuc pendentes ſpectant ad Dominum rei locatæ; ſeparati autem à fundo & à conductore collecti, ſunt conductoris, etiamſi penſionem necdum ſolverit, nu.1051. Expenſæ neceſſariæ ad conſervandam ſubſtantiam rei locatæ ordinarie, ſpectant ad locatorem, nu.1052. Locator poteſt facere pactum, ut conductor omne periculum in ſe ſuſcipiat, n.1054. Si obliget conductorem ad rem conductam meliorandam, probabilius etiam eum ad expenſas illas obligat, n.1053.

Locatoris ſucceſſor non poteſt ordinarie expellere conductorem cum gravi eius incommodo, n. 1047.

Locator ordinarie non poteſt conductorem invitum ante tempus præfinitum privare re conducta, n.1036. In quibus caſibus eum privare poſſit &c. V. *Conductio.* Si res locata ante traditionem pereat, contractus diſſolvitur, & conductor liberatur, n 1058. Locatio bonorum Eccleſiaſticorum, quæ omni anno fructificant, ultra triennium prohibetur; ſi alternis annis fructificent, prohibetur ultra ſexennium, ſi ternis ultra novennium: locatio autem diuturnior fructuum provenientium ad totum Beneficiatum non prohibetur, ſed tantum fundi, quem ſi quis locet 12. annis, cum clauſula, quod velit eſſe quatuor locationes, ſingulas pro ſingulis trienniis, probabilius contractus ille nequidem pro triennio valebit, l.4.n.1368.

Locatio ad triennium facta cum eodem poſt ſecundum annum elapſum renovari poteſt, ib. Etiam prohibetur locatio talis, quoad bona piorum locorum, ſi hæc authoritate Epiſcopi ſint erecta; alias non, ib.

Locus.

Locus Baptiſmi non cenſetur originis, niſi quis fuiſſet Judæus, Turca, aut alius infidelis, l.6.p.2. n.2181.

Locus pro conferendis ſolemniter Ordinibus, requiritur Eccleſia: pro conferendis privatim, Sacellum, l.6.p.2 nu.2214. Tonſura & Minores poſſunt conferri quovis decenti loco in propria Diœceſi, nu.2305.

Locus reſtitutionis debet ordinarie eſſe ille, in quo alter rem habiturus fuiſſet, ſi ea non fuiſſet ablata, deſtructa, aut inique detenta &c. lib.3. p.2. num.355. Bonæ fidei poſſeſſor ſatisfacit, ſi reſtituat in loco, ubi rem poſſidet, ibidem. Debita ex contractu, eo loco ſolvi debent, de quo inter partes conventum eſt, ib. Si Dominus migravit alio, & plus expendiſſet, rem illam ſecum deferendo, quam iniquus detentor per induſtriam ſuam faciat, hunc exceſſum hic probabilius ſibi reſervare poteſt &c. à num 361.

Locus Sacer.

Per locum ſacrum in materia ſepulturæ, intelligitur Eccleſia, Cœmeterium, & omnis locus ad ſepulturam Fidelium ab Epiſcopo vel conſuetudine deputatus: item, in quo Miſſa dici ſolet: item templi ambitus &c. l.7. n.265. Manet execratus, ſi in eo oſſa excommunicati vitandi non poſſint diſcerni ab oſſibus Fidelium, nu.266.

Lombardi.

Lombardi, id eſt, domus, in quibus depoſito aliquo pignore accipi poteſt pecunia mutua ad certum tempus, videntur liciti, l.3. p.2. n.880.

Lotio manuum.

Lotio manuum, ſi immundæ ſint, ſub veniali ante Miſſam fieri debet, l.6.p.2.nu.412. Eam poſt Miſſam omittere, nequidem eſt veniale, n.413.

Lotio purificatorii prima vice fieri debet à perſona ſacra, quæ habeat ſaltem primam Tonſuram, l.6. p.2. n.331.

Lucrum turpe.

Lucrum turpe acceptum poſt actionem poſitam, quæ non fuit injurioſa alteri, de iure naturæ reſtitui non debet, nec probabiliter de iure poſitivo ante ſententiam Judicis, l.3. p.2. n.289. Acceptum autem pro actione mala necdum poſita reſtitui debet, num.291.

Ludimagiſter Catholicus.

Ludimagiſtro Catholico licitum non eſt admittere pueros diſcentes legere ex Catechiſmo Hæretico, l.7.n.344.

Ludovici de ponte axiomata ſpiritualia.

P. Ludovici de ponte variæ ſententiæ & monita pulcherrima ad perfectionem ſunt, v.g. Fac pro Deo, quod potes, & Deus faciet pro te, quod tu non potes. Item, bene fac parva, & Deus te juvabit, ut poſſis maiora &c. l.6.p.2. n.1895.

Ludus.

Ludus eſt contractus, quo ludentes inter ſe paciſcuntur, ut victori cedat, quod uterque depoſuit, l.3. p.2. num.1067. Per ſe eſt licitus, à num.1067. Victor tenetur ad reſtitutionem in variis caſibus, v.g. ſi lucratus ſit à Religioſo, vel Filio familias non potente alienare. Item, ſi egerit contra conditiones luſus & deceperit, vel fraude & per injuriam alterum ad ludendum pertraxerit; item, probabilius tenetur reſtituere, qui luſit, certo præſciens ſe victurum; item, qui utitur fraudibus non adhiberi ſolitis, & colludenti ignotis; item, qui ludens non habuit animum ſolvendi &c. num.1067. à num 1069. Si quis non potuit exponere, niſi v.gr. 3. florenos in luſum, & luſit, ac ſi poſſet exponere 6. ſi uno iactu 6. lucretur, tenetur tres reſtituere, num. 1074. Si ludens pro ſe & pro alio faciat hoc pactum, ut ſi perdat, alter medium damnum ferat, ſi lucretur, alter tertiam tantum partem accipiat, probabilius valet contractus, nu 1075. Si neuter ludentium habuit animum ſolvendi, tum decipiendo fit mutua compenſatio, n.1076. Si ludens apponat monetam malam, lucrari non poteſt, niſi habeat animum aliam ſubſtituendi, ſi perdat, nu.1077. Ludens bona fide cum fure, ſi rem furtivam lucretur, tenetur eam domino reſtituere; ſi autem lucretur pretium rei furtivæ, illud retinere poteſt, ſi fur adhuc potens ſit ex aliis reſtituere, n.1078.

Ludens, ſi quid lucretur, pecunia furtiva, vel quomodocunque aliena, illud facit ſuum, ſi proprium quid habeat, quod victori dare potuiſſet, n.1079. Qui injuſte coactus ludit, & lucratur, non tenetur lucrum reſtituere; nec, qui lucratur à colluſore fraudes agente; qui autem injuſte coegit, tenetur reſtituere; qui per importunas preces adduxit, ordinarie non tenetur reſtituere &c. à n.1080. Ludo prohibito ludere moderate, v.g. recreationis cauſa, non eſt peccatum, & qui eo lucratur, probabilius non tenetur reſtituere ante ſententiam Judicis, n.1067. 1086. Qui credito ludit ludo prohibito, & perdit, de jure naturæ obligatur ſolvere; & qui ſic lucratur, poteſt retinere lucrum, nu.1087.

Ludens ludo prohibito cum animo repoſcendi per Judicem, quod perdit, probabilius valide ludit, n.1088. Si victus promittat non repetere per beneficium legis, poteſt tamen poſtea repetere, niſi promiſſio fiat poſt factam ſolutionem, l.3.p.2 nu.1089. Si victor ſine vi vel fraude impediat, ne à Judice condemnetur ad reſtitutionem,

non

non peccat: à Judice tamen interrogatus, probabilius fateri debet, ſe luſiſſe, nu.1090. Ludere una aut altera vice Clericis & Religioſis non eſt prohibitum, ſed conſuetudo ludendi illis prohibita eſt; non tamen ſub mortali, ſi fiat recreationis cauſa, num.1091.

Ludus, qui dicitur olla fortunæ, eſt licitus; etiam videtur licitus ludus agitationis taurorum, nu.1092. Ludo, qui fit cum peccato mortali, aſſiſtens per ſe loquendo, non peccat, nu 1093.

Ludere in Eccleſia ludos, qui ſpecialiter in ea prohibiti non ſunt per ſe loquendo, non eſt peccatum, ſi fiat v. gr. recreationis cauſa; & alias ſi fiat ſine cauſa, eſt veniale, num.1094.

Ludo illicito domum expoſitam habens, aut inſtrumenta ſubminiſtrans, peccat mortaliter; ſicuti & Princeps permittens, n.1095. Ludens cum pacto; ut, ſi vincatur, legat v. gr. Miſſam, ſi vincat; habeat certam pecuniam, licite agit, nu.1096.

Ludere pro Pſalmo, vel Oratione Dominica recitanda, non eſt peccatum, nec irreverentia, n.1067. Ludere principaliter propter lucrum, per ſe loquendo, non eſt peccatum, n.1072. Luſibus ſe totos tradentes communiter peccant mortaliter, n.1067. Qui juravit, vel vovit non amplius ludere, ſi luſum moderatum non ſimul intellexerit, eum adhuc ludere poteſt; aliàs non: hoc autem ex fine juramenti vel voti colligere poterit, l.3 p.1.à n.452. Qui vovit non ludere, donec pater ſuus domum rediret, ſi hic in via moriatur, probabilius ludere poterit, n.455. Item, qui vovit non ludere, niſi cum conſenſu alterius, eo mortuo ludere poterit, n.456. Qui in vindictam, vel ſignum malæ voluntatis vovit non ludere cum homine certo, non tenetur abſtinere, n.457. Item, ſi mulier vovit non ludere, ut ſic conteſtetur dolorem de morte mariti, non tenetur abſtinere; teneretur tamen, ſi voviſſet in gratiam affinium, nu.458. Quid filius familias poſſit luſui exponere. V. *Filius Familias*.

Lues venerea.

Lue venerea actu laborantes peccant graviter, ſi contrahant matrimonium, l.6.p.3.n.467.

Lumen.

Lumen pro Sacrificio. V. *Candela*.

Lunula in Monſtrantia.

Lunula in Monſtrantia benedici ſolet ex conſuetudine, l.6. p.2. nu.330.

Lutheranus.

Lutheranus in loco Acatholico, ubi Tridentinum receptum, cum Lutherana coram Prædicante Matrimonium contrahens, ut ille ducat aliam, Ordinarius Catholicus permittere non poteſt, l.6.p.3 num.773.

Lutheranus poſt diſſolutum à Conſiſtorio Matrimonium primum, init ſecundum; in hoc natus Filius à Comitiis non eſt excludendus, l.6.p.3.n.777.

Lutherus.

Martini Lutheri articuli 41. damnati ann o 1520. à Leone X. Ante librum primum, n.12.

Luxuria.

Luxuria eſt appetitus inordinatus venereorum; eſt ex genere ſuo mortalis, l.3.p 1.n.886.l.5.nu.301. Filiæ ejus ſunt octo: Cæcitas mentis, præcipitatio, inconſideratio, inconſtantia, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſæculi, horror futuri ſæculi, l.5. à nu.301. Actus ejus alii ſunt imperfecti, in quibus non intervenit ullus terminus venereorum, quæ eſt deciſio ſeminis; tales ſunt actus interni deſideriorum &c. Alii ſunt perfecti & conſummati, qui terminum jam dictum adjunctum habent: horum alii ſunt naturales, qui naturæ non repugnant, alii innaturales, ſeu contra naturam, in quibus conditiones à natura inſtitutæ non ſervantur, & hi in ratione luxuriæ differunt ſpecie, l.3.p.1.nu.886. Si luxuria ſumatur generice, prout eſt communis delectationi ſenſibili & venereæ, poteſt in ea dari parvitas materiæ, nu.912. Si ſumatur ſpecifice, prout eſt delectatio venerea, non datur in ea parvitas materiæ reſpectu illius, cui copula eſt illicita, à nu.910.l.5. à nu.98. Oſcula, amplexus, tactus, verba, lectio, choreæ, comœdiæ turpes, ſi extra matrimonium fiant, ex intentione actus luxurioſi, vel ob veneream delectationem, ſunt peccata mortalia: ſi ex levitate, ioco, petulantia, ſi ſcandalum abſit, erunt ordinarie venialia tantum; ſi ex neceſſitate, vel alio fine honeſto, vel ex rationabili cauſa fiant non erunt peccata, l.3.p.1. à nu.887.898. Motus venerei, qui ex oſculis, tactibus, &c. ſequuntur, ſi intendantur, ſunt peccata mortalia, alias non ſemper ſunt mortalia, num. 893.

Luxuriæ conſummatæ ſpecies naturales ſunt, ſi fiat commixtio eo modo, quo natura inſtituit; ut fit in fornicatione, concubinatu congreſſu cum alterius Sponſa, Stupro, Raptu; Adulterio, Inceſtu, Sacrilegio, n.915. Species luxuriæ conſummatæ contra naturam ſunt, in quibus fit ſeminatio modis repugnantibus inſtitutioni naturæ; ut fit in congreſſu inordinato, Mollitie, ſive pollutione Sodomia imperfecta, perfecta, Beſtialitate, nu.918. Remedia contra luxuriam varia ſunt: v.g. Oratio humilis, ſobrietas, mortificatio, & cuſtodia ſenſuum, evitatio occaſionum &c. num.914. V. *Delectatio*.

M

Machinatio. V. *Impedimenta Matrimonii*.

Magia.

Magia eſt, quæ verſatur circa corpora varie immutanda, alioſque effectus miros, l.3.p.1.n.27. V. *Divinatio*. *Superſtitio*.

Quomodo Confeſſario cum Magis agendum. V. *Confeſſarius*.

Magiſter.

Magiſtri varias habent obligationes erga diſcipulos, hinc peccant, ſi peccata diſcipulorum diſſimulent, & non corrigant, quando poſſunt; ſi eorum profectum in litteris non ſedulo curent; ſi non doceant bonos mores; ſi ex propoſito falſa doceant &c. l.3.p.1.n.768. Magiſter licite abſtrahit diſcipulos ab aliis, ſi patet, id diſcipulis eſſe utilius, item eos licite ad ſe trahit ob utilitatem ſuam, ſi necdum ſint ſub diſciplina alterius, non autem, ſi ſub diſciplina alterius ſint, à quo ſi ſine vi, fraude, vel mendacio abſtrahit, non tenetur ad reſtitutionem; nec ordinarie peccat mortaliter, l.3.p.2. num.81. V. *Profeſſor*.

Magiſtri docentes, qui excuſentur à Jejunio. V. *Jejunium*.

Magiſtratus civilis.

Magiſtratus civilis poteſt ſtatuere impedimenta dirimentia matrimonium, quoad Infideles, l.6.p.3.nu.515. Etiam poteſt leges ponere circa acceſſoria matrimonii, num.516. Non poteſt pœnam imponere aut impoſitam exigere ob matrimonium cum impedimento contractum, ſi Eccleſia in eo diſpenſarit, ibid.

Magiſtratus civilis debet, nec poteſt Judicem Eccleſiaſticum prohibere à ferenda Cenſura, l.7.num.18.

Magiſtratus, ſi ſit neceſſitas, tributa, onera, gabellas &c. imponere poſſunt proportionate ad illam neceſſitatem, & ad facultates ſubditorum, l.3.p.2.nu.268.277. Ut nova onera imponant, debet illis eſſe probabilius, quod ſint juſta, nu.279. Injuſte agunt ſi aliquos reddant immunes ab oneribus communibus, & aliis graviora imponant, l.3.p 2.num.268.

Magiſtratus non ſunt damnandi, qui excludunt à ſuis civitatibus juſta de cauſa pauperes peregrinos, l.2.n.194. Magiſtratus tenentur aliquando inſtigare in peccata ſubditorum, n.208. Magiſtratus, qui permittunt exhiberi comœdias turpes, peccant mortaliter, ſi authoritatem illis præſtent, & foveant; ſi autem tantum tolerent ad majus malum impediendum, excuſari poſſunt, l.3.p.1.nu.887.

Magiſtratui non licet, regulariter loquendo, occidere reum non citatum, vel non auditum, vel non condemnatum, num.788.

Mala fides. V. *Præſcriptio*.

Maledictio.

Maledictio eſt, qua quis imprecatur alicui malum, ſub ratione mali; eſt mortale ex genere ſuo, l.3.p.2.nu.1223. l.5.nu.303. Eſt tantum veniale, & aliquando etiam nullum, ſi quis irrationali creaturæ tantum intendant maledicere, ibid.

Malefactorem ſe opponentem, ne comprehendatur, quando liceat occidere. V. *Lictor*.

Maleficium.

Maleficium eſt vis nocendi aliis ex pacto, & cooperatione dæmonis. Aliud dicitur amatorium, ſeu philtrum, cujus uſus eſt ad carnalem amorem, vel odium excitandum, dæmone hominis phantaſiam commovente, nihil tamen in voluntatem agente: Aliud dicitur veneficium, quo alicui perſonæ, vel ejus bonis damnum infertur, l.3.p.1.n.41. Variis mediis tolli poteſt, v.g. Exorciſmis, & Eccleſiæ Sacramentis, deſtructione ſignorum, per quæ dæmon nocet; remediis petitis ex medicina &c. Item per aliquid de ſe non malum, quod tantum impediat continuationem pacti &c. à nu.41. Uti licet effectu maleficii, ſi ſemel poſitus, poſtea ſit independens à commercio dæmonis; non verò, ſi ſit alteri nocivus, aut, quamvis non ſit nocivus, ſi debeat conſervari à dæmone, nu.43. A medico mago probabilius curationem admittere, vel petere non licet, nu.44. Maleficum lavare, crines illi abradere licet, ſi putetur in pilis maleficium occultari &c. num.42.

Maleficum licet inducere, imo etiam cogere, ut maleficium tollat, ſi id licito modo poſſit; id autem non licet, ſi non poſſit tollere, niſi per novum maleficium; vel ſi dubitetur, an poſſit ſine novo maleficio tollere, num.41.

Maleficum inducens, ut exerceat opus maleficii, aut, ut furem occultum oſtendat, aut materiam præparans, circa quam operetur, peccat graviter, l.2. num.271.

Malitia objectiva, & intrinſeca.

Malitiam objectivam illa retinent, quæ ea retinent propter quę alias prohibentur, ita, ut, ſi ad illa accederet ſola advertentia & libertas, eo ipſo eſſent formalia peccata, l.5.nu 48.

Malitiam intrinſecam habent ea, in quibus illa inveniuntur, quę pro bono communitatis humanæ ſervando licita eſſe non debent, ibidem.

Malum.

Malum, cujus metus Matrimonium irritat, aliud eſt abſolute grave, id eſt, quod plerique habent pro gravi, ſeu valde moleſto, v.g. infamia, verberatio gravis, amiſſio majoris partis bonorum &c. Aliud eſt reſpective grave, quod ſolum tale eſt reſpectu apprehenſionis, aut conditionis perſonæ, l.6.p.3.nu.655.

Mandans.

Mandans dicitur ille, qui de facto jubet, quamvis de jure caret poteſtate jubendi, quam ſi habeat, & innuat, ſe velle, aut cupere, ut fiat, cenſetur jubere, l.3.p.2.num.23.

Mandans damnificationem ſive dicto, ſive facto, ſive expreſſe, ſive tacite, tenetur ad reſtitutionem; non autem, ſi mandatum ante executionem retractet, & hoc mandatario innoteſcat; niſi hic judicaret, revocationem non eſſe ſeriam, vel illius revocationis invincibiliter immemor damnum exequeretur, tunc enim mandans teneretur ad reſtitutionem damni, nu.20. 25. Etiam tenetur ad reſtitutionem damnorum, quæ cauſat mandatario, niſi forte aliter cum eo contraxiſſet, num.24. Non tenetur ordinarie reſtituere damna, quæ mandatarius intulit excedens fines mandati, num.26.

Mandans incurrit Cenſuram, ſi mandet aliquid ſub Cenſura prohibitum, licet eo non mandante alius id mandaſſet, l.7.nu.64. Si

mandet hoc, quod ab executore ſine illius vel alterius mandato nihilominus ponendum erat, probabiliter non incurrit, nu.65. In dubio, an ſine mandato effectus fuiſſet ſecututurus, probabilius incurrit, n.66. Quando præterea eam incurrat. V. *Cenſura*.

Mandatum.

Mandatum & Præceptum ſignificant idem, l.1.n.565.

Mandatum non expirat morte mandantis in variis caſibus, v.gr. ſi quis mandarit dari eleemoſynas; item ſi ſit favorabile doti matrimoniali, relaliqui ſcholaſtico &c. nu.566. Per mandatum in iure Canonico intelligitur conſtitutio circa mores, l.1. num.878. V. *Canon*.

Manifeſtans damnificantem.

Non manifeſtans dicitur, qui poſt damnum illatum Dominum non admonet; nec revelat, l.3.p.2.n.41. Non manifeſtans damnificantem tunc tantum tenetur ad reſtitutionem, ſi ex aliquo pacto, vel officio, vel ſtipendio &c. tenetur manifeſtare, v.g. cuſtos nemorum &c. nu.an.48. Qui à fure partem rei furtivæ accepit, ut non manifeſtet, tenetur reſtituere; non autem, ſi fur aliquid dederit de ſuo, no.45. Si famulus non manifeſtet, cum extraneus furatur, probabilius tenetur reſtituere; probabilius autem non, ſi alius famulus, vel domeſticus aliquid furetur, & ipſe non manifeſtet, n.46. Si quis interrogatus de prædonibus, in via neget, ſe eos advertiſſe, cum tamen vere adverterit, tenetur ablata reſtituere; non verò ſi non interrogatus tacuerit, num.47.

Manuum compoſitio in Miſſa.

Manus ante & poſt Miſſam lavari debent, l.6.p.2.à nu.482.

Manus poſt Conſecrationem ſemper tenendæ ſunt ſupra Corporale, aut deponuntur in illo; extra Conſecrationem ponuntur ſuper Altare, proxime ad Corporale, l.6.p.2.num.486. Qui non utuntur ritu Ambroſiano &c. nunquam manus extendunt ultra latitudinem corporis; ſive Caſulæ, nu.487. Junctæ ita teneri debent, ut digiti altum reſpiciant, ib.

Manus prius elevatæ junguntur ad *Gloria in excelſis*, *Credo*, *Veni Sanctificator*. *Surſum corda*, *& Gratias agamus*, in præfatione &c. nu.488. Manus junctæ ſuper Altare tenentur, poſtquam Sacerdos aſcendit, & dicit: Oremus te Domine per merita &c. n.489. Quando dextra aliquid ſignatur in Altari, tum ſiniſtra ponitur ſuper Altare; ſi autem Sacerdos ſe ipſum, vel alios ſignet, admovet eam ſuo pectori &c. nu.490. Manu recta & digitis conjunctis ſiunt Cruces in Miſſa &c. num 491.

Manus Sacerdotis, ad: *hanc igitur Oblationem*, debent ita extendi, ut palmæ ſint apertę pollice dextero ſuper ſiniſtrum poſito in modum Crucis ſupra manus, non verò infra eas, l.6.p.2.n.492. n.2055. D.238. Dum elevatur Hoſtia, pollices, indices, & muſculi manuum junguntur, n.493. Quando Sacerdos ante Communionem percutit pectus, hoc tantum facit tribus digitis ultimis dexteræ, nu.494.

Manuum Impoſitio. V. *Impoſitio manuum*.

Mappa pro Sacrificio.

Mappa linea triplex pro Sacrificio requiritur, duæ iam ſufficiunt l.6.p.2.n.308 à n.322. Una longa mappa poteſt ſervire pro pluribus ſi duplicetur vel triplicetur, ſaltem quoad illam partem, in qua eſt Lapis conſecratus, vel in qua ponitur Calix & Patena, num.324. Abſque ulla mappa ſine neceſſitate celebrare, eſt mortale: ſi autem ſit gravis neceſſitas, nullum peccatum eſt; hinc etiam in neceſſitate adhiberi poteſt non benedicta, num 308. 325.

Maritus.

Maritus graviter peccat contra Juſtitiam, ſi notabile quid uxori ſurripiat, l.3.p.5.num.1014.

Maritus peccat mortaliter, cogens uxorem ad communicandum coram ſe in teſtimonium, quod non ſit adultera, l.6.p.1.nu.675.

Marito non licet occidere uxorem in adulterio deprehenſam, l.3.p.1.num 788.

Maritus poteſt irritare vota uxoris, quæ præjudicant uſui matrimonii, educationi prolis, vel adminiſtrationi Familiæ, l.3.p.2.n.482.493. Maritus tranſiens ad ſecundas nuptias, ſi ex priore uxore liberos ſuſceperit, illis debet, quidquid à priore uxore donatione aut teſtamento acquiſivit, l.3.p.2.num.1153.

Maritus, qui vovit Caſtitatem, vel, non petere debitum, poteſt conjugi offerre actum conjugalem, ſi advertat eam optare, & præ verecundia non petere; id poſſet facere, licet uxor in votum conſenſiſſet, ſi adverteret eam alioquin fore in periculo incontinentiæ &c. l.6.p.3.num.369.

Maritus ad quid obligetur erga uxorem. V. *Conjugium*.

Maritus utens aliqua velut uxore, quam etiam uxorem ſuam coram teſtibus juravit ſi ea adhuc vivente in facie Eccleſiæ ducat aliam, convenienda eſt Conſcientia ejus pro foro interno, qui ſi jam neget valorem primi matrimonii, ſtandum eſt pro ſecundo; ſi aſſerat valere primum matrimonium, tamen in foro externo ſtandum eſt pro valore ſecundi matrimonii, Maritus autem ille juridice denunciari debet, qui ſcitur viva prima, ducere ſecundam uxorem, l.6.p.3.n.679. Maritus à mortuis reviviſcens, non ſeneretur matrimonio, l.3.p.2.num.467.

Maritus. V. *Vir*.

Martyr. Martyrium.

Martyrium eſt perpeſſio mortis, vel cruciatus lethalis pro Chriſti fide, l.6.p.2 n.230. In adultis requirit voluntariam acceptationem ex motivo ſupernaturali, n.231. Illis remittit omnem culpam & pœnam, nu.238. In adulto, qui perſonaliter peccavit, prærequiritur pœnitentia ſaltem virtualis, nu.239. Sufficit attritio, nu.238. Cauſat gratiam in ultimo inſtanti intrinſeco vitæ, num 240. Per illud ſolum ſalvantur infantes, n.237. Illi reſpondet in Cœlo ſpecialis laureola num.242.

Martyrium optanti licitum eſt, non fugere è carcere, quamvis commode poſſet, l.3.p.1.n.782. Temere, & abſque juſta cauſa ſe in illud ingerere, eſt illicitum, l.3 p.1.n.782. l.6.p.1.n.241.

Martyr eſt Sacerdos ille, qui ideo occiditur, quia contra prohibitionem venit in regnum acatholicum, l 6 p.2.n 233. Item ille, qui invincibiliter putat opus, ob quod moritur, eſſe actum virtutis, quamvis non ſit, nu.234. Non eſt Martyr, qui ſe ipſum occidit, etiam propter peccatum à ſe perpetratum, nu.235. Non ſunt in rigore Martyres, qui in obſequio peſtiferorum moriuntur, nu 236.

Mater.

Mater tenetur lactare prolem proprio lacte, niſi habeat juſtam excuſationem; quam ſi habeat, tenetur ſub gravi peccato quærere bonam nutricem, l.3.p.2.nu.695.

Mater primo triennio nihil tenetur dare proli præter lac, quæ, ſi illi alia neceſſaria ſubminiſtraverit ſine animo donandi, poteſt à patre repetere, etiam, ſi proles ſit illegitima, nu.697. Tenetur mater prolem alere, ſi pater non poſſit, num.701.

Mater mortem filiarum exoptans, eo quod honeſte eas nuptui tradere non poſſit, excuſatur à peccato, l.2. nu 182. Probabiliter etiam excuſatur à peccato, ſi ſibi, vel alteri mortem optet ad vitanda gravia mala, v.g. gravem infirmitatem, mendicitatem &c. ib.

Mater probabiliter tenetur permittere ſectionem ſui, ut puer baptizetur, l.6.p.2.n.293. Os matris gravidæ mortuæ debet manere apertum, ut non ſuffocetur infans, ſed excindi poſſit, ib. A matre gravida pœna capitis damnata, ſi lethaliter ægrotet, proles violento vulnere extrahi probabilius poteſt, ut baptizetur, ibid.

Matri de vita periclitanti licitum eſt aſſumere medicamenta pro ſanitate, quamvis hæc indirecte cedant in occaſionem fœtus, etiam animati: ſi tamen medicina non aliter conduceret ad ſanitatem matris, niſi quatenus expelleret fœtum, illicitum eſſet ſumere, l.3.p.1.n.826. Extra caſum, quo ex morbo periclitatur vita matris, non eſt licitum ſumere medicamenta indirecte ad expulſionem, fœtus, etiam inanimati, quamvis matri infamia, vel mors ab extrinſeco inferenda immineret, nu.827. V. *Parens*.

Materia concionis.

Materiæ in concione utiliſſime adhibentur à Parochis ſpectantes ad præcepta fidei, Spei, Charitatis, Sacramentorum, Juſtitiæ Chriſtianæ &c. l.3.p.2. n.766.

Materia Præcepti.

Materia abſolute levis eſt incapax obligationis gravis, l.1.n.642. à n.667. Materia gravis præcipi poteſt ſub culpa tantum levi, ibid.

Materia gravis importat obligationem gravem, ſi adſint hæc verba: *præcipio*, *impero*, *jubeo*, *prohibeo*, *interdico*, *mando*. Obligationem gravem per ſe non importat, ſi adſint hæc verba: *volumus*, *ordinamus*, *ſtatuimus*, *ſancimus*, num 656.

Materia gravis in aliquibus eſt tertia pars illius, quod à lege imperatur, vel prohibetur; &, quod minus eſt, eſt materia levis, n.663. In aliquibus octava pars totius eſt materia gravis; &, quod minus eſt, eſt materia levis, n.664. Ordinarie ut ſciatur, an materia ſit gravis, an levis, debet ſpectari abſolute, & non præciſe ex reſpectu ad totum, l.1.num.665.

Materiam eſſe gravem, vel levem, ex variis colligi poteſt; ſcilicet ex repugnantia, quam habet cum natura rationali, quam habet cum Charitate in Deum, proximum, vel ſe ipſum, ex S. Scriptura, ex verbis legis &c. n.666. Materia de ſe gravis probabilius poteſt ſubſtare obligationi levi, à nu.668. V. *Lex*.

Materia facti. V. *Factum*.

Materiæ Sacramentorum. V. *Sacramentum*.

Matrimonium.

Matrimonium ſignificat contractum, quo Mas & Fœmina de præſenti tradunt ſibi mutuum in ſua corpora dominium ad uſum humanæ generationis, l.6.p.3 num.1.

Matrimonium eſt neceſſarium, n.8. Matrimonium inter Baptizatos eſt Sacramentum à Chriſto inſtitutum, per quod datur gratia ad multiplicandam Eccleſiam per honeſtam generationem, & educationem prolium, l.6.p.1. à nu.3. l.6.p.3.n.10.223. Matrimonium ſolis nuptibus inter Fideles contractum eſt Sacramentum, nu.231. Inter baptizatum & non baptizatum initum, non eſt Sacramentum, num.277.

Matrimonium dicitur tale, vel quia communiter matres facit, vel quia eſt matris munus, vel quia eſt præcipuè matrum onus, n.1. Matrimonium eſt quoad ſtatum imperfectius Virginitate & Cœlibatu, nu 13. Materia ejus ex qua, & proxima, eſt mutuus conſenſus exterius ſignis expreſſus, quatenus habet rationem traditionis, nu.223 Idem conſenſus eſt forma, quatenus habet rationem acceptationis, n.223. Miniſter ejus non eſt Sacerdos, ſed ſunt ipſi contrahentes, l.6.p.1.nu.52. l 6.p.3.n.223.284. Mutatio materię matrimonii eſt ſubſtantialis reſpectu matrimonii contrahendi, ſi corpus ex apto mutetur in perpetuo ineptum ad copulam, è contra, ſi ex fœcundo fiat ſterile, eſt accidentalis tantum, & valebit matrimonium, l.6.p.1.à num.18.28. Mutatio materiæ Sacramenti matrimonii non eſt facta ab Eccleſia, niſi remote & materialiter tantum, num.17.

Matrimonii cauſa efficiens ſunt contrahentes, l.6.p.3.à nu.226. Matrimonii eſſentia ſtatui debet in vinculo conjugali, ſignificante conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, cujus cauſa ſit ipſe contractus ſeu conſenſus, nu.225. Matrimonium ex natura exigit indiſſolubilitatem, eſt tamen quandoque ſolubile, etiam quoad vinculum, num.12. In variis circumſtantiis eſt ſolubile quoad torum & habitationem, à nu 440. V. *Divortium*. Dividitur in legitimum ſeu legale, quod conformiter ad leges naturæ perficitur ſolo conſenſu contrahentium, quale eſt apud Infideles, fuitque in lege natu-

ræ,

ræ, & judaica, quod ex cauſis diſſolvi poteſt, l.6. p.3 n.2. Inter Fideles eſt Sacramentum, & indiſſolubile, n.405.

Matrimonii conſummati indiſſolubilitas probabilius habetur jure divino ex ratione Sacramenti in nova lege, n.404. Secundo dividitur in ratum, quando contractus eſt factus, ſed carnalis copula necdum ſecuta, n.2.225. Eſt ſolubile, n.225.

Matrimonium ratum quibuſdam caſibus manet ſolubile, n.404.

Matrimonium ratum ob varias cauſas diſſolvi poteſt à Papa, l.6. p.3. n.414. Eo ſoluto coniuges valide & licite poſſunt tranſire ad alias nuptias, n.415. Tertio dividitur in conſummatum, quando eſt copula carnali perfectum; quod eſt omnino indiſſolubile quoad vinculum, non tamen quoad thorum, n.2.221.225.

Matrimonium conſummatum, & ratum differunt eſſentialiter in ratione ſignificationis, n.414.

Matrimonium præſumitur initum ex variis ſignis, v.g. ex verbis, quibus contractus Matrimonii iniri ſolet, ex conſummatione Matrimonii, ex ſolemni deductione ſponſæ ad domum viri &c. n.270. Matrimonia plura ſucceſſive ſunt eidem homini licita, n.16. Non plura ſimul, n.11.

Matrimonium poſt Sponſalia non eſt diu differendum, n.63. Matrimonii uſus eſt licitus, n.9 Matrimonium inter abſentes contrahi poteſt, n.258. Ad hoc requiritur mandatum principalis contrahendi cum certa perſona; dein actus Procuratoris exprimentis coram Parocho & Teſtibus conſenſum ſui Principalis &c. nu.259. Sic contractum, probabilius eſt Sacramentum, à n.266.

Matrimonium ordinarie invalide vovetur, l.3.p.1. n.399.

Ad Matrimonium ineundum non ſufficit intentio interpretativa; quandoque tamen ſufficit habitualis, l.6.p.1. n.174. Prærequiritur ſtatus gratiæ, n.185.189.195. Per contritionẽ ſufficit, n.190. Suſceptum cum obice reviviſcit, & cauſat gratiam obice remoto, nu. 202. Ad valorem Matrimonii requiritur in viris annus 14. in fœminis 12. completus, niſi malitia ætatem ſuppleat, l.6.p.3. n.512. Matrimonium contrahens in mortali, peccat mortaliter, l.6. p.2. nu. 1119. Adulterans non committit proprie ſacrilegium. n.1120.

Matrimonium ficte contrahens dupliciter peccat, l.6.p.3.n.256. Regulariter tenetur fœminam illam ducere, n.257.

Matrimonium contrahens cum illo, quem ſcit habere Votum Caſtitatis, Virginitatis, Cœlibatus, *Sacrorum* Ordinum, vel Religionis, peccat gravius, n.362.

Matrimonium valide, & licite contrahitur cum pacto continentiæ, n.223. Licite contrahitur in remedium concupiſcentiæ, non autem tantum ob voluptatem carnis, ib. Matrimonium non poteſt eſſe mere probabile quoad praxin, n.417. Contractum juxta opinionem probabilem de valore, in praxi debet cenſeri certo validũ. ib. Licite contrahitur cum opinione tantum probabili, n.538.

Matrimonium non irritant blanditiæ, & preces importunæ, n. 657. Matrimonii capaces ſunt ſpadones, qui uno teſticulo carent: item Thlibii, ſeu Thlaſii, ſi eorum teſticuli necdum ita ſint attriti, quin adhuc poſſint ſemen perficere: item curati ab hernia per ſectionem ita, ut uterque teſticulus in inguine ſit cum viſceribus reconditus, & inſutus; item Hermaphroditi, qui contrahere poſſunt ſecundum ſexum prævalentem; quod ſi neuter prævaleat, datur illis optio, ſi jurent, quod in illo ſexu permanere velint; ſi tamen coniuge mortuo ſexum mutent, validum eſt Matrimonium, n.789. Matrimonii incapaces ſunt Eunuchi, ib. Senes ſunt capaces Matrimonii, ſi natura vel arte calere poſſint ad coitum, n.791. Æger ordinarie eſt capax Matrimonii, nu.792. Mulier, quæ non poteſt parere ſine vitæ periculo, eſt capax Matrimonii, ib. Vir non potens penetrare vas fœmineum, non eſt capax Matrimonii, n.793. Mulier impotens retinere ſemen intra matricem, eſt capax Matrimonii, n.794.

Matrimonii uſum probabiliter impedit ſuſceptio vel baptizatio propriæ prolis extra caſum neceſſitatis, l.6. p.1.n.158. Valide contrahunt Matrimonium duo fratres cum duabus ſororibus: Pater & filius cum alterius matre & filia; item unus ſucceſſive cum duabus uxoribus duorum fratrum; item unus uxore ſua mortua fratris ejus etiam mortui uxorem ducere poteſt &c. l.6.p.3.n.512. Matrimonium perſonæ Hæreticæ cum Catholica in variis caſibus eſt licitum, v.g. ſi abſit periculum perverſionis; ſi detur libertas educandi prolem Catholice &c. l.2 n.92. à n.95.

Matrimonium tale indiget diſpenſatione in locis, in quibus ad Papam recurri ſolet in ejuſmodi dubiis; quod ſi pars Hæretica ſerio promittat converſionem &c. non eſt opus diſpenſatione, n.97. Non eſt licitum, addere pactum de prole in Hæreſi educanda, n. 98. Matrimonium perſonæ Catholicæ cum Acatholica, an, & quando in Germania liceat. V. *Hæreticus*. Si Acatholicus Matrimonium contrahat ſub conditione: *ſi conjux maneat fidelis:* factus Catholicus illo probabilius non tenetur, ſed non videtur propter ſcandalum procedendum eſſe ad ſecundum Matrimonium, niſi prius obtenta Tribunalis alicuius Catholici declaratione de invaliditate prioris Matrimonii, l.6.p.3. à n.250.

Matrimonium per mortem alterius conjugis diſſolvitur, n.418. Matrimonium novum iniri non poteſt cum dubio de morte prioris conjugis, n.672.

Matrimonio ligatus invalide cum alio contrahit, licite tamen, ſi moraliter certus ſit de morte coniugis, n.512. Ad novum Matrimonium ineundum requiritur certitudo ſaltem moralis de morte prioris coniugis; & ut Judex Eccleſiaſticus decernat, licere tranſitum ad ſecundas nuptias, requiritur indubitata certitudo de morte prioris coniugis, à n.673. Ut novum Matrimonium ineatur, non ſufficit abſentia etiam annorum 30. ſi unus clam alterum deſeruerit, à n.675. Argumenta, è quibus certitudo ſufficiens de morte alterius conjugis haberi poteſt, varia ſunt; v.g. Liber Parochi, qui inter mortuos aliquem adſcripſit, ſi ad famam accedat unus teſtis de viſu &c. nu.677. Major requiritur certitudo de morte prioris coniugis, ſi agatur de Matrimonio novo contrahendo, quam in contracto permanendo, n.678. Si novum Matrimonium contractum ſit, priore coniuge vivente, per mortem ejus non validatur, ſed per renovatum contractum, n.678.

Matrimonium cum dubio de morte alterius coniugis. bona fide contractum, non neceſſario diſſolvi debet, à n.313.

Matrimonium prius, ſi tantum ſit præſumptive verum, poſterius autem certo, ſtandum eſt pro ſecundo, n.271.

Matrimonium poſt contracta Sponſalia cum una, contrahens cum alia, hac mortua, manet obligatus priori, n.156.201.

Si Matrimonium hoc non fuiſſet validum, etiam manet obligatus priori, n.202.

Si Matrimonium certo tempore contrahendum fuerit, qui in cauſa eſt, quod eo tempore non ſit contractum, peccat mortaliter, & manet obligatus; alter eſt liber, n.206. Si tempore præfixo iniri non potuerit, probabilius Sponſalia diſſolvi poſſunt, niſi aliud conſtet de mente contrahentium, n.207. Si tempus præfixum non fuerit, ſpectandæ ſunt circumſtantiæ rerum & perſonarum, qui autem expectare noluerit, tenebitur monere alterum, n.208. Nimis diu differens repromittere, cenſetur nolle Matrimonium, nu.209.

Matrimonium nolens inire, niſi addito pacto, quod ſponſa renuntiet lucris in Matrimonio faciendis, ſi hæc ſerio hoc pactum ineat, non poteſt illud poſt reſcindere, n.145. Si ficte illud ineat, tamen tenetur illo pacto, alias Matrimonium eſſet invalidum, ib. Matrimonium contrahens cum aliqua ſub conditione de futuro, ſi ante eventum conditionis ducat aliam, valide, ſed illicite agit, nu. 245. Si cum duabus contraxerit ſub tali conditione, cum illa valebit, cum qua conditio prius implebitur, ib.

Matrimonium inire non poteſt licite in Diœceſi Leodienſi non confirmatus, l.6.p.3. n.466.

Matrimonium filii, aut filiæ invitis parentibus initum, eſt validum, n.569. In Gallia eſt irritum quoad effectus aliquos civiles, n. 570. Probabilius non peccant, ſic ineundo Matrimonium, ib. Ideo exhæredari non poſſunt, n.571. Neque dos eis negari poteſt, ſi parentum conſilium expetierint, n.572. Matrimonium ab excommunicato contractum, eſt validum, l.7.n.280. Matrimonium cum Hæreticis, eſt validum, quamvis quandoque illicitum, l.6. p.3. n.512.

Matrimonia in partibus Hæreticis contracta abſque forma præſcripta, ſunt valida, ſi Decretum Concilii nondum ſit publicatum; vel in aliqua Parochia ut Decretum tale necdum aliquo tempore ſit obſervatum, ib.

Matrimonia in locis Acatholicorum non coram Parocho Catholico, ſed Prædicante & teſtibus contracta, probabiliter ſunt valida, num.768. Probabilius ſunt invalida in locis, ubi Decretum Trident. eſt promulgatum, nu.772. Si jam fuerint contracta, poſſunt permanere in eius uſu; tutius tamen eſt, ut coram Parocho Catholico & teſtibus renovent, n.770 In locis Principi Catholico ſubjectis ſunt invalida, n.771. In locis, ubi Tridentinum promulgatum, ſine Parocho valida ſunt, ſi Parochi ibidem non ſint, vel non fuerint, aut difficilis ad eos ſit acceſſus, à n.710. n.778.781. Valida etiam ſunt à Chriſtianis apud Turcas, aut Infideles ſine Parocho aut teſtibus inita, n.779. Item valida ſunt in locis, in quibus forma præſcripta ſervari non poteſt, nu.780. Matrimonia Hæreticorum ſunt indiſſolubilia, vel nulla, l.6.p.3. n.411.

Matrimonium Infidelium converſorum probabilius non ſit Sacramentum, nu.407. Matrimonium ſtricte ſervorum non ideo eſt irritum, quia Domini non conſenſerunt, n.560. Matrimonium baptizati, profitentis v.gr. Judaiſmum cum Infideli eſt invalidum, n.644. Fidelis cum tali baptizato eſt validum, ſed illicitum, ib. Fidelis Catholici cum Fideli Acatholico eſt validum, n.645.

Matrimonium valide contrahunt ancillæ in loco, in quo morantur, n.755. Circa Matrimonia perſonæ Catholicæ cum Acatholica varia obſervari debent; ſcilicet, quod tale Matrimonium diſſuaderi debeat, ſi necdum promiſſum ſit; ſi Sponſalia ſint inita, reſcindantur &c. l.6.p.3.n.646.

Matrimonium ſub conditione contrahere, moraliter loquendo, non eſt licitum, n.223.249.

Matrimonium ſaltem primum, ſine benedictione valet, ſed non licet, n.459.

Matrimonium ſine proclamationibus contractum eſt validum, ſed illicitum, & quidem ſub mortali, niſi Epiſcupus, vel ejus Vicarius diſpenſet, n.459 497. Poſt proclamationes ultra 4. menſes Matrimonium differri non debet; alias denuntiationes repeti debent, n.459 Matrimonium non ſolemnizatum licet tempore feriarum; niſi conſuetudo alicubi obſtet, n.470.

Matrimonium ex ſubreptione, dolo, vel mendacio initum, eſt validum, ſi iſta verſentur tantum circa qualitates accidentales, n. 559. Matrimonium ex metu gravi iniuſte incuſſo initum, probabiliter nullum eſt iure poſitivo, n.669.

Matrimonium à vi & metu debet eſſe liberum, nu.648. Ad illud cogentes, aut impedientes peccant mortaliter, ib.

Matrimonium probabilius eſt invalidum, ſi Judex ſecundum allegata & probata juſte, re ipſa autem iniuſte, metu gravi aliquem ad illud adigat, nu.654 Invitus poſt Sponſalia inita cogi poteſt ad Matrimonium, quod tamen raro fieri expedit, n.62.

Matrimonium clandeſtinum, vel aliter invalidum habet vim Sponſalium, nu.52. Raptoris cum rapta etiam habet vim ſponſalium, n.54. Matrimonia clandeſtina ſunt irrita, n.512.

Matrimonium clandeſtine contractum, ubi Tridentinum non eſt

r ceptum, valet quidem, ſed non licet ſub mortali, nu.459. Ubi Trid. eſt receptum, eſt irritum, ibid. Matrimonium clandeſtinum ſimpliciter eſt, quod contrahitur ſine Parocho & Teſtibus; ſecundum quid tale eſt, quod contrahitur neglectis proclamationibus, n.473. Matrimonia clandeſtina et an ab ignorante Decretum Tridentini contracta, ſunt irrita, l.6. p.3. nu.707. Illa dicuntur talia, quæ contrahuntur ſine aſſiſtentia Parochi vel Teſtium: nomine Parochi hic etiam veniunt Epiſcopi, Vicarii Generales, etiamſi Sacerdotes non ſint, n.708. Item Capitula, eorumque Vicarii Sede vacante, ib. Item Nuntius Apoſtolicus, Archi-Epiſcopus actu viſitans, ibidem. Matrimonium clandeſtine initum in loco, ubi Decretum Tridentini de eo eſt promulgatum, quamvis Tridentinum ipſum ibi non ſit promulgatum, eſt invalidum, n.709. Etiam in neceſſitate ſic contractum, probabilius eſt invalidum, num 710. Si contrahens vadat è loco, ubi Tridentinum viget, ad locum, ubi non eſt receptum, animo clandeſtine contrahendi, eſt invalidum, nu.712. Si uterque ſpectet ad Parochiam, in qua non eſt promulgatum, & peregrinantes contrahant clam, ubi eſt promulgatum, eſt invalidum, num 713. Si ſponſus ſpectet ad Parochiam, in qua eſt promulgatum, & Sponſa ad aliam, in qua non eſt promulgatum, contractum in hac eſt validum, ſed illicitum; in alia Sponſi, eſt invalidum, nu.714. Matrimonium in 1. gradu lineæ tranſverſæ, probabilius non eſt jure naturæ irritum, l.6 p.3. n.611.

Matrimonium in quinto gradu lineæ rectæ, quamvis eſſet iure naturæ illicitum, non tamen foret irritum, n.609.

Matrimonia cum impedimento, quod probabilis opinio dicebat non eſſe impedimentum, inita ſunt valida, n.527 Si poſtea deprehendatur, impedimentum adfuiſſe, ſi fuerit quaſi juris, & talis materia, in qua Eccleſia diſpenſare poſſet &c. manent valida, num. 528. Si contracta cum impedimento, in quo Eccleſia alias diſpenſare non potuiſſet, jam diſpenſatio petenda foret, n.529. 538 Matrimonium cum impedimento impediente contractum, dicens eſſe validum, ſed illicitum, ſi valde urgeatur, probabilius non peccat, nu. 511. Matrimonium ex ignorantia invincibili cum impedimento dirimente contractum eſt invalidum, n.525. Item ex metu, & vi, nu. 526. Matrimonium Fidelis cum Infideli habet tantum rationem contractus indiſſolubilis, non Sacramenti, in quo non diſpenſat Eccleſia, niſi in ſumma neceſſitate, n.643.

Matrimonium Infidelis cum impedimento dirimente juris Eccleſiaſtici contractum, poſt converſionem manet validum, nu.530. Non manet validum, ſi fuerit cum impedimento iuris divini contractum, ib. Matrimonium Fidelis cū opinione abſoluta præſentis impedimenti dirimentis, quod vere non ſubeſt, contractum, eſt invalidum; ſi autem putet, poſſe non ſubeſſe impedimentum, aut eo ſtante poſſe forte valide contrahi, intendatque facere, quod poteſt, eſt validum: ſic tamen contrahens peccat mortaliter, n. 531. Matrimonium cum impedimento ſecundum plures valide contrahitur, antequam principali petenti de diſpenſatione cōſtet, ſi eam Procurator acceptaverit, n.987. Si nec petenti, nec Procuratori de diſpenſatione conſtet, eſt invalidum & nullum, etiamſi data ſit, n.988. Cōtractum cum conſanguinea impedimenti ignara, priuſquam diſpenſatio à delegato Confeſſario expedita, probabilius eſt invalidum, n.989.

Matrimonium invalidum propter fictionem vel coactionem, per conſenſum novum revalidatur. Ut revalidetur, probabiliter requiritur conſenſus utriuſque, n.809. 811. Item invalidum propter alia impedimenta, iis per diſpenſationem ſublatis renovato utriuſque partis conſenſu revalidatur, n. 809. Non neceſſario eſt revalidādum coram Parocho & Teſtibus, ſi impedimentum ſit occultum; ſecus, ſi notum ſit, n.809 815. Probabilius non neceſſario eſt revalidandum coram Parocho & Teſtibus, ſi id in reſcripto diſpenſationis expreſſe ponatur, nu.816. Si bona fide contractum cum impedimento, de quo unus tantum reſcit, non ſufficit renovatio conſenſus unius; ſed requiritur utriuſque, n.813. Invalidum propter Conſanguinitatem ignoratam, etiamſi conſenſus mutuus coram Parocho & Teſtibus ſit præſtitus, probabilius novum requirit conſenſum diſpenſatione obtenta, ut fiat validum, num.812. Ut revalidetur, ordinarie uterque conſenſum renovans debet habere notitiam prioris nullitatis, nu 814.

Matrimoniis eorum, qui habitant in Hoſpitalibus, invalide aſſiſtunt eorum Sacellani, ſeu Capellani, n.718.

Per Matrimonium de futuro, ſive per Sponſalia non amittitur Beneficium: per Matrimonium de præſenti valide contractum vacant omnia Beneficia in Eccleſia Latina abſque ſententia vel declaratione ipſo jure; nec ſoluto Matrimonio reviviſcit ius ad Beneficium &c. l.4. à num 930 Per Matrimonium Beneficiati puberis cum impubere contractum, non videtur ipſo Iure vacare Beneficium, nu. 932 Per Matrimonium etiam vacat Præbenda Canonellæ, quamvis non ſit Beneficium, n.933.

Matrimonii Benedictio. V. *Benedictio.*
Matrimonii bonum. V. *Bonum Matrimonii.*
Ad Matrimonium quis conſenſus requiratur &c. V. *Conſenſus ad Matrimonium.*
Matrimonialis contractus. V. *Contractus Matrimonii.*
Matrimonii effectus. V. *Effectus Matrimonii.*
Matrimonii finis. V. *Finis Matrimonii.*
Matrimonii impedimenta. V. *Impedimenta Matrimonii.*
Matrimonii Vinculum. V. *Vinculum Matrimonii.*
Matrimonium, ſi contrahatur in gradu prohibito, neglectis proclamationibus, quæ pœnæ incurrantur, V. *Pœna.*

Matutinum.

Matutinum, & Officium ex variis cauſis mutari poteſt, verbi gr. ſi recitaſti heri matutinum de Feria, & cras venias ad locum, ubi eſt feſtum, poteris pergere orare de hoc feſto &c. l. 4. à num.1253.

Matutinum, Laudes, & aliæ Horæ ſingulæ ſuo tempore dici debent, probabilius ſub veniali, v.g. Matutinum & Laudes à pridie veſperi uſque ad horam poſt ortum mane ſolem &c. Ex cauſa autem v. g. ob parandam Concionem, maiorem devotionem &c. tempus illud mutari poteſt, n.1237. à n.1312.

Matutinum ſequentis diei, ſi abſque cauſa dicatur ante abſolutum Officium diei præſentis, peccatur venialiter, ſi fiat ex cauſa, v. g. ſi quis rogetur ab alio, ut ſecum recitet Matutinum diei ſequentis, antequam recitarit Veſperas diei præſentis &c. nullo modo peccat, n.1315. Per recitationem unam non poteſt ſatisfieri pro hac & ſequenti die, ibid. Matutinum in Cathedrali recitari debet mane, non autem veſperi pro ſequenti die, l.6.p.2. n.2055. D.32.

Matutinum à Laudibus integra nocte, etiam ſine cauſa, dividi poteſt, quod ſi fiat, in fine *Pater noſter* addi debet, l.4.n.1305.

Matutinum Defunctorum dici debet in ipſo die Animarum l. 6. p.2. num.2055. D.33. n.2066. Matutinum & Laudes ante celebrationem Miſſæ probabilius ſub veniali dici debent, niſi adſit cauſa differendi, v.g. commoditas ſtudii, itineris &c. n.230.

Matutinum qua hura pridie inchoari poſſit. V. *Hora Canonica.*
Matutinum donum. V. *Donum matutinum.*

Medicus.

Medicus diverſimode contra obligationem ſuam peccare poteſt, v. gr. ſi abſque ſufficienti peritia gravem morbum curare tentet; ſi remedia temere adhibeat; ſi de periculo infirmos non moneat; ſi homini ſoluto & ſano det medicamenta ad Venerem notabiliter provocantia &c. l 4. à n.1532.

Medicus, ſi dicatur eſſe magus, ab eo curatio ordinarie admitti, aut peti non debet, l.3.p.1. n.44 Medici volentes experiri in homine ſoluto potentiam generandi, aſſumendo aquas calidas ad partes genitales &c. peccant; in homine tamen uxorato id videtur licitum, l.6. p 3.n.796.

Medicus ſequi tenetur probabiliora & tutiora, l.1.n.92.365.l.4. n.1534. Non poteſt diſpenſare in Jejunio vel eſu carnium, ſed tantum declarare poteſt, præceptum hic & nunc non obligare, l.3. p.2.n 1310 l 4.n.1538.

Medicus ſine vi, fraude, & mendacio abſtrahens eos, qui alios frequentant, excuſatur à mortali, l.3. p.2.n.81.

Melioramenta.

Melioramenta rei, alia ſunt in alia extrinſeca. Intrinſeca dicuntur, quæ quaſi tranſeunt in rem, quam meliorem efficiunt, quorum dominium acquirit dominus rei, qui pro arbitrio boni viri aliquid compenſare debet. Extrinſeca dicuntur, quæ extrinſece tantum adhærent, & ſalva re ſeparari poſſunt quorum dominium ſpectat ad Poſſeſſorem ſive bonæ, ſive malæ fidei, l.3. p.2. nu.208. 226. Pro melioramentis plus deduci non poteſt, quam quantus eſt, & manet auctus valor rei, quando ad Dominum redit, à num 226. Si melioramenta ideo facta ſint à malæ fidei poſſeſſore, ut Dominus refundere non potens expenſas, cogeretur rem ipſi relinquere, poterit Dominus rem repetere non refundendo expenſas, donec ad meliorem fortunam pervenerit &c. à num.228.

Mendacium in Confeſſione.

Mendacium in Confeſſione commiſſum eſt Sacrilegium, l.6. p.2. n.1175. Circa materiam neceſſariam Confeſſionis, ordinarie eſt mortale, à num.1176. Circa materiam non neceſſariam Confeſſionis, ordinarie eſt tantum venialem; dummodo abſolutioni ſubiiciatur alia materia ſufficiens, n.1177.

Mendicantes.

Mendicantes, ubi habent diſpenſandi privilegium, poſſunt id facere extra Sacramentum, etiam cum abſentibus, l.6.p.3.n.895.

Mens.

Mentis cæcitas, quæ eſt Luxuriæ filia, eſt, cum quis adeo eſt addictus turpitudini, ut de cœleſtibus non cogitet; ordinarie eſt mortale, l.5. n.301.
Menſium alternativa. V. *Alternativa menſium.*

Mercator.

Mercator diverſimode peccare poteſt, v.g. venenum, vel alia prohibita vendendo cum ſuſpicione pravi uſus: rem carius, quam ſupremo pretio vendendo ob dilatam ſolutionem: mercium defectum gravem occultum non aperiendo: res furtivas emendo &c. l.4. n.1539.

Mercator vi, fraude, vel mendacio impediens, ne ad Civitatem afferantur aliæ merces, ut ipſe ſuas carius vendat, tenetur exceſſum pretii ementibus, & lucrum ceſſans aliis mercatoribus reſtituere, l.3.p.2.n.80. Sine vi, fraude, & mendacio ad ſe trahens eos, qui alios frequentant, excuſatur à mortali, n.81.

Mercator jurans, ſibi pluris merces conſtare, ſe non poſſe eas tali pretio vendere, excuſatur à mendacio & perjurio, ſi ſimul intelligat expenſas, ſumptus &c. l.3.p.1. n.301. V. *Emptio.*

Mercatus.

Mercatus privatus licitus eſt die feſto, l.3.p.1.n.606.

Meretrix.

Meretricibus domos locare in civitatibus, in quibus id maioris mali vitandi cauſa permiſſum eſt, licet, niſi graviter nocerent vicinis honeſtis, vel ob ſitum anſam darent majorem peccatis, l.2. nu. 250. l.3 p.2.nu 1042. Meretricem ad aliquem evocare, & deducere non licet, niſi graviſſimi mali vitandi cauſa, l.2. n.250.

Meretrix ordinarie abſolvi non debet, niſi ſuſpectum conſortium deſerat, l.3. p.1.n.915.

Meritum.

Ad meritum non ſufficit libertas inter actus omnino æquales, cum neceſſitate ad hunc vel illum, l.1.num.83.

Merx.

Mercis vitia, quæ & quando aperiri debeant &c. V. *Emptio*.

Metalla.

Metallorum venæ, ſi inveniantur in loco publico, qui nullius eſt, fiunt primo occupantis: ſi in fundo alterius, probabilius de jure naturæ ſpectant ad dominum fundi; ſed ſpectanda hic eſt loci conſuetudo, l.3.p.2. à n.110.

Metus.

Metus eſt actus voluntatis fugiens malum imminens, l.3.p.2.nu. 631. Gravis eſt, qui cadit in virum conſtantem & facile ſuperari non poteſt. Levis eſt, qui non multum perturbat & facile excuti poteſt, ib. Gravis alius eſt abſolute talis, qui eſt de incurrendo gravi malo inſtante illi, qui timet, vel aliis illi proxime junctis, v.g. de morte, mutilatione, longo carcere &c. Alius eſt reſpective talis, qui eſt de malo, propter quod non trepidaret quidem vir fortis, tamen judicio prudentum merito trepidat hic homo; qui in ordine ad contractum ſe habet, ſicut metus abſolute gravis, ibid.

Metui gravi communiter æquivalet metus reverentialis, n.632.

Metus quis, & quando invalidet contractum. V. *Contractus*.

Metus minuit malitiam peccati, l.1.num.774.

Metus gravis v.g. mortis &c. ſæpe excuſat non tantum ab obſervatione legis poſitivæ tam divinæ, quam humanæ, ſed quandoque etiam ab obſervatione legis affirmativæ naturalis, à num.774. Nullus metus excuſat ab obſervatione legis, cujus tranſgreſſio eſt intrinſece mala, à num.775.

Metus damni particularis non excuſat ab obſervatione legis, cujus tranſgreſſio eſt contra bonum commune &c. n.775. 781.

Metus gravis quandoque irritat matrimonium, l.6.p.3.n.650.

Metus gravis injuſte incuſſus ad extorquendum Matrimonium, illud irritat, num.5 1n.651.

Metus levis non irritat Matrimonium, l.6.p.3 num.649. Neque metus ab intrinſeco proveniens irritat, n.651. Injuſte incuſſus illud irritat, ib. Injuſte incuſſus, non ad extorquendum conſenſum in matrimonium, illud non irritat, n.652. Juſte incuſſus non irritat, n.653. Metus mali gravis ſive abſolute, ſive reſpective tantum gravis, irritat matrimonium, nu.655. Metus exhæredationis, vel amittendæ dotis in caſu, quo dos neceſſaria eſt ad alimenta, vel ad onera matrimonii ſuſtinenda, eſt abſolute gravis dirimens matrimonium, ib. Quod malum ſit abſolute, & quod reſpective grave. V. *Malum*. Metus imprudens probabiliter non irritat matrimonium, l.6.p.3.n.655. Metus, ut dicatur gravis, & cadere in virum conſtantem, & irritare matrimonium etiam pro foro Conſcientiæ debet eſſe de malo ſaltem reſpective gravi: item debet prudenter timeri: item metum incutiens debet poſſe, & ſolere exequi minas, & metum patiens malo illi non poſſe facile occurrere, n.656.

Metus reverentialis probabiliter dirimit matrimonium: in praxi tamen non eſt facile diſſolvendum tale matrimonium: niſi metus gravis mali accedat, n 657. Metus reverentialis Jure Canonico non ſemper cenſetur adeſſe inter pupillum & Curatorem, vel Tutorem, n.658. Metus gravis ad unam è tribus ducendam, relicta libertate eligendi ex illis unam, probabilius irritat matrimonium, n.659. Ex metu gravi cum impedimento iniens, ſi ficte conſentiat, peccat venialiter: ſi vere conſentiat, non peccat, cum matrimonium ſit invalidum, num.660.

Metus non præſumitur, ſed probari debet, n.661. Signa, quod metus interveniat, varia ſunt, v.g. Pallor vultus, & vox ſubmiſſa, qua ſponſa aliquoties interrogata à Parocho, tandem conſenſum expreſſit: item multa feſtinatio in contrahendo: item antecedens animi averſio, & proteſtatio de non volendo talem maritum &c. l.6. p.3.n.662. Ex metu gravi conſentiens in Matrimonium, non poteſt habere ejus uſum &c.n.663. matrimonium ex metu initum convaleſcit per ſubſequentem ratificationem, etiam tacitam, ſi cauſa metus ceſſet; non autem ſemper convaleſcit per copulam ſubſequentem &c. n.664. Si coactus ad contrahendum, etiam cogatur metu mortis ad copulam, probabiliter in eam conſentire poteſt, & conſenſum habere validum, n.665. Si conſenſus metu extortus firmetur juramento, non tamen ideo obligat, nu.666.

Metus incuſſus diverſimode ſufficienter probari poteſt, v. gr. per teſtem unum de viſo, &, ſi fama accedat, per unum de auditu &c. nu.667. Metum injuſte incutiens probabiliter etiam reſilire poteſt, nu.668. Ex metu initum matrimonium quando ſit validum. V. *Matrimonium*.

Metus gravis, quamvis à peccato non excuſet, excuſat tamen aliquando ab incurrenda Cenſura, v.g. ſi non incutiatur in contemptum Eccleſiæ &c. Aliquando etiam excuſat ab incurrenda pœna Cenſuræ annexa, l.7. à nu.98. Si metus gravis fuerit cauſa ſuſcepti Ordinis majoris, Ordo eſt validus, & probabiliter obligat ordinatum ad Caſtitatem, & Horas, donec diſpenſetur, l.6.p n.n.2263. 2230.

Metus ratione peccati alius eſt Divinus, ſive Cœleſtis, qui provenit ratione alicujus concernentis Deum, vel cœleſtem gloriam: Alius humanus, ſive mundanus, qui provenit pure ratione creaturæ, qui communiter eſt inhoneſtus, l.6.p.2.num.719.

Metus divinus alius eſt ſervilis, quo timeo mihi malum, quod peccatum cauſat apud Deum: alius filialis, quo timeo Deo malum quod peccatum cauſat: alius initialis, quo timeo mihi & Deo malum, quod peccatum cauſat, num.720.

Metus ſervilis alius eſt ſerviliter ſervilis, ſive cum ſervilitate, ſi quis ita animo eſt comparatus, ut ſi pœnam non timeret, adhuc vellet peccatum: alius eſt ſervilis ſine ſervilitate, per quem ſimpliciter excluditur voluntas peccandi, num.721.

Metus, ex quo concipitur dolor de peccatis. V. *Dolor*.

Miles.

Milites proclamari debent ante matrimonium in Diœceſi Monaſterienſi; & in aliis, in quibus uſus habet, l.6.p.3.n.475.

Milites æquiparantur vagis, dum ſunt in expeditione foris, ideoque apud quemcunque Parochum copulari poſſunt, num.750. Acquirunt quaſi domicilium inſervientes ſuis Officialibus, tanquam famuli in arcibus Nobilium, ſi apud ipſos ſtent, & habeant animum, per majorem anni partem permanendi; adeoque ſunt ſubditi Parochi illius loci. Idem dicendum eſt de cuſtodientibus fortalitium, ſi ſecuri ſint de permanſione &c. num.751.

Milites non tenentur contrahere coram Sacerdote caſtrenſi, authoritate Epiſcopi legioni illi conſtituto cum mandato, ut dictæ legionis milites coram illo, & non alio contrahant; praxis tamen eſt ut fiat, ib. Catholicus legionis Acatholicæ invalide init matrimonium cum Acatholica non ſpectante ad illam legionem coram prædicante Acatholico, & duobus Teſtibus, nu.753. Valide autem, ſi ad legionem ſpectet, ib. Item Acatholicus cum Catholica ejuſdem legionis valide matrimonium init, ib.

Miles, etiam virtualiter tantum manumiſſus invalide contrahit coram Parocho Diœceſis peregrinæ, l.6.p.3.nu 756.

Miles, ſi ſit ſubditus Principis bellum gerentis, non tenetur inquirere in juſtitiam belli, quamdiu dubium poſitivum non habet de ejus injuſtitia: ſi non ſit ſubditus Principis illius, tenetur prius inquirere in juſtitiam belli, & formare judicium, quod ſit juſtum, antequam ſtipendia mereatur, l.3.p.1. num.867.

Miles intelligens, bellum eſſe injuſtum, in quo eſt, niſi velit, quam primum poteſt, curare dimiſſionem, & interea abſtinere ab actibus hoſtilitatis, non poteſt abſolvi; ſicuti nec ille, qui paratus eſt mereri in bello juſto & injuſto, niſi mentem corrigat, ib. Qui in bello injuſto ſtipendia meretur, tenetur ad reſtitutionem damnorum, niſi ignorantia inculpabilis excuſet, tum enim tantum tenetur ad reſtitutionem eorum, in quibus factus eſt ditior, ib. Bona fide militans, intellecta poſtea belli injuſtitia, id tantum tenetur reſtituere, quod adhuc habet ex præda, vel quo factus eſt ditior, l.3. p.2.nu.814. milites privata authoritate prædas agere, aut hoſtibus damna inferre non poſſunt, etiamſi urbs in prædam detur, l.3.p.1. n.880. milites probabiliter tenentur tantum ad damnum, quod ipſi intulerunt in injuſta ſpoliatione urbis, in combuſtione, mutilatione &c. ib. l.3.p.2.n.12. Peccant cum onere reſtituendi, ſi invitis illis, apud quos hoſpitantur, vel quos tranſeunt, aliquid auferant, dona extorqueant, metu cogente aliqua accipiant à ruſticis, &c. niſi ſint ex extrema, vel ſaltem gravi neceſſitate, l.3.p 1.n.880.l.3.p. 2.nu 50. Licite pabulantur in terra hoſtili, non autem in amica, ſi pretio pabulum comparare poſſint; probabiliter tamen etiam in terra amica licite pabulantur, quando pro utilitate Provinciæ bellum geritur, l.3.p.1.num.883.

Miles pro utraque parte pugnare poteſt, ſi pro juſtitia belli utrimque ſint rationes probabiles, n.871. Si moriatur, jus ad ſtipendium quod lucratus eſt, devolvitur ad hæredes, nu 879. miles tenetur perſiſtere in ſtatione, etſi mortem certo prævideat. Item poteſt probabiliter ad evertendam turrim hoſtilem, aut ad perdendos hoſtes pulverem incendere; navem aut incendere aut mergere, ne hoſtis ex potiatur cum gravi Reipublicæ damno, etſi prævideat ſe certo occidendum &c. nn.769. 787. V. *Bellum*.

Militia.

Militia ſæcularis facit vacare Beneficia, l.4. 937.

Miniſter Sacramentorum.

Miniſter Sacramentorum novæ legis eſt, qui nomine Chriſti operans Sacramentum conficit, l.6.p.1.nu.49. De lege ordinaria & ex vi modernæ inſtitutionis, miniſter Sacramentorum eſt ſolus homo viator; hinc ſi quis extra-ordinarie à Beato, v.g. abſolveretur à peccatis, talis maneret obligatus ad confitenda mortalia homini viatori &c. num.50. non quivis homo eſt miniſter cujuſvis Sacramenti, numer.51.

Miniſter Baptiſmi poteſt eſſe omnis homo, etiam fœmina. V. *Baptiſmus*. Confirmationis, & Ordinis, de jure eſt ſolus Epiſcopus. Confirmationis ex commiſſione Papæ poteſt eſſe etiam ſimplex Sacerdos, uti etiam probabilius Ordinis uſque ad Diaconatum incluſive. V. *Confirmatio*. *Ordo*. Euchariſtiæ conficiendæ, Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis, ſolus Sacerdos. V. *Euchariſtia*. *Extrema Unctio*. *Confeſſarius*. Euchariſtiæ diſtribuendæ miniſter poteſt etiam eſſe Diaconus ex commiſſione Sacerdotis, & in neceſſitate. Hanc etiam in defectu Ordinati quivis non Ordinatus pro Viatico dare poſſet, etiam ſibi ipſi, quod tamen eſt contra conſuetudinem & ſenſum communem Eccleſiæ, l.6.p.1.nu.52 482. matrimonii miniſtri ſunt baptizati contrahentes, etiam fœmina, n.52. V. *Matrimonium*. In miniſtro Sacramentorum, ut valide conficiat Sacramentum, præter poteſtatem requiritur intentio faciendi hoc quod facit Eccleſia, vel, quod Chriſtus inſtituit, l.6.p 1.num.47. Adminiſtrans Sacramentum abſque gravi cauſa, (excepto matrimonio) ſub conditione, communiter peccat mortaliter, num.47. 82. Qualem intentionem miniſter Sacramentorum habere debeat. V. *Intentio*. Error miniſtri an, & quis invalidet Sacramentum. V. *Error*.

Miniſter Sacramentorum debet habere attentionem internam, ut valide Sacramentum conficiat, l.6. p.1. n.84. Voluntarie diſtractus in confectione Sacramentorum poteſt peccare mortaliter, nu. 85. Non omnis, qui poteſt valide, etiam licite miniſtrat Sacramenta,

menta, nu.87. Excommunicatus toleratus vel ſuſpenſus requiſitus licite miniſtrant Sacramenta, uti & Hæreticus in extrema neceſſitate, illi tamen non poſſunt ſe ingerere, num. 215. 620.

Miniſter dignior non cauſat plus gratiæ ex opere operato, n.90. Ut quis licite miniſtret, ordinarie debet eſſe in gratia ſub mortali, nu.86. Conficiens in mortali, per ſe loquendo, peccat mortaliter, nu.86. à nu.91. 102. Ut vitet mortale, ſufficit, ſi ſit in gratia ante conſummatum actum eſſentialem Sacramenti, nu.80. 88. à nu.91. num.97. 102. 196.

Miniſtrans Euchariſtiam in mortali, peccat ſaltem venialiter, n. 86. à n.94. Functiones ſacras obiens in mortali, communiter peccat ſaltem venialiter, n.86. à n.96. Audiens Confeſſiones in mortali, peccat venialiter, nu.86. 102. Abſolvens in mortali, peccat mortaliter, n.93. Sequens ſententiam probabilem, relicta probabiliore & tutiore, quando agitur de valore Sacramenti, peccat mortaliter tam conficiens, quam ſuſcipiens Sacramentum, à nu. 103. Non autem, ſi ex rationabili cauſa ſequatur probabilem, quæ eſt mortaliter certa, aut cui aliunde adveniat practica certitudo, à n.108. Neque peccat, ſi in neceſſitate, dum tutior practicari non poteſt, ſequatur probabilem, n.110. Neque, ſi alioquin adminiſtratio, aut ſuſceptio Sacramentorum fieret obnoxia nimiis ſcrupulis vel difficultatibus, nu.119. Quando non agitur de valore Sacramenti, licite ſequitur practice probabilem relicta tutiore, num.121.

Miniſter, qui ſcit, ſe aliquando habuiſſe juriſdictionem vel poteſtatem Sacramenta miniſtrandi, ſi dubitet, an adhuc habeat, licite ea miniſtrat; ſi autem dubitet, an unquam talem juriſdictionem habuerit, illicite ea miniſtrat &c. l.6.p.1.nu.120. Peccat mortaliter utens materia vel formâ falſa, nu.86. Etiam peccat graviter, per ſe loquendo, utens materia vel forma dubia, ſi certa haberi poſſit, nu.86. 122. Omittens intentionem requiſitam, peccat mortaliter, num.86. Repetens formam Sacramentalem, vel aliquid in ea, cum dubio tantum levi, & inani timore de recta pronunciatione, per ſe loquendo, peccat mortaliter: ſi autem id faciat, ſub conditione, ut moleſto ſcrupulo & perplexitate ſe liberet, peccat tantum venialiter, & ſæpe etiam nullo modo, à n.129. Si verba formæ corrupte, inarticulate, indevote pronunciet, vel aliquid in ea mutet, aut omittat, peccat graviter, vel leviter pro gravitate materiæ. Quod ſi faciat ex contemptu, peccat mortaliter; uti etiam, ſi id faciat ex negligentia magna &c. nu.86.

Miniſter ſimulans formaliter & proprie adminiſtrationem Sacramenti ob metum gravem quemcunque, illicite agit: etiam ſimulans materialiter, agit illicite, & peccat mortaliter, ſi adſit circumſtantia aliqua vitioſa, l.6 p.1. à n.149. Sicut adminiſtrationem ita & ſuſceptionem Sacramenti ſimulans peccat, nu.157. Simulans materialiter circa rem plane indifferenter ſe habentem ad Sacramentum, per ſe loquendo, non agit illicite, ſi non adſit vitioſa circumſtantia; ſic licite Confeſſarius ſuper pœnitentem indiſpoſitum poſt Confeſſionem aliquid orat, & format Crucem &c. Item indiſpoſitum cum S. Communione tranſit, & S. Hoſtiam occulte in Ciborium reponit, poſtquam coram ipſo dixiſſet: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat &c.* Si autem accedat vitioſa aliqua circumſtantia, agit illicite: ſic illicite agit, dando alicui pro Viatico v.g. vel indiſpoſito pro Paſchate, ad vitandum ſcandalum, Hoſtiam non conſecratam &c. à nu.158. Simulans celebrationem Miſſæ & conſecrationem Hoſtiæ in ea, peccat mortaliter, & gravius, quam ſi conſecraret, & communicaret in mortali, nu.161. Simulans materialiter ex metu graviſſimo injuſte incuſſo, ſe contrahere matrimonium, per ſe loquendo, non peccat, nu.162.

Miniſter Sacramenti probabilius peccat mortaliter, Sacramentum conficiens in mortali extra neceſſitatem, num.88. à nu.91. A Miniſtro non tolerato extra neceſſitatem extremam Sacramentum petens illicite agit: in extrema autem neceſſitate agit licite, ſi v.g. alias aliquis eſſet moriturus ſine Baptiſmo, Pœnitentia &c. à num. 209. Item licite ſuſcipit, aut petit quis Sacramentum à Miniſtro tolerato ex cauſa rationabili, & quando alius deeſt, quamvis prævideat eum indigne miniſtraturum, ſi digne miniſtrare poſſit, à num.212.

Miniſter Sacramentorum tenetur ea miniſtrare vel ex Juſtitia, vel ex Charitate, l.6.p.1. à nu.133 Per ſe loquendo, peccat mortaliter, ſi miniſtret indigno. nu.86 à nu.137. In mortali conſtitutus miniſtrans indigno, duplex ſpecie diſtinctum Sacrilegium committit, nu.148. Peccatori publico ordinarie negare debet Sacramentum tam privatim, quam publice petenti; non autem ſemper cum periculo mortis, vel gravis infamiæ &c. à nu.138. Si publice confeſſus ſit, & occaſionem proximam peccandi deſeruerit, Euchariſtiam illi miniſtrare poterit, nu.141. Si dubitet de ejus Pœnitentia, Sacramentum illi negare debet; ſi dubitet de crimine, Sacramentum negare non debet, niſi ſuſpicio de crimine eſſet publica & violenta, nu.142. In articulo mortis illi Sacramentum negare non debet, nu.143 Peccatori occulto publice petenti non debet negare Sacramentum, ſi per hoc notabiliter infamaretur: occulte autem petenti negare debet, niſi noviſſet crimen ex ſola Confeſſione, à num.144. Occulte indignum v.gr. propter Irregularitatem, petentem Sacros Ordines, etiam publice reiicere debet, n. 146. Si unus ſponſorum etiam publice ſit indignus, v.g. quia eſt Hæreticus, probabilius videtur alterum licite poſſe cum eo contrahere, & Sacramentum Matrimonii miniſtrare, ſi adſint conditiones ad contrahendum cum tali Hæretico requiſitæ, & ipſe abſque gravi ſuo incommodo contractum omittere non poſſit, nu 147.

Miniſter Sacrificii eſt ſolus Sacerdos, l.6.p 2 num.308. 143. In Miſſa ordinarie requiritur Miniſter ſub peccato, & quidem maſculus: in neceſſitate poteſt quis ſibi ipſi reſpondere, vel cœptam Miſſam ſine Miniſtro proſequi, vel adhibere fœminam pro Miniſtro, quod in aliquibus locis conſuetudine inductum eſt, quæ conſuetudo tamen merito improbatur, nu.308. à num.385.

Miniſtri in Miſſa patris ſui, poſſunt eſſe filii legitime ante Ordinationem nati, non autem nati illegitime, num.389.

Miniſtri errores in Miſſa communiter corrigi non debent, l.6. p. 2.n.390. Inſtruendi ſunt Miniſtri, ut reſpondeant clare exprimendo verba æquali voce cum Sacerdote &c. nu.391.

Minorennis.

Minoribus volentibus datur Curator poſt annos expletos pubertatis uſque ad annum 25. completum: invitis communi Jure non datur, niſi in certis caſibus, l.3.p.2.num.668. 1117.

Minoribus omnia bona Tutorum ſunt hypothecata, ib.

Minorum bona qua cura adminiſtrari debeant, &c. V. *Curator.*

Minorennis, ſi acceperit pecuniam mutuam, quam totam in luxum, & laſciviam profuderit, nil tenetur reſtituere, l.3.p.2. num.451

Minorum bona immobilia & pretioſa ſine decreto Judicis alienari non poſſunt: nec poteſt Minor ſine ejus decreto remittere, vel renuntiare hæreditati, legatis, fidei-commiſſis, aliiſque juribus ſibi acquiſitis, niſi Religionem ſit ingreſſus, num.1117.

Minor, ſi Curatorem habeat, nihil per ſe efficere poteſt, quo ullo modo vel alteri obligetur, vel alium ſibi obliget, niſi ſit pubertati proximus, tunc enim alium ſibi obligare poteſt, ib. Sine authoritate Curatoris donationes facere non poteſt, niſi quæ e jus conditionis adoleſcentes donare poſſunt: qui tamen ab illo dona accepit, non tenetur ea reſtituere, niſi legitime repetantur ibid.

Minor, ſi Curatorem ſemel ſuſceperit, tenetur illi ſubeſſe uſque ad annum 25. expletum, &, ſi litem habeat, tenetur ad eam ſumere Curatorem, exceptis cauſis ſpiritualibus. Si Curatore careat: valent acta per illum, ita tamen, ut ſi læſus eſt, reſtituatur in integrum, l 3. p 2. nu 1117. Circa quæ Minores poſſint valide contrahere, ſaltem pro foro Conſcientiæ, & de eorum beneficio reſtitutionis in integrum, V. *Pupillus.*

Si Minorennis bona ſua, etiam immobilia neceſſariò diſtrahere debeat, ut ſolvat debitum, ad quod in Conſcientia obligatur; item ſi alicui in dotem aliquid donaverit; item, ſi ſervum libertate donaverit &c illius actiones ſunt validæ, l.3.p.2. à nu.679.

Minorennis non habens Curatorem, ſi contrahat de rebus mobilibus, etiam aliquantulum pretioſis, & non occurrentibus in quotidiano uſu, obligatur naturaliter & civiliter, nu.680. Si à Principe veniam ætatis obtinuerit, id eſt, facultatem libere adminiſtrandi res ſuas non obſtante minore ætate, tamen non poterit alienare immobilia, aut conſtituere in hypothecam: & facultas illa prius concedi poteſt maſculis poſt 20. , fœmellis poſt 18. annum expletum, ſi judicio & moribus valeant, num.681.

Miraculum.

Miraculum fingens ordinarie peccat mortaliter, & ſuperſtitionem falſi cultus committit, l.3.p.1.num 7.

Miſerabilis.

Miſerabilis & pauper quoad Jura Romæ ſolvenda dicitur, qui tantum labore ſuo, & non alio modo ſe ſuſtentare poteſt quod verum eſt, quamvis aliunde modicum aliquem proventum habeat &c. l.6. p 3. num.857.

Miſericordia corporalis. V. *Eleemoſyna.*

Miſericordia ſpiritualis. V. *Correptio fraterna.*

Miſſa.

Miſſa eſt Sacrificium conſiſtens in Conſecratione panis & vini. Eſt actus latriæ, l.6.p.2.nu.1. Principalis fructus ejus ex opere operato eſt independens à probitate Sacerdotis, eſtque actu tam intenſive, quam extenſive finitus, nu.1. Per eam intelligitur totus ille ritus, quem Sacerdos peragit ad Altare, nu.2.

Miſſa unde dicatur, variæ ſunt opiniones: aliqui derivant ab Hebraico Miſſah, id eſt, oblatio voluntaria; alii à mittendo &c. ib. Qui ſint fructus ejus &c. V. *Sacrificium*. Quæ, & quales ſint partes Miſſæ: quis, & quando præcepto audiendi Miſſam ſatisfaciat &c. V. *Feſtorum obſervatio*. Miſſa eſt Memoriale Paſſionis Chriſti, quem Sacerdos in omnibus actiouibus repræſentat, l.3. p.1.num.661.

Miſſa eſt præcipuum opus ſatisfactorium pro Defunctis, l.6. p.2. num.1343. Tres Miſſæ, quas Epiſcopus in Ordinatione præſcribit, ſaltem ſub veniali primis diebus non impeditis legi debent, l.6.p.2. à num.2318.

Miſſa pro ſtipendio. V. *Stipendia.*

Miſſarum reductionem, moderationem & commutationem ex juſta cauſa aliquando poteſt facere Epiſcopus: ordinarie autem recurrendum eſt ad Sedem Apoſtolicam, l.6. p.2.num.1.63. 74. 89. 105. à num.116. Tot Miſſæ celebrari debent, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint ab eo, qui eleemoſynam dedit, à num.64.75.num.79 90 94. à num.137. Onera perpetua Miſſarum celebrandarum, ſeu Fundationes admitti non debent à Sæcularibus ſine Epiſcopi, vel Vicarii Generalis, à Regularibus vero ſine Generalis, vel Provincialis conſenſu & licentia in ſcriptis & gratis data &c. num.67. à num.69. Novæ obligationes admitti non debent, necdum perſolutis antiquis, num 68. Capitula, Superiores Ordinum, Ordinarii &c. attendere debent, ut onera Miſſarum plura, quam expleri poſſint, non admittantur & ut admiſſis ſatisfiat, à num.106. 109. Onera Miſſarum plura, quam legi poſſunt, admittens, peccat graviter, & ad plures obligatus, quam legere poſſit, omni meliori modo tenetur conari ſatisfacere, à numer.156. Circa Miſſarum onera pro ſtipendio legendarum non videtur præſcribi poſſe, l.6. p.2.num. 122.

242. Etiam unicam pro ſtipendio legendam omittens, vel omnium in certis circumſtantiis differens, probabilius peccat mortaliter, à n. 154.

Miſſa legenda committi poteſt ordinarie à conſtituto Sacerdote alteri, ſed pro toto accepto ſtipendio, à nu 150. In Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis & Conventualibus (ubi eſt competens Sacerdotum numerus) ordinarie una ſaltem Miſſa privata celebrari, & altera cantari debet, n. 1.

Miſſa Abbatialis ſolemnis ter in anno ad ſummum eſt canenda, n. 2055. D. 211.

Miſſa ſolemnis ex opere operato eſt efficacior, quam non ſolemnis, n. 49. Miſſis fundatis, ſi contra mentem Teſtatoris, aliter legantur ordinarie non ſatisfit, n. 151.

Miſſa ſicca, in qua non fit Conſecratio, probabiliter eſt licita, nu. 188. Gregorianæ, quæ 30. diebus conſequenter leguntur, per ſe loquendo, ſunt licitæ, n. 189.

Miſſa Conventualis in Collegiatis bene fundatis, in quibus Clerus eſt numeroſus, quotidie cani debet; quandoque duæ cani debent in Collegiatis, & Cathedralibus &c. nu. 2055. D. 56. à D. 58. ad 67. In Miſſa contra Paganos nomen Paganorum mutari non debet, nu. 2055. D. 293. Miſſa de SS. Roſario, & de Monte Carmelo ab omnibus ſine licentia dici non poteſt, n. 2055. à D. 189. ad 192.

Miſſam die Jovis ſancto celebrare non licet in Eccleſiis, in quibus non aſſervatur SS. Sacramentum. D. 237. Die Veneris ſancto celebrans debet mittere particulam in Calicem. D. 161. In Sabbato ſancto Miſſæ privatæ ſunt prohibitæ. D. 295. Sub Horis in Choro non permittitur Celebratio Miſſæ ad Altare maius D. 252. Miſſam die Jovis ſancto quilibet Sacerdos privatim celebrare poteſt, ſaltem ante inceptam Miſſam ſolemnem, l. 6. p. 2. nu. 231. Habens plures Parochias, quarum utraque eſt multum populoſa & ab invicem diſtans, debet uno anno in una, alio in alia Miſſam & Officium peragere in Cęna Domini & die Veneris ſancto &c. n. 232. Die Veneris ſancto probabiliter mane privatim celebrari poterit Miſſa de Paſſione, & duę Hoſtię conſecrari, ſi die Jovis ſancto Hoſtia conſecrata nulla ſit relicta &c. n. 233. Sabbato ſancto cuivis Sacerdoti Miſſam celebrare videtur prohibitum, nu. 234. Miſſam celebrare ordinarie non licet ante auroram, nec poſt meridiem, nu. 223. Ex iuſta cauſa ante auroram, aut etiam poſt meridiem celebrare licet, v. g. ob ſupplicationem, vel Concionem publicam protractam, ob funus Principis, ob impedimentum itineris &c. à n. 223.

Miſſæ tres in Natali Domini omnes ante auroram dici poſſunt, non tamen omnes tres conſequenter à media nocte: &, ſi tantum legatur una, in ea debet fieri Commemoratio S. Anaſtaſiæ, n. 223. à n. 527. n. 2055. D. 221. n. 2079.

Miſſam celebrare cum Conſecratione ordinarie non licet die Veneris ſancto, n. 223. 233. In Cęna Domini, uti & in Sabbato ſancto ex cauſa plures celebrari poſſunt, n. 223. à nu. 231. Eodem die ex variis cauſis plures ab eodem celebrari poſſunt, v. g. ſi Paſtor habeat duas Parochias multum diſſitas, ſi plures Peregrini, vel magna Proceſſio inexpectata adveniat &c. n. 223. à nu. 235. Deſerens Miſſam, & partem aliquam ſine cauſa omittens, peccat, n. 244.

Miſſam interrumpere, aliud interponendo, in variis caſibus eſt licitum, v. g. ob Concionem poſt Evangelium, vel Proceſſionem excipiendam; item, ſi urgeat gravis neceſſitas, vel propria, vel proximi &c. l. 6. p. 2. n. 223. Si interruptio fiat per quadrantem, vel mediam horam, nõ cenſetur notabilis; ſi per horam in negotio impertinente, ordinarie Miſſa reaſſumi non debet, ſed reincipi, n. 246. Ante, & quandoque etiam poſt Conſecrationem tantiſper relinqui poteſt, ut miniſtretur Viaticum, Extrema Unctio, Sacramentum Pœnitentię moribundo &c. n. 248. Statim poſt Introitum interrumpere Miſſã, & dare Communionem populo, eſt illicitum, niſi adſit notabilis neceſſitas, n. 250. Si quis poſt inceptam formam Calicis recordetur, vino non eſſe admixtam aquam, probabiliter interrumpere non poteſt, ſed pergere debet, n. 251. Laudabiliter ante Communionem etiam ad tempus unius *Pater* & *Ave*, Miſſa interrumpitur, interim eliciendo actus privatæ pietatis, n. 252.

Miſſam abrumpere, ex variis cauſis eſt licitum, v. g. ſi Sacerdos ante Canonem recordetur alicuius impedimenti, vel excommunicatus non toleratus præſumat intereſſe, nec expelli poſſit; ſi urgeat neceſſitas vel propria, vel proximi; item moralis impoſſibilitas perficiendi &c. n. 223. 245. 254.

Miſſa abrumpi debet, ſi ſub ea Eccleſia polluatur, v. gr. notoria effuſione ſanguinis, n. 253.

Miſſam necdum ad Offertorium perductam deſerere, & ab initio repetere ob adventum Principis, probabiliter eſt licitum, n. 249.

Miſſam communiter celebrare non licet ſub mortali, niſi in Eccleſia ſaltem benedicta, non violata, & Altari ſaltem portatili, nu. 255. In quocunque decenti loco in variis caſibus celebrari poteſt. *Primo* in neceſſitate, ſi v. g. Eccleſiæ ſint dirutæ; ſi templum populum non capiat; in caſtris pro exercitu &c. 2. Ex diſpenſatione Epiſcopi ob rationabilem cauſam. 3. Ex privilegio &c. à n. 255. In Altari fixo conſecrato, ubicunque ſit poſitum, quivis Sacerdos Miſſam celebrare poteſt; item in Altari portatili, in quocunque loco authoritate Epiſcopi deſtinato &c. n. 257.

Miſſa licite celebratur in navi, ſi abſit periculum effundendi Calicis, n. 255. 261.

Miſſa in privatis Oratoriis celebrari poteſt ex diſpenſatione Epiſcopi: non tamen in diebus Paſchatis, Pentecoſtes, Nativitatis Chriſti Domini, aliiſque anni Feſtis ſolemnioribus, ac diebus in Indulto exceptis &c. n. 255. 258. à n. 262.

Miſſa non eſt legenda, ubi ſub Altari, aut ſub ejus gradibus humata ſunt corpora humana, n. 2067.

Miſſam celebrans apud Moniales, quæ habent Feſtum duplex & Miſſam propriam, eam dicere poteſt in earum Eccleſia, ſi non habeant Miſſale à Romano diverſum, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 263. 264.

Miſſas varias poſſunt facere celebrari Moniales Ordinis Ciſtercienſis per Capellanos ſuos in Eccleſiis ſuis cum Miſſali Romano, & juxta illius Rubricas, D. 265. Intra Clauſuram Monialium Miſſæ celebrari non debent. D. 71. De illo Beato Ordinis Sacerdos legere poteſt in Miſſali Romano, cuius Moniales habent Officium, n. 376. In Miſſa legenda ritus proprius obſervari debet, à n. 365.

Miſſa ordinarie celebrari debet à Sacerdote calceato, capite nudo, ſine capillitio ficto, ſine baculo, annulo &c. quæ tamen ex cauſis pro more Patriæ, vel ex indulto aliquando non ſervantur, à n. 399. Miſſam legere ſine veſtibus ſacris, Altari, aut Calice, probabiliter non eſt intrinſece malum: vix tamen in praxi dabitur caſus, in quo id licite fieri poſſit, l. 1. n. 776. l. 6. p. 2. à n. 338.

Miſſam celebraturus non induit ſe ad Altare, niſi ſit Epiſcopus, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 242. Miſſa Dedicationis Eccleſiæ cuiuſcunque conſecratæ ſingulis annis legi debet, non vero tantum benedictę, n. 378. Miſſam de Martyribus Japonenſibus; item de BB. Aloyſio & Franciſco Regis poſſunt etiam Sacerdotes ſæculares legere in Eccleſiis Soc. JESU, n. 371. Miſſa de quovis Canonizato legi poteſt, quamvis necdum in Martyrologium relato, n. 377. Miſſa de Sancto in Martyrologio Romano deſcripto, vel de quo ſpecialiter à S. Sede conceſſum, ob inſignes Reliquias, ſub ritu duplici dici poteſt in Eccleſia, in qua illæ habentur, à n. 379. n. 2074.

In Miſſis Vigiliarum ſimplicium non dicitur, *Gloria*, nec *Credo* &c. l. 6. p. 2. à n. 471. Miſſa *de Requiem* non legitur expoſito Venerabili: prohibetur illis diebus, quibus votiva; præſente corpore una ſolemnis licita eſt *de Requiem*, etiam die Dominica vel Feſto &c. à n. 506. Non dicitur in Feſto duplici, quod eſt de præcepto &c. num. 2055. à D. 75. ad D. 84. In Feſto Animarum etiam in ſpecie pro aliquibus Defunctis applicari poteſt, nu. 515. Probabiliter etiam pro vivis legi poteſt, à n. 516.

Miſſa quotidie legi debet de die, ſeu concordans cum Officio, niſi quis votivam, vel de Requiem legere voluerit, à nu. 371. De Beatis nondum Canonizatis probabilius tantum legere licet ipſo die feſto, n. 375. Per Miſſam ad Altare privilegiatum liberari poteſt Anima è Purgatorio; quæ ordinarie debet eſſe *de Requiem*. Quod ſi conceditur per aliam, debet in ea addi Collecta pro Defuncto, exceptis Feſtis primæ claſſis, à n. 518. Quæ hic præterea obſervari debeant. V. *Altare*. Pro Miſſa ex voto debita ſtipendium admitti non poteſt &c. l. 6. p. 2. à nu. 562. Miſſa votiva eſt, quæ ex voto, ſeu arbitrio Sacerdotis legitur præter directionem Rubricæ, & diſcrepanter ab Officio; quæ ex cauſa rationabili licita eſt, n. 497. Prohibetur diebus Dominicis, & feſtis duplicibus, quæ ſunt de præcepto; item infra Octavas Epiphaniæ, Paſchæ, Pentecoſtes, Corporis Chriſti &c. n. 498. 2055. D. 19. à D. 74. ad D. 84. & D. 177. Pro cauſa publica legi poteſt etiam in duplicibus &c. à num. 499. In votiva ordinarie omittitur *Gloria* & *Credo*, niſi ſit de Angelis, vel B. V. in Sabbato, vel ſolemnis &c. n. 502. Infra Octavam non ſit votiva de eo, de quo eſt Octava, ſed dicitur Miſſa Feſti conveniens Officio, cum *Gloria* &c. nu. 503. In votiva non omittitur Pſalmus: *Judica*, nec ad Introitum, & lavabo, *Gloria Patri* &c. Dicitur Præfatio propria, ſi habeat &c. à n. 504.

Miſſam celebrans de B. M. infra Octavam dicere debet more votivo ſine *Gloria* & *Credo*, niſi fuerit Sabbatum, in quo dicitur *Gloria* &c. l. 6. p. 2. n. 2055. D. 289. De Conceptione B. V. non dicitur ut votiva in Sabbato. D. 270. Ubi eſt conſuetudo, licita eſt votiva in Sabbato, etiamſi ſit duplex. D. 64. Votiva ſolemnis cum *Gloria* & *Credo*, licita eſt pro re gravi. D. 118. Tempore Paſſionis in votiva de Paſſione non debet omitti Pſalmus: *Judica me Deus*, neque *Gloria Patri* ad Introitum, & lavabo, licet ea omittantur in Miſſa de tempore. D. 226.

Miſſæ accurata Celebratio multa requirit, v. gr. ut fiat alte, breviter, clare, devote, exacte, ſecundum Rubricas, &c. l. 6. p. 2. à n. 559. 577.

Miſſa quando, & à quo compleri debeat. V. *Complenda in Miſſa*. Miſſæ partes aliæ ſunt ordinariæ, quæ ſemper dicuntur, v. g. Confeſſio, Oratio, Epiſtola, Evangelium, Præfatio, Canon, Pater noſter, Agnus Dei &c. Aliæ non ordinariæ, quæ non ſemper dicuntur, v. gr. Gloria, Orationes ſecundariæ, Credo &c. n. 416. Omittere partem ordinariam, per ſe loquendo eſt mortale, niſi excuſet parvitas materiæ &c. à n. 417. Si tot partes ordinariæ omittantur, ut ſimpliciter conſtituant materiam notabilem, erit mortale, à n. 419. Omittens partem non ordinariam, aliquas Benedictiones, Cruces &c. ordinarie peccat tantum venialiter, à n. 420. Qui poteſt omnia peragere, excepta elevatione Hoſtiæ, & Calicis, poteſt bis omiſſis privatim celebrare, n. 427. Aliquid ſine ulla cauſa in Miſſa addere, ordinarie eſt veniale, n. 429. Sub longo cantu ad *Gloria* & *Credo* &c. aliquid vocaliter orare, aut intermiſcere meditationem eorum, quæ geruntur in Miſſa, non eſt peccatum, à n. 430. In Canone aliqua verba omittere, variare, vel corrumpere, ita ut mutetur ſenſus, eſt mortale, n. 418. Item mutare preces in alias non approbatas, ſi fiat in parte notabili, eſt mortale; ſi fiat in alias approbatas in Miſſali, ordinarie eſt veniale, nu. 432. Item mutare in alia verba ſynonyma, mutare actiones, invertere partes eiuſdem rationis &c. ordinarie eſt veniale, à num. 433. Notabilem verborum partem ita formans, ut ſecluſo omni impedimento ſe ipſum audire non poſſit, ordinarie peccat mortaliter, n. 438. Si ita ſubmiſſe legat, ut ſeipſum audire poſſit, probabilius nequidem peccat venialiter, n. 439. Qui notabilem earum partem, quæ ſubmiſſe dici debent, recitat alte, ad minimum

peccat

Digitized by Google

peccat venialiter; & ſi verba Conſecrationis ita alte proferat, ut ad quadraginta, aut etiam pauciores paſsus audiantur, ordinarie peccat mortaliter, n.440.

In Miſsa Orationes & Collectæ, ſive Commemorationes, aliquando plures, aliquando pauciores dicuntur, v. gr. in duplicibus, & de Octava ordinarie tantum eſt una Oratio, niſi Feſta occurrant; in ſemiduplicibus ordinarie ſunt tres tantum, niſi ſpecialiter Collecta addenda; in ſimplici & feriis ordinarie tres, vel quinque, vel ſeptem, vel etiam plures &c. l.6.p.2. à nu.447. Quando in ea dicatur *Gloria* aut *Credo*. V. *Gloria*. Si dicatur *Gloria*, etiam dicitur: *ite Miſſa eſt*; alias dicitur: *Benedicamus Domino*: & in Miſſis de Requiem, *Requieſcant in pace*, nu.469. Evangelium S. Joannis legitur in omni votiva, & de Requiem, &, ſi nona Lectio non fuerit Evangelium cum Homilia, n.470.

In Miſſis Vigiliarum, & aliquarum Feriarum plura obſervari debent, v.g. in Miſſis Vigiliarum ſimplicium non dicitur *Gloria*, nec *Credo*, licet *Te Deum laudamus* dictum ſit in Officio &c. à nu. 471. Si ſub ea habeatur Concio, quæ obſervari debeant. V. *Concio*. Quæ inclinationes in ea fieri debeant. V. *Inclinationes in Miſſa*. In ea, ubi collocandæ, & quomodo componendæ manus. Vide *Manuum compoſitio in Miſſa*. Quomodo Cruces & Benedictiones in ea formandæ. V. *Benedictio*, *Crux*. In ea quomodo componendi oculi. V. *Oculus in Miſſa*. Miſſæ Sacrificium incapaci, vel poſt Conſecrationem ſecundæ ſpeciei nulli adhuc applicatum, adæquate etiam applicari nulli poteſt, l.6. p 2. n.201. Si applicetur ſub conditione jam impleta, valida eſt applicatio, non autem ſub conditione futura contingente, ib.

Miſſa applicari poteſt pro illis omnibus, pro quibus poteſt offerri, ſcilicet pro ipſo Sacerdote, pro Aſſiſtentibus, pro Eccleſia tota &c. n.203. V. *Applicatio Miſſa*.

Ad Miſſam celebrandam requiritur ordinarie Altare conſecratum, n.308. Item duplex mappa linea, n.308. à n.322. Item antipendium, nu.308.326. Item veſtes ſacræ, quæ ad uſus profanos adhiberi non debent, n.308. à n.327. nu.337. V. *Veſtes ſacra*. Sine Velo Calicis, Manutergio, Pulvinari, Burſa celebrare licet, ſi haberi non poſſint, nu.330. Item requiritur Purificatorium, pro quo, ſi haberi non poſſit, ſubſtitui poteſt ſtrophiolum mundum, n.308. 331. Item palla linea benedicta, pro qua, ſi haberi non poſſit, poteſt ſubſtitui Corporale, Purificatorium vel Burſa, num. 308.332. Item Corporale benedictum, n 308.333. Item Calix & Patena conſecrata, n.308. à n.345. Item Miſſale. V. *Miſſale*. Item Miniſter; & quando ſine eo celebrari poſſit. V. *Miniſter*. Item candela accenſa duplex ex cera, n.308.392.395. Etiam in neceſſitate probabilius non licet celebrare ſine ullo lumine, nu.392. Si poſt Offertorium utrumque lumen extinguatur, & reaccendi non poſſit, probabilius Miſſa continuari debet, n.393. Si ſtatim reaccendi poſſit, Miſſa continuari poteſt, n.394. Cum candelis ex ſebo licite celebratur, ſi aliæ haberi non poſſint, n.395. Saltem unum lumen requiritur, dum legitur Evangelium S. Joannis, n.397. V. *Candela*. Item candelabra, etiam profana adhiberi poſſunt, ſine quibus celebrari etiam poteſt, n 308.396.

Ad Miſſam celebrandam, an ſemper, & qualis requiratur Crux. V. *Crux*.

Ad Miſſam legendam, quæ requiratur attentio, & qualis ad eam audiendam. V. *Attentio*. Miſſæ præmitti debet lotio manuum ſub veniali, ſi immundæ ſint; ea etiam fieri ordinarie debet poſt Miſſam, non tamen ſub peccato nequidem veniali, l.6.p.2 à n.412. Ante eam inter induendum omittere orationes, eſt veniale, n.415.

Miſſę probabilius præmitti debet recitatio Matutini, & Laudum ſub veniali, niſi adſit cauſa differendi, v.g. maior commoditas ſtudii &c. n.230. Qui poteſt notabilem partem Miſſæ audire, tenetur ad eam, ſi totam non poſſit, l. 1. n.778. In Miſſa commiſſi defectus qui, & quando corrigi, vel ſuppleri debeant. V. *Suppletio defectuum*.

Miſſa. V. *Feſtorum obſervatio*. *Sacerdos*.

Miſſa in feſto Nativitatis. V. *Feſtorum obſervatio*.

Miſſale.

Miſſale Canonem ſaltem continens requiritur ad Miſſam celebrandam, l.6. p.2. n.308. Quod ſi in neceſſitate celebrandi deſit, ſufficit, ſi celebrans Miſsam in charta deſcriptam ante ſe habeat; aut ex memoria dicat; ordinarie autem uti debet Miſsali proprio, niſi ſit peregrinus &c. à n.363.

Miſsale gallico idiomate impreſsum, eſt prohibitum, n.370.

Miſsalia non debent facile adhiberi in uſus profanos, aut ſordidos, l.6. p.1. n 228.

Miſſionarius.

Miſſionarius Caſtrenſis ab Epiſcopo præfectus alicui legioni pro adminiſtrandis Sacramentis, eſt veluti Parochus iſtius legionis; &, quamvis ſit Regularis, poterit probabilius ubicunque locorum ſuos abſolvere ſine approbatione Epiſcoporum Dœceſium, per quas tranſit, aut in quibus legio moratur: imo probabiliter talis Miſſionarius habet Juriſdictionem pro toto exercitu, l.6.p.2. n.1518.

Miſſionarius Caſtrenſis probabiliter invalide aſſiſtit Matrimonio militis Catholici è legione Acatholica Catholico Parocho deſtituta, niſi etiam illius Acatholicæ legionis cenſeatur caſtrenſis, l.6.p.3. nu.752 Miſſionarius celebrare poteſt in portatili fracto, aut læſo, etiā carente Reliquiis, modo Calicem & Hoſtiam capere poſſit, l.6. p.2.n.302. Miſſionarii Regulares habent Idulgentias eaſdem in miſſione, quas Ordines eorum habent in partibus Catholicorū, n.1359.

Miſſionarii Caſtrenſes poſsunt, ſicuti milites accipere, & retinere ſpolia hoſtium, l.3. p.1. nu.884.

Modus.

Modus contractui appoſitus non ſuſpendit contractum, ſicuti conditio, ſed tantum addit aliquid pro onere vel favore unius è contrahentibus, l.3. p.2.n.588.

Mohatra contractus.

Mohatra contractus eſt, quando quis vendit rem magno pretio cum pacto, ut emens ſtatim revendat pretio minore: eſt illicitus, & ſæpe uſurarius, l.3.p.2. n.902.nu.992. Si ſimpliciter fiat pactum de retrovendendo, eſt licitus. 927.

Molinos.

Michaelis de Molinos propoſitiones 68. damnatæ ſunt ab Innocentio XI. anno 1687. Ante lib.1.n.21.

Molitor.

Molitores, quibus res immutanda traditur, tenentur etiam ex culpa levi, l.3 p.2. n.819.

Molitores, qui excuſantur in labore ſervili, excuſantur etiam à Miſsa audienda die feſto, ſi ea audita non poſsent exercere laborem ſibi licitum, ex quo omiſso ſequeretur mediocriter gravis jactura, l.3. p.1.n.684.

Mollities.

Mollities eſt effuſio ſeminis extra vas naturale, l.6. p.2. n.1022. V. *Pollutio*.

Monachus.

Monachi non excuſantur à Jejunio, ratione cantus in Choro, l.3. p.2. n.1349. Monacho contra Abbatem litiganti debentur alimenta, ſi adſit præſumptio boni Juris, & ipſe aliunde ea non habeat, l.6.p.3.n.458. V. *Religioſus*.

Monaſterium.

Monaſterium non obligatur ex Fide-juſſione Religioſi propria authoritate facta, niſi quatenus in eius utilitatem verſa eſt, l.3. p.2. n.1105. Succedit nomine Profeſsorum Ordinis, quibus permiſsum eſt, bona immobilia in communi poſſidere, num.1153. Monaſterium Religioſorum, ut alicubi recipiatur, duodecim ſaltem Religioſi ibidem degere, ac ſuſtentari poſse debent ex reditibus, & conſuetis Eleemoſynis &c. l 6.p.2. n.71 88.103. In Monaſteriis Religioſorum debet præfigi certus numerus Miſsarum ex conſuetis reditibus, aut Eleemoſynis legendarum, num.87. 102. Monaſteria Monialium quater in anno ingrediendi facultas, certo modo Romæ peti & concedi ſolet Fœminis titulatis, & Dominabus in temporalibus pro certa taxa, l.6 p 3. n.931.

Moneta.

Moneta, ſi ſciatur prohibenda, ſecundum æſtimationem præſentem exponi poteſt, l.3 p.2. n.938.

Moneta falſa ſi ſit formaliter tantum falſa, uti licet, non vero, ſi ſit talis materialiter: &, qui materialiter falſam, etiam bona fide expoſuit, tenetur eam recipere, & commutare, nu.960. Monetæ cuſio eſt uſuraria, ſi fiat ideo, ut quis ſe ipſum reddat ditiorem, ib. Valor ejus ſine graviſſimis cauſis minutari non poteſt, ib.

Monialis.

Moniales, ut Abbatiſsæ, vel Prioriſsæ fieri poſſint, debent fuiſſe Profeſsæ per 5. annos, l.4.n.410.

Moniales illegitimæ probabilius promoveri non poſsunt ad Prælaturas Abbatiſsæ, Prioriſsæ, nu.8.

Monialis ad Ordinem ſtrictiorem probabiliter tranſire poteſt cū licentia Epiſcopi, ſi Monaſterium ei ſit ſubjectum: quod ſi ſit exemptum, cum licentia Prælati, vel Generalis, aut Provincialis; non vero cum licentia Abbatiſsæ, vel Præfectæ Monaſterii, nu.187. Si Monialis Profeſsa tranſiens ad alium Ordinem, in eo vellet non hujus, ſed ſui Ordinis inſtitutum ſervare, recurrendum eſset ad Papā, nu.188. Ex cauſa ſolius correctionis probabilius non poteſt extrahi ex uno Monaſterio ad aliud; quod tamen in Ordine S. Claræ ex Privilegio videtur fieri poſse, n.189. Ad Ordinem laxiorem probabiliter tranſire poteſt ex licentia Epiſcopi, vel Superiorum, ſi adſit juſta cauſa: probabilius tamen recurrere debet ad Papam, nu.190. Si abſolute non poſset ſe aliter expedire à turpi conſuetudine Confeſſarii, fugere, & in alium Ordinem recipi poteſt, n.191.

Moniales incorrigibiles potius perpetuo carceri ſunt mancipandæ, quam ejiciendæ è Religione, n.198.

Monialis, ſi egrediatur è Clauſura ad duos pedes, & ſtatim redeat, peccat leviter, l.1.n.673.

Moniales debent habere Confeſsarium ſpecialiter approbandum, l.6.p.2.n.1.505. à n.1528. Etiam debent habere licentiam Superiorum, à nu.1532. Moniales extra Monaſterium degentes confiteri poſsunt illis, quibus per ſtatuta vel conſuetudinem licet; quod ſi neſciatur de ſtatuto vel conſuetudine, cuivis probabilius confiteri poſsunt; probabiliter etiam non ſpecialiter pro Monialibus approbato, à nu.1526 Moniales habent privilegium, aliquoties in anno confitendi alteri, quam ordinario ſuo Confeſsario; & bene faciunt utendo iſto privilegio, 1534. Monialibus, ſi non aliquoties in anno concedatur alius Confeſſarius præter Ordinarium, poſsunt ipſæ aliquem eligere, n.1548.

Moniales, quæ utuntur Breviario Romano, non ſunt compellendæ ad monaſticum recipiendum, n.2055. D 40. Poſsunt completo Officio recitare Pſalmum aliquem. D.39. Tenentur ipſæ legere, vel cantare divinum Officium. D.41. In earum Eccleſiis, Sacerdotes celebrantes quales Miſsas legere poſſint. V. *Miſſa*.

Moniales an, & quæ obligentur ad Horas. V. *Hora Canonica*.

Monialium Clauſuræ. V. *Clauſura*. *Religioſus*.

Monopolium.

Monopolium eſt, ſi quis facit, ut ipſe ſolus aliquid vendat: ſi id fiat authoritate Principis, vel Magiſtratus, eſt licitum; ſi fiat authoritate privata, ut v.gr. quis emat omnes merces, ut eas poſtea ſolus vendat carius, probabilius eſt illicitum, l.3. p.2. num.927. 946.

Mon-

Monſtrantia.

Monſtrantiæ Benedictio non requiritur, lunula tamen in ea ex conſuetudine benedici ſolet, l.6.p.2 num.350.

Monſtrantia ſingulis menſibus merito renovari debet, n.351. Si renovetur, duæ Hoſtiæ majores conſecrari debent, quarum una ſumatur cum ea, quam e monſtrantia recipit, nu.185. 351.

Monſtrum.

Monſtrum procreatum ex homine maſculo, & bruto fœmella, ſub conditione baptizari debet; non autem procreatum ex muliere, & bruto maſculo. In dubio, an ſit ex bruto maſculo, baptizari debet ſub conditione, ſi ſit homo, l.6.p.1.num.296.

Monſtrum capite, & pectore formam hominis referens, baptizari debet; non autem, ſi belluam referat, n.284. In dubio, niſi ſit periculum mortis, melius eſt, ut differatur Baptiſmus, donec certius cognoſcatur, an ſit homo, nu.284.296. In dubio, an ſit unus, vel duo homines, duplex Baptiſmus conferri debet, unus abſolute, & alter ſub conditione, n.284.

Montes Pietatis.

Montes Pietatis ſunt theſauri quidam, qui in refugium pauperum à Republica, vel Principe reponuntur, ut inde pauperibus gratis mutuetur &c. l.3. p.2.nu.845. Sunt liciti, à nu.877.

Mora.

Mora eſt tranſgreſſio culpabilis diei in contractibus ſtatuti pro executione, l.3 p.2 nu.706. Eam committens tenetur adhuc implere contractum, compenſare damnum emergens, & lucrum ceſſans, ſuſcipere in ſe periculum rei, & pœnas ſtatutas ſuivere, ibid.

Moralis doctrina.

Moralis doctrina Jeſuitarum non eſt corrupta, l.1.nu.166.

Moralis impoſſibilitas, V. *Impotentia moralis.*

Morbus.

Morbo periculoſo diu laboranti congruum eſt, ut alter conjux aliquando reddat debitum, imo videtur aliquando ab hoc teneri &c. l.6 p.3.num 395.

Morgeogaba. V. *Donum matutinum.*

Moribundus.

Moribundus capax copulæ de ſe ad generationem aptæ, eſt capax matrimonii, l.6.p.3.num.792.

Moribundus non obligatur pro vita ſervanda ad media extraordinaria, & nimis dura, niſi eſſet perſona bono communi neceſſaria, l.3.p.1.n.769.775. Ad ordinaria tenetur, n.769. à n.775. 785.

Moribundus, qui nulla poteſt dare ſigna doloris, ſub conditione abſolvendus eſt, l.6. p.2.nu.1156.1770.

Moribundus, quamvis nunc nulla poſſit dare ſigna Pœnitentiæ, poteſt, & debet abſolvi ſub conditione, tunc ſaltem, ſi reſciatur, petiviſſe Confeſſarium, aut voluiſſe confiteri, n.1140. à n.1156. Quamvis non ſciatur ullum ſignum pœnitentiæ aut doloris dediſſe, probabiliter adhuc abſolvi poteſt, à n.1162. Si adveniente Sacerdote ſit mortuus, ſacramentaliter abſolvi non poteſt, à n.1164.

Moribundus à quolibet Sacerdote, probabiliter etiam à Laico in articulo mortis abſolvi poteſt ab Excommunicatione, & Interdicto perſonali, l.7.n.130. Probabilius poteſt licite ſuſcipere Euchariſtiam, vel Extremam Unctionem ab excommunicato vitando, etiam ſi receperit Sacramentum Pœnitentiæ, n.201. In moribundo ad Euchariſtiam ſuſcipiendam ſufficit intentio interpretativa, l.6.p.1.num.170.

Moribundo, ſi ſit periculum vomitus, dari poteſt parva particula Euchariſtiæ, l.6 p.1.n.586. Si vero perpetuo evomat, independenter à cibo, dari non debet Viaticum, ib. An poſſint moribundo dari ſpecies vini. V. *Viaticum*. Moribundus, qui eodem die ſanus communicavit, probabiliter poteſt, & tenetur eodem die iterum communicare pro Viatico, l.6.p 1.num.673.

Moribundo poſt 7. vel 8. dies iterum Communio dari poteſt, ſi morbus diu duret, n.550. Poſſet ipſi non jejuno probabiliter etiam diebus ſingulis dari Communio, nu.613. In defectu Sacerdotis Latini poſſet hic ſumere Viaticum à Græco conſecratum in fermentato, num.610.

Moribundo tantum conquerenti de doloribus corporis, nec ullum ſignum doloris exhibenti, ſi cenſeatur compos rationis, Viaticum dandum non erit: ſi non cenſetur compos, dandum erit, numer.657.

Moribundum ſacro Viatico munire poteſt in abſentia Parochi quivis Sacerdos, & hoc deficiente etiam Diaconus, & hoc deficiente etiam Laicus ſecluſo ſcandalo: quod tamen ob conſuetudinem contrariam non facile practicandum, num 479.

Moribundus Communionem negligens in Paſchate, committit duplex mortale, num 605.

Moribundo, ſi fuerit Catholicus, & non conſtet eſſe in mortali, dari debet Unctio, num.163.

Moribundus ſæpius excitandus eſt ad invocationem Nominum JESU & Mariæ, cum intentione lucrandi Indulgentias, l 6.p.2. num.1301. Probabiliter poteſt eas pro articulo mortis conceſſas, uti & alias plures Indulgentias, ſæpius lucrari, ib. Ut autem ratione Crucis, grani, &c. in articulo mortis eas lucretur, debet illa apud ſe habere &c. ib. Moribundi quomodo juvandi, quomodo excitandi ad varios actus virtutum, & pios affectus &c. quale pactum cum Deo inire debeant, quomodo virtutum actus elicere, Chriſti merita pro peccatis offerre, venerari 5. Vulnera Chriſti, omnia generis virtutis elicere, orare pro felici morte, teſtamentum Chriſtianum condere &c. V. *Confeſſarius agri*.

Moribundi quando excuſentur ab Horis. V. *Hora Canonica*.

Mors.

Mortem ſibi, aut alteri optare, quandoque eſt illicitum, l.2 n.182. De vita triſtari, aut gaudere de morte alterius, nunquam eſt licitum ex odio, vindicta, vel inimicitia, n.183. Peccat mortaliter ob leve aliquod emolumentum gaudens aut deſiderans mortem proximi, ib. Propter magnum bonum ſpirituale proximi, licitum eſt, de ejus morte gaudere, aut eam deſiderare, n.184. Item ob ingens bonum temporale Communitatis, vel Eccleſiæ, num 185. Probabiliter etiam ad vitandum aliquod ingens malum, ſibi, vel alteri proximo impendens, quod aliter vitari non poteſt, nu 186. Licet optare ſibi mortem, ut evadat ingens malum, ibid. Licet gaudere de emolumento per mortem proximi cauſato, & illud deſiderare, quod obveniet poſt mortem alterius; quod tamen eſt illicitum, ſi affectus feratur in ipſam mortem, tanquam medium pro emolumento obtinendo, num.187.

Mors cenſetur inferri ob fidem Chriſti, ſi auferatur propter opus, vel defenſionem alicujus virtutis Chriſtianæ, l.6.p.1. n.212.

Mortis periculum, ut quis poſſit non jejunus communicare, tum cenſetur adeſſe, quando mors prudenter timetur, num 585.

Mortis periculum, vel articulus, quando cenſeatur adeſſe. V. *Articulus mortis*.

Mora creditoris an excuſet à reſtitutione. V. *Excuſantia à reſtitutione*.

Morte afficiendus. V. *Reus*.

Mortis periculum. V *Periculum mortis*.

Mortale peccatum. V. *Peccatum*.

Mortuus.

Mortuus à Cenſura abſolvi poteſt, l.7.n.173. Eiſdem verbis, & modo abſolvitur, quo vivus, ſi tamen jam ſit ſepultus, ſatis eſt, verberari ſepulchrum &c. nu.174. Mortuis Euchariſtiam dare non licet; nec cum illis ſepelire, l.6.p.1.num.588.

Mortuum infamare, minus grave crimen eſt, quam vivum: eſt tamen mortale, & ad reſtitutionem obligans, l.3.p.2.n.1190.

Motivum.

Motivum opinionis probabilis debet eſſe abſolute, & reſpective grave, l.1. à num.108. 418.

Motivum unum dicitur elidi ab alio, ſi propter alterum oppoſitum amittat vim permovendi intellectum ad prudentem aſſenſum, nu.261. motivum alias probabile eliditur per motivum certum illi oppoſitum n 262. Motiva oppoſita incerta & ordinaria non elidunt ſe perfecte; imperfecte tamen ſe elidunt, à nu.263. motiva ſimilia, & æqualia ſe perfecte elidunt, num 265.

Motivum minus, ſi ſit ſimile, & directe oppoſitum motivo majori, ab hoc eliditur, nu.266.

Motivorum æqualitas non ſemper impedit, quo minus intellectus poſſit aſſentiri uni, ſi ſcilicet ſe directe non elidant, vel non ſint omnino ſimilia, aut ejuſdem plane rationis &c. à nu.398. motiva, ſi pro una parte ſint probabiliora, intellectus tamen per voluntatem applicari poteſt ad aſſentiendum parti minus probabili, à num.414.

Motivum, ex quo lex ponitur, facit tranſgreſſionem eſſe materiam talis virtutis, ſi præcipiens ita velit, à n.624.

Motus venerei.

Motus venerei, orti ex oſculo, vel ſimili cauſa, ſunt peccata mortalia, ſi intendantur; alias non ſemper ſunt mortalia, l.3.p.1.num 893.

Movens.

Movens ad damnificationem mandato, conſilio, conſenſu &c. tenetur ad reſtitutionem, l.3.p.2.num.21.

Mulcta.

Mulctam ſibi, vel aliis imponendam juſte interrogatus, fraude, vel mendacio declinans, probabiliter non tenetur reſtituere, l.3. p.2.n.82. V. *Pæna*.

Mulier.

Mulier in baptizando debet præferri cuicunque viro, etiam proprio Parocho, ſi infans baptizandus necdum totaliter ſit egreſſus ex utero: item præferri debet proprio parenti legitimo &c. l.6.p 1.num.277.

Mulier non tenetur admittere exceſſionem, l.3 p 1 n 784.

Mulier teſtis eſſe poteſt, ſi res ex ſe non poſſit, niſi per mulieres cognoſci: imo jus civile admittit mulierem pro teſte, etiam in cauſa criminali; maxime autem pro teſtamento, l.4.n.1115.

Mulieres ex fidejuſſione non tenentur, ſaltem, ſi juramentum abſit, & inſtrumentum publicum, l 3.p.2 num.1105

Mulier ad altare miniſtrare non debet, l.6.p.2.nu 388.

Mulier eſt incapax Sacramenti Ordinis, imo & primæ Tonſuræ, num.2124 2213.

Mulier. V *Fœmina*.

Mulieres quæ, & quando excuſentur à Jejunio. V. *Jejunium*.

Multiplicatio Prolis.

Multiplicatio prolis ordinarie non excuſat à reddendo debito, l. 6.p.3.num.392.

Muſica.

Muſica in quadrageſimali Officio non decet, præſertim cum inſtrumentis, &, ſi eſt occaſio alicujus ſcandali, l.6. p.2. nu.2055. n.43.

Muſicus.

Muſici non excuſantur à Jejunio ratione cantus, niſi per illud voces corrumperent, & redderentur inhabiles ad canendum, l.3.p. 2.num.1349.

Mutatio Beneficii, vel ejus ſtatus. V. *Beneficium*.

Mutatio materiæ, vel formæ Sacramentorum, quæ invalidet Sacra-

Sacramentum. V. *Sacramentum*, *Baptiſmus*, *Confirmatio*, &c.

Mutatio Idiomatis, an invalidet formam Sacramenti. V. *Idioma*.

Mutatio Officii in Horis. V. *Hora Canonica*.

Mutilatio.

Mutilare ſe ipſum non licet, niſi ſit neceſſarium ad conſervationem totius corporis: & peccant parentes, qui filios etiam conſentientes caſtrant, &c. l.3. p.1. num.769.

An, & quid reſtitui debeat pro injuria corpori illata per mutilationem. V. *Injuria*.

Mutilatio ultimarum ſyllabarum in Miſſa ex nimia acceleratione cauſata, ordinarie eſt veniale. V. *Miſſa*.

Mutilatio verborum in Horis. V. *Hora Canonica*.

Mutus.

Muto & ſurdo, an danda Communio. V. *Euchariſtia Miniſter*.

Mutus abſolvi poteſt, ſi unum tantum, vel alterum peccatum per nutus ſignificaverit, niſi ſcripto exhibere poſſit; quod ſi poſſit, probabilius ad hoc tenetur, l.6.p.2.n.1140.1194. Muti, ſurdi, & cæci à nativitate ſunt capaces Extremæ Unctionis, n.2084.

Mutus, ſurdus, & cæcus à nativitate non tenetur audire Miſſam diebus feſtis, l.3.p.1.n.616. Nec ſurdus & cæcus, & quamvis non mutus, ibid.

Mutus ordinarie non debet eſſe Patrinus, l.6.p.1.n.355.

Mutus ad damnificationem dicitur, qui ante damnum illatum non monet, non clamat, non impedit; ille tenetur ad reſtitutionem, ſi ex aliquo pacto vel officio, vel ſtipendio &c. ad hoc obligetur, alias non, l.3.p.2.n.20. à n.41.

Mutuum.

Mutuum eſt contractus, quo rei alicujus numero, pondere vel menſura conſtantis dominium in alium transfertur cum obligatione eandem, vel ſimilem reſtituendi, l.3. p.2.n.835. à n.837.n.841.

Mutuum dicitur, quia, quod mutuo, ex *meo* ſit *tuum*, nu.836. aliquando obligatio mutandi gratis, n.849. Aliquando licet mutuanti aliquid accipere ſupra ſortem, à n.850.

Mutuans tenetur monere de vitio rei; item non repetere ante tempus, niſi ipſe ſit in pari neceſſitate, num.835.

Mutuatarius tenetur præſtare caſum fortuitum, & rem eadem quantitate, & qualitate ſuo tempore reddere, ib. Si detur Eccleſiæ, cauſæ piæ, minorenni, &c. reddi debet, ſi mutuans probet in utilitatem illorum eſſe expenſum, num.839. Si detur Filiofamilias reddendum poſt mortem parentum, ordinarie non eſt obligatio reſtituendi; in multis tamen caſibus Filius-familias tenetur reſtituere, v. gr. ſi fuerit miles, quando accepit mutuum; ſi conſentiente aut ſciente, & non contradicente patre mutuum acceperit &c. n.842. Exceptio non mutuatæ pecuniæ intra biennium fieri poteſt, n.840. Qui mutuum accepit in auro, ſatisfacit ſolvendo æquivalens in argento, niſi aliter ſit conventum, n.841. Impotens reddere, ordinarie non poteſt petere mutuum, n.843. Si nullum tempus ſit deſignatum, repeti non poteſt ante uſum, & expletum finem, ob quem datum eſt, deinde determinatio temporis facienda eſt ex circumſtantiis &c. num.844.

Mutuum ab uſurario petere abſque cauſa non licet, l.2.num.243. V. *Uſura*.

N

Narratio.

Narratio diverſorum fieri debet à volente Beneficium obtinere, v.g. idoneitatis Perſonæ, qualitatis Beneficii, modi, temporis, quo vacat, impedimentorum gratiæ obtinendæ, &c. l.4. à n.633. 651. Omnis narrativa ordinarie verificari debet, ſi tamen quid inſertum ſit non faciens ad ſubſtantiam rei, nec attingens cauſam gratiæ, per hoc licet falsò expreſſum probabilius non vitiatur reſcriptum, n.647. Narrandus etiam eſt valor proventuum Beneficiorum. In Hiſpania, Gallia, & Germania tamen valor ille non exprimitur, qualis in ſe eſt, ſed ſufficit, fieri mentionem, quod non excedat valorem 24. ducatorum ſecundum communem æſtimationem, num.643.676.

Naturæ puræ ſtatus. V. *Homo*.

Naturalis. V. *Illegitimus*.

Naufragium.

Ex naufragio erepta, etiam, quæ Dominus in periculo naufragii ejecit, debent reſtitui priori Domino, l.3.p.2.n.112.

Nauta.

Nautæ, apud quos res deponuntur, tenentur ad earum reſtitutionem, ſi etiam ex levi earum culpa perierint, l.3. p.2. num.819.

Nautæ Catholici licite vehunt annonam ad caſtram Hæreticorum in Hollandia, ſi adſint alii, qui illis ceſſantibus id facerent, l.2.n.250. Licite vehunt ab uno loco in alium, quem ſciunt, eo proficiſci ad peccandum, num.274.

Neceſſarium.

Neceſſarium neceſſitate medii in re illud dicitur, quod in ſe ipſo haberi debet; ſic Fides actualis ſupernaturalis, & explicita, ſaltem, quod Deus ſit, & remunerator ſit, eſt neceſſaria ad ſalutem homini adulto. Neceſſarium neceſſitate medii in voto dicitur, quod ſi in re haberi non poſſit, debet optari ſaltem implicite; ſic Baptiſmus extra caſum Martyrii eſt neceſſarius in voto &c. l.6.p.1. n.587 Quę ſint neceſſitate medii, quæ neceſſitate præcepti. V. *Credere. Fides*.

Neceſſitas.

Neceſſitas ſpiritualis extrema eſt, cum proximus verſatur in periculo proximo damnationis æternæ; & quandoque, ſi ſit in periculo proxima peccandi mortaliter. Gravis eſt, ſi non ſit quidem periculum proximum damnationis æternæ, ſint tamen circumſtantiæ, quæ ſalutem æternam reddunt difficilem. Communis eſt, in qua communiter ſunt peccatores in mortali conſtituti, l. 2. nu.175. Neceſſitas corporalis extrema dicitur, ex qua egenti, imminent periculum vitæ, vel etiam gravis, & diuturni morbi &c. Gravis dicitur, ex qua imminent periculum gravis mali, v g. captivitatis, infamiæ, gravis jacturæ bonorum, vel ſtatus, &c. Communis, qua plerique pauperes triviales laborant, &c. n.194. à n.195. Probabiliter eſt obligatio ſuccurrendi proximo in gravi neceſſitate conſtituto cum modico detrimento proprii ſtatus, n.194. Si tantum egeat uſu rei, ſatis eſt, illam accomodare, ib. Eleemoſyna tantum facienda eſt ex bonis propriis; etiam ex alienis fieri poteſt in extrema neceſſitate, ib. In extrema neceſſitate eſt obligatio ſuccurrendi proximo, etiam in neceſſariis ad ſtatum, l.3.p.2.n.1146. In extrema neceſſitate parentes, uxor, filii, & fratres præferendi ſunt creditoribus, l.3.p.1.n.728. In extrema neceſſitate ſecundum communem viro uxorato filius prius tenetur ſuccurrere, quam parens, n.731. Si deſit filius in extrema neceſſitate, pater prius tenetur ſubvenire filio uxorato, quam uxor, n.732. In communi neceſſitate tenetur uxor prius ſubvenire marito, quam pater vel filius, n.733. In extrema & gravi neceſſitate potius ſubveniendum eſt parentibus, quam uxori, vel cuicunque alteri, n.721. In pari neceſſitate potius ſubveniendum eſt patri, quam matri, n.722. In communi potius prolibus, quam parentibus, n.723. In communi uxor præferenda eſt parentibus, & prolibus, n.724. In quacunque neceſſitate prius parentibus, filiis, & uxori, quam fratribus, vel ſororibus ſubveniendum eſt, n.725. Prius ſanguine junctis, licet improbis, quam non junctis ſanguine, & probis ſubveniendum eſt, n. 726. Sanguine junctis ordinarie pręferendus benefactori extraneo, n.727. Hunc ordinem invertens inter ferme ęqualiter junctos, ordinarie non peccat graviter, à n.729. In neceſſitate extrema non ſuccurrens, non peccat contra Juſtitiam, l.2. à n.204. In neceſſitate extrema eſt obligatio dandi gratis, n.207. In extrema neceſſitate licet ſurripere neceſſaria, ſi aliter haberi non poſſint: non in gravi tantum l.3.p.1. à n.948 Non tamen in pari neceſſitate conſtituto licet ſurripere, nu.951. In gravi neceſſitate Reipublicæ licitum eſt auferre ſuperflua à divitibus, quæ neceſſaria ſunt ad ſublevandam Rempublicam, nu.956. In gravi neceſſitate urgente privato licitum eſt ſurripere neceſſaria ad illam ſublevandam, nu.957.

Neceſſitas gravis Reipublicæ v. gr. propter famem, communiter æquivalet neceſſitati extremæ particularium: & eſt obligatio illi ſuccurrendi, l.3.p.2.nu.1146.

Neceſſitas gravis Reipublicæ tempore famis ex variis ſignis colligi poteſt, v. gr. ſi omnes ſentiant ingens gravamen ob caritatem annonæ &c. n.1147. Etiam ex illis, quæ ad pios uſus ſunt deſtinata, licitum eſt ſubvenire gravi neceſſitati Reipublicæ &c. à num.1118.

Neceſſitas gravi excuſari, poteſt, ut quis reſtitutionem, vel ſolutionem debiti differat, l.3.p.1.n.958. Furtum conſumens in neceſſitate, ad quid teneatur, &c. V. *Furtum*.

Neceſſitas Baptiſmi. V. *Baptiſmus*.

Neceſſitas Confirmationis. V. *Confirmatio*.

Neceſſitas Euchariſtiæ. V. *Euchariſtia ſumendæ præceptum*.

Necromantia.

Necromantia, eſt invocatio, vel pactum expreſſum cum Dęmone, ut, cum occulta Dęmon docet per Pythones, arreptitios &c. l.3.p.1. n.8.

Negotiatio.

Negotiatio eſt, cum quis rem ſibi comparat, animo, ut eam carius vendendo, vel permutando lucretur: quæ Clericis, Sacris initiatis, & Religioſis eſt prohibita, l.3.p.2. à n.996. l.4. n.1374. Non eſt tamen Clericis, & Religioſis prohibitum, emere pecora, quæ paſcuis ſuis ſaginata vendant; emere agrum cum fructibus iam maturis, & eos vendere; item emere plura pro ſecuritate proviſionis ſuæ, quod ſupereſt, etiam carius vendere &c. l.3 p.2.n.996. & 997. In Germania videtur licitum eſſe in Monaſteriis, per famulos vendere vinum, & panem, n.1000. Per unicum actum negotiationis etiam in materia gravi probabiliter non peccat graviter Clericus Sacris initiatus, nu.996. à nu.1003. Si per alium negotietur, ita, ut ſe nullo modo iſti negotiationi implicet, quamvis hoc indecorum ſit, probabiliter tamen non peccat, n.1005. In neceſſitate eſt licita negotiatio tam Clericis, quam Religioſis, n.1006.

Neophytus.

Neophytus eſt irregularis, uſque dum judicio Epiſcopi ſufficienter ſit inſtructus, l.7.n.493.

Neo Presbyter.

Neo-Presbyter conſecrans cum Epiſcopo, verba Conſecrationis cum eo abſolvere debet, l.6.p.2. à n.1321. Poteſt hanc primam Miſſam offerre pro alio; non tamen pro ea videtur poſſe accipere ſtipendium, nu.219 2323. Primitias juxta Synodum Colonienſem intra dies 40. ab Ordinatione celebrare debet, num.2324. Miſſas tres præſcriptas primis diebus non impeditis legere debet, à num. 2318.

Nobilis.

Nobiles triplicis generis ſunt: *genere*, qui à majoribus nobilitatem habent. *Principis privilegio*, ſi ipſi ad nobilitatem ſint evecti. *Honoribus*, & *virtutibus*, ob quas evehi merentur &c. l.6.p.3. numer 932.

Nobilis habens hæredes ex conjuge mortua, licite ducit fecundam ſub pacto, ut hæc, & proles naſcituræ abſtineant à bonis pater-

paternis, titulis, inſignibus, & contenti ſint certa dote ſibi conſtituenda, n.144.

Nobilis habens plura ſeuda in diverſis Diœceſibus, cenſetur in omnibus eſſe ſubditus in ordine ad effectum ſuſcipiendi ſacros Ordines, l.6.p.2.n.2180.

Nobili ordinarie permitti non poteſt, ut proles ejus baptizetur domi, vel in Eccleſia clam, niſi conſuetudo contraria legitime præſcripſerit. In aliquibus Diœceſibus omnibus nobilibus permittitur: In Archi-Diœceſi Colonienſi non videtur permiſſum, ſed locorum, & temporum conſuetudo ſemper eſt attendenda, l.6.p.1.n.337.

Nocturnum.

Nocturnum, quod in Ordinatione Subdiaconis, & Diaconis præſcribitur, poteſt eſſe cujuſcunque diei, qui deſignatur ab Epiſcopo, l.6.p.2.à n.2320.

Nomen.

Nomen Sancti alicuius infantibus baptizandis imponi debet; quod tamen non eſt præcepti, ſed pii moniti, l.6.p.1.n.329. Si ſexus dignoſci non poſſit, & ſit periculum mortis, nomen omitti poteſt, & dici: *Creatura Dei, ego te baptizo*, &c. Si infans putetur ſupervicturus, imponi poteſt nomen viri & fœminæ &c. num.330. Si ſexus mutetur, nomen è fœminino in maſculinum, vel contra mutari poteſt: non debet tamen repeti Baptiſmus, nu.327.331. Ex nomine vane præſumuntur qualitates hominis, num.332.

Nomina Beatorum an referenda in Martyrologio. V. *Beatus*.

Nomina Affinitatis plura ſunt, v.g. ſocer, ſocrus, conſocer &c. l.1.p.3.n.699.

Nomina abbreviata, & explicatio citationis abbreviatæ præcipuorum Authorum, qui in hoc opere R.P. La Croix referuntur, habentur ante librum primum, n.23.

Nomine alterius, vel pro altero aliquid facientes poſſunt aliquando ſua induſtria acquiſita, vel ob alias cauſas juſtas ſibi retinere &c. l.3.p.2.n.927.1036.

Nominatio ad Beneficium.

Nominatio ad Beneficium, eſt deſignatio unius, vel plurium ad aliquod Beneficium, l.4.n.300.

Norma.

Norma idem ſignificat, quod Regula, l.1.n.568.

Notarius.

Notarius tenetur juſte, & fideliter exercere ſuum Officium; item ſcire ea, quæ ad officium ſuum ſpectant &c. l.4.nu.1508. Peccat, juramentum violando, ſecreta aperiendo, inſtrumenta petenti negando, amiſſo inſtrumento, vel teſtamento aliud ſimile configendo &c. ib.

Notarius tenetur ad reſtitutionem, quando conficit inſtrumentum, ex vi cuius poſtea petetur uſura, aut, ſi ſcribat ſententiam aperte iniquam, ex vi cujus facienda eſt executio, l.3.p.2.nu.39.

Notariis licitum eſt, accipere aliquid pro ſcribendis contractibus circa ſpiritualia &c. l.3.p.1.nu.169.

Notarii probabilius non peccant, tranſcribentes acta ſpectantia ad judiciales ſtrepitus, aut contractus celebrando abſque ſcandalo die feſto, num.601.

Notariatus Apoſtolicus.

Notariatus Apoſtolicus conceditur quibuſcunque, etiam non Nobilibus, non graduatis, neque in aliqua dignitate conſtitutis. Taxa cum Agentia ſunt 4. ſcuta, 50. Bajoci. Romæ petitur hoc modo: Petitur Notariatus Apoſtolicus pro N.N Diœceſis, N. &c. l.6.p.3.n.931. Proto-Notariatus Apoſtolicus, ut impetretur à Papa, debet perſona, pro qua petitur, eſſe nobilis, aut graduata, in aliqua ſcientia, Theologica, Juridica, aut Philoſophica, vel eſſe in dignitate aliqua Eccleſiaſtica. Taxa ſunt 24. ſcuta. Talem Proto-Notariatum ex privilegio Papæ dat etiam Dux Sfortia, aut alius: apud hunc taxa ſunt 6. aut 7. ſcuta, & 50. Bajoci. Modus petendi idem eſt, qui ſupra &c. ib.

Notorium.

Notorium dicitur, quod coram majore parte communitatis factum eſt, vel quod tranſit ad notitiam majoris partis communitatis, l.4.n.786. l.6.p.2. n.1656. l.6.p.3. à n.869.

Notorium Juris eſt, quod notum eſt vel per ſententiam Judicis, vel per confeſſionem Rei in Judicio. Notorium Juris improprie dicitur, quod jus evidenter præſumit ex conjecturis ab ipſo jure inductis. Notorium Facti, quod notum eſt per magnum numerum perſonarum, vel cujus teſtis eſt populus. Notorium Famæ eſt, ſi rumor de re pervenerit ex ſufficientibus indiciis ortus, ad majorem partem Communitatis. Ad hoc, ut quid ſit notorium, requiritur ſcientia viciniæ, vel majoris partis ipſius, dummodo non ſint minus, quam 10 perſonæ in loco, l.3. p.2. nu. 2190. à n.1219. l.4.n.786. l.7. à n.178.

Notorium ſimpliciter eſt, quod multis notum eſt, ita, ut in Judicio negari non poſſit, l.7. n.179. Si quid fiat in foro, cenſetur notorium; non autem, ſi coram ſeptem in domo privata &c. n.182. V. *Delictum*.

Novatio.

Novatio contractus, eſt prioris debiti in aliam obligationem tranſlatio, l.3.p.2. n.758.

Novitius.

Novitii ordinari poſſunt, ſi habeant alias requiſita, ſcilicet titulum congruæ ſuſtentationis, l.6.p.2.n.2197. Majoribus Ordinibus initiari poſſunt probabiliter ab Epiſcopo loci, in quo eſt Novitiatus, num.2199. Ut ordinentur, de rigore non indigent licentia Superioris Regularis, num.2137. Non poſſunt, per ſe loquendo, à Prælato dimitti ad alienum Epiſcopum, niſi Religio habeat privilegium ſuos dimittendi ad quemcunque, ib. Si Superior vel Prælatus Novitio non poſſet dare dimiſſoriales, peti poſſent ab Epiſcopo loci, in quo eſt Monaſterium, ib.

Novitius non habet titulum paupertatis, n.2197.2288. Novitii probabiliter gaudent privilegio Religionis, n.2237.

Novitius probabiliter incurrit reſervationem caſuum ſui Ordinis, nu.1665. Novitii ad habitum Regularem admiſſi, ſi habiles ſint, ad Profeſſionem admitti, & in alio Monaſterio ejuſdem Religionis collocari debent, ſi in proprio commode ali non poſſint, n.87.102.

Novitius valide teſtari poteſt abſque Superioris ſui licentia, l.3. p.2. n.1153. Novitii non obligantur ad legendas Horas, l.4. num. 1186. Novitium à Religione adducens abſque vi, vel fraude, ſi importune ſine juſta cauſa id faciat, probabiliter peccat mortaliter, & tenetur ex Charitate, quantum poteſt, iterum ſuadere ingreſſum: ſi per vim, fraudem, vel metum gravem id faciat, peccat graviter contra Juſtitiam, l.3.p. 2.n.342. à nu. 345. V. *Religioſa Profeſſio. Religioſus.*

Numerica diſtinctio peccatorum V. *Diſtinctio Peccatorum.*

An numerus faciat veniale tranſire in mortale. V. *Peccatum.*

Numerus peccatorum. V. *Confeſſio.*

Nunciatura Colonienſis.

Nunciatura Colonienſis complectitur Colonienſes, Moguntinenſes, Trevirenſes, Argentinenſes, Spirenſes, VVormatienſes, Monaſterienſes, Oſnabrugenſes, Paderbornenſes, Leodienſes, Luxemburgenſes, & Rhenanas partes, cæteraſque Germaniæ inferioris, & Duci Clivenſi, & Juliacenſi ſubjectas Provincias, Ducatus, Civitates, & loca omnia huc pertinentia, lib.6. p.3. num.832.

Nundinæ. V. *Feſtorum obſervatio*.

Nuntius Apoſtolicus.

Nuntius Apoſtolicus poteſt non tantum ſubditos, ſed etiam quoſcunque Sacerdotes pro ſua Provincia approbare ad audiendas Confeſſiones, l.6.p.2. n.1494. Poteſt Superiori Regulari communicare poteſtatem approbandi ſuos, ib.

Nuntius Apoſtolicus poteſt ſubditos ſuæ Provinciæ ordinare, n. 2264. Poteſt Sede vacante dare dimiſſoriales illius ſubditis, num. 2264. Poteſt cum arctatis Beneficio diſpenſare in temporibus, & interſtitiis, n.2298.

Nuntius Apoſtolicus probabiliter poteſt dare dimiſſoriales omnibus ſubditis ſuæ Provinciæ, in hoc tamen ſtandum erit conſuetudini, n.2264.

Nuntius Apoſtolicus poteſt intra primum annum Sedis vacantis ſubdito illius dare dimiſſorias, & eum facere ordinari etiam non arctatum, ſi conſuetudo habeat, num.2264. Non poteſt abſolvere cenſuratos ab inferioribus Prælatis, niſi appellatio ad ipſum facta ſit, l.7. num.137. Pro tempore ſuæ Legationis habet facultatem abſolvendi à caſibus Bullæ Cœnæ, quam etiam aliis poteſt committere, l.6.p.2. num.1617. Poteſt etiam adiri pro abſolutione à Cenſuris Papæ reſervatis, ſi is adiri non poſſit, lib.7. num.143. Diſpenſare non poteſt cum pauperibus pro Matrimoniis contrahendis in gradu tertio, ſi attingatur ſecundus, l.6. p.3. num.862.863. Non videtur etiam diſpenſare poſſe, ſi unus ſponſorum ſit Acatholicus &c. à num.864. Diſpenſare poteſt cum Acatholicis poſt contractum Matrimonium converſis, etiam in ſecundo gradu, ſi primus non attingatur, num.867. Facultatem habet ſpecialem concedendi poteſtatem legendi, & retinendi libros Hæreticos, l.7. num.390. Poteſt ſubditis ſuæ Nuntiaturæ pro quocunque pio opere concedere 100. aut plurium dierum Indulgentias; ſemper tamen minus, quam annum, l.6. p.2. nu. 1322. Pro templo, vel Capella dare poteſt 7. annorum, & 7. quadragenarum &c. ibid. Si concedat pro eodem loco in duobus feſtis anni, durabunt ad triennium tantum: ſi in uno feſto, ad ſeptennium tantum, ſicque expirabunt, niſi prorogentur, ibid. Ad Nuntium Apoſtolicum recurrendum eſt, ſi caſus moram patiatur, & ille ſpecialem facultatem à S. Pœnitentiaria habeat, quam ab ea non habeat Epiſcopus, l.7 par.3 num.839. Poteſt Nuntius Apoſtolicus facultates communicabiles aliis communicare pro toto tempore Nuntiaturæ ſuæ, nu.847. Per Regulam Cancellariæ initio cujuſvis Pontificatus promulgari ſolitam, revocantur facultates Nuntiis Apoſtolicis conceſſæ immediate ab anteceſſore Papa, num.848. Nuntius Apoſtolicus Colonienſis plures & magnas habet facultates abſolvendi, tenendi & legendi libros Hæreticorum, diſpenſandi in variis gradibus, & impedimentis Matrimonii, in Irregularitatibus, Vota commutandi, Beneficia Eccleſiaſtica conferendi &c. nu.832.

Nuntius publicus.

Nuntius publicus judicii criminalis probabiliter non eſt irregularis, l.7. n.525.

Nuptiæ.

Nuptiæ ſunt conjunctio maris & fœminæ, & conſortium omnis vitæ, divini, & humani juris communicatio. Dicuntur Nuptiæ, quia puellæ nupturæ pudoris gratia ſe velo, quaſi nube obtegebant. Sæpe idem ſignificant, quod Matrimonium, l.6.p.3. n.4. Secundæ & plures ſunt licitæ, nu.16. Nuptiæ quæ, à quo, & ubi benedici debeant. V. *Benedictio*.

Obdu-

O

Obduratio cordis.

Obduratio cordis egenis, & pauperibus non compatiendo &c. poteſt eſſe mortalis, quando præceptum Eleemoſynæ, vel Charitatis urget, & tamen ex tali duritia non ſubvenitur, l.5.n.300.

Obedientia. V. *Religioſus.*

Obedientia filiorum erga parentes. V. *Filius.*

Obex.

Cum obice aliquando valide Sacramenta ſuſcipi poſſunt, quo remoto omnia Sacramenta valide ſuſcepta reviviſcunt &c. l.6.p.1. à num.194.

Oblatio.

Ad oblationes in Altari ſub Miſſa non obligantur ſinguli Fideles. l.4. n.1362.

Oblationes in Altari, vel in Cappellis, aut ad ſacras Imagines intra Parochiam factæ cedunt Parocho; niſi alicubi ſit alius uſus, ibid.

☞ Oblationes in Miſſa licite accipit Sacerdos novam Miſſam celebrans, modo non diſcedat ab Altari, l.6. p.2.n.2055. D 44.

☞ Oblatio libelli, modo non intimetur parti adverſæ, licita eſt die feſto, l.3. p.1.n.599.

Oblectamenta ſenſuum.

Oblectamenta ſenſuum propter ſolam voluptatem quærere, eſt veniale, l.5. n.314.

Obligatio.

Obligatio eſt juris vinculum, quo neceſſitate conſtringimur alicujus rei ſolvendæ, vel præſtandæ, l.3.p.2.n.702. Alia eſt naturalis, alia civilis, alia mixta, alia in fieri, alia in conſervari, ib. Ad obligationem reſtitutionis quæ requiratur culpa. V. *Culpa.*

Obligatio ad rem gravem poteſt tantum eſſe levis, l.1.n.642.

Obligatio ad rem levem non poteſt eſſe gravis, niſi materia alias levis fieret gravis ratione circumſtantiarum, ib.

Obligationis gravis ſigna ſunt varia, v. gr. ſi materia ſit gravis, & non conſtet in contrarium de voluntate præcipientis; ſi verba præceptiva magnam vim habeant, ſi magna pœna adjiciatur &c. ibid.

Oblivio.

Oblivio naturalis æquivalet ignorantiæ Invincibili; hinc qui ex oblivione omiſit Horas, non tenetur reſtituere fructus, lib.1. num.773.

Obreptio & ſubreptio. V. *Diſpenſatio.*

Obſervantia.

Obſervantia ſimplex, quamvis non longi temporis, in dubiis caſibus eſt optima legum interpres, & attendi debet &c. lib.1. num.827.

Obſervantia vana.

Obſervantia vana, eſt ſuperſtitio, qua medio aliquo improportionato, & à Deo non inſtituto procuratur aliquis effectus, v. gr. ſanitas, ſcientia &c. Eſt peccatum mortale ex genere ſuo, ſicut divinatio, l.3.p.1. nu.27. In quatuor ſpecies communiter dividitur: prima dicitur ars notoria. V. *Ars notoria.* Secunda dicitur magia. V. *Magia.* Tertia eſt obſervatio eventuum, qua ex conſideratione alicuius eventus conjicitur, quid ſit futurum &c. Quarta dicitur obſervatio ſanitatum, cum adhibentur certa ſigna, orationes, verba ſacra, &c. velut neceſſaria, & efficacia ad pellendos morbos &c. ibid. Vana obſervantia ex variis cognoſci poteſt, v.gr. ex inſufficientia cauſæ adhibitæ ad effectum, ex adjunctione falſæ, vel vanæ circumſtantiæ &c. à num.27. In dubio, an in obſervantia vana ſit pactum cum Dęmone, probabiliter experiri licet, facta proteſtatione, ſe nolle effectum, ſi à Dęmone ſit; ſed res illa eſt plena periculi, adeoque vitanda, nu. 36. V. *Superſtitio.*

Obſes.

Obſides non licet occidere, quamvis, qui eos miſerunt, non ſervent fidem, l.3.p.1. n.822.

Obſtetrix.

Obſtetrices tenentur ſub mortali addiſcere modum baptizandi, l.6.p.1. n.270.

Occaſio peccandi.

Occaſiones proximæ peccatorum ſunt vitandę, l.6. p.2.nu.1831. Etiam reſpectu venialium, nu.914.

Occaſio proxima peccandi dicitur, quæ homines ſimilis conditionis frequenter inducit ad tale peccatum, vel de qua per experientiam conſtat, quod communiter in peccatum inducat. Remota eſt, quæ frequentem illam conjunctionem cum peccato non habet, l.5. à n.252 Proxima ratione circumſtantiarum poteſt fieri remota, n.259. Licitum eſt ſe exponere proximæ in neceſſitate, ſi ratione ſubiecti fiat remota, l.5. à n.259. Si fieri non poſſit remota, & tamen ſit moraliter impoſſibile, eam vitare, videtur certum, quod moralis illa impoſſibilitas vinci debeat cum quocumque etiam incommodo, ſi etiam media interna adhibuerit, à n.271.278. Non eſt obligatio fugiendi occaſionem remotam, n.272.

Occaſionem proximam peccandi nolens efficaciter vitare, communiter abſolvi non poteſt, à n.278. V. *Periculum.*

Occiſio.

Occiſio directa innocentis probabiliter eſt intrinſece mala, l.1. num.776 Quid, & cui pro iniuria per occiſionem illatam reſtitui debeat. V. *Injuria.*

Occiſio alterius eſt ſpecie diverſa, ſi occidens præterea diſcerpat cadaver, evellat cor &c. Item, ſi fiat in Eccleſia; ſi occidatur perſona ſacra; ſi proxime ſanguine iuncta &c. l 6. p.2 à nu.1015.

Occidens iniuſtum invaſorem pro defenſione ſuæ pudicitiæ, aut bonorum temporalium, aut vitæ innocentis, probabiliter non eſt irregularis, l.7. num.526. Nec invaſorem occidens, ſi fugere non poſſit, niſi cum magna infamia, n.527.

Occidere ſe ipſum, innocentem, iniquum aggreſſorem, malefactorem, uxorem in adulterio deprehenſam &c. V. *Homicida.*

Occultum, vel publicum quid dicatur. V. *Notorium.*

Octava.

Infra Octavam Paſchæ, & Pentecoſtes non fit Officium de ullo feſto. Infra Octavam Epiphaniæ fit de ſolo Patrono, vel Titulari, vel Dedicatione, vel tranſlatis 1. Claſſis, non tamen in die Octava. Infra Octavam Corporis Chriſti fit de ſolis duplicibus non tranſlatis, niſi adſint altioris Ordinis. Infra reliquas Octavas fit de feſtis etiam ſemiduplicibus, & etiam tranſlatis, ſi inciderent in Dominicam infra Octavam, & haberi poſſint die Lunæ: cęterum ſemiduplicia infra Octavam die impedito occurrentia, ſi non poſſint haberi die proxime ſequenti, transferuntur poſt totam Octavam; Duplicia autem, licet non poſſint primo, poſſunt haberi aliis diebus ſequentibus infra Octavam, l.4. n.1274. De ſemiduplicibus ad libitum non fit infra quamcunque Octavam, cuius contrarium per errorem, l.4. num.1274. dictum eſt, l.4. n.1550. Non celebratur Feſtum illo anno cum Octava, ſi illud transferatur poſt dies 8. à die Feſti: ſi ad pauciores dies transferatur dies octava, non transfertur, ſed numeratur à die, quo Feſtum incidebat, & celebrari debebat, & in octavo die ab illo celebratur Octava, nu.1175.

Quarum Octavarum ſemper fiat commemoratio. V. *Commemoratio.*

Si de eadem Octava agatur duobus diebus conſequenter, non dicuntur Veſperæ à Capitulo de ſequenti, ſed totæ 2. Veſperæ, ac ſi ſequeretur ſimplex. Aliquando autem Octavæ abrumpuntur, ſcilicet à die 17 Decembris. Item à die Cinerum &c. l.4. nu. 1277. Si diem octavam ſequatur duplex ſimilis Claſſis, dividuntur Veſperæ: ſi duplex maius, totæ Veſperę dicuntur de ſequenti cum commemoratione Octavæ, exceptis aliquibus Octavis, ſcilicet Epiphaniæ, Paſchæ, Aſcenſionis, Corporis Chriſti, quæ habent totas 2. Veſperas cum commemoratione ſequentis duplicis, etiam maioris, ſi ſequatur duplex 1. Claſſis, in 2. Veſperis nihil fit de octava die. Si ſequatur 2. Claſſis, etiam tranſlatum, fit tantum commemoratio Octavæ, num.1279. Dies Octavæ ordinarie ſunt eiuſdem ſolemnitatis, exceptis Chriſti, & B. Virginis, ib. Octava Dedicationis eſt dignior, quam Patroni: Patroni dignior eſt, quam Titularis ordinarie: Aſſumptionis dignior eſt, quam Dedicationis, ibid. Dies Octava, ſi incidat in Dominicam privilegiatam, de qua debeat fieri Officium, Capitulum ſit de Dominica cum commemoratione Octavæ, etiamſi in Sabbato, fuerit feſtum ſemiduplex &c. num. 1280. Octava dies Dedicationis non habet integras Veſperas, ſi die præcedenti, vel ſequenti celebretur officium duplex minus, l.6. par.2.num. 2055. D.246. Dies Octava non privilegiata dimidiat in occurrentia cum duplici minori. D.247. Si Feſtum S. Luciæ transferatur in feriam ſecundam ratione Dominicæ privilegiatæ, Veſperæ erunt de die octava Conceptionis, cum commemoratione S. Luciæ. D.248. Quæcunque dies octava B. Virginis habere debet utraſque Veſperas integras in concurrentia cum duplici minori. D.249. Si ex privilegio celebretur Octava in Quadrageſima, non tamen debet fieri commemoratio in die Cinerum, num.277. Si in Quadrageſima occurrerit Officium infra Octavam, qui ex privilegio Octavam celebrant, debent dicere Miſſam Conventualem de feria, cum commemoratione Octavæ: Miſſas privatas poſſunt dicere de Octava cum commemoratione feriæ. Dec.278. Si infra Octavam Corporis Chriſti eadem die occurrant duo duplicia, de tranſlato non eſt agendum die immediate ſequente, ſed prius poſt totam Octavam, n.2054.

Oculus.

Oculo carens, ſi non ſit valde deformis, non eſt irregularis, conſequenter ordinari poteſt, l.6. p.2.n.2222. l.7. n.500. Oculi in Miſſa elevantur ad *Munda cor meum*. *Veni Sanctificator*; ad oblationem Hoſtiæ & Calicis; ad *Suſcipe S. Trinitas*, &c. num.495. Demiſſe tenentur in acceſſu & receſſu ab Altari, quando Sacerdos ſe vertit ad populum; ſub utroque *Memento* &c. n.496.

Odioſum. V. *Lex.*

Odium.

Odium Dei, quod eſt filia luxuriæ, eſt, quando laſcivus à rebus divinis abhorret, imo ab ipſo Deo tanquam peccatorum vindice. Per ſe eſt mortale, ſi plenus ſit voluntatis conſenſus, l.5.nu. 301. Odium, ſi ſiſtat in mero deſiderio inefficace ſine voluntate inferendi malum, erit unius ſpeciei deſiderare proximo paupertatem, infamiam, mortem &c. l.6.p.2.n.1019. Unius etiam ſpeciei eſt, delectari de magno malo proximi, & habere diſplicentiam de magno bono illius; facilius tamen & clarius erit in Confeſſione dicere, ſemel gaviſus ſum de malo, & ſemel dolui de magno bono proximi, n.1020.

Odium Dei. V. *Charitas Dei. Amor Dei.*

Odium proximi. V. *Inimicus. Dilectio proximi. Mors.*

Offenſus.

Offenſus per petitionem Veniæ &c. placari debet &c. l.2. à n. 188. V. *Inimicus.*

Officiales.

Officialis dicitur, Vicarius Generalis in contentioſis, & eſt Præſes iudicii Eccleſiaſtici, l.4 nu.245. Per Officialem Epiſcopi ſæpe intelligitur Vicarius, nu.247. Habet poteſtatem vel iuriſdi-

ctionem

ctionem ordinatiam, n.248. Officiales in diverſis Diœceſibus habentes perpetua Officia, quamvis noo fiant illarum cives, ordinari poterunt ab Epiſcopis dictarum Diœceſium, l.6 p 2. n.2180.

Officiales non tenentur ſua officia deponere, ſi Patria injuſte ſit capta ab hoſte, quamvis debeant ſcribere vel ſubſcribere Decretis, vi quorum fiunt exactiooes injuſtæ, l.2.num.275.

Officiales Bellici.

Officiales Bellici peccant, & tenentur ad reſtitutionem, ſi pauciores habeant milites, quam in ſolutione exhibent; ſi ex officio teneantur cutare commeatum, & dent militibus cibum vel potum corruptum, ex quo morbi oriantur; ſi in tranſitu per regiones accipiant pecunias à variis pagis, ne illic pernoctent aut morentur &c. l.3. p.1. à n.867.875. V. *Bellum.*

Officium.

Servari debet conſuetudo, qua recitatur in Choro Officium parvum B. V. Mariæ in ſemiduplicibus & Dominicis, non obſtante Bulla Pii V. l.6.p.2.n.2055.D.121. In officio parvo B. V. Mariæ non additur *Alleluja* tempore Paſchali ad Inviatorium, Antiphonas, Reſponſoria, & Verſiculos. D.122. Officium B. V. Mariæ recitandi conſuetudo retinenda eſt, etiam mutato proprio Breviario, & Romano acceptato. D 123. Quamvis in Choro recitetur Officium parvum B. V. Mariæ, tamen in Eccleſiis Titularibus ejuſdem in ſuffragiis facienda eſt commemoratio de B. V. Maria. D.124. Officium de Sancto, cujus habentur inſignes Reliquiæ in Eccleſia, vel ejus Sacriſtia, dici poteſt, l.6 p.2. à num.379. De B. Stanislao Koſtka Officium à quibuſcumque Sacerdotibus ad Societatis JESU Eccleſias confluentibus recitari poteſt feſto ejus die; non tamen de B. Aloyſio recitare poterit Officium Sacerdos ſæcularis, qui feſto ejus die in Dominicam incidente Miſſam de eo legeret, l.4. num. 1249. Ad Officium Defunctorum in die Animarum ſecundum communem eſt obligatio gravis, etiam pro illis, qui utuntur Breviario Romano: ſenteotia contraria in praxi non videtur ſatis tuta, à nu.1289. Officium Defunctorum ad Veſperas dici poteſt pridie, ſed ad Matutunum pro die Animarum non debet dici pridie, ſed ipſo die, l.6.p.2.n.2055.D.33.87.n.2066.

Officia varia, & Miſſæ. V. *Feſtum.*

Qualia Officia, & quando recitari debeant. V. *Hora Canonica.*

Officium Dedicarionis. V. *Dedicatio.*

Officia ſuſceptorum Ordinum varia ſunt, l 6.p.2.n,2214.

Officium Judicis, Medici, Chirurgi petens aut ſuſcipiens indigne, ſi probabile ſit, inde notabile damnum proximi ſecuturum, peccat mortaliter, l.4. num.1420.

Oleum benedictum. V. *Extrema Unctio.*

Omiſſio partium in Miſſa, quando ſit mortale, & quando veniale tantum. V. *Miſſa.*

Omiſſio quænam invalidet formam Sacramenti. V. *Sacramentum. Baptiſmus. Confirmatio* &c.

Omiſſionis peccatum. V. *Commiſſionis peccatum.*

Onera.

Nulli præterquam Papæ licitum eſt, in proviſione ullum onus Reale, vel Perſonale addere Beneficio, vel aliquo augere, quod ex fundatione illi non ineſt: pro magna tamen utilitate Eccleſiæ poteſt Epiſcopus Beneficio, dum vacat, novum oous adjicere, quod cum Beneficio tranſibit ad providendos &c. l.4.nu.669. 851. V. *Epiſcopus.* Onera etiam pia, & quæ Beneficio inſunt, exigere ſub novo pacto, ordinarie eſt Simonia, n.670. Onera per præſcriptionem tolli, vel accedere poſſunt, à num.852. Onera etiam in perpetuum reduci poſſunt ab Epiſcopis, ſi redditus non ſint amplius ſufficientes ad ea præſtanda, num.854.

Onera Miſſarum ex legatis, vel Eleemoſynis cootracta poſt Tridentinum, nec Epiſcopi, nec Abbates, aut Generales Ordinum reducere poſſunt, ſed pro illis recurrendum eſt Romam, ib. Non eſt obligatio ad ullum onus, ſi uno anno tori fructus emaneant ſi ex parte tantum, eſt obligatio pro rata, ſed ad Epiſcopum ſpectat imminuere, n.855.

Operari.

Ad operandum licite, non requiritur judicium directum de liceitate actus, ſed ſufficit judicium reflexum de probabilitate judicii directi, l.1.num.387.

Operarius, ſive *Opifex.*

Operarii, ſive opifices, v.g. ſartores, ſutores &c. peccant, ſi jurent ſe tali die opus perfecturos, quod ſciunt (vel dubitant) non futurum: ſi plus materiæ exigant, quam ſit ad opus neceſſarium, aut partes alicujus momenti, quæ ſuperſunt, retineaot ſine conſenſu Domini: ſi diem feſtum per ſe, vel per famulos ſuos violent ſine gravi cauſa &c. l.4.n.1539. Opifex non poteſt ſurripere aliquid ad compenſandum laborem, cui putat non correſpondere æqualem mercedem, l.3 p.1.nu.973. Ut occulta compenſatio liceat, debet eſſe certus de injuria, nu.974. Si propter paupertatem, coactus ſit paciſci pro inæquali pretio, non licet illi occulta compenſatio, num.975. Opifex Catholicus famulis Hæreticis valde peritis licite apponit carnes in Quadrageſima, ſi alias nolint apud ipſum maoere & abſit ſcandalum, l.2.num.258.

Opera diebus Dominicis & feſtis præcepta, prohibita, ſervilia, forenſia &c. V. *Feſtorum obſervatio.*

Opera ſatisfactoria, requiſita ad Indulgentias lucrandas, vel Jubilæum. V. *Indulgentia.*

Opera ſatisfactoria.

Opera noſtra non ſunt tantum conditio, ad cujus præſentiam nobis applicantur merita Chriſti, ſed ſunt vera cauſa meritoria, poſſuntque de condigno eſſe ſatisfactio pro pœna temporali peccatis remiſſis debita &c. l.6.p.2. à n 1302 Opera, in quantum ſunt ſatisfactoria, debent eſſe pœnalia, à nu.1304. Omnia opera meritoria etiam ſunt ſatisfactoria, nu.1306. Opera, ut ſint ſatisfactoria, requiritur ex parte operantis imprimis ſtatus vitæ, deinde ſtatus gratiæ, n.1307. Ut ſint ſatisfactoria de condigno, requiritur ex parte operis, ut ſint voluntaria, libera, moraliter bona, poſita ex aliqua ſaltem intentione ſatisfaciendi, ſupernaturalia &c Ex parte Dei requiritur promiſſio de acceptando opere in finem ſatisfactionis, à n.1308. Opera noſtra ſatisfactoria, aotequam fiant, poſſunt applicari alteri, à n.1327. Etiam applicari poſſunt ignoranti, nolenti &c. nu.1328 Si ille, cui applicantur, ſit incapax vel iis non indigeat, probabiliter ſtatim à Deo conceditur alicui ſatisfactio, ſive vivo, ſive defuncto, ſecundum interpretativam voluntatem facientis opera, num.1330. Non eſt gravis obligatio ad illa, non ſunt tamen negligenda in hac vita, nu 1311. Honeſtum eſt, & utile, illa applicare defunctis, nu.1311. à n 1336. Applicatio illa fieri poteſt alteri, quamvis is, qui applicat, ſatisfactione ipſe indigeat, nu.1332. Opera autem antecedenter facta, poſtea fruſtra, alteri tranſcribuntur, nu.1333. Etiam opera poſt mortem ſibi applicanda invalide à vivente nunc applicantur alteri, num.1334. Si ſubditus ſuum opus applicet contra applicationem Superioris, poterit peccare contra obedientiam, ſed ſubditi applicatio prævalebit, num.1335.

Quibus animabus, quomodo, & quæ opera ſatisfactoria illis utilius applicentur, & maxime proſint, &c. V. *Defuncti.*

Opinans circa obligationem reſtituendi. V. *Dubius.*

Opinio.

Opinio in genere eſt judicium incertum nitens motivo fallibili, vel infallibili, ſed non cognito ut tali &c. l.1 nu 95. Alia eſt probabilis, alia improbabilis, alia ſpeculativa, alia practica, n.96. Probabilis varie definitur, communiſſime autem dicitur judicium incertum, nitens motivo abſolute, & reſpective gravi, à nu.103. Probabilis, ſeu, quæ nititur motivo gravi, eſt actus prudens, à n.97. Probabilis magis ſe habet ad verum, quam ad falſum, n.101. Non habet ſe indifferenter ad verum & falſum, à nu.357 Probabilis falſa, quæ nititur prudente & gravi motivo, melior eſt, quam ignorantia, nu.417. Probabilis alia eſt intrinſece talis, cujus motivum conſiſtit in ratione gravi, quæ ipſi rei ineſt, ſive ex reipſa petitur: alia eſt intrinſece talis, cujus motivum eſt authoritas gravis ita ſentientium, & dicentium, quæ tamen non movet, niſi, in quantum præſumitur, cum hac eſſe conjunctam rationem ſeu probabilitatem intrinſecam, à num.113. Alia dicitur ſpeculative tantum probabilis, alia etiam practice, quæ varie definiuntur: Recentiores dicunt, eſſe ſpeculative tantum probabilem, quæ vel de praxi nihil enuntiat, vel tantum procedit habita ratione principii univerſalis, non conſideratis illis, quæ cum praxi communiter conjunguntur; è contra illam dicunt eſſe practice probabilem, quæ enuntiat, licitam eſſe praxin poſt omnia conſiderata, quæ in praxi apta ſunt contingere, num.115. Alia eſt probabilis quoad ſe, quæ nititur motivo gravi, licet forte ejus gravitas à nobis non agnoſcatur. Alia eſt probabilis quoad nos, quæ invincibiliter à nobis judicatur, niti motivo gravi, quamvis reipſa grave non ſit, num.116. Non omnis ſpeculative probabilis etiam eſt practice talis, à nu.117.

Opinio certo probabilis eſt, cujus probabilitas certo nobis innoteſcit &c. tantum probabiliter probabilis eſt, cujus probabilitas probabiter tantum innoteſcit &c Tenuiter probabilis eſt, quæ nititur motivo ita levi, ut non mereatur aſſenſum viri prudentis &c. Dubie probabilis eſt, de cujus probabilitate eſt prudens dubium, lib.1. à num.119. 170. Probabilior intrinſece dicitur, quę pro ſe habet meliores rationes: probabilior extrinſece, quæ pro ſe habet majorem authoritatem &c. à nu 134. Quandonam ſententia dicatur moraliter certa. V. *Certitudo moralis.*

Opinio ex hoc præciſe non ſemper poteſt prudenter judicari probabilis, quod in aliquo authore plures alii inveniantur pro ea citati, communiter tamen probabilis cenſeri poteſt, ſi author citans de ſcientia, & fidelitate ſit aliunde notus, lib.1. num.165.

Opinio hoc ipſo non eſt ſemper probabilis, quod deducatur ex aliis probabilibus, à n.167 Opinio non ſemper hoc ipſo eſt probabilis, vel probabilior, quod doceatur à multis, vel à pluribus, à n 136. Authoritas unius non ſemper facit opinionem certo probabilem, à nu.153. Si hæc opinio dicatur tantum probabilis, vel tantum probabilior, & ſimul ſignificetur eſſe ſimile, aut ferme ſimile motivum pro oppoſita, etiam hæc cenſetur hoc ipſo probabilis &c. à nu.174. De probabilitate intrinſeca alicuius opinionis judicium ferre poſſunt ſoli doctiſſimi, & in re morali verſatiſſimi, de probabilitate extrinſeca judicium ferre poſſunt etiam mediocriter docti; ſi autem authores opinionis alicujus non ſint notorie omni exceptione majores, non poterunt de probabilitate etiam extrinſeca opinionis judicium ferre, niſi doctiſſimi & verſatiſſimi, à n.150. Opinio improbabilis eſt, quæ nititur motivo fallibili, non gravi, ſed ſimpliciter indigno, propter quod fiat aſſenſus. Si contra ſe habeat motivum certum, eſt improbabilis poſitive, ſive certo falſa. Si pro ſe nullum motivum grave habeat, eſt improbabilis negative &c. l.1.nu.185. Levis eſt, quæ nititur tantum fundamento levi, nu.186. Laxa eſt, quæ favet libertati, & eſt licentioſa, ibid. Temeraria poſitive, quæ contra ſe habet rationes firmiſſimas, & pro ſe nullam gravem. Negative talis eſt, quæ nec pro ſe, nec contra ſe habet ullam rationem. n.187 Erronea eſt, quæ contradicit concluſioni Theologicæ, ibid Errori proxima eſt, quæ contradicit concluſioni, quæ à pleriſque, non

tamen

tamen ab omnibus habetur tamquam Theologica, ibid. Scandaloſa eſt, quæ præbet occaſionem ruinæ, ſeu peccati &c. nu.188 Piarum aurium offenſiva eſt, ſi in materia Religionis dicatur aliquid indecens, nu.189. Male ſonans eſt, quæ abutitur vocibus contra communem ſenſum Fidelium, nu 190. Suſpecta eſt quæ in rigore grammatico vera eſſe poteſt, videtur tamen innuere latentem Hæreſin, nu.191. Sapiens Hæreſin eſt, cujus contradictoria communiter in Eccleſia recipitur, ac ſi eſſet de fide, n.192. Hæreſi proxima eſt, contradictoria illius, quæ à pleriſque habetur tamquam de fide &c. n.193. Hæretica eſt, cujus contradictoria eſt de fide, nu 194. Blaſphema eſt, quæ continet injuriam contra Deum, vel Sanctos, n 195. Schiſmatica eſt, quæ ſine Hæreſi nata eſt inducere ſchiſma, nu.196 Seditioſa eſt, quæ nata eſt concitare tumultum contra Superiores in Eccleſia, vel Republica, nu.197. Impia eſt, quæ eſt contra cultum Deo, vel SS. debitum, l.1.num.198.

Opiniones cenſurare formaliter ſpectat ad Papam &c. à nu.199.

Opinio poteſt amittere, vel acquirere probabilitatem, à n.201. Opinio, licet videatur doceri ab aliquo è SS. Patribus, ſi damnetur à Papa, amittit probabilitatem, à nu 211. Opinio circa materiam facti, quæ ita conjuncta eſt cum quæſtionibus juris, ut à negata materia facti valeat conſequentia ad negandam infallibitatem in quæſtionibus juris, cadit ſub certam definitionem Papæ, à nu. 207. Opinio damnata ab aliquibus ſacris Congregationibus, (quarum Romæ variæ ſunt) amittit probabilitatem, ſi damnatio facta ſit poſt informatum Papam, & ex ipſius mandato, & hæc rite communicetur toti Eccleſiæ &c. à num.214. Ex eo, quod opinio univerſalis ſit damnata, non infertur, quod ideo etiam particularis ſub ea contenta ſit damnata, nu.221. Opinio, ex qua evidenter infertur alia damnata, non ideo eſt damnata; eſt tamen falſa, & practice improbabilis, num 222.

Opinio illata ex damnata, non ideo eſt damnata, vel falſa, nu. 223. Opinio illata ex contradictoria damnatæ eſt vera, n.224. Circa materiam probabilitatis variæ opiniones, ſeu propoſitiones ſunt damnatæ, num.94.

Opiniones contradictoriæ poſſunt eſſe ſimul probabiles, non tantum in diverſis, ſed etiam in eodem intellectu, à nu.337. 358. Licitum eſt ſequi opinionem probabilem relicta probabiliore, quod plurimis argumentis probatur, v. gr. Authoritate SS Canonum, & Pontificum, communi conſenſu Doctorum ex omnibus Statibus, & Ordinibus &c. nu.92 à num.268. Etiam licitum eſt ſequi probabilem, licet evidens ſit, oppoſitam eſſe probabiliorem, l.1. nu.301. Si eſſet obligatio ſequendi probabiliorem, intolerabilia inde naſcerentur incommoda, nu.293. Sequi minus probabilem non tantum licitum eſt in materia juris poſitivi humani; ſed etiam divini & naturalis, nu.302. Nec opinio probabilis, nec probabilior poteſt eſſe dictamen ultimum Conſcientiæ, quod debet eſſe certum, à nu 304. Argumenta contra uſum opinionis probabilis ſunt exigui ponderis, à n.318.489 Etiam licitum eſt ſequi opinionem probabilem alienam, relicta ſua probabiliore, nu 92. Valde probabile eſt, licitum eſſe, ſequi opinionem probabilem alienam, quamvis illa videatur eſſe falſa, ſi judicetur eſſe probabilis, à nu. 377. Non licet autem ſequi opinionem alienam, ſi operans judicet eam eſſe falſam, à nu 375 Sententia benigna de uſu opinionis probabilis eſt moraliter certa, vel ſaltem probabiliſſima, à num.348. Illa non favet omnibus ſceleribus, à nu.361 Non eſt, per ſe loquendo, licitum, ſequi opinionem tenuiter tantùm probabilem, nu.366 Non eſt licitum, ſequi opinionem dubie probabilem, nu. 367 Probabile eſt, eſſe licitum, ſequi opinionem probabiliter tantum probabilem, nu.368. Non licet ſequi opinionem extrinſece tantum probabilem, num.369. Hanc & oppoſitam ſententiam probabilem in eadem materia ſequi, non licet, ſi lex aliqua occurrat, cujus obligatio ſit certa, & quæ poſt aſſumptam alteram ſententiam probabilem impleri non poſſet; ſi autem lex, vel obligatio ejus non ſit certa &c. Hanc & oppoſitam ſequi licet, à n.370.

Opinionem probabilem ſemel electam mutare non licet, ſi hoc foret in præjudicium alicujus legis, quæ per ejuſmodi mutationem violaretur, nu 372. Nec licet eodem tempore uſurpare utramque opinionem probabilem in præjudicium tertii, nu.373. Ut aliquis licite operetur ſecundum aliquam opinionem probabilem, non neceſſario debet illam habere, vel elicere, ſed ſufficit judicium rectum de probalitate directi, ſi eliceretur, à nu.387. Poteſt elici opinio ex motivo uno, quamvis oppoſitum ſit æque probabile, à num 398. Etiam elici poteſt opinio ex motivo uno, quamvis oppoſitum ſit probabilius, à num.414.

Opinio tutior dicitur, quæ magis recedit à periculo legis tam materialiter, quam formaliter violandæ, aut alterius mali incurrendi &c. num.472. Minus tuta, quæ minus ab eo removet; quandoque etiam minus tuta idem ſignificat, quod non ſatis tuta, nec licite practicabilis, num.473. Si ex utraque parte ſit periculum peccati illa eſt tutior, quæ removet à majore periculo ſimpliciter, vel à periculo majoris peccati, num.474. Tutius eſt, operari hoc, quod vult ſententia rigida, ſed periculoſius eſt, operari ex obligatione rigidæ ſententiæ, l.1. num.475. Non omnes opiniones probabiles ſunt æque tutæ, num 471. Aliquando eſt obligatio ſequendi partem tutiorem, v.gr. in materiis, quæ ſunt de neceſſitate medii ad ſalutem; quando agitur de valore Sacramenti &c. num.92.339 340.457. à num.476. Non ſemper eſt obligatio ſequendi partem tutiorem, num.470. à num.478. Argumenta contraria parum urgent, à numer.489. Etiam eſt obligatio ſequendi tutiora in illis materiis, in quibus ad finem conſequendum, ad quem eſt obligatio, nec pars probabilis, nec probabilior aliquid juvat, etiamſi adſit ignorantia invincibilis &c. num.476. Etiam eſt obligatio ſequendi tutiora, ſi quis ad hoc ſe voto obligaſſet, vel ad id adſtrictus eſſet per legem, aut mandatum Superioris, num 477. Sequens probabilem, relicta probabiliore & tutiore, quando agitur de valore Sacramenti, peccat mortaliter, l 6.p.1. à n 104. Imo tunc ſequens probabiliorem, vel probabiliſſimam, relicta tutiore, peccat graviter, à n.106. Non peccat, ſi opinio probabilis ſit moraliter certa, & adſit rationabilis cauſa, à n.108. In neceſſitate oportet operari ſecundum probabilem, etiamſi agatur de valore, num.110. Etiam, quando aliunde advenit practica certitudo, à num.112. Etiam, quando alias adminiſtratio vel ſuſceptio Sacramentorum fieret obnoxia nimiis ſcrupulis, vel difficultatibus, nu.119. Quandocumque datur opinio probabilis, v.g. pro juriſdictione, vel abſentia impedimenti, tum ſupplet, vel diſpenſat Eccleſia, quando poteſt, l.6.p 1. à nu 117. Pro articulo mortis non eſt obligatio ſequendi opinionem probabiliorem, & tutiorem, l.1. nu 458. In materia Matrimonii illicitum eſt ſequi opinionem tantum probabilem de illius valore, relicta tutiore, l.6.p.3. à n.37. Illicite contrahit, qui habet probabilitatem facti, vel præſumptionem, quod exiſtat impedimentum, nullam autem probabilitatem de carentia impedimenti: Etiam, ordinarie ſaltem, illicite contrahit, qui habet meram probabilitatem facti, nullam autem certitudinem de carentia impedimenti, nu.40. Si in quæſtione facti ex conjecturis utrimque probabilius reſultet dubium invincibile, licite contrahitur matrimonium, niſi eſſet poſſeſſio pro impedimento &c. nu 41. Si ſit vera probabilitas juris, cum ea licite contrahitur matrimonium, & Eccleſia ſupplet, ſi forte coram Deo non foret validum, adeoque non peccat cum tali probabilitate contrahens relicta tutiore &c. à n 42. Eſt aliquando obligatio, ſequendi ſententiam minus probabilem in variis caſibus, v.g Quando agitur de valore matrimonii vel Teſtamenti, de favore Religionis, de poteſtate Clavium, & juriſdictione Eccleſiæ, quando ſententia minus probabilis favet cauſæ piæ &c. l.1. à nu.459. Eſt obligatio ſequendi unam probabilem præ alia probabiliore, vel probabili, ſi hoc poſtulet ſalus, vel emolumentum, præſertim ſpirituale, proprium, vel alienum &c. ibid.

Opinioni probabili pœnitentis tenetur ſe aliquando accommodare Confeſſarius, relicta ſibi probabiliore, nu.92. à nu.443. Poteſt alicui ſuggeri conſilium ſecundum opinionem minus probabilem, nu.92 Si Superior imperet ſecundum probabilem ſubditus tenetur obſequi relicta ſua probabiliore, n.92. à num. 432. Qui probabiliter judicat, ſe non obligari lege excuſatur ab obligatione, ſi ſit periculum in mora, alias tenetur recurrere ad Superiorem &c. nu.877. Advocatus poteſt defendere partem minus probabilem, n.92. Medici, & Chirurgi tenentur ſequi tutiora, & probabiliora, n 92.476. Judex tenetur decidere pro parte probabiliore, lib.1. num.360. 364. Conſultius eſt, ſe, & alios dirigere ſecundum opiniones probabiles, & benigniores, quam probabiliores, & rigidiores, ſi id pro ſalute animæ magis expediat, alias illas ſemper ſtudioſè exquirere, eſt res plena periculi, num.475. 510.

Opinio nova dupliciter accipitur, primo, pro ea, quæ antiquorum DD. Opinioni opponitur, quæ non eſt facile antiquæ præferenda. Secundo, pro ea, quæ nunc eſt inventa, & antiquis fuit incognita, quæ ſi habeat grave fundamentum, ſecure practicari, & doceri poteſt &c. à num.466. Opinionum laxitas & novitas eſt Jeſuitis inhibita, num.469.

Opiniones Contradictoriæ. V. *Contradictoria opiniones.*

Opus. V. *Opera.*

Oratio.

Ad eſſentiam Orationis probabilius non requiritur attentio interna &c. l.4. à n.1341. Plura de attentione ad orationem requiſita, & de diſtractione in ea. V. *Attentio*. Attente orandi media, varia ſunt, v.g. Interponere preces jaculatorias, renovare intentionem bene orandi, obſervare locum opportunum &c. l.4. nu 1347. Oratio, an, & qualem intentionem requirat. V. *Intentio*. Probabilius peccat venialiter tantum, qui orat cum actuali propoſito peccandi mortaliter, num.1348.

Oratio non neceſſario fieri debet cum fide, & ſpe, num.1349. Orans ſcrupuloſe. V. *Hora Canonica*. Oratio, qualis requiratur ad lucrandas Indulgentias, & quo loco fieri debeat. V. *Indulgentia*. Orationes publicæ, id eſt, quæ fiunt à Perſonis ab Eccleſia ad id deputatis nomine Eccleſiæ ſunt impetratoriæ tantum, etiam reſpectu remiſſionis pœnæ defunctorum &c. l.6.p.2.nu.1343. Oratio in quocumque loco fieri poteſt; Conſilii tamen eſt, in locis ſordidis non orare vocaliter, v gr. dum venter exoneratur, &c. Imo ſi quis talem locum, vel tempus temere deligeret, peccaret venialiter, l.4.num.1320. Pro oratione nullus ſitus corporis eſt de præcepto, hinc, per ſe loquendo, non eſt peccatum ſtare, cum genuflectendum &c. Niſi ratione ſcandali in choro publico &c. num.1321.

Oratio impetrata à Superiore v.g. *Deus refugium*, omittenda eſt in duplicibus primæ Claſſis, l.6.p.2.nu.2055.D.179. In oratione, *à Cunctis*, nomina Patronorum, S Michaelis Archangeli, & S. Joannis Baptiſtæ, præponenda ſunt Apoſtolis, D.158. Oratio, *à Cunctis* vel *Eccleſiæ*, quando dicitur, non eſt dicenda oratio contra Paganos, vel ſimilis, D.292. Orationes, quæ in Miſſali dicuntur, *Præparatio ad Miſſam*, non obligant, l.6.p.2. num.414.

Orationes inter induendum dici ſolitæ, ſecundum Communem, obligant ſub veniali, num.415.

Orationes, quæ in ipſa Miſſa dici debeant. V. *Miſſa*.

Oratio Dominica eſt ſcitu neceſſaria neceſſitate Præcepti, ſaltem craſſiori modo, & quoad ſubſtantiam, ſcilicet omnia bona eſſe petenda à Deo, l.2.nu.2. V. *Preces*.

Oratorium privatum.

Oratorium privatum eſt locus in domo, vel arce privati hominis ad tempus deputatus cultui Dei, l.3.p.1.n.626. In eodem Palatio non conceditur, niſi unum Oratorium privatum, l.6 p.2 n.2055. D.108. In Oratoriis privatis non poteſt celebrari in Natali Domini, Epiphania, prima die Paſchatis, & prima Pentecoſtes, Annunciatione, & Aſſumptione B.V. Mariæ, in Feſto SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli, in ſolemnitate omnium Sanctorum, nec in Sabbato ſancto, numer.271. 2055. D.182. Si oratorium privatum conceſſum ſit propter infirmitatem, (quod plures Epiſcopi concedere poſſunt) etiam in quibuſcunque Feſtis ſolemnioribus in illo celebrari poteſt, n.272. In eo audiens Miſſam die feſto, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ, ſi ſit de Familia: probabiliter etiam alii, qui ſecundum communem probabiliorem, & tutiorem non ſatisfaciunt, l.3.p.1. à nu 627. In Germania Epiſcopi poſſunt oratoria privata concedere ex juſta cauſa, etiam ad tempus vitæ alicujus, l 6.p.2.nu.263. Si oratorium privatæ domus habeat ingreſſum publicum, poteſt Epiſcopus dare licentiam, ut per modum habitus ibi celebretur: ſed tunc tale oratorium non poterit redire ad uſus profanos, nu.265. Alia oratoria privata poſſunt redire ad uſus profanos, ibid. Non eſt opus, ut tale oratorium per quatuor muros ſeparetur ab aliis locis, nu.266. In tali oratorio conſtanter edens, bibens, aliaque prophana exercens, videtur peccare mortaliter, ibid. Privilegium oratorii durat ad mortem Privilegiati, num 267. Nec perit mortuo concedente, ibid. Si in privilegio dicatur, ut in eo una Miſſa quotidie legatur, non ideo prohibentur plures, niſi dicatur unica, vel una tantum, tunc tamen non prohibentur Religioſi privilegium habentes ibidem celebrare plures Miſſas, num 268. l.6.p.3. num.931. Privilegium oratorii manet, etiamſi mutetur domicilium: probabilius tamen nova Epiſcopi approbatione opus eſt, l.6.p 2.num.269 Oratoria privata erigere poſſunt Provinciales Societatis JESU nullius licentia requiſita; idem poſſunt Regulares &c. à num.275. In illis non videtur ſolemnis Miſſa cantanda ſine licentia Ordinarii, num.278.

Oratoria ſunt quadruplicia. 1. Pro rure tantum, & hoc datur etiam perſonis non nobilibus Romæ illud petitur hoc modo: petitur oratorium pro N.N. Diœceſis N. &c. Jura ſolvenda ſunt 12. ſcuta. 2. Pro civitate, & omnibus omnino locis; & hoc datur perſonis tantum nobilibus cum pluribus reſtrictionibus, v.gr. ut valeat tantum pro Civitate, & locis unius Diœceſis, ut locus ſit muratus; ut una tantum legatur Miſſa &c. Petitur hoc modo: Petitur oratorium pro N.N. S. Romani Imperii Comite &c. Taxa ſunt 12. ſcuta. 3. Pro infirmis Nobilibus: quod in omnibus fere cum ſecundo convenit. 4. Pro itinerantibus: & vocatur Altare portiale: quod cum variis clauſulis datur, v. gr. ut Perſona ſit Nobilis, ut tantum valeat pro itinere &c. l.6.p.3.num.931.

Ordinarius.

Ordinarius habet poteſtatem peccata reſervandi, l.6. p.2 num. 1599.

Ordinarius extra Diœceſin exiſtens poteſt approbare pro Confeſſionibus audiendis, à nu.2500.

Ordinarius ad examen admiſſo pro approbatione, non poteſt eam negare abſque injuſtitia, ſi dignus inventus ſit, nu.1491. Diſpenſare poteſt in impedimento occulto, quando Matrimonium eſt publicum & bona fide contractum, l 6.p.3.num. 844. Non videtur diſpenſare poſſe ob graves cauſas in Matrimonio contractu Catholici cum Acatholica in gradu affinitatis, ſi Pœnitentiaria id negarit, n.866 Ordinarius & Parochus diſſimulare poſſunt, quamdiu impedimentum ipſis juridice non eſt denuntiatum, num 875 Quod ſi factum ſit, & diſpenſatio pro foro interno tantum data, in foro externo necdum probata ſit, debent executionem ſuſpendere, ibid. Ordinarius probabiliter poteſt declarare Profeſſionem eſſe irritam, & Matrimonium legitimum puellæ, quæ vi coacta (quod probare poteſt) eam emiſit, & poſt medium annum à Profeſſione clam profugit, & jam per 10 annos eſt in Matrimonio &c. l.6.p 3 nu 586. Etiam poteſt reſtituere integrum, v. g. Cajus, qui metu coactus Profeſſionem emiſit, & cauſa metus ceſſante intra triennium contra proteſtatus non eſt auditus &c.nu 586. Poteſt denunciare aliquem ipſo jure & facto eſſe excommunicatum ob delictum notorium, l.7. num. 30.

Ordinarius aliquem ſuſpendens tenetur Superiori cauſam ſuſpenſionis exprimere, ſi judicialiter petatur, n.407. Ordinarii laboraſe debent, ut in Eccleſiis ſibi ſubjectis Miſſæ ea, qua par eſt, fide & diligentia celebrentur, & decreta circa earum ſtipendia obſerventur, l.6.p 2.n.109. V. *Epiſcopus*.

Ordo.

Ordo eſt Sacramentum, quo traditur poteſtas circa Eucharistiam rite adminiſtrandam, l.6 p 2. à nu 2122.2129. Varii ſunt errores Hæreticorum circa hoc Sacramentum: præcipuus eſt, quod negent eſſe Sacramentum, à num 2124. Doctrina Eccleſiæ de Sacramento Ordinis proponitur per 8. Canones. 1. Si quis dixerit, non eſſe in novo Teſtamento Sacerdotium viſibile: & externum, vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi & offerendi verum Corpus & Sanguinem Domini &c. anathema ſit &c. n.2129. Ad valorem ejus requiruntur materia & forma, nec poteſt ſolo verbo conferri à Papa dicente, v.g. *eſto Sacerdos*, ibid. Eſt inſtitutum hoc Sacramentum partim ante, partim poſt Reſurrectionem Chriſti, l.6.p.1. n 3. l.6.p.2. n.2207. Septem ſunt Ordines, l.6.p.2. nu.2122 à nu 2218. 2208. Officia Ordinatorum ſunt: Oſtiarius Lector, Exorciſta, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, num.2214. Prima Tonſura, & alia quædam Eccleſiæ Officia non ſunt Sacramentum, nec Ordo, num 2122. 2208. Materia remota Ordinum, ſunt inſtrumenta, quæ traduntur, & in quibuſdam Ordinibus manus Epiſcopi. Proxima eſt illarum manuum impoſitio, aut inſtrumentorum traditio & acceptatio, cujus contactus phyſicus & immediatus ſecundum communem & tutiorem ſententiam eſt de eſſentia, atque ſimul cum prolatione verborum Epiſcopi, num. 2122. 2128. 2130 2148. Quando mutatio materiæ vel formæ ſit ſubſtantialis, quando accidentalis, & quæ invalidet collationem Ordinis &c. V. *Sacramentum*. *Baptiſmus*. *Confirmatio*. Ordinare non ſpectat ad Laicos, num 2124.

Ordinandi commiſſio nulli non Sacerdoti committi poteſt, probabilius tamen ex diſpoſitione Papæ Sacerdos non Epiſcopus poteſt valide conferre Ordines uſque ad Diaconatum incluſive, l 6. p 1.nu.52. l.6.p.2 n.2212. Ordo Epiſcopalis eſt ſupra Sacerdotium. n.2127. Circa valorem Ordinum ſunt variæ ſententiæ, l.6 p.2. à n.2146. Non ſunt eædem materiæ apud Græcos & Latinos, à n. 2131. Materiæ Ordinum non ſunt ultimo determinatæ à Chriſto, ſed determinatio illa relicta eſt diſpoſitioni Eccleſiæ, l.6. p.1 n.16. l.6.p.2. nu.2135. Ordo Presbyteratus probabilius eſt invalidus, ſi Græcus ordinaretur per traditionem Patenæ, & Calicis apud Latinos uſitatam; aut Latinus per ſolam manuum impoſitionem Græcis uſitatam, l.6 p.1.nu 16. l.6.p.2. n 2130. V. *Latinus*. *Græcus*. Ordo Presbyteratus apud Latinos ſine prima manuum impoſitione collatus, non eſt certo validus, ideoque iterari & repeti poteſt ſub conditione, l 6. p.2. à nu.2137.2145. Quoties quis tenetur rebaptizari propter certitudinem, probabilitatem, aut dubium de nullitate Baptiſmi, toties etiam tenetur reordinari Ordine Presbyterii & Epiſcopatus, ſi velit in illis miniſtrare, l.6. p 2 n.2158. Si ordinandus ſciverit, quæ in ſuſceptione Ordinis facienda eſſent, & quidem ſub mortali, ſupponitur ea feciſſe, quamdiu non ſcit, ſe non feciſſe, num 2159 Quando aliquis actus ſuppletur, forma iterari debet, & orationes annexæ; &, ſi Ordo, vel Cæremonia notabilis ſit omiſſa, debet, ſi fieri poteſt, ſuppleri ab eodem Epiſcopo, per ſe loquendo, eo tempore, quo talis Ordo confertur. Si ob ſolum dubium ſub conditione iteretur, à quovis Epiſcopo id fieri poteſt; quovis die etiam omnes Ordines conferri poſſunt: nec Cæremoniæ neceſſario adhibentur, n. 2203. Si in Collatione Ordinis ſit omiſſus ritus notabilis, quamvis ordinatio ſit valida, hæc tamen ſuppleri debet ſub mortali ante Miniſterium in tali Ordine, à n. 2201.

Ordinem Diaconatus, Subdiaconatus, & Ordines minores non eſt opus iterum ſuſcipere ſub conditione, quando eſt opinio probabilis de eorum valore, licet minus tuta, à n. 2202. Quando dubium occurrit, an Ordo ſit vere collatus, ordinatio ſub conditione iterari debet, l.6. p 2 num 2122. Materia Epiſcopatus non eſt ſola manuum impoſitio, ſed etiam traditio baculi Paſtoralis, annuli & libri Evangeliorum. V. *Epiſcopatus*, n.2148. Materia Presbyteratus eſt Calix & Patena conſecrata, quæ Conſecrationem non amiſerunt, num.2150. Item vinum & aqua in Calice, num.2151 Item contactus immediatus Calicis cum Patena, utraque manu & ad cavendum ſcrupulum, Patena cum Hoſtia tangi debet, à num 2152. Etiam ad valorem Presbyteratus in ſecunda manuum impoſitione pro conferenda poteſtate abſolvendi requiritur utriuſque manus Epiſcopalis impoſitio, quæ ſi cheirotheciſ tectæ fiat, videtur certo valere, à num.2156. Materia Diaconatus eſt impoſitio manuum, & ſimul traditio libri Evangeliorum, num.2148. Materia Subdiaconatus eſt traditio Calicis vacui cum Patena vacua, & Libri Epiſtolarum, num 2149 Ad valorem Ordinum requiritur contactus phyſicus ſaltem mediatus valorum, dum forma pronuntiatur, num.2148. Ad valorem Majorum Ordinum requiritur, ut Ordinans ipſe tradat materias, num 2148. Valide ordinatur mas baptizatus, perpetuo amens, cæcus, mutus, manibus privatus, irregularis, puer in cunis, num.2214. l.7. à num.432. Ut quis licite ordinetur, non debet eſſe Neophytus, infamis, Hermaphroditus, irregularis, ſuſpenſus, excommunicatus; debet habere animum Clericandi, eſſe confirmatus, eſſe examinatus, habere Titulum ſuſtentationis, ſervare ordinem inter receptionem unius & alterius, tempus, interſtitia temporum, ſervare locum &c. l 6. p.2. num.2214 Item litteras dimiſſoriales proprii Epiſcopi habere debet. Item Teſtimoniales de natalibus, ætate, vita, moribus, num.2250. Item Titulum ordinationis, à num. 2268. Item ætatem certam, quæ computatur à die nativitatis, num.2214. 2306. Pro valore Ordinum, imo nequidem pro Epiſcopatu certa ætas requiritur, quæ tamen requiritur pro Juriſdictione, num.2307. In ætate requiſita, ut licite Ordines ſuſcipiantur, debet annus certo eſſe completus civiliter, nec hic datur parvitas materiæ, à num.2308. Si certitudo ætatis requiſitæ haberi non poſſit, ſufficiunt teſtimonia hominum, vel conjecturæ, num.2312. Ante ætatem requiſitam Ordinans, vel Ordines recipiens peccat mortaliter, & mala fide recipiens ſuſpenſionem incurrit, num 2313. In ætate ex variis cauſis Epiſcopus diſpenſare poteſt, v.gr. ſi ſit neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ, n.2314 Ordinatus tribus menſibus ante annum 24 completum, credens id non fore graviter illicitum &c. præſumitur irregularis, l.7. num.521. V. *Ætas*. Ordinare vel ordinari extra tempora à jure ſtatuta, ſine licentia eſt mortale, l 6 p.2. nu. 2294. Ex variis cauſis licentia illa concedi poteſt, num.2295. Qui ordinatur

Digitized by Google

natur non ſervatis Interſtitiis, peccat graviter, num 2302. Eodem die ſuſcipiens duos ſacros Ordines ordinante inſcio, ipſo facto ab exercitio Ordinum ſuſpenditur, ibid. Ad Ordines ſuſcipiendos præ-requiritur ſtatus gratiæ, non tamen ad primam Tonſuram, cujus mulier etiam eſt incapax, l. 6. part. 1. num. 185 189. l.6. p.2. à num. 2213 2224. Status gratiæ per contritionem ſufficit, l.6. p 3. num. 190.

Ordo cum obice ſuſceptus, reviviſcit, & cauſat gratiam obice remoto, num. 199. Primam Tonſuram ſuſcipiens cum animo non perſeverandi, peccat ſaltem venialiter; non vero, ſi cum animo experiendi ſuſcipiat, l.6.p.2.n.2229 Ordinandus debet habere ſcientiam neceſſariam ad uſum cujuſque Ordinis, l.6.p.2.n.2214. Debet habere notitiã cantus Gregoriani; ſine ea tamen Ordines ſuſcipiens non peccat, n.2226. Debet habere apparatum neceſſarium, n.2227. V. *Apparatus* Item intentionem implicitam habere debet, ſi ſit adultus, recipiendi talem Ordinem, n.2228. Non ſufficit intentio interpretativa, l.6. p.1 n.173.

Ordinans & ordinandus ante ſacros Ordines debent eſſe jejuni; non tamen tenentur pridie jejunare, l 6.p.2. n.2225.

Ordinaturus, ſub pœna excommunicationis præcipiens, ne ullus habens impedimentum audeat ſuſcipere Ordines &c. ordinarie adhuc habet intentionem ordinandi, & talis etiam mala fide accedens debet communiter cenſeri valide Ordinatus, l.6.p.1.n.68.p.2. n.2231. Hæreticis parentibus nati in Germania, ſi converſi ſint, ordinari poſſunt, l.6.p.2. n. 2218. Qui deformarunt vel occiderunt aliquem ſine peccato mortali, vel non tanquam publici miniſtri juſtitiæ, niſi conſuetudo loci ſit contraria, ordinari poſſunt, nu.2218. ordinari non poteſt Energumenus, n 2219. Conjugatus cum uxoris expreſſa & ſpontanea licentia ordinari poteſt, n.2220. Ordines Minores, aut prima Tonſura non diſſolvunt Sponſalia; probabiliter nequidem ex parte ſponſæ, quamvis ſponſa inſcia vel invita ſponſus Ordines illos ſuſcepiſſet, l.6. p.3. num 195. Ordines Sacros ſuſcipiens necdum diſſolutis Sponſalibus, & ſponſa invita, etiamſi ex ſincero animo Deo melius ſerviendi id faciat, probabilius videtur peccare mortaliter, quod ſi id propterea faciat, ut ſe à tali ſponſa ſibi nunc diſplicente liberet, videtur abſolute peccare mortaliter, l.6.p.3. num. 200.

Ordo ſacer libere ſuſceptus invalidat Matrimonium, l.6. p.3. nu. 512. Ordo ex metu gravi ſuſceptus eſt validus, l.6. p.2. num. 2230. Habens vitium corporis, quod impediat Sacerdotium, alium Ordinem, imo nec primam Tonſuram videtur poſſe ſuſcipere, l.6. p.2. nu. 2221.

Ordinari poteſt balbutiens, ſi intelligibiliter eloqui poſſit, nu. 2222. Etiam non confirmatus ordinari poteſt, qui tamen peccabit, ſaltem venialiter, n 2223. Ordinatio Epiſcopi ab uno Epiſcopo valet ex diſpenſatione Eccleſiæ, aſſiſtentibus duobus Sacerdotibus, l.6.p.2. n.2147. Non tamen valet per ſolam manuum impoſitionem, num. 2148. In quolibet Ordine imprimitur diſtinctus character, qui ſimul omnes faciunt unum Sacramentum Ordinis, l 6. par.2.n.2251. Ordinem ſacrum ſuſcipiens alicui Eccleſiæ adſcribi debet, l.6.p.2. n.2317. Ordines Majores etiam extra Miſſam valide conferuntur, l 6.p.2.n 2292. Etiam probabiliter conferri poſſunt in Feſto Duplici, quod celebratur in Choro tantum & ad libitum, vel ſi ſolemniter celebretur in illo loco tantum, in quo Ordines conferuntur &c. nu. 2293. Ordines Minores quovis decenti loco conferri poſſunt in propria Epiſcopi Diœceſi, n.2305.

Ordinans alienum. V. *Epiſcopus proprius*.

Tonſurans vel Ordinans in aliena Diœceſi ſine licentia, ſuſpenſionem incurrit, nu 2305. Ordinatus vel Tonſuratus ab alieno ſine Dimiſſoriis, peccat, & manet ſuſpenſus; proprius tamen Epiſcopus hanc injuriam remittere, & Ordinationem ratam habere poteſt, n. 2248. Ordinans maxima cautela dignos ſeligere debet, n.2325. Ad Ordines Sacros non debet admittere adoleſcentes, niſi prævia recollectione octiduana, l.6.p.3.n.906.

Ordines ſimoniace conferens ipſo facto ſuſpenditur à collatione omnium Ordinum, ſaltem per triennium, & interdicitur ingreſſu Eccleſiæ, l.3 p.1. n.217. Ordinatus per propriam Simoniam etiam ipſo facto ſuſpenditur ab Ordine ſimoniace ſuſcepto, donec à Papa abſolvatur, alios rite ſuſceptos, probabiliter per ſe loquendo licite exercere poteſt, ab Simoniace ordinatus probabilius non incurrit Irregularitatem, nu. 218.

Ordini ſacro annexa eſt obligatio continentiæ, ex voto vel præcepto, l.6.p.2 nu.2125. à n.2160. Obligatio hæc ignorari via poteſt, & ſi invincibiliter ignorata fuiſſet, Ordinatus probabiliter ad eam non teneretur, ſi culpabiliter ignorata, teneretur: ſi invalide ordinatus eſſet, non teneretur, num 2162. Metu injuſto inductus ad Ordines probabiliter obligatur ad Caſtitatem & Horas, num 2163. Ante pubertatem, v.gr. circa annum duodecimum, Ordinatus, probabilius tenetur ad Caſtitatem, num. 2164. Ante uſum rationis ordinatus non tenetur ad Caſtitatem vi voti, niſi illud ratificaverit, num. 2264. Invalide ordinatus non tenetur ad Caſtitatem, l.6. p 3 num. 578. Ordinatus Titulo Patrimonii per excommunicationem non privatur fructibus ſui Tituli, l.7 num. 227. Ordinatus Minoribus à Papa, non poteſt ordinari Majoribus ab alio, l.4. num. 522 Ordinatus à Papa, non poteſt ob delictum degradari ab Epiſcopo, ibid Ordinatus uno Ordine ab Epiſcopo Originis, poteſt alium ſuſcipere ab Epiſcopo Domicilii, & tertium ab Epiſcopo Beneficii; ad hunc tamen debet adferre Teſtimoniales, lib.6. p.2. num 2185.

Ordinatus Subdiaconatu ab Epiſcopo Originis, poteſt ſine Dimiſſoriis ordinari ab Epiſcopo Beneficii, & contra, ib. Tonſuratus in una Diœceſi, ad quam venit animo perpetuo habitandi, non poteſt ulterius in ea ſine Dimiſſoriis ordinari, ſi ad priorem ſuam redierit, num. 2186.

Ordinari quis poteſt ut Originarius, ubi ipſe vel pater ejus natus eſt, non tamen, ubi natus eſt fortuito, l.6 p.2.nu.2122. In diverſis Diœceſibus habens domicilia, in quibus æqualiter habitat, ab utriuſque loci Epiſcopo ordinari poteſt: ejus tamen filius tantum ab illo, in cujus Diœceſi natus eſt, qui, ſi fortuito extra utriuſque Diœceſin natus ſit, ab utroque ordinari poteſt, ibid. Ex fornicatione natus, matris potius quam patris domicilium ſequitur, ibid. Studiorum cauſa in Univerſitate habitantes animo redeundi ad patriam, non contrahunt ibi domicilium: imo nec filii eorum, ſi illi ducant uxorem, ibid. Ut quis dicatur ratione Beneficii ſubjici Epiſcopo ad effectum ſuſcipiendi Ordines, debet illud ad congruam vitæ ſuſtentationem per ſe ſufficere, & actu pacifice poſſideri, n. 2168. Ut ratione Originis, debet naturaliter, & non ex accidenti eſſe natus in ea Diœceſi, in qua Ordines petit, n.2169. Tonſuratus, vel Minoribus Ordinibus initiatus à ſuo Epiſcopo, non poteſt ab alieno ulterius ordinari, cujuſcunque etiam Beneficii in hujus Diœceſi obtenti intuitu, ſine Teſtimonialibus proprii Epiſcopi, n.2167. Si quis in loco, in quo ex accidenti natus eſt, tamdiu moratus eſt, ut ibi potuerit impedimentum contrahere, indiget Teſtimonialibus illius loci Epiſcopi, ut à proprio ordinari poſſit, n. 2170. Filii ex accidente nati origo erit ibi, ubi natus eſt, ſi pater ibi domicilium contraxerit, quod contrahitur per voluntatem conſtanter ac perpetuo ibidem manendi, juramento firmatam, à n.2171. n.2184. Qui à propriæ originis loco diſceſſit in ætate, in qua potuit incurrere impedimentum, indiget Teſtimonialibus Ordinarii ſuæ originis, n.2173 Ordinandus ex alia Diœceſi Titulo Patrimonii, Menſæ, Miſſarum, Servitii &c. debet habere Dimiſſorias à ſuo Epiſcopo, num. 2178.

Ordinari hic poteſt Beneficiatus habens Beneficium quod jura Epiſcopalia huic Epiſcopo ſubjectum, quamvis quoad præſentationem & inſtitutionem ſubjiciatur alteri Epiſcopo, nu 2179. In diverſis Diœceſibus habens Beneficia, in omnibus illis ordinari poteſt, n.2179 V. *Domicilium*, *Beneficium*. *Subditus*. *Origo*. Prima Tonſura ſive Clericatus ad quodcunque Beneficium Eccleſiaſticum ordinarie, per ſe loquendo, prærequiritur, l.4.nu.742. Si quis ante primam Tonſuram ſuſcepiſſet quatuor Minores, per eos eſſet capax Beneficii, ſine Tonſura, nu.743. Præter Tonſuram jus commune non prærequirit ullum Ordinem, ſed ſufficit, beneficiandum eſſe habilem, ut intra annum ſuſcipiat Ordinem Beneficio annexum &c n.744. Quos Ordines prærequirat Epiſcopatus. V. *Epiſcopatus*. Tonſura ſufficit quandoque etiam, ut quis in Cathedrali ut Canonicus, nu.746 Ordinem Beneficio annexum ſtatuto tempore non recipientes varias pœnas incurrunt, à num.747.

Ordinum ſuſceptio differri poteſt, pendente lite circa Beneficium, num. 749.

Ordines quo tempore conferendi. V. *Tempora Ordinationum*.

Ordo Charitatis. V. *Charitas*.

Ordo inter Creditores quis ſervandus. V. *Creditor*.

Ordo Juris.

Ordo Juris aliquando omitti poteſt, v. gr. à ſupremo Judice in crimine enormi & certe notorio, ſi in mora ſit grave periculum Reipublicæ &c. l.4. num. 1408.1419.

Ordo Militaris.

Ordines Militares illi probabilius non videntur eſſe Religioſi, qui conjugalem Caſtitatem tantum vovent, vere tamen tales ſunt milites S. Joannis, & Teutonici, eorumque ſimiles, l.4.n.1.3.

Ordo Religioſus.

Ordini vel loco Religioſo, ſi concedatur, quod non poſſit cenſurari, intelligitur, non ab Epiſcopo; ſi alteri id concedatur, intelligitur, non à Judicibus Epiſcopo inferioribus, l.7.num. 37.

Ordo reſtituendorum. V. *Debitor*.

Ordo reſtituentium.

Ordo reſtituentium deſumendus eſt juxta ordinem & menſuram influxus in damnum, l.3.p.2 num.52. Illo tenetur prior, apud quem res exiſtit, vel in ſe, vel æquivalenter, n.52. 54. Si res periit &c. primo, ordinarie, tenetur mandans, conſulens, ſuadens &c. vel cauſa principalis; in cujus defectu tenentur mandatum, conſilium &c. exequentes, vel cauſæ inſtrumentales, nu. 52. à n. 55. Si plures cauſæ fuerint æque principales, ille prius tenetur ad totum, qui ſuo nomine fuit executor: ſi ſimul ſint executi, omnes æque primo tenentur ad partem, & uno deficiente, alter in obligatione reſtituendi ſuccedit, à nu.58. Cauſæ poſitivæ tenentur ante negativas, n.63. Cauſæ poſitivæ ſecundariæ tenentur æque primo, plus tamen vel minus pro majori vel minori influxu, nu.64. Si cauſa principalis reſtituerit, cauſæ minus principales ad nihil tenentur: ſi cauſæ minus principales reſtituerint, cauſa principalis tenetur his refundere, nu.65. Quando plures tenentur æqualiter reſtituere, ſi unus totum reſtituerit, reliqui tenentur huic portiones ſuas refundere, nu.66. Si unus ex illis æqualiter obligatis nollet, vel jam non poſſet reſtituere, reliqui partem hanc ferre debent, æquali inter ipſos diviſione facta, qui tamen contra illum unum jus retinent, num. 67.

Organum.

Organum etiam in Collegiatis Eccleſiis haberi debet, l.6 p.2.n. 2055. D.225.

Originarii.

Originarii in Weſtphalia jam non poſſunt magis gravari à proprietariis, & ſi non delinquant, prædiis exturbari non poſſunt, l 3.p.2.n.1066. Non ſunt ſervi ſtricte dicti, & aliquorum nobilium ſunt domini &c. ibid.

Origo.

Origo facit ſubditum ad effectum ſuſcipiendi Ordines, ſi quis naturaliter in ea Diœceſi, in qua ad Ordines promoveri deſiderat, ortus ſit, & non ex accidenti, l.6.p.2.nu.2169. Si filius ex accidenti alicubi natus ſit, & pater domicilium ibidem contraxerit, ibi erit origo filii, & non, ubi eſt origo patris, nu.2171. Infidelis per Baptiſmum in quacunque Diœceſi aquirit titulum originis, non vero fidelis, nu.2181. Illegitimus ſequitur matrem in ratione originis aut domicilii: ſi ignoretur pater & mater, ordinari poteſt in loco in quo inventus eſt, n.2182.

Ornatus mulierum. V. *Fœmina*.

Orphanus.

Orphani dicuntur, qui patre & matre carent, l.3.p.2.n.667.

Oſculum.

Oſculum ob delectationem magnam ſenſibilem quæſitam & intentam, ordinarie eſt mortale, l.5.nu.106. V. *Delectatio*.

Oſcula verendorum in conjugibus non videntur excuſari à mortali, l.6.p.3.nu.346. Oſcula extra Matrimonium an & qualia ſint peccata. V. *Luxuria*.

Oſtiarius.

Oſtiarii officium eſt ſervare claves templi &c.l.6.p.2.n.2214.

Ova & lacticinia in Quadrageſima an comedere liceat. V. *Jejunium*.

P

Pabulatio.

Pabulatio probabiliter eſt licita, quando pro utilitate provinciæ bellum geritur, l.3.p.1.nu.883. V. *Bellum*.

Pacifica poſſeſſio Beneficii.

Pacifica poſſeſſio Beneficii eſt, ſi nulla lis vel controverſia circa illam vel Beneficium ſit mota &c. l.4. à n.526.696.914. Ut cenſeatur pacifice poſſideri Beneficium poſterius, & ut prius vacet, ſufficit duos menſes interfluere, intra quos lis nulla movetur, n.914. Non quævis lis eam turbat, ſed requiritur, ut lis ſit vere introducta, & quidem circa titulum ac proprietatem Beneficii &c. à num. 527. Lis cenſetur introducta, ſi citatio ſit legitime executa & in actis reproducta &c. à nu.529. Pendente lite Beneficium non poteſt provideri ab alio, quam Papa, num.531. Diverſimode lis extinguitur v.g. ſi partes faciant compoſitionem perfectam, non ſubjacentem liberæ mutationi; ſi reus ſaltem tacite oſtendat, ſe nolle cauſam proſequi &c.nu.532. Ut lis circa Beneficium cenſeatur deſerta, requiritur lapſus triginta annorum, vel ſententia declarans deſertionem, vel ut conſtet de jure proſequentis cum lapſu 10. annorum &c.n.533.

Pactum.

Pactum eſt, ſi quis alteri ſe ad aliquid velit obligare ex honeſtate alicujus virtutis, non tamen ex juſtitia, & alter voluntatem illam acceptet, l.3.p.3.n.764. Pactum de prole in Hæreſi educanda non licet addere Matrimonio, l.2.num.98.

Pactum mutuum inter conjuges non petendi, nec reddendi debitum, eſt validum: uterque tamen licite poterit pactum illud etiam juratum alteri remittere, niſi ex pietate ad colendum Deum per continentiam juraſſent ſtare pacto, l.6.p.3.n.367. Pactum, *ducam te, ſi donaveris mihi mille*, ordinarie non valet: quod ſi id petat cauſa dotis augendæ, vel propter inæqualitatem ipſorum, vel ex alia ſimili honeſta cauſa, valebit, l.6.p.3.n.143. Pacta pœnalia ſponſalibus adjecta ordinarie non obligant, l.6.p.3.nu.147. Si quis ſine juſta cauſa reſiliat, probabilius obligant, tum ſaltem, ſi ſponſalia juramento ſint firmata, n.148.150. Pacto ſponſalitio adjectæ per leges pœnæ conventionales, ſecundum communiorem non obligant ante ſententiam Judicis &c. num.149.

Pacta mutuo adjuncta ſunt uſuraria, quoties debitor ratione mutui ultra ſortem ad aliquid obligatur, quod agere non tenebatur &c. v.gr. ſi addatur pactum, ut plus recipiatur ex benevolentia vel gratitudine, ut mutuatarius aliquid ſolvat tantum probabiliter debitum; ut poſteà viciſſim mutuet, ut poſtea aliud reddat &c. l.3. p.2. à num.884.

Pactum vel donatio de alterius viventis hæreditate, ipſo jure eſt irrita, aliquibus caſibus exceptis, v.g. niſi conſentiatis, de cujus hæreditate agitur, & in eo conſenſu uſque ad mortem perſeveret &c. l.3.p.2.n.1125. Pactum cum dæmone. V. *Divinatio*.

Pædagogorum obligatio. V. *Magiſter*.

Palla.

Palla pro Sacrificio debet eſſe linea benedicta. Pro ea, ſi haberi non poſſit, poteſt ſubſtitui Corporale. Purificatorium vel Burſa, l.6.p.2.n.308.332. Non debet ſuperius habere pannum ſericum, n. 2035. D.313.

Palmarum Benedictio.

Palmarum, Cinerum &c. benedictio, abſente Epiſcopo fit ab eo, qui Miſſam eſt cantaturus, quam benedicens canere debet, qui detecto capite eas diſtribuit, niſi jus habeat geſtandi Mitram, l.6. p.2. nu.2055. à D.170. ad 174. Pro ſolemni Palmarum benedictione Evangelium canendum eſt in cornu Epiſtulæ à celebrante abſque Diacono & Subdiacono. D.305.

Palpo.

Palpo dicitur, qui laude, adulatione, vel exprobratione ignaviæ, aliterve alium ad damnum inferendum excitat; qui tenetur ad reſtitutionem, ſi laudando cauſa ſit, cur damnum inferatur, vel cur reſtitutio non fiat, alias non, l.3.p.2.num.20. à num.34.

Papa.

Papa dicitur loqui ex Cathedra, quando poſt maturam deliberationem & debitum examen circa rem ſpectantem ad fidem vel mores, ut caput Eccleſiæ, edit Decretum pro univerſali Eccleſia, quod ab omnibus Fidelibus vult indubitanter admitti & obſervari, l.1.num.202.

Papa eſt infallibilis in materia juris circa fidem & mores, quando circa eas aliquid definit è Cathedra, l.1. à n.202. Item in illis quæſtionibus facti, quæ ita conjunctæ ſunt cum quæſtionibus juris, ut à negata infallibilitate circa materiam facti valeat conſequentia ad negandam infallibilitatem in quæſtionibus juris, l.1. à n.207. Infallibiliter declaravit in libro Janſenii contineri doctrinam Hæreticam, & in ſenſu ab eo intento. à n.209. Papa non eſt infallibilis in quæſtionibus particularibus facti non habentibus ullam connexionem cum quæſtionibus juris circa fidem & mores. num.210.

Papa habet directam poteſtatem in ſpiritualia, non autem directam & ordinariam in Principes ſæculares, ut eos deponat &c. l. 4.nu.1402.1405. Poteſt diſpenſare ex cauſa in omni Lege Canonica, nu.1407. Eſt ſupra Concilium, & ſe ſolo infallibilis, ſi quid definiat ex Cathedra, nu.1402. à n.1404. Antehac à Principibus populi & Clero eſt electus, n.1398.

Papa habet ordinariam & univerſalem poteſtatem concedendi quibuſvis Fidelibus etiam Defunctis quaſlibet Indulgentias; probabiliter etiam eas immediate per ſe ipſum Defunctis elargiri poteſt; non poteſt tamen tot ac tantas concedere, ut totum Purgatorium evacuet, l.6.p.2. à n.1317. Poteſt etiam ipſe, ut memorum Eccleſiæ, eas participare, n.1317. Papa Privilegium ſumendi ſpecies vini, ſeu ſacrum Calicem, etiam Laicis dare poteſt, l.6.p.1. num. 509. 602. Papa abſolute & totaliter non poteſt diſpenſare cum aliquo ſuper obligatione audiendi Miſſam, l.3.p.1.num.691.

Papa poteſt Principibus Chriſtianis prohibere bella, l.3 p.1.nu. 874. Poteſt ſine cauſa diſpenſare in recitatione Horarum, l.4.num. 1217. 1233.

Papa ſolus diſpenſare poteſt in lege non deponendi habitum Religioſum, l.4.n.212. Papa Vota Religionis ſubſtantialia irritare non poteſt, ſed exigente cauſa publica permittere poteſt, ut Religioſus profeſſus uxorem ducat, l.4.num.167.l.6 p.3.num.829.

Papa diſpenſare poteſt in votis ſolemnibus Religioſis, ut quis deſinat eſſe Religioſus, non vero, ut talis manens iis non obligetur, l.4.n.1. Papa poteſt Simoniam, non autem pœnas ejus incurrere, l. 3.p.1.n.227. Papa ſolus non poteſt incurrere Cenſuram, l.7.n.17.

Papa à Fide devius per Cenſuras cogi poteſt à Concilio, ut pareat, l.7.n.22. Papa ſibi nunc reſervat Cenſuras in Imperatorem & Reges, & forte etiam in quoſdam alios ſupremos Principes, n.33.

Papa dans facultatem abſolvendi à peccatis ſibi reſervatis, etiam cenſetur eam dare abſolvendi à cenſuris annexis, n.134. Si Cenſuratus Papam adire non poſſit, probabiliter (ut etiam Praxis habet) tenetur per litteras vel Procuratorem abſolutionem petere, n.143. Si ſciens aliquem eſſe Cenſuratum vel Irregularem, conferat ei Ordinem vel Beneficium, cenſetur eum abſolvere vel cum eo diſpenſare, non autem Epiſcopus, nu.461.148. Eo mortuo nemo abſolvere poteſt à Cenſura Papæ reſervata, niſi congregatio Cardinalium, vel cui hæc commiſit, num.150.

Papa mortuo, Romæ diſpenſationes Matrimoniales obtineri non poſſunt, l.6.p.3.num.929.

Papa, & non Epiſcopus ex gravi cauſa diſpenſare poteſt in ſponſalibus, l.6 p.3.n.211. Si ſint jurata, ſine cauſa graviſſima bonum commune concernente, in illis Papa diſpenſare non poteſt, n.212.

Papa diſpenſare non poteſt in omnibus plane impedimentis etiam de jure naturæ dirimentibus, l.6.p.3.n.818.825. Poteſt ex conceſſione divina proprie diſpenſare in aliquibus impedimentis, quæ ſunt Juris Divini Poſitivi, n.818.826. Poteſt, per ſe loquendo, in Papalibus, & quorumcunque Conciliorum ac Canonum legibus diſpenſare, ib. In impedimentis, quæ jure Eccleſiaſtico dirimunt, diſpenſare poteſt, n.818. Poteſt ex juſta cauſa Matrimonium ratum diſſolvere, n.414.818. Non conſummatum, n.416. Poteſt in primo gradu Affinitatis, & ſecundo Conſanguinitatis diſpenſare, nu.828. Poteſt probabiliter ob cauſam extraordinariam diſpenſare cum ſocero, ut ducat uxorem filii ſui mortui, quod tamen non expedit, ut fiat, nec hactenus unquam factum eſt, ib. In quibus prætereà impedimentis Papa poſſit, & in quibus non poſſit diſpenſare. V. *Impedimenta Matrimonii*. Pontifex in gradibus Conſanguinitatis diſpenſare poteſt, excepto primo, l.6.p.3.num.512.

Papa, ſi poneret interdictum cum clauſula irritante, probabiliter videtur non fore impedimentum dirimens, num.460.

Papa inferior, ſi diſpenſet in impedimentis abſque vera & ſufficiente cauſa, vel abſque cauſæ cognitione, ſaltem extrajudicialiter, diſpenſatio eſt invalida, n.821. Papa eſt ſupremus & univerſalis Collator omnium Beneficiorum non Patronorum, & habet jus plenum de omnibus Beneficiis diſponendi, l.4.n.298. à n.469. Ea conferre poteſt jure præventionis, concurſus, devolutionis, reſervationis, & ſimplici via juris: Jure tamen præventionis & concurſus rarius utitur &c.n.298. à n.470. Probabilius non poteſt diſponere de Papatu, & conſtituere ſibi ſucceſſorem, num.474.

Quale jus habeat alternativæ. V. *Alternativa*.

Solus Papa aliqua Beneficia, ſive eorum erectionem approbare poteſt, quæ Epiſcopi approbare non poſſunt, l.4. n.271. Ipſe ſolus poteſt Collegiatam Eccleſiam mutare in Cathedralem, Parochialem vel ſimplicem in Collegiatam, Sæcularem in Regularem, nu. 273. Ipſe ſolus poteſt nunc poſt Tridentinum, Parochialem unire Monaſterio, Abbatiæ, Collegiatæ, Dignitati, Canonicatui vel alteri Beneficio ſimplici, nu.274. Ipſe poteſt, quaſcunque uniones faciat, derogare juri Collatoris ordinarii &c. nu.275. Item poteſt dividere & ſupprimere Beneficia, à num.288.

Papa legibus à Fundatore poſitis derogare non poteſt, niſi agat de plenitudine poteſtatis, nu.841. Quando alicui etiam ex motu proprio providet cum clauſula: *Non obſtantibus*, per hoc derogat qualitati requiſitæ ex ſpeciali ſtatuto alicujus Eccleſiæ, vel forte etiam Fundatoris Eccleſiaſtici, non tamen Laici, nu.843.

Papa probabilius diſpenſare poteſt in lege Eccleſiaſtica imperante Reſidentiam Epiſcopo, non tamen in lege divina naturali eam requirente, quam tamen hic & nunc non obligare declarare poteſt. Idem poteſt circa Parochum &c.l.4 à n 865 Juri Papæ non præjudicat, ſi Fundator à Collatione excludat Papam, à num.513.

Papa ſine legitima cauſa non poteſt, nec ſolet derogare Concordatis &c. à nu.518. Penſiones Beneficiorum deſignare eſt proprium Papæ, nu.1116. Poteſt Beneficio penſionem imponere, etiam valide ſine juſta cauſa, num.1121.

Papa non ſolet penſionem imponere ſine conſenſu Beneficiati, quod tamen poteſt non requiſito Patrono, à n.1127. Omnibus Beneficiis etiam patronatis, item Epiſcopatui, Parochiæ, vel Beneficio curato &c. penſio à Papa imponi poteſt, à nu.1129.

Papa in permutatione eorum poteſt uni Romæ præſenti conferre Beneficium, & committere Ordinario, ut diu poſt in partibus ſuis alterum per permutationem vacans conferat alteri &c. à nu. 1082. Reſignationem eorum ſibi ordinarie reſervare poteſt, à nu. 491. num. 508 à num 953.

Papa ex cauſa diſpenſare poteſt, ut unus plura habeat Beneficia, l.4. à n.899. Papæ licitum eſt in proviſione Beneficii onus reale vel perſonale addere, vel augere, quod ex Fundatione non eſt, n.669.

Papa dicitur apponere manum diverſimode, v.g. ſi Beneficium ſuæ collationis det in Commendam, aut uniat ad vitam alicujus; ſi mandet alicui provideri de primo vacante &c. n.524. V. *Affectio*.

Papa ſi commiſerit alicui executionem litterarum proviſionis Beneficii, alius ſe immiſcere non poteſt, n.522. Si contulerit privilegium, ad ipſum ſpectat ejus declaratio vel interpretatio, ib.

Papæ familiares. V. *Familiaris Papæ*.

Paramenta.

Paramenta pro Sacrificio quæ requirantur. V. *Miſſa*.

Paramenta pro Sacrificio debent eſſe munda, ſi haberi poſſint, l. 6.p.2.n.336. Paramentorum color certus ſub obligatione ordinarie non requiritur, à n.340. Diverſi coloris vel materiæ ab invicem in defectu aliorum adhiberi poſſunt, nu.341. Illicitum eſt illis uti ad comœdias prophanas, n.337. Paramenta pro Sacrificio benedicere poſſunt Abbates Pontificalia exercentes etiam Regulares, Superiores Ordinum Mendicantium &c. non tamen paramenta Eccleſiarum ſibi non ſubditarum, quod tamen probabiliter adhuc poſſunt Superiores Ordinum Mendicantium, l.6.p.2. à n 353 nu.2055. D.138. Veſtica propria neque ſimplices Sacerdotes, neque Proto-notarii benedicere poſſunt. D.139. Non benedicuntur ſubſtantialiter per uſum in Sacrificio mala fide factum, n.352 Si ita lacerata ſint, ut amplius non ſerviant ad uſum, ad quem benedicta ſunt, ordinarie amittunt benedictionem, num.356.

Parens.

Parentes tenentur ſub gravi obligatione juris naturalis conſervationem & educationem liberorum curare, l.3.p.1.nu.695. Diverſimode peccant contra hanc obligationem, v. gr. ſi ſine juſta cauſa eos Hoſpitali vel locis publicis exponant; ſi commodam diligentiam pro bonis acquirendis non adhibeant; dotem illis ſine cauſa negent; per ſe vel alios in neceſſariis ad ſalutem eos non inſtruant; occaſiones peccandi ab illis non avertant; libertatem circa electionem ſtatus non relinquant; exemplo ſuo depravent &c. l.2.num.2.208. l.3.p 1. à nu.695.

Parentes ex juſta cauſa poſſunt ſucceſſionis inæqualitatem inter liberos inſtituere, v. gr. ob merita & obſequia majora, ſi pupilli magno ſumptu in ſtudiis ali debeant &c. l 3.p 2.nu.1153. Non tenetur omnia bona liberis relinquere, ib. Quid debeant illegitimis & ſpuriis. V *Hæres*. Parentes poſſunt ex juſta cauſa filios privare hæreditate, l.3.p.1.nu 695. Parentum nomine etiam intelliguntur aſcendentes, v. gr. Avus, Proavus &c. ib. Si mater lac præbere non poſſit proli, pater tenetur ſuis impenſis nutricem conducere, nu.697. Si dubitetur æqualiter, quis è duobus ſit pater, ſecundum communem etiam æqualiter prolem alere tenentur, nu 703. V. *Pater*. *Mater*. Parenti non licet baptizare propriam prolem legitimam extra ſummam neceſſitatem, l.6.p.1.nu. 277. Parenti non licet occidere filiam in adulterio deprehenſam, l.3 p.1. à nu 788 Parenti eſt illicitum occidere filios ſuos bannitos, l.3.p 2.nu.792.

Parentes peccant filios caſtrando, ut ſint utiles cantui, n.769.

Parentes Catholici, ſi moraliter poſſint, tenentur prolem educare Catholice, l.2.n.100. Male faciunt mittendo eas ad terras hæreticas, mercaturæ vel ſtudiorum cauſa, n.101. Parentibus Hæreticis nati in Germania poſſunt promoveri ad Sacros Ordines, l.6.p.2. nu.2218. Parentes cogentes filiam ad Monaſterium, incurrunt excommunicationem; uti etiam ſi impuberem ad ſolam habitationem in Monaſterio, l 4 n.44. Non vero, ſi metu reverentiali aut importunis precibus ad Monaſterium impellant, nu.46.

Parentes contrahentes Sponſalia pro liberis necdum ſeptennibus, invalide contrahunt, niſi hi ſeptennio majores approbaverint, l 6. p.3.nu.158 Etiam invalide contrahunt pro impuberibus ſeptennio majoribus, ib. Parentes poſſunt, per ſe loquendo, eſſe teſtes Matrimonii prolium ſuarum: in multis autem caſibus ſunt ſuſpecti, & munus teſtis implere non poſſunt, l.6.p.3.num.757.

Parochus.

Parochus dicitur, qui ex obligatione curam animarum gerit, &c.l.4.num.599.

Parochia ſignificat locum certis finibus limitatum, complectentem familias ſaltem decem &c. l.4.nu.599. Non poteſt amovibiliter præfici Parochiæ, & ſcire debet linguam ſeu idioma loci, in quo eſt Parochia, num.600.

Parochus intra duos menſes à die acceptæ pacificæ poſſeſſionis tenetur coram Epiſcopo vel ejus Vicario profeſſionem Fidei emittere, & ſpondere obedientiam Papæ, n 746. Si intra annum pacificæ poſſeſſionis neglexerit fieri Sacerdos, ipſo jure eſt privatus, n. 748. Suſceptionem Ordinis differre poteſt, ſi lis aliquantum periculoſa initio vel per anni decurſum oriatur; item, ſi ſit diſpenſatus, aut impedimenta legitima occurrant, nu.749.

Parocho aliud Beneficium ſimplex de ſe compatibile conferri poteſt ſine diſpenſatione, ſi neceſſitas ſuſtentationis exigat, n.926.

Probabiliter tenetur aliquando Miſſam pro Parochianis offerre; contrarium tamen etiam eſt probabile, l.3.p.1.nu.735.762. Tenetur pro illis orare, eos infirmos viſitare, &c. num 735.

Parochus, ſi ex officio celebrare debeat, ut populus Miſſam audiat, ſi ſit in mortali, & Confeſſarius deſit, poteſt præmiſſa contritione celebrare, l.6.p.1.num.511.

Parochus tenetur ſub mortali per ſe vel alium ſuos docere ea, quæ ſub mortali ſcire tenentur, l.2.n.2. Item ſi probabiliter judicet pœnitentem ignorare ea, quæ ſcire tenetur, debet eum interrogare de negligentia in iis addiſcendis, ib. Item tenetur, aliquando etiam cum vitæ periculo, adhibere diligentiam, quam poteſt, ut peccata ſubditorum impediat, n.208. Tenetur ſub mortali ſuccurrere ſubdito non tantum in extrema, ſed etiam in gravi neceſſitate ſpirituali conſtituto, cum quantumcunque magno ſuo detrimento temporali, imo & cum vitæ propriæ periculo, à nu.174. l.3.p.1.nu. 735.755 Tenetur domum ingredi peſte infectorum, ſi aliter illis Sacramenta adminiſtrare non poſſit, l.3.p.1. nu.756. Tenetur prope peſtiferum accedere, ſi ille nolit peccatum ullum alte & à longe confiteri; non autem tenetur totam Confeſſionem excipere, n. 758 Non plene ſatisfacit Officio ſuo, ſi poſtquam moribundum munivit extremis, eum deſerat, nec ulterius viſitet, n.760. Tenetur tempore belli adeſſe ſuis, ſi illi ſpeciale periculum non magis immineat, quam Parochianis, num 761.

Parochus tenetur Euchariſtiam miniſtrare ovibus ſuis, quoties rationabiliter petunt, l.6.p 1.num.487. Etiam, per ſe loquendo peſtiferis, & probabilius manu, & non medio aliquo inſtrumento à num.484. In eum finem tenetur eam aſſervare in Eccleſia cum lumine, num 487.

Parochus, ſi ſit periculum, ne æger moriatur ſine Viatico, probabiliter, ſine irreverentia tamen, currere poteſt; item deferre illud ſine lumine; item ex cauſa juſta caput tegere &c. l 6 p 1.n.614. Tenetur illud dare die Veneris ſancto; item tempore generalis interdicti &c. nu.619. Tenetur miniſtrare Sacramenta etiam tempore morborum & belli, n.484. Sub mortali tenetur petenti, etiam peſte infecto, ſi hic aliud Sacramentum ſuſcipere non poſſit, Extremam Unctionem miniſtrare, l.6.p.2.n.2084. à n.2112. Tenetur diebus Dominicis & Feſtis ſolemnioribus populo doctrinam Chriſtianam explicare, l.3.p.1.n.735. Majorem habet obligationem catechizandi quam concionandi, n.766. Peccat ratione Officii graviter, ſi ſuos deſerat, ſi ignoret ad Officium ſpectantia, ſi in officio ſuo ſit negligens ſi ſit malo exemplo &c. n 767 Merito legere deberet Barboſam de Officio Parochi &c. n.767. Non licet illi fugere tempore peſtis, niſi alium æque idoneum ſubſtituat, l.2.nu.168. l.3 p.1.num.754.

Parochus daturus ægro Communionem vel Extremam Unctionem, non debet interrogare Confeſſarium, an ſit abſolutus, ſed tantum, an ſit confeſſus, l.6.p.2.nu.1993. Peccat graviter diu Conciones omittens diebus Dominicis & Feſtis, l.3.p.1.num.764. probabiliter ſatisfacit ſemper alium concionando, n.765. Utiliter pro Concione proponit res ſpectantes ad præcepta Fidei, Spei, Charitatis, Sacramentorum, Juſtitiæ Chriſtianæ &c. n.763.766. Diſpenſare poteſt in obſervatione dierum feſtorum pro Parochianis, num.583.584.

Parochus optiones, fabros ferrarios, ruſticos, vetulas & milites de maleficiis maxime monere debet &c. l.3 p.1.num 41.

Parochi tenentur ſub mortali examinare obſtetrices, an recte ſciant baptizare, l.6.p.1.n.270 Extra Parochiam ſuam illicite baptizat, n.271. Parochus Diaconus, & necdum Sacerdos, poteſt ſolemniter baptizare, n.276. Parochus omittens Lectionem Horarum non tenetur ad reſtitutionem fructuum, ſi reditus habeat valde tenues; quod ſi redditus plures habeat, probabiliter ſatisfacit reſtituendo tertiam vel quartam partem fructuum, l.4.n.1201.

Parochus Religioſus obligatur ad Regulas ſui Ordinis, quæ cum hoc munere conſiſtere poſſunt, num.1.

Parochus ultra duos menſes intra annum abſque legitima cauſa Epiſcopo cognita & approbata à ſuis abſens, peccat mortaliter, & fructus non facit ſuos; probabiliter tantum illos, qui reſpondent reſidentiæ neglectæ, l.3.p 1. à n.735. l.4.n 862. Tenetur reſidere, etiamſi tres tantum aut quatuor habeat ſubditos, & quamvis habeat coadjutorem, niſi tota cura ſit translata in Vicarium perpetuum &c. l.4.n.867. Ut ultra bimeſtre à ſuis abſit, probabiliter ſufficit licentia tacita Epiſcopi, tum ſaltem, ſi talia concurrant ſigna, ut conſtet eum actu conſentire, l.3.p.1.num.739. Quod ſi Parochus cauſam evidenter juſtam habeat abſentiæ, & tamen Epiſcopus licentiam neget, ſi abſit, tenebitur ad reſtitutionem fructuum, ib. Si ſubita & evidente occurrente neceſſitate Parochus Epiſcopum adire nequeat, poteſt abſque licentia abire, ſi alium idoneum ſibi ſubſtituat, n.740 Sine cauſa licentia per bimeſtre tantum in anno à Parochia abiens abſque gravi damno ovium, non peccat graviter, nec tenetur ad reſtitutionem fructuum, à num.741.

Paro-

Digitized by Google

Parochus, ut abſit à ſuis per bimeſtre tantum, probabiliter non indiget licentia Epiſcopi, dummodo cauſa ſubſiſtat, l.3 p.1.n.742. Si habeat duas Eccleſias, in digniori &c. reſidere debet, nu.744. Cenſetur reſidere in Parochia, in quocunque loco illius commoretur; item, ſi reſideat in loco extra Parochiam parum diſtante, non autem ad bis mille paſſus diſtante; nec ſatisfaceret reſidendo etiam intra fines Parochiæ in loco, ad quem Parochianis non ſemper etiam de nocte pateret acceſſus, n.745. Non obſtat reſidentiæ, ſi excurrat eodem die reverſurus, n.746. Cauſæ juſtæ obtinendæ licentiæ, ut etiam ultra duos menſes abeſſe poſſit, ſunt: Charitas Chriſtiana, urgens neceſſitas, evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas, & debita obedientia, nu.747. Non poteſt abeſſe, etiam cum licentia Epiſcopi, à Parochia per ſeptennium vel quinquennium ſtudiorum cauſa: contrarium tamen etiam eſt probabile, n. 748. Ordinarie tenetur curare Parochiam per ſe ipſum; quod ſi inhabilis ſit ad ea, quæ incumbunt Officio curæ, poteſt communiter Vicarium ſubſtituere, aſſignata huic parte fructuum ſecundum proportionem onerum, à num.749.

Parochus, ſi ultra licentiam diu emaneat, & negligat monitionem ad ſex alios menſes, privari poteſt Parochia, & ſi ante privationem compareat, audiri debent cauſæ abſentiæ, ſi poſt privationem compareat, & cauſæ abſentiæ inveniantur juſtæ, ſubveniri illi debet reſtitutione in integrum, l.4.n.606. Tenetur concurrere ad reparationem domus Parochialis & Eccleſiæ, ſi fruatur Decimis, & conſuetudo onus illud Parochianis non impoſuerit, num. 607. In propria Eccleſia omnes præcedit: in locis Regularium exemptis non retinet juriſdictionem, num 608.

Parochus habens plures Parochias debet in Cœna Domini celebrare in principaliore &c. l.6.p.2.n.232. Si die Jovis ſancto nullam retinuerit Hoſtiam pro die Veneris, in defectu alterius Sacerdotis poterit probabiliter mane privatim celebrare, & conſecrare duas Hoſtias, abſolutione non ſumpta, n.233. Habens plures Parochias diſtitas poteſt binare Miſſam, & ſi impediatur, idem poterit ab eo ſubſtitutus, n.237. Habens duas Parochias, in Natali Domini poterit legere ſex Miſſas &c. à num.240.

Parochus circa annotationem in libro baptiſmali debet eſſe accuratus, & obſervare ſequentia. 1. Ut notet in eo diem & horam nativitatis, ſi reſciat. 2. Ut diſtinguat Patrinos ab aſſiſtentibus ſeu teſtibus. 3. Ut notet, an Baptiſmus fuerit factus in neceſſitate ſine cæremoniis, an conditionatus tantum &c. 4. Si baptizetur expoſititius, notet, ubi repertus ſit; quot circiter dierum vel menſium; qui adſtiterint. 5. Si baptizatus erat alienus, moneat proprium Parochum, ut ſuo libro nomina inſcribat. 6. Si conſtet, ſemper addat, quod legitime ſit natus ex his vel illis parentibus: ſi neſciantur parentes, notet, ignoratos fuiſſe. 7. Sub ſera vel clauſtro librum illum cuſtodiat; ne à quovis inſpiciatur, l.6.p.1. n.345.

Parochus non valide mutat à parentibus rite deſignatum Patrinum, l.6.p.1.n.346. Debet unum tantum aut duos Patrinos admittere, & eorum nomina in librum referre, ac de contracta cognatione ſpirituali illos inſtruere &c. ib. Peccat graviter, ſi ex negligentia frequenter omittat nomina baptizatorum in librum referre &c. ib. Nomina Confirmatorum & Patrinorum ſuæ Parochiæ tenetur referre in librum, l.6.p.1.num.394.

Parochus peccat graviter baptizando ſolemniter ſine Patrino, niſi parentes velint ipſimet prolem inſtruere, vel Baptiſmus conferatur ſub aliqua conditione, à n.348. Peccat deſignando Patrinum contra voluntatem parentum, n.362. Parochus baptizans utiliter facit breviter explicando adſtantibus ſignificationem cæremoniarum, monendo parentes, ne infantes faciant ſecum in lecto cubare ante annum unum vel alterum &c. n.373. Dum Parochianis confertur Confirmatio, eos monere debet, quod Confirmatio iterari non poſſit; quod contrahatur cognatio ſpiritualis &c. num.402.

Parochus, ſi transeat ab una Parochia ad aliam, in aliquibus Diœceſibus iterum examinatur pro approbatione, quod merito fit, l.4. n.603 l.6.p.2.num.1558. In primo examine non repertus idoneus, ſi in ſecundo inveniatur idoneus, provideri poteſt, l.4 n.604. Etiam in concurſu & ſine reſtrictione approbatus, ex cauſa ad examen revocari poteſt, n.605. Parochus, qui reliquit parochiale Beneficium, debet approbari pro excipiendis Confeſſionibus, l.6.p.2.nu. 1485. Parochus non poteſt adſciſcere cooperatores in Confeſſionibus excipiendis, niſi approbatos, ib. Populares ex Agendis debent diſcere, quæ ſint peccata reſervata, n.1599. Paſtor tenetur ex juſtitia ſuis ſubditis etiam extra neceſſitatem gravem rationabiliter petentibus Sacramenta miniſtrare, l.6.p.1. à n.734. Poteſt tenetur audire Confeſſiones ſui ſubditi, quoties ille rationabiliter petit, l.6.p.2.num..699.

Parochus, ſi intendens abſolvere pueros, publice interroget, quid fecerint, peccat, n.1967. Diverſimode frangit ſigillum Confeſſionis, v.g. ſi de peccato Pœnitentis per totam Confeſſionem noto loquatur cum aliis, qui illud aliunde norunt; ſi peccatori ex Confeſſione noto neget Euchariſtiam vel aliud Sacramentum; ſi nolit audire eum, quem aliàs ſolitus eſt audire; ſi dicat: jam eſt reſtitutus gratiæ per Confeſſionem mihi factam &c. à num.1962.

Parochus irregularis valide, non tamen licite per ſe ipſum abſolvit pœnitentem, l.7 nu.435. Occulte excommunicatus vel ſuſpenſus poteſt eliciti prius contritione, audire Confeſſiones ſuorum juſta de cauſa confiteri petentium, ſi prius abſolutionem impetrare nequeat, num.203.

Parochus, ſi alteri approbato non Parocho deleget juriſdictionem in ſuos, hic delegatus probabiliter poterit Parochianos illos etiam audire extra Diœceſin, cujus eſt Parochus delegans, l.6.p.2. nu.1516. Parochus ſæcularis probabilius debet eſſe approbatus ab Epiſcopo loci, in quo Confeſſiones excipit; poteſt tamen probabiliter ſubditum ſuæ Diœceſis etiam audire in alia Diœceſi, ib. Item videtur dicendum etiam de Parocho Regulari habente verum Beneficium parochiale, n.1517. Parochi fruſtra repugnant, ſi Ordinarius Regulari dederit facultatem audiendi Confeſſiones Diœceſanorum l.6.p.2.n.1523. Parochus non poteſt ſibi in Confeſſarium eligere ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario, n.1539.

Parochus excommunicatus non toleratus, etiam degradatus, etiamſi non ſit privatus Parochia, non tamen poteſt alteri delegare juriſdictionem ſuorum Confeſſiones excipiendi, nu.1565. Tempore interdicti poteſt adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ non tantum moribundis, ſed etiam ſanis non excommunicatis, nec ſpecialiter interdictis, ſi nullo modo fuerint cauſa interdicti lati &c. num 1566.

Parochus licite miniſtrat Euchariſtiam peccatori, excommunicato & Hæretico occulto, ſi publice petat; imo etiam privatim petenti, ſi ex ſola Confeſſione ejus peccatum novit, l 2.n.250.

Parochi in pleriſque Diœceſibus in Quadrageſima diſpenſare poſſunt in jejunio, etiam quoad uſum carnium, cum particularibus perſonis, l.3 p.2 n.1471. Parochus ab excommunicatione minore abſolvere poteſt, l.7 n.189. Parochi ordinarie non habent poteſtatem reſervandi peccata, l.6.p.2.nu 1599. Parochus in Votis ſubditorum diſpenſare non poteſt, l 3.p.1.nu 537.

Parochus ſolemniter celebrans Matrimonium tempore feriarum ab Epiſcopo puniri poteſt, l.6.p.3.nu.472.

Parochus ſolus ſciens impedimentum, non poteſt Matrimonio aſſiſtere, nu.484. Ab Epiſcopo coactus, quia probare non poteſt, licite aſſiſtit, nu.485.

Parochus cognito impedimento aliunde quam ex Confeſſione, non poteſt Matrimonio aſſiſtere, nu.459. In proclamationibus diſpenſare non poteſt; in caſu tamen neceſſitatis poteſt declarare hic & nunc non eſſe obligationem, n.459.495. Parochus declarare poteſt, præceptum proclamationum non obligare, ſi Epiſcopus diſpenſare teneretur, & adiri non poſſit; ſi Sponſus aliàs eſſet deſerturus Sponſam; ſi injuſte ab Ordinario negetur, dum eſt cauſa urgens, & ad alium recurri non poſſit &c. n.494. Parochus, vel ab eo deſignatus, aſſiſtens Matrimonio in gradu prohibito neglectis proclamationibus, per triennium ab Officio ſuſpenditur, l.6.p 3.n.501. Aſſiſtens Matrimonio valido, eandem pœnam probabiliter non incurrit, ib.

Parochus aſſiſtens Matrimonio omiſſis proclamationibus, peccat mortaliter, nu.474. Parochus proprius cenſetur in ordine ad conjungendum Matrimonio, qui habet curam Parochiæ, in qua quis eſt per majorem anni partem, ſive, qui habet juriſdictionem ordinariam in contrahentes &c. nu. 512.719 728.

Parochus Matrimonio valide aſſiſtit extra Parochiam & Diœceſin, n 715. Etiam ligatus cum crimine communi valide aſſiſtit, n. 512.727. Sed non intrufus, ib. Etiam non Sacerdos valide aſſiſtit, u.728. Item ſuſpenſus, interdictus, excommunicatus &c. nu.729. Item intra annum necdum factus Sacerdos, nu.730. Item aſſiſtens Cajo, putans eſſe Titium, nu.744. Item invitus aſſiſtens, ib.

Parochus tenetur contrahentes interrogare de conſenſu mutuo &c. l.6.p.3.n.512. Si duo ſint Parochi ejuſdem Parochiæ, poteſt uterviſ Matrimonio aſſiſtere, ibid. Si contrahentes ſint ex diverſis Parochiis, valide contrahunt coram Parocho alterutro, et am extra ipſius Parochiam vel Diœceſin, ibid.

Parochus ita debet eſſe præſens contrahentibus, ut advertere poſſit, quid agatur, & de eo teſtari poſſit: Nec eſt neceſſe, ut ipſe eos videat, dummodo verba contractus audiat, ſi voces contrahentium noverit, ibid. Parochus, ut valide aſſiſtat Matrimonio, non requiritur, ut vocatus vel volens adſit; l.6.p.3.num 512.760. Nec ad valorem requiritur, ut dicat; *Ego vos conjungo*, ibid.

Parochus, quando dicitur cognationem inter Sponſos intercedere, ſic practice procedere debet: ſcribat in parte inferiore chartæ nomen ſponſi ad ſiniſtrum latus, ad dextrum nomen ſponſæ &c. n. 607. Parochus, vel ab eo delegatus Parochianis alienis aſſiſtens, ipſo facto incurrit ſuſpenſionem, n.736. Vagis extra fines ſuæ Parochiæ probabiliter invalide aſſiſtit, n.747. Tenetur ſub præcepto gravi diligenter in eos inquirere, & licentiam ab Ordinario petere eis aſſiſtendi, ib. Poteſt licentiam dare Sacerdoti ut aſſiſtendi in ſua Parochia, num.512 749.

Parocho Catholico licitum eſt benedicere nuptias perſonæ Catholicæ cum Acatholica, l.2.n.99. Non tamen duorum Hæreticorum; quamvis in Germania ex juſta cauſa eorum Matrimonio poſſit aſſiſtere, ib. Parochus contra ſtatuta Diœceſana Matrimonio Catholici cum Acatholica valide quidem aſſiſtit, ſed illicite, l.6.p. 3.nu.746. Item valide aſſiſtit Matrimonio duorum Hæreticorum, nu.745. Etiam licite in Germania, illicite tamen de more illis benediceret, ib. Probabiliter etiam licite benedicit Matrimonio Catholici cum Acatholica, vel vice verſa &c. ib.

Parochus excommunicatus non toleratus, etiam degradatus, quamdiu non eſt privatus Parochia, poteſt dare facultatem aſſiſtendi Matrimonio ſui Parochiani, l.6.p.2 nu 1565.

Parochus non poteſt aliquem declarare excommunicatum, niſi ipſi hoc demandetur; poteſt tamen ex vi latæ ſententiæ excommunicatum ab ingreſſu Eccleſiæ & tactis prohibere, l 7 nu.21. Parochus excommunicatus valide aſſiſtit Matrimonio, l.7 nu 197.

Parochus tenetur ſub mortali habere librum, in quo conjugum, teſtium &c. nomina, ſcribat l.6 p.3.nu 991. Contrahentibus tenetur proponere, quæ Tridentinum ſtatuit his verbis: *Poſtremo S. Synodus conjuges hortatur, ut, antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante Matrimonii conſummationem ſua peccata diligenter confiteantur, & ad SS. Euchariſtiæ Sacramentum piè accedant*, n.992.

Parochi pro impetranda diſpenſatione à S. Pœnitentiaria in impedimentis occultis, in hunc modum Romam ſcribere debent. *Eminentiſſime & Reverendiſſime Domine*. N. N. Mulier emiſit votum ſimplex Caſtitatis &c. l. 6. p. 4. num. 909.

Parochi Romam informare debent de paupertate ſponſorum in hunc modum *Ego: N. N. infraſcriptus Parochus Eccleſiæ Parochialis S. N. Diœceſis N.* &c. l. 6. p. 3. n. 865. Paſtor Catholicus illicitè ſepelit Acatholicum more Catholico in cœmeterio Catholicis & Hæreticis communi, l. 2. nu. 112. l. 7. nu. 262.

Parocho debetur quarta pars funeralium, ſi Parochianus extra locum pro ſepultura Parochianorum deſignatum ſepeliatur, non autem, ſi ſepeliatur apud Regulares ab eo onere privilegiatos, ſi apud hos etiam fiant funeralia &c. l. 7. à num. 236.

Parochia.

Parochialia Beneficia ſive Parochiæ diu vacare non debent, l. 4. nu. 601. Vacantia in menſe Ordinarii, ſi Sedes Epiſcopalis vacet, reſervantur Epiſcopo Succeſſori, ſi ad Epiſcopum ſpectabat providere &c. ib. Vacantia Papæ reſervata, ſi Sedes Apoſtolica vacet, conferri poſſunt ab Epiſcopo aut quovis alio Ordinario, non tamen habitu tantum Parochialia, num. 602. Provideri debent per concurſum, num. 603. V. *Concurſus*.

Parochias duas æqualiter inhabitans, in utraque Matrimonium contrahere poteſt, l. 6. p. 3. n. 512. 723. Inæqualiter duas Parochias inhabitans tantum in ea contrahere poteſt, in qua ex majore parte anni habitat, ib. Spectantes ad diverſas Parochias, in utravis contrahere poſſunt, n. 716. Parochiale Beneficium obtinens modo per Canones præſcripto, hoc ipſo cenſetur approbatus etiam pro tota Diœceſi, ſi alii Parochi conſentiant, imo probabiliter pro tota Eccleſia, l. 6. p. 2. à n. 1535.

Parochiani.

Parochiani non tenentur Dominicis & Feſtis majoribus audire Sacrum in Parochia, quamvis id decens ſit, l. 3. p. 1. num. 672. Invitis Parochis poſſunt confiteri Mendicantibus, l. 6. p. 2. nu. 1548. 2002.

Participans.

Participans de damnificatione dicitur, qui eſt ſocius injuſtæ acceptionis; ordinariè tenetur ad reſtitutionem. Etiam ad eam tenetur, qui de re jam erepta participavit, l. 3. p. 2. nu. 20. à nu. 38. nu. 45. Participans cum excommunicato non tolerato in eodem ipſo peccato, ob quod alter jam antecedenter eſt excommunicatus & denunciatus, eandem excommunicationem incurrit, ſi tamen prius ter nominatim ſit monitus; quod ultimum probabilius non requiritur, l. 7. à n. 283.

Particula conſecrata.

Particula conſecrata, ſi decidat, aut reperiatur in Altari, quid agendum. V. *Euchariſtia Miniſter. Hoſtia.*

Parvitas materiæ.

Parvitas materiæ, in materia Simoniæ Juris naturalis non datur, l. 3 p. 1. n. 198. Nec in materia venerea, ſecundum doctrinam Societatis JESU, à n. 910.

Paſcens.

Paſcens in loco alieno, quomodo peccet, & quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Lignans in ſylva.*

Paſchalis Communio.

Datur præceptum etiam Eccleſiaſticum, ut Fideles omnes adepti uſum rationis communicent ſingulis annis in Paſchate, id eſt, intra 15 dies numerando octo ante, & octo poſt Paſcha, l. 6 p. 1. num. 585. 603. 625. 652. Sacerdos ubivis celebrando ſatisfacit huic Præcepto, n. 586. Non alii Fideles, ib. Illo etiam, ſecundum communem, tenentur Hæretici, n. 626. Excommunicati, vel ſimili Cenſura innodati tenentur tollere impedimentum Communionis Paſchalis, quamprimum poſſunt, n. 626. Ut huic præcepto ſatisfiat, debet Euchariſtia ſumi à Baptizato, & ſumptio debet eſſe Sacramentalis, n. 161. 178. 596. 627. Huic præcepto non ſatisfit per Communionem ſacrilegam, n. 628. Probabilius etiam non ſatisfit per materialiter tantum ſacrilegam, nu. 629. Qui tamen in Parochia communicaſſet ſacrilegè, non videtur obligandus iterum communicare in Parochia, nu. 630. Ut illi ſatisfiat, debet in Parochia ſuſcipi Communio, vel alibi è manibus Parochi, aut de ejus licentia ab alio, nu. 586. à nu. 632. Famuli domeſtici intra ſepta Religioſa habitantes apud Patres Societatis JESU, ſatisfaciunt huic præcepto in eorum templis communicando, num. 635. Non Convictores, ibid. Puerperæ quando obligentur, V. *Puerpera*. Studioſi ubi obligentur. V. *Studioſus*. Homo ſemifatuus, ſi ſit capax abſolutionis, & abſit periculum irreverentiæ, obligatur hoc præcepto; etiam plane fatuus, tempore lucidi intervalli, numer. 638. Ad Communionem Paſchalem tenentur pueri, per ſe loquendo, ſi diſcernant hunc cibum ſpiritualem, niſi Parochus vel Confeſſarius judicet differendum, l. 6. p. 1. num. 586. à nu. 649. V. *Puer*.

In Paſchate dari poteſt illi extra Parochiam, qui in ea communicare non poteſt, nec veniam à Parocho petere, n. 479. Etiam illi, qui Paſchali Communioni in ſua Parochia ſatisfecit, ib. Etiam illi, qui ex præcepto needum tenetur ad Communionem, ibid. Etiam vagis, peregrinis & advenis in Paſchate Communio dari poteſt, qui ubicunque communicando præcepto ſatisfaciunt, n. 479. 586. 638. Qui prævidet tempore paſchali ſe impediendum, probabiliter non tenetur prævenire, ſi ſemel eo anno communicaverit, vel brevi poſt Paſcha eſſet communicaturus, nu. 586. 642. Si autem prævideat ſe toto tempore Paſchali impediendum, nec poſtea habiturum occaſionem, vel prius diu poſt Paſcha, tenetur probabilius prævenire, n. 642. Prævidens ſe impediendum in ſecunda ſeptimana, tenetur prævenire in prima, nu. 643. Qui ex malitia vel impotentia non communicavit in Paſchate, probabilius & in praxi debet ſtatim poſt communicare, quam primum poteſt, n. 586. 644.

In Paſchate communicans indigne, ne infamiam ſubeat, peccat, l. 6. p. 1. num. 537.

Paſchale tempus aliquando extenditur, num. 641.

Paſquillus.

Paſquillus ab Hæreticis impreſſus contra varios ſtatus hominum modo Fidem non tangat, ſecluſo periculo perverſionis licite legitur, l. 7. num. 386.

Paſtor. V. *Parochus.*

Paſſio.

Paſſionis ſeptimana teguntur icones Altaris, & imagines Sanctorum, l. 6. p. 2. num. 2055. D. 240.

Paſſio in Miſſa ſolemni legitur à celebrante ad cornu Epiſtolæ, ſed in Miſſis privatis ad cornu Evangelii. D. 239.

Patena pro Sacrificio.

Patena pro Sacrificio ſub mortali requiritur conſecrata, quæ probabiliter cenſetur conſecrata, ſi cum illa ſit celebratum, l. 6. p. 2. n. 308. Patena non neceſſario eſt ejuſdem materiæ cum Calice; debet tamen eſſe materiæ alicujus, cujus debet eſſe Calix, ſcilicet ex auro, argento, ſtanno, vel etiam ſecundum aliquos, ex plumbo &c. n. 308. 347.

Pater.

Pater poſt annum tertium tenetur educare prolem uſque ad emancipationem, niſi ipſe eſſet pauper, & mater dives, l. 3. p. 1. n. 691. Tenetur proli non tantum legitimæ, ſed etiam ſpuriæ curare alimenta juxta ſuum ſtatum, niſi hæc aliunde ſe alere poſſit; debet etiam dotem filiæ, ibid.

Pater poteſt ex rationabili cauſa filio negare veſtes, aut prohibere egreſſum è domo die feſto, quamvis is per accidens non audiat Sacrum, n. 688. Pater poſſet eſſe patrinus filii ſui illegitimi, l. 6. p. 1. n. 357. V. *Parens.*

Pater familias.

Pater familias tenetur ex Officio & Juſtitia indagare in peccata ſubditorum, l. 5. n. 208.

Paternitas.

Paternitas eſt inter adoptantem & adoptatum, ac hujus deſcendentes, & hæc eſt perpetua, l. 6 p. 3 num. 589.

Patria poteſtas.

In Patria poteſtate quis conſtituitur vel per procreationem ex Matrimonio legitimo, ſaltem exiſtimato ab alterutro conjugum, vel per legitimationem prolis; vel per adoptionem hominis liberi, l. 3 p. 1. n. 1027.

Patrimonium.

Patrimonium, Titulus menſæ, Miſſarum &c. non dant ſubjectionem ad effectum alicubi ſuſcipiendi Ordines, l. 6. p. 2. nu. 2178. Patrimonium, ut approbetur pro titulo Ordinationis, in quibuſdam Diœceſibus requiritur, ut conſiſtat in bonis determinatis, in publice & judicialiter recognitis, ut ordinarie majus ſit, quam Beneficium &c. à nu. 2276.

Patrinus.

Patrini Baptiſmi ſunt quaſi patres ſpirituales, qui baptizatum de fonte ſuſcipiunt in ſuam curam: eorum Officium eſt, baptizatum in rebus fidei inſtruere, Orationem Dominicam, & Symbolum docere &c. l. 6 p. 1. à nu. 346.

In Patrinis varia requiruntur, v. g. Ut habeant uſum rationis, ne ſint valide baptizati; ut ad hoc ſint deſignati &c. nu. 346. Valide ſed illicite ſunt Patrini; Abbas & Monachus, conjuges reſpectu conjugum, parentes reſpectu filiorum extra neceſſitatem, moribus infames &c. ib. In Baptiſmo ſolemni ordinarie ſub gravi peccato adhiberi debent, probabilius tamen non in Baptiſmo ſub aliqua conditione collato, à nu. 348. Duo ad ſummum adhiberi poſſunt, ſed diverſi ſexus, & non duo conjuges, niſi conſuetudo ſit contraria, n. 346. à nu. 350. Ordinarie non debet adhiberi mutus, n. 355. Nec qui ſeptennium nondum implevit, nu. 356.

Patrinus filii ſui illegitimi poſſet eſſe pater, n. 357. Item, ſi mater moriatur in partu, vel pater ante partum, parens alter ſuperſtes poteſt eſſe patrinus aut matrina propriæ prolis, nu. 358.

Patrinus contrahit cognationem ſpiritualem cum baptizato; item cum ejus patre & matre, quos inter impedit ac dirimit Matrimonium, probabiliter tamen non impedit uſum jam contracti Matrimonii, num. 346. 358.

Patrinus non deſignatus a parentibus, vel in horum defectu à Parocho, probabilius non contrahit cognationem ſpiritualem, nec probabiliter aſſiſtens Baptiſmo non ſolemni, à n. 359. Si plures deſignentur, probabilius illi ſolum contrahunt eam, qui primo tangunt infantem baptizatum, qui contactus, ſaltem mediis veſtibus vel faſciis, ad cognationem contrahendam eſt neceſſarius, nu. 360. 363. Per Procuratorem, infantem levans probabilius cognationem contrahit, non vero ipſe Procurator levans; nec ipſe dans commiſſionem, ſi eam revocet, quamvis alter revocationis ignarus levaret, à nu. 364. Si Communitas aliqua, v. g. Capitulum ſiat Patrinus infantis, quem levet per Procuratorem, probabilius nullus Canonicorum cognationem contrahit &c. n. 366. Si abſens & ignorans deſignetur Patrinus, & alter ponatur ſupplens, neuter cognationem contrahit, num. 367. Probabilius eam non contrahit Fidelis reſpectu parentum infidelium, nec Infidelis reſpectu parentum fidelium, à num. 368. Catholicus ob rationabilem cauſam poteſt eſſe Patrinus infantis hæretici, etiam Prædicante baptizante, ſi non exigatur aut approbetur ritus Acatholicus, num. 346. 370.

Patri-

Digitized by Google

Patrinus hæreticus in Baptiſmo Catholici ordinariè admitti non poteſt &c. n.346. à n.371.

Patrinus probabiliter poteſt eſſe ipſe baptizans, ſi ſibi alium levantem ſubſtituat, num.353.

Patrinus in Confirmatione ordinariè adhiberi debet unus, l.6. p.1. à n.394. Unus poteſt eſſe Patrinus plurium, n.396.

Patrinus poteſt eſſe Clericus; item Monachus reſpectu Monachi &c n.397. Probabiliter non contrahit obligationem inſtruendi confirmatum, n.394.397.

Patrinus eſſe poteſt ipſe confirmans, ſi per alium aſſiſtat, n.398. Ordinariè deberet eſſe diverſus à Patrino Baptiſmi, num.394. 398. Item eiuſdem ſexus, & ætate non minor &c.n.399. Debet ordinariè eſſe confirmatus, n.394.400. Contrahit cognationem ſpiritualem cum eo & eius parentibus, ſi eum tangat, aliàs non, nec probabiliter in neceſſitate aſſiſtens, n. 394.

Patronus.

In Patronos eligi non poſſunt, niſi qui ab univerſali Eccleſia ſub titulo Sanctorum coluntur, l.6.p.a.n.1055. D.203.

Patroni Civitatis vel Regni electio fieri debet per ſecreta ſuffragia à Populo, mediante Concilio generali illius civitatis vel loci, cui accedere debet conſenſus Epiſcopi & Cleri, non autem fieri debet ab Officialibus, aut etiam Regnum repræſentantibus, ſine ſpeciali mandato, à D. 204. Cauſæ electionis novorum patronorum à S. Congregatione examinari & approbari debent, D. 207. Si in locis Diœceſis nullus reperiatur electus Patronus, tenetur Diœceſis ad Feſtum cum Octava de introno Civitatis. D.208. In Patronorum præcedentia ſervandus eſt ordo Hierarchiæ Eccleſiaſticæ. D.209.

Patroni non ſunt inſerendi Litaniis ſine ſpeciali conceſſione. D. 210. Feſtum Patroni. V. *Feſtum.*

Patronus Beneficii.

Patronus, ſi, poſtquàm unum præſentavit, poſtea præſentet alium, & velit hunc præferri, Prælatus poterit inſtituere, utrum maluerit, ſi Patronatus ſit Laicus; qui ſi ſit Eccleſiaſticus, prior tempore erit potior iure, l.4. n.298. Item Collator poterit conferre utri maluerit, ſi ex duobus Patronis alter hunc, alter alterum præſentet: imò probabiliter tunc poterit Epiſcopus conferre uni tertio, ib. Si plures Patroni ſint diſcordes, is inſtituendus eſt, in quem plures conveniunt, ibid.

Patronus præſentato confert ius ad rem; ius autem in re & collatio Beneficii per inſtitutionem datur, l.4.n.298.

Patronus Beneficio vacante, ſi Patronatus ſit Laicus, intrà quatuor menſes præſentare tenetur; ſi ſit Eccleſiaſticus, intrà ſex: ſi mixtus, etiam intra ſex, n.298 306. Si Beneficium ſit Curatum, debet præſentatio fieri etiam à Laicis intrà 20. dies, & præſentatus intrà duos menſes à die peracti examinis inſtitui, aliàs præſentatio devolvitur ad Superiorem &c. n.306. Qui debet inſtituere, poteſt prolongare tempus ad aliud quadrimeſtre vel ſemeſtre, num.307. Menſes computantur de momento ad momentum: incipit autem tempus currere ab hora, qua Patronus habuit notitiam vacationis. Quòd ſi plures, v.gr. ſex ſint Patroni, & quinque ſcientes vacationem neglexerint præſentare, ſextus, qui neſcivit, præſentat ſolus, n.308. Tempus hoc non currit legitimè impedito, ib.

Patronis litigantibus de iure præſentandi currit tempus, non autem litigantibus de habilitate præſentandi &c. Nec ſi lis ſit inter præſentandos, ibid.

Patronis incipit currere novum tempus, ſi præſentatus renuntiet aut moriatur, vel præſentatio inveniatur irrita, n.309. Si præſentet vel conferat poſt elapſum tempus, actus irritari poteſt &c n.310. Si plures Patroni præſentent per modum unius, ſi unus ſit omiſſus, præſentatio nulla eſt: ſi autem præſentent per modum plurium, præſentatio à maiore parte Patronorum facta, eſt probabiliter valida, n.311.

Patroni ante præſentationem poſſunt mentem ſuam variare: poſt eam ſolus Patronus Laicus, nu 315.

Si Patronus Laicus inſcienter indignum vel inhabilem præſentet, poterit intrà ſtatutum tempus præſentare alium; idem poteſt Patronus Eccleſiaſticus; ſi ſcienter id faciat tam Laicus, quàm Eccleſiaſticus, probabiliùs privatur iure præſentandi pro iſta vice, l.4. à n.316. Si Patroni ſint plures in ſolidum v.g. ſex, & quinque præſentarint indignum, ſextus retinet ius præſentandi, n 318.

Patronus non poteſt præſentare ſe ipſum, nequidem per Procuratorem; Cum Patronum præſentare poteſt; item filium ſuum, à n.326 Poteſt Patronus à Papa, aut ſi pauper ſit, per viam deprecationis ab Ordinario obtinere Beneficium, n.328.

Patroni conſenſus ex honeſtate tantùm requiritur ad alienationem dotis Eccleſiæ &c. l.4 n.355.

Patronus non poteſt, etiam cum conſenſu Epiſcopi, auferre Fundatoris inſignia poſita in Eccleſia vel Altari, & ſua ſubſtituere, imò ſua nequidem poteſt ſimul apponere, n.857.

Patronus. V. *Jus Patronatus, Præſentatio ad Beneficium.*

Pauper.

Pauperes tenentur ieiunare eo die, quo ſimul habent plenum prandium, niſi ex præcedenti inedia ita eſſent debilitati, ut commodè ieiunium ferre non poſſent, l.3.p.2.n 1321. Poſſunt deficientibus cibis eſurialibus comedere carnes, à n.1322.

Pauper in ordine ad diſpenſationem Matrimonialem ordinariè dicitur, qui labore manuum vivere debet &c. l 6 p.3. à n.856.

Paupertas unius ſponſi probabiliter non ſufficit ad diſpenſationem titulo paupertatis impetrandam, n. 860.

Paupertas probari debet per teſtimonium Parochi iuramento firmatum, Notarii publici &c. hoc modo: Beatiſſime Pater exponitur humiliter Sanctitati Veſtræ &c. n.861.928.

Pauper poſt ſignatam Romæ ſupplicam, ante executionem factus dives, non poteſt contrahere vi diſpenſationis obtentæ, num. 859

Pauperum nomine in Teſtamentis veniunt illi, qui ſecundùm ſtatum ſuum vivere non poſſunt; item probabiliter Monaſteria Mendicantium &c l.3.p.2.num.1129.1143.

Pauperibus reſtituens, ſi ſufficientem diligentiam pro inveniendo domino rei adhibuerit, ad nihil tenetur, poſtea domino comparente; ſecùs autem, ſi eam non adhibuerit, quamvis id fecerit ſuadente Confeſſario, per ſe loquendo, n 84 à n.95.n.409.à nu. 420. Pauperi quando quis teneatur ſubvenire; item, pauperem ſe fingens, ideoque extorquens eleemoſynam, an obligetur ad reſtitutionem. V. *Eleemoſyna.*

Paupertas Religioſa. V. *Religioſus.*

Peccare.

Peccare non poteſt Deus, nec Chriſtus, nec Beati in ſenſu compoſito viſionis Dei, nec creaturæ irrationabiles, l.5.num 60. Per ſe & abſolutè loquendo omnis pura creatura rationalis peccare poteſt, num.61.

Peccatur per rationem ſuperiorem & inferiorem, & formaliter per ſolam voluntatem, à n.62. Non peccatur in ſomno, n.65.

Peccator publicus.

Peccator publicus cenſetur ille, cuius crimen notorium eſt vel iure, vel facto, vel fama, l.6.p.1 nu.138.

Peccatori publico, poſt factam Confeſſionem dicenti ſe abſolutum, adeoque petenti Communionem, ea negari poteſt & debet, dicendo: ante Communionem publicam priùs publicè oſtendi debet mutatio mali ſtatus &c l.6 p.2.nu.1974.

Peccatori publico & indigno, per ſe loquendo, dari non debet Euchariſtia, l 6.p.1.à n.137.487. An, & quando illi; item quando occulto negari debeant Sacramenta. V. *Miniſter Sacramentorum.*

Peccatum.

Peccatum diverſimodè ſumitur, ſcilicet pro peccato naturæ, artis, vel moris. Peccatum moris aliquando pro cauſa vel effectu peccati, aliquando pro materia, circa quam verſatur peccatum, aliquando pro hoſtia in expiationem peccati, l.5.nu 2.

Peccatum mortale & propriè dictum eſt tranſgreſſio legis, ſive exercitium libertatis contra Regulam obligantem ad honeſtè operandum, n.1.11. Dividitur in ſpirituale & carnale, n.3. Item in peccatum contra Deum, proximum, ſe ipſum; oris, operis, cordis; item in peccatum per exceſſum & defectum; commiſſionis & omiſſionis; ex paſſione, ignorantia & malitia; item in proprium & alienum; in originale & perſonale; actuale & habituale; remiſſibile & irremiſſibile, quod ultimum tamen probabiliùs non datur; in Philoſophicum & Theologicum; in mortale & veniale &c. à num.4.49.

Peccatum mortale eſt, quod ob ſui gravitatem, gratiam & amicitiam cum Deo ſolvit & pœnam æternam meretur. Veniale, quod gratiam & amicitiam non tollit, fervorem tamen Charitatis minuit, & pœnam temporalem meretur, n.183. Dantur ex natura ſua mortalia & venialia, à num 184. Mortale per ſe eſt, intrà cuius obiectum eſt aliquid ſecundùm ſe grave, mortale per accidens, cuius obiectum non eſt aliquid de ſe grave, nu.198. Mortale per ſe aliud eſt ex toto genere, aliud tantùm ex genere ſuo, Ex toto genere eſt, quod ſemper eſt mortale, ita, ut intrà ſuum genus non poſſit dari veniale, per ſe loquendo: Ex genere ſuo tantùm, eſt mortale, intrà cuius genus poteſt dari veniale, num 199. Mortalia ex toto genere ſuo ſunt infidelitas, blaſphemia odium Dei, quo quis vult aliquid, quia Deo malum eſt, periurium quo infinita Dei veritas vocatur in teſtimonium falſi, deſperatio, præſumptio &c. à nu.200. Mortalia ex genere ſuo tantùm ſunt, quæ repugnant Charitati erga ſe ipſum & proximum, Religioni, pietati, obedientiæ, humilitati &c. num.204 Venialia ex genere ſuo ſunt, quæ opponuntur liberalitati, magnificentiæ, veracitati, modeſtiæ &c Mortale & veniale differunt, quòd mortale ſit ſimpliciter averſio à Deo, veniale autem tantùm impediat perfectiorem converſionem ad Deum: item, quod mortale ponat finem ultimum in creatura: veniale autem relinquat converſionem ſaltem habitualem ad Deum tanquam finem ultimum &c. à num.206.

Ad peccatum requiritur aliqua advertentia ad legem Dei & malitiam obiecti; item voluntarietas & libertas, l.5. num.1 à nu 13. n.30.215. Ad mortale, plena & perfecta advertentia, item plenè deliberatus conſenſus, à n.16.n.215.à n.217. Ad Veniale, ſemiplena advertentia vel conſenſus, à n.218. In dubio de ſemiplena advertentia vel conſenſu, ordinariè timoratæ conſcientiæ homines poſſunt credere ſe non plenè conſenſiſſe, n.226. Advertens eſſe malum, nec cogitans, an ſit mortale, an veniale, ordinariè peccat venialiter, l.5 à num.2. Quod fit inadvertenter ex conſuetudine, non eſt peccatum, eſt tamen obligatio talem conſuetudinem emendandi, l.5.n.47. Sciens eſſe mortale, & abſtrahens, cuius ſpeciei (ſi ità abſtrahi poſſit) peccat mortaliter peccato ſpeciei innominatæ, num.228. Plenè advertenter deliberans, an velit in mortale conſentire, peccat mortaliter, nu.229 Indeliberatè facta, illa retinent malitiam obiectivam, quæ hoc retinent, propter quod aliàs prohibentur, ità ut, ſi ad illa accederent ſola advertentia & libertas, hoc ipſo eſſent formalia peccata, alia indeliberatè facta non retinent malitiam obiectivam &c.n.48. A peccato formali excuſaret ignorantia invincibilis Dei, ſi daretur, à nu.25.50.

Peccatum factum ex ignorantia vincibili Dei, habet malitiam formalem, num. 51.

Ad peccatum mortale requiritur ordinariè materia gravis: quæ autem talis ſit, ex variis cognoſci poteſt, n. 215. à n. 230. Mortale fit veniale, ſi ex parte intellectus non ſit perfecta advertentia, ſeu deliberatio; item, ſi ex parte voluntatis non ſit perfectus conſenſus; item, ſi materia ſit levis ſeu parvi momenti, l. 5. nu. 215. Mortale defectu materiæ fit veniale, ſi hæc ſit levis, non præciſè reſpectu ad totum, ſed in ſe, & ſpectatis omnibus circumſtantiis &c. cùm materia levis non ſubſtet obligationi gravi, à n. 2.0.

Mortale non fit ideò veniale, quia tranſeunter & ſubitò committitur, ſi committatur cum plena advertentia & conſenſu plenè libero, nu. 215. Mortale etiam fit quandoque veniale, & è contra veniale fit mortale propter mutationem legis, & conſcientiæ, propter malam comparationem animi, oppoſitionem ad aliam virtutem, ſcandalum &c. à n. 235. n. 597. Veniale fit mortale ratione contemptus abſoluti & formalis, quando ideò præceptum violatur, quia ipſi aut ſuperiori quis renuit ſubiici &c. à nu. 236. Ratione finis adiuncti veniale fit mortale, quando v. gr. quis levitec mentitur ad carnalem copulam extorquendam &c. nu. 236. Item ratione ſcandali fit mortale, ſi ruina per illud proximo cauſanda ſit mortalis, ib. Item ratione periculi proximi incidendi in mortale, quando quis ſine ſufficienti cautela aut neceſſitate aliquid facit, per quod veniat in mortale &c. n. 236. à n. 252. Item ratione numeri fit mortale, ſi materiæ vel effectus multorum venialium uniantur, aliàs non, l. 5. à num. 284. Omnia venialia, in quibus materiæ vel effectus non uniuntur, velle committere, per ſe loquendo, non eſt mortale; tali tamen voluntati ſæpè conjungitur mortale, n. 288.

Peccatum contemptus malè confunditur cum peccato ex malitia, vel ex conſuetudine vel cum inobedientia formali, à n. 548.

Peccatum internum non completur in ratione peccati externi per ullos actus vel omiſſiones neceſſarias, ſed per aliquid dependens ab actu interno actualiter exiſtente, à n. 27.

Peccatum internum dicitur prodire in actum externum; ſi illa manifeſtatio peccati cenſeatur in ratione peccati externi eſſe mortalis, l. 6. p. 2. à num. 1649.

Peccata non ſunt omnia æqualia, l. 5. n. 114. à n. 184. Eorum inæqualitas ſpecifica ex variis capitibus deſumitur, 113. 115. à n. 121. Quæ diſtinguantur ſpecie, & unde eorum diſtinctio quoad confeſſionem deſumenda, V. *Diſtinctio ſpecifica peccatorum*. Quæ peccata, & unde diſtinguantur numero, V. *Diſtinctio numerica peccatorum*.

Peccati effectus an ſit peccatum, V. *Effectus peccati*.

Peccatum non eſt omnis actio hominis non amantis Deum, aut infidelis, l. 5. n. 12.

Peccatum eſt, nullo modo omnia referre ad Deum, à n. 208. Imperfectiones deliberatè admittere, ordinariè eſt peccatum, à n. 212. Item inſpirationes divinas contemnere, aut illis non obſequi, quæ tendunt ad opus præcepti; aliàs non, n. 221.

Peccata non tantùm mortalia, ſed etiam venialia reſervari poſſent: de facto autem non ſolent reſervari niſi certò mortalia, l. 6. p. 2. à num. 1604.

Peccatum indignè communicantis non eſt omnium graviſſimum, l. 6. p. 1. n. 515.

Peccatum commiſſionis & omiſſionis. V. *Commiſſionis peccatum*. Peccata ignorantiæ quæ ſint. V. *Ignorantia*. Quomodo confitenda. V. *Confeſſio*.

Peccato cooperari an & quando liceat. V. *Cooperatio*.

Peccata confiteri debemus, ſicut erat Conſcientia tum, quando committebantur, ſive ſicut Conſcientia dictat eſſe commiſſa, &c. l. 6. p. 2. à num. 946.

Peccatum factum ex errore eſt ejuſdem ſpeciei cum illo, quod fit ex vero iudicio, num. 950.

Peccata ſpecie inadæquata tantùm diſtincta, ſi dentur, probabiliter non debent ſpecialiter in confeſſione exprimi, n. 1137.

Peccatum Veniale, cui Excommunicatio annexa, in Confeſſione omitti non poteſt, l. 7. num. 189.

Originale peccatum, ſi ſolum ſit, remitti poteſt ſine ulla propriè dicta pœnitentia, l. 6. p. 2. num. 2012.

Peccatum ſemel manifeſtatum, in confeſſione generali omitti poteſt, nec neceſſariò peccata ab ultima confeſſione commiſſa à reliquis ſecerni debent, num. 579.

Peccatum remiſſum manet materia valida Sacramenti Pœnitentiæ, l. 6. p. 1. num. 25.

Peccata, quæ ſint materia Confeſſionis; dubia an & quando confiteri debeamus &c. V. *Pœnitentia*.

Peccatum directè in Confeſſione remittitur, quod ratione ſui independenter ab alio peccato remittitur; indirectè, quod non ratione ſui, ſed dependenter ab alio remittitur, l. 6. p. 2. n. 597. Veniale peccatum non remittitur ſine mortali, n. 2014. Mortale unum non remittitur ſine altero, à n. 737. 752.

Peccatorum circumſtantiæ. V. *Confeſſio*.

Peccatorum catalogus pro inſtituenda Confeſſione generali, l. 6. p. 2. num. 1883.

Peccatum quando dicatur publicum, notorium, deductum ad forum contentioſum. V. *Delictum*.

Peccata capitalia quibus mediis emendentur; item, quæ ſint univerſalia media contra peccata. V. *Confeſſarius*.

Peccata reſervata. V. *Reſervatio caſuum*.

Peccata militum. V. *Miles*.

Pecunia.

Pecunia à dæmone accepta, ſi ſciatur, quòd dæmon eam alicui ſit furatus, debet reſtitui, aliàs ſpectato jure naturæ retineri poteſt, l. 3. p. 2. n. 292. Pecuniam adulterinam non licet exponere, l. 3. p. 2. num. 1029. V. *Moneta*.

Penſio Beneficii.

Penſio non eſt Beneficium, niſi Titulum novi Beneficii erigatur, nec eſt aliquid ſpirituale: quòd ſi illa erigeretur in Titulum, poſſet quis ſuper ea promoveri ad ſacros Ordines, l. 4. à n. 1117.

Penſio Beneficii eſt jus percipiendi fructus ex alieno Beneficio, n. 1116. Alia eſt temporalis, quæ datur propter miniſterium temporale, alia ſpiritualis, quæ fundatur in Titulo merè ſpirituali; alia media quæ fundatur in ſtatu ſpirituali, non tamen officio ſpirituali, ibid. Eam Beneficio imponere poteſt Papa, etiam ſine cauſa, ſed non licitè; item Epiſcopi, ſi adſit iuſta cauſa; item Legatus à latere, non verò Vicarius Epiſcopi ex officio &c. n. 1116. à n. 1111. Impoſitio eius facta ab alio, quàm Papa, ſine juſta cauſa eſt invalida. Juſtæ autem cauſæ, ob quas imponi poteſt, ſunt variæ; v. g. neceſſitas vel magna utilitas Eccleſiæ, alimentatio neceſſarii miniſtri in Eccleſia &c. n. 1125. Etiam eſt invalida, ſi non ſit commenſurata cauſæ, n. 1126. Ad eam conſenſus Beneficiati ordinariè requiritur, n. 1127. Poteſt ea à Papa imponi omnibus Beneficiis, etiam patronatis, non requiſito patrono: item Epiſcopatui, Parochiæ &c. non autem fructibus Eccleſiæ necdum erectis in Beneficium, nec quotidianis diſtributionibus &c. n. 1116. à n. 1128. Non poteſt ea, ſecundùm communiorem, imponi ab Ordinario Beneficio pinguiori, ſi Beneficia inæqualia permutentur, ut ſic inæqualitas illa compenſetur, num. 1104.

Penſio debet ità eſſe moderata, ut Beneficiato relinquatur competentia vivendi, l. 4. n. 1116. 1133. Si redditus omnibus annis diminuantur, debet diminui penſio, ut congrua vivendi competentia maneat, n. 1134. Si tractu temporis fructus ſint diminuti, poteſt Epiſcopus penſionem reducere ad debitam quantitatem, etiamſi à Papa ſit impoſita, niſi ſpecialiter prohibeatur, n. 1135. Communiter imponitur in collatione Beneficii &c. n. 1136. Ad valorem eius non requiritur ſcriptura, n. 1137. Poteſt ea conſtitui pro tempore, quo Penſionarius indigebit, nu. 1138. Poteſt ea à Papa imponi cum clauſula, ut ſolvatur etiam ante obtentam poſſeſſionem Beneficii, & quamvis nulli perciperentur fructus, nu. 1139. Si illa non conſtituatur in pluribus Beneficiis, non cenſetur impoſita ſingulis in ſolidum, ſed pro rata & proportione ad fructus Beneficiorum, n. 1140. Reſervatio eius probabiliter non eſt odioſa, n. 1140. Eam reſervare poteſt ſolus Papa perſonæ incertæ & non nominatæ, qui etiam ſolus poteſt cum Epiſcopo diſpenſare, ut penſionis ſit capax; item, ut Epiſcopus retineat penſiones ante Epiſcopatum habitas, n. 1141. Ordinariè incapax Beneficii etiam eſt incapax penſionis, non tamen ſemper, l. 4. n. 1142. Eius capaces ſunt Equites Melitenſes, & ſoli Clerici, etiam illegitimi, expoſititii, non verò excommunicati, ſuſpenſi, interdicti &c. à n. 1143. Etiam eius capax eſt, qui non poteſt recitare Officium B. Virginis; ſi Epiſcopus hanc obligationem mutet in alias orationes, n. 1150. Penſionem alicui impedimentum habenti conferens, tacitè cum eo diſpenſat, ſi poſſit, ib.

Penſionem impetrare volens varia narrare debet, v. g. ſi alia penſio vel onus Beneficio incumbat, ſuper quo petit penſionem &c. à num. 1151. Eam ſolvere tenetur ſub mortali Beneficiatus, ſi fructus Beneficii percipiat &c. Qui ſi monitus non ſolverit, tenentur eius hæredes; quòd ſi illi non poſſint, probabiliter tenetur ſucceſſor, à n. 1159. Si Beneficiatus anticipatò v. g. trium annorum penſionem ſolverit penſionario, & hic penſionem hoc anno alteri reſignet, probabiliter tenebitur Beneficiatus huic penſionem illam ſolvere; manet tamen Beneficiato actio ad repetendas ſolutiones præſtitas, n. 1163. Si penſionarius ante terminum ſolvendæ penſionis moriatur, tenetur Beneficiatus ſolvere hæredibus pro rata fructuum perceptorum vivente penſionario, l. 4. n. 1164.

Penſio, ſi dicatur ſolvenda in tot ducatis auri de Camera, ſi ſolvenda ſit in Curia Romana, in hac determinatè ſpecie ſolvi debet, aliàs ſufficit æquivalens &c. n. 1165. Si Beneficium, cui penſio impoſita, diſmembretur tantùm quoad fructum, retinens Beneficium tenetur ad totam penſionem, ſi etiam quoad Titulum diſmembretur, ſinguli Beneficiati videntur obligati pro rata, n. 1166.

Penſionem ſolvere tenetur Beneficiatus Procuratori oſtendenti mandatum penſionarii, & aſſerenti hunc adhuc vivere, n. 1167. Ea exigi non poteſt, nec ſolvi ante completam expeditionem litterarum, niſi in hoc diſpenſetur, n. 1168. Poteſt ea ab una perſona transferri in aliam &c. nu. 1169. Poteſt eam concedere ſolus Papa cum poteſtate transferendi in alium, n. 1170. Si ea fiat ab infirmo, debet fieri abſolutè, & non conditionatè, ſi moriatur &c. ib. Qui poteſt transferre totam penſionem, per ſe loquendo, poteſt etiam transferre tantùm partem, & aliam ſibi retinere: item, qui poteſt transferre, v. g. 50. ducatos, ſi transferat 60. valet translatio, ſed tantùm quoad 50. &c. num. 1171. Non debet ea transferri pro pretio, num. 1172. Si ea transferatur, non eſt opus fieri mentionem litis, num. 1173. Non poteſt ea transferri niſi in capacem primò habendi penſionem &c. num. 1174. Ea ob varias cauſas amittitur, v. g. ſi quis tanto tempore non geſſet habitum Clericalem, ut ab omnibus reputetur Laicus; ſi per ſe ipſum exerceat officium ſæculare criminale; ſi aſſumat militiam ſæcularem &c. non verò amittitur per privationem omnium Beneficiorum ob delictum, nec per aſſumptionem ad Papatum, Cardinalatum &c. à num. 1175. Ea ceſſat moriente illo, in cuius utilitatem alteri facta eſt, niſi ante mortem in alium ſit translata, n. 1179. Item ceſſat, ſi à penſionario gratis remittatur, &c. nu. 1180. Extinguitur ordinariè per mortem penſionarii; poſſet tamen Papa eam facere perpetuam ex plenitudine poteſtatis, n. 1116. Semel extincta non

Digitized by Google

non reviviſcit; num.1181. Ipſa penſio ſecundùm ſe probabiliùs non videtur poſſe pecunia redimi ſine authoritate Papæ; fructus autem eius propria authoritate vendi poſſunt &c. à num.1182. Et ſecundùm commune ſpectat ad hæredes mortuo penſionario, num.951.

Penſionario ſolutio penſionis ſemel facta à Beneficiato, vel alio cum eius conſenſu, tribui quaſi poſſeſſionem impoſterum exigendi penſionem &c.l.4 nu.1153.

Penſionarius varia habet iura, v.gr. agendi contra Beneficiatum & eius ſucceſſores, regrediendi ad Beneficium, ſi penſio non ſolvatur &c. n.1154 Etiam varias habet obligationes, v.g. ſub onere non faciendi fructus ſuos & reſtituendi, tenetur quotidie orare Officium B. Virginis, ex Conſtitutione Pii V. &c. n.1156 1158. à num. 1155. Penſionarius non tenetur ad Horas, ſi fruatur penſione ob obſequia ſæcularia, n.1186.

Penſionarius probabiliter penſionem ſuam expendere poteſt in uſus prophanos, n.1355. Superfluos fructus penſionis non tenetur impendere in uſus pios, ſed de iis libere poteſt diſponere, n.1157.

Percuſſio Clerici.

Percuſſio Clerici, quæ fit ſuadente Diabolo, habet adjunctam excommunicationem, l.7. n.300. V. *Excommunicatio*, Illa autem cenſetur fieri ſuadente Diabolo, quando fit iniurioſe ſine iuſta cauſa, & ſi ſit ſacrilegium interne & externe grave &c. n.301. Cenſetur ea notoria & publica, ideoque percuſſor vitandus, ſi multis notum ſit ita, ut in judicio negari non poſſit, & fama illius ſit à ſide dignis, quæ faciat moralem certitudinem &c. à n.178.

Percutiens Clericum, Hæreticum factum, fit irregularis, l.7. num.530.

Percutiens laicum putans eſſe Clericum, contrahit malitiam ſacrilegii, non excommunicationem, n.322.

Percuſſor Clerici abſolvi debet in foro fori, ſecundum formulam in Pontificali Romano præſcriptam, quamvis forte prius abſolutus ſit in foro Conſcientiæ, quod tamen pro Germania conſuetudine & non uſu eſt abrogatum, n.324. Ut talis abſolvatur, varia obſervari debent, n.325.

Percutiens Canoneſſam, an incurrat excommunicationem latam in percuſſores Clericorum, n.315. V. *Canoneſſa*.

Peregrinatio. Peregrinus.

Omnis pia peregrinatio excuſat à ieiunio, l.3.p.2. n.1345.

Peregrinus proprie dicitur, qui aliquo venit animo non manendi, ſed tantum ſubſiſtendi ad dies aliquot, vel ad ſummum per minorem anni partem, l.1. n.682. Non obligatur legibus ſui domicilii, dum ab eo abeſt, ibidem. Antequam exeat è ſuo territorio, probabiliter non tenetur v.gr. audire Miſſam in feſto ſpeciali ſui territorii, ſi, antequam exeat, nullum fiat Sacrum, vel, ſi præter illud, quod jam fit, poſtea fiat aliud &c. Si autem fiat unum tantum, antequam exeat, illud probabiliter tenetur audire, num.684. Si ideo exeat, ut eximatur à lege: per ſe loquendo, non tenetur lege, num.683 Regulariter non tenetur præceptis ſpecialibus loci in quo moratur, num.685 Non obligatur præceptis iuris communis, ſi non ſit in uſu in loco, in quo moratur; alias illis tenetur, n.687.689. Si ſit ſpeciale præceptum & in loco, è quo exit, & ſpeciale in loco, ad quem venit, probabiliter nullo obligatur, n.686. Si acquirat domicilium in aliquo loco, ſtatim tenetur præceptis illius loci; item, ſi acquirat quaſi domicilium, n 688 Tenetur legibus de contractibus loci illius, in quo moratur; item illis, quæ ſunt ſpecialiter ad cavendum damnum vel iniuriam loci, ad quem venit, nu.689.

Peregrini brevi tempore alicubi commorantes non poſſunt ligari Cenſoris locorum, l.7.n.17.

Peregrinus ſervans Ritum Romanum licite utitur Ritu & Miſſali Diœceſis, in qua reperitur, l.6.p.2.n.168.

Peregrinus per pagum tranſiens invalide contrahit coram Parocho illius loci, l.6. p.3. n.754. Item, qui ex cauſa exiguo tempore domo abeſt, non poteſt contrahere coram Parocho illius loci: aliud eſt, ſi alicubi pro maiori anni parte habitationem fixerit, vel eo venerit animo manendi; ſaltem majori anni parte, n.512.

Peregrini poſſunt ſibi eligere locum Baptiſmi, l.6.p.1.n.275.

Peregrinus, quoad reſervationem judicandus eſt juxta Diœceſin, in qua verſatur, l.6. p.2. num.1599. Habens reſervatum, in Diœceſi, ubi non eſt reſervatum, abſolvi poteſt à quocunque approbato ordinarie ſine onere ſiſtendi ſe ſuo Epiſcopo, num.1631.

Periculum rei.

Periculum rei pertinet ad Dominum rei, quod transfertur in alterum per contractus illos, per quos transfertur dominium, l.3.p.2. n.705.

Periculum mortis.

Periculum mortis eſt, quando ſub dubio vel timore mors expectatur, l.6. p.2. num. 1559. In eo omnis homo, regulariter loquendo, tenetur elicere contritionem, & procurare moralem certitudinem ſtatus gratiæ, à num.2009. V. *Articulus mortis*.

Periculum peccati.

Periculum peccati eſt aliquid inclinans ſeu diſponens ad peccatum, l.5.num.252 274. Dividitur in proximum & remotum, materiale & formale &c. Proximum dicitur, quod habet frequentem conjunctionem cum peccato: Remotum, quod eam non habet, num.252. Proximum aliud eſt abſolute tale, aliud reſpective tantum. Abſolute proximum (quod etiam intrinſece periculum dicitur) eſt, cui ex natura ſua convenit habere frequentem conjunctionem cum peccato. Reſpective proximum (quod etiam extrinſece periculum dicitur) eſt, cui ex varia conditione hominum convenit quandoque habere, & quandoque non habere frequentem conjunctionem cum peccato &c. num.253. Proximum aliud eſt materiale, aliud formale. Materiale eſt, quod de ſe, ſecundum circumſtantias ſuas exteriores, ſolet eſſe conjunctum cum peccato, quamvis non conjungatur ob ſpecialem conditionem ſubiecti; Formale eſt, quod hic & nunc, conſideratis omnibus circumſtantiis extrinſecis & intrinſecis, ſolet eſſe conjunctum cum peccato, num 254. Formale aliud certum, aliud probabile, aliud leve. Certum eſt, quando quis firmiter ſibi perſuadet, ſe in tali occaſione peccaturum. Probabile eſt, quando non quidem ita firmiter, ob prudens tamen motivum merito credit vel valde timet ne cadat. Leve eſt, quando non putat quidem ſe peccaturum, timet tamen aliquo modo, & fieri poſſet, ut caderet, nu.255. Periculo formali ſe exponens peccat graviter vel leviter, prout materia peccati fuerit gravis vel levis, à n.256. Si periculum etiam de ſe abſolute proximum, deſinat eſſe formale; in neceſſitate illi ſe exponens non peccat, à num.259. Nec peccat exponens ſe periculo levi peccandi, à nu 272.

Periculum, ut vitari debeat, prudens eſſe debet, n.275.

Periculum ſeu occaſio proxima peccandi per ſe non eſt in mercatura, nec in militia, n.276. Cenſetur eſſe periculum proximum, ſi puella procum admittat ad lectum, nec abſolvi poteſt, niſi habeat propoſitum nunquam amplius illum admittendi, n.281. Inter pericula proxima etiam ſunt ordinarie choreæ nocturnæ, & aliquando etiam popinarum frequentationes, n.282.

Periculo ebrietatis ſe exponens ordinarie peccat mortaliter, à n.318. V. *Occaſio peccandi*.

Perjurium. V. *Juramentum*.

Permiſſio.

Permiſſio eſt facultas ponendi vel omittendi aliquid, l.1. n.569.

Permittens non ſemper intendit vel approbat hoc, quod permittit, ibid.

Permittens peccatum eo fine, ut peccatum fiat, vel ut peccantem punire poſſit, peccat; non vero, ſi permittat, ut plura peccata vel maiora impoſterum impediat, & alterum emendet, l.2. n.255.276.

Permixtio.

Permixtio rei alienæ cum tua, ſi fiat communi conſenſu vel caſu, dominium totius eſt commune utrique; ſi fiat inſcio vel invito altero, & ſint res diverſi generis, quæ per ordinariam humanam artem ſeparari non poſſint, tu acquiris dominium totius, non autem ſi ſeparari poſſint, l.3. p.2. à nu.116. Si facias permixtionem pecuniæ alienæ cum tua inſcio vel invito domino, cum voluntate habendi totam ut tuam, acquiris eius dominium tunc ſaltem, ſi tua fuerat in majori quantitate &c. à n.118.

Permutatio Beneficiorum.

Permutatio generaliter ſumpta convenit omni contractui; ſpecifice ſumpta eſt contractus, in quo res, prout à pretio contradiſtinguitur, commutatur cum alia re. Permutatio Beneficiorum eſt reciproca eorum reſignatio facta invicem inter permutantes, ſive ſi duo unum vel plura ſua Beneficia in manus Ordinarii, vel alterius Epiſcopali authoritate præditi, reſignent cum conditione ut ille poſtea alteri alterius Beneficium conferat, quod Epiſcopus quandoque inſtituere poteſt &c. l.4. n.884. 1081. Ea eſt favorabilis, num.1081. Facta coram Ordinariis in menſibus reſervatis, per Concordata Germaniæ eſt licita, num.884. Facta cum compenſatione inæqualitatis, ordinarie eſt illicita, n.884. à n.1104. Facta hac lege, ut expenſæ litis vel Bullarum refundantur per recipientem, videtur illicita & Simoniaca, num 884. Per eam probabilius vacant Beneficia, à n.1082.

Permutari non poteſt Beneficium cum non Beneficio; probabiliter tamen poteſt quis Ordinatus ſuper quibuſdam Miſſis legendis, juncto his patrimonio, hunc ſuæ Ordinationis titulum permutare cum Beneficio alterius apud Ordinarium, num.1084. Ad permutationem probabilius requiritur Jus in re in Beneficiis &c. num.1085.

Permutari poſſunt Beneficia necdum poſſeſſa; item poſſeſſa cum non poſſeſſis, etiam ſolo verbo à Papa collata, etiam electiva, etiam exempta, etiam Dignitas cum ſimplici Beneficio &c. à num.1086.

Permutare ea poteſt, qui accepit Beneficium animo illud dimittendi; item illegitimus, qui obtinuit Beneficium in Eccleſia, in qua habet aut habuit eius pater, &c. l.4 nu.1088. Poteſt ea fieri per Procuratorem, num.1089. Ordinarie ad eam requiritur conſenſus permutantium, item Patronorum & Electorum, à n.1090. Eam admittere debet aliquis Superior, n.1092. Si duo Epiſcopi permutent, ea fieri debet coram Metropolitano; ſi Epiſcopus cum Capitulo, coram Archi-Epiſcopo &c. n.1093. Eam authoriſare poſſunt Epiſcopus loci, in quo eſt Beneficium; item Legatus à Latere in ſua Provincia; item habentes authoritatem quaſi Epiſcopalem; item alii inferiores, ſi probent conſuetudinem legitime præſcriptam, &c. à n 1094. Etiam in menſibus papalibus permutationes ab Ordinariis admitti poſſunt, num.1098. Ea fieri apud Ordinarium non poteſt niſi inter duos, num.1099. Ea apud Ordinarium requirit iuſtam cauſam, v.g. neceſſitatem vel ſaltem utilitatem Eccleſiæ, vel maiorem Dei cultum; etiam ſufficit utilitas vel commoditas permutantium, ſi hæc redundet in utilitatem Eccleſiæ, alias non &c. à num.1100. Si ea fiat, varia exprimi debent, v.g.

qui-

qualitas Beneficii, ſi quis deſuper ſit Ordinatus &c. à nu.1102. Ea fieri poteſt cum variis pactis & conditionibus, v.g. ut fiat compenſatio pro incommodo ſubeundo apud Pontificem &c. n.884. à nu. 1105. Non eſt ſtatutum certum tempus, intra quod Beneficia permutata conferri debeant, n.1109. Probabiliter ab utroque permutante ea publicari debet, num.1109 Si ea non habuerit effectum, ſaltem abſque culpa permutantium, probabiliter poſſunt propria authoritate redire ad ſua Beneficia, ad quod tamen alii requirunt declarationem Superioris, l.4.n.1110. Si ea necdum completa alter vel moriatur, vel fiat incapax, antequam tuum Beneficium illi conferatur, illius tamen Beneficium tibi modo collatum ſit, tuum tertio alicui conferendum erit tanquam vacans; quod ſi tuum necdum dimiſeris, ſi Beneficia ſint compatibilia, poteris illud retinere cum tuo, dummodo in permutatione fraus nulla intercesſerit, num 1111. Si alter, cuius Beneficium tibi collatum, moriatur, antequam tu reſigneris; vel ſi ex culpa tua permutatio effectum non habuerit, probabiliter nec alterius Beneficium tibi debetur, nec ad tuum redire poteris &c. num. 1112. Si ea fuerit nulla propter patronorum contemptum, poterunt illi alios ad iſta Beneficia præſentare, num. 1113. Si permutans intra 20. dies à præſtito conſenſu moriatur, Beneficium alteri conferri poterit, num. 1114. Si ea peracta ſit, licet conditio adiecta non impleatur, non poteſt repeti Beneficium &c. n.1115.

Permutatio Beneficii facta ab exiſtente in excommunicatione majore eſt irrita reſpectu excommunicati, non autem alterius, quocum ſit permutatio, l.7.n.219. V. *Beneficium*.

Permutatio ſimoniaca. V. *Simonia*.

Perplexus.

Perplexus, ut non peccet, tenetur adhibere media ad perplexitatem tollendam prius, quam tempus operis exequendi adveniat, l.1.num.81. Si eam tollere conatus ſit, & non poſſit, agens in ea non peccabit, à num.81. num.87. Si ipſi videatur una pars magis, altera minus mala eligens eam, quæ videtur magis mala, peccat ſecundum quantitatem exceſſus apprehenſi, num. 84. Si id, quod videtur minus malum, ſit intrinſece malum, alterum autem non, probabiliter adhuc poteſt minus malum eligere, num.85. Si ſciat unam partem eſſe peccatum, & dubitet, an altera ſit peccatum, ſi utrumque ſit æquale tenetur eligere illud, de quo dubitat. Si autem ex altera parte dubitaret de graviore malo, poſſet aliquando eligere peccatum certum, quod eſt minus, n 86. V. *Conſcientia*.

Pertinacia.

Pertinacia eſt, quando quis nimis tenaciter adhæret ſuæ ſententiæ. Ea eſt mortalis, ſi oppugnetur veritas magni momenti, vel ſi ſit conjuncta cum periculo tertii, l.5.n 298.

Peſtiferi.

Peſtiferis probabiliter non neceſſario miniſtratur Euchariſtia; quod ſi fiat, non debet fieri medio aliquo inſtrumento, l.6.p.1.à num.484.

Petens aliquid.

Petens aliquid abſolute, quod nullo modo ſine peccato fieri poteſt, peccat; non vero, ſi ex iuſta cauſa aliquid petat ab altero, quod bene vel male fieri poteſt, quamvis ſciat illum vel faciendo peccaturum &c. Sic v.gr. peccat invitans alium ad cœnam die ieiunii; petens laborem die feſto ab Hæretico &c. l.2. à num.255.

Pharmacopola.

Pharmacopola debet ſufficientem habere ſcientiam; item ordinarie debet ſequi opiniones Medicorum tutas; item, ſi habeat certum pharmacum, illud tenetur adhibere omiſſo incerto; ſi non habeat certum, probabiliora & tutiora adhibere debet &c. Peccat, ſi melle in potionibus pro ſaccaro utatur; ſi medicamentum unum pro alio contra Medici præſcriptum cum gravis damni periculo porrigat; ſi medicamenta ad fœtum expellendum vendat &c. l.4.n.1532. V. *Emptio*.

Philtrum. V. *Maleficium*.

Phreneticus.

Phrenetico aut deliranti, ſi alligatus accipiat cibos, etiam dari debet Viaticum, quamvis in phreneſi dicat ſe nolle illud, dummodo probabiliter præſumatur voluiſſe, & periculum irreverentiæ abſit, l.6.p.1.à n.660.

Phyſiognomia.

Phyſiognomia, quæ fit ex vultu, diſpoſitione & habitudine corporis & membrorum, eſt licita, niſi ex ea aliquid noſci, aut prænuntiari intendatur, ad quæ non eſt proportionata, l.3.p.1.nu.8.

Pia cauſa. V. *Judex*. *Privilegium*.

Piæ cauſæ privilegia. V. *Diſpoſitio*.

Pignus.

Pignus eſt contractus, quo debitor dat creditori rem aliquam, ut ſit pro debito obligata; aliquando ſumitur pro re ipſa, quæ datur, l.3 p 2. num.1111. Eo contra voluntatem domini uti non licet, ibid. Oppignorari non poſſunt, quæ non poſſunt vendi; in neceſſitate tamen, quando vendi poſſunt, etiam poſſunt oppignorari, ibid.

Pignus acceptum alteri oppignorari poteſt, ibid. Reus eadem pluribus oppignorari non poteſt, niſi ſit ſufficiens ad ſolvendum omnibus, vel poſteriores de priore moneantur, ib. Fructus pignoris ordinarie debent computari in ſortem à creditore, à num.1111. Annexa rei oppignoratæ manent domino: quod ſi res oppignorata varietur, quod de illa manet, etiam remanent oppignoratum, niſi aliquod artefactum ex illo fiat, nu.1113. Si pignori pactum adjectum fuerit, ut vendatur, niſi certo tempore redimatur, eo elapſo vendi poteſt, etiam non monito debitore, quod ſi illud pactum adjectum non fuerit, poſt trinam monitionem, num.1111. 1114. Obligatio ejus variis modis ſolvitur, v. gr. ſi creditori ſit ſatisfactum pro debito; ſi creditor ſaltem tacite ſignificaverit, rem ſibi non eſſe obligatam: ſi Judex debitorem à debito abſolverit &c. numer.1116.

Pileolus.

Pileolo in celebratione Miſſæ ſine licentia Papæ uti non licet, l.6 p.2.nu 400.n.2055.D.169. Nec aſſiſtens in Choro Miſſæ Conventuali eum per totum Canonem portare poteſt; in aliis vero divinis Officiis eo uti licet. D.55.

Pingere.

Pingere probabiliter non eſt ſervile; quod de rudibus lineamentis plerique concedunt, l.3.p.1.num.573.

Pingens in aliena tabula facit eam ſuam: debet tamen domino tabulæ pretium eius perſolvere, l.3.p.2.n 135. Picturas plane obſcœnas pingens, exponens, aut palam retinens peccat mortaliter, l.2.n.236.243.l.3.p.1.n.887.

Piſcatio.

Piſcari de jure naturæ omnibus eſt licitum in locis communibus; poteſt tamen illud ſub pœna prohiberi, l.3.p.2.num.256.

Piſcatio prohibita ordinarie non inducit obligationem reſtitutionis, n 147 à nu.256. A piſcatione, ad quam alter jus habet, impediens, facit injuriam, & tenetur compenſare, nu.263.

Piſcari ſaltem in fluminibus recreationis cauſa, probabiliter non eſt ſervile; piſcatio tamen moderata eſſe debet, l.3.p.1.num. 573. 576.

Pixis Euchariſtiæ.

Pixides, quibus Hoſtiæ ad ægros deferuntur, non debent eſſe ex ligno, ære, vel cupro, ſed ad minimum ex ebore vel ſtanno, l. 6.p.2 n.347.V. *Ciborium*.

Planta.

Planta cedit ſolo, in quo ponitur, ſi radices egerit; ante non &c. l.3.p.2.n.132.

Pluviale.

Pluviali uti poſſunt Regulares, ſi cum venia Ordinarii Proceſſiones extra limites Conventuum ſuæ Religionis cum Statua aut Reliquia alicuius Sancti faciant, l.6.p.2.n.2055.D.308. Uſus illius in ſolemnibus Proceſſionibus non eſt ſignum jurisdictionis in utente Sacerdote. D.309.

Pœna.

Pœna pure vindicativa dicitur, quæ imponitur propter delictum præteritum: Medicinalis, quæ ſimul & præcipue infligitur vel ob emendationem, vel ad cavendas impoſterum culpas, l.7. num.15.

Pœnæ medicinales, quæ ſecum ferunt executionem, non prærequirunt ſententiam declaratoriam delicti; aliæ tamen pœnæ Eccleſiaſticæ non obligant ante ſententiam declaratoriam, lib.7. num.77. V. *Lex*.

Pœnam vel mulctam pecuniariam legi vel mandato adjectam, quæ ipſo facto incurratur, non eſt obligatio ſolvendi, niſi exigatur, l.1.num.613.

Pœnam nimis difficilem, & humanam infirmitatem ſuperantem licite poteſt quis declinare etiam effracto carcere & deceptis cuſtodibus, num.614.

Pœna conventionalis ex mutuo conſenſu impoſita ſolvi debet ante omnem ſententiam Judicis, ſi alter petat, n 615. Culpa etiam retractata quandoque adhuc pœna incurritur, num.618.

Pœna legi adjecta non tenetur Legiſlator; nec Clerici pœna legibus Civilibus adjecta, l.1.num.674. V. *Mulcta*.

Pœna an incurratur ab ignorante eam legi eſſe annexam. V. *Ignorantia*.

Pœnæ conventionales adjectæ pacto ſponſalitio non obligant, niſi poſt ſententiam Judicis, l.6.p.3.num.149.

Pœnæ adjectæ per contractum debentur ante ſententiam, ſi alter eas exigat, ib. Ad pœnam divortii ſufficit adulterium voluntarium, probabilius etiam ex metu gravi, num.435.

Pœnas ſequentes incurrunt, qui Matrimonium contrahunt ſine diſpenſatione in gradu prohibito & proclamationibus negligenter & præſumptuoſe omiſſis, licet Matrimonium ineant coram Parocho & Teſtibus; ſcilicet primo, quod proles eorum non habeantur legitimæ; deinde, quod careant ſpe diſpenſationis, l.6.p.3. à n.498. Tali Matrimonio aſſiſtens per triennium ab Officio ſuſpenditur, nu.501. Hæ pœnæ non incurruntur per Matrimonium contractum cum alio impedimento, n.502.

Pœna peccati debita.

Pœna temporalis ex opere operato remittitur per ſatisfactionem ſacramentalem, ſi perſolvatur poſt abſolutionem, l.6.p.2.n.1236. Ex opere operantis remittitur per alias ſatisfactiones extraſacramentales, n 1302. In purgatorio per ſatispaſſionem, n.1312.

Pœna nulla unquam à Deo remittitur, niſi cum reſpectu ad ſatisfactiones Chriſti, l.6.p.2.num.1310.

Pœnæ Simoniæ. V. *Simonia*.

Pœnæ uſurariorum. V. *Uſura*.

Pœnitendi Præceptum.

Pœnitendi præceptum ſpeciale datur, per ſe obligans omnes, qui mortale perſonale commiſerunt, lib.6. part.2. à num.2002.

Hoc

Hoc præceptum non eſt tantum poſitivum divinum, ſed etiam naturale, num. 2004. Probabilius videtur, quod præceptum hoc non obliget, per ſe loquendo, ſtatim poſt mortale commiſſum, n.2005. Obligat ante articulum mortis, n.2006. V. *Confeſſionis pręceptum*.

Pœnitens.

Pœnitens Confeſſioni præmittere debet actus Fidei, Spei, Charitatis; ſpecialiter credere debet, remiſſionem peccatorum ex meritis Chriſti nobis fieri, ideoque ex meritis Chriſti eam ſperare; item debet incipere diligere Deum tanquam omnis Juſtitię fontem &c. l.6.p.2. à n.1722. Si ſit capax conſiderationis, perpendat Dei in ſe bonitatem & beneficentiam hoc modo: Pater æternus ab æterno dilexit me; creavit in tempore ad imaginem ſuam & finem tam ſublimem æternæ beatitudinis &c. n.1726.

Pœnitens peccat, ſi non pie & ſancte ſe ad Sacramentum Pœnitentiæ diſponat; item, ſi per arrogantiam moneri non velit, aut monitus pervicaciter obmurmuret; item, ſi media emendationis ſuggeſta non acceptet, vel non exequatur &c. num.1703.

Pœnitens cavere debet, ne poſt enarrata peccata ſit magis ſollicitus, an non aliquid omiſerit, non ſatis expreſſerit &c. quam ad ea audienda, quæ Confeſſarius dicit, n.1718.

Pœnitens ſi advertat Confeſſarium non percipere gravitatem peccati, tenetur illum monere, n.1786.

Pœnitens interrogatus à Confeſſario, ordinarie reſpondere tenetur, n.972.

Pœnitens tenetur ſe ſubmittere Confeſſario Communionem ob cauſas diſſuadenti, l.6.p.1.n.671.

Pœnitens tenetur aliquando manifeſtare peccata aliena, ſi v.gr. habeat notitiam peccati alieni, ex quo imminet grave damnum alteri &c. l.6.p.2. n.1761.

Pœnitens communiter debet judicari diſpoſitus, ſi prima vice lapſus ſit, n.1728. Si frequenter relabatur, non eſt ſemper ſignum, quod dolor & propoſitum defuerit, à n.1729. Ut prudenter judicetur habere ſincerum dolorem & propoſitum, non eſt opus, ut credatur non relapſurus, n.1733. Cenſetur ſufficienter dolere, ſi dicat ſe v.gr. ſtatim poſt peccatum, vel in Concione eſſe tactum dolore, & ſtatuiſſe confiteri; item ſe poſt multam luctam tandem reſolviſſe confiteri &c. à n.1734. Spes emendationis ipſius eſt, ſi à Confeſſione facta rarius vel difficilius peccarit; ſi ſæpius ſibi vim fecerit contra tentationem; ſi occaſiones aliquas relapſus vitarit &c. nu 1821.

Pœnitens Sacrilegium committit in Confeſſione, ſi mortale, quod confiteri tenetur, aut putat eſſe, neget, vel tegat, ne intelligatur; item, ſi mortale ſibi falſo imponat; niſi fiat ex ſimplicitate vel ſcrupulo &c. Item, ſi interrogatus aliquid de peccatis alias rite abſolutis, ut neceſſarium ad præſentem Confeſſionem, neget vel mentiatur, l 6.p.2.num.1165. à n.1175. Si dicat unum individuum phyſicum peccati pro alio, valide confitetur, & tantum venialiter mentitur, ſi ſit eadem malitia moralis in utroque, num.1184. Si confiteatur peccatum ante hac manifeſtatum, non eſt opus hoc exprimere, num.1180. Si confiteatur mortale ante hac non manifeſtatum, probabiliter non tenetur hoc exprimere; oppoſitum tamen videtur probabilius, & in praxi ſuadendum, n.1181.

Pœnitens, ſi confiteatur generaliter, poteſt per ſe loquendo, ſi velit, mortalia, quæ nunquam confeſſus eſt, miſcere cum aliis, quæ eſt confeſſus, niſi eſſent reſervata, vel ſpecies peccati nunquam manifeſtati aliter non intelligeretur &c. l.6. p.2. num.1182. 1879. Etiam poteſt omittere aliqua mortalia, quæ ante hac eſt rite confeſſus, n.1879. Ordinarie expedit, ut diſtinguat ea, quæ nunquam confeſſus eſt ab iis, quæ ante hac eſt confeſſus, n.1182. Poteſt, per ſe loquendo, uni confiteri mortalia, & alteri venialia, num.1186.

Pœnitens, quantum fieri poteſt, debet tacere de peccatis alienis, & ſe ſolum accuſare, l.6. p.2. num.1145. Si defectu temporis non poſſit confiteri niſi unicum peccatum, ſi habet mortale, tenetur illud confiteri, non tamen neceſſario graviſſimum, num.1146.

Pœnitens aliquando per ſe tenetur denunciare ſollicitantem, num.1958.

Pœnitens, per ſe loquendo, valide confitetur peccatum illi, cum quo peccavit; quod tamen in aliquibus Diœceſibus eſt prohibitum, & eſt res plena periculis in peccatis carnalibus, n.1204.

Pœnitens, ſi confiteatur alteri quam proprio Confeſſario, ſine licentia, quam hic juſte negavit, probabilius invalide abſolvitur ab alieno non habente iuriſdictionem in eum, n.1548.

Pœnitens, ſi peccata ſubmiſerit Sacerdoti, & præſens dicat: *Accuſo me de illis, quæ ſcripſi, & peto abſolvi*, valide confitetur, n.1196. Si abſque cauſa ſolo ſcripto confiteatur, peccat; ex variis tamen cauſis ex ſcripto confiteri poteſt, v. gr. ſi ſit rationabile pęnitentis commodum; ſi ægrotus difficulter loquatur &c. n.1197. Si ex cauſa ſcripto confiteatur, & dicat, poſtquam Sacerdos ea legerit, *De illis me accuſo*, vel ſi hoc antea, dum dedit, fecerit, *Peto abſolutionem ab illis*, valide abſolvitur; ſicut etiam, ſi dicat: *Accuſo me de peccato, quod noſti &c.* à n.1198.

Pęnitens, ut abſolvatur, ſufficit moralis præſentia Confeſſarii, l.6.p.2. n.1201.

Pęnitens ſi nequidem quando confitetur, ſciat ſuum peccatum eſſe reſervatum, non videtur abſolvi poſſe à Confeſſario id ſciente, num.1696.

Pęnitenti ordinarie, non tamen ſemper credere poteſt ac debet Confeſſarius, à n.1762. Cogi non debet à Confeſſario, ut ſibi ſoli confiteatur, nu.1772.

Pęnitens, per ſe loquendo, ordinarie tenetur ſub gravi obligatione pęnitentiam acceptare, & per ſe ipſum implere, ſi ſit rationabilis, n.1229 à nu.1273. 1283. Si omittat materiam gravem injunctam pro mortali, quod prima vice eſt confeſſus, peccat mortaliter; ſi materiam levem, venialiter; ſi materiam gravem pro venialibus, vel pro mortalibus, quæ ante hac eſt confeſſus, probabilius peccat venialiter, à n.1277. Si non impleat eo modo, quo injuncta eſt, ſi modus iſte ſit res gravis ſpectans ad ſubſtantiam pęnitentiæ injunctæ, videtur peccare mortaliter &c. à num 1280. Si tempore præſcripto non impleat, ideo ordinarie non deobligatur, n.1229. 1290. Poteſt ſatisfacere per alium, ſi Confeſſarius id concedat, vel opus ab alio factum cenſeatur fieri ab ipſo pęnitente, n.1229. à n.1284. Si eam impleat in mortali, per actionem peccaminoſam, probabiliter ſatisfacit, & non peccat, à n.1246.

Pęnitens non poteſt pęnitentiam commutare, etiam in meliorem, num.1229. 1292. Si eadem peccata bis confiteatur, probabiliter ſatisfacit alterutram pœnitentiam perſolvendo, num.1270.

Pœnitens probabilius poteſt Confeſſario dare licentiam in Confeſſione dicta revelandi, l.6.p.2. n.1955.

Pęnitens ſecundum communem non ita tenetur ad ſigillum eorum, quæ Confeſſarius ei dicit occaſione peccatorum, ſicut Confeſſarius circa peccata pęnitentis; poteſt tamen peccare ea manifeſtando, nu.1956.

Pęnitentis licentia probabilius ſufficit, ut Confeſſarius poſſit corripere complicem; quod tamen facile practicari non debet, à num 1958.

Pœnitens licentiam tam in- quam extra Confeſſionem datam revocare vel limitare poteſt, n.1860.

Pęnitens probabilius poteſt extra Confeſſionem loqui cum Confeſſario de dictis in Confeſſione, ita, ut maneat ſigillum, n.1951. Si Confeſſario commiſſa reſtitutio, vel eo ſuadente, res furto ablata ſit data pauperibus, pęnitens, per ſe loquendo, non deobligatur, ſi Confeſſarius id temere ſuaſerit; probabilius etiam non deobligatur, qui fuerat iniquus detentor, ſi Confeſſarius id ſibi retineat vel perdat, l.3. p.2. à n.420.

Pœnitens ſcrupuloſus quæ peccata confiteri teneatur. V. *Scrupuloſus*. Timoratæ conſcientiæ non tenetur confiteri, ſi dubitet, an peccarit mortaliter; ſicut nec ille, qui multis ab hinc annis fecit Confeſſionem generalem, & modo negative dubitat, an certum peccatum dixerit, l.6 p.2.nu.612. Qui fecit Confeſſionem generalem adhibita mediocri diligentia, non tenetur cogitare de vita anteacta, num.612. Sicut nec ille, qui particulares Confeſſiones ſolicite inſtituit, ibid. Si ex levi fundamento dubitet, aut potius timeat, an non forte peccarit mortaliter, vel an in Confeſſione non omiſerit mortale, non tenetur confiteri, &c. num.613. V. *Pœnitentia*.

Pœnitentia Sacramentum.

Pœnitentia ſumitur vel pro virtute, vel pro Sacramento, l.6. p.2. n.578. Si ſumatur pro ſatisfactione. V. *Satisfactio*.

Pœnitentiæ Sacramentum varie appellatur à SS. PP. ſcilicet ſecundus Baptiſmus, ſecunda poſt naufragium tabula &c. Frequentiſſime dicitur pœnitentia, quia partes illius pœnam habent, n.580. Eſt inſtitutum hoc Sacramentum à Chriſto poſt Reſurrectionem, l.6.p.1. num.3. p.2. à num.581. Materia illius ſunt ſola peccata poſt Baptiſmum commiſſa; non imperfectiones, quæ tamen communiter habent adiunctum peccatum; non cenſuræ &c. l.6.p.2.nu.579. à num.584. Quæ ante hac rite eſt confeſſus & per abſolutionem ſunt remiſsa, ſunt materia eius ſufficiens, non neceſſaria, per ſe loquendo, num.579. à num.589. Item venialia, etiam ſola, ſunt materia ſufficiens, non neceſſaria, num.579. à n.593. Omnia mortalia etiam inculpabiliter omiſsa poſt Baptiſmum commiſſa, & nunquam directe ſubiecta abſolutioni, ſunt materia neceſſaria, nu.579. à nu.595. Peccata poſitive dubia non ſunt materia neceſſaria; ſuadenda tamen eſt illorum Confeſſio, à nu.600. Poſitive dubia mortalia commiſſa vel eorum Confeſſio, ſi non ſit prudens motivum pro eo, quod non fuerint mortalia, vel quod ſint manifeſtata, ſunt materia neceſſaria, nu.604. Negative dubia, ordinarie ſunt materia neceſſaria: contrarium tamen etiam eſt probabile, a num.605. Non ſunt materia neceſſaria apud ſcrupuloſos, nec ordinarie apud timoratæ conſcientiæ, à num.611. Dubium ſe ſolo non debet ſubjici abſolutioni abſolute dandæ, niſi certitudo eſset, quod foret veniale, & dubium, an mortale, an veniale, num. 614. Mortale certum confeſſus ut dubium, quale tum eſse putabas, ſi poſtea agnoſcas eſse certum, probabilius ut tale iterum confiteri debes, à num. 615. Mortale, quod poſtea judicas eſse dubium, ſi illud ut certum confeſsus ſis, non teneris iterum confiteri ut dubium, num.617. Si mortale certo cognitum confeſsus ſis tanquam dubium, aut contra, teneris iterum confiteri, l. 6. p.2. num.618. Si peccatum integre, prout factum eſt, & prout conſcientia tunc arguebat, confeſsus ſis, quod jam neſcis, ſed dubitas, an fuerit veniale, an mortale, non teneris iterum confiteri, quamvis poſtea agnoſcas eſse mortale; ſi autem factum de ſe fuit indifferens ad mortale vel veniale, teneris addere, ſi memineris, an apprehenderis eſse mortale vel veniale, nu.619. Peccatum in communi in caſu neceſſitatis eſt materia ſufficiens hujus Sacramenti, num.620 Etiam extra caſum neceſſitatis materia ſufficiens & licita eſt veniale ſecundum ſpeciem, à n.621. Probabilius videtur illicitum extra neceſſitatē accuſare ſe de venialibus in genere tantum, quamvis talis valide abſolveretur, à n.622. Si ſcias te

pec-

peccaſse mortaliter, ſed neſcias, in qua ſpecie, teneris dicere: peccavi mortaliter, n.625. Forma huius Sacramenti ſunt verba abſolutionis. *Ego te abſolvo à peccatis tuis* &c. n.579. à n.628. Senſus formæ huius ex inſtitutione humana hic eſt: *Quantum eſt ex me, judicialiter libero te à peccatis*. Ex inſtitutione Divina vero hic: *Quantum eſt ex me, confero tibi gratiam per ſe remiſſivam peccati poſt Baptiſmum commiſſi*, n.641. Ad eſſentiam huius formæ probabilius requiruntur hæc vel æquivalentia verba. *Abſolvo te à peccatis*, l.6.p.2. à nu.633. Materiæ vel formæ illius mutatio ſubſtantialis invalidat Sacramentum, non accidentalis, l.6.p.1. à nu.18. Quæ mutatio ſit ſubſtantialis, quæ accidentalis. V. *Sacramentum*. *Baptiſmus*. *Confirmatio*.

Miniſter huius Sacramenti eſt Sacerdos complete ordinatus, approbatus ab Epiſcopo, & habens iuriſdictionem, l.6. p.2. à num. 1477. Laicus nunquam, à n.1481.

Miniſtri huius Sacramenti Officium, obligationes &c. V. *Confeſſarius*.

Pœnitentia formalis in re non eſt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii poſt mortale perſonale, l.6.p.2. n.2008. à n.2011.

Pœnitentia de venialibus non eſt ad ſalutem neceſſaria, à n.2013. Poteſt eſſe validum & informe, à nu.672.677. Quando fuit invalidum, nunquam reviviſcit; quando fuit validum & informe, ſublato obice, reviviſcit, n.680.

Pœnitentiæ Sacramentum poteſt habere valorem & effectum, quamvis dolor ſe non extendat ad omnia venialia, à n.683.

Ad Pœnitentiam in ſuſcipiente requiritur intentio ſaltem habitualis; imo implicita vel interpretativa ſufficeret, ſi dolor aliquo ſigno externo expreſſus fuiſſet, l.6 p.1. n.171.

Pœnitentiæ non eſt capax, qui poſt Baptiſmum non peccavit, n. 181. In adulto præter voluntatem ſuſcipiendi requiritur actus Fidei, Spei, & Attritionis, num.185.188. Ante actus requiſitos ad Sacramentum Pœnitentiæ ordinarie præcedunt plures alii actus, ſcilicet gratia excitans, actus fidei circa neceſſaria creditu neceſſitate medii ad juſtificationem, timor aliquis ſervilis pœnæ, ſpes veniæ, aliqua ad Deum converſio, quidam timor filialis, actus ſupernaturalis prudentiæ, dictans hic & nunc eſſe pœnitendum, &c. l.6.p.2.n.661. V. *Confeſſio*.

S. Pœnitentiaria.

S. Pœnitentiaria diſpenſat pro foro tantum interno, ſi delictum ſit occultum, & ad forum contentioſum non deductum; item in impedimentis dirimentibus occultis, aut Matrimonio ſupervenientibus, ac in votis ſimplicibus Caſtitatis & Religionis &c. l.6.p.3.n. 931. 951.970. Etiam abſolvendi & diſpenſandi facultatem habet pro utroque foro; etiam in multis factis publicis quoad Regulares & volentes ingredi Religionem, ſi Superiorum Regularium conſenſus & ſupplicatio accedat, n.970.

S. Pœnitentiaria abſolvens à Cenſuris non diſpenſat ſuper Irregularitate cum ſæcularibus in caſibus publicis, l. 7.n.465. Suas litteras inſcribit diſcreto viro Confeſſori, Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex Approbatis ab Ordinario &c. l.6.p.3.à n.954.

Pœnitentiarii ſunt ex Ordine S. Dominici, ex Franciſcanis de Obſervantia, & ex Societate JESU, n.970.

Penitentiarii in Cathedralibus expoſiti ad audiendas Confeſſiones habent poteſtatem in omnes caſus & Cenſuras Epiſcopales, l. 6.p.2. nu.1633.

Pollicitatio. V. *Promiſſio*.

Pollutio.

Pollutio eſt, cum abſque congreſſu voluntarie procuratur fluxus ſeminis extra vas naturale; quod peccatum ſæpe habet aliam malitiam adjunctam, v.g. fornicationis &c. l.3. p.1. num. 918. l.6. p. 2. num.1022. Malitia pollutionis in eo præcipue conſiſtit, quod ſit contra finem naturæ; eſt intrinſece mala, l.3. p.1. num. 921. Nullo caſu eſt licitum directe eam intendere vel procurare, num.920. Sponte ſua eveniens permitti poteſt, aut in ſomno cæpta non reprimi, num.920.930. Affectu ſimplici & ineſſicaci deſiderare, ut ea mere naturalis & involuntaria eveniat ob aliquem finem bonum, vel de ea gaudere, quatenus cauſa fuit alicuius boni, eſt licitum, num.920. à num.932. Illicitum autem eſt delectari de illa ſecundum ſe, num.934. In ſomno facta eſt mortalis, ſi ante directe eſt procurata, vel poſt ſomnum approbata; vel in ſomno cæpta ab expergeſacto promoveatur, nu.920. à num.929.

Pollutio in ſomno prævisa ordinarie eſt tale peccatum, quale eſt cauſa, in qua prævidetur, n.920.930.

Pollutio inter homines eiuſdem ſexus procurata, ſi fiat abſque concubitu, eſt mollities; alias ſi fiat ex affectu ad perſonam indebiti ſexus, quoad malitiam eſt Sodomia, n.920.

Pollutio ſecuta ex actione, quæ in materia luxuriæ ſit mortalis, & ſimul ſit cauſa per ſe & efficax pollutionis, eſt mortale, ſi prævisa fuerit; ſi actio, ex qua pollutio prævidetur, in materia luxuriæ ſit tantum venialis, tunc probabilius pollutio ſecuta poteſt etiam eſſe veniale, l.3 p.1 nu.920. à nu.922. Si actio, ex qua ea prævidetur, non ſit peccatum in genere luxuriæ, quamvis ſit mortale in alio genere, pollutio ſecuta, ſi non intendatur, probabilius non eſt peccatum, n.924 Si actio, ex qua prævidetur, ſit neceſſaria, vel licita & honeſta, pollutio ſecuta, ſi nullo modo intendatur, non eſt peccatum, n.920 à nu 925.

Pollutio ex frictione verendorum, quæ fit ad abigendum pruritum vel qualitatem morbidam, ſecuta, probabilius eſt mortale, ſi prævisa fuerit, nu.926.

Pollutio ſpecie diſtinguitur, ſi cauſetur in altero; item, ſi cauſetur tactu vel ſimili actione externa ab aliquo habente votum Caſtitatis &c. l.6.p.2. à num. 1034. Si fiat in Templo, etiam occulte, probabilius eſt Sacrilegium, & in Confeſſione addendum, num.1070.

Pollutio probabilius non videtur eſſe cauſa divortii, l.6. p.3. num.436.

Polygamia.

Polygamia eſt nunc illicita, l.6.p.3. n.11.

Pontifex. V. *Papa*.

Portatile Altare. V. *Altare portatile*.

Poſſeſſio.

Poſſeſſio dicitur à poſitione pedum in re aliqua, vel quaſi cum poteſtate ſeſſio. Alia eſt facti, ſeu actus poſſidendi; alia juris, ſeu jus poſſidendi, l.3.p.2. n.507.

Poſſeſſio facti alia eſt apprehenſio rei corporalis, corporis, animi, vel iuris adminiculo, nu.508 Ad veram poſſeſſionem ſatis eſt apprehendi partem; aliquando etiam ſufficit apprehendi aliquid aliud, v.g. frænum equi &c. Aliquando requiritur apprehenſio per totum & in ſingulis, n.509.

Poſſeſſio rerum, quæ ante nullius erant &c. ordinarie requirit veram apprehenſionem, num.510.

Poſſeſſio rei ut detur alteri, ſufficit apprehenſio ficta, v.g. viſu, verbo, ſcriptura &c. n.511.

Poſſeſſio ſervitutum, ſi adſit verus titulus, acquiritur per uſum, per immiſſionem in fundum &c. n.512.

Poſſeſſio facti, ex parte modi poſſidendi, alia eſt juſta, alia injuſta. Injuſta alia eſt bonæ fidei, alia malæ fidei. Ex parte tituli, alia dicitur colorata, alia non colorata &c. n.513.

Poſſeſſio facti item alia eſt naturalis, alia civilis, n.514.

Poſſeſſio juris eſt jus inſiſtendi rei tanquam ſuæ non prohibitæ poſſideri, num.515.

Poſſeſſionem quivis ratione utens acquirere poteſt per ſe ipſum vel per alium, quamvis de hoc non ſciat; ratione non utens poteſt eam per alium capere &c. l.3.p.2.n.516. Ea diverſimode amittitur 1. Solo animo nõ poſſidendi, aut eam dimittendi, ſi externe animus ille manifeſtetur: in pupillis tamen & furioſis requiritur conſenſus Tutoris aut curatoris. 2. Si res immobilis à mari vel flumine ad longum tempus occupetur; item, ſi abſente priore poſſeſſore ab alio fuerit naturaliter poſſeſſa, & à priore non repetatur. 3. Si res mobilis ab alio animo poſſidendi apprehendatur &c. à n 517.

Poſſeſſionis continuatio plerumque ſufficienter probatur per oſtenſionem principii poſſeſſionis, & per poſſeſſionem de præſenti, n.526. Legitima poſſeſſio Authoris unitur cum poſſeſſione ſucceſſoris, n.527.

Poſſeſſio cenſetur ſtare pro illo, pro quo eſt præſumptio in foro externo, ſive, qui onus probandi in alterum transfert, &c. l.1.n. 470.509. In dubio melior eſt conditio poſſidentis; quod tamen pro foro interno locum non habet in poſseſſore malæ fidei, à nu.495. Tenet hoc axioma ordinarie non tantum in materia juſtitiæ, ſed etiam extra eam, à n. 500.

Poſſeſſio Beneficii.

Poſſeſſio Beneficii eſt quaſi poſitio ſedis in Beneficio, per quam habetur quies in illo, l.4. num.300. Non addit ius, ſed facit, ut ius ſit efficax, & competat poteſtas adminiſtrandi ac percipiendi fructus, num.450. Communiter prærequiritur ante adminiſtrationem, ibid. Per poſſeſſoriam apprehenſionem in Eccleſia vel Altari, in quo eſt Beneficium, ſufficienter apprehenduntur omnia ad Beneficium pertinentia; ſic etiam capitur poſſeſſio Beneficii uniti, &c. l.4. n.451.

Poſſeſſio ejus ante Confirmationem capi non poteſt, ib.

Poſseſſionis capiendæ de iure communi nullum tempus ſtatuitur, exceptis Beneficiis reſignatis, ſaltem extra Curiam, num. 458.

Poſseſſio data ab illo, qui poteſt conferre, habet vim Collationis, n.460. Ut poſseſſio acquiratur prærequiritur Titulus, non ut manuteneatur, n 457.

Poſseſſio probari debet, præcipue, ut ſpoliatus reſtituatur, n.459. Ea amittitur per ſpontaneam & puram reſignationem à Superiore acceptatam; item per reſignationem factam in manibus non habentis authoritatem recipiendi; tunc tamen retinetur proprietas, donec privetur, n.459.

Poſseſſio cenſetur fructuoſa, ſi poſseſſoris hæredibus poſt mortem obveniant fructus, n. 915. Interrumpitur, ſi voluntarie quis reſignarit, & poſtea iterum Beneficium obtineat, quod ſi poſt pacificam unius anni poſseſſionem reſignavit coactus vi vel metu cadente in virum conſtantem, & reſtitutionem Beneficii obtinuerit per actionem, *Quod metus cauſa*, ac per duos annos alios pacifice poſſederit, gaudet Beneficio Regulæ Triennalis, ac ſi interupta poſſeſſio non fuiſset, n.698. Violenta eius occupatio privat Beneficio, n. 916. Quando dicatur pacifica. V. *Pacifica poſſeſſio*.

Poſseſſio annalis. V. *Annalis poſſeſſio*.

Poſseſſio decennalis. V. *Decennalis poſſeſſio*.

Poſseſſio Triennalis. V. *Triennalis poſſeſſio*.

Poſſeſſor.

Poſseſſor Beneficii Eccleſiaſtici, ſi abſque ſimoniaco ingreſſu, & non intruſus, per triennium illud pacifice poſſederit cum titulo, præſcripſit ius in illo, etiam pro foro conſcientiæ, l.3. p.2 num.544.

Poſseſſor bonæ fidei tenetur reſtituere rem unà cum eius fructibus, ſi extent, vel quantum ex ea factus eſt ditior, niſi dominium ejus ſibi per legitimam præſcriptionem comparaverit &c. n.114. à num.141.204.577. Non tenetur compenſare fructus, quos etiam

por

per culpam ſuam non percepit ex re aliena, quamvis dominus percepturus fuiſſet, n.215. Poteſt deducere expenſas factas in fructus naturales & mixtos naturæ reſpondentes, ſi adhuc extent, & ad dominum redituri ſint; non autem factas in fructus bona fide conſumptos, ex quibus non eſt factus ditior, nu.223. Satisfacit, ſi reſtituat in loco, ubi rem poſſidet, nu.355. Si probabiliter putet rem eſſe alienam, & poſt inquiſitionem factam maneat dubium etiam probabilius, quod res ſit aliena, poteſt eam retinere, num. 563. Si poſt poſſeſſionem bonæ fidei dubium ſuperveniat, & ob negligentiam inquirendi poſtea veritatem comperire non poſſit, probabiliter tenebitur ad reſtitutionem pro qualitate dubii, num. 564. Si poſt inquiſitionem non potens deponere dubium, rem conſumpſerit, & poſtea compareat dominus, tenebitur reſtituere, ſaltem quantum eſt factus ditior; quod ſi vendiderit, probabiliter etiam totum reſtituere tenebitur, ſive inde ſit factus ditior, ſive non, n.565.

Poſſeſſor malæ fidei tenetur non tantum reſtituere rem, & fructus perceptos, ſed etiam damnum emergens & lucrum ceſſans, l.3.p.2.n.147. à n.204. n.577. Non tamen fructus induſtriales, nu. 212. Tenetur compenſare fructus, quos non percepit, ſi dominus eos percepturus fuiſſet; non tamen, ſi eos illicite percepiſſet &c. à n.216. Poteſt deducere expenſas factas in fructus naturales &, mixtos naturæ reſpondentes, licet eos conſumpſerit, nec ſit factus ditior, n.223. Non poteſt deducere expenſas neceſsario factas in rem ratione ſuæ iniuriæ, ſed tantum illas, quæ independenter ab iniuria fuiſsent faciendæ, nn.225. Tenetur ſuis ſumptibus rem ad eum locum deferre, ubi alter habiturus fuiſset, deductis expenſis, niſi tunc transferendo deberet plus expendere, quam res valet, tunc enim poſset dare pauperibus vel in pios uſus, n.355.

Poſseſsor tam bonæ, quam malæ fidei tenetur reſtituere fructus mixtos, quantum reſpondent naturæ; non vero, quantum reſpondent induſtriæ, l.3.p.2. nu.213. Poteſt in reſtitutione deducere valorem laboris & aliquarum expenſarum, n.221.

Poſſeſſor partim bonæ, partim malæ fidei, ſi bona fide cœpit, ſed mala fide ſuperveniente conſumpſit, tenetur ex re accepta reſtituere pro tempore bonæ fidei; ſed à tempore malæ fidei tenetur etiam ex iniuſta acceptione ad omnia damna, n.239. Si prius mala fide poſsedit, & partem conſumpſit, ſed poſtea bona fide conſumat reliquum, ſi reſciat ſe jus non habuiſse, tenetur ex injuſta acceptione pro tempore malæ fidei; à tempore bonæ fidei tantum ex re accepta, n.240. Si poſsedit mala fide, ſed nihil conſumpſit, niſi poſtquam ſupervenerat bona fides, non tenetur reſtituere, niſi ex re accepta, quantum factus eſt ditior, n.241.

Poſseſsor, ſi melioramenta fecerit, an & quid ei debeatur. V. *Melioramenta*.

Poſtulatio ad Beneficium.

Poſtulatio eſt deſignatio alicuius perſonæ factæ per ſuffragia, qua petitur aliquis, qui per diſpenſationem tantum capax erat, l.4. n.300. Poſtulationis admiſſio eſt approbatio, qua Superior roborat poſtulationem factam, ib.

Poſtulatio facta in diſcordia, ſi non concurrat cum electione, requirit majorem partem Capituli; ſi cum electione concurrat, ut prævaleat, requirit duas partes Capituli; ſi cum poſtulatione concurrat, per maiora facta præfertur &c. n.442.

Poſtulatio facta revocari poteſt, ſi Superiori necdum ſit præſentata, n.443.

Poſtulare poſsunt, qui poſsunt eligere, n.444.

Poſtulari poſsunt illi tantum, qui ob impedimentum Canonicum diſpenſabile eligi non poſsunt, à n.444. Si ſcienter poſtuletur indignus, amittitur pro illa vice ius poſtulandi & eligendi, n.446.

Poſtulantes talem ad Eccleſiam Cathedralem, ſuſpenduntur per triennium à Beneficiis in Eccleſia, pro qua poſtularunt, ib.

Poſtulatio dirigitur ad eum, cuius eſset confirmare electionem, ſi in impedimento diſpenſare poſſit &c. num.448. Ea publicari debet non tantum coram Capitulo, ſed etiam populo, & à poſtulantibus intra tres menſes publicari, niſi eſset petenda à Papa &c. num.447.

Poſtulatus non debet ſui admiſſionem petere, quæ ex iuſtitia ei non debetur, quamvis unanimiter ſit poſtulatus, n.442. à n.447.

Poſtulatus debet intra menſem declarare, an diſsentiat ſui poſtulationi, an non, ib. Si adminiſtret ante admiſſionem, ipſa poſtulatio ipſo iure nulla eſt, n.449.

Poteſtas abſolvendi.

Communiter, quando datur poteſtas generalis abſolvendi ab omnibus Cenſuris, illa non extenditur ad reſervatas; in Jubilæo tamen, ſi poteſtas abſolvendi detur ab omnibus Cenſuris reſervatis, etiam intelliguntur reſervatæ Epiſcopo, l.7.n.132. Si in Jubilæo addatur poteſtas abſolvendi à quibuſvis Cenſuris Sedi Apoſtolicæ reſervatis, non comprehenduntur Cenſuræ ex caſibus Bullæ Cœnæ provenientes, niſi Papa id exprimat &c. ib. Si detur poteſtas abſolvendi ab omni Cenſura, tam à Jure quam ab homine lata, probabiliter non extenditur ad Cenſuram per hominem etiam ſpecialiter latam, nu.133.

Poteſtas abſolvendi à Cenſuris, Epiſcopis à Tridentino data, probabilius non extendit ſe ad Abbates & Superiores Regulares, n.141. Poteſtatem abſolvendi ad reincidentiam habet ille, qui Cenſuram poteſtate ordinaria ferre poteſt, n.158. 168.

Poteſtatem habens abſolvendi in foro Conſcientiæ à Cenſuris, probabilius id etiam poteſt extra Confeſſionem, num.155. Abſolvendi dans poteſtatem à caſibus reſervatis, Cenſuris & pœnis, non ideo dat pro Irregularitate, num.459. V. *Facultas abſolvendi.*

Potus.

Potus quis licitus ſit die jejunii. Vide *Jejunium Eccleſiaſticum*.

Præbenda.

Præbenda eſt jus percipiendi fructus provenientes è Canonicatu, l.4. n.215.

Præbenda Canoneſſæ, quamvis non ſit Beneficium, vacat per Matrimonium, n.933. V. *Beneficium*.

Præceptorum obligatio. V. *Magiſter*.

Præceptum.

Præcepta Dei obſervari poſſunt, & ad ea obſervanda omnibus datur gratia ſufficiens, l.3.p.1. à n.1.

Præcepti primi Decalogi materia propria ſunt actus virtutis Religionis, cuius vitia oppoſita prohibet, n.6.

Secundum præceptum prohibet omnem inordinatam uſurpationem Nominis Dei, n.246.

Præceptum tertium ſanctificandi Sabbatum ſpectari poteſt ut naturale, & ut cæremoniale: ut naturale adhuc obligat, non vero ut cæremoniale. Pro eo ab Eccleſia deſignatus eſt dies Dominicus & Feſtivus, n.571.

Quartum præcipit amorem, reverentiam & obedientiam in parentes & Superiores, n.692. Quintum prohibet occiſionem, mutilationem & verberationem hominis, aliamque ſimilem injuſtam afflictionem, nu.769. Sextum & Nonum prohibet peccata impudicitiæ & luxuriæ, n.886. Septimum prohibet omnem iniuſtam damnificationem in bonis proximi, n.935. Octavum prohibet omnem injuſtam læſionem famæ & honoris proximi, & præcipue omnem falſitatem & mendacium, l.3. p.2. n.1174. Nonum & Decimum omnes internas concupiſcentias & delectationes voluntarias iſtorum operum, quæ præceptis ſecundæ tabulæ præſertim ſexto & ſeptimo vetantur, n.1257. V. *Lex*.

Præcepta Eccleſiæ præcipue ſunt quinque, l.3. p.2.n.1258. An illis obligentur Infideles. V. *Infidelis*.

Præceptum ſub pœna Irregularitatis latum tranſgrediens aut prohibitum ſub ea pœna faciens, probabilius peccat mortaliter, l.7.num.431.

Præceptum eliciendi Fidem, Spem, Charitatem aliquoties in vita, datur, l.2. n.1.

Præceptum Fidei. V. *Fides*.

Præceptum Spei. V. *Spes*.

Præceptum Charitatis. V. *Charitas*.

Præceptum Correptionis fraternæ. V. *Correptio fraterna*.

Præceptum eleemoſynæ. V. *Eleemoſyna*.

Præceptum pœnitendi. V. *Pœnitendi præceptum*.

Præfatio in Miſſa.

Præfatio communis, non vero de B. Maria dici debet in Miſſa Feriæ quartæ Quatuor Temporum occurrentis in die octava Nativitatis B. V. Mariæ, l.6.p.2. nu.2055. D.174. Si Feſta SS. Apoſtolorum Philippi & Jacobi, ac Inventionis S. Crucis occurrerint infra Octavam Aſcenſionis, Præfatio erit de Apoſtolis, vel de Cruce; *Communicantes* vero de Aſcenſione: idem eſt de aliis Feſtis infra dictam Octavam celebrandis &c. D.178.

Prælatura.

Ad Prælaturas Epiſcopatu inferiores præter Tonſuram ſufficit Subdiaconatus, l.4. nu.745.

Prælatus.

Prælatus ſtricte dicitur, qui habet curam animarum cum Juriſdictione, ita ut poſſit ſubditos corrigere & punire, l.4. n.162.

In Prælatum eligi non poteſt amens, qui ſemel fuit fatuus, & cauſa permaneat; qui frequenter ſe inebriat; ſemel poſſeſſus à dæmone; ſi antecedenter non habuerit Ordinem requiſitum; Epilepticus non ordinatus &c. n.784.

Prælati Eccleſiaſtici non debent, imo nec poſſunt ad vitanda ſcandala phariſaica vel puſillorum, niſi detur eis ratio, omittere ea, quæ ad bona Eccleſiæ conſervanda ſunt neceſſaria, l.2. num.243.

Prælati Religioſorum undecim tantum caſus reſervare poſſunt, & non plures ſine conſenſu Capituli Generalis pro tota Religione, vel Capituli Provincialis pro Provincia. Sunt autem hi: 1. Apoſtaſia à Religione, etiam retento habitu. 2. Nocturna ac furtiva è Monaſterio egreſſio. 3. Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. 4. Lapſus carnis voluntarius, opere conſummatus &c. l.6.p.2. n.1599. Non poſſunt abſolvere ſubditos ab Hæreſi occulta, & aliis caſibus Bullæ Cœnæ, n.1609.1622.

Prælati Regulares ordinarie poſſunt revocare vel limitare facultates ſuorum ſubditorum, n.1546.

Prælati Epiſcopo inferiores non poſſunt, per ſe loquendo, Beneficia unire, niſi habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, l.4. num.286.

Prælati Epiſcopis inferiores, quamvis in cæteris habeant poteſtatem quaſi Epiſcopalem, iure ordinario non poſſunt concedere Indulgentias, l.6. p.2. n.1323. V. *Abbas*.

Præmiſer.

Præmiſerum defraudans facit ei iniuriam, quæ videtur eſſe gravis, & compenſari debet, l.3.p.2. à n.283. Præmium per fraudem obtinens, alteri, cui debebatur, primo librum ſolvere debet occulte, deinde honorem illi debitum compenſare &c. n.287.

Præſcriptio.

Præſcriptio eſt acquiſitio juris vel dominii per poſſeſſionem bona fide cum titulo & tempore debito continuatam, l.3.p.2. n.469. Per eam acquiritur dominium etiam pro foro conſcientiæ, à nu.470. Qui rem legitime præſcriptam reſtitueret, eo quod reſciret fuiſſe alte-

alterius, ideoque putaret ſe debere eam reſtituere, poſſet illam iterum repetere, n.474. Per eam acquiritur plenum rei dominium, à n.475. Ad eam requiruntur bona Fides, Titulus, Res apta præſcribi, poſſeſſio continuata per tempus ſtatutum, à nu. 478. Ad eam *primo* requiritur bona fides, ſive judicium, quod res, quam quis incipit poſſidere, ſit ſua; cum mala autem fide nunquam præſcribitur, à n.479. Qui bona fide incepit poſſeſſionem, ſuperveniente dubio, an res ſit ſua, tenetur inquirere; quod ſi non comperiat eſſe alienam, præſcribet, nu.482. Qui rem à bonæ fidei poſſeſſore accepit, cum dubio, an non ſit aliena, tenetur inquirere, & ſi poſt inquiſitionem non poſſit dubium deponere, perget præſcribere, n.483. Bona fides orta ex invincibili ignorantia facti vel juris non manifeſti, ſufficit ad præſcribendum, non autem orta ex ignorantia juris manifeſti, ſi ſcire teneatur, n.484. Qui mala fide ex errore orta incepit rem poſſidere, non præſcribit, n.485. Poſſeſſio mala non ratione injuſtitiæ, ſed aliunde non impedit præſcriptionem, n.486. Qui habet malam fidem reſpectu proprietatis fundi, & bonam reſpectu uſusfructus, poteſt uſumfructum præſcribere, n.487. Fides ob inadvertentiam nonniſi venialiter mala, ſufficit ad præſcribendum, num.489. Qui immediate ſuccedit poſſeſſori malæ fidei tanquam hæres, nunquam præſcribit, qui autem ſuccedit tanquam legatarius, donatarius, emptor &c. poteſt cum bona fide præſcribere, à nu. 490. Ad præſcribendam libertatem à ſervitute ruſtica non requiritur ignorantia juris alieni; è contra ad præſcribendam libertatem à ſervitute urbana requiritur ignorantia invincibilis juris alieni, nu.492. Ad præſcribendam libertatem à ſolvendo debito requiritur bona fides, qua quis credat ſe nihil debere; vel qua invincibiliter ignoret debitum, num.493. Præſcribi poteſt libertas à pœna vel mulcta ſolvenda, ſi intra certum tempus non exigatur. Excipitur pœna privationis bonorum ob Hæreſin, contra quam non præſcribitur, nu.494. Ad præſcriptionem *ſecundo* requiritur Titulus. V. *Titulus*. Ad eam *tertio* requiritur res apta præſcribi: aliqua autem præſcribi non poſſunt, vel ex natura ſua, vel tantum ex diſpoſitione juris; ex natura ſua præſcribi non poſſunt res ad cultum Dei conſecratæ; item res publicæ; item ſervitus hominis liberi; item à Sacerdote ſimplici poteſtas delegata conferendi Ordines &c. à n.501. Ex diſpoſitione juris præſcribi non poſſunt res pupillorum; item limites Provinciarum, Epiſcopatuum &c. à n.504.

Præſcribi poſſunt bona privatorum; item bona, quæ Principi ut privato competunt; item bona patrimonialia Clericorum &c. à n.535. Ad eam *quarto* requiritur poſſeſſio continuata per certum tempus. V. *Tempus ad præſcribendum*. Quæ præſcribi poſſunt, alia ſunt mobilia, alia immobilia, n.522. Ad præſcriptionem cujuſcunque rei requiritur poſſeſſio juris; Civilis etiam ſufficit, n.523. Ad præſcriptionem requiritur, ut quis poſſideat rem nomine ſuo, n.524. Plus nemo poteſt præſcribere, quam poſſideat, num.525. Præſcriptio dicitur procedere vel currere, ſi incipiat, vel cœpta pergat, n.545. Quidquid ſufficit, ut præſcriptio interrumpatur vel ceſſet, etiam ſufficit, ne incipiat currere, n.557.

Præſcriptio triennalis currit litis conteſtatione durante, n.548. Si quis agnoſcat rem eſſe alienam, & inculpabiliter omittat reſtituere, præſcriptio videtur currere; quod tamen in praxi via locum habebit, n.488. Contra filium-familias qua talem non incipit currere, niſi quando egreditur patriam poteſtatem, n.536. In ſervitutibus ruſticis tempus præſcriptionis incipit currere, quando alter incipit non uti jure ſuo &c. n.538. Præſcriptio interrumpi dicitur, ſi ita ceſſet, ut totum tempus præcedens omnino extinguatur, ac ſi non præceſſiſſet, n.545. Naturaliter interrumpitur, ſi deſignat aliquid ad eſſentiam illius requiſitum; item, ſi res domino rei detur pignori, vel elocetur, vel precario concedatur &c. n.546. Præſcriptio habens omnia ex natura rei requiſita quandoque interrumpitur civiliter, id eſt authoritate juris, n.547. Præſcriptio triennalis non interrumpitur litis conteſtatione, num. 548. Præſcriptio, ſi interrumpi non poſſit per litis conteſtationem ob cauſas poſſeſſoris, qui abeſt, vel furioſus eſt &c. per libellum ſupplicem Principi porrectum &c. interrumpi poteſt, n.549. Præſcriptiones illæ, quæ fiunt cum cognitione juris alieni, ſola citatione interrumpuntur, n.550.

Præſcriptio mea civiliter interrumpitur reſpectu Actoris tantum, reſpectu cujus non interrumpitur, ſi ille ſuccumbat, vel pacto aut tranſactione à lite ceſset, à n.551. Præſcriptio illius non interrumpitur, qui bona fide poſſidet bona Eccleſiæ Romanæ, quamvis ſingulis annis contra ea detinentes promulgetur Bulla Cœnæ, n.554. Præſcriptio contra quamcunque Eccleſiam dormit, quamdiu Eccleſia caret Prælato; item quamdiu Prælatus vivit, à quo læſa eſt Eccleſia; item quamdiu ille ob impedimentum aliquod agere non poteſt, n.555. Contra Eccleſiam Romanam dormit, ſi Sedes vacet, vel ſit ſchiſma; item contra Imperium, ſi vacet Thronus; item contra pupillum durante pupillari ætate &c. n.556. Contra quemcunque dormit tempore hoſtilitatis vel peſtis, ſi ideo ceſſent judicia; item quamdiu alter poſſeſſori rem precario concedit, ibid. Præſcriptio contra Concordata Germaniæ probabiliter fieri non poteſt, l.4. n.520.

Præſcriptio, ſi ſit immemorialis, valet contra onera & conditiones fundationum; probabiliter etiam præſcriptio 30. vel 40. annorum valet contra onera & conditiones fundationum, contra numerum Miſſarum, contra obligationem Anniverſariorum, Officii Defunctorum, Eleemoſynæ &c. à num.852. Probabilius non præſcripſit contra ſe, qui per 30. annos de ſeptimana legit ex errore quatuor Miſſas, ſi poſtea in fundatione inveniat, quod ad tres tantum ſit obligatio; niſi primæ fundationi acceſſiſſet melioratio &c. nu.853. Præſcriptio circa applicationem Miſſarum pro ſtipendiis legendarum non videtur fieri poſſe, l.6. p.2. n.122. Ad præſcribendum contra Legem Civilem 10. anni requiruntur; contra Eccleſiaſticam, 40. l.6. p.3. n.519.

Præſentatio ad Beneficium.

Præſentatio eſt exhibitio perſonæ Beneficiandæ facta illi, ad quem pertinet inſtituere, l.4. nu.300. Facta, antequam vacet Beneficium, nulla eſt, n.302. Fieri poteſt vel miſſis litteris, vel per Procuratorem; item per ſcripturam privatam, aut oretenus &c. n.303. Etiam poteſt quis ſe inſtituenti præſentare per litteras vel Procuratorem, ibid. Poteſt ea eſſe conditionata, obſcura, dubia &c. n.304. Ut afferat aliquod jus, debet eſſe facta ab habente jus inſtituendi, & à præſentato, vel ab habente ſpeciale illius mandatum, & debet acceptari intra terminum Patrono conceſſum ad præſentandum; de qua acceptatione conſtare debet: Quod ſi bona fide præſentarit non habenti jus inſtituendi, habet iterum novum tempus præſentandi, de jure conceſſum ad præſentandum, n.305. Intra quod tempus, & à quibus fieri debeat. V. *Patronat*. Præſentatio, ut ſit valida, requiritur, ut major pars Patronorum in unum conſentiat &c. n.312. Si minor pars præſentet habilem, major inhabilem, prior præferri debet, num.313. Præſentatus poteſt, antequam inſtituatur, renunciare præſentationi in manibus Patroni, n.314. Si inter duos præſentatos lis oriatur, præſentatio variari non poteſt, nequidem, accumulando; quod ſi inter Patronos lis oriatur, variari poteſt &c. nu.319. Præſentatio ſecundi aliquando fieri accumulando poteſt, quamvis Patronus jurarit non revocare præſentationem primi, à n.320. Poſt legitimam inſtitutionem variari non poteſt licite à Patrono n. 321. Qui præſentatur abſolute, debet actu eſſe habilis, n.322. Si fundatio requirat certo loco natum, præſentari non poteſt, qui tali loco natus non eſt &c. n.323. Si fundatio dicat, quod præſentandus debeat eſſe ex certa familia, ſecundum communem debet præſentari proximior &c. nu.324. Si proximior eſſet ſpurius, & legitimus remotior, hic videtur præferendus &c. n.325. Præſentatio ſui ipſius invalida eſt, etiam per Procuratorem à ſe ad præſentandum delegatum, à nu.326. Filii ſui eſt valida, nu. 329. Non præſentatus inſtitui non poteſt independenter à voluntate Patroni, n.336. Præſentatus pluribus præſentationibus probabiliter plures præſentationes proſequi poteſt, aut ab una electa regredi ad alteram, n.437. Præſentatus ad Dignitatem, ſi ſe in adminiſtrationem ingerat ante inſtitutionem, probabiliter privatur jure ſuo, & incidit in pœnas ſtatutas, n.368. Præſentatus ad Beneficium, ſed necdum confirmatus, non poteſt abſolute diſponere de fructibus Beneficii, l.3. p.1. n.126.

Præſtimonium.

Præſtimonium eſt Beneficium inſtitutum pro Clericis, ut ſtudiis vacent, quod ſæpe habet adjunctum onus orandi quotidie quinquies *Pater* & *Ave*, l.4. n.217.

Præſumens.

Præſumens prudenter reſtitutionem faciendam ſibi condonandam, ſi debitum ſuum manifeſtaret, vel rogaret dominum, non tenetur ad reſtitutionem; quod ſi revera dominum invitum poſtea reſciret, ad eam teneretur, l.3. p.2. n.462.

Præſumptio.

Præſumptio eſt probabilis conjectura ex certo ſigno proveniens, quæ alio non adducto pro veritate habetur: ſive, eſt cognitio ex circumſtantiis reſultans &c. l.1. nu.91. l.4. nu.1434. Alia eſt Juris & de Jure, quæ probationem in contrarium non admittit; alia Juris tantum, contra quam admittitur probatio &c. l.4. nu.1434. Variæ circa eam obſervandæ ſunt Regulæ, v.g. Quod una præſumptio aliis pluribus & fortioribus elidatur; Quod ſemel malus ſemper præſumatur malus; Quod præſumatur ignorantia, ubi ſcientia non probatur; Quod ſi concurrant duæ præſumptiones, una de innocentia, altera de culpa, prima ſit præferenda; Quod præſumatur pro validitate actus, donec de invaliditate conſtiterit; Quod in dubio de actu principali facto, v.gr. homicidio, factum præſumatur in ordine ad incurrendam Irregularitatem, non vero in ordine ad alios effectus &c. l.1. à nu.88. l.4. à nu.1435. Temeraria rejici debet, l.4. num.1437. Probabilis purgationem admittit, ibid. Nec probabilis, nec vehemens ſufficit ad damnandum reum, ſed communiter, ſi fieri poſſit, requiritur talis, quæ faciat moralem certitudinem. Etiam ad hoc ſufficit præſumptio violenta, quæ eſt exiſtimatio concepta ex indiciis de re, quæ neque ipſa eſt evidens, neque eſt plene probata teſtibus omni exceptione majoribus, neque eam reus eſt legitime confeſſus, ſunt tamen talia indicia, ut faciant non tantum opinionem de re, ſed etiam credulitatem &c. à nu.1437. Præſumptio violenta alia eſt Juris, quæ in Jure invenitur expreſſa, & ſecundum quam Jus dicitur aliquid præſumere; alia eſt ſolius hominis, quæ non invenitur in Jure expreſſa, ideoque debet Judex in illa pro vel contra reum rationabiliter ſecundum dictamen prudentiæ ſtatuere, pro quo varia dantur exempla, à n.1438. Non ideo ſtatim quis præſumendus eſt reus, quod capiatur, n.1441. Nec in carcere inventus mortuus præſumendus eſt à ſe ipſo vel dæmone occiſus, niſi ſigna certa adſint, v.gr. ſi inveniatur in laqueo mortuus; ſi caput plane in tergus ſit obtortum &c. l.4. n.1477.

Præſumptio peccaminoſa.

Præſumptio peccaminoſa eſt appetitus aggrediendi aliquid ſupra vires:

Digitized by Google

vires: eſt communiter peccatum veniale, fit aliquando mortale, l.5.num.298.

Præſumptio de miſericordia Dei.

Præſumptio de miſericordia Dei eſt, ſi ideo quis peccet audacius, quia ſcit Deum eſſe infinitè miſericordem; aut quia ſcit ſe una Confeſſione vel uno actu Contritionis poſſe multa peccata delere, l.2. numer.126. Si quis ideo peccet, quia ſimile peccatum commiſit, poſtea una opera confitendum, non eſt præſumptio, ſi tamen ſibi promitteret tam facilè remiſſionem plurium peccatorum quam unius, & ideo ſæpe peccaret, eſſet præſumptio, n. 127. Secundum communem non datur in ea parvitas materiæ, n.128.

Præſumptio licentiæ. V. *Licentia præſumptio.*

Precarium eſt contractus, quo conceditur petenti res ad uſum omnino gratis, quæ ſtatim repeti non debet ſine neceſſitate, l.3. p.2.n.819.824 Finitur voluntate concedentis expreſſa vel tacita, item morte eius, cui res eſt conceſſa, non vero morte concedentis, niſi res conceſſa eſſet cum addito, *quamdiu voluero* &c. n.825 Qui precario utitur re aliena tenetur ad reſtitutionem & damna reparanda tantum ex culpa latiore & lata, n.179.

Preces.

Per preces primarias intelligitur Indultum, quod Papa dat Imperatori, ut poſſit in ſingulis Eccleſiis Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis per totum Imperium, nominare aliquem ad unam primò vacaturam Dignitatem, Perſonatum, Beneficium vel Officium, etiamſi præſentationem vel electionem alias conferatur, & hoc in quocunque menſe; pro Leodienſibus tamen videntur excipi menſes Ordinariorum, l.4. n.569. Illas Imperator poſſet alteri cedere, numer.570. Ut locum habeant, varia obſervanda ſunt, ibid. Sub preces cadunt Beneficia reſervata Papæ, item devoluta ad Ordinarios, & reſignata in manus Ordinarii; alia ab illis libera ſunt &c. n.571.

Per preces nominari poteſt carens qualitate aliàs requiſita per Statutum vel Jus commune, dummodo Papa diſpenſet, num. 571. Per preces nominatus probabilius inſtitui debet ab Ordinario, ibid. Poſt datam & à Preciſta admiſſam gratiam, ſi Imperator moriatur, gratia manet, & exequi debet, nu.573. Preciſta debet intra menſem à die notæ vacationis Beneficii acceptare gratiam, & Collatori ordinario ſuam acceptationem manifeſtare, quo facto debet executor intra menſem gratiam exequi, n.574. Si preciſta moriatur re non ſortita effectum, Imperator alium ſubſtituere poteſt, ibid. Si Preciſta nolit acceptare primum Beneficium vacans, poteſt expectare ſecundum vel tertium, ibid. Contra Indultum Precum præſcribi non poteſt, nec Papa illi unquam derogat, nu.575. Preciſta amittit gratiam Precum, ſi fiat inhabilis &c. item, ſi renunciet etiam tacitè &c. ibid.

Preces importunæ non irritant Matrimonium, l.6.p. 3.n.657.

Preces ſive Orationes.

Preces iniunctæ in Ordinatione ſub veniali ſaltem dici debent, l.6.p.2.à n.1318. Preces proclamare pro felici ſucceſſu belli iniuſti licitum eſt, ſi fiat ſine ſcandalo, & adſit metu gravis damni: tum tamen non debet orendi victoria in huius iniuſtæ partis, ſed felix ſucceſſus, l.2.n.275. V. *Oratio.*

Presbyter.

Presbyteri ſunt in periculis damnationis perfunctoriè ſua peragentes, l.6.p.2.n.2325.

Presbyteratus. V. *Ordo.*

Presbyterum. V. *Sacerdotium.*

Pretium rei. V. *Emptio.*

Prima Tonſura. V. *Tonſura.*

Primitiæ ſeu oblationes.

Primitiæ erant primi fructus terræ vel pecorum, quæ offerebantur Eccleſiæ Miniſtris, tunc non amplius obligant &c. l.4.n.1362.

Primitiæ ſeu prima Miſſa.

Primitiæ ſeu prima Miſſa iuxta Synodum Colonienſem intra 40. dies ab Ordinatione celebrari debent, alias certum tempus non eſt determinatum, l.6. p.2. nu.2424.

Princeps.

Principes ex Officio tenentur novas leges Imperatorias promulgare, & in uſum deducere, l.1.n.630. Princeps tenetur curare, ut Judices habeat doctos, prudentes, probos, miſericordes, & inſpectionem ac diligentiam ſuam adiungere &c. l.4. à num.1424. Principes non ſemper ſunt tuti in conſcientia, ſi nude ſequantur conſilia & iudicia probabilia ſuorum Conſiliariorum, l.1 à n.454. Princeps pro ſatiſfactione illati belli poteſt petere reſtitutionem ablatorum & expenſarum, hinc poteſt victos privare bonis, etiam innocentes, tributa eis imperare, extruere arces &c.l.3. p.1. n. 867. Poteſt Principi etiam alterius fidei in bello iuncto auxilium ferre, niſi ſit periculum ſcandali, incrementi Hæreſeos &c.ibid. Ædificans urbem in fundo privati alicuius, tenetur huic pro rata compenſare, ita ut omnes æqualiter ferant damnum, num.882. Princeps tenetur ſtipendia ſolvere militibus, alioquin tenetur compenſare damna & ipſis militibus, & qui ab ipſis damnum acceperunt, n 867.

Princeps Catholicus tenetur aliquando abſtinere etiam à bello per ſe iuſto, ſi inde oriturum ſit ſcandalum & ruina ſpiritualis multorum, ac detrimentum Eccleſiæ &c. ibid. Princeps quoad indictionem belli vel impoſitionem tributorum debet ſequi partem probabiliorem, l.4. n.1491. Non poteſt duobus reis imperare duellum ad recreationem ſpectatorum, n.1497. Principi, regulariter loquendo, non licet occidere reum non citatum, vel non auditum, vel non condemnatum, l.3.p.1. n.788. Princeps tenetur ad reſtitutionem damnorum, quæ à feris, latronibus, militibus ob negligentiam ipſius culpabilem inferuntur &c. l.3 p.2. n.20 Si nimis profuſus ſit in donationibus, in præiudicium Regni vel Status (præſertim ſi debitis gravatus &c) ſucceſſor eas revocare poteſt, n.762. Principibus de iure naturæ & poſitive, tam divino quam humano, aliqua tributa debentur, nu 268. Ut poſſit novum tributum &c. imponere, debet illi ſaltem eſſe probabilius, quod ſit iuſtum, n 279 V. *Tributum.*

Principes iniuſtè agunt, ſi aliquos reddant immunes ab oneribus communibus, & aliis graviora imponant, nu.268 Princeps nunc Catholicus, qui olim Acatholicus probabat Matrimonia ſubditorum iuncta cum impedimentis à Jure Eccleſiaſtico inductis, & pro facultate ad ea Matrimonia admittebat pecuniam, hæc facere iam non poteſt, l.6.p.3. n.774. Princeps fidelis poteſt infidelibus mandare ea, quæ ſunt licita & honeſta, illiſque prohibere omne exercitium ſuæ falſæ Religionis; imò etiam tenetur eos cogere, ut relinquant errores & vitia, quæ ſunt contra naturam &c l.4.à n.77. Princeps infidelis non baptizatus non poteſt privari iuriſdictione in Fideles, n.81 Principibus, an licitum ſit vendere officia. V. *Emptio.* Principes. V. *Superior.*

Privatio Beneficii.

Privatio Beneficii ipſo iure fit ob delicta magna in Jure expreſſa &c.l 4. à n.940. Ad privationem per ſententiam procedi non poteſt, niſi ſit legitima Confeſſio, vel concludens delicti probatio, n.944. Privationem Beneficii non incurrit per ſententiam de delicto condemnatus, ob quod privari poteſt, niſi ſententia hanc ei pœnam imponat, vel in ipſo iure ſtatuta ſit, n.945. Privandus, ſi citatus non compareat, eſt tanquam contumax habendus pro convicto & confeſſo: ſi intrà annum compareat, & ſe purget, ceſſat omnis effectus ſententiæ; ſi poſt annum id faciat, quando jus in Beneficio eſt alteri quæſitum, juvari non poteſt, nu.947. Per ſententiam & non ipſo jure privatus reſtitui poteſt in integrum ex gratia, ſi iuſtè ex debito, ſi iniuſtè privatus ſit, n.948.

Privilegium.

Privilegium ſeu gratia eſt conſtitutio Legiſlatoris tribuens ſpecialem aliquem favorem ad aliquos actus. Aliud eſt Perſonale, quod immediatè conceditur perſonæ ratione ſui; Aliud Reale, quod alicui rei directè conceditur, l.1. à nu 832.

Privilegium uſu & conſuetudine acquiri poteſt, nu.855. Ex falſa cauſa impetratum nullum eſt, nu.840.

Privilegium conceſſum in bonum Communitatis, & nemini præiudicans, eſt amplè interpretandum; item, quod cedit in favorem Eccleſiæ, Religionis, vel piæ cauſæ: è contra privato factum per modum diſpenſationis à communi lege, eſt reſtringendum, à nu.622.n.839.l.3.p.2.à nu.1130.l.4.nu.1422. Conceſſo per Privilegium uno, conceduntur omnia alia ad uſum Privilegii neceſſaria, l.1.nu.844. Indiget acceptatione, n.841. Conceſſum non ſubdito ordinarie revocari non poteſt, num.843 Probabilius non validat actus præteritos, num.845 Si idem concedatur duobus, ille prævalet, cui datum eſt in ſpecie, n.846. Quandoque eſt obligatio utendi Privilegio; non autem, ſi ſit Privilegium poteſtativum tantùm, nu.847. Non poteſt communicari alteri, niſi illud in Privilegio exprimatur, n.848. Privilegium conceſſum propter Dignitatem vel Officium, alteri committi poteſt, n.849 Illi, ſi ſit aliis commune, renuntiari non poteſt ſine licentia Superioris, nu 841. Privilegia vivæ vocis oraculo à Pontificibus conceſſa Regularibus, ſunt revocata; non verò conceſſa Secularibus, nec conceſſa Regularibus ab aliis, quàm à Summis Pontificibus &c. à num.850. Reſpectu Capuccinorum non ſunt revocata, l.1.n.854.

Privilegium perſonale ceſſat cum privilegiato; reale, cum re, cui privilegium eſt annexum, nu 814. Privilegium non ceſſat morte concedentis, nec ceſſat ceſſante iuriſdictione concedentis, nec ceſſat ante certam cognitionem de revocatione &c.l.1.à n 835.l.6. p.2.n.1544. Non aufertur per ſubſequentem excommunicationem illius, cui conceſſum eſt; nec deficiente cauſa, ex qua conceſſum eſt, ſi ea verè extiterit, l.1.nu.840. Ceſſat per non uſum. 1. Si oblata fuerit occaſio utendi. 2. Si habita fuerit ſcientia talis privilegii. 3. Si fuerit potentia tum utendi. 4. Si privilegium cedat in alterius gravamen; aliàs non ceſſat per non uſum, n.842. Efficaciter derogatur privilegiis, quando Lex id exprimit; aliàs per legem generaliter loquentem non derogatur privilegio particulari conceſſo ſuper eo, de quo lex generalis loquitur, à nu.857. Non omnia privilegia ſemper revocari poſſunt, nu.843 à n.858. In dubio, an ſit revocatum, cenſeri debet non revocatum, nu.852.

Privilegium *Canonis*, eſt gratia ſtatui Clericali conceſſa. l 4. nu. 1380 *Fori*, eſt favor, quo Clericus eximitur à iuriſdictione & poteſtate ſæculari, ib. Privilegio Fori & Canonis gaudent Clericus & Monachus; item Equites Melitenſes, Teutonici, aliique ſimiles &c. l.7. à num.315.

Privilegium Altaris pro liberanda anima, in eo conſiſtit, quòd per conceſſionem *Papæ* habeat ex theſauro Eccleſiæ annexam tantam ſatisfactionem, quæ pœnam ab anima luendam adæquet, vel ſola, vel coniuncta cum ſatisfactione proveniente à *Sacrificio* &c. l.6 p.2.num.518.

Privilegium illud non cenſetur conceſſum, niſi pro diebus deputatis; & quando per Rubricas licitum eſt celebrare *de Requiem* &c. num 521. Privilegium illud perit, ſi Eccleſia, in qua eſt tale Altare, deſtruatur. num.523. Conceſſum ad ſeptennium incipit currere à die dati Brevis, num.525.

Privilegium illud probabiliter adhuc viget in Societate JESU, ſi ea

Digitized by Google

ſi ex conceſſione Generalis applicetur locis & perſonis per Provinciales deſignandis, n.526.

Privilegiatum Altare. V. *Altare.*

Privilegium Fori. V. *Forum.*

Probabile. Probabilitas.

Probabili ſententiæ adhærens abſolvi debet, l.6. p.2. num.1699. Probabilitas Juris eſt, quando motiva petuntur ex legibus, conſuetudine, Doctoribus, ratione connexa cum re ipſa. Facti eſt, quando petitur ex fama, teſtibus, ſcriptura, aliiſque ſignis, l.4. numer.1493. V. *Opinio.*

Probatio.

In probationibus valent hæ Regulę: *Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat. Quiſque debet probare id, ſupra quod ſe fundat. Neceſſitas probandi incumbit ei, qui agit. Plena ſufficit in Civilibus; aliquando pleniſſima requiritur in Criminalibus, levior ſufficit, quando agitur ne modico præiudicio &c.* l.4 num.1436. Probatio adulterii debet eſſe ſaltem per propinquas & violentas præſumptiones, ut ſeparatio coniugii per judicem decernatur &c. l.6 p.3. nu.432.

Probitas.

Probitas morum requiritur in Beneficiando, l.4. à n.785.

Proceſſiones.

In Proceſſione Feſto Corporis Chriſti Euchariſtia non eſt deferenda Sacerdotum humeris, ſed manibus celebrantis cum pluviali, & in Veſperis diei Octavæ ab eo, qui cantavit Veſperas, l.6. p.2. n.2015. D.9 10. 22 Occurrentes & tranſeuntes, ſi videant SS. Sacramentum, debent facere genuflexionem. D.21. Si conſuetudo deferendi proceſſionaliter SS Sacramentum feria ſexta Paraſceves in feretro nigris velleribus contecto abſque graviori incommodo extirpari non poſſit, eſt toleranda. D.34. Numine Proceſſionum generalium comprehenduntur Rogationes. D.42. Abuſus antiqui in Proceſſionibus tollendi ſunt cum magna cautela, ne maiora ſcandala ſequantur. D.72 Si Proceſſio Litaniarum maiorum termineturad Eccleſiam S Marci, Miſſa ibi de S. Marco, & non de Rogationibus cani debet. D 85. In Proceſſionibus Canonici Eccleſiæ Collegiatæ non debent incedere parati, ſicut Canonici Cathedralis. D.119 In illis deferri debet Crux à Regularibus cum velo pendente ſeu pallio. D.151.

Proceſſiones in Eccleſiis Regularium habentium clauſtra, fiant intra clauſtra tantum, ſi non habeant clauſtra, fiant prope muros Eccleſiæ, non vero extra ambitum ſine licentia & conſenſu Parochi; ſalvis privilegiis & conſuetudinibus. D.183. 184. In Proceſſione intra Eccleſiam Canonici debent inceder detecto capite; extra eam cum bireto in capite. D.213. In Proceſſionibus deferri non debent Reliquiæ Beatorum. D.229. Si Reformati à Proceſſionibus abſtineant, poſſunt in eodem loco tam Minores Conventuales quam Obſervantes Reformati S. Franciſci in propriis Eccleſiis ſuis ſolemnizare Feſtum S. Antonii Patavini ea ipſa die, in quam inciderit. D.235. Non ſunt permittendæ duæ Proceſſiones de eodem Feſto in eodem loco, eodem die. D.236. In Proceſſionibus, quæ fiunt ſine Sacramento intra Eccleſias ad Elevationem, non debet pulſari campanula in Miſſa privata; quod ſi pulſetur, utroque genu flecti debet num.27 In Proceſſionibus uſus pluvialis, quo Regulares uti poſſunt, non eſt ſignum iuriſdictionis in utente, eo. D 308.309.

Proceſſus.

Ad formationem proceſſus ſpectantia prohibentur die feſto, v.g. examinatio teſtium & iusiurandum, depoſitio teſtimonii &c. l.3. p.1. à n.598.

Proclamationes.

Per proclamationes intelliguntur denunciationes, quibus publicatur Matrimonium inter certas perſonas eſſe ineundum, l.6. p.3. num.473. Etiam proclamari debent milites, vagi &c antequam tamen id fiat, ab Ordinariis ipſorum informatio peti debet, n.475.

Proclamationes fieri debent, antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio Parocho vel alio Sacerdote de eius licentia, tribus continuis diebus feſtivis publice in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia; poſſunt tamen etiam fieri in Oratorio, vel iuxta Eccleſiam, aliove loco, confluente magno populo, l.6. p.3. n.459.474.477. Ex cauſa rationabilis unus dies feſtus transferri poteſt, n.478. Fieri poſſunt etiam in templis Hæreticorum, ſi abſit ſcandalum, n.479. Inter ultimam proclamationem & Matrimonium non neceſſario tempus aliquod intercedit, ſed Synodus Colonienſis vult ſaltem intercedere diem unum, num.419.480. Poſt eas factas Matrimonium ultra quatuor menſes differri non debet, aliâ iliæ repeti debent; imo iuxta Rituale Romanum, ſi intrà duos menſes non contrahatur Matrimonium, eæ repeti debent, niſi Epiſcopo aliter viſum fuerit, n.459.480.

Proclamationes in utriuſque Sponſi Parochia fieri debent, l.6. p.3. n.476.489. Proclamationes generaliter remitti poſſunt, quoties non ſubeſt prudens timor ullius impedimenti; item, quando contrahentes ſunt vagi & ignoti; item, ſi concubinarius ſit proximus morti, & petat Matrimonium inire cum concubina &c. l.6. p.3. num 491.

Proclamatio una ſufficit, ut contrahatur Matrimonium, ſi diſpenſatio in illis tam citò haberi non poſſit; ſi proximum ſit tempus, quo prohibentur nuptiæ &c. reliquæ tamen tum adhuc fieri debent, vel in illis diſpenſari: quòd ſi ante reliquas Matrimonium conſumment, probabiliter peccant tantum venialiter, ſi certi ſint impedimentum nullum adeſſe, l 6. p.3. nu.496. In illis diſpenſare poſſunt Epiſcopi, Vicarius Generalis, Abbates habentes poteſtatem Epiſcopalem &c. à n.492.

Proclamatio Tituli Ordinationis tribus Dominicis vel interpolatis Feſtis in Eccleſia Parochiali, ſub cuius diſtrictu bona ſita ſunt, fieri ſolet, l.6. p.2. num.2279. Perſonæ ordinandæ proclamatio etiam fieri debet, n.2315.

Procuratio abortus, V. *Abortus.*

Procurator.

Procurator tenetur iuſtè & fideliter exercere ſuum officium, item ſcire ea, quæ ad officium ſpectant &c. l.4. n.1508. Peccat, ſi litem procuret iniuſtam, ſi plures cauſas ſuſcipiat, quàm poſſit expedire; ſi plus mercedis accipiat, quam iuſtum, ſi ſuadeat reo, vel parti, ut iniuſtè veritatem neget &c. ibid.

Procurator pro mandatario Beneficium reſignare poteſt, numer.1032. Probabiliter non poteſt ſimul & ſemel conſtitui ad Beneficium idem accipiendum & dimittendum, num.1034. Sufficit, ut Procurator pro reſignatione apud Ordinarium conſtituatur per litteras privatas, uti & pro danda ſupplicatione in Curia, & præſtando parvo conſenſu, pro magno autem conſenſu &c. plura requiruntur, n.1035. Non eſt iure ſtatutum tempus, intrà quod reſignare pro Principali debeat, ſi tamen fiat in Curia, debet à parvo conſenſu intra ſex menſes pręſtari magnus, nu 1036 Etiam ſi Procurator conſtitutus ſit, tamen Principalis per ſe ipſum reſignare poteſt, n.1037.

Procurator nil poteſt ultra fines mandati, ſi habeat poteſtatem reſignandi, in quem volet, non poteſt reſignare in ſeipſum, n.1038. Si reſignet in inhabilem, inſcio mandante, Beneficium non vacat, ibid. Si conſtitutus ad concordandum ſuper Beneficio quibuſcunque conditionibus, reſignet Beneficium, reſignatio nulla eſt, ibid. Si reperiantur duo mandata eodem planè modo & tempore facta, ſed ad effectus oppoſitos, neutrum valet ibidem. Per procuratorem facta reſignatio, poſtea pręſumitur facta cum mandato. ibid. Mandante mortuo, quamvis id Procurator neſciat, ceſſat mandatum, ſi res ſit adhuc integra, alias non &c. idem eſt de furore mandantis ſuperveniente, idem etiam videtur de mandante ab illo Beneficio amoto, n.1039.

Procurator revocari poteſt, quamvis adiectum ſit iuramentum non revocandi, nu.1040 Si alius conſtituatur, per hoc procuratio prioris revocatur, ibid. Ut validè fiat revocatio, debet illa fieri ante conſenſum, quo perficitur reſignatio, item debet eſſe intimata vel Procuratori, vel reſignationem admittenti, niſi hoc ſit malitioſè impeditum &c. n.1041. Si eodem die, quo præſtatur conſenſus, fiat revocatio, conſenſus eam debet cenſeri præceſſiſſe. n.1042. Revocans mandatum, tenetur Procuratori compenſare damna ratione mandati vel inchoatæ reſignationis cauſata, n.1043. Si reſignatio totius Beneficii ſit ſortita effectum, & dimiſſa poſſeſſio, ceſſat officium Procuratoris conſtituti ad cauſas illius Beneficii, l.4 n 1044.

Procuratori licitum eſt accipere mercedem ſui laboris, quem impedit circa Spiritualia, l 3. p.1. n.169.

Procurator pro contrahendo cum abſente Matrimonio, poteſt eſſe diverſi ſexus ab illo, cuius nomine contrahit, l.6. p.3. n.263.

Procurator nomine alterius Matrimonium contrahens non poteſt eiuſdem eſſe teſtis, l.6 p 3. n.757.

Procurator Fiſcalis. V. *Fiſcus.*

Prodigalitas.

Prodigalitas conſiſtit in defectu conſervandi, & exceſſu erogandi, eſt ex genere ſuo venialis, l.5 n.300. Aliquando fit mortalis, ib.

Prodigus.

Prodigus eſt, qui profusè dat, l.3. p.2. n.668. Illi etiam invito imponitur Curator, ibid Non habens Curatorem contrahit validè naturaliter & civiliter, num.682. Habens autem Curatorem, abſque authoritate illius contrahens, facit contractus irritos, ib. Si adminiſtratio bonorum ſit ei ſpecialiter interdicta à Judice, nequidem naturaliter obligabitur, ibid.

Proditio.

Proditio eſt deceptio proximi contra fidem datam aut debitam, in damnum illius: eſt ex genere ſuo mortalis, l.5 n.300. Ea fit vel circa perſonas, vel circa res, vel circa ſecretum, ibid.

Profeſſio Fidei.

Profeſſio Fidei. V. *Fides* An prærequiratur ad Beneficium. V. ibid. Profeſſionis Fidei Catholicæ formula latinè, gallicè & Germanicè, l.6. p.2. n.1862.

Profeſſio Religioſa.

Profeſſio Religioſa facta ex metu gravi, eſt irrita, l.3 p.2. n.578. Quas conditiones requirat, ut ſit valida &c. V. *Religioſus ſtatus.*

Profeſſio Religioſa dirimit Sponſalia, l 6. p.3. n.187. Si facta ſit in fraudem, vel cum damno alterius non dirimit ea, n.188. Profeſſio viri in Religione cum conſenſu uxoris etiam in ſæculo manentis, eſt valida, l.6. p.3. n.581.

Profeſſio Religioſa poſt Matrimonium conſummatum facta, nulla eſt, ſi fiat abſque licentia coniugis, vel extra iuſtum divortium, l.6. p.3. n.584 Licentia uxoris, vel divortium ſi adſit, eſt valida, ibidem. Profeſſio infidelis converſi inſcia uxore in Religione facta poſt conſummatum Matrimonium, probabiliter eſt invalida, l.6. p.3. n.410.

Profeſſor docens.

Profeſſor, pręſertim Theologiæ moralis, ſub mortali tenetur docere verum, quod agnoſcit, & ſtudere, ut agnoſcat, omnem tamen veritatem in rebus moralibus invenire non poteſt, l.4. num.1541. Ex iuſta cauſa aliquando ſuſpendit ſuum iudicium, & docet, quid videatur probabile aut probabilius, num.1542. Licitè tenet & ſequitur aliquando doctrinam, quia unus eam docet, li-

cèt ad

eat ad hoc ipſum non moveat veritas ipſa; & licite aliquando non ideo tenet aliquam doctrinam, quia multi eam docent &c. num. 1543. In iis, quæ pertinent ad fidem & mores, peccat docendo opinionem, quam ſufficienter advertit eſſe falſam; item, ſi doceat improbabilia circa Fidem & mores, à nu. 1544. Si doceat ſententiam, quam judicat minus probabilem, non ſemper peccat; nec docens improbabilia in Grammatica & Philoſophia, n. 1545. V. *Magiſter*.

Profeſſus in Religione.

Profeſſus in Religione de bonis ſuis teſtari non poteſt, l. 3. p. 2. n. 1153. Hæredes inſtitui poſſunt profeſſi illi, quibus permiſſum eſt bona immobilia in communi poſſidere, ib. Profeſſus in uno Monaſterio, cogi poteſt, ut ſe transferat ad aliud, ſi plura Monaſteria faciant unum corpus ſub uno Capite; non autem, ſi ſingula ſubſint ſuis Superioribus ſub Epiſcopi, vel immediate ſub Papa, l. 4 nu. 198. Profeſſus invalide, poſt quinquennium emiſſus, valide contrahit matrimonium, l. 6 p. 3 n. 585.

Profeſſus è Religione ejectus. V. *Ejectus è Religione*.

Proles.

Proles ordinarie non tenetur matri credere ſe eſſe illegitimam, l. 3. p. 2. n. 331. 314. Cenſetur legitima, quando certum non eſt eam eſſe ſpuriam, n. 335. Etiam eſt legitima, ſi Matrimonium tempore natæ prolis ſit validatum, l. 6 p. 3. nu. 503.

Proles in dubio æquali, quis è duobus ſit pater, ab utroque æqualiter alenda eſt, l. 3. p. 1. n. 704. Proles non poteſt exhæreditari, ſi nubat etiam inæquali invitis parentibus, l. 6. p. 3. n. 572. Nec ob ingreſſum in Religionem, l. 4. nu. 51.

Promiſſio.

Promiſſio eſt contractus gratuitus, quo homo ſe homini ex juſtitia obligat ad aliquid, l. 3 p. 2. n. 763. Promiſſio differt à propoſito, quod hoc ſolam intentionem opus faciendi contineat, illa autem ſuperaddat voluntatem obligandi ſe alteri, quam ſi alter acceptet, erit pactum &c. l. 3. p. 1. num. 162. p. 2. nu. 764. Ante acceptationem non obligat ex juſtitia, imo nequidem ex fidelitate, l. 3 p. 2. à nu. 765. Poſt acceptationem ordinarie non obligat jure Civili, niſi facta ſit per ſcripturam, juramentum, teſtes &c. Jure Canonico obligat; item naturali, num. 662 à n. 770. Ex fidelitate obligat in Conſcientia, ſaltem ſub veniali, num 772. Poteſt obligare ex juſtitia, ſi promittens eam in ſe obligationem ſuſcipiat, & promiſſarius acceptet, nu. 773. Si promittens voluerit ſe obligare ex juſtitia, obligatio erit ſub mortali ex genere ſuo: ſi ex alia virtute ſe obligare voluerit, v. g. ex fidelitate, gratitudine &c probabiliter etiam erit obligatio ſub mortali, ſi materia ſit gravis &c. à nu. 774. Si promiſſio fiat tantum interne, ſine intentione ſe obligandi, non obligat ex juſtitia, nec probabiliter ex fidelitate, nu. 777.

Promiſſionis acceptatio eſt actus, quo promiſſarius admittit voluntatem promittentis, & ideo vult jus contra eum, nu. 778. Ea poni debet poſt notitiam factæ ab altero promiſſionis, n. 779. Acceptatio tacita probabiliter ſufficit; etiam æquivoca ſufficit, ſi re ipſa ſubſit animus acceptandi; probabiliter tamen debet eſſe externa, à n. 780. Acceptatio facta ab alio imbibit hanc conditionem, ſi promiſſarius approbet, nu 792 Ab alio facta, ordinarie ab eodem revocari non poteſt, n. 791. Acceptatio promiſſionis factæ ad pias cauſas, à quocunque valide fieri poteſt, nu. 791.

Promiſſio facta præſenti ordinarie ſtatim acceptari debet, n 783. Si fiat abſenti per verba ad abſentem directa, à præſenti valide acceptari non poteſt; ſi autem fiat per verba ad alium præſentem directa, quandoque à præſenti acceptari poteſt, nu. 784. Promittens ordinarie non vult obligari abſenti, niſi ipſemet per epiſtolam vel nuntium promiſſionem illi manifeſtet, num 785

Promiſſio, ſi commiſſa ſit nuntio mandatario, qui ſimul eſt veluti procurator, ſi ea nuntio ignaro revocetur, & alter oblatam acceptet, acceptatio erit valida, excepto Matrimonio, nu. 786. Si promittens interim moriatur, dum nuntius miſſus eſt, poteſt adhuc acceptari promiſſio, & hæredes promittentis tenebuntur: ſi autem interim moriatur promiſſarius, hæredes illius probabilius acceptare valide non poſſunt, nu. 787. Si promittens mittat nuntium, qui ſuo nomine promittat, ſi promittens ante acceptationem moriatur, promiſſio ſecundum communem non tenet, niſi facta ſit ad pias cauſas, vel nuntius ſit verus procurator &c. nu. 788.

Promiſſio pro abſente acceptari poteſt ab alio, quem promiſſario deputarit ſaltem ſpecialiter; item ab aliquo, qui eſt ſub poteſtate illius, & non ſui juris; item à gerente curam promiſſarii &c. num. 789.

Promiſſio ſub conditione facta, ut res certa poſt mortem promiſſarii ſpectet ad tertium aliquem, ſi promiſſarius eam acceptet, probabilius adhuc revocari poteſt reſpectu tertii illius, n. 790. Prodiga obligat, ſi ſolutio rei promiſſæ non ſit peccaminoſa, n. 795. Promiſſionis obligatio diverſimode ceſſat, v. g. ex conſenſu partium, ſi res promiſſa fiat impoſſibilis, pernicioſa & inutilis promiſſario, illicita &c. n. 794. Promiſſiones illę omnes ſunt irritę quę dant occaſionem peccandi, nu. 796.

Promiſſio in rebus Eccleſiaſticis ex gravi metu facta eſt irrita & invalida, l. 3. p. 2. nu. 578. Promiſſio non ducendi uxorem facta homini, non obligat ex juſtitia, imo invalida eſt, ſi ſaluti expediat uxorem ducere; ſicuti etiam invalida eſt promiſſio non mutandi teſtamentum. Si autem talis promiſſio facta ſit Deo, poterit habere rationem voti, ſi ſit de meliori bono, l. 6. p. 3 n. 56.

Promiſſio, qua promittens dicit: *non ducam aliam præter te*, probabilius ordinarie habet hunc ſenſum: *ſi aliquam ducam, te ducam*; quæ non facit ſponſalia Si tamen coram Parocho & teſtibus diceret: *non duco aliam præter te*, fieret Matrimonium, nu. 127.

Promiſſio ducendi aliquam poſt mortem ſuæ uxoris, videtur eſſe irrita & invalida, nu. 55. Promittens Matrimonium, ſi dubitetur, an abſolute, an tantum ſub conditione voluerit ſe obligare, cenſetur voluiſſe ſe obligare ſub conditione; ſi puella repromitteret, l. 6. p. 3. n. 132. Promittens pro certo die, eo præſente vel præterito, ſi una pars renuat, etiam altera pars ordinarie cenſetur libera, n. 133. Per promiſſionem fictam inducens puellam ad patiendos tactus turpes, communiter ad nihil tenetur, l. 3 p. 2. n. 129.

Promittens.

Qui promiſit aliquid explere, quod præſtare non potuit in ſæculo, tenetur id præſtare in Religione, ſi poſſit, l. 3 p. 2. n. 446. Promiſſio jurata, quam obſervari vel non obſervari non magnopere intereſt ejus, cui facta eſt, non eſt ita dure interpretanda, ut etiam cum graviſſimis incommodis obliget &c. l. 3 p. 1. n. 374.

Promotio.

Promotio ad certum gradum ſæpe eſt conditio requiſita ad Beneficia, l. 4. à nu. 791.

Promulgatio legis.

Ad obligationem legis prærequiritur ejus promulgatio, l. 1. à nu. 274. num. 561. 577. Ad legem Civilem, ſi feratur pro una Provincia, ſufficit promulgatio in primaria urbe vel loco; ſi pro pluribus, communiter in primaria urbe ſingularum Provinciarum promulgari debet: ſi ſit lex Cæſarea, ante duos menſes à promulgatione completos non obligat, l. 1. num 578. Leges Pontificiæ, per ſe loquendo, obligant totum orbem, ſi Romæ ſint promulgatæ, à n. 579. V. *Lex*.

Propolę.

Propolæ quando licite vendant carnes die Veneris comeſturis, aut vinum ebrioſis, ſi poſtulent. V. *Caupo*.

Propoſitio.

Si propoſitio univerſalis ſit damnata, non idem particularis ſub ea contenta eſt damnata, l. 1. n. 221. Propoſitio, ex qua evidenter infertur propoſitio damnata, cenſeri debet falſa & improbabilis, n. 222. Quæ inferri poteſt ex damnata, non ideo cenſeri debet damnata vel improbabilis, n. 223. Quę infertur ex contradictoria propoſitionis damnatæ, eſt vera, nu. 224.

Propoſitionem damnatam docens vel defendens, peccat mortaliter, à n. 225. Si propoſitio dicatur damnari prout jacet, intelligitur in illo ſenſu, quem verba habent ſecundum ſe ut ſeparata ab omni alio contextu: excipiuntur propoſitiones 79 Baianæ, & 5. Janſenii, quæ damnantur in ſenſu ab Authoribus intento, n. 224 Propoſitiones copulativæ non ſemper habentur pro damnatis quoad omnes partes, l. 1. num. 235. Si de propoſitione damnata prohibetur etiam diſputative publice aut privatim tractari, niſi forſan impugnando, ſenſus eſt, niſi oſtendendo ejus falſitatem, num. 236 Propoſitiones damnatæ Vvicleffi, Joannis Huſs, Lutheri, Baii, Molinos, Cameracenſis; item damnatæ ab Alexandro VII. Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. &c. V. poſt præfationem, l. 1. Propoſitiones Janſenii. V. *Janſenius*. Propoſitio. V. *Opinio*, *Decretum*.

Propoſitum.

Propoſitum firmum non eſt votum. l. 3. p. 1. n. 361. Illud mutare, per ſe non eſt peccatum, n. 361. Differt à promiſſione & voto, n. 362. V. *Promiſſio*.

Propoſitum requiſitum ad Confeſſionem.

Propoſitum ad pœnitentiam venialium ſufficit, ſi doleam de illis, quæ feci, & proponam cavere ſimilia: item, cum venialia alia ſint plene deliberata, ſufficit proponere illa omnia cavere; circa ſemideliberata autem ſufficit dolor, quod facta ſint, & propoſitum adhibendi diligentiam pro illis ſaltem minuendis, quantum humano modo fieri poterit, l. 6. p. 2. à nu. 907.

Propoſitum de mortalibus debet ſe extēdere ad omnia etiam collective ſumpta, non autem ad venialia, nequidem diſtributive ſumpta; item ad mortalia debet eſſe magis efficax, ideoque facilius abſolvi poſſunt ſæpe eum iiſdem venialibus redeuntes, quam cum iiſdem mortalibus, n. 914. Probabiliter etiam requiritur propoſitum fugiendi occaſiones proximas venialium, ib. V. *Dolor*.

Proprietarius.

Proprietarii in Vveſtphalia quid poſſint circa Originarios. V. *Originarii*.

Proſcriptus. V. *Bannitus*.

Proto-Notarius Apoſtolicus. V. *Notarius Apoſtolicus*.

Proviſio Beneficii.

Proviſio Beneficii eſt diſpoſitio de Beneficio in favorem alicujus, l. 4. n 300. Ad proviſionem Beneficii diverſa pro diverſitate proviſionum requiruntur, l. 4. à n. 734.

Proviſi in Cathedralibus, tenentur profeſſionem fidei emittere coram Epiſcopo & Capitulo, alias non faciunt fructus ſuos, n. 739. Si ea facta ſit per tertium, qui pretium dedit id certo ſciente, antequam Beneficium obtineres, quamvis contradixerit, proviſio eſt Simoniaca & invalida; ſi autem nihil ſciviſti, contradixiſti tamen, timens, ne forte factum eſſet vel fieret, & poſt bona fide obtentum Beneficium prius Simoniam intervenisse intelligas, proviſio non eſt ſimoniaca, nec invalida; ſi autem non contradixeris, proviſio probabiliter ipſo jure & facto eſt invalida, l. 3. p. 1. num. 207. 210. Si poſtea reſciens interveniſſe Simoniam, refundas pretium nefario mediatori ante Beneficium obtentum, proviſio eſt ſimoniaca & invalida: item probabilius Simoniam committis, ſi id facias poſt obtentum Beneficium animo factum illud ratificandi; non vero, ſi id facias non approbando factum, ſed ne videaris coactus, vel cogaris refundere &c. à num. 208.

Proviſio ſimoniaca probabilius eſt irrita ipſo facto, ſaltem jure po-

Poſitivn, n.215. Proviſus per Simoniam confidentialem, probabilius ipſo facto fit inhabilis ad illud Beneficium, nu.223.

Proviſi à Papa tenentur intra tres menſes à die notæ vacationis in loco Beneficii publicare, ſe Apoſtolice eſſe proviſos &c. l.4. nu. 517. Proviſio fieri non poteſt ab alio quam Papa, lite pendente, nu. 531. Circa eam diverſa poſſunt Cardinales, Legati Apoſtolici, Epiſcopi, Vicarii Generales, Capitula, eorumque Vicarii, Monaſteria, num.559. Proviſus de Beneficio ab aliquo, qui Indultum conferendi habet; hac addita clauſula: ut ſic proviſus, ſi fructus Beneficii valorem annuum 24. ducatorum excedant: infra octo menſes novam proviſionem à ſua Sanctitate impetret, & literas petere, ac jura Cameræ Apoſtolicæ ſolvere teneatur; probabilius non obligat ſic proviſum in Germania, l.4.n.676. Ante vel poſt proviſionem advertens ſe inhabilem, per ſe loquendo, illam petere non debet, priusquam diſpenſetur; & ſi fiat inquiſitio circa defectus, tenetur eos manifeſtare, vel recuſare Beneficium; ſi tamen ſine infamia vel damno gravi non poſſet ſubterfugere, poſſet admittere cum obligatione ſtatim petendi diſpenſationem &c. l.4. num 781. à num.835. Nulliter proviſus, per ſe loquendo, tenetur Beneficium dimittere, aut manifeſtata nullitate Titulum de novo petere; ſi autem vitium ſit occultum, probabiliter Titulus validatur per diſpenſationem ſubſequentem, dummodo in nullius præjudicium cedat, num.836.

Provocans.

Provocans aliquem ad hauſtus, quomodo peccet. V. *Ebrietas.*

Proximus.

Proximus eſt omnis homo capax ejuſdem beatitudinis nobiſcum, etiam inimicus, l.2.n.170. Eum tenemur diligere actu interno & formali, à n.168. Poteſt aliquando permitti mors propria pro ſalvanda vita proximi, n 168. à n.176. Potius baptizando, quàm abſolvendo eſt ſuccurrendum, n.181. Proximi ruina ſpiritualis aliquando permitti poteſt ex cauſa, l.2.n.243. Non vero licet ad eam concurrere, ib. V. *Charitas proximi. Inimicus.*

Proximo indigenti quando teneamur ſuccurrere. V. *Eleemoſyna.*

Prudentia.

Prudentia eſt habitus cum vera ratione activus, l.1.n.101. Omnis actus prudentiæ magis ſe habet ad verum quam ad falſum, ib. Stare poteſt cum errore invincibili, n.99. Poteſt imperare opinionem, quæ re ipſa ſit falſa, à nu.97.

Prudens.

Prudens dicitur, qui non fert ſententiam niſi omnibus utrimque conſideratis, l.1. à nu.110.

Pſalmi Pœnitentiales, & Graduales.

Ad Pſalmos pœnitentiales & graduales an illi, qui non utuntur Breviario Romano, ſub mortali ſuis diebus obligentur, nec ne, ſpectanda eſt conſuetudo loci, l.4. nu.1237.1293. Ubi eſt inveterata conſuetudo recitandi in choro pſalmos pœnitentiales in feriis quintis Quadrageſimalibus poſt Completorium, & pſalmos Graduales in feriis tertiis ejuſdem temporis, eodem loco retineri poteſt, l.6.p. 2.n.2055 D.105.

Pubertas. Pubes.

Pubertas durat uſque ad annum 18. Plena pubertas ſeu adoleſcentia uſque ad 25. l.3.p.1.n.1026. Pubes dicitur maſculus poſt annum 14. fœmella poſt 12. completum: ante illum completum dicuntur impuberes, l.3.p.2.n.667.

Pubes cum impubere contrahens ſponſalia non poteſt reſilire, niſi hic factus pubes obligationem remittat, l.6.p.3.nu.116. Prius pubes factus reſilire poteſt, non expectata pubertate alterius, num. 117. Pubes factus, per ſe loquendo, ſi reſilire velit, intra triduum reſilire debet, n.119. Pro foro Conſcientiæ ſufficit reclamatio interne facta, ib. Pro foro externo ſufficit facta coram Confeſſario & teſtibus, imo facta ante annum pubertatis, ſufficit, ſi pubes factus, diſſenſum non mutet, ib. V. *Impubes.*

Publicatio reſignationis. V. *Reſignatio.*

Publicum, V. *Delictum. Notorium.*

Puella.

Puella licite admittit oſcula, amplexus, contrectationem manus &c. juxta morem patriæ, niſi ei conſtet fieri pravo affectu; quamvis etiam tuni probabiliter admitti poſſint, ne alter infametur, l.3.p. 1.num.887. V. *Amplexus. Oſcula.* Puella, ſi non omnia omnino media ad depellēdum ſtupratorem adhibeat, ob evidens periculum aliquod, ſed mere patiatur coitum, ſecluſo omni periculo conſenſus, non peccat; quod tamen publice docere, aut defendere non expedit, n.916. Debet omni modo conari ſemen non admittere; ſemel autem admiſſum non licet ejicere, nu.928. Puella ſciens ſe ardenter amari à juvene, qui erit in templo, poteſt, ſed non tenetur die feſto abeſſe à Miſſa, l.2.num.244 Peccat graviter, ſi data opera ei ſe offerat; non vero, ſi ex neceſſitate vel utilitate id faciat, nu. 247. V. *Virgo.* Puella nubilis quando excuſetur à Jejunio. V. *Excuſantia à Jejunio.*

Puer.

Puerum aliàs ſine Baptiſmo moriturum tenetur quivis in vitæ periculo baptizare, l.2 n.211. V. *Baptiſmus.* In pueris, ut communicent, non requiritur certa ætas, ſed ſufficit ſi ſciant hunc cibum ſpiritualem à corporali diſcernere, l.6.p.1 à nu.645. Communiter intra annum 10. & 14. admitti ad Communionem debent, nu.646. Ad eam obligantur tunc prius, quando à Parocho vel parentibus &c. monentur, n 646.649.

Pueris debet dari Viaticum, licet vix ſeptimum vel octavum annum ſint egreſſi, dummodo inſtrui poſſint; niſi conſuetudo alicubi ſit contraria, num.647. In dubio, an habeant plenum uſum rationis, poteſt illis dari Viaticum, num.586.648. Quando obligentur ad Communionem Paſchalem. V. *Paſchalis Communio.* Ad primam Communionem inſtrui debent per varias quæſtiones, v.gr. quid ſit communicare? quid in Communione accipiamus &c. à num.651. Raro ad Communionem ſunt admittendi, n.653. Pueris miniſtrari non debet Euchariſtia ante annos diſcretionis, niſi pro Viatico, l.6. p.1.n.587. à nu.645. Hæc ante annos diſcretionis non eſt iis neceſſaria, nu.586.588.

Pueris, qui ſunt capaces peccati, dari poteſt Extrema Unctio, l.6. p.2.num.2084.2110. Si ſit dubium de uſu rationis, ea abſolute dari poteſt, ſecundum aliquos ſub conditione, num.2084.2111. Pueri ante ſeptennium completum probabiliter non obligantur præceptis Eccleſiæ; probabilius tamen videntur iis obligari, quorum materia eorum ætati eſt conveniens, verbi gratia, præcepto Confeſſionis annuæ, ſi plenum uſum rationis habeant &c. l.1.num.674. 676. l.6.p.2.n. 2002. à num.2026. Quando ſint capaces abſolutionis, id non ex ætate, ſed ingenii & educationis qualitate eſt colligendū &c. l.6.p.2.n 1796. Examinari poterunt, an v.gr. diligenter diebus feſtivis Miſſam audierint, vel garriverint in templo; an parentibus aliiſque Superioribus fuerint inobedientes; an mentiti; an cognomina aliis dederint &c. num.1799. Ad dolorem adducendi ſunt, verbi gratia, hoc modo: Fili, quò deveniunt poſt mortem, qui peccant &c. n.1800. Horror peccati illis inculcandus, quia v.g. reddit animam turpem inſtar dęmonis, gratia vero ſpecioſam inſtar Angeli &c. num.1801.

Pueri ante ſeptennium non obligantur audire Miſſam diebus feſtivis; poſt illud ordinarie obligantur, ſaltem in urbibus educati, l. 3.p.1.n.615. In illis non requiritur tanta attentio, quanta in aliis, nu. 660. Pueri aliquas, ſed non omnes Cenſuras incurrunt, l.1.nu.677. Puer poſt ſeptennium occidens aliquem, ſi dubitetur de pleno uſu rationis in eo, probabilius eſt Irregularis, l.7.n.452. Pueri quas poſſint dare Eleemoſynas. V. *Eleemoſyna.*

Puerpera.

Circa puerperas varia obſervanda ſunt, v.g. quod, quamvis ſtatim poſt partum poſſint venire ad Eccleſiam in nova tamen lege licite emaneant. Item, quod ante 25. diem non ſunt benedicendæ, nec alibi, quam in Eccleſia. Item, quod benedici non debeant ſub pœna ſuſpenſionis eo ipſo incurrendæ, quæ ex illicito concubitu pepererunt; quod benedictio fieri non debeat in Dominica vel Feſto fori &c l.6.p.3.n.993. Puerpera, quę ex illicito concubitu concepit, ſed in Matrimoniū parit, probabilius purificari poteſt, nu.994. Non vero Acatholica, n.995.

Puerperæ ſecundum ſtatuta Synodi Colonienſis ſub Maximil. Henrico tenentur ſaltem domi Paſchalem Communionem ſumere, antequam introducantur in Eccleſiam; niſi Parocho aliter videatur, l.6.p.1.n.636.

Pupillus.

Pupillaris ætas ſeu impubertas durat uſque ad annum 14. in maſculis, uſque ad 12. in fœmellis, l.3.p.1.n.1026.

Pupillis, etiam invitis, datur Tutor, l.3.p.2.n.668. Si infantiæ proximus contrahat, non obligatur civiliter; nec poteſt ſe civiliter alteri obligare, nu.669.1117.

Pupillus non poteſt ullos contractus civiliter obligantes celebrare ſine authoritate Tutoris, niſi ex contractu factus ſit locupletior nu. 670 Si pubertati proximus contrahat ſine authoritate Tutoris, probabilius videtur contractus illos jure naturæ valere, & inducere obligationem pro foro Conſcientiæ, nu.671. Si contrahat cum ipſo Tutore, nequidem obligatur naturaliter; niſi forte alter Tutor conſentiret &c. nu.672. Etiam non obligatur nequidem naturaliter, ſi alienet immobilia, vel mobilia pretioſa, quæ ſervando ſervari poſſunt, num.673. Item, ſi Judex ex ſpeciali cauſa illi interdixiſſet abſolute omnem adminiſtrationem circa res ſuas, nu.674. Si contrahat ſine authoritate Tutoris, obligat ſibi civiliter alterum contrahentem; niſi hic etiam eſſet pupillus, num.675. Si contrahat cum conſenſu & authoritate Tutoris, ordinarie obligatur civiliter; niſi alienaret immobilia, vel mobilia pretioſa &c. l.3.p.2.nu.676. Si per contractum læſi ſint vel incommodum paſſi, gaudent Beneficio reſtitutionis in integrum, nu.677. Qui fecit contractum onerosum cum pupillo circa rem non immobilem, nec pretioſam ſervari aptam, neque commiſit dolum vel aliam injuſtitiam, quamdiu pupillus vel Tutor ejus illum non reſcindit, poteſt ſtare contractu, n. 678. Si pupillus habens Tutorem contrahat de rebus mobilibus, quæ ſunt in quotidiano uſu, v.g. aliqua donet, vel in recreationem expendat juxta conditionem ſuam, tales contractus etiam jure Civili ſunt validi, nu.678.

Pupillus, ſi juret ſe non contracturum, & nihilominus poſtea contrahat, ac juret ſe non contraventurum huic contractui, valide, quamvis illicite contrahit, l.3.p.2 n.734. Poteſt à Tutore vel Curatore accipere 5. pro 100. ſi illi, cum tenerentur, negotiari omiſerunt, l.3.p.2.n.1117. Si pubillus remittat debitum, non ideo deobligatur debitor, l.3.p.2.nu.460.

Purificatio puerperarum. V. *Puerpera.*

Purificatorium.

Purificatorium lineum pro Sacrificio requiritur, non tamen neceſſario benedictum. Pro eo, ſi haberi non poſſit, poteſt ſubſtitui ſtrophiolum mundum, l.6.p.2.num.308.331.

Purificatorium prima lotione ablui debet à perſona ſacra, l.6. p.2.num.331.

Puſillanimitas.

Puſillanimitas, qua qui nimium ſibi diffidens detrectat honores, gloriam vel officium, quo eſt dignus, eſt ex genere ſuo veniale;

niale; ſit autem mortale, ſi detrectes, ad quod ſub mortali teneris, l.5.nu.298. Puſillanimitas & deſperatio de ſalute, eſt mortale, n.347.

Q

Quadrageſima.

In Quadrageſima non potens jejunare, debet abſtinere à carnibus, ſi poſſit; & ſi non poſſit omnibus diebus, tenetur iis, quibus poteſt, l.1.n.778.

Quæſtio.

Quæſtio juris eſt, ſi quæratur de lege; Facti, ſi de alio, quam de lege, l.6.p.3.n.39.

Quæſtio. V. *Tortura.*

Quæſtor.

Quæſtores Principum, ad quos ſpectat ſolutio, non poſſunt chirographa vel credita minoris emere, quando ipſi ſunt cauſa difficilis & malignæ ſolutionis. Item illis non eſt liberum uni potius ſolvere quam alteri (niſi quis forte jus præ aliis habeat) ſed tenentur omnibus ſolvere pro rata, l.3.p.2.n.927.

Quæſtor nomine ſui Principalis agens, fructus ſpecialis induſtriæ aliquando ſibi retinere poteſt, l.3.p.1.n.1047. Quæſtor, ſi negotietur cum pecunia domini ſui ipſo inſcio, probabiliter poteſt ſibi retinere lucrum, ſi id faciat ſine præjudicio & periculo Domini, l.3.p.1.nu.1045. Si mandatum accipiat à ſuo Principali, ut ſtatim vendat v.gr. 1000. menſuras currente pretio, v.g. ſingulas uno aureo, ſi ipſe ſciat pretium duplo aut triplo maius brevi futurum, licite facit mittendo domino 1000.aureos, & rem ſibi emendo, l.6.p.2.n.939. Quæſtor non poteſt ſurripere aliquid ad compenſandum laborem, cui putat non correſpondere æqualem mercedem, l.3.p.1.n.973. Ut occulta compenſatio liceat, debet ſecundum judicium viri docti & in re morali verſati eſſe certus de iniuria, n.974.

Qualitates requiſitæ ad Beneficium. V. *Proviſio Beneficii.*

Quindena.

Quindena ſive quindenium eſt media pars fructuum, quæ ex Beneficiis alicui communitati vel loco pio unitis ſolvitur ſingulis 15. annis, l.4.n.675. Ad eam non tenentur, qui non tenentur ſolvere Annatam, ib.

Quotidiana Communio. V. *Communio.*

R

Rancor.

Rancor eſt, quo illi ſunt faſtidio, qui ad ſpiritualia inducunt, l.5. num.347.

Rapina.

Rapina eſt iniuſta contrectatio rei alienæ externæ cum vi facta domino vel legitimo detentori, l.3.p.1.n.942. Rapina ſpecie differt à furto, l.6.p.2.n.1087. V. *Furtum.*

Raptor. V. *Graſſator.*

Raptus.

Raptus eſt, cum perſona aliqua libidinis cauſa abducitur vi illata, quæ circumſtantia in Confeſſione exprimi debet, l.3.p.1.n.915. l.6.p.2.n.1022. Specie differt à ſtupro, l.6.p.2.n.1018. Per vim in raptu intelligitur non tantum phyſica, ſed etiam moralis, quæ fit per minas & metum gravem, l.6.p.3. nu.632. Ut dicatur rapta, non ſufficit trahi ab uno conclavi in aliud, ſed de loco in alium moraliter locum, ib. Raptus eſt impedimentum criminis impediens Matrimonium, ſi fiat ex intentione Matrimonii, probabilius vero non, ſi libidinis exercendæ cauſa fiat &c. l.6.p.3.num.459.631. Probabilius non oritur impedimentum raptus, ſi puella nolens venire, per dolum in domum vicinam vocetur, ut ibi cogatur, n.633. Impedimentum illud incurrit mandans rapi per alium, non vero ipſe raptor, n.634. Probabilius videtur puellam non incurrere hoc impedimentum, ſi ipſa iuvenem raperet, nu.635. Si rapta antea fuiſſet deſponſata raptori, probabilius non oritur hoc impedimentum, niſi rapta iuſtam cauſam habeat hic & nunc non ſtandi fide data, n.636. Si rapta eſſet meretrix, adhuc incurritur hoc impedimentum, n.637. Si puella volens ſequatur, invitis parentibus, non oritur hoc impedimentum, n.638. Si abiit conſentiens, ſed poſtea invita cogatur ad copulam, non oritur hoc impedimentum; ſi autem invita abducta eſt, licet poſtea conſentiat in copulam, oritur, n.639. Si ſit vidua, & aliunde impedita ad contrahendum cum raptore, oritur hoc impedimentum, nu 640. Rapta libertati reſtituta poteſt raptorem ducere, ſi velit, l.6. p.3. n 630. Si nolit raptorem ducere, tenetur tamen ille eam dotare arbitrio Judicis, ib. Raptor ipſo jure excommunicatur, l.6.p.3.n.630. Raptoribus decretas pœnas tantum incurrunt illi, qui ad actum rapiendi concurrunt; non autem Parochus vel teſtes, qui aſſiſtunt Matrimonio raptæ, nu.640.

Ratio contractus in Matrimonio.

Ratio contractus in Matrimonio non poteſt ſeparari à ratione Sacramenti inter Fideles, l.6.p.3. à n.275.

Rebaptizans & Rebaptizatus.

Rebaptizans eſt Irregularis, ſi ſcienter & ſerio reiteret Baptiſmum; non vero rebaptizans ſub conditione illum, quem ſcit eſſe baptizatum, l.7.n.481.483. Rebaptizatus abſolute, aperte, ſcienter & ſerio etiam eſt Irregularis partialiter, ne Clericus ad altiorem Ordinem poſſit aſcendere, n.481.

Reclamatio contra validitatem Profeſſionis.

Reclamatio contra validitatem Profeſſionis fieri debet ante elapſum quinquennium, l.4.n.29. V. *Religioſus.*

Receptans damnificantem.

Receptans damnificantem non tenetur ad reſtitutionem, ſi per hoc non ſit cauſa damni facti, nec omiſſæ reſtitutionis, nec damni iterum faciendi &c. l.3.p.2.n.37.

Recidivus.

Recidivus. V. *Conſuetudinarius.*

Recidivi quomodo terrendi; Quæ pœnitentiæ illis injungendæ. V. *Confeſſarius conſuetudinarii.*

Recitatio Horarum. V. *Hora Canonica.*

Reductio Miſſarum. V. *Miſſarum reductio.*

Referens.

Referens tenetur iuſte fideliterque ſuum officium exercere, & ſcire ea, quæ ad officium ſuum ſpectant. Peccat, ſi defectu ſtudii vel per incuriam male referat, vel aliquid ſubſtantiale prætermittat. Item, ſi ſit partialis; ſi ſententiam alterutri parti manifeſtet, priuſquam evulgetur &c. l.4. nu.1508. Referre omnia ad Deum, an teneamur ſub peccato. V. *Intentio.*

Regaliæ Jus. V. *Jus Regalia.*

Regula.

Regula eſt conſilium agendorum: Ea de ſe non inducit obligationem; omnis tamen regula ſtricte dicta inducit poſitionem actus cuius eſt regula, ſicuti etiam lex & præceptum, l.1. n.568.

Regula actuum externorum eſt lex & præceptum, l.1.nu.561. Actuum internorum eſt Conſcientia, n.1.

Regulæ Cancellariæ Romanæ, quarum materia eſt communis, & non reſtricta ad Romanam Curiam, probabilius obligant ubique, l.1. n.575.

Regulæ Religioſorum aliquæ obligant ſub culpa, aliquę ſub pœna tantum; has ſub pœna obligantes contemnens, & ex conſuetudine violans, ſeu ſine diſcriminę tranſgrediens ſæpe peccat mortaliter, l.4. à n.57.

In Regulis Fundatoris apud Religioſos, vel Congregationis non obligantibus ſub culpa, poſſunt Superiores ſubordinati diſpenſare, l.6.p.3. nu.834.

Regula illa juris: *prior tempore, potior jure*, in quibus teneat. V. *Creditor.*

Regula de triennali non gaudent Laici, coniugati, bigami &c. Per eam juvantur omnes illi, qui inhabiles ſunt ex pœna, Cenſura, Irregularitate &c. Item, qui per ſub- vel obreptionem Beneficium obtinuit: item, qui eo privatus ipſo jure vel per ſententiam, illud pergit poſſidere &c. l.4. à n.703. Regulæ huic obſtat ſimonia realis utrimque ſcienter completa, à n.709. Intruſio regulæ huic ſæpe non obſtat, niſi nullitas Tituli ſit notoria, vel manifeſte probetur, à nu.713.

Regula pro dignoſcendo gradu Affinitatis eſt; ut in hac procedatur, ſicuti in Conſanguinitate dictum eſt; in eodem enim gradu aliquis eſt affinis viro, in quo gradu eſt conſanguineus mulieri, & contra, l.6.p.3. nu 700. Primus gradus affinitatis habetur in illis conſanguineis utrimque, qui in primo gradu ſunt conjuncti cum alterutro illorum, qui copulam habent, nu 703. V. *Conſanguinitas.*

Regula dignoſcendi gradus conſanguinitatis. V. *Conſanguinitas.*

Regularis.

Regulares ad eum numerum reduci debent, ut eis alendis ſufficiant Monaſterii proventus, l.6.p.2.n.70.88.102. Si ali non poſſint duodecim, erigi non debet domus religioſa, n.71.88. 103. Superiores eorum tenentur attendere, ut onera Miſſarum expleantur, & de hoc debent rationem reddere, n.107. 110.

Regulares ordinari debent ab Epiſcopo loci, in quo eſt Monaſterium. Si habitent in loco nullius Diœceſis, vel ſi ſint Exempti, ordinari debent ab Epiſcopo viciniore, l.6.p.2.n.2192. Si ab Epiſcopo rejecti transferantur ad Monaſterium alterius Diœceſis, ut ibi ſtatim ordinentur, probabiliter peccatur, nu.2193. Dimiſſorias à ſuis Superioribus accipere poſſunt, à n.2235. Non ſervatis interſtitiis, illorum Ordinum Regulares ordinari poſſunt, quibus ante *Tridentinum* id licuit, n.2304.

Approbandi ſunt ab Epiſcopo. V. *Approbatio Confeſſarii.*

Regulares in una Diœceſi approbati, non cenſentur approbati ubique, l.6.p.2. à nu.1502 Poſſunt à Confeſſionibus excipiendis ſuſpendi ab Epiſcopo ob cauſam, v. gr. ſi cum ſcandalo, aut alias inhoneſte vivant &c. Non tamen poſſunt Regulares omnes unius Conventus à Confeſſionibus ſuſpendi ab Epiſcopo inconſulta Sede Apoſtolica, n.1507.

Regulares illi approbantur ab Epiſcopo, qui approbantur à ſuis Superioribus ex ſpeciali facultate conceſſa ab Epiſcopis, l.6. p.2.n. 1519. Regulares habentes facultatem abſolvendi ab omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, non ideo à caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvere poſſunt; poteſt tamen Regularis Confeſſor in ea Diœceſi, in qua eſt approbatus, confluentes ex alia Diœceſi à peccatis in ipſa reſervatis, non autem in illa, ubi idem Confeſſor eſt approbatus, abſolvere, niſi eoſdem pœnitentes noverit in fraudem reſervationis ad alienam Diœceſin pro abſolutione obtinenda migraſſe, l.6.p.2. à n.1508. Regularibus non licet abſolvere pœnitentes à Cenſuris, etiam ſatisfacta parte, quoad forum externum & judiciale, & ab eis abſoluti in foro pœnitentiali, non cenſentur abſoluti in exteriori judicio & contentioſo &c. à n.1508. Regularis approbatus in hac tantum Diœceſi, non poteſt eligi ordinarie in alia Diœceſi ad audiendas Confeſſiones, à n.1522. Regularis approbatus poteſt ſocium ſuum Regularem in quacumque Diœceſi abſolvere, nu.1515. Regulares indigent in pluribus locis ſpeciali approbatione Epiſcopi pro excipiendis Confeſſionibus Monialium, à nu.1528. Regularis in certo loco appro-

approbatus, v.g. Coloniæ, ſi Diœceſin mutet, non ideo deſinit ejus approbatio, ſed Coloniam rediens poteſt ſine nova approbatione ibidem Confeſſiones audire, n.1541.

Regulares itinerantes confiteri poſſunt à Superiore deſignato, etiam non approbato ab Epiſcopo; maxime autem ſtatutis ſuis & conſuetudini ſe conformare debent, l.6.p.2. n.1524.

Regulares non exempti incurrunt caſus ab Epiſcopo reſervatos, l.6.p.2. n.1645. Regularis exemptus non poteſt ſine ſpeciali facultate Sedis Apoſtolicæ abſolvi à Caſibus Ordini reſervatis, niſi à Superiore, vel de conſenſu Superioris talis Ordinis. Quod ſi Epiſcopus, & non Superior Religioſus habeat poteſtatem abſolvendi à Reſervatis Papæ, probabiliter poterit talis exemptus abſolvi ab Epiſcopo, num.1663. Regulares non videntur, per ſe loquendo, poſſe abſolvere à caſibus, qui vere ſunt Bullæ Cœnæ, l.6.p.2. à nu. 1618. Non poſſunt abſolvere à Reſervatis Epiſcopo, ſine illius licentia, n.1628. Nec abſolvere poſſunt ab excommunicationibus, quas Ordinarii ſibi ſpecialiter reſervant, n.1628.

Regulares tenentur ad Officium de principali Patrono loci, qui tamen non obligantur ad Octavam ejuſdem, quam habere poſſunt. Non tenentur ad Feſta minus principalia Patronorum, niſi ſint deſcripta in Kalendario Romano, vel proprio dictorum Regularium. Laudabile tamen eſt, ſi etiam de his recitent, maxime, ſi populus à ſervilibus abſtineat. Non videtur illi eſſe prohibitum plures Patronos ſub ritu 1. & 2. Claſſis & cum Octava celebrare, l.4. num. 1258. l.6.p.2. n.2055. D.279 280.

Regulares tenentur celebrare Feſtum de Dedicatione Eccleſiæ Cathedralis ſub ritu duplici ſecundæ Claſſis ſine Octava, quam quamvis videantur celebrare poſſe, merito tamen non celebrant. De Dedicatione autem Eccleſiæ illius Conventus, in quo morantur, uti de Titulari illius Eccleſiæ ſub ritu duplici primæ Claſſis cum Octava celebrare tenentur, l.6.p.2. nu.2055. D.5. & 6.280. Item n.2062. l.4 n.1257.

Regularis, qui eſt Epiſcopus, debet Officium recitare juxta ritum ſuæ Diœceſis, non vero Regulæ, & occurrente Feſto Regulæ in Feſto Diœceſis, hoc erit præferendum, l.6. p.2. n.2055. D.69. Non debent nominare Superiores ſuos in Canone. D.146. Eorum præcedentia præcipue eſt ab antiquitate Ordinis. D.224. Poſſunt uti pluviali in Proceſſionibus. D.308. In Proceſſionibus deferunt Crucem cum velo pendente. D.151. Superiores eorum communiter non veniunt nomine Ordinariorum. D.147. Poſſunt in ſuis templis annunciare Feſta & Jejunia. D.157.

Regulares Epiſcopi non poſſunt de Beatis ſuæ Religionis recitare Officium, & in propriis Cathedralibus Miſſam celebrare, & Altare prædictis Beatis erigere, l.6.p.2.n 2055.D.231 Regulares exempti quæ Feſta obſervare teneantur. V. *Feſtorum obſervatio*. Facultates, quæ Regularibus conceduntur ſunt triplices: aliæ directe & primariò conceduntur populo Chriſtiano, aliæ Ordini & perſonis eius; aliæ æque directe & primario propter bonum Ordinis & populi Chriſtiani. Secundi generis facultates à Superioribus in illis Ordinibus reſtringi vel tolli poſſunt, in quibus eas non habent Regulares, niſi ipſis communicentur à Superioribus, l.6. p.2.n.1547. Regularibus conceſſa privilegia vivæ vocis oraculo, ſecundum ſententiam communiorem ſunt revocata, l.1. à n.850.

Regulares Confeſſarii approbati non poſſunt in impedimento ipſo Conſanguinitatis diſpenſare, poſſunt tamen ex licentia ſuorum Provincialium diſpenſare ad petendum debitum coniugale propter cognitionem conſanguinei coniugis in ſecundo gradu l.6.p.3.n.818. Regularibus mendicantibus, item Societati JESU conceſſa privilegia ad diſpenſandum cum licentia Provincialium in petitione debiti pro coniugibus inceſtuoſis, vel adulteris, vel ligatis voto Caſtitatis, vel qui contraxerunt cum voto abſoluto Caſtitatis &c. videntur eſſe vivæ vocis oracula, quæ ſecundum communiorem ſententiam ſunt revocata, nu.891. Quid in iis adhuc poſſint Societatis JESU Regulares. V. *Societas JESU*. Quod Regulares vi alicuius Privilegii diſpenſare poſſint in primo gradu poſt Matrimonium contractum, aut in aliis impedimentis dirimentibus eodem modo, quo Epiſcopi, vix tenuiter eſt probabile, nec in praxi ſequi licet &c n 892. Regulares per ſua Privilegia poſſunt ſicut ab aliis Cenſuris Papæ reſervatis, ita etiam duellantes abſolvere, præterquam in Italia extra urbem, l.7. n.126.

Regulares Confeſſarii, gaudentes Privilegiis Mendicantium, quod per Bullam diſpenſare poſſint in omnibus votis, in quibus de poteſtate ordinaria poſſunt Epiſcopi, non eſt certum. Non poſſunt ſaltem diſpenſare in illis, in quibus poſſunt Epiſcopi in caſu urgentis neceſſitatis, l.6. p.2. nu.1586. Si Epiſcopi urgeant, non poſſunt Regulares in ſuis templis ſine benedictione; nec in alienis ſine licentia Epiſcoporum prædicare, n 1596.

Regulares à pluribus eximuntur, v.g. jure communi eximuntur à Lege Diœceſana, ad quam ſpectat convocari ad Synodum, ad ſepulturas, ad ſolutionem alicuius rei in ſignum ſubjectionis, decimationum, hoſpitiorum &c. Non tamen à lege Juriſdictionis, ad quam pertinet Examen pro Ordinatione vel Cura, datio Curæ, prædicatio Evangelii, punitio delictorum &c. l.4.n.168. V. *Exemptio*.

Regulares non poſſunt ſalva Immunitate Eccleſiaſtica ſe obligare Communitati ſæculari ad non emenda plura bona immobilia &c. l 4. n 1391. Regularis inique vexatus appellare poteſt, & à Conventu ſuo recedere, l.7.n 117.

Regulares ipſo facto incurrunt Excommunicationem Papæ reſervatam, ſi ſine ſpeciali licentia Parochi præſumant Clericis aut laicis dare extremam Unctionem, Euchariſtiam, vel Matrimonia ſolemnizare; niſi habeant Privilegium &c. l.6.p.1.nu.479. Regulares Mendicantes & Societatis JESU poſſunt in ſuis templis per ſe vel per alios Sacerdotes illic celebrantes communicare quoſcunque Chriſti fideles, præterquàm in mortis articulo, & feſto Paſchatis; niſi eſſet neceſſitas, vel licentia Epiſcopi &c. n.479. Regularibus non licet ſine licentia Epiſcopi vel Parochi publice Euchariſtiam deferre per plateas ad ægrum, n.479.

Regulares poſſunt à Dominica Palmarum uſque ad Dominicam in Albis, excepto die Paſchatis, publice SS. Euchariſtiæ Sacramentum miniſtrare, l.6.p.1. n.637. l.6. p.2. n.2195. Regularis ſi curet imprimi librum de rebus ſacris cum ſola approbatione Ordinarii, & non cum licentia ſuperioris, peccat graviter, l.7. num. 381. V. *Religioſus*.

Reiteratio. V. *Suppletio*.

Reiteratio Sacramenti.

Quando eſt prudens dubium de valore Sacramenti collati, debet iterari ſaltem ſub conditione: item, ſi hoc, quod omiſſum eſt, probabiliter ad valorem requiratur, quamvis probabilius non requiratur: item ſi ſit opinio probabilis de hoc, quod quis ſit invalide baptizatus, ordinatus &c. l.6.p 1. à nu.123. Si ſæpius occurrat nova cauſa prudenter dubitandi de valore Sacramenti jam ſæpius collati, debet ſucceſſive ſæpius iterari ſub conditione, n.127. Quando moraliter certum eſt Sacramentum fuiſse invalidum, abſolute iterari debet, nu.128. Quando nulla eſt prudens cauſa de ejus valore dubitandi, ſed tantum oriuntur leves ſcrupuli, nequidem ſub conditione iterari debet &c. à nu.129.

Relapſus.

Relapſus frequens in peccata non eſt ſemper ſignum, quod defuerit dolor & propoſitum in pœnitente, l.6.p.2. à n.1729.

Relaxatio juramenti. V. *Juramentum*.

Religionis virtus.

Religionis virtus eſt virtus moralis, qua interior & exterior cultus Deo debitus exhibetur. Actus ejus internus eſt animi ſubmiſſio, qua infinitam Dei excellentiam veneramur: externus eſt, quo internum teſtamur, ut oratio, Sacrificium &c. Vitia illi oppoſita alia ſunt, quæ opponuntur per exceſſum, ut ſuperſtitio cum ſuis ſpeciebus; alia per defectum, ut irregularitas cum ſuis, quæ vel tendit directe ad irreverentiam Dei, ut tentatio Dei, vel tantum ad irreverentiam rerum ſacrarum; ut ſacrilegium, Simonia &c. l.3. p.1.n.645. Religionis Votum. V. *Votum*.

Religio ſive Religioſus ſtatus.

Religioſus ſtatus eſt Fidelium ad divinæ Charitatis perfectionem tendentium editis votis perpetuæ Paupertatis, Caſtitatis & Obedientiæ ſtabilis in communi vivendi modus, ab Eccleſia approbatus, l.4. n.1. Ad eſsentiam eius non requiruntur vota ſolemnia, nec votum omnimodæ paupertatis vel obedientiæ, ſed ſimpliciter tria vota ſubſtantialia ſecundum certam Regulam emiſsa, à n.1. In illis Papa diſpenſare poteſt, ut quis deſinat eſse Religioſus; non vero, ut manens talis, illis non obligetur, nu.1. Religionem ingredi poſsunt, & in ea profiteri omnes & ſoli, qui ſunt ſui juris; qui autem ſunt aliis obſtricti, ſine eorum conſenſu non poſsunt. Etiam Religionem ingredi, & in ea profiteri poſsunt ſpurii nati ex ſacrilegio, inceſtu, adulterio, non tamen filii Presbyteri, quorum parentes ante vel poſt in eadem Religione ſunt profeſſi, l 4.n.8.175. Qui vovit Religionem, tenetur experiri tyrocinium; & poſtea profiteri, ſi iudicet Religionem eam ſibi conducere. Si autem ſe male gerat eo fine, ut è tyrocinio dimittatur, non eſt tutus in conſcientia &c. l.4. n.175. 183. Si poſt primam inſtantiam non admittatur ad Religionem, quam vovit, an teneatur facere plures inſtantias; aut aliam Religionem ingredi, pendet ab intentione voventis. Quod ſi credat ſe admittendum, ſi manifeſtet ſe voviſse, probabiliter ad hoc non tenetur, n.184. Etiam non tenetur ingredi Religionem, in qua collapſa eſt diſciplina, nu.175. Qui vovit laxiorem, licite ingreditur ſtrictiorem; non tamen contra, ibid. Qui vovit experiri Religionem ſtrictiorem, poteſt id commutare in votum profitendi & perſeverandi in laxiore, ibid. Qui vovit perſeverare in Religione, communiter tenetur voto, num.185.

Religio ſive Monaſterium non obligatur ex fidejuſſione Religioſi propria authoritate facta, niſi quatenus in eius utilitatem verſum eſt, l.3.p.2.n.1105. Religiones cum Religioſis ſuis in eorum Irregularitatibus diſpenſare poſsunt; etiam in homicidio voluntario, dummodo non ſit notorium; etiam in Irregularitatibus, in quibus poſsunt Epiſcopi vi Tridentini &c. Sed quid univerſaliter Religiones poſſint, cuivis Ordini notum erit, l 7.n.460. A Religionis ingreſsu aliquem (etiam Novitium) abducens vel detinens ſine vi & fraude, probabiliter graviter peccat id irrationabiliter faciendo, & tenetur ei rurſus ſuadere ingreſsum ex Charitate; ad nihil tamen ex juſtitia tenetur illi, vel Religioni, l.3. p.2. num.342 345. Per vim, fraudem vel metum gravem aliquem à Religione impediens, vel abſtrahens peccat graviter contra iuſtitiam, & tenetur Religioni vel Monaſterio ad compenſationem damnorum; quod etiam probabile eſt, ſi quis à Novitiatu aliquem retraheret, vel ex eo extraheret: quod ſi vis & fraus, eorumque efficacia tollatur (quod in praxi raro fiet) non tenetur ad compenſanda damna poſt ſublatam vim & fraudem cauſata, à n.347. Sine vi aut fraude Profeſsum vel votis adſtrictum à Religione abducens probabilius non tenetur Monaſterio ad compenſationem damnorum temporalium inde ſecutorum, nu.349. Pro abductione à Religione obligatio reſtituendi frequenter ceſsat vel ex toto, vel

ſal-

ſaltem ex parte, quando defectus Religioſi abducti facile ſuppletur per alium æque aptum & utilem, nu. 350. Ex variis cauſis ingreſſus in eam diſſuaderi poteſt, v.g. ſi ſtatus ille ſit ingredienti futurus noxius; ſi in illa Religione vel Monaſterio diſſolute vivatur; ſi complexio volentis ingredi ſit tali inſtituto inepta &c. nu. 346. Cogens aliquem vel aliquam ad Religionem per metum gravem, peccat mortaliter; & cogens aliquam ad Religionem ſimul incurrit excommunicationem. Etiam peccat mortaliter impediens à Religione, vel extrahens ex ea; non vero, ſi levi metu id fecerit, etiamſi invitum vel invitam à Religione abſtraxerit, qui vel quæ in ea profiteri non intendebat, l. 4. n. 44. à n. 46. Cogens renunciare bonis volentem ingredi Religionem, peccat mortaliter, n. 50. Ob ingreſſum Religionis nemo exhæredari poteſt, n. 51. Non poteſt quis ſine cauſa poſt Novitiatum dimitti, nu. 53. Dimiſſus aut egreſſus ex Novitiatu, ſi antecedenter non ſit contractum de victu, nec Novitius ſciverit conſuetudinem ſolvendi victum, ratione illius ad nihil tenetur; niſi ingreſſus eſſet animo non probandi, ſed ad ſæculum redeundi, tunc enim ex iuſtitia tenetur ſolvere victum & omnes expenſas ratione ſui factas, num. 54. Si quis in Novitiatu moriatur, dos Religioni jam ſoluta hæredibus reſtitui debet cum omnibus fructibus, nu. 55. Si quis etiam ex juſta cauſa dimittatur à Societate JESU, non eſt obligatio illi reſtituendi ea, quæ Societati donavit &c. n. 56. Religionem an & quando poſſint ingredi debitis gravati. V. *Debitor*.

Religionem intra annos ingrediens, quibus ſe Magiſtro, v. g. Chirurgo addixerat, non tenetur compenſare lucrum ceſſans vel damnum emergens ex ſuo abitu, niſi damnum cauſaſſet citius abeundo, l. 3. p. 2. n. 445. Qui aliquid promiſit explere, quod in ſæculo non potuit, tenetur id præſtare in Religione, ſi poſſit, n. 446.

Religio ſive Monaſterium non tenetur è bonis Monaſterii ſolvere debita Religioſi; tenetur tamen id facere è bonis Religioſi, n. 447. Religionem petere & profiteri inter Virgines poteſt non virgo, ſi virginitatem amiſerit tantum per voluntariam pollutionem, l. 4. n. 37. Etiam non peccat petendo admiſſionem inter virgines, ſi virginitatem per copulam amiſerit; & ſi res maneat occulta, etiam velum Profeſſionis & Conſecrationis admittere poteſt, & Profeſſio ab illa facta eſt valida, niſi in admiſſione ad Profeſſionem conditio fuerit addita, *ſi ſit Virgo*; quod tamen addi non ſolet, nec debet: aut niſi forte exſtent ſpeciales Conſtitutiones alicuius Ordinis, per quas excluderetur non virgo etiam occulta, à n. 38. Talis inter virgines Profeſſa probabilius etiam eſt apta ad Officia Abbatiſſæ, Prioriſſæ &c. nu. 42. Si Religioſa aliqua hunc occultum defectum ſciret, non teneretur ſuffragium ſuum pro admiſſione negare &c. nu. 39.

Religionis ingreſſu non vacat Beneficium; imo Novitius manet aptus novi Beneficii, ſi ei conferatur, l. 4. n. 934.

Religioſus habitus. V. *Habitus*.

Religioſa Profeſſio.

Religioſæ Profeſſionis effectus varii ſunt; v. g. quod vi illius Religioſus tranſeat in dominium Religionis; Religio autem viciſſim teneatur eum alere & gubernare: item, quod remittatur omnis pœna culpis debita, quod commutentur omnia vota antecedentia, quod tollatur Irregularitas ex defectu Natalium &c. l. 4. à n. 5. Ad ejus valorem varia requiruntur, v. g. aptitudo voventis, ut ſcilicet decimum ſextum ætatis annum plene expleverit, annumque integrum & continuum cum religioſo habitu in probatione ſine interruptione ulla ſteterit, nullumque impedimentum habeat; item conſenſus & acceptatio expreſſa vel tacita Prælati Ordinis; item, ut Profeſſio ſponte facta ſit, non cogente gravi metu &c. à nu. 12. Novitiatus interruptio invalidans religioſam Profeſſionem non cenſetur tum, ſi Novitius non fuerit dimiſſus, quamvis dimiſſo habitu, & animo manendi latuerit in Monaſterio, expectans occaſionem egrediendi: neque tum, ſi Superior indutum veſte ſæculari voluiſſet prius dimittere: nec tum, ſi Novitia apud Moniales etiam ad Clauſuram obligatas, ob infirmitatem vel aliam cauſam neceſſariam debeat ad tempus remitti ad paternas ædes, ſi ibidem cum facultate Prælati Novitiatum continuet, à n. 20. Si Novitiatus fuerit interruptus, repeti debet, & iterum inchoari; quod probabiliter non eſt neceſſe, ſi quis abſoluto Novitiato dimittatur, & poſtmodum iterum admittatur, à n. 18. nu. 20. Qui invalide Profeſſionem emiſit, & putat ſe valide feciſſe, ſi hic poſtea ſæpius renovet priora vota, per hoc non cenſetur ratificare Profeſſionem factam. Si autem ſciat vel dubitet, an prior actus non fuerit validus, aut expreſſe intenderit, vota renovando, actum validum ponere, ſi forte antea non poſuerit, tum Profeſſionem factam ratificat, n. 30. Si quis reſciens ſe invalide Profeſſum velit in Religione manere, probabilius non tenetur manifeſtare nullitatem ſuæ Profeſſionis, nec novum conſenſum Superioris vel Conventus petere, ſed ſufficit, ſi omnino ſecrete Profeſſionem ratificet; ſi tamen conſenſus ex parte Religionis poſitus fuerit invalidus hic etiam renovari debet, à n. 31. Si profeſſio fuerit invalida, quia Novitiatus non fuit completus vel interruptus, hic reiterari debet, & conſequenter nullitas Profeſſionis Superioribus manifeſtari. Si autem Novitiatu integre abſoluto Profeſſio aliunde ſit invalida, probabiliter non requiritur novus Novitiatus, n. 33. Si profeſſio fuerit invalida ob defectum ætatis, quam Profeſſus neſcivit requiri, vel quam ſe habere putavit, ideo ejici è Religione non poteſt, niſi tale quid in eo adverteretur, ob quod è Novitiatu dimitti potuiſſet, & quinquennium necdum effluxiſſet, n. 34. Si Profeſſio invalida tacite ratificetur, poterit Profeſſus gaudere omnibus Privilegiis, quæ habent antiqui præ junioribus, & probabiliter etiam in Prælatum eligi, n. 35.

Quis eam poſſit excipere &c. V. *Religioſus*.

Profeſſionem, an & quando valide emittat Hermaphroditus. V. *Hermaphroditus*.

Religioſa Profeſſio per Procuratorem valide fieri poteſt, l. 4. n. 36. Per religioſam Profeſſionem vacant ipſo jure Beneficia in ſæculo obtenta; non vero per emiſſionem votorum ſimplicium in Societate JESU, l. 4. à nu. 935. Religioſa Profeſſio etiam in primis ſæculis impedivit Matrimonium, l. 6. p. 3. nu. 575. Jam certo dirimit Matrimonium contrahendum, ibid. V. *Profeſſio*.

Religioſus.

Religioſus eſt, qui in Religione approbata ſecundum certam Regulam tria vota ſubſtantialia emiſit, l. 4. n. 1. Si illi poſt Profeſſionem certò innoteſcat, quod non fuerit recte baptizatus, poteſt egredi Religione; non autem, ſi tantum haberet dubium de valore Baptiſmi, n. 24. Si Profeſſionem emiſſurus interrogatus fuerit, & crimen tacuerit, quo manifeſtato fuiſſet rejectus, peccavit graviter, ſi inde poſſit grave incommodum redundare in Religionem: imo ſi Superiores fuerint animo ita comparati, ut nollent admittere ad Profeſſionem, ſi tali crimine notatus eſſet, profeſſio foret invalida, nu. 26. Si in Statutis Ordinis dicatur, Ordinem non obligari retinere eum, qui in Examine reticuerit certum aliquem defectum, id videtur tantum intelligendum pro tempore Novitiatus vel ante Profeſſionem, cum talis valide Profeſſionem faciat, nu. 27. Si alicui facta ſit ſpes Officii, & ideo in Religione aliqua profiteatur, ſi poſtea officium non obtineat, quamvis illud intenderit tamquam finem principalem, Profeſſio tamen eſt valida, nec egredi poteſt, n. 28. Invalide profeſſus, niſi poſtmodum Profeſſionem ratificarit (quod intra quinquennium fieri debet) poteſt egredi Religione, & uxorem ducere, nu. 12. Si Profeſſionem invalidam non ratificarit, nec reclamarit intra quinquennium, gaudet Privilegiis Ordinis, & abſolvi poteſt, nu. 29. Si obtendat metum reverentialem, Profeſſio per eum in foro externo non invalidatur, niſi acceſſerint minæ &c. nu. 52. Si quis coactus inierit Novitiatum ſi eo expleto libere Profeſſionem faciat, ea eſt valida, ibid. Non invalidatur Profeſſio per metum Profeſſionem acceptantis, ſed tantum profitentis, ib. Qui ignorans invalide profeſſus eſt, acquirit ſibi, & non Monaſterio, nu. 36.

Religioſus ſimplex poteſt de licentia Superioris Profeſſionem alterius excipere; etiam id externo committi poteſt à Generali Ordinis, n. 36. Vi Profeſſionis tenetur ad progrediendum aliquo modo in via perfectionis, & velle ſervare ſtatum ſuum, n. 57. Promotus ad Cardinalatum vel Epiſcopatum, votis eſſentialibus ſuæ Religionis manet obſtrictus; etſi quoad aliquos effectus paupertatis & obedientiæ exemptus cenſeatur: tenetur quoad habitum ſui Ordinis colorem deferre, quamvis quoad figuram Epiſcopis ſæcularibus ſe conformare poſſit: ſi Epiſcopatum reſignet, vel deponatur, abſque degradatione tamen, non tenetur redire ad Regularem obſervantiam; ſecus eſt in Cardinali Religioſo, qui non eſt Epiſcopus, nu. l. 203. Promotus ad Parochiam manet adſtrictus votis; tenetur deferre habitum Religionis, & obſervare Regulam in omnibus, quæ cum ſuo munere conſiſtere poſſunt: & quamvis in illis, quæ ad Regulam ſpectant, ſubjectus maneat Superiori, jam tamen conſuetudine multis locis obſervatur, ut non tantum in ſpectantibus ad diſciplinam Eccleſiaſticam, ſed etiam in pleriſque aliis ab obedientia Prælati eximatur, & Epiſcopo ſubiiciatur, ibid. Non tenetur Religioſus actu eſſe perfectus, ſed ad perfectionem tendere per media ſuæ Religionis &c. num. 57.

Religioſus paratus tranſgredi omnes Regulas ſui Ordinis, etiam quæ non obligant ſub culpa, ſed pœna tantum, aut habens propoſitum nullum ſervandi, videtur peccare mortaliter, l. 4. à nu. 57. l. 5. n. 284. 288. Si ex remiſſione animi, & ſine ullo juſto titulo, per directam intentionem, velit aliquam talem Regulam non ſervare, peccat venialiter, l. 4. nu. 57. Frequenter & ex conſuetudine violans Regulas ordinarie peccat mortaliter, num. 57.

Religioſus Societatis JESU quando & quomodo contra Regulas peccet. V. *Societas JESU*.

Quamvis Regulæ alicujus Ordinis obligarent Profeſſos ſub peccato, tamen non obligant Novitios; qui ſi delinquant, tenentur ad ſubeundas pœnas, n. 61. Superior non poteſt Novitium ſub peccato obligare ad ea, quæ tantum ſunt conſilii & perfectionis &c. l. 4. nu. 61. Quamvis Novitius faciat aliquid contra materiam votorum, v. gr. contra Caſtitatem, non ideo committit Sacrilegium, n. 63. Novitiorum peccata probabiliter non ſunt reſervata, n. 64. Novitii probabiliter etiam participant Privilegia Religioſis in genere conceſſa, num. 65. Quæ circa Monialium & virorum Clauſuram, egreſſum, & ingreſſum in illas notanda. V. *Clauſura*.

Religioſus ex voto paupertatis obligatur, ut nihil habeat proprium, l. 4. nu. 96. Peccat contra paupertatem, ſi quid ſeu domi, ſeu foris etiam ex iis, quæ ad victum & veſtitum pertinent, ſine Superioris conſenſu expreſſo, tacito vel præſumpto accipiat, retineat, abſumat, permutet, alteri donet, vel accommodet, ibid. Etiam peccat contra eam, ſi ſine ulla licentia Superioris apud externos comedat aut bibat; regulariter tamen non videtur per hoc peccare mortaliter, nu. 105. Etiam peccat contra eam, ſi quid ex rebus ad uſum ſuum conceſſis in alium uſum expendat, aut culpabiliter amittat, vel deſtruat lata culpa, num. 96. Etiam peccat contra eam, ſi quid abſcondat, ut illud liberæ diſpoſitioni Superioris ſubducat. Nec Procuratores, Oeconomi, Adminiſtratores, Prælati inferiores quidquam poſſunt expendere contra

Regulam Ordinis, voluntatem Superiorum, vel conſuetudinem, num. 96.

Religioſus Profeſſus non poteſt ſibi acquirere dominium rei donatæ vel emptæ, num. 106. Poteſt etiam Religioſus violare paupertatem cure utendo re aliqua abſque licentia ſuperioris, n. 104. Licentia quæ & qualis eſſe debeat, ut non lædatur votum paupertatis. V. *Licentia*. Circa paupertatem in Societate Jeſu plura ſpecialialiter notanda ſunt, verbi gratia: quod contra eam peccetur, ſi quid intuitu alicujus miniſterii ſpiritualis admittatur &c. à num. 136.

Religioſus ex voto Caſtitatis obligatur abſtinere ab omni voluntaria delectatione venerea interna & externa, l. 4 num. 96. à num. 153.

Religioſus probabiliter peccat contra votum Caſtitatis, ſi etiam ſine propria delectatione concurrat proxime & immediate, verbi gratia, per tactum ad pollutionem hominis ſæcularis, nu. 155. Etiam contra votum hoc peccat, ſi ſe exponat periculo illud per ſe ipſum violandi, nu. 156. Invalide profeſſus, ſi non intenderit ſe obligare ad Caſtitatem, niſi in Religione, eſt liber voto Caſtitatis, num. 157.

Religioſus ex voto Obedientiæ obligatur ad omnia, quæ Superior præcipit ſecundum Regulas & Conſtitutiones ordinis, ſive directe & expreſſe, ſive indirecte & implicite, nu. 96. Ordinarie tenetur obedire, ſi dubitet, utrum ſit res licita, quam Superior jubet, vel an ſit juſta cauſa imperandi: item, ſi Superior aliquid probabiliter licitum imperet, quamvis ſubdito probabilius ſit illud eſſe illicitum: item, ſi dubitet, an legem ferens ſit legitimus Superior, dummodo hic habeat poſſeſſionem officii: Item, ſi dubitet, an Superior habeat poteſtatem hoc imperandi, aut an lex ſit juſta, &c. n. 96. 158. Non tenetur obedire in dubio, an res ſit licita &c. ſi grave damnum obediendo timeat, num. 96.

Religioſus, ſi Superior & Epiſcopus contraria præcipiant, in illis, quæ ſpectant ad Regulam & Statuta Ordinis, tenetur obedire Superiori, in iis autem, quæ ſpectant ad diſciplinam Eccleſiaſticam, Epiſcopo, & ſi Epiſcopus cum rationabili cauſa circa Statuta Ordinis diſpenſet, & tum præcipiat, Epiſcopo obedire debet, l. 4 nu. 160. Non tenetur obedire Superiori in iis, quæ ſunt vel contra Regulam (niſi Superior in ea diſpenſare poſſit & legitima cauſa diſpenſandi adſit) vel ſupra Regulam (niſi in pœnam, vel ad obligationem votorum neceſſariam) vel ut acceptet Epiſcopatum, vel infra Regulam (niſi præcipiat ex cauſa, quæ ſit ſecundum Regulam) &c. Nec tenetur obedire, ſi tam Superior, quam ſubditus dubitet, an hoc, quod imperat, ſit illicitum, nu. 96. 158. Non peccat contra votum obedientiæ, ſi tranſgrediatur Regulam, quæ ſub peccato non obligat, num. 96.

Religioſus probabiliter non poteſt obedire ſuo Prælato excommunicato, l. 7. num. 215.

Religioſus, qui vovit nequidem indirecte prætendere Prælationem, non peccat contra votum, quamvis interne eam appetat, dummodo exterius non manifeſtet &c. Contra illud tamen peccat agendo, ut potius eligatur in Definitorem, quam Priorem, ſi in unum ex illis ſe eligendum videat, &c. l. 6. à nu. 163. Si voverit, nequidem acceptare Prælationem vel Dignitatem extra Religionem ſuam, niſi cogatur præcepto illius, qui ſibi id ſub mortali poteſt præcipere, per hunc potentem præcipere intelligitur ſolus Papa, num. 165. Tranſiens ab Ordine, in quo eſt votum non acceptandi Dignitatem, ad alium, ubi hoc non eſt, manet obligatus priori voto, num. 166.

Religioſus profeſſus à votis ſuis ſubſtantialibus abſolvi non poteſt ab illo, qui eſt inferior Papa; qui ea irritare non poteſt, niſi ex graviſſima cauſa, l. 4. num 167.

Alia Religioſorum vota (non tamen Novitiorum) irritare poſſunt directe præter Papam, Abbates, Guardiani, Priores, Rectores, & probabiliter etiam Abbatiſſæ, excepto voto tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem, l. 3. p. 1. num. 482.

Religioſus rem abſolute acceptando cum voluntate eam donandi alteri ſine licentia &c. peccat, l. 4. n. 118. Habens licentiam dandi aliquid Titio, ſi det Cajo, ordinarie non peccat, nu. 119. Si Religioſus habeat licentiam dandi aliquid, hoc ipſo alter ſubditus ejuſdem Superioris habet licentiam acceptandi &c. num. 120. Habens licentiam quotidie acceptandi medium aureum, ſi eadem die acceptet à pluribus aut ſucceſſive plures medios aureos, peccat, n. 121. Si mittatur Romam, cenſetur habere licentiam ibi emendi ſpiritualia munuſcula. & diſtribuendi &c. n. 122. Iter agens, aut extra Clauſtrum agens poteſt facere moderatas Eleemoſynas; item leves aliquas donationes &c. nu. 123. Si ſine licentia ſumat rem è loco publico, ſe utatur, & poſtea reponat, probabilius peccat, niſi ſit generalis licentia, peccat, nu. 125. Si longo tempore utatur re aliena notabili ſine licentia, peccat, n. 126. Si adminiſtret Officium curæ animarum, quod ſit Beneficium, ſaltem manuale, poteſt habere adminiſtrationem proventuum, & probabiliter etiam bonorum immobilium annexorum; non autem, ſi non ſit Beneficium, num. 124.

Si Religioſus ex rebus ſibi conceſſis mutuet alteri ſine licentia, ſi certus ſit de reſtitutione, non peccat graviter; neque etiam, ſi commodatorem accipiat abſque licentia: ſi tamen ſic mutuo accipiat, ordinarie peccat graviter, à num. 127. Si ſine licentia rem ſuam alienæ permiſceat, ordinarie peccat leviter, nu. 129. Si ſine licentia fide-jubeat, aut aliquid conſervandum accipiat in vim contractus depoſiti, aut ſi donationes ſaciat magni valoris &c. peccat à num. 131.

Si Religioſus abſque licentia recipiat aut expendat modica uſque ad magnam quantitatem, illa probabilius uniuntur, & grave peccatum conſtituunt; ſi comeſtibilia excipias, l. 4. n. 134. Si licentiam habeat à Superiore ad majorem ſummam; quam hic dare poſſit, ea valet ad ſummam, quæ ejus poteſtatem non excedit, n. 135.

Religioſus quoad ſpiritualia ſerviens militibus, poteſt accipere & retinere ſpolia hoſtium, l. 3. p. 1. n. 884.

Religioſus reviviſcens à mortuis non teneretur votis, lib. 3. p. 2. num. 467.

Religioſus debitor tenetur ad opera ſtatui & conditioni convenientia, quibus lucrari poſſit & ſolvere; non ad extraordinaria, l. 3 p. 2. n. 448. Quod ſi Prælatus neget licentiam laborandi, excuſatur à reſtitutione, nu. 449. Quam licentiam ex charitate Prælatus dare tenetur, ſi nihil ſit inconvenientiæ, n. 450.

Religioſus licite abſtinet à parte communis cibi & potus, quamvis mors inde ſequatur citius, dummodo ſumat, quod neceſſarium eſt ad conſervationem ſui: item, ſi advertat aliqua valetudini ſuæ nocere, non tenetur extra ordinaria petere, nec mutationem loci &c. Si tamen victus ordinarius illi inferret grave incommodum, tenetur id Superiori indicare, l. 3. p. 1. n. 774. Probabiliter non tenetur admittere ſectionem vel abciſſionem membri, num. 785.

Religioſo probabilius licitum eſt furem ad tuenda bona ſua fortunæ occidere; non tamen pro defenſione ſui honoris, n. 798. 809. Etiam licitum eſt illi ſe tueri contra Superiorem eum occidendo, ſi aliter ſe tueri non poſſit; niſi propter mortem hujus ſecutura eſſent nimis magna incommoda, n. 798. Non eſt Religioſo licitum occidere calumniam parantem, à n. 800.

Religioſi eximuntur jure communi à lege Diœceſana, non tamen à lege juriſdictionis, l. 4. n. 168. Etiam plerique eximuntur à juriſdictione Ordinariorum &c. ib. Poteſt Religioſus exemptus in gravi delicto deprehenſus ſi timeatur fuga, ab Epiſcopo capi, ſed intra 20. Horas Superioribus extradi debet: Etiam Religioſus Apoſtata ab Epiſcopo capi poteſt, n. 169. Novitii volentes manere in Religione exempta, gaudent exemptione, ib.

Religioſi exempti non tenentur ad Jus Reverentiale, ſeu ad obviandum Epiſcopo introeunti &c. ib. Manent ſubjecti Nuntio à latere, vel habenti hujus poteſtatem, ibid.

Religioſus quomodo poſſit ante vel poſt ingreſſum Religionis de bonis diſponere. V. *Renuntiatio hæreditatis*.

Religioſus non poteſt eſſe Judex negotii forenſis aut Eccleſiaſtici, niſi cum licentia Superioris ſaltem localis, & utilitate ſaltem indirecta Monaſterii: ſimiliter non poteſt nomine proprio in Civilibus eſſe actor vel reus: nec ordinarie fungi poteſt officio Advocati, Procuratoris, Tabellionis, Teſtis &c. Nec officio Tutoris aut Curatoris, l. 4. n. 170.

Religioſi poſſunt contrahere circa materias, quarum habent dominium & adminiſtrationem, l. 3. p. 2. n. 683.

Religioſus profeſſus Teſtamentum condere non poteſt, niſi de licentia Papæ, à n. 1151. Novitius valide teſtari poteſt etiam abſque licentia Superioris: etiam Religioſus Societatis poſt emiſſa vota ſimplicia valide teſtari poteſt, non tamen licite, n. 1153.

Religioſus poteſt ex rationabili cauſa repudiare donum, non tamen hæreditatem ſibi oblatam, l. 3. p. 2. n. 1160.

Religioſi profeſſi Ordinum, quibus permiſſum eſt bona immobilia in communi poſſidere, hæredes ab inteſtato poſſunt, quorum loco Monaſterium ſuccedit, nu. 1153. Si Religioſus teſtamentum faciat pro Monaſterio, in quo profitetur, & moriatur ante aſcendentes, his debetur ſua legitima portio, n. 1158. Si Religioſus ſcriptus ſit hæres, poteſt Monaſterium probabilius immediate adire hæreditatem inſcio & etiam invito Religioſo, n. 1159.

Religioſus non poteſt eſſe executor teſtamenti, niſi impetrata Superiorum licentia; alias executio eorum eſt invalida, niſi ſit ad pias cauſas, l. 3. p. 2. num. 1145. l. 4. num. 171. Religioſi Societatis JESU ſpecialiter prohibentur eſſe executores Teſtamentorum, nu. 146. 171.

Religioſus executor poteſt legatum in pias cauſas applicare ſuo Monaſterio, l. 3. p. 2. n. 1129.

Religioſus probabilius ordinarie peccat graviter, ſuadens teſtatori, ut potius ſuo Monaſterio vel Religioſis legata relinquat, quam Matrici Eccleſiæ: probabilius tamen non tenetur ad reſtitutionem faciendam vel procurandam, l. 3. p. 2. num. 74. Religioſi non poſſunt eſſe Medici vel Chirurgi, præſertim, ſi faciends ſit inciſio aut aduſtio, l. 4. num. 171. Illis prohibetur negotiatio, quæ ſit lucri cauſa, l. 3. p. 2. à nu. 996. l. 4. nu. 173. 1374. Etiam illis prohibetur venatio frequens clamoſa &c. l. 4. n. 173. à num. 1375. Item luſus alearum ex conſuetudine &c. num. 173. 1378. Item prohibetur illis ſub excommunicatione audire in ſcholis lectiones Juris Civilis, nu. 172.

Religioſi tenentur ad jejunia Eccleſiaſtica juris communis; probabiliter etiam ad ea, quæ generali conſuetudine in civitate aliqua, in qua reſident, ſunt introducta; non tamen ad ea, quæ ſpeciali conſuetudine vel voto oppidanorum ſunt introducta, l. 3. p. 2. n. 1274.

Religioſi exempti non teneotur ad ea, quæ à locorum Ordinariis introducuntur, ib.

Si Religioſus necdum expleverit annum 21. probabiliter non tenetur ad jejunia ſui Ordinis, ſicut nec Religioſi ſexagenarii, n. 1275.

Religioſi poſſunt per privilegium etiam ſine cauſa tempus refectionis anticipare, num. 1277. Cum Religioſis in jejunio diſpenſare poſſunt eorum Superiores, non tamen Abbatiſſa, l. 1. p. 2. n. 1310.

Religioſi an & qui obligentur ad Horas. V. *Horæ Canonicæ*.

Religioſi apti ſunt pro Confeſſionibus excipiendis, l. 6. p. 2. nu. 1304.

1704. Religioſi Mendicantes habeot Privilegiom audiendi Confeſſiones omnium Chriſti Fidelium, n.1548. Vi huius tamen non poſſunt abſolvere Religioſos aut Religioſas, qui non habent facultatem extra ſuum Ordinem confitendi, ibid

Religioſi etiam exempti debent approbari ab Epiſcopo loci pro Confeſſionibus excipiendis, l.6.p.2.nu.1481.

Religioſi approbati quorum Confeſſiones poſſint excipere V. *Approbatio Confeſſarii.*

Religioſi non exempti non poſſunt abſolvi à Cenſuris, niſi à ſuis Epiſcopis: Exempti ab iis abſolvi poſſunt, ſi Prælati conſentiant, l.7.nu.138.

Religioſus percutiens alterum ejuſdem Monaſterii, ſi percuſſio non ſit enormis, poteſt à Superiore Monaſterii abſolvi. Percutiens ulteri ſubditum abſolvi debet à ſuo Prælato, præſente vel conſentiente Prælato percuſſi. Percutiens Clericum ſæcularem abſolvi poteſt à ſolo Epiſcopo Clerici percuſſi; & ſi Religioſus percutiens foret Exemptus, requireretur conſenſus Prælati, quem ſi hic neget, poterit nihilominus Religioſus adire Epiſcopum pro abſolutione obtinenda, l.7 nu.321.

Religioſis Mendicantibus, & eorum Privilegia participantibus ferè eadem poteſtas eſt conceſſa à Tridentino, quam in hac parte habent Epiſcopi, l.7.n.325.

Religioſus profeſſus ad ſtrictiorem ordinem ex juſta cauſa tranſire poteſt, petita, licet non conceſſa Prælati ſui venia, l.4.num.175. 186. Etiam Religioſa ad ordinem perfectiorem tranſire poteſt. à nu.187 Si quis tranſeat ad alium ordinem, dos manet primo Monaſterio, in quo Profeſſionem emiſit, uti etiam bona, quæ abſoluto donavit, num 192

Religioſus Mendicans tranſiens ad laxiorem Ordinem, ad varia redditur incapax per Clementinam, ſi in Monaſterio ea recepta ſit, nu.193. Dimiſſus non poteſt reincidere in obligationem votorum ſine nova admiſſione; nu.197. Ejectus è Religione. V. *Ejectus.*

Religioſus incorrigibilis poteſt è Religione expelli ob varias cauſas &c. l.4 num 198.

Religioſus timore pœnæ fugiens è Monaſterio cum habitu, ſi eum priùs dimittat, poſtquam ille privatus eſt per ſententiam Prælati & Capituli, non eſt excommunicatus, l.4 num 202. Temere dimittens habitum, ut ſic liberè vagetur, peccat mortaliter, & incurrit Excommunicationem, nu 207. Ad horam tantum temere, id eſt, ſine legitima cauſa dimittens probabilius peccat tantum venialiter, l.1.num 671. l.4.num.208. à num.210 Peccat, ſed probabilius non incurrit Cenſuram, ſuperinducens habitum ſæcularem, & ita Religioſum occultans, l 4 num.209. Probabilius non eſt obligatio eum recipiendi ad eum gradum honoris, quem habuit, n.202. Tenetur probabilius ad Horas, n.1291. An ſit Apoſtata &c. V. *Fugitivus.*

Religioſis æque ac aliis pauperibus debentur eleemoſynæ, l.2.n. 194 Religioſorum quorundam Duacenſium doctrina varia de Gratia V. *Chriſti*, v.gr. quòd homo ea carens reddatur impotens ad implenda præcepta &c. lib. 3 p.1.num.4.

Religioſus. V. *Regularis.*

Reliquia.

Reliquiæ Sanctorum honorari poſſunt eodem cultu, quo perſona, cujus ſunt Reliquiæ, l 3 p 1 nu 22. Quando extra eas ponuntur ultra lampadem, debent continuò in Altari ardere duo lumina, alias exponi non debent, l 6 p.2 num 2055. D.311. De omni Sancto poteſt celebrari Miſſa cum Officio ſub ritu duplici in ea Eccleſia, in qua habetur inſignis Reliquia, v.g. brachium, crus, vel ea pars corporis, in qua paſſus eſt Martyr, ſi integra ſit & approbata; vel ſi partes iterum unitæ ſint vinculo vel glutine; & tum dicitur *Credo* in Miſſa, à nu.379.2055. D 185. Si ille, qui ob inſignes Reliquias in propria Eccleſia recitat Officium de Sancto, celebret ea die in alia Eccleſia, debet ommittere *Credo*. D.187. Feſtum ratione Corporis vel inſignis Reliquiæ non habet Octavam, niſi ſpecialiter concedatur à Sede Apoſtolica. D.186. Non poteſt de Sancto; cujus habetur inſignis Reliquia, fieri Officium, niſi conſtet de identitate, & reperiatur in Martyrologio Romano: Reliquiæ verò à locorum Ordinariis approbatæ poſſunt exponi ad Fidelium venerationem. D 188. In Altaribus conſecrandis debent reponi Reliquiæ Sanctorum approbatorum ab Eccleſia. D 26. Reliquias Beatorum exponere licet in iis Eccleſiis, in quibus Officium & Miſſa de Beatis recitari, & celebrari poſſunt. D.232. In Miſſis de Beatis non debet dici *Credo*, niſi adſit Reliquia. D.234.

Reliquias vendere eſt Simonia, l.3.p.1.n.157.

Reliquias cum Reliquiis permutare aliquando poteſt eſſe Simonia juris humani, l.3.p.1.n.56 Falſas Reliquias ad venerationem exponere eſt peccatum ſuperſtitionis, nu.7.

Remedia.

Remedia contra ſingula peccata capitalia, & remedia univerſalia contra peccata. V. *Confeſſarius Conſuetudinarius. Recidivus.*

Remedia contra maleficia. V. *Maleficium.*

Remiges Chriſtiani. V. *Chriſtianus.*

Remiſſio debiti.

Si remiſſio debiti à creditore facta ſit voluntaria & juridicè libera, debitor liberatur, quamvis ita eſſet diſpoſitus, quod nollet ſolvere, ſi non remitteret; non autem liberatur, ſi remiſſio debiti vel partis alicujus ſit coacta aut conditionalis, l.3.p.2. à num 456. Si ſint multi creditores debitoris defuncti, & major eorum pars ſpectata quantitate debiti hæredi partem remittat, ut reliquum ſolvat, reliqui creditores, qui non habent pignus vel hypothecam in bonis defuncti, etiam in eam remiſſionem conſentire cenſentur, num.459.

Remiſſio debiti pro foro externo præſumitur, ſi creditor illud in libris ſuis cancellarit, aut inſtrumentum debiti lacerarit, poſito quod remittere poſſit, & alteri viciſſim remitti, n.460.

Remiſſio pœnarum. V. *Pœnarum remiſſio.*

Renunciatio hæreditatis.

Renunciatio futuræ hæreditatis, niſi juramento firmetur, nullius eſt roboris; niſi quia in ipſo teſtandi actu renunciet juri ſucceſſionis; vel poſt teſtamentum conditum, in quo præteritus eſt, præteritionem ſui approbet; vel niſi hæres neceſſarius poſt portionem ſibi debitam integram à patre acceptam reliquæ hæreditati renunciet, l.3.p.2.nu.1125.

Renunciatio hæreditatis eſt ſtrictæ interpretationis, ibid. Facta à filio etiam cum juramento non obſtat, quo minus ab eodem patre, mutata iterum voluntate, poſſit hæres inſtitui, ib. Si filius in favorem fratris renunciavit hæreditati, eo mortuo ante patrem, filius iterum ſuccedit in hæreditate, ib. Poteſt filius poſt juratam renunciationem nihilominus ſuccedere in iis bonis, quæ pater ad ſecundas nuptias tranſiens, liberis ex priore Matrimonio ſuſceptis relinquere cogitur, ibid. Si filia accipiens dotem à patre dicat ſe ea contentam, & renunciare paternæ hæreditati, poteſt tamen poſtea petere complementum legitimæ portionis ſuæ, ibid

Renunciatio facta in favorem Communitatis vel Religionis eſt valida, ib.

Renunciatio bonorum coacta, quæ fit à volente ingredi Religionem, eſt invalida, ſi tamen ingreſſurus Monaſterium juravit ſe non revocaturum, nec uſurum Beneficio reſcindendi, tenetur ſtare renunciationi, cui per diſpenſationem in juramento tamen ſuccurri poteſt, & tunc licitè omnia repetet, l.4 num.50. Non coacta, etiamſi ſit jurata, etiam eſt invalida, ſi fiat poſt ingreſſum in Religionem, niſi fiat cum licentia Epiſcopi, ſive Vicarii, intra duos menſes proximos ante Profeſſionem, & Profeſſio poſtea ſubſequatur. Idem etiam eſt de renunciatione Beneficii Eccleſiaſtici, l.3.p.2.n.1125. l.4.num.97.

Renunciatio, quæ fit ante ingreſſum Religionis intuitu vel cauſa impulſiva ingrediendi, eſt invalida. Item invalida eſt ſub conditione Profeſſionis edendæ facta, ita ut ea non ſecuta corruat, l.3. p.2.num.1125.

Renunciatio facta per Teſtamentum aut cauſa mortis, vel profeſſionis, probabiliter ſemper revocari poteſt: facta à Novitio ſecundum formam à Tridentino præſcriptam, revocari non poteſt, l.4.nu.98 Facta à Novitio probabilius eſt invalida, ſi hic moriatur, antequam ſit validè Profeſſus, l 4.n.99 Facta à Profeſſuro expletis decem menſibus Novitiatus, quamvis Profeſſio ſubſecuta ſit irrita, quocunque tamen tempore poſteà ratificatur, vel expreſſe vel tacite, confirmatur, num.100

Renunciatio facta ante vel poſt ingreſſum Societatis JESU eſt valida & irrevocabilis, l.3.p.1.nu.1125. l 4.nu.102.

Repercuſſio.

Repercuſſio in fama & honore an ſit licita. V. *Detractio.*

Requiem, Miſſa. V. *Miſſa.*

Reſcriptum.

Reſcripta ſub vel obreptitia invalida ſunt, & nihil operantur, niſi taciturnitas veri, vel expreſſio falſi facta ſit per ignorantiam, & non attingat cauſam finalem, l.4. num 652. Si ſub vel obreptio in una tantum parte commiſſa ſit à ſolo procuratore vel ſollicitatore vel alio tertio, probabilius non vitiat Reſcriptum quoad alteram partem, nu 653. Si in Reſcripto præter cauſam in ſupplica allatam alia adjungatur, non obſtat valori diſpenſationis, l 6.p 3 nu 937. Etiam valori ejus non obſtat, ſi cauſa allegata ſit omiſſa, & alia in Reſcripto ſubſtituta, n.937. Per Reſcriptum in forma, *Dignum*, tantum acquiritur jus ad rem: ſi ſit in forma gratioſa, acquiritur jus in re, l.4.num.659.

Reſcriptum Sedis Apoſtolicæ ab excommunicato impetratum in ulio, quam excommunicationis vel appellationis articulo, eſt ipſo jure irritum, niſi ad cautelam inſerta fuerit abſolutio à Cenſuris, l.7.nu 233. Si Reſcriptum, quo à Pontifice confertur Beneficium excommunicato, ſit in forma gratioſa, valida eſt collatio, quæ probabiliter etiam valida eſt, quamvis eſſet in forma commiſſoria: ſi tamē poſt acceptum Reſcriptum inciderit in novam excommunicationem, nova abſolutione probabiliter opus erit, nu 234.

Reſcriptorum verba quomodo intelligenda ſint, varii explicant, l.6.p.3.num 918.

Non omnia Reſcripta conſtant iiſdem verbis; unde ad executionem procedendum non eſt ex opinione hujus aut illius Doctoris, priuſquam cognitum ſit, Doctorem illum loqui de illis ipſis particulis, quæ in Reſcripto ſunt, & quidem ſecundum modernum ſtylum Curiæ, num 939.

Si in Reſcripto ponatur Clauſula: *dummodo copula non intervenerit*, hæc probabiliter non obſtat, ſi copula ſit occulta, n.928. Si in eo ponatur illa Clauſula: *ſi crimen vel impedimentum ſit occultum*, ſi illud fiat publicum poſt executionem factam, hæc non obſtat valori: poſſet tamen ratione ſcandali peti ſeparatio, vel obtinerà diſpenſatio, quæ manifeſtari poſſet, n 872 Quando inter cauſas ponitur, quod detur, *ad vitanda ſcandala* requiritur, ut ſint metus publici ſcandali, nu.940 957. Quando dicitur: *vitæ periculum imminere*, communiter ſenſus eſt, quod ſit periculum mortis ab aliquo inferendæ &c. nu 941. Quando dicitur: *ut aſſerunt ſe de nobili genere ortos*, & alia cauſa movens Papam non additur, debet illa cauſa coram executore probari, nu.942. Quando in diſpenſatione

rum illegitimo dicitur : *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non ſit*, eſt tantùm inſtructio & cohortatio, ut ne talis ſit ; unde quam vis talis eſſet, Reſcriptum eſſet validum, n. 943. Quando additur: *dummodo per annum non inſorduerit*, videtur intelligi, ſi non per totum annum in tali delicto conſtanter ſine ulla pœnitentia permanſerit, num 944. Quando additur : *ſi ità eſt ; quatenus ſi ita eſt ;* intelligitur, ſi preces veritate nitantur, l. 1. nu. 796. Quando additur : *immineat periculum revelationis*, requiritur ad valorem, ut ſit periculum, ne reveletur impedimentum, ſi non ſubſequatur Matrimonium. Si addatur : *& ſcandalorum*, intelligitur gravia infamia, ex qua ſequantur contentiones, minæ, pugnæ &c. ib. Quando additur : *ut dicta mulier de nullitate prioris conſenſus certiorata* &c. requiritur ad valorem, ut, ſi diſpenſandum ſit in impedimento dirimente, cum quo Matrimonium contractum fuit in facie Eccleſiæ, conjux ignorans illud impedimentum fiat certa de nullitate prioris ſui conſenſus, & novum validumque liberè præſtet; ita tamen, ut in cognitionem occulti impedimenti non veniat, l. 1. num. 796. l. 6. p. 3 num. 814. Quando additur : *poſtquam dicto Sacerdoti, ſi necdum ſatisfecerit ;* verba hæc ſolent eſſe in facultate abſolvendi ab excommunicatione, v.g. ob percuſſionem Clerici; & important conditionem priùs ſatisfaciendi parti læſæ, quam abſolvi poſſit, l. 1. n. 796. Quando additur : *motu proprio*, tunc ſuppletur defectus ſubreptionis, quo petens reticuit cauſam finalem; qui tamen non ſuppletur, ſi expreſſerit cauſam finalem falſam, neque etiam ſuppletur defectus obreptionis &c. nu. 654. 814. Si addatur : *cum illis diſpenſes in foro Conſcientiæ*, non ideo fieri debet in Confeſſione, nec ideo Confeſſio requiritur ; ſi autem addatur, ut diſpenſatio fiat *in actu Sacramentalis Confeſſionis*, vel *ſoro Pœnitentiæ, audita Confeſſione* &c. probabiliùs adhuc requiritur Confeſſio, quamvis diſpenſandus jam antea abſolutus eſſet à ſuis exceſſibus, Cenſuris ac pœnis, & nullius mortalis ſibi conſcius eſſet, l 6. p. 3. nu. 956. Si addatur : *ut prius tollatur occaſio peccandi*, probabiliùs intelligitur omnis occaſio proxima, num. 957. Si addatur : *hac vice abſolvas*, & diſpenſandus poſt ſtatum gratiæ labatur in plures Cenſuras & Reſervata, poteſt ab iis abſolvi, num. 960 Si addatur, ut imponatur *gravis pœnitentia*, an & quando poſſit imponi levis &c. V. *Confeſſarius in quo diſpenſare poſſit*. Si addatur, ut injungatur *Confeſſio ſaltem una ſingulis menſibus*, probabiliùs intelligitur de menſibus totius vitæ; quod ſi uno menſe omittat, non tenebitur alio compenſare, n. 963. Si addatur, ut Confeſſarius declaret prolem legitimam *in foro Conſcientiæ tantùm*, ſi uterque parens impedimenti conſcius fuerit, probabiliter tantum diſpenſatur pro ſoro interno; ſi autem unus ſaltem bona fide contraxit, proles debet cenſeri legitima pro utroque ſoro, num. 964. Si addatur : *ut nulli teſtes adhibeantur*, ſi hi adhibeantur, non ideo eſſet invalida diſpenſatio, num. 965. Si addatur : *ut lacerentur literæ*, ſufficit, ſi Reſcripto detrahatur ſigillum, dilaceret per medium, ſi inducantur lituræ &c. Quod ſi hoc negligeretur, non ideo eſſet invalida diſpenſatio, quamvis peccaretur mortaliter, num 966 Si addatur : *ne literas illas reddas ſupplicanti*, intelliguntur integræ, n. 967. Si addatur : *dummodò aliud impedimentum Canonicum non obſtet*, intelligitur impedimentum, quod diſpenſatum non ſit, vel diſpenſari debeat, n. 968. Si addatur : *tuam Conſcientiam oneramus*, requiritur induſtria executoris, num. 981.

In Reſcripto, quando diſpenſatur in gradu prohibito, apponi ſolet : *dummodo dicta mulier propter hoc rapta non fuerit*, quòd ſi omitteretur, tamen ſubintelligeretur ; hinc ſi rapta eſſet, etiamſi conſentiret manens in poteſtate raptoris, executor pergere non poſſet, ſed requireretur novum Reſcriptum in forma : *perinde valere*, num. 980.

Si in reſcriptis aliquid addatur, quod aliunde de iure requiritur, eſt ordinariè tantum velut monitio, num 945.

Quid aliæ Clauſulæ Reſcriptis adjectæ operentur. V. *Clauſula*. Ut ea quis aperire & exequi poſſit, requiritur, ut ſit Confeſſarius, Magiſter in Theologia, vel Decretorum Doctor, approbatus ab Ordinario : non ſufficit, ut ſit Licentiatus, nec Doctor Ordinis Religioſi; Confeſſarii tamen Societatis JESU etiam non Doctores ex commiſſione ſui Superioris ea aperire & exequi poſſunt : alii ſine qualitate Doctoris aut privilegio ea aperientes peccant mortaliter &c. nu 954. Eorum executoribus plura obſervanda ſunt, v.g. ut præmittant monita & conſilia opportuna de fideliter reſpondendo, de implenda pœnitentia injungenda, de cavendo relapſu &c. nu. 954. Si aperiantur à non habente poteſtatem, non ideo carent effectu, num. 955.

Si error in Reſcripto commiſſus ſit, quid agendum. V. *Error*.

Circa Reſcripta vel literas expeditionis quæ obſervanda. V. *Executor literarum Apoſtolicarum*.

Reſervatio Beneficiorum.

Reſervatio Beneficiorum eſt interdictum Papæ, factum inferiori circa uſum poteſtatis diſponendi de Beneficio : differt ab affectione Beneficii, quod reſervatio reſpiciat actum verbalem & expreſſum, affectio autem reſpiciat actum realem ſeu factum &c. l. 4. nu. 489. 581 Variè dividitur. Alia eſt Generalis, quæ ad plura Beneficia ſe extendit ; alia ſpecialis, quæ eſt tantum de uno certo Beneficio. Alia dicitur Clauſa in Corpore Juris, nempe aliquo ex libris 6. Decretalium vel Clementinarum ; alia extra Corpus Juris, quæ continetur in Extravagantibus, aut Regulis Cancellariæ. Alia eſt localis, quæ oritur ex vacatione per obitum in loco v.g. Romæ; alia realis, quæ oritur ex re ipſa, id eſt, ex ipſa Beneficii qualitate. Alia eſt reſultans ex tempore, quia nempe vacatio incidit in menſem vi alternativæ reſervatum Pontifici. alia Perſonalis, quæ oritur ex perſona, cujus obitu vacat ; num 490.

Reſervatio clauſa in Corpore Juris videtur eſſe unica, qua reſervantur Beneficia vacantia in Curia Romana, nu. 491. Beneficia, quæ Papæ reſervantur, plura ſunt, verbi gratia. Officialium ſive Curialium Papæ ; quocunque loco moriantur ; Familiarium Papæ ; item in pœnam delicti reſervata &c. à num. 491. Probabiliùs etiam reſervantur Papæ Beneficia illa, quæ aliquis per Papam promotus ; verbi gratia, ad Epiſcopatum per diſpenſationem retinuit, l. 4. nu 508.

Reſervationi Pontificiæ ſatisfit, ſi Papa ſemel de Beneficio reſervato diſpoſuerit, ideoque poſtea redit ad diſpoſitionem Ordinarii, num. 499. 508. Indultum ad conferendum Beneficia reſervata non extenditur ad reſervata duplici reſervatione, niſi hoc exprimatur; probabiliter tamen hoc tantum intelligitur de Indultis, quæ illis dantur, qui ante reſervationes non fuerunt ordinarii Collatores, Electores, vel Patroni, nu. 495.

Reſervatio Caſuum.

Reſervatio Caſuum eſt negatio juriſdictionis circa aliquod peccatum, quæ certè in Eccleſia datur, l. 6. p. 2. n. 1599 Dividitur in Pœnalem, quæ fit in odium ſeu pœnam alicujus peccati &c. & in Medicinalem, quæ fit propter bonum Fidelium, vel ob rectam gubernationem alicujus Communitatis &c. à nu. 1601.

Reſervatio fieri poteſt ab omnibus illis, qui habent poteſtatem ordinariam conferendi juriſdictionem, num. 1600. Ea fieri poteſt vel directè, cum quis juriſdictionem Confeſſarii, quam reſtringit, habet ſibi ſubordinatam ; vel indirectè, cum juriſdictionem Confeſſarii non habet ſibi ſubordinatam, n. 1603. Si Epiſcopus ſic ſtatueret : *Volo, ut qui hoc commiſerit, non poſſit à me abſolvi, ſed peccatum & Cenſura ſit Papæ reſervata :* illud peccatum non ideo eſſet reſervatum Papæ, ſed Epiſcopus poſſet ab eo abſolvere ; à reliquis tamen Confeſſariis per hoc indirectè ſuſtuliſſet juriſdictionem in tale peccatum, num. 1635. Etiam ſine cauſa facta eſt valida, num. 1685.

Reſervari poſſunt atrocia & graviora delicta ; etiam venialia reſervari poſſent, & multò magis mortalis negativè dubia ; de facto tamen non ſolent reſervari, niſi certò mortalia. Etiam reſervari poſſent peccata merè interna, jam autem non reſervantur, niſi in actum aliquem externum prodierint, à n. 1604 Etiam reſervantur peccata occulta, num. 1606.

Reſervationem incurrit ſecundum communem etiam ille, qui ignorat eam ſuo peccato eſſe annexam, à n. 1607. Si pœnitens, dum confitetur, neſciat ſuum peccatum eſſe reſervatum, Confeſſarius id ſciens non videtur eum poſſe abſolvere, n. 1696.

Reſervationem Caſuum Papalium probabiliter non incurrit, qui non ſcit eam peccato ſuo eſſe annexam, aut de illa reſervatione annexa non cogitavit, quando peccabat, num. 1614. Caſus Papæ reſervati per Bullam Cœnæ plures ſunt, à num. 1609. num. 2054. Extra Bullam Cœnæ ſunt plurimi, & quotidie fiunt plures per varias Conſtitutiones etiam hiſce temporibus emanantes, num. 1610. Per Clementem VIII. reſervati ſunt undecim, num. 1599. Epiſcopis de jure communi nunc probabiliter nullus Caſus eſt reſervatus, num. 1625. In Diœceſi Colonienſi Epiſcopo ſunt reſervati Caſus ſequentes : Apoſtaſia, Homicidium voluntarium, Incendium Eccleſiæ, Sodomia, Raptus virginum, Inceſtus cum conſanguineis aut affinibus in primo vel ſecundo gradu, aut cum Sanctimonialibus, Adulterium manifeſtum, Injectio manuum violenta in parentes cum læſione, Blaſphemia magna, ſerioque prolata, Veneficium, Sortilegium, ligatura & omne maleficium, quo impeditur actus Matrimonialis in conjugibus. Perjurium manifeſtum. Caſus tamen occulti hic non reſervantur. Caſibus in hac Diœceſi reſervatis, Ann. 1715. die 26. Maii per Decretum, additum eſt peccatum complicis criminis carnalis externi mortaliter peccaminoſi ; in quo Decreto etiam explicatum eſt per caſus occultos (qui hic reſervati non ſunt) intelligi caſus merè internos & omnes externos etiam occultos reſervatos eſſe. Item in eo adimitur Confeſſario complici, quoad hoc juriſdictio, licèt hæc illi in approbationibus euſque expeditis conceſſa fuerit, num 1636.

In Hildeſienſi plures reſervati ſunt, v.g. veneficia, incantationes, ſortilegia &c. num. 1642.

In Leodienſi reſervati ſunt viginti & unus, v.g. Hæreſis, Apoſtaſia, homicidium voluntarium &c. Omnes hi Caſus reſervantur, etiã quando ſunt occulti; ubi notandum, quod nemini, quamvis poteſtatem habeat abſolvendi à Caſibus reſervatis, conceſſa ſit venia abſolvendi ab Hæreſi, Apoſtaſia & homicidio voluntario ; item à caſu complicis in materia venerea, id eſt, à peccato mortali externo in materia venerea cum pœnitente perpetrato, num. 1643.

In Moguntina reſervati ſunt tantum tres, etiamſi ſint occulti. 1. Homicidium voluntarium. 2. Stuprum violentum. 3. Crimen incendiariorum, num. 1637.

In Monaſterienſi à multis conſequenter Epiſcopis antehac reſervata eſt ſola percuſſio Clerici : quid nunc præterea reſervetur ; docet nova Agenda Paſtoralis, num. 1640.

In Oſnabrugenſi plures reſervati ſunt, non tamen occulti, num. 1641. In Paderbornenſi ſeptem reſervati ſunt, etiam occulti, n. 1039.

In Ruremundana tredecim ſunt reſervati ; ubi notandum, quòd in hac Diœceſi nullus Confeſſarius extra mortis periculum (licet alias poteſtatem à reſervatis abſolvendi habeat) poſſit abſolvere à peccato quolibet mortali externo contra Caſtitatem, eum, licèt in eodem ſecum peccato, niſi ad hoc ſit approbatus ; nec abſolvere poſſit ab Hæreſi, neque à caſu laſcivorum conventiculo-

Digitized by Google

culorum juventutis utriuſque ſexus ; ſine expreſſa ad hoc ab Ordinario obtenta facultate, num.1644.

In Trevirenſi ſunt undecim reſervati; ubi obſervandum, quod, quamvis quis generalem facultatem hic habeat à reſervatis abſolvendi, ordinariè tamen ſpecialis requiratur facultas, ut quis abſolvere poſſit Sacerdotem, qui ſe cum filia ſpirituali commiſcuit; vel eum, qui graviter percuſſit Clericum, n.1638.

Apud Regulares poſſunt ſibi Superiores propria authoritate reſervare ſolos undecim caſus Clementinos, l.6.p.2.n.1662. A quo Regulares abſolvi poſſint à caſibus reſervatis. V. *Regularis*.

In Societate Jeſu qui caſus reſervati ſint. V. *Societas Jeſu*. Regulares non exempti incurrunt etiam caſus Epiſcopo reſervatos, num.1645.

Reſervatio Epiſcopalis habet vim tantum intra Diœceſin reſervantis: hinc pœnitens viator à caſu in ſua Diœceſi reſervato, in alia Diœceſi, ubi ille reſervatus non eſt, à quocumque Sacerdote approbato abſolvi poteſt ſine onere ſiſtendi ſe ſuo Epiſcopo; niſi fieret in fraudem reſervationis. Quòd ſi in hac Diœceſi reſervatum eſſet; & non in propria, probabilius in hac Diœceſi Confeſſarius eum abſolvere non poſſet, maximè ſi hic figeret quaſi domicilium: quod ſi hic non figeret domicilium, probabiliter abſolvere eum poſſet, l.6.p.2.n.1631. Extra Diœceſin ſuam peccans probabilius adhuc incurrit reſervationem Epiſcopi ſui reſervantis, n.1632. Eam probabilius non incurrunt impuberes, n.1691.

A reſervatis abſolvere poteſt 1. Ipſe reſervans. 2. Ejus in ſpirituali juriſdictione Superior. 3. Cui ipſe delegavit. 4. Sacerdos inferior, quando Superior adiri non poteſt; v.g. à Papalibus poteſt abſolvere Epiſcopus eos, qui Romam ire non poſſunt. Nullus tamen inferior per ſe & directè, extra periculum mortis, abſolvere poteſt à reſervatis Superiori, niſi id ex Jure vel Privilegio concedatur. V. *Abſolutio*. Si Superior adiri non poſſit, & ſit cauſa urgens, poteſt inferior abſolvere cum onere, ut pænitens ſe poſtea ſiſtat Superiori, l.6.p.2.n.1599. Potens abſolvere à Papalibus, non etiam ideo poteſt ab Epiſcopalibus, n.1508. à n.1628. In omnes Caſus & Cenſuras Epiſcopales habent facultatem Pœnitentiarii in Cathedralibus ad audiendas Confeſſiones expoſiti, n.1633. Ab hæreſi etiam occulta, & aliis Caſibus Bullæ Cœnæ probabilius non poſſunt ſubditos ſuos abſolvere Prælati Regulares, num.1609. 1622.

Reſervatio Caſuum manet etiam poſt mortem reſervantis; niſi ſucceſſor eam revocet, nu 1634. Si feratur in facientes, communiter eam non contrahunt mandantes, conſulentes &c. n.1647. Si feratur in preſumentes, non cadit in illos, qui ex metu &c. id facient, num.1648.

Caſus reſervati ab Epiſcopis ſic intelligendi ſunt: Per *Apoſtaſiam* intelligitur defectio à vera fide ad Hereſin. Per *Relapſum in Hæreſin* intelligitur relapſus poſt Hæreſin publicè ejuratam. Per *Homicidium* videtur etiam intelligi actio occiſiva. Per *Sodomiam* intelligitur perfecta; aliqui etiam dicunt per eam intelligi beſtialitatem & congreſſum cum dæmone. Per *Sacrilegium* intelligitur violatio loci ſacri effuſo ſanguine aut ſemine, vel furto patrato. Per *Incendium procuratum* etiam intelligitur procuratum à mandante effectu ſecuto. Per *Stuprum* intelligitur defloratio virginis ſub cura parentum conſtitutæ per vim facta, & probabiliter etiam intelligitur facta importunis precibus, falſis promiſſis vel dolo. Per *Raptum* intelligitur abductio invitæ virginis, ſive per ſe, ſive per alium, cum intentione peccati, aut etiam Matrimonii. Per *Inceſtum* intelligitur copula perfecta cum ſeminatione in vaſe naturali cum conſanguineis, & non cum affinibus, niſi id exprimatur. Per *Sanctimonialem* intelligitur quælibet Religioſa in Ordine approbato profeſſa. Per *injectionem manuum violentam in parentes* intelliguntur etiam truſiones pedum, verberationes medio inſtrumento &c. Per. *Sortilegia* intelligitur exercitium magiæ, divinationis, vel ſi quis per ſortes aliquid occultum vel futurum exploret. Per *manifeſtum perjurium* intelligitur factum in judicio. Si reſervetur peccatum *ex conſuetudine*, intelligitur, ſi fiat v.g. quinquies ab ultima Confeſſione &c. l.6.p.2.n.1646.

Caſus aliqui Clementini ſic intelligendi ſunt: Per *Apoſtaſiam à Religione* propriè intelligitur, ſi quis deliberato animo, relinquendo in perpetuum vitam Religioſam, fugiat, & habitum dimittat &c. Per *lapſum carnis voluntarium opere conſummatum* intelligitur non ſola copula carnalis, ſed etiam pollutio &c. à num 1669.

Poteſt Superior abſolutè juſtis de cauſis negare facultatem petitam abſolvendi à reſervatis; peccat tamen, ſi ſine juſta cauſa ſe in danda licentia difficilem præbeat, n.1599. Si ſine juſta cauſa neget facultatem abſolvendi Confeſſario, inferior probabilius ea uti non poteſt, n.1686. Si Superior Regularium facultatem abſolvendi neget Confeſſario ad hoc deſignato, & hic judicet eam debere concedi, poteſt pro juſta vice abſolvere; idem probabiliter etiam poteſt ad hoc non deſignatus, n.1599. 1686. Si dicatur: *pro iſta vice*, probabiliùs intelligitur, quod detur facultas pro illis peccatis, pro quibus petita eſt, vel pro illo moraliter tempore, quod ex circumſtantiis colligi debet, nu. 1686. Si poſt obtentam facultatem iterum peccetur, & petitio non fuerit determinata ad reſervata jam commiſſa, licentia data etiam ad poſteriora ſe extendit, n.1692. Abſolvendi poteſtas etiam ſubdelegari poteſt in ordine ad ſe ipſum abſolvendum, num.1687. Petens facultatem in genere pro aliquo, etiam ipſemet pro ſe probabiliter uti poteſt; non tamen in Societate Jeſu, num.1688.

Ordinariè peccat Superior aliquem abſolvendo à ſolis reſervatis, ex cauſa tamen valde urgente id facere poteſt, n.1599. 1689. Tempore Jubilæi in Anno ſancto à reſervatis abſolvere poteſt, qui habet poteſtatem in reſervata, num.1690.

Abſolutus à reſervato ut dubio à non habente poteſtatem in reſervata, ſi poſteà certus fiat fuiſſe reſervatum, ſi reſervatum erat propter Cenſuram, reſervatio eſt ſublata: è contra ſi reſervatum erat ratione ſui, videtur remanere obligatio ſe ſiſtendi Superiori, ad quod tamen probabiliter non tenetur, n.1693.

Abſolutus à peccato adhuc occulto in loco, in quo reſervatur peccatum, quando eſt publicum, à Confeſſario non habente poteſtatem in reſervata, ſi hoc peccatum poſteà fiat publicum; eſt & manet directè abſolutus ſine obligatione iterum confitendi, aut ſe ſiſtendi Superiori, n.1694. Si abſolutio data ab habente poteſtatem in reſervata fuerit invalida ob indiſpoſitionem vel alium defectum pœnitentis; vel ſi reſervatum inculpabiliter ſit omiſſum, reſervatio probabiliter eſt ſublata, n.1699. 1695.

In dubio, an ſit reſervatum, probabiliùs ab eo quivis Confeſſarius abſolvere poteſt, l.6.p.2. n.1599 1604. Si abſolutus non poſſit per ſe ipſum ſe ſiſtere Papæ, ſecundum communem non tenetur id facere per alium vel per litteras; ad Epiſcopos autem aut alios Superiores videtur probabilius teneri recurrere per alium vel per litteras, ſi per ſe ipſum non poſſit, n.1697. Per *ſatisfactionem partis*, quæ aliquando abſolutioni præmitti debet, intelligitur reſtitutio honoris, famæ, debitorum &c. facienda læſo, n.1453. 1623. Habens reſervata, ſi debeat communicare, & non adſit Confeſſarius habens poteſtatem in reſervata, ſed tantum in alia peccata poteſt ab eo abſolvi cum onere ſe ſiſtendi Superiori, nu.1599. 1698.

Reſervatio caſuum eſt ſtrictæ interpretationis, l.6.p.2.n.1604. 1684.

Reſervatio nulla eſt in articulo vel periculo mortis, num. 1623.

Reſervationes fructuum.

Reſervationes fructuum ante proviſionem Beneficii in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis videntur eſſe illicitæ; probabiliter tamen non eſt illicitum, ſi fructus Beneficii ſimplicis primo anno reſerventur hæredibus defuncti Beneficiati, l.4. à num.671.

Reſidentia.

Reſidentia eſt præſentia perſonæ in loco Beneficii ad ei deſerviendum. Hæc duplex eſt: alia eſt præciſa, quæ eſt inſeparabilis à Beneficio, & obligat ſub pœna amiſſionis tituli; alia eſt cauſativa, ſine qua Beneficium retineri poteſt, & obligat ſub pœna amiſſionis ſolorum fructuum, l.4.num.864.

Ad reſidentiam obligantur Epiſcopi, Parochi, & illi, qui curatum Beneficium habent; nec ſufficit, ſi per alios adminiſtrent, niſi majus bonum urgeat, n.862. Ad eam ita obligantur Epiſcopi, ut ſi intrà annum ultrà tres, & Parochi ultra duos menſes abſint abſque legitima cauſa per Epiſcopum cognita & approbata, peccent mortaliter, & fructus non faciant ſuos, nu 862. 868.

Reſidentia perſonalis perpetua requiritur in Beneficiis curatis, à qua hic & nunc eſſe cauſas vel circumſtantias deobligantes Papa declarare poteſt, n.865. Sola conſuetudo etiam immemorialis non deobligat curatos à reſidentia, niſi ſuppleat Vicarius perpetuus, n.866. Ad reſidentiam obligantur Epiſcopi, & Parochi, etiamſi tres aut quatuor tantum habeant ſubditos, & quamvis habeant Coadjutores; niſi tota cura ſit tranſlata in Vicarium perpetuum; ſimiliter ad eam tenentur, qui Parochiam habent in Commendam, & omnes illi ad eam obligantur, quamvis illis ſtatim poſt poſſeſſionem moveatur lis in petitorio, n.867. Qui in Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis obtinent Dignitates, Canonicatus, Præbendas vel Portiones, ſi intrà annum ultra tres menſes abſint, primo anno media parte fructuum, ſecundo verò anno omnibus fructibus, quos illo anno lucrati ſunt, priventur; quæ tamen eſt pœna non latæ ſed ferendæ ſententiæ, nu.862.

In reſidentia Beneficii purè ſimplicis ſolus Papa, & non Epiſcopi diſpenſare poſſunt in perpetuum, ſed ſolum ad tempus ex juſtis cauſis. Quod ſi Fundatio aliqua requirat reſidentiam perſonalem, & fructus ita imminuti ſint, ut non reſpondeant illi oneri, poteſt Epiſcopus in reſidentia diſpenſare, nu.870.

In reſidentia quoad illos, qui Dignitates obtinent, non poſſunt diſpenſare Capitula, nec Epiſcopi; niſi ex cauſis in Jure expreſſis, quod omnibus permittit tres menſes de anno, n.871. Per conſuetudinem induci poteſt, ut ſine reſidentia percipiatur corpus fructuum, non tamen diſtributiones, num.872.

Cauſæ à reſidentia excuſantes variæ ſunt, v.g. Doctio Theologiæ, vel Juris Canonici; ſtudium Theologiæ vel Juris Canonici; quod per quinque annos à reſidentia excuſat; obſequium Papæ vel Epiſcopi ad utilitatem Eccleſiæ; meritum illius, cum quo diſpenſatur &c. n.862. 865. 869. à n.872.

In Epiſcopis requiritur reſidentia ad jus alternativæ, n.477.

In quas reſidentias Societatis Jeſu fœminis ingreſſus ſit prohibitus. V. *Societas Jeſu*.

Reſignatio Beneficii.

Reſignatio eſt ſpontanea proprii Beneficii dimiſſio facta coram legitimo Superiore id acceptante. Hæc duplex eſt, ſcilicet *tacita*, quæ eſt dimiſſio Beneficii, quæ abſque verbis vel ſcriptura inducitur à Jure ipſo per quandam interpretationem voluntatis Beneficiati ſufficienter declaratæ ex facto aliquo ad renunciandum apto: & *expreſſa*, quæ rurſus eſt duplex, ſcilicet *pura*, quæ fit ſine conditione & pacto appoſito coram Ordinario, qui Beneficium cuilibet alteri

terri conferre poteſt; & *conditionata*, ſeu in favorem, eaque vel eſt *ſimplex in favorem*, ut quando fit abſque reſervatione; vel eſt *Qualificata*, quando ſcilicet fit reſervato ſibi iure regreſſus, vel penſione, vel fructibus aliquibus, l.4.n.884.958. Nomine reſignationis ordinariæ venit pura & non conditionata, niſi materia ſubjecta & circumſtantiæ aliud poſtulent, n.953. Conditionata ut ſit valida, plura requiruntur, v.g. ut Beneficium ſit reſignantis; ut fiat libere; ut fiat in manibus ejus, qui poteſt admittere &c. num.884.

Reſignationi variæ conditiones apponi poſſunt, v.gr. ut Beneficium conferatur alicui deſignato; ut reſignatarius viciſſim ipſi permittat ſuum Beneficium; ut ſibi reſerventur omnes vel aliqui fructus &c. n.954.1064.1066. Ob utilitatem Eccleſiæ facta eſt favorabilis; in favorem tertii facta eſt odioſa, & in genere cenſetur odioſa, n.955. Si reſignatio ſit pura, & à Superiore admiſſa, hoc ipſo adeſt vacatio Beneficii, num.956.

Si reſignatio ſit in favorem alicuius, & litteræ ſint expeditæ, ſecundum communem hoc ipſo non adeſt vacatio, num.957.

Reſignatio conditionata qualificata ob ſimoniam juris humani nonniſi in Pontificis manibus fieri poteſt; quod etiam verum eſt de reſignatione ſimplici, hæc tamen probabiliter etiam in manus Ordinarii fieri poteſt, maxime ſi fiat ſine modo obligatorio, quamvis addita deprecatione, ut perſonæ certe conferatur, idque obſervari poteſt, ubi non eſt recepta Bulla S. Pii V. quamlibet perſonæ ſucceſſuræ deſignationem prohibens, l.4.n.884.1014. Si bona fide reſignatio fiat authoritate propria, aut coram non Superiore, reſignans amittit poſſeſſionem, ſed non Titulum; ſi conditionato reſignet nulliter, idque ſcienter, amittit Titulum, l.4.num.958.

Si Reſignatarius reſignationem non publicet, amittit Titulum, & Beneficium vacat per Reſignationem: Si Reſignans moriatur intrà 20. dies, Beneficium vacat hujus morte. Si reſignans pure, & moriatur, ac pariter moriatur reſignatarius per litteras in forma *dignum* nominatus, ſed necdum proviſus, Beneficium ordinarie videtur vacare per reſignationem, & non per mortem hujus reſignatarii &c. n.958. In caſibus, in quibus amittitur Titulus, etiam amittitur poſſeſſio, n.959. Si reſignatio ſit irrita, & reſignans non perdat Titulum, fructus ad hunc ſpectant; ſi autem titulum amiſerit vel depoſuerit, caret fructibus, l.4.nu 960. In reſignatione pura & valida, fructus, per ſe loquendo, ſpectant ad ſucceſſorem; in reſignatione autem facta in favorem, fructus uſque ad diem conſenſus à Superiore præſtiti debentur reſignanti, à die conſenſus præſtiti reſignatario, num 961.

In reſignatione pura fructus civiles ſpectant ad reſignatarium, niſi reſignans eos ſibi reſervarit, aut conſuetudo ſit contraria. Oppoſitum eſt in moriento &c. In reſignatione in favorem, fructus civiles debentur reſignanti uſque ad tempus acceptationis; naturales autem & mixti adhuc pendentes probabiliter partim ad reſignantem, partim ad reſignatarium &c. nu.962.

Reſignans uſque ad tempus reſignationis tenetur ex fructibus ſolvere penſiones & onera realia Beneficio impoſita; poſt reſignationem etiam nulliter factam tenetur reſignatarius, ſi fructus percipiat &c. num. 963.

Reſignans, poſt reſignationem admiſſam; non tenetur amplius vi Beneficii ad Horas, ad quas ſtatim poſt Collationem acceptatam probabiliter tenetur reſignatarius, ſi fructus percipiat &c. n.964. Si Beneficium requirat Reſidentiam, pure reſignans, poſt reſignationem à Superiore admiſſam non tenetur reſidere, etiamſi ei reſervati ſint omnes fructus & ſtallum in Choro. Reſignans in favorem, tenetur reſidere, quamdiu fructus percipit, uti & reſignatarius ſtatim à poſſeſſione capta, l.4.nu 965. Si alicui in Dignitate conſtituto detur commiſſio à Papa aliquid decidendi, & ille poſt commiſſionem acceptatam, Dignitatem reſignet, probabilius commiſſionem datam retinet; niſi talis commiſſionis factus ſit incapax &c. nu. 966. Omnia commoda & jura, quæ conveniebant reſignanti ratione Beneficii, ordinarie tranſeunt in reſignatarium, num 967.

Reſignatarius tenetur ſtare locatione per reſignantem facta nomine Eccleſiæ; item tranſactione vel pactis per reſignantem factis, dummodo adſit Confirmatio Superioris; item ſolvere debita à reſignante contracta pro neceſſitate Eccleſiæ, &c. n. 968.

Reſignatio, ſi in favorem plurium facta ſit, prima eſt valida, l.4. n.969. Necdum admiſſa à Superiore revocari poteſt, n.970.

Reſignatio in favorem, quamvis ſit apud Papam admiſſa, ſignata per *Fiat, ut petitur*, regiſtrata; imo & ſi reſignans juraſſet ſe non revocaturum, tamen reſignanti datur locus pœnitentiæ, & ad Beneficium redire poteſt, niſi reſignatarius cum conſenſu Papę acceptaſſet, & jus ſuum ceſſiſſet alteri &c. n.971. Facta in favorem tertii, pro quo jam expeditæ ſint litterę in forma *gratioſa*, reſignanti non datur locus pœnitentiæ &c. nu.972.

Inconſultò reſignans pœnitere poteſt, & ante Collationem alteri factam Beneficium repetere; idem poteſt, qui ex ira vel indignatione reſignavit; quod tamen difficulter admittetur, niſi ſtatim improvidam reſignationem revocet, num 973.

Reſignatio, vi, metu vel dolo facta revocari poteſt, aut ab initio nulla eſt, num.973 à num 1045.

Reſignatio ſi effectum habuerit, non poteſt rediri ad Beneficium ſine nova proviſione; quod ſi effectum non habuerit, ob non impletas conditiones, probabiliter non eſt opus nova proviſione, n.674.

Omnia Beneficia, cujuſcumque ſint generis & qualitatis, niſi ſpecialiter jure prohibeatur, reſignari poſſunt, n.975. Beneficia, quæ optari ſolent poſſunt reſignari apud Papam. Electiva etiam reſignari poſſunt; ſed ſi fiat in favorem, requiritur conſenſus eligentium, qui ſaltem ſubſequatur, qui ſi conſenſum negent, reſignatio videtur valere, ſed poteſt annullari: ſi fiat in utilitatem Eccleſiæ, ſufficit conſenſus majoris partis: ſi in utilitatem hominis, requiritur conſenſus omnium: ſi autem electiva reſignentur pure coram confirmante, probabiliter adhuc requiritur conſenſus eligentium, num. 976. Beneficia patronata reſignari poſſunt pure, probabiliter etiam ſine conſenſu Patroni apud Ordinarium; ſed ab Ordinario conferri non poſſunt ſine præſentatione Patroni; ut tamen apud Papam reſignentur in favorem, probabiliter requiritur conſenſus Patroni &c. numer 977.

Reſignatio facta ſine conſenſu Patroni, ſi hic intra tempus ad præſentandum dato contradicat, irritari debet. Proviſio vero Beneficii ſcienter reſignati contempto Patrono, eſt ipſo jure nulla &c. ib. Beneficia reſervata Papæ reſignari poſſunt apud Papam & Ordinarium, ſed apud Ordinarium non in favorem: nec poteſt de illis providere niſi Papa; & de tali Beneficio proviſus per Ordinarium, eſt intruſus, n.978. Exempta à poteſtate Ordinariorum apud Papam reſignari poſſunt, ib. illa, quorum conferendorum Indultum habet aliquis, etiam apud hunc reſignari poſſunt, niſi aliter colligatur ex verbis, ib. Illa, ſuper quibus conceſſa eſt expectativa, reſignari non poſſunt in favorem, niſi coram Papa de hoc admonito &c. ib. Beneficia unita, ſi unio necdum venerit ad effectum, reſignari non poſſunt, multo minus, ſi unio effectum ſortita ſit; niſi ſint Beneficia carentia redditibus, l.4.n.979. Data in Commendam temporalem reſignari non poſſunt à deſerviente, data autem in Commendam perpetuam reſignari poſſunt &c. nu.980. Beneficium, ad quod alicui conceſſus eſt regreſſus, dum vacabit per ceſſum vel deceſſum, reſignari non poteſt, nu. 981. Beneficium litigioſum reſignari poteſt ab illo collitigante, qui habet confirmationem juris ſui à Papa, ſi alter illud dimiſerit, cum facta mentione de litis pendentia: quod ſi lite adhuc pendenti fiat reſignatio coram Ordinario, valida eſt, Ordinarius tamen Beneficium conferre non poteſt, nec alium collitigantem ſurrogare. Si reſignatio fiat coram Papa abſque narratione litis, eſt invalida, quod probabilius verum eſt, etſi Papa motu proprio conferret non facta mentione litis, n.982.

Si reſignatio ſit facta ante litem inceptam circa Titulum Beneficii, poſſunt reſignatario expediri literæ, & etiam capi poſſeſſio pendente lite, ib. Beneficium, ſuper quo quis promotus eſt ad majorem Ordinem voluntarie reſignari ordinarie non poteſt, nec titulus patrimonii, ſuper quo quis Ordinatus eſt, à num.983.

Qui prævidet ſe ob delictum etiam notorium privandum Beneficio, illud reſignare poteſt &c. l.4.nu. 985. Privatus ipſo jure reſignare non poteſt, idem eſt de privato per ſententiam hominis, ſi hæc tranſierit in rem judicatam, quamvis necdum ſit executioni data &c. num.986.

Reſignatarius reſignare non poteſt in favorem tertii, quando is, cui reſervata penſio, egit ad privationem vel regreſſum ob non ſolutam penſionem, aliàs poteſt, etiam non admonito primo reſignante, à quo hic ſecundus reſignatarius ob non ſolutas penſiones muletari non poteſt, numer.987. Habens Parochiam, ob quam tenetur promoveri intra annum, poteſt eam ultima die anni reſignare, quæ reſignatio tamen non facile admittetur, num 988. Impetrans Beneficium per annum pacifice poſſeſſum, poteſt illud, ſi Superior reſignationem admittere velit: ſtatim reſignare, nec evocato poſſeſſore, nec cauſa expedita, n.989. Promovendi per Papam ad Eccleſiarum aut Monaſteriorum regimina non poſſunt intra tempus vacationis Eccleſiæ aut Monaſterii & tempus promotionis ſuæ reſignare Beneficia alioqui vacatura per promotionem, niſi quis eo tempore reſignet ignorans ſe promovendum, n.990. Mente captus nequit reſignare, niſi in lucido intervallo, idem eſt de ebrio, a furioſo &c. nu 991. Senex reſignare poteſt, quamvis ejus reſignatio difficiliùs admittatur, n 992. Minores, qui exceſſerunt 14. & necdum attigerunt 25. ætatis annum, poſſunt ſine Curatoris conſenſu, etiam per Procuratorem ſine officio Judicis conſtitutum, reſignare, ib. Impubes, ſi per Diſpenſationem habeat Beneficium ante annum 14. illud reſignare non poteſt ſine authoritate Tutoris, & decreto Superioris, ibid. Admiſſus ad Monaſterium, ſed necdum ingreſſus Novitiatum, probabiliter non poteſt reſignare Beneficium intuitu Religionis ingrediendæ, n.993. Novitii poſſunt cum conſenſu Epiſcopi etiam ſine conſenſu Superiorum duobus menſibus ante Profeſſionem reſignare Beneficium, etiam ſuper quo ſunt Ordinati, quæ reſignatio non habet effectum, niſi dum emittant Profeſſionem, num.993.

Reſignatio facta ab infirmo, ſi hic intrà 20. dies à reſignatione facta moriatur, nulla eſt, & Beneficium cenſetur vacare per mortem: illi autem 20. dies computantur de momento in momentum, quo reſignans præſtat conſenſum reſignationi à Superiore approbatæ, vel quo Superior reſignationi præſtat conſenſum, à num.994.

Reſignationem ab ægro factam qui vult infirmare, debet probare mortem intrà 20. dies factæ reſignationis obveniſſe, l.4. n.1003. Si reſignans moriatur intra 20. dies, Beneficium apud Papam ſic reſignatum probabilius non reſervatur Papæ, quod videtur certum, ſi reſignatio tentata ſit apud Ordinarium, à numer. 1004.

Digitized by Google

mer.1004. Si quis Beneficium ſic vacans à Papam impetret, debet exprimere menſem obitus, & probabiliter etiam addere debet modum, quod ſic vacet per obitum intrà 20. dies, num.1006. Si quis reſignarit apud Papam, & Papa moriatur ante præſtitum in Camera magnum conſenſum, quem poſtea præſtat reſignans, qui tamen intra 20. dies moriatur, tenet reſignatio, quæ probabiliter non tenet, ſi vivente Papa datus eſt magnus conſenſus, num.1007.

Reſignatio fieri debet dignis, & qualitates à Jure requiſitas habentibus; aliquando etiam dignioribus, num.1008. Non poteſt fieri illis, quibus non poteſt fieri collatio. Quod ſi in favorem Laici facta reſignatio ſit admiſſa à Papa ſub hac clauſula: *quamprimum clericali charactere fuerit inſignitus*, quamvis ille priùs poſt mortem reſignantis fiat Clericus, valet reſignatio, l.4.num.1009. Non poteſt fieri crimínoſis, infamibus; excommunicatis, ſuſpenſis, irregularibus, mente captis, illitteratis, illegitimis, bigamis, minoribus 14. annis &c. num.1009.lib.7. num.219.

Reſignatio fieri poteſt ſenibus & infirmis, ſi apti ſint officio ſatisfacere; item minoribus 14. annis, etiam ſine conſenſu Curatoris; item in favorem Capituli; Conventus habentis Dignitatem &c. lib.4. num.1010. Fieri non poteſt conſanguineis &c. à num.1011.

Reſignatio ordinarie neceſſario fit in manibus Superioris, qui habet poteſtatem ordinariam Beneficiatum ab hoc Beneficio removendi, ſine cujus authoritate facta nulla eſt, l.4. à n.1015.

Reſignatio Cardinalatus, Patriarcatus, Primatus, Archi Epiſcopatus, Epiſcopatus, Beneficii exempti &c. à Papa tantum admitti poteſt, niſi privilegium vel conſuetudo aliud habeat, l.4. num.1022.

Reſignationes in favorem tertii ſolus Papa admittere poteſt; & ſi coram alio quam Papa fiant à ſciente id eſſe invalidum, ita reſignans Beneficio privari poteſt, num.1051.1054. Reſignationes Beneficiorum in Diœceſibus Epiſcoporum Suffraganeorum Archi-Epiſcopus admittere non poteſt, nu.1023.

Reſignationes puras omnium Beneficiorum in Diœceſi ſua poſſunt admittere Epiſcopi, etiam patronatorum & electivorum, ſaltem accedente conſenſu Patronorum & Electorum, ibidem. Reſignationes recipere non poteſt Vicarius Epiſcopi ſine ſpeciali mandato hanc poteſtatem determinatè exprimente, num.1024.

Reſignationes nullum Capitulum Sede plena, regulariter loquendo, recipere poteſt; Sede autem vacante probabilius Capitulum recipere poteſt reſignationes puras Beneficiorum ſpectantium ad collationem etiam ſolius Epiſcopi, ibid. Epiſcopi poſſunt reſignationes in omni menſe admittere, & non obſtantibus Concordatis Beneficia reſignata conferre, quæ aliàs ſunt ſuæ collationis, num.1025.

Reſignatio ut fiat, & ut ab Ordinario admitti poſſit, debet adeſſe juſta cauſa, quarum plures ſunt, v.g. ſenium, incommoda valetudo, ſi reſignans ſit corpore impeditus, quò minus commode præſtet officia &c. Quod ſi reſignatio fiat in favorem apud Papam, ſufficit voluntas gratificandi reſignatario, l.4. à nu.1026. Reſignationem Superior admittere aut reiicere debet intrà menſem extra Curiam; probabilius autem non tenetur Beneficium reſignatum conferre intrà menſem, ſed intrà ſex menſes à die acceptatæ reſignationis, à nu.1029 Si reſignatio fiat apud Papam in favorem, poteſt ejus prorogatio certo modo fieri ad duos annos, num 1031.

Reſignatio fieri poteſt per Procuratorem, à num.1032. V. *Procurator*.

Reſignans tenue Beneficium, ut obtineat pingue, ſi ipſe credat pingue brevi vacaturum, & ſciat aliquem tertium obtinuiſſe à Papa Indultum pro primo vacaturo, ideoque ſuum reſignet, ut hoc conferatur illi tertio, & ipſe pingue brevi vacaturum obtineat, hoc obtinere non poteſt, l.4.num.468. Beneficium pinguius alicui conferri poteſt ſub conditione, ut reſignet vel dimittat illud, quod habet; ſi hoc, quod confertur, cum priori ſit incompatibile, & probabiliter etiam quamvis hoc, quod confertur, cum priori ſit compatibile, num.1066.

Reſignatio cum reſervatione fructuum vel penſionis licita eſt apud Papam, l.4.n.1055. Si penſio reſervata in reſignatione conditionali ſit nulla, etiam nulla eſt reſignatio, n.1057. Si Beneficium pure reſignatum ſub reſervatione penſionis Collator inferior alicui contulerit, collatio eſt valida, ſed non impoſitio penſionis ab eo facta, num.1058.

Reſignatio in favorem facta coram alio quam Papa eſt ſimoniaca, ſi cum admittente ineatur pactum de non conferendo alteri niſi deſignato &c. l.4.n.1052. Etiam eſt ſimoniaca, ſi fiat ſub reſervatione fructuum vel penſionis coram Ordinario, n.1056. Etiam eſt ſimoniaca facta ſub conditione, ut tibi refundantur expenſæ factæ pro Beneficio obtinendo, v.g. in lite, ſolvendis ſtatutis &c. nu.1059. Etiam eſt ſimoniaca facta in favorem cum pacto, ut reſignatarius ſolvat omnes expenſas pro Bullis, nu.1060. Etiam probabiliter ordinariè eſt ſimoniaca facta ſub pacto, ut reſignatarius refundat expenſas factas pro Beneficio, v.g. pro redemptione vexæ ab Hæretico intentatæ, ſi fructus ex Beneficio modò perceperit &c. n.1061. Simonica eſt, quæ fit ſub conditione, modo vel pacto, quod de jure non ineſt, nec adiicitur Authoritate Apoſtolica &c. num.1063. Etiam eſt ſimoniaca, ſi fiat cum pacto etiam tacito, ut reſignatarius tibi ſolvat, quod debet &c. num.1064.

Reſignatio Simoniaca nulla eſt, etiamſi juramento firmata ſit num.n.1062.1065.

Reſignationes Beneficiorum publicari debent in Eccleſia ex loco publico; niſi Beneficia reſignata Romæ in Conſiſtorio conferantur, aut ſint Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, l.4. à num. 1067. Si factæ ſint in Curia de Beneficiis, intrà montes, intra 6. menſes publicari debent; ſi factæ extra montes, intra 9. menſes; ſi factæ apud Ordinarium, & Ordinarius provideat, intra 3. ſi Papa provideat, intra 9. menſes: qui menſes in reſignationibus apud Ordinarios numerantur à die factæ proviſionis in reſignationibus apud Papam à die datæ, in qua prima ſupplica à Papa ſignata eſt, & à Datario recognita; quod tempus etiam currit minori 14. annis, ignoranti reſignatum ſibi eſſe Beneficium, num. 1071. In actu publicationis debent manibus teneri, & exhiberi litteræ reſignationis & proviſionis in originali vel in copia authentica &c. num.1075. In publicatione debet clara & intelligibili voce exprimi reſignatio & facta gratia, qualitas Beneficii, nomina & cognomina reſignantis & reſignatarii &c. ib. Exemplar omnium, quæ in publicatione dicta ſunt, affigi debet, & uno ſaltem die permanere ad valvas Eccleſiæ; & ſuper omnibus à Notario ab hoc rogato confici inſtrumentum &c. ib. Si litteræ expeditionis fuerint ſub vel obreptitiæ, & revalidentur per litteras: *perinde valere*, ſatis eſt publicari primas litteras, num. 1076. Publicatio hæc fieri poteſt per Procuratorem, dummodo ſpeciali mandato ſit conſtitutus. Etiam fieri poteſt per ipſum reſignantem, num.1077. Hæc publicatio fieri debet, quamvis reſignatio & proviſio eſſet aliunde notoria, n.1078. Impedimentum legitimum excuſat à publicatione facienda, num.1079. Si publicatio non fiat intra tempus, vel non fiat præſcripto modo, variæ pœnæ incurruntur, v.gr. quod reſignatio, proviſio & cetera omnia nulla ſint, quod reſignatarius fiat inhabilis ad illud Beneficium, ita, ut ei non ſuffragetur etiam decennalis poſſeſſio &c. num 1080. Per reſignationem conditionalem ſecundum plures probabilius non vacat Beneficium ante conditionem impletam, numer. 1082. Ad reſignatum permutationis cauſa & Papæ reſervatum Beneficium, reſignans redire non poteſt, numer. 1087.

Per reſignationem Beneficia vacantia apud Ordinarium, non cadunt ſub Concordata Germaniæ; l.4.nu.511.

Reſignatio Beneficii apud Ordinarium facta, ejuſque collatio & obtentio, ut ſit valida, requiritur 1. Ut reſignans non ſit ordinatus titulo Beneficii reſignandi, vel aliunde habeat, unde vivat. 2. Ut non fiat in favorem, nec ſub conditione. 3. Ut fiat ex cauſa. 4. Ut acceptetur ab habente poteſtatem. 5. Ut providendus ſit capax: nec ſit conſanguineus, affinis vel familiaris reſignantis aut conferentis. 6. Ut reſignatio publicetur, n.1080.

Reſignatio Beneficii. V. *Beneficium*.

Reſiliens à Sponſalibus. V. *Sponſalia*.

Reſponſoria in Horis.

Reſponſoria 1. Nocturni in Dominica, quæ prima vice tum ponuntur, ſi ob Feſtum duplex ſint omiſſa, dici debent primo die non impedito. Si in feriis non aſſignentur propria reſponſoria, feria 2. & 5. ſumuntur ex primo Nocturno Dominicæ; feria 3. & 6. ex 2. Nocturno; feria 4. & ſabbato; ſi in hoc fiat de feria, primum erit ſeptimum de Dominica: ſecundum & tertium erit ſecundum & tertium feriæ ſecundæ ſequentis Dominicam, ſi propria habuerit, alias accipi debet ſecundum & tertium primi Nocturni in Dominica. Propria reſponſoria poſita pro feriis primę hebdomadæ menſis repetuntur ordine in feriis hebdomadarum ejuſdem menſis, donec alia ponantur. In feſto trium lectionum duo reſponſoria ſumuntur ex communi Sanctorum, feria 2. & 5. ex primo Nocturno; feria 3. & 6. ex ſecundo; feria 4. & ſabbato, ex tertio Nocturno; & quando dicitur *Te Deum*, in ſecundo reſponſorio apponitur *Gloria Patri*, cum repetitione ultimæ partis reſponſorii, l.4.nu.1288.

Ad reſponſorium breve Completorii in Dominica Paſſionis, non debet omitti *Gloria Patri*, ſi die ſequenti fiat de feſto ſemiduplici, l.6.p.2.nu.2055. D.262.

Reſpublica.

Reſpublica quando cenſeatur eſſe in neceſſitate gravi &c. V. *Neceſſitas*.

Reſtitutio.

Reſtitutio eſt actus juſtitię ad ſalutem neceſſarius neceſſitate præcepti, quo reparatur damnum proximo per injuriam illatum, l.3.p.2. num.1.

Ad reſtitutionem tenentur omnes, qui quoquo modo ſunt cauſa influens & efficax damni ſecuti, & qui ex obligatione juſtitiæ obligati cavere damnum, non caverunt, qui comprehenſi ſunt his verſibus:

Juſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans.

num.20. Inducens aut movens ad damnificandum quis & quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Inducens ad malum*. Cooperans ad damnum, item dubitans, an cooperatus ſit, quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Cooperatio*. Si plures cooperentur in damnum, & ſinguli moveant alios ad ponendum damnum; vel ſi ſingulis non concurrentibus damnum non poneretur, ſinguli tenentur ad reſtitutionem totius; ſi autem ſinguli non moveant alios, & ſingulorum concurſu ſublato adhoc fieret totum damnum, ſinguli tenentur tantum ad reſtitutionem partis, l.3.p.2.nu.53.

Mandans damnificationem quis dicatur, & quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Mandans*.

Conſulens vel ſuadens damnificationem quis dicatur, & quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Conſulens aliquid*.

Conſentiens in damnum quis, & quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Conſentiens in damnum*.

Palpo quis, & quando teneatur ad reſtitutionem. Vid. *Palpo*.

Recurſum præbens damnificanti quis, & quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Receptans damnificantem*.

Participans quis, & quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Participans*.

Mutus, id eſt, qui ante damnum illatum non monet, non clamat, non impedit, ſi ad hoc obligetur ex officio, vel contractu, vel ſtipendio, tenetur ad reſtitutionem; aliàs non. Idem eſt de non obſtante, id eſt, qui dum fit damnum, non defendit, non prohibet, non cuſtodit rem, l.3.p.2.num.30.& num.41 &c.

Non manifeſtans quis dicatur, & quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Manifeſtans damnificantem*.

Abſtrahens aliquem ab ingreſſu Religionis ſine vi & fraude, per ſe loquendo, non peccat mortaliter contra juſtitiam, quod ſi id faciat per vim, fraudem, vel metum gravem, peccat graviter contra juſtitiam, & tenetur reparare damna inde ſecuta; etiam Monaſterio cauſata, ſi à Profeſſione aliquem ita abſtrahas &c. l.3.p.2. à n.345.

Accipiens aliquid, quod, ſi petiiſſet, ei datum fuiſſet, probabiliter non obligatur id reſtituere: ſi tamen dubitet, an dominus eſſet remiſſurus, ſi rogaretur, teneatur reſtituere vel remiſſionem petere, num.462.

Capiens aliena animalia, quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Columba*.

Cauſans damnum cauſandum ab alio, ſi ipſe non cauſaſſet; item cauſa majoris partis &c. an & quid teneatur reſtituere. V. *Damnificans*.

Confeſſarius pœnitentem deobligans à reſtitutione, an & quando teneatur reſtituere. V. *Confeſſarius*.

Creditori creditoris reſtituens an deobligetur. Vide. *Creditor*.

Defraudans gabellas, tributa, vectigalia, an, & quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Gabella*.

Defraudans Præmiſſorem ad quid teneatur. V. *Præmiſſor*.

Deſtruens alicui memoriam, rationem &c. veneno, phyltro, aliove modo, tenetur ad reſtitutionem lucri ceſſantis, & damni inde ſecuti in bonis fortunæ, l.3.p.2.n.342.

Differens reſtitutionem, ad quæ obligetur. V. *Dilatio reſtitutionis*.

Ditior factus ex re aliena quis, & quæ teneatur reſtituere. V. *Ditior factus ex re aliena*.

Docens falſa ad quid teneatur. V. *Docens falſa*.

Donans creditori aliquid debiti ſui immemor an, & quando deobligetur. V. *Donatio*.

Dubius, an ſit cooperatus, ad quid obligetur. Vide *Cooperatio*.

Si certum, prolem eſſe ex adulterio, & dubium, quis ex adulteris ſit pater, hi tenentur ad dimidiam partem hæreditatis & alimentationis legitimis reddendam, ad alteram medietatem ipſa adultera, l.3.p.2.n.337.

Ebrius cauſans damnum ad quid teneatur. Vide *Ebrietas*, *Ebrius*.

Exponens infantem, aut illum ante aliorum oſtium collocans, ad quid teneatur. V. *Expoſititius*.

Faciens aliquid alteri imputandum, ex quo tamen ei non ex natura rei damnum ſequitur, ſed omnino per accidens, quod tantum ex charitate impedire debebat, ordinarie non tenetur ad reſtitutionem, ſi alter inde damnum patiatur, quandoque tamen tenetur reſarcire damna alteri per injuſtam actionem cauſata, l.3 p.2. à num.355.

Furta minuta committens ſub veniali ea reſtituere debet, lib. 3 p.2 num.242. Si ſint commiſſa à multis &c. Vide *Furtum*.

Habens rem alienam commodatam, vel per contractum ſervandam, eam aliquando in communi periculo tenetur præferre ſuæ, quod ſi non faciat, tenebitur ad reparationem damni ſecuti, l.3.p.2 nu.582.

Horas Canonicas omittens ad quid teneatur. V. *Hora Canonica*.

Impediens alterum à conſecutione boni, ad quid teneatur. V. *Impediens*.

Impotens in uno genere bonorum ſatisfacere, ad quid teneatur; item impotentem ſe reddens ad ſolvenda debita ad quid obligetur. V. *Impotantia moralis*.

Inducens aliquem ad malum, Religioſum ad Apoſtaſiam &c. ad quid teneatur. V. *Inducens ad malum*.

Judex quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Judex*.

Lignans in ſylva ad quid teneatur V. *Lignans in ſylva*.

Milites prædas facientes &c. ad quid teneantur. V. *Miles*.

In neceſſitate extrema rem abſumens non tenetur ad reſtitutionem, l.3.p.2 n.147. V. *Furtum*.

Notarius quando teneatur ad reſtitutionem. V. *Notarius*.

Paſcens in loco alieno ad quid teneatur. Vide *Lignans in ſylva*.

Pauperem ſe fingens, ideoque Eleemoſynam extorquens, ad quid teneatur. V. *Eleemoſyna*.

Pauperibus reſtituens an, & quando deobligetur. Vide *Pauper*.

Qui piſcatur in loco alieno, ad quid teneatur. V. *Piſcatio*.

Ponens actionem illicitam, quæ non eſt contra juſtitiam, ſi per eam alteri damnum cauſet, ordinarie non obligatur ad reſtitutionem, l.3.p.2. à nu.165.

Ponens actionem non de ſe, ſed tantum mere interne injuſtam, probabilius non obligatur ad reſtitutionem, à numer. 148.

Poſſeſſor bonæ fidei ad quid teneatur; item malæ fidei, ad quid; item partim bonæ, partim malæ fidei ad quid teneatur. V. *Poſſeſſor*.

Putans rem eſſe Caii, quæ erat Titii, in qua damnum intulit, ex re accepta tenetur reſtituere vel damnum reparare Titio; aliquando etiam ex injuſta acceptione, lib.3.par.2. à num. 200.

Scienter inferens damnum; ſed invincibiliter ignorans eſſe tam grave, probabilius non tenetur niſi ad damnum, quod cognovit, à num.194.

Solvens illi, qui licite poſſet facere compenſationem occultam in bonis ſui creditoris, obligationi ſuæ ſatisfacit, numer.454.

Succedens poſſeſſori malæ fidei ad quid teneatur. V. *Succeſſor poſſeſſoris malæ fidei*.

Qui venatur in loco alieno ad quid teneatur. V. *Venatio*.

Ob quam injuriam illatam debeatur reſtitutio. V. *Injuria*.

Ex qua culpa oriatur obligatio reſtitutionis. V. *Culpa*.

Radix reſtitutionis eſt læſio proximi, quæ eſt contra juſtitiam; quæ fit v. g. furando, defraudando, deſtruendo, rem alterius negligenter cuſtodiendo, occidendo, mutilando, honorem detrahendo, convitiando & ſimilibus.

Communiter radices Reſtitutionis ſtatuuntur hæ duæ: *Res accepta & injuſta acceptio*.

Claritatis gratia quinque ſtatui poſſent, nam pro tertia addi poſſet *injuſta damnificatio*, per quam nihil accipitur; pro quarta *contractus*; pro quinta lex *poſitiva* &c. l.3.p.2. à num.18. V. *Injuria*.

Eadem in individuo res, per ſe loquendo, reſtitui debet, niſi alter ejus dominium acquiſierit, nu.155.

Expenſæ quæ, & quando in reſtitutione detrahi poſſint. V. *Expenſa*.

Fructus rei qui reſtitui debeant. V. *Fructus*. *Poſſeſſor*.

Melioramenta facta quæ, & quando reſtitui debeant. V. *Melioramenta*.

Valor rei vel fructuum ſi fuerit varius intra tempus, quo ſunt erepta vel conſumpta, reſtitutio fieri debet non preciſè ad valorem rei, ſed damni illati, l.3.p.2 n.230. Secundùm communem non ſemper ſufficit reſtituere valorem rei vel fructuum, quam res habebat eo tempore, quo dominus eam conſumpſiſſet vel alienaſſet, nu.232. Probabiliùs non eſt ſemper obligatio reſtituendi ſummum valorem, quem res habuit intermedio tempore, quo erepta & à fure conſumpta eſt: quod ſi dominus rem ſuam vendidiſſet intermedio tempore, quo ſummum valorem habebat; aut ſi ideo tali ſummo pretio aliam debuerit emere, reſtitutio ſummi illius valoris fieri debet; ſi tamen dominus eodem tempore rem ſuam conſumpturus vel alienaturus erat, quo fur eam conſumpſit, hic tenetur tantum reſtituere, quanti tum valebat, à nu.233. Si quis hodie v. g. occidat pullum equinum alterius, qui poſt aliquot annos valuiſſet 40. aureis, ſecundum communem ſatisfacit reſtituendo tantum, quantum pullus judicio prudentum ſpectatis circumſtantiis nunc valebat, ſi dominus iſto pretio potuerit comparare ſimilem &c. nu.236. Lucrum turpe, ſive pretium acceptum pro actione mala jam poſita, ſecundùm communem non eſt de jure naturæ obligatio reſtituendi; jus tamen poſitivum ſecundum aliquos ſtatuit, ut ille reſtituat, qui per actionem turpem lucratus eſt; quæ leges probabiliter tamen non obligant ante ſententiam Judicis, niſi forte redderent antecedenter incapacem pretii acquirendi &c. nu.289. Si pretium datum ſit pro actione mala necdum poſita, reſtitui debet, niſi liberaliter donatum eſſet ad alliciendum animum, nu.291. Si actio mala jam poſita ſit, propter quam erat contractum de pretio, eſt obligatio dandi pretium, niſi leges poſitivæ aliter ſtatuant, n.290. Donatum à dæmone, ſi ſciatur, quod alicui furatus ſit, debet reſtitui; quod ſi non ſciatur, de jure naturæ non eſt obligatio reſtituendi: de jure poſitivo tamen poſt ſententiam Judicis debet dari pauperibus, vel applicari Fiſco, n.292. Acceptum pro actione, vel re ex juſtitia debita ſecundum communem reſtitui debet, niſi datum eſſet ex liberalitate, vel tantum ad animum alliciendum, tunc enim, per ſe loquendo, retineri poteſt, num.293. Si actio vel res ſit debita ex juſtitia uno tibi, ſed alteri, & tu alicui tertio injuriam volenti ponere des pretium, ut eam omittat, ſi illud des nomine tuo, probabiliter illud retinere tertius poterit, non autem, ſi des nomine alterius &c. n.294. Acceptum pro actione ex alia tantum virtute debita, non eſt obligatio reſtituendi ſpectato jure naturæ, niſi, qui accepit, antecedenter ſit redditus inhabilis ad acquirendum dominium talis pretii, nu 295.

Pro injuria corpori illata an, & quando reſtitutio fieri debeat. V. *Injuria*.

Pro illato ſtupro vel defloratione, an & quid reſtitui debeat. V. *Defloratur*.

Pro adulterio quid & quando reſtitui debeat. Vide *Adulterium*.

Digitized by Google

Prò fama & damnis ſpiritualibus an & quando reſtitutio fieri debeat. V. *Fama Detractio*.

Pro re, quæ periit, quando debeatur reſtitutio. V. *Culpa*.

Res, quam quis bona fide poſſidet, ſi probabiliter putet eſſe alienam &c. an & quando debeat reſtitui. V. *Poſſeſſor*.

In variis dubiis quando reſtitutio fieri debeat. V. *Dubium*.

Reſtitutio bonorum ablatorum, ſi fieri non poſſit ex bonis ejuſdem ordinis, non eſt obligatio pro iis præciſe ſatisfaciendi ex bonis diverſi ordinis, l.3.p.2.n.342. Probabilius, videtur, ad evitandum mortale non requiri reſtitutionem totius, ſed ſatis eſſe reſtituere tam multum, ut reliquum, quod non reſtituitur, ſit ſolum materia levis, à num.248.

Reſtituendorum ordo. V. *Creditor*. *Debitor*. *Furtum*.

Reſtituentium ordo. V. *Ordo reſtituentium*.

Debita incerta quando & cui reſtituenda. V. *Debitum*.

Qui multis minutis furtis, multis v.gr. civibus damnum intulit, tenetur illis reſtituere, & non pauperibus; his tamen probabiliter etiam dare poteſt, præſertim ejuſdem civitatis, l.3.p.2.n.84.

Quando bona ſunt certa, ordinarie illi reſtitui debent, à quo accepta ſunt, vel cui damnum illatum eſt, ibid.

Qui pauperibus diſtribuit ignorans dominum cui reſtitutio facienda, ſi diligentiam in inquirendo domino præmiſerit, ad nihil tenetur domino poſtea comparenti: quod ſi diligentiam non præmiſerit, tenebitur domino adhuc ſatisfacere, ib. Si domino ſine ſumptibus reſtitutio fieri non poſſit, ſi res ſit male accepta; reſtituens tenetur aliquas expenſas ex ſe facere, ut domino fiat reſtitutio; non autem, ſi res ſit bene accepta &c. ibid.

Si res aliena accepta ſit à poſſeſſore bonæ fidei, illi, & non domino reſtitutio fieri debet, ſi juſtum aliquod pactum intervenerit alias ordinarie vero domino reſtitutio facienda eſt, ib.

Qui rem emit à fure, ſi ab eo pretium recuperare non poſſit, tenetur rem domino reſtituere, & ſibi damnum adſcribere; niſi ſciens rem eſſe furtivam, eo fine emerit, ut invento vero domino reſtitueret, tunc enim dominus tenebitur ei pretium refundere, ſi parvo pretio emerit, quod ſi emerit pretio, quod eſt ferè æquale rei, pro arbitrio viri prudentis dominus ei refundere debet, num.84.

Qui rem emit à fure, probabilius videtur non poſſe reddere furi, ſi prævideat non eſſe reddendam domino, etiam ſi aliter pretium recipere non poſſet, quam alias ad recipiendum pretium furi reddere probabiliter poteſt, nu.84. à nu.99.

Qui rem dono accepit à fure, tenetur eam domino reſtituere, & non furi, num.98. Conſentienti in damnum quando reſtitutio fieri debeat. V. *Conſentiens in damnum*.

Inventa vel derelicta, item bello capta an & cui reſtitui debeant. V. *Bona*; ex incendio vel naufragio erepta domino reſtitui debent, l.3.p.2.num.112.

Reſtitutio quando Fiſco fieri debeat. V. *Fiſcus*.

Quando pauperibus fieri debeat. V. *Pauper*.

Circumſtantiæ reſtitutionis, de quibus ex parte modo dictum eſt, continentur his verſibus.

Quis, cui reſtituet, quid, quantum, quomodo, quando,
Ordine, quove loco, qua cauſa excuſet iniquum, l.3.p.2.nu.355.

Reſtitutio fieri debet quamprimum, & eo modo ac loco, quo jus & intereſſe damnificati requirit, & commode ac moraliter fieri poteſt; ſine gravi incommodo, quod quis pateretur in re ſua propria, ultra debitum, ib. Qui non poteſt commode reſtituere aperte, tenetur id clam facere, & qui non poteſt per ſe, tenetur id facere per alium, ib.

Reſtitutio totius quamprimum fieri debet, ſi poſſit; eam tamen ad breve tempus differre, aut paulatim per partes ſolvere, per ſe loquendo, non eſt mortale: ſi tamen debitor poſſit ſtatim ſolvere, & abſque juſta cauſa id nolit facere, probabiliter abſolvi non poteſt, à num.355.

Qui poteſt reſtituere in vita, & non vult niſi in articulo mortis, vel poſt mortem per hæredes, abſolvi non debet, niſi gravis obſtans cauſa ſic reſtituere urgeat, num.355.357.

Qui reſtituere non poteſt, debet habere propoſitum reſtituendi, quando poterit, ſaltem in conſulo, ut abſolvi poſſit, nu.358. Si tempus ſeu terminus ad ſolvendum præfixus ſit in favorem debitoris, poterit hic tempus illud anticipare, non autem ſi præfixum fuerit in favorem creditoris &c. num.359.

Quo loco reſtitutio fieri debeat. V. *Poſſeſſor*.

Debita ex contractu eo loco & tempore ſolvi debent, de quo inter partes conventum fuit tacite vel expreſſe, l.3.p.2.nu.355. Si dominus rei aliò migrarit, & plus expendiſſet rem illam tum deferendo ſecum, quam iniquus detentor nunc faciat; ſi ea diminutio ſumptuum proveniat ab induſtria detentoris, hunc exceſſum ſibi reſervare poterit, alias non, num.361.

Qui neſcit rem eſſe alienã ſi id poſtea cognoſcat & velit reſtituere, poteſt ordinarie expenſas neceſſarias ad monendum dominum vel rem aliò avehendam, repetere, aut ex re ipſa accipere, n.362.

Qui eſt debitor ex re accepta, ſi eam remittat per latorem à Creditore deſignatum, ad nihil tenetur, ſi res illa pereat. Quod ſi remittat per aliquem à ſe ipſo deſignatum, & non ſit eadem numero res, quæ accepta eſt, ordinarie debitor tenetur adhuc ſatisfacere &c. à nu.363. Cum quantis expenſis debitor teneatur reſtituere. V. *Debitor*.

Quæ à reſtitutione excuſent. V. *Excuſantia à reſtitutione*.

Reſtitutio eorum, quæ defunctus abſtulerat, non prodeſt ejus animæ per ſe loquendo, per accidens prodeſſe poteſt, l.6.p.2. num.1345.

Reſtitutio in integrum eſt remedium Juris, quo jus vel dominium per præſcriptionem amiſſum recuperatur. Ea conceditur 1. minorennibus per 4. annos poſt completum annum minorennitatis, id eſt, poſt completum 25. uſque ad 29. completum. 2. Eccleſiaſticis per 4. annos poſt expletam præſcriptionem. 3. Quandoque etiam majorennibus ad 4. annos. 4. Probabiliter etiam quandoque mulieribus & rudibus. 5. Conceditur etiam Conjugibus quoad bona dotalia. 6. Probabiliter etiam illi, contra quem eſt præſcriptum, ſi probet ſe non interrupiſſe præſcriptionem ideo, quia invincibiliter ignoravit v.g. rem ſuam ab alio poſſideri; quod tamen alii abſolute negant, l.3.p.2. à n.558.

Reſtrictio mentalis.

Reſtrictio mentalis alia eſt pure, alia non pure mentalis. Pure mentalis eſt, quando tota oratio ſpectatis omnibus circumſtantiis, prout exterius profertur, eſt abſolute falſa, in mente autem aliquid ſubintelligitur, per quod fieret vera, quod tamen nullo ſigno externo manifeſtatur, nec humano modo in cognitionem illius veniri poteſt.. Non pure mentalis eſt, ſi hoc, quod in mente retinetur, per circumſtantias vel ſignum aliquod exterius conſignificetur, l.3.p.1.n.284. Pure mentalis non excuſat à mendacio vel perjurio, n.285. Non pure mentalis excuſat à mendacio & perjurio, & ex graviſſimis cauſis eſt licita, à n.286. Non eſt pure mentalis, ſed licita, ſi quis reſpondeat ad mentem interrogantis, quamvis verba, quæ reſpondet, de ſe forent falſa, ſi non dicerentur in illis circumſtantiis &c. n.288. Pure mentalis communiter eſt, & illicita, ſi ſine gravi cauſa limitentur verba ex parte ſolius reſpondentis ad aliud ſignificatum &c. à n.289. Sine ulla rationabili cauſa utens reſtrictione videtur ſaltem peccare venialiter, n.292.

Retractio actus quandonam numero multiplicet peccatum. V. *Interruptio*.

Retractus. V. *Emptio*.

Revelatio ſecreti. V. *Secretum*.

Reverentia filiorum erga parentes. V. *Filius*.

Reverentia Cruci poſt Miſſam ſemper facienda ad pedem altaris capite aperto, l.6.p.2.nu.2055.D.180.

Reviviſcentia Sacramentorum.

Omnia Sacramenta, valide ſuſcepta cum obice, reviviſcunt & cauſant gratiam obice remoto, l.6.p.1. à num.197.

Reus.

Reus: ſi non interrogetur legitime, non tenetur crimen ſuum fateri, v.gr. ſi judex non ſit legitimus; ſi non præceſſerit ſemiplena probatio; ſi dubitet, an Judex legitime interroget &c. l.4. n.1521. Si legitime interrogetur à Judice, ſecundum communem tenetur in conſcientia aperte veritatem dicere: in cauſis tamen Capitalibus & gravioribus, ſi ſit ſpes evadendi, & nullum grave damnum Reipublicæ timeatur, probabiliter non tenetur illud poſt latam ſententiam confiteri, ſi ante à negarit, imo probabiliter nec ante ſententiam ad id tenetur, ſaltem ſub mortali, donec iterum interrogetur, n.1521.1524. Si ad evitanda tormenta gravia mentitus falſum ſibi crimen impoſuerit, propter quod ſit morte plectendus, probabilius videtur peccare mortaliter; probabiliter tamen non tenetur crimen revocare, quamvis illud perjurio confirmaſſet, ſi prudenter metuat, ne ad tormenta revocetur; niſi grave damnum inde aliis ſequeretur, n.1521.1523. Si Reus legitime interrogatus neget verum crimen, & ideo infamia redundet in accuſatorem, non eſt cauſa poſitiva illius infamiæ, l.3.p.2.n.1221. Si tormentis, coactus denunciarit innocentem, tenetur ſub mortali illud revocare, l.4.n.1521. Complices revelare nec poteſt, nec tenetur, ſi ſint omnino occulti, nec aliis indiciis aut teſtimoniis convinci poſſint, ordinarie tamen non peccat eos vi tormentorum coactus prodendo; quod ſi crimen ſit exceptum, etiam non rogatus tenetur eos revelare, num.1428.1521.

Reus non poteſt judici poſitive reſiſtere, ſi ſententia lata ſit ſecũdum allegata & probata, quamvis ſit materialiter injuſta, n.1525.

Reus probabiliter poteſt ſe ſponte ſiſtere judici plectendum, l.3. p.1.n.769.779. Reo ordinarie debet concedi Advocatus vel defenſor intelligens, probus, prudens &c. l.4. à n.1470. Reus quando appellare poſſit. V. *Appellatio*. Contra reum tribus modis procedi poteſt. 1. Via Accuſationis. 2. Denunciationis. 3. Inquiſitionis, l.4. n.1428. Ad damnationem ejus non ſufficit argumentum probabile nec præſumptio vehemens, nec unicus teſtis, cujuſcumque ſit authoritatis, ſed requiritur certitudo moralis &c. n.1437. V. *Judex Præſumptio*. Reus accuſatus, & non convictus damnari non poteſt, nec pœna ordinaria affici, l.4.n.1496. Nec damnari poteſt, ſi in tortura crimen faſſus non ſit, nu.1475. Si in loco ſupplicii crimen revocet, illius revocationis ratio habenda eſt, & conſilium cum aliis Juriſperitis ineundum, n.1476. Reus, ſi juſte damnatus ſit, ut fame vel ſiti pereat, videtur poſſe victum aut potum oblatum rejicere; item in ſe exequi ſententiam mortis, v.g. venenum bibere, venam ſibi aperire, in ignem ſe conjicere, ſcalas aſcendere, funem collo circumligare, ſi illa præcipiantur, alias non, l.3.p.1. à nu.779. Non videtur authoritate propria poſſe ſe ipſum è ſcalis dejicere &c. nu.781. Duo Rei poſſunt acceptare duellum à Judice imperatum, licet hic peccet id jubendo, num.839. l.4. numer.1497.

Reus non tenetur ex carcere fugere, ſi poſſit, quamvis ſciat ſe morte afficiendum, l.3.p.1.n.779. Licite fugit & ante, & poſt ſententiam regulariter etiam (cæteris paribus) quamvis cuſtos carceris grave damnum inde paſſurus ſit, niſi juraverit ſe manſurum, l.4.nu.1525. Reus emiſſus è carcere, ſi jurarit ad eum redire, tenetur ſtare juramento, ſi carcer ſit juſtus, alias probabiliter non tenetur, &c. l.3.p.1. à nu.334. V. *Juramentum*.

Reo non licet occidere Miniſtros Juſtitiæ; nec illis vim inſerre vulnerando, percutiendo, ut ſeſe ab illis apprehendentibus excutiat, n.798. l.4.n.1525. Reo licitum eſt, ſaltem in foro conſcientiæ, cuſtodes (præciſa vi & injuria) decipere, vincula & carceres effringere; aliis etiam, qui non ſunt miniſtri juſtitiæ, licitum eſt reum conſilio, imo & inſtrumentis juvare, ut fugiat, non tamen illis licitum eſt: eum in effractione carceris juvare, niſi, ut docent aliqui, ſint proximi conſanguinei, vel ille, qui certiſſime timet, ne à reo prodatur, & ſimiliter incarceretur, l.4 n.1525. 1527. Reus, qui carcerem effregit, probabiliter non tenetur damnum illud compenſare, num.1528. Reus, ſi in carcere inveniatur mortuus, non eſt præſumendus occiſus à ſe ipſo, vel dæmone, niſi certa ſigna adſint, n.1477. V. *Præſumptio*.

Reus ſupplicio afficiendus tenetur ſumere viaticum, l.6.p.1.nu. 607. Quod illi dari poteſt, etiamſi ſtatim ſit occidendus, nu.608. Poteſt illi dari non jejuno, num.607.

Reo, quando Extrema Unctio dari debeat. V. *Extrema Unctio*,

Reus excommunicatus trahi poteſt ad judicium, l.7.n.212. Quomodo cum reo agere debeat Confeſſarius. V. *Confeſſarius*.

Rex.

Rex bellum geſturus ad quæ obligetur. V. *Bellum*. *Princeps*.

Rex Galliarum habet privilegium ſumendi Euchariſtiam ſub utraque ſpecie, l.6.p.1.nu.509. Quæ privilegia habeat circa Decreta Pontificum. V. *Decretum*.

Rigoriſta. V *Confeſſarius*.

Ritus celebrandi.

Ritus qui in Miſſa celebranda obſervari debeant. V. *Miſſa*.

Ritus ſpecialium Feſtorum in Societate JESU. V. *Societas Jeſu*.

Rixa.

Rixæ, ſi modum non excedant, uti & leviculæ pugnæ ſunt veniales; ſi autem progrediantur ad ſeditiones, vulnera, cædes, graviora peccata ſunt ex parte incipientis rixas, non autem ex parte ſe defendentis, ſi moderamen inculpatæ tutelæ non excedant, l.5.num.346.

Rogationum dies.

Circa Rogationum dies quæ obſervanda. V. *Feſtum*. *Litania*. Si Laudes dicantur pridie Rogationum vel S. Marci, probabiliter etiam Litaniæ Laudibus pridie adjungi poſſunt; quod tamen alii negant, l.4.n.1292.

Rubrica.

Rubricæ ſunt ordinationes Eccleſiæ, ſecundum quas aliqua ſunt agenda; dicuntur tales, quia ſæpe rubro charactere ſcribuntur, l. 6.p.2.nu.407. Eæ, quæ ſunt circa aliquid ad valorem Sacrificii requiſitum, ſunt præceptivæ & graviter obligant, uti & illæ, quæ graviter præcipiunt, aut expreſſe dicuntur eſſe obſervandæ ſub mortali, è contra multæ ex aliis obligant ſub veniali tantum &c. n. 408. De variis Rubricis dubium eſt, an ſint præceptivæ, an directivæ tantum, v.gr. de principio auroræ & fine meridiei pro legenda Miſſa, de Cruce in Altari &c. n.409. Illæ, de quibus dubitatur, an ſub mortali obligent, cenſentur præceptivæ manente dubio, nu.408. Si Rubrica tantum directiva abſque cauſa non obſervetur, non videtur peccari venialiter, n.410. Si Rubricæ obſervatio contemneretur, quia levis eſt &c. videtur eſſe veniale tantum; mortale tamen eſſet contemnere poteſtatem Eccleſiæ vel Papæ, aut alterius Superioris hoc diſponentis, num.411.

Rudis.

Non ſufficit ruſticos alioſque rudes articulos Fidei credere tantum implicite, credendo ſcilicet, quidquid credit Eccleſia; ſed aliqua explicite credere debent, niſi ſint adeo rudes, ut ea comprehendere aut retinere non poſſint, l.2. à n.2. V. *Credere*. Quomodo rudes in Fide inſtruendi. V. *Fides*.

Rumor. V. *Fama*.

Ruſticus.

Ruſtici aliique homines ſimpliciores in Germania, qui Hæretici habentur, & tamen non ſunt pertinaces, poſſunt à ſuis Parochis abſolvi, l.2.n.92. Quæ & quomodo credere debeant. V. *Rudis*.

S

Sacellum.

Sacellum benedictum non poteſt converti in uſus profanos, l.6 p.2 à nu.298.

Sacerdos.

Sacerdotis munus eſt offerre Sacrificium Miſſæ, abſolvere à peccatis, baptizare, Benedictiones aquæ & ſimiles facere, populum doctrina & exemplo paſcere, l.6 p.2 n.2214. Sacerdos, per ſe loquendo, peccat, ſi non aliquoties in anno celebret, nu.1. & 174. Sacerdoti licitum eſt, per ſe loquendo, quotidie celebrare, ſæpius autem in die celebrare ordinarie eſt illicitum, n.223. à n.235. Solus ſacerdos offerens fructum ſacrificii valide applicat per ſuam intentionem, n.201. Sacerdos non tenetur Miſſam vel partem fructus ejus applicare pro quovis ſpecialiter, qui petit vel optat, nu. 275. Sacerdos, qui tenetur pro aliquo Miſſam offerre, peccat graviter, ſi fructum principalem offerat pro aliis, nu.1. Etiam peccat graviter obligatus ad ſacrum ex juſtitia, ſi (ubi eo opus valde eſt) illud diu differat, multo magis, ſi plane omittat; quo caſu tenetur ad reſtitutionem ſtipendii, nu 1.155. Etiam peccat, qui ſacrum animo ſe obligandi promiſit, & non præſtat, qui tamen probabiliter non peccat mortaliter, n 1. & l.3.p.2.n.771. Si pluribus Miſſam promiſerit, ſecundum communem, non poteſt una ſatisfacere, ib. Qui tenetur quotidie celebrare ratione Beneficii, poteſt aliquoties in anno pro ſe, & in die Fidelium Defunctorum pro particulari defuncto celebrare; etiam poteſt (per ſe loquendo) quavis hebdomada unam devotionis & reverentiæ cauſa omittere, l.6 p.2.num.1.

Sacerdos omnis non tenetur die Animarum Miſſam applicare omnibus defunctis, nu.201. Non ſatisfecit celebrando Miſſas, quas pro defuncto tenebatur, ſi eas legat, aliquem mortuum putans, qui mortuus non erat, n.201. Non ſatisfecit Indulto in Altari Privilegiato, celebrans aliter, quam de Requiem, n.201. Sacerdos volens aliquem excludere ab univerſali oblatione & fructu ſui ſacrificii, peccat mortaliter, num.24. Etiam peccat mortaliter ſacrificium directe offerens pro excommunicato vitando, vel pro damnato, n.32. à n.36. Sacerdos ex fundatione obligatus, ut celebret per ſeipſum, ordinarie non ſatisfacit celebrando per alium; & ſi ipſe legitime impediatur, ordinarie non tenetur alium ſubſtituere, niſi longiore tempore, v.gr. ultra duos menſes impediretur, & ipſe habeat aliunde bona, ex quibus honeſte ſuſtentetur, l.4. à num.817. l.6.p.2.num.1. à numer.175.

Sacerdos an per unam Miſſam vel plures Collectas poſſit ſatisfacere pluribus obligationibus, an novas obligationes admittere antiquis necdum perſolutis, & quæ præterea circa Miſſarum ſtipendia obſervare debeat. V. *Miſſa*. *Stipendia Miſſarum*. Sacerdos celebrans ordinarie debet eſſe calceatus, capite nudus &c. l.6.p.2. nu. 308. à nu.399. V. *Miſſa*.

Sacerdos celebrans non debet veſtes ſacerdotales exuere, multo minus è templo exire, ſi tempore Miſſæ habeatur Concio ab alio, n.247. Sacerdos celebrans ante dictum Matutinum ſine ulla cauſa, probabiliter peccat venialiter, n.223.230. Sacerdos celebrans ante auroram vel poſt meridiem, an & quando peccet. V. *Miſſa*. Sacerdos celebrans debet verba cum attentione & intentione debita proferre, n.179. Sacerdos Feſto Nativitatis Chriſti Domini poteſt, ſed non tenetur 3. Miſſas legere; non debet omnes tres de nocte conſequenter legere, & ſi unam tantum legere velit, videtur quamcunque pro ratione temporis diei legere poſſe, in ea tamen commemoratio S. Anaſtaſiæ fieri debet, n.223.527. Non licet illi duas Miſſas legere, & loco tertiæ communicare more laico, nec ter communicare, n.223.242 527. Sacerdos in neceſſitate poteſt legere Miſſam ex memoria, ſine Miſſali, nu.363. Item viſu carens, ſi non ſit periculum alicujus irreverentiæ, celebrare poteſt ex memoria, n.364. Sacerdos v.g. Dominicanus, ſi ſit in Miſſione, debet ſe accommodare ritui Romano in Miſſa legenda, talitem quoad exteriora, quæ notantur, nu.365.

Sacerdos Coloniæ v.gr. beneficiatus & reſidens, non poteſt uti Miſſali Trevirenſi, n.366. Sacerdos ritus Romani non poteſt, nequidem in Eccleſia Regularium, uti Miſſali tali Ordini proprio, nu.367. Peregrinus ſervans ritum Romanum licite utitur ritu & Miſſali Diœceſi, in qua reperitur, n.368. Sacerdos videtur licite uti Miſſali, in quo in Canone habetur *pro Rege noſtro*, n.369. Illicite utitur Miſſali gallico idiomate impreſſo, num 370.

Sacerdotes quales Miſſas & de quibus legere poſſint. V. *Miſſa*. Sacerdos licite celebrat Miſſam ſecundum publicum Officium illius Eccleſiæ, in qua celebrat, quamvis diſcordet ab officio, quod ipſe recitat, nu 372. Quivis Sacerdos ordinarie non poteſt legere Miſſas certis Religioſis tantum conceſſas, num.373.

Sacerdos violans Rubricam ſpectantem ad eſſentiam Miſſæ, aut nullam ſervans, peccat mortaliter, n.308. Sacerdos Latinus ſi poſt Conſecrationem reſciat panem fuiſſe ineptum Conſecrationi poteſt in defectu azymi ad complendum Sacrificium uti pane triticeo fermentato, ſi ſcandalum non adſit, nu.537. Sacerdos, ſi advertat in Miſſa aliquid à ſe omiſſum, ordinarie illud repetere non debet, niſi ſit de ſubſtantia; quod certo repetendum eſt; item, ſi ſecreto oret, & poſt pauca verba certo advertat ſe aliquid notabile omiſiſſe, illud repetere poterit, num.308. Si ex devotione leve aliquid addat in Miſſa, videtur peccare venialiter; item, ſi Miſſam ſine gravi cauſa mutet, ib. Si ſacerdos omittat orationes dici ſolitas, dum ſe induit, videtur peccare venialiter, num.308.

Omittens lotionem manuum ante, & poſt Miſſam, an & quando peccet. V. *Lotio manuum*.

Sacerdos defectus in Miſſa commiſſos quos & quando ſupplere vel corrigere debeat. V. *Suppletio*. Si dubitet, an aliquid omiſerit, an valide conſecrarit &c. quid agere debeat. V. *Dubium*. Sacerdos quis & quando poſſit aut debeat Miſſam ab alio inceptam complere vel ſupplere, & quæ obſervare debeat; item, ſi ſacerdos infirmatus poſſet Miſſam complere non jejunus, quid fieri debeat. V. *Complenda in Miſſa*. Complens vel ſupplens Miſſam pro alio, ſi dubitet, an prior aliquid conſecrarit, poterit novam materiam conſecrare abſolute, & priorem ſub conditione; videtur tamen melius facere, ſi ſolam priorem conſecret ſub conditione, & intentionem deficientis proſequatur, l 6.p.2. à n.553. Sacerdoti, qui in Miſſa defecit, dari poteſt pars Hoſtiæ conſecratæ, ad quod tamen nulla eſt obligatio, niſi pro viatico muniri deberet, & alia Hoſtia deeſſet, n.555 Sacerdos aliquid in Miſſa omittens, addens, mutans, vel invertens quando & quomodo peccet; item quando & quomodo peccet propter expreſſionem verborum. V. *Miſſa*. Quomodo peccet propter diſtractiones. V. *Attentio*. Sacerdos ſi ante Miſſam diſtribuens Communionem ſumpſerit particulam digito adhærentem, non poteſt illa die legere Miſſam, l.6.p.1.nu.571. 674. In metu mortis, ad quam evadendam ſicuti ſine Altari vel Calice conſecrato, aut veſtibus ſacris, ita etiam non jejunus, per ſe loquendo, probabiliter celebrare poteſt, dummodo celebratio non exigatur in contemptum Religionis, Eccleſiæ, vel ejus præceptorum, qui contemptus raro aberit, l.6.p.1.n.550. l.6.p.2.n.339.

In

In tali caſu etiam videtur Sacerdos latinus celebrare poſſe in fermentato, l.6.p.1.n.431.

Sacerdos extra Miſſam metu mortis conſecrare juſſus verba conſecrationis ſuper panem proferens ſine intentione conſecrandi, graviter peccat, l.6.p.2.n.338.

Sacerdos celebrans ſine Altari conſecrato, vel proter enormem fracturam exſecrato, per ſe loquendo, peccat mortaliter, n.309. Poſt ſumptam ablutionem poteſt ſumere fragmenta, non autem integram hoſtiam conſecratam, l.6.p.1.n.500. Dubitans, an ſit jejunus, quando celebrare poſſit. V. *Dubius*. Sacerdos Sacrificium complere debet, ideoque Hierothecam vel Monſtrantiam renovaturus, duas hoſtias majores conſecrare debet, quarum unam ſumat cum ea, quam è Monſtrantia recipit, l.6.p.2.n.185. 351. Sacerdos in Miſſa ſemper debet ſumere Hoſtiam aliquam à ſe conſecratam, l.6.p.1.n.419.

Sacerdos debet aquam admiſcere vino conſecrando, niſi fortè proximus graviter omiſſione Sacri deberet pati, l.6.p.2. n.184. Si Sacerdos in Miſſa poſt conſecratam majorem Hoſtiam ante conſecrationem Calicis advertat appoſitas fuiſſe minores Hoſtias conſecrandas, de quibus intentionem non habuerit, non poteſt ſuper has formam Conſecrationis repetere: ſi autem de appoſitis minoribus Hoſtiis aliquid ſciverit, & poſt dubitet, an intentionem ſufficienter ad eas extenderit, ſi, dum in Corporali ponerentur, eas conſecrare intenderit, ſecundum communem cenſentur conſecratæ, quòd ſi extra Corporale poſitæ fuerint, & de intentione ſufficiente dubium ſit, in alia Miſſa ſub conditione conſecrari debent, l.6.p.1.n.458. l.6.p.2.n.243.

Sacerdos celebrans debet eſſe liber ab omni Cenſura & peccato mortali, l.6.p.2.n.177. Si in Miſſa recordetur mortalis, vel in ea committat mortale, nec videatur poſſe conteri, & pergere debeat, probabiliter non peccat mortaliter, n.178.

Sacerdos in mortali conſecrans peccat mortaliter; & ſi inſuper in mortali communicet, adhuc aliud ſpecie peccatum committit, num.1113. Sacerdos in mortali conſtitutus, qui neceſſitate urgente abſque Confeſſione celebravit, obligatur, quamprimùm poteſt, confiteri, l.6.p.1.n.511 à n.543. l.6.p.2.n.1021. Si poſt conſecrationem committat mortale, vel ante commiſſi recordetur, tenetur elicita contritione ſacrificium proſequi, & poſt confiteri, l.6.p.1.n.511. 543. Si non celebrans communicarit in mortali, non tenetur quamprimùm confiteri, ſicut celebrans in mortali, num.544. Probabiliter etiam non tenetur quamprimùm confiteri, qui extra neceſſitatem celebravit in mortali, n.546. Nec ille, qui præmiſſa Confeſſione celebravit immemor peccati mortalis; imo talis probabiliter etiam non tenetur ſtatim confiteri, quamvis non præmiſiſſet Confeſſionem, n.547. Si poſt Confeſſionem priùs factam ſed ante Celebrationem occurrat mortale in Confeſſione omiſſum, quod confiteri iterum non potuit, ſtatim poſt tenetur confiteri, n.547. Si omittat Confeſſionem ob aliam cauſam quàm ob penuriam Confeſſarii, probabiliter non tenetur ſtatim confiteri, n.548. Nec ille probabiliter ſtatim tenetur, qui die Veneris ſancto peragens Officium communicavit ſine Confeſſione mortalis; nec qui poſt Conſecrationem complet Sacrificium alterius deficientis, contrarium tamen videtur probabilius, n.549.

Sacerdos, quando agitur de valore Sacramenti conficiendi, debet ſequi ſententias tutas, & adhibere materiam certam, ſi haberi poſſit, l.6.p.2.n.180. Poteſt quandoque laico dare partem majoris Hoſtiæ, n.181. p.1.n.508 Ordinariè debet celebrare jejunus, l.6. p.2.n.182. & l.6.p.1.n.382. Poſt commiſſam pollutionem vel fornicationem poteſt poſt veram de ea Pænitentiam, per ſe loquendo eadem die celebrare; conſultum tamen eſt eo die abſtinere, num.183.

Sacerdos ſibi ipſi Viaticum dare poteſt, l.6. p.1.n.481. 621. Satisfacit præcepto Communionis Paſchalis, ubicumque celebret, ſi verò non celebret, in Parochia communicare debet, n.639. Sacerdos feſto die tenetur celebrare, ſi aliàs Miſſam audire non poſſit, l.3.p.1.n.614. Sacerdos more laico communicans debet eſſe indutus ſtola, l.6.p.1.n.556.

Sacerdos, qui non eſt proprius Parochus, non peccat mortaliter, ſi Communionem Paſchalem, ſemel vel iterum daret alienis Parochianis non multis, n.483. Sacerdos morbo caduco laborans cum ſpuma aliiſque ſignis horrorem incutientibus ordinariè celebrare non debet: quod ſi rarò caderet, v.g. ſemel in menſe, ſine ſpuma, talibuſque ſignis, privatim celebrare poterit, ſi alius aſſiſtat, qui juvet, vel ſuppleat, ſi quid adverſi accidat, l.6.p.2 n.186. l.7. n.495. Si ſacerdoti jam ordinato ſuperveniat lepra, licitè celebrat privatim, vel coram aliis leproſis publicè; quibus etiam licitè adminiſtrat Sacramenta, l.6.p.2.n.187. Sacerdos podagra laborans poteſt deferri ad Altare, ut ibi Euchariſtiam adminiſtret, ſecluſa prohibitione & ſcandalo, l.6.p.1.n.487. Sacerdos ſcrupuloſus circa Miſſam. V. *Scrupuloſus*. Sacerdos Societatis Jeſu. V. *Societas Jeſu*. A ſacerdote impio extra neceſſitatem vel utilitatem magnam petens, ut miniſtret Sacramenta, vel celebret, probabiliter peccat, l.2.n. 272. Sacerdos Catholicus probabiliter licitè baptizat infantem Hæretici, ſi à parente petatur, l.6.p.1.n.307. Dubitans de valore ſui Baptiſmi tenetur iterum ſuſcipere Baptiſmum & omnes Ordines, probabiliter etiam Minores, n.315. & 126. Sacerdos non Parochus poteſt baptizare etiam ſolemniter Parocho abſente in neceſſitate, quamvis ea non ſit extrema, nu.276. Sacerdotes videntur tantùm peccare venialiter formam Baptiſmi proferentes in lingua patria, num.270.

Sacerdos ſimplex, ſecundùm communionem, & probabiliorem, non poteſt conſecrare Chriſma pro Confirmatione; quod id tamen ex commiſſione Papæ poſſit, eſt probabile, num.378. Sacerdos incompletè talis non poteſt adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, l.6.p.2.num.1480.

Sacerdos omnis, etiam excommunicatus & degradatus in articulo vel periculo mortis à quibuſcunque Caſibus & peccatis quemcunque abſolvere poteſt, l.6.p.2. n.1548. 1560. 1623. Extra periculum mortis probabiliter id etiam poteſt Sacerdos Epiſcopo inferior, ſi nec Papa, nec Nuntius Apoſtolicus, nec Epiſcopus adiri poſſit, n. 1624. Quòd ſi in periculo vel articulo mortis præſens ſit Sacerdos habens juriſdictionem, alius abſolvere non poteſt, niſi habens juriſdictionem abſolvere recuſaret, à num.1562.

Sacerdos non approbatus extra articulum vel periculum mortis non poteſt abſolvere à mortalibus dubiis, num.1490. Nec licitè à venialibus, num.1489.

Sacerdos, qui poteſt abſolvere à mortalibus, etiam poteſt à Cenſura per jus vel ſententiam generalem lata & non reſervata, abſolvere, l.7.n.128. Quivis Sacerdos tenetur in extrema neceſſitate audire confiteri volentem, & abſolvere, ſi alius non ſit paratus, l.6.p.2.n.1699.

Sacerdotibus in veteri teſtamento licitum erat Matrimonium, & uſus ejus, ſaltem extra annum ſuæ deſervitionis, l.6.p.3. nu.573. Idem in nova Lege licitum eſt Sacerdotibus græcis, ſi ante Subdiaconatum Matrimonium contraxerint, ib. Latinis non eſt licitum, ib. Si poſt ſuſceptum ſacrum Ordinem illud contraxerint, videtur quidem eſſe validum, ſed ſic contrahentes debent abſtinere à ſacro Miniſterio, nu.574. Poſt mortem primæ uxoris habent Sacerdotes græci votum Cælibatus, n.573. Sacerdotes latini Matrimonii ſunt incapaces; quod ſi illud anteà contraxiſſent, teneatur abſtinere ab ejus uſu, n.574.

Sacerdos ſimplex non habet eandem facultatem conferendi Sacros Ordines, quam habet Epiſcopus, l.6. p.2. n.2127.

Sacerdotium.

Sacerdotium valet ſine præſuppoſitis aliis Ordinibus, l.6.p.2.n. 2210. Sacerdotium an prærequiratur ad Epiſcopatum. V. *Epiſcopatus*. Illud intrà annum ſuſcipere debent ſub pæna privationis Abbas, Præpoſitus, Decanus, Archi-Presbyter, quibus cura incumbit, l.4.n.747.

Quando illud ſuſcipere teneatur Parochus. V. *Parochus*, Sacerdotium prærequiritur actu ſuſceptum ante Beneficium, ſi verba illud requirentia ſint negativa, v.g. *Nullus, niſi qui actu ſit Sacerdos, habeat Beneficium*. Quòd ſi ſint affirmativa, v.g. *Inſtituatur Sacerdos, qui Miſſas celebret*, graves DD. putant ſufficere, quòd ſit Clericus aptus fieri Sacerdos; & hoc verum eſt in Beneficiis Parochialibus; uti etiam, ſi verba dicant: *Inſtituatur, qui Miſſas celebret*. In fundationibus tamen maximè ad mentem fundatoris attendi debet, & ad morem loquendi per talia verba, à num.814. Etiam prærequiritur Sacerdotium actu, ſi verba illud requirentia reſpiciant actum præſentationis, v.g. *Præſentetur Sacerdos, qui Miſſas celebret*. Si reſpiciant potiùs officium præſentati, v.g. *Præſentetur, qui miſſas per ſe celebret*, vel ſi fundator ſimpliciter dicat Beneficium eſſe Sacerdotale, ſatis eſt habere annum 25. & intrà annum fieri Sacerdotem, n.816. Diſpenſatus in ætate ad Sacerdotium, ſi in ſupplica non ſit petita diſpenſatio pro Beneficio, hoc ipſo non eſt capax Beneficii Curati; ſimplicis tamen hoc ipſo videtur eſſe capax, n.822.

Sacramentalia.

Sacramentalia ſunt actus externi Religionis, ſive ritus Religioſi ad decentem & devotam Sacramentorum adminiſtrationem ab Eccleſia inſtituti, l.6 p.1.à n.218. Non habent vim cauſandi gratiam ex opere operato, aut remittendi peccata vi ſua & per ſe, ſed tantùm, quatenus in nobis pios motus excitant; vel per modum impetrationis, n.218. 221. Falſam illis materiam ſupponens, peccat graviter, nu.218. Quæ circa Agnos Dei ſint notanda. V. *Agnus Dei*. Quæ circa res benedictas. V. *Benedictio*.

Sacramentum.

Sacramentum eſt res ſenſibilis, ex inſtitutione Chriſti habens vim ſanctitatis ſive gratiæ juſtificantis efficiendæ & ſignificandæ, l.6 p.1.n.2. Sacramenta ſunt 7. à n.3.

Sacramenta variè dividuntur. 1. Alia dicuntur *Vivorum*, quæ per ſe cauſant ſecundam gratiam tantùm, uti Confirmatio, Ordo, Matrimonium; alia *Mortuorum*, quæ de ſe cauſant primam gratiam, uti Baptiſmus & Pænitentia. 2. Alia ſunt *Formata*, quæ in ſuſcipiente habent ſuum effectum, & cauſant gratiam: alia *Informia*, quæ quidem valida ſunt, effectum ſuum tamen non habent. 3. Aliud eſt *Permanens*, uti Euchariſtia; aliud *Tranſiens*, quod præcipuè conſiſtit in actione, quæ phyſicè tranſit. 4. Aliud eſt *Characteriſticum*, quod Characterem imprimit, ideoque iterari non poteſt; aliud *non Characteriſticum*, quod talem non imprimit, ideoque iterari poteſt, n.5. Materia Sacramentorum dicitur res ſenſibilis & actio; Forma dicuntur verba, vel quod eorum loco ponitur &c. Inter hanc & illam, ut Sacramentum ſit validum, requiritur tanta conjunctio, ut in ſenſu morali una alteram afficiat; ſi quis tamen confeſſum abſolvat poſt horam, facit validè, tantam enim diſtantiam patitur Sacramentum pænitentiæ, non alia, à n.6. Materiæ & formæ Sacramentorum ita ſunt determinatæ: ut ſi hæ res & verba non adhiberentur, ſed vel nulla, vel ſimpliciter alia, non fierent Sacramenta; quod eſt de Fide, n.9. Materiæ Sacramentorum ſunt determinatæ ad certa prædicata, ſimulque ad aptitudinem pro certis uſibus, n.10. Formę Sacramentorum determinatæ ſunt ad certam ſignificationem & ſenſum, quem Chriſtus intendit, qui per verba formarum ſacramentalium cenſetur intendiſſe illum ſenſum, in primis quo ſignificatur proprius effectus

Sacra-

Sacramentorum, deinde quem Concilia, SS. PP. & Doctores communiter deſignant tanquam à Chriſto intentum, à n.11. Materiæ & formæ non ſunt uniformiter in omnibus Sacramentis determinatæ à Chriſto, n.13. Materiæ & formæ Sacramentorum, ſecundùm quod determinatæ ſunt à Chriſto, non poſſunt mutari ab Eccleſia proximè & formaliter, à n.14. Mutatio materiæ vel formæ eſſentialis invalidat Sacramentum, non verò accidentalis, l.6.p.1.à n.18.

Quæ mutatio materiæ vel formæ ſit ſubſtantialis, quæ accidentalis &c. V. *Confirmatio. Euchariſtia Sacramentum.*

Faciens mutationem materiæ vel formæ ſubſtantialem, per ſe loquendo, peccat mortaliter, uti & faciens mutationem accidentalem valde notabilem, v.g. in forma Baptiſmi omittens *Tò Et*. Item in Eccleſia Latina pro Conſecratione adhibens panem fermentatum, vel formam græcam; item in forma Conſecrationis omittens, *Novi & æterni teſtamenti*, item formam Conſecrationis dicens in lingua vulgari &c. à n.40. Faciens abſque neceſſitate mutationem, de qua dubitat, an ſit eſſentialis, peccat mortaliter, n.45. Exponens ſe periculo faciendi mutationem eſſentialem, poteſt contra diverſas virtutes peccare mortaliter, n.46. Omittens non eſſentiale, putans illud eſſe eſſentiale, non conficit Sacramentum defectu intentionis, n.66.

Sacramentorum Miniſtri &c. V. *Miniſter Sacramentorum.*

Error Miniſtri an, & quis obſit valori Sacramenti. V. *Error.*

Cauſa efficiens principalis eſt Chriſtus, homo eſt cauſa miniſterialis, n.53. Sacramentum ideò non cauſat majorem gratiam, quia adminiſtratur à digniore, n.90. Quæ intentio ad illud requiratur. V. *Intentio*, quæ attentio. V. *Attentio*. An & quando reiterari debeat. V. *Reiteratio Sacramenti*; An illud liceat miniſtrare indigno. V. *Miniſter Sacramentorum.* Ejus adminiſtratio à concubinario abſque cauſa illicitè petitur, lib.2.n.243. Subjectum Sacramentorum capax eſt ſolus homo viator, l.6.p.1. à nu.164. 179. Suſcipiens vel conficiens Sacramentum. V. *Suſceptio*. Quando ad Sacramentum ſufficit conſenſus habitualis, validè conferri poterit in amentia nolenti, ſi illud rationis compos, voluerit, an voluiſſe præſumatur, vel ore tantùm renuenti, & corde conſentienti &c. à num.176.

Omnia Sacramenta validè ſuſcepta cum obice, reviviſcunt & cauſant gratiam obice remoto, à nu.197. Etiam reviviſcunt quoad remiſſionem venialium ſublato obice, n.204. Etiam reviviſcunt quoad remiſſionem pœnarum talibus peccatis debitarum, nu.205. Quomodo reviviſcant &c. V. *Reviviſcentia.*

Quomodò & quando Sacramenta prærequirant ſtatum gratiæ. V. *Gratia.*

Quando agitur de valore Sacramenta, quam ſententiam ſequi debeat tam adminiſtrans quàm ſuſcipiens. V. *Miniſter Sacramentorum. Opinio.*

Additio in collatione Sacramenti quæ illud invalidet. V. *Additio.*

Corruptio vocis quæ invalidet Sacramentum. V. *Corruptio vocis.*

Interruptio quę invalidet formam Sacramenti. V. *Interruptio.*

Significatio vocum an nunc mutari vel inſtitui poſſit in ordine ad formam Sacramenti. V. *Significatio vocum.*

Simulare Sacramenti adminiſtrationem, ſecundùm communem, eſt intrinſecè malum, l.1.n.776. Eam ſimulans quomodo peccet. V. *Miniſter Sacramentorum.*

Subſtitutio vocis unius pro altera, vel ſigni pro voce in adminiſtratione Sacramenti, an & quando formam Sacramenti invalidet. V. *Subſtitutio.*

Subtractio ſeu omiſſio vocis quæ invalidet Sacramentum. V. *Subtractio.*

Suſceptio Sacramenti quæ requirat &c. V. *Suſceptio.*

Synonima mutatio verborum, an invalidet formam Sacramenti. V. *Subſtitutio.*

Tranſpoſitio verborum an invalidet formam Sacramenti. V. *Tranſpoſitio verborum.*

Sacramentum Baptiſmi. V. *Baptiſmus*. Confirmationis. V. *Confirmatio.* Euchariſtiæ. V. *Euchariſtia. Communio.* Pænitentiæ. V. *Pœnitentia.* Extremæ Unctionis. V. *Extrema Unctio.* Ordinis. V. *Ordo.* Matrimonii. V. *Matrimonium.*

Omnis homo, etiam infans & fatuus, eſt capax Baptiſmi. Omnis Baptizatus eſt capax Confirmationis, Euchariſtiæ, &, ſi maſculus ſit, Ordinis. Solus Baptizatus adultus eſt capax Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii, l.6.p.1.n.179.

Sacrarum rerum cultus. V. *Cultus.*

Sacrificium.

Sacrificium late & improprie ſumptum, eſt quidquid Deo offertur ad cultum. Stricte & proprie ſumptum eſt Cæremonia ſacra legitime inſtituta, qua per deſtructionem vel notabilem immutationem rei ſenſibilis Deo ſoli oblatæ profitemur noſtram ſubiectionem, Dei autem ſupremum dominium vitam & necem, in eſſe & non eſſe rerum omnium, l.6.p 2.n 3. Differt à Martyrio, quòd hoc non ſit publica authoritate inſtitutum ad Dei cultum: à Sacramento differt præcipuè, *quòd Sacrificium fiat in proteſtationem ſupremi dominii Dei, per deſtructionem vel notabilem immutationem rei*, ib. Dividitur *Ratione materiæ*, in cruentum, in quo ſanguis funditur, & incruentum, in quo ſanguis non funditur: Item aliud dicitur victima ſeu hoſtia, in quo aliquid animatum offertur, v.g. bos; aliud immolatio, in quo aliquid inanimatum, ſed ſolidum offertur, v.g. panis; aliud libamen, in quo aliquid inanimatum, ſed liquidum offertur, v.g. vinum, quæ voces ſæpè confunduntur. *Ratione formæ*, aliquid dicitur holocauſtum, in quo id quod offertur, totum per ignem conſumitur; aliud hoſtia pro peccato, in quo id, quod offertur, conſumitur; partim per ignem, partim per ſacerdotem; aliud hoſtia pacifica, in quo id, quod offertur, conſumitur, partim per ignem, partim per ſacerdotem, partim per illum, qui donat. *Rationis finis*, aliud eſt Latreuticum, quod purè ad cultum Dei; aliud Euchariſticum, quod ſpecialiter in gratiarum actionem; aliud propitiatorium, quod ad remiſſionem culpæ vel pænæ; aliud impetratorium, quod ad aliquid aliud à Deo obtinendum offertur, n. 4. In Cruce oblatum, uti etiam in Miſſa eſt verum & propriè dictum ſacrificium, à nu.5. Principale, quod ſacrificatur in Miſſa eſt Chriſtus; minùs principale eſt ſubſtantia panis & vini, n.711.

Sacrificium Miſſæ eſt idem numero cum ſacrificio Crucis quoad præcipuam ſubſtantiam rei oblatæ & principalem offerentem quoad aliqua eſt diverſum, n.8.

Sacrificium Miſſæ continet, latè loquendo, reliqua omnia vera ſacrificia, in rigore autem eſt ſacrificium Latreuticum, Euchariſticum, propitiatorium & impetratorium, n.9. Congruum fuit, ut illud unicum Miſſæ ſacrificium eſſet in Eccleſia, & probabilius eſt, quòd Deus non reliquerit Eccleſiæ poteſtatem inſtituendi ullum aliud ſacrificium, n.10. Varię ſunt partes ſacrificii Miſſę, actionis tamen ſacrificativæ eſſentia videtur conſiſtere in ſola Conſecratione, à n.12. Quę ſint ejus partes. V. *Feſtorum obſervatio. Miſſa.* Sacrificium Miſſę, prout de facto eſt inſtitutum, requirit Conſecrationem utriuſque ſpeciei, n.15. Chriſtus in hoc ſacrificio deſtruitur moraliter & phyſicè, n.14 Chriſtus in eo eſt principalis ſacerdos offerens, qui illud immediatè per ſeipſum offert; ſacerdos celebrans eſt offerens minùs principalis, à n.16. Eccleſia etiam dicitur offerens per ſacerdotem, uti & Fideles illi aſſiſtentes, vel poſitivè cooperantes; qui ut offerentes de illius fructu participant, quem etiam alteri applicare poſſunt, n.19. Nec Angeli in rigore, nec animæ in Purgatorio dici poſſunt illud offerentes, nu.23. Illud offerri poteſt pro ipſo ſacerdote, pro aſſiſtentibus, pro tota Eccleſia, pro abſentibus quibuſcunque, etiam pro Defunctis in Purgatorio exiſtentibus; item in honorem Sanctorum, à n.24. Non debet directè offerri pro excommunicatis vitandis, à nu.31. Nullo modo offerri debet pro damnatis, à num.36. Eſt ſecundùm ſe in actu ſecundo valoris ſimpliciter infiniti, nu.42. Fructus illius eſt triplex. *Primus* dicitur ſpecialis vel ſubſtantialis, qui reſpondet ſacrificio ſecundùm ſe, prout eſt opus poſitum à ſacerdote ut operante in perſona Chriſti. *Secundus* dicitur generaliſſimus, qui ſacrificio reſpondet, prout eſt opus poſitum à ſacerdote ut operante in nomine vel perſona Eccleſię. *Tertius* dicitur ſpecialiſſimus, qui reſpondet ſacrificio, prout eſt opus poſitum à ſacerdote ut operante in nomine & perſona privata &c. Singuli hi fructus ſunt ſaltem latè ſatisfactorii; item impetratorii &c. num.141. Fructus tam ſatisfactorius, quam impetratorius eſt major pro diſpoſitione illius, pro quo offertur ſacrificium, n.60.

A quo, pro quibus, & quomodò applicari ſacrificium Miſſę & fructus ejus poſſint. V. *Applicatio Miſſæ. Sacerdos.*

Effectus ejus ſunt complacentia Dei tam ratione rei oblatę, quàm principalis offerentis, exolutio gratiarum pro beneficiis Dei, remiſſio peccatorum quoad culpam & pœnam, impetratio omnis generis beneficiorum, à num.43. Reſpectu duorum priorum effectuum, qui ſunt Dei complacentia & ſolutio gratiarum, cauſat in actu ſecundo (prout fit in perſona Chriſti) ſimpliciter infinitè; reſpectu duorum poſteriorum autem cauſat actu ſimpliciter finitè, n.47. Hos effectus cauſat ex opere operato, & infallibiliter, qui non dependent à probitate ſacerdotis, num.1. à num.48. ca. Variæ conditiones & diſpoſitiones requiruntur, ut ſacrificium Miſſæ cauſet ſuos fructus vel effectus ex opere operantis, v.g. ut quis obtineat fructum ſatisfactorium aut impetratorium quaſi de condigno, debet eſſe baptizatus, & in ſtatu gratiæ, non autem, ut de congruo obtineat: item, ut remiſſionem venialium obtineat, pręrequiritur aliquis affectus cordis, quo velit Deo ſatisfacere, & à venialibus recedere; ut remiſſionem mortalium, aliquis motus cordis ad Deum, actus Fidei, & attritio de illis peccatis &c. à n.55. Ut ſpecialiter potiùs proſit uni, quàm alteri, requiritur applicatio ſacerdotis, n 50. Sacerdos prout offerens pręcisè, probabiliùs non participat ex opere operato ullum fructum, ſed tantùm, in quantum eſt unus ex illis, pro quibus offertur, n.51. Sacerdos illud complere debet, n.185.

Sacrificium Miſſę in variis convenit, & in variis diſconvenit cum Sacramento Euchariſtiæ. Convenit cum eo, quòd ſit eadem realiter actio, per quam ponitur, nempè eadem Conſecratio, quòd ſit idem terminus ultimatus actionis &c. Cùm eo diſconvenit, quòd Sacramentum includat aliqua, v.g. ſpecies panis & vini quæ non includit ſacrificium; item quòd Sacramentum per ſe immediatè ordinetur ad ſanctificandum hominem; ſacrificium ad cultum & honorem Dei &c. à n.61.

Sacrificii Miniſter. V. *Miniſter.*

Sacrilegium.

Sacrilegiū eſt violatio rei ſacrę, l.3.p.1.n.48. Aliud eſt perſonale, quo perſona ſacra violatur, v.g. per actum venereū; aliud locale, quo locus, v.g. templum violatur per pollutionem, aut alium actum venereum exteriorem; aliud reale, quo res ſacræ violantur, v.g. ſi quis indignè tractet vel adminiſtret ſacramentum &c. n.48.915.935. l.6. p.2.n.1022. Etiā committitur quamvis ille, cujus res eſt, conſentiat, v.g. ſi quis percutiat Clericum cōſentientē &c. Item, ſi vis inferatur Eccleſiæ inſtar arcis munitæ ad defenſionem innocentum; item, ſi quis furetur Reliquias, etiam devotionis cauſa &c. l.3. p.1. à nu.49.

Etiam

Etiam ſacrilegium committitur, ſi quis re conſecrata vel benedicta utatur ad turpitudines; ſi verba ſacra, præſertim ſacræ ſcripturæ applicet rebus obſcœnis &c. l.6.p.2.n.1066. Materia & ſpecies ſacrilegii in Confeſſione explicari debent, l.3.p.1.n.48. Si Confeſſarius pœnitentem ſuam ſollicitaverit in ſacramento, vel paulò poſt &c. additur ſpecies ſacrilegii in Confeſſione explicanda, l.6.p.2.n. 1041. Circumſtantiæ ſacrilegii in Confeſſione explicari debent, v.g. perſona ſacra, quæ peccavit, vel cum qua peccatum commiſſum eſt; item res ſacra, qua quis abuſus eſt &c. à n.1059. Si Sacerdos ſimul & Religioſus peccet contra Caſtitatem, videtur probabiliùs unum tantùm ſacrilegium committere in Confeſſione explicandum, n. 1062. Si quis rem ſacram è loco ſacro furetur, probabiliùs duo ſpecie ſacrilegia committit in Confeſſione explicanda, n.1093.

Sævitia conjugis quando ſit cauſa divortii. V. *Divortium*.

Saga.

In ſagas cautiſſimè inquirere debent Principes & Judices, l.4. n.1431. Illis non facilè credendum, dum alios accuſant, n.1448. In earum congreſſibus poteſt dæmon repræſentare innocentes, n. 1452.

Sagas explorare per ſubmerſionem in aquam &c. eſt illicitum, 3.3.p.2.à n.37.

Sagas cogere verberibus & tormentis ad tollendum vel omittendum maleficium eſt licitum, non verò eum in finem occidere à non Superiore, l.3.p.1.n.817. Saga, ſi ſe offerat ad notas in alio oſtendendas, per quas cognoſcatur etiam eſſe maleficus, non licet cum ſiſtere coram ſaga, l.2.n.271.

Sanctio.

Sanctio eſt conſtitutio aliquid ſub pœna prohibens, l.1. num. 878. V. *Canon*.

Sanctorum & Beatorum Cultus.

Qui cultus exhiberi poſſit illis, qui cum Sanctitatis vel Martyrii fama deceſſerunt. V. *Imago*.

Illis cultus exhiberi poteſt, qui per communem Eccleſiæ conſuetudinem, vel immemorabilem temporis curſum &c. coluntur, l.6. p.2.n.2055. D.168. Beati non ſunt invocandi in publicis precibus, præterquam in indultis & approbatis; nec eorum Reliquiæ in Proceſſionibus circumferendæ. D.229. Feſta devotionis in eorum honorem celebrari poſſunt, D.230. Reliquias eorum licet exponere in Eccleſiis; in quibus de illis celebrari licitum eſt, D.232 Non licet de illis celebrare, nec Altaria illis erigere, Epiſcopis Regularibus in propriis Eccleſiis Cathedralibus, licèt gaudeant privilegiis ſuæ Religionis, D.233. In Miſſis eorum non eſt dicendum ſymbolum, niſi adſit Reliquia, D.234. Nomina eorum quando in Kalendariis apponi, & in Martyrologio referri poſſunt. V. *Beatus*.

Sancti in cælo non poſſunt ſatisfactiones ſibi reſiduas alteri applicare, l.6.p.2. n.1331.

Sapiens. V. *Prudens*.

Sartor.

Sartores, quibus res traditur perficienda vel immutanda, tenentur etiam ex culpa levi, imò leviſſima, l.3.p.2.n.819. Sartores injuriam faciunt, ſi pro aliis emant merces majori pretio, ſi minori poſſint, l.3.p.1.n.1044 Quòd ſi vendentes ſartoribus aliquid de pretio remittant, eò quòd ſint Parochiani, vel ſæpè ab iis emant, poſſunt partem ſibi remiſſam retinere, l.3. p.2. 927. Sartores peccant, ſi jurent ſe certo die opus perfecturos, quod ſciunt (vel dubitant) non futurum; item ſi plus materiæ exigant, quàm ad opus ſit neceſſarium, aut partes alicujus momenti, quæ ſuperſunt, retineant ſine voluntate domini; item ſi diem feſtum ſine gravi cauſa violent per ſe vel per famulos ſuos &c. l.4. n.1539. Sartores, qui bona fide appromiſerunt veſtem, quam re ipſa putarant ante diem feſtum perficiendam, excuſantur, ſi laborent per mediam noctem uſque in feſtum, ſi alioquin paſſuri eſſent incommodum, nec excuſare poſſint, l.3 p.1.n 592.

Sartores ſingulis annis feſtis laborantes per horam unam, non peccant mortaliter. Si autem eodem die manè per unam, & à meridie per unam, & iterum veſperi per unam laborent, peccant mortaliter, l.3.n.295. Sartores non excuſantur à jejunio, l.3. p.2. num. 1331.

Satelles. V. *Lictor*.

Satio.

Sata in alieno ſolo, cedunt ſolo; poſſunt tamen impenſæ repeti, ſi bona fide ſata ſint &c. l.3 p.2.n.133.

Satisfactio partis.

Satisfactio partis eſt reſtitutio honoris, famæ, bonorum &c. debita illi, qui læſus eſt; ea, ſi poſſit, abſolutioni à Cenſura ob læſionem latam ordinariè præmitti debet, ut abſolutio valeat, l.6.p.2. à n.1453. In articulo mortis abſolutioni præmitti debet quædam cautio de ſatisfaciendo parti læſæ, à n.1623. Satisfactio abſolutioni à Cenſura, ut hæc ſit valida, quæ & quando præmitti debeat. V. *Abſolutio*.

Satisfactio ſive Pœnitentia Sacramentalis.

Satisfactio ſive Pœnitentia ſacramentalis, alia eſt *vindicativa*, quæ imponitur ad tollendas pœnas temporales adhuc debitas peccatis; alia *medicinalis*, per quam præſervamur à relapſu. Iterùm alia eſt *publica*, alia *privata*: publica alia eſt *ſolemnis*, alia *non ſolemnis* &c. l.6.p.2.n.1233. Aliqua, per ſe loquendo, ſemper in Confeſſione imponi debet, l.6. p.2.n.1229. 1232. Etiam in Indulgentiis & Jubilæo aliqua imponi debet, n.1238. Probabiliùs non imponitur ſub conſilio tantùm, ſed ſub obligatione aliqua, n.1249. Debet eſſe peccatis & facultati pœnitentis proportionata, n.1229. 1258. 1261. Minor juſto licitè imponi poteſt ex cauſa, v.g. ob contritionem magnam, ob fragilitatem animi vel corporis, ob tempus Jubilæi, vel plenariæ Indulgentiæ, n.1229. Aliquando etiam imponi poteſt, vel etiam expedit opus aliàs debitum ſeu præceptum; item injungi poteſt opus internum, communiter tamen debet eſſe externum & afflictivum; probabiliùs etiam imponi poſſunt preces pro Defunctis; item aliquando etiam imponi poteſt ceſſatio ab aliquo bono opere, non tamen ingreſſus Religionis, nec pœnitentia publica, ſi ſit periculum revelandæ Confeſſionis, n.1239. à n.1245. Probabiliter etiam imponi poteſt (ſi id cenſeatur utile) ut pœnitens eadem peccata eidem Confeſſario iterum confiteatur, quod tamen in peccatis carnalibus in ſpecie infima fieri non expedit: item probabiliùs imponi poteſt, ut ſtatim iterum confiteatur, ſi in tale peccatum fuerit relapſus, n.1240. Opus perpetuum pro pœnitentia imponi non debet; poteſt tamen præter opus, quod jam fieret, imponi aliud aliunde obligatorium, ſine majore tamen obligatione, n.1243. Ordinariè imponi ſolet ante abſolutionem, ad quod tamen non videtur eſſe obligatio, n.1229. Non neceſſariò exſolvitur ante abſolutionem, vel probatam vitæ emendationem, vel Communionem, n.1229 à n 1230. Per ſe loquendo, eſt communiter gravis obligatio pœnitentiam ſacramentalem admittendi & implendi per ſe, n.1229. à n.1273. 1282. Poteſt ea etiam impleri per alium, ſi id Confeſſarius concedat, vel ſi opus ab alio factum cenſeatur ab ipſo pœnitente fieri, à n 1284. Si Confeſſio fuerit invalida, non eſt opus pœnitentiam perſolvere, num.1274. Ea non obligat, ſi fiat impoſſibilis, nec tunc opus eſt aliam ſubrogare, n 1275. Etiam non obligat, ſi pœnitens oblitus ſit pœnitentiæ, tunc tamen convenit (uti etiam, ſi fiat impoſſibilis) aliam, vel commutationem ejus petere, ib. Si materia ejus ſi ſit diviſibilis, & pars major impleri non poſſit, minor, quæ poteſt, adhuc impleri debet, num. 1282. Probabiliùs perſolvi debet ex aliqua intentione ſatisfaciendi pro illa, n.1286. Nimia ejus dilatio poteſt eſſe mortalis, n.1229. à n.1287. Eam intrà tempus præſcriptum non implens, ordinariè ideò non deobligatur, num.1229 1290. Poteſt impleri eodem tempore, quo ſatisfit alteri præcepto vel obligationi, ſi utrumque ſimul fieri poſſit, n.1291. Etiam ſæpè ſatisfieri poteſt pœnitentiæ per opus aliàs præceptum, n 1281. Non cauſat ullam gratiam ex opere operato, à num.1234. Cauſat tamen ex opere operato remiſſionem alicujus pœnæ temporalis, ſi abſolutionem adhuc moraliter afficiat, à num. 1236. In nova Confeſſione, per ſe loquendo, nova imponi debet pœnitentia, n.1229. 1239. Si perſolvatur in mortali, vel peccando venialiter, probabiliter ſortitur ſuum effectum, quem habet ex opere operato, n.1229. à n.1244. Olim ſeptem annorum pœnitentiæ pro quovis mortali injungebantur, hodiedum autem rigor ille antiquorum Canonum in injungendis pœnitentiis ex variis cauſis remiſit, v.g. ne confeſſio ab hæreticis velut impoſſibilis impugnata, per duras pœnitentias magis redderetur odioſa &c. à n.1252. In pœnitentiis injungendis benignitas eſt præferenda, n.1256. Ob varias cauſas pœnitentia minor imponi, aut aliquando etiam omitti poteſt, v.g. ob contritionis & verecundiæ vehementiam, ob pœnitentis debilitatem vel impotentiam, ob tempus Jubilæi & Indulgentiæ: item, ſi ſic pœnitens alliciatur ad frequentiorem utilemque confeſſionem: in dubio, an plùs obfutura quàm profutura ſit major pœnitentia &c. ordinariè tamen tutius eſt aliquam imponere, n.1229. à n 1257. Exceſſus in alterutra parte caveri debet, nu.1262. Ideò pœnitentiæ ſuſpectæ eſſe non debent, quòd à Religioſis mendicantibus imponantur, n.1263. Non facilè imponenda publica, à n.1264. Illæ univerſim ſunt utiliores, quæ ſunt magis accommodatæ ad hunc vel illum pœnitentem diſcretè affligendum & efficaciter emendandum, v.g. eleemoſyna divitibus avaris, injuſtis; corporis afflictio carnalibus, ebrioſis, guloſis &c. à n.1267. Illa verba, *quidquid boni feceris* &c. probabiliter aliquid operantur & proſunt ad ſatisfactionem, n.1250. Commutatio ejus fieri poteſt ab eo, qui eam injunxit, non repetitis peccatis; idem probabiliter etiam fieri poteſt in Confeſſione ab alio Confeſſario præſertim, ſi apud eum peccata illa priora repetat, non verò extra eam, num.1229. à num 1293. Probabiliter etiam dicto modo commutatio pœnitentiæ à Superiore propter reſervata injunctæ ab alio fieri poteſt, num.1294. Probabiliter etiam extra Confeſſionem à proprio Confeſſario, ſi is memor peccatorum ſit, fieri poteſt, num. 1298. Ab ipſo pœnitente etiam in meliorem fieri non poteſt, n. 1229. 1292.

Ob quas cauſas in commutatione pœnitentia minui poſſit &c. V. *Commutatio pœnitentiæ ſacramentalis*.

Satisfactiones extra-ſacramentales. V. *Opera ſatisfactoria*.

Scandalum.

Scandalum dicitur peccatum occaſionatum; quod duplex eſt: Activum & Paſſivum. Activum eſt dictum vel factum minùs rectum; & præbens alteri occaſionem ruinæ ſpiritualis, quæ ſi directè intendatur, dicitur per ſe tale; ſi indirectè & interpretativè tantùm cauſetur, dicitur per accidens tale, l.2. nu.221. Paſſivum eſt ipſa ruina ſive peccatum ex occaſione alterius dicti vel facti ſecutum, quod dividitur in datum ſeu puſillorum, quod oritur ex activo; & in acceptum, quod ex ipſius ſumentis malitia oritur, ib. Ad peccatum ſcandali activi non requiritur, ut ex eo paſſivum ſequatur, ſed ſufficit, quòd ſit data occaſio, ex qua natura ſua ſequi poſſit, ib.

Scandalum paſſivum dari poteſt ſine activo, ib.

Scandalum activum directe intendens ruinam proximi eſt ſpeciale peccatum, contra Charitatem, non vero paſſivum, ib. Scandalum dans, ſi alteri quomodocumque det occaſionem ruinæ mortalis, ordinarie peccat mortaliter, niſi indeliberatio excuſet; ſi mortaliter peccans det occaſionem ruinæ ſed venialis tantum, peccat venialiter, ib. Committit præter peccatum ſcandali etiam peccatum illius ſpeciei, in confeſſione exprimendum, ad quod alterium inducit; quod ſi poſitive ad peccatum non inducat, ſed tantum prævideat illud ſecuturum, adhuc in praxi in confeſſione peccatum illud exprimere debet, uti etiam perſonas, quibus ſcandalum dedit, ſi per hoc diverſa in illis peccata cauſaverit, ib. & l.6. p.2. à n.986. Suadens minus malum incluſum in majori volenti majus facere, probabilius non videtur peccare peccato ſcandali; neque probabiliter tum, quando illud minus in majori nullo modo continetur, l.2.n.222. Inducens aliquem ad ebrietatem voluntariam, ut impediat majus peccatum, probabilius agit illicite, & peccat peccato ſcandali, n.224.l.5.n.348. Præbens alicui exemplo ſuo ad ebrietatem, qui ſine exemplo illo ſe tamen inebriaret, non peccat peccato ſcandali, l.5.n.333. Suadens determinato ad furandum, ut huic in particulari furetur minus, vel etiam æquale, ut ſic impediat, ne alteri furetur majus vel æquale, probabilius agit illicite, & peccat peccato ſcandali, teneturque ad reſtitutionem, l.2.n.221. à n.225. Pingens aut exponens imagines plane obſcœnas, eaſque palam retinens peccat mortaliter peccato ſcandali, n.236.l.3.p.1.n.887. Etiam ordinariè peccat mortaliter componens aut agens comœdias notabiliter obſcœnas; item illas ſpectans, audiens; aliquando etiam permittens, l.2. à n.237.l.3.p.1. n.887. Sæpe peccat mortaliter ratione ſcandali ponens opus indifferens vel veniale, l.2.n.231. Ordinarie non peccat mortaliter peccato ſcandali inducens aliquem ad veniale, n.232. Qui dedit ſcandalum, ordinarie tenetur illud compenſare bono exemplo, non tenetur autem ad reſtitutionem; nec contrahit ſpeciem malitiæ contra juſtitiam ex peccato alieno, ſi pure negative ſe habuerit, & tantum furtum alterius non impediverit, cum non tenebatur ex juſtitia, l.2.n.221.l.6.p.2.n.988.

Scandalum abſq; neceſſitate vel utilitate propria vel aliena permitti non poteſt, l.2.n.243. Requiritur major neceſſitas, ut permittatur ſcandalum puſillorum, quam phariſaicum, ib. Permitti debet, ſi alioquin ſalus propria periclitaretur, ib. Bona ſpiritualia non neceſſaria ad ſalutem non tenetur quis omittere vel differre ob ſcandalum phariſaicum; ob ſcandalum puſillorum facilius differri vel omitti debent, ſi fructus ex dilatione brevi ſperetur, n.243.245. Ad vitandum grave ſcandalum puſillorum per ſe probabilius quædam opera præcepta aliquando omitti debent, à nu. 243. Raro, vel numquam teneris in bonis propriis gravem jacturam facere, ne proximus ex infirmitate inde accipiat occaſionem peccandi, n.246. Nec teneris abſtinere ab eo, quod per ſe malum non eſt, nec ſpecialiter prohibitum, ex eodem fine, n.247.

Quando & à quibus fœmina vel puella quandoque abſtinere debeat ratione ſcandali. V. *Fœmina*. *Puella*.

Schema conſanguinitatis.

Schema conſanguinitatis, l.6.p.3.n.512.

Schiſmaticus.

Schiſmatici poſſunt affici Cenſuris, l.7. nu.17.

Scientia in Beneficiando.

Scientia tanta requiritur in Beneficiando, quæ ſufficiat ad prudenter exequendum officium Dignitati vel Beneficio annexum, alioqui tam promovens quam promotus peccat mortaliter. Quod ſi Beneficiandus nequidem ſciat legere latine, ejus præſentatio ad Beneficium eſt ipſo jure irrita, l.4.n.789. Ignorans idioma loci; eſt incapax Beneficii Curati in tali loco; niſi forte Papa id ſciens cenſeatur diſpenſare, n.790. V. *Beneficiandus*.

Scriptura ſacra.

Scripturæ ſacræ impreſſio latina tantum vetus, & *vulgata* eſſe debet, ejuſque interpretationes non approbatæ ab Ordinariis imprimi non debent, l.7.n.372.

Scripturæ ſacræ vulgariter redditæ, & Teſtamenti Novi in vulgatem linguam converſi uſus omnibus permitti non debet, & lectio ejus juſte pluribus prohibetur, n.373.377. In Germania non peccant, nec excommunicationem incurrunt, qui ſine expreſſa facultate Ordinarii legunt Biblia verſa à Catholicis, & uſu publico approbata. In Belgio ex conſuetudine honeſtis & prudentibus perſonis ſæcularibus Bibliorum lectio permittitur. Idem de Gallia notum eſt. Quod tamen ſine conſenſu ſaltem Parochorum vel Confeſſariorum fieri non deberet, n.374. Librum verſionis Gallicæ Montenſis Novi Teſtamenti, (cui titulus, *le Nouveau Teſtament de noſtre Seigneur JESUS Chriſt, traduit en françois ſelon l'edition vulgate, avec les differances du Grec*) Montibus Hannoniæ & Lugduni impreſſum legere, retinere, vendere, imprimere, imprimi facere, ſub pœna excommunicationis eſt prohibitum, n.375. Scripturæ ſacræ lectio non eſt omnibus neceſſaria ad ſalutem, n.378. Ejus verſiones ab hæreticis factæ Jure communi ſunt prohibitæ, nu.380.

Scrupulus. Scrupuloſus.

Scrupulus eſt inanis apprehenſio, & hinc ortus timor & anxietas, alicubi eſſe peccatum, ubi non eſt, l.1.n.515. Diſtinguitur à dubio, quod dubium ſit ſuſpenſio judicii, quæ ſi fiat ex motivo rationabili, eſt prudens: quod ſi quis per errorem judicet aliquid eſſe peccatum, quod peccatum non eſt, eſt conſcientia erronea, & non ſcrupulus, contra quam ſi quis operetur, peccat, n.521. In judicando aliquem eſſe ſcrupuloſum, maxima circumſpectione opus eſt; & an aliquis meticuloſæ conſcientiæ ſcrupuloſus ſit, judicio viri docti, probi, ac prudentis, &c. relinqui debet, qui prima aut ſecunda vice, quando alterum confitentem audit, illud vix judicare poteſt &c. à n.515. Signa conſcientiæ ſcrupuloſæ varia ſunt, v.g. pertinacia judicii, qua Doctorum conſiliis non acquieſcit, frequens judiciorum mutatio ex levi apparentia; nimia anxietas & perturbatio; judicium Confeſſarii, quod ſit ſcrupuloſus &c. n.511. à n.524. Quiſnam ſcrupuloſus ſit, etiam dignoſci poteſt ex diſcrimine, quod eſt inter laxum & ſcrupuloſum, quod in variis conſiſtit, n.526. Scrupulorum cauſæ variæ ſunt, v.g. ſuggeſtio dœmonis, conſortium cum ſcrupuloſis, incauta lectio cauſuum, occulta ſuperbia, melancholia, &c. n.512. Licet operari non obſtante ſcrupulo, ſi judicetur eſſe ſcrupulus & ut talis contemnatur, n.511. Scrupuli ſunt partim utiles ex variis cauſis; & partim noxii, à n.513. Quæ ſint contra ſcrupulos remedia, & quomodo cum ſcrupuloſis agendum; quæ regulæ ſcrupuloſis obſervandæ; quæ ſint ſcrupuloſorum privilegia &c. V. *Confeſſarius ſcrupuloſi*.

Scrupuloſus præter alias regulas has obſervare debet, v.g. quod nec Deus, nec Eccleſia obliget ad hoc, quod nimiam difficultatem affert; quod agere poſſit hoc, quod videt homines probos abſque formidine peccati agere; quod excuſetur, ſi omittat hoc, quod lex præcipit, ſi bona fide & ſine contemptu putet legem non eſſe, & paratus ſit facere, ſi ſciret legem eſſe &c. à n.534. Si ſcrupuloſus alias timoratæ conſcientiæ angatur, ne tentationi internæ conſenſerit, numquam credat ſe mortaliter peccaſſe, niſi certo ſciat; & ſi valde ſcrupuloſus ſit, niſi jurare audeat, ſe plene advertiſſe malitiam gravem, & in eam plene conſenſiſſe; item pro certo teneat, nihil eſſe peccatum, niſi tum, quando committitur, malitia advertatur &c. à n.546. Qui ſcrupuloſus eſt in internis dubiis circa Fidem, talis pugnare non debet poſitive contra tentationem, ſed ſe habere quaſi permiſſive & contemptim: item, qui circa judicia temeraria ſcrupuloſus eſt, facilius vincet, ſi quaſi permiſſive ſe habendo contemnat, quam ſi poſitive contra luctetur, & quamvis putet ſe judicium temerarium habere, tamen vix umquam tale habet: ſimile eſt in variis aliis tentationibus, l.1. à n.551. l.3 p.2. n.1189. Quamvis putet, involuntarias diſtractiones eſſe peccata, non tamen peccat, l.1.n.1. Qui ſcrupuloſe timet, ne ubique operetur cum dubio, prudenter ſe reſolvit, quod actio, quam aggreditur, non ſit peccatum, ſi primo ſtatim intuitu & ſine formidine non cognoſcat eſſe peccatum; ſi ſciat alios homines probos id agere ſolere &c. & quamvis poſtea inveniat ſe aliquando erraſſe judicando licitum, quod reipſa erat illicitum, nihil refert, poteſtque nihilominus alias eodem modo pergere; & quamvis ipſi non videatur ſatis evidenter illum timorem formare judicium practicum, quod non peccet, tamen non peccat, quamvis cum tali actuali timore operetur, à n.556. Si certo putet ſe operaturum eſſe cum dubio, non ideo certus eſt ſe peccaſſe; ſed poteſt prudenter ſe reſolvere, vel quod non peccarit, vel quod ſaltem non teneatur illa confiteri, n.559. Si continuo oggerat, ſe non eſſe talem, qualis eſſe putatur, ſe non ſatis explicaſſe ſtatum animæ ſuæ &c. ſi bis aut ter patienter auditus Confeſſarii admonitioni non acquieſcat; debet ad tempus permitti agere, quod vult, donec ſuperbiam & pertinaciam diſcat deponere; quod ſi nec ita ſapiat, eum patientia ſuſtineri debet, nu.560.

Scrupuloſus non tenetur confiteri peccata negative dubia, ſed tantum illa, de quibus certus eſt eſſe mortalia, l.6.p.2.n.612. Valde ſcrupuloſus non tenetur confiteri, niſi quæ poteſt jurare fuiſſe mortalia, & ſe numquam fuiſſe confeſſum, ib.

Scrupuloſus circa Miſſam, intentionem conſecrandi, vel ipſam Conſecrationem &c. varia obſervare debet, v.g. vix eſſe poſſibile, ut ſacerdoti ratione utenti & alicujus conſcientiæ deſit intentio ſufficiens; item cavere debet, ne verbum ullum repetat &c. à num.190.

Scrupuloſus in recitatione Horarum an & quando debeat aliquid repetere. V. *Hora Canonica*.

Qui in aliis ſatis laxus, ſed in certis tantum materiis ſcrupuloſus eſt, poteſt Privilegiis ſcrupuloſorum etiam tantum uti in illis materiis, in quibus ſcrupuloſus eſt, l.2.num.525.

Scurrilitas.

Scurrilitas in verbis aut geſtibus, per ſe, & ſecluſo ſcandalo, eſt peccatum veniale; quod ſi fiat cauſa delectationis venereæ, eſt mortale, l.5.n.307.

Scutum aureum.

Scutum aureum ſecundum monetam noſtram ſunt duo imperiales in ſpecie, l.4.num.677.

Secretarius.

Secretarius tenetur juſte fideliterque exercere ſuum officium, & ſcire ea, quæ ad officium ſuum ſpectant, debitamque diligentiam adhibere, l.4.n.1508. Peccat juramentum violando, arcanum prodendo, ſententiam nondum publicatam manifeſtando &c. ib.

Secretarius non poteſt ſurripere aliquid ad compenſandum laborem, cui putat non correſpondere æqualem mercedem, l.3.p.1. n.973. Ut ipſi occulta compenſatio liceat, debet eſſe certus de injuria, n.974. Secretarius, qui multa ſcribit &c. non excuſatur à jejunio, l.3.p.2.n.1332.

Secretum.

Secretum aliud eſt *commiſſum*, id eſt, ſi illud tibi revelatum ſit

ſub

ſub antecedente pacto tacendi, quod obligat graviter vel leviter pro diverſitate materiæ; aliud eſt *promiſſum*, id eſt, ſi quis tantum promiſerit tacere; quod ordinariè leviter tantum, aliquando etiam nullo modo obligat, ſed ob juſtas cauſas manifeſtatur, v. g. ſi quis legitimè interrogetur à Superiore, Judice; ſi injuſtè læſus aliter famam ſuam tueri non poſſit &c. maximè tamen intentio obligationem tacendi admittentis attendi debet, l.3.p.2.nu.1190. à n.1228. Qui injuſtè acquiſivit notitiam alieni ſecreti criminis, ordinariè, nequidem ad evitandam mortem illud manifeſtare poteſt, n.1233. Qui ſine injuria notitiam alieni ſecreti criminis acquiſivit, nec ſub ſecreto illam habet, poteſt illud manifeſtare, ſi ea occultatione ejus imminerent ſibi gravia damna vel jactura bonorum &c. num. 1234. Secretum violans abſque juſta cauſa cum alterius damno, tenetur ad reſtitutionem, l.5.nu.300. Secreti obſervatio pertinet ad varia præcepta ſecundum diverſitatem bonorum, quibus violatio illius opponitur, l.3.p.2.num.1237. Secreti manifeſtatio quæ præterea licita, quæ obligatoria &c. V. *Delatio criminis. Delictum. Denunciatio*.

Sedes vacans.

Sede vacante ordinarii poteſt etiam primo anno in loco vacante arctatus ratione Beneficii recipiendi vel recepti, l.6.p.2.nu.2258. Item, qui à ſuo Ordinario habet dimiſſorias, à nu.2259. V. *Arctatus ratione Beneficii*. Sede Apoſtolica vacante Vicarius Papæ dimiſſorias ſuis dare poteſt, & eos facere ordinari, nu.2263. Idem poteſt Nuntius Apoſtolicus, ubi conſuetudo habet, nu.2264. Sedes non cenſetur vacare per mortem Principis Acatholici, qui rexerat, n.2267. Sede vacante quid poſſit Capitulum circa Ordinationes, Dimiſſoriales, Teſtimoniales, Diſpenſationes in Irregularitatibus, V. *Capitulum*.

Semen humanum.

Seminis humani conceptionem per pharmacum impedire eſt illicitum, l.6.p.3.n.336.

Seminarium Clericorum.

Seminario Clericorum Beneficia aliqua ſimplicia non requirentia reſidentiam &c. uniri poſſunt, ſi id neceſſarium ſit ad educationem juventutis pro Clericatu; communiter tamen antecedenter debet eſſe domus conducta, in quam inducti ſint actu ſcholares & aliqui Magiſtri; item electi duo Canonici pro ejus regimine &c. l.4.num.281.

Senectus.

Senectus extenditur uſque ad annum octogeſimum, l.3.p.1.nu. 2026. Senium ſeu decrepita ætas uſque ad centeſimum, ib.

Senex.

Senes capaces ſunt Matrimonii, ſi natura vel arte calere poſſint ad coitum: quod ſi natura ad talem coitum excitari non poſſit, multis videntur eſſe Matrimonii incapaces, l.6.p.3 nu.791. Senes qui & quando obligentur ad Communionem Paſchalem; qui ſint capaces Euchariſtiæ &c. V. *Homo adultus*. An & qui obligentur ad jejunium. V. *A jejunio excuſantia*.

Senſuum oblectamenta. V. *Oblectamenta ſenſuum*.

Sententia.

Sententia probabilis quæ ſit; an ſequenda, an tutior eligenda; quæ in materiis Matrimonii teneri debeat &c. V. *Opinio*. Sententiæ tantum probabilis uſus in adminiſtratione vel ſuſceptione Sacramenti, an & quando liceat. V. *Miniſter Sacramentorum*. Sententia moraliter certa ſufficiens ad honeſtatem electionis in rebus ad ſalutem pertinentibus illa dicitur, quæ poteſt relinquere aliquam obſcuritatem, & cum qua dubium aliquod, ſaltem imprudens ſtare poteſt, l.1. à nu.178. Sententia de liceitate alius opinionis probabilis relicta probabiliore eſt moraliter certa, vel ſaltem probabiliſſima, à nu 342. Ea non favet omnibus ſceleribus, à nu.361. Sententia Rigida dicitur, quæ continet doctrinam ab Eccleſia ob nimium rigorem reprobatam: Laxa, quæ continet doctrinam ideo ab Eccleſia damnatam, quia nimium favet libertati humanæ: Benigna, quæ continet doctrinam faventem libertati, gravibus motivis ab authoritate vel ratione petitis ſuffultam, l.6.p.2 à n 1707. Per ſe loquendo, Benignæ potius ſunt ſequendæ, l.1.nu.475. 510. l.6.p.2. à nu.1738 Benigniora in dubio particulari, an aliquid ſit peccatum &c. ſunt præferenda & amplectenda, l 1. à n.294. 596. Benigniora in ſimilibus amplectens prudenter & ſecure operatur, n.298. 596. Rigidiores non ideo ſunt veriores, l.6.p 2.num.1739. Periculoſius eſt, aſſerere obligationem eſſe operari ſemper ſecundum rigidas, aut tanquam ex obligatione illa velle ſemper operari, l.6.p.2.nu.1740. Sententiæ variæ ſunt circa valorem extremæ Unctionis, à n 2090. V. *Extrema Unctio*. Etiam variæ ſunt circa valorem Ordinum, à num.2237.

Sententia illa eſt practice improbabilis & damnata, quæ à valore alicujus Ordinis aliquid excludit, quod alia ſententia probabilis requirit, num.2146. V. *Ordo*.

Sententia alia dicitur *definitiva*, quæ fertur ſuper cauſa principali, de qua lis eſt: alia *interlocutoria*, quæ fertur ante finem litis ſuper illis, quæ incidunt vel emergunt ex cauſa principali: alia *mixta*, quæ partem ſubſtantialem cauſæ definit, non tamen ex toto terminat negotium, l.7.nu.105. Sententiam ferre die feſto licitum eſt, ſi alias impediretur juſtitia; ſi conditio, v.gr. belli ita exigat; ſi ſit atrociſſimum crimen &c. l.3.p.1.nu.603. Executio ſententiæ latæ die non feſto, probabilius illicita eſt die feſto, nu.605. Sententia Judicis. V. *Judex*.

Si ſententia divortii perpetui lata ſit ob fornicationem, poteſt innocens ſine conſenſu nocentis mutare ſtatum ſuum, ſuſcipiendo ſacros Ordines, Religionem &c. quod non poteſt, ſi ſententia divortii ad tempus tantum lata ſit, vel authoritate propria facta ſit ſeparatio, l.6.p.3.n.448. Si innocens ſtatum mutarit, poteſt nocens etiam ſine voto continentiæ manere in ſæculo, num.449. Si innocens ſtatum non mutarit, poteſt authoritate propria nocentem recipere, qui revocatus ad innocentem redire tenetur, niſi ſententia divortii perpetui lata ſit, & ipſe cum licentia ejus ſtatum immutaverit, nu.451. Non poteſt nocens, etiam per ſententiam ſeparatus, ſine conſenſu ſaltem tacito innocentis ſtatum ſuum mutare; quod ſi innocens ter, aut ſaltem per biennium rogatus nocentem emendatum renuat recipere, poterit hic abſque illius conſenſu in Religione profiteri, ibid. Si ſententia divortii oſtendatur ex falſis cauſis lata, vir tenetur redire ad ſuam, quamvis in Religione ſit profeſſus, & dimiſſa etiam profeſſa ſit, nu.457. V. *Divortium*.

Sententia lata ob acceptum pretium illicitum, eſt irrita, l.4.n. 1499. Injuſta non obligat in Conſcientia; in foro externo tamen ſervanda eſt, n.1469. Pro ſententia juſta ferenda datum pretium reſtitui debet, non vero ſaltem ex jure naturali pro injuſta ferenda datum, n.1498. V. *Judex*.

Sepultura.

Sepultura ordinariè fieri debet in Parochia domicilii, niſi quis iviſſet ad Monaſterium animo ibi perpetuo habitandi &c. l.7. à n. 238. Si quis in teſtamento diſpoſuerit, ut ſepeliatur in Parochia, in qua fuerit moriens, ſi caſu moriatur in aliena Parochia, non in hac, ſed in Parochia domicilii ſui ſepeliri debet, n.240 Si quis habitet in domo, quæ partialiter eſt in fundo duarum Parochiarum, pertinet ad Parochiam, ex qua eſt ingreſſus in domum, vel ex qua eſt porta principalis, & in ea inquilini illius ſepeliendi ſunt num 241. Habens jus Patronatus, non ideo habet jus ſepulturæ in Eccleſia, nu.244. Canonicus Cathedralis habitans privatim in Parochia urbis, ſi ibi moriatur, in Cathedrali ſepeliri debet, ſi ibi ſit locus proprius Canonicorum &c. Debetur tamen tunc Parochiali ſaltem quarta pars funeralis, n.245. Advenæ & viatores ex conſuetudine ſepeliuntur ordinariè in Parochia, in qua moriuntur, nu.246. Morientes in carcere ordinariè ſepeliri debent in Parochia carceris, n.247. Clericus, qui adminiſtrationem habuit in Eccleſia &c. in ea ſepeliri debet. Si Clericus peregrinus alicubi moriatur, in Cathedrali ſepeliri deberet, n.248. Religioſus, ſi ad Monaſterium commode deferri non poſſit, debet à Parocho loci ſepeliri, ſicut peregrinus, & quidem in Eccleſia ſi poſſit, ibid. Si Religioſus contra Statuta ſui Ordinis inventus ſit retinuiſſe pecuniam, cum ea in ſterquilinio ſepeliri debet, num.249. Novitius, etiam in domo paterna moriens cum habitu religioſo, ſepelitur in monaſterio ſine obligatione ſolvendi Canonicam Parocho, nu.248. In ſepultura apud Regulares exemptos varia obſervari debent vel poſſunt, v. gr. quod Parochus funus illud cum cruce & ſuperpelliceo proſequi poſſit; quod una crux tantum præferenda, niſi conſuetudo alicubi ſit contraria &c. nu.237.

Sepultura fieri debet tribus ſaltem cubitis ab Altari in tumba profunda, num.242.

Sepulturæ electio in hoc vel illo loco cuivis eſt libera, nec impediri poteſt à Parocho, ſi ei detur quarta pars funeralium, num.236. Impubes tamen non poteſt eam ſibi eligere, niſi malitia ætatem ſuppleat, n.243. Nec Religioſus eam ſibi eligere poteſt, num.248.

Sepulturam in Eccleſia ſua Parochiali concedere poteſt Parochus, cui vult, nu.242. Jus ſepulturæ proprium & perpetuum in certo loco, è quo alios poſſit excludere, ſolus Epiſcopus, & non Parochus (niſi ſit alicubi alia conſuetudo) alicui concedere poteſt, num.244.

Sepulturæ eccleſiaſticæ privatio incurritur per defectum Baptiſmi, per duellum, per excommunicationem, per interdictum aliaſque cauſas, l.7.n.235. Qui moritur cum Baptiſmo non certe valido, probabiliter in loco ſacro ſepeliri poteſt, non autem, ſi certo moriatur ante formam Baptiſmi totam prolatam, num 250. Qui moritur cum dubio, an ullo modo baptizatus ſit, ſepeliri debet in loco prophano; uti etiam fœtus ex utero matris extractus, ſi non ſit baptizatus, qui ſi in utero matris mortuus ſit, ſepelitur cum matre, n.251. Qui baptizatus eſt ſub conditione in dubio, an reipſa eſſet humo, videtur ſepeliendus loco ſacro, nu.252. Qui non eſt ſemel confeſſus in anno, nec in Paſchate communicavit, privatur ſepultura eccleſiaſtica, ſed poſt latam tantum ſententiam, nu. 253. Qui moritur cum dubio, an ſemel confeſſus ſit in anno vel communicarit in Paſchate, non debet privari Sepultura Eccleſiaſtica, nu.254. Omnis, de quo certò & publice conſtat, quod in peccato mortali ſit mortuus, loco prophano ſepeliri debet, à n.255. Illi, qui inventus eſt mortuus in laqueo vel puteo, ſacra ſepultura permitti poteſt, niſi conſuetudo loci obſtet, vel poſitive conſtet eum mortem ſibi intuliſſe; idem dicendum ſubinde eſt de reo, qui in carcere invenitur mortuus, num.256. l.4.num.1477.

Sepultura Eccleſiaſtica privari debet hæreticus non toleratus, nominatim denunciatus ſeu vitandus, niſi ſigna doloris ante mortem dederit; obſervanda tamen in hoc eſt conſuetudo loci, quæ in quibuſdam Germaniæ locis permittit, ut notorie hæretici in locis ſacris ſepeliantur à ſuis miniſtris, l.2. à n.110 l.7.n 196. à nu. 258. Etiam privari debet ſepultura ſacra interdictus perſonaliter, non autem generaliter tantum; nec interdictus perſonaliter, ſi in fine vitæ ſigna pœnitentiæ dederit, l.7.nu.418.421.

Sepultura in loco ſacro licite permittitur hæretico excommunicato tolerato, ſed à ſuis, idque ad redimendam vexam, l.7.n.259. Etiam videtur permitti poſſe illi, qui dans ſigna pœnitentiæ in articulo mortis à laico vel Clerico non Sacerdote à Cenſuris eſt abſolutus, n.263. Excommunicato denuntiato non ideo permitti

reteſt ſepultura in loco ſacro, quia in fine vitæ dedit pœnitentię & ſubmiſſionis ſigna, ſi à nemine ſit abſolutus, num.364. Hæreticum relapſum & pertinacem Paſtor Catholicus illicite ſepelit cum Cruce, in ſuperpelliceo & ſtola, in cæmeterio catholicis & hæreticis communi, n.262. In ſepultura Acatholici in loco, in quo Acatholici mixti ſunt Catholicis, videntur licite campanæ benedictæ pulſari poſſe etiam ex mandato Parochi, & à Cuſtode Catholico, num.268.

Sepultura Eccleſiaſtica quando privandus ſit duellans. V. *Duellum*. Quando ea privandus ſe ipſum occidens. V. *Homicidia*. Sepulturam Eccleſiaſticam, ſive in loco ſacro procurantes Hæretico vitando, uti & eam exequentes, ipſo facto excommunicantur, l. 7.num.261 265.

Sepulturæ jus vendere aut emere in loco ſacro an ſit ſimonia. V. *Simonia.*

Septennium Indulgentiarum. V. *Indulgentia*.

Sequeſtrum.

Sequeſtrum eſt contractus, quo res inter plures controverſa apud aliquem deponitur, eo fine, ut poſtea ei tradatur, qui cauſam evicerit, l.3.p.2.num.834.

Servilia opera. V. *Feſtorum obligatio*.

Servitus,

Servitus perſonalis extinguitur per præſcriptionem, l.3.p.2.nu. 538. Servitus ignorata Matrimonium dirimit, l.6.p.3.nu.564.

Servus.

Servi poſſunt contrahere circa materias, quarum habent dominium & adminiſtrationem, l.3 p.2.nu.683. Probabilius invitis dominis ſuis valide profitentur in Religione, l.4 nu.179.

Servus cum ſerva invalide contrahit Matrimonium, l.6.p.3.nu. 612 Contrahent cum ſerva, credens eam eſſe liberam, valide contrahit, l.6.p.3.n.565. Si ducat liberam, quam putabat eſſe ſervam, valide facit, ib. Ad tempus tantum liber, poſtea in ſervitutem relapſurus, invalide contrahit, nu.566. Vere ſervus, ſeu mancipium, eſt irregularis, l.4.nu.772. Eum Papa ſolus poteſt ab irregularitate abſolvere, num.773.

Servi proprie non ſunt coloni originarii vel adſcititii, l.6.p.3.n. 512. Servo conducto non debetur ſtipendium notabilis temporis, quo æger decubuit, niſi aliter conventum ſit, aut conſuetudo habeat, l.3 p.2.nu 1038. Servus an & quomodo peccet aliquid auferendo domino, & an teneatur ad reſtitutionem. V. *Famulus.*

Sigillum Confeſſionis.

Sigillum Confeſſionis ſacramentalis eſt obligatio Juris divini ſtrictiſſima in omni caſu ad tacendum dicta in confeſſione, l.6.p.2. n.1933.1938 Obligatio ejus oritur ex jure naturæ, & divino poſitivo, n.1936 Violatio ejus duplicem habet malitiam, ſacrilegii & injuſtitiæ, n 1933. In violatione ejus quoad malitiam religioni oppoſitam non datur parvitas materiæ, nu.1937. Obligatio ejus oritur ex confeſſione ſacramentali, non vero ex ficte tantum facta, nec ex illo, quod extra confeſſionem ſub ſigillo confeſſionis committitur, à nu 1939. Expedit hic ſequi ſententias faventes ſigillo, à nu.1945. Materia ſigilli ſunt peccata omnia pœnitentis tam futura quam præterita, etiam complicis, & eorum circumſtantiæ, ſi animo ſe accuſandi ſint manifeſtata; etiam pœnitentia gravis impoſita &c. n.1933. à n.1947.1971. Ad ſigillum obligantur omnes, ad quos notitia confeſſionis ſacramentalis quomodocunque pervenerit, nu.1933 1940. à nu.1951. Ad ſigillum ita tenetur Confeſſarius, ut de illis, quæ in confeſſione ſub ſigillo dicta ſunt, interrogatus, etiam cum juramento ea negare poſſit, à num.1933.1984. Interrogatus, an peccatum, quod eſt notorium, pęnitens ſit confeſſus, nec negare, nec affirmare debet, ſed dicere, pœnitentem feciſſe, quod judicavit eſſe faciendum, & ſe ſuo functum eſſe officio, nu.1983. Si dubitet, an aliquid audieret in ea extra Confeſſionem, illud revelare non poteſt, num.1946. Si Confeſſarius alicui cum licentia pœnitentis revelet peccata, quæ ipſe confeſſus eſt, hic tenebitur ad ſigillum; niſi pœnitens huic etiam ulterius revelandi voluerit licentiam dare, num.1957. Si Confeſſarius nolit audire peccata, & pœnitens tamen ea enarret, intendens ab iis abſolvi, probabilius obligatur ad ſigillum, nu.1940. Si Confeſſarius non poteſt confiteri integre ſine fractione ſigilli ſacramentalis, non poteſt confiteri integre, nequidem in articulo mortis, nu.1938 Licentia loquendi de rebus ſigillo ſacramentali ſubjectis, quam dat pęnitens non ultro, ſed ad petitionem Confeſſarii, quæ facile fieri non debet, habet ſaltem periculum invaliditatis, n.1958. Poteſt quidem Confeſſarius ſine læſione ſigilli monere complicem ex licentia data à pęnitente; in praxi tamen expedit, ut manifeſtatio complicis fiat extra Confeſſionem, ſi ille corrigendus, aut aliud malum impediendum, lib.6.p.2 nu. 1959. Licentia data limitari aut revocari poteſt à pęnitente, nu 1960 Fractio ſigilli fit, ſi reveletur aliquid per ſolam Confeſſionem notum, & ſpectans ad ſigillum, ſi ſimul pęnitens ſine expreſſo illius conſenſu manifeſtetur; hinc frangit ſigillum Confeſſarius, ſi loquatur cum aliis de peccato pęnitentis ſibi per ſolam Confeſſionem noto; ſi illi Sacramentum aliquod neget; ſi publice conquerenti ſibi negatam eſſe abſolutionem, dicat: ne conqueraris, non potui: ſi dicat, jam es reſtitutus gratiæ per Confeſſionem mihi factam: ſi nolit audire eum, quem ſolitus alias eſt audire, & jam putat eſſe indiſpoſitum: ſi ex ſcientia in Confeſſione hauſta ſpecialem inquiſitionem inſtituat, quam alias non inſtituiſſet: ſi injungat pęnitentiam gravem, quam tantum coram aliis, qui judicare poterunt eſſe pęnitentiam, poſſit peragere: ſi dicat, v. gr. Petrum pro Confeſſione auditum non abſolvi, niſi id factum eſſe addat, defectu materiæ: ſi dicat in præſentia multorum, unus veſtrum tale peccatum commiſit: ſi de publico, v. gr. fure dicat, eum cum magna contritione ſibi furta eſſe confeſſum: ſi dicat Cajum, v.gr. ſibi eſſe confeſſum præterito Confeſſario ordinario, niſi cauſam aliam det, cur ſic confeſſus ſit: ſi dicat Confeſſionem fuiſſe valde longam, ſcriptam per tot paginas &c. & pęnitens clam confeſſus ſit &c. num.1933. à nu. 1962.1996. Etiam frangit ſigillum Confeſſarius, ſi in Confeſſione famulo ſuo mandet, ut propter furta, quæ ſibi confeſſus eſt, claves reddat, & ſponte ſua abeat, nu.1977. Fractio ſigilli non fit, ſi Confeſſarius in genere dicat, pęnitentem eſſe probum, confeſſum peccata venialia &c. Si peccata ita referat, ut moraliter loquendo perſona innoteſcere non poſſit; neque communitas aliqua, etiam parva, infametur: ſi aperiat peccatum etiam extra Confeſſionem notum, modo nullam circumſtantiam ex Confeſſione notam referat, ſed hic maxima cautela opus eſt: ſi interroget pęnitentem de peccato ex ſola complicis Confeſſione noto; dummodo illi nullam de hujus Confeſſione ſuſpicionem moveat: ſi omittat modum agendi, quem ex Confeſſione novit pęnitentis eſſe ingratum: ſi familiarius agat cum pęnitente propter ſpiritualem ejus indigentiam: ſi ablata reſtituat: ſi, cum vita alicujus deſcribenda dicat, eum nunquam peccaſſe mortaliter; niſi ſimul tergiverſetur aut taceat, ſi tum ſimul interrogetur etiam de alio, an illi ſimilis in eo fuerit, nu.1933, à num.1970. 1991. Poteſt agere extra Confeſſionem de auditis in ea cum expreſſa & formali licentia pęnitentis; alias non, num.1933. Scientia ejus ordinarie uti non licet ad advertenda mala & impedienda peccata, nec ad gubernationem alterius; ad ſui tamen gubernationem probabilius ea quandoque uti licet, ſi nullam inducat peccati notitiam, num.1933. à num.1975. Quando ex non uſu ſcientiæ Confeſſionis deberet Confeſſarius facere aliquid intrinſece malum, uſus illius ſcientiæ foret licitus, num.1978.

An & quando cum pęnitente loqui poſſit de auditis in Confeſſione &c. V. *Confeſſarius*.

In materia ſigilli cautiſſime procedi debet, à nu.1991. Confeſſarii violantes ſigillum præter pęnam diſpoſitionis ab officio ſacerdotali incurrunt pœnam carceris &c. nu.1999. Contra Confeſſarium, qui fregit ſigillum, in judicio probabilius procedi non poteſt ſine licentia pœnitentis, maximè, ſi pœnitens expreſſe licentiam negaret, n.2000 Quando agitur de promotione pœnitentis, non expedit conſulere Confeſſarium, nu.2001. V. *Confeſſarius*. *Pœnitens*.

Signa.

Signa requiſita ad inquiſitionem, capturam, torturam, condemnationem, quæ. V. *Indicia*.

Significatio vocum in Sacramentis.

Significatio vocum, inſtitutione ex uſu communi nunc poſſet mutari vel inſtitui in ordine ad formam Sacramenti, l.6.p.1.nu.39.

Simonia.

Simonia eſt ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi pretio temporali aliquid ſpirituale vel ſpirituali annexum; ſive eſt contractus à lege prohibitus intuitu Religionis circa ſpiritualia, aut ſpiritualibus annexa, Eſt ex genere ſuo mortale, l.3.p.1. à nu.56. Varie dividitur, ſcilicet in mentalem, conventionalem & realem, item in eam, quæ eſt juris divini, & in eam, quæ eſt juris humani &c à nu.56. Simonia juris divini ſeu naturalis ſpecie diſtinguitur à ſimonia juris humani ſive Eccleſiaſtici tantum. l.6.p 2.num.993. Mentalis non eſt nudum internum propoſitum committendi ſimoniam, ſed eſt illa, quæ ſimul habet adjunctum opus externum, quod tamen nullo ſigno apparet eſſe ſimoniacum, ea committi poteſt non ſolum in ſimonia juris naturalis vel divini, ſed etiam humani tantum, l.3 p.1. à num.58. Mentalis eſt, ſi ſpirituale intendatur vel fiat principaliter propter temporale, aut contra, v.gr. ſi quis vadat ad Eccleſiam; ſi Miſſam celebret, Sacramenta adminiſtret, concionetur, Horas oret &c. propter diſtributiones, ſtipendium vel emolumentum temporale tanquam finem principalem, in eo ſiſtendo; item, ſi temporale intendatur veluti pretium ſeu velut æquivalens in commutatione cum re ſpirituali, num.56. à num.60.

Simonia confidentialis eſt, ſi quis ſine expreſſa Papæ licentia alicui procuret Beneficium, conferendo, eligendo, præſentando inſtituendo, confirmando, reſignando, dando in commendam &c. cum certa confidentia, ut is, cui procuratur; poſtmodum conferenti ipſi, aut alteri perſonæ illud reſignet, vel penſiones aut fructus ex eo præſtet alteri. Hæc tripliciter committitur, per acceſſum, per regreſſum, & per ingreſſum, à n.63 Si quis reſignet cum onere, ut acceptans ſolvat penſiones vel partem fructuum alteri, eſt Simonia confidentialis, uti probabilius etiam talis eſt, ſi reſignet cum onere, ut ſibi reſignati ſolvat. Hæc ſimonia tantum habet locum in acceptionibus aut reſignationibus Beneficiorum, non autem penſionum aliarumve rerum: imo nec in permutationibus Beneficiorum &c. à nu.66.

In reſignationibus Beneficiorum quando committatur Simonia. V. *Reſignatio Beneficii*.

Etiam Simonia eſt accipere aliquid temporale pro actu Juriſdictionis ſpiritualis, l.6.p 3.nu.948. Pro Beneficiis eccleſiaſticis obtinendis omnis pactio, omniſque conventio, etiam tacita tantum & implicita, propria authoritate facta, eſt ſimoniaca, v.g. ſi pactum fiat hoc modo: *ſi mihi contuleris hoc Beneficium, obligo me ad dandos tibi ex gratitudine* 100. *aureos &c.* l.3.p.1. à num.69.79. Sive temporale detur ante, ſive poſt obtentum ſpirituale, velut pretium pro eo, eſt ſimonia; non vero, ſi antecedenter detur ex intentione, ut alter ſuo tempore ſit bene quomodocunque affectus erga

dantem, velitque eſſe gratus, qualis eſſe citra obligationem poterit donando Beneficium ſpirituale, n. 72. 74. Si detur aliquid temporale, tanquam motivum ſpiritualis ſibi reciproce dandi, v. gr. Beneficii, eſt ſimonia; quod ſi munus temporale ſit parvi momenti, tum non præſumitur ſimonia, n 73. Si detur aliquid temporale poſt acceptum ſpirituale, tanquam gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut contra, eſt ſimonia; non autem, ſi detur ut donum gratuitum, vel ad ſatisfaciendum obligationi antidorali ſive gratitudinis naturalis, à n. 75. Si quis certet cum collatore pro mille aureis, quod Beneficium non ſibi, ſed alteri ſit collaturus, eſt palliata ſimonia, n. 80. Etiam videtur eſſe ſimonia, ſi collator plane liberaliter dicat alteri: *conferam tibi Beneficium*, ſi hic agnoſcens animum benevolum in ſe reponat; *& ego tibi donabo illud officium*, volens alterum in promiſſione ſimare, n. 82. Etiam, per ſe loquendo, eſt ſimonia, ſi quis dicat alteri; *ſi tu litem viceris, conferam tibi Beneficium, ſi autem ego vicero, tu mihi dabis centum aureos*, nu. 81. Etiam ſimonia eſt dare bona ſua Eccleſiæ cum pacto, ut eligatur in Canonicum; item, ſi accipiatur Beneficium cum obligatione præſtandi homagium alteri, quo continetur temporale commodum ejus. Item, ſi quis non velit alicui conferre Beneficium, niſi ab aliquo tertio rogetur, quem ſibi vult habere obligatum. Item, ſi quis alteri ſerviat, ut loco ſalarii accipiat Beneficium. Item, ſi pactum fiat cum aliquo ſequens: *Habebis annue pro ſtipendio centum aureos, donec curaverim tibi Beneficium, cujus proventus tibi afferant centum aureos, tumque continuabis tuum miniſterium* &c. à nu. 86. Non eſt ſimonia, ſi Beneficium alicui conferatur eo fine, ut ſe honeſte ſuſtentare poſſit; item, ſi alicui detur intuitu conſanguinitatis, propter preces armatas, propter proprium metum alicujus damni incurrendi; item, ſi des aliquid alteri propter laborem eundo & redeundo pro te ad collatorem, aut propter damnum ideo ipſi cauſatum; item, ſi detur vel acceptetur pecunia pro habendo faciliori aditu ad collatorem, item, ſi detur in ſtipendium laboris extrinſeci conjuncti cum ſpirituali; item, ſi detur in eleemoſynam; item in pœnam; item in permutationem voti, à quo quis petit liberari; item ad redimendam vexam; item, ſi conferatur Beneficium ex vana gloria, aut appetitu laudis, item, ſi quis ad permovendum Patronum, ut ſe præſentet, promittat reparare ſacellum, in quo fundatum eſt Beneficium &c. à n 83 n. 244. Etiam non eſt ſimonia dicere: *Confer mihi Beneficium, intercede pro me, &c. & ero tibi gratus*; ſi ſincere procedatur ſine intentione dandi temporale pro ſpirituali, aut novam obligationem contrahendi ad aliquid determinatum: quod ſi pactum etiam implicitum tantum de dando temporali adſit (ut ſæpiſſime adeſſe ſolet) eſt ſimonia, n. 102.

Simonia eſt, ſi onera etiam pia, & etiam, quæ Beneficio inſunt, exigantur ſub novo pacto, v. g. ſi Beneficium conferatur ſub pacto, ut Beneficiandus jurct ſe lecturum Miſſas, ad quas fundatio obligat, l. 4 n. 670. Item ſimonia eſt, ſi in electione, præſentatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione, collatione vel alia proviſione, ſive admiſſione ad poſſeſſionem alicujus Cathedralis Eccleſiæ vel Beneficii, Canonicatuum aut Præbendarum, vel partem proventuum, ſeu ad diſtributiones quotidianas certæ conditiones ſeu deductiones ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones, compenſationes illicitæ, aut etiam, quæ in aliquibus Eccleſiis dicuntur Turnurum lucra, interponantur, n 671. Item ſimonia eſt, ſi Canonicus pro admiſſione ad poſſeſſionem cogatur aliquid ſolvere Capitularibus, vel inſtruere convivium &c. n. 672.

Simoniam committit, qui juri dubio ad Beneficium cedit authoritate propria propter aliquid temporale, n. 552. Etiam ſimoniam committit reſignans liti beneficiali, ſi paciſcatur de expenſis ſuis recuperandis; item reſignans huic liti pro obtentione alterius Beneficii: Item, ſi ex duobus electis alter alterum corrumpat, ut reſignet juri ſuo, num. 553. Etiam ſimonia eſt, ſi fiat compoſitio inter litigantes pro Beneficio authoritate propria, quæ à Superiore approbari non poſſet, num. 557. Item ſimonia eſt, litem beneficialem privata authoritate terminare intervento ſortium, num. 558. Permutare Beneficia Eccleſiaſtica authoritate propria, eſt ſimonia juris Eccleſiaſtici, lib. 3 par 1 à num 109. l. 4. num. 1091. Non eſt ſimonia alias res ſpirituales propria authoritate permutare, l. 3. p. 1. num. 114. Si permutatio Beneficiorum fiat hac lege, ut expenſæ litis vel Bullarum refundantur per recipientem, videtur eſſe ſimonia, ſi impenſæ ſint cauſa impulſiva permutationis &c. l. 4. num 884. Si fiat permutatio triangularis vel quadrangularis apud Ordinarium, v. g. ſi ego reſignem tibi, ut tu Titio, & ut Titius mihi &c. eſt ſimonia, nu. 1099. Si fiat permutatio Beneficiorum inæqualium quoad dignitatem, poteſtatem, juriſdictionem, eſt ſimonia, ſi inæqualitas compenſetur per pecuniam vel aliquid temporale, l. 4. n. 1104. Si fiat permutatio cum pacto, ut compermutans refundat expenſas in conſervationem vel meliorationem Beneficii factas, ſi fructus expenſis ſuis reſpondentes è Beneficio retulerit, eſt ſimonia; alias non, n. 1105. 1061. Si permutatio fiat ſub conditione, ſi Superior approbet, non eſt ſimonia, n. 1106. Nomine Beneficii in materia Simoniæ non veniunt Commendæ Equitum Hieroſolymitanorum, nec Capellaniæ non erectæ authoritate Epiſcopi, nec Hoſpitalia, ſi authoritate Epiſcopi erecta non ſint, nec officia ad nutum revocabilia, nec Coadjutoriæ Beneficiorum &c. lib 3. p. 1. à num. 104. Vendere Beneficium eccleſiaſticum, quod in ſe eſt invendibile probabilius eſt ſimonia Juris divini, num. 118. 123. Vendere ſeu elocare Decimas, id eſt, jus decimandi directum, &c. eſt ſimonia; non tamen eſt ſimonia jus decimandi in uno loco permutare cum jure decimandi in alio loco, nu. 124. Elocare fructus Beneficiorum ad triennium, non eſt ſimonia, quæ reſtrictio ad triennium in pleriſque locis non eſt recepta, in quibus ad tempus vitæ elocari poſſunt, n. 125. Vendere vel elocare jus Patronatus quando ſit ſimonia. V. *Jus Patronatus*.

Vendere vel emere poteſtatem ſupplendi v. gr. in Parochia, eſt Simonia, n. 178. Dare pecuniam Patrono hæretico pro Beneficio, ordinarie eſt Simonia, niſi Beneficium alioquin acatholico collaturus erat &c. à n. 133.

Vexam injuſtam redimere pretio, non eſt ſimonia, ſi quis habeat jus ſpirituale in re acquiſitum; nec ſimonia eſt eam redimere, ſi poſt jus ſpirituale per indubitatam inſtitutionem obtentum injuſte quis impediatur à capienda poſſeſſione; juſtam autem vexam pretio redimere eſt ſimonia, uti etiam, ſi jus in Beneficio necdum ſit acquiſitum, vexam etiam injuſtam ab iis redimere, qui ad Beneficium directe juvare poſſunt; item, ſi necdum indubitate & pacifice jus ſit obtentum, pro eo ſimiliter & ſine controverſia acquirendo, aut pro accipienda poſſeſſione, ſi ea necdum capta ſit, aut pro obtinenda confirmatione poſt electionem factam &c. pretium dare eſt ſimonia à nu. 138.

Etiam ſimonia eſt offerre pecuniam electoribus, ut dignum eligant, niſi pecuniam offerens certo ſciret eos propendere in pravam electionem &c. à n 146.

Etiam ſimonia eſt dare rem ſpiritualem v. gr. Beneficium ſub pacto, ne ille, cui datur, impoſterum vexet aut noceat, etiam injuſte, n. 149. Emere titulum Ordinationibus jam conſtitutum, v. gr. fundationem eſt ſimonia; non autem emere prius conſtituendum, v. g. ſuper menſa Abbatiali à n 150. Vendere res benedictas, conſecratas &c. ſecundum valorem intrinſecum, non eſt ſimonia, niſi majori pretio vendantur propter annexum ſpirituale, à n. 152. Eas elocare pro pretio, eſt ſimonia, niſi pretium petatur præciſe, quantum eſt damnum, quod res talis pateretur, n. 156.

Simonia eſt pro Sacramento ipſo dare pretium, vel pro labore intrinſeco, qui eſt in ejus adminiſtratione; non autem eſt ſimonia pro adminiſtratione ſacramentorum, Officiis divinis, Litaniis, precibus, cantu ſpirituali &c. pretium exigere per modum ſtipendii, eleemoſynæ, vel ratione conſuetudinis &c. à num. 158. Accipere vel dare pretium pro exercitio virtutis vel actu aliquo bono, ſi intercedat pactum abſolutum, & fiat per modum compenſationis, ordinarie eſt ſimonia, à nu 163. Accipere vel dare pretium pro actione juriſdictionis vel functionis ſpiritualis, etiam ex pactu, non eſt ſimonia, ſi accipiatur per modum ſtipendii ad ſuſtentationem, n. 165. Accipere vel dare pretium pro conſecratione templi, calicis &c. eſt ſimonia; uti etiam, per ſe loquendo, ſi ordinandus det, vel Epiſcopus aut Miniſtri ejus aliquid oblatum admittant pro Ordinibus, præſentatione ad Ordines, Dimiſſorialibus, teſtimoniis &c. exceptis Notariis Epiſcopi, qui aliquid pro labore acceptare poſſunt, à n. 166. Etiam eſt ſimonia dare vel accipere pretium pro actionibus ex ſe ordinatis ad ſpiritualia, v. gr. ad Beneficii adeptionem &c. n 168.

Etiam ſimonia eſt, ſi Judex Eccleſiaſticus accipiat pretium pro ſententia &c à n. 170. Non eſt ſimonia pro diſpenſationibus aliquid accipere vel exigere per modum mulctæ &c. n 172. Accipere pretium pro aſſiſtentia Parochi in Matrimonio, eſt ſimonia; non vero illud accipere pro aſſiſtentia teſtium, n. 174. Accipere vel dare pretium pro omiſſione actus, quæ procedat à poteſtate Eccleſiaſtica, eſt ſimonia; non vero, ſi omiſſio non ſit exercitium juriſdictionis ſpiritualis, neque intuitu rei ſpiritualis pretio æſtimetur; nec ſimonia eſt dare pretium, ut alter abſtineat ab actu ſpirituali injuſto & ſacrilego, à n. 175. Accipere vel dare pretium pro Theologia poſitiva vel ſcholaſtica docenda, non eſt ſimonia; pro Aſceticа tamen, ut & pro Polemica docenda pretium accipere eſt ſimonia, niſi per Polemicam tantum inſtrueretur intellectus, ut Fidei noſtræ principia doctrinaliter propugnare, & hæreſes oppugnare poſſet, à n. 179. Pro pretio docere Theologiam moralem, probabilius non eſt ſimonia, nec pro omnibus & ſingulis Doctoribus etiam ex pacto, accipere ſtipendium pro ſuſtentatione, à nu. 184 n 165. Jus ſepulturæ vendere vel emere in loco ſacro, ordinarie eſt ſimonia, niſi conſuetudo legitime introducta excuſet, vel pretium accipiatur pro fundo &c. à n. 185. Dare vel accipere pecuniam pro ingreſſu in Religionem, ſi accipiatur pro ſuſtentatione ejus, qui ingreditur, non eſt ſimonia; Nec eſt ſimonia, ſi gratis dentur munera Superioribus vel aliis ut facilius impetretur ingreſſus in Religionem; nec talis eſt, ſi muneribus aliquis ad Religionem alliciatur, vel in ſtudiis à Religioſo ſtatu alatur, ut poſtea eum intret &c. à n. 187. Conſuetudo legitima excuſare poteſt à ſimonia Juris tantum poſitivi, non autem Juris naturalis, à nu. 191. In dubio, an ſimonia commiſſa ſit, nec ne, præſumi debet non commiſſa, à n. 193. Si verba ſint dubia, Eccleſia præſumit ſimoniam, no. 197. Secundum communem, in ſimonia juris naturalis non datur parvitas materiæ, n. 198. Secus eſt in ſimonia juris tantum Eccleſiaſtici, l 4. n. 632.

Pœnæ ſimoniæ confidentialis & realis variæ ſunt, v. gr. excommunicatio, inhabilitas ad Beneficium ſimoniace collatum vel obtentum, annullatio electionis præſentationis &c lib 3. par. 1. num. 199.

Simonia ficta eſt, quando exterius fit promiſſio rei ſpiritualis pro temporali, vel contra, ſine intentione promiſſum implendi, vel ſe obligandi; per quam ſi alter inducatur ad dandum pecuniam v. g pro Beneficio, peccatur mortaliter; pœnæ Juris tamen per eam non incurruntur, à nu. 100. lib. 6. p. 2. num 994. Etiam per mentalem, ſecundum communem, non incurruntur pœnæ, l. 3. p. 1. à nu. 202.

Materialis tantùm dicitur: ſi ſimonia reipſa intervenerit, bona tamen fide acta ſint omnia; per eam non incurruntur pœnæ, ſi ex nulla parte ſit commiſſa ſimonia formalis, à n.204.

Si commiſſa ſit ſimonia, per tertium tantum, incurruntur pœnæ, niſi ille tertius malitioſe id fecerit ad impediendum valorem collationis, vel niſi ipſemet proviſus contradixerit, nihil ſciens de ſimonia facta &c. à nu.206. Si commiſſa ſit per tertium tantum, poteſt ab ignorante præſcribi jus in Beneficio per poſſeſſionem triennalem, n.211.

Per ſimoniam conventionalem necdum completam non incurruntur probabilius pœnæ, n.212.

Per ſimoniam Juris eccleſiaſtici tantum probabilius incurruntur pœnæ, nu.213.

Per actum invalidum ratione ipſius ſimoniæ incurruntur pœnæ, non autem, ſi aliunde ſit invalidus, n.225.

Pœnæ ſimoniæ communis etiam variæ ſunt v.g. annullatio proviſionis, excommunicatio, ſuſpenſio Ordinis ſimoniace ſuſcepti, &c. à nu.214.

Pœnæ ſimoniæ confidentialis etiam ex una tantum parte completa ſunt inhabilitas ad quæcunque alia Beneficia obtinenda, & in quibuſdam excommunicatio &c. à n.220. Metus, ſive periculum magni damni ſtatus vel famæ excuſat, ut Beneficium propter ſimoniam occultam alias dimittendum, retineri poſſit; ſic tamen proviſus teneretur omnes fructus reſtituere Eccleſiæ vel pauperibus, & ceſſante illo periculo Beneficium dimittere, n.226. Poteſt Papa incurrere ſimoniam, non tamen pœnas ejus, n.227.

In aliquibus pœnis ſimoniæ ſolus Papa, in aliquibus etiam Epiſcopus & qui privilegium habent diſpenſare poſſunt, à n.228.

Si ſimoniacus diſpenſationem acceperit, præſertim à Collatore, poterit probabiliter ſine nova collatione retinere Beneficium, quod ſi proviſus illam collationem admiſiſſet ſciens illud ſuum vitium, etiam intruſio hæc purgari & tolli deberet, n.232.

Pœnæ ſimoniæ, per quæcumque verba diſpenſans voluntatem ſuam manifeſtet, tolli poſſunt, n.233. Papa confirmans electionem, non ſupplet vitium ſimoniæ, n.234.

In materia ſimoniæ Judex ſæcularis cognoſcere non poteſt, nu.235. In ea quicunque accuſare poteſt excepto capitali inimico & conſpiratore, ib.

Si in cauſa ſimoniæ agatur criminaliter, vel etiam civiliter contra aliquem in dignitate conſtitutum, non admittuntur teſtes criminoſi & infames, niſi ſint emendati de crimine; ubique tamen repellitur perjurus, ib.

In crimine ſimoniæ non datur appellatio, niſi ea fiat ante ſententiam, ibid.

Simoniace acceptum Beneficium cum penſione ejus reſtitui debet etiam ante ſententiam judicis, à n.236. Pretium rei ſpiritualis ordinarie reſtitui debet prius poſt ſententiam Judicis, excepto pretio; quod acceptum eſt pro Beneficio, hoc enim etiam ante ſententiam, reſtitui debet, ib. ſi res jam ſit tradita, reſtitutio ordinarie fieri debet Eccleſiæ, & ante eam ordinarie fieri poteſt illi, à quo pretium eſt acceptum, ib. Quamvis multę ſententię circa ſimoniam ſint ſpeculative probabiles, ſæpe tamen non ſunt pro multis probabiles practice, n.245.

Simoniacus ingreſſus eſt, ſi quis ſciens eſſe commiſſam à ſe vel alio ſimoniam in adeptione Beneficii illud ingrediatur; ordinarie ingreſſus hic obſtat effectui regulę de triennali, l.4. à n.709.

Simulatio.

Simulatio latiſſime ſumpta, ſeu materialis, eſt poſitio ſigni de ſe indifferentis ad plura, cum prævifione, quod aliquis per illud ſit decipiendus, quæ per ſe loquendo, licita eſt extra naturam ſacramentorum, l.6. p.1.n.150. l.3.p.1.n.298. Stricte ſumpta, ſive proprie dicta & formalis eſt, quando quis per facta externa intendit aliud ſignificare, quam in animo habeat, quæ illicita eſt, l.3.p.1.n.297. l.6.p.2.n.1187. V. *Diſſimulatio*.

Simulatio adminiſtrationis vel ſuſceptionis ſacramentorum. V. *Miniſter Sacramentorum*.

Sinnichius.

Sinnichius male docuit, gratiam ſufficientem, quæ daretur ad obſervanda præcepta, fore pernicioſam, l.3.p 1. nu.3.

Societas Jeſu.

Societatis Jeſu Generalis initio ſui regiminis revocans facultates, gratias, privilegia ab Anteceſſoribus ſuis conceſſa, non intelligitur de facultate abſolvendi, diſpenſandi &c l.6.p.2.n.1591.

Societatis Jeſu Generalis diſpenſare poteſt cum ſuis in oratione Horarum, & obligationem infirmorum in aliud opus pium commutare, l.4.n.1233. Etiam poteſt Legata ſuorum commutare ex uno uſu ad alium, l.6. p.2. nu.1585. Idem poteſt ſuis in remotiſſimis Infidelium terris degentibus dare facultatem diſpenſandi cum illis, qui ab Infidelitate converſi ſunt, & prius in gradibus non licitis, lege tamen divina non prohibitis, Matrimonia contraxerant, ut in eiſdem manere poſſint, l.6.p.3. n.893.

Societatis Jeſu Provinciales poſſunt, nullius licentia requiſita, erigere oratoria privata &c. l.6.p.2. à n.275. Idem poſſunt cum ingredientibus Societatem, in voto Religionis alterius, etiam ſtrictioris, diſpenſare, n.1585. Iidem poſſunt per ſe vel alios Noſtris dare facultatem diſpenſandi ad petendum debitum cum illis, qui conſanguineum vel conſanguineam ſui conjugis poſt Matrimonium carnaliter cognoverit, l.6. p.2. n.1588.

Societatis JESU Superiores non poſſunt uti notitia in ſola Confeſſione accepta ad gubernationem ſubditi; ad ſui tamen ipſorum gubernationem ea probabilius uti poſſunt, ſi uſus illius non inducat notitiam peccati, l.6. p.2. nu.1933. 1977. iidem poſſunt cum ſuis diſpenſare circa jejunia & cibos vetitos, l.6 p.2. n.1583. Etiam habent facultatem benedicendi vaſa ſacra &c. num.353. 406. Item reconciliandi ſuas Eccleſias, cœmeteria & oratoria polluta, n.1597. Poteſt iis etiam committi facultas benedicendi campanas pro Eccleſiis, n.406. Iidem & Confeſſarii noſtri ordinarii poſſunt noſtris relaxare quælibet juramenta, ſi fiat ſine præiudicio tertii, l.6.p.2.nu.1585. Poſſunt pariter Superiores communicare facultatem aperiendi Litteras Apoſtolicas, eaſque exequendi alicui de Societate non Doctori, l.6. p.3. nu.978. l.6.p.2. num.1587. Eorum præcepta non expirant morte eorum, quia per poteſtatem legiſlativam eis ſpecialiter tribuitur ſtabilitas, l.1. n.566.

In Societate Jeſu Miniſtri communiter poſſunt dare veniam pro medio imperiali aut ad rem illius pretii, quod tamen pendet à voluntate Superioris, l.4 n.145.

Societatis Conſervatores poſſunt in manifeſtis injuriis & violentiis etiam per Cenſuras & pœnas eccleſiaſticas procedere contra Vicarios Generales Epiſcoporum, &c. lib.6. part.2. numer. 1592.

Sacerdos Societatis JESU deberet celebrando Miſſam mediam horam ad altare impendere, l.6. p.2. nu.559. Non ſatisfacit celebrando pro defunctis per anticipationem, quando mortui necdum ſunt, nu.201.

Societatis Jeſu Sacerdos, per ſe loquendo, non peccat omittendo Miſſas quandoque præſcriptas &c. nu.168. Idem non poteſt pro ſe vel pro alio acceptare ſtipendium ratione Miſſarum, quas legit, n.146. Poteſt gratis legere Miſſas, & rogare offerentem, ut pecuniam liberaliter ad hanc vel illam piam cauſam applicet, ib. pecunia oblata pro Miſſis à Superioribus Societatis admitti poteſt, & Sacra legi ex gratitudine, ib.

Societatis Jeſu Sacerdos poteſt à Superioribus accipere facultatem, itineris, vel alterius legitimi impedimenti cauſa legendi Sacrum infra Primam, n.229. Etiam poteſt bis aut ſæpius eodem die celebrare, ſi à Parocho habente plures Parochias, ideoque potente ſæpius celebrare, rogetur, n.237. Poteſt inter miſſiones cum venia Generalis vel Provincialis celebrare in Altari viatico ubique gentium, etiam in caſtris militum, modo loca, etſi communia & prophana, tuta & honeſta ſint, n.255. à nu.273. Non videtur poſſe diſpenſare in foro conſcientiæ cum illis, qui in locis, in quibus *Trid.* receptum eſt, & non ſervatum ab aliquibus, induci non poſſunt, ut illicite contractum Matrimonium iterum contrahant ſervata forma Tridentini: Nec diſpenſare poſſe in primo gradu poſt Matrimonium contractum &c. l.6. par.3. à nu.892. Non habent facultatem baptizandi ſine Parochi licentia, l.6. p.1. nu.274. Petens à Superiore facultatem in genere pro aliquo abſolvendo à Reſervato, ordinarie ipſe pro ſe uti non poteſt, l.6.p.2. n.1688. Iis varia privilegia & facultates variæ &c. à S. Sede conceſſa ſunt, quibus licite & valide uti non poſſunt, niſi, in quantum illis à Præpoſito Generali fuerint communicatæ, à nu.1574. Non poſſunt audire Confeſſiones ſæcularium ubivis locorum, nec quorumcunque Chriſti Fidelium undecunque venientium, niſi approbationem vel licentiam habeant ab Ordinariis locorum, à nu.1576. Poſſunt abſolvere à Caſibus extra Bullam Cœnæ Papæ reſervatis, & conſequenter etiam à ſententiis, Cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis ex illis reſultantibus, nu.1582. 1621. Non videntur per ſe loquendo, poſſe abſolvere à Caſibus, qui vere ſunt Bullæ Cœnæ; à quibus tamen in partibus Infidelium remotiſſimis, ex quibus non datur recurſus Romam, abſolvere poſſunt, nu.1580. à nu.1618. l.7 num.142. Qui habent poteſtatem familiaribus ſuis adminiſtrandi omnia Sacramenta, non tamen valide aſſiſtunt eorum Matrimonio, l.6 p.3. nu.718.

Societatis Jeſu Confeſſarii ex commiſſione ſui Superioris poſſunt aperire & exequi litteras ſeu Reſcripta S. Pœnitentiariæ, l 6.p.3. n.954. 978. Habent quoque facultatem commutandi vota non reſervata, l.3. p.2. nu.531. Poſſunt etiam commutare vota jurata, dummodo commutatio non fiat in præjudicium tertii, exceptis ultra-marinis Petri & Pauli de Urbe, S. Jacobi in Compoſtella, Caſtitatis & Religionis, l.6. p.2.n.1585. Non poſſunt ordinarie diſpenſare in votis illis, in quibus poſſunt Epiſcopi, nu. 1586. Varias facultates & privilegia non videntur habere, donec de illis conſtet, v.gr. abſolvendi eos, qui Maiores Ordines ſuſceperunt in excommunicatione; nec eos, qui plures Canonicatus aut Beneficia Curata poſſident; nec diſpenſandi in fructibus male perceptis, cum illis, qui per ſimoniam ignoratam Beneficia obtinuerunt; nec gaudendi Privilegiis Collegiorum in prædiis ruſticis &c. quæ ad eos ſpectant; nec eligendi Conſervatores, ſi Epiſcopus urgeat obſervationem Decretorum *Trid.* in iis, in quibus per *Trid.* vel Papam exempti ſubjiciuntur Epiſcopi iuriſdictioni & correctioni &c. nu.1590. à n.1592.

Societatis Jeſu Religioſos quilibet Sacerdos à venialibus abſolvere poteſt, n.1553. Itinerantes ſocio ſuo ejuſdem Ordinis confiteri debent; quod ſi non adſit eiuſdem Ordinis Confeſſarius, poſſunt confiteri cuivis, etiam non Regulari: ſi divertant ad domum aliquam ſui Ordinis, tenentur confiteri vel ſocio viæ, vel ordinariis Confeſſariis illius domus &c. à n.1524. Ab iis etiam tempore Jubilæi ſine Superioris conſenſu eligi non poteſt Confeſſarius extraneus: cui Privilegio tamen Pontifices derogare poſſunt, n 1464. Nondum in Ordinibus conſtituti non obligantur ad Horas recitandas,

das, l.4.n.1286. Cum facultate ſuorum Superiorum ad Sacros Ordines promoveri poſſunt à quolibet Epiſcopo abſque ullo examine & interſtitiis, etiam tribus diebus continuis, l.6 p 2.nu. 2194.2304. Poſſunt à Dominica Palmarum uſque ad Dominicam in Albis, excepto die Paſchatis, miniſtrare publice SS. Euchariſtiæ Sacramentum, num.2295.l.6.p.1.num 637. Poſt emiſſa vota ſimplicia valide teſtamentum condere poſſunt, ſed non licite abſque Superiorum licentia, l.3.p.2.n.1153. l.4.nu.103. Tale tamen Teſtamentum eſt à Superiore irritabile, quamdiu teſtator vivit &c.l.4 nu.103.142. Si jubeantur de bonis ſuis diſponere, peccant contra paupertatem, ſi id ſine cauſa detrectent, l.4. n.142. Specialiter prohibentur eſſe executores teſtamentorum, l.3.p.2 num.1145.

Societatem Jeſu ingredientes ante & poſt ingreſſum faciunt renunciationes & donationes validas, ſi fiant juxta ejus conſtitutiones, l.3.p.2. à n.1125. V. *Renunciatio hæreditatis*. Veniam generalem habent ad varia, v.g. ad ſcripta mutuanda vel donanda, ad ſcreodum ſua ad ſartorem & ſutorem reſarcienda &c. l.4. nu.144. Illicitum eis eſt pecuniam ſibi oblatam relinquere depoſitam apud alium, penes quem pecuniæ dominium remaneat, vel eam apud ſe habere, ita, ut dominium ſpectet ad alium, quamvis ea uti nolit, etſi petita venia à Superiore, l.4.n 143. Si ex uno Collegio mittantur ad aliud, parere tenentur, l.6.p.2.num.n296. Peccant mortaliter, ſi non adhibeant diligentiam in cavendis defectibus, ob quos ſe dimittendos vel ejiciendos prævident &c. l.4.n.17. Scolaſticus, qui pravia moribus de induſtria dimiſſionem extorſit, vel falſis allegationibus eam impetravit, non eſt liber à votis, ibidem. Quicunque ad Ordinem laxiorem tranſiens ad varia redditur incapax, l.4.n.193. Non licet amplius eis tranſire ad alium Ordinem, ne quidem Cartuſianorum, ſine facultate Generalis; qui etiam Profeſſos mittere poteſt ad quemvis alium Ordinem, cum conſenſu tamen Superiorum loci illius, ad quem deſtinabuntur; non tamen ad Ordines militares vel hoſpitalarios, à n.194 Si quis cum venia ad alium Ordinem tranſierit, & in eo profeſſus ſit, ac poſtea redeat ad ſæculum, Societas contra illum ut apoſtatam agere poteſt, num.196.

A Societate Jeſu tranſeuntes ad alium Ordinem ſine licentia puniri poſſunt ut apoſtatæ, nu.206. Peccant probabiliter & excommunicantur temere dimittentes habitum, num.207. Medicinæ periti mederi poſſunt, ſi alii deſint, & per ſe ipſos non faciant aduſtionem, numer.171. Opinionum laxitas & novitas eſt eis inhibita, l.1.n.469. Illorum Moralis non eſt corrupta, à nu. 166. Illis omnibus prohibitum eſt docere, quod detur parvitas materiæ in re venerea, l.3.p.1.n.911. Authores eorum fere omnes docent, licitum eſſe ſequi opinionem probabilem relicta probabiliore, l.1.num 469. Miſſionarii, quamvis ſint profeſſi, poſſunt habere redditus, l 4. n.152. Illi in Miſſionibus eaſdem Indulgentias habent & publicare poſſunt, quas habet Societas, l. 6.p.2.1359. Profeſſurus debet compleviſſe annum 33. ante quod tempus tamen valida eſt Profeſſio, quæ videtur eſſe invalida, ſi fiat ante diem à Generali deſignatum, ex cujus tamen voluntate fit valida adveniente die deſignato, ſi permaneat voluntas illius, qui profeſſus, eſt, l.4. à n.14. Novitius gaudet Privilegiis Ordinis, & ſi habeat alia requiſita, poteſt ex licentia Superiorum ordinari, ſicuti etiam profeſſus, l 6.p.2.nu.2237. Sacriſtani eorum Laici ex venia Superiorum licite tangunt vaſa ſacra, Corporalia, Purificatoria &c. Sacerdos tamen primo Corporalia & purificatoria & pallas abluit, l.6 p.2.nu 359.

In Societate Jeſu præter undecim Caſus Clementinos reſervantur ſpecialiter decem, quæ cum manifeſte erunt mortalia, & in actum exteriorem prodierint, reſervantur Superiori domus vel Collegii. Jam poſt Decretum Clementis VIII. nequidem Generalis poteſt reſervare aliquod peccatum authoritate propria, niſi ſuppoſita diſcuſſione & conſenſu Congregationis &c. à numer.1667.

Si Societatis Jeſu Religioſus à Reſervato pro tali cognito ex neceſſitate aliqua indirecte ſit abſolutus, tenetur ſe poſtmodum ſiſtere Superiori ſuo ab eo, vel de ejus licentia directe abſolvatur, à n.1678. Superiores locales quemcunque ex Ordinariis Domus ſuæ Confeſſariis à reſervatis abſolvi poſſunt &c. num.1680. Si Confeſſarius bona fide dubitet, an mortale ſit, quod proponitur, poteſt ab eo abſolvere, quamvis ex genere ſuo ſit reſervatum; nec poſtea repetenda eſt Confeſſio, num. 1681. Provinciales & Superiores locales, quamvis non poſſint ſibi deſignare quoſcunque Confeſſarios pro abſolutione à ſuis reſervatis, poſſunt tamen pro ſubditis ſuis ab illis abſolvendis etiam non Societatis Sacerdotes deſignare, num.1682 Caſus aliqui in Societate reſervati quomodo intelligendi. V. *Reſervatio Caſuum*.

Societatis Jeſu privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa ſunt revocata, l.1. à num 850. V. *Privilegium*. Conceſſæ tamen Indulgentiæ vivæ vocis oraculo poſt Collegiorum viſitationem adhuc valent, num.861. Conceſſa Privilegia vivæ vocis oraculo plura ſunt, num 862. Probabiliter adhuc viget Privilegium Altaris pro liberanda Anima &c. l.6 p.2. numer.526. Habetur Privilegium expreſſum pro famulis domeſticis, ut illi præcepto Communionis Paſchalis ſatisfaciant in templo Societatis, l.6. p.1. num.635. Feſtum S. Franciſci Xaverii, ſi incidat in Dominicam primam Adventus, cum Indulgentiis transferri poteſt in diem Lunæ proximè ſequentem, lib.6. part 2. numer.1357.1376. Item de S Ignatio omni ſeptimana Miſſa celebrari & recitari & Officium ſub ritu ſemiduplici extra Adventum & Quadrageſimam die non impedita Feſto duplici vel ſemiduplici; non tamen in feria quatuor Temporum, nec in Vigiliis, nec in feria ſecunda Rogationum, nec in ea feria, in qua reponendum Officium Dominicæ &c. l.4.nu.1248.

In Societatis Jeſu Eccleſiis Miſſa de Martyribus Japonenſibus legi poteſt feſto eorum die, etiam à Sacerdotibus ſæcularibus ad talem tamen Miſſam nequidem Societatis Jeſu ſacerdotes obligantur, ſicuti obligantur ad Miſſam de B. Aloyſio, & Feſtum Martyrum Japonenſium transferre poſſunt, lib.6. part.2, num.375. Etiam de Feſto B. Aloyſii incidente in Dominicam probabiliter poſſunt in templo Societatis ſacerdotes ſæculares celebrare; non tamen de eo Horas legere, lib.4.nu.1249.

Societas Jeſu in Feſtis propriis S. P. Ignatii, S. Franciſci Xaverii, S. Franciſci Borgiæ, SS. Martyrum Japonenſium, S. Staniſlai, B. Aloyſii, B. Franciſci Regis &c. circa ſingula Feſta ſpecialia obſervare debet, lib.6. part.2. numer.576. De SS. Nomine Jeſu agit 14. Januar. ſub ritu 2. claſſis, ibid. De Dedicatione Cathedralis facit ſine Octava; Coloniæ, ut habet praxis cum Octava, l.4.num.1257.

In Societate Jeſu legitur Miſſa pro Defunctis ex Societate prima die non impedita poſt Feſtum Animarum, non obſtante renovatione ſtudiorum, ſicut in die Animarum, omiſſio in orationibus, *Famularumque*, l 6.p.2.nu.170.

In Societate Jeſu ordinatum eſt, ut in litteris annuis nulla fiat mentio ſacrilegæ Confeſſionis emendatæ, l.6.p.2. in editione ſecunda dicti libri, num.1998.

In Societate Jeſu non eſt licitum denuntiare aliquem, ſi is perfecte peccatum occultum emendaverit, nec ſit ullum periculum relapſus vel damni, qui caſus tamen erit rariſſimus, l. 2. num.208. In ea per emiſſionem votorum ſimplicium non vacant Beneficia, l.4.nu.936. In eam ingreſſum varia impediunt, a nu.181. Ex ea ob varias cauſas quis ejici poteſt, nu.204. Dimiſſus poſt Novitiatum & vota ſimplicia, ſi hic iterum admittatur, probabilius Novitiatum repetere debet; ſæpe tamen congruum eſt, ut cum tali poſt primum annum repetiti Novitiatus diſpenſetur, nu.22. Dimiſſus ſcholaſticus non poteſt reincidere in vota ſine nova admiſſione, probatione, conſenſu &c. nu.197. Ex juſta cauſa dimiſſo non eſt obligatio reſtituendi ea, quæ Societati donavit &c. num.56.

Societas Jeſu non tenetur alere ſacerdotem à ſe dimiſſum, l 6. p.2.num.2196. Nec dimiſſionis actu à Generali confirmato, eum iterum admittere, ib.

Societatis Jeſu Collegia & Domus etiam profeſſæ hæreditates accipere poſſunt &c. l.3.p 2.num.1193. In eis diverſimode contra paupertatem peccari poteſt, v.gr. poſtulando vel admittendo ſtipendium vel eleemoſynas, quibus Miſſæ, Confeſſiones, lectiones, vel quodvis aliud officium noſtri inſtituti compenſari videatur &c. l.4. à num.136. Domus ejus Profeſſæ non ſunt capaces ad retinenda bona immobilia, redditus vel fructus, qui redditum loco eſſe poſſunt; nec poſſunt fructus horti vendere, vel hortum elocare &c. ſunt tamen capaces propriæ habitationis, villæ, vel horti ſuburbani &c. à numer.147.

In Reſidentiis Societatis Jeſu, quæ ſunt perpetuæ, & in quibus vivitur uti in Collegiatis, fœminis non eſt dandus ingreſſus: oppoſitum fit, ſi tantum ſint ædes Miſſionariorum, vel velut privatæ, num 90.

Societatis Jeſu Congregationes, vel Sodalitates non afficit Conſtitutio illa Apoſtolica, quæ ſtatuit, ut nullæ Confraternitates erigantur vel aggregentur ſine conſenſu Ordinarii &c. praxis tamen habet, ut Indulgentiæ pro illis primo Roma acceptæ non promulgentur, niſi ſubſcriptæ ab Ordinario, l.6. p.2. num.1595. Indulgentiæ illis à Pontificibus conceſſæ adhuc probabilius valent pro Sodalitatibus aggregatis, l.6. p.2. num.1360. Ut eæ aggregari poſſint, & frui Privilegiis Majoris Sodalitatis Romæ, debent haberi in locis ad Societatem pertinentibus ſaltem quoad uſum liberum &c. l.4.num 145. Si eæ diſſolvantur, ſupellex manet ad uſum domus vel Collegii, quamdiu aliud non ſequitur, ib. In templis Societatis Jeſu quæ Indulgentiæ, & qui eas lucrari poſſint &c. V. *Indulgentia*.

Societas Jeſu. V. *Religio. Religioſus*.

Societatis contractus.

Societatis contractus eſt, cum aliqui inter ſe conveniunt, & contributis aliquibus rebus ad lucrandum idoneis, commune aliquod lucrum faciunt; quod, uti & damnum, pro ratione & rata cujuſque dividunt inter ſe, l.3 p.2.num.1097 In eo plus lucrari debet, qui confert pecuniam & operam ſuam, quam qui vel ſolam pecuniam, vel ſolam operam ibid. Capitale ſeu ſors ordinarie perit contribuenti; poteſt tamen etiam juſte ſervari, & inſuper lucrum percipi, ſi ad contractum illum adjungantur duo alii aſſecurationis & venditionis, ibid. diverſis modis fieri poteſt, v.gr. ſi fiat in pecoribus, ut tam pecora ipſa, quam emolumenta & affectus, ipſaque detrimenta & damna danti, & accipienti ſint communia; item, ut pecorum dominium ſpectet ad ſolum dantem &c. à num 1097. Variæ ad eum requiruntur conditiones, v. gr. ut fiat in negotiatione honeſta & licita; ut ſinguli aliquid in commune conferant; ut ex æquo, lucrum & damna ſint communia & æqualia ſecundum proportionem illius, quod in commune confertur &c. à num 1098. diverſimode quoque diſſolvitur, v.gr. mutuo conſenſu ſociorum; renuntiatione unius ex illis, non tamen ante tempus in pacto determinatum; publicatione bonorum alterius ſocii; ceſſione bonorum propter con-

tracta

Digitized by Google

tracta debita; elapſo tempore, pro quo ſocietas conſtituta eſt &c. num. 5104.

Sodomia.

Sodomia imperfecta eſt congreſſus cum debito quidem ſexu, ſed extra vas naturale. Perfecta eſt congreſſus duorum ejuſdem ſexus, l.6.p.2.num.1022. l.3.p.1.nu.918. Poteſt etiam ſimul habere alias malitias, v.gr. adulterii, inceſtus &c. l.3 p.1.nu.918. Si mutuo ſe polluant duo mares vel duæ fœminæ ex affectu ad eundem ſexum (ſi adſit aliqua conjunctio & commixtio corporum) eſt quoad malitiam ſodomia, l.6.p.2.n.1082. Si duo mares cognati committant ſodomiam, probabiliter etiam contrahunt ſpeciem inceſtus, ibid. Fornicatio vel ſodomia hominis baptizati cum non baptizato, probabiliter ſpecie diverſa eſt ab illa, quæ fit inter duos baptizatos, num 2044.

Qui Sodomiam commiſit, probabiliter in confeſſione addere tenetur, an fuerit agens, an patiens, nu.1080. Etiam probabilius fœmina dicere tenetur, in qua parte ſui corporis ſodomita ſemen effuderit, num. 1081.

Sodomia cum perſona tertis probabiliter eſt cauſa divortii, l.6. p.3.num.436.

Sodomia eſt peccatum gravius furto, l.3.p.1.num.919.

Solemnitates Contractuum.

Solemnitates quomodo requirantur ad contractus, ultimas voluntates &c. V. *Contractus*. Quomodo ad alienationem bonorum Eccleſiaſticorum, Religioſorum &c. V. *Alienatio*.

Solemnitates Feſtorum.

Solemniter conſueviſſe fieri Officium, ſignificat Feſtum populi aut Cleri cum apparatu, l.6.p.2.nu.2055.D.200.

Solidi.

Solidi 500, quid faciant. V. *Donatio*.

Sollicitatio ad turpia.

Sollicitatio ad turpia, ſi fiat occaſione Confeſſionis, addit ſpeciem ſacrilegii in Confeſſione explicandam. Quod ſi ſacerdos non occaſione Confeſſionis, ſed alia fornicetur cum filia Confeſſionis, probabiliter contrahit novam ſpeciem malitiæ, probabiliter etiam non, l.6.p.2.n.1041. Sollicitans ad turpia in Confeſſione ſub excommunicatione eſt denuntiandus, l.2 n.216.

Solutio.

Solutio eſt extinctio obligationis per impletionem debiti in ſpecie; de ea in Jure plura recepta ſunt, v.g. quod non ſit valida, niſi fiat creditori, vel perſonæ ab illo, aut à Jure loco ipſius deſignatæ; quod cenſeatur facta, ſi etiam creditori nolenti ſit oblata & depoſita &c. l.3.p.2. à num.736.

Sorores Tertiariæ Ordinis S. Franciſci.

Sorores Tertiariæ Ordinis S. Franciſci illæ tantum ſunt Religioſæ, quæ in Religione approbata ſecundum certam Regulam à Sede Apoſtolica approbatam tria vota ſubſtantialia emittunt, l.4. num.5.

Sortes divinatoria, diviſoria.

Sortes divinatoriæ an & quæ ſint licitæ. V. *Divinatio*.

Sortes diviſoriæ, quæ fiunt ſine ſuperſtitione, plerumque ſunt licitæ; non tamen in electionibus Eccleſiaſticis, nec in electionibus ad officia ſæcularia, niſi ſint plures æque apti & digni, l.3.p.5. numer.8.

Spado.

Spado an ſit capax Matrimonii. V. *Matrimonium*.

Species.

Species eſt completa eſſentia rei: ſive, eſt hoc, quod res ſecundum ſe totam eſt, l.5.num 118.

Species peccatorum. V. *Confeſſio*.

Specifica diſtinctio peccatorum. V. *Diſtinctio*.

Specificatione quando acquiratur dominium. V. *Dominium*.

Spectatio.

Spectatio turpium comœdiarum &c. quale ſit peccatum. V. *Comœdia turpis*.

Spes.

Spes, quæ eſt ſecunda Virtus Theologica, eſt amor concupiſcentiæ erga Deum, quo Deum & divina præ omnibus aliis concupiſcibilibus nobis concupiſcimus; quæ includit deſiderium boni quod optamus à Deo, & confidentiam illud obtinendi, l.2.n.116. 118. Objectum materiale Spei pro altera vita eſt Beatitudo æterna; pro hac vita ſunt media ad illam, numer.119. Motivum Spei eſt bonitas Dei & ejus perfectiones, ſcilicet ejus fidelitas in ſervandis promiſſis, & potentia ad ea ſervanda, à nu.120. Actus ſpei utilis ad ſalutem debet eſſe ſupernaturalis, num.124. Datur præceptum divinum de actu ſpei eliciendo ſæpius in vita, numer. 1.

Actus ſpei practice elici poteſt hoc modo: *Spero mi Deus, remiſſionem omnium peccatorum, gratiam in fine vitæ, &c.* num. 154.

Contra ſpem peccatur mortaliter, ſperando ſive amando magis (amore concupiſcentiæ) terrena hæc, quam cœleſtia; item deſperando de conſequendo Deo, de venia peccatorum &c. item præſumendo de miſericordia Dei; item Deum odio habendo, odio ſcilicet abominationis ſeu averſionis, num.126. Ea amittitur per peccatum, quo amittitur fides, & per quodvis mortale ſpei directe oppoſitum, num.129.

Inſtructio ad ſpem fieri debet explicando, quid ſit ſpes, quod ejus objectum, motivum &c. item comparationibus, &c. à nu. 118 123.

Spes non eſt neceſſaria ad Orationem, prout hæc eſt præciſe laus & cultus Dei, l.4.num.1349.

An & qualis ſpes requiratur ad juſtificationem, & quando eà obliget &c. quia de ea cum proportione valent, quæ dicta ſunt de fide. V. *Fides*.

Sponſalia.

Sponſalia ſunt promiſſio voluntaria, deliberata & mutua, ſigno ſenſibili expreſſa, futuri Matrimonii, inter perſonas jure habiles, l.6. p.3. num.3.44. Non eſt opus ea fieri ante Matrimonium, quamvis communiter præcedere ſoleant, nu.45. Debent ea ſigno externo manifeſtari, ibid. Ad valorem ſponſalium non requiritur voluntas ea adimplendi, nu.46. Requiritur tamen deliberatus conſenſus, mutua promiſſio, quæ utrimque acceptata eſſe debet, à num.47. Etiam prærequiritur ad valorem eorum ſeptennium; ante illud tamen ea contrahentes non peccant, n. 50. 110. Eorum incapaces ſunt, qui ſimul ſunt ſurdi, muti & cæci; item qui non poſſunt valide contrahere Matrimonium, num.51.

Ad ſponſalia ordinarie non ſufficit ſubarrhatio annuli, vel miſſio munerum jocalium; niſi patriæ conſuetudo aliud habeat; vel promiſſio unius præceſſerit, & alter miſſo annulo dicat, *Recipio*; vel ſi habito inter amicos tractatu de Matrimonio ſponſa ſubmiſſas à ſponſo arrhas & munera jocalia acceptarit, num. 44.

Sponſalia obligant ad ineundum Matrimonium ſub peccato mortali, l.6.p.3 n.57.59. Ea inita ſine præfixo termino obligant, per ſe loquendo, quamprimum commode fieri poteſt, vel ſi promittens à promiſſario requiratur, aut pro more regionis, nu.57.61. Diu ſine cauſa differri non debent, n 63. Qui ſimulato animo promiſit Matrimonium, non obligatur, per ſe loquendo, ad nuptias, damna tamen ideo cauſata tenetur reſarcire, & ſubinde per accidens tenetur eam ducere, n.57 64. Ficte & ex joco promittens peccat tantum venialiter peccato mendacii, nu.65. Si talis interrogetur à Judice, an promiſerit, negare poteſt; quod ſi confiteatur, ad Matrimonium à Judice cogi poteſt, nu. 66. Qui promiſit omnino non cubitans de obligatione, ſi facere voluerit, quod faciunt alii, obligatur ad Matrimonium, alias non &c. n.67. Qui facta ſpe Matrimonii, vel ficte illud promittendo induxit puellam ad copulam, ſub mortali tenetur eam ducere, quamvis ſit nobilioris conditionis; quod ſi facere nolit, abſolvi non poteſt, & probabilius etiam videtur teneri eam ducere, quamvis ſciverit illam ab alio prius fuiſſe corruptam, à nu.68 V. *Defloratio*. Qui promiſit disjunctive, ſi promiſſio acceptata ſit ab utraque parte, tenetur alterutram ducere; quod ſi una electa renuat, non tenetur ducere alteram, nu.97. Qui disjunctive promiſit duabus ſororibus, ſi cum una habuerit copulam, ad eam ducendam tenetur; quod probabilius etiam verum eſt, ſi ita promiſerit duabus non conſanguineis, & cum una copulam habuerit, n.98. Qui promiſit unam accipere è tribus filiabus, tenetur ad unam, quæ ei placuerit, n.99. Similiter, ſi pater juret dare Titio v.gr. unam è tribus, tenetur unam aſſignare, quam ſi Titius reſpuat, non tenetur dare alteram; quod ſi reliquæ moriantur, antequam pater unam aſſignarit, tenetur dare ſuperſtitem; quod ſi ante aſſignationem factam Titius unam cognoverit, pater ad nullam tenetur, ib. V. *Promiſſio*. Sponſalia contrahens animo poſt Matrimonium ratum ingrediendi Religionem, probabilius peccat graviter ſi hoc ſine juſta cauſa reticeat. quod ſi etiam ex juſta cauſa clam cogitet Religionem ingredi, tenetur compenſare damna, & expenſas factas, num.194.221.

Sponſalia ex levi metu injuſte incuſſo contracta, ſunt valida, poſſunt tamen irritari à metum paſſo: ad ea metum incutiens probabilius obligatur, nu.105. Ex metu gravi injuſte incuſſo contracta probabilius non ſunt invalida jure naturæ, ſed jure poſitivo probabiliter invalida ſunt: nec juramento firmantur, quod etiamſi factum ſit, non obligat, nu.44 à num.106.

Sponſalia invitis & inſciis parentibus ordinarie iniri non debent; ſic tamen inita ſunt valida, & ordinarie obligant etiam Minorennes, nu 57 60.100. Etiam ordinarie obligant, quamvis parentes ita initis contradicant, & quamvis minarentur exhæreditationem, à num.101.

A ſponſalibus reſiliens ad Matrimonium cogi poteſt, nu.57. Culpabiliter ab iis reſiliens perdit ſuas arrhas, & tenetur ad alterius partis reddendas, ac ad reſtitutionem, quanti ejus intererat talem contractum impleri, ibid. Juſte ab iis reſiliens probabiliter non tenetur ad expenſas & damna, quæ injuſte reſiliens compenſare debet, à nu.218. Dans alteri juſtam cauſam ab iis reſiliendi, tenetur huic expenſas refundere, n.222. Ab iis reſiliens, qui abſolute, ſed liberaliter promiſit, ſi promiſſio acceptata, ſed non ſit facta repromiſſio probabiliter tantum peccat venialiter; quod ſi alteri voluerit facere jus ſtrictum, probabilius peccat mortaliter contra juſtitiam, num.58.

Sponſalia poſteriora contra fidem priorum inita, quamvis jurata ſint, aut copula acceſſerit, aut ſolemniter coram Parocho & teſtibus inita, ſunt invalida, licet priora clandeſtine ſint inita: poteſt tamen Judex priora ignorans aliquando ad ſecunda illa cogere, l.6.p.3.num.57. à nu.73. Poteſt etiam puella, ſi poſt inita ſponſalia cum primo, impregnata ſit à ſecundo, qui ſe offert ad eam ducendam, huic nubere, num.75.

Qui ſponſalia inivit cum pluribus contra ſponſionem primæ factam, ſi hæc moriatur, vel obligationem remittat, ordinarie non tenetur ulli ex poſterioribus, num.76.

Sponſalia poſteriora inita ſub conditione, ſi altera ſponſa nollet, vel moreretur, vel remitteret, ſunt valida. In dubio, an poſteriora fuerint abſoluta, an conditionata, præſumuntur conditionata, nu.77.

Digitized by Google

n.77. Si poſteriora fuerint abſoluta, & priora conditionata, hæc tamen prævalent, nu.88.

Sponſalia conditionata ad duo obligant, ſcilicet ad Matrimonium ineundum poſt eventum conditionis, & ad expectandum illum eventum; quæ conditione impleta fiunt abſoluta, nu.78. Si conditio adjecta ſit turpis vel impoſſibilis, ſponſalia probabilius ſunt invalida; communiter tamen ſtandum eſt intentione contrahentium, n.79. à n.81. Si conditio adjecta ſit repugnans Matrimonio, ſponſalia ſunt invalida, nu 80. Conditio ſeu pactum non petendi vel reddendi debitum ſponſalibus licite addi poteſt, ibid. In dubio, an conditio turpis ſit ſerio, an ſolum ex joco adjecta, ordinarie cenſeri debet eſſe joco adjectam, & defuiſſe verum conſenſum, nu.83.

Sponſalia ab impeditis ſub conditione inita: *ſi Papa diſpenſet*, probabilius ordinarie ſunt valida. Item ſub hac: *ſi impedimentum ceſſet*, conditione nempe impleta, etiam ſine novo conſenſu, à n. 84. Inita ſub conditione: *ſi pater conſentiat*, obligant, ſi non contradicat: vel ſi prius conſentiat, & diu poſt contradicat; vel ſi prius moriatur, quam interrogetur &c. non obligant, ſi primo conſentiat, & ſtatim poſt contradicat &c. n.86. Si inita ſint ſub conditione abſque determinatione certi temporis, v. g. *repromitto, ſi prius facias te promoveri Doctorem*, conditio impleri debet, quamprimum moraliter poterit, n.87. Inita cum duabus conditionate, ſunt cum poſteriore valida, n.88.

Si poſt ſponſalia conditionata ſit ſecuta copula, ordinarie fiunt abſoluta, nu.89. Si puella dicat ſe repromiſiſſe v.gr. Titio ſub conditione, hic autem dicat eam repromiſiſſe abſolute, Titio probabilius incumbit probatio, quod conditio adjecta non fuerit, num.90. Si puella dicat ſibi promiſſum Matrimonium ſub conditione copulæ, quam admiſit, hic autem conditionem neget, eſt abſolvendus, num.91. Impediens conditionem licitam & honeſtam, manet obligatus etiam conditione non impleta, pars altera autem manet libera, & reſilire poteſt, num.92.

Sponſalia inter conſanguineos vel aliter impeditos abſolute inita ſunt invalida; quod ſi poſt promiſſionem factam egerint de diſpenſatione impetranda, fiunt conditionata & probabilius valida, à n.93. Si ſub conditione diſpenſationis obtinendæ ſint inita, illa pars tenetur eam procurare, quæ facilem fore diſpenſationem dicendo copulam obtinuit &c. n.95. Non ſunt ſponſalia juxta mentem Eccleſiæ, ſi fidelis promittat infideli ſub conditione, ſi fiat fidelis, nu.96.

Sponſalia, ubi *Tridentinum* non eſt receptum, tranſeunt jure antiquo in Matrimonium per quævis ſigna externa maritali affectu exhibita, v.gr. per copulam; quæ ſigna non tenent, ubi *Trid.* receptum eſt, l.6. p.3. nu 57. Quæ verba conſtituant ſponſalia, & quæ non. V. *Verba vim ſponſalium habentia*.

Sponſalibus varia pacta addi poſſunt, v.g. ut vir perpetuo habitet in domicilio uxoris; ut poſt mortem uxoris teneatur reſtituere ejus hæredibus tot nummos in eadem ſpecie, quot accepit &c. n.142. V. *Pactum*.

Ad ſponſalia quæ requiratur ætas. V. *Ætas*.

Sponſalia impuberum. V. *Impubes*.

Sponſalia per varia diſſolvuntur, v.g. per Matrimonium validum cum alia initum; per mutuum conſenſum; per ſuperveniens impedimentum dirimens Matrimonium; per atrox crimen alterius ſponſi ſolvuntur ex parte innocentis &c. l.6. p.3. nu.156. Etiam diſſolvuntur probabilius per illatam ſponſæ à tertio vim ſeu ſtuprum, n.161. Non diſſolvuntur per fornicationem ſponſi gravi metu coactam, ibid. Si uterque fornicetur poſt ſponſalia, probabilius uterque reſilire poteſt, n.162. Sola præſumptio commiſſæ fornicationis probabilius non diſſolvit ſponſalia, n.163.

Si ſponſa admittat tactus & oſcula impudica, ſponſus reſilire poteſt, non tamen probabiliter vice verſa, niſi nimis frequenter faciat, num.156. 164. Si unus incidat in hæreſin, diſſolvuntur, n.165. Qui injuriam paſſus eſt, diſſolvere ea poteſt, non alter, num.166. Mutatio notabilis, quæ ſi ante ſponſalia contracta fuiſſet præviſa, ſponſalia impediviſſet, ea diſſolvit, num. 156. 167. In dubio, an mutatio illa impediviſſet ſponſalia, reſilire volenti, ſi cum juramento affirmet, vel neget ſe ea non contracturum fuiſſe, ſi ſciviſſet, credendum eſt; ſi nihilominus contraxiſſet, non diſſolvuntur, num.168. Per inimicitias inter parentes ſponſorum ortas diſſolvuntur, imo etiam per certum earum periculum, nu.169. Per inimicitias inter ipſos ſponſos ortas; ſi pax reduci non poſſit, etiam diſſolvuntur, n.156. 169. Vehemens ſuſpicio gravis morbi, & prudens metus exhæredationis probabilius non videntur eſſe cauſa ſufficiens ea diſſolvendi, n.170. Fœtens halitus; item, ſi ſponſus vel ſponſa fiat notabiliter deformis: item, ſi ſponſus, qui laborare debe, comperiatur habere herniam &c. probabiliter ſunt cauſa ſufficiens diſſolvendi ſponſalia; ſed attendi debet, an illis non obſtantibus contracturus fuiſſet, nu 171.

Si uterque ſponſus in æqualem paupertatem incidat, videtur probabilius utrumque reſilire poſſe, num. 172. Si unus ſponſorum repente fiat multo ditior vel honoratior, conſulendum eſt alteri, ut non multum repugnet diſſolutioni, ſi ea petatur, num. 173. Si unus ſponſorum etiam invitus ita abhorreat ab altero, ut dicat malle ſe quidlibet pati, quam Matrimonium illud inire, ordinarie eſt cauſa ſufficiens diſſolutionis; ſed magna hic cautela opus eſt, nu.174.

Si ſponſa quæ à ſponſo non putabatur eſſe pauper, dotem non afferat, eſt cauſa ſufficiens diſſolvendi ſponſalia, n.175.

Si omnibus conſideratis cauſa diſſolvendi ſponſalia maneat dubia, ut ea diſſolvantur, debet accedere declaratio Judicis; ut pro foro conſcientiæ diſſolvantur propria authoritate, ſufficit certitudo moralis, n.176.

Sponſalia per ingreſſum in Novitiatum Ordinis religioſi probabilius diſſolvuntur ex parte illius, qui in ſæculo remanet, non autem ex parte alterius, n.187.

Sponſalia puberum etiam juramento firmata, vel votum iis adjectum, diſſolvi poſſunt mutuo conſenſu, ſed ex juſta cauſa tantum, à num 213. nu.157. Si diſſolvantur mutuo conſenſu ſine juſta cauſa, peccatur ſaltem venialiter, num.158. Si unus petat eorum relaxationem ſine juſta cauſa, poteſt alter aliquid in compenſationem exigere; ſi cum juſta cauſa petat, alter nihil poteſt exigere, num.159. Si unus injuſte inductus in relaxationem ſponſalium conſentiat, relaxatio eſt invalida, num.160. Indirecte quærens injuſte relaxationem ſponſalium peccat graviter, ibid.

Sponſalia etiam jurata, ut propria authoritate diſſolvantur propter impedimentum aliquod Matrimonii, ſufficit non tantum fama & quælibet probatio moraliter certa; ſed etiam unicus teſtis fide dignus, qui deponat de certa ſcientia impedimenti, num 215.

Sponſalia etiam juramento firmata ob cauſam, vel defectum, qui ſi fuiſſet cognitus, ea impediviſſet, ſi poſtea innoteſcat, diſſolvi poſſunt, nu.177. Si poſt cognitum defectum ſponſalia antea valida ratificaveris, præſertim copula ſecuta, reſilire non poteris, n.186.

Sponſalia ob quos defectus diſſolvi poſſint. V. *Defectus*.

Sponſalia diſſolvendi cauſa. V. *Cauſa diſſolutionis ſponſalium*.

Sponſalitia largitas.

Sponſalitia largitas eſt donum, quod poſt ſponſalia datur ſponſæ ſub conditione ſaltem tacita, ſi Matrimonium ſequatur &c. lib.6 p. 3.n.135. Si Matrimonium ex juſta cauſa non ſequatur, illius dominium manet penes dantem, n.136.

Si ſponſa poſt valida ſponſalia admittat oſculum vel copulam à ſponſo, acquirit dominium mediæ illius partis, ib. Si Matrimonium ſit conſummatum, totum ejus dominium & uſus eſt uxoris, ibidem.

Sponſi.

Sponſi tactus impudici non licent, pudici licent in partibus honeſtis, niſi intendat delectationem veneream, l.3. p.1. num. 887. lib.6 p.3. num.57. 151. Non licent illis tactus, oſcula & amplexus, ſi prævideatur ex iis oritura pollutio, l.6. p.3. nu 151. Nec licet illis delectari de copula in Matrimonio habenda, num. 152. 153.

Sponſis conſanguineis aut aliter impeditis minus adhuc licet, num 154.

Si ſponſus vel ſponſa peccet contra fidem in ſponſalibus datam, probabile eſt contrahi ſpeciem aliquam malitiæ contra juſtitiam, num.155.

Si ſponſus cognoſcat ſororem ſponſæ ſuæ, probabilius videtur accedere ſpecies inceſtus, ib.

Si ſponſi die, quo contracturi ſunt, & de mane communicare debent, in Confeſſione inveniantur hactenus impudice vixiſſe, abſolutio illis negari non debet, ſed quantum fieri poteſt, promoveri in iis contritio, ſi emendationem cum ſignis doloris in ſe receperint, l.6.p.2. n.1968.

Si ſponſus falſus ſit multas fornicationes à ſe cum ſponſa commiſſas à Paſchate, & illa dicens ſe in Paſchate ultimo confeſſam, omnes neget, Parochus abſolvere non debet, Matrimonio tamen eorum, omnia diſſimulando, aſſiſtere poteſt, n.1969.

Sponſa licite contrahit ex gravi tamen cauſa cum ſponſo, quem ſcit Sacramentum in peccato mortali accipere; non autem, ſi ſciat eum habere votum Caſtitatis, l.2. n.250.

Sponſus ſi facta ſponſione vel ipſe Matrimonii ſponſam impregnarit, tenetur eam ducere, quamvis parentes minarentur exhæredationem, l.6.p 3. n.102.

Si ſponſorum unus ſua ſponte dicat ſe alteri ficte promiſiſſe Matrimonium, aut ſe prius dixerit ſe impeditum, & poſtea revocet, remittendus eſt ad judicium Epiſcopi, n.487.

Sponſi accepta reſtituere debent poſt ſponſalia, ſi hæc abſque culpa utrinſque diſſolvantur, medietatem tamen datorum ſibi retinere ſponſa probabilius poteſt, ſi oſculum vel copulam admiſerit, num.139.

Sponſus vel ſponſa dans culpa ſua alteri parti juſtam cauſam reſiliendi, tenetur expenſas ei refundere, n.222.

Si ſponſus volens reverti, aliò profectus ſit, & ob cauſam neceſſariam diutius abeſſe cogatur, ſponſa expectare tenetur, n.204. Si abierit inſcia & invita ſponſa, & alibi domicilium fixerit &c. hæc non tenetur expectare, nu 205. Si abierit etiam ex juſta cauſa in terras alienas &c. non tenetur expectare, niſi aliquo tempore, juxta arbitrium prudentis, aut niſi ſciret brevi reditu- rum, n.203.

Sponſi defectu laborantes tenentur eum manifeſtare, ſi talis ſit, qui reddat Matrimonium notabiliter difficilius, nu.181. Si non afferat ſpeciale incommodum, ordinarie non tenetur manifeſtare, nu 182.

Sponſa impregnata ab alio tenetur vitium hoc manifeſtare, quamvis aliter infamiam publicam evitare non poſſit &c. n.183.

Si ſponſa interrogata dicat ſe eſſe virginem, cum non ſit, per ſe loquendo, eſt mendacium veniale tantum, per accidens poteſt eſſe mortale, nu.184.

Sponſa

Sponſa poſitive fingendo ſe virginem inducens ad ſponſalia non poteſt cogere ad Matrimonium, ib.

Sponſus poſtea viduam eſſe reperiens, quam putabat eſſe virginem, videtur reſilire poſſe, n.185.

Sponſi de impedimento occulto & aliter debito tempore tollendo interrogati à Judice, vel delegato, ordinarie illud fateri non tenentur, n.983.

Sponſi intelligentes ſe habere impedimentum dirimens, ordinarie à nuptiis abſtinere tenentur, donec diſpenſationem obtinuerint, nu.539.

Sponſi habentes impedimentum, ſi ſint diverſæ Diœceſis, ſufficit, ſi unus Epiſcopus diſpenſet cum ſuo ſubdito, n.853.

Sponſi poſſunt ex una Diœceſi ire ad aliam animo obtinendi ibidem diſpenſationem, ſi ſimul habeant animum ibidem per majorem anni partem permanendi; qui ſi adſit, etiam in altera copulari poſſunt, n.855.

Sponſi poſt habitam copulam prius advertentes ſe habuiſſe impedimentum, reſilire poſſunt, n.198.

Sponſus ſi poſt ſponſalia inita fornicetur cum ſorore ſponſæ, tenetur diſpenſationem petere, & priorem ducere, n.199.

Sponſus vel ſponſa poſt ſponſalia jurata probabilius, per ſe loquendo, non obligatur contrahere Matrimonium ratum ante ingreſſum Religionis, quam vult ingredi, n.193.

Sponſi coram Parocho & teſtibus, verbis & modo agendi jocoſo, ut videtur, ſimulate Matrimonium contrahentes, ſi interne conſentiant, valide contrahunt, n.761. Si coram Parocho & teſtibus ſub conditione tantum eaterius expreſſa contraxerint Matrimonium, ea poſita, tutius eſt ut iterum coram iis contrahant, n.762. Si diverſis vicibus coram particularibus teſtibus ſeparatim Matrimonium contraxerint, invalide contraxerunt, nu. 763. In dubio, an Paſtor & teſtes adfuerint contractui, probari debet, niſi unus conjugum agat contra alterum, tunc enim Matrimonium eſt in poſſeſſione, nu.764. Si Titius v.g. poſt habitam copulam cum ſorore Cajæ bona fide contrahat Matrimonium cum Caja, quæ, tum poſtea vehementer ſuſpicetur de illo impedimento, agit pro diſſolutione Matrimonii apud Papam impedimentum illud allegans, quod factum negat Titius, & Caja probare non poteſt, ideoque jubentur in Matrimonio manere, cui ſententiæ etiam Caja acquieſcat, Titius tamen in illo Matrimonio manere non poteſt, niſi reſciretur Papam in affinitate diſpenſare, ſi forte ſubeſſet, & Caja adhuc ſuſpicans de illo impedimento nunc independenter à primo ſuo conſenſu abſolute conſentiat, n.558.

Sponſi, ſi illis licentia data contrahendi Matrimonium de præſcitu Parochi & ſalvis ejus juribus, coram alio ſacerdote, ſi illi ſine Parochi præſcitu contrahant coram alio ſacerdote, & in convivio Paſtori jura ſolvant, qui eis gratulatur, valide contraxerunt, n.737.

Sponſio.

Sponſio eſt contractus, in quo duo de veritate aut eventu alicujus rei certantes ſibi invicem aliquid ſpondent, ut id ejus ſit, qui veritatem aſſecutus fuerit. Ut licite fiat, variæ requiruntur conditiones, ſcilicet, ut fiat ſuper re dubia; ut ſit æqualitas in re, quæ ſpondetur, cum æquali incertitudine &c. l.3 p.2. à nu.1067. Qui certat cum tribus ſeorſim v.gr. pro certa pecunia, quod officium neuter eorum ſit obtenturus, probabiliter lucrum à duobus certo ſibi obventurum retinere poteſt, n.1070. Qui eſt cauſa, cur contractus ſponſionis non compleatur, peccat, & tenetur ſatisfacere, n.1071.

Spurius.

Spurius dicitur, qui conceptus & natus eſt intra tempus, quo inter parentes non potuit eſſe Matrimonium validum; quod ſi tempore nativitatis impedimentum abfuerit, probabilius non eſt ſpurius, l.4 n.751 760.

Cum ſpurio Epiſcopus & alii habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem; item Capitulum Sede vacante, diſpenſare poſſunt ad Ordines Minores, & ad Beneficium tantum ſimplex, ſi ſit ſubditus eorum, n.762.

Spurius an hæres inſtitui poſſit. V. *Hæres*.

Spurius quis, quando & à quo legitimari poſſit. V. *Illegitimus*.

Status.

Qui ſtatum ſuum nimis augendo impotentem ſe reddit ad ſolvenda debita, ordinarie peccat contra juſtitiam, & tenetur ad reſtitutionem, l.3. p.2. n.17.380.

Status Beneficii quomodo, & à quo mutari poſſit &c. V. *Beneficium*.

Status Clericorum. V. *Clericus*.

Status gratiæ. V. *Gratia*.

Status innocentiæ. V. *Innocentia ſtatus*.

Status puræ naturæ. V. *Homo*.

Status Religioſus. V. *Religio*.

Status ſæcularium, præſertim judicialium. V. *Judex*. *Judicium*.

Status virginitatis. V. *Virginitas*.

Statutum.

Statutum diſtinguitur à ſententia, quod illud liget tantum ratione territorii, in quo quis eſt; ſententia autem afficiat perſonam ſubditam ubique exiſtentem, l.7. n.43.

Statutum ſtatuens, ut aliquid ſolvatur pro ingreſſu in Beneficium &c. eſt iniquum & ſcandaloſum, l.4. à n.671.

Etiam iniquum eſt ſtatutum prohibens, ne bona ſtabilia donentur aut vendantur Eccleſiis, n.1390.

Stellionatus.

Stellionatus eſt dolus, quem committit emptor timens rei emptæ retractum, ſi cum conſenſu venditoris in inſtrumento venditionis plus ſcribat ſe daturum, quam vere ſolverit, l.3. par.2. num 995.

Sterilis.

Sterilis uſus Matrimonii eſt licitus, l.6. p.3. à n.316.

Stipendia Miſſarum.

Stipendium Miſſæ à conſuetudine vel lege taxatum eſſe debet; quod etiam Epiſcopus taxare poteſt, ſpectatis circumſtantiis, ita ut exceſſus ſit injuſtus, & reſtitui debeat; non poteſt tamen Epiſcopus idem ſtipendium taxare pro omnibus Miſſis, l.6. p.2. nu.1. à n.124. Poteſt etiam Epiſcopus præſcribere eleemoſynam congruam reſpondentem Miſſis celebrandis, ſi teſtator nullam certam reliquerit, n.78.93. Si illi, qui Miſſas petunt, ſponte velint dare ſtipendium maius, id licite faciunt, & ſacerdotes licite acceptant; quod, ne ex pacto fiat, Epiſcopi prohibere poſſunt, num.127.

Stipendium juſtum eſt frugalis victus unius diei, aut etiam minus, ſi aliunde victus haberi poſſit, nu.1. 126.

Stipendium minus congruo acceptans tenetur tot celebrare Miſſas, quot offerens præſcripſit, nu.64. 76. 91. 139. Accipiens dimidium tantum juſti ſtipendii à duobus, jam non ſatisfacit unam tantum Miſſam legendo, multo minus, ſi à duobus integrum acceperit, nu.1.

Stipendium acceptans tenetur legere Miſſam, qualem, quo loco & tempore offerens vel Fundator præſcribit; quod ſi ſine juſta cauſa non faciat, ordinarie peccat, & quidem graviter, ſi id ſæpius faciat &c. n.1 à n 158. V. *Fundatio*.

Stipendia pro pluribus Miſſis accipiens, tutius & melius ordinarie facit, ſi Miſſas ſingulas pro ſingulis determinet, à n.209. De ſtipendio Miſſæ paciſci poteſt, n.123.

Stipendium juſtum pro Miſſa acceptare, & eam committere alteri, retenta parte ſtipendii, jam prohibitum & damnatum eſt, imo decet abſolute integrum ſtipendium dare ſubſtituto, quamvis ſubſtituens maius ſolito acceperit; poſſunt tamen aliqui per alium legere Miſſas dato ſolum ordinario ſtipendio, v.g. Beneficiarius, Capellanus etiam amovibilis; item ille, cui commiſſa eſt celebratio Miſſarum perpetuarum, non tamen Eccleſia vel locus, cui relinquitur Miſſa perpetua, ſi proprios ſacerdotes non habeat; item illi, quibus ex ſpeciali affectu verbis expreſſo maius ſtipendium datum &c n.1.65.80.82 95.97 à n.130 Qui contra prohibitionem partem ſtipendii retinet, peccat graviter vel leviter pro quantitate, quam retinet, & probabilius tenetur ad reſtitutionem; quod ſi ſubſtitutus parte data ſit contentus, ſubſtituens probabiliter non peccat, quod tamen in praxi eſt periculoſum, à n.135. Accepto ſtipendio pro alio, celebrans ſibi aut alteri probabiliter applicare poteſt ſaltem partem fructus ſpecialiſſimi; debet tamen habere intentionem; ut illud danti velit applicare, quod ei de jure debetur, n 50 129.

Qui accepit ſtipendium maius pro Miſſa, videtur licite eam permutare cum alio, qui pro ſua accepit minus, n 134.

Stipendii partem Eccleſiæ vel earum adminiſtratores, vel loca pia ordinarie pro expenſis retinere non debent, num.80. 93 148.

Stipendium juſtum pro Miſſis à Defuncto fundatis ſolvere tenentur hæredes, legatarii &c à nu.149. Illud accipere non poſſunt Eccleſiæ vel earum adminiſtratores in die magnæ devotionis aut concurſus, ſi non poſſint, niſi poſt longum tempus ſatisfacere, hoc tamen ordinarie poteſt Beneficii Rector, niſi in fundatione Beneficii aliud cautum ſit, nu.81. à nu 85. nu.96. 100. Exigere id poſſunt etiam ſacerdotes divites, numer. 123. pro Miſſa ſolemni poteſt maius, imo duplex vel triplex exigi, num. 124 Maius ideo exigi non poteſt, quòd ad ſuſtentationem neceſſaria ſint cariora, n 128. Nec maius exigi poteſt ob penuriam ſacerdotum &c. n.143.

Stipendia tria pro 3. Miſſis in die Natali Domini admitti poſſunt, n.142. Non videtur admitti poſſe ſtipendium pro Miſſa, quæ legitur cum Epiſcopo in die Ordinationis, n.2323. Non poteſt pro eadem Miſſa acceptari duplex, n 138. Nec duplex acceptari poteſt, ex eo, quod uni applicetur Miſſa, & alteri indulgentiæ, nu. 140 Nec ideo, quod petenti tantum uſumfructum v.g. ſatiſfactorium pro Defunctis, etiam applicet impetratorium; niſi duplex ſtipendium liberaliter offeratur, n 141. V. *Sacerdos*. Qui tenetur aliquoties in ſeptimana legere Miſſas, poteſt eas quandoque anticipare, niſi ſtipendium offerens vel Fundator aliter præſcripſerit, nu.161. Qui tenetur ratione Beneficii, fundationis vel Capellæ legere Miſſas, ſi legat pro ſtipendio, ordinarie & per ſe non poteſt eadem Miſſa ſatisfacere utrique obligationi, nu.1. à nu. 144. Qui vovit legere Miſſam, non poteſt pro ea accipere ſtipendium niſi ſibi reſervaſſet applicationem fructus Miſſæ, à nu.162. V. *Miſſa*. *Votum*.

Nova ſtipendia acceptari non debent necdum perſolutis antiquis obligationibus, niſi intra breve tempus poſſit ſatisfieri, vel ſtipendium offerens in dilationem conſentiat, nu.68.83. à n.85. 98. 100. 191.

Accepto ſtipendio diu differens celebrare Miſſas, quomodo peccet, ex circumſtantiis determinari debet; ordinarie ſine juſta cauſa id faciens, peccat graviter, & probabilius etiam, ſi unam omittat, quo caſu tenetur ad reſtitutionem, n.1.155.

Stipendia pro Miſſis accepta libere in quoſcunque uſus impendi poſſunt, nu.157.

Stipen-

Stipendia pro Miſſis quomodo impoſterum fundanda. Vide *Miſſa*.

Stipendia militum.

Stipendia militibus à Principe aſſignata ordinarie integra illis tradi debent, l.3.p.1.à n.876. Si ea judicio bonorum & intelligentium non ſint ſufficientia, poſſunt aliquando plures annotari milites, quam habeantur, ib.

Stipulatio.

Stipulatio certis verbis concepta in contractibus adhiberi olita non eſt nunc neceſſaria jure novo, l.3.p.2. à nu.665.

Stola pro Sacrificio.

Sine ſtola in neceſſitate gravi celebrare, non eſt mortale, nec uti ſtola pro cingulo, vel manipulo pro ſtola &c. l. 6.p.2.nu.308. Etiam probabilius non eſt mortale, ſine ſtola infirmum communicare, ſi ea haberi non poſſit, nu.335.

Stola aptanda eſt in crucem ante pectus, dum aſpergitur aqua benedicta, n.2055. D.269.

Stratagema.

Stratagematis contra hoſtem uti licet, dummodo abſint mendacia, l. 3.p.1. nu.880.

Studioſus.

Studioſi in Paſchate ſatisfaciunt communicando in templis Societatis Jeſu; quod ſi Ordinarii vel Parochi contradixerint, ſinguli ad Parochias mittendi eſſent, l.6.p.1. nu.636.

Studioſi, qui in eadem Accademia per plures annos ſtudent, non acquirunt domicilium ad effectum ſuſcipiendi ſacros Ordines, l.6. p.2.nu.2183.

Studioſi poſſunt jungi Matrimonio à Parocho loci, in quo morantur ſtudiorum cauſa, l.6.p.3.nu.755.

Stuprum.

Stuprum eſt defloratio virginis ipſa invita. Addit fornicationi circumſtantiam in Confeſſione exprimendam, à qua ſpecie differt, l.3.p.1.nu.915.l.6.p.2.n.1022.1042.1047.

Stuprum inferens ad plus tenetur quàm deflorator, ſcilicet ad compenſanda damna ex ſtupro ſecuta, quamvis puella non fuerit virgo; item ad eam dotandam, ſi cum ſtupratore Matrimonium nolit &c. l.3.p.2. à n.313. V. *Deflorator*.

Suadens damnificationem. V. *Conſulens*.

Studioſus.

Subdelegatio facultatum etiam extraordinariarum ſibi conceſſarum ab Epiſcopis in Germania fieri ſolet, lib.6. par.3. numer.878.

Subdelegatio cauſæ à Sede Appoſtolica Epiſcopo delegatæ poteſt fieri Vicario Generali, ib. Cauſam ſubdelegare poteſt delegatus ſupremi Principis, ib.& l.4.nu.1416.

Subdelegatio eſt invalida, ſi induſtria perſonæ delegatæ requiratur, quod fit, ſi dicatur: *perſonaliter exequaris*, vel: *proprio judicio cognoſcat & definiens*, vel: *tu*, *tu cognoſcas* &c. Non autem, ſi in communi tantum aliquid committatur ratione officii, l.6.p.3.nu.878. V. *Surrogatio*.

Subdiaconatus. V. *Ordo*.

Subdiaconus.

Subdiaconi munus eſt immediate ſubordinari Diacono ad Sacrificium Miſſæ &c. l.6.p.2.nu.2214.

Subditus.

Subditus obligatur legibus ſui Superioris, l.1.n.674. Abſque cauſa eas non acceptans peccat, nu.631.

Subditus tenetur obedire ſuperiori ſecundum opinionem probabilem aliquid præcipienti, etiam contra propriam probabiliorem & tutiorem, nu.92. à nu.432.

Subditi tenentur ſuis ſuperioribus aliquo modo præſtare ea, quæ filii parentibus &c. l.3.p.1.n.706. V. *Famulus*.

Subdito pro juſta defenſione ſuæ vitæ licet tueri contra Principem, etiam eum occidendo, ſi opus ſit; niſi forte propter mortem hujus ſecutura eſſent nimis magna incommoda, l.3.p.1.n.789. Subditus peccat mortaliter, ſi faciat aliquid animo obediendi ſuo ſuperiori laico excommunicato vitando, l.7.n.215. Subditus aliquid ſub ſecreto deferens ad ſuperiorem mediatum, cenſetur conſentire, ut communicetur immediatis ſuperioribus, l.3.p.2.n.1235. Subditus extra Diœceſin ſui ſuperioris exiſtens incurrit Cenſuram ab Epiſcopo latam per ſententiam vel ſpeciale præceptum in ejus perſonam, ſi illud tranſgrediatur, uti etiam, ſi delicto vel cauſa poſita, mutet domicilium; non vero, ſi cenſura lata tantum ſit per ſtatutum territoriale, vel generale præceptum, l.7.n.43.104. V. *Superior*. Aliquis non fit ſubditus Epiſcopo ex hoc, quod in ejus Diœceſi habeat bona & patrimonium; Nec quod in ea habeat Præbendam temporalem, aut Miſſas fundatas, aut menſam vel ſervitium, l.6.p.2.n.2178. Subditus Epiſcopo inferiori, ſine hujus licentia non poteſt ordinari ab Archi-Epiſcopo, n.2179. Nobiles habentes plura feuda in diverſis Diœceſibus, quamvis ibi non habitent; cenſentur ibi eſſe ſubditi, uti & probabiliter Officiales in diverſis Diœceſibus habentes perpetua Officia, n.2180. V. *Ordo*. Quis dicatur ſubditus reſpectu Epiſcopi ordinantis. V. *Epiſcopus*.

Subjectum ſacramenti. V. *Sacramentum*.

Subjectum vel ſuſcipiens Eucharistiam. V. *Euchariſtia ſuſceptio*.

Subreptio & obreptio quando dicantur intervenire. V. *Diſpenſatio*.

Subrogatio. V. *Surrogatio*.

Subſannatio.

Subſannatio eſt, qua quis obiicitur irriſioni per geſtus, aliosve motus corporis, l.3.p.2.nu.1223.

Suſidium charitativum. V. *Charitativum ſubſidium*.

Subſtitutio teſtamentaria.

Subſtitutio teſtamentaria eſt unius in alterius locum ad rem aliquam in ultima voluntate vocatio; quæ duplex eſt, directa & indirecta. Directa eſt, per quam ſubſtitutus hæreditatem teſtatoris conſequitur immediate, & ſine miniſterio alterius primi inſtituti: Indirecta eſt, per quam committitur fidei directi hæredis, ut hæreditatem tradat alteri; quæ ſubſtitutiones in variis differunt, v. g. quod directe ſubſtitutus acquirat hereditatem ſine diminutione, non indirecte ſubſtitutus &c. l.3.p.2.n.1122. V. *Teſtamentum*.

Subſtitutio vocis in Sacramentis.

Subſtitutio vocis ſynonimæ pro altera ordinarie non invalidat formam ſacramenti, l.6.p.1. à n.31. Alterius tamen ſigni ſubſtitutio pro voce, ordinarie formam illam invalidat, nu.37.

Subſtitutus.

Subſtitutus à Parocho pro aſſiſtendo Matrimonio debet eſſe ſacerdos, l.6.p.3.n.728. Poteſt idem aſſiſtere etiam extra Parochiam ſubſtituentis, n.731. Subſtitutus pro aſſiſtendo Matrimonio debet habere expreſſam vel ſaltem tacitam licentiam ex ratihabitione de præſenti, nu.512.

Subtractio vocis in forma ſacramenti.

Subtractio ſeu omiſſio vocis alicujus ſubſtantialis invalidat formam ſacramenti, v.g. ſi ſacerdos in forma abſolutionis omittat Tò *Te* &c. Si autem tantum ſit accidentalis, non invalidat, v.g. ſi omittat Tò *Ego* in forma Baptiſmi vel Penitentiæ &c. l.6.p.1.n.35.

Succeſſor.

Succeſſor poſſeſſoris malæ fidei tanquam hæres immediatus tenetur ad reſtitutionem non tantum ex re acceptata, ſed probabilius etiam ex injuſta acceptione, non ſua, ſed anteceſſoris; quod probabiliter etiam verum eſt de hæredibus mediatis, l.3.p.2.n.237. Succedens bona fide, non ut hæres, ſed alio nomine, v.g. ut legatarius, donatarius, emptor, tenetur tantum ex re accepta; idem valet de ſuccedente ſuperiore Religioſo, nu.238.

Succeſſor poſſeſſoris malæ fidei an & quando poſſit præſcribere. V. *Præſcriptio*. Succeſſor in Beneficio vel Reſignatarius ad quid teneatur. V. *Reſignatio Beneficii*.

Suffraganeus.

Suffraganeus ex vi officii poteſt dimittere eos, quos ordinare poteſt, l.4. n.246. Habet poteſtatem vel juriſdictionem ordinariam, n.248. Poteſtatem illius & officium declaravit typo, 26. Oct. Anno 1645. Ferdinandus Archi-Epiſcopus Colonienſis &c. num. 246.

Sumptio Euchariſtiæ. V. *Euchariſtia ſuſceptio*.

Sumptio Viatici. V. *Viaticum*.

Superbia. Superbus.

Superbia eſt appetitus inordinatus propriæ excellentiæ, quæ ex genere ſuo eſt peccatum mortale, ſi ſit perfecta & conſummata, alias eſt tantum veniale. Filiæ ejus ſunt præſumptio, ambitio & vana gloria, quibus reſpondet puſillanimitas, l. 5.nu.298. Superbia non eſt turpior quam affectata humilitas, n.299. Superbus peccat mortaliter, ſi ſibi complaceat in laude operis ſui mortaliter mali, ib. V. *Jactantia*.

Superfluum ſtatui.

Seccundum aliquos probabiliter dicitur ſuperfluum ſtatui, quod neceſſarium non eſt ad ſtatum præſentem neque futurum, quem aliquis probabiliter & proxime ſperat. Secundum plures eſt illud, quod ad ſtatum præſentem ſatis commode ducendum non eſt neceſſarium, nulla ſtatus futuri habita ratione, ex quo eſt obligatio dandi eleemoſynam, l.2. à n.198. V. *Eleemoſyna*.

Superior.

Superiori in quibus præceptis ſubditus teneatur obedire. V. *Religioſus*. Si ſuperior imperet aliquid ſecundum opinionem probabilem, quid faciendum. V. *Subditus*. Superior Religioſus poteſt præcipere ea, quæ Deus & Eccleſia etiam præcipiunt; item etiam alia, quando per Regulam datur libertas condendi nova ſtatuta, aut etiam alia præcipiendi: non poteſt autem, ſecundum communem, præcipere ea, quæ ſunt abſolute extra Regulam: poteſt tamen per Reformationem præcipere ea, quæ ſunt conformia Regulæ antiquæ: etiam poteſt graviter obligare ad ea, quæ ſunt in Regula, quamvis hæc graviter non obliget, l.4. à n.159. Superiores tenentur habere curam ſuorum ſubditorum, & curare, ut ſervent præcepta Dei & Eccleſiæ, l.3.p.1.n.706. Superior tenetur indagare in peccata ſubditorum, l.2.n.208. Si immediatus ſe ſolo poſſit delinquentem emendare, non debet dictum manifeſtare mediato ſuperiori, ib. Superiores poſſunt peccare graviter diſſimulando leves defectus ſubditorum, l.3.p.1.n.707. Peccant graviter, ſi per eorum diſſimulationem paſſim negligatur obſervantia alicujus Regulæ, quæ multum conferat ad diſciplinam &c. ib. Superior peccata ſubditi ſæpe diſſimulare poteſt ad vitanda majora mala, l.2.n.243. Irritare poteſt vota inferiorum, l.3.p.1.à n.494. Non propria, n.485.

Superiores Ordinum poſſunt diſpenſare cum ſibi ſubditis in oratione Horarum, l.4.n.1233. Et iis dimiſſoriales dare, probabiliter etiam Novitiis, non vero ſæcularibus, l.6.p.2.à n.2236.

Superior, ſi ſubditum à proprio Epiſcopo rejectum transferat ad Monaſterium alterius Diœceſis, ut ab hoc Epiſcopo ſtatim ordinetur, probabiliter peccat, & pœnas incurrit, nu.2193.

Superiores Regulares ſolos undecim caſus Clementinos propria authoritate ſibi reſervare poſſunt, n.1662. Qui caſus quomodo intelligendi ſint. V. *Reſervatio caſuum*. Poſſunt audire Confeſſiones ſubditorum, etiam non habentium caſus reſervatos, n.1665. In dubio, an expediat, vel an ſuperiori licitum ſit ſubdito concedere facultatem alteri confitendi, pro ſubdito ſtare debet, n.1666. Quam facultatem confitendi concedere poteſt ſubdito, eam ordinarie

etiam

etiam ſibi dare poteſt, n.1664. Abſolute poteſt juſtis de cauſis negare facultatem petitam abſolvendi à reſervatis. Peccat tamen, ſi ſine juſta cauſa difficilem ſe in danda licentia præbeat, n.1599. Si Confeſſario ad hoc deputato negat facultatem abſolvendi, & hic judicet debere concedi, poteſt hic pro illa vice abſolvere; idem probabiliter poteſt etiam ad hoc non deſignatus, n.1599.

Superior ordinarie peccat abſolvendo aliquem à ſolis reſervatis; poteſt tamen delegare inferiori poteſtatem abſolvendi à reſervato, addito onere, ut reus coram ſe poſtea compareat, n.1599. 1689.

Superior an & quando teneatur diſpenſare, ſi poſſit. V. *Diſpenſatio.*

Superior in cenſura exiſtens & vitandus cenſuram ferre non poteſt, l.7.n.27. Superiores Religioſi ſubditos ſuos cenſurare poſſunt in quocunque loco exiſtentes, n.28. Etiam Novitios cenſurare poſſunt, n.36. Quid in variis dubiis de materia præcepti, poteſtate imperandi ſuperioris &c. reſolvi debeat. V. *Dubium.*

Superiores Religionum non poſſunt uti notitia in ſola Confeſſione accepta ad gubernationem ſubditorum; ad ſui tamen in re magna gubernationem id probabilius poſſunt, ſi non inducat notitiam peccati, l.6.p.2.n.1933.1977. Superior, cui pœnitens vel alius manifeſtavit reſervatum, obligatur ad ſigillum, n.1933. 1951.

Superior Regularium debet habere approbationem ab Epiſcopis pro audiendis Confeſſionibus ſæcularium, n.1521. Litteras ſuorum ſubditorum licite aperit & legit, niſi mittantur ad ſuperiorem majorem l.5.n.300. V. *Abbas.* Superiores Ordinum, qui legunt pro ſtipendio, ſi ſubditis Miſſas præcipiant, hi tenentur eas legere ad eorum intentionem, l.6 p.2.n.214. Superiores Ordinum, ad quę circa celebrationem Miſſarum & earum ſtipendia obligentur. V. *Miſſa.* Superiores dantes ſine cauſa Moniali licentiam egrediendi clauſuram, incurrunt excommunicationem latæ ſententiæ Papæ reſervatam, & privantur quibuſvis officiis, dignitatibus & adminiſtrationibus &c. l.4. n.72. Superior non videtur ſemper eſſe tutus in conſcientia, ſi nude ſequatur conſilia & judicia probabilia ſuorum conſiliariorum, l.1.à n 454. Superior cenſetur revocare legem, ſi, poſtquam ea promulgata eſt, à majore parte populi non accipiatur nec obſervetur, & ipſe id ſciens, taceat, n.630. Item, ſi audita appellatione vel ſupplicatione taceat, cenſetur eam revocare; niſi aliunde colligeretur, quod taciturnitas eſſet per modum repulſæ aut indignationis, n.640. Superiores laici non peccant imponendo leges circa Clericos, ſi eæ juſtæ ſint, & ab Eccleſia approbentur; aliàs leges eorum ordinarie illicitæ ſunt & irritæ, & eas imponentes vel exequentes excommunicantur, n.679. V. *Princeps.*

Superſtitio.

Superſtitio eſt falſa religio ſeu cultus vitioſus veri vel falſi Numinis. Hæc duplex eſt. Alia eſt cultus indebiti, quo verus Deus, ſed modo indebito colitur; quæ diverſimode committitur, v.g. ſi quis Deo nunc offerat cultum per cæremonias veteris Teſtamenti; ſi quis falſas proponat Reliquias, fingat miraculum &c. quæ ex genere ſuo eſt mortalis. Alia eſt cultus ſuperflui, v.g. cæremonia audiendi Miſſam ante ſolis ortum, eum certo numero, ſitu, ordine cereorum &c. quæ ſi fiant bona intentione, ordinarie ſunt tantum venialia: quod ſi actio, qua illa fiunt, ex ſe mala eſſet, vere forent mortalia, l.3.p.1.n.7. Exempla ſuperſtitionis plures ſunt, v.g. ſumere aliquam potionem vel bolum ad ſcientiam aliquam ſubito acquirendam; geſtare amuleta, ligaturas &c. contra vulnera &c. benedictiones & preces fęminarum carminatricum adhibere ad morbum depellendum; nolle adire convivium, in quo ſunt tredecim; facere ligaturam rei alicujus, ne vaccis lac effluat &c. n.27 à n 29.l.3.p.2. n.1181 Per ſubmerſionem explorare ſagam &c. eſt illicitum, l.3. p.1. à n.37 Ex quibus ſuperſtitio cognoſci poſſit, & in dubio, an aliquid ſit ſuperſtitioſum, quid fieri licitum ſit &c. V. *Obſervantia vana.* A ſuperſtitione excuſari poteſt, qui modo illicito futura ſe velle divinare oſtendit joci cauſa, l.3. p.1.n.8.

Suppletio.

Suppletio defectuum vel errorum commiſſorum in confeſſione quomodo facienda. V. *Confeſſarius.* Suppletio defectuum in extrema unctione quomodo facienda. V. *Extrema Unctio.* Suppletio defectuum in Miſſa commiſſorum quomodo fieri debeat; item in dubio, an aliquid in Miſſa omiſſum ſit, quid fieri debeat. V. *Complenda in Miſſa. Dubium.* Si Sacerdos in initio orationem omiſerit, quam dicere debebat, bene facit addendo illius ſecretam & poſtcommunionem; ſi autem etiam ſecretam omiſerit, videtur etiam poſſe omittere poſtcommunionem, l.6.p.2.n.532. Si Sacerdos habuerit aquam pro vino, & aliquid illius in eo ſumpſerit, hoc deglutire poteſt, reliquum autem, ſi illi adhuc innatet particula Hoſtię conſecratę, infundere poteſt alteri calici, & reponere in Corporali: ſi autem particulam illam ſimul hauſerit, illud quod ſupereſt, infundere poteſt vaſi mundo poſtea ſumendum cum prima ablutione, de inde de more vinum & aquam debet infundere. & ſi in publico celebret, offerre ſolum calicem & conſecrare; quod ſi privatim celebret, conſultius eſt incipere à conſecratione novæ Hoſtiæ, quod etiam facere poteſt, ſi publice celebret &c.l.6.p.2.à n.544 Si vinum ſit aliquantulum aceſcens, adhiberi illud ſine ſcrupulo poteſt; ſi tamen eſſet ita acidum, ut prudenter dubitares, an eſſet acetum, ordinarie alia materia ſubſtitui debet, ſi haberi poſſit à n.535. n.546. Suppletio defectuum & errorum in Ordinationibus, an & quando facienda. V. *Ordo.*

Supplica.

In ſupplica apud Papam pro obtinendo Beneficio ſupplicans narrare debet ſe eſſe Clericum, legitime natum, eſſe idoneum, habere ætatem; ſi tamen horum expreſſam mentionem omittat, id valori non obeſt, niſi eſſet Beneficium curatum, l.4.à n.633. In ea exprimi debet qualitas Beneficii impetrandi, etiamſi detur Reſcriptum motu proprio, quæ ſi vere non exprimatur, proviſio ordinarie eſt irrita: Deinde narrari debet, quod vacet, per hæc verba: *cum vacaverit & vacet ad præſens*, debetque vacatio verificari tempore Datæ, & indubitate probari poſſe: quod ſi Beneficium non vacet, ſicuti narratum eſt, gratia eſt nulla, à n.634. Etiam narrari debet modus, quo vacat, ſub pœna nullitatis, niſi conferatur ex devolutione, quod in Gallia fieri opus non eſt, n.636. Etiam exprimi debet nomen illius, per cujus ceſſum vel deceſſum vacat; item nomen Sancti iſtius Eccleſiæ, in qua eſt Beneficium; item Diœceſis, in qua eſt, maxime autem nomen ſupplicantis ſive impetrantis, n.637. Etiam ordinarie ſub pœna nullitatis ſuplicans narrare debet menſem vacationis, n. 638. Etiam narrare debet, ſi Beneficium ſit reſervatum vel affectum à Papa; item cauſam amotionis, ſi petat idem Beneficium. Quod ſi petat Parochialem, eo quod in ejus proviſione non eſſet obſervata forma *Trid.* & *Pii V.* ſatis eſt, ſi hoc narret, n.639. Si alicui tertio jus certum competat Beneficii per collationem, electionem, pręſentationem, id narrare debet; item, ſi alter ſit in poſſeſſione Beneficii ſaltem colorata & ſolo etiam facto, id ordinarie narrare debet, maxime ſi illud detinuiſſet per annum, niſi jam dimiſiſſet, num. 640. Etiam narrare debet litem de Beneficio; item, ſi impetrare volens poſſideat ſine titulo vel per intruſionem, n.641. Etiam narrare debet, ſi habeat aliud Beneficium, etiam tenue, & addere debet, an ſit curatum; item an habeat penſionem in titulum, & quando ratione paupertatis petit aliud Beneficium, quale habeat patrimonium; item, an habeat præſtimonium &c. n.642. Etiam exprimere debet valorem Beneficiorum, quæ vult ſimul habere. In Hiſpania, Gallia, & Germania tamen ſufficit exprimere, non excedere valorem 24 Ducatorum ſecundum communem ęſtimationem, n.643. Si promiſerit reſignare Beneficium præhabitum, promiſſionis hujus probabiliter mentionem facere debet, n.644. Etiam narrare debet, ſi habeat aliquam Dignitatem; item, ſi pluries fuerit diſpenſatus in ordine ad idem Beneficium. Quod ſi gratia motu proprio concedatur, non eſt opus, ut mentionem faciat de Beneficiis obtentis, n.645. Etiam narrare debet ſub pœna nullitatis, ſi aliquod Eccleſiæ ſtatutum obſtet impetrationi apud Papam, n.646. Si aliquid ſupplicę inferat non faciens ad ſubſtantiam rei, nec attingens cauſam gratiæ, licet hoc falsò exprimat, probabilius non vitiat Reſcriptum, n.647. Si impetrare velit per Reſcriptum in forma gratioſa, debet mittere teſtimonium idoneitatis dandum ab Epiſcopo originis, quod non requiritur, ſi Reſcriptum detur in forma *dignum*, n.648. Hæc dicta requiruntur, quando Beneficium à Papa impetratur, non, ſi ab Ordinario, n.649. Si quis ſupplicarit pro habendo Beneficio tanquam vacante per mortem, cum poſſeſſor adhuc viveret, impetratio eſt irrita, n.651. Si plura impediant gratiam obtinendam, ſufficit, per ſe loquendo, ſingula per diverſas ſupplicas narrari, & per diverſa Reſcripta diſpenſari, niſi gravitas unius augeatur per alterum, vel non ſatis explicari poſſit ſine altero, ib. In ſupplica pro diſpenſatione non neceſſario debet fieri mentio diſpenſationis antehac in eadem materia negatæ; diſpenſationis autem ad eundem finem obtentę probabiliter mentio fieri debet, l.1.n.811.

Supplica quando ſit ſubvel obreptitia, & quid tunc operetur. V. *Reſcriptum. Diſpenſatio. Clauſula.* Error in ſupplica commiſſus quando & quomodo corrigendus. V. *Error.*

In ſupplica ad Pœnitentiariam non eſt opus exprimere vera nomina oratorum, ſed poteſt dici Titius, Caja &c. Nec opus eſt exprimere Diœceſin vel locum originis ipſorum, ſed ſatis eſt, ſi petat Reſcriptum dirigi v.g. Coloniam ad Patrem N. qui tradet oratori, & orator eliget Confeſſarium, qui exequatur, l.6.p.3.n.953.

Supplicans, ſi interea urgente pręcepto confiteatur & abſolvatur ab habente poteſtatem etiam in reſervata & cenſuras, poteſt cum rationabili cauſa expectare ad quodcunque tempus, & tum eligere, qui ſecum diſpenſet, num.959.

Suppreſſio Beneficii.

Suppreſſio Beneficii eſt extinctio Tituli, per quam Beneficium deſinit, quæ poteſt eſſe temporalis vel perpetua, l.4.n.295. Ea requirit cauſam neceſſariam, quę probanda eſt; item ſolemnitates &c. ib. Supprimere non poteſt alius Epiſcopo inferior, niſi per viam unionis, ib.

Surdaſter, Surdus.

Surdaſter, id eſt, qui non eſt plane ſurdus, ſed graviter audiens vel altera tantum aure ſurdus eſt, non eſt irregularis, & ordinari poteſt, ſurdus autem probabilius eſt irregularis, l.7. n.502.

Surdus abſolvi debet, ſi unum aut alterum peccatum indicaverit, ſi omnia explicare non poſſit; niſi ſcripto ea exhibere poſſit, l.6.p.2. nu.1140. Surdis ſuadendum, ut confiteatur ſcripto, nu.1165. Surdo & muto à nativitate Communio dari poteſt; ſi ſciat hunc cibum à prophano diſtinguere, non vero, ſi ſimul etiam à nativitate cæcus fuerit, l.6.p.1.n.487.663. V *Homo.*

Surrogatio.

Surrogatio eſt, ſi unus collitigantium, vel aliquis tertius in jura vel ad jus, quod forſitan alteri in dicto Beneficio competit, ſurrogetur &c.l.4.à n.534. Ea conceditur, ut lites amputentur, & ne Beneficia diu vacent, n.536. Per ſurrogationem nemini fit injuria, & ſurrogatus continuat poſſeſſionem, quam habuit defunctus, niſi tertius aliquis interea poſſeſſionem ceperit, n.537. Surrogatio dari ſolet ſuperſtiti collitiganti vel ex reſervatione, vel ex lite ipſa, n.538. Ad eam prærequiritur lis legitime introducta &c. n.541. Ea fieri poteſt à Papa, etiam, ubi lis fuit ſuper ſolo poſſeſſorio quę tamen non impedit Ordinarium vel Patronum, quo minus provideat &c. n.542. Si unus collitigantium moriatur, ſuperſtes etiam ob Ordinario ſurrogari poteſt, n.548. A ſurrogatione excluditur intruſus; item, qui Beneficium viventis impetravit, ut eo mortuo facilius ſubrogaretur; item, ſi lite pendente moriatur ille, qui per triennium pacifice poſſe-

poſſederat, collitigans ſubrogari non poteſt &c. à n. 543. Ad eam obtinendam nullum tempus collitiganti eſt præſcriptum, n. 545. Si ea conceſſa ſit alicui tertio, & collitigans eam petat infra menſem ab impetratione vel conceſſione facta tertio, hæc tertio facta redditur nulla, ib. Ea etiam datur ad poſſeſſionem, quod ſi fiat, dicitur ſurrogatio gratioſa, quæ magnam vim habet &c. à nu. 546. Si executori demandetur, ut ſurroget, dicitur rigoroſa, quæ pluribus indiget, n. 547. Regula de ſurrogandis non eſt ubique in uſu, n. 549.

Suſceptio propriæ prolis.

Suſceptio vel baptizatio propriæ prolis extra caſum neceſſitatis probabiliter non impedit uſum Matrimonii contracti. Oppoſitum tamen eſt commune, l. 6. p. 1. n. 358.

Suſceptio Sacramentorum.

Suſceptio valida Sacramentorum in adultis ratione utentibus requirit intentionem percipiendi Sacramentum; in reliquis ſufficit intentio Chriſti & Eccleſiæ, l. 6. p. 1. n. 163. Etiam prærequirit Baptiſmum, n. 165. Ad eam non ſufficit conſenſus pure indirectus, ſive in cauſa, n. 166. Qualem intentionem requirat. V. *Intentio*. Non requirit fidem vel probitatem (excepto Sacramento Pœnitentiæ) n. 184. Ut ſit licita, & cum fructu fiat, ad Baptiſmum & Pœnitentiam præter voluntatem ſumendi, requiritur diſpoſitio fidei, ſpei & attritionis; ad reliqua Sacramenta ſtatus gratiæ, à n. 185. Suſcipiens magis diſpoſitus majorem fructum conſequitur, n. 185. Suſcipiens debet eſſe liber ab omni excommunicatione & interdicto perſonali, & reſpectu Ordinum aut primæ tonſuræ ab irregularitate, n. 192. Non neceſſario in eo requiritur actualis devotio, n. 193. Sacramentum conficiens in mortali, probabilius, per ſe loquendo, peccat mortaliter, ſicuti & ſuſcipiens Sacramentum vivorum, l. 6. p. 2. n. 1108. Suſcipiens cum obice, per ſe loquendo peccat mortaliter, l. 6. p. 1. à n. 194. Suſcipiens ſi ſit in gratia ante plene ſuſceptum Sacramentum, non peccat mortaliter, ſicuti nec conficiens ante plene confectum, n. 196. Suſcipiens cum veniali tantum habituali, nullo modo peccat, per ſe loquendo; cum actuali veniali, vel cum complacentia ad veniale non peccat mortaliter, ſed probabilius venialiter, n. 208. 522. Suſcipiens vel petens extra neceſſitatem à Miniſtro indigno non tolerato; item à Miniſtro tolerato, quem prævidet indigne miniſtraturum, peccat, n. 209. V. *Miniſter Sacramentorum*. Suſcipiens non tenetur inquirere in probitatem vel mores Miniſtri, ſed debet illum cenſere bonum, quamdiu non eſt probatus malus, n. 216. In receptione Sacramenti ſine neceſſitate ſequens ſententiam tantum probabilem, vel etiam probabiliorem aut probabiliſſimam, relicta tutiore, quando agitur de valore Sacramenti, peccat graviter, à nu. 104. Suſcipiens Euchariſtiam. V. *Euchariſtiæ ſuſceptio*.

Suſpenſio. Suſpenſus.

Suſpenſio eſt cenſura, qua Clericus functiones aliquas Eccleſiaſticas prohibetur exercere, l. 7. n. 395. Suſpendere poſſunt, qui poſſunt ferre cenſuram, ib. Suſpenſio alia fertur ad certum tempus, alia abſolute ſeu indefinite. Alia eſt ab officio; alia à Beneficio; alia ab utroque ſimul, ib. Suſpenſio ab officio vel eſt à toto, vel à parte tantum. A Beneficio vel eſt abſoluta, vel à quibuſdam tantum functionibus ejus ratione competentibus, ib. Suſpenſio eſt odioſa, ideoque non amplius extendenda, quàm verba ejus proprie ſignificent, ib. Ordinarie debet ferri ſcripto; hinc ſi Prælatus ſacerdoti dicat; ſuſpendo te v. gr. à celebratione, videtur eſſe tantum prohibitio, non cenſura, ib. Non debet ferri ob culpam alienam, num. 396. Aliquando eſt pura pœna, ſi ſcilicet ad certum tempus feratur ob culpam præteritam, quo evoluto abſque abſolutione ceſſat: aliquando eſt cenſura, ſi feratur ut medicina propter contumaciam præſentē corrigendam, & tum indiget abſolutione, n. 402.

Suſpenſiones Juria in particulari plures ab executione Ordinum incurrunt, v. g. Clerici recipientes Ordines ſacros ab alieno vel à proprio Epiſcopo in aliena Diœceſi; vel ſine ætate legitima, aut dimiſſoriis, aut titulo, vel extra tempora, aut non ſervatis interſtitiis, vel per ſaltum, vel in cenſura, vel denique poſt Matrimonium ratum, niſi fecerint abſque dolo, l. 7. n. 403. Etiam probabilius eam incurrunt promoti ad ſacros Ordines abſque titulo ſufficiente, vel accepto patrimonio cum onere redonandi, n. 404. Eam non incurrit ſuſcipiens Ordines ante Confirmationem; Ordinatus autem ſine Tonſura probabiliter eam incurrit, n. 406. Eam etiam per menſem ab ingreſſu Eccleſię incurrunt excommunicantes, ſuſpendentes aut interdicentes ſine ſcriptura & cauſæ expreſſione, niſi ſit Prælatus Regularis. Item eam per biennium à Beneficiis incurrunt Clerici ſcienter eligentes Epiſcopum vel Parochum indignum. Item, ſuſpenſionem ab Ordinibus incurrunt Ordinans & Ordinatus ſimoniace, n. 403. l. 3. p. 1. à n. 217. Eam etiam incurrunt Parochi vel alii Sacerdotes jungentes ſponſos alterius Parochiæ ſine licentia, l. 6. p. 3. n. 766. l. 7. n. 403. Eam etiam incurrunt gravantes Eccleſias ſibi commiſſas alienis debitis; item occupantes bona & cenſus Eccleſiæ, Beneficii, vel alterius loci pii; item ſodomiam exercentes, ſimoniaci, provocantes ad duellum vel acceptantes, raptores & præbentes auxilium; item diſputanter in alterutram partem in cœtu virorum ac mulierum de Immaculata Conceptione B. Virginis, l. 7. n. 403. Etiam eam incurrunt viſitantes acceptanter pecuniam vel munera, ſi ſint Epiſcopi, ab ingreſſu Eccleſiæ, ab officio autem & Beneficio, ſi ſint Epiſcopo inferiores, uſque dum reddant duplum, ib. Etiam eam incurrit Judex Eccleſiaſticus (non Epiſcopus) qui facit injuriam parti litiganti, ib. Etiam eam incurrunt Religioſi apoſtatę recipientes Ordines in Apoſtaſia; admittentes ad profeſſionem ante annum probationis peractum; non utentes habitu & veſtitu, modo ſibi præſcripto; introducentes mulieres in Monaſteria, ib. Eam etiam incurrit Epiſcopus à Pontificalibus per annum, Ordinans non ſubditum; Ordinans autem invitum, à celebratione per annum. Eam non incurrit Epiſcopus Pontificalia exercens in aliqua Diœceſi bona fide vel inadvertenter. Eam incurrit Epiſcopus admittens reſignationem contra formam præſcriptam; item intrans Monaſteria Monialium ſine neceſſitate, n. 403. 405. Eam ab Officio & Beneficio ipſo facto non incurrit ſimoniacus in Beneficio, l. 3. p. 1. n. 216. Suſpenſiones, quæ ſunt ab homine, ſi graves ſint, requirunt culpam mortalem; poteſt tamen aliquis ob peccatum veniale privari uno actu v. g. eligendi, l. 7. n. 403.

Suſpenſus exercens actum per ſuſpenſionem prohibitum, peccat mortaliter, niſi parvitas materiæ excuſet, vel ipſe toleratus ſit, & ab aliis requiratur, l. 7. n. 395. Suſpenſus poteſt conferre Sacramenta requiſitus, ipſe tamen non poteſt ſe ad hoc ingerere, l. 6. p. 1. num. 215. Suſpenſus in neceſſitate licite communicat, qui, ſi poſſit, tenetur confiteri non reſervata, & ſic indirecte abſolvi à reſervatis, l. 6. p. 2. n. 538. Suſpenſus non toleratus invalide abſolvit, l. 7. n. 395. Suſpenſus abſolute privatur omni exercitio ratione officii provenientē; ſuſpenſus vero à parte Beneficii determinata, v. gr. ab Ordine tantum vel juriſdictione, privatur tantum illius officii functionibus, ib. Suſpenſus ab Ordine valide exercet actus, qui ſunt ſolius juriſdictionis, vel Ordinem non requirunt. Non videtur ſuſpendi à Beneficio; à fructibus tamen ejus indirecte ſuſpenditur, n. 395. 400. Suſpenſus ab Ordine inferiore, hoc ipſo probabiliter non ſuſpenditur à ſuperiore, n. 398. Ab exercitio Ordinis non eſt ſuſpenſus à jure eligendi, n. 401. Ab aliquo Ordine, non poteſt promoveri ad Beneficium requirens uſum talis Ordinis &c. l. 4. n. 778. Suſpenſus ab officio ſimpliciter, probabiliter non eſt ſuſpenſus à Beneficio vel fructibus ejus, l. 7. n. 397. Ab officio tantum particulari, poteſt promoveri ad Beneficium ſuper alio officio fundatum; idem applicari debet ſuſpenſo à Beneficio, l. 4. n. 778. A Beneficio, non eſt ſuſpenſus à jure eligendi, præſentandi, Beneficium conferendi, l. 7. nu. 395. Ab omni officio & Beneficio, promoveri non poteſt ad Dignitates vel Beneficia Eccleſiaſtica; promotio tamen ejus etiam probabiliter non eſt ipſo jure irrita, ſed irritanda, uti &, ſi ſuſpenſus ab omni officio tantum promoveatur ad Beneficium curatum vel ſimplex, l. 4. n. 778. l. 7. n. 399. Suſpenſus abſolute, intelligitur ab officio & Beneficio, l. 7. n. 395. Abſolute à Beneficio vel Ordine, intelligitur ab omni Beneficio vel Ordine, niſi aliunde aliud conſtet, ib. Suſpenſo Capitulo vel Conventu non cenſentur ſuſpenſi ſinguli, niſi ſint in culpa, ibid. Suſpenſus per annum probabilius non tenetur ſuſpenſione ultimo die anni Biſſextilis, n. 408.

Suſpicio temeraria.

Suſpicio temeraria eſt, quæ ſufficientibus indiciis deſtituitur, videtur ex genere ſuo eſſe tantum veniale, maxime ſi procedat ex errore intellectus, quo indicia ut ſufficientia apprehenduntur: ſi vero ex mala volentia in ſuſpicione gravi perſiſtatur, probabiliter erit mortale. Item, ſi adſit gravis temeritas, l. 3. p. 2. à n. 1175. Diſcernitur à judicio firmo, quod tale habens interrogatus, an rem pro certo habeat? reſpondeat ſibi rem certam aut fere certam videri; habens autem ſuſpicionem, reſpondeat, ſe non eſſe moraliter certum, ſed facile poſſe falli, ibid. Varia ſunt motiva eam cavendi, n. 1189. Ratione illius non debetur alia reſtitutio, quam ut hæc deponatur, nu. 1239. V. *Judicium temerarium. Temerarium.*

Suſtentatio congrua Beneficiati.

Suſtentatio honeſta & congrua Clerici Beneficiarii cenſetur, quę neceſſaria eſt ad ſtatus & familię ſuſtentationem ſecundum conditionem ſtatus, gradus, dignitatis, qualitatis & regionis, in qua habitat, l. 4. n. 904. 1355. Honeſtæ & congruę ſuſtentationis nomine veniunt omnia ad ſe & familiam ſuam ſuſtentandam neceſſaria, uti ſunt cibus, potus, veſtitus, habitatio, medicinæ, hoſpitalitas non tantum pauperum peregrinorum, ſed etiam urbanorum, eleemoſynæ, ordinaria donaria, honeſtæ recreationes &c. ib. V. *Clericus*.

Suſurratio.

Suſurratio eſt oblocutio mala de proximo, ad tollendam amicitiam ipſius cum aliis, quam ſuſurro per ſe ſublatam tenetur reſtituere, l. 5. n. 303. Suſurratio differt ſpecie à detractione, l. 6. p. 2. n. 1100.

Sutor.

Sutor peccat, ſi ſpondeat ſe tali die opus perfecturum, quod ſcit (vel dubitat) non futurum; item, ſi plus materiæ exigat, quam neceſſarium ſit; item ſi diem feſtum ſine gravi cauſa violet per ſe, vel per famulos ſuos &c. l. 4. n. 1539.

Symbolum Apoſtolorum.

Symbolum S. Athanaſii in choro laudabilius recitatur ſtando, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 166. Symbolum ſive *Credo*, quando dicatur in Miſſa. V. *Gloria*.

Synodus Colonienſis.

Synodus Colonienſis prohibet Curatis & Vice-Curatis in conviviis nuptialibus choreas agere, invitatos adhortari, ut liberaliter contribuant conjugibus &c. l. 6. p. 3. n. 510.

Synonima.

Synonima mutatio verborum, an invalidet formam Sacramenti V. *Subſtitutio*.

T

Tabacum.

Tabaci cujuſcunque uſus ante Miſſam & Communionē indecens eſt, l. 6. p. 2. n. 560. Probabiliter tamen non frangit jejunium, l. 3. p. 2. n. 1295. l. 6. p. 2. n. 550. à n. 569. V. *Jejunium ante Communionem*.

Tabellio. V. *Notarius*.

Tabernaculum SS. Sacramenti.

In Tabernaculo SS. Sacramenti non ſunt retinendæ Reliquiæ, nec vaſa ſacrorum oleorum, nec aliud, l. 6. p. 2. n. 2055. D. 23. Illud in

Cathedralibus non debet eſſe in altari majori, D.24. Ante oſtiolum ejus non eſt retinendum vas florum vel quid ſimile, ſed collocandum in humiliori & decentiori loco, D.25. Claves ejus cui committi poſſint. V. *Clavis Tabernaculi*.

Taciturnitas.

Taciturnitas, per ſe loquendo, eſt aliquid indifferens ad conſenſum & diſſenſum, l.6.p.3.n.272. Filius vel filia omni metu ſecluſo tacens, dum parens nomine ipſius Matrimonium contrahit, vel contraxiſſe audit, præſumitur conſentire, quæ præſumptio pro foro conſcientiæ locum non habet, ſi dicat, ſe non conſenſiſſe, vel ob reverentiam parentis tacuiſſe, ib. Tacens cenſetur conſentire, ſi agatur de ejus commodo & favore, non autem, ſi de incommodo vel præjudicio; item ſi det ſignum conſenſus interni; item, ſi alias negare vel contradicere deberet, ib.

Tactus.

Tactus turpes ſeu impudici qualia ſint peccata. V. *Luxuria*.

Tactus impudici an & qui liceant inter coniuges. V. *Coniugium*.

Tactus impudici an liceant inter ſponſos. V. *Sponſi*.

Temerarium.

Temerarium eſt, ex indiciis ſecundum ſe indiſſentibus, aût raro cum aliquo effectu conjunctis, effectum talem colligere, l.3.p.2.n.1179. Temerarium eſt ex nomine baptiſmali conjicere, an aliquis ſit probus vel improbus, fidelis aut infidelis &c. nu.1181. Item ex ſola deformitate corporis ſuſpicari morale vitium alicuius, n.1182. Item, ſi quis emat venenum, & non à te, nec ad te ſpectet impedire damnum, quod inde oriri poteſt, ſuſpicari illud emi ad nocendum. E contra ſi à te emat, vel ad te ſpectet impedire damna, quæ inde oriri poſſunt, potes timere & ſuſpicari malum animum, quantum neceſſe eſt ad impediendum malum, quod tibi vel alteri inde oriri poſſet, n.1183. An ſit temerarium credere, quod unus affirmat, ex circumſtantiis illius, qui & de quo affirmat, colligi præcipue debet; ſi enim affirmans non ſit nimis liber in loquendo, nec male affectus illi, de quo affirmat, non eſt temerarium credere &c n.1184. Temerarium eſt (ſaltem in Germania) mulierem conjugatam judicare eſſe adulteram, eo quod inebriare ſe ſoleat, n.1185. Item, judicare eſſe furem illum, qui rem alterius accepit modo non inſueto, uti alii ſolent vicini, opifices &c. quod ſi modo inſueto eam acceperit, præſumi poteſt eſſe fur &c. l.3.p.2.n.1186. V. *Judicium temerarium*.

Templum. V. *Eccleſia*.

Tempus à lege præſcriptum.

Tempus à lege præſcriptum vel connotatum in variis materiis, v.g. in jejunio à 12. noctis pro Communione; in abſtinentia à carnibus & lectione Horarum à 12. ad 12. noctis &c. non intelligitur *præter propter*, ſed de momento ad momentum, non mathematice ſed Eccleſiaſtice, id eſt, ſicuti ex voluntate vel conſuetudine Eccleſiæ deſignatur per Kalendaria approbata, vel per horologia communiter bene regulata, l.1. à nu.582. Quod ſi lex nullum tempus præſcribat, intelligitur tempus præſens, ſive primum, quo lex impleri commode poteſt, niſi circumſtantiæ aliud indicent, n.587.

Tempora Matrimonii.

Tempora Matrimonii contrahendi in Eccleſia recte obſervantur, l.6.p.3.n.15. Quando tempus feriarum, quo prohibentur nuptiarum ſolemnitates, incipiat & deſinat. V. *Impedimenta Matrimonii*.

Tempora Ordinationum.

Tempora Ordinationum ſive Ordinum Maiorum ſunt dies Sabbati quatuor Temporum; item Dominicæ Paſſionis, ac Hebdomadæ ſanctæ; Minorum dies Dominici vel Feſta duplicia; item feria 6. Veſperæ ante Sabbatum; item dies Mercurii & Veneris 4. Temporum, l.6.p.2.n.2214. à n.2289. Ex variis cauſis in temporibus Ordinationum ordinarie tamen tantum in interſtitiis Ordinum ab Epiſcopo ordinandi diſpenſari poteſt, à nu.2296. In utriſque verò Nuntio Apoſtolico cum arctatis non quomodocunque ſed Beneficio, nu.2298. Tempora illa non obſervantes varias pœnas incurrunt, n.2302. Extra ſtatuta tempora ordinari poſſunt, ſine ſervatis interſtitiis, Religioſi Societatis Jeſu & Ordinum illorum, quibus ante Tridentinum id licuit, n.2304.

Tempus ad præſcribendum.

Tempus in Jure aliud dicitur *breve*, quod eſt infra 10. annos, aliud *longum*, quod inter præſentes eſt ſaltem 10. inter abſentes ſaltem 20. annorum; aliud *longiſſimum*, quod eſt ſaltem 30. annorum, l.3.p.2. à n.519. Tempus immemoriale dicitur, cuius neſcitur initium, quod ſaltem 100. annos requirit, n.520. Si ad præſcriptiones v.g. 10 annorum certum tempus requiratur, probabilius numerari debet à die ad diem inceptum, & non à momento ad momentum, n.521. Plus temporis requiritur ad præſcribendum contra unam quam contra aliam perſonam, hinc ſi fiat mutatio perſonarum, tempus computari debet reſpective ad utramque illam perſonam, num.528. Ad præſcriptionem rerum mobilium ad privatos ſpectantium ſufficiunt cum certo titulo 3. anni &c. n.529. Ad præſcriptionem immobilium cum titulo requiruntur inter præſentes 10. inter abſentes 20. anni &c. n.530. Ad præſcriptionem rei furtivæ vel vi poſſeſſæ, niſi redierit ad dominum, vel fur ſit factus hæres domini (tum enim utrimque aliter loquendum) ordinario tempore non præſcribitur, ſed ut præſcribatur domino ignorante, requiruntur 30. anni, domino ſciente & non contradicente 10. inter præſentes. & 20. inter abſentes, n.531. Ad præſcriptionem immobilium Eccleſiæ Romanæ requiruntur 100. anni, exceptis bonis in pœnam Hæreſis ad Romanam Eccleſiam devolutis &c. n.533. Ad præſcriptionem immobilium contra inferiores Eccleſias & pia loca requiruntur 40. anni. Contra Ordinem S. Benedicti & S. Salvatoris 60. Contra Ordinem Ciſtercienſem & S. Bernardi in Germania; item Mendicantium & cum eis Privilegia participantium 100. anni, n.534. Ad præſcriptionem bonorum, quæ Principi ut privato competunt; item bonorum patrimonialium Clericorum &c. idem tempus requiritur, quoad præſcriptionem privatorum bonorum, n.535. Ad præſcriptionem bonorum etiam mobilium fiſco ſæculari propter delictum addictorum, & per ſententiam Judicis incorporatorum 40. anni &c. ib. Ad præſcriptionem fundorum dotalium rei, quæ primogenituræ vel fidei-commiſſo eſt alligata, legati rei certæ, bonorum filii-familias *longiſſimum* tempus, quod in ultimo tantum incipit poſt egreſſum filii è patria poteſtate, n.536. Ad præſcriptionem ſervitutum, Jurium &c. ſi habeant actus diſcontinuos & raros, tempus *immemoriale*, n.537. Ad præſcriptionem ſervitutis perſonalis, ſi quis bona fide, etiam ſine titulo ſe geſſerit ut liberum, 20. anni, ſervitutis autem realis inter præſentes 10. & 20. inter abſentes, n.538. Ad præſcriptionem debitorum quorumcunque, & actionum, quibus illa exigi poterant, 30. anni, n.539. Ad præſcriptionem contra actionem *redhibitoriam*, qua emptor intra 6. menſes reſciſſa emptione reddere poteſt rem propter vitium, quod ſi ſciviſſet, non fuiſſet empturus, 6. menſes; contra actionem autem *quanti minoris*, quæ competit intra annum illi, qui cognito rei vitio empturus quidem fuiſſet, ſed non tanti, annus unus, n.540. Contra accuſationem criminalem, quæ ordinatur ad punitionem delicti, 20. anni &c. nu.541. Contra legem Civilem 10. anni; contra Canonicam probabilius 40. ſi vero ſimul contra Eccleſiam 40. cum bona fide, ſique eſſet Eccleſia Romana aut Corona Regni, 100. ſi autem jus adhuc reſiſteret, tempus *immemorabile* requireretur, n.542. Ad præſcriptionem rei non aptæ præſcribi tempore *immemoriali* quaſi præſcribitur, n.543. Ad præſcriptionem in poſſeſſione pacifica Beneficii Eccleſiaſtici cum titulo 3. anni, ſi ſine ſimoniaco ingreſſu & non intruſus quietè illud poſſederit, n.544. V. *Præſcriptio*.

Tempus recitandi Horas, V. *Horæ Canonicæ*.

Tempus recitandi Matutinum. V. *Matutinum*.

Tempus reſtitutionis. V. *Reſtitutio*. *Dilatio reſtitutionis*.

Tentatio. Tentatus.

Tentationis tempore duo maxime obſervanda ſunt. 1. Nihil tum deliberandum vel innovandum circa bona propoſita. 2. Profunde agnoſcenda ſunt, quod Deus te tractet, ut mereris: quod amanti animæ ſatis ſit Deum ſic velle &c. l.6.p.2.num.1905. V. in titulo *Confeſſarius*, Confeſſarius hominis variis tribulationibus agitati.

Tentatio Dei.

Tentatio Dei eſt dictum vel factum, quo quis explorat aliquam perfectionem divinam. Ea duplex eſt: alia eſt *formalis*, quando quis expreſſe dubitans de aliqua Dei perfectione, eam experiri cupit, v.g. petendo miraculum, quo pateſiat Fidem Catholicam eſſe veram; item dando ſe præcipitem ex turri, ut experiatur, an Deus ſit miſericors eum eripiendo à læſione &c. Hæc ex genere ſuo eſt mortale. Alia eſt *implicita* vel *interpretativa*, quando quis, etſi expreſſe non intendat Deum tentare, id tamen petit vel agit, quod ex natura ſua ei deferri videtur, v.g. ſi quis ſe committat periculo, à quo vel nullo modo, vel vix poſſit eripi, niſi miraculoſe; ſi petat, ut Deus voluntatem ſuam aliquo miraculo oſtendat; ſi abſque juſta cauſa ſe offerat ad Martyrium &c. Hæc plerumque eſt tantum veniale, imo ſæpe nullum peccatum, ſi juſta cauſa adſit, l.3.p.1. à n.45.

Teſtamentum.

Teſtamentum eſt voluntatis juſta ſententia de eo, quod quis poſt mortē ſuam fieri vult, cum directa hæredis inſtitutione. Hoc duplex eſt, aliud eſt *in ſcriptis*, ſeu *clauſum*, quod teſtator ſive ſua, ſive alterius manu ſcriptum, ſeptem teſtibus idoneis ad id rogatis & vocatis corā offert, profitendo id eſſe ſuum teſtamentum, dein ſua, ſi poſſit, alioquin octavi teſtis manu ſubſcribit, quod etiā ſinguli alii teſtes faciūt, ſimul apponendo ſigillum. Aliud eſt *nuncupativum*, quod requirit tantum, ut ſeptem teſtes idonei convocati audiant, & intelligant teſtatoris voluntatem, coram eis ſcripto vel voce articulata prolatam; & ut tale etiam valet, ſi ſine debita ſolemnitate factum ſit, & dubitetur, an teſtator voluerit conficere clauſum, an apertum, l.3.p.2.nu.1118. Ad cauſas prophanas factum apud ruſticanos ſufficiunt 5. teſtes, ſi plures haberi non poſſint, nec ſubſcriptione opus eſt, ſi litterati non ſint, ib. Tempore peſtis ſufficit, ſi ſeptem teſtes ſinguli ſeparatim adhibeātur, & probabiliter duo vel tres teſtes ſufficiunt, inter quos etiā fœmina & Notarius ipſe (ſi non ſit conſanguineus, vel affinis defuncti) eſſe poteſt; nec opus eſt, ut ſint rogati &c. imo probabiliter ſufficit, ut nuncupativum ſit, ſi Parochus corā uno teſte ſcribat, ib. Ad pias cauſas factum cum duobus teſtibus etiā validū eſt in foro externo, & in foro conſcientiæ ſufficit ſcriptura, nutus, vel aliud ſignū teſtatoris ſine ullo teſte, n.1118. à n.1130. In teſtamento ad pias cauſas nō eſt neceſſaria hæredis inſtitutio; & licet morte interveniēte non fuerit abſolutum, validum tamen eſt quoad legata pia in eo expreſſa, ib. Factum principaliter ad cauſas pias ſine ſolemnitatibus etiam validum eſt, ſaltem in foro conſcientiæ, quoad legata profana, n.720. 1118. *Factum* ad cauſas pias non ſolemne, revocat aliud ſolemne, quamvis mentionē hujus non faciat, n.1118. Teſtamentum ſine ſolemnitatibus à jure civili requiſitis factū ad cauſas nō pias, invalidū eſt in foro externo quoad legata non pia, in foro autem interno probabiliter eſt validū & obligat, ſi conſtet de voluntate teſtatoris; non poſſunt tamen, quibus per teſtamentum tale aliquid relictum eſt, uti occulta compenſatione, quod fol. 383. dictum eſt ex *Buſemb.* à n.716. & 1118. V. *Hæres*. Teſtari de bonis ſuis libere poſſunt omnes homines, niſi naturali vel poſitivo jure prohibeātur. Naturali autem jure prohibentur infames, furioſi, amentes, niſi lucida intervalla habeant, vel in una tantum materia delirent, & non in aliis. Poſitivo autem, ſurdus ſimul & mutus à nativitate, prodigus,

gus, ſervus, uſurarius publicus, filius-familias de bonis adventitiis (ſi ante Clericatum advenerint) impubes, captivus apud hoſtem, damnatus ad metalla, ſi bona ejus confiſcentur, profeſſus Religionem, à n.1153. V. *Religioſus*. Teſtamentum Novitii vel Clerici factum ſine ſolemnitatibus ad cauſas non pias probabiliter eſt validum, n.1118.1153. Ad teſtamentum militis ſufficiunt duo teſtes non rogati, etiam inidonei, modò non ſint impuberes, nec cæci vel ſervi: imò probabiliter nec hi requiruntur; ſed jure militari (quo præſumitur eſſe teſtatus in dubio) ſufficit ſolus nutus. Poteſt etiam miles plura ſimul teſtamenta valida facere; vel pro parte teſtatus, pro parte inteſtatus decedere &c. ib. Teſtari an & de quibus poſſit Clericus. V. *Clericus*. Teſtamentum uſurarii eſt ipſo jure irritum, niſi ante mortem reſtituerit, n.845. Teſtamentum validè fit ab excommunicato vitando, l.7.n.213. Ejus confectio tam activa quàm paſſiva interdicitur hæreticis, eorumque fautoribus, percutientibus & inſequentibus Cardinalem; Reis læſæ Majeſtatis; uſurariis manifeſtis, niſi cautionem præſtent, ib. Promittens teſtari pro aliquo, ſi inteſtatus decedat, alter probabiliùs nihil retinere poteſt, nec occulta compenſatione uti, l.3.p.2. nu. 1120. Amiſſo originali teſtamento fingere novum eſt illicitum, à n.1123. Executores Teſtamenti qui &c. V. *Executores Teſtamenti*. Teſtatoris obligationes præſertim reales onerant communiter hæredem, nu.1196. De fraude in teſtamento dubitans. V. *Fraus*. In dubio quis legatarius, quid legatum ſit &c. quid fieri debeat; item diſpoſitiones ad pias cauſas. V. *Legatum*. Quando in teſtamento ponitur hæc clauſula: *ſi ſine liberis deceſſero, volo, ut hoc prædium cedat Eccleſiæ*. Si teſtatori naſcatur proles poſthuma, ſed ſolùm ſemeſtris vel octomeſtris, quæ ſtatim moriatur, prædium illud debetur Eccleſiæ, n.1138. Quando aliqua conſtituitur hæres ſub hac clauſula, *ut ſi moriatur abſque prole legitima, bona redeant ad amicos*, ſi illa profiteatur in Monaſterio, hæreditas Monaſterio relinqui poteſt in perpetuum, niſi ſubſtitutio facta ſit in aliam cauſam piam, n.1139. Quando alicui fit legatum ſub hac clauſula: lego illi 200. ſi nubat; ſi autem ingrediatur Religionem, lego 100. ſi illa Religionem ingrediatur, teſtator ideò legaverit 200. ut eam abſterreret à Religione, conditio habetur, pro non adjecta, & debentur illi 200. ſi autem ideò legaverit, quia maritanda eget majori dote, debentur tantùm 100. à num.1140. V. *Legatum*. Quando teſtator relinquit, ut pro anima ſua celebrentur v.g. 100. Miſſæ, abſque aſſignatione certæ eleemoſynæ pro illis, congrua aliqua non ab hæredibus, ſed ab Epiſcopo præſcribi debet, l.6. p. 2.n.78. 93. Si teſtator aſſignatis v.g 100. florenis voluerit fundari in perpetuum per ſe Miſſam anniverſariam, & Miſſæ illis 100. florenis reſpondentes ſtatim per errorem v. gr. Præſidis in Monaſterio legantur, hæres non tenetur ſi citra ſuam cauſam error accidit, eas ſolvere; quòd ſi faciat, nihilominus tenetur anniverſarium inſtituere, n.151. Obligatus pro teſtatore ſingulis annis curare Miſſam, ſi id pluribus annis non potuerit, non videtur teneri poſteà ſupplere, ſi poſſit, n.152. V. *Miſſa*. Abſque teſtamento & hæredibus morientis bona cujus ſint. V. *Bona*.

Teſtimoniales pro ordinandis.

Teſtimoniales de natalibus, ætate, vita, moribus afferre debet Ordinandus & Tonſurandus, l.6.p.2.n.2250. Eas dare poteſt Parochus, Magiſter ſcholæ, Ordinarius, Epiſcopus originis, domicilii, à n.2250. Iis non indiget dimiſſus ab Epiſcopo ſuæ originis, n.2253. Regularibus eas non dat Epiſcopus, ſed Superior Regularis, n.2255. Qui amiſit teſtimonium Tonſuræ, ſi juret ſe tonſuratum, admitti poteſt ad Ordines, n.2256. Qui teſtimonium ætatis è libro baptiſmali habere non poteſt, ei ſufficit teſtimonium parentum &c. n. 2312. V. *Ordo*.

Teſtis.

Teſtes duo omni exceptione majores requiruntur ad legitimam & plenam in judicio probationem, qui teſtari debent, ſe ſenſu externo percepiſſe id, de quo teſtatur, & de eodem facto vel crimine cum iiſdem circumſtantiis deponere, l.4.n.1514. Plures teſtari non poſſunt, 1. Servi, niſi alia probatio deſit ad eruendam veritatẽ. 2. Mulieres, niſi in re, quæ nonniſi per mulieres cognoſci poſſit; imò Jus civile mulieres, etiam in cauſa criminali, admittit, maximè pro teſtamento. 3. Minores 20. annis in criminalibus; in civilibus autem impuberes, hi tamen facti puberes teſtari poſſunt de iis, quæ in ætate pupillari viderunt. 4. Infames tam jure, quàm facto. 5. Perſonæ viles & pauperes; quòd ſi pauperes ſint bonæ famæ, qui prudenter nõ timentur habere venalem fidem, pro teſtibus admittuntur. 6. Furioſi & amentes, niſi de illis, quæ in lucidis intervalis geſta ſunt. 6. Ebrii de iis, quæ in ebrietate contigerunt. 8 Hæretici pro hæretico contra Catholicum, quod in Germania non obſervatur; in qua tamen illi contra Catholicum Sacerdotem vel Religioſum, præſertim, ſi hi accuſentur criminaliter, pro teſtibus admitti non debent: quod ſi hæreticus litiget contra hæreticum, hæreticus teſtari poteſt, uti & pro Catholico contra alium hæreticum. 9. Sanguine juncti, niſi in cauſis civilibus non arduis &c. 10. Patres, matres, fratres, qui tamen in multis teſtari poſſunt. 11. Patrini, qui tamen probabiliùs teſtari poſſunt pro eo; quem è Baptiſmo levaverunt. 12. Clerici teſtari non debent contra Clericum in cauſa criminali; & in foro quidem ſæculari ſine licentia Epiſcopi validè, ſed illicitè teſtantur; in foro Eccleſiaſtico etiam licitè teſtari poſſunt. 13. Laicus in cauſa criminali contra Clericũ, niſi crimen ex natura ſua non poſſit per ſolos Clericos probari. 14. Religioſus in cauſa ſanguinis ad condemnandũ; item peccat, ſi teſtetur in teſtamentis ſæcularium factis ad cauſas purè ſæculares, ſine licentia Superioris: in multis aliis licitè teſtari poteſt. 15. Laicus ſæcularis contra Religioſum, niſi crimen hujus occultum aliter probari non poſſit. 16. Domeſtici, qui in pluribus tamen teſtari poſſunt, v. g. ſi veritas meliùs per eos, quàm per alios comperiri poſſit &c. 17. Inimici 18. Perjuri. 19. Socii criminis &c. l.4. à n.1514. Idem non poteſt eſſe accuſator & teſtis, niſi in rebus levis momenti, aut ſi agatur de peccato impediendo &c. n.1516. Teſtis communiter debet addere juramentum, n.1518. Debet teſtari de re ſibi nota, & ſi ex teſtimonio commodum aliquod habeat, illi ordinarie nihil eſt deferendum, n.1520. In cauſis non judicialibus & præjudicialibus alteri ſufficit ad plenam probationem teſtimonium unius viri, de quo nulla ſuſpicio ſit pernicioſi mendacii, n.1517. Teſtari nullus tenetur, niſi ex charitate vel ex præcepto. Etiam legitimè juridicè interrogatus in pluribus caſibus teſtari non tenetur, v.g. ſi rem ſciat ex Confeſſione; ſi acceperit ſub ſecreto naturali; niſi neceſſarium eſſet ad magnum Reipublicæ vel proximi malum avertendum &c. n.1514. Qui a Judice ad teſtimonium dandum citatus fugit, vel teſtimonium fraude declinavit, ſecundùm communem tenetur ad reſtitutionem damni ex teſtimonii defectu cauſati; contrarium tamen etiam non eſt improbabile, ib. Qui ſciens falſum teſtatus eſt, per quod alteri fuit cauſa efficax damni, tenetur ad impediendum & reparandum omne damnum, quod ex eo cauſatur. Item tenetur revocari cum pari ſuo damno & periculo vitæ, ſi reus de ea periclitetur, & putet revocando ſe aliquid effecturum, ib. Teſtis peccat, ſi affirmet, quod ignorat: ſi veritatem, quam debebat celare, aperiat; ſi ſe occultet, ne rogetur, caſu quo tenetur teſtari; ſi Judici interroganti non obediat; ſi pretium pro dicenda veritate accipiat, ib. Teſtis in cauſa ſanguinis, effectu ſecuto, eſt irregularis, l.7.n. 524. Teſtes contra Matrimonium contractum admitti poſſunt illi, qui illud accuſare poſſunt; debent tamen, per ſe loquendo, voce præſentes exponere de impedimento, l.6.p.3. n.36. V. *Accuſator*.

Teſtes quicunque ſufficiunt, quando agitur de valore Matrimonii, è contra, quando agitur pro invaliditate illius, quamvis rati tantùm: ſecundùm communem requirũtur teſtes omni exceptione majores, circa quorum teſtimonia plura obſervanda ſunt, n.273. Teſtes pro publicitate Matrimonii ad minimum duo debent eſse, & Parochus, vel de ejus licentia alius Sacerdos, et ſic præſentes, ut advertere poſſint, quid agatur, & de eo teſtari; nec opus eſt, ut eos noverint, dummodò dicere poſſint, hos eſse &c. n.512.758. Si Parochus & teſtes linguam contrahentium non noverint, ſufficit unus, qui aliis teſtibus cætera ſigna per ſe percipientibus ſit verborum interpres, nec requiritur, ut teſtes adſint volentes, n.512. à n.759. Ad impediendum Matrimonium non ſufficit unus teſtis non juratus de impedimento, aut qui tantùm teſtetur de auditu; in impedimento tamen conſanguinitatis unus ſufficit, qui teſtetur ſe audiſse à Majoribus ſuis ſaltẽ duobus, & tum computet diſtinctè ex utraque parte gradus: imò poſt unam vel alteram proclamationem, ſi unicus juratus teſtetur de viſu cum juramento, quòd adſit impedimentum, ſufficit, ut Parochus pergere non poſſit; idem eſt, ſi fama publica de impedimento probetur in judicio, n.486. Teſtimonium talis teſtis Parochus excipere non poteſt, ſed Ordinarius &c. ib. Teſtamenti ad pias cauſas teſtis ſimul eſſe poteſt fæmina; item Confeſſarius vel Parochus, licèt legata ſint pro ſua Eccleſia, l.3.p.2. n.1118. Teſtes in materia ſimoniæ, ſi agatur criminaliter contra aliquem non admittuntur criminoſi & infames; ſi agatur civiliter contra Prælatum vel alium in dignitate conſtitutum, etiam non admittuntur, niſi ſint emendati de crimine: perjurus autem etiam emendatus repellitur, l.3.p.1.n.235.

Teutonici Ordinis Hæreticus. V. *Hæreticus*.

Theologia.

Theologia dividitur in Poſitivam, Aſceticam, Polemicam, Scholaſticam & Moralem, l.3.p.1.n.179.

Theſaurarius. V. *Quæſtor*.

Theſaurus.

Theſaurus eſt res mobilis, quæ fuit alicujus, nunc autem erat profundè defoſſa in terram, ſive etiam alibi recondita, & antiquitus depoſita in uſum futurum, carebatque domino, l.3.p.2. nu. 105. Inventus in loco publico ad neminem ſpectante, totus eſt inventoris, num.106. Si ſit inventus caſu in loco ad aliquem ſpectante, media pars cedit inventori, & media domino fundi; inventus ex induſtria, totus pertinet ad dominum fundi, ibid. Si dominus fundi licentiam dederit quærendi theſaurum ſine ullo pacto, probabilius totus eſt inventoris, n.107. Inventus in fundo uſufructuarii vel locatarii ab uſufructuario vel locatario, totus vel pars ejus eſt inventoris; pars autem, quæ competet dominio fundi, ſpectabit, ad dominum directum: è contra ſi inveniatur in fundo fundatarii vel emphyteutæ, his competet dominium, n.108. Si arte magica vel alia odioſa aut prohibita inveniatur etiam in proprio fundo, pars inventori aliàs debita cedet Fiſco; ſed, ſecundùm communem, priùs poſt ſententiam Judicis, n.109. In his omnibus maximè ſpectanda eſt conſuetudo locorum, n.111.

Thlibius ſeu Thlaſius an ſit capax Matrimonii. V. *Matrimonium*.

Thuribulum.

Thuribulo unico in perſonarum incenſatione tota thurificatio facienda eſt, l.6.p.2.n.2055. D.152.

Titulare feſtum. V. *Feſtum*.

Titulus Beneficii.

Titulus Beneficii coloratus dicitur, qui apparet, ſeu probabiliter videri poteſt eſſe juſtus &c. l.4.n 699. 708.

Titulus Beneficii quando amittatur & quando non &c. V. *Reſignatio Beneficii*.

Titulus Eccleſiæ.

Titulus antiquus Eccleſiæ mutari non poteſt à Confraternitate l.6. p.2.n.2055. D.114. Titulus familiaritatis pro ſubjectione & ordinatione. V. *Familiaritatis titulus*.

Titulus pro Ordinibus ſacris.

Titulus pro Ordine ſacro requiritur, l.6.p.2.n.2268. Debet eſſe quid perpetuum, immobile, non revocabile. Si pro titulo ſit Beneficium Eccleſiaſticum, hoc debet actu pacificè poſſideri &c à n. 2268.2273. Ordinariè debet eſſe cum obligatione reali & hypotheca, n.2270. Menſa Epiſcopalis, ut praxis habet, conſentiente Capitulo ſufficit pro titulo, n.2271. Probabiliùs etiam ſufficit, ſi comes aliquis aut communitas conſtituat aliquid certum & irrevocabile &c. num.2272. Etiam Doctor Juris vel Theologiæ indiget titulo, n.2275. Titulus patrimonii varias debet habere conditiones, n.2268. à n.2276. Titulus conflari poteſt ab Ordinario ex Beneficio & patrimonio, n.2280. Titulum Ordinationis examinat & approbat Ordinarius ſeu proprius Epiſcopus Ordinandi, n.2281. Titulus patrimonii admittit quædam pacta, ſed non quæ ſunt contra perpetuitatem & irrevocabilitatem ejus, à n.2282. Cum titulo ficto vel inſufficiente, vel non approbato ab Ordinario Ordinatus peccat graviter, quanquam aliunde habeat, unde vivat, & probabiliùs incurrit ſuſpenſionem, à n.2283. Sine titulo ſufficiente Ordinatus, vel ab Epiſcopo, vel ab eo, qui dedit licentiam &c, ſuſtentari debet, n.2244. Tituli alienatio, permutatio, hypothecatio fieri non poteſt præſertim licitè, n.2268.2286. Ad titulum Ordinationis requiritur, quantum ſufficit ad ſuſtentationem honeſtam, quod Epiſcopus judicare debet, n.2287.

Titulus ad præſcribendum.

Titulus ad præſcribendum eſt cauſa ex ſe habilis ad transferendum dominium, l.3.p.2.n.495. Iſte vel eſt verus, vel coloratus, vel apparens ſeu exiſtimatus, vel præſumptus. Verus eſt, ſi re ipſa exiſtat. Coloratus eſt quando intervenit talis titulus, qui ob cauſam ignoratam fuit invalidus. Apparens ſeu exiſtimatus eſt, qui reipſa non exiſtit, putatur tamen bona fide exiſtere. Præſumptus eſt quando non ſcitur de ullo certo titulo, quo res incepta ſit poſſideri, præſumitur tamen aliquis adfuiſſe, n.496. Ad præſcribendum non requiritur verus titulus, ſed ſufficit coloratus, à n.497. Etiam ſufficit exiſtimatus, dummodò non ſit pro emptore, n.499. Communiter præſumitur titulus adfuiſſe, ſi ſit poſſeſſio longiſſimi temporis, n.500.

Tonſura.

Prima Tonſura non eſt Sacramentum, l.6.p.2.n.2208. Ea conferri poteſt quocunque die, hora & loco, n.2290.2305. Conferri non poteſt niſi alicui actu ſubdito, & in propria Diœceſi, n.2166.2305. Eam ſuſcipere ſine prævia Confirmatione probabiliter non eſt mortale, n.2223. Ante eam non prærequiritur ſtatus gratiæ, nu. 2224. Eam ſuſcipiens cum animo non perſeverandi peccat ſaltem venialiter, non verò, ſi cum animo experiendi ſuſcipiat, n.2229. Per eam acquiritur Clericatus &c. V. *Clericatus*. Clericalis & Monachalis tonſura eſt antiqua cæremonia, n.2126.

Torpor.

Torpor, qui eſt filia acediæ, eſt, cùm bona fiunt non cum debito fervore, l.5.n.347.

Tortura.

Ad torturam Rei requiruntur gravis alicujus criminis ea ſaltem indicia, quæ faciant ſemiplenam probationem, id eſt, quæ reddant tem plus quàm probabilem, v.g. ſi teſtis unus omni exceptione major habeatur; ſi reus extra judicium crimen fateatur &c l.4. num. 1440. Etiam ad eam (quibuſdam caſibus exceptis) ordinaria ſufficit, ſi duo Rei nominent tertium ſocium, n.1449. Ad torturam indicia inſufficientia ſunt, ſi cadaver occiſi ſanguinet ad præſentiam alicujus; item, ſi ſagæ lachrymari non poſſint, n.1440. V. *Indicia*. Ad eam & quæ fama vel infamia ſufficiat. V. *Infamia*. Tortura eſt medium valde fragile & periculoſum cognoſcendæ veritatis, n. 1455. Non debent ſemper cenſeri certa, quæ quis in ea contra ſe fallus eſt, n.1456. Ab ejus Decreto appellari poteſt à Reo, n.1466. Si Judex ad torturam deſcendat, antequam omnia alia media mitiora detegendæ veritatis tentaverit, peccat graviter, n.1440. A tortura ſimpliciter abſtinere debet, quando adeſt plena probatio criminis, ib. Probatio per aquas eſt illi illicita &c. ib. Peccat, ſi in cauſa criminali & gravis infamiæ minis, terroribus, tormentorum oſtenſione hominem turbet & implicet, ut ſibi contradicens circumſtantiam aliquam revelet, qua convincatur & puniatur, ibid. Si per notabilem exceſſum in tortura &c. Confeſſionem extorſerit, hæc nulla eſt, nec ex ea procedere poteſt, imò tenetur ad compenſationem damnorum, & quamvis Reus Confeſſionem injuſtè extortam poſtridiè ratificet, tamen Judex non poteſt ex ea procedere ad punitionem Rei, vel complicis occulti, ib. Graviùs torquere poteſt, contra quem ſunt graviora indicia; non tamen ita, ut moraliter ſit impoſſibile tormenta ſuſtinere, habita ratione perſonarum &c. n.1440.1464. Tortura repeti non debet, niſi ſuperveniant indicia nova, & diverſi generis, & prioribus evidentiora, & niſi Reus ſit adeò fortis & robuſtus, ut animo & corpore ad priora tormenta perduraverit, n.1440. à n.1458. Ea repeti poteſt, ſi quis crimen in tortura, faſſus, extra eam illud coram Judice revocet, quòd ſi tertiò tortus & confeſſus illud tertiò retractet, repeti non poteſt, ſed talis abſolvi debet, imò probabiliter etiam abſolvi debet, qui bis tortus bis illud revocavit, niſi indicia ſint graviſſima, num.1440.1457. Plures torqueri prohibentur, niſi in criminibus exceptis v.g. viri in magna authoritate conſtituti, impuberes, prægnantes &c. nu. 1440. Reus tortura coactus, & quos revelare poſſit &c. V. *Reus*.

Traditio.

Traditio eſt rei, vel juris, vel poſſeſſionis de perſona ad perſonam translatio. Differt à datione, quòd hæc transferat dominium, non ita ſemper traditio, l.4.p.2.nu.708. Alia eſt vera, alia ficta, uti & apprehenſio poſſeſſionis, ibid. V. *Poſſeſſio*. Aliqua ordinariè eſt neceſſaria ad tranſlationem dominii, ib. Traditio in rebus Eccleſiæ ex gravi metu facta eſt irrita, n.578.

Tranſactio.

Tranſactio eſt pactio non gratuita, de re dubia, lite aut controverſia jam mota, l.3.p.2. n.464. Quando tranſigens liberetur à reſtitutione. V. *Excuſantia à reſtitutione*.

Tranſgreſſio.

Tranſgreſſio rei levis ſub excommunicatione comminatoria prohibitæ, non ideò ſit mortalis, l.7.n.50. V. *Lex præceptum*.

Tranſlatio dominii, V. *Dominium*.

Tranſlatio Feſtorum.

Transferuntur ſola Feſta duplicia, ſemiduplicia, quædam Dominicæ, Vigiliæ incidentes in Dominicam, quæ in Sabbato anticipantur, l.4.n.1264. Ex illis, quæ transferri poſſunt, illud transferri debet, quod eſt minùs dignum, idque poteſt ex diverſitate claſſis, aut ordine in Litaniis &c. colligi, ib. Si eadem die occurrat Dedicatio Eccleſiæ cum Feſto Patroni & Titularis, vel cum Feſto SS. Petri & Pauli, hæc transferuntur, n.1265. Si occurrat Patronus principalis loci, Titularis Eccleſiæ Regularium, de Titulari transfertur. Si Patronus templi & Feſtum SS. Petri & Pauli, de Patrono transfertur &c. n.1266. Si Dedicatio incidat in Dominicam privilegiatam, transferri debet in Dominicam ſequentem, quamvis in eandem incideret Feſtum duplex, n.1271. Si eadem die agatur de pluribus SS. Sociis, v.g. Coſma & Damiano, & ſolius S. Coſmas ſit Patronus, vel de eo ſolo habeantur Reliquiæ, de S. Damiano transfertur, n.1267. Si Feſtum v.g. S. Bibianæ in Decembri transferri debeat, ſi haberi non poſſit ante dies illos, quibus occurrunt Antiphonæ privilegiatæ, in uno ex his diebus haberi debet, n.1272. Si tranſlatio fiat à tempore non Paſchali ad Paſchale, recitatur prout tempore Paſchali, & contra, n.1273.

Feſtum duplex occurrens ante Octavam non privilegiatam non eſt transferendum poſt Octavam, ſed prima die non impedita infra eam celebrari debet, l.6.p.2.n.2055. D.255.

Feſtum ſemiduplex occurrens in Feſto duplici infra Octavam nõ privilegiatam, non eſt transferendum poſt illam, ſed die immediatè ſequenti non impedita celebrari debet, ibid. D.314. Semiduplex occurrens in Dominica infra Octavam non privilegiatam, non eſt celebrandum in feria ſecunda ſequenti licèt non impedita, ſi habeatur Feſtum aliud altioris ritus reponendum, ibidem. D.257. Etiam non eſt transferendum in diem immediatè ſequentem Feſtum illud, ante cujus tranſlationem habentur reponẽda alia Officia priùs tranſlata ejuſdem ritus, ibid. D.160. Si duo vel plura Feſta de præcepto ejuſdem claſſis ſint tranſlata, ordinariè priùs ſit de illo, quod priùs eſt tranſlatum; excipitur Feſtum Annunciationis B. Virginis, ſi tranſlatum ſit cum Feſto S. Joſephi, tunc enim priùs reponi debet Feſtum Annunciationis; quod etiam priùs reponitur, quamvis illud primæ Claſſis etiam reponendum eſſet l.4. n.1268. l.6. p.2.nu.2055. D.258.297.n.2081. V. *Feſtum*. Si plura Feſta ejuſdẽ ritus eodem die occurrentia ſint transferẽda, in eorum repoſitione major apparatus vel populi concurſus attendi debet; quòd ſi unum ſit univerſale, aliud particulare, priùs ſit de univerſali, niſi obſtet ratio majoris dignitatis, ib. D.259.261. l.4.n.1266. Si tranſlata ſint diverſæ claſſis, illud, quod ritu eſt dignius, priùs celebratur, l.4. n.1268. Si ſimul transferri debeant feſta S. Marci & SS. Apoſtolorum Philippi & Jacobi; priùs reponi debet feſtum Sancti Marci, deinde SS. Apoſtolorum, l.6.p.2.nu.2055. D.254. Semiduplex ad libitum infra octavam etiam non privilegiatam occurrens planè omittitur, n.2076.

Feſtum ad libitum haberi poteſt die, quo reponi deberet tranſlatum; non autem pro eo habendo transferri poteſt aliud proprium alicujus Diœceſis vel Religionis eodem die incidens, à n.2077.

Quando ad libitum omitti debeat &c. V. *Feſtum*.

Feſtum de Reliquia transferri poteſt, ſi Sanctus, de quo ſunt reliquiæ, ſit Titularis, quia de eo ut titulari agendum in die feſti, n. 382. In Anno biſſextili Officium particulare alicujus Diœceſis vel Religionis, ſi occurrat die vigeſimaquinta Februarii, transferri debet in primam diem non impeditam, ſi non ſit duplex primæ claſſis, l.6.p.2.n.2055. D.256. Si quæ Feſta ſuperſint de menſe Decembri, ea in annum ſequentem transferri poſſunt, ib. D.272. Si feſtum S. Confeſſoris ultra diem ſequentem transferatur, in Hymno, *Iſte Confeſſor* &c. mutari debet verſiculus, dicendo: *meruit ſupremos*. D.282.

Feſtum de 7. doloribus B. V. an & quomodo transferri poſſit. V. *Officium*.

Feſta duplicia & ſemiduplicia tranſlata, præferenda ſunt Officio S. Benedicti ſemel in hebdomada conceſſo. D.307. Feſtum habens Octavam; ſi transferatur, quid fieri debeat. V. *Octava*. Si feſta eadem die occurrant, quid fieri debeat. V. *Commemorationes in Horis & Miſſa*. Tranſlato feſto, ordinariè non transfertur indulgentia. D.298.

Tranſpoſitio verborum in forma Sacramenti.

Tranſpoſitio verborum in forma Sacramenti, ſi ſenſum non mutet, non invalidat formam ejus, l.6.p.1.n.32.

Trebellianica.

Per Trebellianicam intelligitur in materia teſtamentorum quarta pars bonorum, quæ hæredi fidei commiſſario competit, l.3. p.2. n.1171.

Tribulati quomodo conſolandi. V. *Confeſſarius hominis tribulati*.

Tributum.

Tributa ut juſtè imponantur, debet eſſe neceſſitas, & proportionatè ad illam exigi, l.3.p.2. n.468. In dubio, an ſint juſta, ſi conſtet de poteſtate imponendi tributa & ſit dubium negativũ, cenſeri debent juſta; ſi dubium ſit poſitivum, probabiliùs etiam cenſeri debent juſta & ſolvi, etiamſi tum quoque dubitetur, an Princeps vel Magiſtra-

Digitized by Google

giſtratus illa hic & nunc imponere poſſit, à n.277. Ut novum tributum Princips vel Magiſtratus imponere poſſit, debet illi eſſe probabilius, quod ſit juſtum, n.279. Quid per ea intelligatur, à quibus & quando ſolvenda, quibus rebus imponenda &c. V. *Gabella*.

Tridentinum.

Tridentinum circa Matrimonia clandeſtina non eſt publicatum in Hybernia & Scotia: item nec in Svecia, Dania, Pomerania, Pruſſia, Saxonia & Anglia; item nec in Polonia, quod tamen aliqui tantum de quibuſdam Poloniæ locis admittunt &c. E contra in Hollandia, Zelandia, Friſia & aliis locis confœderatis eſt promulgatum, item in Hungaria, Sileſia; probabilius etiam in Francia &c. l.6.p.3.n.512.767. V. *Decretum*.

Triennalis Poſſeſſio.

Triennalis poſſeſſio pacifica Beneficii vel fructuum tollit poteſtatem ſuper illis poſſeſſorem moleſtandi, impetrationes quaſlibet contra illum irritat, lites ei motas extinguit &c. l.4. à n.689. Idem facit poſſeſſio triennalis Commendæ perpetuæ, officiorum eccleſiaſticorum &c. nu.691. Ea etiam juvat contra Minorem & impuberem, contra proviſum à Papa de Beneficio etiam reſervato, ſi excipias per obitum in Curia &c. Item juvat ſæcularem ſi triennio poſſederit Beneficium regulare, & Regularem, ſi ſæculare &c. à nu.692. Ut quis juvetur privilegio Regulæ de Triennali, plura requiruntur, v.g. habilitas perſonæ, bona fides, poſſeſſio pacifica, titulus ſaltem coloratus; ut non habeantur plura Beneficia incompatibilia &c. à n.695. Etiam probabiliter confert titulum, & tutum reddit in conſcientia, n.716. Qui prætcrea ea joventur, & qui non &c. *Regula de triennali*.

Triſtitia.

Triſtitia de bono alterius, in quantum ex eo aliquis ſibi vel aliis timet damnum, non eſt per ſe loquendo peccatum, niſi ſit inordinata, l.5.n.303. Ex eo orta, quod nobis deſit bonum, quod alter habet ſi ſit bonum honeſtum, quod alteri non invidemus, eſt laudabilis, ſi autem ſit circa temporalia, vel nobis improportionata, interdum eſt veniale, ib. Orta ex bono alterius, in quantum alter illo eſt indignus, non eſt peccatum, erit tamen mortale, ſi vel Dei providentiam quis arguat, vel ſi ita afficiat, ut hominem ducat ad malum imitandum, ib. Orta ex eo, quod alter ſibi æqualis vel non multum inæqualis in excellentia creſcat, & ſe fiat ſuperior, & incrementum excellentiæ apprehendat ut ſibi malum, eſt invidia & peccaminoſa, niſi motivum doloris & objectum diſplicentiæ ſit ſolum ſuum malum, à n.304. Triſtitia mercatoris orta ex eo, quod homines non potius apud ſe, quam alium emant, eſt licita, niſi doleat, quia hoc eſt bonum alteri, quod eſt illicitum & peccaminoſum, n.305. Ex triſtitia in adverſis ſuis, vel ob aliorum proſperitatem, optans ſe non fuiſſe natum, maledicens diei, in qua natus &c. ſi tantum intendat maledicere diei &c. videtur eſſe tantum veniale, aliquando etiam nullum: Si autem intendat optare malum homini vel ſibi vel alteri &c. eſt mortale, n.303. Triſtitia de vita alterius. V. *Mors*.

Turpia.

Turpia & ad libidinem provocantia deſcribentes, repræſentantes vel pingentes peccant graviter, l.2.n.243.

Turpiloquia. V. *Luxuria*.

Tutela inculpata. V. *Homicida*.

Tutor.

Tutor differt à Curatore, quod ille ſolum detur impuberibus, etiam invitis, & principaliter Tutor datur perſonis, ut curet earum educationem & inſtitutionem; ſecundario vero datur etiam bonis illarum; Curator vero datur Minoribus poſt annos expletos pubertatis uſque ad 25. completum &c. l.3.p.2.n.1117. Tutores ſive ſint teſtamentarii, id eſt, relicti ex teſtamento aut codicillo patris; ſive ſint dativi, id eſt, conſtituti à Judice vel Magiſtratu; ſive ſint legitimi, id eſt, à lege præſcripti, tenentur idem jurare, quod Curatores, ib. Si fideliter bona adminiſtraverint, debetur eis præmium ib. Si omiſerint negotiari, cum tenerentur; poſſunt pupilli ab eis accipere 5. pro 100. ibid. V. *Curatela*, *Curator*.

Tuta vel tutior opinio. V. *Opinio*.

Typographus. V. *Feſtorum obſervatio*.

V

Vacatio Beneficiorum.

Vacatio Beneficiorum. V. *Beneficium*. Vacans Papæ, ſi intra trimeſtre à die notæ vacationis in loco Beneficii non conferatur aut apoſtolicè proviſus publicetur, Ordinarius illud conferre poteſt &c. l.4.num.517.

Vagus.

Vagus dicitur, qui certam & conſtantem ſedem habitationis nullibi habet; item, qui poſt relictum corpore & animo priſtinum domicilium iter facit, quærens, ubi domicilium figat; non tamen ille qui intrà eandem urbem ex una Parochia vult ire habitatum ad aliam, & interim in tertia aliqua Parochia moratur, l.6.p.3.n.746. Poſſunt vagi inire Matrimonium apud quemcunque Parochum, etiam, ſi alteruter tantum ſit vagus, tenetur tamen de eorum conditione diligenter inquirere Parochus &c. n.512.747.750. V. *Parochus*. Si alicubi authoritate Papæ pro vagis eſſet deputatus Confeſſarius, coram illo deberent contrahere; non autem, ſi tantum authoritate Epiſcopi talis deſignatus eſſet, nu.748. V. *Peregrinus*.

Valor Beneficii.

Pro valore Beneficii deſignando non debent computari emolumenta incerta, ſed ſola certa; neque probabiliter ſtipendia pro Miſſis, ſi has poſſet per alium legere: nec ſolvenda penſio Beneficio impoſita; excuſat autem mala expreſſio valoris, ſi ſit exceſſus modicus, id eſt, non ultra ſextam partem, l.4 n.678. Valor ille taxari debet ex obſervatis annis pluribus, ſufficiunt 10. & ſecundum aliquos quinque præcedentes, n.679. Valor proventuum Beneficii, an & quomodo exprimendus. V. *Proviſio Beneficii*.

Valor ducati de Camera. V. *Ducatus de Camera*.

Valor rei.

Valor rei vel fructuum variari poteſt in- vel extrinſece; variatur intrinſece, ſi res in ſe fiat vilior vel melior: extrinſece variatur, ſi in ſe manens eadem, jam pluris jam minoris æſtimetur, l.3.p.2. n.231. Si valor ſit varius, ſecundum quem reſtitutio fieri debeat. V. *Reſtitutio*.

Vana gloria.

Vana gloria eſt cupiditas inanis gloriæ, per ſe eſt veniale, per accidens ſæpe peccatum mortale, l.5.nu.298. V. *Jactantia*.

Vana obſervantia. V. *Obſervantia vana*.

Vaſa ſacra.

Vaſa ſacra benedicendi facultatem habent Abbates Pontificalia exercentes, etiam Regulares; non tamen pro Eccleſiis extraneis nec Epiſcopus poteſt abſque licentia hanc benedictionem aliis delegare. Superiores tamen Ordinum Mendicantium etiam poſſunt pro extraneis vaſa ſacra benedicere, ubi uſus habet, uti etiam Rectores Soc. Jeſu &c l.6 p.2. à n.353. V. *Abbas*. Non benedicuntur ſubſtantialiter per uſum in Sacrificio mala fide factum, n.352. Tangi poſſunt ſecundum aliquos licite etiam à Laicis, ſi ſine contemptu fiat, ſique actu Corpus vel Sanguinem Chriſti non contineant, n.357.

Vaſallus. V. *Feudum*.

Vectigal.

Vectigalia defraudans probabilius peccat mortaliter & tenetur ad reſtitutionem, quod tamen alii non omnino improbabiliter negant, qui etiam dicunt, quod illi, qui vectigalia ſeu gabellas impoſitas rebus, quæ emuntur ad uſus proprios vel familiæ neceſſarios, defraudavit, non ſit neganda abſolutio, l.3.p.2.n.147. Quibus & quomodo ea debeantur &c. V. *Tributum*.

Velum Calicis pro Sacrificio.

Velum calicis non benedicitur. Sine eo celebrare, quando nullum habetur non eſt peccatum, l.6.p.2.num.330

Venæ metallorum inventæ cujus ſint. V. *Metalla*.

Venatio. Venator.

Venatio de jure naturæ permiſſivo cuilibet eſt conceſſa, nec poteſt privatus eam prohibere in loco ad ſe ſpectante, non clauſo ſpeciali ſepe vel muro. Poſſunt tamen ſub pœna eam prohibere Principes vel Reſpublicæ in communibus & privatis, probabiliter tamen tantum in certis locis, & certorum tantum animalium &c. l.3.p.2. à n.256. Quæ in ea capiuntur, ſunt (præciſa prohibitione) capientis, etiamſi in ſylva ſepto circumducta capta ſint, ſi ea ita magna ſit ut dominus feras in ea capere non poſſit, quando vult &c. nu.257. Quæ venatione juſte prohibita capiuntur, an & cui reſtitui debeant id partim ex jure naturæ, partim ex conſuetudine & legibus, ac juribus particularibus æſtimandum, nu.84. Probabiliter non Ordinarie eſt obligatio ea reſtituendi, damna tamen illata reparari debent, n.84.147.256.262. A venatione, ad quam alter jus habet, impediens, facit injuriam, & tenetur compenſare, n.163. Venationis clamoſæ frequens exercitium prohibitum eſt Clericis, l.4.n.1370. à nu.1375. Venatoris, qui primo lethaliter feram tetigit, eamque perſequitur, ſi ea moraliter effugere non poſſit, illius fera eſt, quamvis alius ſuperveniens ultimo ictu lethali eam proſternat; vel probabilius etiamſi in alterius laqueum incidat: quod ſi dubium ſit, an primus eam lethaliter tetigerit, vel an eſſet evaſura, ſpectabit ad poſteriorem; ſi autem ille, qui lethaliter tetigit, deſinat eam perſequi, erit primo capientis ſive apprehendentis, uti etiam, ſi ille, qui in anguſtias illam redegit, eam non vulneraverit, l.3. p.2. à num.259. Si fera laqueo in loco publico vel in alieno cum conſenſu domini poſito capta ſit, & evadere non potuerit, eſt illius, qui laqueum poſuit, ſi extricare ſe non potuerit, cum primo capiente eam dividere debet; quod ſi ſine conſenſu domini in alieno loco poſuerit, à domino & laqueus & fera eripi poteſt &c. num 261. Venator licite in Quadrageſima capit feras & aves, & vendit in terris hæreticorum, ſi ſcandalum abſit, l.2.nu.258.

Vindicatio rei. V. *Vindicatio*.

Venditio.

Venditio. V. *Emptio*. Venditio veneni non eſt licita, niſi fiat illis, qui bene uſuri putantur; quod ſi non ſerviat niſi ad hominis occiſionem, eſt ſimpliciter mala, l.2.n.250. Vendens ob juſtam cauſam v.g. agnum Judæo, aut Infideli uſuro ad Sacrificium, excuſatur à peccato, ib. Vendens ſine juſta cauſa vinum illis, quos probabiliter putat ſe inebriaturos, peccat mortaliter: cauſa autem ſufficiens, per ſe loquendo, non videtur eſſe lucrum, quo careret, non vendito illo præciſe vino, n.261. V. *Caupo*. Vendens ornamenta puellæ, per quæ ſollicitatura eſt alios ad peccatum, probabiliter non peccat, ſi venderentur ab alio, n.263. Nec vendens panes hæreticis quibus utentur in ſuo falſo Sacramento Cœnæ, ib. Etiam non peccat vendens ad ſuum damnum evitandum alteri, quem novit injuſte revenditurum, n.270. Si venditor principalis ſit Eccleſia, Fiſcus vel Minor, ille præferendus eſt aliis creditoribus quoad rem venditam adhuc extantem; ſi res vendita ſit pretio tantum aſſecurato, dominiũ probabiliter trãsfertur ad emptorem, l.3.p.2.n.376.974.374.

Veneficium. V. *Maleficium*.

Venena an liceat vendere. V. *Venditio*.

Venerabile Sacramentum.

Venerabili Sacramento in Proceſſionibus debet fieri genuflexio & ab occurrentibus & illud tranſeuntibus, l.6. p.2. num 2055. D.21. Conſuetudo illud feria ſexta Paraſceves in feretro ni-

Digitized by Google

gris velleribus contecto proceſſionaliter deferendi, ſi abſque graviori incommodo extirpari non poſſit, eſt toleranda. D 34. In Eccleſiis, in quibus illud non aſſervatur, non eſt licita Miſſæ celebratio in feria quinta in Cęna Domini, nec ejuſdem aſſervatio in ſepulchro. D.237. Ejus commemoratio fieri poteſt, ſi expoſitum ſit, etiam in Miſsa de feſto duplici, quod non ſit primæ vel ſecundæ claſſis. D.288. *Feſtum*. *Tabernaculum SS. Sacramenti*.

Veniæ petitio V. *Inimicus*.

Veniale peccatum V. *Peccatum*.

Verba legis quomodo interpretanda. V. *Lex*.

Verba obſcœna. V. *Luxuria*.

Verba vim ſponſalium habentia.

Verba certo ſignificantia ſponſalia, ſunt: *Accipiam vel ducam te; non aliam ſed te ducam, habeat me infidum, niſi te ducam.* E contra dubie ſponſalia ſignificantia ſunt: *Te deſponſabo: tecum ſponſalia contraham; volo contrahere tecum; placet te ducere; volo te habere; volo tenere in uxorem; tu eris mea* &c. l.6.p.3.nu.126. In dubio, an per verba ſignificentur ſponſalia, an Matrimonium (ſi omnia adhuc ſint integra) cenſentur ſignificari ſponſalia, n. 123. Per verba illa: *volo te ducere in uxorem*, probabiliter tantùm fiunt ſponſalia, ib. Si juvenis coram Parocho & teſtibus dicat: *ex craſtino*, ſive, *in craſtinum accipio te in uxorem*, & puella reſpondeat, *& ego te in maritum*, probabilius videtur eſſe Matrimonium. Quod ſi juvenis dicat: *accipio te in uxorem*, & puella reſpondeat; *& ego te accipiam in maritum*, erunt tantum ſponſalia &c. n. 124. Si verba primo ſpondentis Matrimonium pro futuro clare ſignificent promiſſionem, alterius autem reſpondentis ſint dubia, hæc etiam cenſentur promiſſiva, & per ea contrahi ſponſalia, n.125. Si verba utriuſque ſint dubia, Judex debet potius interpretari contra ſponſalia; ſavendum tamen potius eſt fœminis quam maſculis, ib. Si juvenis dicat: *vis me ducere?* & puella reſpondeat: *ita*, verba illa cenſentur obligatoria, niſi circumſtantiæ indicent, juvenem per ea voluiſſe tantum mentem puellæ explorare, n.122. Si ad verba: *propino tibi in Matrimonium*, puella reſpondeat: *Deus tibi benedicat*, communiter non cenſentur fieri ſponſalia, niſi ante hac tractaſſent de ſponſalibus, & ex circumſtantiis judicentur ſerio agere, n.128. Verba hæc: *promitto tibi amorem & fidelitatem*, ordinarie non conſtituunt ſponſalia, niſi mox ſequeretur traditio annuli vel copula &c. n.129. Si juvenis dicat; *Do tibi hunc annulum vel hoc ſtrophiolum in ordine ad Matrimonium*, & puella acceptet, licet nihil dicens, videntur eſſe ſponſalia; non autem, ſi apprehendat manum puellæ, & dicat: *ſub fide mea te ducam* & illa nec manum retrahat, nec contradicat. Quod ſi diceret: *habes meam manum in ſignum, quod ſim te ducturus, ſi tamen etiam me velis*, & puella viciſſim daret manum, eſſent ſponſalia, nu.130 Si ad verba: *tibi nubam, ſi Deo placuerit*, altera pars reponat: *& ego te ducam ſi Deus ita diſpoſuerit*, non ſunt de ſe ſaltem abſoluta ſponſalia, nu. 131. Verba de præſenti, inter impuberes, apta ad Matrimonium habent vim ſponſalium, quamvis ſuſpenſa maneant, n.44. 52. 111. V. *Impubes*. Verba de præſenti prolata coram Parocho & teſtibus à contrahentibus & intendentibus ſponſalia, v. gr. *accipio te in meam, & ego te in meum*, habent vim ſponſalium, nu. 53. Verba: *Pro non ducam aliam præter te* &c. quem ſenſum habeant. V. *Promiſſio*. Non ſufficit ad ſponſalia, ſi dicas: *nullam aliam ducam quam te*, neque probabiliter, ſi ſic: *contraham tecum, ſi Papa diſpenſaverit*, num.44.

Veritas.

Non omnis veritas moralis poteſt à nobis certo inveniri, l.1. à n.713. Probabiliter inveniri poteſt, ſi à nobis inquiratur, n.714. Non inventio veritatis quandoque fundat ejus inventionem in ordine ad dubia conſcientiæ ſolvenda, num.718.

Vermis.

Vermis inventus in ciborio, & natus ex ſpeciebus, uti & ſordes aliæ ibi contractæ, debent comburi, & cineres projici in ſacram piſcinam, l.6.p.1.nu. 503.

Veſpera.

Veſperæ quæ, quando & quomodo dividendæ &c. V. *Feſtum*. *Hora Canonica*. *Octava*. Quotieſcunque in Sabbato ante Dominicam privilegiatam Officium fuerit de ſeptima die infra aliquam Octavam, Pſalmi Veſperarum erunt de Pſalterio, Capitulum de Dominica ſequenti cum ſola commemoratione de die octava, l.6. p.2.n.2055.D.275.

Veſtis.

Veſtes clericales. V. *Clericus*. Veſtibus infidelium, quæ alium uſum non habent, quàm quod ſint ſigna proteſſiva falſæ religionis ſeu cultus, uti eſt illicitum; illis autem, quæ alium uſum habent ex cauſa uti licet, v.g. ad evitandum grave periculum, ad eludendos hoſtes &c. l.2.n.54. Veſte virili an liceat uti fœminæ, vel contra. V. *Fœmina*. Veſtes ſacræ ad celebrandum requiruntur, l.6.p.2. n.308. à n.327. Veſtes ſacræ execrantur, quando ita deſtruuntur, ut perdant ſuum uſum; quem non perdunt, ſi attritis pars aliqua aſſuatur &c. nu.255. V. *Paramenta*.

Viaticum.

Datur præceptum communicandi pro viatico obligans ſub mortali in periculo vitæ, l.6.p.1.n.586. à n.604. Probabilius etiam obligat eum, qui poſt octo v. gr. dies ſumptæ Communionis in periculum mortis incidit; quod ſi quis elapſo menſe poſt paſcha incideret in tale periculum, teneretur hoc præcepto, n.616. Non eſt dandum ebrio, ſi conſtet ebrietatem fuiſſe plene voluntariam; quod ſi dubitetur, dari debet, ſi abſit periculum irreverentiæ, n.609. Excommunicatus tenetur procurare abſolutionem, ut illud poſſit ſumere, nu.606. Reo dari debet, item vulnerato, quamvis ſtatim morituro, n.608. Non debet dari illi, qui in articulo mortis nulla dat ſigna doloris, & tamen eſt compos rationis, num.657. Dari poteſt illi, qui ante amentiam bene vixit, nec ſcitur uſum rationis in mortali amiſiſſe, num.656. Perpetuo amenti dari non debet, nu.654. In dubio, an adulti amentes utantur ratione, dari debet, num.655. Etiam dari debet phrenetico ſeu deliranti, ſi abſit periculum irreverentiæ, & probabiliter præſumatur illud voluiſſe, à n.660. Probabiliter dari non poteſt in periculo mortis illi, qui eodem die adhuc ſanus ex devotione communicavit, nu. 586.617.673. Pro viatico extra ſacrificium non debet conſecrari hoſtia, etiam in neceſſitate; poſſet tamen à non jejuno, ſi aliud ſacramentum ſuſcipi non poſſet, tunc conſecrari, à nu.610. Pro viatico melius datur minima particula ſpecierum panis cum vino vel juſculo, quam (contra gravem conſuetudinem) ſpecies vini illi, qui ſpecies panis ſumere non poteſt, num.611. V. *Moribundus*.

Abſente Sacerdote probabiliter etiam ſub mortali tenetur Diaconus illud deferre ad moribundum, num.480. Illud Sacerdos ſibi ipſi, ſi abſit ſcandalum, dare poteſt, n.481. Etiam Laicum illud ſibi vel alteri dare poſſe in defectu alterius eſt contra conſuetudinem & ſenſum communem, nu.482. Prævidens periculum mortis, in quo ſit habiturus occaſionem communicandi vel viaticum ſumendi, tenetur prævenire, n.618. Pueris doli capacibus dari debet, quamvis antehac non communicaverint, niſi conſuetudo alicubi ſit contraria, num.586.647. Poteſt etiam illis dari in dubio, an habeant plenum uſum rationis, num.648. Viaticum non jejuno dari poteſt, ſi illi incommodum eſſet abſque cibo à media nocte uſque mane expectare, ſi longe diſtet v. gr. duabus horis à Parochia; ſi Paſtor commode diem ſequentem expectare non poſſit &c. nu.612. Probabilius peti debet à Sacerdote hæretico, excommunicato, ſuſpenſo &c. ſi alius deſit, nu.620. Qui poſt ſumptum viaticum peccavit mortaliter, non obligatur de novo communicare, num.586. Præcepto ſumendi viaticum non ſatisfit per Communionem ſacrilegam, n.628. Viaticum in pęnam ſcelerum negari abſolute poteſt, ſed jam id pœnitenti fieri non cenſetur expedire, n.622. Etiam die Veneris ſancto dari debet; item tempore generalis interdicti, n.619.

Vicaria. Vicarius.

Vicaria eſt conſtitutio alicujus ad gerendum Officium beneficiale alterius. Quod ſi conſtituatur tantum ad tempus vel ad beneplacitum conſtituentis, dicitur temporalis; ſi vero authoritate Ordinarii in perpetuum, dicitur perpetua, quæ Beneficium; non vero temporalis, quæ tamen etiam in Beneficium erigi poſſet, l.4. à num.239. Perpetua, quæ ſimul eſt curata, requirit Sacerdotium & eandem ætatem, quam alia Beneficia Parochialia, ibid.

Vicarius perpetuus poteſt probabiliter alium ſubſtituere ad unam aut alteram ſeptimanam, non autem temporalis, niſi de licentia ſaltem tacita Ordinarii, quæ ex conſuetudine cenſetur adeſſe &c. n.241. Temporalis ratione Vicariæ non tenetur ad Horas, nu.243. Perpetuus ſemel conſtitutus amoveri non poteſt, etiamſi Rector principalis moriatur, nu.240. Conſtituendus in Eccleſia Regulari debet eſſe Regularis, niſi in unione aliter ſit expreſſum, vel longiſſimo tempore fuerit ſæcularis, ib. Congrua portio illi aſſignari debet, quæ computatis omnibus non debet eſſe major 100. nec minor 50. ſcutis annuis, num.242.

Vicarius Capitularis.

Vicarius Capitularis probabilius non poteſt Sede vacante exequi diſpenſationem matrimonialem Epiſcopo defuncto aut ejus Vicario commiſſam, l.6.p.3.num.889. Non eſt, nec dici poteſt Vicarius Epiſcopi, ibid. Probabiliter non poteſt cognoſcere cauſas, v. gr. confugientium ad Eccleſiam, vel ex illa extractorum &c. ib. Sede vacante poteſt ferre Cenſuras, ſicut Epiſcopus, & delegare poteſtatem abſolvendi ordinariam &c. l.7.num.25. V. *Capitulum*.

Vicarius Epiſcopi.

Vicarius Epiſcopi in genere eſt duplex, ſpecialis & generalis. Specialis eſt, qui pro certis tantum in locis in Diœceſi vices Epiſcopi agit; generalis, qui in tota Diœceſi ad aliqua vice Epiſcopi gerenda conſtituitur, l.4.nu.244. Generalis alius eſt in Pontificalibus, qui ordinarie dicitur Suffraganeus; alius in ſpiritualibus, qui ordinarie venit nomine Vicarii, alius in contentioſis, qui dicitur Officialis. Singulorum poteſtatem & officium declaravit typo 26. Octob. Anno 1645. Ferdinandus Archi-Epiſcopus Colonienſis &c. à num.245. Omnes tres Vicarii generales videntur habere poteſtatem vel juriſdictionem ordinariam, nu. 248. Vicarius Epiſcopi per Papam deputatus ſeu Apoſtolicus probabiliter poteſt, Sede Apoſtolica vacante, facere ordinari ſuos, aut eis etiam non arctatis dare dimiſſorias, l.6.p.2.numer.2263.

Vicarius generalis Epiſcopi poteſt delegare facultates à Sede Apoſtolica conceſſas Epiſcopo, ſi eædem ſibi etiam immediate à Sede Apoſtolica communicatæ ſint, uti poteſt delegare eas, quas habet jure ordinario; non vero, ſi immediate conceſſæ ſint ſoli Epiſcopo, & ab hoc delegatæ ſint Vicario, hic eas ſubdelegare poteſt &c. l.6.p.3.num.884. Poteſt probabiliter Vicarius remotioribus Parochis vel Miſſionariis pro diſtrictu ſuæ Parochiæ vel Miſſionis generaliter ſubdelegare pro caſibus in tribunali pœnitentiæ occurrentibus facultatem diſpenſandi in caſibus Papalibus, quæ ob circumſtantias neceſſitatis & ſcandali fiunt Epiſcopales, ſi Epiſcopus plenam & omnimodam facultatem ei dederit, omnia & ſingula per ſe ipſum vel alium, cui, dum impediri contigerit,

id remittendum duxerit, rite ſeduloque obeundi, perficiendi, & exequendi &c. Quia tamen in illis ſæpe agitur de valore Sacramenti deberent merito Epiſcopi, dum ſingulis quinquenniis petunt renovationem ſuarum facultatum, ſimul etiam petere Vicariis ſuis poteſtatem communicandi, n. 885. Probabiliter etiam videtur poſſe diſpenſare ſecundum generalem poteſtatem Epiſcopi ſui ſine ſpeciali mandato ejuſdem Epiſcopi &c. n. 886. Quando in juriſdictionibus aliquid committitur Epiſcopo ſimpliciter quaſi per generalem commiſſionem, nomine Epiſcopi venit etiam Vicarius ejus, niſi reperiatur expreſſe excluſus, vel materia Officio Vicarii non conveniat &c. ib. Probabiliter diſpenſare poteſt ad breve tempus in Oratione Horarum, ſi dubium ſit de morali impotentia orandi, l. 4. n. 1233. Poteſt diſpenſare in proclamationibus, l. 6. p. 3. n. 492. Hãc poteſtatem poteſt alteri delegare ſaltem ad caſus particulares, ib. Vicario ſuo ſubdelegare poteſt Epiſcopus poteſtatem diſpẽſandi in caſibus ſibi à Sede Apoſtolica conceſſis, quando commiſſio Epiſcopi data eſt ratione Dignitatis vel Officii ſui; exceptis caſibus Papalibus, qui per accidens ad Epiſcopum devolvuntur ob difficultatem adeundi Papam: Non vero poteſt ſubdelegare, ſi Epiſcopo nominatim expreſſo ratione ſui talis poteſtas committeretur, l. 4. n. 252. Etiam poteſt Epiſcopus Vicario ſubdelegare cauſam ſibi à S. Sede delegatam, niſi ſola executio ſine cognitione cauſæ demandata ſit, vel perſonæ delegatæ induſtria requiri videatur, ib. Vicarius ex vi generalis commiſſionis non poteſt conferre Beneficia; nec admittere reſignationes vel permutationes; nec præſentare vel eligere ad Beneficia, ad quæ poteſt Epiſcopus: poteſt tamen præſentatos inſtituere. Item inſtituere, qui ſuppleant, dum vacat Beneficium, non tamen alios ſubrogare &c. l. 4. n. 250. Si illi ab Epiſcopo commiſſa ſit collatio Beneficii, poteſt illud conferre etiã extra Diœceſin exiſtens, quod ſi conferat indigno, Epiſcopus alteri conferre poteſt, n. 251. Succedens alteri Vicario Epiſcopi poteſt exequi anteceſſori ſuo demandata ſub nomine Dignitatis, l. 6. p. 3. n. 889. Poteſt ſine ſpeciali mandato Epiſcopi ferre Cenſuras, l. 7. n. 24. Quando aliqua delegatio vel expeditio Roma inſcribitur ad Officialem Epiſcopi, per hunc ultra montes & maria intelligitur Vicarius ejus, niſi ſtatutum vel conſuetudo ſit alicubi contraria, l. 4. n. 247. Vicario Epiſcopi Miſſam cantanti ſolemnem non miniſtrant Canonici, neque fit circulus ante ipſum, l. 6. p. 2. n. 2035. D. 28. Non poteſt Epiſcopo abſente celebrare Miſſas Conventuales, nec Pontificales, ib. D. 29. Indicit & dirigit proceſſiones cum conſilio Capituli abſente Epiſcopo. D. 30. Non debet facere conſuetos circulos ante Epiſcopum, ſicut Canonici. D. 103. Epiſcopus in feſto Purificationis B. V. Mariæ candelam dat primæ Dignitati ante Vicarium. D. 132. Ad Miſſam Vicarii non debent accendi quatuor cãdelæ, nec aſſiſtere duo Capellani. D. 176. Vicarius ut Vicarius non poteſt abſente Epiſcopo Miſſas cantare ſolemnes, SS. Sacramentum aut ſacras Reliquias paratus deferre, nec aliis ſe immiſcere functionibus Eccleſiaſticis, ſed tantum præeſſe, ut omnia ſuo ordine fiant. D. 181.

Vicarius generalis in ſpiritualibus non videtur poſſe dare dimiſſoriales pro Ordinandis, niſi Epiſcopo id ſpecialiter concedente, aut in remotis agente, l. 4. n. 246. l. 6. p. 2. n. 2234.

Vicarius Papæ.

Vicarius Papæ poteſt ſuis dare dimiſſorias, & eos facere ordinari Sede Apoſtolica vacante, l. 6. p. 2. n. 2263.

Vidua. Viduus.

Viduis graviter illicita eſt delectatio venerea aut ſenſibilis de copula præterita, l. 6. p. 3. n. 287. 350. Rationalis tantum approbatio copulæ habitæ citra periculum ſenſitivæ delectationis eſt licita, ſed periculoſa, n. 350. Vidua nubilis quando excuſetur à jejunio. V. *A jejunio excuſantia*. Viduus ſpondens 1000. Imperiales ſponſæ, quæ ſine illorum ſponſione in Matrimonium conſentire noluit, ſi hæc minus habilis poſt inveniatur ad copulam, & viduus propter habilitatem ſub tanto pretio eam duxerit, hic non videtur teneri ad 1000. imperiales dandos, ſed, quia in foro externo probare non poterit illud fuiſſe unicum ſuum motivum, ſuadenda eſt compoſitio, n. 400.

Vigilia.

Vigiliæ S. Mathiæ, ſi incidat in unum diem è Bacchanalibus, iuſta cauſa eſt, cur Epiſcopus diſpenſet, & ut in pluribus Diœceſibus, v.g. Colonienſi, Monaſterienſi, Viennenſi &c. ſtatutum eſt, ut jejunium etiam à Religioſis anticipetur in priore Sabbato; ipſa autem Vigilia manet aſſixa ſuæ diei, à qua jejunium ſeparari poteſt. Quod ſi feſtum S. Mathiæ incidat in diem Cinerum, eodie obſervatur in foro, in Choro autem poſtridie, ſi incidat in diem Veneris ante Quinquageſimam, jejunatur die Jovis. Quod hic dicitur de jejunio transferendo, idem aliqui admittunt, ſi Vigilia hæc incidat in diem v.g. Patroni, vel omnino ſolemnem. Si vero Ordinarius ea cauſa nihil diſponat, omnia more conſueto ſervanda ſunt, l. 3. p. 2. n. 1273. l. 6. p. 2. num. 2082. Si Vigilia S. Joannis incidat in feſtum Corporis Chriſti, jejunatur feria quarta proxime præcedente, de Vigilia vero nihil fit eo anno, l. 3. p. 2. n. 1273. l. 6. p. 3. n. 2055. D. 14.

Vinculum Matrimonii.

Vinculum Matrimonii conſummati inter fideles eſt indiſſolubile, l. 6. p. 3. à n. 401. Apud Judæos in lege veteri probabilius fuit ſolubile à viris non à fœminis, ſed jam non amplius, à nu. 403. Vinculum Matrimonii rati, ſed non conſummati diſſolvi poteſt, ſi alter profiteatur in Religione, vel etiam in Ordine Melitenſi, vel ſi Papa diſpenſet, n. 412. 414. Non autem mutuo conſenſu, nec per impotentiam ſupervenientem, nec per ſuſceptionem ſacri Ordinis, n. 412. Nec per vota ſimplicia in Societate Jeſu, nu. 413. Nec per adulterium, n. 429. Vinculum Matrimonii etiam conſummati diſſolvitur per mortem alterius conjugis, n. 401. 418. Item diſſolvitur, ſi infidelis ideo parti converſæ cohabitare nolit, quia converſa eſt, vel non ſine Injuria Creatoris; vel ſi ex contubernio immineat periculum perverſionis, num. 401. 406. Item, ſi ſexus unius conjugis mutaretur, nu. 416.

Vindicatio rei.

Vindicatio eſt actio realis ad perſequendum in judicio rem ſuam quoad dominium & poſſeſſionem; ad quam requiritur, ut alter, contra quem agitur, rem corporaliter poſſideat &c. l. 3. p. 2. n. 712.

Vindicta.

Vindicta inordinata eſt peccatum, non autem ordinata, v.gr. ſi Superiores iraſcantur culpis ſubditorum, eoſque puniant ſeu vindicent, l. 5. n. 346.

Vinum pro Conſecratione.

Vinum congelatum probabilius manet conſecrabile, l. 6. p. 1. n. 24. 434. Neceſſario tamen ſolvi debet, priuſquam conſecretur, quod fieri poteſt complectendo calicem manibus, vel ignem aut calidos pannos applicando, non halitu &c. Et ne congeletur, commodius ad latus corporalis admoventur carbones accenſi, & illis quandoque calix obvertitur, l. 6. p. 2. à n. 556. V. *Euchariſtiæ Sacramentum*.

Violatio jejunii quomodo diſtinguatur ſpecie. V. *Jejunium*.

Violatio legis. V. *Lex*.

Violatio ſecreti. V. *Secretum*.

Violentia.

Violentia mortalis eſt, quando eſt injuſta, vel circa materiam gravem, l. 5. n. 300.

Vir.

Viro plura obſervanda ſunt, v.g. quod uxorem ſuam non vilius quã ancillam nec magnificentius quam dominam habeat; quod uxori & liberis vivendi exemplum præbeat; quod uxori numquam metum incutiat ſine verecundia & aliqua reverentia &c. l. 6. p. 3. n. 349. V. *Maritus. Conjuges. Uxor*. Viro ex juſta & gravi cauſa licitum eſt raro & moderate percutere uxorem habita ratione ſtatus & conditionis &c. l. 3. p. 1. n. 708. 734. Vir non potens penetrare vas fœmineum eſt incapax Matrimonii, l. 6 p. 3. n. 793. Vir invita conjuge illicite ſuſcipit ſacros Ordines ante conſummationem Matrimonii, n. 424. Vir, ſi ante evolutum bimeſtre vi obtineat copulam, graviter peccat contra juſtitiam, n. 421. Vir peccat petens debitum ab uxore amente, n. 394. Vir etiam cum propria uxore exercens ſodomiam contrahit novam ſpeciem in Confeſſione explicandam, nu. 230. Vir ſi nolit ſeminare niſi extra vas, ſi uxor id impedire non poſſit ſine incommodo, oſtenſa, rixa, periculo incontinentiæ in viro, non tenetur quidem, probabiliter tamen poteſt talem imperfectam copulam permittere, n. 356. Vir an poſſit facere divortium, ſi uxor in exilio facta ſit adultera &c. V. *Adulterium*. Vir quando excuſetur à jejunio. V. *A jejunio excuſantia*. Viro quis teneatur primo ſubvenire. V. *Neceſſitas*.

Virginitas.

Virginitas in quo conſiſtat, & quomodo amittatur, Medici varie ſentiunt. Ea in puella phyſice amittitur per apertionem ſive diſtenſionem partium quæ claudunt vas genitale; in maribus per effuſionem ſeminis. Ut ea in utriſque moraliter amittatur, debet apertio vaſis & effuſio ſeminis eſſe voluntaria, & laureola virginitatis amittitur tam à fœmina quam à maſculo per pollutionem voluntariam, l. 3. p. 1. n. 917. Virginitas, quoad ſtatum, manet in facie Eccleſiæ, quamdiu clauſtrum virginitatis non eſt violatum in puella ab extrinſeco, in maſculo autem per copulam carnalem, ib. Virginitatis ſtatus eſt perfectior ſtatu Matrimonii, l. 6. p. 3. n. 13.

Beatiſſima Virgo.

B. Virgo fuit capax Baptiſmi, l. 6. p. 1. nu. 180. *Secundum plures* etiam ſuſcepit Extremam Unctionem, nu. 181. Non fuit capax abſolutionis, l. 6. p. 2. n. 585.

Virgo.

Virgini non licet ad caſtitatem ſervandã directe ſe occidere, licet tamen ei certo mortis periculo ſe exponere pro ſervanda caſtitate, etiam pro ſervanda ſola integritate corporali, licet rationabiliter præſumeret ſe non conſenſuram, l. 3 p. 1 n. 769. Non tenetur, per ſe loquendo, ſubire manus Medici vel Chirurgi ad vitam ſervandam, ſi id graviſſime horreat, ib. & n. 776. Licet virgini occidere invaſorem pudicitiæ, ſi violationem aliter evadere non poſſit, n. 798. Poteſt, licet poſt actum fugienti, à quo per vim tacta, vel oſculum furtivum accepit, alapam infligere, n. 805. V. *Puella*. Virgo putans commixtionem corporum non eſſe neceſſariam ad generandam prolem, valide contrahit Matrimonium, l. 6. p. 3. n. 556. Quæ virginitatem amiſit, an admiſſionẽ petere, & valide profiteri poſſit inter virgines, &c. An ad Officia Abbatiſſæ &c. promoveri poſſit &c. V. *Religio*. An legatum virginibus factum acceptare & retinere poſſit. V. *Legatum*.

Virtus Religionis. V. *Religio*.

Virtutum actus formula.

Virtutum præcipuarum actus formula, quomodo prælegenda ægris. V. *Confeſſarius gra.*

Vis. V. *Metus*.

Viſitationes divinæ.

Viſitationes divinæ diverſimode conceduntur tyronibus, proficientibus & perfectis. Eæ expectandæ ſunt, & non extorquendæ à Deo, l. 6. p. 2. n. 1896. Media eas obtinendi ſunt moderata earum petitio, exercitiorum ſpiritualium ordinariorum accurata obſervantia, maxime in ſummis ariditatibus; humilitas; ſequi eò quò impellunt, & conari ex iis capere fructum, ad quem tendunt &c. ib. Indicia advenientium ſunt impulſus ſubiti & admonitiones animæ, ne attenta ſit & quieta: item deſiderium fervens & confidens petitio interni Dei colloquii, n. 1897. Indicia præſentium ſunt ſubita, & ſine cauſa naturali factæ cõmutatio animæ à priore ſtatu obſcuro vel tepido aut timido, cognitio Dei, vel veritatis alicujus cũ nova luce vel modo

Digitized by Google

modo inſolito &c. n.1898. Indicia abeuntium ſunt, ſi anima redeat ad diſpoſitionem quaſi naturalem & ordinariam; ſi redeat ſolita inquietudo, timor, obſcuritas, ariditas &c. 1899. Ex fiunt diverſimode in figuris & ſpeciebus, quæ cadunt ſub ſenſus: in imaginatione ſeu phantaſia per figuras & ſimilitudines &c. n.1900. Earum ſigna ſunt, ſi omnia ſint conformia veritatibus Catholicis, & tendant ad finem bonum; ſi ſint in ſola parte ſuperiori animæ, vel in hac primo ortæ; ſi ſenſum & ſaporem aliquem humilitatis in fundo cordis imprimant &c. n.1901. Cauſæ, cur ſubtrahantur vel non dentur, ſunt, quia illis uti neſcimus; quia ſocordes ſumus in recollectione interna; quia in exercitiis Ordinariis necdum ſumus perfecti; ob defectum mortificationis, avulſionis à creaturis, abnegationis perfectæ ſui &c. n.1902.

Vita.

Vitam propriam ordinarie non licet poſtponere alienę, l.2.n.168. An & quando eam liceat abbreviare, quomodo eam defendere &c. V. *Homicida*.

Vitium corporis.

Vitium corporis impediens Sacerdotium, videtur etiam impedire alios Ordines & Tonſuram, l.6.p.2.n.2221. Vitium tale ſuperveniens Ordinibus ſuſceptis, non impedit eorum exercitium, ad quod manet habilitas, ibid. Vitium corporis in beneficiando, quod eum reddit inhabilem ad decenter præſtandum officium Beneficiis annexum etiam reddit eum incapacem Beneficii, v.gr. ſi ſit cæcus, ſurdus, mutus, carens uno oculo, ſurdaſter, balbutiens; ſi laboret quaſi continua paralyſi aut podagra; ſi careat primaria aliqua corporis parte, vel ita deformis ſit, ut ſine notabili horrore & ſcandalo munera Eccleſiaſtica obire nequeat &c.l.4.n.782. Vitium corporis ſuperveniens alicui poſt ſuſceptum Clericatum, ob quod ſit irregularis, non impedit, quo minus promoveri poſſit ad Beneficium, cuius officium non impeditur: quod ſi per vitium ſuperveniens reddatur inhabilis ad legẽdas Horas, eſt inhabilis ad omne Beneficium, n.783. V. *Irregularis*. Vitium impediens Prælaturam. V. *Prælatus*.

Vitium mercis.

Vitia mercis quæ, & quando aperiri debeant &c. V. *Emptio*.

Vivens.

Vivens invalide applicat animabus Sacrificia & preces pro ſe defuncto faciendas, l.6.p.2.n.1334. V. *Applicatio Miſſæ*.

Vivæ vocis oraculum.

Vivæ vocis oraculum eſt privilegium à Pontifice conceſſum, ore prolatum & ſufficienter dictatum, ut ſcribi poſſet, per accidens autem contigit: ut non ſcriberetur, vel certe non litteris authenticis, l.1.n.850. Talia multa variis conceſſa ſunt, an autem, & quæ ex illis revocata ſint. V. *Privilegium*.

Unctio.

Unctio eſt antiqua cœremonia Eccleſiæ Chriſti, l.6.p.2.n.2126. Unctionis Sacramentum. V. *Extrema Unctio*.

Unctiones ab initio Eccleſiæ fuerunt multiplices, l.6.p.1.n.381. p.2.nu.2086.

Unio Beneficiorum.

Unio Beneficiorum. V. *Beneficium*. *Epiſcopus*. *Papa*.

Voluntarium.

Voluntarium quale requiratur ad peccatum. V. *Peccatum*. *Effectus peccati*.

Voluntas.

Voluntas ſola poteſt formaliter peccare, l.5. à n.64.

Voluntas Dei.

Voluntas Dei alia dicitur primaria, antecedens, per ſe & intẽtiva, qua vult ea, quę lex ęterna & naturalis pręſcribit &c. Alia ſecundaria, conſequens, per accidens & permiſſiva, qua vult ea, aut ſaltem permittit, quę invincibiliter putantur eſſe honeſta & licita, vel etiam obligatoria, quamvis ea non ſint conformia voluntati primarię, abſolutę, antecedenti & per ſe, imo etiam materialiter illi ſint oppoſita &c.l.1.à n 29.338 Voluntas Dei per accidens & cõſequens, noſtro loquendi modo, eſt omni æternitate prior ac omnino independens ab omni exiſtente operatione particulari hominis, n.339.

Voluntas hominis.

Voluntas humana poteſt determinare intellectum ad aſſentiendũ motivo uni, licet pro oppoſito occurrat aliud æque probabile, ſi ſit materia juris, & motiva non ſint utrimque omnino ſimilia & ejuſdem rationis: idem etiam poteſt in materia facti, ſi motiva ſe mutuo directe non elidant, l.1. à n.398. Etiam poteſt voluntas in materia juris determinare intellectum ad aſſentiendum motivis minus probabilibus, licet pro oppoſito occurrant probabiliora, à n 414. Voluntas illius, in cuius favorem conceſſa fuit cenſura, ſufficit ad eam ſuſpendendam, ne incurratur, l.7. nu.102. Voluntates pias etiam ultimas an Epiſcopus poſſit immutare. V. *Epiſcopus*.

Voluptas.

Voluptas ſenſibilis an quæri poſſit propter ſe ipſam. V. *Delectatio*.

Vomitus.

Vomitum creare licet, ſi judicetur eſſe ſalubris, l.5. nu.307.

Votiva Miſſa. V. *Miſſa*.

Votum.

Votum eſt promiſſio facta Deo deliberate de bono poſſibili & meliore. Dividitur 1. in *Abſolutum*, quod fit ſine ulla conditione, & *Conditionatum*, quod fit cum ea. 2. In *Solemne*, quod ut tale acceptatur ab Eccleſia, & ſunt hæc duo: Votum Caſtitatis, quod majoribus Ordinibus eſt annexum, & votum Profeſſionis Religioſæ; & *Simplex*, quale eſt omne votum, quod talem ſolemnitatem non habet. 3. In *Reale*, cum pecunia vel alia res externa pretio æſtimabilis promittitur, & *Perſonale*, cum aliqua hominis actio vel ceſſatio ab actione promittitur. His aliqui addunt *Mixtum* ex utroque, l.3. p.1.n.360. Ad votum requiritur intentio, deliberatio & libertas perfecta, n.363.380. Talis uſus rationis ſufficit, qualis & ætas, n.363. Quę autem ætas ad hoc requiratur aut ſufficiat. V. *Ætas*. Votum an differat à propoſito &c. V. *Propoſitum*. Voti cauſa impulſiva dicitur, quę ad celerius & libentius vovendum excitat, n.372.

Pro reſolvendis dubiis circa vota ſerviunt hæ regulę: 1. *In dubio melior eſt conditio poſſidentis*, etiam probabilius, etiamſi propendeat in votum factum. 2. *Obligationes gratuitæ ſunt potius reſtringendæ quã ampliandæ*. 3. *Dubitans, an plus an minus, tenetur tantum ad minus*. 4. Si non ita diu, poſtquam quis aliquid ſtatuit, dubitet, an voverit, vel an hoc vel illud voverit, necne, judicabit ſe non voviſſe. 5. Si verba, quibus quis uſus eſt, ex ſe non ſignificent votum, promiſſionem vel pactum, in dubio prędumitur non voviſſe; quod ſi ex ſe ſignificent votum &c. pręſumitur voviſſe. 6. Pręſumptio habetur pro veritate, quamdiu non eliditur alia majore vel æquali &c. l.3. p.1. n.381. 382. Sciens ſe voviſſe, ſi dubitet, an ſe voluerit obligare vel Deum invocare, obligatur voto, n.384. Si quis dixerit: *O Mater Dei! nolo ullam unquam uxorem ducere, ſed volo te pro ſponſa habere, & fieri Religioſus*; ſi poſtea ſine ullo ſcrupulo etiam eius dicti memor uxorem ducat, ſignum eſt, non habuiſſe animum vovendi, nu. 385. Qui dubitat, an ſciverit, quod votum afferat obligationem gravem, videtur obligari voto, maxime, ſi id habitualiter ſciverit, nu. 386. Sciens ſe voviſſe, ſed dubitans, an cum ſufficienti deliberatione & uſu rationis ob defectum ætatis, ſi voverit ante ſeptennium, votum non obligat; ſi poſt ſeptennium, probabilius obligat, uti etiam, ſi dubius ſit, an ante ſeptennium expletum illud emiſerit; quod ſi dubitet, an paſſio ita obſcurarit mẽtem, ut non adfuerit niſi ſemiplena advertentia, ordinarie ſtandum eſt pro valore voti, n.363. à n.387. Qui vovit ſub conditionibus, & dubitat, an eas intellexerit copulative, an disjunctive, non tenetur voto, niſi utraq; conditio impleatur, n.389. Sciens ſe voviſſe jejunium v.g. pro die Martis, ſi dubitet, an habuerit intentionem ſuppleudi alia die, ſi illa negligeret, non tenetur ſupplere alia die, n.390. Si quis expleta probatione coram Superiore vota emiſerit ita turbatus, ut nullam formalem deliberationem vel advertentiam habuerit; imo quamvis putet ſe voluntarie diſtractum fuiſſe, tamen vota illa ordinarie ſunt valida, n.367. Certus ſe voviſſe Religionem, ſed dubius, an Religionem in genere, an hanc vel illam particularem, eligere poteſt, quam volet; idem eſt de voto Caſtitatis, an perpetuam, an temporalem intellexerit, niſi dixerit, *Voveo Caſtitatem*. Tum enim præſumitur abſoluta & perpetua, n. 391. Sciens ſe voviſſe Caſtitatem & Religionem, ſed dubitans, an Caſtitatem dependenter à Religione, non tenetur ad eam, ſi ad Religionem non admittatur, n.392. Certus ſe voviſſe Religionem, ſed dubius, an perſeverantiam in illa, etiam hanc voviſſe præſumitur, nec poteſt ſine cauſa è Novitiatu exire, nu 393. Qui primum invalide vovit, ſed poſtmodum votum renovavit, dubius autem, an dependenter vel independenter à prima emiſſione, non obligatur, niſi ſint vota Religionis, contra quæ per integrum quinquẽnium non ſit proteſtatus, n.394. Quando ceſſavit cauſa, ob quam emiſiſti votum, ſi dubites, an ea fuerit finalis, an impulſiva, debet cenſeri fuiſſe impulſiva, adeoq; non ceſſare votum, idem eſt ſi voto ſupervenient tales difficultates, ut dubites, an volueris, illarum abſentiam ſub conditione fuiſſe incluſam, necne, n.395. Dubius, an executio voti ſit poſſibilis, necne, tenetur tentare, niſi valde grave ipſi inde incommodum impenderet, n.396. Dubius, an votum ſuum ſit de re bona, an mala, tenetur ſaltem interrogare, n.397. Sciens ſe voviſſe, ſed dubius, an expleverit, tenetur voto, n. 398. Qui opinatur ex motivo probabili, ſe voviſſe, ſi non habeat motivum probabile, quod non voverit, tenetur voto, n.383. Votum in ebrietate factũ, etiam ante pręviſum, eſt invalidum, & non obligat, niſi ante ebrietatem in eam obligationẽ conſenſerit, poſito quod in ebrietate promitteret, n.363. 368. Ut quis dubitet, an in ebrietate vel phreneſi votum fecerit, graves rationes requiruntur, quæ ſi abſint; ſtandum eſt pro libertate contra votum. Quod ſi dubitet, quanta ebrietas fuerit, in qua votum emiſit, non obligatur voto, ſi tanta fuerit, quę non reliquerit plenam libertatem: idem eſt de ſemi-dormiente, n.388. Ficte & ſine deliberatione vovens non obligatur voto; peccat tamen ſic vovendo, nu 363. à n.369. Ad votum non ſufficit nudum propoſitum, etiam firmiſſimum, l.3.p.1. n.363. Ad illud ſufficit aliquando promiſſio implicita, ib. Votum nullum eſt, ſi quis haberet intentionem promittendi, ſed non ſe obligãdi, ib. Videtur eſſe votum, ſi quis dicat: *Domine, redde ſanitatem, & vivam caſte*, n.364. Vovens ſi ſciverit votum afferre obligationem gravem; vel ſi id neſciverit, ſi ſciat, quid ſit vovere, & voveat juxta modum ordinariũ, obligatur voto, n.365. Votum, quo quis vovit, v. g. diebus ſabbatinis audire Miſſam, ut artem vel ſcientiam aliquam perfecte caperet; ſi nihil cogitarit de Deo vel Sanctis, quibus promitteret, nec ſciverit diſtinctionem inter proponere & vovere, quamvis prima Sabbati putarit ſe peccaturum graviter, ſi Miſſam non audiret, non videtur obligare, n.366. Materia voti debet eſſe poſſibilis, & non ſolum bona, ſed etiam melior, quam oppoſitũ, ſive eius omiſſio, l.3.p.1.n.399. Si quis votum fecerit de re partim poſſibili, partim impoſſibili, partim apta, partim inepta, ſi expreſſe noluerit obligari ad partem, niſi obligaretur ad totum, voto non obligatur; quod ſi hanc voluntatem non habuerit, & materia una ſpectato communi uſu vovendi non pendeat ab altera, obligatur quoad partem poſſibilem vel aptam, non verò, ſi partes inter ſe copulari ſoleant. Item, ſi inter partes una ſit principalis, altera tantum acceſſoria, ſi principalis etiam ſola ſit poſſibilis & apta, ad eam obligatur, non vero, ſi ſola acceſſoria ſit poſſibilis vel apta, n.400. Si quis voverit nunquam peccare mortaliter, aut venialiter deliberate, vel in certo genere venialiũ, obligatur voto, n.401. Si voverit nunquam amplius peccare in genere, ſi voluntatem ex-

preſſam habuerit non obligandi ſe ad ſugam mortalium, niſi ſimul obligaretur ad ſugam omnium venialium, non obligatur voto, quod ſi diviſibiliter ſe obligaverit, & quantum obligari poteſt tenebitur ad ſugam mortalium, n.402. Si voverit vitare omnia venialia, non obligatur, n. 399. 403 Si voverit confiteri omnia venialia, tenetur ea confiteri, quę memorię ante Confeſſionem occurrunt, n.404. Materia quę ſit apta & quę inepta voto, judicandum eſt ex tempore, pro quo, & non in quo ſit votum, n.405. Si materiam, dum quis vovet, non ſit apta pro eo tempore, pro quo vovet, ſi poſtea fiat apta, ordinarie nō obligat, n.406 Si, dum quis vovet, ſit apta, & per tempus fiat inepta, votum per hoc tempus non obligat, ſed ſuſpenditur, n.407. Votum, ut ſit invalidum, eo quod ſit impeditivum majoris boni, debet eſſe impeditivum majoris boni, quod vovens habet tunc, cum vovet, & non cujuſcunque, n.408 Si res votiva in ſe ſit melior, ſed non reſpectu voventis, probabilius votum non obligat, nu. 409. Si quis ſic voveat: *hodie vel ieiunabo, vel me inebriabo*, votum nullum eſt, niſi intentio voventis fuiſſet conditionata tantum, ita ut voveret jejunare, ſi ante prandiū non haberet voluntatē ſe inebriandi, n.410. Si ſic voveat: *Non ero Religioſus, vel ero Carthuſianus*, ſi judicet hanc Religionem ſibi eſſe aptiſſimam, nullam autem aliam ſibi eſſe aptam, Votum eſt validum, alias non, n 411. Si quis voveat Religionem amplecti, ut lautè vivat, Votum eſt validum, n.412. Si Carthuſianus voveat nunquam, ne in infirmitate quidem, comedere carnes, probabiliter obligatur Voto, nu.413. Si materia Voti ſit omnino indifferens, Votum eſt invalidum, niſi ex circumſtantiis vel fine fiat bona, n.399 à n.414. Si materiæ Voti bonæ adjungatur finis vel circumſtantia mala tenens ſe ex parte rei votæ, Votum eſt invalidum; validum autem eſt, ſi finis vel circumſtantia mala ſe teneat tantum ex parte voventis, nu. 399.

Voti finis, quo deficiente ceſſat votum, eſt triplex. 1. Qui communis eſt omnibus votis, eſt divinus cultus & honor. 2. Eſt ſpecialis & intrinſecus materiæ promiſſæ. 3. Eſt extrinſecus, qui per Votum intenditur obtineri, l.3.p.1.n.371. Si eſſent duo extrinſeci fines voti, quorum unus obtineri poſſet, & non alter, ſi quis voviſſet ita diviſibiliter, ut etiam deficiente alterutro voviſſet, tenetur Voto; aliàs non, n.372. Si ſit error circa finem voti, & motivum ejus, Votū non obligat, à n.373. Si ignorantia vel error circa circumſtantiam ſit magni momenti, Votū nō obligat, niſi ex circumſtantia rei à te promiſſæ ſit intrinſeca, à n.377. Si error ſit circa ſubſtantiam, Votum nullū eſt, n.363. Si error ſit circa conditionem ſubſtantialem, & ſit de re parvi momenti, Votum eſt validum; item, ſi ſit tantum circa materiam impulſivam; aliàs nullum eſt, nu.363. Si finis voventis ſit venialiter malus, præter peccatum, quod eſt deſiderium illius finis, etiam committitur veniale contra Religionem, n.422.

Votum non vovendi, ſi ſit abſolute excludens omnem libertatem vovendi, nullum eſt, ſi autem excludat tantum temeritatem vel imprudentiam validum eſt quod ſi poſtea cum reflexione ad prius votum, temere fiat votum, illud eſt validum, ſi ſine illa reflexione fiat, etiam eſt validum, niſi vovens antea habuiſſet expreſſam voluntatē ſe nunquā impoſterum obligandi, eaque, moraliter duret, l.3.p.1.n. 416. Votum non petendi diſpenſationem, ſi ſit abſolutum, eſt invalidum; ſi autem ſit eam non petendi ſine cauſa, quæ etiam in dubio de intentione præſumitur, eſt validum, n.418. Votum non admittendi Prælaturam vel Dignitatem, ex bono fine emiſſum eſt validum, n. 419. Votum Religioſi, impuberis, uxoris, ſervi de re per ſe quidem bona & honeſta, ſed illis legitime quoad ſubſtantiam interdicta eſt irritum; quod ſi materia tantum quoad modum interdicta ſit, ſub conditione impetratæ licentię, eſt validum, n.420. Votum factum in gratiarum actionem pro re mala præterita, probabiliter eſt validū, n.421. Votum rei illicitę, vanæ &c. eſt invalidum, & qui vovet mortaliter mala, vel ob finem mortaliter malum, peccat mortaliter etiā contra Religionē, etſi exterius tantum fiat ſine animo explendi vel promittendi; qui vero ex fine extrinſeco vovet leviter mala, peccat leviter: eodem modo etiam peccat, qui talia vota exequitur, n.399 à n.422. Votum rei indifferentis vel ob finem indifferentem imprudenter factum eſt tantum veniale, nu 425. Votum factū ex metu injuſte incuſſo ad votum ipſum extorquendum, eſt invalidum, factum autem ex metu non ad id extorquendum incuſſo, validum eſt, n. 363.

Votum ſoli Deo factum tantum obligat ad hoc, quod melius eſt: ſimul homini factum, obligat ad omne, quod non eſt certo illicitū, l.1. num. 439. Obligatio voti tanta eſt, quantam tum quantitas materię permittit, tum intentio voventis deſignat, l.3.p.5.n.427. Obligationi Voti perſonalis nō poteſt ſatisfieri per alium: poteſt autem voti realis, ſi fiat ex re propria voventis, num 427. 477. Vota realia defuncti hæres ſolvere tenetur, non vi voti, ſed ex juſtitia: idem fere eſt, ſi communitas aliquid vovit, in quod poſteri non conſenſerunt, qui tamen vi pacti vel ſtatuti interdum tenentur, n.427. Si quis Religionem ingreſſurus voveat Eccleſiæ v.g. calicem, & ſub finem Novitiatus inſtituat Monaſterium hęredem, & Profeſſionem emittat, Monaſterium ad nihil tenetur, niſi Parochus nomine Eccleſię promiſſionem acceptaſſet, vel vovens ante Profeſſionē moreretur, n.478. Si quis voveat factum alterius, ſenſus eſt, ſe curaturum id eo modo, quo licite poteſt, v.g. rogando, perſuadendo &c. nec alter eo voto tenetur, niſi illud ratificaverit, n.427. Obligatio voti quanta ſit, ex his regulis diſcerni poteſt. 1. Votum obligat ſecundum intentionem voventis, & non ultra. 2. Quando non conſtat de intentione voventis, juxta naturam materiæ promiſſæ obligatio cenſeri debet. 3. Si poſt diſcuſſam voventis intentionē & materiā inſpectam adhuc dubium ſit, qualis ſit voti obligatio, verba promiſſionis attendi debent, & ſecundum communem uſum accipi. 4 Si omnibus illis conſideratis adhuc dubia ſit obligatio voti, votum in favorem voventis interpretari debet. 5. Illa materia eſt gravis reſpectu voti, de qua poſſet dari præceptum obligans ſub mortali. 6. Qui vovet talia, qualia etiam præcipi ſolent, cenſetur ad tale opus ſe obligare, quale à fidelibus præſtari ſolet ex pręcepto. 7. Qui ſe obligat ad finē, etiam ſe obligat ad media ordinaria, non extraordinaria. 8. Si voto non ſit additum tēpus implendi, obligat quamprimum commode fieri poteſt. 9. Quando obligationi voti nullus eſt pręfixus finis, cenſetur votum perpetuum, l.3.p.1.n.428. Obligatio voti poteſt eſſe levis, quamvis materia ſit gravis, n.427.429. Si totalis materia ſit levis abſolute, obligatio ejus nō eſt gravis, nec peccatur graviter, etiāſi tota omittatur, n.427.448. Si ſint plures materiæ leves, quas quis diverſis votis pro eadem die vovit, quæ ſimul ſumptæ faciant gravem, ſi vota facta ſint ex diverſis motivis, obligatio ad eas probabilius non eſt gravis, ſi autem ex eodem motivo particulari facta ſint, probabilius obligatio ad eas videtur eſſe gravis, & peccari graviter, ſi una die tantū omitteretur, ut inde reſultaret materia gravis. Verum hic in intentionē voventis inquirendum eſt, & in dubio de illa, ſtandum eſt pro minima obligatione, n 449 Si ſit materia parva, quam quis vovit ſingulis diebus, ſi votum ſit affixum diei, obligatio cum die probabilius tranſit, & nunquam ſit gravis, quotieſcunque etiam omittatur: quod ſi diei affixum non erat, probabilius ad materiam gravem perveniri poteſt, & obligatio fieri gravis; an autem affixum ſit diei, nec ne, recurrendum eſt ad intentionē voventis, & in dubio præſumendum, quod vovens noluerit obligationes unius diei copulari cum obligatione alterius diei, ideoque ſemper tantum peccare venialiter, nu. 450. Si materia, quam quis vovit, ſit certa & determinata, & hęc pereat, nō tenetur vovens ad aliam, n.427. Qui vovit aliquid pro certo tempore, illo tranſacto ordinarie ad nihil obligatur, nec prævidens impedimentum tenetur prævenire, niſi jam ſit in tempore obligationis, nu.427.444. Si tempus ideo deſignarit, ne nimium differretur executio voti, adhuc tenetur poſt illud tempus; ſi autem intenderit ita affigere tempori, ut cum eo finiretur obligatio, elapſo tempore non amplius tenetur, à n.442. Qui vovit jejunare integro anno ſine interruptione, ſi tempore aliquo intermedio omittat, tenetur novum annum incipere; quod ſi expreſſam illam voluntatem nō habuerit, ſatisfacit poſtea ſupplēdo &c n.445. Qui vovit ſine certo loco v.g. ingredi Religionem S. Benedicti, ſatisfacit intrando quodcunque Monaſterium illius ordinis, & loca aliquot non nimis diſſita pro admiſſione adeundo; quod ſi poſt ingreſſum remittatur; ſaltem cum juſta cauſa, ſatisfecit voto, l.3.p.1.n.427. Qui vovit ſine certa qualitate v.g. Religionē, ſatisfacit ingrediendo quamcunque ib. Qui vovit ſine certa quantitate, ſatisfacit dando, quan tumcunque voluerit, modò non tam parum, ut videatur potius irridere, quam implere votum, ib. Qui vovit curare legi Miſſam, & ſacerdoti ſtipendium dedit, quamvis neſciat illum non legiſſe, ad nihil tenetur ultra, n 430. Qui vovit Caſtitatem, peccat ineundo Matrimonium, quamvis mutuo conſenſu ambo vellent eſſe caſti, n.431. Qui vovit orare Roſarium, ſatisfacit orando locum alio; item, ſi per tempus aliquod decades ab invicem interrumpat, n.432. Qui vovit quotidie audire Miſſam, ſatisfacit die feſto audiēdo unam probabiliter etiam, licet per eam ſatisfacere noluiſſet, n.433. Qui vovit alere pauperem, non ſatisfacit alendo patrem ſuum egenum, n.434. Qui vovit peregrinari Romam &c. ſatisfacit, ſi peregrinetur eques, n.435. Qui vovit peregrinari eques, ſi equitandi occaſionem non habeat, non tenetur peregrinari pedibus, n 436. Qui vovit Virginitatem, per ſe loquendo, probabiliter nō tenetur ad perpetuam Caſtitatem, ſed tantum ad ſervandam carnis integritatem, n.437.561. Qui vovit omnibus anni diebus jejunare, ordinarie non obligatur Dominicis, niſi id ſpecialiter etiam voluerit, n 438. Qui in juventute vovit certis diebus jejunare, probabiliter non obligatur, ſi ad annum 60. pervenerit, n.439. Qui vovit è tribus calicibus unum dare Eccleſiæ, ſi fures duos rapiant, probabilius tenetur totum tertium, dare n.440 Qui vovit calicem, ſed neſciens cui Eccleſiæ, probabilius pro qualitate dubii tenetur pretium dividere, n 441. Qui vovit non amplius ludere v.g. chartis ſi abſolute voverit nil cogitando, an de luſu moderato vel immoderato intelligeret, non tenetur abſtinere à luſu moderato; quod ſi etiam hunc intellexeris, vel non ludere etiam pro alio (quod ex fine voti, colligi poterit, ex quo etiam gravitas vel levitas tranſgreſſionis hujus voti metienda eſt) etiam ab hoc abſtinere tenetur &c. l. 3. p. 1. à n.452. Qui vovit non ludere, donec pater ſuus domum rediret, ſi hic in via moreretur, ordinarie obligatur tantum abſtinere ad tale tempus, quo pater commode redire potuiſſet, n.455. Qui vovit nō ludere, niſi conſentiente altero, ſi hic alter moriatur; non amplius obligatur, ſi autem fiat furioſus, adhuc obligatur, n 456. Qui vovit in vindictam vel ſignum malæ voluntatis non ludere cum certo homine, vel non ludere in certa domo, certo genere ludi, quia credebat hominem illum eſſe fortunatum in illa domo vel ludo, votum illud ſervare non debet, n.457. Si mulier voverit non ludere, ut ſic teſtetur dolorem de morte mariti, non tenetur voto; quod ſi voverit in gratiam affinium, teneretur, n.458. Qui vovit non bibere vinum, tenetur non deſiderare efficaciter bibere, non peccat tamen in morula cogitatione potus ſe delectando, n.479. Qui vovit non bibere vinum, ut ſic vitaret ebrietatem, non tenetur abſtinere à cereviſia vel aliis potibus inebriantibus; probabiliter etiam non à vino aduſto &c. qui, etiamſi multum vini bibat, non peccat mortaliter, ſi abſit periculum ebrietatis: ſi voverit, ne dilapidaret ſua, non peccat bibendo de alieno, n.460.463. Si voverit vinum nullum bibere, idque unice ob mortificationem gulæ, licite bibit, ſi ex eo nullam prorſus voluptatem percipiat; ſi vero ex motivo temperantiæ, etiamſi voluptatem perciperet, is, ut peccaret graviter, deberet tam multum bibere, quantum pro potu unius prandii ordinarie ſufficit homini temperate vino utenti, v.g. dimidium menſuræ, n 464. Si voverit ob mala, quæ cauſat vinum, non cogitando de hoc vel illo, tenetur abſtinere,

rere, quamdiu vinum malum aliquod ei cauſare poteſt, num 466. Qui vovit ſe tota die non guſtaturum vinum, ſi ſæpius per diem bibat, prima tantum vice peccat; quod ſi voviſſet ſe hodie tantum bibiturum aquam, toties peccat, quoties alium liquorem bibit, num. 465. Qui vovit non bibere vinum, licite ſumit utramque ablutionem, & ſi ſit laicus, ablutionem poſt Communionem, n.461. Si non poſſit ſervare votum, niſi parum vini ſumat, tenetur parum ſumere, num 462.

Votum conditionatum non obligat ceſſante conditione, etiamſi ipſe vovens cauſa fuerit, ut conditio non poneretur, dummodo id non impediverit per dolum; imo, etſi malitioſè per fraudem; dolum &c impediverit, probabiliter tamen non obligat; verum intentio voventis hic ſpectanda eſt, l.3.p.1.num.427.468. Si conditio tota non ſit pendens ab arbitrio voventis, peccat contra votum qui ante impeditam conditionem reddit ſe impotentem ad illud implendum; non autem peccat, ſi conditio pendeat ab arbitrio voventis, n.467.l.6.p.3.n.463. Votum ingrediendi Religionem ſub conditione, ſi pater conſentiat, obligat, ſi ante conſenſum moriatur, vel non contradicat, quamvis poſitive non det conſenſum; item, ſi primo contradixerit, & poſteà conſentiat; quod ſi primo conſenſerit, & poſtea contradicat, probabilius non obligat, l.3. p.1.nu 469. Votum anno ſequente ingrediendi Religionem factum ob indigentiam patris & ſororis, ſub conditione, ſi pater interea moriatur, & ſoror Matrimonium ineat, probabiliter obligat, ſi hi ſupervivant & diteſcant, contrarium tamen etiam eſt probabile, num.470.

Votum pœnale tribus modis fieri poteſt. 1. Ut quis voveat non evitationem culpæ, ſed ſolam ejus pœnam, qui ſi culpam admittat, non tenetur in Confeſſione mentionem facere voti. 2. Ut collective voveat evitationem culpæ & ſolutionem pœnæ poſt culpam admiſſam, qui dum confitetur culpam, ſimul addere debet omiſſionem pœnæ contra votum. 3. Ut disjunctive voveat utrumque, vel evitationem culpæ, vel ſolutionem pœnæ, qui dum culpam confitetur, non tenetur mentionem facere voti, niſi admiſiſſet culpam nolens implere pœnam, l.3.p.1. num.471. Qui vovet v.g. ſe non inebriare ſub pœna aliqua, ſi ſine culpa ſe inebriet, vel cum levi culpa, vel cum gravi culpa, ſed immemor plane voti, non obligatur ad pœnam; ſi cum culpa gravi, memor voti, ſed immemor pœnæ, probabiliter tenetur ad pœnam, niſi pœna eſſet graviſſima, v.g. Religionis, Caſtitatis &c. à num 472. Qui vovit pœnam ſolvere, ſi tranſgrederetur votum, probabiliter toties tenetur ad eam, quoties tranſgreditur; quod tamen alii videntur negare, num.427. Si dubitet, an voverit toties pœnam ſolvere, quoties tranſgrederetur, an autem tantum poſt primam tranſgreſſionem, probabiliter tenetur toties quoties; ſi pœna eſt ordinaria, quæ iterari conſuevit; ſi autem ſit graviſſima & exorbitans, quæ iterari non conſuevit; tenetur tantum prima vice, n.474 Qui ſcit, quod ſibi pœnam impoſuerit, ſed neſcit quam, probabilius tenetur unam determinare, ad quam tenetur: quod ſi neſciat, an ſub pœna emiſerit votum, ad nullam tenetur, à n 475. Qui petit abſolutionem à voto vitandi culpam ſub pœna, probabiliter non tenetur mentionem facere de pœna, num. 476. Univerſaliter, quando quis excuſatur à voto, etiam excuſatur à pœna, num.472.

Non eſt obligatio manifeſtandi votum ſuum, ut ſic quis faciliora media obtineat vel licentiam illud implendi, niſi ad hoc ſe obligarit ſaltem tacite, nu.451. Dolens ſe aliquid voviſſe, non peccat; maxime, ſi minus caute, vel tale aliquid voverit, propter quod ſit ipſi periculum gravius vel ſæpius peccandi, ib. Vota facta de diverſis rebus, quæ aliunde non ſunt præceptæ vel prohibitæ; ſunt ejuſdem ſpeciei, ni vovens voluiſſet materiam, quam vovit, ponere in materia illius virtutis, ex cujus motivo vovit &c l.6.p 2. nu.1000. Qui vovit jejunare ex motivo temperantiæ die jejunii ab Eccleſia præcepto, ſi Superior ex eodem motivo etiam imperet jejunium, ſi non jejunet, tria ſpecie peccata committit, num.1001. Si votum fuerit juratum, tranſgreſſio illius eſt duplex ſpecie peccatum, num.1002. Voti pœnalis tranſgreſſio ſecundum ſpeciem eſt diverſimode confitenda, prout fuerit diverſimode factum, n.1003. Votum de re jam ante præcepta violans, duplex peccatum committit in confeſſione exprimendum, l.3.p.1. num.427. Qui vovit jejunare tota vita diebus Veneris, probabiliter etiam tenetur poſt annum 60.l.3 p.2.num.1319.l.3.p.1. num.439. Vota ſolvenda ſunt ante legata; ante vota tamen realia debita juſtitiæ ſolvenda ſunt, l. 3.p.1. num.479.

Qui vovit legere Miſſam, non poteſt pro ea accipere ſtipendium, niſi ſibi reſervaſſet applicationem fructus Miſſæ, l.6.p.2 à n.162. Etiam votum unius Miſſæ probabiliter obligat ſub mortali, n.164. Votum Miſſæ tum tantum eſt perſonale, & ab ipſo vovente impleri debet, quando promittitur propria actio voventis, alias per alium impleri poterit; quod ſi vovens ſe nequeat reſolvere, an cogitarit de propria actione, debet cenſeri votum perſonale, n.165. Voto duplici aut pluribus aliquando ſatisfieri poteſt per unam Miſſam, ſi vota diverſum finem ejuſdem Miſſæ reſpiciant; ſed hic ſpectanda eſt intentio voventis; ſecus eſt, ſi eundem finem reſpiciant, l.3.p.2. à num.775.l.6 p.2.num.166.

Voti differendi cauſæ ſufficientes ſunt hæ ſingulæ: melior executio voti; declinanda gravis moleſtia vel offenſa aliorum; ſi quis ſentiat ſe necdum ſatis idoneum ad perferendum id, quod vovit &c.l.3. p.1.n.446. Probabiliter etiam utilitas publica; gravis neceſſitas corporalis vel ſpiritualis, v.g. ſororis &c ib. Vota, quæ durant uſque ad mortem, minori tempore ſine peccato differri poſſunt, quam alia, quæ tempore finiuntur, ib. Si vovens nullum tempus determinarit, nec dilatio imminuat de fine voti, nec incommodum afferat, nec habeat adjunctum periculum omittendi, probabiliter, per ſe loquendo, erit tantum veniale, quantumcunque diu differatur, ib. Si votum ingrediendi Religionem ſine cauſa differatur ad ſex menſes, reliqua vero, licet dilatione non minuatur, ad duos treſve annos, probabilius univerſaliter eſt mortale, ib.

Obligatio voti dupliciter tolli poteſt. 1. Nullius authoritate interveniente; idque vel materiæ mutatione, vel ratione circumſtantiæ aut prohibitionis, vel ſi fiat impoſſibilis abſolute aut moraliter, vel etiam defectione conditionis, à qua pendebat. 2. Interventu authoritatis humanæ; idque tripliciter: irritatione, commutatione, vel diſpenſatione, qui tituli videri poſſunt, l.3.p.1. num.480. Si materia voti etiam culpabiliter facta ſit impoſſibilis, inutilis &c. ceſſat obligatio voti, ib. Si ea fiat impoſſibilis quoad partem tantum, tum ſi materia talis commode dividi non poſſit, aut non ſoleat, ceſſat obligatio; alias manet obligatio ad illam partem, quæ manet poſſibilis, ib. Si votum dividi quidem poſſit, ſed unum in eo ſit principale, & reliqua acceſſoria tantum, dependenter à priori intenta, tunc ſi principale fiat impoſſibile, etiam ceſſat obligatio acceſſorii, non autem contra, ib. Si concurrat obligatio duorum votorum incompoſſibilium, præſtantius & Deo gratius impleri debet; alterum ceſſat. Quod ſi utrumque ſit æquale, vel aliquis neſciat, utrum ſit melius, impleri debet, quod quis prius vovit, & ſi hoc quis neſciat, libere unum eligere poteſt, ib. Qui & in quibus votis diſpenſare poſſint &c. V. *Diſpenſatio in voto*. Quæ vota & à quibus irritari poſſint &c. V. *Irritatio voti*. An obligatio voti major ſit quàm juramenti; item, an & quando per alium impleri poſſit &c. V. *Juramentum*. Voti ſimplicius violatio non eſt contra juſtitiam, l.3.p. 2. num 447.

Votorum expletio, quæ defunctus neglexerat, de ſe nihil operatur ad liberationem animæ; per accidens tamen prodeſſe poſſunt ratione piorum actuum, quos hæredes nunc eliciunt pro defuncto, l.6.p.2.n.1345

Votum ſolemne reddit perſonam jure inhabilem ad contractus vel actus contra votum, l.3.p.1.nu. 360. Votum ſolemne probabilius ſolo jure Eccleſiaſtico Matrimonium dirimit, l.6.p 3.nu.583. 934 In eo ſine cauſa diſpenſatus à Papa valide contrahit Matrimonium, & debitum reddere poteſt, ſed non petere, cum pergat obligari ad caſtitatem, n.934.l.5. nu.796. Votum ſimplex impedit tantum, & non dirimit Matrimonium, exceptis votis ſimplicibus Societatis Jeſu, quæ emiſſa Matrimonium poſtea initum irritant, l.3.p.1.num.360 515.l.6 p 3.n.512. 579. Votum ſimplex perpetuæ Caſtitatis ſponſalia facta probabilius non dirimit, l.6.p.3.n.156.189. 512 Votum ingrediendi Religionem emiſſum poſt ſponſalia, per ſe loquendo, eſt licitum, uti & votum profitendi, votum tamen ingrediendi non diſſolvit ſponſalia ex parte voventis; nec votum profitendi ea diſſolvit, ſed probabilius tantum ſuſpendit, n.190. Votum Caſtitatis vel Religionis præcedens ſponſalia abſoluta abſque copula & damno alterius emiſſa, ea facit nulla, quamvis ſint jurata, num 93.191. Votum perpetuo habitandi in aliquo Monaſterio ſine voluntate profitendi, non diſſolvit ſponſalia ex parte voventis; diſſolvit tamen ea ex parte alterius, num. 192. Votum ſacrorum Ordinum non diſſolvit ſponſalia, imo ſi abſolutum ſit, non autem ſi conditionatum, eſt illicitum: præſertim ſi illud factum ſit in fraudem vel damnum ſponſæ defloratæ, à num. 196. Qui emiſit votum Caſtitatis ante vel poſt Matrimonium ratum, probabiliter tenetur primo bimeſtri negare debitũ; quod reddere poſſit, tamen etiam eſt probabile; attamen probabilius nunquam licite illud petit, num.367.361. Qui poſt votum Caſtitatis Matrimonium contraxit & conſummavit, tenetur abſtinere à petitione debiti, l.3. p.1.n.480. Votũ Religionis aut ſacrorum Ordinum poſt Matrimonium conſummatum emiſſum eſt irritum, niſi intenderit illud implere poſt mortem uxoris, vel obtento divortio, l.6 p.3. nu.363. Votum non petendi debitum, poſt conſummatum Matrimonium emiſſum, eſt validum, uti & votum Caſtitatis tantum obligans ad non petendum debitum, num.364. Votum Religionis ſtatim poſt Matrimonium ratum ab utroque emiſſum ſub pacto, ut uterque ingrediatur, per ſe loquendo, copulam non facit illicitam, n.361. Votum viri ſacrorum Ordinũ ſtatim ſuſcipiendorum, uxore juvene manente in ſæculo, & uxoris juvenis Caſtitatem reciproce tum voventis, etiam ante conſummatũ Matrimonium emiſſum, utrumque eſt invalidum, num.365. Voto Caſtitatis vel Religionis obſtrictus, ſi ineat Matrimonium animo intra bimeſtre Religionem ingrediendi, probabilius peccat mortaliter, n.423 Voto Religionis adeundæ obſtrictus, è Noviciatu dimiſſus poteſt inire Matrimonium; Non autem durante Noviciatu, l 6.p.3. à n 465. Votum ſimplex Caſtitatis etiam coram Epiſcopo &c. factum non eſt impedimentum dirimens Matrimonium, ſed tantum impediens, n.461. Votum ſacris initiati dirimit Matrimonium contrahendum, n.575. Idem facit ex diſpoſitione Eccleſiæ, idque etiam poſt viri mortẽ votum ſimplex Caſtitatis uxoris dantis marito poteſtatẽ ſuſcipiendi ſacros Ordines, n.580. Votum Caſtitatis uxoris dantis viro poteſtatẽ ingrediendi Religionem, probabiliter idem facit, n.581. Qui vovit virginitatem, per hanc intelligens continentiã à primo actu, quo virginitas amittitur, peccat mortaliter hac nondum amiſſa Matrimonium ineundo & prima vice petendo debitum, non aliis vicibus, n. 358. Qui vovit cœlibatum vel ſacros Ordines, peccat mortaliter ineundo Matrimoniũ ea intentione conſummandi, & prima vice conſummando, non aliis: idem dicendum eſt de eo, qui vovit Religionem, à n.359. Votum Caſtitatis aut Religionis abſolute probabilius obligat illum, qui poſt votum emiſſum ita proclivis eſt in luxuriam, ut ipſi ſalubrius videatur inire Matrimoniũ, l.3.p.1.n.481. Vota Religionis ad quæ obligent, & quomodo violentur. V. *Religioſus*. Vo-

tum

Digitized by Google

tum Religionis vel votum in ea perſeverandi qui emiſit &c. ad quid teneatur. V. *Religio ſive Religioſus ſtatus*. Votum Caſtitatis vel Religionis ab impubere emiſſum commutari poteſt, l.6. p.2.nu. 1462. Quæ vota & à quibus præterea commutari poſſint. V. *Commutatio voti*. Votum Caſtitatis. V. *Caſtitas*. Votum obedientiæ & paupertatis. V. *Religioſus*. Vota uxoris maritus directe irritare non poteſt, indirecte poteſt, & quaſi ſuſpendere, in quantum præjudicant ſuo juri, qualiter etiam uxor viri vota ſuſpendere poteſt, l.6.p.3.n.368. V. *Maritus Uxor. Conjuges*.

Vota non reſervantur, niſi ſint omnino libera, perfecta, plene obligantia, certo valida: Hinc non reſervantur, 1. Votum ex metu etiam levi tantum, injuſte incuſſo, emiſſum. 2. Votum Caſtitatis vel Religionis ſub obligatione tantum levi factum; item, ſi dubium ſit, an quis intenderit ſe obligare graviter, quamvis hæc intentio præſumatur. 3. Si dubium, an quis voverit Caſtitatem perpetuam, an temporalem, niſi dixerit ſimpliciter: *Voveo Caſtitatem*. 4. In dubio, ſive facti, ſive juris, an ſit reſervatum. 5. Votum, quo quis ſe obligat ad emittendum votum reſervatum. 6. Conditionatum, ſi ad vovendum potius moverit gravis neceſſitas vel indigentia aliqua, quam bonitas materię, v.gr. *voveo Religionem, ſi convaluero*. Quod ſi quis voverit Religionem, *ſi pater conſenſerit*, ſi fuerit 20. annorum &c. eſt reſervatum. 7. Pęnale, v.g. *voveo ingredi Religonem ſi adhuc ſemel me inebriavero*. 8. Alternativum ſeu disjunctivum, cuius altera pars reſervata non eſt: quod ſi pars utraque reſervata eſſet, etiam votum illud reſervatum eſſet &c. l.3. p.1. à n.544. l.6. p.2. n.1462. Votum Caſtitatis ut ſit reſervatum, debet eſſe perpetuum, perfectum & abſolutum omnimodæ Caſtitatis, hinc 1. Reſervatum non eſt emiſſum ad certum tempus, niſi eſſet ad 100. v.g. annos &c. 2. Si quis diverſis votis varie voverit, quæ ſimul ſumpta facerent votum Caſtitatis totale; niſi ultimo voto intendiſſet omnia illa conjungere. 3. Votum non fornicandi, non nubendi, non petendi; nec reddendi debitum. 4. Votum Caſtitatis conjugalis: niſi annexum ſit Ordini militari, l.3.p.1. à nu.556. Votum abſolutum omnimodæ Caſtitatis emiſſum à conjuge poſt conſummatum Matrimonium abſque alterius licentia, non eſt reſervatum; quod ſi emiſſum eſſet cum licentia irrevocabili alterius coniugis animo Religionem ingrediendi, probabiliter eſt reſervatum; uti etiam, ſi ejuſmodi votum eo animo factum ſit Matrimonio necdum conſummato. Quod ſi factum ſit ab utraque parte per mutuum contractum, & conventionem irrevocabilem, eſt reſervatum; alias non, l.3. p.1. nu.560. Votum perpetuæ virginitatis emiſſum ab eo, qui non cognovit differentiam inter Virginitatem & Caſtitatem, modo hanc abſolute voverit, ordinarie probabilius eſt totale & reſervatum; quod ſi differentiam illam cognoverit, & virginitatem tantum voverit, probabilius eſt partiale, & non reſervatum, n.561. Votum ſacros Ordines ſuſcipiendi non eſt reſervatum, n.562. Votum Religionis, ut ſit reſervatum, debet eſſe abſolutum & perfectum Religionis proprie & ſimpliciter dictæ; alias reſervatum non eſt, n.565. Vota omnia ſunt reſervata, per quæ quis fit Religioſus, n.566. In voto Religionis ineundæ poſſet diſpenſare Epiſcopus, ſi aliquis continentiam ſervare non poſſet, nec daretur recurſus ad Papam vel Delegatum, & eſſet periculum in mora, n.567. Votum, quo Religioſus vovet eligere ſtrictiorem Ordinem, non eſt reſervatum quoad circumſtantiam ſtrictioris; nequit tamen irritari à Superiore, nam quoad hoc ſubeſt ſoli Papæ, n.568. Votum perſeverandi in Religione probabiliter non eſt reſervatum, ſed commutari poteſt, ſi quis in Novitiatu experiatur ſtatum ſibi non convenire, n.569. Vota trium peregrinationum non ſunt reſervata, niſi ſint emiſſa devotionis cauſa, n.570. Vota ſoli Papæ reſervata ſunt, Caſtitatis perpetuæ, Religionis approbatæ, peregrinationis ad limina Apoſtolorum, ad S. Jacobum Compoſtellam & ultra-marina, ſive in terram Sanctam, nu.537.

Votum pro electione.

Votum pro electione datum extra Capitulum per litteras, non valet, l.4.n.398. V. *Electio*.

Urbanitas.

Urbanitas an & quando excuſet à jejunio. V. *A jejunio excuſantia*.

Uſura. Uſurarius.

Uſura eſt lucrum immediate proveniens ex mutuo ratione illius præciſe intentum ultra ſortem: ſumpta pro contractu eſt obligatio reddendi aliquid temporale & pretio æſtimabile ultra ſortem præciſe ratione mutui, quod eſt grave peccatum, & debet reſtitui, l.3. p.2.n.845. à n.846. Datur in ea parvitas materiæ, nu.848 Eſt aliquando obligatio gratis dandi mutuum etiam cum periculo ſortis, n.849. Licite ſperari poteſt gratitudo, n.845.907. Item licite quandoque poteſt moneri mutuatarius de gratitudine, n.908. Non poteſt autem aliquid exigi tanquam debitum ex gratitudine vel benevolentia, n.873.885. Licite mutuum datur ad captandam alterius amicitiam, non vero cum pacto de obtinendo Beneficio vel Officio, n.845. Licite datur mutuum ad recuperandum debitum certum, non autem ad acquirendum probabiliter tantum debitum, n.845. 886. Licite aliquid accipit ſupra ſortem mutuans, ſi abſit iuſtus titulus, v.g. periculum ſortis, n.845. à n.850. Item ratione expenſarum & ſumptuum, n.845. 807.945. Item ratione lucri ceſſantis, ſi v.g. 100. imperiales, quos dat mutuos, ſtatuerit negotiationi exponere, & jam occaſio fuerit eos exponendi, & alia pecunia defuerit, quam exponeret; quæ conditiones ſi defuerint, pro nihilo illicite aliquid ſupra ſortem accipit, n.845. à n.858. Ut licite ratione lucri ceſſantis aliquid accipiat ſupra ſortem, non deciſa mutuante compenſari poſſe defectus pecuniæ abſentis per aliquid aliud ęque ipſi lucroſum & exerceri ſolitum, n.860. Etiam licite aliquid accipit ſupra ſortem, ſi præter pecuniam, quam mutuat, aliam reſervet, qua mutuatarius ſemper ſatisfacere poſſit, n.861. Licite petit certum pretium (ſaltem extra ditionem Pontificis) ſupra ſortem juxta æſtimationem ſpei de lucro faciendo, vel tantum, quantum deductis deducendis ſibi decedit de lucro faciendo, n.862. Etiam licite aliquid ſupra ſortem accipit ratione damni emergentis, de quo damno alias ſibi mutuanti ſecuturo probabilius mutuatarium monere debet: quod etiam verum eſt de circumſtantiis periculi vel lucri ceſſantis, n.845. à n.863. Si ante tempus ſolutioni præfixum mutuans pateretur damnum ratione mutui, hoc reſarcire non tenetur mutuatarius, niſi id in pactum inductum ſit, aut cogeretur ad mutuandum, n.865. Si mutuans patiatur damnum ex mora ſolutionis tempore præfixo præſtandæ à mutuatario, ſi id fiat cum, vel etiam (ubi conſuetudo habet) ſine culpa mutuatarii, tenetur hic damnum mutuanti compenſare, licet de eo expreſſe non ſit conventum, n.866. Si titulo periculi ſortis, lucri ceſſantis aut damni emergentis plus æquo petat mutuans, non committit proprie uſuram, eſt tamen iniuria, & tenetur ad compenſationem, n.867. Illicite aliquid ſupra ſortem accipit mutuans, quia privatur conſolatione, quam habebat in poſſeſſione ſuæ pecuniæ, l.3.p.2.nu. 868. Item quia pecunia præſens melior eſt quam futura, num.869. Item quia ſe obligat ad certum tempus non repetere, à n.870. Item quia prorogat tempus reſtitutionis, n.872. Item, quia anticipatò ſolvit creditori, vel debitori concedit dilationem, n.927. Illicite aliquid ſupra ſortem exigit ab aliquo tertio, qui pro altero mutuum petit, n.874. Licite aliquid accipit ſupra ſortem, qui non conſiderat titulum determinatum, dummodo intendat contrahere omni meliori modo, & ſciat omnem bonum titulum non deeſſe, à nu. 875. Illicite communiter aliquid accipit ab initio, quod poſtea dandum eſſet pro intereſſe, à nu.882. Uſuram committunt Miniſtri Regum, Principum &c. qui, ut anticipatam faciant ſolutionem, aliquid recipiunt à creditoribus; item, qui aliquid accipiunt à debitoribus conceſſa dilatione ad ſolvendum, num.927. V. *Emptio*. Uſuræ ob juſtas cauſas permitti poſſunt, n.925. Quæ pacta mutuo adjuncta ſint uſuraria. V. *Pactum*. Si quis alteri permittat liberum uſum pecuniæ apud ipſum depoſitæ, cum pacto, propterea aliquid ſolvendi, eſt uſura palliata, n.898. Si rem emat ab altero, eamque ipſi pro pretio elocet, ſi id ſincere faciet, excuſatur ab uſura; eſt tamen hic periculum uſuræ, ſaltem mentalis, n.899. Si adiiciatur contractus antichriſeos, ſecundum ius canonicum videtur eſſe uſura, per ſe loquendo, n.901. 1115. Mutuare vetus v.g. frumentum, ut reſtituatur novum; quod ſit melius & majoris pretii, vel ut reſtituatur in alio loco, ubi plus valet &c. eſt uſura, n.845.888.891. Mutuare, ut poſtea mutuatarius ex debito civili obligetur tibi rurſus mutuare vel vendere &c. videtur eſſe uſura, n.845.887.905. Mutuare Principi vel Reipublicæ cum pacto, ut interim, dum non ſolvitur, ſit liber à tributis, eſt uſura, n.845. Mutuare, ut mutuatarius colat agros tuos etiam pro pretio, videtur eſſe uſura, nu. 889. Anticipato pretio conducens operas excuſatur ab uſura, num. 900. Mutuare, ut mutuatarius in alia re pro te fidejubeat, eſt uſura, n.890. Mutuare, ut tibi remittat iniuriam à te iniuſte illatam, eſt uſura, n.892. Item, ut ab eo tanquam ex debito lauderis, commenderis &c. eſt uſura, n.893. Mutuare, ut faciat aliquid aliunde debitum ex iuſtitia, non eſt uſura; ut faciat ex iuſtitia aliquid tantum ex gratitudine vel charitate debitum, probabilius eſt uſura, nu.894. Ut aliquid viciſſim ſtatim præſtet, ſed libere non videtur eſſe uſura, quod tamen eſt periculoſum, n.895. Ut pro 100. reddat poſt 10. annos 300. ſi vivat, alias nihil, non videtur eſſe uſura, nu.896. Ut mutuatario licite imponatur pœna, ſi præfixo tempore non reddiderit mutuum, requiritur 1. Ut pœna non apponatur pro pallianda uſura, nec tanquam pretium dilationis, ſed re ipſa ſubſit periculum &c. 2. Dilatio vel omiſſio reſtitutionis debet eſſe mutuatario culpabilis. 3. Pœna debet eſſe moderata & culpæ proportionata. 4. Mora debet eſſe notabilis & prudenter timeri &c. n.845.897. Mutuare ea lege debitum, ut alter illud exigat, à quo non facile extorquebit, eſt uſura, qualis non eſt, ſi facile illud habere poſſit, l.3.p.2. nu.845.906. Si, dum legatum non ſolvitur, petas intereſſe, non eſt uſura, ſi teſtator voluerit, ut ſtatim fruereris, nu.909. Cedere alteri contractum uſurarium, ſive rem ſub uſuris acceptam ſub eodem onere uſurarum, eſt licitum, quando hoc ſecundum mutuum vere eſſet cauſa damni emergentis & lucri ceſſantis mutuatario; alias probabilius eſt illicitum, n.918. Obligare mutuatarium, ut partem mutui accipiat in mercibus, quibus non indiget, eſt uſura, nu.845. Etiam eſt uſura, ſi mutuans contrahat, ut mutuatarius non reddat mutuum ante tempus, quo probabilius pluris valebit, num.915.

Licite repetitur triticum, vinum &c. mutuo datum, cuius pretium crevit, ſi nullum tempus ſtatutum ſit, quo redderetur; item, ſi tempus ſtatutum ſit, & initio incertum fuerit, an tempore ſtatuto valor eſſet futurus major vel minor; item quamvis fere certum fuerit, quod res poſtea pluris eſſet valitura, ſi mutuans eam rem erat ſervaturus uſque ad illud tempus; cum tamen æſtimatio laboris, periculi, ſumptuum in re illa uſque ad illud tempus conſervanda ſubtrahi debet, l.3.p.2.n.845. à n.912. Licite mutuum pecuniarium, quod mutuatum eſt ſecundum valorem intrinſecum, ſi valor materiæ creſcat, ſecundum illum tunc currentem recipitur, illicite autem, ſi mutuatum ſit ſecundum valorem extrinſecum, niſi aliter conventum ſit: quod ſi valor decreſcat, mutuatarius reddere debet valorem, in quo erat tempore, quo mutuo dabatur, nu. 845. à n.910. Acceptum ex vi mutui ſive bona ſive mala fide, mutuans probabilius reſtituere debet; non autem ex gratitudine vel

ami-

amicitia, quamvis animo uſurario acceptum, ſi reſciat mutuatarium voluiſſe dare; quod ſi ignoret, tenetur reſtituere; ſi dubiter, quo animo dederit, tenetur interrogare, & ſi reſcire non poſſit, probabilius tenetur reſtituere, à n.921. Acceptum ex timore mutuatarii, v.g. ne diceretur ingratus, ne mutuans alio tempore negaret mutuum &c. probabiliter mutuans non tenetur reſtituere, niſi ipſe illum timorem incuſſiſſet, n.923. Acceptum ob vim mutui bona fide, ſi potuiſſet accipere ex alio juſto contractu, ſi ſciviſſet mutuans, probabiliter retinere poteſt, maxime ſi intenderit contrahere omni meliori modo; non autem, ſi mala fide acceperit, num.924.

Uſurarii, & qui poſitive ſeu efficaciter cooperantur, ſi circa talem cooperationem mutuatarius ſit invitus, tenentur ad reſtitutionem, l.3.p.2.n.845.526. Uſurarius probabilius acquirit dominium uſuræ, item fructuum ejus, ſemper tamen cum obligatione damna compenſandi, n.919. Sive acquirat dominium uſuræ, ſive non, tamen ſit dominus pretii pro re uſuraria bona fide empta dati, nu. 920. Uſurario non alienigenæ domos locare in civitatibus, in quibus id majoris mali vitandi cauſa permiſſum eſt, licet, l.2.n.250.l. 3.p.2.n.1042. Ab uſurario mutuum petere, uti etiam ei pecuniam mutuare, eſt licitum, ſi adſit rationabilis cauſa, l.2.nu.267. 269. Uſurarium juvans in numerandis pecuniis, in ſcribendis rationibus &c. non peccat, n.268. Uſurarius publicus ſive notorius non debet admitti ad Communionem Altaris, nec abſolvi, nec ſepeliri in loco ſacro, niſi reſtituerit; tum etiam Teſtamentum ejus eſt irritum, l.3.p.2.n.845. Talem in loco ſacro ſcienter ſepeliens eſt ipſo facto excommunicatus ib. Uſurarium gaudere beneficio ceſſionis fori alii affirmant, alii negant, n.439.

Uſus pius.

Uſus pii nomine ille intelligitur, vel qui ad cultum divinum, vel miſericordiam ſpiritualem aut corporalem ordinatur, l.4.n.1355.

Uſus. Matrimonii.

Uſus Matrimonii eſt licitus & meritorius, ſi fiat ob generandam prolem ad cultum Dei &c. propter fidem coniugalem ad vitandam vel propriam incontinentiam vel in altero coniuge, l.6.p.3.n.9. à nu.287. Si fiat ob ſanitatem corporis, eſt licitus, ſi finis primarius non excludatur, nu.293 Si fiat ob ſolam voluptatem, eſt illicitus & peccaminoſus, n.287. à n.294. Eſt illicitus tantum materialiter, ſi ejus nullitas ab utroque ignoretur, nu.287. Si ab uno certo ſciatur, in nullo caſu eſt licitus, n.287.315. Eſt illicitus, ſi fiat ex pravo fine, ſi mente adultera, ſi ſine cauſa modo indebito, ſi ſemen cohibeatur, ſi fiat loco indebito, ſi abſque cauſa tempore indebito, n.287. Quandoque eſt præceptus & debitus, à n.351. V. *Actus conjugalis. Conjugium, debitum coniugale.*

Uxor.

Uxores ſimul habere plures eſt illicitum iure divino, l.6.p.3.n. 11.672. Uxor in copula ſeminante viro ſtudioſe continens ſemen probabiliter videtur peccare mortaliter, niſi per hoc non inteodat impedire generatiooem, n.334. Habens poſt copulam motum vel ſitum corporis, ex quo ſcit ſemen è matrice effluere, peccat mortaliter, num.336. Poteſt, ſed non tenetur debitum reddere viro amenti vel ebrio, n.394. Semi-amenti vel ſemi-ebrio tenetur reddere, ib. Etiam tenetur, ſi vir alias pollutionem pateretur, ib. V. *Vir.*

Uxor licite reddit debitum viro excommunicato, & contra, n. 398. Non tenetur reddere debitum cum periculo proximo vitæ ſuæ, illicite tamen etiam tum ſemen eiicit, n.397. Uxor ſi gravi metu coacta cognoverit conſanguineum mariti, non privatur jure petendi debitum, n.377. Tenetur ſequi virum quoad cohabitationem, niſi inde grave onus vel periculum timeatur, ut pactum de non mutando domicilio contractui Matrimonii ſit additum, n.401. Quando impedimentum criminis incurrat. V. *Impedimentum*. Ante evolutum bimeſtre à viro ſuo vi oppreſſa, probabilius adhuc in Religione inter viduas vel coniugatas profiteri poteſt; quod probabiliter etiam poteſt, quamvis metu gravi tantum coacta ſit, niſi facta eſſet gravida, idque ob booum prolis, n.421. Uxor acatholici ſi convertatur, & maritus nolit renovare conſenſum coram Parocho Catholico, minans, ſe aliàs velle hunc vel ipſam tradere Prætori; item, ſi alteruter conjux recuſet conſenſum renovare coram Parocho Catholico, & interim cogantur por Judicem ſub pœna carceris convivere; item, ſi aliquis poſt ſponſalia vel defloratiooem cogatur ducere aliquam, nec tamen ipſa velit comparere coram Parocho Catholico, adſitque v.g. periculum, ne capiatur Parochus Catholicus, ſi compareat &c. ejus aſſiſtentia non eſt neceſſaria, n.783.

Uxor graviter peccat, ſi notabilem ſummam accipiat ex bonis invito marito, l.3.p.1.n.1014. Licitum ei eſt retinere neceſſaria ad ſuſtentationem ſuam & prolium ex boois mariti debitis onerati & impotentis omnia ſolvere, l.3.p.2.nu.432. Non peccat bona aliqua ſubducendo, vel compenſationis cauſa, ſi vir ſit prodigus, vel pro victu, veſtitu, cæteriſque ſibi vel familiæ neceſſariis, l.3.p.1.nu. 1014. Poteſt è bonis communibus accipere ſumptus neceſſarios ad medicinas pro familia, & alia neceſſaria, renuente marito, nu. 1021. Non peccat accipiendo ea, quæ maritus certo & facile concederet, ſi rogaretur, no.1023. Poteſt de ſuperfluis ex aſſignatis ſibi à marito pro veſtitu vel ſuſtentatione ad certum tempus familię, libere diſponere, n.1024. Uxor abſente vel ſatuo marito booa commuoia expendere poteſt; item ea, quæ acquirit ſua ſpeciali induſtria; item paraphernalia: quod ſi maritus non ſit ita fatuus, ut indigeat curatore, quamvis imprudenter res ſuas gerat, non ideo eſt licitum uxori in adminiſtrationem involare, coadminiſtrare tamen poteſt, quantum erit neceſſe, n.1014. 1022. Poteſt dare eleemoſynas & munera ſecundum conſuetudinem, quamvis maritus id illi prohibeat, nu.1014. V. *Eleemoſyna*. Item poteſt patri, matri, prolibus ex alio matrimonio, ſi pauperes ſint, ſubvenire ex bonis communibus, ſi propria non habeat, & maritus nolit, probabiliter etiam fratribus & ſororibus, dummodo poſt mortem viri computet in ſua parte, aut per modum eleemoſynæ det, num. 1014. 1025. Uxori lite pendente contra ſe probabiliter debentur alimenta, ſi ex ſuis aliunde non habeat; idem eſt de marito, l.6. p.3.n.458. Uxori, dum ſit divortium; Item adulteræ an & quando debeantur alimenta. V. *Coniuges*. Uxor filii alenda eſt à patre mariti, ſi filius eam alere non poſſit, nec [illegible] velit, l.3.p.1.num. 699. Uxor tenetur reſtituere ex paraphernis, ſi furtum grave ex bonis communibus commiſerit, n.1014. Quorum bonorum dominium habeat &c. V. *Bona. Coniuges*. Uxor tranſiens ad ſecundas nuptias, ſi ex priore marito liberos ſuſceperit, illis debet, quidquid à priore marito donatione aut teſtamento acquiſivit, l.3.p.2. num.1153. Poteſt contrahere circa materias, quarum habet dominium & adminiſtrationem, n.683. Probabiliter poteſt, ſaltem indirecte, irritare vota mariti, quæ præjudicant uſui Matrimonii, educationi prolis vel adminiſtrationi familiæ; non tamen probabilius vota mariti de non petendo debitum. l.3.p.1. num.493. lib.6. p.3. num.368. Non licet ei virum ſuum bannitum occidere, l.3. p.1. num.792. Non excuſatur à jejunio ex eo præciſe, quia vir illud prohibet, attamen ſemel & iterum debet omittere jejunium, ex quo maritus graviter offendetur &c. l.2.nu.243. l.3.p.2.n.2341. V. *Fœmina*.

Uxoricidium.

Uxoricidium an impediat Matrimonium. V. *Impedimenta Matrimonii*.

Vvicleff.

Joannis Vvicleff articuli 45. damnati anno 1418. in Conc. Conſtantienſi. V. Ante librum primum.

F I N I S.

Digitized by Google